ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ

Πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΤΩΝ

Θεοστομέων

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ,

Δι' ὑπομνήσεως τῆς ἀναγκαιοτάτης ΕΡΡΙΚΟΥ τοῦ ΣΑΒΙΛΙΟΥ
ἐκ παλαιῶν ἀντιγράφων ἐκδοθείς.

ETONÆ, *in Collegio Regali,*
Excudebat IOANNES NORTON, in Græcis &c.
Regius Typographus.

ANNO cIↃ. IↃc. XII.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ

ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

CATALOGVS TOMI SEXTI.

Tractatus varij.

DE Sacerdotio libri sex. *oratio* j, &c. Pag. 1
Ad Theodorum lapsum à vita virtuti dedita orationes duæ. *orat.* vij, &c. 55
Ad Stagirium à dæmone correptum orationes consolatoriæ tres. *orat.* ix, &c. 84
Ad Demetrium monachum de compunctione. *orat.* xij. 138
Ad Stelechium, & de compunctione. *orat.* xiij. 151
Ad hostes eorum, qui alijs auctores sunt vitę monasticę capessendę. *or.* xiv. 161
Ad infidelem patrem. *orat.* xv. 170
Ad fidelem patrem. *orat.* xvj. 184
Ad eos qui domi tenent virgines introductitias. *orat.* xvij. 214
Ad eas qui domi tenent viros introductitios. *orat.* xviij. 230
De virginitate. *orat.* xix. 244
Ad viduam iuniorem oratio prima. *oratio* xx. 296
Ad eandem de alio marito non superinducendo, oratio secunda. *orat.* xxj. 304
Contra Iudęos sermones quinque. *oratio* xxij. &c. 312
Contra Iudaizantes, & cum illis ieiunia celebrantes. *orat.* xxvij. 366
Ad eos qui primo Pascha ieiunant. *oratio* xxviij. 377
Ad eos qui Iudęorum ieiunium ieiunant, & aduersus Iudęos. dicta est ante 6. dies ieiunij ipsorum, cùm alia priùs habita esset. *orat.* xxix. 385
De incomprehensibili, aduersus Anomęos orationes quinq;. *orat.* xxx, &c. 389
Ad eos qui abfuerant à Synaxi, & demonstratio, quòd filius sit consubstantialis patri, & quòd ea quæ humiliter dicta sunt, vel facta ab eo, non propter imbecillitatem potentiæ, neq; quòd minor esset, fiebant & dicebantur, sed propter varias dispensationes; & contra Anomæos. *oratio* xxxv. 425
Homilia habita Constantinopoli contra Anomęos de consubstantiali, & quòd conuenit nouo Testamento cum veteri, & ad eos qui à diuinis absunt conuentibus. *orat.* xxxvj. 434
De non Anathematizandis viuis aut defunctis. *orat.* xxxvij. 439
Quùm Presbyter esset ordinatus, oratio in seipsum, & in episcopum, & in multitudinem populi. *orat.* xxxviij. 443

STATVARVM orationes vna & viginti.

STATVARVM prima Homilia Antiochię habita, cùm presbyter esset, in veteri ecclesia, in textum Apostoli, Vino modico vtere propter stomachum tuum, &c. & ad eos qui scandalizantur propter aduersitates iustorum, & peccatorum prosperitates, & aduersùs eos qui audent blasphemare. *oratio* xxxix. 447
Statuarum secunda Homilia similiter dicta in veteri ecclesia, cùm esset ipse presbyter, de calamitate, quæ Antiochiæ contigerat ob statuas Theodosij imperatoris per seditionem euersas: & in dictum Apostoli, Diuitibus præcipe in præsente seculo non intumescere, & de auaritia. *orat.* xl. 461
Statuarum tertia, in profectionem Flauiani Episcopi Antiocheni, quùm ad Theodosium imperatorem legatus iret pro ciuitate propter insolentiam in statuas perpetratam: & quòd maius sit apud Deum Regno sacerdotium, & propterea bono animo esse oporteat: & quale sit verum ieiunium, & quare Niniuitæ

etiam bestias ieiunare fecerint: & quòd aliquem accusare (vel maledicere) peius sit, quàm corpus humanum deuorare, & ad finẽ de ijs, qui pœnas capitis luerunt ob seditionem, & ad eos qui vitio vertunt, quòd ex innocentibus multi capti fuerint. *orat.* xlj. 472

Statuarum 4. Exhortatio ad populum de animi firmitate & patientia ab exemplis Iob, & 3. puerorum, & de abstinendo à iuramentis. *orat.* xlij. 483

Statuarum 5. Exhortatio ad populum de generosè ferendis impendentib. minis, in qua multa exempla de ijs quę acciderunt Iob & Ninuitis: & quòd non oporteat timere mortem, sed peccatum, & quid sit malè mori, & de iuramentis omni studio vitandis. *orat.* xliij. 490

Statuarum 6. Quòd vtilis sit magistratuum metus: & narratio eorum quę acciderunt ijs qui nuncium seditionis Imperatori detulerunt: & quòd qui inuitè aliquid patitur, & gratias agit id permittenti Deo, æqualis est ei qui propter Deum eadem ipsa patitur: & exempla rursus à tribus pueris, & Babylonia fornace, & de abstinentia à iuramentis. *orat.* xliv. 501

Statuarum 7. Repetitio eorum, quę priùs dixerat: & quòd mortem & dolorem cùm in vitam intulisset peccatum, ab his ipsis rursum aboleatur: & in illud, In principio creauit Deus cœlum & terram: & quòd Deus non minus est bonus quando nos punit, quàm quum nos honoribus & beneficijs ornat: & de abstinentia à iuramentis. *orat.* xlv. 510

Statuarum 8. Cohortatio ad virtutem, & in illud, Ambulabat Deus vesperi in Paradiso, & de fugiendis iuramentis. *orat.* xlvj. 515

Statuarum 9. Laus eorum, qui vsque eò profecerunt, vt omninò non iurarent: & quòd non oporteat quenquam dubitare, quò minùs post epulas possit ecclesiam adire ad audiendum verbum Dei: & cur post multum temporis datæ sint sacræ Scripturæ, & in illud, Cœli enarrant gloriam Dei, & physiologia mundi, & ad finem de non iurando. *oratio* xlvij. 519

Statuarum 10. Laus eorum qui post epulas conuenerunt ad audiendum, & physiologia mundi, & contra eos qui creaturam Deum faciunt, & de non iurando. *oratio* xlviij. 525

Statuarum 11. Gratiarum actio ad Deum pro liberatione malorum, quę ob seditionẽ timebantur: & repetitio eorum quæ ùm acciderunt: & contra eos qui corpus nostrum calumniantur, & in vniuersum, de hominis fabrica, & de non iurando. *orat.* xlix. 532

Statuarum 12. Gratiarum actio ad Deum pro venia concessa ijs, qui contra Imperatorem peccâssent: & Physiologia de creatione: & quòd Deus cùm crearet hominem, legem naturalem inseuit ei, & de iuramentis omni studio vitandis. *orat.* l. 538

Statuarum 13. Gratiarum actio ad Deum pro mutatione rerum tristium, & recordatio eorum qui propter seditionem rapti & cæsi sunt: rursus narratio de fabrica hominis, & quòd naturalem acceperint legem per cognitionem rerum faciendarum, & non faciendarum, & de assequendo eo virtutis gradu, vt non iuremus. *orat.* lj. 546

Statuarum 14. Cùm populus vniuersus liberatus esset timore, & iam confirmato animo esse cepisset, quidam rursus ciuitatem perculerunt tristibus nuncijs, & comperti sunt de mendacio. in hoc igitur argumentum dicta est hæc Homilia, & in admonitionem de iuramentis. quapropter & historia Ionathan & Saul & Iephthe adducta est, & ostensum quot ex vno iuramento enata sint periuria. *orat.* lij. 552

Statuarum 15. In calamitatem ciuitatis Antiochenæ, & quòd metus vbiq; vtilis, & luctus risu vtilior: & in illud, Agnosce quòd in medio laqueorum incedis, & quòd iuramentum adigere peius sit, quàm occidere. *orat.* liij. 560

Statuarum 16. Cùm ad magistratum delatus esset rumor de direptione vrbis, & omnes iam de fuga deliberarent, Comite ingresso in ecclesiam & bono esse animo iubente, habita est hęc oratio, & de non iurando, & in illud Apostoli, Paulus vinctus Iesu Christi. *orat.* liv. 567

Statuarum 17. In magistratus à Theodosio Imperatore missos, Ellebichium Copiarum præfectum, & Cæsarium magistrum, & in disquisitionem nocentium ob statuarum euersionem. *orat.* lv. 574

Statuarum 18. Homilia habita in medio quadragesimę, & in illud apostoli, Gaudete

dete in Domino ſemper, & de prædicta in ciuitate ſeditione. *orat.* lvj. 581
Statuarum 19. In Dominica dicta συνωμοσίαν. ad eos qui rure venerunt, & de non iurando. *orat.* lvij. 588
Statuarum 20. In reconciliationem Imperatoris cum ciuitate, & in eos qui in euertendis ſtatuis offenderant, & in reditum epiſcopi. *oratio* lviij. 595
Statuarũ 21. Catecheſis ad illuminandos (baptizandos) & de mulieribus auro & cincinnis ſe ornantibus, & de ijs qui ominibus & amuletis & incantationibus vtuntur, quę à Chriſtianis aliena eſſe demonſtrantur. *oratio* lix. 604
Quòd non ſufficit Ieiunium Quadrageſimæ, vt poſſimus communicare, ſed opus eſt ante omnia virtute animi: & quomodo poſſimus iniuriarum non meminiſſe, & quòd ante Gehennam iniuriarum memoria torquet eos qui ea tenentur: & de abſtinentia iuramentorum: & de ijs qui nondum id aſſecuti ſunt, vt non iurent. *orat.* lx. 611
Aduerſus Iudæos & Gentiles demonſtratio, quòd Chriſtus ſit Deus, ex ijs quæ à Prophetis multis in locis de ipſo dicta ſunt. *orat.* lxj. 622
Veteris & Noui Teſtamenti eundem eſſe legiſlatorem, & in Sacerdotis indumentum, & de pœnitentia. *orat.* lxij. 640
Oratio inter dubia meo iudicio reponenda.

Vtiliter & percommodè factum, vt prophetiæ de Chriſto & Gentium vocatione, & Iudæorum reprobatione obſcurę eſſent, demonſtratio. *orat.* lxiij. 649
In obſcuritatem Veteris Teſtamenti, & in Dei clementiam, & quòd alij alios non debeant accuſare (maledicere.) *oratio* lxiv. 658
In Terræmotum, & in Diuitem & Lazarum, & vnde orta ſit ſeruitus. *orat.* lxv. 670
Aduerſus eos qui dicunt Dæmonas gubernare res humanas, & iniquo animo ferunt Dei punitiones, & ſcandalizantur ob proſperitates malorum, & aduerſitates iuſtorum. *orat.* lxvj. 680
Ad eos qui quærunt, cur non è medio ſublatus ſit Diabolus: & quòd nihil nobis nocet eius malitia, ſi nobis caueri-mus, & de pœnitentia. *orat.* lxvij. 690
Quòd non oporteat euulgare peccata fratrum, neque inimicis imprecari. *oratio* lxviij. 695
De reſurrectione ex mortuis. *or.* lxix. 703
Quòd non dicere, & ad alios efferre, quæ ſcimus, pauperiores nos reddit, & gratiam extinguit: & in preces, quibus Chriſtus vſus eſt, & auctoritatem, quâ omnia faciebat: & in veteris legis emendationem: & quòd incarnatio ipſius æqualitatem ipſius cum patre non minuit, ſed confirmat potiùs. *orat.* lxx. 714
Ad eos qui deſeruerunt conuentum eccleſiæ, & quòd non oporteat ſacrarum Scripturarum titulos prætermittere, & in inſcriptionem altaris Actorum 17. & ad nuper illuminatos. *orat.* lxxj. 727
De S. Spiritu. *orat.* lxxij. 729
De perfecta charitate, & operum ſecundùm meritum retributione, & de compunctione. *orat.* lxxiij. 742
Huius Orationis multæ particulæ alibi apud Chryſoſtomum reperiuntur, vt fortaſſe inter Apanthiſmata numerari poſſit.
De manſuetudine. *oratio* lxxiv. 750
De oratione Homiliæ duæ. *orat.* lxxv, & lxxvj. 754
De pœnitentia, &c. orationes octo. *orat.* lxxvij. &c. 763
De eleemoſyna orationes duæ. *orat.* xxcv. &c. 811
De Ieiunio orat. 2. *orat.* xxcvij. &c. 824
De fide, & in legem naturæ, & de S. Spiritu. *orat.* xxcix. 837
Etiam hæc oratio fortè inter ἀπροσδιόριστα collocanda.
Quòd ex deſidia ortum habeat improbitas, & virtus ex ſtudio & contentione animi, & quòd neque mali homines, neque ipſe Diabolus vigilanti nocere poterit, & demonſtratur, tum multis ex alijs rationibus, tum ex ijs quę Adamo & Iob contigerunt. *orat.* xc. 844
Catecheſis prima ad illuminandos: & quare lauacrum regenerationis dicatur, & non remiſſionis peccatorum: & quòd res eſt periculoſa, non ſolùm peiurare, ſed etiam iurare, etiamſi verè iuremus. *orat.* xcj. 851
In eos qui obdormierunt: Sabbato Pentecoſtes. *orat.* xcij. 858
De fato & prouidentia oratiunculæ quinque. *orat.* xciij, &c. 863
Has de prouidentia orationes Fronto cenſet eſſe aliorum operum ſermunculas.
De Ingluuie oratio. xcviij. 879

Hæc

Hæc tam in noſtra, quàm in prioribus edit. numeratur 6. de Prouidentia, malè.

Orationes quædam Chryſoſtomi, quæ Apanthiſmata potiùs videri queant, aut aliarum orationum fragmenta ethica.

De Ieiunio oratiunculæ tres. *oratio* xcix. &c. 883

Quòd animæ medicinam anteponere oporteat corporis medicinæ : & quòd non oporteat in diabolum culpam reijcere, ſed in ſocordiam noſtram. *oratio* cij. 893

Quòd Sacerdotibus exprobrare non oporteat, quòd in abundantia viuant, ſed illis vt patribus vti, magiſq; noſtra in illos conferre. *orat.* ciij. 896

Hæc oratio ſumpta eſt ad verbum ex Hom. 9. ad Philippen. vſque ad ὅσῳ γὰρ μέγα. *Pag. 900. 3. reliqua vſque ad finem ex hom. 2. in Tit.*

Tractatus ambiguæ fidei.

Dubia. Quòd oporteat Chriſti diſcipulum clementem eſſe, nec citò iraſci. *orat.* civ. 903

Oratio exhortatoria ad Pœnitentiam, in qua meminit, carpitq; omnia vitia humana. *orat.* cv. 905

De pœnitentia & eleemoſyna, Dominica τῆς τυρόφαγου. *orat.* cvj. 917

De Pœnitentia. *orat.* cvij. 924

De eleemoſyna. *oratio* cviij. 926

De Ieiunio orationes 7. *orat.* cix. &c. 930

De patientia, & mortuis non amarè deflendis. *orat.* cxvj. 943

De patientia. *orat.* cxvij. 949

De ſancta & conſubſtantiali Trinitate. *orat.* cxviij. 955

Quòd non oporteat monachum facetijs & ſcurrilitatibus eſſe deditum. *or.* cxix. 963

De ſalute animæ. *oratio* cxx. 968

Ad catechumenos. *orat.* cxxj. 971

In Circum oratio, *inter* νοθευόμενα reponenda. *oratio* cxxij. 974

Deploratio eorum qui Chriſti virgines corrumpunt. *orat.* cxxiij. 976

Contra hæreticos. *orat.* cxxiv. 979

Liturgia. 983

Precationes duæ. 1005

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τοῦ Χρυσοστόμου λόγοι διάφοροι.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ. Λογ. α.

Ἐμοὶ πολλοὶ μὲν ἐγίνοντο φίλοι, γνήσιοί τε καὶ ἀληθεῖς, [καὶ] σφόδρα τῆς φιλίας νόμους εἰδότες καὶ φυλάττοντες ἀκριβῶς· εἷς δέ τις τυγχάνει τῶν πολλῶν, ἅπαντας αὐτοὺς ὑπερβαλλόμενος τῇ πρὸς ἡμᾶς φιλίᾳ, ὥστε ἐφιλοτεχνήσατο ἀφορμὰς κατὰπᾶν εἰπεῖν, ὅσοι εἰσὶν οἱ ἁπλῶς πρὸς ἡμᾶς διακειμένοις. ἔστι τῶν ἀπάντων μοι χρέος πολὺ μείζονα τοῦτον ὀφλῆσαι. καὶ γὰρ μαθητὴν ἐκάλεσε τῶν αὐτοῦ, καὶ διδασκάλοις ἐχρημάτισε τοῖς αὐτοῖς. ἐμοὶ δὲ ἡμῖν [καὶ] προθυμία καὶ σπουδὴ πρὸς τὸν λέγειν, ὃς ἐπονήσαμεν, μία, ὑπερβολή τις οὖσα, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν πηλοῦ πρόσληψιν. οὐ γὰρ ὅτι εἰς διδασκάλων μόνον ἐφοιτήσαμεν, ἀλλὰ καὶ ἐμοὶ μὲν ἐκεῖθεν ἐξελθόντι βουλεύεσθαι ἐχρεών, ὁποῖόν ἐλέσθαι τὸν βίου βέλτιον ἡμῖν οἰκεῖν, καὶ τὰ ζῶα ὁμαγωμονοῦντες ἐφαρμόζειν. καὶ ἕτερα δὲ πρὸς τούτοις ἡμῖν τὸν ὁμοίοις ταύτην ἐφύλαττεν ἀρραγῆ τὴν βεβαίαν. ὅτε γὰρ ἐπὶ πατρίδος μεγάλης ἕτερος ἑτέρων μᾶλλον φρονεῖν ἐλόμεθα· ὅτε ἐμοὶ μὲν πλοῦτος ὑπερόγκως ἦν, ἐκεῖνος δὲ ἑκάστην σωτηρίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς οὐσίας μέγεθος, τὸ τῆς προαιρέσεως ἰσοστάσιον ἐμιμεῖτο· ὁ δῆμος δὲ ἡμῖν ὁμότιμος ἦν, καὶ πρώτην τὴν γνώμην συνέτρεχεν. ὅπου δὲ ἔδει μαχαίρων, τὸν τῶν μοναχῶν μετεδίωκεν βίον, καὶ τὸν φιλοσοφίαν τὸν ἀληθῆ, καὶ οὐκ ἔπι ἡμῖν ὁ ζυγὸς ἔστιν ἴσος ἦν, ἀλλ' ἡμῶν ἐκείνου πλάστιγξ ἐκουφίζετο μετέωρος, ἐγὼ δὲ ἔπι ταῖς τοῦ κόσμου πεπιεσμένος ὑπερβολαῖς καθεῖλκον τὸν ἐμαυτοῦ ψυχήν, καὶ ἐβιαζόμην κάτω μένειν, νεωτερικῆς αὐτὸν ὑπερβαίνων φλογώσεως· τὰ ζῶα λοιπὸν ἡ μὲν φιλία βέβαιος ἔμεινεν ἡμῖν, καθάπερ καὶ πρότερον, ἡ δὲ συνουσία διεκόπη. οὐ γὰρ ἦν τὸν μὲν πρὸς τὰ αὐτὰ σπουδάζοντας, κοινὰς πιεῖσθαι τὰς ἀφορμάς. ὡς δέ ποτε καὶ ὁ αὐτὸς μικρὸν ἀνέκυψα τοῦ βιωτικοῦ κλύδωνος, δέδεται μοι ἡμᾶς, ἄμφω τὼ χεῖρε προτείνας· τὸν δὲ ἴσως τοῦτον οὐκ ἂν ἰσχύσαιμι φυλάξαι τὸν πρότερον. καὶ γὰρ καὶ ὁ χρόνος φθάσας ἡμᾶς, καὶ πολλὸν τὸν σφοδρότητα ὑπολαβὼν ὄμβρος, ἀνωτέρω πάλιν ἡμῶν ἐφέρετο, καὶ εἰς ὕψος ἦρετο μέγα. πλὴν ἀλλ' ἀγαθός τε ὤν, καὶ πολλοῦ τὸν ἡμετέραν ποιούμενος φιλίαν, ἀπάντων ἑαυτὸν ἀποστήσας τῶν ἄλλων, ἡμῖν

χ. ἐπιούμ.

χ. ἐ χεν.

χ. πεπλεμένος

Hæc tam in noſtra, quàm in prioribus edit. numeratur 6. de Prouidentia, male.

Orationes quædam Chryſoſtomi, quæ Apanthiſmata potiùs videri queant, aut aliarum orationum fragmenta ethica.

De Ieiunio oratiunculæ tres. *oratio* xcix. &c. 883

Quòd animæ medicinam anteponere oporteat corporis medicinæ : & quòd non oporteat in diabolum culpam reijcere, ſed in ſocordiam noſtram. *oratio* cij. 893

Quòd Sacerdotibus exprobrare non oporteat, quòd in abundantia viuant, ſed illis vt patribus vti, magiſq; noſtra in illos conferre. *orat.* ciij. 896

Hæc oratio ſumpta eſt ad verbum ex Hom. 9. ad Philippen. vſque ad τοσοῦτο μέγα. *Pag.* 900. 3. *reliqua vſque ad finem ex hom. 2. in Tit.*

Tractatus ambiguæ fidei.

Dubia. Quòd oporteat Chriſti diſcipulum clementem eſſe, nec citò iraſci. *orat.* civ. 903

Oratio exhortatoria ad Pœnitentiam, in qua meminit, carpitq; omnia vitia humana. *orat.* cv. 905

De pœnitentia & eleemoſyna, Dominica τῆς τυρφάγου. *orat.* cvj. 917

De Pœnitentia. *orat.* cvij. 924

De eleemoſyna. *oratio* cviij. 926

De Ieiunio orationes 7. *orat.* cix. &c. 930

De patientia, & mortuis non amarè deflendis. *orat.* cxvj. 943

De patientia. *orat.* cxvij. 949

De ſancta & conſubſtantiali Trinitate. *orat.* cxviij. 955

Quòd non oporteat monachum facetijs & ſcurrilitatibus eſſe deditum. *or.* cxix. 963

De ſalute animæ. *oratio* cxx. 968

Ad catechumenos. *orat.* cxxj. 971

In Circum oratio, *inter* νοσυμένα reponenda. *oratio* cxxij. 974

Deploratio eorum qui Chriſti virgines corrumpunt. *orat.* cxxiij. 976

Contra hæreticos. *orat.* cxxiv. 979

Liturgia. 983

Precationes duæ. 1005

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τῶ Χρυσοστόμω λόγοι διάφοροι.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ. Λογ. α΄.

Ἐμοὶ πολλοὶ μὲν ἐγένοντο φίλοι, γνήσιοί τε καὶ ἀληθεῖς, [καὶ] τὸν τῆς φιλίας νόμους ἐκ εἰδότες καὶ φυλάττοντες ἀκριβῶς· εἰς δέ τις τυγχάνει τῶν πολλῶν, ἅπαντας αὐτοὺς ὑπερβαλλόμενος τῇ πρὸς ἡμᾶς φιλίᾳ, ὥσθ' ὅτι ἐφιλοτεκνησεν ἀφῆναι κατόπιν ἐκείνους, ὅσοι ἐκφανῶς τοῦ ἁπλῶς πρὸς ἡμᾶς διακειμένοις. ἔστι τῷ ὄντι ἄπαντά μοι χρέος πρὸς ἅπαντας ἰών. καὶ γὰρ μαθηταῖς ἐφάμιλλα τῷ αὐτῷ, καὶ διδασκάλοις ἐζηλωσάμην τοῖς αὐτοῖς. ἰὼ ὦ ἡμῖν [καὶ] προθυμία καὶ σπουδὴ πρὸς τοῦτο λέγειν, ὃς ἐπανόμην, μία, ὑπερθυμία τε ἴση, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν πικλουθήσασα μέτρων. καὶ γὰρ ὅτι εἰς διδασκάλου μόνον ἐφοιτήσαμεν, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες βουλεύεσθαι ἐχρῆν, ὁποίᾳ ἐλέσθαι τὸν βίου βέλτιον ἡμῖν ὁδόν, καὶ τοῦτο ὁμογνωμονοῦντες ἐφαμιλλώμεθα. καὶ ἕτερα ὦ πρὸς τούτοις ἡμῖν τοῦ ὁμοίου τούτου ἐφύλαττεν ἀρραγῆ τε καὶ βεβαίαν. ὅτε γὰρ ἐπὶ πατρίδος μεγάλῃ ἕτερος ἑτέρῳ μᾶλλον φρονεῖν ἐζηλοῦμεν· ὅτε ἐμοὶ μὲν πλοῦτος ὑπερογκος ἰών, ἐκείνῳ ὦ ἐκάτερ σμικρὰ πενία, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς οὐσίας μέτρον, ὃ τῆς προαιρέσεως ἰσοτάσιον ἐμιμεῖτο· ἐκ ἦλος ὦ ἡμῖν ὁμότιμον ἰών, καὶ πρώτα τῇ γνώμῃ συνέστεχεν. ὅπερ ὦ ἔδει μοναχόν, τὸν τῶν μοναχῶν καταδιώκειν βίον, καὶ τὸν φιλοσοφίαν τὸν ἀληθῆ, καὶ οὐκ ἔστι ἡμῖν ὁ ζυγὸς ἔστ' ἴσος ἰών, ἀλλ' ἡ μὲν ἐκείνου πλάστιγξ ἐκουφίζετο μετέωρος, ἐγὼ δ' ἐπὶ ταῖς τοῦ κόσμου πεπιεδημένος ὀπτυμίαις καθεῖλκον τὸν ἐμαυτοῦ ψυχήν, ἐκ ἐᾶσαι ζόμενον κάτω μένειν, πωτητικῆς αὐτὸν ὀπτεδείθαι φαντασίας· ὁ τοῦτο λειπόμενος μόνος ἔμενεν ἡμῖν, καθάπερ καὶ πρόσθεν, ἡ ὦ σωφροσύνη διεκόπτετο. καὶ γὰρ ἰὼ τοῦ μὴ πρὸς ταὐτὰ σπουδάζοντας, κοινὰς πτεῖσθαι ταῖς ἀφετηρίαις. ὡς δέ ποτε καὶ ὁ αὐτὸς μικρὸν ἀνέκυψα τοῦ βιωτικοῦ κλύδωνος, δέδεται μὲν ἡμᾶς, ἄμφω τὼ χεῖρε πρόσωπα· τὸν ὦ ἴσον τότε τοῦτ' ἔτως ἰσχύσαμεν φυλάξαι τὸν πρότερον. καὶ γὰρ καὶ ὦ χρόνος φθάσας ἡμᾶς, καὶ πολλῷ τῷ σφοδρότητι ὀπισθέξάμενος, ἀνωτέρω πάλιν ἡμῶν ἐφέρετο, καὶ εἰς ὕψος ἤρετο μέγα. πολλῷ ἀλλ' ἀγαθός τε ὤν, καὶ πολλοῦ τὸν ἡμετέραν πμηθμὸν φιλίαν, ἀπρότων ἑαυτὸν ἀποτήσας τῶν ἄλλων, ἡμῖν

χ. ἐποίμ.

χ. ἔχω.

χ. πεπλεμένος

τὸν ἄπονα χρόνον ζωῆς, ὅπου μὴ τοῦτο ἡ πρόνοια, ὅπερ ἦν ἄφιλον, κατὰ τῆς ἡμετέρας κωλυόμενος ῥᾳθυμίας. ὁ γὰρ ἰῶ" ⓦ δικαστείῳ παρεδρεύοντα, καὶ πρὸς τὰ τῇ σκιερᾷ τέρψεις ἐπιτηδεύοντι, συγγίνεσθαι πολλάκις ὀφείλοις πρὸς πλοῦτον, καὶ μηδὲ εἰς ἀγορὰν ἐμβαλόντι ποτέ. Ἀλλὰ τοῦτο οὖν πρότερον διφρεύοντος, ἐπιδή ποτε ἡμᾶς ἔλαβεν εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ βίου κατάστασιν, ἀθρόως, ἰῶ πάλαι ὠδῖνες ὑπῆλθον ἐμαί, ἀπίτηκα τότε καὶ σοὶ δὴ βεκάτιστον τῆς ἡμέρας μέρος ἡμᾶς ἀπολιμπάνειν ἰωείχατο, διετίλει τε παρακαλῶν, ἵνα τὴν οἰκίαν ἀφέντες ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ, κοινὴν ἀμφοτέροις τὴν οἴκησιν ἔχωμεν· καί ἐπεισέ τι, ὡς ὃ πρᾶγμα ἰῶ σὸν χαρᾶς. ἀλλά με αἱ συνεχεῖς τῆς μητρὸς ἐπῳδαὶ διεκώλυσαν καὶ τὴν σὴν δωρεὰν τὴν χάριν, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο λαβεῖν πρὶν σὸν τὸ δωρεαί. ὅπῃ γὰρ ἤθελε τοῦτα βουλεύομαι, λαβοῦσά με τῆς δεξιᾶς, εἰσήγαγεν εἰς ⓦ ἀποτεταγμένον οἶκον αὐτῇ· καθίσασα πλησίον ὅπου τῆς εὐνῆς, ἧς ἡμᾶς ὠδῖνες, πηγάς τε ἠφίει δακρύων, καὶ τῶν δακρύων ἐλεεινότερα" προσῄδη τὰ ῥήματα, τοιαῦτα πρὸς ἡμᾶς ἀποδυρομένη.

χ. τὸν ἐν τῷ διδασκείῳ θορυβ.

χ. προσῄδεν

Ἐγώ, φησι, παιδίον, τῆς ἀρετῆς τὸ πάθος τὸ σὸν οὐκ ἀφείλου ἀπολαύσας ὅπου πολύ, τῷ Θεῷ τοῦτο δοκῶ. σοὶ γὰρ ὠδῖνας σοὶ ὅπου σοὶ δοξαδόξαμος ὁ θάνατος ἐκείνου, σοὶ μὲ ὀρφανίδι, ἐμοὶ δὲ χηρείᾳ ἐπέσησεν ἄωρον, καὶ τὰ τῆς χηρείας διπλᾶ, ἃ μόνα αἱ παθοῦσαι δύναιντ' ἂν εἰδέναι καλῶς. λόγος γὰρ οὐδεὶς ἂν ἐφίκοιτο τοῦ χάους ἐκείνου καὶ τοῦ κλύδωνος, οἳ ὑφίσαται κόρη, ἀρτίως μὲν τῆς πατρῴας οἰκίας προελθοῦσα, καὶ πρὸς γάμου ἅπτεσθαι οὖσα· ὀξαφίης δὲ πάντα τὰ ἀμέτρῳ βαλλόμενα, καὶ ἀναγκαζομένη φρονίδων καὶ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς φύσεως ἀνέχεσθαι μειζόνων. ἀφ' γὰρ, οἶμαι, ῥᾳθυμίας τε οἰκετῶν ὑπερβάλλειν, καὶ κακουργίας πατρῴας, συγγενῶν ἀποκρούεσθαι ὑπερβουλίας, τῶν τὰ δημόσια εἰσπραττόντων καὶ ἐπηρείας καὶ τὴν ἀπωλείαν τὸ παῖς τῶν εἰσφορῶν καταβολαῖς φέρειν ἡμιαίως. ἐμοὶ δὲ παιδίον καταλιπὼν ὁ πατὴρ ἀπέλθῃ, θῆλυ μὲν ὂν πολλὰ μὲ δὲ οὕτω πρέπει τῇ μητρὶ τὴν φερνίδα, ὅμως δὲ καὶ ἀναλωμάτων καὶ δίκης ἀπηλλαγμένην· ὁ δὲ υἱὸς μείζων αὐτὴν φόβων καθ' ἑκάστην ἐμπίπλησι τὴν ἡμέραν, καὶ πλειόνων φερνίδων. τὴν γὰρ τοῦ χρημάτων ἐὰν δαπάνην, ὅσην κατασκευὴν ἀναγκάζεται, ἐλευθερίως αὐτὸν" ἀναβρέψαι ὑπερθυμούσα. ἀλλ' ὅμως σοὶ μὲ τούτων ἔπεισε δυστέκνος ὁμιλήσαι γάμοις, σοὶ ἕτερον ἐπεισαγαγεῖν νυμφίον τῇ τοῦ παιδαρίου τοῦ σοῦ· ἀλλ' ἐμοὶ οὐ τῇ ζάλῃ δὲ τῷ χορύβῳ, καὶ τὴν σοὶ δηθεῖαν τῆς χηρείας οὐκ ἔφυγεν κάμοὶ πρὸ τοῦ μὴ κατὰ τὴν" ἀῶον βοηθυμίαν ῥοπῆς, ἔφερε δέ μοι πολλάκις ὑπὲρ μιᾶς ἡμέρᾳ τὴν δεινὴν* ἐκείνην δὲ ὃ συνεχὲς εἰς τὴν σὴν ἴψιν ὁρᾶν, καὶ εἰκόνα μοι * τοῦ τετελευτηκότος φυλάττεσθαι ἔμψυχον, καὶ πρὸς σκῆνος ἀπηρίσωμβρίαν καλῶς. ἀφ' τοι τοῦτο καὶ ἔτι νήπιος ὤν, καὶ μηδὲ φθέγξεσθαί πω μαθών, ὅτε μάλιστα τέρπεσι σοὺς τοκέας ⓐ παῖδες, πολλὰ μοι πρόφρων τὴν πρόσληψιν. δὲ μὲν σοὶ ἐκεῖνο αὖ ἔχοις [εἰπεῖν καὶ] αἰτιάσασθαι, ὅτι τὴν μὲν χηρείαν ἡμιαίως ἐνέγκαμεν, τὴν δὲ οὐσίαν σοὶ τὴν παιδὸς ἡλαττώσαμεν δέ τοι τῆς χηρείας ἀνάγκην· ὅπερ πολλοὶ" τῶν τὴν ὀρφανίαν δυσχεράντων οἶδα παθόντας ἐγώ. καὶ γὰρ καὶ τοῦ τὰ ἀκέραια ἐφύλαξα πᾶσαν, καὶ τῶν ἐφελόντων εἰς τὴν βιβλιοκόμησιν δαπάνην θεῖναι τὴν σὴν ἐκέλευον σοὶ δὲ, οὐκ τῶν ἐμῶν τῆς, καὶ ὧν ἦλθον οἴκοθεν ἔχουσα, δαπανῶσα χρημάτων. καὶ μή τοι νομίσῃς εἰκῇ δοῦσάν με ταῦτα λέγειν νῦν· ἀλλ' ἀντὶ πάντων σε τούτων μίαν αἰτῶ χάριν, καὶ με δευτέρα χηρείᾳ περιβαλεῖν, μηδὲ ὃ κοιμηθὲν ἤδη πένθος ἀνάψαι πάλιν· ἀλλὰ περίμενον τὴν ἐμὴν τελευτήν· ἴσως μὴ μακρὸν ἀπολυσόμεθα χρόνον. σοὶ μὲν γὰρ νέοις ἐλπὶς καὶ εἰς γῆρας ἥξειν μακρόν, ⓐ δὲ γεγηρακόσι ἡμῖν σοὶ ἕτερον, ἢ ⓦ θάνατον ἀναμένομεν. ὅταν οὖν με τῇ γῇ παραδῶς, καὶ τοῖς ὀστέοις τοῦ παιδὸς ἀναμίξῃς τοῦ σοῦ, τέλους μακρὰς ἀποδημίας, καὶ πλεῖ θαλάττην, ἣν ἂν ἐθέλῃς, τότε ὁ κωλύσων οὐδὲ εἷς· ἕως δ' ἂν ἐμπνέωμεν, ἀνάσχου τὴν μὲν ἡμῶν οἴκησιν,

μὴ

μὴ δὲ προσκρούσῃς τῷ Θεῷ μάτην ἢ εἰκῇ, τοῖς τοιούτοις ἡμᾶς προσκαλῶν καιροῖς, ἀδικηκόσι σοῦ. Εἰ μὲν γὰρ ἔγκλημά σοι ἐγκαλῶ, ὅτι σε εἰς βιωτικὰς ἀσχολίας προτρέπομαι, ἢ τῶν πραγμάτων ἀπάγειν ζητῶ· φρονῶ τὰ τοῦ κόσμου, μὴ τὰ τοῦ Θεοῦ· τὰ φύσεως νόμοις, μὴ τὰ δόγμασι πίστεως, μὴ τὰ ἀναγκαῖα τοῖς ἀναγκαίοις, μὴ τὰ ἀναγκαιότατα τοῖς ἀναγκαιοτάτοις· ἢ τὰ ἀνθρώπινα τοῖς θείοις προτιμῶ· ἢ τὰ φθαρτὰ τοῖς ἀφθάρτοις· ἢ τὰ ἐπίκηρα τοῖς ἀκηράτοις· ἢ τὰ ἐπίφθονα τοῖς ἀφθόνοις· ἢ τὰ ἐπιβουλὰς ἔχοντα τοῖς ἀβουλήτοις· ἢ τὰ πολεμίους ἔχοντα τοῖς ἀπολεμήτοις· ἢ τὰ ἐπιβουλεύοντα τοῖς ἀνεπιβουλεύτοις· ἢ τὰ ἐπιφθονούμενα τοῖς ἀνεπιφθονήτοις· ἢ τὰ ἐπικηρευόμενα τοῖς ἀκηρεύτοις· ἢ τὰ ἐπιφθειρόμενα τοῖς ἀφθάρτοις· ἢ τὰ ἐπιτηδείως ἔχοντα τοῖς ἀνεπιτηδείοις· ἢ τὰ ἐπιτήδεια

οὐκ οἶδα αὐθ' ὅτῳ) τῆς γνώμης ἐκπλήξεως ἔσῃ σοι φερούσης τῆς σῆς. νῦν δὲ πάντων ἀμύξας τὰ μακρὰ, καὶ δάξας σε ἑρωτῶ καὶ τὸν λειτουργὸν ταύτην προτραπέσθαι λέγειν ἅπαντες· οὐδὲ ἐξαρκοῦσθαί σε τῆς κατηγορίας ταύτης, οὐκ ἔστιν. ἐμοὶ δὲ οὐδὲ εἰς ἀγορὰν ἐκβαλεῖν αἰσχύνη· τοσοῦτον καὶ τοσούτοις ἡμῖν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐγκαλοῦντες τὸν ἡμέτερον. ὅταν γὰρ ἴδωσι φαύλους πονηροὺς πάλεως, λαβόντες κατὰ μόνας ὅσοι τοὺς ἡμᾶς οἰκείως ἔχουσι, τὰ πλείστα μὲν τῆς κατηγορίας ἐκτοπαλλόντες μέρη. εἰδότα γὰρ αὐτὸν τὸν γνώμην, φασὶ (οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἐκ τοῦ ἐλέγξαντος τὸ σκότος) οὐκ ἀποκρύψασθαι, ἀλλ' ἡμῖν ἀναπεπτωκέναι ἐγκλήματα· ἃ πρώτως οὐκ ἂν ἐπορισάμην μηχανῆς τοῖς τὸν ἄγχειν. ἐγὼ δὲ, ὅτι μὲν σε οὐκ ἤδειν ἐκ πολλοῦ ταῦτα βουλευόμενον, αἰσχύνομαι καὶ ἐρυθριῶ τοῖς ἐκείνοις εἰπεῖν, μὴ πως καὶ ἐκπάρισιν τὸν ἡμετέραν εἰς) νομίσωσι φιλίαν. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν (ὥσπερ οὖν καὶ ἔστι, καὶ οὐδὲ αὖ ἀπηλλάχθαι, ἐξ ὧν εἰς ἡμᾶς ἔπραξας νῦν) ἀλλὰ τοῦτ' ἔξεστιν καὶ μετρίαν γνῶναι τοῖς ἡμῖν ἔχουσι δόξαν, καλὸν τὰ ἡμέτερα κρύπτειν κακά. εἰπεῖν μὲν οὖν τοῖς αὐτῶν πάλησι, καὶ ὡς ἔχει τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀναγκαῖον ἡμῖν λοιπὸν σιωπᾶν, καὶ κύπτειν εἰς γῆν, καὶ τὸν ἀπάντων τρόπον σκυτίζεσθαι καὶ ἀποπηδᾶν. κἂν γὰρ τὸν πρόσωπον σκυθρωπάζω, φθόνος ἀνάγκη με κρίνεσθαι λοιπόν. οὐδὲ γὰρ ἐμπλήσουσι στόμα ποτε, ὅτι καὶ Βασίλειον μὲν τὴν ἄλλων ἔταξας, οἷς οὐ θέμις εἶδέναι τὰ σά. ἀλλὰ τούτων μὲν ἡ πόλις μοι λέγοις, ἐπειδή σοι τοῦτο γέγονεν ἡδύ· τὸν δὲ λοιπὸν πῶς "οἴσομεν αἰσχύνην; καὶ μὰ γὰρ ἀπορίας, καὶ δι' φιλοδοξίας σε γράφονται. ὅσοι δὲ εἰσὶν ἀφειδίστερον τὴν αἰτιωμένων, ταῦτά τε ἡμῖν ἀμφότερα ἐγκαλοῦσι ὁμοῦ, καὶ προστιθᾶσι τὸν εἰς σὲ τιμωρίαν ὕβρεως· δίκαια πεπονθέναι λέγοντες αὐτὸν, καὶ εἰ μείζονα τούτων ἀπειλαθόντες ἔτυχον πρὸ ἡμῶν, ὅτι τοσούτους καὶ τηλικούτους ἀφέντες ἀνδρας, μισθίοις χρῆς καὶ προσέτι ἐπὶ τοῖς τοῦ βίου μεσίμνοις ἐγκαλοδούλοις (ἵνα χρόνον βραχὺν ταῖς ὀφρῦς ζωγραφῶσι, καὶ φαιὰ περιβάλωνται, καὶ κατόψεσιν ὑποκρίνωνται) ἀξιόψηφος εἰς τοσοῦτον ἥκοντα τιμῶν, ὥστε οὐδὲ ἵππαρχον λαθεῖν προσιόντα. καὶ μὰ μὲν ὀκ προφάσεις ἡλικίας εἰς ἔχοντι γῆρας τὸν ἑαυτῶν ἐκλείποντες ἄσκησιν, ὡς τοῖς δεξιοῦσθαι εἰσὶ· αἰρέσεις δὲ αὐτῶν οἱ παῖδες [αὐτῶν,] καὶ μηδὲ τοῦ νόμου ἀκηκοότες, καθ' ὃν "ταύτην δεῖ δίκην τὸν δεξιὸν. ταῦτα, καὶ πλείονα τούτων λέγοντες ζωγράφοι ἡμῖν ὑπεφύοντο. ἐγὼ δὲ ὃ, τι μὲν ἀπολογήσομαι πρὸς ταῦτα, οὐκ ἔχω· δίομαι δὲ σε φράσαι μοι. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ ταύτην οἶμαί σε φυτεῦσαι τὸν φυγὸν, καὶ πρὸς ἄνδρας ὕστερον μεγάλους τοσούτους ἀναδέξασθαι τὸν ἔρωτα· ἀλλὰ μετὰ τινος λογισμοῦ καὶ σκέψεως ὅλης τοῦ τὸ ἐλθεῖν, ὅθεν καὶ λόγον ἕτοιμον εἰ) σοι πρὸς ἀπολογίαν τοιαύτην. εἰπὲ δῶν εἴ τινα προφάσει δικαίαν πρὸς τὸν ἐγκαλοῦντας δυσωπούμενα λέγειν. ὧν γὰρ αὐτὸς ἠδίκημαι σοῦ, οὐδένα ἀπαιτῶ λόγον, οὐχ ὧν ἠπάτησας, οὐχ ὧν προὔδωκας, οὐχ ὧν "ἀπήλασας πρὸ ἡμῶν ἀπόντα. ἔμπροσθεν χρόνον. ἡμᾶς μὲν γὰρ τὸ τοῦ φυγεῖν τὸν ἡμέτερον (ὡς εἶπεν) φέροντες, οὐκ ἠγκαλοῦμέν σοι ταῖς χερσὶ· σὺ δὲ τοσαύτην πρὸς ἡμᾶς ἐχρήσω τῇ πανουργίᾳ, ὥστε περ μὲν εἰ πολεμίους σοι πάλαι φυλάξασθαι προὔκειτο. κἀντοῦ ἐχρῆν, εἰ μὲν ὠφέλιμον ταύτην ἦλθες ὕσαι τὸν γνώμην, μηδὲ" αὐτὸν δ' κέρδος φυγεῖν· εἰ δὲ ὀπτάλαζεν, καὶ ἡμᾶς (ὃς ἀπάντων ἀεὶ προτιμᾶν ἔλεγες) ἀπαλλάξαι τῆς ζημίας· σὺ δὲ οὐ μόνον ἐμπεσούμεθα, ἅπαντα ἔπραξας, καὶ δόλῳ σοι καὶ ὑποκρίσεως ἐδόκει πρὸς ἅπαντα ἀδόλως καὶ ἁπλῶς ἅπαντα καὶ λέγειν καὶ πράττειν εἰωθότα πρὸς σέ. ἀλλ' ὅμως, ὅπερ ἔφην, οὐδὲ τούτων ἐγκαλῶ νῦν, οὐδὲ οἰκτίζω τὴν ἐρημίαν, εἰς ἣν κατέστησας ἡμᾶς, καὶ ζωόδους ἀγελάδας ἐκείνας, ἐξ ὧν καὶ ἡδονὴν καὶ ὠφέλειαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐκαρπωσάμεθα "πολλάκις. ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀφίημι, καὶ φέρω σιγῇ καὶ ῥᾳθύμως· οὐκ ὀπῇ ῥᾳθύμως εἰς ἡμᾶς ἐπλημμέλησας, ἀλλ' ὀπῇ τοῦτον ἔθηκε

ἐμαυτῷ

ἀμύξας· χ. ἀμύξας

ἐκβαλεῖν· χ. ἐκβαλεῖν

οὐκ ἐστὶ σὺ ἐκείνου) χ. σὺ ἐκείνου

ἐκπάρισιν τὸν ἡμέτερον χ. ἐκπάρισιν τὸν ἡμέτερον

οἴσομεν χ. οἴσομεν

ταύτην δεῖ δίκην τὸν δεξιὸν χ. δεῖ ταύτην αὐτὸν δίκην τὸν

ἀπήλασας χ. ἀπήλασας

ἐμαυτῷ ⟨Ⓦ⟩ νόμον, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἧς τὸν φίλτρον ἔσχεν τὸν ζῆν, ἀφ' ὧν δὲ
χ. οὐχὶ σμικρὸν. ἀλλ. οὐκ οἶδα μικρὰ θέλης ἡμᾶς λυπῆσαι, μηδέποτε σε εἰς ἀπολογίας ἀναγκῶν καθίσαι. ἐπεὶ ὅπως μὲν
χ. ὁμοψύχοις μικρὰν τὸν ζημίαν ἡμῖν ἐπήγαγες, οἶδας καὶ σύ· εἴγε μέμνησαι τῶν ῥημάτων, καὶ τῶν ἀρχαίων
χ. ὁμοψύχοις ἐξόδων ἐκείνων, καὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν λεγομένων ἀεί. ταῦτα δὴ οἶδα, ὅτι πολὺν κέρδος ἡ-
μῖν ὁμοψύχοις εἰ[π]εῖν καὶ φερέπεσθαι τῇ πρὸς ἀλλήλους φιλίᾳ. καὶ ⟨Ⓐ⟩ μὴ ἄλλοι πρώτης
ἔλεγεν, καὶ ἑτέρωθι πολλοῖς μὲν καὶ ὠφέλειαν τὴν ἡμετέραν οἴσειν ὁμολογῶ. ἐγὼ δὲ ὠφέλειαν
χ. πνεῦ. ἀλ. πνεύ. μὲν οὐδέποτε εἰσοίσω, τοῦτ' εἰς ἐμὲ ἥκειν, πρὸ ἑξέων πάντων ἑλέσθαι δέ, ὃν ἔστι νῦν αὐτὸς
χ. δὲ πῶς αὐτῆς κερδανοῦμεν κέρδος οὐ μικρόν, ὃ δυσχεραίνουσι μὲν καὶ τοῖς καταγωνίσασθαι βουλομένοις
ἡμᾶς. καὶ ταῦτά σοι νῦν μεμνήσκων οὐκ ἐπαυσάμην ποτέ· χαλεπὸς ὁ κηδεύς, ⟨Ⓐ⟩ ὅταν
βουλεύωντες πολλοί· ὃ τῆς ἀγάπης γνήσιον ἀπόλωλεν, ἀντεισῆκται δὲ ὁ τῆς βασιλείας ὄ-
λεθρος· ἐν μέσῳ παγίδων ἐσκαφόμεθα, ⟨Ⓒ⟩ ὅπου ἑπάλξεων πόλεως ἐκπεπτώκαμεν. ⟨Ⓐ⟩ μοὶ
ἕτοιμοι τοῖς ἡμετέροις ἐφαπλῶσαι κακοῖς, εἴ ποτέ τι συμβαίη, πολλοὶ δὲ πολλαχόθεν ἐφε-
ξῆκασιν· οἷς ζωγλήσω, σοὶ δῆλος, ἢ καὶ βιαίθμητοι λίαν. ὅσα μὴ ἁμαρτάντες ποτέ, πολλῷ
⟨Ⓦ⟩ γέλωτα ὤφλωκεν, καὶ τοῦ γέλωτος μείζονα τὴν ζημίαν. Ἀδελφὸς γὰρ ἀδελφοῦ βοη- Παροι. επ. ἐ.
θούμενος, ὡς πόλις ὀχυρά, καὶ ὡς μεμαχλευμένη βασιλεία. μὴ δὴ ἁμαλύσῃς ταύτην τὴν
γνησιότητα, μηδὲ ἀγκύλῃς ⟨Ⓦ⟩ μοχλόν. ταῦτα, καὶ τὰ τούτων πλείονα ἔλεγεν ζωγράφος, οὐδὲν
χ. τοῦτο μὲν ποτε τοιοῦτον ἐνθυμούμενος, ἀλλὰ δὲ πάνυ σε τὰ πρὸς ἡμᾶς ὑγιαίνειν νομίζων, οὐ πε-
ριουσίας ἕνεκα καὶ ὑγιαίνοντα θεραπεύειν βουλόμενος· ἐλάθανον δέ, ὡς ἔοικε, νοσοῦντα φάρμα-
κα ὀπτανόμενος, καὶ οὐδὲ οὕτως ὁ δίλογος ὢν παῦσαι, οὐδὲ γέγονεν ἐμοὶ τὰ πλείονα οὐκ ταύτης τῆς ἀ-
χ. μᾶλλον εἰς τοιαῦτα βλέμ. γαν πρόφασις. πάντα γὰρ σκῆπτρα ῥίψας ἀφεὶς ὡς, καὶ ⟨Ⓦ⟩ οὐδὲν εἰς νοῦν βαλλόμενος, ὥ-
σπερ ἀνέρματον πλοῖον εἰς πέλαγος ἡμᾶς ἄπειρον ἀφῆκας, οὐδὲν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων
ἐνθυμούμενος κυμάτων, ἅπερ ἡμᾶς ἐπανέρχεται ἀνάγκη. εἰ γάρ ποτε συμβαίη συκοφαντί-
αν, ἢ χλευασίαν, ἢ καὶ ἄλλο τινὰ ὕβριν καὶ ἐπήρειαν ἐπενεγκεῖν ἡμῖν (πολλάκις δὲ τὰ
τοιαῦτα συμβαίνειν ἀνάγκη) πρὸς τίνα καταφυξόμεθα; τίνι χαιρωσόμεθα τὰς ἡμετέρας ἀ-
θυμίας; τίς ἡμῖν ἀμύναι θελήσει, καὶ σοὶ μὲν λυπουμένους ἀνακόψει, καὶ ποιήσει μηκέτι λυπεῖν,
ἡμᾶς δὲ καθαμυθήσεται, καὶ καθασκευάσει τὰς ἑτέρων φέρειν ἀπαθείας; οὐκ ἔστιν οὐδὲ
* ποτὲ εἷς, σὺ πόρρωθεν ἑστηκότος τοῦ δεινοῦ τούτου πολέμου, καὶ μηδὲ κεκινηκὼς ἀκούσας δυναμένου*.
ἆρα οἶδας ὅσοι εἴργασταί σοι κακοί; ἆρα νῦν ζῶν μὴ ὃ πλήξαι, ὑπερησπάκεις ὡς κηδείαν
ἡμῖν ἔδωκας τὸν πληγέντα; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀφείσθω (οὐδὲ γὰρ ὅσιον τὰ ἡθούμενα ἀναλῦ-
σαι λοιπὸν, οὐδὲ πόροι τοῖς ἀπόροις ὑπάρξαι) τί πρὸς σὸν ἔξωθεν ἐρούμεθα; τί πρὸς τὰς αἰτίας
ἀπολογησόμεθα τὰς ἐκείνων;

ΘΑΡΣΕΙ, ἔφην ἐγώ. οὐ γὰρ ἐπ' τούτων εἰμὶ μόνοι ἔπιμος ὑβρίσας ἐπανέλθ, ΧΡΥΣ.
ἀλλὰ καὶ ὧν ἀνθρώπους ἡμᾶς ἀφῆκας, καὶ τούτων πειρησόμεθά σοι λόγον δοῦναι, ὡς δὴ οἴσεται
ὦ. εἰ, εἰ βούλει γε, ἀπ' αὐτῶν πρῶτον τῆς ἀπολογίας [τῶν λόγων] ποιήσωμεθα τὴν ἀρχήν.
εἰ γὰρ δὴ ἔστιν ἄτοπος ἡ λίαν ἀγανάκτησις, εἰ τῆς πρὸς τοὺς ἔξωθεν δόξης φειδόμεθα, καὶ
ὅπως παύσωνται ἡμῖν ἐγκαλοῦντες, πάντα ποιοῦμεν, ⟨Ⓦ⟩ ἀπόντων μοι φίλτατε, καὶ τοσαύτη
πρὸς ἡμᾶς αἰδὼς κεχρημένοι, ὡς μηδὲ ἐπ' ὧν ἠδικηκότι φήσει, ἐγκαλέσαι θελῆσαι,
χ. φησὶ δὲ τὸ ἀλλ' ἐπ' οὐδὲν τὰ αὐτῷ δόξαντα, ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους φειδόμενοι, μὴ δυναίμεθα ὡς
οὐκ ἀδίκως πράσσειν, ἀλλὰ μείζονι πρὸς αὐτὸν φαινοίμεθα κεχρημένοι ῥᾳθυμίᾳ, ἧς αὐ-
χ. ἠδικέσαμεν τοὺς πρὸς ἡμᾶς ἐπεδείξατο σπουδῆς. ἵν' ποτε οὖν σε ἠδικήκαμεν, ὅτῳ καὶ σπουδ-
ὴν ἐγνώκαμεν εἰς ὃ τῆς ἀπολογίας ἀφίσαι πέλαγος; ἆρα ἔπι σε προεκρουσάμεθα,
καὶ τὸν ἡμέτερον ἐκρύψαμεν γνώμην; ἀλλ' ὅπῃ κέρδει καὶ τῷ ἀπατηθέντος σου, καὶ
οἷς ἀπατήσαντές σε προυδώκαμεν. εἰ μὲν γὰρ δι' ὅλου τὸ τῆς κλοπῆς κακὸν, καὶ
οὐκ ἔστιν εἰς δίον αὐτῷ χρήσασθαι ποτε, δοῦναι ἕτοιμοι δίκην ἡμᾶς, ἵν' μὲν αὐτὸς ἐθέλῃς·

μᾶλλον ὑμᾶς μηδὲ ὁντινοῦν πώποτε πρὸς ἡμᾶς ἀνέξῃ δίκαια λαβόντα, ἡμεῖς δὲ ἑαυτοὺς καταγνωσόμεθα ταῦτα, ἃ τοὺς ἀδικουμένους ἀδικάζοντες, ὅταν αὐτοῖς ἕλωσιν ἃ κατήρρησι. Εἰ δὲ οὐκ ἀεὶ τὸ παράγγελμα ὑπερβαίνες, ἀλλὰ πολλάκις τοῦ τῶν χρωμένων προαιρέσει χάριν φαῦλον ἡ καλὸν, ἀφεὶς ἐγκαλεῖν τὸ ἠπατῆσθαι, δίκαιον ὑπὲρ τούτου πεῖσαι ὑμᾶς. ὡς ἔως μὲν τούτου ἀπῇ, μὴ ὅτι μεμψίμοιρος καὶ αἰτίας ἐπάξιος, ἀλλὰ καὶ ἀποδέχεσθαι ἄξιος ἂν εἴη τοῦ μὴ βουλομένους ἐξαπατᾶσθαι βουλομένων. τοσοῦτον γὰρ ἔχει κέρδος βούλεσθαι ἀπατᾶσθαι, καὶ μὴ τῆς ὀρθῆς γνώμης ἐξίστασθαι, ὡς πολλοὺς, ὅτι μὴ προεκρούσαντο, καὶ δίκαιον δοκεῖν εἶναι πολλάκις. καὶ εἰ βούλει τὴν φρατηγοῦ σοῦ ἐξ αἰῶνος βδελυκτὴν ἐξετάσαι, καὶ πλείονα αὐτῆς ἐξάγαγε τῆς ἀπάτης θυρίσεις εἰς καταρθώματα· καὶ μᾶλλον τούτους ἐπαινουμένους, ἢ σοῦ καὶ τοῦ φανεροῦ κερτομοῦντας. ⓐ μὴ γὰρ μὴ πλείονος τῆς δαπάνης, καὶ τῆς τῶν χρημάτων, καὶ τῆς τῶν σωμάτων καταφθορᾶς σοῦ πολέμους, ὡς μηδὲν πλέον αὖθις ἀπὸ τῆς νίκης γίνεσθαι, ἀλλὰ πρὸς οἷς ἤδοι τῶν ἡττημένων σοῦ κεκτήσαντας δυσχερῆ, καὶ τῶν φρατθυμίᾳ ἀπλωθέντων, καὶ τῶν ταμιείων κεχενωμένων. πρὸς ὃ τούτοις, οἷς τῆς ὅτι τῇ νίκῃ δόξης αὖθις ἀφιᾶσιν ἀπολαῦσαι πάσης. μέρος γὰρ αὐτῆς ἡ μικρὸν συμβαίνει καὶ σοῦ πεπωκότας καρποῦσθαι, ἅμα δὲ ταῖς ψυχαῖς νικῶντας τοῖς σώμασιν ἡττημένους μόνοις. ὡς εἴ τε σὺν ὅπλοις βαλλομένους μὴ πίπτειν, μηδὲ ἐπελθὼν ὁ θάνατος αὖθις ἔπαυσεν, οὐκ ἂν ἔσησαν τῆς πρόθυμίας ποτέ. ὁ δὲ ἀπάτῃ κρατήσας δυνηθείς, ἡ συμφορᾷ μόνοις, ἀλλὰ καὶ γέλωτι παραδέδωκε σοῦ πολεμίοις. ἡ γὰρ, ὥσπερ ἐκεῖ, σοῦ ἐπαίνοις ἐξ ἴσης ἀποφέρονται ἀμφότεροι σοῦ ὅτι τῇ ῥώμῃ, οὕτω καὶ σοφίᾳ σοῦ ὅτι φρονήσει, ἀλλ' ὅλῳ τῷ νικῶντι ὅτι τοῦ βεβλῆσθαι· καὶ τοῦτον οὐκ ἔλαττον, πλὴν ἀπὸ τῆς νίκης ἡδονῆς ἀκέραιον τῇ πόλει φυλάττοισιν. ἡ γὰρ ὅτι, ὥσπερ ὁ τῶν χρημάτων πλοῦτος καὶ τὸ τῶν σωμάτων πλῆθος, ἡ τῆς ψυχῆς φρόνησις· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν, ὅταν τις αὖθις σὺν τοῖς πολέμοις χρῆται ζωνεχῶς, δαπανᾶσθαι συμβαίνει καὶ ἀπολαύεσθαι σοῦ ἕτερον· αὕτη δὲ, ὅσῳπερ δι' ὅλης αὐτὴν ἀναλίσκῃ, τοσούτῳ μᾶλλον αὔξεσθαι πέφυκεν. οὐκ ἐν τοῖς πολέμοις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν εἰρήνῃ πολλῷ μᾶλλον ἀναγκαία οὖσα τυγχάνει διὰ τῆς ἀπάτης τὴν χρείαν· ἔστι δὲ ὡς τοῖς μὲν τῆς πόλεως πράγμασι μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν οἰκίᾳ πρὸς γυναῖκα ἀνδρὶ, καὶ πρὸς ἄνδρα γυναικί, καὶ πατρὶ πρὸς υἱὸν, καὶ υἱὸς φίλῳ φίλον, ἢδη δὲ καὶ υἱὸς πατέρα παισί. καὶ γὰρ τῶν τοῦ Σαοὺλ χήρων ἡ τοῦ Σαοὺλ θυγάτηρ οὐκ ἴσχυσεν ἂν ἕτερος ἐξελέσθαι ⓐ ἄνδρα ⓐ αὐτῆς, ἀλλ' ἢ μὴ τοῦ πατρὸς ἀπαλλαγέντος ⓐ πατέρα. ἔστι δ' οὗτος ὁ ἀδελφὸς ⓐ ὑπ' ἐκείνης ἀμαυρότατα σῶσαι βουλόμενος κιβδηλότατα πάλαι, τοῖς αὖθις ὅπλοις ἐχρήσατο, οἷσπερ καὶ ἡ γυνή. καὶ ὁ Βασίλειος,

ΒΑΣ. ΑΛΛ' οὐδὲν τοῦτον πρὸς ἐμέ, φησιν. οὐδὲ γὰρ ἐξεστός ἐγω τοῖς πολέμοις, ὅτι τῶν ἀδικεῖν ὑπηγορευκότων· ἀλλὰ πάνυ τοῦναντίον. τῇ γὰρ σιγωμένῃ πάντα ὑπερτέθειται ἀεὶ, ταύτῃ εἰ πόμιλον, ἥπερ ἐκέλευσας.

ΧΡΥΣ. ΑΛΛ', ὦ θαυμάσιε καὶ ἀγαθώτατε, ἅμα τοῦτο γὰρ καὶ αὐτὸς φθάσας εἶπον, ὅτι οὐκ ἐν πολέμῳ μόνον, ἀλλ' ὅτι σοῦ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ὅτι τοῖς φιλτάτοις χρῆσθαι ταύτῃ καλόν. ὅτι γὰρ οὐ τοῖς ἀπατωσι μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπατωμένοις τοῦτο χρήσιμον, προσελθὼν λοιπὸν ἰατροῦ ἐρώτησον, πῶς ἀπαλλάττουσι τῆς νόσου τοὺς κάμνοντας; καὶ ἀκούσῃ πρὸς αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἐγχειροῦνται τῇ τέχνῃ μόνῃ, ἀλλ' ἔστι ὅπου καὶ τοῖς ἀπατῶσι πολλαπλασιάζοντες, καὶ τοῖς πρὸς αὐτῆς βοηθεῖν καταμίξαντες, οὕτως ὅτι πολὺ ὑγιεινὸν ἀποτελοῦσα ἐπανήγαγεν. ὅταν γὰρ τὸ δυσάρεστον τῶν ἀρρωστούντων, καὶ τῆς νόσου ἡ αὐτῆς τὸ δυσκράτητον μὴ προσῇ ἰατροῖς, τότε τὸ τῆς ἀπάτης ὑποδιδοῦναι προσωπεῖον ἀνάγκη, ἵν', ὥσπερ ὅτι τὸ σκληρὸν, τὸ τῆς ἡμερότητος ἀληθὲς ἀκρύψαι δυνηθῶσιν. Εἰ δὲ βούλει, καὶ ἐγὼ σοι διηγήσομαι δόλον ἕτερον οὐκ πολλῶν, ὧν ἤκουσα κατασκευάζειν ἰατροὺς πάν-

δας.

α. Βασ. ιθ. ιβ.

α. Βασ. κ. κ.

χ. πλεονεκτούσης

χ. καὶ τοῖς πλέον ἀπὸ

χ. ὑπὸ

χ. ἀφίασιν

χ. ἡττᾶσθαι

χ. μόνῃ

χ. ἀμφότεροι φέρονται

χ. ταύτῃ χρήσασθαι

χ. πανηλαθόντες

χ. ἑαυτοὺς

χ. τοὺς ἀδυνάτους

δας. ἐπίπεσέ τοι πυρετὸς ἀθεότης μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, καὶ ἡ φλὸξ ἥρετο
καὶ τὰ ἰδιωτάτα σβέσαι· ὃ πῦρ ἀπιστρέφετο ὁ τοσοῦτος, ἀπθυμεῖ ἢ καὶ πολὺς εἰσέκειτο τοῖς εἰσ-
ιοῦσι, πρὸς αὐτὸν ἀπόντας, πρὸς ἀκαλεῖν ἄκεστον ἐρέξαι πολιτῶν, ἐς πρὸς ἀκεῖν ἐμφορη-
θῆναι τῆς ὀλεθρίας ταύτης ὑπερθυμίας. ὁ γὰρ Θ πυρετὸν ἀκκαύσαι μόνον ἔμβλεν, ἀλλὰ
καὶ πρὸς πληξίαν πρὸς δόσιν Θ δίλεσον, εἴ τις αὐτῷ πρὸς ταύτην εἶξε τὴν χάριν. σὺ-
χ. ἀκαζόμενο- τοῦτο τῆς τέχνης ἀπορουμένης καὶ σοφιζομένης μηχανῶν, ἀλλὰ πάντελῶς ἐκβε-
μένης βληθόσης, εἰσπλησθεῖσα τοσούτων ἐπιθείσατο τῶν αὐτῆς δυνάμεων ἀπάντων, ὅσων αὐτὴ
πρὸ ἡμῶν ἀκούσῃ. ὁ γὰρ ἰατρὸς ἀρτὶ ἀπὸ τῆς κλιμάκου πρελθὼν ἄγλος ὁράκων λαῶν,
καὶ βάψας οἴνῳ πολλῷ, εἶτα ἀναπάσας κόνει, ἐς πλήσας ὕδατος, κελεύει τὸ δυμάτιον,
ἔνθα κατέκειτο ὁ νοσῶν, συσκιάσαι πρὸς πετάσμασι πολλοῖς, ἵνα μὴ τὸ φῶς ἐλέγξῃ Θ δό-
λον, καὶ δίδωσι σκιρτᾷν ὡς ἀκεσόντα πεπληρωμένον· ὁ δέ, πρὶν εἰς ταῖς χεῖρας λαβεῖν, ὑπὸ
τῆς ὀσμῆς πρὸς αὐτούσης τὸν ἰὸν ἀπατηλὸν, θᾶττον πολυπρόσκλιτος ἐγένετο τὸ δολοῦν, ἀλλὰ
χ. τ' δολοῦν- ταύτῃ πειθόμενος, καὶ τῷ σκότει κλαπείς, ὑπὸ τε τῆς ὑπερθυμίας ἐπιχειρούμενος, ἔπασεν τὸ
τος δολοῦν μὴ πολλῆς τῆς πρὸς θυμίας, ἐς ἐμφορηθεὶς ἀπαπαίξας τὸ πῖμπρες ἰοῦς, καὶ Θ ὑπε-
χ. ἐξέφυγε χείμενον τὸ ἔφυτε κίνδυνον. εἶδες τῆς ἀπάτης τὸ κέρδος; καὶ εἰ πρὸς ἅπαντας βούλοιτο ἰοὺς τοὺς ἰα-
τροὺς καταλέγειν τοὺς δόλους, εἰς ἄπειρον ἐκπεσεῖται μῆκος ὁ λόγος. ἀ μέντοι γ' οὐ τὰ
σώματα διαφθείροντας, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν βοσημὲν ὑπερθυμοῦντας ἔργα, ἃ δὴ
συνεχῶς τύπτω κεχρημένους τῷ φαρμάκῳ. οὕτω πᾶς πολλὰς μυριάδας ἐκείνας τὴν Ἰσ- Πραξ κα. κς.
δαίων ὁ μακάριος πρεσπαράγατο Παῦλος. μὴ τοίνυν τῆς πρεσαιρέσεως Θ Τιμόθεον
χ. ἀπιλᾶν, πρεστέτειμθν, ὁ Γαλάτας ἠθετήλλων. Οὐ Χειτὸς οὐδὲν ὠφελήσει σὸν πρεστιμουμένους. Π. ἐξ. ις. γ.
ἀφ' τοῦτο τοῦ νόμου ἐγένετο, ὁ Ζημιῶν ἡγούμενος μὴ τὸν εἰς Χειτὸν πίστιν πλὸν ἀπὸ τῆς Γαλ. ε. ς.
νόμου δικαιοσύνης. πολλὴ γὰρ ἡ τῆς ἀπάτης ἰσχύς· μόνον μὴ μὴ θελήσῃς πρεσαγέσθω Φιλ. γ. ζ.
τῆς πρεσαιρέσεως. μᾶλλον γ' οὐδὲ ἀπάτλιν τὸ τοιοῦτον ὀλίγ καλῶν, ἀλλ' αἰκαιομίδα τινὰ καὶ
σοφίδα, καὶ τέχνλιν ἰκανὸν πολλοὺς πάσης εἰς τοὺς ἄπρεσις βύρσης, καὶ πλημμελείας ἐπα-
νορθῶσαι ψυχῆς. οὐδὲ γὰρ Θ Φησὶν ἀνδροφόνον εἶ πεμί σε ἔγωτε, καίτοι μιᾶ πλαγῇ Λευϊ. κα. η.
δύο σώματα ἀφίλει· ὥσπερ οὐδὲ Θ Ηλίδν μὴ σὺν ἑκατὸν τραπόσαι, καὶ σὺν τούτοις δ. Βασ. α. κ.
πεντήκοντα, καὶ Θ πολλὰ τὴν αἰμὴν χλαπάρσαι, ἃ ἐπὶ τῆς τὴν ἱερωμένων τοῖς δαίμοσιν ἐ-
πάπεσε ῥεῦσαι σφαγῆς. εἰ γὰρ τοῦτο συγχωρήσαιμεν, καὶ τὰ πρεσάγματα τῆς τὴν πεπλη- Γ. Βασ. ιη. λδ.
κότων τὸ πρεσαιρέσεως γυμνώσους ἀξιοῦσ' οἰκεῖ ἑαυτά· ἢ τ' Αἰγυπτίαν παρθενίαν ἀθε- Γεν. κζ. γ.
χ. κρίνει, λόμβος κρῖνει, ἢ τὴν ἐξοσίαν τὴν ἐκείνου καὶ τὴν ἀπάγουσαν καὶ κυρίαν ἀλλαγὴν (ὃ τὸν γὰρ ὁ Γεν. κζ. ιθ.
μὲν τὸ φύσεως ἐκρεάτησε πρεσαίειν, αἰ δὲ τὸν τὸ Αἰγυπτίων πλοῦτον εἰς τὸ δὴ Ἰσρηλιτῶν Εξοδ. ια. ς.
μετεπύεγκε κράτος. ἀλλ' οὐκ ἔστ' ταῦτα, οὐκ ἔστι, ἄπαγε τῆς τόλμης· ἀ γὰρ μόνον αὐτὸς
αἰτίας ἀφίεμθν, ἀλλὰ καὶ θαυμαίζομθν ἄλλ' ταῦτα, ἐπειὴ ὁ Θεὸς αὐτὸν ἄλλα πάντα ἐπήνεσε.
καὶ γὰρ ἀπατῶν ἑαυτὸς ἀνὴρ καλεῖτο δίκαιος, ὁ τὴν πρεσάγματα κεχρημένος ἀδίκως, καὶ οὐχ
ὁμῶς ὑγιοῦς χαρίσεται τοῦτο παιδὶ ἢ παλαιὰς ἀπατῆσαι δίον, ἢ πεμεῖσται ἄλλ' ταῦτα τῆς ὠφε-
λῆσαι τὴν τέχνης, ὁ δὲ δι' ἀδίκων πρεσαγαγὼν, καὶ μεγάλα τὰ τὴν ἀπατηθέντα ἠργάσατο.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ Λογ. ς.

ΤΙμᾶ οὖν ἐστὶ καὶ ὑπὲρ καλῶ τῆς ἀπάτης κεχρῆσθαι δυνάμει, μᾶλ-
λον δ', ὅτι μηδὲ ἀπάτλιν ἀλλὰ τοιοῦτο κελεῖν, ἀλλ' αἰκαιομίδα τινὰ
θαυμασιὴν, οὐκοῦ μὴ καὶ πλείονα λέγῃ· ὅθεν γ' καὶ τὰ ἐρημικὰ πρεσ-
ἀπόδυξιν ἰκανὰ γένοιτο, φορτικὴν καὶ ἐπαχθῆ πρεσθεῖναι τοῦ λόγου
πρεστίθεσαι μῆκος. σὺν γ' οὖν εἴπ' ἀκριβῶς λοιπὸν, εἰ μὴ τῷ πρεσ-
γράπτῳ πρὸς τὸ κέρδος ἐκρεκαμίδα τὸ σύν.

ΚΑΙ

ΒΑΣ. ΚΑΙ ποῖον ἡμῖν κέρδος, φησὶν, ἐκ ταύτης γίγνεται τῆς οἰκονομίας, ἢ σοφίας, ἢ ὅπως ἀν αὐτὸν χαίρῃς καλῶν, ἵνα πειαθῶμεν ὅτι οὐκ ἀπατώμεθα παρὰ σοῦ; χ. χαίρεις

ΧΡΥΣ. ΚΑΙ τί τούτου τοῦ κέρδους, εἶφιλω, μᾶλλον ἦν μείζον, ἢ τὸ ταῦτα φαίνεσθαι προτιθέντας, ἅπερ δείγματα τοῦ εἰς τὸν Χριστὸν ἀγάπης αὐτὸς ἔφησεν εἶναι ὁ Χριστός; πρὸς γὰρ τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων ἀναλεγόμενος, Πέτρε, φησὶ, φιλεῖς με; τοῦτο δὲ ὁμολογήσαντος, ἐπιλέγει· Εἰ φιλεῖς με, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. ἐρωτᾷ τὸν μαθητὴν ὁ διδάσκαλος, εἰ φιλεῖτο παρ' αὐτοῦ, οὐχ ἵνα αὐτὸς μάθῃ (πῶς γὰρ ὁ τὰς ἀπορρήτων ἐμβατεύων καρδίας;) ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς διδάξῃ, ὅσον αὐτοῦ μέλει τῆς τῶν ποιμνίων ἐπιστασίας τούτου. τοῦτο δὲ ὄντος δῆλον, καὶ ἐκεῖνο εἰκότως ἔσται φανερὸν, ὅτι πολλὴ ἡ ἄφατος ἀνοχή) μαθὼν ὃς ἐστὶ τὰ πονηρὰ, ἃ πολλοὺς ἡμᾶς πάσχει ὁ Χριστός. Εἰ γὰρ ἡμεῖς, ὅταν ἴδωμεν τῶν οἰκετῶν, ἢ τῶν θρεμμάτων τῶν ἡμετέρων ἐπιμελουμένους ἡμᾶς, τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγάπης τὰ εἰς σκέπα ἀναδέχονται ἡμῖν σημεῖα, καίτοιγε ἄφθονα ταῦτα χρημάτων ὄντα· ὁ μὴ χρημάτων, μηδὲ ἄλλου τινὸς τοιούτου, ἀλλ' ἰδίου θανάτου ὃ ποίμνιον τριάκοντα τοῦτο, ἢ τιμὴν τῆς αἰτίας ὃ αἷμα δοὺς ἑαυτοῦ, πόσης οὐκ ποιμαίνεται αὐτὸν ἀμέριμνον δωρεᾶς; ὅρα τοι τοῦτο εἰπόντος τοῦ μαθητοῦ, Σὺ οἶδας, Κύριε, ὅτι φιλῶ σε, καὶ μάρτυρα τὴν ἀγάπης αὐτὸν τὴν ἀγαπώμενον καλέσαντος, οὐκ ἔστι μέχρι τούτου σωτὴρ, ἀλλὰ δείκνυσι τὴν ἀγάπης πρόσθηκα σημεῖον. καὶ γὰρ ὅσον ὁ Πέτρος αὐτὸν ἐφίλει, τόσον ὑπεδείκνυτο ἐβούλετο (καὶ γὰρ ἐκ πολλῶν τοῦτο ἤδη ἡμῖν γέγονε δῆλον) ἀλλ' ὅσον αὖθις τὴν ἐκκλησίαν ἀγαπᾷ τὴν ἑαυτοῦ, καὶ Πέτρον καὶ πάντας ἡμᾶς μαθεῖν ἠθέλησεν, ἵνα πολλὴν καὶ ἡμεῖς πρὸς [1] ταῦτα εἰσφέρωμεν τὴν σπουδήν. Διὰ τί γὰρ μόνοις οὐκ ἐφείσατο ὁ Θεὸς, ἀλλ' οὐ μόνον οὐχὶ ἐξέδωκεν, ἵνα σὺν [2] ἐχθροῖς πρὸς αὐτὸν διαλλαττόμενος ἑαυτῷ κατηγάσῃ, καὶ παίσῃ λαοὶ περιούσιοι; Διὰ τί καὶ ὃ αἷμα ἐξέχεεν, ἵνα καὶ πρόβατα κτήσηται ταῦτα, ἃ καὶ Πέτρῳ καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνον οἰκειότατα; Εἰκότως ἦλθεν ὁ Χριστός· Τίς ἄρα ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος *, ὃν [3] καταστήσει ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ; πάλιν τὰ μὲν ῥήματα, ἀποστόλων· ὁ δὲ φιλόμυθος αὐτὰ οὐκ ἀπορῶν ἐφθέγξατο· ἀλλ' ὥσπερ Πέτρον ἐρωτῶν, εἰ φιλεῖτο, οὐ μαθεῖν διόλου τὸν μαθητὴν πρόθυμον ἤρετο, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος τῆς οἰκείας ἀγάπης τὸν ὑπερβολήν· οὕτω καὶ νῦν λέγων, Τίς ἄρα ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος; οὐ πιστὸν καὶ φρόνιμον ἀγνοῶν ἔλεγεν, ἀλλὰ προδιδάσκων ἡμᾶς τὸ τοῦ ἐγχειρίσματος ἀσύλητον, καὶ τῆς δεχομένης ταύτης τὸ μέγεθος. ὅσα γὰρ καὶ ὅ ἔπαθεν ὅσον. Ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' ἀρχὴν αὐτοῦ καταστήσει ἄρχοντα, φησὶν. ἔστι δὲ ἀμφισβητήσιος ἡμῖν τὸ μὴ καλῶς ἀπατᾶσθαι, πᾶσι μέλλοντας ἐπιστατεῖν τοῦ Θεοῦ τοῖς ὑπ' ἀρχὴν, καὶ ταῦτα προστάττει, ἃ καὶ Πέτρῳ ποιούμενα ἔφησι δωρήσεσθαι [ἡ] τῶν ἀποστόλων ὑπ' ἐξουσίαν ἐλθοῦσα τὸν λειτουργίαν; Πέτρε γάρ, φησὶ, φιλεῖς με πλέον τούτων; ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. τοιοῦτον οἶμαι εἰπεῖν πρὸς αὐτόν. Εἰ φιλεῖς με, πρόβατα ἀσκεῖν, ἀμνοὺς, ἀρνία ζωτροφεῖν, προΐστασο τῶν ἀδιανοήτων, γίνου ὀρφανοῖς ὡς πατὴρ, καὶ αὐτὸς ἀνδρὸς τὴν μητέρα αὐτῶν· πῶς δὴ πάντα ταῦτα ἀφεὶς, τί φησι; ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. σκῆνα μὲν γὰρ, ἃ προεῖπον, καὶ τῶν ἀρχομένων πολλοὶ δυνατοὶ σὺν ἐπιτελεῖν ῥᾳδίως, οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες· ὅταν δὲ ἐκκλησίας προστῆναι δέῃ καὶ ψυχῶν ἐπιμέλειαν πιστευθῆναι ταύτην, πᾶσα μὲν ἡ γυναικεία φύσις παραχωρεῖται ὃ μετέχει τοῦ προστάγματος, καὶ ἀνδρῶν ὁ τὸ πλέον, ἀτιμάζεται δὲ εἰς μέσον ὃ πολλῷ ὃ μᾶλλον πλειονεκτοῦντες ἀπόντων, καὶ τοσοῦτον ὑφαλέστεροι τῶν ἄλλων καὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ὄντες ἀρετοῦ, ὅσον τοῦ σώματος μέγεθος ὁ Σαοὺλ ὑπερέβαλλεν ἢ πολλῷ πλέον. μὴ γάρ μοι ὑπερφυΐας σώματος ζητεῖτε μέτρα· ἀλλ' ὅσα πρὸς τὰ ἄλογα τῶν λογικῶν διαφέρει, τοσοῦτον τοῦ ποιμένος ἢ ἀγαθοῦ, τοσοῦτον τοῦ ποιμνίου ἢ τῶν ποιμαινομένων ἔχειν τὸ μέσον, ἵνα μὴ καὶ πλέον τι εἴπω· καὶ γὰρ πρὸς πολλῷ μείζονα ὁ κίνδυνος. ὁ μὲν γὰρ πρόβατα ἀπολλὺς, ἢ λύκων ἁρπασάντων,

Ιω. κα. ιε. 5 10 15 20 25 30 35 40

Ρω. η. λε. Ιω. γ. ις. Ρω. ε. ι. Τιτ. ϛ. ιδ. Ματ. κδ. μϛ. a. Βασ. ι. χγ.

χ. παι' χ. καρδίας χ. ὑπομνημα. χ. φ θανάτῳ χ. αὐτὸ χ. ἐχθρῶν * οἰκονόμος χ. κατίστησιν χ. πότον τὸ ἔπαθεν. χ. ἐφῆκε

ἁρπασάντων, ἢ λῃστῶν ὑπεξάντων, ἢ λοιμῶν τινος, ἢ καὶ ἄλλης συμπτώματος ὑπεπιόντος, τύχοι μὲν ἂν ἴσως καὶ συνηνώμεθα τῷδε τῷ κυρίου τῆς ποίμνης· εἰ δ' καὶ δίκλων ἀπαιτοῖτο, μάχεται τῷν χρημάτων ἡ ζημία· ὁ δ' ἀληθὴς ποιμὴν, τὸ λογικὸν τῆς Χριστοῦ ποίμνιον, φεύγει μὲν οὐκ εἰς χρήματα, ἀλλ' εἰς τὸν ἑαυτῆ ψυχῶν ὑφίσταται τὸν ζημίαν ὑπὲρ τῆς τῶν προβάτων ἀπωλείας. ἔτι τε καὶ ⟨Φ⟩ ἀγάπα πολλῷ μείζονα ἡ χαλεπότητα ἔχει. οὐ γὰρ αὐτῷ πρὸς λύκους ἡ μάχη, οὐδὲ ὑπὲρ λῃστῶν δέδοικεν, οὐδ' ἵνα λοιμὸν ἀπολέσῃ τῆς ποίμνης φροντίζει· ἀλλὰ πρὸς ὕβρις ὁ πόλεμος; μᾶν τίνων ἡ πάλη; ἄκουε τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Εἴδες πολεμίων πλῆθος δεινὸν, καὶ φάλαγγας ἀγελίας, οὐ σιδήρῳ πεφραγμένας, ἀλλ' ἀντὶ πάσης πανοπλίας ἀρκυμβρίας τῇ φύσει βύλλῃ ἑτέρῳ τραπέσθαι ἰδεῖν ἀπίωσιν ἐμοὶ τούτῳ προσδράσον τῇ ποίμνῃ; καὶ τίνα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὄψεως θεωπῆς. ὁ γὰρ πρὸς ἐκείνοις ἡμῖν ἀγελαῖος, οὗτος καὶ τούτοις ἡμῖν ἐπιδείκνυσι τοὺς ἐχθροὺς, ὧδέ πως λέγων· Φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι, πορνεία, μοιχεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθίαι, καταλαλιαὶ, ψιθυρισμοὶ, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι, καὶ ἕτερα τούτων πλείονα· οὐ γὰρ πάντα κατέλεξεν, ἀλλ' ἐκ τούτων ἀφῆκεν εἰδέναι καὶ τὰ λοιπά. καὶ ὅτι μὲ τῷ πομφόλυγι τῶν ἀλόγων, ⟨Φ⟩ βουλόμενοι ἀμφιβάλλεσθαι τὸν ἀγαθὸν, ὅταν ἴδωσι ⟨Φ⟩ ἐφεζῶτα φθόγγα, τὸν πρὸς ἐκεῖνον μάχιμον ἀφέντας, ἐκκεκωφῶται τῇ τῶν θρεμμάτων ἁρπαγῇ· ὁ δὲ καὶ ἄπασαν λαβόντα τὴν ποίμνην, οὐδ' οὕτω τῷ ποιμένος ἀφίσται), ἀλλὰ μᾶλλον ἐφεπόμενος, καὶ πλέον θερσύνεται), καὶ οὐ πρότερον παύσει), ἕως ἂν ἢ κατακαλέσωσι ἐκεῖνοι, ἢ ταπεινῶσιν αὐτοί. πρὸς δὴ τούτοις, τὰ μὲν τὴν προβάτων ποίμνια καθάπερ φανερὰ, καὶ λιμὸς ἢ, καὶ λοιμὸς, καὶ τραῦμα, καὶ ὅ, τι δὴ ποτ' ἐστὶν, ἕτερον ἢ ὃ λυπεῖ· τὸ μικρὸν δὲ τοῦτο δύναμιν δὲ πρὸς τὴν τῶν ἐπεχλεύοντων ἀπαλλαγὴν. ἔστι δὲ ἡ καὶ ἑτέρα τούτου μείζων ὃ ποιοῦσα τὰ χαλεπὰ τῆς ἀρρωστίας ἐκείνης τὴν λύσιν. τί δ' ἐστὶν; μὴ πολλῆς τῆς ἐξουσίας κατηναγκασμένοις τὰ πρόβατα ⟨Φ⟩ ποιμένες δίκαιον τὴν ἰατρείαν, ὅταν ἐκπέσῃ μὴ ἐπανέλθῃ. καὶ γὰρ δίκαιον βέλτιον ὅταν καῦσαι δεῖ καὶ τεμεῖν ἢ φυλάξαι ἔνδον ὑπὸ χρόνου πολλοῦ, λοιπὸν ἂν τοῦτο συμφέρῃ, καὶ ἑτέραν δ' ἀνθ' ἑτέρας προσαγαγεῖν ἐξόν, καὶ ἀποκωλῦσαι καμεῖν· καὶ τὰ ἄλλα δὲ πάντα, ὅσα περ ἂν δοκιμάσωσι πρὸς τὴν ἐκείνων ὑγίειαν συμβαλέσθαι, μὴ πολλῆς προσούσης τῆς βιαιότητος. τοῦ δ' τῶν ἀνθρώπων ἀρρωστίας, τοῦτο μὲν οὐκ ἔστιν ἀνθρώπῳ ῥᾳδίως ἰδεῖν. Οὐδεὶς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ. πῶς οὖν τις προσαγάγοι τῇ νόσῳ τὸ φάρμακον, ἧς ⟨Φ⟩ τρόπον οὐκ οἶδε, πολλάκις δὲ μηδὲ εἰ τυγχάνοι νοσῶν, δυνάμενος ζωπυρῆσαι; ἐπειδὴ δὲ καὶ φανῇ γνῶναι, τότε πλείονα αὐτῷ πρόσεστι τὴν δυσχέρειαν. οὐ γάρ ἐστι μὴ τοσαύτης ἐξουσίας ἀπολλύειν ἀνθρώπους, μηδ' ὅσης ὁ πρόβατον ὁ ποιμένι. ἔστι μὲ γὰρ ἡ σπαθᾶν ἡ δῆσαι, καὶ θρέψῃς ἀπεῖρξαι, καὶ καῦσαι, καὶ τεμεῖν. ἀλλ' ἡ ἐξουσία τῆς δέξασθαι τὴν ἰατρείαν, οὐκ ἐν ᾧ προσάγειν ὁ φάρμακον, ἀλλ' ἐν τῷ κάμνοντι κεῖται. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀνὴρ Ζωσιμᾶς, Κοσμᾶσι ἔλεγε· Οὐ γὰρ κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. μάλιστα γὰρ ἀπάντων χειρίστοις οὐκ ἔφη πρὸς βίαν ἐπανορθοῦν τὰ τῆς ἀμαρτανόντων παλαίσματα. ἀλλ' ⟨Φ⟩ μὲ ἐξὸν δικαιοῦν, οὐδ' κακύργεις ὅταν κατὰ τοὺς νόμους λάβωσι, πολλοῦ ὑπεδέκετο) τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἀκοντας τοῖς ἔργοις κωλύουσι χρῆσθαι τοῖς αὐτῶν· σπανίζει δ' οὐ βιαζόμενοι, ἀλλὰ πείθοντα δ' πείθει ἀμείνω ⟨Φ⟩ τοιοῦτον. οὔτε γὰρ ἡμῖν ἐξουσία τοσαύτη τῷδε τῆς νόμων δίδοται πρὸς τὸ κωλύειν οὐδ' ἀμαρτάνοντας οὕτε, εἰ καὶ δίδοτο, ἐχόμεθ' ὅπως καὶ χρησόμεθα τῇ δυνάμει, οὐ οὐδ' ἀνάγκη

Ἐφ. ϛ. ιβ.

Τὴ. ϛ. ιθ.

Β. Κορ. ιβ. α.

χ. πὸ μὲν,

χ. πομφόν

χ. θρεμμάτων χ. πράγματα, χ. πατὴ

χ. συμβάλλεσθ

χ. δυσκολίαν.

Β. Κορ. α. κδ.

χ. συνωδὸς χ. Οὐχ ὅτι χ. ἐφῆ

χ. ἔδοκεν χ. ὅπως ἢ

Α. Κορ. β. ιε.

ἀνάγκη τ καχίας, ἀλλὰ ϲὸν ϖροαιρέσει ϲαύτης ἀπηχθημένους ϖεφανωῶτος τ Θεῦ. διὰ τ τ πολλῆς χρεία τ μηχθῆς, ἵνα ϖειθῶσιν ἑκόντες ἑαυτοὺς ἐπανέχειν τ ϖρὸς τ ἱερέων θεραπείας ⓜ κάμνοντες· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ χάριν εἰδῶσι τ ἰατρείας αὐτοῖς. ἂν τε γάρ ποτε σκιρτήσῃ δεθεὶς (κύριος γάρ ὅτι τότε) χεῖρον ἐργάσατο ὁ δεσμός· ἂν τε ϲὸν σιδήρου δίκην τέμνοντας λόγους ϖαραπέμψῃ), ϖροσέθηκε διὰ τῆς καταφερήσεως ϖαῦμα ἔ- 5
πεσιν, καὶ γέγονεν ἡ τῆς θεραπείας ϖρόφασις νόσου χαλεπωτέρας ἐπανόρθωσις. ὁ γὰρ καταναγκάζων, καὶ ἄκοντα θεραπεῦσαι δυνάμενος οὐκ ἔστι τί οὖν ἀφῆκας ποιήσειν; καὶ γὰρ ἐάν ϖραότερον ϖροσενεχθῇς ὡς πολλῆς ἀποτομίας δεομένῳ, καὶ μὴ διὰ ῥᾳθυμίαν τ τομεῖ ὡς τοιαύτης χρείαν ἔχοντι, ὃ μὴ ϖροσέχθης, ὃ δὲ ἀφῆκας τῦ ϖράγματος· καὶ ἀφειδῶς τ ἰφειλομένῳ ἐπαγάγῃς τομεῖ, πολλάκις ἀπογνοὺς ϖρὸς τὰς ἀλγηδόνας σκῆνος, ἀθεράπευτα ἀποῤῥίψας, ὃ φαρμακεῖ, καὶ τ ὑπόδεσμον, φέρων ἑαυτὸν κατεχρήμισεν, ζωστείψας ⓦ ζυγοῖ, καὶ διαῤῥήξας ⓦ δεσμόν. καὶ πολλοὺς ἂν ἔχοιμι λέγειν, τοὺς εἰς ἕκαστα ἐξοχείλαντας κακοῖ, διὰ ὃ δίκην ἀπαιτηθῆναι τῶν ἁμαρτημάτων ἀξίαν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ϖρὸς ὃ τῶν ϖροσταθωμεν μέζον δεῖ καὶ τὴν ὑπεύθυνον ἐπάγει, ἀλλὰ καὶ τ τ ἁμαρτωλὸν ϖαι- 15
χάζειν ϖροαιρέσεως· μὴ ποτε ῥάψας ὁ διεῤῥωγὼς βελόμενος, χεῖρον ὃ χάσμα ϖοιήσῃς, ἢ ἀνορθῶσαι ὃ καταπεπωκὸς ἀσυνδάζων, μείζονα ἐργάσῃ τὴν ϖῆρωσιν. ⓜ γὰρ ἀθετῆς καὶ διαχειμένους καὶ ὃ ϖλέον τῆ τῦ κόσμου ϖροσδεδεμένους ϖνοῆ, ἐπὶ ὃ καὶ ὑβρεῖ καὶ δυναστείᾳ μεγάλα φρονῆ ἔχοντες, ἠρέμα μὲν ἴσως μικρὸν, ἐν οἷς αὖ ἁμάρτωσιν, ὑπισχνεφόμενοι δύναμιν· ἀλλ', εἰ καὶ μὴ τέλεον, ἀλλά γοῦν ϲὺν μέρει, τῶν κατεχόντων αὐτοὺς ἀπαλλαγὴν καχῶν. "ἐὰν ὃ ἀθέσει τις ἐπαγάγῃ τὴν" παίδευσιν, καὶ τῆς ἐλαφίσου αὐτὸν ἀπεσύρησε δίῤῥωσεως. ψυχὴ γὰρ ἐπιδὺν εἰσαπαξ ἀπερυθριάσασα βιασθῇ, εἰς ἀναλγησίαν ἐκπίπτει, καὶ οὔτε ϖροσωπεῖον εἶχεν λόγοις λοιπὸν, οὔτε ἀπειλαῖς κάμπτεται, οὔτε θεραπείαις ϖροσπέπεται· ἀλλὰ ζῷ πολὺ χεῖρον τῆς πόλεως ϲκώπτει, ἕως ὁ ϖροφήτης καχίζων ἔλεγεν· Οἷος πόρνης ἐγλύετό σοι, ἀπαναισχύντησας ϖρὸς ϖόρνας. διὰ τοῦτο πολλῆς διὰ τῆς ϲωτείρας τῷ ϖοιμνίῳ, καὶ μυείων ὀφθαλμῶν ϖρὸς ὃ ϖροσισχνεῖν ϖόρρωθεν τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν. ὥσπερ γὰρ εἰς ἀπόνοιαν ἄγεσθαι πολλοί, ὃ εἰς ἀπόγνωσιν τῆς ἑαυτῶν καταπίπτουσι σωτηρείας, ἀπὸ τῦ μὴ δυνηθῆναι πικρὸν ἀναλάβειν φαρμάκων· οὕτως εἰσί τινες, οἱ διὰ ὃ μὴ δυνῶσαι τιμωρίαν τῶν ἁμαρτημάτων ἀντίῤῥοπον, εἰς ὀλιγωρίαν ἐκτέπουσι, καὶ πολλῷ χεῖρον) χάριτος, καὶ ϖρὸς ὃ μείζονα ἁμαρτάνειν ϖροάγονται. χρὴ τοίνυν μηδὲν τούτων ἀνεξέταστον ἀφεῖναι, ἀλλὰ ϖάντα διερευνησάμενον ἀκριβῶς, καταλλήλως τὰ ϖρὸς ἑαυτὸν ϖροσάγειν ⓦ ἱεροῦφορι, ἵνα μὴ μάταιος αὐτῷ γένῃ) ἡ ϖονουδή. οὐκ ἐν τούτῳ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ὧ τὰ ἀῤῥητούμενα τῆς ἐκκλησίας μέλη ζωάπτῃ, πολλὰ ἴδοι τις ἂν αὐτὸν ἐγχείρητα ϖροάγοντα. ὁ μὲν γὰρ τῶν ϖροβάτων ποιμὴν, ἔχει ὃ ϖοίμνιον ἐπόμενον, ἢ ὅπερ ἂν ἡγῆται· εἰ δὲ καὶ ἐκτέτροπέ τινα τῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν ἀγαθὴν ἀφιέντα νομὴν, "λειπόμενα καὶ ἀπόκρημνα βόσκεται χωρία, ἕως βοήσαντα σφοδρότερον ζωελάσας πάλιν, καὶ εἰς τὴν ϖοίμνην ἐπσυναγαγεῖν ὃ χωλεύον. εἰ δὲ τῆς ὁδοῦ ἀνθέκτος ἀπλανὴς πίστεως, πολλῆς διὰ ὃ ϖοιμένι τῆς ϖερικμανείας, τῆς χαρτερείας, τῆς ἐπιστροφῆς. καὶ γὰρ ἑλκύσαι ϖρὸς βίαν ὅσον, οὐδὲ ἀναγκάσαι φόβῳ· πείσαντα δὲ διὰ πάλιν ϖρὸς τὴν ἀληθῆ ἀγαγεῖν, ὅταν ἀζέπεται τὴν ἀρχαίαν. "ἡμαλγας οὖν δεῖ ψυχῆς, ἵνα μὴ ϖεισακτὴ, ἵνα μὴ ἀπογνώσκῃ τὴν τῶν" ϖεπλανημένων σωτηρίαν, ἵνα ζωνεχῶς σκῆνος καὶ λογίζῃ) καὶ λέγῃ· Μή ϖοτε δῷ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ "ἀνανήψωσιν ἐκ τ τῦ διαβόλου παγίδος. διὰ ταῦτα τοῖς μαθηταῖς ὁ Κύριος διαλεγόμενος ἔφη· Τίς ἄρα ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος; ὁ μὲν γὰρ ἑαυτῷ ἀσκῶν, εἰς ἑαυτὸν μόνον ϖεῖσιν τὴν ὠφέλειαν· ὃ δὲ τῆς ϖοιμαντικῆς χάριτος εἰς ἅπαντα διαβαίνῃ ⓦ λαόν. καὶ ὁ μὲν χρήματα διανέμων

Ιερ. γ. ο. γ.

β. Τιμ. Ϛ. κα. Ματθ. κδ. μϛ.

χ. πληγὴν
χ. ἅπαντα ῥίψας
χ. ἁμαρτημάτων
χ. ἀνθρώπους
χ. αὐξήσαι ἀφέλειαν
χ. παιδείαν
χ. ϖεισάγ.
χ. μόνῳ
χ. λειπόμενα
χ. ἡμαλγας δὲ δεῖ τῆς ψυχῆς,
χ. πλανω.
χ. ἀπαλλαγὴν τῶν

χ. ὅπερ ἐδῶ
χ. ποσ. ἰσον
χ. ὅσον
χ. ἐξ ψυχῆς.

νέμων τοῖς δεομένοις, ἢ καὶ ἕτερός πως ἀδικουμένοις ἀμύνων," ὥσπερ μέν τι καὶ ἔξεστι τῷ πλησίον· "τοσούτῳ ὄφλημα τῷ ἱερεῖ," ὅσῳ δὲ μέσον σώματος ἁπτὸς ψυχῆς. εἰκότως ἄρα τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης τιμῶν τοὺς περὶ τὰ ποίμνια σπουδὴν ὁ Κύριος ἔφησεν εἶναι σημεῖον.

ΣΥ δέ, φησιν, οὐ φιλεῖς Χριστόν; ΒΑΣ.

ΚΑΙ φιλῶ, καὶ φιλῶν οὐ παύσομαί ποτε. δέδοικα γὰρ μὴ προξενῶ φιλονεικίαν ἐμοῦ. ΧΡΥΣ.

ΚΑΙ τί τούτου χάριν ἀπιστεῖται, φησιν, ἀσεφέστερον, εἰ ὁ μὲν Χριστὸς τὸν φιλοῦντα αὐτὸν ποιμαίνειν προστάττει αὐτῷ τὰ πρόβατα, σὺ δὲ διὰ τοῦτο φῂς οὐ ποιμανεῖν, ὅταν τοῦτον προστάξωσι φιλεῖν; ΒΑΣ.

ΟΥΚ ἔστιν αἴνιγμα, ἔφην, ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ λίαν σαφὴς καὶ ἁπλοῦς. εἰ μὲν γὰρ ἰκανῶς ἔχων διοικῆσαι τὴν ἀρχὴν ταύτην, καθὼς ὁ Χριστὸς ἤθελεν, εἶτα ἀπέφυγον, ἔδει σοι τὸ πρὸς ἐμοῦ λεγόμενον ἀπορεῖν· ὅταν δὲ ἄγχιστα μὲν πρὸς τὴν διακονίαν ταύτην ἡ τῆς ψυχῆς ἀδύνατα κατάστασις, πολὺ ζητήσεως ἄξιον τὸ λεγόμενον; καὶ γὰρ δέδοικα, μὴ τὴν αἰτίαλίαν τοῦ Χριστοῦ σφεις ὠνῶμαι καὶ βύτραφον πραγματεύσωμαι, εἶτα αὐτὴν" κατὰ τῆς ἀπειρίας λυμηνάμενος, προξενῶ κατ' ἐμαυτοῦ οὕτως αὐτὸν ἀγαπήσαντα Θεὸν, ὡς ἑαυτὸν ἐκδοῦναι διὰ τὴν ταύτης σωτηρίαν τε καὶ τιμήν. ΧΡΥΣ

χ. αἰτίλησιν, ἀλλ. ἐκάλυδσιν,
χ. ἐξ ἀπειρ. ἐξίας λυμ.

ΠΑΙΖΩΝ λέγεις ταῦτα, φησιν. εἰ γὰρ" ἀσυνδέτως, οὐκ οἶδα πῶς ἂν ἕτερος μᾶλλον ἡμᾶς ἀπέδιξας δικαίως ἀλγοῦντας, ἢ διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν ταύτην, δι' ὧν ἀπαρύσασθαι τὴν ἀθυμίαν ἐκαινούδασας. ἐγὼ γὰρ ᾔδειν μὲν εἰδὼς, ὅτι με ὑπέστησας καὶ πεῤῥύδωκας, νῦν δὲ πολλῷ πλέον, ὅτι καὶ τὰ ἐγκλήματα" ἀποδύσασθαι ἐπεχείρησας, τοῦτο μανθάνω, καὶ "ζωπυρῶ καλῶς, οἷ τῶν κακῶν με ἤγαγες. εἰ γὰρ διὰ τοῦτο σαυτὸν ἐπῆρκας τοιαύτης λειτουργίας, ὅπως" ζωοδοτήσεις σεαυτὸν ἐξελέσθαι ἐκείθεν, καὶ εἰ πολλὴν πρὸς τοῦτο ἐπιθυμίαν ἔχεις ἐπιτύχοιμι, μὴ ὅπως τὰ παρὰ τούτων ἐπιτρέψασι βαλεῖν. νῦν δὲ σαυτοῦ μείζων ἰδοὺ, σὸ ἡμᾶτερον πρόβλεπε· εἰδὼς μὲν οὖν πρόβλεπε, καὶ ἀγαπητὸν αὖ καὶ σύ, καὶ ὅπως θυγάτερον ἡμεῖς ἐπιδεικνύμεθα τοῖς βουλομένοις λαβεῖν, ἐπιδείξασθε. σοὶ γὰρ εἰς σκῆψιν" καταφυγὴν ἔχοις ἄν, ὅτι ἡ τῶν πολλῶν δόξα ἐπάτησέ σε, καὶ μεγάλα ἰσχύσασα καὶ θαυμαστὰ πρὸς ἡμᾶς ἐπεπλήθυνεν ἔπεισεν (οὔτε γὰρ τῶν θαυμαζομένων καὶ ἐπισήμων ἐσμὲν οὔτε, εἰ καὶ τῶν οὕτως ἔχειν ἐτύγχανεν, τὴν τῶν πολλῶν δόξαν τῆς ἀληθείας προτιμήσαντα ἐχρῆν. εἰ μὲν γὰρ μηδέποτέ σοι πεῖραν τῆς ἡμετέρας" ἰδιώτου ζωοποιίας, ἐδόκει τις εἶναι σοι πρόφασις βάλλεσθαι ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν φήμης φέρειν τὸν ψῆφον· εἰ δὲ οὐδ' εἰς οὕτω τὰ ἡμέτερα εἶδες, ἀλλὰ τῶν λαμπροτάτων καὶ θρεμμάτων αὐτῶν τὴν ἡμετέραν μᾶλλον βάσασαν ψυχὴν, τίς οὕτως ἔξαρνος σοι λόγος πιθανὸς, ὡς δυνατὸν οὐκ ἔσται σοι ἀγνοεῖσθαι, ὅτι οὐκ ἔχει ἡμᾶς εἰς τοῦτο ὧσαι τὸν κίνδυνον; ἀλλὰ γὰρ ταῦτα ἀφίεσθω νῦν· σοὶ γὰρ τούτων αἰσχύνομαι χρείαν. τί πρὸς σὲ ἐγκαλοῦμεν ἀπολογησόμενα, λέγε.

χ. ἐ ἀμυσώμεθα
χ. ἴσως.
χ. ἐδιώτευμαι
χ. ἔχοις.

ΑΛΛ' οἶδε αὐτὸς πρότερον, ἔφην, ἐπ' ἐκείνοις παρρησιάσομαι, ἵνα δὲ" ἀκλινῶς μὴ πρὸς σὲ, καὶ μυρίαις αὐτὸς ἡμᾶς τῶν ἐγκλημάτων ἐλύσῃς ἀπολύων. σὺ μὲν γὰρ ἔφης τὴν ἀγρυπνίαν ἡμῖν φέρειν συνεχώμιλον, καὶ πάσης δὲ ἡμᾶς ἀφυΐας καὶ ταπεινίας, εἰ μηδὲν τῶν σῶν εἰδότας, εἶτα σὺ εἰς τὰ πρόσωπα" ἠναγκάμεθα· ὅταν δὲ ἀγνοοῦντας πεποιθυῖαν, μὴ ἀκριβῶς ὑπεισαμένους τὰ σὰ, ἀλλὰ τὸν πᾶσιν ἡμῖν προφάσεων βάλλεσθαι καὶ ἀπολογίας ἀμήχανον" δικαίας. ἐγὼ δὲ πῶς τοιαῦτα φημί. ἀκούσατε· ἔστι τι; ὅτι τὰ τοιαῦτα πολλῆς δεῖται τῆς ἐξετάσεως· καὶ μέλλοντα πεποιθόσιν εἰς ἱερωσύνην ὑπιτήδειον, καὶ δεῖ τὴν τῶν πολλῶν ἀρκεῖσθαι φήμην μόνον, ἀλλὰ μετ' ἐκείνης καὶ αὐτὸν μᾶλλον πάντων, καὶ πρὸ πάντων, ἐξεταστέον τὰ ἐκείνου. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος εἰ πάν, Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν ἔχειν καλὴν ἀπὸ τῶν

χ. ἀπὸ τῶν α. Τιμ. γ. ζ.

τῶν ἔξωθεν, οὐκ ἀκριβῆ τὴν ἀκρίβειαν βεβασανισμένην ἔρευνάν, ἀλλ' ὡς περιτυγχάνομεν τοῖς μὴ ἐμοὶ τοῦτο τιθεῖσι τὴν τῶν τοιούτων δοκιμασίαν. καὶ γὰρ πολλαχοῦ περιτρέχει ἐξεταζόμενος, οὐχ ἑστηκὼς, ἀλλὰ κινούμενος· ὡς οὐκ αὐτῷ μόνον ἀρκεῖσθαι δεῖ περὶ τοιαύτας αἱρέσεις, ἀλλὰ μὴ τῶν ἄλλων ἀκούειν καὶ παραμυθεῖσθαι χρή. συμβαίνει γὰρ πολλάκις τὴν τῶν πολλῶν ψυχὴν διαφθαρῆναι φήμην· τῆς γὰρ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως ἀνησαμένης, οὐδένα σχεδὸν τούτου κινδυνεύειν ἐστὶ σωθῆναι λοιπόν. ἐξὸν τοῦτο μὲν τὰ ἄλλα, καὶ παρὰ τῶν ἔξωθεν, αὐτὸ τοῦτο μαθεῖν. ὃ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, δεῖ γὰρ αὐτὸν μαρτυρεῖσθαι καλῶς, ἀλλ' ὃ, καὶ παρὰ τῶν ἔξωθεν, προείρηκε· δηλῶσαι βουλόμενος, ὅτι περὶ τῆς τῶν ἔξωθεν φήμης πρὸς ἀκρίβειαν αὐτὸν διορθώσασθαι δεῖ. ἐπεὶ οὖν καὶ αὐτὸς ᾔδει τὰ σὰ τῶν γεγυμνικότων μᾶλλον, ὡς καὶ αὐτὸς ὡμολόγησας, ἐξὸν τοῦτο δίκαιος ἂν εἶεν πάσης ἀφεῖναι αἰτίας.

χ. τῶν τοιούτων δοκιμασίας. χ. μὴ τῶν χ. πρὸς χ. αὐτὸ γ. ὅτι περὶ τῆς τῶν ἔξωθεν φήμης πρὸς ἀκρίβειαν αὐτὸν διορθώσασθαι δεῖ χ. ἀκρ

ΒΑΣ. ΔΙΑ τοῦτο μὲν οὖν τοῦτό, φησιν, οὐκ ἂν ἔφυγες, εἴ τίς σε γράφεσθαι ἤθελεν. ἢ ὑμεῖς ἐμοῦ κατηγορήσαντος πολλάκις, καὶ παρ' ἡμῶν ἀκούσαντες πολλάκις, καὶ παρὰ τῶν ἔργων αὐτῶν διδαχθέντες, τῆς ψυχῆς ἀγωνιᾶτε τῆς ἐμῆς; καὶ διὰ τοῦτο εἰς μακροψυχίαν ἡμᾶς διετέλεσε σκώπτων ἀεί, ὅτι τοὺς τυχόντας φεύγοντας καταπίπτομεν εὐκόλως;

χ. οὐκ ἂν χ. ὀκνήσας

ΧΡΥΣ. ΜΕΜΝΗΜΑΙ μὲν καὶ ταῦτα πολλάκις, ἔφην, ἀκούσας παρὰ σοῦ τὰ ῥήματα, καὶ οὐκ ἂν ἀρνηθείην. ἐγὼ δέ σε εἰ ποτὲ ἔσκωπτον, παίζων, οὐκ ἀληθεύων, τοῦτο ἐποίουν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ὑπὲρ τούτων φιλονεικῶν. ἄξιον δὲ καὶ σεαυτὸν τιμᾶν ἐστὶν ἡγεμονικώτερον, ὅταν δηλήσωνταί σε βιωτικῶν ἀγαθῶν. καὶ γὰρ ὑπερόψεσθαι ἡμᾶς ἀπολέγεσθαι ψευδομένους, καὶ φεισόμεθα, ἀλλ' ἀποδιξόμεθα μετεωριζόντα σε μᾶλλον, ἢ πρὸς ἀλήθειαν ταῦτα φιλονεικοῦμεν, ἑτέρῳ μὲν οὐδενὶ, τοῖς δὲ λόγοις τοῖς σοῖς, καὶ ταῖς πράξεσι, μάρτυσι χρώμενοι πρὸς τὴν τῶν λεγομένων ἀλήθειαν. πρῶτον δέ σε ἐκεῖνο ἔρεσθαι βούλομαι· οἶσθα πόσην τῆς ἀγάπης ἡ δύναμις; ὁ μὲν γὰρ Χριστὸς καὶ τιμωρίαν

χ. αὐτὸν χ. κινδυνεύομεν

Ιωαν. ιγ. λε. πολλὴν ἀφεὶς, ἃ περ ἔμελλεν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων τελεῖσθαι, Ἐν τούτῳ, φησὶ, γνώσονται

Ρωμ. ιγ. ι. πάντες ὅτι ἐμοὶ ἐστε μαθηταί, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· ὁ δὲ Παῦλος, Πλήρωμα τοῦ νόμου * φησὶν αὐτὸν εἶναι, ἡ τούτης ἀπουσα, οὐδὲν εἶναι τῶν χρησιμάτων ὄφελος. τοῦτο δὴ

* ἡ ἀγάπη

α. Κορ. ιγ. γ. τὸ ἀγαθὸν ἀγαθοῦ, τὸ γνώρισμα τοῦ τοῦ Χριστοῦ μαθητοῦ, τὸ πάντων χρισμάτων ἀνώτερον κέρδος, εἰδότες ἡμιαίως ἐν τῇ σῇ πεφυτευμένοι ψυχῇ, ἡ πολλῷ βρύοι τῷ καρπῷ. Καὶ ὁ Βασίλειος,

ΒΑΣ. ΟΤΙ μὲν πολλή μοί, φησι, τοῦ πράγματος ἡ φροντὶς, ἡ μεγίστη πασῶν τῶν ἀσθενῶν ἐμοὶ τούτης τῆς στολῆς, ἡ αὐτὸς ὁμολογῶ· ὅπερ ἡ σὴ δέξ ἡμισείας αὐτῶν ἐλευσόμεθα, ἡ αὐτὸς ἂν μοι μάρτυρήσεις, εἰ δὲ πρὸς χάριν λέγειν ἀφεὶς, πεμψας παλαιὸς βουλησείης.

χ. ῥᾳδ

ΧΡΥΣ. ΟΥΚΟΥΝ ὅπως σὲ ἐλέγχους πείσομεν, ἔφην· ἡ ὅπερ ἐποίησα, ποιήσω νῦν, μετεωρίζειν μᾶλλον, ἢ ἀληθεύειν βουλόμενον ἀποδείξας. ἐρῶ δὲ πρᾶγμα αὖθις συμβεβηκός, ἵνα μή τις ὑποπτεύσῃ τὰ παλαιά με διηγούμενον, τῷ πλήθει τοῦ χρόνου παλαιὸς ὑποσκιάζειν ὑπερβαίνειν, τῆς ἀληθείας οὐκ ἀφεῖσης ὑποσκῶψαί τι τοῖς πρὸς χάριν λεγομένοις πρὸς ἡμῶν. ὅτε γὰρ τῶν ὑποπτεύειν τις τῶν ἡμετέρων, ἐπ' ἐγκλήμασι ὕβρεως καὶ ἀπονοίας συνεφωνηθείς, καὶ τῶν ἐμῶν ἐπαίων ἰκανεδιώθη, τότε ὅτι ἐγκαλεῖσθαι σοί πιος, οὔτε σκέπου ἐκείνου καταδυσθεὶς μέλλοντος δικηδότης, εἰς μέσους σαυτὸν ἔρριψας τοὺς κινδυνους. καὶ ὃ μὲν ἔργον ὕστερον· ἵνα δέ σε καὶ ἀπὸ τῶν ῥημάτων ἐλέγξωμεν, καὶ αὐτῶν τῶν ἐρημιῶν σοι μνημονεύσωμεν, ὅπου γὰρ τὴν προθυμίαν ταύτην οὐ μὴν οὐκ ἀπεδέχετο, οὐ δὲ ἐπῄνουν καὶ ἐθαύμαζον· καὶ τί πάθω; πρὸς σὸν ἐγκαλεῖσθαι ἔφης· ἑτέρως γὰρ οὐκ οἶδα φιλεῖν, ἀλλ' ἢ μετὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἐκδιδόναι τὴν ἐμαυτοῦ, ἵνα μὴ πρὸ τῶν ὑπερβαίνειν κινδυνεύοντα δι' ἀσωσίαν δεῖν· ῥήμασι μὲν ἑτέροις, διανοίᾳ δὲ τῇ αὐτῇ, καὶ τοῦ Χριστοῦ φιλεῖσθαι, ἃ πρὸς σὸν μαθητὴν ἔλεγε, τῆς τελείας ἀγάπης σὸν ὄφθαλμὸν πηλοῦ. Μείζονα γὰρ ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς

χ. λάθῃς

Ιωαν. ιε. ιγ.

ἔχει,

ἐγὼ, φησὶ, ἵνα τῆς τῶν ψυχῶν αὐτὸν ᾖ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Εἰ τοίνυν μείζονα ταύτης οὐκ ἔστι δωρεᾶν, ὅτι ὁ τέλος αὐτῆς ἔφθασας· ἢ δι' ὧν ἔπραξας, καὶ δι' ὧν εἶπας, τῆς
χ. λέγει κορυφῆς ἐπέβης αὐτῆς. ἀλλὰ τοῦτό σε παρῳδοῦσαμεν, ἀλλὰ τοῦτο Ⓐ δόλου ἐρράψαμεν ἐκεῖνον. ἆρά σε πείθομεν ὅτι ἤτε σὺν κακίας, ἤτε εἰς κίνδυνον ἐμβαλεῖν βουλόμενοι, ἅμα
χ. ὠφελοῦμεν 5 χρήσιμον ἔσεσθαι εἰδῆτε, εἰς τὸ σαίρειν" εἴληφθε τοῦτο;

ΕΙΤΑ ἀρκεῖν οἴει, φησὶ, πρὸς τὴν τῶν πολλῶν διόρθωσιν, τὴν τῆς ἀγάπης δύ- ΒΑΣ.
ναμιν;

ΜΑΛΙΣΤΑ "μὲν πολὺ μέρος, ἔφην, πρὸς τοῦτο" συμβάλλεσθαι δυνατὸν δή. Εἰ ΧΡΥΣ.
χ. συμβάλλεσθαι δὲ βούλει καὶ τῆς Φαρισαίων ἡμᾶς τῆς σὺν διηνεκεῖ ἀφεστηκέναι, καὶ ὅτι "ταύτης βασιλεύομεν,
χ. ταῦτα 10 καὶ διέξιμεν σωφρονέστερον ἅπαντα μᾶλλον ἢ φιλόσοφοι.

ΕΠΙ τούτοις ἐρυθριάσας ὀλίγον, καὶ φοβηθείς· ΤΑ μὲν ἡμέτερά, φησι, πεπείσθω σοι ΒΑΣ.
(οὐδὲ γὰρ [πρὸς] τὴν ἀρχήν σε τοῦ λόγου τούτου λόγον ἀπαιτῶ) Εἰ δέ τι πρὸς σὸν ἔξωθεν δίκαιον ἔχεις εἰπεῖν, κἀμοῦ ἀκούσας τὰς ὑπὲρ τούτων ἀκριβεῖς λόγους. δὸς τὴν σκιομαχίαν ταύτην ἀφεῖς, εἴπερ ἐμοὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀπολογησόμενος, καὶ πρὸς
15 ὑπὲρ ἐκείνων ὡς ὑβρισμένων ἀλγοῦντας;

ΚΑΙ αὐτὸς λοιπὸν, ἔφην, πρὸς τοῦτο ἐπιζήμιον. ὅπερ γὰρ ὁ πρὸς σὲ μοι διώκων ΧΡΥΣ.
λόγος, δικόλως ἢ ὅτι τοῦτο πλήμμυρα τῆς ἀπλότητος τὸ μέρος. τίς οὖν ἡ τούτων κατηγορία, καὶ τίνα τὰ ἐγκλήματα;

ΥΒΡΙΣΘΑΙ φασὶν ὑφ' ἡμῶν, ἢ διὰ πεπονθέναι, ὅτι τὴν τιμὴν, ἣν τιμῶσιν ἠξί- ΒΑΣ.
20 λησαν, οὐκ ἐδοξάσθημεν.

ΕΓΩ ὑπὲρ τοῦτο μὲν ἐκεῖνο φημί, ὅτι οὐδένα λόγον ποιεῖσθαι δεῖ τῆς εἰς ἀνθρώπους ΧΡΥΣ.
χ. εἰς ἐκείνους ὕβρεως, ὅταν δι' αὐτὴν τιμῆς ἀναγκαζώμεθα παρεκβαίνειν Θεόν. οὐδὲ γὰρ τῆς ἀναγκαίας αὐτοῖς, ὃ δυσχεραίνειν ὅτι τότε, ἀκόλουθον φαίνεσθαι δέ, ἀλλὰ ἢ πολλοῦ ἔχθρα τὴν ζημίαν. δεῖ γὰρ, οἶμαι, τὸν ἀσφαλῆ θεὸν, ἢ πρὸς αὐτὸν βλέποντας μόνον, ὅτω
χ. τὸ σεμνὸν 25 δεῖ σφαλῆναι βλάβους, ὡς μηδὲ ὕβρεως" ὃ τοιοῦτο νομίζεσθαι, κἂν μυριάκις ἡμῶν μάθοι
χ. ἢ οἱ τυγχάνοιεν. ὅπερ ἢ οὐδὲ μέχρι ἐννοίας τοιαύτης τολμητέον τοιοῦτον ἐμοὶ, δίκαιον εἶναι. Εἰ μὲν γὰρ ἀπονοίας ἢ φιλοδοξίας, ὡς πολλάκις ἔφης ἡμᾶς δεῖν ἀλλεῖν, ὅτι τοῦτο κλέπτειν ἐστὶ [φαφίσασθαι τοῖς κατηγόροις] τὴν τῶν μεγίστων κολάσεων αὐτὸν εἰλήφαμεν, αἰδοῖ καὶ φειδοῖ χαμαιζῶν ἢ μεγάλων, ἐκ πρὸς τούτοις διώκοντο. Εἰ γὰρ ὃ σὺν μηδὲν κολάζειν ἀδικεῖν,
30 κολάσεως ἄξιον· σὺν τιμῆσαι προελομένους ἀφ' ἑαυτῶν, πῶς τιμᾶν χρή; οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, ὅτι δι' παθόντες ἢ μαθόντες ἢ μέγα πρὸς ἐμοὶ, τὴν διαφορὰν ἐκείνων ἐξέπεσαν τῆς ἀμελείας. πόσης οὖν σὺν ἂν εἴη τιμωρίας ἄξιον τοὺς σεαυτοῦ ἀμύνεσθαι; Εἰ ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲ εἰς νοῦν ἐβαλόμεθά ποτε, μὴν ἑτέρας ἢ προαιρέσεως πόδι ὃ βαρὺ φορτίον ἐξεκλίναμεν· τί πρέπει συγχωρεῖν, εἴγε ἀποδίχεσθαι μὴ βούλεσθε, ἐγκαλεῖσθαι ὅτι
35 τῆς ἑαυτῶν ἐφάπτεσθαι ψυχῆς; ἐγὼ γὰρ τοσοῦτον ἀπέχω εἰς σὸν ἄνδρας ὑβρίσαι σκώμμασι, ὅτι ἢ τιμωρίαν αἰσθὸν φαίνεσθαι δοῦναι τῇ ὑβριστικῇ. ἢ μὴ θαυμάσῃς, εἰ οὐδέποτε ὃ λεγόμενον. τὰ χαίρειν γὰρ ἢ τότε τὸν λύσιν ἐπάξομεν. τότε μὲν γὰρ, εἰ ἢ μὲν πρότερος, ἀλλ' οἷς τὸ κακῶς ἀγορεύειν ἡδύ, πολλὰ δὲ εἶχον ἢ ἐπανορθοῦσαι ἐξ εἰπεῖν πρὸς τι τῶν χλευαζομένων ἐμοῦ, πρός τι τὴν ἐλομένων σκώμμα· οἷς ὅπερ πρὸς πλοῦτον βλέπουσι, ὅτι
40 λαμπρὸς τὰ ἡμῖν θαυμάζοισι, ὅτι κολακευόμενοι ὑφ' ἡμῶν εἰς τοῦτο ἡμᾶς προήγαγον.
χ. ἐπανορθώσων Εἰ δὲ ἢ ὅτι χρήματα πτωχοῖς, οὐκ ἔχω λέγειν. Εἰ δὲ ἵνα ἢ τοῦτο" ἐπανορθώσων ἐμέ· ἢ ὁ μὲν Χριστὸς ἀλιεῖς καὶ σκηνοποιοὺς καὶ τελώνας ὅτι ταύτην ἐκάλεσε τὴν ἀρχήν· ὅπου ἢ σὺν ἐμὲ ἀπὸ τῆς ἐργασίας τῆς καθημερινῆς πρὸς φιλοσοφίαν ἐκκαλύσασθαι· εἰ δέ τις λόγον ἀξιοῖ τῶν ἔξωθεν, καὶ ἀρχὴν πρόφασιν καὶ θαυμάζοισι. τί γὰρ ἄτοπον σὺν

Matth. 9. 16. Luc. 5. 2.

ἀλλ' μυρίους διαχειμάζοντας ἱδρῶτας εἰς ταῦτης ἀκλησίας χρείαν πρέπειν, ἢ ὃ οὐδέποτε τοιούτων γλυκάνθησει πόνων, πᾶσαι δὲ τὴν ἡλικίαν ἐν τῇ τῆς ἔξωθεν λόγων ματαιοπονίᾳ κατηναλώκασιν, ἐξαίφνης εἰς ταύτην εἰλκύσασι τὴν τιμήν; ταῦτα καὶ πλείονα τούτων λέγοι" εἶχον αὖ, δεξαμένων ἡμᾶς τὴν ἀρχήν. ἀλλ' οὐκ ἐῶ. πᾶσα γὰρ αὐτοῖς κακηγορίας" ἐκκέχυται πρόφασις· καὶ οὔτι ἐμοὶ κολακείαν, οὔτε μισθαρνίαν ἐκείνοις ἔχεσιν ἐγκαλεῖν, πλὴν εἴ τινες ἁπλῶς μάθεσθαι βούλοιντο. πῶς γὰρ ὁ κολακεύων καὶ χρήματα ἀναλίσκων, ἵνα τύχῃ τῆς τιμῆς, ἵνίκα εὐδοκιμῇ τυχεῖν, ἑτέρους ἂν ἀφῆκεν αὐτήν; ὅμοιον γὰρ ἂν εἴη τοῦτο, ὥσπερ εἴ τις πολλοὺς περὶ τὴν γῆν ἀναλίσκοιτο πόνους, ἵνα βεβιωκὼς μὲν αὐτὴν τὸν λήϊον πολλῷ τῷ καρπῷ, οἵῳ δὲ ἀμφιβάλλουσιν αἱ λεπτοί, μὴ τοὺς μυρίους ἱδρῶτας καὶ τὴν πολλὴν τῶν χρημάτων δαπάνην, ἵνίκα αὐ καταμάθοι καὶ πυγαὶ δέῃ, πενιχρὸν ἐνέγκοις τῆς τῶν καρπῶν ἐκταίης φορᾶς. ὁρᾷς ὅτι τότε μὲν εἰκὸς πέρρω τῆς ἀληθείας ἴσως ταῦτα λεγόμενα, ἀλλ' ὅμως εἶχον πρόφασιν βουλόμενοι ἀμφιβάλλειν αὐτοῖς, ὡς οὐκ ὀρθῇ κρίσει λογισμοῦ τὴν αἵρεσιν πεποιημένους· ἡμεῖς δὲ ἀδήλοις πάνυ τοῖς τότε χρώμεθα, τοῖς δὲ ἁπλῶς διάκεισθαι τὸ σῶμα συνεχωρήσαμεν. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τὴν ἀρχὴν λεγόμενα, τοιαῦτα δ' ἴσως, καὶ τούτων πλείονα. μὴ δὲ τὸ τῆς ἀμαθίας ἄφαντον, οὐκ ἂν" ἤρκεσαν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῖς ἐγκαλοῦσιν ἀπολογούμενοι, εἰ καὶ πόρτα ἡμῖν ἀναμάρτητος ἐπρέπετο (μὴ ὅτι γε πολλὰ" ἁμαρτεῖν κατὰ τὴν ἀπειρίαν καὶ τῆς ἡλικίας ἴσως ἀναγκάζοιμεν ἂν) νῦν δὲ καὶ ταύτης αὐτὸν" κατηγορίας ἀπηλλάξαμεν· τότε δὲ μυρίοις ἂν αὐτοὺς ἐβεβλήκεσαν σπίλοις. "Ἱ γὰρ οὐκ ἂν εἶπον; παιδὶ ἀνοήτοις πράγματα οὕτω θαυμαστὰ καὶ μεγάλα ἐπέτρεψαν, ἐλυμήναντο τὸν Θεοῦ ὁ ποίμνιον, παίγνια καὶ γέλωτος γέγονε καὶ χειρισμῶν. ἀλλὰ νῦν πᾶσα ἀνομία ἐμφράττει τὸ στόμα" αὐτῆς. Εἰ γὰρ καὶ σὺ ταῦτα λέγοις, ἀλλὰ ταχέως ἂν αὐτοῖς διδάξεις διὰ τοῦ ἔργου, ὅτι οὐ χρὴ τὸν ζῶντα ἡλικίᾳ κρίνειν, οὐδὲ ἢ πρεσβύτην ἀπὸ τῆς πολιᾶς δοκιμάζειν, οὐδὲ ἢ νέον πάντως ἀπείργειν τῆς τοιαύτης διακονίας, ἀλλὰ ἢ νεόφυτον· πολὺ γὰρ ἀμφότερα τὸ μέσον.

χ. ἔσχον αὖ. δεξαμένων
χ. ἐκκλησίαν
χ. πολλὰ
χ. ἡμέραν
χ. ἁμαρτεῖν
χ. κακηγορίας
χ. τὰς δὲ ἐκ αὖ ὄντας
ἰσ. αὐτῆς.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ. Λογ. γ.

Τοσοῦτον μὲν οὖν ὕδρεως ἔνεκεν τῆς εἰς τὸν πεπαιδευμένον, ἢ ὅλως αὐτὸς οὐ καταισχύνεσθαι βουλόμενοι, παύσασθαι ἐφύγομεν τὴν" τιμήν, ταῦτα δὴ" "ἔχομεν λέγειν, ἅπερ εἰρήκαμεν. ὅτι δὲ ὁ τὸν ἀπονοίας νικῶν φυσηθήσεται, ἐκ τούτου νῦν εἰς δύναμιν τὴν ἐμὴν πειράσομαί σοι ποιῆσαι φανερόν. Εἰ μὲν γὰρ στρατηγίας ἡμῖν ἡ βασιλέως αἵρεσις προὔκειτο," εἶτα παύσασθαι εἶχον τὴν γνώμην, εἰκότως ἂν τις ταῦτο ἐπέλαβεν· ἢ τότε μὲν ἀπονοίας ὀφλὶς, ἀνοίας δὲ πάντως ἂν" ἡμᾶς ἅρπαν. ἱερωσύνης δὲ προκειμένης, ἣ" "τοσοῦτον ἀνωτέρω βασιλείας ἐστὶν, "ὅσον πνεύματος καὶ σαρκὸς ὁ μέσος, τίνα μέσον τὴν ἡμᾶς" ἀφροσύνας" χρέμασαι; ἢ πῶς οὐκ ἄτοπον, τὸν μὲν τὰ μικρὰ διαπταίοντας, ὡς πᾶς παίοντας αἰτιᾶσθαι· τὸν δὲ ὑπὲρ τὴν ἄγαν" ἀφειμένα τοῦτο ποιοῦντας, τὴν μὲν τῆς πολλῆς ἐγκλημᾶ ἐξαιρεῖν, ταῖς δὲ τῆς ἀφροσύνης ἀποβάλλειν αἰτίαις; ὥσπερ ἂν εἴ τις ἢ ἀγέλης βοῶν καταφρονοῦντα καὶ μὴ βουλόμενον εἶναι βουκόλον, εἰς ἀφροσύνην μὲ οὐδαμῶς, εἰς ὃ φρενῶν ἕκαστον αἰτιώμενος, ἢ ἁπάσης τῆς οἰκουμένης τὸν βασιλέα, ἢ ὃ ἡμέας κύνεον τὴν ἀπόνοιαν φρατοπίδων μὴ" καλεῖν χώμενον, αὐτὴ τῶ μένειν τετυφῶσθαι φαίη. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι· οὐδὲ ἡμᾶς μᾶλλον, ἢ ἑαυτὸν ἢ ταῦτα λέγοντας ἀμφιβάλλοιεν. ὃ γὰρ σύνοσον μέσον, ὅλως δυνατὸν ἀνθρωπίᾳ φύσει τῆς ἀξίας ἀφροσύνης ἐκείνης, ἀλλὰ τῇ τῶν ἐκφερόντων

πρεσβύτην ἀπὸ τῆς πολιᾶς δοκιμάζειν

ὄντων,

ὄζει, ἧς ἔχουσι τὴν περίγραμματος δόξης. εἰ γὰρ μὴ τῶν τυχόντων αὐτὸ, ἀλλ' ὧν οὐ πολὺς [ὁ] λόγος σὺ νομίζουσι εἶναι, οὐδὲ αὐτοὶ κατανοήσασι τοῦτο ἐπῆλθεν αὐτοῖς. δεῖ τι γὰρ περὶ τὴν τῶν ἀγγέλων ἀξίας σοφὸν ἐπιλαμπτέ τι τοιοῦτον κατανοήσασι ποτε, καὶ εἰπεῖν ὅτι ὄζει ἀνθρωπίνη ψυχὴ δι' ἀπόνοιαν οὐκ αἰσχυνόμενον ὅτι τὸ τῆς φύσεως ἐκείνης ἀξίωμα ἐλήφει; μεγάλα γὰρ τινα φαντάζομεθα περὶ τὴν δυνάμεων ἐκείνων, καὶ τοῦτο ἡμᾶς οὐκ ἀφίησι πιστεῦσαι, ὅτι δυνατὸν ἀνθρώπου τῆς τιμῆς φερούσης τι μεῖζον ἐκείνης. ὥστε αὐτοὺς μᾶλλον δικαίως ἄν τις γράψαιτο ἀπονοίας τὸν ἡμῶν τοῦτο κατηγορεῖσθαι. οὐ γὰρ ἄν ποτε περὶ ἑτέρων τοῦτο κατέλαβον, εἰ μὴ περί τινος αὐτοὶ τοῦ πράγματος, ὡς ὀφθὲν ὄντος, κατήγωσαν. εἰ δὲ πρὸς δόξαν ὁρῶντά με τοῦτο πεποιηκέναι Φήσουσι, προπίπτοντες ἑαυτοῖς ἐλεγχθήσονται· ἐγὼ δὲ μαχόμενοι φανερῶς. ὀφθὲν γὰρ οἶδα ποίους ἂν ἑτέρους πρὸ τούτων ἐζήτησαν λόγους, εἰ τὴν τῆς κενοδοξίας ἡμᾶς ἠθέλησαν ἀπαλλάξαι ἐγκλημάτων. εἰ γὰρ ὄντως μή ποτε εἰσέπλευσεν ὁ ἔρως, καταδέξασθαι μᾶλλον ἐχρῆν, ἢ φυγεῖν. ἀλλὰ τί; ὅτι πολλοῦ ἡμῖν τοῦτο τιμὴν δόξαι ἐνέγκειν ἄν. ὃ δὲ ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας ὄντα, καὶ πρεσβυτέρους ἀποφαίνοντα τῶν βιωτικῶν φερντίδων, ἐξαίφνης οὕτω δόξαι ταῦτα παῦσαι ὀφθέν, ὥστε τῶν ἀνθρώπων τοῖς τοιούτοις ἐξαμαλωθέντων πόνοις προπηδῆσαι, καὶ πλείονας ψήφους πρώτων ἐκείνων λαβεῖν, θαυμαστά τινα καὶ μεγάλα περὶ ἡμῶν πρώτως ἀνασπεῖσθαι ἔπεισε, καὶ σεμνοὺς ἄν ἡμᾶς καὶ περιβλέπτους κατέστησε. νυνὶ δὲ, πλείω ὀλίγων, ὃ πλέον τῆς ἐκκλησίας μέρος οὐδ' ἐξ ὀνόματος ἡμᾶς ἴσασι· ὥστε ὀφθὲν ὅτι προῆκται, πᾶσι δῆλον ἔσται· ἀλλ' ὀλίγοις ποτὲ, ὡς φύσει· αὖθις οἶμαι δὲ σαφὲς εἰδέναι πρόκειται. ἀλλ' εἰκὸς ἦν τὸν πολλοὺς ἢ μηδόλως ἡμᾶς πρᾶσθαι νομίσαι, ἢ προσεπαθῆσαι μὲν τῇ αἱρέσει ἀνεπιτηδείους εἶναι δόξαντας, οὐ χείρους εἶναι φυγεῖν.

ΑΛΛ' ὦ παλῃὶς ἀδύτις θαυμάσον. ΒΑΣ.

ΚΑΙ μὴν τοῦτό γε ἔφης, ὡς κενοδόξους καὶ περιφανεῖς, ἵνα καλλίων ἡμᾶς. πόθεν οὖν ὅτι ἐλπίσας ἔπαινον ἐπῃνοῦμεν; ἀπὸ τῶν πολλῶν; ἀλλ' οὐκ ἴσασι· ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν ὀλίγων; ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἡμῖν εἰς τύραννον ὁ πρᾶγμα περιτίθεμεν. ὀφθὲν γὰρ ἑτέρους ἴσως ἔνεκεν ὀφθὲν εἰσπλεῖν πω, ἀλλ' ἵνα μάθῃς τί πρὸς ἐκείνους ἀπολογησόμεθα δίκαι. καὶ τί τούτων ἔνεκεν ἀκριβολογούμεθα πρὸς σέ; ὅτι γὰρ εἰ καὶ πρώτως ἤδεσαν παλῃὶς, ὀφθὲν οὕτως ἡμᾶς ἀπονοίας ἢ φιλοδοξίας ἴσθι κρίνει· μικροὶ ἀναμένουσι, καὶ τοῦτο εἴσῃ σαφῶς, καὶ πρὸς τούτῳ πάλιν ἐκεῖνο, ὅτι οὐ τοῖς τοιούτοις τοῦτο τιμῶσι μόνον, εἴπερ τις ὄζει ἀνθρώπων (οὐ γὰρ ἴσως πείθομαι) ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀφθὲν ἑτέρων κατεπαθοῦσι κἀκείνοις. ἀπεχέτω οὖν μακρὰν, ἡ γὰρ ἱερωσύνη τοσοῦτον ἀφεστᾶσι τῆς γῆς, τοσοῦτον ὑπερκειμένη ἔχει τὰ πράγματα, καὶ μᾶλλον ἔτι καὶ μᾶλλον. ὃ γὰρ ἄνθρωπος, οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἀρχάγγελος, οὐκ ἄλλη τις κτιστὴ δυνάμις, ἀλλ' αὐτὸς ὁ δεσπότης τοῦτον διετάξατο τὴν ἀκολουθίαν, καὶ ἵνα μήποτε τὸ ἀρχικὸν τῶν ἀγγέλων ἔπεισι φαντάζεσθαι, δέδωκεν αὐτοῖς ἱερωμένοις, ὥσπερ καὶ αὐτοῖς ἐξῶπα τοῖς οὐρανίοις μετὰ τὸν δυνάμεων ἐκείνων, ὄντως ὄντα, καθαρόν. Φοβερὰ μὲν γὰρ καὶ φρικωδέστατα καὶ πρὸ τῆς χάριτος, οἷς ἐν χοάναις, ἐν ῥοΐσκοις, ἐν λίθοις ἐν ὄφεσι τοῖς ἐπὶ τοῦ ἔθνους, ἐν τῆς ἐπωμίδος, ἢ μίτρα, ἢ κίδαρις, ὁ ποδήρης, ὁ πέταλον ὁ χρυσοῦν, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἡ πολλὴ τοῦ ἔνδον ἡρεμία. Ἐξοδ. κν. ἀλλ' εἰ τις τὰ τῆς χάριτος ἐξετάσειε, μικρὰ ὄντα εὑρήσει τὰ φοβερὰ καὶ φρικωδέστατα ἐκεῖνα, καὶ ὃ δεῖ τὸν νόμον λεχθῆναι καὶ τοῦτο ἀληθὲς εἶναι· ὅτι Οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον [τὸ τούτῳ τῷ μέρει] ἔνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. ὅταν γὰρ ἴδῃς τὸν Κύριον πεφυλιόν, καὶ τὸν ἱερέα ἑστῶτα παρ' θυμιατῷ, καὶ ἐπιλεγόμενον, καὶ πάντα ἐκείνῳ τῷ πικρῷ φονιασομένους αἵματι, ἆρα ἔτι μὴ ἀνθρώπων εἶναι νομίζεις καὶ ὅτι τῆς γῆς ἐστάναι, ἀλλ' οὐκ ἤδη ὅτι τῶν ἀγγέλων μετεμίσα σαι, καὶ πᾶσαν ὑπερκεῖσθαι τῆς ψυχῆς ἐκβάλλων, γυμνὴν τὴν ψυχὴν καὶ τῶν τοῦ καθαροῦ ἀπολείπεσθαι τὸν ἀγγέλων; ὧν τὰ μάτην, ὧν τῆς

τὴν Θεοῦ φιλανθρωπίας. ὁ μὲν τὸν παῖδας αὖθις καθαπτόμενος, καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην τοῖς ἀπόντων κατέχεται χεροὶ, καὶ δίδωσιν αὐτὸν τοῖς βουλομένοις ἐπιστρέφεσθαι καὶ ἐπιλαβεῖν. χ. ἐπιλαβεῖν
ποιοῦσι ἢ τοῦτο πάντες * ἀλλὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως. ἆρά σοι τοῦ καταφρονεῖσθαι ἄ- * πάντα
ξια ταῦτα καταφαίνεται; ἢ τί αὐδᾶτα εἶ), ὡς δυνηθεῖσά τινα καὶ ἐπὶ θεῖναι κατ' αὐτῶν; βούλει καὶ ὀξ ἑτέρου θαύματος, τῆς ἀγιασίας ταύτης ἰδεῖν τὴν ἐπιβολήν; ἐπίχεα- χ. ἁγιείας
γ. Bas in. φόν μοι Ἡλίαν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ ἄνεμον ὄχλον ἐπιέζοντα, καὶ τὴν θυσίαν ὑπὸ τῶν λίθων κειμένην, καὶ πάντας μὲν ἐν ἡσυχίᾳ τὸν λεπτὸν καὶ πολλὴν τὴν σιγὴν, μόνον δὲ ἐπεφτίλον βοῶμενον. Εἶτα ὀξαίφνης τὴν φλόγα ἐκ τῶν οὐρανῶν ὑπὸ ὁ ἱερὸς ῥιπτούμενον. θαυμαστὰ ταῦτα καὶ πάσης ἐκπλήξεως γέμοντα. μεταβαλὼν πάλιν ἐκεῖθεν ὑπὸ τὰ νῦν πλήθυμα, καὶ οὐ θαυμαστὰ μόνον ὄψῃ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἐκπλῆξιν ὑπερβαίνοντα. ἔσηκε γὰρ ὁ ἱερὸς, οὐ πῦρ κατοφέρων, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ τὴν ἱκετηρίαν ὑπὸ πολὺ ποιῆται, οὐκ ἵνα τὰς λαμπὰς ἅψωνται ἀφθεῖσα κατάλωσῃ τὰ ἐπικείμενα, ἀλλ' ἵνα ἡ χάρις ὑπὸ πίσωσα τῇ θυσίᾳ, δι' ἐκείνης ταῖς ἀπάντων αὐάψῃ ψυχαῖς, καὶ ἀργυρείου λαμπτῆρος ἀποδείξῃ πυρωθέντος. ταύτης οὖν τῆς φειδωλοτάτης πλευτῆς, τίς μὴ σφόδρα μαρόμενος μηδὲ ἐξεπλαγῇ; τίς μὴ θαυμάσεται; ἢ ἀγνοεῖς, ὅτι ἐκ ἀνθρώπου ἡ θεία ψυχὴ τὸ πῦρ ἐκεῖνο τῆς θυσίας ἐβάστασεν, ἀλλ' ἀγγέλου ἀνθρώπου ἁπάντων ἢ φλογὸς ἁθέντος, εἰ μὴ πολλὴ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐν ἦν βοήθεια; εἰ γὰρ ἦς ἐννοήσειε, ὅσον ἐστὶ, ἄνθρωπον ὄντα καὶ ἐπὶ γῆς καὶ αἵματι περιπλεγμένον, τῆς μακαρίας καὶ ἀϊδίου φύσεως ἐκείνης ἐγγὺς δυνηθῆναι γενέσθαι· τότε ὄψεται καθαρῶς, ὅσης τοῦ ἱερέως τιμῆς ἡ τοῦ πνεύματος χάρις. Ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ταῦτα τελεῖται, καὶ ἕτερα τούτων τοσαῦτα ἀποδείκνυται, καὶ εἰς ἀγιασμὸν, καὶ εἰς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας λόγον. ἐν γὰρ τῷ γλυκεῖ οἰκονομοῦντες καὶ σὺν ἐαυτῷ πιοῦσθαι τῷ Ἀφατρείῳ, τὰ σὺν ἀγαθοῖς δίκαιον ἐπετρέπησαν· καὶ ἐξουσίαν ἔλαβον, ἵνα ὅτι ἀγγέλοις, ὅτι ἀρχαγγέλοις ἔδωκεν ὁ Θεός. οὐ γὰρ περὶ ἐκείνους εἴρηται· Ὅσα ἂν δήσητε ὑπὸ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἂν λύσητε ὑπὸ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἔχουσι μὲν γὰρ καὶ ἐν κρατοῦντες ὑπὸ τῆς γῆς τὸ δεσμοῦ ἐξουσίαν, ἀλλὰ σωμάτων μόνον· οὗτος ὁ δεσμὸς αὐτῆς ἀπέλειπε τῆς ψυχῆς, καὶ Ἀφαιρεῖσθαι τὸν ἀγαθοὺς· καὶ ἀπερ ἂν ἐργάσωνται κάτω ἐν ἱερεῖς, ταῦτα ὁ Θεὸς αὖθις κυροῖ, καὶ τὴν τῶν δούλων γνώμην ὁ δεσπότης βεβαιοῖ. καὶ πῶς γὰρ, ἀλλ' ἢ πᾶσαν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν ἔδωκεν ἐξουσίαν; Ὡς γὰρ ἂν, φησὶν, ἀφῆτε ταῖς ἁμαρτίας, ἀφέωνται· ἐὰν ἂν κρατῆτε, κεκράτηνται. τίς ἂν γένοιτο ταύτης ἐξουσία μείζων; Πᾶσαν τὴν κρίσιν ἔδωκεν ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ· ὁρᾷ ἢ πᾶσαν αὐτὴν ἐγχειρισθέντας ὑπὸ τοῦ υἱοῦ. ὥσπερ γὰρ εἰς ἀγγέλους ἦλθε μεταπεῖσαι καὶ τὴν ἀνθρωπίαν ὑπερβαίνοντας φύσιν, καὶ τῶν ἡμετέρων ἀπαλλαγῆναι παθῶν, ὅτως εἰς πόσαυτην ἤλθησαν τὴν ἀρχήν. Εἶτα, ἂν μὲν βασιλεὺς ἦν τῶν ὑπὸ αὐτὸν ὄντων ταύτης μεταλῷ τῆς τιμῆς, ὥστε ἐμβαλλειν εἰς δεσμωτήριον ὃς ἂν ἐθέλῃ, καὶ ἀφιέναι πάλιν, ζηλωτὸς καὶ φιλόλεπτος ἅπασι δοκεῖ· ὁ δὲ Θεοῦ τοσούτῳ μείζονα ἐξουσίαν λαβὼν, ὅσῳ γῆς τιμιώτερος ὁ ἀνθρωπος, καὶ σωμάτων ψυχαὶ, ὅτω μικρὰν ἦσαν ἔδοξεν εἰληφέναι τιμὴν, ὡς δυνηθῆναι καὶ ἐννοῆσαι, ὅτι τῶν ταῦτα πιστευθέντων ἦς ὑπερφρονήσῃ τῆς δωρεᾶς; ἄπαγε τῆς μανίας· μεμία γὰρ ἀφροσύνη, ὑπερορᾶν τῆς τοσαύτης ἀρχῆς, ἧς αὐθις ὅτι σωτηρίας ἡμῖν, οὔτε τῶν ἐπιπελεμένων ὅτι τυχεῖν ἔστιν ἀγαθῶν. Εἰ γὰρ ἀδύνατόν τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐὰν μὴ ὕδατος καὶ πνεύματος ἀναγεννηθῇ, καὶ ὁ μὴ πιὼν τὸν σάρκα τοῦ Κυρίου καὶ αἷμα αὐτοῦ πίνων, ἐκβέβληται τῆς αἰωνίου ζωῆς· πάντα ταῦτα δι' ἑτέρου ἀδήλου, μόνον δὲ ἀπὸ τῶν ἁγίων ἐκείνων ὑπερπλεῖται χαρῶν, τῶν τοῦ ἱερέως λέγω· πῶς ἂν ἵης τούτων ἐκβὰς, ἢ ὃ τῆς γεέννης ἐκφυγεῖν δυνήσῃ πῦρ, ἢ τῶν ἀσυκειμάρων σκωλήκων τυχεῖν; ὅταν γὰρ ἡμῶν ἐίσω, ὅταν, καὶ ταῖς πάθυμαι ἐκεῖς πεδηθέντες ὠδῖνας, καὶ τὸ ἁγὶ τοῦ βα-

πτίσματος

χ. ἀνείλκυσεν
χ. ἀγιείας
χ. ἀφιδίου
χ. αἰθρηνίαν
χ. ἀπὸ τῶν πεπλυμένων
χ. αὐτῶν πεποιῆσθαι τοὺς ἀποστόλους
χ. δῆσαι
χ. λύσαι
χ. τῶν λοιπῶν
ἰσ. γὰρ ἄλλο
χ. δῶ
χ. τὸ πιστεύσαντι
χ. Χριστοῦ
χ. πάντων

πλίσματος ὅπλῃς ἅπαντες τέκνον. ὅρα τί τοῦτο σοὶ δυνάμενα Χριστοῦ, καὶ στυγνάπολύμενα ζῷα γίγ-
τοῦ Θεοῦ, μέλη γινόμενα τῆς μακαρίας ἐκείνης κεφαλῆς· ὥστε ἡμῖν οὐκ ἀρχόντων μόνον, οὐδὲ
βασιλέων φοβερώτεροι, ἀλλὰ καὶ πατέρων τιμιώτεροι· διχόθεν δὲ εἶεν. ⟨Ⓐ⟩ μὲ γὰρ ὄζ αἰμα καὶ
σὰρξ οὐκ ἐλεήματος ἀρχὰς ἐλάβομεν, ⟨Ⓐ⟩ ἢ τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ γεννήσεως ἡμῖν εἰσιν αἴτιοι, τῆς μα-
κρᾶς παλιγγενεσίας ἐκείνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀληθοῦς καὶ τῆς μόνης ἐλευθερίας*. λέ-
γω σώματος ἀπαλλάττειν, μᾶλλον δὲ ἀπαλλάττειν μὲν οὐδαμῶς, ἐᾷ δὲ ἀπαλλαγὴν ἀρε-
τῆς δοκιμάζειν μόνον εἶχον ὄζουσιν ⟨Ⓐ⟩ τῶν Ἰουδαίων ἱερεῖς· καὶ οἶδα πῶς ἐξεμάχητον ἂν ὃ τῶν Λdīτ ιδ. δ.
ἱερέων ἦν. ὅτι δὲ οὐ λέπρας σώματος, ἀλλ' ἀκαθαρσίας ψυχῆς, οὐκ ἀπὸ γαστρὸς δο-
κιμάζειν, ἀλλ' ἀπὸ γάπης πάντα λῶν ἔλαβον ἐξουσίαν. ὥστε οἱ τούτων ἀφορῶντες, πολ-
λῷ δὲ μᾶλλον τοῦ Δαβὶδ εἶεν σπουδαιότεροι, καὶ μείζονος ἄξιοι θαυμασίας. ⟨Ⓐ⟩ μὴ γάρ, εἰ καὶ Λευθ. ιε.
μὴ προσηκούσης αὐτοῖς ἀντεποιοῦντο τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ὅμως θαυμαστῶν ἦν καὶ περὶ αὐτῆς
εἶχον δόξαν, διὰ τοῦτο τοῦ μὴ πολλῆς ἐφίεσθαι κατηνδῆς ἔδοξαν· ὅτοι γ', ὅτι ὁ κρείττων δι-
εκωμῴδη, καὶ τοσαύτην ἔλαβεν ἐπίδοσιν ὃ προῆκται, τότε δὲ σωτηρίας μὲ ἐκείνοις, πολλῷ γ'
ἐκείνων μείζονα τετολμήκασιν. οὐδὲ γὰρ ἴσον εἰς καταφρονήσεως λόγον, ἐφίεσθαι μὴ
προσηκούσης τιμῆς, καὶ ὑποφαίνειν τοσούτων ἀγαθῶν· ἀλλὰ τοσούτῳ μείζονι ἐκείνου τοῦτο,
ὅσῳ τοῦ μὲν ἀγαπῶντος καὶ θαυμάζοντος ὁ μέσος ὅρος. Ὡς οὖν οὗτος ἀθλίαν ψυχὴν. Ἀθλία
ἂν εἴη, ὡς τοσούτων ὑπερειδεῖν ἀγαθῶν; οὐκ οἶδ' ποτὲ οὐδένα φαίλαν ἴδοιτε, πλὴν εἰ μή τις οἷστρον ὑπομέ-
νοις δαιμονικόν. ἀλλὰ γὰρ ἐπανέρχομαι πάλιν, ὅθεν ἐξέβαλον. οὐ γὰρ ὅτι τοῦ κολάζειν μόνον,
ἀλλὰ καὶ τοῦ πιστὴν θεῖ, μείζονα τοῖς ἱερεῦσιν ἔδωκε δύναμιν τῆς φυσικῆς γενέσεως ὁ Θεός· καὶ
τοσούτων ἀμφοτέρων ὃ διάφορον, ὅσον τῆς πρὸ ὁ ψυχῆς καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς*. ⟨Ⓐ⟩ μὲ γὰρ εἰς ὁ τὸ μέσον.
ταῦτα, ⟨Ⓐ⟩ ἢ εἰς ἐκεῖνα γίνεται. καίτοι μὴ οὐδὲ ⟨Ⓐ⟩ σωματικὴ αὐτοῖς δύναμις· ἀλλ'
ἀμυῶν θάνατον, ἵνα τί ποτε ἐπιτρέπεσθαι ἀπηρούσασθαι· ὅτι ἢ καὶ κάμουσαι καὶ ἀπόλλυσθαι ἀμυῶν θάνατος. Ἔτι
μέλλουσαι τὴν ψυχὴν πολλάκις σώσαι, τοῖς μὴ θρασυτέραν τὴν κόλασιν ἐργασάμενοι,
οὐδ' ἢ οὐδὲ πᾶσι τὴν ἀρχὴν ἀφέντες ἁμπεσεῖν, ἵνα τῷ διδάσκειν μόνον δὲ νουθετῶσι, ἀλλὰ καὶ
τῷ δι' ἔργων βοηθεῖν. οὐ γὰρ ὅταν ἡμᾶς διαγινώσῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ [τὰ] μὴ ταῦτα συγ-
χωρεῖν ἔχουσιν ἐξουσίαν ἁμαρτήματα. Ἀθετεῖ γάρ τις (φησὶν) ὑμῶν; προσκαθεσάσθω Ιαχ ε ιδ.
οὖν θρασυτέρως τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐ-
λαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει ⟨Ⓐ⟩ κάμνοντα, [καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ
Κύριος,] κἂν ἁμαρτίας ἢ πεποιηκώς, ἀφεθήσονται αὐτῷ. ἔπειτα ⟨Ⓐ⟩ μὴ φυσικὴ γενέσις,
ἐλλιπεῖς τοῦ ὑπερέχοντος καὶ μεγάλης* δυναμέως προσκεύσασθαι ⟨Ⓐ⟩ παῖδες, οὐδὲν αὐ-
τοῦ ἔχουσιν ὠφελεῖν· ⟨Ⓐ⟩ ἢ ἱερεῖς οὐκ ἄρχουσι, καὶ βασιλεῖς, ἀλλ' αὐτοὶ αὐτοῖς πολλάκις
ὑπηνέθησαν καὶ πέπαλαξαν ⟨Ⓐ⟩ Θεόν. ἐπὶ οὖν ἡμᾶς μὴ ταῦτα τολμήσει τις ἀπονοίας κρίνειν;
ἐγὼ καὶ γὰρ οὐκ τοῦ ἐρημῶσαι τοσαύτην ἐβουλόμην ἂν ἐμαυτὸν καὶ ἀφεῖναι ψυ-
χάς, ὡς μηκέτι σοὶ φθονεῖσθαι, ἀλλὰ σοὶ ἀφ' ἑαυτοῦ προσιέσθαι, καὶ σπουδάζοντας ταύ-
την ἐκείνοις κλῆσαι τὴν τιμὴν, ἀπονοίας καὶ τόλμης κρίνειν. εἰ γὰρ ⟨Ⓐ⟩ τοὺς τῶν πόλεων ἄρχας
ἐμπίπτοντες, ὅταν μὴ συνεπὶ καὶ λίαν ὀξεῖς τυγχάνωσιν ὄντες, καὶ πόλεις ἀνέτρεψαν, καὶ ἐ-
αυτοῖς πρόσκαιρον πόλεμον· ὁ δὲ Χριστὸς τὴν ὑμφην καταχαρισάμενος λαχοῦ, πόσης σοι δοκεῖ δικαίας δυ-
νάμεως καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν ἀπὸ θεν, πρὸς ὃ μὴ ἁμαρτεῖν; καὶ δεῖς μᾶλλον Παύλου τὸν Χριστὸν
ἠγάπησεν, οὐδεὶς μείζονα ἐκείνου σπουδὴν ἐπεδείξατο, οὐδεὶς πλείονος ἠξιώθη χάριτος·
ἀλλ' ὅμως μὴ τοσαῦτα πλεονεκτήματα δέδοικεν ἐλθὼν καὶ τρέμει περὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς, καὶ
τῶν ἀρχομένων ὑπ' αὐτοῦ. Φοβοῦμαι γάρ, φησι, μή πως, ὡς ὄφις Εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν Β. Κορ ια. γ.
τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς Χρι-
στόν. καὶ πάλιν· Ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς. ἀνθρωπος εἰς πείθοι α. Κορ Β. γ.
ἁρπαγὴν οὐρανοῦ καὶ ἀπορρήτων ἀκουσόμενος Θεῷ, καὶ τοσούτοις ὑπερβαίνας θαύματος, ὥστε Β Κορ. ιβ. ζ.

μὴ τὸ πιστεῦσαι ἕλκοιτο ἡμᾶς· ἀνάθεμα μηδὲ τὴν ἀθλίαν ταύτην τοῦ Χριστοῦ χρήσασθαι ἐξουσίαν βουληθείς, ἵνα μή τις τῶν πιστευσάντων σκανδαλισθῇ· εἰ τοίνυν ὁ τὰ περιττὰ ἁμαρτάνων τοῦ Χριστοῦ, ἢ μηδαμοῦ τὸ ἑαυτοῦ ζητῶν, ἀλλὰ τὸ τῶν ἀρχομένων, οὕτως ἔμφοβος ἐστὶν ἀεὶ, πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος ἀφορῶν, τί περισσὸν ἡμεῖς οἱ πολλαχοῦ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦντες, καὶ τοῦ Χριστοῦ οὐ μόνον οὐχ ἁπτόμενοι, ἀλλὰ καὶ πλείονος ἀναβαίνοντες μοίρας; Τίς ἀθῳωθήσεται, φησὶ, καὶ οὐκ ἀθῳωθήσομαι; πῖς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; τοιοῦτον ἐστὶ καὶ ἡ ἱερεία· μᾶλλον δὲ οὐ τοιοῦτον μόνον· μυρία γὰρ ταῦτα καὶ τὰ μηδὲν πρὸς ὃ μέλλω λέγειν. τί δέ τοῦτο ἐστιν; Ὑγιάναμεν, φησὶν, ἀναθήματι ἐστὶ) ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ἁπτόμενοι τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου τῶν κατὰ σάρκα. εἰ τις δυνάμενος ταύτην ἀφιέναι τὴν φωνὴν, καὶ τις ἔχων τὴν ψυχὴν ταύτης ἐφικνουμένην τῆς βύλης, ἵνα καλεσθαι δίκαιος δύνηται· καὶ εἴπη φθόγγον· εἰ δέ τις ἀποδέοι τῆς ἀρετῆς ἐκείνης τοσοῦτον ὅσον ἡμεῖς, οὐχ ὅταν φθόγγη, ἀλλ' ὅταν δίκαιος ᾖ. οὐδὲ γὰρ, εἰ γραπτοπήχεις ἀξίας αἴρεις προσεύχεσθαι, εἶτα χαλκοτύπους, ἢ σκυτοτόμους, ἢ τινας τοιούτων δημιουργοὺς ἑλκύσαντες εἰς τὸ μέσον καὶ δοῦναι κύριον τὴν ψυχὴν, ἐπεγείρουσι γραπτὴ, ἐπήνεσα δὲ καὶ δίκαιον ἐκεῖνον οὐ φθόγγους καὶ κάτω ποιοῦντα, ὥστε μὴ εἰς προσεύξασθαι ἑαυτὸν ἐμβαλεῖν κακόν. εἰ μὲ γὰρ ἁπλῶς τὸ κληθῆναι ποιμένα, καὶ μεταχείσασθαι τὸ πρᾶγμα ὡς ἔτυχεν, ἔρχεται, καὶ κίνδυνος ἐνταῦθα, ἐγκαλείτω κενοδοξίας ἡμῖν ὁ βουλόμενος· εἰ δὲ πολλῶν μὲν ζώντων, πολλῶν δὲ πρὸ τῆς ζωῆς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν χάριν, καὶ ζῆλον ὀρθότητα καὶ καθαρότητα βίου, καὶ μείζονα ἢ κατ' ἄνθρωπον ἔχει δι' τὴν ἀρετὴν καὶ παύτην ἀναδεχόμενον τὸ φορτίον, μὴ μετοχετεύσῃς συγγνώμης μάτην ἀπολέσθαι μὴ βουλόμενον καὶ εἰκῇ. καὶ γὰρ εἰ μυριάγωγόν τις ὁλκάδα ἄγων πεπληρωμένην" ἐρετῶν, καὶ φορτίων γέμουσαν πολυτελῶν, εἶτα ὅπου τῶν οἰάκων καθίσας σκήπτρου μέρος πρᾶγμα τὸ Αἰγαῖον ἢ ὁ Τυρρηνικὸν πέλαγος, οὐκ ἀφῆκεν ἂν ἀπεπήδησας τῆς φωνῆς· καὶ εἴ τις ἥρετο, Διὰ τί; ἵνα μὴ καταδύσω τὸ πλοῖον, εἶπον δήπου. εἶτα, εἴθα μὲ εἰς χρήματα ἢ ζημίαν, καὶ ὁ κίνδυνος" σωματικὸς μέχρι θανάτου, ἐνταῦθα" ἐγκαλέσει πολλῆς κεχρημένους προνοίας· ὅπου γε τοῖς ναυαγοῦσιν οὐκ εἰς τὸ πέλαγος τῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ πυρὸς ἀπόκειται πεσεῖν, καὶ θάλατταν αὐτὸν, οὐχ ὁ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος διαιρῶν, ἀλλ' ὁ ταύτην μετ' ἐκείνου εἰς κόλασιν" ἀπαπέμπων αἰώνιον, ἐκδέχεται, ἐνταῦθα ὅπου μὴ περιττὸς εἰς τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐρρίψαλμεν κακὸν, ὀργίζεσθε καὶ μισήσετε; μὴ, δέομαι καὶ ἀντιβολῶ. οἶδα τὴν ἐμαυτοῦ ψυχὴν, τὴν ἀθλίαν ταύτην καὶ μικρὰν· οἶδα τῆς θαλάσσης ἐκείνης τὸ μέγεθος, καὶ τὴν πολλὴν τοῦ πράγματος δυσκολίαν. πλείονα γὰρ τῶν τὴν θάλατταν ταρασσόντων" πνευμάτων χειμάζει κύματα τὴν ἱερωμένην ψυχὴν· καὶ πρὸς τὸν ἀπόντα, ὁ διπόστατος τῆς κενοδοξίας σκόπελος, χαλεπώτερος ὢν ἢ μυρίοι τεραστώδεις τῶν σειρήνων. τοῦτον γὰρ πολλοὶ μὲν ἰσχυσαν θαλάσσαντες διαφυγεῖν ἀσινῆ· ἐμοὶ δὲ οὕτω τοῦτο χαλεπὸν, ὡς μηδένα, ὅτι οὐδὲ μία μέ τις δύναγκη πρὸς ἑαυτὸν ὠθεῖ ὁ βαρὺς δεσπότης, δύνασθαι" καθαρθῆναι τοῦ δεινοῦ. εἰ δὲ ἡ τὴν βάπτισμα πεισθεῖσα τις ἐγκλείσει ταύτην, μονονοὺ δύσας ὀπίσω τὸ χάρε, προδώσει τοῖς ἐκείνου τοῦ σκοπέλου κατοικοῦσι θηρίοις καθ' ἑκάστην με ἀπαιτοῦσαν τὴν ἡμέραν. τίνα δέ ἐστι τὰ θηρία; θυμὸς, ἀθυμία, φθόνος, ἔρις, διαβολαὶ, κατηγορίαι, ψεῦδος, ὑποκρίσεις, ὑπερουλαὶ, " ὀργαὶ καὶ τοῦ πλησίον ἐνέδραι, ἡδοναὶ ὑπὲρ παῖς τοῦ" συλλειτουργούντων ἀχημοσύναις, πένθος ὑπὲρ παῖς βιημερείαις, ἐπαίνων ἔρως, τιμῆς πόθος, τοῦτο δὴ ὁ μάλιστα πάντων τὴν ἀνθρωπίνην ὑπεραλίσκον ψυχὴν, διδασκαλίαι πρὸς ἡδονὴν, ἀνελεύθεροι κολακείαι, θωπείαι ἀθυμίας, καταφρονήσεις πενήτων, θεραπείαι πλουσίων, ἀλόγιστοι τιμαὶ καὶ ὑπερβαλλούσης χάριτες κίνδυνον φέρουσαι καὶ τοῖς περιοῦσι καὶ τοῖς δεχομένοις αὐτὰς, φόβος δουλοπρεπὴς καὶ παντοτάπασι τῶν ἀνδραποδώδων προσώπων μύσεις, πτέρνισ-

ας

C. Kor. 8. 12.

C Kor. 11. 29.

Ρωμ. 8. 9.

χ. θεοῦ.

χ. μὴ τὴν

χ. ὑμῶν τὸν

χ. σωματικὸς

χ. ἐγκαλῶ

χ. ὑποπίμπ.

χ. κυμάτων

χ. εὐχαὶ καὶ λειτουργ.

ας δυαίρεσις, ταπεινοφροσύνης δὲ μᾶ ῥῆμα πολύ, ἢ ἀληθὴς οὐδαμοῦ, ἔλεγχοι ὃ ἐκπο-
χ. δεῖ δὴ δὲ ὑπερτιμήσεις, μᾶλλον ὃ" κῆ μὴν τῶν ταπεινῶν ὑ πέρα τὸ μέτρου, ὑπὲρ ὃ τῶν δυνατείαν
περιβεβλημένων οὐδὲ ὀλίγοι τις ἐξ ἀνέχεται χάλκη τολμᾷ. ταῦτα γὰρ ἄπαντα ὑ ἐξ αὐτῶν πλεί-
χ. τοσαύτην ονα ὁ σκέπτομαι ἐκφανῆ τεκμήρια, οἷς οὐδ' ἄν τις ἀληθείας εἰς" τοσοῦτον ἀνάγκη καθελ-
χ. δουλείαν, χυσθῆναι" δουλείας, ὡς ὑ εἰς γυναικῶν ἀρέσκειαν προφέρειν πολλὰ πολλάκις, ἃ μη-
δὲ εἰπεῖν καλόν. ὁ μὲν γὰρ θεῖος νόμος αὐτοὺς ταύτης ἀξίωσε τῆς λειτουργίας, ἐκφανῆ ὃ a.Κορ.ιδ.λδ.
χ. εἰσωδεῖν ἑαυτοὺς" εἴσω θεῖναι βιάζονται. ὑ ὅπερ δ' ἑαυτῶν *ἰχθύοιεν οὐδείς, δι' ἑτέρων ἄπαντα πράτ-
ὁ ἴσως τοιεν· ὑ τοσαύτην προβεβλημένοι δύναμιν, ὡς τῶν ἱερέων τὸ ἐγκρίνειν ὑ ἐκβάλλειν οὐκ
χ. ἀδύνατον· ἂν" βουλοίμην· ὑ τὰ ἄνω κάτω, τοῦτο δὴ τὸ τῆς προμήκους λεγόμενον, ὅστις ἰδίαν γενό-
μενον. οὐκ ἀρχὴν ἄρχειν ἀξιοῖ ὁ ἐρχόμενος· ὑ ἐὰν μὴ ἄνδρες, ἀλλ' αἷς οὐδὲ διδάσκειν ἐ- a.Τιμ.ε.ιε.
πιτρέπεται πω. τί λέγω διδάσκειν; οὐδὲ λαλεῖν μὴν οὕτως αὐταῖς ἐστὶ σκληρὸν (συνεχώρησεν ὁ a.Κορ.ιδ.λδ.
χ. μετόν μοι μακάριος Παῦλος. ἐγὼ δέ τινος ἥκιστα λέγοντος, ὅτι ὑ τοσαύτης αὐταῖς" μετέδωκεν
παῤῥησίας, ὡς ὁ ὑπερμαίνειν τοῖς τῶν σκληρῶν προέχοντι, ὁ καθάπτεσθαι πικρότερον ἐκεί-
νων, ἢ τῶν ἰδίων οἰκετῶν ὁ δεσπότης. ὑ μὴ μά τις οἰέσθω πρόφασις τὰς εἰρημένας ἐκβαλ-
λειν αἰτίας. εἰσὶ γάρ, εἰσὶ πολλοὶ ὁ τούτων ἐπιφερεσθέντες τῶν δικτύων, ὑ τῶν ἀλείπτων
" πλείονες. ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἱερωσύνην" αἰτιάσαιμι δ' τούτων τὴν κακίαν· μή ποτε οὕτω μανεί-
χ. πρόσεις. λων ἐγώ. ὅτι γὰρ ὁ σίδηρος τῇ φύσει, οὔτε ὁ οἶνος τῆς μέθης, οὔτε τὸν ῥώμυλον τῆς ὕ-
χ. ἀπατώμυλον ρεως, οὔτε τὸν ἀνδρεῖόν τῆς ἀλήθου τολμης· ἀλλὰ οὐδὲ οὐκ εἰς δέον χρωμένους ταῖς πα-
ρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομέναις δωρεαῖς ἅπαντες ὁ νοῶ ἔχοντες αἰτίους αὐτῆς φασι, ὑ χαλάζουσιν.
χ. ὑ ἐγκα- ἐπεὶ ἥ γε ἱερωσύνη" καὶ ἐγκαλέσαι δικαίως ἡμῖν, οὐκ ὀρθῶς αὐτὴν μεταχειρίζουσιν. οὐ γὰρ
λίσαι χ. αὕτη " αὐτὴ τῶν εἰρημένων ἡμῖν αἰτία κακῶν, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτὴν τοσούτοις, τό γε εἰς ἡμᾶς ἧκον, κα-
χ. οἱ δ τερόρυπτόμενα μολυσμοῖς, οἱ δεσπόταις τοῖς τυχοῦσι ἐγχειρίζοντες αὐτήν· " οἵτινες οὔτε τοὺς
ἑαυτῶν προέτρεψαν καταμαθόντες ψυχάς, οὔτε εἰς ὁ τὸ πρᾶγματος ἔγκλημα ἀποβλέψαν-
τες, δέχονται μὴν προθύμως τὸ διδόμενον· ἵνα δ' μὴ εἰς τὸ προέσθαι ἔλθωσιν, ὑπὸ τῆς ἀ-
πιστίας σκυθρώπου, μυρίων ἐμπιπλῶσι κακῶν ὃς δικαιωθήσεται λαούς. τοῦτο δή, τοῦτο, ὃ-
περ ὑ ἐφ' ἡμῖν μακρὸν δεῖν ἔμελλε γίνεσθαι, εἰ μὴ παχέως ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῶν κινδύνων ἐκεί-
χ. ἐπὶ πίδιον νων ἐξείλκυσε, ὑ τῆς σκληρίας τῆς αὐτοῦ τε τῆς ἡμετέρας φιλοψύχους ψυχῆς. " ἢ πόθεν, ἐ-
πόμοι, νομίζεις τοσαύτας τὸ ταῖς σκληρίαις πίπτεσθαι παρακλήσεις; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ
ἄλλοθέν ποθεν οἶμαι, ἢ ἐκ τοῦ τῶν προεστώτων αἱρέσεως ὑ σκληρᾶς ἁπλῶς ὑ ὡς ἔτυ-
χε γίνεσθαι. " τὸν γὰρ κεφαλὴν ἰσχυρότατον εἶναι ἐχρῆν, ἵνα οὐδὲν ἐκ τοῦ λοιποῦ σώμα-
χ. οἱ δ κεφα- τος κάτωθεν πεπιεσμένους ἀτμοὺς πανταχῆ δέξασθαι ὑ εἰς ὃ δέον καθιστᾶν δύνηται. ὁ-
λὴ ἰοῦ, τὸν δ' καθ' ἑαυτὸν ἀσθενῆ οὖσα τύχῃ, ὡς ποσοῦτοι ἐκείνας προσβολὰς ἀπερρύσασθαι
χ. ἀδυναμία μὴ δυναμένη· αὐτὴ τε ἀσθενεστέρα ἧπερ ὄντι μᾶλλον" κατέστη), ὑ ὃ λοιπὸν μὲν ἑαυτὸ προσ-
απόλλυσι σῶμα. ὅπερ ἵνα μὴ ὑ νῦν γένηται), ὁ τῇ τάξει τῶν ποδῶν ἡμᾶς ἐφύλαξεν ὁ Θεός,
ἰοῦπερ ὑ ἐλάχομεν ὄζοι ἀρχῆς. πολλὰ γὰρ ὄντι, ὦ Βασίλευε, προὸς τοῖς ἱερεῦσι, πολλὰ ἕ-
τερα, ἃ ὁ ἱερωμένοι ἔχειν χρή, ἡμᾶς ὃ οὐκ ἔχομεν· ὑ προ τι τῶν ἄλλων σκληρόν. πάντα γὰρ
αὐτοῖς τὰ τοῦ προσώπατος ὑπερθυμίας καθαρεύειν δεῖ τὸ ψυχικόν. ὡς ἐπὶ προσταθῶς πρὸς ταύ-
τὴν ὀχυρούμενος τύχῃ τὸ ἀρχικόν, ἡνιόμενος ὑπ' αὐτοῦ, ἰσχυρότερον ἀνάπτει τὸν φλόγα, ὑ κτὶ
χρώτος ἀλοιᾶς, ὑπὸ τῆς βεβαίας ἔχειν αὐτὸν μυελὸν ὑποφύσει δόκα, καὶ καλαχεύσαι δέ-
ὁ ἐὰν παρα- η, καὶ ἀγκύνες ὧν ὑ ἀνάξιον ὑποφῆναι, καὶ χρήματα ἀναλῶσαι πολλά*. ὅτι γὰρ ὑ φόνων
τάσθω. τῆς σκληρίας σκέπτεσθαι χρεὼν, πόλεως ἀναστάτους ἐποίησαν, ὑπὸ τούτης μαχόμενοι
τῆς ἀρχῆς, πρίν με νῶν, μὰ τὸ ἄπιστα δόξω λέγειν ἴσως. ἐχρῆν δὲ, οἶμαι, τοσαύτην
τοῦ πράγματος ἔχειν βλάβειαν, ὡς ὑ τὸν ἀρχὸν σκοπεῖν ὁ ὄγκον, ὑ μὴ ὃ ἁμάρτοι
χ. μὴ δ τὸ αὐτῆς," μὴ προμήθειαν τοῦ πρὸ ἑτέρων κρίσεως, εἴ ποτε συμβαίη ἀμάρτημα καθαίρεσιν

ἐκθυμὸν

ἰσχυὸν ἐργάζεσθαι· ἀλλὰ πρὸς λοιδόρια ἐκβάλλειν ἑαυτὸν τῆς ἀρχῆς. οὕτω μὲ γὰρ ἡ ἔλεος" ὑπεραίρεσθαι ποιεῖ τὸ Θεοῦ εἰκὸς ἰδεῖν. ὃ δὴ ἀντέχεσθαι ποιεῖ ὃ πρέπον τῆς ἀξίας, πάσης ἑαυτὸν" ἀποστερῆ συγγνώμης ὄντα, ἢ μᾶλλον ἐκκαίειν τὸ Θεοῦ τὸ ὀργίλον, δι' ὑπερβολὴν χαλεπώτερον" προσθήκης πλημμέλημα. ἀλλ' ὁρᾶτε μὴ ἐξέτασί ποτε. ὄψεσθε γὰρ ἀληθῶς, ὄψεσθε δὲ ἑαυτὸν γλίχεσθαι τῆς τιμῆς. ἢ οὐ μαχόμενος τῷ μακαρίῳ Παύλῳ a.Τιμ.γ.a. ταῦτα λέγω, ἀλλὰ μᾶλλον συμφώνων αὐτῷ τοῖς ῥήμασι. τί γὰρ ἐκεῖνός φησιν; Εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. ἐγὼ δὲ οὐ τοῦ ἔργου, τῆς δὲ αὐθεντίας καὶ δυναστείας ἐπιθυμῶν εἶπον εἰ δὲ ὄψεσθε φησὶν ἢ τοῦτον οἶμαι ὄψεσθαι πάσῃ σπουδῇ τῆς ψυχῆς ἐζωηθῶ, καὶ μηδὲ τὸν ὀργὸν καταχρήσασθαι αὐτοῦ ἐᾶν αὐτὸν συγχωρεῖν· ἵνα μετ' ἐλευθερίας ἅπαντα αὐτῷ πράττειν ἔξῃ. ὁ γὰρ οὐκ ἐπιθυμῶν ἐπὶ ταύτης ὀφθῆναι τῆς ἐξουσίας, οὐδὲ τὸν καθαίρεσιν αὐτῆς δέδοικεν· οὐ δεδοικὼς δέ, μετὰ τῆς προσηκούσης χειραγωγοῖς ἐλευθερίας πάντα πράττειν δυνατὸν αὖ· ὡς οἵτε φοβούμενοι καὶ τρέμοντες κατισχύσαι ἐκεῖθεν, πικρὰν ἀπομάσσουσι δουλείαν, καὶ πολλῶν" γέμουσι τῶν κακῶν, καὶ δυσθέρμοις δὲ Θεῷ προσκρούειν αἰσχύνονται πολλάκις. ὀφεῖ δὲ οὐχ οὕτω διακεῖσθαι τὸν ψυχὸν· ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς πολέμοις οὐδὲν ὠφελοῦσι τοὺς στρατιώτας ὁρμὴν καὶ πολεμικὴν τάξιν προθυμίαν καὶ πίστιν ἀνδρείως· οὕτω δὲ τοὺς ἐπὶ ταύτῃ ἥκοντας τὸν οἰκονομίαν, καὶ ἱεροπρεπῶς καὶ προσηκόντως τῆς ἀρχῆς, ὡς χειραγωγοῖς ὄντι σπουδαίοις, εἰδέναι, ὡς ἡ τοιαύτη καθαίρεσις οὐκ ἐλάττονα φέρει τῆς ἀρχῆς τὴν φθοράν. ὅταν γάρ τις, ὑπὲρ τοῦ" μηδὲν ἀπρεπὲς, μηδ' ἀνάξιον τῆς ἀξίας ὑπομεῖναι σκέψις, πάθῃ τι τοιοῦτο· καὶ τοῖς ἀδίκως καθελοῦσι τὸν κόλασιν, καὶ" ἑαυτῷ μείζονα προξενεῖ" τὴν μισθόν. Μακάριοι γάρ, φησὶν, ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσι καὶ διώξωσι ὑμᾶς, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ· χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι πολὺς ὁ μισθὸς ὑμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ταῦτα μὲν ὅταν ὑπὸ τῶν ὁμοταγῶν, ἢ ἀφ' ἑτέρου, ἢ πρὸς ἑτέρων γένηται, ἢ πρὸς ἀπέχθειαν, ἢ ἑτέρου τινὸς μὴ ὀρθῆς ἐκβάλληται λογισμῷ· ὅταν δὲ καὶ τῶν ἐναντίων τοῦτο πάσχῃ συμβαίνῃ, οὐδὲν λέγειν οἶμαι πρὸς τὸ σῆξαι τὸ κέρδος ὅσον αὐτῷ ἀφ' ἑαυτῶν συλλέγουσι πομπείας ἐκεῖνοι. τοῦτο οὖν σῆξαι πάντα χρὴ σφόδρα ἀκριβῶς" διερευνᾶσθαι, μή πως τις ἀσπονδὸς τῆς ἐπιθυμίας ἐκείνης ὑποφόβους λάθῃ. ἀγαπητὸν γὰρ καὶ" τὸν ἐξ ἀρχῆς καθαρεύοντας τῷ πάθει, ἵνα μὴ ἐμπέσωσιν εἰς τὸν ὀργὸν, διωκθῆναι τοῦτο δεδιφυγέν· εἰ δέ τις ἢ πρὶν ἢ τυχεῖν τῆς τιμῆς, τρέφει πρὸς ἑαυτὸν τὸ ὄψεσθαι ἢ ἀπηνὲς τοῦτο θηρίον, τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν εἰς ὄφιν ἑαυτόν" ἐμβοηθεῖ κάμπτει μὴ τὸ τυχεῖν. ἡμεῖς δὲ (ἢ μή τοι νομίσῃς μετεωρίζοντας ἡμᾶς ἐξελήσας δι' ἃ ποτὲ ψόσασθαι προσέστε) πολλὰ τοῦτο κακὸν τὸν ἐπιθυμίαν· ἢ μὴ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὐχ ἥττον ἡμᾶς καὶ τοῦτο ἐφόβησε, ἢ προσέχομεν τούτῳ ἐπειγόμενοι τὸν φυγόν. καθάπερ γὰρ ὦ σωφρόνως ἐρῶντες, ἕως μὲν δὴ πλησίον εἶναι τῆς ἐρωμένης δόξῃ, χαλεπωτέραν τὴν πάθησιν τὸν βάσανον ἔχουσιν, ὅταν δὲ ὡς πορρωτάτω τῆς ποθουμένης ἑαυτοὺς ἀπαγάγωσι, καὶ τὸν μεμίσθαι ἀπόλαυσιν· οὕτω καὶ τοῖς τοῦτο ἐπιθυμοῦσι τῆς ἀρχῆς, ὅταν μὲ πλησίον αὐτῆς ὦμεν, ἀφόρητον ἔχει τὸ κακόν· ὅταν δὲ ἀπελπίσωσι, καὶ τὸν ἐπιθυμίαν μετὰ τῆς προσδοκίας ἔσβεσαν. μία μὲν οὖν αὕτη προφάσις οὐ μικρά· ἀλλ' εἰ καὶ μόνη καθ' ἑαυτὸν οὖσα, ἐτύγχανεν ἰσχύουσα ταύτης ἡμᾶς ἀπείρξαι τῆς ἀξίας, νῦν δὲ καὶ ἑτέρας τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀπόντων προστίθησι. τίς δέ ἐστιν αὕτη; a.Τιμ.γ.c. ὑποφαλίων εἶναι δεῖ ἱερέα, καὶ διορατικὸν, καὶ μυρίους πόνους καὶ λύπας ἔχειν κεκλῆσθαι τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡς οὐχ ἑαυτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ πλήθει ζώντων τοσούτῳ· ἡμεῖς δὲ ὅτι νωθροὶ καὶ ἀπρόμηθοι καὶ πρὸς τὸν ἑαυτῶν μόλις ἀρκοῦντες σωτηρίαν, καὶ αὐτὸς ἂν ὁμολογήσειας ὁ μάλιστα πάντων τὰ ἡμέτερα, ὡς ὁ φιλεῖν, κρύπτειν ἀπορρήσσων κακά. μὴ γάρ μοι τηρίαι σταθῆναι εἰρήνης, μηδὲ ἀγρυπνίαν, μηδὲ χαμευνίαν, καὶ τὸν λοιπὸν τοῦ σώματος σκληραγωγίαν. καὶ

τούτων

τούτων μὴν γὰρ ὅσοι ἀπέχεσθαι οἴδασ· εἰ δὲ καὶ εἰς ἀκρίβειαν ἡμῖν κατόρθωτο, οὐδὲν οὕτω μετὰ τῆς παρούσης εὐθηνίας ἴσχυσεν ἄν τι πρὸς τὴν ὄπτησιν ἡμᾶς ταῦτα ὠφελῆσαι ἐκείνην. δυσθεράπευτον μὲν γὰρ εἰς οἴκησιν πνεῦμα καὶ παχλαδότητι καὶ πάχει μεμυωπωμένοι μόνοι, πολλοῦ ἂν ταῦτα δεήσαι τὴν ὠφέλειαν· εἰς δὲ ὄσους ἀλεσιτρόφου πλήθος καὶ καθ' ἕκαστον τῶν δεχομένων ἰδίας κακοπαθείας φερούσας, τί δυνατὸν ἂν πρὸς τὴν ἐκείνων ὑπόδοσιν ἀξιόπιστον συμβάλλεσθαι κέρδος, ἐὰν μὴ ψυχὴ αὐτοῖς καὶ ἰσχυρὰ τὴν ἔχων τύχην καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ μετὰ τοσαύτης καρτερίας ἑτέρους βάσανον ζητῶ τῆς σὺν τῷ ψυχῇ ἀνδρείας. ὁ μὲν γὰρ σίτων καὶ ποτῶν *, καὶ γραμμῆς καταφορεῖν ἁπαλῆς, πολλοῖς σὺν ἔργον ἁρμόσει ἂν εἶναι, καὶ μάλιστα γε τοῖς ἀλγεινοτέροις ἁλισκομένοις, ὃ ὅτως ἐκ πρώτης τε ἀφέσεως τῆς ἡλικίας, καὶ πολλοῖς ἢ ἑτέροις τῆς τε τοῦ σώματος κατασκευῆς καὶ τῆς ζωοτροφίας ἐξουσιάσεως τὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς πόνοις τῆς ἀχύτητα. ὕδωρ ἢ καὶ ἐπήρεια, καὶ λεπτὴ φορτικὴ, καὶ τὰ σὺν τοῖς ἐλαττόνων σκώμματα, τά τε ἁπλᾶ, καὶ τὰ ἐν δίκῃ λεγόμενα, καὶ μίμησις ἐκ δίκης καὶ μάτην σὺν τῶν δεχομένων ὃ σὺν τῶν δεχομένων γιγνομένας, καὶ τῶν πλείω ἐνεγκεῖν, ἀνὴρ εἷς τις ἐστὶν ὃ δυνάμενος. καὶ ἴδοι τις ἂν τοῦτ' ἐν ἐκείνοις ἰσχυρὰς πρὸς ταῦτα ὅτως ἐλευθερίως, ὡς μᾶλλον τῶν χαλεπωτάτων ἀγεμόνων. σὺν ἢ τοιούτοις μάλιστα τῶν τῆς ἱερωσύνης ἀπείρξομεν ἐπιβόλων. ὃ μὲν γὰρ μήτε πρὸς ἐκ τοῦ πάντα ἀπαγχόνεσθαι, μήτε αὐτὸν δῆτον εἶναι ἐκ προσώπου, σὺν δὲ βλάβῃ ὃ κοινὸν τῆς ἐκκλησίας· θυμὸς ἢ ἄγριος, εἴς τι ἐκ κεκλημένον, εἴς τι σὺν πλησίον μεγάλας ἐργάζεται συμφοράς. καὶ τοῖς μὲν ἐκεῖνα μὴ τοιοῦσι σὺν θυμία ἀπειλὴ πρὸς τὸ θεοῦ κεῖται· τοῖς ἢ ἁπλῶς ὀργιζομένοις γέεννα καὶ ὃ τῆς γεέννης ἀπείληται πῦρ. ὥσπερ οὖν ὁ δόξης ἐρᾶν κενῆς, ὅταν τῆς τῶν πολλῶν ἀρχῆς ὑπολάβωνται, μείζονα τοῦ πυρὸς πρὸς ἐκ τὰ τῶν ὕλεων· ὅτως ὁ καθ' ἑαυτὸν καὶ σὺν τοῖς πρὸς ὀλίγους ὁμιλίαις κρατῆσαι ὀργῆς μὴ δυνάμενος, ἀλλ' ἐκφερόμενος θυμοῦ, ὅταν πλήθους ὅλου πρόσωπον ἐμπίπτῃ θυμῷ, καθάπερ ὑπὸ ἰητροῦ πάντα ἀγόντων καὶ νόσου μυρίων κατεχόμενον, ὅτι αὐτὸς ὁ ἰσχνὸς δυνατὸν δή ποτε ἀφῆκε, καὶ σὺν ἐμπίπτουσίαν αὐτοῦ μυῖα ἀφανῆσι καὶ. σὺν γὰρ οὕτω καθαρότητα νοῦ, καὶ ὃ διδοὺς δοκεῖ τῶν φρενῶν, ὡς θυμὸς ἄτακτος καὶ μὴ πολλῆς φερόμενος τῆς ῥύμης. Θυμὸς γάρ, φησὶν ἀπόλλυσι καὶ σὺν φερόμενος. καθάπερ γὰρ ἐν τῇ νυκτομαχίᾳ σκοτωθεὶς ὁ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸς, οὐκ ἀνείσκει διακρῖναι σὺν φίλους τῶν πολεμίων, σὺν σὺν ἐντίμους τῶν ἀτίμων· ἀλλὰ πᾶσι ἐφίεται εἰς κέντρον ὅπου, καὶ λαβεῖν τι δίκη κακόν, ἅπαντα βιάκολως ἀνατρέπων· ὅταν δὲ πληρωθῇ τῆς ψυχῆς ἡδονῆς. ἡδονὴ γὰρ τίς ἐστιν ἡ τοῦ θυμοῦ πύρωσις, καὶ ἡδονῆς χαλεπώτερον τυραννεῖ τῆς ψυχῆς, πᾶσαν αὐτῆς τὴν ὑγιῆ καλέσασαν ἄνω καὶ κάτω ταράττουσα. καὶ γὰρ πρὸς ἀπόνοιαν ἄφρενρασίαν, καὶ ἔρωτας ἀκαίρους, καὶ μῖσος ἄλογον, καὶ προσκρούματα ἁπλῶς καὶ ἐκ δίκης προσκρούειν σὺν ἀσκυλαίζει ζωηρῶς, καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα καὶ λέγει καὶ πράττειν βιάζεται, πολλῷ ταῦ ῥοίζῳ τοῦ πάθους τῆς ψυχῆς κατασυρόμενος, καὶ σὺκ ἐχούσης ὅποι τὴν αὐτῆς ἐρώσασα δύναμιν ἀπήσῃ ἢ πρὸς τοσαύτην ὁρμήν.

ΑΛΛ' οὐκ ἔτι σε ἐφιστάνομεν αἰσχύνῃ πρεσβύτερον· πῆς γὰρ οὐκ οἶδε, φησὶν, ὅσον ταύτης ἀπέχεις τῆς νόσου; ΒΑΣ.

ΤΙ οὖν, ἔφην, ὦ μακάριε, βούλει πλησίον με τῆς πυρᾶς ἀγαγεῖν, καὶ προσκαῦσαί τὸ ἀκριβὲς πρέμνον; ἢ ἀγνοεῖς, ὡς οὐκ οἰκεία τοῦτο κατορθώσαμεν ἀρετῇ, ἀλλ' οὐκ τῶν τοῦ ἀγαπᾶν; ἢ οὕτω διακείμενον, ἀγαπητὸν ἐφ' ἑαυτῷ μόνον, καὶ εἰ μόνῳ, ἢ δυστέρῳ χρώμενον φίλῳ, δυνησόμεθα ἐκφῆναι διακρῖναι ἐμπαρησμοῦ μηδὲ εἰς τὸν ἄδυσσον τῶν τοσούτων ἐμπεσόντα φρενῶν. πότε γὰρ οὐχ ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους πολλοὺς ὑπεσύρομεν ἑαυτοῖς πρὸς ἐκ τῆς ἀπωλείας χρημάτων, καὶ πρὸ τοῦ τῆς ὑπερφυοῦς ὑπεμείναμεν ἀζημιότερος καθίστασθαι. πάρυσον γὰρ, ὡς τὰ πολλὰ, τοῦτ' ἀργαλέων πλῆθος, ὥσπερ εἰς ἀρ-

ΧΡΥΣ.

χτυπὸν

χ. εἰ μὴ

* ἀπὸ χάδας

χ. ἐμπεστίγνυσ

χ. ὃν

Matth. 5. κβ.

χ. ἴσον ἢ

χ. κατηλὸς

χ. ἴδοι

χ. κατερύ. τ. τερμύσ-ματα

Παροιμ. κε.

χ. διανέμει. ἀλλὰ καὶ τῶν

χέτυπόν τινα εἰκόνα, τὸν τῶν ἀρχόντων ζῆτυς ὁρᾷς, καὶ πρὸς ἐκείνους ἑκόμενον ἑαυτόν. πῶς οὖν δύ τις ἂν ἐκείνων παύσειε φλεγμονάς, οἱ δαίμων αὐτὸς ὢν δύ' ἐπιθυμήσειε ταχέως τῶν πολλῶν ἡμέρας μέτειος, ἀρχόντα ὀργίλον ὁρᾶν; οὐ γάρ ἐστι, οὐκ ἔστι τὰ τῶν ἱερέων κρύπτεσθαι ἐλαττώματα· ἀλλὰ καὶ τὰ μικρότατα παχέως καταδήλα ἐστί. καὶ γὰρ ἀθλητής, ἕως μὲν αὐ οἴκοι μόνη καὶ μηδενὶ συμπλέκηται, δύναται λανθάνειν, καὶ ἀνίκατος ὢν τύχῃ· ὅταν δὲ ἀπόδυσηται πρὸς τὸν ἀγῶνα, ῥᾳδίως ἐλέγχεται· καὶ τῶν αὐθεντῶν μόνη ἰδιωτικὴ τοῦτον καὶ ἀπράγμονα βιοῦντα βίον, ἔχουσι παραπέτασμα τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων, τὴν μόνωσιν· εἰς δὲ τὸ μέσον ἀχθέντες, καθάπερ ἰμάτιον, τὴν ἡρεμίαν ἀποδύσαι ἀναγκάζονται, καὶ πᾶσι γυμνοὶ ὀπισθάξαι τὰς ψυχὰς ἀφ' ὧν ἔχουσι κτημάτων. ὥσπερ οὖν αὐτῶν τὰ κατορθώματα πολλοὺς ὤπασε πρὸς τὸ ἴσον παραπλησίως ζῆλον, οὕτω καὶ τὰ πλημμελήματα ῥᾳθυμοτέρους κατέστησε πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν, τὸ βλακεύειν πρὸς τὸν ὑπὲρ τῶν κοινῶν πρεσβεύσασθαι πόνους. δεῖ γὰρ πάντων αὐτὸν τὸν κάλλιστον ἀποστίλβειν τῆς ψυχῆς, ἵνα καὶ θυφαίνειν ἅμα καὶ φωτίζειν δύνηται τὰς τῶν ὁρώντων ψυχάς. τὰ μὲν γὰρ τῶν τυχόντων ἁμαρτήματα, ὥσπερ ἐν ὑαλίνῳ σκότῳ περιπόλημα, τὸν ἐργαζομένους ἀπώλεσεν μόνους· ἀνόρθου δὲ καὶ πολλοῖς γνωρίμου πλημμέλεια χειμὼν ἅπασι φέρει τὸν βλαβερόν, τὸν μὲν ἀναπεπτωκότας πρὸς τὸν ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν ἱδρῶτας ὑποδυτέρους ποιοῦσα, τὸν δὲ προσέχειν ἑαυτοῖς βουλομένους ἐρεθίζουσα πρὸς ἀπόνοιαν. χωρὶς δὲ τούτων τὰ μὲν τῶν βιωτικῶν πράγματα, καὶ εἰς τὸ μέσον ἔλθῃ, σοφίαν ἐπλήξει ἀξιόλογον πλησμόν· ὁ δὲ τῇ χρυσῇ ταύτης καθημένοις τῆς τιμῆς, πρέπει μὲν πᾶσιν εἶναι κατάδηλοι ἔπαινος, καὶ τοῖς μακροπαθείαις σφριγῶσι, μεγάλα τὰ μικρὰ τοῖς ἄλλοις φαίνεται. οὐ γὰρ τῷ τῆς τιμίου μεγέθει, ἀλλὰ τῇ τοῦ ἁμαρτάντος ἀξίᾳ τὸν ἀμαρτίαν μέτρησιν ἀπάντες. καὶ δὴ ἱερεὺς, καθάπερ ποτὲ ἀδαμαντίνοις ὅπλοις, περιφράξας πρόνοιαν τῇ τοῦ Χριστοῦ κατοικήσει τὸν βίον καὶ, πρόνοιαν πρέπουσαν πρῶτα, μὴ πῦ τις γυμνὸν θύρᾳ τὸν καὶ πλημμελήσαντα, πλῆξαι καιρίαν πληγήν. πάντες γὰρ ἐπιεζήκασι, πρῶτα ἕτοιμοι καταβαλεῖν, οὐ τῶν ἐχθρῶν μόνον καὶ πολεμίων, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ τῶν προσποιουμένων φίλων. διαὸ δεῖ οὖν ὑπολέγειν δεῖ ψυχάς, οἷα τὰ τῶν ἁγίων ἐκείνων ἀπέδυσε σώματα ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ καμίνῳ ποτέ. ὁ γὰρ κλήματος καὶ πίστα ἐξ "ὑμενίων, ἡ τοῦ πυρὸς τότε θερμή, ἀλλ' "πολὺ τούτων χαλεπωτέρα. ἐπεὶ μηδὲ πῦρ ὃ αἰθηρίου ὑπάρχειν ἐκεῖνο, ἀλλ' ἡ παμφάγος "αὐλοὺς τῆς βασκανίας πρόσοψιν ἐξ) φλόξ, πάντα χθὲς "αἰρομένη, καὶ αἱρησίστερα αὐτῶν ἐποῦσα καὶ διερθρωμένη βίοι, ἡ ὃ πῦρ τότε τῶν παίδων ἐκείνων ἐξ σώματα. ὅταν οὖν βύρῃ καλάμης ἴχνος μικρὸν, προσπλέκηται ταχέως· καὶ ὃ μὴ σανδὲν ἐκεῖνο κατέκαυσε μέσης, τὴν ὑ λοιπὴν ἅπασαν "οἰκοδομήν, καὶ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων λαμπροτέρα ὅσα τύχῃ, ἀπ' ἐκείνου τοῦ καπνοῦ προσίφλεξε καὶ ἠμαύρωσεν ἅπασαν. ἕως μὲν γὰρ ἂν "πάμπαν ἔρημοσμένος ᾖ καλῶς ὁ τοῦ ἱερέως βίος, ἀνάλωτος ἐστὶ παῖς ὀπίσω λαβεῖν· ἂν δὲ τύχῃ μικρόν τι παιδιὰν (οἷα εἰκὸς ἂν δεσπότην ἄλλα, καὶ ὃ πολυπλανὲς "βίου τοῦτο "πρῶτα πέλαγος) ἀνάγκη αὐτῷ τῶν λοιπῶν κατορθωμάτων ὄφελος πρὸς τὸ δυσωπῆσαι τὰ τῶν κατηγόρων στόματα ἀφανίσαι, ἀλλ' ὀπισκάζει πάντα τὸν λοιπὸν τὸ μικρὸν ἐκεῖνο "βλάβημα· ἐ γὰρ ὡς σάρκα πρόσκομμόν, οὐδὲ δι' ἀθεμιτίαν λαχόντι φύσιν, ἀλλ' ὡς ἀλήθειαν, καὶ τῆς λοιπῆς ἀρετῆς ἀπαλλαγμένῳ δικάζειν ἅπαντες ἐθέλουσι τῷ ἱερεῖ. καὶ καθάπερ τύραννοι, ἕως μὲν δὴ κρατῇ, ἅπαντες προσφέρονται καὶ κολακεύουσι δῆλοι· ὅταν δὲ μὴ δυνάσθαι καὶ θελῆσ' ὅταν ἴδωσιν εἰς τοιαύτην πρόκρισιν ἐκείνου τὰ πράγματα, τὴν μὲν ὑποκρίσεως ἀφέντες τιμὴν, οἱ πρὸς μικροῦ φίλοι, μισήσασι ἀξαίφνης ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, καὶ πάντα αὐτῷ τὰ σανδαλὰ κατηκολούθησαν" ἀθυμήσαντες τῆς ἀρχῆς· οὕτω δὲ ἐπὶ τῶν ἱερέων,

Δαν. γ.

χ. μικρὰ

χ. δυνάμει ὁ λανθάνειν

χ. ἀνίκατος ἐστὶν πάσχει,

χ. ἀποδύσασθαι

χ. βλακεύειν

χ. ἐλαττώματα

χ. μόνον τὰ γινόμενα, ἀλλὰ

χ. εἰκόνων ἐστὶ πολλῷ, ἀλλ' ἢ πολὺ τότε χαλεπ.

χ. αὐτὸν

χ. ὁπωσμαμμήν. ἀλ. ἐπιμαμμήν

χ. οἰκοδομὴν

χ. πρωῦτα

ρίων, ⸫ τοῦ βεσχάλος, ἢ ἰωΐκα ἐκφύτῃ, πιμπρῆς ἢ διεκπεύσοντος, ὅταν μικρὸν ὕδρωσι λαβεῖν, ⸫ διασκυβαζόνται σφοδρῶς, ὐχ ὡς τύραννοι μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἢ τούτῳ χαλεπώτεροι
χ. τῶν σώματος φύλακα. καὶ θηρᾶσαι μέλλοντες. ἢ ὥσπερ ἐκεῖνος τοῦ " σωματοφύλακος δέδικεν, οὕτω καὶ τοῦ πλησίον ἢ συλλειτουργῶντος αὐτῷ μᾶλλον πάντων τρέμῃ. οὔτε γὰρ ἕτεροί τινες οὕτω
χ. ἴσασιν ἅπαν 5 τῆς ἀρχῆς ὀπτηδυμοῦσι τῆς ἐκείνου, ⸬ τὰ ἐκείνου μᾶλλον πάντων " ἴσασιν, ὡς ὕστοι. ἐγὼ δὲν γὰρ ὄντες, εἴ τι συμβαίη τοιοῦτο, ⸫ τοῦ ἄλλων αἰσθάνονται, ἢ διὰ μιτ' ὀλίγων ἢ βραχέων ἢ διαβάλλοντες πίστιν, καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα ποιοῦντες, ⸬ συνεφθαρτύλμοι ἐλέγχ.
χ. συγχαίρει ὁ γὰρ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο ῥῆμα ἀντίστρατῶν, ὅ, Εἴτε πάσχῃ ἓν μέλος, " χαίρει πάντα τὰ μέλη· a. Kor. 12 26.
Εἴτε δοξάζῃ ἓν μέλος, συμπάσχῃ πάντα τὰ μέλη· πλὴν εἰ τις βλασφημία πολλὴ ⸫ τοῦ
χ. τοῦ 10 ἁπάντων ἐστῶσαν διωκθῆν. " Εἰς τοσοῦτον οὖν ἡμᾶς ἐκπέπτωκεν πόλεμος ἢ ⸫ τοῦ μάχης
χ. ἐρεῖν. οὕτω καὶ ποικιλίας ἢ πολυειδῆ τὴν ἡμετέραν ἐκίνησας " ἀρχέτω φιλονεικίας πόθεν ἢ ⸫ τί-
χ. τοῦτο αἰδέσιμα. νος μαθών; Εἰ μὲν γὰρ ὁ Θεὸς " ἐγκώμιον τοῦτο, ὅτι δίδυξον ⸬ χρησμοῦ, ἢ πείθομαι· εἰ δ' οὐκ ἔχεις, ἀλλ' ἀπὸ δόξης δι' ἀδοξίας φέρεις τὸν ψῆφον, ἀπαλλάγηθί ποτε ἐξαπατώμενος. ὑπὲρ γὰρ τῶν ἡμετέρων ἡμῖν μᾶλλον, ἢ ἑτέροις πείθεσθαι δίκαιον· ὅπου Τὰ τοῦ ἀνθρώ- a. Kor. 2 11.
15 που οἶδεν οἰδεν, εἰ μὴ ὁ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐν αὐτῷ. ὅτι γὰρ ⸬ ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἐλαμένους καταγελάστους ἂν ἐποιήσαμεν ταύτην δόξαν θέμενοι τὴν ἀρχὴν, καὶ μὴ πολλῆς τῆς ζημίας εἰς ταύτην ἂν ἐπεμπλήμεθα τὸ βίᾳ τ' καὶ τάσιν, οἶδ' ἢ καὶ ἐμοὶ ἔσμεν, εἰ μὴ μὴ ⸫ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοῖς τούτοις οἶμαι πεπτωκέναι τοῖς ῥήμασιν. οὐδὲ γὰρ βασκανία
χ. ἢ πολλῷ τ μόνον, ἀλλὰ " πολλῷ ἢ τῆς βασκανίας σφοδρότερον ἡ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὀπτηδυμία τοὺς πολ-
20 λοὺς ὁπλίζειν εἴωθε κ' τὰ ταύτην ἔχοντος. ἢ καθάπερ ⸬ φιλόφρονες τὰ παίδων βαρύνον)" τὸ τῶν πατέρων γῆρας· οὕτω καὶ τούτων τινές, ὅταν ἴδωσιν εἰς μακρὰν " ⸬ καθεσθέντα
χ. τῶν σπ. γάρ. τὴν ἱερωσύνην χρόνον, ὀπτῶ αἰσθῆναι οὐκ ἀνάγκης, ⸬ διαλύσαι αὐτοὺς τῆς ἀρχῆς,
χ. ἐκφυλ. πρότερος δὲ' ἐκείνου ἡμᾶς ὀπτηδυμοῦντες, ἢ εἰς ἑαυτὸν ἕκαστος μεταπεσεῖσθαι τὴν ἀρχὴν ⸫ τοσοῦτον δοκοῦντες. βούλεσι καὶ ἕτερον ὀπτηδίξω ταύτης τῆς μάχης εἶδος, μυρίων
25 ἐμπεπλησμένον κινδύνων· ἴδῃ δή, ἢ ἀμάχυλοι εἰς ταῖς δημοτελεῖς ἑορταῖς, ὅταν εἰς πλείονα
χ. ἢ ἄρειον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν " τὰς αἱρέσεις πεῖσθαι νόμος, ἢ τοσαύτας ὄψεις κατηγορίας ⸬ ἱερέα βαλλόμενον, ὅσον τῶν ἀρχομένων ὁ πλῆθος ὄστ. πολλοὶ γὰρ ⸬ δοκῶσι κύριοι τὴν πυκνὸν, εἰς πολλὰ τότε φέροντα μέρη, ἢ αὖτε ⸫ τοὺς ἀλλήλους, οὕτε ⸫ αὖτοὺς ⸬ λαχόντα
χ. δίκαι ὄφειν τὴν ὀπτισκοπὴν ὃ τῶν πρεσβυτέρων συνέδριον ὁμογνωμονοῦν ἴδοι τις ἄν, ἀλλ' ἕκαστος καθ'
30 ἑαυτὸν ἐξήκασιν, ὁ μὲν τῦπον, ὁ δ' ἀπλοῦν αἰσχυνόμενος. ὃ δ' ἄπιον, οὐκ εἰς ἓν πολλοὺς ὁρᾶσθαι, εἰς ὃ μόνον ὁρᾷ ἐκεῖνον, τῆς ψυχῆς τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' εἰσὶ καὶ ἕτεροι ⸫ τοιαῦται τῆς τιμῆς· οἷ, ὁ μὲν, ὅτι γλῶσσαν ὄστ λαμπρὸν δ', ἐγκρινέσθω, φησὶν· ὁ δ', ὅλη πλεῖστοι ⸫ βεβόηλοι) πολιὸ, καὶ οὐκ ἀν " δύοιτο πρέσθαι ἐκ τῶν τῆς ἐκκλησίας ⸫ ἀγαθῶν· ὁ
χ. δίκαι ὄφειν δ', ὅτι ⸫ τῶν ἐκφώνων ἀντομάλων· ἢ ὁ μὲν, ⸬ οἰκείως ⸫ αὖτοὺς ⸬ λαχαίνθην, ὁ δ', ⸬
35 γλῶ ⸫ ἀπεικότως, ὁ δ', ⸬ καλαίνοντα μᾶλλον τῶν ἄλλων ⸫ ἀγαπᾷ· ἀσυνδάζουσι· εἰς δ' ⸬ ὀπτιτόλμων οὐδεὶς ὁρᾷ βουλεῖ), οὐδὲ ψυχῆς ἴσα ποιεῖσθαι βάσανον. ἐγὼ δ' πάντα δίκαια ταύτας ἡγεῖσθαι τὰς αἰτίας αἰσχύσεις εἰ) ⸫ τοὺς τὴν τῶν ἱερέων δοκιμασίαν, ὡς μηδὲ,
χ. κρὰ Εἴ τις πολλὴν βλάβην ὀπτιδίξαιτο, τὴν οὐ " μακρὰν ἡμῖν ⸫ τοὺς τὴν ἀρχὴν ζωπιλοῦσαν ἐκείνων, μηδὲ τῦπον ἀπὸ ταύτης βλάβης ἐγκρίνειν τολμᾶν. Εἰ μὲν μὴ τῆς βλασφημίας
40 πολλὴν ἢ τὴν ζωῆσιν ἔχων τύχοι. ἢ γὰρ οἶδα πολλοὺς ἐγὼ τῶν ⸬ ἁπάντων ἀρχῆσι καθηρξαίτων ἑαυτῶν, ἢ πιστὰς διαπεμψάντων, ὅτι, ἕως μὲ αὐτοῖς μόνοις εἰ) ὀξέτω ἢ τὰ αὐτῶν μεμνᾶσι, διδοχίρωσιν ⸫ τῷ Θεῷ, ἢ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκάστη ⸫ τοσοῦτον τῇ φιλοσοφίᾳ μέρος οὐ μικρὸν· ὅπου δ' εἰς ὃ πλῆθος ἦλθον, ἢ τὰς τῶν πολλῶν ἀμαθίας ἐπανορθοῦν
χ. πιεῖν ἰῶν ἀναγκάσθησαι, ⸬ μὲ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἤρκεσεν ⸫ τοὺς τὴν τοσοῦτον ⸫ ἀγαπᾶν,

ἀμ, ⸋ ὁ βιαδότης δῆτα μεῖναι, τὴν προτέραν ἀκρίβειαν ῥίψαντες, ἑαυτοὺς τε ἐζημίωσαν τὰ μέγιστα, ἡ ἑτέρους ὤφελον σῶσαι. ἀλλ' οὖν, εἴ τις ⸋ ἅπαντα χρόνον αἰπλωσεν τὸ τῆς ἐκάστης τῆς λειτουργίας παῖξαι μέρος, ἢ εἰς ἕκαστον ἦλθεν γῆρας, τοῦτον ἁπλῶς ἀφεῖναι τὴν ἡλικίαν αἰδεσθέντες ὅτι τὴν ἀρχὴν οἴσομεν τῶν ὑστέρων. τί γὰρ, εἰ [καὶ] μὴ τὴν ἡλικίαν ἐκείνων μείζονα ἐπιτήδειος ὢν μέρος; ἢ οὐ τὴν πολιὰν ἀπεμάξαν βουλόμενος, οὐδὲ νομοθετῶν τὸν ἀπὸ χρόνου μισθὸν τοὺς ἀπείρατα πόνων ἀπείργεσθαι τῆς τοιαύτης διατριβῆς, τοῦτο εἰπὼν ἂν (συνέβη γὰρ πολλοὺς καὶ ἐξ ἐκείνης ἐλθόντας τῆς ἡλικίας εἰς τοῦτον ἀφικέσθαι τὸν ἀγῶνα) ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖξαι σπουδάζων, ὅτι εἰ μήτε βιάσεσθαι καθ' ἑαυτὸν, μήτε γῆρας μακρὸν ἐκεῖνα γένοιτ' ἂν δεῖξαι ⸋ κεκτημένον ἱερωσύνης ἄξιον ὄντα, σχολὴν γ' ἂν αἱ προφερόμεναι παρὰ τῶν ἐργάσασθαι· ⸋ ὁ δὲ ἑτέρως προσδιάσειν ἀποπεπτωκέναι. ἡ γὰρ ⸋ μὴν, ἵνα μὴ ἐξ τῶν ἐναντίων παῖξωσιν ἑαυτοὺς, εἰς τὸ τῆς κλήρου καταλέγειν παῖξαι· ⸋ ὁ, δεῖ πανταχοῦ, ἡ ἵνα μὴ προφάσεις μεγάλας ἐργάσωνται κακοῦ, ἀρὰ γένοιτ' ἂν ἐκ τούτου ἀφανισθέντες, ἐπὰν ἂν δεσποτικῶς μισθοῦ καὶ μείζονι γάμοις καὶ τῶν δεσποτῶν; διὰ ἃ χολάζεσθαι, ἔδει; ἡ ὧν ἕνεκεν μὴ ⸋ οὐδὲ τὰς ἐκκλησίας ἐμφράξαι ἐχρῆν, ἐπεὶ τούτων ἡ εἰς τὸν ἱερατικὸν ἀναβαίνων ἀξίωμα ἔπεσεν ζητήσει μόνον, οὐ πρὸς μοι, τὸ Θεοῦ τῆς ὀργῆς τὸν αἴτιον, παράγματα οὕτως ἄγια ἡ φείκωδίζα τὰ αἰ δεσπότις τοῖς ἰδίοις πόροις, τοῖς ἢ οὐδενὸς ἀξίοις λυμαίνεσθαι· ἀφαιρεῖτε; ὅταν γὰρ ⸋ μὲν τῶν μηδὲν αὐτοῖς προσηκόντων, ⸋ ὁ τὸ πολλῷ μείζονα τῆς οἰκείας δυνάμεως προσαισαν ἐμπιστευθῶσι, οὐδὲν βλάπτει τὸν ἐκκλησίαν ἀφορίζειν ποιοῦσι. ἐγὼ ἢ προέτερον τῶν ἔξωθεν ἀρχόντων κατηγόρουν, ὅτι τοὺς τοῦ ἰδίου ἀφανισμοὺς οὐκ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τῆς σὺν ψυχῆς, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ χρημάτων ἢ πλούτου ἐτοῦν καὶ αἱ δεσπότις ποιοῦνται προσασίας, ὅθεν ἔκουσα, ὅλη αὐτὴ ἡ ἀλογία καὶ εἰς τὰ ἡμέτερα φανερὰς εἰσκώμασεν, οὐκ ἔτι ὁμοίως ἐποιούμην ὃ πρᾶγμα δεινόν. τί γὰρ ἂν μαστὶ αἱ δεσπότις βιωτικὰς, καὶ δούλης τῆς πολλοῦ ἐραστὰς, καὶ χρημάτων ἕνεκα πάντα πράττοντας, ἀμφοτέρων τοιοῦτα, ὅπου γε ⸋ πάντων ἀπηλλάχθαι προσαιρούμενοι τούτων, οὐδὲν ἄμφω σκάνον ἀφίκηται, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν οἰκείων ⸋ ἀγῶνα ἔχοντες, ὡς πρὸς πλέθρου γῆς ἢ ἑτέρας τινὸς τοιούτου τῆς βουλῆς αὐτοῖς προκειμένης, ἁπλῶς δὲ δεσπότης ἀγαθοῖς λαβοῦσιν ἐφιζᾶσι πράγμασι τοιούτοις, ὑπὲρ ὧν ἡ τοῦ αὐτοῦ κτησαμένου δόξαν, καὶ αἱ δεσποτος ἡμέαθαι, καὶ δούλου μορφὴν λαβοῦσι, καὶ ἐμπτυσθῆναι, ⸋ ῥαπισθῆναι, ἡ θάνατον ⸋ ἐπονείδιστον ἀποθανεῖν [ἀφ' ὧν ὁρᾶς] οὐ πεπτήκασιν ἀμοιβοὶ τοῦ Θεοῦ παῖς. ἡ οὐδὲ μέχρι τούτων ἴσασιν μένει, ἀλλὰ ἡ ἕτερα προσιδιάσειν ἀποπέπτωκεν. οὐ γὰρ τὸν δι' ἀξίους ἐγκρίνοιτ μένον, ἀλλὰ ἡ τὸν ὑπεπτηδείους ἐκβάλλουσιν. ὥσπερ γὰρ δίκη ἀμφοτέρωθεν λυμήνασθαι τῆς ἐκκλησίας τὸν ἀσφάλειαν, ἢ ὥσπερ οὐκ ἀρκούσης τῆς προτέρας προφάσεως ἐκκαύσαι τὸ Θεοῦ τὸν ὀργὴν, οὕτω τὸν δευτέραν συνῆψαν οὐχ ἧττον οὖσαν χαλεπὸν. ἡ γὰρ ἐξ ἴσης οἴμαι εἶναι δικὴ, τὸ τὸν χρησίμους ἀπείργειν, καὶ ὃ τὸν ἀχρείους εἰσωθεῖν. καὶ τοῦτο δυσχερές, ἵνα μὴ δαιμόνων πράγμα δόμ" ὕβρη, μηδὲ αἰκαπθύσαι δυνηθῇ Χριστὸς ὁ πάμμαυρος. τοῦτο ὅτου οὐ μείζονα ἄξια σκαπτῶν; τοῦτο ἡ γένοιτ' σφοδροτέρας, οὐ τούτης μόνον τῆς ὑπερηφανίας ἡμῖν; ἀλλ' ἅμαν δύνηται καὶ φέρειν τοσοῦτα καὶ ὁ μὴ βουλόμενος ⸋ θάνατον τοῦ ἀμβροσιαν, ὡς ὑπερβάλλειν αὐτοῦ καὶ ζῆν. καὶ πῶς αὖ τις αὐτὸν τὸν φιλοδεσπίαν δικαιώσειν; πῶς αὖ σκηπλαγεῖν ⸋ ἔλεον; ⸋ τοῦ Χριστοῦ τὰ τοῦ Χριστοῦ ἀφοβώτερον ἐχθροὶ καὶ πολεμίων μᾶλλον· ὁ ἢ ἀγαθὸς ἔτι χρηστεύεται, ἡ ἐκ μετανοίαν καλῶ. δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι· πόσης φιλανθρωπίας ἀξιοῦμαι παρὰ σοῦ; πόσης αἰσχυνοκίας πλουτῶ; ⸋ ὁ δὲ ὅσον ὃ σὸν ἐξ ὑπερβολὴν ἐ ἀπίμων ἔστιν καὶ πρεσβύτεροι γενόμενοι, τῇ πρὸ χρῆ τοῦ τεταμένου κέχρωσται, καὶ τολμῶσι

χ. αἰάλωτον

χ. αἰώνιον

χ. χαλεπωτέρας

χ. περιχαρῆναι

χ. ἕνεκεν ἀπάντων

Φιλιππ. β. ζ.

Ματθ. κε. ξ'.

Ἡσ. ιη. κγ. καὶ κγ λγ.

χ. δι
χ. δρῶν
χ. σφοδρότερον.

μῶσι τὰ ἀτόλμητα, καὶ ἐνυβρίζουσιν εἰς τὰ ἅγια, τὸν ἀποσταλέντα ἀποδυόμενοι καὶ ἐκβάλλοντες, ἵνα ὁ πρεσβὺς πολλῆς, καὶ μετ' ἀδείας [τῆς] ἰσχύος Ⓐ ποιμαίνῃ πρόβατα, ἕστηκεν ὁ ἰδιώτης, καὶ ἀπαιτεῖται. καὶ τούτου τὸ ἔνοχον τοῦ ἀνόμου τοῦδε καὶ αἰτίας εἰσὶ πολλαὶ μαθεῖν, ὁμοίας ταῖς προτεθείσαις ὑρήσεις. τὸ μὲν γὰρ ῥίζαν ἔχειν (ὡς δή τις εἴποι) μητέρα μίαν ἔχουσι, τὴν βασιλείαν. καίτοι καὶ ἐν μιᾷς εἰσὶν ἰδίας, ἀλλὰ διεσπάκασιν. ὁ μὲν γάρ, ὅτι νέος ὅτι, ἐκβεβλῆσθαι, φησὶν· ὁ δέ, ὅτι κολακεύειν οὐκ οἶδεν· ὁ δέ, ὅτι τοῦ πλήθους προέστηκεν· ὁ δὲ μή, ἵνα μὴ ὁ πλῆθος λυπῆται, Ⓐ μᾶλλον αὐτὸς δοκίμια ἀποδεικνύμενος, τὸν τῆς ἐγκεκριμένου ἐρῶν· ὁ δέ, ὅτι χρηστός ἐστι καὶ ἐπιεικής· ὁ δέ, ὅτι τοῖς ἀκάρπτοις φοβερός· ὁ δέ, ἐπ' ἄλλαις αἰτίαις τοιαύταις. οὐδὲν γὰρ ἀποδοῦσι προφάσεων, ὅσαν αὐτοὶ θέλωσιν· ἀλλὰ καὶ ὁ πλῆθος τοῦτ' ἴστω ὅτι αὐτοῖς αἰτιάσεται, ὅταν μηδὲν ἔχωσιν ἕτερον, καὶ ὁ μὴ δίκαιος ἐπὶ τούτοις ἀγανακτεῖν τὸν ἰδιώτην, ἀλλὰ πρέπει καὶ μᾶλλον καὶ ἑτέρας, ὅσας αὐ βούλωνται, δικαίας δὲ αἰτίας ὑρεῖν. ἐγὼ δὲ * πάντως οὐ ταῦτα ἐρῶ μόνα, τί οὖν ἐστὶ Ⓐ ὑπισχνοῦμαι ποιεῖν, τοσούτοις μαχόμενος πολέμοις; ὡς πρὸς τοσαῦτα κύματα; πῶς πάσας ταύτας ἀποστῆναι τὰς προσβολάς; δεῖ γὰρ ὀρθῶς λογισμὸν τὸ πρᾶγμα. Ἀλλὰ δῆλοι ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς αἱρεθεῖσιν ἅπαντες, καὶ πρὸς φιλονεικίαν τὴν ἐκείνου πάντα πράξουσι, κἂν ἐκ τῶν ἐμβαλλόντων τὴν ἀμαρτίαν καὶ σκάνδαλα μυρία τοῖς ὑφ' ἡμῶν ὑπευθύνοις, ἕως δὲ ἂν τούτους ἐκβάλωσι, καὶ οὐ τὴν εἰσαγάγωσι· καὶ γὰρ πλησίον, ὅταν δὲ εἷς κυβερνήτης ἐνδον ᾖ τῆς νεὼς πυκτεύειν ἔχει συμπλεόντων, καὶ αὐτῷ δὲ τοῖς ναύταις καὶ τοῖς ὑπηρέταις ξένοις καὶ καθ' ἑκάστην ὑπεβουλεύοντας ὥραν. ἀλλὰ τὸν πρὸς ἐκείνους χρὴ προσέχειν τῆς αὐτῆς σωτηρίας; δόξα μόνον καὶ, οὐκ ἔστιν ἔχειν μᾶλλον Ⓐ Θεὸν αὐτὸν ἐκείνων ἐχθρὸν (οὐ γὰρ ἔστιν ἀνυχαλέπιστον) καὶ τοὺς πρὸς ἐκείνους ἐν αὐτῷ δυσχεραίνοντας ἢ πρὸς τοῦτον ἡμᾶς εἶναι, πόρρω τοῦ συμπροσκρούειν ἀλλήλοις, καὶ φεύγειν μᾶλλον ἰσχυρῶς γινομένους. ὥσπερ γὰρ ἀγρίων ἀνέμων ἐξ ἐναντίας πρὸς ἀλλήλους ἐμπεσόντων, ὁ τοῦτον ἰσχύσας πλάσαι μᾶλλον ἐστὶν ἢ κατασχεῖν, καὶ τοῦ πλοίου ἐκπεσεῖν· οὕτω καὶ ἡ τῆς ἐκκλησίας γαλήνη, δόξαν μόνον φθορεῖς ἀνθρώπους, ζάλης καὶ ναυαγίων πληρῶσαι πολλῶν. σύνισον, οἶμαι, ὅπερ ἐστὶ πρᾶγμα. ἐστὶ Ⓐ πρὸς τοῦτον μέλοντα ἀνθρώπου κλύδωνα, καὶ τοσαῦτα κυλύματα τὸν κοινὸν συμφερόντων ἀναδῆσαι χαλινόν. ἐκ γὰρ τῶν στομάτων καὶ ἀτυφίαι, καὶ φόβοι καὶ πρόσπτη, καὶ ἀσχήμονες καὶ καπηλικοί, καὶ ἀδέκαστον καὶ ἀνεξίκακον πάντων, καὶ τὰ πάντα καὶ ἀδύλωτον, καὶ σφοδροὶ καὶ ἥμεροι τὸν αὐτὸν ἅμα· ἵνα πρὸς ἅπαντα τοῦτα εὐκόλως μάχηται" διωκήσηται. καὶ Ⓐ ὑπισχνοῦμαι δεῖν μὴ πολλῆς τὴν ἐξουσίας, καὶ ἅπασι ἀνυπευθύνως *, ἀλλ', ἵνα, καὶ τὸν οὐ τοιοῦτον μὴ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας, καὶ ἅπασι συμπείσαι, καὶ πρόσεσθαι· ἀλλ' εἰς ἓν μόνον ὁρᾶν, τὴν τῆς ἐκκλησίας οἰκοδομήν, καὶ μηδὲν πρὸς ἀπέχθειαν ἢ χάριν ποιεῖν. ἀρά σοι δοκοῦμεν ἐνίοτε πεπηγέναι τοῦ πράγματος τούτου τὴν ἀκρίβειαν; καίτοι οὔπω πάντα εἴρηκα· πρὸς ὃ γὰρ καὶ ἕτερα λέγω. ἀλλὰ μὴ" ἀπεκάμης, ἀνδρὸς φίλου καὶ γνησίου βουλομένου σε πεῖσαι, ὑπὲρ ὧν ἐγκαλεῖς, ἀνεχόμενος. οὐδὲ γὰρ πρὸς τὴν ἀπολογίαν σοι τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πάντα τὰ χρήσιμα" ἔστι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὴν τοῦ πράγματος τὴν διάκρισιν πάντα ὑμῖν ἐρεῖ μικρὸν" συμβαλεῖται κέρδος. καὶ γὰρ ἀναγκαῖον τὸ μέλλοντα ὁπωσοῦν τὸν βίον τὸν ὁδὸν, πρότερον ἅπαντα διερευνᾶσθαι λιμένα καλὸν, ὕπνος ἀκάλαμος τὴν διάκρισιν. ἵνα δὲ ποτε ὅπου, εἴ τις μὴ δεῖ ἄλλο, ὃ γοῦν μὴ ζητοπαθῆσαι, νήπιος ἂν τὰ τοιαῦτα προσασπῆσαι, ἐκείνου ὃν πάντα εἰδότα σαφῶς. βούλομαι οὖν ὅπερ τὸ χρῶν προσοίσειν ἰωλμὸν πρότερον, ἢ τὸ πλήθους κηδεμονίαν, ἢ τὸ δικαστικὸν μέρος τὸ δυσχερεστάτου· καὶ ἑκάστου τούτων διαφορὰς ἢ φερούσης, καὶ τὸ φερούσης μεῖζον ὁ φόβος. ἐκ τούτου, ἵνα ἀπὸ τῶν ἄλλων βέλτιον ὁδοιπορῶμεν εἰς τὸ προκείμενον, τὴν ἐκκλησίαν, ἢ τὸ χαρὰν θεραπεία δοκεῖ μὲν μᾶλλον τῆς τῶν χρημάτων διανομῆς τοῖς ὑπὸ μελαγχολίας ἀσθενοῦσι· τὸ δὲ πα- a Τιμ. 5. 15.

ρέχθη τὴν Φερσπόδα. Ὃ δ' οὐ τοιοῦτόν ἐστιν· ἀλλὰ πολλῆς" δεῖται ἡμᾶς τῆς ἐξετάσεως. χ δεῖται
a. Τιμ. ε. β. ὅταν αὐτὰς καταλέγῃ δεῖ· ὡς τὸ γε ἁπλῶς ἢ ὡς ἔτυχεν αὐτὰς ἐκλέγεσθαι, μυρία εἰργάσατο δηλαδή. καὶ γὰρ οἴκους διέφθειραν, καὶ γάμους διέστησαν, καὶ ἐπὶ πλοπαῖς πολλάκις καὶ ἐπὶ καπηλείαις καὶ "ἐπιορκίαις πολλοὺς ἐάλωσαν. τὴν δὲ τοιαύτας ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας πέφευδαι χρημάτων, καὶ παρὰ θεοῦ τιμωρίαν, καὶ παρὰ ἀνθρώπων φέρει τὴν ἐγκάτθεσιν καὶ τὴν ὑπόνοιαν. ὡς γὰρ ἀν ἔλεγόν ποτε, ἃ τῇ χειρὶ τῇ πονηρᾷ παραδοθῆναι δοῦναι χρήματα, ταῦτα ἀναίσχυντος ἂν εἴη ὁ τὰ χειρὶ ταῦτα ἁρπάσαι τολμήσας; ἀλλὰ ταῦτα δὴ πολλοὺ ἀνελεύθερον ποιεῖσθαι τὴν ἀξίωσιν, "ὡς μὴ μόνον τὰς εἰρημένας, ἀλλὰ μηδὲ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμεῖν δυναμένας τὴν ἀδυνάτου λυμαίνεσθαι πάσης. μᾶλλον δὲ τῶν ἀναισχύντων ταύτην ἐστὶν ἡδονὴν) φροντὶς δὲ μικρὰ, ἵνα αὐτὰς "πᾶς τὰς ἔξωθεν ἀφέξωσι, ὥσπερ ἐκ πηγῆς, ὑπορρέοντος μὴ πάντα. ἡ γὰρ ἀκρασία πᾶσι κακὴ καὶ λοιμώδης νόσος, ὡς μηδὲν ὑπερβάλλειν. ἡ δὲ πολλῶν τῆς ἀσωτίας, ὥστε αὐτῶν ἐπιφθονώτερα τὰ σώματα, πᾶσαι ἐξαιρεθῆναι" κατηγορίας ἀφέφασιν. ⓐ μὴ δῆτα πολλοί, ὅταν πᾶσιν χρημάτων κρείττονα, θηλύτερα αὐτὰ ὑπὸ τούτων δειλίας) τὰς ἐκ τούτου δυσφημίας τὴν αἰσχύνην. ἐγὼ δὲ οὐχ ἥττον τοῦτον αὐτὸν τὸν μεγαλοψυχότερον ὀρθῶς μόνον, ἀλλὰ σὺν μὲν αὐτὸν τῶν ἄλλων ἕνα (ῥᾴστη γὰρ τούτης λύσεως δὲ εἰπεῖν μᾶλλον ἢ πρᾶξαι, καὶ λύκος ἀν τις ποιμένα) μὴ δ' αὐτὰς ἢ ἑτέρας "ζητῆσαι θέσκελα πάθος τυγχάνοι, αὐτὰ δὲ ἐγὼ πολλῶν αἰτιᾶσθαι δεῖν τῶν ἀναθῶν, ἀνέξικακίαν, ὥσπερ εἴς τινα βύθιον λιμένα ὁρμίζουσα ἡ θεία πίστις τὸν ψυχὴν. ὃ γὰρ τῶν χρεῶν ἄμοσεν ἀφὴ τὸν πενίαν, καὶ ἀφὴ τὸν ἀλήθειαν, καὶ ἀφὴ τὴν φύσιν αὐτὴν τὴν χάριν παρέσχεν παῤῥησίαν (κἂν γὰρ ἄμεινον εἴπῃ) καὶ θαῤῥοῦσιν ἀτενῶς, καὶ αἰτιῶνται μᾶλλον, καὶ ἀποδύρονται τὰς ὠδῖνας ἐχούσας, καὶ "κατηγορῶσιν. ὥστε ὧν ἀπαιτήσασθαι δεῖ. καὶ ἀφὴ ⓐ τὰ ἄπορα φέρει ἡμῖν ἀναίσχυντα, καὶ μήτε τὰς ἀνάγκας ἐκείνας λύσεις μήτε τὰς ἀλόγους τῆς ὀξύτητος μεμψῆς. ἐλεεῖσθαι δὲ οὐκ ἔστιν ὃν ἀναισχυντοῦσαν, ὑπερίεσθαι. δίκαιοι ὡς πάντες ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν πᾶσι συμφορᾶς, καὶ τὴν ἀφὴ τὴν πενίαν δεῦρο τὴν ἀπὸ τῆς ὑπόρρεω παρεστήκασι, τῆς ἑκάστης ἡμέρας αὐτῆς. ἀφὴ τοῦτο καὶ τῆς αἰσχροκερδείας, εἰς τὸ φιλοχρήματον καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως ἀπιδεῖν, καὶ τῆς πενίας τὴν φύσιν καταμαθεῖν ἀφὴν ὑπάρχουσαν καὶ τὴν ἡμερολόγιον ἀφορμὴν καταδεῖξαι, καὶ πεῖσαι σφᾶς τῆς αὐτῶν ἀναισχυντίας πολλάκις· ἵνα μὴ πρὸς τὰ δόματα τῶν αὐτῶν ἐρχόμενοι, μηδὲ τοῦ ζωοτρόφου τῆς οἰκουμένης προσέχοντες, μηδὲ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀφείλοντες, "ἡμῖν) πᾶσαν ἀναιδεύεσθαι παρέσονται πανταχοῦ καὶ βδελυκτοὶ γίνεσθαι τῷ διαβόλῳ, λέγων· Κλῶπα τὸν χεῖρα ἁλιτρὸν ὃς ἔσω, καὶ ἀποκρίθητι αὐτῷ ὁ σωτὴρ τῇ ἀναισχυντίᾳ εἰρηκώς. καὶ Σειρ. δ. α. ⓐ προσκόπτοντα ἀφεὶς (τί γὰρ ἂν "ἴσε τὸν κυνικὸν λέγοις;) τὸν δυναμένην τὴν ἐκείνῃ φέρειν ἀδείαν ἀφελέσθαι). πᾶσαν καλῶ σε τὴν ἡμέραν τῆς ὕλης καὶ τὸν λόγον σωφρονεῖν τῆς δόσεως αὐτὸν ἀναρθμῶν. ἀν' δὲ ἴσε τὰ μὲν ἐκείνων μὴ λαμβάνῃ, μυρίους ἢ αὐτὰς ὀφείλοντα σε καλλίω ὑπερίεται, καὶ προσκόπτοντας κατ' αὐτὴν· ἃ μόνον οὐκ ἐπιτρέπουσι τὴν ἀπὸ τῆς πενίας ἀδημονίαν τῷ δανεῖσαι, ἀλλὰ καὶ κακίζοντας τῆς λοιδορίας. ἐθηράσατο δ' ἀφὴν. καὶ γὰρ λίαν αἰσχυντηλῶς βιάζονται) ἀφὴ τὴν τῆς γαστρὸς ἀνάγκην, ἀλλ' ὅμως ἀλγοῦσιν ὅτι τῇ βίᾳ ταύτῃ· ὅταν οὖν ἀφὴ μὴ ὁ τὰ λιμὸς δίκης παρεστηκὼς ἀναγκάζῃ), ἀφὴ ὁ προσαιτῶν ἀναιδέστερος. ἀφὴ ὁ ἀναιδέστερος πάλιν ὑπερίεται, πολλάκις καὶ πολλῶν φέρουσα ⓐ ζόφον ὅτι τὴν ψυχὴν ἐκείνων κατασκήπτει ἡ ἀθυμία καὶ ἡ δειλία. καὶ διὰ ⓐ τοῦτο ὅτι μὴ γένωνται ὅτι ἔσονται εἰ) μακροθύμων, ὡς μὴ μόνον αὐτὰς μὴ πλεοναζειν τὴν ἀθυμίαν ταῖς ἀναβολαῖς, ἀλλὰ καὶ τῆς οὔσης τὸ πλέον κομίζειν ἀφὴ τῆς προσκλίσεως. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος οὐδενὸς εἰς πολλὴν θεοσέβειαν, οὕτω καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀπὸ τῆς χρη-

μῶν

μὴ ὠφελείας δεῖ τινὸς ἀπὸ τῆς ὄψεως πληγῆς, οὕτως οὐδὲ ὁ παρρησίᾳ λόγοι ἀκούσας, καὶ μὴ παρακλήσεως δεόμενον διδάσκαλος, χαίρει καὶ τέρπεται πλέον καὶ διπλασίονα αὐτῷ δοθὲν τὸν ἔπαινον ἔχει. καὶ ταῦτα οὐκ ἀπ' ἐμαυτοῦ, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου τοῦ τὰ πρόσωπα μὴ δεδιέναι παρασκευάσαντος Φιλίππου. Τίνων, γάρ φησι, σὺ ἀγαθοῖς μὴ δεῖς μιμεῖσθαι, καὶ σὺ παύσῃ δόσει λιπαρεῖν λέγων. οὐχὶ καὶ ὕσαι ἀναπαύσει δρόσος; οὕτω χρειῶν λόγος, ἢ δόσις. ἰδοὺ γὰρ λόγος ἱκανὸν δόμα ἀγαθὸν, καὶ ἀμφοτέροις παρὰ αὐτοῦ χαριζόμενον. οὐκ ὀπτικὴ ἦν μόνον καὶ ἀνεξίκακος ἡ τούτων παρασκευή, ἀλλὰ καὶ οἰκονομικὴ οὐχ ἧττον ἦν καὶ φιλόκαλος· ὡς ἐνὸς τοῦ πάθους, πάλιν εἰς τὸν ἴσον ἀπελίσαντος ζημιῶν τὰ τῶν πενήτων χρήματα. ἤδη γάρ τις τοῦτον πιστοτέραν τὴν ἀκρόασιν ἐποιήσατο, καὶ χρυσοῦν ἐπαινέτην πολλῷ, αὖθις μὴ οὐ κατέφαγεν, ἀλλ' ὁσάκις εἰς τοὺς δεομένους, πολλὰ ὀλίγων, ἀνάλωσε· τὸ δὲ πλέον καταρύξας ἐφύλαττεν, ἕως οὗ καιρὸς χαλεπὸς θλίψεως πρέδωκεν αὐτὰ ταῖς τοῦ σώματος χάρισι. πολλῆς οὖν δεῖ τῆς προμηθείας, ὡς μήτε πλεονάζειν, μήτε ἐλλείπειν τῆς ἐκκλησίας τοὺς δεομένους· ἀλλὰ πολλὰ μὲν σκορπίζειν ταχέως τοῖς δεομένοις καὶ πανδοκεύοντα, τὸ δὲ τῆς τοῦ δεσπότου προαιρέσεως σώζειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θησαυροῦ. ἔστι δὲ τοῦ ξένων ὑποδοχὰς καὶ τοὺ ἀδυνατούντων θεραπείας πόσης μὲν οἴεῖ δεῖσθαι χρημάτων δαπάνης; πόσης δὲ τῆς τοῦ ὀπτικοῦ τούτου ἀκριβείας τοῦ σώσοντος; καὶ γὰρ τῆς εἰρημένης διαγώσεως ταύτην πᾶσαν μᾶλλον οὐδαμοῦ, πολλαχοῦ δὲ καὶ μείζονα δεῖ ἀνάγκη· καὶ ὁ ὀπτικὸς οὗτος, πανοπλίαν τινὰ περὶ αὑτὸν εὐλαβείας καὶ φρονήσεως, ὡς παντελῶς ἀσφαλίζεσθαι δεῖ φιλοτίμως καὶ ἀλύπως διδόναι τοῖς κεκτημένοις καὶ πρὸ ἑαυτοῦ· ἵνα μὴ τῆς τοῦ ἀδυνατοῦντος ἀναπαύσεως προέσθαι, καὶ τοῦ πρεσβύτου πλούτῳ ψυχάς. τοῦτο δὲ μακροθυμίας δεῖ καὶ ταπεινοῦ πολλῷ πλείονα τοῦτον ὄντα δεῖξαι σε. δυσάρεστοι γάρ πως οἱ τοιοῦτοι χρῆμα καὶ ῥᾴθυμον. καὶ μὴ πολλὴ πάντα τρόπον εἰσφέρηται ἀκρίβεια καὶ φρονητὴς, ἀρκεῖ καὶ ὁ μικρὸν ἐκεῖ προφθὰς μεγάλα ἐργάσασθαι τῷ νοσοῦντι κακά. ὅπου δὲ τῆς τοῦ πρώτου ὀπτικοῦ ἐκείνου τοσαύτῃ μείζων ὁ φόβος, ὅσῳ δὲ τὸ κίνημα τιμιώτερον, καὶ βασιλικώτερα αὐτοῦ τῶν ἄλλων ἡ ἀγέλη. ἤδη γὰρ καὶ εἰς τῶν ἀγίων τούτων χορὸν μυρία μυρίων τιμήσας κακῶν εἰσκομίσασαι. μᾶλλον δὲ σκοπεῖσθαι τὸ πρᾶγμα. καὶ καθάπερ οὐκ ἴσον κόρῳ τε ἐλθεῖν καὶ τοῦ παντὸς θεραπαινίδι ἁμαρτεῖν, οὕτως οὐδὲ πρώτου καὶ χόρου. τοῖς μὲν γὰρ καὶ ληρεῖν καὶ λοιδορεῖσθαι πρὸς ἀλλήλας, καὶ κολακεύειν, καὶ ἀναιδεύεσθαι, καὶ πανταχοῦ φαίνεσθαι, καὶ [δὲ] φιλεῖσθαι τοῦ ἀγαθοῦ γίνεται ἀξιόμοιρος· ὁ δὲ πρῶτος ὅτι μείζονι ἀπεδύσατο, καὶ τοῦ ἀνωτάτω φιλοσοφίας ἐζήλωσε, καὶ τοῦ τῶν ἀγίλων πολιτείας ἠξίωται ὅτι γῆς ἐπαγγέλλεται, καὶ μὴ τῆς ἔρχου τῆς καὶ τῶν ἀσωμάτων αὐτῇ δυνάμεων κατορθῶσαι πρέπειται. καὶ [οὐ δεῖ] οὔτε πρόοδος φέρειν ποιεῖσθαι καὶ πολλὰς, οὔτε ῥήματα· αὐτὴ φθέγγεσθαι εἰκῆ καὶ μάτην ἐφῆται· λοιδορίας δὲ καὶ κολακείας οὐδὲ τύπωμα εἰδέναι χρή. ἤδη τοῦτο ἀσφαλεστάτης φυλακῆς καὶ πλείονος ἠξίωται τῆς συμμαχίας. ὅτι γὰρ τοῖς ἀγωνιῶσιν ἐχθρὸς ἀεὶ καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἐφέστηκε καὶ παρρησιάζεται, καὶ παρίστησι τοὺς μὴ φιλοῦντας, εἴ που τις ὀλιγωρήσεις καὶ καταπέσοι, δῆλον πάντων τὸ ὀπτικοῦ βουλόμενοι πολλοί· καὶ μὴ τούτων ἀπόντων ἡ τῆς φύσεως μανία· καὶ ἁπλοῦς πρὸς διπλοῦν πόλεμος ἡ παράταξις αὐτῇ, μᾶλλον ἔξωθεν προσβάλλοντα, ἢ ἔσωθεν σοχλοῦντα. ἀλλὰ ταῦτα τῶν ἔμπροσθεν ὀπτικατέρων πολὺς μὲν ὁ φόβος, μείζων δὲ ὁ κίνδυνος καὶ ἡ ἰδέα, εἰ μὴ τῶν ἀβουλήτων (ὃ μὴ γένοιτο) συμβαίη ποτέ. Εἰ γὰρ Πατρὶ θυγάτηρ ἀπόκρυφος ἀγρυπνία, καὶ ἡ μέριμνα αὐτῆς ἀφεῖς ἄϋπνον, ὅπως δεῖ τὸ σφραγισθῆναι ἢ παρακμάσαι ἢ μισηθῆναι τοσοῦτον δέος· τί πείσεται ὁ τούτων μὴ ἑνὸς, ἕτερα δὲ τούτων πολλῷ μείζονα μεμεμνημένος; ἡ γὰρ ἀνὴρ σὸς ἐστὶν ὁ ἀγαπητὸς μόνος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Χριστὸς· οὐδὲ μέχρις ὀνείδους ἡ σίρωσις, ἀλλ' εἰς ἀπώλειαν ψυχῆς τελευτᾷ δεινόν. Πᾶν γὰρ δένδρον, φησὶ, μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ

χ. οὐσιγλέμβα.
χ. χρυσ.
χ. πειν
χ εἰκονομίαν
χ. πολὺ
χ. ἀεῖνο
χ. αὐτῶν
χ ἰρίστικα
χ οὐδὲν
Σαρ. 18. 10.
Ματθ. 7. 19.

πῦρ βάλλεται. ἡ μισητὴ δὲ τοῦ γυμνίου, οὐκ ἀρκεῖ λαβεῖν ἀπορασίου βιβλίον καὶ ἀπελθεῖν, ἀλλὰ κόλασιν αἰώνιον τῇ μίσους δίδωσι τὴν τιμωρίαν. καὶ ὁ μὲν κτᾷ σάρκα παπῆρ πολλὰ ἔχει τὰ ποιοῦντα· αὐτῷ τὴν φυλακὴν βύκελον τῆς ψυχῆς. καὶ γὰρ ἡ μήτηρ, καὶ χ. αὐτῆ
ἔγγονος, καὶ θεραπαινὶς πλῆθος, καὶ οἰκίας ἀσφάλεια συνωμοσμένης τῷ ἡμπεμβάτῃ τοῖς τὴν τῆς πλησίον τίρησιν. οὔτε γὰρ εἰς ἀγορὰν αὐτὴν ἐμβῆναι ἐφεῖται σωφρόνως, οὔτε, χ. αὐτὴ ἐκ-
ἐὰν καὶ ἐμβάλλῃ, φαίνεσθαί τι τῶν ὀστέων χρόνιον αἰσχυνόμενος, τὰς σκέπας τῆς ἐσθῆτος ὑπὲρ τῶν τῆς οἰκίας τοίχων καλύπτοντος τὴν φανλίαν μὴ βουλευθῆναι. χωρὶς δὲ χ. ἐμβάλῃ
τούτων, πάσης αἰτίας ἀπόλλυσι λόγος, ὡς μηδ' αὖ ποτὲ εἰς ἀνδρῶν ὄψιν βιαθῆναι ἐλθεῖν. ὅτε γὰρ ἡ τῶν ἀναγκαίων φορτὶς, οὔτε αἱ τῶν ἀδικουμένων ἐπῆραι, ἢ δὴ ἄλλο τοιοῦτον οὐδὲν εἰς ἀνάγκην αὐτὴν ἰσάστης ζωτικῆς καθίστησιν, αὐτὴ πάντων αὐτῇ γινομένου τῆς παθῆς. αὐτὴ δὲ μὲν ἔχει φορτίδα μόνον, ὃ μηδὲν ἀσάξιον μήτε θεραπεῦσαι μήτε αὐτῇ τῆς αὐτῇ θεσπεσίας κοσμιότητος. σὲ τοίνυν δὲ πολλὰ τὰ ποιοῦντα τῷ πατρὶ δύσκολον, μᾶλλον δὲ καὶ ἀδύνατον τὴν φυλακήν. ὅτε γὰρ εἴσοδον ἔχει αὐτὴν μὴ ἐαυτῷ δυνατὸν· ὅτε γὰρ χ. ἀ̓ χειμ
βιαζόμενον, ὅτε ἀκίνδυνος ἡ τοιαύτη ζωοτροφία. καὶ γὰρ μηδὲν αὐτοὶ ζημιωθῶσι, ἀλλ' ἀκεραίαν μείνωσι τὴν ἀγωνιώδη φυλάττοντες, οὐκ ἐλαττόνα δώσουσι λόγον ὑπὲρ ὧν ἐσκληρύναντο ψυχῶν, ἢ εἰ εἰς ἀλλήλους ἀμυρτηκότες ἔτυχον. τοῦτο δὲ οὐκ ὄντος δυνατοῦ, οὔτε τὰ κτήματα τῆς ψυχῆς κατὰ μαθεῖν ὕπεστι, καὶ τὰ μὲ ἀπόκτητα φερόμενα θεικόναι, καὶ δὲ σὺ τάξει δὲ ῥυθμῷ μᾶλλον ἀσκῆσαι ἢ "ὅπως ὃ βέλτιον ἀγαγεῖν, ὅτε καὶ ἐξόδους θεεργάζεσθαι ῥᾴδιον. ἡ γὰρ πενία, καὶ ὃ ἀπροστάτευτον οὐκ ἀφίσιν αὐτὸν ἀκριβῶς τῆς σκαιᾶς θεσπκούσης βιοσυμίας ἡμέσθαι ἐξεπαστίου. ὅταν γὰρ" ἑαυτῇ πάντα ἀρκεῖν ἀναγκάζηται, πολλὰς, εἴ γε βούλοιτο μὴ σωφρονεῖν, τῶν θεοδῶν ταῖς θεφάσεις ἔχει. καὶ διὰ χ. αὐτὴ
τὸ καλὸν ὄντα ἀκαπάστου εἶναι ὠφελεῖν, ἢ ταῖς θεικόναις ταῖς" θεφάσεις, καὶ τὸν τῶν χ. ἀφορμὴν
ἀναγκαίων ἀπαρκείαν θεδαφάνται, ἢ τὸν θεὸς ταῦτα ἀκαιρησαμένου αὐτῇ. ἀλλὰ καὶ ἐκφοραὶ καὶ πάμπυκίδων ἀπειρίαι. οἶδα γὰρ, οἶδα ὁ πολυμήχανος ὄφις ἐκεῖνος ἢ ἀναγκαίων θεσάξεων τὰ αὐτὰ" θεδαπανήματα ἰών. ἢ μὲν τὸν πλοῦτον πάντα ἀναλώσασα, χ. ἀναπλή-
καὶ ὀλιγάκις τῶν πάντων οἰκιακῶν θεσαίρουσα τῆς οἰκίας, ὅταν ἀναγκάζηται ἢ ἀναγκαίας κατα- σεται
πίπτωσι θεφάσεις. εἰ δὲ λέγοι τις οὐδὲν εἶναι τούτων" ἔργον τῷ ὑπεισπίπτοντι μεταχειρίζειν, χ. ὑπαίτιον
βοῦλομαι, ὅπως τῶν ἐφ' ἑκάστης γινομένων αἱ φορτίδες καὶ αἱ αἰτίαι εἰς ἐκεῖνον ἔχουσι τὸν ἀναφορέα. πολλῷ δὲ λειοτελέστερον αὐτὴ ἅπαντα διαπονούμενον ἀπαλλάττεσθαι ἐγκλημάτων, χ. ἐαυτῇ.
ἃ διὰ ταῖς" τῶν ἑτέρων ἁμαρτίαις ὑποφέρειν ἀναγκαῖον ἢ τῆς διαπονίας ἀφαιρεῖσθαι, ταῖς ὑπὲρ χ. ἑτέρων
ὧν ἐθεράπευσεν ἑτέροις, πρέπων βοηθείας. θεὸς δὲ τούτοις ὁ μὲ δι' ἑαυτοῦ ταῦτα θεράττων, μὴ πολλῆς τῆς βιωφελίας ἅπαντα διεξέρχεται· ὁ δὲ ἀναγκαζόμενος, μὴ τῷ πλήθει ταῖς ἀπαιτήσεσι γνώμας, τοῦτο ποιεῖ, ἢ τοσαύτην ἔχει τὴν ἄνεσιν ὑπὲρ τῆς αὐτουργίας ἀφεῖναι, ὅσα θεράττεται δὲ δορυφόρως διὰ σὲ ἀναπαύσεσι καὶ ταῖς αὐτῇ κρίσεσι μαχόμενος. ἀλλὰ πάσας μὲ οὐκ αὖ δυναμένη καταλέγειν ταῖς ὑπὲρ τῶν πλησίον φορτίδας. ἢ γὰρ ἢ ὅταν αὖ- χ. λοιπὸν
ταῖς εἰσεράφεσθαι" δεῖ, ἢ τὰ τυχόντα πρέχοντι θεράγματα τῷ ταύτην πεπιστευμένῳ τὴν οἰκονομίαν. ὃ δὲ τῶν κρίσεων μέρος μυρίας μὲ ἔχει ταῖς ἐπαρθίας, πολλῷ δὲ τὸν ἀγορλίδην, δὲ δυσκολίας τοσαύτας, ὅσας οὐδὲ ὁ τοῖς ἔξωθεν δικάζειν καθημένοι φέρουσι. καὶ γὰρ βύρσῃ αὖθ' ὃ δίκαιον, ἔργον· καὶ βυρσίτα μὴ διαφθείραι, χαλεπόν. οὐκ ἀγορλία δὲ μόνον καὶ δυσκολία, ἀλλὰ δὲ κίνδυνος θεόσεσι ἢ μικρός. ἤδη γὰρ τινες τὰ ἀθυσέρητον θεράγματα ἐμπεσόντες, ὑπὲρ θεφασίας οὐκ ἔτυχον, ἐσαναγκῆς θεὶ τὰ πίστη. πολλοὶ γὰρ τὰ ἠδικημένων ἠχ ἧττον τὰ ἠδικηκότων τοῦ μὴ βοηθοῦντας μισοῦσι· καὶ ὅτε θεράγματων διαφθορὰν, οὔτε χαρᾶν χαλεπότητα, οὔτε ἱερατικῆς δυναστείας μίζεσι, οὔτε ἄλλο τοιοῦτον οὐδὲν" ἀναλογί- χ. λογίζεσθαι
ζεσθαι βούλονται, ἀλλ' εἰσὶν ἀσύγγνωστοι δικασταὶ, μίαν ἀπολογίαν εἰδότες, τὴν τῶν στυ-

ἐχόντων

εχθραι αὐλοὶ κακῶν ἀπαλλαγαί. ὁ γὰρ μὴ δυνάμενος ταύτην ἀφελεῖν, καὶ μυρίας λέγῃ τοιαύτας φάσεις, οὐδέποτε τὴν κατάγνωσιν φεύξεται τὴν πρὸς ἐκείνον. ὅπερ οὖν προσασίας ἐμνήσθην, φέρε σοι καὶ ἑτέραν μέμψιν ἀπαλύνω τοιαύτην. Εἰ γὰρ μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μᾶλλον τῶν ἀγαθῶν ἔσπευδε τὰ οἰκεῖα ὁ τὴν ὑπόσχεσιν ἔχων, πρόσχημα ἂν εὕροι ἀμύθητα. Οὐδὲ γὰρ ἀρμοστοῦντες μόνοι, ἀλλὰ καὶ ὑγιαίνοντες ὑπόσχεσιν βουλῆς, οὐ τὴν βλαβερὰν αὐτοῖς ὑπὲρ τοῦ πρέποντος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀναγκαιότερα μᾶλλον. Εἰ δέ ποτε συμβαίη καὶ τὴν πλεισταπάτητον καὶ δυνατωτέραν, χρείας κατεπειγούσης, εἰς δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας κέρδος, ζωγρεῖν ἐθέλειν, βύσσος σὺν βύσσῳ ἁρπαγῆς καὶ κλοπείας προσκέκλαυται δόξαν. καὶ τί λέγω προσασίας καὶ ὑπόσχεσις; ἀπὸ γὰρ τῶν προσρήσεων μόνον τοσοῦτο φέρεσιν ἐγκλημάτων ἄχθος, ὡς καὶ βαρύνεσθαι καὶ καταπίπτειν ὑπὸ τῆς ἀθυμίας πολλάκις. ὅταν δὲ καὶ βλέμματος βύσσινος ὑπεύθυνος ἐγείρῃ. καὶ γὰρ ἀπλοῦς πρὸς αὐτὸν γοῦν βλέμμα βασανίζεται ἀκριβῶς καὶ πολλοί, καὶ μέζονι φωνῆς δεσπόζοντες ἢ ἀφῆσιν ὄψεως καὶ ποσότητα γέλωτος. τοῖς μὲν δικαί, φησι, δακρύοις ἐπιτέλεσε, καὶ φαιδρῷ τῷ προσώπῳ μεγάλη προσῆπται τῇ φωνῇ, ἐμοὶ δὲ ἐλαττον καὶ ὡς ἔτυχε." καὶ δι' πολλοῦ συγκαθημένων μὴ παντὸς οὖν φέρῃ τὸν ὀφθαλμὸν ἀγαλλιώμενος, ὕδωρ τὸ πρᾶγμα φασὶ καὶ πολλοί. τίς οὖν μὴ λίθου ἀμείνων ὤν, τοσούτοις αὖ ἀρκέσει κατηγόροις, ἢ πρὸς ὃ μηδ' ὅλως γραφῆναι πρὸς αὐτὸν, ἢ πρὸς ὃ [μὴ] ἀφυγεῖν μὴ τὸν γραφέα; δῆλον μὲν γὰρ μηδὲν ἔχειν κατηγόρους. Εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ἀπολύεσθαι γὰρ πρὸς ἐκείνων ἐγκλήματα· εἰ δὲ οὐδὲ τοῦτο οὗτος πόρος, ἀλλὰ τέρποιτό τινες ἴσως καὶ ἁπλοῦς αἰτιώμενοι, ἡμαίως πρὸς τὸν τῆς μέμψεως τούτων ἀθυμίᾳ ἴσασθαι. ὁ μὲν γὰρ δικαίως ἐγκαλούμενος, κἂν σύνεγκῃ τὸ ἐγκαλεῖσθαι ῥᾴδιος. ὅπερ γὰρ οὐκ ἔστι πικρότερός τις τοῦ ζωγράφου κατήγορος, ἀφ' οὗτος, ὅταν ἐκείνου τοῦ χαλεπωτάτου τὰ ἐκτὸς ἀλώσιμα, σοὶ ἔξωθεν ἡμερώτερος εὕροις ἂν βιβλίον φέρεσθαι. ὁ δὲ σοὶ ἐαυτῷ συνειδέναι πεποιηκὼς ἔχων, ὅταν ἐγκαλῇται μάτην, καὶ πρὸς ὀργὴν σκληρότερος τάχους, καὶ πρὸς ἀθυμίαν κατάπτωσιν ῥᾴδιος, δι' μὴ πρέπειν τύχῃ μεμψιμοιρικὰς καὶ τῶν πολλῶν φέρειν αἰτίας. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι συνηφασμένον εἰκῇ καὶ παλίκλοπον ὄμμα, μὴ ταραχθῆναι, καὶ πάλιν τι πρὸς τοιαύτην ἀλογίαν. τί δ' ἂν τις λέγοι ταῦτα λύπας, ἃς ἐπιφέρουσι, καὶ οἵας δι' ἡμᾶς τῆς ἐκκλησίας ἀπεκύησαν πληρώματος; Εἰδὼς μὲν οὖν μέγα λύπης ἴσασι τὸ δεινόν· καὶ γὰρ ὅλεθρος οὐ μακρός. δέος γάρ, μήποτε πίῃ τὸν δίοπτος καθαρθεὶς ἐκεῖνος, πάθῃ τοῦτο δὲ ὃ ἐπὶ τοῦ μακαρίου Παύλου λέγεται, Καὶ ἐπὶ τῆς ἀδιοπτείας λύπης καταπεσῇ. πλείσης οὖν καὶ ταύτης δεῖ τῆς ἀκριβείας, ὥστε μὴ τοῦ τῆς ὠφελείας ἐπιδόντα μείζονος αὐτοῦ ἡμᾶς ἀπολέσαι ζημίας ἀφορμὴν. ὃν γὰρ δὴ ἀμύητη μὴ τοῦ παντὸς τούτου θεσπεσίου ἐκφύσεως, κτῆσις τῆς ἐφ' ἑκάστῳ τούτων ὀργῆς ὁ μὴ καλῶς ὃ πάθημα τιμωρίας ἀξίας. πόσας οὖν χρὴ τοσαῦτας τιμωρίας, ὅταν μὴ μόνον ἐπ' ἐκείνῳ ἕτερος ἐπλημμέλησεν, ἀπαιτῆται λόγον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' τῆς ἑτέρας ἀμαρτημάτων εἰς ἕκαστον ἑαυτὸν δίκας ὀφλήσῃ; Εἰ γὰρ τῶν οἰκείων πλημμελημάτων εὐθύνας ἐπισχόντας φεύξεσθαι, ὡς οὐ δυνησόμενοι ὃ πῦρ ἐκφυγεῖν ἐκεῖνο, πῶς χρὴ πεῖσθαι τοσούτων ἐπ' ἀπολογίαν μέλλοντα; ὅτι γὰρ τοῦτο ἔστιν ἀληθές, ἄκουσον τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος, μᾶλλον δὲ οὐκ ἐκείνου, ἀλλὰ τοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος Χριστοῦ· Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε, "ὅτι αὐτοὶ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες. ἆρα μακρὰν ἐστὶν ὁ τῆς ἀπειλῆς φόβος; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ἀλλὰ καὶ σοῦ σφόδρα ἀπιθοῦς καὶ σκληροῦ ἐκφανέντος τοῦτο πεῖσαι, ὡς οὔτε "ἀπειλὴ, οὔτε "φιλοδοξία ἀλόντες, ὑπὲρ ἑαυτῶν διδόντες μόνον, καὶ εἰς τὸ τοῦ πράγματος ὄγκον ἀποβλέψαντες, πάντων "ἐφύγομεν τὸν φυγόν.

Ch. μίμψεων ἀπαλύω πρόφασιν.
Ch. ἀγαπητόν.
Ch. ἐπιτιμῶντα.
Ch. ἐπὶ
Ch. ἀπολύεσθαι
Ch. ἢ τὸ ψυχὴ μεμψιμοιρικὰς
Ch. αἰτίας.
Ch. ἐπεκύησαν
Ch. μείζονα
Ch. ἐκφυγεῖν
Ch. αἰνεῖσθε
Ch. πείθεσθε
Ch. ξίας
Ch. φιλοδοξίᾳ

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ. Λογ. Δ.

ΒΑΣ. Αῦτα ὁ Βασίλειος ἀκούσας, καὶ μικρὸν ὑπισχνεῖται· ΑΛΛ' Εἰ μὲν αὐτὸς ἐσωφρόνησας, φησι, ταύτην κτήσασθαι τὴν ἀρχιερωσύνην, εἶχες ἃ σοι λέγειν ὁ φόβος. Ⓦ Νῦν δὲ ὁμολογήσαντα ὑπεύθυνον εἶναι τοῖς τῆς πραγματος δικασταῖς ἀκοῦσαι, οὐκ ἔστι μὴ ὃ πρὸ βημάτων, ἀλλ' οἷς δὲ σφάλληται, καταφεύγειν εἰς ἀπιστίαν. προσλαβεῖν γὰρ αὖθις ἑαυτῷ ταύτην ἀφείλετο τὴν ἀπλοϊκὴν τοῦ προσώπου καὶ ἁπλῆν τὴν διάνοιαν, καὶ οὐκέτι δὲ δύναται λέγειν ὁ ἐκεῖνος καὶ ἐλεύθερος ὅτε τότε ἐλθών, ὅτε ἄκλινε τὸν μηρὸν, καὶ ἄκλαυ Ⓦ δεῦρο διέφθορα· ἐρεῖ γὰρ πρὸς αὐτὸν ὁ ταύτην αὐτῷ τότε δικάζων τὴν δίκην, καὶ τί δήποτε τοσαύτην σεαυτῷ ζωγραφεῖς ἀπιστίαν, καὶ οὐκ ἔχων ἀφ' ὧν ἔσχες ἐναντίων πρὸς ὃ μεταχείρισαι τὴν τέχνην ταύτην ἀνὰ μέρη τάττων, ἔπαυσας καὶ ἐπόλμησας μείζονα τῆς οἰκείας δυνάμεως ἀναδέξασθαι πράγματα; Ὡς ὑπερμεγεθῆ; τίς ὑπερβίαι ἑλκύσας ἀποπηδῶντα καὶ φεύγοντα; ἀλλὰ σύ γε τούτων οὐδὲν ἀκούσῃ ποτέ. " οὔτε αὐτὸς γὰρ ἔχοις * τοιοῦτόν τι σαυτῷ καταγνῶναι, καὶ πᾶσι δῆλος καταφανὴς, ὅτι οὔτε μέγα, οὔτε μικρὸν ὑπὲρ ταύτης ἐσπούδασας τῆς τιμῆς; ἀλλ' ἑτέρων χάριν ὃ κατόρθωμα. καὶ ὅπερ ἐκείνοις ὑπὲρ τοῖς ἀμυδροτέροις οὐκ ἀφίησιν ἔχειν συγγνώμην, τοῦτο σοὶ πολλῷ πλέον πρὸς ἀπολογίαν τέθεικεν.

Περὶ ταῦτα ἐγὼ κινήσας τὸν κεφαλαίου, καὶ μεταδιώξας ῥῆμα, ἐθαύμαζόν τι αὐτὸν τῆς ΧΡΥΣ. ἀπλότητος, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔλεγον· ΕΒΟΥΛΟΜΗΝ καὶ αὐτὸς ταῦτα οὕτως ἔχειν, ὡς ἔφης, ὦ πολλοῦ ἀγαθὲ τοῦ τι [σὺ,] οὐκ ἂν δίκαιος δυνηθεὶς τοῦτ', ὅπερ "ἔφυγον ἐγώ. Εἰ γὰρ καὶ μελέτην μοι προὔπιπτε κλῆσις ὡς ἔτυχε καὶ ἀπείρως " ὑπεμόγησάμην τῆς πρίμης τοῦ χειροτονίας, ἀλλ' ἐμοὶ πόσης πλησίας χαλεπώτερον ἦν αὐτὸ δὴ, πῶς δυνήσομαι πράγματα οὕτω μεγάλα, καὶ Ⓦ πῶς δυνατὰ οὕτω φαυλίσαι κακόν. πόθεν δῆτα ἔσχηκα πυκνόμυθον τὴν δόξαν σε ταύτην μὴ δικαίαν; ἵνα τοῖς ἀθλίοις καὶ παλαιπώροις (οὕτω γὰρ δεῖ καλεῖν σε οὐχ εὑρόντας καλῶς ταύτης προσῆναι τὰ προσήκοντα, καὶ μυριάκις εἰκότως προσῆκεν ἀπάγχεσθαι λέγοντας, ἢ ἀγνοοῦντας ἁμαρτεῖν) [ἵνα τούτοις] ἀναφυγὴν ἦν ὃ πῦρ ἐκεῖνο βάσιστον, καὶ ὃ σκότος ὃ ἐξωτερικὸν, καὶ Ⓦ σκώληξ Ⓦ ἀτελεύτητον, καὶ ὃ διηνεκὴς δεσμὸς, καὶ ὃ μὴ τοῦ " ἀποκριτοῦ " ἀπολαῦσαι. ἀλλὰ τί σοι πάθω; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. καὶ, εἰ βούλει γε, ἀπὸ τῆς βασιλείας πρῶτον, ἣν οὐ τοσοῦτος, ὅσος τῆς
a. Bas. ἱερωσύνης ὁ Θεὸς λόγος, παρέξω σοι τούτων, ὧν εἶπον, τὸ πίστιν. ὁ Σαοὺλ ἐκεῖνος, ὁ τοῦ "Κεὶς υἱὸς, οὐκ αὐτὸς ἐσπουδάσας ἐλθεῖν βασιλεὺς, ἀλλ' ἀπολλὺς μὲν ὅτε τὸν τοῦ "ὄνου ζητήσων, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐρωτήσων Ⓦ προφήτην ἦλθεν· ὁ δ' αὖτε τῆς βασιλείας ἀπελθὼν, καὶ οὐδ' οὕτως ἐπιδραμὼν, καίπερ παρὰ ἀνδρὸς ἀκόλουθον προφήτου, ἀλλὰ [καὶ] αὐτόθεν καὶ πρῶτον, λέγων· Τίς εἰμι ἐγὼ, καὶ τίς ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου; τί δῆτα, ὅτῳ κακῶς ἐχρήσατο τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθείσῃ τιμῇ, ἔχουσι αὐτὸν ἐξελέσθαι ταῦτα τὰ ῥήματα τῆς τοῦ βασιλεύσαντος αὐτοῦ ὀργῆς; οὐδαμῶς· καίτοι οὗτος λέγει πρὸς Ⓦ Σαμουὴλ ἐγκαλοῦντα αὐτῷ· μὴ γὰρ οὗτος ἐπόθησε τὴν βασιλείαν; μὴ γὰρ ἐπεπόθησε ταύτην τὴν δυναστείαν; τὸν τοῦ ἰδιωτοῦ ἐζήλουν βίον ζῆν, τὸν ἀπράγμονα καὶ ἡσύχιον· σὺ δέ μοι ὅτι τοῦτο εἶλκυσας τὸ ἀξίωμα. ὁ δὲ ἐκείνῃ ἐθέλων τῇ ταπεινότητι, εὐκόλως ἂν πάντα ἐξέκλινα τὰ " προσκρούματα. οὐ γὰρ δήπου τοῦ πολλοὶ θέλειν ὦσι καὶ ἀσύμφωνοι, ὅτι τοῦτο αὖ ἐξεπίμφθη τὸ ἔργον, οὐδ' ἂν ἐμοὶ τοι πρὸς τὸν Ἀμαληκίτας πόλεμοι ἐπεχείρησεν ὁ Θεός· μὴ ἐγκλεισθεὶς

χ. σου
χ. ἐστερημένῳ
χ. ἑαυτῷ
χ. ἀπιστίαν
χ. ἐδὲ
* αὖ
χ. ἔφυγον. νυνὶ δ' οἱ δ' μετ.
χ. ὑπεμόγησα
χ. ἐκκλίνω
χ. σκώληξ
χ. τελεύτητον.
χ. Κὶς

ελαθεὶς ᾖ, οὐκ ἂν ποτε ταύτην ἥμαρτον τὴν ἁμαρτίαν. ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀληθῆ· ὡς
χ. ἐκκλίνει ἀπολωλέναι· οὐκ ἀληθῆ ᾖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπερβάλλοντα τὴν Θεοῦ
τὴν ὀργήν. τίνι γὰρ ἴσον τὸν ἀξίαν ἡμαρτήκατε οὐκ εἰς τὸν τῶν ἁμαρτημάτων ἀπολε-
χ. -σθέντων χ. ἐκβάλλεσθε τῆς πίστεως τὸ μέγεθος, ἀλλ' εἰς μείζονος βελτιώσεως προκοπὴν
χ. προσῆκεν 5 χεῖρα τῇ πολλῇ σπουδῇ πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἀπευθύνειν. ὁ δὲ, ὅτῳ κρείττονος ἔτυχεν ἀξιώματος,
ὅσῳ τοῦτο ἁμαρτάνειν αὐτὸν ἐνόμιζεν ἀξίαν, τοσούτῳ πλείονα ἐποιεῖτο, καὶ ὅτε μὲν, ἢ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἀσφαλῆ
αἰτίαν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ἐπιδείξασθαι ἐσπούδαζεν· ὅπερ τοῖς ἀσεβέσι καὶ ῥᾳθύμως τὸν ἑ-
αυτῶν βίον λέγειν ἔθος ἀεί. ἀλλ' οὐχ ἡμᾶς οὕτω λεκτέον χρή, τοσοῦτον εἰς τὸν
αὐτὸν ἐκείνους ἁπάντων μανίαν, ἀλλὰ πόσῳ χρὴ σπουδάζειν τὰ πρὸ ἑαυτῶν εἰσφέ-
10 ρειν εἰς δικαίωσιν τὸν ἡμέτερον, καὶ εὔφημον καὶ γλωττῶν καὶ δικαίων ἔχθρ. τοῦτο γὰρ ὁ
χ. Ηλὶ "Ηλὶ (ἵνα τὸν βασιλείαν ἀφέντες, ὅτι τὸν ἱερωσύνην, ἐφ' ἧς ἡμῖν ὁ λόγος, ἐλθωμεν a. Bασ. δ. 18.
μεν) ἐσπούδασε κτήσασθαι τὸν ὄρχλον. τί οὖν αὐτὸν τοῦτο, ἰδίᾳ ἁμαρτεῖν, οὐκ ἐπι-
χ. ἐφ' κτᾶσθαι καὶ τί λέγω, κτήσασθαι; τοῦτο δὲ ἐκφυγεῖν μὲν οὖν, εἴπερ ἤθελε, δυνατὸν ἦν αὐτῷ δι' ἐ-
τὸν αἰσχύνην τοῦ νόμου. καὶ γὰρ ἦν τῆς Λευὶ φυλῆς, καὶ τὸν ὄρχλον ἦρε τοῦ ἡδέος
χ. ἐπεὶ 15 δώσοντες καταβαίνουσιν ἐν ᾧ δίκασθαι. ἀλλ' ὅμως καὶ ὑπὸ τῆς τῶν παίδων παῤῥησίας ἴδοις
χ. παῤῥησίας κεκλικὸς οὐ μικρόν. ἢ δεῖ αὐτὸς ὁ προφήτης τῶν Ιουδαίων ἱερεὺς, ὅτε τοσαῦ-
χ. ᾗ τα διήρθη ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ, ὅπως οὐκ ἔμενε μόνος ἐπὶ τοσούτῳ πλήθους ἔτη μανίας; Εξοδ. λζ. ι.
χ. μὴ οὐ μικρὸν ἦλθεν ἀπολέσθαι, εἰ μὴ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ προστασίᾳ ἔλυσε τὸν Θεοῦ τὴν
χ. -σίαν ὀργήν; ὅπως ᾗ Μωϋσέως ἐμνήσθημεν, κελεύει ἐκ τῶν ἐκείνου συμβεβηκότων διδάσκειν τὸν λό-
γον τὸν ἀληθῆ. 20 ἄνδρες γὰρ οὗτοι ὁ μακάριος Μωϋσῆς τοσοῦτον ἀπέχει τῆς τὴν προστα- Εξοδ. δ. 14.
χ. -απῄδευε σίαν κρίνασθαι τῶν Ιουδαίων, ὡς ᾗ ἀδελφὸν αὐτὸν προσηγορεύθη, ᾗ, Θεοῦ κελεύοντος, ἀνδρὸς Αρ. ιδ. 18.
ὅτι βασιλέως, ὡς ᾗ πρόξενον ἐποιήσατο. ᾗ οὐ τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ἡμῶν
μένος ὅτι τῆς ἀρχῆς, ὑπὲρ τοῦ τούτου ἀπαλλαγῆναι ἡδέως ἂν ἀπέθανεν. Ἀπίκτιτον Αρ. ιθ. ιδ.
γὰρ μέ, φησὶν, εἰ οὕτω μοι μέλλεις ποιεῖν. τί οὖν; ὅτε ἤμην ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ἴσχυσαν αἱ
χ. αὐτῶν 25 χεῖρές" αὗται τοσοῦτόν με ἀπολαβέσθαι ὑπὸ αὐτοῦ, ὃ πεῖσαι Θεὸν δοῦναί
σοι γῆν μέλαν; ᾗ πόθεν ἄλλοθεν τῆς ἐπηλεμένης ἀπειρήφτο γῆς; οὐδαμόθεν ἄλλοθεν, ὡς ἅ-
χ. δαιμόνιος πάντες ἴσμεν, ἀλλ' ἢ ἐξ ἐκείνου τοῦ ἁμαρτήματος τοῦτου, δι' ὃ "ἦν μετὰ ὀκτὼ ἔτη ἐκ
χ. χρόνου τοῦ αὐτοῦ τοῖς ἐρχομένοις τυφλῶν· ἀλλὰ μὴν τοῦ πολλοὺς "ἄθλους ᾗ τοῦ παλαιστρικοῦ;
μὴν τοῦ πολλοὺς ἐκείνου τοὺς ἄθλους, ᾗ τοῦ πολέμους ᾗ τοῦ ἔθνη μὲν, ἔξω τῆς ἀπειθη-
30 σάσης, ὑπὸ δὲ τοσοῦτο ἐμείζονος· ᾗ τοῦ τῆς πολίτους ὑποτομίας κακοῦ, τοῦ τὸ λιμοῦ
χ. λιμοῦς οὐκ ἀπαλλαγῆναι ἀναγκῶν ὁρᾶς ὡς ᾗ τοῖς ἁρπάζουσι μόνον, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐκ τ' ἐτέρων ἀσυν-
χ. ἐπὶ Θεῷ δοῦς ὅτι τοῦτο ἱερουμένοις λείπεταί τις, ᾧ οἷς ἂν πλαίσωσι, ἀπολογία. ὅτῳ γὰρ "ᾧ τοῦ Θεοῦ
χ. τέτυκε χλευασθῶσι προδιατεθέμενοι πολλάκις, τοσαῦτον ἔδωκεν δίκαιον, καὶ οὐδὲν ἴσχυσεν ἐξε-
λέσθαι τὸν κακὸν" τοῦτον, οὔτε Ααρὼν, οὔτε "Ηλὶ, οὔτε μακάριον ἐκεῖνον ἄνδρα,
χ. Ηλεὶ 35 [ἄγιον,] προφήτην, δικαίων, πρᾶον μάλιστα πάντων τῶν ὅτι τῆς γῆς, Αρ. ιβ. γ.
ὡς φίλον λελουμένα τοῦ Θεοῦ, ἡλίῳ γε ἡμῖν τοῖς σωθεῖσιν ἀποδίοισι τὴν ἀρετὴν τὴν ἐ- Εξοδ. λγ. ιδ.
κείνου δυτικήν) πρὸς ἀπολογίαν ἀρκέσαι. ὃ μὲν γὰρ τοιοῦτος ἐσπούδακέν τῆς ἀρχῆς· ᾗ μάλιστα ὅτε πολλοὶ τούτων τῶν χλευασμῶν οὐκ ἀπὸ τῆς θείας γί-
γνονται χλεύης, ἀλλὰ ᾗ ἀπὸ τῆς τῶν αἱρέσεων σπουδῆς. ᾧ Ιούδαν ὁ Θεὸς ἐξελέξα-
40 το, ᾗ ὡς τὸ ἅγιον ἐκεῖνον καὶ τίλεξε χαρᾶν, ᾗ τὸν ἀποστολικὸν ἀξίαν μὲν τῶν λοιπῶν οὐκ ἐλά- Ιωαν. ιζ. ε.
ττω· ἐδυνήθη δέ τι ᾗ τῶν ἄλλων πλέον αὐτοῦ, τὸν τῶν χρημάτων οἰκονομίαν. τί οὖν; ὅτῳ τὸ-
χ. ἀπεχθέσ. τοις ἀμφοτέροις σοφισταῖς" ἐχρήσατο, ᾗ ὃ ὑπισχνεῖτο κηρύττειν, προσούδωκε, ᾗ ἃ κελεύ-
σοιεν ἐκείνοις ἐκλείπειν, ταῦτα ἀπώλεσε κακῶς, ἐκφυγὼν τὸν ἡμερίδα; ὅτῳ αὐτὸ μὲν οὖν
τοῦτο ᾗ χαλεπωτέρου ἑαυτῷ τὸν δίκαιον ἐπέργασεν. ᾗ μάλα γε εἰκότως. οὐ γὰρ εἷς

τῷ Θεῷ προσκρούειν δεῖ καταισχύνεσθαι τὰς παρὰ Θεοῦ διδομένας τιμάς, ἀλλ' εἰς τὸ μᾶλλον αἰρέσκειν αὐτῷ. ὁ γὰρ, ὅπερ πλέον τέθνηται, δεῖ τοῦτο αἰτεῖσθαι" ἀποφυτεῦσαι, φησὶν, οὐ οἱ μὴ κηλίζεσθαι δίκη· προσκλίσεσι ποικίλαις, ὥσπερ δὴ εἴ τις τὴν ἀπίστων Ἰουδαίων ἀκούσας τοῦ Κυρίου λέγοντος, ὅτι Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· [καὶ ὅτι εἰ μὴ τὰ σημεῖα ἐποίουν ἃ μηδεὶς ἄλλος ἐποίησεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον·] ἐγκαλοίη ᾧ σωτὴρ καὶ ὑπεργάτης, λέγων· τί γὰρ ἦρχου καὶ ἐλάλεις, τί δὲ ἐποίεις σημεῖα, ἵνα μείζονος ἡμᾶς κηλῖδος; ἀλλὰ μανίας τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ τῆς ἐσχάτης προσπλοκῆς. ὁ γὰρ ἰατρὸς οὐχ ἵνα σε κατακρίνῃ, ἦλθεν, ἀλλὰ μᾶλλον θεραπεύσων, οὐχ ἵνα σε νοσοῦντα ἀφίδῃ, ἀλλ' ἵνα σε ἀπαλλάξῃ τῆς νόσου· τέλεον σὺ δὲ σαυτὸν ἐκὼν ἀπεῖρησας τῆς σῆς χάριτος· δέχου τοίνυν χαλεπῶς τέρατα τῶν σημείων. ὥσπερ γὰρ εἰ εἶδες τὸν θεραπευθέντα, καὶ τὸν προτέρως δὲ ἀπηλλαγμένον κακοῦ· οὕτως ὅπερ προσκόμματος ἰδὼν ἔφυγες, οὐκ ἐπὶ ἀπονίψασθαι ταῦτα δυνηθείς· μὴ δυνάμενος δέ, καὶ τούτων δώσεις τῶν σημείων, καὶ δικαίως· ὧν αὐτὸς μεταμαθὼν τὸ ἀσυνέτως ἐποίησας, τότε μέγας ὃ σὺν. δεῖ" παῦσαι οὖν ἴσως περὶ τοῦ σημηνῶμαι προσκόμματος τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ταῖς τιμαῖς τῶν βασάνων ἐκπορνεύωμεν, ἀλλὰ πολλῷ σφοδρότερον ὕστερον. ὁ γὰρ μηδὲ τῶν παθῶν εὖ ἠμυόμενος ἀγαθὸς, πῶς πρότερον δίκαιος αὖ εἶη κολάζεσθαι. ἐπεὶ οὖν ἀθετεῖς [ἡμῖν] αὐτὴν ἡ ἀπολογία δέδεικται, καὶ οὐ μέτον οὐ σώζω σὸν εἰς αὐτὸν καταφθείρεσθαι, ἀλλὰ καὶ προδίδωσι πλέον· ἑτέρωθι πρεσβεύσω ἀσφάλειαν.

ΒΑΣ. ΠΟΙΑΝ δὴ ταύτην, ὁ Βασίλειος ἔφη; ὡς ἔγωγε σοὶ τὸ ἐμαυτῷ δυνάμενον εἰ νεῦν· οὕτω με ἔμφοβον τε ἔθηκας τοῖς ῥήμασι καὶ τέθηπας τούτοις.

ΧΡΥΣ. ΜΗ, δέομαι (ἔφην) τε καὶ ἀντιβολῶ, μὴ τοσοῦτον καταβάλῃς σαυτόν. ἔστι γάρ, ὅστις ἀσφάλειαν τοῖς μὲν ἀθετήσασιν ἡμῖν, τὸ μηδέποτε ἐμπεσεῖν ὑμῖν ἢ τοῖς ἰαχυροῖς, ὃ τῆς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας εἰς ἕτερον μὲν αἰρετῶς" μηδεὶ μὲν τιμὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἀλλ' ἢ εἰς ὃ μηδὲν ἀνάξιον προσθεῖναι τῆς δωρεᾶς ταύτης καὶ τοῦ δεδωκότος αὐτὴν Θεοῦ. μεγάλης μὲν γὰρ δεῖ κολάσεως ἄξιοι, ἃ μετὰ τὸ δι' οἰκίας σωθῆναι ταύτης ὑπετυχθῆτε τῆς ἀρχῆς, ἢ δεῖ ῥαθυμίᾳ, ἢ δεῖ πανηγύρεσι, ἢ καὶ δι' ἀπιρίαν κακῶν κεχρημένοι τῷ προσήμασι. καὶ μὴν δεῖ τοῦτο τοῖς οὐκ ἐσωθεῖσι καταλείπεσθαι ὡς συγγνώμην, ἀλλὰ καὶ οὗτοι πάσης ἀπολογίας ἐστέρηνται. δεῖ γὰρ, οἶμαι, καὶ μυρίοι κελεύσωσι καὶ κατεπαναγκάζωσι, μὴ προσκόπτειν· ἀλλὰ προτίθεσθαι τὴν ἑαυτῶν βασανίσαντα ψυχὴν, καὶ πάντα διερευνησάμενον ἀκριβῶς, οὕτως ἐλθεῖν τοῖς βιαζομένοις. καὶ γὰρ οἰκίαν μὲν οἰκοδομήσασθαι οὐδεὶς ἂν ἐπιχειρήσειε πολυτελῆ, πρὶν ἢ ὅταν οἰκοδομικὸν, οὐδὲ σωμάτων ἅψασθαι τινος ἰατρὸν, πρὶν ἢ ὅταν ἐπιστήμονα ἑαυτὸν ἀποδείξῃ· οὐδὲ ἰατρεύειν ὀφθαλμοὺς, πρὶν ἢ ὅταν ἐπιστήμονα ἑαυτὸν ἀποδείξῃ· καὶ οὐκ ἐρυθριάσει τὸν ἀγροικον· ψυχῶν δὲ ἐπιμέλειαν μέλλων ἐγχειρίζεσθαι τοσαύτην, οὐκ ἐξετάσει προτέρως ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ ἀπόντων ἀπαιτήσαντος ἢ, δίκην τὴν ἀκριβείας, ὅπερ ὁ ἀγνοῶν κολάζει, καὶ ὁ ἀγνοῶν βιάζεται, καὶ ἵνα μὴ προσκρούσῃ τῷ ἀγνοίᾳ; καὶ πῶς οὐκ εἰς προσκοπὴν ἑαυτὸν μετ' ἐκείνων ἐμβαλεῖ κακὴν; ἐξὸν γὰρ αὐτῷ σώζεσθαι, καθ' ἑαυτὸν, νῦν * ἕτερους προσαπόλλυσι μεθ' ἑαυτοῦ. πόθεν γὰρ ὅστις ἐλπίσας σωτηρίαν; πόθεν συγγνώμης τυχεῖν; πίστεις ἡμᾶς ἀξιωτέον τοῦτο; τοὺς βιαζομένους νῦν ἴσως καὶ πρὸς ἀναγκῶν ἕλκοντες; αὐθις δὲ τούτους πίστεις κατ' ἐκείνου δέξασθαι καὶ κατ' ἐμοῦ; καὶ γὰρ καὶ αὐθις προσδέονται ἑτέρων, ἵνα δέξωνται τὸ πῦρ. ὅπερ δέ σε οὐ διαπτοοῦμαι ταῦτα λέγων νῦν, ἀλλ' ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα ἀληθείας, ἄκουσον τί τῷ μαθητῇ φησιν ὁ μακάριος Παῦλος, Τιμοθέῳ τῷ γνησίῳ τέκνῳ καὶ ἀγαπητῷ. Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. εἶδες ἔσω; σὺν μέλλοντας ἡμᾶς ὑπὲρ τούτου" προδήλου, οὐ μεμψίμοιρος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμερίας, τὰ ἡμέτερα ἀπηλλάξαμεν μέρος. ὥσπερ γὰρ τοῖς αἱρεθῆσι οὐκ αὐτάρκης πρὸς ἀπολογίαν, ὃ λέγω, οὐκ αὐτόκλητος ἦλθον, οὐδὲ προθύμως" οὐκ ἀπέφυγον· οὕτως οὐδὲ σὺν

προστιθεῖς

ἀλλ. ἐξεγεγ. γεῖν, καὶ ἐστέρημαι.

χλεστοτοῦτ ὠφελῆσαι τ δυνατὸν, εἰ λέγοιεν ⓜ χλροτονηθέντα ἀγνοῶ. ἀλλὰ δῆλον τοῦτο
ἦν μᾶλλον ὃ ἔγκλημα ἦν, ὅτι οὐ πιθανόν, πρόφασιν· ἡ δὲ δοκοῦσα εἶ) ἀπολογία αὔξει τ
κατηγορίαν. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ἀνθρώπους μὲν φρίαλ βουλομένους ἡ ἱερεῖς ὑπο-
δέχεσθαι, ὧν τῆς προθύμου ἐγγυητὰς ἀπαιτῆσι, ἡ γλῶτταν τιν ἡμῶν πάν-
5 των μηδένα δεδοῦσι, δηλα δὴ χρόνου πολλοῦ προσδοκιμασίαν αὐτῆ· εἰς ἣν τοσαύτην λει-
χ. λειτουργεῖν τ τουργίαν μέλλοντας ἴσως ἐπεφέρειν, ἁπλοῦς δ ὡς ἔτυχεν, αὐτῷ μόνῳ δόξῃ, προσ χάριν, ἢ
προς ἀπέχθειαν ἑτέρων μαρτυρήσαν ἐγκρίνειν, μηδεμίαν ποιησαμένους ἑτέραν ἐξέτασιν; τίς οὖν
χ. ἐξαιρήσει ἡμᾶς ἐξαιτήσεται τὰ τῆς ὀφειλόντων προσῆκον, ἡ αὐτῶν προσκαλῶν διοιθήσει; ὁρᾷ μὲν
δῆλα δὴ ⓜ χλροτονῆ μέλλοντα, πολλῷ πλείονα τούτου ἡ χλ-
ιο. ἐπιτιμίων, ροτονούμενον. εἰ γὰρ ἡ κρίσεως ἐχλ τῆς καθόλου τοῦ ἐλομβρους, ἐν οἷς ἂν ἁμάρτῃ, ἀλλ'
χ. δίδωσι ὅμως οὐδὲ αὐτὸς ἀπόλλαξιν τῆς τιμωρίας, δηλα δὴ μείζονα δώσει· μόνον εἰ μὴ ἅπαξ
ἅπα ἀναθεματίζειν αἰτίαν προβὰ φανεῖ αὐτοῖς βούλεσθαι ἐπιτρέψαι ⓜ ἐλομβροι. εἰ γὰρ ἐν
τούτῳ φιλοτιμοῖτο, ἡ ⓜ ἀναξίων εἰδότες, δηλονότι προφάσει αὐτοὶ πρόφασιν, ἵνα ἴσως τὰ
χ. τῶν ἐκ ἐπιτιμίων τῶν χλροτονιῶν. πάλαι δὲ μείζονα" τοῖς ⓜ οὐκ ἐπιτιμίοις καταιτήσουσι. ὁ γὰρ τ
15 ἐξουσίαν προβαλόμενον τῷ βουλομένῳ δῆλον φιλονεικεῖν τὴν ἐκκλησίαν, οὗτοι αἰ εἰσὶ τῶν ἐκ-
χ. ἐπ κείνου τολμησάντων αἴτιος. εἰ δὲ τούτων μὲν οὐδενὶ ἡμῶν ἐπιβάσιμος, ἀπὸ δὲ τῆς τῶν
χ. πν πολλῶν ἐπιλήψεως ἀπατᾶσθαι λέγοι· ἀπειρότερος μὲν οὐδεὶς οὕτω" μᾶλλον, ὀλίγῳ δὲ ἐλάττ-
ονα τῷ χλροτονήσοντος δίδωσι δίκην. τί δήποτε; ὅτι οὐδὲ μὰ ἐλομβρους εἰκὸς ἐπὶ τοῦ δόξης
ψευδοῦς ἀπατηθῆναι, ὅτι μὴ ἐλθεῖν· ὁ δὲ αἱρεθεὶς ὑπ' ἐπ ἀρ δύναμιν λέγω, ὅπως ἀγνοῶν ἐμαυτ",
20 καθάπερ αὐτὸ ἕτεροι. ὡς δὲ βαρύτερον μέλλοντα κολάζεσθαι τ πραγματευτὴν, ὅτους ἀκριβέστε-
ροι αὐτῶν χρὴ ποιεῖσθαι τ ἑαυτῶν δοκιμασίαν, κἂν ἀγνοοῦντες ἕλκωσιν ἑκόντας, προσίοντα διδάσκειν
ἀκριβῶς ἅπαντας αἰτίας, δι' ὧν ἀπατηθέντες παύσει, ἡ μὰ ἄξιον ἑαυτ τῆς δοκιμασίας ἀποδείξας,
ἐκφεύξε) τοσούτων προσγραμμ" ἔγκλημ. ὁρᾷ τὴν δὲ ἐκ γραπίας ἡ ἐμπορίας ἡ γεωργίας, ἡ τ
ἄλλων τῶν βιωτικῶν βουλῆς προσκειμένης, οὔτε ὁ γεωργὸς ἕλοιτ' ἂν πλοῦ, οὔτε ὁ γραπεύτης
χ. ἀπολλῦ 25 γεωργεῖν, οὔτε ὁ κυβερνήτης γραπτεύεσθαι, κατὰ μυρίους τις" ἀπολλύων θαπάτους; "ἢ δῆλον,
χ. ἔρα ἐκ δῆλον ὅτι ⓜ ἐκ τῆς ἀπειρίας προφορώμενοι κίνδυνον ἔκασος; εἶτα, ὅπου μὲν ἡ ζημία προσὶ μι-
χ. οἴξουσιν κρὰ, τοσαύτη χρησόμεθα προνοίᾳ, ἡ οὐκ ἂν" εἰξόμεθ τῇ τῶν βιαζομένων ἀνάγκῃ· ὅπου
δὲ ἡ κόλασις αἰώνιος τοῖς οὐκ εἰδόσι μεταχειρίζειν ἱερωσύνῃ, ἁπλοῦς ἡ ὡς ἔτυχε τοσοῦτον
χ. ἀναλῦσαι. "ἀναδεξόμεθα κίνδυνον, τὴν ἑτέρων προσαλλόμενοι βίαν; ἀλλ' οὐκ ἀνέξεται ταῦτα ὁ τότε
30 κρίσεων ἡμῶν. ἔδυ μὲν ἡ πολλῷ πλείω τῶν ζρκινῶν προσὶ τὰ πνευματικὰ τὴν ἀσφάλει-
χ. διαδίκυ- αν" διαδίξασθαι· πῶν ἡ οὐκ ἴσμεν θυσιαστόμεθα πρὸ ἐχθρῶν. εἰπὲ γάρ μοι, εἰ ἴσα τοῖς
δυσαντες αἱδρα εἶ) τεκτονικὴν, οὐκ ὄντα τεκτονικὸν, προσὶς τ ἐργασίαν καλοῦμεν," αὐτὸς ἡ
ἐποιτο, εἶτα ἀφαμάρυος τῆς προσὶ τὴν οἰκοδομὴν πρεσκευασμένης ὕλης, ἀφαίζοι μὲν ξύ-
λα, ἀφαίζοι δὲ λίθους, ἐργαζοιτο ἡ τὴν οἰκίαν αὐτὸς, ὡς εὐθέως καταπεσοῦσαν, ἆρα ἀρκέ-
35 σει προσὶς ἀπολογίαν αὐτῷ, ὃ πρὸ ἑτέρων ἰδαναγκάσθαι, ἡ μὴ αὐτεπάγγελτοι ἦκεν; οὐδα-
μῶς· ἡ μάλα γε εἰκότως ἡ δικαίως. ἐγὼ γὰρ, ὃ ἑτέρων καλεσάντων, ἀποπηδᾷν.
Εἶτα τῷ μὲν ξύλα ἀφαίζοιτ ἡ λίθους, οὐδεμία ἔσται καταφυγὴ προσὶ ὃ μὴ δοῦναι δί-
κην· ὁ δὲ τὰς ψυχὰς ἀπολλὺς, ἡ οἰκοδομῶν ἀμελῶς, τίνι ἑτέρῳ δυνάμενον ἀποχρῆν αὐτῷ
*μὴ προσὶς ὃ *δικαφυγεῖν οἴεται; ἡ πῶς οὐ λίαν ὕβρεις; οὕτω γὰρ προσίθημι, ὅτι ⓜ μὴ βουλό-
40 μενον οὐδεὶς δυνάμενον ἀναγκάσαι δυνήσε). ἀλλ' ἴσως μυρίαν αὐτὸν ἐπομένην βίαν, ἡ μη-
*μὰ χανὰς πολὺ δύπτειν, ὥστε *ἐμπεσεῖν. τοῦτο οὖν αὐτὸν ἀξαιρήσε) τῆς χλροτονίας; μὴ, πα-
ρακελῶ, μὴ ὅλῃ τοσοῦτον ἀπατᾶσθω ἑαυτούς· μηδὲ ἐπικρυπτώμεθα ἀγνοῶν τὰ καὶ
τοῖς ἄλλοις παροῦσι φανερά. ἡ γὰρ δήπου ἡ ὅτι τῶν βιθίων αὐτὴ τῆς ἀγνοίας ἡ προσ-
ποίησις ἡμᾶς ὠφελῆσαι δυνήσε). οὐκ ἐπαυδάσας αὐτὸς τοῦτον δίξασθαι τὸν ἀρχιλῃ,

ἀλθεῖναι

ἀλθάνειν σπουδῆς; " εὖ γε καλῶς. ἐχρῆν οὖν μὴ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως, καὶ ἑτέρων καλλιόντων, ἀπαπηδᾶν. ἢ ὅτι μὲν οὐδὲν σκάλλει, ἀθλητὴς σὺ γε οὐκ ἐπίστασο· " ὅπῃ γὰρ εὑρέθησαν οἱ δύοντες τὴν πηλὸν, γίγνονται ἀξιάφητοι ἰσχυρές· πῶλος ὢν τὰ καὶ " λῆρος, ἐν τῆς ἐχάτης ἄξια τιμωρίας. διὸ γὰρ τοῦτο ὁ Κύριος παραινῶν μὴ προτίθεσθαι " βάλλεσθαι ἡμέλιον βουλόμενοι πύργον οἰκοδομῆσαι, φησὶν " τὴν οἰκίαν " ἀναλογίσασθαι δύναμιν, ἵνα μὴ δῶμεν τοῖς πρώτοις μωρίας ἀφορμὰς χλευασίας τῆς εἰς αὐτόν. ἀλλ' ὅπῃ μὲν μέλει τοῖς γέλωτος ἡ ζημία· ἐνταῦθα γὰρ ἡ κόλασις πῦρ ἄσβεστον, ἐν σκώληξ ἀτελεύτητος, ἐν βρυγμὸς ὀδόντων, ἐν σκότος ἐξώτερον, ἐν ὃ διηνεκῶς θλῖψαι, ἐν ὃ ἀγχόνη μὴ τοῦ ἐντεῦθεν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐβάλοισιν ἰδεῖν ἐν καταγελῶντες ἡμῶν. ἢ γὰρ ἂν ἐπαύσαντο μεμφόμενοι ἐν οὐκ ἐβάλοντα ἀπολέσθαι μάτην. οὐκ ἔστιν ἡμῖν " ὑπὲρ οἰκοδομίας πύργου ἢ κώμης, οὐδὲ βοσκῆς ἐν προβάτων, οὐδὲ ἄλλου τοιούτου ἡ σκέψις [ἡ] προκειμένη ἡμῖν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ. ἢ γὰρ σκληρία τοῦ Χριστοῦ, ἢ ἐν μακρίων Παῦλον, σῶμά ἐστι τοῦ Χριστοῦ· καὶ ἵνα ἐν τοῦτο " παραμυθήσωμαι, εἰς εὐεξίαν αὐτὸ παλαίων καὶ κάλλος ἀμήχανον ἀσκεῖν, πάντα χοῦν ἀφίσκοντα ποιοῦντα, μὴ που ἁπλῶς, ἢ ῥυτὶς, ἢ τις ἄλλος μῶμος τοιοῦτος τὴν ὄψιν ἢ καὶ τὴν εὐρέπειαν λυμαίνηται ἐκείνου· καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ τῆς ὑπερευθυμίας αὐτῷ κεφαλῆς τῆς ἀγωνιστοῦ καὶ μακρίας ἄξιον αὐτὸ καλὰ δύναμιν τὴν ἀνδρεπίαν ἀποφαίνειν; εἰ γὰρ τοῖς ἀφ' τὴν ἀθλητικὴν εὐεξίαν ἐπαυδιάκοσι, καὶ ἰατρῶν χρεία, καὶ παιδοτρίβου, καὶ ἀλείπτης ἀκριβοῦντος, καὶ ἀσκήσεως συνεχοῦς, καὶ μυείας ἀδιατρήτου ἐπίσης (καὶ γὰρ καὶ ὁ τυχὼν ἐν αὐλῆς προφθὰν πάντα αἰτήσεται καὶ κατίσαλεν) ἐν ὃ σῶμα διεκπρύσαι τοῦτο λαβόντες, ὃ τὴν ἄθλησιν οὐ πρὸς σώματα, ἀλλὰ πρὸς ἀοράτους δυνάμεις ἔχει, πῶς οὐδὲ δυνήσονται φυλάξαι ἀκέραιον ἡ ὑγιᾶ, μὴ πολὺ τὴν " ἀνδρεπίνην ὑπερβαίνοντες ἀρετὴν, ἢ " πᾶσαν ψυχῆς περίσφιγξι βλαβάμβοι διεκπίπτω; ἢ ἀγνοῆς, ὅτι ἡ πλείοσι τῆς ἡμετέρας ἐφυὰς ἐν ἴσους ἡ βλαβερλαῖς ὕστο ὑποκείται ὃ σῶμα, ἡ διὰ τοῦ αὐτὸ * φθείρεται, ἡ " ἀρλαίτιεσι ὑγιαίνει; ἡ τοῖς μὲν ἐσθίουσι διεκπρύσει τὰ σώματα, ἡ φαρμάκων " ἀξιόρητα ποικιλίαι, καὶ ὀργάνων ἀμφίφορεσι κατασκευαί, ἡ ἐφαὶ τοῖς νοσοῦσι καταλλήλοι· καὶ φύσις ἡ αἴρων πολλάκις ἤρκεσε μόνη πρὸς τὴν τῦ " κάμνοντος ὑγίειαν. ἔστι ἡ ὅπου ἡ ὕπνος προσαπωσῶ " εἰς καιρὸν, πάντος πόνου ἀπάλλαξε ἐν ἰᾶσθαι. ἐνταῦθα ἡ οὐδὲν τούτων ἐβλαπτόσαι ἔστι· ἀλλὰ μία τις μὴ τὰ ἔργα δίδοται μηχανὴ ἡ διεκπίας οὐδὲ, ἢ ἀμφὶ τοῦ λόγου διδασκαλία. τοῦτο ὄργανον, τοῦτο ἐφὴ, τοῦτο αἴρων κρίσις ἀρίστη· τοῦτο ἀντὶ φαρμάκων, τοῦτο ἀντὶ πυρός, τοῦτο αὖτι σιδήρου. καὶ καίσαι δεῖ· καὶ τεμεῖν, τούτῳ χρήσαλ ἀνάγκη· καὶ τοῦτο " μὴ ἢ, πάντα οἰχόσ᾽ τὰ λοιπά. τούτῳ ἡ κεκμηκότων ἐγειρόμεθ, ἡ φλεγμαίνουσαι καταπίλλομεθ τὴν ψυχὴν, ἡ τὰ ἀδιτία ἀδικούμεθ, ἡ τὰ λείποντα πληροῦμεθ, ἡ τὰ ἄλλα ἅπαντα ἐργαζόμεθα, ὅσα εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ὑγίειαν ἡμῖν συντελεῖ. τοῖς μὲν γὰρ βίου καὶ πάσασι δρίζ᾽ιον, βίος ἕτερος εἰς ἐν ὅσοι αὖ " σκαλαίνει ζῆλοι. ὃ-τεν ἡ ἀδιάλυτα νοσῇ ἢ ψυχὴ τὰ νῦν, πολλῆ τῷ λόγου σὺ ταῦτα ἡ χρεία, οὐ πρὸς τὴν τῆς οἰκείων ἀσφάλειαν μόνον, ἀλλὰ ἐν πρὸς τοὺς ἔξωθεν πολέμους. εἰ μὴν γὰρ ἦς ἔχει τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ἡ θυρεὸν πίστεως ἔσεσθαι, ὡς δύνασθαι βαλεῖν βασιλικῶν, καὶ ἀμφὶ τῆς περισσοῦ πάντας ἀναιρεμένων ἐμφερῶν σώματα, οὐδὲν ἂν δέοιτο τῆς ἀπὸ τοῦ λόγου βοηθείας· μᾶλλον ἡ οὐδὲ τότε ἄχρηστος ἡ τότε φύσις, ἀλλὰ ἡ λίαν ἀναγκαία. ἡ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος αὐτὸν μετὰ χεῖρα, καὶ πάντα ἀπὸ τῆς σημείων πάντα χοῦ θαυμαζόμενος. ἡ ἕτερός ἐστι τῆς ἀπ' ἐκείνου τοῦ χοροῦ πάντας ταύτης ἀπιμελεῖσθαι τῆς δυνάμεως, λέγων· Ἕτοιμοι γίνεσθε πρὸς ἀπολογίαν πάντι τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος. καὶ πάντως ἡ ὁμοῦ τότε δὲ οὐδὲν ἕτερον τοῖς περὶ Στέφανον τὴν τῆς

χειρὸς

Λευ. ιδ'. κη'.
Ματθ. γ'. ιβ'.
Ησ. ξς'. κδ'
Ματθ. κε'. λ'.
Κολ. α'. ιθ.
Εφ. ε'. κζ'.
α. Πετ. γ'. ιε.
Πραξ. ς'. ς.

χ. ἀγαπᾶν
χ. ἐπὶ ἡ
χ. -σι,
§ χ. βαλεῖσθαι
χ. λογίσασθαι
10 χ. -σθαι
χ. ἐμπαρα-συμ-
15
χ. -πίαν
χ. πίσῃ-φυ-χῇ
* τὸ μίλτο
χ. χαλαίπτε-σιν
χ. -ρᾳ) πανοπλία
χ. κεμένης
χ. σοῖς
20
χ. κᾶν
χ μαλλ' ἐμφ-σι. παύτα εἰ-χῇ
25
30
35 χ. ἀγόμε
40

χαρὰν ἐπέκτεψαν οἰκειομέναι, ἀλλ' ἵνα αὐτοὶ τῇ τοῦ λόγου ὁμολογίᾳ δίκτυα. πλὴν ἀλλ' οὐδὲ ἁπλοϊκῶς αὐτὸν ἐπιζητήσομεν, τὸ ἀπὸ τῶν σημείων ἔχοντες ἰσχύν. εἰ γὰρ τῆς ὑδρίας μόνης ἐκείνης οὐδὲν ἔλαττον ἐσχηκέναι, πολλοὶ γὰρ πάντα χρόνον ἐφεξῆς καὶ οἱ πολέμιοι ἐστενοχώρουν· τί τὸν λοιπὸν ἡμᾶς διάγκη φοβεῖσθαι, καὶ ἵνα μὴ βαδιοῦμεθα τοῖς τῶν ἐχθρῶν βέλεσι, καὶ ἵνα [μᾶλλον] βάλλωμεν ἐκείνους. διὸ πολλοῦ χρὴ πίστεως τὴν ἀσυνδοσίαν, ὥστε ⓦ λέγειν τὸ Χριστοῦ εὐωδία ἡμεῖς ἐσμεν πλουσίως. οὐ γὰρ πρὸς ὃν ἔθος ἡμῖν μάχης ἡ παρασκευή, ἀλλὰ ποικίλος ἐστὶν ὁ πόλεμος, καὶ ἐκ διαφόρων συγκροτούμενος τῶν ἐχθρῶν. οὔτε γὰρ ὅπλοις ἅπασιν χρῶνται τοῖς αὐτοῖς, οὔτε εἰς πρόσωπον ἡμῖν μεμηχανήκασι θέσιν. καὶ διὰ τοῦτο ⓦ μάλιστα τὴν πρὸς πάντας ἀναδέχεσθαι μάχην, ἵνα ἀπὸ τῶν ἐπιδείξεως τύχῃς, καὶ ⓦ ὡς τὸν τοξότην τὸν εἰς καὶ σφενδονήτην, καὶ ταξίαρχον, καὶ λοχαγὸν, καὶ στρατιώτην, ἐς στρατηγὸν, καὶ πολίτην καὶ ἰατρὸν, ἐς ναυμάχον καὶ τειχομάχον. ὅτι μὲν γὰρ τῶν στρατιωτικῶν πολέμων ἓν ἕκαστον ἔργον ἀπολαύσεως, τοῦτο σοὶ ἐπιδείξαι ἀμωύητον· σοφὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον ἐστι· ἀλλὰ δὴ μὴ πάσας ὑπισχνούμενος ἢ τῆς τύχης καὶ ἰδίας ὁ μέλλων πείθειν, οἷδεν ὁ ἀγαθόλογος καὶ δίκαιος μόνους, ὅταν ἀμελημένοι τύχῃ, σὺν πειρᾷ καὶ εἰσαγαγὼν σὺν αὐτῷ, διαρπάσαι καὶ προδοῦναι· ἀλλ' οὐχ, ὅταν διὰ πάσης ἥκουσα τῆς ὑπισχνήμενος ⓦ πιμένα ἀληθῆται, καὶ καὶ ὑπισχνουμένης αὐτὴν καλῶς ὑπισχνούμενος ἀπάσας. διὸ χρὴ καλῶς ἐξ ὅλων φοβεῖσθαι τῶν μερῶν. ἐς γὰρ πόλις, ἵνα μὴν δὴ πάντα χρόνον ἀδιάλειπτον τυγχάνῃ, καταπλαγεῖσα τῶν πολιορκούντων, ὁ ἀσφαλὴς μένουσα πολλῇ· ἐὰν δέ τις πυλίδος μόνον μέσην διαλάθῃ ὁ τεῖχος, οὐδὲν αὐτῇ λοιπὸν ὄφελος τοῦ ἀδιάλειπτον γίνεται, καὶ τοῖς τοῦ λοιποῦ πάντος ἀσφαλῶς ἐσηκότες. οὕτως οὖν καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ πόλις, ὅταν μὲν αὐτὴν πάντα χόρτον αἱ πτέρυγες ἡ τῆς ποιμένος ἀγγελία τι ἐς ζωὴσεως ἀδιάλλη, πάντα εἰς αἰχμαλώτου καὶ τέλωτα τοῖς ἐχθροῖς καὶ μηχανήματα τελοῦσα, καὶ μόνοσι ⓒ κατοικοῦντες εἴδον ἀσινῆς· ὅταν δέ τις αὐτὴν ἐκ μέσης καταλύσας διωκθῇ, καὶ μὴ πᾶσαι καταβάλῃ, ὁμοῦ τῆς μέσης ἅπαν (ὡς εἰπεῖν) λυμαίνεται ὁ λοιπόν. τί γὰρ ὅταν πρὸς ἕλλιπας μὴ ἀγωνίζηται καλῶς, συλᾶσι ἢ αὐτὴν Ἰουδαῖοι; ἢ τούτων μὲν ἀμφοτέρων κρατῇ, ἁρπάζωσι ἢ Μασιηλῖται; μὴ ἢ ὃ ἀδιάφθαρτα ἐς τούτων, ⓒ τὴν ἐπιμόρφιον εἰσάγοντες ἔνδον ἐσῶσα τὰ πρόβατα καταφάγωσι; καὶ τί δεῖ πάσας καταλέγειν τὰς ὁμοίας αἱρέσεις; ἃς δὲ μὴ πάσας ἀπικρούεσθαι καλῶς ὁ ποιμὴν εἰδῇ, δυνατὸν δὲ καὶ μιᾶς τὰ πλείστα τῶν προβάτων καταφαγεῖν λύκος. καὶ ὅτι μὲ τῶν στρατιωτῶν, ἀπὸ τῶν ἐσώτων καὶ μαχομένων καὶ τὴν νίκην ἔσεσθαι, καὶ τὴν ἧτταν προσδοκᾶν ἀεὶ χρή· ὁ γὰρ πολὺ τὸν δυτίον. πολλάκις γὰρ ἡ πρὸς ἑτέρους μάχη σὺν τοῖς τὴν ἀρχὴν συμβαίνουσα, οὐδὲ πονέσαι ὅλως, ἡσυχάζοντας ἢ καὶ θαμβοῦσας, νικῆσαι πεποίηκε· καὶ τῶν οἰκείων ξίφει πρὸς ἐκείνους ὁ μὴ πολλοῦ πρὸς τοῦτο τὴν ἐμπειρίαν ἔχων, πῆς φίλοις καὶ τοῖς πολεμίοις καταπίπτοντες ἔδοξε. διὸ (πειρήσομαι γὰρ σοὶ καὶ ὅτι οὐδὲν ἀδιάφορον, ὃ λέγω, ποιῆσαι φανερὸν) ⓦ ἐκ τοῦ Θεοῦ δόξατα τῷ Μωϋσῇ νόμοι ⓒ τὴν Οὐδιγενίου καὶ Μαρκίωνος ἀδιαδόχως μὲν φρενοβλάβειαν, καὶ ὅσοι τὰ αὐτὰ ἐσοῦσιν ἐκείνοις, τὴν καταλοιπὸν τῶν θείων ἐκβάλλουσι γραφῶν· Ἰουδαῖοι ἢ αὐτὴν οὕτω πιστοῦσι, ὡς καὶ τὸ κατὰ νόμον κωλύοντος φιλονεικεῖν ἅπαντα φυλάττειν πρὸς ὃ τῷ Θεῷ δοκοῦν. ἢ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀμφοτέρων ἀμαρτίαν φεύγουσα, μέσην ἐβάδισε· καὶ οὔτε ἐκτὸς εἶναι αὐτὴν ὃ ζυγῷ πίστεως, οὔτε ἀδιάλλειν αὐτὸν δύνασθαι· ἀλλὰ καὶ πεπαιδευμένον * ἐπαινεῖ, διὰ τὸ χρησιμεῦσαί ποτε εἰς κακόν. διὰ δὲ ⓦ μέλλοντα πρὸς ἀμφοτέρους μάχεσθαι, τὴν συμμετρίαν αὐδῆναι [τοῦτον]. εἰ τι γὰρ Ἰουδαίοις διδάξαι βουλόμενος, ὡς οὐκ ἐκ χειρὸς τῆς παλαιᾶς ἔχοντα νομοθεσίας, ἀρξῆται κατηγορεῖν αὐτῆς ἀφειδῶς, ἔδοξε τοῖς ἀσυνέτοις βουλομένοις τῶν αἱρετικῶν λαβεῖν οὐ μικρόν· δὲ τε τούτους ὑπισχνούμενος ἀσυνδάζων, ἀμέτρως αὐτὸν ἐπαίρῃ,

χ ναυμαχῶν καὶ τειχομαχῶν.

χ εἰ ἔχει Θεὸν ἰσχὺν ὑποκλαθεῖν.

χ αὐτῶν

χ ἢ μὴ τὸ

χ σφάλλωσι;

χ λεξάμ.

χ πεῖσιν

χ εὐνοῦντα

* αἰνῶν

παίρῃ, ϗ ὡς ἀναγκαῖον ὸν τῷ πνεύματι τυγχάνοντα θαυμάζῃ, ϗ τῶν Ιουδαίων ἀνέῳξε στόματα. πάλιν ⓐ τὸν Σαβελλίου μιμούμενοι μανίαν, ϗ [ⓐ] τὰ Αρείου λυμαίνεται, ἐξ ἀμετρείας ἀμφοτέρωθι τῆς ὑγιοῦς ἐξέπεσον πίστεως. ϗ ὃ μὲ ὄνομα χρίσεως ἀμφοτέρωθι ἐπίκειται· Εἰ δὲ τις τὰ δόγματα * ἐξετάσοι, οὐδὲν ἂν εὕροι Ιουδαίων βλασφημίας βλασφημίας * ἀκριβῶς
ῥήσεσι, πολὺ ὅσον ὑπὲρ ὀνομάτων διαφέροντα μέσον· οὐδὲ ὃ πολλὸν τὸν ἐμφέρειαν 3
πρὸς τὸν αἵρεσιν Παύλου τῦ Σαμοσατέως ἔχοντα· ἀμφοτέρους ἢ τῆς ἀληθείας ἐκτὸς.
πολλῷ" ὅσῳ καὶ ταῦτα ὁ κίνδυνος, ϗ σὺν ἓ τὰ λιμμένι ἡ ὁδός, ὑπὸ χρημάτων ἀμφοτέρω- χ. β
θεν ἀπειλημμένη· ϗ δίος οὐ μακρὰν, μὴ ⓦ ἕτερόν τις θέλων βαλῇ, ὑπὸ θατέρου πληγῆ.
δὼ τι γὰρ μίαν τις εἴπῃ θεότητα, πρὸς τὸν ἑαυτῦ" πρόνοιαν βύθιος εἵλκυσε τὸν φω- χ. πεπεισμέ-
νέα ὁ Σαβέλλιος· δὼ τι δίλιν πάλιν, ἕτερον μὲ ⓦ πάτερα, ἕτερον ὃ ⓦ υἱόν, ϗ ὃ πνεῦμα ὃ ὃ 10 αν
ἅγιον ἕτερον λέγων, ἐφέστηκεν Αρειος, εἰς πολλαχῶ οὐσίας ἕλκων τὸν ὸ τοῖς πρόσω- χ. ἀπορ. ἦν
πους διαφοράν. διὸ ϗ ϗ τὸν ἀσεβῆ σύγχυσιν ἐκείνου, ϗ τὸν μανιώδη τύτου διαίρεσιν" ἀ-
πορρίφεσθαι ϗ φεύγειν, τὸν μὲ θεότητα παρὸς ϗ υἱοῦ ϗ ἁγίου πνεύματος μίαν ὁμολογοῦν-
τας, πρόσωπα ἢ ταῖς πρὸς ὑποστάσεις· οὕτω γὰρ ἀποτυχόντα διπλοῦν ταῖς ἀμφο-
τέρων ἐφόδους. πολλὰς ἢ ἑτέρας" ὀκνῶ σοι λέγειν συμπλοκάς, πρὸς ἃς δὼ μὴ ἡμαρτῶς 15 χ. ἵνα συλ-
τις ϗ ἀκριβῶς μάχηται, μυρία λαβὼν ἄπιστα πεύσματα. τί αὖ τις λέγοι τὰς τῶν οἰκείων λέγειν
ἐρεσχελίας; οὐ γὰρ ἐστὶν ἐλαττῦς αὐτὰς τῶν ἔξωθεν πρόσοδον, ἀλλὰ ϗ πλείονα τῶ δι-
δάσκοντι πρόσεχοντι ⓦ ἱδρῶτα. ⓐ μὲ γὰρ ὑπὸ πολυπραγμοσύνης ἁπλῶς ϗ εἰκῇ πε-
ριεργάζεσθαι θέλοιεν, ἃ μήτε μαθόντας δεῖ κερδῆναι, μήτε μαθῆναι δυνατόν· ἕτεροι πά-
λιν τὸ θεῦ κεκμάτων εὐθύνας αὖθις ἀπαιτῦσι, ϗ τὸ ἄδυνατον τὸ πολλὴν ἀναμετρῆσι βιάζοντες).
Ψαλ. λθ. ε. Τὰ γὰρ κρίματά σῦ, φησὶν, ἄβυσσος πολλή. καὶ πίστεως μὲ πέρι ϗ πολιτείας ὀλίγους δὼ
εὑρεῖς ἀσυδάζοντας· οὓς ἢ πλείους ταῦτα περιεργαζομένους ϗ ζητοῦντας, ἃ μήτε βύρσῃ
δυνατὸν, ϗ ⓦ θεία προέξεται ζητήματα. ὅταν γὰρ, ἅπερ αὖθις ἡμᾶς σὺν ἠθέλησεν εἰ-
δέναι, ταῦτα βιαζώμεθα μανθάνειν, ὕπη εἰσόμεθα (πῶς γὰρ, τῦ Θεοῦ μὴ βουλομένου;)
ϗ ὃ κινδυνεύει ἡμῖν ἐκ τῦ ζητεῖν περιέστηκε μόνον. ἀλλ' ὅμως ϗ τύτων τοιούτων ὄντων, ὅ-
ταν τις μὴ αὐθενείας ὑπερβάλῃ οὓς τὰ ἄπορα ταῦτα ἐρευνᾶν, ἀπονοίας τε ϗ ἀμαθίας
ἑαυτῶ περιτείνατο δόξαν. διὸ χρὴ καὶ ταῦτα πολλῇ κεχρῆσθαι τῇ ζωσέσει, " ὡς ϗ χ. ἄσε
ἀπάγειν αὐτὸς τῶν ἀτόπων ἐρωτήσεων ⓦ περιεστῶτα, ϗ ταῖς εἱρημέναις ἐκφεύγειν αἰτίαις.
πρὸς ἅπαντα ὃ ταῦτα ἕτερόν μὲ σοὶ, ἢ ὃ τῦ λόγου βοήθεια δίδοται μᾶλλον. καὶ τις
ταύτης ἀπειρημένος ἢ τῆς δυνάμεως, σοὶ ἄμεινον τῶν χαμαιζηλοτέρων πλοίων διηνεκῶς
αἱ ψυχαὶ τῶν ἐν" αὐτῷ πεπηγμένων αὐθρώπων ἐγκαίεσθαι, τῶν ἀθανεστέρων ἢ περιεργο- χ. αὐτὸν
τέρων λέγω. διὸ χρὴ ⓦ ἱερέα πρῶτα ποιῆσαι ἐν" τῦ παύτου κτήσασθαι τὸν ἱερέα. ϗ ὁ
Βασίλειος,

ΒΑΣ. ΤΙ δῆτα ὁ Παῦλός, φησὶ, σὺν ἐπαυδᾶσι ταύτην αὐτῷ κατορθωθῆναι τὴν ἀρε-
τὴν· σοὶ ἐγκαλύπτεται ὑπὸ τῆ τῦ λόγου πομπῆ, ἀλλὰ ϗ ἐγγράπτως ὁμολογεῖ ἰδιώτην
β. Κορ. ια. ε. ἑαυτὸν εἶ), ϗ ταῦτα Κορινθίοις ἐπιστέλλων τοῖς ἀπὸ τῦ λόγου θαυμαζομένοις, ϗ μέγα ὑπὲ
τύτῳ φρονοῦσι;

ΧΡΥΣ. ΤΟΥΤΟ γὰρ, ἔφην, τῦτό ἐστιν, ὃ σοὶ πολλοὺς" ἀπώλεσε, ϗ ῥᾳθυμοτέρους σοὶ χ. ἀπολέσει
τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν ἐποίησε. μὴ γὰρ δυνηθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσαι τῶν ἀπο-
στολικῶν φρενῶν τὸ βάθος, μηδὲ ζωπυρῆσαι τὸν τῶν ῥημάτων θαυμαστὸν, διετέλεσαν ⓦ ἅπαν-
τα χρόνον νυστάζοντες ϗ χασμώμενοι, ϗ τ' ἀμαθίαν τιμῶντες ταύτην, οὐχ ἵν' ὁ Παῦλός φη-
σιν εἶ) ἀμαθῆς, ἀλλ' ἧς ζοσύνην ἀπῆγεν, ὅσον σοὶ ἄλλος τις τῶν ὑπὸ ⓦ εὐρεῖν τῦτον
ἀνθρώπων. ἀλλ' οὗτοι μὲ ἡμᾶς εἰς κρίσεις ὁ λόγος" ἀναμένει· τίνος ὃ σκοπὸς φησὶ θαῦ- χ. μανθάν.
μάν αὐτὸν εἶ) ἰδιώτην τῦτο ὃ μέγος, ὅπερ αὐτὸς βούλεται)· τί οὖν τῦτο πρὸς σοὶ ἄνδρας

σοὶ

τοῦ νεῶ; ἐκεῖνος μὲν γὰρ εἶχεν ἰσχὺν πολλῷ τῷ λόγου μείζονα, καὶ πλείονα δυναμένην κατορθοῦν. Φαινόμενος μὲν γὰρ μόνον, καὶ σιγῶν, τοῖς δαίμοσιν ἐνῆν φοβερός· ὁ δὲ νεὼν πάντες ὁμοῦ Πρᾶξ 19. 12.
συνελθόντες μὴ μυρίων βάχων καὶ δακρύων, οὐκ ἂν δυνηθεῖεν ὅσα ἴσχυσε τὰ σημεῖα
χ. τοπαῦτα Παύλου ποτέ. καὶ Παῦλος μὲν εὐχόμενος ἐκέκρικε λύσιν, καὶ ἄλλα ἔπαυματούργει· τοιοῦτος, Πρᾶξ 19. 12.
ὡς δὲ Θεὸς νομοθετῶν ἅπαντα πρὸς τοὺς ἔξωθεν· καὶ πρὸν ἢ τοῦ βίου μεταστῆναι τοῦτο, κατηξίωσεν Πρᾶξ. 28. 31.
ἀπαλλαγῆναι ἕως τέλους οὐρανοῦ, καὶ ῥημάτων μεταλαβεῖν, ὧν ἀθέμιτος ἦν θεωρίας ἀνθρωπίνη β. Κορ. 12. 4.
χ βέλομαι φύσις. ὁ δὲ νεὼν ὄντες (ἀλλ' οὐδὲν· δυνάμει δυσχερὲς εἰπεῖν, οὐδὲ βαρύ· καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα οὐκ ἐπεμβαίνων αὐτοῖς λέγω νεών, ἀλλὰ θαυμάζων) πῶς οὐ φείσονται, ἀνδρὶ τηλικαύτῳ ἀνθαλλόντες ἑαυτούς; εἰ γὰρ καὶ τὰ θαύματα ἀφέντες, ὅτι βίου ἐλθυμίᾳ τοῦ μακαρίου, καὶ τὴν πολιτείαν ἐζηπασάμεθα αὐτοῦ τὴν ἀγγελικήν, καὶ σὺ ταύτῃ μᾶλλον, ἢ σὺ τοῖς σημείοις ὑφ' ἡνιόχῳ ἀθλητὴν τοῦ Χριστοῦ. Ἡνίκα γὰρ ἂν ἴδῃς ὁ ζῆλον, τὸν ὀπαδὸν εἰκάσαι, τοῦ συνεχεῖς καθύβρεις, καὶ ἐπαλλήλους φυγαδείας, καὶ ἀδιαλείπτους ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀθυμίας, ὃ πρὸς τοῦ ἀδελφὸς συμπαθὲς, καὶ πολλὰς θλίψεις, τοῦ κινητηρίους διωγμοὺς, τοῦ καθημερινοὺς θανάτους; τίς γὰρ τάπης τῆς οἰκουμένης, ποία ὕπτιος, ποία θαλάττια τοῦ διηκόντων τὸν τοῦ ἄθλους ἠγώνισται; ἐκεῖνα καὶ ἡ οἰκουμένη ἔγνω, καθ' ἡμέραν ὁρῶσα δόξαν μυρίαν πολλάκις. πρῶτον γὰρ εἶδος ὑπομένειν ὁπλοθυλίας, καὶ πρώτας ἔχειν τὰς πληγὰς νίκης, καὶ οὔτε ἀγωνιζόμενος, οὔτε στεφανούμενος διέλιπέ ποτε. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως ἀνδρα πρὸς ἡδονὴν ὑμνεῖσθαι. τὰ γὰρ καθορθώματα αὐτοῦ πρῶτα μὲν ὑπερβαίνει λόγος· ὁ ἡμέτερος τοσοῦτον, ὅσον καὶ ἡμᾶς ἁπλῶς ἰδιώτης. πλὴν ἀλλ' ἐξ οὗτος (οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς προαιρέσεως ἡμᾶς ὁ μακάριος κρινεῖ) οὐκ ἀποστήσομαι, ἕως ἂν εἴπω τοῦτο, ὃ ποιήσει τὴν εἰρημένην χρῆσιν ὀρθήν, ὅταν πάντων δικαιοτέρα ᾖ. τί οὖν τοῦτο ἐστί; μὴ τοσαῦτα κατορθώματα, μὴ τοσοῦτος στέφανος ἤυξατο εἰς γέενναν ἀπελθεῖν, καὶ αἰωνίῳ πυρὶ παραδοθῆναι κολάσει ὑπὲρ τοὺς τοσοῦτον πολλάκις αὐτὸν καὶ λιθάσαντας; Ῥωμ. 9. 3.
ἀνελόντας, τοῦτο αὐτῶν μέρος, Ἰουδαίους σωθῆναι, καὶ τῷ Χριστῷ προσελθεῖν. τίς οὕτως
χ. αὐτὸν ἐπόθησε Χριστὸν, εἰπέ μοι, αὐτὸ τοῦτο καλῶ, ὡς οὐχ ἕτερόν τι τοῦ πόθου πλέον; ἐπὶ
χ. παραλλαγὴν τοῖς ἑαυτοῦ ἐκείνῳ προαλγήσαμεν μὴ τὴν τοσαύτην ὠφέλειαν, ἣν ἔλαβεν ἐκεῖνος, μὴ
χ. ἐκεῖ τὴν τοσαύτην ἀρετὴν, ἣν οἶκοθεν ἐπεδείξατο; καὶ τί τοῦτο ἐμοὶ καὶ τολμηρότερον; ὅτι ὁ
οὐδὲ οὕτως ἐμὸς ἰδιώτης, ὡς οὗτοι νομίζουσι, καὶ τοῦτο λοιπὸν ἀποδέξαι πειρώμεθα. οὗτοι
μὲν γὰρ οὐ μόνον οὐκ ἠσκημένον τὴν τῶν ἔξωθεν λόγων παρρησίαν ἰδιώτην καλοῦσιν,
ἀλλὰ καὶ οὐκ εἰδότα μάχεσθαι ὑπὲρ τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων. καὶ καλῶς νομίζουσιν. ὁ μὲν Παῦλος οὐκ ἐν ἀμφοτέρῃ ἔφησεν ἰδιώτης εἶ), ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ μόνον. καὶ τοῦτο ἀσφαλιζόμενος, οὐ διεσμὸν ἀκριβοῦς πεποίηται, λέγων· Τῷ λόγῳ ἰδιώτης εἶ), ἀλλ' β. Κορ. 12. 6.
χ. Φλογίνη τα Σωκράτης οὐ τῇ γνώσει. ἐγὼ δὲ εἰ μὴ" τὴν λειστὴν Ἰσοκράτους ἀπήτουν, καὶ οὐ Δημοσθένους ὄγκον, καὶ τὴν Θουκυδίδου συμπότητα, καὶ ὃ Πλάτωνος ὕψος, ἔδει φέρειν εἰς μέσον ταύτην τοῦ Παύλου τὴν μαρτυρίαν· ἐγὼ δὲ ἐκεῖνα μὲν πάντα ἀφίημι, καὶ οὐ προσέρχομαι τῷ ἔξωθεν κομψευομένῳ· καὶ οὐδὲν μοι φροντίσεως, οὐδὲ ἀπαγγελίας μέλει. ἀλλ' ἄρτος καὶ τῇ λέξει πολυχρυσότερος, καὶ τὴν ξυνθήκην τῶν ὀνομάτων ἁπλῆν τινα εἶναι καὶ ἀφελῆ· μόνον μὴ τῇ γνώσει τις, καὶ τῇ τῶν δογμάτων ἀκριβείᾳ ἰδιώτης ἔχῃ· μηδ' ἵνα τὴν οἰκείαν ἀργίαν ὑπερκαλύψῃ, ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἀφαιρείσθω, ὃ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, καὶ ὃ τῶν ἐγκωμίων κε-
φάλαιον. πόθεν γὰρ, εἰπέ μοι, τοῦ Ἰουδαίους ξυνέχει τοῦ ὁ Δαμασκὸς καταιχεῖν- Πρᾶξ. 9. 1 c.
σθαι, οὐδέπω τῶν σημείων ἐξῃμένος; πόθεν τοῦ ἐλλιμενισθεὶς καταπέπληκτο; Ἀφ' οὗ γὰρ εἰς Πρᾶξ. 9. 23.
Ταρσὸν ἐξεπέμπετο; οὐκ ὀπὸ κῆρυξ ἐοίκει τῷ λόγῳ, καὶ εἰς τοσοῦτον αὖθις ἤλασεν, ὡς καὶ εἰς φόνου προχωρῆσαι, μὴ φεισάμενος τῶν ἡβῶν; ταῦτα γὰρ οὐδέπω τῶν θαυματουργεῖν ἤρξατο· οὐδὲ ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐκεῖ τὰ τερατώδη δόξης

θαυμαστὸν αὐτὸν ἠγάπων ⓐ πολλοὶ, καὶ ⓐ μαχόμενοι πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐπολιτείας
ἐπηρεάζοντο τοῦδρός. πῶς γὰρ ἀπὸ τῦ λέγειν μόνον ἐκρέμτο. πρὸς ἢ τὸν Ἰουδαΐζον ἐ-
Πρξ. ιζ.λδ. πιλεγῶσι τὸ Ἀντιοχείᾳ πᾶσι ἠγάπιζον καὶ ζωσζήτη; ὁ ἢ Ἀρεοπαγίτης ἁφος, ὁ
ἀπὸ τῆς διοσδαμονεςάτης πόλεως ἐκείνης, οὐκ ἀπὸ δημιεργείας μόνης ἠκολούθησεν αὐ-
Πρξ. κ.θ. τῷ μὴ τῆς γυναικός; ὁ ἢ Εὔτυχος πῶς κατέπεσεν ἀπὸ τῆς θυρίδος; οὐκ ὅπῳ μέχρι βα- 5
θείας τοῖχος εἰς ⓐ τῆς διδασκαλίας αὐτὸ ἀπαχολῆτο λόγου; πῖ ἢ τὸ Θεσσαλονίκη ἢ Κο-
ρίνθῳ; πῖ ἢ τὸ Ἔφεσον ἢ τὸ αὐτῇ τῇ Ρώμῃ; ὑχ ὅλας ἡμέρας ἢ νύκτας ἀπάλισκεν ἐφέξης εἰς
Πρξ.κζ.ιπ. τὸν ἐξήγησιν τῶν γραφῶν; τί δ' ὡς λέγει τοῖς πρὸς τὸν Ἐπικουρείους ζηλωτὰς ἢ Στωϊ-
κοὺς; εἰ γὰρ ἅπαντα θέλειμεν καταλέγειν, εἰς μακρὸν ἐκπεσεῖται μῆκος ὁ λόγος. ὅτεν
οὖν τὸ πρὸς τὰ σημεῖα ἢ τὸ μέσους αὐδοὺς φάναι ἢ πολλῷ κεχρημένος τῷ λόγῳ, ὡς ἔπι 10
τολμήσειεν ἰδιώτην εἰπεῖν, ⓐ ἢ ἀπὸ τῦ ἐξελέγχεσθαι ἢ δημιεργεῖ μᾶλλον θαυμαζόν-
Πρξ. ιδ.ιϛ. τα πᾶσι; ζῆλ τί γὰρ Λυκάονες αὐτοὶ ἐπέλεγον εἶ) Ἑρμεῖ ἢ; ὃ μὲ γὰρ θεοὺς αὐ- χ. πάντων
τοὺς νομιθῆναι, ἀπὸ τῶν σημείων ἐλθεῖν. ὃ ἢ τότε Ἑρμεῖ, οὐκ ἔπ ἀπ' ἐκείνοις ἐλθέ-
το, ἀλλ' ἀπὸ τῦ λόγου. πῖ ἢ ἢ τῶν ἄλλων ἀποςόλων ἐπλεονέκτησεν ὁ μακάριος ὄν, καὶ
πόθεν αἰτᾶ τὸν οἰκεμθῆν ἅπασαν πολεῖς ὃ τοῖς ἀποθνῄσκουσι τὸ σῶμα; πόθεν ἢ πῦ ἡμῖν μό- 15
νον, ἀλλὰ ἢ τῶν Ἰουδαίων ἢ ἕλλησι μᾶλλον πάντων θαυμάζεται; οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν ἀπο-
στόλων ἀρετῆς; διὰ τῆς ὃ τὸν τότε μόνοι πίστις, ἀλλὰ ἢ τὸν ἐξ ἐκείνου μέχρι τῆς σήμερον.
θλοιθῶσες, ἢ τὸν μέλλοντας ἢ ἔσεσθαι μέχρι τῆς ἐσχάτης τῦ Χριστῦ παρουσίας ὠφέλησέ
τε ἢ ὠφελήσει· ἢ οὐ παύσεται τῦτο ποιῶν, ἕως ἂν ὃ τῶν ἀνθρώπων ζῆλος ᾖ. ὥσπερ
γὰρ τεῖχος ὂν ἀδαμάντινος καὶ πάσσυλον ἀθῆ, ὕτω τοῖς πάντα χεῖ τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας τὰ 20
τότε τεῖχίζει γράμματα· ἢ καθάπερ ἡ τις ἀρὶς δι' ἡμερώτατος, ἔσπκε ἢ μέσον, αἰχ-
C.Kor.i.a. μαλωτίζων πᾶν νόημα εἰς τὸν ὑπακοὴν τῦ Χριστοῦ, ἢ κεφαλὰς λογισμοὺς καὶ πᾶν
ὕψωμα ἐπαιρόμενον κτ' τῆς γνώσεως τῦ Θεοῦ. ταῦτα ἢ πάντα ἐργάζεται, δι' ὧν ἡμῖν κε-
πάλιπεν ὁ πίστολὰς τὸν θαυμασίων ἐκείνων, ἢ τῆς θείας πεπληρωμένων σοφίας. οὐ πρὸς
δηλμάτων ἢ μόνον, τόθεν τι ἀνάπεμψον, ἢ γνησίων ἀσφάλειαν ὁ πιτιθέμενος ἡμῖν αὐτὰ ζῶ 25
γράμματα· ἀλλὰ ἢ πρὸς ὃ βίωσιν ἡμῖν ὠφέλιμα οὐκ ἐλάχιστον ἡμῖν ζωτελεῖ μέρος. τῦτοις γὰ
C.Kor. ια.C. ἐπ ἢ τῶν ⓐ τῶν ἐκκλησιῶν πρεσῶτες χρώμενοι, τὸν ἀγῶνα πρῆνον, ἕως ἁρμόσατο τῷ
Χριςῷ, ῥυθμίζεσί τι ἢ πλάτθεσι, ἢ πρὸς ὃ πνευματικὸν ἄγεσι κάλλος. τῦτοις ἢ τὰ
ὁ πισκήπτοντα αὐτῇ νοσήματα ἀποκρύονται, ἢ τὸν πρεσγενομένου ζῶ πεῦσιν ὑγιάν.
τοιαῦτα ἡμῖν ὁ ἰδιώτης καπάλιπε φάρμακα, τοσαῦτον ἔχοντα δυνάμεις, ὥσπερ ἢ τὰ πᾶ- 30
σιν καλῶς, ⓐ χρώμενοι ζωσχῶς. ἢ ἐπ μὲ πολλῶν αὐτὸς ἐποίησε ὃ μέσος τῦτο ποιῶν,
a.Tιμ δ. ιγ. ιϛ. δῆλον, ὅτ" τῦτον δῆλον. ἄκουε ἢ ὃ τῶν μαθητῶν ὅ φησι ὁ πιτιθέμενος Πρόσεχε τῇ ἀναγνώ- χ. τὸν
σει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. ἢ ⓐ" ἀπ' αὐτῦ καρπὸν πρεσδέχεσθαι, λέγων· Τοῦτο χ. ὡσ τότε
C.Tιμ.C. κδ. γὰρ ποιῶν, ἢ σεαυτὸν σώσεις, ἢ τὸν ἀκούοντάς σε. ἢ πάλιν· Δοῦλον ἢ Κυρίου οὐ δεῖ μά-
C.Tιμ γ. ιδ. χεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶ) πρὸς πάντας, διδακτικὸν, ἀνεξίκακον. ἢ πρεῖσι δὲ φησι· Σὺ ἢ 35
μένε ἐν οἷς ἔμαθες ἢ" ἐπιςώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, ἢ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ χ. βρεφῶν
C.Tιμ γ.ιϛ. γράμματα οἶδας τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν. ἢ πάλιν· Πᾶσα γραφὴ θεό-
πνευστος, φησι, ἢ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς" ἐπανόρθωσιν, χ. διόρθωσιν
πρὸς" παίδευσιν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τῦ Θεοῦ ἄνθρωπος. ἄκουε ἢ καὶ τῶν χ. παιδίαν
Τίτ.α.ζ.θ. Τίτῳ πρεῖ τῆς τῶν ἐπισκόπων καταςάσεως διαλεγόμενος Παῖ" πρεπέτω· Δεῖ γάρ, φησι, 40 χ. πρεπόν.
εἶ) ⓐ ἐπίσκοπον αἱρεθέμενον τῷ χῷ τὸν διδαχὴν πιςὸν λόγον, ἵνα δυνατὸς ᾖ ἐν τῇ δι-
δασκαλίᾳ παρακαλεῖν τοὺς ὑγιαίνοντας ἐλέγχειν. πῶς οὖν ἰδιώτης ὢν, ὡς ἔπῖ φασι, τῦς ἀπλήκτους ἐλέγχειν
δυνήσεται ἢ ἐπισυνίζειν; πῶς ἢ χρεία πρεσέχειν τῇ ἀναγνώσει ἢ τοῖς γράφοις, εἰ ταύ-
τὴν δεῖ τὴν ἰδιωτείαν ἀσπάζεσθαι; σκόπει ταῦτα ἢ πρεφάσεις, καὶ ῥᾳθυμίας ἐκ ἔχου

προσχήματα.

προαιρέσεται. ἀλλὰ τοῖς ἱερεῦσι, φησι, ζῶντα διαπράττεται. ἐν γὰρ τοῖς ἱερεῦσιν ἡμῖν ὁ λόγος
ἐστιν. ὅτι γὰρ καὶ τοῖς ἀρχομένοις, ἄκουε τί πάλιν ἑτέρᾳ ὑπισχνεῖται τροφῇ· Ὁ λό- Κολ. γ. ιε.
γος τοῦ Χριστοῦ οἰκείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ. καὶ πάλιν· Ὁ λόγος ὑμῶν πάν- Κολ. δ. ε.
τοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. καὶ ὅ, Πρὸς α. Πετ. γ. ιε.
ἀπολογίαν ἑτοίμους εἶναι, ἅπασιν εἴρηται. Θέατα γεγόναμεν ἄγγελοις, Οἰκοδομῆται, φησιν, α. Θεσ. α. ιβ.
εἷς ἕνα, καθὼς καὶ πιστεύει· ὅταν γὰρ περὶ ἱερέων διαλέγηται, Οἱ καλῶς προεστῶτες α. Τιμ. ε. ιζ.
πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. καὶ
γὰρ οὗτος ὁ τελεώτατος τῆς διδασκαλίας ὅρος, ὅταν καὶ δι' ὧν πράττουσι, καὶ δι' ὧν λέγουσι, τοὺς
χ. εἰς μαθητευομένους ἐπάγωσι· πρὸς μακάριον βίον, ὃν ὁ Χριστὸς διεπράξατο. καὶ γὰρ ἀρ-
χεῖ τὸ ποιῆσαι πρὸς τὸ διδάσκειν· καὶ οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος. Ὃς γὰρ ἂν, Ματθ. ε. ιθ.
φησι, ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται). Εἰ δὲ τὸ ποιῆσαι, διδάξαι ἰσοῦ, οὐδεμίας
ὁ διάστημα ἔσται. καὶ γὰρ ἤρκει εἰπεῖν, ὃς ἂν ποιήσῃ μόνον. ἰσοῦ δὲ τοῦ διελεῖν ἀμφότερα,
χ. ἢ ἀλλήλων δεῖξαι, ὅτι τὸ μὲν τῶν ἔργων ἐστί, τὸ δὲ τοῦ λόγου, καὶ ἀλλήλων δεῖται ἑκάτερα πρὸς τελείαν
οἰκοδομήν. ἢ οὐκ ἀκούεις τί φησι τοῖς πρεσβυτέροις Ἐφεσίων ὁ τοῦ Χριστοῦ σκεῦος ὁ ἐκ- Πραξ. κ. λα.
λεκτός; Διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες, ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ
δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον ὑμῶν. τίς γὰρ χρεία τῶν δακρύων, ἢ τῆς ἀφελείας τῶν λόγων νου-
θεσίας, τοῦ βίου ὄντως αὐτοῦ λαμπροῦ τοῦ ἀποστολικοῦ; ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν τῶν ἀποστόλων
χ. συμβάλλεσθαι ἐργασίαν δυνατὸν ἦν ἡμῖν οὕτω πολὺ "συμβαλέσθαι μέρος (οὐδὲ γὰρ οἷόν τε μόνον αὐτὸν
χ. τὸ πᾶν "ὃ πρὸ καταρθοῦν φαίην ἄν") ὅταν δὲ γράμματων ἀγὼν καθῇται, καὶ πάντες ἀπὸ τῶν
αὐτῶν μάχωνται γραφῶν, πόθεν ἔσται τοῖς ἀκούουσι ὑπολαβεῖν διωκόντων; ἢ τῶν πολ-
λῶν ὄφελος ἱδρώτων, ὅταν μὴ σὺν μόνοις οἰκείοις, ἀπὸ τῆς πολλῆς ταύτης ἀπιστίας εἰς αἵ-
ρεσιν ἐκπεσὼν ἀποχλοιδῇ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅπερ οἶδα πολλοὺς πολλάκις ἐγώ; ποῖον
αὐτοῖς κέρδος τῆς καρτερείας; οὐδεὶς· ὥσπερ οὖν οὐδὲ ὑγιοῦς πίστεως, ἡ πολιτείας διεφθαρ-
μένης. ἀφεὶς δὴ ταῦτα μάλιστα πάντων ἔμπειρον εἶναι δεῖ τῶν τοιούτων ἀγώνων καὶ διδά-
σκειν οὐ μόνον ἄλλους λαχόντα. εἰ γὰρ ἡ αὐλὸς ἔστηκεν ἐπὶ ἀσφαλείας μηδὲν ὠφελοῦσα τῶν ἀπλεγόν-
των βλαπτόμενος, ἀλλὰ ὁ τῶν ἀφελεστέρων πλῆθος ὁ παρόμοιον πάσχον οἰκείᾳ, ὅταν ἴδῃ
τὴν συμμαθοῦσαν πεπηδήκοτα, καὶ οὐδὲν ἔχοντα πρὸς τὸν ἀπλέγοντας εἰπεῖν, ἀλλὰ τὸν ἀθέσμου
χ. αὐτῶν τοῦ οἰκείου τῆς πίστεως, ἀλλὰ τὸν τῆς δόγματος αἰτιάσεται σαθρότητα· ἢ δῆλον τὸν τοῦ ἐ-
χ. λαὸς θους ἀπειρίαν, ὁ πολὺς λεὼς εἰς ἕλκοντα ὅλεθρον καταφέρεται. καὶ γὰρ μὴ πάντη γέ-
νωνται τῶν σοφιστῶν, ἀλλ' ὅμως, ὑπὸ ὧν θαρρῆσαι εἶχον, ἀμφιβάλλειν ἀναγκάζονται· καὶ
οἷς μὴ πίστεως προέστησαν ἀκμαίοις, οὐκ ἔτι μὴ τῆς αὐτῆς δύνανται προϊστάναι εὐρρύτη-
τος· ἀλλὰ τοσαύτη ζάλη ταῖς ἐκείνων εἰσοικίζεται ψυχαῖς ἀπὸ τῆς πίστεως τοῦ διδασκά-
ο. τὸ λου, ὡς καὶ εἰς ναυάγιον τελευτῆσαι ὃ κακόν. ὅσους δὲ ὅλεθρος, καὶ ὅσοι σιωπῶσι· πῦρ εἰς
τὸν ἀθλίαν κεφαλὴν ἐκείνου, καθ' ἑκάστου τῶν ἀπολλυμένων τούτων, οὐδεὶς δύναται πρὸς ἐ-
μοῦ μαθεῖν, ἄπορα αὐτὸς εἰδὼς ἀκριβῶς. τοῦτο οὖν ἀπονοίας, τοῦτο κενοδοξίας, ὃ μὴ
θελῆσαι τοσούτοις ἀπωλείας αἴτιον γενέσθαι, μηδὲ ἐμοῦ τοῦ μείζονα προσδεξαμένου τιμωρίαν
τῆς τῶν ἀποκειμένων ἐκεῖ; καὶ τίς ἂν ταῦτα φρονήσειεν; οὐδεὶς, πλὴν εἰ μή τις μάτην μέμ-
φεσθαι βούλοιτο, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας φιλοσοφῆ συμφοράς.

40

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ. Λογ. ε.

Ὅσης μὲ ἐμπειρείας τῶ διδασκάλω δεῖ πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀγῶνας, ἱκανῶς ἡμῖν ἀπεδείξαμεν. ἔχω δέ τι καὶ πρὸς τούτοις ἕτερον μυρίων αἴτιον κινδύνων εἰπεῖν. μᾶλλον γὰρ οὐκ οἶδα εἰπεῖν μοι δι' αἴτιον ἔγαγε, ἀλλὰ τὸν οἶκτον εἰδότες αὐτῶ" χρῆσθαι καλῶς· ἐπεὶ τό [γε] πρᾶγμα αὐτὸ σωτηρίας τε καὶ πολλῶν ἀγαθῶν ἕνεκεν ἐστὶν, ὅταν τὸν ἀμελούμενον βίον ἀπευδαίμονός τε αὖθις καὶ ἀναθοῦς. τί οὖν τοῦτό ἐστιν; ὁ πολὺς πόνος ὁ περὶ τὰς ἀμαλίξεις τὰς κοινὰς πρὸς τὸν λαὸν γινόμενος ἀναλισκόμενος. πρῶτον μὲν γὰρ ὃ πλέον τῶν ἀρχομένων οὐκ ἐθέλουσιν ὡς πρὸς διδασκάλους ἀμαρτάνεσθαι τὸν λέγοντας, ἀλλὰ τὴν τῶν μαθητῶν τάξιν ὑποδεδύτες, ἀντιλαμβάνονται τῆς τῶν κατηγόρων τῶν ἐν τοῖς ἔξωθεν καθεζομένων ἀγῶνος. καὶ καθάπερ ἐκεῖ ὁ πλῆθος μείζεται, καὶ ὁ μὲν τοῦτο, ὁ δὲ ἐκεῖνο προσέμενοι ἑαυτοὺς· ὅπου δὴ καὶ σύγχυσις ἀμαρτάνεται, ὁ μὲν μὴ τοῦτο, ὁ δὲ μὴ ἐκεῖνο γένηται, πρὸς χάριν καὶ [πρὸς] ἀπέχθειαν ἀκούοντες τῶν λεγομένων. καὶ τοῦτο μόνον ὅτι ὁ χαλεπόν· ἀλλὰ καὶ ἕτερον οὐδὲν ἐλαφρὸν τοῦτο. "ἰδοὺ γὰρ πολλάκις συμβαίνει τῶν λεγόντων μέρος τι τῶν ἑτέρων τοιούτων συνοφῆναι τοῖς αὐτοῦ λόγοις, πλείονα τῶν τὰ χρήματα κλεπτόντων ὑφίστασθαι ὀνείδη. πολλάκις δὲ οὐδὲ λαβεῖν πρὸς οὐδένος οὐδέν, ἀλλ' ἐπιτιμᾶν μόνον, τὰ τῶν ἐθελοντῶν "ἔπαθλα. καὶ τί λέγω τῶν ἑτέρων πεποιημένων" αὐτὸν τοῖς "εὑρήσεις τοῖς ἑαυτοῦ συνεχῶς χρήσασθαι σάκκ" ἔνι. οὐ γὰρ πρὸς ὠφέλειαν, ἀλλὰ πρὸς τέρψιν ἀκοῆς εἰώθασιν ὁ πολλοί, καθάπερ τραγῳδῶν ἢ κιθαρῳδῶν καθήμενοι δικασταί. ἐπὶ τοῦ λόγου δυνάμεις, ἐὰν ἐξεδάλαθμενοι, ὅταν εἰς τοῦτο ἔλθῃ, ὡς οὐδὲ τοῖς σοφισταῖς, ὅταν πρὸς ἀλλήλους ἀγωνίζεσθαι δικάζωσι. ἡμιαμφίεσμα οὖν ἐστὶ καὶ τοῦτο ψυχῆς, ἐπὶ πολὺ τὸν ἡμέτερον ἐπιβαίνουσης σμικρότητα· ἵνα τὸν ἄπαιδον καὶ ἀνωφελῆ τοῦτον πλοῦτον παύσωμεν κεκτῆσθαι, καὶ πρὸς τὸ ὠφελιμώτερον μεταγάγωμεν δύναμιν τὸν ἀκροατῶν· ὡς αὐτοῦ Ⓦ καὶ ἕνεκα ἐστὶν εἰκῆ, ἀλλὰ μὴ αὐτοῦ ταῖς ἐκείνων ἀγκάλαις ὑπεθυμίας. τοῦτο δὲ οὐδαμοῦ ἔστιν ὑπὸ τυχῆς, ἀλλ' ἢ διὰ πόνου πολλοῦ δυνάμεως, τῆς τε τῶν ἐπαίνων ὑποφυγῆς, καὶ τῆς τοῦ λέγοντος δυνάμεως. καὶ γὰρ ὃ ἕτερον ἀπῆ, ὃ λυποῦμεν ἄγχεσθαι δεῖ τῇ διδασκαλίᾳ τὸν πόνον. ἀλλὰ τί γὰρ ἐπαίνων ὑποφορᾶς, μὴ "προφέρη διδασκαλίαν τὸν ὁ χρῆσθαι ψυχαγωγίᾳ πρὸς τὸν πολλῶν δεῖ, οὐδὲν ἀπὸ τῆς μεγαλοψυχίας κερδαίνεις. ἀλλὰ τί τοῦτο καλῶς ἐπιτρέψατε ὁ μέρος, τῆς ἀπὸ τῶν κρότων δόξης" πεπωμένος τύχῃ, ἐᾶς ζωπυρῆσαι καὶ τῆς ζημίας αὐτῆς τε καὶ τοῖς πολλοῖς, πρὸς χάριν τῶν ἀκουόντων μᾶλλον, ἢ πρὸς ὠφέλειαν λέγειν μηχανῶνται διὰ τὸν τῆς ἐπαίνων ὑπεθυμίαν. καὶ καθάπερ ὁ μήτε πάσχων τι πρὸς τὰ δίψους, μήτε λέγειν εἰδώς, ὅτι ἔστιν ἡδονὴ τοῦ πλήθους ἡδονὰς, ὅτι ὠφελῆ ἀξιολογώτατα δυνάμενος ὠφέλησον, τῷ μηδὲν ἔχειν εἰπεῖν· ὅταν δὲ ὁ τῆς πίθου τῶν ἐγκωμίων ἐλκόμενος, ἔχων ἀφ' ὧν ἀμείνους ἐργάσασθαι δυνήσεται τοὺς πολλοὺς, αὐτὸ τοῦτο πρόφασιν τὰ τέρψαι δυνάμενα μᾶλλον, ἐκ τούτων τὸν τοῖς κρότοις δουλεύοις ἀνάδημα. ἀμφοτέρωθεν οὖν ἰσχυρὸν εἶ Ⓦ ἀρίστου ἀργοῦντα ὁρᾶς, ἵνα μὴ δι' ἑτέρου διὰ τέχνης αἰσχύνηται. ὅταν γὰρ αἰσθάσθαι τὸν τῆς μέσης λέγη τὰ τοῦ ῥᾳδίως ζωντας ὑποφύλαγ δυνάμενα, εἶτα πρόσωπα καὶ ὀργικότητα καὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας ἐρυθριᾶν διανοήσεται, διέρριπτε δὲ κέρδος τῶν λεχθέντων βλέπεις. Ⓦ γὰρ ἐκπεπληγότες, ἀλλ' ἐμοῦ τὴς τοὺς ἐπιμελουμένους, καὶ οὐκ ἔχοντες ἑτέρως αὐτὸν ἀμυνάσθαι, τοῖς τῆς ἀμαθίας αὐτὸν βάλλουσι σκώμμασι, τούτοις οἰόμενοι καὶ ἑαυτῶν συσκιάζειν οἰκεῖα. δεῖ χρὴ, καθάπερ τὶ ἰωνίοχοι ἀρίστου, εἰς ἀκρίδα τὸν τούτων ἀμ-

φοτέρων

χ. ἧττων φοτέρων ἐλλιπεστέραν τὴν καλὴν, ἵνα ἀμφότερα πρὸς τὸ δέον αὐτῷ μεταχειρίζηται ἐξῇ. ἢν γὰρ ὅταν αὐτὸς δυνατὸς ἅπασι γένηται, τότε διώκοιτο, μὴ ὅσης βούλεται ἐξουσίας, ἢ κωλύσειν τὸ ἀνίσως τοῦ ἑτέρου κατορθώσεις ἅπαντας. ὥσθ' ἡ τότε οὐκ εὐμαρὲς ταῦτα ποιῆσαι. τίνι δὴ μεγαλοψυχίᾳ καὶ μίσει τῆς τοῦ ἐπαίνου ματαιοφιλίας δικαίως μόνον, χ. ὀπαδίκειν. χ. τινὸς ἂν δεῖ χαρακτῆρος, ἵνα μὴ πάλιν ἀπλῆς ἡ τοῦ κέρδους. τίνος οὖν δεῖται ἡ ἑτέρου κατασκευῆς; βασκανίας καὶ φθόνου τοῦ ἑτέρου; χ. κακοηθείας μεμψάσθω καὶ κατομωμοσίας λόγοις) οὔτε ἀμέτρως δεδοικέναι ἢ τιμᾶν, οὔτε ἁπλῶς προσορᾶν καλὸν· ἀλλὰ χρὴ, καὶ φυλάξαι τυγχάνουσαν οὖσαν, καὶ τοῦδε τοῦ τυχόντος ἡμῖν ἐπαγωνίσασθαι. πειρᾶσθαι δ' εἰκότως τοῦ ἴσου καὶ τοῦ ἑνός. οὐδὲν γὰρ οὕτως αὔξει φιλεῖν ποιεῖ τε ἡ ἀγαθὸν, χ. ἐν κλοιῷ ὡς ὁ πλῆθος ὁ ἄτακτον. ἀβασανίστως γὰρ ἡ ἀκοὴ ἡ ὄχλου εἰωθὸς, ἁπλῶς ὁ ἐπαινοῦν ἅπαν φλέγεται, τῆς ἀληθείας οὐδένα ποιούμενον λόγον. ὃ δὲ ταῦτα οὐ φλέγεται τῶν πολλῶν καταφρονῶν, ἀλλὰ θρασυνόμενος βλάπτειν ἐκκόπτει τοὺς ὑποψίας τοὺς ποιεῖς, πιθανὸν τοῦ ἐγκαλεῖν τοῖς, καὶ ἀληθῶς πολλῶν ἐστιν, ὃ μηδὲν ὅλως ἐλλείπειν τὴν ἀφανίσαι δυναμένην δόξαν οὐκ ἀγαθὸν· ἓν δὴ πρῶτα ποιοῦντα ἡμᾶς μὴ θέλοντι ἁμαρτάνειν πείθειν, ὃ τοὐναντίον καταφρονῶν. ὡς ἐὰν φθάσῃ τις ἀπειπόντας τοῖς συμπίπτουσι τούτοις, οὐ δυνήσεταί ποτε ἡμᾶς ὁ χαμαιτύπος ἀποτυχεῖν. ἡ γὰρ ἀθυμία, καὶ αἰσχυνόμενος φεύγειδις, ἀφαιρεῖται καταβαλεῖν ψυχὴς δυνάμεις, καὶ εἰς ἀθέτησιν καταγάγῃ τοῦ ἔργου. ὅπως οὖν χρὴ ἡ ἱερεὺς παρασκευάζειν τοὺς ἐγχειρουμένους, ὥσπερ αἱ εἴ τις πατὴρ παῖδας ἀγαθοὺς παιδεύσειε. καὶ καθάπερ ἐκείνων οὔτε ὑβριζόντων, οὔτε πλημμελούντων, οὔτε ὀδυρομένων ἐπιστρεφόμεθα, ἀλλ' οὐδὲ ἵνα μὴ γελῶσι καὶ παίζωσιν ἡμῖν, μέγα ἐπὶ τούτῳ φρονοῦμεν ποτε· ὅτου καὶ τούτων μήτε τοῖς ἐπαίνοις ἐξογκούμεθα, μήτε καταπίπτομεν τοῖς ψόγοις*, ὅταν ἀκαίρως γίνωνται πρὸς αὐτά. χρὴ δὲ τοῦτ', ὦ μακάριε, ἆρα γ' οἶμαι [ὅτι] καὶ ἀδύνατον. ὃ γὰρ μὴ χαίρειν ἐπαινούμενον, οὐκ οἶδα εἴ τινι ἂν θεμιτὸν ποτε κατορθῶσαι. τὸ δὲ χαίροντα εἰκὸς καὶ ἐπιθυμεῖν ἀπολαύειν αὐτῶν· τὸ δὲ ἀπολαύειν ἐπιθυμοῦντα, πάντως καὶ σὺν ταῖς χ. ἀλύειν τῶν ἀποτυχίαις λυπεῖσθαι, καὶ ἐκκλίνειν, καὶ ἀνιᾶσθαι, καὶ ἀλγεῖν ἀναγκαῖον. ὥσπερ γὰρ οἱ γαυνύμενοι ἐπὶ πλουτεῖν, πίπτειν δὲ καταπίπτουσιν εἰς πενίαν, ἄγονται, καὶ οἱ τυφοῦν εἰωθότες, οὐκ ἂν δύναιντο ζῆν εὐπαθῶς· οὕτω καὶ τὴν ἐγκωμίων ἐρῶντες, οὐχ ὅταν φέρωνται μόνον εἰκῇ, ἀλλὰ καὶ ὅταν μὴ ἐπαινῶνται συνεχῶς, καθάπερ λιμῷ τινι διαφθείρονται τὸν ψυχὴν, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτοῖς σὺν ἀφέντες τύχωσιν, ἢ καὶ ἑτέρους ἐπαινουμένους ἀκούωσι. τὸν δὲ μὴ ταύτης τῆς ἐπιθυμίας εἰς τὸν τῆς διδασκαλίας ἀγῶνα πεπλεῦκότα, πόσα προσήκοντα πόσας ἔχει οἴει ταραχὰς ὀργισθείσας; οὔτε τῷ θαλαττεύοντι δεῖ κυμάτων ἐκτὸς εἶναι ποτε, οὔτε τὸν ἐκείνου ψυχὴν φερομένην καὶ λύπης. καὶ γὰρ ὅταν πολλῶν σὺν τῷ λέγειν δυνάμεις ἔχῃ (τοῦτο δὲ σὺν ὀλίγοις εὕροι τις ἄν) οὐδὲ οὕτω τὸ ποσὸν διαπεφευγότα. ὀλίγοι γὰρ οἱ φύσεως, ἀλλὰ μαθήσεως ὁ λέγειν, καὶ εἰς ἄκρον αὐτὸν τις ἀφίκηται, τότε αὐτὸν ἀφίκτην ἔρημον, ἂν μὴ συνεχῶς ἀσκουμένην καὶ γυμναζομένην τὴν δύναμιν. ὥστε τοῖς σφοδρότερον μᾶλλον, ἢ τοῖς ἀμαθεστέροις, μείζων ὁ πόνος. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς τὴν αὐτὴν ἡ ζημία ἀμελοῦσι τούτοις καὶ ἐκείνοις· ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτοῖς πλείων ἐκείνων, ὅσον καὶ τῆς κλίσεως ἐκάτερος ὁ μέσον. καὶ ἐκείνοις μὲν οὐδ' ἂν ἐγκαλέσειέ τις μηδὲν ἄξιον λόγου προφέρουσιν· ὅταν δὲ, εἰ μὴ μείζονα τὴν δόξης, ἧς ἅπαντες ἔχουσι περὶ αὐτοῦ, ἀεὶ φέρωσιν, πολλὰ καὶ πάντα ἐπὶ τοῖς ἐγκλήματα. καὶ τούτοις, ἐκφοιτῶσι μὲν καὶ τοῖς μικροῖς μεγάλων αἱ τύχοιεν τῶν ἐπαίνων· καὶ τούτων, ἂν μὴ λίαν ἡ θαυμαστὰ καὶ ἔκπληκτα, οὐ μόνον ἐγκωμίων ἐστέρηται, ἀλλὰ καὶ μεμφομένους ἔχῃ πολλούς. καὶ γὰρ τοῖς λεγομένοις, ὡς ταῖς τῶν λεγόντων δόξαις, καὶ δίκαιόν τοῖς ἀκροᾶσθαι. ὥστε ὅταν κρατῇ τις ἁπάντων τὸ τοῦ λέγειν, τότε μάλιστα πάντων αὐτοῦ δεῖ πεποιημένης ἀσυδοξίας. οὐδὲ γὰρ τοῦτο, ὃ χαλεπὸν τῆς ἀληθείας φύσεως ὄντι,

χ. καὶ θεραπεύειν

ὃ μὴ πάνυ ἅπαντες ἐπιτυγχάνειν, ἕξειν σκώμμα παθεῖν· ἀλλ', ἂν μὴ δι' ὅλου συμφωνῇ τῷ μετρίῳ τῆς ἱστορίας αὐτῇ τὰ λεγόμενα, σκώμματα μυρία ἐκ μέρους λαβόντ ἅπασι παρὰ τῶν πολλῶν. καὶ σοὶ δοκῶ λογίζεσθαι παρ' ἑαυτοῖ, ὅτι ἡ ἀθυμία παρασκευάσει, καὶ ἀγωνία, καὶ φειδὼ, πολλάκις ἢ ἡ ὑμὸς ἐπισχόντι ἂν τῆς ἀγοίας καθαρῷ, καὶ τὰ τικτόμενα οὐκ ἀφεῖκε παρελθεῖν εἰλικρινῆ· καὶ ὅτι ὅλως ἀνθρώπου ἴσα οὐκ ἔστ ἀπταῖστος εἶναι ἅπασι αὐτοῖ, οὐδὲ σὺ ἅπασι εὐημερῆ· ἀλλ' εἰκὸς ποτε καὶ ἀγαθῶν, καὶ ἐλαττῶσα τῆς οἰκείας διαθέσεως δυνάμεως. τοῦτον οὖν, ὅπερ ἔφην, σκοπῶν βούλεται· ἀλλ' ὥσπερ ἀγγέλῳ δικαίζοντες, ἐπάγουσι ταῖς αἰτίας. καὶ ἄλλως ἂν πέφυκεν ἀνθρώπου τὰ μὲν κατορθώματα τοῦ πλησίον ἡ πολλὰ· ἅττα καὶ μεγάλα προφαίνει· ἴσως ἂν ἐλαττώματά πῃ φανῇ, κἂν ὁ τυχὸν ᾖ, καὶ ὀξὺ πολλοῦ συμβεβηκός, καὶ ἐπαναθάλλεται ταχέως, καὶ ὑπολαμβάνεται προχείρως, καὶ μένεται ἁπάντων· καὶ ὃ μικρὸν τοῦτο καὶ ὑπὲρ λεπτὸν τοῦ πολλοῦ καὶ μεγάλου ἐλαττώσει δόξαν πολλάκις. ὁρᾶς, ὦ ἀγαπητέ, ὅτι μάλιστα ἂν λέγῃ δυναμένου πλείονος διὰ τὴν ἀσυνδησίαν· προσὸς ἂν τῇ ἀσυνδησίᾳ, καὶ ἀνεξικακίας τοσαύτας, ὅσης οὐδὲ ἅπαντες, ὅσους προτιθεῖσι διῆλθον, εὑρίσκο. πολλοὶ γὰρ αὐτῷ συνεχῶς ὑπεφύοντο μάτην καὶ εἰκῇ· ὃ οὐδὲν ἔχοντες ἐγκαλεῖν, πλὴν τὸ προσὰ πᾶσι βιάσκεσθαι, ἀπεῖπαντο. καὶ δὴ γοῦν φέρει τὸν πυκτικὸν τούτων βασκανίαν. ὃ γὰρ ἐπιφέρει τοῦτο μῖσος, ὅπερ εἰκῇ συλλέγοντες, καὶ ζητοῦντες κρύπτειν ἐκ λοιδορεῖσι, καὶ μέμφονται, ἐκ ἀναβάλλουσι λάθρα, ἐκ ποτρίβονται φανερῶς· ψυχὴ ἂν ἐξεταζόμενοι καθ' ἕκαστον τούτων ἀλγεῖν καὶ προξενεῖσθαι, καὶ φθόνους διαφθαρίναι τῇ λύπῃ. καὶ γὰρ οὐ δι' ἑαυτοῦ αὐτὸν ἀμύνονται μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἑτέρων τοῦτο ποιεῖν ὑπολαμβάνουσι. ἐκ πολλάκις τινὰ τοῦ οὐδὲν δυναμένου εἰπεῖν σκληρὰ μέμφει, τοῖς ἐπαίνοις ἐπαίρουσι, καὶ θαυμάζουσιν ὑπὲρ τὸν ἀξίαν, * ὦ μάταια μόνοι, ὃ καὶ ἀμαθία καὶ φθόνῳ τοῦτο ποιοῦντες· ἵνα τὸν δόξαν τοῦτον καθέλωσιν, οὐχ ἵνα δίξωσι θαυμαστὸν, οὐκ ἔστα τοιοῦτον. οὐ προὸς τοῦτον ἂν μόνον σκοπῷ ὁ ἀγών, ἀλλὰ καὶ προὸς ἀπιστίαν ὅλου λόγου πολλάκις. ὅπου γὰρ οὐκ ἔστι ἐξ ἑλομένων ἀνθρώπων συλλέγεσθαι τὸν συνερχομένους ἅπαντας, ἀλλὰ ὃ πλέον τῆς ἐκκλησίας μέρος ἐξ ἰδιωτῶν ζωῆσθαι συμβαίνει, τοῦτον ἂν λοιπὸν καὶ αὐτὸν σκοπὸν εἶναι ζωοποιοῦντας, τῶν ἂν λόγους κρίνας δυναμένων λυπεῖσθαι πολλῷ πλέον, ἢ ὅσοι σκοπὸν ὃ λυποῦντες πάντες, ἵνα ἂν μόλις, ἢ δύσκολον καὶ ἀηδῆ εἶναι τοῦτον κεκτημένον τὸν ἀγερεῖ· ἀνάγκη ἂν ἄμεινον εἰ πάντα ἐλαττῶσας ἀπενέγκασθαι κερδέας, ἐστὶ ἂν ὅτε μηδὲ ἐπαινεθέντα ἀπελθεῖν. καὶ δὴ πρὸς τοῦτος ἡμᾶς προσκυλίσθαι ταῖς ἀνωμαλίας· καὶ τοῖς μὲν δι' ἀμαθίαν ταῦτα πάσχουσι συγγινώσκω, τοῦτον ἂν δὲ φθόνου τοῦτο σκοπὸν ζητοῦντας δακρύω, ὡς ἀθλίους ὄντας καὶ ἐλεεινούς· μηδενὶ ἂν τούτων ἐλαττῶ τὸν αὐτῷ νομίζειν γεγενῆσθαι δυνάμιν. οὐδὲ γὰρ εἰ ζωγράφος ὢν ἀρίστος, καὶ πάντων κρίνας τὸν τέχνην κεκτῆσθαι, τὸν μὴ πολλῆς τῆς ἀκριβείας ἀναγεγραμμένων εἰκόνα σκοπὸν τῶν τῆς τέχνης ἀπείρων σκοπεῖσθαι ἑώρα, ἕδρα καταπιστεῖν, καὶ τῇ κρίσει τῶν οὐκ εἰδότων, φαύλων ἡγεῖσθαι τὸν γραφέα· ὥσπερ οὐδὲ τὸν ἔντεχνος φαύλων, θαυμαστὸν τινα ἂν ἐπίστασθαι, ἀπὸ τῆς τῶν ἀτέχνων σκοπῆσεως. ὁ γὰρ ἄριστος δημιουργὸς, αὐτὸς ἕαυτοῦ καὶ κριτὴς ἂν αὐτῷ τέχνης· καὶ καλὸν καὶ φαῦλα ταύτης πέφυκεν τὰ γινόμενα, ὅταν ὁ τεχνησάμενος αὐτὰ νοῦς ταύτας φέρῃ ταῖς ψήφοις, ἢ τῶν ἔξωθεν δόξαν ἢ πεπλανημένων ἂν ἀτέχνων μηδὲν ἐπὶ τοῦτο βαλλέσθω ποτέ. μὴ τοίνυν μήτε οὐ διδασκαλίας ἀναδέξαμενος τὸν ἀγῶνα τῆς τῶν ἔξωθεν ὑφημίας προστατέτω, μηδὲ ἀπὸ τούτων τὸν ἑαυτοῦ καταβαλλέτω ψυχήν· ἀνθρώπου γὰρ λόγος, ὡς ἂν ἀρίστῃ ὃ Θεῷ (οὐδὲ γὰρ αὐτῷ χαμαὶ καὶ ὅρος ἔστω μόνος τῆς ἀρίστης δημιουργίας ἐκείνου· μὴ κρότοι, μηδὲ ὑφημία) εἰ μὲν ἐπαινοῖτο καὶ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, μὴ ἀγακρούεσθω τὰ ἐγκώμια· μὴ προσέχοντος ἂν αὐτὰ τῶν ἀκροατῶν, "μὴ ζητείτω," μηδὲ ἀγνίτω. ἱκανὴ γὰρ αὐτῷ καθαμυδία τῶν πόνων, καὶ "πάντων μείζων,

χ. πον
χ. δύσκολον
χ. δὲ
χ. ὡς
χ. καταμόνον
χ. ῥᾴδιον
* ἢ
χ. ἔστι
χ. αὐτὸν
χ. μόνον
χ. ἐπαινεθ.
χ. ἀκουόντων
χ. μόνον
χ. μόνον
χ. πασῶν

ζων, ὅταν ἀπὸ τῶν ζωωδεστέρων δυνάμεων), πρὸς ἀρίστευσιν τὸ Θεοῦ ζωοποιὸς καὶ ῥυθμίζων τὸ διδασκαλίαν. καὶ γὰρ ἀμ' ὀφθαλμῷ τῷ ἐξ ἀγέλαν ἀπάντων ἐπαγωγία ἀλόγως, ὥσπερ ἀπὸ τῶν πολλῶν πόνων ὄφελος, οὕτω καὶ τῆς ἐν ἑνὸς λόγῳ δυνάμεως. τὰς γὰρ ἀμόκτους τῶν πολλῶν καταγώσεις μὴ δυναμένη φέρειν ψυχὴ σκληρὰς), καὶ τῶν οὕτε ὁ λόγος ῥίπτει ἀπωδίων. ἀλλὰ
χ. πιπτ. πάντων
3 τοῦτο χρὴ μάλιστα πάντων πεπαιδεῦσθαι ἐπαίνων ὑπερορᾶν. οὐ γὰρ ἔρκει ὁ λόγος εἰδέναι πρὸς τὸν ζωὴν τῆς δυναμένης φυλακτικὸν, ἂν μὴ ᾖ τῶν πρόσω. εἰ δέ τις ἀκεραίως ἐξεπάζειν ἐθέλοι, ᾗ ⟨Φ⟩ ὁ σκοπὸς καθηγῶπα ζωὴν τῆς ἀρετῆς, εὑρήσει διάφορον τὸ τῶν ἐπαίνων καταφερῆ οὐχ ἥττον, ἢ τύπτει. ᾗ γὰρ πολλὰ ἀμφοτέρων ἀναγκαῖα ἐστί), τῆς
χ. ἱρῶν τῶν πολλῶν δόξης ἧττον ἡγούμενος. ἐπεσθαι γὰρ ἐξεπαλῶν τῆς δυσκινησίας χρὴ τὸν τὸ λόγῳ ἀρετὸν, ὅπου συμβαίνει τι αὐτοῖς, ᾗ ἁλῶναι, ᾗ μὴ ἁλῶναι μᾶλλον, ᾗ πολλὰ ζωωδῶν ἀχρειοῦσι οὐ βουλόμενοι). ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀλυσιτελὲς, καὶ τὸν ψυχὴν ἀπολέσας
χ. λίγ "δίκη, ὑπὲρ τῶν τὸν ἑκάστου δόξαν εἰς τὸν τῆς ἰδίας ἐντολιάς καταγαγεῖν ἀπρονοησίαν. πρὸς γὰρ τὰ τοῖς ἐν τῶν ἱδρώτων ἀπορίαν) τῶν οὐδὲν ὁ σοφὸς, παρὰς ὥσπερ ἵππους καταστεδαθείσας αὐτὸ "τῆς ψυχῆς. ὃ γὰρ πολλὰ μεμοθοῦσα, ἐλαφρὸν καρποδαθὲν ἐγκάμια, ἱκανὸν καταβαλεῖν, ᾗ πρὸς ὕψος βαθὺ, ⟨Φ⟩ ὁ δυνάμενον ἐγκωμίων κατα φρονεῖν·
χ. τῇ ψυχῇ
χ. λειφίγκιον ἐπεὶ ᾗ γεωργὸς, ὅταν εἰς" λεπτότατον κάμνη χωρίον ᾗ πάσας ἀναγκάζηται γεωργεῖν, ταχέως ἀφίσταται τῆς πρὸς ὕπνον, ἵνα μὴ πολλὸν ὀφείλον ὁ πρόγμα κακτημένος ᾖ τὸν φροντίσεως, ᾗ λιμοῦ δέος καταλαμβάνοι ἔχῃ. εἰ γὰρ ⟨Φ⟩ μὴ πολλῶς τῆς ἐξεπάσας δυνάμενον λέγει, τοσαύτης δόσεται τῆς γυμνασίας πρὸς τὸν τῆς κτήσεως φυλακτικὸν, ὁ μηδὲν ὄλως σπουδαγωγὸν,
20 ἀλλ' ὁ τοῖς ἀγῶσι ἀναγκαζόμενος μελετᾶν, πόσον ὑποστήσεται τὸν δυσχέρειαν, πόσον ἱδρῶσαι, πόσον ζωρὸν χολὴν, ἵνα πολλῆς ὁ μόχθος μερὰ τι ζωαγαπᾶν δύνηθῇ; ἐὰν δέ τις καὶ τῶν μὴ αὐτὸ τὸ καμάτου, ᾗ τὸν ἐλαφρὸν πάσχειν λεγόντων, ὁ ὃ μέρει τούτῳ μᾶλλον ἑαυτοῦ ἀφελοῦσαν δύνηθῇ· θείας τινὸς δεῖ ψυχῆς ὁ ζωὴν, ὥστε μὴ ἀλόγως βασκανία μηδὲ ὑπὸ ἀθυμίας καταπίπτειν. ὃ γὰρ ὑπὸ τῶν ἐλαφρῶν πρὸς δυσμερεῖας αὐτὸ ὁ ἀξιώματι χα-
25 θιστῶτα μείζοσι, ᾗ φέρει γυναῖκος, ὑ τ' τυχούσης, ὥσπερ τ' ὑμετέρας, ἀγαθὰ τῆς ἀδαμαντίνης δ' ἐπὶ ψυχῆς. καὶ μὲ ὕβρεως ἢ καὶ μέτρου ἄγαν ὁ πρὸς δυσκολαίνω, φαρτὺν ὀπισθοῦν
χ. τῶ χ. ἐυκτῶν ζῆν ὃ παῖδος· ἀν' ὃ ἡδονὰς ᾗ ἀλγεζοῦ καὶ φιλόδοξος, "ἥδιστον ὁ αὐτὸν καὶ ὑχρὸν ἐν" βυκλέον ἡμέραν. ὕτως αὐτὸ πικρὸν καταφθορὰ τὸν ζωὸν ἐπιμελόμενον φαύρως, καὶ μαινόμενος λαθάργα, τῆς ἐξουσίας πολλὰ πρὸς ἀσκῶν τῆς ὁ αὐτὸν, πάντα αὐτὸς τὸ βουλόμενος·
30 μεγίστων ὃ ὁ ἅπασι τούτοις τὸν ἀσφάλειαν, τὸν ὁ τῷ λέγῳ κέκλειται παῤῥησίαν, ᾗ τὸν τῶ πλήθους πρὸς αὐτοὺς σπουδῶν, ᾗ ὃ φιλεῖσθαι πρὸς τῶν ἀσχαλόντων ἀπάντων. ἢ οὐκ οἶδας, ὅτως ταῖς τῶν χαριεστάτων ψυχαῖς λόγων ἔρως ἐνσκώμασκεν· ᾗ ὅτι μάλιστα πάντων ⟨Φ⟩ τούτους ἀσκῶν τις ὁ ταμίᾳ, ὁ πρὸς ταῖς ἔξωθεν μόνοις, ἀλλὰ ᾗ πρὸς τῆς πίστεως οἰκείοις; πῶς οὖν ἂν ἴως ὁ ἐγγυᾶν τοσαῦτον ἀγαθὸν, ὅταν αὐτὸ μὴ φθονεραθοῦσι πάντες σι-
χ. διαχλεῖδος χ. μακροθυμ. χ. παύσεσθαι 35 γῶσι, ὁ" διεσχλάσθαι τιμῆσαι, ᾗ τὸ λόγῳ τὸ τέλος, ὅσπερ πικὸ πόνων ἀπάπαυσι, κακεμένωσι· θατέρου ὃ ᾗ μικρὸ λέγοντος μὴ" πρόθυμίας ἀγύκοι, ᾗ " παύεσθαι μέλλοντος δυσχερεκίνωσι, καὶ σιγᾶν βουλομένου πρόζωσιν)· ταῦτα γὰρ εἰ καὶ μικρὸ σοι δοκεῖ τῶν
χ. ἀπίεσαν, ᾗ καὶ βύκαπαφθέντα ἀφ' τὸ" ἀπύεσθαι, ἀλλ' ἰσχνὰ γένεσι πρόθυμίαν δόσεως, ᾗ ψυχῆς πρόκλησιν δυνάμεως, ἵνα μὴ πάντων τις ἑαυτὸν τῶν αὐθεντίων δύνασπάσας πάθων,
40 ὁμοίως τῆς ἀσωμάτους μελετήσῃ ἀφικεῖσθαι δυνάμεσι, αἳ μήτε φθόνῳ, μήτε δέξης ἵρωσι, μήτε ἑτέρᾳ τινὶ τοιούτῳ ἁραῖται τοσήμασι. εἰ μὲ δὲν τις ἔστι δὺ θεσπέσιον τοιοῦτος,
χ. ἐκτίμησιν χ. δωσέσι) ὡς δυνάσθαι τὸ δυσθέρατον τῶν ᾗ ἀκατανόητον ᾗ αἰσθέμενον θηλοῖ, τὸν τῶ πολλῶν δόξαν, χ. ἀποκρέ- κεῖσθαι καὶ πᾶν, ᾗ ζῇ πολλὰς αὐτῆς" σκέμμ κεφαλὰς, μᾶλλον ὃ μᾶ δὲ φίλων τὸν ἀρχὸν συγχωρῇ, "δίωνθόν ὃ βύκολος καὶ ζῇ πολλὰς ζωὰς" ἀπορεύεσθαι πρὸς σολὰς, καὶ

βύδου

βδέλου τινὸς ἀπολαύειν λιμένος. Ταύτης ἢ οὐκ ἀπηλλαγμένος, πόλεμόν τινα πολυειδῆ, καὶ θόρυβον ἀνεχῆ, καὶ ἀθυμίας καὶ τῶν λοιπῶν παθῶν τὸν ὄχλον" καθασκεδάζει" τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. καὶ τί λέγω λοιπὰς κατηγόρων δυσχολίας, ἃς οὔτε εἰπεῖν, οὔτε μαθεῖν δυνήσεταί τις, μὴ διὰ τῶν πεπραγμένων ἡμῖν ἐλέγχος αὐτῶν;

χ. κατασκεδάζει
χ. τῆ ἑαυτοῦ ψυχῆ.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ. Λογ. ς'.

Εφ. ιγ. ις.

Καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα τοιαῦτα, οἷα πέφυκε πάσχειν τὰ ἐκεῖ πῶς οἰσόμεθα, ὅταν καθ' ἕκαστον τῶν πεπραγμένων ἀναγκαζώμεθα δοὺς βιβλίους ὑπέχειν; ὑ γὰρ μέχρις αἰσχύνης ἡ ζημία, ἀλλὰ καὶ αἰωνίου ἐκδίκησεως κόλασις. τὸ γὰρ, Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε, ὅτι αὐτοὶ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες, εἰ καὶ πρότερον εἶπον, ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὰ παρόντα. ὁ γὰρ φόβος ταύτης τῆς ἀπειλῆς ἐνεργὸς κατέστη μᾶλλον τὴν ψυχήν. εἰ γὰρ πᾶν μόνον ἕνα σκανδαλίζοντα ἐλάττων, συμφέρει ἵνα μύλος ὀνικὸς κρεμασθῇ εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ εἰς τὸν θάλατταν, καὶ πάντες τοὺς τῶν ἀδελφῶν τύπτοντες, εἰς αὐτὸν ἁμαρτάνουσι τὸν Χριστόν· μὴ μόνον ἵνα," μηδὲ δύο, μηδὲ τρεῖς, ἀλλὰ πλήθη τοσαῦτα ἀπολλύοντες, τί ποτε ἄρα πείσονται, καὶ ποίαν δώσουσι δίκην; οὐδὲ γὰρ ἀπειλεῖται ὅσην αἰτίασασθαι, οὐδὲ εἰς ἄγνοιαν καταφυγεῖν, οὐδὲ ἀνάγκην προβαλέσθαι καὶ βίαν· ἅπαντα δοῦναι δίκην τῶν ἐγχωμένων, εἴ τι ἐστὶν, ἐν ταῖς οἰκείαις ἁμαρτίαις ἐγκρύπτοντα τὴν τῇ καταφυγῇ, ἢ ἐν ταῖς ἑτέρων προσεχώντες. τί δήποτε; ὅτι ὁ διάβολος ἐκεῖ πᾶν ἄλλον ἀφορμὰς ἐπιμορφοῖ, καὶ πολέμους προμηθεύει" ἐρημίαν, ἵνα δύνηται προσβάλεσθαι τὴν ἄγνοιαν, οὐδὲ εἰσιόντα, οὐκ ἀκούσας τῆς σάλπιγγος, ἵνα προσπέσῃ πόλεμον. διὰ" τοῦτο γὰρ σκάνδιστον, ὡς ὁ Ἰεζεκιὴλ φησιν, ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις σαλπίζῃ, καὶ προμηνύῃ τὰ μέλλοντα δυσχερῆ. καὶ διὰ τοῦτο ἀπροσδοκήτως ἡ κόλασις, καὶ εἰς ὢν ὁ ἀπολωλὼς τύχῃ.

Ιεζεκ. λϚ. ς. Ἐὰν γὰρ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην μὴ σαλπίσῃ τῷ λαῷ, μηδὲ σημάνῃ (φησὶν) ὁ σκοπὸς, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβοι ψυχήν·" αὐτὴ μὲν διὰ τοῦ ἀνομήματος αὐτῆς ἐλήφθη, τὸ δὲ αἷμα αὐτῆς ἐκ χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω, λέγει Κύριος. παῦσαι τοίνυν ἡμᾶς ὠθεῖν εἰς ὕστατα ἀφυλόκριτα δίκαια." οὐ γὰρ ὑπὲρ στρατηγίας, οὐδὲ ὑπὲρ βασιλείας ἡμῖν ὁ λόγος, ἀλλ' ὑπὲρ πραγμάτων ἀγγελικῆς ἀρετῆς διαμόνου. καὶ γὰρ τῶν ἀκτίνων αὐτῶν καθαρωτέραν" φῦσι ἱερεῖ τοῦ ψυχοῦ εἰς δόξ· ἵνα" μὴ ποτε ἔρημον αὐτὸν" καταλιμπάνῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἵνα
Γαλ. ς. κ. δύνηται λέγειν, Ζῶ δ' οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐμοὶ Χριστός. Εἰ γὰρ τοῦ ἔρημον οἰκειοῦντες, καὶ πόλεως καὶ ἀγορᾶς καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἀπηλλαγμένοι θορύβων, καὶ δικαστηρίων" λιμένων καὶ γαλήνης ἀπολαύοντες, οὐκ" ἠθέλησαν θαρρεῖν τῇ τῆς δικαίτης ἐκείνης ἀσφαλείᾳ, ἀλλὰ καὶ μυείας ἐπέρας προσιθέσαι φυλακάς, πάντοθεν ἑαυτοὺς προφράττοντες, καὶ μυρίης τῆς ἀκριβείας καὶ λέγω ἅπαντα καὶ προσέτι ἀσυδιάζοντες, ἵνα μὴ παῤῥησίας καὶ καθαρότητος εἰλικρινοῦς, ὅσην εἰς ἀνθρώπινον ἦκε δύναμιν, προσεῖναι τῷ Θεῷ δύνωνται· πόσης οἴει σὺ τῷ ἱερωμένῳ καὶ δυνάμεως καὶ βίας, ὥστε δυνηθῆναι πάντοθεν ἁρπάσαι μολυσμοῦ τὴν ψυχὴν, καὶ ἀσινὲς τὸ πνευματικὸν τηρῆσαι κάλλος; καὶ γὰρ πολλῷ μείζονος αὐτῷ δεῖ καθαρότητος, ἢ ἐκείνοις. καὶ ᾧ μείζονος δεῖ, ἐστὶ πλείοσιν αἰτίαις ἐκείνων ὑπόχρεως τοῖς δυναμένοις αὐτὸν ῥυπτῆσαι, ἵνα μὴ τῇ διαφορᾷ τῆς, καὶ τῷ πολλῷ τούτῳ χρησιμώτερος, ἄθλιον αὐτοῖς" ἐργάσηται τὸν ψυχρόν. καὶ γὰρ προσώπων βδελυρία, καὶ κινημάτων ἀσχήμων ῥυσις, καὶ βαδίσεως ὑπερηφάνου σις, καὶ φωνῆς ἀσχήμονος κλασις, καὶ ὀφθαλμῶν ἀκατάσχετοι φοραί, καὶ πτύσεων" ὑπερεμμάλεια, καὶ πλεγμάτων ἀκοσμήτων ἐσθήσεις, καὶ τειχῶν βαφαί, καὶ ἱματίων πολυτέλεια, καὶ χρυσίων ποικιλία, καὶ λίθων κάλλος, καὶ μύρων

χ. κατασκεδάζει
χ. τῆ ἑαυτοῦ ψυχῆ.
χ. ὅσον τὸν Χριστὸν ἀδικοῦσι, πολλοὺς ἀδικοῦντες,
χ. καὶ δύο ἢ τρεῖς,
χ. ἀρχέμωνι,
χ. τοῦτο
χ. αὐτῆ
χ. ὑπὲ
χ. τοῦ ἱερέως
χ. μηδ' ποτε
χ. ἐν κατακλ.
χ. λιμένων
χ. αὐτοῦ ἐγκλήματα
χ. ἐπιτηδεύματα
χ. ἐργάζηται
χ. ἀκαταστασίαι

μύρων" βιωσία, καὶ ζῶλλα πάντα, ἃ δὲ γυμναζόμενοι ἐπιτηδεύει ἡμῖν, ἵνα μὴ ῥυπῶσαν ψυχήν, ἵν' μὴ πολλὴ τῆς σωφροσύνης αὐστηρότητι ἀπεσκληκυῖα τύχῃ. ἀλλὰ δὲ μὴ τοῦτο τοῦτον παρέτεινε, θαυμαστὸν ὡσὴν· ὃ γὰρ καὶ ἀφ' ἡμῶν τούτοις εἰσημένων δυνάσθαι βάλλειν Ⓦ ἀφέβολον, καὶ καταπαύειν ζῶν τὴν αἰθερίων ψυχάς, τοῦτ' ἔστι δὲ πολλῆς ἐκπλήξεως καὶ ἀπορίας μεστόν. πάντα γάρ τινες ζῶντα ἐκφυγόντες ζῶν θηράτρα, τοῖς πολὺ τούτων ἀφεστηκόσιν ἐάλωσαν. καὶ γὰρ καὶ ἡμμένοῦ ὕφις, καὶ αὐχμῶσα κόμη, καὶ ῥυπῶσα τολή, καὶ ἀῆμα ἀνεπίπλαστον, καὶ ἦθος ἁπλοῦν, καὶ ῥῆμα ἀφελές, ἃ βάθρις ἀνεπιτήδευτος, ἃ ἀχημάτιστος φωνή, ἃ δὲ πτίλα συζυγία, ἃ δὲ καταφερήφανον, ἃ δὲ ἀπερισπάστιστον, ζὲ ἡ μίνωσις, πρῶτον μὲν εἰς ἔλεον Ⓦ ὁρῶντα, ἀπ' ἐκείνου εἰς Ⓦ ἔρωτα πάντων ἄγαν θεῖον. ἃ πολλοὶ πὰρ' αὐτοῖς ἐκφυγόντες δίκτυα, τὰ δὲ τῆς χρείας, ἃ τῶν μύρων, ἃ τῶν ἱματίων, ζὲ τῶν λοιπῶν, ὧν εἶπον συγκείμενα, τούτοις τοῖς τοσοῦτον ἀπ' αὐτῶν ἀφεστηκόσιν ἐνόκλως ἐκέπτεσαν ἃ ἀπώλοντο. ὅταν δ' ὦν ἃ δὲ πτίας ἃ δὲ πλούτου, ἃ δὲ καλλωπισμοῦ ἃ δὲ σήματος εἴχῃ κεκμηκότος, ἃ δὲ ζῆπον τῆς τιθύπτου τῆς ζὲ τῶν ἁπλάστων, καὶ δὲ πάντων ἁπλῶς, ὧν ἀπηλευθερωσάμην, ὁ πόλεμος διαῤῥιπίζηται τῇ τοῦ θεωμένου ψυχῇ, ἃ ζὲ μηχανήματα αὐτὸν περιστοιχίζῃ πάντοθεν, πόθεν διαπεύσας δυνήσεται, τοσούτων κύκλῳ περικειμένων" ταγίδων; ποίαν καταδύσει βύρσι, οὐ λέγω πρὸς δὲ μὴ κῆρ κέρτος ἀλώσιμον (τοῦτο μὲν γὰρ οὐ πάνυ χαλεπόν) ἀλλὰ καὶ πρὸς δὲ ἀπέραντον τῶν μαρῶν λογισμῶν τὸν ἑαυτῷ φυλάξαι ψυχήν; καὶ πτίσσει ζὲ τιμᾶς, ζὲ τῶν μυρίων αἰτίας κακῶν. αἱ μὲν γὰρ πρὸ τῶν γυμνασίων γινόμεναι ὡς τῆς σωφροσύνης λυμεῶνται τοιαῦτα, ἃ καταβάλλουσι πολλάκις, ὅταν τις μὴ δέξηπάντως ἀγρυπνεῖν εἰδῇ πρὸς τὰς ζιαύζας ἐπιβουλάς· τὰς δὲ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ὧν μὴ μετὰ πολλῆς" δεξιᾶς πίστις τῆς μαλακοψυχίας, δύο τοῖς σώμασι θήσεται παγίδα, τῇ τε τῆς γαστρὸς δουλοπρεπείᾳ, καὶ τῇ τῆς ἀγαζονείας" ἀνοίᾳ· τοῖς μὲν θεοπρεπῶσι. αὐτὸν κατανύττειν ἀνάγκη ζόθεν. ἃ δὲ τὰς πρὸ ἐκείνων τιμᾶς, καὶ τὴν ἐλαττόνων ὀζυγκυμένος, καὶ εἰς δὲ τῆς ἀπιστίας ὠθούμενος βαρὰ θεῖον. ζοῦπα εἴρηται μὲν πρὸ ἡμῶν· ἐσπὶ δὲ ἐχθὲ τὴν βλαβίδιον, οὐκ ἂν τις ἀνθρώπων πίστεως μάζοι καλῶς. οὐ γὰρ δὴ ζοῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντων πολλῷ πλείονα καὶ σφαλερώτερα ζοῖς ἐν μέσῳ τρεφομένοις συμπίπτειν ἀνάγκη γίνοιτ' ἄν. ὁ δὲ τὴν ἐρημίαν τίρναις, πάντων μὲν ἔχει τὰ ἀτέλειαν. εἰ δέ ποτε αὖτῳ καὶ λογισμὸς ἄτοπος ἐπεισέρχεται τοιοῦτος, ὡς ἀδικὴς ἡ φαντασία, καὶ ζοκάμως σβεσθῆναι δυναμένη. δεῖ δὲ μὴ προσέχειν ἔζωθεν τὸν ἀπὸ τῆς θεωρίας ἄλλοις τὴν φλογί, ἃ ὁ μὲ μετάγεις ἐπ' ἐαυτῆ μόνον δίδυκεν· εἰ δὲ ἃ ἐτέρων φροντίζειν ἀνάγκη δίκη, ἀλλ' διαιρεθήσεται λόγῳ. εἰ δὲ ἃ πλείονες εἶεν· ἀλλὰ τὴν ὡς πρὸς ἐκκλησίας ἐλάττους πεῖσιν, ἐν ζοῖς ἐπ' ἐαυτῶν φροντίσεις πολλῷ κινδυνωδεστέρας πέφυκεν τῶν" προσεσπῶν, οὐ δεῖ τὸν ὁλοσχερῆ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πάντες τῶν κοσμικῶν εἶεν ἀπλανεστέρους προσαγωγοὺς ἃ πρὸς παίδας, οὔτε γυναῖκα, οὔτε ἄλλο τι μεμιμῆσθαι ἔχοιεν ποιοῦν. πρὸς τὸ δὲ αὖ τοῦτον λόγον τις εἶδεν ἃ πολλοῖς τοῖς ἀγυμνάστοις, καὶ δὲ κοπὼν τὸν ὄγκον ἔχῃ ἐπαίρειν, ὡς δυνάσθαι αὐτῶν σὺ" σαθαίσματα ζῶ ἀφρόνως ἀπωθεῖν τε καὶ ἐπαναφέρειν, ὅπερ ἃ μικροὶ πρὸς ἀρετῆς" ἐπιδόσει, ἐπιτεταίᾳ" διδασκάλων ἀνάγκης. τῶν δὲ κατὰ τοὺς ἱεροὺς τοὺς γάμους ἃ" πλέοι βιωπικῶς πρὸς τὸν φεύγοντας, καὶ τοῦτο αὖθις ἀργοτέρους πρὸς τὸν τῶν πνευμάτων ἐρωσίαν καθίστασι. ὅθεν ἀνάγκη δὲ διδασκάλῳ ἀπείρῳ καθ' ἑκάστων (ὡς εἴπερ ἐν ἡμέρᾳ, ἵνα τῇ γραφῇ" ζωοχαρίᾳ δυνηθῇ κεκτημένῳ πρὸς τοὺς ἀκούοντας ἃ διδασκαλίας ὁ λόγος. ἃ γὰρ πλουτοῦντες ἐφόδοις ἃ ἐπιστασίας μέγεθος, ἁρμονία ἀπὸ πνοῆς ἀφεστηκυῖα, ἃ πολλὰ ἕτερα πρὸς τύπος, συμπίπτει καταβαλλόμενα ἀπόμαστα. πολλάκις γὰρ τῶν ἀκμαζόντων πνοὰς, ὧν μόνον τῆς ὀσφρήσεως ἀφίησι δὲ ἀπιστούμενος" πιστῶν. καὶ γὰρ ἃ φιλοψυχία ἐπέρχεται, ἃ πυίας αἰσχύνη,

ἃ

ἡ ἐπήρεια ζωὴ χεῖρις, ἡ ἄλλα τοιαῦτα τοῖς πονηροῖς ἐνόμιζε, ἀπαλλὴ τῆς ἐκεῖ τὰ θεῖα ἀπουδῆς. τῶν ἡ ἁμαρτημάτων ὁσονοῦν ὁ πολλοστὸν αὐτοῖς μέρος δυνατὸν ἡμέραν καθαρεῖς. πῶς γὰρ, ὧν ὁ πλείονας ὁδοὶ ἐκ τοσούτου ἴσασι; ἡ τὰ μὲ τοὺς Θεὸν λαὸν αὐτῶν τοσαύτην ἔχει τὴν ἀμνησίαν. εἰ δέ τις τὰ τοὺς Θεὸν ὀζεπάσεται, ὁδὸν ὄντα βύρσει ζῶντα· οὕτω μεῖζονος ἡ ἀκριβείας ἐκεῖνα δεῖται τῆς ἀπουδῆς. Θεὸν γὰρ ὅλης τῆς πόλεως, ἡ τί λέγω, πόλεως, πάσης μὲ οἶμαι τῆς οἰκουμένης τοσοῦτος, καὶ διέλαθον πᾶς ἁπάντων ἁμαρτίας ἴλεων ἡμέσθαι Θεὸν, οὐ τῶν ζώντων μόνον, ἀλλὰ ἡ τῶν ἀπελθόντων, ὁποῖά τινα ἐστὶν ἰδεῖν; ἐγὼ μὲ γὰρ ἡ τὴν Μωϋσέως, ἡ τὴν Ἠλιοῦ παῤῥησίαν ὁδὲ τὸν τοσαύτην ἰκετηρίαν ἀρκεῖν ἡγοῦμαι. ὃ γὰρ ὥσπερ τὸν ἅπαντα κόσμον πιστεύομος, ἡ αὐτὸς ὢν ἁπάντων πατὴρ, οὕτω τοσοῦτος ὢν Θεῷ, διέλαθος ὁδὲν ἅπαντα τοὺ πολέμους σβεσθῆναι, λυθῆναι τὰς ἀρχὰς, εἰρήνην, ἀφετηρίαν, πάντων τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν ὑπερειλῆφθαι καὶ ἰδίᾳ ἡ δημοσίᾳ παχεῖαν αὖ ἀπαλλαγήν. δεῖ ἡ πάντων αὖτ', ὥσπερ ὧν δεῖται, τοσοῦτο ἀμφέρειν ὁ ἅπασιν, ὅσον τὸν τοιούτων ἐνίκες. ὁπόταν ἡ ὁ πνεῦμα ὁ ἅγιον καλῇ, καὶ τὴν φειδωλοτάτην ὑπερβολὴν θυσίαν, καὶ τὸ κοινὸν πάντων ζωοποιὸν ἐφάπτηται διαπόντου, πῦ πάξομεν αὐτὸν, εἰ πέμοι; πόσον ἡ αὐτοὶ ἀπαιτήσομεν καθαρότητα, ἡ πόσην βύλεσθαι; ἐννόησον γὰρ ὁποίας τὰς ταῦτα ἁμαρτανούσας χεῖρας εἰς χεῖρ', ὁποίαν τὴν γλῶτταν τὴν ἐκεῖνα προφέρουσι τὰ ῥήματα, ψυχὴν ἡ οὐ καθαρωτέραν καὶ ἁγνοτέραν τὴν τοῦτο πνεῦμα ὑποδεξαμένην ψυχήν. τότε καὶ ἄγγελοι πρεσβεύσασι ὁ ἱερεῖ, ἡ οὐρανίων δυνάμεων ἅπασι τάγμα βοᾷ, καὶ ὁ ὁ ἐκεῖ τὸ θυσιαστήριον πληρούται τόπος εἰς πλῆθος τὸ κειμένου. καὶ τοῦτο ἐκεῖνοι μὲν καὶ ἐξ αὐτῶν πεφάνηται τῶν ὑπερτιθεμένων τότε. ἐγὼ ἡ καί τινος ἤκουσα διηγουμένου ποτὲ, ὅτι αὐτῷ τις πρεσβύτης ἦν ἁγιος αὐτὸς, καὶ ἀπεκαλύφθη ὁρᾶν εἰσιόντα, ἔλεγεν ὅτως ἠξιῶσθαι τοιαύτης ποτὲ, ἡ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἅπαν πλῆθος ἀγγέλων ἰδεῖν, ὡς αὐτῷ δυνατὸν ἦν," τολλοὺς αἰσθεσθαι πληρωμένων λαμπράς, ἡ τὸ θυσιαστήριον κυκλοῦντας, ἡ κάτω νενοήκοτας, ὡς αὖ εἴ τις γραπτῶς πρότος βασιλέως ἐστηκότας ἴδοι. ἡ "ἔγωγε πεῖσθημαι. ἡ ἕτερος δέ τις ἐμοὶ διηγήσατο, ἡ πρὸς ἑτέρου μαθών, ἀλλ' αὐτὸς [ἰδεῖν] ἀξιωθεὶς καὶ ἀκούσας, ὅτι τοῦ μέλλοντος ὁδηγεῖσθαι ἀπαίρειν, ἀλλὰ τύχοι τῶν μυστηρίων μεταλάβοντος ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὅταν ἀποπνεῦσαι μέλλωσι, δρυφορεῖσθαι αὐτοῦ δὲ ἐκεῖνο τὸ ληφθὲν ἀπάρασιν ὁδηνεῖσθαι. σὺ ἡ" οὕτω φρίττεις, εἰς οὕτως ἱερὰν τελετὴν τοιαύτην εἰσάγων ψυχήν; καὶ τὸν τὰ ῥυπαρὰ ὁδιδυμόρων ἱμάτια εἰς τὸ τῶν ἱερέων Matθ. xc. ιδ. ἀναφέρων ἀξίωμα, ὃν καὶ τὸ λοιπὸν τῶν δαιτυμόνων χορὸν ὀζέωσεν ὁ Χριστός; φωτὸς γὰρ δίκην τὸν οἰκουμένον καταγάζοντος λαμπτῆρα δεῖ τὸ ἱερέως τὴν ψυχὴν· ἡ ἡμετέραν τοσοῦτον ἔχει παρεκείμενον αὐτῇ σκότος ἐκ τῆς ποικίλης ζωώδους, ὡς ἀεὶ καταδύεσθαι, καὶ μηδέποτε δύνασθαι μὴ παῤῥησίας εἰς τὸν αὐτῆς ἀτενίσαι διαπόντιον. ὁ ἱερεῖς τῆς Matθ. v. 13. γῆς εἶσιν ἅλες· τὴν ἡ ἡμετέραν αἴσθησιν, ὃ τὴν ὁ ἅπασιν ἀπρόσιτος αἰσθητοῖς, πλὴν ὑμῶν τῶν καθ' ἑκάστην ἡμᾶς ἀγαπᾶν" εἰθισμένων; οὐ γὰρ μόνον καθαρὸν οὕτως, ὡς τηλικαύτης ἠξιωμένον δόξης, ἀλλὰ καὶ λίαν ζωστὸν, καὶ πολλῶν ἐμπρέσαι εἶναι δοκεῖ· καὶ πάντα μὲν εἰδέναι ὁ βιωτικὰ, τῶν ὁ μέσῳ φρεσμένων οὐχ ἥττον· πάντων ἡ ἀπηλλάχθαι, μᾶλλον τῶν ὁ ὄρη κατεφληφότων μεταχῶν. ὑπὲρ ἡ γὰρ ἀνδράσιν αὐτὴν ὁμιλεῖν ἀνάγκη καὶ γυναῖκας ἔχειν, καὶ παῖδας τρέφειν, καὶ θεράποντας κεκτημένους, καὶ πλοῦτον ὁδεδεδεγμένους πολιὸν, καὶ δημόσια πράττειν, καὶ ὁ δυναστείας οὖσι, ποικίλων αὐτὴν εἰ) δεῖ. ποικίλων ἡ λέγω, οὐχ ὑπὲρ λύσι," ὁδὲ κεκλεικὸς καὶ ὁ κωφὸν τιὸ, ἀλλὰ πολλῆς μὲ ἐλευθερείας ἡ παῤῥησίας ἀπέμεσεν. εἰδέναι ἡ ὁ συγκαπέναι χρησίμως, ὅταν ἡ τῶν προσεγμὸν ὁ κωλύσεις τοῦτο ἀπαιτῇ, καὶ χρηστὴν εἰ) ὁμοῦ καὶ αὐστηρὸν. οὐ γὰρ ἔστιν εἰ ἕτερῳ" χρῆσθαι τοῖς ἀχρειωμένοις ἅπασι· ὑπὲρ μηδὲ ἰατρῶν

γ. ὁ κάλαμος οὐκ ὁσείσει.

χ. χρῆσθαι τοῖς ἀχρείοις ἐπιμένει

ἰατρῶν παισὶν" εἰ νόμῳ τοῖς κάμνουσι προσφέρεσθαι καλῶς· μηδὲ κυβερνήτην μίαν ὁδὸν
εἰδέναι τῆς τοὺς ἐμπύμπλαται μάχης. ἡ γὰρ ἡ αὐτὴ τέχνη πολλοὺς ἐκ ναυαγίας σέσωκε
χίλιους καὶ μυρίους. ⓐ δ' ἰατροὶ οὐ πάντες ἴσασι τὰ πρόσφορα τοῖς κάμνουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐναντία
πολλοῖς· καὶ πολλῆς χρείας καὶ συγκαταβάσεως καὶ ἀκριβείας. πρώτη δ' αὕτη τῆς ἐκφο-
ρᾶς" εἰς ἣν τέλος ὁρᾷ, τὴν τοῦ θεοῦ τιμὴν δόξαν, τῆς ἐκκλησίας τὴν οἰκοδομήν. μέγας ὁ
τῶν μεγάλων ἀγών, καὶ πολὺς ὁ μόχθος. ἀλλ' εἰ τις τῇ καλῶς ἐξασκηθεὶς ἱερωσύνῃ τὸν
ἐκεῖθεν ἱδρῶτα ἀποδεδάλσει, τοῦτον εὑρήσει τὸ ἐκφόρημα, ὅσον ἰδιώτου καὶ βασιλέως τὸ μέ-
σον. ἐκεῖ μὲν γὰρ εἰ καὶ πολὺς ὁ πόνος, ἀλλὰ κοινὸν τῆς ψυχῆς ἢ τὸ σώματος τὸ ἀγώνισμα·
μᾶλλον δὲ τὸ πλέον τῇ τοῦ σώματος καταδυσθῆναι καὶ ἀσθενῆσαι. κἂν μὴ τοῦτο ἰσχύσῃ ἡ, μᾶλλον
καθ' ἑαυτὸ ἡ προθυμία, οὐκ ἔχουσα εἰς ἔργον ἐξελθεῖν (καὶ γὰρ καὶ "πτοία" ζώτοιος,
καὶ "χαμαιτύπια, καὶ "ἀγυρτεία, καὶ "ἀλαζονεία, καὶ ὁ πολὺς "ἱδρὼς, καὶ τὰ λοιπά, ὅσα προὶς
τιμὴν τοῦ σώματος ὀλιγοψύχοις τοῖς ἀλαζονικοῖς, πρώτα οἶμαι), τοῦ κολάζεσθαι μέλλοντος οὐκ
ὄντος ἰσχυροῦ) ἀνταυδᾶται δ' καθαρὰ τῆς ψυχῆς ἡ τέχνη, καὶ σώδει τῆς τοῦ σώματος εὐεξίας
προσόδους, ὥστε δόξαι τὴν αὐτῆς ἀρετήν. τί γὰρ ἡμῖν ἡ τοῦ σώματος ἰσχὺς συμβάλλε-
ται πρὸς τὸ μήτε αὐθάδεις εἶναι, μήτε ὀργίλους, μήτε προπετεῖς, ἀλλὰ "πραΰμους, καὶ σώφρο- a. Tim. γ. ϛ.
νας, καὶ κοσμίους, καὶ πάλλα πρώτα, δι' ὧν ἡμῖν ὁ μακάριος Παῦλος τὴν τοῦ Χριστοῦ ἱερέως
"ἀνεπλήρωσεν εἰκόνα; ἀλλ' οὐκ ὅτι τῆς τοῦ μεγάλου ἀρετῆς ἔχει τις δι' αὐτὸν εἰπεῖν.
ἀλλὰ καθάπερ τοῖς μὴ γραμματικοῖς ὀργάνων ἀλλοπολλῶν καὶ ἀγχοῦ καὶ "ἀρσίων καὶ μα-
χαιρῶν, ὧν φιλόσοφος ἅπασαν τὴν ψυχὴν κεκμηκὼς ἔχει τὸν τόκον, τὸν ἔξωθεν" σώδει
διόμβους, οὕτω δὴ καὶ σώσασθαι. ὁ μὲν γὰρ μεγαλὸς καὶ τῆς σωματικῆς εὐπαθείας προσ-
δεῖται, καὶ τόκων προὶς τὴν ἀλογωτέρᾳ ὀλιγοψυχίαν· ἵνα μήτε ἄγαν ἀπρόσκοπος τῆς τῶν
ἀνθρώπων ὤσει ὁμιλίας, ἢ τὴν ἀπὸ τῆς ἐρημίας ἔχωσι ἡσυχίαν, ἐπὶ ἢ τῆς ἀρίστης μὴ
ἀμοιρῶσι κρίσεως τῶν ὡραίων. σώδει γὰρ οὕτως ἀφόρητον τὰ καταπυχόμενα πρᾶγμα,
ὡς ἡ τῶν ἀέρων ἀνωμαλία. τῆς δ' τῶν ἱματίων κατασκευῆς ἢ ἀλαζονείας ἔνεκεν, ὅσα προ-
γματα ἔχει ἀναγκάζοι), πρώτα ἀνεργαζεῖν αὐτοὶ φιλονεικοῦντες, σώδει δόμῳ λέγει τινὸ.
ὁ δὲ ἱερεὺς σώδενος τύπον εἰς τὴν ἑαυτοῦ δίαιταν) χρείαν, ἀλλ' ἀποδείρησε ἢ χηνὸς ἐν ἅπα-
σιν ὅσῃ τοῖς οὐκ ἔχουσι βαθέλιον, τὴν ἐπιοῦσαν ἅπασαν ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς θησαυροῖς" ἀ-
ποκειμένοις ἔχων. εἰ δὲ τὸ μόνον ἐφ' "ἑαυτῷ, ἢ ταὶ τῶν πολλῶν ὁμιλίας ἐκπίπτοντα
θαυμάζοι τις, τῆς καρτερείας μὴν τοῦτο σῆμα ἢ αὐτὸς φαίην ἄν· οὐ μὴν ἅπασης τῆς
ἀνδρείας τῆς ἐν τῇ ψυχῇ τιμιώτερον ἡγοῦμαι. ὁ μὲν γὰρ εἴσω λιμένων ὅτι τῶν οἰκείων κα-
θήμενος, οὔπω τῆς τέχνης ἀκριβῶς διδόντα βάσανον· ⓑ σὺ δ' ἐν μέσῳ τῷ πελάγει τῷ ὃν χει-
μῶνι δυνηθέντα σῆσαι τὸ σκάφος, σώδεις ὅστις οὐκ ἂν εἴη) φάναι κυβερνήτην ἀρίστην. οὐ
τοίνυν ἡμῖν σώδει ⓒ μεγάλον "θαυμαστὸν ἂν εἴη λίαν ἢ μὴ "ὑπερβολῆς, ὅτι μόνων ἐφ' ἑ-
αυτῷ οὐ παρέπεται), σώδει σῆμα πολλὰ τῷ μεγάλῳ ἁμαρτήματα (σώδει γὰρ "ἔχει
τὰ προσκαίροντα ἢ σκιαίροντα τὴν ψυχήν) ἀλλ' εἰ "ἧς πλήθουσιν ὄλεις ἑαυτὸν ἐκδεδω-
κὼς, ἢ ταὶ τῶν πολλῶν φέρειν ἀμαρτίας ἀναγκαθείς, ἔμπυος ἀχλὺς ἢ τύφος, ὥσπερ ἐν
γαλιλαίᾳ ὃν χειμῶνι τὴν ψυχὴν σῆσαι δυνηθέντα, σοὶ προσῆκε ἢ θαυμάζεσθαι προσῆκε
πρώτων ἂν εἶναι δίκαιος. ἰσχυρὸν γὰρ τῆς οἰκείας ἀνδρείας τὸ δοκιμασθὲν ἐπιδείξατο.
μὴ τοίνυν μηδὲ αὐτὸς θαυμάσῃς," εἰ τὴν ἀγορὰν φεύγοντες ἡμεῖς ἢ ταὶ τῶν πολλῶν ζωῶν
οἰκείας, οὐκ ἔχομεν σοὶ" κατηγορεῖν ὡς πολλοί. σώδει γὰρ εἰ καλεύδων ἢ χ ἡμάρτημον,
ἀλλ' εἰ μὴ παλαίων οὐκ ἐπέσον, ἀλλ' εἰ μὴ μαχόμενος οὐκ ἐδεήθημεν, θαυμάζῃ ἐγκλῶ.
τίς γὰρ, εἰπέ, τίς δυνήσεται ἢ ἄσπιλον φύλαξαι τὴν μοχθηρίαν τὴν ἐμὴν; ὁ ἄγγελος
σοὶ ἢ ὁ οἰκίσκος; ἀλλ' οὐκ ἂν δυνάμην ῥῆξαι φωνήν. ἀλλ' ἡ μήτηρ ἡ μάλιστα πάντων
εἰδῆται τὰ ἐμά; μάλιστα μὲν σώδει πρὸς αὐτὴν ὅτι μοί ἢ χηνὸς, σώδει εἰς φιλονεικίαν ἤλ-

θομεν

δομὴν πώποτε. Εἰ δὲ ἡ τοῦτο ἰδοῦ συμβαί, οὐδὲ μία ἂν τοὺς ὀδόντας μήτηρ ἀστοργος καὶ μισότεκνος, ὡς τοῦτον, οὐκ ὤδυνε καὶ ἔτεκε ἡ δεξιὸν θρέψαι, μηδὲ μιᾶς ἀναγκαζούσης τροφάσεως, μηδὲ βιαζομένου τινὸς, καὶ ἵζειν καὶ ἁβαλλειν τοῖς πᾶσι. ἐπεὶ ὅπου γε, εἴ τις τὴν μητέρα τοὺς ἀκρίδας ἐθέλοι βασανίζειν ψυχῶ, πολλὰ αὐτῆς εὑρήσει τὰ σπαργανα, οὐδὲ αὐτὸς ἀρνήσῃ, ὁ μάλιστα πάντων ἡμᾶς τοὺς ἐγκωμίοις ἐπαίρειν τοῖς πᾶσι εἰωθώς. καὶ ὅπου γε ἂν μετεμαίζωσι ταῦτα λέγων ἐμοῦ, δύναμαι σαυτὸν, ὁσάκις εἶπεν τοὺς σὲ, λόγῳ τοιούτῳ χρωμένῳ πολλάκις ἐμοῦ· ὅτι, Εἴ τις αἵρεσίν μοι τροτίθη, πῦρ μᾶλλον βουλοίμην δοκιμῆναι, ἢ τὴν τῆς ἐκκλησίας τροστασίαν, ἢ κατὰ τῶν μεταχωρίων, μυρίας μὲν ὑφοῖς ὁ τροτήρ με ἐδέξαμένου ἤδη. οὐ γὰρ διέλιπόν ποτε μαχαίζων τοὺς σὲ τοῦ εἰκαίου τῆς δόξης τοὺς ἐμοὶ δυσπαθοῦντας καλῶς. ὅτι ἢ ὅπερ ἐμαχαίζομεν, οὐκ ἂν ἔφυγεν, ἱκανῶς ἔχων μεμαθηκὼς, οὐδὲ ἂν τρῶ. ἀλλὰ τί πάθω; οὐδὲν γὰρ ὕστερον ἀλγήσειν εἰς ἐκκλησίας τροστασίαν, ὡς αὐτὴ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ἀμέλετησία, ἐμοῦ ἕτερον μὲ ἀσκησίν τινα θαυμασίων εἰ) νομίζοιτο· ἐγὼ δὲ αὐτὸν ὡσανεὶ τροσκατάσταμα τῆς οἰκείας ἔχω φιλοτιμίας, ἀλλὰ πλείονα τῶν ἐλαττωμάτων ἐμαυτοῦ ταύτῃ συγκαλύψειν, καὶ οὐκ ἐᾶν φανεσθαι. ὁ γὰρ ἐθισθεὶς τοσαύτης ἀπολαύειν ἀτρεμοσύνης, καὶ τὸ ἡσυχίᾳ ἀγάλλεσθαι πολλῇ, καὶ μεγάλης ἡ φύσεως, ἀλλὰ τῆς ἀνασκησίας θορυβεῖται καὶ ταράττεται), καὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἀπεκόπη μέρος ἀμαρὸν ὃ ἀγύμναστον. ὅταν γὰρ ὁμοῦ καὶ βαθυδίας ἡ ἀγκοίας, καὶ τῶν τοιούτων λόγων καὶ ἀγώνων ἀπείρως (τοῦτο δὴ ὃ ἡμέτερον) τῶν λιθίνων οὐδὲν δεῖσθαι, ταύτην δεξάμενος τὴν οἰκονομίαν. ἀφ' οὗτος τῶν ἐξ ἐκείνης ἐρχομένων τῆς παλαίστρας εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους ὀλίγοι ἀγαθοὶ φανοῦνται. ὧν γὰρ πλείους ἐλέγχονται, ἐπὶ καταπίστοις, καὶ τραύματα ὑπομένοντες ἀνδρῶν καὶ χαλεπά. ἐπὶ οὐδὲν ἀπιστικὸς. ὅταν γὰρ μὴ τοῖς τῶν αὐτῶν οἱ τὰ ἀγῶνες ὦσι καὶ τὰ γυμνάσια, τῶν ἀγυμνάστων ὁ ἀγωνιζόμενος οὐδὲν διενήνοχε. δόξης μάλιστα δὲ καταφρονεῖν ἂν εἰς τοῦτο ἐρχόμενον ὃ ταῦτον, ὀργῆς αὐτὴν ἐμοῦ εἰ), συνέσεως ἐμπλέων πολλῆς, τούτῳ ἢ ὃ τὸ μετρίως χαίρειν βίου οὐδὲ μιᾶς γυμνασίας ἐστὶν ὅσης τοὺς εἴκειται. οὔτε γὰρ τοὺς προζώντας ἔχει πολλοὺς, ἵνα μελετήσῃ κολάζειν τὸ θυμοῦ τὸν δυνάμει· οὔτε τοὺς θαυμάζοντας καὶ κροτοῦντας, ἵνα παιδευθῇ τοὺς πρὸς τῶν πολλῶν δοκοῦντας [ὧδε] ἐπαίνους. τῆς τε σὺν ταῖς ἐκκλησίαις ἀπαρτισμένης συνέσεως οὐ πολὺς αὐδεῖς ὁ λόγος. ὅταν δεῖν ἔλθωσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας, ὧν μὴ μεμελετήκασι τὸν πεῖρας, ἀπορωῦνται, ἰλιγγιῶσιν, εἰς ἃ μὴ κεκινδύνευκε συνέσεως· καὶ τοὺς τῆς μηδὲν ὑποδεδυκέναι τοὺς ἀρετὴν, καὶ ἅπερ ἔχοντες ἦλθον, πολλοὶ πολλάκις ἀπώλεσαν.

ΒΑΣ. Καὶ ὁ Βασίλειος· ΤΙ δῆτα; τοὺς σὺν τῷ μέσῳ τρεφομένους, καὶ τραγμάτων φροντίζοντας βιωτικῶν, καὶ τεταραγμένους τοὺς μάχας καὶ λοιδορίας, καὶ μωρίας δυνάστου γέμοντας, καὶ τυφλὴν εἰδότας ὑπεροψομένην τῆς τῆς ἐκκλησίας οἰκονομίας;

ΧΡΥΣ. ΕΥΦΗΜΕΙ, ἔφην, ὦ μακάριε σύ. τούτους γὰρ οὐδὲ εἰς νοῦν βάλλεσθαι δεῖ, ὅταν ἱερέων ὀξέπαρσις ᾖ. ἀλλ' εἴ τις μὴ τῶν πᾶσιν ὁμιλῶν καὶ συναναστρέφεσθαι δυνάμενον καθαρότητα καὶ τὸν ἀτρεκῆ τὸν τε ἀγωνοθέτην τὸν τε ἀγωνιστὴν καὶ τὸν [τὸν] καρτερεῖν καὶ νηφειν καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοῖς μοναχοῖς τροσόντα ἀγαθὰ φυλάττειν ἀκέραια καὶ ἀπαθῆ σάλευτα, μᾶλλον τῶν μεμοιωμένων σκεύων. ὡς ὅγε πολλὰ μὲν ἔχων ἐλαττώματα, δυνάμενος δὲ αὐτὰ τῇ μοιώσει καλύπτειν, καὶ ποιῶν ἀπρεπῆ τῷ μηδενὶ καταμιγνῦναι ἑαυτὸν, οὐδὲ εἰς μέσον ἐλθών, οὐδὲν ἕτερον ἢ ὃ καταπέλασος γνώσεσθαι κερδανεῖ, καὶ κινδυνεύσει μειζόνως· ὃ μικροῦ δεῖν ἐπάθομεν αὐτὴμεῖς, εἰ μὴ ἡ τοῦ Θεοῦ κηδεμονία ὃ πῦρ ταχέως ἀνέσχε τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς. οὐ γὰρ ὅτι λαθεῖν ἂν οὕτω δοκεῖμεν, ὅταν σὺν τῷ φανερῷ καταζῇ, ἀλλὰ πάντοτε ἐλέγχεται. καὶ καθάπερ ταῖς μεταλλικαῖς ὕλαις δοκιμάζει ὃ πῦρ· οὕτω καὶ ἡ τοῦ κλήρου βάσανος ταῖς τῶν ἀνθρώπων διακρίνει ψυχαῖς. κἂν ὀργίλος τις ᾖ, κἂν μικρόψυχος, κἂν φιλόδοξος,

χ. ἔθρεψε, χ. αὐτὸς ἐξηγοῦς χ. αὖτη χ. ἄσπερ χ. ἐνεδιδοὺ χ. λίθων χ. τῶν χ. μαχαίζ. χ. -ίδας χ. ἐμπέσῃ. χ. τῶν χ. πάντα τὸν χ. ἐλίγχει

χ. ἄπαν φιλόδοξος, καὶ ἀλαζών, καὶ ὁ, τί δήποτε ἕτερον, ἅπαντα ἐκκαλύπτει καὶ γυμνοῖ τὰ ἐλαττώματα· ὃ γυμνοῖ μόνοι, ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερα καὶ ἰσχυρότερα αὐτὰ καθίστησι. τὰ γὰρ τοῦ σώματος πάθη αὐξόμενα, δεινότερα γίνεται· καὶ τὰ τῆς ψυχῆς πάθη αὐξόμενα καὶ πολυχρονιώτερα γίνεται, μᾶλλον ἀγρίαν ἐργαζόμενα τὴν ἕξιν, καὶ τοὺς ἔχοντας αὐτὰ

χ. πλεῖον πλείονα ἀμφισβητήσει βιάζεται. καὶ γὰρ καὶ εἰς ἔρωτα δόξης ἐμπίπτει Ⓦ μὴ προσήκοντα, καὶ εἰς ἀλαζονείαν, καὶ εἰς χρημάτων ἐπιθυμίαν· ἐκπορεύεται δὲ καὶ εἰς τρυφὴν ἡ εἰς ἄνεσιν καὶ ῥᾳθυμίαν, ἢ εἰς μακρὸν εἰς τὰ πρόσω τὸν τύπον ἐκτείνοντα κακόν. πολλαὶ γὰρ ὄντως αἱ ὁδοὶ τῶν ἀμαρτημάτων ψυχῆς ἀκρίβειαν" ἐκλύσαι, καὶ Ⓦ "ὅτι Θεοῦ δόγμα

χ. ἴδια δ' ὑπὲρ τὰ ἀνθρώπινα διαστήματα ἐπὶ τὰ δεινότερα διαβαίνει. κόψαι δρόμον. καὶ πρόσχημα ἀπρονοησίας ἀπόντων, αἰσθητὸς καὶ μυωπίας ὁμιλία. ὅσῳ γὰρ ὅτι Ⓦ πρόσεστι καὶ πόντος τῷ ποιμνίῳ κηδόμενοι, τῷ μὴ τὴν ὑδρωπικὴν ὑπομεῖναι μέρους, ὃ δὴ τὴν γαστρὸς πρόρρησιν, ὃ μάλιστα δῆτα πρόσεστιν ἀφροσύνης πλείονος, δόξῃ ὃ πρόσεστι" ἀμβλυωπίαν ὑπολιπεῖν· ἀλλὰ δεῖ τῆς τούτων ὑγιείας, εἰ καὶ μὴ ὅλως πλείονος, ἀλλ' ὅμως ὅ γε ἴσης φέρεσθαι τῆς μείζονος Ⓦ λαχόντα τιμῆς ὑπισχνεῖται δίκαιον. καὶ γὰρ ὑπισχνεῖσθαι αὐτοὺς, ἵνα μὴ καμόντες, καὶ πρὸ καιροῦ, ἵνα μὴ πτήξωσι, καὶ ὑπολιπεῖν ῥᾳθυμοῦντας, καὶ" ὑπὸ

χ. βοηθεῖν βοηθεῖν καὶ ἀπονοσφίζεσθαι ἀνάγκη. πάντων δὲ μᾶλλον πολλὰς αἱ ὕβρεις αἱ πρὸς τοὺς ἀρχομένους ὁ ποιμὴν, ἐὰν μὴ ἀκριβῶς τις ἑαυτὸν τειχίσῃ φυλακῇ. καὶ γὰρ ὀφθαλμὸς βάλλει καὶ θορυβοῖ ψυχὴν, οὐχ ὁ τῆς ἀχλύος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς σώφρονος καὶ κεκλεισμένης μαλάττουσι, καὶ πρὸς καταδουλώσεται· καὶ ἀγάπη ζέουσα (τοῦτο δὴ ὁ πάντων αἴτιον τῶν ἀγαθῶν) μυρίων γίνεται αἴτιον κακῶν τοῖς οὐκ ὀρθῶς χρησαμένοις αὐτῇ. ἤδη δὲ καὶ φειδὼ ζωοτρόφος

χ. τὸ ὕπνος χ. ἐκ τ λύπης ἤμβλυνε τοῦ τῆς διανοίας ἐξύ, καὶ μολύβδου βαρύτεροι" πάντων ἀπεφήνατο, καὶ θυμὸς ὁ προσποιῶν καπνὸν δίκην τὰ ἴδια κατέχει ἅπαντα. τί αὖ λιμὸς" λέγει τὰς" λοιπὰς βλάβας, τὰς ὕδρας, τὰς ἐπηρείας, τὰς μέμψεις, τὰς πρὸς τὰ μείζονα, τὰς πρὸς τὰ ἐλαττώματα, τὰς πρὸς τὰ συμπτώματα, τὰς πρὸς τὰ ἀσυνήθη; τοῦτο γὰρ δὴ μάλιστα τὸ γλίσχρον τῆς ὀρθῆς ἀπεκπεμπόμενον κρίσεως, μεμψιμοιρεῖ τε ὅτι, καὶ οὐκ ἂν εὐκόλως ἀπολογίας ἀναγκαίας τύχοι ποτε. Ⓦ ὁ προσῶπα

χ. διαλογισμὸς καλῶς, οὐδὲ τούτων δεῖ καταφρονεῖν· ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας, πρὸ πάντων δὲ ὀργιζομένους, "ἀφαιρεῖσθαι μὴ πολλῆς τῆς ἐπιεικείας καὶ πραότητος, συμπεφυρμένα μᾶλλον αὐγῆς τῆς ἀληθοῦς μεμιγμένα, ἢ ἀγωνιστοῦντα καὶ ὀργιζόμενον. εἰ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος, μὴ κλοπῆς ἐπαινοῦσιν λαβὴν πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἔδωκε, καὶ διὰ τοῦτο προσεπιλαβεῖ ἑτέρωθι εἰς τὸν τῆς χρηστ" ἀφελείας, ἵνα Μή τις ἡμᾶς μωμήσηται, φησὶν, ἐν τῇ ἀδρότητι ταύτῃ τῇ ἀφα- β. Κορ. ιβ. κ.

χ. κίνησιν, κινουμένη ὑφ' ἡμῶν, πῶς ἡμᾶς οὐ πάντα δεῖ ποιῆν, ὥστε καὶ ποιμένας ἀναιρεῖν ἐπαινίας, καὶ ψευδεῖς, καὶ ἀλόγιστοι τυγχάνωσιν οὖσαι, καὶ σφόδρα τῆς ἡμετέρας ἀπέχωσι δόξης; ἀδεινὸς γὰρ ἁμάρτημα τοσοῦτον ἡμᾶς ἀφεῖκε μὴ, ὅσον κλοπὴν ὁ Παῦλος. ἀλλ' ὅμως ἡ τοσοῦτον ἀφεῖκεν τῆς ποιμένος ταύτης πρόνοιαν, οὐδὲ οὕτως ἠμέλησε τῆς τῶν πολλῶν

χ μανίας ἐπανοίας, καίτοι λίαν οὔσης ἀλόγου καὶ μανιώδους. "μανία γὰρ ἐστὶν, ἐπιοῦσι ἐπανορθοῦ-

χ. ψυχῆς σαι καὶ ἐπὶ τῆς μανίας καὶ θαυμαστῆς ἐκείνης" κεφαλῆς. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἧττον ἐστὶ τοῦ τῆς ἐπανίας τῆς οὕτως ἀλόγου, καὶ ἵνα οὐδεὶς δὴ μὴ θαυμάσιον ἐπανορθώσει, πόρρω θεὶς δυμαρῆ ταῖς αἰτίας καὶ οὐ διέσπασεν ἅπαντα τῶν πολλῶν δόσεως, οὐδὲ εἶπε· τίνι γὰρ δὴ ἐπέλθοι ποτὲ τοιαῦτα πρὸς ἡμᾶς ἐπανορθοῦν, καὶ ἀπὸ τῶν σημείων, καὶ ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς τῆς εἰς ταῦτα πάντων ἡμᾶς καὶ τιμώντων καὶ θαυμαζόντων; ἀλλὰ πῶς τοῦτο δυνατόν, καὶ" ἐπανορθώσασθαι καὶ προσ-

χ. σφῶν δόκησιν τοιούτων τοῖς ποιμέσιν ἐπανοῦσιν, καὶ προέρριζον αὐτοῖν βλάστασιν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ φύναι τοῖν ἄρχειν ἀφῆκε. δόξῃ τι; "Περισσοῦμεν γάρ, φησὶ, καλῶν οὐ μόνον ἐνώπιον Κυρίου, Ρωμ. ιε. ιζ.

χ. περισσεύομεν ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. τοσαύτην δεῖ, μᾶλλον δὲ καὶ πλείονα ἔχειν ἅπαντα σπουδὴν, ὥστε μὴ μόνον αἰσχύνας καταπατᾶν καὶ κωλύειν τὰς φήμας τὰς ὑπὲρ ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ προτρέπειν, ὅταν δὲ ἡδύνηται, προφαίνειν, καὶ τὰς προφάσεις, ἐξ ὧν πίπτει), προαιρεῖν, καὶ μὴ παρεμφύειν αὐταῖς

συζῆναι, ἢ ὲ τοῖς τῶν πολλῶν ἀξιοθρυλλήτοις ἐθέλειν. τίνικαῦτα γὰρ οὔτε βούλοιτο αὐτὰς ἀφθόνως λοιπὸν, ἀλλὰ ἢ λίαν δυσχερές, τάχα δ' ἢ ἀδύνατον· οὔτε ἀζήμιον, τῷ μὴ τὰ τῶν πολλῶν βλάπτειν τοῦτο νομίζεσθαι. ἀλλὰ γὰρ μάχεσθαι τίνος οὐ χρὴ μᾶλλον διώκειν ἀκίνητα; ὃ γὰρ ἀπάσας τὰς ἐκεῖ δυσχερείας καταλέγει, οὐδέν ἐστιν, ἢ πλῆθος ἀναμετρῆν. ἢ γὰρ ὅταν ὦσι αὗται πάντες καθαρεύσῃ πάθους (ὃ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν) ἵνα τὰ τῶν ἄλλων ἐπανορθώσῃ παίσματα, μυεῖα τοσαῦτα ἀναγκάζεται δικά. προσεῖχον δ' καὶ τῶν οἰκείων τοσημάτων, ἵνα τὰ τῶν ἄλλων ἢ τῶν φρονίδων, ἢ ὅσα πάλαι ἀνάγκη τῶν τε οἰκείων ἐκ τῶν ἀλλοτρίων βουλόμενοι προσηνέσθαι κακῶν. ἢ ὁ Βασίλειος·

ΒΑΣ. ΝΥΝ δέ, φησιν, οὐ μᾶλλον σοι πόνων, οὐδὲ φρονίδας ἔχεις, κατὰ σαυτὸν ὤν.

ΧΡΥΣ. ΕΧΩ μὲν, ἔφην, ἢ πολύ. πῶς γὰρ ὄχι, ἀγαθοῦ ὄντος ἢ πολύμοχθον τοῦτον βιωτὸν βίον, φρονίδων ἀπαλλάττεσθαι καὶ ἀγωνίας; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἴσον εἰς πλῆθος ἀσφορον ἐμπεσεῖν, ἢ πεταμὸν ἀθρόαν πλῆξαι. τοσοῦτο γὰρ τούτων καὶκείνων τῶν φρονίδων ὁ μέσος. νυνὶ μὲν γὰρ εἰ μὴ δυνηθείην ἢ ἑτέροις ὠφελεῖσθαι χρήσιμος, βουλοίμην ἂν ἢ αὐτὸς, ἢ πολλῆς μοι τοῦτο ἔργον δύλης· εἰ δ' οὐκ ἔστιν ἕτερος * ὑπῆσαι, ἐμαυτὸν γοῦν ἐάν εἰσελθὼν διασώσαι, καὶ τοῦ κλύδωνος ἐξελθὼν, ἀρκεσθήσομαι τούτῳ.

ΒΑΣ. ΕΙΤΑ, τοῦτο οἴει μέγα, φησὶν, εἶναι, ὁ Βασίλειος, ὅλως δ' ἢ σωθήσεσθαι νομίζεις, ἑτέρῳ μηδενὶ ὠφέλιμος χρήσιμος;

ΧΡΥΣ. ΕΥ ἐκ καλῶς, ἔφην, εἰρηκας. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς τοῦτο πιστεύειν ἔχω, ὅτι σώζεσθαι ἐνεστί * τοῦτον εἰς τὸν τοῦ πλησίον κέρδος σωτηρίαν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο τοῦτο διάφορον εἴπῃ τί, ὃ μὴ μείωσαν ὁ πάλαιστον, ἀλλὰ ἐκ ἀπώλεσε ὃ μὴ πλεονάσαν ἢ διπλοῦν προσεισενεγκεῖν. πλὴν ἀλλ' ὅπως ἐχέτω μοι τὴν ἡμερίαν οἵμην ἔσεσθαι ἐγκαλυμμένην, δέχε τί μὴ ἐκ ἑτέρας ἔσωσα, ἢ εἰ καὶ ἑτέρας ἢ ἐμαυτὸν προσαπώλεσα, πολὺ μείρων ὠφέλιμος μᾶλλον τοσαύτην ἡμέραν. νυνὶ μὲν γὰρ τοσαύτην ἴσεσθαί μοι πιστεύω τὴν κόλασιν, ὅσων ἀπαιτεῖ τῶν ἁμαρτημάτων ὁ μέγεθος· μᾶλλον δ' ὃ δέξασθαι τὴν ἀρχὴν, οὐ διπλοῦν μόνον καὶ τριπλοῦν, ἀλλὰ καὶ πολλαπλάσιονα, τῷ τε πλείονας σκανδαλίσαι, καὶ ὃν μὴ μείζονα τιμὴν προσκρῦσαι ὧν τιμᾶσθαι θεῷ. δέχε γοῦν τοῦτο ἢ τῶν Ισραηλιτῶν σφοδρότερον κατηγόρει, τούτῳ δείκνυσι αὐτοὺς μείζονος ὄντας κολάσεως ἀξίους, ὧν μὴ πρὸς αὐτὸ γενόμενος εἰς αὐτοὺς τιμὰς ἁμαρτεῖν, ποτὲ μὲν λέγων· Πλὴν ὑμᾶς ἔγνων ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν τῆς γῆς· δέχε τοῦτο ἐκδικήσω ἐφ' ὑμᾶς πάσας τὰς ἀνομίας ὑμῶν· ποτὲ δ', Ἐλάλουν ἐκ τῶν ἐμῶν ὑμῶν εἰς προφήτας, καὶ ἐκ τῶν νεομισιῶν ὑμῶν εἰς ἀγιασμόν. καὶ πρὸ τῶν προφητῶν, ὅτι τῶν θυσιῶν δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι τὰ ἁμαρτήματα μείζονα ἐκδίκα πολλῷ τοῦ ὑμωρίαν, ὅταν ἀπὸ τῶν ἱερέων λίπηται, ἢ ὅταν ἀπὸ τῶν ἰδιωτῶν, προσάπτῃ τοσαύτην ἀπὸ τῶν ἱερέων προσοίσεσθαι τοῦ θυσίαν, ὅσην ἀπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ. τοῦτο δ' οὐδὲν ἕτερον δηλωτικόν ἐστιν, ἢ ὅτι μείζονος βοηθείας δεῖται τὰ τοῦ ἱερέως τραύματα, ἢ τοσαύτης, ἴσης ὁμοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ. μείζονος δ' οὐκ ἂν ἐδεῖτο, εἰ μὴ χαλεπώτερα ἦν. χαλεπώτερα δ' ἦν, οὐ τῇ φύσει, ἀλλὰ τῇ ἀξίᾳ τοῦ τολμήσαντος αὐτὰ ἱερέως βαρύσαντα. ἐκ τί λέγω τοὺς ἄνδρας τοὺς τοῦ λειτουργεῖν μετοῦσας; αἱ γὰρ θυγατέρες τῶν ἱερέων, αἷς οὐδὲν προσῆκε τοῦ ἱερωσύνου λόγου, ὅμως διὰ τὸ πατρικὸν ἀξίωμα, τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων πολὺ πικρότερον κατέχουσι τοῦ τιμωρίαν. καὶ τὸ μὴ πλημμέλημα ἴσον αὐταῖς ἢ ταῖς τῶν ἰδιωτῶν θυγατράσι (περιττὰ γὰρ ἀμφότερα) ὃ δ' ὑπερτίμιον πολλῷ τούτων χαλεπώτερον. ὁρᾷς μὲν ὅσης σοι δείκνυσιν κατηγόλης ὁ Θεὸς, ὅτι πολλῷ πλείονα τῶν ἀρχομένων ἀπαιτεῖ τοὺς ἄρχοντα τιμωρίαν; οὐ γὰρ δή που τοῦ κατέχοντα θυγατέρα δι' ἐκεῖνον μείζονος τῶν ἄλλων κολάζων, καὶ ἐκείνῃ τῆς προσθήκης τῶν βασάνων αἴτιον, ἴσων τοῖς πολλοῖς εἰσπροσάξεται

Λογ. ς. 50

Ματθ. κε. κδ.

Αμὼς γ. ς.

Αμὼς ς. ια.

Δευτ. ιδ. γ. ιδ.

Δευτ. κς.

προσέξεται δίκην, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα. καὶ μάλιστα γε εἰκότως. οὐ γὰρ εἰς αὐτὴν
προσέβαλε μόνον ἡ ζημία, ἀλλ' ἀφ' ἧς τῶν ἀθυτέρων ἐς εἰς αὐτὸν βλεπόντων καὶ
χ. ἀλλ' ἄλλου ψυχάς. τοῦτο γὰρ ὁ Ιεζεκιὴλ ἀμύνασθαι βουλόμενος, ἔλεγεν ἀπ' ἀλλήλων τὸν τῶν Ιεζεκ. λδ. ς.
κριθῆναι καὶ τὸν τῶν προβάτων κρίσιν. ἆρα σοι δοκοῦμεν λόγον ἔχοντα περὶ φόβου
ποιεῖσθαι φόβου;
πρὸς γὰρ τοὺς εἰρηνεύοντας, καὶ ὧν ἐγὼ εἰς ἐλάττονος μοι μέλει πόνου πρὸς τὸ μὴ δι' ἀγωνίας
ἀθλῶσαι τέλεον ἐκπεσεῖν τῆς ψυχῆς παθῶν, ἀλλ' ὅμως ἀνέχομαι πόνον, ἐς οὐ φεύγω
ἀγῶνα. καὶ γὰρ ἐκ κενοδοξίας ἀλίσκομαι μὲν καὶ γὰρ, ἀναφέρω δὲ πολλάκις· καὶ ὅπου ἐ-
πάλαιε, στενορῶ· ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπιτιμῶ τῇ ἀγαλῳδίσῃ ψυχῇ. ἐπιθυμῶ μοι προσαπωθῆσαι
μᾶλλον ἀποπίπτειν ἐμαυτοῦ· ἀλλὰ ὀργότερα ἀνάπαλοισι τὰ φλέγα, τῶν ὀφθαλμῶν ἔξωθεν οὐκ
ἐχόντων ἐπιλαβέσθαι τῆς τῶν πυρὸς ὕλης. τὰ δὲ κακῶς ἔφην λέγειν, ἐς λεγόμενοι ἀ-
κούειν, ἀπήλλαγμαι πάντελῶς, τῶν ἀφελεγχθέντων οὐ πρώτων. οὐ γὰρ δὴ οὕτως ἔχω τοῖ-
χοι δυσίαντ' ἂν" ἀφίεναι φωνῶ. ἀλλ' οὐχὶ ἡ τῶν ἐργῶν ὁμοίως δύναται ἀφαυγεῖν, καὶ
χ. ἀφεῖναι τοῖς προξενοῦντων οὐκ ἔντων. μνήμη γὰρ πολλάκις ἀνδρῶν ἀπέπτων προσαπτῶσα, καὶ
χ. κτημ. τῶν ἐπ' αὐτῶν ἠγνοημένων, ἐξοιδᾶν" μοι τὴν καρδίαν ποιεῖ, πλέω δὲ οὐκ εἰς τέλος.
χ. μὴ ταχέως γὰρ αὐτὴν φλεγμαίνουσαν καταστέλλομεν, καὶ πείθομεν ἡσυχάζειν, εἰ πού τις ὅτι
λίαν ἀσύμφωνοι, καὶ τῆς ἐκάστης ἀθλιότητος, τὰ οἰκεῖα ἀφέντες κακὰ, τὰ τῶν πλησίον
χ. ἐπιλαμ- περιεργάζεσθαι. ἀλλ' οὐκ εἰς ὃ πλῆθος ἐλθὼν, καὶ ταῖς μυείαις "ἐναπολαμφθεὶς ταῖς ἐκεῖ-
δικὴς νης δυνήσομαι τοῦτο" ἐπολαύειν τῆς ἡσυχίας, οὐδὲ οὐδ' ταῦτα παιδαγωγῶν ἐκ λογισμοῦ εἰρῆν.
χ. ἀπολαῦσαι ἀλλ' ὥσπερ ἐκ χρημάτων ἐκπεσόντος τινὸς ῥεύματος ἢ "ἑτέρας ἀνάγκης ὠθού-
χ. ἐτέρας μενοι, τὴν μὲν ἀπώλειαν, εἰς ἐμὲ τελευτῶσι, περιορᾶν δύνανται, βοηθεῖν δὲ τινα ἐπι-
νοεῖν οὐκ ἔχουσι· οὕτω καὶ αὐτὸς εἰς τὸν πολιτῶν τῶν παθῶν ἐρύσασθαι ἐπιτρέπων, τὴν μὲν κόλα-
σιν καθ' ἑκάστην ἐμαυτῷ ἀξιοῦμαι τὴν ἡμέραν δυνήσομαι ἐνορᾶν· τὸ ἐμπεσεῖν δ' ἡμᾶς ἐᾶσθαι,
καθάπερ καὶ νῦν, ἢ ἐπιτιμῆσαι λυπῆσαι πάντοθεν τοῖς νοσήμασι τούτοις, οὐκ ἔτι ὁμοίως εὐ-
πορεῖ, καθάπερ ἐκ πρώτης. ἐμοὶ γὰρ ψυχή τίς ἐστιν ἀθεμιτος, καὶ μικρὸν, καὶ εὐχείρωτος οὐ
τοῖς μέσοις τῆς πάθεσι, ἀλλὰ καὶ τῶν πάντων πικροτέρῳ φθόνῳ· καὶ ὅτι ὕβρεις, οὔτε τιμὰς
μετεώρους ἐπῆρται φέρειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκταπολῆς αὐτὰς ἐπαίρεσιν αὐτὸν, καὶ ταπεινοῦ-
σιν ἐκεῖναι. ὥσπερ οὖν θηρία χαλεπὰ, ὅταν μὲν ἐνσωματῇ καὶ σφεκτᾷ, τοῖς πρὸς αὐτὰ
χ. πᾶσα μαχομένοις κρατῇ, καὶ μάλιστα, ὅταν ἀθεμιτος ὦσι καὶ ἄπτεσθαι· εἰ δέ τις αὐτὰ λιμῷ κατα-
τήξας, τόν τε θυμὸν αὐτοῖς ἐκποίησε, καὶ τῆς δυνάμεως ὃ πλέον ἔσβεσεν, ὡς καὶ μὴ λίαν
ἡμᾶς ἀναδέξασθαι τὰ πρὸς ταῦτα ἀγῶνα καὶ πόλεμον ὅταν καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ὁμοῦ ἀθε-
χ. ὑπὸ τῶν μιτὰ καὶ πτοίας, "ὑποχείρια τοῖς ὀρθοῖς αὐτὰ τίθησι λογισμοῖς· ὃ δὴ πέφυκεν ἐπιμελῶς, χαλεπώτερόν
ἐφοδὶς αἱ τὰ πάθη αὐτῷ τὰ πρὸς" αὐτὰ καθίστησι μάχιμον, καὶ οὕτως αὐτῷ φοβερὸν ἀπεργάζεται, ὡς ἐν ἀλαλίᾳ
χ. πᾶσα καὶ ἀλαλίᾳ πάντα χρόνον βιοῦν. τίς οὖν τῶν θηρίων τούτων ἡ ζοφερὰ; κενοδοξίας μὲν, τι-
μῆς καὶ ἐπαίνου· ἀπιστίας δὲ, ἐξουσίας καὶ δυναστείας μέγεθος· βασκανίας δὲ, αἱ τῶν πλησίον
εὐδοκιμήσεις· φιλαργυρείας, αἱ τῶν προκειμένων φιλοτιμίαι· ἀκηδίας, τρυφὴ δὲ αἱ
ζωοτροφίαι τῶν γυναικῶν σύντονοι· καὶ ἕτερα ἕτερα. πάντα δὲ ταῦτα εἰς μὲν ὁ μέσος ἐλ-
χ. μὴ θὼν σφοδρῶς ἐπιθήσεται, ἐς ἀπαράξει" μοι τὴν ψυχὴν, καὶ" φοβερὰ ἔσται, καὶ χαλεπὰ
σφοδρὰ μοι πρὸς" ταῦτα πολεμεῖν. ἐπαυδᾷ δὲ καὶ Σολομὼν, μὴ πολλῆς μὲ ἐμπλῆ-
χ. αἱ τὰ σαι τοὺς ἐκπετασθῆναι βίας· ἐκπετασθήσεται δ' οὖν ὅμως τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, καὶ τῆς ὑλακῆς
αὐτοῖς σὺν ἔσται πλέον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἰκίσκον φυλάττω τοῦτον, καὶ ἀπρόσιτος καὶ ἀκοινώ-
νητός εἰμι καὶ ἀσωματοσίας, καὶ μυείας ἑτέρας τοιαύτας μεμνῆσθαι ἀκούειν ἀνέχομαι, ἡδέως μὲν
ἂν αἰσθοῖ ἄπορος ἀναφάμβος, τῷ δὲ μὴ δύνασθαι δακνόμενος καὶ ἀλγῶν. σὺν γὰρ βύπτεσθαι
μοι ὁμιλητικὸν τὸ ὁμοῦ γνώσεσθαι, καὶ ὅτι τῆς προύσης ἀσφαλείας μέρος. δι' ὃ καὶ αὐτόν σε
προσκαλοῦμαι, μᾶλλον ἐκ τοσαύτης δυσχερείας ἀπειλημμένον ἐλεεῖν μᾶλλον, ἢ διαβάλλειν.

ἀλλ' οὐδέπω σε πείθομεν. ὀκνοῦμεν ὥρα σοι λοιπὸν, ὃ μόνον εἶχεν ἀπόρρητον, πρὸς σὲ καὶ τοῦτο ἐκβαλεῖν. καὶ ἴσως μὲν ἄπιστον εἶναι δόξει πολλοῖς· ἐγὼ δὲ αὐτὸ οὐτως εἰς μέσον ἐνεγκεῖν αἰσχυνθήσομαι. εἰ γὰρ καὶ παντὸς ζωντανοῦ, καὶ μυρίων ἁμαρτημάτων ἔλεγχος ὁ λεγόμενος, τὸν μέλλοντας ἡμᾶς κρίνειν Θεοῦ πάντα εἰδότος ἀκριβῶς, τί πλέον ἡμῖν ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀγνοίας ἐγγενέσθαι δυνήσεται; τί οὖν ἐστι τὸ ἀπόρρητον; ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ᾗ ταύτην ἐπέθηκάς μοι τὴν ὑποψίαν, πολλάκις ἐπεδυώμην μοι ἀναλυθῆναι τὸ σῶμα τέλεον. τοσοῦτος μὲν φόβος, τοσαύτη δὲ ἀθυμία κατέσχε μου τὴν ψυχήν. τῆς γὰρ Χριστοῦ νύμφης τὴν δόξαν ἐνόουν, τὴν ἀγωνίαν, τὸ κάλλος τὸ πνευματικὸν, τὴν ζωὴν, τὴν θυσιαστήριον, καὶ τὰ ἐμαυτῆς λογιζόμενος κακὰ, ἃ διελίμπανόν μοι ἐκείνην τε πενθεῖν, καὶ ἐμαυτὸν ταλαιπωρεῖν, καὶ τέως ζωντανῶς, καὶ ἀφορήτως, πολλὰ ἐμαυτὸν ἔλεγον ταῦτα· τίς ἄρα ταῦτα ζωντανοῦται; τίς ἁμαρτὼν ἢ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία; ἢ "τηλικοῦτον πρόῳξιν" αὐτῆς διαστεῖλαι, ὡς ὃν πάντων ἀπιστότατον ἀναδεδειγμένην ἐμοὶ, καὶ τοσαύτην ὑποψίαν αἰσχύνης; ταῦτα πολλάκις κατ' ἐμαυτὸν λογιζόμενος, καὶ τὴν λίαν ἀπόπτυστον μηδὲ τοῦ ὀνόματος ἀνεχόμενος ἐνεγκεῖν, ὥσπερ ἀναπλήγης, ἐκείμην ἀκμὴς, οὔτε ὁρῶν, οὔτε ἀκούειν τι δυνάμενος. τῆς δὲ ἀμηχανίας με τῆς τοσαύτης ἀφιείσης (καὶ γὰρ ὅτι καὶ ὑπερέζεσεν) διεδέχετο δάκρυα καὶ ἀθυμία· καὶ μοι τῶν δακρύων χορὸν ἀντεισῆγεν πάλιν ὁ φόβος ταραττῶν, καὶ θορυβῶν, καὶ ἀναστέλλων" μοι τὴν ἀναπνοήν. τοσαύτη ζάλη τὸ πρελθὸν τοῦ ζωῆς χρόνον· σὺ δὲ ἠγνόεις, καὶ ὃν γαλήνην ἐνόμιζες. ἀλλὰ νῦν σοι ἀποκαλύψαι πειράσομαι τὸ κρύμμα τῆς ἐμῆς ψυχῆς. ταχὰ γάρ μοι καὶ ἀπὸ τούτου συγγνώσῃ, τὰ ἐγκλήματα ἀφείς. πῶς οὖν σοι, πῶς αὖθις "ἐκκαλύψομαι; εἰ μὴ σαφῶς ἐθέλεις ἰδεῖν, ἑτέρως σὲ" δὲ εἶπε, ἀλλ' ἡ τοῦ καρδίαν" ἀπεγυμνώσατο τὴν ἐμήν. ὅπερ δὲ τοῦτο ἀδυνάτου, δι' ἀμυδρᾶς ἴσως εἰκόνος, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, πειράσομαί σοι τῆς ἀθυμίας τέως ἀποδεῖξαι κεφαλήν. "σοὶ δὲ ἐκ τῆς εἰκόνος ἔνεστι τὴν ἀθυμίαν" συλλέγειν μόνον. ἀποδώμεθα εἴ τινι μοῖρα τῶν πάσης τῆς ὑφ' "ἥλιον κειμένης γῆς "βασιλεύοντος θυγατέρα· ταύτην τε τὴν κόρην κάλλος τι εἶχεν ἀμήχανον, οἷ καὶ τὰ ἀνθρώπειόν ὑπερβαῖνον φύσιν, καὶ τούτῳ τὸ τῆς γυναικὸς ἁπασῶν φύλον ἐκ πολλοῦ δέους ματος νικᾶν καὶ ψυχῆς ἀρετὴν τοσαύτην, ὡς καὶ τὸ τῶν ἀνδρῶν γένος, τῶν τε ἐσομένων ποτὲ, πολλῷ δὴ μᾶλλον κατόπιν ἀφῆναι· καὶ πόθος μὲν ἀναρίθμητος φιλοσοφίας ὄρεξις τὴν τῶν ἔξωθεν θυσιασμοῦ, πᾶσαν δὲ κρύψαι σώματος ὥραν δὴ τῆς οἰκείας ὅλως κάλλει. ἐν ταύτης μητέρα, μὴ ἀφ' ταῦτα μόνον ἀνεκρέσθαι τῆς παρθένου, ἀλλὰ καὶ χρεὼν τύπτειν πάλιν τι πρὸς αὐτὴν, καὶ τῷ παλαιῷ τύπτῳ σὺν μανικωτάτης τῶν πώποτε γυμνῶν ἀποκρύψαι ἐρετῶν· εἶτα μεταξὺ δὴ φίλτρον καμόμενον ἀκουσαί ποθεν, ὅτι τὸν ἀνομαστὸν ἐρωμένου ἐκείνου τῶν βύτελων τις καὶ ἀπερριμμένων ἀνδρῶν, [καὶ] δυσχρὴς, καὶ τὸ σῶμα ἀνάπηρος, καὶ πολύτων τῶν ὄντων μεμισηκότατος μέλλοι γάμου" ἀναγέσθαι. ἆρά σοι μικρόν τι μέρος τῆς ἡμετέρας ὀδυνῆς παρεσήμανεν, καὶ ἀρκεῖ μέχρι τούτου ἐρῆσαι τὴν εἰκόνα; τῆς μὲν ἀθυμίας ἔνεκεν ἀρκεῖν οἶμαι (καὶ γὰρ ἀρχὴ τοῦτο μόνον αὐτὴν προελήφαμεν) ἵνα δέ σοι καὶ τὸ φόβου καὶ τῆς ἐκπλήξεως "ἀναδείξω τὸ μέγεθος, ἐφ' ἑτέραν πάλιν ἴωμεν ταραφήν. καὶ ἔστω στρατόπεδον ἐκ πεζῶν καὶ ἱππέων καὶ ναυμάχων ζωγρεγμένων ἀνδρῶν· καὶ καλυπτέτω μὲν τὴν θαλάσσαν ὁ τῶν πειρατῶν ἀριθμὸς, καλυπτέτωσαν δὲ τὰ τῶν πεδίων πλήθη καὶ τὰς τῶν ὀρῶν κορυφὰς αἱ τῶν πεζῶν καὶ ἱππέων φάλαγγες· καὶ ἀνὰ λαμπέτω μὲν ἡλίῳ τῶν ὅπλων ὁ χαλκὸς, καὶ ταῖς ἐκ δὲν "πεμπομέναις ἀκτῖσιν ἡ τῶν περικεφαλαίων καὶ τῶν ἀσπίδων αὐτὰ φιάλωθρα μυρμύγμη. ὁ δὲ τῶν δορατίων κτύπος, καὶ ὁ τῶν ἱππείων χρεμετισμὸς πρὸς αὐτὸν φερέσθω οὐρανόν· καὶ μήτε θάλασσα φαινέσθω, μήτε γῆ, ἀλλὰ χαλκὸς καὶ σίδηρος πανταχοῦ. αὐτὰ δὲ καταπλαγήσεται ἂν αὐτοὺς καὶ πολέμιοι,

ἄγγελοι

ἄγγελοί τινες ἀνδρες ἢ ἀνήμεροι· ὑπεσχήκατο γὰρ ἤδη καὶ ὁ τῆς συμβολῆς καιρός. Εἶτα, ἁρπάσας τις ἑξαίφνης μιᾶς σχοίνου τὸ * ἀγρῷ προφέντων, καὶ τὴν πηκτίδος δὲ τὴν καλὴν ὄρπος πλέον
" Εἰδότων σοφὴν, καθοπλιζέτω μὲν αὐτὸ ὅπλοις χαλκοῖς, θωρακέτω δὲ τὸ στρατόπεδον ἅπαν, καὶ διακυττέτω λόχους, καὶ λοχαγοὺς, τοξότας, σφενδονήτας, ταξιάρχους, στρατηγοὺς, ὁ-
5 πλίτας, ἱππέας, ἀκοντιστὰς, τειχέρεις, τειχεφύλακες, τὸν ἐκ προφανοῦς πεφραγμένους στρατιώτας, τῶν δὲ ταῖς ναυσὶν ἐπικειμένων μηχανημάτων τὸ πλῆθος. διακυττέτω δὲ καὶ τὴν τῶν πολεμίων παράταξιν ἅπασαν, καὶ ὅπλης ἀπὸ ἐσχατιᾶς πυκὰς, ἢ σκυλεύειν ὅπλων ἐξηλλαγμένων, καὶ τὸ πλῆθος ἄπειρον, καὶ φαρέτρας, καὶ κρημνοὺς βαθεῖς, καὶ δυσχερείας ὀρῶν. διακυττέτω δὲ [ἔτι]
χ. δυσχωρίας παράταξιν τοῖς ἐναντίοις καὶ πετομένους ἵππους ἀλλά τινος μαγγανείας, καὶ ὁπλίτας δι' ἀέρος φε-
10 ρομένους, καὶ πάσης τεχνίτιας δυνάμιν τε καὶ ἰδέαν. καταλεγέτω δὲ καὶ τὰς τοῦ πολέμου συμφορὰς, τῶν ἀκοντίων τὸ πλῆθος, τῶν βελῶν τὰς ἰσφάδας, τὸν πολλὸν ἀχλὺν ἐκείνων, καὶ τὸν ἀοράσιαν, τὸν ζοφωδεστάτην νύκτα, ἣν ὁ τῶν τοξευμάτων ζωοκτόνος πλῆθος ἐπεγείρει τῇ πυκνότητι τὰς ἀκτῖνας, τὸν κόνιν οὐχ ἧττον τὸ σκότος τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀμαυροῦσαν, τοὺς τῶν αἱμάτων χειμάρρους, τῶν πιπτόντων τὰς οἰμωγὰς, τῶν ἑαυτῶν τοὺς ἀλαλαγ-
χ. τοῦ σωροῦ μοὺς, τῶν πεπτωκότων " τὸν σωρὸν, ἔχοις αἷμα πατούμενον, ἵππους αὐτοῖς ἀναβαίνειν ῥᾳδίως φερομένους ἀπὸ τῆς πληθύος τῶν πεπτωκότων νεκρῶν; τὸν γὰρ φόβον ἀπέκτεινεν, αἷμα, καὶ τόξα, καὶ βέλη, ἵππων ὁπλὰς, καὶ δορατίων κεφαλὰς ὁμοῦ πεπτωκότας, καὶ
χ. τὰ " βασκάνους, καὶ " τραχήλους, καὶ κνημίδα, καὶ ζῆλος μάχης, ἐγκεφάλοις ξίφεσι " συσσπασμένους, ἀκίδα βέλους " ἐκκεκλασμένην δὲ ὀφθαλμὸν ἔχουσαν ἐμπεπερονημένον.
χ. τὰ ἐκ τῶν πληγέντων. καταλεγέτω δὲ καὶ τὰ τῆς ναυτικῆς πάθη, τειχέρεις, τοὺς ἐν μέσοις δυσπονίαις τοῖς ὕδασι, τοὺς
χ. πλοῖα. ἢ αὐλοὺς ὁπλίτας καταδυομένους. (Ⓐ) τῶν ὑδάτων ἦν, (Ⓐ) τῶν ναυτῶν θόρυβοι, τὸν τῶν στρατιωτῶν βοὸν, τὸ κυμάτων ἢ τῶν αἱμάτων ὁμοῦ μιγνύμενον τὸ ἀφρὸν, δὲ ὁμοῦ τοῖς πλοίοις
χ. ἐπόντα " ἐπιπίπτοντα πᾶσι· τοὺς ὑπὸ τὰ καταστρώματα νεκροὺς, τοὺς καταποντιζομένους, τοὺς ὑπὸ πλέονος, τοὺς εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς ἐκβεβασμένους. τοὺς ἔνδον τοῖς κύμασι συνεκλυζομένους ἢ τὸ ναυσὶ
25 ἀποφερόμενον τὴν ὀδύνην. δὲ πάσας ἀκριβῶς διδάξας τὰς τοῦ πολέμου πραγματείας, μεγιστέτω ἢ ζῆλος τὸ αἰσχυνηγωσίας " δεινὰ, ἢ τὸ πάντος θανάτου χαλεπώτερον δουλείας. ἢ ταῦτα εἰπὼν, καλυέτω (Ⓦ) ἵππου ἀναβαίνειν βούλεσθαι, καὶ τὸ στρατοπεδεύειν πάντος ἐκείνου στρατηγεῖν. ἆρα
χ. διὰ τὴν μόνον ἀρκεῖν τὴν ὑπακοὴν ἐκείνου. οἴει σοὶ τὸν " δρόμον ἐκείνου δοκεῖσθαι τὸ μεσοκάνιον ἐκφυγεῖν, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ σοφίης ἕνεκεν θυμέων ἀφῆσαι τὸν ψυχρὸν; καὶ μή τοι μοι νομίσῃς ἐπαίρειν τὸ στόμα τῶν λό-
30 γων· μηδὲ ὅτι τῷ σώματι τὸ τῷ, καθάπερ πρὸ διαμωμητηρίου, καταλειφθέντες, τὴν ἀοράτων δυνάμεων ἰδίαν, μεγάλα τὰ εἰρημένα εἶναι νόμιζε. πολὺ γὰρ ταύτης τῆς μάχης μείζονα καὶ " φοβερώτερα εἴδεις ἄν, εἰ τὴν διαβολὴν τὴν ζοφωδεστάτην παράταξιν, καὶ τὸν μανιώδη συμβολὴν τούτοις τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδὼν ἐθεώρησας ποτέ. οὐ γὰρ χαλκὸς ἐκεῖ
καὶ σίδηρος, οὐδὲ ἵπποι καὶ ἅρματα καὶ τοξόται, οὐδὲ πῦρ δὲ βέλη ταῦτα τὰ ὁρατά· ἀλλ' ἕτε-
35 ρα πολὺ τούτων φοβερώτερα μηχανήματα. καὶ γὰρ τούτοις τοῖς πολεμίοις θώραξ καὶ ἀσπὶς ἄδηλος, οὐδὲ ξίφος δὲ δόρατον· ἀλλ' ἔχει μόνη ἡ ἔνδεια τῆς ἐπιβουλῆς γραπτὰς ἐκείνης παγίδας τὸν ψυχρὸν, ἵν' μὴ λίθον οὖσα γλυκεῖα τύχῃ, καὶ τὴν οἰκείας ἀνδρείας πολλῆς ἀποβαλοῦσα τὰς παγίδας τοῦ Θεοῦ προνοίας. δὲ εἴπερ ἐνδέχεται τὸ σῶμα ἀποδῦναι τοῦτο, ἢ
* τοῦτο καὶ μὴ * τὸ σώματος διαπεφεύγαμεν καθαρῶς καὶ ἀφόβως ἅπασαν τὴν ἐκείνου παράταξιν,
40 καὶ (Ⓦ) πρὸς ἡμᾶς πόλεμον ὀφθαλμοφανῶς ἰδεῖν, εἴδεις ἂν οὐ χαλκοῦν αἵματος, οὐδὲ σώματα νεκρά· ἀλλὰ ψυχῶν πτώματα τοσαῦτα, καὶ πάθη οὕτω χαλεπὰ, ὡς ἅπασαν ἐκείνην τὸν πολέμου τὴν ἐκπαγλοφόβου, ἵν' ἀρτίως ἐπῆλθον πρός σε, παίδων " ὕβρεις ζῆλον νομίσαι, καὶ παιδιὰν μᾶλλον ἢ πόλεμον· τοσοῦτον (Ⓐ) καθ' ἑκάστην πληθύουσι τὴν ἡμέραν. ταῦτα δὲ πάθη οὐκ ἴσην ἐργάζεται τὴν νίκησιν, ἀλλ' ὅσον ψυχῆς καὶ σώματος τὸ μέσον,

τοσοῦτον ἐκείνης ἡ ταύτης ὁ ἀμφότερα. ὅταν γὰρ λάβῃ τὸ πληγὴν ἡ ψυχὴ, καὶ πέσῃ, οὐ κεῖται καθάπερ τὸ σῶμα ἀνέπαφος, ἀλλὰ βασανίζεται μᾶλλον· ἐντεῦθεν πόλη τῇ πομπῇ ζημιοῦται τὸ κομιδῇ· μᾶλλον ἡ τὸν ἀθλητὴν τὸν ἀπαλλαγὴν, καὶ τῆς κρίσεως καιρὸν ἀφαιρεῖται τιμωρίας. Εἰ δέ τις ἀνάγκης ἔχοι πρὸς ταῖς τοῦ ἀμαθοῦς πληγαῖς, μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἀναισθησίας ἐκείνου τοῦ δεινόν. ὁ γὰρ ὅτι τὴν δεξιὰν πληγὴν μὴ δεξάμενος, βύκολος δέξεται καὶ δευτέραν, καὶ μετ' ἐκείνην ἑτέραν. οὐ γὰρ ἀμαλιμπάνει μᾶλλον καὶ τῆς ἐμφύτου ἀναισθησίας παίων ὁ μιαρὸς, ὅταν ἴδῃ ψυχὴν ἀνάλιδον καὶ τοῦ πρώτου καταφερομένην πληγῆς. Εἰ δὲ καὶ τῆς συμβολῆς ἕνεκεν ἀξιοπαίζει ἐθέλοις, πολὺ ταύτην σφοδροτέραν καὶ ποικιλωτέραν ἴδοις ἄν. οὔτε γὰρ κλοπῆς καὶ δόλου τοσαύτας τις οἶδεν ἰδέας, ὅσας ἐκεῖνος ὁ μιαρὸς (ταύτην γοῦν τὴν πλείονα κέκληται δυνάμιν) οὔτε ἔρημον οὕτως ἀκήρατον δυνάμεις ἔχει πρὸς τὸν ἀγῶνα πολεμιωτάτους αὐτῷ, ὅσους τοὺς τῆς δυσσεβοῦς φύσεως ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος. καὶ τὴν προθυμίαν ἢ εἴ τις ἀξιοπαίζοι, μᾶλλον τις μάχεται ἐκεῖνος, ἀνθρώπους μὲν τοὺς ταῦτα καὶ γελοῖον· ἀνθρώπου. Εἰ δέ τις τὰ ὀργιλώτατα καὶ ἀτιμώτατα τῶν θηρίων ἐκλεξάμενος, αὐτοπηδῶν θέλοι τῇ τότε μανίᾳ, φαιδρὰ ἔνια καὶ ἡμερώτατα βρίσοι* τῇ ἀνθρώπου. τοσοῦτον ἐκεῖ πρὸς θυμὸν, τοὺς ἡμετέρους προσκάλλιον ψυχάς. ὁ τῆς μάχης ἡ χρόνος ἐνταῦθα μὲν βραχὺς, καὶ τὸ τῷ βραχεῖ ἡ αὐτοῦ πολλαὶ αἱ ἀσάκκαι. καὶ γὰρ ἡ νὺξ ἐπιλαβοῦσα, καὶ ὁ τοῦ σφάζειν κάματος, καὶ ἡ σφῆς κοπὴ· ἡ πολλὰ ἕτερα διασπάσει ἀνθρώπου τραπώτου πέφυκεν, ὡς καὶ ἀποδῦναι τὸν πάντυχίδου, καὶ ἀναπνεῦσαι μικρὰ, καὶ αὖπω καὶ ποτὲ αὐαψύξαι. ἕτερος πολλοῖς τοῦτον ἀσάκκιον ἀναλύσασθαι δυνάμιν. ὅπου ἡ τοῦ πονηροῦ οὐκ ἔστι τὰ ὅπλα καταθέσθαι ποτέ, οὐκ ἔστιν ὅπου ἀφεθῆναι ἀνθρώπου βουλόμενον ἄπωθεν μᾶλλον ἀνθρώπου. ἀνάγκη γὰρ δυοῖν θάτερον, ἢ πεσεῖν ἡ ἀπολέσθαι γυμνωθέντα, ἢ ἀνθρώπου καθοπλισμένον ἐσεσθαι ἡ ἐγκρατέστατα. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἀνθρώπου ἕνεκα τῆς αὐτοῦ κατασκευῆς, καὶ ἡμετέρας ῥᾳθυμίας κατηφῆ, πλείονά τι εἰσφέρων κατασκοπῶ εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπώλειαν, ἢ εἰς τὴν σωτηρίαν ἡμᾶς τὴν ἑαυτοῦ. καὶ τὸ μὴ ὁρᾶσθαι ἢ αὐτὸν ὑφ' ἡμῶν, καὶ τὸ ἀξιοπίστως ὑπολήφθαι (ἃ μάλιστα τῶν μυρίων ὄντων αἴτια κακῶν) τοῖς σὺν ἐγκρατείᾳ ἀνθρώπου πολὺ τοῦτον ἀπορώτερον ἐκείνου δείκνυσι πόλεμον. σὺ οὖν ἡμᾶς ἤθελες γρατηγεῖν τοῖς γραπώτοις τοῦ Χριστοῦ; ἀλλὰ τῷ ἀνθρώπου τοῦτο ἐῶ γρατηγεῖν. ὅταν γὰρ ὁ ἀνθρώπος ἡ κοσμῇ σὺν λοιποῖς ὀφείλων, πάντων ἀπρεπέστατος καὶ ἀδυνατώτατος ἦ, πρόδηλος ἐστὶν ἡ ἀπρεπείας σὺν πιστωθῆναι, τῷ ἀνθρώπου μᾶλλον ἐγρατήγησεν, ἢ τῷ Χριστῷ. ἀλλὰ τί φῄς; τί δακρύεις; οὐ γὰρ ἀρκούσῃ ἄξια πάντα κατ' ἐμοῦ νῦν, ἀλλ' ὑφεσσώπης καὶ χαρεῖς.

ΒΑΣ. ΑΛΛ' οὐχὶ καὶ τὰ ἐμά, φησὶ, ἀλλὰ μυρίων ἄξια ταῦτα κομιστῶ. νῦν γὰρ μάλις ἡδυνήθην ζωσθῆναι, οἱ τῶν κακῶν μεμήναμεν. ἐγὼ μὲν γὰρ εἰσῆλθον πρὸς σὲ, ὡς τι ποτὲ ὑφ' σοῦ πρὸς σὸν ἐγκαλεσώτας ἀπολογήσομαι, διόμβους μαθεῖν· σὺ δέ με ἐκπέμπῃς ἑτέραν ἀνθ' ἑτέρας φερητίδα οἰκέτης. οὐ γὰρ ἔτι μοι μέλει, τί πρὸς ἐκείνους ὑφ' σοῦ, ἀλλὰ τί πρὸς Θεὸν ὑφ' ἐμαυτοῦ καὶ τῶν ἐμῶν ἀπολογήσομαι κακῶν. πλὴν ἀλλά σου δέομαι ἡ ἀντιβολῶ, εἴ τι σοι μέλει τῶν ἐμῶν, εἴ τις πρόκλησις τὸ Χριστῷ, εἴ τι πρόμυθον ἀγάπης, εἴ τινα καλὰ γόνατα καὶ οἰκτίρμοι (καὶ γὰρ οἶδας, ὅτι με μάλιστα πάντων αὐτὸς εἰς τοῦτο κόδιμον ἤγαγες) χεῖρα ὄρεξον, καὶ λέγων καὶ πρᾶττων τὰ δυνάμενα ἡμᾶς ἀναρθωσον. μηδὲ ἀνάσχῃ πρὸς γοῦν ὁ βραχύτατον ἡμᾶς ἀπολιπεῖν, ἀλλὰ νῦν μᾶλλον ἢ πρότερον κοπιᾶς παιδεύσας τοὺς ἀγωνιστάς.

ΧΡΥΣ. Ἐγὼ δὲ μισῶ σε, ΚΑΙ τί συμβουλεύεις, ἔφην, τί δ' ἂν οἴησαι ἀνύσοιμι πρὸς τοσοῦτον πρόγματος ὄγκον; πλὴν ἀλλ' ἐπιδώσει τοῦτο ἴσως, θάρρει, ὦ φίλη κεφαλή. ἀνάγκη γὰρ χρῆσιν,

καιρὸν, καὶ ὃ ἀν δύξῃ σοι τῶν ἐκεῖθεν φερτίδων ἁρπάσῃ, καὶ πρόσομαι, καὶ σοὶ καλέσω,
χ. ἐναφῶ καὶ τῶν εἰς δυνάμεως τιμὴν ἐλλείψω σοὶ δώσω.

Ἐπὶ τούτοις πλέον ἔκφρων διακρύσας, αἴσεται ἐγὼ ὃ αὐτῷ ἐπιχωρήσας, καὶ καταφιλήσας τὸν κεφαλαιῶν, προύπεμπον, σοὶ καλῶν ἡμέρως φέρων τὸ συμβεβηκός. πιστεύω γὰρ, Λκε. ιγ. β.
ἔφην, τῷ καλέσαντί σε Χριστῷ, καὶ τοῖς ἰδίοις δικτήσασι πρεσβύτοις, ὅπως τοσοῦτον τῶν ἐκ τῆς Ἀχαΐας ταύτης κλήρου τὸν πρόεδρον, ὡς καὶ ἡμᾶς καὶ τὸν ἡμέτερον ἐκεῖνον καθιεροῦσθαι, εἰς τὸν αἰώνιον σε δέξασθαι σκηνάς.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΔΩΡΟΝ ΕΚΠΕΣΟΝΤΑ ΤΟΥ σωφρόνως βίου.

Λογ. α.

ΕΙ καὶ δάκρυα καὶ στεναγμοὶ ἐμὲ δεῖ καταμύσαι δηλοῦσθαι, τέτταρα σοὶ τὸν ὑπερόπλιον ἐμπλήσας ἀπιέναι. δακρύω δὲ, οὐχ ὅτι Φερτίζεις παραγμὸν παρῴνων, ἀλλ' ὅτι τῷ καταλήψει τῶν ἀδελφῶν σεαυτὸν ἐξήλειψας, ὅτι τοῖς παρὰ Χριστοῦ ζημίοις ἐπάτησας· παύσω φείδεσθαι, ὅτι τούτοις ἀλγῶ, δεῖ ταῦτα φοβοῦμαι καὶ τρέμω. [Εἰδὼς ὡς ἡ τέταρτος ἀθέτησις μεγάλων ἐπάξει τὸν κατὰ δίκην τοῖς Εἰς τὸν καλὸν ἀπογεγραμμένοις στρατίαν, καὶ δεῖ ῥαθυμίαν τὸν οἰκείαν ταῖς ἀπολλυμένοις. ὅτι δὲ τοῖς τοιούτοις ἡ κόλασις βαρυτέρα, δῆλον ἐστιν.] ἰδιώτην μὲν γὰρ ἀστρατείας οὐδεὶς ἂν ποτε χράψαιτο· ὁ δὲ στρατιώτης ἅπαξ ὢν ὁμόσας, ἂν ἀλῷ ἀφιστάμενος, καὶ τῶν ἐκάστων ὁ κίνδυνος. οὐ δ' ἁπλοῦν, ὦ φίλε Θεόδωρε, τὸ παλαίσματα ποιῆσαι, ἀλλὰ τὸ μεῖναι ἐν τῷ σώματι· οὐδὲ χαλεπὸν τὸ πολεμοῦντα πρωθῆναι, ἀλλὰ τὸ μὴ τὸν πληγὸν ἀπογνῶναι καὶ ἀμελῆσαι τῶν τραυμάτων. οὐδεὶς ἔμπορος ἅπαξ καταγὸν
* τὰ κύματα ἀπέπεσεν ἐν φόρτον ἀπολέσας ἀπέστη τῆς πλοῦ, ἀλλὰ πάλιν τὸν θαλάττιον * καὶ τὰ μα-
χ. διαπεῖν χρὸν ὑπὲρ σαρεῖ πλοῦν, ἐν φόρτοις ἀναπαύσεται πλοῦτος. πολλάκις καὶ αὐλακίσας θαλασσιδίῳ μὲν πολλὰ πλοῖα στρεφούσας ἡμιόλους. ἀλλ' ὁ καὶ στρατιώτης πολλάκις φυγὼν, ἔλαττον ὄρος δὲ ἀπεδύσατο, καὶ τῶν πολεμίων ἐπεκράτησε. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐν Χριστῷ ὄρη σαλεύσαντες ὑπὲρ τῶν βασανίων φόβον, ἀνεμαχέσαντο πάλιν *, καὶ ἐν τῷ μαρτυρίου
* τὸν ἄθλου στεφάνου ἀπῆλθον ἀναδησάμενοι. Εἰ δὴ τούτων ἕκαστος ἐκ τῆς στρατείας πληγὴς ἀπέγνω, οὐκ ἂν τῶν δοκίμων ἀπήλαυσεν ἀγαθῶν. ἔστω δή σοι, ὦ φίλε Θεόδωρε, μὴ δέσποτα μακρὰ σε τῆς σάσεως πρεσάλυσεν ὁ ἐχθρός, ἤδη δὲ σαυτὸν ὥσπερ ὁπλίτην ἡμαίως, καὶ ἐπαμύνεσθαι ταχέως ὅπλα ἔξηλθες, μηδὲ ἀποδύσασθαι νομίσῃς τὸν πρὸς ὀλίγον τοῦτον πλοῦν δεῖ). οὐδὲ γὰρ στρατιώτην ἰδὼν ἐπαμήκοντα μὴ τραύματος ἀπὸ πολέμου ἀποδύσασθαι ἂν. ὅπλοις γὰρ ὁ ἐπλάσατο, καὶ τῶν πολεμίων ἔξω ἡμύνατο. ἕως δ' ἀθλίας παύ-
λος μαχόμενος, καὶ βάλλεται, καὶ ἐπαναχωρῇ πρὸς βραχὺ, οὐδεὶς οὔπω ἀγώνων, οὐδὲ τῶν πολεμικῶν ἄπιεσε, ὡς ἐγκαλέσει ποτὲ ἐκείνῳ. τῶν μὲν μαχομένων ὅτι, τὸ μὴ πρώσκεσθαι· οὐδὲ ὁ πολλῷ τῷ δημῷ καὶ τῶν πολεμίων χωροῦντι ὅτι ἐβλήθησάν ποτε καὶ πεσεῖν, οἷς ἐ ὅτι σὺ γήγενεσιν. ἀληθῶς γὰρ τὸν ὅπλα ἀμελῆσαι ὑπερήφανος, ἐλάθης, ἡλαθόπαιδι. μικρὸς στρεφὲς ἀπήλαυσεν, καὶ οὐδὲ ἴχνος λελείφθαι τῶν τραυμάτων ἐκείνων, μᾶλ-

λον

λοι τῆ Θεᾶ χάριν καὶ αὐτὴ τῆ πατρὶ συντείνῃς τὴ κεφαλή. μηδὲ σε παραπέτω τὸ παχέως καὶ πρὸς αὐτὴ ἐμποδιζῆναι τὴ ἀρετήν. εἰδὲ γὰρ, εἶδεν ὀξέως ὁ πατὴρ τῆς σῆς ψυχῆς τὴ ἀρετὴν, καὶ ἡγωνίασεν αὐτὴν πολέμιοι αὐξηθήσεσθαι οὐκ πολλῶν ἐσοχάσατο. τὸν γὰρ θῆλεως ζῶσαν τηλικαύτην χρῆσαι μάθοι κατ' αὐτὴν τὴν ἀσουδὴν, τοῦτον εἰ πολεμήσειε ῥᾳδίως αὐτὴ καταπολεμῆσαι οὐκ ἔπεισεν. ἐγρηγόρησε δέκα τοῦτο, ἔπεισεν, ἠγέρθη πολὺς κατὰ σοῦ, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς, ἐὰν θηλύσῃς ζῆναι ἡγιασμένως. τίς γὰρ σε τὴν ὀξεῖαν καὶ εἰλικρινῆ καὶ ζέουσαν ὅπως ἀγαθὰ μαθήσεται οὐκ ἐδιδάξατο; ἐδίσμυξε μὲν γὰρ τοῦφη πρέσβυς, πολυτέλειαν δὲ ἐσθῆτος καὶ φορυφὴν, πᾶς τύφος καταπατεῖται, πᾶσα ἡ τοῦ κόσμου σοφία ἀσουδὴ ἀληθῶς ὅτι τὰ θεῖα μετανοοῦντα λόγια· ὅλαι μὲν εἰς ἀναγνῶσιν ἡμέραι, ὅλαι δὲ εἰς βάρας ἀνηλίσκοντο νύκτες. οὐκ ἀξίας ἐν μαθοῦσαι πατρικῆς, καὶ πλούτου σὺν τῷ λαβεῖν. ὃ δὲ γενάτων ἀπέσβεσθαι καὶ ποσὶ προσπεσεῖν ἀδελφῶν, τοῦτο πάσης βελτίας ἀνώτερον ἦν δῆλος. ταῦτα ἔθλιψε πάντων, ταῦτα τοὺς μάλιστα σφοδροτέρους ἐξήλθεν, ἀλλ' οὐ χαμαὶ ἔδωκε τὴν πληγήν. εἰ μὲν γὰρ μὴ χρόνοι πολλοὶ, νηστείας τις συνεχὴς, καὶ τὴν χαμεύνην, καὶ τὴν ἄλλην ἄσκησιν κατέδειξεν, ἐν μηδὲ οὐδὲ τότε ἀπογνῶναι· πολλοὶ δὲ πολλοῦ τις ἂν ἔφη τὴν ζημίαν γεγονέναι, μὴ πολλοὺς ἱδρῶτας καὶ πόνους καὶ νίκας τῆς ἥττης γενομένης. ἀλλ' ὅπερ ἅμα τοῦ ἀπέσβεσθαι καὶ ἀποδῦσαι θεὸς αὐτὸν ἐπανεσκέλισε, ποσοῦτον ἐῶσε μόνον, ὅσον ἀσουδαιότερον τὴν κατ' αὐτὸν μάλιστα ἐργάσασθαι. ἀρτι γάρ σοι σκληρύνοντι, καὶ οὐκ ἐκ τῆς ἐμπορείας ἐπιμελοῦντι, οὐδὲ πλήρη τὸν φόρτον ὑπιφερομένῳ ὁ δεινὸς ἐπέθετο πειρατής. καὶ καθάπερ λέοντα γενναῖον [ἂν] τις ἀνὴρ ὑπιχειρήσας, ἐπειδὴ τὴν δορὰν ἔρρηξε μόνον, ἐκφοβεῖται οὐδὲν, ἢν-χρε δὲ καθ' ἑαυτὸν μᾶλλον, καὶ ἀσφαλέστερον καὶ δυσάλωτον τὸ λοιπὸν πεποίηκε· θηρίον· οὕτω δὴ καὶ ὁ χοῖρος πάντων ἐχθρὸς βαθεῖαν ὑπιχρήσας πληγὴν πληγὴν, τότε μὲν ἀπέτυχεν, ἐκκενῆρέσαι δὲ καὶ τυφλῶσαι τὸ λοιπὸν προσκλάσας μᾶλλον. ὀλισθηρὸν γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις καὶ ὀξὺ μὲν κλαπῆναι, ὀξύτερον δὲ ἀνενεγκεῖν ἐκ τῆς ἀπάτης· καὶ ὥσπερ πίπτει ταχέως, οὕτω καὶ θᾶττον ἀνίσταται. καὶ γὰρ ὁ μακάριος, ὁ ἐκλεκτὸς βασιλεὺς καὶ προφήτης, πόσα πολλὰ κατώρθωσε, οὐκ ἔλαθεν αὐθρωπος ὤν, ἀλλ' ἡρέθη ποτὲ γυναικὸς ἀλλοτρίας· καὶ οὐκ ἔστι μέχρι τούτου· ἀλλ' ἐπράσατο μοιχείαν διὰ τὴν ὑπιθυμίαν, ἐπράσατο δὲ καὶ φόνον διὰ τὴν μοιχείαν. ἀλλ' οὐκ ὑπὲρ τηλικαύτας ἔλαβε δύο πλαγὰς, ἵνα καὶ τρίτην ἑαυτῷ δοῦναι ἐπιχείρησιν· ἀλλ' ὑβρεως πρὸς θεὸν ἱκανὸν ἔστεγε, καὶ τὰ φαρμακὰ ἐπιπόθη, νηστείαι, δάκρυα, θρηνώδεις, θύραι συνεχεῖς, τὸ τὴν ἁμαρτίαν πολλάκις διαγγέλλειν. καὶ ὥστε τῶν δακρύων ἴλεως κατέστησι θεὸν, ὡς ὅπου τὴν πρώτην ἐπιμελεῖν ἀξίαν, ὥστε μοιχείαν καὶ φόνον πάλιν ὑπισκιάσαι τῶν δυνηθῆναι τῇ τοῦ παιδὸς εἰδωλολατρείᾳ τὴν παῖδος μνήμην. ὁ γὰρ υἱὸς ὁ τότε, σολομὼν ἐν ὄνομα αὐτῷ, ἔχει τῆς αὐτῆς ἐκλογῆς παιδός, ἧστερ καὶ ὁ πατὴρ, καὶ γυναικὶ χαίρει ξένῃ μόνος ἀπέσκη τοῦ παντρώου θεοῦ. ἐρᾷς πόσου κακοῦ τὸ μὴ κρατεῖν ἡδονῆς, ἀλλὰ τὴν τῆς φύσεως δυσπειθῆ δέχεσθαι, καὶ ἄνδρα ὄντα γυναικὸς εἶναι δοῦλον; αὐτὸν δὴ τοῦτον σολομῶντα δι' ἁμαρτίαν δίκαιον ὄντα πᾶσαν ἀφαιρεθῆναι τὴν βασιλείαν, διὰ τὴν τοῦ παιδὸς εὐδοκίμησιν ὃ τῆς ἀρχῆς ἔλαττον μέρος ἀφῆκεν ἔχειν ὁ Θεός.

Εἰ μὲν οὖν ἡ ἀσουδία σου τὸν ἔζωθεν λόγους ἐν, εἶτα ἀναῤῥαθύμησας, δικαστηρίων καὶ βήματος καὶ τοῦ σκήνους στρατιῶν καὶ τῆς παῤῥησίας ἀναμιμνήσκων, παρεκάλεσα ἂν ἐπιμελεῖν εἰς τοὺς ἐκεῖθεν πόνους· ὅπερ ὃ νῦν τοῦ σὺ φαίνοις τῆς ἐχούσης, καὶ τοῦ ὅτι* γῆς ἡμῖν λόγος οὐδεὶς, ἑτέρου σε ἀναμιμνήσκω δικαστηρίου καὶ βήματος φοβεροῦ καὶ φοβερωτέρου. Πάντας γὰρ ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ*: χρεὼν δὲ καὶ τότε, ὁ νῦν ἀγωνιῶμεν τότε σε. τί οὖν ἐργασόμεθα τότε, εἰπέ μοι; τί δὲ καὶ ἀπολογησόμεθα,

χ. ῥᾳδίως αὐτὸν καταπαλαῖσαι, ἢ πεπεισμένοις, ἐστεφανῶσεν.

χ. καταπροφέρεται,

χ. ἠγέρθη,

χ. ἐπαλαῖσαι,

χ. ὑπιζάνοντα

χ. τὸν μοιχὸν ἐκεῖνον Δαβὶδ τὸν ἐκλεκτὸν βασιλέα καὶ προφήτην, ὡς ἐπὶ πολλὰ κατορθῶσαι, ὧν ἕλαθεν αὐθρωπος ὄντα,

χ. λαβεῖν ἐμφανίσαι.

* πῆς

* ἵνα δὲ τοῦ καὶ τοῦ ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἐκκλησία, οὐ τὸ κόσμου, οὔτε κακόν.

6 Kor. 5. 10.

ἀπολογησόμεθα, ἐὰν ὀπισθώμεθα ἀγνωμόνως; τί οὖν ἐροῦμεν; πραγμάτων φροντίσας
χ. σκηψόμεθα; " πρόφασιν ζητοῦμεν εἶπε, Τί ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν ℳ κόσμον ὅλον Ματθ. ις. κς.
κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἀλλὰ δὲ ὑφ' ἑτέρων ἡπατῆσθαι; ἀλλ' ὁρᾷ ℳ Ἀ-
δὰμ πρὸς ἀπολογίαν ὥπισθε δὲ πρόφασιν τὴν γυναῖκα, ἣν εἶπεν, Ἡ γυνὴ, ἣν ἔδωκάς μοι, Γεν. γ. ιϛ.
αὕτη με ἠπάτησεν, ὥσπερ ὁρᾷς τὴν γυναῖκα ὁ ὄφις. φοβερὸν, ὦ φίλε Θεόδωρε, τὸ δικαστή-
χ. κατηγόρου ριον σκῆνος, οὐ" κατηγόρου δικάζομεν, οὐ μάρτυρας παρειλήφει. πόθεν γὰρ γυμνὰ καὶ τετρα-
χηλισμένα ὁρᾷ τῷ δικάζοντι· καὶ οὐ πράξεων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνθυμήσεων βυθοὺς ἐπέχει ὀφ-
θαλμός· κριτικὸς γάρ ἐστιν ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας ὁ δικαστὴς σκεῦος. ἀλλ' ἴσως ἀθέτειαν
φύσεως ἐρεῖς, καὶ τὸ μὴ δυνηθῆναι ἐνεγκεῖν ℳ ζυγόν; καὶ ποία αὕτη ἀπολογία, ζυγὸν
μὴ ἰσχύσαι ℳ χρηστὸν ἐνεγκεῖν, φορτίον μὴ δυνηθῆναι βαστάσαι τὸ ἐλαφρόν; βαρὺ πρᾶγ-
μα ἢ φορτικὸν ἡ τῶν κόπων ἀνάπαυσις; ὅτι τοῦτο γὰρ πάντα καλεῖ ὁ Χριστὸς λέγων,
Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. καὶ πάλιν, Ματθ. ια. κθ.
Ἄρατε ℳ ζυγόν μου, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. ὁ γὰρ
ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι. Τί γὰρ ἐλαφρότερον, εἰπέ μοι, ἢ φρον-
τίδων καὶ πραγμάτων καὶ φόβων καὶ ἀπειλῶν καὶ πόνων ἀπηλλάχθαι, ἔξω τε τοῦ
χ. ἐπὶ βίου κυμάτων εἶναι καὶ" ἐν βυθίῳ σκάφει λιμένι; εἰπέ δή μοι, τί σοι δοκεῖ τῷ ἐν κόσμῳ
χ. μακάριοι " μακάριοι εἶναι καὶ ζηλωτοί; ἄρχειν πάντας ἐρεῖς καὶ πλουτεῖν καὶ τοῖς ἀνθρώποις
βουλεύεσθαι. καὶ τί τούτων ἀθλιώτερον, ὅταν πρὸς τὴν χειρίστην ἐλευθερίαν συγκείνηται;
ὁ μὲν γὰρ ἀρχὴν δήμων ὑποκείται θυμῷ, καὶ πλήθους ὁρμῇς ἀλόγοις, φόβῳ τε ἀρχόντων
μειζόνων, καὶ ταῖς ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων φροντίσι· ὁ δὲ πλοῦτος ἀρχὴν, σύμπαντι ἰδιώτῃ. σκη-
νὴς γὰρ οὗτος ὁ πλοῦτος διεπόρθησε βίος. ἀλλὰ καθάπερ σκῆπτρον βασιλέως μὲν ἔστι, στρατηγοῦ δὲ
ἐκεῖνος, ἕτερος δὲ στρατιώτου πάλιν πληγῆς, τῆς δὲ ἐπιούσης κατακλυσθείσης οὕτω ὁ βασιλεὺς
βασιλεύς, ὅτι ὁ ἄρχων ἄρχων, οὕτω ὁ στρατηγὸς στρατηγός· οὕτω καὶ ὁ σκεπτὴ τῇ ἡμέρᾳ οὐκ
χ. οἰκίαν ἀπὸ τοῦ προσώπου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων ἕκαστος λήψεται τὴν" ἀξίαν ἀμοιβήν. ἀνὰ δόξα
τιμῶν; ὃ κατεπάτησεν, ὡς ἄνθος χόρτου; ἀνὰ πλοῦτος, οὗ οἱ κεκτημένοι ταλαιπωροῦσι; Οὐαὶ γὰρ Λουκ. ϛ. κδ.
τοῖς πλουσίοις, φησί· καὶ πάλιν, Οὐαὶ ℳ πεποιθόσι ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῷ Ψαλμ. μη. ϛ.
πλήθει τοῦ πλούτου αὐτῶν καυχωμένοις. ὁ χειροτονητὸς οὐδέποτε ἐκ ἀρχόντων ἰδιώτης γίνε-
ται, οὐδὲ ἀπὸ πλουσίου πένης, οὐδὲ ἄδοξος ἀπὸ εὐδόξου, ἀλλὰ μηδὲν πλουτῶν ὅταν πτωχεύῃ,
καὶ ὑφυφῆται, ὅταν ταπεινῶσῃ ἑαυτὸν ταπεινώσει, καὶ τὸ ἀρχὴς, ἧς ἀρχὴ, οὐκ ἀνθρώπων, ἀλ-
λὰ τῶν ἀρχόντων τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ σκότους, οὐδὲν αὐτῷ προσ-
λῦσαι δύναται. καλὸς ὁ γάμος; σύμφημι κἀγώ. Τίμιος, φησι, γὰρ ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη Ἑβρ. ιγ. δ.
ἀμίαντος, πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ Θεός. σοὶ δὲ οὐκέτι δυνατὸν τὸ δίκαιμα φυλάξαι τοῦ
γάμου. τὸν γὰρ ἐπιγενόμενον ζωοφθόρα τυμφίῳ, τοῦτον μὲ ἐάσας, γυναικὶ δὲ ἑαυτὸν συνά-
ψας, μοιχεία δὲ πρᾶγμά ἐστι, κἂν μυριάκις αὐτὸ γάμον καλῇς· μᾶλλον δὲ καὶ μοιχείας το-
σούτῳ δυσσεβέστερον, ὅσῳ κρείττων ἀνθρώπων Θεός. μηδείς σε ἀπατάτω λέγων, γαμεῖν οὐκ ἐ-
κώλυσεν ὁ Θεός. οἶδα τοῦτο κἀγώ. γαμεῖν * οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ μοιχεύειν ἐκώλυσεν.
ὃ σὺ ποιεῖν ἐθέλεις, ὃ μὴ βούλοιτό σε ὁμιλῆσαι γάμῳ ποτέ. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ γάμος ὡς
μοιχεία κρίνεται, ὅταν ἀθετῆται Θεός; φόνος δικαιοσύνῃ ἐνέγκαι λέγεται τοῖς Φινεές,
καὶ φιλανθρωπία μᾶλλον φόνου κατέχειν. ὅπερ δὲ μὴ κτείνωμεν, τοῦτο ἐκωλύοντος ἐ-
βούλετο τοῦ Θεοῦ. καὶ τῷ μὲν Φινεὲς ἐλογίσθη εἰς δικαιοσύνην τὸ τὴν παρανυμφίδα
γυναῖκα μετὰ τοῦ παρανύμφιου κατακεντῆσαι· τὸν δὲ Σαοὺλ ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ Σαμουὴλ
ὅλως τύχας πειθοῦς δακρύων καὶ παραιτήσεως οὐκ ἴσχυσεν ἐξελέσθαι τῆς καταδίκης, ἧς ἐξέ-
νεγκε κατ' αὐτοῦ ὁ Θεὸς, ὅτι ℳ τῶν ἀλλοφύλων βασιλέα, ὃν δεῖν αἰχμάλωτον, ἔσωσε παρὰ
γνώμην Θεοῦ. Εἰ τοίνυν φιλανθρωπία μᾶλλον φόνου κατέχειν, μᾶλλον ὃ παρακινοῦν-

ναι Θεοῦ, τί θαυμαστόν, εἰ γάμος μοιχείας καταδικάζει μᾶλλον δὲ ὁ ἀθετηθῆναι τὸν Χριστὸν ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀρχιλῃστοῦ ἔφην, εἰ μὴ ἰδιώτης ἦς, οὐδεὶς ἂν σε ἀστρατείας ἐγράψατο· νυνὶ δὲ
α. Κορ. ζ. δ. οὐκέτι κύριος ἐστὶ σαυτοῦ, βασιλέως τηλικούτου στρατεύμασος. εἰ γὰρ ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ, πολλῷ μᾶλλον ὁ σὸς Χριστῷ ζωντὸς οὐκ ἂν εἴη τοῦ σώματος ἑαυτῷ κύριος. ὁ καταφρονηθεὶς νῦν, αὐτός ἐστιν ὁ τότε ὁ δικάζων. τοῦτον οὖν
Δευ. ζ. ι. δέδιθι, καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ πυρός. Ποταμὸς γάρ, φησι, πυρὸς εἵλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. οὐκ ἔστι γὰρ * πῦρ ἐκείνου φοβερώτερον τοῦ πυρὶ προσδοκῆσαι κολάσεως τέλος. ἀλλ' αἱ μὲν ἄτοπι τοῦ βίου ἡδοναὶ τοῦ σκιοῦ καὶ ὀνείρατων ἀμαυρότεραι φαίνονται (πρὶν γὰρ ἢ τελεσθῆναι τὰ τῆς ἁμαρτίας, σβεννύμενα τὰ τῆς ἡδονῆς) αἱ δὲ ὑπὲρ τούτων κολάσεις τέλος οὐκ ἔχουσι· καὶ ὃ μὲν ἡδὺ πρὸς ὀλίγον, ὃ δὲ ἀνιαρὸν αἰώνιον. τί βέβαιον τοῦ σὲ ᾧ κόσμῳ, εἰπέ μοι; πλοῦτος,
Ιωβ. θ. κα. ὁ μηδὲ μέχρις ἑσπέρας μείνας πολλάκις; ἀλλὰ δόξα; ἀλλ' ἀκουέ τινος λέγοντος δικαίου· Ὁ βίος μου ὀξύτερός ἐστι δρομέως. ὥσπερ γὰρ σκάφοι πρὶν ἢ ἴχνη μεταπεδῶσιν, οὕτω καὶ αὕτη πρὶν ἢ προσδραμεῖσθαι ἀφίσταται. οὐδὲν ψυχῆς τιμιώτερον, καὶ οὐδὲ ὁ μωρίας εἷς ἕκαστον ἐλάσαντες, γνώσονται τοῦτο. --- Ψυχῆς γάρ, ἀνταξίου οὐδέν,
Καὶ τῶν ἔξωθεν ποιητής τις ἔφη.

Οἶδα ὅτι πολὺ πρὸς τὸ τοῦ ποιητοῦ παλαιὸν ἀνθιστάμενος γέγονας. οἶδα ὅτι σὺ μέσῃ τῶν ἡδονῶν ἔσηκας τῇ φλογί. ἀλλ' ἐάν εἴπῃς πρὸς ᾧ ἐχθρέ, ὅτι ταῖς ἡδοναῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ ῥίζῃ πάντων τῶν κακῶν σε οὐ προσκυνοῦμεν, ἀν τίνης ἄνω ὁ ὄμμα, τράξει κάτω καὶ νῦν τὸν φλέγα ὁ σωτήρ· καὶ σοῦ μὲν ἐκβάλλοντός σε εἰς τὸ πῦρ καταιθύσει, σὺ δὲ μέσῃ καὶ μάλιστα νεφέλῃ τῷ θρόνῳ καὶ πυθμὴν ἁψάσῃ ἀποστελῇ, ὡς μηδὲ τῶν λογισμῶν σου καὶ τῆς ζωηθήσεώς σε ἅψασθαι τὸ πῦρ· μόνον μὴ σαυτὸν καταιθύσῃς. καὶ γὰρ ἰσχυρὰς τῶν πόλεων ὅπλα μὲν πολλάκις καὶ μηχανήματα τῶν ἔξωθεν οὐκ ἴσχυσε καθελεῖν, προδοσία δὲ ἑνὸς ἢ δύο τῶν ἔνδον οἰκούντων πολιτῶν ἀπάντων πρέδωκε τοῖς ἐχθροῖς. καὶ νῦν εἰ μηδείς σε τῶν ἔνδον προδῷ λογισμῶν, κἂν μυρία προσαγάγῃ μηχανήματα ἔξωθεν ὁ ποιητής, προσαίξῃ μάτην. πολλοὺς ἔχεις χάριτι Θεοῦ καὶ μεγάλους σοῦ ζωαλεξιτῆρας, σοῦ ἀλεξιφοίτας, σοῦ ὑπὲρ τῆς σῆς τρέμοντας ψυχῆς· τὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ Φαλλέριον, τὸν πάντα αὐτῷ ἀδελφὸν Φλωρέντιον, τὸν τοῦ Χριστοῦ σοφὸν Πορφύριον, καὶ ἑτέρους πολλούς. οὗτοι καὶ ἐκεῖθεν ὀλοφύρονται τὴν ἡμέραν ὑπὲρ σοῦ, καὶ δυχόμενοι οὐκ ἐπαύσαντο. καὶ ἔτυχον ὧν δὺ ἐδέοντο πάλαι, εἰ μικρὸν ζωῆς ἀποζῆσαι σαυτὸν ἠθέλησας τῶν τοῦ πολεμίου χειρῶν. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ἑτέρους μὲν μηδὲ τῶν ἀπογνῶναί σε τὸν σωτῆρα, ἀλλὰ δέδιθι τὸ μέλος αὐτῶν ἀπολαβεῖν εὐχαδαι, σὲ δὲ ἅπαξ πεσόντα μὴ θέλειν ἀναζῆναι, ἀλλὰ κεῖσθαι, μισοῦντα βοῶντα πρὸς ᾧ ἐχθρόν, σφάττε, παῖε, μὴ φείσῃ; Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται, ὁ ὁδὸς ἔφη χρησμός; σὺ δὲ μάχῃ τούτῳ ἢ ἀνάπλεγε; ᾧ γὰρ πεσόντα ἀπογνῶναι οὐδέν ἀλλ' ἔστιν εἰπεῖν, ἢ ὅτι ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται. μὴ, πρὸς καλῶ, μὴ τοσοῦτον ἀδικήσῃς σαυτὸν, μὴ τοσαύτην ἡμῖν κατάχῃς ὀδύνην. οὐ λέγω νῦν, ὅτι οὔπω εἴκοσιν ἄγεις ἔτος, ἀλλ' εἰ πολλὰ ποιήσας καὶ ᾧ ἀπόντα βίον σὸν Χριστῷ ζήσας, εἶτα ἑκάστην ἡμέραν ταύτην ἔπαθες τὸν ἐπήρειαν, ἵνα μὴ οὐδὲ τότε ἀπογνῶναι καλόν, ἀλλ' ὃ νῦν λαβεῖν ᾧ τὸ τῷ σταυρῷ δικαιωθέντα λῃστὴν, σοῦ σοὶ τὸν ἐνδικάτιον ὥρᾳ ἐργασαμένους, καὶ τῆς ὅλης ἡμέρας ἀπειληφότας ᾧ μισθόν. ὥσπερ οὖ καλὸν σοῦ τὸ ἑκάστῳ τέρματι πεσόντας ἀπελπίζειν, ἐὰν σωφρονήσωσι, οὕτως οὐκ ἀσφαλὲς ταύτῃ πρέφεσθαι τῇ ἐλπίδι καὶ λέγειν, ὅτι ἐᾶ ταῦτα, τέως μὴ ἀπολαύσω τῶν ἡδέων τοῦ βίου, ὕστερον δὲ ὀλίγον πονήσας χρόνον, τοῦ πάντος ἀπολήψομαι χρόνου σοῦ μισθούς. καὶ γὰρ μέμνημαί σου πολλάκις εἰρηκότος, ἰώνκα σοι πολλὰ πρήνην εἰς μυστήρια φοιτῶντι, τί δὲ, ἐάν σε τῷ βραχεῖ χρόνῳ κακῶς καταλύσω ᾧ βίοι, πῶς ἀπολαύσομαι

χ. λ. προφητικὴ ἐδίδε ἐπιχάψατο τοῦ βασιλέως πολλάκτου στρατεύματος ἢ τοῦ καταλιπὼν καὶ τῷ ἐχθρῷ ἀπατεωνος· ἢ ὅς, τίς τὰ λειπαξίνη κάψας; οὐκ ἐν χυσίος ἐν τὸν πίρας

λιβόμην πρὸς Εἰρηνάτα, Μὴ ἀνάμενε ἐπιστρέψαι πρὸς Θεόν, μηδὲ ἀναβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας; τίς σοι ἀνάκτησαν λογισμοί, ἢ δεῖσον κλείσθω. οὕτω γὰρ ὁ Χριστὸς τὸν οἰκεῖον ἡμῶν ἔξοδον καλεῖ, ὅταν τὸ ἀγροικότατον ἐφίσταται. σύνισον δὲ τὸν βίου φροντίδας δὲ ἰδίας καὶ κοινὰς νουθεσίας, τὸν τῶν ἀρχόντων φόβους, τῶν πολιτῶν φθόνον, μέγεθος τῶν ἐκάστων πολλαχοῦ ἐπιτηδεύτατα κλέπτουσι, τὸν πόνους, δὲ ἀλαζονείας, δὲ κολακείας δὲ δουλοπρεπεῖς καὶ οἰκέτας τῶν ἀνθρωπαρέσκων τοῖς ἀσυδόκιμοις προσκούσας, τὸ τῶν πόνων καιρὸν οἰκεῖον πλουτᾶν· οὐ πλησμονὴ αὐ ἀλγεινότερον; πολλοῖς δὲ οἶδα ἀποκλείσασι δὲ ὧν ἐπόθησαν ζωοῦσι, ἀλλὰ τὸν προσκαίριον πλοῦτον τούτοις καὶ κινδύνοις ἀναλώσαντες, ἵνα μὴ λιπόντες ἀπολήψεσθαι τὸν μισθὸν, ἀπλῆστον μηδὲν ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν. Εἰ γὰρ ὅτι τῆς γῆς βασιλεία, μὴ ὃ πολλοῖς μὲν ὑπερβάσης κινδύνοις, πολλοὺς δὲ λύσας πολέμους, μόλις ὅλης ὅπλασε μὴ πλήρωσις, πῶς οὐχὶ ἴδιον δεινόν τις ἄπορα χρέων ἑτέρῳ ζήσας καὶ χρεωκοπήσας; Εἶπον βούλει καὶ δὲ οἶκοι φροντίδας, δὲ τῆς γυναικὸς, δὲ τῶν παίδων, δὲ τῶν οἰκετῶν; ἀλγεινὸν κλῆσαι παῖδας, ἀλγεινὸν μὴ κλῆσαι. Ὃ μὲν γὰρ πικρὸν ὑπερμεῖναι δουλείας, ὃ δὲ μάτην ὅτι γαμήσειας. πρόφησον ὃ παιδίον; φόβος οὐ μικρός. ἀπῆλθεν ἄωρον; πόθος ἀπαραμύθητος· καὶ καθ' ἑκάστην ἡλικίαν ἄλλοι φροντίδες δὲ αὐτῶν, δὲ φόβοι καὶ πόνοι πολλοί. δεινὸν πενιχρὸν λαβεῖν γυναῖκα, δεινὸν δὲ πορωτέραν. Ὃ μὲν γὰρ εἰς τὴν οὐσίαν ἔβλαψε, τὸ δὲ εἰς αὐθαδίαν καὶ ἐλευθερίαν ἀόρατα. τί δὲ λέγω δὲ τῶν οἰκετῶν μαθητείαν; βίος οὖν ἄρα σοί, Θεόδωρε, εἰς τοσαῦτα μερίζεσθαι, ὧν χρὴ μίαν; τούτοις δουλεύειν; πόσοις ζῆν, ἑαυτῷ δὲ μηδέποτε; σὺ δὲ τούτων ὅτι πρὸ ἡμῶν, ὦ φίλε Θεόδωρε, καὶ αὐτὸν σε μαρτυρήσω. ὅτι γὰρ Βραχὺ σκότος χρόνου ἀνακύψας τῶν κυμάτων ἐλήσας, οἶδα πόσης σε φροντίδος ἀπέλασας καὶ χαρᾶς. ὃ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἐλεύθερος, ἀλλ' ἢ μόνος ὁ Χριστῷ ζῶν. οὗτος ἀπρόσκοπον δρόμον ἔσχηκε τῶν ὅλων. καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἀδικήσας μὴ βούλῃ), ἕτερος τοῦτον οὐκ ἰσχύσει ποτέ· ἀλλ' ἔσχηκε ἀβάλωτος, οὐ ζημίᾳ χρημάτων δαπανώμενος (ἔμαθε γὰρ ὅτι οὐδὲν εἰσπέπλεκται εἰς κόσμον, ὅτι ἐξενέγκῃ τι δυνάμεθα) οὐ πόθῳ φιλοτιμίας δὲ δόξης ἀλισκόμενος. ἔμαθε γὰρ ὅτι τὸ "συμφορᾷ ἡμῖν τὸ πολίτευμα. οὐ λοιδορῶν τις αὐτὸν λυπῇ, ἢ τύπτων πρόξενει. μία συμφορὰ χρηστομαθοῦς μόνη, τὸ προσκρούσαι Θεῷ· δὲ ἢ ἄλλα, σὺ" κλημῖν ἀποβολαῖς, πατρίδος ξένοις, ὑπὲρ τῶν ἐκάστων κινδύνων, οὐδὲ εἷς ἂν νομίζει δεινός· καὶ ὃ πάντες προφέρεσθαι, τὸ οἰκεῖον ἀπόβλητον εἶναι, τοῦτο σκεῦος τῆς ζῆν ἥδιον. ὥσπερ γὰρ δύο εἰς ἄκρον σκάφος ἐμβάντων, θεωρῆ τὸν θαλάττιον καὶ σὸν τούτων πλέοντας, σὸν μὲν ὑπὸ κυμάτων βαπτιζομένους, σὸν δὲ ὑφάλοις" προσαράσσοντας, ἄλλους δὲ ἑτέρωθι μὲν ἀπυόδοντας, ἑτέρωθι δὲ ἀγομένους, ὥσπερ δεσμίους τῇ τοῦ πνεύματος ῥύμῃ, καὶ πολλοὺς μὲν ὑπορρυχίους γενομένους, πολλοὺς δὲ ὅτι σανίδος μιᾶς, ἢ "ἀπὸ ξύλου τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου φερομένους, καὶ σὸν μὲν αὐτὸ πλοίου καὶ πηδαλίου ταῖς χερσὶ χειρωμένους μόνοις, ἄλλους δὲ τεκμαιρομένους, πολλοὺς δὲ ὅτιπλέοντας, πολυειδῆ πάντα καὶ πολυτρόπων συμφορῶν· οὕτω δὴ καὶ ὁ Χριστῷ στρατευόμενος, τῆς ταραχῆς τοῦ βίου καὶ τῶν κυμάτων ἑαυτὸν" ἀσφαλῆ κἀκεῖνα ἐπ' ἀσφαλοῦς δὲ ὑψηλοῦ χωρίου. τί γὰρ ἀσφαλέστερον καὶ ὑψηλότερον τοῦ μίαν ἔχειν φροντίδα πῶς ἀρέσαι σοὶ τῷ Θεῷ; Εἶδες, Θεόδωρε, τὰ ναυάγια τῶν ταύτην τὴν θαλάττιαν πλεόντων. δεῦρ, παρακαλῶ, φεῦγε δὲ πέλαγος, φεῦγε τὰ κύματα, καὶ ὑψηλὸν κατάλαβε χωρίον, ἔνθα οὐκ ἔστιν ἀλοᾶναι. αἰσθάνῃ ὅτι, Θεόδωρε, κρίσις ὅτι, κριτήριον ἡμᾶς φοβερὸν ἔνθεν δέξεσθαι μέλλει· πόθεν παραπεπτωκὼς σοὶ τῶν βημάτων τοῦ Χριστοῦ. οὐ μάτην ἐπείληπται γλῶσσα, οὐκ εἰκῇ τοσαῦτα κτᾶται μαστὸς ἀγαθός. σκιὰ καὶ σκιᾶς οὐδαμοῦ σοὶ τοῦ βίου παράγματα, πολλοῦ μὲν γέμοντα φόβου, πολλοῦ δὲ κινδύνων, ἑκάστης δὲ ἀνωλείας. μὴ δὴ ζημιωθῇς καὶ χρόνον καὶ αἰῶνα δὲ τούτου, δέξαι ἀμφοτέρους κερδῆσαι,

Σημ. α. π.

χ. ἀλλοτῶν. * βλάψαι

χ. ἐφ' οἷς

χ. χρημάτων

χ. συμπαραπεμπόμενοι, ἴσ. ὅτι

χ. ἀνέξαν.

δυνᾶμαι, Εἰ βούλοιο. ὅπου γὰρ τὰ σώματα κερδᾶναι θέλουσιν ὁ τὸ χεῖρον ζητοῦντες, διδάσκει λέγων ὁ Παῦλος· Ἐγὼ γὰρ ὑμῖν φείδομαι· καὶ πάλιν, Τοῦτο γὰρ λέγω πρὸς τὸ ὑμῶν συμφέρον. α. Κορ. ζ. κη. λε. ὁρᾷς ὅτι τὰ σώματα τὰ γαμικὰ πόρρω τοῦ τὰ τοῦ Κυρίου μεριμνᾷ; οὐκ ἔστιν ἀπιλθόντα οὐκ μετανοῆσαι. οὐδεὶς ἀθλητὴς, ἐπειδὰν ἐξέλθῃ τὸ στάδιον, καὶ λυθῇ τὸ διάζωμα, παλαίειν δύναται. ταῦτα ἀεὶ λογίζου, καὶ τὴν ἐξεστὼ τοῦ πατρὸς μάχαιραν "ζωστεύψῃς, διὰ ταύτης πολλοὺς ἀναιρεῖ. αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἀπάγωσις, ἣ σὺν καταβληθέντας οὐκόσει τῆς ἐλπίδος. ἰσχυρὸν τοῦτο τοῦ ἐχθροῦ τὸ ὅπλον, καὶ σὺν ἀλήτας ἕτερος οὐ κατίσχυ, ἀλλ' ἢ τούτῳ τῷ δεσμῷ δεσμεύων, ὃν, ἐὰν ἐθέλωμεν, Θεοῦ χάριτι διαῤῥῆξαι δυνησόμεθα ταχέως. οἶδα τὸ μέγεθος ἐξελεῖν τῆς ὀπτασίας, ἀλλὰ σύνιθι. οὐ γὰρ ἐκὼν τοῦτο ἔπαθον, ἀλλ' ἐκ τῆς λύπης καὶ τῆς ἀγάπης ἀναγκαδεὶς, διὰ τοῦτο καὶ ταύτην ἐδιασάμην ἐμαυτοῦ γράψαι τὴν ὀπτασίαν πολλῶν κωλυόντων. παῦσαι ματαιοποιῶν καὶ πέτρας ἀπείρων, ἔλεγόν μοι πολλοί· ἐγὼ δὲ Θεοῦ ἤκουον. ἐλπὶς γὰρ, ἔφην πρὸς ἐμαυτὸν, Θεοῦ θέλοντος, δύσεται καὶ τὰ γράμματα. Εἰ δ' (ὅπερ ἀπαλγήσομεν) συμβαίη, τὸ γοῦν ἑαυτοῖς μὴ ἐγκαλῶ κερδαίνοντες, καὶ σὺν ἐσόμεθα τῶν πολὺ θαλάττιον πλεόντων χείρες, οἳ, ὅταν ἴδωσι, τῆς πολὺ τῶν πνευμάτων καὶ τῶν κυμάτων ἀφανισθείσης, ὅτι σανίδος φερομένους, ἴσια καθελόντες καὶ ἀγκύρας χαλάσαντες καὶ εἰς ἀκίνητον ἐμβάντες, ἀνθρώπους ἀγνώστους, ἀπὸ τῆς συμφορᾶς γνωσθησομένους μόνον, ἀφανίζειν ὁπλισθέντες. Εἰ δὲ μὴ βούλεσθε σκῶλοι, οὐδεὶς αὖ αὐτῶν τῆς ἀπωλείας σὺν ὁπλισθέντας σῶσαι αἰτήσαιτο. ταῦτα τὰ πρὸ ἡμῶν, πιστεύομεν γὰρ ὅτι Θεοῦ χάριτι ἐκατάρξει καὶ τὰ σὰ σοῦ, καὶ πάλιν σε ἀφαρέσεται καὶ τὴν * ἀγέλλιον ὁλόμεθα τοῦ Χριστοῦ. ὑγιαίνοντά σε τὴν ἀληθῆ ὑγίειαν βαπτισθέντα ἀπολάβοιμεν βύχας ἀγίων, ὦ φίλη κεφαλή. Εἰ δὲ σοι λόγος ἡμῶν ὅστις, καὶ μὴ πρώτην τῆς μνήμης ἡμᾶς ἐξίβαλες τῆς σῆς, ἀντιχάριν ἀξίωσον ἡμᾶς. πρώην γὰρ ἡμᾶς εὐφραινεῖς ἐν τούτῳ. * πέμπειν

ΠΡΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΝ ΕΚΠΕΣΟΝΤΑ ΤΟΥ ΕΝΑΡΕΤΟΥ

βίβ Λογ. β.

Ἰσρ. β. α. Τις δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων, καὶ κλαύσομαι καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα τοὺς τραυματίας τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου; ἐπεὶ καὶ ἐμὲ τὸν ἀνάξιον ἔδει μέλλοντα περὶ ἄλλων θρηνεῖν, ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ περὶ ἐμαυτοῦ τοιούτων ἐπῶν ψυχὴν ἀπατάξιον, μᾶλλον δὲ καὶ τιμωτέραν. εἰ γὰρ καὶ κρείττων ἐστὶν ὁ θρῆνος Κυρίου, ἢ μύριοι τραυματίαι, κρείττων ἄρα ἦν καὶ σὺ τραῦμα τῶν μυριάδων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ. ὥστε οὐδεὶς δῶ μοι μέμψιν τινὰ, εἰ καὶ θρήνους τοῦ ἐν τῷ τραυματίᾳ κειμένων πλείονας ἀναγράψαιμι, καὶ σφοδροτέρους ἐπιδείξαιμι ὀδυρμούς. οὐ γὰρ πόλεως πενθῶ καπασκαφὴν, οὐδὲ τραυματίαν ἀνδρῶν αἰχμαλωσίαν, ἀλλὰ ψυχῆς ἐρήμωσιν ἱερᾶς, καὶ ναοῦ Χριστοφόρου καθαίρεσιν καὶ ἀφανισμόν. ᾧ γὰρ κόσμον τῆς ἁγνοίας τῆς σῆς, οἷ κατέφλεξεν ὁ βασιλεὺς τοῦ, Εἰ πῦς, ὅτι ἔλαμπεν, ἤδει καλῶς, οὐκ ἀνέκαυσε, σὺν ἀθρόους ἐπορεύθησε τοῦ πρώτου καὶ ἀκούων, ὅτι χεῖρες βαρβαρικαὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἐμόλυναν, καὶ πῦρ ἐπαφθὲν πάντα κατέκαυσαν, καὶ χρυσοῦν, τὴν κιβωτὸν, τὸ ἱλαστήριον, καὶ πλάκας καὶ λίθινας, τὴν σάρκινον τὴν χρυσῆν ἱεραλικὴν ἄγιον ἔχουσαν, τὸ μάννα; αὕτη γὰρ, αὕτη ἡ συμφορὰ παροτέρα σκώπτει, ὅσῳ καὶ πολλῷ τιμιωτέρα τούτων σύμβολα εἰς τὴν σὴν ἐναπέκειτο ψυχήν. ἔστι ἁγιώτερος σκεύης ὁ ναός. οὐδὲ γὰρ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, ἀλλὰ τῇ τοῦ πνεύματος ἐναπέστιλβε χάριτι· καὶ δὴ τὴν χρυσοῦν καὶ τῆς κιβωτοῦ

ζωτῦ. Χειτοὶ γὰρ τύτυ πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν εἶχεν ἱδρυμένον ἑαυτῷ. ἀλλὰ νῦν σκέπτε· ἀλλ' ἔρημος μὲν γυμνὸς τῦ κάλλους ἐκείνου καὶ τῆς εὐπρεπείας ὄντι, θεῖον καὶ ἄῤῥητον ἀπεγυμνωθεὶς κόσμον, ἔρημος δὲ ἀσφαλείας ἁπάσης καὶ φυλακῆς. οὔτε γὰρ ὕβρεσι, οὔτε μοχλοῖς, ἀλλὰ πᾶσιν ἀνέῳκται τοῖς ψυχοφθόροις καὶ αἱρετοῖς λογισμοῖς. καὶ ὁ τῆς ἀλαζονείας, καὶ ὁ τῆς πορνείας, καὶ ὁ τῆς φιλαργυρίας, καὶ ὁ τύτων μιαρώτερος βυλήσεται ἐπεισελθεῖν, ὁ κωλύσων οὐδείς. πρότερον δὲ καθάπερ ὁ οὐρανὸς τύτοις ὄντι ἅπασιν ἄβατος, οὕτω καὶ ἡ καθαρότης τῆς σῆς ψυχῆς. καὶ ταῦτα ἅπιστα δόξω λέγειν τοῖς νῦν τὴν ἐρημίαν δὲ τὴν καταφρονῶν ὁρᾶσι τὴν σήν. ἀφ' ὧν τῦτο κόπτομαι καὶ πείθω· καὶ τῦτο ποιῶν οὐ παύσομαι, ἕως ἂν σε πάλιν ὀπτῆς τῆς προτέρας ἴδω φαιδρότητος. εἰ γὰρ δὲ τοῖς δυνατοῖς ἀδύνατον ἐστὶ τῦτο δεχθῆναι, ἀλλὰ θεῷ πάντα δυνατά. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐγείρων Ψαλμ. ρις. ε.
ἀπὸ γῆς πτωχὸν, καὶ ἀπὸ κοπρίας αἴροντα πένητα, τοῦ καθίσαι αὐτὸν μετ' ἀρχόντων, μετ' ἀρχόντων λαοῦ αὐτοῦ· αὐτὸς ὄντι ὁ κατοικίζων στείραν οἰκον μητέρα ὀπτὶ τέκνοις εὐφραινομένην. μὴ τοίνυν ἀπογνῷς τὴν ἀρίστην μεταβολήν. εἰ γὰρ ὁ ἀβάβολος τοσῦτον ἴσχυσεν, ὡς ἀπὸ τῆς κρυφῆς σκιᾶς καὶ τοῦ ὕψους τῆς ἀρετῆς εἰς ἑκατόν σε καλίας καταγαγεῖν, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ἰσχύσει πρὸς σκιρτῆσαί σε πάλιν ἀνήκοντα τὴν ἀρετήν· καὶ οὐ τοιοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ μακαριώτερον ἐργάσασθαί σε τοῦ πρότερον. μόνον μὴ καταπέσῃς, μηδὲ ταῖς χερσὶ τὰς ἐλπίδας σκάψῃς, μηδὲ πάθῃς τὰ τῶν ἀστέων. οὐ γὰρ ὃ τοῦ ἀμύρτημ πλῆθος εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβάλλειν εἴωθεν, ἀλλὰ ὃ ψυχὴν ἔχει ἀστεῖον. ἀφ' τῦτο ὁ Σολομὼν οὐκ ἁπλῶς εἶπε, Πᾶς ὃς ἐλθὼν εἰς βάθος κακῶν καταφρονεῖ, φησὶν, ὁ ἀστεῖος μόνος. Παροιμ. ιη. ε.
ἐκείνων γὰρ μόνων τῦτο ὃ πάθος ὄντι, ἐπιδὼν εἰς ὃ βάθος ἐλθόντα τῶν κακῶν. καὶ τῦτο ἔστιν ὅπερ αὐτοῖς οὐκ ἀφίησι διαβολίαν καὶ ἐπιθυμῆσαι ὅλως ἐξελθεῖν. ὁ γὰρ μιαρὸς οὗτος λογισμὸς, καθάπερ ὄφις, ὀπτειλίμενος ὄντι τὸν αὐχένα τῆς ψυχῆς, καὶ κάτω νύσσει καταθλιβόμενον αὐτὸν, κωλύει πρὸς τὸν διαπόντιον ἀναβλέψαι καὶ ἑαυτῆς. ἀνδρὸς δὲ ὄντι γνησίου καὶ θαυμαστοῦ συντρίψαι τῦτο τὸ ζύλον, καὶ ὀπτηνίκα αὐτῷ δόκιμον ἀπορρύσασθαι, καὶ τὰ τῶν προφήτου φθέγξασθαι ῥήματα· Ὡς γὰρ ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐτῆς, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἕως οὗ οἰκτειρήσαι ἡμᾶς. ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, ὅτι ὀπτὶ πολὺ ἐπλήσθημεν ὀξυδιαστίας. θεῖα ἀληθῶς τοῦτα καὶ παιδαγώγια, καὶ τῆς σωτηρίου σοφίας τὰ δόγματα. ἐπλήσθημεν, φησὶν, ἐξουδιαστίας, καὶ μυρία ὑπομένομεν χαλεπά. ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω διακείμενοι, τῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἀναβλέπειν οὐκ ἀποκνήσωμεν, σοὶ, φησὶ, τὰς αἰτήσεις, παυσόμεθα ἐγὼ καὶ σὺ τὰς αὐτάς. τῦτο γὰρ ἡμᾶς ψυχῆς, μὴ καταπίπτειν, μηδὲ ἀπαγορεύειν πρὸς ὃ πλῆθος τῶν κατηγόρων δικαίως· μηδὲ πολλάκις αἰτιώμενος καὶ ἀποτυγχάνοντας ἀναχωρεῖν, ἀλλ' ὑπομένειν, ἕως οὗ οἰκτειρήσας ἡμᾶς, καθὼς καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ φησι. διὰ τῦτο γὰρ καὶ ὁ διάβολος ἡμᾶς εἰς τοῦτο τῆς ἀπογνώσεως ἐμβάλλει λογισμοὺς, ἵνα σκάψῃ τὴν ἐλπίδα τὴν πρὸς τὸν Θεὸν, τὴν ἄγκυραν τὴν ἀσφαλῆ, τὴν κατόρθωσιν τῆς ἡμετέρας ζωῆς, τὴν χειραγωγὸν τῆς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀναφερούσης ὁδὸν, τὴν σωτηρίαν τῶν ἀπολλυμένων ψυχῶν. Τῇ ἐλπίδι γὰρ ἐσώθημεν. αὕτη γάρ, αὕτη καθάπερ τις χρυσῆ σειρὰ τῶν οὐρανῶν Ρωμ. η. κδ.
ἐξαρτηθεῖσα, πάς ἡμέτερος ἀβαστάζει ψυχὰς καὶ μικρὰς, εἰς ὕψος σκήψιν ἀνέλκουσα τὸν σφόδρα ἐχομένους αὐτῆς, καὶ τῦ κλύδωνος ἡμᾶς τῶν βιωτικῶν ἀναιρεῖσθαι κακῶν. εἰ δέ τις μεταξὺ μαλακισθεὶς ἀφῆ τὴν ἄγκυραν ταύτην τὴν ἱερὰν, κατέπεσέ τε βύθεως καὶ ἀπέπνιγη, εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς κακίας ἐλήλυθεν. ὅπερ εἰδὼς ὁ πτωχὸς, ἐπέσθην ἡμᾶς αὐτὸν τῶν πτωμάτων προφύξεων βαρυωδίους στενωδίας ἴδῃ, ἐπῄδῃ καὶ αὐτὸς, τὸν ἀπὸ τῆς ἀπογνώσεως λογισμὸν ὅλα μολύβδου βαρύτερον ὀπτιπήσει. καὶ αὐτὸν παραδεξώμεθα, ἀνάγκη λοιπὸν καταπαύεται βύθεως τῶν βαρέων, καὶ τῆς σειρᾶς ἀπορρα-

γλώσας σκώπτης, καὶ τελθεῖν εἰς ὃ βάθος τῶν κακῶν· ἔνθα καὶ αὐτὸς γέγονας νῦν, τὸ μὲ φρά-
ου καὶ ταπεινοῦ διακόπτου τὰ προσάγματα ἀφεὶς, τὸ ὑ ὠμὸ καὶ τυραννικοῦ καὶ ἀσπόνδου καὶ
τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἐχθροῦ τὰ ἐπιτάγματα ἐζηνύων ἅπαντα· καὶ τὸν χρηστὸν Δαβρήξας χ. συπέα
ζυγὸν, καὶ ὃ φορτίον ῥίψας ὃ ἐλαφρὸν, ἢ σὺν σοὶ ἐσθῆτι ἀντὶ σκώπτων χλοιοὺς ἐνδεῖς σεαυ-
τῷ, ἐπὶ καὶ τὸν μόλυνον ἐξήρτησας τὸν οἰκοῦ τῷ τραχήλῳ ὦ σοῦ. 5

Πῶ οὖν φήσῃ λοιπὸν τὴν ἀθλίαν σε καταποντίζων ψυχὴν, τὸ κάτω φέρεσθαι διανε-
χῶς τοιαύτην σαυτῷ τὴν αἰτίαν ἐπιθεὶς; ἢ μὲ οὖν τὴν μίαν δραχμὴν βύρουσα γυ-
Luc. 15. 8. νὴ, ταῖς γείτοσιν σκάλει τῆς εὑρέσεως κοινωνοὺς, Συγχάρητέ μοι, λέγουσα· ἐγὼ ὃ σὸν
φίλοις ἀπόνοιαν, τοὺς τὰ ἐμοὺς, ἢ σὸν σοὺς ὅτι τοῖς σώμασιν ἐπαγαλέσω νῦν, οὐ, συγχάρη-
τέ μοι, λέγων, ἀλλὰ, ζωπυρήσατε, καὶ θρῖον ἀναλάβεσθε τὸν αὖλον, καὶ γλεφὴ ζωὴ ἡμῖν ἀ- 10
ναπεμάξατε. ζημία γὰρ ἡμᾶς ἐκάτη κατείληφεν, οὐχ ὅτι χρυσοῦ τάλαντα τόσα καὶ τόσα τ
ἐμῆς ὀξέπεσε χάρος, ὑδ' ὅτι λίθων τιμίων πολὺς ἠφάνισται ὄμιλος, ἀλλ' ὅτι τὸν ἀπόντων ὁ τιμιώ-
τερος, συμπλέων ἡμῖν τ θαλάσσης τούτων τ μεγάλων καὶ βυρύγωρον, οὐκ οἶδα πῶς ἐξο-
λισθήσας, πρὸς αὐτοὺς τῆς ἀπωλείας τ πυθμένα κατέπεσεν. Εἰ δὲ τινές με τὸ θρῖον ἐξ-
Hes. 26 8. πάγλυ πειρῶνται, τὰ τ πρόφητα φθέγξομαι πρὸς αὐτοὺ ῥήματα· Ἄφετέ με, πικρῶς κλαύ- 15
σομαι· μὴ καταίσητε παράκλησιν με. οὐ γὰρ τοιοῦτον πένθος πενθῶν νῦν, ὡς καταγω-
σιν φέρειν ἡμῖν τὸν ἀμετρεῖσθαι τῶν ὀδυρμῶν· ἀλλ' οὐ, καὶ εἰ Παῦλος ἦν, καὶ εἰ Πέτρος,
οὐκ ἂν ἠνέσχοντο κλαίοντες καὶ πενθοῦντες καὶ πᾶσαν παράκλησιν διωθούμενοι. τοῖς μὲν
γὰρ τ κοινὰ τοῦτον θάνατον ὀδυρομένοις εἰκότως ἄν τις ἐγκαλέσειε μικροψυχίαν πολλήν·
ὅταν ὑ αὐτὴ σώματος ψυχὴ πρὸς κόσμου γενομένη μοίρας ἔχουσα τὰς ὠτιλεῖς, καὶ σὺ αὐτῇ τῇ γε- 20
νικρότητι τὸν τ βυθὸν αὐτῆς ἐμφαίνουσα τὸν πρότερον καὶ τὸν νῦν καὶ ὃ κάλλος ὃ ἀπο- χ. ἐυμορφίαν
σβεσθέν, τίς οὕτως ὠμὸς ἢ ἀσυμπαθὴς, ὡς αὐτὴ θρηνῶν καὶ ὀδυρμῶν τ πλημμελῆ λό- χ. παρελλη-
γους τ εἰσάγειν; ὥσπερ γὰρ σκῆψ ὃ μὴ πενθεῖν, οὕτως ἐστὶν ὃ πενθεῖν φιλοσοφίας ὄντων. χ. φιλοσόφων
ὁ πρὸς τ οὐρανὸν φθάσας, ὁ τ τ βίᾳ μεταστάσεως καταγελῶν, ὁ τὰ κάλλη τ σωμάτων ὡς τὰ
ἐν λίθοις ὁρῶν, ὁ χρυσοῦ μὲν ὡς πηλοῦ, πηνῶν ὑ ἀπάσης ὡς βορβόρου καταφρονῶν, ἐπὶ τ- 25
μῶν ὀξαίφνης πυρετῷ καταχεθεὶς ἐπιθυμίας ἀπόπτυε, καὶ τὸν ὑγίειαν καὶ τὸν ἀνδρείαν καὶ τὸν
ὥραν ἅπασαν διέφθειρε, καὶ δοῦλος γέγονε τῶν ἡδονῶν. τοῦτον οὖν οὐ δακρύσομεν, εἰπέ μοι,
καὶ κοψόμεθα, ἕως ἀναπτησώμεθα πάλιν αὐτόν; καὶ πῶς ταῦτα ἀνθέξεται ψυχῆς; τ μὲ γὰρ τὸ
σώματος νεκρώσεως τὴν λύσιν οὐκ ἔστιν οὐ ταῦτα θύρσῳ, ἢ ὅμως οὐδὲ τοῦτο σὸν πενθοῦντας
Psal. 5. 6. τῶν θρίων ἀφίεσθαι· ψυχὴς ὑ νέκρωσιν οὐ ταῦτα μόνον ὅτι ἀφανίσαι δυνατόν· Εἰ γὰρ τῷ 30
ἁλῇ, φησὶ, τὶς ὀξομολογήσεταί σοι; πῶς οὖν οὐ πολλῆς βλασφημίας ὅτι, σὸν μὲν τ τὸ σώμα-
τος θάνατον πενθοῦντας οὕτω σφοδροτέρως τοῦτο ποιεῖ, καὶ ταῦτα εἰδότας ὅτι οὐκ ἀναστήσουσι
τ κείμενοι τοῖς ὀδυρμοῖς, ἡμᾶς ὑ μηδὲν τοιοῦτον ὑπιδιέκεισθαι, καὶ ταῦτα ὑπισχνουμένους, ὅτι
πολλάκις ὅτι ἐλπὶς τὸν ἀπολωλῶτα ψυχὴν εἰς τὸν πρότερον ζωὸν ἐπαναγαγεῖν; 35
πολλοὶ γὰρ ἤνυσαν καὶ ὑπὲρ τῶν πρεσβυτέρων σὺν τῆς" ὀρθῆς πίστεως ἐκπεσόντες τάσεως, καὶ χ. ὀρθῆς πίστε-
σὺν τῆς" ἐστενοχωρημένης καὶ στρημνιοδέτης ὁδοῦ, οὕτω ἀναβῆσαι πάλιν, ὡς ἀποκρύψαι ως,
τοῖς δικτύοις τὰ πρόσωπα, καὶ ὃ βεβηκὸς λαβεῖν, καὶ τ τέφρωσιν ἀναδήσασθαι, καὶ μὴ τῶν νικώ- χ. στενῆς
των ἀναχηρυχθῆναι, καὶ εἰς τ τῶν ἀλίων ἀριθμηθῆναι χορόν. ἕως μὲν γὰρ ἂν ὁ τῆ καμίνῳ τις
ἔσχε τῶν ἡδονῶν, καὶ μύρια τοιαῦτα ἐπιθυμήματα ἔχῃ, ἀδύνατον αὐτῷ ὃ πρᾶγμα
εἰ δοκεῖ. ἐὰν ὑ ἀρχὴν βεβαίαν λάβοι μόνον τῆς σκάφης ὀξόδου, πρόϊσιν ἀεὶ, ὃ μὲ σφο- 40
δρότερον τὸ πυρὸς κατόπιν ἀφίησι, τὰ ὑ ἔμπροσθεν ἢ πρὸ τῶν ποδῶν, δρόσου καὶ πολλῆς
γέμοντα τῆς θυγελίας ὄντα. μόνον μὴ ἀπογνῶμεν, μηδὲ ἀπαγορεύσωμεν τὸν ἐπανόδον.
ὁ γὰρ τοῦτο παθὼν, καὶ μεγάλων ἐμοὶ καὶ πρόθυμόν κεκτημένος ἢ, μᾶλλον κέκτηται.
τὸν γὰρ θύραν ἅπαξ ἀποκλείσας ἑαυτῷ τῆς μετανοίας, ἢ τὸν εἰς ὃ σάββατον εἴσοδον ἀπο-

τυχίσας,

τηχίσας, πῶς δυνήσε) ἔξω μόνων ἢ μικρὸν ἢ μέγα ἐργάσασθαι ἀγαθόν; Διὰ τοῦτο πάντα μηχανᾶται ὁ πονηρὸς, ἵνα τοῦτον ἐκ τῶν φυτεύσῃ. οὐκ ἔστι γὰρ αὐτῷ ἰδρύσασθαι διάνοιαν ἢ πόνον πρὸς τὸν ἡμέτερον ἀπίσασιν. πῶς γὰρ, τὴν κεφαλὴν ἢ πνεῦμα κότων ἢ δύναμιν οὐκ ἐκλάσαντα, ὁ μὴ δυνηθεὶς Διὰ λύσαι τοῦτον διάκονον, ἢ τὸν ἐμὸν ἀναχτήσασθαι τὸν ἑαυτῷ, ἢ εἰς ἐμὲ ζέσαι αὐτοῦ παύσασθαι παλαίων ἀπροσάς. καὶ ἄλλα μυρία πέση τοιαῦτα, αἰαχήσαται ἢ πάλιν ἢ συγχορτὴ ἐμοὶ ἐρῶ. ὁ τῶν ἀπηνεστάτων διδοὺς λογισμῶν, ἢ τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν ἀπολύσας τὸν ἑαυτῷ, πῶς δυνήσε) αὐτοῦ ἢ ἀδεστάτης ἐξεναντίας φυγαδεύσῃ μόνον οἶδα ὀλίγα πεῖρα τοῦ ἐμοῦ. ἀλλ' ἴσως τις πάσης κακίας ἀνάμεσος, ἢ ἀπόντα τοῦ παρόντος τὰ ἀποκείμενα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐνδύσῃ, καὶ οὐκ

χ. ἡδέως μὴ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀπίσαν, ἀλλὰ τὴν πίσαν ἢ ὑπερεπαίρουσαν Θεοῦ τοῦ τρόπου ὢν, ὕβρεσι χαίρων ἀεὶ θυμοῦ πόρνος, μοιχὸς, μαλακὸς, ἀρσενοκοίτης, κλέπτης, μέθυσος, λοίδορος, ἢ τὰ ἄλλα τὰ τούτοις ὅμοια· οὐδὲ γὰρ ἐγὼ τοῦτον ἀποδέξομαι ἀπολυόμενον ἑαυτῷ, καὶ εἰς ἕκαστον γένος ἐλθόντα μὴ τῆς ἀφάτου ταύτης κακίας. Εἰ μὲν γὰρ παρὸς ἦν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, καλῶς ἂν τις ἀπίγνω, ὡς οὐ δυνάμενος λοιπὸν σῶσαι τὸν φλογα, ἵνα Διὰ τὴν τοσαύτην αὐτῷ κακίαν· ὅπερ ἦν ὁ θεῖος ἀπαθὴς ὄντι, καὶ κολάζῃ, καὶ τιμωρῆται, οὐ μετ' ὀργῆς τοῦτο ποιῇ, ἀλλὰ μᾶλλον φιλανθρωπίας ἢ κηδεμονίας πολλῆς. δεῖ σφόδρα θαρρεῖν ἢ πεποιθέναι χρὴ τὴν τῆς μετανοίας δύναμιν. ἢ γὰρ τοῖς εἰς αὐτὴν ἡμῶν τρέχουσιν οὐ δι' ἑαυτὴν εἴωθεν ἐπεξέρχεσθαι (σύνηθες γὰρ εἰς τὸν φύσει σκυθρωπὸν Διάβολον) ἀλλὰ πρὸς ὃ συμφέρον ἡμῖν σκοπῶν, ἢ ὥσπερ τοῦ μὴ χείρονα γίνεσθαι τὸν ἀμετανόητον μᾶλλον πάντων αὐτὴ καθορᾷ καὶ ὑποφαίνει. καθάπερ γὰρ ὁ τὸ φῶς ἐκτὸς ποιῶν ἑαυτοῦ, σκοτίζει μᾶλλον ἐζημίωσεν οὗτος, ἑαυτὸν δὲ τὰ μέγιστα· οὕτω καὶ ὁ τὴν πνευματικὴν σκηνὴν διώκων καταφρονῶν ἐπιθυμίας, ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν ἔβλαψεν, ἑαυτὸν δὲ τὸν ἐσχάτων ἔβλαψε βλάβων. ἢ διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἐμὲ τιμωρίαις ἡμῖν ἢ ἀπειλαῖς ἢ ἐπαγωγαῖς πολλαχοῦ, οὐχ ἑαυτὸν ἐκδικῶν, ἀλλ' ἡμᾶς ἕλκων πρὸς ἑαυτόν. ἢ γὰρ ἰατρὸς ὅπου ταῖς τῶν τραυμάτων ὠδῖσι οὐκ ἀλγεῖ μόνον, οὐδὲ δάκνεται, ὅμως ἢ ἄπονα προσάπτει ἢ προσμαλθάσσει ὑπὲρ τοῦ παῦσαι τοιαῦτα ἀχαριστοῦντας ἐκείνους, οὐ τὸ ἑαυτοῦ σῴζει, ἀλλὰ τὸν ἐκείνων ὠφέλειαν· καὶ ὁπόταν ἴδῃ μικρόν τι σωφρονοῦντας ἢ πραότητος, χαίρει ἢ βούφερῶς), ἐπὶ πολλῷ σφοδρότερον τὰ φάρμακα ἐκτείνησιν, οὐχ ὑπὲρ τῶν τοιούτων αὐτὸς ἀμνίμονος, ἀλλὰ τὸν ὠφέλησαι τοιούτων αὐξῆσαι βλάβην ἐπὶ τοσοῦτον ἐκπίσασθαι, οὐκ ἀμνίμονος ὑπὲρ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ ἀπαλλάξαι τῆς κόσης βουλόμενος, ἄπονα ἢ λείαν ἐπιῇ. ἢ τοῦτο ἐκεῖνο μόνον ἢ ἀπὸ τῶν ὀργῶν λογισμῶν ζωοδοῦν. Εἰ δὲ πεπλήρωται ἀμφισβητοῦντά τινα ἔτι ἔχει, ἢ ἀπὸ τῶν θείων πίστεων ἀπόβλητον τοῦτο λοιπόν. τίς γὰρ, εἰπέ μοι, τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέως γένηται μιαρώτερος, ὃς τοσαύτην τὴν τοῦ Θεοῦ δυνάμεως πεῖραν λαβών, ὡς ἐπὶ τοῦτον ἐπανῆλθε καὶ τὸν ἐκείνου ἔζηλώθη τύφον, ἢ τὸν μὴ τιμήσαντα τὸν αὐτοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κάμινον ἔβαλε δικαίους; ἀλλ' οὐδεὶς τοῦτον ὁμοίως κακοῦργος ἢ ἀσεβὴς καὶ θεῖον μᾶλλον ἢ αὖθις πορ, εἰς μετανοίαν ἐπισκαλῆται, ἢ δίδωσιν αὐτῷ καὶ ἐπέρας τοῦ μεταβάλλεσθαι ἀφορμάς· ἐπεῖτοι μόνον αὐτὸ ὃ ἐν τῇ καμίνῳ θαῦμα γένηται· μὴ δὲ ἑαυτὸν, τὸν ἐμὸν, ἵνα εἰδῇ κἀκεῖνος ὁ βασιλεὺς, ἡμιλεύθερον ὁ Δανιὴλ, ἐκκαίειν ὄντων ἢ λιθίνης κάμινος ψυχῆς. ἐπὶ τούτοις, μὴ τὸν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἀδελφὸν ἢ λύσῃ ὁ ἐπιτίμησον ἢ λύσῃ· ὁ ἐπιφθόνως συμβουλεύσει λέγων· Διὰ τοῦτο, βασιλεῦ, Δαν. δ. κδ.

χ. λέγουσιν ἢ βουλήσῃ, ἐπέστω σοι, ἢ ἐπὶ ἀμαρτίας σου τὸ ἐλεημοσύνας· κάθαρον, ἢ ἐπὶ δικαιοσύνης σου ἐποίκτιρμοῖς πτώχων· ἴσως ἔσται μακροθυμία τοῖς ἁμαρτάνουσιν. ἢ λέγῃς, ὦ σοφὲ ἢ μακάριε; ἔστι μὴ τὸν τοσοῦτον ἀπόστασιν ἐπανῆλθόδος πάλιν; ἔστι μὴ τὸν τοσοῦτον

νόσοι ὑγίειαι; ἔστι μὴ τὴν μέμιαν ἐλπίσαι σωφρονιστὴν ἴσως; πάσης ἑαυτὸν προλαβὼν ἀπωλείας ἀπεστέρησεν ὁ βασιλεύς· προῆκεν μὲν ἀγανάκτησας τὸν ποιήσαντα αὐτὸν, καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν ἀγαγόντα σκηνὴν, καὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ καὶ τῆς προνοίας τεκμήρια δικνύμενα ἔχων καὶ ἐπ' αὐτῷ, καὶ ὅτι τῶν προγόνων αὐτοῦ ἀγλαΐσματα πολλά. μὴ γὰρ τοῦτο πάλιν τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ τῆς προνοήσεως σκαργῆ σημεῖα λαβεῖν, ἢ μαγικὸν καὶ ἀστρονομικὸν καὶ πάσης τῆς ἑλληνικῆς μαθημάτων τὸν σπουδὴν δύνασθαι ἰδεῖν, χαλεπώτερα τῶν προτέρων ἐπεδείξατο. ἃ γὰρ οἱ σοφοὶ μάγοι" ζαρκαρινοὶ ἀμφισφῆσιν οὐκ ἴσχυσαν, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς μείζονα ἢ κατὰ ἀνθρώπινον φύσιν εἶναι, ταῦτα παιδίον ἀχμάλωτον ἐπιλύσασθαι ποιήσας αὐτῷ, οὕτως αὐτὸν ἐπηγάγετο ἐκείνῳ τῷ θαύματι, ὡς μὴ μόνον αὐτὸν πιστεῦσαι, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν τῶν δόγματος τούτου γενέσθαι κήρυκα καὶ διδάσκαλον σαφῆ. ὥστε εἰ καὶ τῷ ὄντι ἡ σημερινὴ τοιαύτην λαβεῖν ἀσύγκριτος ἰδεῖν, ἀγνοεῖν Θεὸν, πολλῷ μᾶλλον μετ' ἐκείνου τὸ θαῦμα καὶ τὸν ὁμολογίαν αὐτοῦ, καὶ τὸν διδασκαλίαν τὴν εἰς ἑτέρους γενομένην. οὐ γὰρ ἂν μὴ πιστεύσας καλῶς, ὅτι μόνος ἐστὶν ὁ Θεὸς ἀληθὴς, τοσαύτην εἰς ἐκείνου θεράποντα τιμὴν ἐπεδείξατο, καὶ τοιαῦτα τοῖς ἄλλοις συνεμαρτύρησεν. ἀλλ' ὅμως μὴ τοσαύτην ὁμολογίαν εἰς εἰδωλολατρείαν πάλιν ἐξέπεσε καὶ ὁ πιστὸν ὅτι προέσωσεν, καὶ τῷ Θεοῦ προσκυνήσας δούλῳ, οὗτος εἰς τοσοῦτον ἐξεβακχεύθη μανίας, ὥστε τὸν τῷ Θεοῦ δούλους μὴ προσκυνοῦντας αὐτὸν εἰς κάμινον ἐμβαλεῖν.

Τί οὖν; μετῆλθεν ὁ Θεὸς ἀπροσκύνητον, ὡς μετελθεῖν δεῖ; μείζονα μὲν οὖν αὐτῷ τεκμήρια τῆς οἰκείας δυνάμεως πρέπει, μὴ τὸν τοσαύτην ἀπόνοιαν ἔλκειν ὅτι καὶ προτέρα πάλιν αὖθις. ἐκ δὲ δὴ θαυμαστέον. ἵνα γὰρ μὴ ἀπιστῆται θεῖον τὸν ὑπερβολὴν τῶν θαυμάτων καὶ γενόμενα πάλιν, οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ δὲ σημεῖον ἐποίησεν, ἀλλ' ὅτι τῆς καμίνου, ἐν αὐτῇ αὐτὸς, ὅτι τῶν παίδων, οὓς ἔδησε καὶ ἔβαλεν ἐν αὐτῇ. ἐν μὲν γὰρ ἐν σβέσαι τὸν φλόγα φοβερὸν καὶ παράδοξον· ἐν δὲ φιλάνθρωπος, ὑπὲρ δὲ μείζονα ἐνθεῖναι φόβον καὶ πλείονα ποιῆσαι τὸν ἔκπληξιν καὶ πᾶσαν αὐτὸν λῦσαι τὸν πόρωσιν, ἃ τότε μᾶλλον ἐποίησε καὶ παράδοξότερον. ἀφεὶς γὰρ αὐτὸν σκιρτᾶν ποσῶσι, ὅσον ἐκεῖνος ἠθέλησεν, ὅπου τὸν οἰκείαν ἐνδείκνυται δύναμιν, οὐ καταλύων ἐν μηχανήματα τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐξώτατα ἀκυρῶν ποιῶν. ἵνα δὲ μή τις αὐτὸν ἰδὼν περιγενόμενος τῆς φλογὸς, φάντασμα εἶναι νομίσῃ, συνεχώρησε καυθῆναι τὸν ἐμβαλόντας αὐτοῖς, δείκνυς ὅτι πῦρ μὲν ἦν ἀληθῶς ὃ ἐρώμενον· οὐ γὰρ ἂν ἀνάφθαι καὶ συνεῖον καὶ κληματίδας καὶ τοσαῦτα κατάφλεγε σώματα. τῆς δὲ αὐτῆς παρεσκευῆς ἰσχυρότερον ἐνῆν, ἀλλ' ἕτερον τῶν ὅταν ἀπόνοιαν ἡ φύσις τῶν ἐκ τῆς μὴ ὄντος αὐτὸν εἰς ὃ εἶναι παράγαγεν, ὅπερ οὖν καὶ τότε ἐδείκνυτο. σώματα γὰρ ἡ φλὸξ, ἀπολλοῦσα φθαρτὰ, καθάπερ ἀφθάρτων ἀπέχετο, καὶ σῶμα τὸν παράκλητον ἀπέδωκε, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς λαμπρότητος. ὥσπερ γὰρ ἐν βασιλείοις" ἴσως βασιλῆς, οὕτως ἀπὸ τῆς καμίνου προῆσαν οἱ παῖδες ἐκεῖνοι, σὺν ἐκείνοις εἰς τὸν βασιλέα λοιπὸν ἀνεχομένου ὁρᾶν, ἀλλὰ πόρρωθεν ἀπ' ἐκείνου τὸν ὀφθαλμὸς μεταλαβόντας ὅτι τῶν παράδοξοι θεωρεῖν. ἐκ ὃ τι δὲ ἀφάνισμα, οὔτε ἡ αἰθαλώσις, οὔτε ἄλλο τι τῆς βασιλικῆς φαντασίας ἐν ἔχλοις οὔτας ἐπέστρεφεν, ὡς ἡ θέα τῶν" πιστῶν ἐκείνων ἐγγενομένων ἐν τῷ πυρί, οὕτω δὲ ἐξελθόντων [ἐκείνων] ἐκεῖθεν, ὡς ἐν ἐν" ἐτέρους παλαίστας τῶν εἰκὼς ἦν. καὶ γὰρ ὁ πόρρωθεν θεωρῶν θερμότερον ἔχει τῶν ἐν ἡμῖν, ἡ τῶν τοιχῶν φύσις, τοῦ ἀνάμεσον ἰσχυρότερον σκιάζει τῆς παμφάγου φλογός. ἐκ οὐ τοῦτο μόνον ἦν τὸ θαυμαστὸν, ὅτι εἰς μέσον ἐμπεσόντες ἔπαθον οὐδὲν, ἀλλ' ὅτι καὶ φλογιζόμενοι ἦσαν ἀπαθεῖς. ἴσασι δὲ πάντες, ὅσοι τοῖς καμινοῖς παραγένηται, ὡς ἕως μὲν ἂν ἔχωσι μεμενηκότα σκῆνοι τὰ χαλκᾶ, καὶ βραχὺ γοῦν ἀντέχουσι τοῖς ἐμπεσοῦσιν· εἰ δὲ συμβαίη τὸ σῶμα διαφθαρῆναι αὐτοῦ, ἀθρόως ἀφίσταται τὸ σώματος ἡ ψυχή. ἀλλ' ὅμως τοσούτων καμινοῖς θαυμάτων, καὶ πάντων καταπλαγέντων τῶν πρότων

καὶ

καὶ θεωμάτων, καὶ τῆς ἁπάντων ἀρχῆς γραμμῆς τοῦτο μεμαθηκότων, ὁ τοῦ ἀλλοτρίου διδάξας
χ. ἐπαίνου βασιλέως, ἀδέρητος ἔμεινε, καὶ πάλιν ὅπου τοῦ πρωτείου ἐπεμνήσθη κακίαν. καὶ τοῦτο
χ. ἐπιτιμᾶτο οὕτως αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐκόλασεν, ἀλλ' ἐμακροθύμει ἕως καὶ δὶς ἐπείρατος καὶ δι' ἑτέρου τοῦ προφήτου
συμβουλεύων αὐτῷ. ὅπου γοῦν τούτων βελτίων ἐγένετο, τότε καὶ ἐπῄνεσε τοῦ ὁμωνύμου
λοιπόν, οὐχ ὡς ἦν τῶν πάλαι γεγενημένων ἀμείνονα, ἀλλὰ τὰ μέλλοντα ἐκκόπτων σπάσματα, καὶ
τοῦ εἰς ὃ ἔμπροσθεν ἀναφθέντος δυσχερείας καπνόν. καὶ τοῦτο εἰς τέλος, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγοις αὐ-
τὸν παιδεύσας ἔτεσι, τῇ προτέρᾳ πάλιν αὖθις ἀποδοὺς τιμῇ, ζημιωθέντα μὲν ἀπὸ τῆς κο-
λάσεως τοῦτο, κερδάναντα δὲ ὃ πάντων μέγιστον ἦν ἀγαθῶν, τὴν ἀσφαλῆ τῆς εἰς Ⓦ Θεὸν
ἔχεσθαι πίστεως, καὶ μεταγνῶναι ὅπου τοῖς προτέροις ἁμαρτήμασιν αὐτοῦ. διαύτη γὰρ ἡ τοῦ
Θεοῦ φιλανθρωπία. οὐδέποτε μετανοοῦσι γνησίως εἰλικρινῶς ἀποστρέφεται· ἀλλὰ
καὶ πρὸς αὐτὸ τῆς κακίας ἐλθόντι τὸ πέρας, καὶ δεῦρο ἐπιστρέψαι πάλιν ἕλκοντι πρὸς
τοῦ τῆς ἀρετῆς ὁδόν, καὶ δίκτυα καὶ πρόσταγμα τοῦτον, καὶ πάντα ποιεῖ, ὥστε αὐτὸν εἰς τοῦ
πρότερον καταστῆσαι ἐπανάγαγεῖν. καὶ ὃ πολλῷ τούτου φιλανθρωπότερον. καὶ γὰρ μὴ
πᾶσαν τὴν ὑπερβολὴν αἰτῆσαι τοῦ μετανοῆσαι, οὐδὲ τοῦ βραχέως καὶ πρὸς ὀλίγον γεγυμνασμένου
προσδεηθῆναι, ἀλλὰ καὶ ταύτης πολλοῦ πλείονα ἔδωκε Ⓦ μισθόν. καὶ τοῦτο δῆλον, ἐξ ὧν ὁ προ-
φήτης Ησαΐας πρὸς τὸν λαὸν τῶν Ιουδαίων οὑτωσί πως φησί· Δι' ἀμυρτίαν βραχύ τι ἐλύ- Ησ. ν. ι.
πησα αὐτόν, καὶ ἐπάταξα αὐτόν, καὶ ἀπέστρεψα ὃ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλυπήθη καὶ ἐ-
πορεύθη σκυθρός· καὶ ἰασάμην αὐτόν, καὶ παρεκάλεσα αὐτόν. μυρτυρήσει δ' αὐτῷ ἡμῖν καὶ ὁ ἀ-
σεβέστατος βασιλεὺς Ἄχαζος, ὁ μεγίστοις μὲν ἐκδότοις τοῖς ἁμαρτήμασιν ἐχρήσατο τῆς γυναικός.
ὅπου γοῦν μόνον ἐπεστράφη, καὶ σάκκον περιεβάλετο, καὶ κατήγαγε τὴν πλημμεληθέντων αὐτῷ, οὕ-
τως ἐπανεπαύσατο τῷ Θεοῦ Ⓦ ἔλεος, ὡς πάντων αὐτὸν ἀπαθῆ ἄξαι τῆς ἐπηρτημένων κακῶν.
Εἶπε γὰρ ὁ Θεὸς τῷ Ηλίᾳ· Εὑρακάς πως κατανύγη Αχαὰβ ἀπὸ προσώπου μου; ἀνθ' Γ. Βασ. κα. κη.
ὧν ὅτι ἔκλαυσεν ἀπὸ προσώπου μου, οὐκ ἐπάξω τὰ κακὰ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. καὶ μὴν
τοῦτον πάλιν ὁ Μανασσῆς πάντας καὶ τὴν μανίαν καὶ τὴν τυραννίδι προελάσας, καὶ τοῦ νομικοῦ ἀ-
νατρέψας λατρείας, καὶ Ⓦ ναοῦ ἀποκλείσας, καὶ τοῦ τῶν εἰδώλων πλάνου ποιήσας
δυθῆν, καὶ πάντων τῶν ἐμπροσθεν ἡμαρτηκότων ἀσεβέστερος ὕστερον, εἰς οὐ-
χ. ἀλλων τὸν Θεοῦ κατεπάτησε φίλους. Εἰ δ' εἰς ὃ μέτρος ἀποδὼν τῶν ἰδίων ἀνομιῶν, ἀπέγνω
τοῦ ἐπανόδου καὶ τοῦ μεταβολοῦ, πάντων δὲ ὤξέπεσεν, ὧν μὴ τοῦτο ἐπέτυχε. νῦν δὲ
αὐτοῦ τῆς ὑποβολῆς τῶν ἡμαρτημένων αὐτῷ, εἰς ὃ ἀπέλεσε πλῆθος τῆς βιαπλαγχνίας
τοῦ Θεοῦ ἰδών, καὶ τὰ δεσμὰ τοῦ Ἀχαόλου διαῤῥήξας, ἐζωγρήσε καὶ ἠγωνίσατο καὶ Ⓦ δρόμον ἐ-
τέλεσε Ⓦ καλόν. οὐ μόνον δὲ Ἀχαὰβ τῶν εἰς τύτους γεγυμνασμένων, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν προ-
φήτου ῥημάτων ἐκκόπτει σου τὰς ἀπογνώσεως λογισμοὺς ὁ Θεός, οὑτωσὶ λέγων· Σήμερον Ψαλ. ζ. θ.
ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρα-
σμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ὅ δὲ, σήμερον, ἐν πάντι τῷ βίῳ λέγεται
δωρεάν, καὶ ἕως αὐτοῦ δὲ, εἰ βούλει, τοῦ γήρως. οὐ χρόνου γὰρ ποσότητι, ἀλλὰ διαθέσει
ψυχῆς ἡ μετανοία κρίνεται. καὶ γὰρ ⓦ Νινευῖται οὐ πολλῶν ἐδεήθησαν ἡμερῶν, ὥστε ἐξαλεῖ-
ψαι τοῦ ἁμαρτίαν ἐκείνου· ἀλλ' ἴσχυσε βραχὺς ὢν ἡμέρας τριῶν ἅπασαν ἀφανίσαι τὴν
ἀνομίαν αὐτῶν. καὶ ὁ λῃστὴς δὲ οὐκ ἐν χρόνῳ μακρῷ τοῦ εἰς Ⓦ παράδεισον εἰσοδον ἔ-
τυχεν· ἀλλ' ὅσον αἱ τοῦ λῃστοῦ ἀναλώσειεν ὧραι ῥῆμα φθεγξάμενος, ἐν τοσαύτῃ ῥοπῇ τὰ ἐν πάν-
τοῦ τῷ βίῳ ἡμαρτημένα ἀπολυσάμενος, καὶ πρὸς τῶν ἀποστόλων ὃ τῆς εὐδοκιμήσεως βρα-
βεῖον ἐλάμβανεν. ὁρᾷς μου δὲ καὶ τοῦ μάρτυρας οὐκ ἐν πολλοῖς ἔτεσιν, ἀλλ' ἐν ἡμέραις ὀλί-
γαις, πολλάκις δὲ καὶ ἐν μιᾷ μόνῃ τοῦ λαμπροῦ ὑπερλαμπρίους στεφάνους. ὥστε προθυμί-
ας ἡμῖν χρεία πάντα κατορθοῦν καὶ ἀρετῆς πολλῆς. κἂν οὕτω δὲ σπουδῆς ἀπασχολήσωμεν,
ὥστε μὴ τοσαύτης σφοδρότητος καὶ τοῦ προτέραν μισῆσαι κακίαν, καὶ τοῦ ἑαυτὸν ἐλέ-

αὐτὴν ὁδὸν, μᾶλλον ὅσης ὁ Θεὸς βούλεται καὶ ἁπαντᾷ, οὐδὲν ἀπὸ τῶν χρόνων ἔλαττον ἔχομεν· πολλοὶ γοῦν ἔφασαν ἡμῶν ἐκάστοτε γίνεσθαι, οὐδ' ὣς ἐπεστράφησαν. οὐκοῦν ὃ πιστεῦσαι θέλει, οὐκ ἀναβολὴν ἐπιδέχεται, ἀλλὰ ὃ πιστεύσαι καὶ μὴ αἰσθέσθαι, ἀλλὰ ἐθελοκακοῦντα καὶ βλασφημοῦντα τοῖς τῆς ἀπογνώσεως λογισμοῖς τὸν τῆς προαιρέσεως ἀποκρύπτειν ἀθύμως.

Ἱερ. ν. δ. πρὸς ὃν ὁ προφήτης "Ἁγνοεῖ μάταιος ἔλεγε· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; Εἰ δέ τινας τῶν μὴ θέλοντας πάλιν ἐκ πεσόντων ζητοίης πρὸς ἡμῶν, καὶ ταῦτα μὴ ἀπόντα ἐκ τούτων εἴρηται. ὁ γὰρ πιστὸν, τῶν ἐκτὸς τοῦτον προτίθησιν, οὐ τῶν χειμάσιν. πῶς γὰρ ἂν ὁ ἰουδαῖος πίστοι; χ. λαμβάνει

Εἰρήσεται δ' ἂν ἕτερα, καὶ μὲν ἀφ' ἑαυτῶν, καὶ δ' ἀφ' ἁγίων γραφῶν τε καὶ λόγων. ἐγὼ γὰρ θέλοιμι ἂν ἐκεῖνο θεῖναι τῶν ἀναντιρρήτων ἐστὶ καὶ ἀναμφίλεκτον, εἶτα πάλιν ἐπανάγειν, οὐδὲν ἕτερον ἡμῖν, ἢ τὸν τῶν πιστῶν δίκαιον ἐκπλῶσαί τε καὶ ἐπιμόδιον. πρόβατον γὰρ ἐστιν ἡμῖν αὐτὸ, οὐχ ἑτέρας τινὸς ἀνοήτου ἀνοίας, ἀλλὰ τοῦ τῶν λογικῶν ἀριθμοῦ, ὃ καὶ τῆς ποιμενικῆς προτέρου σπεύσαντος, καὶ ἐπλανήθη πλανήσεως οὐ τὸν τυχόντα, ἀλλ' ὅτι γε ὄρη καὶ βάτους, τραχεῖς, μαχαιρῶν ἴσα ὁδὸν καὶ πολλῷ τῆς θύρας ἀπέχουσαν. " ἆρα οὖν ἀφῆκεν αὐτὸ πλανηθῆναι; οὐδαμῶς· ἀλλ' ἐπεμήνατο καὶ ζωπύρησεν, οὐκ ἐλάσας οὐδὲ μαστίξας, ἀλλ' ὅτι τῶν ὤμων λαβών. καθάπερ γὰρ ⓜ τῶν ἰατρῶν αἱρῆσι " τῶν νοσούντων ἴσα ἔστι μαχομένη μὴ πολλῆς τῆς θεραπείας ὅτι τὸν ὑγιαίνοντα ἐπεμάργησεν, οὐ μόνον κἀ ⓜ τῆς ἰατρείας νόμον αὐτὸν θεραπεύοντες, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ χαριζόμενοι· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς οὐ σφόδρα ἀκριβάζεται οὐ μὴ πολλῆς ἄγαν τῆς σφοδρότητος ὅτι τὸν ἀρετὴν, ἀλλὰ πρᾶον καὶ μακρὰ καὶ ἀβασανίζων * πάντα χρόνον, ὥστε μήτε πλέον γενέσθαι τὸ κέρδος, μηδὲ μακροτέρου τὸν πλάνον, οὐκ αὐτὴ μόνη ἡμῖν ἡ προβολὴ τοῦτο ἠνίξατο, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ παιδὸς τοῦ ἀσώτου. καὶ γὰρ καὶ οὗτος οὐκ ἀλλοτρίους ἦν ἐκ, ἀλλ' υἱὸς καὶ ἀδελφὸς τοῦ ὑπηρετικότος παιδὸς, καὶ εἰς κακίαν οὐ τὸν τυχόντα ἐξώκειλεν, ἀλλ' εἰς αὐτὸ δὴ πέρας, ὡς δή τις εἴποι, τῶν κακῶν, ὁ πλούσιος καὶ ἐλεύθερος καὶ εὐθυμὸς, οἰκετῶν καὶ ξένων καὶ μισθωτῶν ἀθλιώτερον διατεθείς. ἀλλ' ὅμως πάλιν εἰς ὃ ἄρχεται ἐπεμνήσθη, καὶ τὸν πατέρα δόξαν ἀπέλαβεν. Εἰ δ' ἀπεγνώκει τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, καὶ τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτῷ ἀπαγορεύσας ἔμενεν ὅτι [γῆς] ἀλλοτρίας, οὐκ ἂν ἔτυχεν ὧν περ καὶ ἔτυχεν, ἀλλὰ λιμῷ διεφθάρη, ⓜ ἀπόντων οἰκτίσαντος " ὑπὲρ ἔμενε θάνατον. ὅπερ δ' μετενόησε, καὶ οὐκ ἀπέγνω μὴ τοῦ τοσούτου " διεφθορέναι, ὅτι τῆς πρότερας λαμπρότητος πάλιν, καὶ τοῦ κοσμίου ἐστερεῖτο πολλῷ, καὶ μείζονι ἀπολαύει τῶν μὴ καταπεσόντος ἀδελφοῦ. Τοσαῦτα γάρ, φησι, ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε Λευκ. ε. κθ. ἐντολήν σου παρῆλθον· καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. ὅτε δ' ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών ⓜ βίον σου μετὰ πορνῶν ἦλθε, ἔθυσας αὐτῷ ⓜ μόσχον τὸν σιτευτόν· τοσαύτη ἡ τῆς μετανοίας ἰσχύς. " ταῦτα οὖν ἔχοντες καὶ ἐπιδιήκωμεν, μὴ παραμείνωμεν τοῖς κακοῖς, μηδὲ ἀπογνῶμεν τοῦ κατορθοῦν· ἀλλ' ἐπιστῶμεν καὶ αὐθὶς, " πορευόμενοι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ " ἐροῦμεν τῷ Θεῷ μου. αὐτὸς γὰρ ἡμᾶς οὐδέποτε Ἱερ. κγ. κγ. ἀποστρέφεται, ἀλλ' ἡμεῖς ἐσμεν ⓜ μακρυνόντες ἑαυτούς. Θεὸς γάρ, φησι, ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, καὶ οὐ Θεὸς πόρρωθεν. καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τοῦτο πάλιν ἐγκαλῶν αὐτοῖς ἔλεγε· Οὐχὶ αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διϊστῶσιν ἀνὰ μέσον ἐμοῦ τε καὶ ὑμῶν; ἐπεὶ οὖν τοῦτό ἐστι τὸ πόρρωθεν ποιοῦν ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ, " ἀφέλωμεν τὸ χαλεπὸν τοῦτο ἀμάφραγμα, καὶ τὸ κωλύον οὐδὲν ἐγγὺς γενέσθαι. ἀκούσωμεν δὲ καὶ ἐπ' αὐτῷ τῶν προφητῶν τοῦτο γεγηθότος. πρὸς δὲ Κορινθίους 1. Κορ. ε. α. ἐπισκήπτων ὅς φησιν ἐργάσατο τοιαύτην, οἵαν οὐδὲ οἱ τοῖς ἔθνεσιν ὠμολογεῖτο. πιστὸς γὰρ ὁ Θεὸς, καὶ τῶν ὑπεικόντων τῷ Χριστῷ. ἴσως δ' αὐτοὶ καὶ τῶν ἱερωμένων ἔσται φασί. τί οὖν; ἆρα ἐξέκλινεν αὐτοὺς τῆς τῶν σωζομένων μερίδος ὁ Παῦλος; οὐδαμῶς. αὐτὸς μὲν γάρ ὅτι ὁ μὲν εἰς ἄνω καὶ κατὰ Κορινθίους ἐγκαλεῖ, ὅτι αὐτοὶ εἰς μετανοίαν οὐ

χ. ἄρα ὅτι ἐστὶν ὅτι τὸ πλάνης αὐτὸ χ. πῶς γε οὕτως

χ. ἐκλιπὼν

χ. ἐφθορέναι,

χ. τοσοῦτο

χ. πορευόμεθα

χ. ἐγγίσωμεν

χ. ἀφέλωμεν

κατέγνωσαν.

κατέσησαν. βουλόμενος δὲ δεῖξαι ἡμῖν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἁμάρτημα, ὃ οὐ δύναται ἀφεθῆναι, πάλιν ἔλεγε περὶ αὐτοῦ τοῦ χαλεπώτερα τῶν ἐφ' ἡμῖν ἁμαρτημάτων· Παρεκάλουν γὰρ τοιοῦτον τῶν a.Kορ.ε.ι.
Σατανᾶ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν περὶ τῆς μετανοίας· ὅταν δὲ μετανόησιν, ἰσχυρὸν τῶν τοιούτων, C.Kορ.C.ε.
χ. πολλῶν. 5 φησὶν, ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων. Ὥστε ἐπίτιμον ἀφαιρεῖσθαι πάλιν αὐτὸν, καὶ
προσεύχεσθαι τοῦ μετανοοῦντος, ὥστε αὐτὸν μὴ πλεονεκτηθῆναι ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. καὶ ἔθος ἦν
ὀλόκληρον τὸν Γαλατῶν, μὴ τὸ πιστεῦσαι καὶ σημεῖα ἐργάσασθαι καὶ πολλοὺς πειρασμοὺς
ὑπενεγκεῖν διὰ τοῦ πίστιν τοῦ Εἰς Χριστὸν καταπιστεῦσαι πάλιν ἀνίστησιν. ὅτι μὲν γὰρ ἐ-
θνικὰ μετέργασε, ἐδήλωσεν εἰπών· Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνά- Γαλ. γ. ε.
10 μεις ἐν ὑμῖν. ὅτι δὲ πολλὰ τῆς πίστεως ἔσχαν ἤθλησαν, καὶ τοῦτο ἐδήλωσε λέγων· Τοσαῦτα Ἰαλ γ. δ.
ἔπαθετε εἰκῇ, εἴγε καὶ εἰκῇ. ἀλλ' ὅμως μὴ τοῦ τοσαύτου ἐπίδοσιν, ἁμάρτημα ἥμαρτεν
ἐκβαλὼν ἀλλοτριώσας αὐτὸν τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἵνα καὶ αὐτὸς τοῦτ' ἀποφήνεται λέγων· Ἰδὲ ἐγὼ Γαλ. ε. C. καὶ δ.
Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. καὶ πάλιν, Οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. καὶ μὴ τοῦ τοσαύτου ὅμως ἀπέστησεν
προσεύχεται αὐτὸν λέγων· Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑ- Γαλ. δ. ιθ.
μῖν. τοῦτο δὲ ποιεῖ, δεικνὺς ὅτι οὐ μὴ τοῦ ἐκπίπτειν δύναται πάλιν ἀνῶσαι ὁ
Χριστὸν μορφωθῆναι ἐν ἡμῖν. Οὐ γὰρ θέλει ὁ θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς ὁ ἐπιστρέ- Ιεζεκ. λγ. ιι.
ψαι καὶ ζῆν αὐτόν. ἐπιστρέψωμεν οὖν, ὦ φίλη κεφαλή, καὶ ὁ θλῖμμα ἐξανύσωμεν τοῦ Θεοῦ.
Διὰ γὰρ τοῦτο ἡμᾶς ἔκτισε καὶ εἰς ὃ εἰ) πρόκαθθ, ἵνα τῶν αἰωνίων ποιήσῃ ἡμᾶς μετα-
20 σχεῖν ἀγαθῶν, ἵνα τοῦ βασιλεύσωμεν ἡμῖν συνδιάσχῃ τῶν οὐρανῶν, οὐχ ἵνα εἰς γέενναν ἐμβάλῃ
καὶ τῷ πυρὶ παραδῷ. τοῦτο γὰρ οὐ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ διὰ τὸν διάβολον γέγονεν· ἡ βασιλεία δὲ
χ. ἕκπαλαι ἡμῖν διὰ τοῦτο ἔπεισεν καὶ προετοιμάσατο πάλαι· καὶ διὰ τοῦτο ἀμφότερα ἐπιδείκνυσ ἔλεγε, τοῖς μὲν ὀκ
ἀδέξιον· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τοῦ ἡτοιμασμένον ὑμῖν βα- Ματθ. κε. λδ.
σιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· τοῖς δὲ ἐξ ἀριστερῶν, Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι
25 εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον, οὐχ ὑμῖν, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. οὕ-
τως οὐ δι' ἡμᾶς ἡ γέενα γέγονεν, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνον καὶ ἀγγέλους αὐτοῦ· ἡ δὲ βασιλεία ἀπὸ κα-
ταβολῆς κόσμου ἡμῖν προετοίμασται.

Μὴ τοίνυν ἀπαξίωσ ἑαυτὸν τῆς εἰσόδου τοῦ νυμφῶνος ἀπασκυάσωμεν. ἕως ἐσμὲν
ὧδε σὺν παύσῃ, καὶ μυεῖα ἁμάρτωμεν, ἔστιν ἀπολύσασθαι, μετανοήσαντας τῶν ἡμαρτη-
30 μένων ἐπιδιξαμένους ἀξίαν· ἱκανὸν δὲ οὐ παραδώσομεν ἐκεῖ, οὐδ', ὡ σφοδροπάτερ ἐπιδι-
ξώμεθα τοῦ μετανοῆσαι, ἕως ἂν ᾖ πλέον λοιπόν. ἀλλὰ καὶ ὁδὸν ἐστὶ βραχυτάτη, καὶ κο-
πιῶμεν, καὶ μυεῖα ἀπαλλάξωμεν, ἐὰν ἄκρως τις ἐπιζήτῃ ἐν δακτύλῳ φλεγομένοις
ἡμῶν· ἀλλ' ἀκούσομεν ταῦτα, ἅπερ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ὅτι Χάσμα μέγα ἐστήρικ) μετα- Λουκ. ιϛ. ιϛ.
ξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν. ἀμαρτήσωμεν οὖν ἑκόντες, ἀπαγάγωμεν, καὶ τὰ διαφόντου ἐπιγνῶμεν τὰ ἑαυτῶν,
35 ὡς ἐπιγνῶναι χρή. τότε μέτοι γε ἀπογνῶναι δεῖ τοῦ ἀπὸ τῆς μετανοίας ἐλπίδα, ὅταν ἐν
ᾧ ἄδηλα ἡμῶμεν. ἐκεῖ γὰρ μέτοι ὁ φαρμακὸς ἄχρηστον τοῦτο καὶ ἀδύνατος· ἐνταῦθα δὲ ὄν-
των ἡμῶν, καὶ ἐν αὐτῷ ᾧ γήρᾳ ἐπιτιθῇ, πολλοῦ ἐπιδέκνυται τοῦ ἰσχύειν. διὸ καὶ ὁ διάβο-
λος πάντα κακῶς, ἵνα τὸν τῆς ἀπογνώσεως ἐν ἡμῖν ῥιζώσῃ λογισμόν. οἶδε γὰρ ὅτι κἂν μικρὸν
μετανοήσωμεν, οὐκ ἀμοιβὴ τοῦτο παρέξομεν· ἀλλ' ὥσπερ ὁ ποτήριον ψυχροῦ ἐπιδούς,
40 ἀποκειμένου ἔχει τοῦ ἀμοιβοῦ, οὕτω καὶ ὁ μετανοήσας ἐφ' οἷς ἐπαρξε δεινοῖς, κἂν μὴ τῶν
ἁμαρτημάτων ἀξίαν ἐπιδείξηται τοῦ μετανοίας, καὶ αὐτῆς ταύτης ἔχει τοῦ ἀπόδοσιν. οὐ-
δὲν γὰρ ὅλως τῶν ἀγαθῶν, κἂν μακρὸν ᾖ, προφθήσεται παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ. Εἰ γὰρ τὰ
ἁμαρτήματα μὴ τοσαύτης ἐξετάζεται τῆς ἀκριβείας, ὡς καὶ ῥημάτων καὶ ἐνθυμη-
μάτων πονηρῶν τιμωρίας ἡμᾶς, πολλῷ μᾶλλον τὰ κατορθώματα, κἂν μεγάλα ᾖ, κἂν μι-

κρὰ,

καὶ λογιαθήσεται ἡμῖν κατ' ἐκεῖνον Ⓦ καιρόν. ὥστε κἂν μὴ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀκρίβειαν πάλιν ἐπιμελῶς διωκῶμεν, ἀλλά τι τυχὸν ἡμῶν τῆς παρούσης νόσου καὶ ἀπιλογίας ἀποκόψομεν σαυτοῖς, οὐδὲ τοῦτο ἔσται αἰσχρόν· μόνον ἀρχὴν ὑπὲρ τοῦ προσώπου, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἀγῶνας εἴσοδον αἴσιον. ἕως μὲν γὰρ ἔξω μένῃς, εἰκότως δύσκολον καὶ ἄπορον τοῦτό σοι φαίνεται. πρὸς γὰρ τῆς πείρας, κἂν σφόδρα ᾖ τὰ πράγματα κοῦφα καὶ φορητά, ὅμως ἐμφασιν ἡμῖν πάλιν παρέχει εἶναι δυσκολίας πολλῆς. ὅταν δὲ αὐτοῖς ἅψῃ τῆς πείρας γενώμεθα καὶ καταλαμπόμεθα, τὸ πλέον τῆς ἀγωνίας ἐξίσταται καὶ τὸ θαρρεῖν αὐτὴ τοῦ ἀποχωρεῖν καὶ τρέμειν ἐπεισελθὸν ἐλαττοῖ μᾶλλον Ⓦ φόβον, αὔξει δὲ τὴν εὐμάρειαν, καὶ τὰς ἐλπίδας ἰσχυροτέρας ποιεῖ. διὰ τοῦτο καὶ Ⓦ Ἰούδαν ἐστάθμευεν ἐπάναγκες ὁ ποιμὴν, ἵνα μὴ τῆς προσηκούσης λαβόμενος ἀρχῆς, ἐπιμέλῃ διὰ τῆς μετρίας, ὅσον ἐξέπεσεν. ἐγὼ γὰρ, εἰ καὶ προέδοξεν ὁ λεγόμενος, οὐδὲ ἐκεῖνο ἀμύητόν μοι ἐποίησε μᾶλλον εἶναι τῆς ἀπὸ τῆς μετρίας βοηθείας ἐγκομιάζειν ἡμῖν. διὸ δίομαι καὶ ἀντιβολῶ πᾶσαν τὴν Σατανικὴν ἔννοιαν ἐξορίσαντα τῆς ψυχῆς, ὅπως τὴν σωτηρίαν ταύτην ἐλθεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἀθρόως ὁμοῦ πρὸς ἐκεῖνόν σε πάλιν τὴν χαρυφῆν ἀναβῶσαν ἐκέλευον, εἶτα ἦς, εἰκότως ἂν ἐδυσχέραινες, ὡς πολλῆς τῆς δυσκολίας οὔσης ἐν τούτῳ· εἰ δὲ πόστον ἀπαιτῶ μόνον νῦν, ὅσον μὴ παραδεῖναι τοῖς πρόσθεν κακοῖς, ἀλλ' ἀναστάντα ἐντεῦθεν τὴν ὀπισθίαν ἀποστρέψαι πάλιν, τίνος εἵνεκεν ὀκνεῖς ἢ ἀναδύῃ, καὶ εἰς τὰ πίσω καθέλκεις σαυτόν; οὐχ ἑώρακας τοὺς ἐν πυρῇ καὶ μέθῃ καὶ ἀδηφαγίᾳ καὶ τῇ λοιπῇ πολυτρόπῳ χλιδασίᾳ τὸν βίον διάγοντας; τί οὖν εἰσι Ⓠ μὴ πολλοῦ μὲν τοῦ τύφου, πολλῶν δὲ τῶν ἀκολούθων σοβοῦντες ὅπως τῆς αἱρέσεως; Ⓠ τὰ σπλάγχνα ἐκδεδυμένοι, καὶ μύρων πνέοντες, καὶ ἁβρασίτοις στέφοντες, καὶ τῇ σκιωῇ προσπλωτίζοντες ἀβρόπτωτος; τοῦ τούτων ἡ φαντασία ἐκείνη νῦν; οἵγε καὶ τῶν δεῖπνων πολυτέλειαν, ὃ τῶν μυσικῶν πλῆθος, ἢ τῶν κολάκων θεραπεία, ὁ τίλως ὁ πολὺς, ἢ τῆς ψυχῆς ἄνεσις, ἢ τῆς ἀβροίας ἀβάκχευσις, ὁ βίος ὁ ὑγρὸς καὶ ἀσελγὴς καὶ ἀσθενής. ποῦ νῦν ἀπέστη πάθη ἐκεῖνα; τί γέγονε τὸ τοσοῦτον ἀπολωλὸς θεραπείας σῶμα καθαρότητος; ἄπιθι πρὸς τὸν σορὸν, καὶ θέασαι τὸν κόνιν, τὸν τέφραν, οὗτος σκώληκας, τὸ τύμβου τὸ εἰδεχθές· θέασαι καὶ στέναξον πικρόν. καὶ εἴθε μέχρι τῆς τέφρας ἡ ζημία ἦν. νῦν δὲ * ἀπὸ τῆς σορροῦ καὶ τῶν σκωλήκων τούτων μετάγαγε Ⓦ λογισμὸν ὅτι Ⓦ ἀπελθόντος ἐκείνου σκώληκα, ὅτι τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, ὅτι Ⓦ βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, ὅτι τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅτι τὸν θλίψιν καὶ στενοχωρίαν, ὅτι τὸν ἀβδελυκτὸν τοῦτον τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουσίου, ὃς τοσούτων χρημάτων κύριος ὤν, καὶ πορφύρας ἐνδιδυσκόμενος, οὐδὲ σταλαγμὸν ὕδατος κύριος ἐκεῖνος γέγονε, καὶ ταῦτα ἐν ἀνάγκῃ τοσαύτῃ καθεστώς. " τί τῶν ὀνειράτων ἄμεινον ταῦτα ἐστὶ τῶν ὄντως ὄντων; καθάπερ γὰρ Ⓠ τὰ μέταλλα ἐργαζόμενοι, ἢ ἐν ἑτέραις τισὶ πονηρὰς τοῦτας ὑπομένοντες κόλασιν, ὅταν ὑπὸ τὴν μοχθηρὰν ταύτην πολλῶν ἐκείνων καὶ τῆς πικροτάτης ζωῆς ἀπαυγάσωσιν, ἡδέως ἂν ἐν ὀνείροις ἐν πυρετοῖς ἐν βδελυρίαις ἑαυτὸν, ἐν δεσμοῖς μᾶλλον ἐγκαθείρξαι τοῖς ὀνείρασιν ἴσασι χαίρειν· ὕπνος γὰρ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, καθάπερ ἐν ὀνείρῳ τὴν πρόσκαιρον βίᾳ πλουτήσας, μᾶλλον τὸν ὑπὲρ ἐκεῖνον ἀποδημίαν τὸν πικρὸν ἐκείνων ἐκολάζετο κολάσεων. ταῦτα ἐνθυμοῦμαι, καὶ ὁ πῦρ αἰτιῶμαι ἐκεῖνο τὸ κατέχοντί σε νῦν τῶν ἐπιθυμιῶν ἐμπρησμῷ, ἀπαλλάγηθι τῆς καμίνου ποτέ. ὁ μὲν γὰρ ταύτην οὐδαμῶς ἀποσβέσας καλῶς, οὐδὲ ἐκείνης λήψεται πεῖραν. εἰ δὲ μὴ ταύτης μὴ ἐπιλάθοιτο, σφοδρότερον αὐτὸν ἀπολοῦσα οὐδένα καθέξει τόπον ἐκείνη.

Πόσου βούλει σοι " προεκλαθῶμαι τοῦ παρόντος βίου τὴν ἀπόλαυσιν χρόνου; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδα σοι πλέον ἢ πεντήκοντα ἔτη λείπεσθαι, ὥστε πρὸς ἑκατὸν γῆρας ἐλθεῖν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτό που δῆλόν ἐστιν ἡμῖν. Ⓠ γὰρ μήτε μέχρι τῆς ἑσπέρας ἔχοντες ἐπὶ τῆς ζωῆς τῆς ἑαυτῶν θαρρῶμεν, πῶς ἂν ἐπὶ τοσοῦτον ἰσχυρισαίμεθα ἑαυτῶν; καὶ τοῦτο μέντοι ὅστις ἄδηλον, ἀλλὰ

ἵσ. ἀπάγῃ

ἵσ. τὸν βίον

χ. ἀπίστη

χ. ἀδημελέως

* μετὰ τούτων καὶ τὰ ἑπόμενα ἡμῶν διακωμῳδίαν μόν.

χ. ὄντως ὄντων

χ. ἐνδύνῃ

χ. παρομῶμαι

ἀλλὰ ἡ ὃ τῆς τῶν πραγμάτων μεταβολῆς. πολλάκις γὰρ τῆς ζωῆς ἐκβαθίσης εἰς
χρόνον μακρὸν, ἡ ξυνεξεπέδη τὰ τῆς ψυφῆς, ἀλλ' ὁμοῦ ἡ ἐπέστη ἡ ἀπεπόδησε. πλὴν ἀλλ',
εἰ βούλει, κείσθω ὡς λέγω καὶ ζήσεσθαι ἔτη τοσαῦτα, ἡ μηδενὸς ἧττον τιὸν με-
χ. ἀπορρέ- ταβολίων. τί ὄφελος τοῖς τοῦ ἀπολυτήτους αἰῶνας, ἡ ταῖς κολάσεσι ταῖς παρὰς ἡ ἀφορήτους
πως 5 ἐκείνας; ἐν ταῦτα μὲν γὰρ ἡ τὰ ἀγαθὰ, ἡ τὰ χαλεπὰ τέλος ἔχει, ἡ τοῦτο πάσχειν· ἐκεῖ δ' ἀθανά-
τοις ἀμφότερα προσδέχεται αἰῶσι· ἡ τῇ ποιότητι δ' τοσοῦτον τῶν πόνων διενήνοχεν, ὅσον οὐ-
δὲ ὅστις εἰπεῖν. μηδὲ γὰρ, ὅπερ πῦρ ἠκούσας, τοιοῦτον εἶ νομίσῃς ἐκεῖνο ὃ πῦρ. τοῦτον
χ. λάσεν. μὲν γὰρ, ὅπερ ἀν" λάβοι, κατέκαυσε, ἡ" ἔλιπεν· ἐκεῖνο δ' ἐστὶν ἄπαυστον καταφλέγον ἀεὶ καὶ
χ. ἀπόλλα- ἀφθαρτίζον, ἡ οὐδέποτε" παύεται· ἀφ' τοῦτο ἡ ἄσβεστον εἴρηται. ἡ γὰρ ἡ τῶν ἡμετέρων
ξιν. 10 ταῖς ἀφθαρσίαις ἐνδύσασθαι δεῖ, οὐ τοῖς πόνοις, ἀλλ' ὥστε διηνεκὲς ἐφόδιον ἔχειν τῆς πο-
χ. παύσεται μονείας ἐκείσε. τοῦτο δ' ὅσον ὅτι δεινὸν, ὁ μὴ λόγος οἶδεν ἀναμετρῆσαι ποτε· ἀπὸ
δ' τῆς πίστεως τῶν μαρτύρων δυνατὸν βεβαιοῦσθαι πᾶσι ἔποισιν τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀγαθῶν. εἰ
χ. κατακαυ- γὰρ ποτε ἐβαλανεύθη τις ἡμῶν σφοδρότερον" ἐκκεκαυμένου τοῦ δίσκου, τότε μοι ὃ τῆς γε-
σομένῳ ἑνὸς ἀπόσπασον πῦρ. ἡ εἰ ποτε πάλιν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ κατεφλέχθης χαλεπῶς, τοῖς ἐκείνων
χ. διανα- 15 νοῶ τὸν φλόγα μεμάθησαι· ἡ ποτε ἀφ' βεβηκὸς δυνήσῃ" ἀφαπτέσθαι καλῶς. εἰ
γὰρ βαλανεῖον ἡ πυρετὸς οὕτως ἡμᾶς θλίβει ἐ ῥοῦφος, ὅταν εἰς τὸν ποταμὸν τοῦ πυρὸς
χ. ἀπὸ ἐμπέσωμεν ἐκεῖνον τὸν ἑλκόμενον" ποτὲ τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ, πῶς τότε ἀφεισόμεθα
αὖα βρύξομεν ἐκεῖ ὀδόντας ἀπὸ τῶν πόνων ἡ τῶν ἀφορήτων ἀλγηδόνων ἐκείνων, ὁ ἡ ἐπα-
μύνων ἐς αἰ ἐκεῖ· ἡ οἰμῴξομεν μέγα, σφοδρότερον ὀπιλιγωμένης ἡμῖν τῆς φλογὸς, ὀφόμεθα
χ. ἡ αὖπὸ 20 ἡ ἐκεῖνα, πλὴν τῶν καλῶν ὀφθῆναι μὴ ἡμᾶς" ἡ τῆς ἐρημίας τῆς πολλῆς. τί αὖ τις εἶποι
διαφόρως παρεμφ. τὰ ἀπὸ τῶν σκότους δείματα, ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐγκόλπωμα ψυχαῖς; ὥσπερ γὰρ ἔστιν αὖ-
λωλικὸν ἐκεῖνο τὸ πῦρ, οὕτως ἐκεῖ φωλικόν. ἐκεῖ γὰρ αὖ σκότος ἰῶ. ἐν τοίνυν ἀπὸ τού-
τῳ ῥοῦφον ἐγκόλπωμεν τότε ἡμῖν ἡ ἐν ἔσμεν ἡ τῶν ἐλεεῖσθαι ἡ τῶν ἔκστασιν τῶν πολλῶν
ἐκείνων ἐκεῖνος σαφῶς προσδεχόμενος μόνος ἰχθὺς ὁ κυρίος. πολλὰ γὰρ ἡ ποικίλα ἐκεῖ τὰ
25 βασανιστήρια, καὶ νιφάδες πάντοθεν χαλάσεων ἐπάγονται τῇ ψυχῇ. εἰ δ' λέγοι τις, ἡ πῶς
δέχεσθαι δύναται" ἀν ἡ ψυχὴ" τοῖς τοσοῦτον πλῆθος ὑμνωδεῖν, ἡ ἀπολυτήτους αἰῶνας ἀγα-
μένας κολαζομένη ἡ σάρξ; σκοπησάτω τὰ σεσωσμένα γινόμενα, πῶς πολλοὶ πολλάκις
τοῖς νόσοις μακρὰν ἐ χαλεπὼ ἐπήρκεσαν. εἰ δ' ἡ ἐτελεύτησαν, οὐ τῆς ψυχῆς ἀναλω-
θείσης, ἀλλὰ τὸ σώματος ἀπαγορεύσαντος. ὡς εἶγε ἐκεῖνο μὴ ἀναλίσκει, οὐκ ἂν ἐπαύσα-
30 το βασανιζομένη ἡ ψυχή. ὅταν οὖν ἄφθαρτον τοῦτο λάβῃ ἡ ἀνάλωτον, οὐδὲν ὃ κωλύσει
εἰς ἄπειρον ἐκπαθεῖσθαι τιὸ κόλασιν. ἐσμὲν μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἐμοὶ τὰ ἀμφότερα
ξυνελθεῖν, σφοδρότητα λέγω κολάσεων ἐ προσμονῆς· ἀλλὰ θάτερον θατέρῳ μάχεται,
ἐκ ὃ πιὸ τοῦ σώματος φύσει εἰ φθαρτὸν, ἐ μὴ φέρει ἀμφότερον τιὸ ξυνοδεῖ. τῆς ἀ-
φθαρσίας ἡ ἐπεισελθούσης, λοιπὸν τῆς μάχης ταύτης ἐκβάλεσις γένοιτ' ἂν, ἡ μὴ πολλῆς τῆς
35 ἐξουσίας εἰς ἄπειρον ἡμᾶς ἀμφότερα καθέξει τὰ δεινά. μὴ τοίνυν ὡς τῆς ὑπερβολῆς
χ. βασανι- τῶν" κολαστηρίων ἀναλισκούσης ἡμῖν τιὸ ψυχιὸ, ὕστερον ἐκπαθῶμεν ταῦ. ἐκεῖ γὰρ ὃ σῶ-
στήριον μα τοῦτο δυνήσεται ἐν ἐκείνῳ παλιγ τῷ χωρῷ, ἀλλ' ἰσθὶ μετ' τῆς ψυχῆς αἰωνίως κολαζό-
μενον, ἡ πέρας ἕτερον ἔσται ἐκεῖ. πόσιον οὖν βούλει πυρὸν, ἡ πόσον χρόνον αὖτ' ἐκεῖνα ταύ-
τῃ τῇ κολάσει ἡ πυρὸς; βούλει χρόνον ἑκατὸν ἡ δὶς τοσοῦτον; καὶ τί τοῦτο τοῖς τῶν
40 ἀτελευτήτους αἰῶνας; ὅπερ γὰρ ἐπὰρ ἡμέρας μιᾶς ἐν τῷ βίῳ πάντι, τοῦτο ἡ τῶν ἐκεῖσε ἀ-
πολαυσίς ἐστι τοῖς τιὸ τῶν μελλόντων καπάσαι. ἔστιν οὖν ἀρα, ὅστις ὑπὲρ τοῦ χρηστοῦ ὀ-
χ. ἐλλιμένος; ναρίδιον ἀγαπήσας κολάζεσθαι" ἕλοιτ' ἄν"; ἡ τίς οὕτως ἀνόητος, ὡς ὅτι τοιούτου ἐλπὶν
τιὸ αὐτίδοσιν; οὕτω γὰρ ἀγαπᾶλλω τιὸ πυρὸν, ὥστε τιὸ ἐν αὐτῷ κειμένῳ παρίδιν ἀ-
ποκαλύπτων πῶν. οὐ γὰρ οἶδεν τῶν λόγων τούτων ὁ κυρίος, ἀλλ' ὅταν αὐτιὸ ἐκφυγεῖν δυ-

νηθῆς. νεῦ μὴ γὰρ ἐπεχόμενος ᾧ πάθῃ, ἢ λυπῆσ ἡμᾶς ἀποστολύσις, εἰ τὴν ἡδονὴν ἀπεκαλείπομεν πικεῶν. ὅταν ἢ ἀπάγῃς τῆ τῦ Θεοῦ χάριτ τῦ ροσίματος, τότε εἴσῃ ἢ τὴν κακίαν αὐτῆ κόγως. διὰ τῦτ ἐς ἐτέρῳ καιρῷ ταμιευσάμενοι σὺν λόγοις, σκέψο ἐσόμεθα νῦν. ἔστω εἰ τυφλὸν τὴν τυφλὸν, ἢ ἡδονὴν τὴν ἡδονὴν, ἢ μηδὲν ἔχῃ ἀνιαρὸν μηδὲ ἐπονείδιστον. τί ρὸς τὴν ἀπεκαλείπομεν κόλασιν ἐσόμεθα; τί ἢ τότε ροσδοκόμεν, ἀφέντες μὲ ὡς ἐν σκιᾷ ἢ εἰκόνι τὰ νῦν, ἔργῳ ἢ ἀληθείᾳ τὴν κόλασιν ὑποστῆναι σκέψ; ἢ ταῦτα ἆρα ἐν βεβαίῳ χρόνῳ πάντι εἰρηκότα ἀσφαλῶς διαφυγεῖν, ἢ τῶν ἀποκειμένων ἀπολαῦσαι καλῶν; ἢ γὰρ ἢ τῦ πάντος τῆς τῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ὅτι, ὃ μὴ εἰς μῆκος ἡμῖν σκηνοθετῆσαι σὺν ἀγῶνας μακρούς, ἀλλ' ἐν βεβαίῳ καὶ ἐν ἀκαριαίῳ ἢ ἐν ὀφθαλμοῦ ῥιπῇ (τῦτο γὰρ ἡ ροῦσα ζωὴ ρὸς σκιαῖν) ἀγωνισαμένους ἐν τοῖς ἀπείροις στεφανοῦσθαι αἰῶσιν. οὐχ ὡς ἔτυχε ἢ ἢ τῦτο τότε ταῖς τῶν κολαζομένων ἀνίαις ψυχαῖς. ἢ γὰρ ὅταν ἐνθυμήσωσιν ὅτι ροὶ ἐν ταῖς ὀλίγαις ταύταις ἡμέραις κατορθώσαντες τὸ πᾶν, ἀμελήσαντες τοῖς ἀθανάτοις ροσέδωκαν ἑαυτοὺς κακοῖς. ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν, σχολαιτέρως ἕως καιρὸς διατρέσδιτος, ἕως ἡμέρα σωτηρίας, ἕως πολλὴ τῆς μετανοίας ἡ ἰσχύς. σὺν γὰρ ταῖς εἱρημέναις ἡμᾶς σκιαῖς μόνον ραθυμήσαντας κακά, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλῷ τούτων χαλεπώτερα. χ. ταπεινῶν ω

Ταῦτα μὲ γὰρ τῇ γλώττῃ ἢ ταῦτα πικρότερα· ἢ ἢ τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσις τοσαύτην ἔχῃ τὴν ὀδυνῶν, τοσαύτην τὴν θλῖψιν ἢ τὴν στενοχωρίαν, ὡς εἶ μηδεμία ὑμνῳδία τοῖς σωζομένοις ἀμυθήτοις οὖσιν, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν δεχέσθαι τῶν σὺν τῇ γλώττῃ βασανιστηρίων πικρότερον δακνῆ ἢ ζωπυρεῖσθαι ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς. σύνοισθα γάρ μοι τῆς ζωῆς τὴν κατάστασιν σκείνης, καθ' ὅσον σύνοσαν δυνατόν. ρὸς γὰρ τὴν ἀξίαν ἡμῖν οὐδὲν ἀρκέσει λόγος· ἀλλ' ἐξ ὧν ἀκούομεν, ὥσπερ διά τινων αἰνιγμάτων, λάβωμέν τινα φαντασίαν ἀμυδρὰν αὐτῆς. Ησ. λε. ι. Ἀπόδρα, φησὶν, ὀδυνὴ ἢ λύπη ἢ στεναγμός. τί οὖν ταῦτες μακαριώτερον γένοιτ' ἂν τῆς ζωῆς; σκ ἔστι σκῶς δεῖσαι πενίαν καὶ νόσον, σκ ἔστιν ἀδικηθῆναι σὐδὲ ἀδικοῦντα ἰδεῖν, οὐ προξενοῦντα ἢ προξενούμενον, σκ ὀργιζόμενον, σὐδὲ βασκαίνοντα, σκ ἐπιθυμίᾳ ἀτόπῳ φλεγόμενον, οὐχ ὑπὸ τῆς τῶν ἀναγκαίων ἀλύοντα χορηγίας, οὐχ ὑπὸ δεσπότου ἢ δυναστείας κατεπειγόμενον. πᾶσα γὰρ ἡ ζάλη τῶν ἐνθάδε παθῶν σβεσθεῖσα ἀπέλυπεν, ἐ πρῶτα εἰρήνην ἕξαμεν ἢ βαθεῖαν ἢ χαράν, πρῶτα βάθος ἐ γαλήνην, πρῶτα ἡμέραν ἢ λαμπρότητα ἢ φῶς· φῶς, οὐ τῦτο ὃ νῦν, ἀλλ' ἕτερον τῦτο τοσοῦτον λαμπρότερον, ὅσον τὸ λυχναίου τῦτο φαιδρότερον. οὔτε γὰρ σκῶς νυκτί, οὔτε ζωοδρομὴ καλύπτει τὸν ἐκεῖ φῶς. οὐ κάμνει ἢ φλέγῃ τὰ σώματα. οὔτε γὰρ νύξ, οὔτε ἑσπέρα σκῶς, οὐ κρυμὸς, οὐ θάλπος, σκ ἄλλη τις ἔμπαλιν μεταβολή· ἀλλ' ἑτέρα τις καὶ πάσης τοιαύτη, ἣν ἐκεῖνοι καταξιωθέντες εἰσόμεθα μόνοι. σκ ἔστι γῆθεν σκῶς, οὔτε πᾶν τὸ γήρως κακόν, ἀλλὰ πάντα σκ ἀποδὺν ἔχῃ πὰ τῆς φθορᾶς, τῆς ἀφθάρτου δόξης κεκρυμμένης. ὃ ἢ τούτων ἁπάντων μεῖζον, ὃ τῆς ρὸς Χριστὸν ὁμιλίας ἀπολαύειν διηνεκῶς μετ' ἀγγέλων, μετ' ἐκείνων τῶν ἀνωτάτω δυνάμεων. ἴδε τὸν ρέσβιν νῦν, ἢ βλέπῃ τὸν λογισμὸν ρὸς πὰ σὰρ τοῦ ρέσβυ· λέγουσαν τῆς κλίσεως ἁπάσης τὸν μεταχηματισμόν. οὐ γὰρ τοιαύτη μόνη, ἀλλὰ πολλῷ κρείττων ἔσται ἢ φαιδροτέρα. Ρωμ. η. κα. Ἃ λέγω; ὅσοι μελίῤῥυτον ρὸς χρυσὸν ἀπολείβονται ὃ μέσον, τοσοῦτον τῆς καθαρεύσης ἔσται ταύτης βελτίων ἡ τότε· καθὼς ἢ ὁ μακάριος Παῦλός φησι, ὅτι Καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς. νεῦ μὲ γὰρ ἅτε φθορᾶς μετέχουσα πολλὰ πάσχῃ, οἷα τὰ τοιαῦτα πάσχειν σώματα εἰκός· τότε ἢ ταῦτα ἀποδυσαμένη πάντα, ἄφθαρτον ἡμῖν ἐπιδείξεται τὴν εὐτρέπειαν. ὅλῃ γὰρ ἄφθαρτα μέλλει δέχεσθαι σώματα, ἢ αὐτὴ λοιπὸν ἔσται ὃ κρεῖττον μεταχηματισθήσεται. οὐδαμῦ τοίνυν στάσις ἢ μάχη. πολλὴ γὰρ ἡ συμφωνία τῦ χοροῦ τῶν ἁγίων, πάντων ὁμογνωμονούντων

ἀλλήλοις

ἀλλήλοις ἀεί. Οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ζηλοῦσι δεῖσαι καὶ δαιμόνιον ὑπερβουλὴν, οὐ γείτων ἀπειλῶν, οὐ θάνατον τοῦτον τὸν νῦν, οὐ τοῦ πολλῷ τούτου χαλεπώτερον σκῆψιν· ἀλλ' ἅπας ὁ τοιοῦτος λέλυται φόβος. καθάπερ παιδίον βασιλικὸν τρυφερώτερον σὺν εὐτελεῖ τερφθὲν μήματι, καὶ
χ. φόβοις ἢ ἀπειλαῖς ὑπὸ" φόβου ἢ ἀπειλῆς οὗ, ὥστε μὴ τῇ αἰσθήσει ἡδέσθαι χεῖρον ἢ τῆς πατρικῆς αὐτὸ ἀξίου κλη-
ρονομίας, ἐπειδὴν εἰς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα δι' ἡμῶν ἔλθῃ, πάντα σκῆπτρα ἀθρόως μεταμ-
φιασάμενον, ἀξαίφνης μὲν τῆς ἀλυσιτελοῦς καὶ τῶν ἀηδημάτων καὶ τοῦ πλήθους τῶν δορυφό-
χ. φαντασίαι ρων μὲν πολλῆς τρυφῆς ἀπηλλάχθαι τὸν" πρῴρησίαν, τὰ ἄπτερα καὶ κατηφῆ ῥίψαι ἀπὸ τῆς ψυχῆς,
καὶ ἕτερα ἀντ' ἐκείνων λαβεῖν· οὕτω δὲ τότε συμβήσεται τοῖς ἁγίοις ἅπασι. καὶ ὅτι οὐ κόμπος
τὰ ῥήματα, παρελθὼν ὀλίγα λόγῳ, ἐνθα μετεμορφώθη Χριστός· ἴδωμεν αὐτὸν
χ. ὡσὶ λαμπρὰ λαμπρὰ, ὥσπερ ἐλάμψαν. καίτοιγε οὐδὲ οὕτω πᾶσαν ἡμῖν" ἔδειξε τὴν τοῦ μέλλοντος αἰ-
ῶνος λαμπρότητα. ὅπου γὰρ συγκατάβασις τὸ φαινόμενον ἦν, ἀλλ' οὐκ ὀλίγον τοῦ τρό-
που ἀκριβὴς, ἀπ' αὐτῆς δῆλον τῆς ῥήσεως τοῦ εὐαγγελιστοῦ. Ἐλάμψαν γὰρ φησιν; Ἐλαμψεν Ματθ. ιζ. c.
ὡς ὁ ἥλιος. ἢ ἦ τῶν ἀφθάρτων σωμάτων δόξα οὐ τοσοῦτον ἀφίησι τὸ φῶς, ὅσον τὸ σῶμα τοῦτο
φθαρτὸν, οὐδὲ τοιοῦτον, οἷς ἡ ἁπτοῖς ὄμμασι ἡδέσθαι χωρηθῆν, ἀλλ' ἀφθάρτων καὶ ἀθανάτων
χ. αὐτῷ. δεδομένον ὀφθαλμῷ τρὸς τὸν ἥλιον" αὐτόν. πότε γ' ὅτε τοῦ ὄρους τοσοῦτον αὐδοῖς ἀπεκάλυ-
ψεν, ὅσον ἰδεῖν δυνατὸν ἦν, ἢ μὴ βλασθῆναι ταῖς τῶν ὁρώντων ὄψεσι. καὶ οὐδὲ οὕτως ἠνέγκα-
μεν, ἀλλ' ἔπεσον ὅτι τρόσωπον αὐτῶν. Εἰπέ μοι γ', εἴ τίς σε εἰς θέατρον ἤγαγε, ἔνθα
πομπὴ τις ἐκαθίστο χρυσᾶς ἁρμαξοπλημθοῦσι τοῖς, καὶ σὺ μέσῳ τῷ πλήθει ἕτερον ἴσα ἐπέδει-
ξεν ἀπὸ λίθων τιμίων μόνον καὶ τὰ ἱμάτια, καὶ τὸ φέρεσθαι ἔχοντα τὸ ὅτι τῆς κεφαλῆς, εἶ-
χ. κατεπλάγη τά σε ἐκπλήξαντα εἰς ἐκεῖνο" καταπλαγῆναι τὸ δῆμον, ἆρα οὐκ ἂν ἅπαντα ὑπερεῖδες, ὥστε
τῆς ἐπαγγελίας ταύτης τυχεῖν; ἀναπέπεισται οὖν καὶ τοῦ τὸ νῷ τῶν σῶν ὀφθαλμούς, καὶ βλέψον εἰς
ἐκεῖνο τὸ θέατρον, οὐκ ἀπὸ τῶν τοιούτων συγκείμενον ἀνδρῶν, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνων, οἳ καὶ τὸ
χρυσίου καὶ τῶν λίθων τῶν τιμίων καὶ τῶν ἀκτίνων τῶν ἡλιακῶν καὶ πάσης τῆς ὁρωμένης φαιδρό-
τητος εἰσὶ τιμιώτεροι· καὶ οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν τούτων πολλῷ τι-
μιωτέρων, ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, θρόνων, κυριοτήτων, ἀρχῶν, ἐξουσιῶν. ὧν γὰρ τὸ βα-
σιλέως οὐδὲ εἰπεῖν ἔστιν οἷς ὅτι· οὕτως ἅπαντα λόγῳ καὶ νοῒ σκῆψιν ἀφθάρτῳ ὁ κάλλος,
ἡ ὠκεανότης, ἡ λαμπρότης, ἡ δόξα, ἡ μεγαλωσύνη, ἡ μεγαλοπρέπεια. τοσούτων οὖν ἀγα-
θῶν καὶ τηλικούτων ἀποστερήσομεν ἑαυτοὺς, εἰπέ μοι, ἵνα μὴ μακρὰν ποιησώμεθα χρόνον; εἰ
γὰρ μυρίους θανάτους καθ' ἑκάστην ὑπὲρ αὐτοῦ ἐχρῆν ὑπομεῖναι, εἰ γὰρ τὴν γέενναν αὐτὴν
ἴσ. κατανυ. ὑπὲρ τοῦ" Χριστοῦ ἐδεῖτο ἐρχόμενον σὺν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ εἰς" τὸν αἰῶνα" καταγελῶσαν
χορὸν, οὐκ ἐχρῆν ἅπαντα ὑπομεῖναι σκῆψα; ἄκουσον τί φησιν ὁ μακάριος Πέτρος· Καλὸν Ματθ. ιζ. δ.
ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι). Εἰ γὰρ σκῆψις ἀμυδρά τινα εἰκόνα τῶν μελλόντων ἰδὼν, πόρρωθεν ἐξ-
αίφνης ἔρριψεν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ὅλως τὸν ἀπὸ τῆς ὕλης ἐκείνης ἡδονὸν ἐστηρίσατο αὐτὸ
τῇ ψυχῇ, τί δῦναιτο εἰπεῖν, ὅταν αὐτὴ ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων παραγένηται, ὅταν τῶν βα-
σιλείων ἀμοιρήτων καταπολύειν ἐξῇ" βασιλέα αὐτὸν, μηκέτι σὺ αἰτίγματι, μηδὲ δι'
ἐσόπτρου, ἀλλὰ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, μηκέτι ὅλως πίστεως, ἀλλὰ ὅλως εἴδους;

Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν ἀλογωτέρων ζηλωτοὶ ὀνομάζονται τὸ ἀπαλλαγῆναι τῆς γείτονος ἀγα-
πητὸν τίθενται μόνον· ἐγὼ δὲ πολλῷ τῆς γείτονος χαλεπωτέρους κολάσεις εἶναί φημι, τὸ μὴ ἡδέ-
σθαι τὰ ἐκείνης τῇ δόξῃ. Καὶ" σκεπτέον σκῆψιν ἡμῖν οὕτως οἵαν δεῖ πιστεῦσαι τὰ τῆς γε-
έννης κακὰ, ὡς τὴν ἀπόπτωσιν τὴν ἀπ' αὐτῶν οὐρανοῦ. τοῦτο γὰρ μείζονα πομπῶν χαλεπώτε-
ρον εἰς κολάσεως λόγον ἐστί. τῶν γὰρ βασιλέα μὲν πολλάκις ὁρώντες μὲν πολλοὶ τῶν δορυ-
φόρων εἰς τὰ βασίλεια εἰσιόντα, σὺν πλησίον ὄντας αὐτοῦ, καὶ λόγου καὶ γνώμης κοινω-
νοῦντας αὐτῷ, καὶ τῆς δόξης μετέχοντας τῆς λοιπῆς μακαρίζομεν, καὶ καὶ μυρία ἔχομεν ἀ-
γαθὰ, ταλαιπίζομεν ἑαυτοὺς δὲ οὐδενὸς ἀπολειπομένους αὐτῶν, εἰς τὴν δόξαν ἀφο-

ρῶντες

ρώντες τῶν περὶ αὐτὸν, καίτοιγε εἰδότες ὅπι σφαλῆ καὶ ἀβεβαίαν τὴν τοιαύτην λαμπρότητα, ἢ δηλαδὴ τῶν πολεμίων, ἢ δηλαδὴ τῶν ὅπι βουλομένων καὶ βασιλεύειν, ἢ δηλαδὴ ὃ καὶ χωλεῖς τούτων αὐτὸν καὶ ἑαυτὸν ὠφελεῖν εἰ) λόγου ἀξίαν· ὅπι γε τοῦ βασιλέως πόντων, τοῦ κατέχοντος οὐ μέρος γῆς, ἀλλὰ πόντα ⓦ γῦρον τῆς γῆς, μᾶλλον δὲ τοῦ πᾶσαν αὐτὴν περιλαμβάνοντος ὁ δρακὼν, καὶ τοῦ οὐρανοῦ μετρουμένου παλάμῃ, τοῦ φέροντος τὰ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τὰ σύμπαντα, ᾧ πόντα τὰ ἔθνη ὡς σταγὼν καὶ ὡς σίελος ἐλογίσθησαν, ὅπι τοίνυν δικαίως οὐχ ἡμησόμεθα ἑκάστης εἰ) χολώσεως ὃ μὴ καταπαύσωμεν εἰς ⓦ χρεὼν ὀφίσιν " ⓦ περὶ αὐτὸν, ἀλλὰ στρεφόμεθα, καὶ μόνοι τῆς γέεννης ἀπαλλαγῶμεν; καὶ πῶς τούτης ἐλεύσονται ἡμῖν αἱ τῆς ψυχῆς; οὔτε γὰρ ὁ βασιλεὺς, οὐ ζεύγος ἔχων ἡμιόνων λευκῶν, οὐδὲ ὄχημα χρυσοῦν, οὐδὲ ἀλυσίδα καὶ δακτύλιον περικείμενος, οὕτως ἔρχεται κρῖναι τὴν γῆν· ἀλλὰ πῶς; ἄκουσον τῶν προφητῶν βοώντων καὶ λεγόντων, ὡς αἱ θεσπέσιοι εἰσὶν αἱ δυνάμεις. ὁ μὲν γὰρ φησιν· Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἥξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ σιγήσεται. πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καυθήσε), καὶ κύκλῳ αὐτοῦ καταιγὶς σφοδρά. προσκαλέσε) ⓦ οὐρανὸν ἄνω, καὶ τὴν γῆν τοῦ δικάσαι λαὸν αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἡσαΐας καὶ τὴν κόλασιν ἡμῖν αὐτὴν προσέθηκεν, οὕτως λέγων· Ἰδοὺ ἡμέρα Κυρίου ἔρχε) ἀνίατος θυμοῦ καὶ ὀργῆς, θεῖναι τὴν οἰκουμένην ὅλην ἔρημον, καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπολέσαι ἐξ αὐτῆς. ⓓ γὰρ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Ὠρίων καὶ πᾶς ὁ κόσμος τοῦ οὐρανοῦ ὃ φῶς αὐτῶν οὐ δώσουσι, καὶ σκοτισθήσε) ὁ ἥλιος ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει ὃ φέγγος αὐτῆς. καὶ ἐπελεύσομαι τῇ οἰκουμένῃ ὅλῃ κακὰ, καὶ τοῖς ἀσεβέσι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν· καὶ ἀπολῶ ὕβριν ἀνόμων, καὶ ὕβριν ὑπερηφάνων ταπεινώσω καὶ ἔσται) ⓓ καὶ τὰ ἐλελειμμένα ἔντιμα μᾶλλον, ἢ ὃ χρυσίον ὃ ἄπυρον· καὶ ἀνθρώπους ἔσται ἔντιμος μᾶλλον, ἢ ὁ λίθος ὁ ἐκ Σουφείρ. ὁ γὰρ οὐρανὸς σαλευθήσε), καὶ ἡ γῆ σεισθήσε) ἐκ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ὀργῆς Κυρίου σαβαὼθ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἧ αὖ " ἐπέλθῃ ὁ θυμὸς αὐτοῦ. καὶ πάλιν, Θυρίδες, φησὶν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνοιχθήσονται, καὶ σεισθήσεται ἡ γῆ· ὡς ὁ μεθύων καὶ κραιπαλῶν σεισθήσεται ἡ γῆ. ἀπορίᾳ ἀπορηθήσεται ἡ γῆ, καὶ χλοιουμένη χλοιωθήσεται ἡ γῆ· ὡς ὑπερεφυλάκιον ἡ γῆ πεσῆται, καὶ οὐ μὴ δυνήσεται στῆναι. καταιγὶς γὰρ ἐπ" αὐτὴν ἡ ἀνομία. ᾗ ἐπάξῃ ὁ Θεὸς ὅπι ⓦ κόσμον τοῦ οὐρανοῦ ἐν ταῖς ὑψηλαῖς τὴν χέρσα αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ᾗ ὅπι ἐπὶ τὰς βασιλείας τῆς γῆς, καὶ συναξοῦσι συναγωγὴν αὐτοῖς εἰς δεσμωτήριον, καὶ ἀποκλεισθήσονται εἰς ὀχύρωμα. καὶ ὁ Μαλαχίας σιωπᾷ τούτοις φθεγγόμενος ἔλεγεν· Ἰδοὺ ἔρχεται Κύριος παντοκράτωρ, καὶ τίς ὑποστήσεται ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; ἢ τίς ὑποστήσεται ἐν τῇ ὀπτασίᾳ αὐτοῦ; ὅτι αὐτὸς εἰσπορεύεται, ὡς πῦρ χωνευτηρίου, καὶ ὡς πόα πλυνόντων, καὶ καθίσεται χωνεύων καὶ καθαρίζων, ὡς ὃ ἀργύριον καὶ ὃ χρυσίον. καὶ πάλιν, Ἰδοὺ, φησὶν, ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται, ὡς κλίβανος καιομένη, καὶ " φλέξῃ αὐτοὺς, καὶ ἔσονται πάντες ⓓ ἀλλογενεῖς καὶ πάντες ⓓ ποιοῦντες ἄνομα, ὡς καλάμη· καὶ ἀνάψῃ αὐτοὺς ἡ ἡμέρα ἡ ἐρχομένη, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ οὐ μὴ ὑπολειφθῇ ἀπὸ ῥίζα ἢ κλῆμα. ὁ δὲ ἀπὸ τῆς ὑπερθυμίας, Ἐξαίφνης, φησὶ, ἥξουσιν οἱ θεσπέσιοι ἄγγελοι, καὶ ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν καθίσεται· καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιὼν, καὶ ἡ θρὶξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον καθαρόν· ὁ θρόνος αὐτοῦ, φλὸξ πυρός· ⓓ ἕλκοι αὐτὸν, πῦρ φλέγον· ποταμὸς πυρὸς εἵλκυε ἔμπροσθεν αὐτοῦ· πρωτοῦμενος χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ μυρίαι μυριάδες παρειστήκεισαν ἐνώπιον αὐτοῦ· κριτήριον ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἠνεῴχθησαν. εἶτα μικρὸν, Ἐξαίφνης, φησὶν, ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς, καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν, καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ προσηνέχθη αὐτῷ· καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ βασιλεία· καὶ πάντες ⓓ λαοὶ, φυλαὶ, γλῶσσαι αὐτῷ δουλεύσουσι· καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ, ἐξουσία αἰώνιος, ἥτις οὐ παρελεύσεται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται. ἔφριξε δὲ πνεῦμά μου, ἐγὼ Δανιὴλ ἐν τῇ

χ. πλέονες

χ. τῷ

χ. ἐπ' αὐτὸν

χ. αὐτοῦ

χ. κατεφλέξῃ

τῇ ἕξει μᾶ· ἡ αἱ ὀφρύες τῆς κεφαλῆς μία ζωσεπάρασόν με. τότε διαπτήσω ὡ) πᾶσαι τῶν οὐρανίων ἀψίδων αἱ πύλαι, μᾶλλον δ' ἡ αὐτὸς ἐκ μέσου λαμβάνεται ὁ οὐρανός.
Ο γὰρ οὐρανὸς εἰλήθησεται, φησι, ὡς βιβλίον, κατάπερ πηνὸς σκηνῆς διφθέρα· ἡ πᾶσα- Isa. xl. 8.
πάτασμα συστελλόμενον ἐκ τῆς μέσου, ὥστε μεταχηματισθῆναι εἰς τὸ βέλτιον, τότε πόλε-
9 ἐκπάτιος γένεται ζ φείκης ἡ ζόμυ· τότε καὶ αὐτοῦ ἔχει τοῦ ἀγγέλους πολεῖς φέρος, ὄχι
ἀγγέλους δ' μόνον, ἀλλὰ ἡ ἀρχαγγέλους, ἡ θρόνους, ἡ κυριότητας, ἡ ἐξουσίας, ἡ ὀξουσίας.
Σαθήσονται γάρ, φησι, αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν· καὶ τὸ τοῦ ὁμοδούλους ἀπαρτιῆσθαι Matt. xxiv. 29.
χ μικρᾶς τὰς βυθύνας τῆς σαθρᾶς ζωῆς. ἡ μὴ θαυμάσῃς. Εἰ γὰρ πόλεως μιᾶς κρεμαμένης ὅτι τού-
των τῶν ἀρχόντων, περιφρίκασιν ἅπαντες ἡ ⓐ κινδυνεύοντες ἐκτὸς· τῆς οἰκουμένης ἁπάσης
10 δικαζομένης ὅτι τούτων ⓐ κριτῆ οὐ μάρτυρων δεομένου, οὐκ ἐλέγχων, ἀλλὰ χωρὶς τούτων
ἀπαθῶν καὶ πραξεις ἡ ῥήματα ἡ σοφισμάτα πρίσιντι εἰς μέσον, ἡ πάντα, ὡς σὺ
εἰκότι τοῖς τε ἡμαρτηκόσιν αὐτὰ καὶ τοῖς ἀγνοοῦσιν ὑπόδικα ἔσεσθαι, πῶς οὐκ εἰκὸς ἅπασαν
κλονεῖσθαι δύναμιν ἡ σαλεύεσθαι; Εἰ γὰρ καὶ μὴ ποταμὸς εἴλκετο πρὸς, μηδὲ ἄγγε-
λοι παρῆκειντο φοβεροί, μόνον δ' καλούμενοι τῶν ἀνθρώπων ⓐ μὲ ἐπηκολούθουν ἡ ἐθαυμά-
15 ζοντο, ⓐ δ' παρεπέμποντο ἀπίμως ἵνα μὴ δῶσι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ (Ἀρθήτω γάρ, φησιν, ὁ
* ἵνα μὴ δῷ δόξαν Κυρίῳ ἀσεβὴς *) ἡ τοῦτο μόνον ἡ κόλασις ἴσως, ἀρ' οὐκ ἂν πάσης γένοιτο πικρότερον ἡ τῶν τοσούτων
ἐκπλῆξις ἀγαθῶν τὰς τῶν ἀπεστερημένων ἔδακνε ψυχάς; τοῦτο γὰρ ἴσως κακόν, ἐγὼ μὲν οὐ δυ-
νατὸν ⓐ διαρρῆξαι τὸν λόγον, ὅτι δ' ὅτι τῶν παραγμῶν εἰσόμεθα σαφῶς. σὺ δέ μοι πα-
ρεπήγνυσο ἡ τὴν κόλασιν, ἐὰν μὴ μόνον αἰσθανόμενος, μηδὲ ἐγκαλυπτόμενος ἡ κατανοῶν,
20 ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ὁ πῦρ ἐλκόμενος οὐδὲ καὶ εἰς αὐτὰ συρόμενος τὰ βασανιστήρια, καὶ
τὰς ἀπορρήτους ⓐ διαδιδόμενος δυνάμεις, καὶ ζῶντα πάσχοντας ὑπ' ⓐ κυρίου, καθ' ὃν ἐ-
φασκωῶταν καὶ ἀνακηρύττοντα καὶ τῷ θεῷ πρίσαντα ⓐ βασιλικῷ πάντες, ⓐ τὰ ἀ-
γαθὰ παρέξοντες, καὶ ἄξια τῆς αἰωνίου ζωῆς ποιήσαντες.

Καὶ ζῶντα μὲν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· τὰ δ' ἑξῆς λοιπὸν τίς ἡμῖν ⓐ διαρρήσει λόγος, ὃ μὴ τὸ
* ἢ πρεσβύτας 25 Χριστοῦ λέγω ζωουσίας τὴν ἡδονὴν, τὴν ὠφέλειαν, τὴν χαράν *; ψυχὴ γὰρ εἰς τὴν
οἰκείαν βάθρωσιν ἐπανελθοῦσα, ἐν μὲ πρόρησις λοιπὸν διωκηθεῖσα ⓐ ἑαυτὴν διαστῆσαι ὁ-
ρᾶν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅσων χαρπουμένη τὴν ἡδονὴν, ὅσων ὁ κέρδος, οὐ τοῖς σὺν χαρσὶ μόνον χαί-
ρουσα ἀγαθοῖς, ἀλλὰ ἡ ⓐ πεπεῖσθαι λοιπὸν, ὅτι οὐδαμῶς ζῶντα τελευτήσει τὰ καλά.
* διαπαύσῃ χ. ἰσχύσει. πᾶσαν μὲ οὖν τὴν βύθεσζωΐαν ἐκείνην οὔτε λέγω ⓐ διαρρῆσαι ὅστις, οὔτε νῷ *· ἀμυδρῶς
30 δ', ἐν ὡς δὴ τις ἀπὸ μικρῶν μεγάλα" διεκνύω, πειράσομαι πιθανῶς φανερόν. ἐξεπάσωμεν
γὰρ, εἰ δοκεῖ, σὺν σὺ τῷ ὄντι βίᾳ τὴν τῆς κόσμου καλῶν ἀπολαύοντας, πλοῦτον λέγω ἡ
δυναστείας ἡ δόξης, πῶς ἐστὶ τῆς βυθυμίας γαυρούμενοι σὺν ὅτι τῆς γῆς εἶ) νομίζουσι, ἡ
ζῶντα, οὔτε ὁμολογουμένων ἀπολαύοντας καλῶν, οὔτε ⓐ διαμόρτων αὐγῆς, ἀλλ' ἀφιπα-
μένων ἀνέρου τὰ χύτερα, εἰ δέ ποτε ἐν ἅμα μικροῦ, μέχρι τῆς πρώτης ζωῆς τὴν βύθοιδη
35 ὑπὸ διεκνυμένων, περαιτέρω δ' οὐκ ἰσχύοντων ζωεξῆσαι. Εἰ δ' ζῶντα εἰς τοσοῦτον αἴρει
σὺν ἔχοντας χάρμα, τί οἴει γένεσθαι ἐκείνας ταῖς ψυχαῖς ταῖς καλουμένας ὑπὸ τὰ μυεῖα ἀ-
γαθὰ τὰ σὺν τοῖς οὐρανοῖς, τὰ πεπηγότα, καὶ ἑστῶτα, ἐν βέβαια ἁπάντων; οὐδὲ γὰρ τοῦτο
μόνον, ἀλλὰ ἡ τῇ ποσότητι ἡ τῇ ποιότητι τοσοῦτῳ κρείττω τῶν πρώτων εἰσὶν ἐκεῖνα, ὡς μη-
δὲ ὅτι καρδίαν ἀνθρώπου ἀναβαίνειν ποτέ. νῷ μὲ γάρ, καθάπερ παιδίοις σὺν μήτρα, οὗ-
40 τως σὺν ὧ κόσμῳ τούτῳ ἐξεγεγραμμένοι ζωογραφούμενοι, ἐν τῷ μέλλοντος αἰῶνος τὴν λαμπρότητα
ἡ τὴν ἐλευθερίαν οὐ δυνάμενοι ζωιδεῖν. ὅταν δ' ὁ κυριεὺς ὑπὸ τῆς ὠδῖνας, ἡ ἀποτέ-
κῃ τῷ τῆς κρίσεως ἡμέρᾳ, ὃς ἐκδέξατο πάντας ἀνθρώπους ὁ βίος ὁ πρώην, τὰ μὲ ὀξα-
χ. ὑπὸ πνεύματος ἀπὸ σκότους εἰς σκότος" ἔρχεται, ἀπὸ θλίψεως εἰς θλίψιν χαλεπωτέραν· τὰ δ' ἅρπα, ἐν τῆς βασιλικῆς εἰκόνος σὺν χαρακτῆρας ἁλαφυλάξαντα, ⓐ διαρρήσονται ὡ

βασιλ ϛ ϗ τὴν λειτουργίαν ἀναδέξηται ἐκείνην, ἵνα ἄγγελοι ϗ ἀρχάγγελοι ϖ πάντων ἁγ-
κονοιῶνται Θεῷ. μὴ τοίνυν εἰς τέλος τούτοις ἡμῖν ἀφαμίσῃς τὸν χαρακτῆρα, ὦ φίλε, ἀλ-
λὰ ταχίστην αὖθις ἀναλαβὼν, ὅπερ ὃ βέλτιον ἁγιτύπωσαι. ὃ μὲν γὰρ κάλλος τὸ σω-
ματικὸν εἶδον τῶν τῆς φύσεως ὅρων ζωγράφοι ὁ Θεός· ἡ δὲ τῆς ψυχῆς ὥρα τῆς μὲν ἐκεῖ-
θεν ἀνάγκης ϗ δουλείας ἀπήλλακται, ἅτε δὴ πολλῷ βέλτιον οὖσα τῆς σωματικῆς εὐμορφί- 5
ας, ἐφ' ἡμῖν δὲ πᾶσα κεῖται ϗ τῇ ῥοπῇ τοῦ Θεοῦ. φιλεῖ δὲ ἔμπος γὰρ ὢν ὁ δεσπότης ἡμῶν, ϗ
τούτῳ μάλιστα ἐπιμένει τὸ ἡμέτερον ἦθος, τὰ μὲν ἐλεύθερα ϗ ἑαυτῶν μέγα ζωτιθέντα ἡμῖν,
ἀλλ' ὅπως ἂν πέσῃ ἀδιάφορα ὄντα, τῇ τῆς φύσεως ἐπιτρέψας ἀνάγκῃ, τῶν δὲ ὄντως καλῶν
ἡμᾶς ποιήσας δημιουργεῖ εἰ). Εἰ μὲν οὖν ϗ τὸ σωματικὸν κάλλος ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐποίη-
σεν εἰ) κυρίους, ἓ φροντίδα ἂν ἐποιεῖτο ἀνεδεξάμενα αὐ, ϗ οὐ τοῖς ἑαυτῶν ὠφελοῦσι ϖ ἀπόντα 10
ἂν ἀπηχλήσαμεν χρόνον, ἓ τῆς ψυχῆς σφόδρα ἂν ἠμελήσαμεν. ὅπου γὰρ νῦν οὐκ οὔσης
σὺν ἡμῖν τῆς ὀξυοησίας ταύτης ἄπονα περιτίθεμεν ἓ βιαζόμενα καὶ σκιαγραφίαις ἑαυ-
τὸν ἐκδιδάσκομεν, καὶ ὅπῃ τῇ ἀληθείᾳ μὴ δυνάμενα, καὶ χρώμασι, καὶ βαφαῖς, ϗ ζω-
γράφοι τειχῶν, καὶ ἱματίων περιβολαῖς, καὶ γραφαῖς ὀφθαλμῶν, καὶ πολλοῖς ἑτέροις μη-
χανήμασι τοιαῦτα σοφιζόμενα κάλλη, τίνα ἂν τῇ ψυχῇ * φιλίαν ἀπεικάσωμεν, εἰ περὶ 15 * ϗ τοῖς
τὴν ὄντως αὐτῶν εὐμορφίαν μεταθεῖναι εἴχομεν; ταχὰ γὰρ οὐδ' ἂν ἐδεήθη ἡμῶν ἔργου νοητοῖς
ἑτέρου π ὸ τῷ βίᾳ, εἰ τοῦτο ἔργον ἡμέτερον ἦν· ἀλλὰ πάντα ϖ χρόνον ἂν ἀπολώσα-
μεν, τὴν δουλίαν καλλωπίζοντες μυρίοις καλλωπισμοῖς, τὴν δὲ ταύτης κυρίαν πάντως
ἀνδραπόδων μᾶλλον ὸ ἀμορφίᾳ ϗ ῥᾳθυμίᾳ ἑαυτὴν κεῖσθαι, ἀγαπῶντος. Ἀφ' οὗπερ οὖν ταύ-
της τῆς κακοχολίας ἡμᾶς ἀπαλλάξας ὁ Θεὸς, τὸ βέλτιόν ἡμῖν τὴν τέχνην ἐνέθηκε· 20
ϗ ὁ δὲ σῶμα μὴ δυνάμενος εὐμορφοι ποιῆσαι δι' ἑαυτοῦ, διὰ τὴν ψυχὴν, καὶ εἰς ἐ-
κάστην δυσειδείαν κατισχῇ, εἰς αὐτὴν τὰς ὥρας ἀναγαγεῖν δυνήσεται τὴν κορυ-
φὴν, ἓ οὕτως ἐρασμίον ϗ ἐπέρασεν ποιῆσαι ϗ ποθεινὸν, ὥστε μὴ μόνον τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀ-
γαθοὺς εἰς ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἐλθεῖν, ἀλλὰ ϗ αὐτὸν τὸν ἀπόντων Θεὸν ϗ βασιλέα, κα-
θὼς ϗ ὁ ψαλμῳδὸς περὶ τούτου τοῦ κάλλους διαλεγόμενος ἔλεγε· Καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασι- Ψαλμ. μδ. ιγ. 25
λεὺς τοῦ κάλλους σου. οὐχ ὁρᾷς ϗ ἐν τοῖς χαμαιτυπείοις τῶν γυναικῶν ὅτι ταῖς μὲν εἰδε-
χθεῖσι ϗ δυσειμύτοις μισομάχοι ϗ ἀηδομάχοι καὶ δραπέται μάλις ἂν προσίενται· εἰ
δέ που λὶς εὔμορφος καὶ εὐήλιξ καὶ αἰσχυντηλὴ ἦ, κἂν πένα ἦ πεῖσαι εἰς ταύτην ἐλ-
θοι τὴν ἀνάγκην, οὐδὲ τῶν σφόδρα λεπτοφυῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ϖ ἐκείνης τις γά-
μον ἐρυθριάσειεν; Εἰ δὲ ταῦτα ἀνθρώπους τοσούτος ἔλεος καὶ τοσαύτη δόξης ὑπερβολὴ, ὥστε 30
ταῖς πολλάκις καταισχυνθείσαις ὑπὸ τῶν πόλεως ἀποδημάσαι τῆς ἀναιδείας ἐκείνης, καὶ τὸ πά-
ξειν ἔχειν γυναικῶν· πολλῷ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἐξαίφνης, καὶ τῶν ψυχῶν τῶν ἀπὸ τῆς ἀ-
νωθεν εὐγλωττίας καὶ εὐωρεπίας " ϗ τῶν τοῦ ἁγιοπνεύματος " τυραννίδα εἰς ὃ τοῦ πρόσωπος βύσ- χ ὑπὸ τῆς
χαμαιτυπῶν κατειλουμένων. καὶ τούτων εὑρήσεις τὸν ἀποδεδειγμένον τοῦ προφήτου χ. τυραννίδα
" πεπληρωμένους, ὅταν ἐξαλείφῃ τῇ Ἱερουσαλὴμ. ϗ γὰρ ἐκείνῳ εἰς πορνείαν ἐκπε- χ. πλήρης
Ιεζεκ. ις. λγ. σοῦσαν (πορνείαν παρὰ κεῖνο τέκνον, καθὼς ϗ ὁ Ἰεζεκιὴλ φησι, Πάσαις πόρναις δίδου) μισθώ-
ματα· σὺ δὲ προσέδωκας μίσθωμα, ϗ ἐλήφθη ἐπὶ σοὶ διεγραμμένον παρὰ ταῖς γυναιξί. ϗ
Ιερ. γ. ϛ. πάλιν ἕτερος, Ἐκάθισας προσδοκῶσα αὐλὶς ὡσεὶ κορώνη ἐν ἐρήμῳ μόνη) ταύτην οὖν τὴν
οὕτω πορνεύσασαν ἀνακαλεῖται πάλιν ὁ Θεός. ϗ γὰρ ἡ αἰχμαλωσία ἡ ἡμομβὴν οὐ τιμωρίας
τοσοῦτον ἐῷ, ὅσον ὑπισχνεῖται ϗ διορθώσεως. ἐπεὶ εἰ καλέσαι αὐλὶς ὁ Θεὸς ἐβούλετο ἁ- 40
παξ, οὐκ ἂν πάλιν ἐπεμήχανᾶτο οἶκαδε, οὐκ ἂν μείζονα ϗ λαμπροτέραν καὶ τὴν πάλιν καὶ
Αγγ. ϛ. ι. ϖ ναὸν κατεσκεύασεν. Ἐς αἷμα γάρ, φησιν, ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν ἔμ-
προσθεν. Εἰ δὲ τὴν πολλάκις ἐκπορνεύσασαν οὐκ ἀπέκλεισε τῆς μετανοίας ὁ Θεὸς, πολ-
λῷ μᾶλλον τῆς σῆς αἰδέσεται ψυχῆς τοῦτο ποιῶν πεισθεὶς ὁ σωτὴρ. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν

σωμάτων

σωμάτων ἐραστὴς, καὶ σφόδρα ἦν μανικὸς, οὕτω τῆς ἐρωμένης ἐκείνης τῆς αὐτοῦ, ὡς ὁ Θεὸς ἐφίεται τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. καὶ τοῦτο ἔνεστι μὲν καὶ ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένων ἰδεῖν· ἔνεστι δὲ ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν. ὅσα γοῦν καὶ τοῖς προφήταις τοῦ Ἱερεμίου, καὶ παλαιοῦ τῶν προφητῶν, καὶ παροινοῦμενον αὐτὸν καὶ παροινοῦντα, καὶ πάλιν ὑπτιέχοντα καὶ διώκοντα τὴν φιλίαν τὴν ἀπεστρεφομένων αὐτόν. ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐδήλωσεν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις λέγων· Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνασα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισωαγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισωάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. καὶ Παῦλος ὁ Κορινθίοις ἐπιστέλλων ἔλεγεν, ὅτι Θεὸς ἦν ὁ Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν· καὶ ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς, φησὶ· ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ. τοῦτο καὶ πρὸς ἡμᾶς εἰρῆσθαι, νόμιζε καὶ σύ. οὐ γὰρ ἀπιστία μόνον, ἀλλὰ καὶ βίος ἀκριβὴς τοῦ ἀπιστοῦντος ἔξεστιν ἰδεῖν ἐκεῖνος ἐργαζόμενος. Τὸ γὰρ φρόνημα, φησὶ, τῆς σαρκὸς, ἔχθρα εἰς Θεόν. καταλύσωμεν οὖν τοῦτο τὸ διάφραγμα, καὶ διέλωμεν καὶ θῶμεν νεκρὸν, ἵνα τῆς μακαρίας τύχωμεν καταλλαγῆς, ἵνα γενώμεθα πάλιν ἐράσμιοι, ἐπιθυμητοὶ τῷ Θεῷ.

Οἶδα ὅτι θαυμάζεις τοῦ Ἑρμιόνης ὕφους, καὶ τῆς διαφορᾶς ἐκείνης ὅμοιον οὐδὲν κρίνεις εἶναι τοῦτο τῆς γῆς. ἀλλ' ἐὰν ἐθέλῃς, ὦ φίλε, ἔστιν αὐτῆς διαφερότερος ἔσῃ καὶ ὠφελιμώτερος, ὅσῳ τῶν πλίνθων ὁ χρυσὸς βελτίους ἀνθρώπους εἰσίν. Εἰ γὰρ ὅτι τοῦ σώματος οὗτος ὁ κάλλος, οὐκ ἔστι τῶν πολλῶν ἐκπλήττειν ψυχὰς καὶ αἰχμαλωτεύειν, ὅταν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦτο ἀπόκειται, τί ἴσον τοῦτο καλὸν καὶ ὠφελίου γένοιτ' ἄν; ἢ μὴ γὰρ τοῦτο τὸ κάλλος ἐστὶ σύγκρασις ἔστιν ἑτέρα ἐστὶν, ἢ φλέγμα, καὶ αἷμα, καὶ ῥεῦμα, καὶ χολὴ, καὶ ἔξωθεν ἐπιπεφυκυῖα μαρμαρυγὴ χυλός. τούτοις γὰρ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ αἱ πτέρυγες καὶ τὰ λοιπὰ πάντα κεκόσμηται. καὶ μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν δίψης τοῦ ἐρυθρίας ἐκείνου ἀπὸ τῆς γαστρὸς καὶ τοῦ πάτου ῥυόμεθα, τοῦ δίρματος πάντα τὸ περιέχον ὑφιζάνοντος, τῆς τε ὀφθαλμῶν κοιλαινομένης, βυθοῦ ἡ πᾶσα ἀφίσταται τῆς ὄψεως ὄμμα. ὥστε μὴ ἐπιποθήσῃς, τί μὲν τῶν καλῶν ἔνδον ἀπόκειται ὀφθαλμῶν, τί δὲ τῆς βυθείας ῥινὸς, τί δὲ τοῦ στόματος καὶ τῶν πτερύγων, ἔστιν ἕτερον, ἢ ταφὸν κεκονιαμένον ἐστὶ φήσεις τοῦ σώματος τοῦ βδελύγματος τοῦτο. τοσαύτης ἀκριβείας πάντα ἔνδοθεν ἔστι μεστά. Εἶτα ῥάκος μὲν ἰδεῖν ἔχοι τις τοῦτο, ὃ ἢ φλέγμα, ἢ σίελος, ἔνδοθεν ἄκρους φαύσαν τοῖς δακτύλοις ἐπομόρψας, ἀλλ' ἔνδοθεν ἰδεῖν ἀμήχανον ἔσῃ τὰ τοιαῦτα· ἐκ δὲ ἀποθήκης ἐπίθεσιν ἀλλ' οὐ τόγε σὸν κάλλος τοιοῦτον ἴσθι, ἀλλ' ὅσον βελτίων τῆς ὑάρας, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ τούτου λαμπρότερόν τι καὶ ἄμεινον. ψυχὴν γὰρ καθ' ἑαυτὴν σώματος γυμνωθεῖσαν ἔνδοθεν ἰδεῖν ἀδύνατον· ὅμως δὲ καὶ ἔστιν ἐπιδεῖξαι τοῦτο τὸ κάλλος περιόντος τῶν μυρίων. ἄκουσον γοῦν πῶς ὁ Δαβὶδ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τούτων ὡραιότητος ἐξέπληξε. βουλόμενος γὰρ αὐτὴν ἐπιδεῖξαι τὸ κάλλος, καὶ οὐκ ἔχων σῶμα τοιοῦτον ὑπὸ, ὑπὸ ταῖς μεταλλικαῖς ὕλαις κατέφυγε. καὶ οὐδὲ τούτοις ἠρκέσθη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν τῆς ἀστραπῆς λαμπρότητα εἰς τὸ παράδειγμα προσελάβετο· Εἰ δὲ μὴ καθαρεύς, μηδὲ γυμνὰς φλόγας ἐκφῦσαι ταῖς ἑαυτῶν οὐσίαις ἔχοιεν, ἀλλ' ἀμυδρῶς σφόδρα καὶ συνεσκιασμένως, ὅμως ὅτε διέλαμψαν, οἵας αὐτὰς εἰκὸς πρώτους ἀπελλαγμένας ἐποίησαν τοῦ παραπτώματος φαρέας; τοιοῦτόν τι καὶ ὧδε τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς φαντάζεσθαι χρή. Ἔσονται γάρ, φησὶν, ἰσάγγελοι. καὶ ὅτι τῶν σωμάτων τὰ λεπτότερα καὶ καθαρώτερα, καὶ πρὸς τὸ ὅτι τὰ ἀσώματα φέρουσιν οὐδὲν ἀναλογοῦντα, πολλῷ μᾶλλον βελτίω καὶ θαυμαστότερα· τῶν μὴ τοιούτων ὄντι. τῆς γοῦν γῆς ὁ σίδηρος, καὶ τοῦ ὕδατος ὁ πῦρ, καὶ ὁ ἀὴρ τῶν λίθων εἰσὶν ὠφελιμώτερον. καὶ τοῦ ἴου πολλῷ πλείονα ἴσμεν ὄντα καὶ ῥόδου καὶ τῶν ἄλλων ἀνθῶν

των τῶν ὑπὸ τῆς γῆς θαυμαζομένων ἀθλητῶν. καὶ ὅλως εἰ τί ἐστιν ἐκεῖνο τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὃ τῆς ψυχῆς κάλλος ἰδεῖν, καταγέλασας ἂν τούτων τῶν σωματικῶν ἐπιδειγμάτων, ὅτων ἀθλητὴς ἡμῖν παρεσκεύασε τὴν τῆς ψυχῆς ὡραιότητα. μηδὲ τοιούτου κτήματος, μηδὲ τοσαύτης μακαριότητος ἀμβησώμεθα, ἐπεὶ μάλιστα, ἵνα μὴ εὐκόλως ἡμῖν ἡ ἐπιθυμία παρέλθῃ ἐκεῖνο ὃ κάλλος τῆς τῶν μνηστήρων ἐλπίδος. Τὸ γὰρ πρᾶγμα, φησὶν, ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, καὶ ἐπιφορτίζει εἰς ἐπιφόρτισιν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια. Εἰ δὲ αἰθλίψεις, ἃς οἶδας, ἐλαφρὰς ἐκάλεσε καὶ κούφας ὁ μακάριος Παῦλος διὰ τὸ μὴ σκοπεῖν τὰ βλεπόμενα, πολλῷ μᾶλλον τὸ παύσασθαι ἀπολογήσονται φορτικόν. Οὐδὲ γὰρ ὅτι τοὺς κινδύνους σε καλοῦμεν τοὺς ἐκείνους, οὐδὲ ὅτι τοὺς θανάτους τοὺς καθημερινούς, τάς πληγὰς τὰς ἐπιτιμίους, τὰς μάστιγας, τὰ δεσμά, τὴν πρὸς τὴν οἰκουμένην ἀπέχθειαν, τὸ πρὸς τῶν οἰκείων μῖσος, τὰς ἀγχυπίας τὰς ἐπαλλήλους, τὰς ὁδοιπορίας τὰς μακράς, τὰ ναυάγια, τὰς τῶν λῃστῶν ἐφόδους, τὰς πρὸς τῶν συγγενῶν βουλάς, τὰς ὑπὲρ τῶν φίλων ὀδυνάς, τὸν λιμὸν, τὸν κρυμὸν, τὴν γυμνότητα, τὴν πόρωσιν, τὴν ἀθυμίαν τὴν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, τὴν ὑπὲρ τῶν οὐκ αὐτῶν, οὐδὲν τούτων ἀπαριθμοῦμεν τάνω· ἀλλὰ τοσοῦτον ἀξιοῦμεν μόνον, τῆς ἐπιούσης ἀγαλείας ἀπαλλαγῆναι, καὶ πρὸς τὴν μετέραν ἐλθεῖν ἐπιμελησόμενον, σπουδάσαντα καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀσελγείας κόλασιν, καὶ τὴν ἐκ τῆς μετέρας βίας τιμωρίαν.

Τὸ μὴ οὖν σὺ ἀπιστῶν τῇ τῆς ἀναστάσεως λόγῳ ῥᾳθύμως διακεῖσθαι, καὶ μηδέποτε τὸ τοιοῦτον φρίξαι φόβον, θαυμαστὸν οὐδέν· τὸ γὰρ ἡμᾶς τὸν ἐκεῖ τῶν ἐκεῖ μᾶλλον ἢ τὸν ἐνταῦθα πεπεισμένους, ὅτας ἀθλίους διάγειν καὶ ἀλιτηρίους, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς μνήμης πάσχειν ἐκείνων, ἀλλ' εἰς ἑκάστην ἀναμάρτησίαν καταπίπτειν, τοῦτο πολλῆς ἀλογίας γέμον ἐστί. ὅταν γὰρ ἡ πίστις τὰ τῶν ἀπίστων προσπέσῃ, μᾶλλον καὶ κείνων ἀθλιώτεροι διακείσομεθα. Εἰσὶ γὰρ * οἱ αὐλοὶ, οἱ τὴν τοῦ βίου διέλκυμψαν ἀρετήν. τίς οὖν ἡμῖν ἔσται προσκλησις; ποία συντέμνωμεν λοιπόν; καὶ ναυαγίῳ μὲν πολλοὶ τῶν ἐμπόρων πεπτωκότες οὐκ ἀπέπεσον, ἀλλὰ πάλιν ἐπέβησαν τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, καὶ ταῦτα οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν ῥᾳθυμίαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν πνευμάτων ἀνάγκην τῆς ζημίας γενομένης αὐτοῖς. ἡμεῖς δὲ οὐ πρὸς τὰ τέλεια θαρρεῖν ἔχοντες, καὶ ἀκριβῶς εἰδότες ὅτι μὴ βουλομένων ἡμῶν ὅτε ναυάγιον, ὅτε ἡ πρὸς τὸ τυχὸν ἡμῖν ζημία συμβήσεται, οὐκ ἀφόμεθα πάλιν αὐτῶν, καὶ ἐμπορευσόμεθα, καθάπερ καὶ τὸ πρότερον, ἀλλὰ χεισόμεθα δεηθέντες, καὶ ταῖς χάρισι πρὸ ἑαυτῶν ἔχοντες· καὶ εἴθε πρὸ ἑαυτοῖς μόνον, καὶ μὴ καθ' ἑαυτῶν, ὅπερ λαμπρὰς μανίας ἐστί. καὶ γὰρ εἴ τις τῶν πυκτευόντων ἀνταγωνιζόμενος ἀφεὶς τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τέρποι ταῖς χερσὶ, καὶ τὸν εἰκαῖον ὄψιν συγκόπτοι, οὐ μὴν τῶν μεγιστόνων αὐτὸν καταξιοῖ, εἰπέ μοι; οὐκ ἐσκέλισεν ἡμᾶς ὁ διάβολος καὶ κατέβαλεν; οὐκοῦν ἀναστῆναι δεῖ, καὶ οὐχ ὑποσύρεσθαι πάλιν, καὶ παρακινδυνεύειν ἑαυτὸν, καὶ ταῖς πρὸς ἐκείνου πληγαῖς προσιέναι ταῖς πρὸς ἑαυτῶν. καὶ γὰρ καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ ἔπεσε πολλὰ τοιοῦτον, ὅπερ καὶ σὺ νῦν καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔτερον ἐφιέντα, ὃ τοῦ φόνου λέγω. Τί οὖν; ἔμεινε κείμενος, καὶ οὐ διανέστη πάλιν, καὶ προσέταξατο πρὸς τὴν ἐξοδον; οὐ μὰ τὸν· ἀλλ' ἦλατο, καὶ γυναίως αὐτὸν κατεπάλαισεν, ὡς καὶ τελευτήσαντα μακάριον προσειπεῖν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. τῷ γὰρ Σολομῶντι τὸν μεγάλων πλουσιώτερον ἐκείνου τεκόλμησε, καὶ μυρίων ἀξίῳ θανάτων, δέδωκε Δαβὶδ φησὶν ὁ Θεὸς ἀφεῖναι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ὁλόκληρον, οὐτωσὶ λέγων· Διαῤῥήσσων διαῤῥήξω τὴν βασιλείαν σου ἐκ χειρός σου, καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου. πλὴν ἐν ταῖς ἡμέραις σου οὐ ποιήσω ταῦτα. διὰ τί; διὰ Δαβὶδ τὸν πατέρα σου. ἐκ χειρὸς τοῦ υἱοῦ σου λήψομαι αὐτήν. καὶ τῷ Ἐζεκίᾳ δὲ μέλλοντι κοιμᾶσθαι ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, καίτοιγε ὅτι δικαίῳ, πάλιν

θ'. θαυμαζομένων

χ. ὅτι

β. Κορ. δ. ιζ.

χ. ὅτι

χ. γὰρ

χ. καὶ ἐστὶν ὑπὲρ τ' ἐκεῖ

χ. καταπίπτειν

* πολλοὶ γὰρ

χ. πάθωμεν

γ. Βασ. ια. ιβ.

χ. τέτρ

χ. τὸν

χ. καὶ

λη δηλ. μακάριον ἐκεῖνον βοηθεῖν ἔλεγεν. Ὑπερασπιῶ γάρ, φησιν, ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης τῶν σῶν αὐτὴν διὰ ἐμὲ καὶ δηλ. Δαυὶδ. παῖδά μου. τοσαύτη τῆς μετουσίας ἡ ἰσχύς. Εἰ δὲ ἐκεῖνος ταῦτα ἐβουλεύσατο, ἅπερ καὶ σὺ νῦν, ὅτι ἀδυνάτου λοιπὸν ἐγκλεώσασθαι Θεὸν, καὶ εἰ σὲ ἑαυτῷ εἶπεν· ἐτίμησε γάρ με ὁ Θεὸς πολλῷ μείζονι, καὶ εἰς προφήτας ἐκέτλαξε, καὶ τῶν ἀρχόντων τῶν ὁμοφύλων ἐκράτησε, καὶ μυρίων κινδύνων ἐξήρπασε· πῶς οὖν δυνήσομαι μὴ τοσαύτας εὐεργεσίας προσεκτρουκεῖν, καὶ τὰ τοῦ αἰφνίδιον τολμήσας, ἵλεων πάλιν καταστῆσαι αὐτόν; Εἰ ταῦτα ἐνεθύμησεν, ἔμενεν ἂν ἐν τῇ πλουσίᾳ διαίτῃ νοσῶν. Σοὶ δὲ οὐ τοῖς σώμασι μόνοις τραύματα θανάτου ἐργάζονται ἀμελούμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ψυχῆς. καὶ ὅμως εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐλήλασμεν ἡμεῖς, ὡς ἐκείνων μὲν ὑπερημελῆσθαι σφοδρῶς, τῶν δὲ ὑπερορᾶν. καίτοι ὑπὲρ μὲν τῶν σωμάτων διαίτας πολλὰ πολλάκις συμβαίνειν εἰκὸς, καὶ σοὶ παραινοῦμεν· ἀλλὰ ζωὴν ἀεὶ τοῖς ἰατροῖς λεγόντων ἀκούοντες, ὅτι τοῦτο ὁ πάσης φαρμάκοις ἀφεμένους σῴζει, ὅμως ὑπερημελήμεθα καὶ δαμυθίαν ζωὴν τινα ὑπερορῶσαν μικρὰν· ὑπὲρ δὲ τῶν ψυχῶν, ἔνθα σοὶ δοκεῖ δίαιταν νόσημα (σοὶ γάρ ἐστιν τοῦ τῆς φύσεως ἀναγκαίου ὄντος) σὺ ταῦτα ὡς ἀλλοτρίαν ὄντων τῶν κακῶν, οὐ-
15 τως ἀμελεῖς καὶ ὑπερημέσχημεν. καὶ ἔνθα μὲ ἡ τῶν νοσημάτων φύσις εἰς ὑπόγνωσιν ἡμᾶς ἐμβάλλειν εἴωθε, καθάπερ τῶν πολλὰς ἐλπίδας ἐχόντων ὑγιείας ὑπερημελήμεθα· ἔνθα δὲ οὐδεὶς ὅστις ὅπερ ἀπηρρώδησαν χρὴ, ὥσπερ τῶν ἀπεγνωσμένων ἀφιέμεθα καὶ παραμελοῦμεν. τοσούτῳ πλείονα τοῦ σώματος ἡ ἀθλιότης ἡ τῆς ψυχῆς λόγῳ ἔχομεν· ἀφ' οὗ τοῦτο οὐδεὶς ὃ σῶμα ἀφέσωσαν δυνάμεθα. ὁ μὲν γὰρ τοῦ παραμυθουμένου παραμελῶν, καὶ πεῖ ὃ ἐ-
20 λάττων ἅπασιν πλὴν ἀσυνδήτως ὑπιδεικνύμενος, ἀμφότερα καταλείπει καὶ ἀπόλλυσιν· ὁ δὲ πλὴν ζάλην φυλάττων, καὶ ὃ κυριώτερον διασῴζων καὶ διαφυλάττων, καὶ ἀμήχανον τοῦ δευτέρου, διὰ τῆς τοῦ παντὸς ἐπιστασίας καὶ τοῦτο διέσωσεν. ὅπερ καὶ ὁ Χριστὸς ἡμῖν παραδηλῶν ἔλεγε· Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. Matth. 10. 28.
φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

25 Ἀρά σε πείθομεν ὅτι οὐδέποτε τῶν τῆς ψυχῆς ὡς αἰσίων ἀπογνώσκειν διὰ παντὸς, ἢ καὶ ἑτέρως πάλιν λογισμοὺς ἀναπτύσσειν χρή; καὶ γὰρ μυριάκις ἀπογνῶς σεαυτῷ, ἡμεῖς οὐκ ἀπογνωσόμεθά σε ποτε, οὐδὲ, ὅπερ ἑτέρως ἐγκαλοῦμεν, αὐτοὶ πεισόμεθα. καίτοιγε οὐκ ἔστιν ὅσον ἵνα ἀπελπίζειν ἑαυτὸν, καὶ ἕτερον αὐτόν. ὁ μὲν γὰρ ἑαυτοῦ ἑτέρου ταῦτα ἔχων τὸν ἀπονοίαν, καὶ συγκωμῳδίᾳ ζάχεως· ὁ δὲ αὐτὸς πεῖ ἑαυτῷ οὐκ ἔπ. Πῶς δήποτε; ὅτι οὐκ ἔστι μὲ οὐκ
30 ἔστι χύμενος τῆς ἐκείνου ἀσυνδησίας καὶ μετουσίας· τῆς δὲ ἑαυτοῦ τὸν ἀζοίσιαν ἔχει μόνος αὐτός. ἀλλ' ὅμως οὐδ' οὕτως ἀπογνωσόμεθά σε, καὶ μυριάκις σὺ τοῦτο παθεῖν. ἴσως γάρ, ἴσως ἐς αὖ τις ἐπανόδους πρὸς τὸν ἀρετὸν [καὶ τὸν καταπαυλὸν τῆς προτέρας φιλίας] καὶ τὸ πρότερον βίον. ἄκουε δὴ καὶ τῶν ἐξῆς. Νινευῖται τῶν προφήτου διαπεπομένου καὶ σαφῶς ἀπειλησάντος ἀνατρέψειν τὴν πόλιν ἐν τρισὶν ἡμέραις, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται, οὐδ' οὕτως ἀνέπεισαν. Ion. 3. 4.
35 ἀλλά καί τοι μὴ θαρρεῖν ὅτι πείσουσι Θεόν, μᾶλλον δὲ καὶ τοὐναντίον ἐλέγχειν ἀπὸ τῶν γεγραμμένων (οὐ γὰρ μὴ διορισμὸν ἴσως ἔλαβεν ὁ λεχθεὶς, ἀλλ' ἀποφάσει καθαρᾷ) καὶ οὕτω τὸν μετανοοῦντα ἐπεδέξατο, λέγοντες· Τίς οἶδεν εἰ μετανοήσει καὶ θαυμασθήσεται Κύριος ὁ Θεὸς, καὶ ἀποστρέψει ἀπὸ ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀπολώμεθα; καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅτι ἀπέστρεψαν ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν, καὶ μετενόησεν ὁ
40 Θεὸς ἐπὶ τῇ κακίᾳ, ἣν ἐλάλησε ποιῆσαι αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐποίησεν. Εἰ δὲ δεῦρο πρὸς ἀλήθειαν καὶ βάρβαροι τοσοῦτον ἠδυνήθησαν σωθῆναι, πολλῷ πλέον τοῦτο ποιεῖν ἡμᾶς χρὴ οὐ τὰ θεῖα δόγματα παιδευθέντας, καὶ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ πράγματα πολλοῦ τὸ πλῆθος ἐωρακότας. Οὐ γάρ εἰσιν αἱ βουλαὶ μοῦ, φησιν, ὥσπερ αἱ βουλαὶ ὑμῶν· ἀλλ' Isa. 55. 8.
ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, τοσοῦτον ἀπέχει τὰ διανοήματα μου ἀπὸ τῶν διανοιῶν ὑ-

χ. τὸ αὐτὸν ἐνεργεῖν χ. ἐχθρὸν
* καὶ ἀντὶ τοῦ μὴ παῦσαι εἰς αὖ ἐπεγεῖξαι, ἀλλὰ καὶ τὸ σεῖσαι ἐπισπεῖσαι αὖ.
χ. ἡ σώματος
χ. ἀ πουάκις εἴδατα πάχωμεν ἀπαγ.
χ. παῖδ'
χ. ἑαυτὸν καὶ ἑτέρου.
χ. σεῖ
χ. διέρχεσθαι ἵνα καθαρὰ
* ὅπερ ἐπάγ.
* οὐ
χ. μᾶλλον

μῶν, ἢ αἱ βουλαὶ ὑμῶν ἀπὸ τῶν βουλῶν μου. Εἰ δὲ ἡμᾶς τοῦ πολλάκις προσκεκρουκότας τῶν οἰκετῶν, οὐ παρελλοιπτε γίνεσθαι βελτίους, ἢ προσιέμεθα πάλιν, καὶ ὅτι τῆς προτέρας ἀγορᾶς τιμῆς, πολλάκις ἢ καὶ πλείονος αὐλῆς τῆς πρίσεως μεταδιδόαμεν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς ἐποίησε καὶ ποιήσει. Εἰ μὲ γὰρ ἕτερόν τοῦτο ἡμᾶς ἐποίησεν, ἵνα κολάσῃ, καλῶς ἂν ἀπεγνώκεις ἢ ἡμῶν ὄντες σωτηρίας τῆς ἑαυτῶν. Εἰ δὲ οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἀγαθότητα ἢ μόνον ἡμᾶς ἐδημιούργησε, καὶ ἵνα τῶν αἰωνίων ἀπολαύσωμεν καλῶν, καὶ πολλὰ ὑπὲρ τούτου ποιεῖ ἢ προσγματεύεται οὐ προφήτης ἡμέρας, ἢ * Εἰς ὃ προῒ, πότε ὄψῑ ὃ ποιοῦν σε διαζειν ἡμᾶς; σφόδρα αὐτὸν προωρίσαμεν, ἢ ὡς οὐδὲν ἕτερος τῶν ἀνθρώπων; οὐκοῦν ἕνεκα τούτου μάλιστα ἀπεστάλη τῶν πρότερον δικαίων, καὶ μεταγνῶναι ὅτι τοῖς προγεγονόσιν, καὶ πολλοῦ ὅτι δεῖξαι τοῦ μεταβολῆς. οὐδὲ γὰρ οὕτω ὃ ἀπαλλοτριωθεὶς ὑφ' ἡμῶν προσῆκεν ἀνθρώπου ἀνθ' Θεοῦ, ὡς ὃ μὴ θελήσας μεταβάλεσθαι λοιπόν. ὃ μὲν γὰρ ἁμάρτειν ἴσως ἀνθρώπινον, ὃ δὲ ὑπερφίαν τοῖς αὐλοῖς, τοῦτο οὐκ ἀνθρώπινον λοιπόν, ἀλλὰ Σατανικόν ὄλεθρον. ὅσα γοῦν ἢ προφήτης πῶς τοῦτο μᾶλλον ἐκείνου μέμφεται ὁ Θεός. Καὶ εἶπον γάρ, φησί, μὴ ὃ πορευθεὶς αὐτὸν ταῦτα πρόβατα, προσὲς μὲ ἀναστρεφον, καὶ οὐκ ἀνέστρεφε. καὶ ἐπρωθεῖ πάλιν τὸν πολλοῦ ῥοπτόν, ἵνα ἔχῃ προσὲς τὸν σωτηρίαν τὸν ἡμετέραν, ὑπὲρ διδάξαι βουλόμενος, ὅπερ μὴ ἔχει πολλὰς προφάσεις ἐπαγγείλασθαι τὸν ὀρθὸν βαδίζειν ὁδὸν, ἀκούσας, φησίν, εἶπε· Τίς δώσει τοῦτον τὸν καρδίαν αὐτῶν ἐν αὐλοῖς, ὥστε φοβεῖσθαί με, καὶ φυλάττεσθαι ἔχει ἐντολάς μου πάσας ἔχει ἡμέρας αὐτῶν, ἵνα εὖ ᾖ αὐλοῖς ἐν τοῖς υἱοῖς αὐτῶν δι' αἰῶνος; καὶ ὁ Μωϋσῆς ὃ προλεγόμενος αὐλοῖς ἔλεγε· Καὶ νῦν, Ισραὴλ, τί Κύριος ὁ Θεός σου αἰτεῖ παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεόν σου, ἢ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, ἢ ἀγαπᾶν αὐτόν; ὁ τοίνυν ἀσυνδάζων φιλεῖσθαι πρὸς ἡμᾶς, ἢ πόθεν ἔχων τοῦτο ποιεῖν, ἢ μηδὲν τῶν μισοῦντος ἔχει τῆς ἡμετέρας φειδόμενος φιλίας, ἢ ὅτε δή ποτε δὲ καταλλαγῶμεν αὐτῷ, τὸ πρᾶγμα πρόθυμος ἀγαπητόν, ὡς μετεμοεῖν ὧν ἔδειξεν ἢ φιλήσει; ἄκουε γοῦν ἐκ προφήτου τί φησι. Λέγε σὺ πρῶτος ἔχει ἀνομίας σου, ἵνα δικαιωθῇς. ἢ τοῦτο ὃ ἔχει τὸ σφόδρα ἡμᾶς πρὸς αὐτὸν τὴν φιλίαν ἀπαιτεῖ πρὸς ἡμᾶς. ὅταν γὰρ ὁ φιλῶν πολλὰ ἐκ τῶν φιλουμένων ὑφελεῖται μηδὲν ὅτω σφόδρα πάθῃ, εἰς τὸν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν εἰσπλεῖ ποτε. πῶν ὃ ἐκ μάλιστα λάμψομεν ἀπὸ τῶν πεπραγμάτων τούτων ὄντας εὑρήσομεν. ἐν γὰρ τοῖς κακοῖς πολλοῦ ὅτι δεξάμενοι τὴν σφοδρότητα, ἢ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τὸν αὐτὸν ὅτι δείξοντας πάλιν, ἐπειδότες ὅσων ἑαυτοὺς ὀφλημάτων ἐκ βυθιοῦς κατέσησαν. ὅπερ θεῖν καὶ ὁ Χριστὸς ἐδήλωσεν, ὅτε τῷ Σίμωνι ἐκ τῆς γυναικὸς ἔλεγε· Βλέπεις γάρ, φησί, τὴν γυναῖκα ταύτην; εἰσῆλθόν σε εἰς τὴν οἰκίαν· ὕδωρ μοι ὅτι τοὺς πόδας οὐκ ἔδωκας, αὕτη ὃ τοῖς δάκρυσι τοὺς πόδας μου ἔβρεξε, ἢ ταῖς θριξὶν αὐτῆς ἐξέμαξε· φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη ὃ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε κύπτουσα τοὺς πόδας μου καταφιλοῦσα· ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη ὃ μύρῳ ἤλειψε κύπτουσα τοὺς πόδας μου. ἃ χάριν λέγω σοί, ἀφέωνται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ ὃ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. Εἶπε ὃ αὐτῇ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ διδάσκαλος εἰδὼς, ὅτι τὰ μεγάλα ἐργασάμενοι κακὰ, ὅταν ἀρχὴν μετάνοιαν, μὴ πολλοῦ τοῦ τοίου τοῦτο προσθήσουσι, ἅτε εἰδότες

Ιερ. γ ζ.

Δευτ. ε. κθ.

Δευτ. ι. ιϛ.

Ησ. μγ. κϛ.

Λεκ. ζ. μδ.

χ. βουλαὶ μου ἀ. τ. β. λῶν ὑμῶν. χ. ἀπαγγέλλουσι

5 χ. ἀπήλθοσαν

* ἴσως

10

χ. ἀγαπᾷ

15

20

25 χ. ἁμάρτε

χ. γάνου

30

35

40 χ. ἀφ' ἧς

δότης τὰ πλημμεληθέντα αὐτοῖς, δίδοικα μὴ ποτέ τινα δεχομένου τὸ φάρμακον λύσωσι. μὴ γὰρ ὃ λαβόντι, ἀκάθικτοι λοιποὶ εἰσι, καὶ πυρὸς δίκην τοῦ τῆς μετανοίας ἀναζέσαντες, χρυσίου καθαρὸν καθαρώτερος ἐαυτῶν ψυχὰς ἀπεργάζονται, καθάπερ τοῦ θείου πνεύματος σφοδρός, τῶν ζωοποιοῦντος, καὶ τῆς μακαρίας τῶν προτέρων ἀμορτημάτων εἰς τῆς ἀρετῆς λιμένα ὠθούμενοι. καὶ τοῦτο ἔστιν ᾧ πλεονεκτοῦσι τῶν οὐδαμοῦ καθαπτόντων, ὅτι σφοδροτέρα κέχρηνται τῇ προθυμίᾳ· μόνον, ὅπερ ἔφθην, αὖ τῆς ἀρχῆς ὀπτηλαίωνται. ὃ γὰρ δυσχερὲς καὶ δυσκατόρθωτον τοῦτο ἔστι, ὃ διανοηθῆναι ὀπτηλαίωναι τῆς εἰσόδου, καὶ τῶν προθύρων ἅψασθαι τῆς μετανοίας, καὶ ᾧ ἐμπρὸς σχεδὸν πολὺ πλέονται καὶ ἐγκείμενοι ἀπώσασθαι καὶ καταβαλεῖν. μὴ γὰρ θαῦμα ὅτι ἐκεῖνος τοσαύτην ὀπτηδείξει τὴν μανίαν ἅπασαν ἠπίθηκεν, καὶ ἔνθα ἰῶ ἰσχυρὸς, καταπέπτωκε· ἡμᾶς γὰρ μείζονα τοῦ προθυμίαν ληφόμενα, καὶ μὴ πολλῆς τῆς εὐκολίας δραμούμεθα καλὸν τὸν ἀγῶνα. ὀπτηλαιώμεθα τοίνυν τῆς ἐπαγγελίας λοιπὸν, ἀναδραμόντες εἰς τὴν πόλιν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐν ᾗ καὶ ἀπεγράφημεν, ἐν ᾗ δὲ πολιτεύεσθαι προσεπάγμεθα. ὃ γὰρ ἀπογνώσεσθαι ἑαυτῶν, ὃ τοῦτο μόνον ἔχει τὸ κακόν, ὅτι τὰς πύλας ἡμῖν ἀποκλείει τῆς πόλεως ἐκείνης, ἀλλ' ὅτι εἰς μείζονα ῥᾳθυμίαν ἄγει καὶ καταφέρνησι, ἀλλ' ὅτι καὶ εἰς ἀπόνοιαν ἐμβάλλει Σατανικήν. καὶ γὰρ ὁ ἀρχέκολος ἁμαρτὼν ἑτέρωθι τοιοῦτος ἐγένετο, ἀλλ' οὐκ ἦν πρότερον ἀπογνώναι, ὕστερον δὲ ἀπὸ τῆς ἀπογνώσεως εἰς ἀπόνοιαν ἐμπεσεῖν. ψυχὴ γὰρ ἐπιδοῦ ἅπαξ ἀπαγορεύσῃ τὴν σωτηρίαν ἑαυτῆς, οὐδὲ αἰσθήσεται λοιπὸν ὅπως καταχρημίζεται, πάντα αἰσυμβόλως καὶ λέγει καὶ ποιεῖ τὰ τῆς σωτηρίας τῆς ἑαυτῆς. καθάπερ οἱ μανιόμενοι, ἐπιδοῦ ἅπαξ τῆς ὑγιοῦς ἐκπώσεως καταστάσεως, οὐδὲν διδοίκασι, οὐδὲ αἰσχύνονται, ἀλλ' ἀδεῶς ἅπαντα τολμῶσι καὶ πράττουσι, καὶ εἰς πῦρ μέλλουσιν ἐμπίπτειν, καὶ εἰς πέλαγος, καὶ εἰς κρημνόν· οὕτω καὶ ἡ τῆς ἀπογνώσεως ληφθεῖσα παραφροσύνη, ἀφόρητοί εἰσι λοιπὸν πάντα τοῦ τῆς κακίας βάρος ἔχοντες, καὶ μὴ θάνατος αὐτοῖς ἐπιλυθῇ χωλύσῃ τῆς μανίας ἐκείνης καὶ τῆς φρενοβλαβείας, μυρία ἑαυτοῖς ἐργάζονται δεινά. διὰ τοῦτο παρακαλῶ, πρὶν ἢ βαπτισθῆναι τοσοῦτον τοῦτον τῆς μέθης, διανήψαι καὶ διεγρηγορέναι καὶ τὸν Σατανικὸν κεκοιμῆσθαι ἀπώσασθαι. εἰ δὲ μὴ δυνατὸν ἀθρόως, ἀλλ' ἡρέμα καὶ κατὰ μικρόν. ἐμοὶ μὲν γὰρ δύκολόν ἐστιν φαίνεται δὲ καὶ τὸ πάντων ὁμοῦ τῶν κατεχόντων ἀποσεσαθῆναι χοϊκῶν μεταβολὴν ἑαυτὸν εἰς τὸ τῆς μετανοίας γυμνάσιον· εἰ δέ σοι τοῦτο δύσκολον εἶναι δοκεῖ, ὡς δὴ ἐλάττοις, ἄνωθεν τῆς ὁδοῦ τῆς ὀπτηλαίωναι καὶ χρείττονα φερούσης· μόνον ἄνωθεν, καὶ ὀπτηλαίωσαι τῆς αἰωνίου ζωῆς. ναὶ, δέομαι καὶ ἱκετεύω σου, πρὸς τῆς βδελυκτικῆς τῆς πρεσβυτέρας, πρὸς τῆς πρεσβείας ἐκείνης, οὗτω πάλιν σε ὀπτηλαίωναι τῆς κορυφῆς καὶ τῆς καρτερείας ἰδωμεν τῆς αὐτῆς. φεύγει τὸν σκανδαλίζομένων ἅπαντα τὸν σὺν κεφαλῇ, τὸν καταπιπτόντων, τὸν γογγυζόντων ῥᾳθυμοτέρων, τὸν ἀπογνωσκόντων τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδόν. τοῦτο μὲν γὰρ καὶ τὸν ἀδελφὸν ἔχει χρεῖ, ἡδονὴν δὲ ἡ προθυμία τὰ τῶν ἀπιστούντων ζωύδρια, καὶ τὰ τῶν νέων τῶν ῥᾳθυμοτέρων. ἀν δὲ ἐπιμέλησθε πάλιν ἐκείνων τὸν ἀκείδειαν τοῦ βίου, τοιοῦτοι γένησεσθε· καὶ ἡ μὲν ἡμετέρα αἰχμὴ εἰς ἐκείνους μεταστήσεται, ἡμᾶς δὲ ἡ πρεσβεία ἐσώσει πολλοὺς, μὴ πλείονος λαμπρότητος σεφανούμενοι σε καὶ ἀναπηρυττόμενοι ὁρῶντες πάλιν. μείζονα γὰρ αἱ τοιαῦται νίκαι δόξαν καὶ νίκας φέρουσι, καὶ τὸν εὐδοκίμησιν, καὶ τὸν ἡδονήν. οὐδὲ γὰρ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων μόνον λήψῃ μισθὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑτέρων διορθώσεως καὶ διαμονῆς, τοσοῦτον δίγμα μέγιστον ἐκκείμενος, εἴ ποτέ τις τοῖς αὐτοῖς περιπέσοι *, πρὸς δὲ διαφυλάξαι πάλιν καὶ ἀναπήσασθαι ἑαυτόν. μὴ δὴ κέρδος πρόφασις τοσοῦτον, μηδὲ εἰς ᾅδου μὴ λύπης καὶ ἡμετέρας ψυχὰς διαπέμψῃς· ἀλλὰ δὸς ἡμῖν ἀναπνεῦσαι, καὶ ὃ κατέχον ἡμᾶς ἐκεῖ σε τῆς ἀθυμίας ἀποστῆσαι νέφος. τοῦτο μὲν γὰρ τὰ οἰκεῖα πράττης καλῶς, ταῖς σαῖς ἀρωγοῦμεν συμφοραῖς· αὖ δὲ θελήσῃς ἀναπῆναι καὶ τῆς γραπτῆς ὀπτηλαίωσθαι τῆς ἀγγελικῆς, καὶ τούτου

τοῦ

χ. φερῶς.

χ. ἀπίστων

* ἐκεῖς

χ. καὶ διαλιπόντας καὶ τῆς πολιτείας πάλιν λαβέσθαι

τῶ πόνους ἀπαλλάξεις ἡμᾶς, ἢ τῶ ἡμετέρων ἁμαρτημάτων ὁ πλέον ἀρῆς. ὅπου γὰρ ἔστι καὶ σοὶ ἐκ μετανοίας πάλιν ἐπανελθόντας λαμπρὰν μέγα καὶ φαιδρὸν καὶ πλέον πολλάκις τῶν μηδέπω πεσόντων τὸν ἀρχαῖον, ἀπεδείξαμεν ἐκ τῶν θείων γραφῶν. οὕτω γοῦν καὶ τελώνας καὶ αἰ πόρναι τὴν βασιλείαν κληρονομήσουσι τῶν οὐρανῶν· οὕτω πολλοὶ τῶν ἐσχάτων τῶν πρώτων ἔμπροσθεν γεγόνασι. 5

Ἐρῶ δέ σοι καὶ τὰ ἐφ' ἡμῶν γεγονότα, καὶ ὧν διωκὼν ἠλέηθην μάρτυς αὐτός. οἶδά που Ⓦ νέον ἐκεῖνον, Ⓦ Οὐρβανοῦ παῖδα, Ⓦ Φοίνικα, Ⓦ τὸ ὀρφανίᾳ μὲν καταλειφθέντα, ἀ- ὠρῳ, κύμασι δὲ πολλοῖς χειμαζόμενον καὶ οἰκετῶν ἠμόμφων καὶ ἀγρῶν. ἔσπευδε δὲ μὴ πρῶτον ἐρρῶσθαι πολλὰ ταῖς τὸ τοῖς μουσικοῖς διατριβαῖς εἰπών, καὶ τὴν λαμπρὰν ἐκείνην ἀμφίασιν ἀ- φεὶς καὶ Ⓦ τύφον ἅπαντα Ⓦ βιωτικὸν, ἐξαίφνης ἰμάτιον εὐτελὲς περιθέμενος, "καὶ πρὸς 10 τὸν τὸ τοῖς ὄρεσιν ἐρημίαν ἀναχωρήσας, πολλὴν ἐπεδείξατο τὸν φιλοσοφίαν, οὐ κατὰ τὴν ἡ- λικίαν μόνον τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσοι αὖ τῆς τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ θαυμαστῶν. μᾶλλον δὲ ἐρω- τᾷ καὶ τῆς ἱερᾶς πλατείας τῶν μυστηρίων ἀξιωθείς, πολλῷ μᾶλλον ἐπεδίδου πρὸς ἀρετήν. καὶ πάντας ἐλάμπετο, καὶ ἐδόξαζον Ⓦ Θεὸν, ὅτι καὶ τὸ πλούτῳ πολλῷ πεφορεῖς, καὶ πρεπόντως ἔχων λαμπρῶς, καὶ σφόδρα ἔτι νέος ὤν, οὕτως ἐξαίφνης ἅπασι τὸν βίον ὑπ' φαντασίαν καθα- πατήσας, πρὸς δὲ ὕψος "ἔδραμε τὸ ἀληθινόν. τὸ τούτῳ δὲ αὐτὸν ἅπαντα καὶ θαυμαζόμενον, χ. α'ἴδραμε φθόνῳ τινὲς ἀνδρες καὶ τὴν συγγενείας ὑπισχνουμένους νόμον, αὖθις ὅτι τὴν πρέπειαν Ⓦ καὶ κόσμους κλύδωνα ἐπανῆγαγον. καὶ πολλὰ ῥίψας ἐκεῖνα, πάλιν ἀπὸ τὸ ὀρέων εἰς μέσην εὐθέως κατῆλθε τὴν ἀγορὰν, καὶ ἵππῳ ὀχούμενος καὶ ἀκολούθους ἔχων πολλοὺς, ὅτε πρώην τὴν πόλιν ἀπῆλθε, καὶ σοφιστὴν λοιπὸν ἤγαγεν. ὑπὸ γὰρ τῆς πολλῆς ἐκκαιόμενος τρυφῆς, καὶ εἰς ἔρωτας 20 ἐμπεσεῖν ἀτόποις ἠναγκάζετο, καὶ σοφίᾳ ἐν τῶ σὺ μέσῳ τρεφομένων, ὅστις τὸν σωτῆρα ὃν οὐκ ἀπεμόρξατο τὸ ἐκείνου. τοσοῦτος αὐτὸν σπουδὴ καὶ ζῆλος κατέσχεν. καὶ πρὸς ἡμᾶς" ὁρμᾶται χ. ἡ τῆς ἐν φυσίᾳ καὶ τὰ ἄλ- λα τοιαῦτα πόθῳ τὰ πρῶτα βιάκολος μεμφόμενοι, τῶν ὅτι" τούτῳ τὸν ἀρχαῖον ἀναγνῶναι αὐτὸν κατηγόρουν λέγοντες, ὅτι καὶ τῶν πνευματικῶν διημάρτε, καὶ σοφὲ τοῖς αὐτῶ πρόγμασι χρήσιμος ἐς ἃ λοιπὸν, πρὸ ὥρας τῶν σοφιστῶν λόγοις πίνων ἀποπη- δήσας, καὶ μηδὲν ὑγιὲς καρπώσασθαι δυνηθείς. τούτων ἡ λεγομένων, καὶ πολλῆς τῆς αἰ- σχύνης οὔσης, ἀγροί τινες ἄνδρες καὶ πολλάκις τοιαῦτα θηρεῖς ὑπιτυχόντες, καὶ ὀλίγα τῆς πείρας μαθόντες καλῶς, ὅτι" οὐ δεῖ τῶν τοιούτων ἀπογινώσκειν χρὴ ἃς εἰς Θεὸν ὁπλιζομένους χ. ὑμᾶς ἢ τοιούτων ἀπο- γινώσκειν καὶ ἐλπίσι, πειρατηριῶντες αὐτὸν ζωγρῶς, εἴ ποτε εἶδον φθάσαντα ὑπὸ τῆς ἀγρέας, καὶ πεσόν- τας εἰς τὸν ἠσαν καὶ ἠπάτζοντο. καὶ ὃ μὲ πρῶτον, σκῆπτρον ἄνωθεν αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ ἵππου πεδικολυθοῦ- σιν ἐκ πλαγίων διελέγετο. τοσαύτη κατεῖχεν αὐτὸν ἀναισχυντία τὴν ἀρχήν. ὡς δὲ Θεὸν ἀπὸ πάντα δεδράκοτα, βυσσολαγχοι καὶ φιλόπαιδες σκῆπτρον τούτων μὲ ἠρνοῦντο σοφὸν, εἰς εἴ μόνον ὁρῶντες, ὅπως τῶ λύκων ὁ ἀρνίον ἀποσπάσωσιν. ὅπερ οὖν καὶ ἀπὸ τῆς καρτερίας ἔλυσαν. ὕστερον γάρ, ὥσπερ ἐκ ὕπνος πεδαπληξίας, ὁ ἑαυτῶ ἡμόμβος σκῆπτρον, καὶ τὴν πολλὴν αὐτῶν πρόστε- θρύλλον ἐρυθριάσας, εἴ ποτε αὖθις πόρρωθεν προσιόντας εἶδεν, ἀπεπήδα τε θύρας, καὶ κάτω νθύων, ὅτω μὴ σιγῆς ἀπ' ἐκείνων ἤκουεν ἄπνοια, καὶ προσιὼν, πλείονα τὴν πρὸς αὐτὸν αἰδῶ καὶ τιμὴν ἐπεδείκνυτο. καὶ οὕτως αὐτὸν κατὰ μικρὸν τῆ τοῦ Θεοῦ χάριτι, πάντων ἐκείνων ἐξελκύσαντες τῶν δικτύων, τῇ προτέρᾳ πάλιν ἐρημίᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ παρέδωκαν. καὶ ὅτι τοσοῦτον ἔλαμψε πιών, ὡς Ⓦ πρότερον αὐτὸ βίον τῶ μὴ τὸν ἐκπῶσαι πεδαδυόμενον," μηδὲν εἰ δοκεῖν. ζωὸν γὰρ ἀπὸ τῆς πείρας καλῶς ὁ δίλεαρ, καὶ πάντα εἰς χ. ὑδὸν τὸν δεσμοὺς ἀναλώσας Ⓦ πλοῦτον, καὶ τῶν Φερενίκιον" ἀπολύσας ἑαυτὸν ἐκείνων, πᾶ- χ. ἀναπλάσας σαν τοῖς βουλομένοις ὑπισχνούμενον ἐξέκλινε πρόφασιν, καὶ πᾶν τὸν ὅτι Ⓦ οὐρανὸν βαδίζων ὁδὸν, πρὸς αὐτὸ λοιπὸν ἔφθασε τὸ τέλος τῆς ἀρετῆς. ἀλλ' ἔστι μὲ ἔτι νέος ὢν καὶ κατέπεσε, καὶ ἀνέστη. ἕτερος δέ τις μὴ τὸν πολλοὺς ἰδρῶτας, ὃς τὸ ταῖς ἐρημίαις διατρίβων ὑπέγκεν,

ἵνα

ἕνα Χωοίκην μόνον ἔχων ἡ ἀγελικὸν βίον βιοὺς, ἡ πρὸς γῆρας ἐλαιῶνα λιπὼν, οὐκ οἶδα πῶς ὑπὸ Σατανικῆς ἴυγος ἐξεπάσθης ἡ δ' ἀπαυχάζαι μαρὼ πρόσθεν δοὺς ὦ πεπρωμένε, εἰς ὑπερθυμίαν τῆς πρὸς γυναῖκα ὁμιλίας ἐνέπεσες, ὁ μηδέποτε γυναῖκα ἰδὼν ἐξ οὗ πρὸς Θ τῶν μοναχῶν βίον μετέθηκεν ἑαυτόν. ἡ πρῶτον μὲν τὸν ἅγιον Θ Χωοίκην κρέα ἐσθίειν αὐτὸν ἔδει φαγεῖν, ἡ πτίλευε, εἰ μὴ λάθοι, κατλθύσεσθαι εἰς τὴν ἀγορὰν. ταῦτα γὰρ οὐχ ὅπως χρεὼν ὑπερθυμῶν ἔλεγεν, ἀλλ' ὡς ἀφορμὴν ἵνα ἐκφύσῃ βουλόμενος λαβεῖν τῆς εἰς τὴν πόλιν καθόδου. ὅπερ τύπος ἐκεῖνος ἀπορούμενός ἡ διδοικώς, μὴ τῶν κωλύσας ὅπερ μέγα κακὸν ὤσῃ αὐτὸν, δίδωσιν ἐμφορηθῆναι τῆς ὑπερθυμίας αὐτοῦ. ὡς οὖν ἔγωγε ὁ σοφὸς τοῦτο ἔωλον γεγονὸς, φανερὸς ἀναχωρήσας λοιπὸν ἀπεκάλυψε τὴν ὑπόκρισιν, ἡ δεῖν ἔλεγε πάντως αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν καταλῦσαι. ὡς δὲ οὐδὲν ἴσχυε κωλύων ἐκεῖνος, πόλεως ἀφῆκε, καὶ πέρρωθεν ἀκολουθῶν ἐπετήρει, ἥ ποτε ἄρα αὐτῷ βούλεται " αὕτη ἡ κάθοδος. ἰδὼν δ' εἰς χαμαιτυπεῖον εἰσελθόντα, καὶ γνοὺς ὅτι πόρνῃ συνέζευγε γυναικί, σφόδρα μισήσας μὲν ὃ πληρώσας τὴν ἄτοπον ἐκείνου ὑπερθυμίαν ἀξελθόντα ὑπείκει χάρισι, καὶ ἀνεχωρήσε καὶ καταφιλήσας θερμῶς, καὶ ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἐγκαλέσας σοφίᾳ, πρὸς ἐκείνου μόνον, ὅπερ τὴν ὑπερθυμίαν ἐπλήρωσε τὸν ἑαυτῆς, πόλιν ὅπου ὃ τῆς ἐμπορίας οἰκητήριον ἐπεμελεῖτο. ὁ δὲ τὴν πολλὴν ὑπεισελθὼν αἰσχύνης, ἐπλήγη τὰ βλέφαρα τὴν ψυχὴν, καὶ κατεμύγλης ὅπου τοῖς πολεμηθεῖσιν, εἵπετο πρὸς ὃ ὄρος αὐτῷ. καὶ ἡμόλυβος ἐκεῖ διῆγε χαίνδρος ἐν οἰκίσκῳ τινὶ αὐτὸν καθειρξας ἑτέρῳ, καὶ τὰς θύρας ἀποκλείσας τῷ δωματίου, ἄρτον αὐτῷ πρόσχυτον καὶ ὕδωρ δι' ἡμέρου *, καὶ τοῖς ὑπὸ ζητοῦσιν αὐτὸν ἀ- χ. κελεύσας ξίου λέγειν, ὅτι " τέθνηκε. καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ πείσας, καθειρξεν ἑαυτόν. καὶ ἐν ἐκεῖ ἀναπαύεται ἡσυχίᾳ καὶ δίκῃσι καὶ δάκρυσι Θ τῆς ἀμαρτίας ῥύπον ἀπορρύπτων τῆς ψυχῆς. χρόνου δ' οὐκ ὀλίγου καὶ πολλοῦ, καὶ αὐχμῷ τὸν πλησίον χῶρον καταλαβόντος, καὶ τῷ ἐν τῇ χώρᾳ πάντων ἐνδυσωδήσαι, ἐκελεύσθη τις δι' οἰκέτης ἀπελθεῖν καὶ Θ ἀνδρα ἐκφυγόντα Θ καθειργμένον, ὡς ἐξαιωθῆναι ἡ λύσαι τὸν αὐχμόν. ὡς δ' ἀπῆλθεν ἑτέρους ἀναλαβών, καὶ Θ Χωοίκην αὐτὸν ἕτερον μόνον ἐκεῖ, ἐκείνου δ' ἐρωτῶντες ἐμέμψαντο ὅτι τέθνηκε, νομίσαντες ἀπατᾶν, εἰς ἀφοσιωσιν αὐ- χ. ἢ αὐτῶν ἢ τοῖς ἐτέροις ἐπέστησαν. καὶ πάλιν " ἀφ' ἑτέρας αὐτῆς ἴλιγγος τὰ αὐτὰ τοῖς " ἑτέροις ἔπασχον. ἡ τότε Θ ἀληθῶς ἀπατήσαντες ἐξεσάντες, πρόσθεν ὑπολαβεῖν Θ ἄνδρα αὐτοῖς. ὃν γὰρ τεθνηκέναι αὐτὸν, ἀλλὰ ζῆν ἔλεγον. ταῦτα ἀκούσας ἐκεῖνος, ἡ ταῖς Χωοίκης ἐξελθὼν ὁδοῖς ἰδὼν, ἀπαγὲ αὐτοῖς πρὸς Θ ἄγιον ἐκεῖνον. καὶ διελθόντες Θ τοῖχον (καὶ γὰρ καὶ τὴν εἴσοδον ἔτυχον ἀποφερμένοι) καὶ ἐπισελθόντες ἅπαντες, τῷ ποδῶν αὐτὸν ἀψάμενοι, καὶ τὰ γεγυμνασμένα ἀπαγείλαντες, πρόσθεν ἐκέλευον αὐτὸν ἐπαμῦναι ᾧ λιμῷ. ἐκεῖνος δ' ὁ μὲν πρῶτον ἀντέτεινε, πέρρωθεν ταύτης ἑαυτὸν εἰ λέγων τῆς πρήσεως. καὶ γὰρ ὡς βύθιος γεγυμνασμένον τὸν ἀμφότερον, οὕτω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν εἶχεν αἰεί. ὡς δ' τὰ συμβαίνοντα αὐτοῖς ἅπαντα διηγήσαντο, τότε ἐπισχὼν βύζαθεν " καὶ βύζασμος ἔλυσε Θ αὐχμόν. τὰ δ' ἐν τῷ νέον ἐκεῖνον, Θ πρότερον μὲν Ἰωαννοῦ τὸν Ζεβεδαίου γνώριμον μαθητὴν, ὕστερον δ' ὅτι πολλῷ ληξαρχήσαντα χρόνου, ἡ πάλιν ἐκ τοῦ τῶν ἀγίων τοῦ μακαρίου θορυβήσαντα χάριν, ἀπὸ τῆς καταδύσεως ἡ ἀπολαύσεως τῆς ληξιαρχίας ὅτι τὸν πρότερον ἐπεμελεῖτο ἀρετὴν οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοῶ, ἀλλ' οἶδα ἡμῶν οὐχ ἧττον ἀπορῶν ἀκριβῶς. καί σε θαυμάζοντος ἤκουσα πολλάκις τοῦ μακαρίου τὸν συγκατάβασιν τὸν πολλὴν, τὸν τὰ ἄλλα, ἐ ὅτι τὸν αἰσχυνθέντα πρότερον ἐφίλησε δεξιὸν Θ νέον ἐκεῖνον, ἐ οὕτως αὐτὸν ὅτι τὰ πρότερα ἐπεμέμηνε. καὶ ὁ μακάριος Παῦλος τὸν Ὀνήσιμον, τὸν ἄχρηστον, τὸν δραπέτην, τὸν κλέπτην, τοῦτον οὐ μόνον αὐτὸς ἐπλέκετο, ὅπερ μετεκαλέσατο, ἀλλὰ ἡ τὸν διάπυρον ἔχει ἐν ἴσῳ τοῦ διδασκάλου τὸν μετεμοήσαντα ἀγάπην τιμῆς, οὕτως λέγων Παρακαλῶ σε, φησὶ, περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου

τίκτουσι μέν, οὐκ ἐγκύπτουσι δὲ τοῖς δισμοῖς μου, Οἰκτίρμων, δὸς ποτέ σοι ἄλγησον, ἵνα σοὶ δῶ ἄλγησον οἷα * . σὺ δὲ αὐδὲν, τοῦτό σοι, τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ, ὧν ἐγὼ ἐβουλόμην σοὶς ἐμφυτοι κατοικῆν, ἵνα μᾶλλον σὲ λάσχυνῃ μοι σὲ τοῖς δισμοῖς τοῦ διαγελίου· χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης σοὶ ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς ἐξ ἀνάγκης ὁ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ καθ' ἑκούσιον. Διὰ τοῦτο γὰρ ἄλλα τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐδὲν ἀπόσχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον ὄντα ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοὶ, πολλῷ δὲ μᾶλλόν σοι, καὶ τῷ Κυρίῳ. Εἰ μὲν οὖν ἔχῃς με κοινωνὸν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. καὶ Κορινθίοις δὲ ὑπισχνοῦμαι ὁ αὐδὲς ἔλεγε· Μή πως ἐλθὼν πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων. καὶ πάλιν, Ὡς προείρηκα, καὶ πάλιν λέγω· ὅτι, ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι. ὁρᾷς ὕβρις πεινᾷ, καὶ πίναν οὐ φείδεται; οὐ τῶν ἡμαρτηκότων, ἀλλὰ τῶν μὴ μετανοησάντων· καὶ οὐχ ἁπλῶς τῶν μὴ μετανοησάντων, ἀλλὰ τῶν καὶ ἄτοπα δὲ πεποιηκότων, καὶ τοῦτο πολλάκις κεκλημένων, καὶ πεισθῆναι μὴ βουληθέντων. Ὃ γὰρ, προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς πατὴρ, ὃ δεύτερον καὶ ἄπαξ γράφω, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τοῦτο αἰτῶμαι. Ὥσπερ δέος μὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν γένηται τοιοῦτον. Εἰ γὰρ καὶ μὴ Παῦλος πρέσβευε ὁ τοῦτο Κορινθίοις ἀπειλῶν, ἀλλ' ὁ Χριστὸς πρέσβευε ὁ διὰ ἐκείνου λαλῶν. καὶ ὑπομείνωμεν ἀνεδότως ἔχοντες, οὐ φείσεται ἡμῶν, ἀλλὰ παράξει πληγὴν μεγάλην καὶ σφοδρὰν καὶ ὠμήν.

Πεφθάσωμεν οὖν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, ἐκχέωμεν ἐνώπιον αὐτοῦ τὰς καρδίας ἡμῶν. Ἡμάρτηκας γὰρ, φησὶ· μὴ προσθῇς μηκέτι, καὶ περὶ τῶν προτέρων σου δεήθητι. καὶ πάλιν, Δίκαιος ἑαυτῷ κατήγορος ἐν πρώτοις λόγοις. μὴ πίπτωμεν εἰς μείζονα τὸν κατήγορον, ἀλλὰ τὸν ἐκείνου προαρπάσωμεν τάχιον, καὶ οὕτως ἡμερώτερον ὄψει τῆς βίγωμοῦς ἡμῶν κατάφορον κρίσιν. σὺ δὲ ὅπου μὲν ὁμολογεῖς τὰ ἁμαρτήματά σου, καὶ δικαιοῦς σαυτὸν μᾶλλον ὃ μέλλει, οἶδα σαφῶς. ἀλλ' οὐ τοῦτο βούλομαι μόνον, ἀλλ' ὅπως καὶ δικαιώσῃ ὃ προσῆκε δικάσαι, πεισθῆναι ὑπόθυμον. ἕως γὰρ ἂν μὴ ἀπὸ καρδίας ποιῇς τὸν ἐξομολογήσει ταύτην, καὶ κατηγορήσῃς σαυτοῦ, οὐδὲ ἄφεσιν δυνήσῃ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἐξῆς. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μετὰ θλίψεως καὶ τοῦ προσήκοντος θεσμοῦ δυνήσεται ποιῆσαι, ὅταν μὴ πρότερον ἑαυτὸν πεπεικὼς ᾖ, ὅτι ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦτο ποιεῖ. καὶ γὰρ ὁ ἀπείρων, μὴ ὄντα ῥίζαν τὰ ἀπείρματα δοῦ μὴ προσδέχεται ἀμήτου, οὐκ ἀμήσει ποτέ. τίς γὰρ ἂν ἐλπίσῃ μάτην κόπτεσθαι, μηδὲν ἀπὸ τῆς ποιᾶς χερδαίνων ἀγαθόν; οὕτως οὖν καὶ ὁ ῥήματα ἀπείρων καὶ δάκρυα καὶ ἐξομολόγησιν, δοῦ μὴ μετ' ἐλπίδος τοῦτο ποιῇ χρηστῆς, οὐδὲ ἀποξῆναι τῆς ἁμαρτωλοῦ δυνήσεται, ἐπὶ τῷ τῆς ἀπογνώσεως κατιχούμενος κακῷ. ἀλλ' ὥσπερ ὁ γεωργὸς σπουδαῖος ὁ τῆς τῶν καρπῶν φορᾶς ἀπόγονος, οὐδὲν τῶν λυμαινομένων τοῖς σπέρμασι κωλύει λειπόν· οὕτω καὶ σοὶ τὰ ἀπείρων μὲν τὸν ἀπὸ τῶν δακρύων ἐξομολόγησιν, οὐδὲν ἧττον ἀπὸ ταύτης προσδιχόμενος κέρδος, οὐδὲ αἱρετέλαι δυνήσεται τὰ ἀφθαρτίζοντα τὸν μετάνοιαν. ἀφθαρτίζει δὲ τὸν μετάνοιαν τὸ πάλιν τοῖς αὐτοῖς ἐπέχεσθαι κακοῖς. Εἷς γάρ, φησὶν, οἰκοδομῶν, καὶ εἷς καθαίρων, τί ὠφέλησε πλέον ἢ κόπον; καὶ βαπτίζόμενος ἀπὸ νεκρῶν, καὶ πάλιν ἁπτόμενος αὐτῶν, τί ὠφέλησεν ἐκ τοῦ λουτροῦ αὐτόν; οὕτως οὖν ὁ θεσπέσιος ἱκετεύων ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, καὶ πάλιν πορνεύόμενος καὶ τὰ αὐτὰ ποιῶν, τῆς προσευχῆς αὐτοῦ τίς εἰσακουσεται; καὶ πάλιν, Ἐπεμνήσθην, φησὶν, ἀπὸ δικαιοσύνης εἰς ἁμαρτίαν, ὁ Κύριος ἑτοιμάσει εἰς ῥοπὴν φαίνεται αὐτοῦ. καὶ ὥσπερ κύων, ὅταν ἐπανέλθῃ ὅπου ἔμετον αὐτοῦ καὶ μισητὸν ἦν, οὕτως ἄφρων τῇ ἑαυτοῦ κακίᾳ αἱαιρέλας ὅπου τὸν * ἁμάρτιαν. μὴ τοίνυν ὡς κατηγορῶν σαυτοῦ μόνον τὸν ἁμάρτιαν ἐκπόμπευε, ἀλλὰ καὶ ὡς δικαιωθῆναι ὀφείλων ἀπὸ τοῦ ἔργου τῆς μετανοίας. οὕτω γὰρ δυνήσῃ καὶ τὸν ἐξομολογουμένου σπεύσαι ψυχὴν μηκέτι τοῖς αὐτοῖς ἐκπεσεῖν. ὃ μὲ γὰρ σφόδρα καταδικάζει ἑαυτοῦ καὶ ἁμάρτωλος καλῶν, χείρων, ὡς εἶπον, καὶ τῶν ἀπίστων ὄντι. πολλοὶ γοῦν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες,

Ρωμ. ιβ. κα.
Β. Κορ. ιϛ. κα.
Β. Κορ. ιγ. βο
Σοφ. κε. α.
Παρ. ιη. ιϛ.
Σοφ. λδ. κβ.
Σοφ. κϛ. κγ.
Παρ. κϛ. ιε.
* ἐν ἄπαις σοὶς σε.
χ. ὡς
χ. ἀπόλλυ
* ἑαυτῶ

γωμαῖχες, μάλιστα ἀναιχμωτίδυ μελετῶντες ταλαιπίζοισιν ἑαυτοὺς, ἀλλ' ὑ μὴ σκηπτοῦ τῦ προσόντος. διὸπερ οὐδὲ αὖ εἶπον μι τῦτο ἐξομολόγησιν ἐγώ. οὐδὲ γὰρ μὴ τῦ καταδύξαι ψυχλὸν, οὐδὲ μὴ τῦ διαρύσαι πικρὸν, οὐδὲ μὴ τῦ μεταβαλέσθαι, ταῖς ἁμαρτίαις οὕτως ἐξαγγέλλοισι ταῖς αὐτῶν, ἀλλ' αὐτὸ τῦτο μὴ δόξαν προδῶ τῶν ἀκουόντων ὅτι τῆ τῶν λόγων δυναμοσύνη θηρώμεθοι. οὐδὲ γὰρ ὁμοίως φαίνεται ταῖς ἁμαρτήμασι ταλαπᾶ, ὅταν ἕτερός τις αὐτὰ ἀπαγγέλλῃ, ἢ ὅταν αὐτὸς ὁ πολεμικός. ἢ ἀπὸ τῆς σφοδρᾶς ἀπογνώσεως εἰς ἀναίσθησιν σκιπτόντες, καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων δόξης καταφρονήσαντες, μὴ πολλῆς τῆς ἀδείας λαπόν, ὥσπερ ἀλλότρια, τὰ οἰκεῖα πᾶσι ἐξαγορεύσοισι κακά. ἀλλά σε τούτων οὐδεία εἶ) οὐ βούλομαι, οὐδὲ ἐξ ἀπογνώσεως ὅτι τινὸ ἐξομολόγησιν ἔρχεσθαι, ἀλλὰ μὴ προσδοκίας ἀγαθῆς· καὶ τινὸ ῥίζαν τῆς ἀπογνώσεως σκόψαντα πᾶσαν, τινὸ σκυτίδιν σκδείκνυσθαι ἀσυσδλύ. τίς ἢ ταύτης ῥίζα ὄσι καὶ μήτηρ; ἡ ῥαθυμία. μᾶλλον ἢ σὐκ ἄν τις ῥίζαν καλέσοιμι μόνον αὐτινὸ, ἀλλὰ καὶ τροφὸν καὶ μητέρα. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν ἐρίων πίκτει μὲν σὺν σπέρμι ἡ φθορά, αὔξεται ἢ πάλιν ὑπ' αὐτῶν· οὕτω καὶ σύναθεν πίκτει μὲν ἡ ῥαθυμία τινὸ ἀπόγνωσιν, τρέφεται ἢ πάλιν ὑπὸ τῆς ἀπογνώσεως αὐτῆ, καὶ ἀλλήλοις τινὸ ἐπίφατον ταύτινο πῦρ ἐκδυσαν ἀνίδοσιν, δυνάμεν οὐ μικρὰν προσλαμβάνοισιν. αὖ δὲ τινὸ ἑτέραν τις ἀποτίμη καὶ ἀποκόψῃ, δυνήσεται ἢ τῆς λειποψυχίας ἀπαλλάσσεσθαι βύκολως. οὔτε γὰρ ὁ μὴ ῥαθυμῶν εἰς ἀπόγνωσιν ἀν ποσὶ ποτὲ, οὔτε ὁ τρεφόμενος ἐλπίσι χρηστοῖς καὶ μὴ ἀπογνώσκων ἑαυτῦ, εἰς ῥαθυμίαν δυνήσεται ἐμπεσεῖν. τούτινο δὴν μοι τινὸ ξυνωρείδα λαβέσθαι, καὶ ζητῆσαι σύγκλασιν, καὶ λογισμὸν λέγω ποικίλον ἢ βαρύ. ὁ γὰρ μονοειδὴς ὁ ταῦτα ξυνέχων ὄσι, ἀλλὰ πολυειδὴς καὶ πολυσθενὴς. τίς ἢ σοῦτ' ὄσι; συμβαφὴ πνὰ μετανοίαν κατορθώσαι πολλὰ ἡ μεγάλα· μεταξὺ ἢ καὶ ἁμαρτῆ πάλιν τῆ κατορθωμάτων ἐκείνων ἁμαρτίαν ἀντίρροπον, καὶ τῦτο μάλιστα ἱκανὸν εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβαλῆν, ὡς τῆ οἰκοδομηθέντων καθαιρεθέντων, καὶ πεπόνων ἐκείνων μάτην καὶ εἰς κενὸν πονηθέντων αὐτῆ. δεῖ ἢ ἐκεῖνο λογίζεσθαι, καὶ τῦτον ἐκκρούειν λογισμὸν, ὅτι εἰ μὴ φθάσαντες κατορθωμάτων μέτρον ἀντίρροπον τοῖς μὴ ταῦτα ἡμαρτημένοις ἁμαρτήμασι προαπεθέμθα, οὐδὲν ἂν ἡμᾶς σφόδρα ἢ ὁλοτελῶς καταδῦσαι ἐκώλυσε. νυνὶ ἢ, καθάπερ τις θώρακ ἰσχυρὸς βέλος ὀξὺ καὶ πικρὸν διελθὸν, οὐκ ἀφῆκεν ἐργάσασθαι ὃ αὐτῦ, ἀλλ' αὐτὸς διατμηθείς, πολλὸν ἤμυνε τῷ σώματι κίνδυνον. ὁμοίως γὰρ μὴ πολλῶν ἔργων καὶ ἀγαθῶν ἢ ποτηρὸν ἀπερχόμενος ἐκῆ, ἔξει ἰσα προσμοδίαν· ἀλλὰ τῆ κολάσει ἢ τοῖς βασανιστηρίοις ἐκείνοις· ὁ ἢ τόπος μὲν ἔρημος, ἐκεῖνα ἢ μόνον ἐπάγων, οὐδὲ ἔνεστιν εὑρῆν ὅσα πείσει προεῖς τινὸ ἀθάνατον προσαπομπόμενος κόλασιν. καὶ γὰρ ἀντιπάθημπις ἐς αἰ ἐκεῖ καὶ τῆ ποτηρῶ προσέξεων καὶ τῆ τοιούτων. καὶ μὲν γὰρ αὖται καθελκύσωσι ζητοῦσαι, ἔσωσαν οὐ μακρῶς ἐργάτιν ἑαυτῆ· ἢ οὐ δυσθύτον ἴσχυσιν ἡ τῆς τῆ ποτηρῶ προσέξεων ἐργασίας βλάβη, ὅσον καὶ παπάσσαι τῆς προτῆς χάρις αὐτοῦ. αὖ ἢ ἐκεῖναι προσγένωνται, εἰς ὃ τῆς γεέννης ἀπάγοισι πῦρ, ἕως ὃ μὴ τοσοῦτον εἶ) τὸ πλῆθος τῆ κατορθωμάτων, ὡς καὶ διαπλεῦσαι σταῦραι προσ βίαιον ἐκφῦσαι ὠθισμόν. καὶ ταῦτα οὐχ ὁ ἡμέτερος μόνον ἐπιβάλλει λογισμός, ἀλλὰ καὶ τὰ θεῖα λόγια. αὐτὸς γὰρ φησιν, Ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῦ. καὶ οὐκ ἐπὶ τῆ γεέννη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆ βασιλείᾳ πολλὰς δῦναι φησὶ διαφοράς. Μονὴ γάρ, φησι, πολλαὶ εἰσὶ παρὰ τῷ πατρί μου· καὶ, Ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ μέχρι τοσούτου κατορθοῦν ἐπιτρέπεται, ὅπουγε καὶ τινὰ ἀστέρας πρὸς ἀστέρα διαφορὰν εἶ) φησι σκῆ; ταῦτα δὴν ἅπαντα εἰδότες, μηδέποτε τῆς τῆ ἀγαθῶν ἐργασίας ἀποστώμεθα, μηδὲ ἀποκαμώμεν, μηδ', ἐπιφθόνῳ εἰς τινὰ ἢ ἡλίου τάξιν ἢ τῆς σελήνης ἐλθῶν μὴ διωκθῶμεν, καὶ τῆς τῆ ἀστέρων καταφρονήσωμεν. ἕως γὰρ ἂν τοσαύτινο ἄρετινο ὑπερβάλλωμεν, διωκόμενοι εἶ) ὑπ' ἀνθρώπων. καὶ χρυσὸς, καὶ λίθος

Ρωμ. 2. 6.

Ιωαν. 14. 2.

1. Κορ. 15. μα.

λίγος τιμὸς μὴ ἡμῶμεθα, τὴν ζωὴν τὴν ἀγγελικὴν ζῆλον ἐπέχοντες, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μένωμεν. μόνον μὴ πρὸς ἐκεῖνον πάλιν τὸν ὕλιν παλινδρομήσωμεν, ἵνα θύελλα καταφλέγῃ τὸ πῦρ· μηδὲ, ὅταν μεγάλα κατορθώσαμεν μὴ δυνηθῶμεν, καὶ τῶν μικρῶν ἀπεχώμεθα. ἑκάστης γὰρ αἰσίας ζωῆς τὰ δύο ἐστὶν, ὅπερ μὴ πάθωμεν. ὥσπερ γὰρ ὁ πλούτος ὁ σωματικὸς αὔξεται ἂν μηδὲν ἐλαχίστων κερδῶν καταφεύγῃ, οὕτω καὶ ὁ πνευματικός. ἐγὼ γὰρ ἄπορον μὲν κρίνω μηδὲ ψυχροῦ ποτηρίου μαθεῖν προσῆναι, ἡμᾶς δέ, εἰ μὴ πάνυ μεγάλα εἶεν τὰ κατορθώματα, καὶ τῆς τῶν μικρῶν ἐργασίας ἀμελεῖν. ὁ μὲν γὰρ τῶν ἐλαττόνων μὴ καταφρονῶν, πολλῇ καὶ ὑπὲρ τὰ μέγιστα χρήσεται ἀσυνδήτῳ· ὁ δὲ ταῦτα προρρῶν, κἀκείνων ἀποστήσεται ποτέ. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, καὶ τούτων μεγάλους τοὺς μισθοὺς ὤφειλον ὁ Χριστός. Πῶς γὰρ τὸ ὑπισχνεῖσθαι τοὺς κάμνοντας εὐκολώτερον; ἀλλ' ὅμως καὶ τούτου μεγάλων ἡμῖν ἀποδίδωσι τὸν ἀμισθίαν. ὑπόλαβε τοίνυν τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ ταπεύφησον τὸν Κύριον, καὶ ἱκέτευσον αὐτὸν, πάλιν ζητῆσαι αὐτὰ δόξαι χρῆσαι, ὑπέλαβε τὸ φορτίον τὸ ἐλαφρόν, ὑπόδες ἄξιον τῆς ἀρχῆς τὸ τέλος, μὴ δὴ παρείδῃς τοσοῦτον ἁρπαγὴν πλοῦτον. δῶ μὲν γὰρ ὑπομονῆς προξενῶν Θεὸν δι' ὧν ποιεῖς, σαυτὸν ἀπολεῖς· δῶ δὲ πρὸν ἢ πολλὴν γενέσθαι τὴν ζημίαν καὶ πᾶν ὑπεκλυσθῆναι τὸ γεώργιον, ἀποφεύξῃ τῆς κακίας τὸν ὀλεθρον, καὶ τὰ ἀφθαρτότερα ἀσκήσασθαι δυνήσῃ πάλιν, καὶ ἑτέραν αὖθις προσθεῖναι φορτὶν ὑμετέραν. ἅπερ ἅπαντα λογισάμενος, ἀποτίναξαι τὸν χοῦν, ἀνάστηθι ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ φοβερὸς ἔσῃ τοῖς ἀντιπάλοις. αὐτὸς μέν σε καταβαλεῖ, ὡς τὸν ἀνασκόλοπα λοιπόν. αὖ δὲ ἴδῃ πάλιν τὰς χεῖρας ἀνατείνοντα, τῷ ἀπροσδοκήτῳ πλῆκτις ἰσχυροτέρας ἐπάγει τοῖς τὸν ἀνασκολόπισαν πάλιν· αὐτὸς δὲ ἀσφαλέστερος ἔσῃ πρὸς τὸ μηκέτι πταῖσαι τοιοῦτον λαβεῖν. εἰ γὰρ αἱ τῶν ἄλλων ἡμᾶς ἰσχύσαι παιδεῦσαι συμφοραὶ, πολλῷ μᾶλλον αἱ ὑπερμείζονες ἀνδρί. ὅπερ καὶ ὑπὸ τῆς σῆς προσδοκῶ ταχέως ὄψεσθαι κεφαλῆς, καὶ πάλιν τῇ τοῦ Θεοῦ ῥοπῇ φαιδρότερόν σε γενέσθαι, καὶ τοσαύτην ὑπιδέξασθαι τὴν ἀρετὴν, ὡς καὶ ἑτέρων προστάσιαν σχεῖν. μόνον μὴ ἀπογνῷς, μηδὲ ἀπίστησης. τοῦτο γάρ σοι καὶ πάντα λέγει, καὶ ὅπερ δὴ ἴδω, καὶ δι' ἑτέρων οὐ παύσομαι ὑπολέγων. καὶ τούτου ἀκούσῃς, οὐκέτι δεήσῃ φαρμάκων ἑτέρων.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΣΤΑΓΕΙΡΙΟΝ ΔΑΙΜΟΝΩΝΤΑ ΛΟΓΟΣ

ΠΡΩΤΟΣ ΔΗΜΗΓΟΡΙΚΟΣ α.

ΔΕῖ μὲν ἡμᾶς, ὦ φίλτατε πάντων ἐμοὶ Σταγείριε, καὶ πρέπει σοι τῶν καὶ ζωδιαπλανεστέρων εἶναι, καὶ λόγῳ μὲν διακονοῦντα, καὶ ἔργῳ διακονούμενον, καὶ τἄλλα πάντα συλλαμβάνοντα, μέρος τι τῆς ἀθυμίας ὑπεξαιρεῖσθαι, ὅσον ἡμῖν δυνατὸν ἐστιν. ὅπερ ἡ τοῦ σώματος ἀσθένεια, καὶ ὁ καταισχύνων τὴν κεφαλὴν κακὸς οἶκος μάλιστα καταναγκάσαι, διακονοῦσι τοσοῦτοι ἔχουσαι κέρδος ἡμᾶς ὠφείλετο, ὥσπερ ὀφείλει καὶ πρὸς τὸν διάκονον τὸν ζῶν, καὶ πρὸς ὠφέλειαν τὴν ἡμετέραν, τοῦτο χρὴ δύνασθαι ἐπιστρέφειν τὸν ἐκπεσόντα. ἴσως μὲν γὰρ ἐστί τι πλέον πρὸς τὰ πρόντα σπεύδειν ἡμᾶς· ἀλλὰ μηδέν τι τοιοῦτον ἀνύσωμεν, τοῦ ζῆν τὴν εἰς ἡμᾶς ἥκοντων ἐλλειφθῆναι μηδὲν, ῥᾴστην ἡμᾶς διακεῖσθαι ποιήσει τὸ λειπόν. ὁ γὰρ ἅπαντα δυσπληρώτους, ὅσπερ ἂν οἷός τε πρὸς λύσιν φέρειν τῶν κατεχόντων ἀπορίαν, καὶ μηδὲν πρὸς τῆς ζωῆς ἀπὸ τῶν λογισμῶν αἰτίας ἀφεῖται· καὶ τὸ τῶν ἐγκλημάτων ἄχθος ἀποθέμενος, τῆς ἀθυμίας

ἀθυμίας φέρειν ἀναγκάζεται μόνον. Εἰ μὲ οὖν τῶν εὐδοκιμούντων παρὰ Θεῷ καὶ μεγάλα δυναμένων ἐτύγχανον ὤν, οὐκ ἂν διέλιπεν διάβολος καὶ ἱκετεύων ἀπ' τῆς τιμίας ἐμοὶ κεφαλῆς· ὅπερ δέ με τὴν πρόρρησιν ἐκείνου καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν ἁμαρτημάτων πλῆθος πρήρη), τὴν δι' ῥημάτων παράκλησιν ποιεῖσθαι σοι προσαγαγεῖν. καὶ γὰρ ὅπου τῶν τὰ σώματα κεκμηκότων, ἰατρῶν μὲ ἀφαίσεται καὶ ἀλγηδόνας καὶ πᾶσαν τὴν νόσον· τοῦ δὲ παῤῥησιάζεσθαι οὐδὲ τῶν οἰκετῶν Ⓐ πολλοὶ τὴν δεσποτείαν ὄντες ἀφῄρηνται, ἀλλ' οὗτοι μάλιστά εἰσιν Ⓐ σὺν πολλοῖς ἐπαν τούτων ἀναλίσκοντες λόγους, ὅταν εὔνοοι τοῖς κεκτημένοις αὐτοὺς τύχωσιν ὄντες. ἀλλ' μὲ γάρ τι λεχθῇ πρὸς ἡμᾶς τῶν δυναμένων σῶσαι τὴν ἀμέλειαν ταύτην ὀδυνῶν, ἄπαν εὐημμένα γένοιτο· ἀλλ' ἵνα μηδὲν εὔρωμεν φθέγξασθαι τοιοῦτον, τῆς γραφῆς προθυμίας ἡμᾶς ἀποδέξεται πάντως ὁ κελεύσας διὰ τοῦ μακαρίου Παύλου, Κλαίειν μετὰ κλαιόντων, καὶ συναπάγεσθαι τοῖς ταπεινοῖς. δοκεῖ μὲ οὖν μία σοι Ρωμ. ιβ. ιε.
τῆς ἀθυμίας εἶναι κατάθεσις, τοῦ πονηροῦ τούτου δαίμονος ἡ μανία· πολλὰ δ' ἂν βύθεσι πηγῶν ἐφεξῆς τὰ ἀπὸ τῆς ῥίζης ταύτης πικτόμενα λυπεῖ. καὶ ταῦτα οὐκ ἀπ' ἐμαυτοῦ λέγω νῦν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀποδυσωπούμενός σου πολλάκις ἤκουσα παρὰ ἡμᾶς, ἵνα σοὶ ἡμῖν ᾖδα. καὶ μοῦ μὲ, ὃ βιωτικώτερον ζῶντα Ⓐ ἔμπροσθεν χρόνοις μηδὲν τοιοῦτον παθεῖν, ἀλλ' ἡνίκα ἐσώρευσας τῷ κόσμῳ σαυτὸν, τηνικαῦτα αἰσθέσθαι τῆς νόσου λαβόν, ἵνα μοι θορυβῆσαι καὶ εἰς ἀμηχανίαν ἐμβαλεῖν. δεύτερον δ', ὃ πολλοὺς μὲν καὶ πυνθάνεσθαι τῶν τὰ αὐτὰ σοὶ νοσησάντων, μικρὸν καρτερήσαντας χρόνον, παύσεις ἀπαλλαγὰς τῆς ἀῤῥωστίας, καὶ οὕτως εἰς τελείαν ὑγείαν ἐπιμεληθεῖν, ὡς καὶ ὁμιλῆσαι γάμοις, καὶ παιδοποιεῖσθαι πολλῶν παίδων, καὶ τὴν ἡδίστην τοῦ πρόσθεν ἀπολαῦσαι βίου, ὃ μηδὲν τοιοῦτον πάλιν παθεῖν· σὲ δὲ τοσοῦτον ἔλαβε χρόνον εἰς ἐπιστασίας καὶ πάντων χρὴ τὴν λοιπὴν σκληραγωγίαν, μηδαμόθεν λύσιν εὑρέσθαι τῶν κατεχόντων δεινῶν. τρίτον πρὸς τούτοις, ὃ Ⓐ ἄλλον σχῆσον τοσαύτην εἰς ἄλλους ἀνδράσι δυνάμει ὑπερδεξάμενοι, μηδὲν ὑπὸ τῆς σῆς ἀγάπης δυνηθῆναι πρᾶξαι τοιοῦτον, μήτε σχῆσον, μήτε σὺν μετ' σχῆσον, καὶ παύσασθαι δυνατωτέρους ὄντας αὐτῶν, ἀλλὰ πάντας ὁμοίως ἐρυθριάσαντας ἀπελθεῖν. μὴ δὲ τούτων καὶ ἑτέρως σφόδρα ἔφης ἀλγεῖν, ὅτι οὕτω σου τῆς ψυχῆς ἡ τῆς ἀθυμίας πρεσβεύσασα τυραννὶς, ὡς μικροῦ πολλάκις εἰς ὑπὸ βοῆς ὁρμῆσαι ἐλθεῖν καὶ ὑπὸ πόδα μὲν καὶ ὑπὸ χρημάτων. ἔστι δέ τι καὶ πέμπτον ὑπὲρ τούτοις, ὃ σὺν μὲν ὁμιλήσας καὶ μὴ σῶν ταύτης πραγμάτων τῆς πολιτείας ὁρᾶν σε εὐθυμίᾳ διάγοντα, σαυτὸν δὲ χαλεπωτάτῳ κλύδωνι χείμωνος ἔτι, καὶ δεσμωτήριον οἰκοῦντα ὃ πάντων ἐλεεινότερον. καὶ γὰρ οὕτω σὲ δεδεμένους σιδήρῳ δακρύειν ἔφης δεῖν, ὡς σὲ ταύτῃ πεφιλημένους τῆς ἀλύσεως. ἔλεγες δέ μοι καὶ ἕτερον εἶναι πρὸς τούτοις ὃ μάλιστά σε θορυβοῦν· διδοιέναι γὰρ τῷ παρεῖναι καὶ τρέμειν, μή ποτε ἀμαθόμβους, μεγάλα σὲ νοσοῦντας τὴν ἀρχὴν ἀγίως ἐργάσηται διπά· τῇ τι γὰρ δυνάμει καὶ πᾶν πλοῦτῳ θαῤῥοῦντα, καὶ νοσοῦντος τῆς ἀθυμίας κεκτημένου, πάντα θλιβόμενον εἰς αὖξεις, καὶ σοβοῦντος ἀφίξεσθαι τῶν ἐμπνεόντων αὐτῷ· ὃ μέγιστον μὲν τῶν πρόσθεν δυνηθῆναι τὴν μητέρα καὶ συγκλύσαι ὃ γεγενὸς, ὃ δὴ ζητοῦντά σε παρακρούσασθαι πολλάκις αὖξει· εἰ δὲ χρόνος ἐκλείποι πλείων, φωρᾶσθαι τῆς μηδὲς τὴν νοσοῦσαν, καὶ ἀφορμὴν αὐτοῦ σκεῖνα τι ἔνδοθεν καὶ τοῖς μοναχοῖς. ὃ δὴ τῶν κακῶν κολοφών, ὃ μηδὲ νοσοῦντα τῶν μεμνῆσθαι ἔχοι παῤῥησίᾳ, μηδὲ ἐνδοιάσαι σαφῶς, εἴ ποτε ἔσται λύσις τῆς νόσου ταύτης καὶ ἀπαλλαγή, διὰ ὃ πολλάκις τοῦτο προσδοκήσασθαι πάλιν τοῖς αὐτοῖς προπίπτειν. ἱκανὰ γοῦν ταῦτα θορυβῆσαι ψυχὴν, καὶ πολλῆς ἐμπλῆσαι ταραχῆς, ἀλλὰ ψυχὴν τὴν πρεμνώδη καὶ ἀπαίδευτον καὶ νωθρόν. ἡμεῖς δ' ἴσως ἐκλύσωμεν ὀλιγοψυχίαν μικρὸν, καὶ λογισμοὺς διαχυθῆσαι σὲν βυσσοῦς, ὥσπερ πινὰ κοίτην λεπτὴν, ταύτας ἀπολαμβάνοντα τῆς ἀθυμίας καὶ νοσθέσεις. ἐ μή τι με νομίσῃς, ὀλίγα δ' ἔξω τοῦ πόνου καὶ τῆς ζάλης ταύτης ἐᾶναι, ταῦτα ἐπαγγέλλεσθαί σοι μετ' εὐκολίας νῦν. εἰ γὰρ

χὴ ἄπιστα δόξω λέγειν τισίν, ἀλλ' ὅμως ἐρῶ. οὐ γὰρ διὰ μιᾶς τῶν ἄλλων ἢ αὐτὸς ἀπιστήσεις ἡμῖν. ὅπερ γὰρ ἐπιπόθησέ σε τῇ ψυχῇ τοῦ τοῦ ἀρχιλύου ὁ μακὰς δαίμων ὄφις, χὴ μεταξὺ πόντων" εὐχομένων καὶ τέθαλεν, οὐκ ἔτυχεν μὲν πρῶτον, χὴ χερὶ ἔχω δὲ φιλεῖν θεσπέσιον θεῖον· ἔμαθον γὰρ ἄπονα μὴ ἀκριβείας, ὡσαύτως καὶ πρῶτον. ὁ γὰρ ἐμὸς φίλος χὴ σὸς θεόφιλος ὁ Ἐφέσιος ἐλθὼν ἄπονά μοι σαφῶς διηγήσατο, τοῦ τρέλλωσι τῶν χλωρῶν, τοῦ δίκαιροφίλου τῶν ὀφθαλμῶν, τὸ ἀπὸ τὸ σώματος ἀφρόν, τὸ ἀπὸ ξύπαμον χὴ ἄσημον σκεύους φωνὴν, τὸ δὲ σώματος ξύλον, τοῦ μαγαθησίου τοῦ ὅτι πολύ, ὃ ὅπαρ ὃ κὴ τοῦ νύκτα σκεύους φασίν. ἄγγελοι γάρ τινα ζῶν βορβόρῳ μολυνόντα πολλῷ ζωοχῶς ὑπτιπτάζοντι χὴ τοῦ παλαίειν ἔφη· εἶτα ὦ καθυβρίσθητα ὑπὸ τῆς ὄψεως ταραχθεῖσα διεφθάρθαι τι χὴ πάλαι σε χυούμενον ὑπὸ τῶν δαίμονος βύρβ. ὅπερ οὖν ταῦτα ἀπηγείλεν ὄφις, τοσαύτην ἡμῖν κατέχεε τοῦ ἀχιλλέως, ὅσον ὁ δαίμων σοῦ τῇ ἀγάπῃ τῇ σῇ. ὡς γὰρ μὲν πολλὰ αἰνιγμα χρόνον, οὐδὲν ἐμοὶ λοιπὸν τῶν ὑπὸ τῷ κόσμῳ τούτῳ ὀφθὲν ἐδόκει εἶναι, οὔτε τῶν ἡδέων ἡδύ· ἀλλὰ πολλῷ χὴ πάλαι τὸ ὂν βίου μεταγότητα κατηγωνιῶν, πολλῷ πλέον τὸ ἐπαθον τότε, χὴ μείζων με πόθος εἰσῆλθε τῆς εὐλαβείας τῆς σῆς. τοιαύτη γὰρ ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων· ὑπερπίπτει εἰώθε ταῖς φιλίαις ἀεί. χὴ δῆλον ἐκ τοῦ χὴ ταῖς ἔξωθεν δυνάσθαι θεραπεύειν βιβλίοις. οὐδὲ γὰρ ὅστις οὕτως ἄθλιος, οὐδὲ ἠλίθιος, ὃς ὁρῶν ἀληθινῶς ὦ ἐχθρὸν, δυνήσεται φυλάξαι τοῦ ἀπέχθημα τοῦ πρὸς αὐτόν. εἰ δὲ ἐχθροὺς ἐλεεῖσθαι δὲ φίλους ποιεῖ, ὅταν ἢ τῶν ἀβουλήτων ὑπομείνασιν ἴδωσιν· ἐννόησον τί πάσχει εἰκὸς ἐπὶ με, ὦ ἀπρόπτων μοι φίλτατον, χὴ οἷ ἴσον ἄγω τῆς ἐμαυτοῦ κεφαλῆς, ἐν τοῖς ἀπειλοῦσι ἐρωῖν, κὴ ὦ τῆς ἀθυμίας λόγοι. μηδὲ νομίσῃς ἡμᾶς ἔξω τῆς θλίψεως εἶναι τῆς σῆς, μηδὲ σχεῖν τοῦτο τοῦ πρόσκλησιν ὑποπτεύσῃς τοῦ ἐμοῦ. εἰ γὰρ χὴ τοῦ ἀπαρέσκεσθαι χὴ καταβάλλεσθαι πρὸς τοῦ πονηροῦ δαίμονος σχεῖν τοῦ τοῦ Θεοῦ χάριν ἀπήλλαγμαι, τῆς γνώμης ἀθυμίας τῆς σχεῖν ταύτης χὴ τῆς ὀδύνης ὃ ἴσον σοι φέρω μέρος. ἐν οὐδὲν δὴ ἀπιστήσεις μοι τῶν εἰδότων φιλεῖν, ὡς χρὴ φιλεῖν.

Φέρε οὖν, ἀποπαύσωμεν τοῦ λόγου. οὕτω γὰρ ἐς αἰῶνα φορητὴ χὴ κούφη τῆς ἀθυμίας ταύτης ἡ φύσις· μόνον ἴωμεν μὴ θλιβόμενοι ἁπλῶς ἐκδόντες ἑαυτοὺς τῷ πάθει" σύρεσθαι χὴ κρημνοῖς, ἀλλὰ χὴ ἀνδρίζεσθαι χὴ λογίσασθαί τι τῶν δεόντων ἀπευδαίσωμεν. πολλὰ γὰρ τῶν δοκούντων εἶναι θλιβῶν μεγάλα μὲν φαίνεται χὴ ἀφόρητα, φρονήσει δὲ διεξελθόντα καλῶς· ἐὰν δέ τις αὐτὰ τῷ λογισμῷ διασκέψηται, εὑρήσει πολλῷ τῆς ὑπονοίας ὄντα κουφοδέστερα· ὅπερ χὴ νῦν ἐλπίζω γενήσεσθαι. ἀλλὰ διανάστηθι σαυτὸν, χὴ μὴ τῇ ματαίᾳ χὴ ἀλόγῳ τῶν πολλῶν ἐπόμενος δόξῃ, σφοδρότερον ἐργάσῃ καθ' ἡμῶν ὁ ἐχθρός. εἰ μὲν οὖν πρὸς ἰατὰ μοι τῶν ἀπίστων ὁ λόγος ἦν, ἢ τῶν αὐτομάτως ἄπονα φέρεσθαι νομιζόντων, ἢ τῶν πονηρῶν δαιμονίοις τὸ κόσμῳ τοῦ πρόσοιδα αἰωνίων, πολλῆς ἂν μοι προαγματείας ἐδέησεν, ἵνα πρῶτον τοῦ πιπλημμελημένου δόξαν ἐκδιδῶ, κὴ πείσας εἰδέναι τοῦ ἀληθῆ τὸν πόντος πρέποντα, οὕτως ὅτι ὃ πρόσκλησιν τείνω ὁ λόγος. ὅπερ γὰρ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, χὴ τὰ ἀληθῆ ἐκ τοῦ ἐντεῦθεν δόγματα διδασκόμενος ἐκ προγόνων πιστεύεις ἀκριβῶς, ὅτι μόνῃ ἐκεῖ πόντων ὁ Θεὸς, χὴ μάλιστα τῶν πιστευόντων αὐτῷ, τοῦτο ἀφέντες ὃ μέρος, ἑτέρωθεν" ποιησώμεθα τοῦ ἀγκυλοῦ. ὅπερ γὰρ ἀγκύλους ἐποίησεν ὁ Θεός· μᾶλλον γὰρ ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀναγάγωμεν· περὶ γὰρ ἀγγέλους ἠγνόηται χὴ ταῖς ἄλλαις δυναμέσι ταῖς ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ὁ Θεὸς, ἀρχιλύου ὄντος τοῦ ἑνὸς λαοῦ, δημιουργὸς ὢν ἀεί. τοιοῦτον γὰρ ὃ θεῖον. ἐποίησεν ἀγγέλους, ἀρχαγγέλους, χὴ ταῖς ἄλλαις τῶν ἀσωμάτων οὐσίας. ἐποίησε γὰρ ἕνεργοι μὲν ὄντων, δι' ἀγαθότητα γὰρ μόνην. ὧν γὰρ τῆς θεραπείας οὐκ ἐχρῆζε, τούτων οὐδ' ἂν δημιουργὸς ἐγένετο, μὴ σφόδρα ὢν ἀγαθός. μᾶλλον γὰρ τῶν τούτων δημιουργόν ποιεῖ χὴ ἂν θεσπέσιον. ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ ταύτην πάλιν αἰτῶμαι, χὴ κόσμοι ἄπονα τοῦτον,

χ. ἰυχλύ

χ. συγχέ σωμεν

χ. φίλια

χ. σύμβ

τέτοι, ἢ μυρίων αὐτὸν ἐμπλήσας ἀγαθῶν, Ⓦ μακρὰν ἐκβήσει καὶ βύτελῆ τοῖς τοσούτοις ἔργοις ἐπέθηκεν, τῦτο αὐτὸν ἀποφήνας ὅπερ ἐστὶν ἄνθρωπος ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὃ γὰρ, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, τοῦτό ἐστιν, ἵνα ὃ καὶ αὐτὸν τιμῶ ἄνθρωπος τῶν ἐν τῇ γῇ. ποιήσας δὴ αὐτὸν, καὶ ἐν τοσαύτῃ καταστήσας τιμῇ, καθάπερ βασίλεια βασιλῆ, ὃ κάλλιστον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀπέταξε Ⓦ προάστιον. καὶ πρὸς τύτοις, βουλόμενος αὐτῷ δεῖξαι καὶ ἑτέρωθεν ὅσον τῶν λοιπῶν ἀνέβιβκε ζώων, ἀγὰ πρὸς αὐτὸν ἄπεμπτα, καὶ ὀνόματα ἐπιθεῖναι καλύει πᾶσιν αὐτοῖς· καὶ ὅμως οὐδὲν ἐξ αὐτῶν δίδωσιν αὐτῷ πρὸς βοήθειαν. καὶ τοῦτο αἰτίαν προσίθησιν. Οὐ γὰρ εὑρέθη, φησὶ, βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ. Γεν. β. κ.

διδάξας δὲ αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς τῶν ὄντων ὃ μέσον ἑκάστης τῆς φύσεως, καὶ ὅτι πάντων αὐτὸς τιμιώτερος, καὶ οὐδὲν ἐν τοσούτῳ πλήθει ἴσον αὐτῷ, τότε δὴ κτίζει καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τότε πάλιν τιμᾷ αὐτὸν, καὶ φανερὸν ποιεῖ ὅτι δι' αὐτὸν γέγονε, καθὼς καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οὐ γὰρ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. οὐ τύτοις δὲ μόνοις αὐτὸν ἀτιμάζωσιν, ἀλλὰ καὶ λόγοι αὐτῷ μόνῳ τῶν πάντων ἐχαρίσατο, καὶ τῆς αὐτῶν γνώσεως κατηξίωσε, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας ἀπολαύειν ἔδωκεν, ὡς ἀπολαύειν ἐκείνῳ δυνατὸν ἦν, καὶ ἀθανασίας πρέξειν ἔσεσθαι, καὶ πολλῆς τῆς σοφίας ἐνέπλησε, καὶ πνευματικὴν χάριν ἐνέθηκεν, ὡς καὶ προφητεύσαι ἦν· καὶ ταῦτα πάντα ἐδωρήσατο, οὐδενὸς προϋπηργμένου καταρθώματος πρὸς αὐτῶν. τί οὖν ἔχθρος μὴ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἀγαθὰ πιστεύσει τῦ ταῦτα δωρησαμένου Ⓦ ἐχθρὸν νομίσει, καὶ τῆς ἐντολῆς τὸν ποιήσαντος ἀλογήσας, προσέτι μᾶλλον τὸν ἀπάτην τῦ πάντα ὡς αὐτὸν ἀφανίσαι σπουδάσαντος, καὶ πάντων ἀθρόως σκεδάσαι τὸν ἀγαθὸν; καὶ προσέτι μᾶλλον, οὐδὲν οὕτω μέγα, ὅτι μικρὸν βύεργεσίας ἔνεκεν ὀφθαλμὸν πρὸς αὐτὸν ἔχειν, ἀλλὰ ῥήματα προσενέγκαντες μόνον αὐτῷ. ἐξ ὧν δεῖ ἀξιολογῶτερα, εἰπέ μοι, αὐτὸν ὁ Θεὸς, τοσαύτην ἀγνωμοσύνην ἐξαρχῆς καὶ ἀπ' αὐτῆς, ὡς εἶπον, γραμμῆς ὀφθαλμὸν; τῦτο μὲν γὰρ τῷ δικαίου λόγον ἀκόλυθον ἦν, Ⓦ μυρία μὲν παθόντα καλὰ, δι' ἓν δὲ τῶν ἀπὸ προαιρέσεως καὶ ἀμελείας βύλησιν τὰ προσήκοντα τῦ βίου πεποιημένον, ἀπολέσαι καὶ ἐκ μέσου βαλεῖν. ὁ δὲ Θεὸς οὐχ ἥττον ἢ πρότερον αὐτὸν βύεργετῶν διετέλεσε, δείκνις ὅτι καὶ μυριάκις ἁμαρτανόμενον καὶ ἀποτραφόμενον αὐτὸν, τὰ πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν αὐτὸς οἰκονομῶν οὐ παύεται, ἵν', εἰ μὲ ὄφελος ἐκ τῶν ἔργων λάβωμεν, καὶ σωζώμεθα· ἀλλ' ὁ ὄφελος ἐκεῖνος τῇ κακίᾳ, ὃ χρεὼν αὐτὸν τὰ αὐτῷ προσήκειν ἐκ τύτων παρεσκεύασε). δεῖξαι δὲ βύλομαι ὃ σκοπὸς τῦ προφήτου, καὶ ὃ κωλύσας τῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ ὃ προφασιζόμενος τὸν θάνατον, καὶ ζητῶν εἰ) καὶ πῶς συμβαίνει τοῦτο, ὃ δὲ σωτὴρ ὅτι οὐχ ἥττον ἢ πρότερον. Εἰ γὰρ προσέχομεν εἰ) δεῖξαι ὃ λεγόμενον, ἀλλ' ὅμως ἀληθές. τὰ μὲν γὰρ γενόμενα σαφῆ ἀναγκαῖα ἐστὶ, τὰ δὲ ἀμφοτέρων τέλη σύμφωνα καὶ ἀκόλυθα. οἷ τί λέγω· ὃ ἀποκτείνας τῦ προφήτου, ὃ καταπίνας σὺν αὐτῷ, ὃ ἀποτείλας τῦ ξύλυ τῆς ζωῆς, ὃ κωλύσας, ὃ ποιήσας θανεῖν, ὃ τέως ἀνώτερον· ἀποφαίνων τῆς ἀποφάσεως πάντα δι' ἃ· τὰ δὲ ἐκείνων καὶ τὰ ἐκ τύτων σὺν τῆς τύτων σωτηρίας ἐγένετο ἡ τιμή. καὶ σὺν μὲν τῷ πρότερον οὐδ' ἂν εἴποιμι (πάντα γὰρ δῆλόν ἐστι) δεῖ δὲ σὺν τῷ μὴ τοῦτο δοῦναι λόγον.

Πῶς οὖν εἰσόμεθα ὅτι καὶ τὰ δεύτερα σὺν τῷ ἐκείνῳ συμφέροντα ἦν; ἀλ' εἰ ποήσωμεν τί τύτων μὴ γνωσόμενον ἀλ' ἔπαθε. τί οὖν ἂν ἔπαθεν; εἰ τῦ δράκοντος μὴ τὸν προλόγισασθαι ἐπαγγειλαμένου δίκην αὐτὸν ἰσοθέους ὄντι τῆς αὐτῆς ἔμελε τιμῆς, πεῖσαι δ' ἂν πειρώμενος τοῖς ἐσχάτοις κακοῖς. πρῶτον μὲν γὰρ τὸν Θεὸν ἂν ἐνόμισεν εἰ) βάσκανον καὶ ἀπατεῶνα ἡ ψυχή· δεύτερον δὲ, τὸν ἀληθῆ ἀπατεῶνα ἡ τῦ ψεύδους ἡ τῆς βασκανίας πατέρα, ἡ βύεργέτην ἡ φίλον· ἡ πρὸς τύτοις, ἀθάνατα ἂν διετέλεσεν ἁμαρτάνων τῦ λοιπῦ. τύτων δὲ ἁπάντων αὐτὸν ἀπήλλαξεν ἐκβαλὼν τῦ προαιρέσεως ὅτι. ὕτω πως ἰατρὸς, ἀφεὶς μὲν ὃ ἕλκος, μείζονα τὸν σπασμὸν ἐργάζεται· ἐκκόψας δὲ, κωλύει περαιτέρω προελθεῖν τῦ

Γεν. α. κε.

α. Κορ. β. λε.

χ. αἰκρῶς

χ. τὸ λοιπὸ χ. ζῶα, λ. αὐτὸν.

χ. ὠφέλησε χ. τὸ ἐκεῖνο ἢ μὴ χρεῶν

πταύματος τὴν καχίαν. τί οὖν φησιν; οὐκ ἔστι μέχρι τούτων, ἀλλὰ καὶ ἱδρῶσαι δεῖ πόνους προσθεῖναι. ὅπερ οὐκοῦν οὕτω ποιεῖς ἀμύνεσθαι, ὡς ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις ἐστίν. Εἰ γὰρ ἐν τούτων ὑπεκκαυθῶμεν οὐ δυσχερανούμεν ἀπορθυόμενοι, τί οὐκ ἂν ἐτολμήσαμεν, εἰ ποιεῖς τυφλὸν δεῖξαι ἀγνοίαν ἡμᾶς ὁ Θεός; Πάσαι γὰρ καχίαι, φησίν, ἐδίδαξεν ἡ ἀργία. δεῖ μάρτυρας τῶν λόγων τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ τὰ ὅτι τῶν προγόνων ἦν συμβαίνοντα τῶν ἡμετέρων. Ἐκάθισε γὰρ ὁ λαός, φησι, φαγεῖν καὶ πεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. καὶ πάλιν, Ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος. Συνῳδὰ δὲ τούτοις καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ φθέγγεται λέγων· Ὅταν ἀπέκτεινεν αὐτούς, τότε ἐζήτουν αὐτόν, καὶ ἐπέστρεφον, καὶ ὠρθρίζον πρὸς τὸν Θεόν. καὶ τῇ Ἱερουσαλὴμ λέγει τὸ Ἱερεμίου φησὶν ὁ Θεός, Διαπεπλυμένος παῦσαι, Ἱερουσαλήμ, ὅπως μὴ ἀποστῇ ἡ ψυχή μου ἀπὸ σοῦ. ὅτι δὲ οὐ τοῖς μαθηταῖς μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς χρηστοῖς ὀφείλεται καὶ κάμπτεσθαι πρὸς σωτηρίαν ὅτι, πάλιν ὁ προφήτης φησίν· Ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου. καὶ μετὰ τοῦτο λέγει ὁ Ἱερεμίας τὰ αὐτὰ δὴ ταῦτα σκιρτᾷ, Εἰ καὶ μὴ ῥήμασι τοῖς αὐτοῖς· Ἀγαθὸν ἀνδρί, ὅταν αἴρῃ ζυγὸν βαρὺ ἐκ νεότητος αὐτοῦ· καθίσει κατὰ μόνας, καὶ σωπήσεται. καὶ πάλιν ἑαυτῷ τὰ τῷ Θεῷ δοῦναι λέγων· Μὴ γλυφὴ φειδόμενός μου εἰς ἀλλοτρίωσιν τὴν ἡμέραν ταύτην. καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ τοσοῦτον ἐν τῇ χάριτι καλλωπιζόμενος, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερβαίνων, ὅμως καὶ αὐτὸς εἰδὼς τῆς ὠφελείας ταύτης τὸ κέρδος. δεῖ καὶ ἔλεγεν, Ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος Σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. ὑπὲρ τούτου τρὶς Κύριον παρεκάλεσα *, καὶ εἴρηκέ μοι, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. καὶ τοίνυν ἐγὼ καὶ χωρὶς διωγμῶν καὶ θλίψεων καὶ πόνων καὶ ἱδρώτων κατορθωθῆναι τὸ κήρυγμα, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠθέλησεν ὁ Χριστὸς, τῶν κηρυττόντων φειδόμενος. Διὰ τοῦτό φησιν αὐτοῖς, Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔξετε· καὶ τοῖς βουλομένοις εἰς τὴν βασιλείαν εἰσελθεῖν διὰ τῆς ἐγκαινοχαρημένης καθόδου τοῦτο ποιεῖ ὁδοῦ, ὡς ἂν ἄλλοις ἑτέρως οὐκ εἴη ἐλθεῖν. ὕστερον αἱ θλίψεις καὶ οἱ πειρασμοὶ καὶ τὰ συμβαίνοντα ἡμῖν αἰσχρὰ τῆς χρηστῶν καὶ οὐχ ἥττονα τὴν κηδεμονίαν τοῦ Θεοῦ ἡμῖν ἐνδείκνυται). καὶ τί λέγω ταῖς θλίψεις ταῖς ἐκδαίδειν; τῆς γὰρ βασιλείας τῶν οὐρανῶν οὐκ ἔλαττον ἡ τῆς μελούσης ἀπειλῆς πλήρωσιν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Εἰ γὰρ μὴ μέλλοντα ἠπείλητο, οὐκ ἂν ὡς ταχέως ἐπέτυχε τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθῶν. οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ μόνη ἡ τῶν χρηστῶν ἐπαγγελία πρὸς τρέψαι εἰς ἀρετὴν, μὴ καὶ τοῦ φόβου τὴν ἀφνω ἀθυμότερον πρὸς τὰ ἐναντία διακειμένους. διὰ τοῦτο καὶ τοῦ παραδείσου τὴν ἀρχὴν ἐξέβαλε προπλάσας, ὅτι ἡ παραβᾶσα αὐτὴν μὴ χείρονα αὐτὸν ἀπειράζετο ἂν, εἰ περ ἔμενεν ἀπαθὴς καὶ βεβαία ἐκείνη, τῆς ἐντολῆς κινηθείσης. καὶ τί λέγω Ἀδάμ; οὐ γὰρ οὐκ ἂν ἐποίησεν ὁ Καὶν τὸν παραδείσῳ πρεπόμενος, καὶ πνευματικῆς ἀπολαύων τοσαύτης, ὅπου γε καὶ τούτων ἐστερημένος, καὶ τὰ παρὰ τὰ πυμφείδη παρὰ πόδας ὁρῶν, οὐδὲ ὕστερον ἐσφαγιάζετο, ἀλλ' εἰς μείζονα καχίαν ἐξέπιπτε, φόνον προσθεὶς αὐτὸς καὶ βρῶν καὶ πολιτικὰς, καὶ φόνον πόλεων σταλίκευσεν; οὐδὲ γὰρ τὸ μακροῦ, οὐδ' ὁ χρόνῳ πολλῷ προσπλὰς τῷ καινῷ τούτῳ μιάσματι, ἀλλ' ἀθρόως καὶ ἐξαίφνης πρὸς αὐτὴν θύλεως ἀνεπήδησε τὸν κορυφαῖον, καὶ κοινωνήσαντα τῶν αὐτῶν ὠδίνων αὐτῷ, καὶ τεθηκότα ὑδεῖν, πλὴν εἰ ὃ τιμῆσαι θεῖον ἀδίκημα ὤφετο, τὸν τον λαχόντας καὶ ἀνελεῖν. σὺ δέ μοι καὶ ταῦτα πάλιν τοῦ Θεοῦ τὸν φιλανθρωπίαν κατάμαθε. ὅτι μὴ γὰρ εἰς αὐτὸν ὕβρισε, δεῖ τῶν λόγων αὐτὸν τοῦτο, καὶ δεδημοσίευται λυπούμενον· ὅτι ἐμαυτὸν τοῦ ἀδελφοῦ, τότε δὴ ἐπεξέρχεται καὶ τὸν ἀμφείδη ἐπάγει. καίτοι καὶ τὰ πρότερα τῆς αὐτῆς κολάσεως, μᾶλλον δὲ καὶ χαλεπώτερος ἄξια ἦν. Εἰ γὰρ ἐπ' ἀνθρώπων, ὅταν τις τῶν οἰκετῶν τὰ μὴ ἀμείνω φυλάττοι ἑαυτῷ, τὰ δὲ φαυλότερα τῷ δεσπότῃ προστάττει, δεινὸν δοκεῖ τὸ πρᾶγμα καὶ ὕβρεως εἶδος δοκεῖ, πόσῳ μᾶλλον ὅπου Θεοῦ; ὁ δὲ Καὶν οὐ τοῦτο μόνον ἥμαρτεν, ἀλλὰ καὶ ἕτερα οὐκ ἤτοι,

Σηρ λγ. λε.
Εξοδ. λε. ε.
Δευτ. λε. ιε.
Ψαλ οζ. λη.
Ιερ. ε. η.
Ψαλ ριη. οα.
Θρην γ κε.
Ιερ. ιζ. ιζ.
β. Κορ. ιε. ζ.
* ἵνα ἀπὸ
ἀπ' ἐμοῦ
Ιωαν ιϛ. λγ.
Ματθ. ζ εγ.
χ: βαδίζη
χ. εἰσιτὸν
χ. τότε
χ.

πῆσαι, ὃ δυσχερᾶναι τῇ τιμῇ τοῦ ἀληθοῦς. Εἰ μὲν γὰρ ὡς ἁμάρτοι μετηλώσκει, ἀποδικλὸς τῆς κακίστης ταύτης μεταβολῆς ἦν· νυνὶ δὲ οὐ μετανοίας, ἀλλὰ λύπης καὶ βασκανίας ἡ σύγχυσις ἦν, καὶ ὃ τέλος ἀπεδέξατο μόνον γὰρ οὐκ ὠργίζετο τῷ Θεῷ, ὅτι μὴ ἐτίμησεν αὐτοῦ τὴν ὑβελιαθεῖς, ἡ προσῆκε καὶ ἀκόλαστον τὴν ὄπτικοῖς. Ἀλλ' ὅμως καὶ ὅπως στοχάσηται τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαγγείλωμεν τὴν τιμωρίαν, ἐλάττονι πολλῷ τῆς ἀξίας χέχρηται τῷ προπλημμελήσαντι, καὶ φλεγμαίνουσαν αὐτὴν κατασέλλει πρέπουσαν τῇ ψυχῇ. Διὰ γὰρ θυμοῦ ἡ ἀθυμία ἐκείνου δὴ καὶ φησι πρὸς αὐτόν· Ησύχασον. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, Εἰδὼς μὴ οἱ Γεν. δ. ζ.
χ. τὸ κακὸν προσβάσεως κακοῦ, βουλόμενος δὲ πᾶσαν τοῖς ἀγωνιῶσιν ἐκκόψαι πρόφασιν. Εἰ γὰρ ἐκολάσθη τοῦδε τοῦ ἔργου, πολλὰ ἂν εἶπον τοιαῦτα πολλοί· αὐτὸν γὰρ οὐδὲν καλέσαντα λόγον καὶ νουθετήσαντα καὶ ὑπομνήσαντα πρότερον, καὶ τότε τοῖς αὐλοῖς ὑπεδύοντα μετελθών; πολλῆς ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας αὕτη ἡ κόλασις. Διὰ τοῦτο μακροθυμεῖ ταῖς εἰς αὐτὸν ὕβρεσιν ὁ Θεός, ἵνα μὴ ὑποτομίζωσιν ὀκνηροί, ἅμα δὲ καὶ δείκνυσι, ὅτι καὶ πατέρα τὸν Καὶν διὰ ἀγαθότητα ἐπαίδευσεν πρὸς ἓν, καὶ εἰς μετάνοιαν ἄγων τοῦτο μὴ ταῦτα διὰ τῆς τοιαύτης χρηστότητος αὐτοῦ. Ὅπερ ἦν τοῦ σκληρότητα αὐτὸν καὶ ἀμετανόητον καρδίαν ἐνδυσαμένου ἑαυτῷ τὴν ὀργήν, ὃ πολυκαίρια ἐπιξέργαται. Εἰ δὲ καὶ μὴ φόνου ἔμεινεν ἀπαμύητος, καὶ ἐφ' ἕτερον μεῖζον δὴ προῆλθε δήπου. Οὐδὲ γὰρ ὅστις εἶπεν, ὅτι τοῦδε ἄγνοιαν ἐπλημμέλησεν. Ὁ γὰρ ὀργισθεὶς ζωοῦχε, πῶς ἂν τοῦτ' ἠγνόησε; πλεῖον ἀλλ' εἰ βούλει, καίτοι καὶ ἀγνοίας εἶδε τὸ πρότερον· μὴ τὸ ἀκοῦσαι δὲ, ἡσύχασον, μὴ τὸ συγγνώμης τυχεῖν, ἀπὸ παντὸς ἀγνοίας ὅπου φόνου ἦρχεν, καὶ τὸν γῆν ἐμόλυνε, καὶ τοῦ τῆς φύσεως νόμου ἀπέστρεψεν; ὁρᾷς ὡς οὐδὲν τὸ πρότερα τὸ ἀγνοεῖν ὠφέλησεν, ἀλλὰ κακίας καὶ πονηρίας καὶ μιαρίας τῆς ἐσχάτης; πῖς οὖν ἡ τότου τιμωρία; Στένων ἔσῃ, φησὶ, καὶ τρέμων Γεν. δ. ιβ.
ἐπὶ τῆς γῆς.

Δοκεῖ μὲν οὖν ἡ κόλασις εἶναι πικρὰ, ἀλλ' οὐκ, ἐὰν ὃ ἁμάρτημα λογισώμεθα, ἢ αὐτὸν ἢ τὸν τιμωρίαν σκοπεῖν ἀναγκάζωμεθα καλῶς. Ἔρα γὰρ. πρόσωπον κακῶς, ἔλαγεν ὅτι ὑβρίσας τὸν ὑβελιαθέντος Θεοῦ, νουθετοῦντα αὐτὸν διέστησε, φόνου ἐτόλμησε πρῶτος, μᾶλλον δὲ φόνου πολλῷ μίασμα εἰσαγάγεσι· ἐλύπησε τὸν γεγυμνασμένον, ἐψεύσατο τῷ Θεῷ· Μὴ γὰρ φύλαξ εἰμί, φησι, τοῦ ἀδελφοῦ μου ἐγώ; καὶ διὰ τοῦτο ἀπρόπτων Γεν. δ. θ.
φόβῳ καλάζεται μόνον καὶ τρόμῳ. Ἀλλ' ὅμως καὶ τὸν χρηστότητα τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀπὸ τοῦ παραστέρας εἶδε μόνον τῆς ἁμαρτίας τὸν τιμωρίαν εἶπεν δὲ φανεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κέρδους αὐτὸν ἐλεγχοῦ ὃ τυχεῖ. Ὃ δὲ κέρδος ἦν, σωφρονίζεσθαι τὸν ἐξῆς ἀπάθειαν καὶ γλυκεῖαν βελτίονες διὰ τῆς εἰς ἐκεῖνον ὀπτιμήσεως. ὄφελος τοῦτο οὐκ ἀμφίλεκτον αὐτόν. Οὐδὲ γὰρ ἦν ἴσον, ἀκοῦσαι ὅτι Καὶν ἴας ἀμελῶν ἀδελφὸν ἀπέθανε, καὶ ὁρᾶν καὶ ἀνελόντα δίκαιον πίονται. τότε μὲν γὰρ καὶ ἠπιώθη τοῦτο λεγόμενον, ὄφελος τὸν μίσους ἐπαρθολιὼ νυνὶ δὲ φανόμενος καὶ πρᾶον, καὶ πολλοὺς ἐν ὀπτὶ πολιὸν χρόνου μάρτυρας τῆς ἡμωρίας ποιούμενος, καταδήλον δὲ
χ. κακὸν πᾶσιν καὶ τοῖς τότε καὶ τοῖς ἐφεξῆς κατέστησε τὸ γεγονός. τί οὖν τοῦτο πρὸς ὄφελος, φησι; μάλιστα μὲν καὶ τῆς αὐτοῦ προγενόσης σωτηρίας, ὅτι προαισθάνεται αὐτοῦ τὸν λύσσαν, τό γε αὐτοῦ μέρος, ὄφελος τῆς τοῦ λόγου παραινέσεως. Εἰ δὲ καὶ τὸν τιμωρίαν αὐτὸν τις ἐξεπάσιε, καὶ οὐκ ἐκείνου πολλῷ ὄφελος τὸν ὠφέλειαν οὖσαν. Εἰ μὲν γὰρ αὐτοῦ ἀπέκλεινεν εὐθέως ὁ Θεός, οὐκ ἂν ἴσως προσθησόμενον αὐτῷ μετανοίας καὶ βελτιώσεως ἔδωκε. τῷ τι δὲ ἔρημον καὶ δεῦρο ζῆν, Εἰ μὴ λίαν ἀναίσθητος ἦν, καὶ θηρίον μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος, πολλὰ ἂν ἀπὸ ταύτης ἐκέρδανε τῆς ζωῆς. χωρὶς δὲ τούτων, ἐλάττονα αὐτῷ τὸν μέλλουσαν κόλασιν ἐργάζεται ταύτης τῆς ἡμωρίας ἐργάζεται. Τὰ μὲν γὰρ ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ ἐπαγόμενα ἡμῖν πρὸς τὸ Θεοῦ λυπηρὰ ἡ κολασία, τὸν ἐκεῖ βασάνων ὑποτίμητον μέρος οὐ μικρόν. καὶ τοῦτο ταῖς μάρτυρίας ἀπὸ τῶν θηρίων τις ἂν ἀναγάγοι γραφῶν. ὁ μὲν γὰρ Χριστὸς τοῖς μαθηταῖς λεγόμενος,

λεγόμενος, ἢ τὰ κτ᾽ Ⓦ Λάζαρον διηνυσμένος." φησὶ Ⓦ Ἀζεκιὰμ ἐκτενυόμενον ἐπὶ τὸν πλουσίου ἄκρον τῷ δακτύλῳ μακρὰν ἐπιτεῖναι φλεγομένην τὴν γλῶτταν, εἰπεῖν πρὸς αὐτόν· Τέκνον, μνήσθητι ὅτι σὺ ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σὸ τῇ ζωῇ σου, ὁ Λάζαρος τὰ κακά· νῦν δὲ οὗτος ὧδε παράκειται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. ὁ δὲ Παῦλος (Παῦλον δὲ ὅταν εἴπω, τὸν Χριστὸν λέγω πάλιν παρεσήμανα· αὐτὸς γὰρ τὸν μακαρίαν σκηνὴν σκηνὴ ψηλαφῶ) τοῖς Κορινθίοις ἐπιστέλλων ποτὲ μὲν τὸν πεπορθικότος, καλοῦντα Ⓦ τοιοῦτον παράδεισον καὶ Σατανᾶν· εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἢ τοῖς αὐτοῖς πάλιν ἀπὸ τῶν ἀναξίως τοῖς μυστηρίοις κοινωνούντων ἀφορισθέντας, Διὰ τοῦτό, φησι, πολλοὶ ἐν ὑμῖν ἀσθενεῖς ἢ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. Εἶδες φιλοσοφητέον ἄφατον, καὶ πλοῦτον ἀνεκτήτους ἀπειρον; Εἶδες πῶς ἅπαντα προήκει καὶ προσγινόμενα ὁ Θεὸς, ἵνα καὶ ἀμαρτανόντας διανηφάλιον τραπομένους τῆς ἀφιλοσοφίας ἀπαλλαγῶμεν πάσης κολάσεως, ἢ καὶ ἀπαλλαγῶμεν πάσης; Εἰ δὲ λέγοι τις, τίνος ἕνεκεν οὖν οὐ Ⓦ ἐξ ἀρχῆς ἀπαντήσαντα * ἀφῆκεν; καὶ τοῦτο σφόδρα κηδόμενος ἡμῶν. Εἰ μὲν γὰρ πρὸς βίαν ὁ μισθὸς ἐκφέρετο, εἶχεν ἂν ἅπασι λέγειν ὁ ζητούμενον· Εἰ δὲ τούτου μὲν ἀφῄρητο, τῆς δυνάμεως, πείθων δὲ μόνον, ὃ μὴ πιθανῶν δὲ ἐφ᾽ ἡμῖν, τίνος ἕνεκεν τῆς βιαστικωτέρας τοῦ προφάσεως ἀπῆρεν, καὶ τὸν τῶν στεφάνων ἐκκόπτων ἀπέθετο; πρὸς δὲ τούτοις, Εἰ μὴ εἰδὼς αὐτὸν ἀκαταγώνιστον ὄντα, καὶ πάντων μᾶλλον κρατοῦντα, εἶπα ἀφῆκεν, ἵνα μὴ οὕτως ἄξιον τῶν τοιούτων ἀπεργάσῃ. ἐκ γὰρ τούτου πρὸς ἡμᾶς εἶχεν τὸ κρατεῖν ἐκόντα καὶ παρὰ τοῦ οὐ βιαζομένους, ἀλλ᾽ ἑκόντας ἀποκλινομένους αὐτῷ. πλὴν ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲ τοῦτο ἤρκεσεν αὐτῷ τοῖς βουλομένοις ἀγωνίσῃ. Εἰ δὲ πολλοὶ μὴ εἰσὶν Ⓦ ἀπειθοῦντες τῆς ἐκείνου δυνάμεως ἥδη, πολλοὶ δὲ Ⓦ ἀπειθοῦντες πάλιν, τί οὐ μέλλοντες εὐδοκιμεῖν καὶ λαμπρὸν ἐπιδείκνυσθαι νίκην τοσαύτης ἀπειρῆς τιμῆς; Διὰ τοῦτο γάρ εἶασεν, ἵνα αὐτοὶ καταβάλλωσιν Ⓦ ἀπαίροντες ἡττηθέντες ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὃ πάσης αὐτῷ κολάσεως μεῖζον, καὶ πρὸς ἑκάστην κατάκλισιν ἀγαπητὴν ἔχωσιν. ἀλλ᾽ οὐ πάντες αὐτὸν ἀπείσονται, φησι. ἢ τί τοῦτο πρὸς ὃ λεγόμενον; πολλῷ γὰρ δικαιότερον τοῦ μὴ ἑκουσίους λαμβάνειν ἀφορμὰς, τὸ αἰρέσεων ἐπιδείξοι τὸν αὐτῷ, τοῦτο δὲ οὐ τοιούτους ἀπὸ τῆς οἰκείας κολάζεσθαι ῥᾳθυμίας, ἢ διὰ τούτους ἐκείνους ἐπηρεάζεσθαι. νῦν μὲν γὰρ ὁ Φαῦλος καὶ ἀδικῶν, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς Ⓦ ἀγωνιστὴν, ἀλλ᾽ πρὸς τὸν αὐτὸν νωθρεύοντα κεκτύμενος. ἢ τοῦτο δηλοῖ ὃ πλῆθος τῶν νικώντων αὐτόν. Ὅτι δὲ Ⓦ ἀσυδαῖος διὰ τοῦτο Φαῦλος ἐπηρεάσθησαν, οὐκ ἔχοντες ὅπου τὴν αἰδρείαν χρήσονται δι᾽ ἐκείνους, ἢ ἐγίνετο πρόδηλον, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἀγωνοθέτης ἀθλητὰς ἐπιδεικνύμενος ἔχων δύο, τὸν μὲν ἢ συμπλακῆναι ἕτοιμον τῷ ἀγωνιστῇ, ἢ καρτερεῖαι ὑπιδεῖξαι πολλὴν, καὶ στέφανον ἁρπάσασθαι, Ⓦ δὲ τῆς παλαιστρείας ἑαυτὸν ἀργὸν παρεχόμενον ἢ νυφίον, λαβὼν ἐκ μέσου τὸν ἀγωνιστὴν, ἀμφοτέρους ἀπεσκίρτησε ἐκπέμψας πρὸς αὐτόν. οὕτω δὴ καὶ ὁ ἀσυδαῖος διὰ τὸν Φαῦλον ἐπηρεάσθη· ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἔπρα διὰ τὸν ῥᾳθυμον [ὁ] κακὸς, ἀλλὰ διὰ τὴν κακίαν τὴν αὐτοῦ.

Καὶ νῦν μὲν δοκεῖ ὁ ζητούμενον αὐτοῖς εἶναι) πρὸς τὸν διάβολον· ἢ δὲ τὸν ἀκαλουθοῦν ὁ λόγος οὐκ ἐπὶ τοῦτον τὸν αὐτὸν, πολλοῖς ἐγκαλέσει καὶ μέμψεται τὸν πονηρὸν, καὶ τὸν δημιουργὸν ἅπασι διάβολον τοῦ Θεοῦ. ἢ γὰρ τῆς τοῦ σώματος, ἢ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν κατηγορήσει διαπλάσεως. Διὰ τούτων μὲν γὰρ ὑπτιάζουσιν ὧν οὐ δεῖ, καὶ εἰς μοιχείαν ἐμπίπτουσιν Ⓦ πολλοί· δι᾽ ἐκείνου δὲ βλασφημοῦσι καὶ τὴν ἀληθινὴν τῶν δογμάτων ἀφέλουσιν ἕτερον. ἆρ᾽ οὖν διὰ ταῦτα χρὴ γλώττης καὶ ὀφθαλμῶν ἁμάρτανε τοὺς ἀθεμίτους ἐκκόπτειν; οὐκοῦν καὶ τοὺς πόδας ἐκκόψομεν, καὶ τὰς χεῖρας ἀποτεμοῦμεν, ὅτι αὗται μὲν ἁμ-

χ. διάκ

* ἐκ μάν ἐπείσει ἡ

χ

χ. ἐπιδεικ δεῖσαι,

χ ἐπιτρέ ζεσθαι.

χ.

μὴ πλήρεις ὦσιν, ἐκφοβοῦσι δ' εἰς κενὸν πτήσεσιν. ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὦτα τῷ ἀπιόντι τὸν λόγον τοῦτον διώκουσι δ' ἐκφυγεῖν. ἐγὼ γὰρ ἀγκύλῳ μαπάλῃ τοξεύσομαι, καὶ τῷ τῆς δογμᾶς φθορεῖ τοξεύματι πλήξω τὴν ψυχήν· ὥστε μ' ταῦτα ἀφαιρήσομαι. εἰ δ' ἐγὼ τοῦτο, ἐγὼ σῖτα, ἐγὼ πόλα, καὶ σύραγξ, καὶ γλῶς, καὶ βαλάντιον, καὶ πλοῦτος, καὶ φῶς, καὶ σελήνη, καὶ Φ τὸν ἄερα χρῶ, καὶ πάντων τῶν ἀλόγων τὰ γλυκύ. πολὺ γὰρ ὅσῳ μᾶλλον ταῦτα, τοσοῦδι ὑπερέχοντος παντὸς καλοκἀγαθίας οὕτως ἐλεεινῶς; ὁρᾷς Φ γέλωτα καὶ τὸν ἀπιόντα, εἰς ἓν ὁ λόγος σε καταστρέφει ἀναγκάζεται; ὁ γὰρ ἀβούλητος ἑαυτῷ κακὸς, οὐχ ἡμῖν. ἡμεῖς γὰρ, εἰ βουλοίμεθα, καὶ πολλὰ κερδαίνομεν δι' αὐτὸν καλὰ, ἄκοντος μὲν καὶ μὴ βουλομένου. ὃ δ' ἄθλιον καὶ τούτου μεῖζον, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἡ ἀποστολή. ὃ γὰρ, βελτίονες γίνεσθαι τοὺς ἀκούοντας διδάσκειν μὲν αὐτὸ, καὶ ἀνὰ κράτος ἑαυτὸ κελεύειν δύναται; ἀναγκάσαι δὲ οὐδέποτε. πῶς οὖν προσῆκεν δι' αὐτὸν διδοικότες αὐτοῦ τὴν ὠμότητα καὶ τὰς ζωοκτόνους ὑπὲρ οὐλὰς καὶ τὰς ἐπαλλήλους μηχανὰς, Φ πολυώπους ἀποκρουόμεθα, πρόφωμεν, μεμιμήμεθα τὸν Θεοῦ ἄνθρωπον. καὶ ὅπου σὺκ ἐμὸς ἐστὶν ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου, ἄκουσον πῶς ἀφ' ἑνὸς ῥήματος διεγείρει σὸν καταθύσασθαι τὴν πίστιν. τοῖς γὰρ Ἐφεσίοις ὑπισχνεῖται οὕτω πως φησὶν· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. ταῦτα μ' ἔλεγεν, οὐ καταβαλεῖν αὐδεῖς, ἀλλὰ ἀφανίσαι βουλόμενος. καὶ ὁ Πέτρος δὲ Νήπιοι, φησι, γεγενήσθε· ὅτι ὁ αἰτιάσεις ὑμᾶς ἀφέλοιτο, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ, ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει. τοῦτο δ' ἐστὶ σφοδροτέρους ἐργάσασθαι πάλιν καὶ πεῖσαι πλείονα πρὸς Φ θεὸν τὸν οἰκειότητα ἔχειν. ὁ γὰρ ἐφεσῶτα Φ ἐν δρεῖ ὀρᾷ, μᾶλλον προσέρχεσθαι τῷ συμπλέκεσθαι τῷ δεινὰ μέλλοντι βοηθεῖν. οὕτω που καὶ τὰ παιδία τὰ μικρὰ, ὅταν μὲν ἴδῃ τι τῶν φοβερῶν, εἰς Φ τὴν μητέρα καταφεύγοντα κόλπον, καὶ συγκρεμασθέντα τῷ ἱματίῳ σκέπης, ἔχειν αὐτὸν ἀσφάλειαν, καὶ πολλῶν δηλητηρίων πολλάκις σὲ ἀφίσασθαι· ὅταν δ' μηδὲν ᾖ δεινὸν, οὐδὲ καθύσας σκέπης καὶ ἐφελκυσμὸς ἀνέχεται, ἀλλὰ καὶ κελεύσαι ἀφεῖναι, καὶ πολλὰ προσὸν ἐπιπαίσασθαι μητρῴου ἀποστρέφεται, καὶ πρὸς ἡδονὴν παιδιᾶς καταφορᾶς. ἀφ' τοῦτο πολλαὶ τῶν μητέρων, ἐπιδὴν μηδὲν ἰσχύσωσι προσκαλοῦσαι, μορμολύκεια καὶ φόβητρα καταισχύζουσαι, οὕτως αὐτῶν σοφίζονται τὸν ἐπιδρόμην, καὶ πείθουσι προσδραμεῖν πάλιν αὐταῖς. τοῦτο δ' σὺκ ὀλίγων παιδίων ἔστι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἡμῶν. ὅταν γὰρ ὁ πατὴρ ἡμᾶς φοβῇ καὶ ταράττῃ, τότε σωφρονίζομεθα, τότε ἐαυτοὺς ὑπιγνώσκομεν, τότε μᾶλλον τῆς ἀσωτίας τῷ Θεῷ προσέρχομεν. εἰ δ' ἡφθυμοῦμεν παρὰ τὸ δέον σὸν, καὶ γέγονεν σκηπτὸν, πάλιν σὺν τῶν πρὸ ἐλάττονα δὲ ὑπιγνῶσι Φ πολλοί· οἷ ὅτι Φ δὲ, θεσπέσιον ἡπάτησε, ἢ τὸ πολλοὺς σκέπωσι ἐξέβαλεν ἀγαθῶν, ἀλλὰ τὸ Θεοῦ φθόνῳ καὶ βασκανίᾳ τοῦτο πεποιηκέναι εἶπον δ'. ὅπου γὰρ καὶ πῶν ἀσπ Φ ταῦτα τολμῶντας μὴ τὸ τοσοῦτον ἀπέδυξεν τὸ πάντας αὐτοῦ, εἰ μὴ ὅλως πεῖσαι ἔλαθον τὸ κακουργίας αὐτοῦ, τί σὺκ ἂν εἶπον; τί σὺκ δ' ἐφθέγξατο; ὅλως ἢ εἰ χρὴ μὴ ἀκριβείας τοῖς ῥηθεῖσι προσέχειν, σοῦ ἕνεκα ἄπαντα ἡμᾶς ὁ Διάβολος ὠθεῖ· ἀλλὰ πολλὰ μὲν ἂν αὐτὸς ἐργάζεται καὶ, πολλὰ δ' ἂν ἡμεῖς ἑαυτοῖς ῥᾳδιουργίας καὶ παραφέρονται μόνον. πολὺ γὰρ, ἵνα πάλιν ὑπὲρ τοῦ ἀρχαίου ἐπομνήσθωμεν, προστάξασιν ὁ Διάβολος τῷ Κάϊν, ἢ Φ φόνον προσάξαι κτήνεσι; τῇ μὲ γὰρ τούτου μητρὶ Φαίνεται Διαβεβλημένος ἢ τὸν ἀπάτην καταστρέφων, σὸ τοῦτο δ' σὺκ ἔπ. πλὴν εἴ τις αὐδεῖ σὸν πονηρὸς λογισμοὺς ἐπανορθοῦσθαι φαίη, ἢ τοῦτο δ' προσὸν Φ καταδεδάμενον ἢ παιδίον, ἢ τὸν ἀρχαῖον αὐτοῦ τῆς ἐφόδου προσκόπτει· ἀλλ' ὅμως σοῦ οὕτως αὐτὸν ἔασεν ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐπέμψε παιδεύων

νουθετῶν

νουθετῶν δι' ὧν εἰδόκει χαλάζαι αὐτόν. καὶ τί λέγω τὸν Καὶν τὸν πρωτόπλαστον, αἱδρὸς εἶος, ὅπου γε καὶ ὁ καταχλυσμὸς, εἶθα τοσούτων ἀνδρῶν ἀπώλεια, δυνατὸν ἦν ἡμῖν ἐμφῆναι τὸν κηδεμονίαν τοῦ Θεοῦ; πρῆττον μὲν γὰρ, οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ἀπροσδοκήτως ἐπῆγαγὸν σκῆπτα τὰ δεινά, ἀλλὰ καὶ προειπών, καὶ οὐ πρὸς χρόνου βραχέος, ἀλλὰ πρὸς ἑκατὸν ἔτη. ἔπειτα, ἵνα μὴ τὸ μῆκος τῆς προρρήσεως εἰς λήθην ἐμπέσοι καὶ ῥᾳθυμίαν, προκατεσκεύασε τὸν κιβωτὸν πηκτὰς ἔχειν καὶ ὀφθαλμοὺς ἐκείνων αὐτῶν, πάσης φωτὸς λαμπρότερον βοᾶσαι τὸ Θεοῦ τὸν ἀπειλήν. ὁ μὲν γὰρ Καὶν ἐξέπεσεν ἔνδον τῆς τῶν ἀνθρώπων δικαιοσύνης· ἐκείνη δὲ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν κειμένη, συνεχῶς τῶν ἀπειληθέντων τὸ μὴ μέλλον διηγεῖται. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐσωφρονίσθησαν, ἀλλ' ἐπιλῦσαι προκαλούμενοι καὶ ἕλκοντες καθ' ἑαυτῶν τὰ κακά. ὁ γὰρ Θεὸς οὔτε ἀπειλήσας καταπλυσμὸν, οὔτε ἐπαγαγὼν ἠθέλησεν, ὥσπερ οὐδὲ τὸν γέενναν αὐτόν· ἀλλὰ πάντων ἡμᾶς αἴτιος τούτων. ὅπερ καὶ σοφός τις Σωιδὼν ἔλεγεν, Ὅτι ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων. Ιεζεκ. 18 κδ. καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ Θεὸς δικαιοῖ τὸν προφήτην οὕτω φησί· Μὴ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς ὁ ἐπιστρέψας αὐτὸν καὶ ζήσῃ; ὅταν γὰρ μὴ ἐπιστραφῶμεν, τὸν ἀπόλεσαι καὶ τὸν θάνατον ἡμᾶς καθ' ἑαυτῶν ἐπάγομεν, οὐχ ὁ μὴ βουλόμενος ἡμᾶς ἀπολέσθαι Θεός, καὶ τὸν τοῦ δικαίου φυγὴν οὐδὲν διεκώλυσε. διὰ τοῦτο μόνοι ἔχομεν εἰπεῖν ὑπὲρ τοῦ καταχλυσμοῦ, κέρδος ἦν οὐδὲν εὑρήσομεν μεῖζον ἐξ αὐτοῦ; ἀλλ' οὐδὲ ὅσον εἰπεῖν ὅσον καὶ τοῖς πεπλυμένοις ἀνθρώποις, καὶ τοῖς μετ' ἐκείνους γεγονόσιν ὑπῆρξεν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πρεσβύτερον τὸν εἰσελθεῖν τῆς κακίας ἐκώλυσαν· οἱ δὲ μετ' ἐκείνους ἐκείνων μείζονος ἐκέρδησαν, τῆς ζημίας, ὡς δή τις εἴποι, τῆς ὑπερβολῆς τῶν κακῶν ἀφαιρεθείσης ἐκ μέσου μετὰ τῶν τολμησάντων αὐτῶν. εἰ γὰρ καὶ χρεία παραδείγματος βιαίου τὸν ἀμαρτάνειν οἱ δυνάμενοι τὰ κακὰ, τί οὐκ ἂν ἐποίησαν, πολλῶν ὄντων τῶν παραπεπτωκότων αὐτοῖς, ὅτι γε τὰς πονηρίας; ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, μηδὲ τοσούτους διδασκάλους φαυλότητος ἔχωσιν οἱ μετὰ ταῦτα, πρόνοιαν αὐτοῖς ἀρδὴν ἀπώλεσεν.

Ἀλλὰ τίς ὁ σοφὸς λέγει, μᾶλλον δὲ ὁ ἀνόητος τῶν πραγμάτων; ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἂν ἀγαθὸν, πάντα δὲ ζητοῦντων καὶ λεγόντων, ἵνα τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων τὴν αἰτίαν ὅτι τὸν Θεὸν ἀπάγωσιν; Εἰ μὴ συνεχώρησε, φησὶν, ὁ Θεὸς, οὐδὲ ἂν συνῆλθεν ὁ Δαβὶδ τῇ Οὐρίου, οὐδὲ ἂν ἥπατησε τὸν ἀρχιμάγειρον· ἀλλ' οὐδὲ ἂν ἔμαθεν ὁ Ἀδὰμ ὅσων εἶχεν ἀγαθῶν, οὐδὲ ἂν ἐκ τῆς ἀπονοίας ἐκείνης κατέβη ποτέ. ὁ γὰρ τοσούτων ἑαυτὸν καταξιῶν, ὡς ὁ Θεὸς ἠθέλησε προσδοκᾶν, τί οὐκ ἂν ἐτόλμησεν εἰπεῖν μὴ σωφρονιζόμενος; γνώμῃ δὲ μήτι συμβεβουλευκέναι τι τῷ Δαβὶδ τῷ Οὐρίου, μήτε ὅλως διειλέχθαι τῇ Εὔᾳ περὶ τοῦ ξύλου. ἆρα δὲ ἀπλαγεῖσι διειπεῖν, μὴ γνοιώμεθα τοῦτο; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ὁ γὰρ ἀπὸ τῆς γυναικὸς οὕτως εὐκόλως ἀπαπιθεὶς, οὐδὲ καὶ Δαβὶδ οὐκ ὄντος, ταχέως ἂν ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτίαν κατέπεσεν· ὃ καὶ μείζονα δὲ αὐτῷ τὴν τιμωρίαν ἐποίησε. χωρὶς δὲ τούτων οὐδὲ νῦν τῆς τοῦ Δαβὶδ μόνοι ἀπάτης ὁ πρῶτος ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας ἐπιθυμίας ἀ- Γεν. γ. ς. λεῦσα κατέπεσεν ἡ γυνή. καὶ τοῦτο ἡ γραφὴ προεδήλωσεν εἰποῦσα· Καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν, καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, καὶ ὡραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι· καὶ ἔλαβε τοῦ καρποῦ ἔφαγε. καὶ οὐ τῷ Δαβὶδ ἀπαλλάττων τῶν τῆς ἐπιβουλῆς ἐγκλημάτων ταῦτα λέγω νῦν, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι εἰ μὴ ἐκ τῆς κατέπεσεν, οὐδεὶς ἂν αὐτὸν κατέδυσε. ὁ γὰρ τὸν πρῶτον ὀφθαλμὸν ἀπατῆσαι οὕτως εὐκόλως, * ὕστερος καὶ πρὸ τῆς ἀπάτης ῥᾳδίως καὶ χαλεπῶς διέκειτο. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔσχεν τοσοῦτον σκῆπτρον, εἰ μὴ ὑφοῦσα ἐγεγηγερμένα διελέγετο ψυχῇ. ἀλλ' εἰσί τινες, οἳ, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο δικαιοῦσι τὸ μέρος, τὸν Δαβὶδ ἀφέντες, ὅτι τὸν ἀποστόλων μεταβαίνουσι· καὶ τὸ μὴ ἡμάρτηκότες ἀπέ- χρην), ἐγκαλοῦσι τῷ Θεῷ λέγοντες· τί γὰρ εἰδότα πρᾶγμα, ἀμαρτήσονται αὐτὸν εἰ-

δώς;

χ ἐπείσαι δώς; ἢ ταῦτα δὶ ὃν Ἀγησίλαν τὰ ῥήματα, ἢ ἀσεβοῦς Ⓦ Ἀγησίλας βυρέματα. ὅπ γὰρ ἢ ὁ δόντα τ' ἐπιτολὴν μείζενος κηδεμονίας ὄν, ἢ ὁ μὴ δόντα, δῆλον ἐκεῖθεν. ἔστω γὰρ ὁ Ἀδάμ τὴν μὲ πρεσβείαν ἔχων οὕτω ῥᾳθύμων, ὡς ὁ τὸν ἀπόλιξε, διὰ τοῦδ' ἢ μηδεμίαν ἐπιτολὴν, ἀλλὰ ὠφέτω τὴν φωνήν. ἀρ' ἡ ἀθάνατα ἢ ἡ ῥᾳθυμία ἀπὸ τῆς ἀπάτης ταύτης ὅτι ὁ χαῖρε, ἢ ὅτι ὁ κρεῖττον ἐπέδωκαν αὖ; ἀλλὰ πόθεν τὸν δῆλον, ὅπ πρὸς ἐκάτερον δὲ κατάπιστ κακίαν ἄφρων ὤν. ὁ γὰρ μηδέπω θαρρῶν ὑπὸ τῆς ἀθανασίας ἔχων, ἀλλ' ἔτι μετέωρον τὴν ἐλπίδα ταύτην οὖσαν εἰδώς, ἢ πρὸς τοσοῦτον ἀληθοπείας ἐξ ἀνοίας ἀφῆκε, ὡς ἢ ἐλπίσαι ἡμίθεα, Θεὸς, ἢ ταῦτα οὐδαμόθεν Ⓦ ταῦτα ἐπαγγειλάμενον πιστὸν ὁρᾶν, εἰ βεβαίαν ἔχε τὴν ἀθανασίαν, τί δὲκ ἂν ἔφθασεν ἀπόποιας; τί ἢ δὲκ ἂν ἐξήμαρτε; πότε ἢ ἂν ὑπήκουσε τοῦ Θεοῦ; σὺ ἢ πρόθυμον ποιῆς ἐγκαθῆσθαι, ὥσπερ αὖ εἴ τις ἢ Ⓦ περιβύειν ἀπαγορεύοντα μέμφοιτο, ὅπῳ Ⓦ ταῦτα ἀκουσόμενον παρεῖναι ἔμελλον. ἢ πῶς ὐκ ἐκάστης ταῦτα μανίας τὰ ῥήματα; εἰ γὰρ μὴ δέξαμένῳ τὴν ἐπιτολὴν ἐπεστάλθαι ὁ ἀγγέλος ἀπειπεῖν τοῦ Θεοῦ σεισβάλλυσε, ἢ τί τῶν βιάλως αὖ ἔπεισεν. ὁ γὰρ μὴ τὴν τοῦ προστάγματος δόσιν καταφρονήσας τοῦ διδόντος αὐτὸ, εἰ μηδὲν ὅλως ἠκακεῖ πρὸς αὐτὸ, ταχέως αὖ ὅπ ἐξ ἐπιτολὴν διαστὰς ὄψεται ἐγκείμε. Ἀφ' τοῦτ προσλαβὼν ὁ Θεὸς, δι' ὧν προστάξειν ἐδίδαξεν, ὅπ ἢ Κύριον ἔχῃ, ἢ πάντα ἐπαναχύειν αὐτὸ δύν. καὶ τί πλέον ἀπὸ τούτου γένοιτ' ἄν, φησι; μάλιστα μὲ εἰ ἢ μηδὲν ἐπιτρέφῃ, οὐδὲν τοῦτ' ἔδει Ⓦ διδάξαντα Θεὸν, ἀλλὰ τοῦδ' τὸν μὴ δεξαμένων τὴν κοινὴν ἐπιτολὴν ταύτην παιδεῦσαι· νῦν ἢ οὐδὲ οὕτως ἀνόητος γέγονε καὶ μὴ τὴν τοῦδέβασιν ἡ δόσις τῆς ἐπιτολῆς. καὶ γὰρ ὁ χρυσοῦν, ἢ ὁ τὸν ἀμύρτινον ὁμολογῆσαι, ἐξ ὁ ἀπουδάζειν Ⓦ μὲ δύνασθαι ὅτι τὴν γυναῖκα, ἐκείνῳ ἢ ὅτι Ⓦ ἔφη τὴν αἰτίαν τῶν γεγονότων μεταγαγεῖν, δεδοικότων ὅτι, ἢ τεμένους, ἢ τὸ κῦρος ἐπιγινόμενον ἢ Θεοῦ. ὅσον ἢ χάρος ἐν ἀπὸ τῆς Σατανικῆς ἐκείνης προσδοκίας εἰς τοσοῦτον μετατιθῆναι φύσιν, ὑπὲρ ἀγνοῦ. ὁ γὰρ ἰσοθεῖον φασπαθὴς, αὐτὸς ὕστερον ἐπαπειλοῦσα ἢ Σωκράτει λεπτὸ, ὡς ἄρ' ἡμωρίας ἢ κολάσεως τέμνῃ, καὶ τὴν ἀμύρτινον ἐξαπέλλειν τὴν αὐτοῦ. τὸ ἢ μὴ ἀμύρτανειν ἀνεπαγθέστως, ἀλλ' ὑπογινώσκειν ταχέως ἢ Σωκράτει τὸ πλημμεληθέν, οὐκ ἔστι μικρὸν, ἀλλ' ὁδὸς ἧς ἢ ἀρχὴ πρὸς διόρθωσιν ἄγουσα ἢ τὴν ὅπ τὸ κρεῖττον μεταβολήν. πᾶσαν μὲν οὖν τοῦ Θεοῦ τὴν εἰς ἡμᾶς ἀγαθότητα οὔτε μαθεῖν, οὔτε διηγήσασθαι δυνατόν· ὧν ἢ ἴσμεν τὸ κεφάλαιον ἱκανόν. μᾶ γὰρ τὴν τοσαύτην παιδαγωγὸν, μᾶ τοσαῦτα ἀμύρτήματα, ὅτι πᾶσαν κατέχε τὴν οἰκουμένην ἡ τῆς ἀμύρτίας τυραννὶς, ὅτι τὴν ἐκάστην ἐδύ δυνατὸν δίκην λιπεῖν ἢ ἀπολέσθαι πάντας, ἢ αἰσθόμενον τοῦ πρὸ αἰῶνος θεσπίσαντος γενέσθαι γένος, τότε τὴν μεγίστην ὧν εἰς ἡμᾶς εὐεργεσίαν ἐπεδείξατο, ὑπὲρ τοῦ ἐμφανῆ ἢ ἀπηλλοτριωμένων ἢ μισουμένων αὐτὸν ἢ ἀποστρεφομένων Ⓦ μονογενῆ καταστήσας τὸν ἑαυτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τὴν πρὸς αὐτὸν κατάπαυσιν ἐργασάμενος ἡμῖν, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον καὶ τὰ μυρία ἐπαγγειλάμενος δώσειν ἀγαθά, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς ἤκουσε, μήτε ὅτι καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη. τί ταύτης αὖ γένοιτ' ἂν τῆς κηδεμονίας ἴσον, τῆς φιλανθρωπίας, τῆς ἀγαθότητος; Διὰ ταῦτα καὶ αὐτὸς φησι, Καθὼς ἀπίχθ ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπίχθ ἡ ὁδὸς μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ διανοήματα μου ἀπὸ τῶν διανοιῶν ὑμῶν. καὶ ὁ ῥαψῳδὸς ὁ Δαβὶδ περὶ τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ διαλεγόμενος, φησὶ· Κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκραταίωσε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Καθόσον ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Καθὼς οἰκτίρει πατὴρ υἱοὺς, οἰκτίρησε Κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν· οὐχ ὅτι τοσοῦτον μείζον, ἀλλ' ὅτι τοσοῦτον τὸ διάστημα τῆς ἄνεσις φιλανθρωπίας ἔτερον μεῖζον οὐκ ἴσμεν. ἐπεὶ ὅτι καὶ τούτου πλεῖον, ὁ Ἡσαΐας ἐδίδαξε. τὴν γὰρ μητέρα εἰς τὸ ἀπόδειγμα τοῦ διδασκάλου, τὴν πολὺ τῶν παίδων πρὸς τὸ ἄκρον συμπαθεστέραν

χ. ἐπείσαι

χ. ἐς τὸν

ν. μετὰ πολλῶν

Ησ. νε. 8.

Ψαλμ. ρε. 11. 12.

Ησ. μθ. ιε. δεξιὰν οὖσαν οὕτως εἶχε· Μὴ ἐπιλήσεται γυνὴ τοῦ παιδίου αὐτῆς *; Εἰ δὲ καὶ ἐπιλάθοιτο γυνὴ, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαί σου, λέγει Κύριος· ἤκουσας ὅπου καὶ τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας ἀνώτερός ἐστιν ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. * ἢ τὴν μαίαν ἢ τὴν ἐκ γαστρὸς αὐτῆς

Καὶ ταῦτα μὲν ἀπεφήνατο· τοῖς δὲ Ἰουδαίοις αὐτὸς ἀφαλεξάμενος ἔλεγεν ὁ Χριστός· Εἰ δὲ ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν· οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνων ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἴσον τὴν ἀγαθῶν καὶ τὴν πονηρῶν ὁ μίσθος, ὅτι, τοσοῦτον τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας πρὸς τὸν πατέρα ὁ ἀφορισμός. ἢ μᾶλλον μείζονα τούτου πάλιν ἔχεις, ἀλλὰ τῷ νῷ ἢ πραγτέρῳ προϊδεῖν. καὶ γὰρ ἢ τοῦτο, ὅσον ἀκούσαι σε δυνατόν, εἴρηται. οὐ γὰρ ἡ ζώσεως ἄπειρος καὶ ἡ ἀγαθότης, δῆλον ὅτι καὶ ἡ φιλανθρωπία. Εἰ δὲ μὴ καθ' ἕκαστον τὴν γνωμάτων αὐτοῦ ἐπιστάμεθα, ἀλλὰ τοῦτο τῆς ἀπειρίας αὐτῆς σημεῖον. πολλαὶ γὰρ ἢ μεγάλαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας οἰκονομεῖται τῆς ἡμετέρας, ἃ αὐτῷ μόνῳ ἐστὶ φανερά. ὅπου γὰρ δι' ἀγαθότητα ὁ ἡμέτερον ἔλεος ἐνεργεῖται, ἵνα τὸ τῆς πρὸς ἡμᾶς διάνοιας διόλωμι, οὐκ ἀμοιρεῖν χρὴ τῆς σωτηρίας οἰκονομεῖται τῆς ἡμετέρας, ἃ αὐτῷ μόνῳ ἐστὶ φανερά. ὅπου γὰρ δι' ἀγαθότητα ὁ ἡμέτερον ἔλεος ἐνεργεῖται, ἵνα τὸ τῆς πρὸς ἡμᾶς διάνοιας διόλωμι, οὐκ ἀμοιρεῖν χρὴ τινὸς ἑτέρας, πολλὰ πλείονα ἀφίησι λαμβάνειν ἡμᾶς· Εἰ δέ ποτε ἢ ἀπεκαλύφθη, ἐστὶ τοῦτο ἡμῖν ἔνεκεν ποιῇ, ἵνα βοηθείας δεόμενοι, πλείονα ἐπιτασσώμεθα τὴν βοήθειαν. μὴ τοίνυν ὑπὲρ τούτων μόνον, ὧν ἴσμεν, ἀλλ' ἃ ἢ ὑπὲρ ὧν οὐκ ἴσμεν, βοηθείας ὦμεν αὐτῷ. οὐ γὰρ ἐκόντας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀκόντας οἶδεν εὖ ποιεῖν· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος εἰδὼς, πάντοτε καὶ ἐν πᾶσιν εὐχαριστεῖν παρῄνει. ὅπου γε καὶ κοινῇ πάντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ ἑκάστου κήδεται, καὶ τοῦτο αὐτὸ πάλιν ἀκούσαντες λέγωμεν· Οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν τούτων, πρὸ τοῦ πιστεύσαι εἰς αὐτὸν λέγων. βούλεται μὲν γὰρ ἢ ἐν σὺ μὴ πιστεύσας αὐτῷ σωθῆναι μεταβαλλομένους, καὶ πιστεύσαντας πάντας, καθὼς ἢ ὁ Παῦλός φησιν, Ὅτι θέλει πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. καὶ αὐτὸς δὲ πῶς Ἰουδαίοις ἔλεγεν· Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. καὶ πάλιν ἀφ' ἑτέρου, Ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. ὅταν δὲ μηδὲ τοσαύτης ἐπιμελείας ἀπολαύσαντες ἐθελήσωσιν ἡμέας βελτίους καὶ ἐπιγνῶναι τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲν ἧττον ἀώρους ἀφίησιν. ἀλλ' ὅπου τῆς οὐρανίου ζωῆς ἑαυτοὺς ἐκόντες ἀπεστέρησαν, τί γοῦν εἰς ἡμᾶς πέπρακται βίου ἄπονα ἀνθρώποις χορηγεῖ, καὶ ἥλιον ἀνατέλλων ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ πρὸς τὴν σύσασιν τῆς παρούσης παρέχων ζωῆς. Εἰ δὲ ἐκβρῶν τοσαύτην φρόνησιν ποιεῖται, οὐδὲ πιστεύοντας αὐτῷ καὶ θεραπεύειν ἐξ αὐτοῦ καὶ δωρεῖσθαι τὴν αὐτὴν, πῶς ἂν εἰκότως ποτε; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν· ἀλλ' οἱ πλείονες τούτων πάντων τούτοις ἔχουσιν ἀπορίαν. Υμῶν γάρ, φησι, καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἅπασαι ἠριθμημέναι εἰσίν. ὥστε, ὅταν σκοπῇς, ἵνα πατέρα καὶ οἰκίαν καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ πλοῦτον ἄφατον καὶ δόξαν πολλὴν ῥίψας ἀπὸ τῶν χαρῶν δραμὼν πρὸς Χριστὸν, εἶτα τοσαύτην θλῖψιν ὑπομένεις ἐν, μὴ καταβάλλῃς σαυτόν. ἐξ ὧν γὰρ ἡ ἀπορία πίστεται λογισμῶν, οὐκ ἔστ' αὐτὴ καὶ ἡ τῆς ἀπορίας ἡμῖν ἔσται λύσις. πῶς ἀδύνατον ψύσασθαι τὸν Θεόν. ἐπηγγείλατο δὲ τοῖς ταῦτα καταφρονοῦσι ζωὴν αἰώνιον. καταλιπὼν δὲ σὺ πάντα καὶ διέπλευσας. Τί οὖν ὅτι λοιπὸν ὁ κωλύει σε θαρρεῖν ὑπὲρ τῆς ὑποστάσεως; οὐκ ἀτίμωσε πειρασμὸς ἐν; ἢ τί τὸ πρὸς τὴν ὑπόστασιν; οὐ γὰρ σὺ ταῦτα τὴν αἰώνιον ἡμῖν ζωὴν ἐπηγγείλατο. Εἰ δὲ ἡ σὺ ταῦτα τὰ τῆς ἐπαγγελίας πληρωθῆναι ἔμελλεν, οὐδὲ οὕτως ἀφάλλειν ἐχρῆν. καὶ γὰρ βέλτιον καὶ πιστὸν ἄνδρα οὕτω βεβαίως ἔχειν πρὸς ταῖς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ, ὥστε, κἂν ὦσιν αἱ αὐταῖς φαίνηται τὰ γινόμενα, μηδὲ οὕτω παραπίπτειν, μηδὲ ἀπογινώσκειν τὴν ἔκβασιν. ὅρα γοῦν. ὁ πιστὸς Αβραὰμ ἵνα μὴ ὑποστῇ ἐδίζατο; ἵνα δὲ παράπτῃ ἐκαρτέρει; ἢ μὴ ὑποστῇ ἐν, ἀπὸ τοῦ Ισαὰκ πᾶσαι ἐμπλησθῇ τὴν οἰκουμένην ὃ δὲ ἔταγμα, αὐτὸν τοῦτον καταθῦσαι τὸν Ισαὰκ, ὃς οὐκ ἐμέλλησε

πᾶσα

πᾶσα πληρεῖσθαι ἡ γῆ. τί οὖν; ἐθορύβει τοῦτο τὸ δίκαιον; οὐδαμῶς. ἀλλὰ καὶ τοσαύτης διαφωνίας οὔσης καὶ μάχης τῇ κελεύσει τοῦ ἐπαγγελίαν, οὐκ ἐταράχθη, οὐδὲ ἀλλησίασεν, οὐδὲ εἶπέ τι τοιοῦτον ἀνήρ· ἕτερα ἐπηγγείλατο ὁ Θεός, καὶ ἕτερά με προσάπτειν ἀναγκάζειν ὁ Θεός; ἀπὸ τοῦ παιδὸς τούτου δὲ πολὺ μοι τῷ ἀκριβεῖ κατέχετο πλῆθος, καὶ τὸ τὸν χαλασφάξαι κελεύσαι; πῶς οὖν τοῦτο ἔσται, τοῦ ῥίζης ἀκκαλουμένης; ἠπάτησέ με ἄρα καὶ διέπαιξεν. οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλ' οὐδὲ ὑπενόησε. μάλα γε εἰκότως. ὅταν γὰρ Θεὸς ὁ ὑπισχνούμενος ᾖ, καὶ μυρία δοκῇ τὴν ἐπαγγελίαν ἀναιρεῖν, οὐ χρὴ θορυβεῖσθαι πρὸς τὰ τέλεια, οὐδὲ ἀμφισβητεῖν. τὸ γὰρ αὐτὸ μάλιστα τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεώς ἐστι, πόρον ἐκ τῶν ἀπόρων εὑρεῖν· καθάπερ ὁ μακάριος Ἀβραὰμ τότε ἐλογίζετο. διὸ περ αὐτὸν καὶ κατεπλάγη τὴν πίστιν ὁ Παῦλος οὕτως εἰπών· Πίστει προσενήνοχε Ⓦ Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ Ⓦ μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας δεξάμενος, αὐτὰ δὲ ταῦτα ἐμφαίνων καὶ ἀντιτόμβους, ἅπερ εἶπεν ἐγώ πού. οὐκ ἀκριβὲς μέτος, ἀλλὰ καὶ ὁ τότε πάλιν ἀπήγγειλε Ἰωσήφ, ἀφ' μικροῦ χρόνου καὶ πολλῶν προσγιγνομένων κινδυνευούσαν ὁρῶν τὴν ἐπαγγελίαν, ἔνθεν ἀκλινής· πρὸς γὰρ Ⓦ ἐπαγγειλάμενον ἐώρα μόνον· εἰ δὲ εἰς ἀνθρώπινος κατέπιπτεν λογισμούς, καὶ ἀπέγνω τὸ τέλους. ἡ μὲν γὰρ διαθεῖσα ὄψις αὐτὰ, καὶ τῷ ἀδιλφῷ καὶ τῷ γλωσσαμένων τὴν προσκύνησιν προσύλεγε· τὰ δὲ γλυόμενα οὐ διαυτάνει, ἀλλὰ πολὺ τούτων ἀπέχοντα. προσῆκεν μὲν γὰρ αὐλοὶ Ⓓ προσκυνεῖν μέλλοντας, εἰς λάκκον αὐτὸν ἐμβαλλοῦσι, καὶ αἰθράσιν ἀποδύσαι βαρβάροις, εἰς ἀλλοτρίαν καὶ πόρρω χειμένην πέμπουσι γῆν. καὶ οὕτως εὐκαιρία τοῖς διαθεῖσιν ἐδόκει τὰ γενόμενα εἶναι, ὡς καὶ αὐλοὺς τοὺς ἀδελφοὺς σκώπτειν ἀφαλλάζειν αὐλοὺς δὲ λέγει· Ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, ὁ ἐνυπνιαστὴς ἐκεῖνος ἔρχεται· νῦν οὖν δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ῥίψωμεν αὐτὸν εἰς ἕνα τῶν λάκκων, καὶ εἴπωμεν, θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν· καὶ ἐνθύμιόν τι ἔσται τὰ ἐνυπνία αὐτοῦ. μὴ δὲ ταῦτα Ⓓ πρεσβεύοντες, οὐδὲ ἐλευθέρῳ τινὶ, ἀλλὰ δούλῳ πάλιν αὐτὸν ἀποδίδοσθαι βασιλικῷ. καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἔστηκε διανοίᾳ· ἀλλὰ συκοφαντίᾳ διασοίσης προσπεσὼν καὶ κατακρίνεις, ὥσπερ ὁ δισμυρίων ἕτερα πολλά, καὶ ἀφανιζόντων ἑτέρων, αὐτὸς πλείονα μόνου χρῆναι ἐκεῖνον ἐκεῖ· καὶ τοσούτων ὄντων τῷ δυναμένων θορυβῆσαι τὴν ἐκείνου ψυχὴν, ἐνέμεινε τούτοις ἅπασιν ἀσείστως. τοιαῦτα δὲ καὶ ἡμέτερα, μᾶλλον δὲ πολλῷ τούτων ἀπορώτερα. ἃ μὲν γὰρ ἐπηγγείλατο, βασιλεία οὐρανῶν καὶ αἰώνιος ζωὴ καὶ ἀφθαρσία καὶ τὰ μυρία ἀγαθά· τὰ δὲ γινόμενα τίνος καὶ συμβαίνοντα πολὺ τούτων ἀφέστηκε. θάνατος γάρ ἐστι καὶ φθορὰ καὶ ῥυπαρεία καὶ κόλασις καὶ θλῖψις διάφοροι καὶ συνεχεῖς.

Τίνος οὖν ἕνεκεν ὁ Θεὸς τοῦτο ποιεῖ, καὶ τὰ τοσαῦτα ταῖς ἐπαγγελίαις ἐκβιῶναι συγχωρεῖ; δύο τὰ μάλιστα καταρθῶν, ἓν μὲν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως τεκμήριον ἀναμφισβήτητον παρέχων ἡμῖν, ὅτι καὶ ὅταν ἀπεγνωσμένων δυνατὰ δὴ εἰς πίστιν τὰ ἀποχρήσεις ἀγαθῶν· ἕτερον δὲ τὴν ἡμετέραν παιδεύων ψυχὴν πρόθυμον πιστεύειν αὐτῷ, καὶ ἑτοίμως τοῖς εἰρημένοις τὰ γινόμενα φαίνεται. τοιαύτη γὰρ ἡ τῆς ἐλπίδος ἰσχύς· οὐ καταισχύνει Ⓦ ἀντιτιθέμενον αὐτῆς εἰλικρινῶς. εἰ γὰρ Ⓓ τὰς ἀποχρήσεις ἐκείνας οὕτω διετέθησαν, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τοῦτο χρὴ ποιεῖν, οὐκ οὐ χεῖ Ⓦ πρόσκαιρα βίου, ἀλλ' εἰς ἕτερους αἰῶνας προσδοκῶντας τὴν ἔκβασιν τῶν χρηστῶν. ἃ γὰρ ἐκείνοις προσῆκε, θλῖψις ὅτι ἡ γενομένη. τί οὖν ὅτι ὁ θορυβεῖ σε; πόθεν τὴν ἀποχρήσιν ἀποπεπτώκας τοῦ Θεοῦ; ὁ γὰρ καταφρονήσας μὲν δὴ αὐτὸν τοῦ κόσμου πάντος, λέγει δὴ πάλιν ἡμῖν ἅπαξ περὶ αὐτοῦ, ὀδύνη ἕτερά ὅτι, ἢ ἀπιστουμένου καὶ ἀποπεπτώκοτος, καὶ ἀπάτην τὴν ἐπαγγελίαν ἐκείνην εἶναι νομίζοντος, ὅπερ ἀληθῶς ὅτι δαιμονᾷ, καὶ ὃ τὸ γένος προσκεκλῆσθαι πῦρ. ἀλλ' εἰσί τινες, οἳ βιωτικῆς σπερμολογίας προσάγμασιν ἐν αἰσχροῖς διάγουσι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο προσῆκεν ὁ Χριστός. Ἀμὴν γὰρ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, φησὶν, ὅτι κλαύσετε καὶ ὀδυρεῖσθε ὑμεῖς· ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. καὶ ὅτι τὸ προσ-

τέρων

Ἐζρ. ια. ι.

Γεν. λζ. ιθ.

Ἰωαν. ιϛ. κ.

πόρων ὑ γλυκέων, Βαβυλώνιοι μέν, ⟨Ⓦ⟩ μηδὲ ⟨Ⓦ⟩ Θεοῦ εἰδότες, ἀπὸ πλούτου καὶ δυναστείας ἦσαν καὶ τιμῆς· Ἰουδαῖοι ὑ ἀπὸ αἰχμαλωσίας καὶ δουλείας καὶ τοῖς ἐχάτοις κακοῖς· καὶ Λάζαρος μόνῳ, ὁ τοῦ οὐρανοῦ ἄξιος καὶ τῆς βασιλείας τῆς ⟨Ⓦ⟩ κυρίου παρεκείτο γλυκύτατος, λιμῷ μαχόμενος διὰ παντός· ὁ ὑ πλούσιος ἀπὸ τιμῆς καὶ δορυφορίας καὶ ἀνέσεως καὶ τρυφῆς. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν οὔτε οὗτος ἀπὸ τῆς μεγίστης τούτων ἀπώνατο, οὔτε ὁ Λάζαρος ἀπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τῶν πραγμάτων εἰς τὸ ἀκρίβειαν τοῦ προκειμένου βίου· ἀλλ' ὥσπερ τις γυμνασὸς ἀθλητὴς ἀπὸ ἀσχημοσύνης καὶ πίνης βαρυτάτης παλαίων, καὶ σείοντος καὶ ἐκτινάσσοντος. ἀφ' οὗ καὶ τις σοφώτατος φησι· Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν, εὔθυνον τὴν καρδίαν σου καὶ κατάστησον· καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς. καὶ μετ' ὀλίγα φησίν, ὅτι ἐν πυρὶ δοκιμάζεται χρυσὸς καὶ ἄνθρωποι δεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως. καὶ πάλιν ἄλλαχού λέγει· Τέκνον, μὴ ὀλιγώρει παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὁ γὰρ ὃν ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. ἀφ' οὗ δεῖ μὲν φησι, μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς· ὁ δὲ Σολομὼν ὁ αὐτὸ διδάσκων ἔλεγε, Μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. μέγα γὰρ ἡ θλῖψις, μέγα πρὸς τὸ δοκιμεῖον ἐργάσασθαι ἄνδρα, καὶ παιδεῦσαι τῆς ὑπομονῆς τὸν ἀγῶνα. τί οὖν, φησίν, ἂν πολλάκις ὀλισθήσῃ καὶ καταβάλλῃ ἀφ' ἧς ὑπεδέξω παρρησίας; ἀλλ' οὐκ ἀφίησι τοῦτο παθεῖν ὁ Θεός, ἀλλ' εὐτρεπίζει ἡμᾶς ὑπὸ φέρειν ἵνα ⟨Ⓦ⟩ πειρασμόν. ὅπερ ὑ οὐκ ἀφίησι, μάρτυρες Παῦλος λέγων· Πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ εἰάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ζωὴν παρασκευάσει σὺν τῷ πειρασμῷ ποιήσει τοῦ ἐκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. εἰ γὰρ ἐξ ἀγάπης ἦν ἡ παιδεία, ἡ ὑ ἐγκαταλείψις ἀπὸ μίσους, οὐκ ἔστι ὑ τῷ αὐτῷ φιλεῖν ὁμοῦ καὶ μισεῖν ⟨Ⓦ⟩ αὐτόν, οὐδὲ παιδεύειν ὁμοῦ καὶ ἐγκαταλιμπάνειν ⟨Ⓦ⟩ αὐτὸν οἴονται. πῶς οὖν πολλοὶ καταπεσόντες, φησίν; ἑαυτοὺς ἀποστερήσαντες τοῦ Θεοῦ, οὐ καταλειφθέντες ὑπ' αὐτοῦ (Ἰδοὺ γὰρ ⟨Ⓦ⟩ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται· μακρύνοντι ὑ ⟨Ⓦ⟩ μὴ φέρειν τὴν τοῦ Θεοῦ παιδείαν) ἀλλ' ὀργιζόμενοι καὶ δυσαναχετοῦντες. καὶ καθάπερ ⟨Ⓦ⟩ μαθηταὶ τὸν παίδων, τὸν πατέρων αὐτοὺς πρὸς διδασκάλους πεμπόντων, αὐτοὺς ἐκεῖ ποιοῦσι καὶ ταῖς ὀλίγαις φλυαρίαις πλησθέντες, τῆς τοῦ γυμνασίου ἀπορραγῆναι ὤμην, ἐκπερδῶσί τε οὐδὲν, καὶ χείρονα ἑαυτοὺς ἀπεργάσωνται κακοῖς, τὸ ἀλλοτρία λιμπάνειν καὶ ἀλᾶσθαι καὶ νοσεῖν καὶ ἀτιμάζεσθαι καὶ δουλεύειν ἀναγκαζόμενοι· οὕτω καὶ ⟨Ⓦ⟩ τὴν τοῦ Θεοῦ παιδείαν βαρέως μὴ φέροντες, ἀλλὰ δυσαναχετοῦντες, πρὸς ᾧ μηδὲν ὠφεληθῆναι, καὶ ταῖς ἐχάταις ἑαυτοὺς περιβάλλουσι συμφοραῖς. ἀφ' οὗ τοῦτο * καρτερῆσαι προσῆκε λιμόν, καὶ τὴν καρδίαν βυθμίσαι τὴν ἑαυτοῦ. ἀλλὰ πολλῷ χαλεπώτερα πεπόνθασι; * οὐδὲ γὰρ ⟨Ⓦ⟩ παιδοτρίβαι πόλεις ὁμοίως καὶ ἐπὶ ἐθνῶν γυμνάζοισιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀθυμοτέρους ἀθυμοτέρους, τοὺς ὑ γενναίους τοιούτους προέχοισιν ἀπαγωνίας. ὁ γὰρ ἐλέγχων τῆς οἰκείας δυνάμεως λαθεῖν ⟨Ⓦ⟩ δύναται ἀγωνιστὴς, καὶ ἂν δι' ὅλης αὐτῷ συμπλακῇ τῆς ἡμέρας, ἐκθύμως ἀγώνισται. πῶς οὖν, φησι, οὐκ ⟨Ⓦ⟩ αὐτοὶ ἐπιμεμηνότες βίοι οὐ τοῖς αὐλοῖς ἀθλεῖ ἐπαίνοι πολλοὶ; ὅτι οὐ μία πρὸς ⟨Ⓦ⟩ Θεὸν γυμνασίας ἰδέα, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ἅπαντες δίονται, καὶ τὸ τοῖς αὐλοῖς ὦσι. καὶ γὰρ νοσοῦντες πολλοὶ ταῖς αὐταῖς νόσοις, οὐ τὴν αὐτὴν ἐδιήθησαν φαρμακίαν, ἀλλ' ἑτέραν μέν οὗτοι, ἑτέραν ὑ ἐκεῖνοι. ἀφ' οὗ τοῦτο παιδεύει καὶ ἀφορίζει τὴν μαθητὴν ⟨Ⓦ⟩ Θεὸς· ὁ μὲν ἴσως δοκιμάζεται μαχρᾷ, ὁ βαρυτάτῃ πιεσθῆναι, τῷ βιάζεσθαι καὶ ἀδικεῖσθαι ἕτερος, ἄλλος τῷ συνεχῶς ἐπισκήπτειν θανάτους ἐν παιδοποιΐᾳ καὶ τὴν αὐτοῦ παρασκευάζειν ἰδίαν· καὶ οὐδὲ μὲν ἐν πάντων ἀπορρίπτεσθαι ἐν μηδενὸς ἀξιοῦσθαι λόγου· ἐκεῖνος ὑ ἐν ἀφανεῖ ἀλλεῖσθαι ἐφ' οἷς οὐδὲν ζωοποιεῖ ἑαυτῷ, καὶ παντελῆ δόξης ἀνήκεστον βάρος· καὶ ἄλλος ἄλλως. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἅπαντα μιᾷ ἀκριβείᾳ ἐξαριθμήσασθαι νῷ. τούτων ὑ ἕκαστοι δοκεῖ μόνοι ὅσοι πρὸς τὴν τῶν πολλῶν συμφορὰν κεῖσθαι· εἰ ὑ δὲ οὐδὲν· εἰ ὑ δὲ πάν-

ρα

ρα καὶ τίς ἡ αἰτία, ἐμάθες δὴ ὅτι τοῦτο, ἐφ' ᾧ σὺ νῦν ἀλύεις, ἐκείνων πολλῷ φορητότερον.

Εἰ δὲ καί εἰσί τινες ἕλαττον ἡμῶν παιδευόμενοι, μὴ σκανδαλιζώμεθα διὰ τοῦτο. ἡ γὰρ τῶν πόνων ἀπόλαυσις μισθῶν ἀπόλαυσις ὄντι, καὶ ἔρεισμα ἀσφαλὲς πρὸς τὸ μηκέτι ἐκπίπτειν. ὁ γὰρ τύφος καταφέλλει, ὁ ῥᾳθυμία ἀποτρέφει, καὶ φορτικωτέρους ποιῇ, καὶ βύλαβεστέρους ἐργάζεται· καὶ ὅλως εἰ βούλοιτό τις ἐξαριθμῆσαι ἅπαντα, πολλὰ μὲν βύρη ἂν κέρδη τῆς πειρασμοῦ. ὁ οὐκ ἔστι σοφὸς ὧν πολὺ μᾶλλον τῷ Θεῷ λόγος θλίψεως ἐκτὸς, καὶ ἡμῖν οὕτω * φαίνηται. Εἰ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος" πολὺ τὸ πρᾶγμα ἐνόμισεν, οὐδεὶς ἢ ἐκείνου μείζων, ἀλλ' οὐδὲ ἴσος ὅτι, πῶς ἔτι μὴ δεηθῶμεν τῆς βοηθείας ταύτης αὐτοί; Εἰ δέ τινες οὐδὲ ταῖς θλίψεσι ταύταις ἐσωφρονίσθησαν, οὐκέτι τοῦτο μᾶλλον διὰ τὴν αἰτίαν τὴν παιδείας ἐπαγαγόντος, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὴν ὀλιγωρίαν ἐκείνων. Εἰ δὲ μὴ ἐπτοήθη ὁ Φαρισαῖος, μᾶλλον δὲ ἠμύνατο, ἔδοξεν δὲ ἀπολωλεκέναι· νῦν δὲ οὐ μικρὰν ἰῶνται ὁ μηδέν αἰτιᾶσθαι Ⓦ ἱκανὸν, ἀλλὰ σὺν κέρδει καὶ τὴν ἀπόδειξιν αὐτῶν. Εἰ δέ τινες πρὸ τῆς πειρασμῶν ὀρθὰ βαδίζοντες μὴ τὴν τούτων ἐπαγωγὴν κατέπτυσαν, καὶ πάλιν ἕτεροι πᾶσαν ἐπιτρέχοντες κακίαν οὐθεμιᾶς θλίψεως ἐπειράσθησαν, ἄλλοι δὲ ἐκ πρώτης ἡλικίας εἰς ἐκάστας ἀπονοίας μυρίας τυχόντες συμφορᾶς διεπέλεσαν, μηδενὶ τούτων θρυλῶμεν, μηδὲ καταπίπτωμεν. Εἰ μὲν γὰρ ἅπασαι δυνάμενοι καὶ ὀφείλοντες τῆς προνοίας αὐτῶν τὴν οἰκονομίαν οὐδεμίαν, ταῦτα ἠγνοοῦμεν, ἐχρῆν ἀθυμεῖν καὶ ταράττεσθαι· Εἰ δὲ καί ὁ τοσούτων κοινωνήσας ἀπορρήτων, καὶ εἰς τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγεὶς ἀκούσας ἀνεκλαλήτων, καὶ ἀγκύλας πρὸς τὸ βάθος τοῦ πλούτου καὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καταπλαγῆναι μόνον καὶ θαῦμα ἀνεχώρησε, τί μὰ τὴν κόσμου ἐαυτὸν πολυπραγμονοῦντες τὰ ἀνεξερεύνητα, καὶ ζητοῦντες τὰ ἀνεξιχνίαστα; καὶ ἰατρῷ μὲν τοῖς φαινομένοις ἡμῖν συμφέρουσι πολλάκις ἐναντία προσάπτομεν, καὶ τὸ καταψυχθῆναι μόνον κελεύοντι χρυσῷ, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἐργαζόμενῳ προσάδοξα οὐκ ἀνιπλιζόμεθα, ἀλλ' ὅλῃ φθάσαντες ἐπείσαμεν ἑαυτὸν, ὅτι τῷ τῆς τέχνης λόγῳ τοῦτο ποιεῖ, μὴ προθυμίας εἰδόμεν, καὶ τοσαῦτα πολλάκις· Ⓦ ὁ Θεὸς Ⓦ τοσοῦτον ἡμῶν ἀφεστήκοτα σοφίᾳ ἅπασι, Ⓦ αὐτοσοφίᾳ ὄντα, Ⓦ οὐδέποτε" πολυπραγμονοῦντα πολυπραγμοσύνῃ; καὶ οὐ μόνον ἔδει λογισμοὺς ἅπαντας, τοῦτο πιστεῦσαι ἁπλῶς· ᾧ ὁ ἔδει μόνῳ πιστεῦσαι, τοῦτον βιβαίως καὶ λόγους τῶν προκειμένων ἀπαιτήσομεν, καὶ δυσχερανούμεθα τὴν ἀγνοίαν; καὶ ποῦ ταῦτα ψυχῆς βύλαβοῦς; μὴ, δέομαι καὶ ἀντιβολῶ, μὴ πρὸς τοσοῦτον μανίας ἐλθωμεν· ἀλλ' ὡς ἅπασιν, * οἷς δὲ ἀπροσώπως, ἐκεῖνο ὑπολέγωμεν, Τὰ κρίματα σου ἄβυσσος πολλή. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο αὐτῆς τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ὅτι, τὸ μὴ πάντα ἡμᾶς εἰδέναι σαφῶς. Εἰ μὲν γὰρ ὑπεσταλμένοι ταῖς αἰτίαις τῶν γινομένων, οὕτως ἐπιτρόπῳ τῷ Θεῷ, ἔκειτο πολὺς ἡμῖν ὁ μισθὸς, οὐδὲ πίστεως τὸ πρᾶγμα ἂν ἦν ἐπίδειξις· ὅταν γὰρ μηδὲν τούτων εἰδότες, καὶ οὕτω σφόδρα θέλωμεν εἶναι ἅπασιν αὐτοῦ τοῖς προστάγμασι, καὶ εἰς ὑπακοὴν γνησίαν καὶ εἰς πίστιν εἰλικρινῆ, μεγίστας ἡμετέρας ὠφελούμεθα ψυχάς. καὶ γὰρ οὐ μόνον πιστεῦσαι χρὴ, ὅτι συμφερόντως ἡμῖν ἅπαντα ἐπάγεται τῷ τοῦ Θεοῦ· Ⓦ ὁ δέ ποτε μηκέτι ζητῇ, μηδὲ ἀγνοοῦντας ἀφαίρεται ἡ ἀθυμία. οὔτε γὰρ δυνατὸν ταῦτα εἰδέναι, οὔτε συμφέρει, ὃ μὲν, Ⓦ ἅτε ὄντες ⁂, ὃ δὲ, Ⓦ ἅτε ταχέως εἰς ὑπόνοιαν αἴρεσθαι. πολλὰ γὰρ ἡμᾶς προσπίπτει τῶν τοῖς παροῦσι τοῖς ἡμετέροις δοκούντων μὲν ⁂ βλαβερῶν, συμφερόντων δὲ ὅμως· καὶ οὔτε ἐκφυγεῖν τὴν αἰτίαν ἀξιοῦσι μαθεῖν, οὔτε ἡμεῖς, * πρότερον αὐτοὺς πείσαντες ὅτι συμφέρει τὸ γινόμενον, οὕτως ὅτι τὸ πρέπον ἐργάζεται, καὶ εἰς τοῦτο μόνον αὐτοὺς παιδαγωγοῦμεν, εἶτα οἷς δὲ ὑπακούσωσι Ⓦ πατέρες, καὶ μηδὲν περαιτέρω ζητεῖν. Εἶτα πρὸς μὲν σὲ γινεῖς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως ὦμεν οὕτω διακείσομεθα, καὶ οὐκ ἀγανακτήσομεν· πρὸς δὲ Ⓦ Θεὸν, οὗ τὸ μέσον τοσοῦτόν ὅτι, ὅσον Θεοῦ πρὸς δεσπότας, δυσχεραίνομεν ὅτι μὴ πάντα ἴσμεν;

* μὴ χ. πολλοὺς καὶ διαφόρους τοὺς θλίψεως

* ἐν

χ διαιρῶν τα

* κἂν ζητῶ· χ. μᾶλλον δὲ θεοῦ

Ψαλ. λε. ς.

ϗ ἵ ταύτης τῆς ἀσεβείας ἶσον; πρὸς γὰρ τοὺς τοιούτους ὁ μακάριος Παῦλος ἀγανακτῶν ἔ-
Ρωμ. θ. κ. λεγε· Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀντα̃ποκρινόμενος τῷ Θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα
τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτω; ϗ ἐγὼ μὲν τὸν παῖδων ἔφλων κατάγνωμα, ἐκεῖνος
δὲ πολλῷ τούτου μεῖζον ἔθηκε, τὸ τὸν κεκραμένως ϗ τὸν πρὸ αὐτοῦ πλασθέντα πεπλη-
κέναι. καθάπερ γὰρ ὁ πηλός, ἢπερ αἱ ἄγουσιν αἱ χεῖρες τοῦ ἀγαθοποιοῦντος αὐτόν, ἔπεται· οὕτω ϗ ⓐ αἰ- 5
θέσποτον, ἢπερ ἂν ὁ Θεὸς κελεύῃ, ταύτῃ ἕπεσθαι δεῖ, ϗ ἄκρον ἂν ἐπάγῃ, ταῦτα μὴ εὐγνω-
μόνως δέχεσθαι χρή, ὀφθῆναι ἀντιλέγοντα, ὀφθῆναι παρεναντιζόμενον τῷ μαθητῇ. ὀφθῆναι γὰρ
ἡμῖν ταῦτα μανικὸν ὄντι ἄπορα, ἀλλὰ ϗ τοῖς περὶ ἡμῶν ἁγίοις ἀνδράσι μεγάλοις ἐκείνοις
Ἰώβ κα. ζ. ϗ ἡμῖν μαστοῖς. ὁ μὲν γὰρ Ἰὼβ ἔλεγε· Διατί ἀσεβεῖς ζῶσι, πεπαλαίωνται δὲ πλούτῳ, ϗ
Ψαλ. οϛ. ϛ. τὰ ἑξῆς; ὁ δὲ μακάριος Δαυῒδ, Παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου, ὅτι ἐζήλωσα 10
ὅτι τοῖς ἀνόμοις, εἰρώνικῶν ἀμῦρ πολλὴν θεωρῶν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀναίτιος ἐν τῷ θανάτῳ αὐ-
τῶν, ϗ στερέωμα ἐν τῇ μάστιγι αὐτῶν· ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἰσί, ϗ μετὰ ἀνθρώπων οὐ
Ἱερ. ιϛ. α. μαστιγωθήσονται. ϗ μὴν τοῦτον δὴ ὁ Ἱερεμίας ἔλεγε· Δίκαιος εἶ, Κύριε, πλὴν κρίματα λα-
λήσω πρὸς σέ. ἵ ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν εὐοδωθήσεται; ὑποστρέψω μᾶλλον ϗ οὔτοι, ϗ ἕξουσιν· ἀλλ'
οὐκ ἐξίσης τοῖς ἀσεβέσιν, ὀφθῆναι ἐγκαλοῦντες τῷ Θεῷ, ὀφθῆναι καταγινώσκοντες ἀδικίας οὐκ 15
Ψαλ. λϛ. ϛ. τῶν γινομένων αὐτῷ. ὁ μὲν γὰρ ἔλεγεν, Ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη Θεοῦ, τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλή· ὡσεὶ δὲ τὰ μυρία παθόντος Ἰώβ, Ἐν πᾶσι τούτοις οὐχ ἥμαρτεν ὁ τοῖς χείλεσιν
Ἰώβ α. κϛ. αὐτοῦ, ϗ οὐκ ἔδωκεν ἀφορμὴν τῷ Θεῷ. ϗ μᾶλλον δὲ τὰ βιβλίου ἔλεγε τὸ ἀκατάληπτον
αὐτοῦ τῆς σοφίας ϗ τῆς οἰκονομίας ὁ συνεφθὰς ὀζηνεύθιος, ὅπῃ ποτὲ τῆς δημιουργίας
Ἰώβ κτ. ιδ. διελήλυθη, Ἰδοὺ ταῦτα μέρη ὁδῶν αὐτοῦ, ϗ [ὅτι] ἰσχυρὰ δύναμαι λόγου ἀκουσόμεθα ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ 20 κ. ἰδ
Ἱερεμίας αὐτὸ τοῦτο περιορώμενος, μή τις ἀνθρωπίνη πάθοι, περιπέσοι τῆς ἐρωτήσεως
Ἱερ. ιϛ. α. τοῦ ἑαυτῷ κρίσιν ἐπιπόνων, Δίκαιος εἶ, Κύριε· τοιγαροῦν, οἶδα μὲν ὅτι δικαίως ἅπαντα γέγ-
ονας σύ, ⓐ δὲ ἔφην οὐκ ὀρθίσας μοι ϗ ὁ γέγ. ἵ οὖν; ἔμαθόν τι πλέον ἐκείνου; ἀλλ'
Ψαλ. οϛ. ιζ. οὐδὲν ἀποκρίσεως μοι οὖν ἀνάρ τούτων ἔτυχον. ὃ ϗ δηλῶν ὁ μακάριος Δαυῒδ ἔλεγε, Καὶ
ἀνέλαβόν τὸ γνῶναι, ὅτι τοῦτο κόπος ἐστὶν ἐνώπιόν μου. οὐκ ἔτυχον δὲ ἀποκρίσεως, ἵνα τοῦτ' 25 κ. ἰούσιν
μὴ ταῦτα παθεῖν μηδὲ ἐρωτᾷν. ϗ ἐκείνοις μὲν ἐν μόνοις ἐζήτουν, διὰ τί ⓐ ἀσε-
βεῖς ἐν βιότῳ ϗ πλούτῳ, ϗ οὐδὲν οὕτως ἐμεμνήμην· ⓐ δὲ νῦν πολλῷ πλείονα
πολυπραγμονοῦσιν ἐκείνων. ταῦτα γὰρ τὰ νῦν περιληπτέα πολλῷ πλείονα ἐκείνων
ὄντα.

Ο μὲν οὖν σαφὴς λόγος τούτων ὑπῆν ἀφθῶς τῶν πάντα εἰδότι πρὶν γενέσεως αὐτῶν. 30
Εἰ δὲ χρὴ ϗ αὐτοὺς ἡμᾶς ἐκ τῶν ἴσων γεγυμνάσθαι * γενείμεν ἡμῖν ὑπόπτευσιν λύσει ϗ *ϗ
παραμυθίαν τοῖς ζητοῦσιν ἵνα δῷ τοῦτο σφόδρα ταῦτα περιεργαζομένοις, ἐκεῖνό φημι
ὅτι ὃ μὲν τοῦ δικαίου ἐν θλίψεσιν εἶδε, ἐν δὲ ἐστὶ δὲ τοῦ πονηροῦ, οὐδὲ ζητήσεως ἄξιον λει-
πόν, τῆς βασιλείας ἀποκαλυφθείσης, ϗ τῆς τῶν ⓐ μέλλοντα ἀγώνα ἀντιδόσεως διαρθείσης
ἡμῖν. τὸ γὰρ κατ' ἀξίαν ἐκεῖ μόνοις ἕκαστοι, τί χρὴ ταραχθῆναι τοῖς νοεμένοις οὐδὲν 35
καλοῖς ἢ κακοῖς; τοῦτο μὲν γὰρ αὐτῷ προσέχειν ὁ Θεός, ἅτε γυμνασίας ἀθλητάς, τούτοις γυμ-
νάζει τοῖς πόνοις· τοῦτο δὲ ἀθετεῖσθαι ϗ μηδὲν τῶν βαρυτίμων δυναμένους ἐπεγκεῖν, κ. ἀφεῖ
προθύμως εἰς τὸν τῶν ἀγαθῶν ἔρωτα ἐπάγαν προσέχοντα. εἰ δὲ τοιοῦτον συμβαίνῃ
πολλάκις, ϗ πολλοὶ μὲν τῶν δικαίων ἐν ἀνίαις διάγοιεν ϗ τιμῇ, τῶν δὲ πονηρῶν ἐν ἀτιμίᾳ καὶ
τοῖς ἐναντίοις κακοῖς, τέως μὲν ἡμῖν ἡ προτέρα αἰτίᾳσις ἡ λέγουσα κακεῖσθαι μὲν τοῦ δι- 40
καίου, τοῦ δὲ ἀδίκου τυφᾶν, αἰσχύνοι ἂν τὸν λόγον. εἰ δὲ ϗ ταύτην ὑπολύσασθαι δεῖ,
ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι· ὅτι οὐχ ἑνὶ ξένῳ τὰ καθ' ἡμᾶς ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ ἐνίοτε, ἀλλ' ὑπερ-
εὐεργέτης ὤν, πολλὰς ἡμῖν τίμνει ταῖς πρὸς σωτηρίαν ὁδούς. ὅπῃ γὰρ πολλοὶ ⓐ ποτὲ τῶν μεγ-
αλήτων ϗ τῆς ἀναστάσεως οὐκ ἀνέχονται δίχα θαυμάτων λόγῳ, ἀλλὰ τοῦτο ἐν βεβαίᾳ τῆς πίστεως

τὸ

τὴν εἰκόνα σοβαρὰν δείκνυσιν, ὅταν κολάζῃ μὴν τὸν πονηρὸν, θύειν τῇ τοῦ χρηστοῦ. τοῦτο γὰρ ὁλοσχερῶς μὴ σὸ τῇ κρίσει ᾖς, σκιὰ μέσος ὢν τῶν δύο νεῶν· ἵνα ⓐ πρὸς Ϣ μακρὰν σκιὸν ἀποστῶσι τὸν χρόνον, τοῖς μὲν σὸ τῷ πρόσθεν δρωμένοις ἐπιτιμήσεσι γλώττας. Εἶτα γὰρ μηδεὶς ὅλως σχολάζετο τῷ πονηρῷ, μηδὲ ἐπιμᾶτο τοῦ χρηστοῦ, πολλοὶ τῶν ἁμαρτανόντων τῷ τῆς ἀνασάσεως λόγῳ, τὴν μὲν ἀρετὴν ὡς αἰτίαν κακοῦ ἔφυγον, τὴν δὲ πονηρίαν ὡς ἀγαθῶν πρόξενον ἐδίωκον. Εἶτα πάλιν σὸ τοῦτο δὲ καὶ ἀξίαν ἅπαντες ἀπολαμβάνομεν, εἰ τοῦτον ἂν ἡγήσαντο εἶναι ᾧ ψυχὴ Ϣ τῆς κρίσεως λόγου. ἵν' οὖν μήτε ἁμαρτάνῃ τις, μήτε ὁ πλείων ᾖ χυδαῖος λαὸς φαντάζεσθαι νόμιμα καταφεύγων, ἐπιζέρχεται ᾗ σὸ τοῦτο τῶν ἀμυντόντων πολλοὺς, ᾗ ἀμείβεται τοὺς καταγνόντων εἴσους, ὧν μὴ εἰς πρόφασιν τοῦτο ποιῇ, Ϣ τῆς κρίσεως πιστούμενος λόγου, τῷ ᾗ καὶ περὶ τῆς κρίσεως κολάζειν πάντας, τὸν πολιὸν ὕπνον καθυδίνοντας διεγείρων. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ πιμπράσθαι τὸν πονηρὸν, δέδιέναι) πολλοὶ τῷ φόβῳ τοῦ μὴ τὰ αὐτὰ παθεῖν· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ πρόσθεν σὸ τοῦτο τὰ κατ' ἀξίαν ἀπολαβεῖν, αἰσχύνεσθαι) λογίζεσθαι, ὅτι εἰς ἕτερόν τινα τοῦτο τιταμένον) κεμένον. οὐ γὰρ δὴ δήπου δίκαιος ὢν ὁ Θεὸς περιόψεται τοσούτους καὶ τῆς κακῆς ἀλιμονήτους ἀπολλύντας, ἢ τῶν ἀγαθῶν μυρίοις κολασθῆναι δικαίοις, εἰ μὴ ἄλλῳ τινὰ αἰσχρὸς ἑκάτερος παρεσκευάκει καθίστασιν. διὸ οὐ πρόσθεν, ἀλλ' οἴοις κολάζει καὶ ἡμᾶς, ὥσπερ ὅτι τοῦ Πέρσου, ὥσπερ ὅτι τοῦ Ἐζεκίου. καίτοι πολλοὶ σὲ τῷ Ἀσυρίῳ μεγέθεσιν αἰσθῆς ὄζιας, καὶ κῦ Ϣ Ἐζεκίαν ''σκαρέσοι, ἀλλ' οὐκ ὅτι πρόσθεν τοῦτο πεποίηκε. ὃ δὲ αἴτιον ὅπερ ἔφην ὅτι, ὃ μηδέπω πρεῖναι τῆς κρίσεως Ϣ κεμένου. σὲ ὅτι σκιὸς ἐστὶν ὁ λόγος, αὐτὸ τοῦ κρίνειν ἡμᾶς τότε μέλλοντος ἄκυρον. ὅπου γὰρ ὡς σπλὴν αὐτῷ ⓐ τὴν τελευτὴν τῶν ἐκεῖ τοῦ πύργου καταχωσθέντων ᾗ τὴν τοῦ Πιλάτου μανίαν ἀπαγγέλλοντες, ἵν' εἰς τοῦτο τετελευτηκότας ἐπεδείξατο τοὺς θυσίους αὐτῶν αἱματίξας ὁ αἷμα, τί φησι; Δοκεῖτε ὅτι ⓐ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ', ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε. ἢ σκιοὶ ⓐ δέκα ἐν Σιλωὰμ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος τοῦ ᾧ Σιλωὰμ, ᾗ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, δοκεῖτε ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλήμ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ', ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. αὕτη τῆς παραβολῆς ἡ αἰτία· διὰ τοῦτο τοὺς τῶν αὐτῶν ἀξίους οὐχ ὁμοῦ πάντας κολάζει ἵνα ⓐ λιπόμενοι βελτίους ταῖς ἐκείνων γλώττας συμφοραῖς.

Καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν οὕτως ἐπιτελευσάτω. σὺ δ' ἴσως ᾗ τὰ νῦν προτεθέντα ζητεῖς, ἃ πολλῷ τούτων ἐστὶν ἀπορώτερα· πάλιν δὴ τούτων ἡμῖν κῦ δυνάμει γλωμώδων φαμερῶν, ᾗ τῆς ἐκείνων λύσεως οἱμαί τινα προκαταβολὴν διὰ τούτων ἀρχήν. Τί οὖν ὅτι, ὅπερ ἀπορεῖς; ὅτι πολλοὶ μέλλει τελευτᾶν οὐ πρώτης ἡλικίας πολλαῖς προσπαίσασαν συμφοραῖς· ἐγὼ δ' ᾗ ἐκεῖ τούτων εἰπεῖν αὖ καὶ ἐκεῖ τῶν προτέρων, ὅτι προσηνυθρώπου μὲν διὰ τὴν οἰκείαν αὐτῶν κολάζει πονηρίαν· ἐπεὶ τί δ', ἵνα καὶ ἕτεροι κερδάνωσιν οὐ τῶν τούτοις συμβαινόντων κακῶν. Εἰ δ' μὴ ὅτι πάντων ᾗ τοῦτο, οὕτω τῆς κρίσεως ὁ καιρός. Τί οὖν, φησιν, ὅταν πρὶν ἐλθεῖν εἰς τὴν ἡλικίαν τὴν διαγνωστικὴν τῶν καλῶν καὶ τοῦ οὐ τοιούτων, ὡς μεγάλα ἠδικηκότες ὠνὲς κολάζονται; τοῦτο μὲν οὐ μία τίς ἐστιν αἰτία, ἀλλὰ πολλαὶ καὶ διάφοροι. ᾗ γὰρ μὲν τὴν τῶν ἡμιπαλαίων ἀκρασίαν, ᾗ δὲ τὴν τοῦ ἀρεμάτων ῥᾳθυμίαν, ᾗ δὲ τὴν τῶν ἀέρων δυσωδίαν, καὶ δὲ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα συμπλώμενα τοῦτο ἡμῶν αὖ. πρὸς δ' τούτοις, πολλοὺς αὐτῶν οἶδεν ὁ Θεὸς ἐσομένους πονηρούς· εἶτα, ὥσπερ ὑπὸ πέδας, πρὸς κτῆσιν ταῖς ὠφελείαις ταύταις αὐτούς. ἢ οὐχ ὁρᾷς ᾗ τῶν ἐπαίρων πολλοὺς ἐν αὐτῇ τῇ θλίψει μένοντας ἐργαζομένους δεινά, οὐ διὰ τὴν θλῖψιν, τοῦτο διὰ Ϣ λιμόν, ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκείαν πονηρίαν μόνον; ἐγὼ γὰρ ἤκουσά τινων λεγόντων ποτὲ, ὅτι χωλαὶ ἐλεύθεροι καὶ χρυσίου ἀπολαβόντες, ἐπ' ἐρημίας σύβοσκον. καίτοι ποίας τοῦτο ἀγ-

χης, τοίας θλίψεως ἔργον; Οὐ γὰρ οὐκ ἂν ἔτρεξαν οὗτοι δεινὸν, εἰ μὴ τοσούτῳ κατέχοντο δεσμῷ; τῶν γὰρ δεσμωτηρίων οἰκημάτων τὴν μανίαν καὶ τὴν λύπην τίς ἂν ἐνέγκοι ῥᾳδίως; καὶ δαιμονῶντες γὰρ οὐκ ἐλάττοια τούτων ἐργάζονται. οὐ λέγω ταῦτα, ἄπειρε καὶ ἐρεθὲν τῆς τῶν δαιμόνων πονηρίας κατοχῆς, ἀλλὰ ταῦτα, τῆς βακχείας παυσαμένης ἐκείνης. καὶ γὰρ ἀδηφαγίαι, καὶ κλέπται, καὶ μεθύοντες, καὶ πολλῷ τούτων αἰσχρότερα πολλάκις. καθάπερ οὖν ὅτε τῶν κακούργων, τὸν μὲν πολλοὺς ἀφῆκεν ὁ δεσμωτήριον οἰκεῖν ὁ χρεὼν, ὡς καὶ ἐκεῖ καταλῦσαι βίοι πολλάκις· ὅταν δὲ ἵνας τῶν πολλῶν τοιούτων βούληται, ἕνα που καὶ δύο τιθεῖ ἐξ ἐκείνων λαβὼν, καὶ ἐφ' ὑψηλοῦ καθίσας τοῦ βήματος, θεατὰς ἀπάντων, οὕτως αὐτοὺς καλεῖ τῶν λοιπῶν φόβου χάριν τῶν πονηρῶν· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς οὐ πάντων τῶν μιαιφόνων, ὅταν ἡμᾶς σωφρονίσαι βούληται, δεῖ, δι' ἐκείνους ἐξ αὐτῶν ἀπολλύων, οὓς οἶδεν ἀδιορθώτους ἔχοντας, ἐνδείκνυται τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὀργήν, πολλὰ ἐκ τούτου κατορθῶν. τοὺς τε γὰρ πονηροὺς οὕτως διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς πονηρίας, εἰ βούλοιτο, θαυμαστοὺς· τοὺς τε ἀγαθοὺς περισσοτέρους ἐργάζεται, τήν τε μακροθυμίαν ἐπιδείκνυται τὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῆς ἀναστάσεως λόγον (ὅπερ ἔφθην εἰπὼν) ἅπασι καθίστησι φανερόν. τί οὖν ταῦτα, φησι, περὶ τοῦ ἐν συμφορᾷ ἅπασαν τὴν περὶτὸν παφέντας ἡλικίαν, καὶ πρὶν ἐλθεῖν διὰ θανάτου ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἀποπνεύσαντας; ἢ τί πάσχουσι οὗτοι δεινὸν, εἰπέ μοι, οὕπω τὴν ἀθανασίαν ὧν πάσχουσιν ἔχοντες, ἀλλὰ τὴν μακαριότητα μεμαθηκότες; ἐγὼ γὰρ οὐ τούτῳ μόνον λέγει διπλούμενα τοῦτον, ἀλλ' ὅτι καὶ γονεῖς καὶ συγγενεῖς καὶ ἀδελφοὶ ἐκ τοιούτων ἐσωφρονίσθησαν συμφορῶν. τοῦτο γὰρ κέρδος οὐ μικρὸν, ἐξ ὧν ἕτερος ἐδίκηται ἑαυτὸν, ὠφελεῖσθαι τὰ μέγιστα ἕτερον. εἰκὸς γὰρ καὶ ἄλλην αἰτίαν τινὰ ἄρρητον εἰς μόνος τὸν ποιήσαντα ἡμᾶς φανερόν. εἰς ἕπερ λείπει λόγος, τί δήποτε οἱ τὰ ὀρθὰ βαδίζοντες περὶ τῶν πειρασμῶν μὴ τοὺς πειρασμοὺς κατέπτησαν; τίς οὖν ὁ καλῶς σὺν τὰ ὀρθὰ βαδίζοντας ὑπιστάμενος, πλὴν τοῦ πλάσαντος καὶ μόνας τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ συνιέντος εἰς πρῶτα τὰ ἔργα ἡμῶν; πολλοὶ γὰρ πολλάκις τῶν δοκούντων ἡμῖν εἶναι χρηστῶν, πρώτων εἰσὶ πονηρότεροι. καὶ τοῦτο ἀπορίζεται μὲν ἤδη καὶ ὁ τῆς πρόνοιας βίος, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον, περιστάσεώς τινος γλυκυθύμου καὶ ἀνάγκης. ὅταν γὰρ ὁ δοκιμάζων τὰς καρδίας καὶ σὺν νεφέσι, ὁ ζωὴν καὶ ἀναργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, ὁ διϊκνούμενος μέχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ σώματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, ὁ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καθίζηται διακρίνων ἡμῖν, τότε δὴ, τότε σὺν ὀλίγοις πνὰ σὺν πολλῶν, ἀλλὰ πάντας ἐγκαλυπτομένους ἐν τοιούτοις. καὶ οὔτε δορὰ πρόβατον λύκοι δυνατὸν ἂν, οὔτε κονίασις τάφου εἴδον ἀπεκρύψαν μολυσμόν. σὺν ἔστι γὰρ κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον τοῦ τότε κρίνοντος, ἀλλὰ πάντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν Κορινθίοις ἔλεγεν· Ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. ἵνα οὖν καὶ ἰδοὺ κατασκευασθέντες ἀφέντες, ὅτι σὺν ὀρθῶς βιοῦν ἔλθωμεν τῷ λόγῳ, πόθεν δῆλον, εἰ τὰ μὴ ἄλλα αὐτοῖς κατώρθωται, ὃ γὰρ κεφάλαιον ἀμέλητα τῶν ἀγαθῶν, καὶ ταπεινοφροσύνη; καὶ δηλοῖ τοῦτο αὐτοὺς ἀφῆκεν ὁ Θεὸς, ἵνα μάθωσιν ὅτι οὐ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει κατώρθωκεν ἑκάστη, ἀλλὰ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. εἰ γὰρ λέγοι τις, βέλτιον εἰ κατορθοῦν ἐπαίρεσθαι, καὶ ταπεινοῦσθαι πιστεύειν, πολὺ καὶ τῆς ἀληθείας ἄγνοια τὴν ζημίαν, καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης ὁ κέρδος. οὐ γὰρ ἴσασι σαφῶς, ὅτι δὲ θεσπος μὴ ἀπονοίας κατορθοῦν, εἴτι ὅλως τοῦτο ἔστι κατορθοῦν, ταχέως ἐμπεσοῦνται εἰς τὸ ἐκάτερον ἀπώλειαν· καὶ ὁ μὲν ὀλιγωθῆναι συγχωρηθεὶς καὶ μετεωρίζειν μαθὼν, ἀπὸ τοῦ πώματος καὶ αἰσθήσεως καὶ ἀναπαύσεως ἑαυτὸν θάψει, εἴτι βούλοιτο· ὁ δὲ δοκῶν μὴ οὐ πρόσεσθαι μὴ ἀλαζονείας, μηδὲν δὲ πάσχων δεινὸν, οὔτε αἰσθήσει τῆς οἰκείας ἀθλιότητος λήψεται ποτε, ἀλλὰ καὶ αὐξήσει

δ' δεινόν, καὶ λύσεται χαλεπὸν οὐδὲν ἀπολεῖται· καθάπερ ὀχυρὸς ὁ φαρμακός, οὐκ-
ἐμὲ δοκῶ τοῖς ἀγαθοῖς πλουτεῖν ἅπασι, κατέλθε ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ τὰ τελῶνα πενίαν ἔως
ἔστι ἵνα ἔπεσι εἶδος πολλὸν ἐχόμενον· πρὸς δὲ χαίρωσα τὰ μὴ πολλοῦ ἱδρῶτος καὶ πόνου
ζωγραφήματα καθ', ὁ τῆς κενοδοξίας ἄνεμος· καθάπερ γὰρ ἄνεμος ἀληθῶς εἰσελθὼν, ἐκ-
φυσᾷ ἅπαντας τοὺς τῆς ἀρετῆς θησαυρούς. ἰδοὺ οὖν καὶ δύο τέχνα πρὸ φάσις ἡμῖν ἀνε-
φάνη τῶν τὰ ὀρθὰ βαδιζόντων, ὡς ἔφης. πολλοὶ γὰρ πρὸ ἡμῶν δοκιμώτατοι πολλοὶ γεγό-
τῆς ἀρετῆς ἐπομεμψάμενοι πόνους, ἢ ἐπομόσαντες ἢ, ὅπερ πρὸς τοῦ μηδὲ ἀνθρώπων
ὁρώντες τιμῶν, ἢ οὐ μόνος ὁ Θεὸς ἅπαντα ἑώρακεν, ἀφεῖθησαν πειρασμῷ πρόπαντι πεῖσαι·
ἵνα τῆς παρὰ τῶν πολλῶν ἀποτρεπόμενοι δόξης, διὰ τοῦ ἅπαντα ἐζημιώθησαν, καὶ μαθόντες
τὴν φύσιν αὐτῆς, ὡς ὀνείρου ἄμεινον ἄνθρωπος χρῆται δόξῃ), τῷ Θεῷ μόνῳ προσέχωσι τὸ
λοιπόν, καὶ διὰ αὐτὸν ἅπαντα προσάπτωσι. καὶ ἕτερόν ἢ πρὸς τούτοις εἰσὶ λόγοι τούτων πολ-
λῷ πλείους, ἡμῖν μὲ ἀφθονίας, ὡς ἔφην, γνώριμοι ἢ ὦ πεποιηκότι αὐτὸν Θεῷ.

Μὴ τοίνυν ἀχαλίνωμεν ὅπλα τοῖς γεωμέτραις, ἀλλὰ διηγερίσωμεν. τοῦτο γὰρ οἰκεῖον τῶν ἀγνω-
μόνων ὄντι. οὐ θαυμάζω, ὅτι μὴ πρότερον ἰδόντα ἐτύφας καὶ τὸν κοσμικὸν προεῖχεσο
θάνατον, ἀλλὰ νῦν, ὅτε πάντα ὁρῶν ἔρριψας, καὶ σαυτὸν ὅλον ἀνέθηκας τῷ Θεῷ, τότε
* ἐκπλήξει σοῦ ὁ μισθός, πολλαπλάσιον ποιῶν, ὥσπερ ἂν εἰ ἐθαύμαζες, τί δήποτε τοῖς
μὴ θαλαττίοις ὀφθαλμοῖς ὀφθεὶς ὁποῖος, τῷ ἢ ἀπορραφομένῳ πρὸς ὃ πυκνὸν δὲ γυμνὰ αὐτὸν καὶ
εἰς ἀγῶνα καθίστη τοῦτον μόνον πάντας ἕπεσθαι ὁ ἀνταγωνιστὴς, παράσχων τὸν κεφαλὴν,
καὶ κόπτων ὃ προσώπου. οὐ δὴ τοῦτο ἔστι θαυμαστὸν, οὐδὲ ἀθυμίας ἄξιον, εἰ πυκνὸν ἡμῖν
ἐλεεμόνος ὀκνηρὸς θλίβει καὶ αἰσχρὸς καὶ βαρύθυμος (οὐδὲ γὰρ τῶν πυκνὸν τοῦτον ὁ νόμος) ἀλλ' εἰ
προτρέπει καὶ καταβάλλει καὶ ὃ βραδὺς ἀφαιρεῖται, τοῦτο ἔστι ὃ λυπεῖ. ἕως δ' ἂν τοῦτο μὴ
λυθῆναι, οὐ μόνον οὐδὲν ἰσχναίνει, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ὦπασε, τῇ σφοδρᾷ συμπλοκῇ στρω-
τοτέρους ἡμᾶς ποιήσας. καὶ γὰρ ὁ τοῖς γραπτοπόδοις ὀκνηρὸς ὅστις ὁ πάντων ἀμείνων, ὁ πλεί-
στα τραύματα ὑπὸ δεξιᾶς ἔχων, καὶ τὰς μονομαχίας πρὸς οὐδὲν βυτοιωτέρους τῶν πολεμίων ἀ-
χαλίνωτος ναυδεξάμενος· καὶ τῶν ἀθλητῶν ἢ οὐδὲν τοῖς " ἀκαθέκτοις συμπλεκομένους (ὅταν γὰρ οὐδὲν φι-
λονεικοτέρους καθορᾷ τῶν ἀνταγωνιστῶν) θαυμάζομεν, καὶ κωμῳδοῦμεν οὐδὲ μᾶλλον ὅστις ὁ
κροτούμενος ὁ πὰ" δυοδέκατα τῶν θηρίων καταδεχόμενος. ἀναιδὴς ἔστι καὶ ἀκαταπλήκτος
οὗτος ὁ δαίμων; ἐγὼ τοῦτό σε ἐκπλήττομαι καὶ θαυμάζω καὶ παύομαι, ὅτι πρὸς τοιοῦτον
κληρωθεὶς ἀνταγωνιστὴν οὐ κατέπτηξας, οὐδὲ ἐδείλιασας σαυτὸν, ἀλλ' ἔμεινας ἀκλινὴς μη-
δαμόθεν πεπτηκὸς θυμός. καὶ ὅτι σε οὐ κολακεύω ταῦτα λέγων νῦν, ἀλλὰ ἀληθῶς τὰ μέγι-
στα ἀπὸ τῆς θλίψεως ταύτης ἐκαρπώσω, ἀκούσῃ μὴ παῤῥησίας λεγούσης ἡμῶν. οὐδὲν γὰρ
ἂν ἄλλως δυναίμην τοῦτο πρᾶξαι τὸν ἀπόνοιαν. οἶδά που καὶ μέμνησαι τὸν προ-
τέρου σε διδασκάλου, τὸν περὶ τούτου λέγω τὸν πυρασμοὺς ὑπομένοντα ἐξέτασον ἐκείνου κα-
λῶς, καὶ ἀντίδες τῇ προύσῃ τῇ μὴ πειρασμοὶ, καὶ τότε ὄψῃ ὃ κέρδος ὅσον ἀπὸ ταύτης
σοι γέγονε τῆς συμπλοκῆς. νῦν μὲν γὰρ καὶ ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ πάντων ἐχόντων, καὶ τῇ περὶ τὸν ἀνά-
γνωσιν ἀσφαλῇ, ἐν τῇ περὶ τὰς βύβλους καρτερίᾳ πολλὴ γίγνεται ἡ ὄπτασις, καὶ ὃ ἀληθῶς γι-
νόμενον ἢ καὶ πεινῶντι μὲν ὑπερβολῆς σοι κατόρθωται. πρότερον δέ σοι βιβλίων λόγος ἦν ὠφελίς·
πᾶσα δὲ σοι φροντὶς ἐν πόνοις εἰς τὸν ὑπομένειαν ἀνηλίσκετο τῶν ἐν ᾧ πρὸς ἀνίσῳ φυτῷ.
πολλῶν δέ σε καὶ εἰς ἀπόνοιαν σκωπτόντων ἤκουον τότε, καὶ ταῦτον τὸν ἡμῶν αἰτιωμένων
λαμπρότητα, καὶ τὸν τῆς παρρησίας δόξαν, καὶ ὃ ἐν πλούτῳ τινὰ φθονεῖν πολλῷ. τὸν ἢ ἐν ταῖς
πόνοις ῥᾳδιμίαν καὶ αὐτὸς οἶδα σαφῶς. πολλάκις γὰρ ἄλλων μὲν τὸν βαθεῖαν ἐπόνε-
σαν δύσις μόνων βύθιος, αὐτὸς ἔμβυες ὕπνῳ κατεχόμενος βαθεῖ, καὶ πρὸς τὸν διεπίεσιν
ἐδυσχέραινες. ἀλλὰ νῦν πάντα λέλυται ἐκεῖνα καὶ πρὸς ὃ βέλτιον μεταβέβληται, ὄψῃ δ'
τὸν μάχιμον καὶ πόλεμον ἀναδέξω τοῦτον. εἰ ἢ ἔρημον με, τί δήποτε σοι τυφωνῖται καὶ πρὸς

πὰ τῦ κόσμου πρεσβύμματα ἐπιτιμήσῃ ὑ ζωντχόρησει αὐτὸς ἰῶναι ⓦ δαίμονα τῦτον ὁ Θεός, σκέψο αὖ ἀποκρινοίμλιν ἐγω· ὅτι ϗ τῦτο τῆς αὐτῦ κηδεμονίας ἰῶ. ἤδη γὰρ ὅτι σε τότε δίκη καταγώνιζοι δύρων, ζαχέως ἀπολῆ. Διὰ τῦτο οὖν δίδεως ὅτι ⓦ τὴν μοναχῶν ἐλθόντα βίον πρὸς τὸν πάλιν ζωὸν σκάλεσιν, ἀλλ' ἀφῆκεν ἐγκυμονᾶθλῶναι ζ χρόνοι ἀναμεῖναι μακρόν· εἶδ' ὅτι " χαρτερικώτατος γέγονας, τὸν κακοῦντα πρὸς ὃ ὅτι ποιοι τῦτο ζάξῃ εἴλκυσιν. ἐπὶ οὖν τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τρεφομλνων μεμνησῃ, ϗ ⓦ οἰκέτην ἄξεις εἰς μέσον ⓦ σόν. σκέψοι μὲ γὰρ σε οἶμαι ἀπιτεᾶθαι, ὅτλν λέγῃς, ὅτι πολλοὶ τὴν βιωτικὴν αἵρεσιν ζωὴν τὴν πρεσπεσόντες τῇ νόσῳ, ζαχέως ϗ πλείας ἔτυχον ἀπαλλαγῆς. ἀλλ' ὁ οἰκέτης, ὦ φίλτατε, ὁ σὸς, ϗ ὅσοι τὴν αὐτὴν ἔτυχον σκέψιν, οὐκ ὅτι τοῖς ἀνδρᾶσι αὐτῷ πρεσπλάκησαν, οἷσπερ ϗ σὺ νῦν. σκέψῳ μὲ γὰρ ϗ τοῖς τοιούτοις ὑπὲρ τῦ φοβῆσαι μόνον, ζ τῷ φόβῳ ποιῆσαι βελτίους τῦτο ἐπαφῆκε ὁ θεῖος ὁ Θεός· σοὶ ἦ, ὥστε ἀγανίσαᾶθαι γλυκέως, ϗ νικῆσαι λαμπρῶς, ζ ⓦ τῆς ὑπομονῆς δικαιῦσθαι στέφανον. νίκη δέ ἐστι, ὑχ ὅτλν τις, τῦ θεάτρου ἔτι ζωντος, παλαίσιτα ἑαυτὸν ἑλκύσας ἀπαγάγῃ τῦ ἀνταγωνισοῦ, ἀλλ' ὅτλν ἀφῇ συμπλακεῖσαν Διαβόητος· εἶτα παλαίσιν, ϗ δίχα τῆς ἀθυμίας εἰς μυρίας ἐνθυμήσεις ἀτόπους ἄγων ἰσχύσῃ μηδέν. ζ ὅτι ὅπου ταῦτα ἔχῃ, σκέψαι σε συλλογισμῷ. καλῶς πάντῃ που δῆλόν ἐστι, καὶ αὐτὸς μαρτυρεῖ ἐθέλοις, ὅσοι τῆς τῦ οἰκέτου ζωῆς βελτίων ἢ σὴ διατέτηκεν· ὁμοιῶ ϗ λόγος σου τῷ Θεῷ πλείων ϗ φειδῶς, ἢ ἐκείνου. τῦτο ἦ ὅπως δῆλον, καὶ σκέψαι ὁμοίως ἔχαν φανερόν, ὅτι εἰ μίσους τοσαύτη ἡ συγχώρησις ἰῶ, οὐκ ἂν εἰς ὃν μᾶλλον ἠγάπα ταύτην ἔξέτεινε, ⓦ πῶς ὃν πολὺ ὄντα τῦτον τῦ δαίμονος παλαίως ἐξαρπάσας. ϗ οὐκ ἀπὸ τύτου μόνον τῦτο ἰσχυρισαίμλιν αὖ ἔγωγε, ἀλλὰ ϗ ἐξ αὐτῷ ὧν ἐγκαταλελείφθαι δοκεῖς, ἐκ τύτων μάλιστα ὅτι σφόδρα μέλει τῷ Θεῷ τῆς σῆς, ἀποδεῖξαι πειρᾶσομαι. εἰ μὲ γὰρ μὴ πολλὰ ἐποίησω κακοδαίμων, μηδὲ ἀποδημίας ἐσπίλω μακρᾶς, ὥστε συγγενέσθαι ἀνδράσιν ἁγίοις ϗ ἰχθυοῖς ϗ ἰσιαύτα λύειν δισμά, ἴσως ἂν ἦς ἠπόρησε τῆς πολλῆς, * οὐ σφόδρα τῆς αἰτίας οὔσης εὐαρμόστου, δι' ἣν τοσῦτον εἴασε χρόνον. ὅπῃ ἦ ζ τόποις * ὡς μαρτύρων καταλαβοῦσι, * ἔνθα πολλοὶ ϗ τῆς αἰῶνος ἐκείνου ἱδρύσαντο, ϗ τοῖς χαμαιτοῖς ϗ γυναίοις ἐκείνοις ϗ μηδέποτε διημαρτηκόσι πολλὴν ὑπὲρ τύτου συνῳκήσατο χρόνον, ϗ μηδεὶς ὅλως παρέλιπεν τῆς φερόντων εἰς τὸν τῦ πάθους ἀπαλλαγὴν ἐπόμπλης πάλιν, ⓦ πολέμιον ἔχων μὴ σαυτῦ, φανερᾷ ϗ σαφῆ ϗ τοῖς σφόδρα δοκοῦσι τῆς παρὰ τῦ Θεοῦ προνοίας ἐπόμισας τὸν ἀπόδειξιν. οὐδὲ γὰρ δὴ τοσαύτην χάριν ἐπεπόδισεν, οὐδ' ἂν τῶν αὐτῦ δούλων αἰχμάλωτόν ἐγω, εἰ μὴ σφόδρα πρὸς τὴν εὐδοκίμησιν ϗ τὴν ὠφέλειαν μᾶλλον ἑώρα τὸν ζωόν. ὥστε ὅπερ δοκεῖ σημεῖον εἶ) τῆς ἐγκαταλείψεως τῦ Θεοῦ, τῦτο τῆς πολλῆς αὐτῦ πρὸς σὲ φιλοτεργίας ϗ κηδεμονίας σημεῖον ὄϛι.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΑΓΕΙΡΙΟΝ ΔΑΙΜΟΝΩΝΤΑ. Λογ. β.

Ταῦτα μὲ ἡμῖν ὑπὲρ τῆς τῦ Θεοῦ προνοίας εἰρήᾶθω, ζ ὅτι οὐκ ἀποτρεφόμλνος ὑπὸ μισῶν, ἀλλὰ ϗ λίαν ἀγαπῶν, τύτῳ γυμνάζει ϗ τύπῳ. ὅπῃ ἦ ζ ἑτέρως σφόδρα ἔφης ἀλγῆν τῷ πολλάκις σε ἀναπείθειν ⓦ δαίμονα εἰς πάλαγος ἢ ϗ κρημνῶν " ῥίψαι σαυτὸν, ἢ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ τύπῳ τὴν πίστιν καταλῦσαι ζωὴν, ϗ ὑπὲρ τύτων μικρὰ Διαλεχθῆναι βούλομαι τῶν λογισμῶν. οὐ γὰρ ἐκείνου μόνον ὄϛιν αὕτη ἡ συμβουλὴ, ἀλλὰ ϗ τῆς ἀθυμίας τῆς σῆς, ϗ ταύτης μᾶλλον ἢ ἐκείνου, ζάχα ἦ καὶ μόνης ταύτης. καὶ δῆλον ἐξ ὧν πολλοὶ καὶ τῶν μὴ δαιμονώντων, ἀπὸ ἦ τῦ λυ-

πᾶσθαι

κ. κατα πάτηθ

κ. ἀφεῖσι

κ. π

πρᾶσθαι μόνον, τοιαῦτα βουλεύονται. ταύτῃ δὴ ἔκβαλλε καὶ ἀπάλασον τῆς ψυχῆς, καὶ οὐδεμίαν ἔξω λοιπὸν σκῆπτρον ἴσχυε, οὐ μόνον πρὸς ὃ πείθει σε τοιαῦτα, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ὃ πάσχει τὸν ἄγχιλον. νῦν μὲν γὰρ καθάπερ Ⓐ τοιχωρύχοι, καὶ σε λαμβάνουσης νυκτὸς, ὃ φῶς ἀποσβέσαντες, καὶ ὑφελέσθαι σε ὄντα, καὶ σὸν τούτων κυρίους μὴ πολλῆς ἀποσφάξαι τῆς εὐκολίας δυνάμει· οὕτω καὶ σοὶ δι' νυκτὸς καὶ σκότους τὸν ἀθυμίαν καὶ σε σκεδάσας, πάντας ὑφελέσθαι πρᾶγμα σὸν πρὸς ἀσφάλειαν λογισμούς, ἵνα ἐρήμῳ καὶ ἀοράτῳ λαβὼν τὸν ψυχὴν, μυρίαις καταρρώσῃ πληγαῖς. ὅταν δέ τις τῇ πρὸς Ⓦ Θεὸν ἐλπίδι τοῦτο δράσας ὃ σκότος, καὶ πρὸς Ⓦ ἥλιον τῆς δικαιοσύνης καταφυγὼν, ἀπαύστῳ σε ἀκτῖνας σκέπῃς ἐις τὸν ἑαυτῷ καταθέσθαι ψυχὴν, ἀπὸ τῶν οἰκείων λογισμῶν ὅτι τὴν λῃστὴν μεταθήσει τὸ γόργυρον. ἢ γὰρ Ⓐ τὰ τοιαῦτα κακουργοῦντες, ὅταν αὐτὸν ἐλέγξῃ τις καὶ δείξῃ ὃ φῶς, τρέμουσι, ἱλιγιῶσι, καταπίπτουσι). καὶ πῶς ἂν τις, φησὶ, σαυτὸν ἀπαλλαγείη τῆς ὀδύνης, μὴ πρότερον τὸν κινοῦντα αὐτὴν δαίμονος ἀπαλλαγείς; οὐχ ὁ δαίμων ἐστὶν ὁ τὸν ἀθυμίαν κινῶν, ἀλλ' ἐκείνη ἡ ποιοῦσα Ⓦ δαίμονα ἰσχύρα, καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐπαναβάλλουσα τοὺς πονηρούς. καὶ μάρτυρήσει σοι ἡμῖν σοφὰ ὁ μακάριος Παῦλος. οὐ γὰρ δαίμονά τινα, ἀλλὰ τὴν τῆς ἀθυμίας ἀμετρίαν διδοὺς, ἐπίστελλε Κορινθίοις φείσασθαι λοιπὸν τοῦ πεπλημμεληκότος ἐφ' οἷς ἔζημίωτο, Μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Εἰ δὴ βούλει, τοῦ λόγου τέως ἐπαναβάντα Ⓦ μὴ δαίμονα ὑπεχεῖσθαι, τὴν δὲ ἀθυμίαν ἐξηλάσθαι τῆς ψυχῆς τῆς σῆς. Τίς ἐς αὖ βλάβη λοιπόν; τί καθ' ἑαυτὸν σοὶ ἢ μακροὶ ἢ μέγα ἀδικήσαι δύναται δι' ἡμᾶς; ἐκεῖνη δὴ γε τύπτει μὴ πρόντος πολλὰ δὴ ἐργάσαιτο δεινά· γὰρ σὸν στέρησιν δὴ τῶν βεβήκεις ἀναφάντων, ἢ ξίφει διαφθαρέντων, ἢ πολεμίοις ἀποπνιγέντων, ἢ γε ἕτερός πως ἀπολεσάντων ἑαυτοὺς, ἀπὸ τῆς ἀθυμίας ὅτι σὸν βιαίως τύπτει θανάτῳ ὠδίνας ἀφίησι βυρήσομεν. εἰ δέ τινες γε τῶν δαιμονώντων εἶεν σὲ τούτοις, γε τούτων τὴν ἀπώλειαν οὐ τῷ δαίμονι λογιστέον, ἀλλὰ τῇ τῆς ἀθυμίας τυραννίδι καὶ βίᾳ. καὶ πῶς ἔνεστί, φησι, μὴ ἀθυμεῖν; αὖ τῆς τῶν πολλῶν περὶ τὰ πράγματος δόξης ἀποστᾶς, καὶ ἄνω φρονῆς. νῦν μὲν γὰρ, ὅπερ τοῖς πολλοῖς ὃ πρᾶγμα δεινὸν εἶναι νομίζεται, γε σοὶ δοκεῖ. Εἰ δὲ θελήσῃς αὖθις καθ' ἑαυτὸ, τῆς παιδιᾶς γε πεπλημμελοῦς παλλαγείς, μὴ ἀκριβείας καταδεῖν, βύρσεις σοὶ μίαν ἔχοι ἀθυμίας ἀφορμὴν, ὡς γε ἤδη πολλάκις ἡμῖν ἀποδέδεικται. τὸ δὲ ὁμοιλίκων ἔπεχε (γὰρ τὴν ἐκείνων εὐφροσύνην γε τὴν πρὸς σὸν ἀδελφοὺς παῤῥησίαν ὁρῶντά σε ἡδομαι συγχαίρειν γε καταπίπτειν) ἐκφυγὼν δὴ εἶποιμι· ὅτι Εἰ μὴ τούτων σὲ ἐγκράτεια σὲ κοσμιότητι σὲ τῇ λοιπῇ τοῦ βίου φιλοσοφίᾳ ἀφελκύσειν, αὐτὸς σὲ χαμαιτυπείοις γε κύβοις γε κώμοις Ⓦ ἄσημα χρόνον ἀνήλισκες, λόγον δὲ εἶχεν ἡ τῆς ἀθυμίας πρόφασις. Εἰ δὲ τὴν αὐτὴν αὖθις ἐπὶ βασίζεις ὁδὸν, τί ποτ' ὄντι τὸ σε λυπῶ; ἐγὼ γὰρ, Εἰ μὲν πρὸς ἕτερόν τινά μοι τῶν εὐκόλως ἐπαναβάντων ὁ λόγος ἦν, καὶ ἀπεσιώπησα ταῦτα, ἃ μέλλω πρὸς σὲ νῦν ἐρᾷν. ὅπερ δὲ σφόδρα θαῤῥῶ ὅτι, καὶ μειρακίῳ σὲ τις ἐπαινῇ γε θαυμάζῃ, τὸ μετρίαζειν σὸν ἀποστήσῃ ποτὲ, ἀλλὰ μᾶλλόν γε οὕτως σὲ τοῖς ἐλαττοῖς τούτων σαυτὸν, σοὶ ἐπαναβάντα μόνῳ Ⓦ ἄσημα ἐρᾷ. τοσαύτῃ γὰρ ἀκμῇ τῷ ὑπάρχοντι τῆς εὐλαβείας γεγηθήσῃ τῆς σῆς, ὡς μηκέτι σοὶ πρὸς σὲ μειρακίοις, ἀλλὰ πρὸς σὸν μεγάλοις ἄνδρας γε θαυμαστοὺς εἶναι τῷ ἄμεινον. σοὶ γὰρ ἐκείνων σὲ ἀποδέειν λέγουσι, οὐ κῦ Ⓦ τῆς ταπεινίας λόγον· πῶς γὰρ; ὕδατι καὶ ἄρτῳ μόνον, καὶ ζωὴν τὰ ἡμέραν πρὸς ἡμέραν τρεφόμενον· οὐ κῦ Ⓦ τῶν πάντυχίδων καιρὸν, ἀλλ' ὁμοίως αὐγῆς πολλὰς ἐφεξῆς νύκτας αὔπνους πρέλκειν· τῇ δὲ μὲν ἡμέρᾳ ἀγωγῇ πολλοὶ αὐτῷ ἤδη καὶ ἀποκρύπτειν φασί. καὶ γὰρ τῶν ἐκφώνων ἐρχομένων ἀκούω διηγουμένων, ὅτι σοὶ πᾶς ὁ καιρὸς ἐις εὐχὰς καὶ δάκρυα ἀναλίσκει). γε καθάπερ Ⓐ σηκὸν ἀσκητῶν, ἢ καὶ μόνος σὲ οἰκίσκῳ καταπείσαντες ἑαυτὸν, πρὸς σοὶ ἐνίοις σοὶ φθέγγονται· οὕτω καὶ σὲ λέγουσι σὲ σπλήνῃ τοσούτῳ τρεφόμενον ἀγαπᾶν.

β. Κορ. ς. ζ.

χ. παιδιᾶς.

τελῶ· ⟨W⟩ ὦ τῆς καρδίας σου ζωοτεμμοὶ καὶ ⟨W⟩ αὐχμοὶ καὶ πλοῦ ἀλγηδόνα καὶ πυρεῖ-
κασι διηνεμέμενοι, καὶ πολλοῖς ὀδόντας τὰ σὰ κατέτυξαν ἀπαγγέλλοντες. οὐκ ἀνιᾷ λέπει,
φησὶν, οὐδεὶ τὴν εἰσιόντων σκῆ· οὐκ ἀνίησι τὴν ζωογόνον πόνων ἑαυτοῦ· πολλάκις ἐδείσαμεν
μὴ πηρώσῃ σοῦ ὀφθαλμοὺς ταῖς ὀδυρμοῖς, μὴ πλήξῃ σε μιλώπας τῇ σφοδρότητι τῆς ἀ-
γρυπνίας, καὶ τῇ ἀνειδότῳ καὶ διωνεχεῖ πρὸς τὸν ἀνάγνωσιν ἀπουδῇ. 3

Ταῦτα οὖν σε λυπεῖ καὶ ὀδυρόμενον, ὅτι τοσοῦτον πρὸ πλάσας σοῦ ὁμήλικας, ὅτι καὶ σφοδρὸν
καὶ ἀναίσχυντον ἔχων ⟨W⟩ αὐταγωνιστὸν, πολλῷ τῷ μέτρῳ σοῦ μὴ σοῦ πρέχοντας ὑπερη-
κόντισας; ἆρ' οὐκ εἰκότως ἔλεγον, ὅτι ἡ ἀθυμία αὕτη προλήψεως μόνον ὄντι, ἐρυθιωμένη ὑ
καὶ εὐθυμίας ἡμῖν ὑποθήσεις πρέχει πολλάς; τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, τοῦ μὴ δαιμονᾶν,
ὅταν ὁ βίος ἀμβλυωπῶς ᾖ; ποῖον ὑ βλάβος ἀπὸ τοῦ δαιμονᾶν, ὅταν τὰ τῆς πολιτείας ἀκριβω- 10
μάτα τύχῃ ὑ συγχεκροτημένα καλῶς; ἀλλ' ἴσως αἰσχύνῃ καὶ ἐρυθριᾷς, ὅταν σε καταβάλλῃ
πρόσωπον ἰσχύν; ἀλλὰ τοῦτό σοι πάλιν ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως συμβαίνει τὸ αὐτό, ὅτι τῇ τῶ πολ-
λῶν δόξῃ, λογισμῷ ὑ οὐδέποτε τὸ πρᾶγμα ἐπέτρεψας. τὸ γὰρ καταπεσεῖν, οὐ τοῦτο ἔστι,
ὃ σὺ πάσχειν φῂς, ἀλλὰ τὸ ἁμαρτίᾳ παρεικεσεῖν. ὅπερ ζωοῦτῃ τῇ πίστει καλὸν αἰσχύνεσθαι ὑ
ἀλγεῖν. νῦν ὑ ὅτι μὴ τοῖς οὐδενὸς ἰσχύουσιν αἰσχύνῃ καταδύομαι· τὰ ὑ ὄντως αἰσχρὰ ὑ 15
πολλοῦ γέμοντα γέλωτος ὑ χολάσεως τῆς ἐμαυτῆς, ζωοῦτα δρῶντες οὐδὲν ἡνεύρομεν δεινὸν
πάσχειν· ἀλλὰ, τῆς μὲ ψυχῆς καὶ ἐκείνῃ ἡμέραν ὑποδύσης τῆς τοῦ ἀμαρτημάτ ἐνεργείας
πεπαυούσης, οὐδεὶς ὁ πειθῶν· εἰ δέ ποτε τὸ σῶμα τοῦτο πάθοι, δεινὸν ὑ ἀφόρητον εἶ δοκῇ. ἆρα
οὐ τοῦτο ἔστι τὸ δαιμονᾶν, τὸ οὕτω διακεῖσθαι τὴν ψυχὴν, ὑ ὡς ἐπὶ τὴν τῶν σωμάτων
σφάλλεσθαι κρίσιν; εἰ μὲ γὰρ ὑποδύσης μάθης τοῦτο ἔπαθες, ἐκεῖνο καταδύεσθαι ὑ ἀθυ- 20
μεῖν (προαιρέσεως γὰρ τὸ ἔγκλημα ἐστὶν) εἰ ὑ τῆς ἐτέρου βίας τὸ πρᾶγμα ὄντι, οὐ ⟨W⟩
ἐπηρεαζόμενον, οὐδὲ ⟨W⟩ ὑποπτεύοντα τὴν βίαν, ἀλλὰ ⟨W⟩ δρῶντα αἰσχύνεσθαι" ἄξιον. κ. λῆ.
ὑ γὰρ τὸ ἀληθὲς εἰ ποτε γυμνὴν μάχης ἕτερος ⟨W⟩ ἕτερον ὤσας κατέβαλε, ⟨W⟩ κα-
ταβαλόντα, οὐ ⟨W⟩ πεσόντα ἅπαντες αἰτιώμεθα. καλὸν τὸ ἐρυθριᾶν· ἀλλ' ὅταν ἡ
παρέπτωμεν τὴν κέλευσιν φερόντων ἡμῖν πρὸς τῶν τότε μέλλοντι κρίνειν ἡμᾶς. ἕως 25
δ' ἂν μηδὲν τοιοῦτον ὦμεν ζωειδότες ἑαυτοῖς, τίνος ἔνεκεν ἐγκαλυπτόμεθα; οὐδὲ γὰρ, εἴ
τίς σε μόνον ἀπὸ λαθῶν ἔτυπτεν ἁπλῶς ὑ μηδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν, ἢ πάλιν κατέρριπτεν εἰς
τὸν γῆν, σὺ ὑ θρᾴως πάντα ἐνεγκὼν ἀπηλλάγης, αἰσχύνης ὃ πρᾶγμα ἦν, ἀλλὰ φι-
λοσοφίας ὑ τῶν μεγίστων ἐπάθων. εἶτα, αὐθέντων μὲ ἐπηρεαζόντων, ὃ φέρειν τὸν ἐπή-
ρειαν ἔπαθες· τῷ ὑ τούτων ποιητῇ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦντος, ὁ τὸν ἐκείνου μεμίσθωται ἡμᾶς 30
ἐνεγκὼν καταδύσει ὑ), ὡς ὑπὸ ψυχῆς πρᾶγμα ποιῶν; ὑ τί τούτης τῆς ἐσθῆτος ἀλη-
θέστερον ἡμῶν αὖ; εἰ μὲ γὰρ ἀπὸ τῆς πίστεως ἀνάσας ἐκείνης, ἄτοπόν τι πρᾶξαι πρὸ-
κληθεὶς ἢ εἰπεῖν, οὐδὲ αὐτὸς ἂν ἐκώλυσα ὑπὲρ τούτων καταπάσσεσθαι ὑ ἀλγεῖν· εἰ ὑ μεῖ'
ὑβρεστίας ἅπαντα φέρεις, καὶ εἰς προσευχὰς βλέπεις σαυτὸν, ἵ ποτ' οὖν ἐστὶ τὸ
ποιοῦν τὸν αἰσχύνην; ἀλλ' ἴσως ἀλγεινὰ τὰ πρὸς τῶν ἄλλων ὀνείδη. ⟨C⟩ τί τούτων ἐπονει- 35
διστότερον ἡμῶν· ἀν, οἳ μηδὲ ἅπερ ὀνειδίζειν χρὴ δυνάμεθ' ἀν εἰδέναι καλῶς; ὅτοι γὰρ ἀλη-
θῶς εἰσιν ⟨4⟩ μαινόμενοι ⟨C⟩ δαιμονῶντες, ⟨4⟩ τὰ πρᾶγματα, ὡς ἔχῃ φύσιν, μὴ μεμαθη-
κότες ὁρᾶν· ἀλλὰ τὰ μὲ ἐπαίνων ἄξια ψέγοντες, τὰ ὑ ἐπονείδιστα εἰς τὸν τῶν ἐπαινουμένων
τάξιν μεταπηδῶντες. πολλὰ ὑ ⟨4⟩ τὸν φρενῖτιν νοσοῦντες λέγουσι σοῦ πρόσωπα καὶκά, ἀλλ'
⟨4⟩ ἀκούοντες οὐχ ἡγοῦνται ὑβρίζεσθαι. μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ τῶν ἀξιοκότων ἐκείνων ἀκού- 40
ων, αἰσχύνου ὑ ὕβριν τὸ πρᾶγμα εἶ νόμιζε, ἵνα μήποτε ἀληθῶς ἐπονείδιστον καταστήσῃς
σαυτὸν, προξενῶν τ Θεόν. ὅταν γὰρ τὰ πρὸς παιδιὰν καὶ ὠφέλειαν ἐπαγόμενα πρὸς
τοῦ Θεοῦ, ταῦτα ὀνειδος εἶ νομίσῃς, ὅρα πῶς τελθητᾷ τὸ κακόν. εἰ γὰρ βούλει σοῦ ἀλη-
θῶς αἰσχύνης καὶ" ὀνείδους ἀξίως ἰδῆναι, ἐγώ σοι πειράσομαι ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγους ὑποδεῖξαι χ. ὑποδεῖξαι

δῆξαι τῷ λόγῳ. θέασαι τοὺς ἐκεῖ ζῶντας θυμορφίας ἐπλοκμήρους τῶν γυναικῶν, τοὺς ἐκεῖ ζῶντας μαγιομόρους, τοὺς δυναστείας καὶ δόξης ἐρῶντας καὶ πόνους ὑπὲρ τούτων καὶ πρᾶξαι καὶ παθεῖν αἰσχυνόμους, τοὺς ὑπὸ βασκανίας τηκομένους, τοὺς ἐπιβουλεύοντας τοῖς ἐκλιπόσι τοὺς ἐκεῖ, τοὺς μελαγχολῶντας ἁπλῶς, τοὺς ἐκεῖ τὰ μάταια τοῦ βίου λυπῶντας ἀεί. ταῦτά ἐστι καὶ τὰ τοιαῦτα μεμίας ἔργα καὶ κολάσεων ἄξια, ταῦτα οἰκείους καὶ αἰσχύνης καὶ γέλωτος. εἰ δέ τις ὑπὸ δαίμονος ἐνοχλεύμενος, φιλοσοφίας καὶ ὅτως ἐν τῷ βίῳ πολλοὺ ἐπιδείκνυται, οὐ μόνον οὐκ οἰκείδεσθαι, ἀλλὰ καὶ θαυμάζεσθαι καὶ τιμᾶσθαι ἐκεῖ πόνων αὖ εἴη δίκαιος, μὴ ζητοῦντων δισμυρίων δρόμον ὅτως ὁπόποιον πέχων, ἐς τὸν ἀνάπτη τῆς ἀρετῆς ἀναβαίνων ὁδόν.

Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως τῷ ἕτερον, μικροῦ δεῖν, με πρὸς ἐλήλυθεν, ᾧ πλεονεκτεῖς τῶν ἀδελφῶν. τοῦτο δέ ἐστι, τὸ ῥᾳδίως, εἰ τῳ τί σοι πεπλημμέληται, δίκη τῆς θλίψεως ταύτης τῶν ταῦτα ἀποδύσασθαι τὰ ἀμπτήματα. τῷ τοῦτο γενέσθαι δῆλον ἡμῖν, ἐξ ὧν ἔφθην ἤδη διδηχθείς, ὅτι τοῦ τοῦ Λαζάρου ἐς τοῦ πλησίον τοῖς Κορινθίοις πεπριβυκότος ἔλεγον. ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παθεῖν δέδεικά, φησι. καίτοι γε ἐμαυτὸν ὁράω σφόδρα δυνηθῶν, ἐκ ἐκείνου συμφορᾶς τῷ μαθεῖν πῶς οἷόν ῥᾳδίως. εἶτ' ποτὲ ἀμαθοιτο ἂν τούτων; τίνος μὴ οὐκ ἤδεσθε· πολλῆς γε μικροψυχίας ἐστὶν ὑπὲρ τοῦ ὕστερόν ποτε σε μεταμεληθῆναι, ἢ μηδὲ ὅλως συμβεβουλεῦσθαι, τὸν ἀγῶνα ἤδη καρποῦσθαι καὶ κόπτεσθαι. πόθεν γὰρ ὅτι καὶ ἀμαθήσεται δῆλον ἡμῖν; μᾶλλον γε ἔστι δῆλον, καὶ συγχωρήσω, εἰ βούλει, καὶ ἀμαθήσεσθαι αὐτόν, καὶ μεγάλα ἐργάσασθαι δεινά. ἐπαινῶ μὲν σε ἀλγοῦντα ὑπὲρ τοῦ ἐκείνου κακοῦ· οὐκ ἀξιῶ γε μὴ τῆς αὐτὸς ζημίας τοῦτο ποιεῖν. τοὺς γὰρ ἃ νῦν φεισώμεθα, καὶ μὴ τὰ ὅπλα τῆς γῆς, οὐ θυμοῦ μόνον καὶ ὀργῆς καὶ τῶν ἄλλων παθῶν, ἀλλὰ καὶ ἀθυμίας κρατεῖν δεῖ. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πλείστα ἡμᾶς ἐκείνων ἐργάσεται σημεῖα, καὶ χρὴ πρὸς αὐτὸ ἡμιαίως ἐκίστασθαι μὴ μέλλοντας ἀπόλλυσθαι πανωλεθρίᾳ. εἰ μὲ γὰρ αὐτὸς ἔμελλες αὖπος ἔσεσθαι τῶν τῷ πατρὶ συμβαινόντων αἰσχρῶν, καλῶς δ' εἰδεδοίκεις καὶ ἔτρεμες, τοσαύτης ἀπωλείας ἡμῖν ὁμόσε αὖπος· εἰ δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν πρὸς πεῖραν βούλεται τοῖς ἐχθροῖς καθεῖς πρὸς σὲ τούτων λόγος, πλὴν ὅσον πατρὶ ζωοδόχῳ χρή. χωρὶς δὲ τούτων, οὐδὲ ἴσμεν ὅπως οἵοντε ταύτην τὴν ἀκρίβειαν. πολλὰ γὰρ ἐναντία τοῖς προσδοκηθεῖσιν ὀξέως πολλάκις. καίτοι μὲ τῶν προδόξων καὶ ἀσυμβάντων ἐστί, τοῦτο δὲ καὶ τῶν εἰκότων καὶ τῶν σφόδρα ἐνδεχομένων. πόθεν δὴ τοῦτο δῆλον; πολλοὶ τῶν νόθων ποιεῖται λόγον, καὶ ὃ πρὸς ἐκείνους φίλτρον ἰσχυροὶ ταύτην αὐτὸ συσκιάσαι τὴν ἀθυμίαν. μὴ δὴ μάτην ὀδύρα σαυτὸν ταῖς φροντίσιν. εἰ δὲ καὶ ἀληθεῖν γὰρ τοῦ παῖδος χρή, ὅτι ταῖς ἀλόγοις δαπάναις τοῦτο ποιεῖ, ὅτι τοῖς κώμοις, καὶ ὅτι ᾧ τύφῳ καὶ τῇ τυραννίδι, ὅτι τῇ μοιχείᾳ τῇ νεῷ. ἢ μικρὸν οἴει κακόν, ὦ γυναικὸς ἔνδον οὔσης τῆς ὑμετέρας μηδὲ ἑτέρᾳ προσφλιρεᾶν κόρῃ, καὶ παιδοποιεῖν ἐκ προδήλων γάμων; ταῦτα πάντες ἄξια, ταῦτα δακρύων, τὰ φασεὰ δὲ εἰς τέλος ἐκδύντα καὶ. τὰ δ' ὅτι σοὶ συμβησόμενα ἴσως μὲν ἐς αὖ δεινά, ἴσως δ' οὐ δεινά· πολλῆς δ' ἀληθείας γε τῶν οὕτως ἀδήλων ὁμολογημένων ἐστὶ μὴ βάσανον. θῶμεν δ' αὐτὰ καὶ μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ἁπτήσεσθαι. ἀλλ' ἐνίοτε, ὅτι τάχιστα τέλος ἔξει, καὶ ὡρὶ καὶ καλῶς ἐξαφθεῖσα σβεσθήσεται. διὰ θεσπέσιος γὰρ προσέχων τοσαύτῃ πυρᾷ, καὶ προσχημάτων ὅτι μηδὲ μάθος πολλῶν, καὶ πάσιος πρόφασις καὶ κολάσεις, καὶ οὕτω τῆς κόρης ἐκείνης ἐπειγομένους, ὃς ἦς ἔχει τοῦ ὅς ἡμισείας ὑμῖν ἀδελφοῖς, καὶ λαθεῖν τῶν σῶν αἰσθησιν, βραχεῖαν λήψεσθε καὶ τοσοῦτος ἀξίαν. καὶ τοῦτο οὐχ οἷς ἐστιν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἤδη γεγυμνωμένοις τοιαῦτα ζημιοῦμαι. οἶδα γὰρ, οἶδα σαφῶς, ὅτι σφόδρα σε πρὸς τοῦτο φιλῶν, καὶ δι' ὃν πάντων τῶν ζῶν ἡγεμόνα κεφαλήν, ἵνα πρὸς Ⓦ τῶν μοναχῶν μετέσχης βίου, πάντα Ⓦ πόθον ἐκεῖσε ἔσβεσε, καὶ ὃ πρᾶγμα αἰσχρὸν ἡγήσατο καὶ τῆς τῶν πρωτείων λαμπρότητος ἀνά-

ξιον,

κ. ἀθυμίας καὶ ὀργῆς

ἴσ. ἐκτὸς πάσης κ. ἐὰν τοῖς ἐκείνου κακοῖς

χ. ἴσασθαι

χ. πᾶς

ξιον, ϗ τὴν αὐτὴν δόξαν καταχωύσει σε ἔλεγε. ϗ εἰ μὴ ἡ τῆς φύσεως αὐτοῖ ἀνάγκη κατῆχε, τάχα δ᾽ ἂν σε ϗ ἀπεκήρυξεν. ὥςτε εἰ μὴ σφόδρα αἰσθητοὶ ὦ λεγόμενοι, οἶμαι αὐτὸν ϗ ἥδεσθαι ϗ ἡδύνασθαι ὡς γενέσθαι, ὡς δίκαιόν σε διδασκάλοις τοῖς βίου τῆς χαρτερίας, οὐδὲ μέχρι ῥήματος ἰωτέχου τ συμβουλῆς. ϗ ὥσπερ μὲν τοῦ παρόντος ϗ τοῦ φόβου, "οἱ γὰρ ἐκείνου διδάσκαλοι, ταῦτα δ᾽ ἔχειμι λέγω, ἰσθμάγε ὅτι, ὡς οἶμαι, πάντα ὦ γὰρ τούτων σοι ἡμόμενον λύσαι φόβον. ὅπως δ᾽ ὦ τὸ κεφάλαιον ἐλεεῖς εἰ τῶν κακῶν, τὸ μηδὲ γὰρ τῶν μωγόντων ἐχθαρρεῖν, μηδὲ εἰδέναι πόσεσι ἕως ἂν τις λύσις τούτων ποτέ, ἢ ϗ μέχρι τελευτῆς βουλήσεται σοι πυκλεῖν ὁ ὦ ἀγῶνά σοι οὗτοι θεὸς, ἀκριβεῖς μὲν οὐδὲν οὐδ᾽ ἀκριβῶς γὰρ τούτων ἔχω λέγειν, οὐδὲ ἀποφαίνεσθαι" γὰρ τῶν μωγόντων· ἐκεῖνο μόνον οἶδα σαφῶς, ϗ αὐτοῖ δέ σε οὕτω πεπεῖσθαι ἀξιῶ, ὅτι ὁπόσεσι δὲν ἡμῖν τούτων, συμφερόντως ἕξει ἡμῖν. καὶ οὕτω ὁ Ἀλκείμιος ἦς, ταχέως ϗ τοῦ κλεφῶνα τοῦτον, ὡς λέγεις, ἀποκρύψη τῶν δεινῶν. ἔσεσι δ᾽ τοῦτο, καὶκεῖνο λογίζεσθαι χρή, ὅτι ὁ μὲν τῶν ἐπαθλων ϗ τῶν στεφάνων κωλύσεις, ὁ μέλλων ὢν ἐστιν αἰῶν· τῶν δ᾽ παλαισμάτων τε τῶν ἱδρώτων, ὁ πρῶτος. καὶ τοῦτο ποιῆσαι δῆλον ἡμῖν βουλόμενος ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν· Οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτω πυκλεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων· ἀλλ᾽ ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. ὅπως δ᾽ ἂν ἔσεσι τὸν τελευτὸν ἔφθασε, τὸν κακοῦντα τὸν μακαρίαν ἐκεῖνον ἀφῆκε φωνὴν· Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, δικαίως ὅτι πάντα τὸν βίον σταγώνιον ἡμῖν εἶναι δεῖ ϗ ὅπως ποιεῖν, εἴτε μέλλοιμεν τῆς ἀναπαύσεως τῆς αἰωνίου τε τῶν μελλόντων ἀπολαύσεσθαι ἀγαθῶν. εἰ δ᾽ βούλοιτό τις "ῥᾳθυμῶν ϗ τῶν εὐκόλων ἀπολαύειν ἡδέων, καὶ τῶν ἐκ τοῖς πονοῦσιν ἀποκειμένων" ἀγαθῶν, ἑαυτὸν παρακρούεται ϗ ἀπατᾷ. καὶ καθάπερ ὅπου τῶν ἀθλητῶν, ὁ μὲν ὅπου τὰ κατὰ τοῦ τῶν ἀγώνων αἴρεσιν ὅπως ζῆν πάντων, ἀγαμύνων ϗ ἀδοξίαν ἀλλὰ πάντες τοῦ ζῆν ἑαυτῷ παρέξεσι· ὁ δὲ τῷ σαδίῳ πάντα πόνον γνησίως συεγκαὶ, σεφάνοις ϗ δόξαν ϗ ἔπαινον ϗ τὰ αὐτοῖς τοῖς ἀγῶσι καὶ λυθέντων αὐτῶν χαρπώσεται παρὰ τῶν θεατῶν, οὕτω καὶ ἐφ᾽ ἡμῖν. ὁ μὲν τὸν καιρὸν τῶν πόνων ἀνέσεως πολυμόρους καιρὸν, ὅταν ἀναπαύσασθαι δέῃ τὴν" ἀγῆρω ἐκείνην ἄνεσιν, τίνες ἱκανὸς οἱ μὲν ἕξεται ϗ βρύξει σὸν ὀδόντας ϗ τὰ ἕκαστα πίσει δεινά· ὁ δὲ τοῦτο παρὰ θλίψεως παρέμενε συεγκαὶ, καὶ τοῦτο καὶ σκῆ λαμπρὸς ἔσεσι καὶ ὑπέροξος δόξαν τὴν ἀθάνατον καὶ ἀληθῆ. εἰ γὰρ ὅπου τῶν βιωτικῶν ὁ τὴν ὑγιείαν τῶν πραγμάτων συγχέων, πάντων σκπεσοῦται τῶν παρεκειμένων αὐτῷ, καὶ μυρίας ἑαυτὸν παρεδώκῃ συμφορᾶς, πολλῷ μᾶλλον ὅπου τῶν πνευματικῶν τοῦτο πείσεται ὁ τὴν πάρεξιν τῶν χαρμάτων οὐκ εἰδώς. Εἶπεν ὁ Χριστὸς, Οτι θλίψιν ἕξετε τῷ ᾧ κόσμῳ· Εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος, Καὶ πάντες ὁ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς τῷ Χριστῷ Ιησοῦ, διωχθήσονται· οὐ μόνον δὲ τῶν ἀνθρώπων διώξεις λέγων μόνον, ἀλλὰ ϗ τοὺς τῶν δαιμόνων ὑπουλάς. Εἶπεν ὁ Ιώβ, ὅτι Πειρατήριόν ἐστιν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου ὅπου τῆς γῆς. τί τοίνυν ἀχάλλαξ, τῷ τῆς ταλαιπωρείας θλιβόμενος καιρῷ; τότε γὰρ ἀλγεῖν ἐχρεών, εἰ εἶν τις ἕξεπεν ὁ Χριστὸς θλίψεως εἰς χρόνον, τοῦτον ἐποιούμεθα πευφῆς ϗ ἀναπαύσεως καιρόν· εἰ καθ᾽ ὃν ἀγωνίζεσθαι ϗ ποιῶν παρεστόχασθαι, τῷ τοῦτον" ἀναπεπαύκειμεν· εἰ τὴν εὐρύχωρον ἐβαδίζομεν ὁδὸν, αὐτὴν τὴν πεθλιμμένην βαδίζειν κελεύσαντες. οὕτω γὰρ ἂν ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν εἴπεν ἡμῖν τὸ τοῖς αἰῶσι κολάζεσθαι ἐκείνοις.

Τί οὖν ἂν εἴπωμεν, φησὶ, πρὸς τὸν ϗ τὰ τοῦτα μετ᾽ εὐρυχωρείας βαδίζοντας, ϗ σκῆ μέλλοντας ἀναπαύεσθαι; ϗ τίς τοῦτ᾽ ἐστιν; ἐγὼ γὰρ τῷ τοῦ Χριστοῦ πείθομαι λόγῳ μόνον τῷ λέγοντι, ὅτι Στενὴ ϗ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὸν ζωὴν· ὅτι δ᾽ σὐκ ἔστι ἀλλὰ τῆς σεσῆς τὸ εὐρυχωρεία βαδίσαι ποτὲ, πάντι που δῆλόν ἐστιν. ὅπου γὰρ ὅπου τῶν ἔξωθεν ἀ-

γώνων

γάνων σοὶ δὲ ἱδρώτων χρεὼς σέφανον ἀνέδησαν, καὶ ταῦτα τῆς αὐτῆς φύσεως ποιησαμένους ἔχων σὸν αἰτιγαμίας· ἔνθα ποτὲ καὶ δυνάμεις ἡμῖν ἀνταίρεσι, πῶς ἐν θλίψεως καὶ στιχ. πίπτ
χωρείας ἐκτὸς σεσιγήσεσθαι τῆς μαρίας σκέπων; ἀλλὰ μέχρι τίνος ἀπὸ λογισμῶν ταῦτα ἐξεπάζομεν, ἐξὸν ὅτι σὸν μακαρίοις καὶ ἡμιθέοις ἀθληταῖς καταφυγεῖν, σὸν ὅτι τῶν πρώτων μεγαλομαρτύρων χρέων; ἐξέβασαν γὰρ ἀπόνοιας σὸν τότε ὀνόματος, καὶ πόνοις ἀπὸ τῶν θλίψεων ὕψει παῤῥησίας ἐφικόντας πρὸς Ⓦ Θεόν. καὶ εἰ βούλει γε, ὅτι Ⓦ τὸ σεσωπλάσου σεῶσαι ἐλθωμεν παῖδα, ὃ ἀρχαῖον τῶν Χριστοῦ, Ⓦ Αβελ, Ⓦ δικαιοκόλα μὲν σοῦ, καὶ ἡ τῶν δυσότατα ἐργασαμένων ὑπὸ μαίνονται. ἡμῖς μὲν γὰρ ἀμαρτιῶν τινῶν θρίξας σὸν πειρασμοῖς· ὁ δὲ δίκαιος ἐκεῖνος δι' σοῦ ἔπεσι σχολάζετο, ἀλλ' ὅτι δίκαιος ἦν. καὶ ἕως μὲν σοῦ μέγα ἐπεδύκνυτο, ἐπαγάλλεσκεν αὐτῷ ὁ ἀδελφός· ὅπῃ δὲ ἀπὸ τῆς θυσίας διέλαμψε, καὶ τῷ φύσει αὐτῷ ἠγάπησεν ὑπὸ τοῦ φθόνου πηρωθείς. πόθεν οὖν οἶδας, εἰ καὶ νῦν ἡ αὐτὴ αἰτία τὸ δάκνουσι ἤλπε, καὶ τὸ βίᾳ σε τὸ λαμπρὸν πρὸς τὸν μάχιμον αὖθις ταῦτα ὄζεκαλέσατο; εἰ δὲ γελᾷς ταυτὶ μου τὰ ῥήματα, ἐπαινῶ μᾶλλόν σε τῆς ταπεινοφροσύνης ἕνεκα, οὐ μὴν τὸ οὕτω λέγεσθαι παύσομαι. εἰ γὰρ στέρ σεσιτεγχώ, οὕτως εὐδοκίμησεν ἐκεῖνος, ὁ μηδὲν τῶν ἔξωθεν, ἀλλ' ὅλον ἑαυτὸν ἀναθεὶς τῷ Θεῷ, πολλῷ μᾶλλον αὖ πεῖσαι καθ' ἑαυτὸν τὸν ἐμβρύα. καὶ λέγε τί, φησιν, ὁ Θεὸς χωρήσειν αὐτὸν ἐπελθεῖν; ὅτι σοὶ τότε τὸν φόνον ἡδέσθη σκώλυσιν, ἀλλ' ἀφῆκεν εἰς τὸ μιαφόνου χεῖρας τὸν δίκαιον ἐμπεσεῖν, καὶ σὸν ἐξήρπασε Ⓦ δι' αὐτὸν καὶ λέγε τὸν εἰς αὐτὸν δυσμενοῦμενον τιμιον. σοὶ γὰρ ἐβούλετο ἐλαπωθῶσαι σὸν σέφανος αὐτῷ. λέγε τοῦτο μέχρι τέλους ἀφῆκεν αὐτὸν δρα- χ. ἔχον
μεῖν. καὶ ποία κόλασις ὁ θάνατος, φησιν; εἶδε μὲν οὖν καὶ νῦν ταυτὶ τὸν τιμωρίαν ὑπὲμενα νῶν. Ταῦτα λέγεις, ἀγαπητέ, νῶν· σεῦτεσι δὲ πάντων ὃ σεῶγμα ἐδόκει εἶ) χαλεπώτατον, καὶ πάσης τιμωρίας ἐλεεινότερον. διὸ καὶ ὁ τῷ νόμῳ Μωϋσέως, Ⓖ τὰ μέγιστα ἠδικηκότες καὶ συνιόμενος μείζονα, ταυτὶν ὑπὲρ ἔχει τὸν κόλασιν· καὶ σοὶ τοῖς ἔξωθεν νο- χ. ἡμῶν τῷ αἰωνίῳ χ. τῶν
μοθέταις ἔτι δὲ νῶν οὐδαμῶς ἑτέρως κολάζονται πάντες, ὅσοι περ αὖ ὅπῃ τοῖς "αἰσχίστοις ἀ- χ. ἰσχάτοις
λάσι καὶ χείς. ἀλλ' ὅμως τὰ αὐτὰ τοῖς σοὶ νόμοις ὁ δίκαιος ἔπαθε, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπώτερα, ὅσῳ καὶ σοὶ ἀδελφικῆς δεξιᾶς ἐδίχατο τὸν πληγήν. τί δ' ὁ Ναῦε; καὶ γὰρ καὶ δίκαιος καὶ τέλειος ἦν, καὶ πάντων διεφθαρμένων μόνος εὐηρέστει τῷ Θεῷ, πάντων τῶν ἄλλων σεσηκεκρουκότων αὐτῷ. μυρίας μὲν οὖν θλίψεις ὑπέμεινε, πολλὰς δὲ καὶ κακάς. οὐ γὰρ ἀπέθανεν ἐν εὐθέως, καθάπερ ἐκεῖνος, σοὶ ἔπαθε τοῦτο, ὁ κρυφοῖ εἶ) σοι φάρεται, ἀλ- λὰ μακρᾷς διοδεύσατο ζωῆς, ἐν τοῖς πολίταις ἔτεσι τῶν ἀλιθοφορεμένων καὶ βαρυτάτῳ φορτίῳ πιεζομένων ἀναπαυτὸς σοὶ ἄμεινον ἀναχείμενος. καὶ τοῦτο αὐτίκα σοι μάλα ποιήσω φα- χ. σοὶ
νερόν, σεῦτεσι ἐκεῖνο εἰπών· σὶ αὐτοὶ ὅλον" αὐτὸς δισμωτήριον ὠνόμασε, δισμωτήριον ξένον καὶ φοβερόν. ἵνα γὰρ ὃ πλῆθος ἀφῶ τῶν θηρίων καὶ τὰ ἑρπετῶν, οἷς τοσοῦτον συνέζη χρόνον εἰς "τοιαύτην ἀπειλημμένος στενοχωρείαν, τί οἶμαι παρὰν αὐτὰ ὑπὸ τῶν παπάγου τῶν βορντῶν, ὑπὸ τὰ χ. τοσοῦτον
φόβου τῶν ὑετῶν; ἀλλ' ὅμως ἡ μὲν καὶ πολὺν διέῤῥηγνυτο, ἡ δὲ ὄμβρον κατεφέρετο· ὁ δὲ ἔνδον σκά- φης μόνος μὴ τῶν ὑδάτων. εἰ γὰρ καὶ ὑπὸ τὸ τέλος εἶχε θαῤῥεῖν, ἀλλὰ τῇ τῶν γομάρων σφοδρότητι σεσαπτοῦτο ἐκεῖ τῷ δίκῃ. ὅσον γὰρ ἡμῖς οἰκίας ἔχοντες ἡδρασμένας ὅπῃ τῆς γῆς, καὶ πόλεις οἰκοῦντες, ὅμως ὅταν ἰδωμεν καταπεσόντα στερροτέρου ὀλίγου Ⓦ ὑετὸν τῶν ζωνήρους, κἀκεῖ πίπτομεν καὶ συστελλόμεθα· τί οὐκ αὖ σκεῖνος ἔπαθε, μόνος ἔνδον ὤν, καὶ τὸν φερικοδεστάτην ἄδυσσον σκοπῶν, καὶ τῶν ἀποπνιγόντων τὰ σεφορα γλυκὺ λογιζόμενος; ἱκανοὶ μὲν οὖν σκεπάζαι ψυχὴν καὶ ὃ πόλις μίαν ἢ καὶ οἰκίαν μόνην ὑπακυ- φθεῖσαι καὶ κατακαλυφθεῖσαι τοῖς κύμασι· ὃ δὲ τὸν οἰκουμένην ἅπασαν τῶν παλαιῶν, οὐδὲ ὅστιν εἰπεῖν πῶς αὖ διέφηκε Ⓦ τὸ μέσον τῷ κλυδωνίῳ καθεφερόμενον. Ⓦ μὲν οὖν σεαυτὸν σκέπει τοσούτῳ ζωνείχετο δίκῃ. ὅπῃ δὲ ποτὲ ὁ κατακλυσμὸς ἐπαύσατο, ὁ μὲν φόβος σεσεί-

δου

δου λοιπὸν, ἐπετείνετο ὃ πᾶ τῆς ἀθυμίας αὐτῷ, ἢ τῆς χιδωτοῦ προκύψαντα χλιαρὸν ἕτερος διεδέχετο τὸ πρότερον οὐχ ἥττων, πλὴν πολλῷ ἐρημίᾳ ὁρώντα, ⁊ ⓦ βίαιοι θάνατοι ἐκφέρον, καὶ τῶν διαφθειρόντων τὰ σώματα τῇ ἰλύϊ πεφυρμένα ἢ ὃ πηλῷ, ἢ πόντας ὁμοῦ καὶ θεμέλιους τε καὶ οἴκους καὶ τὰ τούτων ἀπιμίτερα γλυπὴ μιᾷ τῇ ἐλεεινοτάτῃ καταχωσθέντα ταφῇ. εἰ γὰρ καὶ σφόδρα ἀμπαλοὶ ⓓ ταῦτα πεπονθότες ἦσαν, ἀλλ' ὅμως διὰ θεσπέσιος ἦν ὁ Νῶε, ἢ ἔπαθέ τι πρὸς ὃ ὁμόφυλον. καὶ γὰρ ὁ Ἰεζεκιὴλ δίκαιος ὢν ἢ τοὺς Ἰσραηλίτας μάλιστα πάντων πονηροτάτους εἰδὼς, ὅτι καταισφαπτομένους εἶδε ἢ καλαπίπτοντας, ἔπαθε τοῦτο ὃ κοινὸν, ἢ ἐδάκρυσε· καίτοι διὰ τοῦτο πρὸ πολλῶν ὁ Θεὸς ἄπασαν αὐτῶν τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἐξεκάλυψε, ἢ αὐλῖς ὀφθαλμοῖς" αὐτὸν ἐποπτεύσας προεκθύασεν, ἴν', ὅταν αὐτοῦ κολαζομένους ἴδῃ, γνησίως συνέγκῃ τὴν συμφοράν. ἀλλ' ὅμως ἢ τοσαύτης προδομυΐας προ- 10
Ιεζεκ. θ. ιι. προδοκθαθείσης αὐτῷ ἢ ὕστερος ἠλέγχετο, ἢ πεσὼν ἐβόα λέγων· Οἴμοι, Κύριε, ἐξαλείφεις σὺ τὸ καταλοιπον τῶν Ἰσραὴλ; οὐχ ἅπαξ ὃ τοῦτο ἔπαθε μόνον, ἀλλὰ ἢ πάλιν ὅτι τὴν Ἱερουσαλὴμ εἶδεν ἀναμεμυθμένην. ὥστε ἢ ὁ Νῶε, εἰ ἢ μυρία αὐλῖς ζωγράφει κακὰ, οὐκ ἰῶ ὅτι τούτου, ὅτι τῶν Μωϋσέως αἱρετίστερος. ἢ γὰρ καίκεινος τὰ αὐτὰ τῷ προφήτῃ πολλάκις ἔπαθε· ⁊ ἀμπελῶνας ὁρῶν, ὅτι ἠμορρεῖσθαι ἔδει, ἠλέει, ἢ μᾶλλον ἠλγεῖ ἢ ὠδυνᾶτο τῶν 15 κολαζομένων αὐτῷ. ὅπου ὃ τοῦ Νῶε ἢ ἡ συμφορὰ χαλεπωτέρα ἰῶ. μόνος γὰρ ἐκεῖνος θεοῦντος ἐγλύτερο θάνατος.

Τοσούτοις τοίνυν ζωγραφηθεῖσι κακοῖς, τῇ μονώσει, τῇ πρὸς ὃ ὁμόφυλον συμπαθείᾳ, τῷ σπληρῷ τῶν ἀπολωλότων, ᾧ θέατρον τῆς πλυθυτῆς, τῇ τῆς γῆς ἐρημίᾳ, ἢ πόντου αὐτῷ τῆς ἀθυμίας αἰεκμήνης ἢ ἀκμαζούσης σφοδρῶς, ὅπου θεται βύθιος ἢ ἡ ὃ παιδὸς ὑδρεις, θρᾶσ- 20 μα ἀφόρητον, ⁊ πολλῆς μὲ αἰχμώνης, πολλῆς ὃ γέμοι ὀδύνης. ὅσῳ γὰρ τῶν ἐμφρόνων τὰ πρὸς τῶν φίλων ὠκείδη βαρύτερα, τοσούτῳ τούτων αὐτῶν ζῳ πρὸς τῶν παίδων *. ὅταν γὰρ ὁ ἐν μέσῳ * ἐπιμένων ἀφορητότερον. ἐλθύτησεν, οἱ ἐμφρεψαν, οἱ ἐσαίδδυσιν, ὑπὲρ ὃ πολλοὺς μόχθους ἢ κόπους ἢ φερτίδας ἰωέγαστο, τοῦτον ἀπάντων ὑδρεισικώτερον αὐτῷ καζεμμένον ἴδῃ, οὐδὲ ἐνεγκεῖν ὃ πολὺ πένθος δυνήσεται τῆς ψυχῆς ὁ τοῦτο παθών. ἢ γὰρ ὕδρεις τοῖς ἐλθυθέροις ἢ καθ' ἑαυτὸν μὴν ὅστιν 25 ἀφόρητος· ὅταν ὃ ἢ τῶν παίδων γένῃ, καὶ εἰς ἔκστασιν" ἀγάγῃ ⓦ πάμπολλα *. σὺ χ. ἀγάγῃ δέ μοι μὴ μόνον ἐκεῖνο ὃ τόλμημα ἐνόει, ἀλλὰ ἀπὸ τούτου μάθετε, πῶς αὐτῷ ἢ ⓦ ἔμπροσθεν ἄπαντα χρόνον ἐχρῆτο ὁ ὑδρεισής. ὁ γὰρ ὃ χαρὰν ἐπὶ ⓦ φόβοις τῶν γλυπμμένων ἔχων, ἢ αὖθις τῆς εἰρκτῆς ἐκείνης ἀπαλλαγὰς, ⁊ τῆς οἰκουμένης ζῳ συμφορὰς ἐπὶ θεωρῶν, ⁊ μηδὲ ὅπου σωφρονιθείς, ἀλλ' ὑδρείσας εἰς οἷ ἤκιστα πάντων ἐχρῆν, ἢ μηδὲ τῷ θανατῶσαι τῶν πολλῶν, μήτε τῇ ἐρημίᾳ, μήτε τῇ ὀργῇ τοῦ Θεοῦ, μηδὲ ἄλλῳ ὁτῳοῦν τῶν ὄντα συμβεβηκότων βελτίων γενόμενος, ὡς ἰῶ πρὸ τοῦ καταχλυσμοῦ, ὅτι ἢ πολλοὺς εἶχε τοῦτο προκαλούμενος, ὅτι πλὴν κακίαν αὐτοῦ; τότε" γὰρ, ὅτε χαλεπώτερον κλυδώνιον ὑπέμενεν ὁ δίκαιος ὁ μὴ ὢν τοῦτο ὅτι ἢ καταχλυσμοῦ γενόμενος, ἢ ἅμα τοῦτον ἢ ἅμα τοὺς ἄλλους ἀπώλλυε. ὅτι μὲ γὰρ ἢ καταχλυσμοῦ πλῆθος ὑδάτων" αὐτῷ προσῆκε μόνον, πρὸ ὃ 35 τούτου κακίας ἀδύνατο πάντοθεν ζωνύεται, ⁊ τῶν κυμάτων αὐτῷ σφοδρότερον αἱ τῶν πονηρῶν ἀνδρῶν ὀπιθουλαὶ προσερρήγνυντο. μόνος γὰρ εἰς τοσοῦτον πλῆθος ἀπληφθεὶς ἀνδρῶν ἀθυμῶν ἢ μαιρῶν, εἰ ὃ μηδὲν ἔπαθε δεινὸν, ἀλλ' ὅμως πολλῷ ⓦ γέλωτα καὶ πολλὰ τὰ σκώμματα ἔφερεν, εἰ καὶ μὴ προῆκεν, ἀλλ' ὅτε περὶ τῆς χιδωτοῦ καὶ τῶν μελλουσῶν αὐθῖς διελέγετο συμφορῶν. τοῦτο ὃ ὅσῳ ἔχει δυνάμιν 40 πρὸς τὸ ταπεῖξαι ψυχὴν, μαρτυρήσειεν ἂν ἡμῖν ὁ ὀκ χιλίας ἀγαθείς, ὁ ἅμα τοῦτο ἢ τῆς προφητείας μέλλων ἀφίσεσθαι. Εἶπον γάρ, φησιν, οὐ μὴ προφητεύσω. χωρὶς ὃ τούτων, αὐτὸ" μόνον δὲ μηδένα ὁμόψυχον, μηδὲ ὁμόσπορον ἔχειν, πόσην ἀκηδίαν, πόσην αὐτῷ κατεσκέδασε τὴν ἀθυμίαν; οὐ τούτῳ ὃ μόνον, ἀλλὰ ἢ τῷ ζωαλγεῖ αὐθῖς μυρία

μυρία

μνεία ἔπαχθὲς δοκεῖ. οὐ γὰρ δήπου τηλικοῦτος ἂν ὀργὴν ἐπιδείξαιτο ὁ δίκαιος θεὸς πονηρούς, ἀμυδρόν τινα ἢ οὐδὲ ἔτι· ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τούτῳ δίκαιοι ἂν εἶεν, ἢ ἐκείνῳ. ἢ τοῦτο ἢ ἀπὸ τῶν προφητῶν δῆλος μάθοι καλῶς. ὁ μὲν γὰρ ἐβόα πικρόν· Οἴμοι ψυχή, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, ἢ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει· ἕτερος ἢ ἔλεγεν πρὸς τὸν Θεόν· Ἵνα τί μοι ἔδειξας κόπους ἢ πόνους ἐπιβλέπειν; ἢ γὰρ τῶν ἀδικουμένων ἢ σφοδρὰ κατόλοφυρμὸς ἰδιωτικὴ λέγων, Ποίησις σοῦ δικαίου ὡς σοῦ ἰχθύας τῆς θαλάσσης οὐκ ἔχοντος ἡγεμόνα. Εἰ ἢ τὰ τοιαῦτα ἐγίνετο, ἢ νόμων ὄντων, ἢ δεήσεων, ἢ δικαστηρίων, ἢ ἱερέων, ἢ προφητῶν, ἢ κολάσεων, σκόπησον μὴ ὅσης ἐξολοθρεῖς ἀπόνοια ἐτόλμησεν ἐπὶ τὸν Νῶε, ὅτι τούτων οὐδὲν κατεῖχεν αὐτούς. ἢ ἐπὶ μὲν τῶν προφητῶν, οὐδὲ πολεμίους ὁ τῆς ζωῆς χρόνος ἐᾷ, ἀλλ' ἑβδομήκοντα ἔτη ἐν οὐδενὶ κύπτοντα· τότε ἢ ἐν εἰς ἑξακόσια ἔτη ἢ πλείονα ὁ τῶν ἀνθρώπων παρετείνετο βίος. ἵν' οὖν πολλὰ τὰ εἰρημένα πρῶτα, πόσα παραγράμματα ἔχει ἀναγκάζειν οὕτω μακρὰν ὁδεύειν ὁδόν, καὶ μηδὲ μακρὰν τοῦτον μίσθιον ἀπολῦσαι σπουδάζειν, ἢ ταῦτα πολλοῦ τοῦ μεταξὺ κωλυμένων ὄντων; ἢ τί λέγω πολλά, πάσης μὲν οὖν διόλου τινὰ τούτου οὔσης τῆς ὁδοῦ, ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς ἐπὶ τὰ πέρατα, πάσης σκοπέλων ἢ ἀκανθῶν ἐν θηρίων ἢ ἀνημέρων ἢ λιμῶν ἢ χρημάτων ἢ κακούργων πεπληρωμένης; ἢ γὰρ εἰκὸς ἦν τὸν ἐν βαθυτάτῃ τῆς γυναικὸς ὁδεύειν ἀφόβητον, ἢ τοῦ τῆς ἀρετῆς ὁδοῦ κατ' ἐκείνους τοὺς καιρούς. τοσοῦτοι καὶ ἀφορήματα αὐτοῦ ἐκκλίζοντες ἀφανῆ ποιοῦσι. ὥστε μοι δοκεῖ πᾶσαν ἄφορον ἂν ἐθέλων τραπῆναι ζῆν, εἷς ἢ μόνος ὁ τοῦ σώματος αὐτοῖς βαδίζων, πῶς δυνήσεται πρὸς ὃ τέλος ἐλθεῖν, πόνων ἀμοιρῶν ὅπισθεν ἐπιόντων αὐτῷ; οὐκοῦν γὰρ ἔχει δυσκολίαν ὁ μὴ πολλοὺς ἔχων καρποῦσθαι, δηλοῦσι καὶ τῆς ἑρημίας καὶ τῆς ἀφορίας τῶν, ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τοῦ βίου πάντα καὶ διαπεριφέρεται ἰδίᾳ, ὅτι ἢ ὁμόνοιαν καὶ φιλοστοργίαν πρὸς ἀλλήλους οὐ μικρόν. ἀλλὰ ὅτι τούτων οὐδὲν ἰδίᾳ, ἀλλὰ ἢ θείων ἀγαθῶν ἐστι πάντες ἐπιστάμεθα πρὸς αὐτόν. ἵν' οὖν τούτῳ χρῶνται δι' ὅλου τοῦ βίου; ἵν' ταύτης μεταδιδόντες τῆς ζωῆς; ἐπεὶ μὴν οὖν τὴν ἀξιοφορώτατον ἄφατος ἢ μηδέποτε αἰσθητῶν ἐπιστημῶν" δίκην αὐτοῖς οὐδὲν ἄμεινον ἀφικνοῦνται· ὁ ἢ λόγος πολλῷ πλέον ἐποίησεν, οὐ μόνον οὐδὲν ἄμεινον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ φορτικώτερον ἐκείνων ἔχοντα ἀποφήνας ἡμᾶς.

Δοκεῖ μοι οὖν πολλοῖς ὁ Ἀβραὰμ ὁ βδύμιος καὶ ἅπαντα ἀφαπλεκόμενος χρόνοις ὕστερον καὶ τὸν αὐτὸν ἐργασάμενος τοῦτον πάντα χόλον κομίζειν αὐτῷ ἀφορμὴν ἄλλων εἰώθασιν. φέρε οὖν ἀξιοπιστοτέραν ἐκείνου συμβουλὴν αὐτοῖς. ἁμοὶ γὰρ οὗτος πολλῷ τοῦ Νῶε καὶ τοῦ Ἀβελ· μᾶλλον ἢ θεοῦ ἐρῶ, ἕως ἂν ἡ τῶν προσταγμάτων ἀξίωσις" ἅπασι τοῖς ψυχορμοῦσι. τί μοι οὖν ὁ Περσῶν, καὶ εἰ μίαν τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν αὐτοῦ ζωὴν λυπηρὰν, οὐδεὶς δυνατὸν ἂν εἰδέναι σαφῶς. οὐδὲ γὰρ ὁ μακάριος Μωϋσῆς ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῦ ἱστορικὸν ἔγραψεν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ἡλικίαν ζωὴν ταύτην ἀφεὶς, ἀπὸ τῶν μέσων πεπόμφθαι τὸν ἀνηγμένον τοῦ θεοῦ λόγου, πρεσβύτερον ἐκεῖνον ἀξιοπρεπῶς, πρέσβυν τῶν Χαλδαίων γεγονότα Πραγματικὸν ἀφικέσθαι, ἢ πεῖσαι τινὰ ἢ τῶν ὁδῶν καταπαῦσαι, πρὸς τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τοῦ ἐπιμιξίας δίκαιον τοῖς πρὸς ἀλλήλους, ὡς ὁ τῆς πολιτείας ζῶντος ἐν. μὴ γὰρ, ὅτι δικαίως ἀδίκως ὑπὸ τοῦ ἐκείνου ἐκεῖνος, ἢ ὃ προστάγμα ἀγνοῶν ἀμαθίαν τινὰ μισθὸν, ὅτι ζωτικὸν ἢ ὃ βραχὺ ὃ μακρὸς δικαίως ὁ Μωϋσῆς τοῦ ἄρχειν τοῦ ἡμάτων βραχύτητα μεμαθηκὼς νόμιζε. εἰ πρὸ μὲν γὰρ ταῦτα

καὶ διηγήσασθαι ῥᾴδιον, τοσαῦτα ὄντα καὶ οὐκ ἐπ' ὀμοίοις ὕπεργα, ἀλλὰ καὶ σφόδρα χαλεπά. Ὃ μὲν οὖν τῆς ὁδοῦ μῆκος καὶ ὅσον τούτων ὃ μέσον ἐστὶ τῶν χωρίων μὴ ἀκριβείας αὐτῶν ἐποίει, ὅσοι πρὸς ἡμᾶς ἐκεῖθεν διέβησαν, Εἰ δέ τινές εἰσιν ἡμῖν ὑπὲρ ἐκείνων μὲν ἀσθενοῦντες, τῶν δὲ εἰς τοῦτο ἐξωτέρω χάριν ἀφιλομάθειαν συγγεγράφθαι τινι, καὶ ἐκεῖνον αὐτὸν ἐρωτήσαντες ὅσον ὁδοιπορῆσαι ἐνάγκασθη, ἀκούσας μὲν ὅτι πεντήκοντα πέντε ἡμερῶν ἀριθμός· καὶ Βαβυλῶνα μὲν οὐκ εἰδέναι ἔφη, τῶν δὲ ὁπωσοῦν ἡμερῶν ἀκριβείαν, ὅτι ἑτέρα τοσαύτη πάλιν ἐκεῖθέν ἐστιν ὁδός. Ἐξ ὃ μὲν δεῦρο μῆκος τοσοῦτον καὶ τότε ἦν, ἐξ οὗ ἐστὶν ἡ κατασκευὴ τῶν ὁδῶν οὐκ ἐπ' ὀμοίοις ἐξ οὗ καὶ τότε διῆκεν). οὗ μὲν γὰρ καὶ σαθροῖς διείληπται ζωστῆρσι καὶ πόλεσι ἐξ ἀγροῖς, καὶ ὁδοιπορεῖς δ' βαδίζων ἂν τις ἐντύχοι πολλοῖς, ὅπερ καὶ σαθροῦ καὶ πόλεως καὶ ἀγροῦ ἦν ἄχθος εἰς ἀσφαλείας λόγον ὄφ. τοσοῦτοι δὲ τούτοις, καὶ οἱ τῶν πόλεων ἄρχοντες αὐθάδας καὶ ῥώμῃ σώματος τῶν ἄλλων διαφέροντας, καὶ ἀκοντίῳ καὶ σφενδόνῃ τοσοῦτον δυναμένους ἐκχεῖν, ὅσον τοῖς βέλεσι μὲν οἱ τοξόται, οἱ δ' ὁπλῖται τοῖς δόρασι, τούτους ζωστάξαντες καὶ ἄρχοντας αὐτοῖς ὑπερίσαντες εἰς ὁδὸν ἔστερνα ἀπηγάλησαν, ἀλλὰ μόνον τοῦ τῆς ὁδοῦ ἐπέτρεψαν φυλακεῖν. μὴ δὲ τούτων καὶ ἑτέρωθι πάλιν τούτων ἀκριβεστέρων ἀσφάλειαν ἐπενόησαν. οἰκήματα γὰρ κδ' χιλίων βημάτων διάστημα διαμάρμοι τῆς ὁδοῦ, πυλεῶνας ἀυλείοις ἐγκατέστησαν φύλακας, τοῦ ἐκείνων ἀγχοῦ καὶ τοῦ φρουρίου, μέγιστα κώλυμα τοῖς τῶν κακούργων ἐφόδοις ὑπερισχύοντας. τοσοῦτον δὲ ὄντων τούτων ἰσῶν, οὐκ ἀγροὶ ζωστοῖς, οὐ πόλις, οὐ σαθμοί, οὐ καταγώγιον, οὐ δ' ζωοδοτοῦσι ταχέως ἰδεῖν, οὐκ ἄλλο τι τούτων ὁδόν. τοῦ γὰρ τῆς ἀτραποῦ τραχύτητα καὶ τοῦ τῶν ἀέρων ἀνωμαλίαν πρόσιμι νῦν, κἀκεῖνα ἐκείνων μὴ παρόντων, λυπῆσαι δὲν ὁδοιπορουμένους τῶν λοιπῶν ἐκάστοτε. ἐν μὲν τυρήσαιεν ἂν μοι καὶ ζάνγησι νοτερωτέροις χρώμενοι, καὶ μηδὲ οὕτως τοῖς ζωστῆρσι πολυμόχθοις ὑπεδάφιον ὁδοῦ, εἰ μὴ παρέτειναν αὐτοῦ τεράσαιεν λίθους, ἐξ ὧν ἀπὸ τῶν ῥυάκων χέρσους ἁδρὰς ἀναπληρώσαντες, ἰσόπεδον οὕτως ἐργάσαιντο. τότε μὲν οὖν ἐρημοτέρων μὲν τῶν αἰσχύνην ἐν, ἀσπορωτέρων δ' τῶν ὁρῶν, σφηνοτέρων δ' τῶν βαράθρων ἐξ τῶν χειμάρρων. καὶ ὃ πολίτων δ' χαλεπώτερον οὐκ εἶπον, πῶς ἐκ τῆς ὑπερβολῆς διέκειτο· ὃ δ' τῆς ὁδοῦ πολλῷ πλείονα καὶ μείζονα παρέχεται πρόφασιν αὐλοῖς, κἀ ἔθνη, μᾶλλον δ' κἀ πόλιν ἀπόντων διηρημένων. οὐ γὰρ ὥσπερ νῦν μία ἀρχὴ κἀ ὃ πλῆθος τῆς οἰκουμένης τέτακται μέρος, καὶ ἐπὶ πολλοὺς δουλεύουσι δεσπότας, καὶ τοῖς αὐλοῖς διοικοῦνται νόμοις, οὕτω δ' τότε ἦν· ἀλλ' ὥσπερ σῶμα ἓν εἰς πολλὰ μέρη κατατμηθὲν, οὕτω δ' τῶν ἀνθρώπων διέκειτο γένος, ἐξ πολεμίους ἐκ πολεμίων ἀμείνους ὁ δίκαιος ἐνάγκαζε, ὅταν ἢ ἐν ταῖς ἀρεταῖς ἀγωνίζηται, ἑτέρους ἐμπόδιον αὐτῷ, πρὸς μὲν πολυαρχίας, πρὸς δ' ἀναρχίας οὔσης. Ἆρα οὖν ταῦτα χαλεπώτερον τῆς ζωῆς; ἐνταῦθα γὰρ ἐκεῖ μόνον ἐδεδοίκει ἐξ ἔτι ἐκεῖ, ἀλλὰ ἐνταῦθα καὶ ἐξ γειτόνων καὶ ἐνταῦθα ἀδελφοῦ. ἐν δ' ἐνταῦθα τῶν οἰκείων φροντὶς μᾶλλον, εἰ ἐξ ὅτι τῆς οἰκείας ἐτύγχανον ὄντες, μὴ ἔτι γε ὅτε ὑπὲρ τῆς ἀλλοτρίας ἐνάγκαζον ἐξ ἀγωνιστοῦ. ἐξ εἰ μὲν ἤδει σαφῶς ἕκαστος τὰ τῆς πλάνης αἴτια, οὐκ ἂν οὕτω δ' τῶν φρενῶν ἀφήρητο· νῦν δ' ἁπλῶς καὶ ἀβασάνιστα ἀκούσας γλίχεται, οὐ πείθει, ἢ πείθει· ἀλλ' ἐν δὲ σοι δείξω, πάντα ταχὺ ἐκβήσεται τῷ λόγῳ, καὶ πολλὴν ἐδέξατο θόρυβον τῇ ψυχῇ, μηδαμοῦ τὴν ἀληθινὴν εὑρίσκουσα δυνάμενος, ἀλλὰ πολλὰ ἐναντιούμενα ἔχουσα μεμιμημένα ἀνάγκης ὄμβρος. Εἰπὲ γὰρ αὐτοῖς καὶ πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ πράγματα ἀφίξεσθαι παρασκευῆς, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον οἰκεῖα μόνον· ὥστε εἰ καὶ μὴ πᾶσαι πόλεις τοῦ τῶν φρενῶν τῆς τοσαύτης ὁδοποιίας ἐνέμειναν. οὐ γὰρ ὡς μέλλει τῆς Παλμύρας πέρι, οὕτω προσβυάκει τοῦ ψυχείου, ἀλλ' ὡς ἐνόμιζον πάντα ταχὺ, καὶ τοῦ οἰκουμένου ἐκλιπόντας καλύβας, καὶ ἐν ἓξ ἐκεῖς ἑαυτῆς νήσους ἐλθεῖν. Εἰ δ' καὶ παλαιὰ παρασκευὴ ἦν πολὺ δ' τῶν παρασκευασμάτων λείψει, καὶ τοῦτο πάλιν χαλεπόν. ἐν γὰρ μέλλοντά τι φορτικὸν ἐνεργάζεσθαι, τοσοῦτῳ βαθύτερον

Εἰδέναι

εἰδύιας σαφῶς ὅπερ ἐποίησεν ὁ διδάσκαλος), ἀπὸ μὲν χρυσὸν ῥέμβεται καὶ λογισμῷ, καὶ νῦν μὲν τὰ χρηστὰ, νῦν δὲ πάνυ πολὺ τοὐναντίον ἐνθυμούμενος, καὶ οὐδενὸς τούτων ἴχνη διαρρέοντα, ἀλλ' ἀμετακίνητος ὁμοίως ἀπίστειν.

Καὶ ταῦτα μὲν πρὸ ἐλθεῖν εἰς τὸν ἐπαχθέστατον χειμῶνα· ὅτε δέ ποτε τῆς Παλαιστίνης ἐπιλάβοιτο, καὶ λοιπὸν ἀναπαύσασθαι τοὺς σεσωσμένους, τότε δὴ μείζονα τὸν τοῦ λιμοῦ Ⓦ χειμῶνα ὄψεσθε. οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο εἰς ὀδυνῶν λόγον, ἀλλὰ καὶ πόνων ἀφορητότερον, ὅταν τις ἀπηλλάχθαι νομίσας, καὶ τοὺς ὃ τέλος ἥκειν οἴηθῇ, καὶ φερηπενδὰς ἐμπίνων ἅπασι ἀποθήσεσθαι, πάλιν αὖθις ἀρχὴν ἑτέραν εὕρῃ τῶν δυσχερῶν. ὁ μὲν γὰρ ἐπιτεθυμηκὼς πρὸς τὰ δεινὰ, ῥᾴστην ἂν σὺν ἔγκλοι τὴν τούτων ἐπαγωγήν· ὁ δὲ ἀπιστῶν, καὶ τῶν φερηπένδων ἀπολύσασθαι τοὺς λογισμοὺς, δὶς συμβῇ καὶ τοσαῦτα πάλιν, οἷς καὶ πρότερον, διπλῆν ποιεῖν τὴν ἐφ' ἑκάστοις καὶ βαρύτητα, ὃ τι ἂν πρὸς ὀδυνᾶσθαι, καὶ ὃ δύσκολεύσθαι τὸν ἀσυνήθειαν ἅπασαν αὐτῷ καὶ τὸν πρότερον. τίς οὖν ἐνταῦθα ὁ κλύδων; λιμὸς οὕτω σφοδρὸς τὴν Παλαιστίνην κατέλαβε τότε, ὡς ἀναζῆσαι εὐθέως αὐτὸν ἐκφλῆναι, καὶ εἰς τὸν Αἴγυπτον καταγαγεῖν. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ ὡς λύσιν εὑρήσων τοῦ κακοῦ [τοῦ λιμοῦ], πάλιν χαλεπωτέρᾳ περιέπεσε συμφορᾷ, πενίᾳ τῶν ἑκάστων καὶ δυσωνίᾳ ἀναγκαζόμενος, καὶ εἰς τοσοῦτον τότε κατῆλθε φόβου, ὥστε ὃ πάσης ἐστὶν ἀφορητότερον, δοῦλος γενέσθαι καὶ αὐτῶν, τοῦτο ἐλέσθαι. εἰς τοσαύτην γὰρ τότε πάθην ἀνάγκην, ὡς καὶ ὑποκρίσασθαι τῇ ὑποκρίσει, οὐ τί ἥδιστα δὴ ἐλευθεροῦσθαι; ὁπόθεν γὰρ αὐτὸν ἔχειν νομίζειν ψυχῆς, ὅτε τῇ γυναικὶ τοιαῦτα συμβουλεύειν ἠναγκάζετο· Γινώσκω ἐγὼ, ὅτι γυνὴ εὐπρόσωπος εἶ. ἴσασι οὖν, ὡς αἰσθάνονται οἱ Ⓓ Αἰγύπτιοι, τὸν ἐκ τῆς γυναικὸς ἔρωτα τοῦ ἀνδρός· καὶ ἀπειλοῦσι μὲν ὅτι γυνὴ αὐτοῦ αὕτη, καὶ ἀποκτενοῦσί με, εἰ μὴ ποιήσομαι. εἰπὲ οὖν, ὅτι ἀδελφή μού ἐστιν, ἵνα εὖ μοι γένηται, καὶ ζήσω· ἡ ψυχή μου ἕνεκα σοῦ. καὶ ταῦτα ἐφθέγγετο τὰ ῥήματα ὁ ἅγιος Ⓦ Θεοῦ καὶ πατρίδα καὶ οἰκίαν καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ τἆλλα πάντα ὅπερ τοὺς οἰκίας ἀφεῖς, ὁ τοσαύτην παλαιστρίαν καὶ τοσοῦτον πόνον ὑπὲρ μακρῷ τούτῳ χείρονα καὶ τὴν ὁδοιπορίαν ὑπομείνας, καὶ ὅμως οὐδὲν τούτων εἶπεν, οἷς, ὅτι ἐγκαταλέλειπέ με ὁ Θεός, ἀπιστράφη, καὶ τῆς οἰκείας προνοίας ἐξέβαλεν· ἀλλ' ἔφερε πάντα γενναίως καὶ τιτρώσκων καὶ ὅτι ἐχθρῶν μάλιστα πάντων ὑβρίζοιτο ὑπὸ τῆς γυναικὸς τῆς πολλῆς βίας, ὅπως μηδὲ θέμενος γένηται ὕβρεως, ἀπόνοια ἔνθεος ἦν. τοῦτο δέ ἐστι ἀγωνίας ἔχειν ἐν ὑπνίοις, λόγῳ μὲν ἀφεῖσαν οὐ δυνατόν, ἴσασι δὲ ὅσοι γυναῖκας ἔχουσι, καὶ εἰς ζηλοτυπίας ὑποψίαν ἐκπίπτουσι. μάρτυρες δὲ πάλιν τούτου καὶ ὁ Σολομὼν οὕτως λέγων· Μεστὸς γὰρ ζήλου Παρ. ς. λδ.
θυμὸς ἀνδρὸς αὐτῆς, οὐ φείσεται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, οὐκ ἀνταλλάξεται οὐδενὸς λύτρου τὸν ἔκδικον, οὐδὲ μὴ δεχθῇ πολλοὺς δώρους. καὶ πάλιν, Κραταιὰ ὡς θάνατος ἡ ἀγάπη, σκληρὸς ὡς ἅδης ὁ ζῆλος. εἰ δὲ ὁ ζηλοτυπῶν οὕτως ἐκλύεται, ὃ τοσούτοις κέκτηται μύθοις κακοῖς, ὡς ἀναγκάζεσθαι καὶ κολακεύειν Ⓦ ὑβρίζοντα, καὶ ὅτι ἀμύητος ἦν, πάντα ποιεῖ ὅπως ῥᾳδίως ἀπολαύσηται τῆς αὐτοῦ γυναικὸς ὁ μοιχὸς, τίνος οὐκ ἐλεεινότερος ἦν; λοιδορεῖται δὲ καὶ τούτων πέρας τῶν κακῶν, ἔτερα πάλιν ἐπίκειται δεινὰ, καὶ Ⓦ λιμοῦ σκῆπτον διεδέχετο πόλεμος. τὸν γὰρ τῶν ποιμένων μάχιμον, ἐξ ὧν Ⓦ ἀδελφοκτόνων ὄχλου ἀφῆκεν· κρύπτεται ἐπ' ἄλλων ζῶντα ἐξετάζόμενα ἰχνηλατοῦντα πολλοῦ ἀγῶνος ἐμβαλεῖν. ὅταν γὰρ ὁ ὄχλος τὸν αὐτὸν, καὶ τοσούτων ἡμερῶν κύκλος ἀγαθῶν, καὶ ὃν ἐκλιπὼν σκῆψαι πρότερον αὐτῷ, καὶ τοῖς ποιμέσι δῆτα μῆνιν τοῖς αὐτοῦ, εἶτα πανδημίᾳ αἰρέσεως ὑπηγέχθη τοῖς διαφορωτέρως τῶν χωρίων, καὶ τὰ ἐρημότερα σκοπῶν καταλιμπάνῃ μέρη· τίς δὲ οὐκ ἐγκλοι ῥᾳδίως; οὐ τὸν ζημίαν λέγω, ἀλλὰ ὃ τιμήσαντα ἀπαναθεῖναι καὶ ὃ ἕλκοιτο οὐκ ἐγκλοι, ὃ πάσης ζημίας χαλεπώτερον εἶναι δοκεῖ. ἀλλ' ὅμως ἅπαντα ταῦτα πεπήμανεν. ἐκεῖ γὰρ τὸ πανδεινὸν ἄρχου, οὐκ ἐκεῖνος τὸν πολλῶν ὁ λόγος ὄντως ἦν. ἐξεδίχατο δὲ Ⓦ λιμοῦ σκῆπτον ὁ πόλεμος τῶν Περσῶν, καὶ ἀναγκάζεται ὑπεστρατηλάτην αὐτοῖς, οὐ πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτὸν, ἀλλὰ

ρᾳκιν ἑκατέρων ἐπὶ μοιχείᾳ τῷ μέρει, ἀλλὰ πρὸς ἐπιθυμίαν ἀπλήστων, καὶ τῆς νίκης
ἅπτεται τοῖς πολεμίοις οὔσης, καὶ ὁπλίτης αἴρεσιν ἔχει τοῦ κρατεῖν δυναμένου, τῷ μὴ ἀργὸν καὶ κα-
κοπάθειαν, τῷ δὲ πολυτελείᾳ, τῶν δὲ δουλευόντων πρὸς ἡδονάς. ἀλλ' ὅμως ὅσον αὐτοὶ τού- χ. χρεια-
των οἴκοι μένειν ἐπείσθησαν· ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀφροδισίας ἀθυμίας τῶν γυμνασίων πλησθείς, ἀπῆλθε μάσιν,
καρτερήσων αὐτοῖς τῶν κακῶν, καὶ εἰς πρόθυμον ῥίψων ἑαυτὸν. ὁ γὰρ μὴ πεια- 5
σθεὶς οἴκοι τῶν [καὶ μικρᾷ πλάνῃ] πρὸς τοσαύτην παρατίθεται τραπέζαν, οὐδεὶς ἕτερος ἢ
ταῦτα λογιζόμενος ἐν, καὶ πρὸς αἰχμαλωσίαν καὶ πρὸς ὁμηρίαν καὶ πρὸς μυρίους πρόθυμος ἀσκη-
σόμενος θανάτους. ἀπῆλθε μὲν οὖν ὡς καὶ αὐτὸς τῆς βαρβαρικῆς ἀπολαύσων ὠμότητος, τῇ
δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ σῳσθεὶς, καὶ ἐπιμελητοῦ μὴ τῆς λείας ἢ τοῦ συνδείσοντος, ἐν ἀγ-
κάζεται πάλιν τὰ οἰκεῖα θρέμματα κακά, τὴν ἀπαιδίαν λέγω, καὶ δὲ μηδένα ἔχειν τοῦ κλήσειν 10
Γεν. ιε. β. ἀφαιρήσεται. μετὰ δὲ ταῦτα ἀπορυσάμενος πρὸς τὸν Θεὸν ὁ λέγων, Τί μοι
δώσεις; ἐγὼ δὲ ἀπολλύμενος ἄτεκνος, καὶ τοῦτο δὲ προσφατον εἰ τὴν λύσιν νομίζει. ὁ γὰρ μέ- Ισ. λύσιν
ριμνᾶ αὐτῇ ἡ πρόνοια μὴ τῆς νύμφης εἰσπλεῦσαι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δικαίου, μᾶλλον δὲ καὶ χ.
πρὸς τῆς νύμφης αὐτῆς. ἔθος γὰρ ἅπασι, ὅταν μόνοι ἀρξώμεθα βουλεύεσθαι καὶ
διαλέγεσθαι περὶ γάμου, πάσας, παῖς τοῦ πράγματος ἐπιτυγχάνεσθαι φροντίσει, ὧν ἀ- 15
πασῶν ὁ κεφάλαιον, ὁ τὸ παίδων ὄψει καὶ ὁ φόβος οὗτος ἀπὸ τῆς ἡμέρας εἰσεισι καὶ ἡμετέρας
καρδίαις ψυχάς. εἰ δὲ συμβαίη, γυμνάσιον τὸν γάμων, πρόσωπον ἕτερος ἢ δεύτερον καὶ τρίτον πρόσ-
ωπον, ὁπλιτεύεται μὲν τὰ τῆς ἀθυμίας, τὰ δὲ τῶν ἐπιτέρων ἐλπίδων ἀποιώτερα γίνεται. ἑτέρου
δὲ πρόσωπον πλείονος χρόνου, παντελῶς λοιπὸν ἀφίσταται μὲν εὐφροσύνης, κρατεῖ δὲ τῆς φυ- 20
χῆς αὐτῆς, πᾶσιν ὁπλισάμενος τοῖς ἡδίστοις, καὶ μηδενὸς αἰσθησιν συγχωρούσης λαβεῖν. ὥστε εἰ δὲ
μηδὲν αὐτῷ συμβεβήκει τῶν δοκούντων ἁμαρτεῖν, ἀλλὰ πάντα κατὰ νοῦν ἐγένετο, ἱκανὴ ἡ τῆς ἀ-
παιδίας ἀθυμία πᾶσι προσκολλωμένη τοῖς γηροβόσκοις συσκιάσαι πᾶσαν εὐθυμίαν καὶ καταβαλεῖν. ἡ γὰρ ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐκάστην ὥραν, ὅτε τὰ τῆς φύσεως ἀπήγγειλε, τότε
ἐγίνετο· τοῦ δὲ ἔμπροσθεν ἅπαντα χρόνου τοσοῦτον ὅσα ἀλλήλων καὶ κοπιόμενος διετέλει· καὶ
ὅσοι τὸ πλοῦτον αἰσχόμενοι εἶναι, τοσοῦτον μᾶλλον ἐπιθυμοῦσι, τοῦ Ἀβραὰμ τοῦτον οὐκ χ. ἴσην
Γεν. ιε. ιγ. οἶδας τί δὴ οἴεται παρ' αὐτοῦ, ὅτι ἥκουσε, Παροικήσει τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ δουλώ- χ. πολίτη
σουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια; ἢ γοῦν πάλιν οὐ μὴ κελεύουσα
Ἀβραὰμ τὸ ἑαυτοῦ παιδίσκην, νοῦν ἔχουσα ὅτι ἔλαβεν εἰς κοίτην ἀλόχου καὶ μεμφομένη καὶ τὸν Θεὸν καλοῦσα
κατ' αὐτοῦ, καὶ διαγκάζουσα τὸν τῆς εὐνῆς κοινωνικὸν, καὶ παῖδα αὐτῷ μέλλουσαν τίκ-
τειν λοιπὸν; ἐκβάλλει, πῶς οὐκ αὖ εἰς ἀθυμίαν τὸν ἑκάτερον ἐκβαλεῖ; ταῦτα γὰρ εἰ χ. ἐκβαλεῖν
καὶ τινι μικρὰ εἰ δίκης νοῦν, λογισάμενος ὅτι ὁλόκληροι οἰκίαι τοῦτον ἔσεσθαι ἀμφεπάπτουσαν,
θαυμαζέτω τὸν δίκαιον. εἰ γὰρ ἡ γυναῖκα ἔφερε φόβον τοῦ Θεοῦ φόβον, ἀλλ' ὅμως αὖ-
θις πρὸς τὸν, καὶ πρὸ πάντων τούτων ἐδάκρυσε καὶ ὠδύρατο.

Ἐπιμέρχεται δὲ πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν ἡ θεράπαινα τοῦ διακόνου, καὶ πίπτει τὸν ὁδὸν αὐ-
τῷ, καὶ γῆς πατὴρ ὁ Ἀβραὰμ μὴ μακρὰν οἴκοι ἔσεσθαι. καὶ εἶχε μὲν πινα δῶρα πρεσ- 35
μα ἡδύτιον, μείζονα δὲ τὴν ἀθυμίαν. ὁ γὰρ τόπος αὐτὸν ἐπιμίμνησκε τοῦ γηραιοῦ, καὶ μεί-
Γεν. ις. δ ζονα τοῦ πράγματος ὑπεθυμίασε σίβαλλε. Οὐ κληρονομήσει σε οὗτος, ἀλλ' ὃς ἐξ-
ελεύσεται ἐκ σοῦ, φησὶ τοῦ Ισμαὴλ εἰρῆσθαι σύμπαντα. οὐδὲν γὰρ οὐδέπω φησὶ τῆς Σάρ-
ρας εἴρητο. ὅτε δὲ λοιπὸν καὶ πρεσβυτέραν ἐλάμβανεν ἐπαγγελίαν φησὶ τοῦ Ισαὰκ, καὶ χρόνος
ὠφέλησεν τοῦ τόκου, πρὶν ἢ πάλιν αὐτὸν ἀθυμίᾳ ταῖς ἐλπίσι ζώπυρα, πάντων Σοδομιτῶν πάθη 40
πολλαπλᾶ αὐτοῦ καὶ τέκνων ἀθυμίας ἀχλύν. ὅπου γὰρ οὐχ ὡς ἔτυχε τὸ πρᾶγμα τοῦ δίκαιον χ. αὐτῷ
διεπέρασεν, ὃν τῷ ῥημάτων αὐτῶν καὶ τῆς ἱκετηρίας, ἵνα ὑπὲρ αὐτῶν ἔλθηκε πρὸς τοῦ Θεὸν,
πάντα που δῆλόν ἐστιν. ὅτε δὲ κατενεχθέντα τὸν φελικωδέστατον ἐκβιον εἶδεν υἱὸν, καὶ πάντα
κοινὰ καὶ τὸ φερνὸν ἐξαφθὲν γελπιδῶν, οὐδὲ ἐαυτῷ λοιπὸν ἔα. Εἰ γὰρ οἰκίας ὁρῶντες

πόρρω

παῤῥωθεν κεκομμένας ἐξισάμβα, ⁊ κλαπίπομβι ὑπὸ τῆς ἀθυμίας ⁊ τῦ φόβυ, τί οὐκ ἂν ἔπαθεν ἐκεῖνος, πόλεις ὅλας ⁊ χώρας μᾶλλον τῶν οἰκητόρων οὐκ ἐμπιμπρησμένας ὁρῶν, ἀλλὰ ξένῳ ⁊ φοβερῷ κατακεκομμένας ἐρῶν; ἆρα οὐ δοκεῖ σοι τῦ δικαίου τὰ πάθη τῶν ἐπαλλήλων σὺ τῇ θαλάττῃ κυμάτων μιμεῖσθαι ὃ ζωηρός; καθάπερ ἐκεῖ οὕτω τῶν πρηστήρων ἀφανιζόντων κορυφοῦται τὰ δάκτυλα, οὕτω ⁊ ὅπου τῆς τῦ δικαίου τῦτο ζωῆς διῴκηται. ⁊ γὰρ ἔπι τῶν ἐν Σοδόμοις ἀκμαζόντων κακῶν, ὁ τῶν Γεράρων βασιλεὺς τὰ αὐτὰ τῷ Φαραὼ τολμήσας ⁊ τῆς Σάῤῥας ἐπιχείρησε, ⁊ πάλιν ⁊ γυνὴ τὸν ἐλεήμονα ὑποκρίνεσθαι ἠναγκάζετο, ⁊ ἡ ὕβρις εἰς ἔργον ἐξῆλθεν ἄν, εἰ μὴ πάλιν ὁ Θεὸς διεκώλυσεν. ὁμοῦ δὲ τῦ παιδὸς ⁊ τῆς γυναικὸς ⁊ τῆς οἰκίας ἁπάσης βυθιζομένης ὅτι τῷ τῦ παιδὸς τέκνῳ, μόνος ὁ δίκαιος σὺ ἡδονῇ τοσαύτῃ λυπεῖσθαι, ἠναγκάζετο ⁊ ἀθυμεῖν, τὸν παλλακὸν μᾶλλον τῦ παιδὸς ἐκβάλλειν ἀναγκαζόμενος. εἰ γὰρ ⁊ νόθος ἦν ὁ Ισμαὴλ ⁊ ἐκ τῆς παιδίσκης, ἀλλ' ὅμως ἡ τῆς φύσεως τυραννὶς οὐδὲν ἀπὸ τῆς ἀξίας ἧττον ἐνέμετο, οὐδὲ ἀσθενέστερα ἐποίει τὸν τῶν πατρικῶν ἀπαλάγχνων αἰάγκαιον ἡ δυσωλύτεια τῆς μητρός ⁊ τῦτο ἀπ' αὐτῆς τῆς βίβλου ἔστι μαθεῖν. ὁ γὰρ γενναῖος ⁊ ἀνδρεῖος, ὁ Ⓜ μονογλῶν τὰς οἰκείας καταδεξάμενος σφάζαι χεῖρας, οὗτος ἤλγησε ὅτε αὐτῷ ζῶντα ἐπέπαιζεν ἡ γυνή. καὶ οὐκ ἀνέσχετο, οὐδ' ἂν ἐπείσθη τῇ Σάῤῥᾳ, καίτοι πλείονα τότε παῤῥησίαν ἐχούσῃ ⁊ δίκαια λεγούσῃ πρὸς αὐτόν, εἰ μὴ σφοδρὰ αὐτὸν ὁ τῦ Θεοῦ φόβος κατέκαμψεν. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς ὅτι τῦ Θεοῦ κελεύσαντος ἐξέπεμπε, μὴ τὸν ὀδυνῶν λελῦσθαι νόμιζε (τῦτο γὰρ ἀδύνατον ἦν) ἀλλὰ τὸν σφοδρὸν ⁊ ἀκούσιον θαύμασον, ὅτι καὶ ⁊ ἀπὸ τῆς συμπαθείας ἀλγυνόμενος οὐκ ἀντέλεγε τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἐξέπεμπε μὲν ὃ παιδίον μᾶλλον τῆς μητρός, οὐδὲ ὅπου πορεύεται εἰδώς, ἐκαρτέρει δὲ ⁊ ἰώμενος ὀδυνώμενος. οὐδὲ γὰρ τῆς φύσεως κρείττων ἦν. τῦτο δὲ ⁊ ὅτι τὸ γνήσιον παιδὸς ἔπαθε. μὴ γὰρ ἴσα λεγέτω, ὅτι οὐκ ἤλγει, οὐδὲ τὰ τῶν πατέρων ὑπερέβαλε, μηδὲ πέρα τῦ μέτρου δόξαν βυλόμενος φιλοσοφοῦντα, ὃ κεφάλαιον ἀποκρείτω τῶν ἐγκωμίων αὐτόν. εἰ γὰρ ζῦς ὅτι τοῖς αἰχμίοις ἀλόγως, ⁊ πολλῶ χρόνῳ ζῶντες ἀπολαύσαιμεν τῆς ζωῆς, ⁊ ἀγνῶμες ὄντες, ⁊ οὐδὲ ὀφθῆναι ἡμῖν πώποτε, τύτυς ἐξαίφνης ὁρῶντες ὅτι τῆς ἀγρᾶς τὸν ὅτι θανάτου ἀπαγομένους, συστελλόμεθα ⁊ ἀλγῦμεν, πολλάκις δὲ ⁊ δακρύομεν· ὁ τί ἦν Ⓜ ἐαυτῷ, Ⓜ γνήσιον, Ⓜ μονογλῶν, Ⓜ πρὸ ἐλπίδος τεθὲν, Ⓜ μᾶλλον χρόνῳ ζῶν τῶν, Ⓜ πρὸς ἑκάτῳ γήρᾳ (καὶ γὰρ καὶ ζῶντα μείζονα αἴρει τὸν φλόγα) τῦτον ἔτι νέον ὄντα ταῖς ἐαυτῦ χερσὶ καθῦσαι καὶ κατασφάξαι κελεύομενος οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔπαθε; καὶ τί τῶν ταῦτα λεγόντων καλαγελαστότερον; εἰ γὰρ λίθος ἦν, εἰ γὰρ σίδηρος, εἰ γὰρ Ἀιδαδάμας, οὐκ ἂν ἐπτοήθη καὶ κατεκλάσθη πρὸς τὸν ὦμον τῦ παιδὸς (καὶ γὰρ ἦν ἀβὲ τῆς ἡλικίας ἄγων τὸ ἄθλος) πρὸς τὸν ζωὸν τῶν ῥημάτων, πρὸς τὸν βυλαβείαν τῆς ψυχῆς; ἠρώτησεν οὖν τὸν πατέρα λέγων, Ἰδοὺ τὰ ξύλα καὶ τὸ πῦρ· πῦ δὲ πρόβατον; ἤκουσεν ὅτι, ὁ Θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὁλοκάρπωσιν, ὦ τέκνον, καὶ οὐδὲν παρεπράσατο πλέον. ἐώρα Ⓜ πατέρα δισμβύοντα αὐτόν, ⁊ οὐκ ἀντέτεινε· ἐπεπάθη τοῖς ξύλοις, ⁊ οὐκ ἀπεπήδησεν· εἶδε τὸν μάχαιραν κατ' αὐτῦ φερομένην, ⁊ οὐκ ἐφοβήθη. τί ταύτης βλαβερώτερον τέρατος δῦ τῆς ψυχῆς; ἔτι σὺν τολμήσει τις εἰπεῖν, ὡς οὐδὲν ὑπὸ τούτων ἀπρεπὲς ἔπαθεν ὁ Αβραάμ; εἰ γὰρ ἐχθρὸν ⁊ πολέμιον κατῆῦν ἤμελλεν, εἰ γὰρ φίλον ἦν, ἆρα ἂν ἀνάλγητος ταῦτα ἐποίησεν; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. μὴ δὴ τοσαύτην ὠμότητα καταγνῶς τῦ δικαίου. ⁊ γὰρ ἤλγει ⁊ διεκόπτετο. ὁ Θεός, φησὶν, ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὁλοκάρπωσιν, ὦ τέκνον. πόσης οἴει συμπαθείας ταῦτα εἶναι τὰ ῥήματα; ἀλλ' ὅμως κατῆχε κάτω τὸν ὀδυνῶν ⁊ ὑπέζευε, ⁊ μᾶλλον τοσαύτης ἀπέμπτα τῆς πρὸς τὸν υἱὸν ἐπρεπτε, μᾶλλον ὅσης Ⓜ μηδενὶ τύτων κατηχύμενοι τὴν κωλυμᾶλλον. καταῦσας τοίνυν αὐτὸν (⁊ γὰρ κατῆυσε τῇ πρὸς

θυμία) παιδοποιΐαν ὑγιῆ καὶ σῶον τὴν μητέρα. λαβοῦσα ὁ σκεῦος, πρὶν ἐμπλησθῆναι καλῶς τὸ παιδὸς, καταλύει τὸν βίον. καὶ χρόνῳ οὐ μακρῷ ἐλύπησε τὸν Ἀβραάμ. Εἰ γὰρ καὶ πολὺν αὐτῇ συνεγήρασε χρόνον, ἀλλ' οὖν ἐδύνατο πεῖσαι ῥᾳδίως σπεῦσαι τὴν συμφοράν· αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο πλείονα αὐτῇ τὴν ἀθυμίαν παρέσχε. διὰ γὰρ τὸ ἐπὶ πολὺ συνοικῆσαι ἀλλήλοις, καὶ πολλὴν τῆς ἑαυτῆς καὶ φιλίας καὶ ἀρετῆς δεδωκέναι πεῖραν ἡμῖν, τούτους μάλιστα πάντων ζητοῦμεν. καὶ ὅτι τοῦτο ἔτως ἔχει, αὐτὸς ἐδήλωσεν ὁ πατριάρχης πειθήσας καὶ θρηνήσας αὐτήν.

Τί δ' ἄν τις λέγοι τὰς ἀπὸ τῆς παιδὸς φροντίδας, τὰς ἀπὸ τῆς τούτου γηραιᾶς, τὰς ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν τοῦ τούτου, καὶ ἄλλα ἄπαντα; ἄπερ εἰκὸς μυρίους ἐξετάζειν ἐθέλοντα, πολὺν τοῦ νοῦ διαφθείροντα ὀδυνηρότερον ἅψασθαι τοῦ δικαίου βίου, καὶ πλείονων γέμοντα φροντίδων. πάντα γὰρ καθαπαξαπασῶν μόνον εἰσπεσοῦσα ἡ θεία γραφὴ, πάντα ἄλλα πάντα πρὸ ἡμῶν ἐξετάζειν ἡμῖν, ὅσα καὶ ἐκείνῳ μέλειν εἰκὸς ἦν· εἶθα οἰκετῶν πλῆθος, καὶ ἀνὴρ, καὶ γυνὴ, καὶ παιδία, καὶ πραγμάτων ἀπιμέλεια πολλή. ναί, φησιν, ἀλλ' ἐκείνῳ μείζων ἦν ἡ μωρία καὶ ἔκαστον τούτων ἔφερε τὸν λυπηρῶν ὁ δι' Θεὸν πάντα ὑποφέρων ἐκεῖνος. οὐκοῦν καὶ σὲ τοῦτο μωραίνειν χρή. καὶ γὰρ σοὶ πειρασμοὶ τοῦτον ὁ συγχωρήσας ἐπελθεῖν οὐδεὶς ἕτερός ἐστιν, ἀλλ' ὁ Θεός. Εἰ γὰρ χείρεις ἀπιστήσασαν οὐκ αὖ ἐτόλμησαν οἱ πονηροὶ δαίμονες ἐκεῖνοι, μὴ ἀπιστέψαντος αὐτῆς τότε, πολλῷ μᾶλλον τῇ σῇ ἰσχνῇ ψυχῇ. ὥσπερ οὖν ἐκείνῳ ὁ ῥᾳθυμότερος ἅπαντα φέρει μετὰ εὐχαριστίας πολλῆς ἰσχύος καὶ μισθοῦ, οὕτως οἶσει καὶ σοί, μόνον μὴ δυσχερείνῃς, μηδὲ ἀγωνιάκτης, ἀλλ' ἀπὸ παντὸς εὐχαριστῆς τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ. ἐπεὶ καὶ ὁ μακάριος Ἰὼβ ἔπαθε μέν, ἅπερ ἔπαθε, συγχωρήσαντος τοῦ Θεοῦ· ἔφερε δ' αὐτὰ οὐ τοὺς τρισμάκαρας οὐ δι' παθεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς πάντα τοῦτον ἀνέμεινε καὶ δεινά. καὶ θαυμάζομεν αὐτὸν ἅπαντες, οὐκ ὀλίγῳ πάντων αὐτὸν ἀπερέρησιν ὁ δεσπόσυνος, ἀλλ' ὀλίγῳ σὺ πᾶσι τούτοις οὐχ ἥμαρτεν οὐδὲ σὺ τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ. ὀλίγῳ δ' ἐμπόδιον τοῦ Ἰὼβ, ἐὰν λάβωμεν μόνον καὶ σὺ θρηνοῦσαι αὐτοῦ σὺν μακροῖς, καὶ τὴν παθῶν τοῦ σφοδρότητα σὺν ἴσῃ τοῦ λόγου, ὑπὲρ ὃ τὸ μὴ πολὺ ποιῆσαι τὸ μῆκος ἐπόμνυμι σοὶ Ἰσαάκ. σὺ δ', Εἰ βούλει μὴ ἀκριβείας τὰ ἐκείνου μαθεῖν, τὸ βιβλίον αὐτοῦ μὴ χεῖρας λαβών, ἀλλ' ἀκουστὸν σοὶ τοῦ ἀδύνατον τῆς συμφορᾶς, καὶ πολλῶν τὰ ἐκείνου παραμυθίας εὑρήσεις τῶν σῶν. Εἰ γὰρ καὶ πολλῷ βελτίων ἡμῶν ὁ δίκαιος, ἀλλὰ δι' οὐ πολλῷ μείζονα τοῦ ἀνέργαστον ἐπεδείξατο, καὶ σφοδρότερον ἐπτύθυσι κατ' ἐκείνου τότε ὁ πονηρός. τὰ δὲ κατορθώματα οὐ τῷ μέτρῳ τῶν πειρασμῶν, ἀλλὰ τῇ τῶν παραπομπῶν δυνάμει κρίνεται. ὥστε καὶ ἐλάττων οὖσα νῦν ὁ ἀγών, οὐδὲν σε τοῦτο εἰς τὸν στεφάνους παραλείπειν δυνήσεται). ἐπεὶ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα παρασκευάσας, οὐκ ἔλαττον παρεσκεύασε τοῦ λαβόντος τὰ πέντε· ὀλίγῳ δ' ἔξωθεν. λέγω τί; ὅτι Εἰ καὶ ἡ παρουσία οὐχ ἡ αὐτὴ, ἀλλ' ἡ παρουσία ἡ αὐτή· ὅλον δὲ τῆς αὐτῆς ἐκάτερος ἔτυχε τιμῆς ἀκούσας, Εἴσελθε εἰς τὸν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου. τί οὖν ὁ Ἰσαάκ; ἀποδημίαν μὲν οὐκ ἐστέλλατο μακρὰν, καθάπερ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν οἰκείαν ἀφῆναι ἠναγκάσθη γῆν, καθάπερ ἐκεῖνος· ὃ δὲ καθάπαξ τὴν κακὴν ἡ αὐτὸς ὑπέμενε, τὴν ἀπαιδίαν φόβον. ὡς δὲ ἔλυσε τὸ δεινὸν εὐξάμενος, ἕτερος αὖθις διεδέξατο φόβος ἐκείνου μείζων. οὐδὲ γὰρ ἴσον ἀπαιδίας πρέμνῳ, καὶ ῥίζης αὐτῆς. οὕτω γὰρ αὕτη διεκόπτετο ταῖς ὠδῖσιν, ὡς πικροτέραν θανάτου πάντος ὑπομένειν ζωήν. καὶ τίνος αὐτῆς ἕνεκεν λεγούσης, Εἰ οὕτω μοι μέλλει γίνεσθαι, ἵνα τί μοι τὸ ζῆν; λιμοῦ δὲ πέραν ἔλαβε μὲν καὶ αὐτός. Εἰ δὲ μὴ κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, ἀλλ' ἅπερ ὁ πατὴρ μικροῦ δεῖν ἔπαθεν ἐκεῖ, ταῦτα καὶ αὐτὸς ὑπέμενε καὶ ἐκπεδώθησεν ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ γυναικός. καὶ μὴ πατέρα τιμῶν πρόσοικος πάντις, τέκνον δὲ ὡς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον ἥλωσεν, καὶ τῶν οἰκείων αὖθις οὐκ ἀφίεται ἀπολωλὸς πόνων· ἀλλὰ

ἀλλ' ἐκφίον ἐσ τριοχωρεία καθιζῶντες πολλῇ, αὐδὶ μετ' ἐζοισίας ἐσ τοὶς μάχθοις ἐτεύφων τοὶς ἐκείνου. ὡς δὲ ποτε ἓ τύτυς ϲῦτ φίλους ἐκτήσατο, ϗ ἐσ ἡλικίαν ϲῦ παῖδας εἶδε ἡμομάρους ϲῦ αὐτῦ, τότε δὴ, τότε, ὅτε πολλὶὼ πρεσβύτερος τὶὼ Ⓜ δαμυλίδα εὑρήσειν, ἓ γηραιὸμους ἔξειν καλεῖ, εἰς τὶὼ ἐσχάτιν ἀθυμίαν ἐκέπεσε. ϖρῶτον μὲ γὰρ ἀπὸ τῆ
5 ἀλλοφύλων ὁ πρεσβύτερος γυναῖκα λαβὼν Ⓜ δαμυλίδα ὃ τῷ πατρὶ δοκῶ, τύτῳ γε αὐτῷ σφόδρα ἰωίασεν αὐτὸν, ϗ τῷ μάχιμ ϗ πόλεμον εἰς τὶὼ οἰκίαν εἰσαγαγῆ. μυρίοις γὰρ αἱ γυναῖκες ἐκφίαι ϖροέβησαν αὐτὸν κακοῖς. ἅπερ ἅπαντα εἰπεῖν Ⓜ δαιτυμόνη ἡ γραφὴ, δι' ἑνὸς ῥήματος ὃ πᾶν ἠνίξατ' εἰποῦσα, ὅτι ἤρξατο τῇ Ρεβέκκᾳ, ϗ τοὶς οἰκίαις ἔχοισι ϗ παῖδας ἤδη γαμικῆς ἡλικίας κατέλιπεν εἰδέναι τὸ λεχθέν. ἐκφίον γὰρ μάλιστα πάντων
10 ἴσασιν ἀκριβῶς, ὅσον ὄϛι κακὸν ἐμφιλονείκως Ⓜ δαπτομένῳ τὶὼ τῆ νυμφίου μητέρα ϗ τὶὼ νύμφιον, ϗ μάλιστα ὅταν οἰκίαν οἰκῶσιν ἀμφότεροι μίαν. τῦτο μὲ δῶν διευκρὶς ἰὼ τὸ δεινόν. τὸ δ' ὅτι τύτοις συμβαίν, ἡ τῆ ὀφθαλμῆ πήρωσις, ὅσον ὄϛι κακὸν, Ⓜ παθόντες ἴσασι μόνον. μῆ δ' τῦτο, ἡ σοφὶ τᾶ βύλησις ἀπτυχία τᾶ παιδὸς· ὑφ' ἧς οὕτως ἐπλάγη τὶὼ ψυχὶν, ὡς αὐτὸν πικρότερον αἰσθόμενον τᾶ τὶὼ ἀπάτιν ϗ πονηρεύσασθαι, ϗ ἀπολογήσα-
15 σθαι πρὸς αὐτόν. οὐ γὰρ ἐκὼν ἠδικηκέναι ἔλεγεν, ἀλλ' ἀπατηθείς. πᾶ δ' ϲυτυχὸν τὶὼ ὅτι τῆς σκηνῆς ἐδέκετο τραγῳδίαν, ϗ τὸ δρᾶμα τῆ Θησαίων" διὸ τυπτόμενον μικρὰκιον. ϗ γὰρ ἓ ϲὸ ϲῶμα τῆς τᾶ παιδὸς ἡλικίας ϗ πρώσεως καταφερήσας ὁ πρεσβύτερος ἐξέβαλε τῆς οἰκίας Ⓜ νεώτερον ἀδελφόν. εἰ δ' μὴ ἀπέκλεινε, καθάπερ ὁ Καὶν ἐκεῖνος, ἡ τῆς μητρὸς σοφία τῦτο διεκώλυσεν. ἐπείλησε μὲ γὰρ ἓ ἔϛ Ⓜ φόνος, ἓ τὶὼ τελευτὶὼ αἰσθόμενος
20 τᾶ παιδὸς. μαθοῦσα δ' ἡ μήτηρ, ἓ τῷ πατρὶ Ⓜ δαλεχθεῖσα, ἐξήρπασεν αὐτὸν τῆ ἐκείνου χειρὸς. ϗ Ⓜ μὴ ϖερισπάσωσα αὐτὸν ϗ θυμοιχῶς Ⓜ δαχαίμενον φυγαδεύειν ἰωαγκάζοντο, Ⓜ δ' μαθητὴς ἓ ἀδίωτον αὐτοὶς καθιζῶντα βίον (τῦτο γὰρ αὐτὴ φησιν ἡ Ρεβέκκα) πᾶν Γεν. κζ. μς.
ἐωθοῖς κατειχεν διλωσκώς. ἀποδραὰντος πάλιν ἐκείνου τᾶ Ⓜ δαπτομένου ὅτι τῆς οἰκίας τραφέντος (ἰὼ γὰρ ἄπλαστος, οἰκῶν οἰκίαν) ϗ πᾶ πολλὰ μᾶ τῆς μητρὸς οἰκυρότης, πόσα μὴ
25 εἰκὸς ἰὼ τὶὼ Ρεβέκκαν ἀποδύρεσθαι ϗ θρηνεῖν, μεμνημένον τᾶ παιδὸς Ⓜ δαπτομένου, ϗ Ⓜ ἁνδρα ὁρῶσαν ϲὸν ἴδιν τὴν νεκρὰν ἄμπνοον Ⓜ δαχαίμενον, ϗ Ⓜ δ' τὶὼ ἡλικίαν ϗ Ⓜ δ' τὶὼ πίσιν; πόσῳ δ' Ⓜ γέροντα πάντ' κατέχεσθαι, μετὰ τῶν οἰκείων ϗ ϖᾶς τῆς γυναικὸς ἀναγκάζόμενον Ⓜ δρηνεῖν συμφορᾶς; ὅτε δ' ἦλθε τελευταῖ ἐκείνη, τί ἆρα ϲὸκ εἶπε; τί δ' ϲὸκ ἐφθέγξατο, ὃ μ' λίγον ἰὼ πᾶσι ἱκανὸν, οὐχ ὁρῶσα Ⓜ παῖδα πρεσῶτα, ϗ δακρύοντα, ἓ καθαιρῦντα ὀφθήμους, ϗ συλλαμβαίνοντα τὸ μα ϗ ϖεριέλλοντα, ἓ ϖᾶ ἄλλα πάντα ὅτι-
30 μβλύμενον, ἅπερ αὐτὸν τὸ θανάτυ πικρότερα τοὶς γηθμικοῖς δοκεῖ; ὁ δ' Ισαὰκ οὕτως αὐτὶὼ ἀπορρέουσαν ὁρᾶν, ὁποίαν ἐκέκτητο ψυχὶν ϗ τότε ϗ μᾶ τὶὼ ἐκείνης τελευτὶὼ; διὸ τος ἡμῖν ὁ πολλᾶς βυθυμότερος εἶ δοκῶ ἀποφθέγματα.

Τὸν δ' τῆ Ιακὼβ βίον ἀρκῆ μὲ καὶ χωρὶς ἐξετάσεως διῆξαι καὶ αὐτὴ ἡ τῆ Ιακὼβ ἀπό-
35 φασις. τῷ γὰρ Φαραὼ τότε Ⓜ δαλεγόμενος ἔλεγε· Μικραὶ καὶ πονηραὶ αἱ ἡμέραι μᾶ, καὶ Γεν. μζ. θ.
ϲὸκ ἀφίκοντο εἰς τὰς ἡμέρας τῆ πατέρων μᾶ, τυτέϛι, ϗ βεαχύτερον καὶ μοχθηρότερον ἐξίωσα βίον. χωρὶς δ' τῆς ἀποφάσεως αὕτης εἰσὶ ϖερὶ φθορᾶς αὐτῆ αἱ συμφοραὶ, ὡς μηδὲ τῆ πολλᾶ ϖιᾶς αὐτὰς ἀγωγῆ. ὁ μὲ γὰρ πάππος ὁ τύτυ, εἰ καὶ μαχεῖν ἐτάλατο τὶὼ ἀποδημίαν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ κελεύσαντος, ὅπερ Ⓜ δαμυλίδα αὐτῷ τὶὼ μητέρα ἰὼ ἔφερεν·
40 ϲῦτ δ' ὁ ἀδελφὸς φθύνον ὑπεϲυλεύοντα καὶ φονεύοντα κατ' αὐτῦ. καίτοι μὲ ϲὸ ποτε ὑ- ὑπὲρ τῆς τῆ ἀναγκαίου χορηγίας ὠδύρετο, ϲῦτ δ' ἀγαπητὸν ἡγεῖτο" βύκλοι δ' ἱματίν καὶ ἄρτυ διὰ παντὸς μόνον. δρασωλεῖς δ', ἓ τῆ τῆς ὁδοιπορίας κακῶν ἀπαλλαγὶς, καὶ ϖᾶς ϲὸν συγγενῆς ἐλθὼν ϲὸν αὐτὸν, ἰωαγκάζετο δουλεύειν· ὁ δὲ ἀφυΐα τοσαύτη πραφείς. οἶδα δ' ὅτι πολλαχοῦ μὲ ἡ δουλεία παρεὶ· ὅταν δέ τις Ⓜ δὰ τοὶς ὁμοτίμοις τὰ τῶν οἰκετῶν ἐπανορθώσῃ

μάσιν ἀναγκάζηται, ἢ ταῦτα μηδέποτε τὸ πρᾶγματος πεῖραν λαβοῦσα, ἀλλ' ἐκ ἐλθοῦσα εἰς τὴν φύσιν τὴν πρώτην ἅπασαν ἡλικίαν ἀφῆκεν, ἀφῆκε δὲ δήπου. ἀλλ' ὅμως ἔφερε πόνους ἀφάτους. ἢ ταῦτα ἐν τῇ ποιμαντικῇ ταλαιπωρίας αὐτὴ ἀκούουσι διηγουμένου ἢ λέγοντος· Ἐγὼ ἀπέτινυσι τὴν ἐμαυτοῦ κλέμματα ἡμέρας ἢ κλέμματα νυκτός, ἐγενόμην τῆς ἡμέρας συγκαιόμενος τῷ καύματι, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός· καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, ταῦτά μοι εἴκοσιν ἔτη. ταῦτα ἔπαθεν ὁ Ⓦ ἄπλαστον βίον βεβιωκώς, ὁ οἰκέτην οἰκήσας ἄμεμπτος. καὶ μὴν σὺ τοσούτους πόνους ἢ σὺν μόχθους καὶ ταῖς ζημίαις ἢ Ⓦ πολλοῦ χρέος ἐκφυγὼν τὴν πικρὰν ἀπάτην ὑπέμεινε τὴν διὰ τῆς γυναικός. Εἰ γὰρ μὴ δεδουλώκει τὰ ἑπτὰ ἔτη, εἰ γὰρ μηδὲν ὧν ἀπωδύρατο τοῖς Ⓦ κηδεσιν ἔπαθεν, εἰ γὰρ μὴ ἦρα τῆς παιδός, ἀλλ' μόνον δ' κατεγνωσθείσης μὲν αὐτῷ τὴν ἀμείνω, δεδεμένην δὲ τὴν φαυλοτέραν ἀντ' ἐκείνης, πόσῳ ἀδυμίας, πόσου θυμοῦ, πόσῳ ἐπήρθη πρὸς τὸν μακαρίαν τότε ἐκείνην; ἄλλος μὲν οὖν εἴ τις ἦν, οὐκ ἂν βιαίως τὴν ἐπήρειαν ἤνεγκεν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν τῶν κηδεστῶν ἀνέτεμεν ἂν τὴν οἰκίαν, συσφάξας ἑαυτὸν ἐκείνοις, ἢ καὶ ἄλλῳ τινὶ ξυναφθοίσεως τρόπῳ. ὅπερ ὁ ἀνεξίκακος καὶ μακρόθυμος ἡμῶν ὁ Ιακώβ, τότε μὲν οὐκ ἐποίησεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐβουλεύσατο τὴν ὀργήν· κελευσθεὶς δ' ἑπτὰ ἕτερα ἔτη δουλεῦσαι, πάλιν ὑπήκουσεν ἑτοίμως· οὕτως ἦν ὁρᾶος ἢ ὑπτεικής. Εἰ δ' ὁ τῆς κόρης ἔρως ξυναπελαμβάνετο τῇ τῶν τρόπων ὑπτεικείᾳ, πάλιν μοι τῆς ἀδυμίας λέγε τὴν ὑφροσύνην. ἐποίησεν γὰρ ὅσον οὐδεὶς ὑπέμεινεν, ὥστε τῆς οὕτως ἀγαπωμένης ἀπεστέρητο, ἢ προσδοκῶν αὐτὴν ἔνδον ἔχειν, εἰς ἑπτὰ πάλιν ἐτῶν δυσκόλων ἐξεκρούετο, ἢ σὺν κρυμοῖς, ἐν τῷ θάλπει, ἢ ταῖς ἀγρυπνίαις, ἢ ταῖς ζημίαις ταῖς ξυνεχέσι. λαβὼν δ' ἢ ταύτην ὕστερον, ἢ ζῶν τρόπον κηδεστὴ βίον ταλαίπωρον ἐν ὀπίμοις, ἐφυγάδευτο καὶ οὕτω, ἢ δοῦλος ἀπάτην ὑπέμεινε διὰ τοὺς μισθούς, ὡς ἢ αὐτὸς αὐτὸν διήλεγχε λέγων· Οτι πρελογίσω μου δίκα ἀμπάσι. μὴ δ' τὸν κηδεστὸν ἢ τῶν γυναικῶν ἀδελφοὶ τὸν κηδεστοῦ μᾶλλον ἐζεθηριώθησαν πρὸς αὐτόν. ὃ δ' πάντων χαλεπώτερον ἦν, ἡ ἐρωμένη, καὶ δι' ὧν ἔτη δι' ἑπτὰ δουλεύειν ἔμελλε, κατὰ τῆς ἀδυμίας ἀπεπήγατο, τὸν μὲν ἀδελφὸν πίκτασαι ὁρῶσα, ἑαυτὸν δ' οὐδὲ ἐλπίδα τοῦ πράγματος ἔχουσαι. καὶ εἰς τοσοῦτον ἔκλασεν· ἀπὸ τῆς ἀδυμίας ἐξιώθη ποτὲ, ὡς ἐγκαλέσαι καὶ μεμφέσθαι τῷ δημιουργῷ, ἢ βαίνατον ἀπειλῆσαι καθ' ἑαυτῆς, εἰ μὴ τέκοι. Δός μοι γὰρ τέκνα, φησὶν· εἰ δὲ μή, τεθνήξομαι ἐγώ. Ὑπὸ τοίνυν αὐτοῦ βύθεσιν δυνατὸν ἦν, τῆς μὲν οὕτω πεφυσιμένης διαπαντὸς πόθου, τῶν δ' ταύτης ἀδελφῶν ἐπιβουλευόντων αὐτῷ, καὶ πάντα πρασσόντων, ὅπως εἰς τὴν ἑκάτην ἔλθῃ πεινῶν. εἰ δ' τὰ χοῖρες ἰδρώτων ἐπιδιδόμενα ταῖς γυναιξὶν ὅταν ἀφαιρῆται πολλοῦ φέρει τὴν ἀδυμίαν, ὁ κινδυνεύων ὑπὲρ τῶν ποθεινῶν κτηθῆναι οἰκείοις, πῶς οὐ πράως ταύτην ἠνέγκατο τὴν ζημίαν; αἰσθόμενος τοίνυν ὅτι δι' ὑπερβολὴν εἶχον αὐτὸν ἢ ὑπερβολέπουσι, λαβὼν ἀνεχώρησεν ὡς φυγάς, οὐ τί γένοιτ' ἂν ἐλεεινότερον; ἢ γὰρ ἐκ τῆς οἰκείας, ἢ ἐκ τῆς ἀλλοτρίας μὲν φόβων ἢ κινδύνων" ἀποδημήσας, εἰς τὰ αὐτὰ πάλιν ἐμπίπτειν βαράθρα ἠναγκάζετο. Ⓦ μὲν γὰρ ἀδελφοὶ φυγαὶ, ἦλθε πρὸς Ⓦ κηδεστάς· ὑπὸ δ' τούτῳ πάλιν ἐλαιωνόμενος, εἰς Ⓦ ἀδελφὸν ἐμπίπτειν ἐκινάζετο· ἢ ὃ πρόφασις ἐκφύγοι ὑπέμενεν, ὁ παρὰ τῆς ἡμέρας Κυρίου φησὶν ὁ Αμώς, Οὐ θήσει ἀνὴρ τις ἐκφυγὴν αὐτῷ, ἀφ' προσώπου τοῦ λέοντος, ἢ ἐμπίσῃ αὐτῷ ἡ ἄρκτος, ἢ ὑπερπηδήσῃ εἰς τὸν οἰκίαν αὐτοῦ, ἢ ἀπερείσῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς Ⓦ τοῖχον, ἢ δάκῃ αὐτὸν ὁ ὄφις.

Τί δ' δεῖ λέγειν τὰ ἔθνη ὑπὲρ ἦν καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Λάβαν; ταῖς θλίψεσι ταῖς κατὰ τὸν ὁδοιπορίαν, ἡνίκα τοσούτων ἢ παιδίων ἀκολουθούντων αὐτῷ; ἀλλ' ὅπερ τὸν ἀδελφικὸν ὄφιν ὁρᾶν ἔμελλεν, οὐ ταὐτὸν ἔπαθε τοῖς ὁρῶσι τὸν διὰ τοῖς ποιμαῖς ἀναπλατομένην ὑπὸ ἐκείνων Γοργόνης κεφαλὴν, οὐχ ὡς τὸ ὑπὸ θανάτου ἀπειλῆ, ὅτως ἅπαν-

τα.

τα διεπάτησε· ἄκουσον τῆς ῥιμῆς αὐτῆ, ἢ μᾶλλον τῶν σκανδαλισθέντων αὐτῆ τῇ ψυχῇ φλέγα. Ἐξελθὲ μοι φησι, σκληρὸς Ἡσαῦ, σκληρὸς τῶν ἀδελφοῦ μου, ὅτι φοβοῦμαι ἐγὼ αὐτὸν, μή ποτε ἐλθὼν παταξῃ με ἢ μητέρα· ὅτι τίκτουσι. σὺ δέ μοι εἶπας, δῶσι παίσω. πόσοι σήμερον δὸ ἀξέβαλε βυθεσθέλα σοῦ ὁ φόβος, εἰ ἢ πόλιτα τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ὁ θυμία ἁλατιπλεχὼς ἰῶ; νῦν ὅ ἅπας ὁ βίος αὐτῶ ἢ ἐξ ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ὁ ἢ μέλλων ἁβλεγίας λαμβάνῃ προφάσεις τῇ δίκῃ, ἁλλ' συμφορᾶν ἐπλέκετο ἢ ὁπιοῦν λῶν. τοσοῦτον γὰρ αὐτὸν τότε δίος κατεῖχεν, ὡς μηδὲ μῦ τῶν Συχὲμ, κήτοιγε χρηστῶς ἢ φιλανθρώπως αὐτῷ χρησαμένου τῷ ἀδελφοῦ, θαρρῆσαι ὁ ἀποδρᾶναι τῶν ἀγανίας. παρακαλεσάντες γοῦν ἐκείνου Συναπελθεῖν, καθάπερ θείου τινὸς ἀπαλλάττεσθαι μέλλων, ἠξίου ἢ ἐσοφίζετο τῶν αἰσχρηστὰ λέγων, Οἱ κύριός μου, γινώσκῃς ὅτι τὰ παιδία ἁπαλώτερα, ἢ τὰ πρόβατα ἢ οἱ βόες λοχεύονται ἐπ' ἐμέ· καὶ ἐὰν καταδιώξω αὐτὰ, ὁ ἡμέρα μιᾶ ἀποθανοῦμαι πάντα τὰ κτήνη. προελθὼν ὁ κύριός μου ἔμπροσθεν τῶ παιδὸς αὐτῶ· ἐγὼ ὅ ἐνισχύσω ὁ τῇ ὁδῷ ᾗ ἀρχίσω τῆς παρουσίας τῆς ἐμῆς τοῖς μοι ἢ κῇ πόδας τῶν παιδαρίων, ἕως τῶν ἐλθεῖν με πρὸς Ⓜ κύριόν μου εἰς Σηείρ. ἢ ἀναπεύσας μικρὸν ἀπὸ τῶ κινδύνου ἐκείνου, εἰς ἕτεροι πολλῷ χεῖρον πάντων ὁ ἐπέπεσε πάλιν φόβος. τῶν δὲ θυγατέρων ἁρπαγῆς, ᾗ μὲ προῆλθε πλῆγή * τῇ ὕβρει τῶ παιδὸς· ὡς ᾗ πᾶν ἐμολύνετο ὁ γένος ὁ ὑμῶν βασιλέως γὸς ἀνόμων γάμων λιψοῦ γυναῖκα αὐτῶ ὑπερόπτως, ὁ ἐπιτήδευσε τὸν γνώμιμον ὁ Ιακὼβ, Συνέχεσθαι Συμεὼν Ⓐ τοῖς τῶν Λευΐ, ἢ τὸν πόλιν αὐτόμβρον ἀνελόντες, εἰς τοσοῦτον Ⓜ γαλήνης κατέστησαν ἔμοι, ὡς ᾗ μᾶλλον ἐσχῆσαν ἀνδρῶν αὐτῶν, ἁλλ' ὁ πόλεμοι ἐκπολεμωθῆναι πρὸς αὐτόν. Εἶπε γὰρ, φησι, ὁ Ιακὼβ τῶν Συμεὼν καὶ τῶν Λευΐ· μισητόν με πεποιήκατε, ὥστε πονηρόν με εἶναι παρὰ τοῖς κατοικοῦσι τὸν γῆν, ἢ τε τοῖς Χαναναίοις ἢ τὸ τοῖς Φερεζαίοις· ἐγὼ ὅ ὀλιγοστός εἰμι τὸ ἀριθμῷ, ἢ Συναχθέντες ἐπ' ἐμὲ συγχέουσί με, ἢ ἐκτελοῦσι μοι ἢ ἐγὼ ἢ ὁ οἶκός μου. ἢ γὰρ αὖ πάντας ἁβλεῖς κατισχύσαι ἀρδῖν Ⓐ πρόσωπον, εἰ μὴ ἢ τῶ Θεοῦ φιλανθρωπία κατέχει ἐκείνων Ⓜ θυμόν, ἢ πέρας ἐκείνοις ἐπέθηκε τοῖς κακοῖς. Εἰθέτω γὰρ, φησι, φόβος Θεοῦ ὁπὶ πάσας τὰς πόλεις τὰς περικύκλῳ αὐτῶν, ἢ οὐ κατεδίωξαν ὀπίσω τῶν υἱῶν Ισραήλ. Ἵ οὖν μῦ τῶν τότων ἀπαλλαγῶν, ἆρα δύνῃσθε; τότε μὲ οὖν ἐπῆλθεν αὐτῷ τῆ κακῷ [ὁ πέρας,] ἐκλεφών, ὁ τῆς ἐρωνθρίης θάνατος, ἀφ' ὧς τι ὁμοῦ ἢ βίαιος ὤν. Ἐπεὶ γὰρ, φησι, Ραχὴλ, ὁ ἐδυστόκησεν ὁ τῷ τοκετῷ· ἐγένετο ὅ ὁ ὧν σκληρῶς αὐτῶν τίκτειν εἶπεν αὐτῆ ἡ μαῖα, θάρσει ἢ γὰρ οὗτός ὅδε σοι υἱός. ἐγένετο ὅ ὁ ὧν ἀφίεναι αὐτὸν τὸν ψυχὸν (ἀπέθνησκε γὰρ) ἐκάλεσε ὄνομα αὐτῶ, υἱὸς ὀδυνῶς μου. καὶ τῶ πάθους ἀκμαίζοντος ἔτι προσέθηκε τῇ ἀθυμίᾳ ὁ Ρουβὶμ, εἰς τὸν τῶ πατρὸς σύνοδον ἐλθεῖν, ὅπερ ὕστερος ἔφερε χρόνῳ πῶς, ὡς ἢ πλευτῶν ἐκδέξασθαι τῶ παιδὶ, ὅτι μάλιστα συμπαθέστεροι ἔχουσι προὸς τὰ ἔκγονα οἱ γονεῖς, ἢ ταῦτα προστοτόκῳ πάντων ὅτι τῶν ἄλλων. οὐ μικρὸν ὅ τῶτο προὸς φιλοσοφίαν δύναται λέγειν. ἁλλ' ὅμως ἅπαντα ταῦτα ἢ τῆς ἀθυμίας πρῶτον ἐβία, ἢ καλέσας αὐτὸν ἔλεγε· Ρουβὶμ πρωτότοκός μου, ἰσχύς μου, καὶ ἀρχὴ τέκνων μῦ, σκληρῶς φέρεσθαι καὶ σκληρῶς αὐθάδης ἐζύβρισας, ὡς ὕδωρ, μὴ ἐκζέσῃς. ἀνέσης γὰρ ὅτι τὸν κοίτην τῶ πατρός σου· τότε ἐμίανας τὸν στρωμνόν, οὗ ἀνέβης. ὡς ὅ ὁ πλικία γέγονεν ὁ τῆς ἀγαπωμένης γυναικὸς ὑός, καὶ πρὸς ἁμωμόν αὐτὸν ἔξειν προσεδόκησε τῆς ἐπ' ἐκείνη λύπης, ὅτι αὐτῷ πολυξένει ἁφ' τούτου κατεσκυάζοντο συμφοραί. Ⓐ γὰρ ἀδελφοὶ τὸν χαμαίσχην τὸν ἐκείνου βαφάντες αἵματι, ἢ ὀπισθαξάντες τῷ πατρὶ, ποικίλον αὐτῷ ὁ πόθος ἐἰργάσατο. οὐ γὰρ τὸν τελευτὸν ἐπόθει μόνον, ἁλλὰ ἢ Ⓜ ζῆσαι τῆς τελευτῆς. ἢ πολλὰ ἰῶ τὰ συγχέοντα αὐτῶ τὸν ψυχὸν, ὅτι ὁ τῆς φιλανθρωπίας υἱός, ὅτι ὁ τῶν ἄλλων ἀπάντων βελτίων, ὅτι ὁ μάλιστα ἀγαπώμενος, ὅτι ὁ αὐτῷ τῷ τῆς πλικίας δόθη, ὅτι πᾶν αὐτῶ πιμφθεὶς, ὅτι μηδὲ ὁπὸ τῆς οἰκίας,

μηδὲ

μηδὲ ὅτι τῆς κλίνης, μηδὲ ἡ ἔξωθεν τὴν παῖδα, μηδὲ εἶπόν μοι ἀκούσας, ὅτι μὴ τῶν κοπῶν πόνων θανάτῳ, ὅτι ζῶν τὸν τῶν θηρίων ὠμότητος ἐπαπορήσει, ὅτι μηδὲ τὰ λείψανα συναγαγεῖν οἷός τε ἔσται καὶ θάψαι τῇ γῇ, ὅτι μηδὲ τὸ νεότητι τῶν τοιούτων ἐπαμῦναι, ὅτι ἀνεγκλήτως ἔχει τὰ δυνατὰ ἐμοί, ἀλλὰ τὸ ἐκάτερα γήρᾳ. καὶ ἵνα μὴ πόνους ἐλεεινοτέρους ἴδῃς πολλῶν αἰχμαλωσίων κόπους, καὶ τῆς γυναικείου διαρρηγνυμένου χιτῶνος γυμνούμενον, καὶ θρίνους θυγατρικῆς μείζονας. Διέρρηξε γάρ, φησι, ὁ Ἰακὼβ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐπένθησε λέγων ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡμέρας πολλάς. συνῆλθον οἱ πόνοι καὶ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ παρεκάλεσαν αὐτόν, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, λέγων· κατάβήσομαι πρὸς τὸν μου πενθῶν εἰς ᾅδου. Γεν. λζ. γ. χ. ἐκεῖθεν. χ. ἕνεκεν.

Ὥσπερ οἱ δῆθεν μηδέποτε καθαρθῆναι αὐτοῦ τὸν ψυχὴν ἀθυμίας, οὕτως, ἐξαμβλώσης ταύτης θεραπευθῆναι τῆς πληγῆς, λιμὸς ἐπελθὼν καὶ τὸν γῆν πᾶσαν καταχώσας, ἐλύπησε μὲν αὐτοὺς σφόδρα τὸ πρόσπτερον οὐχ ἧττον. ὡς γὰρ ἀνελθόντες ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου οἱ παρεμυθίασαν θύρσι σώμασι τὸ κακόν, ἑτέρα λύπη ταύτην ἀναμίξαντες ἤγαγον, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς τοῦ λιμοῦ λύσεως ἡδονὴν ζωνέχειν ἡ τοῦ παιδὸς ἀποδημία· οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν Βενιαμὶν ἀπῄτουν αὐτοὶ, οὐ μόνον εἶχε πρὸ ψυχῆς * καὶ τῆς ἀπελθούσης γυναικὸς καὶ τοῦ θηριοδεοῦς παιδός. καὶ ταῦτα οὐ μόνον διὰ τοῦτο ἐποίει τοῦ Βενιαμίν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἡλικίας, καὶ διὰ τὰς αἰσθήσεις. Οὐ καταβήσεται γάρ, φησι, ὁ υἱός μου μεθ' ὑμῶν, ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπέθανε, καὶ αὐτὸς μόνος καὶ λελειμμένος καὶ συμβήσεται αὐτῷ μαλακισθῆναι ἐν τῇ ὁδῷ, ἐν ᾗ ἂν πορεύησθε, καὶ καταξέτε μου τὸ γῆρας μετὰ λύπης εἰς ᾅδου. Τὸ δὲ δι' ὃν ἐρωτῶν ἔλεγε ταῦτα πάντα προῆκτο, καὶ οὐκ ἔφασκε δώσειν αὐτοῖς· ὅπερ οὖν σφοδρῶς ἐπίεσεν ὁ λιμὸς, καὶ μείζονος τῆς ἀνάγκης ἠπείλει, καὶ τὸν σφόδρα ἀποδυσώμενος (Τί γάρ με κακοποιήσατε, φησὶν, ἀπαγγείλαντες τῷ ἀνθρώπῳ εἰ ἔστιν ὑμῖν ἀδελφός;) καὶ τότε πόνων ὀδυνηρότερον κατέμεινε, καὶ ἐλεφάντεα ῥήματα φθεγξάμενος ὁ Ἰακώβ· Ἰωσὴφ οὐκ ἔστι, Συμεὼν οὐκ ἔστι· καὶ τὸν Βενιαμὶν λήψεσθε; ἐπ' ἐμὲ γέγονε τὰ πάντα. καὶ ὀδυρόμενος ὅτι μὲν τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὸν Συμεὼν ἐπιχείρει καὶ τὸν Βενιαμὶν ἀποστάσαν αὐτοῦ, καὶ οἰκτιρόμενος ἐπὶ πόνοις πέσει) μᾶλλον, ἢ ἀφίξεται τοῦ παιδὸς, ὑστερήσει, αὐτὸς αὐτὸν ταῖς ἐμαῖς χερσὶν ἀξιεδίδου, λέγων· Καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν λάβετε, καὶ ἀναστάντες καταβήσεσθε τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ Θεός μου δῴη ὑμῖν χάριν εὑρεῖν τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἀποστεῖλαι τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν τὸν ἕνα, καὶ τὸν Βενιαμίν. ἐγὼ γὰρ καθὰ κτέκνωμαι, κτέκνωμαι. ὅτι σφόδρα τοῖς πολλοῖς ἐκρατήθη κακοῖς, ὡς, καὶ τῶν ἀναλάγκων ἀπεκτημένων, καὶ τὴν μικρὰν ἐλαττουμένων αὐτῷ τὴν παίδων, ἅπαντα ἀναμένειν τὴν τῶν μειζόνων ἀφορμήν. ὁ γὰρ μείζων αὐτοῦ ἀθυμίαν κατεῖχεν ἀπὸ τούτων ἡ τοῦ Ἰωσήφ. ἡ μὲν γὰρ οὐκ ἔχουσα πρόσφατον ἀδικίαν διορθώσεως συμφορὰ, εἰ καὶ σφοδρὰς φέρει τὰς ἀθυμίας ἡμῖν, ἀλλ' ἀπὸ ταχέως αὐτὰς ἀξιοῖ, εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβαλοῦσα τὸν λογισμόν· ἡ δὲ ἔτι μετέωρος οὖσα, οὐκ ἀφίησιν ἀναπαύσασθαι τὸν ψυχὴν, τῇ τῶν μνηστῶν ἀδηλίᾳ ὑποτείνουσα ἀεὶ καὶ ἀνατεινοῦσα τὸν ἀγωνίαν ἡμῖν. Ἵνα τοῦτο ἀπ' ἄλλης μάθοι καλῶς ἀπὸ τοῦ μακαρίου Δαβὶδ, ὃς, ὅπου ζῶντος μὲν ἐθρήνει τὸν παῖδα, πλευτήσαντος δὲ αὐτὸν ἦλθε τὸ πένθος ἑαυτοῦ, ἀπορρήτων γὰρ τούτων τῶν παίδων, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτήσαντων αὐτὸν, τοῦτον εἶπε λογισμὸν, ὃν περ ἐγὼ νῦν. Εἰκότως οὖν κἀκεῖνος τούτων ἐδεδοίκει μᾶλλον ἢ ἐτέρων. ἀλλ' ἡ πολλὴ θέα, ὃ Ἰωσὴφ ἰδεῖν, θυμοῦσθαι αὐτῷ πρέπει ὕστερον. καὶ τί δ' ὄφελος; καθάπερ γὰρ τὰ σφοδρῶς καταφλεχθέντα μὴ πυρεῖ, κἂν μυελάκις καταψύξῃ πηγὴ ὕδατος ἐπάνω· οὕτω καὶ τὸν ψυχὴν κατώδυνον ἡμῶν ἰδοῦσα, καὶ τῇ τῆς ἀθυμίας σφοδρᾷ καταχαυθεῖσαν φλογὶ οὐδὲν ἴσον ἀναπαῦσαι ἰσχύει· καὶ μάλιστα ὅτι οὐδὲ τὸν αἴσθησιν εἰκὸς ἔχει πενθοῦ. ὅπερ καὶ ὁ Βερζελλαῖος ἐκεῖνος Δαβὶδ ἔλεγε· Πόσας αἱ ἡμέραι τοῦ δούλου σου; πότε ποιήσεις μετὰ τοῦ δούλου σου κρίσιν; Γεν. μς. ιθ. Β. Βασ. ιβ. Β. Βασ. ιθ. λε.

ἵνα

ἵνα δύωσιν μετ' τοῦ βασιλέως εἰς Ἱερουσαλήμ; ὑμᾶς ὀνειδίσαι ἔστιν εἰμὶ σήμερον· ἢ γεώσομεν δυὰ μέσον ἀγρόν, ἢ δυὰ μέσαι καλύβαι; εἰ γλύσεται ὁ δοῦλος σου ὃν ἂν εὕρῃς, ἢ ὅσα ἂν πίῃ; εἰ ἀκούσομαι φωνῶν ἀδόντων ἢ ἀδουσῶν; ἢ ἵνα τί μοι ὁ δοῦλός σου φορτίον ὅτι τ' χύλεμόν μου Ⓦ βασιλέα; ἀλλὰ τί χρὴ ἀφ' ἑτέρων ταῦτα τεχάζεσθαι, αὐτὸς πρὸν ἀκοῦσαι
9 τοῦ πεπονθότος; μετ' ὀλίγον τοι ἰδεῖν, ἐρωτόμενος ὑπὸ τοῦ Φαραὼ περὶ τῆς ζωῆς τῆς αὐτοῦ, Μικρά, φησι, καὶ πονηρὰ αἱ ἡμέραι μου, καὶ οὐκ ἀφίκοντο εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ πατέρων μου. οὕτως ὑπανιμάζουσαι αὐτοῦ τὴν ψυχὴν τὸν μεμνημένον τοῦ γεγονότος εἶχε θαῦμα πάντως. Γεν. μζ. θ.

Ἀλλ' ὁ λαμπρὸς οὗτος καὶ ἐπιδέξιος, αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰωσήφ, ἵνα οὐκ ἀπέχρυψε τῆς συμ-
10 φορᾶς; ὁ μὲν γὰρ πατὴρ ὁ τούτου ἵνα μόνον εἶχεν ἀδελφὸν ἐπιβουλεύοντα, οὗτος δὲ πολλῷ πλείονας· καὶ ὁ μὲν τοῦ σφετέρου ἠλαύνετο καὶ ἀφοσίᾳ ἐτρέφετο καὶ δαίσι πολλῇ· ὁ δὲ ὅτι τῆς ἀλλοτρίας, καὶ ὅτι παιδίον ὢν ἐπὶ τῆς τῶν ὀδυπορείας ἠναγκάζετο φέρειν ἀλφιτοπορείας. ὁ τῷ μὲν Ἰακὼβ πρεσβεύων ἡ μήτηρ ἐπικουφίζουσα τοῦ ἐπιβουλεύοντος, οὗτος δὲ ἔτι νέος ὢν καὶ ὅτι μάλιστα ἔχρῃζε τῆς μητρός, ὅτε ἐν ἐρημίᾳ τοιούτῃ τῆς βοηθείας καθίστατο. πρὸς τούτοις,
15 ὁ μὲν Ἡσαῦ μέχρις ἀπειλῆς μόνης ἐλύπησε τὸν Ἰακώβ, οὗτος δὲ καὶ εἰς ἔργον ἀξιόλογον τοῦ ἐπιβουλεύοντος, καὶ πρὸς τῆς ἐπιβουλῆς φθονούμενος καὶ ἀγαπώμενος αὐτὸν διετέλεσεν, οὐ μὴν γοῦν δὴ χαλεπώτερον τοῦ ζωγράφου ἔχει πολεμίους αὐτοῦ; καὶ γὰρ φησὶν ἐπισκήπτων καὶ αὐτοῦ ποιεῖν· καὶ ἰδόντες ὅτι αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτῶν φιλεῖ μᾶλλον τοῦ ἄλλους υἱοὺς αὐτοῦ, ἐμίσησαν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἠδύναντο λαλεῖν αὐτῷ τοῦ εἰρηνικόν. οὔτε γὰρ ὃ τοῦ τῆς
20 ἐμπορίας ἠμέλουν, οὔτε ὃ τοῦ ὃ ἀποδώσοντι τοσοῦτον εἰ Φαίκου δὴ κακά;" πολὺ γὰρ αὐτοῦ φίλτρον, ὃ ἐν πότε μὲν ἐκρέμαντο οὗτοι τῆς ἀδελφῆς. ἀλλ' ὅμως τοῦτ' οὗτος ἠμερώτερος γέγονε τῶν συμφορῶν ὁ χειμών. σφοδρότερα γὰρ ἐμπεσοῦσα καταιγὶς πάλιν αὐτὸν κατέδυσε. ἔχει μέ τις εἰπεῖν τοῦ ἐπιβουλίου τῆς διανοίας ἐρεῖν· ἐγὼ δὲ πρὸς ταῦτης χαλεπώτερον ἄλλον ἑωρῶ. δυοῖν μὲν γὰρ ἀληθῶς, δυοῖν δὲ συκοφάντην-
25 θῆναι ὑπὸ τοιούτοις, καὶ ὃ κατακριθῆναι, καὶ ὃ δεσμωτήριον οἰκῆσαι χρόνον οὕτω μακρὸν, παῖδα ἐλεύθερον καὶ εὐθὺς καὶ ταύτης ἀπορεῖν τῆς ἀναγκαίας· πολὺ δὲ τούτων ἁπάντων βαρύτερον, Ⓦ ἀπὸ τῆς ἡλικίας χλιδῆμα [οἶμαι] γεγονέναι αὐτῷ. εἰ μὲν γὰρ τοῦ μεθυμνᾶς ἐπιθυμίας ἐσχλευάμενος διέσπευσε Ⓦ σκεπτὸς ἔρωτα, οὐ σφόδρα ἐπαινῶ, οὐδὲ θαυμάζω ἐγὼ τὸν αἴθρια πολεμοῦντα ὁ Χειμών. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦ τῆς φύσεως εὐτυχεῖσθαι, ἀλ-
30 λὰ οὐδὲ ἐμοὶ δοκεῖ εὐτυχεῖσθαι ἀξιοῦσθαι φησὶ τῆς βασιλείας τὴν οὐρανῶν. εἰ δὲ μὴ πᾶ- Ματθ. ιθ. κδ.
σιν, πόθεν δὴ πρὸς τέλος; καὶ πῶς τέθαπται ἐπὶ δύσεως; πῶς κατεγήρασε μένος ἀκατηρύτου, οὐδεὶς οὕτως τῆς παρεσπαρμένου αὐτοῦ ἡδονῆς ἐγκρατὴς κατεδήσῃ; οὐδὲ γὰρ οὐ τοῖς ἀλήτοις μὴ μιγνυμένοις εἰς σωφροσύνης ἐπαινοῦσιν λόγον, ἀλλ' ὃ μηδὲ ἐπιθυμεῖν τῇ φύσει τῆς ἡδέως τοῦ ἐπιθυμεῖν σκεπτός. εἰ τοίνυν μηδὲ ὃ μακαρίσαι τοῦ σκεπτὸν τοῦ
35 ἰσόχλει ὃ πῦρ, πῶς ἔσχεν ὅτι" σωφροσύνῃ αὐτὸν θαυμάζομεν; εἰ δ' ὅτι πάντων τῶν" κακῶν ἡ φλὲξ ἀφοδρότερον αἴρει (αἰσχύνη δὲ τοῦτο ἐστὶ) καὶ ὅτι ἀνύπαιστος ὄντι ἡ τυραννὶς καὶ μηδενὸς αὐτοῦ αὐξούσης, τότε ἡ ἀκόλαστος ἐπῆλθε ὃ μειρακίῳ, τοσαύτῃ δὲ ἀπὸ τῶν αὐτῆς μαστιγωθεῖσα καὶ καλλωπισμάτων πρὸς ἀνθρώπους τὴν φλόγα· τοῦ ἡμεῖς, ὅθεν ἀπὸ τῆς φύσεως ἔχει, πρὸς δὲ τὸ Ⓦ χλιδῶμα διηκόντισε τῆς ψυχρᾶς καὶ τοῦ χαρίεν καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, τῆς φύ-
40 σεως καὶ τῆς ἡλικίας ἐνδόντες παραπονεῖς αὐτῷ, καὶ τῷ πρὸς τῆς Αἰγυπτίας μεγέθει ἐξωθεῖσα πρὸς ἕτερα ἀλόγιστον, καὶ τοῦτο τὸ μὴ μέχρι μιᾶς ἡμέρας, οὐδὲ δευτέρας, ἀλλ' ὅλου χρόνου πολλοῦ; ἐγὼ γὰρ αὐτὸν αὖ πρὸς ἑαυτὸν πέμπειν οὐ μόνον τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸν ἐκείνης ἀλλαῖς πρὸς ποσὶν χρημάτων ἐπαίρειν μέλλοις ἀλλαῖς. καὶ τοῦτο, ὃς ἂν μὴ πολλῆς ἐπιεικείας ἀπαιτῇ πρὸς αὐτὸν, δῆλον ἡμῖν. ἐπεὶ γὰρ οὖν, εἴπερ ἐβούλετο, καὶ ὑβρεῖσι χρῆσθαι ἐξῆν

σύτερον

σύτιεση ἀφελεῖθαι· πρὸς αὐτὸν (ἐγὼ δὲ οὐ βιάζομαι πάντα ἰωτεγκεῖν ἐκείνη δεῖ ἅ ἐ-
ρωτα) ἀλλ' οὖν τοιοῦτον οὔτε ἐφθέγξατο, οὔτε ἐνεύσησεν· ἀλλὰ λογισμοὺς ἀναπήσας βύ-
Γεν. λθ. π. σεσθε, φησὶ, δι' ὧν ἔφετο μόνον ἐντρέψῃ αὐτὸν, οὐδὲν πλέον προσέθηκεν. Ἰδοὺ γάρ, φησιν, ὁ
κύριός μου οὐ γινώσκει δι' ἐμὲ οὐδὲν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἔστιν αὐτῷ δέδωκεν
"εἰς χεῖρας μου, καὶ οὐκ ἐπέσχηκε τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ οὐδὲν ἐμοῦ, οὐδὲ ἐξήρηται ἀπ' ἐ- 5 χ. ἐντῖ
μοῦ οὐδέν, πλὴν σοῦ, ἀφ' οὗ σε γυναῖκα αὐτοῦ εἶδε). καὶ πῶς ποιήσω ταῦτα ῥῆμα τοιοῦτον,
καὶ ἁμάρτησομαι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ; καὶ μὴ πολὺν ποσαύτην ἐπιτείχεται καὶ πολὺν τῆς σωφροσύνης
ἐπιδείξῃ ἐσυκοφαντήθη, καὶ χωρισθῆναι ὁ Θεὸς· ἐδείθη, καὶ οὐδὲ οὕτως ἤλεγξε πολὺν ἐπι-
βουλίου καὶ πολὺν ἄδικον ἀφροσύνης γυναικός. ἐβούλετο γὰρ καὶ πολλοὺς αὐτοῦ τοῦ μισθοὺς, 10
καὶ λαμπροτέρους ἡμέσθαι τοῦ σφαίους· καὶ ἀφ' οὗ καὶ τῶν δούλων τοῦ βασιλέως ἀφε-
θήναι, αὖθις ἐμέθυεν ἐνέδει ἐπι. σὺ δέ μοι μὴ πολὺν φιλανθρωπίαν τοῦ δεσμοφύλακος εἶπῃς,
ἀλλ' ἀξίασον αὐτοῦ τὰ ῥήματα, καὶ ὄψει πολὺν ὀδυσσέα τῆς ψυχῆς. μὴ γὰρ τὸ ἐπιλῦσαι ὃ
Γεν. μ. ιδ'. ὅτι αὐ ἔλεγε πρὸς ἐκείνους· Ἀλλὰ μνήσθητί μου ἀφ' σεαυτοῦ, ἐπὰν εὖ σοι γένηται· καὶ ποιή-
σῃς ἐπ' ἐμὲ ἔλεος, καὶ μνησθήσῃ περὶ ἐμοῦ πρὸς Φαραὼ, καὶ ἐξάξεις με ἐκ τοῦ ὀχυρώμα-
τος τούτου· ὅτι κλοπῇ ἐκλάπην ἐκ γῆς Ἑβραίων, καὶ ὧδε οὐκ ἐποίησα οὐδέν, ἀλλ' εἰσέβλη- 15
θήν με εἰς ἐκείνην τοῦ λάκκου τούτου. Εἰ γὰρ καὶ ὁ καθεῖρξαι ἔφερεν εὐκόλως, ὁ γοῦν
τοιούτοις συζῆν ἀνδράσι, τυμβωρύχοις, κλέπταις, παρανόμοις, μοιχοῖς, ἀνδροφόνοις (τούτων
γὰρ ἁπάντων καὶ τῶν τοιούτων ὁ οἶκος τοῦτο ἐμπέπληστο) πάντων αὐτῷ βαρύτερον ἦν. καὶ
οὐ τοῦτο μόνον αὐτὸν ἐλύπει καὶ ἔθλιβεν, ἀλλὰ καὶ ὁ πολλοὺς ὁρᾶν εἰκὸς καὶ μάτην ζημι-
ουμένους ἐκεῖ. ἀλλ' ὅμως ὁ μὲν οἰκέτης, ὅπερ ἀπόδυρη, καὶ ὅπερ ἀπόκεισαι σὺ πάλαι, ἀ- 20
πηλλάττετο τῶν δεσμῶν· ὁ δὲ ἐλεύθερος ἔμενε ζημιούμενος ἐπι. Εἰ δὲ πολὺν βασιλείαν
λέγοις ἧς, πάλιν μοι ἐκεῖνον τὴν φρενῶν καὶ τῆς ἀγερωχίας καὶ τῶν μυρίων προσκεμέ-
νης· ἅπερ ἀπόντα τοῖς πόνοις καὶ ἀπροσκόμιστα βίον ἀσφαλοῦς οὐ σφόδρα ἔστι
καθ' ἡδονήν. χωρὶς δὲ τούτων, ἐκείνοις μὲν εἰ καὶ πι χρηστὸν ἐγίνετο, ἀλλ' οὕπω τῆς βασιλεί-
ας τετύχωκεν, οὐδὲ τῆς τῶν μηνύτων ἐπαγγελίας οὔσης φανερᾶς· σώζωθα δ', εἴθα πο- 25
σαῦτα πρόκ) ἀγαθά, καὶ πᾶσι δῆλόν ἐστι, φήσουσι πις, Εἰπέ μοι, εἰ καὶ
μηδενὸς κεῖ πρόσταται βίου ἀπολαύσεται χρηστοῦ, ὅλως δὲ χρηστὸν ἡγήσαιτό πι τῶν ὀφθαλ- χ. ἐγίνε
μοῖς ὁρώμενον ἐκεῖνα εἰδώς; καὶ πι τούτης ζημιωτέρου αὖ γένοιτο τῆς ψυχῆς, εἰ προσδοκῶ-
σαι μικρὸν ὕστερον μεταληψεσθαι πρὸς τὸν οὐρανὸν, ζημιοῦται ἀνέσεως ἐπιζητεῖ, καὶ χ. π
Ἐκλογ. α. β. τοῦ σκιᾶς οὐδὲν δεῖ φέρουσιν εὐθυμίας; Μακαριότης γάρ, φησι, μακαριοτήτων, πάντα πάντα 30
μακαριότης. Εἰ δὲ ὁ μάλιστα πάντων ἀνθρώπων πιεζόμενος τῆς τοῦ βίου λαβῶν ἡδονῆς, παιδο-
τροφῶν ὀξύτερος καὶ αὐτῆς τοῦ ἀσφαλοῦς, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς οὕτω δεῖ καίεσθαι καὶ φρο-
νεῖν χρὴ, οὓς οὐδὲν μὲν κωλύει τρόπος τοῦ μέσου ἐκπεσόντας, εἰς δὲ τὸ ἄνω πάλιν ἐγγραφέντας, καὶ πάν-
τα μεταθεῖναι τὸν τοῦ κολυμβοῦντος τρόπον. ἐπ. μπαι

35

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΣΤΑΓΕΙΡΙΟΝ. Λογ. γ.

Κἀγὼ μὲν οἶδα καὶ τὰ ἐρημικὰ σχέδη τῆς ἀθυμίας τοῦ φλέγματος, καὶ
πῶς ῥᾴδιον ἀφαιρεῖσθαι τοῦ ψυχικοῦ· οὐκ ἂν δὲ ἐκ παρουσίας ἡρέσθαι
τοῦ παρόντος μᾶλλον, ἢ τὸ πόθεν ἐγγενόμενον σοι παραδείπαι πάσῃ, σκληρὸν 40
σοι παῖδα ἐφάνην. Εἰπὲ γάρ μοι, εἴ τις σε εἰς βασιλικὸν
σκάλου τινὸς ἐν τῇ γῇ, εἶτα εἰσῆλθεν εἰς τοῦ πάλαι εἰσελθεῖν, ἐν ᾗ
σκότος ἀναδύσασθαι ἐμάνης, τὸ παρὸν δυσχεῖν καταλῦσαι ἐχρῆν, ἢ
βόρβορος, καὶ κνησμὸς, καὶ ὀδυνηρὸν ῥεῦμος, καὶ λιπαρὰ πανταχοῦ, καὶ πυορροΐα καὶ ἕλκη πολλὰ,

ἆρα

ἆρα δὴ ἐπιτρέψῃς τοῖς σκώληξι λυπεῖσθαι, ἀλλ' οὐκ ἂν ἀπάντων αὐτῶν ὡς οὐδὲν ὄντων
καταφρόνησας; πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον τῆς μὲν γῆς μέλλοντα κρατεῖν, μηδενὶ τῶν ἐμπιπτόντων
συγκλείεσθαι δυσχεραίνειν, ταῖς τῆς βασιλείας ἐλπίσι γαυριῶντα, τοῖς δὲ οὐρανοῖς τοῖς
λόγοις καταπίπτειν καὶ δορυβεῖσθαι ἐφ' ἑκάστῳ τῶν εἰς τὸ κατάγλωττα τούτων συμβαινόντων
ἡμῖν λυπηρῶν; καταγέλαστος γὰρ καὶ τῆς εἰς τὸν πανδοκεῖον μοιχῆς οὐδὲν αὕτη ἡ τοῦ βίου
ταύτου κατάστασις διεφέρουσα. καὶ τοῦτο Ⓦ ἄγιοι δεῖξαι βουλόμενοι, ξένους καὶ παρεπιδήμους
ἑαυτοὺς ἐκάλεσαν ἐαυτῶν, ἵνα τούτων παραδύοντες ἡμᾶς τῶν ῥημάτων, καὶ τῶν χρηστῶν καὶ τῶν
ἀνιαρῶν τῶν εἰς τὸν παρόντα βίον καταγλῶσαι, καὶ τῆς γῆς ἀπαλλαγῆναι, ὅλῳ τῷ σώματι τῷ
ψυχικῷ. Φέρε οὖν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἁγίους ἔλθωμεν, ἀπὸ τοῦ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως
μεταβάντες Ⓦ λόγου. Οὗτος γάρ, ὁ πάντων παράσιτος τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα μὴ τῶν
οἰκείων ἐφάπτωνται κακῶν, ἀλλοτρίοις δὲ τοῖς τικτόντων αὐτοὺς, καὶ τοῦ γλυκασμοῦς ἀγνοήσας,
πᾶσαν τὴν ἐν τῷ τέλει ἡλικίαν ἐπὶ βαρβάρων ἀνδρῶν αἰχμάλωτος ἐφέρετο· οὐ τί γοῦν δὴ
χαλεπώτερον Ἑβραίῳ μειραξίῳ καὶ *νέῳ ἔχοντι, καὶ μελαίνης εἶναι δοκῇ βασιλέως υἱός; τότε γὰρ
οὐ μόνον τοῦτο δεινόν, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁμόφυλον ἅπαν ἐν ταῖς ἐχάταις ἐώρα συμφοραῖς.
Ὁ γὰρ μηδὲ ζῆν ἀναμένων, μηδὲ ἐν τῇ βίβλῳ γεγράφθαι τὸ Θεοῦ τῆς σωτηρίας τῆς
ἐκείνων χωρεῖς, πῶς δὴ τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις ἀπολαύσει χαλᾷς, ἐν τοσούτῳ κλύδωνι κειμένους πονηρῷ ὁρᾷς; Εἰ γὰρ ἡμᾶς οὐ μετὰ τοσούτου ζήτου γεγυμνασμένους, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον διαπέμψασθαι συμπαθείας τοῖς Ἰουδαίοις ἔχοντας, τοσοῦτος ἔλεος εἰσέρχεται τῆς παιδοκτονίας ἐκείνης, ἵνα οὐκ ἂν ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος ἐπαλγήσῃ, πολλῷ μᾶλλον τῷ πάθει τοῖς πᾶσι τὸ ἔθνος ζημιωθέντος, ὅπερ ἐφάνη ἀναγκαζόμενος συμφορᾷ, καὶ οὐ ταῦτα ἐργαζόμενος τὰ κακὰ γοῦν ὑπερφέρεται ἀναγκαζόμενος; ἐγὼ γὰρ αὐτὸν καὶ τῶν τικτόντων μᾶλλον οὐ θλίβεσθαι παῖδας ἐκείνους οἶμαι τότε πενθοῦν. καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν μετὰ ταῦτα ἐποίησεν. Ὅπου γὰρ οὔτε πεῖσαι ἔχει, οὔτε ἀναγκάζειν ἠδύνατο Ⓦ δοκοῦντα εἶναι πατέρα καταλῦσαι ὁ θηριώδης καὶ τυραννικὸς ὑπερασπισμός, αὐτὸς ὁμοῦ λοιπὸν τοῖς ἐκείνων ἐχθροῖς κακοῖς. καὶ οὐ τοῦτο θαυμάζω τοσοῦτον ἐκεῖνον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ φόβου σκαζόμενος, ὅσον ἐν ᾧ πεῖσαι ἔχει φλέγμα ἀθυμίας ἔτρεφε, ταύτῃ μᾶλλον ἐκπλήττομαι. ὁ γὰρ εἰς φόβον ἀπορρήξας τὸν ὠδῖνα ἐκείνῳ, ἐδήλωσε δῆλον τῶν ἐχάστων τὰ τοιαῦτα. οὐ γὰρ ἂν μὴ τοσαύτης ἀνθρώποις σφοδρότητος ἥμενον, καὶ μὴ τοῦ πατέρων μᾶλλον τοῖς ἐκείνων ἐτήκετο κακοῖς. πῶς οὖν ὅπως ἥμενε, καὶ τὸν ψυχὸν ἀνέπαυσε μικρὸν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας ἐκείνης, ἆρα ἠδυνήθη τέλεσι ἀπολαῦσαι τῶν ἐλπίδων τῶν ἀπὸ τῆς ἐκδικήσεως γυμνωθείσης; οὐδαμοῦ. δύο γὰρ μὴ ὄντα ἐφάνη ἡμέρα, ἢ τὸ πρότερα ἕτερα χαλεπώτερα διεδέξατο τὸ μακαρίου ἐκείνου φόβος τοσοῦτος, ὡς καὶ πιεῖν ἀπολαῦσαι τοῦ Αἰγύπτου πάσης αὐτοῦ δοκοῦντος μὴ οὕτω δεινὸν ὑφ' ἡσυχίαν καὶ κακῶς· ὅταν γὰρ καὶ τὸ διεργασθῆναι τις ὀφθῇ καὶ τοῦτο πεισθῇ, καὶ ταῖς εἰς αὐτὸν διεργασίαις ἀναδύῃ καὶ προσφέρῃ (Μὴ ἀπολεῖν με Ἐξοδ. β. 18.
γὰρ, φησι, θέλεις, ὃν τρόπον ἀπέκτεινας χθὲς Ⓦ Αἰγύπτιον;) τότε δὴ, τότε ἡ ὀργὴ ἀφόρητος γένεται, καὶ δίωγμα αὖ καὶ ἀποπνίξαι Ⓦ ὀφείλόμενον. τοσοῦτον ἀπὸ τῆς ἀθυμίας ἐπῆγε καὶ Ⓦ θυμόν. Ὅπου γὰρ τοῦ Μωυσέως καὶ τρίτον ἕτερον τοῖς προσῆν, ὁ τοῦ βασιλέως φόβος· ὃς σύντονος ἐκρέμασε τῆς τοῦ δικαίου ψυχῆς, ὡς καὶ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀπάσης ἐκβαλεῖν. Ἀλλὰ δὴ οὖν φυγὰς ὁ τοῦ βασιλέως υἱός. ὥστε εἴ τις αὖθις μακαρίζει ἐκεῖνον ἐν τοῖς βασιλείοις ἀναστρεφόμενον, τῶν μυρίων αὐτὸν τῆς ἀφορίας ἐκείνης, καὶ τῆς μυρίας αὐτῷ ὀδύνης δυσκολίας καὶ ἀθυμίας ἐπαθσιν τοῦ δικαίου γεγυμνῶσθαι. οὐ γὰρ ὅτι ἴσον τὸ ἰδιωτικὸν τραφέντα οἰκίᾳ, καὶ πολλοὺς μὲν μόχθους, πολλὰς δὲ ἀπαιδευσίας καὶ παλαιστρείας ὑπομεμενηκότα, πλούτου αἰσθέσθαι μακρὸν, καὶ τὰ τῆς ἀλλοτρίας ἐπαινεθῆναι τρυφῆς, καὶ μηδὲ εἰς βραχὺ πεῖραν τούτων ἐληλυθότα ποτὲ, ἀλλ' ἐν πολυτελείᾳ αὐτοῦ Ⓦ ἅπαντα διατελέσαντα χρόνον, ὃ αὖθις δὴ τοῦτο ταὐτόν. πολλῷ γὰρ ζῆλος ἐκείνου χαλεπωτέρας αἰσθήσει τῆς φυγῆς, ἐπὶ πο-

τι εἰς τοῦτο καταζῆναι συμβαίη τὴν δυάγκλιν αὐτοῦ, ὁ δὲ καὶ εἰπὼν τότε ζωὸς ἔφυγε. καὶ ἡμόμβους φυγὰς καὶ πάγεται μὲν πρὸς αὐδρὶ εἰδὼς λαλήσῃ καὶ ἀλλοφύλῳ. καὶ τοῦτο δὲ εἰς ἀθυμίας λόγον οὐ μικρὸν, ξενίζεσθαι πρὸς τῶν δαιμονίοις ἱεροσυλήσασι χρόνον οὕτω μακρόν. ἐλλειπεῖς δὲ τὴν τῶν πονηρῶν ἐπιμέλειαν ὁ σκεύου, οὕτω καὶ παραφάσσοντα ἔτη διετέλεσεν. 9

Εἰ δέ τινι τοῦτο μηδὲν εἰς δοκεῖ δεινὸν, ἐξεπάσωμεν σὺν μὴ λόγῳ φόβου καὶ δίκης ἀποδημοῦντας καὶ κρυπτομένους, ἀλλὰ σὺν ἐκείνῃ μικρὸν τῆς οἰκίας ἀποστωμένης, πῶς ἀλύουσι, πῶς δυσχεραίνουσι, πόσου ἀγαθοῦ τὴν ἐπάνοδον ὑδέχονται. ὅταν δὲ καὶ φόβος προσῇ καὶ βίος παλαίπωρος, καὶ τὰ φορτικὰ πάντα καὶ ἐπαχθῆ τῆς ἡδίσης ἐπανόδου χαυφότερα φαίνεται, ἅτε μοι ὁ ποικίλων τῆς συμφορᾶς. μὴ γὰρ ἁπλῶς ἀκούσῃς ὃ, ἐπὶ μένει, ἀλλὰ δυα- 10
Γεν. λα. λθ. μενήσθη νῦν τῷ ῥήματι τοῦ Ιακὼβ, ὧν πρὸς τὸν κηδεστὴν ἀπωδύρετο λέγων, Ἐγὼ ἀπὸ τίνων πρὸ ἐμαυτοῦ κλέμματα ἡμέρας, καὶ κλέμματα νυκτὸς· ἐθλόμην τῆς ἡμέρας συγκαόμενος τῷ καύματι καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτὸς, καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. ταῦτα γὰρ ἄπορα καὶ τοῦτο συμβαίνει εἰκὸς ἦν, καὶ ὅτι πλείοσιν ἔτεσι, καὶ μετὰ μείζονος τῆς σφοδρότητος, ὅσῳ καὶ ἡ χάρις τῆς χάρεως ἐρημοτέρα. Εἰ δὲ μὴ ἀπωδύρατο ταῦτα ὁ Μωϋ- 15
σῆς *. οὐδὲ γὰρ ὁ μακάριος σκῆπτρον εἶπον ἂν, εἰ μὴ εἰς πολλὴν τοῦ κράτους κατῆκε τὴν ἀνάγκην, καὶ ὅταν τῆς ἀγωμοσύνης τοῦ κηδεστοῦ εἰς ταῦτα ἐλθεῖν ἐκάθαρε ῥήματα. ἰκέτην μὲν οὖν καὶ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀλλοτρία παρεῖναι τὸν ἄνδρα, τὴν καὶ χρεί- * μὲν δὲ μάσῃ.
Περικ. κζ. η. ας ἔσχεν ἀποδημοῦντα μόνον. Ὡς γὰρ ἂν ὄρνεον, φησὶν, ἐκπεταθῇ ἐκ τῆς νοσιᾶς αὐτοῦ, οὕτως ἀνὴρ ἐρημος ἀλήται, ὅταν ἀποξενωθῇ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὄπτων. τότε δὲ πρὸς τούτῳ οὐ- 20
δὲ ὑπὲρ τῆς ἰδίας ζωῆς εἰκὸς θαρρεῖ· ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ οἰκέτης ὠμὸν δεσπότην ἀνδρὸς, τρέμει πρόσωπον καὶ δέδοικε μὴ ἄλῳ, ἔτι καὶ ὁ μακάριος Μωϋσῆς φόβῳ ζωὴν διώκησε. καὶ δήλον ἐξ ὧν καὶ τοῦ Θεοῦ μὴ τοσοῦτον χρόνον κελεύοντος ἀπελθεῖν, ἀναδύεται καὶ ὀκνεῖ, καὶ ταῦτα, ἀκούσας ὅτι ὁ ζητῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τετελεύτηκεν. ὅπου δὲ ποτε ἐπείσθη καὶ ἀπῆλθε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας ἐναγκάσθη καταδῦναι, πάλιν μεμψις καὶ ὑ- 25
Ἔξοδ. ε. δ. ρεις καὶ ἀπιλαὶ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Αἰγύπτου τότε, καὶ κατηγορίαι ὑπὲρ καὶ ἀρραὶ πρὸς τοὺς ἐργατεμόρους αὐτῶν. ὁμοῦ γὰρ ἔλεγον, Ἵνα τί, Μωϋσῆ καὶ Ααρὼν, διαχωρίζετε τὸν λαὸν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν; ἀπέλθετε ἕκαστος ὑμῶν πρὸς τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ⓐ δὲ Ἰσραηλῖται,
Ἔξοδ. ε. κα. ἴδοι, φασὶν, ὁ Θεὸς ὑμᾶς, καὶ κρίναι, ὅτι ἐβδελύξατε τὴν ὀσμὴν ἡμῶν ἐνώπιον Φαραὼ καὶ ἐνώπιον τῶν παίδων αὐτοῦ, δοῦναι ῥομφαίαν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀποκτεῖναι ἡμᾶς. λύπης μὲν οὖν ταῦτα καὶ ἐπαχθῆ; ὃ δὲ πάντων φορτικώτερον ἐκεῖνο ἦν, ὅτι εἰσῆλθον καὶ μυρία ἐπαγγειλάμενος ἀγαθὰ, ἐλευθερίαν, ἀπαλλαγὴν τῶν ἐπιχειμένων κακῶν, ἔδοξεν εἰς ἀπάτην. οὐ γὰρ μόνον αὐτοῖς οὐκ ἐπεκουφίσθη ὁ τῆς ἐπιχειμένης δουλείας βαρὺς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὃ χαλεπώτερον ἐπεπίπτετο· καὶ ὁ πρόσθεν ἐλεύθερος ἔσεσθαι τῶν πρώτων ἦν, καὶ τῶν ἐπαγγελάμενος, τῶν γρεολώτων καὶ τῶν μαστίγων αἴτιος ἔδοξεν εἶναι), καὶ ἐπίβουλος, καὶ λυμεών. πῶς οὐκ ἂν εἰκότως τοσαύτης ἀθυμίας καὶ ἀπορίας ἐμπεσόντα ῥᾳδίως, εἰκότως ὀργόμενος μὲν λύσιν τῶν παρόντων κακῶν, μὴ δὲ τινὸς εἰκότος πρόσθεν ἐπηκόου ἑτέρων χαλεπωτέρων ὁρᾶν; ἀθύμει μὲν οὖν, ὡς ἀθυμεῖν εἰκὸς Ⓦ ταῦτα ἀκούοντα καὶ ὁρῶντα· οὐ πρέπει δὲ πάντη δὲ εἰκότως τοῖς παροῦσι, ἀλλ' ἔμφρονος ἀκλινῆ, κἂν τοῖς ἐπαγγελίαις τῶν μισθωτῶν οὐ συμβαίνοντων, ἀλλὰ καὶ μαχομένων. προσελθὼν δὲ τῷ Θεῷ, καὶ παρακληθεὶς εἰκότως τότε, καὶ
Ἔξοδ. ε. κε, ἀποδυρόμενος πολλὰ, Εἰπὲ γάρ, φησὶ, Κύριε, διὰ τί ἐκάκωσας Ⓦ λαὸν σου; καὶ ἵνα τί ἀπέστειλάς με; καὶ ἀφ' οὗ εἰσῆλθον πρὸς Φαραὼ λαλῆσαι ἐπὶ τῷ σῷ ὀνόματι, ἐκάκωσε Ⓦ λαὸν τοῦτον, καὶ οὐκ ἐῤῥύσω αὐτούς. ταῦτα δὲ οὖν ἀρνησάμενος, καὶ τὰ αὐτὰ πά- χ. ἐπίσης ῥαθυμίας
λιν ἀκούσας, ἅπερ ἔφθεγξε, ἀπαγγέλλει μὲν αὖθις τοῖς Ισραηλίταις πάλιν, οὐ πρὸς δι-

χονται

γίνεται ἡ ἐκφυσι τῷ κρατῆσαι τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῦ κλύδωνος καὶ τῆς ἀθυμίας αὐτῆς. οὐκ ἤκουσαν γὰρ Μωϋσῆ ἀπὸ τῆς ἀθυμίας καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων τῶν σκληρῶν. ἢ τῦτο μὲν οὐχ ὡς ἔτυχεν αὐτοὶς ἔθλιβεν. ὡς δὲ ὅτι τῶν σημείων ἐγίνετο, καὶ πολλάκις ὑπὸ τῦ Φαραὼ ἀλλαττόμενος, ἐνέκλινε καὶ τῦτον ἡμαίως τὴν χλιδασίαν, ἀπάγαγεῖς τῆς Αἰγύπτου καὶ θαρρήσας μὴ τῶν Ἰουδαίων λοιπὸν, περὶ ἀναπεσεῖσαι τέλεον, τῷ πρὸς τέρας, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονι τῦ πρὸς τέρας κατεσχημένος φόβῳ. οὔπω γὰρ ὅλαι τρεῖς ἡμέραι, καὶ τῦ βαρβάρου ἀπῆλθας μὴ τῶν ὅπλων εἶδον πλησίον ἐχῶσας αὐτῶν. καὶ ταῦτον ἔπαθον, οἷς εἰ δραπέται λύκοι ὅπλα τῆς ἀλλοτρίας ἀφέντες τοῖς τῶν δικαίων ἐμπίπτοντες ὀφθαλμοῖς, ἢ εἰ καθαρὸν αὐγὴν δι' οὗτοι, εἰ ποτε συμβαίη, χρησοῖς ὀνείρασιν ἐντυφῶσαντες, καὶ ταύτην φαντασθέντες τὴν ἀπήμαγλον, εἶτα διεγερθέντες βύθην ἑαυτὸν τῷ Αἰγύπτῳ πάλιν, καὶ τοῖς ὁμοίοις κακοῖς. μᾶλλον δὲ οὐκ οἶδα τί αὖ τις αὐτὸν φαίη νομίζειν ἔναρ, ταῖς τρεῖς ἡμέρας τῆς ἀπήμαγλης, ἢ τὴν πρόσθεν ἐψιν ἐκείνην τὴν φειδωλὴν καὶ φοβερὰν. τοσαύτη κατισχεδάσθη τοῖς ἀπόντων ὀφθαλμοῖς ἀθυμία ἀχλύς· ὁ δὲ Μωϋσῆς καὶ μείζονι σκότῳ ζωγρεῖ λαὸν ἰῶ. οὐ γὰρ τῶν Αἰγυπτίων ἐδιδοίκει μόνον, καθάπερ καὶ Ⓦ λοιπὸν Ἰσραὴλίται, ἀλλὰ καὶ τῶν μετ' ἐκείνων. ἀμφότερα γὰρ ὡς ἀπατηλὰ καὶ ἔρωτι πρόσκαιρα λοιπόν· Ⓦ μὲν μὴ τῆς καταγελᾶν δὲ ἐπιμελόμενον, Ⓦ δὲ μετὰ τῆς δάκνεσθαι καὶ ἀθυμεῖν.

Ἀλλὰ τί χρὴ τύπτειν τὴν ἀθυμίαν τὴν ἀδρὸς, πρὸ ὀλίγου ἐκ τῆς ἄνωθεν ἐκβοησάσης φωνῆς πᾶσαν αὐλὸν τὸν ὀδυνῶν καταμαθεῖν; σιγῶσι γὰρ καὶ μηδὲ διαρρεῖν τολμῶσι τὰ χείλη φησὶν ὁ Θεὸς, Τί βοᾷς πρὸς μέ, Ⓦ θόρυβον τῆς ψυχῆς αὐτῶν δι' ἑνὸς τύτου τῦ ῥήματος ἐμφαίνων ἡμῖν. ὅπερ δὲ καὶ τῦτο ἐλύθη ὁ δίος, μείζονά πάλιν ἤρετο καὶ δεινά. καὶ γὰρ καὶ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῦ Φαραὼ χαλεπώτερον αὐτῶν δι' ὅλης ἐκείνης τῆς ὁδοῦ Ⓦ πρὸς αὐτῶν δημαγωγούμενοι, καὶ δι' αὐτῶν μυρίων ἀπολυσάντων ἀγαθῶν. καὶ πρότερον μὲν ἐπέκαιπο σφοδρῶς ἄγχοντες, καὶ χρέα ἀπαιτοῦντες αὐτὸν καὶ τὸν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῖς μὲν πρόσθεν ἀχρειστοῦντες, καὶ δὲ πρότερα ἐπιζητοῦντες, ὁ πάντων βαρύτερον ἦν. εἰ γὰρ αὖ χαλεπώτερον ἔπαθον, εἰ μυριάκις ἀπαθῶν καὶ μακροθύμων ἀνδρῶν ἐπετέτραπτο γραπτῆναι; ἀλλ' ὅμως ταῦτα πάντα ἡμαίως ἔφερεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἀνήρ. εἰ δὲ μὴ μὴ φιλοτέργως εἶχε πρὸς αὐτόν, φορητὸν ἂν ἦν ὅ δεινόν, καὶ γὰρ ταῖς εἰς αὐτὸν γινομένων μείζον πρὸς εἶχεν ἀλγεῖν· νῦν δὲ ταῖς γνίοις μᾶλλον πρὸς αὐτὸν ἐπιτιθεῖς, ἀπὸ τῆς κηδεμονίας ταύτης ἑτέραν εἶχεν ἀθυμίας ἀνάγκην, τὴν ὑπὲρ τῆς ἐκείνων σφαγῆς καὶ μιαιφονίας. οὕτω γὰρ οὗτος ἐδάκνετο αὐτὸν ὁ ὑβρίζεσθαι, ὡς ὁ ἐκείνους εἰς τὰς ὕβρεις. δῆλον μὲν οὖν καὶ ὁ πρὸς τῆς χρηγίας τῆς παραδόξου ζωῆς ἐκείνης ἀχθεσθῆναι· Ⓦ δὲ καὶ ἐν μέσοις τοῖς θαύμασι τὴν κακίαν ἐπεδείκνυντο τῶν αὐτῶν, καὶ τὸ παροιμιάζειν, καὶ τὸ πλεονεξίαν τὸ ἀεὶ τὸ συλλογᾶν. καὶ μικρὸν προελθόντες πάλιν ἐγόγγυζον, πάλιν ἐμεμφοντο τὸ ἀνερτισίαν τῦ Θεοῦ. καθ' ἕκαστον δὲ τύτων μᾶλλον τῶν ἀμπτωμάτων ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἐκύπτετο καὶ ἠθύμει. καὶ γὰρ ὅτι τὸ μέγιστον εἰργάσαντο, αὐλὸν μὲν ἔπαιζον καὶ ἐτύφων, ὁ δὲ πιστῶν καὶ ἀτιμώμενος καὶ καταρώμενος ἑαυτῷ τὸν χαλεπὸν ἐκεῖνον ἀρὸν Μωϋσῆς ἦν· καὶ ὅθεν αὐτὸν ὅλως ἐπιζῆν ἀποζῆσαι τῆς συμπαθείας τῆς πρὸς αὐλούς. τοῦ δὲ οὕτως ὑπὲρ αὐτῶν πολυμόρους ὄντι τὸ χαίρειν ἀεὶ πρεσβαίνοντας ὁρῶν, πόσην μὴ λύπην, πόσους δὴ ἀρὰ ζωμενεφέρετο δάκρυσι; εἰ γὰρ ἕνα τις υἱὸν ἔχων κἂν ἀμυάγρο ζῆν, εἴ ποτε ἀμάθοιτο πρὸς κακίαν αὐτὸν ἀποκλίνοντα, καὶ εἰ πάντων αὐτὸς πονηρότερος ὢν τύχῃ, Ⓦ μυριάδας τοσαύτας ὑπὲρ παίδων κεκτημένον, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ παῖδας φιλοτέκνως (οὐδεὶς γὰρ αὖ ἠύξατο πατὴρ ζωαπολέσθαι παιδὶ μηδὲν ἡμάρτηκώς, καθάπερ ἐκεῖνος) Ⓦ δὲ οὕτω παῖδας κεκτημένον τοσούτους, μισοπονηρότατα καὶ φιλεγαθότατα, τί οἴει πάσχειν, πόσας αὐτοῦ ὥσπερ ἕκ τινος ζωμήματος εἰς Ⓦ τῆς κακίας κρημνὸν καταδραμόντας ἰδόντα; οὐ γὰρ δή, εἰ μὴ σφόδρα αὐτὸν ἐσκέ-

τασι, ἡ ἐκ βάθους αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἀνίπτειν ὁ τῆς ἀθυμίας ἐκείνης ἴλιγγος, καὶ πλάκας ἀνέρριψαι ἀπὸ τῶν χειρῶν ἡ ζωοτεκνία, ἀλλ' ἰάσατο ταχέως τὴν συμφοράν. ἀλλὰ τί ποιήσας, εἰπέ; ἡ γὰρ ὁ τῆς ἰατρείας τύπος, εἰ καὶ πρέμνησθατο δὲ γαγγιστός, ἀλλ' ὅμως ἐξ αὐτῆς πολλῶν ἔγεμε δακρύων· ἡ δὲ οὐδὲ οὕτω λίθινος ἦν, ὡς μηδὲν παθεῖν, ἀδελφοὺς καὶ συντέκνους ὁρῶν τοῦ οἰκείου σφαττομένους ὁρῶν, καὶ εἰς τοσαύτην συμφορὰν ἀριθμὸν τὴν ἑπτὰ λεπτὴν ταύτην ἐκπεπομφότων σφαγήν. καὶ γὰρ ἡμᾶς τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν ὕστερον ὅτε τινὶ λαμβάνωμεν δεινῷ, τρεπόμεθα μὲν καὶ μαστιγοῦμεν, οὐκ ἀναλγητεῖν δὲ τοῦτο ποιοῦμεν, ἀλλὰ μὴ θλίψεως οὐκ ἐλάττονος τῶν παρόντων αὐτῶν. πολλοῦ δὲ τότε πένθους αὐτὸν ἡ ὁ τρατόπεδον ἔχοντος, ἐτέρα πάλιν ἀγωνία παρεσκεύαστο. οὐκέτι γὰρ αὐτοὺς τρατηγήσειν, ἀλλ' ἐγκαταλείψειν αὐτούς, ἡ ἀγγέλου παραδώσειν τὴν παρεσκευασμένην αὐτῶν ἀπείλησιν ὁ Θεός, Εξοδ. κγ. ιβ. ὃ πάντων ἀφορητότερον ἦν τῷ Μωϋσῆ. ἀκούσωμεν γοῦν οἷα φησὶ πρὸς Θεόν· Εἰ μὴ σὺ αὐτὸς συμπορεύῃ μοι, μή με ἀναγάγῃς ἐντεῦθεν. ὁρᾷς πῶς φόβοι φόβους, καὶ λύπαι διεδέχοντο λύπας; ἡ οὐδὲ μέχρι τούτων ἴσατο τὰ δεινά· ἀλλ' ὅπερ ἡ τοῦτο ἔπεισε Θεόν, καὶ ἐπήκουσεν ὁ φιλάνθρωπος, καὶ τὴν χάριν ἔδωκε, πάλιν ἑτέρας αὐτὸν παρεκάλουν ὀδυνώδεις, τὰ ἴλεων γνώσθαι προξενοῦντες, ἡ ταῖς ἐφ' ταῖς ἑαυτοῦ παρεπιφερούσαις συμφοραῖς. μᾶλλον δὲ τὸ σφαγὴν τὸ πολύδακρυν, οὕτω προσεκρούσατο πάλιν, ὡς ἐκκαλέσασθαι καθ' ἑαυτῶν ἐμπρησμὸν ἐκφοβοῦντα, ὃν μικροῦ πάντας ἀνάλωσεν ἂν*. ᾧ ἡ Μωϋσῆς διπλῆν ἐν ἅπασι τὴν ἀθυμίαν ζωπυρῆσαι, τήν τε ἐκείνους ἀπόλλυσθαι, καὶ τὴν τοῦ συλλειτουργοὺς ἀδιορθώτους ἰδεῖν, καὶ μηδὲν ἐκ τῆς ἐκείνων κερδαίνειν συμφορᾶς. οὔπω γὰρ τέλος εἶχεν τοῦτ' ὁ θάνατος, Αριθ. ιε. ε. καὶ οἱ ἐπιλειφθέντες τῶν κρυμμύων ἐμέμνηντο, καὶ τοῖς πρόσθεν ἐδυσχέραινον, λέγοντες· Τίς ἡμᾶς φαγεῖν κρέας; ἐμνήσθημεν γὰρ τοῦ ἰχθύος, οὗ ἠσθίομεν ἐν Αἰγύπτῳ δωρεάν, καὶ τῶν σικυῶν, καὶ τῶν πέπονων, καὶ τῶν σκόρδων, καὶ τῶν πράσων, καὶ τῶν κρεμμύων· νῦν δὲ ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατάξηρος. οὐ μὴν, πλὴν εἰς ὃ μανία, καὶ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. ἐν τούτοις μηκέτι φέρων αὐτῶν τὴν ἀγνωμοσύνην ὁ Μωϋσῆς, προσπαίσας τὴν παρεσκευασμένην, γνησίως ἐκ τῆς ἀθυμίας, καὶ Αριθ. ια. ιε. θάνατον θύσας αὐτὴ τῆς πικρᾶς ἐκείνης ζωῆς. ἐπακούσον δὲ καὶ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ. Καὶ εἶπε, φησι, Μωϋσῆς πρὸς Κύριον· ἵνα τί ἐκάκωσας τὸν θεράποντά σου; ἡ δι' τί οὐχ εὕρηκα χάριν ἐνώπιόν σου, θεῖναι τὴν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ τούτου ἐπ' ἐμέ; μὴ ἐγὼ ἐγέννησα πάντα τὸν λαὸν τοῦτον, ἢ ἐγὼ ἔτεκον αὐτόν, ὅτι λέγεις μοι, λάβε αὐτὸν εἰς τὸν κόλπον σου, ὡσεὶ αἴρει τιθηνὸς τὸν θηλάζοντα, εἰς τὴν γῆν ἣν ὤμοσας τοῖς πατράσιν αὐτῶν; πόθεν μοι κρέα δοῦναι πᾶσι τῷ λαῷ τούτῳ, ὅτι κλαίουσιν ἐπ' ἐμὲ λέγοντες, δὸς ἡμῖν κρέα, ἵνα φάγωμεν; οὐ δυνήσομαι ἐγὼ μόνος φέρειν τὸν λαὸν τοῦτον, ὅτι βαρύτερόν μοί ἐστι τὸ ῥῆμα τοῦτο. εἰ δὲ οὕτως οὐ θεμιτόν μοι, ἀπόκτεινόν με ἀναιρέσει, εἰ εὕρηκα χάριν ἐναντίον σου. ταῦτα Εξοδ. λϛ. λα. ἐκεῖνος ἐφθέγξατο αὖθις. Καὶ νῦν εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν, ἄφες· εἰ δὲ μή, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου σου ἧς ἔγραψας. οὕτως αὐτὴ ἡ ἀθυμία παρεῖπεν αὖθις ὑπὲρ παίδων ἡ γονεῖς πολλάκις δυσαναχετοῦντες τοῖς γεννωμένοις ἐκ τῶν παίδων.

Οπερ γὰρ ἡ μετὰ ῥήματα ταῦτα οὐκ ἐπαύσατο τῆς συμπαθείας τῆς πρὸς αὐτούς, ἐξ ὧν μετὰ ταῦτα ἐπείσθη, δῆλον ἡμῖν. ὅπερ γὰρ μετὰ τὸ σὺν κατασχέσεις ἀνελεῖν ἐπιχείρησιν καὶ λίθοις αὐτὸν ἔβαλλον, ἐξαφυγὼν καὶ χεῖρας αὐτῶν, ὑπὲρ τοῦ ἐκ αὐτῶν πάλιν ἀγέλου ἐπρέσβευσε, καὶ Θεὸν παρεκάλει ἵλεων γνώσθαι τοῖς βουλεύμασι αὐτῶν ἀνελεῖν. οὕτω καὶ τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας σφοδρότερον αὐτῇ ὁ φίλτρον ἐνέκειτο. τῶν τοίνυν κατασκόπων ἀποθανόντων, καὶ τοῦ πένθους ἀκμάζοντος, οὐδέπω παρελήλυθε χρόνου, πάλιν ἑτέρας ἔπλεκον ἀθυμίας ἐκποδίσεις αὐτῷ, παρόντι μὲν οὐκ ἀναφανδὸν κωλύοντος πολεμεῖν, δόλῳ δὲ κατασκόπους ἐκ τῶν Αμαλικιτῶν. ἦσαν γὰρ περὶ τοῦ πολέμου τούτου τῇ χολέρᾳ καὶ τῇ Ψαλμ. οϛ. ιδ. γαστριμαργίᾳ δαπανηθέντες ἰσχνῶς. Καὶ γὰρ ἀπέκλεινε, φησι, τοὺς πλείοσιν αὐτῶν ἐ-

τὴ τῆς βρώσεως οὐσίας ἐν ᾧ ἔφαγον αὐτῷ. Ἡσαΐου ὃ τὸν Ⓐ θάνατον ἐκάλεσεν τὸν πολιὸν, ὕπνῳ τῆς ἀθυμίας τῆς ὅτε τότε παυσαμένης ἑτέρᾳ πάλιν ἐβάλλετο πάθη. Εἰς τοιαύτην δὲ ἀνάγκην καθίστατο, ὡς τὸν ἀγαπητὸν καὶ φιλτάτους τότους εὔξασθαι ξένῳ τινὶ καὶ παραδόξῳ θανάτῳ καταλῦσαι τὸν βίον. ὅτως Ⓐ μὲν πυρὶ ἀφθάρτους ἐξαφῆναι ἐκαύθησαν, Ⓐ δὲ ἡμιμόρφους χάσματος κατεπόθησαν· καὶ τοῦτο ἀριθμητοί τινες, ἀλλὰ πεντακισχίλιοι καὶ δώδεκα χιλιάδων ἀνδρῶν πλείους Ⓐ τῶν πάντων ἦσαν. τοῦτο δὲ ἡμῶν ἀθυμίαν, πῶς τὸν ἐκείνων συνέφυγε, πῶς τὸν φίλον πρὸς τὸν Μωϋσέα ἔμαχεῖτο εἰκὸς εἶναι; πῶς δὲ αὐτὸν τὸν Μωϋσέα ὁρᾷτε καὶ παῖδας ὀρφανοὺς ἐκ γυναικὸς χήρας ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμιμόρου τῆς συμφορᾶς, καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν τελευτήσαντας, καὶ τὸν υἱοὺς τοῦ ἐκείνου καὶ θάπτας χ. αἰωμίας ἕκαστον ἐφ' ἑαυτοῦ ἀνομίας ἕνος; τοῦτον δὲ ἕκαστον ἰκανὸν καὶ μηδὲν πεποιηκότα θλίψαι ψυχὴν, μήτιγε τοσούτοις πάθη καταπραωθῆσαι κακοῖς. ὡς δὲ τοὺς Χαλδαίους ἔλεγεν καὶ μακρὰν ἐκύκλουν ὁδὸν, πάλιν ἐγγίζοι Ⓐ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ἀπώλλυτο, τόσῳ μᾶλλον οὐκ ἔπι, καθάπερ καὶ πρόσθεν, τοῦτο πυρὶ καὶ χάσματι, καθάπερ καὶ πρότερον, ἰοβόλων δὲ δήγμασιν ὄφεων, οἱ πολλοὺς δὴ αὐτῶν ἀπώλεσαν, εἰ μὴ πάλιν ὁ Μωϋσῆς προσελθὼν ἱκέτευσε τὸν Θεόν. ἔπαυε δὲ καὶ ταύτης ἀπαλλάξαι τῆς φθορᾶς, καὶ ταῖς ὄψεσι τοῦ μάντεως ἐξέφυγον, πάλιν ἑαυτοὺς ἔρριψαν εἰς τὴν χαλεπωτάτην χρημοσύνην· καὶ μὴ ταῖς βλεγμίας τὸ Βαλαὰμ μᾶλλον δὲ τοῦ Θεοῦ (ἐκ γὰρ τῆς ἐκείνου προαιρέσεως ἦν τὰ ῥήματα, ἀλλὰ τῆς κακούσης αὐτὸν διανοίας) ἐπορίσαντο εἰς τὴν ἀλλοφύλων γυναῖκας καὶ θυγατέρας, καὶ ἐτελέσθησαν τῷ Βεελφεγώρ. ὁ δὲ Μωϋσῆς τὸν τοσοῦτον ὁρᾷ αἰχμαλωσίαν καὶ τὸν γέλωτα, πάλιν αὖθις ἀλλήλους καταπόσεσιν ἐκέλευε, λέγων· Ἀποκτείνατε ἕκαστος τοὺς πλησίον αὐτοῦ τοὺς τετελεσμένους ᾧ Βεελφεγώρ. * καθάπερ ὅτε τινος τραύματος, πολλὰς μὲν λαβόντος ὕλας καὶ κάυσεις, τέλος δὲ ἄμεινον ταύτῃ χρησαμένου, κελεύει τις πάλιν κόπτειν καὶ τέμνειν ὃ πεπηγὸς ἰάσεως. σὺ δὲ ταύτας ἀκούων τὰς δυσκολίας, μὴ ταύτας μόνον συμβεβηκέναι νόμιζε· καίτοι καὶ τῶν κειμένων οὐκ ὀλίγας παρέλιπον, τὸν πόλεμον, τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐπαναστάσεις, τὰς μακρὰς ὁδοιπορίας, τῆς ἀδελφῆς τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ σιτίου, ἐφ' ᾗ μᾶλλον ἐκείνῃ ὁ τραῦμα ἔλαβε Μωϋσῆς. ἀλλ' ὅμως κἂν ἅπαντα τις ζυγοστατήσῃ μὴ ἀκριβείας, τοῦτο μείζονα μέρος τὰ γεγραμμένα τῶν γεγενημένων ἐστίν. Εἰ γὰρ οἰκέτῃ τις ὀλίγων ἐν οἰκίᾳ προσέχων καὶ παροξυνόμενον καὶ λύπης μείζονος ἔχοντα φαντασίας· ὁ μυριάδων τοσούτων ὅτε τοσαῦτα ἔσχε ἔπαθε ὅτε ἐπόθουν κατεστενάγκασθε, καὶ ἐν ἐρήμῳ, ἔνθα μήτε ἄρτος μήτε ὕδωρ ἦν, πόσα προσκόμματα ἐνήνεγκε ζητῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν; πόσας φυγὰς; πόσας ἀθυμίας καὶ ζόφους καὶ πληγὰς τοσούτων; καὶ γὰρ δὴ πεπόθουν ἔδει δὲ ἕνεκα, πλὴν δυοῖν ἀνδρῶν δύο μόνων, καὶ τοῦτον ἀπ' ἐκείνων ἡμιμόρους. οὐκ ἠξίωσεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσαγαγεῖν· ἀλλ' εἶδε μὲν αὐτὴν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Νεβαῦ, καὶ τὴν φύσιν αὐτῆς ἐδιδάχθη καλῶς, ἀπολαύσας δὲ αὐτῆς οὐ συνεχωρήθη μὴ τῶν λοιπῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀλλ' ἔλυπεν ἔξω δὲ ἀπεθανεν· ἐφ' ᾧ καὶ αὐτὸς ἀπωδύρατο πρὸς τὸν Ἰσραηλίτας, λέγων· Καὶ Κύριος Δευτ. δ. καὶ ὁ Θεὸς ἐθυμώθη κατ' ἐμοῦ πρὸ τῶν λεγομένων ὑφ' ὑμῶν, καὶ ὤμοσεν ἵνα μὴ διαβῶ τὸν Ἰορδάνην τοῦτον, καὶ ἵνα μὴ εἰσέλθω εἰς τὴν γῆν, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσί σοι σὺ κληρονομεῖν. ἐγὼ γὰρ ἀποθνήσκω ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, καὶ οὐ διαβαίνω Ⓐ Ἰορδάνην τοῦτον· ὑμεῖς δὲ διαβήσεσθε, καὶ κληρονομήσετε τὴν γῆν ταύτην τὴν ἀγαθήν. Ἐν δὲ δὴ πάντων δυνότεροι ἦσαν, ὅτι μὴ λόπης αὐτοὺς εἰς ἄδην κατήγαγε. πάντα γὰρ μᾶλλον τὰ τοῦ Ἰουδαίους διέξεσαθαι προσῆκε κακά, τὴν εἰδωλολατρείαν, τὴν αἰχμαλωσίαν, τὰς ἀφάτους συμφορὰς· ὡς μηκέτι μένειν αὐτοὺς οἷς ἔσχεν ἐν τοῖς γεγενημένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς μηδέπω συμβεβηκόσι καταπτοηθῆναι τὴν ψυχήν. ἀπὸ γὰρ τοσούτης ἡλικίας ἐξαμβὼς ὁδοιπορῶν, καὶ ἀδημονῶν, μὴ τὰ αὐτοῦ ἀθυμίας τὸ βίου κατέλυσεν.

Ο δὲ Δαβὶδ καλέσας αὐτὸν Ἰησοῦς, Σωσατέλευτα μὲ αὐτῷ πάντων, ὡς εἶπεῖν, τῶν ἁμαρτιῶν· Εἰ δέ τι Δαβὶδ οἷον τῆς ἡλικίας ἐξέφυγε, τοῦτο μὴ τοῦ ἐκείνου πλουτοῦ ἀνεπλήρωσεν. οὐ γὰρ ὅτι μόνον ἔζη ὁ Μωϋσῆς, τὰ ἱμάτια διέρρηξε καὶ σανδάλια κατέπασατο, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος πάλιν εἰς τοῦτο αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ εἰς μείζονα κατέβη ταύτης ἀνάγκην, οὐ χρόνον βεβιωκώς, ἀλλὰ δι' ἕλης ἡμέρας πρώϊον χείμαρρος ὑπὸ τῆς γῆς. ἄκουσον δὲ καὶ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ καὶ τῶν ὀδυρμῶν. Καὶ διέρρηξέ, φησιν, Ἰησοῦς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἔπεσον ὑπὸ πρόσωπον ὑπὸ τὸν χοῦν ἐνώπιον Κυρίου ἕως ἑσπέρας, αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπεβάλλοντο χοῦν ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. καὶ εἶπεν Ἰησοῦς· διὰ μέσης, Κύριε, ἵνα τί διεβίβασεν ὁ λαὸς οὗτος τὸν Ἰορδάνην, παραδοῦναι αὐτοὺς τοῖς Ἀμορραίοις ἀπολέσαι ἡμᾶς; καὶ εἰ κατεμείναμεν καὶ κατῳκίσθημεν πέραν τοῦ Ἰορδάνου. καὶ τί ἐρεῖ, ἐπεὶ μετίβαλεν Ἰσραὴλ τὸν αὐχένα αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ; καὶ ἀκούσας ὁ Χαναναῖος, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν, περικυκλώσουσιν ἡμᾶς, καὶ ἐκτρίψουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς γῆς. ταῦτα ἀκούσας ὁ Θεός, εἶπεν αὐτῷ τῆς πτώσης τοῦ λαοῦ. καὶ μοῦ, πρὸς τί ἀρὰν ἀπώλεσεν, οὐ τὴν μαρτυρικότητα μόνον, ἀλλὰ καὶ συνήθειάς καὶ οἰκείους καὶ τὸν θρεμμάτων ὄχλον, ὅπερ οὐχ ὡς ἔτυχεν αὐτῷ τοῦ ψυχροῦ διεπέρασεν. εἰ γὰρ ἡμεῖς σὺν οὐδαμῶς οὐδαμόθεν ἡμῖν προσήκοντας τοὺς ὑπὲρ θάνατον ἀγαθοὺς ὁρῶντες, κολαζομένους σὺν ἰδίοις ἀνεχόμεθα, τί σὺν δὴ ἔπαθεν ἐκεῖνος, σὺν ὁμοφύλους καὶ συγγραπώτας τοιούτους προβάλλων κακοῖς; τί δὲ ἡ τῶν Γαβαωνιτῶν ἀπάτη, καὶ ἡ γομορρὸν τῶν πέραν τοῦ Ἰορδάνου" κατοικησάντων φυλῶν ἐπὶ φιλοτιμίᾳ δὲ πολέμους καὶ μάχας Σωσαμαγρέφεσθαι ἐκπομπούς; καὶ ποίαν δὴ ἀφῆκεν εἰς καταζήσει ψυχροῦ ἡμέραν; εἰ γὰρ καὶ ναῦν διεπλέ, ἀλλ' ὅμως τοῦ ἀπὸ τῶν ἑξακοσίων ἀνδρῶν ἢ τῶν" ἐπὶ τοῦ λειπομένων πολέμων φεύγοντες Σωσβάσαμε. καὶ ἡ τῶν κλήρων δὲ ἐκκομιδὴ πολλοῦ μὲν πόνου, πολλὰς δὲ πρᾶξαι αὐτῷ ἔμελε δυσχολίας. καὶ ἴσασιν ὅσοι δὲ τοῦ τυχεῖν οὐσίαν ἐκκλησίαν ἐπάξησαν ἀδελφοῖς, ἢ τοῖς ἑτέρων γονεῦσι κληρονόμοις πίνος. ἔμελε γὰρ λοιπὰς τὸ λαὸ συμφορὰς σοὶ δὴ οἶμαι δεῖν λέγειν. οὐ γὰρ εἴ τις ὁδοιπορῶν βίον δίκαιον, προσῆκεν νῦν εἰπεῖν, ἀλλ' εἴ τις τῶν σφόδρα θαυμασιωτάτων τῷ Θεῷ. διόπερ, εἰ δοκεῖ, Ἡλὶ πρέλθωμεν· δὲ γὰρ καὶ ἐκεῖ τῶν προσεκερουκότων ὅτι ἐκεῖ τοῦ τῶν παίδων κακοῦ, μᾶλλον δὲ ἔμελε τοῦ αὐτοῦ ῥαθυμίαν. οὐ γὰρ ὅτι ποτὲ μὲν παῖδας εἶχεν εὐλαβεῖσθαι, ἀλλ' ὅτι πέρα τοῦ δέοντος" φιλόπαις ἦν, δὲ τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις ἀνυβρίζουσιν οὐκ ἤμυνεν, ἄνδρα καὶ αὐτὸς" Σωσιδὼν, μὴ τοῦ σφοδρὰ ἀπειλοῦ ἔλεγε· Κύριος αὐτὸς ὁ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. διὰ δὴ τοῦτον προελθόντες, ἐλθωμεν ὅτι Σαμουὴλ, ὃς ἐπὶ ἀφῆμι τὸν ναῶν ἐκ παιδὸς, πυθόμενος δὲ ἐκπομπὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· τοσαυτὸν δὲ ἐκ προῆτης ἡλικίας ἐπεδείξατο τοῦ ἀρετοῦ, ὡς, ἅπερ εἰς ἄνδρας ἐλθεῖν, τοῖς ἅγιασταῖς ἐγκριθῆναι προφήταις, καὶ ζῶντα τοῦ χρήματος ὑπερτερεῖσθαι τότε. Οὐ γὰρ ἰῶ, φησι, ὅρασις ἐκφεύγουσα, καὶ ῥῆμα τίμιον ἐκ ἰῶ. ἦν δὲ οὗτος ὁ Σαμουὴλ, ὁ μὴ πολλῶν δακρύων τηθείς, προῆτον μὲν ὁρῶν ἑαυτοῦ διδάσκαλον ἐκείνῳ τῷ ἐλεεινῷ ἀπενεχθέντα θανάτῳ, οὕτω συνεχύθη καὶ ἐταράχθη, ὡς εἰκὸς θυγατρὸς καὶ μαθητοῦ καὶ φιλοστοργίαν. μὴ δὲ" τοῦτο καὶ ἐκ ἰσθαγκὰς ἰωαγκάζετο Σωσεκᾶς ἀριστεῖον συμφορᾶς. καὶ δὲ παῖδες αὐτοῦ ἄδικοι ὄντες καὶ μοχθηροὶ καὶ εἰς ἕκαστα πονηρίας" ἐλάσαντες, τοῦτο τι ἐλύπουν αὐτὸν, ἐ" δὲ μὴ δυνάμενον κληρονομῆσαι τῆς ἐκείνου προφητείας τιμῆς. ταῦτα διὰ ἔχεται τοῦ ἀθυμίαν· μᾶλλον δὲ" οὐ διαδέχεται (οὐ γὰρ ἐπαύσατο) ἀλλὰ προσῆλθε) ταύτῃ καὶ τῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν αἰτήσεως προδηλωμία, ἔνθα οὕτω κατέπεσεν, ὡς καὶ προκλήσεως δεηθῆναι πολλῆς. ἄκουσον γοῦν τί αὐτῷ φησιν ὁ Θεός· Οὐ σε ἐξουθένηκασιν, ἀλλ' ἢ ἐμέ. ἀλλ' ὅμως καὶ μὴ ταῦτα αὐτοὺς αὐτῶν" ἐκέλευσε, ὡς εἰπεῖν πρὸς αὐτόν, Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο ἁμαρτεῖν τοῦ ἀφελεῖσθαι βλασφημῶν ὑπὲρ ὑμῶν. τούτου δὲ οὖν ὁρᾷς σὺν οὕτως ἀγαπωμένους ὑπ' αὐτοῦ, κακῶς προϊόντας,

Ιησ. ζ. ε.

α. Βασ. γ: ιη.

α. Βασ. γ. α.

α. Βασ. η. ζ. ιϛ. κγ.

πορεύεσθαι, ἢ παίοντας τὸ πολέμιον, ἢ προσκλίνοντας Ⓜ Θεῷ, πῶς δὴ ἡδέως ἥδιστ' ἂν ἀκούσειεν ἢ ἀγωνίας ἢ δακρύων διήγησιν χωρὶς; ὅπῃ δ' ἢ κατέστησε βασιλέα Ⓜ Σαούλ, ἐπάλληλοι πάλιν αὐτῷ ἐδίδοσαν ἢ συνεχεῖς προσπίπτοντες. ἢ γὰρ ὅτι τὴν θυσίαν ἀπήνεγκε πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ δοκεῖν, ἢ ὅτι τὸν Ἀμαληκίτας κατέτεινας, ἐφύσα τὸ βασιλέως αὐτῷ, ἢ τοῦτο πρὸς τὸ καλυβοειδὲς, οὕτως ἐπλήγη τὴν ψυχὴν, ὡς μηκέτι Ⓜ ἄνδρα ἰδεῖν, ἀλλ' ἐξ ἐκείνου μᾶλλον τῆς ἑκάστης ἡμέρας πενθεῖν ἢ δακρύειν αὐτόν· ὅτε καὶ ἐπεπλήγη πρὸς τὸ τῆς ἀγωνίας σφοδρὸν, Ἕως πότε γάρ, φησὶ, σὺ πενθεῖς διὰ Σαούλ, κἀγὼ ἀπώσμαι αὐτόν; Εἰ δὲ πάντων γε ἡμῶν ἐπένθει, τίς ἦν αἰτία, ὅτι τὸν πονηρὸν ἔσφαζεν ἱερέας ἐκ φυλῆς Ἐκεῖνος καὶ μάτην, ὅτι Ⓜ εὐεργέτην καὶ σύνοικον ἐδικήκοτα, τὸν Δαβὶδ λέγω, δεδίπεγεν "ἤλθεν ἀπελθεῖν, ὅτε γυμνὸν αὐτὸν ἔδει προφητεύοντα καὶ καταπίπτοντα, ὅτι τῷ Δαβὶδ ἦκουε μυεῖα πρὸς αὐτὸν ἀποδυσαμένου καὶ ἀστυγχάστου;

a Βασ. ιϛ. α.

Ἐπειδὴ δὲ τὸν Δαβὶδ ἐμισήθην, οὐκ οἶδα τί προσέχω· πότερον τοὺν θρίους αὐτοῦ τοὺν μακροὺς καὶ συνεχεῖς, τοὺν δὲ τοῖς ψαλμοῖς αἰσχυγραμμένους εἰς μέσον ἀγάγωμεν, ἢ τὰς ἀφεῖς ἀναλέξασθαί σοι καὶ σχολίως, αὐτὸς ἐμοὶ ἐκείνου συμφορὰς διέλθω. τοῦτ' οὖν ὁ Δαβὶδ πολλὰ μὲν καὶ τὸν παιμένιον ἐπέμενε δίπα, καὶ ταῖς τῶν ἀέρων δίναις μαλίαις, καὶ τῇ τῶν θηρίων ἀγελιότητι μαχόμενος. καὶ ὃ μὲν ὢν ἔφησεν ὁ Ἰακὼβ ἐστὶν ἰδεῖν, ὃ δὲ ὢν αὖθις πρὸς τὸν Σαοὺλ διελέγετο. ὅπῃ δὲ τὸν βίον ἀφεὶς ἐκεῖνον πρὸς ὥρας εἰς τὰ τοῦ πολέμου πρόγραμμα ἐπέπιπτε, τὸν μὲν τῶν ἀδελφῶν βασκανίαν ἀφίημι, εἰ καὶ σφέδρα τοῦτο ἔστι φορτικόν· ἀλλ' ὅπῃ καπόρθωσε τὸν λεμπρὸν νικέα ἐκεῖνον καὶ θαυμασίως, εὗρε τὸν καταβληθέντος Γολιὰδ σφοδρότερον ἐμοὶ θρόν τὸν εὐρυτιτηθέντα Σαούλ. οὐ γὰρ ἐν ᾧ φανερὸς πρὸς αὐτὸν πρεπάπτετο, ἀλλὰ ὁ τῶν φιλοικτόρων πρόσωπον ἐπαδύς, καὶ τὸν πιμβλύτατα καὶ κηδόμενον ἐπανερυόμενος, οὕτως αὐτὸν διεῴδει τὰ τῶν ἐχθρῶν. τοῦτο δ' ὅσον ὀδὶ κακὸν, ἀπὸ ἀγαθῶν ἀπολαμβάνειν κακὰ, ἀκούσει τοῦ μακαρίου προφήτου τοῦτο Ζωσιμᾶ θρηνήτου καὶ δυσπαραβλωτοῦ καὶ λέκτου· Εἰ ἀνταποδίδοταί μοι κακὰ ἀπὶ ἀγαθῶν. μάλιστα μὲν οὖν καὶ μηδενὸς προσόντος ἕνεκα τοῦτο αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ πολλῆς ἀγωνίας ἄξιον, δὶ ἐπανῳλίας εἶναι τὸν γρατηγὸν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἀπλῶς ὁρᾶσθαι ἐπ' αὐτῷ. καὶ τί λέγω γρατηγὸν βασιλεῖ; καὶ γὰρ τῶν οἰκετῶν ἡμᾶς τοῦτο πάσχομεν, δυσχεραίνομεν. ὅταν γὰρ ὀκνοῦμεν ἢ ῥᾳθυμῶμεν καὶ τῆς τοῦ μισουμένου ζωῆς, τίς ἂν ἡδίστου βίος τότε πικρότερος; ἀλλ' ὅμως ἄπονα ἔφερε καὶ ἰσόψυχα, ἢ συνῆν τῷ Φαραὼ κατ' αὐτὸν, ἢ ἐγρατήγει τοῦ ἐκείνου πολέμου. ὅπῃ δέ ποτε ἀπεπήδησε, καὶ πάρρω τοῦ πολεμίου κατέστησεν ἑαυτὸν, τοῦτο μὲν αὖθις ὃ πόρρω εἶναι, καὶ τὸν ἐχθρὸν ποιῆσαι φίλον, εἶτα τὸ θαρρεῖν λέγει· μὴ γὰρ τετρακοσίων ἀνδρῶν προσαυτὸν ἀναστήσαι ὅμιλος ἐδυνατόν ἐγρατηγεῖν, ἔτι μᾶλλον ἢ προσέπεσεν. ὁ γὰρ μήτε πόλιν, μήτε φρούριον, μήτε συμμαχίαν, μήτε προσόδους κεκτημένος, ἐνέπεσον ὡς ἐν ὁρεῖ τὸ ζῆν ἔχοντα πάντα ἀπεγκαζόμενος πολεμεῖν, ἢ πλὴν τὸ ἐρημίας ἢ τὸ ἐκεῖ σπηλαίων, ἐνθὰ, ὅπου καταφύγοι, δῶμα ἄμφος εὑρεῖν. ἐν γὰρ τῇ Ηλεῖ πόλει οὔπω κεκτημένῳ λαβεῖν, εὐθὺς αὐτὸ ἀπεπήδησε, τὸ ἱερέως ἀπόλεος, ὃν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐκ μοίρης τῶν τοῦ Σαοὺλ οὐκ ἐξαρπάσει χερῶν. ὁ δὲ ἱερεὺς ἦν ἐκ φυλῆς ὢν ὁ ἐκ τοῦ Σαοὺλ χέρνης ἀφεδρὰς, ἐξ οὗ τὸ Νομικὸν ἐμυκήθην παγχρυσίδιν ἀπαγγέλλοντες τῷ βασιλεῖ· ὅτε δὴ τὸν πτερὸν ἐκείνῳ ἐρρῆξε φωνῶν· Ἐγὼ γάρ εἰμί, φησὶ, αἴτιος τῶν ψυχῶν ὅλου τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου. ὥστε συνὼν αὐτῷ ἀφεπόντος, οὐδὲν ἐπέρρησε, ἀλλ' ἢ τῆς ἀγωνίας ἐκείνης ἐπόμενος ἦν. βλέπων γὰρ θεὸς αὐτὸν ἀεὶ, τῆς ἀπωλείας ἐμπεπλῆσθαι τὸν ἱερέα· μεμνημένον δὲ τῆς ἀπωλείας καὶ τῆς τοσαύτης σφαγῆς, τὸν αἰτίαν αἰσχίστην ἑαυτῷ, καταδικάσαντος ἀθλιώτερον ἐζῆν βίον. καὶ γὰρ εἰ μηδὲν ἕτερον ἐδεδοίκει τὸν, ἐκεῖνον τὸν ἐμὸν ψυχὴν καὶ αἰρεῖν, τὸ ἱερέων σφαγὰς λογίζεσθαι ποσάκις ἑαυτῷ. πλὴν δὲ τὸν λογισμὸν

χ. τῶν Ἀμαλικιτῶν

χ. ἐπιχείρημα

χ. Γολιὰδ

χ. ὑπερβύμα.

χ. ἀπόδημα.

Ιερ. ιη. κ.

b Βασ. κϛ. κϛ

ᾧ ἡ νύκτωρ ἡ μὲν ἡμέραν σπεῖσαι μᾶλλον αὐτοῦ διατρώγουσι τὸν ψυχὸν, ἡ ἄλλα ἐφεξῆς χ. ινυΐδι
ἐδίχετο τραύματα ζωοχαῖς ἐπάλληλα. ἡ γὰρ ἡ ὅτι αὐτοὶ ὁ Ναβαὰλ ἀφ' ὧν οἰκετῶν ὕβρεισε, καὶ δραπέτων ἡ φυγάδα ἡ ἀγνώμονα δοῦλον ἐκάλεσεν, οὐκ ἀνέχηται τὰ ῥήματα ἐνεγκεῖν· ἡ ὅτι τοῖς Ⓦ Ἀγγέλοις ἀπειλῶν τὸν μισοπόνηρον ἐπεκρίνετο, ἡ κατέπιπτε τὰ τῶν ὀμμάτων ἀφαιρέφων, καὶ πολὺν ἐκ τοῦ στόματος ἀφεὶς ἀφιεὶς, ὧν ἀληθῶς δαιμονιώντων μᾶλλον ἐτύγχανε, λογιζόμενος εἰς οἶδμα ἀνάγκης κατέστησεν αὐτὸν ὁ τοσαῦτα ἐργατηθείς. ὅπερ ἡ μακρὰν ἀνέβη τοῖς πολεμίοις ἠνόμβος, ἔδει μὲν καὶ ὑπερατλάντιον τοῖς ἐκείνων ἐχθροῖς· ἀφθονούμενοι ἂν αὐτῷ Ⓐ σατρᾶπαι, ἡ ἀφανεῖς τοῖς Ⓦ βασιλέα χ. σεμνὸν
βουλόμενοι, δεξιεμπτοι αὐτὸν τῆς γραπτᾶς ὡς ἄχρηστον αὐτοῖς ἡ ὑπέβουλεν καὶ τοῖς δότιλω χ. Ιω
a. Bas. xθ. ἐσόμενον. Ἐθυμώθησαν γάρ, φησι, ἐπ' αὐτῷ Ⓐ σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων, ἡ λέγουσιν αὐτῷ· ἀπόστρεψον Ⓦ ἀνδρα, ἡ ἀποστραφήτω εἰς Ⓦ τόπον, οὗ κατέσησας αὐτὸν ἐκεῖ, καὶ μὴ ἐρχέσθω μεθ' ἡμῶν εἰς πόλεμον, ἡ μὴ γένεσθω ὑπέβουλος τῇ πρεμεβολῇ. Ⓒ ἐν ᾧ λαλησάντων αὐτῶν ταῦτα πρὸς αὐτὸν, ἦλθεν ἡ ἀγγελία τοῦ Ἰωνάθου, καὶ τοῦ παιδὸς ἡ τοῦ γυναῖκος· ὑπισχνοῦντο ἄφιον, ἤκουε μὲν ὅτι οὗτοι Ⓦ τοῖς πολεμίοις δουλεύουσι· ἐθεώρει πῦρ ἡ καπνὸν ἡ αἷμα ἡ νεκρούς. ἡ περὶ ἡ τούτοις " ἀληθῶς ἡ τὸν αἰχμαλωσίαν ὀδύρεσθαι, 20 χ. δρύπτων
θηρίων χαλεπώτερον ἐπέπεσον Ⓐ τὸν πόλιν οἰκοῦντες αὐτῷ, ἀπὸ τῆς ἐκείνου κεφαλῆς ἕκαστος τῶν οἰκείων κακῶν ἀνάθημα Ⓦ δαιμόνιον ζητῶν. ἡ καθάπερ ἐναντίων ἀνέμων εἰς τὸν θάλασσαν ἐμπεσόντων, πολὺς Ⓒ ἄχλος ἀπὸ τῆς μάχης ἐκείνης ἦν ὁ χειμών· οὕτω ἡ τότε ἡ ἀνομία ἡ φόβου τὸν τῶν δικαίου ἀφανεστέρτων ψυχὸν, πολλὴν ὧν ἡ ζάλην ἡ ὁ θόρυβος τῶν παθῶν τούτων ἐπαλλήλων κεφαλουμένων καὶ κεφαλιζόντων ζωοχῶς. δυνηθεὶς ἂν 25
ταῦτα διαδῦναι τὰ κακὰ, ἡ ζωγλυφὰς ἀπολαβεῖν, ἡ τ' αἰχμαλωσίαν ἀπαφ[illegible], φρὴν ἡ πάλιν χ. αι
αἰσθέσθαι τῆς τύχης ἐκείνης, πλὴν Ⓒ ἀγγελία παρᾶ τῆς τοῦ τῶν Ἰωνάθαν τελευτῆς, ἡ τὸν ψυχὸν οὗτος " κατέρρωσε τὸν ἐκείνου, ὡς ἔστι σκ τῶν Ἑβραίων μαθεῖν. Ἐπέπεσε γάρ, χ. κρεῖττον
c. Bas. a. xc. φησι, ἐπ' ἐμὲ ἡ ἀγάπησίς σε, ὡς ἡ ἀγάπησις τῶν γυναικῶν. ἡ τί λέγω τῶν Ἑβραίων; ὁ γὰρ Ⓐ ἐκείνου πατὴρ Ⓦ ἐχθρὸν Ⓐ ἑαυτῷ ἡ ὑπέβουλον, ἡ μυελάκις τῆς ἀπωλείας ὑπεμίμησατο τῆς αὐτοῦ οὕτω διακρύσας, πῶ * αἰ ἔπαθε, Ⓦ " τὸ ἐκείνοις Ⓦ δρᾶσάντα τοῖς χιν- * ὃν
δυνεύοις αὐτῷ, ἡ πολλάκις αὐτὸν τῆς τοῦ παιδὸς ὑπέβουλης ἐξελόμενον, ἡ ἀπορρήτων κηπω- χ. ἐπ'
νήσαντα, ἡ στιν. ἤκουσε γὰρ πολλῶν λόγων πρὸς αὐτὸν, τοῦτον, ὅτε αὐτῷ ζωὰς ἀμοιβὰς ἀπο- χ. τό
δοῦναι τῶν εὐεργεσιῶν ἐκείνων ἠδύνατο, τότε ἐξαρπαζόμενα τοῦ βίου μαθών; ἀκμάζοντος δὲ τούτου τοῦ παιδὸς, ἑτέρα ἐξεβάλλει πάλιν αὐτὸν ὁ γραπτὸς ἀθυμία, Ⓦ ἀποικῆ Ⓒ μὴ πάσης ὑγκολίας πᾶσαν αὐτῷ Ⓦ δραδοῦναι τὴν γραπτὰ ἐπαγγελάμενον, τοῦτον Ⓦ ἐμαρ- πάσας τῆς ὑπαλήσεως καὶ δόλῳ ἀφαιρεσάμενος. τοσοῦτον γὰρ ἤλγησεν ἐκείνη τῇ σφαγῇ, ὡς καὶ τότε καταράσασθαι Ⓐ Ἰωνάθαν, καὶ πρὸ αὐτοῦ τῆς τελευτῆς Ⓦ κακεῖν ὑπισχνῆσαι τῷ ἑαυτῷ παιδὶ δίκην ζωότιλω εἰσαγαγέσθαι τῆς μιαφονίας αὐτοῦ. καὶ τὰ ῥήματα δ', ἅπερ αὐτὸν ἀπειλῶν ἐνθρόησεν, ἰκμὰ ὁ πάθος ἡμῖν Ⓦ δρασῆσαι τῆς ψυχῆς. Ἐπῆ- 40
c. Bas. γ. λζ. ρε γὰρ, φησι, ὁ βασιλεὺς τὸν φονέα αὐτοῦ, καὶ ἔκλαυσεν ὑπὲρ τοῦ πάθους Ἀβεννήρ, καὶ εἶπεν· εἰ κατὰ θάνατον Ναβαὰλ ἀποθανεῖται Ἀβεννήρ; αἱ χεῖρές σου οὐκ ἐδέθησαν, οὐδὲ Ⓐ πόδες σου εἰς πέδας, οὐδὲ Ⓦ πρὸ σώπαγες ὡς Ναβαὰλ· σὺ πέπτωκας ὑπὸ ἀδικίας ἔπεσες. τί ἡ μὴ τοῦτο; δεδοξασμένη μὲν ὁ " Μεμφιβοσθαὶ. καὶ τῇ δικῇ τοῦτον αὐτοῦ γεγυμνωμένη λύπῃ (καὶ χ. Ισ. Ιεδιδὰ
γὰρ

γὰρ ὅτι τότε πάλιν ἤλγησεν, ὡς καὶ ἀπελθεῖν τοὺς φεύγοντας) ἀπὸ χωλῶν καὶ κυλλῶν β. Bas. 2 r.
αὐτίσασις προσεβάλοσα, σφόδρα αὐτὸν διεπάραξε. κρατήσας ὢν ἐν τούτων ἢ ἑτέρων πολεμίων, δυάγκη μὴν τὸν κύριον μὴ πολλῆς τῆς ὑφεσύνης. ἔτι ὢν αὐτὸς ἀναγκαίος καὶ πρώτων χαριέντων, ἐκ μέσου τῆς θυμηδίας προῆγμα συμβὰν πρώτων ἡμαύρωσε τὸν κ-
3 δυνον, ἢ ἀθυμίᾳ ἢ φόβῳ πολλῷ τὸν τῆ βασιλέως ἔβαλε ψυχήν. Ⓦ γὰρ Ὀζὰν βουληθέντα προσιτεπειθῆσαι ὀργῶσαν τὸν κύριον, προῆχρημα ἐπάταξε ἢ παρὸν ἔθηκεν ἡ ὀργὴ τῆ Θεοῦ. ἢ οὕτως ὅτι πολὺ κατέσισε τῆ Δαβὶδ τὸν ψυχὸν ὥστε ὁ φόβος, ὡς μὴ προέτιρον τολμῆσαι πρὸς ἑαυτὸν αἰτιεγκεῖν τὸν κύριον, πρὶν ἂν μαθεῖν ὅπως χρήσαιτο τῷ
τότε αὐτῷ ἐπαοδξαμένῳ Ἀβεσδαρά. μὴ ὢν ταῦτα τελευτήσαντος τῆ Ἀμμιτῶν βα- χ. Ionadab.
10 σιλέως, προῆγμα αἰδρὸς χρηστοῦ ἢ φίλου, θέσπις ποιᾶν, ἔπεμψε προμηνσόμενος Ⓦ ὑὸν Ⓦ σκείνου, ἢ πιθῶν πράως ἐνεγκεῖν τὸν τῆ πατρὸς τελευτὸν. ὁ ὢ δὸ τὴς τιμῆς ταύτης ὑβρίσας τὸν ἀπελθόντα αἰχρεῶς, οὕτως ἀπέπεμψε τῷ βασιλῆ. αἰσάσοι μακρῷ τῆ εἰ τοῦτο δοκεῖ προσὸ πλῆξαι ψυχὸν ἢ καταβαλῆν; ἀρ' οὐχ ὁ πόλεμος σκῆπτρος ἦτο δείκ-
νσιν, ὁ μηδαμόθεν ἑτέρωθεν τὸν ἐπάθησιν ἐρημώς, ἢ προὸς ποσὸν τὸν σφοδρότερα σκ-
15 ταθεὶς, ὡς μᾶλλον αὐτὸν προβαλῆν κακοῖς;

Ἰσθμὰ μὲν οὖν ἢ ταῦτα, καὶ μᾶλλον ὡς αὐτοῖς αἰαμιγνὺς τὰς ἡδονὰς, εἰς Ⓦ τὸν ἐνυπνρὸν βίον καταλέξαι τὸν σκεῖνα ζωόν. νυνὶ δ' τοιαῦτα τὰ μὴ ταῦτά ἐστι, ὡς μηδὲ ἤρξθαι τῷ ἀληθῶς λυπηρῶν. πρῶτα γὰρ μᾶθον ἢ παραφθείρᾳ πᾶσαι σοίκησι τὰ τῆ βασιλέως τύ-
τυ παθῶν. οὕτως ἀλλόκοτα ἢ ἐπάλληλα προσέπεσον αὐτῷ τῇ οἰκίᾳ τὰ δεινὰ, καὶ ὢν
20 κακοὶ ἀεὶ ἰάσασθαι σπουδαζόντων αὐτῶν. ὄρα γὰρ. ἐρᾴδη τῆς ἀδελφῆς ὁ Ἀμνὼν τῆς ἑαυτοῦ· ἐρασθεὶς ὕβρεσιν εἰς αὐτὸν· ὑβρίσας ἐμίσησε * ἢ τὸν ὕβριν ἐξεπέμπτδυσε ἢ τὸν μίξιν, δυθέως προσαξας ἐνὶ τῶν οἰκετῶν σκαλῆν ἀκούσαν τῆς οἰκίας, ἢ προπέμψαν ἀφ' τῆς ἀγορᾶς βοῶσαν & ὀδυρομένην. ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀβεσαλὼμ, ἢ καλέσας ἐπ' ἄριστον τὸν ἀδελφοὺς ἅπαντας, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ ὑβρεισὴς, ἐσιώπησεν αὐτοὺς μεταξὺ καὶ
25 πίνοντα καταφάτει ἀφ' τῶν οἰκετῶν. Εἶπα σκέψασθε μὴ σκῆπτρος, ἢ τὸ σαφὲς οὐ μᾶλλον δέχ' Ⓦ θόρυβον, ἀπήγειλε τῷ βασιλῆ ὅτι πεπήκασι πάντες Ⓐ παῖδες " αὐτῶν. ἢ σκάψαντο θρίωσιν Ⓦ ἀπάντων φόνον Ⓦ οὐ γελωπεμφόρον. ὡς ὢν ἴγνω τὸ σαφὲς, ἀπέλιπε μὲν ὃν παιδὶ, ἢ διαρρήσιν ἔλεγεν· ἀποδράντι ὢν ἢ ὅτι τῆς ἀλλοτρείας πείσαν ἀφ' τεύξαντι " πρόσοδοι ἐ-
τῶν, πάντα Ⓦ χρόνον σκῆπτρον ἔμεινεν ὀργιόμενος· καὶ οὐδ' αὖ τότε αὐτὸν σκάλεσεν, Εἰ μὴ
30 ἀπὸ τῆ στρατηγῆ σοφία καὶ ἀνάγκα αὐτὸν εἰς ταύτην σοίκαλε τὴν ἐπάχθειαν. καλέσας ὢν, οὐδὲ οὕτως ἔσβεσε τῆς καρδίας τὸν πληγήν· ἀλλ' ἔτερα πάλιν δύο ἔτη αὐτὸν τῆς ὄ-
ψεως " ἀποστερήσας τῆς αὐτῆ, μόλις μὴ Ⓦ μακρὸν χρόνον τυχὸν πάλιν αἰξιώθεις ἐπὸ τῆ στρατηγῆ πρῆσσαι μετέδωκεν. ὁ ὢν ἐπ' " τούτων μνησικακῶν, ἢ καὶ ἄλλως τῆς τυ-
χὸν ἐπίδος ἐρᾶν, ἐπέμισατο ὃν πατρὶ, καὶ πάλιν αὐτὸν εἰς τὸν πλάτανος καὶ τὰς φυγὰς, ἃς
35 ἐπέμπεν ἐπὸ τῆ Σαοὺλ, ἐπέμηνε· μᾶλλον ὢν καὶ πολλῷ τῆτι ἐκείνου χαλεπώτερον ἀπέδιξε τὸν κρατῆ. τότε μὲν γὰρ στρατηγὸς ὢν ταῦτα ἔπραττε· νυνὶ ὢν μὴ ὁ χρόνος ἐν τῇ βασιλείᾳ ποιῆσαι πολλοὺς, καὶ κρατῆσαι τῶν πολεμίων ἀπάντων, ὡς εἰ πεῖν, μετέμαθεν ἰὼ ἀναγκάζειν. ὁ ὢν ἀναγκάζων, οὐκ ἀλλότριός τις ἰὼν, ἀλλὰ πολέμιος, Αλλ' ὁ ἐκ τῆς καρ- β. Bas. 2 r. 10
δίας, ὡς αὐτὸς ἀπωδύρετο λέγων, ἐξελθὼν τῆς αὐτῆ. καὶ τότε μὲν ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας ἰὼν,
40 καὶ φέρειν ἠδυνάτο πάντα ῥᾳδίως· νυνὶ ὢν ἀφ' τὸν χρόνον, " ὃν μηκέτ' ἐξέφθαι αὐτὸν ἐ-
γείρειν ἐπ' ἐκείνου τῆ μαροῦ, τότε ἐπιβουλεύετο καὶ ἐπολεμεῖτο, καὶ ἐξῆλθ μὴ ὀλίγων τινῶν ἀνυπόδητος ὁ βασιλὰς, ἐγκαλυπτόμενος καὶ δακρύων. οὐ γὰρ συμφορᾶς αὐτὸν μέτεν, ἀλλὰ καὶ αἰσχύνης ἐπόθησιν Εἶχεν ὁ πόλεμος. τοσούτῳ γὰρ τῆ Σαοὺλ ὑβρεισχωτέρως ὁ ὑὸς ἐχρήσατο τῷ μακρείᾳ ὅτε ἐκείνῳ, ὡς καὶ εἰς τὰς παλλακὰς ἐνυβρίσαι τὸν
πατρὸς

παῤῥησίας καὶ ταῦτα ὑ λήθεργα, ἀλλ' ὅτι ὑ δώματος, ὁρώντων ἀπάντων, καὶ τοῦ τ φύσεως θεσμοὺς, ἢ τοῦ τῆς μίξεως νόμους δηλαδὴ τὸν τῆ παῤῥησίᾳ ὑβρικότα μανίαν. καὶ ὥσπερ τῆς ἀπονοίας μαθόντων, ἐπὶ τὸν πολέμου ζωγεῖτον, ἢ τὴν ἤδη νενικηκότων ἢ λαβόντων αἰχμαλώτους τοῦ σπαστίους ἔτολμα ἢ ἐπισπείκνυτο. ὅπου τοίνυν ὥσπερ καταδύοντος ἐς φοβερὸν μέλαν βυθὸν ὁ Σιβᾶ, ζωπαίρεξε πλέον, καταψυσάμενος τὸν διαπνοὴν καὶ εἰπών, ὅτι πᾶ τὸν τυράννου φεύγει. 5

τοῦτον δηλαδὴ χαίρει ὁ Σεμεῖ, μιαρὸς ὡς αἰὴρ ἢ ἀχάριστος, καὶ μυελοὺς ὀνειδίσει ἔδωδε ἐς λίθοις, β. Βασ. ιϛ. ζ. μὴ τὴν ῥημάτων σκεύων· Ἔξελθε, φησι, αἰὴρ αἱμάτων, ἐς αἰὴρ ὁ παράνομος. ἐπέστρεψεν *ὅτι σὲ Κύριος πᾶσι τὰ αἵματα τοῦ οἴκου Σαοὺλ, ἀνθ' ὧν ἐβασίλευσας ἀντ' αὐτοῦ· καὶ * ,8 ἔδωκε Κύριος τὴν βασιλείαν εἰς χεῖρας Ἀβεσαλὼμ τὸν υἱόν σου, καὶ ἔδου ἐξεῖ σοι τὴν κακίαν σου, ὅτι αἰὴρ αἱμάτων σὺ εἶ. ὁ δ' ἐτύγχανε μὲν ταῦτα ἀκούων καὶ πάσχων, ὡς ἐς ἀπ' αὐτῆς τῆς 10 θρίνων τοῦτο ἐδήλου· οὐδὲν δ' ἔτολμα περαιτέρω ποιεῖν· ἀλλ' εἶπεν, Ἄφες αὐτὸν καταφαγεῖν, ὅτι Κύριος εἶρηκεν αὐτῷ, ὅπως ἴδῃ τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ἀποδῶσῃ μοι Κύριος ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς καταράς τῆς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἀφῆκε ζῶντα ἀπελθεῖν· αὐτὸς δ' ἐλθὼν τὰ πρὸς τοὺς Χοιτὶ μεμιμῶν καὶ τρέμων, τί ποτε ἄρα ἔσται τὸ τέλος. ὡς δ' ἀπῆλθεν ἐς ταῦτα, ζωνεχρότησε ὁ πόλεμος πάντων πολέμων τῶν πώποτε γνωσθέντων κρείττονας ὤν, 15 καὶ ἀνίγματι μᾶλλον ἐοικώς. Ⓦ γὰρ αἴτιον τῶν ἐσομένων κακῶν, καὶ ἐκείνη τῇ μάχῃ παραγόντα τὸν ἐπισθησιν ἅπασαν, καὶ οὐ πεσόντος ἅπαξ τὰ δεινὰ, τότε ἔχει ἡ πολλὴ πρόνοια καὶ φειδὶ τοῦ στρατηγοῦ πρόσκαλεῖ τοῦ αὐτοῦ ζωνεχῶς ἐπιλέγων· Φείσασθέ μου τοῦ παιδαρίου τοῦ Ἀβεσαλώμ. τί ζώντης δ' ἦν ὄφελος τῆς ἀμηχανίας ἐλεεινότερον; πόλεμον διαδέξασθαι ἰὼ ἀνάγκης ἔτο, ἐν ᾧ ἐς ὃ νικῆσαι καὶ ὃ κρατηθῆ- 20 ναι ὁμοίως ἀπόκλοιον ἰῷ αὐτῷ. ὅτι γὰρ ἔλαττον ἔχει ἦλεε (οὐδὲ γὰρ δ' ἴσοτον δέπερμφε στρατὸν) ὅτι ἐκλήθη. οὐδὲ γὰρ δ' Ⓦ ζωέχοντα καὶ συγκροτοῦντα τὴν τῆς μάχης ἀθάπαξη σκώλυσιν ἀνεῖλε. χρήσιμος δ' τῷ πολέμῳ ἢ τέλος λαβόντος, ὅπερ ἤθελεν ὁ Θεὸς, καὶ τῷ παντελοῦς πεσόντος σκείνου, Ⓦ μὴ λοιποὶ πάντες ἦσαν ἐν εὐφεσσιώῃ καὶ χάρᾳ· μόνος δ' σκῆπτος ἐπῆρε ἢ ἐδάκρυε. ἐς καθίρξας ἑαυτὸν, ἀνεκαλέσατο Ⓦ τὸν ἀηκό- 25 β. Βασ. ιϛ. λ. τα, ἐς ἐδυσχέραινεν ὅτι μὴ ἀντ' σκείνου τὸν τελευτὸν ἐδίξατο. Τίς δώσει γάρ μοί, φησι, θάνατον ἀντὶ σοῦ, Ἀβεσαλὼμ υἱέ μου; τί ζώντης ἠκούσθη πολυπλοκώτερον τῆς συμφορᾶς; ὅτι μὲν Ⓦ ἀδελφὸν ἀνέλεν, ἀνελεῖν αὐτὸν ἐσπούδαζεν· ὅτι δ' ἐμάνη κατ' αὐτοῦ, τότε φείδεται τοῦ παιδός. ἐς οὐκ ἀν' ἐπαύσατο θρηνῶν ὅτι πολὺ τὸν νεκρόν, εἰ μὴ εἰσῆλθεν ὁ Ἰωάβ, ἐς τὸν ἀτοπίαν τοῦ σχήματος" ἔδειξε, καὶ σφοδρότερον ζηλεχθεὶς ἀνέστησέ τε αὐτὸν, καὶ 30 χ. ἐδίδαξε ἐς ἁμάρτοι τῷ προσώπῳ δίξασθαι τὸν γραπτὸν πρεσκύσασα. καὶ οὐδὲ τότε αὐτῷ ταῖς σπουδαῖς τέλος ἐλάμβανεν, ἀλλὰ προῆγον μὲν ἐς ἀλλήλους Ⓦ γραπτοὶ καὶ διηρέθησαν. ὡς δ' μόλις καὶ μὴ πολλῆς τῆς κολακείας εἶξαι τῷ βασιλεῖ, πάλιν ἀποπηδήσαντες προσετέθησαν τῷ Σαβεῖ, καὶ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἕτερος ἐπίλεγε πόλεμος, τὸ τ προτέρου λειψάνων μόνον τοῦ ἔτι. ὥσπερ ὧν θορυβηθεὶς ὁ Δαβὶδ, καὶ συγκροτήσας τοῦ γραπτώας ἐξέπεμψε μὴ τῶν στρατηγῶν. ὁ δ' Ἰωάβ ζωπωσάμενος ἐς τὸν Ⓦ πόλεμον, οὐκ ἀφῆκε καθαρεῦσαι ἀνυμίας δηλεῖσθαι τὸν ἀπὸ τῆς νίκης ἡδονὸν. Ⓦ γὰρ συγκρατήσας Ⓦ αὐτῷ, καὶ πάντα Ⓦ λαὸν ἵστατο τάξαντα τῷ Δαβὶδ, τοῦτον ἁπλῶς ἢ οὐδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν, ἵστατο βασκανίας" μανεὶς, ἀνεῖλε ἐς "διεχρήσατο. ὅπερ ὅτι διεπαράξε Ⓦ βασιλέα καὶ χ. ὡσὶν Ζωέχει, ὡς ἢ πρὸς τοῦτο τελευτῶντα ὑπισχῆσθαι τῷ παιδὶ, καὶ δεηθῆναι μὴ πρεσβεῦσαι χ. διεχρέσατο. ἀτιμώρητον ἀπελθόντα Ⓦ Ἀμισᾶ. ἢ ὃ δὴ χάριεστέρου, ὅτι Ζηλεχάμενος οὐδὲ ὀξέως ἔτολμα τῆς ἀνυμίας τὸν ἵστατο, Ζηλᾶ ὃ μυελοὺς αὐτὸν ἤδη" προσεπαλαμεῖται χ. ὑπερπαλαμεῖται κακοῖς. καὶ γὰρ καὶ μὴ τοῦ πολέμου τούτου διεδέξατο λιμὸς τ χώρου ἅπαξ· ἢ τῷ κακῷ ζητῶν λύσιν βύρσῃ, ἠναγκάζετο τοῦ τῷ Σαοὺλ παῖδας ἐκδοῦναι εἰς σφαγήν. τοῦτο γὸ

ἔλεγεν

ἔλεγλε ὁ χρησμὸς, Ἐπὶ Σαὺλ, φησι, καὶ ὅτι τὰ οἰκοι αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτῶν, ἀφ' ὧν ἁμαρτῶσιν β Βασ κα α.
αὐτὸ τὸν Γαβαωνίτας. Εἰ δέ τις μέμφεται τῶν Σαούλ ἐφρόντισεν, οἶδε τί καὶ τότε ἔπαθε
παρὰ θεοῦ διὰ τοὺς Γαβαωνίτας αὐτούς. Ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα ἔφερε, καὶ περιττῶς πάλιν
προσῆκε τὰ τῆς συμφορᾶς. μᾶλλον γὰρ λιμὸν ἐπέτιν λοιμὸς, ἢ πίπτουσιν ἑβδομήκοντα χι-
λιάδες ἀνδρῶν ἐν τῷ τῆς ἡμέρας ἡμίσει καιρῷ, ὅτε καὶ τὰ ἐλεεινὰ ἐκεῖνα φθέγγεται ὁ
Ισ. ιαπ. μίν. βασιλεύς. ἰδὼν γὰρ τὸν ἄγγελον ἐπασσόμενον τοῦ λαοῦ φαίνεται, ἔλεγε· Ἰδοὺ ἐγὼ ἥμαρτον, καὶ ἐγὼ ὁ C. Βασ. κδ. κ.
ποιμαίνων ἐκακοποίησα· καὶ οὗτοι τὸ πρόβατον τί ἐποίησαν; γενέσθω δὲ ἐμοὶ ἡ χεὶρ σου καὶ ἐν τῷ
οἴκῳ τοῦ πατρός μου. πάσας μὲν οὖν αὐτοῦ καὶ ἀνθρώπου πρὸς ἀκρίβειαν οὐ δυνατὸν ἐκδι-
κεῖν (οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἀναγκαστοὶ πᾶσαι) ἀπὸ δὲ τῆς θρηνῳδίας αὐτοῦ καὶ τῆς ὀδυρμοῦ, δυνα-
τὸν συλλογίσασθαι καὶ τῆς παιδεφθορίας τὸ μέγεθος, καὶ ὡς οὐδέποτε διελίμπανε κατοίκτιστος
καὶ ἀλύων ὁ δίκαιος. τί γὰρ φησιν; Αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἐν αὐταῖς ἑβδομήκοντα ἔτη. ἐ- Ψαλ. πθ. ι.
ὰν δὲ ἐν δυναστείαις ὀγδοήκοντα ἔτη, καὶ τὸ πλεῖον αὐτῶν κόπος καὶ πόνος. [Εἰ δὲ λέγοις ὅτι τῆς
κοινῆς ταύτης κατέγνω ζωῆς, οὐ τῆς αὐτοῦ μόνον, μεῖζον, ἣν ἐγὼ αὐτὸς βούλομαι, λέγεις, καὶ λέ-
γων ἡμᾶς ἀπαλλάττεις πολλῶν αὐτὸς ὁμολογῶν, ὅτι οὐ μόνον ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅλου ἑστέρησε πα-
τρὸς βίον ὅστις βύρσῃ μὴ πολλῷ πλείονα τῶν ζητῶν ἔχοντα τὰ δυσχερῆ. καὶ γὰρ, ὥσπερ εἶπα
καὶ αὐτὸς ἔφης καλῶς, οὐ τὰ αὐτοῦ μόνον ἔκλαιε, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀχαριστοῦντας, καὶ
οὕτω ταύτῃ ἐξιλάσκετο τὸν ἀπόφασιν, τὰ μὲν αὐτοῦ τῇ πατριαρχῇ φιλοσοφίᾳ, μὴ δὲ
μείζονος τῆς σφοδρότητος. ὁ γὰρ ἔκπληξις ὅτι μέρους, τοῦτο καθόλου αὐτὸς ὕστερον ἀπε-
φήνατο. ὁ μὲν γὰρ ἔλεγε, Μακρὰ καὶ πονηρὰ αἱ ἡμέραι μου· ἔστι δὲ, αἱ ἡμέραι τοῦ ἐ-
τῶν ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἑβδομήκοντα ἔτη, τουτέστι, ἃ πάσχει ἀνθρώπου, καὶ ὁ πλοῦτος αὐτῶν κό-
πος καὶ πόνος.]

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἅπερ ἔφην, ἀφῶμεν ἐν μὴ ἀκριβείας ἁπάσης καὶ τῆς τρόπου ἐπιζη-
τεῖν· ἐγὼ δὲ ὅτι τοῦ λοιποῦ ἔχω παρρησίαν οὐδαμοῦ βίου αὐτὸν ἀναγκαστὸν
ἀφῆκεν ἡμῖν, ἀλλ' ὅμως ἐν εἰς τοσαύτην εὐχωλὴν ἐμπεσόντες ἀφ' ἑνὸς ἐναντίου
τῆς καταρᾶσθαι αὐτοὺς κελεύει. καὶ ἀπορήματος εἰς οἶμαι δυνήσεσθαι δεῖξαι πάντα βίον
βίον αὐτῶν ὅπερ κατέδυσεν. καὶ πρῶτον μέν, ὁ κοινὸς πᾶσιν ἐπαρχεῖ αὐτοῖς, γρεσλευ-
όμενοι, μασιζόμενοι, λιθαζόμενοι, φυλοκρισίαις ὑποκείμενοι, ὑπὸ φόνου μαχαίρας ἀποθνήσκοντες, ἀπεκε-
φαλιζόμενοι ὑπὸ μηλωτῆς, ὑπὸ αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι *, καὶ κολούμενοι πάντα βίον *Θλιβόμενοι.
διετέλεσαν. μᾶλλον δὲ τοῦτο ἐκεῖνα ἔχοιμεν εἰπεῖν ταύτης χαλεπωτέρα, ὃ
τοῦ καὶ νῦν ὁρᾶν προσαπούσας τὴν ζωὴν τῶν ἁμαρτόντων αὐτοὺς, ἐφ' ᾧ μᾶλλον τὴν οἰκείαν ἐ-
δάκρυσεν θλῖψιν. καὶ ὁ μὲν ἔλεγε, Λοιμὸς καὶ φαῦλος καὶ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς καὶ φόνος κέχρηται Ωσ. δ. ς.
ὅτι τῆς γῆς καὶ αἵματα ἐφ' αἵμασι, δι' ἃ δὴ καὶ πολύπλοκον καὶ δαιμονιώδη τῆς κακίας ἐμφαί-
νων ἡμῖν. ἕτερος δὲ ἐδόκει πάλιν· Οἴμοι ὅτι ἐγημολόγευν ὡς ζωὰν καλέμενον τὸ θάνατον, Μιχ. ζ. α.
καὶ ὡς ὅτι φυλλίδα τὸ πυγμήτην εὐχὴ παρχοντος βότρυος, ὃ ἀπώλεσαν τὴν ἀγαθῶν ἀνδρῶν
ἀφ' ὑπὸ τῶν θλιβόντων. ἄλλος δὲ πάλιν ἕτερα διαύξει ἀπωδύρετο· ὃ δὲ ἀπόλος οὐ τοῖς κακίαις
αὐτῶν ἐπενθῆ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς συμφοραῖς μᾶλλον τὴν οἰκείαν ἐθνικὴν πτῶσιν, καὶ τὸ
Θεοῦ ἐδύτο, λέγων· Ἰλεως ἡμοῦ, Κύριε, τίς ἀναστήσει τὸν Ιακὼβ, ὅτι ὀλιγοστός ἐστι; μι- Αμ. ζ. c.
κρὸν πόησον, Κύριε, ὅτι τοῦτο. καὶ οὐδὲ οὕτω τυγχάνει τῆς ἱκετηρίας. Εἶπε γὰρ, καὶ οὐ
μὴ ἐλθῃτε, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. ὁ δὲ Ησαΐας ἀκούσας ὅτι ἔρημος ἔσται πᾶσα ἡ
γῆ, οὐδὲ προσκαλεῖσθαι ἤλλει, ἀλλ' ἐπῆλθε διωκτικῶς καὶ ἔλεγε· Ἄφετέ με, πι- Ησ. κδ. δ.
κρῶς κλαύσομαι· μὴ καταχύσητε προσκαλεῖ με. ὁ γὰρ τὸ θανάτου ζῆτος πᾶσιν
ὑπερβαίνει συμφορᾶ. τῶν δὲ Ιερεμίου τοὺς θρήνους, καὶ τοὺς ἰδίᾳ ζωοτοκηθέντας,
καὶ τοὺς παντοκρατοῦς τῆς προφητείας διεσπαρμένους, τοὺς τε ὑπὲρ τῆς πόλεως,

τοὺς

Ιερ. θ. α.β. τοις τι γὰρ αὐτῷ, πῖς ἀδαχρυτὶ δωιήσεται ἐπελθεῖν; ναὶ μὴν γὰρ ἔλεγε, Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μὺ ὕδωρ, ϗ τοῖς ὀφθαλμοῖς μὺ πηγὶν δαχρύων, ϗ κλαύσομαι ⓦ λαὸν τὸν τὸν ἡμέρας ϗ νυκτός; ναὶ ᾗ, Τίς δώσει μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ καθημένῳ ἕκαστον, ϗ καταλείψω ⓦ λαὸν τὸν τὸν, ϗ

Ιερ. ιε. ι. ἀπελεύσομαι ἀπ' αὐτῶν, ὅτι πάντες μοιχῶνται. καὶ ποτὲ μὲν ἀπειλάζων ἐβόα· Οἴμοι ἐγὼ, μῆτερ, ὡς ὠνά με ἔτεκες ἄνδρα δικαζόμενον ϗ διακρινόμενον πάσῃ τῇ γῇ· ποτὲ δὲ ϗ τὴν ἡμέραν τῆς γλυκύτητος τῆς αὐτῆς κατηρᾶτο λέγων· Ἐπικατάρατος ἡ ἡμέρα ἐν ᾗ ἐγεννήθην ἐν αὐτῇ. ὁ δὲ τὸ βορβόρου λάκκος, καὶ αἱ τῶν δεσμῶν θλίψεις, καὶ αἱ μάστιγες, καὶ αἱ βδελυγλαὶ, καὶ ὁ γέλως ὁ διηνεκὴς οὕτως αὐτὸν διέθηκαν, ὡς καὶ ἀπαγορεῦσαι λοιπόν. τί γὰρ, ἰωΐακα τῆς πόλεως ἀλοὺσης προσοικίας ἔτυχε καὶ τιμῆς παρὰ τῶν βαρβάρων; ἆρα ἠξιώθη τούτου; τότε μὲν οὖν ϗ τοῦ πικροῦ θρήνους ἐξαφεῖτο τοῦ ἀπειλοῦντος πηγῶν, ϗ τῶν πελ- 10
θόντων δὲ οὐκ ἐλάττονα εἶδε δακρύα, αὐτῶν τῶν ἀπὸ τοῦ πολέμου ⟨περιλειφθέντων⟩ προξενούντων ⓦ Θεόν. ἐπαγγειλάμενοι γὰρ πάντα αὐτῷ πειθήσεσθαι ϗ μηδὲν ἀντερῶ, εἰς Αἴγυπτον πάλιν κατῆσαν, τοῦ χρησμοῦ ταύτην λέγοντος, καὶ ⓦ προφήτην κατηγοροῦντες ἑαυτῶν, ϗ χαλεπώτερα τῶν προτέρων αὖθις ἠνάγκαζον προσδιαφωνῆσαι τῆς ἀγωνιζούσης τῆς αὐτῶν. Ἦ γὰρ ὁ Ἰεζεκιὴλ; τί γὰρ ὁ Δανιήλ; οὐκ ἐν αἰχμαλωσίᾳ τὰ πάντα χρόνοι διήγαγον; ϗ ὁ μὲν λιμῷ ϗ δίψει ⟨γὰρ⟩ τῶν ἀλλοτρίων ἐσκολάζετο κακῶν, ϗ τῆς γυναικὸς ἀπολλυούσης, τοσαύτην συμφορὰν ἀδακρυτὶ προσοντέτατο φέρειν, οὗ τί βαρύτερον γένοιτ' ἄν, ὃ μηδὲ θρηνεῖν συγχωρεῖσθαι τὰ οἰκεῖα κακά; ὃ γὰρ ὅτι βολβίτην ἀναγκάζεσθαι ⓦ ἄρτον ἐσθίειν ⓦ αὐτὸν, ϗ ὅτι τῆς μιᾶς πλυθείσης καταπλήσεσθαι ὅτι ⟨ἑπτακοσίας⟩ ἡμέρας καὶ ἑκατὸν, καὶ ὅσα ἕτερα τοιαῦτα ⟨ἀναμιμνήσκω, πρίμμι νῶν. Εἰ γὰρ ϗ μηδὲν αὐτῷ συμβεβήκει τῶν λοιπῶν, τῶν τι προσκαλέσθαι ὑφ' ἡμῶν, τῶν τι λεχθέντων νῦν, αὐτὸ μόνον ὃ μεταξὺ τῶν πολεμίων εἶδε ϗ βαρβάρων ϗ ἀνδρῶν ἀκαθάρτων ⓦ δίκαιον ϗ καθαρὸν, πάσης τιμωρείας χαλεπώτερον ἦν. ὁ δὲ Δανιὴλ ἐδόκει μὲν τιμῆς ἀπολαύειν πολλῆς, καὶ οὐχ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ ζῆν, ἐν τοῖς βασιλείοις διαστρεφόμενος, καὶ ἐν δυναστείαις ὤν.

9 Εἰ δέ τις αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἐπακούσειε, ϗ τὸν πηδέμα καταμάθοι, ϗ τὸ πρόσωπον τὸν ἀλλοίωσιν, καὶ ταῖς ἱκετηρίαις ταῖς συνεχοῦς, καὶ ⟨γὰρ ὧν ταῦτα ἐποιεῖτο γνοίη καλῶς, ϗ ἴσταται πάντων τοῦτον μᾶλλον ἐν ὀδυνώαις ὄντα ϗ ἀθυμίαις. οὐ γὰρ τὰ παρόντα μόνον αὐτὸν ἰώατο κακὰ, ἀλλὰ ϗ τὰ μέλλοντα ⟨συνεπάγεσθαι, ἅπερ ϗ μηδέπω γεγυμνωμένα κατηξιώθη μαθεῖν προφητικοῖς ὀφθαλμοῖς. καὶ τῆς προτέρας οὐδέπω δουλείας ἀπαλλαγὴν ⟨εἶδεν τοῦ Ἰουδαίους, ἑτέραν αὐτῶν αἰχμαλωσίαν ἰώαγκάζετο προορᾶν, ϗ τὸν οὕτω καταπαθαθεῖσαν πόλιν τοσούτων ἀλισκομένων ἔλεπε, καὶ ταῖς θυσίαις μελλομένων ⓦ ναὸν καὶ ἐρημευμένων, ϗ τὸν" ἀγαπώμενον ἀνάπαυσιν ἀπολλυμένων ἅπασιν. ὅθεν ἐπὶ τῇ ἐδάκρυε λέγων· Ἡμῶν ἡ αἰχμαλωσία τοῦ προσώπου, ϗ τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν καὶ τοῖς ἄρχουσι, καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν, οἵτινες ἡμαρτήκασι σοὶ Κύριε. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς μεταξὺ τῶν προφητῶν πέδραμον τὸν οὐρανομήκη ψυχὴν, τὸν οὕτως" οἰκήσαντα τὸν γῆν ὡς τὸν οὐρανόν. Οὐδὲν γὰρ αὐτῷ τῆς μηλωτῆς πλέον ἦν. τί οὖν οὗτος ὁ μέγας ϗ θαυμαστὸς ἀνὴρ, εἶγε αὐδρα δεῖ αὐτὸν καλεῖν; μὴ τὸν πρῆσαι τὸν προς ⓦ Ἀχαάβ, μὴ τὸν τὸ πυρὸς καταπέμψαι, μὴ τὸν τῶν ἱερέων καταφαγεῖν, μὴ ὃ κλεῖσαι ϗ ἀνοῖξαι τὸν οὐρανὸν, καθ' ὃν ἐβούλετο ἀμφότερα χρόνον, μὴ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα καθορθώματα οὕτως" ⟨ἐπιτιμῶντος ὦ Φόβου ϗ τῆς τῆς ἀθυμίας ⟨ῥᾳθυμίας, ὡς ταῦτα τὰ ῥήματα" Φθάσεσθαι, Λάβε τὸν ψυχὸν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐ κρείττων εἰμὶ ἐγὼ" ⟨παρὰ τοὺς πατέρας μου. Ταῦτα ⟨ἐκεῖνος, ὁ μηδέπω καὶ νῦν τετιλβωτικὼς, καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπειλῶν εἰς τὸν ἔρημον ⟨καλούμενον τῆς βαρυθυμίας καλακαμφθείς. ὃ μαθητὴς ὁ τότε οὐ τὸ πνεῦμα διπλοῦν ἔλαβε τὸ διδασ-

καλου

κάλου μόνου, ἀλλὰ δὲ ταῖς θλίψεσι πολλῷ μείζοσιν. τύπτεις γοῦν ἡμῶν τὸ μέτρον ὁ μακάριος Παῦλος τῇ διδαχῇ, καὶ ταῖς παραπτώσεις αὐτοῦ ἀπαριθμούμενος ἔλεγεν· Ὡν οὐκ ἔστιν ἄξιος ὁ κόσμος. Εφ. κα. λη.

Εὐκαίρως δὲ ἡμῖν ὁ μακάριος ἐπισκήπτει Παῦλος. ὁ γὰρ τὸν μόνον ὀφθεὶς καὶ δρακὼν τοὺς μαθητὰς, οὐ μὴν τοὺς ἄλλους· Εἰσιλθὼν, πῶς οὐκ ἂν ἀφαμίσειεν ἀθυμίᾳ καὶ λύπῃ; τὸν μὲν οἶνον λιμὸς, καὶ ὁ δίψος, ἡ τοῦ γύμνωσις, καὶ τὰ ναυάγια, καὶ τὰς ἐν ταῖς ἐρήμοις διατριβὰς, καὶ τοὺς φόβους, καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς, καὶ τὰ δεσμωτήρια, καὶ τὰς πληγὰς, καὶ τὰς ἀγρυπνίας, καὶ τοὺς μυρίους θανάτους, καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα τῷ κηρύγματι ἔνεκεν ὑπέμεινεν, οὐδὲ λέγειν οἷμαι δεῖν. Ταῦτα γὰρ, εἰ καὶ θλίψεις τινὰς, ἀλλ' ὅμως καὶ ἡδονὰς παρέχει αὐτῷ. ἀλλ' ὅτε ἀπεστράφησαν αὐτὸν πάντες Φ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτε Γαλάται ἐξετράπησαν, ἔθνος ὀλέκλησον καὶ εὐδοκίμησον, ὅτε Κορίνθιοι τὸν παρ' αὐτοῖς σκάνδαλον εἰς πολλὰ διέτεμον μέρη, καὶ τὸν πορευσάμενον κολακεύσαντες εἰς ἀναισθησίαν ἤγαγον, τί αὐτὸν οἴει παθεῖν; πόσῳ κάλαμῳ θλῶσαι σκέπτῃ τὸν ψυχήν; ἀλλὰ γὰρ ἃ δεῖ λογισμοῖ ἡμῖν, πρὸν ἀκοῦσαι τῶν ῥημάτων αὐτῶν; Κορινθίοις μὲν γὰρ ἐπιστέλλων ἔλεγεν· "ὅτι ἐκ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων· καὶ πάλιν, Μήπως ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ Θεός, καὶ πενθήσω" πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ. Γαλάταις δὲ· Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. πρὸς δὲ τοὺς Ἀσιανοὺς πρὸς Φ μαθητὰς ἐπεδύρετο. οὐ τοίνυν δὴ μόνον αὐτὸν ἰωῖα, ἀλλὰ καὶ ὁ σκόλοψ ὁ δοθεὶς αὐτῷ οὗτος ἀνέστρωσε καὶ ἐξανεχώρει, ὡς πολλάκις ὑπὲρ τῆς τότε λύσεως ἠξιῶσθαι τοῦ Θεοῦ. ὃ γὰρ, τρὶς, οὐ τοῦτο, ἀντὶ τοῦ, πολλάκις, ὅτιν. ὅλως δὲ πότε ἀναπνεύσαι ἴσχυσεν ὁ καὶ ὑπὲρ ἀπειρίας ἀδελφοῦ κοπτόμενος; Τῷ μὴ μοι θύρᾳ, φησὶ, Τίτου Φ ἀδελφόν μου, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τοῦ πνεύματί μου. καὶ ὑπὲρ νόσου πάλιν ὁ αὐτὸς τοῦτο πάσχων· Ἀλλ' ὁ Θεός, φησὶν, αὐτὸν ἠλέησε (πρὸς τοῦτο Ἐπαφρόδιτον Φιλιππησίοις γράφων ἔλεγεν) οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπην σχῶ. καὶ ὑπὲρ τοῖς ἀπατεῶσι καὶ αὐτοὺς πλήττουσιν αὐτὸν σφόδρα βαρυθυμῶν, Τιμοθέῳ ὑπιστέλλων ἔλεγεν· Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· "ἀποδώσει αὐτῷ Κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. "Ἵνα οὖν ἀθυμίας καὶ ὀδυνῶν μικρὸν ἡμῖν ἔχῃ ἀναχωρητὴν ἡδυνάτο; οὐδὲ γὰρ τὰ εἰρημένα μόνον ἦν τὰ πολιορκοῦντα τοῦ ἐκείνου ψυχήν, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πρὸς τούτοις ἦσαν, ἃ διηνεκῆ παρεῖχε τὴν ἀθυμίαν αὐτῷ. καὶ ταῦτα πάλιν αὐτὸς ἐξεκάλυψεν εἰπών· Χωρὶς τῶν παρεκτὸς, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; εἰ τοίνυν καθ' ἕκαστον τῶν σκανδαλιζομένων αὐτὸς ἐπυροῦτο, οὐκ εἰκὸς ὁλοσχερῶς θλιβῆναι τοῦ πύρωσιν τοιούτου λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἐκείνου ψυχῆς. οὐ γὰρ διελίμπανεν Φ σκανδαλιζόμενος, καὶ τοῦ ἀναπαύσεως παρέχοντος τῷ πυρί. ὅσην γὰρ πόλιν ἐν ἔθνη [δὲ] πολλάκις ὁλόκληρον διέπεσε, πολλῷ μᾶλλον ἕνα καὶ δύο τρεῖς ἐν] ἀναπαυτὸς τοῦτο πάσχειν εἰκὸς ἦν, τοσούτων σκανδάλων καὶ τοῦ οἰκουμένου οὐσῶν. ἵνα μὴν δέ, εἰ βούλει, τῷ λόγῳ, μηδὲ σκανδαλισθῆναί τινα, μηδὲ ἀναζωπυρῆσαι αὐτοῦ ποτε, μηδὲ ἄλλο τι τούτων αὐτῷ συμβεβηκέναι τὴν λυπηρὰν. οὐδὲ γὰρ οὕτως αὐτὸν δύναμαι καθαρὸν ἀθυμίας θύρᾳ, καὶ τούτῳ οὐδὲν διόμενον ἕτερον μάρτυρα λαβεῖν, ἀλλὰ Φ πεπονθότα αὐτὸν, τί γὰρ φησιν; Ὑπερβολὴν ἀνάθεμα εἶναι] ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου τῶν κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· πολιτεύεσθαι μοι μετ' ἐκείνων ἐμπέσοιμι, ἢ τὸν Ἰσραηλίτην ἀπιστοῦντα ὁρᾶν. τὸ γὰρ, πολύμοιρον ἀνάθεμα εἶναι, τοῦτο ἔστιν. ὃ δὲ τοῦ ἐν τῇ γεέννῃ κόλασιν ἐλπίσαι ὑπὲρ τοῦ διωνειδίσαι προσαγαγέσθαι τοὺς Ἰουδαίους ἀπάντων, εὔδηλον ὅτι τούτου μὴ τυχὼν, τῶν ἐν τῇ γεέννῃ κολαζομένων δίκην βαρύτερον, εἰπεῖπερ ἐκφυγεῖν μᾶλλον αὐτὸν χρὴ γνώμην, ἢ τοῦτο ἐλεῖν.

Ἐρ. κα. λη.

χ. ἐλθὼν,

χ. εἰδὲν οἶμαι λέγειν

χ. πλεῖστοι

χ. λυθῆναι

χ. Βαπτιζεῖ

χ. ἴσως δὲ μὴ γένοιτο

χ. μὴ πατρὸς

Β. Κορ. β. δ. εβ. κα.

Γαλ. δ. ιθ.

Β. Κορ. ιε. ζ.

Β. Κορ. β. ιγ.

Φιλιπ. β. κζ.

Β. Τιμ. δ. ιδ.

Ῥωμ. θ. γ.

Σὺ δέ μοι καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων μὴ τὴν ὑποθηκην λογίζου μόνον, ὅτι ἡ ἀθυμία τοῖς ἀνδράσι ἐκείνοις ἐπίκλεφ, ἀλλὰ καὶ ὃ μέζον τῆς λύπης· καὶ πολλῷ τοῦτο μείζονα ἐφ' χ. παίδω
τῆς ὀδυνης τῆς σῆς. ὃ γὰρ ἀζεταζόμενοι τῶν τοῦτο ἐστιν, εἰ χαλεπώτερον ἦλγησεν ἀκροι. μέζον ἡ ἀθυμίας, οὐκ ἀπὸ τῆς πλούσης αὐτὴν προφάσεως μόνοι, ἀλλὰ ἐκ ἀπὸ τῶν ῥημάτων, καὶ ἀπὸ τῶν προαγμάτων δοκιμάζεσθαι πέφυκε. πολλοὶ γοῦν χρήματα ἀπολέσαντες μόνοι, μειζόνως ἤλγησαν τῆς ἀγάπης τῆς σῆς. ἐκ ἐπὶ πλοῦτος ἔρριψαν ἑαυτούς, οὐδὲ ἡ βρόχων ἥψαντο οὐκ ἐναγκόντες τὴν ζημίαν, ἑτέρων ἡ ἐκ τῶν ὀφθαλμοὺς ἔσθεσεν ἡ τῆς ἀθυμίας ταύτης ἐπῆλθολή. καίτοι δοκεῖ ὃ χρήματα ἀπολέσας, τῶν πολλὰ δαίμονος ἐσοχλησθῆναι ἐλαττον εἶ καὶ χαυφότερον· ἀλλ' ὅμως πολλοὶ τοῦτο μὴ ἠνέγκαν, ἀπ' ἐκείνου ἡ ἥττηθησαν. μὴ γὰρ ἀπὸ τῆς σαυτοῦ ψυχῆς ταῦτα δοκίμαζε τῶν, μηδ', ὅτι σὺ καταπελᾷς τὰ τῶν χρημάτων ζημίας ἥδη, καὶ σὸν ἄλλους ὕπτια διακεῖσθαι νόμιζε. πολλοὺς γὰρ ἐγὼ πολλάκις χ. ζημίαν
πολλαπλησίονα καὶ τὰ ἐκάτιν' μεμίαν ἡ τούτων ἀφαίρεσιν ἤγαγε. ἠμυναίμην μὴν γὰρ ψυχικὸν δεύτερον τούτων δυνάμει καὶ ἀσθενέστερον διακειμένην ἐκείνης μᾶλλον ἡ τούτῳ δάκνει. τί δήποτε; ὅτι ὐκ ἔστιν ἴσον λιμὸν ἀπειδοκέναι διαπόντος, καὶ δι' ἡμερῶν ἕνων ἐσοχλεῖσθαι πολλὰ δ' νοσήματος τούτου. σὺ γοῦν μὴν γὰρ εὐθαρσεῖ μᾶλλον καὶ πᾶσά ἐστιν ἡ βία, καθάπερ πυρετὸς ἕνος, ἡ φείκης, ἡ καὶ ἑτέρας προσβολούσης τινὸς πρείσθου· μᾶλλον δὲ καὶ τούτων ἐλάττονα πολλῷ κατέχει κακόν. εἰ δὲ τῇ σφοδρότητι νικᾷ πολλοὺς τῶν πυρεττόντων, ἔχειμι δ' ἐγὼ πολλῷ τῶν δαιμονώντων μᾶλλον ὀξίσασθαι, ὅταν ἐκείνῳ καταχρῶσι τῷ πυρεί. ὅτι δὲ τῆς ἀδείας ὁ φόβος τῆς τῶν ἀναγκαίων ἀπορείας, καθάπερ σὺς ἀδιωκής, ὕπτιος ἀπόντος * προστρέβιον καταθεῖ τὴν τῶν πενομένων ψυχήν. καὶ τί λέγω πενίαν; εἰ * ἐναγκᾶν χ. κ
γὰρ βουλόμεθα πάσας τὰς ἀνθρωπίνας ἀπαριθμῆσαι συμφορὰς, οὐκ ἡμῖς μόνοι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τάχα γλιάσεις τὸν σαυτοῦ θρήνους καὶ τὰς οἰμωγάς. πάσας μὲν οὖν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὃ πολλοστὸν μέρος αὐτῶν εἰπεῖν ἡμῖν δυνατόν. οὔτε γὰρ ἴσμεν αὐτὰς, οὔτε, εἰ ἴσμεν, ὅλος ὁ χρόνος ἂν ἡμῖν πρὸς τὴν διήγησιν ἤρκεσεν. ὀλίγας δὲ ἐκ πολλῶν ἀναλεξάμενος, ἐκ τούτων σοι παρέξω καὶ δυνάμει καὶ τὰς ὀκ εἰρημένας τολμᾶσθαι. ἀναμνήσθητι γὰρ Ⓜ φίλτατον μέγιστα ἐκεῖνον, Δημόφιλον λέγω, Ⓜ ἐκ τῆς μεγάλης καὶ λαμπρᾶς οἰκίας. οὗτος πέμπτον καὶ δέκατον ἔτος ἔχει λοιπὸν, ἐξ οὗ τὴν μὲν νεκρὸν οὐδὲν ἄμεινον διέκειτο πρὸς ὃ ἐγερθῆν, πλὴν ὅσον τρέμει διηνεκῶς, καὶ φθέγγεται, καὶ τὴν αἴσθησιν τρανὴν τῶν οἰκείων ἔχει καλῶν· πενίᾳ δὲ ἐκάτῃ συζῇ καὶ Ⓜ διακονούμενον ἔχει νεανίσκον ἕνα, χρηστὸν μὲν καὶ φιλοδέσποτον, οὐ μὴν ἱκανὸν τὴν συμφορὰν παραμυθήσασθαι ἐκείνῳ. οὔτε γὰρ τῇ πενίᾳ ἀ- χ. ἀμαυ
μαυρεῖ ἔχει, οὔτε Ⓜ τῆς πρίσεως καταπαῦσαι δύναι, ἀλλὰ ψωμὸν ἐνδεᾶ μόνον τῷ σώματι τῷ διαπότῳ (οὐδὲ γὰρ πρὸς τοῦτον ἐρκοῦσι βοηθῆσαι αἱ χεῖρες αὐτῷ) καὶ ποτήριον προσαγαγεῖν, καὶ κορυζῶντα ἀπομύξαι δυνατὸν δὲ ἕτερον ἂν τούτων εἰσενεγκεῖν πλέον οὐδέν. ἀλλ' οὗτος μὲν πεντεκαίδεκα ἔτη ἔχει λοιπὸν * ταλαιπωρούμενος ὕπνος, ὡς ἔφθημεν εἰπών· * ἐ- * ἐγίλκ
γὼ δ' ἐνόησα Ⓜ ὀκτὼ καὶ τεσσάκοντα ἔτη εἰς τοῦτο καταθαλώσαντα τὸ πάθος. σὺ δέ μοι πρὸς τούτοις δὲ Ἀεισόξενον λόγησαν Ⓜ Βιθυνόν. τοῦτον γὰρ ὃ μὲν σῶμα οὐ διαλέλυ δ, καθάπερ ἐκείνῳ τῷ τέρατι· νόσος δ' ὑπέκειται πολλῷ τῆς προαλύσεως ἐκείνης χαλεπωτέρα. διὰ γὰρ τὸ ἥδεσθαι ἀπασμοί τινες καὶ πάσης ἀληθοῦς πικρότερα πόνοι, ποτὲ μὲν ὀδελίσκων χρόνον διαπιέζοντες, ποτὲ δ' πυρὸς σφοδρότερα διατείνοντες, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα διεισχλοῦντες, πρὸς τοῖς ὀκ εἰδόσι ὃ πάθος μεμισηθέσθαι δόξαν αὐτῷ. οὕτω διαιρέοντες τὰ κόρια, οὕτω γραγγαλοῦντες τὰ χεῖρας μὴ τῶν ποδῶν, πιθάσαι ἄφωνοι. αἱ δ' χαυγαὶ καὶ Ⓜ κωκυτοὶ (καὶ γὰρ καὶ ἀνακαλεῖ πολλάκις μετὰ τὴν ἀφωνίαν ἐκείνην) τὰς τῶν ὠδινουσῶν νικῶσιν ὀλολυγάς. καὶ πολλάκις τῶν παῤῥησίαν οἰκετῶν ἀῤῥώστους ἔχοντες, χ. ἐχόντων
καὶ ἐκ πολλῆς ἀγρυπνίας σεσοχλευμένους ἔπειμψαν ἐγκαλοῦντες ὑπὲρ τῶν κεκμηκότων,

ὡς

ὡς χεῖρον ἐστὸ τῆς τύχης ἀξιοπιστότερον φωνῆς. Τί γὰρ αὐτῷ σὺκ ἐκ μεγαλειμάτων μακρῶν, ἀλλὰ πολλάκις μὲν τῆς ἡμέρας, πολλάκις δὲ τῆς νυκτὸς. καὶ λοιπὸν ἄκλος ὅστις σοῦ σώσωτὸς, ἀξιόν τῆ πατρίδι τοιῦτο προδιδόναι μάστιγι. καὶ ὅτι οἰκέτης ἦν ὁ μεγαπόσων αὐτὸν, ὅτι ἰατρὸς ἐδημιοσιεύθη, τοῦτο μὲν ἀξιοῖ τὴν πενίαν, τοῦτο δὲ ἀξιοῖ ὁ παῖς τὴν ἀγνοιαν αὐτοῖς
χ. κρώπις 5 ἐλεγχθῆναι τῶν παθῶν. πολλὰ γὰρ πολλοὶ λαθόντες (καὶ γὰρ ἔστι χρήματα ἄγραφα ἔχοντα) ἔκρυψαν σοφοί. καὶ ὁ μὲν διαπόρων, σοφὸς τῶν φίλων ἵνα αὐτὸν ὁρᾷ· ἐλλείποι, ἀλλὰ πρώτης αὐτὸν ἐγκαταλίποι. καὶ τῶν πολλὰ προστιθέντων διεργετηθέντων πρὸς αὐτοῦ.
χ. ἀποπλέω Εἰ δέ τις ἢ εἰσέλθοι ποτὲ, βλέπων ἀπιπόδητος τοσαύτης δυσωδίας ὁ δεσπότης ἐμπόπλησται, τῶν μηδένα τὸν ὀπισθόδομον εἰδότων. ἀλλὰ γὰρ αὐτῷ παιδιὰν ἐδοκεῖτο μόνη, τοσαῦτα ἀξιοῦσα, ὅσα εἰκὸς δύνασθαι γυναῖκα τὸ σῶμα, ἢ μοιλύν, ἢ σὺν τῆς ἐργασίας ἀξιοῦσα φθορεύειν τὸν χρόνον. πόσων οὖν δαιμόνων χάριν πότερα τὰ σκεύη κακά; εἰ γὰρ καὶ μηδὲν αὐτῶν λυώχλει τὸ σῶμα, τί σὺκ ἂν ἔπαθεν, σίτου τοῦ ξένου τοῦ μακροῦ, οὗ ὀλίγη τῆς χλόης καὶ ἀκαίρου, τὴν δαπάνην τὴν πολλὴν καὶ εἰς ἑκάστην αὐτοῦ ἐμβαλλόσαν πενίαν, τῶν φίλων τὴν καταφρόνησιν, τῶν μεγαπόστων τὴν ἐρημίαν, ὃ μηδὲ,
15 εἴ τις ἡσθησαί ποτε τὰ δεινὰ ταῦτα, εἰδέναι (ἔπειρα σὺ πενίας) μᾶλλον δὲ πενίαν ἀκριβῶς, ὅπου σὺδὲ ἡσθησαί ποτε, ζῶντες αὐτοῦ καὶ ἐμπνέοντες ἔτι; ἡ γὰρ ὀπίζασις τοῦ νοσήματος, καὶ ὁ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὅτι ὁ χεῖρων αὐτῷ προσαρεῖ
χ. δηλεῖ ὁ δεινὸν, τοῦτό φησιν ἵνα ἡ μὴ καθ' ἕκαστον τὸν πόνον διδυσωπόμεθα ἀπολαμβάνειν, δόξῃ τὸν ἀκούοντας ἀπεικάσειν, ἀπὸ τοῦ τοὺς ὀπισθοφύλακας τὸν ὀπισθοφύλακα τὸν τοξικὸν ὀπίσω
χ. κυμόνιον 20 σίλλου, ἢ χέλβυσιν εἰσαγαγεῖν σε τοὺς δυνατοὺς σκάφη, ἵνα πᾶσαν ἴδῃ τὴν ῥίζαν πάσχων, ἢ ξένης νόσου μιᾷ ἕξεις, ἢ πολυδάπανος ἀθυμία κατηγόρησε. σκάφη εἰς ὁ δεσμωτήριον ἐλθών, ἢ πολύτα πάσχων τοῦ οἰκήματος τούτου κατακούων, βαδίσει ὀπίσω τὰ θεσπέσια τῶν βαλανείων, εἶτα [ἢ] κοσμίως καὶ καλῶς μὴ ἐπιλαθόμενος ἢ οἰκείων καὶ χρημάτων τοὺς κατασκευὴν γυμνοὺς χρυσῷ ἢ νόσῳ ἢ λιμῷ πολιορκουμένους διωκέσθαι τὴν ὄψιν μόνην ἢ ὧν ἔσωμεν τὸ
25 σώματος ἢ ὧν ἡδέως συγκεχυσμένων εὐδόκιμον ἀπαλλοτριοῦσθαι τὸν πλοῦτον, ἢ οὔτε φιλοῦ ἀφίσιν, οὔτε χεῖρας ἐκτείνειν δυναμένους τῶν σφόδρα ἀνθρώπων τοῖς πόνοις ἐκτατοῖς κακοῖς. ἀλλὰ μηδὲ μάζει τούτων ᾖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὁ τῶν πλουσίων καταγώγιον ὁ τοῖς τῆς πόλεως ἐξιδιωτικὸς καὶ τότε ὄψει καλῶς, ὅτι ἡ δοκοῦσά σε ζῶν χρῆσθαι ἀθυμία πῶν λιμοῦ βέλτιός ἐστι. τί γὰρ ἂν τις εἴποι τὸν ἐλεφαντίαν ἢ μικρὸν ἀναλίσκοντας ἄνδρας; ἢ καρκίνῳ κατα-
35 κοπτομένας γυναῖκας; ταῦτα γὰρ ἀμφότερα πάθοσήματα μακρὸν τί ὅστις ἢ ἀνίατα· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἀόρατα καὶ τὸ πόλεως ἀπελαυνόμενον τὸν ἔχοντας, καὶ οὔτε λουτρῶν, οὔτε ἀγορᾶς, οὔτε ἄλλου τινὸς τῶν ἐν ἀνθρώποις μεγάλων ἡδέως αὐτοῖς ὄντος. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ὁ δεινὸν, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνοι τῆς τῶν ἀναγκαίων ἔχρησιν ἀφθονίας ἀπορρήγνυ. ἵνα γὰρ μὴ τὰ μὲν ἄλλα πολλάκις εἰκῇ καὶ μάτην καταδικασθέντες οἰκῶ· οὗτοι γὰρ ἄπαντες πολλῷ μείζονα τὴν δαιμονιώτητα τοῦ
40 ἐδωδίμου ἔχουσιν. εἰ δ' ἀπιστῶ, σοὶ θαυμαστόν. οὐ γὰρ τῇ αὐτῇ γνώμῃ τὰ τε οἰκεῖα καὶ τὰ ἀλλότρια κρίνω εἰ ἄθλιον μόνον κακόν· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν λέγω καὶ ὄψει μόνον μαθόντες, ζητοῦντα δὲ τῇ πείρᾳ καὶ τῇ αἰσθήσει καὶ μᾶλλον τῆς συμπαθείας τῆς ἑαυτῶν. ὅσπερ αὐτὰ ἀφορητότερα ἐκείνων εἶναι νομίζουσιν, κἂν λίθῳ ἢ κεφαλῇ ἢ φορητά. εἰ δέ τις τούτων πλούτων ἀπαλλαγὴς, τὸν τι φύσιν αὐτῶν καταμάθοι, ἢ τὸν ἐμπιστεύσας αὐτοῖς ἀγαθοῖς, τοῦτ' αἰδέσεται μᾶλλον τούτων οἵοις τὸν ψηφοφορεῖν.

Ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο ἐρεῖς, ὅτι πολύτα μὲν ἐκεῖνα τὰ πάθη φθείρει τὸ σῶμα τρόφιμα μόνον· αὐτὴ δὲ τῆς ψυχῆς ἄπεπτα ἡ νόσος, ἢ τούτων πολύτων ὅστις χαλεπωτέρα. "αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα αὐτὸν βορήσομεν ἐκείνων κουφοτέρων τυγχάνουσαν. αὐτὴ μὲν γὰρ τὸ σῶμα ἀφανίζει, καθάπερ ἐκεῖνα, ἢ τῇ ψυχῇ πρὸς βραχὺν ἐπιχλιαίνουσα ἀεὶ δὲ ἡ ἀπο-

Chrysost. tom. 6. M ἐδωδιμοπάθεια

εὐθηνοτάλαντων, φύσεται μὲ ὁ τῇ ὄρεξι, τὴν ὃ λύμην ἅπασαν οὐ μέτρεις ἐκείνης ἰσῶσαι· ἀλλὰ καὶ ὅτι τὴν ψυχὴν ἀδηκτίμητον ποιοῖ, γρεβλοῦσαν αὐτὴν ἀνιεχῶς, καὶ ἀφανίζουσαν
Παροιμ. κε. κ. ἀφ' ἑαυτῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς ἀθυμίας τῆς πολλῆς. Ὥσπερ γὰρ, φησὶν, ὄξος ἕλκει ἀσύμφορον, οὕτω καὶ ὀδύνη παθοῦσι σώματι καρδίαν λυπεῖ. μὴ τοίνυν ὅτι ἀπὸ τοῦ σώματος τίκτεται τοῦτο λέγε μόνον, ἀλλ' ὅτι μὴ ἀδηκτίμητον τὴν λύμην ἅπασαν καὶ τὴν φθορὰν τῇ ψυχῇ, τοῦτο ἐπιδείκνυσο. ἐπεὶ καὶ ὁ λοιμὸς οὐκ ἀπὸ τῶν σωμάτων πικτόμενος φθείρει τὰ σώματα, καὶ ὁ τῶν ἐρπετῶν ἰὸς τοιοῦτον μὲν ὄζει σκώληκας, λυμαίνεται δὲ ἡμᾶς· οὕτω καὶ ὅτι τούτων τῶν παθῶν πίκτεται μὲν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἔστι δὲ ἰὸς τῆς οἰκείας κακίας εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἡμετέραν σκηνήν. πάσης γὰρ δαιμονικῆς ἐνεργείας βλαβερώτερον ἡ τῆς ἀθυμίας ἐστὶ βολή· ἐπεὶ καὶ ὁ δαίμων, ὃ οἷς δύναται, τούτοις κρατεῖ. καὶ τοῦτον ἀφέλης, σβέσει πᾶν ἐκείνου πίστεως πῦρ τὸ δεινόν. καὶ πῶς ἔστι μὴ ἀθυμεῖν, φησὶ; ἐγὼ δέ σε ἐρήσομαι, πῶς οὐκ ἔστι μὴ ἀθυμεῖν; εἰ μὲν γὰρ μοιχείᾳ ἢ φόνος, ἢ ἄλλο τί σοι τοιοῦτον ἐπέλαβε τὸ ἐκκλείσαν τῆς βασιλείας τὸν ἄνθρωπον, ἀθύμει καὶ πένθει, ὁ κωλύσαν σωθῆναι· εἰ δὲ τούτων τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτι πάντων πέφρικας, τί μάτην κόπτεις σαυτόν; τὸν γὰρ ἀθυμίαν ἐνθέντα ἡμῖν ὁ Θεὸς τῇ φύσει, οὐχ ἵνα ἀπλῶς ἢ ἀκάρως ἢ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις αὐτῇ χρώμεθα πράγμασιν, οὐχ ἵνα φθειρώμεθα ἑαυτούς, ἀλλ' ἵνα τὰ μέγιστα κερδάνωμεν ἐξ αὐτῆς. πῶς γὰρ κερδάναι ἔστιν; ὅταν εἰς χαρὰν αὐτὸν μεταβαλώμεθα. χαρὰς γὰρ ἀθυμίας, οὐχ ὅταν πάσχωμεν κακῶς, ἀλλ' ὅταν ἁμαρτάνωμεν κακῶν. ἡμᾶς γὰρ τὸν τρόπον ἀνεστρέψαι δεῖ, καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία διορθοῦσθαι. καὶ ποιοῦντες μὲν μύρια κακά, ἐκεῖθεν πρὸς βαθὺ συστελλόμεθα· ἐὰν δὲ μικρόν τι πταίσωμεν πάντων, καταπίπτομεν, συστελλόμεθα, ἀπογινώσκομεν τοῦ βίου καὶ τοῦ σωθῆναι. τοιοῦτόν γὰρ τοῖς ἀσθενέσι τοῦτο φορτίον καὶ βάρος τὸ πρᾶγμα ἡμῖν ἐνδέδοται, ὅπερ οἶδεν καὶ ὁ θυμὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα, ἂν μὴ χρησίμως ἡμῖν κεῖται, εἰς δεινὰ διαβήσεται. καὶ συμβαίνει ταὐτόν, οἶμαι, ὅπερ καὶ τῶν φαρμάκων τῶν ἐκ τῶν ἰατρῶν διδομένων. ἐκεῖνα γὰρ ὅταν μὲν τοῖς καθηκόντως καὶ ὡς δεῖ προσενεχθῶσι, δύναται τὸν ἄνθρωπον ὠφελῆσαι· ὅταν δὲ ἄλλως τις αὐτοῖς χρήσηται, καὶ μᾶλλον ἐπιτείνει τὸ νόσημα· ὅπερ οἶμαι καὶ ἡ ἀθυμία ποιεῖ, καὶ εἰκότως. αὐτίκα γὰρ οὖσα τοῦ διορθωτικοῦ φαρμάκου, καὶ ὡς ἄν εἴποι τις, καθαρτήριον τῆς πονηρίας τῆς ἐν ἡμῖν, ὅταν μὴ δεχθοῦσα ψυχὴ καὶ πυθομένη τὸν τοῦ ἀμαρτήματος φόρτον πρόσχηται, μέγιστα τὸν ὀδυνηρὸν ὠφέλησεν· ὅταν δὲ ἀθλιώσῃ καὶ ἀγωνιζομένη καὶ πονοῦσα καὶ μεμεριμνημένη τὰ παρόντα κακῶς, πρὸς δὲ τὸ μηδὲν ὠφελῆσαι, καὶ τὰ μέγιστα ἔβλαψεν, ἀθυμίαν ἐργασαμένη καὶ ἀπόγνωσιν.
Φιλιπ. δ. δ. Διὰ τοῦτο τοῖς μὲν ἐσπουδακόσι καὶ ἀγωνιζομένοις ὁ Παῦλος χαίροντας ἔλεγε· Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε· τοῖς δὲ ἀμελοῦσι καὶ πολλὴν ἔχουσι τὴν φλεγμονήν·
α. Κορ. ε. β. Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε. ὁ δὲ γε λιπαρούμενος τῶν τοῦ ἁμαρτήματος λιπασμῶν ἐκνοῦσθαι, καὶ ἀφανίζεσθαι ἅπαν φαρμάκου τύπον· ὁ δὲ εὐεκτῶν καὶ ὁ τῇ ἐπισκοπούσῃ καταστάσει ἀμελῶν ἑαυτοῦ, πῶς ἔσεσθαι δὴ φλέγμης τὴν εὐεξίαν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας; οὕτω γὰρ ἔστι καὶ αὕτη δραστήριος, ὡς καὶ τοῖς διορθουμένοις αὐτῆς πλείονα τὴν δίοδον ἐπιτεθῆσαι χρόνον μεγάλα ἐργάσασθαι κακά. ὅπερ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος διδοὺς, ἀφῆκεν αὐτὸν ἐπελθεῖν ἀφθόνως, μὴ ὁ πρᾶξαι ὃ ἑαυτῆς· καὶ τὸν αὐτὸν πρόσωπον
β. Κορ. β. ζ. τοῦτον, ἐν ᾧ ἐγὼ λέγω νῦν· Μήπως γὰρ, φησὶ, τῇ περιλυπότερος λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Εἰ δὲ ὁ τὸ χρεῖος καθηκόντως οἶδεν ἀπολλύναι πρόσωπον μὴ ὑποβολῆς, ἵνα ποτὲ ἐργάσηται (ὁ δὲ ὅλως διορθώσεις αὐτῆς, ὅταν αὐτὸν πολλὴν ἐπιτιθῶσιν); καὶ, φησὶ, οἶδα τοῦτο κἀγώ· ἀλλὰ πῶς αὐτὸν ἀποκρύσομαι καὶ ἀποχήσω τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς, οὐκ οἶδα. Ἐκ ποίας τοῦτο δυσκολίας, ὦ φίλε; Εἰ μὲ γὰρ ἐπιθυμία τις ἢ κἀγὼ σωμάτων ἔρως ἀτόπως, ἢ κενοδοξίας τυραννὶς ὁ δυσκαταγώνιστον κακὸν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων παθῶν, καλῶς

δεῖ

ἀν ἡ πόρνη ἐκ τῆς ἀπάλλαγῆς. σὺ δὲ τοιούτοις ἀλόγοις ἀδυνάτοις μὴ εὐδαιμόνει, δύσκολοι ὄντες ἀπὸ δραχμῆς καὶ δίκτυα. τί δήποτε; ὅτι τὴν ἡδονὴν ἔχουσι συμπαρέπεσαν καὶ βοηθοῦσαν αὐτοῖς· ἡ αὐτὴ δέ ἐστιν ἡ καὶ πολλὰ πόνον παρέχουσα· ἀφελκύουσα τοῖς ἐθιζομένοις χρήμασι, καὶ τῦφον ἐμποιοῦσα πρὸς τὸ καταφρονητικὸν χαλεπὸν, πείσασα τὴν ψυχὴν ὅλως θηλῦναι καὶ βουληθῆναι τὴν ἀπάλλαγήν. καὶ γοῦν πρόσεχε, ὅπως μὴ ἐάν τις φύσει, ἢ κτησάμενος ἀπηλάθη τῆς οἰκείας, ἢ σπουδάσωσι τῷ νοσήματι, καὶ ἐάσω τὰ παῖδες ἑαυτὸν εἰσωθεῖν. πρὸς δὲ τὸν τῆς λύπης ἀφαίρησιν οὐ μικρὸν ἡμῖν τὸν λύσαι, ὃ τῶν ἀνδρῶν ἔχει πρὸς αὐτήν. ὁ γὰρ τὴν βαρυνόμενος, καὶ ἀπορρίψας ταχέως ἀνῆ. τί εἶν ἂν ἀνύσῃ μὲ, μὴ διώκῃ δέ; μὴ παύσεται ἀνύσας, καὶ ταχέως ἐκκοπήσεται. σκόπει γὰρ ὅτι Ⓐ χριστιανὸς, εἰ ποτὲ λυποῖτο, δύο μόνον ἐστὶν ἀφορμὰς ἔχει δι, ἢ ὅταν ἁμάρτῃ, ἢ ὅταν ὁ πλησίον προσκρούσῃ Ⓐ Θεῷ. τῆς δὲ πρώτης λύπης σφοδρότερον τὴν προφάσιν τούτων ῥίζαν ἐχούσης, εἰκὸς σαυτὸν ὠδυνᾶς. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον, φησὶν, ὅτι οὐ προσκρούσματων τοιούτων ποιοῦμεν δίκην; μάλιστα μὲ δηλόν ἐστι· πλὴν ὅτως οὐχ ἁμαρτάνομεν τοῦτο· ἀλλ' ἔστω, εἰ βούλει, μηδὲ ἄδηλον, ὡς ἔφης, ἀλλὰ καὶ σφόδρα δῆλον, ὅτι ἁμαρτημάτων ἐστὶ τοῦτο ἀνταπόδοσις. ἀλλὰ τοῦτο οὖν ἀλγεῖς, εἰπέ μοι; καὶ μᾶλλον θυμίας ἄξιον τὸ σοβαρὸν ἀφαιρεῖσθαι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ μὴ ζημιοῦσθαι κόσμου καταπεφρονῆσθαι. Ⓐ γὰρ ἀληθῶς, οὐχ ὅταν ὧν κολάζεται, ἀλλ' ὅταν ὧν ἁμαρτάνων πρόσωπα Ⓐ Θεοῦ, ἀλγεῖν δεῖ. τὰ μὲν γὰρ ἁμαρτήματα ἀφίησιν ἡμῖν Ⓐ Θεὸς ἐκ ἐχθρὸν ποιῆσ· τὰ δὲ τῶν κολάσεων καταλλάττει τε αὐτὸν ἡμῖν καὶ προσκυνεῖσθαι ἵλεων ποιεῖ καὶ ἐγεῖς. ὅτι δὲ οὐ τὸ ἁμαρτημάτων ἐστὶν ἀνταπόδοσις, ἀλλὰ τὸ φαύλων καὶ βελτίων ἐστὶν ἔνδειξις σοῦ ὁ ἱδρὼς καὶ πόνος, δῆλον ἐκ τῶνδε. εἰ μὲ γὰρ αἰρετῶς καὶ ἀσύντως Ⓐ προέτρεψε βίον βιοῦν, οὕτως ὅπως τὸν τῶν μοναχῶν πολιτεύσῃ μετὰ ἀκριβείας σεαυτὸν, ἵνα μὲ σὸν οὕτω ταῦτα ἐπανορθεύσας τὸν ἐπανῆκε ψόγον. εἰ γὰρ δεῖ τοῦτο ἐπάγειν τὰς ὠμωρίας ὁ Θεὸς, ἵνα πρόφασιν πρὸς μετάνοιαν σὸν δυσιδότας ἔχοντας, τῆς μετανοίας ὑπεδεχόμεθα, πολλὰ λοιπὰ τὰ τῆς ὠμωρίας τούτου γε ἐνεκεν ἐστί. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχει τοῦ βούλεσθαι κολάζειν ἡμᾶς ὁ Θεὸς, ὡς καὶ πολλάκις ὠμωρίας ἄξια παρόντας, καὶ πολλῆς διορθώσεως ὑπερφυοῦς, δι' ἀπειλῆς μόνον καὶ ῥημάτων φοβερῶν σωφρονίζειν ἡμᾶς. καὶ τοῦτ' ἔστιν ἰδεῖν ὑπέρ τε τοῦ Ισραὴλ, ὑπέρ τε τῆς πόλεως τῶν Νινευιτῶν. οὐ γὰρ μόνον τὴν τιμωρίαν οὐκ ἐπήγαγε, τὴν μετάνοιαν ὑπεδέξαντο ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπειλὴν θήσεως ἔλυσε. πολλῷ γὰρ ἡμῶν αὐτῶν βούλεται μᾶλλον μηδὲν ἡμᾶς πάσχειν κακὸν· καὶ σοὶ οὕτως ἐαυτῷ φείσαιτ' ἄν, ὡς πέπεισται ἡμῶν ὁ Θεός. εἶτα ὁ σὸν πολλάκις μὲν ἡμᾶς τηκόμενος ῥήμασι φοβοῦν, μετανοήσαντας δὲ καὶ ταύτης ἀπαλλάττων τῆς ἀγωνίας, σὲ τὸν τοσαῦτα ὑπεδεξάμενον βλάβεσθαί τε καὶ ἀπολλύειν, οὐ μόνον τῆς ἀπειλῆς οὐκ ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ τῇ δίκῃ τῶν ἔργων παραδίδου κολάζεσι; καὶ πῶς οὖν τις τοῦτο πιστεύσειε; πλὴν ἀλλ' εἰ μὴ διέφθαρτό σοι, καὶ πεπεισμένος (ὅπερ ἔφην) ὁ περὶ τούτου βίος ἦν, καὶ εἰς ἔποιδμν τούτου ἐλθεῖν τινι δυνατὸν ἦν· νυνὶ δὲ τῶν μὲν πρόσωπος ἐλάττων ἐστὶν ὄγκος, κόσμος δὲ καὶ αὐτὸς καὶ πολλῆς γέμων σεμνότητος ἦν. ὥστε πρόδηλον ἡμῖν ἐστὶ φανερὸν, ὅτι σφαίρων καὶ μείζονος ἀνταπόδοσίς ἐστι τούτων τὰ παλαίσματα. δῆλον μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, καὶ τούτου καὶ σὸν τοιούτους ἀνακτᾶν λογισμούς· δεῖ δὲ μᾶλλον δὲ καὶ περὶ τούτων, θυσίας καὶ ἱκετηρίας τοῦτο ἀφαιρεῖσθαι τὸ σκότος. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Δαβὶδ, ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος καὶ μέγας ἀνὴρ, τούτοις ἐχρήσατο τοῖς φαρμάκοις συνεχῶς, καὶ οὕτω τὰς πολλὰς τῶν θλίψεων ἀπεκρούετο ὀδύνας, νῦν μὲν θυμούμενος καὶ λέγων, Αἱ θλίψεις τῆς καρδίας μου ἐπληθύνθησαν, ἐκ τῶν ἀνάγκων μου ἐξάγαγέ με· νῦν δὲ λογισμοὺς ἀνακτῶν θυσιεῖς· Ἵνα τί περίλυπος εἶ, ἡ ψυχή μου, καὶ ἵνα τί συνταράσσεις με; ἔλπισον ἐπὶ τὸν Θεὸν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ· καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν λογισμῶν πεπόμφαμεν ἐπὶ τὰς θυσίας· Ἄγες μοι, φησὶν,

χ. ἀπαλλάττεται

χ. ἀπαλλάττῃ

Ψαλμ. κδ. ιη.

Ψαλμ. μβ. γ.

Ψαλμ. λθ. ιη.

Ψαλ. οϛ. κδ. φησιν, ἵνα ἐμὲ ψύξω τοῦ τῦ με ἀπολεῖν· καὶ ἀπὸ τῶν ὑχῶν ὅτι σὺν λογισμοις· Τί γάρ μοι ἐστὶν ἀρχὴ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἀπὸ σοῦ τί ἠθέλησα ὅτι τῆς γῆς; οὕτω καὶ ὁ Ἰωὴς τοῦς μὲν τῶν γυναικῶν ἀποδυσαμένους τὰ Σατανικὰ ῥήματα, λογισμοῖς ἀπειμάχητοι καὶ ἐπιτίμα

Ἰωὴς ϛ. ι. λέγων· Ἵνα τί ὥσπερ μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν, οὕτως ἐλάλησας; Εἰ ἐν ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, ἐν καὶ κακὰ οὐχὶ ὑποίσομεν; τοῦς δὲ τοῦ Θεοῦ ἰκετηρίας ἐπέχεται. ἐν ὁ μακάριος ὁ Παῦλος ἀμφοτέροις τύποις ἐχρήσατο τοῖς ἐν θλίψιν οὖσι ἐν πειρασμοῖς, ὧν μὲν λέγων· Εἰ δὲ χωρὶς ἐστε παιδείας, ἀρα νόθοι ἐστὲ, ἐν οὐχ υἱοί. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν οὐ

Εϐρ ιβ. ι. παιδεύει πατήρ; ὧν δὲ ἐμέμνητο· Πιστὸς γάρ, φησιν, ὁ Θεὸς, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε. ἐν πάλιν, Εἴπερ δίκαιον παρὰ Θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν, ἐν ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν. ἀν οὖν τύτοις ἐν αὐτὸς θάλπης χρῆσθαι τοῖς ὅπλοις, ἐν ἐκφεύξῃ σεαυτὸν πόντα χάλων, τοῖς μὲν λογισμοῖς ἀποτυχίζων τῆς ἀθυμίας τὸν ἔφοδον, ταῖς δὲ ὠδαῖς ἐν ταῖς σαυτῦ ἐν ταῖς ἑτέρων τύτο ἰσχύει· ὁ τοῖχος ποιῶν, ταχέως ἀφανὴς καρπὸν τῆς παιδείας. οὐ γάρ τύτο μόνον κερδανῶ, ὃ τὰ πρόσ-

α. Κορ. ι. ιγ. Ϲ. Θεσσ. α. ε. τα ἡμαῖς ἐστὶ γεγραμμένα, ἀλλ' ἐγυμνασάμεθα αὐτοῖς καλῶς, ἐν τοῦς ἄπονα λοιπὸν ἀνάλωτους ἔσῃ ταῖς τῦ βίῦ λυπηροῖς.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ ΜΟΝΑΖΟΝΤΑ* ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΝΥΞΕΩΣ.

* ἀσκητὴν

ΕΓω σε ὁρῶν, ὦ μακάριε Δημήτριε, συνεχῶς ἐγκείμενον ἡμῖν, καὶ μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος σὸν τοῦ κατανύξεως ἀπαιτοῦντα λόγους, ἐμακάρισά σε ἀεὶ ἐν ἐθαύμασα τὸν ἐν τῇ σῇ ψυχῇ κατορθώματα. οὐδὲ γάρ ἐστι μὴ τοῦτον ἐκκαθάρσεως καλῶς, ἐν τὸν βιωτικὸν ἀπόνων ἀνώτερον ἡγούμενον, εἰς ταύτην τὴν λόγων τὸν ὀπτασίαν ἐλθεῖν. ἐν τύτο ῥᾴδιον συνιδεῖν ἐκ τῶν καὶ τοῦς ὀλίγα τύτῳ κατεχομένων τῷ πάθει, ὅτι τοσαύτην ἀηδίαν δέχον τὸν μεταβολὴν, ὡς βιαίως τοῦς τὸν ἡσυχίαν μεταξὺ ἰῶσαι. καθάπερ γάρ ἵππων δισμοὶ χαλεπῶν, τὴν τὸ κόσμου φαντασίαν ἀπολύσαντες τὸν ψυχὴν, ὕστερον ἀφιᾶσι πέτεσθαι τοῦς τὸν οἰκείαν αὐτῇ τόπον ἐν συνήθειαν. ἀλλὰ τοῖς μὲν πολλοῖς τύτο ὀλιγάκις τὸ πάντος χρόνου συμβαίνει ἐθῶδες· σὺ δὲ, ὦ θεία κεφαλή, ἐν ἀπάντων οἶδα τύτῳ κατεχόμενον τῷ πυρὶ τῆς κατανύξεως. ἐν μαρτυρήσειαν δὲ μοι αἵ τε ἄϋπνοι νύκτες, ἐν αἱ τῶν δακρύων πηγαὶ, ἐν ὁ τῆς ἐρημίας ἔρως σοὶ ζῶσι τὰ ἀεὶ ἐν σοὶ συναπτόμενον τῇ ψυχῇ. τί οὖν αὖ σοι ἦν οἰστὸν πλέον τοῦς τῶν ἡμετέρων λόγων; ἐν γὰρ καὶ αὐτὸ τύτο, ὃ τοῦς αὐτοῦ μὲν ἦκεν τὸν χαρᾶς, οἷς δὲ ἔστι μὴ τῶν χαμαὶ ἐρχομένων ἐστὶ, καὶ τὸν πεπυρωμένην ψυχὴν λιπαρὸν καλῆς, ἐν συνεχῶς τῆς δεξιᾶς ἀπτόμενον τῆς ἐμῆς, καὶ φιλοῦντα ἐν δακρύοντα λέγειν, ὡσπερεὶ ἐν μοι τὸν καρδίαν τὸν πεπυρωμένην, πόσης μὲ βλακείας, πόσης δὲ πυρώσεως αὖ ἐν δεῖν ἐστὶ τιμήεσσα; Εἰ μὲ οὖν ἡμᾶς καθυδόντας διϋπνίσαι βουλόμενος, ὅτι ταύτην ἐλάκωσας τὸν πάθεσιν, καὶ τῆς φιλοσοφίας ἐν τῆς πρεσβείας ἀποδέχομαι τῆς πολλῆς· Εἰ δὲ ἀληθῶς ὃ σαυτῷ σκοπῶν, ἐν τῷ ἀσφαλέστατος ὀφθαλμὸν νομίζων, οὐκ οἶδα πῶς ἂν ἑτέρως ἡμᾶς ἐδίδαξας, ὅτι σοι τῶν περὶ ἡμᾶν φόβος ἐστὶν ἀνθρώπινος. πάλιν ἀλλὰ ἐν ὕστερον ἐξόμνυσί σοι, καὶ πειρασόμεθα πάντων ἔνεκεν, καὶ τῆς παῤῥησίας τῆς πρὸς Θεόν, ἐν τῆς πρὸς τὸν αἴτησιν ἀκουσθῆς, ἐν τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἡμᾶς. σὺ δὲ ἡμᾶς ἀντὶ τύτων ταῖς σαῖς εὐχαῖς ἀμείβου· ὥστε ἡμῖν καὶ βίον ὀρθωθῆναι ἐν λιπαρῆ,

ἐν

ᾗ ὸ τῷ πρόπι δυνηθῶσι ἡγησᾶσι εἰπεῖν, ᾗ ἰχνοὶ τὰς τι χειμῶρας ἀναξῆσαι, ἓ τὰς πρειμῶρας ὑπισφίγξαι ᾗ συγκροτῆσαι ψυχάς. πόθεν οὖν ἡμῖν, πίθεν ἀρκέσει τὸ τοῦτο τῦ λόγυ; ἵνα αὐτῷ μελέτιον, ποίαις κρηπίδι θησόμθ; ἢ δῆλον ὅτι τῦ Χειτοῦ τὰ ῥήματα, δι' ὧν παιδεύει μθ' ὧν γελῶντας, εἰ μὴ τοῖς μακαριζομένοις ἤθησι τοὺς πεινδωῦντας, οὕτωσι λέγων· Μακάριοι οἱ πεινδωῦντες, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται· καὶ οὐαὶ οἱ γελῶντες νῦν, Matth. 5. 6.
ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε· ᾗ μάλα εἰκότως. πένθους γὰρ ἀληθῶς, πένθους ᾗ ὀδυρμῦ ὁ παρὼν ἅπας καιρός. τοιαύτη συμφορὰ τὸν οἰκυμθίων κατείληφεν ἅπασαν· τοιαῦτα ἀπθμίας μὸ θεσπεσίους συνέχει κακά, ἅπερ εἴ τις μὴ ἀκριβείας ὀξεπαίζειν ἐθέλοι, εἴγε δυνατὸν μὴ ἀκριβείας *, ὑ παύσεται ὀδυρόμθος ᾗ πενθῶν. ὕτως ἄπθμα ἀνατέτραπται καὶ * ἐπὶ τὸ πολύ,
συγκέχυται, ᾗ ἀρετῆς ἴχνος οὐδαμοῦ· ᾗ ὃ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι τῶν ζωογόνων ἡμᾶς δεινῶν ἀμθσι ὕτε αὐτοὶ ἐσμθ, οὔτε ἄλλοις πρέπομθ· ἀλλ' εἰκῆ καθθ σώματι ἔζωθεν μὴ μθθοῦσι, πολλῷ ᾗ εἰδθν τηκόμθφ πυρί· τῆς ᾗ ἀνθρωπείας ἔτεκεν οὐδὲν τῶν ἀνηκάστων διετησάμθν, οἱ πολλὰ μὲ ὑπερίδυνα καὶ αἰσχρὰ ᾗ λέγειτι ᾗ πράττυσιν ἀδεῶς, ἀμελύντας ᾗ τύτων οὐδέν, ἀλλὰ ἓ σεμνυνόμενοι, ᾗ τῶν καθεσηκότων μᾶλλον ὑπάρειν νομιζόντων. ὕτω δὴ ἓ ἡμᾶς ἃ τῶν νοσημάτων ἄπθμα πρέπει, οὐδὲ αὐτὸ τῦτο, ὅτι νοσῦμθ, ἴσμεν. ἀλλ' ἐπὶ μθὸ τῦ σώματος, καὶ ὃ τυχὸν ἡμᾶς ἐνοχλήσῃ παθος, ᾗ ἰατροὺς καλοῦμθ, ᾗ χρήματα ἀναλίσκομθ, ᾗ καρτερίαν ὑπισφυόμθα, καὶ ὰ πρήττυσιν ἀφιστάμθα ἅπθμα πρέποντες, ἕως ἂν ἀποβώμεθα ὃ λυπεῖ· τῆς ᾗ ψυχῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν κεντυμθύης, ἀπαραιτήτυ μθύης τοῖς παθεσι τοῖς σωματικοῖς, χαμθύης, κρημνιζομθύης, ᾗ πάντα ᾧπερ ἀπόλλυυσης ἑαυτὴν, οὐδὲ βραχὺ ἐχομθν λόγυ. ὃ ᾗ αἴτιον, ὅτι ἅπθμα ἡ νόσος κατείληφε. ᾗ καθάπερ ὑπὸ τῶ κεμένων τὰ σώματα, ὑ συμβαίνει μηδένα πρόφασιν τῶ ὑγιαινόντων αὐτοῖς, ὑδὲν ὃ κωλύυ ἅπθμα εἰς τὸ ἐσχάτην καταπεσεῖν φθοράν, μηδενὸς αὐτῶν τὰς ἀλόγυς ὑπιδυμίας κατέχοντος· ὕπω ᾗ ἐφ' ἡμῶν, ἀλλ' ὃ μηδένα εἰ) τὸ ὑγιαίνοντα καθαρῶς, ἀλλὰ πάντας ἀρρωστεῖν, τῶν μθν ἐκ πλείονος, τῶν ᾗ ἐλάττονος μοίρας, ὑδεὶς ὁ τοῖς χειμῶσιν ἐξαρκέσων ὑπάρχει. εἰ γάρ τις ἔξωθέν πθεν ἡμῖν ὑπισχνεῖτο, ᾗ ὅ Χειτοῦ τὰ πρόσταγματα, ᾗ τῆς πολιτείας τῆς ἡμετέρας τὴν σύγχυσιν καταμάθοι καλῶς, οὐκ οἶδα εἰ ἄλλας ἑτέρας μᾶλλον ἡμῶν ἐχθροὺς ἐπωλήσατο εἰ) τὸ Χειτοῦ. καθάπερ γὰρ ἐπισυνδακόντες τὴν ἐπαπάτην αὐτοῦ ἐλθεῖν τοῖς ὑπιτάγμασιν, οὕτω τὰ τῶν ὠδόν ὑσαμθν τὴν ὁδόν.

Καὶ ἵνα μή τις ὑποβολῆς εἰ) νομίσῃ τὰ πρὸ ἡμῶν ῥήματα, ὧδε ἐπαγαγεῖν πειράσομαι τὴ ἀπόδειξιν, ἑτέρωθι μθὸ οὐδαμόθεν, ἀπὸ ᾗ αὐτῆς τῆ ἐπιστολῆς τῦ Χειτοῦ. τί οὖν φησιν ὁ Χειτός; Ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ἐγὼ ᾗ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμθος τῷ ἀδελφῷ αὐτῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτῦ, ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ, μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τῦ πυρός. ταῦτα μὲν οὖν Matth. 5. κα.
ὁ Χειτός· ἡμᾶς ᾗ τῶν ἀπιστούντων αὐτῷ μᾶλλον ὁ νόμον τῦτον κατεπατήσαμθν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν μυρίας τὸν ἀδελφοὺς πλυνοντες λοιδορίας· ᾗ ὃ δὴ καταπλαστότερον, ὅπ ὃ, μυρεὺς, ἅπαμα ἀνθρωφυλακτόμθοι πολλάκις, ἑτέρας τύτων ὑβρεις πικροτέρας ἐκφέρομθν, ὡς ἐκείνυ τῦ ῥήματος τὴν κόλασιν ἔχοντας. ὃ ᾗ ὐ τοιυτόν ὑστιν, ἀλλὰ ὁ ὑβρειστὴν καθάπαξ κολάζων, τῦτο τέθεικε ὃ ὑπερίμιον. ἓ δῆλον ἐξ ὧν ᾗ Παῦλός φησιν, ὑ πο- a Kor. c. 6.
χ. πόρνοι
χ. ἀρσενοκοῖται,
χ. κλέπται,
χ. πλεονέκται,
χ. μέθυσοι,
χ. λοίδοροι,
χ. ἅρπαγες
βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν. εἰ ᾗ ὁ μακρὰν λέγων τὸν ἀδελφὸν αὐτῦ, τῆς ἐσχάτης κολάσεως ὑστιν ἄξιος, ὁ κακῦργος, ᾗ βάσκανος, ᾗ βυχαρῆς, ᾗ κακόδοξος, ᾗ μυρεία ἄλλα τοιαῦτα κακοτεχνῶν, πόσοι ἑαυτῷ ὃ τῆς γεέννης σωρεύει πῦρ; ὃ γὰρ, μωρὲ ᾗ ῥακά, τῶν εἰρημθύων πολλῷ

χαυφότερος

χουφότερον εἰς ὕβρεως λόγον ὅτι. διόπερ ἀκούσωμεν, τοῦτο τίθησι ὁ Χριστὸς, ἵνα μάθῃς, ὅτι εἰ ὃ φορητότερον λέγειν τινὰ γίνεται ὑπὲρ ἁπάντων κατ' αὐτοῦ τοῦ λέγοντος, πολλῷ μᾶλλον τὰ βαρύτερα καὶ ἀφορητότερα τοῦτο ἐργάσεται. εἰ δέ τινες ὑπερβολὴν τοῦ λόγου καταγινώσκοιεν (καὶ γὰρ τινας οἶδα τοῦτο παθόντας ἐγὼ, καὶ νομίζοντας ὑπὲρ τοῦ φοβῆσαι μόνον τοὺς τοιούτους εἰρῆσθαι τὸν ἀπειλήν) ὥρα αὐτοὺς τοὺς μοιχοὺς, τοὺς πόρνους, τοὺς μοιχείας, τοὺς εἰδωλολάτρας τῆς εἱρημένης ἀπαλλάττειν κολάσεως. εἰ γὰρ φόβου μόνου ἕνεκεν τοῖς λοιδορίας ἠπείλησεν, δῆλον ὅτι καὶ κείνοις. ὁμοῦ γὰρ ἅπαντας ἔσωσε γαγών, οὕτως ἐπῆγε τῆς βασιλείας τὸν ἔκπωσιν. Ἵνα οὖν, φησὶν, ὁ λοίδορος μὴ τοῦ μοιχοῦ καὶ μαλακοῦ καὶ πλεονέκτου καὶ εἰδωλολάτρου κείσεται; εἰ μὴ τὸν αὐτὸν αὐτοῖς δώσει δίκην, ἑτέρου τοῦτο ζητῆσαι καιρός· ὅπου γε τῆς βασιλείας ὁμοίως ἐκπεσεῖται ἐκείνοις, τῷ Παύλῳ πείθομαι λέγοντι, μᾶλλον δὲ αὐτῷ Χριστῷ, ὅτι οὔτε οὗτοι, οὔτε ἐκεῖνοι βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν. οὐκ ὅτι τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι πολλοὶ πολλοὶ τοῦτο πάσχουσι, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλησόμεθα ὑπερβολικῶς εἰρῆσθαι νομίζουσι. διαβολικὴ δέ ἐστιν αὕτη ἡ παρρησία. ἵνα γὰρ τὸν φόβον τῆς μελλούσης ἐκλύσῃ κολάσεως, καὶ χαυνοτέρους ἐργάσηται πρὸς τὸν ὑπερακοντίου τῆς ἐντολῆς, τὸν ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς παραμυθίαν εἰσηγάγετο, εἰς μηδὲν ὃ πρὸν ἰσχυρὸν βοηθεῖσθαι ταῖς ῥᾳθυμοτέρους ψυχαῖς ἀπάτην, ἐλεγξθησομένην ὑπὸ καὶ τοῦ τῆς κολάσεως καιροῦ, ὅτι κέρδος οὐδέν. τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, νῦν ἀπατηθῆναι, τότε σωφρονεῖν τὸν ἀπάτην, ὅταν μηδὲν ἡ ἀπὸ τῆς μετανοίας εἰς τὴν ἀναστάσεως ἀπολαθεῖν λόγον; μὴ δὴ μάτην ἀπατῶμεν ἑαυτοὺς, καὶ παραλογιζώμεθα ὅτι κακῶ, μηδὲ ἑτέραν παρακαλώμεθα τιμωρίαν τὸν ἐκ τῆς ἀπιστίας. οὐ γὰρ μόνον ὃ μὴ εἶχεν τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ὃ ἀπιστεῖν αὐτὰς, ἐκ τοῦ πρὸς τὸν ἐκπλήρωσιν ἐκλελύσθαι τὴν ἐντολὴν ἕξει. ὅταν γὰρ τὸν ἐκ τῆς ἀκοῆς ἀσφάλειαν μὴ ἐπιδείκνυμεν ἑαυτοῖς προῖσασθαι, μηδὲ τὰ προστάγματα ποιῶμεν, ὥστε ἀπαλλάξαι τοῦ φόβου τὴν μέλλουσαν κρίσιν λογισμοὶ, βαρυνόμενοι δὲ σωφρονεῖν, καὶ ἀγχόμενοι, καὶ κρίσιν πολὺ τὴν κριθῶσαν κολάσεως φόβον ἀπορρίψαι σπουδάζοντες, εἰς ἑτέραν ἑαυτοὺς καταβάλλομεν βάραθρον, ἀπιστοῦντες τοῖς κολαστηρίοις ἐκείνοις. καθάπερ πολλῷ ζωπυρούμενοι πυρετῷ, καὶ τὴν ψυχρὰν πηδῶντες ὑδάτων, οὐκ ἀποπνάσονται τὸ πῦρ, ἀλλ' ἕτεροι ἑαυτοῖς προσθήσουσι πῦρ· οὕτω δὲ ἡμεῖς κεντούμενοι δὲ τὴν ἁμαρτημένην ζωπυροῦντες, εἰς τὴν ὑπερβολὴν βύθιον καταποντίζειν ἑαυτοὺς ἀναγκάζομεν, ἵνα πρᾶγμα ἀδεῶς ἁμαρτάνωμεν τὸ λοιπόν. οὐδὲ γὰρ μόνον προῦσιν ὀργιζόμενα τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ ἀπροῦσι πολλάκις μαχόμενα· ὅπερ ὑπερβολὴ θηριώδους ἐστί. καὶ οὐδὲν μείζους ἑαυτὴν καὶ δυνατωτέρους, καὶ ἀδικουμένας καὶ ὑβριζομένας φέρομεν μετὰ ὑπερηφανείας πολλῆς, ἀλλὰ τὸν πρὸς αὐτοὺς φόβον, πρὸς δὲ τοὺς ὁμοτίμους καὶ ἐλάττονας οὐδὲν λελυπηκότας ἀπειθοῦμεν. τοσοῦτον ὁ πρὸς τὴν ἀνθρώπων φόβος τοῦ πρὸς τὸν Χριστοῦ μείζονα ἔχει τὸν ἰσχύν. ἔστιν οὖν ἡμῖν σωτηρίας ἐλπὶς, τοσούτοις ὑπερκειμένοις ὀλιγωρίᾳ καὶ παραφρονήσει; πόθεν, εἰπέ μοι; τίνων φορητὸν ἀπήτησε, τί δαὶ ἐπαιδεύθης πρὸς ἡμᾶς ὁ Χριστός; μὴ ὀργίζου, φησὶ, τῷ ἀδελφῷ σου εἰκῇ. πολὺ δὲ τοῦτο βιαιότερον τοῦ φέρειν ἕτερον ὀργιζόμενον εἰκῇ. ὑπερβέβληκε γὰρ σωφρονοῦντα ἤδη τοῦ πυρὸς ἡ ὕλη, σέσωσται δὲ, ὑπὸ τοῦ ὑποχειμένου, τοῦ φλέγματος αἰδέσιμος αὐτός. οὐκ ἔστι δὲ ἴσον, ἑτέρου λαμπάδα προσάψαντος καρτερεῖν καὶ μὴ πίμπρασθαι, καὶ μηδενὸς προσαχθέντος πῦρ καίειν καὶ πρήθειν. ὁ μὲν γὰρ ἐκείνου κρατήσας, μείζονος φιλοσοφίας βάσανον ἐπεδείξατο· ὁ δὲ τοῦτο κατορθῶν, οὐδένος δὲ εἶπα θαύματος ἄξιος. ὅταν οὖν ὃ μεῖζον πρὸς τὴν ἀνθρώπων φόβον δύνωμεν, πρὸς τὸν Θεοῦ μηδὲ ὃ ἔλαττον βουλώμεθα, σκοπήσωμεν ὅσης κολάσεως καὶ τιμωρίας ὑποδικους καθιστῶμεν ἑαυτούς. τοίνυν ἀδελφοὶ, μὴ ἐλαύθερον νομίσῃς τὸν ὁμότιμον μόνον, ἀλλὰ καὶ

τ̃ οἰκέτ̃ν. Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε δοῦλος, οὔτε ἐλεύθερος· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Γαλ. γ. κβ.
πρὸς τοὺς δούλους ἀγελαίως ἔχειν, τὴν αὐτὴν ἐπιστασίαν ποιούμενα δίκην. ἀδελφὸς γὰρ καὶ
ἐστὶ δοῦλος, ἐλευθερίας ἠξίωται τῆς ἀληθοῦς.

Τίς οὖν λοιδορίας καταφρονήσει τὸν ἑαυτῆς βίον ἡ ὀργῆς ἀλόγου καὶ μανίας ὑπερδυσχεραίνων
5 τις; μὴ γάρ μοι τὸν ὀλιγάκις τοῦτο πάσχοντα εἴπῃς, ἀλλὰ τὸν μηδὲ ὅλως ἀλόητα ποτέ. ἕως δ' ἂν μὴ τοῦτο δείξῃς ἡμῖν, οὐδὲ τὴν ἀπειλὴν λῦσαι δυνήσῃ. ἡ μὲν γὰρ ὀργὴ ἀνέχει ὁ μὴ ζωπυρούμενος τοῦτο παθεῖν. ἡ γὰρ ὀλιγωρία καὶ ὁ περιφρονῶν, κἂν ἄτοπα μυρία εἰργάσωνται, οὐκ ὀργὴν μὴ πολλάκις ἔτι τοῦτο πεπονθέναι, ἀφίεται τῆς τιμωρίας· ἀλλ' ὀργὴν πεπονθέναι
10 ὅλως, ἡδέως ἔχουσι. Τί οὖν ἐφεξῆς τούτῳ κείμενον τίς οὐκ ἂν τῶν ἀπόντων ἐξ ὧν ἔχει νοῆσαι, μὴ τοσαύτης σφοδρότητος δύνατ' ἂν μεῖον ὁρᾶν ὑφ' ἡμῶν; τῷ γὰρ Θεοῦ εἰπόντος, Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει Ματθ. ε. κγ.
πρός σου, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν προσφέρε τὸ δῶρόν σου· ἡμῖς ἐκπεπολεμωμένοι πρὸς
15 ἀλλήλους καὶ ἀτόπως διακείμενοι τοῖς θυσιαστηρίοις προσίεμεν. καὶ ὁ μὲν Θεὸς τοσαύτην τῆς ἡμετέρας καταλλαγῆς ποιεῖται σπουδήν, ὡς μὴ ἐνέχεσθαι τὴν αὐτοῦ θυσίαν μόνην ἀπόλεσον, καὶ τὴν ἱερωσύνην" ἐγκόπτεσθαι, ἕως τοῦ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀπέχθειαν καταλῦσαι, καὶ τὴν ὀργήν· ἡμῖς δὲ οὕτω τοῦ σώματος ἀλογοῦμεν, ὡς καὶ ἡμέρας πολλὰς τὴν ἔξοδον διατρῖψαι καὶ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς. οὐδὲ γὰρ οὗτοι μνησικακοῦσι καὶ κολάζει μόνος ὁ Χριστός, ἀλλὰ καὶ οὗτοι τότε μὲν ἀπηλλαγμένους τοῦ πάθους, πάντα λογιζόμενοι
20 καταφρονοῦσι τῶν ἀδελφῶν. ὅπου γὰρ τῶν ἠδικημένων ὅστις ὁ μνησικακῶν, ὁ δὲ ἀδικῶν οὐκ ἂν ῥᾳδίως ληφθείη τούτῳ τῷ πάθει, τότε γάρ ἐστι τοῦτο ἄγαγε πρὸς ἐκεῖνον, δεικνὺς ὅτι τῆς τιμωρίας τῆς ἐκείνου μᾶλλον ἐστὶ θύμιος ὅστις ὁ τὸ ῥίζαν ὃν ἁμαρτήματι πλάσας. ἀλλ' ἡμῖς οὐδὲ οὕτω παιδευόμεθα, ἀλλὰ λυπούμεθα καὶ ἐπὶ τῶν τυχόντων τοὺς ἀδελφούς· εἶτα, ὥσπερ οὐδενὸς ἡμιωμένου δεινοῦ, οὕτως ἀμελοῦμεν καὶ ὑπολαμβάνομεν τῶν λυ-
25 πηθέντων τῆς ἡμῶν, καὶ τὴν ἔξοδον εἰς μακρὸν ἐκτεινούσῃ χρόνου μῆκος ποιούμεθα, οὐκ εἰδότες ὅτι τοσούτῳ μείζονα τίσομεν κόλασιν, ὅσῳ πλείονας αἱ ἀφορμὰς ἐπεστελλόμεθα ἡμέρας τῇ λύπῃ, τούτῳ ἡ αὐτῷ, ἃ δὴ δυσκολωτέραν ἡμῖν ἡγεῖσθαι λοιπὸν τὴν καταλλαγήν. ὥσπερ γὰρ φιλίας ζωοχούσης ἡμᾶς, οὐδὲν ἰσχύει τῶν ἀμαρτάνειν ἰσχύσαι καὶ πίστεως δυνήσεται, οὕτως ἔχθρας ποιοῦσης ἡμῶν τὰς ψυχάς, πάντα εὔκολα καὶ ῥᾴδια τοῖς
30 βουλομένοις ἡμᾶς συγκρούειν ὅπου πλέον ἐστί, τῶν μὲν χρηζόντων ἀπιστουμένων, πιστευομένων δὲ μόνον τῶν πονηρῶν. ἀφεὶς οὖν τὰ κελεύει δῶρον ἀφίεναι ὅπου τὸ θυσιαστήριον, πρῶτον διαλλαγῆναι φησὶ τῷ ἀδελφῷ· ἵνα μάθωμεν, ὅτι εἰ τὸ ἐκείνῳ φησὶ χαρίζου διαβάλλεσθαι τοῦ καταλλαγοῦ τοιοῦτόν ἐστι, πολλῷ μᾶλλον τὸ ἑτέροις. ἡμῖς δὲ τὰ μὲν συμβολαίων πρόσεγμεν κατέχομεν, τῆς δὲ ἀληθείας αὐτῆς ἐκπεπλώκαμεν, ἀσπαζόμενοι μόνον ἀλλήλους, μέλ-
35 λοντος τοῦ δώρου προσφέρεσθαι, χείλεσι δὲ, ὡς ὅπου τὸ πολύ, καὶ σπανίως τοῦτο ποιοῦντες μόνον. ὁ δὲ Κύριος οὐ τοῦτο βούλεται, ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῆς ψυχῆς φίλημα, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς καρδίας ἀσπασμὸν δίδοναι καὶ πλησίον ἡμᾶς. τὸ γὰρ ὄντως ἀσπάσασθαι ἀληθῶς· ἐκφεύγει σκηνὴ καὶ ὑπόκρισις, καὶ προξενεῖ μᾶλλον αὐτὸν τὸν Θεόν, ἢ καταδηλάζειεν ὁ οὕτω φιλῶν. τὸ γὰρ εἰλικρινὲς καὶ ἐρριζωμένον φιλεῖν ὑπάρξαν πρὸς ἡμᾶς, οὐ ζωντα, ἧς ὁ νῦν σχῆμα πολὺ καὶ τὸ μόρφωσιν
40 προφέρομεν, τὴν δὲ δύναμιν πᾶσαν ἐσβέσαμεν· ὅπερ καὶ αὐτὸ τιμώμενον τῶν κατηγουσῶν ἡμᾶς λυομένων ὄντων. Διὰ γὰρ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, φησί, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν Ματθ. κδ. ιβ.
πολλῶν. καὶ ταῦτα προεῖπομεν αὐτοῖς πολλάκις, μήτε ὀργίζεσθαι, μήτε ἐχθροὺς ἔχειν κεκτημένους πάλαι· εἰ δέ ποτε καὶ ἐφίκοιτο, ἐφ' ἡμέρας μόνον. Ὁ ἥλιος γάρ, φησι, μὴ δυσέτω ἐπὶ Εφ. δ. κς.
τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. καὶ τοῦτο μέγα τὸ τῆς ἰατρείας, ἀλλὰ δὲ ὀπισθουλὰς κατ' ἀλλήλων

ῥάπτομεν,

ρίπτομεν, ἢ δι' ὧν λέγομεν, ἢ δι' ὧν πράττομεν, διάκρουστε τὰ οἰκεῖα μέλη ἢ κατιάλοιπε ὅπερ λαμπρᾶς μανίας ἐστί. καὶ γὰρ σὺν ἀπάτῃ δαιμονιῶδες ἢ μιαιφονώτερον ἀπὸ τούτου μάλιστα δοκιμάζομεν. τί δαί ὁ τοῦ τῆς ἀτιμίας νόμος, καὶ ὁ τοῦ τῆς ὑπερηφανίας τῆς αὐτόπτου καὶ τῶν ἀκηλίδων ὀφθαλμῶν, καὶ τῆς ἀλόγου φιλίας καὶ ὑπολαμβούσης; ὁ γὰρ δεξιὸς ὀφθαλμὸς καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ σοὶ ἡμῖν ἕτερόν αὐτὸ ἔστηκεν, ἢ τὸν ὑπὲρ βλάβης φιλοῦντας ἡμᾶς. 5
καὶ ὁ τοῦ τῶν ἀπολελυμένων ἢ γυναικῶν, ἵνα τίνος οὐ προσέβαλεν, καὶ κατεπάτησεν πολλάκις; τὸν γὰρ τοῦ μὴ δεῖν ὀμνύναι κενὰς καὶ αἰσχύνης λέγειν, οὐ σχεδὸν ὁρκωμοσίας μόνον, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν ὁπωρκίας καὶ ἐπιορκίας καὶ ἐπιωρκίας. εἰ γὰρ καὶ ὁ ὀμνύων, κἂν βιάσῃ τις, ἔγκλημα καὶ ἐντολῆς παράβασις, πολὺ πλέον ὁ ὑπὲρ ἐπιορκίου ὀμόσας; εἰ γὰρ τὸ περιεῖναι τῆς ναὶ καὶ τῆς οὐ, ἐκ τοῦ πονηροῦ, τὸ καὶ τούτου περιουσιώτερον ἵνος ἐς αἰ λοιπόν; εἶτα 10
Matth. c. λθ. πάλιν φησίν, Εἰ τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ᾧ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ ἐάν τίς σε ἀγγαρεύσῃ μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο· ἢ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, ἢ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς. Τί δ' ἂν τις εἴποι πρὸς ταῦτα; ἐφ' ἑκάστου γὰρ τῶν εἰρημένων δακρύειν μόνον, ἢ ἐγκαλύπτεσθαι λείπεται· οὕτως ἐκ σχημάτων πρὸς τὴν σοβαρὰν αὐ- 15
τῶν παράταξιν, εἰς κρίσεις, ἢ μάχας, ἢ δίκας, ἢ ἀμφισβητήσεις ἅπαντα χρήσιμα ἀναλίσκοντες, ἢ μηδὲ βραχεῖαν ἐπίρρειαν φέροντες, μὴ τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων, μὴ τὴν ἀπὸ τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ ἢ πρὸς ὃ τυχὸν ἐκπηδῶντες. εἰ δ' ἔχεις ἵνας λέγω τῶν πολλὰ μὲν ἀναλωκότων εἰς πόρνας, καταφθειρομένων δ' ἐκ τῆς πενίας ὕστερον, ἐκ μυρία παρόντων κακά, ὀλίγοις μὲν τούτοις ἢ βαρυθυμοῦντας ἐρᾷς· πλοῦτον δὲ σοὶ οὕτω τὸ σῶμα 20
ἀναπεπλασμένοις ἡμῖν φιλόσοφοι ἔδοξας. πολὺ γὰρ σοῦ ἐκείνου ἢ βίου πνευματικώτερος. σοὶ μὲν γάρ ἐστιν ἴσον ἑκάστα δουλεία, ἢ ἀπερύθμοις πάντων ἐπεκεῖτο· τί δ' λέγω ἐπεκεῖτο; ὁ γὰρ ὁ Χριστὸς εἶπε, πολλῷ τούτου πάλιν μᾶλλόν ἐστι. τοσοῦτον δ' ἀπέχουσιν ὁ λόγος τῶν ἀδικουμένων τὰς ψυχὰς τοῦ πρὸς σὲ ἀδικοῦντας ὀργῆς, ὡς μὴ μόνον τῶν ἤδη ληφθέντων μὴ δυσ- 25
χεραίνειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπολειφθέντων ἑκόντας παραχωρεῖν, ἢ τῆς ἐκείνου μανίας πολὺ δὲ κακῶς ποιεῖν μεῖζονα πολὺ δὲ κακῶς πάσχειν δοκεῖν ἐκείνου τοῦ προθυμεῖσθαι ἡμᾶς. ὅταν γὰρ ὁ βουλόμενος ἀδικεῖν εὕρῃ ἢ ἀδικουμένους πλέον προεσκευασμένους πρὸς τὸ παθεῖν, ὅπερ ἐκεῖνος ἐβούλετο, ἢ τὴν ὀπτηρίαν ἐμπλήσας τοῦ ἑαυτῷ, ἢ ἐπηρεασθέντα ἐκ πολυοισίας ἤδη φιλοτιμούμενον, ἀπιστοῦσι πεπηρωμένος, τὸν ἀναβολέα τῆς ἀνεξικακίας ἐρυθριάσας. καὶ γοῦν θηρίον ἦν, καὶ ἕτερόν τι τούτου χαλεπώτερον, μετειωτερος ἔστω τοῦ λοι- 30
ποῦ, τὸν τε αὐθαδῆ κακίαν, καὶ τὸν ἀρετὸν ἐκείνου καλῶς ἀπὸ τῆς συγκρίσεως ταύτης ἰδών.

Τοιοῦτον ἐγὼ ἅπαντα βίον ὑπὲρ τῶν, οὐ μόνον ἐν ταῖς γραφαῖς κείμενον ὁρῶ, ἀλλὰ καὶ ὃ ὑπὲρ τῶν ἔργων οὐδαμοῦ. μὴ γάρ μοι ἅπαντα εἴπῃς ἢ σύγκριτα (συμβαίνει γὰρ ἢ τοῦτο ἀδυναμίαν τοῦτο παθεῖν) εἰ δ' ἢ πρὸς σὲ ὁμοτίμους, ἢ οἷς δυνατὸν ἐπιξελθεῖν ἐ- 35
πεδείξατο τοῦτο, ἀλλ' οὐ μέχρι τοσούτου, ὡς ἢ τὴν ὑπερβολὴν ὑπερβαλέσθαι τὸν ἐκείνου, καὶ πλέον ὧν ἐβούλετο δοῦναι, καὶ τοῖς ἐκόντι προσεχθεῖσι τὸν ὑπὲρ τοῖς βίᾳ ἐπασπασθεῖσι δικαίᾳ μακροθυμίᾳ. ὃ δ' τούτων πάλιν ἀνώτερον καὶ αὐτῆς ἀπολύμενον τῆς κορυφῆς, σοὶ τὰ τοιαῦτα ἐργαζομένοις εἰς ἡμᾶς καὶ ἐπηρεάζουσι καὶ σώμασι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οὐ φίλων ὑπάρξει, καὶ φίλων τῶν γνησίων καταπατῆσαι ἐκέλευσεν ὁ Χριστός. μὴ γὰρ προσδίδου 40
μόνον τῷ ἁρπάζοντι καὶ πλεονεκτοῦντί, φησίν, ἀλλὰ καὶ φίλει τοῦτον φιλίᾳ τῇ στοργοτάτῃ καὶ ἐλληκρινεῖ. τοῦτο δή, τοῦτο ἢ διδάξαι βουλόμενος εἶπεν εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν
Matth. c. μδ. ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ὑπὲρ ὅτι τῶν στοργοτάτων φιλούντων ποιεῖν ἐώθαμεν μόνον. ἢ ἵνα μὴ πάλιν ὑπερβολὴν νομίσῃς, εἰ τὰ ῥήματα, ἢ τὸν ἀγγελικὸν ἐπισταγάγῃς ἀπάτῃν,

προσίδῃσι

πεισθήσει τῷ πράγματι λογισμὸν καὶ αἰτίαν δικαίαν, λέγων· Εἰ γὰρ ἀγαπήσατε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ἵνα μισθὸν ἔχητε; οὐχὶ καὶ Ⓐ τελῶναι τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦσι; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀσπαζομένους ὑμᾶς, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ Ⓐ ἐθνικοὶ τοῦτο ποιοῦσιν; ὅταν οὖν τῶν τελωνῶν καὶ τῶν ἐθνικῶν μηδὲν κατὰ τοῦτο
9 ἀφαιρώμεθα, πῶς οὐ πειθῆν ἄξιον καὶ καταισχύνεσθαι; καὶ εἴτε τοῦτο μόνον ἐν δεινόν· καὶ δὲ τοσοῦτον ἀποδείξομεν τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾶν, ὡς καὶ τοὺς ἀγαπῶντας ἀπεστρέφεσθαι καὶ μισεῖν. Ὃ γὰρ βασκαίνει ἡ φθονῆ, καὶ δι' ὧν πεφύκαμεν, καὶ δι' ὧν λέγομεν τὴν δόξαν αὐτῶν καθαιρῆ καὶ τὴν εὐδοκίμησιν, τῶν σφόδρα μισούντων καὶ ἀπεστρεφομένων ἐστίν· οὕτως οὐ μόνον τῶν ἐθνικῶν τοὺς ἀφαιρούμεθα, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χεῖρον αὐτῶν ἐν τούτῳ
10 μοχθείμεθα. καὶ ὁμοῦ Χριστὸς εὐχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ἐκέλευσεν· ἡμεῖς δ' ὀλίγοις ῥίπτομεν, καὶ τοὺς καταρωμένους εὐλογῆν καλοῦντες, μυρίαις ἀρεταῖς περιβάλλομεν. τί τούτης σφοδρότερον τῆς ἐναντιώσεως ἦμεν ἄν, καὶ τῆς μάχης, ἣν μαχόμεθα τῷ ταῦτα νομοθετήσαντι; πᾶσιν αὐτὸ τοῖς πραγμάσιν ἔξεστι μανθάνειν ἰσταμένοις· τὴν γὰρ τῆς κενοδοξίας τυραννίδα, ἣν αὐτὸς μὲν ἀφ' ἑνὸς ῥήματος κατέλυσεν, ἡμεῖς δ' ἠυξήσαμεν, οὐκ ὀπὶ ταῖς
15 θύραις μόνον καὶ ταῖς εἰσόδοις, ἀλλὰ καὶ ὀπὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐλκύσαντες αὐτῆς τὴν ἀρχὴν, καὶ πάντας μᾶλλον ἀγνωμονοῦντας τῇ μανίᾳ ταύτης ἐποιήσαμεν ἑαυτούς, ἀφ' ὃ πᾶσιν εἰς) δῆλον προῆκα, τοῦτον εἰπών· ὅπου τῶν δύο ἐστὸν Ⓐ λύκοι εἰς ἑκάτερον καταφέρονται ἐκδόντες ἑαυτούς, τοῦτον τῶν προβατικῶν ποιοῦσιν Ⓐ ὄνων, οὐκ βραχείας μοίρας ἐπαναλαβεῖν θελήσαντες, καὶ πᾶσαν τῶν ἐντολῶν φυλάξαι ἀκριβῶς ἀναδιδάσαντες, καὶ οὐδενὶ πά-
20 λιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ζημίαν καταίρεσθαι, ἀφ' ὃ μὴ θελήσαι τῆς κενοδοξίας ἀποδύσασθαι τοὺς δεσμούς. καὶ ὁ μὲν θεὸς ὅλως δίδωσιν ἐλευθερίαν, ὁ δὲ πρόληψις τοῖς δεομένοις παρ' ἑαυτῆς, καὶ κενοδοξίας δὲ τοῦτο ποιεῖ, θεὸν ἀμείνων δ' μὴ δεδωκότος ἀφ' ἑκάς). οὕτω πάντας πάντα χρὴν εἰς ταὐτὸν παγίδας ἐκβεβηκέναι ὁ πονηρός. Εἰ δέ τις καὶ ταύτην διεκδυναι δυνηθείη τὴν βλάβην, ἐπανῆ τῆς ἀπονοίας καταληφθείς, πάλιν ὃ αὐτὸ πάθοι καὶ πείσεται,
25 μᾶλλον δ' καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. οὐ γὰρ τοῦτο ζημιωθεὶς μόνον, ὅπερ ἐποίησεν, ἄπεισιν, ἀλλὰ καὶ κακόν τι προσλαβών. πολλοὺς δ' ἔγωγε οἶδα οὐ ταύτης μόνον ἁλισκομένους ταῖς αἰτίαις, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὃ φιλῆν, καὶ ἀφ' ὃ δυσωπεῖσθαι, καὶ δι' ἑτέρας πολλὰς τοιαύτας ἐπερχομένας προφάσεις τοῖς δεομένοις, οὐ ἀφ' Ⓦ τοῦ Θεοῦ φόβου καὶ τῆς ἐντολῆς. τοσούτων οὖν ὄντων τῶν λυμαινομένων τὰς προαιρέσεις τὰς ἀγαθὰς, πῆς ἂν χρόνος σωθείην δυνήσεται
30 τῶν τούτοις περιπεπλεγμένων τοῖς κακοῖς; Ὃ δ', Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, πῆς οὖν ὁ μὴ πρόρησις ἐρεῖ; καὶ γὰρ μηδὲν ἀδικήσωμεν τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλ' ὅμως τῆς πλημμελείας αἰτίαν ἔχομεν. ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ οὕτως ἀφιέναι βούλεται μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς προφάσεις τῶν φίλων αὐτὸς ἀριθμεῖν. Ἀφ' οὗτο γοῦν, καθὼς ἔφθην εἰπών, καὶ εὐχεσθαι τούτων προστάττει. ἐὰν δ' ἀδικῆς μὲ μηδὲν, ἀποστρέφῃ
35 δ', καὶ οὐχ ἡδέως ὁρᾷς, καὶ τὸ τραῦμα ἔχεις σπαράττοι σε τῇ ψυχῇ, οὔπω τῆς ἐντολῆς ἐποίησας, ἕως προστάξῃ σοι ὁ Χριστός. πῶς οὖν αὐτὸς ἵλεων ἡμῖν Ⓦ Θεὸν προσκαλεῖς, τοῖς εἰς σὲ πεπλημμεληκόσιν ὕπου γενοῖο ἵλεως αὐτός; Ὃ τοιοῦτον καὶ πᾶς σοφὸς ἀφ' σύρων, φησὶν Ἀνθρώπος ἀνθρώπῳ συντηρῆ ὀργὴν, καὶ παρὰ Κυρίου ζητῆ ἴασιν. ἐπ' ἀνθρωπον Ⓦ ὁμότιμον αὐτῷ σὺκ ἔχῃ ἔλεος, καὶ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῷ δίδωσι· αὐτὸς γὰρ ὢν ἄφατος Σειρ κη. γ.
40 μὲν, καὶ πῆς ὀφείλεσθαι) σοι ἁμαρτίας αὐτῷ; ἐβουλόμην σιγῆσαι λοιπὸν, καὶ μέχρι τῶν εἰρημένων ἐλθεῖν Ⓦ λόγων· οὕτως αἰσχύνομαι καὶ ἐρυθριῶ πρᾶγμα περιελθεῖν. Ⓦ γὰρ πόλεμον τοῦτον, ὃν ἠρεμίαν περὶ τοὺς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἔνθρονον τὴν ἀκήρυκτον περιῶσι ὁ λόγος πρώτιστον δείκνυσι. ἀλλὰ τί ὃ κέρδος ἀπὸ τῆς ἡμετέρας σιγῆς, τῶν πραγμάτων οὕτω βοώντων τὴν μάχην, καὶ περὶ τῶν πραγμάτων ὁ αὐτῶν τοῦ μέλλοντος κρινῶ ἡμᾶς

πρώτα

πόντα εἰδότος σαφῶς; ὃ μὲν οὖν μὴ θησαυρίζειν ὅτι τῆς γῆς, δῆλον· οὐ γὰρ οὐρανῷ, εἰ δὲ ὀλίγοις, ὅμως εὔρεσις τις ἀν καὶ παρθενικὸς εἴη. ὁ γὰρ λοιποὶ πάντες, ὥσπερ τοὐναντίον ἀκούσαντες, καὶ θησαυρίζειν ὅτι τῆς γῆς, οὕτως ἀφίενται οὐρανοῦ, προσεπήκασιν ἅπασι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τοῦ τῶν χρημάτων μέτρου συλλογίζ, καὶ Θεὸν μισήσαντες ἀγαπῶσι μαμωνᾶν. ὃ δή, Μὴ μεριμνήσητε ἐπὶ τοῦ ἀέρος, οὐδένα οὔτε Matθ. ϛ. λδ. ἀκούσαντα, οὔτε πειθόμενον οἶδα ἐγώ. ἀλλὰ τοῦτο ἐγκαλυψάμενος προελεύσομαι τοῦ σκοπέλου. ἔδει μὲν γὰρ ἁπλῶς ἀποφαίνεσθαι πιστεύεται Χριστὸς· νῦν δὲ σὺν λογισμοῖς ἀναπόρρητοις εἰπών, καὶ ἐπιτάγματα προσαγαγών, τό τε τοῦ ὀρίζειν καὶ τὸ χρῆσθαι, πιστεύει προσῆκεν ἡμῖν· ἀλλ' ὁμοίως τοῖς ἔθεσι, πάλαι δὴ καὶ μικρὸν ψυχότερον, ὑπὸ τῆς τούτων φερομένους δεισιδαιμονίας· καὶ μηδὲ εὐχαῖς ὑπὸ αὐτοῦ κελευσθέντες, ἅπασι προσέταξε τοῦ σκοπέλου ἀνασχέσθαι.

Ταῦτα οὖν, ὅπερ ἔφην, ἐρυθριάσας προελεύσομαι τοῦ σκοπέλου· ὅτι δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα ἥξω, εἴ πως τινὰ τῆς ἀκμῆς ταύτης βύρσαν προσαμβλύναιμι καὶ τί πάσχω μὴ ταῦτα Matθ. ζ. α. λέγω; Μὴ κρίνητε, ἵνα μὴ κριθῆτε. ἐγὼ μὲν οὖν προσαμβλύναι ὅμως βύρσαν τῆς ἡμετέρας ἀκμῆς· ὁρῶ δὲ προσθήκην οὐκ ἐλαττόνα τῶν προτέρων. εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἕτερον ἡμῖν πεπλημμέλητο, τοῦτο ἱκανὸν εἰς ἑκάστου τιμωρίαν ἐπιβαλεῖν. οὕτω τοῦ μὲν ἑτέρους ἁμαρτανομένων πικρὸν καθῆμαι δικαστὴν, ἐμὲ δὲ ἑαυτῶν δοκεῖν προορᾶν· καὶ εἰς ὃ τι τῶν ἄλλων πολυπραγμονεῖν καὶ καταδικάζειν δαπανᾶται ἡμῖν ἅπας ὁ βίος· ἐν οὐδενὶ δὲ βύρσαν ἀχέως, οὐ βιωτικὸν ὕδωρ, οὐ μεταχὺ ταύτης ἐλθεῖν τῆς ἁμαρτίας, κάπτουσα τοσαύτης ἀπειλῆς χειμάρρους αὐτῇ. Matθ. ζ. β. Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε, φησί· ἐν ᾧ δὲ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν. ἀλλ' ὅμως κἂν τοσαύτην μὲν τοσαύτην, ἡδονὴν ὅτι τῆς ἁμαρτίας οὐδεμίαν ταύτης ἐχούσης, ἅπαντες ὑπεξερχόμεθα τῷ κακῷ, καθάπερ ἀσυδαίζοντες καὶ φιλονεικοῦντες, μὴ μόνον ἀφ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑτέρων πολλῶν ὁδῶν εἰς τὸν τῆς ζωῆς κόλπον εἰσελθεῖν. καὶ ὑπερβὰς τὰ δεκαοκτὼ ὑπόπτερα εἴη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ κουφότερα τούτων ὁμοίως δυσπεταλώκαμεν, "ὑπίσω καὶ ταῦτα, καὶ εἶπα προσαιρόντες, καὶ δεκαοκτὼ ἀφ' ἑτέρων πολλῶν ὁδῶν εἰς τὸν τῆς ζωῆς κόλπον εἰσελθεῖν. καὶ ὑπερβὰς τὰ δεκαοκτὼ ὑπόπτερα εἴη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ κουφότερα τούτων ὁμοίως δυσπεταλώκαμεν, "ὑπίσω καὶ ταῦτα, καὶ εἶπα προσαιρόντες, καὶ

ὑμῖν. Εἰ γὰρ καὶ τῇ φύσει ὁ πρᾶγμα βαφύ, ἀλλὰ τῇ τῶν μιμητῶν ἐλπίδι ῥᾴδιον καὶ φορτίον καὶ αὐτὸς αἰτίαν τοῦτο εἰπών, Μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. ἴδωμεν δὲ καὶ τὰ ἑξῆς· Μὴ δύνῃ τὰ ἄγια τοῖς κυσὶ, μηδὲ ῥίψητε ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. ὁ μὲν οὖν Χριστὸς καὶ ἐν παραγγέλμασι πάσι τὴν ἀσφάλειαν ἐδίδαξεν· ἡμᾶς δὲ ἀπὸ χρηστότητος καὶ φιλοτιμίας ἀλόγου καὶ τοῦτο ὁ παράγγελμα αἰσχύνην ἔλαβεν, αἰδοῖ τοὺς φθόνους ἡ ἀπιστία καὶ μυρίων τιμωρίας κακῶν, ἁπλῶς καὶ διεξοδικῶς εἰς τὴν τῶν μυστηρίων παράδοσιν μόνοι καταιδοῦμεν, καὶ σφῶν ἢ τῆς οἰκείας γνώμης δοῦναι βάσανον ἀκριβῆ, πρώτα μὲν περὶ τῶν δογμάτων αὐτοῖς ἐκκαλυπτόντες λόγον, καὶ τὰ παρεπόμενα οὕτω διωκηθῆναι ἰδεῖν εἰς τὰ ἄδυτα ἀγόντες. Διὰ γοῦν τούτων τῶν οὕτω τελεσθέντων πιεῖν ταχέως ἀποπηδήσαντες, μυεῖα εἰρυάσαντο δεινά· καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν τὴν φειδωλεστάτην ταύτην παροδοιπορίαν ἐκβολέπομεν ἐκκλησίαν, ἵνα δὴ τὴν ἀθανάτων μυσταγωγίαν δεῖσι μεταχεῖν, μὴ τῆς ἐγκειμένης ἡμῖν ἀκαθαρσίας τὴν ἀναίσχυντίαν ἔτι ποιούμενοι πολλάκις. οὐ ταύτην μόνον ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας ἐκκλησίας πρώτων ὁλοχερῶς ἀνατετραμμένας ἴδοι τις ἄν. Εἴ πάντως γὰρ τοῦ Χριστοῦ, Ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· ἡμεῖς πρώτα ποιοῦμεν ἃ παρ' ἡμῶν μὴ θέλομεν· καὶ κλυδωνίζεται τῆς ζωῆς πύλης εἰσελθεῖν, τὴν αὐρύχωρον ὀπτίζητε ὁδὸν πορεύεσθε. καὶ ὃ μὲν τῶν βιωτικῶν τινας ταύτην ἀπατᾶσθαι καὶ φιλεῖ, οὐ σφόδρα ἔστι θαυμαστόν· ὃ δὲ ἄνδρας ἑαυτῶν ἀξιοῦσθαι δοκοῦντας πλέον ἐκείνων ἀνιχνεύειν αὐτὴν, τοῦτο ἔστι ὃ πολλῆς ἐκπλήξεως ἄξιον· μᾶλλον δὲ καὶ αἰνίγματι ἔοικε τὸ πρᾶγμα. τῶν γὰρ μοναχῶν ὡς ὀπτὴ πολὺ πρώτων ταῦτα βλέπεσθαι τὸν ἀκούσῃ τὰ ῥήματα, Εἴ ποτε αὐτοὺς εἰς οἰκονομίαν τινὰ πραγμάτων ἐλθεῖν, ἐρωτῶντων, Εἴτε ἀναπαυσίν ὀπτῶν αὐρᾷ, καὶ Εἴτε διώκειν ἀναπαῦσαι ὁ κελεύει, καὶ αὖθις δὲ κάτω πολὺ ὃ τῆς ἀναπαύσεως ὄνομα. Τί λέγεις; τὸν τεθλιμμένον κελεύεις βαδίζειν ὁδὸν, πρὸς ἀναπαύσεως ἐρωτᾶς; καὶ Διὰ τῆς ἐπιστομουμένης πρεσβεύεις πύλης εἰσελθεῖν, αὐρύχωρον ὀπτίζητε; καὶ τί ταύτης τῆς Διαφορᾶς χρεία γίνεται δή;

Ἵνα δὲ μὴ τοιούτοις ἑτέροις με καταδικάζοντα ταῦτα λέγειν νομίσῃς, ὃ ἐμαυτῷ σοι ἐρῶ. ὅτε γὰρ πρέπον ἐνόμισεν τὸν πόλιν ἀφεὶς ὁπτὶ τὰς σκηνὰς τῶν μοναχῶν ἐλθεῖν, πολὺς ἡμῖν τὸν ἐρυθρὸν καὶ πολυπραγμοσύνη, πόθεν ἡ τῶν ἀναγκαίων ἐς αἱ χορηγία, καὶ Εἰ δυνατὸν ἄρτον ἑαθῆν ἐφημερεύειν τε καὶ νεαρὸν, καὶ Εἰ μή τις ὁ καταμαγκάζων ἐλαίῳ" μὴ χρῆσθαι τῷ αὐτῷ πρὸς λύχνον τε ἔφθιν· Εἰ μή τις ὁ πρὸς τὸν τῶν ὀστρείων ταλαιπωρεῖσθαι ὠῶν, καὶ εἰς ἔργον ἐμβάλλων χαλεπὸν, οἷς σκάπην, ἢ ξυλοφορεῖν κελεύων, ἢ ὑδροφορεῖν, καὶ τὰ ἄλλα πρώτα τὰ τοιαῦτα ὑπηρετεῖν. καὶ ὅλως ὁ ὠφελῆς τῆς ἀναπαύσεως λόγος ἐν πολεμίοις ἡμῖν. καὶ ὑμεῖς τῶν ἀρχόντων ὑπηρεσίας καὶ τὰς τῶν δημοσίων διοικήσεις διαδεχόμενοι, τύπτων πολυπραγμονοῦσι σοβεῖν. ἀλλ' Εἰ μόνον κέρδος ἔχει ὁ πρᾶγμα, κέρδος ὀπτικὸν ἔστι, καὶ ὑπὲρ τούτου θαρρήσας δυνηθῶσί ποτε, οὐ πόνοις, οὐ κινδύνοις, οὐκ ἀτιμίαις, οὐ Διαγωνίαις δουλοπρεπῶς, οὐκ ἀποδημίαις μακραῖς, οὐ τὸν ὁ ἀλλοτρία Διαγωγὴν, οὐχ ὕδρεσι, οὐ βασάνοις, οὐ χειρῶν μεταβολαῖς, οὐ ὁ πρὸς τῷ τέλει σφηλῶσαι τῆς ἐλπίδος πολλάκις, οὐ θανάτοις ἀώροις, οὐ τῶν οἰκείων χωρισμοῖς, οὐ γυναικὸς ἐρημίᾳ καὶ παίδων, οὐκ ἄλλοσέ τι τῶν δυσχερῶν ἐνοῦσι λοιπὸν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τῶν χρημάτων ὀπτιμίας ἐκβακχευόμενοι, παντα ὑπομένουσι, δι' ὧν ταύτης ὀπτιτύχεσθαι πρεσβεύουσιν. ἡμᾶς δὲ, οὐ χρημάτων, οὐδὲ γῆς πρεσβείας ἡμῖν, ἀλλ' οὐρανῶν, καὶ τῶν τὸ τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθῶν, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς ἤκουσε, μήτε ὀπτὶ καρδίαν ἀνέβη, ὑπὲρ διώκειν πεῖσαι νόμιμα. τοσοῦτον ἐσμεν ἐκείνων ἐλεεινότεροι καὶ μειρακιωδέστεροι. τί φῂς, ἄνθρωπε; πρὸς τῶν οὐρανῶν στέλλεσθαι μέλλων, καὶ τὴν βασιλείαν τὴν ἐκεῖσε λαμβάνων, ἐρωτᾷς, Εἴ τι δυσχερὲς

χῆ τὴν ὁδὸν ταύτην ἢ τὴν ἀποδημίαν ὅτι, ἐ οὐκ αἰσχύνῃ, οὐδὲ ἐρυθριᾷς, οὐδὲ ἀπολ-
θὼν καταρύπτεις σαυτόν; καὶ γὰρ ἄπονται αἱ τοιαῦται πολλαὶ, καὶ λοιδορία ἢ ὕβρεις,
καὶ ἀτιμίαι, καὶ συκοφαντίαι, καὶ ζῆφος, καὶ πῦρ, καὶ σίδηρος ἢ θηρία ἐ καταποντισμοὶ,
καὶ λιμὸς καὶ νόσος, καὶ ὅσα ὀξέχας εἰς ὃ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔθηκε χαλεπά, οὐ καταγλάσεις
πάντων, εἰπέ μοι, καὶ καταφρονήσεις, ἐνοήσεις ὅλως ταῦτα; καὶ τί ταύτης γραωδέστερον 5
φθέγξαιτο ἂν τῆς ψυχῆς; τί δαὶ ταπεινότερόν τε καὶ ἀθλιώτερον; ⁂ γὰρ τῇ τῶν οὐρανίων ἐπι-
θυμίᾳ ληφθέντα, οὐ λέγω μόνον ὅτι ἀπάπαυστον οὐ χρὴ ζητεῖν, ἀλλ' οὐδὲ πρόσφατον ἀ-
δάκνεσθαι. ἢ πῶς οὐκ ἄτοπον σὺ μὲ ἀτόπως ἐρᾶν φῇς, οὕτως εἰ τῶν ἐρωμένων ὅλως, ὡς,
πλὴν ἐκείνων ἢ τῆς ἐκείνων οὐσίας, μηδὲν ἡγεῖσθαι ἕτερον ἡδὺ τῶν ὑπὸ τῆς πρώτης βίᾳ,
καίτοιγε ὄντων πολλῶν ἡμᾶς ἢ οὐκ ἀτόπως τοῦτο, ἀλλὰ τῆς πάντων ἀνωτέρω ληφθέντας ἐ- 10
ρωτι, μὴ μόνον πρόσφατος ἀπαύστου μὴ καταφρονῇ, ἀλλὰ ἢ ἀπόλαυσιν ὑπερζητεῖν; οὕ-
τω σοφόν, ἀγαπητὲ, τῶν οὐρανίων ἔλαβεν ὑπεροψίαν καλῶν, καθὼς λαβεῖν χρή. ἢ γὰρ μὴ
πάντα τὰ δοκοῦντα εἶ χαλεπὰ, σκιαὶ ὑπόμισε ἢ γέλωτα πολλοῦ. ὁ μὲ οὖν τὰ πρόσφατα
θαυμάζων, οὐκ ἂν ἀξιωθείη τῆς τῶν μονίμων θεωρίας ποτέ· ὁ ἢ τούτων ὑπερορῶν, ἢ οὐ-
δὲν ἄμεινον σκιᾶς ἢ ὀνείρατος ὑπειληφὼς πάντα νομίζων, ταχέως ὑπεπτύξε) τῶν μεγάλων 15
ἐκείνων ἢ πνευματικῶν. ἢ γὰρ οἷς μὴ γνησίως τοῦτο προσῆλθε) ὃ καλὸν, ὑσταύτην ὑπε-
δείκνυ) τὴν ἰσχύν, ὅσην ὑπὸ ταῖς ἀκάνθαις ὁ πῦρ. καὶ ὑπὸ μυρίων ἀγχόμενον βύρη κα-
κῶν, καὶ πολλὰ τὰ φρόνια τῆς ἁμαρτημ῀ προσκαίμενον, καὶ σφόδρα τῆς ἐπιθυμιῶν τὴν
φλόγα κρύουσαν, καὶ πολὺν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων προσεσῶσα ⁂ βόρυσον, πρὸ τὰ βυ-
θοῦ ὑπόφυσα σφοδρᾷ τινι μάστιγι καὶ τάχους ἐλαυνόμενα, πόρρω καθίστησι τῆς ψυχῆς· καὶ καθά- 20
περ πρὸς δρόμους βίᾳ ῥαγδαίου οὐκ ἂν ποτε ταὶς κόπις λεπτὴ· οὕτως οὐδὲ ἀτόπων ἐπιθυ-
μιῶν πλῆθος κατανύξεως ῥυμὸν ἐμποιῆσαι δυνήσεται ὑπεγκεῖν, ἀλλ' ἀφαιρεῖται καὶ
θλῖψιν κόπου καὶ καπνοῦ θᾶττον πνεύσας. εἰ ἢ ὁ τῶν σωμάτων ἔρως οὕτω δουλοῦται
ψυχὰς, ὡς πνεῦμα αὐτὸν ἀπαγαγεῖν, καὶ τῇ τῆς ἐρωμένης προσπλῶσαι τυραννίδι μόνῃ, τί
οὐκ ἂν ὁ τοῦ Χριστοῦ πόθος ἐργάσαιτο, καὶ ὃ δίος τῆς ὑπερβολῆς ἀλλοτριώσεως; ὥσπερ 25
γὰρ χαλεπὸν, μᾶλλον ἢ καὶ ἀδύνατον αἷμα μίξαι ὕδατι πῦρ, οὕτως οἶμαι πυρφόρῳ καὶ κα-
τανύξει εἰς ταὐτὸ συναγαγεῖν. ὑπάρχει γὰρ ταῦτα, καὶ ἀλλήλων εἰσὶν ἀναιρετι-
κά. ἢ μὲν γὰρ διαχύσεως ὅτι μήτηρ καὶ πήξεως, ἢ ἢ γέλωτος καὶ προφορᾶς· καὶ ἢ μὲ
κύφωσις καὶ ὑποστολὴ ἐργάζε) τὴν ψυχὴν, ἢ ἢ αὐτὴν μολύνδου πνεύματος βαρυτέραν
καθίστησι. καὶ τοῦτο οὐκ ἀπὸ τῶν ἐμαυτοῦ λόγων, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ καθαχθέντος τῇ ἐπι- 30
θυμίᾳ ταύτῃ τῇ καλῇ προφήτου πιεράσομαι. τίς οὖν οὗτός ἐστι; ὁ ζηλωτὴς ἐραστὴς
τοῦ Χριστοῦ Παῦλος, ὃς οὕτως ἐπεφάνη τούτῳ τῷ πόθῳ, ὥστε εἰπεῖν μὲ ὅτι τῇ μελλήσει καὶ
C. Kor. ε. δ. ζηλοτυπίᾳ τῆς σοφῆς ἀποδημίας (Καὶ γὰρ ⁂ ὅστις, φησὶν, οὐ ζηλοτυπεῖ τούτῳ φιλοσοφεῖ μᾶλλον)
Φιλιπ. α. κδ. βούλεσθαι ἢ ἢ ἐπιθυμεῖν ἐπὶ μᾶλλον σοφῆς ζηλῶ ⁂ Χριστόν. Τὸ γὰρ ἐπιμένειν μᾶλλον, φησὶ, τῇ
σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς, τοῦτ' ἔστι, ἵνα ἐπιδοθῇ ἡ πίστις ἡ εἰς ⁂ Χριστόν. ζηλῶ τοῦτο ἢ 35
λιμὸν ἐ δίψαν ἢ γυμνότητα ἐ δεσμὰ ἢ θανάτους ἢ ζηλωτοὺς ἀποδημίας ἢ ναυάγια καὶ
τὰ ἄλλα πάντα, ἃ κατέλεξεν, ἔφερε· ἢ οὐ μόνον οὐκ ἐβαρύνετο τούτοις, ἀλλὰ ἢ ἔχαιρε. ὃ
Ρωμ. η. λ. δ' αἴτιον ἦν, ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. διὸ ἢ ἔλεγεν, Εἰ τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ
ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. ἢ μὴ θαυμάσῃς. Εἰ γὰρ δι' ἡδονὴν φιλία θνητὴ πολλάκις κα-
ταπολεμῆσαι ἐπέσπασε, τί οὐκ ἂν ἐργάσαιτο ἡ τοῦ Χριστοῦ; πόσην δυσχέρειαν οὐκ ἂν ἔξενεγ-
κεῖσιεν; δοῦτως ἐκείνῳ πρόσφατα φορητὰ ἦν πρὸς ⁂ πεθυμοῦντι μόνον ὁρᾶσθαι, ἢ διὰ ⁂ Χρι-
στὸν ἅπαντα παθεῖν, πάσης ἡδονῆς ἢ ἀπολαύσεως ἡγουμένῳ μεῖζον, ὥσπερ οὖν ἔστι. οὐδὲ
γὰρ ὑπόμισεν εἶ τὸ τῇ γῇ, οὐδὲ τὸ δῶ πρόσφατον βίᾳ, οὐδὲ μὴ δι' ἡδονὴν τρέφεσθαι, ἀλλ' Ια.
ὡς ἤδη τοῦ οὐρανίου λῆξιν ἔχων, ἢ μὴ ἀπέλαυε πολιτευόμενος, ἢ τοῦ βασιλείου ἀπολαυ-

σεων,

ζωὴ, ἢ περισσοτέροις περὶς περισσοτέρους ἀπολαύειν, οὕτω καταφρόνει τὸ δοκοῦν πρόσκαιρον ἡδέως τε καὶ λυπηρόν. Εἰ δὲ ἀναπαύσεως αὐτῷ λόγος ὀφθείς ἐστιν, ὁ ζωοποιὸς ὑπισχνεῖται πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ' ἐδόκα λέγων, Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραΰς εἰμι, καὶ ταπεινός, καὶ ἀναπαύσεις εὑρήσετε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. καὶ πάλιν, Ἀναπαύσω ὑμᾶς ἐφ' ἑαυτόν. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀναπαύσεις ἐπηγγείλατο, ἡμεῖς δὲ ἀναπαύσεις ἐργαζόμεθα· καὶ

ναπαύοντες αὐτῷ τὴν ψυχήν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ μακάριος σκῆνος τότε ἐποίησε, καὶ πάντα δι' ὀλίγων ἐπελάβετο, τὰ ὄντα, τὰ ἐσόμενα, τὰ συμβαίνοντα, τὰ μηδέποτε συμβησόμενα, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, καὶ πᾶσαν κόλασιν, καὶ πᾶσαν ἀνάπαυσιν, ὥσπερ οὐκ ἀρκούμενος τούτων αὐτῷ πρὸς τὴν τῶν πάντων ἔκπληξιν εἰπεῖν, ἕτερα τοιαῦτα πάλιν οὐχ ὑφεῖται λέγων, οὕτως ἐπήγαγε, δηλῶν ὅτι πάντων τῶν εἰρημένων οὐδέν ἡμᾶς χωρίσαι δυνήσεται τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Καὶ σκῆνος μὲν πρὸς τοσοῦτον ὕψος ἑαυτὸν πρόσθεν ἀνῆκεν· ἡμεῖς δὲ καὶ θυμοῦ καὶ αὐτὸ μιμησώμεθα, καὶ τὰς ὀδάξ θλίψεις φερόμενοι γενναίως, ἀλλὰ μὴ ἀλύοιμεν καὶ δυσανασχετοῦμεν τῶν πυρεσσόντων οὐκ ἔλαττον. ἡ γὰρ μακρὰ αὐτῶν νόσος καὶ κατακολουθοῦσα τὰς ἡμετέρας ψυχὰς ἀρίστως τῷ χρόνῳ τείνει, ὡς εἰπεῖν, καὶ τῆς εἰλικρινοῦς ὑγιείας οὐδὲν ἔτι ποιεῖν δυνάμεθα λαβεῖν, ἀλλὰ τὰ ἀδυνάτου δὴ δοκεῖ ἡμῖν λοιπὸν ἡ τούτων ἀνάκλησις. κἂν ἀκούσωμεν ὅτι ὁ τοῦ ἀποστόλου εἰς μέσον ἄγοντος, καὶ τὰ σκείνου κατορθώματα λέγοντος, δίκην θηλείας καὶ πενθησάσης ἑαυτὸν, ὅτι τοσοῦτον αὐτῷ ἀφεστήκαμεν, οὐδὲν ἁμάρτημα τοῦτο τὸ κακὸν εἶναι νομίζομεν· ἀλλ' ὡς οὐδὲν δυνατὸν πρὸς σκῆνος φθάσαι τὸ ὕψος, οὕτω διακείμεθα. κἂν ἔρηταί τις τὴν αἰτίαν, διὰ τί τοῦτο πρὸς ἀλλήλους λέγοντες· σκῆνος Παῦλος ἰῶ, καὶ σκῆνος Πέτρος ἰῶ, καὶ σκῆνος Ἰωάννης. τί ἐστιν, σκῆνος Παῦλος ἰῶ; σκῆνος Πέτρος ἰῶ; οὐ τῆς αὐτῆς φύσεως, εἰπέ μοι, καὶ ὑμεῖς ἐστε; οὐ σὰρξ καὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ πρόκεισθε εἰς τὸν βίον ἡμῖν; οὐ ταῖς αὐταῖς ἐτράφησαν τροφαῖς; οὐ αὐτοὶ ἀνέπνευσαν ἀέρα; οὐ παράγγασιν ἐχρήσασθε τοῖς αὐτοῖς; οὐχ ὁμοῦ αὐτῷ καὶ γυναῖκας εἴχετε καὶ παῖδας, καὶ τέχνας βιωτικάς; ἕτεροι δὲ ἐξ εἰς αὐτὸ τῆς κακίας τὸ βάραθρον κατεπέσησαν; ἀλλὰ πολλῆς ἀπολαύσαντες, φησὶ, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος. ἀλλ' εἰ μὴ νεκροὺς ἀναστῆσαι ἐκελεύομεν, ἢ ὀφθαλμοὺς ἀνοίξαι τυφλοῦ, ἢ κεκαθαρισμένους λεπροὺς, ἢ χωλοὺς ἀνορθῶσαι, ἢ δαίμονας ἐκβαλεῖν, καὶ τοιαῦτα ἰάσασθαι νόσους, κινδυνεύομεν ἂν εἶναι τῆς ἀπολογίας τοιούτους ἡμῖν. εἰ δὲ πολιτείας ἄκρας ἐπίτασις προκειμένων, καὶ ἀκριβὴς διδασκαλία, ποῖον τοιοῦτον πρὸς σκῆνος ἔχοι λόγον; καὶ γὰρ καὶ σὺ θείας ἀπολαύσας χάριτος βαπτιζόμενος, καὶ πνεύματος μετέσχες, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὸ τὰ σημεῖα ποιεῖν, ἀλλ' ὅσον ἀρκεῖ πρὸς τὸ πολιτείαν ὀρθὴν καὶ ἀκριβωμένην λαβεῖν· ὥστε ῥᾳθυμίας μόνον τῆς ἡμετέρας ἐστὶν ἡ διαφροφή. καὶ ὁ Χριστὸς δὲ τὴν ἡμέραν σκείνῳ μὲν τοῖς τὰ σημεῖα ἐργασαμένοις ἁπλῶς καὶ ἔπαθλα δίδωσιν, ἀλλὰ τοῖς τὰ προστάγματα πεποιηκόσι καὶ αὐτήν. Δεῦτε γάρ, φησὶν, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· οὐχ ὅτι ἐθαυματούργησατε, ἀλλ', ὅτι ἐπείνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με· γυμνὸς, καὶ περιεβάλετέ με· ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. καὶ ἐν τοῖς μακαρισμοῖς δὲ οὐδαμοῦ τοὺς τὰ θαύματα ποιοῦντας ὑμνῆσαι, ἀλλὰ τοὺς βίον ἔχοντας ὀρθόν. ὥστε εἰ καὶ σκεῦος συνέσταλται τινὶ ἡ χάρις, οὐδὲν ἡμᾶς πρόσκολλᾶται τοῦτο δυνήσεται), ἀλλ' οὐδὲ ἀπολογήσασθαι ἔσται ἡμῖν, ὅταν τοὺς βίους ἐπανέχωμεν τῶν πεπραγμένων. καὶ γὰρ τοὺς μακαρίους σκεύους οὐ διὰ τὰ σημεῖα θαυμάζομεν (τοῦτο γὰρ ὅλοις τοῖς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἦν) ἀλλ' ὅτι πολιτείαν ἐπεδείξαντο ἀγγελικήν. τοῦτο δὴ μὴ τῆς αὐχήσῃ ῥοπῆς, καὶ τῆς αὐτῷ ταπεινώσεως ἔργον ὄντος. καὶ οὐκ ἐγὼ τοῦτο λέγω νῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς σκῆνος ὁ τοῦ Χριστοῦ μιμητής. ὅτι γὰρ πρὸς τοὺς ψευδαποστόλους διεπίπτετο, σαφῶς τοῖς μαθηταῖς, καὶ δι' ὅλων τῶν ἐπιστολῶν δηλοῖ· ἔδειξε μὲν ἐβούλετο, οὐκ ἀπὸ τῶν σημείων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κατορθώσεως αὐτῶν· τοῦτο ἐποίησεν, οὕτω λέγων· Διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; (παράφρων λαλῶ) ὑπὲρ ἐγώ. ὁ κόποις περισσοτέρως, ὁ πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ὁ φυλακαῖς περισσοτέρως, ὁ θανάτῳ πολλάκις. ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυαγήσα,

γήσατο, νύξ ἡμέρου ἐστὶ δοῦλος πεπόνηκε· ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάττῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῳ, ἐν μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις· ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν ψυχρίαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι· χωρὶς τῶν παρεκτὸς, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; εἰ δὲ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι· ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. Ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν πόλιν Δαμασκηνῶν, θέλων με πιάσαι· καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ οὕτως ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Καυχᾶσθαι δεῖ, οὐ συμφέρει μέν· ἐλεύσομαι δὲ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις Κυρίου. Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὁ Θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι εἴτε χωρὶς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ Θεὸς οἶδεν, ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου. Ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων, ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ· φείδομαι δὲ, μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος Σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. Ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ· καὶ εἴρηκέ μοι· Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. Ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. Διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσι, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς καὶ στενοχωρίαις ὑπὲρ Χριστοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. Ἐγενόμην ἄφρων καυχώμενος· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. Ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδέν εἰμι. Τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, σημείοις τε καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι. Τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. Ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλὰ ὑμᾶς. Οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλὰ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. Ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν ἧσσον ἀγαπῶμαι. Ἔστω δέ· ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς· ἀλλὰ ὑπάρχων πανοῦργος δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. Μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; Παρεκάλεσα Τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν· μὴ ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι; Πάλαι δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατέναντι Θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοὶ, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. Φοβοῦμαι γὰρ μή πως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μή πως ἔρις, ζῆλος, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, καταλαλιαὶ, ψιθυρισμοὶ, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι· μὴ πάλιν ἐλθόντος μου ταπεινώσῃ με ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ἧς ἔπραξαν. Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. Προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς παρὼν τὸ δεύτερον καὶ ἀπὼν νῦν τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι· ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν· καὶ γὰρ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζήσομεν σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ εἰς ὑμᾶς. Ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει· ἑαυτοὺς δοκιμάζετε· ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μήτι ἀδόκιμοί ἐστε. Ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. Εὐχόμεθα δὲ πρὸς τὸν Θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακόν τι, οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. Οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε· τοῦτο καὶ τὴν ὑμῶν εὐχὴν κατηρτισμένην εἶναι. Διὰ τοῦτο ταῦτα γράφω ἀπὼν, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν ὁ Κύριος ἔδωκέ μοι εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. Λοιπὸν, ἀδελφοὶ, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε· καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

Ματθ. ζ. κϛ.

Λουκ. ι. κ.

χ. κενοδοξίαν.

Περὶ θ. ιε.

κ. ἀπρέπειαν

πόλεως ἐαν ἀξιωθῶς τῆς ἐν ταύτῃ κλήσεως, τοὺς μὲν τὰ μνήματα τῶν ἀπελθόντων καὶ οἰκίας διωμαθῶσις, καὶ βίον σκῆψαι καταλύσαντας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον· ἕως δ' ἂν ἀκμάζῃ ὁ πόθος, τοῦτό ἐστιν ἀῤῥωστῶν λόγος ἐστίν, ἀλλὰ τὴν μνήμην, τὴν ἐκεῖ τὴν ὀπτομέλειαν καὶ τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων ἐνεῖχον, ἵνα ἐκεῖ τὴν κλῆσιν τῆς δυναστείας καὶ τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν πολλῶν, ὥσπερ πυρὰ χόρτου, ἡ δὲ λύπη χόρτου, τῇ φλογὶ τῆς ἀθυμίας καταφλέξωμεν, ἐῤῥιψάμενοι ἀπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ μὴ τοσαύτην τότε ἡ ἀκόλουθος φιλοσοφίαν μαθόντας, ὡς μηδὲ μέχρι ῥημάτων αἰσχύνεσθαι τινὸς τῶν κοσμικῶν πρότερα βίου νέου· ἀλλὰ πρὸ τοῦ τὰ παρὸς νέου εἰδέναι πρότερον, τολμήσαι τι ἀνοῖξαι καὶ πικρότερα φάρμακα. καὶ ἐκεῖνος μὲν οὔτε τῶν οἰκετῶν, οὔτε τῶν φίλων ἐλυμήσατο τότε ἂν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ σφόδρα καταπεπηγότων ῥῆξαι φωνήν. πρὸ τοῦ γὰρ ἐκποδὼν γενόμενα παρέχωρῆ τοῖς ἐκεῖ φιλοσοφίας λόγοις, τῆς ψυχῆς ἀγαθὸν τὸ πένθος τότε καθάπερ ἐν ἱερῷ τινὶ τόπῳ παιδαγωγούσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὸν ἐκείνων, τὸν πρότερον αἰῶνα ὃν ἐπέκεινα, τῷ βιωτικῷ ὃν ὄφθαρτόν τε ἅμα καὶ πεπερασμένον ῥῆξαι φωνήν. τότε ἀκροάσεις χρημάτων πολλὴ, τότε ὀργῆς ἀναίρεσις, τότε ὀλιγωρία φιλοτιμίας· καὶ οὔτε φθόνος ἐμφωλεύσας, οὐ τύφος ἐκκαθαιρόμενος ἐκ τοῦ πένθους συντελεῖται δυνάμει· οὐκ ἐπιθυμία ἐμπίπτουσι ἀκόλαστοι, ἀλλὰ πάντων τούτων φυλακὴν ἐκεῖθεν, εἷς μόνος καταστὰς λογισμὸς, ὁ τὸν ἐκεῖνα τῶν τεταλαιπωρηκότων ἀφειμένων συνεχῶς. τοῦτο καὶ σῖτος καὶ ποτὸς καὶ ὕπνος καὶ ἡδονὴ καὶ ἀνάπαυσις καὶ πλουσία πολλή· τοῦτο δόξα καὶ πλοῦτος καὶ δυναστεία καὶ τρυφή. οὕτως ἡμᾶς ἐχρῆν τὸν ἀποβολὴν τῆς συντελείας τῆς ἡμετέρας παθεῖν, ἵνα μηδὲν ἐκεῖνο πλέον. μὴ τοσούτου δὲ πόθου καὶ ἐπιθυμίας ἦν πάντων ἐκεῖ τεταῦθαι τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς, δὲ πάντα ἡμῖν τὸν ἐκείνης εἶδος μνήμην καὶ ἀνατύπωσιν. ἵνα οὖν καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας ἀποβαλόντες, μὴ ἐκεῖ ἕτερον ἀπαλλαγῆναι νοῦν, ἢ μὴ τὸ φαντάζεσθαι τοῦτο ἀπαναπαύσεως αὐτῶν· ἡμᾶς δὲ καὶ βασιλείαν ἀπολέσαντας εὑρήσομεν, πάντα μᾶλλον ἢ ταύτην ἀπολωλεκότας. καὶ ἐκείνων μὲν οὐδὲν, καὶ τῆς "βασιλικωτάτης τύχης ἡμῶν, τῷ τῆς πένθους αἰχμωτάτῃ νόμῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐδάφους καθῆσται, καὶ θρηνῆσαι πικρὸν, καὶ τὴν ἐσθῆτα μεταβαλεῖν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα μὴ πολλῆς ἀποσῆσται προθυμίας τὰ τῆς τιμωρίας σκεύης, καὶ οὔτε ἀνάγκης ἔξω, οὐ τὰς μὴ ταῦτα λογίσηται νόσους τὰς ἀπὸ τῆς ταλαιπωρείας σκεύης, ἀλλὰ μὴ πολλῆς τότε οἴσει τὴν βύκηλίας. καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἀνδρὸς μόνου, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας, καὶ σφόδρα ἀσθενοῦς ὄντος, ἐπιδείκνυται, καὶ τούτων πλέονα· ἡμᾶς δὲ οὐ παῖδας, οὐ γυναῖκας, ἀλλὰ ψυχὰς ἀπωλείας πενθοῦντες, ψυχὰς οὐκ ἀλλοτρίας, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας, σκηνοῦμεν προφασιζόμενοι σώματος ἀσθένειαν, καὶ αἰσχρᾶς ἀπαλότητα. καὶ εἶδε τοῦτο μόνον ἐκεῖ ὁ ἀφεὶς· καὶ δὴ οὐδὲ σκῆψα προβαλόμεθα, ἐν οἷς οὐδὲν τῆς τοῦ σώματος εὐεργείας διδόμεθα. ποῦ γὰρ, εἰπέ μοι, ἐν μετοχῆς χρεία δυνάμεως, ὅταν ζωντανῆσαι δεῖ καρδίαν, ὅταν εὔξασθαι, ὅταν ἀναλογίσασθαι τὰ ἁμαρτήματα, ὅταν καταλῦσαι τύφον καὶ ἀπόνοιαν, ὅταν ταπεινῶσαι λογισμόν; ταῦτα γάρ ἐστιν, ἃ καὶ ὁ Θεὸν ἴλεων ἡμῖν καλίσαι, καὶ οὐ πολλοῦ σώματος ἐστὶ τούτου· καὶ οὐδὲ ταῦτα προβαλόμεθα. οὐδὲ γὰρ σάκκου προβολὴ, οὐδὲ ὁ ἐν οἰκίσκῳ κατακλεῖσαι ἑαυτὸν, οὐδὲ ὁ καθῆσαι ἐν σκότῳ, τοῦτο μόνον ἐστὶν ὁ πενθεῖν, ἀλλὰ ὁ ἀναπεμπτὸς τὸν μνήμην τῶν οἰκείων ἀναστρέφειν καλῶς, καὶ βασανίζειν ὁ ζωντὸς τούτοις τοῖς λογισμοῖς, ὁ συνεχῶς αἰσθάνεσθαι τῆς ὁδοῦ ὁ μήκους, ὅσον ἀπολειπόμεθα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ πῶς τοῦτο ἔσται, φησί; πῶς; ἂν τὸν γέενναν ἔχωμεν ἀεὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ οὐδὲ πάντα χορὸν τότε ἀγαπεχόντας ἀγέλους, καὶ ζωάγοντας ἐκ τῆς οἰκουμένης ἅπασης οὐδὲ τὸ τῇ γέενῃ ἀπαλθήσεσθαι μέλλοντας· ἀλλὰ τὸν ἔκπληξιν λογισώμεθα τῆς βασιλείας, ὅσον κακὸν καὶ τῆς γεέννης χωρεῖς. καὶ γὰρ εἰ μὴ τὸ πῦρ ἐκεῖνο ἠπείλητο ἡμῖν, μηδὲ ἀθλίατοι κολάσεις ἡμᾶς

ἔμβυσον,

ἔμθροι, αὐδὲ μόνοι τὸ ἀλλοτριωθῆναι τῦ Χριστοῦ τῦ θεοῦ ἡμῶν φιλανθρώπου, τῦ θανάτου ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ζωὴν ἀγαγόντος, καὶ πάντα παθόντος, ἵνα ἡμᾶς ἐξαιρήσηται τῆς πλάνης ἐκείνης, καὶ καταλλάξῃ ἡμᾶς τῷ ἑαυτῦ πατρὶ ἐχθροὺς ὄντας τοῖς πλάσμασι, καὶ τῶν θεοχαρίτων ἀγαθῶν ἠμέλησαν ἅπαντες, πάσης πλάνης μεῖζόν ἐστι, καὶ ἱκανὸν διεγεῖραι ψυχάς, καὶ πεῖσαι πᾶσαν ἀναπνοὴν. Εἰ γὰρ ἀναγινώσκοντες μόνοι τὸ ὑποδείγμα τῶν πέντε παρθένων, ἃς ἔξω τῦ νυμφῶνος καὶ τῦ ἐλαίου ἀπολύει ἀπέκλεισεν, ἐξίστης ἐκείνας αὐτὰς ἀληθῶς ὅτι τοῖς ἐκείνων κακοῖς, καὶ θορυβούμθα αὖ ἑαυτοῖς σωμθῆναι ὅτι καὶ αὐτοὶ τῦτο πεισόμθα ῥαθυμήσαντες, τίς οὕτως ἐστὶν ἀλίθιος λοιπὸν, ὡς τῦ θανάτου ἀμελήσαι; ἀλλὰ τῦτο ζωοτρόφον τὸν ψυχὸν, εἰς ὀλιγωρίαν ἐμπεσεῖν; σώσω μὲ οὖν ὁ εἰς μεῖζον μῆκος ἐκτεῖναι λόγον· ἀλλ' ὅσῳ μόνον ἀναγκαῖα, καὶ οὐκ ἄλλης χρείας ἕνεκεν ἡμῖν εἴρηται, καὶ ταῦτα πέρας τῦ δέοντος γράψαι. βύλομαι δὲ εἰδέναι ὅτι πᾶσαι τῆς κατανύξεως τὸν ἀρετὸν αὐτός τι ἔχεις ἀκριβῶς, καὶ ἄλλοις αὖ μεταδιδόναι καὶ σιωπῶν, ἀλλὰ μόνον βραχὺ τῆ βυλήσει συζήσας ἀξιωθείης τῆ σῆ, καὶ θεαρεστοτέρου βίου ἐφικέσθαι. ὥστε εἰ χρὴ κατανύξει μαθεῖν, τοῦτο μὲ παρὰ ζώντας εἰς τὸ σὸν βαδίζειν δεῖ καταγώγιον· τοῦτο δὲ μὴ ταῦτα, ἀκύρων τὰ σά. πολλοῦ γὰρ εἰμὴ ῥοπὴν πρέξει πρὸς τῦτο τὸν διήγησιν μόνον τῦ βίου τῦ σου. διὸ δέομαι καὶ παρακαλῶ τὸν ἀμοιβὸν ἡμῶν ἀποτίσαι λοιπὸν, καὶ σοὶ βύλεσθαι ἀντιδοῦναι σοὶ σαὶ, ὥστε μὴ λόγοι μόνον κατανύξεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄψει τὸ ἔργον τὸ σῶμα ὑποδείκνυσθαι τῦτο· ὅπερ ὁ διδάσκειν αὐτὸ τῦ ποιεῖν, οὐ μόνον κέρδος οἶδεν, ἀλλὰ καὶ ζημίαν πολλοῦ καὶ κατάκρισιν φέρει τῷ μὴ τοσαύτης ἀπολαύσαντι βίου ἑαυτοῦ. Οὐ γὰρ πᾶς, φησὶν, ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, ἀλλ' ὃς σὴ αὐτὸν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῆ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΣΤΕΛΕΧΙΟΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ κατανύξεως.

ΚΑὶ πῶς εἶπε θέλειν τῦτο ὅπερ ἐπέταξας, ἄγιε τῦ Θεοῦ ἄνθρωπε Στελέχιε, καὶ ψυχὰς οὕτως ἀθέους καὶ ψυχρὰς ἐᾶν ἀπὸ κατανύξεως ἀπορεῖσθαι λόγους; δεῖ γὰρ οἶμαι μέλλοντά τι θεραπεύειν εἰς τὸν ἐπόψιον ταύτην ἐρᾶν, αὐτὸν πρὸ τῶν ἄλλων ἀπαθῆ τῶν μαλιστα πεπυρῶσθαι τῷ καλῷ τύτῳ καὶ ἀναζῆν· ὥστε τοῦτον πρὸ τύτων προφερομένους λόγους πάντως πεπυρακτωμένους εἰσδέχεσθαι σφοδρότερον εἰς τὰς τῶν ἀκουόντων ἐμπίπτειν ψυχάς. ἡμῖν γὰρ τῦτο οὐ πρέσει ὁ πῦρ, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔνδον τρέφει καὶ κόπις. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, πόθεν τὸν φλόγα ταύτην ἀναπτύσωμθα, μήτε ἀσπιθὴς ὄντος ἡμῶν, μήτε ὕλης ἐπισκαιμθείσης, μήτε πνεύματος τῦ ταύτην ἀναρριπίζοντος πρὸς τὸν πολλὸν ἀγκῶν, ἕως ὁ τῶν ἁμαρτημάτων πλῆθος κατασκέδασεν ἡμῶν τὴν ψυχὴν, ἐγὼ μὲ οὐκ οἶδα· σὺ δ' ἂν εἴη λοιπὸν τῦ πρεσβεύοντος εἰπεῖν, ὅπως εἰς ἔργον ἔλθοι τὸ ὑπόταγμα, καὶ τὸ πρέπον ἀπολάβοι τέλος. ἡμᾶς μὲν γὰρ τὸν ἀπὸ τῆς γλώττης πρέξομθα θεραπείαν· σὺ δὲ πρὸς καλὴν ἰώμθον τὸν ζωστερουμένους τὸν καρδίαν, καὶ δίδοντα τοῖς ὀλιγοψύχοις μακροθυμίαν, καὶ ἐγείροντα ἀπὸ τῆς γῆς πίωχον, ἀνάψαι τὸ πῦρ ἐκεῖνο πρὸ ἡμῶν· ὃ πᾶσαι μὲ ἀνθρωπίνην ἀθένειαν ἀναλίσκειν εἴωθε, πόμπα δὲ ὕπνου καὶ ἀκηδίαν καὶ βαρύτητα ῥᾳθυμίαν πρεκκαῦσαι, μετιωρίζει μὲ

τῆς

τῆς ψυχῆς ὁ παρὼν τοῖς οὐρανοῖς, δείκνυσι ἡ ἀπὸ τῆς ἀψύχου ἐκείνης, καθάπερ ἐκ πύργου ἀπὸ τοῦ κορυφῆς, ἅπασαι τὰ πρόντα βίου τοῦ φαντασίαν καὶ τοῦ ὑποκρισιν. Ⓦ γὰρ μὴ δυνηθέντα αἰσθῆσαι ἐκεῖ, μηδὲ ὁ ζωὴ τῇ παρούσῃ, οὐκ ἔστι τοῦ γλῶ ἰδεῖν, οὐδὲ τὰ ὁ τῇ γῇ πράγματα οὕτως ὡς ἰδεῖν ἄξιον. ἐπεὶ γὰρ πολλά μὲ τὰ ὀπισχνούμενα τῇ ὄψει, πολλὰ ἡ τὰ θορυβοῦντα τοῦ ἀκοῆ, καὶ τοῦ γλώττῃ ὑποσκελίζοντα, διὰ πάσης ἑαυτὸν ὑπεξαγαγόντα τῆς παρούσης καὶ τοῦ καιροῦ, πρὸς ἐκείνην αἰσχρῆσαι τοῦ ἐρημίαν, ἔνθα πολλὴ μὲ ἡ γαλήνη, λαμπρὸς ἡ ἡ αἰθρία, θόρυβος ἡ οὐδείς· ἀλλὰ πεπήγασι μὲ ἀκλινῆς Ⓐ ὀφθαλμοὶ πρὸς Ⓦ τὸ Θεοῦ πόθου ὁρῶντες ἀτενές, ἐξήκουσι ἡ ἀτρεμῆς αἱ ἀκοαὶ, πρὸς ἓν μόνον ἀκροώμεναι τοῦ τῆς θείου λογίου ἀκροάσεως, καὶ τῆς πνευματικῆς ἐπακουούσης Ⓐ συμφωνίας, ἧς ἡ τυραννὶς οὔτω κρατεῖ τῆς ἅπαξ ἀλύσεως ψυχῆς, ὡς μήτε σῖτα, μήτε ποτὸν, μήτε ὕπνου αἴρεσθαι μεθ' ἡδονῆς Ⓦ τὸν ἐκείνης ἐφελκυσθέντα τῆς μαγῳδίας. Οὐκοῦν οὔτε πραγμάτων θορύβου βιωτικῶν, οὔτε ὁ ματαίων ὄχλου πολλῶν χαλάσαι Ⓐ τόνον ἐκείνου ἰσχύσειεν αὖ. Οὐδὲ γὰρ ἀξιοῦσθαι πρὸς τοῦτο τῆς ψυχῆς ὁ ὕψος ἡ ἐκ τῆς κατὰ γνώμην ζάλης αἰσθέσθαι κρείττων· ἀλλ' ὥσπερ Ⓐ πρὸς τὰ ὑψηλότερα τῆς ἐρῶν μετεφαίρεται, οὐδὲ μὲ ἔτι ἀκούσαιεν, οὐδὲ θαύσαιντο τῶν ὁ τῇ πόλει γινομένων ἡ λεγομένων, ἀλλ' ἀσήμου τινὸς μόνον καὶ ἀπερπόδς τοῦ ἀκούσαιεν κρείττονος, καὶ σφικτῶ βομβοιούντων οὐδὲν ἧδιον· οὕτως Ⓐ τῶν βιωτικῶν ἑαυτὸν ἐξαγαγόντες, καὶ πρὸς ὁ ὕψος τῆς πνευματικῆς αἰσθήσεως φιλοσοφίας, οὐδενὸς ἐπαισθάνονται τῶν πρὸ ἡμῶν. ὁ γὰρ σῶμα καὶ αἱ τῶ σώματος αἰσθήσεις, ἕως μόνον μὲ ἐκεῖ γλῶ ἡ ψυχὴ τρέφεται, μυρίοις αὐτὸν ἐκβάλλουσι τοῖς δεσμοῖς, πανόπλοις Ⓦ χαλεποῖς τῶν ὀπτικήρων τραυμάτων χειμάρρα ζωάγρησαν. καὶ γὰρ ἀκοὴ καὶ ὄψις ἐ ἀφὴ καὶ ὄσφρησις ἐ γλῶττα πολλὰ τῶν ἔξωθεν εἰς αὐτὸν εἰσαποπέμπουσι κακῶν. ὅταν ἡ μετέωρος γένῃ, καὶ πρὸς τὰ πνευματικὰ τοῦ ἑαυτῆς μεταλάγῃ χορόν, ἀπετείχισε ταῖς πυκναῖς φαντασίαις τοῦ εἰσόδου, σὺν ἐμφράξασα τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ τοῦ ἀκολούθησον αὐτῶν πρὸς σκοπὸν μεταλαγοῦσα ὁ ὕψος. καθάπερ γὰρ δίαυσπα φοβερά τε καὶ ἐμβριθὴς μῶλον ἐργαζομένη [ποικίλον] βαρύτιμον ἐ πολυτελές, [καὶ] πολλῶν εἰς τοῦτο διορύττων τῶν ἀμφισκαπτόντων χῶρον, τὰς θεραπαίνας αὐτῆς διώρυσσασα, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀγαγοῦσα, τοῦ μὲν κοσκίνῳ ὁ μηδὲν κατεργασομένου τῶν ἀρωμάτων ἀποκρίνειν σκέλυσε, τοῦ ἡ ζυγὰ καὶ σταθμὰ λαβοῦσαν σκοπεῖν ἀκριβῶς, ὅπως μήτε ἔλαττον, μήτε πλέον τὸ δίοντος ἐπεισέλθοι, τῆς τὸ πρώτου καταισχύνης τοῦ ζυμμετρίαν λυμήνηται, καὶ τοῦ μὲ ἕνεν τὰ τοῦτο διόρυμα, τοῦ ἡ τελεῖν ὅσα μὴ καλῶς ἔχει, τοῦ ἡ ἕτερα Φύρειν καὶ ἀναμιγνύναι τοῖς ἄλλοις, τοῦ ἡ ἀλάσασθαι ἰσχύουσι ἐσαίαι, τοῦ ἡ ἄλλος ἕτερον, καὶ ἄλλο ἄλλο τι μεταχειρίζειν, καὶ ὕστερος αὐτῶν τοῦ τι δέοιτο καὶ τὰς χεῖρας ἐκείνῳ προσπλώσασα τῷ ἔργῳ, οὐκ ἐᾷ ζαφθαρῆναί τι, τῇ ταυτοῦ ἐφεζῶσα δέλεαρ, καὶ μὴ συγχωροῦσα πλανᾶσθαι ἔξω καὶ κεχηνέναι τὰς ὄψεις· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ὁ πολυτελὲς τοῦτο μῶλον κατασκευάζουσα, τοῦ κατηύξει λέγω, τὰς αἰσθήσεις ἅπασι πρὸς ἑαυτὸν, τοῦ ῥᾳθυμίαν αὐτῶν ἐξικόπτουσα. αὐτίκα γοῦν, εἴ ποτε συμβαίη συγρέψασαι ἑαυτὸν λογίζεσθαί τι τῶν δίοντων καὶ φιλῶν, ἐρήμους τῶν ἐργαλῶν τὰς αἰσθήσεις καθίστησιν, ὥστε μηδὲν τῶν ἐκτὸς ἐπισαγούσας ἀκαίρως ζαταφράξαι τοῦ ἔνδοι γινομένου ἡσυχίαν αὐτῇ. δι' ἣ πρεσβεύσουσι μὲ φωναὶ ταῖς ἀκοαῖς, καὶ θεωρίαι ταῖς ὄψεσι· παράπεμπε ἡ ἔνδοι οὐδὲν, τῆς ἐκείνου τούτων ἐνεργείας τῶν μελῶν ἐγραμμένης πρὸς τοῦ ψυχικόν. καὶ τί λέγω φωνας καὶ θεωρίας, ὅπου γε πολλοὶ τῶν ἐν ταύτῃ γινομένων τῇ κατασάσει, οὐ μόνον ἐδὲ παιόντας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐδὲ ἐνοχλοῦντας αὐτοῖς ἀπῆλθον μὴ αἰσθόμενοι; τοσαύτη γὰρ τῆς ψυχῆς ἡ ἀρετὴ, ὡς εἰ ῥᾴδιον τῷ βουλομένῳ ζαταπεῖσαι μὴ ὅτι τῆς γῆς, ὥσπερ ἡ ἐν οὐρανῷ καθημένῳ, μηδενὸς ἐπαισθάνεσθαι

ἀθαι τῶν γινομένων ὑπὸ τῆς γῆς. Τοιοῦτος ὁ μακάριος Παῦλος ἦν, ὃς τοσοῦτον ἀφειστήκει τῶν πρόσω τὰ πρόσω ἐπιλανθανόμενος, ὥστε μέσας τρεφόμενος πόλεσιν, ὅσαι τῶν νεκρῶν ἀφεστήκασιν σωμάτων ἡμεῖς. ὅταν γὰρ λέγῃ, Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, τοῦτ' ἔστιν λέγει τὸν ἀναθησόμενον μᾶλλον ἢ οὐ τοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους τοιούτους, ὡς εἶναι τὸν τρισμυρίων ὅπλων. οὐ γὰρ εἶπε μόνον, ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ ἐστάθησαν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς καὶ ἑτέρων ἐδήλωσεν εἰπών· ὅτι κἀγὼ τῷ κόσμῳ. μεγάλη μὲν οὖν φιλοσοφία, καὶ τὸ νομίζειν νεκρὸν εἶναι κόσμον· πλείων ἦν τούτου καὶ πολλῷ μείζων, ὃ καὶ αὐτὸν ὡς τεθνηκότα διακεῖσθαι τρὸς ἐκεῖνον. ὅπερ οὖν ὁ Παῦλος ἐνέφηνε, τοιοῦτον δή τι ὄντι. λέγει γὰρ οὐ τοσοῦτον ἀπέχειν τῶν πρόσω, ὅσον ζῶντας τοὺς νεκρωθέντων, ἀλλ' ὅσον νεκροὺς τοὺς νεκρῶν· διὸ καὶ ὁ μὲν ζῶν, εἰ καὶ ὑπεθυμεῖ τὸ τετελευτηκότος, ἀλλ' ἑτέρως αἰσθάνεται, καὶ θαυμάζων ἐπὶ τὸ κάλλος τοῦ κειμένου, καὶ ἐλεῶν αὐτὸν καὶ δακρύων· ὁ δὲ νεκρὸς τοὺς ἀπελθόντα τοῦτ' ἔχει τοῦτον οὐδέν καὶ τοῦ κάλλους καὶ τοῦ διαφθορᾶς. τοῦτο τοίνυν ἐμφῆναι βουλόμενος εἶπεν, ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, ἐπήγαγε, κἀγὼ τῷ κόσμῳ. ὁρᾷς πόσον ἀφειστήκασι τῆς οἰκειότητος, πῶς τὸ τῇ γῇ βαδίζων, τοὺς αὐτοῦ διεπεπηδήκασι τοῦ οὐρανοῦ τοῦ χρυσοῦ; μὴ γάρ μοι ἀκριβείας εἶπῃς τῶν ὁρῶν, μηδὲ ἐρήμους καὶ φάραγγας καὶ ἐρημίας ἄβατον, ὅθεν ἴχνος ἀνθρώπου μόνον ψυχῆς θέρμον ἐξελεῖν· ἀλλὰ σφόδρα τῆς φλογὸς ἐκείνης, ἣν ἀπέφηνε μὲν ὁ Χριστὸς ἐπὶ τῇ τοῦ Παύλου ψυχῇ, ἔτρεφεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος σφόδρα τοῦτο τοῦ πνευματικοῦ λογισμοῦ, καὶ τοσοῦτον ὕψος ἐπῆρεν, ὡς κάτωθεν ἀρξαμένῳ ἀπὸ τῆς γῆς, τοὺς αὐτὸν φθάσαι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὑπὲρ τοῦτον οὐρανοῦ, καὶ μετ' ἐκεῖνον πάλιν. αὐτὸς μὲν γὰρ ἕως τρίτου ἡρπάγη οὐρανοῦ· ὁ δὲ πόθος αὐτοῦ καὶ ὁ τρὸς Χριστὸν ἀγάπη οὐ τρεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τοσούτους ὑπερεκόντισε. τὸ μὲν οὖν σῶμα βραχὺς ἦν, καὶ πλέον ἡμῶν κἀ τοῦτο ἔχων οὐδέν· τῇ δὲ πνευματικῇ διαθέσει πολλοὺς τοσούτους δυνηθεὶς ὑπὲρ τῆς γῆς ἐκ πολλοῦ τοῦ βελόντος πτῆναι. καὶ οὐκ αἰ μύριοι ἀμύρτοι τοιαύτην τινὰ τοῦ ἄνω ἐκείνου ἔσχον παραβολήν· ὥσπερ αἱ εἷς φλὲξ τὰ ὅλα πάσης ὑπερβοῦσα τῆς γῆς, καὶ τρὸς ὕψος ἀρθεῖσα πολλοὺς τοσούτους τρέλθῃ τοῦ οὐρανίου ἀψῖδα, καὶ ὑπὲρ ταύτης αἴρεσθαι διαφαμοῦσα (εἴτε ἀὴρ ὄντι, εἴτε ὅ, τι ποτε) πληρώσας τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων οὐρανῶν, καὶ μηδὲ ὁτιοῦν χαίνειν τοῦ δρόμου, ἀλλὰ καὶ τρὸς τοῦτο ἀθρόως ἐκπηδήσασα δύναται, καὶ πολλὰ ἐργάσαιτο μέσῳ πυρί, τοσοῦτον μὲν ἔχουσαν πλάτος, ὅσον τὸ βῦρος πάσης τῆς γῆς, τοσοῦτον δὲ ὕψος, ὅσον ἀπὸ τοῦ τρίτου οὐρανοῦ τρὸς ἡμᾶς· μᾶλλον δὲ ὅσον τὸ πολλοστὸν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ μέρος εἰρηκέναι μοι δοκῶ. καὶ ὅτι οὐχ ὑπερβολή ἐστι τὰ ῥήματα, εἰ ἔστιν τις ἀκριβῶς, τὰ τρὸς Δημήτριον ἡμῖν ταύτης ἔνεκεν γραφέντα τῆς ὑποθέσεως ἐπελθών, οὕτω δεῖ φιλεῖν Χριστόν, οὕτω τῶν τρόσω ἀφεστάναι τρεγμάτων. τοιαύτας εἶχον καὶ οἱ ἄγιοι τρεφῆται ψυχάς· διὰ τοῦτο καὶ ἑτέρους ἔλαβον ὀφθαλμούς. τὸ μὲν οὖν ἀποξῆσαι τῶν παρόντων ἑαυτόν, τῆς ἐκείνου ἀσυδοῦς ἦν· τὸ δὲ μὴ ταῦτα ἑτέρως ἀποκλῶσι τρὸς τὸν τῶν μελλόντων θαυμάσιον ὄψεις αὐγῆς, τῆς τοῦ Θεοῦ λοιπὸν ἐγίνετο χάριτος. Τοιοῦτος Ἐλισσαῖος ἦν, ὃς, ὅτε πολλῶν ἀπέτη τῶν βιωτικῶν, καὶ τῆς βασιλείας ἠξιώθη τῆς ἐν τοῦ οὐρανῷ, καὶ τὰ παρόντα διέπτυσεν ἅπαντα, βασιλείαν καὶ δυναστείαν καὶ δόξαν λέγω καὶ τὸν τρὸ πολλῶν τιμῶν, εἶδεν ἃ μηδεὶς ἕτερος εἶδέ ποτε, ὄρος ὁλόκληρον ἵππων πυρίνων καὶ ἁρμάτων καὶ τραπίων τοιούτων τρὸ παίζειν κρυπτόμενον.

Ὁ μὲν γὰρ τὰ πρόσω θαυμάζων, οὐκ ἂν ἀξιωθείη τῆς τῶν μελλόντων θεωρίας ποτε· ὁ δὲ τούτων ὑπερορῶν, καὶ οὐδὲν ἄμεινον σκιᾶς καὶ ὀνείρατος αὐτὰ διακεῖσθαι νομίζων, ταχέως ἐπιτεύξεται τῶν μεγάλων ἐκείνων καὶ πνευματικῶν. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς τότε πλουσίοις ἀνδράσι τροσοικήσομεν, τοῖς παισὶν ὑπεδιάκονοι τοῖς ἡμετέροις, ὅταν ἀνδρας αὐτοὺς θεωμένους ἴδωμεν, καὶ τῶν παιδικῶν ὑπερορῶντας ἁπάντων· ἕως δ' ἂν ἐκεῖνα θαυμάζωσιν, αἰσχύνεσθαι

οἱ

εἶ) νομίζομεν. ψυχὴ γὰρ μὴ μελετήσασα τῶν μακρὰν τὸν βιωτικὸν καταφρονῆν, οὐ δυνήσεται θαυμάσαι τὰ τοῖς οὐρανοῖς· ὥσπερ σκηνὴ θαυμάζουσα, οὐ δυνήσεται τέκτονι μὴ καταγελᾶν. τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν. Εἰ γὰρ καὶ ἐκεῖ δογμάτων εἶρηται τὸ
Β. Κορ. Β. 18. λεχθέν, ἔχοι δὲ καιρὸν καὶ ἐκεῖ τοῦτον εἰρῆσθαι καὶ διορθῶσαι· ὅτι Ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος. ὅπερ οὖν ἔφην, ἐρημίας ὅπλον ἐστὶν ἡμῖν, μὴ τοῦ ἐκ τόπου μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως, καὶ τοῦ τῶν ἄλλων ἀπόντων τὸν ψυχὸν εἰς αὐτὸν ἄγωμεν τὸν ἀοίκητον. μὴ γὰρ τῆς τοιαύτης κατασκευῆς καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ πολιοίκην, καὶ βασιλέα οἰκονόμον, καὶ μυείαις ἀπορρήτοις ἐντυγχάνοντα θεοῖς πρότερον συνεύχατο τῷ τοῦ Χριστοῦ πόθῳ. τὰ γὰρ δάκρυα καὶ τοὺς οἰμωγὰς καὶ τὸν ὀλοφυρμὸν ἐκεῖνος, τὸν ἐν ἡμέρᾳ, τὸν ἐν νυκτὶ, μόλις ἔνα πού καὶ δύο τινὰ τῶν πάνυ ἐσταυρωμένων ὑπεδείκνυμεν ἴδοι τις ἄν, εἴ τί πως ὅλως ὄντι. μὴ γὰρ τὸν θρῆνον ἐξελέσωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃν ὧν ἐποίησε τούτους ἰδωμεν ἀκριβῶς. οὐ γὰρ ὅστις ἴσον, ἐν ἀξιώματι τοσούτῳ τυγχάνοντα, καὶ τοσαῦτα πρότερον διαπρυσίμενον, καὶ μανθάνειν ἐπιθυμοῦντα ἔχοντα, παιδεύεσθαι καὶ κάμπτεσθαι, καὶ καταδίκην ἑαυτὸν, ἐκ πρώτων τούτων ἀπειθήσοι δ' ἂν διὰ τοῦτο ποιῆν. ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς πολλὰ ἔχει τὰ πρὸς δέησιν αὐτὸν ἐξάγοντα, καὶ συστέλλει κωλύοντα τὸν ψυχόν. καὶ γὰρ ὑπὸ τῆς καθημερινῆς τρυφῆς δέλεαρ καὶ χαλινὸν ἔχει, καὶ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας φυσᾶται καὶ πρὸς ὀργὴν αἴρεται. ὑπόκριτὴς ἡ καὶ ὁ τῆς δόξης ἔρως αὐτὸν, καὶ ὁ τῶν σωμάτων σύχνητος, ὑπὸ μὲν τῆς ἐξουσίας λαπτόμενος, πρὸς φόνους ἢ ὑπὸ τῆς τρυφῆς. πρὸς τούτοις, αἱ τῶν φαγητῶν ποικιλίαι πρώτον αὖθις βάλλουσαι, τῶν παθῶν ἐκείνων οὐκ ἐλαττοῦσι θορυβοῦσιν αὐτοῦ τὸν ψυχόν· ὅθεν οὐδὲ μικρὰν πρόεισθυσιν ἡ κατάνυξις θύρᾳ δυνήσεται), ποσοὺς εἰρηνικοὺς ταράττουσι. ἀγαπητὸν γὰρ καὶ πάντων τούτων ἀπηλλαγμένον δυνηθῆναι ἐν αὐτῇ τοῦτο φυτεῦσαι τὸ καλόν. ὁ δὲ ἰδιώτης, πάσης ταύτης ἔξω τῆς ταραχῆς ἑστηκώς, αὐ μὴ λίαν ἢ διεστραμμένος, μετ' ὀλίγου πόνου καὶ ἀκηδίας ὅτι τὸ πρᾶγμα δυνήσεται ἐλθεῖν· ἀλλ' οὐχ ὁ ἐν δυναστείᾳ καὶ ἀρχῇ καὶ περιουσίᾳ τοσαύτῃ. καθάπερ γὰρ ἐὰν χαλκὸν, μᾶλλον δὲ ἀδάμαντα ἀναμίξας ὕδατι πῦρ, οὕτως οἶμαι πρὸς καὶ κατάνυξιν ἐν τούτῳ ζωγραφεῖν. ἐναντία γὰρ ταῦτα, καὶ ἀλλήλων ὄντα ἀναιρετικά. ἡ μὲν γὰρ δάκρυον ὅτι μήτηρ καὶ πάθους, ἡ δὲ γέλωτος καὶ ἀνεσεως· καὶ ἡ μὲν κύφωσις καὶ ὑπόπτερον ἐργάζεται τὸν ψυχόν, ἡ δὲ αὐτὸν πάντως μαλύσσου βαρυτέρα καθίστησι. καὶ οὕτω δὴ ὁ πάντων μέσος εἶπον, ἐν ὁ μὲν ἐν χρείαις ἐπιτυγχάνει τοῦ μέγα ἀπαντῆσαι εἰς πολιτείας ἀκρίβειαν· ἡμᾶς δὲ τότε εἰς ἀγῶνα καθίστησιν, ὅτι οὐ μόνον τὰ ἄλλα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ γελᾶν πολλὴν ἔχει τὴν κόλασιν, ἐπαινεῖται δὲ πένθος καὶ ὁ θλίβεσθαι. ἀλλ' ὅμως ὁ μακάριος σκῆνος πάντα τοῦτα διακόψας κωλύματα, οὕτως αὐτὸν ἐπελάβετο σφοδρῶς, ὡς τῶν πολλῶν εἶς ὤν, καὶ μηδὲ ὅταν ποτὲ βασιλεύειν, μηδὲ τὸν ἐν βασιλείοις πολυτέλειαν θαυμάσας, καὶ τοσαύτην ὁρῶν ἀλυσιτέλειαν καὶ διάκρισιν καὶ θεσμὸν βασιλικὸν τὸν κατάνυξιν ἐπεδείξατο, ὅσην ὁ ὁσίαν καὶ ἀπονον καὶ ὁ ἐρημίας καρπός. ὁ γὰρ οἷς αἱ γνησίως τοῦτο ἐπεδείξατο ὁ καλὸν, τοσαύτην ὅτι δείκνυται τὸν ἰσχὺν, ὅσην ὁ πῦρ. τοῦτο καὶ ὑπὸ μυείαν ἀγγέλων ἔρωτι καλῶν, καὶ πολλὰ τὰ φρόνια τῶν ἁμαρτημάτων ἐξικνεῖσθαι, καὶ σφοδρὰν τὴν ὑπερβολὴν τὸν φλόγα καίουσαν, καὶ πολὺν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ἐξιέναι δόρυβον, πάντα σκῆνος βύθιος σφοδρᾷ τινι μάστιγι κατάκρεας ἐλαυνούσῃ, πόρρω καθίστησι τῆς ψυχῆς· ὁ καθάπερ πρὸς ἀέριον βίαν ῥαδάμνης οὐκ ἂν ποτε καίη κόνις λεπτὴ, ὕπνος οὐδὲ ὁ τὴν ὑπερβολὴν πλήθος καὶ κατάνυξεως ῥύμην ἐμπεσοῦσαν δυνήσεται ἐνεγκεῖν, ἀλλ' ἀφανίζει) καὶ δέχεται καὶ κόνεως καὶ καπνοῦ θᾶττον πάντος. εἰ γὰρ ὁ τῶν σωμάτων ἔρως ὕπνου δουλεύεται τῇ ψυχῇ, ὡς πάντων αὐτὸν ἀπαγαγεῖν, καὶ τῇ τῆς ἐρωμένης προσπλασσόμενον μόνῃ, τί οὐκ ἂν ὁ τοῦ Χριστοῦ πόθος ἐργάσαιτο, καὶ ὁ δίος τῆς ἐκείνου ἀλλοτριώσεως;

ὅπερ

ἅπερ ἀμφότερα ζῶντα οὕτως ἔστρεφε τῇ προφήτῃ τὴν ψυχήν, ὡς ποτὲ μὲν λέγειν, Οἴ- Ψαλμ. μα. ι.
γοιτον ὅτι πολλὴ ἡ ἔλαφος ὅτι ζητεῖ πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς ρμζ. ς.
σὲ, ὁ Θεός· καὶ πάλιν, Ἡ ψυχή μου ὡς γῆ ἄνυδρός σοι· καὶ, Ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω σου; ξϛ. η.
ποτὲ δὴ, Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με. ϛ. α.

Καὶ μὴ μοι λεγέτω τις, ὅτι τὴν ἀμβλεῖαν αὐτοῦ πυθῶν, τοῦτον ἔγραψε Ⓦ ψαλμόν. οὐ
γὰρ ἀληθὲς τοῦτο, οὐδὲ ἀφίσιν ἐπιστομοῦσαι τὰ ζητοῦντα τὰ ὑπεγραμμένα ἄνωθεν γράμ-
ματα. Εἰ μὲν γὰρ μηδεὶς ἦν ὁ τὴν ἐπιστάθμην δείξας τοῖς ὑπογεγραμμένοις, ἐνίοις τῷ βουλομένῳ μηλωτὸς
τοῦτον ἐκείνοις ἁρμόσαι τοῖς γράμμασι τὸν ψαλμόν. Εἰ δὲ ὁ ἐπ' ἐκείνοις λεχθεὶς δοῦλός ἐστιν,
οὗτος δὲ ἑτέρου ἔχει τὴν ἐπιστάθμην, μή, παρακαλῶ, μὴ συγχέωμεν τὰ θεῖα, μηδὲ τὴν ἐπι-
πνεύματος εἰρημένων δογμάτων κυριωτέρας τῆς ὑμετέρας ψευδωνύμου λογισμούς.
Τίς οὖν ἐστιν ἡ ὑπογραφή; ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΟΓΔΟΗΣ, φησί. τίς δ' ἐστὶν ἡ ὀγ-
δόη, ἀλλ' ἢ ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, ἡ μεγάλη καὶ ἐπιφανὴς, ἡ ὡς πλίβασος καιομένη, ἡ καὶ ὡσεὶ αἰὼν Λικ. κα. κε.
δυσάμεις τρέμειν παρασκευάζουσα (Σαλευθήσονται γὰρ, φησὶ, καὶ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν) ἡ
πῦρ διακαύουσα παρὰ τοῦ ἔχοντος τὸ βασιλέως τότε ἐκείνου. ὀγδόην δ' αὐτὴν ἐκάλεσε, διὰ τὴν
καταστάσεως ἐπηλλαγμένον ἐμφάνειαν, καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς τοῦ αἰῶνος. ὁ μὲν γὰρ παρὼν
βίος ἑβδόμη ἑτέρα ἐστὶν, ἀλλ' ἡ ἑβδόμας μία, ἀρχόμενος μὲν ἀπὸ τῆς προφήτης ἡμέρας, τε-
λευτῶν δὲ εἰς τὴν ἑβδόμην, καὶ πάλιν τοῖς αὐτοῖς διακυκλούμενος σχήμασι, καὶ εἰς τὴν
αὐτὴν αἰτίαν ἀρχήν, καὶ καταβαίνων εἰς τὴν τελευτήν. διὰ ὀγδόην ἡμέραν οὐκ ἄν τις εἴ-
ποι πρὸ τῆς Κυριακῆς, ἀλλὰ προφήτην. οὐ γὰρ ἐκπίπτειν εἰς ὄγδοον ἀριθμὸν ὁ τῆς ἑβ-
δομάδος κύκλος. ὅταν δὲ ταῦτα πάντα παύσηται καὶ καταλυθῇ, τότε ὁ τῆς ὀγδοάδος δρό-
μος εἰς μέσον ἄγεται. οὐ γὰρ διαπίπτει πάλιν ὅτι τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ τὸν ἑξῆς ἔχεται
σχηματισμάτων. ὁ τοίνυν προφήτης ἐπὶ πολλῆς κατηφείας ἐγκεχαμμένην τῆς κρίσεως
τὴν μνήμην εἶχε διὰ παντὸς, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὡς τοσαύτην θεραπείαν καὶ τυφὴν δι-
ηνεκῶς ἔστρεφε πρὸ ἑαυτοῦ, ἕως ὁ τῆς θλίψεως μόλις ἡμᾶς εἰς μνήμην λαμβάνομεν· καὶ
τὰ κρίματα αὐτοῦ συνεχῶς διαλογιζόμενος, τοῦτον ἔγραψε τὸν ψαλμόν. καὶ τί φησι; Κύριε, Ψϛ. ς. α.
μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με, θυμὸν καὶ ὀργὴν λέγων τὴν ὑπὲ-
ρασπισιν τῆς τιμωρίας (οἶδε γὰρ πάντως παθὼν ὁ θεῖος ἀπηλλαγμένον καὶ τοῦτο ἑαυτῷ ζωυ-
δὼς, οὐ κολάσεως, οὐδὲ τιμωρίας, ἀλλὰ τιμῆς ἄξια καὶ σεφθέν). ἤ τι γὰρ πίστις, δι' ἧς κα-
τηυξήκει Ⓦ τῶν ἀλλοφύλων πύργων, καὶ ὃ πρῶ τῶν Ἰουδαίων ἔθος ἐξ αἰῶνος ἦρπασε τῆς τοῦ
θειοτάτου πυλῶνος, ἤ τι εἰς τὴν ἀδικηκότα ὑπερηφανίαν ὠμότητα, καὶ ἄπαξ, καὶ δὶς, καὶ πολλάκις, καὶ
ἐπὶ τούτοις ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκεῖ αὐτὸν ψῆφος ἐξενεχθεῖσα πᾶσαν ἰσχὺν ἐξέλαβε τοῦ ἀνδρὸς τοῦ
ἀρετοῦ, καὶ τῶν κατορθωμάτων μᾶλλον αὐτῶν. ταῦτα μὲν γὰρ ἔργα, καὶ ἡ μεγαλοδωρεὰ ζωμοσία;
ὅμως ποτὲ καὶ ἐπιστάθμιον ἐδυνήθη δυνάστου ἀνδρὸς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα πάσης ἐπιστάθμης ἀπηλλακτο
τοῦ δικαίου καὶ κατορθώματος. ὅταν δὲ ὁ Θεὸς ὁ μαρτυρῶν ᾖ, πάσης ἐκτὸς ἐπιστάθμης ἡ ψη-
φος ἐστίν. οὐ γὰρ, εἰ μὴ τὴν ἀκριβεστάτην βάσανον τῆς ἀρετῆς ἐπεδείξατο, τῆς ὁ τοῖς
οὐρανοῖς διαπρύξεως ἔτυχεν ἀνὴρ. τί οὖν ὁ Θεὸς φησὶ περὶ αὐτοῦ; Εὗρον Δαυὶδ Ⓦ τὸν Ιεσ- Α' Βασ. ιγ. ιδ'
σαι, ἀνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου. ἀλλ' ὅμως μετὰ τὴν τοιαύτην κρίσιν καὶ τοσαύτας ἀνδρα- Πραξ. ιγ. κβ.
γαθίας, τὰ τῶν κατηγωρημένων ἐφθέγξατο ῥήματα, καὶ ἐπεθημίαν ἐχόντων πρόσταγμα
πρὸς Ⓦ Θεοῦ, πληρῶν ἐκεῖνο τὸ εὐαγγελικόν· Ὅταν πάντα ποιήσητε, λέγετε, ὅτι ἀχρεῖοι δοῦ- Λικ. ιζ. ι.
λοί ἐσμεν. τί τούτου πλέον ἐφθέγξατο ὁ ἅγιος μυείων γάμων καλῶν ὁ τελώνης ἐκεῖνος, ὁ
μηδὲ ἀναβλέψας εἰς Ⓦ οὐρανὸν ἐπαισθόμενος, μηδὲ μικρὰν καταπτοίαν λάβων, μηδὲ πλη-
σίον στὰς τοῦ φαρισαίου ὅλως· ὁ μὲν γὰρ ὠνείδισεν αὐτὸν λέγων· Οτι οὐκ εἰμὶ ὡς Ⓦ λοι- Λικ. ιη. ιά.
ποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοὶ, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. ὁ δὲ ὡς μηδὲν ἀκούσας
δυσχερές, καὶ παιδίσκης δὲ λεχθὲν, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἠγανάκτησεν, ἀλλὰ καὶ Ⓦ ὑβρεις ἐν ἐκεῖ-

νοι γὰ ἀλαζόνα τοσαύτην τετίμηκε τιμήν, ὡς μηδὲ τῆς πατρῴδος αὐτῶν ἐκείνου γῆς ἀξίον εἶ νομίζειν ἑαυτόν. καὶ ῥῆμα μὲν εἶπεν οὐδέν, πλὴν ὅσον τὰς ἁμαρτίας ὁμολογῆσαι ταῖς ἑαυτῆ· ταῦτα δὲ φρικτὰ τύραννον σφοδρὰς, ὃ τοῖς πᾶσιν ἐκάλει ἴλεων ἡμᾶς εἶναι Θεόν. ἀλλὰ δὲ μὴ ἐκεῖνοι ταῦτα ποιῇ οὐδὲν ἡμᾶς κωλύει (ὁ γὰρ τῶν ἁμαρτημάτων πλῆθος καὶ ἑκάστα αὐτῶν καὶ ἅπαντα κάτω κύπτειν ἐμὲ ἀναγκάζει) τὸ εἶναι δίκαιον, καὶ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδότα τοιοῦτον, μετὰ τῆς αὐτῆς τῆς τελώνης παῤῥησίας καταγινώσεως, τοῦτο ἔστι τὸ παῤῥησιάζεσθαι καὶ ψυχῆς εὐστοχεῖν συντετριμμένης σπεύδον. τοῦ γὰρ, Ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, τί διενήνοχε τὸ, Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με μᾶλλον ἢ ὅτι ἐκείνου καὶ πολλῷ πλέον ἐστίν· ὁ μὲν γὰρ τελώνης ἀναβολὴν ᾔτει καὶ οὐκ ἔτολμησεν ὁ δίκαιος τοῦτο μεῖζον ἐποίησεν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἔλεγεν, Ἱλάσθητί μοι· οὗτος δὲ οὐδὲ τοῦτο ἐθάῤῥησεν εἰπεῖν. οὐ γὰρ εἶπε, μὴ ἐλέγξῃς με, ἀλλὰ, μὴ τῷ θυμῷ σου· οὐδὲ, μὴ παιδεύσῃς με, ἀλλὰ, μὴ τῇ ὀργῇ σου, οὐ τὸ μὴ κολασθῆναι, ἀλλὰ τὸ μὴ σφόδρα τοῦτο παθεῖν αἰτῶν. ὥστε πολὺ τοῦτο αὐτοῦ τὸ ἀπηφιὸν τῆς ἀξίας ἐστὶν ἰδεῖν, ἀπὸ τί τοῦ τοσαύτης ἑαυτὸν κολάσεως ἄξιον εἶ νομίζειν, ἀπὸ τοῦ μὴ τολμᾶν ἁπλῶς προπετεῖς συγχωρήσεως ἀξιοῦν Θεόν· ὃ τῶν σφόδρα κατηγνωσμένων ἐστὶ, καὶ πεπεικότων ἑαυτοὺς, ὅτι πάντων εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτωλότεροι. καὶ τοῦτο μεῖζον, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ μὴ σφόδρα κολασθῆναι, ἀπὸ τοῦ ἐλέους καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ λαβόν, ὡς ἐξηπατημένος, ἀξιοῖ. Ἐλέησον γάρ μέ, φησὶν, ὅτι ἀσθενής εἰμι. τί τοῦτο; ὁ τοιαύτης ἀπολαύσας μαρτυρίας, καὶ τὰ χρίματα τοῦ Θεοῦ μὴ δεδιὼς ἀναμάρμνος (Τὰ κείματά σου γὰρ, φησὶ, οὐκ ἐπελογόμην) οὐδὲ ἡλίου φαιδρότερον λάμπων, οὕτω τοιαῦτα φθέγεται ῥήματα; ναί. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θαυμαστὸν, ὅτι οὕτω μεγάλα καταρθῶν, οὐδὲν οὐδέποτε μέγα οὔτε εἶπέ τι, οὔτε ἐνόμισε περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ πάντων ἔσχατον ἑαυτὸν εἶ ἐδόκει, καὶ ἀπὸ μόνης ἠξίου τῆς τοῦ Θεοῦ σώζεσθαι φιλανθρωπίας· ὡσανεὶ ἔλεγε, ἄξιος μὲν εἰμὶ τιμωρείας ἀπαραιτήτου, καὶ τοῦ κολασθῆναι ἀθανάτου, ἀλλ' ἡ τοῦ μηκέτι δυνάσθαι φέρειν, ἀξιοῖ με λύσαι τῆς πρὸς ὀργὴν κακίας. καθάπερ τῶν οἰκετῶν οἱ μωρίαν ἐργασάμενοι δεινὰ, ὅταν μὲν οὐκ ἤμαρτον οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν· ὅταν δὲ τὸν τοῦ δεσπότου ἀφορητον εἶ τὸν ἀπὸ τῆς μανίας, ἀξιοῦσιν ἀνεθῆναι λοιπὸν τῶν πληγῶν. ἐγὼ δὲ αὐτὸν καὶ ἄλλων ἀνθρώπων οἶμαι αἰτήσεσθαι νῦν. τίνα δὴ ταῦτα; τὸν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας καὶ τῶν ἐδυρμῶν ἐκπομπεῖον αὐτῷ. Οἶδα γὰρ ἡ τῆς λύπης ἀφορολή, ὅταν ἡμῖν ἐπισκήψῃ σφοδρότερον, ἅπασαν ἀφίησι τῆς ψυχῆς τὸν ἰσχυρόν· ὅπερ οἶμαι καὶ τὸν δίκαιον πεποιηκέναι ἐκ τοῦ σφόδρα καταγινώσκειν ἑαυτοῦ, καὶ μηδέποτε χρῆσαι ἑαυτῷ ἀποτείνειν ἐλπίδας, ἀλλὰ ταῖς σωτηρίας ἀεί. τοῦτο γοῦν καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς δῆλον ποιεῖ. Ἐλέησόν γάρ με, ἐπήγαγεν, ὅτι ἀσθενής εἰμι· ἴασαί με, Κύριε, ὅτι ἐτάραξαν τὰ ὀστᾶ μου, καὶ ἡ ψυχή μου ἐτάραξται σφόδρα, ἀλλ' ἐστὶν εἰπεῖν, Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με. Εἰ δὲ ὁ Συνειδὼς ἔχων οὕτω καθαρὸν, ἀξιοῖ μὴ ἡγεῖσθαι τῶν πεπραγμένων ἐξέπασιν ἀκριβῆ, τί ποιήσομεν ἡμεῖς τοσούτοις καὶ τηλικούτοις κακοῖς, καὶ τοσοῦτον ἀπαῤῥήκτοις τῆς παῤῥησίας ἐκείνου, καὶ μηδὲ τὸ πολλοστὸν τῆς ὁμολογήσεως ἐκείνης ὑπομένοντες μέρος; πόθεν δῶμεν ὁμοίως ἐκεῖνος οὕτως ἐξωμολογεῖτο; πεπαίδευται ἐπὶ τοῖς δίκαιος σωφρονεῖν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι καὶ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται. διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν παρακαλῶν λέγων, Μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου· ποτὲ δὲ, ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι. τοῦτο γὰρ ἄξιον πάντα τρόπον σκοπεῖν, πῶς ὑδαμοῦ μέμνηται τῶν οἰκείων κατορθωμάτων, ἀλλ' ὅτι τὸν φιλάνθρωπον τοῦ Θεοῦ ῥίπτει τὸν σωτηρίαν τὸν ἑαυτοῦ. τοῦτο γὰρ συντετριμμένης ψυχῆς, τοῦτο τεταπεινωμένου πνεύματος, τοῦτο ποιῆς μεγάλα κατορθοῦν ἁμαρτωλόν, μᾶλλον δὲ διδοικέναι καὶ τρέμειν. ὃν γὰρ ἔτρεμε καὶ ἐδεδοίκει, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; ἦλθε γὰρ, ἦλθε σαφῶς, ὅτι πολλῶν ἐσμεν ὀφλημάτων ὑπόδικοι

τῷ

τῷ Θεῷ, ὅτι τὰ μικρότατα τῶν ἁμαρτημάτων μεγάλης ἀξιοῦται τιμωρίας, ἔγωγε, φησὶν ὁ Χριστὸς ἐλθὼν, οὐ φόνων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀργῶν καὶ λοιδοριῶν καὶ ἑτοιμότητος αἰχρολογίας καὶ γέλωτος καὶ ἀκαίρου λόγου καὶ βδελυρίας χαρακτῆρα κεῖσθαι τοῦ δικαίου βούλεται θυσία.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, καίτοι μηδὲν ἑαυτῷ συνειδώς, ἔλεγεν, Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. τί δήποτε; ὅτι καὶ μηδὲν κακὸν αὐτῷ εἰργασται, ὥσπερ οὖν οὐδὲ εἰργασται, τῆς γε εἰς Ⓦ Θεὸν ὀφειλομένης θυσίας οὐκ ἠνέγκατο πεπληρωκέναι τὸ μέτρον. κἂν γὰρ μυριάκις ἀποθανώμεθα, καὶ πᾶσαν δρέπτειν ἐπιδείξώμεθα, οὐδὲ [τοῦ ἀξίου] τὸ πολλοστὸν ἀποδεδώκαμεν τῶν εἰς ἡμᾶς εὐεργετημένων παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ὅρα γάρ· οὐδεὶς τῶν πρὸ ἡμῶν δεόμενος, ἀλλ' αὐτὸς ἄρχων ἑαυτῷ, οὐκ ὄντας ἡμᾶς εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε, ψυχὴν ἐνέπνευσεν, οἵαν οὐδεὶς ἑτέρου τῶν ζώων, παρέδωκεν ἐφύτευσεν, οὐρανὸν ἔτεινε, γῆν ἐστερέωσε, φωτὸς αἴτιος λαμπρὸς, ἡλίου καὶ τοῦ μὴ γῆν λίμναις καὶ πηγαῖς καὶ ποταμοῖς καὶ αὐλῶσι κατακόσμησε καὶ φυτοῖς, Ⓦ ἢ οὐρανὸν τὸν ποικίλον τῶν ἄστρων κατέσεισε χορῶν, τῆς ἡμέρας ἡμῖν οὐκ ἦσαν τοῦ νυκτὸς χρησιμώτερον εἰργάσατο, ἀνάπαυσιν καὶ ἀναψυχὴν ἀπὸ τοῦ ὕπνου παρέχουσαν. τῶν γὰρ σιτίων οὐκ ἦσαν οὕτω τρέφειν τὰ σώματα· καὶ δῆλον ἐκ τοῦδε. λιμοῦ μὲν γὰρ πολλάκις ἴδοι τις ἂν πολλὰς καταπολεμούσας ἡμέρας, ὕπνου δὲ οὐδὲ ὀλίγας δυνατόν. καὶ τοῦ μὲν ἡμέρᾳ ἢ ἡλιοειδοῦς φλόγα, τοῦ τε ἀπὸ τῆς ἀκτῖνος, τοῦ τε ἀπὸ τῶν μόχθων τῶν μεθημερινῶν καταψύχων καὶ ἀναλύων, οὕτως ἀκμάζοντας πάλιν ἡμᾶς πρὸς τοὺς πόνους αἴρησι· χαλκὸς ἢ ὥρᾳ τις μήκιστα τὸν δρόμον καὶ ὅπλα πλέον ἡμῖν πρὸς ἓν τοῦ ἀναπαύσει, [καὶ ὁ θάλπος] καταφλογίζων καὶ ὁ σκότος ἢ οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ τούτῳ συγκεκλήρωται τῷ χειρῷ, ἀλλ' ἐπὶ ἀναπαύσεως πλείονος. ὥσπερ οὖν αἱ φιλόστοργοι τῶν μητέρων ὅταν κατθυνάσας τὰ παιδία βουληθῶσιν ἀλύοντα, ἐπὶ τὰς ἀγκάλας θεῖσαι τὰς ἑαυτῶν, καὶ τῷ χιτωνίσκῳ τὰ ὄψεις περιβάλλουσαι, καταχειμάζουσιν· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς, καθάπερ τι καταπέπασμα, τὸ σκότος ἁπλώσας, παύει τοὺς δρομέας τῶν πόνων. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἦν, ἐπὶ τῆς φιλανθρωπίας τῆς ἄνωθεν, καὶ ἐπὶ τῶν πόνων ἅπαντες ἂν διεκαπάθημεν· νυνὶ δὲ καὶ ἀκμὰς ἡμᾶς τῶν ἱδρώτων αἴρησιν. οὐ τὰ σώματα δὲ ἡμῖν μόνον ἀναπαύσει, ἀλλὰ καὶ τοῦ ψυχικοῦ τῶν σωμάτων οὐκ ἦσον. τί ἂν τις λέγοι τοῦ μὲν τῷ χειρῷ τούτῳ γαλιούλου, τοῦ δὲ πνυγέως, καὶ πῶς ἄπονα γίνει σιγῆς, καὶ θορύβων ὄντι καθαρά, καὶ οὐκ ἔστιν ἀκοῦσαι κραυγῆς ἦχος, καθάπερ ἐν ἡμέρᾳ, τῶν μὲν πενίᾳ ὀδυρομένων, τῶν δὲ ἐπηρείᾳ καταβοώντων, τῶν δὲ ἀρρωστίαι σώματος καὶ πληρώσεις θρηνούντων, καὶ τῶν μὲν θάνατον τοῖς οἰκείοις, τοῦ δὲ ζημίᾳ χρημάτων, τῶν δὲ ἄλλο τι τῶν ἀνθρωπίνων (πολλὰ δὲ ταῦτα ὄντι) ὧν τούτων ἁπάντων καθάπερ τειχυμιῶν ὀξαρπάσασα, πρὸς Ⓦ αὐτὸς ἀναπαύει λιμένα ὁ τῶν ἀνθρώπων ὕμνος ἡ νύξ. καὶ ἀφ' μὲν τῆς νυκτὸς τοσαῦτα ἡμῖν τὰ ἀγαθά· ἀφ' δὲ τῆς ἡμέρας ταῦτα, ἅπερ ἅπαντες ἴσμεν. ἆ ἄν τις εἴποι τοῦ πρὸς τὰ ἐπιμιξίας θυκτικὸν γεγονέναι ἡμῖν; ἵνα γὰρ μὴ τῆς ὁδοιπορίας ὁ μῆκος ἀπόζοντι γένοιτο τῆς συνουσίας τῆς πρὸς ἀλλήλους, ἐπετμήθησαν ὁδοὶ τοῦ θαλάττιαι ἀνύκτες πάντα χοῦ ὁ Θεός· ἵν', ὥσπερ οἶκοι ἔνα, τοῦ οἰκουμένου οἰκουμῆτες, οὕτω θαμινὰ πρὸς ἀλλήλους βαδίζωμεν, καὶ τῶν πρὸ ἑαυτῶν ἕκαστος τῷ πλησίον μεταδιδοὺς, εὐκόλως ἀντιλαμβάνῃ τὰ πρὸς ἐκείνου, καὶ μικρὸν τῆς γῆς μέρος κατέχων, ὥσπερ ἅπασης κύριος ὤν, τῶν πάντα χοῦ γεωμένων ἀπολαύῃ καλῶν· καὶ νυὸ ἔξεστι, καθάπερ ἐπὶ τραπέζης πλουσίας, ἕκαστον τὰ δαιτυμόνων ὃ προσηνέχθη αὐτῷ δόντα τῷ πορρωθεν καλαχειμένῳ, ὃ προσκείμενον αὐτὸν ἀπολαῦσαι, τοῦ χεῖρα μόνον ἐκτείναντα. εἰ δέ τις καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐπελθεῖν ἐπιχειρήσειε τῷ λόγῳ, εἰς ἄφατον ἐμπεσεῖται μῆκος, καὶ οὐδὲ μικρὸν ἐπελθόντα μέρος. πῶς γὰρ, ἄνθρωπος ὤν, καὶ τοῦ ἄπειρον τὸ Θεοῦ σοφίαν ἀναμετρῆσαι ἐπιχειρῶν;

χφρων ; σκόπησον οὖν ὅτι πάντα ὁρώμενα δι' ἡμᾶς, οὐρανὸς, θάλαττα, γῆ, τὰ ἐν τύποις ἀποκρυφα. μάθε γάρ τῶν φυτῶν διαφοράς, τῶν καρποφόρων, τῶν ἀκάρπων, τῶν δὲ ἐρήμοις, τῶν μὲν τοῖς οἰκουμένοις, τοῖς δὲ ὄρεσι, τοῖς δὲ πεδίοις. ἴδε τοῖς μὲν τοῖς ἀπόροις ποικιλίαν, τοῖς δὲ ταῖς βοτάναις, τοῖς δὲ τοῖς δένδροις, τοῖς δὲ τοῖς ζώοις, τοῖς χερσαίοις, τοῖς ἀμφιβίοις, τοῖς ἡμέροις. καθάπερ γάρ τις βασιλεὺς ἑαυτῷ λαμπρὰν κατασκευάσας, οἶκον βασιλικὸν καὶ ἐπιδεικτικὸν καὶ μὴ δαψιλείας πολλῆς, πολλῷ μὲν ἀποστίλβοντα τῷ χρυσῷ, πολλῇ δὲ λάμποντα τῇ τῶν λίθων ἀγλαΐᾳ· οὕτω καὶ ὁ κόσμος τετίμηται μᾶλλον ὁ Θεός, ἤγαγε καὶ δι' ὅλης βασιλεύουσαν τὴν οἰκουμένην. καὶ ὁ πολλῷ θαυμασιώτερον, τοῦτο τῶν οἴκων οὐκ ἀπὸ λίθων κατασκευάσας ὄρεσι, ἀλλ' ἐξ ἑτέρας ὕλης τιμιωτέρας αὐτὸν συμπήξας μᾶλλον, * πρέπει δὲ μηδὲν οὐδέπω ὑπιδιξαμένῳ καλόν· οὐ μὴν τοσαύτην δωρεὰν ἀγνώμονα καὶ βάρβαρον ἡμόμεθα, οὐδὲ οὕτως ἐτέρπησε τῆς τιμῆς, ἀλλ' ἐκβαλὼν μόνον τὸ πρόσταγμα, τοῦτο τῷ κολάζει, περιτέρω προβῆναι τὴν ἀγνωμοσύνην κωλύων, καὶ τὴν ὑπὸ ὀργὴν ἀναπέλλων ῥοπήν.

Ταῦτα δὴ πάντα ἀναλογιζόμενος ὁ ἄπιστος, τί τὸ ὄφελος, τί μοι καὶ ἐκεῖνον ἡμέραν, τί τὸ εἰς ἔτη ἔκατον, τί τὸ εἰς ἄπρακτα κοπὴν γενόμενα, καὶ ἔτι τὴν τῶν οἰκουμένων τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ σύνοψιν, ὥσπερ εἰς πέλαγος ἐμπεσὼν ἀχανές, οὕτως ἐμάθανεν, ὅσον ἐξ ἡλίκων ἐστὶ βάθους ἰών. τὰ μὲν γὰρ μικρὰ τῶν ἁμαρτημάτων μὴ πολλῆς ἀξιοῖ τῆς ἀκριβείας· τὰ δὲ κατορθώματα λήθην οὐκ ἐπιτρέπει. ἀλλ' οὐχ ἡμῖς, οἱ τῶν μὲν πλημμελημάτων καὶ πολλῶν ὄντων ἐξ μεγάλων οὔτε λόγον, οὔτε μνήμην ποιούμεθα· τῶν δέ τι μικρὸν κατορθώσωμεν, ὕστερον ἄνω καὶ κάτω στρέφομεν, καὶ οὐ παύεται ἀφισάμενα γαυριῶντες καὶ φυσώμενοι, ἕως ἂν καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸν σμικρὸν ἀλαζονείας κενώσωμεν. ταῦτα καὶ Δαβὶδ καταμηνύσας ἔλεγε· Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ; οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀγνωμοσύνης κατηγορῶν, Ἄνθρωπός, φησιν, ἐν τιμῇ ὤν, οὐ συνῆκε· παρεσυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς. τοῦτο οἰκέτου εὐγνώμονος, ἅτε εἰς τὸ κοινὸν εὐεργεσίας ἰδίᾳ ποιεῖσθαι, καὶ ὡς τοῦ πάντος ὀφειλέτην ὄντα φέρειν καὶ μεμνῆσθαι· ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἐποίησε (καλὸν γὰρ πάλιν αὐτοῦ μνημονεῦσαι) ἵνα τὸν Χριστὸν πανηκόντα ἑαυτὸν δικαιώσαι πείσῃ, οὕτω λέγων· Ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. ταῦτα δὲ ἔλεγεν οὐ συκοφαντεῖσθαι βουλόμενος τοῦ Χριστοῦ τὴν δωρεάν, ἀλλὰ τοῦ πάντος ἑαυτὸν ὑπόδικον καθίστησιν ἀπαιτῶν, ἵνα ἐκεῖνον οὕτω δικαιοῦσθαι πείθῃ. Εἰ γὰρ καὶ δι' ἕνα πρόσωπον ἀνθρώπου ὁ Χριστὸς, οὐ μόνον οὐκ ἐλαττοῦται τούτῳ ἡ δωρεὰ, ἀλλὰ καὶ μείζων δείκνυται. πῶς; ὅτι καὶ ὑπὲρ ἑνὸς τοσαύτην φαίνεται τὴν σπουδὴν ὑπιδεικνύμενος, ὅσην ὁ ἅπας ἐπεθύμησε τυχεῖν ὑπὲρ τῶν ὅλων. Διὰ ταῦτα ἐλάμβανεν, διὰ ταῦτα ἐφιλεῖτο. Ἃ γὰρ χρήματα δωρεισάμενος, καὶ οὐκ ἔχοντες ἀποπίσαι, ἀλλὰ πολλῷ καταβαπτιζόμενοι τῶν ὀφλημάτων βυθῷ, οὔτε ἐαθύνεσιν, οὔτε καθυβρίσεσιν ὑπὸ τῆς φερτίδος δακνόμενοι. ὁ δίκαιος ὁρᾷ οὐκ ἐν χρήμασιν, ἀλλ' ἐν προαιρέσεσιν οὐδὲ τὸν ὀφειλὸν, τί οὐκ ἂν ἔπαθεν; ἀλλ' οὐχ ἡμῖς οὕτως· ἀλλὰ καὶ μικρὸν ἐκπέσωμεν, ὡς ὁ πᾶν ἐκτετηκότες ἀκακείμεθα· μᾶλλον δὲ καὶ ἐπαγαλλόμεθα. καὶ οὐδὲ τὸ μικρὸν τοῦτο μὴ προθυμίας τῆς προσηκούσης ἐλευθέρως προΐεμεν, ἀλλὰ προτρεπόμεθα εἰ μανθάνει, καὶ εἰ πολλοῦ τοῦ μανθάνειν, ἐὰν ἡμῖν αὐτοῖς λογίζεται, ἀπελευθέρων πάσης καὶ μανθανόντων φθεγγόμενοι ῥήματα. τί λέγεις, ἄνθρωπε μικρόψυχε καὶ τολμηρότατε, προκειμένης σοι προῖκα τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ, καὶ σὺ πρὸς μαθοῦ φερτίζων ἔσηκας; Εἰ γὰρ προῖξάμενός τι εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν προῦκειτο, ἀναδύσασθαι ἐχρῆν, ἀλλ' ἐνταῦθα μὴ πολλῆς καὶ οὕτω τῆς προθυμίας ἄπεσθαι τῆς τῶν καλῶν ἐργασίας; πρόσθες τι τῶν τῷ Θεῷ φίλων, καὶ μανθάνει ἕτερον ὑπιζητῶν; οὕτως ἀγνώς, ὅσον ὅσον ἀγαθὸν ἀρέσαι Θεῷ. Εἰ γὰρ ἡδύς, συνδιαμίαν

Ψαλμ. π. Ψαλμ. μη. κα. Ιδιατ. C. x.

μίλιν αὖ ἑτέρων ὑπόμισας εἶ ἴσον ἀμοιβόν. Οὐκ οἶδας, ὅτι σοι ὁ μισθὸς αὔξεται, ὅταν μὴ ἐπ' ἐλπίδι τῶν μισθῶν προῇξαι τὰ δίοντα; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ τῶν ἀνθρώπων τούτους μάλιστα τιμῶσιν ἅπαντες, οἷς αὐτοὶ ἔδωκαν περὶ τῶν μισθῶν εἰς τὸ σκύνοις ἀρέσκειν ὁρμᾶσθαι, καὶ γὰρ τούτου μᾶλλον ἀπολαύζουσι, ἢ τῆς πρὸς αὐτῶν τιμῆς; εἶτα αὖ θεοῦ τιμὴ οὕτως ὑγιῶς πρὸς τὸν ὁμολογοῦντα ἔχειται, σὺ δὲ ὁ τοσαῦτα ὑπεργετηθεὶς παρὰ τοῦ δεσπότου, καὶ τοσαῦτα προσδοκῶν ἀγαθὰ, μικρὰ δέ τι δεῖν προῇξαι τῶν εἰς σωτηρίαν ἡκόντων τιμῶν, περὶ τῆς προῇξεως Ⓦ μισθὸν ὑπεργάζῃ; διὰ τοῦτο πάντα μᾶλλον ψυχροὶ καὶ ταλαίπωροι πρὸς ὑπόθεσίαν τῶν ἡμαρτημένων ἐσμέν· προεσκευασμένοι προῇξεων διὰ τοῦτο οὔτε ἐν καταισχύνῃ ἡμᾶς διδωκέναι ποτε, οὔτε μικρόν τι συνεῖλεγεν τὸν ψυχικὸν τῶν ἁμαρτάνειν. οὔτε γὰρ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν ἀναλογιζόμεθα μετ' ἀκριβείας, οὔτε τὰς τοῦ Θεοῦ ὑπεργεσίας ἐξεπάζομεν, οὔτε πρὸς τὸν τὰ μέγιστα κατορθωκότας ὁρῶμεν. διὰ τοῦτο τὰ ἀγαθῶν ἔργων ἐπιλησθανόμεθα, ὅπου οὔτε μετρίως τὰ ὑπαρχόντα φέρομεν, οὔτε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀμαρτωλοὶ ἑαυτοὺς καλοῦντες, μετ' ἀληθείας φθεγγόμεθα. καὶ δῆλον ἐκ τοῦδε. ὅταν γὰρ περὶ ἑτέρων τὰ ἀκούσωμεν, ἀγριαίνομεν, ἀληθεύομεν, ὑβρεν τὸ πρᾶγμα εἶ φαμεν. οὕτω πρὸς τὰ ἀνθρώπεια τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ σοὶ Ⓦ πολιτεύμεθα, ὡς ἑτέρου τὸν ἁμαρτημάτων ἐνεδίζοντος αὐτῷ πλῆθος, καταδεξάμενος τὰ οἰκεῖα, διὰ τῶν ἔργων τὸ κέρδος ἐκαρπώσατο. Κατῆλθε γὰρ δεδικαιωμένος μᾶλλον ἢ Ⓦ Φαρισαῖος. ἡμεῖς δὲ σοὶ ὅ, Λυκ. ιη. ιδ.
τι ποτὲ ὄντι ὁμολόγησις, ἴσμεν· καὶ τοῦτο μείζονι γέμοντες κακῷ. εἰδὼς δὲ μὴ μόνον πεπεῖσθαι, ὅτι μυρία ἡμῖν πεπλημμέληκε, ἀλλὰ καὶ πάντα ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα, τά τε μικρὰ, τά τε μεγάλα, ὥσπερ τὸ βίβλῳ, τῇ καρδίᾳ γράφοντας ἔχει, καὶ ὡς νεωστὶ γεγλυμμένα πεύθεται. οὕτω γὰρ ἂν καὶ ὁ φόβημα τῆς ψυχῆς κατασίλοιμεν, ζωηρὸς αὐτῇ τῶν οἰκείων ἀναμιμνήσκοιτις κακῶν.

Τοσοῦτόν ἐστιν ἀγαθὸν μνημονεύειν ἁμαρτημάτων οἰκείων, ὡς καὶ τὰ ἀφανισθέντα ἐγκλήματα ζωηρῶς φέρειν εἰς μέσον Ⓦ μακάριον Παῦλον. ὅπου γὰρ τοσοῦτον ἀπενίφατο τὸ πρῶτα διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ μηδὲν ἑαυτῷ ζωηδίνας, καὶ ὅτι οὐκ εἶχεν ὑπὸ ὧν στενάξειεν ἁμαρτημάτων, τῶν περὶ τοῦ βαπτίσματος ἐκκλειομένων ἐμέμνητο λέγων, Ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς Ⓦ κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. καὶ πάλιν, Πιστὸν μοι κήκρισται θέμενος εἰς διακονίαν, Ⓦ τοῦτον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν. καὶ ὑπερβολὴν γὰρ ἐδίωκεν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν. καὶ πάλιν, Οὐκ εἰμὶ ἄξιος καλεῖσθαι ἀπόστολος. εἰ γὰρ καὶ δι' ὑμᾶς ἀθυμοῦσι ἡμᾶς ἀφίησι σκῆνα τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλ' ὅμως ὅστις ἐνθυμᾶ ψυχὴν σωτηρίαν, καὶ πᾶσαν σφοδρὰν ἀγαπᾷ Ⓦ Θεόν. καὶ γὰρ ἐρωτηθεὶς ὁ Σίμων ὑπὸ τοῦ Κυρίου, τίς τῶν δύο χρεωφειλετῶν Ⓦ δεδωκότα ἀγαπήσει πλέον, καὶ εἶπεν, ὅτι νομίζω ᾧ ὁ πλέον ἐχαρίσατο, εἶχυσεν, * ὀρθῶς εἶφησας. ὅταν γὰρ σκοπήσωμεν ὁ πλῆθος τῶν προελθόντων ἁμαρτημάτων, τότε εἰσόμεθα τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος τὸν ὑπερβολήν· τότε καὶ τὸν ὑδύσωμεν, τότε συσταλησόμεθα. ὅσῳ γὰρ μείζονα ἴσμεν ἀνθρώποι πλημμελημάτων, τοσούτῳ μᾶλλον σύσταπησόμεθα. Παῦλος μὲν οὖν καὶ εἰκαίων ἐμέμνητο, ἡμᾶς δὲ σοὶ καὶ μὴ ὁ βάπτισμα αἰσχυνθῶμεν βουλόμεθα, καὶ κίνδυνον ἔχοντα, καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ὀξυτάτους ὑπὸ θυμοῦ ἡμᾶς καθιζῶντα· ἀλλά, κἂν εἰς ἴνοιλν τοσοῦτον πιόν ποτε ἐμπέσωμεν, θύθεως ἀπιπηδήσαμεν, σοὶ δὲ πρὸς βραχὺ τὴν μνήμην λυπῆσαι βουλόμενοι τὸν ψυχικόν. πεπλήρωται μυρία ἀπὸ ταύτης τῆς δυσφελοῦς χάριτος ἡμῖν τίκτεται τὰ κακά. οὔτε γὰρ αὐθαδίας ἔχοντες καὶ μαλακίας, οὔτε ὑπὸ τῶν προτέρων ὀξυμολογήσεως δυνάμεθα (πῶς γὰρ, ὧν σοὶ τὸν μνήμην ἀνίχεσθαι ἐπίζομεν ἑαυτούς;) καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα προχείρως κατασφερόμεθα. ἀ-

γαπητοὶ γὰρ τῆς μνήμης ἐκείνης ἐσόμεθα ζούσης ἡμῖν ἀεὶ, καὶ τὸ φόβου καταστίοντος τὴν διάνοιαν, δυνησόμεθα τὸ χαῦνον αὐτῆς καὶ ἄγχιχυμένον ἐξελᾶν. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἀφέλοι ὁ χαλεπὸν, τίς αὐτὴν καθέξει λοιπὸν ἀδεῶς καὶ ἀκρήμνων φερομένην, καὶ εἰς τὰς ἀπωλείας ἐμπίπτουσαν βαράθρα; ἀλλὰ ταῦτα ὁ δίκαιος ἐκφεύγει τὴν μέλλουσαν ἐπάγεσθαι κόλασιν, ἀλλὰ ταῦτα ἐνδρίσκει, ἀλλὰ ταῦτα ἔχει. Ταῦτα οὐκ οὐσίας τοῖς μὴ μεγάλοις ὑμῖν ἀρκεῖ πρὸς τὸ κατανυγῆναι, τὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἀναμνησθῆναι τὸ Θεοῦ, τὸ μὴ μνησικακῆσαι τοῖς οἰκείοις καταρθώμασιν, τὸ μὴ πολλῆς ἀκριβείας ἀπαιτῆσαι, εἴ που τι καὶ μικρὸν ὑμῖν τύχοι πλημμεληθέν, τὸ πρὸς τοὺς μεγάλους δύνασθαι ὁρᾶν καὶ σφόδρα ἁμαρτησικάκους Θεῷ, τὸ μὴ ταῦτα ἄπαντα εἰδέναι, τὸ τὸ μέλλοντος ἀδηλον, τὸ πρὸς τὴν κατάπαυσιν καὶ τὴν ἀμαρτίαν ὀξύρροπον, ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἐδίδοικε καὶ ἔλεγε, Φοβοῦμαι μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι· καὶ ὁ, Ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. οὕτω καὶ ὁ Δαβὶδ ταῦτα πάντα εἰσῄρεφε πρὸ αὐτοῦ· ταῖς μὲν εὐσεβείας τοῦ Θεοῦ λογιζόμενος, ἔλεγε· Τί ὅτι ἀνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν· τῶν δὲ καταρθωμάτων οὕτως ἐπιλέλησται αὐτοῦ, ὡς μὴ τὴν μυείαν φιλοσοφίαν ἐκείνην εἰπεῖν, Τίς εἰμὶ ἐγὼ, Κύριέ μου, Κύριε, καὶ τίς ὁ οἶκός σου πατρός μου; ὅτι ἠγάπησας μέχρι τούτου, καὶ κατισμίκρυνται ταῦτα ἐνώπιόν σου, Κύριέ μου, καὶ ἐλάλησας ἐπὶ τοῦ οἴκου τοῦ δούλου σου εἰς μακράν; οὐχὶ δὲ ὀνόματος τοῦ ἀνθρώπου, Κύριέ μου, Κύριε, πρὸς σέ. καὶ τί πεποίηκε Δαβὶδ ἐπὶ τοσαύτῃ πρὸς σέ; καὶ τῶν πρεσβείων ἀνεκφοίτητον τὴν ἀρετὴν ἐνοῶν, τὸ μηδὲν πρὸς ἐκείνους ἑαυτὸν ἀξιοῦν (καὶ) ἐνόμιζε. μὴ γὰρ τὸ Εἰπεῖν, Ἐπὶ σοὶ ἤλπισαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐπὶ σοὶ καὶ ἐγὼ λέγων, ἐπήνεσε· Ἐγὼ δέ εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. τὸ δὲ τοῦ μέλλοντος ἀδηλον οὕτως εἶχε πρὸς τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς λέγει· Φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μή ποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον. καὶ ἁμαρτημάτων δὲ οὕτω πολλῶν ὑπεύθυνοι ἑαυτοὺς (εἶ) ἐνόμιζεν, ὡς λέγει· Ἰλάσθητι τῇ ἁμαρτίᾳ μου· πολλὴ γάρ ἐστιν. ὑμῖν μὲν οὖν τοῖς μεγάλοις ἐρεῖ καὶ ταῦτα· ἡμῖν δὲ καὶ μετὰ τῶν τοσούτων καλῶν κατ' ἀξίαν, καὶ πενθήσαντας ὑπολαβεῖν πῶς ὁδοῦ φίλης καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν φερούσης ἡμᾶς· ἵνα μὴ ἀπελθόντες εἰς τὸν ᾅδην, ἔνθα οὐδεὶς ἐξομολογεῖται δύναται, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν παθεῖν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἐξαιρήσεται· ἕως μὲν γὰρ ἐν γῇ ἐσμεν, καὶ ἡμεῖς πρὸ ὑμῶν μεγάλα καρπώσασθαι δυνησόμεθα, καὶ ὑμεῖς ἡμᾶς ὠφελῆσαι τὰ μέγιστα· ἐπειδὰν δὲ ἀπέλθωμεν ἐκεῖ, ἔνθα μήτε φίλος, μήτε ἀδελφός, μήτε πατὴρ ἐκπρέσαι δυνήσεται, μήτε θυγατέρων κολαζομένοις ἡμῖν, ἀνάπαυσις λοιπὸν ἡ ἀπορία καὶ σκότος βαθὺ καὶ πολλὴ τῶν θυμηδιῶν ἐρημία τοῦ ἀθανάτου τίνων δίκην, ἀνάγκη τῶν θυμηδιῶν πάντων μεστούς ἡμᾶς ἀπολέσθαι φλογί.

ΧΡΥ.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΝΤΑΣ ΤΟΙΣ ΕΠΙ ΤΟ μοιάζειν ἐπάγειν.

ΟΤε ὁ Ιερεμίας τὴν πολλὴν ἐκείνην καὶ ἀνήκεστον πληγὴν ἐπένθει καὶ ἐθρήνει, ὅτε τῆς μοχθηρᾶς ἐπιμιξίας ἐκείνης καὶ μιαρᾶς ἐπιθυμίας ἐγένοντο δεσπόται οἱ βάρβαροι τῶν Ἑβραίων παῖδες, τότε δὴ βάρβαροί τινες καὶ ἀπήμεροι καὶ ἀθεσπέσιοι μήτε θείου ἀγάλματος, ὃ μήτε ναὸν ἔγνωσαν ἐκεῖνοι, μήτε τοὺς τῶν ἀνθρώπων καταλαλητὰς συμφορᾶς, ἀφ' ἧς οὐδέποτε καὶ μέχρις ἀνίσχυσεν, μήτε τὴν ἀγάπην Θεοῦ τοῖς τοιαῦτα τολμῶσιν ἐπιμήνιον φοβηθέντες δίκην, ὃ μὴ ἀφεῖσθαι διὰ ἑαυτῶν ἐπιχείρησιν κωλύειν οἰκοδομοῦσας αὐτοὺς· ὡς ὃ τοῦδε ἦν σύμμαχα πάντα πεμψάντες ὡς βασιλέα τῶν ὅλων, καὶ οἷς ἀπεστάτει καὶ νεωτερισταῖς καὶ φιλοπολέμοις τὴν πόλιν ἐκάλεσαν ἐκείνοις, ἐπισταθμήσαι κωλύσαι σφίσι τὴν οἰκοδομήν. καὶ λαβόντες ταύτην πρόφασιν ἐκείνου τὸ ἔξοικον, καὶ μὴ πολλοὶ αὐτοῖς ὑπολειπόμενοι τῶν ἱππέων, διέκοψάν τε ὃ ἔργον τάχος, καὶ ἐφεστῶτι ὑπὲρ τὴν κλίμακα μέγα, ἐφ' ἣ καὶ ἀναβαίνεσθαι ἔδει. Ἐπέρασε αὐτοῖς ἔχθρα ἔσεσθαι τὴν ὑπερβολήν· ὃ γὴ ἰὼ ἄρα προοίμιον καὶ ἀρχὴ τῆς αὐτίκα δὴ μάλα αὐτοὺς καταπλησθεισῶν κακῶν. τό τε γὰρ ἔργον ἐκώλυσε καὶ λαμπρὸν ἀπελάμβανε τέλος, ἐκφοβοί τε ἐμαθήκεσαν, καὶ δι' ἐκείνων ἄπαντες, ὅτι οὐκ ἄρα θεσπέσιοις ἐπολέμουν, ὅτι Μαθριδάτης τότε, οὐδὲ ἄλλος οὐδείς, ὃς δὴ θεσπέσιος ἔλπιδι πολεμεῖν ἀγαθόν τι προσαγορευθοῖς πώποτε, ἀλλ' αὐτῷ τῷ ἐκείνων τῷ δι' ἐκείνων τιμωμένῳ Θεῷ. ὃ γὴ Θεῷ πολεμοῦντα οὐκ ἔστι ποτὲ εἰς χρηστὸν καταστρέψαι τέλος· ἀλλ' ὁ διώκτης εὐθὺς ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς τόλμης οὐδὲν ἴσως πείσεται δεινόν· δὴ δ' ἄρα μὴ πάθοι, τὸ Θεοῦ καὶ λανθάνοντος αὐτὸν εἰς μετάνοιαν, καὶ δόντος ὥσπερ ἐκ χάους μέσης αἰωνεγκεῖν, εἶτα ὑπερβολῇ τῆς πονηρίας, μηδὲν ἀπὸ τῆς τοσαύτης ἀνεξικακίας κερδαίνων, ἐπίσης γοῦν ὑπὸ τὰ μέγιστα, ἀφ' ὧν εἰς αὐτὸν τιμωρίας παγδοῦναι, μηδέποτε τῆς πρὸς Θεὸν ἄπεσθαι μάχης, ὡς οὐκ εἶναι τῷ ἀπίστῳ σκεῦος χρεῖον ἀφ' οὗ φυγεῖν. τοιαῦτα γοῦν θύλακος αὐτὸν καταλήμπτων συμφορᾶς, ὡς ἀποκρύψαι τῷ μετέπειτα τῆς τραγῳδίας πάσας τὰς ἄλλας συμφορᾶς. μὴ γὰρ τοῦ φόνου καὶ τὰς μυελίας σφαγὰς, ἃς αἱ τῶν τότε κωλυομένων Ιουδαίων εἰς αὐτὸν εἰργάσαντο χεῖρες, ἐφορέχετο μὲν τῶν τῶν ἀνηρημένων αἵματι δεῖ πολλοῦ τὴν βάθυν ἡ γῆ, καὶ πολὺς ἀπὸ τούτου τοῦ αἵματος ἐγένετο πηλός· τῶν γὲ σωμάτων, τῶν τε ἱππέων, τῶν τε ἀνθρώπων ὁμοῦ πεφυρμένων, ἐκ τούτων καὶ τῶν τὸ τότε προστεθεισῶν ὑπλίσι, τοσοῦτος σκωλήκων ἐπίκλητος πλῆθος, ὡς τὸν μὲν χῶν τῷ πλήθει κρύπτεσθαι τῶν νεκρῶν, τούτους δὲ αὖθις πάλιν τῶν σκωλήκων. Εἶπεν δ' ἂν τις ἐκεῖσε ὃ πεδίον ἰδών, οὐ σῶμα ἔνι κατιδεῖν ἀνθρώπου νεκρῶν, ἀλλὰ πηγὰς εἶναι πολλὰς καὶ πολλαχόθεν ἐκεῖσε φερούσας τῶν ζώων τὸ ῥεῦμα· οὕτω πάσης ὑπερροῆς σφοδρότερον ἀπὸ τῆς συμπτώσεως ἐκείνης ἀνέβλυζεν ὑπὸ τῶν σκωλήκων φορά. τοῦτο δὲ οὐκ ἐπὶ δίκης καὶ εἴκοσι ἡμέρας ἐγένετο μόνον, ἀλλ' ἐπὶ πολλῷ τῷ χρόνῳ. καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα, τοιαῦτα· τὰ δὲ ἐκεῖ ἀφοδεύσιμα αὐτοῖς πολλῷ τῶν ὧδε χαλεπώτερα. οὐ γὰρ εἰς χίλια ἔτη, οὐδὲ εἰς μύρια μόνον, οὐδὲ εἰς δὶς τοσαῦτα γένεις, ἀλλ' εἰς ἀπείρους αἰῶνας ψυχόμενα τὰ σώματα τότε δίδοται τοῖς βασάνοις, καὶ τοῖς ἀῤῥήτοις ἀλγηδόσι ἐκείνοις. Ἐ τοῦτα ἀμφότερα οἶδε μὲν ὁ μακάριος Ησαΐας· οἶδε δὲ ὁ τῶν ἀποδόξων ὄψεων θεωρὸς Ιεζεκιήλ· οἱ δὲ τῶν ἀνθρώπων τούτων ἀφειμένοι τῷ κόλασιν, ὁ μὲν τῷ τοῦτο, ὁ δὲ τῷ ἐκεῖ διηγήσατο. ἐγὼ δὲ αὐτῶν οὐκ ἀπλῶς ἐμνημόνευσα

ἐμνημόνευσα νῦν, ἀλλ' ἐπῆλθέ τις ἐλθὼν ἡμῖν ἀπήγγειλεν ἀγγελίαν πικρὰν καὶ χαλεπὴν, καὶ πολλῶ ἐστὶ Θεὸν τὸν ὕδωρ ἔχουσαν. εἰ γὰρ πηγὰς ἀνθρώπους καὶ νικᾶ τὰ αὐτὰ τοῖς βαρβάροις τολμῶντας ἐκείνοις· μᾶλλον δὲ πολλῶ χαλεπώτερα ἐκείνων πολλῶ. οὐδὲν γὰρ ἐκεῖνα τὸν καθ' ἡμᾶς φιλοσοφίαν ἄγοντας παντοίως ἐλαμψεν, καὶ μὴ πολλῆς τῆς ἀπειλῆς ἀπαγορεύειν καθόλου μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν μηδένα ποτὲ ἀνθρώπων τοιοῦτον μηδὲν. ἐγὼ μὲν οὖν αὐτὸν ἐκεῖνα ἀκούσας, καὶ Θεὸν εἰπόντα σωτῆρα ἀνθρώπων, εἰ μὴ παίζοι ταῦτα λέγων. ὁρᾷς, ἄπαγε, ἔφην· μὴ γὰρ ἀνθρώπου ποτὲ παίζοιμι τοιαῦτα, μηδ' ἀνθρώπου εὐσεβοῦς καὶ πλάσαντος τοιαῦτα τῷ λόγῳ, ἃ πολλοὶ ἀνθρώπων, καὶ πολλάκις πυθόμενον, μηδὲ νῦν, ὅτι γέγονεν, ἐπαίσχυνεν ἡμῶν δίκαιόν μοι. τότε δὴ καὶ παροτρύνει αὐτοὺς ἐκεῖνος, οὕτως, ἔφην, τὴν ἁγίαν Μεγαλόπολιν καὶ πᾶσιν ἐκείνοις τολμηθῆναι τοσαῦτα ταῦτα αἰσχύνης, ὅσῳ καὶ σεμνότερος πολλῷ καὶ ἀγιώτερος ὁ ναὸς ἦν ἐκείνου. ἀλλά τινες, εἶπέ μοι, καὶ πόθεν ταῦτα τολμήσαντες, καὶ ἀφ' ἡνίκα, καὶ ἐκ ποίας αἰτίας, καὶ πρὸς τί βλέποντες, ὧν λέγεις εἰς ὦτα βάλλοιεν, καὶ πρὸς Θεὸν εὐσεβεῖν ἀνθρώποις παρέλθοι, καὶ τῆς εἰρήνης πολεμοῦσι Θεῷ; Σαμάρεια μὲν γὰρ, καὶ Φαραθαῖοι, καὶ ἀρχόντες Ασσυρίων, καὶ πάντες ἐκεῖνοι, βάρβαροί τε ὄντες, ὡς καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ὁσμῆς ὅστις εἶδεν, καὶ τῆς Ιουδαϊκῆς μακρὰν ἀπεῖχον πολιτείας, καὶ οὐκ ἐβούλοντο προσοικειοῦσθαι αὐτοῖς δι' ἀνθρώπους αὐξομένους ὁρᾶν. τὸν γὰρ δυνάμει τὸν ἐκείνου τῇ σφῶν αὐτῶν ἐξουσίᾳ λοιπὸν ὑπισχνεῖσθαι ἔφασκον· οὗτοι δὲ, ποίας αὐτῆς ἐλευθερίας ἐλεεῖσθαι, ποίας ἐπικαλοῦνται δίκης, ποίας τῶν κρατούντων συμπαθείας ἔχοντες, ταῦτα ἐτόλμησαν; ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐξῆν τὸν Περσῶν βασιλέα ταῦτα βουλομένοις αὐτοῖς· σὺ δὲ ἡμέτερος τὰ δόγματα τούτων, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ὑπερθυμῇ καὶ βούχεται. ὅθεν καὶ πολλῆς ἐμπίπλησμαι τῆς ἀπορίας, ὅτι τῶν βασιλέων τὸ εὐσεβεῖν ζώντων, τοιαῦτα σὺ λέγεις τὸ μέσους τολμᾶσθαι ταῖς πόλεσι. ὁ δέ φησι· καὶ τοῦτο παραδόξοτερον μάθῃς, ὅτι καὶ ταῦτα δρᾶντες εὐσεβεῖς τε εἶναι βούλονται, καὶ χριστιανοὶ καλεῖσθαι αὐτούς· πολλοὶ δὲ αὐτῶν καὶ τῆς ἥδη μεμνημένης εἰσί. καὶ ὡς αὐτῶν δὴ τούτων, πολλοῦ τοῦ ἁγιάσματος πνεύσαντος εἰς αὐτοὺς, ἀφ' ἧς μιαρᾶς γλώσσης ἐκείνης ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι καὶ τῆς πίστεως ἀπεστέρηται καὶ θύεται δαίμοσιν. ἀποπνίγεσθαι γὰρ ὁρῶν ἀνθρώπους ἐλευθέρους καὶ εὐγενεῖς καὶ δυναμένους τὸ πνεῦμα ζῆν, ὅτι σκληρὸν τοῦτον ἀγωνίζονται βίον.

Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ, ἐπλήγην τε πληγὴν χαλεπωτέραν, καὶ ὅσα ἀπὸ τούτου κακὰ συνεχόμενος, τὸν τε οἰκτιρμῶν ἐφρίσσων ἅπασαν, καὶ πρὸς Θεὸν εἶπον· ἆρον τὸν ψυχήν μου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἐκ τῆς ἀναγκῆς μου ἐξάγαγέ με, καὶ ἀπάλλαξόν τῆς ὀπτικῆς ταύτης ζωῆς, καὶ πρὸς Θεὸν χωρῆσαι μετάστασον ἐκεῖνον, εἴθα τοιοῦτον οὐδὲν οὔτε ἕτερος ἐρᾷ ἰδεῖν, οὔτε ἀκούσομαι ἐγώ. οἶδα μὲν γὰρ ὅτι ἀπελθόντα τοῦτον τὸν σκότος ἀφανίζεται τὸ ἐξώτερον, εἴθα πολὺς ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ἀλλ' ἥδιον ἐμοὶ βρυχήσεται ἀκούειν ὀδόντων, ἢ τοιαῦτα ἠχοῦντων ῥήματα. ἰδὼν δέ με πεπηγυῖα ἐκεῖνος σφοδρῶς, ἀλλ' ὑπ' ὤτων, φησὶν, ὁ χειμὼν νῦν. οὐδὲ γὰρ δὴ τὸν ἀπολωλότα καὶ ἀπολλυμένους τοῖς δάκρυσι τούτοις ἀνακτήσασθαι δυνήσῃ ποτέ. καὶ γὰρ οἶμαι μὴ φήσειν τὸν ἀφανῆ. χρὴ δ' ὁρᾶν, ὅπως σῴσωμεν τὸν παρόντα, καὶ φήσωμεν τὸν λοιμὸν, τό γε ἡμέτερον μέρος. καὶ εἴ γε μοί τις πείθοιτο, τὴν ὀδυρμὸν τούτων ἀφέλωμεν, ἔργασαι λόγῳ παραίνεσιν ἔχοντα τοῖς νοσοῦσι, καὶ φασιάζωσι πρὸς τε τὸν ἑαυτῶν, πρός τε τὸν κοινὸν ἁπάντων σωτῆρα ἀνθρώπων· καὶ ὁ βιβλίον ἐγὼ τοῦτο λαβὼν, φοῖτ' ἄλλου τινὸς Φαρμακέως, ταῖς τῶν καμνόντων φέρων ὠφέλειαν χερσί. εἰ γὰρ εἰσί μοι τῶν τοιαῦτα νοσούντων φίλοι πολλοὶ, καὶ παρέξονται ἐπιλήψιν, καὶ ἄπαλξ, καὶ ὅλις, καὶ πολλάκις· καὶ οἶδα ὅτι ταχέως ἀπαμβλύξονται τὸ λοιμοῦ. σὺ μὲν, ἔφην, πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δυνάμεως τῆς ἡμετέρας μετρεῖς· ἐμοὶ δὲ οὔτε πρέπει τὴν

λόγων

λόγους ἐκεῖς, τῇ τὸ εἰ δοκοῦσι χρήσασθαι εἰς ἀπόδειξιν ψευδῆ αἰσχύνομαι· ἄλλων μὲν οὖν τοσούτων, ἐλλείπω δὲ ἀπόμνυσι, τοὺς τε ὄντας, τοὺς τε ὑπογεγραμμένους, οὓς ἀεὶ τῶν δογμάτων οὐκ ἦσθου διὰ τῆς βίου πλησμονῆς ῥᾳθυμίᾳ, καὶ τὰ ἡμέτερα ἀναγκάζεσθαι διδάξαι καιρός. Εἰ γὰρ ἀμαθεῖς τινες ἐσμὲν, ὅλη πᾶσα χειρίστοις εἰσὶ
5 λύσις ἀνδράσι ὅτου τοὺς ἀρετῆς καὶ φιλοσοφίας ἐκπεπολεμωμένους, ὡς μὴ μόνον τὴν ὑπὲρ ταύτης ἀφίσασθαι πόνων, ἀλλὰ μηδὲ τὸν ὑπὲρ τούτων ἀνέχεσθαι λόγους· καὶ οὐδὲ ὁ ζῶντα ζῆναι τῆς μοίρας ἀνέχονται, ἀλλὰ κἂν ἕτερός τις ταῦτα συμβουλεύῃ καὶ διαλέγηται, καὶ τὸν κάτω ἐλαφίσιον· αὐτοῦ ἀμαθεῖς, δίδασκε μή ποτε οὔτε ἀνδρεῖοι ὑμᾶς εἶναι νομίσωσιν, ἀλλὰ θηρία καὶ τέρατα ἀνδρεῖα, καὶ δαιμονιώδεις ἴσως ἀ-
10 λαζόνας, καὶ τῆς κοινῆς φύσεως ἐξηρημένους· καὶ ταῦτα ὁ πρὸς τῶν ἐκτὸς θηρίων μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας ἀνθρώπους τὸν ἔσθοντα σίτον ὑφορᾶσθαι. καὶ γελάσας εἶπεν, παίζεις, ἔφη, ταῦτα λέγων. ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο σαφῶς περὶ ἐμοῦ, εἶτα δίδασκε μὴ τοῦτο τῶν σῶν λόγων μαθητὰς ἢ ἀγαθῶν ἔργων ἐμοῦ ἀπάντων πάλαι. ὥσπερ γὰρ ἵππος ποτηρὸν πνεύματος
15 ἢ ἀπάντων τὸν πλησμονῆς ψυχὰς, οὕτω τὰ πάντων σώματα τούτων γέμει τῶν λόγων. καὶ εἰς ἀγορὰν ἐμβάλῃς, ὄψῃ, καὶ ἐν ταῖς ἰατρείοις, καὶ ἐν πρώτῃ μοίρᾳ τῆς πόλεως, εἴτε ζωγράφειον εἰσέλθοις ἢ ἀκούσῃ περὶ ἐκείνου, πολλὰ γέλωτα πάντων κινούμενα. ἡ δὲ τοῦ γέλωτος τούτου καὶ τῆς καταφρονήσεως ὑπόθεσις, τῶν εἰς τοὺς ἁγίους ἀνδρας ἐξεργασμένων ὅσα τὰ δικαιώματα. καθάπερ γὰρ ἵπποι πολεμικαὶ καὶ πολλὰς ἰσχύοντες μά-
20 χας, καὶ ἐκπαλαι ἐξαρτες, ἐν ἑαυτῶν ἀρετῆς δικαίοις χαίρουσιν· οὕτω δὴ καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ πάντες ὅτι τοῖς τολμήμασι τοῖς ἑαυτῶν· καὶ ἀκούσῃ τοῦ μὲν λέγοντος, ὅλη ἐγὼ πρὸς τὸν χαίρας ἐπέβαλον ἐπὶ τὸν ἅλωα τὸν μεγάλον καὶ πλήρης· ὁ ἕτερος δὲ, ὅλη δὲ καταγήρων πρὸς τῶν ἄλλων βίον εἶχον αὐτός· ἀλλὰ τὸν δικαιοτέρων ἐγὼ μᾶλλον τῶν ἄλλων πρὸ ὧν ἐμαυτοῦ, φησὶν ἕτερος· ἄλλος δὲ δεσμωτήριον, καὶ τὰ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ δεινὰ, καὶ ὁ δι' ἃ τῆς ἀγορᾶς ἐλκύσας
25 τὸν ἁγίους ἑαυτὸν ἐν ἐγκωμίου τόπου μέρει, καὶ ἄλλος ἄλλο. εἶτα πάντες ἀναγκάζουσιν ὅτι τοιοῦτοι. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς τῶν χειριστῶν ζωγράφοις· ἢ ἔλλειψις καὶ τούτους γελᾶσι, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν γελωμένους· τοὺς μὲν, ἐφ' οἷς ἔδρασαν, τοὺς δὲ, ἐφ' οἷς ἔπαθον. ἐν πολέμῳ γὰρ ἐμφυλίου καὶ πάντα ἐμπίπλησι· μᾶλλον δὲ ταῦτα ἑκόντος πολλῷ χαλεπώτερα. ἑκὼν μὲν γὰρ ὁ πολεμήσαντες τὸ πόλεμον, ὅταν τοιοῦτος ἀναμνησθῶσιν αὐτοῦ,
30 τοῖς τε κακοῖς αὐτοῦ ἐλεγχόμενοι πολλὰ, καὶ δαιμονίως πικρῷ τὸ αὐτῷ ἡδύσμα ἅπαντα αἰσχύνεται· κἀκεῖνοι μὲν πλέον τῶν ἄλλων αἰσχύνονται, ὅσῳπερ καὶ τὸ αὐτῷ πλέον τι τῶν ἄλλων ἐργάσαντο· οὗτοι δὲ καὶ ἐγκαλλωπίζονται τοῖς τολμήμασι. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ὅτι σαγήνης τοῦ ἑκόντος ὁ πόλεμος, οὐδὲ ὅτι πρὸς ἁγίους ἐστὶν ἀδικήσας ἧττον μόνον, ἀλλ' ὅλη καὶ πρὸς ἀνδρας ποιῆσαι μὴ οὐδέπω ἐδόξαν κακὸς, πολλῇ πρόσεσβασμένος μόνον. ἐπίσχες, ἔφην, ὀπίσχες. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἡμῖν ἀλλὰ τῶν δογμάτων, εἶτα μὴ πάντελῶς
35 με σκυθρωπάσας δίκαι, ἀλλὰ μικρὰ γοῦν τινα ἔχοντα ἰσχὺν ἀπολῆσαι*. σὺ μὲν" οὖν πρότερος ὅπερ ἐπέταξας ἡμῖν ἄκουσον), μόνος μηδὲν ἕτερον ἡμῖν προσαδῆς δίκημα· ἀλλ' ἀπολῆσαι βύσσινα σχεδιαζόμενα μοι τὰ ἀγυμίας ὄφος, καὶ λαβοῦσι τινα παρὰ τοῦ πολεμουμένου Θεοῦ ῥοπὴν εἰς τὸν ἰατρεῖον τῶν πολεμούντων αὐτόν. δώσει γὰρ πρότερος, φιλόσοφε τε ὢν, καὶ θάνατον μὴ βουλόμενος τὸν ἀμύητον, ὡς ὁ ὑπερέφη αὐτὸν καὶ ζῆν.

40 Οὕτως ἀπεπίμψας ἐκεῖνον, τῶν λόγων ἀπολαύειν τούτων. καὶ γὰρ εἰ μὲν τοῦτο μόνον ἦν ὁ διαὶ, ὁ τοῦ ἁγίου τοῦ Θεοῦ καὶ θαυμαστοὺς ἀνδρας ἐκείνους ἐλκύσαι καὶ ἀπαγάγασθαι συρομένους εἰς δικαστήρια, καὶ τυπτομένους, καὶ τὰ ἄλλα πάσχοντας, ἅπερ διηγησάμην ἀρτίως, μηδεμία ἂν ἀπὸ τούτων εἰς τὸν τῶν τοιούτων τολμητῶν κεφαλὴν ἐτράπετο βλάβη. τοσοῦτον ἀπέχει ἀλυπῆσαι τοὺς γενομένους, ὅλη καὶ ἐτίλησεν σφόδρα ἡδὺ καὶ θαυμαστὸν ἐπ' αὐτοῖς· ἐπεὶ καὶ τὰ παι-

δία

διὰ τὰ μικρὰ, ὅταν μὴ ἀκριβώσως πλήξῃ τοὺς μητέρας, πολλὰ καὶ γέλωτα παῖς πλήττουσιν αὐτὰς· καὶ ὥσπερ ἂν ἐκ πλείονος τοῦτο ἐργάζηται τὸ ὑμεῖς, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτῶν ἐπιτείνει τὴν ἡδονὴν, ὡς καὶ διαχεῖσθαι καὶ διακλᾶσθαι τῷ γέλωτι. Εἰ δὲ τῷ συνεχῶς καὶ ῥᾳδιάως τοῦτο ποιῇ τις ποτὲ, ἢ βέλτιον ἐπισχὼν τῆς μήξεως ἐκείνην ζητήσῃ τὴν μετὰ τοῦ χαρίεντος τὸν μητρικὸν τοῦτον χλευασμὸν ἐμπεριειλημμένην, ἢ τῆς καρδίας ἐκείνης τὸν ἔρωτα τοῦ παιδὸς δεξαμένης, τότε δὴ, τότε γέλωτα ἀφέσει ἡ μήτηρ, μείζονι τοῦ πληγέντος ἐκείνου καταχεομένη τὸν τοῦ μετώπου, τὸ λιπαρὸν δὲ καὶ σφοδρᾶς ἀπαγορεύσει τῆς ἀπειλῆς ταύτας μὴ ποιῆσαι, ὡς μηκέτι παιδεῖν τὸν αὐτόν. καὶ ἡμεῖς τοίνυν τὰ αὐτὰ δὴ ἐδράσαμεν, εἰ παιδικὸν τοῦτον ἐῶμεν ὑμῖν, καὶ τὸν τῶν ἵππων πλῆγμὸν μὴ μέχρι αὐλῶν τὸν ὄλεθρον φέρουσαν. ὅπερ ἐν μικρῷ ὕστερον, καὶ μὴ πάνυ αἰσθώμεθα τῆς ὑμῶν κατηφείας, χλανίσιν καὶ ἱματίοις καὶ ἐσθῆσι, οὐ τοιούτοις οὖσιν, οἷς τὰ παιδία τὰ μικρὰ, ἀλλὰ τῷ σχήματι τῷ ἐξωτέρῳ, τῷ τῇ πυρρᾷ τῷ αἰσθέσθαι, τὸ αὖθις πάλιν ταῖς μητράσι ποιήσωμεν, τοσοῦτον αὐτῶν ἀφαλλάττοντες, ὅσον οὐ μὴ ἀπειλῆς ἐστὶ ὕβρεως, καθάπερ ἐκείνη, ἀλλὰ μὴ κηδεμονίας καὶ σωφροσύνης πολλῆς πρὸς τὰ παιδία ταῦτα ἀφαλεξάμενα· ἐπεὶ ὅτι γε τοῖς ἁγίοις ὠφέλημα ἀπὸ τούτων ἡ βλάβη, ἀλλὰ καὶ μείζων ὁ μισθὸς καὶ πλείων ἡ πρόρρησις. αὖ μὴ τὰ μέλλοντα ἐπαινῶμεν ἀγαθὰ, ταῦτα καὶ γλιχόμεθα μέγα, ἅτε τοιούτοις οὖσι γέλωτα μελέτωντες γλιχᾶν· τοῖς δὲ πρόσθεν, καὶ μυρίαις ἤδη φιλοτίμοις, οὐκ ἀπιστήσατε. οὐδὲ γὰρ, ἂν ἐθέλητε, δυνήσεσθε, τῶν πραγμάτων ὑμῖν οὕτως ἀνύφθησομένων αὐτῶν. Νέρωνα πρώτους ἀκούετε. ἐκ γὰρ ὀλίσθημος ὁ αὐτὸς ἀπὸ τῆς ἀστοργίας ἐγένετο, πρῶτος καὶ μόνος θηρίων ἐν ἀρχῇ τοιαύτῃ κακοῖς ἄνασι ἀκηδείας καὶ ἀμημονίας ὕβρεις. οὗτος ὁ Νέρων μακάριον Παῦλον (ἐκ γὰρ ἔτυχεν οὗτος αὐτὸν· ἐκείνῳ γὰρ ὁμόλογος χρόνοις) τοιαῦτα ἐγκαλῶν, οἷά περ ὑμεῖς τοῖς ἁγίοις τούτοις ἀνδράσι (παλλακίδα γὰρ αὐτὸν σφόδρα ἐπέρασαν πείσας τοῦ τῆς πίστεως δίκαιον λόγον, ἔπειτα ὁμοῦ καὶ τῆς ἀκαθάρτου ζωοποιίας ἀπαλλαγῶναι ἐκείνης) τοιαῦτα γοῦν ἐγκαλῶν ἐκείνος, ἐκ λυμαίνεται καὶ πλάνοι, καὶ τοῦτ' αὐτὸ, ἅπερ ὑμεῖς φθονεῖσθε, Παῦλον ἀποκαλῶν, ὃν μὴ πρότερον ἔδωκεν· ὡς οὐδὲ ἔπιπτε τῆς πρὸς τὸν κύριον ἀποδέσθαι συμβουλῆς, τέλος ἀπέκλεισε. Τί οὖν ἀπὸ τούτου γένοιτ' ἂν βλάβος τῷ παθόντι κακῶς; τί δ' ὄφελος τῷ δράσαντι κακῶς; τί μὴ οὐκ ὄφελος τῷ τότε δυσμενεῖ τῷ Παύλῳ; τί δ' οὐ βλάβος ἐκείνῳ τῷ δυσέρωτι Νέρωνι; οὐχ ὁ μὲν, ὥσπερ ἄγγελος, πόντου καὶ τῆς οἰκουμένης ἅπτεται (καὶ γὰρ πρόσταξις τοῦ θεοῦ) ὁ δὲ, ὥσπερ ἄντλος λυμαίνεται ἐκείνους, πρὸς πόντον ἀναβέβληται; καὶ δὴ ἐκεῖ, καὶ ὑμεῖς ἀπιστήσητε, ἀλλ' οὖν πιστεύσατε ἀναγκαῖον εἰπεῖν. καί τοι ὑμᾶς ἀπὸ τῶν πρότερον καὶ ἐκείνοις πιστεύειν ἐχρεών. πλὴν ἀλλ' ὅπως ἂν πρὸς αὐτὰ σχήσεσθε, εἰρήσεται πρὸς ἡμᾶς, καὶ οὐ κεκρύψεται. τίνα οὖν ἐς αὐτὰ ἐκεῖνος; ὁ μὲν ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος ἐκεῖνος, αἰχμῶν καὶ κατηφῆς, αἰσχύνης γέμων καὶ ζόφου, καὶ κάτω νεύων ἀπαλλήσεται, ἔνθα ὁ σκώληξ ὁ ἀτελεύτητος καὶ ὁ πῦρ ὁ ἄσβεστος· ὁ δὲ μακάριος Παῦλος μὴ πολλῆς δεήσεται τῆς πρὸς αὐτὸν τοῦ βασιλέως δεήσεως ἀποσπάσαι, καὶ δόξαν ἡμφιεσμένος τοσαύτην, ὡς μηδὲν τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀρχαγγέλων ἀποδεῖν· ἐκ τοσούτου λήψεται μισθὸν, ὅσον εἰκὸς αὐτὸν θεσπέσιον σῶμα καὶ τοῦ ψυχροῦ τοῦ τοῦ θεοῦ δουλευόντων ἕνεκεν ὑποδύντα. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει. κἂν μυρίοι πολλὴν τοῖς τὰ ἀγαθὰ ἐργασαμένοις αἰτίδοσιν, μείζων ἡ αὐτὴ καὶ πλείων ἔσται, ὅταν ἐκ ἀγαθοῦ κακοῦσιν ἴωσι, καὶ ἀτιμίας πολλῆς τῶν τοῦτα ἐργασαμένων τὰ ἀγαθά. καὶ ὁ κατόρθωμα ἴσον ἡ ὁ τὸ ἀπόπτωτον καὶ ὁ μὴ πόνων αὐτὸν κατορθωκότι, τὰ τῆς τιμῆς οὐκ ἐς αὐτὰ ἴσα καὶ τὰ τῶν στεφάνων· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς πολέμοις στεφανοῦται μὲν ὁ ὑπάτου τάξας, πολλῷ δὲ ἔτι μείζονος ὁ ἐκ τὰ τραύματα ὑπὲρ ἀνδρίας ἔχων, ἀλλ' ὧν ὁ ὑπάτου ἔσχε. καὶ τί λέγω πρὸς τῶν ζώντων; ὅπου καὶ ὁ τοῦτο μόνον ὑπὲρ ἀνδρίας ἀμφότεροι, ὁ κηδεμὼν ἀποθανὼν ἐν πολέμῳ, μηδὲν δὲ πλέον τοῦ αὐτῶν ὠφελήσαντες,

καθάπερ

καθάπερ σωτῆρες & εὐεργέται πάντα χοῦν τὴν Ἑλλάδος ἀδίκηται, εἰ & ταῦτα ὑμᾶς ἀγνοεῖ τις, ᾧ γέλωτι καὶ τῇ τυφῇ δίκαιον τοὺς πρεσβευτὰς ἔχοντες. εἰ δ' ἔλλιωες, ἀνθρωποι καὶ μηδὲν ὅλως ὑγιὲς ἐννοοῦντες, τοῦτο ἠδυνήθησαν σωισθῆναι, καὶ πολλῇ τιμωρίᾳ καὶ τῇ τιμῇ τοῦ ἀποθανόντας μόνον ὑπὲρ αὐτῶν, μηδὲν δ' ἐργασαμένους πλέον, πόσῳ μᾶλλον ὁ Χριστὸς τοῦτο ἐργάσεται, ὁ πάντα χοῦν δι' αὐτὸν κινδυνεύοντας οὐκ πολλοῦ τοῦ βελτίονος ταῖς τῶν δωρεῶν μικροῦ ἀποδόσεσιν; οὐ γὰρ διωγμῶν μόνον, οὐδὲ πληγῶν, οὐδὲ δεσμωτηρίων καὶ φόνων καὶ σφαγῆς, ἀλλὰ καὶ ὕβρεως μόνης καὶ ῥημᾳδίας ὀνειδισικοῦ πολλοὶ ἔδηκε μαθοί. Μακάριοι γάρ, Luc. 6. 22.
φησὶν, ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν, ὡς πονηρὸν, ἕνεκεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χαίρετε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. εἰ τοίνυν τὸ κακῶς πάσχειν, καὶ τὸ κακῶς ἀκούσαν ὑπερτείνει μισθὸν καὶ τοῖς πάθεσι καὶ τοῖς ἀκούσμασι κακῶς, ὁ κωλύων αὐτὸν πάσχειν καὶ ἀκούσαν κακῶς, οὐχὶ τούτους, ἀλλὰ τοὺς λέγοντας καὶ τοὺς ποιοῦντας ὠφέλησι, τούτους δ' ἐβλαψε, τοῦ μισθοῦ τὸ πλέον ἐκκόπτων αὐτοῖς, καὶ τοὺς χαρὰς καὶ τῶν πολλῶν σκιρτημάτων ἀναίρων τὴν αἰτίαν. ὥστε τούτων μὲν ἕνεκεν καὶ σιγῆσαι ἐχρῆν καὶ ἀφεῖναι γνέαθαι ταῦτα, τὰ πολὺν αὐτοῖς πλοῦτον ποιοῦντα τῶν ἀγαθῶν, καὶ μείζω τὴν παῤῥησίαν κατασκευάζοντα. ὅπου δ' ἀλλήλων ἐσμὲν μέλη, καὶ αὐτοὶ πάλιν ἐρρώμεθα τὴν χάριν, οὐ χρὴ τοῦτον οὕτω διακεῖσθαι ἑνὸς μὲν πρόσωπον μέρους, ἕτερα δὲ θεωρᾶν. ἐκείνους μὲν δεῖ ἕνεκα καὶ ἑτέρας βιβλικιμήσεως αἰτίαν θέσεως, καὶ μηνιῶν πάσχειν κακῶς· οὗτοι δ', αὐ μηδὲ μάχης ἀπέχονται ταύτης, οὐκ ἔτι σωθῆναι δυνήσονται. τούτου δὴ χάριν πρέπον ἐστὶν τοῦ ἐκείνων, πρὸς τὸ ὑμέτερον ἴσα μένειν, καὶ δέεσθαι καὶ ἀντιβολῶν πείθειν τε ἡμᾶς προκαλεῖσθαι, & μηκέτι καθ' ἑαυτῶν τὸ ξίφος ὠθεῖν, μηδὲ πρὸς κέντρα λακτίζειν, μηδὲ νομίζοντας δαίμονας εἶναι, λυπεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ.

Οπὶ μὲν γὰρ ἐπαμύνασθαι ταύτην ἡμῖν τὴν γνώμην, καὶ μηνιῶν, ἀλλ' αὖθις, οἶδα καὶ πέπεισμαι. βούλεσθαι δ' ὑμᾶς τοῦτο ποιῆσαι νῦν, ἵνα μὴ μάτην αὐτὸ μὴ ταῦτα ποιῆτε. ἐπεὶ καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ὅτε μὲν ἐν τοῖς ἐνταῦθα, τοῦ πρεσβεύειν καὶ νόμον καὶ τὴν ἐκ τούτων παράκλησιν μόνον τινὰ ἡγεῖτο καὶ λῆρον· ὅπου δ' ἀπῆλθεν ἐκεῖ, οὕτως ἐπαύσατο αὐτῶν τὴν παραίνεσιν, ὡς, ὅπου (ἐννόει μηδεὶς αὐτὸν ἀπὸ τῆς) ἐπαίνων ὠφελημάτων δυνάμενον, παρακαλέσαι πατριάρχην πέμψαι τινὰ τῶν ἐκ ᾅδου τοῖς ἐπὶ γῆς ἀπαγγεῖλαι τα, ἐκεῖνος διδοικώς, μήποτε καὶ αὐτοὶ τὸ αὐτὸ πάθωσι, καὶ καταγελάσαντες τῶν θείων γραφῶν, τότε αὐτοῖς θαυμάσωσιν, "ὅταν αὐτοῖς ὄφελος ἔσται ἀπὸ τοῦ θαύματος. καίτοιγε ἔσται ἐκεῖνος τοιοῦτον ἐργάσασθαι, οἷ ὑμᾶς. ἐκεῖνος γὰρ τῶν ἑαυτοῦ οὐ μετέδωκε τοῦ Λαζάρου, οὐ μόνον καὶ ἑτέρους βουληθέντας μεταδοῦναι ἐκώλυσεν ἢ ἀπῆλθεν, καθάπερ ὑμεῖς νῦν. καὶ οὐ ταύτῃ μόνον αὐτὸν ἀπεκρύψατε τῇ ὠμότητι, ἀλλὰ καὶ" ἑτέρᾳ. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστιν ἴσον αὐτὸν μηδὲν ποιῆσαι ἀγαθὸν, καὶ ἑτέρους βουλομένους κωλύειν ποιῆσαι, οὕτως οὐκ ἔστιν ἴσον ἔμφυτόν τι ἀπεστερῆσθαι σωματικῆς, καὶ τὸ πολλῷ τοῦ τῆς φιλοσοφίας λιμοῦ χαλεπῶτερον κωλύειν τυχεῖν αὐτῆς ἑτέρους. ὥστε διπλῆν δεδικαίωσαι τὴν ὠμότητα πλοῦτον ἐκείνου, τῷ τε ἑτέρους κωλύσαι σῶσαι τὸν λιμὸν, καὶ ὃ τῆς ψυχῆς ἀγχόμενος τὸν ἀπὸ τοῦ θεάτρου ὑπεδείκνυτο ταύτην. τοῦτο καὶ Ἰουδαῖοι ποτε ἐποίησαν, καὶ ἐκώλυον τοὺς ἀποστόλους τοῖς ἀνθρώποις τὰ πρὸς σωτηρίαν λαλεῖν· πλείω ἀλλὰ καὶ τούτων χρείας ὑμεῖς. ἐκεῖ γὰρ διὰ τὸ ἐμφρῶν ἀναδέξασθαι πάντας, ὅπως ἀπέτυχε τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο, ὑμᾶς δὲ τὸ φίλων ὑποδύντες πρόσωπον, διὰ τὸ ἐμφρῶν ὑπεδείκνυτε· ἐμάστιξαν καὶ ὕβρισαν καὶ πομπὰ πρεσβεύοντι δόξῃ τοῦ ἁγίους ἀποστόλους τότε ἐκεῖνοι, γνῶμας καὶ πλούτους καλοῦντες αὐτούς. ἀλλὰ τοιαύτη κατέλαβεν αὐτοὺς δίκη, ὡς μηδεμίαν λοιπὸν δυνηθῆναι τοῖς ἐκείνων ἴχνεσι σωθῆναι συμφορήν. πρέπει γὰρ οὗτοι καὶ μόνοι τὰ ὑφ' ἡλίῳ πάντων ἀνθρώπων ἐκεῖνα ἔπαθον, οἷα οὐδεὶς

ἕτερος.

Ματθ. κδ. κα. ἕτερος. ᾗ τ᾽τῶν μᾶρτυς ἀξιόπιστος ὁ Χριστὸς οὕτω λέγων· Ἔσαι θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ᾽ ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδὲ μὴ γένηται. πόσα μὲν οὖν αὐτῶν τὰ παθήματα διελθεῖν, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ· ὀλίγα γὰρ ἂν πολλῶν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἐρῶ γὰρ οὐκ ἐμοὶ λόγον, ἀλλ᾽ ἀνδρὸς Ἰουδαίου τὰ ἐκείνων ἱστορήσαντος ἀκριβῶς. τί ποτε οὖν οὗτος φησιν; ὅτι ὡς ἐμπρησμοὶ διηνήσαντο τὸ ἱερόν, καὶ ταῖς κατ᾽ ἐκείνας ἀπήλειπε συμφοραῖς, 5

Ἰωσηπ. Ἀλωσ. Λοι. ε. κεφ. κ. Τὰ μὲν οὖν τοῦ ἱεροῦ, φησιν, ἐν τούτοις ἦν. τῆς δὲ ἔσω τοῦ λιμοῦ φθειρομένων καὶ τῆς πόλεως ἀπύρου μὲν ἔπιπτε τὸ πλῆθος, ἀδύνητα δὲ ζωπυρεῖσθαι τὸ πάθος. καθ᾽ ἑκάστην γὰρ οἰκίαν, εἴ που ζέφος ἀδιαφανὴς σκιὰ, πόλεμος ἦν, καὶ ἁλῶν χάριν ἐχώρουν φίλτατοι πρὸς ἀλλήλους, ὀξαρπάζοντες τὰ τοῖς ἀπορωτέροις τῆς ψυχῆς ἐφόδια· πίστις δὲ ἀσφαλείας οὐδὲ τοῖς θνήσκουσιν ἦν· ἀλλὰ καὶ τοὺς σκηπτοῦχοι λῃσταὶ διηρεύνων, μή τις ἔστω κρύπτοι ἔχων ζωῆς ἐφόδιον, σκήπτοιτο θάνατον ἑαυτῷ. ἦν δὲ οὐδείας ἀχρηστότερα, ὥσπερ λυπηρὰς κύνες, ἐσφάλλοντο καὶ προσέφερητο, ταῖς θύραις ἐνοπλούμενοι μεθύουσιν ἔοικότες· ἔστω ἀμηχανίας ἦν εἰς τοὺς αὐτοὺς οἴκους εἰσπηδῶν δὶς ἢ τρὶς ὥραν μίαν. πολλάκις δὲ οὐδὲ ὅλης ἡμέρας ἡ ἀνάγκη, ἐν τοῖς μηδὲ τοῖς ῥυπαρωτάτοις τῆς ζώνης προσφορᾶς συλλέγοντες, ἐσθίειν ἔστω ἔφερεν, ζωσῆρων ἢ ἐν ἔστω δημάτων ὃ τελευταῖον οὐκ ἀπέχρησε, καὶ τὰ δέρματα τῆς θυρεοῦ ἀποσπῶντες ἐμασῶντο. ἔσθη δὲ ἦν ἴσως ἐν χάρτου παλαιοῦ ἀπαράγματα. καὶ γὰρ ἵνας ἔνιοι συλλέγοντες ἐλάχιστον ἀθμὸν ἐπώλουν Ἀττικῶν τεττάρων. ἐν τί δεῖ τὰ ἐπ᾽ ἀψύχοις αἰσθάνεσθαι τοῦ λιμοῦ λέγειν; εἶμι γὰρ αὐτοῦ δηλώσων ἔργον, ὃ μήτε Ἕλλησι, μήτε βαρβάροις ἱστόρηται, φρικτὸν μὲν εἰπεῖν, ἄπιστον δὲ ἀκοῦσαι. καὶ ἔγωγε, μὴ δόξαιμι πεπρωτεύεσθαι τοῖς αὐθαιρέτοις αἰθέσεσι, καὶ παρέλιπον τὴν συμφορὰν ἧττον, εἰ μὴ τῶν καθ᾽ ἑμαυτὸν εἶχον ἀπείρους μάρτυρας· ἄλλως τε, καὶ ψυχρὸν δοκῶ "καταθέσθαι τῇ πατρίδι χάριν, καὶ ὑφέσθαι" τῶν λόγων, ὧν πέπονθα τὰ ἔργα. χωρὶς τῶν ἔξω Ἰορδάνου καὶ Γαυλανιτῶν, Μαρία τοὔνομα, παρὰ κώμης Βηθεζὼ (σημαίνει δὲ τοῦτο οἶκος ὑσσώπου) ἁλῶναι δὲ πλούσιον βάπτισμος, μετὰ τοῦ λοιποῦ πλήθους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καταφυγοῦσα ζωοπολιορκεῖτο. ταύτης τοίνυν ἁρπαγὰς τυράννων διήρπασαν, ὅσοι ἐκ τῆς περαίας μετασκευασάμενοι μετῴκησαν εἰς τὴν πόλιν· τὰ δὲ λείψανα τῶν χειμαλίων, καὶ εἴ τι ἔσφης ὑπονοηθείη, καθ᾽ ἡμέραν εἰσπηδῶντες ἥρπαζον στρυφόροι. δεινὴ δὲ ὁ γυναικὸς ἀγριαίνησις εἰσίσει· ἐν πολλάκις λοιδορήσασα, καὶ καταφωμήσασα τοὺς ἁρπαγὰς ἐφ᾽ ἑαυτὴ ἠρέθιζεν. ὡς δὲ ὕστερον προξιούμενος ἦς, ὕστερον ἐλεεῖν αὐτὴ αἰτεῖ· ἐν ὃ μὲν εὑρεῖν ἕκαστος ἄλλως ἐκπλήσσεται, πόσα χρὴ δὲν ἂν ποιεῖν ἤδη τὸ θυρεοῦ· ὁ δὲ λιμὸς ἔσω παλαίσας ἐνίκησε, καὶ τὸν λιμὸν μᾶλλον ἐξέκαιον τοῦ θυμοῦ, σύμβουλον λαβοῦσα τὴν ὁρμὴν, μὴ τῆς ἀνάγκης ἧττον τῇ φύσει ἐχώρει, τὸ δὲ τέκνον (ἦν δὲ αὐτῇ παῖς ἔστω μαζίος) ἁρπασαμένη, βρέφος, εἶπεν, ἄθλιον, σὲ πολέμῳ τε λιμῷ τε τάσδε τινὰς σε τηρήσω; τὰ μὲν Ῥωμαίοις δουλεία, καὶ ζήσομεν ἐπ᾽ αὐτοῖς· φθάνει δὴ καὶ δουλείᾳ ὁ λιμός· τοῖς στασιασταὶ δὲ ἀμφοτέρων χαλεπώτεροι. ἴθι, φάγου μοι, ἔφη, τοῖς στασιαστῆς ἕρμα, καὶ τῷ βίῳ μῦθος ὁ μόνος ἐλλείπων ταῖς Ἰουδαίων συμφοραῖς. καὶ ταῦτ᾽ ἅμα λέγουσα κτείνει ὑὸν, εἶτα ὀπτήσασα, τὸ μὲν ἥμισυ κατέθετο, τὸ δὲ λοιπὸν" κατελεύψασα ἐφύλαττεν. εὐθέως δὲ στασιασταὶ πρῆσαν, καὶ τῆς ἀθεμίτου κρέατος ἀπόσαντες ἥπτεσθαι, εἰ μὴ δεῖξαι τὸ παρασκευασθέν, ἀπειλοῦσι. καὶ ἣ μὲν ἕτοιμον εἶναι τὸ παρασκευασθέ

χωρήσαντες. ὡς ἐπλήσθη ὁ ὅλη εὐθέως τῆς μύσους ἡ πόλις, ὡς περὶ ὁμμάτων ὁ πάθος λαμβάνων ἕκαστος, ὥσπερ αὐτῷ τολμηθέν, ἔφευγε. ἀσυδικὸν ὂν τῶν λιμωττόντων ὅτι Ⓜ θανάτου ἐωῦ, καὶ μακαρισμὸς τῶν φθασάντων, πρὶν ἀκοῦσαι καὶ θαῦσαι τηλικαῦτα κακά. ταχέως ὂν καὶ Ρωμαίοις διηγέλθη τὸ πάθος. τῶν ὂν Ⓖ μὲν ἠπίστουν, Ⓖ ὂν ὤκτιρον, τοῦ ὂν πολλοὺς εἰς
5 μῖσος τῆς ἐθνὸς συνέβη περελθεῖν σφοδρότερον.

Ταῦτα ὂν ἔπαθον, καὶ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα, οὐκ ὅτι Ⓜ Χριστὸν ἐσταύρωσαν μόνον, ἀλλ' ὅτι ὡς μὴ τοῦτα τοῦ ἀποστόλους ἐκώλυον τὰ περὶ σωτηρίας λαλεῖν τοῖς ἔθνεσιν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος αὐτῶν κατηγορήσας, ταῦτα αὐτοῖς περιεφήτευσε τὰ κακά, εἰπών, Ὅπως ἔφθασεν ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. καὶ πῶς ταῦτα περὶ ἡμᾶς, φησίν; α. Θεσσ. ς. ιε.
10 οὐ γὰρ δὴ τῆς πίστεως ἀπάγομαι, οὐδὲ τοῦ κηρύγματος. καὶ πῶς τῆς πίστεως ὄφελος, εἰ πᾶσι βίου μὴ ὄντος καθαροῦ; ἀλλ' ὑμεῖς μοὶ ἴσως ἀγνοεῖτε καὶ ταῦτα, ἅτε καὶ τῶν ἡμετέρων ὄντες ἀπήκοοι πρώτων· ἐγὼ ὂν ὑμῖν ἀπομνήσομαι τοῦ Χριστοῦ ταῖς ἀποφάσεις· καὶ παρατηρεῖτε ὑμεῖς, εἰ μηδαμοῦ βίος ἐγκαλεῖται τότε, ἀλλ' ἢ μόνης πίστεως καὶ δογμάτων τῶν τοῦ χολάσεων ὥρισται. ὅπου γὰρ εἰς τὸ ὄρος δρόπλη, πολλῷ ἰδοὺ ὄχλοι περιρρέοντα αὐτόν, μὴ ταῖς
15 ἄλλαις παραπέσῃς, ἔλεγε· Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσε) εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου· καὶ, πολλοί ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ἀπεχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ Ⓖ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν· οὐκ οἶδα ὑμᾶς. καὶ Ⓜ ἀκούοντα μὲν, οὐ
20 ποιοῦντα ὂν τοῦ λόγους αὐτοῦ ὁμοίους ἔφησεν ἀνδρὶ μωρῷ ἐῖ) τὴν οἰκίαν ὅτι τὸ ψάμμον οἰκοδομοῦντι, καὶ ποταμοῖς καὶ ὑετοῖς καὶ ἀνέμοις εὐχείρωτον αὐτὴν κατασκευάζοντι. καὶ ὡς ἄλλῳ ὂν τῷ μὴ θεμελιῶσαι, καθάπερ Ⓖ ἁλιεῖς, φησίν, ὅταν τὴν σαγήνην ἑλκύσωσι, τοῦ φαύλους ἀποκρίνουσι τῶν ἰχθύων, οὕτω καὶ ἐκείνῳ ἔσται τὴν ἡμέραν, τῶν ἀγγέλων εἰς τὴν κάμινον ἐμβαλόντων τοῦ ἡμαρτηκότας ἀπαθεῖας. καὶ περὶ τῶν ἀπελθόντων ὂν καὶ ἀκαθαρ- Ματθ. ιγ. μζ.
25 των δὴ θεφπων ἀφελεγόμενος ἔλεγε, ὅτι ἀπελθόντι) ὅπου ὁ σκώληξ ὁ ἀτελεύτητος, καὶ Μαρκ. θ. μδ.
τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον· καὶ πάλιν, Βασιλεύς, φησίν, ἐπέτυχε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ· καὶ ἰδὼν ἄθρω- Ματθ. κς. ς.
πον οὐκ ἐνδεδυμένον ἱμάτια γαμικά, φησὶν αὐτῷ εἰπεῖν· ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ ὂν ἐφιμώθη. Τότε λέγει τοῖς διακόνοις αὐτοῦ, δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, βάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τοῖς ἀκριβεστέροις καὶ ἀσπλάγχνοις τοῦτα ἀπειλῶν. καὶ
30 πρόδηλοι ὂν αἱ τῆς γυμφώνος ἀποκλειστείσης δι' ὠμότητα καὶ ἀπονθησίαν τῆς ἑταίρου· καὶ ἕτερος ὂν πάλιν ἀφ' ἑνὸς αὐτοῦ αἰτίαν παρθύοντας εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· ὡς Ⓖ ἁπλῶς καὶ εἰκῇ φθεγξόμενοι καταδικάζονται. Ἐκ Ματθ. ιε. λζ.
γὰρ τῶν λόγων σοῦ, φησί, δικαιωθήσῃ, ὡς ἐκ τῶν ἔργων σου καταδικασθήσῃ. ἀρά σοι δοκεῖ- κ. κατηχη-
35 σθαι ἀσυδικῶς; οὐκ ἔγωγε οἶμαι, πολλοῦ εἰ καὶ Ⓜ Χριστοῦ ταῦτα πρὸς εἰκῇ εἰρηκέναι φαίης, καὶ τὰ τούτων πλείονα. οὐδὲ γὰρ ἅπαντα εἴρηται. εἰ ὂν μὴ ὤκνουν μακρὰν ποιῆσαι Ⓜ λόγον, καὶ ἀπὸ τοῦ προφητῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ μακαρίου Παύλου, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἀποστόλων ἐδίδαξα ἂν, ὅσῳ γὰρ τούτου τοῦ μέρους πεποίηται ἀσυδικῶς ὁ Θεός· πολλοῦ ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἀποχρῶν οἶμαι· μᾶλλον ὂν οὐδὲ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ ὡς μακρὸν τῶν εἰρημένων μέρος.
40 ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ἀποφαίνηται, καὶ ἅπαξ εἴπῃ, ὡς πολλάκις εἰρημένον, οὕτω δίκαιος κρὶ τὸ λεχθέν. τί οὖν, Ⓖ οἱ κακοήθεις, φησίν, οὐ δυνήσονται) ταῦτα καταρθοῦν, ἃ μὴ κατορ- κ. ἐπιτελῶν
θοῦμεν τοσαύτην" φέρε τὴν κόλασιν; ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς οὐκ ἂν εἶναι ὑμῶν, ἀλλὰ ὡς πολὺ πλέον, καὶ πολλάκις ἠξίωμεν τῶν μοναστηρίων ἀναιρεθῆναι τὴν χεῖρα, καὶ τοσαύτην ὡς ταῖς πόλεσι γενέσθαι τὴν θύραν, ὡς μηδένα δυνηθῆναι ποτε τῆς εἰς τὴν ἔρημον καταφυγῆς.

ζαφυγῆς. ὅπῳ γ᾽ τὰ ἄνω κάτω γένηται, καὶ αἱ μὲν πόλεις, ἔνθα δικαστήρια καὶ νόμοι, πολλῆς γέμουσι παρανομίας καὶ ἀδικίας, ἡ δ᾽ ἐρημία πολλῷ βρύει τῷ τῆς φιλοσοφίας καρπῷ, οὐχ ⸂ὁ⸃ τῆς ζάλης ταύτης ⸂δὲ⸃ τῆς ταραχῆς σὸν σωθῆναι βουλομένους ἐζήτησε, καὶ πρὸς ⸂ὃν⸃ τῆς ἡσυχίας ὀνήσιμον λιμένα, δικαίως μὲν ἐγκαλεῖτο πρὸς ὑμῶν· ἀλλ᾽ ⸂ὁ⸃ πολὺν ἐκάστην ὕπνος ἄκαιρον ἐργαζόμενοι καὶ πρὸς φιλοσοφίαν ἀεπιτήδειον, ὡς ἀναγκάζεται σὸν σωθῆναι βουλομένους ταῖς ἐρημίαις μεταδιώκειν. εἰπέ μοι, εἴ τις μεσονύκτιον λαμπάδα λαβὼν, οἰκίαν ἐπέρχοιτο μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον, τοῖς ἔνδον καθεύδουσιν ὀπτοῦλλιον, ἵνα μὴ ἐφάμαρτ᾽ εἰς κακὸν, ⸂ἢ⸃ διεγείροιτο σὸν καθεύδοντας καὶ τῆς οἰκίας ἐζήτηται ἐκείνης, ἢ ⸂ἢ⸃ δυάλφαντα ὃ πῦρ δέξεται, καὶ τοσαύτην ἀνάγκην αὐτοῖς τὸν ἐκείνους καὶ ὃ τότε ἐζαναγάγοι εἰσήσαντα; τί δ᾽ εἴ τις τυραννουμένην πόλιν ἰδὼν καὶ νοσοῦσαν καὶ σαπίζουσαν, ἔπεισεν ὡς ἠδύνατο τὴν τὴν πόλιν ταύτην οἰκοῦντων ἀναδραμεῖν πρὸς ταῖς τὴν ὀρθὴν κορυφὰς, καὶ πείσας ὁμοῦ καὶ ζωὴν δέξασθαι πρὸς ταύτην αὐτοῖς τὴν ἀναχώρησιν, τίνος ἂν κατηγόρησας, τὸ μεταθέντος ἀπὸ ταύτης τῆς ταραχῆς πρὸς τὴν γαλήνην ἐκείνην σὸν τὸ μέσῳ χειμαζομένους ἀνθρώπους, ἢ ⸂ἢ⸃ ταῦτα ἐργασάμενον τὰ ναυάγια; μὴ γάρ τοι νομίσῃς ἄμεινον τυραννουμένης πόλεως τὰ τῶν αἰθρώπων πράγματα διακεῖσθαι νῦν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. οὐ γὰρ αἰθρώπους, ἀλλὰ τις πονηρὸς δαίμων, καθάπερ τύραννος ἄγριος, τὴν οἰκουμένην ἅπασαν καταλαβὼν, μιᾷ πάσης αὐτῆς τῆς φάλαγγος εἰς ταὶ τῶν αἰθρώπων εἰσεχώμασε ψυχάς. εἶτα ἐκεῖθεν, ὥσπερ ἐκ τινος ἀκροπόλεως, τὰ μιαρὰ καὶ σαγὴ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ὀπτεύματα καταπέμπει πᾶσιν, οὐ γάμους διαφθοῦν, οὐδὲ χρήματα πέμπων καὶ φέρων μόνον, οὐδὲ σφαγὰς ἐργαζόμενος ἀδίκους, ἀλλὰ ταῖ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα, ταῖ ἅπαξ ἀριθμηθείσας τῷ Θεῷ ψυχαῖ τῆς εἰ πρὸς ἐκεῖνον ὁμιλίας ἀπάγων, ἐκδίδοις δ᾽ τοῖς ἀκαθάρτοις αὐτὸ δορυφόροις, καὶ συγκατακλίνεσθαι, καὶ ἀναγκάζων αὐτοῖς, οἵπερ, ἐπειδὴν ἅπαξ αὐτ᾽ διαλάβωσι, ὅτως αὐτὴ συνίσονται αἰχμῆς καὶ ὑβρεισιχῶς, ὡς εἰκὸς δαίμονας πονηρὸς σφοδρῶς καὶ μανιχῶς τῆς τε ἀπωλείας καὶ τῆς ἀκηκοσύνης ἐρῶντας τῆς ἡμετέρας. ἀποδύσαντες γὰρ αὐτὸν πρώτην τὴν τῆς ἀρετῆς ἱματίαν, καὶ τὰ τῆς κακίας ῥάκια [πάθη] περιθέντες καὶ ῥυπῶντα ⸂δὲ⸃ διερρηγμένα καὶ δυσώδη, καὶ τῆς γυμνότητος αἰσχυνθέντα αὐτὸν ἀποφαίνοντα, καὶ πάσης τῆς οἰκείας περισπαραπλήσαντες ἀκαθαρσίας, οὐ παύονται ταῖς εἰς αὐτὸν ἐμπομπεύοντες ὕβρεσιν. οὐδὲ γὰρ ἴσασί τινα κόρον τῆς μιαρᾶς ταύτης καὶ παρανόμου μίξεως. ἀλλ᾽ ὥσπερ ⸂ὁ⸃ μεθύοντες, ὅταν ἐμφορηθῶσι πολλοῦ τοῦ πόματος, τότε μᾶλλον ἐκκαίονται· οὕτω καὶ οἱ τότε μάλιστα μαίνονται, σφοδρότερόν τι αὐτῆ καὶ ἀγελαιότερον ἐνηδόμενοι, ὅταν μάλιστα αὐτῆ παροινήσωσι, καπακειτοῶντες πόμασι δὲ δαίμονες ⸂δὲ⸃ οἰκεῖον εἰς αὐτὸν ἐκκέοντες ἰόν, καὶ οὐ πρότερον ἀφαλιπαθήσοντες, ἕως ἂν εἰς τὴν οἰκείαν μεταχήσωσιν ἕξιν, ἢ σώματος ἴδωσιν ἀποδυθεῖσαν αὐτόν.

Ποίας οὖν τυραννίδος, ποίας ἀγχιβασίας, ποίας ἀπάτης πώσεως, τίνος ἀνδραποδισμοῦ, ποίου πολέμου, ποίου ναυαγίου, ποίου λιμοῦ ταῦτα οὐ χαλεπώτερα; τίς ὕπνος ὠμὸς καὶ ἀνήμερος, τίς ὕπνος ἀλίθιος καὶ ἀπανθρώπευτος καὶ ἀσυμπαθὴς καὶ ἀπάλυκτος, ὡς τὴν τὰ ζιαυτὰ ὑβριζομένην καὶ ἐπηρεαζομένην ψυχὴν μὴ θελῆσαι, τόγε εἰς αὐτὸν ἥκον, τῆς σαγῆς ἐκείνης ἀπαλλάξαι μανίας καὶ ὕβρεως, ἀλλὰ ζιαυτὰ πάσχουσαν θεωρᾶν; εἰ δ᾽ τοῦτο ἀνθρώποις καὶ λιθίνης ψυχῆς, σὺ δήσομαι, εἰπέ μοι, τούτους, οἳ πρὸς τῷ θεωρᾶν καὶ ἕτερον πολλῷ μεῖζον τούτου ἐργάζονται κακὸν, σὸν παρομυνομένους εἰς μέσους πηδῆσαι σὸν κυνδύνους, καὶ μὴ ἀναστρεμμένους εἰς αὐτὸν τὸ θηρίον ⸂ὃ⸃ λαιμὸν καθεῖναι ταῖ χερσὶν, ἀλλὰ καὶ δυσωδίας καὶ κινδύνων ἀνεχομένους, ἵνα ταῖς ἥδη καταποθείσαις ψυχαῖς ἐξ αὐτῆς τοῦ δαίμονος τῆς φαρυγγος ἀναπαύσωσιν, οὐ μόνον σὸν ἐπαινοῦντες, σὸν ἀποδεχόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐλαιῶντες

τὸν

τὰς πόλεις καὶ πολεμοῦντες; τί οὖν, φησί; πόλεις μὲν τὰς πόλεις οἰκοῦντες ἀπολώλασι, καὶ χαμάζε εἰσί, καὶ οὐδὲ τὰς πόλεις ἀφέντας καὶ ἐρημώσαντας, πρὸς τὴν ἔρημον μεταίτην ἦναι, καὶ τὴν ὀρφανὰς οἰκίζειν, καὶ σὺ ταῦτα κελεύεις καὶ νομοθετεῖς; ἄπαυε· πονηρὸν γάρ, καθάπερ καὶ ἔφθην εἶπον, καὶ ἐβουλόμην καὶ βούλομαι, τοσαύτης ἡμᾶς ἀπολαύειν εἰρήνης, καὶ τὴν τυραννίδα ταύτην εἰς τοσοῦτον καταλυθῆναι, ὡς μὴ μόνον τοῖς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀναγκαῖον μὴ γίνεσθαι τὸ ὄρη καταλαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐρημίας οἰκοῦντας, καθάπερ πιὰς φυγάδας, ἀφ' ἡμῶν μακρὰν τοῦ χρόνου ποιεῖν τὴν αὐτὴν πόλιν καταλαγεῖν. ἀλλ' οὐ πάθω; δέδοικα μὴ τῇ παιδείᾳ ταυτῇ ἀσυνδάζων αὐτὸν ἀποδυσῶμαι, ἀντὶ ταύτης τὰς τῶν πονηρῶν δαιμόνων χορὸς ἐνδύσω, καὶ βουλόμενος ἀπαλλάξαι ἐρημίας καὶ φυγῆς, φιλοσοφίας καὶ ἡσυχίας ἐνδύσασθαι πάσης ἐκπέσωμεν. εἰ δέ μοι, ὁ πλῆθος τῶν ἐν τῇ πόλει ποιοῦσιν, ταύτην δυσωπήσειν οἴει καὶ διδίξεσθαι, ὡς οὐκ ἀνεξόμενον καθοδηγήσαντα τὸν οἰκουμβρίων ἅπασαν, τὸν Χριστὸν τὸν ἀποφασιν λαβόν, μετ' αὐτῆς ἥσομαι ποιῶν ταύτην σὺ τὸν ἀντῆσιν. ὑδὲ γὰρ ἂν οὕτω ποιήσαιμι τοσαύτης γέμων ἀτιμίας τάλαινα, ὡς ποιῆσαι τὸν ψῆφον ἀντιβλέψαι τῷ τότε μέλλοντος κρίνειν ἡμᾶς. ᾧ οὖν φησιν· Ὅτι ἐὰν ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εἰσιόντες αὐτήν. εἰ γὰρ οἱ εἰσιόντες ὀλίγοι, πολλῷ μᾶλλον οἱ ποιοῦντες τὰ ἔργα αὐτῆς φθάσαι δυνάμενοι. οὐ γὰρ δὴ πάντες, ὅσοι τῆς ἀρχῆς ἐπέβησαν, καὶ ποιοῦντες αὐτῆς ἴσχυσαν ζῆλον· ἀλλ' οἱ μὲν τοῖς ποιοῦσιν, οἱ δὲ τῷ μέσῳ, πολλοὶ δὲ καὶ ποιοῦντες αὐτῷ τῷ λιμένι κατεποντίσθησαν. καὶ πάλιν πολλοὺς εἶναι φησι τοὺς κλητούς, ὀλίγους δὲ τοὺς ἐκλεκτούς. ὅταν οὖν ὁ Χριστὸς ὁ μὲν πλείους εἶναι τῆς ἀπωλείας, τὸ δὲ τοὺς ὀλίγους ποιεῖσθαι τὸν σωτηρίαν ἀποφαίνῃ, τί ποιοῦμεν μάχην; τοῦτο γὰρ ποιεῖς, ὥσπερ ἂν εἰ τὴν ποιεῖ τὴν ἡμῶν νῦν συμβεβηκότων λόγων γινομένων ἡμῖν ἐθαύμαζες, εἰ πάντες μὲν ἀπολώλασι, δύο δὲ τὰς ἂν θεσπέσιοι μένοι τὸν τοσαύτην διέφυγον κόλασιν, ταύτην ποιοῦσθαι ἐμφανίζαι ἡμῶν τὸ σῶμα, ὡς ὑπολειφθέντων καταδικασθὲν τὸ πλῆθος. ἀλλ' οὐ πιστόμεθα τοῦτο, οὐδὲ τῆς ἀληθείας τοὺς πολλοὺς ποιητιμῶμεν. οὐδὲ γὰρ τὴν τότε συμβεβηκότων ἐλάττω τὰ νῦν, ἀλλὰ πολλῷ μαρτύρια, ὅσα καὶ τίνα τούτοις ἠτείληται, τὰ τῆς καλίας οὐδὲ ὅτων ἐκκόπτεται. τίς γὰρ, εἰπέ μοι, μοιχὸν οὐ καλεῖ ἀδελφόν; ἢ τὸ ὑπερβάθυνον ποιεῖ τὴν τῆς γεέννης πυρί. τίς οὐκ εἶδεν ἀκολάστοις ὀφθαλμοῖς εἰς γυναῖκα; καὶ τοῦτο μοιχείαν ἀπηρτισμένη· τὸν μοιχὸν πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν ἀναγκη ἐμπίπτειν. τίς οὐκ ὤμοσε; τοῦτο ἐκ τοῦ πονηροῦ πάντως· ὃ δὲ ἐκ τοῦ πονηροῦ, καὶ αὐτὸ κολάσεως πάντως. τίς οὐκ ἐβάσκηνε φίλῳ ποτέ; τοῦτο δὲ καὶ ἐθνικὸν καὶ τελωνικὸν χείρους ποιεῖ οὐδὲν ὂν ἐκείνων χείρους ὅτι οὐκ ἔνι κόλασιν ἐκφυγεῖν, πάντα πάντως ἁλῶν ἐστί. τίς οὐκ καρδίας ἅπασαν μιᾶσαι ἐξήλωσε, καὶ τὰ πάντων εἰς αὐτὸν πεπλημμελημένων εἴασεν ἀμνήμονα; ἢ ὃν οὐκ ἀφέντα ὅτι τοῖς βασανιστηρίοις ἀνάγκη παραδοθῆναι, τοῦ ἀκηκοότων τοῦ Χριστοῦ οὐδὲν ἀντιποιεῖ. τίς ὃν οὐκ ἐδούλωσε τῷ μαμωνᾷ; ἢ ὃν οὐκείνῳ δουλεύσαντα ἀνάγκη παραιτήσασθαι τὸ Χριστοῦ τὴν δουλείαν· οὐκείνῳ ὃν ἐρημασάμενον καὶ τὴν οἰκείαν ἀνάγκη σωτηρίαν ἐρήσασθαι. τίς οὐ κακηγόρησε λάθρα; τούτους ὃν ἡ παλαιὰ ἀποβλύσασθαι κελεύει ἢ καταστρέψασθαι. ἀλλὰ τίς ἡ παραμυθία τῶν οἰκείων κακῶν, ὃ πάντας, ὥσπερ ἔκ τινος ζωοθήκης, ποιεῖς ὃ τῆς κακίας ὀλιγοῦσαν βαρὰ ἄθεν; ὁ γὰρ αὐτὸ τῆς κατεχούσης νόσου τεκμήριόν ἐστι μέγιστον, ὅταν τοῦτο παραμυθίαν φέρῃ τῶν κακῶν ὑμῖν, ὃ μείζονος ὀδυνᾶσθαι ἐστὶ σημεῖον. οὐ γὰρ δὴ ὃ πολλοὺς ἔχειν κοινωνοὺς τῶν ἁμαρτημάτων, ἀπαραίτητον τῶν ἐγκλημάτων ὑμᾶς ἢ τῶν ἀμαρτιῶν. εἰ δὲ τις ἐπὶ τοῖς ἐρημώσεσιν ἀπήγαγε, μικρὸν ἀναμενάτω, ἢ τότε ἀπαγγείλῃ πλέον, ὅταν τὰ πολλῷ τούτων εἰπεῖν ἀλεπώτερα, οἷς τὰς ὑπορρήσεις. εἰ γὰρ ὃ ὁμόσαι ἀγχολικὸν, ὃ ἢ τὸν ἔρχοις

ὅρκους πατῆσαι, ποίαν οἴσει ἡμῖν συγγνώμην; Εἰ δὲ μωρὸν καλέσαι, γέενναν ἐφέλκεται, τὸ δὲ μωρίας ὀνείδισιν αἰσχύνην καὶ ἀδελφὸν καὶ σὸν εἶναι πολλάκις, τί σὺ μὴ φρίττεις; Εἰ τὸ μνησικακεῖν μόνον ἡμερίας ἄξιον, τὸ δὲ ἐπιζητεῖν πόσιν ἔχει τὴν βάσανον; ἀλλὰ μήτε τοῦτο· ἀλλ' ἐν τῷ οἰκείῳ ζῶμεν φυλαττόμενοι τόπῳ. ἵνα γὰρ τὰ ἄλλα παρῶ, αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ καταναγκάσαι ἡμᾶς εἰς τοῦτον καθῆναι καὶ λόγον, οὐχ ἱκανὸν δοκεῖ μόνον τῆς κατηγόρου τοσοῦτον τὸν κακὸν ἀπολέξασθαι; Εἰ γὰρ τὸ τῶν οἰκείων ἁμάρτημα μὴ ἐπαναθήσεσθαι, ἀλλ' ἀνάγκης πλημμελῆ, ἔχομεν ὅρους κακίας ὅσους, ποῦ ζητήσομεν τοὺς νέους τούτους νομοθέτας τῆς κοινῆς ταύτης καὶ ἀποστατικῆς νομοθεσίας, οἳ μὴ πλείονος τῆς παῤῥησίας τοῦ τῆς ἀρετῆς ἀπολαύσουσι διδασκάλου, ἢ τοῦ τῆς κακίας ἕτερον, καὶ τῶν πλημμεληκότων πλέον τοῖς ἐξορθοῦν βουλομένοις σκῶπτε πολέμιον; μᾶλλον δὲ πρὸς ἐκείνους μὲ οὐδὲ ἀκόλουθος ἔχοιτο, οὔτ' ἐγκαλοῦσί ποτε· τούτων δὲ καὶ ἀπηγόρευται πάλαι, μονονουχὶ βοῶντες, καὶ δι' ὧν λέγουσι, καὶ δι' ὧν ποιοῦσιν, ὅτι δεῖ τῆς κακίας ἀπρίξ ἔχεσθαι, καὶ μηδέποτε ἐπανελθεῖν πρὸς ἀρετήν, ὡς οὐ μόνον τὸν μετάνοιαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν φωνὴν ὑπὲρ ἑαυτῆς ῥῆξαι τολμῶντας ἀμύνεσθαι δίκη.

ΠΡΟΣ ΑΠΙΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ.

Ισ. c. 16. ΙΚαιά μοι δοῦν καὶ πάντα ἔπεσιν ἐργάσασθαι καὶ φείσῃ· καὶ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο ὅτι τούτοις φθέγξηται νῦν, Οτι ἐξέστη ὁ θεμὸς ὅτι τούτῳ, καὶ ἔφεξεν ἡ γῆ ὅτι πλοῦσιν σφόδρα· καὶ ὅτι ἔκστασις καὶ φείκτα ἐγκαθῆται ὅτι τῆς γῆς, θυκαίρως πάντα ταῦτα διασῶσαι ἐρῶ. τὸ δὲ τούτων χαλεπώτερον, ὅτι οὐ μόνον ἀλλότριοί ἐσμεν, καὶ σοὶ τοῖς συμβουλευομένοις πρὸς σὲ ἥκοντες τοιαῦτα ἀγθομακτοῦσι καὶ δυσχεραίνουσιν, ἀλλὰ συγγενὴς καὶ πατέρες ἔμαθον ὑπὲρ τούτων ὀργίζεσθαι. καίτοι σὺκ ἀγνοῶ ὅτι πολλοὶ πρὸς μὲ τὸς πατέρας τοῦτο ποιοῦντας οὐ σφόδρα σκῶπλήξονται, ἀποπίνεσθαι δὲ φασὶ θυμῷ, ὅταν ἴδωσι τὸς μήτε πατέρας, μήτε φίλους, μήτε συγγενὴς, μήτε ἀλλοθέν ποθεν ὁπωσδήποτε, πολλάκις δὲ καὶ ἀγνῶντας ὄντας τοῖς φιλοσόφοις ἀμαθοῦσιν, τὸ αὐτὸ τοῦτο πάσχοντας, καὶ μᾶλλον τὴν πατέρων διακονοῦντας καὶ πολεμιώτατος, καὶ κατηγορικῶτας τῶν ἁμαρτησάντων αὐτοῖς. ἐμοὶ δὲ τοιοῦτον μὲν δοκεῖ θαυμαστόν. τὸς μὲ γὰρ μήτε κηδεμονίας, μήτε φιλίας ἔχοντας ἃ δικαίωμα, σοὶ δὲ ἀσφαλὲς ὅτι ὅτι τοῖς ἀλλοτρίοις ἀλγεῖν ἀγαθοῖς, πῇ μὲν ὑπὸ βασκανίας ἀλισκομένους, πῇ δὲ τῆς οἰκείας κακίας, τὴν τῶν ἄλλων ἀπώλειαν, εὐτυχίαν εἶναι νομίζοντας, ἀθλίως μὲν καὶ ταλαιπώρως, νομίζοντας δὲ οὖν ὅμως. τὸ δὲ τὸς ὑμνησαμένους, τὸς δόξαν θρεψαμένους, τὸς καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐδοκιμοῦντας σφῶν αὐτῶν τὸς παῖδας ἰδεῖν, τὸς πάντα ταῦτα καὶ ποιοῦντας καὶ πάσχοντας, τούτους δὲ ὥσπερ ἔκπνοης μέθης ἐξαίφνης μεταβαλλομένους ἀλγεῖν ὅτι φιλοσοφίᾳ τῶν παίδων ἀγαμένων αὐτοῖς, τοῦτο ἔστιν ὃ μάλιστα πάντων ἐγὼ θαυμάζω, καὶ τὸ πάντα διεφθαρθαι τεκμήριον εἶναι φημι ἱκανόν. τοῦτο γὰρ οὐδὲ ὅτι τῶν ἐμπεσόντων χρόνων ἔχοι τις ἂν μεγαληθρόον εἰπεῖν, ὅτε καὶ τὰ τῆς πλάνης σκεύη λαμπρὸς· ἀλλ' ἐγένετο μὲν ἀπ' ἀρχῆς ἐν Ἑλλάδι πόλει, τυραννικὴ δέ. οὐδὲ γὰρ δὴ τότε τῶν χρεῶν τις, καθάπερ νῦν, ἀλλ' ἡ τῶν ἀκροπόλεων καταλαβόντες, μᾶλλον δὲ οὐδὲ οὗτοι πάντες, ἀλλὰ καὶ τούτων αὐτῶν ὁ μιαρώτατος, τὸ Σωκράτην καλέσας, ἐκέλευε τῶν ὑπὲρ φιλοσοφίας ἀπέχεσθαι λόγων. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὁ τύραννος, καὶ ἄπιστος, καὶ ὠμὸς, καὶ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς πολιτείας ἅπαντα παρασκευάζων, καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ὑποτυφῶν κακοῖς, καὶ εἰδὼς ὅτι πολιτείαν ἀρίστην οὐδὲν ἕτερον ἀναιρήσεται δυνάμενον, ὡς ὃ τοιοῦτον ἐπίσκημα, ζῶντα ἐτόλμησεν. οὗτοι δὲ πιστοὶ,

πιστοὶ, ἢ ὁ ὠμομυθίας δῆθεν πόλεσι ζωῆτις, ἢ ὡς ἐπὶ παίδων τῶν αὐτῶν βουλευόμενοι, ταῦτα φιλοτιμεῖσθαι τολμῶσι, ἃ ὡς ἐπὶ τῶν τυραννουμένων ὁ τύραννος, καὶ οὐκ αἰσχύνονται· ὥστε γὰρ τούτων μᾶλλον δυσχεραίνοιτ' ἄν τις τῶν ἄλλων θαυμάζειν χρή. ἢ ἀλλὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐκεῖνον ἀφέλοιτο, τύττις, οἷς μάλιστα μέλει τῶν παίδων, μᾶλλον ἢ οἷς μέλει μὴ ἔδει, μέλει ἢ οὐδαμῶς, ἀλλὰ λέξομεν ὡς σίωνος ἢ μετ' ὀπτικείας πολλῆς· τοσοῦτον αὐτοῦ παραπησάμενος, μὴ δυσχεράνειν μηδὲ ἀγανακτεῖν, εἴ τις τὸ λυσιτελὲς τοῖς ἐκείνων παισὶ μᾶλλον αὐτῶν ἐκείνοις εἰδέναι λέγει. οὐ γὰρ ἀρκεῖ ὁ ἀπείρως παῖδα, καὶ τὸ συμφέρον ὑμνητέως διδάξαι τὸν ὑμνησόμενον, ἀλλὰ ὡς μὴ τὸν φιλοτεχνίαν τῆς ῥητορικῆς μεγάλως αὐτῷ συμβάλλειν, ὡς ἢ τὸ μαθεῖν αὐτὸ ὁ λυσιτελὲς ἀκριβῶς οὔτε τὸ ἀπείρως, οὔτε ὁ φιλοτεχνίαν ἐρεθίσειεν ἄν. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἰοῦ, σοφίνα ἂν θεῴμεν παῖδας μᾶλλον τὸ χρήσιμον ἐκείνοις ὁρᾶν ἢ παιδί, ὅπῃ μήτε φιλοτεχνίαν μᾶλλον αὐτῷ τῶν ἄλλων δυνατὸ πίπτειν. νῦν ἢ καὶ τοῖς πατράσι, δι' ὧν ποιοῦσιν, ὁμολογεῖσθαι δεῖ ἀγνοεῖν, ὅταν ὡς διδασκάλοις ἀγανακτῶσιν, ὅταν παιδαγωγοῖς ἐγκαλεῖζωσιν, ὅταν μισθοῖς ὡς ἀλαμβάνωσι συμβούλοις, ὡς ἐπὶ βάσει ὡς αἱρέσεως, ἐφ' ἷς ὑμῖν παῖδα ἀγνοεῖν δεῖ, βουλευόμενοι. ἢ οὐ τοῦτο "πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλ' ὅτι πολλάκις, βουλῆς γνωμικῆς, τῶν αὐτῶν ἀκυρώσαντες, τῶν ἑτέρων ἔχησαν, ὑπὲρ τῶν οἰκείων βουλευόμενοι παίδων. μὴ τοίνυν, μηδὲ ὡς ἡμᾶς δυσχερῶς ἐχέτωσαν, εἰ λέγομεν τὸ συμφέρον αὐτοῖς εἰδέναι μᾶλλον· ἀλλ' εἰ μὴ ὑπὲρ τῶν λόγων ἀποδείξαιμεν, τότε κατηγορεῖν, τότε διαβάλλειν, ὡς ἀληθοῖς ἀδικοῦντας, καὶ λυμεῶνας, καὶ τῆς φύσεως ἀπάσης ἐχθρούς.

Πῶς οὖν τοῦτ' ἔσται δῆλον; ἢ πόθεν εἰσόμεθα, τίς μᾶλλον ὁ τὸ συμφέρον ὄντως ὁρῶν, τίς ἢ ὁ δοκῶν μὲν ὁρᾶν, ὁρῶν ἢ οὐδαμῶς; ἆρ' οὐκ ἐμοῦ λέγοντος, καθάπερ πάλαι ἀπαγωγὰς, εἰς ὄξεσται καὶ πέναι καταγαγόντες ἢ συμπλακῶμεν, ὡς τούτων ἀδικοῦσιν κρίναις ὑπερίδωμεν τὸν ὄξεσται. ὁ μὲν οὖν τῆς ἀγῶνος νόμος ὡς χρεισιανὸν ἀποδύεσθαι κελεύει, ἢ ὡς σκῆνος ἀγωνίζεσθαι "μόνον, ἢ πλεῖον οὐδὲν ἀπαιτεῖ πρὸς ἡμῶν. Τί γὰρ μοι 1. Cor. 1. 18.
καὶ σοὶ ἔξω κρίνειν, ὁ μακάριος Παῦλός φησιν; ἀλλ' ὅπῃ συμβαίνει πολλοὺς ἢ ἀπίστους εἶ τῶν ὡς τὸν οὐρανὸν ἐλκομένων παίδων πατέρας, κατὰ τὸν νόμου τῆς ἀγώνων ἀφίετος ἡμᾶς τῆς ὡς τὸ τοὺς μάχας, ἐκόντες αὐτοὶ ἢ μὴ ὡς θυμίας ὡς ὡς τὸ τοὺς ἀποδυσόμενα ὡς θύτας. ἢ εἶδε ὡς τὸ τοὺς μόνον ἰοῦ ἡμῶν ὁ ἀγών· κατὰ τὰ δυσχερίσεσ τὸ ὄξι, ἢ πλείονας ἔχει λαβάς. Ψυχικὸς γὰρ ἀνθρώπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος· μωρία γὰρ αὐ- 1. Cor. 2. 14.
τῷ ὄξι. ὡς συμβαίνει τοιοῦτον, οἷ αὖ εἴ τις βασιλείας ἐρᾶν πείθῃ τὸν οὐκ ἐθέλοντα πειθοῖναι ὡς τὸ ἐγκλημα, ὅπῃ ὁ ὡς τὸ ἁμάρτημα ὑφέσηκεν. ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως εἰς ἐμὸν κῦρος καταχεχλεισμένων τῶν λόγων, ὡς τούτοις ἠθέλησα ἀνὴρ μόνοις ἀγωνίζεσθαι τοῦτον. ἐπεὶ νῦν γὰρ τοῦ πιστοῦ, πολλὰ μὲν ἡμῖν τὰ δικαιώματα· ἀλλ' ὅμως τὸν ἐκ τῆς τῶν δικαίων ὡς ἐσίας ἡδονὴν συσκιάζει τῆς αἰσχύνης ἡ ὑποβολή. αἰσχύνομαι γὰρ, ὅταν ἢ ὡς ἐκ τούτων ὑποπίπτεσθαι ἀναγκάζωμαι· ἢ δέδοικα μὴ τοῦτό μοι μόνον ὁ ἔλλην ἔγκλημα δίκαιον "ἔχοι ὡς βάλλεσθαι· ἐπεὶ τοῖς γε ἄλλοις αὖτοι, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, ῥᾳδίως ἀρήσομεν. καὶ δυνώμων εἰ ἐθέλοι, ταχέως αὐτοῦ οὐ ὡς ἔρωτα τοῦ κύου τούτου μεταθήσομεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς αὐτὸν τῶν δογμάτων τὸν ὀπτικείας, ἀφ' ἧς ὁ βίος ἔχει τὸν ὑποβήσειν οὗτος. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω φοβεῖσθαι ὡς τοὺς αὖτοι ἀγαπᾶν, ὅτι καὶ χαλεπώτερον αὐτὸν ὡς τερον καταθήσας τῷ λόγῳ, οὕτως ἄφομεν τῶν παλαισμάτων. κείσθω γὰρ μὴ μόνον ἔλλυνα εἶ τοῦ τὸν πατέρα, ἀλλὰ ὡς πλούσιον ὑποπεμπόμενα, ἢ ἀπόλεστον, ὡς ὁ δυναστεία καθεστάναι μεγάλη· ἢ πολλοὺς μὲν ἀγρεῖς ἔχοντα, πολλὰς ἢ οἰκίας, μυρία ἢ χρεισίου θαλάττια· ἔστω ἢ ὡς πατρίδος τῆς βασιλικωτάτης, ἢ ἡμῖν τοῦ ὡς ἐφιλανθρωπότατου· καὶ μήτε ἐχέτω παῖδας ἑτέρους, μήτε ἔξειν ἐλπιζέτω τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' ὁ τούτου σαλευέτω

μόνον. ἔχω γὰρ αὐτὸς οὐκ ἐλπίσι χρηταῖς, καὶ παλαιὸν ὅτι τινὶ αὐτῶν ἐγχειρῆσαι διαβόησθαι προσδοκάω, καὶ λαμπρότερον αὐτὸ φανῆσθαι, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ἀποκρύψῃ τοῖς βιωτικοῖς. Εἶτα, ἐπιμένω τῇ ἐλπίδων τούτων προσερχέσθω τις, καὶ σχολαζέσθω πρὸς ταύτης αὐτῆς τῆς φιλοσοφίας, καὶ πιθήτω πρώτων σκεύων καταγελάσαντα προβαλέσθαι ἱμάτιον ἀθρόον, καὶ τινὶ πόλιν ἀφέντα προῆλθε τὸ ὄρος φυτῶν, καὶ φυτεύειν σκαφῇ καὶ ἀρδεῖν καὶ ὑδροφορῆν, καὶ τὰ ἄλλα δὴ πρῶτα τὰ τῆς μοναχῆς ποιῆν, καὶ δοκοῦσα εἶ καὶ εὐτελῆ καὶ ἐπονείδιστα. ἔχω γὰρ καὶ ἀνυπόδητος καὶ χαμαὶ καθεύδοντα· ἡμέσθω γὰρ καὶ λευκὸς ὁ καλὸς νεανίας οὗτος, ὁ δὲ τοσαύτην τρυφῆν καὶ τιμὴν ἀφαιρεθεὶς, καὶ τοιαῦτας ἔχων ἐλπίδας, καὶ τῶν οἰκετῶν τῶν ἑαυτοῦ εὐπαλεστέρων προσκείσθω τοῖς. ἀρ' οὖν ἱκανὰς ἐδώκαμεν τῷ κατηγόρῳ ταύτας λαβάς, καὶ δεκτικοὺς ἐνεπλάσαμεν ἡμᾶς ὑπαγωγῆς; Εἰ γὰρ μὴ δεκτικοὺς, καὶ ἑτέρας αὐτῷ πρόξομεν προφάσεις. μὴ γὰρ τούτων, καὶ πάντα κινήσει τὰ μὴ γενόμενα τοῦ μεταπεῖσαι ἡμᾶς, καὶ πάντα εἰκῇ, καθάπερ ὅτι πέπεικε ἰσχὺν αὐτὸ τὸ παιδὸς, καὶ τῶν πολεμίων καὶ τὸ ὑετὸς καὶ τῶν πνευμάτων δυσωτέρου γενομένου. ἀφιλοπόνητος γὰρ ὁ τοιοῦτος, καὶ προβαλέσθω δάκρυα, ὥστε μᾶλλον ἐμπρῆσαι ἡμᾶς καθ' ἡμῶν ξυμοί· καὶ πρὸς πάντα τοιαῦτα κατηγορείτω συνεχῶς ἐντυγχάνων, ἐφύτευσα, ἔθρεψα, ἐτηλαυγῆ δὲ καὶ πάσης τῆς ἡλικίας πάντα ποιῶν καὶ πάσχων, ἅπερ οὐκ τῆς παιδοποιίας ταύτης συμβαίνει εἰκὸς, χρηστὰς ἔχοντι ἐλπίδας, διελέγχθω παιδαγωγοῖς, προσκάλεσα διδασκάλους, δυάλωσα χρήματα, ἠγρύπνησα πολλάκις ὑπὲρ εὐκοσμίας φροντίζων, ὑπὲρ παιδεύσεως, ὅπως μηδενὸς οὕτω τῶν προσηκόντων λείποιτο τῶν αὐτῷ, ὅπως ἁπάντων φανείη λαμπρότερος. συνδιέσεισε μοι τοῦτο τὸ γῆρας προσιόντος τοῦ χρόνου πρὸς γυναικὸς ἐβουλευόμην καὶ γάμου, πρὸς ἀρχὰς καὶ δυναστείας· ἀλλ' ὀξαίφνης, ὥσπερ τις σκηπτὸς ἢ καταιγὶς πολὺ ὀπισθοῦσα, μυρίαν ἀγωνίαν ὀλκάδα ἐκ πολλῶν γέμουσαν φορτίων καὶ μακρὸν ἀφιεῖσαν πλοῦν, ἐκ δὲ οὐρίας πλέουσαν, καὶ πρὸς αὐτῷ λοιπὸν οὖσαν τῷ λιμένι, μικρὸν πρὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ κατέκλυσε· καὶ μὴ μόνον πενίας τῆς ἐσχάτης, ἀλλὰ καὶ θανάτου τοῦ ἐλεεινοῦ καὶ ἀπωλείας δέος, μὴ τῇ τοῦ ἐκείνου τοιαῦτα πεπλουτηκότος κεφαλῇ πρόσχοιεν ὁ χλιὼν· οὕτω δὲ μοι συμβέβηκεν. οἱ γὰρ ἐπίορκοι καὶ λυμεῶνες καὶ πλάνοι (λεκτέον γὰρ δὴ καὶ ταῦτα, οὐ δεδιόσμεθα) ἐκ τῶν τοσούτων ἐλπίδων ἁπάντων μοι πάντοθεν ἀπεσπασμένων, καθάπερ πνοὶ λῃσταὶ, πρὸς ταῖς αὐτῶν καταλύσεις ἀπήγαγον, καὶ οὕτω ταῖς αὐτῶν κατηγορήσουσι ἐπῳδαῖς, ὡς ἐλέσθαι καὶ πρὸς σίδηρον καὶ πρὸς πῦρ καὶ πρὸς θηρία καὶ πρὸς πᾶν ὁτιοῦν ξῆναι ἡμέρως, ἢ πρὸς τινὰ προσιέναι εὐπροσηγόρως ἐπιμεληθῆν. καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ ταῦτα πείσαντες μᾶλλον ἡμῶν προσαποδιώκεται τὸ συμφέρον ὁρᾶν. ἔρημοι γὰρ οἰκίαι, ἔρημοι δὲ ἀγροὶ, κατηφεῖς δὲ καὶ αἰσχύνης μεστοὶ μὲν οἱ γεωργοὶ, μεστοὶ δὲ οἰκέται· καὶ φαιδροὶ μὲν ἐπὶ τοῖς κακοῖς τοῖς ἐμοῖς ἐχθροὶ, ἐγκαλύπτοιντο δὲ οἱ φίλοι. πῦρ ἐμοὶ δὲ ὁ δεδημία γνώμη κεκτῆσθαι, ἀλλ' ἢ ὥστε πῦρ ἐπαφθῆναι καὶ φλέξαι πάντα, καὶ οἰκίας, καὶ ἀγροὺς, καὶ ἀγέλας βοῶν, καὶ πίμπλασθαι προβάτων. ποῦ γὰρ ἔσται μοι χρήσιμα ταῦτα λοιπὸν, σκεύους τῷ χρησομένου τούτοις οὐκ ὄντος, ἀλλ' αἰσχυμαλώτου νομισθέντος, καὶ παρὰ βαρβάροις ἀνημέροις δουλεύοντος θανάτου παντὸς πικροτέρου δουλείαν; δεδιέναι με λοιπὸν οὖν οἰκέτας ἀπωλείας, καὶ πάσας τέφρας καὶ κεφαλὰς, χορεύσασαν γυναικῶν, σκέλυσα χαλεπώτερον αὐτὰς καταφρονεῖσθαι, ἢ εἰ νεκροὶ εἶμεν. σύνισατε δέ μοι τοῦ παθους. μίξον τοῦ σκέυους τοῦ πάθους ἐμοί. πρὸς ἡνιοχεῖσθαι δοκῶ λοιπὸν ὑπὸ τοῦ φωτὸς, καὶ πρὸς αὐτὰς ἀνδρὸς ἔχω ταῖς αἰχμὰς, ὅταν εἰς νοῦν λάβω τὸ σχῆμα τοῦ ταλαιπώρου παιδὸς ἐκείνου. ὅταν τῶν εὐτελεστέρων ἀγαθῶν σκεύων ἀπιστότεροι αὐτοὶ ἡμῖν φανῶσιν ὄντες, καὶ ἔτι ἔργα ἀπιστότερα τούτοις προπέμπωμεν, ὅταν σκοπῶμεν αὐτοῦ τὸ ἀκμαῖος, καὶ ταχὺ ὁμοῦ, καὶ ἀσώματον, καὶ ἀθάνατον. ταῦτα λέγων, καὶ προκυλινδείσθω τῶν ποδῶν τῶν ἀκουόντων, καὶ καταπασάσθω πέφυκεν ἐ-

πὶ

πὶ τῆς κεφαλῆς, ϗ ἀμέλειάν σου τῇ κόμῃ ὁ πρόσωπον, ϗ θρασυκαλεύτω πρώτας ὀρέξαι χεῖρα, καταπλήττω τὴν παλαιάν. τάχα ἡμῖν καλὸς ὁ κατήγορος ἀπεκρίνατο, ὃς τὸν σὸν ἀκμύονα ἐμπορήσας ἄπρατας, ϗ πείσας σὺν χρημάτων σὺ τὰ σιαυτὰ ἐργασαμένους ἐμβαλεῖν. διὰ γὰρ τοῦτο πρὸς ἄκρον ἀπασῶν τὴν αἰτίαν ἦλθεν λόγον ἦλθεν, ἵνα τούτῳ τῷ οὕτω κατασκευασθέντος ἀπήνεγκτος ὑφ' ἡμῶν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, μηδεὶς ποῖς λοιποῖς ἡμῶν λόγος. τὸν γὰρ πρώτα ὁμοῦ ἔχοντος ταῦτα ὑποτεμνόμενος, ὁ μὴ πάντα ἔχων ἐμοῦ (σὺν γὰρ πάντα εἶναι ζωὴ ἦλθεν) ῥᾳδίως ἡμῖν προχωρήσει τῆς νίκης λοιπόν. σὺ μὲ οὖν ταῦτα λέγετω; ὃς τούτων πλείονα. ἐγὼ δὲ προσποιήσομαι σὸν δικάζοντας μὴ πω ἐλεῆσαι ἀπόστολον τοῦτον, ἀλλ' ὅταν αὐτὸν διέξωμεν πεπονθότα ἀπόστολον ἐγὼ, δεινὸν ἐμὸν σὸν πεποιηκότα, τὴν δὲ μεγάλων ἀγαθῶν ἀποστερήσαντα, ϗ ὧν ἐπέκεινα ἕτερα σὸν ἔστιν εὑρεῖν. τότε γὰρ ὄντως ἄξιος ἐλέους καὶ δακρύων αὐ εἶναι, μηδὲ σωιδεῖν τὴν εὐπρέπειαν δυναμένους τοῦ παιδὸς, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπέχων αὐτὸς, ὡς ϗ ὑπὲρ μεγίστους θρήνων τοὺς κακοῦς.

Πόθεν οὖν ἀρξόμεθα τοῦ λόγου τοῦ πρὸς αὐτόν; ἀπὸ τοῦ πλούτου καὶ τῶν χρημάτων, ὅπερ ϗ αὐτὸς τοῦτο μάλιστα πάντων ὠδύρετο, ϗ πᾶσι τοῦτο αὐτὸ δῆλον ἦν δικεῖ τὸ δεινότατον, εἰ πλουτοῦντες παῖδες ὑπὲρ τοῦτον ἔλκοιντο ἀπόστολον βίον; εἶπε οὖν μοι, τίνα μακαρίζομεν ἄπαντες ϗ ζηλωτὸν εἶναι φαμὲν; τὸν ὀφλὴν καθεζόμενον ἀεὶ, ϗ φρὶν ἢ τῆς πρωτείας ἐμφορηθῆναι κύλικος, δεόμενον πάλιν ἑτέρας, ϗ ὃν τούτῳ ὅτε ἅπαντες, ἢ τὸν ἀνωτέρω καθεζόμενον τῆς ἀνάγκης ἐκείνης, ὃς ἄδηλον ἀεὶ μένοντα ϗ σὸν δέ ποτε εἰς τὴν τοῦ πόματος τούτου καθελκόμενον χρείαν; οὐχ ὁ μὲν πυρέττοντι πρόσοικε ϗ χαλεπωτάτην ἀνάγκην ἔχοντι, καὶν σὺ πηγὴν ἀρύεσθαι ἔχῃ τὰ ναύματα· ὁ δὲ ἐλεύθερός τέ ὅστι τὴν ὄντως ἐλευθερίαν, ϗ ὑγιαίνει τὴν ὄντως ὑγίειαν, ϗ μείζων ἢ ϗ αὐθεντικὴν γένοιτο φύσιν; τί δαί; εἴ τις γυναικὸς ἐρᾷ, συγγένοιτο μὲν αὐτῇ διηνεκῶς, μειζόνως δὲ μὴ τὴν σωφροσύνην φλέγοιτο ταύτην, ἑτέρας δὲ ταύτης ἐκτὸς τῆς μανίας ἐχθροί, ϗ μηδὲ ὅσαρ ἀλίσκοιτο τῷ κακῷ, τίς πάλιν ἡμῖν ὁ ζηλωτὸς ϗ μακάριος; σὸν σοῦ; τίς δὲ ἄθλιος ϗ ταλαίπωρος; οὐχ ὁ νοσῶν ϗ χαροὶ ἐκείνου ἔρωτα, ϗ μηδαμοῦ σθεναθῶσι δυναμένου, ἀλλὰ τοῖς ἐπινενοημένοις φαρμάκοις ἐπιτερνόμενος μᾶλλον; εἰ δὲ πρὸς τοῖς ἐιρημένοις μακαρίζει μόνον ἑαυτὸν ὅτι τῇ νόσῳ, ϗ μήτε αὐτὸς ἐκείνης τῆς ἀνάγκης ἀπαλλάττεσθαι βούλοιτο, τίς τι ἀπηλλαγμένος τῶν πάθους ἀπαδύεσθαι, ὥσπερ σοῦ νῦν, οὐχὶ ταύτην πάλιν ἐλεεινοτέρας ἐς αι ϗ ἀθλιώτερος, μὴ μόνον νοσῶν, ἀλλὰ μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδὼς ὅτι νοσεῖ, ϗ διὰ τοῦτο μήτε ἀπαλλαγῆναι βουλόμενος, ϗ σὸν ἀπηλλαγμένος ἡγοῖτο; ἀγάγωμεν δὴ τοι λόγον τοῦτον ϗ ὅτι τὴν τῶν χρημάτων κλῆσιν, ϗ ὀφόμεθα τίς ὁ ἄθλιος ϗ ταλαίπωρος. ἐκείνων μὲν γὰρ τῶν ἐρώντων σφοδρότερος σοῦ ὅστι ϗ μανικώτερος. ἔχουν ϗ πλοῦν ὁδυνῆσαι δυνατ' αι, οὐ τῷ μόνον, ὅτι τὴν λαμπάδα δριμυτέραν ἔχῃ, ἀλλ' ὅτι ὡς τὴν ὑπενηνεμωμένην θαμυλίδα ἀνείδοτος ὅστι, ϗ σκληρότερος πλέον ἐκείνων. μᾶλλον γὰρ ἢ ποτοῦ ϗ βρωμάτων ἐρῶντες μὴ τὴν ἀπόλαυσιν λήψονται κόρον, ἢ ἢ σοὶ πλοῦτον μηκύνθησαι. ὅλως ἐκείνους μὲν ϗ τῷ λόγῳ συναπλάσαι ῥᾴδιον ἀναγκάσθημεν, διὰ δὲ μὴ ταχέως ὅτι τῆς πείρας ὁρᾶι αὐτὸ φαινόμενον· τούτου δὲ τοῦ νοσήματος ἀπὸ τῶν πραγμάτων πολλὰ ἔξεστιν θεραπεῦσαι τὰ ὑποδείγματα. διὰ ταῦτα δῆλον, εἰπέ μοι, θρήνου ϗ ὠδῆς ἢ ὀπὸν, ὅτι μανίας ϗ τοσαύτης ἀμηχανίας ἀπήλλακται; ὅτι ἔρωτα αἰτίατον σὸν ἐρᾷ; ὅτι τοῦ πολέμου ϗ τῆς μάχης ταύτης ἔσηκεν ἐκτὸς; ἀλλ' σὸν αὖ ἔπαυε τοῦτο, φησιν, οὐδ' ἂν ἠρέμει τὸ πλεῖστος, ἀλλ' ἀπέρχεσιν ἂν αὐτῷ τῶν πρόσθεν ἡ ἀπόλαυσις. μάλιστα μὲ πρᾶγμα λέγεις σεαυτοῦ; ὡς εἰπεῖν, τῇ φύσει πλοῦ ἀλλὰ ϗ τοῦτο ἔγω, ϗ συγχωρήσω τῷ λόγῳ, μὴ ἂν αὐτοῦ ἐλεῆσαι πρέπειν τοῖς οὖσι, μηδὲ ἐκτὸς τῆς ὑπερβολῆς ἀλῶναι ἐκείνης. ἐγὼ γὰρ αὐτὸν ϗ οὕτως ὑπερδίξω ἐν μείζοσι τῶν ὄντα ἀνέσει ϗ ἡδονῇ. τί γὰρ χρυσοῦτερον, ἐκὸν τοσούτων φροντίζειν, ϗ τοιαύτῃ πρέπειν

τοῦ δεδιέναι φυλακὴν δουλείαν, καὶ δεδοικέναι μὴ ἀπολέσῃ τι τῶν ὄντων, ἢ καὶ τούτων ἀπαλλάττεσθαι τῶν δεσμῶν; κείσθω γὰρ αὐτὸν μὴ ὀπτῆσαι φορτίων ἕτερον· ἀλλὰ πολλῷ βέλτιον ἦν τῶν ὀπτηθέντων ἤδη κατάφρονεῖν. εἰ γὰρ ὃ μὴ δύνασθαι πλείονα ζημιοῦσθαι λογισμὸν μείζονι ἂν ἀγαθῷ, ὃ καὶ τῆς τῶν ὄντων χρείας ἰσχυροτέρᾳ ἐστὶ) μείζονος βιαστείας δεῖται. ὁ γὰρ ἀδιάφορος ὀφθεὶς καὶ ἀνέκαστος (οὐδὲν γὰρ κωλύει πάλιν ὀπτὰ τὰ αὐτὰ ἐλθεῖν ὑποδείγματα) οὐ τῶν ἀεὶ διαφώντων μόνον, οὐδὲ τῶν ἐρώντων ἀεί, ἀλλὰ καὶ τῶν σὺ βεβαίως τοῦτο παθόντων, καὶ πληρωσάντων τὸν ὀπτὸν μέδιμνον, πολλῷ μᾶλλον μαχαιρώτερος ὢν ἀποδείκνυται· ὁ μηδεὶς πεῖσαι ἐμπεσὼν τῆς ἰδιώτης ἀνάγκης. ἐρήσομαί σε πάλιν, εἰ καὶ ὑποφαλεύεσθαι τῷ πλούτῳ πάσῃ, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ πλούτου κακῶν ἀπαλλαγῆναι σὺν ὦ, ἆρα οὐκ ἂν μυριάκις ταύτην εἵλου τὴν ἀφελοῦσαν, ὥστε μήτε βασκανίας, μήτε συκοφαντίας, μήτε φθονηρίδος, μήτ' ἄλλου μηδενὸς τῶν τοιούτων ἀνέχεσθαι; αὖ τοίνυν καὶ τοῦτο ἔχοντα δείξωμεν τὸν ὑὸν, καὶ μειζόνως εὐπορώτερον ὄντα νῦν, παύσῃ θρηνῶν πάντως καὶ ὀλοφυρόμενος οὕτω πικρῶς. ὅτι μὲν οὖν φθονηρίδων ἀπήλλακται καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὀπισυρομένων τὸν πλοῦτον κακῶν, οὐδὲ αὐτὸς ἀντερεῖς. ὅσπερ οὐδὲ ἡμῖν" ἀφεῖ τούτων ἀνάγκη πρὸς σὲ διαλέγεσθαι. ζητεῖς μαθεῖν, πῶς εὐπορώτερος τοσαῦτα ἔχοντος σου. τοῦτο δή σε διδάξομεν, καὶ δείξομεν, ὅτι ὅπερ ἡγῇ σκῆνος νῦν εἶ) τὸ πενία τῇ ἐσχάτῃ, τοῦτο αὐτὸς πρὸς σκῆνος ὄφεται ζόφου πεπονθώς. καὶ μή τοι τοιαύτης σὲ τοῖς οὐρανοῖς ἡμᾶς ἐρεῖν ἀγαθὰ, καὶ σὲ μὴ τὸν οὐρανὸν ἀποδημίαν. ἀπὸ γὰρ τῶν σὲ χαρσὶ τίνας ποιησόμεθα τὴν ἀπόδειξιν. σὺ μόνος οἶσθα τῶν σαυτοῦ κύριος εἶ μόνον, σκεῖνος ἢ τῶν κτισμάτων τὸν οἰκουμένων ἅπαντα. εἰ δὲ ἀπιστεῖς, δότε σε ἀγάγωμεν εἰς αὐτὸν, καὶ πείσωμεν αὐτὸν κατελθόντα ἀπὸ τοῦ ὄρους, μᾶλλον δὲ σκεῖνον ἰδόντα σημαίνειν τισὶ τῶν σφόδρα πλουτούντων καὶ εὐλαβῶν, πίμπλασθαι χρυσοῦ σαθμὸν ὅσον ἐθέλεις. μᾶλλον δὲ τοῦτο μὲν οὐκ αἰτήσεται, δοῦναι δὲ ὧ δεῖνι δεομένῳ κελεύσει· καὶ παθυμότερον ὀφλήσει πλουτοῦντα καὶ σκυθρωπάζοντα, ἢ πᾶν οἰκετόμενον τινὰ τῶν σῶν. σοῦ μὲν γὰρ, ὅταν μὲν ἁλίσκεται κελεύσῃ,* κατηφὴς τίς ἐστι καὶ σκυθρωπός· σκῆνος δὲ, ὅταν μὴ ἁλίσκηται, τότε δέδοικε μή ποτε παροξυνθῇ, ἅτε τοιοῦτον ὀπτὸς ὁ μηδέν. καὶ πολλοὺς ὀπτὸς δείξειεν ἔχων οὐ τῶν" βδελυκτῶν τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν βυτελεστέρων τοσαύτην ἔχοντας δύναμιν. καὶ σὺ μὲν, ἂν ὁ οἰκετόμενος ἁλῷ τὰ πιστευθέντα, οὐκ ἔχεις ἀπαιτῆσαι ἕτερον· ἀλλ' εὐθέως σοι εἰς πενίαν ὁ πλοῦτος μετατεθήσεται καὶ τὸ κακουργίας σκεύων· παρὰ δὲ τῷ παιδὶ τῷ σῷ τοῦτο οὐκ ἔστι τὸ δίος. ἂν γὰρ σοῦ ἡμὴν) πέσῃς, ὀπτὸς πάλιν ἕτερος· καὶ σκῆνος πάθῃ τι τοιοῦτον, ἐφ' ἕτερον μεταβήσεται)· καὶ ταῦτ' ἀπὸ τῶν ὑδάτων πηγὰς παρέτιεσι ὀπτὰ λιπεῖν εἰκός, ἢ τῶν ταῦτα κατασκευαζόντων τινά. καὶ εἰ μὲν τὰ ἡμέτερα ἐφέροντες, διηγησάμενοι σοι πολλὰ καὶ μεγάλα τοιαῦτα διηγήματα. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐλλιπῶντα παρεσκευάκεις, οὐδὲ σκῆνος ἀπορήσω τῶν παραδείγματος. ἀκούσον γὰρ τί περὶ Σωκράτους ὁ Κείτιον φησί.

Πλατ. Κεφ. " Σοὶ μὲν κατάρχομαι τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἔλεγον οἶμαι, ἱκανά. ἔπειτα δὲ, καὶ εἴ τι ἐ-
" μοῦ κηδόμενος οὐκ οἶδ' ἀναλίσκειν τὰ ἐμὰ, ξένοι οὗτοι σοὶ ἕτοιμοί εἰσιν ἀναλίσκειν. " εἰσὶ γὰρ ἐμοὶ
" μὲν ἑπ' " αὐτῷ τούτῳ ξένοι ἱκανοὶ Σιμμίας ὁ Θηβαῖος, ἕτοιμος δὲ Κέβης καὶ ἄλλοι
" πολλοί· ὥστε, ὅπερ ἔλεγον, μὴ ταῦτα φοβούμενος ἀποκάμῃς σῶσαι σαυτὸν, μήτε, ὃ ἔλε-
" γες σὺ ὦ δικαστήριον, δυσχερές σοι γενήσεσθαι, ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἀπελθεῖν ὅ, τι χρῷο σαυτῷ. πολλα-
" χοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσι, ὅπου ἂν ἀφίκῃ, ἀγαπήσουσί σε· ἐὰν δὲ βούλῃ εἰς Θετταλίαν ἰέναι,
" εἰσὶν ἐμοὶ ξένοι, οἵ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται, καὶ ἀσφαλεστάτους σοι παρέξουσι· ὥστε" σοι
" μηδὲν ἐλλείπειν τῶν κατὰ Θετταλίαν.

Τί ταύτης τῆς εὐποιΐας ἥδιον; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς ἄνδρα βιωτικόν. εἰ δὲ φιλοσοφώτερον αὐτοῦ τὸ σωθῆναι ἐζητεῖτε εἰθέλειμεν, σὺ μὲ ἴσως οὐ παρακολουθήσεις ὃ λέγω· "ἐμοὶ δὲ ἀναγκαῖον ἦν διὰ τοῦτο δικάζεσθαι εἰπεῖν. τοιοῦτος γὰρ ὁ τῆς ἀρετῆς πλοῦτός ἐστιν, ὥ-

τως

τως ἡδίων, ὅτω πονηρότερος τῶ πρὸ ὑμῶν, ὡς μηδ' αὖ ποτε ἐθελῆσαι σὸν ἔχειν υἱὸν αὐτόν, τίνι ἄπαντα γλῶ, εἰ χρυσὸς ἡμῖν ἦν μᾶ τῆς ὁρᾶν καὶ τῆς θαλάσσης ἢ τῶν πολεμίων, ἀντ' ἐκείνου λαβεῖν. ἢ εἶτα ἐν δυνατὸν τοῦτο γένεσθαι, ἐμαθες ἂν ἀπὸ τῆς πείρας αὐτῆς, ὡς οὐκ ἀλαζονείας τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πολλῷ πλείω ἢ μείζω εὑρίσκοντες καταφρονήσουσι ἐκείνων, ἢ οὐκ ἄν ποτε αὐτὸ ἀλλάξαιντο τούτου. ἢ τί λέγω, ἀλλάξαιντο; οὐδὲ μεθ' ἑκάτον μὲν οὖν λαβεῖν αὐτὸ ἕλοιντο ἄν. κεῖται ὑμῖν εἰ τις εἰδείη Ⓦ τῆς ἀρετῆς πλοῦτον μᾶ τῶν χρημάτων, ἐπιθυμίας ἂν ἐδίδαξε χρόνος· οὕτως ὁμολογεῖται μέγαν παὶ ἐκεῖνον καὶ θαυμαστόν. οὗτοι ἢ οὐκ ἂν ἕλοιντο τὸν πατέρα μᾶ τοῦ οἰκείου· οὕτως ἴσασιν ὅτι πρᾶγμά ὅστι εὐκαταφρόνητον. καὶ τοῦτο πάλιν ἀπὸ τῶν ὑμετέρων παιδαριδίων ποιήσω φανερόν. πόσα γὰρ οἶδ' χρήματα τὸν Ἀλέξανδρον τῷ Διογένει, εἶπε δ' ἕλε δέξασθαι, δοῦναι ἂν; ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν· ἐκεῖνος ἢ ἐφιλοσόφει καὶ πάντα ἐπεφρόντει, ὥστε δυνηθῆναί ποτε ὅτι Ⓦ πλοῦτον ἐλθεῖν Ⓦ τοῦτο. βούλει ἢ καὶ ἑτέρωθεν σου τὸν πατέρα ἰδεῖν, καὶ τῆς παιδὸς τὸν ὑπερείαν τοῦ σοῦ; σχοινῶ ἀπέλθε καὶ ἀφέλου αὐτῇ τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ἔχει μόνον, καὶ τῆς καλύπτρας ἔξάγαγε, καὶ κάθου τὸ κεφαλάριον· καὶ οὐδὲ οὕτως ὀφλήσει δυσχερεῖνόν τι οὐδὲ ἀλγήσει τι· ἀλλὰ σοι καὶ χάριν εἴσεται τούτων, ὅσον πρὸς φιλοσοφίαν πλέον ὠθῆς αὐτόν. σὺ ἢ δ' ὡς δέκα δραχμὰς ἀφέλῃ μόνον, θρηνεῖ καὶ ὀδυρόμενος οὐ δοκεῖ τινί. ὡς οὖν εὔπορος, ὁ τοῖς μικροῖς δακρύων, ἢ ὁ πάντων τῶν ὄντων καταφρονῶν; καὶ μὴ τοῦτο ποιήσῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς χώρας ἅπασης ἀπέλασον, καὶ ὀφλήσεται ὅτι τύπτοις, καθάπερ ὅτι παιδίου παίζοντος. σὺ δ' ἢ τῆς πατρίδος ἀπελάσῃ ὡς μόνον, τὰ δυνατὰ πείσῃ, καὶ οὐδὲ οἴσεις τινὸ συμφορᾶ· ἐκεῖνος ἢ, ἅτε πάσης τῆς γῆς οὔσης αὐτοῦ καὶ τῆς θαλάσσης, οὕτως ῥᾳδίως καὶ ἀλύπως ἀπὸ τούτων ἐφ' ἕτερα μεταῤῥήσεται, καθάπερ σὺ δοκεῖ τῶν οἰκείων ἐδάφων ἀχρεῶν, μᾶλλον ἢ καὶ ῥᾳδιώτερον. σοὶ μὲν γὰρ, εἰ καὶ δοκεῖ τῶν σῶν βασίλειον ἔξεστι, ἀλλ' ὅμως καὶ δι' ἀλλοτρίων ἀνάγκη· ἐκεῖνος ἢ δοκεῖ πάσης τῆς αὐτοῦ πορθούσης γῆς. ἢ ποτοὶ μὲ αὐτῷ πεπότηται δαψιλῶς πρὸ χοισι λίμναι ἢ ποταμοὶ ἢ πηγαί· ἔφη ἢ αὐτῷ λάχανα, ἢ βοτάνη, ἢ ἄρτοι ἢ πολλαχόθεν. οὕπω γὰρ σοι λέγω, ὅτι ἢ τῆς γῆς ἁπάσης καταφρονῆ, πάλαι ἔχει Ⓦ οὐρανόν. καὶ τελευτήσαι δέῃ, τῆς τρυφῆς ὑμῶν πᾶσιν οἴσει τινὸ τελευτήν, ἢ εὔξεται οὕτως ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ ὑμεῖς ὅτι τῆς πατρίδος ἢ τῆς βύτης. ὥστε ἢ πλαίσιον ἐστὶ φυγάδα ἢ ἀλήτην τινὸ πάλαι ἔχοντα ἢ οἰκίδιον οἰκοῦντα, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι εἶποι τις ἂν Ⓦ πόντου τοῦτον ἀπηλλαγμένον. οὔτε γὰρ τῆς πατρίδος αὖθις ἀξαναγεῖν δυνήσῃ, ἕως ἂν μὴ ἀξαναγκάσῃς τῆς γῆς ἁπάσης (τοῦτο γὰρ οὕτως εἰρήσθω· ἐπεὶ καὶ Ⓦ ἀληθῆ λέγει τότε μάλιστα αὖθις εἰς τὸν πατρίδα ἀποπέμψῃς, ὅταν ἀπὸ τῆς γῆς ἀξαναγκάσῃς. ἀλλ' οὕπω τοῦτο πρᾶς σὺ, Ⓦ οὐδὲν πλέον τῶν ἐρωμένων εἰδότα) οὐδὲ γυμνὸν ἀξεῖν δυνήσῃ, ἕως δ' ἂν τὰς ἀρετῆς ἱμάτια περιβεβλήμενος ᾖ· οὔτε λιμῷ ἀξαφθείρειν, ἕως ἂν ἐν ἐδῇ τινὸ ὄντως θρέμμα. ἀλλὰ πᾶσι τούτοις Ⓖ πλουτοῦντες εἶσιν ἀλώσιμοι. ὥστε ἢ κἂν τοῦτο οὐκ ἀν ὡς ἀμφίβολον τοῦτος δὲ πάντως πρᾶξαι πρᾶσιπεν, ἢ σφόδρα πάντως, βύπορος ἢ ἐκείνος ἀκριβῶς. ὁ γὰρ ἢ θρέμμα ἐστὶ ποτοῦ ἢ οἰκίας ἐστὶ διαπαύσεως πάντα χρόνον δυναμένους βύπορον, ἢ οὐ μόνον μὴ ἀλύειν, ἀλλὰ ἢ ἥδεσθαι ἐν τούτοις, ἢ ὑμεῖς ἐν ταῖς ὑμετέραις, θέλοιμι, βούλεσθαι ὅτι πάντων ὑμῶν τῶν πλουτούντων ὄντι βύπορώτερος τῶν ὅτι τῆς οἰκίας μόνης τούτων δυναμένων βύπορον. ὅθεν οὐδὲ πεπείσθαι οἶδεν ἐκεῖνος θρυπτόμενός ποτε. οὐδὲ γὰρ τῇ ἀφθονίᾳ μόνον ἐστὶ ὁ πλούσιος βελτίων, οὐδὲ τῇ ἡδονῇ, ἀλλὰ ἢ τῶν ἀναλωτῶν ἐστί), ἢ εἰς ἀθυμίαν μεθ' ἕτερα μεταβάλλειν ποτὲ, μηδὲ κατασκεύασθαι ὡς τὰ μέλλοντος ἀδήλου, μηδὲ φοβεῖσθαι ἔχειν, μηδὲ βασκανίᾳ χαίρεσθαι, ἀλλὰ θαῦμα ἐστὶ ἔπαινος ἢ εὐφημία τοιοῦτον ὅστις ἰδεῖν. οὐ γὰρ μόνον ὑμᾶς οὐκ ἐπαινέσει ὄχλος Ⓦ πλοῦτον, ἀλλὰ ἢ μισῶσι ἢ ἀποτρέφονται,

ἢ

καὶ βασκαίνοισι ὑμῖν, καὶ ἐπιβουλεύοισιν ὁ πολλοί. ἔστι γὰρ, ἐπὶ πλουτεῖ πλοῦτον ἀληθῶς, ἀλλὰ τοῦτο θαυμάζεται μάλιστα, καὶ ἀφ' οὗ τοῦτο οὐ φθονεῖται, οὐδὲ ἐπιβουλεύεται. ἀλλ' ἆρα πρὸς ὑγίειαν ὁ μὴ σκεῖνον ἔχων, καθάπερ τὰ ἄγεια τῶν ζώων, βύσματι καὶ σφιγγᾷ, ἅτε ἀέρος ἀπολαύων καθαροῦ, καὶ γαμψὸν ὑγιείας, καὶ ἀμύτων, καὶ λειμώνων, καὶ βύσσου ἐλίκρινοις· οὐκοῦν, ὥσπερ τὸ βορβόρῳ χείμενος, μᾶλλον κάτειμι τὸ ὄζειν καὶ μᾶλλον ἐπίνοσος; εἰ γὰρ τὰ ὑγιεία τὰ περὶ τοῦτο τὸ τόπου, δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἡδονή. τίνα γὰρ οἴει μᾶλλον τρυφᾶν, ἢ ὅτι βαθείας καταχεχλιμένοι πόας ἢ τὸ πηλοῦ καθαροῦ, ὑπὸ σκιαῖ δένδρων ἀμφιλαφοῦς, καὶ ἢ ὀφθαλμοὶ ἑστῶτα τῇ θέᾳ, καὶ καθαρωτέραν ἔχοντα τὴν ἀέρος τὴν ψυχήν, καὶ ἁπαλῆς καὶ χλοεροῦ πόρρω καθήμενοι, ἢ τὸ ἐν οἰκίσκῳ καταχεχλεισμένοι; ἀγαθὸν δὲ τὸ ἀέρος τὸ μὴ μύρα καθαρώτερα, οὐδὲ τῆς σκιᾶς τῆς ἀπὸ τῶν δένδρων ἡ ἀπὸ τῆς ὀροφῆς ἡδίων, οὐδὲ ἡ ψηφὶς ἐδάφους ἄνθεσι καλλωπιζομένου ποικίλοις. καὶ τούτων αὐτῶν ὑμᾶς ὁ πλουτοῦντας μάρτυρες, οἷς ἔστιν ἐν τῷ ὑπὸ τῶν ὑφῶν δένδρα ἔχειν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν λειμώνων εὐωδίαν, μᾶλλον δὲ ἐλέσθαι τῆς στέγης τὸ ζεῦγος καὶ τὸ τοίχων τὴν θαυμασίων. ὅταν γὰρ οὐκ πολλοὶ πόνοι περὶ αὐλὴν ἑαυτοῦ ἀφῆναι ἐπιθυμήσητε, ταῦτα ἀφέντες, πρὸς ὄκλον βαδίζετε.

Ἀλλ' ὑπὲρ δόξης ἴσως θρύλλῃς τῆς πολλῆς ἐκείνης καὶ μεγάλης * ὕδατος φαινομένης ἐν τοῦτο. τὰ γὰρ βασίλεια τὴν ἐρημίαν περιβάλλουσι, καὶ τὰς ἐλπίδας τὰς ἐκεῖθεν τοῖς ἐντεῦθεν, ὃς αὐτὴν οἴει τὴν ἀέρος καταπεπωκέναι ἰόν. οὐκοῦν τοῦτο δεῖ πρῶτον μαθεῖν, ὡς οὔτε ἡ ἐρημία ἄτιμον ποιεῖ, ὅτι λαμπρὸν καὶ περιφανῆ τὰ βασίλεια. καὶ περὶ ὅτι λογισμοὺς ἐλθεῖν, οὐ περιβλημάτων σε ἀπαλλάξω τῆς ὑποψίας, περιβλημάτων, καὶ τῶν πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ τῶν ὑμετέρων. Διοπύσιον ἴσως ἀκούεις Σικελίας τύραννον, ἀκούεις ἢ καὶ Πλάτωνα Αἰγίνης. ὃς οὖν, εἰπέ μοι, λαμπρότερος γέγονε; τίς ἢ ἀδεέστερος, καὶ τὸ τοῖς τῶν πολλῶν κεῖσθαι κόμασιν; ἆρ' οὐχ ὁ φιλόσοφος τοῦ τυράννου μᾶλλον; καίτοι ὁ μὲν τῆς τε Σικελίας ἀπάσης ἐκράτει, καὶ τὸ πυθῆ δίκης, καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ πλούτου καὶ τῶν δορυφόρων καὶ τῆς ἄλλης φαντασίας διετέλεσε ζῶν· ὁ δὲ τὸ τῆς Ἀκαδημίας κήπῳ διέτριβεν, ἀρδῶν τε καὶ φυτεύων καὶ ἐλαίας ἐαθίων, καὶ βύτλῃ περιβλήμενος τράπεζαν, καὶ πάσης ἐκείνης τῆς φαντασίας ἐκτὸς ὤν. καὶ οὐ τοῦτό πω θαυμαστὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ δοῦλος γνόμενος, καὶ κτηθεὶς τοῦ τυράννου γνώμῃ ἀμπεπολημένος, ἔσωσεν ἀπέφηνε ἀπιμώτερος ἐκείνου φανεὶς ἀφ' ὧν ταῦτα, ὡς καὶ αὐτῷ τῷ τυράννῳ ἐκ τούτου φανεῖσαι αἰδέσιμος. τοιοῦτόν ἐστιν ἀρετὴ, οὐ δι' ὧν ἐργάζεται μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν πάσχει κακῶς, οὐχ ἑαυτὴν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ποιοῦντας οὐκ ἀφεῖσα κρύπτεσθαι καὶ λανθάνειν. τίς ὁ τούτου διδάσκαλος Σωκράτης, πόσῳ Ἀρχελάου λαμπρότερος ἦν; καίτοι ὁ μὲν βασιλεὺς ἦν, καὶ τὸ πολλῷ πλούτῳ διῆγεν· ὁ δὲ τὸ Λυκείῳ διέτριβε, καὶ ἑνὸς ἱματίου πλέον εἶχεν οὐδὲν, καὶ τοῦτο μόνον καὶ χειμὼν καὶ θέρος καὶ τὸ πάσαις ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους περιβεβλημένος ἐφαίνετο, ἀνυπόδητος τε ἔζη πολλαπλασίως, καὶ ἄστιτος ἅπασαν διεκαρτέρει τὴν ἡμέραν, ἀρτίου τε ἐσιτεῖτο μόνου, καὶ τοῦτο ἐν αὐτῷ ὅπου καὶ σιτίον· καὶ οὐδὲ ταύτην οἴκοθεν προετίθετο τὴν τράπεζαν, ἀλλὰ πρὸς ἑτέρων λαμβάνων (ὅπως ἐκάτερ ζωὴν πενίᾳ) καὶ ἔσωσεν ἐν τοῖς βασιλέως λαμπρότερος, ὡς πολλάκις αὐτὸν καλέσαντος ἐκείνου πρὸς ἑαυτὸν, μὴ θελῆσαι δὲ Λύκειον ἀφεῖναι, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου πενίαν ἐλθεῖν. καὶ ἀπὸ τῆς δόξης ἢ τῆς κεκτῆσθαι νῦν καὶ τὰ πρότερα φαίνεται. τούτων μὲν γὰρ τὰ ὀνόματα πολλοῖς γνώριμα, ἐκείνων ἢ οὐδενί. ὁ μὲν Διογένους πάλιν, ἕτερος ἦν φιλόσοφος, τοσούτῳ καὶ τούτων καὶ ἑτέρων μείζων τοιούτων βασιλέων εὐπορώτερος ἦν, καὶ ταῦτα ῥακίοις συζῶν, ὡς Φιλίππου Μακεδόνα γράφειν ὅτι Πέρσας ἄγοντα, πόλιν ἀφέντα, ἰδόντα αὐτὸν ἀπελθεῖν, καὶ ἔρεσθαι δι' ἑαυτῆς, μή τινος δέοιτο, καὶ εἰ τι κελεύοι αὐτὸ δι, οὐδὲν ἀπαγγεῖλαι. ἆρά σοι τῶν περιβλημάτων ἄλις, ἢ βούλει καὶ ἑτέρων ὑπομνησθῆ-

μεν;

μὴν; οὗτοι γὰρ οὐχὶ τῶν ἐν βασιλείοις μόνον λαμπρῶν, ἀλλ' αὐτῆ τῆ βασιλεύουσης γενήσονται λαμπρότεροι, τὸν ἰδιωτικὸν ἐλόμενοι βίον καὶ ἀπράγμονα, καὶ πολιτείας σφᾶς ἐγγὺς βουληθέντες ἐλθεῖν. καὶ ἐν αὐτῇ γὰρ τῇ πολιτείᾳ οὐκ ἐκείνους ὄψῃ λαμπροὺς, τοὺς ἐν πλούτῳ καὶ τρυφῇ καὶ ἀφειδείᾳ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν πενίᾳ, τοὺς ἐν εὐτελείᾳ, τοὺς ἐν αὐτάρκῃ ζωῇ βίῳ.
3 Τοῖς μὲν Ἀθηναίοις Ἀριστείδης, οὐκ ἐπλούτησαντα ἡ πόλις ἔθαψε, καὶ πλούτῳ, καὶ δόξῃ, καὶ τρυφῇ, καὶ δυνάμει λόγων, καὶ ῥώμῃ σώματος, καὶ εὐχλείᾳ, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν Ἀλκιβιάδου κρατοῦντος τοσοῦτον λαμπρότερος ἦν, ὅσον παιδίου πρὸς εὐτελοῦς φιλόσοφος γυμνασίου. Τοῖς Θηβαίοις Ἐπαμεινώνδας, ἀνὴρ πρὸς ἐκκλησίαν καλούμενος, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δυνάμενος ἐλθεῖν, ὅτῳ αὐτοῦ τὸ ἱμάτιον ἔτυχε πλησίον, καὶ ἕτεροι ἀφιέσθαι
10 οὐκ εἶχε. πάντων τῶν ἡμομένων αὐτὸν στρατηγῶν ὀνησιμότερος ἦν. μὴ τοίνυν μοι τὴν ἐρημίαν εἴπῃς, μηδὲ τὰ βασίλεια. οὐ γὰρ ἐν τόποις τὰ τῆς λαμπρότητος καὶ τὰ τῆς ἀφελείας, οὐδὲ τὸ ἱματίοις, οὐδὲ τὸ ἀξιώματι, οὐδὲ τὸ δυναστείᾳ, ἀλλ' ἐν ἀρετῇ ψυχῆς καὶ φιλοσοφίᾳ μόνον. ἀλλ' ὅτῳ τὰ παραδείγματα οὐ τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχύν, ἀπ' αὐτῆ τῆ σῆ παιδὸς ποιήσομαί τὴν ἔλεγξιν. εὑρήσομεν γὰρ αὐτὸν οὐ
15 μόνον λαμπρότερον ὄντα τῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνα τιμιώτερον, δι' ἃπερ ἄτιμον εἶ φῂς ἢ βιοπλῆ. Εἰ γὰρ βούλει, πείσαντες αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄρους καταβῆναι, πείσωμεν καὶ εἰς ἀγορὰν ἐμβῆναι, καὶ ὄψει πᾶσαν ὑπερφερομένην τὴν πόλιν, καὶ ἐκπλαγησομένους αὐτὸν ἀπαντῶντας καὶ θαυμάζοντας καὶ ἐκπλησσομένους, ὡς ἀγγέλου τινὸς ἐξ οὐρανοῦ παραγεγονότος. ἢ ἑτέρωσε τὰ τῆς δόξης τρέπει; οὐ γὰρ δὴ τῶν ἐν βασιλείοις ἔσται ἀφανέστερος μόνον, ἀλλὰ
20 καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀδήμου ἀφανισμένου, διὰ τὰ ἱμάτια ἐκεῖνα τὰ βύτινα καὶ κατατετριμμένα. οὐ γὰρ δὴ οὕτως ἀπαντῶντας ἐξέπληττε χρυσοφορία, μᾶλλον δὲ ἀλυσιδωτὸς, καὶ αὐτοὺς τοὺς φαιοὺς παρειμένους ὑπὸ τῆς καθημερινῆς, καὶ τοὺς σπειρεῖς ὑπὸ τῆς ἡμέρας τρώμασι, καὶ τοὺς τῶν ἡμιόνων ἐλκόμενος, καὶ τοὺς χρυσοφορεῖσθαι δορυφόρους ἔχων, ὡς τῶν ῥυπῶν καὶ αὐχμοῦ καὶ παχὺ παρεβεβλημένος ἱμάτιον, καὶ κινδύνοις ἀκαλυδωνίοις ἐπαγόμενος, καὶ αὐτοπόδητος ὤν.
25 ἐκεῖνα μὲν γὰρ τὰ τῆς βασιλέως νόμιζε τιμᾶσθαι καὶ ζωγρίας ὄντι. ἢ διὰ ταῦτα καὶ ἕτεροι τῆς θαυμάζουσι βασιλέα, ὅτι τοιοῦτο παρεβέβληται χρυσοῦν, οὐ μόνον δὲ θαυμάζομεν, ἀλλὰ καὶ γελῶμεν ὅ λεληθὸς, ὡς ἐσθῆτι ἔχοντι παιδιζόν. σὲ δὲ τοῦ παιδίου τοῦ σοῦ μὴ ἐλθόντα τις ἀπαγγείλῃ, ὅτι πλούτου καταπατήσας τοῦ κατεπικοῦ, καὶ τὴ βιωτικὴν καταπατήσας φιλοτιμίαν, καὶ τῶν κοσμικῶν ἐλπίδων αὐστηρὸς ἡμόμενος, πρὸς τὴν ἐρημίαν μετῆκε, καὶ χιτωνίσκῳ σαπρῷ σὺν φαύλῃ, πάντες ὑβρίζουσι σανδαραμοιῶται, καὶ θαυμάσονται, καὶ προτιμήσουσιν ὑπὲρ τῆς μεγαλοψυχίας αὐτοῦ. καὶ τῶν μὲν βασιλικῶν μυελῶν κατηργυρωμένων σοὶ τὰ ἱμάτια προσῆκε τὰ χρυσᾶ, τοσοῦτον ἀπέχειν θαυματοποιοῦ δοκεῖν ἔργα αὐτοῦ· τοσοῦτον δὲ καὶ δεῖ τῶν ἱματίων πολλοῦ ἔχειν τὸ θαυμάζεσθαι τὰς ἀφορμάς. ὥστε αὐτὴ ἡ στολὴ τῆς βασιλικῆς μᾶλλον αὐτοὺς ἀπόλεσθαι ἀπέφωνε καὶ ἀφανῆ, εἶγε δὲ ἐκείνῳ μὲν σοῦ βασι-
35 λέα ἐθαύμασε, δι' ὃ τοιούτῳ ἅπαντες σὺν ἐκπλαγήσεται.

Καὶ τί μοι, φησι, τῆς τῶν πολλῶν ὑποψίας ὄφελος, καὶ τῶν ἐπαίνων; καὶ μεῖζον δόξα σοῦ ἕτερόν ἐστι, ἀλλ' ἢ ταῦτα. ἀλλ' οὐ δίομαί, φησι, ταῦτης, δυναστείαν ὄντα ζητοῦ καὶ πλοῦτον. ἀλλ' ἐπαινοῦντες καὶ τιμήσουσι πάντες. Εἰ δὲ δυναστείαν βούλει καὶ ἀφειδίαν, καὶ ταύτην οὐχ ἧττον τῶν ἑτέρων· διὰ τοῦτο οὖσαν μᾶλλον εὑρήσομεν. καὶ ἔχοιμι μὲν ἂν καὶ οὐκ ἀναγκαῖον ποιεῖν φανερόν· ὅτι δὲ μάλιστά σε ἀναμένουσι θρόνον ἐλθόντα, οὐκ ἐπ' ἄλλων ποιῶ, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σοῦ παιδὸς τὸν λόγον ἐξετάσωμεν τοῦτον. Τί γὰρ δυνάμεως τῆς μεγίστης τιμιώτερον εἶ φῂς; οὐ τὸ δύνασθαι μὲν ἀμύνεσθαι τοὺς λυποῦντας*, δύνασθαι δὲ τοὺς εὐεργετοῦντας ἀμείβεσθαι; καίτοιγε ταύτην ἅπασι τοῖς μὲν βασιλεύουσι ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ πολλοὺς ἔχει τοὺς λυποῦντας, οὓς

οὐκ

χ. ἀξιώματι
χ. δυναστείαν,

* ἀμύνεσθαι

οὐκ ἂν δυνάμενο λυπεῖν, καὶ πολλοὺς οὐδ' ἂν ἠδίκησαν, ὃς οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἀμείψαιτο. καὶ γὰρ ὁ πολέμιος πολλάκις λυπήσαι ἂν πολεμίους, καὶ μυρία αὐτὸν εἰργασμένους κακὰ ἀμυνάσθαι ἐπιθύμησε μή, οὐκ ἴσχυσε δέ· καὶ φίλοις δὲ μεγάλα ὀφειλομένους οὐκεῖ καταρθώματα οὐκ ἔχε τοῖς ἴσοις ἀμείψασθαι, πρὸ ἁρπασθέντας τῆς ἀποδόσεως, ἢ ὁ αὐτῷ τῷ πολέμῳ πεσόντας. τί οὖν, ἂν ταύτης τῆς δυνάμεως, ἧς οὐδὲ βασιλεὺς ἀποστέρησαι, ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ἑτέρου πολλῷ μείζονα καὶ τὸν υἱὸν ἔχοντα ἀποδειξώμεθ' σύν; εἰ μηδὲν ἴσως τὰ σὰ πρὸς οὐρανοὺς ἀγαθὰ ἰσοπαλῆσαι λεγόντων ἡμῶν, οἷς ἀπιστεῖς (οὐχ οὕτως ὀφθαλμήσωμεν τῇ ἰσοπαλίσει) ἀλλ' ἀπὸ τῶν σῶν ταῦτα γνωσόμεθα πρὸ ἐξόμβα τὴν ἀπόδειξιν. Εἰ γὰρ δυνάμις αὕτη μείζων ὁ λυπῆσαι δυνάσθαι ἀμύνεσθαι, πολλῷ μᾶλλον ταύτης ὁ τοιαύτην τὸν ῥᾳδίως τὸν βίον καταίσασιν, σὺ ἢ μηδὲ, ἂν ἐθέλῃ τις, λυπῆσαι δυνήσεται. ὅπερ γὰρ τοῦτο σκιᾶς μεῖζον, ἂν ἐφ' ἑτέρου παράδειγμα λόγου ἀναγώμεθα, δῆλον ἡμῖν ἔσται καὶ φανερόν. Εἰπὲ γάρ μοι, τί βέλτιον, οὕτως ἐμπεσεῖν εἰς τὰ πολεμικὰ, ὡς μηδένα τῶν πεζοσκιτῶν ἡμᾶς ἀτρώτους ἀφαφυγεῖν, ἢ σῶμα κεκλῆσθαι τοιοῦτον, ὡς μηδένα, καὶ μυρία ποιῆ, δυνάσθαι πλῆξαι τὸ σῶμα; πότερον οὖν δῆλον, ὅτι τοῦτο σκιᾶς ἢ δυνατώτερον ἢ ἰσχυρότερον. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ πολλῷ τούτου δυώτερον. ποῖον δὴ τοῦτο; ὁ φάρμακα. Εἰ δύναι, δι' ὧν ἀφανισθήσεται τὰ τραύματα πάντα. τελῶν τοίνυν ἔστιν, ἐκὸς μή, τὸ δυνάσθαι σοὺς ἀδικοῦντας ἀμύνασθαι, ἑτέρου ἢ δυώτερον, τὸ δὲ τὰ οἰκεῖα τραύματα θεραπεύειν (καὶ γὰρ ἔστιν τοῦτο πάντως σκιᾶς) τέτου ἢ, ὃ μηδενὶ τῶν ὄντων * δυχείρωτον εἶ), ὃ δὴ καὶ μεῖζον φύσεως ἀνθρωπίνης ἐστί, τοῦτο τὸν υἱὸν σὸν ἔχοντα ἀποδείξομεν. Ἐπεὶ ὅπου καὶ φόφος ταῦτα τὰ ῥήματα, καὶ ταύτης τῆς μεγάλης δυνάμεως ἑτέραν πάλιν μείζονα μεταξὺ ζητοῦντες εὑρήκαμεν. οὐ γὰρ δὴ μόνον καὶ δυναμένους, ἀλλὰ θέλοντας βουλομένους ἐκείνων βλάψαι τινὰς ὕφαται ἴις, ὥστε διπλᾶ ἂν τῆς ἀσφαλείας αὐτῷ. τί οὖν ἥδιον ἦν αὐτῷ ταύτης τῆς ζωῆς, ἢ μηδεὶς μήτε ἐθέλοιτο, μήτε, ἂν ἐθέλῃ, δυνήσεται ποιῆσαι κακῶς; καὶ μάλιστα, ὅταν μὴ θέλειν οὐκ ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι γίνηται, καθάπερ ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ μηδεμίαν αἰτίαν ὑφῆν. ἐπεὶ εἶγε τοῦτο ἦν καθ' ἑαυτό, ὃ μὴ δύνασθαι λέγω, οὐδὲν τοσοῦτον ἦν. μῖσος γὰρ ἂν ἐπέθη πολὺ τοῖς θέλουσι μή, οὐ δυναμένοις ἢ ἀδικῆσ. ὑ μακρὸς ἢ κὰ τοῦ μακροθυμότατος ζῆπος. ἀλλὰ δὴ οὖν ὑπὸ δέξεται σώμεθ, εἰ δοκεῖ, πρῶτον. τίς οὖν, εἰπέ μοι, ὑ οὐδὲν κρεῖττον ἔχοντα πρὸς δύθεσταις, οὐ συμβολαίων ἔστεκεν, οὐ γῆς, ὑ χρημάτων, ὑ πραγμάτων, οὐκ ἄλλου οὐδενός, ἐθελήσει βλάψαι ποτέ; πρὸ πόιας χάριτος φιλονεικήσει πρὸς αὐτόν; πρὸ πίνων ὑδραποδῶν; πρὸ ποίας δόξης; τί δεδοικώς; πρὸ τίνος διακρόμβος; ἢ γὰρ φθόνῳ, ἢ δέει, ἢ ὀργῇ κινούμενα πρὸς ὃ βλάπτειν ἑτέρους. ἀλλ' οὗτος ὁ βασιλικώτατος, πάντων ὄντων δυώτερος. τίς γὰρ φθονήσει ᾧ πάντων καταγνῶσι τύραννοι, πρὸ ἃ κτήσονται ἕτεροι; πῖς ὀργιῇται, μηδὲν κεκινημένος; πῖς φοβηθήσε), μηδὲν πεπονθώς; οὐκ οἶμαι ὅπου μή. οὐ βουλήσονται τινες ἀδικῆσ, οὐκ τούτου δῆλον ὅπου οὐδ', ἂν ἐθέλωσι, δυνήσονται, καὶ τοῦτο ὁμοίως ἐκείνῳ δῆλον. οὐ γὰρ ἔχῃ ταῖς ἀφορμαῖς, οὐδὲ ταῖς λαβαῖς, ὅθεν ἂν τις αὐτὸν καταρροῖ· ἀλλ' ὥσπερ ἀετὸς ὑψηλὰ πετόμενος, παγίδι γρυπῶν οὐκ ἂν ἁλῴη ποτέ, οὕτω καὶ οὗτ. πόθεν γὰρ αὐτὸν τις βλάψαι δυνήσεται; χρήματα οὐκ ἔστι πρὸ αὐτῷ, ἵνα ἀπειλήσῃ ζημίαν· πατρίδα οὐκ ἔχῃ, ἵνα τὸν ἐπορείαν ἐπτοημένην)· δόξης οὐκ ἐφίεται, ἵνα εἰς ἀτιμίαν ἀγάγῃ. ἓν δέσι τὸ λειπόμενον, θάνατος. ἀλλὰ τοῦτο μάλιστα ὑ δυνήσεται αὐτὸν λυπῆσαί ποτε, ἀλλὰ καὶ ὠφελήσει τὰ μέγιστα. πρὸς γὰρ ἑτέραν αὐτὸν πέμπτ ζωὴν, τὸν παθουμένου αὐτῷ, καὶ δι' ὧν ἄπονα πρὸς ἄγει καὶ πρὸς μαθύε). ὥστε τοῦτο ἀπαλλαγὴ πόνων ἐστί, καὶ ὑ τιμωρία, ἀλλ' ἰδρώτων λύσις καὶ ἀναπαύλη. βούλῃ δὲ ἑτέραν δεῖξαι τῆς δυνάμεως αὐτῷ μαθεῖν πολλῷ τούτου φιλοσοφώτερον; καὶ γὰρ μυρία τις αὐτὸν ἐργάσηται. δεινὰ, καὶ μαστίζῃ, καὶ δήσῃ, ὃ μὲ σῶμα πλήξε) ἀφ' τὸν

τὴν φύσιν, ἢ ἡ ψυχὴ ἅπληκτος ἀφ' ἑαυτῆς φιλοσοφίαν ἐρᾷ. οὐδὲ γὰρ ἀλίσκεται θυμῷ, οὐ χθρῦται μίσει, οὐκ ἀπειθείᾳ καταγωνίζεται· καὶ οὕτω τοῦτο μέγα· ἀλλὰ τὸ πολλῷ τούτου θαυμαστότερον, καθάπερ γεωργὸς εὐεργέτας καὶ σοφίζεται, οὕτω φιλεῖ τοὺς ἑαυτῆς καὶ διαύτα ἐργασαμένους, ὅτως ἔχεται πάντα αὐτοῖς ἡγεῖσθαι, τὰ ἀγαθά. καίτοι τί τοσοῦτον ἔδωκας αὐτῇ, εἰ μυριάκις αὐτὸν βασιλέα τῆς οἰκουμένης ἐποίησας, καὶ ὅτι μυρίοις ἔτεσι τὴν βασιλείαν ἐξέτεινας; πόσης ἀλευρίδος τοῦτο τὸ κτῆμα, πόσης ἀρχῆς, πόσης δόξης ἄξιον; τί οὐκ ἂν τις ποιήσαιτο, ὥστε ψυχὴν τοιαύτην λαβεῖν; ἐμοὶ δοκεῖ τοῦ σοφοῦ φιλοσοφίας ἑλέσθαι τὴν τούτης τῆς ζωῆς τὴν ὀπτηρίαν.

Βούλει καὶ ἑτέρωθεν τὴν δύναμιν ἰδεῖν τοῦ λόγου; θαυμαστότερον καὶ ἡδίω ἴσως, ἀπὸ μείζονος τὰ πιστότερον μάθῃς, σοὶ ἡ μάλιστα ἥδιτον; τὰ μὲν γὰρ ἔνδειξις δείκνυσιν αὐτὸν ἀχείρωτον ὄντα καὶ ἀνάλωτον· ὅτι δὲ ἕτερον ποιήσεται, καὶ σὲ ἀσφάλεια καταίσχυνε πολλή, τοῦτο ἴσως ζητοῦντος μαθεῖν. τοῦτο μὲν οὖν ποιητικὸν ὅτι ποιοῦσία, ὃ καὶ ἕτερος εἰς ἅπαν ἀνθρώπων ζῆλον ἀγαγεῖν, καὶ ὅτῳ πεῖσαι ἐχρῆν. εἰ δὲ μὴ θέλεις, ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπίνην ταύτην καὶ γήινον μετέρχεσθαι ζωὴν, καὶ σὲ ταύτῃ πάλιν ὅλῃ δύναμιν αὐτὴν ἔχοντα τοῦ πλουτοῦντος σε μείζονα μηδὲν ἔχοντα, δι' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα ὃ μηδὲν ἔχει. τίς γὰρ μὴ πλείονος ἀξιοῖ τὴν βασιλέως βασιλέα καὶ ἐπιτιμήσει; σὺ δὲ τοσαῦτα κεκτημένος καὶ τοσοῦτος ὢν ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ τοῖς ἐκείνου δούλοις, καὶ ὑπὲρ ἅπαντα τιμῶν, καὶ μυρίας αὐτῷ πρὸ ἔχων λαβάς, εἰ βούλοιτό σε ἀδικεῖν ἐργασθῆναι, ἢ ἔστι ὁ τῆς ἐκείνου χάριν δυώτερος ὤν; βασιλεῦσι μὲν γὰρ ὅτοι μάλιστα διελέχθησαν μέγ' ὄγκος πολλῆς, ὅσοι πάντων ἐγήγοντο τῶν βιωτικῶν ἐκτός. ἴσως δὲ μᾶλλον εἴξει καὶ ὑπακούσεται ὁ σὸς δυνάμει ὤν, καὶ σὸς βασιλεύς, τῷ πλουτοῦντί σοι, καὶ ὃν ὑπακούειν ἐκεῖνος χρημάτων πολλὰ πολλάκις ποιεῖν, ἢ τῷ μέν ἐγγενέσθαι τῶν ὑπαγμάτων ὑπακοήν, τὸν εἰς σὲ ἄλλως φιλανθρωπίαν; τίνα τιμήσει καὶ θαυμάσεται; πόθεν δὲ μηδὲν ἀπιστεῖν ὑπακούσας δυνάμει ἂν, ἢ τὸν καὶ τῶν οἰκείων ἀπιστότερον εἶναι νομιζόμενον τῶν αὐτῶν; καθάπερ γὰρ οἱ χείμασιν, ὅταν μὴ λείσιν" δῆλον, οἰκείοις ὑπακούουσι μᾶλλον, οὕτω καὶ πρὸς ἰσχὺν καλοῦσιν. εἰ δὲ βούλει, μηδὲν δι' ἑτέρων δυνάμενον, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ· καὶ κακῶς πάσχοντα καὶ πρὸς τοῦτον ἀγανακτοῦντα, καὶ πρὸς σέ· μᾶλλον δὲ μηδὲ πρὸς σέ, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν βασιλεύοντα. εἶτα ἰδωμεν ὅς μᾶλλον πρόνοιαν ποιήσεται τούτου. καὶ πρότερος ἀγαθὸν τὴν ἄλλων ὁ πάντων δυνατὸν τὰ πάντα. ἔσω γάρ τις ὑὸν ἔχων μονογενῆ, καὶ σὸν ἀκμὴν τῆς ὥρας αὐτὸν ἀπολέσθαι. τοῦτον οὔτε ἀρχὴν, οὔτε βασιλείαν, οὔτε ἄλλος ὅς ὠφελῆσαι δυνήσεται, μήτε σύ. ἔστιν γὰρ αὐτῷ δωσεῖς τι τοῦτον, οὗ ἀπολώλεκεν. ἐὰν δὲ πρὸς τὸν ἀγαγεῖν σοὶ, πρότερον μὲν ἀνάγκη ἀπὸ τῆς ὄψεως, ἀπὸ τοῦ ῥήματος, ἀπὸ τῆς οἰκήσεως ἀναστῆσαι τὸν χείρω, καὶ πεῖσαι μηδὲν ἡγήσασθαι τὰ δυσθεράπευτα. ἔπειτα ἢ λόγοις ἀπιθέσι δεῖ νέφος ἀκόλουθον. ἀπὸ δὲ τῆς σῆς οἰκίας καὶ πλέον ἔξει τὸ πένθος ἀκμῆς. ὅταν γὰρ ἴδῃ τοῦτον καθαρὸν οὖσαν κακῶν, καὶ πολλῆς ἀνθρωπείας γέμουσαν, καὶ κλαυσόμενον ἔχουσαν, μᾶλλον καταπέσεται· ἐκεῖθεν δὲ ἡμερώτερος ἔσται καὶ φιλοσοφώτερος. ὁρᾷ γὰρ τοσαύτης μὲν οὐσίας ἐπορφανισμένον σὸν υἱόν, τοσαύτης δὲ δόξης καὶ λαμπρότητος, οὐκ ἀλγήσει τοῦ πλουτίσαντος τοσοῦτον. πῶς γὰρ αὐτὸν δέξεται ὃ μηδένα κλαυσόμενον ἔχων τὸν αὐτοῦ, ὅταν ἴδῃ τούτων πάντων καταφρονούμενα ἕτερον; καὶ σὸν πρὸς φιλοσοφίας ἢ λόγους εὐκολώτερον πρὸς ἐκείνου ἀκούσεται τῆς ἐρημίας ἐπαληθεύοντος. σὺ δὲ αὖ χάμαι τολμήσεις μόνος, καὶ ἀθυμίας αὐτὴν ἐμπλήσεις πολλῆς, ἅτε ἐπ' ἀλλοτρίοις φιλοσοφῶν κακοῖς· ἐκεῖνος δὲ αὐτὸν διὰ τῶν πραγμάτων διδάσκων, πείσει ῥᾳδίως, ὅτι σοὶ ὕπνου πλέον ὁ θάνατος ἔχει. οὐ γὰρ πολλοὺς ἀριθμήσει πατέρας ἐν αὐτῷ πεπονθότας ἐκείνῳ, ἀλλ' ἑαυτὸν δείξει καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸ τοῦ σώματος μεγεθοῦντα τοῦ τελευτῶντος, καὶ πρὸς τοῦτο προσεσκυθασμένον ἀεὶ, ὃ σοὶ πρὸς τὴν ἀναισθησίαν λόγος πιστότερος

ἐστι

ρεις ποιήσας, οὕτως ἀποπέμψῃ ὃ πολὺ τῆς ὁδωίης ἀποδήμενον βαρὸς· ἢ τῶν ζωοδείπνων ἢ τῶν εἰδωλείπνων πολλῷ μᾶλλον τὰ τότε ῥήματα, ἢ ἡ δι' ἐκείνων ἐπίδειξις "ῥᾷον (χ. ἡδ. ⓜ παιδία διαφθεῖναι δωήσει). ἢ τότε μὲν οὕτως ἰάσεται· ἀτίθασον δὲ πρὸς αὐτὸν ἕτερος, εἰ βούλῃ, νόσῳ μακρᾷ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεπεῖς. τί τότε δωήσῃ ποιῆσαι; ἐκεῖνος μὲν γὰρ δεικνὺς, ὅτι τὸν δεῖνα, καταπεκλεισμένος "τι τὸ οἰκίσκῳ μικρῷ, καὶ (χ. ζ. πρὸς ἕτερον ἐπειγόμενος φῶς, ἐς ὃ πρῶτον" τὸν μέγα πρὸς ἐκεῖνο κηρύκιον, παιδεύσει (χ. μεῖζ. ἡμᾶς τὸν συμφορᾶν ἐνεγκεῖν. ἀλλὰ τὸν ἐπηρεαζομένοις πεῖσαι δωήσῃ φιλοσοφεῖν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ μᾶλλον. τὰ γὰρ οἰκεῖα κακὰ τοῖς τῶν πέλας ἀγαθοῖς ἀκριβέστερον εἰώθαμεν καθορᾶν. ὁ γὰρ ὁρῶν τότε μᾶλλον ἀνιαθήσεται. παύσῃ τὸν ἀπὸ τῶν βυζῶν βοῆσαι, πολλῷ τούτων ἀπόντων οὖσαν μείζονα· παύσῃ δὲ, ὅταν πρὸς σέ μοι πῶς ὁ λόγος ἔστιν. εἰ δὲ ἡμᾶσθαι βούλῃ διὰ ⓜ γε, καὶ μὴ καταφρονεῖσθαι (εἰκὸς γὰρ σε καὶ τούτων ἐρᾶν) οὐκ οἶδα πῶς ἂν ἕτερος μᾶλλον ἔτυχες τούτου, ἢ παῖδα κλησάμενος τὸν αὐθεντικὸν ἐπιφανέστατα φύσει, καὶ λαμπρὸν οὕτω πάντα χῆ τῆς οἰκουμένης φανόμενον, καὶ μὴ τῆς βιδοκιμήσεως ταύτης σοὶ ἐμπρόσθια ἔχοντα. τὸ σκεῖνη μὲν γὰρ ὧν τῇ δωατείᾳ, πολλοῖς μὲν ἀιδέσιμος, πολλοῖς δὲ καὶ μισητὸς ἴσως· σὺ δὲ πάντες αὐτὸν ⓜ ὑμνοῦντες, μεθ' ἡδονῆς τοῦτο πείσεσθε. εἰ γὰρ ταπεινοὶ, καὶ σκ ταπεινὸν ὄντες ὑμεῖς, ἀγεγίκατε μὲν καὶ χλευασθέντες, ὅτι τὸν φιλοσοφίαν ταύτην ἐλθόντες, οὕτως ἐγένοντο τίμιοι πᾶσιν, ὡς μηδένα τῶν ἐν τοῖς μεγάλοις ὄντων ἀξιώμασιν αἰσχύνεσθαι πρὸς ὃ καταγώγιον τούτων ἐλθεῖν, καὶ λόγων μεταλαβεῖν, καὶ τραπέζης, ἀλλ' ὥσπερ μεγάλων πόλεων ἀγαθῶν, ὅπερ δῶν καὶ ἔστιν," ἀπολαύσοντας, οὕτω διατεθεῖσθαι· πολλῷ μᾶλλον, ὅταν ἀπὸ λαμπρᾶς μὲν ὁρμώμενος (χ. ἀπολαύσοντας, ἡμῖν, λαμπρὰς δὲ οὐσίας, τοσούτων δὲ ἐλπίδων, πρὸς ἐκείνην ἴδωσιν ἐλθόντα τὸν ἀρετὴν, τοῦτο ἐργάσῃ). ὥστε, ὃ μᾶλλον πεύθῃ, ὃ σκ τοιούτων ἐπ' ἐκεῖνα βαδίσας, τοῦτο ἔστιν ὃ μάλιστα πάντων αὐτὴν βιδοκιμεῖν ποιεῖ, καὶ πάντας οὐχ ὡς δι' ἐλέγχου, ἀλλ' ὡς ἀγέλωτα ἴσως πρὸς ἐσχάτην αἰσχύνην λοιπόν. οὐ γὰρ δὴ ταῦτα, ἃ πρὸς τῶν ἄλλων ἐπονειδίζεται, ἐπονοήσουσι κατὰ τούτου, ὅτι ἡμῖν ἐρᾷ, καὶ χρημάτων ἐφίεμένος, ἐς λαμπρὰς σκ ταπεινῶ γενέσθαι δόξης ἡμῖν, ταύτην εἵλετο τὴν ὁδόν. ταῦτα γὰρ, εἰ καὶ πρὸς τῶν ἄλλων λεγόμενα ψευδῆ τὸ ὄντι καὶ πονηρίας ῥήματα, ὅτι τῷ σῷ παιδὸς οὐτὶ ἐπονοίσει δωήσῃ πράξαι. καὶ μήτοι νομίσῃς βασιλέων ὄντων εὐσεβεῖ ταῦτα γίνεσθαι μόνον· ἀλλὰ καὶ μεταπίπτει τὰ τῆς ἀρχῆς, καὶ ⓜ κρατοῦντες ἄπιστοι γίνονται, καὶ τότε τὰ τῶν παιδὸς ἐς αἰ λαμπρότερα. οὐ γὰρ δὴ οἷα τὰ τῶν ἐλλιμένων, τοιαῦτα καὶ τὰ πρὸ ἡμῶν· ὅτε τὰς τῶν κρατούντων ἔπεται γνώμας, ἀλλ' ἔστιν ὅτε τῆς οἰκείας ἰσχύος, καὶ τότε μάλιστα φαίνεται, ὅταν μάλιστα πολεμῶνται. ἐπεὶ καὶ ὁ στρατιώτης βιδόκιμος μὲν ὅτι καὶ εἰρήνης οὔσης, λαμπρότερος δὲ ἐς αἰ καταλαβόντος πολέμου. ὥστε δὲ ἐλλιμένων κρατούντων, ὁμοίως ἐς αἰ σοὶ καὶ μειζόνως τὰ τῆς τιμῆς. ⓜ γὰρ δὴ τότε τὸ ἡμῖν αἰδούμενοι τὸ σὸν, πολλῷ μᾶλλον τοῦτο ποιήσουσι, ὅταν" διαπτόμενον ἴδωσι, καὶ πλείοσι καχεπιδόσι τῇ πόρρησίᾳ, καὶ πολλὰς τῆς βιδοκιμήσεως ἔχοντα τὰς ἀφορμάς. (χ. σωζόμενον

Βούλει καὶ τὰ πρὸς σὲ ἀξετάσωμεν, ἢ σκεπτὸς σοὶ ὁ λόγος; ὁ γὰρ πρὸς ἑτέρους οὕτως ἢ μεθ' ὧν δὲ πρᾶος, ὡς μηδενὶ λαθεῖν πάθαχεῖν, πολλῷ μᾶλλον τὸ πολλῇ ⓜ πατέρα ἔξυ (χ. ἢ ὑμῖν, καὶ θεραπεύσει πολλῷ πλέον," ἢ εἰ δωατεία μετῆλθε κεφυκώς. τὸ ἀρχῇ μὲν γὰρ (χ. ἢ πῶς ἡ μεγάλη ἡνόρθωσε, δῆλον, εἰ μὴ δὲ τῆς πρὸς ἔμβιον ἐπιφορᾶς· νῦν δὲ βίον εἵλετο, δι' ἀρχὴ οὗ καὶ τῆς βασιλέως βασιλικώτερος ὤν, πάντων ἐς αἰ πρὸς σὲ ταπεινότερος. τοιαύτη γὰρ ἡ πρὸ ἡμῶν φιλοσοφία. τὰ δοκοῦντα σεμνότατα εἶναι, μετεσχηματισμένα, καὶ ὕφος, σεμνὰ μὲν εἰς μίαν ψυχήν. καὶ τότε μὲν, ὅτε χρημάτων ἐρᾷ, καὶ κόμπασον αὐ σὺ τὸν πλουτεῖν· νῦν δὲ καὶ εἰς μῆκος ἐκτανθῆναί σοι τὸν ζωὸν εὔχεται· ὥστε καὶ σὺ τούτῳ λαμπρὸς αὐτῷ γενέσθαι (χ. σου

ἀθαι τοὺς τεφαίους. οὐ γὰρ δὴ μικρὸς ἡμῖν κέρδους τοῖς τοῦ γεγυμνάσθαι ἡμᾶς ποιῆσαι, ἀλλ' ὡς διασώσας αὐτοὺς ἡγεῖσθαι κελεύομεν, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ δεικνύειν, ὅταν μηδὲν τῆς εὐσεβείας ἀποδεήσηται. Τί γάρ, φησιν, ἀνάγκη ταῦτα ποιεῖν, καὶ τοῖς αὐτοῖς ἐστι; Ἐστι ζ. κβ.
ἐπίσασι δεῖν ⓦ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι πρὸς ἄκρον ἥκοντα τῆς ἀρετῆς, πῶς εἰκὸς καὶ τὸν
5 μὴ πολλῆς φυλάξεσθαι τῆς ἐπιβουλῆς ὁ κελεύων. καὶ γὰρ ἀπὸ θυμοῦ ἐπιβαίνει τῆς σῆς δίκαι κεφαλῆς, οὐ πρόσεστηκεν, ἅτε οὐ μόνον ⓐ πρὸς τῆς φύσεως κείμενον νόμον ἀφεστηκώς σε καὶ ἡμῶν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἄλλων ὀργὴν ⓦ θεόν, δι' ὃν καὶ πρότερον τὴν ἄλλων ὁμοῦ κατεφρόνησεν. ὅταν οὖν καὶ εὐδοκιμώτερος ᾖ πως, καὶ εὐπορώτερος, καὶ δυνατώτερος, καὶ ἐλευθερώτερος, ἢ μᾶλλόν σε δοῦλος ἢ πρότερον μὴ τῆς τοσαύτης μεγαλοιρίας,
10 τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ἀφίεμεν, ὅτι καθ' ἑκάστην οὐ τρέμεις τὴν ἡμέραν, μή ποτε ὁ πολέμων πίσῃ; μή ποτε πρόσοχρόσῃ βασιλεῖ; μή ποτε βασκανία τὴν συγκατθυμουμένων ἄλῳ; ἢ οὐχὶ καὶ ταῦτα καὶ τούτων πλείονα διδοίκασι τὴν εὐδοκιμούντων ⓐ πατέρες; καθάπερ γὰρ ⓐ παιδίον ἐφ' ὑψηλοῦ ἵνος ἑστῶντες τόπου, τρέμοντι ἀναγκάζονται μὴ καταπίσῃ, οὕτω καὶ ⓐ πρὸς μεγάλην ἀρχὴν ἀπάγοντες τὸν υἱόν. ἀλλ' ἔχει τινὰ ἡδονὴν ἡ ζωή,
15 καὶ ἡ χλαμὺς, καὶ ἡ τοῦ κήρυκος φωνή. καὶ μέχρι πόσων ἡμερῶν ταῦτα, εἰπέ μοι; μέχρι τεσσάρων καὶ ἑκατὸν καὶ δὶς τοσούτων· καὶ τί μοι ταῦτα; οὐχ ὥσπερ ὄναρ; οὐχ ὥσπερ μῦθος; οὐχ ὥσπερ σκιὰ πάντα δῆλον ἐκεῖνα; νῦν ἢ αὖθις μέχρι πόλεως τὰ τῆς ὑμῶν, μᾶλλον ἢ καὶ μέχρι τὴν τελευτήν, καὶ πολλῷ πλέον τοῦτον. καὶ ταύτην αὐτὸν ἐκδῦσαι ἀφαιρήσεται τὴν ἀρχὴν, ἅτε οὐχ ὑπὸ ἀνθρώπων, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς χειροτονηθέντα τῆς ἀρε-
20 τῆς. ἀλλ' ἐβούλου πολυτελῆ φορεῖν ἱμάτια καὶ ἐφ' ἵππου φέρεσθαι ὁρᾶν, καὶ πλῆθος ἔχοντα σωμάτων, ἢ πρόσοψιν πέφυκε καὶ κόλασις; τίνος ἕνεκεν ταῦτα ἤθελες, οὐχὶ ἡδονὴν αὐτῷ ἀπὸ τούτων ἀπόντων καταστήσων; δῦ' οὖν ἀκούσῃς αὐτὸ λέγοντος (ἐμοὶ μὲν ἴσως οὐ πείσῃ) ὅτι τὴν σὺν τρυφῇ ζώντων, ἢ πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ πρόσοψεως, ἢ κόλακος, ἢ τῇ ἄλλῃ βλακείᾳ, τοσούτῳ ⓦ βίον ἡγεῖται τοῦτον κρείττω, ὡς ἐλέσθαι μυρίους θανάτους πολ-
25 λάκις, εἴ τις κελεύοιτο ταύτην τὴν ἡδονὴν ἀφέντα πρὸς ἐκείνην μεταπηδῆσαι, τί πρὸς ταῦτα ἐρεῖς; σὺν οἶδας ὅσον ὁ ἀπορρήτων βίος ἔχει τὴν ἡδονήν; πάντα σοὶ ἄλλος δυνήσεται δεῖξαι, ἅτε μηδέπω ταύτης γλυκάσματος καθαρῶς. ὅταν δὲ ὁ λαμπρότης τροφῆς, ἢ καὶ ἄμικτα ταῦτα πάλιν συνέρχηται, ἀσφάλειά τε ἢ εὐδοκίμησις, ἢ ταύτης βέλτιον ἡμῖν αὖ τῆς ζωῆς; ἀλλὰ τί μοι ταῦτα μακρολογῶ, φησὶ, πόρρω φιλοσοφίας ἑστώτι;
30 ἢ οὖν ἢ ⓦ τοῦ κωλύειν ἡμᾶς ταύτης ἐγγύς; ἀρκεῖ μέχρι σοῦ τῶν ζημίας. οὐχὶ πρὸ μεγάλων εἰ ζημιῶν, ὅταν πρὸς ἕξαπτον γῆρας ἐλάσαντες, ἅτε μηδὲν ὑπὲρ τὸ πρόσφατης ἡλικίας καρπωσάμενοι χρηστὸν, δυσχεράνητε πρὸς τὸ γῆρας; ἢ μᾶλλον τοῦτό, φησιν, αὐτὸ δυσχεραίνουμεν, ὅτι μεγάλας ἡμᾶς ὑπέστη ἡ νέότης. ποίας μεγάλας; δίξον ἔχοντα ⓦ λέγοντα τὰ μεγάλα σκῆπτρα. εἰ γὰρ εἶχεν αὐτὰ, ἢ μεμνήκει ἀρχῆς, οὐκ ἂν ὡς ἔρημος
35 ὢν ἀπορρήτων τούτων, οὕτως ὠδύρετο. εἰ δὲ ἀπέστη ἢ ἐμαράνθη, ποίας μεγάλας τὰ οὕτω ταχέως σβεννύμενα; ἀλλ' οὐχ ὁ παῖς τοῦτο πείσεται ὁ σός· ἀλλ', εἴ ποτε εἰς γῆρας ἔλθοι μακρὸν, οὐκ ὀφλήσει ταῦτα ἀποδυσπετοῦντα, ἅπερ ἢ ὑμεῖς, ἀλλὰ χαίροντα ἢ γεγηθυῖαν καὶ χ. ἀγαπῶντα
ἀγαλλόμενον. τὰ γὰρ ἀγαθὰ αὐτοῦ τότε ἀκμάζει μᾶλλον. ὁ δὲ πλοῦτος ὑμέτερος, καὶ μεῖα ἀγαθὰ κεκτημένος ᾖ, ὅτι τῆς πρώτης αὐτὰ ζωσίζειν ἡλικίας. ἔστι δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μᾶλλον ἢ ὁ γήρας, ἀλλὰ μὴ τὴν τελευτὴν ἢ ζωπυρήσεται. δίκαι ταῦτα ὑμῖν τὴν οὐσίαν ὑμῶν αὐξανομένην ὁρῶντες ὁ γήρας, ἢ πολλὰς ἢ δόξης ἢ τρυφῆς ἐπισπάσεις ἔχοντες, ὑπηρετήσεσθε, ἅτε οὐκ ἀρκούσης τῆς ἡλικίας πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν. δίκαι τοῦτο δὲ πρὸς τὴν τελευτὴν φέρεσθε, ἢ πρώτην ἐλευθερίαν εἶναι φατε τότε μάλιστα, ὅταν θυδοκιμῆτε. ἐκεῖνος δὲ τότε δυσπαύστως μάλιστα, ὅταν γηράσῃ, ἅτε εἰς λιμένα ὑπειληθυῖαν

ἐλθεῖν, καὶ νεότητα μὲν ἀεὶ ἀκμάζουσαν, εἰς γῆρας δὲ οὐδέποτε ἐπιζευσαι. σὺ δὲ τοιαύτην τυφλὸν Ⓜ γὰρ ἐβούλου τυφᾶν, διὰ τοῦτο δὲ μετανόησι μυριάκις καὶ πλήγησι τὸ γήρας θρόμενος. ἀλλὰ μὴ γένοιτο μηδὲ τοῦτο ἐχθροὶ τοῦτο ὑμετέροις τοιαῦτα τυφῶσαί ποτε. καὶ τί λέγω τὸ γῆρας; τὸ γὰρ ἡμέρας μιᾶς σβέσυσαν πᾶσης τῆς ἡδονῆς ἐκείνης· μᾶλλον δὲ οὐκ ἐκ ἡμέρας, οὐδὲ ἐκ ὥρας, ἀλλὰ καὶ ἐκ μικρᾶς καὶ ἀκαριαίας ῥοπῆς. τί γὰρ ἔστιν ἡδονή; οὐ τὸ γαργαρίζεσθαι, καὶ συναριπτεσθαι τραπέζας, καὶ γυναιξὶν ὡραίαις συγγίνεσθαι, καθάπερ πινάς χοίρους ἐν βορβόρῳ κυλιομένους; ἀλλὰ γὰρ μή πω τοῦτο· τίνι δὲ ἡδονὴν ἐξεπίτηδες τίνες, εἰ μὴ ψυχρά τις ἔστι καὶ βύτελης· καὶ, εἰ βούλει, τοῦτο τίνι ἡδίω δοκοῦσιν εἶναι τίνι τῆς τυφῆς. δείξει σοι μοι Ⓜ ταύτης λέγειν, καὶ πόσοι κατέχει ὑμᾶς δυνατὸ μέρος ἡμέρας. τοσοῦτον, ὅσον οὐδὲ ὀφθῆναι κἂν δοκεῖ. ἅμα τε γὰρ ἐπλήσθη τις, ἐν τίνι ἡδονὴν ἔσβεσε, καὶ τοῦ τῆς πλησμονῆς δὲ, ῥεύματος δίκην πέρχεται, τοσοῦτον ἀφανίζομένη Ⓜ λαμβάνει, καὶ οὐδὲ τοῖς σιτίοις ἐγκοιμᾶται συγκατιλθεῖν. ὁμοῦ τε γὰρ πρῆλθε τίνι γλώττῃ, καὶ συγκατέλυσε τίνι ἰγμῷ. ἐν σιωπῇ τὰ λοιπὰ κατεῖ, καὶ ὅσος ἀπὸ ταύτης ἦν τῆς τυφῆς ὁ χρόνος. οὐ γὰρ μόνον ἡδίων ὁ μὴ τυφόμενος, ἀλλὰ καὶ ἀκουφότερος, καὶ ῥᾴων ἀναπείσεται τὸ ἀναπαυόμενος ἀπὸ τῆς πλησμονῆς. Ὕπνος γάρ, φησι, ὑγιείας ἐστὶ σημεῖον μέγιστον. τί δεῖ λέγειν ταῖς νόσοις, ταῖς ἀνδίαις, ταῖς συμφοραῖς, ταῖς δαπάναις ταῖς εἰκῆ; ὅσαι αἱ αἰτιάσεις, ὅσαι αἱ ἐπιβουλαί, ὅσαι αἱ ἀπὸ τούτων ἐπηρεῖαι τῶν συμποσίων βλασφήμοισιν;

Ἀλλὰ δὸ πόρνης γυναικὸς ὁμιλῆσαι ἡδύ. καὶ ποία μὴ τοσαύτης αἰσχύνης ἡδονὴ γένοιτ' ἄν; μᾶλλον δὲ μηδὲ τοῦτο ἐξεπίτηδες τίνες, μηδὲ ταῖς ἐκ τῶν ἑταιρῶν μάχαις, μηδὲ τοῦτο ἐκ τῶν δουλευόντων πολέμοις, μηδὲ ταῖς κατηγορίαις. ἀλλ' ἔστω τις μετ' οὐσίας ἀπολαύων τῆς ἀσελγείας ἐκείνης, καὶ μήτε δουλευέτω μήτε ὑπηρετείτω, μήτε ὑπαροφάσθω τοῦτο τῆς ἐρωμένης· τὰ τε χρήματα, ὥσπερ ἐκ πηγῆς, ἀφθονείτω· καὶ τοι οὐδαμοῦ ταῦτα συμβαίνει πολλάκις δυνατόν. ἀλλὰ δεῖ τὸν μὴ μέλλοντα ἔχειν αὐτερασθῆναι, τοῦ οὐσίαν καταλύσαι πᾶσαν, νικᾶντα τῇ φιλοτιμίᾳ τοὺς ἄλλους ἅπαντας· Ⓜ ἢ μὴ βουλόμενον ἀπορῆσαι, ὑπαροφᾶσθαι τοῦτο τῆς πορνης καὶ δέχεσθαι πάλιν. πλὴν ἀλλὰ μηδὲν ἔστω τούτων· ἀλλὰ πάντα αὐτῷ καὶ νοεῖν τοιοῦτον ἐνεχωρείτω. πῶς τοῦτον οὐκ τοῦτον ἡδονὴν ὑπολαβεῖν ἔχεις ἡμῖν; οὐδὲ γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ τῆς μίξεως φαίνεται κεῖσθαι· ἀλλ' ὁ μὲν πληρώσας τοῦτο ζωοποίσαι, καὶ τοῦτο ἡδονὴν ἔσβεσεν· ὁ δὲ ἐν τῇ μίξει ὤν, οὐκ ἔστιν ἐν ἡδονῇ, ἀλλ' ἐν θορύβῳ καὶ ταραχῇ καὶ οἴστρῳ καὶ μανίᾳ καὶ κλύσει πολλῷ καὶ βεσμῷ. ἀλλ' οὐχ ἡ πρὸ ἡμῶν ἡδονὴ τοιαύτη (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ ἀκαπνώτοις ἀναίμασιν τηρεῖ τοῦτο ψυχοῦ, καὶ θορύβου οὐδένα, οὐδὲ κλόνου ἐπαγεῖ· καθαρὸν δέ τινα εὐφροσύνην καὶ εἰλικρῆ καὶ ὠδίνουσαν καὶ τέλος οὐκ ἔχουσαν, δυναστοτέραν τε πολλῷ καὶ σφοδροτέραν τῆς παρ' ὑμῖν. ὅπου γὰρ ἡδίων αὕτη ἡ ἡδονὴ· τοῦτο γὰρ ὑμετέρου ἰκανὸς ἀποσῆσαι Φόβος. καὶ βασιλέως γράμματα καταπίπτοντα θανάτου ἀπειλοῦντα, ὃ πλέον τῶν δυσέκφευκτον ἐκφήσει· ταύτης τῆς ἡδονῆς· ἐκείνης δὲ, καὶ μυρίας θανάτους τις ὑπομείνῃ, καὶ πείσει καὶ φεύγειν, ἀλλὰ καὶ διώκειν· μᾶλλον. οὕτω τυραννικώτερόν τι αὕτη ἐστὶν ἡδονή, καὶ οὐδ' αἱ σύγκρισιν δέχεται πρὸς ἐκείνην. μὴ δὴ βασκήνης ὦ παιδί, ἀπὸ τῶν ῥέοντων ἀγαθῶν, μᾶλλον δὲ ὄντων, ὅτι τὰ ὄντα καὶ μένοντα ἀφανίσαιμι· μηδὲ ὀρθοῦ Ⓜ μακαρίζεσθαι ἄξιοι, ἀλλ' εἴ τις μὴ τοιοῦτος, καθάπερ ὁ εὐείστως τῷ πρόσθεν βίῳ Φερόμενος. καὶ δὸ δὲ κεφάλαιον· εἰ γὰρ καὶ ἄπιστος σὺ καὶ ἕλλην, ὅμως καὶ τοῦτον προσδέξῃ Ⓜ λόγον. ἀκούεις Κωκυτοῦ πρώτου, καὶ Πυριφλεγέθοντος ποταμοῦ, καὶ Στυγὸς ὕδατος, καὶ ταρτάρου, τοσοῦτον ἀπέχοντα τῆς γῆς, ὅσον αὐτὴ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πολλοὺς κολάσεων τρόπους. εἰ γὰρ καὶ μὴ ἀληθείας, ὡς ἔχει ταῦτα, εἵνεκα οὐκ ἠδυνήθησαν ἕλληνες, ἀπὸ λογισμοῦ κινηθέντες, καὶ προσκουσμάτων τῶν παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ὅμως εἰκότα τινὰ κρίσεως ἔλαβον, καὶ ποινὰς καὶ φιλοσόφοις καὶ λογοποιοῖς καὶ πάσης εὑρήσεις ἁπανταχοῦ τούτων φιλοσοφουμένας τῶν δογμάτων.

ἀκούεις

ἀκούεις ἢ ἐν Ηλύσιον πεδίον, καὶ μακάρων νήσους, καὶ λειμῶνας, καὶ μυρσίνας, καὶ λευκὴν αὔραν, καὶ εὐωδίαν πολλήν, ἐν χοροὺς ἀγαθοὺς ἐκεῖ ἀγαθοὺς ἐνόντας, χορδῶν τε καὶ ᾀδόντας ὕμνους τινάς, καὶ ὅλως καὶ πανηγύρεις καὶ ἀγαθοῖς ἀπεχειμῶνα ἀνέσεσι μὴ τὴν ὁτιοῦν ἀποδημίαν. πῶς δῆτα οἴει μὴ τοιούτων βιοῦν τῶν λογισμῶν τοὺς τε ἀγαθοὺς, τούς τε οὐ τοιούτους; οὐχ ἁπλῶς τοῦτο τρέφοντες, καὶ ἀλύπως αὐτοῖς καὶ μὴ πολλῆς τῆς ἡδονῆς τὰ τοῦ πατρὸς προχωρῇ βίου, καθάπερ ὑπό τινος ἐλαιώνος μάσιγος, τοῦ ζωηδότος, καὶ τῆς προσδοκίας τῶν δεχομένων αὐτὸν δεινῶν; ἢ ἀγαθοὶ, καὶ μυεῖα πάσχουσι κακά, καὶ Πίνδαρον, ἐλπίδα κενεὸν βέφος ἔχειν, οὐκ ἀφῃρῆσθαι τῶν πατέρων κακῶν ἀθῆναι λαβεῖν; ὥστε καὶ καὶ τοῦτο μείζων ἐκεῖνα ἡ ἡδονή. πολλῷ γὰρ βέλτιον ἀπὸ πόνων προσκαίρων ἀρξάμενον πρὸς ἀνάπαυσιν ἀπιέναι τελευτᾶν, ἢ τῶν ἀεὶ ἡδέων εἶτα ἡδίστων ἐν βεβαίᾳ γλυκάμενον, ὅπου τὰ πικρότερα καὶ φορτικώτερα λῆξαι κακά. ὅταν γὰρ πρὸς τούτῳ ἐν ὠμολογημένοι ἦμεν, ὅλη ἐν ἐστὶν ἡ τοῦ βίου ἡδονή, οὐκ ἀνάγκη τοῦτο, ὅπερ ἀρχόμενος ἔφην, ἀνάγκη ποιεῖν, ἐλεεῖν τοὺς τοιαῦτα διακρούοντας ἀγαθά; οὐ δὴ θρηνῶν ἄξιος ὁ παῖς ὁ σὸς, ἀλλὰ κρότων καὶ σεμνύνων, ὅτι τὴν ἀκύμαντον ζωὴν καὶ τὴν εὐδίαν λιμένα ἐλήφθη. ἀλλ' οἰκειζόμενοι σε πατέρες πολλοὶ ἡμῖν ἔρχονται ἐπὶ τὸν πρόωρον σεμνυνόμενον βίῳ, καὶ διακρύσασι, ὅταν ἴδωσιν, ἔπειτα, καὶ γλώσσῃ ἄλλοι. ἔχει τι ἢ μὴ τούτους σὺ μᾶλλον καταγνῷς καὶ πενθεῖς; μὴ γὰρ δὴ τοῦτο σκηπτώμεθα, εἰ σκώπτουσιν ἡμᾶς· ἀλλ' εἰ καλῶς καὶ δικαίως. καὶ μὴ τοῦτο ἢ, καὶ μὴ γελώτων ἐκείνων ἡμᾶς διακρύωμεν· ἐὰν ἢ ἀδίκως τοῦτο ποιῶσι, καὶ ἅπαντες γλώσσωσιν, ἡμεῖς μὲν ἑαυτοὺς μακαρίζωμεν, ἐκείνους ἢ θρηνῶμεν, ὅτι πάντων ἀθλιώτερους ὄντας, καὶ τῶν μεγιστῶν ἀγαθῶν ἀφαιροῦντας. ὃ γὰρ γλῶν τὰ πολλὰ ἐπαίρων ἄξια καὶ σεμνῶν, μεγιστῶν ὄντι, καὶ τῶν τὰ αὐτὰ νοσούντων αὐτοῖς. εἰπὲ γάρ μοι· εἰ τοῦ τῶν ἐρημωμένων καὶ τῶν τῶν ἰωμένων μέμνησαι ἐπιστήμονος τοῦ παιδὸς, ἐπήνεσα σε καὶ ἐθαύμαζον ἅπαντες, καὶ μακαρισμὸν εἶχε ἔλεγον, οὐχὶ χλευασμὸν εἶχε; τί ἦν, εἰ γλυκαίνῃ τι καὶ ἐπαίνων ἄξιον προσθέντος ἐγὼ ἐκεῖνος καὶ ὠνείδιζον, οὐχὶ προσπαίειν αὐτοῖς δὴ ἔφης; τοῦτο δὴ ποιῶμεν καὶ νῦν, μὴ τῇ τῶν πολλῶν ἀνοίᾳ, ἀλλ' ἀκριβεῖ λογισμῷ ἐξετάσαι, τοῦ προσθέντος ὅπερ ἐπόντος ψῆφον· καὶ οὗτοι σὺν γλώσσῃ τούτους δουλοπρεπῶν μᾶλλον, ἢ ἐλευθέρων, ὅταν παίδων πατέρας, ὅταν πρὸς ⟨illegible⟩ ἡμῶν ἐξεταζόντας ἐκείνους ⟨illegible⟩ σοῦ. νῦν μὲν γὰρ ἀνὰ τὸ πάθος σκοτούμενος, οὐδὲ ἀφελέσθαι προσθέντος δυνήσῃ· ὅταν ἢ μακρὰν ἀναπαύσῃ, καὶ ὁ ἰὸς πολλοῦ ὅπου διέξηται τοῦ χρεοῦ, οὐκ ἔτι σοι λόγων δεήσῃ, ἀλλὰ τοῦτο σὺ πρὸς ἑτέρους ἐρεῖς, καὶ πλείονα τούτων· καὶ οὐχ ἁπλῶς σοι τοῦτο μεμνήσομαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πείρας αὐτῆς. καὶ γὰρ ἐμοὶ γέγονεν ἑταῖρος, πατέρα ἄπιστον ἔχων πλουτοῦντα, καὶ εὐδόκιμον, καὶ πάντοθεν λαμπρόν. καὶ οὗτος ὁ πατὴρ ὃν μὲν προσῆν καὶ αἰρόντας ἐκείνοις, καὶ δεσμὰ ἐπέλησε, καὶ πάντων αὐτὸν ἀποδύσας, ὅπου τῆς ἀλλοτρίας ἐλάσῃ γῆς καὶ τὸ ἀναγκαίας δεόμενον ἐφῆς, ὡς ταύτῃ πείσων πρὸς τὸν βιωλιχωτέραν ζωὴν ἐπανελθεῖν. ὅπερ ἢ εἶδε πρὸς οὐδὲν τούτων ὑπόντα, πτηνεῖς παλιῳδίαν ἦσε, καὶ νῦν ἡμᾶς ⟨illegible⟩ ἡμῶν, καὶ αἰδεῖται μᾶλλον παῖδας· καὶ πολλοὺς ἔχων ἑτέρους παῖδας εὐδοκιμοῦντας, οὔτε δούλους ἐκείνους οὕτω φησὶν εἶναι ὁπότε δεῖ, ὡς αὐτὸς ἢ πολλῷ λαμπροτέρους ὄντας ἐκείνου. ταῦτα καὶ ὅτι τὰ παιδὸς ὑμῶν σοῦ. καὶ ὅτι οὐ φθόνομεν, ἀλλὰ τοῦ ἔργων αὐτοῦ εἶσιν καλῶς. διὸ σιγήσομεν λοιπὸν, ὑποδυτὸν σε δεηθεῖς· σεαυτὸν δυάμενον μόνον, καὶ καὶ ἐλαττόνα χρόνον (οὐδὲ γὰρ ἀλλὰ πολλῶν ἡμερῶν καὶ πρὸς ἡμῖν ἀρετὴ, ἄτε δὴ εἰς βλαστάνουσα χάριτι) καὶ ὅλη πάντα τὰ ἐρημωθέντα ὅπου τῶν σεσημάτων αὐτοῦ δεικνύμενα· καὶ οὐ μόνον ἐπαινέσεις τὰ γλυμμένα, ἀλλὰ καὶ μικρὸν ἀλλαγὰς ἰῶν θελήσῃς, ταχέως καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν ἕξεις ζῆλον ἐκείνῳ, διδάσκαλον ἔχων τὴν ἀρετὴν τὸν υἱόν.

ΠΡΟΣ ΠΙΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ

ΠΕρε δὴ λοιπὸν ϗ τοὺς πιστοὺς πατέρα διδάξωμεν, ὅτι τοῖς ἀπάντων αὐτοῦ υἱοῖς τοὺς τῷ Θεῷ δοκοῦντας πολεμεῖν οὐ χρή. κἂν τοῦτο μὴ κινδυνεύει λοιπὸν ϗ ζῆν ἡμῖν ἐκ περιουσίας ὁ λόγος γίνεσθαι, ϗ τὸν ἁπάντων ἐκβαίνειν," ὅπερ ἔμπροσθεν ἔλεγον. τότε μὲν γὰρ ἔφην, ὅτι με τοῦ ἀγῶνος τούτου ὁ νόμος οὐκ ἀναγκάζει πρὸς τοὺς Ἕλληνα ἀποδύσασθαι, ἀλλὰ τοὺς ἔσω κρίνειν μόνον κελεύσας ὁ ἀπόστολος

a. Kor. 5. 12. Παῦλος, τῆς πρὸς τοὺν ἔξωθεν μάχης ἀφῆκεν ἐλευθέρους ἡμᾶς. νυνὶ δ', ὡς ἔοικεν, οὐδὲ τῶν ἐσωτέρω" ὑπερβάθμιοι τοῦ παλαισμοῦ. Εἰ γὰρ ϗ περὶ τούτου πρὸς τὸν χειρίστην ὑπὲρ τούτων ἀγωνιᾶν αἰσχρὸν εἶ ἐδόκει, πολλῷ μᾶλλον νυνί. πῶς γὰρ οὐ καταδύσεται ὁ πιστὸς ὑπὲρ τούτων διώμνυος ἀπιστίας, ὑπὲρ ὧν οὐδὲν ἂν ἡμῖν ἀντιπέσῃ ὁ ἄπιστος ἔχοι; τί οὖν; σιγήσομεν ἀφ' ἑαυτῶν, ϗ οὐδὲν ἐροῦμεν; οὐδαμῶς. Εἰ γὰρ ἰῶν ὁ τὸ μέλλον ἐγκυμονῶν ὅλμος ϗ καταχήσων ἅπαντα ἦλθεν ἡμῖν, ὡς οὐδὲν ἐς αὖ λοιπὸν ὁ τοιαῦτα τολμήσας, καὶ ἡμᾶς δεῖ τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ τοῖς πρ. ἐλθοῦσι χαρίσασθαι τὸ λαθεῖν. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἁπάντων ἀξιόπιστον ἔχομεν ἐγκυμονοῦν, ἀναγκαῖα λοιπὸν ἡ τῶν λόγων παραίνεσις. ἀλλ' μὲν δὴ" βύρη σὺν ταύτῃ νοσοῦντας τὴν νόσον, ἐργάσεται τὸ αὐτῆς· δὴ ἵνα μηδεὶς τῇ ἀῤῥωστίᾳ παρεπίσῃ, ὅπερ βούλόμεθα γένηται. καὶ γὰρ τοῖς ἰατροῖς μὴ τὸ παρασκευάσασθαι τοῖς ἀῤῥωστοῦσι" τὰ φάρμακα, βύχας ἔργον ὅτι μηδὲ εἰς χεῖρα αὐτῶν καταγιῶναι τὸν κάμινον. καὶ ἡμᾶς τοίνυν βύχόμεθα μὴ μηδενὶ τῶν ἀδελφῶν τὴν ἡμετέραν χεῖρα ταύτης ἀμοιβῆς τῆς παραινέσεως· Εἰ δ' ἆρα ἀμύητοι, ὁ μὲν ἀμύητος, ὁ δὲ τέλειος κἂν τὴν προοίμιαν αὐτοῦ οὐ διαφθύξεται πλοῦς. "Διαπλατύνωμεν τοίνυν ϗ ὁ πιστὸς ἡμῖν ἤδη τοὺς ὁδοὺς, οἷος ὁ ἄπιστος, καὶ πάντα ἐκεῖνα παρεισοικίσωμεν, πλὴν τῆς κακῆς δόξης· ϗ ἀρδευέτω ὅμοια, καὶ παραλινδείσθω τῶν ποδῶν τῶν ἀπάντων, ϗ τὴν πολιὰν παραδεχέσθω ϗ ὁ γῆρας ϗ τὴν ἐρημίαν, ϗ πάντα ἐκεῖνα λεγέτω, ϗ κινείτω πρὸς ὅσον βούλεται ὀργῆς σὺν δικαίοις. μᾶλλον δ' καὶ πρὸς τοῦτον οὐκ ἔτι ἡμῖν ἐπ' ἀνθρώπων ὅστις ἡ δίκη. ἠκούσατε γὰρ, ὅσα ἐφιλοσόφησαν πρὸς ἡμᾶς ϗ τοῦ θείου πληρωθέντες πνεύματος ἀνθρώποι περὶ τοῦ φευκτοῦ ϗ φοβεροῦ δικαστηρίου τοῦ μὴ τὴν σύντομον ἀποδημίαν· ϗ δεῖ πρὸς τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἐκείνης αὐτὸν ἀναμνῆσαι τῆς ἡμέρας, ϗ τοῦ ποταμηδοῦ ῥέοντος πυρὸς, τῆς σὺν πολλῇ σφοδρότητι φλογός, τῆς ἀφάνιζούσης ἀκτῖνος, τῆς χρυσιζούσης σελίδος, τῶν πιστῶν ἄχρι, τῶν ἐλιττομένων οὐρανῶν, τῶν κλονουμένων δυνάμεων, τῆς πυρακτουμένης πανταχόθεν ϗ ἀναζεούσης γῆς, τῆς φοβερᾶς ϗ ἐπαλλήλου τῶν σαλπίγγων ἠχῆς, τῶν μυριοχίλιων τῶν οἰκουμένων ἀγγέλων, τῶν πρεσβυγενῶν χιλιάδων, τῶν λειτουργουσῶν μυριάδων, τῶν μετ' αὐτοῦ τοῦ χριτοῦ παραγινομένων" τῶν στρατοπέδων, τοῦ ἐμπροσθεν λάμποντος σημείου τοῦ πανημόρου θρόνου, τῶν αἰωνιζομένων βίβλων, τῆς ἀπροσίτου δόξης, τῆς φοβερᾶς ϗ φιλανθρώπου δίκης, τῆς φοβερᾶς ϗ φιλανθρώπου φωνῆς, σὺν μὲν εἰς τὸ πῦρ πέμποντος τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ ϗ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ," σὺν δὲ τῶν θυρῶν ἀποκλείοντος μὴ πολιὰν τῆς πρ. θηνίας πόνον, ϗ τῶν διακόνων αὐτοῦ τοῖς μὲν ὑπεραίροντος ϗ ζιζανίοις δῆσαι ϗ εἰς τὴν καμινον ἐμβαλεῖν, τοῖς δ' ἄλλοις πυρὰς συμποδίσαι ϗ τὼ χεῖρε τραχηλαγωγῆσαι, ϗ ἀπαγαγεῖν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ϗ τῶν αἰνιγμάτων παραδοῦναι τῶν ὀδόντων βρυγμῷ· ϗ πολιὰ μὲν ἀνηλεῶν ὀφθαλμῶν μόνον, πολιὰ δ' ἀκήρατα γίλωτος, πολιὰ δ' ὅτι πλησίον κατεδίκαζεν αἰεξετάστως, τὸν δ' ὅτι μόνον κατηγόρησε σφοδροτάτῃ καὶ χαλεπωτάτῃ μετρίως κολάσει. ὅπου γὰρ καὶ ζύτων κεῖται πιμωρία, αὐτοῦ τοῦ μέλλοντος ἐπάγειν τὰ βασανιστήρια ὄντα ἀκριβοῦντος λέγοντος ϗ ἀπειλοῦντος.

τος. πρὸς τοῦτον παίζας ἡμᾶς ὁ τοιοῦτος ἀπολῆσαι ἀνάγκη, καὶ δικαίως· καὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἰδοὺ, καθ' ἣν γυμνὰ καὶ τεταχηλισμένα πάντα, οὐ τὰ πρόσωπα λέγω, οὐδὲ τὰ ῥήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ νοήματα. καὶ γὰρ τῶν δοκιμώτατων ἐστὶ μικρῶν νῦν τοῦτο φοβερὸν ὑφέξομεν τὰς δίκας. οὕτως ἀκριτὸς μοι τοῦ τῆς ἀκριβείας τινὸς τι ἡμετέρου καὶ τινὸς τῶν πλησίον ἡμᾶς ἀπαιτῆσαι τοιαύτης. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος πάντα μὲν ζητεῖ μὴ ὃ ἑαυτοῦ ζητεῖ, ἀλλὰ ὃ τὸ πλησίον ἔχατον. διὰ τοῦτο καὶ Κορινθίοις σφόδρα ἐπιτιμᾷ, ὅτι μὴ προσεκόπησαν, μηδὲ ἐπεμελήσαντο τοῦ πεπορνευκότος, ἀλλ' ὑπερῆδον αὐτοῦ τὸ πταῖσμα ἐπιτεινόμενον. καὶ Γαλάταις ἐπιτίμων ἔλεγε· Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προλημφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τοιοῦτον. καὶ Θεσσαλονικεῦσι δὲ προστάττων τὰ αὐτὰ ταῦτα παραινῶ, λέγων· Ὥστε παρακαλεῖτε εἷς ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. καὶ πάλιν, Νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, τί μοι καὶ τῆς τῶν ἄλλων προνοίας; ὁ ἀπολλύμενος ἀπολλύσθω, καὶ ὁ σῳζόμενος σῳζέσθω, τοῦτό τούτων πρὸς ἐμέ, τὰ ἐμαυτοῦ σκοπεῖν ἐπιτάττων μοι. ἵνα μή τις ταῦτα λέγῃ, τινὸ θηριώδη ταύτην καὶ ἀπάνθρωπον ἔννοιαν ἀναιρῶν, ἐπιτείχισεν αὐτῇ τούτους τοὺς νόμους, πολλὰ τῶν οἰκείων κερδῶν προΐεσθαι, ὥστε τὰ τῶν πλησίον ἐξ ἴσου, καὶ βίου ταύτην ἀκρίβειαν πάντων τοῦ δεῖ δηλοῖ ἐστι. καὶ Ῥωμαίοις δὲ γράφων, πολλαχοῦ τοῦτο μέσους τούτους κελεύων ποιεῖσθαι, φρόνιμα, τοὺς ἰσχυροὺς τοῖς ἀδυνάτοις ὥσπερ πατέρας ἐφιστὰς, καὶ μεμνᾶσθαι παρακελεύων τινὰ σωτηρίας αὐτῶν. ἀλλ' ἐνταῦθα μέν, ἐν παραινέσεως τάξει καὶ συμβουλῆς ταῦτά φησιν· ἑτέρωθι δέ, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος τὰς τῶν ἀσθενούντων κατασείει ψυχάς. τοὺς γὰρ ἀμελοῦντας τῆς τῶν ἀδελφῶν σωτηρίας εἰς αὐτὸν ἁμαρτάνειν φησὶ τὸν Χριστὸν, καὶ τοῦ Θεοῦ κατασκάπτειν τὸ οἰκοδομεῖον. καὶ ταῦτα οὐ πρὸς ἰατρὸν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς διδασκάλους μαθητὰς ἔλεγε. καὶ γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ μισόλογος διδάξαι βουλόμενος, ὡς ἀναγκαῖον τοῦτο ἐστὶ τὸ ὄφλημα, καὶ τοὺς μὴ βουλομένους αὐτὸ καταδῆσαι μεγάλης σκληρότητος κακεῖ, ἔλεγε· Ὅς ἐὰν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ εἰς τὸ πέλαγος τῆς θαλάσσης. καὶ ὁ τὸ παλαιστὴν ἐπεστεγνακὼς, οὐχ ὅπως τῶν οἰκείων ἀμελεῖσθαι, ἀλλ' ὅπως τῆς τῶν πλησίον σωτηρίας ἐμέλησεν, ἐκεῖθεν τὴν ἀμοιβὴν κομίζεται. ὥστε, κἂν ἅπαντα ἡμῖν κατὰ νοῦν ἡ διακρουσθέντα τὰ κατὰ τὸν ἐμέτερον βίον, οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν, ταύτης τῆς ἀμαρτίας ἰσχυρᾶς οὔσης ἡμᾶς εἰς τὸ τῆς γεέννης καταποντίσαι πέλαγος. εἰ γὰρ τοὺς τὰ τοῖς σωματικοῖς μὴ βουληθέντας βοηθεῖν τῷ πλησίον οὐδεὶς ἐξαιρήσεται λόγος, ἀλλὰ, κἂν προφητείαν ἠσκηκότες ὦσιν, ἔξω τοῦ ῥιφήσονται τοῦ πυμφόρου, ὁ δὲ πολλῷ μείζονι κέκληται πόνῳ (πολλῷ γὰρ μείζων ἡ τῆς ψυχῆς πρόνοια) πῶς οὐκ εἰκότως ἅπαντα πείσονται τὰ δεινά; τὸν γὰρ αὐθέντην οὐχ ἑαυτῷ μόνον αὐτάρκειαν κεκτῆσθαι ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις πολλοῖς. διὰ τοῦτο καὶ φωνῆσας ὁ Παῦλος κελεύει τοὺς πλουσίους, ὑψηλοφρονεῖν μὴ, μηδὲ ἐλπίζειν ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν· ὁ γὰρ φῶς ἢν, ἕως αὖ ἑαυτὸν φωτίζῃ μόνον, οὐκ ἂν εἴη φῶς. διὰ τοῦτο καὶ ἐλλιπῶν ἐστὶ χρείας φησὶ τοὺς τῶν πλησίον ἀμελεῖν, οὕτω λέγων· Εἴ δέ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖται, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χεῖρον. τί δὲ βούλει τὸν προνοεῖσθαι σὲ ταῦτα δηλονότι; ἆρα τὸν τῶν ἀναγκαίων χορηγόν; ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτὸν οἶμαι τὸν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν λέγειν. εἰ δὲ φιλοτεχνοίης, καὶ οὕτω δὲ ἐμοὶ στέργειν μᾶλλον. εἰ γὰρ περὶ σώματος ταῦτά φησι, καὶ μὴ πρόσεχοντα τὸν ἐφήμερον τοῦτον τροφὸν τοσαύτην κελεύσει πρόνοιαν, καὶ τῶν ἐλλιπῶν ἔφησεν εἶναι χείρω, πολὺ κείσεται δὲ μᾶλλον καὶ ἀναγκαιότερον προνοεῖν;

Φέρε οὖν, συλλογισώμεθα λοιπὸν τῆς ἁμαρτίας ἡμῶν τὸ μέγεθος, καὶ τῆς μικρὸν ἀπολαύσεως

τις λείξομεν, ὅτι πάντων ἐπίκειται τῶν ἁμαρτημάτων ὅτι ἡ περὶ τοὺς παῖδας ὀλιγωρία, καὶ
πρὸς αὐτὸν ἥκει τῆς πονηρίας τὸν κορυφαῖον. ἔστι τοίνυν πρᾶξις κακίας ἡ πονηρίας βαθ-
μὸς ἢ ὠμότητος, ὃ τοὺς φίλους περιοράν. μᾶλλον δὲ καὶ χαλεπώτερον λέγειν ἀναγκαῖον. τοῦτο
γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως μακρὸν ἀφεὶς μετ' ἐκεῖνα ἔλαθεν, ὅπου ὁ πρῶτος νόμος, ὁ τοῖς Ἰουδαίοις δοθείς, χ. περίεια
οὐδὲ τὰ ὑπερόγκια τῶν ἐχθρῶν ἀφεῖναι προσῆκεν, οὔτε πεπαλαιωκότα, οὔτε πλανώμενα· ἀλλὰ 5
τὰ μὲν ὁδηγῆσαι, τὰ δὲ σωσῦραι παρῆκεν ἡμᾶς. ἔστι δὲ πρῶτος μὲν κατορθοῦν ἀναβαίνων κακίας
καὶ ὠμότητος βαθμούς, ὃ τὰ τῶν ἐχθρῶν κτήνη ἢ θρέμματα κακῶς πάσχοντα παρορᾶν.
δεύτερος δὲ μετ' ἐκεῖνον αὐτὸς ὁ τῶν ἐχθρῶν ἀμύνειν. ὅσῳ γὰρ αὖ θᾶττον ἀλόγου ἡμιῶντος
ἐφείσω, τοσούτῳ μείζων ἐκείνης αὕτη ἡ ἁμαρτία. τρίτος δὲ μετὰ τοῦτον, ὁ τῶν ἀδελφῶν κατα- 10 χ. Ισ
φρονῆσαι, καὶ ἀγνοοῦντας ὅτις τυγχάνουσι. τέταρτος, ὁ τῶν οἰκείων περιορᾶν. πέμπτος, ὁ-
τὰν μὴ σώματος ἀνάγκης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς ἀπολλυμένης καταφρονῆσαι. ἕκτος,
ὅταν μὴ τῶν οἰκείων, ἀλλὰ καὶ τῶν παίδων ἡμῖν ἀμαθίαν ἀμελῶμεν. ἕβδομος, ὅ-
ταν μηδὲ ἑτέρους τῶν ὑπερμεγεθῶν ζημιῶμεν. ὄγδοος, ὅταν καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τοῦτο βουλο- χ. καὶ ἀφ'
μένοις παῖσαι κωλύωμεν καὶ ἀπείργωμεν. ἔνατος, ὅταν μὴ κωλύωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ πολε-
μῶμεν. ὥστε εἰ τῷ πρώτῳ δὲ τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ τῆς κακίας ταύτης βαθμῷ τοσαύτη 15
κόλασις ἔπεται, τῷ πάντας ἀναβεβηκότι τούτους, τούτῳ δὴ τῷ ὑμετέρῳ, πόσον ἕψεται πῦρ, σὺ
καὶ τῷ μετ' ἐκεῖνον τυγχάνοντι; μᾶλλον δὲ οὐκ ἔνατον μόνον, οὐδὲ δέκατον, ἀλλὰ καὶ ἑνδέκατον χ. κ
οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι τοῦτον προσειπών. Πῶς δή ποτε; ὅτι οὐ τῇ φύσει πολλῷ μείζων ὁ ἁμάρτημα
τῶν προηγουμένων ὅδε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου χαλεπώτερον. τί γὰρ τοῦτό ἐστι, ὃ
ἀπὸ τοῦ χρόνου; οὐ τὰ αὐτὰ ἁμαρτήσονται ἡμῖν νῦν τοῖς ἐπὶ τοῦ νόμου, οὐ γὰρ αὐτὰ κείσονται βα- 20
σανιζόμενα· ἀλλὰ πολλῷ χαλεπώτερα, ὅσῳ καὶ μείζονος ἀπολαύσαμεν δωρεᾶς, καὶ τελεω-
τέρας διδασκαλίας μετέχομεν, καὶ πλείονι τιμωρήσθα τιμῇ. ὅταν δὲ καὶ τῇ φύσει καὶ τοῦ
χρόνου σφοδρὸν ᾖ τὸ ἁμάρτημα γίνηται τοῦτο, ἐννόησον ὅσοι εἰσὶ τὸν φλέγα ὅτι τὸν τῶν
ἑλμινθώντων αὐτὸν κεφαλέα. καὶ οὐκ ἀπλῶς ταῦτα συλλογίζομαι, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ
πράγματος ὑποδείκνυμι τοῦτο συμβαῖνον· ἴσθι δέ, ὅτι καὶ τὰ ἡμέτερα ἡμῖν ἄπαντα ἡ διοικη- 25
μένα, τῆς γενικῆς τῶν παίδων ἀμελουμένης σωτηρίας, τὸν ἑκάστου ποσῶς ἐλκύει. ἐρῶ δὲ ὑμῖν
ἃ λέγω, οὐκ ἐμόν, ἀλλ' ἃ τῆς γραφῆς κείμενα γεγράφηται. ἱερεὺς ἦν ἐν τοῖς Ἰου-
δαίοις, μέτριος αὐθάδης καὶ ὑπερήφανος, Ἠλεὶ τοὔνομα ἦν. οὗτος ὁ Ἠλεὶ τῶν δύο παί-
δων πατὴρ, καὶ ὁρῶν αὐτοὺς ὑπὲρ κακίαν βαδίζοντας, οὐ κατεῖχεν, οὐδὲ ἐκώλυε· μᾶλλον δὲ κα-
τεῖχε μὲν καὶ ἐκώλυεν, οὐ μὴν πάσης δὲ τοῦτο ἐποίει καταδύσεως. τὰ ἐγκλήματα δὲ τῶν παίδων 30
a. Βασ. c. 15. τούτων ἦν, πορνεία τε καὶ ἁρπαγή. Ἦσθιον γάρ, φησι, τοὺς καθαγιασθῆναι τὰ κρέα
τοῖς ἱερεῖ, καὶ τὴν θυσίαν ἀφιερωθῆναι τῷ Θεῷ, ταῦτα δὲ ἀκούων ὁ πατήρ, ἀμωρίαν μὲν οὐκ
ἐπέθηκε, λόγῳ δὲ καὶ παραινέσει ἐπιεικεῖτο τῆς πονηρίας ταύτης ἀπαγαγεῖν αὐτούς, καὶ τοιαῦτα
a. Βασ. c. 2. συνεχῶς πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε ῥήματα· Μή, τέκνα, μὴ ποιῆτε οὕτως· οὐ γὰρ ἀκοὴ
ἣν ἐγὼ ἀκούω περὶ ὑμῶν, τὸ ποιεῖν τὸν λαὸν μὴ λατρεύειν τῷ Κυρίῳ. ἐὰν ἁμάρτῃ ἀνὴρ ἁμάρ- 35 χ. τὴν μὲ
τῃ ἀνὴρ εἰς ἄνδρα, προσεύξονται περὶ αὐτοῦ πρὸς Κύριον· ἐὰν δὲ τῷ Κυρίῳ ἁμάρτῃ ἀν-
θρωπος, τίς προσεύξεται περὶ αὐτοῦ; καίτοι πολλὴ ἡ τῶν ῥημάτων βαρύτης καὶ ἡ σύνεσπή,
καὶ τὸ νοῦν ἔχοντα ἱκανὴν ἀνακτήσασθαι. τὸ τί γὰρ ἁμάρτημα ἐπῆρε, καὶ φόβον ἐδίωξε, τὴν
τῶν ὑπερημμένων δίκην ἀφόρητον ἀπέφυγε καὶ φεκτήν· ἀλλ' ὅμως, ὅτι μὴ πᾶν, ὅσον ἐ-
χρῆν, ἐπεδείξατο, καὶ αὐτὸς μετ' ἐκείνων ἀπώλετο. καὶ γὰρ ἀπειλὰς προσαθεῖναι ἐχρῆν, καὶ 40
ὄζειν ὀφθῆναι ποιοῦντα τῆς ἐαυτοῦ, καὶ μάστιγας ὑπηνῆναι, καὶ βαρύτερον πολλῷ γλυφθῆναι καὶ χα-
λεπώτερον. ὅτι δὲ οὐ τούτων οὐδὲν ἐποίησεν, ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἐχθροῖς πολέμωσε Θεόν· καὶ
φθάσαντος αὐτοῦ τῶν παίδων ἀκαίρως, μὴ τῶν παίδων καὶ τῶν ἑαυτοῦ προσαπώλεσε σωτη-
ρίαν. ἄκουσον γοῦν τί φησι πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· μᾶλλον δὲ πρὸς αὐτὸν μὲν οὐκ ἐπ(οὐδὲ γὰρ

ἀποκρίσεως

ἀπκρίσεως αὐδὲ ἄξιον ἔχρπεν εἶ) λειπὸν) ἀλλ' ὥσπερ τινὰ οἰκέτιν τὰ μέγιστα παροξυνόμενος, δι' ἑτέρου ποιῆ μαθεῖν τὰ καταληφόμενα αὐτὸν κακά. τοσαύτη ἰσχὺς ἡ τοῦ Θεοῦ τότε ὀργή. ἄκυσον γοῦν τί φησι πρὸς τὸ ἐκείνου μαθητικὸν περὶ τῆς διδασκάλου. ἡ γὰρ δὴ τῷ μαθητῇ, ἢ ἑτέρῳ παρφήτῃ, ἢ πᾶσιν ὑπὲρ τὸν ἐκείνου μᾶλλον διαλέγεται κανόν, ἢ ἐκείνῳ. ὕτων αὐδὲν εἰς τέλος ἀπέρατον. τί δὲ οὖν φησι τῷ Σαμουὴλ; Ἐγὼ ὅτι καταλογῶ τοὺς Θεοὶ ⓐ ἰοὶ αὐτοῦ, ἢ οὐκ ἐνυδόκησεν αὐδοὺς. ἢ ἔχ οὕτω· ἢ μᾶλλον ἐνυδόκησεν. ἀλλ' οὐδὲ βουλήσεως εἶ) τοῦτο φησιν ὁ Θεός. οὕτως αὐτῆς κατέγνω, ὅπῳ ὃ σφοδρὸν οὐκ εἶχε ἡ ὀπιτεταμένον. ὥστε καὶ παρηγορῆσθαι τὴν παῖδων, μὴ τοσοῦτον ᾖ, ὅσον χρὴ, οὐδὲ περίοικα τοῦτο ἔστιν· ὥσπερ οὖν οὐδ' ἡ τοῦ Ηλεὶ βουλησία. εἰπτὸν ᾖ ὃ ἔγκλημα, ἢ τῶν κόλασιν ἐπάγῃ μὴ πολλῆς τῆς ὀργῆς. Ωμοσα γάρ, φησι, τῷ οἴκῳ Ηλεὶ, εἰ ἐξιλασόνται ἡ ἁμαρτία τοῦ οἴκῳ Ηλεὶ, ἢ ἐν θυμιάμασι, ἢ ἐν θυσίαις ἕως τοῦ αἰῶνος. εἶδες ἀγανάκτησιν ὀπιτεταμένην ἢ ἀσύγκυτον κόλασιν; πάντως αὐτὸν, φησι, ἀποκτεῖναι χρὴ, ἢ οὐκ αὐτὸν μόνον, οὐδὲ τοὺς παῖδας, ἀλλὰ ἢ τῶν οἰκίαν ἅπασαν μετ' ἐκείνου, ἢ οὐδὲν ἐστι φαρμακὸν, ὃ τῶν πληγῶν τούτων ἰάσεται. κρίτοι πλεῖον τῆς εἰς τοὺς παῖδας ῥαθυμίας οὐδὲν ἕτερον εἶχεν ἐγκλῆσαι ὁ Θεὸς ὃ προσοῦτο τότε ἐκείνῳ, ἀλλ' ἢ ἅπαντα τὰ ἄλλα θαυμαστὸς· ἢ τὸν φιλοσοφίαν αὐτῷ πᾶσαν οὐκ ἐκ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ ἢ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἢ τῶν συμφορῶν τούτων ὑπισυμβαίνειν ὅτι ἰδεῖν. προῆγον μὲν γάρ, ὅπῳ τούτων πάντα ἤκουσεν, ἢ περὶ ἕκαστον πιμωρίας ἤκουσε εἶδεν ἑαυτὸν, οὐκ ἀπεδυσωπήσεται, οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐκ εἶπέ τι τοιοῦτον, οἷ εἰκὸς τοὺς πολλούς. μὴ γὰρ ἐγὼ τῆς ἑτέρων κύριος εἰμι γνώμης; τῶν οἰκείων ἁμαρτημῶν ὀφείλω δίκας· ⓐ παῖδες ᾖ πλικίαν ἔχετον, ἢ αὐτοὶ αὖ εἶδον δίκην κολάζεσθαι μόνον. τούτων οὐδὲν οὔτε εἶπεν, οὔτε ἐνέκοψεν· ἀλλ', ὥσπερ οἰκέτης θυγνώμων, ἢ ἓν μόνον εἶδώς, ἅ τοῦτ' ἐκ τοῦ δεσπότου θυχόλως φέρει, κἂν λυπηρὸν ἔπτα τύχῃ, οὕτω καὶ πολλῆς γέμοντα φιλοσοφίας ἐφθέγξατο ῥήματα· Κύριος γάρ, φησιν, αὐτὸς ὃ "Ὀφθαλμὸς ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. ἢ ὐκ ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ ἢ ἑτέρωθί ὅτιν αὐτοῦ τὸν "Ὀφθαλμὸν κατηδεῖν. πολέμου γὰρ καταλαβόντος τοὺς Ιουδαίους, ἐπῆλθέ τις ἐλθὼν ἀπήγγειλε ταῖς ὁ πολέμῳ συμφορᾶς, ἢ πῶς ⓐ παῖδες αὐτοῦ κατεκόπησαν ἀμφοῖν ἢ ἐλεεινῶς ἐν τῇ μάχῃ, ταῦτα μὲν ὧν ἀκούων ἠσύχαζεν. ὡς ᾖ προσέθηκεν ἐκφυγεῖν τὴν σφαγὴν ταύτην τῆς κλεινοτάτου τοῦ ἀρπαγέντος τοῦ ὑπὸ τῶν πολεμίων θμομάχου, τότε δὴ σχετλιάσας ὑπὸ τῆς ἀθυμίας ὁ γέρων, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ δίφρου εἰς τὰ ὀπίσω ἐχόμενα τῆς πύλης, ἢ ζωντεκὴν ὁ νοῦς αὐτοῦ, ὅτι πρεσβύτης ἦν, ἢ βαρύς, ἢ ἔνδοξος· ἢ αὐτὸς ἔκρπε ⓜ Ισραὴλ ἔκκαιδεκα ἔτη. εἰ ᾖ ⓜ ἱερεὺς, ⓜ πρεσβύτης, ⓜ ἔνδοξος, ⓜ ἔκκαιδεκα ἔτη πρεσάντα· ἀλήπως τῶν τῆς Ἐφραὶμ θμοὶ, ⓜ ὃ χρόνοις πολιτευόμενοι οὐ πολλοῦ ἀπαρτῆσαι ἀκείνου, οὐδὲ τάχιον ᾖσθαι πόσαθαι· ἀλλ', ὅπῳ τῶν παῖδων οὐκ ἐπιμελήθη μᾶ ἀκριβείας, σφοδρὰ ἢ ἐλεεινὸς ἀπώλεθο, ἢ τῆς ὀλιγωρείας ταύτης ἡ ἁμαρτία, καθάπερ κῦμα ἄγριον ἢ μέγα, πάντα ὑπερέχει σκάφα, ἢ ἅ καταρθήματα ἔχρυψεν ἅπαντα, πῆς ἡμᾶς λήψεται δίκη τοῦ ὃ χρόνοις θμομάδος πολλῷ μείζονα ἀπαιτοῦσι φιλοσοφίαν, ἢ τῆς ἀρετῆς ἀποδιοῦσαι ἐκείνου, ἢ τῶν παίδων οὐ μόνον ὁ προεῖσα μάχης, ἀλλὰ ἢ τοῖς βουλομένοις τοῦτο ποιῆ ὀπιβουλεύσασθαι, ἢ πολεμιῶσαι, ἢ βαρβαρῶ πάντος χαλεπώτερον ἔσται τὰ ἔκγονα ἀλλοιωθέντα ἡμῖ· τὸ γὰρ ἐκείνων ὠμότης, μᾶλλον δουλείας ἢ ἁμαρτάσεως ἢ ἀνδραποδισμοῦ τῆς πατρίδος, ἢ τῶν τοιούτων ἔσχε κακῶν· ὑμᾶς ᾖ αὐτὸν καταδουλοῦται τὸν ψυχὸν, ἢ καθάπερ πικὰ σκύμαλα ὠμὰ ἐσθίοντες, οὕτω δαίμοσι πονηροῖς ἢ ἀγρίοις ἢ τοῖς ἐκείνων ἀνθρώποις παθεῖν· ὅταν γὰρ μήτε αὐτοὶ ἀνθρώπινόν τι πνεύματος ἔχωμεν, μήτε ἑτέρους βουλομένους τοῦτο ποιῆ ἀφίωμεν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τοῦτο ἐργαζόμεθα.

Καὶ μοί μοι λείπεται, ὅπ πολλοὶ μείζονες τοῦ Ηλεὶ τῶν οἰκείων ἀμεληκότες παίδων,

a. Bas. γ. 17.

a. Bas. γ. in.

δυσι, οὐδὲι ἔπαθον οἷς ὁ Ηλεί. ἔπαθον μὲν γὰρ κὴ πολλοὶ * πολλάκις δὲ χθεσπότεροι τούτων, κὴ * κὴ
διὰ ταύτην τὴν ἀμυρτίαν. πόθεν γὰρ ἄνεσι θάνατοι; πόθεν νόσοι χαλεπαὶ κὴ ξυνεχεῖς
κὴ ἡμῖν κὴ τοῖς πατράσιν αὐτῶν; πόθεν ζημίαι; πόθεν ἀδικίαι; πόθεν ἐπήρειαι; πόθεν τὰ μυ-
ρία κακά; οὐκ ἐκ τῆς μοχθηρίας ὁρᾶις τοὺς παῖδας ἀδικουμένους; δῆλον ὅτι οὐ στάσμος τοῦτο ἐστιν, χ. ὑξ
ἀλλὰ μὲν κὴ τὰ τῆς προσούσης πιστώσασθαι πάθη. ἐγὼ δὲ ὑμῖν καὶ λόγον ὑπὲρ τούτων ἐρῶ σα- 5
Σειρ ιτ.α. φοῦ τινος ἀνδρὸς τῶν πρὸ ἡμῶν. ἀδικούμενος γὰρ παῖδων οὐκ ἀμελούμενος, οὕτω πως φησί· Μὴ
θύφραίνε ἐπὶ ἰοῖς ἀσεβέσιν, εἰ μὴ ἔστι φόβος μετ' αὐτῶν Θεοῦ· μὴ ἐμπιτεύσῃς τῇ ζωῇ αὐ-
τῶν. σταθήσεις γὰρ πρὸ ἀώρου, κὴ ἐξάπινα αὐτῶν ζωτήλφαι γνώσῃ. πολλοὶ μὲν οὖν, ὅπερ
ἔφθιν, πολλαὶ τοιαῦτα πεπόνθασιν. εἰ δέ τινες κὴ διέφυγον, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἐκφεύξον-
ται, ἀλλ' ὅτι κακῶν τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς· πικροτέρην γὰρ ἀπολήψονται ἐκ δικαίου. 10
τίνος γὰρ ἕνεκεν, φησιν, οὐκ ἀναβοῶσι πρὸς τὸν Θεὸν οἱ ζῶντες; ὅτι ὤφεισται ἡμέραν ὁ Θεὸς, ἐν ᾗ μέλλει
κρίνειν τὴν οἰκουμένην. αὕτη γὰρ οὔπω πάρεστιν ἡ ἡμέρα· καὶ ἄλλως γε, τοῦτο εἰ ἐγίνετο, τοῦ-
το ἀμαλωτὸν ἂν γε τοῦτο ἀμήρπασε ἅπαν τὸ γένος. ἀλλ' ἵνα μὴτε τοῦτο συμβῇ, μήτε ῥα-
θυμότεροι πολλοὶ γένωνται τῇ μελλήσει τῆς κρίσεως, λαμβάνων ἀεὶ τὰς ἀποθήκας ἀμύρτη-
μασιν ὁ Θεὸς, καὶ καλέων αὐτοὺς, διδάσκει τοὺς λοιποὺς δι' ἐκείνων τὰ μέτρα τῶν κακῶν ἃ- 15
τοῖς τιμωρίαν, ἵνα ὑπίσωνται, ὅτι καὶ αὐτοῦ μὴ δῶσι δίκην, ἀπολήψονται ἐκ δικαίου πολ-
λῷ χαλεπωτέραν. μὴ γὰρ, ὅτι τοῦ προφήτου οὐ πίμπτεται ὧν, οὐδὲ προσαγρεύει τὴν
ὠμότητα, καθάπερ ὅτι τοῦ Ηλεί, ἐκ τούτου τὰ ἀναθήματα. οὐ γὰρ ὅτι προφητῶν κακῶς·
μᾶλλον δὲ πίμπτεται καὶ ὧν. τὰ μὲν πρὸς ἐκείνους εἰρημένα, οὐχ ἥττον καὶ πρὸς ἡμᾶς εἴρηται·
καὶ οὐχὶ τοῦ Ηλεὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς τὰ αὐτὰ ἁμαρτάνουσιν ἐκείνῳ δὲ ἐκείνου καὶ τῶν 20
ἐκείνου ἐκγόνων παῖδων. οὐδὲ γὰρ ὅτι προσωπολήπτης ὁ Θεὸς, οὐδὲ ὁ ΦΝ ἐλάττονα ἁ-
μαρτάνεται οὕτω πρώτιστον δυνατείας, τοῦτο χαλεπώτερα πεπλημμεληκότας ἀμυρτάνειν
ἀφίησι, καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι οὐ πολὺς αὐτοῦ τοῦ προφήματος ὁ λόγος. πολλῷ
γὰρ ὑπὲρ τῆς τῶν παίδων διαφθορᾶς ποιεῖται τοὺς ἀγῶνας. ὑπεθυμίαν τε γὰρ τοσαύτην
τῇ φύσει ἐκ τούτου ἐνέσπειρε, ἵν' ὥσπερ εἰς ἀνάγκην καὶ ἄφυκτον τῆς περὶ τὰ παιδία 25
προνοίας καταστήσῃ τοὺς φυτευσαμένους αὐτούς· νόμους τε εἰσηνέγκατο ὑπὲρ τοῦ
τούτων ὑπομνήσεως ἀγωνιζομένους ἡμᾶς, καὶ ἑορτὰς ἄγειν ἡμᾶς κελεύει τὰ παιδία αὐτῶν διδάσκειν χ. ἀπὸ
Εξοδ ιγ. ιι. τὸν ὑπόθεσιν. οὐδὲ γὰρ τοῦ πάσχα ἀγαγεῖν, ἐπήγαγε· Καὶ ἀπαγγελεῖς τῷ υἱῷ σου ἐν τῇ χ. ὑχῆ
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων· ἀγὼ τοῦτο ἐποίησεν ὁ Θεός μοι, ὡς ἐξεπορευόμην ἐξ Αἰγύπτου. ἐν ὅτι
Εξοδ. ιγ. ιδ. τοῦ νόμου ἦν ὁ αὐτὸς τοῦτο ποιῶν. οὐδὲ γὰρ τοῦ προτέρου εἶπεν, προσέθηκε πάλιν· Ἐὰν 30
δὲ ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σου μετὰ ταῦτα, λέγων, Τί τοῦτο; ἐρεῖς πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐν χειρὶ κραταιᾷ ἐξή-
γαγέν ἡμᾶς Κύριος ἐξ Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. ἐπεὶ γὰρ ἐσκλήρυνε Φαραὼ ἐξαπο-
στεῖλαι ἡμᾶς, ἀπέκτεινε πάντα πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτου, ἀπὸ [πρωτοτόκου] ἀν-
θρώπου ἕως κτήνους. ἀγὼ τοῦτο ἐγὼ φύω Κύριε, πάντα ἐξαναίρουν μήτε ἀνθρωπίνου ἐξα- ἰσ. πρ
πάντων εἰς ἀναγωγὴν καλύπτων ἄγει αὐτὸν, καὶ αὐτοῖς τοῖς παιδίοις πολλὰ πρὸ τῶν γε- 35
γυμνότων αὐτὸν ἐξαπατᾶται, τοῦτο μὲν βουλόμενος ὑμᾶς, κολάζων τοῦτον ἀγανά-
μενος, τοῦτο πάλιν" αὐτὸν παθητέρους τοῖς φυτευσαμένοις ποιῶν. ὅταν γὰρ ἴδωσι ποι- χ. ἀπὸ
νὴν τις ἡμᾶς κυρίους, μείζονι ἡμῖν ἀνάγκην τῆς πρὸ αὐτῶν προνοίας ὑπομνήσει τοῦ τι-
μωροῦ. εἰ γὰρ εἰ μηδὲν ἔτερον, τοῦτο γοῦν ἡμᾶς δυσωπήσαι ἱκανόν, ὃ πάντα τὰ ἐκείνης ἐν
ταῖς ἡμετέραις κεφαλαῖς χερσί. ἀλλ' οὐκ ἂν ἀναβαίμεθα προθύμως ἐπὶ τὸν ΦΝ οὕτως ἐμπι- 40
τευθότα ἡμῖν. ὅταν δὲ μὴ τοῦτο ἀγωνιζώμεθα ἀγαπητὴν πλέον τῶν ὑβρισμένων αὐ-
τῶν, ἀγανακτῆ πλέον τῶν ὑβρισμένων ἡμῶν, εἰ ταύτην πολὺ πλέον ἐφέλκεται· ὅπερ οὖν ἐποίησε καὶ ὁ Θεός.
πρὸς τούτοις, καὶ ΦΝ ἀπὸ τῆς φύσεως τεῖνον" ἐπήγαγε δεσμοὶ, εἰ δὲ βούλῃ, προστιν. καὶ ἵνα χ. ποσή
μὴ τὸ προσαγμάτων αὐτὸ μὴ καταφρονήσῃσιν ὁ πατέρες κελεύσαντος τρέφειν τοὺς παῖδας,

τῶν

τιὼ ἀπὸ τῆς φύσεως ἐπέθηκεν ἀνάγκιω. ἵνα ὃ μήποτε ταῖς τ̄ παίδων ὕβρεσιν ἀθυμήσῃ ἢ ὀργισθῇ αὐτοῖς ἀκαίρως ὑμῶν), τιὼ τε πρὸς αὐτὸ, καὶ τ̄ πρὸς αὐτῶν τ̄ ἠμπεσμένων ἐπιτείχισιν ὑμωείδω, καὶ τούτους μὴ ἀκριβείας ὑποπιπτόντων πολλῆς, καὶ κείνων ταύτῃ διεπείρων τ̄ πόδον. ἢ ταύτῃ ὃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρῳ τετάρτῳ ζῴῳ σφοδρῶς ἡμᾶς καὶ μὴ ἀκριβείας αὖ θῖς ζωέδησεν. οὐ γὰρ τοὺς παῖδας μόνον κακοὺς μὴ ὄντας ἀεὶ σὺν ἠμπλάζας κολάζει, γνωμίφους ὃ ἀγαθοὺς ἀποδέχεται, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν πατέρων ὁ αὐτὸ δὴ τοῦτο ποιῶ, κολάζων μὴ πικρῶς σὺν ἀμυγοῶντας αὐτῶν, πμῶν ὃ καὶ ἐπαινῶν σὺν ὀπτμυγουμένους. καὶ γὰρ τὸν πρεσβύτιν τοῦτον, καίτοι πάλαι ὄντα λαμπρὸν, ἀπὸ ταύτης τῆς ὀλιγωρείας ἐπμωρήσατο μόνος· καὶ τὸν πατριάρχιν ὃ, τῶν ἄλλων οὐχ ἧττον, ἀπὸ ταύτης ἐπίμνησε τῆς πρωτοίας. λέγων γὰρ ταῖς πολλαῖς καὶ μεγάλαις δωρεαῖς ἐκείνας, αἷς ἐπῆγέμετο δώσειν αὐτῷ, καὶ τιὼ αἰτίαν ὑμῖς, ταύτιν ἐπῆγε. Ἤδειν γάρ, φησιν, ὅτι ζωπάξει Αβρααὰμ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μετ' αὐτὸν, καὶ φυλάξουσι τὰς ὁδοὺς Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ποιῆν δικαιοσυνίω καὶ κρίσιν. ταῦτα δέ μοι εἴρηται νῦν, ἵνα μάθωμεν ὅτι οὐκ οἴδεν φράσω ὁ Θεὸς ἀμελησάμενον τῶν ὄντων πρεσβυτέρων αὐτοῦ. οὐδὲ γὰρ ὅτι τοῦ αὐτοῦ, τοσαῦτα μὴ ὑπὲρ τῆς τούτων πραγματείας σωτηρίας, καταφρονησάμενον ὃ αὐτῶν τύπτειν πρόρριζον. οὐ τοίνυν πρεσβύεται, ἀλλὰ καὶ ἀγανακτήσει τε ὀργισθῆναι σφοδρῶς, καθάπερ ἀποδείκνυσι διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος πρὸς ἡμᾶς ζωηχῶς λέγων· Οἱ πατέρες ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ἐν παιδείᾳ τε καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου. Εἰ γὰρ ἡμῖς ἀγρυπνῆν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν καλυόμεθα, ὡς λόγον ἀποδώσοντες, πολλῷ μᾶλλον ὁ πατὴρ, ὁ γνησιάμβυος, ὁ πρεσβύμβυος, ὁ στοιχοιοῦτα ἔχων διδασκάλους. ὥσπερ γὰρ ὅτι τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων οὐκ ἔχει καταφυγεῖν εἰς ἀπολογίαν καὶ συγγνώμιν, οὕτως οὐδὲ ὑπὲρ τῶν τοῖς παισὶ ἁμαρτανομένων. καὶ τοῦτο πάλιν ὁ μακάριος Παῦλος κατέστησι φανερόν. νομοθετῶν γὰρ οἱοίους τινὰς δεῖ) χρὴ σὺν ὅτι τιὼ τῶν ἄλλων ἀρχομένους ἄρχειν, μὴ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν δυ' ἀνάγκαις αὐτοῖς ὀφειλόντων πρεσβεύειν, καὶ τιὼ τῶν παίδων ἐπιμέλειαν ἁπάντῃ, ὡς οὐκ οὔσης ἡμῖν συγγνώμης, διαφθειρόντων ἐκείνων· καὶ μάλα εἰκότως. Εἰ μὲν γὰρ ἐκ φύσεως ἡ κακία τοῖς αὐθεφτοις προσῆν, εἰκότως ἂν ἦς πρὸς ἀπολογίαν· κατέφυγον. ὅτῳ δ' ἐκ προαιρέσεως καὶ φαύλοις γνώμαις, καὶ ἀσυνδάτοις, ἵνα μὴ λέγων ἔχοι θύροσωποι εἰσφέρῃ ὁ τὸν μάλιστα πάντων ποθούμβυον διαφθείρων καὶ γνέσθαι ποιητὴν ἀφεὶς, ὅτι οὐκ ἐβούλετο ποιῆσαι χρηστόν; ἀλλ' οὐδεὶς ἂν τοῦτο εἴποι πατήρ. ἡ γὰρ φύσις ἐφέστηκε, πρὸς τοῦτο αὐτοῖ διεγείρουσα συνεχῶς. ἀλλ' οὐκ ἠδύναντο; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο. καὶ γὰρ ὃ ἅπαντα λέγει ὄντα ἐπὶ λαβεῖν, καὶ ὃ πρῶτον καὶ μόνον τιὼ ὀρθοτοσίαν ἐγχειρισθῆναι τιὼ ἐκείνου, καὶ ὃ διαπόμβυτος ἔχων ἔνδον, ῥᾳδίαν αὐτῷ καὶ σφόδρα βύκολον ποιεῖ τιὼ προσασίαν, ὥστε οὐδαμόθεν τιὼ διαφθορὰν γίνεσθαι τῶν παίδων, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῶν ψυχῆς ἀναγκάζονται ἀμελεῖν. τούτους ἐγὼ σὺν πατέρας (καὶ μή τις θυμοῦ ὃ λεγόμβυον εἶ) νομιζέτω) καὶ αὐτῶν τῶν παιδοκλόπων χείρους εἶ) φαίμι ἄν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὃ σῶμα τ̄ ψυχῆς διῳκῶσιν· ὕστοι ὃ ταύτιν μετ' ἐκείνου φέροντες, εἰς τιὼ τῆς γεέννης ἐμβάλλουσι πυρόν. καὶ κεῖνον μὲν ἀνάγκη ⓦ θάνατον καὶ παρὰ τῆς φύσεως δέχεσθαι πάντας· τοῦτον ὃ οὐδὲν καὶ διαφυγεῖν, εἰ μὴ ἡ τῶν πατέρων αὐτῶν ἐπῆγαγε ῥᾳθυμία. πρὸς τούτοις, τιὼ μὲν τοῦ σώματος τελευτιὼ αἰσάσιος ἐπελθοῦσα ταχέως ἀφανίσαι δυνήσεται· τιὼ ὃ τῆς ψυχῆς ἀπώλειαν οὐδεὶς ἂν ἔλπι παραμυθήσεται. οὐ γὰρ σωτηρία αὐτιὼ διαδέχεται λοιπὸν, ἀλλ' ἀθανάτου ἀνάγκη κολάζεσθαι· ὥστε οὐκ ἀπεικότως τῶν παιδοκλόπων σὺν τοιούτους πατέρας χείρους ἂν εἴποιμι ἔγωγε). οὐδὲ γάρ ὅστις ὕπω ἀφεὶς ἀκοπῆσαι ξίφος, καὶ δεξιαὶ ὁπλίσας, καὶ εἰς αὐτὸν τὸ παιδὸς βαπίσας ⓦ λαιμὸν, ὡς ὃ ψυχιὼ ἀπολέσας καὶ διαφθερεῖ. παύ-

τῃς

χ. ἐξιγ.

χ. ἀπίρ.
χ. ἴχῃ

ἴσ. πῇ

της γλῶ ἡμῖν ἴσον ὀδόντι. τί οὖν; πόλιν οἰκιοῦντα, καὶ οἰκίαν καὶ γυναῖκα ἔχοντα, οὐκ ἔστι σωθῆναι, φησί; μάλιστα μὲν οὐκ εἰς σωτηρίας τρόπος, ἀλλὰ πολλοὶ τὸ ἁμάρτημα. καὶ τοῦτο
Ισαιν. 18 C. λέγω μὴ ἀορίστως ὁ Χριστὸς, πολλαὶ δὲ μοναὶ παρὰ τῷ πατρί. λέγω δὲ
a. Kop. 12 ma. μὴ διαιρισμοὺς ὅτι ὁ Παῦλος οὕτω γράφων· Ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. οὐ δὴ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν· ὡς μὲν ὡς ὁ ἥλιος λαμπροῖσιν, ὡς δὲ ὡς ἡ σελήνη, ὡς δὲ ὡς ἀστέρες. καὶ οὐδὲ ἐν τούτοις ἔστι τῆς δόξης· ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις πολλὴν δίδωσιν ἡμῖν τὴν ἀνάγκην, καὶ τοσαύτην, ὅσην ἐν ἀριθμῷ τοσούτῳ συμβαίνειν εἰκός. ἀστὴρ γάρ, φησι, ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. συνόησον τοίνυν ἀπὸ τῶν ἡλιακοῦ μεγέθους πρὸς ἑκατὸν πηχῶν ἀστέρα ὁδοῦσι, πόσους ἀξιωμάτων βαθμοὺς καταβαίνει εἰκός. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, εἰ μὴ εἰς βασιλέα ἦλθες, ἀπόντα ποιῆσαί τε καὶ πάσχειν, καὶ ἕνα ὄντα ἁπάντων ὁμοίως, ὥστε αὐτὸν εἰς ποιῆσαι τῆς βασιλέως, καὶ μηδὲν ὅλως ὑπολογίζεσθαι, μὴ διαπτύειν, μὴ κινδυνεύειν, μὴ θάνατον αὐτὸν, ἀλλ' ἢ τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς γραφείας πρόξενον ἡμῖν τῆς σκέψεως, μὴ ἀλλαχοῦ, εἰ ἔχομεν λαβεῖν τόπον, καὶ πάντων ὕστατος γενέσθαι;

Πλὴν ἀλλ', εἰ δοκεῖ, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἴδωμεν, εἰ δυνατόν ἐστι μέσῳ τρεφόμενον τῶν τῶν γραῶν τὴν λῆξιν λαβεῖν. ὁ μὲν γὰρ μακάριος Παῦλος ἀπεφαίνατο τὸ βέλτιον εἶναι τοῦτο, καὶ τὸν γαμοῦντα ἔλεγεν οὐκ ἔφησεν ἄλλως δύνασθαι σώζεσθαι, πλὴν εἰ μὴ οὕτως αὐτὸν εἶχεν, ὡς οὐκ ἔχοντες, καὶ τῷ κόσμῳ μὴ προσέχωσιν. ἡμεῖς δὲ αὐτὸ, εἰ βούλει, καὶ τῷ λόγῳ ἐπελθωμεν. ἔχεις οὖν εἰπεῖν, ὅτι ἢ σὺν συμβουλεύοντος ἤκουσεν ὁ γάμος, ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ γενέσθαι ποτὲ, ὅτι ὁμοιότατα, καὶ βόρκης, προσκρούει ἐνταῦθα; τί γάρ, ὅτι τοὺς μνησικακοῦντα σωθῆναι οὐκ ἔνι; Οὐδὲ γάρ, φησι, μνησικακῶν εἰς θάνατον. ἀλλ' ὅτι κατήγορον οὕτως ἤλεημοσύνην ὁ Θεὸς, ὡς καὶ τῆς ἀναγνώσεως ἀπείρξαι τῶν θείων λόγων; Οὐ γάρ, ὅτι ἀλαζόνα καὶ ὑβριστὴν ἐξέβαλε τῶν οὐρανῶν, καὶ τῷ τῆς γαστρὸς πρέσβυν ἔπεμψε; τί γάρ, ὅτι ἀκολάστοις σωφρονίσαι ὀφθαλμοῖς ὡς ἀπηρτισμένον οὕτως ἐκόλασε μοιχόν; ἀλλὰ τοῦτο μέγιστον τῶν πάντων ἁμάρτημα, τὸ κρίνειν τὸν πλησίον καὶ χαλεπωτέρῳ ὑπαπάσθαι τὸν κόλασιν, πρὸ πολλάκις ποτὲ φυγεῖν, καὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦτο τῶν κειμένων νόμων ἀνέγκλητον αὐτῷ; ἢ οὐδὲ οἶδας ὅτι ποτὲ ταῦτά ἐστι; πῶς οὖν αὐτὰ δυνήσεταί κατορθῶσαι ὁ γάμος, ὃν οὐδὲ τοὺς νόμους οἶδεν ὁ μέλλων αὐτὸν διδάξειν πατήρ; καὶ εἶδε τοῦτο μόνον τὸ δεινὸν, τὸ μηδὲν τῶν χρησίμων συμβουλεύειν αὐτοῖς, καὶ τὸν μὲν τοσοῦτον τὸν νυμφίον αὐτοῦ καὶ πρὸς παίδων ἀφεῖτε. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι τῶν πατέρων ἐστὶν ἀκούσαι διαλεγομένων πρὸς τοὺς παῖδας, ὅταν αὐτοὺς παρακαλῶσιν ὑπὲρ τῆς τῶν λόγων ἀκριβείας, ἀλλ' ἢ τοιαῦτα ῥήματα· ὁ δεῖνά, φησι, πένης καὶ ἐκ πενιῶν τινῶν ἀπὸ τῶν λόγων κλησάμενος δυνάμεως, ἦρξε μεγίστας ἀρχάς, πλοῦτον ἐκτήσατο πολὺν, γυναῖκα ἔλαβεν εὐπορον, οἰκίαν ὠκοδόμησε λαμπράν, φοβερός ἐστι ἅπασι καὶ ἐπίδοξος. πάλιν ἕτερος δεῖνά· φησι, τὸν Γαλατῶν γλῶσσαν ἐκπαιδεύθεις, καὶ τοῖς βασιλείοις ἔστι λαμπρὸς, καὶ πολλὰ ἄλλα φέρει τὰ ἔνδοξα. καὶ ἕτερος ἕτερον δείκνυσι πάλιν, πολλοὺς ὄντας τοὺς ἀπὸ γῆς ἐνδόξους. τῶν δὲ καὶ τοῖς οὐρανοῖς οὐδὲ ἁπάσης μέμνηται, ἀλλὰ, καὶ μνησθῆναι ἕτερος ὑπομένῃ, ὡς πάντα διαπτῆναι ἐλαφρότερα. ὅταν οὖν δὲ δεχῇς αὐτοῖς ταῦτα ἐπάδοντα, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ τὸν ὑπόθεσιν αὐτοὺς πάντων διδάσκειν τῶν κακῶν, δύο τοὺς τυραννικωτάτους ἐνιέντες ἔρωτας, τῶν χρημάτων λέγω, καὶ τοῦτον τιμωμένων, τῆς δόξης τῆς κενῆς καὶ ματαίας. τούτων δὲ ἑκάτερος καθ' ἑαυτὸν μὲν πολλὰ διαπτῆναι ἰσχύει· ὅταν δὲ ὁμοῦ συνελθόντες, εἰς τὸν τοῦ νέου ψυχὸν ἀπαλὸν οὖσαν ἐμπέσωσι, καθάπερ τινὲς χείμαρροι συναφθέντες, ἅπαντα διαφθείρουσι τὰ καλὰ, τοσαύτην ἄμμον, τοσοῦτον βόρβορον ἐπισωρεύοντες τοῖς φρουτοῖς, ὡς ἄκαρπόν τε καὶ ἄγονον τῶν ἀγαθῶν πάντων ἐκεῖνον ἐργάσασθαι τὸν ψυχόν. καὶ μαρτυρήσειαν δὲ ἡμῖν ἂν τοῦτον

χ. διάγγελος

χ. βασιλέως
ις'. βασιλεῖ

χ. ἀπὸ τῆς

* ποῦτο ἀκούσει
χ. ἐπικαρ
χ. ἐκείνου

τούτων δὲ ὁ τῶν ἔξωθεν λόγος. τούτων γὰρ τῶν παθῶν ὁ πατὴρ ὁμοῦ, οὐχὶ ζωπυρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐαυτὸν, ὁ μὴ ἀκρόπολιν, ὁ ὃ κεφαλὴν ποιοῦσιν τῶν κακῶν. Εἰ δὲ κεχωρισμένον ἀκρόπολις ἐστὶ καὶ κεφαλή, ὅταν δὲ χαλεπώτερον πολλῷ προσλάβῃ καὶ δυναπώτερον, τὸν δοξομανίαν λέγω, καὶ μετ' ἐκείνου φερόμενον ἐμπέσῃ δὲ ῥίζωθῇ καὶ προσκαταλάβῃ τὸν τῶν νέου ψυχῶν, τίς λοιπὸν αὐτῶν ἀναμαχλεύσας τὸν νόσον δυνήσεται; μάλιστα, ὅταν καὶ ὁ πατὴρ, μὴ μόνον ὅπως ἀφανολυθῇ, ἀλλ' ὅπως καὶ πάλαι γένηται τὰ ποιητικὰ τούτων φυτὰ, καὶ ποιῶσι πάντα καὶ λέγωσι; τίς οὕτω σώφρων, ὡς μὴ ἀπογνῶναι τῆς σωτηρίας, τὸν τὰ τοιαῦτα παιδευομένου παιδός; ἀναπηρὸν γὰρ τῶν ἐσωτέρων ἀπολαύουσαν * ψυχὴν ἀφυγῇ πτηνοῖν· ὅταν δὲ πονηρὸν χρήματα καὶ ἑταιρίαι, καὶ ἄνδρες εἰσαγῇς εἰς ζῆλον προσκείμενοι, ποίας σωτηρίας ἐλπίς; ἐκεῖ γὰρ χρημάτων ἐρωτες καὶ βασκανίαι, καὶ κακοήθης, καὶ πολύορκοι, καὶ ἐπίορκοι, καὶ ἁρπαγαὶ, καὶ λοιδορίαι, δὲ κλέπται, καὶ ἀναισχυντίαι, καὶ ἰταμοὶ, καὶ ἀγνώμονες, καὶ πάντα ἀνάγκη ἔνι) τὰ κακά. καὶ μάρτυς τούτων ἀξιόπιστος ὁ μακάριος Παῦλος, ῥίζαν τῶν ἐν τῷ βίῳ κακῶν τὴν φιλαργυρίαν εἰπών. καὶ προσέτι τοῦτο ὁ Χριστὸς αὐτὸ τοῦτο ἐδήλωσεν, ἀποφαινόμενος μὴ ἐνὸν δυνατὸν θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. ὅταν οὖν ὀξὺς ὁ νέος ὑπὸ τούτων ἄγηται τῆ δουλείαν, πότε δυνήσεται ἐλεύθερος; πότε ἀναχθῆναι τοῦ κλυδωνίου, πάντων ὠθουμένων, πάντων καταδυόντων, καὶ εἰς πολλὰ τοῦ καταβαπίζειν καθιστώντων ἀνάγκην αὐτόν; Εἰ γὰρ μηδεὶς ἐνοχλοῦντος, Εἰ πολλῶν ὀρεγόντων χεῖρα, ἀναστῆναι δυνηθείη καὶ ἀναβλέψαι, καὶ τὸν ἅλμυρὸν ἀποπτύσασθαι τῆς κακίας, οὐκ ἀγαπητόν; Εἰ γὰρ πολλῷ ὄντι χρόνῳ ταῖς θείαις ᾠδαῖς ἐπαιδόμενος, ἰσχύσειε καὶ προσαποπτύσασθαι πλάσματα, οὐκ ἐπαρθῇ αὐτὸν δεῖ καὶ σφόνου μεγάλης; δεινὸν γὰρ ζωπῆσαι, δεινὸν κεφαλῆσαι καὶ ἑλεῖν ψυχὴν, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὴ μὲ ἡδονὴν ἄχη συναπορέπουσαν, ἐκεῖνο δὲ, προὸς τὸ ἐπιτήδεια καὶ μόρμυρα θαῦμα καπυδόμεν, πολλοὺς προέχει τοὺς πόνους ἡμῶν. ὅθεν τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς τὸν Ἐφραὶμ τοῦ παῖδας, ὅτι ἔδει τὸν παλαιὸν τῶν κακῶν ἀποθέσθαι σωνθῆναι, τὸν δὲ Αἰγύπτῳ λέγω, λαβὼν καταμόνας αὐτὸν ὅτι τῆς ἐρημίας, καὶ τῶν ἀφανῶν ἀπεῖπας, ὡς παρρωτάτω, καθάπερ ὅτι μοναστηρίου τινὸς, τῆς ἐρημίας, διέπλατεν αὐτῶν τὰς ψυχὰς, πᾶσαν ὁδὸν ἰατρείας κτησάμενος καὶ τῆς ἀχυτέρου δὲ προσπεσεῖν, δὲ σοῦν ὅλως προλιμπάνειν τῶν ὀφελόντων εἰς τὸν θεραπείαν καταστῆσαι τὸν ἐκείνου. καὶ σοῦν οὕτω διέφυγεν τὸν κακίαν· ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ τὸ μάτην κερόμμυα δὲ σκόρδα καὶ πᾶσι Αἰγύπτῳ πάντα ἐζήτουν κακά. τοσοῦτόν ὅτι συνήθεια κακόν. Εἰ γὰρ Ἰουδαῖοι μόνοι, τοσαύτης ἀπολαύοντες ὑπομνήσεως τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ δυναμαγωγὸν ἔχοντες οὕτως ἀρίστου καὶ γλυκαίου, καὶ φόβου καὶ ἀσφαλῆ καὶ βύεργεσίας καὶ κολάσεως καὶ πάντα ἔσπερ παιδαγωγούμενοι, καὶ τοσαῦτα ὁρῶντες θαύματα, σοῦν ἐγλύοντο βελτίους· σὺ δὲ ὁ νῦν ὁ σὸν, νέος ὤν τα, σὺ Αἰγύπτῳ μέσῃ, μᾶλλον δὲ σὺ μέσῃ τῇ παραπάξει τοῦ μόλου γρεφόμενος, σοῦνός τι χρήσιμον συμβουλεύοντος ἀκούοντα, πάντας ὅτι ταναντία αὐτοῖς ἄγοντας ὁρᾷ, καὶ πάντων μᾶλλον σὸν γλυκαμόρους καὶ θρεψαμόνας; οἴει δυνήσεσθαι σῴζεσθαί σε τοῦ μόλου παιδός; πόθεν; ἀφ' ὧν σὺ παίζῃς; ἀλλ' ὅτι ταναντία παίζεις, φιλοσοφίας μὲ οὔτι ἄμοιρ μεμνῆσθαι συγχωρεῖ, μᾶλλον δὲ καὶ τὸν παρόντα βίον καὶ τὰ τούτου γρέφων, μειζόνως κλυδωνίζεσθαι παρασκευάζεις. ἀλλ' οἰκτρὸν, καὶ πῶς ἑαυτῷ; μάλιστα μὲ οὐχ ἱκανὸς ἑαυτῷ ὁ νέος παρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς κατορθωσιν. Εἰ δὲ ἄρα τι καὶ τέκοι γλυκαίνον, ταῖς τῶν λόγων ἐπομβελαῖς τῶν παρὰ σοῦ, σφὶν ἠβλαφῆσαι, ταχέως ἀπεπτυήσει). ὥσπερ γὰρ σῶμα ὑγιαῖνον μὲ σὸν ἀπολαῦσαι σιτίων, τοῖς δὲ νοσοῦσιν ὀντιφόλμον, σὸν ἔνι παρὸς μακρὸν χρόνῳ ἀρκέσαι χρόνον· οὕτως σοῦν ψυχὴν τοιαῦτα παιδευομένην γλυκαίνει τι καὶ μέγα σπουδαῖ ποτε· ἀλλ' ἀνάγκη τὸν τοιοῦτον ἀθετουσαι

λέγων

σαι καὶ μαλακιζομένῳ, * καθάπερ τινὶ φθορᾷ, τῇ κακίᾳ ζωπυρουμένῳ διὰ νεκῶν, ὥστε ὑστε- *
ρον εἰς τὸν γέενναν καταφέρεσθαι, καὶ τὸν ἀπώλειαν τὸν ἐκεῖ.

Εἰ δὲ μὴ φῂς ταῦτα οὕτως ἔχειν, ἀλλὰ δυνατὸν εἶ) καὶ ἐν μέσῳ τρεφόμενον πάντα κα- χ. πᾶσι
ταρθοῦσθαι τῆς ἀρετῆς, καὶ μὴ παίζων, ἀλλὰ σπουδάζων ἀληθῶς ταῦτα λέγῃς, μὴ κα- 5
τοκνήσῃς ἡμᾶς διδάξαι ὃ κρεῖττον καὶ πᾶσιν μάθημα. οὐδὲ γὰρ βουλόμεθα τερά- 5
ματα εἶχεν τοσαῦτα ἔχειν, οὐδὲ τοσούτοις ἀπέχεσθαι μάτιον. ἀλλὰ γὰρ οὐ δυνάμεθα τοῦτο
μαθεῖν. οὐ γὰρ ἐάτε ὑμεῖς, καὶ δι' ὧν λέγετε, καὶ δι' ὧν ποιεῖτε, αὐτοφθερούμενοι ταύτῃ τῇ ψήφῳ,
καὶ ταινιοῦντες παιδεύοντες. ὥσπερ γὰρ ἐξεπίτηδες ἀπολέσαι σπουδάζοντες τοὺς υἱεῖς, οὕτως
Λευκ. ϛ. κε. κδ. ἄπονα κελεύετε ποιεῖν, ἃ τοὺς ποιοῦντας σωθῆναι οὐκ ἔνι. ὅσα δὲ ἀνώφελη. Οὐαί, φησι, 10
κϛ. τοῖς γλώσσαις· ὑμεῖς δὲ πολλὰς αὐλοῖς πλέκετε γέλωτος ἀφορμάς. Οὐαὶ τοῖς πλουτοῦσιν· ὑ-
μεῖς δὲ ὅπως χρηματίσαντο, πάντα τερπόμενοι. Οὐαί, ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς πάντες
Ⓦ οἱ ἄνθρωποι· ὑμεῖς δὲ καὶ οὐσίας ὁλοκλήρους ἀπὸ τῆς τῶν ἀνόμων βλασφημίας ἐκτισάσατε
πολλάκις. πάλιν δέ, Ο Ⓦ ἀδελφὸν ὑβρίζων, ἔνοχος ἔσται τῇ γεέννῃ· ὑμεῖς δὲ καὶ ἀδρα-
νεῖς εἶ) νομίζετε καὶ δίλογοι τοῦ σιγᾶν καὶ τῶν ἑτέρων φέρεσθαι ὕβρεις. μάχης κελεύει καὶ
δίκης καταφρονεῖν ὁ Χριστός· ὑμεῖς δὲ αὐτοῦ τὸ τούτοις τρέφεσθε τοῖς κακοῖς ἄκαπτοι. Ⓦ
ὀφθαλμὸν πολλάκις ἐξορύττειν ἐκέλευσεν, ὅταν βλάπτῃ· ὑμεῖς δὲ τούτους μάλιστα ποιεῖτε φί-
λους, οἵτινες δὲ διώκοντας χρήματα δοῦναι, καὶ τὴν ἐκείθεν παιδεύσωσι κακίαν. ἐκβαλεῖν
γυναῖκα οὐκ ἀφῆκε, πλὴν ἐπ' αἰτίᾳ μόνῃ πορνείας· ὑμεῖς δέ, ὅταν ἔξῃ χρήματα λαβεῖν, καὶ
ταύτης καταφρονεῖν κελεύετε τῆς σοβαρᾶς. Ⓦ ἔρχεσθαι ἀπράγμονα ἐκέλευσε πάντοθεν· ὑμεῖς δὲ αἰεὶ ἰδίᾳ
φυλακὴ ὁμιλοῦντες, καὶ γελᾶτε. ὁ φιλῶν τὸν ψυχὴν αὐτοῦ, φησι, ἀπολέσει αὐτήν· ὑμεῖς δὲ αὐ-
τοῦ πάντοθεν εἰς ταύτην ἐμβάλλετε τὴν φιλίαν. ἐὰν μὴ ἀφῆτέ, φησι, τοῖς ἀνθρώποις
τὰ σώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει ὁ οὐράνιος· ὑμεῖς δὲ ὀνειδίζετε,
ὅταν τοῦ ἀδικοῦντος μὴ θέλωσιν ἀμύνεσθαι, καὶ εἰσπέμψαι δυνάμει αὐτοῖς ταύτην ταχέως
ἐπὶ γῆς ἀγαγεῖν. τοῦ δόξης ἐρῶντας πάντα εἰκῆ ποιεῖν ἀπεφώνατο ὁ Χριστός, καὶ πιστεύ-
ουσι, καὶ θαυμάζουσι, καὶ ἐλεοῦσιν· ὑμεῖς δέ, ὅπως ταύτης ἐπιτύχωσιν, ἅπαντα πραγματεύ- χ. ϛ
εσθε. καὶ τί δεῖ πάντα ἐπιέναι; ὅταν γὰρ καὶ τὰ εἰρημένα μυρίας ἰσχύσῃ σώσαι ἁμαρτίας, ἐπισκιάσαι
γέενναν ᾖ, οὐχὶ πάντα ὁμοῦ συνελθόντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον τούτων ἔχει· ὑμεῖς δὲ ἐπὶ
πάντα ὁμοῦ συμφορήσαντες, καὶ ὃ ἀφόρητον τοῖς ἁμαρτήμασι ἐπιθέντες φορτίον, ὥστε
εἰς Ⓦ τὸ πυρὸς πέμπεσθαι ποταμόν, πάντα σωθῆναι δυνήσεσθε, τοσαύτην κομίζοντες τῷ
πυρὶ τὴν ἕλκυσιν; καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ δεινόν, ὅτι τοιαῦτα τοῖς τοῦ Χριστοῦ πράγμασι προ-
σπαίσαμεν, ἀλλ' ὅτι καὶ προσηνείαις ἀφθόνοις παρεσκευάκαμεν τὴν καρδίαν, ὃ μὴ ἐπαναδρόμοις
καὶ θαλάττης πεσοῦσθαι βλασφήμοις, ἀσχήμοσιν καὶ λοιδόροις· ὃ δὲ πλουτεῖν, ἐλευθερίᾳ· ὃ δὲ δόξης ἐρᾶν, μεγαλοψυχίᾳ· τὸν δὲ ἀπόνοιαν, παῤῥησίαν· καὶ τὸν μὴ ἀσωτίαν, φιλαν-
θρωπίᾳ· τὸν δὲ ἀδικίαν, ἀνδρείᾳ. εἶτα ὥσπερ οὐκ ἀρκούσης ταύτης τῆς ἀπάτης,
καὶ τοῖς ἀρετοῖς σεμνύνοις καλεῖν ὀνόμασιν, ἀγερωχίᾳ μὲν τὸν σωφροσύνην, δειλί-
αν δὲ τὴν ὑπείκειαν, ἀνανδρίαν δὲ τὸν δικαιοσύνην ὀνομάζοντες· καὶ ὃ μὲν ἄτυφον δου-
λοπρεπές· τὸν δὲ πρᾳεῖαν κακίαν ἀοίδιμον, καθάπερ διδοικότες, μὴ πῶς ἑτέρων τὸν ἀλη-
θῶν τούτων πρόσωπεῖον ἀκούσαντες, φύγωσι τὸν λυμεῶν Ⓦ παῖδες. οὐδὲ γὰρ μικρὸν
εἰς τὸν τῶν κακῶν ἀποβλέπειν, ὃ γυμνοὺς αὐτοὺς καὶ κυρίους τῶν κακῶν πρόφερεσθαι τοὺς
ὀνόματος· ἀλλὰ τοσαύτην ἔχει τὸν ἰσχὺν πρὸς ὃ πλῆξαι τοῦ ἁμαρτάνοντας, ὡς πολλοὺς
πολλάκις ὅτι τοῖς αἰσχίστοις ὄντας πρόφασις καλυμμένους τούτῳ, ὅπερ εἰσὶν, ἀλλ' ἀγαθοποιεῖν ἢ εὐδοκιμεῖσθαι, ὡς τὰ δικαιότατα πάσχοντας. τὸν γοῦν ἡσυχίαν ἀγαπῶσαν
γυναῖκα, ἢ Ⓦ πεπορνευμένου παῖδα αἰδῶ καλέσῃ τις ἀπὸ τῆς αἰσχίστης πρόφασις ταύτης, ἀ-

καταλλάκτους

χθὲ ἀλλαχοῦ γέγραπται ἐξῆς, ἅπερ τὰ μέγιστα ἠδικήκασι. ⸀ οὐ τούτους μόνον, ἀλλὰ καὶ πλεονεκτεῖν, ⸀ μέθυσον, ⸀ ἀλαζόνα, καὶ πάντως ἁπλῶς ⸀ τὰ δεινότερα ἐργασαμένους ἴδοι τις ἂν οὐχ ὅτως ὑπὸ τῶν πεπόνθει αὐτὰ καὶ τῇ ψυχῇ τῶν πολλῶν δόξῃ διαχρωμένους καὶ ἀληθεύοντας, ὡς ὑπὲρ τοὺς ἴδιον οἰκείων ἔργων ἀνόμασι. πολλοὺς γοῦν καὶ συμφερομένους οἶδα τούτῳ ὥσπερ καὶ ἡμεῖς τοῖς ἀναίδεσιν ἐπιχειρήσεσι· ἀλλ' ὑμᾶς καὶ τούτου μᾶλλον ἀπορήκατε τοῦ παρανομήματος. καὶ ὃ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὐ μόνον τῶν ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πραγμάτων τούτων αὐτοῖς παίδας τοῦ πράγματος, οἰκίας οἰκοδομοῦντες λαμπρὰς, ἀγροὺς ἀνούμενοι πολυτελεῖς, τοῦ ἄλλου παρέλκοντος φαντασίαν, καὶ μόνον πρὸς πυκνῷ τινι νέφει συσκιάζοντες αὐτῶν τοῦ ψυχροῦ. πόθεν οὖν δυνησόμεθα πιθανοῦν, ὅτι σωθῆναι οἴονται τούτους, ὅταν ἴδωσι τοὺς τοιαῦτα πράγματα καλυομένους, ἃ τὸν Χριστὸν ἀπιθάνατον ὄντα ἀπολέσθαι; ὅταν δὲ πάσομεν τῆς μὴ ψυχῆς αὐτῶν, ὥσπερ τινὲς πρέγρυσι, καταφρονοῦντας ὑμᾶς, τῶν ὄντως πρεπόντων οὐ μεγαλυνόντων φρενοῦντας; ὅπως ἀδρὸν γὰρ οἰκέτης ἔσται, καὶ ὅπως ἵππος, καὶ ὅπως ἱμάτιον ἢ παιδὶ κάλλιστον, πάντα ποιοῦσι· ὅπως δ' αὐτὸς χρήσεται καλῶς, οὐδὲ ἐνοήσαί ποτε ἠθέλησε· ἀλλὰ καὶ ξύλων καὶ λίθων μέτρον τούτους προάγοντες τοῦ κοσμίου, τοῦ ψυχικοῦ οὐδὲ τοῦ πολλοστοῦ τῆς ἐπιμελείας τούτοις ἀξιοῦσι μέρους. ἀλλ' ἵνα μὴ ἄγαλμα ὅπου τῆς οἰκίας ἐρεῖκῃ θαυμαστὸν, καὶ ἐὰν ζῷα χρυσᾶ, πάντα ἐπισκοπεῖτε· ὃ δ' ἂν πάντων τιμιώτερον ἄγαλμα ἡ ψυχὴ, ὅπως χρήσεται χρυσῷ, οὐδὲ φροντίζειν ἐθέλετε. ἀλλ' οὕτω καλοφαῦλα τῶν κακῶν εἶπον, οὐδὲ ὃ κεφάλαιον ἀξιεκάλυφα τῆς συμφορᾶς, πολλάκις μὲν ἐλθὼν εἰπεῖν καὶ ἐρυθριάσας, πολλάκις δὲ καὶ αἰσχυνθείς. ἆρά ποτ' οὖν ἔστι τοῦτο; τολμητέον γὰρ ἤδη καὶ λεκτέον αὖθις. καὶ γὰρ αἰδοῦς ἀν εἴη πολλῆς μέλλοντας τὰ κακὰ ἀξέρδη, μηδὲ φωνὴν ἀφιέναι τολμᾶν ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς τῆς σιγῆς αὐξομένους ἰατρομένης τοῦ νόσου. οὐ τοίνυν σιγήσομεν, κἂν μυριάκις αἰσχυνεῖσθαι μέλλωμεν καὶ ἐρυθριᾶν. οὐδὲ γὰρ ἰατροῖς μέλλουσι σκιρρώδια καθαίρειν, παραιτήσεται μεταχειρίσασθαι σίδηρον, ἢ καθῆναι δακτύλους εἰς αὐτοῦ τοῦ τραύματος ⸀ πυθμένα. ὀκνοῦσι οὐδὲ ἡμεῖς ⸀ ὑπὲρ τούτων λέγειν παραιτησόμεθα, ὅσῳ καὶ χαλεπώτερα ἡ σκιρρώδη. ἆρά ποτ' οὖν ἔστι ὃ καλὸν; ἵερος καμνέις τις ⸀ παράκομος εἰς ⸀ ἡμέτερον εἰσεκόμισεν βίον, νόσημα ἐπίπεπτον χαλεπὸν καὶ αἰσχρὸν, λοιμὸς κατέσκηψε πάντων λοιμῶν χαλεπώτερος, καμὴ τις παράνομία ἐπεισεκύθη καὶ ἀφόρητος. οὐ γὰρ ⸀ θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖ ⸀ τῆς φύσεως ἁπάντων νόμοι. μακρὸν εἰς ἀσελγείας λέγειν πορνεία λοιπόν. ⸀ καθάπερ ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις, ὅ τυραννικώτερον πάθος τοῦ πρώτου τοῦ αἵματος ἐκρυψαι ἐπειλοῦ· ὕτω καὶ ἡ τῆς ὕβρεως ταύτης ὑπερβολὴ ὀκνεῖ ἀφόρητον ποιῆς φαίνεσθαι ὃ ἀφόρητον, τοῦ πρεῖ " γυναῖκας ἀσέλγειαν. ἀγαπητὸν γὰρ εἰ δοκεῖ ὃ δυνηθῆναι ἐν δίκλινα τούτου ἁμαρτεῖν, καὶ κἀνθυμεῖ λοιπὸν πρεπτοὶ εἰ ὃ τῆς γυναικὸς ἦμος, τῶν νέων δὲ ὑπὲρ ἐκείνων πάντα τὰ ἐκείνων πληρωμάτων. καὶ ὑ τοῦτο " πῶ δηθεν, ἀλλ' ὅτι καὶ μυρίας πολλῆς τολμᾶται τῆς ἀδείας μοῦσος τοιοῦτον, καὶ νόμος γέγονεν ἡ παρανομία. οὐδεὶς δέδοικεν, οὐδὲ τρέμει λοιπόν· οὐδεὶς αἰσχύνεται, οὐδὲ ἐρυθριᾷ, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζεται τοῦ τέλωπ τούτου· καὶ μισεῖσθαι δοκοῦσιν ⸀ σωφρονοῦντες, ⸀ παρανομεῖν ⸀ νουθετοῦντες. κἂν μὲ ἀνθενέστεροι τύχωσιν ὄντες, συνεχόπησαι ταῖς πληγαῖς· ἂν δ' ὦσι δυνατώτεροι, χλευάζονται, γελῶνται, μυρίοις πλυνοῦνται σκώμμασιν. οὐδὲ ὄφελος δικαστηρίων, οὐδὲ νόμων, οὐδὲ παιδαγωγῶν, οὐ πατέρων, οὐκ ἀκηλεύθων, οὐ διδασκάλων. ⸀ ὧν μὲν γὰρ ἴσχυσαν δεδοφλῆσαι χρήμασιν, οἱ δ' ὅπως αὐτοῖς μισθὸς γένοιτο μόνον ὁρῶσι· τῶν δ' ὑπερεχόντων καὶ φρενοῦντων τὴν τῶν ἐμπίπτουσιν αὐτοῖς σωτηρίας ⸀ μὲν κλίνονται ῥᾳδίως καὶ ἀπατῶνται· ⸀ δ' ⸀ δεδοίκασι τῶν ἀκηλάτων τοῦ δυνάμει. ῥᾴων γὰρ ἄν τις ⸀ παρακινδυνεύσειε ὑπὲρ τυραννίδι δεδιωκυίᾳ, ἢ τῶν μαρῶν ἐκείνων ἀπάγειν πειραθεὶς ἂν ἐκείνων δεδιφύγει

χεῖρές ποτε. οὕτω, καθάπερ ἐπ' ἐρημίας πολλῆς, ἐν μέσαις ταῖς πόλεσιν, ἄρρητες ἐν ἀφ-
σεσι τὴν ἀνημοσύνην κατεργάζονται. Εἰ δέ τινες ταύτας διέφυγον τὰς πληγάς, τὴν γοῦν
πονηρὰν τῶν πραγμάτων ὑγείαν ὁμῶν δυσκόλως διαφθείρουσι δόξαι. ἀφῶμεν μὴ, ὅτι ὀλί-
γοι σφόδρα εἰσὶ, καὶ ταύτῃ ῥᾳδίως ἂν ὑφ' ἑνὸς τοῦ πονηροῦ κρυπτόμενοι πλήθει· δεύτερον, ὅτι καὶ αὐλοὶ
μιαροὶ καὶ σαγηνεῖς σκληροὶ δαίμονες οὐκ ἔχοντες ἑτέρως ἀμύνασθαι τὸν ἐπιφυόμενον αὐ- 5
τῶν, ταύτῃ κατουδάζουσιν ἀδικεῖν. ὅπερ γὰρ οὐκ ἴσχυσαν κηρεῖναι δοῦναι πλημμύραν, οὐδ'
αὐτῆς καθικέσθαι τῆς ψυχῆς, μόνον ἔξωθεν αὐτοῖς προσκείμενοι τροῦσαν κόσμοι ὀπτήρε-
σουσι, καὶ τὴν ὄψιν ἅπασαν ἀνέλῃ. ὅταν καὶ πολλῶν θαυμαζόντων ἤκουσα, πῶς οὐδέπω
ὑπὸ τηλικούτου ὄμβρους ἑτέρους κατακλυσθῆναι πυρός· πῶς οὐδέπω τὰ τῶν Σοδόμων ἔπαθεν ἡμῖν ἡ
πόλις, τοσούτῳ χαλεπωτέρας ἀξίας κολάσεως ὅσα, ὅσοι μηδὲ τοῖς ἐκείνων ἐσωφρονίσθησαν κα- 10
κοῖς. ἀλλὰ καίτοι τῆς χώρας ἐκείνης τὸ διχλίσιον λειπούσης ἔτεσι, φανῆς λαμπροτέρου, ἀφ'
ἧς ὅλως προσ ἅπασαι βοώσης τὴν οἰκουμένην, μηδὲν τοιοῦτον τολμᾶν, ἀλλὰ μόνοι οὐκ οἰκη-
τέροις πρὸς τὴν ἀπρέπειαν ἐχθίοντο ταύτην, ἀλλὰ καὶ πατρίδι, καθάπερ φιλονεικοῦντες
τῷ Θεῷ, καὶ δίκῃ τῶν ἔργων δίκαι κατουδάζοντες, ὅτι τοσούτοις τοῖς κακοῖς ὕβρισθήσονται τούτοις,
ὅσῳπερ ἂν αὐτοῖς μείζοσιν ἀπειλῆ. πῶς οὖν οὐδεὶς λέγων τοιοῦτος, ἀλλὰ τὰ μὲν Σοδόμων ἁ- 15
μαρτήματα τολμᾶται, τὰ δὲ Σοδόμων οὐ λήθεται πάθη; ὅτι πῦρ αὐτοῦ ἕτερον χαλε-
πώτερον μένει, καὶ κόλασις οὐκ ἔχουσα πέρας. καὶ γὰρ τῶν ὑπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ διαφθαρέντων πολλῷ μαρώτερα τολμησάντων ἕτερον, τῶν μὲν ταῦτα λέγω, οὐδεὶς ἂν
ἐκείνου λέγειν ὁμοίους τοιούτους. καὶ ταῦτα ἡ πάλαι ἡ αἰτία ἡ αὐτή. ἐπεὶ τίνος ἕνεκεν, ἵνα
μὴ πολλὰ τὰ ἀρχαῖα λέγωμεν, ὅτι οὔτε δικαιοσύνην ἐπῄνεσεν, οὐδὲ ἀρχόντων ἐπέσχεν φόβος, 20
οὐ νόμος πρὸ ἀπειλῶν, οὐ προφητῶν χρεὼν ῥυθμίζων, οὐ προσδοκία γέεννης, οὐ βασι-
λείας ἐλπίς, οὐκ ἄλλη φιλοσοφία, οὐ τὰ θαύματα, τὰ καὶ λίθους δυάσῃσαν ὑμνῆσαι θεόν, πῶς
οὗτοι μὲν οἱ μηδενὸς τούτων ἀπολαύσαντες, ὑπὲρ ὧν ἡμάρτησαν τοσαύτην ἔδωκαν δίκην, οἱ
δὲ πάντων τούτων μεταλαχόντες, καὶ μετὰ τοσοῦτο ζῶντες φόβου καὶ θείων δικαστηρίων καὶ ἀν-
θρώπων, οὐδέπω δὲ τηλικοῦτον τὰ αὐτὰ ἔπαθον ἐκείνοις, χαλεπωτέρας ὄντες ἀξίοι κολά- 25
σεως; ἆρ' οὐχὶ καὶ παιδὶ δῆλόν ἐστιν, ὅτι σφοδροτέρα τηρεῖται δίκη; Εἰ γὰρ ἡμεῖς ὀργιζόμεθα
οὕτω καὶ ἀγανακτοῦμεν ὁ Θεὸς ὁ πάντων μᾶλλον τῶν ἀνθρώπων ἡμῶν κηδόμενος, καὶ τὴν κακίαν
σφόδρα ἀποστρεφόμενος καὶ μισῶν, πῶς ἀνάσχοιτο ταῦτα τολμᾶσθαι ἀτιμωρητί; οὐκ ἔστι
ταῦτα, οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἐποίσει πάντως αὐτοῖς τὴν χεῖρα τὴν κεκραμένην, καὶ τὴν πληγὴν τὴν ἀφό- 30
ρητον, καὶ τὴν βασανιστηρίων τὴν ὀδυνηρὰν ἐκείνων οὔτως οὖσαν χαλεπήν, ὡς τὰ τῶν Σοδόμων
πάθη πρὸς ταῦτα παιδαγωγήματα παίγνια εἶναι νομίζεσθαι. Ὕβρις γὰρ οὐ προὐκάλεσαν ὕβ-
ρεις βαρβάροις, ποίων θείων γάμος ἀναγκαίτερος μίξεως ταύτης; ἔστιν ἔν ὑπὸ τῶν
ἀλόγων οἶστρος πολύς, καὶ ὀπτηδυμία ἀφόρητος, μανίας οὐδὲν ἀφέρουσα· ἀλλ' ὅμως τού-
των οὐκ οἶδε ἔρωτα, ἀλλ' ἔσχεν ἔξωθεν τῶν τῆς φύσεως ὅρων· καὶ μυριάκις κακκάζῃ, 35
οὐ τῆς φύσεως οὐκ ἀναπείσεται νόμοις. Ἀλογικοὶ δῆθεν, καὶ θείας ἀπολαύσαντες διδα-
σκαλίας, καὶ ὃ προσκτίσει, καὶ ὃ μὴ τοιοῦτον ἑτέροις διαπεραιοῦντες, καὶ γραμμῆς ἐξ ὑψηλοῦ κα-
ταβάντων ἀκούσαντες, οὐχ οὕτως ἀδιαφόρως τὴν πορνείαν, ὥσπερ τοῖς νέοις συγγίνοιτο. καθάπερ γὰρ
μήτε ἀνθρώπων ὄντων, μήτε προνοίας Θεοῦ ἐφεζώσης καὶ δικαζούσης τοῖς γηγενέσιν, ἀλλ'
ὥσπερ σκότου πάντα κατακαλύπτοντος, ἐν μηδενὸς μήτε ὁρῶντος ταῦτα, μήτε ἀκούοντος, οὕτω
πάντα τολμῶσι, καὶ μὴ τοσαύτης μανίας. οἱ δὲ τὰ ὑγειονομούντων παῖδων πατέρες φέρουσι παῦ- 40
τα σιγῇ, καὶ οὐ κατορύττουσι μὴ τὰ παίδων ἑαυτῶν, ἵνα δὲ ὀπτηθῶσί τινα προμηθοῦνται κακῶν.
εἰ γὰρ εἰς * ὑπερορείαν ἀπὸ ταύτης ἐλκύσαι τῆς νόσου τοὺς ἡμᾶς ἔδει, εἰ γὰρ εἰς θάλασ-
σαν, εἰ γὰρ εἰς νήσους, εἰ γὰρ εἰς ἄλατον χωρίον, εἰ γὰρ εἰς τὸν ὑπὲρ ἡμᾶς οἰκουμένην,
οὐκ ἔδει πάντα ποιῆσαι καὶ παθεῖν, ὥστε μὴ ταῦτα γενέσθαι τὰ μιάσματα; ἀλλ' εἰ μὲ ὀπτηθ-

σόν

σὺ που καὶ λειμμίκη ὄϛι χωλείοι, οὐκ ἀπάξομεν σκῆϛ τοῦ ὑϛς, καὶ μεγάλα κερδάρεια μέλλωσι, καὶν σφόδρα ὑγιαῖοι τυγχάνωσιν ὄντες; τινὶ δὴ τοσαύτης τε πάντα κατεχούσης λύμης, οὐ μόνον αὐλοὶ πρὸς ταῦτα ἑλκόμεν τὰ βαράθρα αὐλοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀπαθεῖαν βουλομένοις, ὡς λυμεωδίας ἀπαλλαττόμεν. καὶ πόσης οὐκ ἄξια ταῦτα ὀργῆς, πόσων σκωπτῶν, ὅταν μὲ γλαῦκας αὐτοῖς σκηναφαίρειν ἀφ' ἧς ἔξωθεν σοφίας καταυδάζωμεν, τινὶ δὴ ψυχρῷ τε αὖ τῆς ἀστοργίας τῷ βορβόρῳ κειμένοις καὶ σπουδῆς ἀξιοπόνους μὴ μόνον ὁρῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἐγκρατεῖαι βουλομένοις κωλύωμεν;

Ἐπὶ οἷς τολμήσει τις εἰπεῖν, ὅτι δυνατὸν σωθῆναι τοὺς τοιούτοις ὄγκοις κακοῖς; πόθεν; ⓐ μὲ γὰρ τινὲς τῶν ἀκολάστων ἀφαφυγόντες μανίαν (ὀλίγοι δέ εἰσιν οὗτοι) τοὺς τυφομένους σκηνικοὺς ἐκείνους ἔρωτας καὶ πάντα ἀφαφθείρεσθαι, τοὺς τῶν χρημάτων, καὶ τοὺς τῆς δόξης οὐκ ἀφθήσεσθαι. ⓐ ἢ πλείους, καὶ τούτοις αὐτοῖς, καὶ τοῖς τῆς ἀστοργίας μᾶλλον πλείονος κατέχονται τῆς ὑπερβολῆς. εἶτα λήσεις μὲ αὐτοὺς σωθῆναι βουλόμενοι, οὐχὶ τὰ ἀκακόπονα τῆ παίδευσιν αἱρῶμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ζωωτικῶντα καταισχύζομεν, καὶ παιδαγωγοὺς καὶ διδασκάλους ἐφιζῶντες, καὶ χρήματα ἀνηλίσκοντες, καὶ τινὰ ἀπὸ τῶν ἄλλων πραγμάτων παρέχοντες σχολὴν, καὶ τῶν εἰς τοὺς Ολυμπιακοὺς ἀγῶνα παιδοτελῶν συνεχέστερον ὑπιφωνοῦντες αὐτοῖς τινὰ τε ἐκ τῆς ἀπαιδευσίας πεῖσαι, καὶ ⓐ ἀπὸ τῆς παιδεύσεως πλοῦτον, καὶ πόλεις ποιοῦντες καὶ λέγοντες, καὶ δι' ἑαυτῶν, ὡς τὴν αὐτῶν εἰς ὃ τέλος ἀγαπᾶν τὴν πραγματικὴν καταυδᾶν, καὶ οὐδὲ ὅτου πολλάκις πρεσβεύομεν. ἔστιν ὅτε καὶ πολιτείας ἀρίστης ἀκρίβειαν αὐτόματον οἰησόμεθα παραγίνεσθαι, καὶ ταῦτα τοσούτων ὄντων τῶν ἀμαθῶν αὐτοῖς; καὶ τί ταύτης τῆς ἀλογίας χαλεπὸν εἰπεῖν ἀν, ὃ μὴ ῥᾴδιον ὅτου μεγάλης ἀξιοῦν τιμῆς καὶ καταυδᾶν, ὡς οὐκ ἐὸν ταύτης ἄνευ αὐτὸ κατορθωθῆναι ποτε· ὃ δὴ πολλῷ δυσκρίτως ἐστὶ, τοῦτο καθύδειν ἡμῖν ἐφίσασθαι νομίζει, καθάπερ τι τῶν φαύλων καὶ οὐδαμινῶν; φιλοσοφία γὰρ ψυχῆς, λόγων παιδεύσεως τοσούτῳ δυσκολώτερόν τέ ἐστι καὶ ἐργωδέστερον, ὅσῳ τοῦ λέγειν ὃ πράττειν, καὶ ὅσῳ ῥημάτων ἔργα ὄντι ὑπερφυέστερα. καὶ τί δῆτα φιλοσοφίας, φησὶ, καὶ πολιτείας ἀκριβοῦς τοῖς ἡμετέροις παισί; τοῦτο γὰρ ὄϛι, τοῦτο, ὅπερ πάντα ἀπολώλεκεν, ὅτι πράγματος ὄντως ὠφελίμου, καὶ τινὰ ἡμετέραν σωτηρίαν ζωοῖ, πρεπόντως ἔχει καὶ παρέργου δοκεῖ. καὶ πρᾶσσε μὲ κάμνοντα ⓐ ἰᾶσθαι ἐν τοῖς ἰδιώταις οὐκ ἀν εἴποι, ὅτι ἀπὸ καθαρᾶς ὑγιείας δῆτα καὶ ἀκριβοῦς, ἀλλὰ πάντα ἀν πράγματα παρέσχετο γὰρ τοσαύτην ἐγκεκλῆσθαι τινὰ βιαίαν, ὡς μηκέτι τινὰ τόπον ἐπιμελεῖσθαι· τῆς δὲ ψυχῆς ἀῤῥωστούσης, οὐδὲν δῆτα αὐτοῖς δοκεῖ πειθαρχεῖν, καὶ τολμῶσι μὲ τὰ ῥήματα ταῦτα πατέρας καλεῖν ἑαυτούς. τί οὖν; φιλοσοφήσομεν πάντες, φησὶ, καὶ τὰ τοῦ βίου οἰκήσεται; καὶ ὃ φιλοσοφεῖν, ὦ βέλτιστε, ἀλλὰ ὃ μὴ τοῦτο ποιεῖν, πάντα ἀπόλεσεν καὶ διέφθορε. τίνες γὰρ, εἰπέ μοι, τῇ παρούσῃ καταστάσει λυμαίνονται; ⓐ μετεώρως ζῶντες καὶ ὑπτιοκαῖς, ἢ ⓐ κενοὶ καὶ ῥᾳθυμότεροι ὑπτιοδοκοῦντες τυφῆς ἔμπλεοι; ⓐ τὰ πάντων ἀφελοῦσθαι καταυδάζοντες, ἢ ⓐ τοῖς οὖσιν ἀρχεῖν μένοι; ⓐ φάλαγγας οἰκετῶν ἔχοντες, καὶ σμήνη κολάκων ἀφειμένοις, ἢ ⓐ μόνοι οἰκέτην ἕνα ἀπεχθῶν αὐλοῖς νομίζοντες; (οὔπω γὰρ τινὰ ἄκρον λέγω φιλοσοφίαν, ἀλλὰ τὴν πολλοῖς ἐφικτὴν) ⓐ φιλόθεοι καὶ ὅσιοι καὶ ἡμεροι καὶ μὴ δουλεύοντες τῆς ἀπὸ τῶν πολλῶν τιμῆς, ἢ ⓐ πάντος ἐφλήματος μᾶλλον ταύτην ἀπὸ τῶν ὁμοφύλων ἀπαιτοῦντες, καὶ μυρίας ἐργαζόμενοι συμφορὰς, ὅπως μὴ ὑποδεεῖς, μηδὲ ἀποστεῖναι ὁ δῆτα πρότερος, μηδὲ ἀνίκητοι, μηδὲ τὰ τῶν ἀνδραποδῶν ἐπιδείξασθαι; ⓐ μιγνύντες ἀῤῥήτως, καὶ οἱ δυνατοὶ ἀῤῥητότεροι καὶ ἀρχοὶ, καὶ πάντα ὑπὸ τούτου ἐκ ποιοῦσαι καὶ παθεῖν ἀνεγόμενοι οἱ πάντων βέλτιστοι καὶ λέγοντες, καὶ ἀφ' οὗπερ πάντα καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἑαυτοῖς ὀξέως νομίζοντες, ἢ ⓐ μὴ τῶν ἐκάστου ἀριθμεῖσθαι ἑαυτόν, καὶ ἢ τοῦτο τινὰ ἄλογον ὀξύτητα τῶν παθῶν κολάζοντες; ⓐ τοὺς λαμπρότερος οἰκοδομούμενοι οἰκίας, καὶ τοὺς πολυτελεῖς παραπηγνύμενοι τραπέζας, ἢ ⓐ μη-

δὲν πλέον ἐζ ἕξεως καὶ οἰκήσεως τῆς ἀναγκαίας ζητοῦντες; ⓐ μυρία πλέθρα ἀποτεμνόμενοι γῆς, ἢ ⓐ μηδὲ βῶλον μίαν ἀναγκαίαν αὐλῆς πρὸς κλῆσιν εἶναι νομίζοντες; ⓐ τόκοις ὅπου τόκοις συλλέγοντες, καὶ πάσης ἐμπορείας κινοῦντες ὁδὸν ἀδίκου, ἢ ⓐ καὶ ἀδίκοις καὶ ἁρπαστικοῖς συναλλάγμασι συνεφαπτόμενοι, ἐζ οὐκ ἀλλοτρίοις τοῖς δεομένοις ἐπικουρουμένοις; ⓐ ὃ δὴ πικρὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἐπισκεμμένοι φύσεως, ἢ ⓐ μηδὲ τοῦτο αὐτὸ εἰδέναι θέλοντες, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἄγαν ἀλαζονείας, καὶ ὃ ἀνθρώπους αὐτοὺς νομίζειν ἀπολωλεκότες; ⓐ πορνίας τε ἑφόντες, καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις λυμαινόμενοι γάμοις, ἢ ⓐ καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀπηλλάγμενοι γυναικός; οὐχ ⓐ μὲν, ὥσπερ οἰδήματα σώματι, καὶ πυθμένα ἄγεια θαλάττῃ, τῇ πολιτείᾳ τῆς οἰκουμένης ἐπιφύονται, καὶ τοῦτο καθ' ἑαυτοῦτο σάλον δυναμένοις χειμάζοντες ὅλῃ τὴν ἀκεσίαν τὴν αὐτῶν; ⓐ ἢ, ὥσπερ ἐν σκότῳ βαθεῖ λαμπτῆρες φαεινοὶ, οὕτω ἐν μέσῳ τοσούτῳ κλύδωνι τοῖς τὴν οἰκείαν καλῶσιν ἀσφάλειαν, καὶ τῆς φιλοσοφίας λαμπάδας ἀφ' ὑψηλοῦ πόρρωθεν ἄψαντες, οὕτω τοῦτο βουλομένοις ὅπου ⓦ τῆς ἀποκαμμοσύνης χλευαζόντων λιμένα; ὃ δὲ ἐκείνους σάτυρος, καὶ πόλεμοι, καὶ μάχαι, καὶ πόλεων καθαιρέσεις, καὶ ἀνδραποδισμοὶ, καὶ δουλεῖαι, καὶ αἰχμαλωσίαι, καὶ φόνοι, καὶ τὰ μυρία ἐκεῖνα τοῦ βίου κακά, οὐ τὰ τοῦδε ἀνθρώπου ἀνθρώποις ἐπαγώμενα μόνοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάντα, οἷς αὐχμοὶ, καὶ ἐπομβρίαι, καὶ σεισμοὶ, καὶ καταπτώσεις, καὶ πόλεων καταποντισμοὶ, καὶ λιμοὶ, καὶ λοιμοὶ, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ὅσα ἡμῖν ἐκεῖθεν ἐπάγεται; οὐκοῦν ὅτι ⓐ τὴν πολιτείαν ἀνατρέποντες, καὶ τοῖς κοινοῖς λυμαινόμενοι, ὅτι καὶ ἑτέρους μυρίων αἰτίοι συμφορῶν, ⓐ τοῖς βουλομένοις συνοικεῖν ἀσχλοῦντες, καὶ πόνων ἀλγεινῶν ἕλκοντες καὶ ἀπαιτοῦντες. ὅλῃ τούτους δικαστήρια, καὶ νόμοι, καὶ τιμωρίαι, καὶ ὅλαι φορεῖα χαλκοῦν θεοί. καὶ καθάπερ τὰ οἰκία, εἶτα πολλοὶ μὲν οἱ καμνοντες, οἱ δὲ ὑγιαίνοντες ὀλίγοι, καὶ φάρμακα καὶ ἰατροὺς πολλοὺς εἰσιόντας ὅστις θύρᾳ· οὕτω καὶ τὸ τῇ οἰκουμένῃ οὐκ ἔστιν ἔθνος, οὐκ ἔστι πόλις, εἶτα μὴ πολλοὶ μὲν ⓐ νόμοι, πολλοὶ δὲ ⓐ ἄρχοντες, πολλαὶ δὲ αἰκιμοίαι. οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὰ φάρμακα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ διδόντα ⓦ κάμνοντα, ἀλλὰ δεῖ τῶν ὑπηρετούντων αὐτά, οἵπερ εἰσὶν ⓐ δικάζοντες, καὶ ἐκεῖσε ἐζ ἄκρας ἀνάγκαζοντες δίκαθαι τὴν ἰατρείαν αὐτούς. ἀλλ' ὅμως οὕτως ὑποφέρεται νόσος, ὡς καὶ αὐτῆς τῆς τῶν ἰατρῶν κρατούσης τέχνης, καὶ αὐτοὺς ἐπιλαβέσθαι τοὺς δικάζοντας. καὶ συμβαίνει ταὐτὸ, οἷς ἂν εἴ τις πυρετῷ καὶ ὑδέρῳ ζωγρεῖ λιμὸς καὶ μυελοῖς ἑτέρους παθοῦσι χαλεπωτέρους, τῶν μὲν οἰκείων μὴ δεομένοις κακῶν, ἑτέρους δὲ τοῖς αὐλοῖς ἐπεχομένοις δεινοῖς ἀπαλλάττειν φιλονεικοῦν. καὶ γὰρ τῆς κακίας ὑπερῤῥοὴ, καθάπερ τις χειμάῤῥους, ἅπαντα τὰ κωλύματα διαῤῥήξασα, σφοδρῶς ἐπὶ καὶ τῶν ἀνθρώπων ὄζεχώρηκε ψυχάς.

Καὶ τί λέγω πολιτείας διαφθοράν; καὶ ἐκκλησίαν γὰρ οὐδὲ ὁ λοιμὸς, ὁ καὶ τῶν πετρῶν τύραννος ἁπάντων, καὶ οὐδὲ τὸν θεῖον τῶν πολλῶν ἀπειλήσας λόγους. οὕτω πεφρόντικε, καὶ νενόμισται, ἐζ ἅπαντα ἐπείγεται καταφθεῖραι, ἐζ τὰ ἄνω κάτω πεποίηκε, καὶ αὐτῷ λοιπὸν ὑπεστρατεύκασι τῷ οὐρανίῳ, καὶ τῶν ἀνθρώπων γλώττης οὐκέτι καὶ τῶν ὁμοδούλων, ἀλλ' ἤδη καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ πάντων κρατοῦντος ὁπλίζονται διαπαντός. πόθεν γὰρ, εἰπέ μοι, ὁ πολιτικὸς πάντα χορὸς τῆς εἱμαρμένης λόγος; πόθεν ἄφρων ἀλήθειαν φορᾷ καὶ ὅτε διαπλάσασι ⓐ πολλοί; ὅλῃ τί τυχὸν, ὅλῃ τί δὲ αὐτόματον ὄνειρος προσβάλλουσι; πόθεν εἰκῇ καὶ ἁπλῶς πάντα νομίζουσι φέρεσθαι; ὅλῃ οὖν ὑπερφυῶς ζῶντας ἐζ μετεώρους, ἢ δι' ἐκείνους, οὓς σὺ μὲν ζωγρεῖν ἔφης τῆς πολιτείας, ἐγὼ δὲ κωλῦσαι ἀπέδειξα τῆς οἰκουμενικῆς λυμεῶν; δι' ἐκείνους δηλονότι. σοφὸς γὰρ ἀγαπητὸς, ὅπου ὁ δεῖνα φιλόσοφος, ἢ ὅτι ὅστις ὁ δεῖνα ὑπερφυὴς καὶ μέτριος καὶ σώφρων καὶ τῶν πρόσθεν ὑπερφερὰς πεπραγμάτων· ἀλλ' ὅτι ὁ δεῖνα πλουτεῖ, ὅτι πυροφᾷ, ὅτι πλεονεκτεῖν καὶ ἁρπάζει, ὅτι ποτνιὰς ὢν καὶ μυρίων γέμων κακῶν, λαμπρὸς τίς ὅστις καὶ βεβηκὼς. ταῦτα κατηγορῶσι καὶ μέμφονται ⓐ ἀπιστοῦντες Θεῷ, τὰ τοῖς προσπαίουσιν ⓐ πολλοί.

πολλοί. ὡς τῷ γε ὀπτήχαῖ ἐνεκεν ζώντων, οὐ μόνον οὐδεὶ φθέγξοιτο τῶν ῥημάτων τούτων, ἀλλὰ καὶ καταγνοίη ἑαυτῷ, ἐφ' οἷς δὴ προαιρῶσι τῆς τοῦ Θεοῦ κατηξιῶσαι προνοίας. καὶ εἰ πάντες, ἢ καὶ οἱ πλείους ἐβούλοντο οὕτω ζῆν, οὐδ' ἂν οἷός τ' εἴη ταῦτα τὰ ῥήματα, οὐδ' ἐν τῷ κακῷ τούτῳ ἐπισωρεῦσαι πολὺ τὸν κακόν. κακὸν γὰρ οὐκ οἶσθα, οὐδεὶ φαυλότερον, τίς ἂν προσέθηκε τοῦ αἰτίας ζητῆσαι τῷ κακῷ, καὶ μυρίας ἀπὸ τῆς ζητήσεως ταύτης αἱρέσεις ἀνατέμνῃ; ὃ γὰρ Μαρκίων καὶ Μάνης καὶ Οὐαλεντῖνος καὶ τῶν ἑλλήνων οἱ πλείους, σύτινος ἔλαθον τοῦ ἀγνοῦ. Εἰ δὴ πάντες ἐφιλοσόφουν, οὐκ οἶδ' ταῦτα ζητεῖν· ἀλλ' εἰ καὶ μικρὰ μόνον ἄλλοθεν, ἀπὸ γοῦν τῆς ἀρίστης ταύτης πολιτείας ἐμάθομεν ἂν ἅπαντες, ὅτι τοῦ Θεοῦ ζῶντος βασιλεῦ καὶ τὰ μέτρια δεῖ δέεσθαι τὰ κυριακὰ προστάγματα καὶ τοῦ αὐτοῦ σοφίαν καὶ ζωήν· ὦ καλὸν μὲν καὶ ναὸν, φάσκειν δὲ οὐ ῥᾳδίως ἂν τὸν πολλοῦ ἀγλαὸν ἐν καταστέγασαι οὐδὲ τῆς οἰκουμένης ἅπασης. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἐν, καθάπερ ἐν σαθρᾷ μεσημβρίᾳ καὶ λιθίνῃ γαλιᾷ πᾶσιν αὖ καὶ τοῦ Θεοῦ πρόνοια διέφθειρεν. εἰ γὰρ μήτε δικαιοσύνια ἐν, μήτε κατήφειαι, μήτε συνοφθόπται, μὴ βάσανοι καὶ τιμωρίαι, μὴ δεσμωτήρια καὶ κολάσεις, μὴ δημεύσεις καὶ ζημίαι, μὴ φόβοι καὶ κίνδυνοι, μὴ ἔχθραι καὶ ὀπτασίαι, μὴ βλαβαί, μὴ λοιδορίαι καὶ μῖσος, μὴ λιμοὶ καὶ λοιμοί, μηδ' ἄλλο τι τῶν ἀπειθημάτων δίκαιον, ἀλλὰ πάντες μετ' ὀπτασίας ἔζων τῆς προσηκούσης, ἵνα αὖ τῶν ζώντων ἀπάντων ἡμφισβήτησε καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας; οὐκ ἔστιν οὐδείς. ταὐτὸ συμβαίνει, οἷ αὖ εἰ, χειμῶνος καταβαίνοντος, ἐργάζοιτο μὲν ὁ κυβερνήτης ὃ αὐτὸ, καὶ διασώζοι ὃ σκάφος, μὴ φαίνοιτο δ' αὐτὸ τῆς ὀπτασίας ἡ ἀκρίβεια τοῖς ὀπτωμένοις καὶ τοῦ παραχεῖν καὶ φόβοι καὶ τοῦ ἀγαπᾶν τῶν ὀπτηρεμαινόντων κακῶν. ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς κυβερνᾷ μὲν ὃ πᾶν τοῦτο καὶ νῦν, οὐ φαίνεται δ' τοῖς πολλοῖς διὰ τῶν πραγμάτων χειμῶνα, καὶ τοῦ παραχεῖν, ἵνα οὕτω δὴ μᾶλλον πάντων ἐργάζοιτο. ὥστε οὐ μόνον πολιτείαν ἀνατρέποιεν, ἀλλὰ καὶ βλάπτεσθαι λυμαίνοιτο). Εἰ δὲ οὐκ ἂν οἷς ἀμύητοι κοινοὶ ἐξόρκοι τούτοις πειστέον, οἱ κατὰ τῆς ἐπίρρωσι ζωσι σωτηρίας, δόγμασι μιαροῖς καὶ βίοις ἀκαθάρτοις τὰς μὲν ἑαυτῶν ἐμπλέοντας καταδύοντες. ἀλλ' οὐ τοῖς μεταστηρίοις τούτων οὐδεὶ ὅστις ἰδοῦ· ἀλλὰ καὶ τοι χειμῶνος ἡρεμοῦντος τοσοῦτον, μόνοι κάθιον) οὐ λιμῷ καὶ λαιλαπὶ καὶ ἀσφαλείᾳ πολλῇ, καθάπερ ἐξ οὐρανοῦ, τὰ τῶν ἄλλων ὀπτοσκοπῶντες ναυάγια. καὶ γὰρ πολιτείαν οὐρανίαν παρέπουσιν εἴληνται, καὶ ἀγγέλων οὐδὲν χαίρειν δέχεται). ὥσπερ οὖν οὐ σκέπτοις οὐκ ἔστιν αὐωμαλία τις, οὐδὲ ἐν βυμμεία, ἐν δὲ ἐκάστοις κακοῖς, ἀλλὰ πάντες οὐ εἰρήνη μιᾷ καὶ χαρᾷ καὶ δόξῃ, οὕτω δὴ καὶ οὐρανῷ, οὐδεὶς ὀπειδίζει πενίᾳ, οὐδεὶς ὅτι πλούτου στυγνοῦ). ὃ σὸν καὶ ὃ ἐμὸν, τοῦτο δὴ ὃ πάντα ἀνατρέπον καὶ θορυβοῦν, ἀζώεις αι, καὶ πάντα αὐτοῖς κοινὰ, καὶ τράπεζα, καὶ οἴκησις, εἱμάτια. καὶ τί θαυμαστὸν, ὅπου γε καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ μία πᾶσι καὶ ἡ αὐτὴ· πάντες τοῦ αὐτοῦ βιβλίου ἐσμὲν βίβλος, τοῦ αὐτοῦ δουλείας δοῦλοι, τοῦ αὐτοῦ ἐλευθερίας ἐλεύθεροι. Εἷς ἐκεῖ πλοῦτος πᾶσιν, οὐ ὄντως πλοῦτος· μία δόξα, ἡ ὄντως δόξα. οὐ γὰρ ἐν ὑπάρχοντα, ἀλλ' ἐν προσγίνεσθαι αὐτοῖς τὰ ἀγαθά. μία ἡδονὴ, μία ὀπτιθυμία, μία ἐλπὶς πᾶσι, καθάπερ ἀπὸ κεμώνος πηγῆς καὶ στόματος, ἅπαντα διακρίνων· καὶ αὐωμαλία μὲν οὐδεμία, τάξις δὲ, καὶ ῥυθμὸς, καὶ ἁρμονία, καὶ πολλὴ τῆς συμφωνίας ἡ ἀκρίβεια, καὶ διηνεκὴς εὐθυμίας ἐπανάστασις. δεῖ πάντες πάντα ποιῶσι καὶ πάσχωσιν, ἵνα εὐθυμῶσί τε καὶ χαίρωσιν. ἐκεῖ γὰρ μόνον καθαρῶς συμβαίνει ὅστις ἰδοῦ, ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ, οὐ μόνον ταῖς τῶν πλείστων διαφοραῖς, καὶ πᾶσαι ἐκκεχόφθαι σάσεως καὶ μάχης ἐπάνθησιν, καὶ λαμπρὰς αὐτοῖς εἶ) ὡς τῶν μηδέποτε ταῖς ἐλπίδας, ἀλλὰ καὶ τῷ τὰ συμβαίνοντα εἰκῇ ὡ λυπηρὰ καὶ χρηστὰ κοινὰ πάντων εἶ) νομίζειν. ἢ τε γὰρ ἀθυμία ἀφαιρεῖ) ῥᾳδίως, ἀπολόγως δὲ ἐπὶ ζωοδοχεφέστων ὃ φορτίον ἀπάντων, τῆς τε εὐθυμίας πολλὰς ἔχοισι ταῖς ἀφορμὰς, οὐκ ὅτι τοῖς ἑαυτῶν μόνοις εὐφραινόμενοι κακοῖς, ἀλλὰ καὶ ὅτι τοῖς ἀλλήλων οὐχ ἧττον, ἢ ὅτι τοῖς ἑαυτῶν. πῶς οὖν ὑμῖν

οἰκέσῃ) τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ὑπὲρ πάντες ζηλώσωμεν· πῶς γὰρ οἴσεται καὶ διέφθαρται διὰ τὴν παῤῥησίαν τὴν πολιτείας ταύτης ἰσχνιάδους. σὺ δὲ ταπεινὰ φρονοῦντος, ταῦτα ποιῆς, ὥσπερ ἀν εἰ τις ἐν λύρᾳ μὲν ἀκριβῶς ἁρμοσαμένου, ὡς ἀχρήστου διαβάλλοι· τὸν ἐναντίως ἔχοντα καὶ ἀπιστοῦσι καὶ αὐτοῦ διεφθαρμένην ἀμύητον, ταύτην ὑπιτηδεύειν καὶ πρὸς κρούματα καὶ τοὺς τέρψιν λέγειν τῶν θεατῶν. Ἀλλ' οὐδὲν οὕτω τῆς ἀμουσίας τὸ ταῦτα λέγοντος ἕτερον τοῦτον μεῖζον τεκμήριον ἐξεύροιμεν ἄν, οὔτε τῆς βασκανίας καὶ μισανθρωπίας τῶν τὰ τοιαῦτα φιλοσοφούντων δῆγμα σαφέστερον ἄλλο.

Ἀλλὰ πῆς ὁ τὴν ἐπιχειρῶν λόγος πατέρων; μαθητεύειν, φασί, γράμματα τοῦτο ἐστι, καὶ τὸν τῶν λόγων τοῦτον ἰσχύοντα δυνάμει, οὕτως ὅτι τὸν φιλοσοφίαν ἀγαθωσάμενον ταύτην· τότε ἀκωλύτως οὐδείς. καὶ πόθεν δῆλον, ὅτι πάντως εἰς ἄνδρας ἐκβήσονται; πολλοὶ γὰρ ἀώρῳ τοῦτο μαραθέντες ἀπῆλθον δικαίως. ἀλλ' ἔστω καὶ τοῦτο εἰ φάναι· δῶμεν αὐτοῖς καὶ εἰς ἄνδρας τελέσαι. ἆρ' ἐγκύπτοντας τὸν τοῦτο ἅπασαν ἡλικίαν; οὔπω γὰρ οὐδὲν πρὸς φιλοσοφίαν φθέγξομαι. ὅτι εἰ ἦν τούτων πρᾶγμα παῤῥησίᾳ, οὐδὲν κτησαμένους τὸν δυνάμει ταύτην ἀζήτησαν ἄν· ἀλλὰ τότε μάλιστα μένειν ἐκέλευσα, καὶ τοῦ φυλαδύονται αὐτοῦ οὐκ ἂν ἐπῄνεσα, ἀλλ' ὡς κρατοῦς τῆς πολιτείας ἐξόρους ἀπεγράφην ἄν, ὅτι τοὺς λύκους κρύπτοντες, καὶ τοὺς φωτῆρας ἀπὸ τῆς πόλεως ὅτι τὸν ἐρημίαν ἄγοντες, τὰ μέγιστα τοὺς ἔνδον οἰκοῦντας ἐζημίουν ἀγαθά. Εἰ δὲ οὐδὲις ὁ ταῦτα τοσαῦτα σόφισμος, τί δὲ ὄφελος πέμπειν εἰς διδασκάλους, ἔνθα τοὺς τὸν λόγων κακίαν ἔνεστι), καὶ δὲ ἔλαττον βλάπτουσι λαθόντες, δὲ μᾶλλον ἀπολέσουσι, τῆς ψυχῆς τὴν ἰσχὺν καὶ τὸν εὐεξίαν ἅπασαν. τί οὖν; καταισχύνωμεν τὰ διδασκαλεῖα, φησίν; οὐ τοῦτο λέγω, ἀλλ' ὅπως μὴ τὴν τῆς ἀρετῆς καθέλωμεν οἰκοδομὴν, καὶ ζωσαν καταρύξωμεν τὴν ψυχήν. σωφρονίσεις μὲν γὰρ ταύτης, ὑδρεμίαν ἀπὸ τὴν λόγων ἀπειρίας εἰς αἰχμία· διεφθαρμένης δὲ, μεγάλην κλάβοις, καὶ σφόδρα κλωπῶν κακοπιθῆ τυγχάνῃ, καὶ τοσούτῳ μείζων, ὅσῳπερ ἀν ἐκείνη προσῇ δυνάμις. ποιεῖ γὰρ τὸ λέγειν προσλαβοῦσα ἐμπειρίαν, πολλῷ χείρονα τὰ ἁμαρτίας ἐργάζεται τὰ δεινά. αἰ δὲ ἀπελθόντες ἐκεῖ, φησί, ποῦ τὸν τὸν γλαῦκα ἀργυρίου ἔχει, καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκπίσωσιν ἐκείνης; ἀν' ἡ μήποτε, εἰ πί μοι, ποῦ τὸ ψυχῆς διαφθεῖραι, μηδὲν εἰς βύγλωσσίδα ἀπόκωπτα τῆς ἀρλῆς; ἐμοὶ γὰρ ἁρμόσει ταῦτα λέγειν μᾶλλον ἢ ἐκεῖσι. τί δήποτε; ὅτι εἰ τὸ τοῦ μέλλοντος ἄδηλον ἑκατέρου, τὸ σὸν ἀδηλότερον. πῶς, καὶ διατί; ὅτι ἡ μὲν τῶν λόγων ἀσυνδή, τῆς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ὑπτιοτεχείας δεῖται· ἡ δὲ τῶν ἔξωθεν ὑπτιότεχνα, οὐκ ἐπὶ τῆς ἀπὸ τῶν λόγων προσθήκης. σωφρονίσειν μὲν γὰρ καὶ χωρὶς τῆς παιδεύσεως ταύτης κατορθῶσαι ἔνι· λόγων δὲ δύναμιν χωρὶς ἔξωθεν χρηζῶν οὐδὲις ἀν προσλάβῃ ποτὲ, πάντος τοῦ χρείου εἰς κακίαν καὶ ἀστέγλαστον ἀναλισκομένου. ὥστε, ὅπερ ἐκεῖ δίδοικας, τοῦτο καὶ σὺ ταῦθα φοβεῖσθαι χρή· καὶ πολλῷ μᾶλλον σὺ ταῦθα, ὅσῳ καὶ πυκνότεροι αἱ ἀποτυχίαι, καὶ σοὶ τῶν μειζόνων ὁ κίνδυνος. καίκεῖ μὲν προσῆκεν ἡσυχάζεσθαι μόνοι αὐτάρκη, σὺ ταῦθα δὲ δύο κεκτῆσαι προσήκεται, ὡς οὐκ ἐκεῖ θατέρου χωρὶς θατέρου λαβεῖν, οὐδὲ σωφρονισθῆς χωρὶς τοῦ λόγου εἰδέναι. Εἰ δὲ βούλει, καὶ τὸ ἀδυνάτου τοῦτο ζητῶμεν εἰ δυνατόν. πῆμοιτ' ἀν ἡμῖν ἀγαθὸν ἀπὸ τῆς τούτων ἐμπειρίας, εἰ τὰ κτήνεα λαμβάνοιεν τὸν πλησίον; πῆ δὲ κακὸν ἀπὸ τῆς ἀπειρίας, τῶν μεγίστων ἡμῖν κατορθουμένων; καὶ ταῦτα οὐ πρὸς ἡμῖν μόνοι τοῖς καταγελάσι τῆς ἔξωθεν σοφίας καὶ μωρίαν αὐτὴν εἰ νομίζοισιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔξωθεν φιλοσόφοις οὕτω συνωμολόγηται. καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν πολλοὶ οὐ σφόδρα ἐπεμελήθησαν τοῦ σώματος, ὁ δὲ καὶ τέλεοι κατεφθάρησαν, καὶ διετέλεσαν ὄντες ἀμαθεῖς, καὶ ὃ ἅπαντα βίοι σὺν τῆς φιλοσοφίας ἠλικωτέρῳ διατείψαντες μέρει, σφόδρα ἐλαμψαν, καὶ γεγόνασι διαφανεῖς. καὶ γὰρ Ἀνάξαρχος καὶ Κράτης καὶ Διογένης οὐδεμίαν ἐποιήσαντο τούτου ἀσυνδίαν· φασὶ δέ τινες, οὐδὲ Σωκράτης. καὶ μαρτυρήσειεν ἀν ἡμῖν ὁ μάλιστα

λιςα πάντων τὸ τῆς τέχνης ταύτης διαφεύγοι, ἢ τὰ ὀνείρατα τῶν ἄλλων ῥᾳδίως ἀνελέγξειεν. ἐὰν γὰρ ἀντιπροτείνῃς εἰς διαλογισμόν * ἀπολογησόμενον, ὡς τῶν ἐμῶν τοῦτ' ἐστὶ διαφερόντων ἀπολογία ἐποίησαν οὕτω λέγοντα. Ὑμᾶς μὲν ἐγὼ οὐκ οἶδα ὅτι πάσχετε ὑπὸ τῶν ἐμῶν κατηγόρων, ἐμοῦ δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κἀκείνων δι' ὑπερβολὴν ἐπιθανότητος λόγους, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν ἐλέγξαντος· ἓν δὲ μάλιστα ἐθαύμασα τῶν δεινότητος αὐτῶν, ὅτι ἐπείσθησαν ὑπ' αὐτῶν ὡς ἀληθῆ λέγοντα. Ἐγὼ γοῦν ἐν τοῖς ἐμοῖς λόγοις οὐδὲν ἀληθὲς ἐρρήθη παρ' ὅσον ἐκεῖνοι ἔλεγον· ἐκείνων δὲ πολλὰ μὲν ἦν ἃ ἐθαύμασα λεγόντων, μάλιστα δὲ ἃ ἐπὶ τῇ τῆς ἐμῆς δεινότητος ἐρρήθη καταφορᾷ, ὅτι ἐμοῦ παρόντος οὐκ ἠσχύνθησαν ὑπὸ τοσούτου ψεύδους ἐλεγχόμενοι, ὃ ἐμοὶ ἐδόκει μάλιστα ἐναντίον εἶναι δεινότητι ῥητορικῇ, εἰ μὴ ἄρα δεινὸν ἡγοῦνται οἱ αὐτοὶ οὗτοι ἐκεῖνοι εἶναι τὸν μηδὲν ἀληθὲς λέγοντα. τοῦτο μέντοι ἐμοὶ οὐκ ἐδόκουν εἶναι δεινὸν εἰ μὴ ἄρα τὸν τοὺς ἡδονῇ λέγοντας λέγοντα ἀκούειν ἀληθῆ δεινὸν ἡγοῦνται εἶναι ἢ τὸν τοὐναντίον τούτου. εἰ μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν, οὐκ ἂν ἔγωγε αὐτοῖς συγχωροίην δεινοὺς εἶναι ῥήτορας· εἰ δὲ μὴ τοῦτο λέγουσιν, ἀλλὰ τὸ τὴν ἀλήθειαν μάλιστα λέγειν, οὐκ ἂν ἔτι ἀντείποιμι ἐγὼ τούτοις. Ταῦτα μὲν οὖν ἐκεῖνοι ἔλεγον· ἐγὼ δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἀπέχω τοῦ δεινὸς εἶναι λέγειν, ὥστε καὶ τοῦτο μάλιστα ἐμοὶ ἐναντίον ἐφάνη τῶν ἐκείνων λόγων, εἰ μὴ ἄρα δεινὸν καλεῖ τις τὸν ἡδονῇ τἀληθῆ λέγοντα· εἰ δὲ τοῦτο λέγεται δεινὸς εἶναι ῥήτωρ, ἴσως ἂν καὶ ἐγὼ τούτου εἴην ὁμολογήσας ῥήτωρ. ὡς μὲν οὖν ἐγὼ οὐδὲν ἐλεγξάμενος ὑπὸ τῶν κατηγόρων ἐμαυτοῦ ἀπελογησάμην, ἱκανὰ ταῦτα νομίζω εἶναι· ὡς δὲ ἐλεγξάμενος οὐδὲν ἀληθὲς ἐρρήθη ὑπὸ τῶν κατηγόρων, πολλὰ καὶ ἄλλα ἔχω εἰπεῖν, ἐξ ὧν τις καὶ τοῦτο μάλιστα ἂν γνοίη. ἐγὼ γὰρ οὐκ ἐρῶ ὅτι οὐ δεινὸς εἰμὶ λέγειν, εἰ μὴ ἄρα καλεῖ τις δεινὸν λέγειν τὸν τἀληθῆ λέγοντα· εἰ δὲ τοῦτο ὁμολογοῦσιν εἶναι, ἐγὼ καὶ τούτοις ὁμολογήσω εἶναι ῥήτωρ. αὐτοὶ μέντοι οὐδὲν ἀληθὲς λέγουσιν· ὑμᾶς δὲ οὐκ ἐρῶ τὸ πᾶν ἀληθῆ λέγειν. ἓν δὲ μόνον ὑμῶν ἀκούσομαι ὑπὸ τούτων ἐμοῦ κατηγορούντων ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν, ὃ οὐκ αἰσχυνθήσονται ὑπὸ τοσούτου ψεύδους ἐλεγχόμενοι, εἰ μὴ ἄρα αἰσχύνονται δεινὸν καλοῦντες τὸν τἀληθῆ λέγοντα· εἰ δὲ μὴ τοῦτο λέγουσιν, ἀλλὰ τὸν τοῖς ὑμετέροις ὀνόμασι λέγοντα τἀληθῆ, ἐγὼ ὁμολογήσω ῥήτωρ εἶναι, οὐ μέντοι ἄλλος γε οὐδείς. Τοιοῦτος μὲν οὖν τις ἐγὼ κατὰ τοὺς ἐμοὺς κατηγόρους ἐν τοῖς λόγοις ἐφάνην, ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ φόβος. καὶ μή μέ τις νομίσῃ ὑπερηφανεύεσθαι ἐν τῷ ἀπολογεῖσθαι ἃ ἀπολογούμενος οὐκ ἔπεισε τοὺς δικαστάς, ἀλλὰ ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φόβος. καὶ μή μέ τις νομίσῃ ἐπὶ τῷ ἀναγκαίῳ ἀπεῖναι θαρρεῖν, οὐκ ἀπολογούμενος κακῶς τοὺς παῖδας λίπεσθαι· ἀλλ' ἔστιν ὑπὲρ τοῦ ἀναγκαίου

ται, ὅτι ὀπτὴ μάχαιρα· ἀλλὰ καὶ στόμα ἀπαθὲς ἔχεται· θέλεται δὲ καὶ ὀπτὴ μάχαιρα λαμπρὸν αὐτὸν ἰδεῖν ἐν τῇ τοῦ μαρτυρίου πολιτείᾳ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς τὸν πατέρα εἶπεν οὐκ ἐτόλμησεν. ἐδεδοίκει γάρ, μή ποτε αὖθις τῶν ὑφορωμένων ὄντως, πρὶν ὥρας αὐτὸν ἤδη καταδῦσαι τοῖς τοῦ βίου ἀγῶσιν, καὶ ταύτης αὐτὸν ἀποστῆσαι τῆς ἀσυδησίας ὅτε τὸν ζῆν ἀγαπᾷ, καὶ τὸν ὄντως ἐκείνης ἀγαθυμίᾳ ἅπασαι, καὶ ἀδυνάτους αὐτῷ τὸν μὴ ταῦτα καταπνεύσαι δίδρα- θαυσιν. ἑτέρας δὲ τινα στοιτήθησι μηχανᾶται. καλέσασα γάρ μιν οἴκοι, καὶ ταῦτα πρώτα χαιρωσαμένη, καὶ τοῦ παιδίου λαβοῦσα τὸν δεξιόν, ταῖς ἐμοῖς ἐστήθησι χερσίν. ὡς δ' ἠρώτων, τίνος ἕνεκεν ταῦτα ποιεῖ, μίαν ταύτην ἔλεγεν ὑπολείπεσθαι μηχανᾶσθαι ἡμῖν πρὸς τὸν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν, εἰ βουληθείη τι καὶ ἀναγκαίως ὁ ταῦτα παιδαγωγὸς ὁ παιδίου λα- βών, ἐλθεῖν ὀφθῆναι. πείσειν γὰρ αὐτὸν τὸν πατέρα, ὡς καὶ τραπωτικὸν ἐνομένῳ βίου χρήσιμος αὐτῷ τοῦ λόγου ἡ παίδευσις. δι' οὗν τοῦτο ἰσχύσαι δυνηθῆναι, φησι, καταμόνας αὐτὸν ἔχων λοιπὸν ὅτι τῆς ἀλλοτρίας, οὔτε τοῦ παιδὸς ἀνοχλήτους, οὔτε τοῦ οἰκείων τινός, μὴ πολλῆς αὐτὸν τῆς οὐσίας ἁπλώσαι δυνηθῆναι, καθάπερ τὸ μαστιγίου ἁμάρτημα, οὕτω ποιῆσαι ζῆν. ἀλλ' ἐπιτύχοι καὶ τούτου τὸ συμπερανθῆναί μοι τὸ δρᾶμα. οὐκ ἔστιν ὑπὲρ τοῦ τυχόντων ὁ λόγος ἐμοί· ὑπὲρ τῆς τοῦ παιδίου μου ψυχῆς ὁ ἀγὼν καὶ ὁ κίνδυ- νος. μὴ δὴ παρίδῃς πάντων ἐμοὶ φίλτατον κινδυνεύοντα· ἀλλ' ἁρπάσον αὐτὸν ἤδη τοῦ πάντοθεν περικειμένου αὐτῷ παγῶνος, τῆς ζάλης, τοῦ κλυδωνίου. εἰ δ' οὐ θέλεις δοῦναι τὸν παῖδα, δὸς Θεοῦ ἤδη καλῶ μέσον ἡμῶν, καὶ μαρτύρομαι, ὅτι ἐγὼ μὲν οὐδὲν ὑπολείπω τοῦ εἰς τὸν σωτηρίαν τῆς τούτου ψυχῆς ἥκοντος, ἀλλ' εἰμὶ καθαρὸς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ παι- δίου τούτου. εἰ δ' συμβαίη τι παθεῖν, οἷα εἰκὸς νέον ὄντα καὶ τοσαύτην ζωὴν πυθόμενον καὶ ῥᾳδι- μίαν, ἀπὸ σοῦ καὶ τῶν σῶν χειρῶν καὶ τὸν ἡμέραν ἐκείνην ἐκζητήσει τοῦ παιδίου τούτου τὸν ψυ- χὸν ὁ Θεός. ταῦτα δὲ τούτων πλείονα προσθεῖσα ῥήματα, καὶ δακρύσασα σφοδρῶς καὶ ἐλεεινῶς, ἐπῆρσεν ἀναδέξασθαί μου ταύτην τὴν προαιρετίαν, καὶ μὴ τούτων ἕνεκεν πέμψαι τοῦ στολήν. ἐν οὐ γένηται αὐτὴ μάταιος ἡ μηχανή· ἀλλ' οὕτως ὁ βρεχὺς χρόνος παι- δεύσειν ὁ ἡμέτερος ἔσεσθαι ἔσχηκεν, ἐν τοσοῦτον αὐτῷ τῆς ὀπτῆς ταύτης αἰτίᾳ ὁ πῦρ, ὡς ἀληθῶς ἄπαντα ῥίψαι, καὶ ὀπὶ τὸν ἔρημον δραμεῖν, καὶ ἑτέρου δεῖσθαι χαλινοῦ πάλιν τοῦ δυ- σπειθοῦντος πρὸς τὸν σύμμετρον αὖθις ἄσκησιν ἀπὸ τῆς ὀπτεπαμβώνος ἀποστρέψαι ἐκείνης. καὶ γάρ ἐστιν θεός, μὴ τῇ ἀσυδησίᾳ ταύτῃ πρὸς κακοῦ τὸ δρᾶμα ἀποκαλύψας, καὶ τῇ μητρὶ ἐν τῷ παιδαγωγῷ καὶ τοῖς πάντα χοῦ μοναχοῖς πόλεμον ἐγείρῃ χαλεπόν. εἰ γὰρ ἤθελεν ταύ- της τῆς φυγῆς ὁ πατήρ, οὐκ ἂν ἀπέσῃ πάντα κινῶν, ὥστε ἀπαλέσαι τοὺς ἁγίους ἐκείνους, οὐχὶ τοὺς ὑποδεξαμένους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας. τοῦτον τοίνυν ἐγὼ πᾶ- σι λαβεῖν, καὶ ταῦτα καὶ τὰ τούτων πλείονα εἶπον, τὴν μὲν ὀπτὴν μάχαιραν τῆς φιλοσοφίας πά- σης ἐάσας μόνην, καὶ ἐπέτεινα ἢ πλέον· τὴν δὲ πόλιν οἰκεῖν ἠξίουν, καὶ τῆς τοῦ λόγου ἔχεσθαι ἀσυδησίας. οὕτω γὰρ καὶ τοῦτο πλησιάζειν ὠφελήσειν τὰ μέγιστα, καὶ πατέρα λήσειν. ἀναγ- καῖον δὲ τοῦτο εἶναι ὑπελάμβανον, οὐ τοῦ ἁγίων μόνον ἕνεκεν ἐκείνων, οὐδὲ τῆς μητρός, οὐδὲ τοῦ παι- δαγωγοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ παιδός. τὸ δὲ ἀρχῆς μὲν γὰρ ὀπτεθέλθυον αὐτῷ πατέρα, καὶ δύσ- παλιν εἰκὸς ἦν τὰ τῆς φιλοσοφίας φυτὰ ἀπαλά τι ὄντα καὶ ἀρτίως τιθέντα· εἰ δὲ χρόνος ἐγκέντας πολὺς, καὶ ῥιζωθεὶς καλῶς, σφόδρα ἐθαῤῥουν, ὅτι οὐκ ἂν οὐδ' ὁμοιῶν ἥμπτα, δυ- νήσεται προσβολάς καὶ ἰόν ἔχειν. ὃ δὴ καὶ γέγονε, καὶ οὐ διήμαρτεν τῆς ἐλπίδος. ὅτε γὰρ πατὴρ αὐτοῦ προσοδύσει ὕστερον, χρόνου πολλοῦ παρελθόντος πολλοῦ, καὶ μὴ σφοδρᾶς ἐσσείσας τῆς ῥύμης, οὐ μόνον οὐκ ἐκλυτέ τι τῆς οἰκοδομῆς, ἀλλὰ καὶ ἰσχυροτέραν ἀπέφηνε· τῶν τε συμ- φοιτητῶν αὐτοῦ πολλοὶ τοσαύτα τῆς ὁμιλίας ἀπώναντο τῆς ἐκείνου, ὡς καὶ πρὸς αὐτὸν αὐτοῦ ζῆλον ἐλθεῖν. ἔχων γὰρ οἴκοι παιδαγωγοὺς ῥυθμίζοντα, καθάπερ ἄγαλμα ζωσε- χοῦς ἀπολαύσον τῆς τοῦ τεχνίτου χειρός, οὕτω προσηκίλω καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐλάμβανε τὸ

κζ'

χὴ ψυχλὸν κάλλος· ἓ δ' ἀναμαστὸν, ἔξω μὲν φαινόμενος, σαθρὸν δ' ἀφαφέρειν ἐδόκει τῶν πολλῶν. οὔτε γὰρ ἦθος εἶχεν ἠγελασμένον καὶ κατασκληκός, οὔτε ἐξηλλαγμένον σολικῶς, ἀλλ' ἰῶν κοινὸς ἢ τῷ σχήματι ἢ τῷ βλέμματι ἢ τῇ φωνῇ ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν· ὅθεν ἢ πολλοὶ τῶν ὁμιλητῶν αὐτῷ εἶσω τῶν αὐτοῦ δικλίδων ἀδεῶς ἐφοίτων, πολλὴν ἔνδοθεν ἔχων εὐγχεκρυμμένην τὴν φιλοσοφίαν. οἴκοι δ' εἴ τις αὐτῷ εἶδεν, ἐνόμισεν δοῦλα εἶναι τῶν ἐν τοῖς ὄρεσι καθημένων. ἓ γὰρ ἡ οἰκία αὐτῷ πρὸς ἀκρίβειαν μεταχειρίου πᾶσα διέκειτο, σαθρὸν ἔχουσα τῶν ἀναγκαίων πλέον· ἢ ὁ κηπὸς δ' αὐτῷ ἅπας ἦν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀγίων ἀπηλλάσσετο βιβλίων. ἢ γὰρ ὧν ὀξὺς μαθήματα πρὸς λαβεῖν, τῇ μὲν ἔξωθεν παιδεύσει βεβαχὺ τῆς ἡμέρας ἀπέτεμε μέρος, ὃ δ' λοιπὸν ἅπαν θύραις ζωγχάσι ἢ βιβλίοις ἀνέκαιρε θείοις, ἢ ἄσιτος ἅπασαν διετέλει τὴν ἡμέραν· μᾶλλον δ' οὐ μίαν, σαθρὸν δύο μόνον, ἀλλὰ ἢ πλείους. καὶ νύκτας δ' αὐτῷ ταύτας ζωηδίσας δάκρυα, ἢ εὐχὰς, ἢ τὴν τοιαύτην ἀνάγνωσιν. ἅπερ ἡμῖν ἅπαντα ὁ παιδαγωγὸς λάθρα ἀπήγειλε. ἢ γὰρ ἰῶν ἀφορητὸς ὁ πατὴρ, εἴ τι τούτων ἠθέτησε ποτὲ ὀξερεθέν. ἔλεγε τοίνυν σοῦ, ὅτι ἢ ἱμάτιον αὐτῷ ἀπὸ τειχῶν κατασκεύασο, ἢ τούτῳ ζῶν ἰσχνὸς ἐγκαθεύδει, σοφὸν ἵνα μὴ χθιζὸν τὸ ταχέως ὀξαμίσασθαι ταύτην εὑρὼν, ἢ τὰ ἄλλα δ' αὐτῷ πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῶν μοναχῶν ἀπῆρτο, ἢ Θεὸν ἐδόξαζε ζωνεχῶς ὀχθὸς Ⓦ οὕτω κοσφὰ τῆς φιλοσοφίας ταύτης ὀνήντα αὐτῷ τὰ πρῶτα. ὥστε εἴ τίς μοι ψυχλὸν ἢ νῦν ἐδείκνυ τοιαύτην, ἢ παιδαγωγὸν πρὸ ἦλθε τοῖσδε, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὁμοίως [ὅπερ μεμφόμεθα] ἐπηγεῖτο, μυριάκις ἂν ἡδέως τοῦτο ἡμέσθαι μᾶλλον τῶν ἡμνησαμένων αὐτῶν. ἦ γὰρ δὴ ἡμῖν ἡ θήρα πλείων ἐγένετο, καὶ ὀλίγ Ⓦ βίον, ἢ ὀλίγ τινὰ ἡλικίαν, ἢ ὀλίγ τινὰ ζωνεχῆ ὀλιγοστὸν τῶν τοιούτων δυναμένων σοῦ ἡλικιώτας θηρᾶν.

Ἀλλὰ γὰρ σοὶ δοκεῖ ὅστις ὁ ζῶντα ἐπισφαλὴς μόνος, σοὶ πειθόμεν. σὺ γὰρ ὅστις ἦ, μυρίας ἐμμότητος δεῖν, Ⓦ σοὶ ἑαυτῷ δυνάμενον ἀμῦναι, ἀλλὰ κείμενον καὶ μυρία δεχόμενον πταύματα, ἢ σοὶ ἄλλοις ἀδεκαέρεσις ποιοῦντα, τοῦτον ἐν τῷ μέσῳ καταλοῦσθαι ἐᾷς, δίον ὀξέλκειν ἀπὸ τῆς μάχης. ἢ γὰρ ἢ γραπτὴν ὁμοίως αἴ τις κολάσειε Ⓦ τὰς τὰ δυναμένους πολεμεῖν ἀπάγοντα τῆς παρατάξεως, τάς τε τρωθάσας ἢ κειμένους καὶ σοὶ ἄλλους ζωντα ρέοντας κελεύοντα κεῖσθαι ὀλιγοστὸν ἐν τῷ μέσῳ. ἐπεὶ δ' πολλοὶ τῶν πατέρων ἕκαστος ἔγκειται Ⓦ ἐγὼ ὅπερ μὲν ἐν τοῖς λόγοις ζῶντα ὁρᾶν, ὡς ἀκριβῶς εἰδὼς ὅτι πρὸς ὃ τέλος πάντως ἦξε τῶν λόγων, ὑπὲρ τούτου μὲν μὴ φιλονεικῶμεν, μηδὲ ὅπως διαμφισβητήσεται λέγωμεν· ἀλλὰ δῶμεν τῷ λόγῳ ἢ πρεπόντως εἰσεῖσθαι πάντως αὐτοὶ τῆς ἀκουσῆς, ἢ πρὸς ἀκροατὰς ἀφίζεσθαι. ἔστω δ' αἵρεσις ἡμῖν πρόχειρον ἁπλῆ· ἢ εἰς διδασκαλίαν μὲν φοιτῶν, ὑπὲρ τῆς μαθήσεως ἐχέτω Ⓦ ἀγάπα· εἰς δ' ἐρημίας, ὑπὲρ τῆς ψυχῆς. πού βέλτιον, εἰπέ μοι, χρατῆν; δῶ μῶ γὰρ ἑκατέρωθεν συμβαίνῃ, κἀγὼ βούλομαι· δῶ δ' θατέρου λείπηται, βέλτιον ἑλέσθαι τὸ χρεῖττον. ναί, φησιν. αὐτὸ δ' τοῦτο πόθεν ἡμῖν ἔσαι δῆλον, ὅτι χήσεται ἢ μᾶλλον ἢ μεταπεσεῖται; πολλοὶ γὰρ οἱ πεσόντες. πόθεν δ' δῆλον ὅτι μὲ χήσει δεῖ μᾶλλον; πολλοὶ γὰρ Ⓦ σὰ τῆς, ἓ τῶν πεπτωκότων πλείους. ὥστε ἀφ' τούτου μᾶλλον θαρρεῖν χρὴ, ἢ δι' ἐκείνους φοβεῖσθαι. ἴσως δ' ἔσεχεν ἢ ὅπερ τῶν λόγων αὐτὸ τοῦτο μ' δέδοικας, εἶτα μάλιστα δεδοικέναι ἐχρεών; πρῶτα μὲν γὰρ τοῖς μεταχοῖς ἐκ πολλῶν ὀλίγοι διημάρτηνται· ἐν δ' ταῖς τῶν λόγων ἀγαπεσεῖαις, ἀπὸ πολλῶν ὀλίγοι κατώρθωσαν. ἢ δεῖ ἀπὸ τούτων μόνον, ἀλλὰ ἢ ἀφ' ἑτέρων πλειόνων εἰκότως δ' τις ἐκεῖνα μᾶλλον φοβοῖτο. ἢ γὰρ παιδὸς ἀφυία, ἢ διδασκάλων ἀμαθία, ἢ παιδαγωγῶν ῥᾳθυμία, καὶ παιδὸς ἀσχολία, καὶ δαιμόνων καὶ μοιρῶν ἔλλειψις, καὶ ἕτερον ἀγαθοεργὸν, καὶ συμφοίτων κακία, καὶ φθόνος, καὶ βασκανία, ἢ πολλὰ ἕτερα τῶν τέλει λυμαίνεται· καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ μὴ ὃ τέλος, τούτων ἕτερα πλείονα. ὅταν γὰρ ἅπαντα ὑπερβαίς, πρὸς αὐτὸ τῆς παιδείας ὃ ἄκρον ἀφίκηται, μηδενὶ τούτων ὑποσκελισθείς, ἕτερα πάλιν κεῖται ἕδρα ἐκεῖ. καὶ γὰρ ἀρχόντος δυσμενοῦς,

καὶ

καὶ φθόνος τῶν ὁμοτίχων, καὶ κόρων δυσκολία, καὶ φίλων ἐρημία, καὶ πενία πολλάκις τὸ τέλος ἐξέκρουσεν. ἀλλ' οὐκ ὅπου τῶν μοναχῶν ὄντως· ἀλλ' ἐνὸς δεῖ μόνου, προθυμίας γναίας καὶ ἀγαθῆς. κἂν τοῦτο παρῇ, οὐδὲν ὃ κωλύσει πρὸς τὸ τέλος ἐλθεῖν τῆς ἀρετῆς. πῶς οὖν οὐκ ἄδικον, εἶτα μὲν τὰ τῶν χρηστῶν ἐλπίδων δηλαδὴ τὸ ὀστέον καὶ ἐγχύτερα, ἀπηγκώσκψ καὶ πρέμει, εἶθα ὃ τὰ τῶν σεσηπότων μακρότερα καὶ ἐκτὸς πολλῶν κωλυμάτων δυσκατόρθωμα, μὴ ἀπηγκώσκει, εἰς ὃ τὰ τῶν δυσχερῶν σαφέστερα ἢ μᾶλλον πλείονα θαρσεῖν· καὶ ὅπου μὲν τῶν λόγων μὴ πρὸς τὰ πολλάκις συμβαίνοντα λυπηρά, ἀλλὰ πρὸς τὰ σπανίως ἐκβαίνοντα χρηστὰ ἀφορᾶν· ὅπου δὲ τῶν μοναχῶν τοὐναντίον πίπτει, ἢ ἔνθα μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδες πολλαί, πρὸς τὰ λυπηρὰ ἀποκλίνειν μόνον, ἔνθα δὲ αἱ τῶν ἐναντίων, ὡς χρησας ἀναλογίζεσθαι μόνας; καὶ τοιτι ἐκεῖ μὲν ὅτου ἁπάντων ζωὴ ἐλθὴ τὰ ὀφείλοντα συνδραμεῖν, πρὸς αὐτὸ δὲ τέλει πολλάκις θάνατος ἄωρος παρεισὼν ἀπιδύεγκεν ἀτρεφάωτον τὴν ἀθλητικὸν μὴ σὺν μυρίοις ἱδρῶσι· σὺ ταῦθα δὲ καὶ ἐν μέσοις τοῖς ἀγῶσι τοῦτο γλύπτας, τότε δὲ μάλιστα λαμπρὸς καὶ ἐστεφανωμένος ἅπασιν σοῦ. ὥστε εἰ ὃ μέλλον δίδοιχας, ὅπου τῶν λόγων διδοικέναι μᾶλλον· ἔνθα, ἔνθα πολλὰ καὶ κωλύματα πρὸς τὸ πέρας ἐλθεῖν. σὺ δὲ οὐκ ἐμὲ κάθη χρόνου ἀναμένων μακρὸν, ἢ πρὸς οὐδὲν τῶν ἐν μέσῳ, διαπρύσιον λέγω καὶ ἀναπτερωτικὴν καὶ ὃ ἄδηλον, ἀλλὰ πρὸς τὸ τέλος μόνον ὁρῶν· ἐνταῦθα δὲ, ὅπου τῶν προθύρων τοῦ παιδὸς ὑπερβάντος, οὐδὲ ἀψαμένου τῆς καλῆς ταύτης φιλοσοφίας, δέδοιχας καὶ πρέμεις βύθιος, καὶ εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβάλλεις Ⓦ λογισμόν. καὶ μὴν αὐτὸς ἔμπροσθεν ἔλεγες· τί γάρ; πόλιν οἰκοῦντα, καὶ οἰκίαν ἔχοντα σωθῆναι οὐκ ἔνι; οὐκοῦν εἰ μὴ τῆς πόλεως καὶ τῆς οἰκίας καὶ τῆς γυναικὸς σωθῆναι δυνατὸν, πολλῷ μᾶλλον χωρὶς γυναικὸς καὶ τῶν ἄλλων τούτων. καὶ γὰρ ὅτι τὸ αὐτὸ τοῦ μὴ θαρρῆσαι, καὶ εἰ ὁ τοῖς βιωτικοῖς ἢ πράγμασιν ὁδεδιδαγμένος, ὡς δυνατὸς καὶ οὕτω τὴν σωτηρίας οὔσης, τοῦ δὲ ἢ καὶ τούτων ἀπηλλαγμένος ἢ, πρέμει καὶ δεδοικέναι, ὡς οὐδὲ τούτων χωρὶς δυσκολιμήσας σώσαι. εἰ γὰρ πόλιν οἰκῶν ἠδυνάτο σώζεσθαι, ὡς ἔφης, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἐρημίαν καταλαβών. πῶς οὖν ὁ ἀδυνάτου σοῦ δέδοιγας, σὺ μὴ φοβηθεὶς, ἔνθα μᾶλλον ἐχεῖν; οὐ γὰρ ὅτι, φησιν, ἴσον βιωτικὸν ἔστα διαμάρτῃ, καὶ καθάπαξ ἀπολώλεκα ἑαυτὸν τῷ Θεῷ. οὐ γὰρ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὕψους ἀμφότεροι καταπίπτουσιν· ὅθεν οὐδὲ τὰ τραύματα αὐτοῖς ἴσα.

Σφόδρα ἀπατᾷς σαυτὸν, καὶ σφάλλεις, εἰ ἄλλα μὲν οἶδε Ⓦ βιωτικὸν, ἕτερα δὲ ἀπαιτεῖσθαι Ⓦ μοναχόν. ἡ γὰρ διαφορὰ τύπος ἐστὶ τοῦ γαμῆσαι, καὶ μὴ· τῶν δὲ ἄλλων ἔστεκεν ἀπαρτίων, κοπὰς ἐπέχεισι τὰς βύθιας. καὶ γὰρ ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος, κἂν τε βιωτικὸς, κἂν τε μοναχὸς ᾖ, τῷ Θεῷ παρεστήκασιν ὁμοίως. καὶ ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, μοιχὸς ἤδη ἐστὶ τῆς καρδίας· εἴτε βιωτικὸς, εἴτε μοναχὸς, εἴτε τι τοῦτο, εἴτε τι ἐκεῖνο τυγχάνει, ὁμοίως ἐπὶ τῆς μοιχείας τιμωρήσεται τούτης. εἰ δὲ χρὴ καὶ ἀπὸ λογισμοῦ παρατεῖναι, ὁ βιωτικὸς ἀσυγκριτώτερος τοῦτο παθών. καὶ γὰρ ὅτι ἴσον γυναῖκα ἔχοντα, καὶ τοσαύτης ἀπολαύοντα παρθενίας, κἄλλα παρασπάσαι γυναικὸς, καὶ ἀπάσης ταύτης ἀπεστερημένον τῆς βοηθείας, ἀλόγως τῷ διεπῷ. πάλιν ὁ ὁμοῦ, ἀλλὰ τι τοῦτο, ἀλλὰ τι ἐκεῖνο ᾖ, ὁμοίως καταδικάζει. οὐδὲ γὰρ ὁ Χριστὸς, ὅτε περὶ τούτων διεπάσατο καὶ ἐνομοθέτει, τοῦτον ἐποιήσατο Ⓦ διορισμόν· οὐδὲ εἶπεν, ἐὰν μὲ μοναχὸς ὁ ὀμνύων ᾖ, ἐκ τοῦ ποιεῖσθαι ὅρκος· ἐὰν δὲ μὴ μοναχὸς, ἐξέστω· ἀλλ' ἁπλῶς καὶ καθάπαξ ἅπασιν
Ματθ. ε. λδ. εἴρηκε, Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως. καὶ πάλιν εἰπὼν, οὐαὶ τοῖς γελῶσι, οὐ προσέθηκε τοῖς μοναχοῖς, ἀλλ' ἁπλῶς ἐνομοθέτησεν ἅπασιν οὕτω. καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις δὲ ἅπασιν οὕτως ἐποίησε τοῖς μεγάλοις καὶ θαυμαστοῖς προσκλέλασι. καὶ γὰρ ὅτε λέγει, Μακάριοι Ⓐ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, Ⓐ πενθοῦντες, Ⓐ πραεῖς, Ⓐ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, Ⓐ ἐλεήμονες, Ⓐ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, Ⓐ εἰρηνοποιοὶ, Ⓐ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, Ⓐ καὶ ῥηθὲν καὶ ἄῤῥητα δι' αὐτὸν πρὸς τῶν ἔξωθεν ἀκούοντες κακὰ, οὔτε βιωτικοῦ, οὔτε μοναζόντος

ναζόντες ὀνομα τίθησιν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν δυσθεόντων ἀμαθίας τοῦτ' εἰσπεπόνθασι οἱ δίσεισμοί. αἱ γὰρ γραφαὶ τοῦτοι ἴσασι τοῦτον, ἀλλὰ πρὸς τὸν τῶν μοναχῶν βούλονται βίον ζῆν, καὶ γυναῖκας ἔχοντες τύχωσιν. ἄκουσον γοῦν καὶ ὁ Παῦλος τί φησιν· ὅταν γὰρ Παῦλον εἴπω, τὸν Χριστὸν λέγω πάλιν· τοῦτ' οὖν τοίνυν διπτύχων δυσθεόντων γυναῖκας ἔχουσι, καὶ παιδία τρέφουσι, πᾶσαν τὴν τοῖς μοναχοῖς προσπεπονθυῖαν ἀκρίβειαν· αὐτοῦ ἅπαντες. τὴν γὰρ πυ- χ. αὐτῶν
φὴν σκηνοῦσιν ἅπασαν, καὶ τὴν σὺν τοῖς ἱματίοις, καὶ τὴν σὺν τοῖς ἐδέσμασι, ταῦτα διπτύχλλει τὰ ῥήματα· Γυναῖκας σὺν καταστολῇ κοσμίῳ μετ' αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ a. Τιμ. c. β.
σὺν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ. καὶ πάλιν· Ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκε. καὶ πάλιν, Ἐχόντων δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθή- a. Τιμ. ε. ς. ς. υ.
σόμθα. τί τούτων τοῦτο τῶν μοναζόντων πλέον ἀπαιτήσειεν αὖ τις; γλώσσης δὲ παιδούσων χαλινῶν κρατεῖν ἑτέρους, ἀκριβῶς πάλιν τίθησι νόμους, καὶ τοιούτους, οἵους καὶ τοῖς μοναχοῖς αὖσαι ἔργον ἐστίν. οὐ γὰρ αἰσχρότητα καὶ μωρολογίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ βωμολοχίαν δυσαρεῖ· οὐ θυμὸν καὶ ὀργὴν καὶ πικρίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ κραυγὴν σκυθρωπεῖ τοῦτον τῶν πιστῶν τόμαρον. Πᾶσα γάρ, φησι, Ephes. δ. λα.
θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ, καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. αὐτά σοι μι- χ. διδάγματα
κρὰ ταῦτα εἶναι δοκεῖ; σκοπῶ δυσάμεινον, καὶ τὰ πολλῷ μείζονα τούτων ἀκούσῃ, ἃ τοῦτ' ἀνε- ξικακίας ἀγαπᾶτε φησὶ πᾶσιν. Ὁπλίσῃ, φησι, μὴ ὀκνήσητε ὅπλα τῆς προθυμίας ὑμῶν. ὁ- Ephes. δ. κζ.
ρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε καὶ εἰς ἀλλή- λους καὶ εἰς πάντας. καὶ πάλιν, Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα τὸ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ κακόν. Rom. ιβ. κα.
Εἶδες πρὸς αὐτοῦ τοῦ κορυφαίου ἀναβαίνουσαν τὴν τῆς φιλοσοφίας καὶ μακροθυμίας ὑπό- στασιν; ἄκουσον καὶ ὅσα τοῦτο ἀγάπης ἀγαπᾶται, τοῦ κεφαλαίου τῶν ἀγαθῶν. ἐπάρας γὰρ αὐτὸν, καὶ τὰ κατορθώματα αὐτῆς εἰπών, ἐδήλωσεν, ὅτι ταῦτα ἅπασι μὲν τοῖς καὶ τῶν βιωτικῶν, ἐν οἷς μᾶλλον τῶν μαθητῶν ὁ Χριστός. ὥσπερ γὰρ ὁ σωτὴρ τοῦτο ἔφασκεν ἕκαστον ὅσον ἐστὶν ἀγάπης εἶναι, ὃ τὸν ψυχὸν αὐτοῦ θῆναι ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ὃ αὐτὸ τοῦτο ἠνίξατο εἰπών· Ἡ ἀγάπη οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, καὶ τὸν τοιοῦτον χαλθὺν διώκειν. ὥστε a. Κορ. ιγ. ε.
εἰ καὶ τοῦτο μόνον εἴρητο, ἱκανοὶ τυγμήσειαν ἐν τοῦ τὰ αὐτὰ ἅπαντα ἀγαπᾶν καὶ βιωτικοὺς τοῖς μο- ναχοῖς. ὁ γὰρ ζωδεσμὸς καὶ ἡ ῥίζα τῆς πολλῆς ἀρετῆς αὕτη ἐστί. καὶ ὁ καὶ μέσος αὐ- τὸ τίθησι. τί τοίνυν μᾶλλον ταύτης τῆς φιλοσοφίας ζητήσειεν ἄν τις; ὅταν γὰρ καὶ ὀργῆς καὶ θυμοῦ καὶ κραυγῆς καὶ ῥημάτων διπτυμίας καὶ γαστρὸς [καὶ] πολυτελείας καὶ δόξης κενῆς καὶ τῶν ἄλλων τῶν βιωτικῶν ἀνωτέρους ᾖ χαλθὴν, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχῃ πρὸς τὸν γλῶν, ὅταν τεκρω- σαν τὰ μέλη πρὸς κτίσιν, θύδηλον ὅτι τοῦ αὐτοῦ ἡμᾶς ἀκρίβειαν ἀπαιτῇ, ὅσον οὐδὲ μα- θητὰς ὁ Χριστός· ὃ πρὸς τὰ ἁμαρτήματα νεκρούς, ὡς οὐδὲ ἀποθανόντας καὶ ταφέντας ἤδη. Ἀμέ- τοι γε φησὶν ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. Rom. ς ζ.
ἐστὶ δὲ "ὅπου καὶ ὁ Χριστὸς ζῆλον ἀγαθὸν τῆς προσκλήσεως ἡμᾶς ἄγει, οὐχὶ πρὸς τὸν τῶν" μαθητῶν μόνον. καὶ γὰρ ὅταν ἀγαπᾷ προσηγορίαν, σκῆπτρον φέρει καὶ στεφανίσματα· καὶ ὅταν" μὴ μνησικακεῖν, καὶ ὅταν μετεκίζειν. ὅταν οὖν μὴ μοναχοὺς μόνον, μηδὲ τοὺς μα- θητὰς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν χαλθὴν μιμεῖσθαι τὸν Χριστὸν, καὶ τοῖς μὴ ζηλοῦσι κόλασιν τίθησι μει- ζόνως, πόθεν σκεῦος μᾶλλον ἔφης εἶναι ὃ ὕψος; ὃ γὰρ αὐτὸ πρὸς ἀμαθείαν ἀφορίζων ἅπας καὶ ὃ πᾶσαι ἀναπέφυκεν τοῦ οἰκουμενίου τοῦτο ἔστι, ὅτι μείζονος οἰόμενα δεῖν ἀκριβείας ὧν μο- ναζόντων μόνων, τοῖς δὲ λοιποῖς ἀξίωμα ῥᾳθύμως ζῆν. οὐ γὰρ ὅσιν, οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ ἀπαιτούμενα, φησι, πάντας φιλοσοφίας. καὶ στρόβρα φαίνω δ' ἔγωγε, μᾶλλον δὲ οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ μέλλων κρίνειν ἡμᾶς.

Εἰ δὲ θαυμάζεις [μόνον] ἔτι καὶ διαπορεῖς, φέρε σοι πάλιν τοῦ ἀκμαίου ἀπὸ τῶν αὐτῶν χ. ἐπαυλίσ.
ἀντλήσωμεν ναμᾶτα, ὡς σοι τέλεον ἐκπλυθῆναι τῆς ἀπιστίας τοῦ κακίστου ἅπασαν. ποι- ήσομαι δὲ τοῦ ἀποδείξαι ἀπὸ τῶν κολάσεων τῶν καὶ τοῦ ἡμέρου ἐκείνου. ὁ πλούσιος, οὐκ

ὅπῃ

ὅπῳ μοναζωσι διὰ ὦμος διὰ τοῦτο σκολάζετε μείζονως· ἀλλ' εἰ διὰ τὴν ἐφυμνίαν εἶπεῖν, ὅπῳ βιωτικὸς ὢν, καὶ ὁ πλούτῳ ζῶν καὶ ὁ πορφύρα, πρεπόντως τὸ Λάζαρον ὁ ἑκάτῃ πενία. πλὴν οὔτε τοῦτο, οὔτε ἐκεῖνο ἐρῶ· ἀλλ' ὅτι μόνοι ὦμὲς διὰ τοῦτο ἔκειτε μείζονως κολαζόμενος ὁ τοῦ πυρί. καὶ αἱ πρῶται ἦ, ὅπῳ πρὸ τῆς φιλοξενίας ὑστέρησαι, διὰ τοῦτο ἀπηλέθησαι ἀπὸ τοῦ νυμφῶνος. καὶ εἰ χρὴ καὶ πρὸ ἑαυτῶν εἰπεῖν, καὶ μόνοι αὐτοῖς οὐκ ἐπετίμησε τὰ τῆς κολάσεως διὰ τὴν πρόνοιαν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ἡ μερωτέρα διὰ ταύτην ἐλύετο. οὐ γὰρ ἤκουσαν, πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τοῖς διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνοι, Οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Εἰ ἦ λέγει τις ταῦτον εἶναι τοῦτο ἐκείνῳ, οὐδὲν Ματθ. κε. ιγ. κ. ιδ. ιγ.
διάφορα. ὃ γὰρ ἀσυνδιάλυτόν μοι δεῖξαι τῶν, ὅτι οὐχ ὁ τὰ μοναχῶν βίος χαλεπώτερος ποιεῖ τὰς κολάσεις, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ εἰσιν ὑπεύθυνοι καὶ βιωτικοὶ, καὶ αὐτὰ ἁμαρτήσαντες ἐκείνοις. καὶ ὁ τὰ ῥυπαρὰ ἐνδιδυμένος ἱμάτια, καὶ ὁ τὰ δυναρία τὰ ἐκατὸν ἀπαγγ, οὐκ ὅπῳ μοναζόντες ἦσ, ἔπαθον, ἅπερ ἔπαθον· ἀλλ' ὁ μὲ διὰ τὴν πορνείαν, ὁ ἦ διὰ τὴν μνησικακίαν ἀπώλετο. καὶ οὐδὲν ἄλλους ἦ εἴ τις ἐπέλθοι οὐδὲ τότε κολαζομένους, ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων μόνον ὄψεται τὴν διαφορὰν ἐσόμενον. οὐκ ἐν ταῖς διαφοραῖς ἦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἐξουσίαις τοῦτο Ματθ. ια. κη. ῥῆσις διά. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς· ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν, οὐ τοῖς μοναζόντοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει. καὶ ὅταν καλύπτῃ λέγῃ τὴν στενὴν ὁδὸν, καὶ τὴν ὁδὸν, καὶ πρὸς τούτοις ἀποτείνει λόγον μόνους, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἀνθρώπους. καὶ μίσει ἦ τὸν αὐτῶν ψυχὴν ὁ τὸν κόσμον τοῦτον, καὶ τὰ ἄλλα ἦ πάντα τὰ τοιαῦτα πᾶσιν ἐπιτάττει ὁμοίως. ὅταν ἦ μὴ πᾶσι διαλέγηται, μηδὲ νομοθετῇ, δῆλον ἡμῖν αὐτὸ ποιεῖ. ὅτι Ματθ. ιθ. ιϛ. χωρὶς πρόνοιας ἔλεγε, ἐπήγαγε, Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω, ὅτι ὃ, πᾶς, προσθήκης, οὔτε τὸ ὑπεναγμάτως πάσῃ τῆς ἐπαγγελίας. οὕτω καὶ ὁ Παῦλος (καὶ διδάσκαλον μεμάθηκον πανταχοῦ φαίνεται) καὶ εἰς ταύτην ἐμπίπτων τὴν ὑπόθεσιν ἔλεγε, Περὶ ἦ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω. ὅτι μὲ οὖν πρὸς τὴν ἴσην φθάσαι χορυφὴν καὶ βιωτικοὶ δύνανται καὶ μοναχοὶ, καὶ ὅτι τὰ αὐτὰ λήψονται πάντα πάντες ἀμφότεροι, δῆλον σφόδρα φιλάνθρωποι καὶ δικαίαμπτον οἴμαι λοιπὸν δυτέρειν. Τούτου ἦ ἀποδειχθέντος σαφῶς, φέρε δὴ καὶ εἶπεῖν ἐξετάσωμεν, τίς εὐκολώτερος καὶ ῥᾴων πεσεῖται, ἢ σῴζωνται ὁμοίως ἐξεπάστως ἡμῖν πάντες. σωφρονιστὴν μὲ γὰρ ὁ γυναῖκα ἔχων καταρθώσει ῥᾳδίως, ἂν πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς παραμυθίας· ὁ ἦ τοῖς ἄλλοις οὐ σφόδρα φαίνεται· πλὴν ἀλλὰ καὶ ὧδε πλείοις ἀφορμὴν τῶν γεγαμηκότων, ἢ τῶν μοναχῶν πίπτουσι. οὔτε γὰρ τοσοῦτοι πρὸς γάμον ἀπὸ τῶν μοναστηρίων ἐκλαίουσι, ὅσοι πρὸς πορνείας ἀπὸ τῆς βύβης ἀνίστανται τῶν γυναικῶν. Εἰ ἦ ὅπου βύβλος τὰ τῶν παλαισμάτων αὐλοῖς, μὴ τοσαύτης πίπτουσιν ὑποβολῆς, ἢ ποιήσουσι τὰ τοῖς ἄλλοις πάθεσι, τὰ οἷς μᾶλλον ἐσχολιῶται τῶν μοναχῶν; ἢ μὲ γὰρ ἐπιθυμία τούτοις σφοδρότερον ἔπεισιν, ἅτε τὸν πρὸς γυναῖκας οὐκ ἔχοισιν ὁμιλίαν· τὰ ἦ ἄλλα, τύπτων μὲ οὐδὲ ἐφίεις ἡμέαθαι δυνάμει δῶ· ἐκείνοις ἦ κἂ κρότος ἐλαύνει ἐπὶ τὸ φεύγειν ὠθεῖ. Εἰ ἦ, τὸ οἷς σφοδρότερον ὁ πόλεμος πνεῖ, μᾶλλον τῶν μὴ τοῦτο παρόντων κρατοῦσιν, δῆλον ὅτι πολλῷ ῥᾷον τούτων τὸ τοῖς ἄλλοις, τὸ οἷς οὐκ ἐσχολιῶται, κήσονται. καὶ γὰρ χρημάτων ἔρως, καὶ ἔφης ἐπιθυμία, καὶ δυναστείας, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων εὐκολώτερον ἐστὶ τούτων, ἢ τῶν βιωτικῶν ἀνέσθαι πέφυκεν. ὥσπερ οὖν τὸ παντάπασι μάχη τοῦτο τὸ πολέμου ὃ μέσος κρυφότερον ἦ Φήσομεν, οὐχ ὅταν ἐπάλληλοι στενοχῶς πίπτωσι νεκροὶ, ἀλλ' ὅταν ὀλίγοι καὶ ἀσθμοὶ, οὕτω καὶ ὧδε τούτων φιλοξενίας οὐχ ὁ φρεφόμενος τὸ μέσῳ, ἀλλ' ὁ καθήμενος τὸ τοῖς ὄρεσιν εὐκολώτερον πρὸς ἐκεῖ-

νός γε ἢ ἀλώσεται ῥᾳδίως· ἀλλὰ τὰ πλεονεξίᾳ μὴ τῶν εἰδωλολατρῶν ἀριθμεῖσθαι ἀνάγκη. ἢ τῶν οἰκείων ἔστε μὴ οὐχ αἱρήσει; ἁρπάσῃ, φησὶν, ἔχῃ χρήματα, ἀλλ' εὐκόλως αὐτῆς πάντα προήσεται· σκῆπτρον γὰρ οὐ περιέψεται μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ ἢ ἀδικήσει τῶν ἀλλοτρίων οὐχ ἧττον. τοῦτο γὰρ πάλιν ἕτερος εἰδωλολατρείας τύπος τὸ προτέρου χαλεπώτερος. τί δεῖ τὰ ἄλλα πάντα λέγειν, τὰ τοῖς μοιχείαις μὴ ὄντα εὐκαταγώνιστα, τοῦτο γὰρ βιωλυτὰ μὴ πολλῆς καταβάλλονται τῆς σφοδρότητος; πῶς οὖν οὐ δέδοικας, οὐδὲ τρέμεις, ὅτι τοῦτον ἀγὼν τοῦ βίου, ἔσται ἀλώσιμος ἐξ αὐτῆς καρδίας ταχέως; ἢ μικρόν σοι δοκεῖ εἰδωλολατρεία, ἢ τὸ τῶν ἀπίστων τοῦτο χεῖρον, ἢ τὸ τοῦ Θεοῦ τιμᾶν δουλεύειν δὲ τῶν ἔργων ὀφείλουσαν, ἅπερ ἄπαντα πείσονται εὐκολώτερον τῶν μοιχῶν ἢ παρ' βίᾳ προσδιδόμενοι; ὁρᾷς ὅτι σκῆψις ὁ φόβος ἐστίν. Εἰ γὰρ δεδοικέναι ἐχρεών, οὐχ ὑπὲρ τῶν τὰ κλυδώνια φυγόντων, οὐδὲ ὑπὲρ τῶν ὅτι ἢ λιμῷ ἀπωλυόντων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐν χειμῶνι ἐν τῇ ζάλῃ κλυδωνιζομένων. ταχύτεροι γὰρ ἐκεῖνοι τὰ ναυάγια, πολὺ ἢ πλείονα εἰς τὰ ἐσοχλοῦντα, ἢ ῥᾳδιουργότεροι τοῦ προσῆκον ταῦτα ἡσυχάζειν μέλλοντα. ἐκεῖνοι μὲν οὔτε τοσαῦτα κύματα· ἢ πολλὴν γαλήνην, ἢ πανυδὴ μείζων τῶν προσῆκον ταῦτα μαίνεσθαι. ὅμως ὅταν ἢμᾶς ὅτι τὴν ἔρημον ἔλκομεν, οὐχ ἵνα ταῦτα ἁπλῶς προβάλωμεν, οὐδὲ ἵνα κλοιὰ περιῴμεθα, οὐδ' ἵνα ἀπόδρασιν ἐπιστρέψωμεν, ἀλλ' ἵνα τοῦ τῶν ἄλλων ἀπάντων φύγωμεν κακίαν, ἕλωνται δὲ ἀρετήν. Τί οὖν; ἀγαμηκότες, φησὶν, ἀπελεύσονται πάντες; οὐ τοῦτο λέγω, ἀλλ' ὅτι μείζονα δώσουσι πόνον, εἰ μέλλουσι σώζεσθαι, ὅμως τὴν ἐσεσῶσαι ἀνάγκην. τοῦ γὰρ δεδεμένου μᾶλλον ὁ λελυμένος δραμεῖται. Ἐκεῖνον ἢ πλείονα ἔξει μισθὸν, ὁ λαμπρότερος ἔσται οὗτος ὁ στέφανος; οὐδαμῶς. ἑαυτῷ γὰρ ταύτην περιτίθησι τὴν ἀνάγκην, ὅσον μὴ προσῆκεν.

Ὥστε ὅπερ σαφῶς ἡμῖν ἀποδέδεικται, ὅτι τῶν αὐτῶν ἐσμεν ὑπεύθυνοι τοῖς μοναχοῖς, ὅτι τὴν ἐρημίαν ἐλκόμεν, οὐκ ἵνα ταῦτα ἁπλῶς προβάλωμεν· ἀλλὰ μὴ καταπονῆζωμεν, μηδὲ εἰς τὰ τῆς κακίας ἕλκωμεν βαρά, θηρία, καθάπερ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι. ταῦτα γὰρ εἰ μὴ ἄλλοι ἴσως ἐποίουν, οὐκ ἴσως οὕτω δεινόν· ὅταν δὲ ἀγαμηκότες, καὶ τῶν βιωλυτῶν πεῖραν εἰληφότες πάντων, καὶ τῶν ἔργων μαθόντες αὐτῶν, ὅτι ψυχρὰ τῶν πράξεων προσχημάτων ἡδονή, οὕτω μαίνωνται, ὡς ἑτέρους ὅτι ταῦτα ἕλκειν, ὅπερ λοιπὸν ὑπὸ τῆς ἡλικίας αὐτοὺς κακοῦν), καὶ δεῖν ἑαυτοὺς ὅτι τοῖς προτέροις ταλαιπωρεῖν, καὶ δεῖν καὶ ἑτέρους ἐμβάλλυσι, καὶ ταῦτα ἐγκλεῖς ἐσῶντες λοιπὸν τῆς τελευτῆς καὶ τοῦ δικαστηρίου καὶ τῶν θύρων κλείσαν, ποία αὐτοῖς ἀπολογία λελείψεται; ποία συγγνώμη; ποῖος ἔλεος; οὐ γὰρ δὴ μόνον τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων δώσουσι δίκην, ἀλλὰ καὶ τῶν τοῖς παισὶ πεπολυμηδῶν, καὶ τε δυνηζῶν" τοῦτο γοῦν κατασκελίσαι, εἰ τι μή· ἀλλὰ παῖδας ἴσως ὑπεξυμεῖται παίδων ἰδεῖν. καὶ πῶς οὕτω φιλόμουσοι πατέρες αὐτοί; οὐ γὰρ δὴ ὃ φιλήσαι, πατέρα ποιεῖ· ἢ τοῦτο αὐτοὶ μὴ γαμηκότες συνομολογήσαιεν ἄν, οἱ, τοῦτο ὅταν ἴδωσιν εἰς ἔσχατα κακίας ἐλαυνόντας, ὡς τοῦτ' οὐ φίλημα αὐτῶν, ἀλλὰ ἀπαλλοτριοῦσι· καὶ οὔτε φύσις, οὔτε φίλησις, οὔτε ἄλλο τῶν τοιούτων τοῦτο κατασχεῖν αὐτοῦ δυνατὸν ἄν. μὴ τοίνυν μηδὲ πατέρες ἀξιούσθωσαν εἰ μὴ τοιοῦτοι, ὧν πολὺ κρεῖττον τῆς φιλοσοφίας λείπειν λόγον· ἀλλ' ἐπειδὴν αὐτοῦ τοῦτον ὃν φιλήσωσι, τότε καὶ τοῦτο ἡσυχίους ζητεῖτώσαν. τότε γὰρ αὐτοῦ καὶ ἰδεῖν δυνήσονται μόνον. Εἰσὶ γὰρ αὐτοῖς παῖδες, εἰσὶ, τοῦτ' ἐξ αἵματος, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ φιλητέοντες τοῦ Θεοῦ. οὗτοι μὴ παῖδες οὐχ ὑπὲρ χρημάτων ἀναλισκέζουσι κόπτεσθαι τοὺς πατέρας, οὐχ ὑπὲρ γάμου; οὐχ ὑπὲρ ἄλλου τινὸς τοιούτου· ἀλλὰ πάσης αὐτοῦ τῆς φροντίδος ἀπηλλαγμένοι, τῶν φυσικῶν πατέρων μείζονι πρὸς ἔχουσιν ἐστυφᾶν ἡδονῇ. οὐ γὰρ ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἐκλεγόμεθά τε καὶ τρεφόμεθα, * εἰς περ κἀκεῖνοι, ἀλλ' ὅτι πολλῷ μείζοσι καὶ λαμπροτέροις· δεῖ καὶ μᾶλλον αὐτοῦ γαμηκότας θαυμάσεσι.

εἰς ἢ τούτων καὶ κλῆνο ἔπιμι δή, ὅπι σὺ μὴ δηκπισοῦσθαι τῇ δυάσασι σοῦδὲ ἀπεικὸς γὰρ τούτων θρίωδη, ἅτε δὴ ταύτης μόνης κατθμπομένης τῆς ῥᾳθυμίας αὐτοῖς· ᾧ ἢ θάνατον ὕπνον ἡγούμενοι, καὶ παιδοῦμενοι τῶν σωζῶν πόντων καταφρονῆ, ἵνος αὖ ἔπιμι συγγνώμης ἄξιοι, θρίνουσιτες γὰρ τούτων, καὶ παῖδας ἐπιζητοῦντες ἰδεῖν καὶ καταλιπεῖν σὺθάδε, ὅθεν ἀποπνεῦσαι ἐπειγόμθα, καὶ σωζῶν ὄντες φειάζομθα; καὶ ταῦτα μὴν ἡμῖν πρὸς τοῦ πνθυμαπικωτέρους ἔρηται. εἰ δέ τινες ἔσιν φιλοσώματοι, καὶ σφόδρα τῷ παρόντι προσπλωμένοι βίῳ, ἐκεῖνο δὴ ἔπιμι πρὸς αὐτούς, ὅπι πρῶτον ἄδηλον, εἰ καὶ παῖδες ἕψον) ᾧ γάμῳ πάντως· δεύτερον, ὅπι καὶ ἡμῶν μείζων ἡ ἀθυμία. οὐ γὰρ τοσαύτην καρπούμθα θύφροσύνην, ὅσην λύπην ἀπὸ τῆς καθημερινῆς φροντίδος καὶ τῆς ἀγωνίας καὶ τῶν φόβων τῶν δι' αὐτούς. καὶ τίνι, φησί, κατθμείψομθα τοὺς ἀγροὺς, καὶ τοὺς οἰκίας, καὶ τὰ ἀνδράποδα, καὶ ὃ χρυσίον; (ἐγὼ γὰρ καὶ ταῦτα ἀκούω θρηνουμένων αὐτῶν) ᾧ καὶ περὶ τούτων μέλλοντι κληρονομήσειν αὐτά· καὶ τοσούτῳ μᾶλλον πιῶ, ἢ πρότερον, ὅσῳ καὶ φύλαξ καὶ κύριος ἀσφαλέστερος αὐτῶν ἔσομαι πιῶ. τότε μὲν γὰρ πολλὰ ἰῶ αὐτοῖς τὰ λυμηνόμθα. καὶ γὰρ σῆτες, καὶ χρόνος μακρὸς, καὶ λῃσταί, καὶ συκοφάνται, καὶ βασιλῆς, ἐγὼ δὲ τὸ μέλλοντος ἄδηλον, ἐγὼ δὲ τῶν αἰθερίων εὐμεταβλήτων, ἐγὼ τέλος ὁ θάνατος καὶ τῶν χρημάτων καὶ τῶν κληρονόμων τούτων ἀπεχέρησεν αὖ ⟨illegible⟩ ὑόν· νυνὶ δὲ πάντων τούτων ἀσφαλέστερα ⟨illegible⟩ πλοῦτον ἀπέθετο, τόπον εὑρὼν ἄσυλον, καὶ οὗ μηδενὶ τῶν ἐπηρεαζόντων ἐπιβουλεῦσαι θέμις. τοιοῦτον γὰρ χωρίον ὁ οὐρανός, πάσῃ μὲν ἄβατος ὢν ἐπιβουλῇ, πάσης δὲ εὐφορώτερος γῆς, καὶ μυρίας πολλῆς τῆς ἀφθονίας τῶν ἐν αὐτῷ τεθνώτων χρημάτων πρέχων τοῖς δικαιοθημόνοις ἀμοῖβαθαι τοὺς καρπούς. ὥστε οὐκέτι νῦν ἔδει ταῦτα λέγειν, ἀλλ' εἰ βιωτικὸν ἔμελλεν ἔσεσθαι ὁ παιδίον, τότε θρηνῶν καὶ ταῦτα φθέγγεσθαι· τίνι τοὺς ἀγροὺς κατθείπωμεν; τίνι δὲ χρυσίον; τίνι τὰ λοιπὰ χρήματα; νῦν γὰρ τοσαύτη τῆς κτησιότητος ἡ εὐθηνία, ὡς μηδὲ μυρίοι τινὲς ἐπιδημίαν ἐκπίπλειν τῆς δεσποτείας αὐτῶν, ἀλλὰ τότε μάλιστα τὰ κέρδος αὐτῶν ἀπολαύειν, ὅταν ἀποθνῄσκειν ἀπέλθωμεν. εἰ δὲ καὶ σωζῶν ὄντα ἰδῶν, καὶ τοῦτο τῷ μοναχῷ μᾶλλον, ἢ τῷ βιωτικῷ συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. ἵνα γὰρ, εἰπέ μοι, κτησιώτερος, ὁ δαπανῶν καὶ δίδους μυρίας ἀδείας πολλῆς, ἢ ὁ μηδὲ ἅψασθαι τολμῶν τοῦ τῆς φιλονεικίας, ἀλλὰ καταρύπτων αὐτά, καὶ ὡς ἀλλοτρίων ἀπεχόμενος τῶν αὐτῶν; ὁ μάτην ἀναλίσκων καὶ εἰκῇ, ἢ ὁ διότως τοῦτο ποιῶν; ὁ ἀπείρων τοὺς γλίχ, ἢ ὁ τοῦτο ἐργαζόμενος τὸ οὐρανῷ; ὁ μὴ πάντα συγχωρούμενος τὰ ἑαυτοῦ διδόναι, οἷς δὴ ἐθέλοι, ἢ ὁ πάντων ἀπηλλαγμένος τῶν ἀπαιτούντων τὰς τοιαύτας ζημιώσεις; γεωργοῦντι μὲν γὰρ καὶ πεφιλοθυομένῳ πολλοὶ πόνοι παρέπονται· ἐφίεται) φόβοις ἀναγκάζοντες καταπίνειν, καὶ ὃ ἑαυτοῦ μέρος ἕκαστος ἀπαιτοῦντες· ᾧ δὲ εἰς τοὺς διοικοῦντας ἀναλίσκειν ὑπεύθυνοι τοῦτο οὐδεὶς οὐδαμόθεν φόβος παρέπεται ταῦτα ἀπειλῶν. ὥστε καὶ σωζῶν κτησιώτερος τοῦτ' ἔστιν. ἢ δὴ μὴν πόρνας ἀναλίσκειν καὶ γαστρὶ καὶ πότοις καὶ κόλαξι, καὶ καταισχύνειν τὸν ἑαυτοῦ δόξαν, καὶ ἀπολλύειν τὸν σωτηρίαν, καὶ καταγέλαστος γίνεται, κύριον αὐτὸν εἶναι φησὶ τῶν δαπανωμένων· δὴ δὲ εἰς δόξαν τὸν ἀληθῆ καὶ ὠφέλιμον καὶ ὃν ὁ Θεὸς δοκιμῶν μὴ πολλῆς αὐτὰ δαπάνης τῆς ζωώσεως, οὐκέτι; οὐκοῦν ὅμοιον ποιήσεις, ὥσπερ δὴ εἰς μὴ ὀφθαλμοὺς ἀμφοῖν ὁρᾶν ἁπαλὰ ἐμβάλλοντα τὰ ἑαυτοῦ, κύριον φησὶ εἶναι. εἰς δὲ χρείας ἀναγκαίας τοῦτο ποιοῦντα, ὡς οὐκ ἔχοντα τῶν ἀναλισκομένων ἐξουσίαν θρηνῇς. μᾶλλον δὲ οὐ τοῖς ἁπλῶς δαπανωμένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑπὸ κακῆς τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τοὺς τοιούτους παραβάλλειν χρή. ἐκείναις μὲν γὰρ αἱ δαπάναι, λαμπροτέρους καὶ εὐπορωτέρους καὶ ἀσφαλεστέρους ποιοῦσιν· αὗται δὲ οὐκ αἰσχροὺς μόνον, οὐδὲ ἐπονειδίστους, ἀλλὰ καὶ ἀπωλείας ἄξιον ἔργον πρᾶξαι.

Τί δὲ μὴν γάμον, φησὶ, καὶ παῖδας οὐκ ἔστι ταύτης ὑπολαμβάνεσθαι τῆς φιλοσοφίας τὸ αὐτῷ τῷ γήρᾳ ἡμῶν; καὶ τίς ἡμῖν ἐκλύσεται, πρῶτον μὲν, ὅτι εἰς ἑκατὸν ἥξομεν γῆρας;

δεύτερον,

δοῦτες, ὅτι ἐλθόντες πρώτως ταύτῃ ἀφαπεσόμθα τῇ γνώμῃ. οὔτε γὰρ τῆς σὺ τῇ
ζωῇ κύριοι πρεσθυσμίας ἐσμὲν (ἢ τοῦτο ἐπαίδευσεν ὁ Χριστὸς, λέγων· Ἡ ἡμέρα Κυρίου, ὡς a Θεσσ. ε. β.
κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται) οὔτε ὅπου τῆς αὐτῆς αὐτοῖς πρεσθυμίας μόνον ἀλλὰ τῆς λογισμοῦ ἡμῖν. Σὺ δὲ ἀκούσατε σοφός τις πρόσωπος, λέγων· Μὴ δύνασθε ὑπισχνεῖσθαι πρὸς Κύριον, Σαμ. ε. β.
μηδὲ δύνασθαι ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, μήποτε ὡς μέλλοντες ἐκτείνεσθαι, ἐν καιρῷ ἐκδικήσεως ὀκνήσῃ. Εἰ γὰρ μηδὲν τούτων ἀδηλον ἦν, ἐδεῖ οὕτως ἀσφαλλεσθαι ἐδὲ σοῦ ὑμᾶς, ἐνδὲ τοσαύτῃ γενομένῃ ζημίᾳ πρόφασιν. ἢ γὰρ τῆς ἐσχάτης ἀλογίας ἂν εἴη, ὅταν μὴ δέηται βοηθείας ὁ υἱὸς, ἢ σφοδρὸς ὁ ἀγωνιστὴς ἐφεῖται, καλύειν τοῖς τοῦ βίου ἐμφύρεσθαι πράγμασιν, ὥστε γυμνεσθαι θαρρήτων· ὅταν γὰρ λάβῃ μυεῖα τραύματα, ἢ μηδὲ ὃ τυχὸν ἔχῃ μέρος ὑγιές, τότε καθοπλίζειν, ἐ διεγείρειν καίριον ἤδη ἡ ὀξυθεικότα. ναί, φησι. τότε γὰρ εὔκαιρος ἡ πάλη, τότε ῥᾴων ἡ μάχη, τῆς ὑπομονῆς σεσειδεισῶν. ποία μάχη, ἐνδεὴς οὗτος ἡμῖν τοῦ πυκτεύοντος; ἀφὰ γὰρ τοῦτο ἐνδεῖ ⓜ σίφλους λαμπρεῖ λευκὸν ἔσονται. Μαχαίρας γὰρ, ὃς ἥρε ζυγὸν ἐκ νεότητος αὐτοῦ· καθίστημι καὶ τὰ μύτας, ἢ σιωπήσεται. Ἔτι μυεῖον ἐπαίρων ἄξιος ἢ μαχαιρισμοῦ ἐ βύθημισμοῦ ὁ μορμόρων χαλεπὸν τῇ Φύσει, ἢ σὺ αὐτῇ τοῦ χείμῶνος τῇ ἀκμῇ δίκαιόζων ὃ σκάφος. πλεῖον ἀλλὰ μηδὲν ὑπὲρ τούτων φιλονεικῶμεν· ἀλλ' ἔστω μάχη ἢ τότε, Εἰ βούλει. ἀλλ' Εἰ μὲ ἐφ' ἡμῖν ἔκειτο ὁ τοῦ ἀγῶνος καιρὸς, καλῶς ἐκρίνομεν ἂν ἐρεμοῦμεν ⓜ χρόνον· Εἰ δὲ πρότερα βίου ἀγωνίζεσθαι χρὴ ἐκ προφάσεως ἡλικίας ἀρξάμενον βίου, ἢ δικαίτερα μερίδα (ἢ γὰρ ἐξ ἐκείνης δύναται χρὴ τῆς ἡλικίας ἀπαρτίσαι τὴν ἀμύητον βίωσιν; ἐ δηλονοτὶ καταφρονήσεται ὑπὸ τὴν ἀρχὴν παιδία ὑπὸ τοῖς Εἰς ⓜ Ἐλισσαῖον σκώμμασι) ἢ πῶ ἐκ τούτης παλαίειν χρὴ τῆς ἡλικίας, ὃ ἢ ἢ ἐφέσηκεν ὁ πόλεμος· χαλεπὸν πίνειν καθ' ἡμῶν, πόθεν σὺ ⓜ χαίρειν ἐκρίνοι τοῖς ἀγῶσιν οἱ ἐίζεις; Εἰ μὲ γὰρ ἢ τῷ ἀβολῷ κύριος ἦς ὑπετάγη μὴ ὑπισχνεῖσθαι, μηδὲ πυκτεύειν, Εἶχεν ἂν λόγον σοι λέγειν αὐτὴν ἡ πρόφασις· Εἰ δὲ ἐκρίνοι ἀφεὶς ἀγωνίζεσθαι ἢ τύπτειν, ἐμοὶ νομοθετῆς ἡσυχάζειν, μᾶλλον δὲ ἐ ὑποκαταπαύεσθαι ἐκέκτησαι, ἵνα ταύτης τῆς ἐπηρείας χάριν ἡμῶν ἂν· ἂν, τῆ πολεμίου μορμόρου ⓜ πολεμώμεθα ἀφοπλίζειν, ἢ οὕτω παῖς ἐκείνου χαρὰ πρόσκειται; νέος ὄντι ἢ ἀθενεῖ; Ἐκείνῳ μὲν γὰρ τοῦτο πλείονος ἀσφαλείας δῆτα· ἀσφαλείας δὲ διόρθωσις, ἢ ὑπομονῆς δίκαιοται πλείονος. ⓜ δὲ τοιοῦτον ἐν γαλήνῃ δίκαιόμυτος ἐ ἡσυχίᾳ τῇ δῆ, οὐκ Εἰς πρόσωπα ἐμβάλλεσθαι, ἐνδὲ ἐν τῷ μέσῳ φρέφεσθαι, ἔνθα πολὺς ὁ ῥόρυβος ἢ ἡ παρεσκή. σὺ δὲ οἷς ὁ πόλεμος χαλεπώτερος, ἢ δίκαι τῆς ἡλικίας, ἢ μᾶλλον ⓜ ῥόρυβον, ἢ μᾶλλον τῆς ἀδίνειν, ἐ μᾶλλον τῆς ἀπειρίας, ἢ μᾶλλον τῆς ἐν μέσῳ δίκαιροφῆς, τούτους ὡς ἤδη καταῤῥωκότας ἢ ῥωμαλέους ἰσχυροὺς Εἰς μέσην ἕλκεις, ἢ οὐκ ἐᾷς ἀπειλοῦντας γυμνάζεσθαι ὑπὲρ τῆς ἐρημίας· ὥσπερ ἂν εἴ τις τὰ μυεῖα δυνάμενον ἔσται ζῶπαια, καλύπτα τὰ πολεμικὰ μελετᾶν ἐφ' ἡσυχίας, ⓜ ὁ ἀπειρος ἐ οὐδὲ Εἰς μάχιμα πρόκριται δυνάμενον, τοῦτον δὲ αὖθ' τοῦτο ἐν τῇ μάχῃ τρέφεσθαι ὁμοίως τῇ, ὡς δυσκαθόρθωτον ἔσται τὸ πρᾶγμα τοῦτο, μείζονα τὰ κωλύματα ἢ λύσις. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ δίκαιον Εἰδέναι χρὴ, ὅτι οὐκ ἐπὶ μὴ γάμου κύριοι ἐσμὲν ἐκεῖ), ἀλλ' ἀνάγκη δυοῖν θατέρου, ἢ ἀκαθάρτου ὁμιλεῖν τῇ γυναικὶ, ἢ ἐκείνην τοῦτο βούλῃ), ἢ βουλομένης ἐγκρατεύεσθαι ἀπεσάντα μοιχείας ἀλίσκεσθαι. τί δὲ λέγω τὰς ἄλλας ἀνάγκας τῆς παίδων, τῆς οἰκίας τὰς φροντίδας, αἳ πᾶσαν πρεσθυμίαν ἰκμαὶ ἀμβλύνουσι, ἢ πολλῷ τῆς ψυχῆς κάτω κειμένας ναρκᾶν; δὲ βέλτιον κύριον ὄντα τὸν λελυμένον ἐκ πρότερα καθοπλίζειν τῆς ἡλικίας, οὐ τῆ ἐρημένων ἔτεκεν μέσον, ἀλλὰ ἐ τῷ ῥιφθέσθαι μέλλοντος οὐκ ἦτον, ἢ τούτων. ὁ μὲ γὰρ πρὸς ὃ τέλει τοῦ βίου τῆς φιλοσοφίας ἀναλάμβανος ταύτης, πόθεν ἀναλίσκει ⓜ χρόνον, ἵνα διανύσῃ τὰ ἡμέτερα καὶ τῷ ἔμπροσθεν ἡλικίαν ἀμύητα ἀπονίψασθαι, ἢ πᾶσα Εἰς τοῦτο ἡ σπουδὴ δαπανᾶται· ἢ οὐδὲ οὕτω πολλάκις ἀρκῇ, ἀλλ' ἀ-

πάρχει λείψανα τῶν πληγῶν ἔχων. ὁ δὲ οὐκ αἰσχύνης ἡλικίας ἀποδυσάμενος, οὐκ εἰς τὸ δικαστήριον χρόνοις, οὐδὲ κάμνει τραύματα δεικνύων, ἀλλ' οὐκ αἰσχύνεται τὰ βέλεμνα. καίτοι γε μᾶλλον ἀγαπητὸν καὶ ἥδιον ἅπασι τοῦτ' ἦν οὐκ βαλόντος αὐτῆς ἔκπαγλα ἴσχυσεν, ἀλλὰ πληγὴν πληγῆς, * καθάπερ τῆς Ολυμπιονίκης οὐκ αἰσχύνης ἡλικίας δι' ἀναῤῥίπτειν ὅτι ὁ γῆρας ὀδόντων, οὕτως ἄπεισιν οὐδείς, μείζοις τὸν κεφαλὴν ἀναδησάμενος στεφάνοις. τίνων οὖν βούλει σοι χρόνοις; τῶν δι' τὸν πολλὴν παῤῥησίαν, ἢ τοὺς αὐτοὺς τοῦτ' ἐργαζομένους ἀπολέσθαι δυναμένων, ἢ ἐκείνων τῶν μὴ πόνων ἐξώντων, ἀλλὰ τὸν ἑαυτῶν τηρούντων πάλαι; τὸν ἑαυτῶν γὰρ λέγω πάντες, καὶ ταῦτον, ὅταν δυνηθῶσι πάντα τὰ κωλύματα διαβάντες, ἄπειρ ἀπηρτημένα νῦν, καὶ μήτε ἀνοίας τοσαύτης ἁρπάσῃ θάνατος, μήτε ὑπὸ γυναικὸς κωλυθῶσι ὕστερον, μήτε τοσαῦτα πράγματα λάβωσιν, ὡς μὴ δυνηθῆναι αὐτοῖς τὸν γήρως ἐκπέσαι χρόνον τοὺς τὸν ἀεκπτώτου ἐκείνου, τὸν τὸ γνώμιμον μόνον διαφθορᾶς τηρούντες βεβαίως καὶ ἀκίνητον. ὅταν γὰρ ταῦτα πάντα συνέλθῃ, τότε μόλις ἐν τοῖς ἑαυτοῦ τάξον. τούτων οὖν βούλει σοι χρόνοις λέγω, ἢ τῶν ἐν μετώπῳ τῆς φάλαγγος λαμπόντων; καὶ τίς οὕτω, φησὶν, ἀθλιος, ὡς ἐκφυγεῖν μᾶλλον, ἢ ταῦτα σωθῆναι τοῖς παροῦσι; ἀλλὰ σωθῆναι ὅτι χρὴ τοῦτο, καὶ συνήμιν αὐτοῖς βούλεσθαι. τοῦτο καὶ αὐτὸς βούλομαι, καὶ ὑμῶν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐχ ὁμοίως τῶν ἡμετέρων ἐστὶν τὴν παῤῥησίαν αὐτοῖς ἐπιμεληθῆναι οἰκίαν, καὶ τὸ δεῖσθαι ἀποδοῦναι ταῖς ἀμοιβαῖς, ὧν ἴσασιν οὐκ ἂν βούλοιτο ἑτέρως. ἀλλὰ μὴν νῦν αὐτοῖς τοῦτο ἀπαιτοῦμεν. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ὅτι λόγοις μὲν πέμποντας, πολλοῦ χρόνου καὶ τῆς πατρίδος ἀξιοῦν αὐτοὺς, καὶ τίχοις βαίνοντι τινα, ἢ καὶ ἑτέραν φαυλοτέραν μαθήσεως μέλλοντας ἄξιον τὴν οἰκίαν, τὸ διδασκάλου οἰκίας καὶ ἑρμηνέως καθιδεῖν κελεύοντας· τούτους δὲ οὐκ ἐστὶν ἀνθεκτὸν μέλλοντας ἔρχεσθαι μάθημα, ἀλλ' ὅτι τὸν οὐράνιον φιλοσοφίαν, βλέπεις ἀφίλκειν, περὶ ἣν ἡμέλεται ὅπερ βιάζομαι; καὶ γοῦν μόνον τις τὸν ῥήτορα δέχεται διδασκάλου, πολλοῦ χρόνου ἀποστήσεται τῶν αὐτοῦ· σοῦ δὲ μανθάνοντας ἀπὸ τῆς γῆς πτῆναι εἰς τὸν οὐράνιον συγκλείσομεν τῆς χειρὸς; καὶ τί τούτης τῆς ἀλογίας χεῖρον ἦμοιτ' ἄν; οὐχ ὁρᾷς τοῦ γεωργοῦ, ἔφη, καὶ σφόδρα ἐπιγνόντα τὸν πόνον λαβόντος τοῦ καρποῦ, ἀνέσεις αὐτοῖς οὐκ ἂν ἀπάγοντα τυγχάνοντα ποτε; μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς τοῦ ὥρας ἀπάγωμεν τῆς τοῦ ἐρημίας διατριβῆς τοὺς ἡμετέρους· ἀλλ' ἐάσωμεν αὐτοῖς ἐμπαλιῶναι τὰ μαθήματα, καὶ ῥίζωθῆναι τὰ φυτά· καὶ γὰρ δίκαιον, καὶ εἴκοσιν ἔτη πρέφεσθαι αὐτοῦ τὸ μοναστήριον δίκη, μὴ θορυβώμεθα, μηδὲ ἀλύωμεν. ὅσῳ γὰρ μᾶλλον ἐσχατιᾷ τῷ γυμνασίῳ πλέον, τοσούτῳ πλείονα κτήσεται τοῦ ἰσχύν. μᾶλλον δὲ, εἰ δοκεῖ, μηδὲ χρόνον ὁρίζωμεν, ἀλλ' ὅσον ἐκεῖνος ἔτι μόνος, ὁ τοῦ τὸν ἀκμὴν ἀγῶνα τοῦτον τὸ αὐτῷ φυτεύοντας καρπούς· ἢ τότε ἐπάνερχέσθω ἀπὸ τῆς ἐρήμου, τοῦτον δὲ μή. οὐδὲ γὰρ ἔξεστι τὸν πλέον ἀπὸ τῆς ἀκρότητος ἡμῖν ταύτης, ἀλλ' ἢ ὁ μηδέποτε αὐτὸν ἡμέλεσθαι ὠφέλιμον. ὁ γὰρ τοῦ ὥρας τῆς τὸ τῆς ῥίζης βάθος ἀποτερηθεὶς, οὐδὲ τὸν καιρὸν τοῦ θερισμοῦ χρήσιμος ἔσται λοιπὸν. ὅπερ οὖν μὴ γένηται, καρτερήσωμεν τοῦ χωρισμοῦ, καὶ μὴ μόνον μὴ καταπέμψωμεν, ἀλλὰ καὶ βαλεῖν ἐλθεῖν τοῦ ὥρας κωλύωμεν. ἀκροβατεῖς μὲν γὰρ, κινδυνεύσει κέρδος καὶ πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ οἰκίᾳ καὶ πόλει καὶ ἔθνει· ἀπολίτευτος ὁ τοῦ θεραπεύσας, καταγέλαστος ἔσται καὶ ἐπονείδιστος, καὶ ἑαυτῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὀπτιλοκλεής. μὴ δὴ τοσαύτων ἐργαζώμεθα ζημίας. καὶ γὰρ εἰς ἀποδημίαν πέμποντες, τότε βουλόμεθα τοῦ ἰδεῖν, ὅταν μέσον ὦν τὴν ἀποδημίαν πεποίηνται, καταπεπλωκότες τύχωσιν· αὖ τε τοῦ τούτου παραγένωνται, οὐ τοσαύτων ἀπὸ τῆς ὀπτιδημίας λαμβάνομεν τὴν ἡδονὴν, ὅσων ἀπὸ τοῦ μάτην ἐπιμεληθῆναι τὴν ἀδυμίαν. πῶς οὖν οὐκ ἐκάτης βλακείας τοσαύτην τοῖς πνευματικοῖς μὴ παῤῥίχθαι ἀποδύσιν, ὅσων ὀπτιδυκνύμεθα τοῖς βιωτικά· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ὅπου φιλοσόφως φέρειν τοῦ παίδων τὸν χωρισμὸν, ὡς καὶ εὔχεσθαι ὀπιταθῆναι τοῦτον, ὅταν ὑπὸ

γένος

ὢνος γλώττης χρησίμης· ἐν τοῦτο γὰρ ὄντως μαλακίζεσθαι καὶ κατακλᾶσθαι ποιεῖ τὴν ἀποδημίαν, ὡς τοῖς μεγίστοις λυμαίνεσθαι ἀφ' ἑτέρου μικροψυχίαν τοιαύτην τοῖς καὶ τοιαῦτα πλείονας παιδαγωγίας ἔχουσι, οὐ μόνον τὸ πρὸς μείζονα αὐτοὺς ἀποδύσασθαι, καὶ πόνους ὑπομεῖναι τὸ τέλος, καὶ μηδὲν εἰς τοῦτο ἀφικόμενοι καὶ ἐλπίδας, ἀλλὰ καὶ ποιεῖ αὐτὸν τὸν χωρισμόν· ἡ ἀποδημία μὲν γὰρ οὐσα μακρὰ οὐκ ἂν ὄκνοι συγκλεῖσαι, καὶ μάλιστα ὅταν μεγεθυνόντες τύχωσιν καὶ γένεις· ἐκεῖθεν ἂν ἔνι ἐνεχῶς ποιεῖ αὐτοῦ ἀπιέναι. τοῦτο δὴ καὶ ποιοῦμεν· ὅταν αὐξῆς μηδέπω δυνατοὶ ἡμᾶς ἐλθεῖν, αὐξὶ βαδίζομεν πρὸς ἐκείνους, καὶ συνιόντες, καὶ ἀγαλλόμεθα. μέγα ἡμῖν ἐκ τούτου καὶ κέρδος ἔσται καὶ ἡδονή. ὁ γὰρ ἀπὸ τῆς ὄψεως τῶν ἀγαπωμένων μόνον παιδίων διαφερησόμεθα, ἀλλὰ καὶ αὐξὶ τὰ μέγιστα καρπωσάμενοι, ποιεῖ τὴν οἰκίαν ἐπανήξομεν· πολλάκις γὰρ αὐξῆς καὶ παιδαγωγούμεν ἀληθῶς τῆς φιλοσοφίας ἔρωτι. τότε δὴν αὐτοῦ κελεύομεν, ὅταν ἰσχυρὸν γένωνται, καὶ ἑτέρους οἵους ὦσιν ὠφελεῖν· τότε αὐτοῦ ἔλκομεν μόνον, ὥστε κοινὸν γενέσθαι τὸ φῶς, ὥστε ὑπὲρ τῆς λυχνίας τιθέναι· λύχνον. τότε ἴσασιν, τίνων μὲν παίδων πατέρες ἡμεῖς, τίνων δὲ μανθανόμενοι πρὸς ἡμῶν. τότε εἰσάξετε τῆς φιλοσοφίας τὰ κέρδη, ὅταν θεραπεύωσιν ἀνθρώπους αἴσθησιν τὰ νοσοῦντας νοσήματα, ὅταν ὡς ἐγρήγορε κοινὰ καὶ σωτῆρες ἀναχηρύττωνται, ὅταν ὡς ἄγγελοι τοῖς ὑπὸ γῆς αἰθέριοι συμπολιτεύσωσιν, ὅταν πάντων ἀποβλέπωνται· μᾶλλον δέ, ὅπερ αἰ εἴπωμεν, οὐδὲν τοιοῦτον, οἷ ὑπὲρ τῆς πείρας αὐτῆς καὶ τῶν γραμμάτων ὄντες ἴδοιεν.

Ταῦτα καὶ σοῦ νομοθετοῦντος εἶδεν ποιῆσαι, εἴ τι τῶν δεόντων ἐλίνετο, οὐκ αἰδρασι γλωσσώδεσι τοῖς νέοις ἐπαναπαύεσθαι φόβους, ἀλλὰ παῖδας οἵους ῥυθμίζειν καὶ παιδαγωγεῖν, καὶ οὐκ ἀν τῶν μὴ τοιούτων ἐδέησεν ἀπειλῶν· νεανικὸν δὲ τοῦτο γένος, ὥσπερ ἀν εἴ τις ἰατρὸς ἀθεραπεύτοις μὲν τοῖς κάμνουσι μὴ λέγῃ μηδὲν, μήτε δυσχεραίνῃ, εἰ ὧν ἀπαλλάξοι τῆς νόσου· ἀφθαρέντι δὲ καὶ αἰσχίστως ἔχοντι μυρίους ἂν δῶ νόμους λοιπόν. καὶ γὰρ καὶ νομοθέται τότε παιδαγωγοῦσιν ἡμᾶς, ὅταν ἀφαφθέντες τύχωμεν. ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως· ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς καὶ σὺ ἡλικίας ποιεῖ τοῦ διδασκάλους αὐξῆς ἐφίεσθαι τῆς ἀρετῆς, κωλύων ἐπεισπλεῖν τὸν κακίαν. αὕτη γὰρ ἀρίστη διδασκαλία, οὐ συγχωρήσαντας ποιεῖ τινι πονηρῷ, ὕστερον ζητεῖν ὅπως αὐτὸν ἐξελάσωμεν· ἀλλὰ πάντα ποιεῖν καὶ διαγωνιᾶν, ὥστε ἄβατον αὐτῇ γενέσθαι τὸν φύσιν τὸν ἡμετέραν. διὸ παραινῶ μὴ μόνον ἑτέρους βουλομένους τοῦτο ποιεῖν κωλύειν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ζωμοπλεκεῖσθαι, καὶ σώζειν τὸ σκάφος, καὶ παρασκευάζειν ἐξ οὐσίας πλεῖν. καὶ γὰρ εἰ τοῦτον ἡμῶν πάντες ἀναδεξάμενοι τὸν γνώμην, καὶ ποιεῖ τῶν ἄλλων ἁπάντων εἰς ἀρετὴν αὐτοῦ κινήσωμεν, τοῦτο μὲν ἔργον, τὸ δ' ἄλλα νομίζοντες πέρατα εἶναι, τοσαῦτα ἐμβλέπειν εἰς τὰ ἀγαθὰ, ὅσα νῦν ἐμοῦ λέγοντος καὶ ἀναζοπυρεῖσθαι δόξω. εἰ δ' θέλοι τις μαθεῖν, ὅτι τῶν ἔργων εἴσεται κρείττων, καὶ πολλὴν ἐμοῦ ὁμολογήσει χάριν, πολλὴν δὲ ποιεῖ ἡμῶν τῷ Θεῷ, βλασφήμουσαν ὁρῶν ὅτι τῆς γῆς τὴν ἐν οὐρανοῖς πολιτείαν, καὶ τοῦ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ τοῦ τῆς ἀναστάσεως λήθην ἐπεισῆλθεν ἤδη πεπωμένους καὶ πρὸ αὐτοῖς τοῖς ἀπίστοις. καὶ ὅτι οὐ κόμπος ταῦτα, δῆλον ἐκεῖθεν. ὅταν γὰρ αὐτοῖς τὴν πολιτείαν λέγωμεν τῶν ἐν τοῖς ἐρήμοις ὄντων, πρὸς μὲν ταύτην οὐδὲν ἔχουσιν ἀντειπεῖν· δοκοῦσι δὲ ἰσχυρίζεσθαι καὶ φιλονεικεῖν τῇ τῶν καταρθωτῶν ὀλιγότητι. εἰ δὲ ἐν ταῖς πόλεσι καρπὸν ἐφυτεύσαμεν τοῦτον, καὶ νόμον τινὰ ἐν ἀρχῇ τὰ τῆς βυταξίας ἔλαβε, καὶ σοῦ παῖδας ποιεῖ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐπαιδεύομεν φίλους εἶναι τῷ Θεῷ, καὶ τὰ πνευματικὰ ἐδιδάσκομεν μαθήματα ἀντὶ τῶν ἄλλων, καὶ ποιεῖ τῶν ἄλλων ἀπάντων, πάντα ἂν ἀπεπήδησε τὰ λυπηρὰ, καὶ μυρίων ἐπηλλάγη κακῶν ὁ βίος ὁ πρῶτον· καὶ ὁ ποιεῖ τῆς μιμούσης λέγεται ζωῆς, Ὅπου ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός, ἐκεῖθεν δὲ εὐαρπωσάμενα πάντα. εἰ γὰρ μήτε χρημάτων, μήτε

δόξης ἔρως ἡμᾶς εἰσῄει κενῆς, μήτε θάνατον ἐδεδίειμεν, μὴ πενίαν, μὴ ὃ κακῶς παθεῖν βλέ- χ. καὶ
ζειν ἠνείμεθα, ἀλλ' ἐκ κέρδος μέγιστον, μὴ ἀπεθάνεαν, μὴ μισεῖν ἠδέμεθ', ὅτ' αὖ ὑπὸ τῶν ἰδίων
παθεῖν, ὅτ' αὖ ὑπὸ τῶν ἀλλοτρίων ἐπολεμήθημεν ποτε, ἀλλ' αὐτῶν τῶν ἀγγέλων ἐπῆς δὲ ὃ τῶν ἀνθρώ-
πων ἐλύετο γένος. ἢ ὡς δὲ θεσπέσιον ταῦτα καταῤῥωστέ, φησιν; εἰκότως ἀπιστεῖς, ὅτι σὺ πάλεσιν
οἰκεῖν, ἢ ταῖς θείαις βίβλοις οὐκ ὠμιληκώς. Εἰ γὰρ καὶ σὺ ταῖς ἐρήμοις οἴκεις, ἢ καὶ σὺ ταῖς 5
πνευματικαῖς βίβλοις γυμνάζοις πάλαι ἐγυώκεις, ἔμαθες ἂν ὅπου ἡ Ⓦ μανία, ἡ Ⓦ πρὸ
τούτων ἀπέστολοι, ἐκ Ⓦ πρὸ ἐκείνων δίκαιοι, μᾶ ἀκριβείας ἁπάσης τὸ φιλοσοφίαν ἐπεδείξα-
το ταῦτην. ἵνα δέ σοι μὴ φιλονεικῶμεν, δῶμεν τὸ δεύτερον ἢ τρίτον ἀπ' ἐκείνων γνέ-
σθαι Ⓦ γοῦν Ⓦ σοί. οὐδὲ γὰρ οὕτω μικρῶν ἀπολαύσεται ἀγαθῶν. οὐ φθάνει πρὸς Πέ-
τρον ἐλθεῖν, οὐδὲ Παῦλον, ἀλλ' οὐδὲ γνέσθαι αὐτῶν ἐτοῖς· ἀρκεῖ τοῦτο σῶσαι αὐτόν, ἐκ τὰ μετ' ἐκεί- 10
νων ἀποστρήσομεν τιμῆς; ταῦτον γὰρ ποιεῖς ταῦτα λέγων, ὥσπερ εἴ ἔλεγες, ὅτι χεῖρον τίμιον
γνέσθαι οὐκ ἔνι, μὴ ἐπὶ σίδηρος ὤν, ἢ μήτε ἀργυρᾶς γνέσθαι, μήτε χρυσοῦς. ἀρκεῖ τί γὰρ
μὴ ἢ σὺ τοῖς ἔξωθεν πρόγμασι τοῦτον ἔχεις Ⓦ λογισμόν, ἀλλὰ Ⓦ σεμνότερον τούτου; καὶ
γὰρ ὅτι λέγων μαθητὴν πέμπων, οὐ πάντως αὐτὸν ὅτι τοῖς ἄκροις ὤφειλεν προσδο-
κᾶν, ἀλλ' ὅμως οὐ δεῖ ταῦτα ἀπαλγεῖν τῆς περὶ ταῦτα ἀπουδῆς· ἀλλὰ πάντα πληρεῖς 15
τὰ τοῦ σαυτοῦ, ἀγαπητὸν εἶ νομίζων, εἰ πέμπτον ἢ δέκατον ἀπὸ τῶν πρώτων συμβῆ-
γνέσθαι τὸ ὑπὸ σὲ τῇ τοῦ λόγου δυνάμει. ἢ βασιλεῦ ὦ γρατθύοντες" τοῦτ' ἐστίν, οὐ πάντας ὅτι τὸ χαπάτ
τῶν ὑπὸ ἀρχὴν αὐτοῦ ἀναβήσεσθαι πρώτους δεῖνον· ἀλλ' ὅμως οὐ δεῖ ἀφελεῖσθαι λύ-
σαι τὴν ζώνην, ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὑπερβῆναι τῶν βασιλείων· ἀλλὰ πάντα πρᾶγμα-
τεύεσθαι, ὡς μηδέποτε αὐτοῦ τῆς σκέψεως ἀφαιρεθῆς σκέπτεσθαι, ἀρκεῖ ἡμεῦμαι ὅ ἢ σὲ 20
τοῖς μέσοις ἀριθμουμένοις ὁρᾶν. Ἵνα οὖν ἔτεχε σκέψεως, καὶ μὴ τῶν μειζόνων ἀξίᾳ λα-
βέσθαι, ὅμως ἴσως τῶν ἐλαττόνων κόπτεσθαι ἢ τὰ λαμπρότερα, καὶ τούτοις πάλιν τῆς ἐλπίδος
οὔσης ἀδήλου· σὺ δὲ οὐκ ἔνι σκέψεως καὶ ἀναδύεσθαι; ὅτι ἐκείνων μὲν πολλῷ ἔχεται τῆς ὀπτυμία-
ας, τούτων ἢ οὐδὲ βραχέος. Εἶτα αἰσχυνόμενοι τὸν ὁμολογῆσαι, σκήψεις ἐπινοήσατε
καὶ προφάσεις· ὡς εἶγε ἀληθῶς ἐβούλεσθε, οὐδὲν ἂν ὑμᾶς τούτων ἐκώλυσε. καὶ γὰρ 25
οὕτως ἔχει· ὅπου τις ἂν ἐρῶν τύχῃ γησίως, καὶ μὴ τοῦ πρώτου, μηδὲ τοῦ ἀνωτάτω προσήκη-
ται, τοῦ γειτονικοῦ μέσου, μᾶλλον ἢ καὶ τοῦ μετ' ἐκεῖνον μοιρίδιος ἂν ἔλαττον ὀπτύχῃ. καὶ γὰρ ὁ
φίλοινος ἢ φιλοπότης, κἂν μὴ Ⓦ ἡδὺν ἢ ἀνθοσμίαν ἔξῃ λαβεῖν οἶνον, οὐδὲ τὸν φαυλοτά-
του καταφρονήσει ποτέ· ἢ ὁ φιλοχρήματος πάλιν, κἂν μὴ λίθους τιμίους, μηδὲ χρυσίον,
ἀλλ' ἀργύριον αὐτῷ τις πρόσχῃ, πολλοῦ ἑστήξεται χάριν. τοιοῦτον γὰρ ἡ ὀπτυμία, τυ- 30
φανικόν τι πρᾶγμα, ἢ ἱκανὸν πάντα πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν ὑπερβαίνουσι ἢ παθεῖν καὶ ὑπομεῖναι. ὥστε εἰ μὴ σκῆψις τοῦτα τὰ ῥήματα ἦν, συμπροσέπιπτεν ἐχρεῶν ἢ συμπονεῖν. τῷ γὰρ
ὀπτυμιοῦντός τι γνέσθαι, οὐ δὲ γνέσθαι κωλύει ἐστίν, ἀλλὰ δὲ πάντα ποιεῖν, ὅπως ἂν μὴ γέ- χ.γνῇ
νοιτο. ἐκ γὰρ Ⓦ καθίντες εἰς τοῦ Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, εἰδότες ὅτι σὺ πληθὺ τοσοῦτο
εἰς ἕνα τὰ τῆς νίκης προσήσουσι, ὅμως κόπτονται ἐκ ταλαιπωροῦσι. καίτοιγε οὐδέν ἐστιν ἴσον 35
σὺ τούτοις, κἀκεῖ, οὐ μόνον τὸ τῶν ἀγώνων τέλος, ἀλλ' ὅτι αὐάγκη σκῆψιν φανῆναι
μόνον ἕνα ἀπελθεῖν· σὺ δὲ οὐκ ἔστι τούτοις ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἐλάττωσις, ὃ τῷ Ⓦ μὲν
ἀσεφδύωτον διαχωρῆσαι, Ⓦ ἢ ἐσφαιωμένον· ἀλλὰ τῷ Ⓦ μὲν λαμπροτέρας, Ⓦ ἢ
ἐλάττονος τυχεῖν τῆς διακηρύξεως· πολύ γε ἢ ὅμως τυχεῖν. ὅλως ἢ εἴπερ ἐβουλόμεθα καὶ
ὀξὺ δέχεσθαι δίκαπλάττειν σοὺς παῖδας, ἢ τοῖς βουλομένοις ῥυθμίζειν τὸν διδόναι, οὐκ ἴσῳ ἂν- 40
πεικὸς αὐτὸν σὲ τῇ προθέσει φαίνεσθαι τῷ γραπτοπέδου. οὐ γὰρ δὴ προεῖδεν ὁ Θεὸς τοσαύ-
την προθυμίαν ἢ ἀποδοκιμάσειν, ἀλλ' ἐπέδωκεν δὴ τὴν αὐτοῦ χάριν, ἢ ἥψατο τοῦ ἀγάλματος.
ἐκείνης ἢ ἐργαζομένης τῆς χειρός, ἀμήχανοι δίκαπεσεῖν τῶν γινομένων· μᾶλλον ἢ ἀμή-
χανον μὴ πρὸς ἄκρον λαμπρότητος ἢ δόξης ἐλθεῖν, μόνον εἰ τὰ πρὸς ἡμᾶς ἔποιτο. Εἰ γὰρ

γινόμενος

γυναῖκες ἴσχυσαν πεῖσαι Θεὸν στεῖραν, αὐτῆς τῆς τῶν παίδων ἐπιμελείας, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς, αἰ ἐθέλωμεν, τοῦτο δυνησόμεθα.

Ταὶ μὲν οὖν ἄλλας, ὥστε μὴ μακρὸν ποιῆσαι Ⓦ λόγον, παρήσω, καίτοι πολλὰς ἔχων εἰπεῖν· μίαν δὲ μόνον ἐπιμνησθήσομαι. Ἄννα τις ἦν Ἰουδαία γυνή. αὕτη ἡ Ἄννα παιδίον ἔτικτε, καὶ οὐ προσεδόκωσα τέξεσθαι ἕτερον. καὶ γὰρ ἦν τοῦτο μόλις καὶ μετὰ πολλῶν ἔλαβε τῶν δακρύων· ζηλοῦσα γὰρ ἦν. ὁρῶσα δὲ τὴν αὐτῆς ἀπὸ τούτου πολλάκις ἐπεμβαίνουσαν αὐτῇ, οὐδὲ οὕτως ἔπαθέ τι τοιοῦτον, οἷ ὑμεῖς. ἀλλ' ὅπερ Ⓦ ἐν ἔχει σκῆνος, τοσοῦτον εἶασε πρὸ ἑαυτῆς μεῖναι χρόνον, ὅσον γαλακτοτροφηθῆναι ἔδει μόνον. ὅπερ δὲ οἰκεῖα ζώντης ἐδιῶτο τῆς τροφῆς, λαβοῦσα αὐτὸν θᾶττον, ἀνέθηκε τῷ Θεῷ· καὶ τῆς παιδὸς οὐκ ἔπεθύμησεν, οἷα δὴ μήτηρ, οὐκ ἐκάλει πρὸς ἑαυτὴν τὸ παιδίον, ἀλλ' αὐτὴ πρὸς ἐκεῖνον ἀνέβαινε μετὰ τῆς παιδός, καθάπερ ὄντος ἀναθήματος ἀπερχομένη λοιπόν. καὶ οὕτω γλυκὺς καὶ μέγας ὁ πόθος ἐγίνετο ἐκεῖνος, ὡς Ⓦ Θεὸν ἐπιγράφεται τὸν τῶν Ἑβραίων νόμον διὰ τοῦτο "κατάκεχυμένῳ κεχάδι, καὶ οὐ χρωμένῳ αὐτοῖς, οὐδὲ ἕνα τινὰ φαίνοντα λοιπόν, ὅτι ἀπέστασαν πάλιν διὰ τῆς ἀρετῆς, καὶ ὥσπερ πρέχει σὺ αὐτά, ἅπερ καὶ πρότερον, καὶ τοῦτο προφητεύει ἀποστῆσαι ἀναγκάσασθαι πάλιν. καὶ ζῶντα ἴσχυσεν, οὐκ ἐφ' ἡλικίας νομόμενος, ἀλλ' ἐπὶ παιδίου" ὢν μικροῦ. Οὐκ ἰσῶ γάρ, φησιν, ὅσοις διαφέλλουσα, καὶ ῥῆμα τίμιον ἰσῶ. a. Bas. γ a. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων τοιούτων ὄντων ἔχρα αὐτῷ συνεχῶς ὁ Θεός. τοσοῦτόν ἐστι κέρδος αἰεὶ τὸ οἰκεῖον ἀποδεχωρῆσι κτημάτων αὐτῷ, καὶ πόνων ἀξίσασθαι, οὐχὶ χρημάτων μόνον, οὐδὲ κλημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν. Εἰ γὰρ ὅτι τῆς ἡμετέρας ψυχῆς καλὸν μᾶλλον τοῦτο ποιῆσι, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν ἄλλων ἀπόνων. τοῦτο * καὶ ὁ πατριάρχης ἐποίησεν Ἀβραάμ, μᾶλλον δὲ πολλῷ μᾶλλον. διὸ καὶ μὴ πλείονος δόξης ἀπέλαβε Ⓦ υἱόν. καὶ γὰρ τότε μάλιστα ἔχομεν τὰ ἡμέτερα παιδία, ὅταν αὐτὰ τῷ διαπότῃ ἀποδῶμεν. πολλῷ γὰρ μείζονας αὐτῶν σκῆνος ἀποσήσεται, ὅπερ καὶ μείζονος κήδεται. ὃ γὰρ ὁρᾶτε καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις τὸ πλουτοῦντων ζῶντα γινόμενα; ἐκ γὰρ σκῆνος ἐστὶ μὴ κατὰ μὴ τὸ πατέρων οἰκειοῦται οὐχ ὕπνος ὄντας λαμπρούς ἐστιν ἰδεῖν, οὐδὲ τοσαύτην ἔχοντας δύναμιν. ὅσους δ' ἀπὸ τῶν γονέων ἀποσήσαντες Ⓦ διαπότας ἀποστείλωσιν αὐτῷ τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Φυλακῇ τῶν ταμείων, οὗτοι δὲ καὶ βύσσοις ἀπολαύουσι πλείονος, ἐκ πρήσιας, ἐκ τοσούτων τῶν ὁμοδούλων εἰσὶ λαμπρότεροι, ὅσων τῶν οἰκετῶν Ⓦ διαπότας. Εἰ δὲ ἀδελφοὶ σοὶ Μακεδονομένοις οὕτως εἰσὶ χρηστοὶ καὶ βύσσοι, πολλῷ μᾶλλον ἡ ἄφθορος ἀγαθότης, τουτέστιν, ὁ Θεός. "δῶμεν τοίνυν αὐτοῖς ὑπηρετῆσι, οὐκ εἰς ναοὺς ἄγοντες, καθάπερ Ⓦ Σαμουὴλ, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς Ⓦ οὐρανοὺς μετὰ τῶν ἀγγέλων, μετὰ τῶν ἀρχαγγέλων. ὅτι γὰρ μετ' ἐκείνων Μακαρισθήσονται πόνους καὶ ὑπηρετήσεσιν Ⓦ ζώντες ἐπιλελημμένοι τῆς φιλοσοφίας, πόθεν ποτὲ δῆλον ἐστί· ἐκ οὐχ ἑαυτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν μετὰ πλείονος παρησίας. Εἰ γὰρ τινες Μακαρίας ἀπὸ μυθίας ἔτυχόν τινος, πολλῷ μᾶλλον Μακαρίας παῖδας πατέρες. σκῆνος μὲν γὰρ ὁ τῆς φύσεως μόνον δικαίωμα ἐστίν· ἐκ ζῶν δὲ καὶ τῆς ἀρετῆς, πολλῷ τῆς φύσεως μᾶλλον ὄν. καὶ ζῶντα ὑμῖν ἀμφότερα ἀπὸ τῶν θείων πιστώσομαι γραφῶν. Ⓦ γὰρ Ἐζεκίαν ἐκάρεσεν μὲν ὄντα καὶ βασιλέα, σκῆνος ἔχοντα δὲ τοσαύτην παρῆσιαν ἀπὸ κατορθωμάτων, ὥστε ἐκ ποσοῦτον κίνδυνον σῶσαι, ἀπὸ τῆς τοῦ παῖδος ἔφησε σώζει ἀρετὴς ὁ Θεός. Ὑπερασπιῶ γάρ, φησι, τῆς πόλεως ταύτης τοῦ σῶσαι αὐτὴν δι' ἐμὲ, ἐκ Μακαρὰ Δαβὶδ Ⓦ παῖδά μου. ἐκ Τιμοθέῳ δὲ πρεσβύτερον ὄντα πιστεύειν ἔλεγεν ὁ Παῦλος, ὅτι Σωθήσονται διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης. καὶ Ⓦ Ἰωὴλ δὲ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἐπήνεσεν ἡ γραφὴ, οἷ, ὅτι οἰκτίμος καὶ ἀληθινὸς καὶ θεοσεβὴς ἦν, οὕτω καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς παῖδας ἐπιμελείας. αὕτη δὲ ἦν, οὐ χρυσοῦν ζωάγρια αὐτοῖς, οὐδὲ ἐπιδόξους ποιῆσι καὶ λαμπροὺς, ἀλλά τί; ἀκούσον τῆς γραφῆς

a. Tim. C. 1.

γραφῆς λεγούσης· Οτὰν ζωντελέσθησαι αἱ ἡμέραι τῦ πότε αὐτῶν, ἀπίστειλεν Ιῶδ, καὶ ἐκαθάρισεν αὐτούς· ϗ ἀνὶ σὰ μὸς τῷ πρωΐ, πρωσέφερε πρὸ αὐτῶν θυσίαν κτ̄ ℣ ἀριθμὸν αὐτῶν, ϗ μόσχον ἕνα πρὸ ἁμαρτίας ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν. ἔλεγε γὰρ Ιῶδ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῦ· μή ποτε οἱ υἱοί μου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν κακὰ ἐνενόησαν πρὸς τὸν Θεόν. ἆρα ἔστιν τις ἡμῖν ἀπολογία λοιπὸν τοιαῦτα τολμῶσιν; Εἰ γὰρ ὁ πρὸ τῆς χάριτος, ὁ πρὸ τῦ νόμου, ὁ μηδεμιᾶς ἀπολαύσας διδασκαλίας, τοσαύτην τῶν παίδων ἐποιήσατο πρόνοιαν, ὡς καὶ ὑπὲρ τῶν ἀβλήτων τρέμειν ἁμαρτημάτων, τίς ἡμᾶς ἀξιωρήσεται λοιπόν, ἐν μὲν τῇ χάριτι, ἐν δὲ τοσούτων διδασκάλων τετυχηκόσι, ἐν δὲ τοιαῦτα ὑποδείγματα ἐχοντας, ϗ τοσαύτας πρόνοιαν, οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν ἀβλήτων οὐ δεδοικότας, ἀλλὰ καὶ τῶν βλήτων καταφρονητὰς, ϗ δὲ καταφρονοῦντας μόνον, ἀλλὰ ϗ ἐν τῦ βουλομένοις αὐτὰ διορθοῦν ἐλαυνόντας; ϗ ℣ Αβραὰμ ὤν, καθάπερ ἔφθην εἰπών, μὴ τῶν ἄλλων καταρθωμάτων ἕνεκα τῦτο λαμπρὸν ἐποίει. τοσαῦτα οὖν ἔχοντες ὑποδείγματα, καθασκευάζωμεν ἑαυτοῖς θεῷ διακόνους ϗ λειτουργοὺς δοκίμους. Εἰ γὰρ ἀθλητὰς τις πόλεσι τρέφων, ἢ γραπτὰς βασιλεῦσιν ἀσκῶν, μεγάλην τιμὴν ἤνεγκεν τιμῆ· πόσην ἡμᾶς εἰκὸς λαβεῖν δωρεὰν, ὅτω γνησίους ϗ μεγάλους ἀνδρας, μᾶλλον ὤ ἀγγέλους τῷ Θεῷ τρέφοντας; πολλὰ οὖν προσθήσω, ὥστε αὐτοῖς ἀφορμὰς ℣ τῆς βλεπείας πλοῦτον, ℣ μόνον ϗ ζωὰ ποδημιῶσαι, καὶ οὐκ ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ ϗ ἐκεῖ μέγιστα ὀνησαι δυνάμενον. ὁ μὲν γὰρ βιωτικὸς οὔτε συμμεταχήσεται, καὶ σὺν ταῦτ' ὤ προαπολεῖται, ϗ σὺν ἔχοντας πολλάκις προσαπολεῖ· σὺν ὤ ϗ σὺν ταῦτα, κἀκεῖ βέβαιος ἔσται, ϗ διατηρήσει μὴ πολλῆς ἀσφαλείας σὺν κεκτημένοις αὐτόν. καὶ γὰρ ὕτως ἔχει. ὁ μὲ τὰ ἐν τῇ γῇ προτιμῶν τῶν πνευματικῶν, κἀκείνων ἐκπεσεῖται, ϗ τύτων· ὁ ὤ τῶν οὐρανίων ἐπιθυμῶν, ϗ τῶν ὅτι γῆς τρύξεται πάντως. ϗ οὐκ ἐμός ἐστ ὁ λόγος, ἀλλ' αὐτῦ τοῦ ταῦτα προσευχεῖν κυρίου. Ζητῶ γάρ, φησι, τὴν βασιλείαν τῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Τί ταύτης ἴσον γένοιτ' ἂν τῆς τιμῆς; Φοβοῦμαί, φησι, σὰρκῶν πνευματικῶν· ἐμοὶ ὤ ἄφες πάντα τὰ σά. ὥσπερ γὰρ εἴ τις πατὴρ φιλόστοργος οἰκίας ὑπεμέλειαν ϗ οἰκετῶν προστασίαν ϗ τῶν ἄλλων ἁπάντων μεταχειρίζοιτο, τῷ παιδὶ φιλοσοφίαν μόνην σχολάζειν παρεκελεύσατο· ὕτω δὴ καὶ ὁ Θεός. πειθώμεθα τοίνυν, καὶ ζητῶμεν τὴν βασιλείαν τῦ Θεοῦ, καὶ ὕτω πάντα χορηγοῦντος τοὺς τε παῖδας δοκίμους ὀψόμεθα, καὶ αὐτοὶ μετ' ἐκείνων ἐσόμεθα λαμπροὶ, καὶ τῶν παρόντων ἀπολαυσόμεθα, καὶ τῶν μελλόντων καὶ οὐρανίων ἐραστὰ μόνον. ταῦτα πειθομένοις μὲν ὑμῖν μεγάλα οἴσει μισθόν, ἀπειθοῦσι δὲ καὶ ἀπειθοῦσι χαλεπωτέραν τὴν τιμωρίαν. Οὐδὲ γὰρ ἔνι καταφυγὴν εἰς ἀπολογίαν, οὐδὲ εἰπεῖν ὅτι ὁ ταῦτα διδάσκων οὐδεὶς ἦν. μάλιστα μὲν οὖν καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων λόγων ἡ ἀπολογία αὕτη ἀπῆρτο, τῆς τε φύσεως ἐχούσης ἀκριβῶς ὃ χρὴ ποιεῖν τῶν καλῶν, καὶ τῶν οὐ τοιούτων, τῆς τε φιλοσοφίας ταύτης πολυτελοῦς προκειμένης, τῶν τε ἐν τῷ βίῳ κακῶν ἱκανῶν ὄντων καὶ σὺν σφόδρα ἐρᾶν τῆς αὐτῆς πρὸς τὴν ἐρημίαν ἐλάσαι. καὶ σιγώντων μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, τὰ τῆς ἀπολογίας αἰῆρητο· νυνὶ ὤ πολλῷ πλέον μὴ σὺν μακροὺς λόγους τύτους, καὶ τὴν τοσαύτην προσθήκην, τήν τε ἀπὸ τῶν προσταγμάτων, τήν τε σαφεστέραν τὴν ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν. καὶ εἰ μὴ ἰῶδ οἴκοι μόνον ἦν μὴ διαφθαρῆναι τέλεον, ἀλλὰ τὴν γενῶ ἑκάστην πάξιν τῆς σωτηρίας λαχεῖν, μάλιστα μὲν σὺν ἔστιν αἰ τὴν κόλασιν διαφύγομεν, σὺν ὅτι βίοι ἀκριβέστερον βαδίζειν ἐπιτηδεύοντες κωλύοντες, ϗ σὺ τοῖς βιωτικωτέροις κατέχοντες πρὸς τὸν οὐρανὸν τὴν ὁδῶν ἐπιτηδεύοντας. ὅτομ ὤ μηδὲ τῦτο δέξῃ, ἀλλ' ἀνάγκη πάντως ἀπολέσθαι, καὶ σὺν τὴν ἑκάστην ὁ κίνδυνος ᾖ, ἵνα συγγνώμην ἔχωμεν, τίνα ὤ ἀπολογίαν, ὁ μόνοι τὰ οἰκείων ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ ταῦτα τοῖς παισὶν ἁμαρτανομένων ταῖς ὑθυμίαις ἐφ' ἑαυτοῖς ἔλκοντες κεφαλαιωτέρας; οὐ γὰρ ὕτως ἐκείνοις οἰήσῃ τιμωρηθήσεσθαι, ἐπὰν ὧν παίσωσι μὴ ταῦτα, εἰς ὃ κλυδώνιον τοῦτο καταπαύσεις, ὡς ὑμᾶς σὺν τὴν ἀνάγκην πρόνοιαν ποιήσασθαι τῶν ταύτην αὐξῆσαι. εἰ γὰρ ὧν ἕνα.

Ιὼδ α. ε.

Ματθ. ϛ. λγ.

ἵνα σκανδαλίζοντα συμφέρῃ μᾶλλον καὶ ἀποπαθῆναι εἰς τὴν θάλασσαν, τοῖς τὰ ὠμότητα ταύτην ἡ ἀπόνοια εἰς τοὺς παῖδας ἐπιδεικνυμένοις, ποῖα ἰλαρὰ ἔρχεται καὶ κόλασις; διὸ καὶ καλῶ καθυφῆναι τῆς φιλονεικίας, καὶ γλίσθαι φιλοσόφων παίδων πατέρας. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνό ἐστιν εἰπεῖν, ὅπερ ἀκούω πολλοὶς σκηπτομένους. τί δὴ τοῦτο ἐστι; ἀδυνατοῦμεν, φασιν, εἰδότες τοὺς ὃ τέλος ἐλθεῖν, ἐκωλύσαμεν ἂν καὶ τοῦτο. εἰ γὰρ καὶ τοσοῦτος τοῦτο σαφῶς, καὶ μὴ τοσαῦτα τοῦτο ἐμοὶ (πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν πεισθῆναι τοσοῦτον ἀντέστησαν) πλὴν ἀλλ' εἰ καὶ σφόδρα τοσοῦτος, οὐδὲ οὕτως αὐτοὺς καθέλκειν ἐχρῆν. οὐδὲ γὰρ, εἴ τινας πίπτειν μέλλοντας λαβόντες ἐπισκελίσαιμεν, ἀρκεῖ τοῦτο τοὺς ἀπολογήσασθαι ἡμᾶς· ἀλλ' αὖθις δὴ τοῦτο μάλιστα ὅτι ὃ καταδικάζει ἡμᾶς. καὶ τί γὰρ μὴ συνεχώρησας τῆς ἐκείνου ῥᾳθυμίας γενέσθαι τὸ σῶμα, ἀλλὰ τοσοῦτον ἥρπασας τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὸ τοῦ ἡγεμόνος ὅτι τὸν σὸν καθυβρίζων; μᾶλλον δὲ οὐδὲ συγχωρῆσαι ἐχρῆν. καὶ τί γὰρ μὴ πάντα ἔποσκαζας ἐπὶ τὸ μὴ πεσεῖν Ⓦ ἐμέ; ὥστε ὅπερ μάλιστα ἠδικῆς ὅτι πεσεῖται, καὶ τοῦτο μάλιστα τιμωρίας αὐτῆς ἄξιος. Ⓦ γὰρ τοῦτο τοσοῦτον οὐχὶ καταβάλλει, ἀλλὰ χεῖρα ὀρέγει, καὶ μείζονα ἐπιδείκνυται τὴν ἀσυδίαν, ἐπὶ τὸ Ⓦ μέλλοντα πίπτειν σώσας ἐμέ, εἴτε ἔμελλε φησὶν, εἴτε μή. τὰ γὰρ πρὸς ἡμᾶς ἅπαντα πλησμονῆς ἐστι, καὶ ἕτερος μηδὲν μέλλοντα καρποῦσθαι πρὸς ἡμᾶς. τίνος ἕνεκεν, καὶ δὴ τί; ἵνα μὴ κόπτωσιν ἡμᾶς, ἀλλὰ τοσοῦτος ἐκείνους ὁ λόγος ἢ τοῦ Θεοῦ· ὅπερ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν ἐγκαλῶν τοῖς μηδὲν εἰς τὸ πάλαιστον ἐργασαμένοις. Ἐὰν γάρ σε, φησι, καταβαλῇ ὁ ἀντίδικός μου ὅτι Matth. xi. 5.
ἐπὶ τὴν πατρίδα σου, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν μὴ τόκου αὐτὸ ἀπήτησα αὐτό. πλησμονῆς τύπτων τὸν σύνδουλον, ἵνα καὶ τὴν τιμωρίαν ἐκφύγωμεν. οὐ γὰρ δὴ καὶ Ⓦ Θεὸν μὴ τοῦ δυσσεβοῦντος τοσοῦτον ἀπολογήσασθαι" δυνάμενα, Ⓦ ἐρευνῶντα καὶ καρδίας, καὶ πάντα εἰς μέσον ἄγοντα, καὶ πάντα χορὸν τῆς τοῦ παίδων ἐπανθοῦσαν ποιοῦντα σωτηρίας ἡμᾶς. εἰ γὰρ ὁ μὴ καταβαλὼν τὸν ἀργύριον, τοσαύτην ἔδωκε δίκην, ὁ καὶ τὸν καταδῆσαι βουλόμενος κωλύων, τί πείσεται; οὐδὲ γὰρ καταχυλισθέντων τοῦ παίδων εἰς τὰ τοῦ βίου πράγματα ἐκ τῆς ἡμετέρας συμβουλίας, ἀλλὰ καὶ γνησίως ἐσπουδάκοτων τὸν τοσοῦτον, καὶ τὰ ὄρη καταλαβόντων, πάλιν ἡ αὐτὴ κεῖται κόλασις τοῖς μὴ κωλύσασι βουλομένοις αὐτοῖς. ὥσπερ γὰρ ὁ τοῦ φιλοσοφίαν ἀγών, εἴ τι πείσῃ, δι' τι μὴ πείσῃ, ἀπηρτισμένον ἔχει Ⓦ μισθὸν (ὃ γὰρ αὐτὸ πρῶτον ἐποίησεν) οὕτω καὶ ὁ διαφθεῖραι βουληθείς, εἴ τι ἔλαθε, εἴ τι μὴ ἔλαθε, τὸν αὐτὸν ἐπισπᾶται) δίκην. ὃ γὰρ αὐτὸ πρῶτον ἐστὶ ἐπλήρωσεν. ὥστε καὶ μηδὲν ἰσχύσητε τοσοῦτον καὶ καθελεῖν τὰ γυναῖα τῶν παίδων φρονήματα, τῆς γνώμης ὑπερφρονήσεως μόνης τοσαύτην δώσετε δίκην, ὅσην Ⓦ καθελόντες ἐκφυγεῖν αὐτούς. ταῦτ' οὖν ἐννοήσαντες ἅπαντα, καὶ πᾶσαν σκηψιν ἀφέντες πᾶσαν, ἀσυδιάσωμεν γυναίων παίδων γενέσθαι πατέρες, Χειροφέρων οἰκοδόμοι γενέσθαι ναοῦ, ἀθλητὴν ἐπουρανίων ὑπομνήματι, ἀλείφοντες, ἐρρωννῦντες, παύτοθεν ἐργάζεσθαι τὸν ὠφέλειαν αὐτῶν, ἵνα καὶ τῶν ἐνθάδε ἀγαθῶν ἐκφύγωμεν καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαύσωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

48

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΧΟΝΤΑΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥΣ

Συνεισάκτους.

Στιν. β. κδ.

ΕΠΙ μὲν τῇ προτέρᾳ τῇ ἡμετέρᾳ δύο τινὲς ἦσαν προφάσεις, αἱ τὰς γυναῖκας συνκατοικίζουσαι τοῖς ἀνδράσι· μία μὲν ἡ τοῦ γάμου, δεσποτεία τε καὶ δικαία καὶ βούλησις, ἅτε Θεοῦ ἔργον τοῦτο νομοθετοῦντος. Ἀντὶ γὰρ τούτου, φησὶ, καταλείψει ἄνθρωπος πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ἑτέρα δὲ ἡ τῆς πορνείας, καὶ νεωτέρα. ταύτης καὶ ἄδικος καὶ παράνομος, ἅτε παρὰ τὴν πατρῴαν εἰσενεχθεῖσα δαιμόνων. ὅπερ ἦν τῆς ἀληθοῦς τῆς ἡμετέρας καὶ τελείας ἐπινοήσῃ τύπος, κριτὴς ὢν καὶ παράδοξος, καὶ πολλὴν ἔχων τὴν ἀποδεῖξαι τοῖς βουλομένοις τὴν αἰτίαν θύραθεν. Εἰσὶ γάρ τινες, οἱ γάμου καὶ συνουσίας χωρὶς κόρας ἁπαλὰς ἀγόμενοι καθίζουσιν οἴκοι ἀκαπήμονος, καὶ εἰς ἕκαστον γῆρας ἑαυτοῖς συγκατακλείουσιν· οὔτε ὅπερ παιδοποιΐα (ἣν γάρ φασιν αὐταῖς συμβαίνεσθαι) ὅτι ἀνόλεθρος (λέγουσι γὰρ αὐτὰς ἀκεραίους διατηρεῖν) ἀλλ' ἑαυτῆς ἕνεκα τὴν αἰτίαν, ἔρημοι μὲν πολλαὶ καὶ μεμψιμοιρήσασαι, βούλομαι δὲ, ὡς ἔγωγε οἶμαι, οὐδὲ μίαν, οὐδὲ σεμνόν. ἀλλὰ μὴ πρὸς τούτους, μηδὲ τὰς ἐκείνων τέως λέγωμεν προφάσεις· ἀλλ' ἵνα ἀνθυποδῶμεν τοῖς (τοῖς δὲ), ταύτην εἰς μέσον ἀγάγωμεν. Τίς οὖν ὅτιν αὕτη; πρόπους δὲ εἰ ἀμέμπτου μὲν τοῦ σκοποῦ, ἔξεστιν ὅπερ λαβεῖν τοῖς βουλομένοις ὑμῶν. Τίς οὖν ὅτιν ἡ προφάσις; δοκεῖ μοι ἴσως ἡδονὴν ἔχειν, ὃ συνοικεῖν γυναικὶ, οὐ γάμῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ γάμου καὶ συνουσίας χωρίς. Εἰ δὲ οὐκ ὀρθῶς δοκῶ, λεγέτω οὐκ ἔχω. τὴν γὰρ ἐμαυτοῦ τέως ὑμῖν διηγούμενος γνώμην, ἆρα δὲ οὐ τὴν ἐμαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῶν ἐκείνων. ὅτι γὰρ ἐκείνοις οὕτω δοκεῖ, δῆλον ἐκεῖθεν. οὐ γὰρ δὴ τοσαύτης καὶ τιθέασιν ἀδόξης καὶ τοσούτων σκανδάλων, εἰ μὴ σφόδρα τις ἴσως καὶ τυραννικὴ τῆς συνοικήσεως ταύτης ἡ ἡδονή. Εἰ δέ τισι δυσχεραίνοιεν ταῦτα λεγόντων ἡμῶν, παρακαλοῦμεν συνεπισκέψασθαι ἡμῖν, καὶ μὴ ἀγανακτεῖν. οὐ γὰρ ἐκὼν, οὐδὲ ἁπλῶς τὴν ἀπέχθειαν ἀναδέξασθαι ταύτην εἰλόμην. οὐχ οὕτως ἀθλίως ἐγὼ καὶ ταλαίπωρος, ὡς εἰκῇ βάλλεσθαι προσκρούειν ἅπασιν. ἀλλ' ὁδυνῶμαι σφόδρα καὶ ἀλγῶ, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ὑβριζομένην ὁρῶν, καὶ τὴν τῶν πολλῶν σωτηρίαν κατὰ μικρὸν ἀποῤῥέουσαν διὰ τὴν ἡδονὴν ταύτην. ὅτι γὰρ ἡδύ τοῦτο, καὶ τοῦ νόμου γάμου συνοικεῖν δριμύτερον ἔχει ἔρωτα, νῦν μὲν ἴσως καὶ θορυβεῖσθε ἀκούοντες· μετὰ δὲ τὴν ἀπόδειξιν ἀνδρικῶς συνομολογήσετε. ὅπερ μὲν γὰρ τῆς ἐπὶ γάμου γυναικὸς ἡ μίξις ἀκώλυτος οὖσα, πόσην τε πόθου πρόσεμυδήσατο, καὶ εἰς κόρον ἄνδρα ἤγαγε, καὶ τὴν σφοδρὰν κατέλυσεν ὀπτηδυμίαν. καὶ χωρὶς δὲ τούτων, ἀνάγκαι καὶ τόκοι καὶ παιδοποιΐαι, καὶ τὰ ἐκ τούτων ἐπόμενα συνεχῆ νοσήματα πολιορκοῦντα δὲ σῶμα καὶ μαραίνοντα δὲ ἄνθος τῆς ὥρας, ἀναπείσειεν δὲ κέντρον ἐργάζεσθαι τῆς ἡδονῆς· ὅπερ δὲ τῆς παρθένου οὐδὲν τούτων ἐστί. οὔτε γὰρ μίξις ἐστὶν οἵαν τῆς φύσεως δυναμένην χαλάσαι καὶ κατανεγκεῖν, οὔτε ὠδῖνες καὶ παιδοτροφίαι τὴν σάρκα μαραίνουσι, ἀλλ' ὅπερ πολὺ σβεσθῆναι τὴν ἀκμὴν, ἅτε ἀνέπαφοι μένουσαι * ἐντεῦθεν. τῷ μὲν γαμοῦντι μετὰ τὰς τόκους καὶ παιδοτροφίας ἀναπέσειε τὰ σώματα γῆρας· αἱ δὲ καὶ εἰς τοσαῦτα χρόνου ἔτος μένουσι ἀμαλωθῆναι τῷ πρώτῳ ταῖς θαλαμευομένοις. ὅθεν διπλᾶ τὰ τῆς ὀπτηδυμίας ἐναίρει τοῖς συνοικοῦσιν αὐτάς, τό τε μὴ συγχωρῆσθαι τῇ μίξει τοῦ πόθου προσμυθῆσαι, καὶ τὸ μέγα ὀπτηδυμοῦντος τοῦ πόθου τὴν ἀποπλήρωσιν ἰσχυροτέραν. Ταύτην ἀποπλήρωσιν προφα-

σιν

* ἐντεῦθεν

σιν εἰ ἐγὼ τῆς ὁμοστομίας ταύτης. ἀλλὰ μὴ ἀγανακτῶμεν πρὸς αὐτὸν, μηδὲ δυσχεραίνωμεν. οὐδεὶς γὰρ ☧ κάμνοντα δύασθαι βυλόμενος, μετ' ὀργῆς καὶ ἀπιπλήξεως τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ μετὰ θεραπείας καὶ παρακλήσεως πρὸσεστι τὰ φάρμακα. καὶ γὰρ εἰ μὴ καλέσας προσῆκεν, καὶ τὸν τῶν δικαζόντων εἰσελθεῖν παῖδα, ἐρρῶσθαι δ' ἀγωνιᾶν· εἰ δὲ οἰκείων ἀφέντες, τὸν τῶν ἰατρῶν καὶ θεραπευτὴν βαλόμενοι μεταμελοῦμεν, παρακαλεῖν χρὴ καὶ δέεσθαι, καὶ αὐτῶν, εἰ δέοι, τῶν γονάτων ἅπτεσθαι, ὥστε γνώσεσθαι ὃ ἀσυνδαζόμενοι. καθάπερ οὖν ☧ ἰατροὶ τῶν βλαπτόντων μὲν, ἡδονὴν δ' ἐχόντων ἀπαγορεύοντες, εἴτε σιτίων, εἴτε ποτῶν, τῶν πρὸς τῶν ἄλλων πειθομένων σῶν ἀρρώστους, ὅτι ὁ τοιοῦτον μετὰ τῆς βλάβης πολλὴν ἔχει καὶ τὴν ἀπόλαυσιν· οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν, διακωλύοντες αὐλοῖς, ὅτι ἡ ἡδίστη αὕτη συνοίκησις πολλὴν ἔχει ☧ ὄλεθρον, καὶ τῶν δηλητηρίων σοβαρὰν μείζονα φαρμάκων κατισχύειν, καὶ δοκεῖ μὲν εὐφραίνειν ἅπαντα, πολλὴν δ' ἀναπολεμήτου δριμύτητα καὶ πικρίαν κατακρύπτει τῆς ἡδονῆς ψυχῆς· ἐπεὶ καὶ αὐτὴ ἡ μετὰ πιθανοῦς λόγου χώρησις ἀσφαλής. ὁ μὲν γὰρ φόβος τῆς φιλυμβρίας δικαζομένους καὶ ἀνάγκη, σφοδρότερός τε ἐφεστὼς τυγχάνει, καὶ ἴσως καὶ ἐπιμένει πάλιν· ὁ δὲ τῶν πράγματος καταγνοὺς, καὶ οὕτω φυγὼν, ὡς ἀπολαβεῖν καὶ πικρὸν, οὐδ' ἂν ἀπιστρέψειε ποδὸς, τὸν ἐκ τῆς οἰκείας γνώμης ψῆφον πάσης ἀνάγκης ἔχων ἰσχυροτέραν.

Πῶς οὖν αὐτοὺς πείσομεν, ὅτι οὐ βλαβερὸν τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πικρόν; πῶς δ' ἄλλως, ἢ ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως; ἐρώμεθα οὖν αὐτοὺς, εἴ τις πολυτελῆ τραπέζαν παρατιθείς, πολλῶν καὶ ἡδίστων γέμουσαν ἐδεσμάτων, ἀπηγόρευε μετὰ σφοδρᾶς τῆς ἀπειλῆς μὴ ἅπτεσθαί τινος τῶν προκειμένων, ἆρ' ἂν τις εἵλετο τοιαύτην παρακαθῆσθαι τραπέζῃ, καὶ κολάζειν ἑαυτόν; οὐκ ἔγωγε οἶμαι. οὐδὲ γὰρ τοσαύτην ἀπὸ τῆς ὄψεως ἀπολαύσει τὸν ἡδονὴν, ὅσην ἀπὸ τῆς κωλύσεως ἐπάξεται τὸν ἀθυμίαν. τί δὲ; εἰ διὰ νυκτὸς ἢ κατὰ μεθύων πηγήν τις ὑπιδυσάμενος καθαρὰν τε καὶ διαυγῆ, μὴ μόνον αὐτῆς μὴ ἀπολαύεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ ἄκροις ἅψασθαι τοῖς δακτύλοις ἐπέτρεπεν, ἆρ' ἂν ταύτης ἐθέλοιτό τι πικρότερον τῆς κολάσεως; οὐδὲ οὐ τοῦτο οἶμαί τινα ἀντερεῖν. τοσοῦτον γὰρ ὅσῳ τοῦτο κακὸν, ὅτι καὶ τῶν ἔξωθεν ☧ τοῦτο διασκέπτεσθαι μάλιστα ὄντες δεινοὶ; ἡδονῆς φύσιν λέγω καὶ λύπης, θηλύσαντες ποιήσαι καλαζομένους τινὰς σφοδρῶς, οὐκ ἄλλως ἐποίησαν, ἢ τούτου τοῦ τρόπου. πλάσαντες γάρ τινα μύθον ἀγῶσιν ἐν τῷ μύθῳ τινὰ, οἳ ἔδει δοῦναι δίκην ἑκάτερον, καὶ ἕτερον μὲν οὐδὲν, πάμπαν σιωπᾶν ἢ παρρησίαν δείξαντες ὕδωρ, οὐδενὸς ἀπολαύσαι τούτων συνεχώρησαν, ἀλλ' ὁμοῦ τι ἐξέτεινε τὸν χέρα σκῆπτρον, καὶ τὰ ὁρώμενα ἅπαντα ἀφίππατο. καὶ τοῦτο ἐγένετο θέαμα πολύ. ἐν δὲ τῷ τῆς κολάσεως ὁ τρόπος ἰδὼν τοῖς ☧ μύθοις ☧ ἔξωθεν. καὶ φιλοσόφων δέ τις ἰδὼν τινα τῶν αὐτῷ συνόντων καταφιλήσαντα νέον εὔμορφον, ἐθαύμασεν εἰ πῶν, ὅτι καὶ εἰς πῦρ ἐν ῥᾳδίως αὐ κυβιεῖται, ὁ τοσαύτην πολυμήσας ἐν τῷ φιλήματος ἡδονὴν ἐν ἑαυτῷ κεκμηκώς. ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν εἴποιμι, ὅτι συνοικήσας φιλήσῃ ἢ ἐπαφήσεται. εἰ δὲ ἴσως ἕτερα τούτων κατηγορεῖν, δίκαιον πιεράσομεν ὅτι, καὶ μᾶλλον τοιοῦτο πρόσεστι, πικρότερον πάλιν καὶ ἑαυτῷ τῆς προτέρας ἐπιτιθῶσιν τὸν βάσανον. εἰ γὰρ ὄψις μόνη τοσαύτην ἐπάγουσιν ὀδύνην, ὅταν ἡ ἁφὴ προσῇ, τῆς ὄψεως πολὺ παχυτέρα ἐπάλαισις, μείζονα αἴρει τὸν φλόγα, καὶ δριμυτέραν ἐργάζεται τὸν ἀλγηδόνα, καὶ χαλεπώτερον ποιεῖ ὃ θηρίον. ὅσον γὰρ δὴ αὐξομένη τὰ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ ἰσχυροτέραν αὐτὴν παρέχεται τὸν ζῶσιν, τοσοῦτον καὶ τὰ τῆς ὀδύνης ἡμῖν ἐπιτείνει). καὶ καθάπερ ὁ τῇ τραπέζῃ καὶ τῇ πηγῇ παρακαθήμενος, οὐχ οὕτως ὁρῶν ὀδυνώμενον, ὡς ὅταν καὶ τῇ χειρὶ θιγεῖν ἐπιτρέπεις, ἐπηγόμενος κωλυθῇ πάλιν· οὕτω δὴ ☧ τῆς παρθενικῆς σωμάτων ἁψάμενος ἐπιτρεπόμενος, χαλεπώτερον τῆς θέας ἀπὸ τῆς ἁφῆς κολάζονται, πικροτέρᾳ ἐφελκόμενοι τὸν ὀκ τῆς ἀποτυχίας ὀδύνην. ☧ τί δὲ τοῦτο ἀπὸ

τῶν

Ξενοφ. Απομνημ. α.

τῶν ἐξωθεν πραγμάτων φιλοσοφῆ; ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ ψῆφος, ἢ τούτων ἁπάντων ἰσχυροτέρα, αὕτη δείκνυσι τοῦτο τοιοῦτον ὄν. ⁂ ὁ δὲ Ἀδὰμ κολάσαι βουλόμενος, οὐ πόρρω τοῦ παραδείσου κατῴκισεν, ἀλλ' αὐτοῦ πλησίον ἐκείνου, ἵν' ἔχῃ διὰ νυκτὸς κόλασιν, τὴν δὲ ἡμῶν τοῦ πολυυμήτου χωρίου, θεωρῶν μὲν ἀεὶ ἀκαπάυστος, ἀπολαῦσαι δὲ οὐκ ἐπιτρεπόμενος. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, καὶ πῶς, εἰ παρὰ τοῦτο οὕτως ἐστὶ τῇ φύσει, μὴ τοσαύτας αὖθις ⁂ πολλοὶ διώκησι τῆς τοιαύτης; ἐγὼ δὲ πρὸς τοῦτο ἐκεῖνο ἄν εἴποιμι, ὅτι αὖθις μὲν οὐκ ἐστὶν τοῦτο μέγιστον τεκμήριον τῆς ἐκάστης αὐτῶν ἀρρωστίας ἐστί. τοῦτο γὰρ τῶν νοσούντων ὅ ἐστιν, ψυχρὰ ὕδατα καὶ ὀλιγοχρόνιον ἡδονὴν καρποῦσθαι, καὶ μαχαίρᾳ ἑαυτοὺς ἐντεῦθεν καὶ ἀπὸ κλύσεως κόλασιν. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν πυρεττόντων ἴδοι τις ἄν, οἱ, μὴ βουλόμενοι καρπώσασθαι μικρὸν, εἶτα ψυχαγωγίας καὶ ποτοῦ καὶ σιτίων κεκωλυμένων ἀπολαύοντες, μαχαίρᾳ τινὰ καὶ χαλεπωτάτῃ ἑαυτοὺς ἐργάζονται νόσον. ὅθεν οὐδὲ ὑγιαίνοντας ἔξεστιν ἀπὸ τῶν νοσούντων λαμβάνειν τὰ περὶ τῶν πραγμάτων ψήφου· ἐπεὶ εἰ τούτοις ἐφόμεθα, καὶ ἰατρικῆς καὶ φιλοσοφίας καταγνωσόμεθα. οὐδὲ γὰρ [οὐδὲ] ἐπὶ πυρετῶν, οὐδὲ ἐπὶ γυναικῶν τοῦτο πάσχοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ χρημάτων, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ⁂ τὰ τοιαῦτα νοσοῦντες. καὶ γὰρ ⁂ πρὸς τὰ χρήματα μεμηνότες, εἰδότες ὅτι ⁂ τὰ μικρὰ ταῦτα σῴζων πρὸς τοὺς δεομένους, μυρία οὐκ ἀφῆρηται ἀγαθὰ, κατέχοντι ὅμως αὐτὰ καὶ καπυρύπτουσι, καὶ πάντων σκῆπτρον αἰρομένων τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον δι' ἃ τὴν ψυχρὰν ταύτην καὶ βραχεῖαν ἡδονὴν, ἢ τὴν αἰωνίου κολάσεως ἀπαλλαγὴν, καὶ τὴν ἀθάνατον καρπωσάμενος ζωὴν δι' ἣν πρόσκαιρος αὕτη ἐστὶν εὐφροσύνη. τοῦτο δὴ καὶ οὗτοι πάσχουσι τῆς μικρᾶς ταύτης ἐπιθυμίας τῆς δι' ὀφθαλμῶν οὐκ ἀνεχόμενοι μακρὰν ἑαυτὸν ἀποῤῥῆξαι· ἀφόρητον ἑαυτοῖς ζωάγρησι πῦρ, καὶ ὅσῳπερ ἄν νομίζωσιν ἡδέως, τοσούτῳ μᾶλλον ἐμπλέκειν τῷ κακῷ, τὸ μεμφόλυ τοῦτο τιμωρίαν πρὸς τὸν παρόντα τῆς φλογὸς καὶ ἐπίδοσιν. ὅθεν κάμνουσι, καὶ πόθεν καὶ ἀλγοῦσιν, ἀποπτίλλα κρεμῶσι σὺν ταῖς ἑαυτῶν καταφυτεύοντες ψυχαῖς. εἰ δέ τις ἡμῶν ἀκροάσοιτο καταγινώσκειν τούτων τῶν ῥημάτων (σὺν γὰρ ἀγαπητοῖς ἀνδράσι, καὶ γυναιξὶ σωφρονοῦσι, μηδεὶς πάσχειν, δεινὸν) μακαρίζω μὲν τοὺς τοιούτους, καὶ ἐβουλόμην ἄν καὶ αὐτὸς τοσαύτην λαβεῖν ἰσχύν. καὶ αὐτὸς μὲν ἴσως πεῖσμα, ὅτι δυνατόν ἐστι) τοιούτους ἅπαντας· ἐβουλόμην δὲ καὶ τοὺς ἐγκαλοῦντας ἡμῖν δυσωπῆσαι πεῖσαι τοῦτο, ὅτι νέος σφέτερος ὁ σώματι κόρη σωφρονῶν, καὶ συνεσταλμένος, καὶ σωφρονῶν, καὶ σωφρονιζόμενος δι' ἡμέρας (τῶν γὰρ ἄλλων οὐδὲν προσήκομεν, οὐδὲ ἀκούειν γέλωτας, καὶ τὰς μαχὰς, καὶ τὰ μαλακὰ ῥήματα, καὶ τὰ ἄλλα, ἃ μηδὲ λέγειν ἴσως καλὸν) ἀλλ' ὅτι τὸν αὐτὸν ἔχων οἶκον, ἐν πραπίζῃς καὶ λόγοις κοινωνῶν, καὶ μὴ πρόρρησίας πολλῆς καὶ μεταλαμβάνων πολλῶν καὶ μεταδιδοὺς, οὐδενὶ τῶν αἰθεσπίτων ἀλίσκεται, ἀλλὰ καθαρᾶς ἐπιθυμίας τε μόνον πομπεῖς καὶ ἡδονῆς. ἐβουλόμην δὲ τοῦτα δυνασθῆναι πεῖσαι τοὺς ἐγκαλοῦντας ἡμῖν· ἀλλ' οὐκ ἐθέλουσι πείθεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τῶν ταῦτα ἀπολογουμένων καταδοῶσιν, ὡς αἰσχύνην, καὶ τὰ αὐτὰ νοσούντων αὐτοῖς, καὶ τὸν οἰκεῖον ἀφιεμένων καιρόν. καὶ ἵνα ταῦτα πρὸς ἡμᾶς, φησὶν, οὐδὲ γὰρ τῆς ἑτέρων ἀνοίας ἡμᾶς ἐπαινοῦσιν, οὐδὲ, εἴ τις ἀλόγως σκανδαλίζοιτο, δικαίαν δίκην ἄξιος ἐγὼ δοῦναι τὸν αἴτιον τοῦ σκάνδαλον. ἀλλὰ Παῦλος οὐκ εἶπε τοῦτο· ἀλλὰ καὶ ἀδίκως σκανδαλίζηταί τις, καὶ δι' ἀνάγκην, βοηθεῖν ἐκέλευσε. τότε γὰρ μόνον ἀπαλλαττόμεθα τῆς ὑπὲρ τοῖς σκανδαλιζομένοις ζημιώσεως καὶ μάχης, ὅταν ἐκ τοῦ σκανδάλου κέρδος ἕτερον πίκτηται τῆς ἀπὸ τοῦ σκανδάλου βλάβης μείζον. ὡς δὲ τοῦτο μὴ ᾖ, ἀλλ' ἔλαττον συμβαίνῃ, ὁ σκανδαλίζεται ἕτερος, ἂν τι βούλῃ, ἂν τι ἀλόγως σκανδαλίζων), αἷμα τι ὡς ἀθῶος, ὃ αἷμα αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ κεφαλοῦ τοῦ ἡμετέρου, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων ὁ Θεὸς ἐκζητήσει ψυχάς. διὰ τοι τοῦτο, ἵνα μὴ πάσχωμεν μήτε φεύγοντες, μήτε καταφεύγοντες τῶν σκανδαλιζομένων, ὅρους ἔνασε ἡμῖν καὶ χάμωσε ἔθηκε τοῦτο ὁ Χριστὸς, καὶ τοῦτο, κἀκεῖνο πεῖσαι μὴ τὸ χεῖρον

τοῦ

τῶ προσόντος. ὅτε μὲν γὰρ ὠφελεῖ τῆς τῶν ἐδεσμάτων διελέγετο φύσεως, ἐδείκνυ καθαρὰ αὐτὰ οὐσα, καὶ τῆς Ιουδαϊκῆς ἀπήλλαττε προδιατρίβων, εἰσελθόντος τοῦ Πέτρου καὶ εἰπόντος, ὅτι ἐσκανδαλίσθησαν, ἄφες αὐτούς, φησι. καὶ οὐ μόνον κατέφρόνησεν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ κατηγόρησεν εἰπών, Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. οὕτω νόμον ἀκύρωσεν ὠφελεῖν βρωμάτων. ὅθεν καὶ τὰ διάβραχμα ἀπαιτοῦντες τὸν Πέτρον προσελθόντες ἔλεγον Ὁ διδάσκαλός σου οὐ τελεῖ τὸ διάβραχμον, οὐκ ἔπραξε τὸ αὐτὸ πεποίηκεν, ὅπερ ἐπὶ ἐκείνων, ἀλλὰ φροντίζει τοῦ σκανδάλου, καὶ φησι· Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, βάλε ἀγκιστρον εἰς τὴν θάλατταν, καὶ ἀναβάντα ἰχθὺν αἶρον, καὶ εὑρήσεις τὸ τρισὶ στατῆρα· τοῦτον λαβὼν, δὸς ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ σοῦ. ὁρᾶς δὲ φροντίζοντα, καὶ μὴ φροντίζοντα. τὸ μὲν γὰρ οὐκ ἦν κατασχεῖν ἐκκαλυφθῆναι τοὺς μισοῦντας τὸν δόξαν. πῶς γὰρ, ὅπου γε ἐπετήδευεν αὐτὸν συσκιάζειν, καὶ ἐκέλευε πολλοῖς μὴ λέγειν, ὅτι αὐτὸς εἴη ὁ Χριστός; διὰ τοῦτο ἀπὸ μὲν τοῦ καθαῖναι τὸν δραγμὸν οὐδὲν ἦν βλαβερὸς, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ καταβῆναι μεγάλα ἐπήλθετο κακά. ὡς γὰρ τὸ ἔργον, καὶ αἱ παιδεῖαι, καὶ τῆς πόλεως ἀπώσις ἔμελλον, καὶ εἰς τοὺς ἑκάστους ἐμβάλλοντα κινδύνους, ὕστερον ἀπέγραψαν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ βουλομένους αὐτὸν ἁρπάσαι τε αὐτὸν, καὶ βασιλέα ποιῆσαι· ἀπέφυγε πορρωτέρω, οὐκ πολλοῦ τοῦ καιροῦ τοῦτον ἀποκρουόμενος τὸν ἐπιβουλήν. ἐκεῖ δὲ ἀναγκαῖον ὃ κατορθούμενον ἦν. διὸ χρησίμως τε καὶ ὑγιαίνως καὶ ὅτι κατορθώματι μείζονι κατέφθησε τὸ σκάνδαλον. καὶ γὰρ ὑγιαίνειν ἦν μέλλοντας ὅτι τὰ ἀκροτάτων ἀναιρεῖν φιλοσοφίαν μὴ κωλύειν διὰ τὸν εἰς τοὺς Ιουδαίους φειδὼ, ἀλλ' ἀφίσιν λοιπὸν, τοῦ καιροῦ καθαιροῦντος ὅτι τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα, καὶ μὴ κατέχειν τὸ τῇ σωματικῇ προδιατρίβειν, ἀλλὰ συγχωρεῖν τῆς καθαρότητος ἀπαλλάττεσθαι ἐκείνης. οὕτω δὲ Παῦλος καὶ κατέφρονεῖ τῶν σκανδαλιζομένων, καὶ οὐ κατέφρονεῖ, ἀκηλιθὼν τῷ διδασκάλῳ, καὶ φησι· Πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶ τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν. Εἰ δὲ Παῦλος τὸ οἰκεῖον προῆκε συμφέρον, ἵνα τὸ τῶν ἄλλων ὕβρη, πόσης οὐκ ἂν εἴημεν ἀξιοὶ κολάσεως, μηδὲ οἰκείας ἀπὸς ἰῶμαι βλάβης· ἀνεχόμενοι γὰρ τοῦ τὸ ἑτέρων συμφέρον θύρσῃ, ἀλλ' ἡδέως μᾶλ ἑαυτῶν ἢ ἑτέρους προαπολλύωτας, πῶς οὐ ἑτέρους ἢ ἑαυτοὺς δικαιώσαιμεν; διὰ δὴ τοῦτο, ὅταν μὲν ἴδῃ πολὺ τὸ κέρδος καὶ τῆς τοῦ σκανδάλου βλάβης μεῖζον, καταφρονεῖ τῶν σκανδαλιζομένων· ὅταν δὲ κέρδος ἢ μηδὲν, τοῦτο μόνον τὸ σκανδαλίζεσθαι οἰκείαν, πολλὰ καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν αἱρεῖται, ὥστε μὴ τοῦτο γενέσθαι. καὶ οὐ φιλοσοφεῖ ταῦτα, οἷα ὑμεῖς, οὐδὲ λέγει, διὰ τί γὰρ εἰσιν ἀθυμεῖς; διὰ τί δὲ ἀλόγως ταῦτα πάσχουσι; ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλ οὕτω τοῦτο μᾶλιστα αὐτῶν φείδεται, ὅτι ἀλόγως τοῦτο πάσχουσιν, ὅτι ἀθυμεῖς εἰσιν. Εἰ πέ γὰρ μοι, ποίαν ἔχει προφασιν εὔλογον εἰπεῖν ὁ σκανδαλιζόμενος ὅτι τῶν ἐθίοντι κρέας, καὶ οἶνον πίνοντι; τοῦτον γὰρ ὁ Θεὸς τοῖς νόμοις ἀνῆκεν ἀζήτητον. ἀλλ' ὅμως κἂν ὅτι τούτοις σκανδαλίζηταί τις, καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος ἀπέχεται. Οὐ γὰρ μὴ φάγω κρέας, φησὶν, οὐδὲ πίω οἶνον, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. καὶ οὐκ εἶπε τοῦτο, ἅπερ ὑμεῖς, οὐδὲ λέγει, διὰ τί ἐγὼ μέλλω τῆς ἑτέρου ἀλογίας τοῦ βίθιος εἶ; καὶ ἐὰν τις δόξῃ σκανδαλισθῆναι ἁπλῶς, ἐγὼ [ἔσομαι] ἄξιος δίκην δοῦναι; καίτοι γε εἰ εἶπε, δικαίοτερον ἂν ὑμῶν εἶπε πολλῷ· ὁ μὲν γὰρ ἐπ' ἐκείνοις σκανδαλιζόμενος, ἀλόγιστος σφόδρα καὶ ἀνόητος· ὁ δὲ ὅτι τούτοις, πολλὰς ἂν ἔχοι δικαίας καὶ εὐλόγους αἰτίας εἰπεῖν. ἀλλ' ὅμως καὶ δικαιότερα ἂν ὑμῶν εἶπεν ὁ Παῦλος, οὐκ εἶπεν· ἀλλ' εἰς ἓν μόνον εἶδε, τὸ πλησίον τὸν σωτηρίαν. καὶ θέα τοῦ σοφοῦ. οὐ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, ἢ δίς, ἢ τρὶς καὶ τόσον χρόνον, ἀλλ' εἰς τὸν αἰῶνα, φησὶν, οὐ μὴ φάγω, εἰ σκανδαλίζει ἕτερος. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς μέχρι τούτων αὐτὸν ἑστάναι, καὶ ἕτερόν τι προστέθηκε τούτου πλέον. Εἶπεν γὰρ, Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέας, μηδὲ πιεῖν οἶνον,

ζωπῦρα καὶ ἡμῖν, μηδὲ ὡς ὁ ἀδελφός σου προσκόπτῃ, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ.

Καὶ πάλιν σκέπτει μοι τὴν σοφίαν τοῦ διδασκάλου. ᾯ μὲν γὰρ ἀσθενοῦντα ἀφεὶς, ᾯ ἰσχυρὸν ἐξηρτύσατο πρὸς ἑκείνου. οὗτος γὰρ ἄξιος τοῦ ἀσθενεῖν ἑκεῖνον, ὁ κύριος ὢν ἐξηρτῶ- χ. ἐξαρ
σαν τὴν ἀρρωστίαν, καὶ μὴ τοῦτο ποιεῖ. καὶ τί λέγω περὶ τῶν ἀσθενῶν ἀδελφῶν; καὶ γὰρ Ἰου-
α. Κορ. ι. λϛ. δαίοις καὶ Ἕλλησι κεκλεῖσθαι τούτων πρέπει τὸν προφήτην. Ἀπροσκόπους γάρ, φησι, γίνε- 5
σθε καὶ Ἰουδαίοις, καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. ὥστε ἴσως μὲν ἰσχυρότερον εἶ) λέ- χ. θι
γῃς σαυτὸν, καὶ μηδὲν ἀπὸ τῆς ὁμοσκηνίας βλάπτεσθαι τούτης, πολυτρόπως μᾶλλον ὑ- χ. ῶν
πολήψιον σαυτὸν καθίστας τοῦ ἐξασπάσαι ᾯ δεσμόν. ὅσῳ γὰρ μᾶλλον ἰσχυρότερος, τοσούτῳ ιλα
δικαιότερος μᾶλλον εἶναι ᾯ ἀσθενέστερον ἐξασπάσαι. μᾶλλον οὖν ἀσθενὴς ἴσθι, ἵνα σαυτὸν ἀ-
πόσχῃ· ἐὰν δὲ ἰσχυρότερος, ἵνα τὸν ἀσθενοῦντα. οὐ γὰρ ἑαυτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ἰσχυ- 10
ρὸν εἶ) χρὴ τὸν ἰσχύοντα. Εἰ δέ λέγων ἰσχύειν, τὸν ἀσθενοῦντα τῶν ἑκείνου προσορᾷς, διπλοῦν
δώσεις δίκαιον, ὅτι τε οὐκ ἐφείσω, καὶ ὅτι πολλὸν ἔχων τοῦ φείσασθαι δυνάμενος. πανταχοῦ
γὰρ ἕκαστος ἡμῶν τῆς τοῦ πλησίον σωτηρίας ὀφλ. τοῦτο οὐχὶ τὰ ἑαυτῶν σκοπεῖν, ἀλλὰ τὰ
τοῦ πλησίον ἑκάστου ἡμῶν. τιμῆς γὰρ ἠξιώθημεν. ὁ δὲ ἀξιώσας ἡμᾶς, τοῦτο προστάτ- 15
τει ὅταν τὴν κοινὴν πάντων ἡμῶν λειτουργίαν. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μόνον συμβαίνει ὃ κέρδος, ὅτι τὰ
οἰκεῖα σῴζομεν μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἑαυτοὺς εἰς ἀσφαλείας καθιστῶμεν πλείονι. καὶ γὰρ μυρίαι χ. μῦ
κις φιλοσοφῆς, διὰ αὐτῶν ἐλέγχῃ τῶν πραγμάτων, οὐ τὸν τυχόντα διεκόμενος βλάβην
ἀπὸ τῆς ξυνοικήσεως ταύτης. ὅταν γὰρ ἴδωσι σε δύσπαυστον ἔχοντα, καὶ μυρίων βλασφη- 20
μούντων καταφρονοῦντα, καὶ πολλῶν ἐγκαλούντων οὐδὲ ὑπισχνούμενον, ἀλλὰ καὶ τὸν δόξαν
ἑαυτῷ καταπατοῦντα, καὶ τὰς χεῖρας τῆς ἐκκλησίας προσχριόμενον κατηγείαν πολλήν, ἐκ τῶν
ἀπίστων ἀνοίγοντα στόματα, καὶ πάντας ποιητὰς προσκαλούμενα δόξης· καὶ τοσαύτην μὲν ἀπὸ
τῶν συνοικούντων κακὴν, ἀγαθὴν δὲ μηδὲν ὑμῖν ἐγκτώμενον· ἀπὸ δὲ τῶν χωρισμοῦ τούτων μὲν ἀπάν-
των τὸν ἀναίρεσιν τῶν κακῶν, πολλῶν δὲ ἑτέρων κτῆσιν ἀγαθῶν, εἶτα οὐκ αἰσχυνόμενον ἀπο-
πηδῆσαι, πῶς δυνήσομαι πεῖσαι σοὶ ἐγκαλοῦντες, ὅτι πάσης ἀπήλλαξαι συμπαθείας,
καὶ ἀνθρωπίας εἰ ποτε καιρός; μᾶλλον δὲ οὐδὲν ὑπὲρ τούτων φιλονεικῶ. ἀλλ' ἔξω σε
τῆς εἰ) καὶ συνοικοῦντα καθαρόν. κἂν τοίνυν ὁ μακάριος Ἰὼβ οὐκ ἐπόλμησε τοσαύτην ἑαυτῷ
μαρτυρῆσαι δύναμιν καὶ φιλοσοφίαν· ἀλλ' ὁ πᾶσαν ἐπελθὼν ἀρετὴν, καὶ πάντων ὑπερ- χ. φε
νεχθεὶς τῶν τῆς ἀβελτερίας δικτύων, καὶ περιττὸς καὶ μέγας τοσαύτην ἐπιδεξάμενος καρτερί- χ. νῦ
αν, καὶ πάντα σίδηρον καὶ ἀδάμαντα τὴν τῆς ψυχῆς πρὸς ἐλθοῦσαν ἐγκράτειαν, καὶ κατακόψας τὸ
ἀβελτερὸν τοῦτο ἰσχύν, οὕτως ἐδιδοίκει τὸν τοιοῦτον πάλαι, καὶ ὑπώμνυεν ἀδύνατον εἶ) συν-
οικοῦντα πρὸς γάμον μόνον ἀσπῆ καθαρὸν, ὡς μὴ μόνον τῆς συνοικήσεως ταύτης πόρρω καὶ
μαχαίρᾳ ἑαυτοὺς καθαρθῆναι, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλως τῆς ἁπλῶς καὶ ἀπὸ συντυχίας γινομένης, χ. ῆν
καὶ νόμον ἔθηκε τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς αὐτοῦ μηδὲ ἁπλῶς εἰς πρόσωπον ἰδεῖν. ἦν γὰρ, ἦν
σαφῶς, ὅτι οὐ μόνον τὸν συνοικοῦντα, ἀλλὰ καὶ τὸν βλέποντα προσέργως εἰς ὄψιν πρόσκαιρον
δύσκολον, ὁρᾶν ἢ ἀδύνατον τὸν ὀφθαλμὸν ἁφυγεῖν λαβεῖν. εἰ δὲ μικρός σοι δοκεῖ ἆ-
θλος ὁ Ἰὼβ, καὶ ἴσως οὐδὲ τῆς χορείας ἴσμεν ἄξιος ὁ ἑκείνου, πολὺ ἀλλ' εἰ ἐλαττῆ σε νο-
μίζεις τῆς μεγαλοψυχίας εἶ) τὸ ὑπόδειγμα, σκόπησον τὸν μεγαλοφωνότατον κήρυκα τῆς
ἀληθείας Παῦλον· ὃς ἅπασαν προσέδραμεν τὴν οἰκουμένην, καὶ δυνηθεὶς εἰπεῖν ἑκάστα τοῦ
Γεν. ϛ. κ. πολλῆς γέμοντα φιλοσοφίας ῥήματα, Οτι οὐκ ἔτι αὐτὸς ἐγὼ ζῶ, ἀλλ' ἔ Χριστὸς ἐν αὐ- χ. σκε
Ιδη. ε. ιδ. τῷ, καὶ, Οτι ἐσταύρωται τῷ κόσμῳ, καὶ ὁ κόσμος αὐτῷ, καὶ, Οὐκ ἦν ἡμέραν ἀποθνήσκω, μὴ τὴν
α. Κορ. ιβ λα. τοσαύτην τῶν πνευμάτων χάριν, καὶ τὴν τοσαύτην τῶν ἀγλαϊῶν ἐπίδειξιν, μὴ οὐκ ἀφάντους
κινδύνους, μὴ τὴν ἀκριβεστάτην φιλοσοφίαν δείκνυσι ἡμῖν καὶ παιδεύει ὅτι, ἕως δὲ ἐμ-
πνέομεν, καὶ τὴν σάρκα ὡμὸν περικείμενοι τοῦτον, παλαισμάτων ἡμῖν χρεία καὶ πόνων, καὶ
οὐκ ἔστιν ἀπροσκόπως κατορθῶσαι σωφροσύνην ποτὲ, ἀλλὰ πολλῶν ἱδρώτων ἡμῖν δεῖ καὶ

χαμαὶ

κεμὶ πρὸς τοῦτο ὁ ἔμπαλιν, οὗτος ἔλεγεν· Ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, a 1 Κορ. θ. κ.
μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, δηλῶν τὴν ἐπιμαίωσιν
τῆς σαρκὸς, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας λύπην, καὶ διὰ παντὸς διῆγεν πόλεμον, καὶ διὰ παντὸς ἀγῶνιον
αὐτῷ βίον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τὸ πρόσωπον δηλῶν τὴν δυσκολίαν, οὐδὲ ἐμβλέπειν
ἁπλῶς ἠφίει εἰς τὴν γυναῖκα ὅλως, ἀλλὰ καὶ τῆς τοιαύτης ὁμιλίας κωλύσει τοὺς οὕτως ὁ-
ρῶντας κωλύειν ἐπέλυσε. καὶ τῷ Πέτρῳ εἰπόντι, ὅτι οὐ συμφέρει γαμῆσαι, οὐκ ἀπο- Matth. 19. 12.
μισθέτησε μὴ γαμεῖν, ἀλλὰ διὰ δηλῶν τὸ πρόσωπον τὸν ὄγκον, ἔλεγεν· Ὁ δυνάμενος
χωρεῖν, χωρείτω. ἀκούομεν καὶ ἐπὶ τῆς γενεᾶς τῆς ἡμετέρας, ὅτι πολλοὶ καὶ σιδήρῳ ἅπαν
τὸ σῶμα κατατιτρώσκοντες, καὶ σάκκῳ περιβαλόντες, καὶ πρὸς τοῖς ὄρεσι καθιδρυμένοι κορυφὰς,
καὶ ἡσυχίαν συζῶντες διὰ παντὸς καὶ πανυχίδας καὶ ἀγρυπνίας, καὶ πᾶσι ἐπιδεικνύμενοι σκληραγωγίαν,
καὶ γυμνῆτι ἀπάσας ἀπαγορεύσαντες ἐπιθυμίαν τὴν δι' ἐσθῆτος καὶ τῆς κατὰ λύσης τῆς ἑαυ-
τῶν, καὶ τῷ ὄντι τύπῳ παιδαγωγοῦντες ἑαυτοὺς, μόλις περιγίνονται τῆς κατὰ τὴν ἐπιθυ-
μίαν μανίας· σὺ δὲ λέγεις, ὅτι κατὰ συνοικοῦντα ἴδῃς πορνείᾳ, καὶ περισκιδνύμενον, καὶ πτυ-
ρόντα, καὶ τὴν ψυχὴν περιείδμενον μᾶλλον, ἢ τὴν σύνοικον, καὶ πάντα καὶ πάλιν καὶ πάσας
ἀριθμὸν, ἢ χαλιναγωγῆσαι τῆς πονηρίας, μὴ πῆς θύσης τι ποιεῖν, μηδὲ ἐπιθυμίας εἰς ὁ-
μίσους τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ βλασφημίας; ἀλλ' οὐ περὶ τῶν σώματα ἐχόντων, ὦ ἀναισθησία, δη-
λοῖ περὶ τῶν λίθους συνοικούντων οὕτω λέγειν χρή. καίτοιγε πολλοὶ (καὶ σὺ μοὶ ἴσως ἀπι-
στεῖς λέγειν τὸ πολλοὶ σωφρονοῦντες) ἐγὼ δὲ ἥκουσα διηγουμένων τινῶν, ὅτι πολλοὶ τῶν πρὸς ἀγάλ-
ματα καὶ λίθους ἔπαθόν τι. Εἰ δὲ ἔνθα σκληρότης καὶ ἀνάπτυπία, ἡ διάπλασις ἐκόσμησεν
ἔθρυψεν· ὅταν μὴ τῆς διαπλάσεως καὶ σώματος ἅπαλόν τι προκείμενον ᾖ, πῶς οὐκ ἐργάζε-
ται μανίαν; πῶς δὲ οὐ δόξωσιν εἰκότα λέγειν μᾶλλον οἱ κατηφορίζοντες, ἢ ὑμεῖς οἱ ἀσπλε-
γούμενοι; τί γὰρ εἰκὸς, εἰπέ μοι, ἐπιθυμεῖν ἀνδρὶ γυναικὸς, ἢ μὴ ἐπιθυμεῖν; πάντως
ἂν εἴποιμεν ἐπιθυμεῖν. πάλιν δὲ μυρίων ὄντων ἔξω πρόφασιν βλέπειν οὐκ ἀνεχόμε-
νον ἑαυτὸν ἐμβῆναι, ἀνῃρῆσθαι ἑαυτὸν ἐστὶ· οὐδενὶ μὲν καταρραύματι, μυρίοις δὲ οἰκείοις καὶ βλάβαις
οἰκείων τε καὶ ἀνοτείων, τί εἰκὸς, εἰπὲ μοι, ἐκ ἀναθῆς ὄντα πρόσωπον πάλαι, ἢ ἐκ πονηρᾶς; ταῦτα αὖ ἐκ
πονηρᾶς εἶπεν τις μᾶλλον. πλὴν ἀλλὰ μηδὲν τούτων· ἀκριβολογούμεθα ἀλλὰ κείσθω
μήτε καὶ λόγου σκανδαλίζειν τοὺς σκανδαλιζομένους, μήτε δικαίως, ἀλλ' εἰκῇ καὶ μάτην. τίνος
ἕνεκεν συνοικεῖς, εἰπέ μοι, τῇ πρόσωπον ἀνδρὶ γυναικὸς ἀνομοίᾳ); ἢ δι' ἔρωτα καὶ
πόθον. ἐπεὶ πρόσεστι τοῦτο, καὶ δοκήσεται ἡ τοῦ πράγματος χρεία. Τίς γὰρ ἂν ἔλθοι ἀνὴρ ὢν,
τοιούτοις χρεὶς τῆς ἀνάγκης, γυναικείας ἀνέχεσθαι πτυφῆς καὶ ὕβρεως καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοῦ
γήρους ἐλεεινωμάτων ἐκείνου; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς τὴν γυναῖκα τοιαύτῃ καθώπλι-
σε τῇ ἰσχύϊ, εἰδὼς ὅτι σφόδρα θύκα ἀφέψητος ἐστὶ, μὴ ταύτῃ ἐπαγάγῃ τὴν ἀρχὴν,
καὶ ὅτι οὐδεὶς ἂν ἔλθοι αὐτῇ συνοικήσων, καθαρθέντων ἐπιθυμίας. Εἰ γὰρ καὶ τοσαύτης ἐπι-
κειμένης ἀνάγκης τινῶν καὶ πολλῆς ἑτέρας χρείας (καὶ γὰρ καὶ παιδοποιΐαν καὶ οἰκουρῶσι καὶ ἕ-
τερα διαπονοῦσι πολλὰ πλείονα τούτων) εἰ τοιαῦτα τινῶν καὶ τοσαῦτα λειτουργοῦσαι
τοῖς ἀνδράσιν, θύκα ἀφέψητοι πολλάκις ἐλήφθησαν, καὶ τῆς οἰκίας ἐξεβλήθησαν, πῶς ἂν
ἐπιθυμίας χωρεῖς ἦσαι ὑμῖν ποθηταί, καὶ ταῦτα τοσούτοις ὑμᾶς ὀνείδεσι περιβάλλουσαι; ἢ
λέγετε τοίνυν τὴν αἰτίαν τῆς συνοικήσεως, ἢ οὐδεμίαν ἐπιστῆσαι ἑτέραν ἀνάγκην, ἀλλ'
ἢ ποθεῖν ἐπιθυμίᾳ καὶ ἡδονῇ ἐποιήσατο.

Τί οὖν; ἂν δικαίως ταῦτα, φησὶ, αἰτίαν εὔλογον καὶ δικαίαν εἰσφέρῃ, ἔσῃ μάτην ταῦτα
περὶ ἡμῶν εἰρηκώς. μάλιστα μὲν οὐδεμίαν * ἐρεῖς τοιαύτην· πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐξε-
λόμενον μαθεῖν, εἴ τινα σκιὰν ἔχει βλάβην περὶ φάσεως εἰπεῖν. ἀπορεῖται τοῦτο, φησὶν, ἐστὶν ἢ πρόσωπον, οὐκ ἄνδρα ἔχουσα, ἢ κηδεστὴν, πολλάκις δὲ οὐδὲ πατέρα, οὐκ ἀ-
δελφόν· καὶ λύεται τὸ ζήτημα ὁρίζοντος, καὶ τὴν ἐρημίαν παραμυθουμένου, καὶ πάντα τοῦ

περιβεβλημένους καὶ καταῤῥέοντας αὐτῶν ὑπὸ ἀσφαλείας πολλῆς καὶ λιμένι. ποίας ἀσφαλείας; ποίῳ λιμένι; ⟨W⟩ γὰρ περίοδον οὐκ ἐποίησατο ὁρᾷ τὰ κύματα, ἀλλ' ἐπιγίνεται· καὶ ⟨W⟩ λιμένα οὐκ ἀναζήτησις ⟨W⟩ χειμῶνα, ἀλλὰ καὶ ταῦτ' οὐκ οὔσας πόλεσι τειχισμίας. εἶτα οὐκ αἰσχύνεσθε, οὐκ ἐγκαλύπτεσθε τοιαῦτα ἀποληρούμενοι; εἰ γὰρ μηδεμία σὺν ταύτης τῆς δίκης ἐπίκλητος κατηγορία, μηδὲ βλάβη, μηδὲ σκάνδαλον, ἀλλὰ μετ' εὐφημίας ἔζων αὐτὸ τοῦτο ποιῶν, πόσης οὐκ ἂν ἦτε ἐλεεινότεροι ⟨W⟩ πλοῦτον αὐτῆς αὐξοντες, καὶ περὶς φιλοχρηματίαν γυμνάζοντες, καὶ εἰς πράγματα ἐμβάλλοντες, καὶ περὶς κοσμικὰς παιδοτριβοῦντες φροντίδας, οἰκονόμων τάξιν καὶ ὑπηρέτων καὶ ἀληθείων τινῶν ἀντιμαπίμενοι; σφόδρα γε. οὐ γὰρ δυνήσεσθε περὶ ἀκτημοσύνης διαλεχθῆναι, καὶ πεῖσαι τοὺς ἔντων καταφρονῆν ⟨Q⟩ πάντα ποιοῦντες, ὅπως μόνοι καὶ αὐτοὶ τὰ ὄντα, καὶ πόροι πόροις ὑπεναντίοις, καὶ πλοῖ τινες καὶ παλιγκάπηλοι δι' ἐκείνας γεγόμενοι, ἄχρηστοί γε. οὐ γὰρ καὶ ἡμεῖς αἱ ἐλπίδες, οἱ τ' ἄνθρωποι κεκλυθότες βαστάζειν, καὶ ἔπεσθαι τῷ Χριστῷ, ῥίψαντες ⟨W⟩ ἅπαντα, καθάπερ στρατιῶται μεγάλου βασιλέως, ἠλαττώθημεν καὶ κολάζεσθε, διὰ ἐπιστολῆς ἀγγελούσης· μεθόδου τοῦ εἰς ⟨W⟩ πάντα βίον αἰσχύνοντες θύραν. οὐ γὰρ οὕτως αἰσχρὸν τὸν γαμικὸν βίον, ὡς τὸν περιπολουμένους ὑμᾶς ἀποπεπτωκέναι μὲν τῶν πάντων, δι' ἑτέρων δὲ πάλιν αὖθις ἀναδυομένους. ἀλλὰ τὸ λαμπρὸν καὶ περίβλεπτον καὶ κολάκων καὶ γυναικῶν πάντα χορὸν δόξαν λαμβάνομεν, ὅτι χαμαὶ τοῦ βλέμματος πᾶσαν ῥίψαντες τοῦ αἴνους δοῦναι ἡμῖν, ἀντικατηλλάξασθε τοῦ ἀπὸ τῆς γῆς δουλεύειν τε καὶ βυτίλλειν. καὶ χρείας μὲ διαπεμπομένας ἐκ Αἰγύπτου ⟨Q⟩ ἡμεῖς τότε ἄνδρες ἐκεῖνοι, καὶ ταῦτα τοσαύτης βλασφημίας γεγομένης ἀλλ' ὁ μηδεὶς εἷς ⟨W⟩ οἰκονομοῦντα, ἅμα ἐλάττων τῆς αὐτῶν φιλοσοφίας εἷς τοῦτο νομίσαντες ἑτέροις ἐπέτρεψαν· ἡμεῖς δὲ οὐκ αἰδούμεθα πλοῦτον ἀλλότριον αὔξοντες ὑπὲρ λύμης τῶν κεκτημένων, τῶν βιούντων τῶν ἐκείνων τοιαῦτα ἐφολκότων οὐδὲν ἄμεινον διακειμένοις, ⟨Q⟩ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁ αἷμα καὶ ταῖς ψυχαῖς ὑπὲρ τῶν χρῶν περιπόμενοι φέρειν ὑπὲρ μεγάλων ὅπλων. τί οὖν; ἁρπαζόμενα πολλὰ τῆς πτήνους χρὴ ἀνεῖσθαι, ἀγόμενά τε καὶ ἀνιαρούμενα ὑπὸ συγγενῶν, ὑπὸ οἰκετῶν ἀλλοτρίων, ἢ καὶ ''οἰκείων; καλῶν γε (οὐ γάρ;) ἀποδώσομεν τῇ πτήνῃ τοῦ ἀμοιβῆν, αὐτὴ ὧν οὐκ ἐγήμεν, οὐδὲ τ' πτήνα κόσμοι ἠγάπησαν, ἀλλ' ὑπὲρ πάντων εἵλετο ⟨W⟩ χειρῶν, ἀφέντες αὐτοῦ περικεφαλῆς τοῖς βουλομένοις τῷ ὄντων ἀποστερῆν; ἐπὶ πόσῳ βέλτιον ἦν ὁμιλῆσαι γάμῳ, καὶ τῷ συνοικοῦντι περὶς τοῦ τῶν περιγραμμάτων τούτων οἰκονομίαν χειρῶσθαι, ἢ ἰδόντας ἄγαμον πατῆσαι μὴ ταῖς περὶς τὸν Θεὸν ζωοδόκας, ὑπερίσαι ὑπὲρ εἰς πρᾶγμα ὕστερον σεμνὸν ἐπὶ φειδῶς, καὶ ἀλκύσαι ὑπὲρ ἑτέρους περὶς τὰ ναυάγια τῶν οἰκείων κακῶν; πῶς ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπὲρ πάντων ἐλέσθαι, λέγῃς τὸν Χριστόν, τὸν Χριστοῦ βοῶντος ἡμῖν λέγοντος, Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ; πῶς ὑπὲρ τὸν κόσμον μισῆσαι καὶ τὰ πτήνα, περὶς γε τὸν κόσμου πείθων ἐπιλοιπᾶσθαι ὑπερυμίας; τίνι δὲ ποτε τῶν ἄνδρα ἐχθρῶν δυνήσῃ περιπέσαι χειμάτων παιδεῦσαι, τῇ πτήνῃ συγκαλασκιάζων τὸν πλοῦτον; αὐτοῦ ὑπὲρ ταύτου ποτὲ ἀφήσεις βυπροσέδρου εἷς τῷ Κυρίῳ καὶ ἀπειλοῦσιν, πάντα τὸν βίον περὶ τοῦ ἀσυδίᾳ εἰς τὰ ἐκείνης διδάσκων πράγματα; πότε δὲ δυνήσεσθε ἢ πτήνος φιλοσοφῆσαι, σὺ τὸν μόνον ὁρῶσα δίκαιον κηδόμενοι εἷς, εἰ τὰ ἐκείνης δίκαια παθεῖν χειμάτα; πῶς δὲ ''μνείξεται ζημίας ὑπερορᾶν, πάντα σε καὶ ποιοῦντα καὶ πάσχοντα βλέπουσα, ὥστε ἐπιτιθεῖν αὐτῇ τὸν πτήνα πλοῦτον; οὐχ ὕστως ἡμᾶς ἀπαλλάξαι βούλεται πραγμάτων ὁ Θεός· ἀλλ' ὅταν τῷ ὄντων καταφρονεῖν, ''τῷ πάντων ἀπηρτῆσθαι τῷ βιωτικῷ. ἀλλ' οὐκ ἐᾶ τε ὑμᾶς, οὐδὲ συγχωρῆ τῷ Θεοῦ τὸν νόμον ἰσχύειν. τί οὖν, μὴ τῆς ἑτέρων ''δέησαι πρεσβείας, φησί, καὶ πολλὰ μὴ ἄξια ἐπομένη; πῶν γὰρ οὐκ ἄξια ταῦτα τῆς πτήνους;

οὐδὲν

οὐδὲν ὕστερον ἀνάξιον τῆς πλήθους, ὡς ὃ πλουτῆσαι καὶ ἐλευθερωθῆναι τοσούτων πλῆθος.
χ. σωφρονέστερον. ἀλλ. τάπιτ τί δὲ, εἰ καὶ ἕτερος πρὸς τοῦτον κελεύοι, οἷον δημοσίᾳ χρῆσιν, εἶτα καλέσασα ἡμᾶς εἰς τὰ ζωοθηγάματα μὴ πείθοι, καὶ μὴ πείσασα ἑτέρους λάβοι, ἡμῖς ἐσόμεθα ἄρτιοι; τί δὲ, εἰ καταπλείας ἄλλας ἰδιωτικὰς ἀνελεύθερους καὶ ἀφεκτοὺς καταισχύνοι, εἶτα μὴ βουλομένων ἡμῶν συμπορεύεσθαι, ἄλλων διηνεκῆ ἰδιωτῶν, ἐγκαλεῖσθαι ἂν εἰκὸς ἡμᾶς ἀνάξιοι; οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ ἐπαινεῖσθαι. τοιοῦτοι γὰρ οἱ τοῖς τοιούτοις ψόγοις καὶ κατηγορίαις, ὃ πρὸς τὰ τοιαῦτα συμβάλλεσθαι καὶ συμπορεύεσθαι αὐτοῖς. βούλει μὴ φέρεσθαι, μηδὲ ἄγεσθαι τὰ χρήματα ἐκείνης; ἀξίωσον αὐτὴν καταθεῖναι αὐτά, εἶτα μηδὲ ὑδρὸς δίνου πρὸς φυλακήν, ἐξ ἀναλώτου μένει ἀσφαλῶς. εἰ δὲ βούλει πρόσωπα ἔχειν, τίνος ἕνεκεν παίζει ἐν οὐ παιγνίοις; ὃ γὰρ πλήθους ὕστερα τοιαῦτα προσέχειν, παίζων ὅτι παιδιὰν, οὐχὶ τέρψιν, ἀλλὰ θάνατον ἔχουσαν. ὅταν γὰρ ἐπὶ βλάβῃσιν ἑαυτῶν καταχήσασα τὴν τοιούτων παλαισμάτων, ἀνάξια πάντα προσέχῃ τῆς τοιαύτης ἐπιστάσεως, μείζων ἡ κόλασις, χαλεπωτέρα ἡ τιμωρία. οὐκ ἤκουσας οἷς αὐτὴν νόμοις ἔθηκεν ὁ Παῦλος, μᾶλλον δὲ ὁ Χριστὸς εἰπὼν δι' ἐκείνου· Ὅπου μερίς σοι ἡ γυνὴ καὶ ἡ πλήθυς, καὶ ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα ἡ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι· ἀλλ' ὑμεῖς οὐκ ἐᾶτε, πρὸς ἅς ἐπιθυμίας αὐτὸν πάσας ἀνδραποδῶν ἐσχυρωτάτων θηριωδεστέρων ἐπαγόντες. ναί, φησί. τί οὖν αὖ ἐκείνη πενιᾷ παλαίειν; ἐκεῖ μὲν γὰρ τῶν πόρων ταῦτα καλῶς εἴρηται σοί· ἐνταῦθα δὲ ἡ σὺ πλουτεῖς καὶ ἀμέλειαν πολλὴν χειμάσας ποῖον ἔγκλημα ἀνορθοῖ; εἶτα μὴ οὕτω μὴ καταβάλλεται, μηδὲ ὠθεῖται πρὸς τὰ τῆς ἀπωλείας τὰ βαράθρα, καὶ ἀγαπητὸν ἦν. καὶ γὰρ εἰ τῷ κελεύσαντι πενήτων προΐσταθαι πειθόμενος ταῦτα ποιεῖς, ἔχεις ἀδελφοὺς μυρίους· ἐκεῖ πλὴν καλὴν ταύτην ἐργασίαν ἐπίδειξον, εἶτα μηδὲν ὑφορμεῖ τὴν σκανδαλίσαι δυναμένων. ὑφορμεῖ ὡς σὺ ταῦθά γε πάσης καὶ ὠμότητος καὶ ἀπάνθρωπίας χείρων ἐλεημοσύνη. τί γὰρ ὄφελος, ὅταν ὃ μὲν σῶμα ἀφαιρεθῇς, πλὴν ψυχὴν καταδύσῃς; ὅταν ἱματίου ἀμοιρῆσαι, πλὴν ἐκπλήξῃ τὸν γυμνὸν αἰσχροτέραν καταστήσῃς; ὅταν χρήσιμος ὦ τοῖς σωματικοῖς γινόμενος, πάντα λυμήνῃ τὰ πνευματικά; ὅταν ἐκβυμίσας αὐτὴν ἀπὸ τῆς γῆς, ἐκβάλλῃς τὴν οὐρανοῦ; ποία γὰρ ἐλεημοσύνη, ὅταν ἡ τοῦ Θεοῦ δόξα ἐξείδους ἢ καὶ αἰσχύνη καὶ σκώμματα καὶ λοιδορίαν καὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, ἐτέρων πολλῶν τὸν διὰ σκανδαλιζομένων; οὐκ ἀπὸ ἐλέου, ἀλλ' ἀπάνθρωπου ταῦτα τῆς ψυχῆς καὶ ἀπιστοῦς. εἰ γὰρ ἐξ ἐλέους καὶ φιλανθρωπίας ἐγίνετο, πρὸ τοῦ ἄνδρας ταῦτα ὑπὸ δικηνικῆς ἐχρῆν.

χ. ἐκβυμίσας αὐτὴν τὰ ὄντα τῆς γῆς, καὶ ἐκβάλλοις αὐτὸν τῆς οἰκουμένης; χ. αὐτὸν

Ἀλλ' αἱ γυναῖκες πλείονος δέονται προστασίας, φησίν, ἢ οἱ ἄνδρες πολλὰς ἔχουσιν ἀπὸ τῆς φύσεως ἀφορμάς. καίτοι καὶ οἱ ἀνδράσιν εἰσὶ πολλοὶ γυναικῶν ἀσθενέστεροι βλαχείμενοι καὶ βλαβὰ γῆρας μακρὸν, καὶ δι' ἀρρωστίαν, καὶ βλαβὰ πήρωσιν σώματος, καὶ βλαβὰ νόσους χαλεπὰς, καὶ δι' ἑτέρας ἰδιωτικὰς τοιαύτας προφάσεις. πλὴν ἀλλ' ὅμως μάλιστα τὸ τῶν γυναικῶν κήδεσθαι χρεών, ἅτε ἀσθενέστεροι ὄντες, καὶ σφόδρα ἐλεήμονες καὶ συμπαθεῖς ἐσμὲν πρὸς ἐκείνας, οὐδὲν οὖν τούτων βλαπτόμενοι τῆς προφάσεως, ἀλλὰ δείξομεν ὑμῖν τὰς θέσεις ὑμῶν, αἱ καὶ κατηγορίας εἰσὶν ἀπηλλαγμέναι πάσης, καὶ πλείονα παρέξουσιν ὑμῖν τὸν μισθόν. εἰσὶ γὰρ γυναῖκες, αἱ μὲν ἐκ τοῦ γήρους προβαλλόμεναι, αἱ δὲ τὰς χεῖρας ἐκκεκομμέναι, αἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς πεπηρωμένας, αἱ δὲ ἄλλα πάθη ποικίλα καὶ παντοδαπὰ ἔχουσαι, καὶ πλὴν τῶν παθῶν χαλεπωτέραν πενίαν. ἔστι γὰρ πενία καὶ ὃ μηδὲν ὅλως ἔχειν, ὅπερ εἰδέναι τὸ σώματος αὐταῖς τὰ ἰδιώματα, αὐτὴ τε πάλιν ἡ πενία ἐκ τούτων χαλεπωτέρα καὶ ἀφορητοτέρα. ὅπερ πλὴν τούτων ἐξελθεῖν ἔστιν, καὶ ταύτας ζωάγαγε. μᾶλλον δὲ οὐδὲ πόνου ἐστὶ καὶ πρὸς πλὴν συλλογὴν ὅπερ ἐκείνην πᾶσιν ἕτοιμοι τοῖς βουλομένοις ὀρέξαι χεῖρα. καὶ χρήματα σχεῖν, εἰς ταύτας δαπάνησον καὶ ἰσχυρὰς ἔσῃ, ἐκείνῃ πλὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ὑπηρεσίαν εἰσένεγκε. πολλὰ δὲ ἐνταῦθα πρόσωπα ὅλη καὶ σωματικῆς διόμενα ὑπηρεσίας,

σίας, ⸌ χρημάτ⸍ δαπάνης, ⸌ πολυδρομῶν. ⸌ γὰρ οἰκήματα πολύσσαν τούτοις ἔργα, ⸌ φάρμακα κατασκευάσαν, ⸌ κλίνην ⸌ ἱμάτια πρίασθαι ⸌ θεραπευτείας, ⸌ τὰ ἄλλα ἅπαντα ἐπιμέλειας, καὶ δέκα ὥσπερ μόναι αἱ τὰ τοιαῦτα νοσοῦσαι. πῶς οὖν ἡ πόλις ἡμῶν τούτων ἐμπέπλησαι, ⸌ χιλίας ⸌ δὶς τοσαύτας εὑρήσεις. αὗται * αἱ δεόμεναι προστασίας, αὗται αἱ ἔρημοι, αὗται αἱ χαμαιπετεῖς. τοῦτο ἐλεημοσύνη, τοῦτο φιλανθρωπία, τοῦτο εἰς δόξαν ἀναφέρει θεοῦ, ⸌ τὴν τῶν ὁρώντων, καὶ τὴν τῶν παρόντων, καὶ τὴν τῶν πεπιστευκότων ὠφέλειαν κατασκευάζει. καὶ γὰρ τῶν ἰσχυρῶν αἱ ἀδεέστεραι διηγήσεις δυσβοηθήτου, ⸌ τῶν νέων αἱ γενναιοπάθειαι, καὶ τῶν ὅλως μέτεια κεκτημένων αἱ μηδὲ τῆς ἀναγκαίας ὑπεροψίαι θεραπείας, ⸌ τῶν πολλοῖς ἐπιτερπόντων αἱ βδελυρίαι πολλοῖς ἀλγεινόν. ὁ τῶν παθῶν δυσκατάσχετον, ⸌ τῶν ὕβρεων προσκρουομένων αἱ ⸌ τὴν ἡμερότητα ἀπαστέγαν δυναμένην καὶ εὐφημίαν προσδεῖναι. δεῖξον τοίνυν ὅτι ἀλγεῖ Θεὸν τοῦτο ποιῆς, καὶ τούτων ὑπερβολῆς. ἀλλ' ὃ τοιοῦτος μὴ μηδὲ ὄναρ ἰδεῖν ἐθέλῃς, ὑπερσόπους δὲ καὶ νέας πρεπίας ἀγελάσῃ, καὶ τῆς ἀνελευθέρου ταύτης ἄγρας αἰτίαν μὴ ἑτέραν ἔχων ἢ σὲ τὸν, προσκαλούμενος δὲ ἑτέρους δοκοῦσαι εἰς ὑπερόσωπον, τὴν τῆς προστασίας, καὶ ἀνδραποδισμόν, ἀλλὰ ὃ ἀδίκημα σὸν ἀπατήσεις δικαστήριον, δι' ἑτέρων μὲν ταῦτα ποιῶν προφάσεων, ἀλλὰ δὲ προκαλούμενος. λέγετε μοι γὰρ ἀλγεῖ Θεὸν ἅπαντα προστάττει· προστάττετε δέ, ἃ τῶν ἐμῶν ἐστι τοῦ Θεοῦ. ὃ δὲ ποιεῖ ὃ ὄνομα αὐτοῦ βλασφημεῖσθαι ⸌ ἀλλοτριοῦσθαι, τῶν * ἐμῶν ἐστι τοῦ Θεοῦ. ἐγὼ δὲ καὶ ἑτέρου ὑπερβολὴν ποιοῦμαι. θαυμάσω γὰρ ἀληθεύει Ⓦ ταῦτα λέγοντα, ⸌ ὑπηρεσίας καθαρεύειν ἁπάσης, ⸌ ὃς ἑτέρου μὲν ὀνείδους, ἀπὸ δὲ εὐλαβείας μόνης ταύτην ἀναδέχεσθαι τὴν προστασίαν. οὐδὲ γὰρ οὕτω κολάσεως αὐτὸν ἀπηλλαγμένον εὑρήσομεν. εἰ μὴ γὰρ ἠπόρει προφάσεων ἑτέρων, οὐκ ἂν ἧκε τὴν εὐλάβειαν ὑποδύεσθαι ἐκείνην, καὶ χωρὶς τῶν σκανδαλιζομένων ψυχῶν τοῦτο ποιῆσαι, μάλιστα μὲν οὐδὲ οὕτω προστατεύεσθαι ἔδει, εἶτα μείζων ἡ ζημία τῷ κέρδει. ποῦ γάρ ἐστιν, εἰπέ μοι, πλῆθος μιᾶς ἢ δυοῖν προϊσταμένου σωμάτων ἕτερον προστάτην, ἅπερ ἐκ πλήθη σκανδαλίσαι ⸌ ψυχάς; πλὴν ἀλλ' οὐχ οὕτως ἡ κατηγορία χαλεπή. ὅταν δὲ μυρίας εὕρῃς ὁδοὺς καὶ κατηγορίας ἀπηλλαγμένας, καὶ σκανδάλων ἐλευθέρας, καὶ μείζονα ἐχούσας τὴν εὐπορίαν, ἵνα ἔνεστι σαυτῷ πλέκειν προστάγματα εἰκῇ καὶ μάτην, καὶ ὁ κέρδος ὑπερβύσεις, καὶ ὑπερφυῶς οἰκοδομῆς καὶ ἐπανορθώσεως, πῶς μὴ ἀσφαλείας καὶ δόξης πολλῆς; οὐκ οἶδα, ὅλη λαμπρὸν ἀποσίλευσιν χρὴ πάντα χοῦ τὸ χριστιανοῦ Ⓦ βίον, καὶ ὅλη τὴν δόξαν ἐς τὴν ἑαυτῆς κατασκευάσας, πάντα χοῦν λοιπὸν ἄχρηστος εἶναι, καὶ οὐδὲν μέγα καρδίαν δυνήσεται, "καὶ μεγάλα τύχοι καταρθῶν; Ai γὰρ ὅ ἄλλος μωραίνῃ, φησίν, οὐ τίς "ἀλιθήσει λοιπόν; Matth. 8 19. ἄλλος γὰρ ἡμᾶς εἰ βάλε καὶ φῶς καὶ ζύμωμα ὁ Θεός, ὡς ⸌ ἑτέρους δυνάσθαι τῆς δόξ ἡμῶν μεταλαμβάνειν ὠφελείας. εἰ γὰρ ἀληθῶς ζῶντες ἀν, δεῖ καὶ μύρις οὖν ἡμῶν ἐμπρέψαι δυνάμει ἀν, εἰ καὶ λαθεῖν δοίημεν αὐτοῖς, πῶς οὐ πάντοθεν εὐθυνει τῆς ἀπωλείας ἑσυτὰ τῆς ἐκείνων; ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστι βίοι ἔχοντα διαφθαρῆναι σωθῆναί ποτε, οὕτως οὐδὲ δόξαι ἑαυτῷ πεπεῖν δυνατὸν ἀγαθοποιεῖν τὸν πλησίον. ἀλλ' εἰ δεῖ καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν τι, καὶ μεγάλα τις ἁμάρτῃ, λαθεῖν δὲ ἐργάσηται τοῦτο, ⸌ μηδένα σκανδαλίσῃ, ἐλάττονα δίδωσι δίκην τῷ καταδέσει μὲν ἡμαρτηκότος, μὴ πλήρησας δὲ καὶ τοῦ πολλοὺς σκανδαλίσαι.

Καίτοι μὴ θαυμάσῃς ὃ λεχθέν, μηδὲ ὑπερβολὴν κατηγορῇς τοῦ λόγου, τὸν φθόνον σει ταύτην οἶσθ ἐμὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου, ⸌ Ⓦ τόμοι τοῦτον ἐκβαλεῖν διαγωνούμενα. Ⓦ γὰρ μακάριοι Μωϋσέα, ⸌ πόσων ἀνθρώπων ἀφαίτατον τὴν ὀπὶ τῆς γῆς, ⸌ ᾧ Θεῷ φίλον, ⸌ προφητῶν μείζονα (τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις δι' αἰνιγμάτων διελέχθη· τούτῳ ᾧ ὡσανεὶ φίλος πρὸς φίλον) τοῦτον τοίνυν, Ⓦ τοιοῦτον, Ⓦ μυρίας ⸌ τὴν ἐρημον βαλαπωρηθέντα ὑπ' ἐτῶν τοσούτων,

Ⓦ

Ⓜ καὶ τῶν ἐκάστων κινδυνώσαντα πολλάκις καὶ τὰ Αἰγυπτίους ὑπὲρ Ἰουδαίων, καὶ τὰ Ἰουδαίους ὑπὲρ αὐτῶν πάλιν τῶν ἀγνωμόνων ἐκείνων, οὐδὲν ἕπεσθαι σκώλυσι μὴ ταῖς παλαιὰς τῆς ἀπιστείας σκέπαις ἢ ταῖς μυελὸς κατορθώματα τῆς ἐπαγγελίας τυχεῖν, ἢ δὲ σκανδαλίσας τοὺς σωθέντας αὐτῷ ὅτι τὸ ὕδατος. καὶ τοῦτο ἀριθμεῖσθαι ὁ Θεὸς ἔλεγεν· Οτι οὐκ ὅτι- Αριθμ. κ. ιϛ.
ς ψύσατέ μοι ἀναίσασι με ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ισραὴλ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξετε τὸν συναγωγὸν τοῦτον εἰς τὴν γῆν, ἣν ἔδωκα αὐτοῖς. καὶ τοι καὶ τοῦτο ἦσαν πρόσκαιρον. καὶ γὰρ ἀντεῖπε τῷ Θεῷ δ' ἅπαξ καὶ δὶς πεμπόμενος εἰς Αἴγυπτον, καὶ μὴ τοῦτο ὅτι τῆς ἐρήμου διαπίσησι λέγων, Εξακόσιαι χιλιάδες εἰσὶ πεζοὶ· καὶ σὺ εἶπας, κρέα δώσω αὐτοῖς, καὶ Αριθ. α. κϛ.
φάγονται μῆνα ἡμερῶν; μὴ ποιμνία καὶ βόες σφαγήσονται; ἢ πᾶν ὃ ὄψον τῆς θαλάσσης συναχθήσε), καὶ ἐρκέσει αὐτοῖς; καὶ μὴ τοῦτο ἦ πάλιν ἀπεδυσπέτησι, καὶ τὸν δῆμον τὸν πρηνίσατο. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἴσχυσεν αὐτὸν ἀπερεῖσαι τὸν ἀγλωσσον τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλ' ἢ ὃ ὅτι τὸ ὕδατος συμβὰν μόνον. τῇ μὲν γὰρ φύσει ἐκείνων ἔλαττον ἦν τῷ ἦ μὴ τῆς ἑτέρας γλώσσης βλάβους, πολλῷ μᾶλλον ἐγίνετο. ἐκφυᾶ μὲν γὰρ ἰδίᾳ καὶ λογισμὸν συνίσι· τοῦτο ἦ φθορᾶς καὶ ὅτι τὸ δῆμον πάντος ἡμέρα τοῦ. ἀλλὰ τοῦτο ἐγκαλῶν ὁ Θεὸς τοῦτο ἠνίξατο εἰπών, ὅτι οὐκ ἠγιάσατέ με ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ισραὴλ, τῆς ἀμαρτίας τὸν φύσιν ἐκκαλύπτων αὐτῷ, ἣ ὅλον γένεσιν ἀσύστατος πρὸς λῶν. Εἰ ἦ τηλικοῦτον ὕδωρ τοῦτο προσκεῖσθαι ἐποίησεν, ἡμᾶς τοὺς σκώληκας καὶ μηδαμινοὺς πῶς οὐ καταδύσει τοῦτο καὶ ἀπολεῖ; οὐδὲν γὰρ οὕτω προξενεῖ τὸν Θεὸν, ὡς ὅταν ὃ ὄνομα αὐτοῦ βλασφημῆται. καὶ τοῖς Ιουδαίοις τοῦτο δὴ καὶ κατὰ διατέλεσιν ἐγκαλῶν, Οτι ὃ ὄνομά μου βεβηλοῦ- Ιεζ. μη. ια.
τε καὶ πάλιν, Υμεῖς ἦ βεβηλοῦτε αὐτό· καὶ, Δι' ὑμᾶς ὃ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι. καὶ τοσαύτην αὐτῷ τοῦ μὴ συμβαίνειν τοῦτο μέγιστον πρόνοια, ὡς καὶ αἰτιᾶσθαι σῶσαν πολλάκις, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται. Εποίησα γάρ, φησι, ἵνα μὴ ὃ ὄνομά μου βεβηλωθῇ· καὶ, Οὐ δι' ὑμᾶς ἐγὼ ποιῶ, οἶκος Ισραὴλ, ἀλλ' ἵνα μὴ ὃ ὄνομά μου βλασφημηθῇ. καὶ ὁ Παῦλος ἦ ἀπάθημα νοῦξατο ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης. καὶ αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς ἐξηγείφθαι τῆς βάλου πρόσκλεσιν ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. ὑμεῖς ἦ οὐ μόνον οὐδὲν αἰρεσθε παθεῖν, ὥστε τούτων ἀποκρύσασθαι τὸν βλασφημίαν, ἀλλὰ πάντα προσίεσθε, δι' ὧν αὔξεται αὐτὸν καὶ ὅπως πίπτετε καθ' ἑκάστην ἡμέραν. τίς οὖν ὑμᾶς πρόσκαιτήσεται; τίς ἦ συκοφάντης; οὐκ ἔστιν οὐδείς. τοσαύτην ἦ προθυμίαν καὶ ὁ Θεὸς πεποίηται, καὶ Ⓜ ἄγαν τοῦ μὴ βλασφημεῖσθαι ὃ ὄνομα αὐτοῦ, οὐχ ὡς τοῦ Θεοῦ δεομένου τῆς δόξης τῆς παρ' ἡμῶν (ἀρετὴ γὰρ ἐστὶ καὶ τέλος) ἀλλ' ὡς πολλῆς ἀπὸ τοῦ πράγματος τοῖς ἀνθρώποις γινομένης τῆς βλάβους. ὅταν γὰρ πρὸς αὐτὸν ἀφορμὴν ὃ τοῦ Θεοῦ ὄνομα καὶ ἡ δόξα, οὐδὲν αὐτὸν ὠφελῆ λοιπόν. Εἰ ἦ ὁ Θεὸς ἀγαθὸς ὢν ὠφελῆ, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς.

Παντα οὖν πράττωμεν, ὥστε μηδεμίαν γλώσσαν πρόφασιν σκανδάλου, ἀλλὰ καὶ ἀδίκως ἐγκαλῶσι, πιθώμεθα καὶ ἀναλύωμεν τὰ ἐγκλήματα, καὶ μιμώμεθα τὸν ἁγίους, οἱ τοσαύτην ἐποιοῦντο σπουδὴν καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης, καὶ τῆς ἑαυτῶν, ὥστε καταφρονεῖ ἢ τῆς ἑαυτῶν ἀνὰ τοῦ τοῦ Θεοῦ. μὴ δὴ πάντα ῥίψαντες ἁπλῶς καὶ καταπατήσαντες, ἀρκεῖ ἡγησώμεθα πρὸς ἀπολογίαν ἡμῖν, ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμάρτιον ἐπριάμεθα πρόβατα καὶ ζεύγη βόμματα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατὰ τοῦ σωματικοῦ ἀναπαυτηρίου διεθήκαμεν. καὶ τίς οἰκονομήσει, φησί, τὰ κατὰ τοῦ οἰκίδιον ἡμῖν, τίς ἦ ἐπόψεται τὰ ὄντα, τίς ἦ πρόσεται), ἡμῶν ἔξω ἀναπεσόντων, καὶ γυναικὸς ἔνδον οὖσης; καὶ γὰρ καὶ τοῦτα λέγεται, ὀνόματα τὰ ὄντα τοῖς προτέροις καὶ αἰχρότερα· καὶ οὐδὲν ὡς αὐτοῖς μέλει τούτων, οὐδὲ αἰχμάσονται, καθάπερ Ⓜ μεθύοντες, ὃ ἐπιλθὸν ἄπαν φλεγόμενοι. δεῖ μηδὲ ἡμᾶς ἀποκάμνειν (καὶ τοιαῦτα ἦ τὰ λεγόμενα, ὡς μηδὲ ἀποκρίσεως ἀξιοῦσθαί τινος) μὴ ἀποκάμνωμεν δὲ ἀποκρινόμενοι, καὶ παρέως αὐτοῖς ἀναλεγόμενοι, ἕως ἂν τῆς μάθης ἀπαλλάξωμεν τούτης, τόγε εἰς ἡμᾶς ἥκον.

ἀγχιώμεθα

αἰσχύνομαι μὲν γὰρ ἐρυθριῶ ταῦτα ὑπογράφων αἰσχρὰ ὄντα, ἀλλὰ διὰ τοῦτο οὐκ ἐρυθριῶσιν ἀκούοντες· οἰκτίον οὖν ὅμως τὴν αἰσχύνην δίδωμι τοῖς οὐκ αἰσχυνομένοις. καὶ γὰρ ἄτοπον ἐγκαλεῖν τοῖς μὴ τὴν τῶν σκανδαλιζομένων ἀδελφῶν ὑποφέρουσι, μᾶλλον δὲ αἰσχύνην τὴν τούτων ὑπερορᾶν ἀναισχυντίαν. τίνα γὰρ λέγουσι τὰ εἴδωλα, εἰπέ μοι, ὧν εἶς τὴν προσασίαν τῆς πρᾴδίου τὴν χρείαν ἀναγκαίαν εἶναι νομίζουσι; παιδίσκαι σοι χρεία βαρβάρων ὄντι καὶ νεωτέρων, καὶ δεῖ ταύτας ῥυθμίζεσθαι καὶ πρὸς ἐπιουργίαν, καὶ πρὸς τὴν ἄλλην διακονίαν; ἀλλὰ ταμίειον ἐστὶ χρημάτων πολλῶν καὶ ἱματίων πολυτελῶν, καὶ δεῖ φύλακα εἶναι καθῆσθαι διαπρύσιος, καὶ τῇ τῶν οἰκετῶν κακουργίᾳ σὸν ὀφθαλμοῖς ἐπιτηρεῖσθαι τῆς πρᾴδίου; ἀλλὰ δεῖπνα καὶ συμπόσια συνεχῶς ἐπιτελεῖσθαι, ἐστὶ χρὴ τὴν οἰκίαν καλλωπίζεσθαι καὶ μαγείρους καὶ τραπεζοποιοὺς τῆς προθυμίας ἀπολαύειν τῆς πρᾴδίου; διὰ τί πολύ ἐστι δαπάνας καὶ συνεχεῖς, καὶ δεῖ τινα ἐφεστάναι διακονητὰς, ὅπως τὰ μὲν φυλάττοιτο μετ' ἀκριβείας, τὰ δὲ μὴ μάτην ἀναλίσκηται τῆς οἰκίας; σοὶ δὲ ταῦτα φησὶν· ἀλλ' ὅπως αὐτὴ τὸ κιβώτιον καὶ τὸ ἱμάτιον καὶ τὴν ἄλλην ἐπιβλέπῃ παιδίσκην, ὅπως βύτης ἐπιζῇ τὴν τραπέζαν, ἐστὶ τὴν θύραν κρούσει, ἐστὶ πῦρ ἀναγκαῖον, καὶ ἐπιπλοκὴ πόδας, καὶ τὴν ἄλλην ἀνάπαυσιν πρόκειται πᾶσαν. εἶτα διὰ τῆς ψυχρᾶς καὶ μικρᾶς ἀναπαύσεως ταύτης τοσαύτην εἰσάγομεν κατηγορίαν, τοσαῦτα ἀναστοχαζόμεθα οἰκεῖα; καὶ πόσῳ βέλτιον ἀδελφὸς ταῦτα διακονήσεται καὶ θᾶττον καὶ ἡδίονα; τῇ τε γὰρ φύσει ἰσχυρότερος γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, τῇ τε χρείᾳ οἰκειότερος ἡμῖν, καὶ οὐκ ἔστω δαπανηρός. καὶ μὴ γὰρ γυνὴ, ἅτε ἀπαλωτέρα οὖσα, καὶ χρωμένη μαλακωτέραις δίαιταις, καὶ λεπτοτέρας ἑαυτῆς, καὶ κόρης ἴσως παλαι διακονησομένης αὐτῇ, καὶ οὐ τοσαύτην ἡμῖν παρέξει διακονίαν, ὅσης αὐτὴ δεῖ παρ' ἡμῶν. ὁ δὲ ἀδελφὸς πάντων τούτων ἀπήλλακται. εἰ δέ τινος καὶ δεηθείη, τοῦτο οὐ μικρὸν εἰς εὐκολίαν ὅτι ὁ μὴ διαφόρων, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν ἐστὶ χρείᾳ καθεστάναι σὺν συνοικοῦσαν· ὅπερ ἐπὶ τῆς πρᾴδίου οὐκ ἔνι. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ τι λύσασθαι δεῖ, οὐ τι κάμψαι τὸ σῶμα, οὔτε αὐτὴ ἀδελφὸς αὐτῇ πρὸς ταῦτα διακονήσεται, καὶ σφόδρα ἔλπομαι ἀκριβῶς, οὔτε αὐτὴ ἑαυτῇ δεχέσθαι δυνήσεται. οὗ δὲ ἀδελφοὶ ④ συνοικοῦντες ὦσιν, οὐδὲν διαφέρουσιν ἀλλήλοις τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην. πάλιν, ὅταν καθεύδειν δεῖ, πρᾴδίου μὲν ἔνδον καθημένης, καὶ κλίνας εἰς δύο χρὴ, καὶ στρώματα διπλᾶ, καὶ ἐπιβλήματα· εἰ δὲ βέφεσιν, καὶ οἰκήματα. ἀδελφοῖς δὲ ὄντοιν, πάλιν τὰ τῆς χρείας συγκέλλεται, ἅτε οἰκειοτέρας οὔσης. καὶ γὰρ οἶκος εἷς, καὶ προσκεφάλαιον ἕν, καὶ κλίνη μία, καὶ ἐπιβλήματα ἀμφοτέροις ἀρκέσει τὰ αὐτά. καὶ ἁπλῶς εἴ τις ἅπασαν ἐπεξίοι τὴν διακονίαν, εὑρήσει μὲν πολλὴν τὴν εὐκολίαν βύρσει, οὐκ ἂν τὴν δυσκολίαν. καὶ παρίημι τὴν ἀκριβεστέραν τῆς οἰκίας. οἶδε γὰρ ὅστις ἀρέλθοντα εἰς ἀνδρὸς μοναζόντος οἰκίαν ὁρᾶν ὑποδήματα γυναικεῖα κρεμάμενα, καὶ διαζώματα, καὶ καφαλόδισμα, ἐστὶ κόμαι θήκαις, καὶ πλοκάτιν, καὶ κερκίδα, καὶ κτένας, καὶ ἰσοπόδιν, καὶ τὰ ἄλλα, ἅπερ οὐκ ἔνι χωρὶς μέσης λέγειν ἅπαντα; εἰ δὲ καὶ ὅτι τὰ ἀνδρῶν ταῦτα ἐξελαύνεις, πλείων ὁ γέλως. πρῶτον μὲν γὰρ τὸ ἀτίμητον θεραπαινίδων τοσούτων μόνος τρέφεται μισθὸν, καθάπερ ὅτι τῆς ὀρχήστρας τὸν χορὸν τῶν γυναικῶν οἱ τοῖς ἐρχομένοις ὑπαίδουσι χορευτὰς, οὐ τί γέμοιτ' ἂν αἰσχύνης καὶ ἀπιμότητος; ἔπειτα διαρρήγνυται ὅλιγα τὴν ἡμέραν πρὸς οἰκέτας ἀναγκαίαν ὑπὸ τῶν γυναικῶν προσκόντων πραγμάτων. ἡ γὰρ ἀνάγκη σιγᾷ καὶ πόρρωθεν προμηνύουσα πρᾴδιον εἶναι, ἢ λέγουσα καὶ ὅτι πλήσιον ἀφιγμένη. καὶ ὅρα τὸ συμβαῖνον. ὁ γὰρ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων μηδὲν ἐγκὶς γινόμενος καλεῖσθαι, οὐχ ἁπλῶς βιωτικὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν γυναικείων σφόδρα. καὶ γὰρ ἐστὶ σκληρὰ γυναικὰ ἐκδύναι οὐ προθυμήσονται, ἀλλ' ὑπισχήσονται τοῖς ἀρχομένοις συνεχῶς ἐρωτῶντες, εἰ δὲ κατοπτεύσει κατασκευάσαι τῆς κυρίας, εἰ δὲ κόσμον ἀπαρτίσαι, εἰ δὲ λυχνοῦχον ἀπόδωκεν. καὶ γὰρ εἰς τοῦτο πρόεισιν ἀμαθοῦς, ὡς τῶν βιωτικωτέρων μᾶλλον ἐστὶ πολλὰς τῶν πρᾳδίων

ἀνθρώπων

ἥκιστα τούτοις χαίρειν ταῖς σκιαῖς. ἐκβλητέον πάλιν πρὸς τὰ μυρεψοὺς ἑαυτὸν τῶν τῆς ψυχῆς ἀλεξιτήριον ἐρωμάτων· πολλάκις γὰρ πλείονος ἀπουδῆς καὶ ὑγείαν πέπρακται οὐ πωλοῦντος (καὶ γὰρ ἐν μύρεσι χαίρουσιν αἱ πνεύματοι ποικίλοις τε καὶ πολυτελέσιν) ἀπὸ τῶν μυρεψοῦ πρὸς τὰ ὀδόντας πωλοῦντα, καὶ ἀπ' ἐκείνου πάλιν πρὸς τὰ σκηνοποιόν. οὐδὲ γὰρ τὰ μικρὰ ζῷα ἀφανίσαντα ἐπιπάτει, ἵνα σφίσιν ὁρῶσιν αὐλοὺς ὑπαχθέντας καὶ χεῖρα ἔχοντας ἐπιπατήσαντας ταύτας, ἢ ἑτέρους ἀφανιοῦντας. ἐστιν πάλιν, ὅταν ἐπισκευάσαι τι δέῃ τῆς περιφορητῆς ἐκείνης σκηνῆς, καὶ μέχρις ἐσπέρας αὐτὴν ἄσιτοι διατελοῦσι τοῖς ἐργαστηρίοις προσπλανώμενοι. ἐν οὐ τοῦτό πως θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῖς ταλαιπώροις οἰκέταις εἰσὶν ἐπαχθεῖς, καὶ πολλὴ καὶ αὐτοῖς ὕβρις ἡ ἀναπαύλησις καὶ κρεμγή. ἐπιόησον ὅσαι ἐκ τούτων αἱ κατηγορίαι. οἰκέτης γὰρ ὑβριστὴς, καὶ μάλιστα ἐὰν τοιούτων προσωμάτων, ὅπῃ μηδενὶ ζώπυρον ὕβρεως τὰ μιαίνεσθαι ἔχῃ. διὰ τῆς γλώττης τοῦτο ποιῇ καὶ τῆς λαθραίας κατηγορίας, ὡδενὸς Φειδόμενος τῶν ἐμπλῆσαι δυναμένων αὐτὸν θυμοῦ· ἀλλὰ μὴν τοσαύτης ἐπιβολῆς τῇ ἀμοιρίᾳ χρῆσθαι τοιούτῳ, ὡς ὅσοις ἐικὸς οἰκέτην ὄντα, καὶ τοιαῦτα ὑβρισμένοι, καὶ τοιοῦτον ἔχοντα μόνον προμηθίαν τῶν οἰκείων καλῶν καὶ λελυπηκότος. ὁ δὲ τῇ πενιχρᾷ συζῶν, ἀργυρεχόπους μὲν οὐ διαλέξεται (οὐ γὰρ ἀφίησιν ἡ πενία) ὡδὲ προσεδρεύσει μυροπώλης· ἐπωδηματοῤῥάφοις δὲ καὶ ὑφάνταις καὶ ποικιλταῖς καὶ βαφεῦσιν" ἐσοχλήσει πολλάκις. καὶ τί δεῖ πᾶσαν καταλέγειν τὴν ἀχρησιούλιον, οἵτινες, ὅταν εἰς οἰκήματα εἰσιόντες, σήματα καὶ κρίκιον προλοῦντες; ὅταν εἰς τὴν ἀγορὰν εἰσιόντες αὐτὰ ταῦτα πάλιν ζητοῦντες; καὶ ταῦτα μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις, ἐν δὲ ταῖς ἀγοραῖς ἔτι τῶν πολὺ καταπλαστοτέρων ἐπιμελοῦσιν. ὅπου δὲ τῆς ἐκκλησίας ὡδὲ εἰπεῖν, ὅτι τὴν ἀχμήν. ὥσπερ γὰρ δεῖται μηδενὸς τόπου ἀγορᾶς αὐτῶν τὴν ὕβριν καὶ τὴν ἀνελευθερίαν ταύτην δηλοῦσθαι, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀγίῳ" πάσῃ καὶ φειδωλοτάτῃ χωρίᾳ" πᾶσιν αὐτῶν τὴν ἀχρασίαν ἀνακηρύττουσι. καὶ δὲ καὶ χαλεπώτεροι, ὅτι καὶ καμωπίζουσι, ἐφ' οἷς ἐπαισχύνεσθαι ἔδει. ἀπό τε γὰρ τῶν θυρῶν αὐτὰς ἔξωθεν διχόμενοι, ἐν ἀντὶ τῶν βουλομένων σώζουσι, καὶ προσηυμένοι μέγα φρονοῦσιν, ὁρώντων ἀπάντων· καὶ οὐ καταδύονται, ἀλλὰ καὶ ἐπαγάλλονται· καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῶν φειδωλοτάτων μυσηρίων καιρῷ πολλὰ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀρέσκειαν διαπονοῦνται, πολλοῖς τῶν ὁρώντων" λαβὰς ἀδέκοπτος. αἱ δὲ ἄθλιαι ἐν παλαίπωροι, δέον ἀπείργειν αὐλοὺς τῆς ἑαυτῆς χάριτος, ἀλλὰ ἐν εὐαερίοις) καὶ μέγα φρονοῦσι. καίτοι τίς ἂν ἢ ταύτας, ἢ ἐκείνους, εἴγε ἤμελγέ τινα ἀρετὴν ἐπιδεῖσθαι, ταύτης ἂν εὕροι χαλεπωτέραν, ἢ ὥστε μυρίοις μάρτυρας ἔχειν τῆς ἀκολασίας αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς ἀχρημονεῖν; τί δεῖ λέγειν, ὅσα ἐν αἱ ταῖς ἐκκλησίαις ἀναπέπτωκε) διὰ τὴν τούτων χάριν; ὅσα τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων ἀμεμφεῖται παρὰ πολλῶν, ὥστε μὴ πλοκίων δεῖσθαι ταύτας; καὶ τί λέγω, μὴ πλοκίων δεῖσθαι, μόνον ἐν τοῖς αὐτῶν σκυθρωποῖς ἐν αὐλοῖς ἰδεῖν ἢ ἀνδρὸς, πάντα ἀμαθῆ ἀναπεφηνότα· ἢ τοῦτο παθοῦσαι σκεύη προσῆκεν ἀφανίσαι.

Ἀλλὰ μέχρι τίνος ἡμεῖς ἀχημονοῦμεν τὰ σκεύη διηνυσμένοι πάντα; οὐ γὰρ δὴ τοῦτο προσυλόμεθα. ἐπεὶ πολλοὶ αἱ καὶ μακρῷ ἡμῶν ἐδίησι λόγων πάντα διεξιόσι· μᾶλλον δὲ πάντα μὲν ὡδὲ βουλομένοις δυνατὸν εἰπεῖν· ὀλίγα δὲ σὺν πολλοῖς σπουδάζειν ἐστὶν ἐν τῷ ἐν ἐργάσασθαι μῆκος. ἀλλ' οὐκ εἰς τοῦτο ἥκομεν, ἀλλὰ ἐν τῶν ἀσίτων ἐμπεπλησμένοι, ὥστε μακρὰν ὑπερῦσαι τοῦ νοῦ ἔχειν τῶν ἀκροωμένων. λοιπὸν δὲ ἐπιλήσεσθαι χρὴ καὶ ἱκετεύειν. δέομαι δὲ καὶ παρὰ πολλοῦ, καὶ τῶν γονάτων προσκλινόμενος τῶν ὑμετέρων, καὶ πάσαν ἱκετηρίαν τιθέμενος πάσχειν, καὶ ἀνεγκωμίου ἀπὸ ταύτης τῆς μάθης, ἐν ἑαυτὸν ἡμῶν ἔμβα, καὶ τὸν τιμίον ὑπηγορεύσω, ὃν δίδωκεν ὁ Θεὸς ἡμῖν, καὶ τῷ Παύλου βοᾶσθαι σὺν αὐτῷ μοι, Μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων, καὶ παντοδαπῇ δουλεύοντες ὑπὸ τῶν κτησαμένων ἡμᾶς ἐλεύθερον. τραπέντας ἡμᾶς ὁ Χριστὸς εἰς βύλεται ἡμαρτον, καὶ ἀθλητάς. οὐ διὰ τοῦτο ἡμᾶς

a. Κορ. ζ. κγ.

ὤπλισεν

ὥπλισεν ἐν τοῖς ὅπλοις τοῖς πνευματικοῖς, ἵνα χορὸν τελοβολιμαίων ἀναδέξωμεθα ἀσώτων, ἵνα θεραπείαν, ἵνα θεῖα ἴαση καὶ ἴσης καὶ τοιαύτας τροφὰς ἀμελείας, ἵνα πηδήσαντες καὶ ὑφηνάσαντες τὰ δεσμὰ θηλάσωμεν γυναικί, ἵνα ἀπαλλαγῶμεν πάσης ἡμέρας καὶ ἤδη καὶ ῥήματα γυναικεῖα εἰς τὸν ἑαυτῶν ἐναποτιθέμενοι ψυχόν· ἀλλ' ἵνα βάλωμεν ταῖς ἀοράτοις δυνάμεσι ταῖς ἀντιπαλαιούσαις ἡμῖν, ἵνα πληρώσωμεν (Ⓦ) στρατηγοῦντα αὐτὰς ἀπάγοντες, ἵν' ἐλαφρώσωμεν ταῖς ἀγγελίαις τὸν δαιμόνων φάλαγγας, ἵνα καταπατήσωμεν αὐτῶν τὰ ἐγχειρώματα, ἵνα ταῖς ὄψεσι τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ σκότους δυσαίτιος αἰχμαλώτους ἀγάγωμεν, ἵνα τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας φυγαδεύσωμεν, ἵνα πῦρ πνέωμεν, ἵνα τοὺς καθημένους θανάτου ἑτοίμους ὦμεν καὶ πρεσβευσομένους. διὰ τοῦτο εἰσέδυσεν ἡμᾶς (Ⓦ) ὁ Θεὸς διὰ τῆς δικαιοσύνης, διὰ τοῦτο ἔζωσε τὴν ζωὴν τῆς ἀληθείας, διὰ τοῦτο ἐνεδύσατο τὸν ἐνεργοῦντα τὸ σωτήριον, διὰ τοῦτο ὑπέδυσε τοὺς πόδας ἡμῶν τὴν ἑτοιμασίαν τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ἐν τῇ μαχαίρᾳ ἐσχάτου τοῦ πνεύματος, διὰ τοῦτο πῦρ ἀφῆκεν εἰς τὰς ἡμετέρας ψυχάς. Εἴ ἐστιν οὕτω, εἰπέ μοι, τῷ γραπτῷ μοι ὁ ἐνδεδεμένος ὁ κρόκος, καὶ κυνηγίδας (Ⓦ) φορεῖν, μοι ὁ λαβὼν ὁ ξίφος, ὁ δόρυ, τὸν ἀσπίδα, τὰ τόξα, τὰ βέλη, τὸν φαρέτρας, τῆς σάλπιγγος λαμπροτέρου ἠχούσης καὶ πανταχοῦ ἔξω καλούσης, τῶν πολεμίων σφοδρῶς πιεζόντων, καὶ τὸν πόλιν ἐκβαθρεῖν δυναμένων πρεσβευσομένων, εἶδες ὅτι τὸν ἐνδεδεμένον ἔξω περίεστα, ἀλλ' εἰς οἰκίαν εἰσιόντα καὶ γυναικὶ θηλάσαι μοι τῶν ὅπλων ἐκείνων, ἆρ' οὐκ ἂν, εἶτε ἐξὸν, μέσον ὁ ξίφος διπλάσας, μηδὲ λόγου μεταδούς; εἰ δὲ σὺ τοσαύτης ἂν ἐπλήσθης ὀργῆς, πῶς οἴει (Ⓦ) Θεὸν ὅτι τοῖς πολὺ τούτων ἀποπιπτέρεσι διαχεῖσθαι; τοσούτῳ γὰρ αἰχμαλώτερα τῶν τὰ ἐκείνων ἐστὶ ἀποπτέρα, ὅσῳ καὶ ὁ πόλεμος χαλεπώτερος, καὶ (Ⓜ) πολέμιοι σφοδρότεροι, καὶ τὰ ἔπαθλα, περὶ ὧν ὁ πόλεμος, μείζω, καὶ πρᾶγμα ἁπλῶς τοσοῦτον ὅσον ἀλλαχοῦ, ὅσον ἀληθείας καὶ σκιᾶς ὁ μέσος. μὴ δὴ καταμαλακίσωμεν ἡμῶν τὸν ἰσχύν, μηδὲ ἐκκόψωμεν ταῖς νεύροις ταῖς ὁμιλίαις ταύταις. καὶ γὰρ ἄφαλος καὶ πολλὴ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐντέθηκε κακία. Τί γάρ; εἰ μὴ ἀναθαυμάζομεν τὴν φιλίαν μόνοντες; τοῦτο γὰρ αὐτὸ πρᾶγμα ὅτι διώκεται, ὅτι θεῖόν ἐστιν, ὅπως ἐκνευριζόμεθα καὶ κηρὸν πρηεῖς γινόμεθα μαλακώτεροι. καθάπερ γὰρ ὡς λέοντα γαῦρον καὶ βλοσυρὸν βλέποντα λαβών, εἶτα ἀποκείρας αὐτοῦ τὰ κόμαι, ἀνελὼν ἢ τοῦ ὄδοντας, καὶ περιελὼν τοῦ ὄνυχας, αἰχμὸν πιεῖν καὶ καταγέλαστον καὶ παιδίοις θηκαταγώγιστον (Ⓦ) φοβερὸν καὶ ἀφόρητον καὶ ἀπὸ μακρᾶς τοῦ βρυχήματος πάντας σιόντα· οὕτω δὴ καὶ αὗται πρᾶγμα, ὅσους ἐὰν λάβωσιν, ὑγιεῖς (Ⓜ) διαβόλου ποιοῦσι, μαλακωτέρους, θερμοτέρους, ἀναισχύντους, ἀσώτους, ἀκροχόλους, θρασεῖς, ἀκμῆτας, ἀγλῶσσους, ἀπλῶς, δουλοπρεπεῖς, ἀνελευθέρους, ἰδιωτικούς, φλυάρους· καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ γυναικεῖα ἤθη καὶ διεφθαρμένα φέρουσαν, εἰς καὶ τούτων ἐναπομάττονται ψυχάς. καὶ γὰρ ἀμηχάνως (Ⓦ) γυναιξὶ συνοικοῦντα μετὰ συμπαθείας τοσαύτης, καὶ ταῖς ἐκείνων ἐντεφόμενον ὁμιλίαις, μὴ ἀγύρτην τινὰ εἶναι καὶ ἀγοραῖον καὶ συρφετώδη. καὶ γὰρ φλέγματικός ἐστι, πάντα ἀπὸ τῆς ἰσχνῆς καὶ τῶν θείων φλέγεσθαι, τῆς γλώττης αὐτοῦ τῇ ποιότητι τὰ γυναικεῖα διαζωσάσης ῥήματα. καὶ ποιῆσαί τι, μὴ πολλῆς τοῦ ἐργάσασθαι δουλοπρεπείας, πόρρω τῆς χριστιανοῖς πρεπούσης ἐλευθερίας ἑαυτὸν ἀποικίσας, καὶ πρὸς θεὸν τῶν μεγάλων καταρθῶσαι μὴ δυνάμενος χρήσιμος. καὶ γὰρ εἰ καὶ τὰ βιωτικὰ καὶ πολιτικὰ πράγματα ἄχρηστος ὁ ζηλωτὴς, πολλῷ μᾶλλον καὶ πρὸς τὸ τῶν πνευματικῶν μέτρος, ἃ τοσούτῳ διέπει γυναικείρων ἀνδρῶν, ὡς μηδὲ ἀπέχεσθαι αὐτῶν διὰ παντὸς τὰς μέλλουσας αὐτὰ μυεῖσθαι, εἰ μὴ ἀγγέλοις γένοιτο δὲ αἰδέσιμον. οὐκ αὐτοῖς ὁμοίοις καλῶν ἐπιδέχονται τοσαύτην, ἀλλὰ καὶ ἐκείνας ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀγίους γίνου). καθάπερ γὰρ οὗτοι σφόδρα αὐτὰς ἀρέσκειν βουλόμενοι, τὸν ἁρμοῦσαν πολιτείαν ἐκβαίνουσιν, οὕτω καὶ αὐτὰς τὰς ἐσκευασμένας αὐτὰς αἰδοῖς δι' ἐκείνους ἐκπίπτουσι, τὸ πονηρὸν αὐτοῖς καὶ ὀλεθρίαν πρόφασιν ἐπιτίχουσαι τοῦτον ἀποδίδοσι.

χ. ἐνδεδεμένος

χ. γυναικὶ

χ. γυναῖκα

χ. κυνηγίδας

χ. ἐνδεδεμένον

χ. ἐνδεδεμένος

χ. γυναῖκα

χ. γυναικὶ

χ. γυναῖκα

χ. γυναικὶ

χ. γυναῖκα

χ. γυναικὶ

καὶ γὰρ καὶ καλλωπίζονται τοῖς περιῤῥήγμασι, καὶ ῥήμασι καὶ βαδίσμασι τεθρυμμένοις πολλῷ ποιοῦνται τοὺς ἐρῶντας, καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα ὀλίγοι πάσης φλυαρήσουσι ἡμέρας. ὅταν γὰρ ὁρῶσι τιτρωμένους τοῖς ἀκολάστοις τούτοις ἤθεσι καὶ ῥήμασι, πάντα ὑπομένουσι, δι' ὧν κατύχῃ αὐτοὺς αἰχμαλώτους δωήσονται. ἀλλ' ἂν θελήσωμεν, μικρὸν ἀνενεγκόντες, ἡμῶν αὐτῶν ἐλεύθεροι, ἐκείνας τε καταδουλώσομεν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας· καὶ ὥσπερ τῶν τῆς τῶν πολλῶν ἀπωλείας κατέστημεν ὑπερβάλλοντες, οὕτω τότε τῆς πάντων σωτηρίας ἀπολήψόμεθα μισθόν, καὶ "ὧν ἡ ἀπολαυόμεν τῶν αἰσχρῶν, τότε μᾶλλον πολλῆς ἀπολαυσόμεθα τῆς τιμῆς. τί γὰρ, εἰπέ μοι; βούλει πιμελῆς τραπέζης γυναικὸς; μᾶλιστα μὲν οὐκ ἄξιον τοῦτο ἀνδρὸς πνεύματι χρωμένου, ὃ τιμῆς τοιαύτης ἐρᾷ· πλὴν ἀλλὰ κἂν τοῦτο τότε πρίῃ, ὅταν μὴ ζητῶμεν αὐτό. πέφυκε γὰρ αἰδέσιμος τοῖς μὲν ἐκπεπτώκοσιν ὑπερορᾶν, τὸν δὲ μὴ κολακεύοντας θαυμάζειν. ὃ δὴ πάσης τῆς πονηρίας πλέον ἡ γυναικεία φύσις ὑπομένειν εἴωθεν. ἀφόρητός τε γὰρ ὅταν κολακευομένη, θαυμάζεται δὲ μάλιστα πάντων τὸν οὐκ ἀνεχομένους εἶναι καὶ ὑποκαταπλήττεσθαι ταῖς ἀκμαίοις αὐτῆς ἐπιθυμίαις. καὶ τοῦτο ὑμῖν μοι μάρτυρήσεται. τῶν μὲν γὰρ δυσχερῶς ἔχουσι μόνοι, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ καταγελῶσιν ὑμῶν αἱ ζωοκόμοι, εἰ καὶ μὴ φανερῶς, ἀλλ' ἐν ᾧ συνειδότι, καὶ ἐγκαλλωπίζονται τῇ χαλεπῇ ταύτῃ τυραννίδι· τότε δὲ θαυμάζονται πάντες ὑμᾶς, καὶ ἐκπλαγήσονται τὴν ἐλευθερίαν ὑμῶν. εἰ δὲ ἀπιστεῖτε τοῖς ἡμετέροις λόγοις, αὐτὰς ἐκείνας ἔρεσθε, τίνας μᾶλλον ἐπαινοῦσι καὶ ἀποδέχονται, τὸν δουλεύοντας, ἢ τὸν κρατοῦντας αὐτῶν· τὸν ὑποκειμένους καὶ πάντα ποιοῦντας καὶ πάσχοντας ὅσα τὴν εἰς ἐκείνας χάριν, ἢ τὸν τοὐναντίον τούτων ἀνεχομένους, ἀλλὰ καὶ ἐπαιρομένους αὐτῶν τοῖς ποτηρίοις ὑπερβάλλουσι. καὶ ἐθελήσουσι εἰσαῦθις πάλιν ἐλθεῖν, πάντως ἐκείνους ἑαυτοῦ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀπερίστατος χρεία, τῶν πραγμάτων τοῦτο βοώντων. ἀλλ' ἡδονῆς ἕνεκεν ὁ συνοικῶν πλεονεκτεῖ, τὸν ὀφθαλμοὺς βιαζόμενος πᾶσι τῶν πρώτων ὄψεσι. μᾶλιστα μὲν εἰ καὶ τοῦτο οὕτως εἶχε, δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο φυγεῖν ἐχρῆν· νῦν δὲ ἡμῶν ἱκανὰς ἀποδείξεις, ὅτι οὐκ ἡδονῆς τοιοῦτον, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὃ μὴ ζημίας ἀπολαῦσαι τῆς ψυχείας. σὺ δέ μοι πρόσεχε καὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ συνειδότος βλάπτεσθαι. τὸν δὲ ἡμᾶς οὕτως βλάπτειν εἴωθεν, ὡς συνειδὸς χρηστὸν, καὶ ἐλπίδες ἀγαθαί. διὰ τί ἀναπαύσεως ἕνεκεν τοῦτο ἐπιζητεῖς; διὰ τί ἀποδείξεις; καὶ τοῦτο βούλεσθαι ὅτι, ὅταν ἀδελφὸς συνοικῇ. νῦν μὲν γὰρ τὸν δούλου διενεώχας, καὶ ζητῶ ἀνάπαυσιν, βίβρες δουλείας χαλεπωτάτης. τότε δὲ ταύτης ἐκτὸς ἵστηκας τῆς λειτουργίας, καὶ τῶν ἐπιταττόντων, οὐ τῶν ἐπιταττομένων ἔσῃ. ὅταν οὖν σὺ μὲν ἀνὴρ ἡδονῆς λύπῃ, καὶ αὐτὴ δόξῃς αἰσχύνῃ, καὶ αὐτὴ ἐλευθερίας δουλεία, καὶ πόθος αὐτὴ ἀναπαύσεως, πρόσχωμεν δὴ καὶ ὃ βλασφημεῖται Θεόν, καὶ ἀπώλεια τοσαύτη, καὶ σκάνδαλα, καὶ κάλασις ἀθάνατος, καὶ μείων ἐκπτώσεως ἀγαθῶν, οὐ ζωῆς τὰ τιμιώτατα ἅπαντα, δόξα, τιμὴ, ἡδονὴ, παῤῥησία, ἐλευθερία, σωτηρία ψυχῶν, βασιλείας κληρονομία, κολάσεως ἀπαλλαγὴ, ὅπως ἔσχεν οὐκ ἀναπλαξόμεθα ταῦτα ἐκείνων; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, πλὴν εἴ τις ἐμοῦ ἀπλῶς ἀπολλύναι ὑπερβάλλοιτο. τὸν δὲ ἀπολογία ἐς αἰῶνα ἡμῖν λοιπὸν τὸν συγχώρησιν. εἰ γὰρ καὶ μαθητὴς ὢν τοσούτων πάντα ὑπερβέβηκε ἐκείνων ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὅταν καὶ τὰ τούτου χαρτοῦ παῤῥησίᾳ, καὶ τῶν μηνύεται ὑπὲρ τυχεῖν ἀγαθῶν, ἡμᾶς δὴ πῶς τὸ τοῦ τοῦ Θεοῦ βλασφημεῖσθαι δόξαν καὶ ἑαυτὸν προσαπολλύοιμι, ἵνα ἡμᾶς ἐξαιρήσεται * τῆς τιμωρίας τῆς ὑπὲρ τούτου κειμένης; οὐκ ἔστιν οὐδείς.

Ταῦτ' οὖν ἅπαντα συναγαγόντες πρὸς ἑαυτὸν, κατάσχωμεν ὀλίγον τοῦτο τῆς σωτηρίας τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. εἰ δὲ δοκεῖ τινα δυσχολίαν ἔχειν τὸ συνῆφθαι ἀπαπαθοῦσι μακρὸν, τῇ δυνάμει τοῦ λογισμοῦ μὴ τοῦ τοῦ Θεοῦ χάριτι τὸ πᾶν ὑπερβάλλοντες, καὶ εἰπόντες ἑαυτῷ, ὅτι δὴ ἔρχομαι μόνον ὑπομεῖναι τὰ πράγματα, οὐκέτ' ὀλίγον δυσχερές, οὕτω καταπολεμήσομεν τῆς συνηθείας. ἂν γὰρ δέκα ἡμέρας σεαυτοῦ ἀναγκάσῃς, δύνῃ-

λώτεραι

λώτερον ταῖς ἐλπίσιν· οἵοις, καὶ δὶς τοσαύτας πάλιν. Εἶτα ὀλίγῳ πρόσωπον, οὐδὲ αἰσθησιν λήψῃ λοιπὸν τῆς ὁδοιπορίας ἀλλὰ ὃ σφόδρα δυσκατάγνωστον, βίκολώτατον ὄψῃ γινόμενον, καὶ εἰς ἑτέραν πάλιν καταστήσεις σαυτὸν συνήθειαν, καὶ ῥᾳδίαν εὑρήσεις τὴν μετάθεσιν οὖσαν, ὑ ἀφ' ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ ὑ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰς χρείας ἐλπίδας. Ὅτω σε καὶ ἡ τῶν θαυμάσιον μισθὸς, καὶ ὁ Θεὸς ἀποδείξειε τοῦ ἐκείνου, ὑ πόλεις ἀνθρώπους σφαγώσῃ, καὶ βίοι βιώσῃ πολλοῦ μὲν ἔχοντα ἐλευθερίας, πολλοῦ δὲ τοῦ ἡδονῆς. τί γὰρ ἂν γένοιτο ἥδιον ὧν τοῦ πατρὸς· Σωκράτους ἀπαλλαγῆναι, καὶ τ' διαιτητὴν τῆς ἐπιθυμίας καταλῦσαι πόλεμον, ὑ μὴ πολλῆς τῆς βίκολίας καὶ λύπης σωφρονισθῆναι σφόδρα· καὶ ἐλευθερίας μὲν ὀφθαλμοῖς τοὺς οὐρανοὺς βλέπειν, καθαρᾷ δὲ φωνῇ καὶ παρρησίᾳ τὸν ἀπόντων δεσπότην καλεῖν; τοῦτο ὅτω δισμώτης ἀλύσεως ἀπαλλαγείς, καὶ αὐχμοῦ, καὶ τῆς ἄλλης τῆς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ταλαιπωρείας, μᾶλλον δὲ τοῦτο * ὅτω πιπρωμένος, ἀναβλέψας καὶ ὃ γλυκὺ τοῦτο φῶς ἰδών, ἀγάλλεται καὶ γηθύνται καὶ σκιρτᾷ, ὡς ὁ τῆς ἀνελείας τοῦτης ἐλευθερωθεὶς δυνηθείς. καὶ γὰρ τοῦ φωτὸς γλυκύτερα πολλῷ τῆς τυφλίδος ἐκείνης ἡ ἀπαλλαγή, καὶ ζόφου πάντως χαλεπώτερα τῆς ἀνελείας ἐκείνης καὶ τῶν δισμῶν ἡ ταλαιπωρεία. ἀλλὰ γὰρ τί χρὴ ταῦτα μηκύνειν, ἑκατέρου βίου, τοῦ μὲν τοῦ αἰωνίου καὶ τοῦ ἀθανασίου καὶ τοῦ βλαβέως καὶ τοῦ πολλοῦ τοῦ κακοῦ, τοῦ δὲ τοῦ ἐλευθερίου καὶ τοῦ ἡδονίου καὶ τοῦ ὠφελείου καὶ τοῦ πολλοῦ τοῦ ἀγαθοῦ σωφρονισθέντος; λόγος γὰρ οὐδὲν αὐτὰ διαρρήξας δυνήσεται, μᾶλλον δὲ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις. καὶ τότε εἴσεσθε καλῶς, πίνων μὲν ἀπολλάγητε κακῶν, πίας δὲ ἐπιτύχητε ζωῆς, ὅταν ἡμῖν ἀφ' ἑαυτῶν πραγμάτων βουληθῆτε παιδιᾶς. παιδήσεσθε τοίνυν, ὅταν ἀφ' ἑαυτῶν ἔργων αὐτῶν τὰ εἰρημένα μάθητε. Εἰ δὲ ἐπ δυσαναγώστου, καὶ τοῖς ἡμετέροις ἀπίστου λόγοις, ἔρεσθέ τινα τῶν ταύτῃ ποτὲ δουλευσάντων τοῦ ἀνελείου, εἶτα ἀνθέντων ἀπαλλαγέντων, καὶ πρὸς τοῦ καλοῦ ἀναδραμόντων ἐλευθερίαν· καὶ τότε γνώσεσθε τῆς διαφορᾶς ταύτης ὁ κέρδος. ἐπεὶ καὶ ὁ Σολομὼν, ταύτῃ μὲν τῇ τῶν βιωτικῶν ἐπιθυμίᾳ τοσαῦτα κατέχετο, μεγάλα τε εἶναι αὐτοῖς ὁμολογεῖ καὶ θαυμαστά, καὶ πολλοῦ πρεῖ αὐτὰ τοῦ φιλοσοφίαν ἐπιδείκνυτο, λαμπρός τε οἰκοδομούμενος οἰκίας, καὶ χρυσίου συνάγων ἄπειρα, μουσικῶν τε χορεστὰς καὶ τραπεζοποιοὺς ἡδὺ πάντοθεν ἀγείρων, καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν κήπων χέρσου, καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν λαμπρῶν σωμάτων ἡδονοῦ δαψιλῶς πρασκυλίζων τῇ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίᾳ, καὶ πᾶσαν, ὡς εἶπεῖν, ὁδὸν ψυχαγωγίας καὶ τέρψεως ἑαυτῷ τέμνων· ὅμως ὃ μικρὸν ἐκεῖθεν αὐλιεύεται, καὶ καθάπερ ἐξ ἀβύσσου νυκτὸς ζοφερᾶς ἀναβλέψαι ποιεῖ τὸ τῆς φιλοσοφίας ἴχνος φῶς, τοσοῦτον τοῦ ὑψηλοῦ ἐκείνου ἀφῆκε φωνοῦ, Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. ταῦτα καὶ ὑμεῖς, καὶ ταύτης ὑψηλοτέραν, αἰ ἐθελήσητε, ψῆφον φέρητε πρὸς τῆς ἀκαίρου ταύτης ἡδονῆς, ἐὰν μικρὸν ἑαυτοὺς τῆς ποτοῦ ἀποσχήσητε Σωκράτους. καίτοιγε ὁ Σολομὼν οὐ τοῖς ἄνω γηγενέσιν χρώμενος, οὐδὲ πολλοῦ ἀπήντησε φιλοσοφίας ἀκρίβειαν. οὔτε γὰρ πυθαγόρου ὁ παλαιὸς ἐκώλυε νόμος, οὔτε τ' ἄλλων ἀποκλεισίων ἀποκλείειν πρέπειν ἔφησεν εἰ καὶ μάταιον· ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω τοῦ πραγμάτων ἐχόντων, ἠδυνήθη σωφρονεῖν ὁ ἐν αὐτοῖς αὐόπτης, καὶ πολλοῦ αὐτῶν καταγνώσεως ματαιότητα. ἡμεῖς δὲ ὅτι μείζονα καλούμεθα πολιτείαν, καὶ πρὸς ὑψηλοτέραν ἀναβαίνομεν χορυφὴν, καὶ πρὸς μείζονα ἀπιδύσαμεν σκάμμαθα, καὶ τί γὰρ ἕτερον, ἀλλ' ἢ κτῆσαι ἄνω δυνάμεις ἐκ νοερᾶς καὶ ἀσωμάτου ἐκείνης πολιτεύεσθαι καλούμεθα; πῶς οὖν οὐκ αἰσχρὸν καὶ πολλῆς ἄξιον καταφύσεως, ἐλαφρὸς ἐκείνης φαίνεσθαι πολλῷ, καὶ μὴ μόνον τοῦ συγκεχωρημένων μὴ γίνεσθαι ὑψηλοτέρους, καθάπερ ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ τῶν κακοκυμόνων καὶ πιμελοῦς ἐχόντων ἀφορμὴν ἀπτεσθαι; τὸ γὰρ ἔρωτα τοῦ τῆ ψυχῆ πόθου πείθειν, καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν ὁρᾶν γυναικὸς, καὶ κατα μανθάνειν κάλλος ἀλλότριον, καὶ καταμύειν μὲν ἑαυτοῖς, βλέπουσιν δὲ

τοῦ

Ἐκκλησ. α. ε.

τοῦ ἀδιεξεργάστου, καὶ πολλὰς μὲν ἕλλησι πρέχει λαβάς, πολλὰς δὲ Ἰουδαίοις, καὶ τοῖς τὰ οἰκείοις, τοῖς τὰ ἀλλοτρίοις ἐπισκελίζειν, καὶ πολλῷ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης καταπεδᾶσαι βλασφημίαις, καὶ δουλαγωγεῖσθαι ἀναδίκοις ἁμαρτίαις, καὶ πρὸς τὸ βιωτικὸν πρόσχημα θορυβοῦσι ἑαυτοὺς εἰσωθεῖν, καὶ τὴν ἀμαθεστάτην ταύτην ἐλευθερίαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τιθέναι τῆς ἀγαθοεργίας, καὶ ταύτης χαλεπωτάτην αὐτοκατάκριτον ἀπεργάζεσθαι τυραννίδα, καὶ καταγέλαστον ἑαυτὸν φίλοις, ἐποιεῖδίσι δὲ ἐχθροῖς εἶναι. καὶ πάντων μὲν τῶν κοινῶν τῆς ἐκκλησίας πρόνοιαν ἀμελεῖν δόξαν, καταιχμάζειν δὲ τὸ σεμνὸν τῆς πρὸς θεοῦ ἀξίωμα, καὶ τοῖς ἀσπάζεσθαι βουλομένοις πολλὰς προφάσεις, καὶ ἑτέρα πλείονα καταισχύνειν δίκαια (ἄπαντα γὰρ οὔτε συνιδεῖν, οὔτε λέγειν δυνήσῃ δυνατὸν, ὅσα ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐπιμήσεται) καὶ τῶν σφόδρα κεκωλυμένων ὅσῳ καὶ τῶν κόλασιν ἐχόντων ἀφορήτου. ὥστε εἰ καὶ μικρά τις ὅστις ἡδονὴ, ταύτα πάντα ἀπαλλάττει ἑκείνη, τὸν γέλωτα, τὴν αἰσχρολογίαν, τὴν τῶν πολλῶν ἐπιτριβὴν, καὶ κατηγορίας, τὰ σκώμματα, τὰ ἐπείδη, καὶ σκολιότητα καὶ ἀπαλυβότητα, τὸ σκότος τὸ ὀξύτερον, τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, τὸν θλῖψιν, τὴν στενοχωρίαν, καὶ βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, τὰ δεσμὰ τὰ ἀλυτα, καὶ καθάπερ ὁ πλάστιγξ καταβάντες καὶ ἀντίσταντες, ἀποπνιγόμεθα ὑφ᾽ ἡμῶν ποτὲ τῆς χαλεπωτάτης καὶ ὀλεθρίας νόσου· ἵνα μὴ λαμπρὸν ἀπελθωμεν ἐκ φιλοσοφίαν, καὶ δωρησώμεθα ἐλευθερίαν τοῖς καὶ Χριστοῦ εἰπεῖν, ὅτι ὀφείλει καὶ τὴν δόξαν τὴν σὴν καὶ σωτηρίας καταφρονήσαμεν, καὶ ἡδονῆς ἐκρατήσαμεν, καὶ τὴν ψυχὴν ἐθλίψαμεν τὴν ἡμετέραν, καὶ πᾶσαν φιλίαν ἐκβαλόντες καὶ προύληψιν, ἣν καὶ εἰς σὲ πόθον ἀπαίτησεν προλεπομένων προσγμάτων. οὕτω γὰρ κερδανοῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, κερδανοῦμεν δὲ καὶ ἀθλίας ἐκείνας, κερδανοῦμεν δὲ τοὺς σκανδαλιζομένους, καὶ παρ᾽ αὐτοῖς φησόμεθα τοὺς μὴ πιστεύειν, καὶ τὴν προφητείαν ληρῶδα πάζειν. τῶν γὰρ τὴν μεγίστην ἀθλησάντων ἀθλησιν ἐκείνην, καὶ ταῖς χαρτερικαῖς ἐναγκόντων ὁδοῖς οὐκ ἐλάττονα ἀθλησιν ἀθλήσομεν, καὶ πόθον κατεχόμενον παλαιᾶς, καὶ ὁ πάλιν τὴν ἀρχαίαν προκατειλημμένον σωτηρίαν, εἶτα δὲ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον δεκόπτοντα καὶ δεσμὰ, καὶ προς ὃ τῷ Θεῷ δοκεῖν ἀναπείχοντα. καὶ γὰρ τῶν σφόδρα ὅστις χαλεπωτάτων ἐμπαθεῖαι τε καὶ φιλοσοφίαν ἐκδῦσαι ἀρχαίαν, καὶ τοὺς πολυπλόκους δράκοντας λαβὰς, καὶ περιφυῆναι, καὶ πρὸς τοὺς οὐρανίους ἀψῖδας ἀναδραμεῖν. καὶ καθάπερ ἐκείνοις δρόμος ὁ πόνος, οὕτω καὶ τούτοις μακροτέρα ἡ ὁδοιπορία. δεῖ καὶ φόβου πάλιν ἴσον, ὅπου καὶ τὰ παλαίσματα ἀσθενῆ καθέλλησε κεῖται. εἰ γὰρ ὁ ἕνα ὀφθαλμὸν τίμιον ὀφθαλμὸν ἀμαυρόν, ὡς σὸν τοῦ Θεοῦ ὄντα, ὁ καὶ ἑαυτὸν ἐλευθερώσας, καὶ μυρίους ἄλλους ἀπαλλάξας κατηγορίας, σκόπει ὅσου λήψεται μισθόν. καὶ τὴν τοῦ ἐπιθάλων ἐλπίδι κυφιζόμενος, καταφρόνησον σωτηρίας πατρὸς, ἵνα κρύβδην τῷ Θεῷ δοκῇς ἀγαθοεργεῖν πρόσωπα βίον, μὴ καθαρὸν σωτηρίου αὐτὸν ἴδῃς ὄντα, καὶ τῆς ἀγωνιστικῆς αὐτῆς ἀπολαύσης ὁμιλίας. τῶν γὰρ σωματικῶν λυμάντων παλῶν, καὶ τῆς τυραννικῆς σβεστέσης ὑπερηφανίας, σὸν ὁ κωλύον ἀνδρας τε ὁμοῦ καὶ γυναῖκας εἶναι ὄντας, πάσης μὲν ἐκποδὼν πονηρᾶς οὔσης ἐπιφύσεως, τὴν τῶν ἀγγέλων πολιτείαν καὶ τῶν νοερῶν δυνάμεων ἐκείνων δυναμένων ἀγασώζειν τὴν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἴσοδον ἀπόντων, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, τιμὴ, κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἰερ. 11. 19.

χ. τῶ αὐτῶ λόγος ὅσῳ τῶ παι' ἑαυτοις μὴ συνοικεῖν αἱρήσ.

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΕΧΟΥΣΑΣ ΑΝΔΡΑΣ ΣΥΝΕΙΣΑΚΤΟΥΣ.

Ἰμοι ψυχή, οἴμοι. μῶν γὰρ τῶ παρόφητε ἐμοὶ πιῶ εὔχεσθαι τῦτο εἰπεῖν, ἢ ἄπαλε, ἐδὲ δίς, ἢ πολλάκις, οἴμοι ψυχή· παῖγμα ἡλίκον ἢ ὅσης γέμει φιλοσοφίας, ἡ πρῶτη, καθύβρισαι, ἢ δ' ὅλ- 5
βρισεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γάμου καπαπίβασμα ἀνήρπαται· ὑπὸ αἱματῶν κεκαπαπάθη χλιδῆ, ἢ τὰ ἅγια τῆς ἁγίων πεπάτηται, ἢ ταῖσιμα ἢ φεικῆς γέμοντα γέγονε βόθρος ἐδὲ πᾶσι βατός, ἢ ἡ τῆς γάμου σεμνοτέρα τοσῦτον καθλκύδη ἢ κατεπέχθη κάτω, ὡς ταῖς γαμαιπετοῦς μακαρίζεσθαι μᾶλλον; ἀεὶ μὲν γὰρ ἡ πρῶτη μῆ τῆς γάμου ταπομένη, ταῖς πορνείαις εἶχε ἢ τὸν 10
πορνεῖον ἅπαντα· νῦν δ' ὅσον ἐν τῇ δεῦτέρᾳ ταῖξει μόνον διέδυκεν, ἀλλὰ πόρρω που ἢ πρὸς τὸν ἐσχάτιον ἀπεπήλασε πάξιν. ἢ ὃ μὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὐ πολέμιοι τινες, οὐδὲ ἐχθροί, ἀλλ' αἱ δοκοῦσαι μάλιστα θεραπεύειν αὐτὸν, οὕτως αὐτὸν διέθηκαν, ἢ αἱ πρέχουσαι μάλιστα πάντων ἡμῖν πρὸς τὸν ἀπίστους ἐλθυθερωτέρους, αὗται μάλιστα πάντων ἀπέρραψαν ἡμῶν τὰ σώματα, ἢ πολλῶν κεντρισέδυσαν αἰχμύλων. χρημάτων μὲν γὰρ ἔνεκεν, 15
ὀλίγοις μὲν, εἶχον δ' ὅμως δόξαί τινες ἕλλινες περὶ αὐτῶν φιλοσοφήσειν, ἢ ὀργῆς δέ τινες ὑπεκείνοις ἐπεισῆλθον· πρῶτης δ' ἀδόλος οὐδαμοῦ περὶ αὐτῶν· ἀλλ' ἀεὶ πρεχώρουν ὑπὲρ ταῦτα τῶν πορνείων ἡμῶν, ὁμολογοῦντες ἀσθενέστερα τῆς φύσεως εἶναι τὸ κατόρθωμα, ἢ οὐκ αὐθένπιον· ἐδὲ δι' τῦτο σφόδρα ἡμῶν ὁ πρῶτος ἤθους ἐθαύμαζον. ἀμφὶ πιῶ οὐκ ἐπ' 20
ἀμφὶ κατατιλῶσι ἢ κωμῳδῶσι. δι' τῦτο ἢ ὁ Παῦλος τοσῦτον κῆ ταύτης ὑπέπτυσε τῆς ἀγάλης, ὅτῳ μάλιστα ἀπὸ ταύτης ἐώρα τῆς φάλαγγος λαμπρὸν τὸ Χριστοῦ τροπαῖον· ἢ οὕτως αὐτὸν ἐπεχείρησε κατασκώπτειν, ὡς βέλπον εἶναι λοιπὸν μηδὲ πρῶτον εἶναι ταῖς οὕτω ὃ πορεῖγμα μετιέναι δυσχεροῦσας. ὃ δ' ἄμπον τῶν κακῶν ἁπάντων, ὅτι μέχρι πορσπηδείας ὃ πορεῖγμα ἔσπκε, ἢ ὃ τῷ σώματι ὃ πρῶ πρεσγκόπτειν, ὅπερ ἕκαστον μέρος πρῶτης ὄντι· τὰ δ' αἰναγκαιότερα ἢ μάλιστα αὐτὸν δικαιοῦντα ἡμῶν, καὶ οὔτε σολῆς κοσμίας λόγος αὐταῖς, οὐχ ἡσυχίας πρῶτον πρεπούσης, οὐ κατηφείας, οὐκ ἄλλου τῶν τοιούτων ὀνείδους· ἀλλὰ ἢ φιλόσοφαι δυσκόλως ἅπαντα, ἢ γελῶσιν ἀκαίρως, ἐδὲ κατακλῶνται ἢ θρύπτονται μᾶλλον τῶν ὅτι τῦ τέτους μαλακιζομένων γυναικῶν, πρώτοθεν μηχανώμεθα ταῖς ὁρῶσιν ἐγλίσαι, ἢ εἰς τὸν τῶν πεπορνευμένων γυναικῶν ἀχημοσύνην εἰσωθεῖν ἑαυτὰς βιάζονται, καθάπερ ἀμιλλώμεθα πρὸς σκηνάς, ἢ φιλοτεικοῦσαι ταῖς πορτρα εἰς αἰχμὴς δόξαν λαβεῖν. πόθεν γὰρ, εἰπέ μοι, λοιπὸν δυνησόμεθα τὸν ταυτῦτον πρῶτον τῆς ταῖξεως ὀξελίξαι τῆς σκηνῆς ἢ τῆς κοπωνίας, ὅταν ἢ αὐτὴ ὃ αὐλὸς ποιῇ σκηνάς" πέων ὀξάπτεσθαι καρδίας, ὅταν ἀνεστραμμένη ᾖ ἢ ἄσωτος, ὅταν τὰ αὐτὰ φαρμακεῖα πίνῃ, ἢ τὰ αὐτὰ κερασμένη ποτήρια, ἢ ὃ αὐλὸς κατασκυάζῃ κάμινον. ἀλλ' οὐ λήξω, δεῦρο ἢ ἐγκυλιαθῶμεν ἔρωτι, σὺν, Ἐρράγκε τὸν χείτιον μου κρόκῳ, ἢ τὸν κλίνη μου κατακόμῳ. εἶδε τὸν κοίτιον καὶ τὸν κλίνον, ἐδὲ μὴ τὰ ἱμάτια ἢ ὃ σῶμα. σκῆνα μὲν γὰρ οἶκοι ὃ δέλεαρ κατακρύπτουσι· σὺ δ' πόμπαχον ἀπεφέρεις τὸν παγίδα, καὶ ἀναπετάσασα τῆς ἡδονῆς τὰ πλευρά, ἀπεκάλεις ὅτι τῆς ἀγαθῆς. ἀλλ' οὐ διελέχθης, σὺν εἶπας σκῆνα τὰ πορνικὰ ῥήματα, δεῦρο ἢ ἐγκυλιαθῶμεν ἔρωτι. οὐκ εἶπας τῇ γλώττῃ, ἀλλ' εἶπας τῷ σχήματι· οὐκ ἐφθέγξω τῷ σώματι, ἀλλ' ἐφθέγξω τῷ βαδίσματι· οὐκ ἐκάλεσας τῇ φωνῇ, ἀλλ' ἐκάλεσας φωτὸς λαμπρότερον ἀμφὶ τῶν ὀφθαλμῶν. ἀλλὰ καλέσασα οὐκ ἔδωκας σεαυτὸν. σὺν οὕτως ἀπηλλάξω τῆς ἁμαρτίας. ἢ γὰρ ἢ τῦτο ἕτερον εἶδος πορνείας. καθαρὰ τῆς ὕβρεως ἔμεπας, ἀμφὶ τῆς σωματικῆς, οὐ τῆς ψυχικῆς· ἢ ἀπάρτισαί σοι τὰ τῆς ἁμαρτίας, εἰ ἢ μὴ δι' τῆς μίξεως, ἀμφὶ δι' τῆς ἅψεως.

Παροιμ. ζ. ζ.

ἕψεως. Ἵνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, κελεύεις τοῦτο πρᾶττειν; Ἱνα ὁ ἐξαπίνης ὁ πῦρ; πῶς οὖν νομίζεις τοῦτο εἶναι καθάρσιον τῶν ἁμαρτιῶν, πᾶσαν αὐτὴν ἐργασαμένην; ἐγὼ γὰρ τέλειον εἶναί φημι μοιχὸν τὸν ἀληθῶς ἐν τῷ σχήματι τούτῳ. πῶς οὖν δυνάσεται μὴ εἶναι μοιχαλὶς, ὅταν ὁ ἐργάτης μοιχείας ἁλίσκηται; ἡ γὰρ σκευὴ μόνον, σὸν ἔργον ἐστίν. ὅτι γὰρ ἡ κατασκευάζουσα μοιχοὺς, μοιχείας ἀφαφυγεῖν οὐκ ἂν δυνηθείη ποτὲ, πᾶσι που δῆλόν ἐστι. σὺ τὸ ξίφος ἠκόνησας, σὺ τὴν δεξιὰν ὡπλισας, σὺ τὴν ὡπλισμένην δεξιὰν κατὰ τῆς ἀθλίας ὠσας ψυχῆς. πῶς οὖν δυνάσεται τῆς ὑπὸ τοῦ φόνου τούτου πηγορίας ἀπαλλάττεσθαι; Εἰπέ μοι, τίνας μισοῦμεν ἐν ἀσφαλεῖ φόμεθα ἡμᾶς; τίνας ἂν νομισθῶμεν ἐν δικαίως, τοὺς πίνοντας τὰ δηλητήρια φάρμακα, ἢ τοὺς κεφαλὴν τὴν κύλικα, καὶ κατασκευάζοντας αὐτὰ, καὶ δι' ἃ τὴν ψυχὴν ἀπολλύουσι τὴν ἑαυτῶν; οὐχὶ τοὺς πίνοντας μᾶλλον καὶ ἐλεοῦμεν ἅτε ἠδικημένους, ἐκείνους δὲ πάσης καταδικάζομεν ψήφου; καὶ οὐκ ἔχεις εἰπεῖν ἀπολογίαν αὐτοῖς τὸ λέγειν, ὅτι οὐκ ἐμαυτὸν ἔδηλητηρίασα, ἀλλ' ἕτερον ἀπώλεσα· ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον τοῦ χαλεπωτέρου δίδωσι δίκην. σὺ δὲ ἀθλία καὶ ταλαίπωρε, κεφάσασα τὴν κύλικα τὴν ὀλεθρίαν ταύτην, καὶ ὀρύξασα καὶ δοῦσα τὸ φάρμακον, μὴ τὸ πιεῖν ἐκεῖνον καὶ ἀπολέσθαι, ἀπολωλέναι σαυτὴν νομίζεις; οὐκ ἀπολέλειφθαι τὸ μὴ αὐτὴν πιεῖν, ἀλλ' ἕτερῳ δοῦναι τὸ δηλητήριον. καίτοι γε ὑμᾶς τῶν φαρμακοπώλων ἐκείνων τοσούτῳ χαλεπωτέρους δίκην δώσειν δίκαιον, ὅσῳ καὶ ὀδυνηρότερος ὁ θάνατος χαλεπώτερος. οὐ γὰρ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν ἀναιρεῖτε. καίτοι ἔνιοι μὲν πολλάκις ἤθυμῶ, ἢ ὀργῇ τοῦτο ποιοῦσιν, ἢ ζημίᾳ δεινῇ ἐμπεσοῦσαι, ὑμᾶς δὲ οὐδὲν εἰς τοιοῦτον ἔρχεται καταφυγεῖν τὸν τρόπον. οὔτε γὰρ ἐχθροὺς ὁρᾶτε, ὅ τι ἠδικηκότας, ὅτι ζημίᾳ δεδώκατε τοῦτο πεῖσαι, ἀλλ' ἐκ κενοδοξίας μόνης εἰς τοιαύτας ἀλλοτρίας παίζετε ψυχὰς, τίνα οἰκείαν ἢ ἑτέρων ποιούμεναι θάνατον.

Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς ἐξῆν ἡμῖν τοῦτο εἰπεῖν, ἑτέρωσε ὁρμῶν. ὅσπερ ἐπιτίμιον ἔχει ἐξαίρων. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἀρκεῖ τοῦτον καταγνῶναι τὸ πᾶν ἔθνος, ἢ ἄλλο τι πλέον ἐπινοῆσαι. ἀλλὰ μηδεὶς τοῦτο παρ' ἁπάντων τοῦτο εἰρῆσθαι νομιζέτω. οὐ γὰρ ὕπνος ἀθλιός εἰμι, ὡς ὑμῶν πάντα συμφύρειν καὶ συγχεῖν. τοῦτο γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τοῦτο εἰρηται, καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα εἰρήσει). ὥσπερ γὰρ οὐκ ἀρκεῖ τούτων εἰς βλάβην, ἀνδρας πιστὰς ἀδαμόθεν αὐτοῖς τοὺς οἰκέτας λαβοῦσαι συγκαταπλέκουσι, καὶ πάντα συνοικίζουσι χρώσι, καθάπερ ἐδηλώσαμεν καὶ ὀλίγῳ τούτων, καὶ ἀφ' ὧν εἰρήκαμεν, ὅτι ἀκούσαντες ὑπὸ τοῦ πρώτου εἰλκύσθησαν, καὶ βίᾳ ἀνεμείναντο τὴν ἑαυτῶν ἀναμίξαντες τὴν τοῦ βίου καὶ τὴν ἀνάγκην. τί γάρ; οὐχὶ τούτων χάριν καὶ πάντων, ὅταν τοῦτο γίνηται, λέγεις καὶ οἰκείων καὶ φίλων; ταύτας οὖν ἐξῆν; ἁμαρτεῖν ἦν ὅλως; ἀλλὰ μὴ ἀφαιρεῖσθαι μέσας, ἢ καταρύπτεσθαι ζώσας μετ' ἐκείνων αὐτῶν; καὶ γὰρ καὶ ταῦτα καὶ τούτων πολλῷ πλείονα ἅπαντες λέγουσι· καὶ δρόμος λοιπὸν ταῖς μοιχαῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὸ τοῦ πρώτου οἰκίας, καθάπερ τοῖς τοῦ ὠνουμένους, οὐχ ὥστε λαχεῖν πικρούσας (γένοιτο μὲν γὰρ καὶ τοῦτο) ἀλλ' ὥστε ἀφανισθῆναι, καθάπερ ὑπὸ τοῦ ὠνουμένου Θεραπαινίδων, τὴν μὲν ἡ διεφθαρμένη, τὴν δὲ ἡ μυέπαφος. καὶ ἡ μὲν ἐπήκουσι ῥᾳδίως τῇ δοκιμασίᾳ, ἡ δὲ αὐτῇ, καὶ αὐτὴ τοῦτο κατασκευάσασα ἀπῆλθεν, εἰ δὲ μὴ διέφθαρτο. δὲ ἡ μὲν ἐάλω, ἡ δὲ οὐχ ἐάλω. δὲ αὐτὴ δὲ πάλιν οὐχ ἧττον ἐκείνης αἰσχύνεται, μὴ δυνηθεῖσα ἀξιόπιστος ἀπὸ τοῦ ἔργου φανεῖναι, ἀλλὰ μάρτυρίας τῆς ἀπὸ τῆς ἐξεπάσεως δεηθεῖσα. πόσων οὖν ἄξια ταῦτα δακρύων; πόσων οὖν ἄξια θανάτων; τίς δὲ οὕτω λίθινος καὶ ἀσυμπαθὴς, ὡς μὴ πορωθῆναι καὶ τὰ τῶν Φινεέων παθεῖν; ἀλλ' ἐκεῖνος μέν, εἰ καὶ ἐκεῖνον ταύτην οἶδε γενομένην τοῦ ἀσεβήματος, οὐκ ἂν αὐτὴν ἐφείσατο, ἀλλ' ἐποίησε καὶ ταῦτα, ὅπερ καὶ ὁ τοῦ Μαδιηνίτιδος τότε ἐργάσατο· ἡμεῖς δὲ (οὐ γὰρ ἐφέψαμεν ἀκρίτους μάχαιραν, οὐδὲ κεντήσαμεν τῷ σιδήρῳ οὐδὲ τὰ τοιαῦτα πλημμελοῦσας) πάσχομεν ταῦτα, ἅπερ ἐκεῖνος ἔπαθεν ὁ

ἄγκος· οὐ δραμοῦμαι ἢ Παῦλε, ἀλλ' ἑτέρως σοὶ συμπαθήσομεν τῷ ὀδυνῶντι, δι' ὀδυρμῶν καὶ θρήνων. δεῖ γὰρ οἶμαι σωφρονήσαντά μοι καὶ συγγενέσθαι, ὅσαι τοιαύτης εἰσὶ τῆς αἰχμωσίας. αἱ γὰρ ἀθλιαι καὶ ταλαίπωροι σκῆναι καὶ ἀνήγησίαν ἴσως μὴ τοῦ ἄλλων κακῶν. ἀλλ' ὑμᾶς αἱ τῶν ἀναδέξασθαι βίοι, καὶ τὸν νυμφῶνος καταξιοῦσθαι καὶ τοῦ νυμφίου, καὶ φαιδρὰς ἔχουσαι καὶ λαμπάδας, καὶ τῷ τιμίῳ τῆς παρθενίας πάντος ἀφαδήματος βασιλικοῦ μᾶλλον κοσμοῦσθαι σταφυλῇ, δακρύσατε σὺν ἡμῖν καὶ πικρὸν αἰολιμοῦσθε. ὦ μακροὶ τοῦτο ἔστι φαρμακὸν καὶ εἰς διόρθωσιν τῶν τὰ ἀΐδια τοσουτῶν, καὶ εἰς παραμυθίαν τῶν τὰ ἐκείνων ὀδυρομένων. τοῦτο καὶ ὁ νυμφίος ὁ ὑμέτερος πεποίηκέ ποτε. τὴν γὰρ Ἱερουσαλὴμ πρὸς ἕκατον ἀπωλείας κατενεχθεῖσαν ἰδὼν, καὶ οὐκ ἔτι δυναμένην αἰσθέσθαι τῆς ἀρρωστίας, ἐδάκρυσε· καὶ ὅτι τῆς Βηθσαϊδᾶ συμβουλίας μὴ οὐκ ἐχρήσατο λοιπὸν, σαφῆ σημείοις, καὶ λαμπροῖς ἢ μόνον, ὃ δὴ καὶ συνεχῶς ἐπιλέγων ταῖς πόλεσι, καθάπερ ὅτι τῶν ψυχορραγούντων ποιούμεθα ἡμᾶς. καὶ ὁ μακάριος ἢ Παῦλος διδάσκαλον ἑαυτῷ μιμούμενος, οὐκ ἐπαύσατο πρότερον βίοι σὺν πεσεῖν, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ σώματι ὠθοῦσθαι, καὶ οὐκ ἐθέλησεν ἀναζῆσαι λοιπὸν, ὀλοφυρόμενος οὕτω πικρῶς, ὡς καὶ μὴ δέεσθαί τινος ἰσχυροτέρου τοῖς Ρωμαίοις αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐπιτιμᾶν καὶ λέγειν· Ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδυνη τῇ καρδίᾳ μου * ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου τῶν κατὰ σάρκα. ἴδε ὅσων ἔχει καὶ ῥήματα ἔμφασιν, ὅσον πόνον καρδίας παρίστησι. καὶ τῶν πιστῶν δὲ σὺν χολοῦσθαι καὶ κλυδωνιζομένους οὕτω πείθει, ὡς αὐτὸς ἐν ἐκείνοις τυγχάνων τοῖς κακοῖς. Τίς γὰρ, φησὶν, ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; καὶ οὐκ εἶπε, λυποῦμαι, ἀλλὰ, πυροῦμαι, ὃ ἀφόρητον καὶ ἀπήκεστον τῆς ὀδυνης δηλοῦν τῆς πυρώσεως ἐπιδεῖξαι βουλόμενος. μιμησώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς καὶ διακόνους ἡμέτερον, καὶ ὁμόδουλον. καὶ γὰρ σὺν μακρὸς ἡμῖν κεῖσεται μισθὸς τῶν ὀδυρμῶν τούτων καὶ τῶν θρήνων, ὥσπερ σὺν ὁ τυχόντα ἔπαινος μέμψις ἐπὶ τῷ Θεῷ τοῖς τὰ τῶν οἰκείων μηδὲν κακὰ ἀσυμπαθῶς ἐπιδεχομένοις. καὶ τούτων ὃ μὲν ἀπὸ τοῦ καρπερικωτάτου ἀνδρὸς Ἰεζεκιήλ ἐστιν ἰδεῖν, ὃ δὲ ἀπὸ τοῦ μακαρίου Μιχαίου. ὁ μὲν γὰρ φησιν, ὅτι, τῶν Ἰουδαίων εἰς ἐσχάτην κακίαν ἐληλακότων, καὶ πρὸς τὰ τῶν εἰδώλων" αὐθομολησάντων, προστάξει ὁ Θεὸς δοῦναι σημεῖον ὅτι τὰ πρόσωπα τῶν γυναίκων καὶ καταδυνουμένων ὅτι τοῖς γηραιοῖς. σὺν δὲ ἁπλῶς εἶπε, μόνον, ἀλλὰ καὶ καταδύρεσθαι. καὶ τοῦτο οὐδὲν εἶπον, σὺν ἔστρεξαν ἐκείνοι πρὸς τὰ τῶν γηραιῶν διόρθωσιν. ἀλλ' ὅπως τὰ πρὸ ἑαυτῶν εἰσπεπραγμένα μένον, τοσαύτη τετιμωρῆσθαι ὑμῖν πρὸς τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ὡς καὶ ἀσφαλείας καὶ δόξης ἀξιωθῆναι πολλῆς. ὁ δὲ Μιχαίας μὴ τῶν ἄλλων ἐγκλημάτων, τῆς γαστριμαργίας λέγω, καὶ τῆς μέθης, καὶ τῆς τῶν μύρων ἀλιφῆς, καὶ τῶν ἐπήγαγε δὲ κατηγορήματα, ὃ τῆς ἀσυμπαθείας, οὕτω λέγων· Οὐκ ἔπαρον σὺν ὅτι τῇ ζωντελεῖ τοῦ Ἰωσήφ. καὶ σὺν τοῦτο" Αἰλὲμ οἰκιῶν ἅρπαγμα πόλιν σκ τούτου διέδυσε πάλιν εἰπών, Ὅτι σὺκ ἐξῆλθον κόψασθαι οἶκον ἐχόμενον αὐτῆς. Εἰ δὲ, ἔνθα ὁ Θεὸς ὀργίζεται, ὁ μὴ συμπάσχων τοῖς κολαζομένοις ἐγκαλεῖται, ὁ τοῖς εἰς κακίαν καταπίπτουσι μὴ ζωντῶν ὑπὸς ἔσται συγγνώμης ἄξιος; καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ, τοῦ Θεοῦ κολάζοντος, ἡμᾶς ζωντῶν χρὴ τοῖς κολαζομένοις. σὺν δὲ αὐτὸς ὁ Θεὸς κολάζειν βούλεται τοῦτο πίστις. Οὐδὲ γὰρ θελήσω θανάτου τὸν ἁμαρτωλοῦ, φησὶν. Εἰ τοίνυν ὁ τιμωρούμενος οὐ βούλεται ἡμωρεῖσθαι, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς ζωντῶν χρὴ τοῖς κολαζομένοις. ἴσως αὐτοὺς" σκληρεσώμεθα τούτου τοῦ ζήσω, ἴσως" ἀναλήσομεν. Εἰ γὰρ ἢ ἀπολώλασιν, ἀλλ' ὅμως τὴν ἀφορμὴν ἐπιδεχόμεθα θεραπείας, καὶ θρηνήσωμεν καὶ ὀλοφυρώμεθα, οὐ χρεὼν εἰσήσαντες γωναικῶν, ἀλλ' ἕκαστος ἰδίᾳ καθ' ἑαυτὸν οὐ πρὸ ὄντων ἐκείνων.

Εἰ δὲ βούλεσθε, ἐγὼ καταρξομαι τῶν μέλεως ὑμῖν τούτου τοῦ ζητοῦ. σὺν δὲ αἰσχυνο-

μαι

μὴ μὴ Ἱερεμίου τοῦτο ποιοῦ, ἢ Ἡσαΐου, ἢ Παύλου, καὶ τοσούτων τοιούτων τῶν δικαίων-
τῶν. ἀρξώμεθα οὖν, ὡς ἐκέλευσε πρῶτον τοῦτον, καὶ εἰπωμεν· οὐαί σοι, ψυχή· ὅτι πολλῶν
κληθεῖσα πεπλάνησαι, διὰ τί τοῦ τῶν θεῶν φίλου, θεοπτάτου ἀγγέλου; ποίαν λύπην χάριν διὰ τοῦ
ῥαθυμίαν πολλὴν σεαυτῇ; οὐαί σοι, ὅτι αὐτὸς μὲν σε ὅπου καὶ παρὰ δεῖπνα εἵλκυσε καὶ πανηγύ-
5 ρεις, σὺ δὲ ἑαυτὴν ἀπορρίψασα τῆς δόξης ἐκείνης, εἰς ὃ τὸ ἄβατον καὶ πολυόχλητον πῦρ, καὶ
πρὸς καὶ ἀπείρατους κολάσεις, ἔνθα ἀκλαυθμὸς καὶ ὁ ῥυγμὸς τῶν ὀδόντων, ἔνθα σκότος ὁ πα-
ραμυθούμενος, σκώληξ χαίρων ὀρύττων, ἀλλὰ σκότος πάντα καὶ ἀπειρία καὶ ζόφος καὶ κακὰ πα-
ραμυθίαν οὐκ ἔχοντα σκώληξ πέρας. ταῦτα σοι πάντα ἡ τοῦ κόσμου φιλία πεποίηκε, καὶ ὁ
πονηρὸς τοῦ σώματος τοῦ γλυκέος, καὶ ὁ μεθύσας καὶ κοιμήσας σε τῆς τοῦ πνεύματος φωνῆς ἀνε-
10 χῶς. ἀλλὰ πάντως μηδὲν ἡμᾶς κτήσῃ πρὸς τὰ παρόντα ἔχῃ παράπονα. τίς σε, ἀθλία καὶ
ταλαίπωρε, λοιπὸν ἐλεήσας διωρύσσεται; καὶ γὰρ αὐτὸν εἶπεν Ⓦ Νᾶε, Ⓦ τὸ τοῦ τῆς οἰ-
κουμένης κλύδωνίου τοῦ οἰκείου ὀλέκλησεν ἀξιοπόστατα καὶ πρὸς τοσοῦτον σάπα ὀργήν, καὶ
Ⓦ Ἰωὴλ ὁ Ⓦ Δαμιὴλ, καὶ μετ' ἐκείνων Ⓦ Μωϋσῆς καὶ Ⓦ Σαμουὴλ, καὶ Ⓦ πατριάρχων
Ἀβραάμ, σοὶ δὲ σοι χαίρων ὀρύξαι λοιπόν. καὶ τοῦ ἡλίου πρὸς σκύσαι, καὶ γυναῖκα, καὶ ἀ-
15 δελφή, καὶ ἱκετηρίαν θῆς, καὶ τοῦ πατρὸς ὁ πλοῦτος ὠφελῇ, πάντα εἰκῇ καὶ μάτην ἐργάσῃ.
πῶς δέ ἐστε σὺ τοῦ οὐρανοῦ, οὐκ ἐωσφόρος ὕστερος; σοὶ πρὸς διαπλύσαι; ἀλλ' ἀπὸ τῶν
τῶν ἀλιτηρίων λέμφας διαιτᾶσθαι μᾶλλον· πῶς ἐκεῖθεν ἔρημος; καὶ σὺν πλείοσιν ἢ
τῶν ἀρχαίων τῶν ὅτι τῇ πολὺ λειπόντων ἐκείνῃ οὐκ ἂν τις ἀμφιβάλοι περὶ φέρων ὅτι τοῦ
αἰχμαλώτου τούτου ψυχῆς, τοῦ μᾶλλον ἐκείνης αἰχμαλώτου. ἀλλὰ ταῦτα τῶν ἀρχαίων
20 ἄλις. ἄλις ἢ ὡς σὺ γραφῇ ἡ βιβλίῳ. ἐπεὶ τούτων χωρεῖς οὐδ' ἂν ἑπτὰς ἡμῖν ἐξετάσεις χρό-
νος, ὥστε κατ' ἀξίαν ὀδύρεσθαι τοῦ τοιαῦτα πεπονθυῖαν ψυχήν. τί γὰρ ἂν τις ὠλοφύρετο
πρῶτον; ὅτι τὸ τίμιον καὶ ἅγιον καὶ μέγα σῶμα τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ὑπὸ τοῖς ἔθνε-
σι, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ βεβηλοῦται; ὅτι πρόβατα οὕτω σεμνὰ καὶ μέγα διαβέβληται; ἀλλ' ὅτι
ψυχαὶ πολλαὶ διὰ τῶν σκανδάλων καταπίπτουσι τούτων; ἀλλ' ὅτι δὲ ὑγιαίνει τὸ χεῖρον μέ-
25 ρος τῆς ὑμετέρας δόξης αἰσχρώτατα κηλίδι; ἀλλ' ὅτι ὁ ἀσθενεῖ καὶ ὑμῖν αὐταῖς, καὶ τοῖς
συνοικοῦσιν αἰάπτεται πῦρ; καὶ πῶς ταῦτα ἀπάγκη σύμβωλα, φησί, ὅταν ἔχωμεν διδῶμεν ὁ
σῶμα ἡμῶν μὴ διεφθαρμένον, μηδὲ πεπορνευμένον; μάλιστα μὲν αὕτη ἡ ἐπίδειξις οὐχὶ νῦν,
ἀλλὰ τότε ἐς αἰῶνα, καὶ τοῦ ἡμέρας ἐκείνου. μεγάλη γὰρ ἡ τοῦτο καὶ τηλικαύτη δωρεὰ παρὰ
μόνοι ἰδίων, εἰ μίξη ἀνδρὸς οὐκ ἐδίξατο ὁ σῶμα· εἰ δὲ καὶ ἀφίων αἰελεύθερον, καὶ τοῦ ἀπὸ
30 τῶν φιλημάτων, καὶ τοῦ τῶν ἀδιαπλοκῶν μοιχαίων διαφυγὰ καὶ φθορᾶς, ἢ ἡμέρα δηλώσει τότε
ἐκείνη, ὅταν ὁ ζωὴ τοῦ Θεοῦ λόγος, ὁ τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων εἰς μέσον ἄγων, καὶ τοῖς λο-
γισμοῖς καιομένοις πῦρ, πάντα γυμνὰ δὲ τετραχηλισμένα τοῦ τῶν ἁπάντων ὀφθαλμοῦ θῇ·
τότε εἰσόμεθα καλῶς; εἰ τότε ὅτι καθαρὸν σὺ τὸ σῶμα καὶ πάντοθεν ἄφθορον. πλὴν
ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖ τούτων ἀκριβολογησόμεθα, οὐδὲ φιλονικήσομεν· ἀλλὰ κἂν ὅτι τίνος αὐτὸ
35 πάντων τούτων ἐκφυγεῖν τῶν δικτύων, καὶ εἶπ πάντοθεν καθαρὸν, καὶ πάσης ἀλυθρεύσθω
βλάβης, καὶ μόνιτο πρῶτος ἢ πρῶτος. τί τοῦτο πρὸς τὰ εἰρημένα πρὸ ἡμῶν; καὶ γὰρ ὁ
δυσέτατος τοῦτο ἔστι καὶ μυρίων γέμον δακρύων, ὅτι τοσοῦτον ἐπεμείνε πόνον πάντοθεν ὁ σῶμα
διατηρῆσαι ἀκριβῶς, καὶ πάντα Ⓦ πόνον ὑπέχειν, ἐξ Ⓦ μίζεως ἐξέχει διὰ τῆς εἰς Ⓦ
Χριστὸν βλασφημίας· καὶ τῆς σαρκὸς φεισαμένη, τῆς δόξης οὐκ ἐφείσατο τοῦ Θεοῦ· ἵνα ὅ-
40 πως μὲν ἀπάφωσι αὐτὴν μείνοι τὸ σῶμα, πάντα ἐποίησεν· ὅπως ἢ σκῆνος μὴ ὑβρίζοιτο, μηδὲ
καταγέλοιτο τοῖς πολλοῖς, οὐδὲ λόγου ἔχε πιά. εἶτα μὲ οὖν μὴ πάντα ἔπραξεν
καὶ ἐπετήδευσεν, ὅτε οὖν ἡ τοῦ Θεοῦ διεβάλλετο δόξα. καὶ πῶς τοῦτο ποιοῦ, φησι; ἄνδρας ἀπο-
κλείσασα μὴ σαυτῆς ὅπου τῆς οἰκίας, καὶ ἀμαθοῦς ἐδίδαξας. εἰ γὰρ ἄνδρας
ὅπου ἡμεῖς ἔχομεν συνοικοῦντας, οὐκ ἔδει πρόφασιν ἐλέσθαι, ἀλλ' ὅτι Ⓦ γάμου ἐλθὼν

πολλῷ γὰρ βέλτιον γαμεῖν ἐκείνους, ἢ πρᾶγμα οὕτω. Ⓦ μὴ γὰρ τοιοῦτον γάμον οὔτε ὁ Θεὸς καταδικάζει, οὔτε δὴ θεσπέσιος ἀπόστολος. τίμιον γάρ ἐστι τὸ πρᾶγμα, οὐδένα ἀδικοῦν, οὐδὲ πλήττον. ἡ δὲ πρᾶξις αὕτη ἡ μὴ ἀνδρὸς, πορνείας χαλεπώτερον παρέχει πᾶσι ἀφορμὴν βλάπτεσθαι, καὶ τοῦ οἰκείου ἀπολέσασα τάξιν, καὶ πρὸς καὶ τῆς πορνείας ἀξιεκλίθη ὁ βαρὺς θεσμός. οὔτε γὰρ μὴ τὴν πρᾶξιν ἀναγορεύσῃ τις ἀναριθμήσας τοῦ μὴ τὰ τοῦ Κυρίου μεμιμῆσθαι, ἀλλὰ μυρίους ἐργαζομένων μοιχοὺς, οὔτε μὴ τὴν γαμομένην. ἐκείνη μὲν γὰρ φεύγει, ὅπως ἀρέσῃ τῷ ἀνδρί· σὺ δὲ μυρίους, καὶ τούτους οὐ τοὺς γάμου γνησίους, ἀλλ' ἑτέρῳ ἐπὶ ζυγὸν ἐλθοῦσι καὶ κατεγνωσμένῳ παρὰ πάντων. ὅλην δέδοικα μὴ τῆς κρίσεως ἐκείνης ἐκκλιθεῖσα, μὴ τὴν ἀτιμωρησίαν γυναικὶ φαύλῃ ζητήσωμεν. καὶ γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς παρούσης εὐτῆς εἰ τις ζητοῖτο ψῆφον λαβεῖν, οὐδὲ οὕτω πάλιν ἀντιπαῖν τι δυνησόμεθα. ὅταν γὰρ ἡ εἰς ἀγορὰν ἐμβάλωσιν, ἢ λόγος τις οἴκοι περὶ αὐτῶν λάβῃ, Ⓓ ἁλισκόμενοι περὶ τῆς ἀτόπου συζυγίας ταύτης, δηλώσουσι βλάπτεσθαι τοῦ ἄρρενος, οὐ τοῦ μητέρα κλήσαι (οὐδὲ γὰρ αὐτὸ ἔτεκεν) οὐδὲ τοῦ ἀδελφὸν (οὐδὲ γὰρ ταῖς αὐταῖς ἔλυσεν ὠδῖσιν) οὐδὲ τοῦ γαμετὸν (οὐδὲ γὰρ νόμῳ γάμου ζωσήκησεν) οὐδὲ ἄλλο τι συγγενείας ὄνομα τῶν συγκεχωρημένων καὶ κατὰ νόμον κειμένων, ἀλλὰ τὸ αἰσχρὸν ἐκ καταγέλασεν (οὐδὲ γὰρ ἂν ἔγωγε ἀσχήμονα αὐτὸ εἰπεῖν· οὕτω μισῶ καὶ τοῦ πορνικοῦ συνηθείαν αὐτοῦ καὶ ἀποτρέφομαι) καὶ πορίσαιτό μοι καὶ ἡ ἐπωνυμία τῆς ζωοποιήσεως.

Ἀλλ' οὐκ ἔτικες, οὐδὲ ὠδῖνας; καὶ τί τούτης τῆς ἀπολογίας αἰσχρότερον, πρὸς ἀθλιώτερον, ὅταν ἀπὸ τούτων βούληται φαίνεσθαι πρᾶξις ἡ πρᾶξις, εἰς ἃ καὶ τῶν περιλυπουμένων πολλαὶ γυναῖκες καταφυγεῖν ἔχουσιν; ἀλλ' ἐκεῖναι ἑτέρωθι δῆλοί, φησι, ἀσπαιρουσαι. πόθεν ἑτέρωθι, εἰπέ μοι; ἀπὸ τοῦ χήματος, ἀπὸ τοῦ βλέμματος, ἀπὸ τοῦ βαδίσματος, ἀπὸ τῶν ἐρωτῶν τῶν ἀμαρτημάτων τούτοις. καλῶς μὲν ἡμῖν ὑπέγραψας Ⓦ χαρακτῆρα τῆς πόρνης γυναικός· ἀλλ' ὅρα μὴ σαυτὴν ποιῇ ὀκείνης ἔλεγχον τούτοις τοῖς τεκμηρίοις καὶ τοῖς ἐλέγχοις. καὶ γὰρ καὶ σὺ τοιούτους σαυτῇ πολλοὺς καθασκευάζεις ἐρωτας, ἐξ ὧν τῶν αὐτῶν δικτύων. εἰ δὲ μὴ ἴσασιν ἐπὶ τοῦ οἰκήματος καλεῖσθαι σὸν παιδίσκας, ἀλλ' ἔχεις ἔνδοθεν συγκεχλεισμένους ἀφανεστάτους πολὺ χαλεπώτερον, διὰ ἕτερον μὲν οὐδὲν, ἵνα δὲ ἀδύτου πληρώσῃς ἄτοπον τοῦ ἐκείνου καὶ τοῦ σαυτῆς· οὐ τοῦ ἀφανοῦς μίξεως λέγω. ἀλλὰ τί ὁ κάρδος, ὅταν καὶ ἡ ἀφὼ τῶν ὀφθαλμῶν ζωοποιᾷ ὃ αὐτὸ τοῦτο ἐργάζηται; ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, μηδὲ ταύτην μοιχεύετε τοῦ μοιχεύειν, ἵνος ἔνεκεν αὐτὴν ἔχεις οἴκοι; ποίαν αἰτίαν δικαίαν καὶ βέλτιον ἡμῖν ἐρεῖς; ἢ μὴν γὰρ γεγαμημένην Ⓦ γάμου ἱερᾶς, ἡ δὲ πορνευομένη τοῦ ἀσελγαίνειν· σὺ δὲ ἡ παρθένος ποίαν ἡμῖν προβαλῇ προφάσιν ὑπὲρ σοῦ τοῦ δικαίου; Ὦ γὰρ τοῦτο περιεργάζῃ, φησὶν, ὅταν μὴ συγκαθεύδωσι, μηδὲ συζῶσιν ἡμῖν Ⓓ σωφρονικῶτις, καθάπερ ἐκείναις ὀκήροι; μᾶλιστα μὲν, καὶ τοῦτο πολλοὶ λέγουσι. καὶ τί τοῦτο, φησι; καὶ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς. Εἰ μὲν καὶ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς μέλει, ὕστερον τοῦτο ζητήσωμεν. καὶ νῦν μὲν γὰρ σαφῶς ἀποδέδεικται, πάντα τοῖς ἀνδράσι διειλεγμένα, ὅτι οὐχ Ⓓ κακῶς λέγοντες μόνοι, ἀλλὰ καὶ Ⓓ ταῖς αἰτίαις παρέχοντες ἐκεῖνοι, τῆς ὀπὸ τῇ κατηγορίᾳ κλαδὸς ὑπὸ τῶν βιβλίων τιμωρίας. πλεῖον ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ αὖθις ἀποδείξομεν πάλιν· τίνος δ' ἂν σε ἔρωμεν, τὸ ὁμοσκιμίας τοῦ πορφύρου τούτης ἵνα αὖ ἔχῃς ἀπόδυσιν; ἀσθενὴς εἰμί, φησι, καὶ γυνή, καὶ οὐκ ἰσχύω μόνη ταῖς χερσὶν ἀρκέσαι ταῖς ἐμαυτῆς. καὶ μὴν, ὅτε τοῖς σωφρονικοῦσιν ὑμῖν ὑπεκκαλούμεθα, τἀναντία λέγοντες ἀκούομεν, ὅτι ἀφὼ τῶν ἀνδρῶν ἀφροσύναι ὑμᾶς κατέχουσι. πῶς οὖν αἱ καὶ τοὺς ἄνδρας ἀναπαῦσαι δυνάμεναι, οὐκ ἐξουσίας ἑαυταῖς γυναιξὶν οὔσαις αὐδυνήσεσθε βοηθεῖν, ἀλλ' ἑτέρων δεήσεσθε; καθάπερ γὰρ αἰδρὶ ἀνὴρ, οὕτω καὶ γυναικὶ γυνὴ ῥᾷον καὶ εὐκολώτερον σωφρονίσειεν αὖ. ὅταν δὲ καὶ ἀνδράσιν ὑπτιοδυστέρως ἐξ ἐναντίας ἀπαντήσωμεν, πολλῷ μᾶλλον ὑμῖν αὐταῖς. πολὺ γὰρ, εἰπέ μοι, χρήσιμος καὶ ἀναγκαία φύσει δοῦναι τῷ ἀνδρὸς

ἀνδρὸς χωρίσθῃ; πόσον ὑμῖν ἔδοξε κέρδος εἶναι λειτουργεῖν, ἵνα γυνὴ αὐτῇ ἀδελφὴ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἀποσπασθῇ; ἵνα ὑφ' ἑνὶ μὲν τῶν ἀνδρῶν ὦσι πᾶσαι πρόκλησις δὲ γάμου γένωνται τοῖς ἀνδράσιν ἢ μᾶλλον; καὶ μέχρι τούτου ἐλθεῖν ἐτολμήσατε, ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν, ἵνα μὴ πλείω τῶν ἀνδρῶν ἔχωσιν; ἀλλὰ τί γυναικὸς μάτην τὸ ἐργαστήριον, ὅταν ἱματίου πλείονα, καὶ πῦρ ἀναπτόμενον, καὶ χύτρας ἕψειν, καὶ μέχρι τούτου ἀκριβῆ ἐξέτασιν, ἵνα καὶ βελόνην ἀνδρὸς γνοῦσι μεταχειρίζεσθαι δύνωνται. πολλοῦ σοι δεῖ τὴν ἀνδρὸς ἡγεμονίαν. καὶ μάρτυρίσει σοι ἡ ἀγάπη· καὶ πάντες ὅσοι ἱμάτια ἐνδύσασθαι βούλονται, οὐδὲν μᾶλλον τὰ πλείω τούτων ὑφαίνονται. εἰ δὲ αἰσχρὸν παρθένοις ἐπ' ἄνδρας ἐξιέναι ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν, ὥσπερ δὴ καὶ αἰσχρόν, μάλιστα ἐν τῷ συμποσίῳ ἀνδράσιν αἰσχύνεσθαι. πολλῷ δήπου καὶ τοῦτο τὸ ἔλαττον ἐκείνου ἀσφαλίσασθαι δυνατόν. ἢ γὰρ κόρη τῇ ἀδελφοκτονίᾳ, ἢ παιδίσκαις τὴν πόλιν ὑπερβάλλειν αἰσχύνη. ὅθεν δῆλον, ὅτι προφάσεις ταῦτα καὶ σκῆψεις εἰσὶ καὶ πρόσχημα λύμμασιν ἀδηνείας. ποῖα προσχήματα λύμματα ἀδηνείας, φησί; εἰ γὰρ ἐπεθύμουν ἀνδρὸς καὶ γάμου καὶ τῆς τοιαύτης ἡδονῆς, τίς ὁ κωλύων ἦν; οὐκ ἐφῆν μὴ παῤῥησίας τῆς πατρικῆς, καὶ μήτε προσκρούσαι θεῷ, μήτε τοῖς ἀπηγορευμένοις καταπορφῆσαι καὶ ἁμαρτεῖν; καὶ γὰρ ἐγὼ τοῦτο φημι, ἐξ ὑπερβολῆς μᾶλλον, ἢ ἐμὰ ταῦτα ὄντα τὰ ῥήματα. ἢ γὰρ ἀναγκαῖον εἰπεῖν, πῶς σοι τοιοῦτος ἡ χεὶρ γέγονε καὶ ἡ ἀναγκαία, ἢ τοῦτο δόξαι μὴ δυναμένοις ἐκπίπτειν τῷ σωφρονεῖν τὰ κακῶς ἑτέρως γὰρ σε ἀπαλλαγῆναι τῆς ὕβρεως ταύτης οὐκ ἦν. ταῦτα γὰρ, ἅπερ ἔφης, οὐκ ἐπὶ σοὶ μᾶλλον, ἢ τῇ τῆς σῆς ἀκηκοόσης ἀληθείᾳ τὸν ὄγκον. εἰ δὲ καὶ μυελώδης ἀκριβῶς ἦν ἡ ἀδελφοκτόνος τοιοῦτος αὐτὸν μὴ τοσαύτης προσεῖναι τῆς λιποψυχίας. ὅταν γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης ὀφθῇ, μυριάκις οὕτως ἔχω προφάσεις ἀναγκαίας, ὡς πεῖσαι πολλοῦ δεῖν παιδίον. καὶ γὰρ εἰ μυελώδης ἀποθανεῖν τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὸ μὴ ἡδέως τοῦτο προσῆκεν, μὴ πολλῆς ἴδοι τῆς ἡδονῆς ἀπολαύσεως τοῦτο, μήτε ἀπαπαύστου ἔσχεν καὶ κοσμικῆς χορείας τοῦτον προδιαφθεῖραι κακόν. ἀκούσατε γοῦν ὡς αὐτὸν ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος καὶ πρὸ μικροῦ, καὶ ἐξ ὅσης τῆς εὐτελείας. Καλόν γάρ μοί, φησιν, ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ. a Κορ. θ. 15. Εἶτα σκέπτου μοι, ἵνα μὴ κενωθῇ αὐτοῦ τὸ καύχημα, ἀποθανεῖν εἶλετο· ἡμεῖς δὲ, ἵνα σκάνδαλα ἀνέλωμεν, οὐδὲ μικρῶς καταφρονοῦμεν ἀνέσεως; ἐξ ποῦ δυνησόμεθά ποτε; καίτοι οὐκ ἴσον ὄντα, οὐδὲ κἂν μακρὸν εἴη, ἐγκωμίου τὸ ἀποστρηνιάσαι καὶ κατηφείας εὐεπιτεύξαι. σκέπτου μοι γάρ, εἰ ἐξ τοῦτο ἐλθοι, οὐκ ἂν προσέκρουσε τῷ Θεῷ (αὐτὸς γὰρ αὐτῷ προστάξει ἐκ τοῦ διαγελείου ζῆν) ἀλλ' ὅμως ἡγεῖτο κρεῖττον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ κατόρθωμα προδοῦναι· ἡμεῖς δὲ τὰ προσταγέντα πάντα καθ' ἡδονὴν ποιοῦντες, καὶ εἰδότες, ὅτι μυρίῳ ἐστὶ τούτων πλείονα δίκαια, οὐδὲ ζωοποιίας ἀκαίρου καὶ ψυχρᾶς ἐπιθυμοῦμεν ἀνεχόμεθα. ἐξ τίς ἡμῖν ἔσται συγγνώμη; ἔδει μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, εἰ καὶ ἄνδρα μόνον αἱ παλλακαὶ τοῦ χρείαν ἐπιζήτουν, τοσαύτην ἂν ἀπὸ τοῦ πράγματος ἐπῆλθεν ὕβρεις, ἐλέσθαι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τοῦτο γινόμενον ἀνέχεσθαι. ὅταν δὲ καὶ γαμετὸς ἀνὴρ ἀρετὴν πολλὴν ἀνύῃ, τίς ὑμῖν ἔσται συγγνώμη ἀθρυπομόβους ὄντας, καὶ εἰς τοῦτο ὑμνοῦσαι ἀνυβρίζουσαις συντελεῖν; εἶπέ δή μοι, ὅταν σοι τοῦτα σκέπτῃ, πρόσεξεις τινὰ καὶ αὐτὴ ἀναπαύσεως αὐτῷ; πόθεν πῦρ δῆλον. καὶ πόσῳ βέλτιον μήτε ἀντιδιδόναι τὰ ὀφειλόμενα, μήτε ἀντιλαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τὴν πόσιν, ἣν εἰς τοῦτο ἀναπαύσεως ἀφῆκεν σκέπτου, τοῦτον εἰς τοῦτο σαυτῆς ἀναπτέρωσιν, ἢ χαλεπώτερον πονουμένην ἐπὶ καὶ καταγελᾶσθαι ἑαυτῆς τοῦτο λήψῃ. ἀλλ' οὐδὲ μέσως αὐτῷ προσέχεις ἀκροᾶσθαι; σκέπτου αὐτὸν αὐτῷ πάλιν ἀναπρεπῆ ἀναγκαῖον, ἢ τροπαίου, ἢ ἐνδύσεως, καὶ πῦρ ἀναπτόμενον, ἢ τὰ ἄλλα δὴ τὰ τοιαῦτα ποιοῦν. ταῦτα δὲ ἡμῖν οἰκέτης ἀπαγγείλῃ, μηδὲν προσθεὶς τῷ διαστόλῳ παρεπόμενος, ὑπηρετῶν. ἀλλ' οὐδὲ ἀ-

νάγκαι

νέχεται πάντα, φησί, διὰ τὸν Θεοῦ φόβον, ἐπὶ τὴν ἀπειλὴν ἐκείνην τῆς ἐλεημοσύνης ταύτης μιαθόν, ἐκ χειρὸς ἡμῖν ἐπιτιμῶντας τοῖς μηδὲν κερδαίνουσι πρὸς τὸ μηδὲν καρποῦσθαι ἡμᾶς ἡμῶν. πόθεν οὖν λοιπὸν ἐμφράξωμεν τὰ τοῦ ἀπαιτοῦντος στόματα; Εἰ γὰρ τοσαύτην αὐτοῖς μάρτυρες ἐπιλάβοιμεν, ἢ ὅτι ὡς ἱερεῖ ἢ διδάσκαλε τῷ Θεοῦ τὰ προσφέρεται, ὡς ἀνδράποδον πεμπόμενος ἐπιτελίσειε ἑαυτὸν καθορᾷν, ἐκ πόθεν ὑφίστασθαι μηδὲν καρπούμενον παρ' σοῦ, παρὰ πάντων τούτων τῆς δόξης αὐτοὶ ἐκ τοῦ φιλεῖν ἔδωκε φέρεσθαι τοῦ Θεοῦ· πῶς οὐκέτι τῆς αὐτῆς ψυχῆς ἡμῖν, ἢ κἂν αὐτοὶ χρήσιμον τοσοῦτον πεῖσαί τι ἢ ἐπιδείκνυσθαι τοῖς προσφέρουσι τοῦ Θεοῦ· καὶ πῶς μὲν αὐτὰ πέμπειν, πῶς δὲ μηδὲν λόγον ποιεῖσθαι αὐτοῦ τοῦ ἡμᾶς τοὺς λόγους ὠφελεῖσθαι; Ὁ μὲν γὰρ πάντης καθαρεύοντα, ἢ μηδὲν ὅλως ἀμφεσβήτητον παρέχοντα κατηγορεῖσθαι, ἢ ἀναπεπτωκέναι ἢ ἀναπαύεσθαι ἐαυτὸν, ἢ τοῖς οἰκείοις μέλεσι ἐπίπονα πάντα κατασκευάζειν ἀναπαύσεσι, φιλοσόφου σφόδρα ψυχῆς ἢ ὑπερφυοῦς· ὁ δὲ μὴ ὠφελεῖσθαι εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν, μηδὲ ταῦτα ποιεῖν, δι' ὧν δὴ βλασφημεῖσθαι πάντα πολλαχοῦ, καὶ τὴν οὐσφόρα μεγάλων πολλοὶ κατεργάζονται. πῶς οὖν σοι πίστις δύσομαι, ὅτι τοῦτο πάντα Θεοῦ ἢ τῆς ἀσκήσεως τοῦτο ποιεῖς, ὁ μεγάλης καὶ πανοικτὸς ἐλέους ψυχῆς, ὅταν ἀκούσω, ὅπερ ἐλεημοσύνης ὄντος ἢ τῆς τυχούσης, ὑπερορᾶς; Οὐκ ἀνέχει δόσεσθαι τοῦτο, ἐξ ὧν ὁ Θεὸς ὠφελεῖσθε), ἐπὶ τὸ σῶμα ἢ πάντα παρεδίδως ὑπὲρ τῶν δεχομένων αὐτοῦ; ἢ τίς αἰ ταῦτα παθεῖν ἀπάγοιτο; χ. πολλὰ

Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς ἀπὸ τῶν πρόθεσιν ποιεῖς τὸν ζωοποιοῦντας αὐτοῖς ἐξέλειν. διὰ δὴ πάλιν ποιεῖς αὐτοὺς ἐπιμητίους ἡμῖν. πόθεν οὖν τοῦ ταῦτα κατηγορεῖν καὶ συλλογίζομένους ἡμᾶς δυνησόμεθα πεῖσαι; ἢ μὴ πεισθέντας, φησί, καὶ πῶ τοῦτο ψυχῆς βλαβοεῖς; τῶν γὰρ κακῶν λεγόντων τότε χρὴ καταφρονεῖν, ὅταν ἡμεῖς αὐτοῖς μὴ προέχωμεν λαβάς· μᾶλλον δὲ τότε, ἐπιδοὺς δυνώμεθα διορθοῦν αὐτούς. ὅταν δὲ ἐξ ἡμῶν γένηται τὸ πρᾶγμα, ὅπου τὸν ἡμέτερον πέπαυται καθαρὸν ἄπαν τὸ πῦρ. Οὕτω γὰρ ἀμύητοι τοῦτο, φησι, εἰς τὸν ἀδελφοὺς, καὶ τὸ σῶσαι αὐτῷ τὸν ζωοποιοῦντα ἀθετοῦσι, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. ἤδη γὰρ, ἤδει σαφῶς, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ πρὸς ἀπολογίαν ἡμῖν ἡ τῶν πλησμονῶν ἀθυμία· ἀλλ' αὖθ' μᾶλλον οὖν τοῦτο ἐκ μάλιστα δῆλον ὅτι ὁ καταδικάζει ἡμᾶς. ὅσῳ γὰρ δὴ καθαρεύομεν τῆς πλησμονῆς αἰτίας, τοσούτῳ δίκαιοι μᾶλλον δὴ εἶναι φείδεσθαι τῆς ἀδυνάτου ἡμῶν. ἐκ οὕπω λέγω, ὅτι σὺ τοῦ τοῦ ἀπιστοῦντος πλήσιος· ἀλλὰ κἂν ὦ ἀληθῶς αὐτὸν ἐπιμελοῦμεν τοῦτο· τοῦτο γὰρ οὕτως αὐτῷ ἀφειδῆ χρή. ἢ ταῦτα Ρωμαίοις ὑπισχνεῖται ὁ Παῦλος, ἡμᾶς ἐπαίδευσεν οὕτω λέγων· Μὴ ἔτι σκεῦος βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. κἂν ποιεῖ ἀληθεύω ἡ πλησμονὴ, ἀλλ' ὅμως οὐ τῷ πλησμονῇ, ἀλλὰ τῷ τιμῇ πλησμονῇ ἐπάγοντι ταύτην ἐπιτιμᾷ. ὅπερ γὰρ ἔφην ἤδη, τοῦτο ἢ νῦν ἐρῶ. ὅταν μὲν γὰρ μέγα τι γλίσχρας κέρδος ἐκ τῆς πλησμονῆς μίσγον, δηλοῖ σκανδαλίζομένων ὑπερορᾷ· ὅταν δὲ μηδὲν ᾖ πλέον, ἢ τὸν ἀδυνάτου καταβάλλεσθαι, καὶ μυριάκις ἐξ ἀληθείας τοῦτο πάσχουσιν ἐκεῖνοι, φείδεσθαι χρή. ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς τὸν ὠφελοῦντας ἢ καταβάλλοντας ὑπὲρ τῆς ἀπόφασιν ἄγει τὴν ἀμοιβήν. ὃ γὰρ μηδὲν κερδαίνοντα ὅτι ἐστὶ πλήπειν, τῆς ἑκάστης ποιεῖ δῆλον. καὶ ἡμεῖς δὲ ὅταν ἰδωμεν ἴσα δυσάρεστον ἀπὸ μακρᾶς ἀρρωστίας ἠνιόμενον, τὸν προξενοῦντας αὐτὸν ἀκαίρως, τούτους τῆς οἰκίας ἀπελαύνομεν, καὶ οὐκ ἀκριβολογούμεθα, εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως ἐκεῖνοι τοῦτο ποιοῦσι, ἀλλὰ πάσης αὐτὸν ἀπολογίας ἐκβαλόντες, καὶ πολλὴν τούτῳ δόντες συγχώρησιν, ἀφ' ἑαυτῶν ἀθέτειαν, καὶ ἀδίκως προξενοῦντα, ἐλεοῦμεν. Εἰ δὲ ἡμεῖς τοσαύτην ἐπὶ τὸν οἰκέτας, ἐπὶ τὸν παῖδας προνοίας κεχρήμεθα, καὶ ἡνίκα πολλάκις τοιαῦτα πλημμελοῦντα μαστιγοῦμεν, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἀγαθὸς Θεὸς καὶ χρηστὸς ἐπιτεκνὸς τοῦτο ἐργάσεται. Ἢ λέγεις; ἀθετεῖς ὅτι ὁ πλησμονῆς; Οὐκοῦν φείδεις, οὐ πλησμονῆς ὅτι ἄξιος. πεῖσμα ἔχει; μὴ τοίνυν ὑπιτρέψωμεν, ἀλλ' ἰασώμεθα. ἐκ τοῦ πίθει πορρωτέρω καὶ ἀληθέστερον;

γίζως; σὺ κοινῶν ἀμέλωμεν τὴν ἀκοσμίαν, μὴ ὑπεπίνωμεν. Εἰς γὰρ Χριστὸν αὐτὸν ἁμαρτάνοντες ζηλοῦται φιλονεικοῦσα. ἢ οὐκ ἀκούεις συνεχῶς τὸ μὲ τῇ παλαιᾷ τῶ Μωϋσέως λέγοντας, ὅτι Θεὸς ὄζηλωτής· αὐτὴ ἦ, Ὅτι ἐζήλωκα τὴν Ιερυσαλήμ· τὸ ἦ τῇ καινῇ τῶ Παύλω βοᾶντος, Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλῳ; τοῦτο εἰ ἢ μηδὲν ἕτερον ἄλλο, ἱκανὸν ἴσω τὴν μὴ σφόδρα νοσοῦσαν ἐς ἀπηλγηκυῖαν ὑπερβάλλειν ψυχήν. οὕτω γὰρ φοβερὸν οἶδ, ἡδὺ μᾶλλον ὄζηλος, ἢ φοβερόν. οὐ γὰρ ἂν ζῆλος ποτε ἦν ἄτερ, μὴ θερμῆς τινος ἢ ζεούσης περιπαθείας ἀγάπης. ὥστε τῆς σφοδρᾶς ἢ πεπυρωμένης τῶ Θεοῦ φιλίας τεκμήριον τοῦτο ἔστι. ὁσὶ γὰρ παθος ὄζηλος ὑπὲ Θεοῦ, ἀλλὰ τὴν ἄφατον αὐτὸν φιλοστοργίαν ἐρεμνοῦσαν βουλόμενος, τοῦτο πολλάκις ἀπεκάλεσεν τῷ ὀνόματι. ἀλλ' ὅμως ἡμεῖς ⓐ σφόδρα δυσωπῶμεν τὸν ἐς ἀρετὴν καταπέμπειν συμπαθείας· ἐ ⓦ μὴ οὕτως ἡμῶν σφοδρῶς ἐρώντα καθυβρίζομεν, τὸν ἦ οὐδὲν δυναμένοις ὠφελῆσαι πρὸς τοῦτο θεραπεύομεν. τί γὰρ σε, ὦ ζαλείπωρε, ζοῦτον σπῆσαι δυνήσεται ἡ ψυχρὰ αὕτη συνοίκησις, ὅσον σκυβάλλει σε ἀπὸ σαυρῶν; σκόπει δέ. καπήλ σε ὄκ τῶν οὐρανῶν, τῶ νυμφῶνος ἀπηλαύνει τῶ πνευματικῶ, δῆλον ὅτι σε τῶ οὐρανίου νυμφίω, προξενεῖ τὴν ἀθάνατον κόλασιν, τὰ βασιλήια δὲ τέλος οὐκ ἔχοντα. ἀλλὰ τοῦτων, εἰ τὰ μὲν δῆλα χρεῖσσον πᾶν εἶναι ὁ σπουδοῦν μοι, εἰ τῶν ἀγγυρωτῶν σοι μᾶλλον ἐκκαίετο αἰδρα πόδων, εἰ τῆς βασιλίδος αὐτῆς τὸ πλεῖόν σε ἢ ὅλον ἢ ἀναπαῦσαι καθῆκεν, ἆρα οὐχ ὡς λυσιτελὲς ἐξῆρει, ἢ μείζονα ἀφαιρεῦμενον ἢ δίδοντα, οὕτω μισεῖν ἢ ἀπιστρέφεσθαι εἶδε; πρὸς τῶν τὸ τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθῶν ὁ λόγος σοι προέκειτο, πρὸς τῆς ἐκεῖ βασιλείας, πρὸς τῆς ἀθανάτου ζωῆς, πρὸς τῆς ἀπορρήτου δόξης· σὺ ἦ γνήσιον μνημονεύεις προγυμνᾷ, ἢ ⓦ τὸ ἐκείνοις χρήσιμον εἰς δοχεῖα θεραπεύεις, ὥσπερ διαπτύειν ἢ οὐ καταδύῃ, σοὶ βύσσῃ ἄφατον ἔσεσθαι σοι τὴν γέενναν, ἢ οὕτως εὐθέως ἀπελθεῖν, ἀλλ' ἀθάνατον μοι προβάλλῃ γυναικείας φύσεως τὸ χρεῶν αἰθερίων οἰκονομίαν, τὸ ἀπαύστου τὴν χῆ τὴν οἰκίαν, πλατύνουσα ἢ συνωλίσσουσα τὰς ὄκ οὔσας προφάσεις; ἀλλ' οὐδ' οὕτω λήσεις τὸν νοῦν ἔχοντα. οὐ γὰρ ὅσον, ὄκ ἔστιν ἀνάπαυσις ἢ κατεπαγκαίζουσα ἑαυτὸν ἀχημοσύνῃ. γυνὴ γὰρ, εἰ βουληθείη, οὐχ ἑαυτῆ μόνον, ἀλλὰ ἐς ἑτέρους ἐρχέσθαι πλείονας εἰς δέκα πέμπε· ἐπεὶ ἢ ὅς ἔρχεσ, τοῦδρος τὰ πολιτικὰ προστάγματα λαχόντος, ὃ οἰκουρεῖν αὐτὴν ἢ οἰκονομεῖν τὰ ἔνδον ἅπαντα ἐκλπρώσατο. οὐ τοίνυν ἀναπαύσεως διόμεθα, ἕλκετε τὸν ἄνδρα ἔνδον. ἀλλὰ τί φησι; πορείας ἔνεκεν ἢ ἀσυλλήπτου· ἐγὼ μὲν ὄκ ἂν ἐπαινέσειε τοῦτο (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ ἢ τοῖς λέγουσιν ὑπὲρ ἡμῶν οὐ παύομαι· εἴπερ ἦ κἀμὲ πεῖσαι δυνατὸν ἴσω.

Τίς οὖν ὅστις ἡ προφάσις ἡ πρόφασιν ὑμῖν τὸ προβάλλεσθαι ποιοῦσα, φησι; κενοδοξίας ἔρως; ἢ καθάπερ αἰδράσιν ἡδονὴ ψυχρὰ ἢ ζαλείπωρος. οὕτω δὲ ζώντας φιλοτιμίας ὑπερθυμία τὸν ὁμοσκηνίδην ζώντων ἐργάζεται; κενοδοξοῖ μὲν ἄπαν, ὡς εἰπεῖν, τὸ τῶν ἀνθρώπων ἔθνος, μάλιστα ἦ τὸ γυναικεῖον γένος. ὅταν γὰρ μήτε ἀναπαύσεως δέωνται, καθάπερ ἀποδεδυκότα, μήτε ἀφθείρωνται μετ' αὐτῶν, δῆλον ὅτι τοῦτο λείπει * μόνον. ἐπεὶ οὖν αὐτὸν τὸν κακὸν τὸν ῥίζαν βύρηκαμεν, φέρε λοιπὸν τὸ ἐγκαλεῖν ἀφέντες, πειρασώμεν ἢ πιθανόν, ὅπως καθάπερ τῶν ἀνδρῶν ⓐ συνοικοῦντες αὐτοῖς δοκοῦσι μὲν ἡδονὴν καρποῦσθαι, πλείονι ἦ πρὸς ἁλλοτρίᾳ βασάνῳ (ἢ γὰρ ἑκούσῃ μᾶλλον κεκλαυμένῃ γένοιτ' ἂν ἡδονὴ ἢ μᾶλλον ἢ τὸ χαρισμοῦ) οὕτω δὴ ἢ ζώντας δοκεῖν ὦν, ὡς αὐτοῖς νομίζουσι, δόξαν τινὸς ὄντων ἢ προφάσεως πίπτειν. εἰ ἦ ἀκριβῶς τις ἐξετάσειε, τέλους ἢ αἰτίας ἢ σκοποῦ ἢ τῆς ἑκάστης ἐμπεπλόκασι δόξης. ἢ τάχ' τούτων εἴρηται μὲν ἡμῖν ἢ τὸ ἀρχῆ βεβαίως, εἰρήσεται ἦ ἢ νῦν. ἔστω γὰρ ὁ συνοικῶν, εἰ βούλει, μὴ τῶν ἀπαλῶν τις, μηδὲ τῶν ἀπερριμμένων, ἀλλὰ τῶν πολλοῦ τὸ σκληρὸν δυνάμει ἐχόντων· ἢ ὅτι γένοιτο ἦ λαμπρότητι, ἢ ὅτι λόγου δυνάμει ἢ βιαιοτέρᾳ θαυμαζέσθω παρὰ πᾶσι, ἢ πλούτου ἔστω λαμπρός. οὐδὲ γὰρ οὕτω δυνη-

σῆ

Εξοδ. κ. ε. Ζαχ. α. ιδ. β. Κορ. ια. β.

σι) ταύτην ποιῆσαι τὴν ἀδελφὴν ἢ εὐδόκιμον. ⁂ μὴ μέλλοντα καρποῦσθαι δόξαν ἐκ τῆς πρὸς τινα φιλίας, τὴν ἐκείνου δόξαν προήκειν φυλάττειν δεῖ τὸν πρὸ ἐχοντος· ὁ δοξάζεσθαι· ὡς εἴπερ ταύτην λυμαίνοιτο, πολλῷ μᾶλλον δὴ τὴν ἑαυτῆς καταβάλοι. ὥσπερ γὰρ πηγῆς ἀφανισθείσης καὶ τὰ προσχώματα χειμῶνος ῥεύματα τὸ μᾶλλον, καὶ ῥίζης σαπείσης πολλῷ μᾶλλον ὁ καρπὸς· οὕτω καὶ νῦν τὸ μέλλοντος τὴν πρὸ ἦθος διακωλύσαι λαμπρὸν ὁμολογῶ καὶ ζηλωτὸν δεῖ τῆς ζωοποιήσεως, αὐτὴν προὐκείνου μᾶλ' ἐκείνου χαριεῖσθαι τὸν γάλωτος. κἂν τύχῃ τις τὴν γυναῖκα χρηστὴν παρὰ πολλοῖς προὐπάρχουσα δόξαν, καὶ ταύτην εἰσελθὼν ἐκβαλεῖν ἀπειλήσει τῆς οἰκίας· τοσοῦτον ἀπέχει καὶ ἑτέραν προσθεῖναι τοιαύτην. κἂν αὐτὸς ἔχῃ πάλιν τοιαύτην καταλῦσαι, τοῦτο καὶ αὐτὸς πείσει). οὐκ ἄρα δόξαν ὑμῖν χρὴ λοιπὸν προστίθησιν αὕτη ἡ κοινωνία τῆς ζωοποιήσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν οὖσαν αἰσθῆναι, ἢ τὴν οὐκ οὖσαν ἐπάγαγεῖν· ποιητικὰ ἀμφότερα. καὶ ὁ μὲν τῶν Ἰουδαίων προφήτης εἶπεν, δίκαιον νῦν εἶναι· Ἱερ. 23. κγ. Εἰ ἀλλάξεται αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καὶ παρδάλεις τὰ ποικίλματα αὐτῆς, καὶ οἱ ταύτας ζωοποιοῦντες τὴν κηλίδα ἀποθήσονται ποτε ταύτην. οὕτω, καθάπερ δὶς κεκτημένην σώματα, ταῖς ἀμφοτέραις καταλήψεσιν ἐγκαίεται, ὑπισχνοῦσα πᾶσιν αὐτοῖς τοῖς καλοῖς. ἀλλ' ἴσως δόξαν ἡγοῦνται αὐτὸ τοῦτο, ὃ κεκεφαλῆσθαι τὸν ἀνδρα. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὁ πολὺς γέλως, καὶ ὁ μάλιστα αἰσχύνης ἐγκαλλωπίζον) μόναι. οὐδὲ γὰρ δὴ γυναικὶ ἐλευθέραν, οὐδὲ σωφρονοῦσαν ὃ τούτοις διαβρύεσθαι τοῖς δικλείοις· ἐπεὶ καὶ αὕτη πάλιν ἑτέρας καταθέσεις ἀτιμίας. καὶ ὅσῳπερ ἂν κεκαταισχύνῃ τὸν ἄνδρα, καὶ χαλεπώτερα ὑπομένοντα πάσχοι, τοσούτῳ μᾶλλον ἑαυτὴν καταισχύνοι μετ' ἐκείνου. οὐδὲ γὰρ ἡ δυναμένη τοῦ ἄνδρας γυνή, ἀλλ' ἡ αἰδουμένη, αὕτη πᾶσιν ἔστιν αἰδέσιμός τε καὶ ὑπέροχος. εἰ δὲ οὐκ αἰσχύνῃ τὴν ῥηθεῖσαν τὴν ἡμετέραν, ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος αὐτὰς ὑπισχνούμενος διωρήσεται, λέγων οὕτως· Γεν. 3. ιϛ. Πρὸς ⁂ τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει· καὶ, Κεφαλὴ γυναικὸς ὁ ἀνήρ, καὶ ἑτέρωθεν ἡ θέσις τῆς λύσεως τοῦτο οὕτω νενομισμένον, καὶ ταύτην λῦσαι τὴν τάξιν. ὥστε ἀγνωμοσύνη μεγάλη, ὅταν τὰ ἄνω κάτω γίνῃ). κάτω μὲν ἡ κεφαλή, ὃ ἐστὶ σῶμα ἄνω. εἰ δὲ ὑπὲρ γάμου τοῦτο ἀκούει, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ ταύτης τῆς συζυγίας, εἶθα οὐ τοῦτο μόνον ὅτι ὁ διηνεκὲς, ὅπερ νόμῳ προβάσεως ὅτι ὁ γυνὴ θείου, ἀλλ' ὅτι ποινῆς τέρας καὶ ἑαυτῷ καὶ τῇ γυναικὶ προτίθησι δόξαν. εἰ γὰρ ὁ ζωοποιεῖν ἀκούει, πολλῷ μᾶλλον ὁ ζωοποιοῦσαι δουλοῦσθαι. οὐδὲ γὰρ πάντα χοῦ ὁ κεφαλὴ ἔπαινον φέρει· ἀλλ' ἔστι καὶ μὴ κεφαλῆς τάξιν ἐπιδοκιμεῖν, καὶ κεφαλῆς τὰ ἀγνοεῖν. ὥστε, εἰ βούλει θαυμάζεσθαι πρὸς ἀνδρὸς, μηδέν σοι κρεῖττον ἔστω πρὸς αὐτὸν, πόρρω δὲ σωφροσύνης καὶ εὐνοίας καὶ συνοικήσεως γένου τῆς ἐκείνου. τότε σε καὶ γυναῖκες ἐκπλαγήσονται, καὶ ἄνδρες θαυμάσονται πάντες ὁμοῦ, ἅτε πρὸ ἦθος οὖσαν, καὶ τῷ πυμφίῳ προσεδρεύουσαν ἀδιαπαύστως· τότε σε οὐκ ⁂ οἰκέτιν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐλλιμένιος δὲ Ἰουδαῖοι καὶ πάντ' ὁ τῶν ἀνθρώπων ἀποδέξεται χῶρος. ὥστε εἰ δόξαν ζητεῖς, ταύτην ὄφλε τὴν ὀδὸν, μὴ τὴν σαυτῆς. τότε σε οὐκέτι τὴν τοῦ ὄφεως καλέσουσι, καὶ τοῦ ὄφεως, ἀλλὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ. τοῦτο καὶ κόσμος ἕτερος ἴσως οὐκ ἂν σοί ποτε γένηται πρὸ ταύτης. καὶ μικρὰ ταῦτα, εἰπέ μοι, καθ' ἑκάστην ἀνάγκη τὴν ἡμέραν καὶ σὺ ἀγορᾷ, καὶ σὺ οἰκίαις, καὶ σὺ ἑτέραις πόλεσιν, ἡ ὄφις, κέρκη τε οὖσα, καὶ ἰὸς κομιστὴ, καὶ σφοδρὰ βυσσόσωπος, πολλοῖς, εἴγε ἤθελεν, ὑπασπάσασθαι δυναμένη προσιοῦσι, οὐκ ἠθέλησεν· ἀλλ' εἵλετο πᾶσι ὁτιοῦν καταμῦσαι καὶ παλιῖν, ἢ τὴν τοῦ Χριστοῦ προδοῦναι φιλίαν, καὶ ὃ τῆς σωφροσύνης ἀληθῶς· μῦθος ἀφανίσαι; μανιώδεις εἶ, καὶ δὶς, καὶ τρὶς, καὶ πολλάκις. ὅσων ἀπολαύσεται ἀγαθῶν; οἵων δέξεται τιμῶν; ὅσων καρπώσεται μισθῶν παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ; ἃ μιλλωιδὴ τοῦ ἀσωμάτους δυνάμεις; ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς αὐτὴν πολῖται ἐροῦσι, καὶ εἰς ζῆλον ταῖς ἑαυτῶν γυναιξὶ προθήσουσι. κἂν κοσμίως βιοῦσά τις προσπέψηται, κἂν διεφθαρμένην σωφρονίσαι βουληθῇ, τοῦ τούτης ἐγκώμια πάλιν ἅπαντες εἰς μέσον οἴσουσι. οὐκ ἐκεῖνο μόνον, ἀλλὰ

Ἱερ. 13. γ. κγ.

α. Κορ 11. γ.

χ. πυμφίου

χ. ζηλῶ

χ. ἐκείνου

χ. σωφρονίσαι

καὶ καὶ ἁπλοῦς ἐκεῖ πρᾳότητος γέμοντας λόγους, καὶ αὐτοὺς αὐτοῖς ἀπόντας ἐπαρίστανται, οὐχ ὡς κομικοὺς ζωάντας μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ὄντως ἀναπεπλασμένους καὶ πάνυ καταξίωτους ὄντα αὐτοῖς ἀναλφῆ, εἶτα καταφρονητὰς καὶ ὑπερφιάλους. καὶ αὖτη μὲν τοσαύτης καὶ πολλῷ πλείονος τῆς εἰρημένης ἀπολαύσεται δόξης· ἡ δ' ἔχουσα τὸν σωφρονικὸν ζῆλον, τὴν σκαιότητα ἀπάντων. καὶ τοῦτον μέν, ὅταν κατηγορῆται πολλά πινα καὶ πρᾴα μιαρὰ, ἤτοι μὲν εἰς μεμέλειαν ἀπροφάσιστον τοῖς τοιούτοις συλλόγοις· ἀλλ' ἡ μὲν τὰ τῶν ἀπολογουμένων, ἡ δὲ τὰ τῶν κατηγορούντων αἰσθήσεται σώματα. ἔπειτα, ὅταν σωφροσυνθέλειαν καὶ ῥυθμισθέλειαν δίκη, αὖτη πολὺ, καθάπερ φαρμάκων ὑπερφυῶς ἐπιτήδεια ἀκαταλλήλως δυνάμενα, εἰς μέσον ἀεί), καὶ ὁ τῆς θελησικάλου σῶμα κεκμηκώς· ὁκοῖα ἡ μὲν τῆς κατεπαχυνθείσης ἕξεως, καὶ μὴ πλήρη, κολαζομένη δὲ κατεπεσορεύσει. ἀνάγκη γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τήκουσαι, κατηγρᾴθαι ταύτην καὶ κατεπικύλισθαι πάλιν· ἡ δ' ὥσπερ αἱ ἐκεῖ τῶν μεγάλων τύτων λίπτας λόγος, ὥσπερ ὁκεῖνα μακκελεία, οὕτως ἀθλία αὕτη καὶ παλαίπωρος, ἡ πάντα ἁπλοῦν ἀκούσεται. καὶ ὥσπερ ὁκεῖνοι οὐχ εἰδότες μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγνοοῦντες καὶ μηδὲν ἀνεργετηθέντες ὤφλησι καὶ ἀνομίσθου· οὕτω καὶ ταύτην οἱ τε εἰδότες, οἱ τε ἀγνοοῦντες, οἱ τε μηδὲν παθόντες κακὸν κακίζουσι καὶ βλασφήμουσι. καὶ μὲν ὀργῶς βιῶντες οὐ πολλὰ τῶν γεωμέτρων μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν ἀγνώστων, καὶ πρὸς αὐτὴν ἡ τῶν ὁδρῶν ἐπαρῶνται καὶ βασκαίνουσι). καὶ ἡ διαφθαρτέον καὶ φαῦλα καὶ πολλὰ τῶν φίλων καινίζει). καὶ τῦτο ἡ τῆς τῦ θεοῦ καθαιρέσεως ἔργον ἐστί, ὃ τοσαύτην ἐκεῖ τὴν ἀρετὴν οἰκειότητα κρῖναι σὺν ὕβρει, τοσαύτην ἡ ἐκεῖ τὴν κακίαν ἀποστροφὴν, ὡς ἐκείνη μὲν πάσας φιλοσοφίας ἡ σὺν μὴ μετιόντας, τὴν ἡ κακίαν καταδικάζειν ἡ σὺν ἀπεχθομένους αὐτὴν ἡ σὺν ἀτιμάσαι. ἆρα δῆλον ὅτι καὶ ἠθροισμένας πάντας οὐχ εἰδότες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀγνοοῦντες ἀπεχθέσθαι), ἐς μάλιστα πάντων δὲ καὶ σωφρονοῦντες. καὶ γὰρ σφόδρα λέγουσιν ὑμᾶς φιλεῖν ἡ θαυμάζειν, καὶ χάριν ἔχουσιν ὑπὲρ πάντας τῆς ἡδονῆς, ὑπὲρ αὐτὴν ἂν ἐμέλλετε, πάλιν μεταξὺ δὲ καὶ τὸ συνειδὸς τὸ ἀκέραιον, ὅταν ποτὲ μεταβολὴν αἰσθησώμεθα ὁποίαν τὴν παγίδα, ἐφ' ἧς ἱστήκειμεν. τοσοῦτόν ὅσον ἡ κακία κακόν. ἐς οἱ μάλιστα πάντων ἡμεσταλόμθοι πρὸ ὑμῶν, οὗτοι μάλιστα πάντων εἰσὶν οἱ κατηγοροῦντες, ὅτι μὲ μάλιστα πάντων καὶ ὑμέτερα ἴσασιν, εἰς τὰ ἐνδότατα ἐσκεμμένοι, καὶ ἀπόρρητα ὑμῶν ἐξεκαθαίροντες καὶ ὅσα μισοῦσι, δῆλον ὅτι φεύγειν. μισέμενοι δὲ ἄλλοτε ἄλλοις ἀπαλλαγῶμεν καὶ τύτοις, καὶ τὸ ἴσον ἐχθρεπῆς· ὃ δὴ κωλύει, ἡ σωτηρία καὶ ἡ δικαίωσά τις καὶ ἡδονή. ἐστὶ δὲ ἐνίοις ὑποπίπτειν ὑγιαίνειν μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς, καὶ μισοῦσι αὐτὸ πάντες καὶ ἔχασιν, ἥδιον) ἢ ὅπως οἱ αὐτοὶ καθάπερ οἱ τυφλοί. καὶ γὰρ λέθη ἄθλιός ἐστι καὶ ἀλλόκοτος, ὅσα ἔστι τῶν τῦ ἀπιστουμένου καὶ σφόδρα πιστὰ ἑκάστῳ κατηγορεῖν ὑπὸ μισούντων δόξαν, ὡς ἐθέλοντας τὸ ἀφανισμὸν ζῆν, καὶ τὸ τοῖς ἀπόροις ἐπὶ τόμοις ὅτι κατηγορεῖν καὶ γέλωτα καὶ ὀνείδισι, καὶ διαζῆν κοινὰ ὅτι τῆς ἀγορᾶς ἡσθῆναι, πάντων αὐτὸν ἅμα τῷ φανῆναι τοῖς πλησίον διακλυδωνιζομένων ὅτι τοῖς αὐτοῖς. καὶ γὰρ τὸν ἐμὸν ἐς ὑμᾶς ἀπὸ τῆς ἐμαυτοῦ ἀνδρὸς ἀκούσαντα τύτων, καὶ ὀσχλεῖν ὃ σωφρονοῦν ὄλωσπερ ἐγκαθαίρειν, καὶ σκώπτειν πάντος μᾶλλον ἐθέλειν ἀκούειν αὐτὸν τοῦ ἀκούειν. εἰ δ' ὅλως πρὸς αὐθεντίαν ἔστιν ἀκμή, φανερὸς μὲ τοῦτο λέγοντα, οἵτινες δὲ καὶ ἑαυτοῖς ἐγκαλοῦντες, τοσαύτη γέμουσι ὀδυνῶν ὅταν πρὸς αὐτοὺς ἀπολήγωμεν ὁκοῖα μάνιαι ὑμφίαι, ὅταν ἡ τὰ ἄδηλα εἰς μέσον ἄγωσι, ὅταν ἡ παρρησίαν ἀναπτύσσωσιν, ἡ βλέμματα, ἡ ἔποιαι (τὰ γὰρ τύτων αἰσχύστερα πρίπει) ὅταν δὲ πρὸς ἁπλοῦς ὅτι τῆς οἰκουμένης ἁπάσης γυμνὰ φαίνηται ἡ τετραχαλισμένα, πρὸς ἀναισθησίαν ἀχημοσυνόλλα ἀχημοσυνόλλων ἡ κόλασιν ἡ λιμοσύνας; τότε γὰρ, εἰ μὴ πάνδεινοι λέμπουσι οὕτως ἠλίθιοι ψυχὴ, ὡς εἰκὸς τὴν ἀρμοδιόσαν ὁποίαν τῶν νυμφίων, εἰ μὴ πάσης κηλίδος ἐρύσαν ἡ ῥυπόδης ἡ σχήσας, ἀπολῦσαι, ἡ ἐπὶ ἄκρα τὰ πάντα δοῦναι. εἰ γὰρ

ὁ τυχὼν

τυχὸν μῶμος ἐκβάλλει, ὅταν πολὺς ὁ ῥύπος ᾖ; τοσαύτη ἡ δυσωδία ἡ μυεία πόθεν ἔλκη, ἃς αὐτὸν ἐξαιρήσεται τῆς κολάσεως καὶ τῆς ἰμωνείας ἐκείνης; Εἰ γὰρ σὲ τοῦδε οὕτω φαύλην ὄζει καὶ πᾶσι ἡ ἀνδὸς τῆς τοιαύτης ὁ βίος, ὡς πόλλας αὐτὸν ἀπεστρέφεσθαι, καὶ φίλους καὶ ἐχθρούς, πῶς τὴν βασιλικὴν ὑπολείψας δυνήσεται προσφόρως διακεχρῆσθαι τῷ βορβόρῳ τοσούτῳ; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι ὅσοι οἰκίαν ὑδρορόν ἰδιώτην καὶ βύτιλον διάκοιτον ἂν μὴ ἐλκυλιόδητα βορβόρῳ πολλάκις δεῖν ἔοικε, ἀλλ' ἀπολαμβάνουσι καὶ διώκουσιν ἅπαντες καὶ τοὺς ὑμᾶς ἀπηλλιέσι καὶ φθάνουσι πόρρω; Εἰ δ' ἄλλοι ζῶοι, καὶ ταῦτα τὸ βορβόρῳ προφόμενον οὐχὶ προσομίσεται, οὐδεπώποτε πολλάκις οἶκοι μὴ κηλίδας, πῶς εἰς τοὺς οὐρανίους σκηνὰς, ὅταν τοσαύτη λαμπρότης, ἔνθα πόλις φαιδρά, ἔνθα φῶς ἀπρόσιτον, ἔνθα ἀγραπὴς πάσης λαμπρότερον ἁπάντων πάλλουσαι αἱ πρόθυροι, πῶς δυνήσεται ὃς οὔπω ῥυπῶν εἰσελθεῖν; αἱ μὴ ἔχουσαι ἔλαιον ἀπηλλιάθησαν τοῦ νυμφίου· καὶ πῶς ὑμᾶς προσδοκᾶτε ὑπολήψεσθαι τοῦ νυμφίου καὶ τῶν αὐλῶν ἐκείνων; τὸ γὰρ πολλῷ τοῦτο ἐκείνου χαλεπώτερον ὃ ἁμάρτημα. οὐ γάρ ὅσον, οὐδ' ἔστιν ἴσον σωματικῆς μὴ μεταδοῦναι τροφῆς, καὶ ψυχαὶ ἀπολέσαι πολλάς. ἐκεῖναι μὲν γὰρ τὸν πτοιοθμοὺς ἠδίκησαν τοσοῦτο· ὅσῳ γε τῶν ἑαυτῶν αὐλοῖς οὐ μετέδωκαν, τοσοῦτο ἀπήλλαξαν πείνας, ταῦτα ἴσασι· σὺ δὲ καὶ ἠδίκησας, καὶ ὠσας, καὶ οὐ μόνον τοσοῦτον ὠσας, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα κατέβαλες. Εἰ δὲ αἱ μὴ ὠφελήσασαι τοσούτου ἔδωκαν δίκην, τί ταῦτα τὰς πρὸ ἡνίας ἀπεραίους μενούσης· αἱ τοὺς "Ὃ μηδὲν ὠφελήσασαι καὶ τὰ μέγιστα ἀδικήσασαι ἑαυτάς, καὶ τοὺς συνοικοῦντας, καὶ τοὺς συμμαθητὰς, καὶ τοὺς τούτων δὲ τοῦ νυμφίου καθυβρίσασαν ὄνομα, πόθεν ἀποφεύξονται ζημιωθείσας; Ιε. η'

Ἀρᾶτε οὖν μεταχειρίζεσθε τοὺς γάμους; τοὺς οὖν ἀγῶνα ἀποδύσασθε; οὖν ἐλάχιστα πολέμου μέρος; οἷον ἐκπληρώσητε τοῦ στρατοῦ τάξιν; πῶς αὐτὸν τοῦ πολέμου στρατηγὸν, μᾶλλον δὲ πρὸ αὐτοῦ ἐσκέψασθε βασιλέα, καὶ στρατεύεσθε. καθάπερ οὖν οἱ τοῖς πολέμοις οἱ στρατιῶται οὐκ ἔνθα" τύχοντα ἐπελαμβάνομεν, ἀλλ' οἱ μὲν τὰ κέρατα ἔχουσι τῆς παρατάξεως, οἱ δὲ τὰ μέσα, καὶ οἱ μὲν τὰ ὀπίσω, οἱ δὲ μέτωπον κατακοσμοῦσι τῆς φάλαγγος, ἄλλοι δέ, ὅπου περ δοκῇ ὁ βασιλεὺς φαίνεται, πρόσεισι μετ' αὐτοῦ φαίνεται καὶ συμπαραθέουσιν· ὥστε δὲ ὁ τῶν πρώτων χορὸς, ὅταν πρώτων ᾖ χορὸς, οὐδενὸς ἄλλου, ἀλλ' ἢ τοῦτου τοῦ ζητεῖν εἵληχεν. οὐχ ὥστε οἱ τὰ χρυσᾶ φορεσώτης ἱμάτια, καὶ ἐφ' ἵππων χρυσοφορεσώτων φερόμενοι, καὶ διαπρέποντες βαστάζοντες χρυσᾶς καὶ λιθοκολλήτους, τοῦ βασιλέως τὸ παρεσιτὸν ἐμφαίνειν ὀφείλουσι, ὡς ὁ πρώτος τοῦ τοῦ Χριστοῦ. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πρὸ αὐτοῦ φαίνονται τοῦ βασιλέως τὸ ὄχημα τὸ βασιλικὸν· αὕτη δὲ καὶ ὄχημα γίνεται βασιλικὸν, καθάπερ τὰ χερουβὶμ, ἀν᾽ ἐθέλῃ, καὶ πρόκειται αὐτῷ, καθάπερ τὰ σεραφίμ. δεῖ τοίνυν αὐτοῦ εἰς ἀγαθὸν ἐμβάλλουσαι, ὥσπερ ἅλμα φιλοσοφίας ἁπάσης φαίνεσθαι, καὶ πόλεως ἁπλότητα, ὡς ἄγγελοι δὲ οὐρανοῦ καταδύτα πῶς. καὶ ὥσπερ τὴν χερουβὶμ αὐτὴν εἰ ὅπῃ τῆς γῆς ἐφάνη, πόλεως δὲ δεσπότης ἐπέστρεψαι, ὅτου καὶ τοῦ πρώτου τοῦ ὁρᾶν τὰ πόλεως εἰς χαῦμα καὶ ἔκπληξιν ἐμβάλλειν δῆ. ὅταν γὰρ βασίλῃ μὲν, ὥσπερ δ' ἐρημίας, καθέζηται δὲ ἐκκλησίας μέσῃ σιγῆς βαθυπάτης, δὲ δὲ ὄμμα μηδενὸς τοῦ πρώτου ὁρᾷ, μὴ γυναικὸς, μὴ αἰδοῦς, ἀλλ' ἢ τοῦ νυμφίου μόνου, ὥσπερ πρότερα καὶ φαιδρόν, αἰσχυνῇ δὲ οἰκαδὲ πάλιν τότε ἀφελεσθεῖσα τὸ θυμοῦ, καὶ τῆς αὐτοῦ μόνης αἰσθόμενα φωνῆς ἀφ᾽ ἧς γραφῆς, γνωμένη δὲ ὅπῃ τῆς οἰκίας τοῦ πολυόμβου ἀναλογίζηται μόνον, δὲ ξένη καὶ πάροικος ἢ δὲ παρεπίδημος, καὶ πόλεα ὅτου ποιῇ, ὡς εἰκὸς τὸν ξένον τοῦ τοιοῦδε προσχήματος, καὶ μὴ μόνον ἀρρένων ὄψεις φεύγῃ, ἀλλὰ καὶ γυναικῶν σεμνοτέρων, δὲ τοσαῦτα δι᾽ σώματι ἀσκοῦνται, ὅσα δυνάγκη μόνον, δὲ δὲ πῶ εἰς τὸν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν ἀναλίσκῃ, πῆς ἂν γνώμασιτο; πῆς οὐκ ἐκπήσεται τὸ γυναικεῖα φύσει πολυτρόπου ἀγγελικὸν ὁρᾶν; πῆς δ᾽ ὅλως

τολμήσει

πολλὰ ἐπιτιμᾶν τοῖς ἐλλιπῶς, καὶ ἐφ' ἑκάστῃ πάνυ μικρᾷ ἁμαρτίᾳ ἐπιτιθέναι τὴν ἐσχάτην ἐπιτίμησιν, ἀποστασίαν καὶ σχίσμα καὶ τὰ τοιαῦτα ὀνόματα, ἃ τοῖς ἐπὶ μεγάλοις ἁμαρτήμασι κολάζεσθαι προσῆκεν. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ τὸν τοῦ ἀδελφοῦ θάνατον τοσοῦτον ἡγοῦμαι κακὸν, ὅσον τὴν ἐκείνου ἀπώλειαν· ἐπειδὴ καὶ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς ἕνεκεν τοῦτο συμπαθοῦμεν ἀπολλυμένης· οὐκοῦν καὶ ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ μὴ τὸ σῶμα ἀποβαλεῖν ἐστὶ δεινόν. τί τοίνυν κωλύει σε καὶ τὸν ἀπόντα καὶ μὴ δυνάμενον φθόγγον ἀφεῖναι καὶ τὰ ὄμματα, οὐχ ἵνα καλλωπίζωμεθα δῆλον, ἀλλ' ἵνα τῷ δοκεῖν τῆς ἡμετέρας αἰχμαλωσίας πρόφασιν ἔχῃ τοῦ μὴ ἀποδύσασθαι, ἀλλὰ τῷ γυμνῷ μᾶλλον ἡμᾶς καταισχύνειν δυνάμενον; Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς Ἀδὰμ χιτῶνας δέρματα θνητὰ ἐνέδυσεν ὁ Θεὸς, καὶ πλέον οὐδὲν ποιῶν· τοῦτο γὰρ οὐδὲν, εἰ μὴ περιηρεῖτο, καὶ τὰ ἀδιάφορα ἱμάτια· ἀλλ' ἵνα τῷ μὴ δι' ἑαυτὸν ἡμᾶς ἐντραπῆναι, ἀλλὰ τὸν κόσμον. Εἰ γὰρ αὐτὸ τὸ δυνάμενον πεῖσαι ἐκεῖνος ἐποίησεν, ἀφαιρεῖται καὶ τὴν ἀφορμὴν τοῦ ἀπολογεῖσθαι καὶ τὴν ἀναισχυντίαν. Ἐπεὶ τί ἂν εἶχε λέγειν ἡ γυμνωθεῖσα, τῆς κατηγορίας ἀπτεσθαι μὴ δυναμένη; ἆρα τὸ ἀπολωλεκέναι τὸν χιτῶνα; ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ μᾶλλον ἐστὶν ἐγκλήματος ἄξιον. ἆρα τὸ ἐπιδεῖξαι τὸν ἄνδρα; ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ ἐγκωμίου μᾶλλον ἐστὶν ἄξιον. ἆρα τὸ ἐπιθυμῆσαι τοῦ ἀπολωλότος; τί τοῦτο κατηγορίας αὖξεις ὀπτικὴν οὖσαν τὴν ἐπιθυμίαν; διὸ καὶ ὁ Παῦλος, ἡμεῖς δὲ κεφαλὰς ἐκεῖνα τὰ σκεπάσματα αὐτῇ φιλοτιμούμεθα· ὥσπερ οὖν εἰ ἦν οἰκήματα ἐφ' ἑαυτῇ τὸν ὦμον ἔχαν, καὶ εἰς ἀνάγκην τοῦ σκέπειν αὐτὰ κατέστας, ὀπτικὰ καλλωπίζοι τὰ καλλύμματα ταῦτα. Διὰ τοῦτο Ἠλίας, διὰ τοῦτο Ἰωάννης ἀπλοῦν εἶχον ἔνδυμα, δερμάτινος χιτὼν καὶ ἱμάτια τρίχινα περιβεβλημένοι. ἐπιθύμουν γὰρ ἐκεῖνοι τὸ ἄδυτον τῆς ἀφθαρσίας κτήσασθαι. σὺ δὲ τῷ σῷ σκέπῃ ἐπιδεικνύεις γυναῖκας τῇ τῶν ἱματίων ἐργασίᾳ, δι' ἐκείνων τῶν ἀνατρεφομένων τῷ τῶν πλουσίων τρυφῇ μαχόμενα. οὐχ οὕτω σε πρέπει κοσμεῖσθαι καὶ καλλωπίζεσθαι βούλεται ὁ νυμφίος, ἀλλὰ σὲ τῇ ψυχῇ σου πᾶσαν ἀποκεῖσθαι αὐτῷ τὸν δεξιὸν ἐκάλυψεν. σὺ δὲ ἐκείνης μὲν ἀμελοῦσα, τῷ πλοκῇ δὲ τῇ τριχῶν καὶ διακοσμήσεσι ποικίλοις, καὶ ἐρυθήμασι καὶ λευκάνσεσι καὶ μιγνῦσι ἐργάζῃ τὸν ὀρυττόμενον, ὡς εἶπεν, ἀπάγοντα. καὶ ὅπου μὲν πολὺ σεσαγήνευται τὸ ὕδωρ, ἐνταῦθα οἴμοι σε λέγει· ὅπου δὲ ἡ ἀλήθεια καὶ ὀπίσω ἐστράφη ὑμῶν, καὶ τοῦτο πεπεισμένην ποιῆσαι φησὶν ἐρυθήματος. ὅταν γὰρ ἡ μὲν ψυχὴ καλλωπίζουσα, τῷ Θεῷ ἔχῃ τὰ κάλλιστα ἐρυθήματα, σὺ δὲ αἰσχύνῃ, μᾶλλον δὲ οὐδὲ αἰσχύνῃ, ἀλλὰ χείρων καὶ κυνὸς, καὶ εἴ τι τούτων ἀλογώτερον, τίς ἔτι σὲ οἰκτίρει, ὡς σε μᾶλλον ἐκείνης κακοσμηθῆναι φάναι τῆς τῷ Θεῷ εἰς ὑπερβολὴν μισουσης τὴν διαφθορὰν τῆς ὄψεως; ὥστε ὅσῳ αὖ ὑπερβαίνῃς τὸν ἐρυθριᾶν, τοσούτῳ μείζονος βδελυκλείᾳ τὸ μὴ Θεὸν ἀποτρέψασα, τούτους δὲ ἐφελκυσαμένη, καὶ τοῦτῳ μείζονι αἰσχύνῃ ἁλίσκεσθαι δυσωπεῖ. πῶς γὰρ ἡ δυσωπεῖν οὐ μὴ δυναμένη τὸν Θεὸν ὑπερασπίσαιτο; Εἰ δὲ ἡ κοσμουμένη ὕβρεως ἀπεῖχε, καὶ ἡ κοσμοῦσα ἔχουσα εὐσταθοῦν ὅσον ὑπερβαίνει τὸ μῖσος.

Ἀλλ', εἰ δοκεῖ, μὴ τὸν οἰκοῦντα ἐκβάλωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν κατακαύσωμεν αὐτὸν, ὥστε αἰσχύνην φανῆναι. ὅπου γὰρ οὐ διώκουσι τὰ ἄψυχα ὀφθαλμοὶ, ἀλλ' ὀφθαλμοὶ τοῦ διώκοντος τοῦτο φόβος αὐτοῖς, φέρε καὶ ταύτης αὐτὸν ἀποστερήσωμεν τῆς ἀναισχυντίας, καὶ κρύπτοιτο τοῖχοι καὶ συσκιάζοιτο, ταῦτα εἰς μέσον ἀγαγόντες, καὶ τοὺς θύρας διαπετάσαντες τοῖς βουλομένοις ὁρᾶν. ἀπὸ τῆς ὕβρεως αὐτὸν ἐντεῦθεν ἐλέγχωμεν. μᾶλλον δ', εἰ δοκεῖ, καὶ τῆς τοῦ οἰκίας ἐξελάσωμεν ἐντεῦθεν· καὶ δοῦλοι τοίχους αὐτὸν διορύττειν καὶ οἰκήμασι κατορύττειν. οὐδὲ γὰρ οἰμωξόμεθα, κἂν σφόδρα ἀκήμενος ἔλθοι, μᾶλλον τοσούτῳ καθειργματίζειν ἑαυτὸν, ὡς ἂν μὴ καὶ δεύτερον οἰκήματι. ἔστωσαν τοίνυν διηρημένοι τοῖς τοίχοις. καὶ τί τοῦτο; οὐ γὰρ ἐκβαλεῖν ἀπαλλάξαι πονηρίας αὐτούς. πολλοὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα πονηρίας πεῖραν, μυρία ἐδημοσίᾳ παθόντες ἐκβεβλήκασι τὸν ἄλλων ἀκήμονα ἐξεπάσωμεν τοίνυν. σύμ-

Philip. 3. 19.

ταῦτα γὰρ καὶ τοῦτον ἀπαιτοῦσι, οὐ πλουτεῖν ἁπλῶς (τοῦτο γὰρ οὐδὲ τῆς ζωῆς ταύτης ἐστὶν ἀπολαῦσαι δυνατὸν μὴ πλουτοῦντι) καὶ ἀβασάνιστον ἔχειν τὴν καρδίαν, καὶ ἀνεπηρέαστον, καὶ πάντα μᾶλλον ἢ πλοῦτον ἡγεῖσθαι; εἰ δὲ συμβαίη καὶ ἀφροσύνην ἄφατον τοῦ ζῆν εἰκαιότητος, οὐδὲ τοῦτο ἔσται τοῦ ἔχειν ἀφελοῦν τὴν ἡδονήν. διὰ καὶ ἀμέτρητος ποθεῖται τοῦ πλούτου, ὅτι ἀπολαύειν ἐστὶ τῆς ἡδονῆς, τοῦτο ἀφαιρεῖται τὴν πλησμονὴν, τοῦτο ἀπογεννᾷ τὸν ἀκόρεστον καὶ ἀπληστίαν πολλάκις ὁ πλοῦτος ἐργάζεται. διὰ τοῦτο καὶ ἀμέτρητος ἐστὶν ἡ τοῦ πλούτου ἐπιθυμία, ἵνα μὴ ἄπληστον ἐργάσηται, ἃ γὰρ ἔχουσι μὴ πολλάκις ἥδεται ἀεί. καὶ οὔτε ἐκεῖνα ἀπολαύουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐνεδρεύονται· οὔτε ἐπὶ ἐμπορίας, ἀρκεῖ καὶ χαίρειν μόνον ὅπως, καὶ τοῦτο μᾶλλον, ἵνα μὴ τοῦ δουλεύειν ἀπολύσῃ τοῦ πλούτου· καὶ ὁ ἀπόστολος τοῦτό φησιν ὁ λέγων, ὅτι ἡδέως τὰ τῆς ἁμαρτίας ἀνέχονται, διὰ τὸ ἔργον δίκην τοῦτο. ὅταν γὰρ καὶ ἡσυχάσῃ πάντας ἡδέως ἀνέχωνται, χαίρει ἡ ἁμαρτία· καὶ γὰρ ἀπερισπάστῳ τῇ διαθέσει, καὶ μισοπόνους, καὶ γυμνὰς τὰς χεῖρας, ὥστε πλουτοκαρδίαν καὶ ὀκνηρίαν ἔχοντες πρὸς ἅπαντα ἐκεῖνον μᾶλλον ἢ μείζονα τρέφουσιν τοῦ ζῆν λῆστήν, ἀπόνως αὐτὸν γυμνάζοντες πλημμελεῖν. καὶ τί λέγω τὸν ἄρχοντα; εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἄρχοντι, οὐδ' οὕτως ἐπιμελοῦνται, ἀλλὰ καὶ κωλύουσιν ἀπολαύειν ἑτέρους ἀπονοίᾳ τῇ ἑαυτῶν. ἐγὼ δὲ οὐδὲ ὁρᾶν μόνον, ὅπως ὑπεδιδάξαντο τὴν ἀρετοῦσαν τοῦ ἑαυτῶν δεσπότην, οὐκ οἶδα ὅπως ἂν ὅσον οὐ διδάξαιμι, τούτου μᾶλλον καὶ αὐτοῦ καίπερ κωλύοντος. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ τοῦ δεσποτικοῦ μὴ ἐφικνοῦνται; πολλάκις γοῦν καὶ μέσοι τυχόντες οὐκ ἀνέβησαν, ἀλλὰ καταπεσόντες ὑπὸ τῶν ἐναντίων πολεμίων ἐτραυματίσθησαν. ὅταν γὰρ ἀπὸ τῶν ἀμφοτέρωθεν ἐξαιρέτως δύνῃ φυλάττειν καὶ τοῦ παρόντος. οὔτε γὰρ τοῦ μέλλοντος εἰς τὸ ἔπειτα δυνατόν ἐστιν ἀδεῶς αὐτὸν διανύσαι, πολλάκις τοῦ προσπεσόντος ἔσω τοῦ σώματος τοῦ παντὸς· κἀκεῖσε αὖθις τὸν ὑφαρπάσθημεν, ὧν μὲν ἀπέλιπε, ὧν δὲ ἀφυλάκτων, ἃ πολλὰ ἀφέλιπε γέλωτα. πλέον γὰρ οὐδὲν εἰπεῖν βούλομαι. ταῦτα δή, εἰ καὶ μικρὰ, μεγάλας δὲ ἀφορμὰς ἀπωλείας πάντων ἔχει. καὶ ταῦτα μὲν ὀλέθρου τῆς οἰκίας, καὶ πλείονα τίκτει. ὅταν δὲ εἰς ἀγαθὸν ἐμβλέψαν ἐπιθυμίαν μάλλῃ, μείζων ἡ ἀχλὺς ἐστὶν πάλιν. ἄτε γὰρ εἰς ἰδίαν οἰκίαν, καὶ οὐκ ἀναγκαζόμενος ἀπαλλάττειν, καὶ ἀκαθαιρέτους ἔχων τοὺς ὅρους, τοῖς μάχης τοῖς καὶ φιλίας ἀνάπαλιν; καὶ γὰρ πολλὴ ἡ φιλία ἡ, καὶ ταῦτα συμβαίνει εἰκός. ἄκουσα δ' ἐγώ τινος ἔφη, ὅτι καὶ ζηλοτυπίας ἀπαλλάττουσιν. ἔνθα γὰρ μὴ ἡ ἀγάπη πνευματικὴ, ἀνάγκη καὶ τοῦτο γίνεσθαι. ὀστοῦν τὰ σωζόμενα τὰ ζωντα, ὀστοῦν αἱ διαφθοραί, ὀστοῦν αἱ ἐλεύθερα γάμου αἱ πρῶται, καὶ μὴ διαφθαρῶσι δὲ σῶμα, τὸ ἦθος διαφθείρεται. ὅταν γὰρ μὴ πορνείας μιᾶς ἀφεθῇ ἀνδρὶ, καὶ συγχωρεθῇ ἄλλη, καὶ αὐτολέπτου, καὶ ἡδέως πρόσωπον, καὶ πολλαὶ ἕτεραι ἀφορμαὶ, καὶ μηδὲν ἡγεῖται τοῦτο εἶναι δεινὸν, ἀναιρεῖται τὸ κατανύξιμα τῆς πρώτης, καὶ σπαρῇ τὸ ἦθος. ὀστοῦν οὖν αὐτοῦ, οὐδὲ διαφθοράν, ἀλλὰ καὶ συμπήγνυται γάμου, καὶ γάμου κείμενοι πρόφασιν ἑτέρου, καὶ βουλόμενος χαρίζῃ πολλὰς πολλοῖσι, νομίζουσι τὸν οἰκεῖον καλὸν ἀπολωλέναι βόρκαν τούτου. ὀστοῦν βόρκα φθορᾶς πᾶσιν εἶναι, ὀστοῦν καὶ αὐτὰ αἱ γαμετικαὶ αὐτῆς ἐπαναμένουσι, ἄτε ἄμοιροι ὄντων προσπεσόντων πονηρῶν. πολλῷ γὰρ βέλτιον εἶναι καὶ δευτέρῳ ζευχθῆναι γάμῳ, ἢ τοιοῦτον ἀγαπῆσαι, καὶ προσαγωγὴν καὶ μαστροπὸν ἐπιτήδειον λαμβάνειν πᾶσι, ὃν τῆς ἥδεσθαι δύνηται τοῦ γάμου, τοῖς

φορτικοῖς

φορτικῆς ἑαυτὴν ἐπιβαλλῃς τῷ γάμῳ. Τί γὰρ φορτικώτερον, ἢ ἄνδρα ἔχειν καὶ τὰ ἐκείνου μεμνῆσθαι; ἀπήλλαξέ σε τῆς ἐπαρᾶς ταύτης ὁ Θεός. τὸ, Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει, λέλυται σοι ἀπὸ τῆς προφητείας. Τί πάλιν ὑπετάσσασα τὴν δουλείαν; ἐλευθέρᾳ σε ἐποίησεν ὁ Χριστὸς, σὺ δὲ σαυτὴν πάλιν δεσμεύεις. ἀμέμνων σε ἐποίησε, σὺ δὲ ἐπίφοβος φέρεσθαι. Γεν. γ. ις.

Ἀλλὰ γὰρ ὅπερ μικρὸν ἐμνημόνευσα, διὰ μάτην με ταῦτα λέγειν ἐποίησε τὸ ἀποστολικὸν ῥῆμα. Εἰ γὰρ τὸ σωφρονεῖν ἀνδράσι γυναῖκας, καὶ γυναιξὶν ἄνδρας, τοῦτο ἐστὶ μεμνῆσθαι φέρεσθαι, οὐκ ἂν ὅπερ ἐγκεκράτευμαι δεδικαίωκε ὁ Παῦλος εἶπε· Θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι, ὡς ὁ ταύτην πεσπέπων ἡμᾶς. τί γὰρ βούλεσθε, φησὶν, ἀπάτωσιν καὶ ἐλευθερείαν; Εἶτα οὐχ ὁρᾶτε τὸ ἀσφαλὲς ὀκνοῦντα, δουλείαν δὲ μᾶλλον καὶ παλαιπωρείας πολλὰς ἀπὸ τοῦ σωφρονεῖν ἀνδράσι; πολλαὶ γυναῖκες πολλάκις ἀποβαλοῦσαι τοὺς ἄνδρας, διὰ τοῦτο οὐκ ἐγήμαντο πάλιν, ἵνα μὴ πάλιν ζητῶσι δουλείας ὕσιν. ὅλως δὲ ἡ πενία συζῆς, καὶ πένητα λάβῃς ἀπροσκότοπος εἶ, ἀρετὴν ἐπίδειξαι βίου, καὶ πρὸς ἄνδρα μὴ μηδὲν ἔχοντα, ἀλλὰ μιζοντα δὲ σαυτὴν γυναῖκα ἀγαθὴν βελτίονα· καὶ οὔτε ἀπολῇς σε τὸν πλοῦτον, οὔτε ἀδείας ἀπολαύσῃς πάσης. Εἰ δὲ δυσπείσειας εἶναι τοῦτο νομίζεις, ζήτησον ἀπροσδοκήτως, καὶ πάντως εὑρήσεις, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ζητῆσαι ἀνάγκη. ὥσπερ γὰρ τῷ φωτὶ προσφέρομεν ἅπαντες, οὕτως ἐὰν λάμψωσι τῆς πολιτείας αἱ ἀκτῖνες, πᾶσαι ἐπισπεύσωσι ἀγαπῶσαι, ἐκεῖσε συνοικοῦσι τάξιν ἐπέχει καὶ τῆς ἰδίας οἰκίας ἀσφαλεστέραν σε ἡγήσονται, καὶ κόσμον τοῦ βίου, καὶ σέβασμον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ Χριστοῦ λέγει. Ζητεῖτε γὰρ, φησὶ, τὴν βασιλείαν τοῦ Ματθ. ς. λ.
οὐρανοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. πῶς δὲ καὶ τὸ τῶν βιωτικῶν σκοπεῖσθαι ἡμᾶς αἴρει, τοῦ οὐρανίου ἀμελοῦντας πραγμάτου. ἡμᾶς δὲ ὅταν εἴπω, οὐκ ἄνδρας λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς· καὶ ὑμᾶς μᾶλλον ἢ ἄνδρας, ἐπεὶ καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν διὰ τοῦτο χαλεπωτέραν ἐδίξατο τιμωρίαν ἡ γυνὴ, ὅτι καὶ τὸ πλέον τῆς ἀπάτης εἰσήνεγκε. διὰ καὶ τὴν ἀπατήσασαν τοῦ ἀπατηθέντος μᾶλλον ἐκολάσατο ὁ Θεός. ὁ καὶ νῦν ἔξεστι, ἂν μὴ βουληθῆτε διορθώσασθαι, καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπιμεληθῆναι σωτηρίαν. διὰ γὰρ τοι τοῦτο καὶ ἡ γυνὴ τότε ἐγκαλυφθῆναι, ὅπερ τῷ ἀνδρὶ ἔδωκεν ἐκ τοῦ καρποῦ, οὐκ ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ἐγκρύπτω γὰρ αὐτὸν ἄνδρα ὄντα μὴ πειραθῆναι, μηδὲ ἀπατηθῆναι, ἀλλὰ ταύτην μὲν ὡς οὐδὲν οὖσαν ἀποδυσάμενος ἐσίγησεν· ἐφ' ἑτέραν δὲ ἦλθεν, ἀφεῖναι μὲν καὶ αὐτὴν, πλὴν ἀλλ' ὅμως πρὸς ταύτην μᾶλλον ἔχουσαν λόγον. οἶδεν δῆλον ὅτι μᾶλλον τοῖς ἀπατημένοις ἔξεστι προσβάλλεσθαι τοὺς ἀπατεῶνας, ἢ ἐκείνοις τοὺς ἀπατημένους. ἡ πόρνη καλεῖ μὲν τὰ αὐτῆς τὸ σῶμα, καὶ συγκεκαλυμμένα πάλιν ἀφίησι· σὺ δὲ μὴ καλεῖς σε τὴν ψυχὴν καὶ φθείρεσθαι καλέσασα, καὶ κεκαλυμμένης ἔνδοθεν δεσποτοῦς, καὶ οὐ συγχωρεῖς ὀξύτερα, δισσὰ προβάλλουσα κάλλη τῇ χλανίδι, τῇ θεραπείᾳ, ταῖς ἄλλαις πρόσεσι καὶ ἡγῇ δοξάζεσθαι καταισχύνουσα ἑαυτήν; Εἶτα οὐκ ἐνοεῖς, εἰπέ μοι, τὸν πλοῦτον τὸν βίου, πῶς βεβρύχασι, πῶς ὠκείωσαι πρὸς στόμα καὶ ὀδόντας μύραινομόρους καὶ σκιᾷ προσπεσοῦσαν; τί βούλει ψευδήσασα νῦν σὲ ὀνήσαι, κολάζεσθαι σε ἀληθείᾳ τότε; καὶ ποῖτε σοὶ τὸ πρᾶγμα δόξει. πῶς γὰρ, ὅπου κατάληψις καὶ κατηγορία, καὶ σκώμματα καὶ σκάνδαλα· πλὴν ἀλλ' εἰ καὶ ψευδῆ λέγω, τί σοι καὶ ὕδατος μικροῦ πρὸς ἀπόφασιν πέλαγος; Ἀκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου, ὅτι τὸν οἰκουμενικὸν ποτὲ κατὰ χώραν διαφθορὰν ἔλεγεν ὁ Δαβίδ. τοῦτο τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἐπᾴδομέν σοι, τὸ ῥῆμα μικρὸν παραλλάξαντες τοῦ προφήτου, καὶ ἐροῦμεν μὴ τοῦ προφήτου· ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τῆς ποτὲ μὲν σωτηρίας δὲ τῆν ὑπὲρ κακῶν σωνοικούντων, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου. τί σοι τούτου πλέον, τί δὲ ἴσον ἔχοιμεν ἂν εἰπεῖν, ὅταν τὸν οὐρανὸν καὶ γῆς καὶ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων διασώσειν ἐκεί-

φίων λαβοῦσα, ἀπαλλαττέσθω τύπων τ̃ θύπλων ὁμοδούλων σου ἡ καταισχυνέσθω σου τ̃ εὐθήνειαν; δέδοκα γὰρ σε τοῦτο καταλύσαι τ̃ λόγοις καλοῖς. τοῦτο γὰρ ἴσον εἰπεῖν τοῦτης ἔχεσθαι τ̃ πίστεως. εἰ γὰρ βασιλέα ⓦ ὅτι γῆς λαβοῦσά τις νυμφίον, πάντων ἡγεῖται εἰ ἑαυτῆ μακαριώτερον, σὺ οὐ τ̃ ὅτι γῆς, τοῦτο τ̃ ὁμόδουλον, ἀλλὰ τ̃ τὸ τοῖς οὐρανοῖς, τ̃ ὑπεραίρω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ πάντος ὀνόματος ὀνομαζομένου, τ̃ ἑπόμενον τῷ χερουβὶμ καθήμενον, τὸν στέφανον τῶν ἁγίων, τ̃ ἐκπέτασμα τ̃ οὐρανοῦ, τ̃ φοβερὸν μᾶλλον τοῖς χερουβὶμ, ἀπρόσιτον ὄντως σεραφὶμ, οὐχὶ νυμφίον ἔχουσα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐραστὴν, καὶ ἐραστὴν πάντος ἀνθρώπου σφοδρότερον, πῶς οὐ πάντα ἀφήσεις ἵνα τοῦτο; εἰ γὰρ αὐτὸν δίοι τις ἐλθεῖν τὸν ψυχρόν; ἐπεὶ οὖν τοῦτο ἄρκεσ τὸ ῥῆμα μόνον καὶ τ̃ μαλυδόδυ πάντος βαρύτερον ὀρθῶσαι, καὶ πρὸς ἅπαν σε ὁδηγῆσαι δίκτελεσας, ἡμᾶς εἰ τοῦτο καταλύομεν, καὶ σοι πᾶσα πόλις, καθάπερ τινὰ θείαν ταύτην ἐπάδειν τ̃ ἐπῳδὴν, καὶ τὸ οἰκία, ἡ τὸ ἀγορὰ, καὶ τὸ ἡμέρα, καὶ τὸ νυκτὶ, ἡ τὸ ὁδῷ, ἔτι τὸ θαλάσσῃ, ἡ δίκ φωνῆς, ἡ κ̃ δίκαιον, ἡ συνεχῶς ἐπιλέγειν τῇ ψυχῇ· Ἀκουσον, ψυχή μου, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οἰς σου, καὶ ἐπιλάθου τῆς ποτεούσης σε συνηθείας· καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τ̃ κάλλους σου. καὶ τοῦτο ἐπιλέγῃς διὰ παντὸς τὸ ῥῆμα, χρυσίου πάντος καθαρώτερον ἐργάσῃ τὴν ψυχὴν, πυρὸς σφοδρότερον τῆς λέξεως ταύτης τοῖς τ̃ δικαιοσύνης πνεούσης λογισμοῖς, ἡ πᾶσαν ἐκκαθαιρούσης κηλῖδα, τὸ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ λόγος.

νεῦ α. ὅτι τῶν αἱρετικῶν ἡ παρθενία μᾶλλον ἐκ ἔχει.

Ὁ τῆς πορνείας καὶ λύσσης ἀπορρέοντας μὲν Ἰουδαίους· ὃ δὴ καὶ μάστιγι ἔοικεν, ὥστε καὶ αὐτοὺς ⓦ ἐκ * πορνείου Χριστὸν ἠτιμάσατε· δαιμονίζοντας δὲ ἕλληνας καὶ τὰ πλήθη ποιοῦντας· ζηλοῖ δὲ μόνη ἡ ἐκκλησία τ̃ Θεοῦ. διὰ γὰρ τ̃ αἱρετικῶν οὐκ ἂν εἴποιμί ποτε πόρνους ἐγώ· πεφύκασι μὲν, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἁγνοί. οὐ γὰρ εἰσὶν ἡμισυμείας ἐν ἀνδρὶ, καθὼς ὁ μακάριος τ̃ Χριστοῦ βούλεται νυμφαγωγὸς, λέγων· Ἡρμοσάμην ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. εἰ γὰρ δὲ καὶ πάντος τοῦτο τὸ πλήρωμα τοῦ εἰρῆσθαι τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ὅμως κἀκείνης ἀφειλόμεθα τὸ λεχθέν. οὐ πίπτω ⓦ ἔτι ἄνδρα μὴ γεγνῶσκουσαν, ἀλλ' ἔτι σοι αὐτῇ ⓦ οὐκ ὄντα ἐπιστάμενον Θεοῦ, πῶς ἂν εἶεν ἁγναί; παρθένοι μὲν οὖν κ̃ τοῦτο ⓦ λόγῳ οὐκ ἂν εἶεν πόρνοι· δεύτερον δέ, ὅτι ⓦ γάμου ἀπέχεσθαι, οὕτως ἦλθον ὅτι ὁ ἀποκόπτεσθαι τὸ γάμου. ὃν γὰρ νομοθετήσαντα πονηρὸν εἰ τ̃ πρᾶγμα, πῶς λοιδοῦσα τὰ τῆς πορνείας ἑαυτῇ ἀφείλετο ἔπαθλα. οὐ γὰρ τὴν φαύλων ἀπεχομένους συμφανοῦσθαι, ἀλλὰ μὴ κολάζεσθαι δίκαιοι ἂν εἶεν μόνον. καὶ τοῦτο ἴδοι τις ἂν οὐκ ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς ἔξωθεν οὕτω διατεταγμένα νόμοις. ὁ φονεύων ἀναιρείσθω, φησὶν· οὐκέτι δὲ πρόσκειται, ὁ δὲ μὴ φονεύων τιμάσθω. ὁ κλέπτης κολαζέσθω· οὐκέτι δὲ καὶ ⓦ μὴ λυμαινόμενοι τοῖς ἀλλοτρίοις δωρεὰν λαμβάνειν ἐκέλευσαι· καὶ ⓦ μοιχὸν ἀποκτιννύτω, ⓦ μὴ διαρρύπτοντα οὐ ἑτέρων γάμους οὐδὲ μιᾶς ἡξίωσαι τιμῆς. καὶ μάλα εἰκότως. ὃ γὰρ ἐπαμφοτερίζεσθαι καὶ θαυμάζεσθαι τὴν τὰ ἀγαθὰ κατορθοῦντων, οὐ τὴν τὰ κακὰ φυλαττόντων ὄντι. ἀποκρεμασθέντα γὰρ σκεύους τιμὴ, ὃ μηδὲν πάσχει κακόν. ὅμως τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν, ἂν μοιχὸς τις εἰκῇ καὶ μάτην πρὸς ⓦ ἀδελφὸν ὀργισθῇ ⓦ αὐτοῦ, καὶ μωρὸν ἀποκαλέσῃ, τῇ γεέννῃ παραπέμψει· οὐκέτι δὲ καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν τοῖς μὴ μάτην ὀργιζομένοις καὶ λοιδορίας σκηπτομένοις ἀπέκλεισε· ἀλλ' ἐπεὶ

Βρ. Κορ. ια β.

Ματθ. ε. κς.

πρὸ

περὶ τούτου πλέονος ἐζήτησεν, εἰπών· Ἀγαπᾶτε τὸν ἐχθρὸν ὑμῶν. ἡ δόξα βασιλέως πῶς στρόφον μικρὸν καὶ ὑπέλυσε καὶ σπουδαίας ψυχῆς ἄξιον ὄν, μὴ τοῖς ἀδελφοῖς ἀπειθῆσαι, ὃ τούτου πολλῷ πλέονος ἦν ὄν, ἀγαπᾶν αὐτοὺς καὶ φιλεῖν, σπουδὴ τοῦτο ἔφησεν ἡμῖν ἀσκεῖν, πρὸς τί ποτε ἀξιῶν διεῦσαι ἡμᾶς. πῶς γάρ, ὅταν τὸν ἐχθρὸν μηδὲν καὶ τοῦτο πλέον ἔχωμεν ὠφελεῖν; ὥστε ἑτέρας ἡμῖν ταύτης πολλῷ μείζονος προσθήκης δεῖ, εἴγε μέλλοιμεν μισθὸν ἀπαιτεῖν. μὴ γάρ, ἐστί σε, φησίν, οὐ καταγινώσκω τῆς τοσαύτης λοιδορίας καὶ ὀργῆς ἀπεχθέσθαι τὸν πρὸς τὸν ἀδελφὸν, πολὺ δεῖ τοῦτο· καὶ σοι φιλόνικον ἄξιον σαυτόν. οὐ γὰρ τοσοῦτον ἀπαιτῶ μισθὸν φιλοφροσύνης μέζονα ἐγώ· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ μὴ λοιδορεῖσθαι καὶ φιλεῖν αὐτὸν λέγεις, ἵνα τί σοι πρόφημι, ἢ πρὸς τὸν πλείονα βάρος σαυτόν. ἀλλ', εἰ βούλει τέλος ἔχειν τῶν οὐρανῶν ἄξιος, μὴ τῆς μέχρι τούτου μόνου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον σπουδῆς, καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς μείζονα λαβὲ λογισμόν. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, τὸν ἐχθρὸν ἀγαπᾶν. ἐπεὶ οὖν πολλοὶ ἡμῖν τοῦτο ζωοποιὸν εἰρήκασι, πάνυ σφόδρα σπουδάσωμεν μαθεῖν Ⓜ αἱρετικοὶ κόπτοντες ἑαυτούς. σπουδαῖα γὰρ λήψονται μισθόν· σὺ δὲ ὁ Κύριος ἄδικος (ἀπαγε) ἀλλ' ὅτι αὐτοὶ ἀγωνώμενοι καὶ πονηροί. πῶς; ἀποδείκνυται μηδεμίαν κοινωνίαν πρὸς τὴν τῶν φαύλων φυγήν· Ⓜ οἱ γάρ μου αὐτοὶ φαῦλοι νομίσαντες οὕτως ἔφυγον. πῶς οὖν; σπουδὴ τῆς τῶν φαύλων ἀναχωρήσεως δυνήσονται μισθὸν ἀπαιτῆσαι; ὥσπερ γὰρ ἡμεῖς σπουδὴ τὸ μὴ μοιχεύειν σφόδρα σπουδάζομεν, οὕτως σπουδὴ τὸ μὴ χαμαὶ σκύπτειν. ἐρεῖ γάρ πως αὐτοῖς ὁ καὶ ἐκείνων τῶν ἡμέρων κρίνων· ἡμῖν ἐγώ σε ὑμᾶς οὐ τοῖς τῶν πονηρῶν ἀπεχομένους πάθεσι μόνον (μικρὸν γὰρ πρὸς ἐμοὶ τοῦτο ὃ μέγας) ἀλλὰ σὺν ἅπασαν ἐπιδεῖξαι ἀρετὴν, τούτους εἰς τὸν οὐρανὸν εἰσάγω κληρονομίαν. πῶς οὖν ὑμεῖς πρᾶγμα ἀκάθαρτον καὶ σκαιὸν νομίσαντες, τῆς τῶν σκανδάλων ἀπαλλαγῆς τὸ κέρδος τοῖς ἔργοις τὰ ἀγαθὰ ἅπαντα ἔπαθλον; ὅρα τοῦτο γὰρ καὶ σὺν ἀρίστοις οὐκ ὀλίγοις ἴσον*, καὶ βούλει, καὶ εἰς τὸν βασιλείαν εἰσάγει, οὐχ ὅτι οὐχ ἥρπασαν τὰ ἀλλότρια, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ ἑαυτῶν ἑτέροις διένειμαν. καὶ Ⓜ τὰ αὐτὰ ταῦτα παλαίσαντες ἐγκλείσθητε ἀνδρίκια, οὐχ ὅτι οὐκ ἠμείωσαν, ἀλλ' ὅτι ἐπλεόνασαν ὃ δεῖν, καὶ διπλοῦν τὸν πόδα κατέθηκεν ἀπίδωκε. μέχρι ὅπου οὖν σπουδὴ πρέχοντες εἰς κενὸν, καὶ κοπιῶντες μάτην, καὶ εἰκῇ πυκτεύοντες, καὶ Ⓜ ἀέρα δέροντες; καὶ εἰ ἦν μόνον εἰκῇ· καὶ τὸν σὺν τοῦτο μικροῦ εἰς κολάσεως λόγον, ὃ πολλὰ κεκμῶτας, καὶ μείζονα τῶν πόνων προσδοκήσαντας ἔπαθλον, καὶ Ⓜ κενεῶν τῆς τιμῆς ἐν τῇ ἀτιμίας τελευτᾶν.

Ἐστι δὲ ἐνταῦθα καὶ ἄλλο, σπουδὴ μέχρι τοῦ μὴ κερδᾶναι τὰ τῆς ζημίας αὐτοῖς· ἀλλ' ἔπεσε πολλῷ τούτου σκληρότερον, πάντων τὸ ἄσβεστον, ὁ σκώληξ ὁ ἀπαλύτητος, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὁ θλιμμὸς, ὁ στεναγμὸς· οὗτοι μυρίων κρεῖττον καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς διανέμουσιν, ἵνα διευκρινῶμεν τὴν εἰς ἡμᾶς κηδεμονίαν, βλέπωμεν καὶ τὴν ἀξίαν· μᾶλλον δὲ σπουδὴ οὐδὲ οὕτω διανέμει. πῶς γάρ; ὁ μὲ πόνος τῆς προδοσίας ἡμῖν καὶ τοῖς αἱρετικοῖς ἴσος (ἔχει δὲ καὶ πολλῷ πλείων ἐκείνοις) ὁ δὲ καρπὸς τῶν πόνων οὐκ ἴσος· ἀλλ' ἐκείνοις μὲν δεσμὰ καὶ δάκρυα καὶ αἰκισμοὶ καὶ τὸ κολάζεσθαι αἰώνια· ἡμῖν δὲ αἱ τῶν ἀγγέλων λήξεις, καὶ αἱ φαιδραὶ λαμπάδες, καὶ τὸ πεπιστευκέναι τὰ ἀγαθὰ, καὶ μὴ δύνασθαι ἀποστῆναι. τί δήποτε οὖν τῶν αὐτῶν πόνων οὐκ ἴσα ἔλαβε; ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἵνα ἀνόμοια τῶν Θεῶν, τῇ προδοσίᾳ ἐλέγετο· ἡμεῖς δὲ ἵνα αἰνίσωμεν αὐτὸ τὸ γλῆμα, τοῦτο προσθῶμεν. ὅτι γὰρ ὁ Θεὸς βουλὴ δεσπότης ἀπέχεσθαι γάμου, μάρτυς ὁ Ⓜ Χριστὸς ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα. Βούλομαι γάρ, φησὶ, πάντας ἀνθρώπους εἶναι, ὡς καὶ ἐμαυτόν, ἐκ ἐγκρατείας. Θεόδουλος δὲ ἡμῶν ὁ σωτὴρ, καὶ εἰδὼς ὅτι Τὸ μὲν πνεῦμα προθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενὴς, οὐκ εἰς ὀλιγωρίαν ἀναλύειν τὸ πρᾶγμα κατέκλεισεν, ἀλλ' ἐπέτρεψεν αὐτὸ τῷ αἱρεῖσθαι τοῖς ἡμετέραις ψυχαῖς. Εἰ γὰρ ἦν ὕβρισμα καὶ νόμος, οὐκ ἂν Ⓜ κατοργώσαντες

Ματθ. ε. μδ.

χεῖρ 6.

ὅτι ἡ κολάζοντα αἱρετικοὶ διὰ τὸ παραδιδόντες.

α. Κορ. ζ. ζ.

Μαθ. κε. μα.

Λεκ. ιζ ι. τορθώσαντες ὑμῖν ἀπήλαυσαν, ἀλλ' ἤκουσαν δή, Α ὠφείλετε ποιῆσαι, πεποιήκατε, ὅτι ⓐ ἁμαρτάνοντες συνεχώμεθα ἔτυχον, ἀλλὰ τὴν τῶν προσκομιούντων αὐ τὰ ἐσόμενα δίκην.

Ματθ. ιθ ιε. νῶν ⓑ εἶπεν, Ὁ δυνάμενος χωρῆσαι χωρείτω, τὸν μὲν μὴ δυναμένους οὐ κατέκρινε, τὴν δὲ δυναμένων πολὺ ἡ ὑπερβολὴ ⓒ ἀγῶνα ἀπέδειξε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος κατ' ἴχνος

α. Κορ. ζ. κα. βαίνων τοῦ διδασκάλου, Περὶ δὲ τῆς παρθένου ἐπιταγὴν Κυρίου, φησὶν, οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι.

Αλλ' ὁ Μαρκίων, οὐκ Οὐδηγητὸς, οὐκ Μαΐνης τούτοις ἐπάγεται τῆς συμμετρίας. ὁ γὰρ εἴθισται ἐν ἑαυτοῖς λαλοῦντα ⓓ Χριστὸν, τὸν τῆς ἰδίας προβάτων φιλάνθρωπον, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πλήκτρα ὑπὲρ αὐτῶν· ἀλλ' ὁ ἀνθρωποκτόνος, τὸν τοῦ ψεύδους πατέρα. Διὸ τοι τοῦτο καὶ τοὺς πεπλουτηκότας αὐτοῖς πρόβατα ἀπώλεσαν, ἐσθῶσι μὲν αὐτοὺς ἀοκνήτους καὶ ἀφορήτους βαρυνόντες πόνους, ἐκφλέγειν δὲ εἰς τὸ ἡτοιμασμένον ἐκείνοις πῦρ συγκαταπέμψαντες ἑαυτοῖς.

Ω καὶ ἐλλιπῶν ὑμᾶς ἀθλιότερον. ἔλλιπες μὲν γὰρ εἰ καὶ τῆς γαστρὸς ἐκδύσεται δεινά, ἀλλ' ὅμως ὁ γαμῶν ἐν τούτοις καρποῦται πόνους, γάμους ὁμιλοῦντας, καὶ χρημάτων ἀπολλύοντας, καὶ τῆς ἄλλης διαίτης τῆς βιωτικῆς· ὑμῖν δὲ τὸ βασταζεσθαι καὶ ταλαιπωρεῖσθαι ἑκατέρωθεν, ἐσθῶσι μὴ ἐκδύσει, ἐκφλέγειν δὲ μὴ βουλομένοις. καὶ ἔλλιπες μὲν γὰρ παρθενίας καὶ παρθενίαν ὅτι μιαθοῦ δώσει τις, οὔτε κάλεσις ἀποκείσεται· ὑμεῖς δὲ γὰρ ἐὰν μενεῖτε προσδοκήσατε ἐπαίνους, γάμων τούτων τὴν ἑκάτερον δώσεται δίκην, καὶ μὴ τὴν ἄλλην ἀπολαύσεται, Ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ὅτι ἐπεινάσατε, ὅτι ἐφυλακίσατε. καὶ γὰρ παρθενία καὶ ἡ πρόληψις ὅτι καλὸν καθ' ἑαυτό, ὅτι κακὸν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν μειζόντων προαιρέσεως ἐχέτω τὸ εὖ. καὶ ἔλλιπες μὲν ἄκαρπος ἡ τοιαύτη ἀρετὴ (ἀπέχουσι γὰρ αὐτῶν τὸν μισθὸν, ὅτι μὴ διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον μετῆλθον αὐτὴν) ὑμᾶς δὲ, ὅλη δι' Θεῷ μαχόμενοι, καὶ διὰ βάλλοντες αὐτῇ τὰ κύσματα, οὐ μόνον ἀπέχετε τὸν μισθὸν ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ κολασθήσεσθε. καὶ δεσμὸν μὲν ἔσχεν, μετ' ἐκείνων τεταχθεῖσθαι, ὅλη ὁμοίως αὐτοῖς τὸν ὅντα Θεὸν ἀληθέστατα, πολυτελῆ δὲ εἰσηγάγετο· τῆς δὲ πολιτείας ἔσχεν, ἀμφὶ ὑμῶν ἐκείνοι προέχουσι. τοῖς μὲν γὰρ ἡ ζημία μέλλει τὸ μηδὲν λαβεῖν ἀγαθὸν· ὑμῖν δὲ καὶ τὸ κακὸ προσλαβεῖν. καὶ τοῖς μὲν καὶ τὸν πρόσκαιρον βίον ἀπολωῦσαι πολίτων ἐστέρηται· ὑμᾶς δὲ ἀμφοτέρων ἐστέρησε. ἆρα πῶς ὅτι τούτης κόλασις χαλεπωτέρα, πόνων καὶ ἱδρώτων πικρείας ἀπολαμβάνειν τὰς ἀμοιβάς; ὁ μοιχὸς, καὶ ὁ πλεονέκτης, καὶ ὁ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιτυφλῶν, καὶ ὁ τὸ πλησίον ἁρπάζων, ἔχουσί τινα προσδοκίαν, βεβαίαν μὲν, ἔχουσι δ' ὅμως, ὃ ἐστὶ τούτων κολάζεσθαι, ἐστὶ δὲ σώζεσθαι ἀπήλαυσαν. ὁ δὲ πενίαν μὲν ἐκδύσειν ἐπαγγελίας, ἵνα ἐκφλεγῇ πλουτῇ, ἐκ τοῦ τῆς προθυμίας πόνος, ἵνα ἐκφλεγῇ μὴ ἀγγέλων χορδῇ· εἶτα ὀξαίφνης ἡ προσδοκία πᾶσιν προσδοκίαν ἐστὶ τούτων κολαζόμενος, ἐστὶ δὲ μενεῖν ἤλπισεν ἀπολαύσεσθαι καλῶν, οὐδὲ ὅτι εἰσῆλθεν ὅσων ὑφίσταται τὰ ἀλγηδόνα τῇ πρὸ ἐλπίδος ταῦτα παθεῖν. ἐγὼ γὰρ ἥδιστος τὸ πυρὸς ἐστὶ τοῦ ζωωδόνος αὐτοῦ οἶμαι μαστίζεσθαι, ὅταν ὁποίοις τοῦ μὲν τὰ αὐτοῦ αὐτῷ πεπεισμένος τῶν χειρῶν ζωώσας, αὐτοὶ δὲ ἐστὶ ὧν ἐκφλοι τῆς ἀπορρήτων ἀπολαύσεσι ἀγαθῶν, ἐστὶ τούτων τὰ ἑκάτερα τίνοντα δίκην, καὶ τῆς ἀκολάστου καὶ λόγων τὸν ὁ σεμνότητι διαγαλήνια χαμαιπετῆ πάσχοντα.

Καὶ γὰρ ἀσελγείας ἁπάσης ἡ τῶν αἱρετικῶν σωφροσύνη χαίρουσι δῆτι. ἐκεῖνα μὲν γὰρ μέχρις δυσεβῶν ἴσησι τὴν ἀδικίαν· αὕτη δὲ τῷ Θεῷ μάχεται, καὶ τὴν ἄπιστον ὑβρίζει σοφίαν. τοιαύτας τοῖς αὐτὸν λεπτύνουσι ὁ διάβολος ἴσησι τὰς πάγας. ὅτι γὰρ τῆς ἐκείνου πομπείας ὄντι ἀκριβῶς βῆμα ἡ τῶν αἱρετικῶν παρθενία, οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλὰ τὰ τούτων νοήματα αὐτὰ οὐκ ἀγνοουμένων. τί οὖν φησι; Τὸ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις

χρόνοις

ὅτι καὶ ἐλλιπῶν ἀθλιότεροι τῶν παρθένων οἱ αἱρετικοί.

Ματθ. κε με.

ὅτι καὶ μοιχείας ἀκαθαρσίας ἡ τῶν αἱρετικῶν παρθενία. a Τιμοθ. α.

χαμεζῆς ἀπαρχήσωμαί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν. πῶς οὖν παρθένος ἡ τῆς πίστεως ἀπορῶσα, ἢ τοῖς πλάνοις προσέχουσα, ἢ τοῖς δαίμοσι πειθομένη, καὶ πιοῦσα τὸ ψεῦδος; πῶς παρθένος ἡ κεκαυτηριασμένη τὴν συνείδησιν; τὴν γὰρ παρθένον οὐ τῷ σώματι μόνον καθαρεύειν δεῖ, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ, εἶπε μέλλουσι ἅγιον ὑποδέχεσθαι νυμφίον. αὕτη δὲ μὴ τοιούτων καιρῶν πῶς ἂν εἴη καθαρά; εἰ γὰρ καὶ φευκτίδας βιωτικὰς ἀπαλλαμένη τύχῃ τῆς νυμφῶνος, ὡς οὐκ ἐνὸν μετ' ἐκείνων διαγήμενα εἶναι, πῶς, φεύγοντος ἀσιδοῖς ἔνδον τρεφομένου, τὸ τῆς παρθενίας ἀβασώνιστον διώσει κάλλος;

Εἰ γὰρ καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς ἀκέραιον μένοι, ἀλλ' ὅμως τὸ κρῆπιν διέφθαρται, τὴν ψυχὴς πάντοτε μαραίνεται. τί οὖν ὄφελος, ἀφασιάζοντος τοῦ ναοῦ, τὸν προσδοκῶντα ἐσιέναι; ἢ ποῖον τὸ κέρδος, τὸ δεῖπνον μολυνθέντος, καθαρεύειν δεῖ; τὸ δεῖπνον τὸ τόπου; μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο τὸ ἄγγος ἀπόλλυται. ἡ γὰρ βλασφημία καὶ τὰ φαῦλα ῥήματα πίπτει μὲν ἔνδοι, οὐ μένει δὲ ἔνδοι ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ μιαίνει μὲν γλῶτταν ἀφ' ἧς τόμαρος προσφερόμενα, μιαίνει δὲ τὸ δεχόμενον ἀκοαί· καθάπερ δηλητήρια φάρμακα εἰς αὐτὸ ἐμπίπτοντα τὸ ψυχικόν, πάντος σπιὸς χαλεπώτερον ἀφανίζοντα τὸ ῥίζας, καὶ μετ' ἐκείνης καὶ ὅλον ἀπόλλυσι σῶμα. εἰ οὖν παρθενίας ὄφελος, τοῦτο καὶ σώματι καὶ πνεύματι ἁγίας· αὕτη δὲ ἐξ ἑκατέρων τὰ μέρη ὅση βέλτιστος καὶ σεμνή, πῶς ἂν δυνατὸν εἴη παρθένος; ἀλλὰ προσώπου μοι δείκνυσι ὠχρόν, καὶ κατηφῆ μέλη, καὶ πολλοῦ βύτιλον, καὶ βλέμμα ἥμερον. καὶ τί τὸ ὄφελος, ὅταν τὸ ἔνδον ὄμμα ἰσπανῇ; τί γὰρ ἂν ἠδίκησε τὸ βλέμματος ἰσπανιότητος ἐκείνου, τὰς δὲ ἔξωθεν πείθοντος ὀφθαλμοὺς ὡς πονηροῖς προσέχειν τοῖς τοῦ Θεοῦ κτίσμασι; Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν· Ψαλ. μδ. ιδ.
"αὕτη δὲ τοῦ λόγου τὴν ἀκηλιδῆ δυτίτρεφε, τὴν μὲ δόξαν ἔξωθεν προσκεκριμένην, τὴν δὲ ἀπιμίαν πᾶσαν ἔνδον ἔχουσα. τοῦτο γὰρ ὅτι ὁ δυνὸς, ὅτι προσ μὲ δὺ δεσπότας ὑπεύκειδε ἀδίκου πολλοῦ· προσὸς δὲ τὸν κτίσαντα αὐτὸν Θεὸν πολλὴν κλῆσιν τὴν μεσίαν· ἡ μὲν δὸς δύο δύδρα δυβολέσαι αἰσχυνθῇ (ἔνα τινὲς αὐτὸν ὁ αὐτοῦ τιμωρὸν) πρὸς τὸ τὸ δοθρώπων δεσπότην ἀναισχύντως ὀφθαλμοῖς ὁρᾷ, καὶ ἀδικίας εἰς ὃ ὕψος καλεῖ. πύζησον αὐτὸ τὸ πρόσωπον ὅτι, ἡ πικρὸν προσεικός. ὃ καὶ γὸν ὃν δικρύσαι ἄξιον ἡ δρῶν πολλοί, ὅτι οὐκ εἰκῇ μέσον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ὀλέθρῳ ἐξ τῆς ἑαυτῆς κεφαλῆς τοσούτων αἰεδίξαντο πλοκαμείδων.

Εὐτελὴς ἡ στολή. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ἱματίοις, οὐδὲ ἐν τοῖς χρώμασιν ἡ παρθενία, ἀλλ' ἐν τῷ σώματι καὶ ψυχῇ. πῶς γὰρ οὐκ ἄπορον, εἰ μὴ φιλόσοφον οὐκ οἶδα τῆς κόμης, οὐδὲ ἀπὸ τῆς βακτηρίας, οὐδὲ ἀπὸ τῆς ἐξομίδος δοκιμάζομεν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἕξεως ἐξ τῆς ψυχῆς καὶ τ' ἀραπώτου οὐκ ἀπὸ τῆς χλανίδος, οὐδὲ ἀπὸ τῆς ζώνης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ῥώμης καὶ τῆς ἀνδρείας τὴν ἢ παρθένον, προσῆκεν οὕτω θαυμαστὸν καὶ πάντα ἐκπρεπῆ τὸ σὺν αἰδοῖ καὶ σεμνότητι, ὃ καὶ τὴν περὶ αὐχένα, καὶ τὴν τῆς προσώπου κατηφειάν· τὸ φαιδρὸν ἱμάτιον, ἁπλοῦς οὕτω καὶ πρόεργος εἰς τὴν τῆς προσήμασος κατασκεύασμα δέσποιναν, οὐκ ἀποδυσάμενος αὐτῆς τὴν ψυχὴν, ἐξ τὴν ἔξιν αὐτῆς σὺν τοῦδε καταμαθόντες ἀφορμάς; ἀλλ' οὐκ ἀφίησιν ὁ τοῦ τῆς ἀθλήσεως τούτης νόμους ἀκριβὴς διαταξάμενος. οὐ γὰρ ἀπὸ τὸ ἱμάτιον τὸν εἰς τοῦτον "καθίστημι ἑαυτὸν ἀγῶνα δοκιμάζεσθαι καλόν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δογμῆς καὶ τῆς ψυχῆς. Ὁ γὰρ ἀγωνιζόμενος, φησι, πάντα ἐγκρατεύεται· πάντα τὰ διεσχλαιῶτα τὴν τῆς ψυχῆς ὑγίειαν. καὶ, Οὐδεὶς στεφανοῦται, φησι, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. τίνες οὖν ἡ τῆς ἀθλήσεως ταύτης νόμοι; ἄκουε πάλιν αὐτὸν λέγοντος· μᾶλλον δὲ αὐτὸν τὸν ἀγῶνα θέντος Χριστόν· "Τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος.

Τί οὖν πρὸς ἐμὲ τοῦτο, φησι, τὸν πολλὰ χαίρειν εἰπόντα τῷ γάμῳ; τοῦτο γάρ σε, ὦ τοξαίπτορε, τοῦτο ἀπολώλεκεν, ὅτι μηδὲν εἰς σοι κοινὸν ἡ πρὸς τοῦτο τὸ δόγμα. Διὰ τοῦτο γὰρ φλέγει

χεζ ς. Ὅτι οἱ αἱρετικοὶ παραβαίνοντες, οὐχὶ τὰς ψυχὰς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα μιαίνουσιν.

χεζ ζ. Ὅτι τὸν παρθένον οὐκ ἐν ἱματίοις, ἀλλ' ἐν ψυχῇ δοκιμάζει χϲ.

α. Κορ. θ. κα. C. Tim. C. a. Ecp. 27. δ.

χεζ η. Ὅτι βλάπτει τὴν παρθένον τὸ τιμωρεῖσθαι χϲ τοὺς γαμοῦντας.

ἀσφάλεια ἀμείνων τῆς τοῦ πράγματος ἀσφαλείας, εἰς τιμὴν τοῦ τοῦ Θεοῦ σοφίαν ἐξύβρισας, καὶ τιμὴν κτίσιν διέβαλες ἅπασαν. Εἰ γὰρ ἀκάθαρτοι οἱ γάμοι, ἀκάθαρτα μὲν ἅπαντα τὰ δι' αὐτῶν κτηνοτρόφα ζῶα, ἀκάθαρτοι δὲ καὶ ὑμεῖς. οὐ γὰρ δὴ εἰς ποιμὴν τιμὴν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. πῶς οὖν πρόδηλος ἡ ἀκαθαρτος; ἵνα γὰρ δύτερος, μᾶλλον δὲ καὶ τέτορος ὑμῖν μυσερωτέρα καὶ ἀκαθαρσίας ὀπτικωτέρα δόξῃ εἶναι τοῦτο· καὶ αἱ τοῦ γάμου ὡς σαγήνης φθάσασαι, αὐτῷ τούτῳ τῷ φθάσαι πολλοὺς μᾶλλον σαγήνασι σαγήσεσθαι, πρόδηλον ἀνέδυσαν πορνείας μιαρωτέραν. ποῦ τοίνυν ὑμᾶς παίξομεν; μετὰ τῶν Ἰουδαίων; ἀλλ' οὐκ ἀνέχονται ἀκοῦσαι. καὶ γὰρ τὸν γάμον τιμῶσι, καὶ τῷ Θεῷ τὸν δημιουργὸν φιλοτιμίζονται. ἀλλὰ μὴν ἡμῶν; ἀλλ' οὐκ ἐθέλετε ἀκοῦσαι τοῦ Χριστοῦ λέγοντος διὰ τοῦ Παύλου· Τίμιος ὁ γάμος *, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. Ecp 13. δ. λοιπὸν δὲ μετὰ τῶν ἐλλιπόντων ὑμᾶς ζῆναι λοιπόν. ἀλλὰ καὶ ἡδέως πρόσεστιν πάλιν ὑμᾶς ὡς ἀσεβεστέρους αὐτῶν. Πλάτων μὲν γάρ φησιν, ὅτι ἀγαθὸς ἐν τὸ δεῖ τὸ πρῶ συνεσκάμμενος· καὶ ὅτι ἀγαθῷ οὐδενὶ φθόνος ἐγγίνεται· φθόνος· σὺ δὲ αὐτὸν ποθεῖν καλῇς, καὶ ποθεῖν ἔργων δημιουργόν. ἀλλὰ μὴ δείσῃς. ἔχεις τῶν δόγματος κηδεστὴν τὸν ἀγγέλων, οὐκ ἀγγέλους δὲ ἐκείνου· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐκείνους. μὴ γὰρ, ἐπτοημένοι τοιαῦτα ἀπέφησαν μανθάνειν, καὶ αὐλοῖς οὕτω διακεῖσθαι νόμιζε. ὅτι γὰρ ἴσασι τὸν Θεὸν ἀγαθὸν, ἄκουσον βοώντων αὐτῶν, καὶ μάλ· Μαρκ. α. κδ. Πσαλ. ις. ι'. Οἶδαμέν σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ· καὶ δέ· Οὗτοι ἀληθῶς δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας. ἔτ' οὖν παρθενίας μνησθήσεσθε, καὶ ὅτι τῷ σώματι φιλοτιμήσεσθε, ἀλλ' οὐκ ἀπελθόντες κλαύσετε ἑαυτοὺς καὶ θρηνήσετε τὰ ἀνοίας, δι' ἧς ὑμᾶς ὁ διάβολος ὥσπερ αἰχμαλώτους δήσας εἰς τὸ τοῦ γείτονος ἔλκυσε πῦρ; οὐχ ὡμίλησας γάμοις; ἀλλ' οὐδέπω ἦτο παρθένος. τιμὴν γὰρ κυρίαν τὴν γαμουμένην γνωσθήσεσθαι ὁμολόγει, εἶτα οὐχ ἑλοῦμαι, ταύτην αὖ εἶναι ποιμὴν παρθένον ἐγώ. ὅταν δὲ τῶν κεκωλυμένων τὸ πρᾶγμα εἰς φῇς, οὐκέτι τῆς σῆς προαιρέσεως τὸ κατόρθωμα ἔσται, ἀνάγκης δὲ νόμος. Διὰ τοῦτο Πέρσας μὲν μὴ μοιχεύσασθαι θαυμάζομεν, Ρωμαίους δὲ οὐκέτι. σώζειν μὲν γὰρ ἅπασι ἐφεξῆς τὸ πρᾶγμα βούλεται εἰς δοκῇ· ἐκεῖ δὲ τῶν τοῦτο τολμώντων ἄδηλα τὰ τῶν τοιούτων ἀπειροκάλους μίξεων ἐπαφῆσθαι πεπίστευκε. καὶ αὐτὸν δὲ λέγει τὸ ὅτι τὰς γαμετὰς τιμᾶν ἐσπάσθαι χρὴ ἡμᾶς μὲν γὰρ, ὅπου τὸ πρᾶγμα πᾶσιν ἐφῆκε πρὸ ἡμῶν, εἰκότως τὸν μὴ γαμοῦντα θαυμάζομεν· ὑμᾶς δὲ εἰς τιμὴν τῶν γαμούντων αὐτὸ παίζειν ὥσαντες, οὐκέτ' ἂν δυνάμεθα τῶν ἀπὸ τοῦ πράγματος ἀπαπιφθῆναι ἐπαίνων. τὸ γὰρ τῶν ἀπηγορευμένων ἀπέχεσθαι, ὅπου ἡμαίας ἡ τεκούσης ἰσχύς. πολλοὶ γὰρ ἀρετῆς οὐ τὸ ζῶπα μὴ πρᾶξαι, ἃ πρᾶξαντες πολλοὶ τὰ πάντα εἰ δόξομεν καὶ οἱ ἄλλα τὸ τὰ τοιαῦτα εἰ λαμπρεύεσθαι, ἃ μόνοι τὸν * ἐλεημόσυνοι ἀφέσει διὰ τοῦτο κακίζεσθαι, ἐλεημόσυνοι ἡ κατορθώσαντες οὐ μόνοι τῆς τῶν φαύλων ἀπαλλάττει δόξης, ἀλλὰ καὶ εἰς τιμὴν τῶν ἀγαθῶν ἐγκρίνει παῖζον. ὥσπερ γὰρ τὸν βιαίους οὐδεὶς ἂν ἐπαινέσειεν εἰς πρᾳότητος λόγον, ὅτι μὴ γαμοῦσιν· οὕτως οὐδὲ ὑμᾶς. ὁ γὰρ ἐκείνου τῆς φύσεως ἀνάγκη, τοῦτο ὑμῖν ἡ τῆς πατρᾶς κωμῳδίας πρόληψις γέγονε. καὶ καθάπερ τὸν βιαίους ἡ τοῦ σώματος πύρωσις τῆς ὕβρεως τὸ πρᾶγμα φιλοτιμίας ἀξίωσεν· οὕτως ὑμᾶς ὁ διάβολος, τῆς φύσεως ὑμῖν ἀκριβείαν ἐμφύσας, τὸν ὀρθὸν ἐξέκλινας λογισμόν, καὶ οὕτως εἰς τιμὴν ἀνάγκην τοῦ μὴ γαμεῖν καθίστησας, καταγινώσκει μὲν τοῖς πάσης τιμᾶσθαι οὐκ ἀφίησι. κωλύεις γαμεῖν; διὰ τοῦτο τὸ μὴ γαμεῖν οὐκ αἰσθησόμεθα μισθὸν, ἀλλὰ καὶ ζημίαν καὶ κόλασιν. 40

Σὺ δέ, φησὶν, ὁ κωλύων; ἄπαγε· μήποτε τὰ αὐτὰ σοι μάθοιμι. πῶς οὖν, φησὶ, διακελεύῃ μὴ γαμεῖν; ὅτι πείθομεν πολλῷ τιμιωτέραν εἶναι τοῦ γάμου τὴν παρθενίαν. οὐ μὴν διὰ τοῦτο οἱ τοῖς πᾶσιν τιμᾶσθαι γάμον τίθεμεν, ἀλλὰ καὶ λίαν αὐτὸν ἐπαινοῦμεν. λιμὸν γὰρ ὅτι συμφερωτάτοις τοῖς βουλομένοις αὐτῷ χρῆσθαι κελεύω, οὐκ ἀφίεις

χξ θ. ὅτι τὸ παρθενεῖν παρθενίαν οὐκ κωλύοντος ὅτι γαμεῖν.

ἀφιεὶς ἀγελαίως τὴν φύσιν. διὰ τί γὰρ προσόλως προσῆκας τὴν ἐπομένην μίξιν, ἣ ταύτῃ πάσης ἐπιθυμίας δεχόμενος κύματα, σὲ γαλήνῃ πολλῇ καθίστησι ἡμᾶς ἢ Ἀφροδίτη. ἀλλ' εἰσί τινες ⓐ μὴ διόμβροι ταύτης τῆς ἀσφαλείας, ἀλλ' ἀντὶ ταύτης ἰσχνείας, ἀγροπνίας, χαμευνίας, τῇ λευκῇ σκληρογραίᾳ ἡδέως βύσσοις τὴν τῆς φύσεως μανίαν. τύπτοις προσῆκον μὴ γαμεῖν, ἢ κωλύων γαμεῖν. πολὺ γὰρ τούτου καὶ ἐκείνου ὁ μέσος, ἢ ταῦτα, ὅσον ἀνάγκης ἢ προαιρέσεως ὁ Ἀφροδίτης. ὁ μὲν γὰρ συμβουλεύων ἀφίησι ⓦ ἀκύροτα κύειν τῇ τῆς προαιρέσεως, ὑπὲρ ὧν πίστιν τὴν συμβουλίαν· ὁ δὲ κωλύων παραιρεῖται ταύτην τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. πρὸς τούτοις ἐγὼ μὲν προσῆκον οὐκ ἀκίνδυνα τὸ πρᾶγμα, σοὶ δὲ τὸ μὴ πειθόμενος καταγνῶναι σὺ δὲ Ἀφροδίτην αὖθις, ἣ φαύλην εἶναι λέγειν, ἢ τὴν τοῦ νομοθέτου, ἀλλ' οὐ τὴν τοῦ συμβουλεύοντος τάξιν ἀφαίρουσαν. εἰκότως σοὶ μὴ πειθομένοις μισεῖς· ἀλλ' οὐκ ἐγώ, ἀλλὰ θαυμάζω μὲν σὸν εἰς τέκνων ἀπηρτημένους ⓦ ἀγῶνα· οὐ καταγνῶναι τῆς ἐξ ἀθλίσεως μεμόνωσιν. καταγνοία γὰρ τότε μὲν γένοιτο δικαίως, ὅταν τις πρὸς ὃ ὠμολογημένοις ῥίψῃ κακοῖ. ὃ δὲ ἔλαττον μὲν ἔχει ἀγαθόν, τοῦ μείζονος δὲ οὐκ ἐφικνούμενος, τοῦ μὲν ἐπαρεῖσθαι μετ' ἐκείνου ἢ θαυμάζεσθαι ἀπειρηται, καταγνῶσθαι δὲ οὐκ ἂν εἴη δίκαιος. πῶς οὖν κωλύω γαμεῖν, τὴν γαμουμένων μὴ καταγνῶναι; πορεύειν κωλύω μιγνύναι, γαμεῖν δὲ οὐδέποτε. ἢ οὖν μὴ ἐκβία πολιτείας χαλάζω, ἐς τὸ πλῆρωμα τοῦ ἀπέχειν τῆς ἐκκλησίας· οὐδὲ δὲ τοῦτο πείθω ταῦτα, εἰ σωφρονοῦσι, ἢ ἐπαινῶ Ἀπόλλω. ὕστερον γὰρ δύο ἓν ἐξ ἀνάγκης· εἰ μὲν, ὃ μὴ Ἀφροδίτην τὴν τοῦ Θεοῦ δημιουργόν· δεύτερον δὲ, ὃ μὴ καθαρεῖν ὃ τῆς πρᾳότητος ἄξιωμα, ἀλλὰ πολλῷ σεμνοτέρων ἀποφαίνει αὐτήν.

Ὁ μὲν γὰρ ⓦ γάμοι κακίζων, ἢ τὴν τῆς πρᾳότητος ἐπαινετὴν δόξαν· ὁ δὲ τοῦτον ἐπαινῶν, μᾶλλον ἐκείνης ἐπαίρει ὃ θαῦμα, ἢ λαμπρότερον ποιεῖ. ὃ μὲν γὰρ τῇ πρὸς ὃ χρέος προθύμως φαινόμενον καλὸν, οὐκ ἂν εἴη σπουδαῖα καλὸν· ὃ δὲ τὴν ὁμολογουμένων ἀγαθὸν ἄμεινον, τοῦτο ἔστι ὃ μᾶλλον ἐπανορθοῦν καλὸν, ὅπερ τὴν πρᾳότητα ἀποδείκνυσθαι ἡμᾶς. ὥσπερ οὖν ⓐ ⓦ γάμοι κακίζοντες, τοὺς ταύτης ἐγκωμίους λυμαίνονται· οὕτως ὁ Ἀφροδίτης ἀπαλλάττων αὐτὴν, ἢ τοῦτον μᾶλλον, ἢ τὴν πρᾳότητα ἐπαινεῖ. ἐς γὰρ ὅτι τῶν σωμάτων οὐχ ὅσα τῶν πεπηρωμένων, ἀλλ' ὅσα τῶν ἀρτίων ἢ μηδεμίαν λώβην ἐχόντων ἐστὶν ἀμείνω, ταῦτα ὠφελεῖ Φαίδων. καλὸν ὁ γάμος ἢ Ἀφροδίτης· ἡ πρᾳότης θαυμαστὸν, ὅτι καλοῦ κρεῖττον ἐστὶ, ἢ τοσούτῳ κρεῖττον, ἴσῳ τῶν ταύτῃ οἰκουρητικῆς, καὶ τῶν γραπτῶν ὁ γραπτός. ἀλλ' ὥσπερ ὅτι τοῦ πλοίου σοὶ ἐρίπτουσι αἱ ἀφέλης, ὃ σκάφος καταδύσασι· ἢ ὅτι τοῦ πολέμου σοὶ γραπτοῦσι αἱ ἀποστήσῃς, πρὸς ἐθνικοὺς δεδεμένοι τοῖς πολεμίοις τὸ γραπτόν· ὕστερον δὲ ὀναυάθια δὲ τῆς αἱρέσεως ταύτης ἐκβάλλῃς ⓦ γάμου, τῆς πρᾳότητος τὴν δόξαν προσύθηκας, ἢ εἰς ἕκαστον ἥματος κακόν. καλὸν ἡ πρᾳότης; συμφημι κἀγώ. ἀλλὰ καὶ τοῦ γάμου χρεῖττον; ἢ τοῦτο ζωμολογῶ. ἢ, εἰ βούλει, ἢ ὃ ὅσον χρεῖττον προσῆκον ἡδέως ὅσον τῆς γῆς; ὁ ἥλιος, ὅσον τῶν ἀνθρώπων ⓐ ἄγγελος· εἰ δὲ χρή τι βιασάμενον εἰπεῖν, ⓒ πλέον. ἄγγελοι μὲν γὰρ, εἰ καὶ μὴ γαμοῦσι, μηδὲ ἐκγαμίζονται, ἀλλ' οὐκ εἰσὶ συμπεπλεγμένοι ἀρχῇ καὶ ἄμικτοι, οὐδὲ ὅπου τῆς γῆς ἔχουσι ζωὰς ἀφαιρεῖσθαι, οὐδὲ ἴσχνον ὀπτῆς ἐπιθυμίας ἀνέχονται, οὐδὲ σίτου δέονται ἢ ποτοῦ, οὐδὲ μέλος ἀνθρώπου ἡδὺ μαλάξαι ἐθέλουσιν αὖ, οὐδὲ ὅλως ὀπτικὰ μέλη λαμπρὰ, οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλὰ, καθάπερ ⓦ ἀρχὴ ἐν μεσημβρίᾳ καθαρᾷ μηδενὸς ἐνοχλοῦντος νέφους ἐστὶν ἰδεῖν καθαρόν, οὕτω καὶ ταῦ ἐκείνων φύσις, οὐδεμιᾶς ἐνοχλούσης ἐπιθυμίας, ὑφ' ἣν ἀνάγκη ἀφανεῖς ἢ λαμπρότερος.

Τὸ δὲ τῶν αἰθερίων ἦμος τῶν μακαρίων ἐκείνων τῇ φύσει λειπόμενον, βιάζεται τὴν οἰκείαν ἰσχὺν, ἢ φιλοτεχνεῖ ἀφ' ἑαυτῆς τὰς ἀσουδεῖς καὶ δυνάμει ἀξιοσθενῶν ἐκείνοις. πῶς οὖν; ἢ γαμοῦσιν, οὐδὲ γαμίζονται ἀγγέλοι; ἀλλ' οὐδὲ ἡ παρθένος. πρέσκουσι ἀπόστολος, καὶ λειτουργοῦσι

κβ΄ 1. ὅτι ὁ γάμων κακίζων, ἢ τὴν πραότητα αὐξάνει.

κβ΄ 12. ὅτι παρθενία κρείττων ἐστὶ γάμου καὶ σπέρματος ἀγγέλων ἐξ ἀνθρώπων.

λειτουργῆσαι τῷ Θεῷ; τοῦτο γὰρ ἡ προφητεία. διὸ καὶ ὁ Παῦλος αὐτοὺς πολλαχοῦ ἀπέστησε τῆς φερνίδων, διὰ δὲ βιβλίου ἐδρον ἢ ἀβελίσκου. Εἰ δὲ μὴ δύναιτο εἰς οὐρανὸν ἀναβιῶναι τινες, καθάπερ ἐκεῖνοι, τῆς ἀρχῆς καθελκούσης αὐτούς, ἀλλ' ἐν τούτῳ πολλὴν ἔχουσι τὴν παραμυθίαν, αὐτοὶ τὴν οὐρανὸν ἐπανοδεύσαι διαπορίαν, αἱ ὧδαι ἄγιαι τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι. Εἶδες τῆς προφητείας τὸ ἀξίωμα, πῶς σοῦ ὄντος ἐπὶ τῆς γῆς διατρίβοντος, τοῖς ἐν οὐρανοῖς διαπαιδώμοις ὁμοίως πολιτεύεσθαι παρεῖ, σοῦ σώματος φθειρομένου τὴν ἀσωμίαν οὐκ ἀφίησι λέγεσθαι δυναμένου, δι' ἧς φησὶν οὕτως εἰς αὐτὸν τὴν ἀγγέλων ἀγάπην ζηλῶν; ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον πρὸς ὑμᾶς, σοῦ τοσοῦτον πρᾶγμα λυμαινομένους, καὶ διαπαντὸς διακαλλοπίζοντας, καὶ ποτηρίου ἀποκαθαίροντας. ἡ γὰρ τοῦ ποτηρίου ἄλλη κόλασις ὑμᾶς ἀναδέξεται· ταῖς δὲ τῆς ἐκκλησίας προφήτοις ἅπαντα τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ, καὶ ὀφθαλμὸν καὶ ἀκοὴν καὶ διάνοιαν ἐναρμόσαντα τῷ αἰθερίῳ. διὸ περ ἐκείνους ἀφέντες (καὶ γὰρ τῶν πρὸς αἰσθησιν εἰρημένων ἄλις) τοῖς τείχεσι τῆς ἐκκλησίας διαλεξώμεθα λοιπόν.

Ματθ. κε. λ'

κεφ. ις.

Πόθεν οὖν ἄρξεσθαι τοῦ λόγου καλόν; ἀπ' αὐτῶν τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων, ὧν διὰ τοῦ μακαρίου φιλοτιμεῖται Παῦλος. τῶν γὰρ τοιούτων ἀπαίνεσιν τοῦ Κυρίου ἀπαίνεσιν εἶναι πίστευεν ἐκεῖνος. καὶ γοῦν ὅταν λέγῃ, Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύριος· καὶ πάλιν, Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ Κύριος· οὐχ ὡς ἑτέρων μὲν ὄντων τῶν αὐτοῦ, ἑτέρων δὲ τῶν τοῦ Κυρίου, ταῦτα φησιν. ὁ γὰρ Χριστὸς ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα, ὁ μηδὲ ζῆν ἀπροαιρέτως ἀναδεχόμενον, ὥστε Χριστὸν ἐν ἑαυτῷ ζῆν, οὗτος καὶ βασιλείαν, καὶ ζωὴν, καὶ ἀγγέλους, καὶ δυνάμεις, καὶ κλῆσιν ἑτέραν, καὶ πάντα ἁπλῶς δόξαν τὰ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ὑπερβάλλοντος, ὡς μὴ φθέγξασθαι, μὴ ἐπιστῆσαι τὰ τῶν ὑποκειμένων ἰσότιμον τῷ Χριστῷ, καὶ ταῦτα νομοθετῶν; ἆρα ποτ' οὖν ἐστὶν ὃ λέγει, ἐγὼ, καὶ οὐκ ἐγώ; τῶν νόμων καὶ τῶν δογμάτων σοῦ μὲν ἐξ ἑαυτοῦ, σοῦ δὲ διὰ τῶν ἀποστόλων ἐδόθησαν ἡμῖν ὁ Χριστός. ὅτι γὰρ οὐ παρ' ἑαυτοῦ τέθεικεν, ἄκουσον τί φησι· Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. πρὶν μὲν οὖν τὴν γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρίζεσθαι, παρεκελεύσατο αὐτοὺς νομοθέτησαν, λοιπὸν δὲ ἀρχὴ ὅτι τῆς γῆς λοιπόν. Ἃ δὲ καὶ τοῦτό φησι, τοῖς γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύριος. τὴν γὰρ ἀπίστων ἔστεκεν αὐτοὺς μὴ ἡμῖν σοῦ εἶπε δι' ἑαυτοῦ· τὴν γὰρ τοῦ Παύλου πρὸς τοῦτο κινήσας ψυχὴν, νομοθέτει λέγων· Εἴ τις ἔχει γυναῖκα ἄπιστον, καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτὴν· καὶ ἡ γυνὴ, εἴτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ οὗτος συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν. διὰ τοῦτο οὖν ἔλεγεν, οὐχ ὁ Κύριος, ἀλλ' ἐγὼ, οὐ τοῦτο διδοὺς βουλόμενος, ὅτι οἱ ἄθεμιτοι ἐν ὁ λεγόμενοι (πῶς γὰρ;) ἀλλ' ὅτι τὴν ἐντολὴν ταύτην οὐκ ἐποίησε παρὰ τοῖς μαθηταῖς ἔδωκεν, ἀλλὰ νῦν διὰ αὐτοῦ. ὥσπερ οὖν ὃ, ὁ Κύριος, οὐκ ἐγὼ, οὐκ ἔστιν ἐναντιούμενον τῷ σταλέντι τοῦ Χριστοῦ· οὕτω ὃ ἐγὼ, οὐχ ὁ Κύριος, οὐκ ἴδιόν τι παρὰ τὸ τοῦ Θεῷ δοκοῦν λέγοντος, ἀλλὰ τοῦτο μόνον δεικνύοντος διὰ αὐτοῦ νῦν διδομένου τὴν ἐντολήν. καὶ γὰρ περὶ τῆς παρθένου διαλεγόμενος, Μακαριωτέρα δέ ἐστι, φησὶν, ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. Εἶπα, ἵνα μὴ, τὴν ἐμὴν γνώμην ἀκούσας, διὰ θεοῦ τινος λογισμὸν, τῇ προσθήκῃ τὴν ἀποφάσεως ὀξύνοιαν, εἴπῃς· δοκῶ κἀγὼ πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν. ὥσπερ οὖν τὰ τοῦ πνεύματος φθεγγόμενος, αὐτοῦ λέγει γνώμην ἐστὶ, καὶ οὐ διὰ τοῦτο φησόμεθα αἱ θεοπνευστοί ἐστι τὴν ἀποφασιν· οὕτω καὶ νῦν ὅταν εἴπῃ, ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ Κύριος, μὴ διὰ τοῦτο Παύλου νομίσῃς ἐστὶ λόγον. Χριστὸν γὰρ εἶχεν ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα, καὶ οὐκ ἂν ἐτόλμησεν ἐν ἀποφάσει δόγμα θεῖναι τοσοῦτον, εἰ μὴ νόμον ἡμῖν ἐκεῖθεν ἔφερεν. Εἶπε γὰρ ἂν ὡς πρὸς αὐτόν· οὐκ ἀνέχομαι ἐστὶ μὴ τῆς ἀπίστου πιστὸς ὢν αὐτὸς, μὴ τῆς σαυτοῦ ὁ καθαρός. αὐτὸς παρεκελεύσω εἶπες, ὅτι σὺ ταῦτα λέγεις, οὐχ ὁ Κύριος. πόθεν οὖν μοι τὸ ἀσφαλὲς καὶ τὸ βέβαιον; ἀλλ' εἶπεν ἀλλ' πρὸς αὐτὸν ὁ Παῦλος·

Ιωαν. ιϛ. ιβ.

α Κορ. ζ. ιϛ.

α. Κορ. ζ. α. ε. ιϛ.

α. Κορ. ζ. μ.

λος· μετ' ὀλίγα· λέγει γὰρ τοῦτο εἶναι τὸν, ὅσοι τῷ Χριστῷ ἔχουσι λελεῦσθαι τὸν ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ὅτι δεκτὸν πνεῦμα ἔχει Θεοῦ, ἵνα μηδὲν δι' ὃ θέλουσιν ἐμποδίσωσιν εἰς τὴν λειτουργίαν. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν τοσαύτας ἐδώκει τοῖς ἐμοῖς λειτουργοῖς τιμὰς ἀποστόλους. Λογισμοὶ γὰρ δύο θεόπνευστοι, καὶ ἑκάστου φύσις αἰτιατικὴ αὐτῶν. Δύσκριτον γὰρ καὶ τὸ πολυτρόπου τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας τοῦ κόσμου τοῦ ἁγίου, καὶ ἀναγκαίας αὐτοῦ φυλάξασθαι. * Οὐκ ἂν φυλάξασθαι, εἰ μὴ ἐπέπεισον ἀφορμαὶ εἶναι Χριστοῦ τὸ λεχθέν. Τί οὖν ὁ Παῦλος ἀνηκόουστος γέγονε τοῦ Κυρίου φησί; Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. Ἀποδέξασθαι χρὴ τὸν σοφὸν τὸν Κορίνθιον, ὅτι μηδεμίαν ποτὲ πρὸς τὸ δίδασκαλον δέξαμένην συμβουλὴν περὶ παρθενίας, αὐτὸν φιλόσοφον ἐρωτῆσαι αὐτὴν, εἰ τοῦτο καλὸν διακελεύεται ἡμῖν ἀνθρώπου τὸ μὴ ἅπτεσθαι γυναικός. Ἀπὸ γὰρ τῆς χρείας ἐπιδοῦναι ἡμιολίαν αὐτῷ. Ἀπὸ γὰρ τῆς παλαιᾶς ἐξηθισμένος οὐκ ἦν ὁ τοιοῦτος ἀναμένειν· οὐ γὰρ μόνοι οἱ λοιποὶ πόνται, ἀλλὰ καὶ Λάϊτται καὶ ἀρχιερεῖς ὁ αὐτὸς ὁ μέγας ἀρχιερεὺς πολλὴν ἐποιήσατο τοῦ γάμου σπουδήν. Ἰακ. ε'. Διὰ τί ἐκάλεσεν αὐτὸν Κορίνθιον περὶ παρθενίας, αὐτὸς ἦν αὐτὸς ὁ τότε ἐπερόμενον.

Πόθεν οὖν πλοῦτον ἐπὶ τὸν ἐρώτησιν; Ἐπειδὴ τοῦτο ἀξίως ἐκφοιτᾷ καὶ καλῶς, ὅτι μείζονος αὐτῆς ἐφίεται τῆς ἀρετῆς, ὅταν καὶ μείζονας ἐπιδείξηται τὰς διορθώσεις. Ἄξιον δὲ ἐξετάσαι, καὶ πάλιν, ἀφ' οὗ μηδέποτε αὐλὸς ἐποίησε τὸν συμβουλίαν. * Οὐδὲ γὰρ δή, ἐπεὶ πολλοὶ τοιοῦτοι, πάλιν δὲ ἐγράψατο ἐπὶ τοὺς τοιούτους αὐλοὺς ἐρωτῆσαι. ἢ γὰρ ἐπὶ τοῦ βάθους τῆς σοφίας ὑπὸ τοῦ Παύλου κατεδύσησαν. οὐ γὰρ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ ἐπῆκε τοσοῦτον πρόσταγμα τοσούτου πράξαι, ἀλλ' ἀπέβλεπε πρὸς τοὺς αὐλοὺς εἰς ὑπερβολὴν ἐλθεῖν, καὶ ἕποιδέ τινα ἐκεῖνο τοῦ προστάγματος τοῦτο λαβεῖν· ἢ φιλοσοφίας αὐτὸν ἕνεκα τῆς παρθενίας λαβεῖν ἐφιέμενος, ἐρεσχελίας τοῦ πρὸς τὸν τῆς ἀναστάσεως ὑποδεχόμενον πρόσταγμα τοσοῦτον πολλὴν ὑπολείπων πρὸς τὸν τῆς ἀκριβείας ὑποδεχόμενον πρόσταγμα ἐκείνου τοῦ συμβουλίου. Ἐπεὶ καὶ ἄλλως ἦν ὅτε πρόσταγμα δύσκριτος ἦν ὄγκον πολύν. Οὐδὲ γὰρ αὖ, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, τὸν ὁπόσον αὖ ἐκεῖ μέρος πρὸς ἡμίαν· ἀλλὰ πρὸς λαβεῖν αὐτὸς αὖ ἐπηγήσατο, εἰ καὶ μὴ ὡς ὑπόταγμα, μηδὲ ὡς πόλεμον, ἀλλ' ὡς πρέπον ἦν συμβουλίαν. Ὃ δὴ μηδὲ τοῦτο ἀναγόμενος ποιῆσαι πρὸς τοὺς, φάνερον πᾶσι καθίστησιν, ὅτι πολλὴ ἰδρῶτι ἦν μεγάλης ἡ παρθενίας δεῖται τῆς ἀγωνίας. Ἢ οὐ δοκεῖ ὃ καὶ ἐν ἡμῖν διασώζειν μεμιᾶ ὥρᾳ ἐκ, οὕτως ἐπόησε. Ἢ γὰρ ἐκεῖνος τότε διελέχθη πρὸς τὴν παρθενίας, ὅτε αὐτὸν μεγάλην ἦσχε. ἐπόησε γὰρ, Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, συμφέρει μὴ γαμῆσαι, πάντα ἔφησεν· ἀσὶν δυνήσῃ χωρεῖν, ἀπὸ χωρησάτω ἑαυτὸν ἕνεκα τοῦ βασιλείου τῶν οὐρανῶν. Ὅταν γὰρ μέγα ᾖ τὸ καταρθούμενον, ἢ ἕνεκα τοῦ μηδὲν εἰς ἀπώλειαν ἀκάνθιον καταλείπειν, τότε τῶν μόνων κατορθοῦν τοῦ προθυμίαν ἀναφέρειν χρή, ἑτέρων ἕνεκα ἐπιτροπῆς καὶ ἀνυπόστασιν τὸ ἀλλήλους καὶ βουλεύεσθαι καὶ συμβάλλεσθαι τοῖς αὐλοῖς· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἐπόησεν. οὐ γὰρ δὴ τῶν τοῦ παρθενίας λόγων ἕνεκα τοῦ παρθενίας αὐτὸν ὑπεθυμίᾳ ἐποίησεν· ἀλλὰ τοῦ γάμου μόνου ἕνεκα ἐλεχθείς, καὶ ὁ βαρὺς τοῦ προστάγματος δείξας, καὶ μέχρι τούτου ἔφησε λόγου, οὕτω σοφῶς ἐπεπόμενος, ὡς τοῦ μηδὲν τοῦ μὴ γαμεῖν ἀκούσαντας, αὐτὸν ἀφ' ἑαυτῶν εἰπεῖν, ὅτι συμφέρει μὴ γαμεῖν. ἀλλὰ τοῦτο οὖν ὁ Παῦλος ἔλεγεν, ὁ τοῦ Χριστοῦ μιμητής· Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι· μόνον οὐκ ἀπολογούμενος αὐτοῖς ἀλλὰ τοῦτο, καὶ λέγων· ὅτι ἐγὼ μὲν ὅλως τοῦ συμβουλίου τοιούτου κεκρυφίου οὐκ ἐτόλμων ὑμᾶς ἀγαγεῖν ἀλλὰ δὲ τοῦ προστάγματος δυσπαρόντων· ὅθεν δὴ αὐλοὶ φιλόσοφοι ἐγράψατό μοι, μὴ τοῦ βαρέως πρὸς τοῦ συμβουλίου * ἀλλά τι γὰρ πολλοὶ γεγράφασιν οἰκείων ὕδατι μοῦ τοῦτο προσέθηκα; δι' ὅλου ἕτερον, ἢ ἀλλὰ τοῦτο, ὅπερ εἶπον πρῶ. ἵνα γὰρ μὴ λύσ δυσχερείᾳ τοῦ πρόσταγμα, τοῦ γεγραμμένου αὐλοὺς, ὧν ἐπεμέλησα, ἐποίησεν. Ἐ οὖν οὕτω μὴ σοφοφοτήτος χάριτι τοῦ πρόσταγμα, ἢ ταῦτα τοσαύτην λαβεῖν ἀφορμήν, ἀλλὰ ἢ ἄγαν ὑφειμένως, καὶ τούτου μεμεμένος ὁ Χριστός. ἢ γὰρ ὁ αὐτὸς μὴ ὃ πληρώσας ὁ τοῦ παρθενίας

γίας

Matth. 19. γυναίας λόγοι, παρεσπήκει· Ὀδυνάμεθα χωρεῖν, χωρεῖτω. τί οὖν φησι; Εἰ ὢν ἐγκράτης μοι, καλὸν ἀνδρὶ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι.

1 Cor. 7. Ἀντίθεσις τῶν τὸν παρθενίαν ἐκλεξαμένων, καὶ λύσις. Ἀλλ' ἵσως εἴποι τις ἂν· καὶ εἰ καλὸν γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι, πόθεν ἔπεισε γάμος ἐπεισῆλθε τῷ βίῳ; πῶς ἂν λοιπὸν χρησόμεθα τῇ γυναικί, μήτε εἰς γάμον, μήτε εἰς παιδοποιΐαν ἡμῖν χρησιμεύουσα; τί δὲ κωλύσει τὸν τῶν ἀνδρῶν ἅπαν ἀφανισθῆναι γένος, τῶν μὲ θανάτῳ καθ' ἑκάστην ὥραν τὸν ἡμέραν ὑπεκμεμηδηκότων καὶ κόπτοντος, τῶν δὲ λήξεως τούτου οὐκ ἐόντος ἀνθ' ὧν πιστόσονται ἑτέρως λύσασθαι; Εἰ γὰρ τὸ καλὸν τοῦτο ζηλώσαιμεν ἅπαντες, καὶ μὴ ἀνθαιμεθα γυναικῶν, πόλεις, οἰκίας, ἀγροί, καὶ τέκνα, καὶ ζῶα, καὶ φυτά. καθάπερ γὰρ, τοῦ γραπτοῦ πεσόντος, πᾶσα ἀνάγκη τὸν γραφέα ἀπολωλέναι τὸν ὑπ' αὐτοῦ· οὕτω τοῦ πρώτου τοῦ ἀπὸ γῆς βασιλεύοντος ἀνθρώπου τοῦ μὴ γαμήσαντος ἀφανισθέντος, οὐδὲν τῶν λοιπῶν ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀσφαλείας καὶ ὑπεκρύφης ὠφεληθήσεται, εἰ τὸ καλὸν τοῦτο πρόσταγμα μιᾶς ἀποφάσεως ἐπλήσθη τὸν οἰκουμενικῶν. ἐγὼ δέ, εἰ μὲ τῶν ἐμῶν καὶ ἀπίστων ἦν τοῦτο μόνον τὰ ῥήματα, βραχὺν ἂν αὐτῶν ἐποιησάμην λόγον. ὅτῳ δὲ καὶ τῶν εἰς τὸν ἐκκλησίαν δεχομένων στοιχεῖ· πολλοὶ τοῦτο φθέγγονται, δι' ἀθέτησιν μὲ προαιρέσεως ἀπολειφθέντες τῶν ὑπὲρ τῆς παρθενίας ἱδρώτων, τοῖς δὲ πρᾶγμα κακίζειν καὶ προπηλακίζειν ἀποφαίνει βουλόμενοι συσκιάζειν τὸν ἑαυτῶν ῥᾳθυμίαν, ἵνα μὴ δοκῶσι δι' ὀλιγωρίαν, ἀλλὰ διὰ κρίσιν ὀρθὸν λογισμῶν τῶν ἀγώνων ὑστερηκέναι τούτων· φέρε, σὺν ἐχθροῖς ἀφέντες (Ψυχικὸς γὰρ ὁ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι) σὺν προσποιουμένοις εἶναι μὲν ἡμῖν διδασκάλοις ἀμφότερα, ὡς οὔτε τὸ πρᾶγμα προτίσθαι, ἀλλὰ καὶ σφόδρα χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν, οὔτε αὐτοῖς ἀζήμιος ἡ τοιαύτη κατηγορία, ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτοῖς οἵσει κίνδυνον, ὅσον τοῖς καταρθοῦσι μισθὸν καὶ ἔπαινον. ὅτῳ γὰρ ὁ σύμπας οὗτος κόσμος ἀπόρτισεν, καὶ πολλὰ πυρέπισεν καὶ πρὸς ἀναπαυσιν καὶ χρῆσιν τὸν ἡμετέραν, ἔπλασεν μὲν ἀνθρώπον ὁ Θεὸς, δι' οὗ καὶ κόσμον ἐποίησε. πλασθεὶς δὲ ἐκεῖνος ἔμεινεν ἐν παραδείσῳ, καὶ γάμου λόγος οὐδεὶς ἦν. ἐδόκουν αὐτῷ ἡμέλησθαι καὶ βοηθοῦ· καὶ ἐλύπουν· καὶ οὐδὲ οὕτως ὁ γάμος ἀναγκαῖον εἰσῆλθεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐφάνη· ὅτε δὲ ἔλαβον ἐκεῖνοι τότε χωρὶς, καθάπερ ἐν οὐρανῷ, τῷ παραδείσῳ ἐγκατοικοῦσι, καὶ ἐντυφῶντες τῇ πρὸς Θεὸν ὁμιλίᾳ. μίξεως δὲ ἐπιθυμία, καὶ σύλληψις, καὶ ὠδῖνες, καὶ τόκοι, καὶ πολὺ εἶδος φθορᾶς ἐζώσετο τῆς ἐκείνων ψυχῆς. ὥσπερ δὲ ῥᾴδιον ἰδεῖν ἐκ καθαρᾶς πηγῆς πρεῖον, οὕτως ἦσαν ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ τῇ παρθενίᾳ κεκοσμημένοι, καὶ πᾶσα τότε ἡ γῆ ἔρημος ἦν ἀνθρώπων· τοῦτο, ὃ νῦν διδάσκουσιν οὗτοι τῆς οἰκουμένης μεμεμνημένοι, καὶ πᾶσι μὲ ἑτέρων ἀσυδαίως μεμεμνῶντες, πᾶσι δὲ ἑαυτῶν οὐδὲ ἐποφῆ αἰσχύνθοι, καὶ ὑπὲρ μὲ τῆς κοπετοῦ τῶν ἀνθρώπων διεδοκίτης ἡμῖν μήποτε ὑπολείπῃ, τῆς δὲ ἰδίας ἕκαστος, ὡς ἀμητοσίας, οὕτως ἀμελοῦντες ψυχῆς· καὶ ταῦτα μέλλοντες ὑπὲρ μὲ ταύτης καὶ τῶν μακροπαθιῶν ἔσεσθαι ἀκριβοῦς ἀπαιτεῖσθαι ταῖς θυθήκαις, ὑπὲρ δὲ τῆς τῶν ἀνθρώπων ὀλιγότητος οὐδὲ μὲ τυχόντα λόγου ὑφέξειν. Οὐκ ἦσαν τότε πόλεις, οὐδὲ πύργοι, οὐδὲ οἰκίαι (καὶ γὰρ καὶ τούτων ὑμῖν οὐχ ὡς ἔτυχε μέλει) ἀλλ' οὐκ ἦν τότε ταῦτα· καὶ ὅμως τὸν μακαρίαν ἐκεῖνον ζωὴν καὶ πολλῷ ταύτης ἀμείνω οὐδὲν οὔτε ἐπεσπόζετο, οὔτε ἐπέκοπτεν. ὅτῳ δὲ πρέπουσαι τῷ Θεοῦ, καὶ ἐγέμοντο γῆ καὶ ἀπωδὸς, ἀπώλεσαι μὲ τῆς μακαρίας ἐκείνης ἀγωγῆς καὶ ὁ τῆς παρθενίας κάλλος, καὶ μὲ τῷ Θεοῦ καὶ αὐτὴ καταλιποῦσα αὐτὸν αἰσχύνησεν. ἕως μὲ γὰρ ἦσαν ἀναλωτοὶ τῷ ἀγαθῷ, καὶ διαπότιμοι ἡδονῶν αὐτῷ, πρόεμψε καὶ ἡ παρθενία κοσμοῦσα αὐτὸν μᾶλλον, ἢ τὸν βασιλέα ὁ Ἀδὰμ καὶ τὰ ἱμάτια τὰ χρυσᾶ. ὅτῳ δὲ αἰχμάλωτοι ἡμόλμεν, τῷ βασιλικῷ τούτων ἀπεδύσαντο στολίῳ, καὶ εὐσχήμονι ἀπέδυτο κόσμον, ἐδέξαντο δὲ τὸν ἀπὸ τοῦ θανάτου φθορᾶς, καὶ τὸν ᾅδου, καὶ τὸν ὀδυνῶν, καὶ βιωτικὸν βίον, * τότε ὁ γάμος ἐπεισέρχεται μὲ τούτων, ὃ ἔπειτα τοῦτο καὶ δυ-

* ὃ

λιχοὶ

λικὴν ἱμάτιον. Ὁ γὰρ γάμος πᾶς, φησί, μεμίανται τὰ τοῦ κόσμου. ὁρᾷς πόθεν ἔχει τὸν ὄγκον; ἀπὸ τῆς ἀνάγκης, ἀπὸ τῆς ἀρᾶς, ἀπὸ τοῦ θανάτου. ὅπου γὰρ θάνατος, ἐκεῖ γάμος· τοῦτο οὐκ ὄπτες, οὐδὲ ἐκεῖνος ἔπεται. ἀλλ' οὐχ ἡ παρθενία τοιοῦτον ἔχει τὸν ἀκόλουθον· ἀλλ' ἀεὶ χρήσιμον, ἀεὶ καλὸν καὶ μακάριον, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου, καὶ μετὰ τὸν θάνατον, καὶ μετὰ τοῦ γάμου, καὶ μετὰ γάμον. ποῖος γάρ, εἰπέ μοι, γάμος ἀπέτεκε Ἀδάμ; ποία τίκτει Εὔαν ὠδῖνες; οὐκ αἰσχύνῃ εἰπεῖν. Τί οὖν δέδοικας εἰκῇ καὶ πρέμεις μὴ, παυσαμένου τοῦ γάμου, καὶ ὁ τῶν ἀνθρώπων παύσηται γόνος; Μυρίαι μυριάδες ἀγγέλων λειτουργοῦσι τῷ Θεῷ, χίλιαι χιλιάδες ἀρχαγγέλων παρεστήκασιν αὐτῷ· καὶ οὐδὲν τούτων γίνεται ἐκ δεήσεως, οὐδὲ ἐκ τόκων καὶ ὠδίνων καὶ συλλήψεως. οὐκοῦν πολλῷ μᾶλλον ἀνθρώπους ἐποίησεν ἂν γάμου χωρὶς, ὥσπερ οὖν καὶ ἐποίησε τοὺς πρώτους, ὀφθέντας ἄσπορους ἀνθρώπους.

Καίτοι οὐχὶ τοῦ γάμου δυνάμει τὸ γόνος συγκροτεῖται ἡμέτερον, ἀλλ' ὁ τοῦ Κυρίου λόγος, ὁ παρὰ τὸν ἀρχὴν εἰπών, Αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πλήρωσατε τὴν γῆν. Ἢ γάρ, εἰπέ μοι, τὸν Ἀβραὰμ εἰς παιδοποιΐαν ὁ πρᾶγμα ὤθησεν; οὐκ ὅτι τοσούτοις αὐτῷ χρησάμενος ἔτεσι, τούτων ὕστερον ἀφῆκε τὸν φωνὴν, Δέσποτα, τί μοι δώσεις; ἐγὼ δὲ ἄπαις ἀπολύομαι ἄτεκνος. ὥσπερ οὖν τότε ἀπὸ νεκρᾶς σωμάτων τοσαύτας μυριάσι δέδωκεν ἐκπαθοῦσιν καὶ ῥίζαν ὁ Θεός· ἵνα καὶ τοῖς παρὰ τὸν ἀρχὴν, Εἰ τοῖς πρόγαμοσιν αὐτὸν πιεζόμενοι τοῦτο τὸν Ἀδὰμ τῆς ἡδονῆς ἐκρέπτεσαν τὸ ζύλον, οὐκ ἂν ὑπῆρχεν οὐδὲ, δι' ἧς ὁ τῶν ἀνθρώπων γόνος αὐξήσει. οὕτω γὰρ ὁ γάμος, μὴ βουλομένου Θεοῦ, δυνήσεται ποιῆσαι πολλοὺς τοὺς ὁποίους αἱ παρθένοι, οὐδὲ ἡ παρθενία, βουλομένου πολλοὺς εἶναι, λυμαίνεται τὸ πλῆθος. ἀλλ' ἵνα τοιοῦτος ἐβουλήθη, φησί, διὰ ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἀπείθειαν τὴν ἡμετέραν. διὰ τί γὰρ μὴ πρὸ τῆς ἀπάτης ὁ γάμος ἐφάνη; διὰ τί μὴ τὸ πρᾶγμα διέσωσε καὶ μίξις; διὰ τί μὴ πρὸ τῆς ἀρᾶς ὠδῖνες; ὅτι ταῦτα τότε μὲν ἔπεσε, ὕστερον δὲ γέγονεν ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἡμετέραν ἀναίσχυντον καὶ ταῦτα, καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα, αἱ πόλεις, αἱ τέχναι, ἡ τῶν ἱματίων πρόνοια, ὁ λιμὸς τῶν χρημάτων ὄχλος. ταῦτα γὰρ ἅπαντα ὑπισυρόμενος Εἰσπλάσσει ὁ θάνατος μὴ ἐκεῖ. μὴ τοίνυν διὰ τὸν ἀναίσχυντον ζωγρηθῇ τὸν σὸν, τοῦτο τῆς παρθενίας πρόσημα μᾶλλον ἢ μηδὲ τὸ ἴσον τίθεσο· ἐπεὶ κἂν τοῦτον πρόκριτον λόγου καὶ τὸ δύο χωλαῖς ἔχειν τὸ μιᾷ ὀρχεῖσθαι μέτον ἄμεινον εἶναι φήσεις (ὅπερ καὶ τοῦτο συγκεχώρηκε τὸ τοῦ νόμου Μωϋσέως) καὶ τὸν πλοῦτον ἢ ἕτερα τῆς ἐκείνου προσημάνσεις πενίας, καὶ τὸν πυρὸν τῆς σώφρονος διαίτης, καὶ τὸ ἀμύνεσθαι τὸ φέρειν τὸν ἀδικούμενα χαλεπώς.

Σὺ δὲ αὐτὰ κακίζεις, φησί; κακίζω μὲν οὖν ἔγωγε (Θεὸς γὰρ αὐτὰ συνεχώρησε, καὶ γάμον ἐπὶ χειρῶν χρήσιμα) μισῶ δὲ αὐτὰ εἶναι φημι, καὶ παίζων κατορθώματα μᾶλλον ἢ ἀνδρῶν. ὃ δὲ διὰ τὸ ἡμᾶς τελείους ὁ Χριστὸς δημιουργῆσαι βουλόμενος, ἐκεῖνα μὲν ἀπόβλητα ἐκέλλασεν, ὥσπερ ἱμάτια παιδικὰ, καὶ ἕνα ἄνδρα ἵστησιν τέλειον, οὐδὲ ἐμπόδια ἐκέλευσεν, οὐκ αἰσχυνθεὶς τὰ ἑαυτοῦ· τὰ δὲ ἐκείνων ὑπερεπήρεια καὶ τελείους ἐκέλευσεν, οὐκ αἰσχυνθεὶς τὰ ἑαυτῶν, ἀλλὰ καὶ σφέδρα αἰσχυνθών. εἰ γὰρ καὶ τὰ πρόσκαιρα ταῦτα ἐκείνων μείζω, ἀλλὰ τὸν μισθὸν σχήσει ὁ αὐτός. τίς οὖν ὅστις ἐστὶν, ὁ ἐκκλίνας τὸν κακίαν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, καὶ πρὸς τὴν τελείαν αὐτὸν ἀγαγεῖν ἀρετὴν. Εἰ δοίημεν τοῦτο ἐπιτυγχάνει, καὶ δοίημεν ὑπεράγειν τὸν πρώτων, ἀλλὰ τοῦτο τοῖς αὐτοῖς ἀφῆναι δέδοκται, καὶ μηδένα τῆς οὐτελείας ἀπαλλάξαι ἐκείνης, τοῦτο συνδυομένου σφέδρα ἑαυτῷ. ὥσπερ γὰρ εἰ πρὸς τὸν ἀρχὴν, ὅτι πιπτωδέστερον τὸν τῶν ἀνθρώπων διέκειτο γένος, τὸν ὑπερεπαινοῦμεν τούτου σπουδάσαντα πολιτείαν; καὶ δὴ τὸν συμμετρίαν ἐδοξάμεθα τοῦτο, ἀνὰ πρώτα τὰ τῆς σωτηρίας ἡμῖν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοὺς ἀμετρίας διαφθαρῆναι. ὅπως εἰ μὴ τὸν πολιτῶν χρήσιμον ἐκεῖνον καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ νόμου παιδαγωγίαν, τοῦ

Ephes. ε. κεφ. ιε. Οπερ ὁ γάμος αἴτιον τοῦ ἡμέτερον γένος. Gen. α. κεφ. Gen. ιε. β.

Ephes. δ. κεφ. ιγ.

καιρὸς ὅτι τὴν οὐρανίου ταύτην καὶ ἀσωμάτου φιλοσοφίαν, εἶπεν μᾶλλον ὅτι τῆς γῆς, οὐδὲν δὲ μέγα ἐκ τῆς συγκαταβάσεως ἐκαρπωσάμεθα ἐκείνης, τῆς τελειότητος, δι' ἣν ἡ συγκατάβασις γέγονε, μὴ παραγνωμονήσωμεν ἡμῖν.

κεφ. ιε'. Περὶ συγκαταβάσεως τοῦ Θεοῦ.

Νῦν ὁ παρόμοιον γέγονεν, οἷον ὅτι τῶν νεοττῶν. καὶ γὰρ ἐκείνοις, ὅταν ἐκλυθρέψῃ ἡ μήτηρ, πρὸς ἀγὴ μὲν τῆς καλιᾶς· αὐτὴ δὲ ἀθρόως ἵσταται καὶ καταπτήσσοντας καὶ διωμόρους ἐπὶ τῆς ἐδάφους μονῆς, ἀφίησιν ἐπὶ πλείους ἡμέρας· οὐχ ἵνα ἀγαπητοὺς αὐτοὺς μάθωσιν, ἀλλ' ἵνα, παγίως αὐτοῖς καλῶς τῶν πτερῶν, καὶ τῆς ἰσχύος προσγυμνάσῃς ἀπαίσης, μὴ ἀσφαλείας λειπόμενοι τῆς πτήσεως ἔχωσι. οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ὀλίγης μὲν ἤλκυσε ὅτι οὐρανοῦ, καὶ τὸν ἀνω φέρουσαν ὁδὸν ἐδίδαξεν, οὐκ ἀγνοοῦντι μὲν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εἰδότι, ὅτι οὐκ ἀρκέσομεν πρὸς τὸν πτῆσιν ἐκείνην· ὅλην δὲ ἡμῖν βουλόμενος, ὅτι οὐ πρὸς τὸν αὐτῶν βάλησιν, οὐδὲ πρὸς τὸν ἡμετέραν ἀθέτησιν ὁ πόλεμος γίνεται. ὅπερ ἂν ἐδίδαξεν, οὕτω λειπόν ἀφίησιν, ὥσπερ ἐν καλιᾷ, τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ τῷ γάμῳ τρέφεσθαι χρόνον πολύν. ὡς δὲ ἡμῖν ἐν τῷ πολλῷ χρόνῳ τὰ τῆς ἀρετῆς ἔφυ πρέπα, τότε ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἐλθὼν ἀξήγαγε τῆς ἐκείθεν μονῆς, διδάσκων ὑψηλότερα πέτασθαι. ἵνα μὴ οὖν ὅτι νωθέστεροι ἀγχίμαχοι, καὶ τὸν βαθὺν ὕπνον καθεύδοντες, ἐμφιλοχωρήσωσιν ἐπὶ τῇ καλιᾷ, τοῖς τοῦ κόσμου προσπλοκαῖς πρόγμασι· ἵνα δὲ ἔτοιμοι ὦμεν, καὶ τοῦ φωτὸς ἐφαπτώμεθα, μὴ πολλῆς βιόλιας ἀφέντες αὐτὸν, πρὸς τὰ μετέωρα πέτωμεν, καὶ τὸ οὐρανοῦ ἔχοι, πάντα ὅτι τῆς γῆς καταλείψαντες, τὸν γάμον, τὰ χρήματα, καὶ φροντίδας, τὰ ἄλλα πάντα, ὅσα πρὸς τὸν γλῶ ἡμᾶς καθέλκει ἐλάθη. μὴ τοίνυν τὸν ἐξ ἀρχῆς ἡμῶν ὅτι ἔρριπτο τοῦ γάμου. τοῦτον ἀναγκαῖον εἰς ὃ ἐξῆς εἶ) νομίζωμεν κωλύουσαν αἰσχρῶς τοῦ γάμου. ὅπου γὰρ ἡμᾶς αὐτὸ ἀ- χάριν φίσεως βούλεσ), ἀκούσωσι τί φησι *· Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω. Εἰ δὲ μὴ πρὸς τὸν ἰδίων Ματθ. ιθ. ιε. ἀγκὼν τοῦτο ἐπέταξε, μὴ γαμήσῃς. οὐδὲ γὰρ ἰσχὺς πρὸς ταῦτα ὑφ' ἑαυτοῖς κάμνουσι καὶ τὸ αὐτὸ καιρὸν προσάπτει· ἀλλ' ὅταν μὲν τοῦ πυρετοῦ κατέχωνται, τῆς χειρὸς αὐτοῖς ἀπείργει ἁφῆς· ὅταν δὲ ἀπολάβωσιν ἐκεῖθεν τὸ πῦρ, τότε αὐτὸ αὐτῷ τῷ σώματι προσγυμνάζειν ἀναθέσθαι, ὅτε λειπὸν ἀπαλλάξας αὐτοῖς τὴν δυσαρέστων σιτίων, ὅτι τοῦ ζωὴν φέρει διαπτῆναι. ὥσπερ δὲ τοῖς σώμασι τὰ στοιχεῖα πρὸς ἄλληλα στασιάζοντα καὶ τὸ πλέον ἢ ἔλαττον τοῦ νόσον ἐργάζεται· οὕτω καὶ ὅτι τῆς ψυχῆς αἱ τῶν παθῶν ἀμετρίαι διαφθείρουσι τοῦ ὑγιᾶν αὐτῆς. καὶ δεῖ μάλιστα κατεγνῶσθαι καταλλήλως τοῖς ἀκατασκεύοις πάθεσιν ἔχειν τὸ πρόσταγμα. ὡς τούτων δύο ἀμφοτέρων οὐκ αὐτὸ ἀρκέσειε νόμος καθ' ἑαυτὸν διορθῶσαι τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ γινομένου διαστροφοῦ· ὥσπερ δύο ὄντε ἡ τῶν φαρμάκων φύσις αὐτὴ καθ' ἑαυτοῦ δυνατὸν δὲ ἔλκος ἀφανίσαι ποτέ. ὅπερ γὰρ ὅτι τῶν πεπωμένων τὰ φάρμακα, τοῦτο ὅτι τῶν ἀμαρτημάτων νόμοι. συνῆκεν οὖν μὲν τέμνοντα, νοῦν δὲ κάοντα, νοῦν δὲ ὀδύνης τούτων ποιοῦντα ὅτι τῶν αὐτῶν πολλάκις πεπωμάτων, οὐ πλυνόμενος, καὶ ταῦτα πολλάκις ἀποσφηνόντα τὸν πύλους· τὸν δὲ Θεὸν δοῦλος ὢν, τὸν οὐδαμοῦ μὲν ἀναμένοντα, πάντα δὲ ἀξίως τῆς οἰκείας οἰκονομοῦντα σοφίας, ἀνεργάσῃ, καὶ τῶν προσπαγμένων βιβλίων ἀπαιτήσεις, καὶ οὐ παραχωρήσεις τῷ τῆς σοφίας ἀπείρῳ; καὶ πῶς οὐκ ἐκάστης ταῦτα παραπλησίας; εἶπεν, αἰδέσεσθε καὶ πληθύνεσθε. τοῦτο γὰρ ὁ χειρὸς ἀπήντει, τῆς φύσεως μηχανομένης, καὶ τὸν τῶν παίδων οἴστρον μὴ δυναμένης ὑπενεγκεῖν, οὐδὲ ἐχούσης εἰς ἕτερόν τινα λιμένα καταφυγεῖν τὸ ἐκείνη τῇ ζάλῃ. ἀλλὰ τί; κελεύει ἐγκρατείας καὶ πρόνοιαν δέχεσθαι; ἀλλὰ τοῦτο μείζονα αὐτὸ πάσμα εἰργάσατο, καὶ τὸν φλόγα σφοδροτέραν ἐπέπνευσε. καὶ γὰρ οὐδὲ γαλαξίας μόνε διωμόρους παῖδας [αὐ] εἰ τῆς ἐκείνης ἀπαγαγὼν τῆς ζάφης, τῆς δυσφόρου προσηκούσης ἀναγκάζῃ μεταλαμβάνειν, οὐδὲν ὃ κωλύον αὐτοῖς ἀπολέσθαι βιβλίους· τοσοῦτον ἡ ἀκρασία κακόν. ὅλα ταῦτα δὲ ἐξῆς οὐκ ἐδόθη ἡ πρόνοια· μᾶλλον δὲ ἡ παρθενία μὲν δὲ ἐξῆς ἀρχῆς καὶ τὸν γάμον προτέρα ἡμῖν ἐφάνη· ὅλα ταῦτα δὲ ἐπεισῆλθεν

γίνεσθαι

ὕστερον ὁ γάμος, ἢ πρᾶγμα ἀναγκαῖον ὀνομίζεται εἶναι. ὡς εἰ γὰρ ἔμενεν ἀκήρατος ὁ Ἀδάμ, οὐκ ἂν ἐδέησε τούτου. ἢ πῶς ἄν, φησι, αἱ τοσαῦται μυριάδες ἐγίνοντο; ἐγὼ δέ σε πάλιν ἐρωτῶ, ἐπειδὴ σε σφόδρα παρέσπασε καταστεῖον ὄφις ὁ φθόνος, πῶς ὁ Ἀδάμ, πῶς ἡ Εὔα, μὴ μεσιτεύοντος γάμου; τί οὖν; οὕτω, φησὶν, ἔμελλον ἀγαμοι διατελεῖν ἄνθρωποι γενέσθαι; εἴτε οὖν, εἴτε ἕτερος, οὐκ ἔχω λέγειν. ὃ γὰρ ζητούμενον οἶδα, ὅτι γάμου οὐκ ἔδει τῷ Θεῷ πρὸς τὸ πολλοὺς ποιῆσαι τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρώπους.

χεζ ιη. Οτι οὐχ ἡ παρθενία τὸ ἧμυ ἐλαττοῖ, ἀλλ' ἡ ἁμαρτία.

Οτι οὐχ ἡ παρθενία πρὸς τὸ τὸν ἀνθρώπων ἧμυ ὑπολείπειν, ἀλλ' ἡ ἁμαρτία καὶ αἱ ἄτοποι ἡδυπάθειαι. Νῶε γοῦν ὁ δίκαιος καὶ Φαισμὲς καὶ ἀνθρώπων καὶ κτίσεως ἁπάντων ἀπλῶς τὸν ἐμπνεόντων ὑπὲρ τῆς γῆς. εἰ γὰρ ἔσχατα πρὸς τὴν ἄτοπον τότε ὑπεδυμίαν οἰκείως ἡ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν παρθενίαν ἐτίμησαν· εἰ μὴ εἶδον ἀδίκους ἐμμανῶς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἂν αὐτοὺς ὁ τοσοῦτος κατέκλυσεν ὄλεθρος. καὶ μή μοι οἰέσθω τῆς ἀπωλείας αὐτὸν αἰτιᾶσθαι ὁ γάμος. οὐ γὰρ τοῦτο φημί, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀσπλύτως καὶ ἀκαθαίρετον τὸ ἧμυ τοῦτο τὸ ἡμέτερον, οὐ τῆς παρθενίας, ἀλλὰ τῆς ἀμαρτίας ἐστίν.

χεζ ιθ. Οτι πολλοὶ τῶν γάμων δύο σωτῆρσιν, νῶε ἡμᾶς. α. Κορ. ζ. β.

Εὐδόκει μὲν οὖν καὶ παιδοποιίας ἕνεκεν ὁ γάμος, πολλῷ γε μὴν πλέον τοῦ σῴζεσθαι τὴν τῆς φύσεως πύρωσιν. καὶ μάρτυς ὁ Παῦλος, λέγων· Διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα. καὶ πάλιν ὅπου τὸ αὖθις συνελθεῖν καλοῦν, οὐχ ἵνα πατέρες γένωνται παίδων πολλῶν· ἀλλ' ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς, φησὶ. καὶ πρὸς ἐλέγχων ἦν οὐκ εἶπεν· εἰ δὲ ὑπεδυμοῦσι παίδων, ἀλλὰ τί; εἰ μὴ ἐγκρατεύονται, λαμπάδας. ἀλλὰ μὴν τὴν ἀρχὴν, ὅπερ ἔφην, δύο ταῦτα ἦν τὰ ὑπάρξαντα ὕστερον πληρωθείσης καὶ τῆς γῆς καὶ θαλάττης καὶ τοῦ οἰκουμένης ἁπάσης, μία λείπεται πρόφασις αὐτοῦ μένειν, ἡ τῆς ἀκολασίας καὶ ἡ τῆς ἀσελγείας διαίρεσις. διὸ γὰρ ἔτι καὶ νῦν τὸ τὰ τοῖς καλοῦσιν ἡδυμένοις τοῖς πάθεσι, καὶ χείρονα βίον ὑπεδυμοῦσι ζῆν καὶ τὸ χαμαιτυπείοις φθείρεσθαι, οὐ μικρὸν ὅπλον τῆς ἀκαθαρσίας καὶ τῆς ἀφαγνίας ἀπαλλάττειν οἰκείας, καὶ τὸ ἁγιασμοῦ καὶ σεμνότητι ἁρμόττειν. ἀλλὰ γὰρ μέλλει τινὸς οὐ παύσεσθαι σκιαμαχῶν; καὶ γὰρ ὑμᾶς τοῦτα λέγοντας, ἡμῶν οὐκ ἔτι τὴν τῆς παρθενίας ὑποκλίνειν, καὶ πόρτα ἀπρύμνου εἶναι, σκήψας καὶ προφάσεις εὑρόντες, καὶ ἀκρασίας προκαλύμματα.

χεζ κ. Οτι οἱ μὴ δυνάμενοι πᾶσι ἐξισοῦσθαι τοῖς παρθένοις, ἀλλ' ὅμως ἀσκοῦντες τὸ ἐξισοῦσθαι.

Αλλ' εἰ μὴ ἀκριβῶς οἷόν τε ταῦτα λέγειν, ἀλλὰ μὴ οὕτω παύεσθαι τῆς σχολῆς. ὁ γὰρ προὶς τὰ καλὰ τῶν προαγωγῆς ἀπὸ σώματος σχοινίσμος τῆς γνώμης, μὴ τῆς ἄλλης βλάβης καὶ μάρτυσιν οὐ μακρὰν παρὰ πᾶσι τῆς οἰκείας ἀκριβείας, τὸν ὑπὸ τῶν διεγραμμένων καὶ ἄδικον ψῆφον. ὥστε εἰ καὶ μηδενὸς ἕνεκεν ἄλλου, τῷ γοῦν μὴ προσπίπτεσθαι, δόξῃ οὕτω ποιητέον, ἐπίσης τὸν γλωττῶν ἐχθρὸν, καὶ θυμιωμένοις, ὅτι ὁ μὲν θαυμάζων τὸν ἐν τοῖς μεγίστοις σχολάσαντας ἀθλοις, καὶ μὴ δυνάμενος τῶν αὐτῶν ἐφικέσθαι, συγγνώμης γοῦν δυνήσεται· πρὸς πάντων τυχεῖν· ὁ δὲ πρὸς τῶν μὴ ποιούντων καὶ κακίζων τὰ πολλῶν ἄξια στεφανοῦσθαι, δικαίως ἂν πρὸς πάντων μισοῖτο, ὡς ἐχθρὸς καὶ πολέμιος τῆς ἀρετῆς, καὶ τῶν μεγαλοφρόνων ἀθλιώτερον σχολάζοντος. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἴσασι ἃ πιοῦσιν, οὐδὲ ἐκόντες ἃ πάσχουσιν· ἀκουσίοις. διὸ καὶ συγγνώμης εἴναι δοκοῦσιν ἀγνοοῦντες, οὐ μέτριον οὐ κολάζονται, ἀλλὰ καὶ ἐλεοῦνται παρὰ τῶν εὐσεβούντων αὐτῶν. εἰ δέ τις ἐκὼν ταῦτα τολμήσειεν, ἅπερ ἄκοντες σκήψει ποιοῦσι, δικαίως ἂν παρὰ πάντων καταδικάζοιτο ψήφοις, ὡς τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ἐχθρός.

χεζ κα. Οτι κἀνθλιος μείζονα τῶν ἐξισωθέντων τῶν παρθένων. Ψαλ. μβ. κ.

Εχέτω μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, εἰ καὶ ἀκάθεκτος ἐστὶν ἡ τοιάδε κατηγορία, τῶν γοῦν εἱρημένων ἔνεκεν αὐτῆς ἀπέχεσθαι. πολὺ γὰρ κάθημαι πρᾶγματι κεῖται μέγας. οὐ γὰρ ὁ καθήμενος καὶ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ καταλαλῶν, ἢ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μήτρος πηδᾶν σκιρτήσαντος, κολασθήσεται μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ πρᾶγματα παραβάλλειν ὑπερφρονῶν Θεῷ δοκιμώτατα εἶναι καλά. ἄκουσον γοῦν τί φησιν ἕτερος προφήτης περὶ αὐτοῦ τούτου διαλεγόμενος· Οὐαὶ Ησ. ε. κ.

ὁ λέγων τὸ πικρὸν γλυκύ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν· ὁ λύων τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς· ὁ λύων τὸ γλυκὺ πικρόν, καὶ τὸ πικρὸν γλυκύ. Τί γὰρ τῆς πρόνοιας ἦδιον; τί κάλλιον; τί φωτεινότερον; ἐκ γὰρ αὐτῶν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων φαιδροτέρας ἀφίησι τὰς μύρμυγγας, πάντων μᾶλλον ἡμᾶς ἀφιστῶσα βιωτικῶν, καθαρεῖς ἢ ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν δικαιοσύνης ἥλιον αὐτενεῖς προσκυλίουσα σπουδάζουσα. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ησαΐας περὶ τῶν ἐν ἀνδρῶν τὰς διεγραμμένας χρίσεις ἐχόντων ἔφασκε. ἄκουσον δὲ καὶ περὶ τῶν εἰς ἑτέρους ἐκφερόντων τὰ λοιμικὰ ταῦτα ῥήματα. Τί φησιν ἄλλος προφήτης, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πάλιν ἐπιφθέγματος ποιούμενος τὴν ἀρχήν. Οὐαὶ ὁ ποτίζων τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀνάτροπον θολερόν. Ὅρα δέ, οὐαί, ῥῆμα * φίλον ἐστίν, ἀλλ' ἀπειλὴν ἡμῖν ἀφανῆ καὶ ἀσύγκριτον προαναφωνοῦσα τὸν τιμωρόν. ἐπὶ γὰρ τῶν ἐκεῖ δυναμένων ἀφυγεῖν τὴν μέλλουσαν κόλασιν, τοῦτο ἐπιρρέπει τὰς γραφάς. καὶ πάλιν ἕτερος προφήτης ἐγκαλῶν τοῖς Ιουδαίοις, ἔλεγε· Ἐποτίσατε τὸν ἡγιασμένον οἶνον. Εἰ δὲ ὁ τὸν Ναζωραῖον οἶνον ποτίζων, τοσαύτην ἐπεσπάσατο τιμωρίαν, ὁ τὸν θολερὸν καὶ ἀνάξιον ἐκείνου εἰς τὰς τῶν ἀφελεστέρων ψυχὰς, τίνος οὐκ ἂν ἐκολάσθη ἀξίος; Εἰ μέντοι μικρὸν τῆς κατὰ * νόμον ἀκριβείας ἐκτὸς τυγχάνων τὸν κόλασιν, ὁ τὸν ἀγνωσιώτην αὐτὸν ὁλόκληρον δικαιούμενος, τίνα ὑφέξει δίκην; Εἰ δὲ ὁ σκανδαλίσῃ, φησὶν, ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα μύλος ὀνικὸς κρεμασθῇ περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ εἰς τὸν θάλασσαν. Τί οὖν λέξουσι οἱ τὰ ῥημάτων τούτων οὐχ ἕνα μικρὸν, ἀλλὰ πολλοὺς σκανδαλίζοντες; ὅπου γὰρ ὁ τὸν ἀδελφὸν καλῶν μωρὸν, ὁρᾷς ὅτι τῆς γεέννης ἀπαξήσεται πῦρ· ὁ τὸν ἰσάγγελον τιμώμενον παλιτείαν, πόσου ὀργὴν ἐπισπάσεται παρὰ τοῦ Θεοῦ; καὶ τί λέγω περὶ τῆς ἐμῆς κεφαλῆς; καὶ τί λέγω περὶ τῆς Μωϋσέως ἡ Μαρία, οὐχ οὕτως, ὡς τῆς προφητείας νῦν ὑμᾶς, ἀλλὰ πολλῷ ἔλαττον ἐβδελύξατο. οὐ γὰρ διέσυρε τὸν ἄνδρα, οὐδὲ ἐχλεύαζε τὸν ἀρετὴν τοῦ μακαρίου τότε ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐθαύμαζε· τοσοῦτον ἦν εἰπεῖν μόνον, ὅτι καὶ αὐτὴ τοῦ αὐτοῦ ἀπήλαυσεν ὠδῖνος πνεύματος· ἀλλ' ὅμως οὕτως ἐζηλοτύπησε τοῦ Θεοῦ τὸν ὀργὴν, ὡς οὐδὲ αὐτὸ ἐκείνου τοῦ δοκιμωτάτου ὑπομεῖναι πολλὰ παρακαλοῦντος ἡμᾶς ἀνασχέσθαι τι πλέον, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω τῆς ἐκείνου γνώμης ἔπεται θεῖναι τὸν τιμωρίαν αὐτῇ.

Καὶ τί λέγω Μαρίαμ; ἡμεῖς γὰρ παῖδες ἐσμεν, ἡμεῖς τῶν Βηθλεὲμ παίζοντες, ἵνα μὴ τὸ Ελισσαῖον τοῦτο μόνον εἴπωσιν, Ανάβαινε, φαλακρέ, οὕτω προῴξωμεν τὴν Θεὸν, ὡς ἅμα τῷ λόγῳ τὸ τῷ ἀρκτοὺς αὐτῶν ἐπαφεῖναι δύο πλήθη (καὶ γὰρ τεσσαράκοντα δύο ἦσαν) καὶ πάντες ἀρδὴν τῶν θηρίων ἐσπαράττοντο τί τε ἐκείνων καὶ οὔτε ἡλικία, ὅτε ὁ πλῆθος, ὅτι ὁ γλῶττα εἶπεν μεῖζον τῶν μειρακίων· καὶ μάλα εἰκότως. Εἰ γὰρ μέλλοιεν ἡμῶν τοσούτους ἀναδήσεσθαι πόνους, καὶ παῖδων καὶ ἀνδρῶν δίκασύρεσθαι, ὡς τῶν ἀδεσπότων αἱρήσονται πόνους ἀναδέξασθαι γέλωτας ἔχοντας καὶ χλευασμόν; ὡς δὲ τῶν πολλῶν ζηλώσει τὸν ἀρετὴν, οὕτω καταπλήξει αὐτὸν ὅσων ὁρᾷς; Εἰ γὰρ νῦν πάντων αὐτὸν πάντα χορηγοῦντων, καὶ τῶν μετιόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν σκληρότερον αὐτῆς, ὅμως ὀκνοῦσι καὶ ἀναδύονται πρὸς τὸν ἱδρῶτας ἐκείνους πολλοὶ, ὡς ἂν αὐτῆς ἐπιλαβέσθαι ταχέως ἠθέλησεν, εἰ πρὸς ᾧ μὴ θαυμάζεσθαι καὶ μαλλομένων ἑώρα πάντων ἀνδρεῖον; καὶ ἰσχυρὸν λίαν, καὶ πρὸς τὸ ἐρασὴν ἤδη μεταστάντες, οὐδὲν δέονται τῆς ἀπὸ τῶν πολλῶν θαυμασίας, ἀλλ' ἀρκεῖ πρὸς πᾶσαν θαυμάζειν αὐτοῖς ὁ θαυμαστὸς τοῦ Θεοῦ ἔπαινος· καὶ ἂν ἀνδρειότερον ἀγωνίζωμεθα, καὶ ἀρπάσωμεν πρὸς τὸ τέρμα χλευαζόμενοι, εὐμενῶν καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν δόξης δυνάμεως πρὸς ἀθλητὴν λαμβάνοιεν, ἕως ἂν παιδαγωγηθέντες πάντοθεν, καὶ μικρὸν εἰς τὸ μηκέτι δεῖσθαι ταύτης τῆς χειραγωγίας καταστῶσιν ἑαυτούς. Οὐκ ἐκείνων δὲ μόνον ἕνεκεν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν χλευαζόντων αὐτῶν σωτηρίας τοῦτο χρὴ, ὥστε μὴ περαιτέρω προελθεῖν τῆς κακίας αὐτοὺς καὶ μηδεμίαν ἔσχατον προτέρων δόξαι

Αμ. c. 12.

Αμως c. 2.

Ματθ. ιη. 6.

Ασωθ. 18.

χεζ κβ. Οτι χρήσιμοι οἱ ἐν Ελισσαίου παῖδες ἐπώνυμοι. Κ. Βασ. β.

δοῦναι δίκην. ἀλλὰ μετὰ ταῦτα λέγοντα ἡμᾶς τῶν ἁγίων τὴν Ἠλίαν ἡμιουλίων εἰσπλήξαι μνήμην. ὅπερ γὰρ ⁋ τοὺς ἀδίκως τῶν ἀρκτικῶν ἐπαχθεῖσι ⁋ Ἐλισσαῖον, τοῦτο ⁋ τοῦτον διδάσκαλον τοῦ πυρὸς ἀνῆψεν ἀφθέντος δὶς πεντήκοντα ἄνδρες ἅμα τοῖς προεστῶσιν αὐτῶν τοῦ ἐμβύσσου. ἐπεὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς μὴ πολλῆς τῆς εἰρωνείας προσηνέχθημεν ἐκάλεσεν ⁋ δίκαιον, ἡ καταβαίνειν ἐκέλευσεν πρὸς αὐτὸν, ἀντ' ἐκείνου πῦρ κατελθὸν ἀπέσβεσε αὐτοὺς καὶ φανὲν τὸν θεῖον ἐκεῖνον οὐκ ἤνεγκεν. ταῦτ' οὖν ἐνοήσαντες ἀπόστολοι ὑμεῖς ⁋ τῆς προφητείας ἐζηλώκατε, ὅπου δὲ ποτε τὰ σώματα * δύσει ἡ μοχλὸν, ἵνα μὴ ἡ ὑμᾶς ἀρξάσθαι λέγειν τὴν τῆμερον τῆς χρίσεως, τὸν ἀπὸ τῆς προφητείας ἐκφαίνοντας ὁρῶντες Οὗτοί ἐσται, οἷς ἔχομεν ποτε εἰς γέλωτα ἡ εἰς καταγέλωτα ἐνευδόκιμοῦ· ἡμᾶς ⁋ ἄφεσιν Σοφ. ε. γ.
βίου αὐτὸν ἐλογισάμεθα μωμίαν, ἡ τὸ τελευτῖν αὐτὸν ἄτιμον. πῶς καταλογισθήσεται τὸ ἡμῖν Θεοῦ, ἡ τὸ ἅγιοις ὁ κλῆρος αὐτὸν ἐστιν; ἆρα ἐπλανήθημεν ἀπὸ τοῦ ἀληθείας, ἢ τὸ τῆς δικαιοσύνης φῶς οὐκ ἐπέλαμψεν ἡμῖν. ἀλλὰ τί τὸ κέρδος τῆς ῥημῖν τούτου, τῆς μίσους ἐκνενευκυίας τοῦ τὸν χαιρὸν τότε; Χξζ. κγ.

Διὰ τί εἰ τὰ αὐτὰ ἁμαρτάνοντες ἡ τὰ αὐτὰ κολάζεται. a. Τιμ. ε. κδ.

Αλλ' ἴσως ἐρεῖ τις ὑμῖν· οὐδεὶς οὕτω μετ' ἐκείνους τὸν χαιρὸν ἐκαινοτόμησεν ἁγίους ἄνδρας; πολλοὶ, ἡ πολλαχοῦ γῆς. πῶς οὖν τὸν αὐτὸν δίκαιον οὐκ ἔδοσαν, φησὶ; ἔδοσαν μὲν, ἡ τούτων ἴσμεν πολλοὺς· εἰ δ' ἦσαν ἐνιοι ἡ διέφυγον, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἁγαφεύξονται. κδ γὰρ ⁋ μακάριος Παῦλος, Τινῶν αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν, ἕπονται δέ ἡ ἐπακολουθοῦσι. ἡ καθάπερ ⁋ τομοθέται τὰ ἀδικημάτων ταῖς ποιναῖς τὰ γράμματα δόντες ἀφῆκαν· οὕτω δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἕνα δὲ δύο τρεῖς τὰ ἁμαρτήκοντα κολάσας, ἡ ὥσπερ ἐν σπιλὴν χαλκῆν ἡ γράμμασι ταῖς ἐκείνων κατὰ κόσμους ποιναῖς, ἁγὰ τὰ ἐκείνοις συμβαίνοντα ἅπασι ἁγελεῖ), λέγων· ὅτι κἂν ἐν τῷ παρόντι χαιρῷ ποιναῖν μὴ δῶσι τὰ αὐτὰ ⁋ καὶ αὐτοὶ τολμῶντες τοῖς δεδωκόσι, κδ τὰ μέλλοντα χαιρὸν χοιρεπωτέραν τοσήσουν) κόλασιν. Χξζ. κδ.

Ὅτε ὅταν ἁμάρτωμεν ἁμαρτάνοντες μηδὲν πάσχωμεν κακὸν, μὴ θαῤῥῶμεν, ἀλλὰ ἁγὰ τοῦτο μᾶλλον φοβώμεθα. κἂν γὰρ ἐν τῷ μὴ κειθῶμεν τοῦ Θεοῦ, ἐκ συν ⁋ κόσμῳ κατακειθησόμεθα. ἡ αὐτὴ πάλιν οὐκ ἐμὴ ἡ ἀποφασις, ἀλλὰ τοῦ λαλοῦντος ἐν ⁋ Παύλῳ Χριστοῦ. τοῖς γὰρ τὰ μυστήρια δώκῃσιν μεταλαμβάνουσι ἁγαλεγέθησός, φησι· Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς, ἡ ἄῤῥωστοι, ἐ κοιμῶνται) ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκεινόμεθα ὑπὸ κρινόμενοι, τοῦ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ ζαν ⁋ κόσμῳ κατακειθῶμεν. εἰσὶ δὲ ⁋ τὰ ἐκεῖνα μόνοι ὅπου μὴ πάντως δεόμενοι, ὅταν αὐτὰ συμβαίνοντα ἡ ζᾷ ἁμαρτήματα, κἡ κολασθέντες μηκέτι πάλιν προσὶ τὰ προτερήματα ἀμαρτέχωσι, ⁋ ὅπου ⁋ ἔμενον ἐπιστρέφαν- ζα κύτα μιμούμενοι. εἰσὶ δ' οἱ ἁγὰ τὸν ἐκκολοῦν τῆς κακίας ἡ σῶζειν ἡ ἐκ δώσεσι δίκαιον. ἕτεροι δ' πᾶσαν ἐκ τοῦ πάντα ἐκκοπήσονται, ἁγὰ δὲ πάντων χαλεπώτερα ἐργάζῃ μὴ ἀξιωθέντες μὴ αἰθεσπέσιον μαστιγωθῆναι. ἡ μὴ ἀνθεσπέσιον γὰρ, φησιν, ἁ μαστιγωθήσονται, ὡς τηρούμενοι μὴ δαιμόνων κολάζεσθαι. Πορεύεσθε γὰρ, φησιν, ἀπ' ἐμοῦ Ματθ. κε. ρά.
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον τὸ ἡτοιμασμένον ⁋ ἁγγέλοις αὐτοῦ. πολλοὶ * τοῦ ἱερωσυνίου ἥρπασαν χρήματα, ἀλλ' οὐκ ἔχουσι ⁋ ἐλέγχοντα, οὐδὲ ἤκουσαν, ὅπερ ὁ μάγος Σίμων ἤκουσε ⁋ τοῦ Πέτρου ποτε. ἀλλ' οὐ ἁγὰ τοῦτο διέφυγεν, ἀλλὰ πολλῷ χαλεπώτερα ἐπισήσονται δίκαιον τῆς οὐδαμοῦ ὀφειλομένης, ὅτι μηδὲ ἐκ τοῦ ⁋ δεδείγματος ἐσωφρονίσθησαν. πολλοὶ τὰ τοῦ Κορὲ ἐτόλμησαν, ἀλλ' οὐκ ἔπαθον τοῦ Κορέ· ἀλλὰ πίσσιναι Πεσ. ξ. ζ.
ὕστερον ὅτι μείζονι τῇ ζημίᾳ. πολλοὶ τὸν τοῦ Φαραὼ ζηλώσαντες ἀσέβειαν, οὐ κατεπιπόθησαν, ὥσπερ ἐκεῖνος· ἀλλὰ ἰδοὺ ὁ τῆς γεέννης αὐλοὺς πέλαγος, οὐδὲ γὰρ ⁋ τοὺς ἀδελφοὺς ἀπεκαλυπτοῦσι μωρεῖς, ἤδη τὸν δίκαιον ἐδεκθη. ἐκεῖ γὰρ αὐλοῖς ἡ κόλασις τυπαμίθυται. μὴ τοίνυν ταῖς ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ ῥήμασι τῇ) πολίζετε μόνοι. ἁγὰ τοῦτο γὰρ ἡ σώσας αὐτὴν ὅτι τὴν ἔρημον πεσήκαλῶ· οἱ ὅτι τῆς Σαπφείρας, ὅτι τοῦ Χαρμὶ, ὅτι τοῦ Ἀα- Πεσ. ε. Ιησ. ζ. Λευ. γ.

ρων, καὶ ἐφ' ἑτέρων ἢ πολλῶν· ἵνα μὴ τοῖς λόγοις ἀπιστοῦντες, τὸν ἀπὸ τῆς παρθενίας πόνον δυσωπηθέντες, παύσωνται λοιπὸν ἀπατῶντες ἑαυτούς, ὡς οὐ δώσοντες δίκην, καὶ μάθωσιν ὅτι τῷ Θεοῦ τὸ χρήσιμον καὶ τῆς διδύμης παρθενίας τοῖς ἀμπτήμασιν ὄντι. οὕτω μὲν οὖν καὶ πλείονα λέγω, διακρούεσθαι ὅσον ἑαυτοῖς ζωπύρησιν πῦρ μὴ τὸ τῆς παρθενίας ἐξαυτμίζοντες καλόν. ἀλλὰ τοῖς μὲν σωφρονοῦσιν ἀρκεῖ καὶ ταῦτα· τοῖς δὲ ἀδιορθώτοις ἔχομεν καὶ μυριάδας, οὐδὲ πολλῷ τούτων πλείονα τῆς μανίας αὐτοὺς ἀποπαῦσαι δυνήσεται. διὸ τοῦτο δὲ μέρος ἀφέντες τοῦ λόγου, πρὸς τοὺς σωφρονοῦντας αὐτὸν ἀποστρέψωμεν, πάλιν ὅτι μακάριον Παῦλον ἐπαινέλ- κ. αὖ
a. Kορ. ζ. a. θόντες. Περὶ γὰρ τῶν ἐγκρατῶν μοί, φησι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. αἰσχυνόμενος ἀμφοτέρους νυν, καὶ τὸν γάμον καὶ λοιδορούντας, καὶ τὸν ἀξίαν αὐτοῦ ἐπαίροντας. ἀμφοτέρους γὰρ ὁ μακάριος ὑβρισμένους Παῦλος, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ διὰ τὴν ἐφεξῆς κεφαλήν.

νεῦσ. κε. Καλὸν ὁ γάμος, ὅτι σωφρονεῖν ἄνδρα διατηρεῖ, καὶ οὐκ ἀφίησιν εἰς πορνείαν
Οτι τοῖς ἀδυνάτοις ἀναγκαῖος ὁ γάμος. καταχυλισθέντα ἀπολέσθαι. μὴ τοίνυν αὐτὸν διαβάλῃς· πολὺ γὰρ ἔχει τὸ κέρδος, οὐκ εἰ- 15
ὧν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ μέλη γενέσθαι πόρνης, οὐ συγχωρῶν ἄνδρα ναὸν γενέσθαι βδελυ-
ρὸν καὶ ἀκάθαρτον. διὰ τοῦτο καλὸν, ὅτι βασανίζει καὶ διορθοῖ καταπίπτειν μέλλοντα. ἀλ-
λὰ τί τοῦτο πρὸς ἑστῶτα, πρὸς τὸν οὐ δεόμενον τῆς ἀπ' αὐτοῦ βοηθείας; οὐταῦθα γὰρ
οὐκέτι χρήσιμον τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἐμποδίζον ἀρετῆς, οὐ μόνον δὲ
πολλὰ ὑφέναι κωλύματα, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ πλείονος τιμὴν ἀποτίμησας μέρος.

νεῦσ. κζ. Τὸν γὰρ διψῶντα μαθεῖν καὶ ἰαθῆναι ὁ διεφθαρμένος ὅπλοις οὐ μόνον οὐκ ὠφελεῖ, 20
Οτι τὰ μέτρια ἀδικεῖ ἐὰν τὸν ὁ διψῶντα παρορᾶσιν καὶ γαυροῦ. ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκάτερα ἀδικίαν ἠδίκησε, τοῦ θαύματος ἀποστερήσας αὐτὸν καὶ τῆς λαμπρᾶς ταύτης φιλίας. οὐ γὰρ ἔᾶσεν αὐτὸ ἅπασαν φιλίαν τοῦ ἰαθῆναι, οὐδὲ σφόδρα πρόδηλον αὐτὸ γενέσθαι τὸ θέαμα. ὅτι δὲ τοῦ γάμου καὶ μείζων ἡ ζημία. οὐ γὰρ δόξης μόνον τῆς παρὰ τῶν πολλῶν, ἀλλὰ καὶ μισθῶν ἀποστρεῖ τῶν τῆς παρθενίας χαρίτων. διὰ ταῦτα καλὸν ἀν- κ. παῦ
θρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. τί οὖν ἅπτεσθαι συγχωρεῖς; διὰ τὰς πορνείας, φησί. φο- 25
βοῦμαί σε εἰς τὸ τῆς παρθενίας ὕψος ἀναβαλεῖν, μὴ καταπίσῃς εἰς τὸ τῆς πορνείας βάραθρον. οὕτω σοὶ κοῦφον γένηται τὸ πτερόν, ἵνα πρὸς ἐκεῖνον ἐπάρῃ σε τὸν χρυσοῦν. κεί-
ται γὰρ αὐτοῖς τῶν ἀθλητῶν εἷλκον, καὶ τῷ τῆς ναυαγίας ἐπιπνεύσαντι κλύδωνι. τί τοίνυν φοβῇ κ. μὴ ἀν
καὶ τέμνεις, ὦ μακάριε Παῦλε; ὅπου οὐτοσὶ μέν, ἴσως δὴ εἴποι, τὸ πρᾶγμα ἀγνοοῦντες, ταύ- 30
την ἔχουσι τὴν προθυμίαν· ἐμοὶ δὲ ἡ πεῖρα καὶ τὸ λίαν ταύτης ἅψασθαι τῆς μάχης, καὶ πρὸς τὸ συμβουλεύειν ἑτέροις ὠκειοτέραν ποιεῖ.

χεῦσ κζ. Οἶδα τὴν βίαν τοῦ πράγματος, οἶδα τῶν ἀγωνισμάτων τούτων τὸν τόνον, οἶδα τοῦ κ. τόνον
Οτι μεγάλη ἡ παρθενία, καὶ μεγάλαν πρέπει θαλάσσαν. πολέμου τὸ βαρύ. φιλονεικίας πινὸς καὶ βιαίας καὶ ἀπονενοημένης τῆς τῶν ὑπεθυμιῶν δεῖ ψυχῆς. ὅτι γὰρ ἀνθράκων δεῖ πρέπαττειν, καὶ μὴ καταπίπτειν, ὅτι ξίφους βαστάζειν, καὶ μὴ πλήττεσθαι. τοσαύτη γὰρ τῆς ὑπεθυμίας ἡ ἰσχύς, ὅση καὶ πυρὸς καὶ σιδήρου· καὶ μὴ οὕτω τύχῃ 35
προσκυσασμένη ψυχή, μηδὲ ὑπισχνεῖσθαι πρὸς τὰς ἐκείνης ἀλγηδόνας, ταχέως ἑαυτὴν ἀποβαλεῖ. διὰ τοῦτο ἡμῖν ἀδαμαντίνης δεήσει, μηδέποτε καθιέντος ὀφθαλμοῦ, καρτερείας πολλῆς, τειχῶν ἰσχυρῶν, τοίχων ἔξωθεν καὶ μοχλῶν, φυλακῶν ἐγρηγορότων καὶ ἀγωνίας,
Ψαλ. ρεσ. a. καὶ πρὸ τούτων ἁπάντων τὸ ἄνωθεν ῥοπῆς. Ἐὰν γὰρ μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησε φυλάττοντες αὐτήν. πῶς οὖν τὴν ῥοπὴν ἐπισπασόμεθα τοιαύτην; ὅταν τοῖς παρ' 40
ἑαυτῶν ἅπαντα εἰσενέγκωμεν, λογισμὸν ὑγιῆ, πεῖραν καὶ ἀγρυπνίας πολλὰς τὴν ἐπίτασιν, νομοθεσίας ἀκρίβειαν, στολὴν φυλακικὴν, καὶ τὸ πάντων κεφάλαιον, τὸ μὴ θαρρεῖν ἑαυτοῖς. καὶ γὰρ μεγάλα κατορθωκότες τύχωμεν, σκληρὸν λέγειν ἀναγκαῖον πρὸς ἑαυτοὺς ἀγεπιπνύτους, ἐὰν
Εφεσ. ε. ιϛ. μὴ Κύριος οἰκήσῃ οἰκοδομήσῃ, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες αὐτόν. Οὐ γὰρ ὅτι ἡμῖν ἡ

πάλαι

πάλιν πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. καὶ γὰρ πάλαι καὶ νῦν ἡμέραι ὡπλισμένοις ἡμῖν ἑστᾶσαι τοὺς λογισμοὺς, καὶ φοβερὰς τὰς αἰχμαλώτους ὀπτάζουσιν. ὡς δὴ μικροῦ" ὀδόντων, ἔφησεν ὁ μακάριος Παῦλος πῦρ ἔχων μὴ χάρις, ὥστε ἐπαφεῖναι καὶ κατάφλεξαι τοῦ Θεοῦ ἅπαντα. πάντοθεν οὖν ἡμᾶς ὠχύρωται χάρις. πρὸς γὰρ φύσιν ἀνάγκην ἡμῖν ἡ μάχη, πρὸς ἀγγέλων πολιτείαν ὁ ζῆλος, μὴ σωμάτων δυνάμεων ὁ δρόμος· ἡ γῆ καὶ ὁ σανδὰς τοῖς ἐν οὐρανῷ μέλλουσιν ἐλεύσεσθαι φιλοπτωχίᾳ, καὶ ἡ φλὸξ πρὸς τὴν ἀφθαρσίαν τὴν ἀμίλλαν ἔχει. ἐπὶ οὖν γάμον καὶ ἡδυπάθειαν τοσούτῳ πρόσχημα ἀδιαβλήτου παλαίστρας, εἰ πέ μοι· καὶ πῶς οὐκ εὔηθες λίαν; ζῶντα ἅπαντα ὁ Παῦλος σπουδὴν, ἔλεγεν· ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω. ὄφελε ζῶντα ἀπέδυνε, μᾶλλον ζῶντα οὐκ ἐθαύμασε μᾶλλον ἄζαρχος πρὸς παρθενίας αὐτοῖς· ἀλλὰ τοῖς πρὸς τὸν γάμον λόγοις ὀλιγωτέρους, καὶ μικρὰν ἀπορρήσας τοῦ γάμου βουλόμενος αὐτοῖς· καὶ τοῦ πρὸς τῆς ἐγκρατείας λόγους βεβαιῶν ποιησάμενος, ἐκείνοις πολλοῖς οὐσι αὐτοῦ ἐγκατέμιξεν, οὐκ ἀφεὶς πληγὴν τὴν ἀκαίρου τῷ τῆς ἀδιαιρέτου αὐτηρᾷ. ὁ γὰρ ὅλον δὴ ὅλῳ μᾶλλον τῷ βαρυτέρῳ πλέκων λόγῳ, ἐπαιρόμενος τὸ ὄντι τῷ ἀκαίρῳ, καὶ πολλαχοῦ ἀναγκάζει μετασχίσαντα τὸν ψυχὸν μὴ φέρουσαν τὸν λεπτομερῶν βάρος· ὁ δὲ ποικίλων αὐτοῖς, καὶ πλείονα ἀπὸ τῶν ῥᾳζῶν ἢ τῶν δυσκόλων ὠφελεῖς τὸν μίξιν, ὃ τὸ σώματος κλέπτει βαρύ, καὶ ἀναπαύσας ἀκροατὴν, οὕτω πείθῃ τὸ σοφώτερον μᾶλλον· ὅπερ οὖν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἐποίησεν. εἰ πολὺ γὰρ, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι, ἀπεπόδησεν ἐπὶ γάμον δύθεως, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, λέγων. εἰ δὲ μὴ μακαρίσας μένον, ἀφῆκε (καλὸν γὰρ, φησὶ, ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι) πρὸς τὸ γάμου καὶ συμβουλεύει καὶ ὑποτάττει καὶ αἰτίαν προστίθησι· διὰ γὰρ τὰς παρειάς, φησί. εἰ δοκῇ μὴ αἰτιολογῆσθαι τοῦ γάμου τὸν συγχώρησιν· πῶς ἂν ἀληθῆ λαμβάνοιτο τὰ περὶ τοῦ γάμου προφάσιν ἐπαίρει τὸ τῆς ἐγκρατείας ἐγκώμιον, οὐ φέρεσθαι κωλύοντα τῷ λόγῳ, ἀλλὰ τῷ σπουδὴν τῷ ἀκυάτων καταλιμπάνων αὐτὸ, ὁ γὰρ μαθὼν ὅτι πρὸς ἡδυπάθειαν γαμεῖ, οὐκ ὅπῃ τὸ κεφάλαιον τῆς ἀρετῆς ὁ γάμος, ἀλλ' ὅπῃ τοσαύτην αὐτὴν κατηγορῶ λαγνείας ὁ Παῦλος, ὡς μὴ γάμου μὴ δυναμένου λαγνείας ἀπέχεσθαι, ἐρυθριάσας καὶ αἰσχυνθεὶς, παυσάμενος ταχέως ὑπολαβόντα τῆς παρθενίας, καὶ τὸν τοσαύτην ἀπορρήσασθαι ἀδοξίαν.

Τίς μὴ ζῶντα φησι; Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὸν ὀφειλομένην εὐνοιαν ἀποδιδότω· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. εἶτα ἐρμηνεύουσα αὐτὸ, καὶ σαφέστερον ποιοῦσα ἐπαγγελίαν· ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή. καὶ ζῶντα δοκεῖ μὲν ἐπὶ τοῦ γάμου λέγεσθαι· ὃ δὲ ἀληθὲς ἔοικεν ἀγκύρᾳ τῇ συνηθείᾳ τοῦ ἀσφαλίσασθαι ἔφη, οὕτως εἰς τοὺς τῶν μαθητῶν εἰπεῖν ἀγαπᾷ, αὐτοῖς τοῖς περὶ τοῦ γάμου λόγοις ἐξαναγαγεῖν αὐτὸν τοῦ γάμου βουλόμενος. ὁ γὰρ ἀκούσας, ὅτι μὴ γάμου οὐκ ἐς αἰῶνος ἐαυτῷ, ἀλλ' ὁ τῆς τῆς γυναικὸς καὶσις γνώμη, ταχέως ἀπαγγελοῦσι ἀπουδάσῃ τῆς παροπάτης ἀγάπης, μᾶλλον δὲ μηδὲ τὸν ἀρχὴν ζητῆσαι ὅπῃ εἰσελθοῦσα ἄτακτος ἀγάπη λοιπὸν, ἕως ἂν τῇ γυναικὶ τοῦτο δοκῇ. καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς καταστοχαζόμενος λέγω τῆς τοῦ Παύλου γνώμης, ἀπὸ τῶν μαθητῶν· ῥᾴδιον τοῦτο καταμαθεῖν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι περὶ τῆς φορτικὴν δὴ ἐπαιδεῖς γάμου ἐφίεσθαι, ἀλλ' ὅτι ἤκουσαν τοῦ Κυρίου εἰς τοῦτον αὐτοὺς καταπλήττοντος τὸν ἀναγκαῖον, εἰς ἓν καὶ τὸν Κορινθίους ὁ Παῦλος τότε. ὃ γὰρ, Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου παρειᾶς, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὃ, Ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ῥήμασι μὲν ἑτέροις, γνώμῃ δ' εἰρῆται τῇ αὐτῇ. εἰ δὲ ὡς ἀκριβέστερον καταμάθοι τοῦ τοῦ Παύλου,

λα,

Οτι τὰ περὶ γάμου λεγόμενα παρθενίας ἕνεκα σωτηρίας. a. Κορ. ζ. γ.

Ματθ. ε. λε. a. Κορ. ζ. δ.

λω, μᾶλλον ὑπτιάζει τὴν τυραννίδα, καὶ φορτικωτέραν ἐργάζεται τὴν δουλείαν. ὁ μὲν γὰρ Κύριος οὐκ ἀφίησι κύριον εἶναι (ΜΒ) ἄνδρα τῆς τοιᾶσδε οἰκίας ἐκβαλεῖν αὐτὴν· ὁ δὲ Παῦλος καὶ τὴν τοῦ οἰκείου σώματος ἐξουσίαν αὐτοὺς ἀφῄρηται, πᾶσαν αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῇ γυναικὶ ἀφεὶς δούς, καὶ ἀργυρωνήτην μᾶλλον ἀποτάξας οἰκέτην. τοῦτο μὲν γὰρ ἔξεστι πολλάκις καὶ πεντηκοντάκις ἐλευθερίας τυχεῖν, εἶτα δυνηθεὶς ποτὲ ὑπορρύσας ἀργυρίου καταθεῖναι τὴν τιμὴν ὧν διαστῇ· ὁ δὲ ἀνὴρ, κἂν τὴν ἀπόντων ἀγαλεωτέραν ἔχῃ γυναῖκα, τέρατι ἀναγκάζεται τῇ δουλείᾳ, καὶ λύσιν οὐδεμίαν οὐδὲ διέξοδον ταύτης δυνάται τῆς διαστάσεως εὑρεῖν.

χεζ χθ. Οπ τὸ, μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰς τὸ παρθενίαν δεῖν ἀσκεῖν. α Κορ ζ ε.

Εἰπὲ τίνων, ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἐπάγει· Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ καὶ τῇ νηστείᾳ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε. πολλοὺς * δὲ ταῦτα τοῦ τὸν προφητικὸν ἐπομνημονεύοντας ἐποίησε λόγον ἡγεῖσθαι καὶ ἐρυθριᾶν καὶ αἰσχύνεσθαι ἐπὶ τῇ πολλῇ συγκαταβάσει τοῦ Παύλου. ἀλλὰ μὴ δείσητε, μηδὲ ἀθέλητοι γένησθε πάθητε. δοκεῖ μὲν γὰρ καὶ ταῦτα (ΜΒ) ἡμερόμοιρον τοῖς γεγαμηκόσιν· εἰ δέ τις αὐτὰ ἀκριβῶς διασκέψαιτο, τῆς αὐτῆς ὄντα τοῖς προτέροις εὑρήσει γνώμης. Εἰ μὲν γὰρ τις αὐτὰ ἁπλῶς ἐπιζητεῖν βούλοιτο, τῆς προκειμένης ἀπαλλάττων αἰτίας, δόξει συμφυτείας εἶναι μᾶλλον, ἢ ἀποστολικὰ τὰ ῥήματα· εἰ δὲ (ΜΒ) σκοπὸν ἅπαντα ἀναπτύξειε, καὶ ταῦτα" ἀξίαν εὑρήσει τῆς ἀποστολικῆς ἀξίας τοῦ προφήτου. δοκῶ τί γὰρ μακρότερον ἐπιζητεῖσι τούτου τοῦ λόγου; καὶ γὰρ ἤρκει δοκοῦν τοῦτο σεμνότερον σοῦ διεξάμενον, μέχρις οὗπερ ἔφησε τοῦ προφήτου; τί γὰρ ἔχει" πλέον τοῦτο, τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω· καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ὃ μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρόν; πλέον μὲν οὐδέν· ὃ δὲ ἐν βραχεῖ καὶ ἀμυδρῶς εἰρημένον ἐκεῖ, δοκεῖ πλείονα τοῦτα σαφέστερον ἐξειργάσατο. ποιεῖ δὲ τοῦτο μιμούμενος τὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ Σαμουήλ. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος μετὰ πάσης ἀκριβείας σοῦ περὶ τῆς βασιλείας ἐζητεῖτο νόμους τοῖς ἰδιώταις, οὐχ ἵνα δέξωνται), ἀλλ' ἵνα μὴ δέξωνται· καὶ δοκεῖ μοὶ διδασκαλία ὃ πρᾶγμα εἶναι), ὃ δὲ ἀληθὲς ἀποφήνῃ τις ἐὰν τῆς ἐπιθυμίας αὐτὴν τῆς ἀκαίρου· οὕτω καὶ ὁ Παῦλος τοῦ γάμου τὴν τυραννίδα συνεχέστερον τρίφει καὶ σαφέστερον, τούτοις αὐτοῦ τοῖς ῥήμασιν ἐκβῦσαι ἐξελκύσαι βουλόμενος. Εἰπὲ γὰρ, ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἐπάγει, μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ. ὁρᾷς πῶς διπλοῦν καὶ διεπαγθῶς σοῦ τὸ τοῦ γάμου μόνον εἰς τὸν τῆς ἐγκρατείας γυμνασίου ἐπήγαγε; πρὸς μὲν γὰρ τὸν ἄρχοντα ἁπλῶς τὸ πρᾶγμα ἐπήνεσεν, εἰπὼν, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι· τοῦτο δὲ ὃ καὶ τοῦ γάμου προσέθηκεν, εἰπὼν, μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου. Διὰ τί δὲ τὸ πρᾶγμα ὅπερ θεῖναι ἠβούλετο εἰσήγαγεν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ ὑπεξαίρεσιν ἔχοντος ῥήματος; οὐ γὰρ εἶπεν· ἀποστερεῖτε μὲν ἀλλήλους, συμφώνως δὲ *. διὰ τί; μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου· ὅπως" οὕτω προσπίπτουσα ὁ λόγος ἐλήγετο, τοῦ διδασκάλου τὴν γνώμην δι' ὅλης οὐ μετὰ σφοδρότητος τοῦτο ἀπαιτοῦσαν, ὅτι μάλιστα καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ὑγρομισωνίας ἡ ἔκπυσις ἔχῃ. οὐ τούτῳ δὲ μόνῳ προσαμωθῆται τὸν ἀκροατὴν, ἀλλὰ καὶ τῷ ὃ μὲν" πρὸ βραχέος συνεῖλαι ῥήμασι· πρὶν ἢ δὲ ἀλλῆξαι τὸν ἀκούοντα, ἐπὶ τὰ ἡδύτερα μεταπηδῆσαι, καὶ τούτοις ἐναβρύνεσθαι μᾶλλον.

χεζ λ. Διὰ τί, εἰ πῶμος ὁ γάμος, πῶς νηστεύειν παραινεῖ ὁ Παῦλος συνουσίας ἀπέχεσθαι Εξοδ. ιθ.

Ἄξιον δὲ ἐξετάσαι καὶ τοῦτο, τί δήποτε, εἴπερ τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν χρόνον ἔχειν ἐν ᾧ τῆς νηστείας καὶ τῆς προσευχῆς καιρός; ὅτι τὴν σφοδρὰν ἀπὸ τῶν ἐν Ἰουδαίοις μὲν, οἷς ἅπαντα τὰ σωματικὰ ἐμφαίνεται τύποις, οἷς ἡ δύο γυναῖκας ἔχειν ἦν θεμιτὸν, καὶ ταῖς μὲν ἐκβάλλειν, ταῖς δὲ ἀντιποιεῖσθαι, τοιαύτην παιδεύσαι τὸν προφήτου προθυμίαν, ὡς μέλλοντας θείων ἀκούειν λόγων ἀποσπᾶν καὶ τῆς κατὰ νόμον μίξεως, καὶ ταῦτα οὐ μίαν, οὐδὲ δύο μόνον ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ πλείους· ἡμᾶς δὲ οὐ τοσαύτης ἀπολαύοντας χάριτος, οὐδὲ

" πνεῦμα

πνεῦμα λαβόντας, τὸν ἐκρωθέντας, τὸν σωταφέντας τῷ Χριστῷ, τὸν ὁμοίους ἀξιωθέντας, τὸν εἰς τοσαύτην ἀναρθέντας τιμὴν, μὴ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἀγαθὰ, μηδὲ εἰς τὰ αὐτὰ ἀφικέσθαι τοῖς ἀπίστοις ἐκείνοις ἀπουδῶν. Εἰ δὲ ὀπιμθοί τις πάλιν ζητῶν, αὐτὸς δὲ ὁ Μωϋσῆς ἔλεγε τοῖς Ἰουδαίοις τῆς ὁμιλίας ταύτης ἀπήγαγε; ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι, ὅτι εἰ καὶ τίμιος ὁ γάμος, ἀλλὰ μέχρι τούτου φθάσας δυνατὸν, ὥστε μὴ μολῦναι τὸν γρώμθον. Ὃ δὲ καὶ ἁγίοις ἀποφαίνει, οὐκέτι τῆς ἐκείνου δυνάμεως, ἀλλὰ τῆς πλούτου ἐστίν. ὅπου δὲ οὐ Μωϋσῆς μόνον, οὐδὲ Παῦλος ταῦτα πλημμελεῖ, ἀκούσωμεν τί φησιν ὁ Ἰωνᾶς· Ἀναλάσατε ἡμέραν, κηρύξατε νηστείαν, συναγάγετε ἐκκλησίαν, ἐκλέξατε πρεσβυτέρους. ἀλλ' οὐκέτι ἴσως ζητεῖς, πῶς γυναικὸς ἀπέχεσθαι δεῖ· ἐξουλθυσον; Ἐξελθέτω, φησὶ, νυμφίος ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ, καὶ νύμφη ἐκ τοῦ ταμείου αὐτῆς. τοῦτο γὰρ καὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ μεῖζόν ὅστιν ὑπόδειγμα τος. Εἰ γὰρ νυμφίον καὶ νύμφην, οἷς ἁρμόζει τὰ τῆς ὑπερθυμίας, οἷς ἡ τέρπης σφενγᾶς, οἷς ὁ πόθος ἀκράτιστος, οὐ χρὴ σιωπὴν καὶ τὴν τῆς νηστείας καιρὸν ἐπιτρέπειν τῇ προσευχῇ, πόσῳ μᾶλλον σοὶ λοιπὸν σοὶ οὐκ ἔχοντι τοσαύτην μέθης ἀνάγκην; καὶ γὰρ βυθόμενοι ὡς χρὴ καὶ νηστεύοντα, πάντα ἀπορρίπτομεν δι' πόθον βιωτικὸν, πᾶσαν φερνίδα καὶ δίαιταν, ἐπὶ πάντα χόδον ἑαυτὸν σωναγαγόντα καλῶς, ὅτω προσεύναι τῷ Θεῷ. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ νηστεία καλεῖται, ὅτι ἀφεκόπτει τὰς ψυχῆς φερνίδας, καὶ τὴν ἀφιρέουσαν τὸν νοῦν ὀλιγωρίαν ἀπαστέλλουσα, ὅλον πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφει τὸν δεσπότην. τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος αἰνιττόμενος ἀπάγει τῆς μέθης, καὶ τῇ λέξει σφόδρα κυρίως χέχρηται. οὐ γὰρ εἶπεν, ἵνα μὴ μεθυσθῆτε, ἀλλ', ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ· ὡς τῆς πρὸς γυναῖκα ὁμιλίας οὐκ εἰς ἀκαθαρσίαν, ἀλλ' εἰς ἀσχολίαν ἀγούσης.

χξ λα. χ. Οτι αἱ ἀσχολίαι ἀπίστου συνουσίας τοῦ μέλλοντος φαλάζειν δίχα.

Ὅπου γὰρ καὶ ἐμοὶ μὴ τὸν τοσαύτην ἀσφάλειαν πεποίηται ἡμῖν καὶ τῆς προστυχῆς καιρὸν ὁ φιλόσοφος· αἱ δὲ φιλοσοφίαι λαβοῦσαι ψυχὴν, καὶ τοῦ τῆς πρὸς τὸν γυναῖκα συμπαθείας μεμαθηκυῖαν, τί οὐκ ἐργάσεται τῆδε, κἀκεῖσε τὸν τῆς διανοίας βαρυπίπτων ὀφθαλμοὺς; ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν, μηδὲ ὅτε μάλιστα ἵλεων ἀπουδάζομεν ἡμῖν καταζῆσαι τῷ Θεῷ, τότε αὐτῷ προσκρούωμεν δι' τῆς οὕτω ματαίας βυχῆς, καὶ βύσεως ἀπηλλάχθαι τότε.

χξ λβ. Οτι ἐφυμοῦ ἀχθόμεθα οὐ μόνον οὐκ ἐξελεύσθαι, ἀλλὰ καὶ παροξύνομεν τὸν Θεόν.

Εἰ γὰρ τοῖς βασιλεῦσι προσιόντες τί λέγω βασιλεῦσι; ἑκάστοις τῶν ἀρχόντων, καὶ διαστάντες δουλεύειν ἀτυχοῦντες, καὶ τὸ ὑφ' ἑτέρων ἠδικημένοι τοῦτο ποιοῦσιν, καὶ τὰ αὐλοὶ δέσμιοι πάλιν βύσεως, καὶ τὸ ὀργὴν τινα καθ' ἑαυτῶν ἐγηγερμένην κοιμίσαι σπεύδοντες, καὶ τὸν ὀφθαλμοὺς ἐγκεκλεικότες ἀπαντα ὑπερβάλλοντες πρὸς ἐκείνους, οὕτω ποιοῦνται τὸ ἀτυχεῖν· καὶ μικρὸν ἀπορραθυμήσωσιν, οὐ μόνον οὐ κατορθώσαι ἐνδέχεται ὧν ἐδέοντο, ἀλλὰ καὶ πολλὰ προσλαβόντες ἀπέλθοι. Εἰ δὲ θυμὸν αἰθέριον παῦσαι βουλόμενοι, τοσαύτης χέρσωται τῇ ἀπουδῇ, τί πεισόμεθα ἡμεῖς δείλαιοι, μὴ τοσαύτης ῥᾳθυμίας δίκην πρώτων διαστῆναι προσιόντες Θεῷ, καὶ ταῦτα πολλῷ μείζονος ὀργῆς ὄντες ἐκείνου βύθιοι; οὔτε γὰρ οἰκέτης διαστὰς, οὔτε δεσπότου βασιλέα προσκαλεῖται ἂν οὕτως, ὡς Θεὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμᾶς. καὶ τοῦτο ἐμφαίνων ὁ Χριστὸς, τὰ μὲν εἰς Θεὸν πλησίον ἁμαρτήματα, ἑκατὸν σκάλεν δηνάρια· τὰ δὲ εἰς Θεὸν, μυρία τάλαντα. ἐπεὶ οὖν τοσαύτην τὸ τῆς βύσεως προσιόντες σβέσοντες ὀργὴν, καὶ οἱ οὕτω καθ' ἑκάστην σκοπελεμοῦμεν τὸν ἡμέραν καταπαλαίοντες, εἰκότως ἡμᾶς ἀπάγει τῆς ἡδονῆς ἐκείνης, μετανοοῦντας λέγων· πρὸ ψυχῆς ἡμῖν ὁ λόγος, ἀγαπητοί· καθ' ἑκάστην ὁ κίνδυνος· πέμειν δεῖ καὶ διδοικέναι καὶ συνεσκάλθαι· διαστῆναι προσιόντας Φοβερῷ, πολλὰ προσημαρτηκόσι, μεγάλα ἡμῖν ἐγκεκλεικότι καὶ καθ' μεγάλων ἐγκαλοῦντι. οὐ πρὸς πλοκὴν τρίχος ὁ κριτὴς, οὔτε κόδιον, ἀλλὰ δακρύων καὶ στεναγμῶν πικρῶν, προσπαθοῦσης, ἐξομολογήσεως ἀκριβοῦς, λιτανείας συντριμμένης, ἱκετηρίας πολλῆς. ἀγαπητὸν γὰρ καὶ μὴ τοσαύτης προσπίπτοντα ἀπουδῆς, δυσωπῆσαι προσιόντα καὶ παραμαθεῖν

τὸν

τὴν ὀργὴν ἐκείνην· οὐχ ὅτι ἀπλῆς, οὐδὲ ὅτι ὡμὸς ὁ διδάσκαλος ἡμῖν (ἡ γὰρ σφόδρα ἐστὶν ἥμερος καὶ φιλάνθρωπος) ἀλλ' ἡ τῶν ἀμαρτημάτων ὑπερβολὴ τοῦτο ἐργάζεται. διὸ καὶ ἐνταῦθα τὸν ἄρχοντα προσελθόντα καὶ εἰπόντα· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι, οὐκ ἐθεράπευσεν εὐθέως, ἀλλὰ πρῶτον ἐδίδαξε τὴν ἀξίαν τῆς προσευχῆς, καὶ τὸν τρόπον, ἵνα μετὰ ἀκριβείας αὐτὴν ποιώμεθα. διὰ τοῦτο καὶ τὸν Χαναναῖον ἐκεῖνον ἐκάλεσε κύνα, καὶ οὐκ εὐθέως ἐθεράπευσε, καὶ τὸν ἑκατοντάρχην ἐκεῖνον ἐπῄνεσε, καὶ τὸν ἀρχισυνάγωγον ἐκεῖνον ἐδίδαξε, καὶ τὴν αἱμορροοῦσαν ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν τυφλὸν ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν παραλυτικὸν ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν λεπρὸν ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν δαιμονιζόμενον ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ πλοίῳ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ὄρει ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ πεδίῳ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῇ πόλει ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῇ κώμῃ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῇ συναγωγῇ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ οἴκῳ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ κοιτῶνι ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ δείπνῳ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ἀναπαύσει ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ὕπνῳ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ἐγρηγορέναι ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ἀναστῆναι ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ καθίσαι ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ περιπατεῖν ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ἐσθίειν ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ πίνειν ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ἐργάζεσθαι ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ἀναπαύεσθαι ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ἀποθνήσκειν ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ἀναστῆναι ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ἀναβῆναι εἰς τὸν οὐρανὸν ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ καθίσαι ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ ἐλθεῖν μετὰ δόξης ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ κρίνειν τὸν κόσμον ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὴν βασιλείαν τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὸν υἱὸν τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὸν πνεῦμα τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὸν κόσμον τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὸν θάνατον τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὸν ἅδην τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὸν οὐρανὸν τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὴν γῆν τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὴν θάλασσαν τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὸν ἥλιον τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὴν σελήνην τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τοὺς ἀστέρας τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ ζῷα τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ φυτὰ τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ ὕδατα τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ πνεύματα τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ ἀγγέλους τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ ἀρχάγγελους τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ θρόνους τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰς κυριότητας τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰς ἐξουσίας τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰς δυνάμεις τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ χερουβὶμ καὶ σεραφὶμ τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰς τροχοὺς καὶ τὰ ἅρματα τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰς ὄψεις καὶ τὰ ὦτα τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰς πτέρυγας τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰς κεφαλὰς τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰς καρδίας τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰς ψυχὰς τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ πνεύματα τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ σώματα τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ ὀστᾶ τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ νεῦρα τῷ πατρὶ ἐκεῖνον ἐπαίδευσε, καὶ τὸν ἐν τῷ παραδοῦναι τὰ αἵ

τῆς ὀπτηθυμίας οἷς ρος μειζόνως τοῖς μὴ γεγαμηκόσιν ἐνοχλῇ· ἐν τούτῳ πάντα τὸν ἀνθρώπινόν ἐστιν. ὧν μὲν γὰρ τινὰ ἀπόλαυσιν ἔχομεν, οὐ ταχέως ἐστὶ τῆς ὀπτηθυμίας ἀλισκόμενα, τῆς ἀθείας τῇ ψυχῇ ῥᾳθυμίᾳ * συγχωρούσης. ἐν τούτῳ δὲ ἡ προῖμία ἡμῖν μάρτυρις, δημόδης μέν, σφόδρα δὲ ἀληθής. ὃ γὰρ ἐν ἐξουσίᾳ, φησὶν, ἕτοιμον οὐκ ἔστι τοῖς ὀπτηθυμίαν σφοδρόν. καὶ δέ ποτε κωλυθείημεν ὧν πάλαι ἡμῖν κύριοι, τοῦτο τοῦτον ἔχει, ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ ἐξουσίου πρὸς ἡμᾶς καταφερομένοις, ταῦτα ὅταν ὁ κύριος ἡμῖν ἐκφύγῃ, σφοδρότερον ἡμῖν τὴν ὀπτηθυμίαν διήγαρε. τοσοῦτον μὲν οὖν ταύτῃ μείζων τοῖς γεγαμηκόσιν ἡ γαλιών· δεύτερον δέ, ὅτι καὶ εἰς ὕψος ἀρθῆναι φιλοτεχνήσῃ ποτὲ ἡ φλόξ, καταξέλλει ταχέως αὐτὴν ἐπελθοῦσα ἡ μίξις. ἡ δὲ πρόνοια οὐκ ἔχουσα ὅπως σβέσῃ τὸ πῦρ, ὁρᾷ μὲν αὐτὸ χρυφούμενον ἐν εἰς ὕψος αἰρόμενον· σβέσαι δὲ οὐκ ἰσχύουσα, ἑνὸς δεῖ μόνου τοῦ μὴ φλεχθῆναι μηχανήσῃ πυρί. ἆρα ἔστι τι τούτου προσδοξότερον, πᾶσαν ἔνδον βαστάζειν τὴν πυρὰν, καὶ μὴ κάεσθαι; συγχέαι μὲν τὸ τοῖς τῆς ψυχῆς ταμείοις τὴν φλόγα, ἀνέπαφον δὲ τὴν ἁγίαν ἁπτῆρα· οὐδεὶς γὰρ αὐτῇ συγχωρεῖ τοῦτ' ἂν ἀθρήσας τὰ τοῦ ἔξω κακά· ἀλλ' ὅπερ ὁ προιμιαστὴς ἀδυνάτου ἔφη ὀπτηθυμίαν εἶναι φησιν ὀπτὴ τῆς τοῦ σώματος φύσεως, τοῦτο ἐστὶ μόνῃ αὐτὴ κατεναγκάζεται ὀπτὴ τῆς ψυχῆς. Τί δ' ἐκεῖνός φησι; Περιπατήσει τις ἐπ' ἀνθράκων πυρός, οὗ δ' οἱ πόδας οὐ κατακαύσει; ἀλλ' ἰδοὺ αὕτη περιπατεῖ, καὶ φέρει τὸν βάσανον. ἀποδείσει τις πῦρ ὃ κόλασιν, ἃ δ' ἱμάτια οὐ κατακαύσει; αὕτη δ' οὐκ ὀ ἱματίοις, ἀλλ' ἔνδον ἔχουσα τὸ πῦρ ἀγελαῖον καὶ ἡμερον, ἀνέχεται καὶ σείεται τὴν φλόγα. ἔτ' οὖν τολμήσει τις, εἰπέ μοι, τῇ προνοίᾳ κάμον προβαλέσθαι; ἀπηλέγξαι δ' ὅλως; ἀλλ' οὐκ ἀφίησιν ὁ μακάριος Παῦλος, πολὺ τὸ μέσον ἐκτείνων τοῦ πράγματος ἡμῖν. ἡ μὲν γὰρ τοῦ Κυρίου, φησὶν, ἡ δὲ τοῦ κόσμου μεριμνᾷ. Συναγαγὼν τοίνυν εἰς ταὐτὸν τοὺς γεγαμηκότας, καὶ ταύτῃ χρείσαμβος, ἄκουσον πῶς αὐτοῖς ὀνειδίζει πάλιν. ὅτι γὰρ, φησι, Συμπορεύεσθαι, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς. καὶ δέδοικα βουλόμενος, ὅτι οὐ τῆς ἐκείνου πείρας τὸ πρᾶγμά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἡμετέρας ῥᾳθυμίας τὸ πλέον, τοῖς κυριωτέροις αἰτίαν ἐπιφαγεῖν, διὰ τὸν ἀκρασίαν ὑμῶν εἰπών. τίς οὖν οὐκ ἂν ἐρυθριάσειε ταῦτα ἀκούων; τίς οὐκ ἂν καταδύσειεν ἑαυτὸν φυγεῖν τῆς ἀκρασίας τὸ φόβον; οὐδὲ γὰρ τοῖς πόρνοις ἡ παραίνεσις αὕτη, ἀλλὰ τοῖς σὺν σφόδρα καταφερῆς. ἀλλ' ὅτως ἦς ἄλλος τὴν ἡδονὴν, φησὶν, αἰ οὕτω ζῶντος, ὡς διαφθορὰν ἐκκαυχᾶσθαι τοῖς τὸν μίξιν καὶ κοινωνίαν, Συνέρχου τῇ γυναικί. οὐκ ἄρα ἀποδιοικιοῦσθαι, οὐδὲ ἐπαιρομένοις ἢ συγχωρητοῖς, ἀλλὰ σκώπτοντος καὶ καταγινώσκοντος. οὐδὲ γὰρ ἂν, εἰ μὴ σφόδρα ἠθέλησε καθάψασθαι τῆς τῶν φιλοδόξων ψυχῆς, τὴν τῆς ἀκρασίας ἔθηκε λέξιν ἐμφατικωτέραν οὖσαν, καὶ πολὺ ἔχουσαν τὸν φόβον. διὰ τί γὰρ οὐκ εἶπε, διὰ τὴν ἀδυναμίαν ὑμῶν; ὅτι ἐκεῖνο μᾶλλον συγκαταβατικῶς· ὃ δὲ τῆς ἀκρασίας, δειχνύντος τῆς ῥᾳθυμίας τὸν ἀνθρώπινον. ἐκόντων ἀκρασίας, ὃ μὴ δυνάσθαι πορνείας ἀπέχεσθαι, εἰ μὴ διὰ πάντος τις ἔχοιτο τῆς γυναικός, ἢ τῆς μίξεως ἀπολαύοι. τί οὖν δρᾷ ἐνταῦθα ὁ τὸν πρόνοιαν ἐπαινῶν; ἀγνόημα; αὐτὴ μὲν, ὡς αἰ ὀπτηθῇ, τοσοῦτον μεῖζον ἔχει ὃ ἐγκώμιον· ὁ δὲ γάμος, ὅταν αὐτῷ κατακόρως κεχρημένος ᾖ, τότε μάλιστα ἐπαίνου πάντως ἀπεστέρηται. τοῦτο γὰρ, φησι, λέγω καὶ συνιστάμενον. εἶτα δὲ ἡ συγκατάβασις, χάρισαι ἔπαινος οὐκ ἂν ἔχοι. ἀλλὰ καὶ τὴν πρόνοιαν ἀγαλλόμενος, φησι· Ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι. μήποτε οὖν ἆρα ὃ προστάγμα ἐξίσωσεν; ἄπαγε. ὀπτὴ μὲν γὰρ τῆς πρόνοιαν γνώμην δίδωσι, σὺ ἐνταῦθα δὲ συγγνώμην· ὀπτάπτει δὲ οὐδέτερον, οὐ διὰ τὸν αὐτὸν αἰτίαν· ἀλλ' ἐνταῦθα μέν, ἵνα μὴ τις αἰσχύνῃ ἀπὸ τῆς ἀκρασίας βουλόμενος κωλύπται, ὡς ὀπτάγματος ἀνάγκη δεδεμένος· ἐκεῖ δὲ, ἵνα μὴ τις ἀναβαλῶν πρὸς τὸ πρᾶγμα ἀδυνατῶν κατακρίνῃ, ὡς προστάγματος παρακούων. οὐκ ὀπτάπτω πρόνοιαν, φησί· δέδοικα γὰρ τὸ προστάγματος τὸ δυσκατόρθωτον. οὐκ ὀπτάπτω Συνέρ-

χεσθαι

χεσθαι ζωεχῶς τῇ γυναικί· ἀκρασίας γὰρ οὐ βούλομαι εἶναι νομοθέτης. Εἶπεν, ζωέρχεσθε, κἀτῶ καθεύδωμεν κωλύων, οὐ τὴν σωφροσύνην ἐμποδίζων. Οὐκ ἄρα αὐτὸ βούλημα σωφρονεῖν ὅσοι ὅ, χρῆναι ἀκρατοῦς γυναικί, ἀλλ' ἡ τῶν ῥᾳθυμοτέρων τοῦτο εἰσομοθέτησεν ἀκρασίαν. ἐπεὶ εἰ τὸ Παύλου βούλημα θέλεις μαθεῖν, ἄκουσον ποῖόν
α. Κορ. ζ. ζ. ὅστι. Θέλω, φησί, πάντας ἀνθρώπους εἶναι, ὡς ἐμαυτόν, τὸ ἐγκρατεία. Οὐκοῦν εἰ πάντας θέλεις τὸ ἐγκρατεία εἶναι, οὐδὲ γάμος θέλεις εἶναι τὸ γάμου. οὐδὲ γάρ. οὐ μὴν διὰ τοῦτο κωλύω σοῦ βουλομένους, οὐδὲ αἱρήσομαι· ἀλλ' εὔχομαι μὲν καὶ ποθῶ πάντας εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· συγχωρῶ δὲ καὶ εἰς τὰς πορείας. διὰ τοῦτο καὶ ἀρχόμενος εἶπον, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι, ὅπου τοῦτο μᾶλλον ποθῶ.

κεζ λε. Οπ αἰσχύνεσθαι ἑαυτὸν ἐστὶ τὸ τῆς ἐξουσίας γυμνάζεσθαι. α. Κορ. ιγ. θ. Τίνος δ' ἕνεκεν οὐ ποιῶ ταῦτα ἐμαυτῷ μέμνημαι, λέγων· θέλω δὲ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν; καίτοι εἰ μὴ τοῦτο ποιοῦσιν, τὴν φιλανθρωπίαν ἀξιφυλάξω αὐτῶν. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐ ποιῶ, ὡς ἐμαυτόν; οὐκ ἐσαίρων ἑαυτόν, οὐδὲ γὰρ ὅστις ὁ πλεονεκτήσας μᾶλλον τῶν ἀποστόλων ἐν τοῖς ὑπὲρ τοῦ κηρύγματος πόνοις, ἀνάξιον δὲ τῆς σωτηρίας ἀποστολικῆς ἑαυτὸν νομίζων. Εἶπον γάρ, Οτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὥσπερ δὲ τῆς ἀξίας αὐτοῦ μέζονι φλεγόμενος, ὑπελαμβάνετο ταπεινῶν ἑαυτόν, λέγων· ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐ ταῦτα τῇ σωφροσύνῃ σωζόμενος; οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν· ἴσμεν γὰρ ἡμᾶς τότε μάλιστα εἰς τὸ τῶν καλῶν ἐναγωνίους ζῆλον, ὅταν σωζώμεθα διδασκάλων ἔχωσι τὰ σωζόμενα. ὥσπερ δὲ ὁ χωρὶς ἔργων ἐν τοῖς λόγοις μόνοις φιλόσοφος οὐδὲ οἱουοῦν μέγα τῶν ἀκροατῶν· οὕτως ὁ περὶ ἑαυτὸν σωφρονεῖν κατορθώσειν ἔχων δόξαν τῶν συμβουλίων, ταύτην μάλιστα πάντων ἐπαίρεται Ⓦ ἀκούοντα. σωζόμενος δὲ τούτοις, καὶ φθόνου καὶ τύφου καθαρεύοντα δείκνυσιν ἑαυτόν. Ὁ γὰρ ἀφαιρούμενον τοῦτο καὶ οἱ βουλόμενοι τῶν μαθητῶν, οὐδὲν αὐτῶν πλέον ἔχοντες, ἀλλ' ὁ ἅπασιν αὐτοῖς ἀξιοῦν ἑαυτῷ *. ἔχω καὶ τρίτην αἰτίαν εἰπεῖν. ποίαν δὲ ταύτην; δύσκολον δὲ σωζόμενον ἐδόκει, καὶ οὐκ τὴν τῶν πολλῶν εὐκολίαν. βουλόμενος οὖν αὐτὸ ἀφαιρεῖσθαι ῥᾷον, Ⓦ ἰούδοκα εἰς μέσον τίθησιν· ἵνα μὴ σφόδρα ὀκνηρὸν εἶναι αὐτὸ νομίζωσιν, ἀλλα σωζόμενος Ⓦ πεισάμενοι ἰδόντες, μὴ τῷ θαρρεῖν καὶ αὐτοὶ τῆς αὐτῆς ἐπιβαίνωσιν ὁδοῦ· τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ ποιεῖ. τοὺς Γαλάτας γὰρ ἀφανιζομένους, ἀπὸ τῶν νόμων φόβοις ἐκπλήττων ἀπειλῶν, διὰ τοῦτο ἐπιτρέχοντας συνήθως πολλὰ τῶν ἐκεῖ φυλάττοντες, τί φησι; Γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ἀνέχομαι, φησίν, εἰπεῖν, ὅτι ἐξ ἐθνῶν ἐπιστρέψας ὑμᾶς, ἀπὸ τῶν νόμων σωζόμενος οὐκ εἰδὼς φόβων, ἀκινδύνως ἅπαντα φιλοσοφεῖς σωζόμενος ὑμᾶς· ἀπὸ γὰρ ἐγώ, φησίν, ὡς ὑμεῖς, ἐδουλώθην ταύτην τὴν δουλείαν ποτέ· ἐνόμιζον δὲ τοῖς ἐπιτάγμασι τοῦ νόμου ἐφυλάξαι τῶν ἀποστόλων τὰς σωζόμενος τηρήσεις· ἀλλὰ τῆς χάριτος ἐπιφανείσης, οὐδὲν ἐμαυτοῦ ἀπὸ ἐκείνου ἀρὸς ταύτην μετέθηκα. Οὐκέτι γὰρ ὁ σωζόμενος Ισρ. γ. α. σωζόμενος ἐστὶν, ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ ἀνθρώπῳ ἐμοὶ ἑτέρῳ, ὡς οὐδεὶς ἂν ἔχοι τοῦτο λέγειν, ὅτι ἑτέρα σωζόμενος, ἑτέρα σωζόμενος, οὐδὲ ὅτι ὁ ἐμαυτοῦ σκοπήσας ἀσφαλές, ὑμᾶς εἰς κίνδυνον ἐβαλον, εἰ γὰρ κίνδυνος ὁ σωζόμενος, οὐκ ἂν ἐμαυτὸν σωζόμενος, ἀλλ' ἂν τῆς οἰκείας ἠμέλησα σωτηρίας. ὥσπερ οὖν οὐκ ὁ σωζόμενος ἐστὶν ἐμοὶ θεὸς, τὸ φόβου ἀφελόμενον· οὕτω δὲ οὐδὲ τὴν ἀγωνίαν ἐκβαλλει, μέσον ἑαυτὸν ἐμβαλών.

κεζ λς. Οπ μισεῖ ζων ὁ σώφρονος τ παρθενίαν χάρισμα καλεῖ. α. Κορ. ζ. ζ. Αλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει, φησὶν, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως. ἵνα τῆς ἀποστολικῆς ταπεινοφροσύνης οὐδαμοῦ Ⓦ χαρακτῆρα σωζόμενος πολύμυθον, ἀλλ' ἀκριβῶς πάντα ἐκ θεοῦ δέχεσθαι πάντα· χάρισμα θεοῦ καλεῖ δὲ αὐτὸ κατόρθωμα, καὶ εἶτα πολιὸν ἱδρῶσιν ἱδρῶτα, τοῦτο ὅλον αὐτὸ ἀπιθησι τῷ διδάσκοντι, καὶ τί θαυμάσεν, εἰ ὅπου τῆς ἐγκρατείας τοῦτο ποιεῖ, ὅπου γε καὶ τοῦ κηρύγματος ἐλεεῖσθαι, ὃν αὐτὸς κέκτηται θησαυρόν· ὑπὲρ δὲ μυρίους ἐνέγκαι πόνους, θλίψεις συνεχεῖς, τραύματα ἀφάτους, θανάτους καθημερινούς. τί οὖν περὶ τούτου

φησί;

φησί; Πλέον αὐτὴν πάντων ἐκόπιασα· οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. καὶ ὃ μὴ αὐτός, τοῦτο τοῦ Θεοῦ φησιν, ἀλλ' ὅλον τοῦ Θεοῦ. τοῦτο δὲ λέγω μένος οἰκάτω, μηδὲν ἴδιον νομίζων, ἀλλὰ πάντα διακονικά· μηδὲν ἴδιον ἡγεῖσθαι αὐτὸ, ἀλλὰ πάντα τοῦ Κυρίου. Τοῦτο καὶ ἑτέρωθί ποιεῖ. Εἰ γὰρ, Ἔχοντες χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως· εἴτε διακονίαν ἐν τῇ διακονίᾳ· εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ· εἴτε ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει· ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁπλότητι· ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. ὅπερ δὲ καταρτίσματα ταῦτα, ἤγουν χαρίσματα, πάντες που δῆλόν ἐστι. ταῦτα δὲ ἔλεγον, ἵνα, ὅταν ἀκούσῃς αὐτὸν λέγοντος, ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει, μὴ διάπτῃς, μηδὲ εἴπῃς πρὸς ἑαυτόν· οὐδὲν ἄρα τὸ πρᾶγμα τῆς ἐμῆς ἀπουδῆς χάρισμα αὐτός· ὁ Παῦλος ἐκάλεσε. μετεμέλετο γάρ, ὅτι τῶν χαρισμάτων τάξιν κατηξίωσε τὴν ἐγκράτειαν βουλόμενος, τοῦτό φησιν. Οὐκ ἐδύνατο ἐπιτιμῶν ἑαυτῷ, καὶ τῷ Χριστῷ· ᾧ μὲν Χριστῷ λέγειν, Εἰσὶ εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καὶ ἐπαγγέλτῃ, ὁ δοὺς ἀμέμπτως χωρησάτω· ἑαυτῷ δὲ καταδικάζοντα τὰς χρείας μὲν ἐλεημοσύνας, καὶ βουληθείσας δὲ ἐπιμεῖναι τῇ προθέσει. Εἰ γὰρ χάρισμα ἐστι, πῶς ἔτρεπεν αὐτὸν ἀπειλῶν· Οὐαὶ ἐστί μοι ἐὰν μὴ εὐαγγελίσωμαι; ἐδαμοῦ γὰρ τοῦ Θεοῦ ἔσχον τὰ χαρίσματα ὁ Χριστὸς ἐκόλασεν, ἀλλὰ πάντα χοῦν καὶ βίον ἐπιδεικνυμένους ὁρᾷ. ἃ τοῦτο ἐστὶ δὲ μάλιστα ἐπιζητούμενον παρ' αὐτοῦ, πολιτεία ἀρίστη καὶ ἔργα ἄληστα· τὰ δὲ χαρίσματα καὶ ἐν τῇ τοῦ λαμβάνοντος κεῖται προαιρέσει, ἀλλ' οὐ τῇ τοῦ πρὸς ἔχοντος χρίσει. Διὰ τοῦτο ἐδαμοῦ τοῦ πνεύματα ἐργαζομένοις ὁ Χριστὸς ἐπαινῇ, ἀλλὰ καὶ τοῦ μαθητὰς ἐπὶ τούτῳ μεγαφρονοῦντας ἀπάγει τῆς τοιαύτης ἡδονῆς, λέγων, Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται. Καὶ γὰρ μακαρίζόμενοι πάντα τοῦ εἰσὶν ἐλεήμονες εἰσὶ, καὶ ταπεινοὶ, καὶ ἁπλοῖς, καὶ τῇ καρδίᾳ καθαροὶ, καὶ εἰρηνοποιοὶ, καὶ τοῦτα πάντα, καὶ τούτοις ὅμοια πράττοντες καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος τὰ κατορθώματα ἀριθμῶν πάντων, οὐ τούτοις καὶ τῆς ἐγκρατείας ἐμνημόνευσεν. εἰ γὰρ, Ἐν κόπῳ πολλῇ, ἐν θλίψεσι, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν κόποις, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐπήγαγεν, ἐν ἁγνείᾳ· καὶ οὐ τοῦτο ποιήσας, εἰ χάρισμα ἦν τὸ πρᾶγμα ἐνόμιζε, καὶ ἐν σκώπτει τοῦ οὐκ ἔσχεν αὐτὸ, ἀκρατεῖς ἐαυτοῦ καλῶν; διὰ τί δὲ ὁ μὴ ἐκπλαμίζων τὴν πρᾶξιν, καὶ φασὶ ποιεῖ; ἵνα δὲ ἔσχεν μακαριωτέρα ἡ χάρις, ἐὰν οὕτω μείνῃ; ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπὼν, οὐ γνώμασιν, ἀλλὰ ἔργοις καὶ μακαρισμοί, ὥσπερ οὖν καὶ κολάσεις. πῶς δὲ ἐπιμένει πάλιν πάντα ἐστὶ τῶν αὐτῶν, εἰ μὴ ἐφ' ἡμῖν τὸ πρᾶγμα ἦν, καὶ μὴ τὴν τοῦ Θεοῦ ῥοπὴν καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς εὐδοκίαν ἀπαιτοῦσας; Εἰπὼν γὰρ, θέλω πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτὸν ἐγκρατείᾳ, πάλιν φησί· Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. πάλιν ἑαυτὸν τίθησι διὰ τὴν αὐτοῦ αἰτίαν. Τὸ γὰρ πρᾶγμα ἐπιβολὴν ἐχόντος καὶ οἰκεῖοι, μείζονος αὐτῷ τῆς προθυμίας κατεστάλη μησαν ποιεῖν. Εἰ δὲ καὶ ἀνωτέρω λέγων, θέλω πάντας εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτὸν, ἐγκράτειαν, καλὸν αὐτοῖς ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ, οὐδαμοῦ τὴν αἰτίαν προσέθηκεν, μὴ χωρισθῆναι. οὐ γὰρ ἀπαυθαδιζόμενος τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἱκανὴν εἶναι νομίζων αἰτίαν τὴν αὐτοῦ γνώμην, διὰ ἧς τὸ πρᾶγμα κατώρθωσεν.

Εἰ δέ τις καὶ λογισμὸν ἀκούσας ἐθέλοι, πρὸς τί μὴ τὸν πρὸ πάντων τῶν ἀποστόλων ἐζήτησε τόπον ἔστησε καὶ ταῦτα τὸ πρᾶγμα συμβαίνοντα. τῶν γὰρ νομοθετῶν οὐ τοιούτους οὐκ ἐζήτουν χάμυς, ἀλλ' ὑπηρετούντων καὶ συγχωρούντων, πολλοὶ δὲ πολλῶν εἰ τὰ οἰκίας, καὶ τὴν ἀγρὸν κατ' αὐτῶν γήσονται λύσει σκωπτόντων, μεμφομένων, ἀποτρεφομένων. τῶν γὰρ οὐ ἔρχοις πρὸς καινότων οὐχ ἥττοι οὐ τοιούτους ἀπόντας ἐκτείνεται, ὡς εἶπεν, οὔτε φίλοις ποιήσαθαι θαρρούντας, οὔτε συνθήκας θέσθαι πρὸς αὐτοὺς, οὔτε ἄλλο τι πιστεῦσαι οὐ δεῖ. ὅταν δὲ ἴδωσιν αὐτοὺς ζωὴν τοσαύτην, καὶ φιλίας καὶ ὁμιλίας, καὶ κοινωνίας τῶν μισούντων οὕτως εὐκόλως ἀπὸ τῆς αὐτῶν ψυχῆς ἐκβαλλόντας;

κβ λζ. Ὅτι πολλαὶ ἐν τοῖς λυτίροις γίνονται ἀνάγκαι.

λογίας, καρκίνος τις αὐτοῖς ἀπὸ τύπου κατασκῆπτε τὴν λογισμόν, καὶ οὐκ ἀν αὐτοὺς μὴ πάσης περιοίσει γενναιότητος, ὡς βυκόλους καὶ " ἀλιοπερισταλλας. οὐ γὰρ ταῦτα ἦν μόνον αὐτοὺς ἀποφρέφοντα, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸν τὴν γνώμην τὸν ἀκόλουθον. τί γὰρ ἀπηρτίσεται, εἰπέ μοι, ἡνίκα μὴ ὁ πολὺς κακοῦτος καὶ ἡ τοὺς οἰμωγὰς καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὸν αὐχμηρὸν κόμιον τὸν μάταιον τολμᾷ, ἀξαίφνης κρότος, καὶ πηδήσας γαμβρὸς, καὶ θόρυβος ἀπὸ σκοπιᾶς τοῦ περίπου, ὥσπερ ἐπικειμένου τὸ σκηνὴ παίζοντος, καὶ νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δὲ ἕτερον γινόμενον; καὶ γὰρ ἐπὶ ὁ αὐτὸς ἰδοὺ ποτὲ μὲν βασιλέα, ποτὲ δὲ πτωχὸν πιέσεται· καὶ ταῦτα ὁ περίφοβος ἀεὶ ὁ τρόφιμος ἐγκαλυπτόμενος, νυμφίος ἀξαίφνης· ὁ τοῦ τείχους πάλιν, τέθνηκε δηλονότι τῆς αὐτῆς πάλιν φέρει κεφαλῆς· ὁ κατηφὴς καὶ σκυγνὸς καὶ πολλὰ πολλάκις μὲν δακρύων περὶ τοῦ παιδαγωγοῦ ἐγκόμια τῆς ἀπολουσίης διελθών, καὶ ὁ βίον ἀσίωτον εἶναι φήσας αὐτῷ, καὶ περὶ τοῦ ἀπαγγέλου αὐτὸν τὸ θηρίου δυσμενείας, πολλάκις μεταξὺ τούτων αὖθις ἀναζήσας καὶ κἀκεῖνος πάλιν, τοῖς περίφοβοις διδακρυμένοις ὀφθαλμοῖς, τούτοις μὲν γέλωτος εἰς τὰς αὐτὰς ὁρᾶν, καὶ τῷ σώματι τούτῳ φιλοφρονήσασθαι καὶ ἀσπάσασθαι σφόδρα, δι' οὗ περίφοβα ταῦτα πάσχομεν. ὃ δὴ πάντων ἐλεεινότερον, ὁ τοῖς παισὶν ἐπιφανησόμενος πόλεμος, ἢ ταῖς θυγατράσιν οἰκιζομένη λέαινα· τοῦτο γὰρ ἡ μητρυιὰ πάντα. ὀστοῦν καὶ καθημένων ταῖς καὶ μάχη· ὀστοῦν ὁ ξένος ὀκνηρὸς καὶ κρότου ζῆλος περὶ τὸν ὀκλασθέντα γινόμενος. ὦ μὴ γὰρ ζώντες ἐβάλλοντο τῇ φθόνῳ καὶ βάλλονται· περὶ δὲ τοὺς τετελευτηκότας καὶ " ὦ πολέμιοι ἀπόδοται. ἀλλ' οὐκ ἐνταῦθα, ἀλλὰ ζηλοτυπήσαι ἡ κόπις καὶ ἡ τέφρα, καὶ μῖσος περὶ τὸν κατορωρυγμένον ἄφατον, καὶ λοιδορίαν καὶ σκώμματα καὶ κατηγορίαν περὶ τὸν ἁλῶναι εἰς γῆν, ἕτερα ἀσυνήθη περὶ τὸν λελυπηκέναι ὀδόντα. τί ταῦτης ἡδονὴ ἂν τῆς ἀλογίας χάρις; τί τῆς ὠμότητος; ὀδόντα περὶ τῆς ἀπολουσίης ἡδυπαθοῦν. τί λέγω, ἡδυπαθοῦν; τὰς πόνους μὲν αὐτῆς καρτερεῖν, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ὀστεοφαγοῦσι τοῖς ἐκείνης, οὐ παύεται σκιαμαχοῦσα περὶ αὐτόν· καὶ τὸν ὀδόντα λελυπηκέναι, πολλάκις ἂν ὀδόντα ὀφθῆναι αὐτῇ πονοῦντα, μυρίους καὶ ἑκατὸν ἡμέρας βάλλει σκώμματα, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκείνης σκηνῆς τὸν ὀκλάσαντα οὐκέτ' οὖσαν ἀμύνεται, καὶ ὁ ἄνδρα πολλάκις ὀπλίζει καὶ' αὐτῆς, ὅταν αὐτὴ μηδὲν ἀνῇ. ἀλλ' ὅμως ἅπαντα ταῦτα ῥᾴδια καὶ φορητὰ τοῖς ἀνθρώποις ἔδοξεν εἶναι, μόνον ἵνα μὴ τὸν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας φέρειν ἀναγκάζωνται τυραννίδα. ἀλλ' οὐχ ἡ πρόνοια περὶ ταύτην ἐλαττοῖ τὴν ἀπάτην, οὐδὲ ἔφυγε τὸν συμβολὸν τὸν οὕτως ἀφόρητον τοῖς πολλοῖς εἶναι δοκοῦσαι· ἀλλ' ἔξω ἠμιάσας, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς φύσεως ἀπεδέξατο μάλιστα. πῶς οὖν ἂν τις αὐτὸν κατ' ἀξίαν θαυμάσειεν, ὅταν ὁ μὲν ἄλλοι καὶ δευτέραν δίκην γάμων, ἵνα μὴ κατακλεισθῇ· αὐτὴ δὲ μηδὲ ἑνὸς ἀναμεῖναι ἠξιώσατο ὅστις ἀγία καὶ ἄτρωτος *. ἀλλὰ ταῦτα, καὶ περὶ τούτων ἀλλὰ τοὺς ἀπεκειμένους τὸ τοῖς οὐρανοῖς τὴν χρείαν μαθεῖν ὁ Χριστὸς ἔχαν τὸ ἑαυτῷ λαλοῦντα, ἔλεγε· καλὸν αὐτοῖς ἐστι, ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. οὐκ ἤρκουσε εἰς τὸν ἀνωτάτω κορυφὴν ἀναβῆναι; τῆς γῆς μετ' ὀκνηρίαν μὴ ἀπτέσθαι· τοσοῦτον ἡ πρόνοια σου ἐκράτει πλέον, ὅσον τὸν μὲν ὀδόντα ἅπαξ ἐπιθυμία κατεπάλαισεν· " σὲ δὲ κεφαλὴν ἔσασα περίεστι οὐκ ἤρκουσε ἀναπνοῆς καταφρονῆσαι. καὶ σὺ μὲν μὴ τὸν ἥττων ἐνίκησας· ἐκεῖνη δὲ καθαρὰν ἥττης ἀπάσης ἔχει τὸν νίκην, καὶ τῷ τέλει ζωγραφουμένη σοὶ τὸν ὀκλάσαντα κατορθοῖ μόνον.

κζ λη. Διὰ τί τοῖς μὲ γαμικοῖς πολλὰ δίδωσι τὸν παρθενίαν, τὸν δὲ παρθένον οὐκ ἀναπαύει τῆς πίστεως.

Τοῖς μὲν οὖν γεγαμηκόσι πολλὰ δίδωσι τὸν παρθενίαν, ὡς μηδὲ ἑκάτερος θατέρου ἀποφρῇ αὐτὸν ἀλλήλων, μήτε τὸν οὐ συμφωνίας γενομένης φύσιν ὅτι πολὺ περάγει· καὶ δούλευσον πάλιν ἐπίτρεψε γάμοι, ἐὰν βούλωνται, κατὰ τῆς μὴ πυρόδηται. τοῖς δὲ παρθενεύουσιν οὐδὲ μίαν τοιαύτην ἔδωκε παρθενίαν· ἀλλὰ " τὸν μὲν ὅτι τοσοῦτον ἀναπαύσας πάλιν ἀνίησι· τὸν δὲ οὐδὲ μικρὸν ἀναπνεύσασι, ἀλλὰ δι' ὅλης μαχομένην ἀφίησι ἑστάναι διϊσχυρίζεσθαι, καὶ βάλλεσθαι κατὰ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ οὐδὲ μικρᾶς αὐτὸν λαβέσθαι

δίδωσιν

δίδωσιν ἀναχωρῆσαι. διὰ τί" γὰρ οὐκ εἶπε καὶ περὶ αὐτῶν, εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν; ὅτι οὐδὲ περὶ ⟨ΦΩ⟩ ἀθλητῶν εἴποι τις ἂν μὴ δεῖν ῥίπτειν τὸν ἱμάντα, καὶ ἀλείφεσθαι, καὶ εἰς τὸ στάδιον εἰσελθεῖν, καὶ καταπάλαισαι τῶν κόπων, ἀπόντι δὲ φύσει ⟨ΦΩ⟩ ἀγωνιστοῦ· ἀλλ' ἀνάγκη λοιπὸν δυοῖν θάτερον, ἢ στεφανωθῆναι, ἢ πεσόντα δὲ καταισχυνθῆναι ἀπελθεῖν. ὁ" παιδοτρίβης μὲν γὰρ δὲ παλαίστρας, ὅσοις περὶ τὸν οἰκείους ἡ γυμνασία, καὶ τοῖς φίλοις ὡς ἑαυτοῖς συμπλέκεται, καὶ τὸ ποιεῖν, καὶ τὸ μὴ ποιεῖν αὐτὸς ὅστις κύριος· ὅταν δὲ ἀπαγορεύῃ), καὶ συλλεγῇ ὁ διαῤῥεῖν, καὶ ὁ ἀγωνοθέτης πρῇῃ, καὶ ⟨Φ⟩ θεαταὶ" καθέζωνται), καὶ εἰσάγῃ) ὁ ἀνταγωνιστὴς καὶ ἀντιπαρατείνῃ), τίνι ἔξεστιν αὐτὸν ὁ τῶν ἀγώνων πρυτάνης νόμος. καὶ τῇ πρῴρῃ τούτων, ἕως μὲν δὲ" βουλεύσηται πότερον δεῖ γαμεῖν, ἢ μὴ γαμεῖν, ἀκίνδυνος ὁ γάμος· ἐπειδὰν δὲ ἤδη ἔληται καὶ ἀπαγορεύῃ), εἰσπηδᾷν ἑαυτὸν εἰς τὸ στάδιον. οἷς οὖν τολμήσῃ, τῷ θεάτρῳ συγκροτουμένου, καὶ θεωρούντων μὲν ἀγγέλων, ἀγωνοθετοῦντος δὲ τοῦ Χριστοῦ, μεγιστηρίου δὲ τοῦ βραβεύειν, καὶ τεθέντος, καὶ συμπλεκομένου τοῖς τὸν παλαιὸν, καὶ μέσον κατεχομένου, πρελθὼν εἰς μέσον εἰσῆλθε, φύσει ⟨Φ⟩ ἐξῃρῆσθαι, ἔνδοθεν τοῖς πόνοις, ἀπόντι τοῦ" λαβεῖν, μὴ καταβάλῃς, μηδὲ ὑποσκελίσῃς ⟨Φ⟩ ἀνταγωνιστήν, ἀλλὰ τῷ χαίρειν τῆς νίκης αὐτῷ; καὶ τί λέγω τοῖς τὰ πρῴρια; τοῖς τὰ χέρεα οὐκ ἂν οὕς τολμήσειε τούτων ῥῆξαι τὸν φωνὸν, ἀλλ' αἰτεῖ τούτοις ἐκεῖνο τὸ φοβερὸν, ὅτι ἐὰν καταχριωτίσωσι τοῦ Χριστοῦ, καὶ γαμῆσαι θελήσωσι, κεῖμαι ἔξοισιν, ὅτι τῶν πεφυτευμένων πίστιν ἠθέτησαν. a. Τιμ. ε. ιε.

Καὶ μέντοι αὐτός φησιν· ὅτι Λέγω τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλόν ἐστιν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ· εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται), γαμησάτωσαν. καὶ πάλιν. Ἐὰν κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ· πῶς οὖν τοῦτο ἀφίησιν ἐλευθέραν, πάλιν κωλύει, καὶ οὐκ ἐν Κυρίῳ φησὶν εἶναι) γάμον, ὅταν ὡς πορνεύομεν γενόμενον καὶ ἀκρίνειν; μὴ δ' εἰσῆς τοῦτο, ἀλλ' ἕτερον. ὥσπερ γὰρ λέγων, Ἐὰν γένηται ἡ πόρνη, οὐχ ἁμάρτανε, οὐ πρὸς τὸ ἀποταξαμένην τῷ γάμῳ φησὶ (δῆλον γὰρ ἅπασιν, ὅτι αὕτη ἁμάρτημα καὶ ἁμαρτίαν ἀφορκτον) ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀπαρεσγαμεῖν μὲν ἔτι, ὅπως δὲ δεῖ ἔχειν, οὐδὲ σκοπεῖν ἠφίσατο, ἀλλὰ σὺ μεταχειρίζῃ τούτων ἑκατέρων μεμουσωμένη τὸν λογισμόν· οὕτω καὶ χήραν σὺ τοῦτο μὲν τὸ ἁπλῶς οὐκ ἔχουσαν ἄνδρα φησὶν· οὐπω δὲ καὶ τὴν τῆς οἰκείας προαιρέσεως ψῆφον προσδιειμένην, ἀλλ' ἐλευθέραν οὖσαν καὶ τοῦτο ἐλέσθαι, καὶ κρῖναι· σκοπεῖ δὲ τίνι οὐκέτι κυρίαν οὖσαν ἑτέρῳ πάλιν ὁμιλῆσαι γυμφίῳ, ἀφ' εἰς τοῦτο τῆς ἐγκρατείας ἐμβεβηκέναι ἀγῶνας. ἔστι γὰρ καὶ χήραν εἰπεῖν, καὶ μὴ κατατίθεσθαι εἰς τὸ τῶν χηρῶν ἀξίωμα, ὅταν μηδέπω τοῦτο καταδεξαμένη. διὸ καὶ αὐτὸς φησι· Κρεῖσσον δὲ παραμείνῃ οὕτως κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. τίνι μὲν γὰρ ἁπλῶς χήραν ἀφίησι γαμεῖν, εἰ βούλοιτο· τίνι δὲ ἐπαγωνιζομένῃ τῷ Θεῷ χηρεύειν ἀφαιρεῖται, εἶτα γαμηθεῖσαν, καταδικάζει σφοδρῶς, ὅτι τοῖς ⟨ΦΩ⟩ Θεοῦ στεφάνοις ἐπάτησεν. οὐ τούτους οὖν, ἀλλ' ἐκείνους φησὶν· Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖττον γάρ ἐστι γαμῆσαι, ἢ πυροῦσθαι. ὁρᾷς ὑδαμοῦ ⟨ΦΩ⟩ γάμοι καθ' ἑαυτὸν θαυμαζόμενοι, ἀλλὰ διὰ τὰς πορνείας, διὰ τοὺς πυρασμούς, διὰ τὴν ἀκρασίαν. δύο μὲν γὰρ τούτων ἅπαντα τίθησιν· ἐν τούτοις δὲ, ὅπερ σφόδρα αὐτῇ καθήψατο τοῖς οἰκείοις, ῥήμασιν ἀφυμνιτέρεσι πάλιν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα καλῶ, ἐμπορησμὸν αὐτὸ καὶ πύρωσιν ὀνομάζων. ᾗ οὖν τούτοις ἐκέατο μὴ πλήξας ⟨ΦΩ⟩ ἀκρατῆ πρελθόν. ὃ γὰρ εἶπεν, εἰ [δὲ] βιάζεται τις ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ τῆς ὑπερφυμίας, εἰ δὲ πρέπει ἐπὶ τοῦτο, εἰ δὲ μὴ δύναται· οὐδὲν τοιοῦτον, ὃ τῶν παρόντων ὄντι καὶ συγγνώμης ἀξίων· ἀλλὰ τί; εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, ὃ τῶν οὐκ ἐθελόντων ὄντι σωφρονεῖν διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν. δείκνυσι γὰρ ὅτι κύριοί εἰσι τοῦ πράγματος, διὰ δὲ μὴ βούλεσθαι πονεῖν οὐκ αἴτιοῦνται. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὕπνος αὐτὸν κωλύει, οὐδὲ ὑμετέρας ὑποδυόμενος ποιᾷ, ἀλλ' ἐπαίρων ἀποστρέψας μένον, μᾶλλον τοῦ διὰ τῶν ῥημάτων φόβου τὴν σφοδρότητα δεί- Ζ λθ. Ποία χήρα καὶ πῶς παρθένῳ ἐστὶ πρέπει γαμεῖσθαι ὁ Παῦλος. a. Kορ. ζ. ιεκθ.

δίκην), παιδοποιΐας μὲν οὐδαμοῦ μεμνημένος, τῆς διὰ τοῦτο σπουδῆς καὶ τιμῆς ἀρτίας τὸν γάμου, πυρώσεως δὴ, καὶ ἀκρασίας, καὶ πορνείας, καὶ πείρας Σατανικῆς, καὶ ὑπὲρ τοῦ ταῦτα μὴ γίνεσθαι ὁ τοσοῦτος συγχωρῶν. καὶ τί τοῦτο, φησὶν; ἕως γὰρ δὺ' αὐτὸ τιμωρίας ἀπαλλάττῃ, πᾶσαι κατάγνωσι καὶ πάντα εὐειδῆ δύχολως οἴσομεν· μόνον ἀξίως τυφῶν καὶ συνεχῶς ἀπολαύειν ὑπηγμίας. τί οὖν, ὦ βέλτιστε, αὐ μηδὲ τυφᾶν ἔξῃ, ἐνειδισμοὶ καρπωσόμεθα μόνον; καὶ πῶς, φησὶν, οὐκ ἔξεστι τυφᾶν, τοῦ Παύλου λέγοντος· Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν; ἀλλ' ἄκουε καὶ τοῦ προσκείμενα τούτῳ. ἔμαθες ὅτι κρεῖττόν ἐστι γαμῆσαι, μὴ πυροῦσθαι, ἀπέδειξε τὸ ηδύ, ἐπήνεσας τὸν συγχώρησιν, ἐθαύμασας τῆς συγκαταβάσεως τὸν ἀποστολον· ἀλλὰ μὴ ζῆς μίσει τούτου, δίχου καὶ τὰ μὴ ταῦτα. τοῦ γὰρ αὐτοῦ ἀμφότερα τὰ προστάγματα. τί οὖν μὴ ταῦτά φησι; Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι· ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω· καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι.

Τί οὖν, εἰ μὴ ὁ ἀνὴρ ὑπτιάσῃ, ἢ ὁ γυνὴ μοιχεύσῃ, λοίδορος, λάλος, πολυτελὴς, ὃ κρεῖττον τοῦτο πασῶν αὐτῷ νόσημα, ἑτέρων πλειόνων γέμουσα κακῶν; πῶς οἴσει τὸν καθημερινὸν ταύτην ἀνδίαν ὀχλῶδες ὁ δείλαιος, τύφοι, τὸν αὐχμηρίαν; τί δαί, δὺ τὸν ἀμπτον αὐτὴν μὴ ἡ κοσμία καὶ ἥσυχος, ὀχλῶδες ὁ θρασὺς, ὑβριστικὸς, ὀργίλος, πολλῶν μὲν ἀπὸ τῶν ἐγκλημάτων, πολλῶ δὲ ἀπὸ τῆς δυναστείας ὄγκου παρεισεβληκότος, καὶ τὸν ἐλευθέραν ὡς δούλην ἔχῃ, καὶ τῶν θεραπαινίδων μηδὲν ἄμεινον πεπονθέναι; πῶς οἴσει τὸν τοσοῦτον ἀνάγκην βίας; τί δαί, δὺ σωφρονῶς αὐτὸν ἀποχρήσῃ, καὶ σκαπτόμενος μόνῃ τοῦτο ποιῶν; καρτέρει, φησὶ, πᾶσαν ταύτην τὴν δουλείαν. ὅταν γὰρ ἀποθάνῃ, τότε ἐλευθέρα ἔσῃ μόνον· ζῶντος δὲ, δυοῖν θατέρου ἀνάγκη, ἢ παιδαγωγεῖν αὐτὸν μὴ πολλῆς τῆς σοφίας καὶ βελτίονος πίστεως, ἢ, εἰ τοῦτο ἀδυνατεῖ, φέρειν ἡμιαίως ἀκηρίκτως πόλεμον καὶ τὴν ἀσωτίαν μᾶλλον. καὶ δεύτερόν μοι ἔλεγε, μὴ ἀποστερῆτε ἀλλήλους, εἰ μήτι δὺ ἂν συμφώνῳ· σὺ γὰρ ἡ χωρισθεῖσαν αὐτὸν καὶ ἄχρυσαν ἐγκρατεύεσθαι κελεύει λοιπόν. Μενέτω γὰρ, φησὶν, ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω. ὁρᾷς αὐτὸν ἐν μέσῳ δυοῖν ἀπειλημμένον πολέμοιν; ἢ γὰρ τὸν ἀπὸ τῆς ὑπτιάσεως βίαν χρὴ καρτερῆσαι, ἢ τοῦτο μὴ βουλόμενον, κολακεύειν ὑβρίζοντα, καὶ πρόσχημα ἑαυτὸν ἐκείνῳ ποιεῖν ὅπερ δὺ βούλεται, εἴτε πληγὰς ἐστιῶντα, εἴτε λοιδορίας πλοῦσαν, εἴτε οἰκετῶν ὑβριστὴν ἐπιδεῖξαι. εἴτε ἕτερόν τι τοιοῦτον. πολλαὶ γὰρ ὁδοὶ τοῖς ἀνδράσιν ὑπτιεύονται, ὅταν κολάζειν βούλωνται ταῖς ἑαυτῶν γυναῖκας. εἰ δὲ ταῦτα μὴ φέρει, τὸν ἐγκρατῆ τὸν ἀσκεῖν χρὴ τὸν ἄκαρπον· ἄκαρπον δὲ λέγω, ὅπως μὴ τὸν αὐτὸν προσκέουσαν ὑποιᾶπερ ἔχῃ. οὐ γὰρ δι' ἀκολασίαν ὑπτιεύομεν, ἀλλὰ διὰ τὸν πρὸς ἄνδρα ὀργὸν ἔρωτα. μενέτω γὰρ, φησὶν, ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω. τί οὖν αὖ μηδέποτε βούλεται καταλλαγῆναι, φησὶν; ἔχεις δικαίαν λύσιν καὶ ἀπαλλαγήν. τίνα ταύτην; ἀνάλυσιν ἄνω· τοῦτο θάνατον. ὥσπερ γὰρ τῇ πρώτῃ γαμετῇ οὐδέποτε ἔξεστι δίχα τὸ ζῆν αὐτῆς ἀεὶ τὸν συμφέροντα ἀθάνατον εἶναι· οὕτω τῇ γεγαμημένῃ τότε μόνον ἔξεστιν, ὅταν ὁ ἀνὴρ ἀποθάνῃ. Εἰ γὰρ ἔζη καὶ ζῶντος ἀπὸ τούτου πρὸς ἕτερον, καὶ πάλιν ἀπ' ἐκείνου πρὸς ἄλλον μεταπηδᾷν, τί γάμων ἔδει λοιπόν, ταῖς ἀλλήλων γυναιξὶν ἀδιαφόρως τῶν ἀνδρῶν κεχρημένων, καὶ πάσας ἁπλῶς δυαμεμιγμένων ἀπρώτων; πῶς δὲ οὐκ ἂν εἴη πρὸς τοῦτο συνοικεῖν διεφθαρμένη ἡ ἀφαίρεσις, τιμωρεῖ μὲν τούτου, αὖθις δὲ ἐκείνου, καὶ πάλιν ἄλλου τῷ αὐτῷ συζώντων γυναικί; δικαίως οὖν ὁ Κύριος ἀνὴρ μοιχείαν ἐκάλεσε.

Πῶς οὖν Ἰουδαίοις οὗτος συνεχώρησεν; ἵνα μὴ πολεμῶσιν ἀλλήλοις, ἵνα μὴ συγκλείσθῃ αἱμὶ καὶ ἑαυτὴ πληρώσωσιν οἰκίας. τί γὰρ ἦν ἄμεινον, εἰπέ μοι, τὴν μισηθεῖσαν ἐκβληθῆναι ἔξω, ἢ σφαγῆναι ἔνδοθι; οὗτος γὰρ αὖ ἐποίησαν, εἴτε μὴ ἔξῆν αὐτοῖς ἐκβάλλειν. ἀλλ' οὗτός φησιν, Εἰ μισεῖς, ἀπόστειλον. ὅταν δὲ τοῖς ὑπτιεικόσι καὶ λέγηται, καὶ οἷς μηδὲ ὀργίζεσθαι συγχωρῶ, φησὶν· ἐὰν

χεῖς μὲν. Διὰ τί τοῖς Ἰουδαίοις συνεχώρησε διδοὺς ἀποστάσιον ὁ Θεὸς. Δευτ. κδ. α.

α. Κορ. ζ. ι.

α. Κορ. ζ. ιε.

χλιῶν

χιλιῶν

χιλιῶν

ἐὰν δὲ καὶ γαμηθῇ, μὴ ἁμάρτῃ ἄγαμος. ὁρᾷς τὸν ἀνάγκαις, τῷ ἀκαίρῳ δουλείᾳ, καὶ ἑκατέρωθεν ἀβέβαιον τὸν βίον; δεσμὸς γὰρ ὄντως ὁ γάμος, οὐ μόνον διὰ τὴν φροντίδα τὴν ὀχλοῦσαν μόνον, ἀλλὰ διὰ τὰς λύπας καὶ τὰς μερίμνας. ἀλλ' ὅπου πλοῦτος οἰκεῖος, χαλεπώτερον ἀλλήλοις ἐστὶ συνοικεῖν. διὰ τοῦτο γαμικοῖς κατέμαγκάζει. Κρατείτω, φησὶν, ὁ ἀνὴρ τῆς γυ- Γεν. γ.
5 ναικός. καὶ τῆς διακονίας ταύτης ὁ κέρδος; πάλιν γὰρ αὐτὸν δοῦλον τῆς κρατουμένης ποιεῖ, καὶ μυρίων ἂν καὶ δισχιλίων δουλείας ὑπηνέσας ἀπέδοσαν. καὶ καθάπερ καὶ τοὺς πόδας τῆς φυγάδων, καὶ καὶ ἑαυτὸν διέδησεν, καὶ πάλιν ἀλλήλοις συνδεδεμένοι διὰ ἕνος ἀλύσεως μίαν ἐξ ἑκατέρας ἀρχῆς ταῖς πέδαις περιπλωθέντες, οὐκ ἂν δυνήσαιτο μετ' ἐξουσίας βαδίζειν, τῷ ἕτερον ἀναγκάζεσθαι ἑπεσθαι θατέρῳ· οὕτω καὶ αἱ τῶν γαμικοτέρων ψυ-
10 χαὶ ἕξουσι μὲν ἰδίας φροντίδας, ἔχουσι δὲ καὶ ἑτέραν ἀνάγκην τὸν ὁμόρους ἀλλήλους συνδέουσαν πάσης ἀλύσεως χαλεπωτέραν ἀγχούσαν, καὶ τὸν ἀμφοτέρων ἐλευθερίαν ἀφαιροῦμενον, τῷ μὴ καθ' αὑτὸν ἕνα διδοῦναι τὸν δεσμὸν, ἀλλ' εἰς ἑκατέρους αὐτῆς διαιρεῖσθαι τὸν ἐξουσίαν. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ διὰ τὸν ὁμόρους τῆς ἡδονῆς ἀπαλλαγὴν πᾶσαν ἕτοιμοι καταγνῶναι σπουδήν; οὐδὲ γὰρ μακρὰν ἀποστήσει τῆς ἡδονῆς μέρος, ὁ ταῖς ὁμόρους ἀ-
15 λήλοις ὀργαῖς καὶ ἀπιθανίαις πολλάκις ἀναλισκομένου χρόνου μακροῦ. καὶ ἡ δουλεία δὲ αὕτη, τὸ, τὸν ἑτέρου μεριμνᾶν ἀναγκάζεσθαι καὶ ἄκοντα βαστάζειν φέρειν, ἅπασαν ἰσχυρὰ συσκιάσασα τὸν φιλίαν. διὰ τοῦτο ὁ μακάριος σκοπὸς ἔφυγον μὲν ἐστεφανώθη ῥημάτων αἰσχύνην τὸν ὁμόρους τὸν ἐπιθυμίαν φορτὰ, διὰ τὰς πορνείας λέγων, καὶ ἀκαθαρσίας, καὶ πυρώσεις. ὅπερ δὲ Σωσθένης ἔφασκεν ὅτι τοῖς πολλοῖς καὶ τῆς καταγνώσεως λέγει, τὸ τότε πάλιν ἰσχυρότερον
20 ὁμόρους ἀποστερεῖν πέφυκε, δι' ὃ καὶ μαθηταῖς εἰπεῖν ἠναγκάσθη, Οὐ συμφέρει γαμῆσαι. Ματθ. ιθ'.
τοῦτο δὲ ὅτι τὸ μηδένα ἑαυτῷ κύριον εἶναι τῶν γαμικοτέρων. καὶ οὐκέτι τοῦτο ἐκ ἀπιστίας τάξει δὲ συμβουλῆς εἰσηκται, ἀλλ' ἐκ ὑπερβάλλοντος καὶ σύντονος ἀνάγκης. τὸ μὲν γὰρ γαμεῖν ἢ μὴ γαμεῖν, ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ μὴ γάμον, οὐκέτι ἐφ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἑκόντας καὶ ἄκοντας φέρειν χρὴ τὴν δουλείαν. τί δήποτε; ὅτι οὐκ ἀγνοοῦντες ταῦτα εἰλόμεθα τὸν ζυγὸν, ἀλλὰ
25 καὶ σφόδρα αὐτῆς ὑπισχνούμενοι τὰ διηκριβωμένα δὲ τοῦ νόμου, ἑκόντες ἑαυτοὺς ἐπεβάλλομεν τῷ ζυγῷ. μὴ δὴ ταῦτα περὶ τῶν ταῖς ἀπίστοις συνοικούντων λέγε θεῖς, καὶ πᾶσιν ἀκριβῶς τοῖς περὶ τὸν γάμον νόμοις ἐπιξελθών, καὶ περὶ τοὺς οἰκετῶν λόγοι παρεμβαλών, καὶ ἀναμνήσας ἡμᾶς ἀκριβῶς μὴ προσκόπτεσθαι τῇ δουλείᾳ ταύτῃ τὴν θυγάτερα αὐτοῖς τὸν πνευματικὸν, μέτιθι λοιπὸν ὅπου καὶ τῆς παρθενίας λόγου, οὗ πάλαι μὲν ὠδῖνε καὶ
30 κατασπεύδει ἐκβυθοῦ, ἀπέτεκε δὲ νῦν, οὐδὲ ἐν τοῖς περὶ τὸν γάμον λόγοις ἀποσιωπῆσαι καρτερήσας αὐτόν. ἐν βραχεῖ μὲν γὰρ καὶ διεσταλμένως, ἐσύρησε δὲ αὐτὸν ὅμως καὶ ἐκεῖ τῇ παραπείσει· καὶ τῇ καλλίστῃ ταύτῃ μεθόδῳ περιγυμνάσας ἡμᾶς πρὸς ἀκοὰς, καὶ τὸν ἀμείνονα περιλεάνας, εἰσοδοι δρείσιν τῷ λόγῳ παρασκευάζει. μὴ γάμῳ τὸν περὶ τὸν οἰκέτου παράθεσιν (Τιμῆς γάρ, φησὶν, ἠγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων) τῆς διακονητικῆς α. Κορ. ζ. κγ.
35 ἡμᾶς ἀναμνήσας εὐεργεσίας, καὶ τὸ τῶν πρώτων τὰς ἀμείνονας ἀναζήσας, καὶ περὶ οὐρανίου ἄνθρωπος, οὕτω τὸν περὶ τῆς παρθενίας ἐμβάλλει λόγους, τοῦτα λέγων τὰ ῥήματα· Περὶ δὲ α. Κορ. ζ. κε.
τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ Κυρίου πιστὸς εἶναι). καίτοιγε καὶ ὑπὲρ τῶν πιστῶν τῶν ταῖς ἀπίστοις συνεζευγμένων οὐκ ἔχων ἐπιταγὴν; μὴ πολλῆς τῆς ἐξουσίας ἐνομοθέτησε τοιαῦτα γράφων· Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ α. Κορ. ζ. ιε.
40 Κύριος· εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. τί οὖν οὐχὶ δὲ ὅτι τῶν παρθένων ὁ αὐτὸς ποιεῖ ἀποφαινόμενος ὅτι περὶ τούτου φανερῶς ὁ Χριστὸς διετάξατο, κωλύων εἰς ὑπαγμάτος ἀνάγκην ἐλθεῖν τὸ πρᾶγμα. τὸ γὰρ, ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω, κύριον τὸν ἀκροατὴν τῆς αἱρέσεως ποιοῦντός ἐστι. περὶ μὲν οὖν τῆς ἐγκρατείας διελεγόμεθα, θέλω, φησὶ, πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ α. Κορ. ζ. ζ.

ἐμαυτὸν ἐγκεφτία. καὶ πάλιν· Λέγω γὰρ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστὶ μείνωσιν ὡς κἀγώ. εἰ δὲ τοῖς περὶ τῆς παρθενίας λόγοις οὐδαμοῦ προσήκατο ἑαυτόν. ὅμως τοῦτο καὶ σφόδρα ὑφειμένως καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιστολῆς διαλέγεται. οὐ γὰρ αὐτῷ τὸ πρᾶγμα κατόρθωτο. ὅπερ ἀγαθὸν οὐκ ἔχω, φησί. πρὸς τοῦτο τὴν αἵρεσιν θεὶς, καὶ τὴν ἀκροατὴν βιαιώμενα καταφήσας, οὕτως ἐπάγει τὴν συμβουλήν. ὅμως γὰρ τὸ τῆς παρθενίας ὄνομα πολλὴν βιάζεσθαι ἐμφαίνει τὴν νέαν λέγειν, διὰ τοῦτο οὐκ ἀβίαστον ὅπερ εἶπεν ἔδραμεν, ἀλλὰ διεγκαθύσας πρότερον τῇ * αἱρέσει τὴν μαθητὴν, βιαιότερα καὶ πιθανώτερα αὐτὴν κατασκευάσας τὸ ψυχρὸν, οὕτω ποιεῖται τὴν εἰσήγησιν. ἤκουσας παρθενίαν, ὄνομα πολλοὺς πόνους ἔχον ἱδρῶτος; μὴ δείσῃς· οὐκ ἔστι τὸ πρᾶγμα ἐπίταγμα, οὐδὲ ἀπαλλὴν ἐπάγεται, ἀλλὰ σοὶ μὲν ἐξεῖναι γαμεῖν, τοῖς οἰκείοις δὲ μείζονα κλοιὸν περιτίθησι φαῦλον δὲ εἶναι δοκεῖν παρεπιθεῖσα αὐτῷ τὴν κενοδοξίαν· οὐδὲ γὰρ ἀναιτιάμενος αὐτοῖς καὶ οὐκ ἐλεύσεσθαι ἔφασκεν, οὔτε καλεῖ, οὔτε ἀκούσας ἀναγκάζει τοῦτο ποιεῖν. οὐ ταύτῃ δὲ μόνον αἰνίττεται λέγει εἰργάσατο γὰρ οὐδέν, ἀλλὰ γε τῇ τῆς χάριτος τοῦ πράγματος οὐκ αὐτοῦ φάσει, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ. οὐ γὰρ εἶπε· περὶ δὲ τῶν παρθένων οὐκ ἐπιτάττω, ἀλλ', ἐπιταγὴν οὐκ ἔχω· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν· εἰ μὲ ἐξ αἰνιγμάτων λογισμῶν ἐγὼ κινούμενος ταῦτα παρήνουν, οὐκ ἔδει θαρρεῖν· ὅμως δὲ τῷ Θεῷ τοῦτο ἔδοξεν, ἀσφαλὲς δὲ τῆς ἀδείας εἰσήνεγκεν. τὸ μὲ ἐξουσίαν τοῦ "τὰ παιδία ἐπιτάττειν παρῆκεν· εἰ δὲ βούλεσθε ἀκοῦσαι ὡς ὁμοδούλου, γνώμην δίδωμι, φησὶν, ὡς ἠλεημένος ὑπὸ Κυρίου πιστὸς εἶναι). ἄξιον δὲ θαυμάσαι τοῦ μακαρίου τὴν πολλὴν βιμηχανίαν καὶ τὸ ζωῆσαι, καὶ πῶς ἐν μέσῳ δυοῖν ἀνάγκαιν καὶ σκληροῖν ἀπειλημμένος, τοῦ τε συσχῆσαι τὸν ἑαυτοῦ πρόσωπον, ὥστε ὑπαρκάδικτον ἡμᾶσθαι τὴν συμβουλήν, καὶ τοῦ μηδὲν μέγα φθέγξασθαι περὶ ἑαυτοῦ, ὅμως τὸ τῆς ἀρετῆς ταύτης γαζοφυλάκιον ἐκτὸς, ἀμφότερα ἐν βεβαίᾳ κατασκευάσαι. τῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν, ὡς ἠλεημένος, ζωῆσαι πως ἑαυτόν· τῷ δὲ μὴ ἀπὸ τοῦ λαμπροτέρου τοῦτο ποιῆσαι μέρους, ἀσφαλοῖ καὶ συσκέλλει πάλιν.

Οὐ γὰρ εἶπε, δίδωμι γνώμην, ὡς πιστευθεὶς τὸ εὐαγγέλιον, ὡς ἀξιωθεὶς κήρυξ τῶν ἐθνῶν, ὡς πρεσβεύσας τὴν ὑμετέραν ἐγκρατείαν, ὡς διδάσκαλος καὶ καθηγητής· ἀλλὰ πῶς; ὡς ἠλεημένος, φησί. καὶ τὸ ἐλεηθεὶς θεὶς (ἐλεηθεὶς γὰρ τοῦ διδάσκαλον εἶναι) τῶν πιστῶν τὸ μόνον εἶναι πιστὸν) καὶ ἑτέραν ὁδὸν πάλιν ἀποτέμνεται. ποίαν δὴ ταύτην; οὐκ εἶπεν, ὡς ἠγούμενος πιστὸς, ἀλλ', ὡς ἠλεημένος εἶναι πιστός. μὴ γὰρ τὸν ἀποστολὸν, καὶ τὸ κήρυγμα, καὶ τὴν διδασκαλίαν μόνον νομίσητε τῆς δωρεᾶς εἶναι τοῦ Θεοῦ. καὶ γὰρ αὖ τὸ πιστεύσαι ἀπὸ τοῦ ἐλέους μοι γέγονεν ἐκείνου. οὐ γὰρ ὅτι ἄξιος ἦμην, φησὶ, κατηξιώθην τῆς πίστεως, ἀλλ' ὅτι ἠλεήθην μόνον. ὁ δὲ ἔλεος χάριτός ἐστι, καὶ τοῦ κατ' ἀξίαν. ὥστε εἰ μὴ ἦν σφόδρα βιαπλαγχνος ὁ Θεὸς, καὶ μόνον ἀπόστολος, ἀλλ' ὅτι πιστὸς ἠδυνήθην ἂν γενέσθαι ποτέ. εἶδες βιαιοσύνην οἰκέτου καὶ σωτετειμμένου καρδίαν, πῶς οὐδὲν πλέον ἑαυτοῦ δίδωσι τῷ λοιπῶν, ἀλλὰ τοῦτο, ὃ καὶ αὐτὸς καὶ τοῖς μαθηταῖς ἦν, τὸ τῆς πίστεως, οὐκ αὐτοῦ φησὶν εἶναι), ἀλλὰ τοῦ ἐλέους καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ταῦτα ἐμφαίνων διὰ τῶν ῥημάτων τούτων, ὅτι εἰ ἔλεγε· μὴ ἀπαξιώσητε συμβουλίαν δέξασθαι παρ' ἐμοῦ. οὐδὲ γὰρ ὁ Θεὸς ἀπηξίωσέ με τοῦ ἐλέους τοῦ παρ' αὐτοῦ· ἄλλως τε * καὶ γνώμη τὸ παράγγελμά ἐστιν, οὐκ ἐπίταγμα. συμβουλεύω γὰρ, ἵνα νομοθετῶ. ὃ δὲ τὰ παραινούμενα ἐκείνου ὡς συμφέροντα φέρειν εἰς μέσον καὶ παρεπιθέναι οὐδεὶς κωλύσειε νόμος, καὶ μάλιστα, ὅταν ὀξὺ αἰτήσεως τοῦτο γίνηται τῶν ἀκροατῶν, καθάπερ καὶ ἐφ' ὑμῶν. νομίζω οὖν, φησὶ, τοῦτο καλὸν εἶναι ἀρχήν. ὁρᾷς πάλιν ὑφειμένον λόγον καὶ πάσης ἔρημον ἐξουσίας. καίτοι γε ἐνῆν ὅτως εἰπεῖν· ὅμως ὁ Κύριος οὐκ ἐπέταξε παρθενίαν, διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐγώ· συμβουλεύω δὲ ὑμῖν καὶ παραινῶ τοῦτο ζηλοῦν. εἰ γὰρ ἀπόστολος ὑμῶν εἰμι, καθάπερ καὶ μὴ ταῦτα διαλεγόμενος αὐτοῖς ἔλεγον· Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος,

ἀλλά γε

χ΄; μο. Περὶ τῆς τῶν Παύλου παραπορευόντων.

α. Κορ. θ. c.

ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι. ἀλλ' οὐ ζητῶ ταῦτα ἐπὶ τούτων φθάσαι), ἀλλὰ μὴ πολλῆς φιλοτιμίας τοῖς ῥήμασι χάριτας, ἀντὶ μὲν τοῦ, συμβουλεύω, γνώμην δίδωμι, λέγων· ἀντὶ δὲ τοῦ, ὡς διδάσκαλος, ὡς πλεῖστα φόρος ὢν τοῦ Κυρίου πονῶ εἰ). ἃ ὥσπερ οὖν ἐπὶ τούτων ἀρχαίοτατον ποιεῖς ὃ στενοχαλινθροῦσι ποιοῦσαι λόγοι, ἀρχόμενος τῆς συμβουλῆς ἐπανορθοῦμαι) πάλιν τὸν ὄρκον, οὐχ ἁπλῶς ἀποφαινόμενος, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν προσιδεῖν. Νομίζω γὰρ τοῦτο καλὸν ἐπὶ ἀρχῆς, φησί, δεῖν τὸν ἐπιόντα ἀναγκαῖον. κἀκεῖνο ὅτι οὐκ ἐγκρατείας διελέγετο, οὔτε τὸ, νομίζω, τίθησιν, οὔτε αἰτίαν πρὸ, ἀλλ' ἁπλῶς, καλὸν αὐτῆς ὄντος ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ· ἐπιτρέπω δὲ, νομίζω εἶ) καλόν. τοῦτο δὲ ποιεῖ οὐκ ἀμφιβάλλων περὶ τοῦ πράγματος (ἅπαγε) ἀλλὰ τῇ τῶν ἀκουόντων κρίσει τὸ πᾶν ἐπιτρέψαι βουλόμενος. τοιοῦτον γὰρ ὁ σύμβουλος· οὐκ αὐτὸς τοῖς λεγομένοις ψηφίζει), ἀλλὰ τὸ πᾶν ἐπὶ τὴν κρίσιν ἀφίησι κεῖσθαι τῶν ἀκροατῶν.

Ποίαν δὲ ἀνάγκην ἐπιτρέπει φησίν; ἆρα τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως; ἀδιάφορος. πρῶτον μὲν γὰρ εἰ τοῦτον ἔλεγε, τοῦναντίον ἂν οὗπερ ἐβούλετο καὶ ποικίλαι μεμηνὼς αὐτός. ἔπειτα γὰρ βουλόμενοι γαμῆσαι, ταύτην φεύγουσι καὶ κατὰ πρόφασιν. δεύτερον δὲ, οὐκ ἀνάγκη αὐτὴν ἀνέχεσθαι ἐκάλεσεν. οὐ γὰρ νῦν πρῶτον, ἀλλ' ἀνέκαθεν εἰς τὸ τῶν ἀνθρώπων κατεφυτεύθη γένος. καὶ πάλαι μὲν χαλεπωτέρα καὶ ἀπιθάνως ἐπιθαλωμένου δὲ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἀρετῆς ἐπιδοθείσης, οὐκ ἀναγώνιστος γέγονεν. ὥστε οὐ κατὰ ταύτης ὁ λόγος αὐτῷ, ἀλλ' ἐπέχειν ἀναγκάζει) πολύτροπον καὶ πολυειδῆ. τίς δὲν ὄφις αὕτη; ἡ τῶν ἐν τῷ βίῳ πραγμάτων διαφορά. τοσαύτη γάρ ἐστιν ἡ σύγχυσις, τοσαύτη τῶν φροντίδων ἡ τυραννίς, τοσοῦτος ὁ τῶν πραγμάτων ὄχλος, ὡς καὶ πολλάκις ἀναγκάζεσθαι γαμικοὺς ἀμαρτάνειν καὶ πλημμελεῖν.

Τὸ μὲν γὰρ παλαιὸν οὐ τοσοῦτον ἡμῖν ἀρετῆς πρόκειται μέτρον, ἀλλὰ καὶ ἁμιλλᾶσθαι καὶ ἀδικουμένους, καὶ ἀντιλοιδορεῖσθαι τοῖς λοιδορουμένοις, καὶ χρημάτων ἐπιμελεῖσθαι ἀξίων, καὶ βορχεῖσθαι ὀμιλίαν, καὶ ὀφθαλμὸν ἐξορύξαι αἰτίαν ὀφθαλμοῦ, καὶ μισῆσαι καὶ ἐχθροὺς· καὶ οὔτε τρυφᾶν, οὔτε ὀργίζεσθαι, οὔτε γυναῖκα τοῦ μὲν ἐκβάλλειν, τοῦ δὲ αἰτιασάμενον κεκωλύειν. καὶ ταῦτα οὐ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ καὶ δυσὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπέτρεπε νόμος ἐπὶ πολὺ δὲ οὐ τούτοις καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἡ συγκατάβασις ἦν. μετὰ δὲ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν πολλῷ στενωτέρα γέγονεν ἡ ὁδός· καὶ μόνον τοῦ τὸν ἄνδρα τῆς ἐπιμιξίας τῶν πρότερον τὸν ἅπαξ ταύτην καὶ πολλοῦ δεῖν ἀποστῆναι τῆς ἐξουσίας τῆς ἡμετέρας, ἀλλὰ καὶ τῷ τὸ πολλὰ πολλάκις ἀναπτίττουσιν αἱ ἀναγκάζουσαι ἡμᾶς δὲ ἀνάγκας ἀμαρτάνειν γυναῖκα, τοῦτο ἐνδον ἔχειν ἅπαντος, ἢ μοιχείας ἀλίσκεσθαι βουλόμενοι ἐκβάλλειν. καὶ ταύτην μόνον ἡμῖν ἡ ἀρετὴ δυσκατόρθωτος, ἀλλ' ὅτι, καὶ ἀνέκτου ὄντος ἔχειν ἡ συνοικοῦσα, ὁ δεῖ αὐτὸν δὲ ταῦτα ἐκείνοις ἐπιρρέων ἡμᾶς φροντίδων ὄχλος οὐδὲ μικρὰν ἀναβλέψαι ποιεῖ οὐρανὸν συγχωρῆσαι, πάντοθεν, ὥσπερ τις ἴλιγγος, ἐπιστρέφων καὶ βαπτίζων ἡμῶν τὸν ψυχήν. ὅσα γὰρ βούλεται τὸν ἰδιωτὸν βίον ἀκίνδυνον τοῦτον καὶ ἀπράγμονα ζῆν ὁ διάβολος. ἀλλ' ὅταν ἴδῃ παῖδας πρίασθαι, καὶ γυναῖκα ἀπὸ μικρᾶς δεομένου πολλῆς, καὶ ἄκων εἰς τὸν πολιτικὸν παραγόμενον ἐρρίψαι ἑαυτὸν κλύδωνα· ἐκεῖ ἐμπεσόντα λοιπὸν οὐδὲ ὅτι εἰπεῖν, ὅσα ἀμαρτάνειν ἀνάγκη ὀργιζόμενον *, ὀμνύοντα, λοιδορούμενον, ἀμυνόμενον, ἐπανορθούμενον, πολλὰ πρὸς γυναῖκα, πολλὰ πρὸς ἀπαίδευτον παιδία ποιοῦντα. πῶς γὰρ ἔνι τρεφόμενον ἐν ζάλῃ τοσαύτῃ, καὶ βουλόμενον βιοῦν ἀκίνδυνον ἐν αὐτῇ, μὴ πολλὰ ἁμαρτάνειν ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων παραρρίζεσθαι ῥᾴστον; καὶ τὰ κατ' αὐτὸν οἰκίαν ἔνι τις ἐξεπάσατο, τῆς αὐτῆς καὶ πλείονος δυσκολίας εὑρήσει τιμωρὸν ἐκεῖ τὸν γυναῖκα. πολλὰ γὰρ ἀναγκαῖα μεμιμῆσθαι καὶ ὑπὸ πολλῶν, ὧν οὐκ ἂν ἐδύνω καὶ ἑαυτὸν [ὢν] ὁ ἀνήρ. καὶ ταῦτα μὲν ὅταν χρηστὸς τις ᾖ καὶ ἐπιεικὴς ἡ γυνή· ἂν δὲ μεθυσθῇ καὶ ἐπαχθὴς καὶ δυσαπάλακτος, οὐκέτι μόνον ἀναγκαῖον ὃ προσῆκε καλέσομεν,

α. Κορ. ζ. κε.

κζ μγ. Ποίαν ὁ Παῦλος ἐπιτρέπει λέγων ἀναγκαίαν.

κζ μδ. Οὐ διὰ πορνείας, ἢ διὰ μοιχείας τυχεῖν.

καλέσομεν, ἀλλὰ ἡμῶν εἰσὶν οἱ κόλακες. πῶς οὖν δυνήσεται τὸν ὅτι ☧ οὐρανὸν βαδίζειν ὁδὸν, τὸν βλύπην δὲ καὶ φῶν δεσμωτήριον ποδῶν, καὶ ψυχῆς δύζουσα καὶ βιαζαλῆς, τοσοῦτον ἔχων ὀπισθίμενον σεσαγμένον ὄγκον, τοσαύτας σειρὰς δεδεμένος πέδας, ἀφ' οἱασύτης ἀλύσεως ἑλκόμενος καὶ πανταχοῦ, τῆς πορείας λέγω τῆς γυναικός;

χξζ με. Οτι τοῖς δυσκολίας ὑπευθύνοις ἀκριβὴς ὑδὸς ὁδὸς τοῦτο καὶ πανδοκεύς.

Αλλὰ τίς ὁ σοφὸς τῶν πολλῶν λόγος, ὅταν ταῦτα ἅπαντα αὐτοῖς διεξέλθωμεν; Οὐκοῦν πλείονος ἄξιος ἔσται τιμῆς, φησὶν, ὁ μὴ τοσαύτης ἀνάγκης καταρθώσας. τίνος ἕνεκεν, ὦ βέλτιστε, καὶ ἀφ' ἑτέρου; ὅτι πλείονα μόχθον, φησὶν, ὑφίσταται ἀπὸ τῆς γάμου. καὶ τίς αὐτὸν ἀναδέξασθαι φορτίον τοσοῦτον ἀναγκάζει; Εἰ μὴ γὰρ ἐστολίου ἐπιλήσου γαμῆσαι, καὶ νόμος ἐποίησεν ἐν ὃ μὴ γαμεῖν, οὐκ ἂν ἐσώπων ἴσως ὁ λόγος ἐμοῦ. Εἰ δὲ κύριος ὢν τοῦ μὴ ☧ ζυγὸν ὑποδῆσαι τοῦ γάμου, ἑκὼν, ἀναγκάζοντος οὐδενὸς, δυσχολίας ἑαυτῷ περιθεῖναι τοσαύτας ἠθέλησεν, ὥστε ἐπαθεῖν ἡμᾶς τῆς ἀρετῆς ☧ ἀγῶνα, οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὸ ἀγωνοθέτην. αὐτὸς γὰρ εἰ μόνοι ἐπέταξεν ἀνύσαι, ☧ καὶ τὸν διαβόλου πόλεμον, καὶ τὸν καὶ τῆς κακίας νίκην [λαβεῖν]. Εἶτα [δὲ] γαμοῦ καὶ τρυφᾷ καὶ πολλὰ μεμιγμένη τις ἀνύοι τοῦτο, εἶτα ἀσχημόνως δὲ καὶ λαμπρῶς καὶ μὴ τὸ μηδὲν ἕτερον μεμιγμένη, οὐδὲν αὐτῷ τοῦτο μέλει λοιπόν. Τὴν μὲν γὰρ ζόφον τῆς νίκης, δὲ τὸν ὅτι ὁ διάβολος φέρουσα ὁδὸν αὐτὸς ἐκείνῳ ἔοικε, φησὶ, τὸν πάντων ἀπηλλαγμένον τοῦ βιωτικοῦ. ὅπερ δὴ σὺ μὴ γυναικὸς καὶ παίδων καὶ τοῦ τούτοις ὑπισχνουμένων περιμάτων στρατεύεσθαι βούλει καὶ πολεμεῖν, ὡς τὰ αὐτὰ ἀνύσων ἐκείνοις τοῖς οὐδενὶ τούτων ἐμπεπλεγμένοις, δὲ πλείονος ἀπολαύσων ἀφ' οὗ τοῦ θαύματος, νῦν μοι ἴσως δὲ τύφον ἡμῖν ἐγκαλέσεις πολύν, ἀλλ' εἰπωμεν ὅτι οὐ δυνατόν σε πρὸς τὸν αὐτὸν ἐκείνοις φθάσαι κορυφῶν. Ὃ δὴ πέλας καὶ ὁ τοῦ στεφάνου κύριός τοι σε πείσει καλῶς, ὅτι πολλῷ βελτίων ἀσφάλεια φιλοτιμίας κενῆς, καὶ χρεῖττον τῷ Χριστῷ πείθεσθαι, ἢ τῇ τῶν οἰκείων μεταμόνῃ λογισμῶν. ὁ μὲν γὰρ Χριστὸς οὐδὲν ὃ τοῖς οἰκείοις ἀπολαύσαι πᾶσι πρὸς ἀρετὴν ἡμῖν φησιν ἄρκειν, ἂν μὴ καὶ ἡμᾶς αὐτὸν μισήσωμεν. σὺ δὲ πᾶσι τούτοις φυσώμενος ἔφης δύνασθαι στεφανοῦσθαι. ἀλλ', ὅπερ ἔφην, τότε εἶσῃ καλῶς, ὅταν πρὸς ἀρετὴν ἐμποδὼν γυνὴ καὶ γυναικὸς φρονήσεις.

Ανκ. ιδ'.

χξζ μς'. Εἰ ἐμποδίζει πρὸς τὸ τέλειον εἶναι ἡ γυνὴ, πῶς βοηθὸν αὐτῷ καὶ εἰς ἀρετὴν τὴν ἀνδρός; Γεν. β. ιη. Σηρ. κε. κζ. α. Τιμ. β. ιδ.

Πῶς οὖν, φησὶ, βοηθὸν αὐτὸν καλέσει τὸν ἐμποδίζουσαν; Ποιήσωμεν γὰρ αὐτῷ, φησὶ, βοηθὸν κατ' αὐτόν. καίτοι δέ σε ἐρήσομαι, πῶς βοηθὸς ἡ τοσαύτης ἀποστερήσασα ☧ ἀνδρα ἀσφαλείας, καὶ τῆς θαυμαστῆς μὲ ἐκείνης ἐκβαλοῦσα διαγωγῆς τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ, εἰς δὲ τὸν τοῦ πρώτου βίου τροχὸν ἐμβαλοῦσα; Ταῦτα γὰρ οὐ μόνον οὐ βοηθεῖ, ἀλλὰ καὶ βλάπτει. Ἀπὸ γὰρ γυναικὸς, φησὶν, ἄρχεται ἁμαρτίας, καὶ δι' αὐτὴν ἀπολλύμεθα πάντες. καὶ ὁ μακάριος δὲ Παῦλος, Ἀδὰμ, φησὶν, οὐκ ἠπατήθη· ἡ δὲ γυνὴ " ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε. πῶς οὖν βοηθὸς ἡ τοῦ θανάτου ☧ αἰτία; πῶς βοηθὸς, δι' ἧς ☧ οἱ τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ πάντες ☧ τὸν νόμον " κατεκριθῶμεν τότε, ἅμα ἀπειθεῖς καὶ πεπτωκότες, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι ζώοις καταχλυσθέντες ἀπώλεσεν; οὐχ αὕτη ☧ δίκαιον Ιῶβ ἐμόλυνεν ἀπολλύσα, Εἰ μὴ σφόδρα ἐκεῖνος ἴσως ἀπὸ; οὐχ " αὕτη ☧ Σαμψὼν ἀπώλεσεν; οὐ δὲ πρὸ ☧ Ἐβραίων ὅλος αὐτὴ πλεσθῶσα τοῦ Βεελφεγὼρ, καὶ πᾶς συγγνωμικῆς καταχρῆναι χρὴ προσκυνήσασα; ☧ δὲ Αχαὰβ οὐκ ἀπόλισα τοῦ διαβόλου πρόδηλα, καὶ πρὸς τούτῳ ☧ Σολομῶντα μὴ τοῦ πολλοῦ ἐκείνου σοφίαν καὶ διδασκάλησιν; οὐ μόνον δὲ νῦν πολλοὶ ἐδὲ ἀνδρὸς δὲ " ἑαυτῶν ἀναπείθοντες πρὸς σκεύην τῷ Θεῷ; οὐ διὰ τοῦτό φησιν ὁ σοφὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ· Μυρεμὲ πᾶσα κακία πρὸς κακίαν γυναικός; πῶς οὖν, φησὶν, Εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν ὅμοιον αὐτῷ; οὐδὲ γὰρ ψεύδεται ὁ Θεός· οὐδὲ ἐγὼ τοῦτο μὴ " Εἶποιμι (ἄπαγε) ἀλλ' ἐλθὼν μὴ ὅτι " τοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ· οὐκ ἠθέλησεν ἂν μᾶλλον ὅτι τῆς οἰκείας ἀξίας, καθάπερ οὖν οὐδὲ ὁ ταύτης ἀνήρ. καὶ γὰρ ἐκεῖνον ὁ Θεὸς ἐποίησε κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν. Ποιήσωμεν γάρ, φησὶν, ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν, ὡσαυτως

Σηρ. κε κα.

Γεν. α ιη.

ὥσπερ οὖν εἶπε, ποιήσωμεν αὐτῇ βοηθόν. γρόμμος ἦ, ἀμφότερα βλάπτει ἀπόλεσεν. ὅτε γὰρ ὃ, κατ' εἰκόνα, οὐ τὸ δ, καθ' ὁμοίωσιν ἐφύλαξε. πῶς γὰρ, εἰπέ μοι, ἡ μὴ ἐπιθυμία ἀπόπτω, ἢ ἀπάτη ἁλοίς, ἢ μὴ κρατήσας ἡδονῆς; τὸ τε κατ' εἰκόνα ἢ ἄκοντος ἀφηρέθη λοιπόν. οὐ γὰρ μικρὸν αὐτῷ τῆς ἀρχῆς ὁ Θεὸς ἐπέτιμησε μέρος. Ⓦ φοβεῖσθαι ἅπασι καθάπερ δι- 5 καίοτιν, ὥσπερ οἰκέτιν ἀγνώμονα μὴ ὃ πεφυκὼς τῷ δεσπότῃ, τοῖς ὁμοδούλοις ποι- ήσας θρασύνεσθαι. πᾶσι μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν ἢ τοῖς θηρίοις πᾶσιν ἐπίφοβος ἦν. πρώτα γὰρ πρὸς αὐτὸν ἤγαγεν ὁ Θεὸς, ἢ ὀνόμασε αὐτῷ λυμαίνεσθαι, οὐδὲ ἐπιβουλεύσαι ἐτόλμησεν· ἑώρα γὰρ ἐν αὐτῷ λάμπουσαν τὴν εἰκόνα τὴν βασιλικήν. ἐπεὶ οὖν χα- ραχτῆρας οἰκείους ἠμφώρωσε λαβὼν τῆς ἀμόρτιας, ἢ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτὸν οἰκείως κα τι- 10 μᾶσθαι. ὥσπερ οὖν ὃ, μὴ πάντων αὐτὸν ἀρχὴν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἕνα ἢ πρέμνον καὶ δι- δοικέναι, οὐ φθονῶν ποιῷ τῷ Θεοῦ τὴν ἀποφασιν τὴν λεγουσαν, Καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχ- Γεν. α. κε. θύων τῆς γῆς (οὐ γὰρ πάντα Ⓦ δεδωκότα, ἀλλὰ πάντα Ⓦ εἰληφότα ὁ τῆς ἐξουσίας ἀκρω- τηριασμὸς γέγονεν) οὕτως οὐδὲ αἱ πάντα τῶν γυναικῶν ἐπιβουλαὶ εἰς τοὺς ἄνδρας γινό- μεναι, ἐκείνῳ τῷ λόγῳ λυμαίνονται) ἢ λέγοντι, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. ἐγὼ γὰρ μὴ γὰρ εἰς τοῦτο· οὐκ ἔμεινε ἢ ἐν τούτῳ. χωρὶς ἢ τούτου καὶ ἕτερόν ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι καὶ πρὸς τὴν τῆς πρόσκτος βίου σύστασιν, καὶ πρὸς παίδων γονὰς, καὶ πρὸς φυσικὴν ἐπιθυμίαν τῆς βοηθείας ἐπιδεικτὴν) τὴν αὐτῆς. ὅταν ἢ μηκέτι κρατῇς ἢ τοῦ πρόσκτος βίου, μηδὲ παιδο- ποιίας, μηδὲ ἐπιθυμίας, τί μάτην μνηστεύεις ἐν ζώῳ βοηθόν; τὴν γὰρ ἐν τοῖς ἐλαχί- στοις συλλαμβάνειν δυναμένην μόνον, ζώντων δὲ τῶν ἐν τοῖς μεγάλοις ἐπάγειν) ζυγέρσει, οὐ μόνον οὐδὲ ὤνησεν, ἀλλὰ καὶ ζυνεπέδησεν αὐτὸν τοῖς φροντίσι. χῆς μζ. Πῶς ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἡ γυνὴ βοηθός. α. Κορ ζ. εσ.

Τί οὖν ἐροῦμεν τῷ Παύλῳ, φησι, λέγοντι, Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ Ⓦ ἀνδρα σώ- σεις, ἢ τὴν βοήθειαν αὐτῆς ἀναγκαίαν ἢ ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἀποφαίνοντι; ἐγὼ τοῦτο συν- ομολογῶ. οὐδὲ γὰρ αὐτὴν πανταχοῦ ἐκκόπτω τῆς ἐν τοῖς πνευματικοῖς συμμαχίας (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τότε φημὶ ἐνοῦσαν αὐτὴν καταργοῦν, ὅταν μὴ τὰ τῆς γάμου πραγμάτη, ἀλλὰ μόνουσα τῇ φύσει γυνὴ, πρὸς τὴν τῶν μακαρίων ἀνδρῶν ἀρετὴν βλέπῃ. οὐ γὰρ καλλωπιζομένη, οὐδὲ τρυφῶσα, οὐδὲ πρισσοῦσι Ⓦ ἀνδρα χρημάτων, οὐδὲ πολυτελῆς γινομένη ἐν δαπάναις, ὥστε αὐτὸν διωκεῖν)" ἐπαγαγέσθαι· ἀλλ' ὅταν αἰωτέρω γενομένη πάντων τῶν ἐπὶ τοῖς πραγμάτων, ἢ Ⓦ ἀποστολικὸν ἐν ἑαυτῇ χαρακ- τηρίσασα βίον, πολλὴν μὲν τὴν ὑπεικείαν, πολλὴν ἢ τὴν κοσμιότητα, πολλὴν ἢ τὴν τῶν χρη- μάτων ὑπεροψίαν καὶ τὴν αἰσχροκέρδειαν ὑπεδεικνύηται, τότε αὐτὸν διωκήσεται, ἐλεῖν· ὅταν λέγῃ, Ἔχοντες ἢ σκέπασματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα· ὅταν δὲ ἀπὸ τῶν ἔργων ταῦ- α. Τιμ. ς. ιβ. τα φιλοσοφῇ, καὶ τῷ σωματικῷ θανάτῳ καταγελάσῃ, μηδὲν εἰ) λέγῃ τὴν πρόσκαιρον ζωὴν· ὅταν πᾶσαν τοῦ βίου τούτου τὴν δόξαν καὶ Ⓦ περφάνειαν ἐν) χέρτου νομίζῃ. οὐκ Ησ. μ ζ. ἄρα τῷ συνεῖναι καθάπερ γυνὴ, τότε σῶσαι Ⓦ ἀνδρα δυνήσεται), ἀλλὰ τῷ Ⓦ βασιλι- λικὴν ὑπεδεικνύσθαι βίον. ἐπεὶ δὲ γάμου χωρὶς ἐποίησαν τοῦτο πολλαὶ γυναῖκες. ἡ γὰρ Πελαγία Ⓦ Ἀπολλὼ περισταθομένη, φησὶ, πρὸς πᾶσαν ἐλέγχουσα τῆς ἀληθείας Πραξ. ιη. τὴν ὁδὸν. Εἰ) μὲν οὖν τοῦτο οὐκ ἐφθέγξατο, ἀλλ' ὅτι τῶν γυναικῶν τὴν αὐτὴν ἔνεστιν ὑπεδέξα- σθαι σοφίαν, καὶ ὃ αὐτὸ κέρδος καρπώσασθαι. ἢ γὰρ, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, οὐδὲ ἐκεῖ- νη, λαβὼν ὃ γυνὴ εἰ), Ⓦ ἀνδρα "ἐφέλκε)· ἐπεὶ οὐδὲν ἂν ἐκώλυσε μηδένα τῶν ἐχόντων γυναῖκα πίστιν ἐν αὐτῷ μάθειν, εἶναι ἢ ζωοποιὸς καὶ ὃ ζωοποιεῖν ὃ πεφυκὼς καὶ πόρδου. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι· ἀλλὰ ὃ πολλὴν ὑπεδείκνυσθαι τὴν φιλοσοφίαν ἐν τὴν ἐκτομε- νὴν, ἢ τῶν τῆς γάμου πραγμάτων καταγελᾶν, ἐν τοῦτο ἔργον ἴδιον διωκεῖν, τοῦτο ἔστι ὃ ποιοῦν τὴν τῆς ζωοποιοῦντος σωθῆναι ψυχήν. ὡς ἐάν "ὑπεδέξῃ τὰ τῶν γυναικῶν ὑπερβα- τοῦσα, οὐ μόνον οὐδὲν αὐτὸν ὤνησεν, ἀλλὰ ἢ κατέβλαψεν. ὅτι ἢ ἢ ὕστα τῶν σφόδρα δυσκό-

λων

λωι δ' πρᾶγμά ἐστιν, ἄκουσον τί φησι. Οἶδας, γύναι, εἰ ☞ ἀνδρα σώσεις; τούτῳ
γὰρ τῶν ἔξωθεν τῆς ἐρωτήσεως χεῖρόν ἐστιν, ὅτι τὴν προσδοξίαν συμβαίνοντων εἰώθαμεν. τί
α. Κορ. ζ κε. γὰρ τοῦτ' ἔφησι; Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει
γυναῖκα. ὁρᾶς πῶς συνεχῶς ποιεῖται τὰς μεταβάσεις, καὶ παλιὸν καὶ δι' ὅλου τῆς προσπα-
θείας ἑκατέρας τὸν μίξιν; ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τοῖς περὶ τοῦ γάμου λόγοις καὶ τοῦ τῆς ἐγκρατείας
ἐπέβαλε, μεταξὺ διεγείρων ☞ ἀκροατήν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τοῦ περὶ τοῦ γάμου λόγους
πάλιν ἐστήσησι, διαπαύων αὐτούς. ἤρξατο ἀπὸ τῆς παρθενίας, καὶ περί τι περὶ αὐτῆς εἰ-
πεῖν, βλέπων ὅτι ☞ ὑπὲρ τοῦ γάμου λόγου κατέφυγε. Ὃ γὰρ, ὅτι παλαιὸν οὐκ ἔχω, ☞ γά-
μων συγχωρεῖ τὸς ὅτι καὶ εἰσαγόντος. Εἶτα ὅτι τὴν παρθενίαν ἐλέγων, καὶ εἶπον, ὅτι νο-
μίζω τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν, διὰ τί εἶδεν ὅτι συνεχῶς αὐτῆς τὸ ὄνομα λεγόμενον τῇ λειό-
τητι τῆς ἀκοῆς προλλιὼ ἐμποιεῖ τὸν τραχύτητα, οὐ λύπησιν αὐτὸ ποιεῖ, ἀλλὰ καίτοι αἰτίαν
ἐχούσαν ☞ θαμυθῆσαι τοῦτ' ὑπὲρ αὐτῆς πόνους εἶπεν, τὸν συνεχῶσαν αἰτίαν λέ-
α. Κορ ζ. κε. γω, οὐδὲ ὅτως ἐτάρρησε πάλιν παρθενίαν εἰπεῖν. ἀλλὰ τί; Κελεύει δυσχεραίνω ὃ ὅτως εἶ).
καὶ οὐδὲ ἐπεξέρχεται ☞ λόγῳ, ἀλλὰ θαττον αὐτὸ καὶ θαμὰ ψήφους περὶ φαυλοῦσαι σκλη-
ρὸν, τοῦτ' ἔστι τὸ γάμου πάλιν στέλλε λόγους· δέδεσαι γυναικί; λέγων, μὴ ζήτει λύσιν.
ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, μηδὲ τοιοῦτον στοχῶ καταισχύνασαι τὸν θαμυθίαν ἐβούλετο, πε-
ριτὸν ὑπὲρ παρθενίας συμβουλεύοντα περὶ γάμου φιλοσοφεῖν. Εἶτα πάλιν ὅπερ τὸν παρ-
θενίαν μίσησαι, καὶ οὐδὲ νῦν αὐτὸν τὴν κυρίαν περισπουδίαν καλῶς· ἀλλά τί; λέλυσαι ἀ-
πὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα. ἀλλὰ μὴ δείσῃς· οὐκ ἀπεφήνατο, οὐδὲ ὁρμηθήσεται.
ὁ γὰρ περὶ τοῦ γάμου λόγος πάλιν ἐγγὺς ἔσηκε, τὸν ☞ φόβον ἀνεῖς καὶ λέγων· ἐὰν δὲ καὶ γή-
μῃς, οὐχ ἥμαρτες. ἀλλὰ μηδὲ τοῦτ' ἀναπείσῃς· πάλιν γὰρ ὅτι ὅπερ τὸν παρθενίαν ἔλκει. καὶ
τοῦτο ὁ λόγος αὐτῷ βούλεται, διδάσκων πολλιὼ τὴν ἀρχὴν θλίψιν ἐπιτιμῶσαν τοῦ τῶν γάμων
περιστοχάζεσθαι. καθάπερ γὰρ ☞ τῶν ἰατρῶν αἱρεῖσθαι καὶ περισπᾶς φαρμακὸν πικρὸν, ἢ τομὴν, ἢ καῦσιν, ἢ τι τῶν τοιούτων περισάγειν μέλλοντες, οὐκ ἀθρόως ὃ πρῶτον ἐργάζονται,
ἀλλ' ὑπὸ μετ' ὀλίγον ἀναπνεῦσαι τὸν κάμνοντα, οὕτως ἀεὶ ὃ λειπόμενον περιτίθε-
σι· ☞ αὐτὸν ἔφην καὶ ὁ μακάριος Παῦλος οὐκ ἀνειδότως, οὐδὲ δι' ὄλου, οὐδὲ ἐφεξῆς τὸν
περὶ τῆς παρθενίας ὄφηνε συμβουλὴν, ἀλλὰ θαττον αὐτὸν συνεχῶς τοῖς περὶ τοῦ γά-
μου λόγοις, ὑπὸ ταύτῃ ὃ σφοδρότερον ὑπὸ κλέπτων, περισπᾷ τε καὶ βιαζόμενον ☞ λό-
γῳ ἐποίησεν. ἢ μᾶλλον οὖν ποικίλη μίξις τῶν λόγων δι' αὐτὸ γεγένηται). ἄξιον δὲ καὶ αὐτὰ λοιπὸν
ἐξετάσαι τὰ ῥήματα. δέδεσαι γυναικί; φησι, μὴ ζήτει λύσιν. τοῦτο γὰρ οὕτω συμβου-
λεύοντός ἐστιν, ὡς ὃ ἄπορον δεικνύοντος καὶ διεξόδου τοῦ δεσμοῦ. πῶς δ' ἔνεστι οὐκ εἰπεῖν,
ἔχεις γυναῖκα; μὴ καταλείπῃς αὐτὸν· συνοικεῖς; μὴ θαμὰ ζήτει· ἀλλὰ δεσμὸν τὸν συζυ-
γίαν ὀνόμασεν; ὃ φορτικὸν ὑπὸ τοῦ πράγματος ὑποδεικνύμενος. ὅπερ γὰρ " ὡς ὅτι
ῥᾴδιον ☞ γάμον ἀπάντων πέφυκεν, δείκνυσιν ὅτι τῶν δεδεμένων ☞ μεγάλην τοὺς ἀνάγκην
φέρεσι. καὶ γοῦν γὰρ, ὅσπερ αἱ ἑλκύσῃ θάτερος, ἀνάγκη καὶ τὸν ἕτερον ἕπεσθαι, ἢ
θαμασιάζονται καὶ τὸν ἕτερον συναπόλεσθαι ἐκείνῳ. τί οὖν, ἐὰν ὁ ἀνὴρ καταφερὴς ᾖ, φη-
σιν, ἐγὼ ὑπ' ἐγκρατεύεσθαι βούλωμαι; ἀνάγκη σὲ ἐκείνῳ ἕπεσθαι. καὶ γὰρ μὴ βουλομένῃ
σὲ τοῦτο ποιεῖ, " ἡ ἰδιότης τοῦ γάμου περιτιθεῖσα ἄλυσις καθέλκει, καὶ ὑπισταμένην πρὸς τὸν
ξυνδεύτητα σὺν τῷ ἀρχῇ. καὶ ἀνυπόπτως καὶ θαττον, ὃ μόνον οὐκ ἀπήλλαξας σαυ-
τὸν τῶν δεσμῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς πιωείαν ἐκάτερον ἐκέλευσας.

χξ΄ μεν. Οπ ἡ ἄκοντος ἐγκρατευομένη τοῦ ἀνδρὸς αὐτὴ ὑπερβάλλοντος μίζονα δόσιν δίκαιον.

Ἡ γὰρ ἄκοντος ἐγκρατευομένη τοῦ ἀνδρὸς, οὐ τὸ τῆς ἐγκρατείας μισθὸν ἀποφέρεται μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκείνου μοιχείας αὐτὴ ☞ λόγον ὑφέξει, καὶ ταῖς βύθιος μᾶλλον ἐκείνου. τί δήποτε; ὅτι αὐτὴ μὲν ὁ βαρὰ θεὸν αὐτοῦ τῆς ἀσελγείας ὤθησε τῆς καὶ νόμον ἀποφερήσασα μίξεως. Εἰ γὰρ μήτε μὲν ὀλίγοι τοῦτο ποιεῖ ὑπιστάμενοι ἄκοντος ἐκείνου,

τῆνα

τίνα αὐτὴ ἔχει συμφώνιαν ἡ ἀκαπνωτὸς αὐτοῦ ζωὴ τῆς ἀφελομένης τὰς ἁμαρτίας; καὶ τί ζωὴ, φησὶ, τῆς ἀνάγκης, καὶ τῆς ἐπηρείας βαρυτέρας ἡμῖν δή; καίτοι τοῦτό φημι. Οὐ-
ρίτης ἔνεκεν ἐκπεβάλλεις τὴν ἀνάγκην σαυτοῦ; τοῦτον γὰρ ὁ νομοθέτης οὐ μοιχὸν, ἀλλὰ τὸν τῆς γαμετῆς κρείττω ἔχοντα. ἀκὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὑπέρκειται τὸ ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ φησὶν ἀ-
5 νάγκη, τότε τοῦτο τὸ λύσεως ἀκαλείπει. Εἶπόν γὰρ, δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. ὃ πεποίηκας ἐπήγαγε, λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα. ποῦ γὰρ τοῦτο, ἵνα σὺ τοσοῦτον ἀκριβὴς ὑπομένῃς μαθητὴς, καὶ κατορθοῖς τὸ ἀπὸ τῆς συζυγίας βίον, ψυχαγω-
γῶν τοῦτο τὴν ἀναμίαν δίζῃ λόγον. ἐὰν γὰρ γήμῃς, φησὶν, οὐχ ἥμαρτες· καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτεν. ἰδοὺ δὲ μέγα τοῦ γάμου κατόρθωμα ποῦ τελευτᾷ· Εἰς δὲ μὴ ἐγ-
10 κλιθῆναι, οὐκ εἰς δὲ γαμαθῆναι (τοῦτο γὰρ τὸ παρθενίας ὅσον) ὁ δὲ γαμικὸς ἀρκείσθω ἀκούειν, ὅτι οὐχ ἥμαρτε. Διὰ τί οὖν ἔνεκεν τοσούτου, φησὶ, μὴ ζητοῦμεν γυναῖκα; ὅτι διὰ τοῦτο καθάπαξ λυθῆναι οὐκ ἔνι, ὅτι πολλοῦ ἔχει τὸ τοῦ γάμου τέλος. τοῦτο οὖν, Εἰπέ μοι, κερδήσομεν ἀπὸ τῆς παρθενίας μόνον, τὸ τοῦ διαβόλου θλίψαι; ἢ τίς ἀνέξεται παρ-
15 θενίαν ὅτι τοιούτοις μισθοῖς; ἢ ἵνα δ' αὖ ἐδίξατο εἰς τοσοῦτον κακῶν ἀγῶνα, μέλλων τοσούτων ἱδρώτων ζωὴν μόνον ἀπολαμβάνειν τοῦ ἀμοιβοῦ;

Τί λέγεις; τοὺς δαίμονας μὴ μάχεσθαι κελεύει (Οὐ γὰρ ὅτι ἡμῖν ἡ πάλη τοὺς αἵματι καὶ σαρκὶ) τοὺς μοιχοὺς φύσεως ἐξάπαντα τοσοῦτον ἔστησεν, μὴ ἔρωτος καὶ αἵματος ἴσα τοῖς ἀσωμάτοις δυνάμεσι κατορθοῦσαν τοσοῦτον κελεύει, τὴν δὲ τῆς γῆς μέμνησαι κελεύει, καὶ ὅτι θλίψιν οὐχ ἕξομεν τοῦ ἀπὸ τοῦ γάμου; Διὰ τί γὰρ οὐχ οὕτως εἶπεν, ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε· τὴν δὲ ἀπὸ τῆς παρθενίας ἐαυτοῦ ἀπιστέρησι φαίνων, τὴν μεγάλων καὶ ἀπορρήτων δωρεὰν; διὰ τί μὴ διηγήσατο τὰ μὴ τοῦ ἀθλητοῦ ἀνδρὸς ἀποκείμενα κακά; πῶς εἰς ἀπάντησιν ἔρχονται τὰ νυμφίου; πῶς φαιδρὰς ἔχουσι τὰς λαμπάδας; πῶς μὴ δέξῃ πολλῆς ἡ παρθενίας εἰς ἐκείνον συνεισέρχονται τὸν νυμφῶνα τοῦ βασιλέως; πῶς μάλιστα πάντων πλησίον ἐκείνου ἔσται θεῖται τῶν παρόδων λαμπάδων τοῦ βασιλικοῦ; ἀλλὰ τούτων μὲν ἐστὶ βεβαιῶσαι μυρίων πεποίηκε· ἄνωθεν ἡ κατὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ δεσποτικοῦ μυστηρίου δυσερῶν. νομίζω τοῦτο, φησὶ, καλὸν ἀρχήν· καὶ ἀφεὶς εἰπεῖν, διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, λέγει, διὰ τὸν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην. Εἶτα πάλιν εἰπών· ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε· καὶ σιωπήσας ἐκεῖ ἐν τοῖς ὑστέροις δωρεὰς, ὧν ἐαυτοῦ ἀπιστέρησι, θλίψιν, φησὶ, τῇ σαρκὶ ἕξουσι τοιαύτην. καὶ οὐ μέχρι τούτου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕως τέλους τοῦτο ποιεῖ· καὶ παρεὶς ἐπάραι τὸ τοσοῦτον ἀπὸ τῶν μηνύτων ἀγαθῶν, πάλιν ὅτι τοῦτ' αὐτὸ αἰτίαν κατασφάλλει, Ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστὶ, λέγων. καὶ αὖτι τοῦ εἰπεῖν, θέλω ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι). οὐκ ἐκθέσθαι δὲ μόνον τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ ἀνέξικακίας ἀκολουθήσας, ὅτι τὴν αὐτὴν τῆς συμβουλῆς ἦλθεν ὁδόν. εἰπὼν γὰρ, ὅτι Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτὸν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτὸν· καὶ τοσοῦτον τὸ μὴ ἐπάραι τὸν νοῦν ἐπήγαγε, καὶ τὴν φύσεως βιάσασθαι τὴν ἀκολουθίαν κελεύσας, καὶ τοσοῦτον ἀφορητον ἐπιτάξαι πυρὶ, ἐκ τοῖς τοσοῦτον μαθοῦσι λόγοις σιωπήσας τὸ οὐρανοῦ, καὶ τὰ ἐκ τοῖς οὐρανοῖς *, ἐκ τῇ τοῦ λελυπηκότος βλάβῃ τὴν ἀπόδοσιν ἴσχυσι. τοῦτο γὰρ, φησὶ, ποιῶν, ἀνθρακιὰς πυρὸς σωρεύεις ἐπὶ τὸν κεφαλὸν αὐτοῦ. τίνος οὖν ἕνεκεν τούτου τῆς ἐπιεικείας κέρδος τὸν ἐχθρὸν; οὐδὲν, ἀλλὰ τὸ μὴ ἐπὶ κακῷ τοῦ μάλιστα πάντων αἰσθέσθαι τούτων κατορθοῦντα τὸ ἀρετὴν, τὸν τοῦ πόνου λέγω. τοῦτο πόθεν δῆλον; ἀπὸ τῆς εἰρημένης αὐτῷ. πῶς; ἐκ τοῦ ἐχθρὸν; Κορινθίοις διαλέγεται (πρότερον γὰρ τὴν ἐκ παρθενίας αὐτῷ διειλεγμένων ἐφθάκαμεν) Κορινθίοις, Ἐν οἷς ἔκρινε μηδὲν εἰδέναι, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον· Οἷς οὐκ ἠδυνήθη λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἐκ ἔχουσι δὲ ἔτι γάλα ἐποτίζειν·

ζειν.

Λογ. ιθ. Διὰ τί δεῖ ἐν τῷ παρόντι βίῳ εἰς τὴν παρθενίαν ἐσηκῦσι. Ερ. 5. 16.

a Kor. 6. 6. 3. a.

ζει· οἷς γὰρ ὅτε ταῦτα ἐπέτελλεν ὁ κύριος, λέγων· Ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ πῶν δυνάσθε. ἔπι γὰρ ὀρχικοὶ ἐστε, καὶ κτᾶσθαι ἀδύνατον ἄνευ πατημάτων. διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν ὁρωμένων, ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν γυμνάζει τὴν ἀκρόασιν εἰς πρόνοιαν αὐτοῦ, καὶ ἀπάγει τοῦ γάμου. σιωπᾷ γὰρ τοῦτο κηδεμών, ὅτι οὐ τὰ πτωχὰ καὶ ταπεινὰ καὶ χαμαιπετῆ καὶ πρὸς τὸν γλοῦν ἐπικύπτοντα ἀπὸ τῶν ὁρωμένων μᾶλλον ἐφελκύσαιτο ἂν τις καὶ προτρέψαιτο. διὰ τί γάρ, εἰπέ μοι, πολλοὶ τῶν ἀγοραίων ἐπὶ τὰ παχύτερα διαφερόντων μὲν Θεὸν καὶ ὅτι μακροῖς, καὶ ὅτι μεγάλοις καὶ ὁμονοοῦσι καὶ ὑπερκόσμιον ἀδιάλυτος, ὅτι ἧς τῆς τῶν παίδων κηδεμονίας οὐδ' ἂν ὁμοίας ἔλαιπτο τὴν ἀρχήν; κτήνεσιν καὶ ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ κόλασις πολλῷ μείζων ταύτης ἐκείνη· ἀλλ' ἔμως τούτῳ μᾶλλον, ἢ ἐκείνῳ τῷ ἄρχοντι κατέχονται. ἐπὶ πρὸς δὲ βουληθῆναι ἢ πεῖσαι οὐκ οὔσης αὐτοῦ τῆς βασιλείας διεγείρεσθαι λέγει, κτήσασθε ἀνεκλείπτως ἀναγκαίως, ὡς δὲ χρησὸν ἐλπίσαντα τι κτᾶσθαι βίου ἢ ὑπὲρ παίδων, ἢ ὑπὲρ ἑαυτῶν. τότε γὰρ μάλιστα φιλότιμοι γίνονται πρὸς τὰς τοιαύτας, ὅταν ἐκ μακρᾶς ἀνενέγκωσι νόσου, ὅταν κίνδυνον διαφύγωσιν, ὅταν δυναστείας τινὸς ὑπερτύχωσι καὶ ἀρχῆς· καὶ ὅλως τοῦ πλείονας τῶν ἀνθρώπων τοῖς πρὸ ποδὸς ὄψεσι τις ἂν μᾶλλον τουφερτερμένους. ἔν τε γὰρ τοῖς χρησοῖς ταῦτα μᾶλλον προσέπει, ἔν τε τοῖς λυπηροῖς μείζονος φόβος, τῷ τὸν αἰσθησιν ἐγκυρεῖν ὑπάρχειν αὐτοῖς. διὰ ταῦτα καὶ Κορινθίοις οὕτω διελέγετο, καὶ Ρωμαίοις ἀπὸ τῶν παρόντων εἰς ἀνεξικακίαν ἐγύμναζεν. ἡ γὰρ ἀθυμία καὶ ἡ ὀλιγωρία ψυχὴ οὐχ οὕτως εὐκόλως ἀφίησι τῆς ὀργῆς οἷον, ὅταν τὰς βασιλείας ἀκούσῃ, καὶ εἰς μακρὰς ἐλπίδας ἐμπέσῃ, ὡς ὅταν παρὰ τὴν λελυπηκότος προσδοκήσῃ λήψεσθαι δίκην. βουλόμενος οὖν διαστῆσαι τῆς μνησικακίας τὴν ῥίζαν, καὶ πῶς κατασβέσαι τὸν ὀργήν, ὃ μᾶλλον ἐπαγωγὸν εἰς τὸ προσμυῆσαι ἡδικημένοις, τοῦτο πάθησιν, οὐκ ἀπέστερεν αὐτὸν τῆς ἐν τῷ μέλλοντι χαρᾶς χειμῶνος τιμῆς, ἀλλὰ πῶς αὐτὸν ἐμβιβάσαι σπουδῶν οἱῳδήποτε ζήτῳ εἰς τὴν τῆς φιλοσοφίας ὁδὸν, καὶ ταῖς θύραις ἀνοῖξαι τῆς καταλλαγῆς. τὸ γὰρ δυσκολώτατον, τῆς ἀρχῆς ἀπολαβέσθαι τὸ καταρθώματος· μὴ γὰρ τὴν εἴσοδον οὐκέτι τοσοῦτος ὁ πόνος ἔσται. ἀλλ' οὐχ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τοῦτο ποιεῖ, οὔτε ἐπὶ πλείονας, οὔτε ἐπὶ ἀνεξικακίας διαλεγόμενος· ἀλλ' οὐκ ἐμὲ τὴν βασιλείαν πάθησιν τῶν οὐρανῶν· Εἰσὶ γὰρ βίου χοροί, φησιν, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅτε γὰρ βούλεσθαι ἀρχὴν τῶν ἐμφρόνων παρεκάλει, οὐδὲν ἀρχὴν τῆς τῶν λελυπηκότων βλάβης εἶπεν, οὐδὲ τὴν ἀνθράκων μνημονεύσας τοῦ πυρός· ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνα ἀφεὶς πρὸς τὸν μικροψύχους λέγεσθαι καὶ παλαιπώρους, αὐτὸς ἀπὸ τῶν μειζόνων αὐτοὺς προτρέπει. ποίων δὲ τούτων; Οπως γένησθε, φησιν, ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. βλέπε πόσον ὁ ἔπαθλον. Πέτρος γὰρ ἐκεῖνα ὁ ταῦτα ἀκούων, καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἀποστόλων χορός. διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ αὐτοὺς σπουδὴν ἐπάθλων. καὶ ὁ Παῦλος δὲ ὁ αὐτὸς ἀμφότερα ἐποίησεν, ἐκ μὲν πρὸς τινας ταῦτα ὁ λόγος ἐκεῖνος πρὸς Κορινθίους τοὺς ἀπολέστερον διαφερομένους *, ἐκ δὲ τῶν πόνων αὐτοῖς δίδωσι τοὺς καρπούς, ἵνα προθυμότερον ὅτι τὴν ἐργασίαν ἔλθωσι τῆς ἀρετῆς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς Ἰουδαίοις ἀφεὶς ἐπαγγέλλεσθαι βασιλείαν οὐρανῶν, τὰ τῆς γῆς ἐπηγγείλατο ἀγαθά· καὶ αὖτη τῶν ποιμνῶν ὁ προφήτου οὐ λέγει, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀδύνατον τοῦτο συμφορὰς ἐπιφέρει, λιμοὺς, καὶ λοιμοὺς, καὶ νόσους, καὶ πολέμους, καὶ αἰχμαλωσίαν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἔτερα. τούτοις γὰρ μᾶλλον ὁ ἀρχικώτεροι τῶν ἀνθρώπων κατέχονται, καὶ ταῦτα μᾶλλον διδοίκασι τῶν ὁ οὐχ ὁρωμένων οὐδὲ πρόνοιαν ἐλάττονα ποιοῦνται λόγου. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τούτοις μᾶλλον τὸ διαφέρει, ἃ μάλιστα αὐτῶν καθικέσθαι τῆς παχύτητος ἐδύνατο ἀκμά. πρὸς τούτοις ὁ κἀκεῖθεν δεῖξαι ἐβούλετο, ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἀγαθῶν ἕνεκα ὁ ταῦτα μὲν ἡμᾶς πόνοις προσβάλλει πολλοῖς, καὶ ὁ καιρὸν ἀπόντα τὸ μέλλοντι ταμιεύεται χρόνῳ· ἡ δὲ πρόνοια τὸ αὐτῷ καὶ ἐνθάδε καὶ οὐ μικρὰς ἡμῖν ἀποδίδωσι τὰς ἀμοιβάς, τοσούτων ἀπαλλάττουσα πό-

Matth. 18. 16.
Matth. 5. με-

γων

νων δὲ φερτίδων. μὴ ὃ τούτων ἡ τείτοι τι συνκατισχύσατε. ποῖον; ὃ μὴ τῶν ἀδυνάτων νομοθετῶν εἶ) ὃ τοιοῦτον, ἀλλὰ δὲ τῶν σφόδρα δυνατῶν. ποιεῖ ὃ αὐτὸ, ὃκ οὐσίας πολλῆς τ' γάμοι ἀποφαίνων πλείονας ἔχοντα δυσκολίας· ὡς εἰ τοῖς ἴσα ἔλεγε· μηδὲν ἐστὶ καὶ ὑπὲρ ποιεῖ σοι εἶ) ὃ τοιοῦτον τοῦτο δοκῇ; διὰ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἔγωγέ φημι δεῖν αὐτὸ μετιέναι, ὅτι οὕτω ῥᾴστον ὄντι, ὡς πολὺ τῶν γάμου τοιούτων ἡμῖν παρέχειν ἐλάττω. ὅπερ γὰρ φείδομαί, φησιν, ὑμῶν, καὶ οὐ βάλλομαι θλίψαι ὑμᾶς ἔχειν, διὰ τοῦτο ὑμᾶς οὐ θέλω γαμεῖν. καὶ ποίαν θλῖψιν, εἰπέ τις ἂν ἴσως; τὴν ἀπὸ τοῦ μὴ οὖν δὲ ἄνεσιν ἔχοντα πολλὴν δὲ τρυφὴν ἐν γάμοις εὑρήσομεν. καὶ τοιοῦτον ἀπόντων, ὃ μὴ πάσης ἀδείας τὴν ὀφειλομένην ἀποπλησῶ, καὶ μαδιμέν ἀπὸ τῆς φύσεως ἀναμένειν βίαν, οὐ μικρὰν εἰς ῥᾳστώνης λόγον ὄντι. ἔπειτα ὃ καὶ τὴν ἄλλην ἀφαγνίαν ἀπηλλάχθαι κατηφείας καὶ αὐχμοῦ, καὶ μεγάλης εἶ) φαιδρότητος, καὶ γέλωτος, καὶ χαρᾶς. καὶ γὰρ τραπέζη πολυτελὴς, καὶ μαλακοῖς ἱματίοις, δὲ τρωμένη μαλακωτέρᾳ, καὶ λουτροῖς διηνεκέσι, καὶ μύρων, καὶ οἴνῳ μύρου ὀσδὴν χέοντι δεδεγμένῳ, καὶ ἑτέρᾳ πολλῇ καὶ διαφόρῳ δαπάνῃ λειτουργοῦσης τῇ σαρκὶ, πολλὴν ἀπὸ ταύτης παρέχουσι αὐτῇ τὴν τρυφήν.

χε ζ γ. Οτι ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ ἐν τῇ καινῇ θεσπίσμον ἡ τρυφή. a. Τιμ. ε. a. Τιμ. β. ß.

19 Μάλιστα μὲν οὖν ταῦτα ἐφίεμι· ὁ δὲ γάμος τὴν τῆς μίξεως μόνης ἀδείαν, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν τῆς τρυφῆς παρέχει ἡμῖν ἐνταῦθα. καὶ μάρτυς ὁ μακάριος Παῦλος οὕτω λέγων· Η δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκεν. εἰ δὲ ἐκεῖ χαρὰν ταῦτα εἴρηκε, δῆλον καὶ ἐκεῖ τὴν γαμουμένην τοιαύτην φησὶ· Γυναῖκας ὡσαύτως κατὰ κόσμιον μετὰ πάσης αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτὰς, μὴ ἐν πλέγμασι, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ' ὡς πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν. καὶ οὐκ ἐκεῖνο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθι ἴδοι τις ἂν πολλαχοῦ αὐτὸν ποιούμενον λόγον τοῦ μηδὲν ὅλως εἶ) τούτων ἡμῖν ἐπιτρέπειν. * καὶ τί λέγω Παῦλον; ὃς ὅτι τῆς ἀκριβοῦς φιλοσοφίας ἐστὶν ὁ χηρεύειν, ἐκ πολλῆς τοῦ πράγματος ἡ χρείας, ἔλεγε ταῦτα. ὁ γὰρ Αμὼς τοῖς ἀπίστοις Ιουδαίοις διαλεγόμενος, ἐφ' ὧν ἡ τρυφὴ συνεχωρεῖτο, καὶ πολυτέλεια, καὶ πόμτα, ὡς εἰκὸς, τὰ ἐπιτήδεια, ἀκριβοῦσι πῶς 23 σφόδρα καθαίρεσιν τῇ τῆς τρυφῆς προσκειμένων. Οὐαὶ ⓐ ἐρχόμενοι εἰς ἡμέραν κακὴν, Αμ. ε. δ. ⓐ ἐγγίζοντες καὶ ἐφαπτόμενοι σαββάτων ψευδῶν, ⓐ καθεύδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων, καὶ καταστρωννύμενοι ἐπὶ ταῖς στρωμναῖς αὐτῶν· ⓐ ἐσθίοντες ἐκ φάτνης οὐ ποιμνίων, καὶ μοσχάρια ἐκ μέσου βοσκημάτων γαλαθηνά· ⓐ ὑπερχυνόμενοι πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ ὀργάνου· ὡς ἑαυτοῖς ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ ὡς θεῷ εἰπόντι· ⓐ πίνοντες ⓐ διυλισμένον οἶνον, καὶ 30 τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι.

χε ζ να. Οπου οἱ μὲν ἐφίενται τρυφῆς, ἱκανὰ τὰ τῆς γάμου λυπρὰ ταύτην ἀφανίσαι ἢ ἥδυνσαι.

Οπερ οὖν ἔφην, μάλιστα μὲν οὐκ ἐφίεται τρυφᾶν. εἰ δὲ μηδὲν τούτων κεκώλυται, ἀλλὰ πόμτα ἐπιεικῶς ἐστὶν, ὅτι ἕτερα τούτων ἀνιαρότερα εἰς ἀθυμίας καὶ ὀδυνίας λέγει· μᾶλλον δὲ ὅτι πλείονα καὶ μείζω, ὡς μηδὲ μικρὰν ἀπὸ τούτων ἡμᾶς λαμβάνειν τὴν αἴσθησιν, ἀλλ' ἅπαντα ἀπολαύειν ἄπονον καὶ ἀκίνδυνον τὴν ἐξ αὐτῶν ἡδονήν.

χε ζ νβ. Οσον ζηλοτυπεῖ κακεῖνος.

35 Εἰ γὰρ ἴσως, εἰπέ μοι, φύσει ζηλότυπος ὢν τυγχάνει, καὶ ἔκ τινος προφάσεως οὐκ ἀληθοῦς τούτῳ ληφθεὶς τῷ κακῷ, τί τὰς τοιαύτας ψυχὰς ἐλεεῖσθαι νομίσει ἂν; ποῖον πόλεμον, τίνα χείμαρρον τῇ τοιαύτῃ προσβαλλόντες οἰκίᾳ, ἀκριβῶς ἐπιτυχεῖν διωκόμενα τῆς εἰκότος; πόμτα ὀδυνῶν μεστὰ, πόμτα ἀνωφελείας καὶ στάσεως καὶ ταραχῆς. τὴν γὰρ δαιμονιώτατον καὶ φρενῖτιν καὶ τὸ χαμαὶ νόσον τοῦτο ἀμείνον ἐργάζεται) ὁ ταύτῃ τῇ μανίᾳ πλησίος. ὅτι 40 συνεχῶς ἐξάλλεται, καὶ ἀποπηδᾷ, καὶ δυσχεραίνει πρὸς ἀπόφασιν, καὶ εἰς τοῦτο πρόεται ἀπονοίας καὶ ἀβουλίας ὥστε ἀφίησιν ἀεὶ τὴν ἡνίαν, καὶ δούλους ἡγεῖται, καὶ ὑφ' ὑποζυγίου, καὶ ὑποζυγίων ἕτερος· καὶ ἡδονὴν μὲν ἀπολήψεται) πᾶσαν, κατηφείας δὲ ἅπαντα γέμει καὶ πένθους καὶ ἀνιᾶς. καὶ οἰκεῖ μόνη, καὶ εἰς ἀγορὰν ἐμβάλλει, καὶ ἀποδημίαν στέλλεται, πόμτα χρὸς δὲ λευκὰ ἀπόλεται, καὶ ζῆν πάντος χαλεπώτερον ποιεῖ καὶ ἐπίζηλον αὐτὴν τὴν ψυχήν, καὶ οὐ συγχωρεῖ

ἠρεμῇ. οὐ γὰρ ἀθυμίαν μόνον αὕτη ἡ νόσος, ἀλλὰ καὶ θυμὸν ἀφόρητον ἐπιφέρει. τούτων
ὃ ἕκαστον καὶ καθ' ἑαυτὸ ἀφεῖ ἀπολέσαι τὸν ἄνθρωπον· ὅταν δὲ ὁμοῦ συνελθόντα πολι-
ορκῇ, συνεχῶς αὐτὸν πιέζοντα, καὶ σφόδρα βραχὺ διαπνοὴν συγχωρεῖν ἀναγκάζῃ, πόσον τὸν
θανάτου οὐ χαλεπώτερον; αὖ τί γὰρ πενίᾳ εἴποι τις τοῦ ἐχθίονος, ἢ τί τόσον ἀφίησιν, ἢ
τί πῦρ, ἢ τί σίδηρος, σφόδρα ἴσον ἐρᾷ. καὶ τοῦτο τοῖς πεῖραν λαβοῦσιν ἴσασι μόνοι κελεύω. λόγος 3
γὰρ σφόδρα ἀμβλὺς πρὸς τὸ δεινοῦ τινος ὑπερβολὴν. ὅταν γὰρ τινὰ μάλιστα πρόσωπον ἀ-
γαπησάμενος, καὶ ὑπὲρ τὴν ἀδελφικὴν καὶ τοῦτον ψυχὴν περίοπτον, ταύτην ἀναγκάζηται δι' χ α
ὑπονοίας ἔχειν ἀεί, τί τὴν ἀπόντων αὐτὸν προσμένασθαι δυνατὸν ἀνθ'; ἀνθ' τι γὰρ εἰς
βούλοιτο τρέπεσθαι, αὖ τι σῖτον ἐλέσθαι καὶ ποτὸν δίκην, τοῦτο μᾶλλον τραπέζης ἀνοίσει δηλητήριον
γέμειν φαρμάκων μᾶλλον ἢ ἐδεσμάτων· ὅτι δὲ τῆς βύπης ταύτης μακρὸν ἀπέχειν ἀνίξειεν 10
χρόνον, ἀλλ' ὥσπερ ἀνθράκων ὑποκαιόμενον, οὕτω φορυσθήσεται καὶ μεταβρέψει· καὶ οὔτε πλου-
τοῦντα φίλων, οὔτε πολεμοῦντα φεύγειν, οὔτε κηδεύων φόβος, οὔτε ἡδονῆς ὑπερβολή, οὔτε
ἄλλο οὐδὲν τῆς τοιαύτης αὐθαδείας ζάλης ἀπαγαγεῖν δυνήσεται· ἀλλὰ πάντας μᾶλλον χρησθαι, παν-
τὸς ἂν λυπηρῶς τυραννικώτερον ἔστ' αὐτὸν καθεκτὸν τοῦ ψυχοῦ ὁ χλιδών. τοῦτο καὶ Δαρεί-
ου κατέφαμβος ὁ Σολομών, ἔλεγε· Σκληρὸς ὡς ᾅδης ζῆλος. καὶ πάλιν· Μετὸς γὰρ ζήλου 15
Ἀμ. π. ε. ἀνὴρ θυμὸς ἀνδρὸς αὐτῆς· οὐ φείσεται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, καὶ οὐκ ἀντὶ μιᾶς λύτρου τὸ
Παροιμ. ε. λδ. ἔλθρας, οὐδὲ μὴ δῷ πολλὰ δῶρα. τοσαύτη γὰρ ἡ τῆς νόσου ταύτης μανία, ὡς
μηδὲ μετὰ τοῦ τὸν λελυπηκότος ὁμοείδη ἀφῆσθαι τῆς ὀδύνης. πολλοὶ γοῦν πολλάκις
ἀπελθόντες καὶ μοιχοὶ, καὶ θυμοὶ καὶ τοῦ ἀθυμίαν οὐκ ἴσχυσαν ἀπελθεῖν. Εἰσὶ δὲ οἱ καὶ μετὰ τὸ
κατασφάξαι τοὺς ἑαυτῶν γυναῖκας ἕμενον ὁμοίως, ἢ καὶ μείζονος, τηκόμενοι τῇ πυρᾷ. καὶ 20
ὁ μὲν ἀνὴρ τοσούτοις συζῇ κακοῖς, καὶ ὅταν μηδὲν ἀληθὲς ᾖ τύχῃ· ἡ δὲ ἀθλία καὶ ταλαί-
πωρος ἐκείνη πολλῷ χαλεπώτερα ὑποπέφευγε τὰ δράματα. ὅταν γὰρ καὶ ὀφείλητε εἰ παρα-
μυθίαν τῶν λυπηρῶν ἀπάντων, καὶ ὅλως προσιόντων ἐχθρῶν προσδοκᾶν, τοῦτον ἐπι-
θυμητικώτερον καὶ πάντων πολεμιώτερον ἴδῃ διακείμενον πρὸς αὐτόν, πόθεν δυνήσεται βλέ-
ψαι λοιπόν; πρὸς ὃν καταφύγῃ; πόθεν τὴν κακὴν ὄψιν τοῦ ἀπόντος, τὸ λιμένος αὐ- 25
τῇ προσκεχωσμένον καὶ μυρίων γέμοντος προβόλων; τότε καὶ οἰκέται, καὶ θεράπαιναι τὰ
σφόδρα ὑβριστικώτερον αὐτῇ κέχρηνται). ὑποπτον μὲν γὰρ καὶ ἄλλως καὶ ἀχθάριστον τοῦτο τὸ
γένος· ὅταν δὲ καὶ πρόφασίς μείζονος ὑπολάβωσι), καὶ διαστασιάζοντας πρὸς ἀλλήλους ἴδῃ
τοὺς προσποιουμένους αὐτῇ, ὑ μικρὰν ἀφορμὴν τῆς οἰκείας βουλήσεως ἐκείνων λαμβάνουσι
πόλεμον. ὃ γὰρ ζωπυρῶν ὁ πλάτης, ὥσπερ δὴ ἐθέλουσιν, ἔξεστιν αὐτοῖς μὴ ἀδύνας ἀπά- 30
σης τότε, καὶ τὴν ὑπὲρ τὴν πρὸ αὐτῆς διαβολὴν δυνατωτέραν ποιῆσαι. ἡ γὰρ ἄπαξ
τῆς ἀπορίας ταύτης πεῖρα, θᾶττον ἐκβᾶσα ψυχὴν, πάντα βιάζεται), καὶ πᾶσαν αἰσχυνθεῖσα ἐξίσης τὴν ἀκοὴν, οὐκ ἀνέχεται διαφθείρειν τὸν συνοφάντην τὴν μὴ τοιούτων· ἀλλὰ
δὲ αὖθις μᾶλλον πιστὰ λέγῃ δοκοῦσι, ὅσοι τὴν ὑπὲρ τοῦ ἐπαίρουσιν, ἢ ὅσοι συνῳδὰ ζοῦσιν
αὐτῇ καθαρῶν. ὁπόταν λοιπὸν ἀνάγκη διδοικέναι καὶ τρέμειν τὸν ζωοποιοῦντος οὐχ ἥττον 35 κ α
τὸν δραπέτας οἰκείους, καὶ τοὺς οἰκείων γυναῖκας, δὲ τὴν αὐτῇ παρέπουσαν τάξιν προσμένειν
αὐτοῖς τὴν οἰκείων ἀπιστοῦσι. πότε οὖν ἀδακρυτὶ διάγειν δυνήσεται); ποῖον νύκτα; ποίαν ἡμέραν; ποῖον ἑορτήν; πότε φαιδρῶς χορεῖς καὶ εὐθυμῶς καὶ ἀφελῶς; ἀπειλαὶ καὶ ὕβρεις
καὶ λοιδορίαι διηκριβωμένοι· αἱ μὲν παρὰ τοῦ πεπτωκότος μόνου ἀνδρός· αἱ δὲ παρὰ τῶν μιαρῶν θεραπόντων· φυλακαὶ, παραφυλακαὶ, καὶ ἄπαντα δίκης καὶ τόπου μεστά. οὐ γὰρ εἰσόδοι 40
καὶ ἔξοδοι πολυπραγμονούμεναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥήματα καὶ βλέμματα καὶ φαιδρότης μετὰ πολλῆς βασανίζεται τῆς ἀκριβείας, καὶ ἀνάγκη ἢ τῶν λίθων ἀκριβεστέρων εἶναι, καὶ σιγὴν πάντα φέρειν, καὶ τοῦ θαλάμου προσπλάσθαι διηνεκοῦς δεσμωτὸν χάριν, ἢ βουλομένῃ φθόγγεσθαι
καὶ γέλων καὶ ἄσκοπον, πάντων βύβλους ἀνοίγειν καὶ λόγους ἐν τοῖς διεφθαρμένοις ἐκείνοις δικα-

σταῖς,

ται, παῖς δὲ ἐκπαπίσει λέγω, καὶ ὃ πλήθη τῶν οἰκετῶν. τούτων, εἰ βούλει, μεταξὺ τῶν ἀφ-
ανῶν πόλη καὶ πλοῦτον ἄφατον, καὶ τραπέζης πολυτέλειαν, καὶ οἰκετῶν ἀγέλας, ἡδυς λεμ-
βότητα, δυναστείας μέγεθος, δόξαν πολλήν; πρὸς γὰρ τὴν εὐφάνειαν, μηδὲν ὅλως ἀφῆς
τῶν δοκούντων ζηλωτὸν (Ⓦ) πρᾶγμα βίου παῖσι, ἀλλὰ πάντα ἀκριβῶς ζωγραφῶν αὐτῇ
5 ταύτῃ τῇ λύπῃ, καὶ σοὶ φαινομένην ὄψῃ τινὸς ἐξ ἐκείνων ἡδονήν, ἀλλ' οὕτως ἀφανισμέ-
νην, ὥσπερ ἐν πελάγει πολλῷ σπογγιᾶς μικρὸν ἐμπεσόντα σβεσθῆναι εἰκός. καὶ ταῦτα
μὲν, ὅταν ὁ ἀνὴρ ζηλοτυπῇ. Εἰ δ' ὅτι τὴν γυναῖκα ποτε μεταλαμβάνει τὸ πάθος (οὐκ ὀλιγά-
κις δ' τοῦτο εἴωθε γίνεσθαι) σκῆψιν μὲν ῥᾴδιον λαβεῖν τῆς γυναικός· τὸ δὲ πλέον τῆς ἐ-
δυσωπίας πάλιν ὅτι τὴν ἀληθείαν ἐκείνην μετέπεισεν. οὔτε γὰρ τοῖς αὐλοῖς ὅπλοις χρήσασθαι
10 ὅτι (Ⓦ) τὸν τοιοῦτον δυνήσεται. τίς γὰρ ἀνέξεται γυναικὸς κελευούσης οἴκοι μένειν ἀκλε-
πτόμενος; ἢ τίς (Ⓦ) δεσπότην τολμήσει πρὸς ἀφαιρεῖσθαι τῶν οἰκετῶν, καὶ οὐκ εἰδὼς ὅτι ὁ
βαρὰ λέγει ἀπαλλάττεται); ὅτε οὖν τούτοις δυνήσεται ἑαυτὸν ἀφομοιῶσαι τοῖς μηχα-
νήμασιν, ὅτε τῷ τὴν ὀργὴν ἀφαιρεῖσθαι τῶν ῥημάτων ἐξενεγκεῖν· ἀλλ' ἅπαξ μὲν αὐτὴν ἴσως χα-
λεπαίνουσαν οἵᾳ καὶ δίς ὁ ἀνὴρ· ἐὰν δ' ὅπερ μένῃ ζωγραφῶν ἐγκελεύσα, διδάξει ταχέως αὐ-
15 τὴν, ὅτι βέλτιον σιγῇ τὰ τοιαῦτα φέρειν καὶ πάσχειν. καὶ ταῦτα μὲν ἐν ταῖς ὑπονοίαις·
ὅταν δ' ἀληθὴς ἡ τύχη ᾖ λάβῃ, τὴν μὲν γυναῖκα ῥᾳδίως ἀφαιρήσεται τὸν τῆς ἀκληρίας χαρα-
κτῆρα, ἀλλ' ἔχων αὐτῷ βοηθοῦντας τοὺς νόμους, τὴν ἀπάντων αὐτῷ φιλτάτην εἰς δικαστήριον ἀ-
γαγὼν κατισφάξει· ὁ δ' ἀνὴρ τὴν μὲν ἀπὸ τῶν νόμων ἀφαιρεθεῖσαν ἡμέραν, τὴν δ' ἀνοσίαν
καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ τετιμῆσθαι ψῆφον. ἀλλ' οὐκ ἰκανοὶ τοῦτο πρᾶγμα σῶσαι τὴν ἀληθείαν ἐ-
20 κείνην· ἀνάγκη μαχαίρᾳ ἅπασα καὶ ἐλεφάντι ὑπομένειν θάνατον, (Ⓦ) ἀπὸ τῶν μαγειρείων,
(Ⓦ) ἀπὸ τῶν φαρμακείων, ἅπερ αἱ περιβυόμεναι γυναῖκες κατασκευάζουσι. Εἰσὶ δ' αἳς
ὅτε ὑπεζουλῆς ὅτι τὰς ἡδυπαθείας ἐδίωξεν, ἀλλ' ἔφθασαν ἐκφύναι πρεσβυτερισθεῖσαν τῇ
τῆς ἀθυμίας σφοδρότητι. ὥστε εἰ καὶ πάντες ἀνδρες ἐπίτηδες τὸν γάμον, τὰς γυναῖκας
οὐκ ἐχρῆν αὐτὸν διώκειν. ὅτε γὰρ δὴ ἔχοιεν εἰπεῖν, ὡς τοσαύτη πρὸς αὐτὰς τῆς ὑπηθυ-
25 μίας ἡ τυραννὶς, καὶ τῶν τοῦ πράγματος κακῶν ὃ πλέον αὐταὶ καρπούμεναι μέρος, ὥσπερ
οὖν καὶ ὁ λόγος ἀπέδειξε. τί οὖν, φησὶν ἅπασι τοῦτο πρόσεστι τοῖς γάμοις; ἀλλ' οὐδὲ πάν-
των ἅπτεται· πρᾳότητος δὲ καὶ μακροθυμίας ὀρέγονται πάσης δεῖ. καὶ ἡμῖν γαμητέον καὶ μὴ τῷ λόγῳ
πειστέον, ἀλλὰ τῇ τοῦ λόγου προσδοκίᾳ πειστέον. οὐ γὰρ ὅτι τὸν ἀνδρὶ μέλλοντα ὁ-
μιλεῖν, μὴ μέντοι τῆς ὁμιλίας πάντα ἀναλογίζεσθαι καὶ δεδοικέναι τὰ λοιπά. καὶ ὁ πρᾶος οὐ
30 μόνον τῶν δυσχερῶν πρᾳγμάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐπραγίας ἀπήλλακται. οὐ πρέπει τοῦτο
πᾶσι τοῖς γάμοις; σοὶ γὰρ ἐγὼ τοῦτό φημι· ἀλλ' ἐμοὶ τοῦτο μὴ προσῇ, πολλὰ ἕτερα πρόσ-
εστι. καὶ ἐκεῖνα· ἵνα φύγῃ, πάντα ἁπλῶς ἀφαιρεῖται οὐ δυνήσεται). ἀλλ' ὥσπερ ὅτι τῶν
ἀκμαζόντων τῶν τοῖς ἱματίοις προσπαγυμένων σὺ τῷ τὰς αἰμασιὰς ἀφαιρεῖσθαι, ὅταν ὑπερφαίνῃ
ἵνα τινὰ μίαν ἀφελεῖν, ἑτέρας κατίδῃς πλείονας· οὕτω καὶ ὅτι τῶν τὰ γάμου πρᾳγμά-
35 των, ὁ τοῦτο ἀφαιρᾶς, ἐκεῖνο πρόσκειται) πάλιν· καὶ ὁ τοῦτο ἀφαιρεῖς, ἄλλο προσέπλασε· καὶ
ὅλως οὐκ ἔστι γάμοι πάσης ὠφελεῖν ἀνθρώπους ἐλεύθερον.

Ἀλλ', εἰ βούλει, τὰ δυσχερῆ τοῦτα ἀφέντες, ὃ δεικνῦμεν ἔτι) σὸν αὐτῷ μαχαιρίσιον, καὶ ὃ πολ- καὶ νῦν. Ὅτι τὸ ἀπὸ
λοὶ πολλάκις, μᾶλλον δὲ πάντες θύχοι) ὅπερ τυγχάνει, τοῦτο ἀγαγόντες εἰς μέσον ἐξετάσωμεν πλειόνων γα-
νῦν. τί δ' τοῦτό ἐστι; ὃ πάντα ὅσα καὶ εὐτελῆ καὶ ταπεινὰ, ἀπὸ μεγάλων καὶ δυναστῶν καὶ μῶν ἐζηλω-
πολλὰ χρήματα κεκτημένων γυναῖκα λαβόν. ἀλλὰ τοῦτο δὲ ζηλωτὸν ἐκείνου τοῦ ἀπὸ- τὸν, ἀλλὰ δεῖ
κτοῦ οὐκ ἐλάττους εὑρήσομεν ἔχοντας συμφοράς. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ὃ τῶν ἀφ' ἑσπέρων ὑπὸ πενήτων
ἦθος ἐπιφορτικώτατον, καὶ σὺν αὐτῷ τούτῳ μᾶλλον ὃ τῶν γυναικῶν, ὅσῳ καὶ ἀδυνέστερον. χαλεπῶν-
δεῖ καὶ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς πάθεσιν ἁλίσκεται. ὅταν δ' ἐξ ἀφορμῆς ἔχῃ τῆς ἐπιφορτίας πολλὰς, ρον.
οὐδεὶς ὅστις * ὃ κατίσχει αὐτάς· ἀλλ' ὥσπερ ὕλης πρὸς λαβοῦσαν φλόξ, οὕτως εἰς ὕψος ἀ-

φατον ἀγεγνῶ), ἐπὶ τὴν τάξιν ἀντιστρέφοισι, καὶ τὰ ἄνω κάτω ποιοῦσι. ὁ γὰρ ἀφίησι τὸ τῆς κεφαλῆς χώρας μόνον τὸ ἄνδρα ἡ γυνή, ἀλλ' ὑπὸ φρενήματος καὶ ἀπονοίας ἅπασαν μόνην τῆς τάξεως αὐτὸν ἐκείνης, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν προσήκουσαν ἄγουσα τὴν τῆς ὑποταγῆς, αὐτὴ γὰρ κεφαλὴ καὶ ἀρχή. τί οὖν ἐστὶ τῆς ἀνωμαλίας χεῖρον γένοιτ' ἂν; ἢ σιωπῶ τὰ ἀνήδη, ἐκ ὕβρεις, ἐκ ἀηδίας· ἃ πολλῶν ἐστὶν ἀφορητότερα.

κεφ. ιδ'. Οπ κρεῖττόν ἐστι πενίαν ὑποτάξαι τὴν γυναῖκα μᾶλλον ἢ ἀηδίαν.

Εἰ γὰρ λέγοι τις (καὶ γὰρ πολλῶν ἤκουσα λεγόντων ἐγώ, ὅταν τοιοῦτοι γένωνται λόγοι) πλουτεῖτω μόνον καὶ εὐπορείσθω, ἐκ οἶδεν ἔρημον ὄντα κατηγορεῖν αὐτῆς καὶ ἐκπεπωκυῖαν τὸ φρόνημα. εἰ δέ τις οὖν ἐκεῖνα λέγοι, πρῶτον μὲν ἀγνοεῖ, ὅτι τῶν σφόδρα δυσκόλων ἐστίν· ἔπειτα, ὅτι καὶ γέλοιόν ἐστι, καὶ μικρὰν ἔχει ζημίαν. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον καὶ διὰ τοῦτο βίας ὑποτάττεσθαι τῷ ἀνδρὶ, τὸ μὴ πάσης ἐξουσίας ὑπεράνω εἶναι βαρύτερον ἔστι καὶ ἀηδέστερον. εἶτα διὰ τί; ὅτι πᾶσαν ἐκβάλλει φιλίαν καὶ ἡδονὴν αὕτη ἡ βία· φιλίας γὰρ οὐκ ἔστιν οὗτος ὁ τρόπος, ἀλλ' ἀντὶ τούτων φόβος καὶ ἀνάγκης, τίνος οὖν τοῦτος ἄξιος ἔσται γάμος λοιπόν;

κεφ. ιε'. Οπ οὐκ ἐστὶν ἀνὴρ κακῶν πλουτοῦντων ἄνδρα λαβεῖν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἡ γυνὴ ὅταν εὔπορος ᾖ· εἰ δὲ συμβαίη ταὐτὸν μὲν μηδὲν ἔχειν, τὸν δὲ ἄνδρα πλουτεῖν, θεραπαινὰ μὲν ἀντὶ γαμετῆς, καὶ ἐλευθέρα γὰρ δούλη, καὶ τὴν αὐτὴν προσήκουσαν πρόρρησιν ἀπολέσασα, τὴν ἐξουσιαστικὴν οἶδεν ἀμείνον ἐκείνου), ἀλλὰ καὶ ἀσελγαίνει, καὶ πρόοιδεν ἑκάστοις ἐθέλει, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀγει τὸν ἐκείνης εὐνοῦχον ἑταιριζομένων πλῆθος γυναικῶν, πόρνα φέρειν ἀνάγκη καὶ ἀσμενίζειν, ἢ τῆς οἰκίας ἐκπεσεῖν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ δεινόν, ἀλλ' ὅτι τοιούτου ὄντος ἐκείνου, οὔτε οἰκέτας, οὔτε θεραπαίνας μετ' ἐλευθερίας ἐπιτάττειν δυνήσεται), ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίοις ζῶσα, καὶ τῶν οὐ προσηκόντων ἀπολαύουσα, καὶ δι' αὐτὴν μᾶλλον ἢ ἀνδρὶ ζημιουμένου, οὕτω καὶ προστάττειν καὶ πάσχειν ἄπονα ἀναγκάζεται). εἰ δὲ καὶ ἐξ ὁμοίων τις ἐθέλει γαμῆσαι, πάλιν τῷ τῆς ὑποταγῆς νόμῳ καὶ τῆς ὁμοτιμίας λυμαίνεται), τὸ τῆς οὐσίας μέρος πείθοντος αὐτὸν ἐξισοῦσθαι τῷ ἀνδρί. τί οὖν ἂν τις ποιήσειε, τοσαύτης δυσχολίας πάντα χοῦν οὔσης; μή γάρ μοι, εἰ ἅπαξ σφόδρα ὀλίγοι καὶ θαυμάσιοι τοιαῦτα διέφυγον γάμοι, τούτους εἰς μέσον ἀγαγόντες. ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀσθενιζόντων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀεὶ συμβαινόντων χαρακτηρίζειν τὰ πράγματα προσήκει. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς πρότερον δυσχέρειαν ταῦτα ἤλπιζον, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον· ἐπὶ δὲ τῶν γάμων δυσχέρειαν μὴν ἤλπιζον.

κεφ. ις'. Οπ πολλὰς ἔσχε λύπας ἀνδρὸς ἡ γαμηθεῖσα.

Εἰ δὲ ὅτι τοῖς δοκοῦσιν εἶναι χρηστοῖς τοσαῦται πίπτουσι πολλάκις ἀηδίαι καὶ συμφοραί, ἵνα μὴ τις ὅτι τοῖς ὠμολογημένοις ἔπεσε λυπηροῖς· καὶ γὰρ ἑνὸς δέδοικε θανάτου μόνου (πάντων γὰρ κοινὸν ἅπαξ μέλλουσα ἀποθανεῖσθαι) οἶδε γὰρ μιᾶς φροντίζειν ψυχῆς, μίαν ἔχουσα μόνην, ἀλλὰ πέμει μὲν γὰρ ἀνδρὸς, πέμει δὲ γὰρ παίδων, πέμει δὲ γὰρ τῶν ἐκείνοις προσηκόντων γυναικῶν πάλιν καὶ παίδων, καὶ ὅσῳπερ μᾶλλον εἰς πλείονας ἐκτείνῃ) χλάδος ἡ ῥίζα, τοσούτῳ πλείονα ζεῖ καὶ τὰ τῆς φροντίδων αὐτῆς. καὶ καθ' ἕκαστον τούτων εἴτε ζημία γένοιτο, εἴτε σώματος ἀρρωστία, εἴτε ἕτερόν τι συμβαίη τῶν ἀδουλήτων, πάντα κόπτεσθαι καὶ θρηνεῖν τὴν παρόντων οὐχ ἧττον αὐτῶν. καὶ μὴ προσαπόλωνται ἅπαντες, ἀφόρητον τὸ πένθος· ἂν δὲ καὶ μόνον μόνων, καὶ ἂν ἀώροις ἀπενεχθῶσι θανάτοις, οἶδεν οὕτω καταφανῆ βύρσοι τις ἂν προσφαμμένην. ὁ γὰρ τῶν ζώντων ἀεὶ φόβος καὶ ὑποψίαν τὴν ψυχὴν, οὐκ ἐλάττων τῆς ὅτε τοῖς τετελευτηκόσι γίνεται λύπης· ἀλλ' εἰ δή τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, χαλεπώτερος. τὴν μὲν γὰρ ὅτε τοῖς κεκοιμημένοις ἀθυμίαν ὁ χρόνος ἐμάλαξε· ταῖς δὲ τῶν ζώντων φροντίσιν μόνην ἀνάγκη ἐκκαπνοῦσθαι, ἢ θανάτῳ παύσασθαι μόνῳ. εἰ δὲ τοῖς οἰκείοις οὐκ ἀρκεῖ μόνα πάθεσι, ποῖον βιωσόμενα βίον, ταῖς ἑτέρων πειθοῖ ἀναγκαζόμενοι συμφοραῖς; πολλαὶ πολλάκις ἐθέλουσι γενέσθαι λαμπρῶν· αἱ τοῦ φήσαντος μὴ πολλῆς τῆς τρυφῆς· ἐξεδιδάσκησαν τὴν τῶν μεγάλα δυναμένων ἀνδρῶν. εἶτα ἐξαίφνης πρὶν ὅτι τούτοις μακαρισθῶμεν, καθάπερ καταγέλωτος ἢ πτύσματος προσαπόντος, κατέδυσαν εἰς αὖθις, καὶ τῶν τοῦ ναυαγίου

γίου

γίου συμμετέχει δικαίως, ἐπὶ μυείαν τοῦ τοῦ γάμου καλοῦ ἀπολαύουσαν, τοῦτο τινὶ ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ γάμου κατέπεισαι συμφορᾶς. ἀλλ' ὑμῶν τὰ, φησι, πᾶσιν, οὐδὲ ἀεὶ συμπίπτειν εἰώθει. ἀλλ' οὐδὲ πάντων κεχάρεις αἱ (ἡ γὰρ ἐγὼ τὰ αὐτὰ πάλιν ἐρῶ) ἀλλὰ τοῖς μὲν ἡ ἀρχὴ τῆς πείρας ἐπῆλθον· ὅσοι δὲ τὸ πεῖραν διέφυγον, τούτους ἀρχὴ τῆς προσδοκίας ἰώλασε. πρῶτον δὲ πάσα καὶ τῆς πείρας ἡ τῆς προσδοκίας ἐστὶν ἀνωτέρα.

Πλὴν ἀλλ', εἰ δοκεῖ, ἐκεῖνα ἀφέντες, ἃ συγκεχλήρωται φύσει τῷ γάμῳ, ἡ ἄνδρ οὐδεὶς αἰ οὔτι ἔχαιρ, οὔτε ἄκων ἀφυγεῖν, ταῦτα" ἀρξώμεθα νῦν. τίνα οὖν ἐστὶ ταῦτα; ὠδῖνες καὶ τόκοι καὶ παιδία. μᾶλλον δὲ ἀνωτέρω ⟨Ⓐ⟩ λέγειν ἀναγκαῖον, καὶ τὰ πρὸ τοῦ γάμου καταμάθωμεν, ὡς δεινά. μετὰ ἀκριβείας γὰρ ⟨Ⓐ⟩ πάντα ἴσασι μόνοι. ἐπέστη τῆς μνηστείας ὁ καιρός· καὶ φεγγίδες βοὴθους ἐπάλληλοι ἡ ποικίλαι, τίνα ἁρπάσῃ λάθρᾳ ἄνδρα, μὴ δυσχημονῇ, μὴ τῶν ἀτίμων ἑνὸς, μὴ αὐθάδη, μὴ ἀπατεῶνα ἡ ἀλαζόνα, μὴ θρασύν, μὴ ζηλότυπον, μὴ μικρολόγον ἑνὸς, μὴ βύβλην, μὴ ποτηρῆ, μὴ σκληρὸν, μὴ δύσορον. ταῦτα γὰρ ἄπαντα συμβαίνειν μὲν οὐκ ἀνάγκη ταῖς γαμουμέναις ἁπάσαις, μεμνῆσθαι δὲ ἀνάγκη ἡ φεγγίζειν ἅπαντα. οὕτω γὰρ ὄντος τοῦ κληρωθησομένου δήλου, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐλπίδος μετέωρον μενούσης, πάντα ἡ ψυχὴ δέδοικε καὶ πρέμει, ἃ οὐδὲν ὄντα, ὅπερ οὐ λογίζεται τούτων. εἰ δέ τις λέγοι, ὅτι δὲ τὰ ἐναντία προσδοκῶσα βιάζεσθαι δυνατὸν, οὐκ ἴσως, ὅτι ὑπὲρ ἡμᾶς αἱ τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδες προσμένουσαι, ὡς αἱ τῶν πονηρῶν προσδοκίαι λυποῦσι. καὶ μὴν γὰρ ἀγαθὰ ὅταν ἐλπισθῇ βεβαίως, τότε μόνον τίκτει τινὰ ἡδονήν· τὰ δὲ κακὰ, κἂν ἐναντωθῇ μόνον, βιάζεται εἰσέρχεσθαι τοῦ ψυχοῦ. ὥσπερ δὲ ὅτι τῶν ἀνδράποδων ἡ τῶν ἐσομένων ἀδηλία δεσποτῶν οὐκ ἀφίησιν ἡρεμῆσαι τοῦ ἐκείνων ψυχοῦ, οὕτω καὶ ὅτι τῶν πρῶτον. πάντα ⟨Ⓐ⟩ δὲ ἀπὸ τῆς μνηστείας κυμαίνει χειμαζομένῳ πλοίῳ προσοικεῖ αὐτῶν ἡ ψυχὴ, καθ' ἑκάστην ὥραν ἡμέραν τῶν μὲν ἐγκρίνειν, τῶν δὲ ἐκβάλλειν. ⟨Ⓐ⟩ γὰρ νικήσαντα ἀρχὴς τῶν μνηστήρων σπείρει πρὸ δυοδεκάμηνον ἕτερος, καὶ τοῦτον πάλιν ἄλλος ἐκβάλλει. ἔστι δ' ὅτε καὶ προσδοκηθεὶς νυμφίος χαίρειν ἀπῆλθε χαρᾷ, τῷ δὲ μὴ ἐλπισθέντι τινὶ κόσμῳ προσέδωκεν ⟨Ⓐ⟩ γοεῖς. οὐ γυναῖκες δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄνδρες χαλεπὰς ἔχουσι τὰς φεγγίδας. τούτους μὲν γὰρ ὁ πολυπραγμονεῖν ἔτερος· τινὶ δὲ εἴδους συγκεχλεισμένῳ ἀπρόπτου πᾶς ἂν τις προσερράσαιτο ἔμπτων ἕνεκεν ἡ μορφῆς; καὶ ταῦτα μὲν κατὰ ⟨Ⓐ⟩ τῆς μνηστείας χαιρόν. ὅταν δὲ ὁ τοῦ γάμου προσφαίνηται, ὑποδιδόασιν ἡ ἀγωνία, καὶ τῆς ἡδονῆς πλείων ὁ φόβος, μήποτε ἀπ' αὐτῆς τῆς ἑταίρας ἀνδρὸς τις εἰς δόξῃ, καὶ τῆς προσδοκίας πολλῷ καταδεέστερα. τινὶ μὲν γὰρ προσὼν τινὶ δοκεῖ βδελυκτὸν ἀποσημήνασθαι, ὕστερον καταφρονηθέντα φορητόν· ὅταν δὲ ἀπ' αὐτῆς, ὡς αἰ εἴποι τις, τῆς γραμμῆς φαίνηται προσκρούσας, πότε διανίσεται θαυμαστὸν λοιπόν; καὶ μὴ μοι τοῦτο εἴπῃς, τί δαὶ αἱ βδμαρφὴς οὖσα τύχῃ; οὐδὲ γὰρ οὕτω ταύτης ἀπήλλαχται τῆς φεγγίδος. πολλαὶ γοῦν δέλεαρ μόνα σφόδρα καὶ τινὶ τῷ σώματος ὥρᾳ, οὐκ ἔχουσαι τοῦ ἀνδρὸς ἑαυτῇ ἑλεῖν, ἀλλὰ φέρεται αὐτοὺς οἰκεῖοι ταῖς σφόδρα λειποψυχίαις αὐτῶν ἐξέδωκεν ἑαυτούς. καὶ ταύτης δὲ τῆς φεγγίδος λυθείσης, ἑτέρα πάλιν ἐπισέρχεται ἀηδία ἐν τῇ τῆς προικὸς καταβολῇ· ὃ τε κηδεστὴς οὐ μετὰ προθυμίας ἀποδιδοὺς, ἅτε προῖκα καταπηδᾶς· ὅ τι συμφορᾶς πάντα μὲν ἀπολαβεῖν ἀποδοῦναι, τινὰ τε ἐλαττοῦσθαι μετὰ ἀηδοῦς πολλῆς αἰσχροκερδείας· ἢ τι γυνὴ ἐν τῇ τῆς οἰκίσεως ἀναβολῇ αἰσχυνομένη, καὶ ἐρυθριάσασα ⟨Ⓐ⟩ ἄνδρα πάντως μᾶλλον ἀγαπώμενος ὀφελέτω. παύσομαι νῦν. ἄλλα γὰρ οἰκεῖα τῆς φεγγίδος λυπήσεις, ἡ τῆς ἀπαιδίας βοὴθους ἐπισέρχεται φόβος· καὶ πρὸς τούτῳ πάλιν ἡ τῆς πολυπαιδίας φεγγίς· καὶ οὐδενὸς ὄντος τούτων οὐδέπω φανεροῦ, ταῖς ἀμφοτέρων δεῖ ἀρχῆς ταραττομένη φεγγίσι. καὶ μὴν βοὴθους κυήσῃ, εἰς φόβου πάλιν ἡ χάρα (οὐδὲν γὰρ τοῦ τὰ γάμου καλοῦ φόβου χωρὶς) ὁ δὲ φόβος, μήποτε ἀμοιρήσῃς ἀμόλυντος. διαφθαρῇ μὲν ὁ συλληφθείς,

Λογ. ϛ. Περὶ τῆς πατὴ γάμῳ φεγγιτῶν λυπῶν.

κινδυνεύοντι· ὃ δὲ τὴν ἐκάτερα ἡ κύουσα. αὐτὸ γὰρ πολεμεῖ μεταξὺ γλώττης χρόνος, ἀπορρησίας ἡ γυνή, ὥσπερ αὐτὴ κυεῖα οὖσα τοῦ τεκεῖν. ὅταν γὰρ ὁ τοῦ τόκου καιρὸς ἐπιστῇ, ἀγκυλοῦσι μᾶλλον ἡ ἀγκαζῶσι τὴν ὠδῖνα· αἱ δὲ μέναι ἰσχναὶ πάντα συσκιάσαι καὶ τοῦ γάμου χρησταί. θορυβοῦσι δὲ αὐτὴν ἡ ἄλλαι μὴ τούτων φειδόμεναι. ἡ γὰρ ἀθλία καὶ ταλαίπωρος κόρη, καίτοι οὕτω σφοδρῶς ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνων ἐκείνων κατατυραννουμένη, δέδοικε τούτων οὐχ ἥττον, μήποτε λελωβημένον ἡ αἰσχύνην τινὰ ἀργὴν ἡ ὑγιοῦς προέλθῃ, μήποτε αὐτὴ ἄῤῥητος ᾖ. καὶ γὰρ αὕτη οὐχ ἧττον αὐτῶν τὴν ὠδῖνα ἡ ἀγωνία θορυβεῖ τότε. οὐδὲ γὰρ ὁ οἷς εἰσὶν ὑπόβουλοι μόνοι, ἀλλὰ ἡ ὧν τῆς αἰτίας ἀφεῖται, καὶ πρὸ τούτοις δεδίκασι τοὺς ἄνδρας οὐκ ἔλαττον ἡ ὁ ἐκείνους· ἡ τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν ἀφέσθαι σκοπεῖν ὁ τοσούτῳ κινδύνῳ, μεμνῆσθαι μή τι τοιοῦτον τῆς ἀβουλήτου γλώττης· τοῦ δὲ παιδίου πεσόντος εἰς τὸν χόλον, ἡ τοῦ τέλους ἀφέντος φωνὴν, ἕτερα πάλιν ἀγωνιῶσι φερτίδες, αἱ τῆς σωτηρίας, αἱ τῆς ἀναζωπυρήσεως. καὶ μὴ βύθιοι οἱ τύχῃ ἡ τοῖς ἀρετὴν ὑπεπιδύσαι, πάλιν ὁ φόβοις ⓐ τεκόντων, μή τι πάθῃ δύσοιστον, μὴ θανάτου ἄωρον ὑποσχῇ, μὴ μεταβολὴν τοῖς κακίαν πικράν. οὐδὲ γὰρ ὁκ πόρρωθεν χρηστὸν γίνεσθαι μόνον, ἀλλὰ ἡ ἀπὸ σπουδαίων φαύλοις ἡ πονηροῖς. καὶ μᾶλλον τούτων ἡ γλώττης τῶν ἀπόντων, ἀφορητοτέραν ἔχει τὴν λύπην, ἢ εἰ παρόντα τὴν ἀρχὴν ταῦτα ἐνέπεσεν. ἐνὼ γὰρ ἅπαντα μᾶλλον ἡ χρηστὰ βέβαια, ὀγκῶ ἀπὸ τῆς μεταβολῆς ἀεὶ πρέσεσιν ἀλγοῖς φόβος, καὶ πασείων τὸν ψυχὸν τῶν τεκόντων, ἡ πολὺ τῆς ἡδονῆς ὑποτιμώμενος μέγεθος. ἀλλ' οὐ πᾶσι τοῖς γεγαμηκόσι παῖδας ἔλαχεν συμβαίνει· οὐκοῦν ἑτέρωθι μοι λέγειν πάλιν ἀθυμίας ὑποθήσων. ὅταν οὖν ἡ παῖδων ὄντων, ἡ οὐκ ὄντων, ἡ χρηστῶν ἡμοιμένων ἡ πονηρῶν, διαφέρεσις ζωὴ χωρῶσιν λύπαις ἡ φροντίσι, πόθεν λοιπὸν ἡδὺς ἔσται καλέσομέν τὸν τὸ ὃν γάμον ζωόν; πάλιν αὖ μὴ ὁμοεθνῶσιν οἱ ζωοκηδῶσιν διαπλώσι, φόβος μὴ θανάτου ἐμπεσὼν διακόψῃ τὴν ἡδονήν· μᾶλλον ἡ οὐκέτι φόβος τοῦτο μόνον, οὐδὲ μέχρι προσδοκίας ὃ δῆλον· ἀλλὰ ἡ εἰς ἔργον αὐτὸ προελθεῖν πάντως ἀνάγκη. οὐδεὶς γὰρ ἔχει ὑποδύσαι ποτὲ τὸ ἡμέρα μιᾷ ἀμφοτέρεις τελευτήσαι ζωάς. τοῦτο ἡ οὐκ ὄντος, ὃ λειπόμενον ἀνάγκη πολὺ τοῦ θανάτου χαλεπώτερον ὑποδρᾶναι ζωόν, ἀν' τε πολιὸν τύχῃ ζωοτροφοῦν χρόνον, ἀν' τε ὀλίγον. ὁκῆνος μὲν γὰρ ὅσῳ πλείονα τὴν πεῖραν ἔλαβε τοσούτῳ μείζονα ἔχει τὴν ὀδυνὴν, τῆς πολλῆς ζωῆς ἀφόρητον ποιούσης ⓐ χωρισμόν· ὁ δὲ πρὶν ἡ γλυκάναι καὶ ἐμπλησθῆναι τῆς φιλίας, ἀκμάζουσης ἐπὶ τῆς ὀπτηδυμίας, αὐτὸν ἀφαιρεῖται, αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον ὀκνοῦντα πιεῖν, καὶ * ἐξ ὑποθέσεως ἑαυτῶν ἴσοις ἀμφοτέρεις ζωὴν ἡ τοῖς λυπηροῖς. τί δὲ χρὴ λέγειν τοὺς ὁ τῷ μεταξὺ χρόνους χωρισμοὺς, ἃς μανίας ἀποδημίας, ἃς ζωοξυθυμίας αὐτοῖς ἀγωνίας, ἃς νόσους; καὶ τί τοῦτο πρὸς ⓐ γάμον, φησί; μαίλιστα μὲν, ἡ ἀπὸ τῆς αἰτίας τῆς τούτου πολλαὶ πολλάκις ἠῤῥώγησαν. καὶ γὰρ ὑβριαθεῖσαν ἡ ὀργιαθεῖσαν, ποτὲ μὲν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, ποτὲ δὲ ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, πολλοὺς ἔτεκον πυρετούς. ἐνὼ δὲ καὶ παρόντος μηδὲν πάθωσι τοιοῦτον, ἀλλὰ πρόσκοποι ἀποκαύσωσι ὀκπώματος, ὑπὸ τῆς ἀποδημίας εἰς τοῦτο πάλιν προεῖσαντας τὰ κακά. πλὴν ἄλλα ταῦτα πάντα πρόφασις, ἡ μηδὲν ἐγκαλῶμεν ὃ γάμῳ· ἀλλ' οὐχὶ μὴ τούτων καὶκείνης αὐτὴν ἀπαλλάξαι δυνησόμεθα τῆς αἰτίας. ποίας δὲ ταύτης; ὅτι ⓐ ὑγιαίνοντα οὐδὲν ἀφίσιν ἄμεινον τοῦ κάμνοντος ὀκκεῖσθαι, ἀλλ' εἰς τὸν αὐτὸν τῷ κάμνοντι καθίστησιν ἀθυμίαν.

Βούλει δὲ ταῦτα πάντα ὀκκαλέντας, ζῶμεν ὃ λέγω τὰ ἀδύνατα, καὶ συγχωρήσωμεν ἡδέσθαι γάμον παῖδα ὁμοῦ ἔχοντα τὰ ἀγαθὰ, πολυπαιδίαν, εὐπαιδίαν, πλοῦτον, γυναικὸς σωφροσύνην, κάλλος, ζωὴν, ὁμόνοιαν, γῆρας μακρὸν; πρόσεστω ἡ ἡδονὴ τοσαύτη καὶ τοιαύτη, καὶ μηδὲν ὃ κοινὸν τοῦτο τῆς φύσεως ὀχλείτω πάθος, ὁ φόβος τῆς τούτων μεταβολῆς· ἀλλ' ὀξωλείαθω πᾶσα μὲν ἀθυμίας ὑπόθεσις, πᾶσα ἡ φερτὶς καὶ μελέτης

νεῦ νη. Ὅτι οὐδὲν μέγα ὁ γάμος· κἂν πάντα διαφύγῃ τὰ λυπηρά.

μεμίμησις ἀφορμὴ, καὶ μήτε ἄλλη τις αἰτία, μήτε θάνατος ἀωρος διαζευγνύτω τὸν γάμον, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ὁ μιᾶς πόλεως διηλαθωσαν ἡμέρας ἢ, ὁ τύπον πολλῷ μακαριώτερος ἐδόκει, μνήσθησαν μὲν οἱ παῖδες κλησόμενοι· ὧν δὲ γονεῖς ἀμφοτέρους ὁμοῦ παρεπέμποντο μετὰ γῆρας μακρὸν. καὶ τί δὲ πέρας, ποῖον δὲ κέρδος ἐκ ταύτης τῆς πολλῆς πόθου ἔσχεν τὰς ἀπελθούσας οἰκεῖ; ὃ γὰρ πολλοὺς παῖδας καταλιπεῖν, καὶ κελῆς ἀπολαῦσαι γυναικὸς μετὰ τρυφῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀπόντων, ὧν αὐτὴ δίκλθον, καὶ εἰς γῆρας ἐλθοῦσα μακρὸν, τί πρὸς δὲ δικαιότερον ἡμᾶς ὠφελῆσαι δυνήσεται οἰκεῖο ὃ τοῖς αἰωνίοις παρέχομαι καὶ ἀληθεῖς; οὐδέν. οὐκοῦν σκιὰ ταῦτα καὶ ὄναρ. ὅταν γὰρ ὁ τοῖς οἰκεῖ ἀγαθοῖς ἡμᾶς αἰδίοις καὶ πέρας οὐκ ἔχουσι, μηδὲν ἀπὸ τούτων διανοηθῶμεν κερδᾶναι, μήτε παθημάτων ἀπολαῦσαι ἴσως, ὁ ἴσως τοῖς οὐ μεταχρῦσι μεταγόντα θαυμάσιον. οὐδὲ γὰρ εἴ τις ὁ χιλίοις ἔτεσι μίαν νύκτα μόνον εἶδεν ὄναρ χρηστὸν, πλέον τι τοῦτον ἔχει φησομὲν τοῦ μὴ ταύτης ἀπολελαυκότος τῆς ὄψεως. καίτοιγε οὐδὲ ὅσοι ἐβουλόμεν, εἶπον. οὐδὲ γὰρ ὅσοι τὰ ὀπίσω ἀπολείπεται τῆς ἀληθείας, ἴσασιν τὰ ὁ ταῦτα ἀφέσηκα τὸ οἰκεῖ, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον· οὐδὲ ὅπερ ὅστις ὁ ἔτεσι χιλίοις μία νύξ, ἴσασιν ὁ παρὼν αἰὼν πρὸς μέλλοντα· ἀλλὰ καὶ τούτῳ πολλῷ πλείοι κἀλιν ὁ μέσοι. ἀλλ' οὐ τὰ τῆς παρθένου διαφθείρω, ἀλλὰ πολλὴν ἀπιστον ἔχουσα τὴν ἐμπορείαν. μᾶλλον δὲ λόγων αὖθις ἀξιολογώσομεν.

Οὐκ ἀναγκάζει δὲ πολυτελεῖ τὸν νυμφίον, οὐδὲ, μὴ πᾶν ἀπάτιλον ἐκτομείη, διδάσκει. Θεὸς γὰρ ὅστις, οὐκ ἄνθρωπος, διαστάσεις, οὐχ ὁμόδουλος· καὶ τῶν μὲν νυμφίων ὁ μέσον τοσοῦτον. σκόπει δὲ καὶ ὅτι ποσὶν ἀριθμοῦσι. " οὐδὲ γὰρ ἀνδρὰ ποδὰ, οὐδὲ γῆς πλέθρα, οὐδὲ τόσα καὶ τόσα ζεύγους ταλαντα, ἀλλ' οὐ σχοινοὶ καὶ τὰ ὁ οἰκείοις ἀγαθὰ ταῦτ' ἔδνα ταύτης τῆς νύμφης ὅστι. ποῖος τύπος, ἢ μὴν γαμικῆς φρίττει θάλαττα τῶν τι ἄλλων ἔνεκεν, καὶ ὅτι τῶ ζωοτοκωῦσι αὐτὴν διαζευγνύσι· ἢ δὲ πρὸ θύρας καὶ ποδεῖ τὸν τελευτὴν, καὶ βαρυνόμενη τῇ ζωῇ, ἀπεύδουσα τὸν νυμφίον ἰδεῖν ποσόσπερ ποσὸς πόσωπεν, καὶ τῆς δόξης ἀπολαῦσαν οἰκείης.

Οὔτε δὲ πενίαν συζῆν, καθάπερ ὅπι τῶ γάμω, παθολόμεθα δυνατὸν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πολλῷ τῆς νυμφίου τὸν ἐκοῦσαν τοῦτο ἐκτομόσαν ποιεῖ· ὅτι δὲ οὐκ ἀπιστῶ γενησέναι, ὅτι δὲ μὴ διαλέμπειν τὸν τῶ σώματος ὥρᾳ, ὅτι ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. καὶ τί λέγω ταῦτα; καὶ γὰρ μηδὲ ἐλθοῦσα τύχῃ, οὐδὲ τῶν αὐτῆς λυμαίνεται τὸν μνηστῆρα, ἀλλ' ἔχει ψυχὴν ὅπι διίξασθαι καλὸν, καὶ τῶν ποιητῶν τυχεῖν. οὐκ ἔστιν οὐκ φοβηθῆναι ζηλοτυπίαν, οὐκ ἔστι ἀληθῶς διαφθόνου μᾶλλον ἑτέρᾳ γυναικὶ, ὡς διαμαρτυρίᾳ συνεζευγμένη αὐτῇ. οὐ γὰρ ὅστι ὁμοίως αὐτῇ, οὐδὲ ἴσως οὐδὲ ἰς, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐγγύς. τὸ δὲ τῷ γάμῳ καὶ τῶν σφόδρα πλουτούντων τὲ μεγάλης δυναστείας ἔχειν τις ἀνδρα, ἀλλ' ὁμως δυνατὸν μὴ ἑτέρου βίβλον πολλῷ μείζονα ἔχοντος. ὑγιὼς ἔτυχε δὲ ἑλαττοῦσι τὸν ἐκ τῆς τῶν ἡδέων ὑπερβολῆς ἡδονὴν ἢ τῶν μειζόνων ὑπερβολή. ἀλλ' ἡ πολλὴ ἀχυρολή, ἢ τῶν χρεισίων, καὶ τῶν ἱματίων, καὶ τῆς περιπόλης, καὶ τῆς ἄλλης ἀδίας, ἐκκαὶ διλεάσας ψυχὴν καὶ ἐφελκύσασθαι; καὶ πόσαν τούτων ἀπολαμβάνουσαν χαὶ αἰτήσεις; ὃ γὰρ πλῆσον τῶν δικαίων μέρος " πενία συζῆ δὲ ταλαιπωρείας καὶ " πόνος. εἰ δὲ τινες εἶεν αἱ τούτων μετέχουσαι, σφόδρα μὲν ὀλίγαι δὲ ἀναίθμητοι· καὶ αὖπαι ὃ πᾶσι δὲ τοῦ Θεῷ δοκοῦν. οὐδὲν γὰρ " ἐφίεται τὸ τούτοις πεῦφαι, ὡς καὶ ἀπεδιίξαμὲν τὸ τοῖς " πρόσθεν λόγοις.

Πλὴν ἀλλὰ θῶμεν πάλιν τοῦ λόγου καὶ ταύτην " συγχωρῆσαι τὸν πενίαν, καὶ μήτε τὸν παρθένιον, μήτε παῦλον ἀπιθάνεσθαι πρὸς ταῦ χιλιάσιας τῶν γαμικῶν. τί δὲ ὄφελος τῶν πολλῶν χρεισίων; ἕτερον μὲν οὐδὲν, βιωτικὰ δὲ καὶ φθαρτὰ καὶ οὐχ ὁ τυχὸν. ὁ γὰρ μόνον ὅταν εἰς τὸ κοιμητήριον αὐτὰ ἀπενθῶσιν, οὐδὲν ἧττον καὶ τὰ λαβεῖσαι μόνοι τὰ σφέτερον) ταῖς φερτοῖσιν, ἀλλὰ δὲ ὅταν αὐτὰ πρεπείων), καὶ ὅταν ἡμέρᾳ ἢ, τὸν αὐτὸν ἐκτομόσουσι

μόνοις

Λογ. ιθ΄. Οτι ἄνομον ἡ παρθενία.

Λογ. ξ΄. Οτι ἡ παρθενία ἐλευθερίας δεῖται τῆς ἐκ τῶν ἐφ' ἡμῖν.

Λογ. ξα΄. Οτι τὸ χρυσοφορεῖν μείζονα τῆς ἡδονῆς ἔχει τὸ φόβον.

μάρους μεζημιῶν· μᾶλλον δὲ καὶ χαλεπωτέρα. ἐν γὰρ τοῖς βαλανείοις καὶ ἐκκλησίαις πολλαχοῦ γίνονται αἱ τὰ τοιαῦτα κακουργοῦσαι γυναῖκες. κἀκεῖναι δὲ πολλάκις χωρεῖς, ἐπὶ τοῦ πλήθους ὀθούμεναι καὶ πιεζόμεναι αἱ χρυσοφοροῦσαι, τοῦτο ἀφαιροῦνται ἐκπεσόντος αὐτῆς τοῦ χρυσίου τινός. οὕτω γοῦν πολλαὶ οὐ ζημίαι μόνον, ἀλλὰ πολλῷ τούτων ἐπὶ πλείονα καταδίκαια ἀπὸ τιμίων συγκειμένα λίθων ἀφαιρεθέντα καὶ ἐκπεσόντα ἀπώλεσαν.

κεφ. ξς. Ὅτι τὸ χρυσοφορεῖν καὶ τὰ κάλλει λυμαίνεται, καὶ πῶς ἀμορφίαν ἐντίκτει.

Πλὴν ἀλλὰ μηδὲ τοῦτ' ἔστω ὁ φόβος, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἐξηρήσθω ἡ φροντίς. τί δὲ ὄφελος; Εἶδον ἕτεραι, φησί, καὶ ἐθαύμασαν. ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ κατεικειμφίου, ἀλλὰ τὰ κατεικείμφια, ἐκείνου δὲ ἀφῆκε ταῦτα καὶ ἐκάκισε πολλάκις, ὡς οὐδὲν τῶν ἀξίων κοσμεμφίου αὐτῆς. αὐτὴ μὲν γὰρ βωμορφος ἦν, λυμηνεται δὲ κάλλει τῆς φύσεως (ὁ πολὺς γὰρ κόσμος ἐκφυγὼν οὐκ ἀφίησιν αὐτὸ φανῆναι γυμνόν, ὃ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος ἀφαιρούμενος) ἐκείνη δὲ ἄμορφος ἡ καὶ δυσειδὴς, ἀπερπεύεται ἀπεδύσεται ὅπως μᾶλλον αὐτόν. ἡ γὰρ ἀμορφία πάντα χοῦν καθ' ἑαυτὴν μὲν φαιομολύνη, ὅσοι ὄντι, φαίνεται μόνον· ὅταν δὲ αὐτὴ καταβάλλῃ λίθων λαμπρότης, ἢ καὶ ἑτέρας τινὸς ὕλης κάλλος, ἐπιτείνει εἰς δυσείδειαν μείζονα. τὸ τε γὰρ τοῦ σώματος μέλαν πολλῷ μελάντεροι δείκνυσι ἐπικείμενον τοῦ μαργαείτου τὸ φῶς, καὶ ὥσπερ ἐν σκότῳ σίλβον· τό τε τοῦ προσώπου δυσδιάπλαστον τὰ τῶν ἰματίων αὐγὴ πολὺ κάκιον ἀποφαίνει, οὐκ ἀφιεῖσα καθ' ἑαυτὸν ἀγωνίζεσθαι τῆς ὄψεως τύπον καὶ τοῖς θεαταῖς, ἀλλὰ πρὸς ὃ χλοποίησον σκῆπτρον καὶ ἀμήχανον κάλλος· ὅθεν ἡ μείζων πεῖρα γίνεται. ὁ γὰρ διεσταυρωμένος ἐν τοῖς ἱματίοις χρυσὸς, καὶ ἡ πολλὴ τῶν τοιούτων ἐργαζομένων ποικιλία, καὶ ὁ λοιπὸς κόσμος ἅπας, καθάπερ τις ἀθλητὴς γλιαρὸς ὑπέκτων καὶ σφεντῶν ψωραλέον τινὰ καὶ αἰσχρὸν καὶ λιμοττοντα πρωσάμενος ἀγωνισμὸν, οὕτω τὴν τοῦ προσώπου δόξαν τῆς κατεικειμένης καταδυόμενον, πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέφεται τοὺς θεατὰς, ἐκείνου μὲν καταγελᾶσθαι μείζονος, αὐτὸν δὲ μᾶλλον ἐπαφροδίτης θαυμάζεσθαι παρασκευάζων.

κεφ. ξζ. Τίς ὁ κίνδυνος τῆς παρθενίας, καὶ τί τὸ κέρδος.

Ἀλλ' ὑπὲρ ὁ τῆς παρθενίας κόσμος τοιοῦτος. οὐ γὰρ λυμήνεται τὴν κατεικειμένην ὅπως μηδ' ὅτι σωματικός, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς ὅλης. καὶ ὅρα τοῦτο μὲν τι δυσειδὲς ἦν, μετέβαλε τὸν δυσείδη βίβλου, κάλλος κατέθηκε ἀμήχανον· μὲν τι ὠχρία καὶ φαιδρὰ, λαμπρότητα εἰργάσατο· ὑπὲρ γὰρ λίθοι καὶ χρυσὸς, οὐδὲ ἱματίων πολυτέλεια, οὐδὲ χρωμάτων πολυτελὴ ἄνθη ἀφθορεῖα, οὐδὲ ἄλλο τοιοῦτον οὐδὲν τῶν φθαρτῶν σκευῶν κοσμεῖ τὰς ψυχάς· ἀλλὰ τούτων ἡσυχία, πραότης, ἐπιείκεια, πενία, ἀνδρεία, ταπεινοφροσύνη, καρτερία, πάντων ἁπλῶς τῶν εἰς τὸν βίον τοῦτον ἀγγελικὴ εὐφροσύνη. καὶ γὰρ ὀφθαλμὸς ἀκάθαρτος οὐ τὴν οὕτω μὲν καλὸν καὶ ὑπέρτερον, ὡς αὐτὴ δὲ θεάσασθαι τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις, καὶ τούτων διαπύρου ἔχει ἔρωτα· οὕτω καθαρὸς καὶ δυσδὴς, ὡς αὐτὴ τῶν σωματικῶν τὰ ἀσώματα κάλλη δυνάσθαι καθορᾶν· οὕτω ἥμερος καὶ γαλήνιος, ὡς μηδὲ πρὸς τὸν ἀδικοῦντας καὶ ὑβρίζοντας λυπεῖσθαι καὶ ἀγανακτεῖν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτους πάνυ καὶ μειλίχιον σοφᾶι· κοσμιότης δὲ αὐτὴ τοσαύτη κατέχειται, ὡς καὶ τὸν ἀκολάστους αἰσχύνεσθαι καὶ ἐρυθριᾶν, καὶ τῆς οἰκείας ἐπιδιδόναι μανίας, ὅταν πρὸς αὐτὴν ἴδωσιν ἀκριβῶς. ὥσπερ δὲ γυναικὶ κοσμίᾳ τὸν ἀκρατοσυμφόρτου φεύγοντα καὶ αὐτὸν ἀνάγκη τοιοῦτον αἰδήμονα καὶ μὴ βούλεσθαι· οὕτω καὶ τὸν σαρκὸς τῆς οὕτω φιλοσόφου ψυχὴς πρὸς τὰ ἐκείνης κτήματα, καὶ τὰς οἰκείας ἀνάγκη ῥυθμίζειν ὁρμάς. καὶ γὰρ ὀφθαλμὸς, καὶ γλῶττα, καὶ ἅψασθαι, καὶ βαδίσαι, καὶ πάντα ἁπλῶς πρὸς τὸν ἔνδον βούλεται χαρακτηρίζει· καὶ καθάπερ μύρου βαρύτιμον καὶ ἐπίβλητον ἀποκλύσῃ, καὶ ἀέρος τῆς οἰκείας αἰσθήσεως ἀναγκαῖον ἀπολαύσαι βυσσίας, οὐ τοῦ ἔνδον δὲ πλησίον ἐστῶσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔξω πόρρω τὰς ἐμπίπλησι τῆς ἡδονῆς· οὕτω καὶ ἡ τῆς παρθενικῆς ψυχὴς βυσσία τὰς αἰσθήσεις ἀπερρύουσα, εἰσδύσεσθαι τὸν ἔνδον ἀποκειμένου ἀρετὰς, καὶ τὰς χρυσᾶς τῆς βυσσομίτου ἀπολάλουσα πᾶσιν ἐαυτὴν, εἰς πολλὴν τῶν ἰδόντων ἕκαστον βυ-

ῥυθμία

ρυθμίᾳ δέχεσθαι· ἢ οὔτε τὸν γλαῦκα ἀφίησιν ἀπηχές τι ἢ δυάρμοστον φθέγξασθαι, οὔτε ⟨W⟩ ὀφθαλμὸν μόνον δυσχεμώτως ⟨C⟩ ἐπιστρέφειν, οὔτε τὸν ἀετὸν δέξασθαί τι τῶν ὑποκόπτων μυγῶν. ἢ ποδῶν ⟨C⟩ αὐτῇ μέλει, ὥστε μὴ ἄζηκτα βαδίζειν ἢ δέσποτα, ἀλλ' ἁπλαῖόν τινα ⟨C⟩ ἀνεπιτήδευτον ἔχειν τὸν βάδισιν· ἢ ⟨W⟩ ἀπὸ τῶν ἱματίων ⟨C⟩ καλλωπισμὸν ἐξεικόνασα ἢ τῷ προσώπῳ πλάνῃ συνεχῶς μὴ ἀφίχθαι τῷ γάλακτι, ἀλλὰ μηδὲ ῥέμα μιδιᾶν, ἀλλ' ''ὑπισκιώτιον αἰδέσιμον ἀεὶ ἢ αὐχῆνι ὑπιδείκνυσθαι, ἢ πρὸς δάκρυα πρόχειρα ἄζηπτος, πρὸς γάλακτα ⟨C⟩ μηδέποτε.

ὑπαίθριον

Ὅταν ⟨C⟩ δακρύων ἀκούσῃς, μηδὲν ἐπιπλήσῃς σκυθρωπόν. τοσαύτην γὰρ ἔχει τὰ δάκρυα σκέπην τὸν ἡδονῶν, ὅσην ὀδὲ ὁ γέλως τὸν κόσμου τούτου. Εἰ ⟨C⟩ ἀπιστεῖς, ἄκουσον τοῦ Λυκῶ λέγοντος, Ὅτι μαστιζόντες ⟨W⟩ ἀπέστολοι ἀνεχώρουν ἀπὸ προσώπου τοῦ Συνεδρίου χαίροντες. κράτιστα ἢ τοιαύτη τῶν μαστίγων ἡ φύσις. οὐ γὰρ ἡδονῶν ἢ χαρᾶς, ἀλλ' ὀδυνῶν ἢ πόνων ἐργάζεται. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν μαστίγων φύσις οὐ τοιαύτη· ἡ ⟨C⟩ εἰς * Χριστὸν πίστις τοιαύτη, ὡς ἢ τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν πραγμάτων κρατεῖν. Εἰ ⟨C⟩ μάστιγας ἡδονῶν ἔτεκεν δέκα τὸ Χριστὸς, '' τί θαύμαστον, Εἰ ἢ τὰ δάκρυα ⟨C⟩ αὖθ' ἑρπάζεται δέκα ⟨W⟩ αὐτόν; Δέκα τοῦτο ὧν τριῶν ἢ τεθλιμμένων ἢ πλατυσμὸν ὁδὸν, τοῦτον πάλιν καλεῖ ⟨C⟩ ζυγὸν χρηστὸν ⟨C⟩ φορτίον ἐλαφρόν. τὴν μὲν γὰρ φύσει ⟨C⟩ πρᾶγμα τοιοῦτόν ἐστι· τὴν ⟨C⟩ τῶν καταρθούντων προαιρέσει ἢ παῖς ἐλπίσι τὰ χρηταῖς σφέδρα ⟨C⟩ κοῦφον. δέκα * τὸ θύρυχόρεσυ ἢ πλατείας τὴν στενὴν ἢ τεθλιμμένων μὴ πλείονος δεῖ τῆς ἐθελημούσης προθυμίας ὁδοιπορεῖν σὺν ἐλαφροῖς αὐτῶν· οὐ δέκα ⟨C⟩ δὲ μὴ θλίβεσθαι, ἀλλὰ δέκα ⟨C⟩ τῶν θλίψεων αἰωνίους εἶναι, καὶ μηδὲν πάσχειν ὑπ' αὐτῶν, οἷ ἢ σὺν ἄλλοις εἰκός. ἔχει μὲν γὰρ θλίψεις ἢ σὺν ⟨C⟩ ὁ βίος· ἀλλ' ὅταν αὐτὰς πρὸς τὰς τοῦ γάμου προσκαλώμεθα, σὺν δὲ θλίψεις μὴ καλεῖ.

Τί γὰρ, εἰπέ μοι, προσδέεται ⟨W⟩ βίον ἡ παρθένος ἐπιτηδεύει τοιοῦτον, οἷ καθ' ἕκαστον, ὡς εἰπεῖν, σεαυτὸν ἡ γαμετὴ μεμψίν, ὠδῖσι ⟨C⟩ οἰμωγαῖς δεκαπλουμένη; τοσαύτη γὰρ τῆς ἀληθοῦς ταύτης ἡ τυραννὶς, ὡς καὶ τὸν θείαν γραφὴν, ἰωΐκα δὴ αἰχμαλωσίαν, ἢ λιμὸν, καὶ λοιμὸν, ἢ τὰ ἀφόρητα τῶν κακῶν αἱρεῖσθαι βούλεται, ὠδῖνας πεῖσα τὰ τοιαῦτα καλεῖ. ἢ ὁ Θεὸς ⟨C⟩ δι' ἡμᾶς περιφρίας αὖθ' ⟨C⟩ ἁρπαῖς ἐπιδηκε τῇ γυναικί· ἢ ⟨C⟩ ὃ τίκτειν λέγω, ἀλλὰ ⟨C⟩ ὃ ὅτι τίκτειν μὴ πόνων ἢ ὠδίνων. Εν λυπαῖς γὰρ, φησι, τέξῃ τέκνα. ἡ ⟨C⟩ πρὸ θεὸς αὐτὸν τοῦτο ἔσηκε τῆς ὠδῖνος ἢ τῆς ἁρπαῖς. ὁ γὰρ τὸν ἀπὸ τῶν '' νόμου καταρὰν λύσας, ἢ τοῦτον ἔλυσε μετ' ἐκείνης.

Γεν. γ. ιϛ.

Ἀλλὰ τὸ περιφρεὲς ὅτι τὸ ἀηδὲς ὅτι ἡμῖν ἡδύ; τύφος ὅτο πρεπὸς μόνον, ἡδονῆς ⟨C⟩ ἀπιστέρησις πάσης. ἢ ὥσπερ ὅτι ὁ σκότος ἢ φωτὸς ἀμοιβὴ, ὑδὲ ὁ συγκλείειν ἢ λελύειν, ὅτι τὸ πολλῶν χρῄζειν ἢ μηδενὸς ὅτως ὑδὲ αὐτὴ τοῖς οἰκείοις ποσὶ μὴ κεχρημένη ἄμφιον διακείσῃ). Ταῖς γὰρ ἀνάγκαις, ὅσαις ἐκ τύχης ⟨C⟩ ἐπιπλέκῃ ἀνάγκη, παείημι. ἢ γὰρ ὑκ ὅτι βούλει ⟨C⟩ ἔξεστιν αὐτὴ τῆς οἰκίας προελθεῖν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις χρησίμως τινὸς κατεπείγοντος εἰξίσῃ, οἴκοι μένῃ ἀναγκάζεται, καθάπερ τῶν ἐπαύλων ⟨C⟩ σὺν ποδὰς ἀπτημένων, καὶ σὺκ ἔχοντες ὅπως φύγωσιν. κἂν μὲν ὁ αἰὴρ τύχῃ ταῖς ἡμέραις ἀπαχλύσας, μακροψυχία, καὶ μάχῃ, καὶ πολλὴ προθασιώπησις· ἂν ⟨C⟩ αὐτὴ μηδὲν τῶν μεμνόντων προορωμένη τὸ αὖθ' τοῦτο ἐργάσῃ), ⟨W⟩ ἀδρὰ ἀφῦσα, καὶ ἑαυτῆς πεῖσῃ τὸν θυμὸν, ἀφιπτώσασα συνεχῶς ἐπὶ τῆς ἐπηρείας ἑαυτῆς. καὶ πόσῳ βέλτιον ἢ τοῖς ποσὶ κεχρημένῃ (ἀφὶ γὰρ τοῦτο ἡμῖν αὐτὸν ἐποίησεν ὁ Θεὸς) μηδὲν τούτων ἐπιπλέκῃ τῷ διανοῇ, ἢ βυλευτηρίῳ ἀρτάσθαι, τοσαύτας ἔχῃ λύπης καὶ μακροψυχίας ἀφάτους; οὐδὲ γὰρ αὗται μόναι αἱ προφάσεις αὖθ' οἴκοι κατίσχυσιν, ἀλλὰ κἂν ἀλγήσαι σὺν ποδὰς τύχῃ, ἂν τι ἀμφοτέρας ταῖς ἡμέραις, ἂν τι θατέραν, τὸ αὐτὸ ⟨C⟩ ἔργον· καὶ ὅταν δὲ εἰς πόλιν ἀφελθεῖν συμβῇ (συμβαίνῃ ⟨C⟩ δ' τοῦτο καθ' ἕκαστον σεαυτὸν, καὶ ὅτι πολλαῖς ἡμέραις) ἀνάγκη πάλιν οἴκοι μένῃ, ὥσπερ διδυμόλιν, καὶ μηδὲ, χρείας

χαλάσῃς

Κεφ. ξδ. Ὅτι ἂν ἀλλὰ τὴν Χριστὸν πάσχῃ μὴ, κἂν αἰσχρὸν ᾖ, ἡδονὴν ἔχει. Πραξ. ε. μα.

Ματθ. ε. ιγ. ιδ. λ.

Κεφ. ξε. Ὅτι πάντα τὰ δάκρυα τῆς παρθενίας τῶν ὠδῖνων μόνον ἢ γάμου ἐλεύθερα ἐστὶν ἀπήμονα

Κεφ. ξϛ. Ὅτι τὸ βαδίζειν ἢ περιφρεὲς ἡδονῆς ὑπεύθυνον ἡμῖν ἡδονῆς.

καλύσης αἰαγκάς, ὑξείας τῆς οἰκίας. Εἰ ὃ λέγοι τις, ὅτι τῶ πλήθους ἀπάλλακται τῶν σὺν τυγχανόντων, οὐκ ἀναγκαζομένη καθ' ἕκαστον τῶν γωρίμων ὁρᾶσθαι καὶ ἐρυθριᾶν· σφόδρα ἀγνοεῖ μοι δοκεῖ καὶ τὰ ἀπαλλάττοντα, καὶ τὰ περιβάλλοντα τὴν γυναικείαν φύσιν ἡ αἰσχύνη. ὅτε γὰρ ὁ φαίνεσθαι, ὅτε ὁ κρύπτεσθαι τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ὁ μὴ ἡ κατέχουσα τὴν ψυχὴν ἔνδον τροπέτεια· ὃ δὴ καὶ σωφροσύνη καὶ αἰδώς. Διὰ ταῦτα καὶ τῶν ἀπηλλαγμένων τῆς εἱρκτῆς σκείπη πολλαί, καὶ διὰ μέσου τοῦ πλήθους ὅπῃ τῆς ἀληθοῦς βαδίζουσαι, οὐ μόνον οὐκ ἐπικατάσταντο κατηγόρους, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἔχουσι τῆς σωφροσύνης σὺν θαυμασμοῖς καὶ διὰ τοῦ σχήματος, καὶ διὰ τοῦ βαδίσματος, καὶ διὰ τοῦ ἱματίων ἀνεπιτηδεύτου, τῆς ἔνδοθεν κοσμιότητος ἀφιεῖσαν τὴν ἀκτῖνα λαμπρυνόμενοι· οὐκ ὀλίγαι δὲ τῶν ἔνδοθεν καθημένων πορνῶν δόξῃ σωφρονεῖν ἐαυτάς. ἔνεστι γὰρ καὶ συγκεκλεισμένῃ μᾶλλον τῶν φαινομένων τοῖς βουλομένοις ὅπῃ δείκνυσθαι μὴ πολλῆς τῆς προπετείας καὶ τῆς ἐπαμύστητος.

κεφ. ξζ. Οτι τὸ πολλὰς ἔχειν θεραπαίνιδας, ἀναιρεῖ.

Αλλ' ἴσως ὁ τῶν θεραπαινίδων πλῆθος ἡδύ; ταύτης μὲν οὐδὲν χεῖρον τῆς ἡδονῆς τοσαύτας ἔχειν τὰς φερούσας· ἀνάγκη γὰρ ἐφ' ἑκάστῃ καὶ ἀρρωστοῦσαν καὶ πλυθυτοῦσαν τὰ ἐσθίειν καὶ ἀθυμοῦσαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως φορητά, καὶ τὰ τούτων ἔτι χαλεπώτερα· οἷς, ὃ καθ' ἑκάστην διατείνεσθαι τὴν ἡμέραν, ῥᾳθυμίαν ὑπισχνέφουσαν, κακουργίαν ἐγκόπτουσαν, ἀσχολίας παύουσαν, τὴν ἄλλων πᾶσαν αὐτῶν κακίαν παιδαγωγοῦσαν. ὃ δὴ πάντων χαλεπώτερον, ὅπερ μάλιστα τὸ τῆς πλήθη τῆς τοιαύτης θεραπείας συμβαίνειν εἴωθεν, ὅταν ἐν τῇ τῶν θεραπαινίδων σκέπαν ἀγέλη δυσερεθὴς ἡ οὖσα τύχῃ. ἀνάγκη γὰρ τοῦτο πάντως τὸ τῷ πλήθη συμπίπτειν. οὐδὲ γὰρ ὡς πολλὰς κτήσασθαι μόνον, ἀλλ' ὡς καὶ βιάδεις ⟨ϕ⟩ πλουτοῦντας ἀνουδάζουσιν. ὅταν οὖν συμβῇ ἵνα διὰ λαμπρὸν τὸ ἐν αὐταῖς, αὖ τὸ ἕλη ⟨ϕ⟩ διαπύτιον τῷ φίλτρῳ, μὴ τι μηδὲν πρεσβύτερον τοῦ θαυμασθῆναι ἰσχύσῃ, διὰ τῆς ὀδύνης ἴσα τῇ διαπύῃ πρὸς βδελυκτὸν μόνῃ, εἰ καὶ μὴ διὰ πόθῳ, ἀλλὰ τῇ τοῦ σώματος ὥρᾳ, καὶ διὰ θαύματα. ὅταν οὖν τὰ δοκοῦντα εἶ πρὸς αἰδοῖς λαμπρὰ καὶ ζηλωτά, τοσαῦτα ἔχῃ τὰ θλίψεως, τί δῆτα ἂν εἴποι τὰ τῶν λυπηρῶν;

κεφ. ξη. Περὶ τῆς ἀπαρεξίας τῆς περιττείας.

Αλλ' οὐχὶ ἡ πρόνοια τούτων σώζει, ἀλλ' ἀπήλλακται παρεχὲς ὃ δοκοῦν, καὶ χαυνὴ πᾶσα σκιπόδωι ἀπειλήλακται. ὥσπερ γὰρ ἐν ὑδατίῳ λιμνίῳ σιγῇ πόντια κατέχῃ τὰ εἴδεα, καὶ τὰ σιγῆς πλείων ἑτέρα ἀπαρεξία τὴν ψυχὴν, ἃ τὰ ἀνθέπινοι μὲν οὐδὲν μετὰ χείζουσαν, διὰ πόντος δὲ ὃ Θεὸς διὰ λεπτομερείαν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀτενέστερον ὁρῶσαν. Τίς οὖν οὖν τοῦτον ἀναμετρήσειε τὴν ἡδονήν; ποῖος λόγος τὸν ὑφεσμένον τῆς οὕτω διακειμένης ἀπολαύσειε ψυχῆς; οὐκ ἔστιν οὐδείς· ἀλλὰ ⟨ϕ⟩ τὸ Κυρίου καταπυφώντες, αὐδὲ μόνοι ὃ μέτρος ἴσασι ταύτης τῆς τρυφῆς, καὶ πῶς πᾶσαν σύγκρισιν ὑπερβάλλοντος τὸ παρόντος νικᾷ. ἀλλ' ὁ πολὺς ἀργυρὸς ὁρώμενος πόντα μὲν πολλῶν πρέπει τὴν τέρψιν τοῖς ὀφθαλμοῖς. καὶ πόσῳ βέλτιον εἰς ⟨ϕ⟩ οὐρανὸν ἀποβλέπειν, καὶ πολλῷ μείζονα ἐκεῖθεν καρπούσθαι τὴν ἡδονήν; ὅσον γὰρ ὁ χρυσὸς καθαρώτερον καὶ μαλακώτερον, τοσοῦτον ὁ οὐρανὸς χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ πάσης ὕλης λαμπρότερος τε ὄντι καὶ φαιδρότερος. καὶ αὐτὴ μὲν χροιὰ φροντίδος ἡ θεωρία, ἐκείνη δὲ μυρίᾳ πολλῆς τῆς μελίμνης· ὁ μάλιστα πόντα χαίρουσι τὰς ὑπ' ἐλπίδος λυμαίνεται). ἀλλ' οὐ βούλει ⟨ϕ⟩ οὐρανὸν ἰδεῖν; ἔξεστί σοι ⟨ϕ⟩ ὅπῃ τῆς ἀληθοῦς κείμενον ἀργύρου ἰδεῖν. Πεῖσαι σε βούλομαι λέγω, τὸν ⟨ϕ⟩ μακάριον Παῦλον, ὅπου οὕτως ἐπιλέλαθε πρὸς ⟨ϕ⟩ τῶν χρημάτων ἔρωτα. ἀλλ' οὐκ ἔχω τί εἴπω. πολλή γάρ με σκιπεῖ" κατέχει ἀπορία, καὶ οὐ δύναμαι ζωγραφεῖν, πόθεν ἄρχωμαι, ὡς εἰπεῖν, ὃ τῶν ἀνθέπινον ὄγκος, ὅταν μὲν ἐξῇ μετ' εὐκολίας καὶ αἰσίως τέρπεσθαι, οὐδὲν ἡδονῆς ὃ τοιοῦτον πόνος· ὅταν δὲ φορτίζειν καὶ ἀπειλεῖσθαι καὶ μελλησμοῦ, μάλιστα πάντων ἥδιον). ἀλλὰ τί γὰρ αὐτὸν οὐχ οὕτω πέπονθεν ὁ χείμαρρος ὅπῃ τῆς ἀληθοῦς ἀργύρου, ὡς ὁ χῦ τῆς οἰκίας; καίτοιγε λαμπρότερος ἐκεῖνός ἐστι, καὶ μελίμνης ἁπάσης ἐλευθέρα ἀφίησι τὸν ψυχόν. ὅπου, φησὶν, ἐκεῖνος μὲν οὐκ ἐμός, οὗτος δὲ ἐμός. ἡ πλουσιοξία ἀρα

ὅστις

ὄστις ἡ τὴν ὕδατος ἔχουσα, οὐχ ἡ τοῦ ἀργύρου φύσις· ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, ἢ σκεῦος ὁμοίως πέπαται ἅπαν ἔδει. εἰ δὲ χρείαν ἔσχεν λέγεις, πολλῷ βελτίων ἡ ὕλη· καὶ ζῶντα αὐτοὺς οἱ πλουτοῦντες εἰσιέναι δεῖ, οἱ τὰ σκεύη ἀπὸ τῆς ὕλης ταύτης ὡς τὰ πολλὰ κατασκευάζοντες. εἰ δὲ τοῦ ἕνεκα ἡ τοῦ φορητὸν ἀναγκαῖον ἦν καὶ εὔκολον ἀργύρου τοῦτο πεποιῆσθαι, πρὸ τούτου ἦν δῆλον ὕλης τινὸς ὕλης, οὕτως ἔξωθεν ἀργύρου προσβάλλοντες, διὰ τοῦτο ὅτι αὐτὴ μὲν πρὸς πόμα ἡδίων καὶ ὑπτιωδία, σκῆπτος δὲ πρὸς τύφον μόνον καὶ ἀλαζονείαν προσῆκεν. τί δ' ἐστίν, ἄλλως ἐμοὶ, οὐκ ἐμοί; ζῶντα γὰρ ὅταν μὴ ἀκριβείας ἀξιταίσω τὰ ῥήματα, ῥήματα μένει ὀρφανὰ φιλῶ. πολλοὶ μὲν γὰρ καὶ ζῶντες ἀπεπηδῶσι αὐτοὶ τῆς αὐτῶν διαφυτείας οὐκ ἴσχυσαν κατασχεῖν· οἷς δὲ μήπω τέλειος πρόεισιν, ὁ τῷ χειρὶ τῆς τελευτῆς καὶ ἑκόντας καὶ ἄκοντας αὐτῆς ἀξιοῖσιν ἀξίπιστον. οὐκ ὅτι τοῦ ἀργύρου ἦν μόνον*, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῆς λοιπῆς ὡς, καὶ ὅτι τῆς ἀναγκαίου, καὶ ὁ τοῦ ἐμοὶ ἢ οὐκ ἐμοὶ τύπος, ῥῆμα δὴ τις ἴδοι μόνον ψιλόν. ἡ μὲν γὰρ χρῆσις κατὰ πάντων ὁδί· πλεονεκτοῦσι δὲ οἱ δικαιοῦντες αὐτῆς εἶναι κύριοι τῆς οὐκ ὄντων τινὸς ὑπὲρ αὐτῆς φροντίδα. οἱ μὲν γὰρ ἀπολαύουσι μόνον αὐτῆς· οἱ δὲ μὴ τοῦ πείσεσθαι πολλὴν τινὰ ὑπομένειν, ὃ αὖθις τοῦτο καρπούμενοι, ὁ μὴ τῆς ἀμελείας σκῆπτρον.

Εἰ δέ τις ἢ πολλοὺ θαυμάζοι τυφλὸν, οἷς ὃ τῶν καλλικατασκόμβων πλῆθος κρεῶν, ἢ πετεινῶν τοῦ οἴνου δαπάνην, τῆς καρικευμάτων τινὸς ἐξεργίας, πραπεζοποιοῦ καὶ σιδηροποιοῦ τέχνας, ὀρυκτῶν καὶ δυσευμόνων ὕλας, εὖ ἴσθι ὅτι τῶν μεγαίρων αὐτῶν οὐδὲν ἄμεινον τὸ τοῖς τοιούτοις οἱ πλουτοῦντες ὠφέλησι. καθάπερ γὰρ σκῆπτρον οὐδὲν διασώζει, οὕτω οὐδὲν κλημάτιον αὐτοὺς διδάσκει, μὰ πρὸς ὀλιγίστων τῶν μὴ πολλοῦ πόνου ἡ δαπάνης ὠφελουμένων αὐτοῖς. καὶ τοῦτο μὲν ἐξεστῶσι τοῖς μαγείροις, καὶ ἕτερον ἢ καὶ πλεονεκτοῦσιν αὐτῶν σκῆπτρον. οὐ γὰρ μόνον κατηγόρους, ἀλλὰ καὶ βασανιστὰς διδάσκει. πολλοῖς γὰρ πολλάκις ἀπὸ τῶν τοιούτων συμποσίων ἐπῆλθε φλέγμα, καὶ οὐ προέτρεψε θεῖν, ἕως καθευδούσης ἐπῆλθε θεῖν ἰκάτης. ἀλλὰ στιβαῖον πολλὰ πολλάκις ἠδύ; ἄπαιτε· ὅταν καρδιαλγία, ἢ γαστρὸς ἀδηψία, ἢ πνεύματος ἔμφραξις, ἢ σκοτοδίνη, καὶ ἴλιγγοι, καὶ ἀχλύες, καὶ ἐπὶ τούτων ἀποπτύειν ἀπὸ τῆς κυφῆς ταύτης ἀναδλησείειν δοκῇ. ἐξ ἧς μέχρι τοῦ πρὸ ἡμέρας λυπηρὰν τὰς ἀκημοσύνης ἐπαύσης καὶ τὰ τῆς ζημίας ἴσχυε μόνον· νυνὶ δὲ αἱ μάλιστα τοῦ κόσμου δυσίατοι ἀπὸ τοῦ τοιούτου πραπέζου ἔχουσι τὸν ἀρχηγόν. καὶ γὰρ ποδαλγίαι, καὶ φθίσις, καὶ ἰσχιάδες, καὶ παλαὶ ἐπὶ τούτων χαλεπώτεραι ἀπολαύουσι δὲ σῶμα πολιορκεῖ ὡς ἑκάστης ἀναστοάς. πῶς οὖν δὴ πείσῃ τούτων ἀπαλλαγῆναι τοῦ κακοῦ ἡδέως ἐπιπεῖν; πόθεν δὲ οὐκ ἂν πείσειεν σκληραγωγίαν ὑπὲρ τῆς τούτων ἀπαλλαγῆς;

Ἀλλ' οὐχ ἡ βιτάλεια ἰσιάσει, ὥνθα τοῦρρω τοῦτο ἀφέστηκεν δυσχερῶν, ὑγιάσας καὶ βιάξιας οὔσης πρακτικῆς. εἰ δὲ καὶ ἡδέως τις ὑπὸ ζημίαν, ἢ ζῶντα μὴ ζῶσα οὔσης βίρσου τῆς κυφῆς. καὶ πρὸς τοῦτο μὲν ἀπὸ τοῦ ἐρᾶσθαι, καὶ μηδὲν τῶν κακῶν ἐσχηλῆσθαι ἐπαίκαι, ὧν ἔκεινοι καὶ κακὸ ἑαυτὸ πᾶσιν ὑγιοῦ βίαιοι καὶ ἀναπεφυκὸς οὐκ ἂν δέ ἐστιν ἡδονῆς· ἀλλ' ἔστιν ἢ ἀπὸ τῶν στικῶν αὐτῶν. πῶς; ὅτι ἡδονῆς πρακτικὸν ὑπερθυμία· ὑπερθυμίας δὲ οὐχ ὁ πένης, οὐδὲ ἡ πλησμονή, ἀλλ' ἡ ἔδεσμα δὲ ἡ ἀφθόνως παρ. αὕτη δὲ οὐκ ἐν τοῖς ἐκείνοις τοῖς συμποσίοις ἐστὶν τῶν πλουτούντων, ἀλλ' ἐν τοῖς τῶν πενεσθέντων αἰεὶ πᾶσι, πάντος πραπέζοποιοῦ καὶ μαγείρου μᾶλλον ὑπερπέζοντος πολὺ τοῖς ἐκκεκαθαρμένοις ὃ μέλι. οἱ μὲν γὰρ πλουτοῦντες οὕτω πανοῦργοι ἐαυτοῖς ἐστὶν, ἐγχωρεῖ τὸ δι' ἅλων πίνειν, ἢ φρὶν σταφυλῆς αὐτοῖς ἐπελθεῖν τινὰ ἀναγκαίαν τῦρωσιν καθυδάτωσιν· οὕτω δὲ ἐν χρείᾳ τούτων καὶ ἡσυχάσθαι ἐστὶν, οὕτως αὐτοῖς μετέχοιεν· ὃ μάλιστα πάντων αὔξει τὰς ἡδονάς. ἀλλὰ τί γὰρ, εἰπέ μοι, καὶ ὁ Σολομὼν ὁ ὕπνον τοῦ ἀνθρώπου φησὶν εἶναι ἡδύ, ὑπνοῖ λέγων· Ἡδὺς ὕπνος τῷ ἀνθρώπῳ, ἂν τε ὀλίγον, ἂν τε πολύ, ἂν τε ἀλίγον φάγῃ; ἆρα ἀλλὰ τινὸ τραπέζου τινὸς ἀπαλοῦ; καὶ μοῦ ὅτι ἐδάφους, ἢ ὅτι σκληρᾶς

χξς ξθ. Ὅτι πολλὰς ἀνάγκας αἱ πολυτελεῖς γίνονται πραπέζαι.

χξς ο. Ὅτι χρὴ μισεῖν καὶ ὕλην τὴν μὲν τρυφῆς τὴν δὲ τρυφῶν.

Ἐκκλησ. ε. ιβ.

στάδος ⓐ πλείους καθυδρισιν. ἀλλ' ἀμὰ τὴν ἄδικιαν; ἀλλ' οὐδὲ μικρᾶς χαρᾶς ροπῆς εἰσι κύριοι. ἀμὰ δὲ τὴν ῥᾳστώνην; ἀμὰ οὐ δὲ λιμπάνουσι μόχθοις καὶ πόνοις καὶ ταλαιπωρίαις. τί οὖν ὅτι ὁ πονηρὸς ⓦ ὕπνον ἡδύν, ἢ τὸ πρότερον εἰς χρείαν κατασταθέντας οὕτως αὖθις μεταλαμβάνειν; οὐδὲ γὰρ πλουτοῦντας, ἀλλὰ μὴ μέθῃ βαπτιζομένους ἡ νύξ καταλάβῃ, ἀναίσχυντος ἀναπηδᾷ καὶ ὀπισθρέφεσθαι καὶ ἀλύειν ὅπου τῶν μαθητῶν χειμάρρους ῥωμῆς.

κεζ' οα. Οτι καὶ ψυχὴν ὠφελεῖν ἡ σχυρόν.

Εἰπὲ καὶ ἑτέρωθεν δεῖξαι τῆς τρυφῆς τὴν ἀηδίαν, καὶ τὴν ζημίαν, καὶ τὴν ἀχρηματοσύνην, καὶ τόσους καταλέξαι, ὅσους ἐναστομάρχου) τῇ ψυχῇ, πολλῷ πλείους καὶ χαλεπωτέρους οὔσας τῶν σωματικῶν. καὶ γὰρ μαθηταί, καὶ ἀνάνδρους, καὶ ἀφροσύνης, καὶ ἀλαζόνας, καὶ ἀστιλγεῖς, καὶ ὑβριστὰς, καὶ ἀκολάστους, καὶ ἀκροχόλους, καὶ ὠμοὺς, καὶ ἀγλώσσους, καὶ πλεονέκτας, καὶ δουλοπρεπεῖς, καὶ πρὸς ἅπαν εἰπεῖν τῶν χρησίμων καὶ ἀναγκαίων ἀχρήστους καθίστησιν· ὧν πανταπασι πόρρω ἡ αὐτάρκεια πέφυκε. ἀμὰ νῦν πρὸς ἕτερον ἡμῖν ὁ λόγος ἐπείγεται. δεῖ μέντοι σκοπεῖν πρεσβύτας, τῶν ἀσπουδάστων πάλιν ἀφωμένους ῥημάτων. εἰ γὰρ τὰ δεχόμενα τὴν ζημίαν τοσαύτην γέμει κακῶν, καὶ τοσαύτην τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι ⓦ νίφετὸν ἐπάγει τῶν νοσημάτων, πῶς τὰ λυπηρὰ φεύξομεθα; οἷς ἀεὶ γέμουσι φόβοις, δήμων ὁρμαῖς, συκοφαντῶν καὶ βασκάνων ἐπιβουλαῖς· ἃ μάλιστα τοὺς πλουτοῦντας πολιορκεῖσθαι· ἐν οἷς καὶ ταῖς γυναιξὶ μείζονος τῆς κακῶν ἀνάγκη κεῖσθαι, ἀμὰ δὲ μὴ ῥᾳθύμως τὰς τοιαύτας φέρειν μεταβολάς.

κεζ' οβ. Οτι μὴ τὴν ἄλλων κακῶν καὶ τὰς μεταβολὰς ἀφορητοτέρας ποιεῖ τὸ πρυτανῶν. α. Κορ. ζ. κθ.

Καὶ τί λέγω γυναῖκας; καὶ γὰρ αὐτοὶ ⓐ ἄνδρες ταλαιπώρως ἐκ τῶν τοιούτων ἀλίσκονται. ὁ μὲν γὰρ ἐν αὐταρκείᾳ ζῶν ἀσφαλείας μεταπίπτουσι δίδοικεν· ὁ δὲ ἐν τούτῳ τῷ ὑγιεῖ καὶ ἀμιγεῖ χαμαὶ βίῳ δαπάνης εἰς ποτὲ συμβαίη χρεῖαν ἔσεσθαι ἴσα καὶ ἀναίσχυντον ἀναγκάζει πρᾶξαι, πείθει) τοιοῦτον, ἢ τοιούτων οἴεται τὴν μεταβολὴν, ἀμὰ δὲ ἀμηχάνητον καὶ ἀγύμναστον. ἀμὰ τοῦτο ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγε· Θλίψει τῇ σαρκὶ ἕξουσιν ⓐ τοιοῦτοι· ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. εἶπα μὲν τοῦτο" φησὶν· ὁ καιρὸς σύνεσταλμένος ὁ λοιπόν ἐστι.

κεζ' ογ. Οπ ὁ χέμυ κακείς, ὁ παρών.

Καὶ τί τοῦτο πρὸς ⓦ γάμον, ἴσως ἄν τις εἴποι τις; καὶ σφόδρα μὲν οὖν πρὸς αὐτόν. εἰ γὰρ ἐν τῇ πρόσθεν βίᾳ συγκέκλεισται, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι οὔτε γαμήσουσιν, οὔτε γαμίζονται, ὁ δὲ πρόσθεν καιρὸς πρὸς τὸ τέλος ἐπείγεται, καὶ ὅτι θύραις τὰ τῆς ἀναστάσεως ἔσηκεν, οὐ γάμων καιρὸς, οὐδὲ κλημάτων, ἀλλ' οὐσίας καὶ τῆς ἄλλης φιλοσοφίας ἁπάσης τῆς σκληρησωμενούσης ἡμῖν. ὥσπερ γὰρ ἡ πρόθεσις, ἕως μὲν οἰκεῖ μόνη μετὰ τῆς ψυχῆς, πολλὴν τὴν παιδικὴν ἀπόνοιαν πέφυκε θερμίδα, καὶ χλοάσιον ἐν τῷ ταμιείῳ καταθαμβοῦσα, τὴν ἀπεκαμφθεῖσαν σκληρὰν τὴν κλῆσιν ἀνθεῖν ἐκκλησιάζει), καὶ τὴν ἐξουσίαν ἅπασαν ἔχει, ἐν τοσαύτῃ τῆς τῶν μακρὰν ἐκείνων καὶ φαύλων φυλακῆς ἀναδίκῳ) μένειν, ὅσων ⓐ τὰς μεγάλας ὑπεξεπάλοντες οἰκίας· ἐπειδὰν δὲ μνηστεύεσθαι δέῃ, καὶ ὁ τὴν γάμου καιρὸς αἰσχύνῃ τὴν παρεῖσαν οἰκίαν ἀφῆναι, τότε τῆς βιωτικῆς ἐκείνης ἀπαλλαγείσα καὶ τῆς ταπεινότητος, οἰκίας πρασασίας, καὶ κλημάτων ἐν ἀνδραποδῶν πλήθος, καὶ ἀνδρὸς θεραπείαν, ἐν τὰ ἄλλα τὰ τούτων μείζονα μεμνᾶσθαι ἀναγκάζει). οὕτω καὶ ἡμᾶς χρὴ, ὅπως πρὸς ⓦ τὸν φοβερὸν ἀγῶνα βίον ἐν ⓦ ἀνδράσι πρεσβύτοις, καὶ ὅτι τῆς γῆς πάντα ἀφέντας καὶ ὅσα παιδικὰ ἀθύρματα, φαντάζεσθαι ⓦ οὐρανὸν ἐν τῆς σκληρᾶς ταύτης τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν δόξαν ἅπασαν. ἁρμόσθημεν γὰρ ἐν ἡμᾶς νυμφίῳ οὕτω ζηλοῦν πρὸς ἡμᾶς ἀγαπᾶσθαι, ὡς μὴ τὴν ἐν τῇ γῇ μόνον, μηδὲ τὴν μικρὰν τούτων καὶ βιωτικὴν, ἀμὰ καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἀφίσασθαι δι' αὐτὸν, ὅταν δέῃ. ἐπεὶ οὖν σκληρὸν ἀπιέναι χρὴ," ἀπαλλάξωμεν ἑαυτοὺς τῆς φερούσης τῆς βιωτικῆς. ἐν γὰρ εἰς βασιλείαν μελίσσαις μέλλοντες ἀπὸ πτωχρᾶς οἰκίας, καλαμίδων, καὶ ξύλων, καὶ ὀπτήλων, καὶ τῆς ἄλλης τῆς τῶν οἰκιῶν ἐφερούσαμεν ἂν πυκνίας. μὴ τοίνυν μηδὲ νῦν τὰ ἐν τῇ γῇ μεμνώμεθα. ὁ γὰρ καιρὸς ἡμᾶς ἤδη καλεῖ πρὸς ⓦ οὐρανόν· καθάπερ ἐν Ρωμαίοις ὀπτήλλων ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγε· Νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ὅτε ἐβύσαμεν.

Ρωμ 13. ια.

ὅπως θύσαι μόνον· νῦν δὲ προσέχουσιν, οὐδὲ ἡμέρα παρῆλθε. καὶ πάλιν ἐνταῦθα· Ὁ γαμήσας μεμέρισται· καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἄγαμος καὶ ἡ παρθένος τὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι· ὁ δὲ γαμήσας τὰ τοῦ κόσμου τούτου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί; καὶ μεμέρισται. Ἡ γυνὴ δεδεμένη ἐστὶν ἐφ' ὅσον ζῇ ὁ ἀνήρ· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστίν· μόνον ἐν Κυρίῳ. Μακαριωτέρα δέ ἐστιν ἐὰν οὕτως μείνῃ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην· δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν. Ἐνταῦθα δὲ πάλιν· Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω· γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ Κυρίου πιστὸς εἶναι. Νόμισον οὖν τοῦτο καὶ ἐνταῦθα λέγεσθαι· ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνα ἔλεγε, καὶ ἐνταῦθα ἐπήγαγε· Δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

ἀπὸ τῆς τῦ πράγματος φύσεως πλουμένων φροντίδων, πρὸ τῆς ἡμετέρας προσηκούσης νουθεσίας.

χξ΄. Πῶς δεῖ ἔχοντα γυναῖκα μὴ ἔχειν.

Εἰ δὲ καὶ σαφέστερόν τις θέλει μαθεῖν, τί ποτέ ἐστιν, ἔχοντα γυναῖκα μὴ ἔχειν, τοὺς οὐκ ἔχοντας ἀποκόπτω, τοὺς ἐσταυρωμένους, πῶς διήκειν; πῶς οὖν οὐκ ἔχοντες διήκειν τὰς; οὐ θεραπαινίδων ἀναγκαίων πλῆθος ὠφελεῖ, οὐ χρυσία καὶ πολυτέλεια, οὐκ οἰκίας λαμπρὰς καὶ μεγάλας, οὐ πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀφίντες, ὑπὲρ ἱματίου φροντίζοντος ἑνός, καὶ ζώνης τῆς αὐτῆς. ἔξεστι καὶ τὴν γυναῖκα ἔχοντι εἰς ταὐτὸν ἑαυτὸν ἀγαγεῖν τῷ φιλοσοφίαν. ὁ γὰρ ἀνωτέρω λεχθείς, ὅτι, μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, πλὴν μίζεως ἔφη μόνης. ὁ τοῦτο γὰρ ἔπραττε ἀλλήλοις καλύειν, καὶ οὐδὲν ἀφίστη ἑαυτῶν κύριον εἶναι. εἶθα δὲ αὖ δέη τῷ ἀλλήλων φιλοσοφίαν ἀσκεῖν, τῷ δὲ τοῖς ἱματίοις, τῷ δὲ τῇ ζώνῃ, τῷ δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οὐκέτι γαστέρα λοιπὸν ὁ ἕτερος ὑβρίζων ἔχει, ἀλλ' ἔξεστι τοῖς ἀνδράσι, κἂν ἡ γυνὴ μὴ βούληται, πρεσβύτας τυφλοὺς ἅπαντας καὶ πρεσβύτιδα ἔχοντα τὴν φροντίδων ἔχειν· καὶ γυναικὶ πάλιν ὁμοίως οὐδαμοῦ ἀνάγκη μὴ βουλομένῃ καλλωπίζεσθαι, καὶ κενοδοξεῖν, καὶ πρέπα μεμνᾶσθαι. εἰκότως. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἡ ἐπιθυμία φυσικὴ τίς ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο πολλῆς ἔτυχε τῆς συγγνώμης, ὁ οὐκ ἔστι κύριος ὁ ἕτερος ἀποστερῆσαι ἕτερον μὴ βουλόμενον· ἡ δὲ τῆς τυφλῆς καὶ τῆς ἀκαθαρσίας τῆς πρεσβῦτιδος καὶ τῆς φερομένης τῆς ἀνοήτου οὐκ ἀπὸ τῆς φύσεως ὁρμᾶται, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας καὶ τῆς πολλῆς ὕβρεως πέπτωται. διὰ ταῦτα οὐκ ἀναγκάζει καὶ ὁ τούτοις συνεζευγμένος ἀποχεῖσθαι ἀλλήλοις, καθάπερ καὶ τὰ ἐκείνοις. τοῦτο τοίνυν ἐστίν, ἔχοντα γυναῖκα μὴ ἔχειν, ὅταν τὰς πρεσβύτιδας φερομένας διὰ καὶ τυφλὰς ἀκριβῶς μὴ διαθρύπτωμεν γαμετὰς τῶν γυναικῶν μὴ διαχωμεν, ἀλλὰ τοσαύτην λείψωμεν πρεσβυτικὴν φερομένας, ὅσην εἰκὸς μιᾶς ψυχῆς προσδεῖσθαι ἡμῖν, καὶ ταύτης φιλοσόφως καὶ βιωτικῶς ζῆν προσηκούσης. ὅτι γὰρ τοῦτό φησι, διὰ τῆς ἐπαγωγῆς ἐδήλωσε· Καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες. οἱ γὰρ μὴ χαίροντες οὐδὲ τῆς κτήσεως ὅτι μὴ ἀπολαύουσι, καὶ οἱ μὴ κλαίοντες οὔτε τῶν παίδων δυνήσονται φείδεσθαι, οὔτε τῶν αὐταρκείαν ἀποφέρεσθαι. τοῦτο ἔστιν ἔχειν γυναῖκα, καὶ μὴ ἔχειν· τοῦτο ἔστι κεχρῆσθαι τῷ κόσμῳ, καὶ μὴ καταχρῆσθαι. ὁ γὰρ γαμήσας μεμνᾶται τὰ τοῦ κόσμου. ὅταν οὖν καὶ σὺ ταῦτα καὶ σκῆ μέμνησο, καὶ σὺ ταῦτα μὴ εἰκῇ καὶ μάτην, μᾶλλον δὲ καὶ ὅτι λύπη καὶ θλῖψαι (θλῖψιν γὰρ τῇ σαρκί, φησιν, ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι) σκῆ δὲ ὅτι τοῖς ἀπορρήτοις ἀγαθοῖς· τί μὴ τούτων αἱρετώτερα μᾶλλον τῶν φρονίδων, οὐ τῷ τοιαύτας καὶ τοσαύτας ἔχειν τὰς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τῇ φύσει κουφοτέρους οὔσας ἐκείνης; τί γὰρ ἡ μὴ γαμηθεῖσα μεμνᾶται; ἆρα ὑπὲρ χρημάτων, ὑπὲρ οἰκετῶν, ὑπὲρ οἰκετόμων, ὑπὲρ ἀργυρῶν, καὶ τῶν ἄλλων; μαγείροις ἐφέσπετο, καὶ ὀφώναις, καὶ τῇ λοιπῇ θεραπείᾳ; ἅπαντα· οὐδὲν τούτων εἰς νοῦν βάλλει· ἀλλ' εἰ φροντίζει, μόνων τῶν τῆς οἰκοδομεῖν ψυχῆς, καὶ ναὸν σκῆφος ἅγιον κοσμῆσαι, οὐκ ὀφθαλμῶν, ἢ χρυσῷ, ἢ λιθαρίοις, οὐκ ὀστρείμασιν, οὐδὲ ὑποχρυσαφῆς, καὶ τὰς ἄλλας δυσκολίας καὶ μαθηνείας, ἀλλὰ τῇ ἁγιωσύνῃ τῇ καὶ σῶμα καὶ πνεῦμα. ἢ δὲ γαμήσασά, φησι, μεμνᾶται πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. σφόδρα σπουδῆς οὐκ ἤλλειπε ὅτι τῶν πραγμάτων αὐτῷ δέξεται, οὐδὲ εἶπεν ὅσα πάσχουσι γυναῖκες ὑπὸ τῆς εἰς τοὺς ἄνδρας ἀρεσκείας καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ, ὃ μὲ βασανίζουσαι καὶ κρημνοῦσαι, καὶ ἑτέρωσε κολάσεσι κατατείνουσαι, τῶν δὲ ἀνελευθερίας, κολακείας, ὑποκρίσεως, μικροψυχίας, φροντίδων πονηρῶν καὶ ἀνοήτων πληροῦσαι· ἀλλὰ μιᾷ ῥήσει πάντα ταῦτα ἀνεῖλε λόγος, ἀφεὶς τὰς ζωοειδῶς τῶν ἀκουόντων αὐτὰ ἀναλογίσασθαι. καὶ δείξας οὕτω τῆς προνοίας τοῦ ὑποκρινοῦ, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀρὰς αὐτοῦ ἀγαγών, πάλιν μεταλήψεσθαι ὅτι τοῦ τῆς γάμου συγχώρησιν λέγει, πάντα χοῦ διδοικώς, μήτις δὲ πρᾶγμα

μα ἐπίταγμα τοῦτ' εἶναι νομίσῃ. διὸ περ οὖν ἠρκέθη ταῖς παραινέσεσι μόναις ἀλλ' εἶπεν· ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω· καὶ, ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε· πάλιν αὖ ταῦτα φησιν, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω.

Τί γὰρ οὖν ἂν παρήτησεν αὐτὸν τις εἰκότως, πῶς δυσπειθῆ λύσει δεσμὸν ὁ παράγραφος καλῶν, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν αὖθις συμβουλεύειν λέγων, ἵνα θλίψω μὴ ἔχωμεν, καὶ ἵνα ἀμέριμνοι ὦμεν, καὶ ἁπλῶς φείδεται ἡμῶν, καὶ σχεδὸν τούτων ἁπάντων διεκπεσὼν ὁ κηδεμὼν αὐτὸν καὶ φορτικὸν, οὐ ταῦτα φησιν· οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω. τί οὖν ἐστι; τὸ τῆς παρθενίας βρόχον ἐκάλεσεν (ἅπαξ) ἀλλὰ τὸ μὴ βίας καὶ ἀνάγκης αἱρεθῆναι τοῦτο τὸ καλόν. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει· πρῶτον, ὅπερ δὴ βιαζόμενος καὶ μὴ τοῦ μὴ βουλεσθαι καταδίκην ἔχει, καὶ σφόδρα κοσμοῦσι ἡ, πολλῶν ἀφορητότερον ὄντος, καὶ ἀγχόνης χαλεπώτερον τῇ ἡμετέρᾳ ἀπονίζει ψυχῇ. Διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, τουτέστιν, ἅπαντα πάντας τῆς παρθενίας εἶπον καὶ ἀπέδειξα· καὶ μὴ ταῦτα ὅμως ἅπαντα τῇ αἱρέσει ὑμῖν ἐπιτείνω τοῦ προστάγματος, οὐχὶ μὴ βουλομένους εἶναι τοῦ ἀρίστου. σοῦ γὰρ ὑμᾶς θλίψαι βουλόμενος ταῦτα συνεβούλευσα, ἀλλ' ὡς μὴ τὸ βιαζόμενα προσιδρῦσαι τοῦ τῆς βιωτικῆς ἐκκοπῆναι προαιρέσεως. σὺ δέ μοι ἄκουε καὶ ἀκριβῶς τοῦ Παύλου τοῦ σύνεσιν, πῶς τὸ παραινέσαι πάλιν παραίνεσιν ἐπισύναγε, καὶ διὰ τῆς συγχωρήσεως συμβουλεύω. τοῦ γὰρ εἰπεῖν, οὐκ ἀναγκάζω, ἀλλὰ παραινῶ, καὶ προσθεῖναι δεῖ· ὁ βούλομαι καὶ βούλεσθαι, ἔδειξε τῆς παρθενίας τὸ θαυμαστὸν καὶ τὸ κέρδος ὅσον ἡμῖν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀπ' αὐτὴν πολιτείᾳ. ὑπὲρ γὰρ ἐστι τὸ βιωτικοῖς ἐμπεπλεγμένοις φροντίσι, καὶ πάντα καθ' ἑλκόμενον βιαίως ὑποσιδρεῖν, τῆς ἀσυδοῦς καὶ τῆς ἀλύπου ἀπάσης εἰς πολλὰ μεριζομένης, εἰς ἄνδρα, λέγω, καὶ οἰκίας ἐπιμέλειαν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἅπερ ὁ γάμος ἐπισύρεσθαι εἴωθε.

Τί οὖν, φησιν, ὅταν καὶ ὁ παρθένος πολλὰ πράγματα ἔχῃ, καὶ μερίμνας ἔχῃ βιωτικάς; ἅπαγε, ἔξω ταύτην ἐλκύσας τὴν τῶν παρθένων χορόν. ὑπὲρ γὰρ ἀρκεῖ τὸ μὴ γαμεῖν ποιῆσαι παρθένον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῆς ψυχικῆς ἀγνείας. ἀγνείαν δὲ λέγω, οὐ τὸ πονηρᾶς καὶ αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας ἀπηλλάχθαι μόνον, καὶ καλλωπισμάτων, καὶ περιεργίας, ἀλλὰ καὶ φροντίδος τῆς καθαρᾶς βιωτικῆς. ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο ᾖ, τί τὸ ὄφελος * σωματικῆς καθαρότητος; ὥσπερ γὰρ γραπτὸν τοῖχον αἰσχρότερον ἡμῖν ἐστι δι' ὅπλα ῥίψαντος καὶ καπηλείοις σχολάζοντος, οὕτως καὶ παρθένων ἀμεμπτοτέρα βιωτικαῖς ἐνδεδεμένων φροντίσι. καὶ γὰρ αἱ πάντα ἐκφῦσαι καὶ λαμπάδας εἶχον, καὶ παρθενίαν ἤσκησαν· ἀλλ' ὅμοιος τούτων ἀπέστω, ἀγαθὸν τὸ θυρῶν ἀποκλεισθῆναι ἔμπροσθεν ἔξω, καὶ ἀπόλλυσθαι. ἡ γὰρ παρθενία ἀγαθὸν τοῦτο καλόν, ὅτι πᾶσαι ἔχουσι φροντίδος ἀπηλλάχθαι περιττῆς, καὶ πᾶσαι σχολὴν τοῖς τοῦ Θεοῦ ἀναλίσκουσι ἔργοις· ὡς δὲ μὴ τοῦτο ἔχει, πολὺ τοῦ γάμου πάλιν ἐλαττοῦται, ἀκμήσας τῇ ψυχῇ περιφέρουσα, καὶ ἡ καθαρὰ καὶ ὑγιὲς συμπνίγουσα σπόρον.

Εἰ δέ τις ἀκριβῶς, φησιν, ὅτι τὸν παρθένον αὐτὸν νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γήσεσθαι, ὃ θέλει, ποιείτω, οὐχ ἁμαρτήσεται· καὶ λέγεις, ὃ θέλει, ποιείτω; καὶ οὐ διορθοῖς τὸν ἐσφαλμένον γνώμην, ἀλλ' ὑπερέπεις γαμεῖν; διὰ τί γὰρ οὐκ εἶπεν· εἰ δὲ ἀκριβῶς ὅτι τὸν παρθένον αὐτὸν νομίζει, ἄθλιός ἐστι καὶ παλαίπωρος, καὶ πρᾶγμα οὔπω θαυμαστὸν ἐπιτηδεύσει εἰ νομίζων; διὰ τί μὴ συνεβούλευσε θαυμάσαι τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς ὑποστάσεως, ἀπαγαγεῖν τοῦ γάμου τὴν αὐτοῦ θυγατέρα; ὅπερ, φασὶ, τῶν σφόδρα ἀδίνων, καὶ χαμαὶ συρομένων ἐστὶ καὶ τοιαῦται ψυχαί. διὰ τί οὖν διὰ ταῦτα οὐκ ἐκεῖνο ἀναγκαῖον ὅτι τοῦ ὑπὲρ τῆς παρθενίας λόγους. οὐδὲ ὅτι πρὸς τὸ κόσμου πράγματα ἐπιτήδειος, καὶ πρόσῳ βίου θαυμάζων, ὡς καὶ μὴ τοσαύτην παρθένου ἀγαθὸν ἀκμὴν ἄξιον εἶναι νομίζει, ὃ τῶν οὐρανῶν ἄξιον ὄντος, καὶ τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας ἐκλεῖσαι· πῶς δὴ ἐνῆκεν συμβουλὴν εἰς τοῦτο ἀναγούσης αὐτόν; καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ ὅπερ πράγμα-

χϛ οϛ. Οτι οὐκ ἐπαρθενία βρόχος, ἀλλὰ τὸ ἐκ ἑαυτῶν ἀναγδυναι.

χϛ οζ. Οτι ὁ τὰ βιωτικὰ μεμισηκὼς, εὐκαιρότερον παρθένος.

χϛ οη. Διὰ τί μὴ σεμνὸν καὶ ἐπαινετὸν τὸ μὴ γαμεῖν τοὺς ἀγωνιῶντας διὰ τὴν παρθένον. α. Κορ. ζ. λϛ.

τας συγχεχωρημένου τοῦτο ὁ Παῦλος ἐποίησεν, ὅπου γε ὅτι κεκωλυμένου ἦν πρᾶγμα ὃ αὐτὸ πάλιν ποιεῖ; οὐ γὰρ λέγω· ὃ τῆς τῶν βρωμάτων παραπηρήσεως ἕνεκεν, καὶ τοῦτο μὴ ἐγκρίνει, σκῶλόν γε σκεδάλλει, Ἰουδαϊκῆς ἀσθενείας ἕνεκα· ἀλλ' ὅμως ἦσαν παρὰ Ρωμαίοις ἐν τούτῳ ἔχοντες τὴν ἀσθένειαν· καὶ ὅ μόνον αὐτῶν οὐ κατηγόρησε μετὰ σφοδρότητος, ἀλλὰ καὶ ἐπῃνεσέν γε πλέον τούτου ποιεῖ. τοὺς γὰρ ἀμφοτέρους ἀφεὶς, τοὺς ὑπερχαρῶσι κωλύειν αὐτοὺς ὑπερ- 5
Ρωμ. ιδ. ι. τιμᾷ, λέγων· Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἀλλ' οὐχ ὅτι Κολοσσαεῦσιν ἐπίσχλε, τοῦτο
Κολ. β. ιστ. χ. ἐπαίνου, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ἐξουσίας καὶ καθάπερ αὐτῶν, καὶ φιλοσόφως λέγων· Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει. καὶ πάλιν· Εἰ ἀπεθάνετε σὺν Χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε; μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς, ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει. Ἵνα δὲ ποτε οὖν τοῦτο ποιῇς; ὅτι σκῶλοι μὲν ἦσαν ἰσχυροί· 10
Ρωμαῖοι δὲ πολλῆς ἐπὶ τῆς συγκαταβάσεως ἐδέοντο, καὶ παρεμένειν παρεγίνοντο τὴν πίστιν ἐν ταῖς ἐκείνων παλαιᾶς ψυχαῖς, διδιχῶς μὴ παρὰ καιρὸν τοῦ δέοντος θαῦσοι ὅτι ὃ παίζαινα διὰ παντὸς ἐλθών, παρέρριζα μετ' αὐτῶν ζιζανια παντάπασι καὶ τὰς τῆς ὑγιοῦς διδασκαλίας φυτά. Διὰ τοῦτο οὖν καθικέσθαι αὐτῶν σφοδρὸς, ὅτε ἀνεπιμήκτους ἀφίησιν· ἀλλὰ καθάπερα μὲν, αἰνιττόμενος ὃ καὶ λανθάνοντας, καὶ ἐν τῇ τῶν ἑτέρων ὑπομήσῃ. τῷ γὰρ 15
λέγειν, Τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει, ἢ πίπτει, δοκεῖ μὲν ὑπερορίζειν ὅτι πλήττοντα ἐκείνῳ· ὃ δὲ ἀληθὲς τῶν τοῦτο δάκνει ψυχὴν, ἐμφαίνων ὅτι ὃ τοιαῦτα αἱρόμενα, καὶ τῶν βεβαίων, οὐδὲ τῶν παλαίως ἑστώτων ὄντι, ἀλλὰ τῶν ἐπισαλευομένων, ἢ τῶν, εἰ μὴ ἐστήκει, ἐν πτῶσι κινδυνευ- κ
ὁντων. καὶ αὐτοὶ δὲ καὶ ταῦτα φυλάττει νόμον διὰ τὴν πολλὴν ἀσθένειαν· τῶν ἐπαγ- ἀσ
γελλομένων τῷ πράγματι. οὐ γὰρ φανερῶς πρὸς αὐτοὺς ἀποτείνει, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπαί- 20 λ
νοις τοῦ τὴν αὐτὴν διατηρεῖν τὸν ἀγῶνα δίδωσιν αὐτῷ σφοδρὰν τὴν πληγήν. Τί γὰρ φησιν; ὃς δ' ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. τοῦτο δὲ πρὸς διάπειρα σοφίαν ἔφη τοῦ βύσσου καὶ βύσσου φερομένου, ἢ οὐδέποτε βέβαια βαδίζειν εἴωθεν, οὐδὲ ἑξῆς μὴ πολλῆς τῆς ἀνδρείας. εἶτα ὅπως ζωπυρῆσαι ἐθέλων ὅτι πάντα λόγον δεῖν τὴν ἐκείνου ψυ- 25
χὴν, ὅρα πῶς αὐτὸν ζωπυρίασε πάλιν, αἰτίαν ἐπαγαγὼν οὐ σφόδρα κατηγορίας ἀ- ξίαν. εἰπὼν γὰρ, ὃς δ' ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, προσέθηκε· μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχων. καίτοι ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν· ὃς δ' ἕστηκεν ἑδραῖος, καὶ μὴ νομίζει τὸ πρᾶγμα ἀφημισωμένον εἶναι). ἀλλὰ τοῦτο πλημμελέστερον ἦν· διὰ ἕτερον δὲ τοῦτο προσέθηκε, παραμυθούμενος αὐτὸν, καὶ δεικνὺς μᾶλλον ὅτι ταύτην ἐλθεῖν τὴν 30
αἰτίαν. οὐ γὰρ ὅτω δόξει τὸ πρᾶγμα δι' ἀνάγκην κωλύειν, ὡς δι' ἀκμήν. τοῦτο μὲν γὰρ ψυχῆς ἐστιν ἀνάνδρου καὶ ταλαιπώρου· σκῶλον δὲ διεγραμμένης, καὶ οὐδὲ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ὑπεξαιρούμενον κρίνειν ὀρθῶς. ἀλλὰ τούτων οὕτω τῶν λόγων ἕνεκα ὁ κύριος. ἐπεὶ ὅτι γε οὐδὲ ἀνάγκης ὑπεκειμένης θεμις τὴν πρᾶξιν κωλύεσθαι, ἀλλὰ πρὸς πάντα ἴσα δεῖ χρῆσθαι τὰ δεχόμενα τὴν καλὴν ταύτην ἐριν, ἄκουσον τί φησιν
Ματθ. ι. λζ. ὁ Χριστός· Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. ὅταν γὰρ τι μετέω- 35
μεν τῶν τῷ Θεῷ δοκούντων, ἅπας ὁ κωλύων ἐχθρὸς ἔστω καὶ πολέμιος, καὶ πατὴρ ἦ, καὶ μήτηρ, καὶ ὁτιοῦν. ἀλλ' ὁ Παῦλος ἐπιδιαβεβαίζων τὸ ἀκουόντων ὃ ἀτιμίας, ταῦτα ἔγραφε, λέγων· ὃς δ' ἕστηκεν ἑδραῖος μὴ ἔχων ἀνάγκην· καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου λόγου ἔστησε (καίτοι γε ὃ, μὴ ἔχει ἀνάγκην, ἐξουσίαν ἔχων ταύτην ἐστὶν) ἀλλὰ τῷ μήκει τοῦ λόγου καὶ τῇ συνεχείᾳ τῶν συγχωρήσεων τὴν ὑπερβολὴν καὶ μᾶλλον προδιδάσκει δεῖσθαι· μὴ τού- 40
των καὶ ἑτέραν αἰτίαν προσθεὶς ὅ, ὃς κέκρικε τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ ἐλεύθε- ρον εἶναι, οὐδὲ ἀπὸ τούτου μόνον ὑγιὲς ἐστιν, ἀλλ' ὅταν ἔλκηται καὶ κρίνῃ, τότε καλὸς ποιεῖ. εἶτα ἵνα μὴ νομίσῃς δεῖν τὴν πολλὴν συγκατάβασιν μηδὲν εἶναι ὃ μέσον, πέφυκε πά-
α. Κορ. ζ. κα. λιν τὸν ἀμφοτέρων, μεθ' ὑποστολῆς μέν, πέφυκε δ' ὅμως, λέγων· Ὡς δὲ ὁ κεχαμίζων κα-

λῶς

λῶς ποιῇ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖττον ποιῇ. ἀλλ' ὁρᾷς ὅτι οὐδὲν τοῦτο ἐστὶν ὃ χρήσιον, οὐκ ἔδειξε, ἀφ' ἑαυτοῦ πάλιν αἴτιας. σὺ δή. Εἰ θέλεις μαθεῖν, ἄκουσον τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ. Εἶδες ὃ μέσον, ποῦ Matth. κγ λ.
Ⓦ ἔστηκεν ἡ παρθενία ἀγγέλοις ἀφεῖσα, ὅταν ὄντως ᾖ παρθενία.

Τί γὰρ τῶν ἀγγέλων ἀπέχει, εἰπέ μοι, ὁ Ἠλίας, ὁ Ἐλισσαῖος, ὁ Ἰωάννης, ὅτι Ⓖ μὴ πάν- χξζ. ιθ.
τοσι τῆς παρθενίας ἐφικταί; οὐδέν, ἀλλ' ἣν ὅσον ἔστηκε μεταδίδωσι φύσει· ἃ δὴ ἄλλα εἴ τις Οτι τῶν ἀγγέλων οὐκ ἀπέχουσι οἱ ἁγιοι Ηλίας, καὶ ὅτι ἡ παρθενία ποιοῦσιν αὐτοὺς ἰσαγγέλους.
ἀκριβῶς ἐξετάσειεν, οὐδὲν χρεὼν σκιὰν βιρήσῃ ἀγκαιμβόλους. καὶ τοῦτο δὴ αὖθις ὃ δοκεῖν ἐλλεῖπωμα εἶναι), μέγα ἐστὶν ἐγκωμίου λαβεῖν. ὃ γὰρ γλῶ οἰκονομῶμαι, καὶ τῇ τῆς ἔστηκε φύσεως ἀντοκειμένους ἀνάγκῃ, δυνηθῆναι φθάσαι πρὸς σκιὰν τοῦ ἀρετοῦ, ὅρος πόσης αἰδρείας, πόσης φιλοσοφίας ἐστίν. ὅτι δὴ αὐτὸν ἡ παρθενία τοιοῦτος ἐποίησε, δῆλον ἐκ τῶνδε. Εἰ γὰρ γυναῖκας εἶχον καὶ παῖδας, οὐκ ἂν βαδίως τοῦ ἐρημίδος ἐφικοντο, οὐκ ἂν οἰκίας κατεφρόνησαν, οὐκ ἂν τῆς ἄλλης τοῦ βίου καταστολῆς· νῦν δὲ πάντων τούτων ἀπηλλαγότες τῶν δεσμῶν, ὡς ἐν οὐρανοῖς ὄντες, οὕτω διέτελουν ὑπὲρ τῆς γῆς. οὐ τοίχων ἐδέοντο, οὐκ ὀροφῆς, οὐ κλίνης, οὐ τραπέζης, οὐκ ἄλλου τῶν τοιούτων πλέος· ἀλλ' ἀντὶ μὲν τούτων εἶχον Ⓦ οὐρανὸν, ἀντὶ μὲν κλίνης τοῦ γλῶ, ἀντὶ δὲ τραπέζης τοῦ ἐρημίδος· καὶ τοῦτο, ὃ τοῖς ἄλλοις ἄγνοια ἐστὶ) λιμοῦ δοκεῖ, τῆς ἐρημίας ἡ ἀκαρπία, τοῦτο τοῦς ἁγίοις ἐκείνοις ἐν ἀφθονίᾳ καθίστη. οὐ γὰρ ἀμπέλων αὐλοῖς ἐδέησεν, οὐδὲ λίνων, οὐδὲ ἀμητοῦ· ἀλλ' ὃ μὲν ποτὸν αὐλοῖς ἄφθονον παρεῖχον καὶ νοῦ πηγαὶ ἐκ ποταμοὶ καὶ λιμναί· τράπεζαν δὲ τὴν μοῦ ἄγελος κατεσκεύαζε θαυμασίως ποτὲ μὲν ἀδόξου καὶ μείζονα, ἢ κατ' ἀνθρώπινον ζωὴν ἦν (Ο γὰρ εἷς ἄρτος, φησί, τοσοῦτον ἐσχηκὼς ἡμερῶν αὐτάρκειαν ἦρκεσε) Ⓦ ὃ ἢ τοῦ πνεύματος χάρις πολλάκις ἐποίησε θαυματουργῆσαι· καὶ οὐκ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνου ἑτέρους. ὁ δὲ παρόντος πλέον Ἰωάννης, οὗ μείζων ἐν γυναιξὶν οὐκ ἐγήγερται, οὐδὲ ἀνθρωπίνης ἐδεήθη τροφῆς. οὐ γὰρ σῖτος καὶ οἶνος καὶ ἔλαιον, ἀλλ' ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον τοῦ σώματος αὐτοῦ διεκράτουν ζωοῦ. Εἶδες ἀγέλους ὑπὲρ τῆς γῆς; Εἶδες παρθενίας ἰσχύν; οὐδὲν αἷμα τι καὶ σὰρκὶ συμπεπλεγμένους, οὐδὲ χαμαὶ ἐρχομένους, οὐδὲ ἀνάγκη φύσεως ἀντοκειμένους ὄντας, ὡς ἀσωμάτους, ὡς Ⓦ οὐρανίους ἤδη λοιπὸν ὄντας, ὡς ἀθανασίᾳ μετειληφότας; οὕτως ἅπαντα ποιεῖ παρεσκεύασε.

Πάντα γὰρ ἐκείνοις ἐστὶν εὐπετῆ, ὅ ταῦτα μόνοι τὰ ὄντως ὄντα εὐπετῆ, πενία, καὶ πλοῦτος, καὶ δυναστεία, καὶ δόξα, καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἀνέρων ὅμιλος· ἀλλὰ καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι) ἀναγκαῖα, οἰκίαι, καὶ πόλεις, καὶ τείχεα. τοῦτο ἐστὶ τὸ εὔσχημον καὶ εὐπερίστατον*, τοῦτο παρθενίας ἀρετή. θαυμάσειε μὲν γὰρ, καὶ πολλῶν φιφήνων ἄξιον, καὶ τὸ τῆς τῶν ὑπτιωμένων εὐσχημοσύνης λύτρης, καὶ μεγαλοψύχου κατόχης τοῦ φύσει· ἀλλὰ τότε ὄντως θαυμασεῖ, ὅταν ὁ τοιοῦτος βίος παρῇ. αὐτὸς γὰρ ἐαυτὸ ἀθανεῖς, καὶ ὑχ ἑκόντων οὐσίαν ἐδὲν ἔχοντας. καὶ μαρτυρήσειαν δ' ἡμῖν ὅσαι παρθενίαν μὲν ἀσκοῦσι καὶ νῦν· τοσοῦτον δ' ἀποδέουσι Ηλίᾳ καὶ Ελισσαίῳ καὶ Ἰωάννῃ, ὅσον ἡ γῆ τοῦ οὐρανοῦ. ὥσπερ γὰρ τὸ εὔσχημον καὶ εὐπερίστατον δὸς πενίᾳ, αὐτὰ τὰ νεῦρα τῆς παρθενίας ἐξέκλασας· ὥσπερ ὅταν αὐτὸν μὴ πολιτείας ἔχῃς ἄρισης, τοῦ ῥίζαν καὶ τοῦ στόμωσιν ἔχεις τῶν κακῶν. καθάπερ γὰρ ῥίζαν γῆ λιπαρὰ καὶ γόνιμος, ὥσπερ οἶδεν ἄρισην πολιτεία πρὸς τῆς παρθενίας καρπός· μᾶλλον δὲ ἡ ῥίζα καὶ καρπὸς παρθενίας ὁ ἐξαυρωμένος βίος ὅδε. αὐτὴν δὴ ἡμεῖς ἐκείνους φῶς Ⓦ θαυμαστὸν πλέα δρόμου, πάντα μὲν αὐτῶν τὰ δεσμὰ ἐξεκλάσατο, ποσὶ δὲ θυλάκοις καὶ κύφοις, καθάπερ πίλωσι, ἀφεῖσα πέταθαι πρὸς Ⓦ οὐρανόν. ὅσον γὰρ ὅτι γυναικὸς θηλυπτία, ὅτι παίδων ὑπομέλεια, πολλὴ τῆς ἀκτημοσύνης ἡ δυκολία. ἀκτημοσύνη δὲ ἔγκυος εἶναι) ποιεῖ τῶν ὀφρυῶν, ὃ φόβοις μόνοις, οὐδὲ φειδοῖς, οὐδὲ κηδεμόσι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης δυσκολίας ἡμᾶς ἀπαλλάττουσα.

χξζ. π. Τί τὸ εὔσχημον καὶ εὐπερίστατον.

χξζ πα. Οσον ἡ ἀκήπεμ. σύνηθες.

Ο μὲν γὰρ μηδὲν ἔχων, ὡς τὰ πάντα κατέχων, ὥστε ἀπάντων καταφρονῆ, καὶ πρὸς πᾶσαν χρείαν ἱκανὸς ἐστι, καὶ πρὸς ἄρχοντας, καὶ πρὸς δυνάστας, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν τοῦ ᾅδου δεσπότην. ὁ χρημάτων καταφρονῶν, ὁδῷ πορεύεται, καὶ θανάτου καταφρονήσει ῥᾳδίως· τούτων γὰρ γλιχόμενος ἀνωτέρω, πᾶσι μὲν πρὸς ἁπάσας ἀγωνίζεται, οὐδένα δεδοικὼς, οὐδὲ τρέμων. ὁ δὲ πρὸς χρήματα κολλημένος, οὐ χρημάτων ἐστὶ μόνον δοῦλος, ἀλλὰ καὶ δέσμιος, καὶ πάντων ἐστὶ δειλότερος, καὶ τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ πάντων, ἁπλῶς εἰπεῖν, τῶν βιωτικῶν. διὰ τοῦτο ῥίζαν αὐτὸν τῶν κακῶν πάντων ὁ Παῦλος ἐκάλεσεν. ἀλλὰ ταύτην ἰσχυρὰν ἔχουσαν τὴν ῥίζαν ἡ πραότης, καὶ ἑτέραν ἡμῖν ἐνδίδωσιν τὴν ἀρίστην, τὴν ἅπαντα βλαστάνουσαν τὰ καλὰ, ἐλεημοσύνην, πρᾳότητα, ἀνδρείαν, ζῆλον πεπυρωμένον, ἔρωτα τῆς ἀϊδίου θερμὸν, σωφροσύνην πάντων τῶν ὑπὸ τὴν γῆς. οὕτω τὸ βάθημον καὶ βιωφελέστερον ἔσται.

a Τιμ. ε. ι.

χξζ πβ. Περὶ τοὺ λέγοντας, ὅτι εἰ παρθενία ἐστὶν εἰς κόλασιν ἡ Αβραὰμ εἰσῆλθεν. Ματθ. ιε. Λουκ ιε.

Αλλὰ τίς ὁ σοφὸς τῶν πολλῶν λόγος; ὁ πατριάρχης, φησὶν, Αβραὰμ καὶ γυναῖκα εἶχε, καὶ παῖδας, καὶ χρήματα, καὶ πόλεμον, καὶ βουκόλια· εἰ μὴ πάντα ἐκεῖνα Ἰωάμνης ὁ τὴν βαπτίσεως, ὁ τὴν βαπτιστικὴν ἀμφότεροι τυγχάνοντες, καὶ Παῦλος καὶ Πέτρος ὅτι τῆς ἐγκρατείας ἀπηλλάγησαν, εἰς τοὺς οὐρανοὺς εὐχόμενοι ἐλθεῖν. τίς σοι τοῦτο εἶπεν, ὦ βέλτιστε; ποῖος προφήτης; ἢ ποία βαπτιστικὴ; αὐτὸς, φησὶν, ὁ Χριστός. τὸ γὰρ ἐκατοντάρχου ἰδὼν πολλῷ ἔχοντα πίστιν, ἔλεγεν· ὅτι Πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Αβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. καὶ ὁ Λάζαρος μὲν αὐτὸν τότε ὁρᾶται ἀπὸ τοῦ πλουσίου τυφόμενον. καὶ πῶς τοὺς Παῦλον; ἢ τοὺς Πέτρον; ἢ τοὺς Ἰωάννου; οὐ γὰρ ὁ Λάζαρος Παῦλος ἢ Ἰωάμνης ἦν, οὐδὲ οἱ πολλοὶ οἱ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, ὁ τῶν ἀποστόλων ἥσσονες χορός. ὥστε ἀβέβαιός ἐστιν ὁ λόγος καὶ μάταιος. εἰ δὲ θέλεις ὅλως ἀκοῦσαι τὰ τῶν ἀποστόλων ἔπαθλα, ἄκουσον τοῦ μέλλοντος αὐτὰ διδόναι λέγοντος· * Καθίσεσθε ὅταν δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ισραήλ. καὶ οὐδαμοῦ ἐστὶν ὧδε ὁ Αβραὰμ, οὐδὲ ὁ τούτου παῖς, οὐδὲ ὁ ἐκείνου, οὐδὲ ὁ τοῦ ἐκείνου υἱὸς, ἀλλ' ἀξία πολλῷ μείζων ἐκείνης. οὐ γὰρ ἐκείνων οὗτοι καθεδοῦνται κρίνοντες ἑκάστους. ἡ ταύτης δὲ μόνον ἡ διαφορὰ δῆλη, ἀλλ' ὅπερ ἐγὼ μὲ ὁ Αβραὰμ ἔτυχε, πολλοὶ τεύξονται. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται, φησὶν, ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Αβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ· τῶν δὲ θρόνων ἐκείνων οὐδεὶς ἕτερος ἐπιλήψεται, ἀλλὰ μόνος ὁ τῶν ἀγίων τούτων χορός. ἔτ' οὖν, εἰπέ μοι, πομπείων μέμνησαι, καὶ βακχείων, καὶ γάμων, καὶ παίδων; ἢ οὖν, φησὶ, ὅταν τῆς πρᾳότητος πολλοὶ μετὰ σοῦ πολλοὺς ἱδρώσαι βίαιον χωρῆσαι σε; ἐγὼ δὲ τοῦτο μᾶλλον ἐρῶ, ὅτι πολλοὶ τῆς πραότητος οὐδὲ ἐκείνων ὅτι τυχόντες τοῦ κόλπου, οὐδὲ τῶν ἐλαττόνων, ἀλλ' εἰς τὴν γέενναν αὐτὴν ἀπολοῦνται. καὶ δηλοῦσι μοι τὸ νυμφῶνος ἀποκλεισθεῖσαι παρθένοι. ἆρ' οὖν τοσοῦτόν ἐστι τὸ τῆς παρθενίας ἴσως ὁ γάμος, ἢ καὶ χείρων; ὃ γὰρ ἀποσβέννυμα ὁ σὸς οὗτος χείρονα αὐτὸν ποιεῖ. εἰ γὰρ ὁ μὲν μεγαλοψύχως Αβραὰμ ἐν ἀνέσει δὲ πυροῦ, ᾧ γε παρθενίαν ἀπολλύσας ἐν γεέννῃ, τοῦτο λείπει καὶ ὑμέτερον ἀποβλύσαι λόγον. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. ὃ γὰρ μόνον οὐκ ἐλάττων, ἀλλὰ πολλῷ βελτίων ἡ παρθενία τοῦ γάμου. πῶς; ὅτι οὔτε Αβραὰμ ὁ γάμος τοιοῦτον ἐποίησεν, ὥστε ἡ παρθενία τὰς ἀθλίας ἐκείνας ἀπώλεσεν· ἀλλὰ καὶ πατριάρχου ἡ λοιπὴ τῆς ψυχῆς ἀρετὴ λαμπρὸν ἀπέδειξε, καὶ ταύτας ἡ λοιπὴ κακία τοῦ βίου πᾶν εἰς παρέδωκεν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ ὁ γάμῳ ζῶν, ἐκπονήσατε τὰς τῆς παρθενίας καὶ πορφύρας καὶ λαβὲ, ὃ βάθημον λέγω καὶ βιωφελέστερον· αὗται δὲ καὶ παρθενίαν ἐλόμεναι, εἰς τοῦ βίου κλύδωνα καὶ τὰς ὑφ' γάμῳ σχηματισθείσας κατέπεσαν. τί οὖν κωλύει, φησὶ, καὶ νῦν μετὰ τοῦ γάμου καὶ τῶν παίδων καὶ τῶν χρημάτων καὶ τῶν ἄλλων ἀπόντων τὸ βιωφελέστερον διασῶσαι; πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδεὶς σοὶ Αβραὰμ νῦν, ἀλλ' οὐδὲ μικρὰ ἐλπίς. καὶ γὰρ τῶν ἀκτημοσύνῃ ἀσκούντων μᾶλλον ἐκεῖνος χρημάτων κατεφρόνησε, πλουτῶν, καὶ γυναῖκα ἔχων, καὶ ἡδονῆς μᾶλλον τῶν παρ-

θενευόντων

ἡσθυόντων ἐκφάτει. οὔτοι μὴ γὰρ καθ' ἑκάστην ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας φλέγονται τὴν ἡμέραν· ἐκεῖνος δὲ οὕτω ταύτην κατισχύει τὴν φλόγα, καὶ σοβαρὰ ζωὴ δέδοται πρὸς παῤῥησίαν, ὡς μὴ μόνον ἀπέχεσθαι τῆς πολλαχίδος, ἀλλὰ καὶ ἐκβαλεῖν αὐτὴν τῆς οἰκίας ἀπὸ τοῦ μάχης καὶ ζάσεως πᾶσαν ἀπόθεσιν ἀμέλειν. νῦν δὲ οὐ σφόδρα εὔκολοι τοῦτο ὑμεῖν.

Καὶ χωρὶς τούτων δέ, ὅπερ καὶ ἀρχόμενος ἔλεγον, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ· ὅτι οὐ δεῖ αὐτὸν τῆς ἀρετῆς ἀπαρτίσθαι μέτρον ἡμᾶς τι καλεῖσθαι. νῦν μὲν γὰρ οὐκ ἔστι τέλειον εἰ μὴ πάντα πωλήσαντα, μὴ πᾶσιν ἀποταξάμενον, οὐ χρήμασι λέγω μόνον καὶ οἰκίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ τῇ ἑαυτοῦ. τότε δὲ οὔπω τοσαύτης ἀκριβείας ἐπιδέξις ἦν. τί οὖν; ἀκριβέστερον ἡμᾶς, φησι, τοῦ παλαιοῦ βιοῦσθαι νῦν; ὀφείλομεν μέν, καὶ τοῦτο ἐπιτετάγμεθα, οὐ βιούμεθα δέ· καὶ διὰ τοῦτο πολὺ τοῦ δικαίου ἀπολειπόμεθα. ἐπεὶ ὅτι γε μείζονα ἡμῖν τὰ σκάμματα πρόκειται, πᾶσι που δῆλόν ἐστι. διὰ τοῦτο καὶ ⓦ Ναὶ θαυμάζουσα ἡ γραφή, οὐχ ἁπλῶς τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης τινός. Ναὶ γάρ, φησι, δίκαιος, τέλειος ὢν ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ, τοῦ Θεοῦ βοηθήσαντος· οὐχ ἁπλῶς τέλειος, ἀλλ' ἐν τοῦ τότε καιροῦ. πολλοὶ γὰρ τελειότητος ζῆλοι καὶ διαφόρεις ὠφέλιμοι καιροί· καὶ τοῦ χρόνου προκόπτοντος τὸ ποτὲ τέλειον, ἀτελὲς ὕστερον γίνεται. οἷον τί λέγω· τέλειος ἦν ποτὲ ὁ κατὰ νόμον βιῶν. Ὁ ποιήσας γὰρ αὐτά, φησι, ζήσεται ἐν αὐτοῖς· ἀλλ' ἐλθὼν ὁ Χριστὸς τοῦτο τὸ τέλειον ἔδειξεν ἀτελές. Ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ, φησὶν, ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. τότε φόνος ἐδόκει μόνον εἶναι δεινόν· νῦν δὲ καὶ ἡ ὀργὴ καὶ λοιδορία μόνη τῆς γεέννης ἀπεπίμπλασι δικαίως δύο. τότε μοιχεία ἐκολάζετο μόνον· νῦν δὲ καὶ ὁ ἀκαθάρτοις ὀφθαλμοῖς γυναῖκα ἰδεῖν οὐκ ἀπήλλακται τιμωρίας. τότε ἡ ὑπορκία μόνη ἦν ἐκ τοῦ πονηροῦ· νῦν δὲ καὶ ὁ ὅμοσαι. Τὸ γὰρ περισσόν, φησι, τοῦτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν. Οὐδὲν πλέον ἀπῃτοῦντο ⓐ τότε, ἢ τὸ σὺν φιλοσοφίᾳ ἀγαπᾶν· νῦν δὲ μέγα τοῦτο καὶ θαυμαστὸν οὕτως ἐστὶν ἀτελές, ὡς καὶ μὴ τινὸ κατορθῶσιν αὐτοῦ μηδὲν πλέον ἡμᾶς ἔχειν τῶν τελωνῶν.

Τί δήποτε οὖν τὴν αὐτῶν κατορθωμάτων οὐχ ὁ αὐτὸς κεῖται μισθὸς ἡμῖν καὶ τοῖς ἐν τῇ παλαιᾷ, ἀλλὰ μείζονα ὑπιδείκνυσθαι δεῖ τὴν ἀρετήν, εἰ μέλλοιμεν τῶν αὐτῶν ἐκείνοις τυγχάνειν; ὅτι πολλὴ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις ἐκκέχυται νῦν, καὶ μεγάλη τῆς τοῦ Χριστοῦ προθυμίας ἡ δωρεά. αἴδρας γὰρ αὐτὴ τελείους ἀπὸ νηπίων ἐποίησεν. ὥσπερ οὖν ἡμεῖς τοὺς παῖδας τοὺς ἡμετέρους ὅταν ἴδωσι πολλῷ μείζονα ἀπαιτοῦμεν τὰ κατορθώματα, καὶ ἀποιοῦμεν τοιούτους ἐπηνεῖσθαι καὶ τὴν ἀρετὴν ἡλικίαν, οὕτω γνωμένους ἄνδρας καὶ κατορθοῦντας ὁμοίως θαυμάζομεν, ἀλλ' ἕτερα πολλῷ μείζονα ἐκείνων κελεύομεν ὑπιδείκνυσθαι· οὕτω καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὁ Θεὸς τοῖς παρῳχημένοις χρόνοις οὐ μεγάλα ἀπῄτει τὰ κατορθώματα, ἅτε νηπιωδεστέραν ἔτι ἀκμὴν ἔχουσαν· ὅτε δὲ παρῆλθεν ἡ τοῦ πνεύματος ἔκχυσις, ἐπέστησεν αὐτῇ τῶν κατορθωμάτων τὸ μέγεθος. Εἰκότως. καὶ γὰρ μαθοῦς μείζονας ἔδωκε, καὶ τὰ ἐπαθλα πολλῷ λαμπροτέρα νῦν. οὐκέτι γὰρ γῆ, καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς γῆς, ἀλλ' οὐρανός, καὶ τὰ νῦν ὑπερκείμενα ἀγαθὰ τοῖς κατορθοῦσιν ἀπόκειται. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ἐπιμένειν σμικρότητος ἀνδρωθέντας; τότε μὲν γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη καθ' ἑαυτὴν ἔφυσε φύσις, καὶ πόλεμος ἦν ἀκατανόητος. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος διηνυθμισμένως οὕτως πως φησί· Βλέπω δέτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔστι ταῦτα. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ Θεὸς ⓦ ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. καὶ περὶ τούτων διαμφισβητῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε· Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; διαμφισβητῶ δὲ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Λουκ. ιθ.

Λεπτότης.

Γαλ. ε. θ.

Λαῖτ. π ε.

Ματθ. ε κ.

Ρωμ. ζ. κγ.

Ρωμ. η γ.

Ρωμ. ζ. κδ.

σου. δῆλον τοῦτο κἀκεῖνόθεν εἰκότως, ὅτι τῶν συμπαθεστέρων ἴσα τὰ ἐλκη οὐ βαλλόμενα ἢ λελυμένοι· μᾶλλον δὲ καὶ ἴσα δυνησόμεθα, οὐδὲ οὕτως ἀπηλλάγμεθα τῆς κολάσεως. οὐ γὰρ βαθείας ἀπολωλότας εἰρήνης τῆς "σφόδρα βαρυνομένους "πολέμῳ πολλῷ μείζονα δῦναι λαμπρότερα ἐργάζεται. εἰ δὲ μέλλομεν τοῖς χρήμασι, καὶ τρυφῶν, καὶ γυναῖκας, καὶ σωμάτων ὑπιμέλειαν τρέφεσθαι, πότε αὖθις ἐσόμεθα, πότε πνεύματι ζήσομεν, πότε τὰ τοῦ Κυρίου μελετήσομεν; ὅταν ἀποδημήσωμεν σὺν τούτοις; ἀλλ' οὐκέτι ποιεῖν οὐδὲ ἀγωνίσασθαι ὁ καιρὸς, ἀλλὰ στεφανοῦσθαι καὶ κολάζεσθαι. τότε, καὶ πλούσιος ἦν τις οὐκ ἔχουσα ἔλαιον εἰς τοὺς λαμπάδας, οὐ δυνήσεται πρὸς ἑτέρους λαβεῖν, ἀλλ' ἔξω μένει· καὶ ῥυπῶν τις ἱμάτια σπιλωθήσεται, οὐ δυνήσεται ἐξελθὼν ἀμείψασθαι τὴν στολὴν, ἀλλ' εἰς τὸ τῆς γεέννης ἀπαχθήσεται πῦρ· καὶ αὐτὸν σκληρὸν Ἀβραάμ, οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἔσται λοιπόν. τῆς γὰρ κυρίας σκληρυνομένης, καὶ τοῦ βήματος τελείου, καὶ τοῦ δικαστοῦ καθίσαντος, καὶ τῶν ποταμῶν συρομένου τῆς φλογὸς, καὶ τῆς ἀξιοπίστου γινομένης τῶν πεπραγμένων ἡμῖν, οὐκέτι λοιπὸν "ἀπεκκλύσασθαι τὰ πλημμελήματα συγχωρούμενα, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ὀφειλομένου ἀπὸ τούτων δίκην καὶ ἐκόντες καὶ ἄκοντες "ἐκκόμιζα μόνον, οὐδενὸς ἡμᾶς "ἐξαιτήσασθαι τότε δυναμένου· ἀλλὰ καὶ τύχῃ τοῦ αὐτοῦ τοῖς μεγάλοις καὶ θαυμαστοῖς ἀνδράσι παρρησίαν ἔχων τις, καὶ Νῶε, καὶ Ἰὼβ, καὶ Δανιὴλ, καὶ ὑπὲρ παίδων δέῃ καὶ γυναικῶν, οὐδὲν ἔσται πλέον· ἀλλ' ἀνάγκη λοιπὸν ἀθάνατα κολάζεσθαι σὺν ἀμαρτηκόσι, ὥσπερ οὖν καὶ θνητὰ σὺν καταρθωκόσι. ὅτι γὰρ οὔτε τότε, ὅτε ἐκείνων τέλος ἔσται, ὁ Χριστὸς ἀπεφήνατο, ὥσπερ τοῦ ζωοῦ αἰώνιον, οὕτω καὶ τοῦ κόλασιν αἰώνιον εἶναι λέγων. ὅταν γὰρ σὺν μὲν δικαίοις ἀποδέξασθαι, σὺν δὲ ἀδίκοις κατοδύρασθαι, ἐπήγαγε λέγων· Καὶ ἀπελεύσονται Ματθ. κε. μτ. οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. δεῖ γοῦν πάντα σοφῶς παρεγμαστεύεσθαι, καὶ τὸ ἔχοντα γυναῖκα, ὡς μὴ ἔχοντα εἶναι, καὶ τὸ ὄντως οὐκ ἔχοντα, μετὰ τῆς πρόθυμίας καὶ τοῦ ἄλλου ἅπαντος ἀσκεῖν ἀρετήν· ἵνα μὴ μετὰ τοῦ σώματος ἀποδημίας αἰώνιον ἀποδυρώμεθα.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΙΣ ΝΕΩΤΕΡΑΝ "ΧΗΡΕΥΟΥΣΑΝ

Λογ. α.

ΟΤΙ μὲν χαλεπὸν ἔλαβες τοῦ πλοῦτου, καὶ σὲ κρεῖττον ὂν πεμφθῆναι καὶ ἀνωθεν εἰδέναι τὸ βέλτιον, ἅπαντες ἂν σοι συνομολογήσαιεν, ἐξ οὗ τῶν σφόδρα φιλοσοφούντων οὐδεὶς ἀπέφυγε. ὅτι δὲ σὺν πλείοσι δάκρυα οὐκ εἰς πένθος καὶ δάκρυα ἅπαντα χρήσιμον ἀνήγαγεν ἀεί, ἀλλὰ καὶ τῆς θεραπείας τῶν τραυμάτων πολλοῦ ποιεῖσθαι τοῦ μετανοῆσαι, ὥστε μὴ προφθάντα μείζονα τοῖς δάκρυσι σκληρὸν τοῦ πλοῦτου, καὶ τῆς ὀδυνηρᾶς σφοδροτέραν τοῦ φλέγα ἐργάσασθαι· καλῶς ἐξ ἀρχῆς τῶν λόγων ἀναλάβωμεν σκληρότητος, καὶ σὺν κρουνοῖς μικρὸν αἱματώδεσι τῶν δακρύων, χρόνου χρεὼν βραχὺ καὶ τοῖς σκληρυνθῆναι σε ὑπολειφθῆσι σκληρὸν σαυτοῦ. ἀρχὴ γάρ τοι τοῦτο καὶ ἡμῖν οὐ πρὸς αὐτοῦ τοῦ πένητος τοῦ ἀκύλου, ἀλλ' ἅμα τῷ κατανεχθῆναι σκηπτὸν ἐνοχλήσαμεν· ἀλλ' ἀναμείνωμεν σὺν μέσῳ τούτοις χρόνου, καὶ συγχωρήσαντες ἐμπλησθῆναί σε τῆς ὀδυρμοῦ, ὅτε λοιπὸν καὶ ἀκολέθως μικρὸν ἀπὸ τῆς αἰχλύος ἐκείνης, καὶ τοῦ αἰχμὰς σκληρὰς ἐκπέμψαι διδύσης τοῖς σε σκληρεῖν πεφρωμένοις, τότε ἐξ αὐτοῦ μετὰ τῶν θεραπαινίδων λόγους καὶ πρὸς

πρὸ ἑαυτῶν προτιθείκαμεν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν χιμαίρας ὄντος σφοδροῦ, καὶ πολλοῦ τοῦ πάθους πηδῶντος, ὁ προσκαλῶν ἀποχέλλει τῆς λύπης, πλέον δὲ παρώξυνε πρὸς τὰς οἰμωγάς· καὶ τὸ μισοπονῆσαι κερδάνας μέτοι, ὑλίγου δὲ πολλοὺς τοῖς τοιούτοις λόγοις πρὸς ἄχθος τῷ πυρί, μὴ τοῦ καὶ ἐλάττονος καὶ ἡδίονος δόξαν λαβεῖν. ὅπως δὲ λοιπὸν ἤρξατο λήγειν ἡ ζάλη, καὶ τὸ τῶν κυμάτων ἄγριον κατεστόρνυσιν ὁ Θεὸς, εὐκόλως τοῦ λόγου τὰ ἴσια διαπεπαίσμεθα. ὁ μὲν γὰρ κυμαίνων χειμὼν διωκόσιται ἴσως ἡ τύχη ποιῆσαι τὸ ἑαυτῆς· ὅταν δὲ ἅμαχος ἡ τῶν πνευμάτων ἡ προσβολὴ, τῆς ἐμπειρίας ὄφελος οὐδέν. Διὰ ταῦτα πολλοὶ τῶν ἐμπειρότερον χρῆσθαι σιγήσαντες, μόλις καὶ νῦν ἐπιχρήσαιμεν ῥῆξαι φωνὴν· ὅπως δὲ καὶ τοῦ θείου ἠκούσαιμεν τοῦ συῦ, ὅτι λοιπὸν χρὴ θαρρεῖν. καὶ γὰρ καὶ τῶν θεοπαιδῶν τοὺς σὺν τιμῇ καταπολμᾷ· ὑπὲρ τούτων μακρὸς ἀποτείνει λόγους, τοὺς τὰ ἔξωθεν γινώσκας, καὶ τοὺς ἡμῖν προσηκούσας, καὶ τοὺς ἄλλως πως ὀπτηδείως ἐχούσας. ὅτι δὲ τοῦ παρ' ἐκείνων διηρθμὸν λόγους, οὐκ ἀπιμάστεις τοῦ παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἡσυχίαν καὶ ἀταραξίαν παρέξεις αὐτοῖς καὶ δυνάμει, σφόδρα θαρροῦμεν καὶ πεπιστεύκαμεν. καὶ ἄλλως εἰ δεῖν ὁ γυναικεῖος ἦθος ὑπορρεπέστερόν πως ὂν πρὸς συμπάθειαν· ὅταν δὲ καὶ νεότης προσῇ, καὶ χαρεία ἄωρος, καὶ παγκακία ἀπειρία, καὶ φρονήσεων ὄχλος πολὺς, καὶ ὁ τοῦ πυθέσθαι καὶ διδάσκειν καὶ πλούτου τὰ ἔμπροσθεν ἅπαντα τυφλώσαι χρόνοι, πολλαπλασίονα χρὴ τὰ δυσά· καὶ ἡ τοῦτο παθοῦσα μὴ τῆς ἀρωγῆς τύχῃ ῥοπῆς, καὶ ὁ τυχὼν αὐτοῖς λογισμὸς καταλύσαι δυνήσεται· ὅπερ πρῶτον καὶ μέγιστον τῆς πολλῆς πρὸς σὲ τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας τίθεμαι εἰ τεκμήριον. τὸ γὰρ τοσούτων ζωγράφων ὀξυφώνων καθ' ἡμῶν μὴ ἀποπνιγῆναι τῇ λύπῃ, μηδὲ τὴν τοῦ φύσιν ἐκτῆναι φρενῶν, οὐκ αὐθεμπίπτως ἔοικε βοηθείας εἶναι, ἀλλὰ τῆς τὰ πάντα δυναμένης χειρός, τοῦ ζωγράφου, ἧς οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, τῆς φρονήσεως, ἧς οὐκ ἔστιν ἐξεύρεσις, τοῦ παρ' ἧς ἡ οἰκτρομένη καὶ Θεοῦ πάσης πρόνοιας. Καὶ ἔοικε γὰρ παιδεύειν ἡμᾶς, φησὶ, καὶ ἰᾶσθαι ἡμᾶς, παταίζει καὶ μαστοῖ ἡμᾶς, καὶ ὑγιάσαι ἡμᾶς. ἕως μὲν γὰρ σοι ζωγράφος ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ἀπίλαγες μὲν ὠμῆς καὶ φρονήσεως καὶ ἀσυνέσεως· ἀπίλαγες δὲ οἴας πρὸς ἀνθρώπου ἀπολαύειν εἰκὸς ἦν. ὅπως δὲ σκῆπτον ἔλαβες πρὸς ἑαυτὸν ὁ Θεὸς, αὐτὸ σκήπτου σοι γέγονεν ἔοικε. καὶ οὐκ ἐμὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου προφήτου Δαβίδ. φησὶ γὰρ, Ὀρφανοῦ δὲ χεῖρα ἀνάλημψαι· καὶ πάλιν ἔοικε πατέρα καλῶν τὸν ὀρφανὸν, καὶ κεφαλὴν τῶν χηρῶν, καὶ πολλοῦ γε τούτου τοῦ ἡμῖν πολλαχοῦ πεποιημένου ἔοικε τοῦ ἀσυνέτου.

Ὀρφ. ρμε. α. ξ. α.

Ἵνα δὲ μὴ ζωγραφῶν τοῦτο λεγόμενον τὸ ἄνομα σφίγξῃ σου τὸν ψυχρὸν, καὶ συγχέῃ τὸν λογισμὸν τὸ αὐτῷ τῆς ἡλικίας τῷ μὴ ἐπιλάβῃ, ὑπὲρ τούτου βούλομαι προεῖπον, καὶ σημῆναι, ὅτιοὐ συμφορᾶς, ἀλλὰ τιμῆς ὅτιν ὄνομα, καὶ τιμῆς τῆς μεγίστης. μὴ γάρ μοι τὸν τῶν πολλῶν δόξαν τὸν πεπλανημένον εἰς μαρτύριον ἀγάγῃς, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου, μᾶλλον δὲ τοῦ Χριστοῦ τὸν νομοθέτην. ἀγὼ σκῆπτος ἐφάνησαν, ζωῦντα ὁ Χριστὸς ἐλάλει δι' αὐτοῦ, κάθως καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, Εἰ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ. τί οὖν φησι; Χήρα καταλελοίδωκε μὴ ἐλάττων ἐστὶν ἐξηκοντα γαμετῶν· καὶ πάλιν, Νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ, διὰ ἀμφοτέρων τοῦ προσώπατος ἡμῖν ὁ μέγιστος παραινεσαν βουλόμενος. καὶ πρὸς μὲν ὀπισθόπτων δέκατα τίθεμαι, οὐδαμοῦ τίθησιν ἐν τῷ ἀριθμῷ· τὸ δὲ τοῦ πολλῶν ποιεῖται τὸν ἀκρίβειαν. τί δήποτε; οὐχ ὅτι ἡ χαρεία μείζων ἱερεσυνῆς ὄντι, ἀλλ' ὅτι μείζονα αὐτὰ πόνον ἐκείνων ἔχουσι, πραγμάτων αὐτοὺς πολλῶν πολλαχόθεν περιρρέοντων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν. καθάπερ γὰρ πόλις ἀτείχιστος εἰς μέσον ἅπασι τοῖς βουλομένοις ἁρπάζειν πρόκειται), οὕτω καὶ χήρα χαρεία συζώσα πολλοὺς ἔχει πάντα χρόνον τοὺς ἐπιβουλεύοντας, καὶ τοὺς τῶν χρημάτων αὐτῆς ἐφιεμένους μόνοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὸν σωφρονισμὸν αὐτῆς διαφθεῖραι ἀσυνέτους. καὶ οὐ τοὺς μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας πρὸς τὸ πιστὸν αὐτὸν ἀφορμὰς

Τιμ. α. ε. ιε.

β. Κορ. ιγ. γ.

α. Τιμ. ε. β.

μας τῶν σημειώσεως δυνήσομεθα. ἢ γὰρ οἰκέται καὶ ἀφρονεστάτοις, ἢ πράγματα ἀμελουμένα, ἢ τὸ μηκέτι σὺν τῇ πρώτῃ ἡμῖν, ἢ τὸ ἀπὸ ὁμιλίας δυσχερῆσαι ὁρᾶν, πολλάκις ἢ τὸ τυφῆς ὑπάρχειν, δουλίοις οὐκ ἐπιεικῶς ὁμιλῆσαι γάμοις. εἰσὶ γάρ, οἳ νόμῳ μὲν γάμου οὐκ ἐθέλουσι συζεύγνυσθαι τοῖς ἀνδράσι, λάθρα δὲ μὴ διακρύπτεσθαι. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν, ἵνα μὴ ἐγκώμια τῆς χαρείας καρπώσωνται. οὕτως οὐκ ἐπονείδιστον, ἀλλὰ καὶ θαυμαστὸν καὶ ἡμῶν ἄξιον τὸ πρᾶγμα παρὰ μὲν θεοῦ τοῖς πιστοῖς εἶναι δοκεῖ, οὐ πρὸς ἡμῶν μόνον τοῖς πιστοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπίστοις *. ἢ γὰρ ἐγὼ ποτε νέος ἔτι ὢν, τὴν σοφιστὴν τὴν ἐμοὶ (πάντων δὲ αὐθρῶν δεινοδαιμονέστερος ἐκείνος ἐμοῦ) οἶδα ὅτι πολλῶν τὸν μητέρα τὸν ἐμὸν θαυμάζοντα. τῶν γὰρ παρὰ θηβαίοις " αὐτὸν πιωθαζομένων οἷα εἴωθε, τίνος εἶδον ἐγώ; ἢ ἵππους, ὅτι χρέος γυναικὸς, ἐμαίθανε πρὶν ἐμοῦ τὸν τε ἡλικίαν τῆς μητρὸς, ἢ τῆς χαρείας ὡς χρέος. ὡς δὲ εἶπον, ὅτι ἐτῶν τιμαρέχοντα γεγονῖα, εἴκοσιν ἔχει λοιπὸν, ἐξ οὗ ὡς πατέρα ἀπέβαλε ὡς ἐμὸν, ἐξεπλάγη καὶ ἀνέκραγε μέγα, καὶ πρὸς τοὺς παρόντας ἰδὼν, βαβαὶ ἔφη, οἵας παρὰ γέρουσι θηβαίοις γυναῖκες εἰσί; τοσοῦτον οὐ παρ' ἡμῖν μόνοι, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἔξωθεν τὸ πρᾶγμα ἀπολαύει τοῦ θαύματος καὶ ἐπαίνου. ἅπερ ἅπαντα ζηλωτὸν ὁ μακάριος Παῦλος, ἔλεγε· Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἐλάττων ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα. καὶ οὐδὲ μὴ τὸν τοσοῦτον τῶν χρόνων μάρτυρα ἀφίησιν αὐτὸν εἰς τὸ ἄλλον τοῦτον ταλαιπωρεῖν χρόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα προστίθησι, λέγων· Ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. βασανίζει τῆς δοκιμασίας καὶ τῆς βασάνου· ὅσπερ γὰρ τὰς χρυσᾶς ἅπαντες τὸν ἀργυρὸν, καὶ πῶς ἀκριβολογεῖται, οὐκ αἰσθάνεσθε, εἰ μὴ πρᾶγμα τίμιον καὶ σεμνὸν ἤμελλεν ἐμπεσεῖσθαι αὐτῇ; καὶ νεωτέρας δέ φησι, χήρας παραιτοῦ. εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν " τίθησιν. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσι. διὰ τοῦτο γὰρ ἡμῖν τοῦ ῥήματος ἀπέπεσεν, ὅτι αἱ σὺν αὐθρὶ ἀποβαλοῦσαι, αὖτ' ἐκείνων ἁρμόττονται τῷ Χριστῷ. εἶτα διὰ τὴν ἁρμονίαν ταύτην " ῥᾴονα οὖσαν καὶ ἐπιεικῆ, τοῦτο τίθησι· ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσι, καθάπερ τινὸς αὐθρὸς ὑπηκόους καὶ οὐ μετ' ὀξυτοσίας αὐτῆς κεχρημένου, ἀλλ' ἑαυτὸς ἐν ἐλευθερίᾳ ζῆν. ἢ οὐδὲ μέχρι τούτων λόγων ἔστησεν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθι πάλιν πολλὴν ἐπ' αὐτῆς τὴν φροντίδα ποιοῦνται, λέγων· ἡ δὲ ἀσωτεύσασα, ζῶσα τέθνηκεν· ἡ δὲ ὅπως χρέος καὶ μεμνημένη ἐλπίσει, ὅτι Θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι ἐν ταῖς προσευχαῖς ἡμέρας καὶ νυκτός. καὶ Κορινθίοις ὑπερέλλαν φησὶ, Μακεδονίαν δὲ ὄντι. ἐκεῖ οὕτω μείνῃ. εἶδες ὅσα τὰ χαρείας τὰ ἐγκώμια, ἢ ταῦτα ἐν τῇ καρῇ, ὅτι καὶ ὁ τῆς πρᾳότητος διέλαμψε καλόν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τότε ταῖς μυρμύρυξι αὐτῆς ἀποκρύψαι ἴσχυσεν ἡ ταύτης φαιδρότης· ἀλλὰ διαλάμπει ἐν ὅτῳ τὴν οἰκείαν ἔχουσα ἀρετήν.

Ὅταν οὖν μνημονεύωμεν μεταξὺ χαρείας, μὴ καταπέσῃς, μηδὲ ἀνιδὸς τὸ πρᾶγμα νόμιζε. εἰ γὰρ τοῦτο ἐπονείδιστον, πολλῷ μᾶλλον ἡ πρᾳότης. ἀλλ' οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι. μὴ γένοιτο. ὅσῳ γὰρ ταῖς ἐπ' ἐσχάτων ἀπειλουμένοις ἐν ὕδρᾳ θαυμάζομεν ἅπαντες καὶ ἀποδεχόμεθα, ταῖς καὶ ἀπελθοῦσιν αὐτῶν τὴν αὐτὴν πρὸς ἀνθρώπους ὑπεδείκνυμεν φιλίαν ὑποίαν πῶς οὐκ ἐκπλήττεσθαι δίκαιον ἐστὶ καὶ ἐπαινεῖν; ἕως μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, ζώντων τῷ μακαρίῳ " Θεοδοσίῳ, καὶ τιμῆς καὶ προσηγορίας ἀπέλαυεν, οἵας παρὰ αὐθρὸς ἀπολαύειν εἰκός· τῷ δὲ εἰς τὸν ἐκείνου ζῆλον ἔχειν ἀπόντων διαστήσαι Θεὸν, ὃς δὲ πάλαι σοι προσεχῶς, μειζόνως καὶ μᾶλλον τοῦτο ποιήσει τῆς ἀσυδοῦς νῦν. καὶ τῆς πολλῆς αὐτοῦ προσηγορίας οὐ μικρὰν, ὥσπερ ἔφθην εἰπών, τιμωμένοις ἔδειξεν ἤδη, ὃν τοσαύτην καὶ οὕτω φερτίδων καὶ λύπης ὑγρὰν καὶ διάπαφόν σε θαφυλάξας, καὶ μηδὲν ἀφεὶς τῶν ἀβλαβῶν παθῶν. ὁ δὲ ὃν τοσούτῳ σάλῳ μὴ συγχωρήσας ἡμέαθαι καυάγιον, πολλῷ μᾶλλον ὃν γαλήνῃ θαρρήσει τὸν ψυχὴν, καὶ καθαρὸν ποιήσει τὸν χρείαν, καὶ ταῦτα ἐκ ταύτης δοκιμῶντα ἔτι) δηλαδή. εἰ δέ σε ὁ τῆς χαρείας ἐπο-

μα

μα οὐ θορυβῆ, ἀλλα᾽ ⟨W⟩ ἄνδρα τοιοῦτον ἀποδεῖξαι, ζωομολογῶ σοι κἀγὼ πάντα χοῦ γῆς ὀλίγους γεγονέναι τοιούτους· ἀνδράσι βιωτικοῖς φιλοτέχνοις, ἐμπείροις, ἁπλάστοις, ⟨Ι⟩ωνεσθαι, βούλεσθαι. ἀλλ᾽ εἰ μὴ διελύετο πάντελῶς, εἰς ὃ μηδὲν ἔληθε, ἔδει θορυβῆσθαι καὶ ἀλγῆσαι· εἰ δὲ εἰς ⟨W⟩ βίβλοι κατέπλευσεν λιμένα, καὶ πρὸς ⟨W⟩ ὕπνον αὐτὴν βασιλέα ἀποδεδήμηκεν, οὐ πεισθεῖν χρὴ τούτων, ἀλλα᾽ ἡ χαίρειν δεῖ. εὖ γὰρ θάνατος ὁ θάνατος τοῦτ᾽, ἀλλ᾽ ἀποδημία καὶ μετάστασις τις ἀπὸ τῶν χειρόνων ὅτι ἐπὶ βελτίω, ἀπὸ τῆς γῆς πρὸς ⟨W⟩ οὐρανόν, ἀπὸ τῶν δυσθέατων πρὸς ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους καὶ ⟨W⟩ τῶν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων διαστάσεις. σὺ γοῦν μὴ γὰρ ὅτι τῆς γῆς ἐραβυόμενον βασιλέα καὶ κυβερνήτην καὶ πρὸς τῶν φονευόντων ἐπιβουλάς. ὅσῳ γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς βύθου κυμάτων ἤυξατο, τοσούτῳ καὶ τὰ πρὸς τῶν ἐχθρῶν ἐπλεόναζεν. ἐκεῖ δὲ ἀπιλθόντα οὐκ ἔστιν ἐπαναστεῦσαι τούτων οὐδείς. ὥστε ὅσῳπερ αὖ πεισθῇς, ὅτι χρησιὸν ὄντα καὶ ἀγαθὸν ἔλαβεν ὁ Θεός, τοσούτῳ χαίρειν δεῖ, ὅτι μὴ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς δόξης ἀπεδεδήμηκε, καὶ τῆς ἐν ταῖς πρώτοις κινδύνοις ἐκεχῆς ἀπαλλαγείς, ὅστις ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ πολλῇ. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ⟨W⟩ μὴ οὐρανοῦ πολλῷ βελτίω τῆς γῆς εἰ ⟨W⟩ ὁμολογεῖν, τοῦτ᾽ ἀπὸ ταύτης ἐκεῖ μεταστάντας πιστεῖν; εἰ μὲ γὰρ τῶν αἰχμῶν βεβιωκότων καὶ πρὸς τὸ ὦ Θεῷ δικαίως ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἰῶ, ἔδει κόπτεσθαι καὶ θρηνῶν, οὐκ ἀπιλθόντα μόνον, ἀλλα᾽ καὶ ζῶντα ἐκεῖνον· ὅπῃ γὰρ τῶν αὐτοῦ φίλων καὶ τοῦτ᾽ εἰς ἐτύγχανεν ὤν, καὶ ζῶντι μόνον, ἀλλα᾽ καὶ κοιμηθέντι ⟨Ι⟩ωνήσεσθαι χρή. * τὸ μακαρίου Παύλου πάντως ἤκουσας λέγοντος· Τὸ ἀναλῦσαι καὶ ⟨Ι⟩ωὶ Χριστῷ εἶ) πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον. ἀλλα᾽ ῥημάτων ἴσως πολεῖς ἀκούσας τῶν ἐκείνου, καὶ φιλίας ἀπολαύσας τῆς πρὸς αὐτόν, καὶ ⟨Ι⟩ωνήθης ὅπῃζητῆς καὶ δόξαν τὴν δι᾽ αὐτοῦ καὶ λαμπρότητα καὶ τιμὴν καὶ ἀσφάλειαν, καὶ ταῦτά σε πάντα φεύσεται γλυκύμαθα θορυβῆ καὶ σκοτεῖ. τὴν μὲ οὖν φιλίαν τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἔξεσί σοι φυλάττειν καὶ νῦν ὁμοίως, ὥσπερ καὶ πρότερον. τοιαύτη γὰρ ἡ τῆς ἀγάπης δύναμις· οὐ τοὺς παρόντας μόνους καὶ πλησίον ὄντας ἡμᾶς καὶ ὁρωμένους, ἀλλα᾽ καὶ τοὺς μακρὰν ἀφεστῶτας ἐπιλαμβάνεται καὶ συγκολλᾷ καὶ ⟨Ι⟩ωνῆ· καὶ οὔτε χρόνων πλῆθος, οὔτε ὁδῶν διάστημα, οὔτε ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν ψυχῆς φιλίαν διακόψαι δύναιτ᾽ ἂν καὶ διαστῆσαι. εἰ δὲ καὶ πρόσωπον αὐτοῦ βούλει πρὸς πρόσωπον ἰδεῖν (τοῦτο γὰρ οἶδα ὅτι μάλιστα ποθεῖς) διαφύλαξον αὐτῷ τὴν λύπην ἀνέπαφον ἀνδρὸς ἐτέρου, καὶ βίον ἐπιδείξασθαι παρασκευάσαι ἴσον ἐκείνῳ, καὶ πάντως εἰς τὸν αὐτὸν ἀπελεύσῃ χῶρον αὐτῷ, οὐ πάντα ἔτη, καθάπερ σὺ λέγεις, οὐδὲ ἑκατόν, οὐδὲ χίλια καὶ δὶς τοσαῦτα, οὐδὲ μυρία καὶ πολλαπλᾶς τοσαῦτα, ἀλλα᾽ σὺν ἀπείροις καὶ ἀπεράντοις αἰῶσιν αὐτῷ συνοικήσουσα. σὺν γὰρ τῆς ἀναπαύσεως ὄντως ἐκείνης ἐκ αἱ συγκλείσεις αἱ σωματικαί, ἀλλ᾽ ἡ τῶν βίων ἰσότης κληρονομεῖ πέφυκεν. εἰ γὰρ ⟨W⟩ Λάζαρον ἀγαθὸν ὄντα τοῦ Ἀβραὰμ εἰς σὺν αὐλοὺς αὐτῷ κόλπους ἤγαγε, καὶ πολλοὺς ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν μετ᾽ ἐκείνου ἀνακλιθῆναι παρασκευάζει ὃ τῆς πολιτείας ἀνδράσιν, καὶ σὲ μὴ τῷ καλῷ ἐκείνῳ ὁ τῆς αἰσίους ἐκδείξεται τόπος, αὖ ἐκείνῳ ⟨W⟩ βίον θέλῃς ἐπιδείξασθαι ⟨W⟩ αὐτόν. Οὐκ ἐν τούτῳ τῷ κάλλει τοῦ σώματος, ὅπερ ἔχων ἀπῆλθεν, ἀπολήψῃ πάλιν, ἀλλ᾽ ἐν ἑτέρᾳ λαμπρότητι καὶ φαιδρότητι μᾶλλον τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀπολαμπούσῃ. τοῦτο γὰρ τὸ σῶμα, κἂν ἐν ὀλίγῃ πρέχῃ πολλῷ, φθαρτὸν ὅμως ὄντι· τὰ δὲ σώματα τῶν ὑπερκοσμίων τῶν Θεοῦ τοσαύτην ἐνδύσεται δόξαν, ὅσην οὐδὲ ἰδεῖν ἔστι τούτοις τοῖς ὀφθαλμοῖς. καὶ τούτων ἡμῖν σπάσματά τινα καὶ ἴχνη ἀμυδρὰ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, καὶ ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ προεσκιάσαι ὁ Θεός. ἐκεῖσε γὰρ τὸ πρόσωπον τοῦ Μωϋσέως τοσαύτην κατελάμπετο δόξαν τότε, ὡς ἀπρόσιτον εἶ) τοῖς τῶν Ἰσραηλιτῶν ὀφθαλμοῖς· ἐν δὲ τῇ καινῇ τούτου πολλῷ πλέον ἐξέλαμψε δόξῃ Χριστοῦ. Εἰπὲ γάρ μοι· Εἰ βασιλέα τις αὐτὸν ἐπηγγέλλετο πάσης ποιῆσαι τῆς γῆς, εἶτα ἐτῶν εἴκοσι χρόνοι ἀπαντῆσαι σε ἐκέλευσεν ἐκεῖ τότε, καὶ μὴ τοῦτό σοι μὴ δοκήσαι

δήματος

δήματος καὶ τῆς ἀλυσιτέλους ἀποδώσει αὐτοῖς ἐπιτελέσει, καὶ πάλιν εἰς τοὺς αὐτοὺς ἄξει ἐκείνῳ τιμωρούς, διὰ τοῦ χωρισμοῦ τοιαύτης ἀνάγκης καὶ μιᾶς συμφορᾶς τῆς τοσαυτησάσης, ἆρα οὐκ ἂν ἠσυχίασας τῷ δώρῳ, καὶ τοσαῦτα βύβλου ἄξιον εἶναι νομίσας; τοῦτο τοίνυν ἀπαλλαγὴν μὲν οὐχὶ βασιλείας τῆς ἐν τῇ γῇ, ἀλλὰ τῆς ἐν οὐρανοῖς· οὐχ ἵνα ἱμάτιον χρυσοῦν φορέσωσι πολυτελῆ ἀπολάβῃς, ἀλλ' ἵνα ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν καὶ δόξαν, ὅσην τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δόξης ἔχει εἰκός. Εἰ γὰρ σφόδρα ἀφορητὸς ἔχθος τοῦ τοῦ χρόνου μακροῦ, εἰκὸς αὐτὸν καὶ δι' ὀνειράτων ὅπως ἰδεῖν σοί ποτε, καὶ δηλῶσαι τὰ τῆς ζωοποιοῦ, καὶ δεῖξαι ὅσῳ τοῦ πολυτιμήτου. τοῦτό σοι αὐτὴ τὴν ὀπτασίαν ἔστω παραμύθιον· μᾶλλον γὰρ τοῦτον καὶ ὀπτασίαν τοιαύτην. ἐκεῖ μὲν γὰρ γράμματα μόνον ἦν ἰδεῖν, ἐνταῦθα γὰρ καὶ τύπον ὕψους, καὶ γέλωτα τοῦ σκηπτοῦ, καὶ σχῆμα, καὶ βάδισιν, καὶ ἠχῆς ἀκοήν, καὶ φωνὴν ὀπτῆναι τοῦ φιλτάτου.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀσφαλείας θρύπτει, καὶ δι' ἐκείνου παλαι ἐκέκλησο, ἴσως δὲ καὶ ὅλως τὸ μείζονος ἐμφαίνειν ἐλπίδας εὐδοκιμήσεως (καὶ γὰρ ἥκουεν εὐθέως ὅτι τῶν ἐπ' ἀρχὴν θεῖον ἦξεν αὐτόν, ὃ μάλιστα πάντων οἶμαι συγχέαι σε τοῦ ψυχροῦ) ἐνόησεν οὖν ὅτι μείζονος ἀξιώματος ὄντας ἐκείνου, καὶ βίου σφόδρα ἐλεεινῶς καταστρέψουσας. δύναμαι σοι δέ τι. Θεόδωρον ἴσως ἀκούεις ἀπὸ Σικελίας· καὶ γὰρ τῶν σφόδρα ὀπτιμήμων ἐτύγχανεν ὤν. οὗτος καὶ κάλλει καὶ μεγέθει σώματος καὶ πρεπούσῃ τῇ πρὸς βασιλέα πάντων κρατοῦν, καὶ δωδεκάμηνος ὅσα τῶν ἔνδοι γυναικωνιτῶν οὐδὶς, οὐκ ἐνέγκας τοῦ θυμοῦ γαλήνην πρᾴως ἐκείνην, ἀλλ' ὀπισθολύσας βασιλέως καὶ ἀλοὺς, αὐτὸς μὲν ἀπετμήθη σφόδρα ἐλεεινῶς· ἡ δὲ τούτου γυνὴ, καὶ δυάδος ἢ τριῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπορρήτων οὐδὲν ἔλαττον ἔχουσα τῆς θυγατρὸς τῆς σῆς, πορνῶν ἀφωσιωμένην τῶν αὐτῆς, καὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς ἐκπεσοῦσα, ταῖς ταπεινοτάταις εἰδώλοις ἐγκαταλέγεται, καὶ πάσης θεραπαινίδος οἰκτροτέραν ζῆν ἠναγκάζετο βίον· τοσοῦτον ἔχουσα τῶν ἄλλων πλέον, ὅσον ἀπὸ τοῦ χαροποιοῦ τῆς συμφορᾶς ἐδάκρυεν πολλὰ τῶν ὁρώντων ἀπορρήτων αὐτοῦ. λέγεται γοῦν ἡ Ἀρτεμισία ἀνδρὸς σφόδρα εὐδοκίμου γνωρίμη γυνὴ, ὅτε καιρὸς τυραννίδος ἐπεθύμησεν, ὕστερον εἰς ταὐτὸν τοῦ πεινῆν ἐλθεῖν καὶ τοῦ πήρωσιν. τό τε γὰρ μέγεθος τῆς ἀθυμίας, τό τε πλῆθος τῶν δακρύων ἔσβεσεν αὐτῆς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ναῶν τῶν κρεαγωγησόντων δῆσαι, καὶ πρὸς ταῖς ἑτέραις αἰσχύναις δύσας, ἵνα τῆς ἀναγκαίας ὕστερον εὐπορεῖν ἔχῃ τροφῆς. καὶ πολλὰς μὲν ἑτέρας εἶχον οἰκίας εἰπεῖν οὕτω κατενεχθείσας, εἰ μὴ τοῦ τε βλάψειαν καὶ τοῦ ζωώσειν τῆς σῆς ὀπτασίαν ψυχῆς σὲ κρείττω ἀλλοτρίων κακῶν τῆς οἰκείας συμφορᾶς ἔδειξαν βουλευόμενον βύρσῃ καὶ τάπητι ἢ τοιούτῳ ἐμπαθοῦς, δι' οὗπερ ἕτερος ἐμπαθοῦς νοῦ, ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα οὐδέν ἐστι πράγματα, Ησ. μ. ζ. ἀλλ' ἀληθῶς, ὡς ὁ προφήτης φησί, Πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐπλουτήσῃ καὶ λαμπρᾷ, τοσούτῳ μείζονα τοῦ πάθους ἐργάζεται, οὐ τὰ τῶν ἀρχομένων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν βασιλευόντων αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ αἱ οὐσίαι τοσαύτην οἰκίαν ἰδιωτικοῦ τοσούτων ἐμπεπλησμένου συμφορῶν, ὅσων τὰ βασίλεια γέμει τῶν κακῶν. καὶ γὰρ ὀφθαλμίαι φθοραὶ, καὶ χεῖρες, καὶ θάνατοι βίαιοι καὶ τῶν ἐν ταῖς πραγῳδίαις θρηνουμένων πολλῷ καὶ παροῦσι, μάλιστα εἰς ταὐτὸν καταστήσαντες τοῦ ἀρχοῦ. καὶ ἵνα τὰ παλαιὰ ἀφῶμεν, τῶν βασιλευσάντων ὅτι τῆς γλυκείας τῆς ἀμπέλου σπονδὰ γεγονυμένων, ἀπορρήτων δύο μόνοι κεφῷ θανάτῳ τὸν βίον καταλύσαι· τῶν δ' ἄλλων ὁ μὲν ὑπὸ τυράννου, ὁ δὲ πολέμου, ὁ δ' ὑπὸ τῶν ἔνδοι φυλακιτῶν αὐτοῦ ὀπτουλευθείς, ὁ δ' ὑπ' αὐτῆς τῆς γρηστησαντος καὶ τοῦ ἀλυσιτέλους αὐτῷ· αἱ δὲ τούτοις ζωοποιήσασαι γυναῖκες, αἱ μὲν, ὡς φασι, φαρμάκοις ἀπόθανον, αἱ δ' ὑπὸ τῆς ἀθυμίας αὐτῆς. τῇ δὲ ἐπιούσῃ, ἡ μὲ παῖδα ἔχουσα ὀρφανὸν τεκεῖν καὶ δίδυκα, μὴ ὡς αὐτοὺς τῶν κεκτημένων φόβος τῶν μελλόντων ἀνέλῃ· ἡ δὲ μόλις πολλῶν δεηθεῖσαν ἀπὸ τῆς ὑπερορίας ἐπανῆλθεν, εἰς ἓν αὐτοῦ ὁ κρατῶν

τῶν ἀξίωσε τοιούτων. τῶν γὰρ τοῖς νῦν βασιλεύουσι συνοικησάντων ἡ μὲν ἀπὸ τῶν προτέρων ἀκηκουῖα συμφορὰν δυσμενεστέραν ἔχει πολλῷ τὴν ὀδύνην τῆς ὀδυρμοῦ, διὸ καὶ σφόδρα ἐστὶν οἷον ἀφεῖναι κατεῖναι, καὶ πολλοὺς πολλαχόθεν ἔχειν τοὺς ὑπερβουλεύοντας· ἡ δὲ ἀποτεθνηκυῖα τῶν δεινῶν καὶ τῶν καταδίκων ἀθλιωτέραν ζῇ διὰ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἐξ οὗ τὸ διάδημα δυσφόρως μείζονος τῆς σκηνῆς, τὸ πολέμιον διατείνει καὶ μάχαις, καὶ τῶν συμφορῶν πλέον, ἐπεὶ τῆς αἰχμαλώτου αἰσθάνεσθαι καὶ τοῖς ἀπὸ πόντου ἐπείδεται. ὁ γὰρ μηδέποτε γήμας, ζωὴν νῦν ἔτι αὐτῶν ἀφέντες βαρβάροις χέρσῳ, μυρίοις σταδίοις τῆς ἠμετέρας ἐπολλάκις ποσοῦτος ἐπέδραμον, καὶ χώρας καταναυστακυίας καὶ πόλεις ἑλόντες οὐκ ἐθέλουσιν ἐπανατρέφειν οἴκαδε πάλιν, ἀλλ' ὥσπερ χορεύοντες μᾶλλον, ἢ πολεμοῦντες, οὕτω καταγηράσουσι τὸν ἠμετέρας ἄπονον. καί που τῶν πρὸ ἐκείνου βασιλέων εἰπεῖν φασιν, ὅτι τῆς ἀναισχυντίας ἐκπλήττοιτο τὸν ἠμέτερον στρατηγόν, οἱ μᾶλλον ἐπὶ πόντου καταστρατηγούμενοι ἐπὶ νίκαις, καὶ οὐκ ἐθέλουσιν ἐκστῆναι τῆς ἑαυτῶν πατρίδος. αὐτὸς μὲν γὰρ ἔφασκε καὶ χόρευε εἰληφέναι πολλάκις καταπόντιον αὐτούς. πόθεν οὖν οἶδα καὶ τὸν βασιλέα καὶ τοῦτο γυναῖκα ταῦτα ἀκούουσαν καὶ ῥήματα ἔχειν ψυχεινά;

Ἐπειδὴ δὲ ἐμπέπληκεν τοῦ πολέμου τούτου, ἐσμὸς μοι πολὺς χαρῶν ἐπέδραμεν. αἱ πολλαὶ μὲν σφόδρα ἐπέλαμπον ἀπὸ τῆς τῶν ἀνδρῶν τιμῆς· νῦν δὲ ἀληθῶς ἅπασαι πεπλήρωνται μᾶλλον ἐκείνης, ὅταν τὴν τιμίαν σου κεφαλὴν. οὐ μόνον γάρ, ὦ θαυμάσιε, καὶ κείμενον ὑπὸ τῆς κλίνης οἶδεν καλὸν ἐκεῖνον, καὶ ἑκάστης ἠχούσης φωνῆς, καὶ πᾶσα χεὴ προσέχειν ἀπὸ τῶν προσγμάτων τῆς οἰκίας ἔμαθες ὑπεισκύπλοντος, καὶ ἀπὸ τῶν ἀπαθῶν ἅπασαι τοῖς πλεονέκταις καὶ συκοφάνταις ἀπότειχίζοντος ἔφοδον. καὶ ὑπὲρ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ νεκρῷ ἐπὶ κειμένῳ πολλάκις ἐπέπτησες, καὶ κατεφίλησας ὀφθαλμούς, καὶ ἀνεκύθης, καὶ ἐκύκησας, καὶ προσήμφθητα εἴδεις μὴ πολλῆς τῆς ἁμῆς, καὶ ταῖς τοῦ προφήτου πρώτῃ ἐπορεύθης, ὡς προσῆκον ἦν, καὶ πρὸς τοὺς πολλάκις ἐρχομένους ἐκείνου, ἀδημονίαν ἔχοντας τῆς ὁδοιπορίας καὶ μικρᾷ. αὐτὰ δὲ τούτων τὰ πρόπαν ἐστέρηνται, ἐκπέμψασαι μὲν εἰς πόλεμον ἅπασαι τοὺς ἑαυτῶν ἄνδρας ὡς πάλιν αὐτοὺς ἀποληψόμεναι, αὐτὴ δὲ ἐκείνου τῆς πικρᾶς αὐτῶν τελευτῆς τὴν ἀγγελίαν ἐδέξαντο. οὐδὲ γὰρ τὰ σώματα εἶδες αὐτῶν κομίζειν ἐπιμέλειαν αὐτοῖς, ἀλλὰ ῥήματα μόνον τοῦ τρόπου διηγήματα τῆς τελευτῆς. εἶσι δὲ αἱ οὐδὲ ταύτης ἠξιώθησαν τῆς διηγήσεως, οὐδὲ ὅπως κατέπεσον μοῖραι ἐδύναντο, ἐν πολλῷ τῷ πλήθει τῆς συμβολῆς καταχωσθέντων αὐτῶν. καὶ ἵνα θαυμασιώτερον, εἰ τῶν στρατηγῶν οὕτως ἀπέθανον οἱ πολλοί, ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς εἰς κώμιον ἦλθε· ἀπολιφθεὶς μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν ἔξελθεῖν μὴ δυνήσεσθαι τοῖς ἐπελθοῦσιν οὐκ ἐτόλμησε, μόνον δὲ ἔνδον, πῦρ ἐξαφάντων ἐκείνοις, συγκατεφλέχθη τοῖς οἴκοις ἅπασι, οὐκ δούλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἵπποις καὶ τοίχοις καὶ δοκοῖς, καὶ πρώτῃ μιᾷ γέγονε κοινὸς; καὶ ταύτην μὴ τῶν βασιλέως ἀπελθόντος εἰς πόλεμον αὐτὴ τῶν βασιλέως ἐπεμπέλθον τῇ γυναικὶ φέροντες τὸν φονέα. οὐδὲ γὰρ, οὐδὲ τῶν ἐν τῇ σκηνῇ γενομένων καὶ τῆς τῶν ἐαρινῶν ἀνθέων ὥρας καὶ τοῦ κόσμου λαμπρότητος διενεύσωμεν. πρῶτον μὲν γὰρ πρὸ ἡ φαιδρότης, ἀφίπλατος ἐπειτα δὲ καὶ μακρὸν ἀναμένειν ἀνάγκη χρόνον, βύθιος εὐφθαρτος ἦν. ἡ γὰρ τῆς πρὸ τῶν πολλῶν ἁμῆς ἡ δόξης οὐδαμοῦ ἕστηκεν; ἵνα ἔχῃ καὶ χάριτος; ποῖον τέλος ὄψεσι; εἰς ποῖον τέλος χρήσιμον ἀπέντα; ἢ εἰ δὲ τοῦτο μόνον ἐστὶν ὃ δεῖ· νῦν δὲ πρὸς τῷ μηδὲν ἔχειν ἀπὸ τοῦ καρδαίνειν καλὸν, πολλὰ λυπηρὰ καὶ ὑπόλοιπα φέρει ἀναγκάζειν ἀεὶ τὸν χαλεπωτάτην τούτου διάκονον ἔχων. διάκονα γὰρ ἔστι τῶν ἐχόντων αὐτόν· καὶ ὅσῳπερ δὴ κεκλεκύπται πρὸς τὰ δούλων, τοσούτῳ πλέον αἴρεται κατ' αὐτῶν, καὶ σκληροτέροις αὐτὸν καθατείνει τοῖς ὑπερήμοις. τὸν δὲ

δ᾽ἀπλύντας αὐτὸν ἢ προσιόντας οὐδὲ αὐτὴ λοιπὸν ἀμύαθαι δύναται· ἀλλ᾽ οὕτω καὶ τυφλοῦ καὶ θηείου πάντος ὄντι χαλεπωτέρα. ὁ μὲν γὰρ τυφλὸς ἢ θ᾽ θηεῖον ὠθαπτύοι) δι᾽ ἀσθενείας πολλάκις· αὕτη δ᾽ τότε μάλιστα ἀγειαίνει, ὅταν αὐτῇ μάλιστα τρυφῶμεν. καὶ βύρη ⓦ ἀκουσόμεθα ἢ εἰς πάντα εἰξόμεθα, οὐδὲν ὄντι ὁ τοιοῦτος ὑπιπάξαι λοιπόν. ἔχει δ᾽ σύμμαχον ἑτέραν, ἣν οὐκ ἂν τις ἀμφοῖν θυγατέρα αὐτῆς γένοιτο. ὅταν γὰρ ἢ αὐτὴ τραφῆσα ἢ αὐξηθεῖσα καλῶς ῥιζωθῇ πρὸς ἡμᾶς, τότε τίκτει τὸν ἀπόνοιαν, τὸ γάμα δ᾽ οὐχ ἧττον αὐτῆς δυναίμενον καταχρημίσαι τὸν τῶν ἐχόντων ψυχήν. ταῦτα οὖν θρίωμεν, εἰπέ μοι, ὅτι σε ὁ Θεὸς τῆς οὕτω χαλεπωτάτης δουλείας ἀπήλλαξεν, ὅτι ταῖς λοιμικαῖς ταύταις νόσοις πᾶσαν ἀπεπήγισεν ἐφοδον; ζῶντες μὲν γάρ σοι τὸ ἁμάρτημα οὐπω ἐπαύσαντο ζωνεχῶς ὑπιππεύσαν τοῖς τῆς ψυχῆς λογισμοῖς· πληθυπήσαντος δ᾽, οὐκ ἔχοιμι πόθεν ὑπολάβωμεν) τῆς ἀμαρτίας τῆς σῆς. τοῦτο οὖν καταρθωθῆναι δεῖ λοιπόν, ὃ μὴ θρίωμεν αὐτὸν τὸν ἀναχώρησιν, μηδὲ τὸν διαφυτίαν ὑπιζητῶμεν τὸν πτῶσιν. ὅπου γὰρ δὴ αὐτὰ πνεύσωσι σφοδρὸν, πάντα εἰς βάθος ἀρύττει ψαίρει δ᾽ κατίασαν. καθάπερ πολλαὶ τῶν παρθυμμένων γυναικῶν δυσειδεῖς οὖσαι κατὰ φύσιν καὶ εἰδεχθεῖς τοῖς ὑπογείμμασι καὶ ταῖς ἐπιγραφαῖς ἀπάλας οὔσας ἔπεισαν τοὺς τῶν νέων ἀναπλεῦσαι ψυχάς, ἐπειδὰν δ᾽ ἐπὶ τὸν ἀρχὸν λάβωσι τὸν ἑαυτῶν, πάντος αἰδραπόδου τύραννος ὠμοτεροχώτερος κέκτηνται· οὕτω δὲ πάντα τὰ πάθη, ἥ τε κενοδοξία καὶ ἡ ἀπόνοια, πάντος ἄγριος μᾶλλον ἔχει τῶν αἰσθήσεων μολύνουσι ψυχάς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ πλοῦτος τοῖς πολλοῖς ἔδοξεν εἶναι καλόν. ταύτης γοῦν γυμνωθεὶς οὐδὲ εἷς ἂν λοιπὸν ἐπέρασεν. οἷς γοῦν ἔξεστιν διὰ πενίας ὑπερτυχεῖν τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν πολλῶν, οὐκ ἔπι εἵλετο πλουτεῖν, ἀλλὰ πολὺ διδύμοις χρυσίου διέπρυσαν. καὶ τάπις οὐ παρ᾽ ἐμοῦ δέησει μαθεῖν, ἀλλ᾽ ἀκριβέστερον ἡμῶν οἶδας αὐτὴ ⓦ Ἐπαμεινώνδαν, ⓦ Σωκράτην, ⓦ Ἀριστείδην, ⓦ Διογένην, ⓦ Κράτητα ⓦ μυρίους ἄντικρυ τῶν χώρων τῶν ἑαυτῶν. ⓓ μὴ γὰρ ἄλλοι, παρ᾽ οἷς πλουτοῦσιν οὐκ οἶδα, διὰ τῆς πενίας εἶδον τὸν δόξαν παραδημοθρίων αὐτοῖς, ᾗ ὑπὸ τούτου ἦλθον θύραθεν· σοὶ δ᾽ ᾗ ἄκρον ἔξεστιν ἐρρίφην. οὕτως ἄπαντες ἴσασιν ἐμμανῶς ἔχοντες πρὸς τὸν τοῦ χαλεποῦ τούτου κτῆσιν θηείου. μὴ δὴ δακρύσωμεν, ὅτι ἡμᾶς ὁ Θεὸς τούτης τῆς τυραννίδος ἀπήλλαξε τῆς αἰχμᾶς ᾗ καταγελάστου ᾗ πολλὰ ἐχούσης οἰκείαν. ὄνομα γὰρ ἔχει μόνον λαμπρόν· ὃ δ᾽ τοῖς ἔργοις τοὐναντία τῇ προσηγορίᾳ σου ἔχοντας αὐτὸν ἀφαιρήσει. ᾗ οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι σοὶ τὸ μὴ καταγελᾶν τοῦ πρὸς δόξαν ἢ πρόποντος. μόνος γὰρ ἀκρίβειαν ὑπεύθυνος ᾗ ὑπόδοξος γνέσθαι δύναται), ὁ μὴ πρὸς ὕπο ὁρᾶν· ὁ δὲ μεγάλην δόξαν ὠθέμενος τὸν παρὰ τῶν πολλῶν, ᾗ πάντα ἀνάγκη τοῦ τούτης τυχεῖν ἀναπλεῖν ᾗ ποιεῖν, οὗτ᾽ μάλιστα αὐτῆς ἀπατυύξεται ᾗ ἀπατεσεῖται, ᾗ τῶν ἐναντίων ἀπολαύσεται πάντων, γέλωτος καὶ καταγελείας, σκωμμάτων, ἀπιθείας ᾗ μίσους. οὐκ ὀπὶ τῶν ἀνδρῶν ἢ μόνον τοῦτο συμβαίνει θέωθαι, ἀλλὰ καὶ ὀπὶ ὑμῶν τῶν γυναικῶν, καὶ μάλιστά γε ἐφ᾽ ὑμῶν. τὸν μὲ γὰρ ἄπλαστον καὶ τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ βαθίσει καὶ τὸ ἰμαθίοις, καὶ παρὰ μηδενὸς ὑπιζητοῦσαν ὑμῖν θαυμάζουσι ἅπασαι καὶ ἐκπλήττοι) ᾗ μακαρίζουσι, ⓒ πάντα αὐτῇ ζωεύγειν) τὰ καλά· τὴν δ᾽ κενόδοξον ἀποτρέφονται καὶ μισοῦσι, ᾗ ὥσπερ ἂν θηεῖον ἄγριον φεύγουσι, καὶ μυείαις ἀρᾶις τε καὶ λοιδορίαις βάλλουσιν.

Οὐ ταῦτα δ᾽ μόνον ἀπὸ τοῦ μὴ προσέσθαι τὸν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν ὠφελούμεθα τὰ κακά, ἀλλὰ ᾗ τὰ μέγιστα πάντων κερδαινόμεθα πρὸς τοὺς εἰρημένους, παιδευόμενοι τε μικρὸν ἀνιέναι ᾗ πέπαθαι πρὸς ⓦ οὐσιαν, ⓒ πάντων καταφρονεῖν τῶν ὑπὸ τῆς γῆς. ὁ γὰρ μὴ δεόμενος τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων τιμῆς, ἅπερ ἂν προσῆσι καλά, ταῦτα μετ᾽ ἀσφαλείας ἅπαντα προσέξει, ⓒ οὔτε ὑπὸ τῶν λυπρῶν, οὔτε ὑπὸ τῶν χρηστῶν τοῦ βίου τούτου πείσεται τι δεινόν. οὔτε γὰρ ταῦτα αὐτὸν βασανίσαι ᾗ καθελεῖν, οὔτε σκῆνα ὀξυγνώσαι καὶ φυσῆσαι δύναται· ἀλλ᾽ ὁ προσήμασιν ὑμαπαθῶτοις καὶ πεπερασμέ-

νοις

τοις αὐτοὺς μόνον πάσης ἐκτὸς ὢν μελαγχολίας· ὅπερ ἀγαθοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς σῆς ἕστηκεν προσδοκῶν ψυχῆς, καὶ ἀληθῶς ἀπόντων ἀπάντων αὐτῷ τῶν βιωτικῶν τὸ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἡμῖν ὑπάρχειν ἀλλὰ πολιτεύεσθαι, καὶ τὸ δόξης, ὦ θρυπτομένων, μικρὸν ὑστερεῖν καὶ ταπεινὰ στέγειν καὶ μέτριον καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ. εἰ γὰρ ἀσφαλῶς μόνον πολιτεύεσθαι σοι γένηται, καὶ τὸ τῶν σωμάτων φυλακήν. εἰ δὲ μηδενὸς ὑπερβαλλούσης τῆς παρ' ἡμῶν ἐπιμελείας ὑπάρχουσιν συμφορᾶς, ἐπίρρωσο· ὅτι κύριον τὸν μέλλοντά σε, καὶ αὖθις σε διαθρέψει. Ἐμβλέψατε γάρ, φησὶν, εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, εἰ ἴδετε τίς ἤλπισεν ὅτι κύριον, καὶ κατῃσχύνθη, ἢ τίς ἐπεκαλέσατο αὐτὸν, εἰ ὑπερεῖδεν αὐτὸν, ἢ τίς ἐνέμεινε τοῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ, καὶ ἐγκατέλιπεν αὐτόν. ὁ γὰρ τοῦ συμφορᾶν τοῦ οὔπω ἀφόρητον πεποίηκεν, καὶ ποιήσας ἐᾷ τὸ γαλήνην ἡμῶν, ἵνα καὶ τὰ ἐπερχόμενα ἀνεκρύσῃ). ὅτι γὰρ ταύτης τῆς πλήξης ἀνθεμίαν ἑτέρωθι χαλεπωτέραν λύπην λοιπὸν, καὶ αὐτὴ συνομολογήσαις ἡμῖν. ἢ τοίνυν οὔτω ῥᾳδίως ἐνεγκοῦσα τὰ ἐν χερσὶ, καὶ ταῦτα ἀπίστερος οὖσα, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐν ἀφανεῖ κόλπῳ, εἴ ποτε (ὃ μὴ γένοιτο) συμβῇ τι τῶν ἀγαπητῶν ὑμῖν, οἴσεις εὐκόλως. οὐ γὰρ οὐρανοὶ ζητεῖ τὰ πρὸς τοῦ ἐκεῖ φέρεσθαι ζωὴν, ἀνάγκη τῷ ἐκεῖσε βλέπειν διωκόντας, ἐνταῦθα ὁ τῆς σκέπης κηδεμὼν αὐτὸς· μόνον μὴ ἑαυτοὺς καταβλάψωμεν ἡμεῖς. καὶ γὰρ τοῦ οἰκείου τις ἀφέλησε), καὶ κατὰ τὴν τὸ σῶμα, τούτων ἐνδεεῖς ἡμᾶς, ὑγιεῖς μᾶλλον ἡμῖν τὰς ψυχὰς. ὅλως δὲ εἰ βούλει τὰ χρήματά σοι μόνον ἀσφαλῆ καὶ αὔξεσθαι, πάλιν ἐγώ σοι καὶ τρόπον ἐπινοῶ καὶ τόπον, ἔνθα ἐνδεῖται τῶν ὑπερβαλλόντων ἡμῖν εἰσιέναι. τίς οὖν ὅστις ὁ τόπος; ὁ οὐρανός. ἀπόστειλον αὐτὰ πρὸς τὸν καλὸν ἐκεῖνον ἄνδρα, καὶ οὔτε κλέπτης, οὔτε ὑπόβουλος, οὔτε ἄλλο τι τῶν λυμεωδῶν αὐτῶν ὑπεισδῦναι δυνήσεται). ἀλλ' ἐκεῖ καταρύξῃς ταῦτα τὰ χρήματα, πολλαπλασίονα ἀπὸ τούτων καρπὸν. καὶ γὰρ τὰ τοῖς οὐρανοῖς φυτευόμενα πρὸς ἡμᾶς, καὶ πλείονα ἐκεῖθεν ἔχει τὴν φορὰν, καὶ τοιαύτην, οἵαν εἰκὸς τὰ οὐρανοῦ ἐρριζωμένα αὐτά. καὶ τοῦτο πρᾶξις, ὅσα ποιῶν ἀπολαύσει καλὰ· πρῶτον μὲν, τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῆς ἐπαγγελίας τοῖς ἀγαπῶσι Θεὸν, ἃ οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη· ἔπειτα, τὰ πρὸς ζωοποιήσας τῷ καλῷ τούτῳ αἰῶνα, καὶ τῆς σωτηρίου ἡδονῆς καὶ φόβου καὶ χιλιάδων καὶ ἐλπίδας καὶ μίσους ἀπαλλαξεις σαυτόν. ἕως μὲν γὰρ αὐτὰ πρεσκειμένης, ἴσως ἔσονταί τινες ὑπόπτευσόμενοι· ἂν δὲ πρὸς οὐρανὸν αὐτὰ μεταθῇς, ἀκίνδυνον καὶ ἀσφαλῆ καὶ πολλῆς ἡσυχίας γέμοντα βιώσῃ βίον, αὐτάρκειας μὴ δεόμενος ἀπολαύσεως. καὶ γὰρ πολλῆς ἀλογίας ἀγρὸν μὲν βουλόμενον ἀποκτήσασθαι, τὸν δὲ φορτίου γῆν ὑπιδόντα, οὐρανὸν δὲ τὸν γῆς πρεσκειμένου, πρὸς οὐκ ἀφιλόσοφον χωρεῖον, μᾶλλον δὲ τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐκ ταύτης αἰτήσεσθαι πόνων *. πολλάκις γὰρ σφάλλει τῆς ἐλπίδος ἡμᾶς. ὅθεν δέον φρέαρ διῶρυξε τὸν ψυχὸν, καὶ βορυοῦ δὲ πρόσοδον πολλάκις αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἐναρχόντων ἔχειν ἀξίωμα, καὶ πρὸς ἁρπάσαι τῆς δεήσεως, πρῶτον ἐκφιλόσοφον σκέψει· ὅτι εἰ καὶ σφόδρα δῆλον ἐστὶν αὐτὴ ἡ ἐλπὶς, ἀλλ' ὅμως ἀόριστον ἐλπὶς ἐστὶ πολλάκις ἀπατῶσα. καὶ πολλὰ ἐν τῷ βίῳ τοιαῦτα ὁρῶμεν γινόμενα, καὶ τῆς σφόδρα προσδοκηθέντων ἀπολέσεων μεπαίτων, ἃ δὲ μηδ' εἰς νοῦν ἐλθόντα ἡμῖν εἰς τέλος ἐξῆλθε πολλάκις. καὶ τοῦτο καὶ ταῖς ἀρχαῖς, καὶ ταῖς βασιλείαις, καὶ τὰ κληρονομίας καὶ τοῖς γάμοις, καὶ πανταχοῦ συμβαῖνον ὁρῶμεν ἀεί. ὥστε εἰ καὶ σφόδρα ἐγγὺς ἐστὶν ὁ κύριος, ἀλλὰ πολλὰ, καὶ τοῦ παρεμπίπτειν, μεταξὺ κώλυσις δὲ χίλιοι ἄκροι *. καὶ ἡ γαστὴρ δὲ φησι, Ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας μεταβάλλει καιρούς. οὕτω δὲ ὁ βασιλεὺς ὁ σπουδαιότατος, ἀθρόοι τελευτᾷ. καὶ πάλιν ὁ τὰς ἐλπίδας ἐμφαίνων ἡμῖν αὐτὸς οὗτος ὁ ζητῶν, φησὶ, Πολλοὶ τυραννοῦσι ἐκάθισαν ὅτι ἐδάφους, ὁ δὲ αὐτοποίητος ἐφόρεσε διάδημα. καὶ οὐ πάντως δῆλον ἐστὶν, ὅτι ζητᾶς ἐπ' ἐκείνῳ ἔχειν τὸν θρόνον. ὁ γὰρ τὸ μέλλοντος ἄδηλον καὶ ἕτερα ἀποκαλύπτειν πέφυκεν ἡμῖν. πόθεν γὰρ δῆλον, ὅτι ζητᾶς ἐπ' ἐκείνῳ ἔχειν τὸν θρόνον, ὅτι ἀγὼ

Ψαλμ. ρδ. κβ.

Σειρ. β. ι.

Σειρ. ια. α.

καὶ τὰ σώματα ἀξίως ἐκείνων τιμᾶν νόσῳ παραδοθείς, ἢ φθόνῳ καὶ βασκανίᾳ τῶν βουλευθέντων αὐτῶν πρὸ δημηρῆσαι βληθείς, ἢ καὶ ἕτερόν τινα παθὼν χαλεπόν; ἐρωτῶμεν δή, εἰ βούλει, καὶ δῆλον ἔσται σαφῶς, ὅτι πάντως ἀπιδιώσας τοῦτο τῆς ἐμελλε ἐπιτυγχάνειν τῆς χειροτονίας. ὅσῳ γὰρ ἡ ἀξία μείζων, τοσούτῳ καὶ μείζονος ἔχει ἀνάγκη τοῦ κινδύνους ἰέναι καὶ φειδόμενος καὶ ἀπιδουλεύων. μηδὲ ταῦτα ἔστω, ἀλλ' ἀκριβείας καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἡσυχίας σκοπῶν ἁμαρτάνοι ὁ πλησίον. καὶ τί ὁ πέρας; εἰπέ μοι; οὐ τοῦτο ὑπερνικᾶν; μᾶλλον δὲ οὐ τοῦτο, ἀλλ' ἕτερον ἴσως ἀνδρὸς καὶ ἀπτυκτίου. πρῶτον μέν, ὁ βασανίζειν ἰδιῶν τὸν οὐρανὸν καὶ τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅταν οὐ μικρὰ ζημία τοῖς ἐκεῖ τῶν μηνύοντων πιπτευκόσιν ὄντι. ἔπειτα δή, εἰ καὶ σφόδρα ἐθέλοι καθαρῶς, ἀλλ' ὅμως ὁ μὴ κρατῶν τοῦ βίου καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης ἀνάγκη οὐκ αὐτὴν ἀφῆκεν οὕτως ἀπειλῆφθαι καθαρῶς, ὥσπερ νῦν. ἄδηλον δὲ εἰ καὶ πολλὰς δοξαλογίας μεταβολάς, καὶ πρὸς ῥᾳθυμίαν ἀποκλίνας, ἑκάστοτε ἀπέβυσε. νῦν μὲν γὰρ θαρρούμενον τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ὡς πρὸς ὃ τῆς ἀναπαύσεως ἀπέπλησε χωρίον, δέδοικε μηδεὶς αὐτῷ τὸ τολμᾶσθαι τῶν ἀποκλεισάντων τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. τότε δὲ πολλὰ χρήσιμον δημοσίοις πράγμασιν ἐνδιατείψας, ἴσως ἂν καὶ ῥᾴστην πολλὰ πρὸς αὐτὸν ἐσκευάσατο. ὃ γὰρ ἐν μέσῳ φρεφόμενον τοσούτων κακῶν κατορθῶσαι μέν, τῶν σφόδρα ἀσθενῶν ὄντι· ἀμάρτῃ δὲ καὶ ἀκοντα καὶ ἑκόντα, τῶν εἰκότων καὶ συμβαινόντων ἀεί. ἀλλὰ νῦν τοῦτο τοῦ δίκης ἀπηλλάγμεθα, καὶ σφόδρα πεπείσμεθα, ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ μὴ πολλῆς ἥξει τῆς φαιδρότητος ἐκεῖ τοῦ βασιλέως ἀπολάμπων, καὶ μὴ ἀγέλων περιηνύσθαι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν ἄρρητον δόξαν ἡμφιεσμένος, καὶ χρῆσθαι τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν μόνος αὐτῷ. διὸ τοῦ θρόνους ἀφέσας καὶ ταῖς οἰμωγαῖς, ἔχου τῆς αὐτῆς πολιτείας, μᾶλλον δὲ καὶ ἀκριβεστέρας, ἵνα πρὸς τὸν ἴσον αὐτῷ φθάσασα ἀρετὴν, τὸν αὐτὸν σκηνὴν κατοικήσῃς σκηνῶν, καὶ συναφθῆναι πάλιν αὐτῷ δυνηθῇς εἰς τὰς ἀϊδίους αἰῶνας ἐκείνους, οὐ ταύτην τὴν τοῦ γάμου συνάφειαν, ἀλλ' ἑτέραν πολλῷ βελτίονα. αὕτη μὲν γὰρ σωμάτων ἐστὶ συμπλοκὴ μόνον· τότε δὲ ψυχῆς ἔσται πρὸς ψυχὴν ἕνωσις ἀκριβεστέρα καὶ ἡδίων πολλῷ καὶ βελτίων.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ [ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΧΗΡΕΥΣΑΣΑΝ] περὶ μοναδρίας Λογ. β.

Τὸ μὲν καὶ ἀπείρους ὁμιλίας ἀνδρῶν καὶ ὠδίνων καὶ τῶν ἄλλων ἀπόντων, ἅπερ ὑπεύθυνος ὁ γάμος εἰς καὶ τῶν δυθρόπων εἰσέρχεται οἰκίας, αἴδρας ὑπιζητῶ, θαυμαστὸν ὄντι. καὶ γὰρ ὁ πόλεμος, πρᾶγμα οὕτως ὑπόπονον, τοῖς ἀπείροις γλυκὺ καὶ προοιμία εἶναι φησι. δι' ἃς καὶ μυεῖα ἀναριθμήτους κακὰ, πολλάκις δὲ κἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης ἀναπειαθείσας μακρείσαν μὲν καὶ ἀπλανεστάτην τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, ἐπαθλᾶσαι δὲ μυελάκις ἑαυτῆς καὶ τῆς πρὸ μυστηρίας καὶ τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν αἱ παστάδες ἐπλέχοντο, τοιαύτην δὲ ἀποδυσάσθαι πάλιν τῶν αὐτῶν πραγμάτων ὑπιθυμῶν, τοῦτο ἔστι τὸ μάλιστά με ἐκπλῆττον, καὶ ποιοῦν ἀπορεῖν, καὶ τὸν αἰτίαν ὑπιζητεῖν, δι' ἣν τὰ πράγματα, ἃ πρότερον ἐνόμιζον εἶναι φλυκτὶς, ὅτι ἦσαν ἐν αὐτοῖς, ταῦτα νῦν, ὅτι αὐτῶν ἀπηλλάγησαν, ὡς πρόφαλα πάλιν διώκειν. καὶ μυρίους ἄνω καὶ κάτω τρέφων περὶ ἐμαυτοῦ λογισμοὺς, μόλις ποτὲ, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, τὸν αἰτίαν τῶν πραγμάτων εὕρισκον. μᾶλλον δὲ οὐ μία τίς ἐστιν αἰτία, ἀλλὰ δύο μόνον, ἀλλὰ καὶ τούτων πλείους. αἱ μὲν γὰρ ἔνδον τοῦ πολλοῦ χρόνου λήθη παραδοῦσαι τὰ πράγματα, καὶ τὰ ἐν χρῷ μνημονεύουσαι μόνον, ἔρχονται μὲν ὅτε καὶ γάμον, ὡς ὅτε λύσιν τῶν τῆς χαρᾶς κακῶν· εὑρίσκουσι δὲ ἕτερα πολλῷ χαλεπώτερα ἐν αὐτῷ, ὡς πάλιν ταῖς αὐταῖς ἀ-

φίσιν

φίαν φωνάς, ἅσπερ ἡ προφητεία. ἀλλὰ ἡ πάλιν πρὸς τὰ τοῦ κόσμου κεχηνέναι προσλήμματα, ἡ τῆς δόξης τοῦ πρώτου σκηρεπαίθειαν βίου, ἡ τὴν χρείαν ἐποιείδιον προσλήμα εἶναι νομίζουσαι, αἰσχύνεται τὰς ἐν τῷ γάμῳ παλαιπωρείας καὶ τῆς δόξης τῆς κενῆς ἡ τοῦ τόκου τοῦ πρώτου. Εἰσὶ ἡ αἱ τὸν μὲν σῶμα, ἀκρασίᾳ ἡ μὴ κρατύνεσθαι ὅτι τὰ αὐτὰ πάλιν ἐπανέρχονται, ἡ τὴν ὄντως αἰτίαν συφρῶσαι ταῖς εἰρημέναις ἀποκρύπτειν προφάσεσιν. αἰσχύνεσθαι μὲν οὖν αὐτάς, ἡ καταδικάσαι καὶ τοῦ γάμου τοῦτο ὅτι αὐτὸς πολεμῶ, οὔτε ἄλλῳ πρέπον· ὅπερ μηδὲ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ τοῦτο δοκεῖ, μᾶλλον ἡ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ. Εἶπων γὰρ, Γυνὴ δέδεται νόμῳ, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν ἡ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλεύθερά ἐστιν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ, ἡ συγχωρήσας τῇ χάρᾳ, Εἰ βούλοιτο, γαμηθῆναι πάλιν, ἡ Εἶπών, Μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ, ἵνα μή τις νομίσῃ ἀνθεμένου εἶναι τὸ ὅπλον γάμου, ἐπήγαγε· Δοκῶ γὰρ κἀγὼ πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν· δηλονότι ὅτι πνεύματι ταῦτα ἔλεγεν. μὴ τοίνυν ἐγκαλείτωσαν ταῖς γαμικαῖς μάχαις ἢ μεμφέσθωσαν νόμῳ· ἐπεὶ τοῦτο, ἅπερ ἐρῶ νῦν. ἡ γὰρ ἂν εἴη τῆς ἐσχάτης ἀπονοίας τὸ μανίας, ἃς οὐκ ἐκόλασεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐφείσατο, ταύτας ἡμᾶς καταδικάζειν ἀφειδῶς ὧν σωτηρίας, καὶ ταῦτα μυρίων ἐμπεπλησμένους κακῶν. Εἰ γὰρ μηδὲ κρίνειν καλοῦμεν, ἵνα μὴ ταῖς αὐταῖς μέτρῳ κριθῶμεν, μηδὲ σφόδρα τὴν ἑτέρων ἀμαρτωλῶν γίνεσθαι δικασταί, ἀλλὰ συνήγοροι καὶ ἡμέτεροι, ὅταν προσλήμματα ἢ κολάσεις μηδὲ ἀμάρτημα ᾖ, ἡ κατακρίνῃς ἑτέρους, πάσης ἀπορρίψεις σαυτὸν συγγνώμης, ὅτι τὴν εἰς ἅπαντα πλησίον σφοδρότερον σαυτῷ γίνεσθαι προσκυλίζων τὸν κριτήν. οὐ τοίνυν κατηγορῶ αὐτῶν, οὐδὲ καταβάλλομαι ὅτι τοῦτο κλύζειν. Τὸ γὰρ ἐν Κυρίῳ γίνεσθαι δυνάμενον πάσης κατηγορίας ἀπαλλαγή. μόνον γάρ, φησίν, ἐν Κυρίῳ. ὥσπερ οὖν ὅταν πορνείας λέγωμεν, οὐ τὸν γάμον ἀτιμάζοντες ἐκείνῳ ἐπαίρομεν, οὕτως ὅταν περὶ χρείας ἀμφιλεγώμεθα, οὐ τὸ δεύτερον γάμον τοῖς ἀπειρημένοις πάντες, τῷ πρώτῳ τέρπειν προσκαλούμεθα· ἀλλ' ὁμολογούμεν μὲν καὶ τοῦτον εἶναι τοῦ νόμου τὸν δεύτερον, πολλῷ ἡ τοῦ ἑνὸς τὸ δεύτερον βελτίονα. μὴ δὴ οὖν τὴν συγκεισιν ἐμφορηλῶ τῷ κατ' αὐτὴν ἐλαττώματος καὶ κάκωσις εἶναι νομίζεται. οὐδὲ γὰρ Εἰς τὴν τῆς πορνείας τὸ πρόσταγμα ὠθοῦντες πάξιν τὴν συγκεισιν ταύτην ποιούμεθα, ἀλλ' ἀφέντες αὐτὸ τῶν νενομισμένων εἶναι καὶ ἐν ἐξουσίᾳ, οὕτως αὐτὸ τὸ πολλῷ κρεῖττον προτιμῶμέν τε καὶ θαυμάζομεν. τί δήποτε; ὅτι οὐκ ἔστιν ἴσον ἑνὸς ἀνδρὸς εἶναι γυναῖκα καὶ δύο τὸν αὐτόν. ἡ μὴ γὰρ ἐκκαθῆσαι δεῖ πρότερον ἐδίδαξεν, ὅτι οὐδ' ἂν τοῦτον ἐᾶλετο τὸν ἀρχήν, εἰ τῶν προσλήμματος ἦν τὸν πεῖραν καλῶς· ἡ ἢ δεύτερον ἐπισπάσασα νυμφίον τὴν τοῦ πρώτου βύθη, τῆς πολλῆς ἀεὶ τὸν κόσμον φιλίας, καὶ πρὸς τὰ γήινα προσλήματα συμπαθείας πεπληρωμένον ἐξέφυγεν οὐ μικρόν. καὶ εἰπὲ μοι οὕτω ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς πρὸς ἕτερον τινα ἐπλεῦσε· αὕτη ἢ Εἰ ἡ μὴ ἦν μάρτυς Εἰς ἑτέρας ζῶντος ἐκείνου, ἀλλ' ἐκείνου μᾶλλον πολλοῖς ἑτέραις ἐφάνη.

Ἵνα ἡ μὴ τὰ διελθόντα κατασκάζωμεν βίου, ἀλλὰ τὸ προσλήμα συγκεισώμεθα. ὥσπερ γὰρ ἡ πρώτη τοῦ γάμου κρίσις, οὕτως ἐστὶ ἐκείνου βελτίων ὁ γάμος. ἡ μὲν γὰρ χήρα ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ἐλαττωθεῖσα τῆς πρώτης μόνον, κεῖται δὲ τέλος ἐξιοῦται πάλιν αὐτὴν ἡ ζωὴ ἀποστέλλεται· ὁ δὲ γάμος ἐστὶ ὃς ἑκατέραν αὐτῆς ἀφίσησι τὴν μερίδα. χωρεῖς ἡ τούτων ἡ μὲν ἀνόκλωτος φέρουσα τὸν χρεῖαν, ἡ ζῶντος πολλάκις ἐγκεκαλύφθαι τοῦ ἀνδρός· ἡ δὲ τὸ προσλήμα ἔχουσα ἐπαξιῶς, οὐ δύο μόνον ἡ τρισὶ, ἀλλὰ ἡ πολλῷ πλείοσιν ὁμιλήσασα προτέραις αἰ ἀνδράσι, ἡ μόλις τοῦ γήρως ἐπελθόντος ἀφίσταται. ὥσπερ οὖν πολλῆς σωφροσύνης σημεῖον ὁ γάμος ἐκεῖνός ἐστιν, οὕτως οὐδὲ ἀσελγείας μὲ οὐκ ἂν Εἴποιμι (μὴ γένοιτο) ἀθεσίας ἢ ψυχῆς ἡ ἐρωτικωτάτης ἡ τῇ γῇ προσδεδεμένης ἡ μέγα ἡ ὑψηλὸν οὐδὲν δυ-

ναρθρης φλυπαθιῶναί ποτε. Εἰ γὰρ λέγει τις ὅτι δεῖ καλὸν ζωὴν εἶναι, καὶ τι ἄπαξ γίνεται, καὶ τι δὶς, καὶ τι πολλάκις (ὁμοίως γὰρ ἔσται καλὸν, ἡ πολλάκις αὐτῷ χρώμενος μᾶλλον ἐπαινοῖτ' ἂν δικαίως· ὥστε εἰ καὶ ὁ γάμος καλὸν, ὁ συνεχῶς αὐτῷ κεχρημένος τ' αὐτὸ πάνυ θαυμαστὸς ἐστι καὶ μᾶλλον ἀποδεικτὸς) ἐροῦμεν ὅτι οὐδὲν μᾶλλον ἀφελεστέρους τὴν σοφίσασθαι δυνατὸν ἂν, τοὺς γε βουλομένους προσέχειν διφώνους ἔσται τὸ σόφισμα. γάμος γὰρ ἡ ἀληθὴς μίξις λέγεται γάμος (ἐπεὶ ὅπου τι καὶ ἡ παρεία γάμος ἂν εἰη) ἀλλὰ δηλοῖ τὸ σύμπλεγμα εἰς τὸν γαμετὸν μόριον ὑδρί· καὶ τοῦτο τῆς πόρνης διέφυγεν ἡ ἐλευθέρα καὶ σώφρων γυνή. Εἰ μὲ γὰρ εἰς ἄσωτόν ἔρχοιτο ὑδρί, γάμος ὁ πρᾶγμα εἰκότως ἂν λέγοιτο· εἰ γὰρ εἰς πολλοὺς εἰς τὸν οἰκίαν εἰσαγάγῃ νυμφίους, πορνείαν μὲ οὐ τολμᾷ τὸ πρᾶγμα καλεῖν, τῆς γε οὐκ εἰδυίας ἕτερον ἄνδρα, πλείω ἑνὸς, πολλῷ τῷ μέτρῳ ἀπολείπεσθαι φαίνεται ἂν. ἐκεῖνο μὲ γὰρ ἦκουσι τοῦ Κυρίου λέγοντος, Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος πατέρα αὐτοῦ καὶ τὸν μητέρα αὐτοῦ, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, καὶ ὥσπερ σαρκὸς ἀληθῶς οἰκείας αὐτὴν λαμβάνει, καὶ οὐκ ἐπιλέληθεν τῆς ἄνωθεν δοθείσης αὐτῇ κεφαλῆς· αὕτη γὰρ οὕτως ἄνθρωπος, ὅτι ἄνθρωπος δύτερον ἔχει τὸ σῶζειν τῆς οἰκείας σαρκός. ὁ μὲν γὰρ πρῶτος ἐκβέβληται πρὸς τὸ δεύτερον, ὁ δεύτερος γε κατ' ἐκείνου. οὔτε γὰρ τὸ πρότερον μεμνῆσθαι δυνατὸν ἐν καλῷ, πρὸς ἑτέρᾳ μὲν ἐκείνου προσέχουσα, οὔτε τοῦτον μὴν τῆς προσηκούσης φιλοστοργίας ἄμεινον, σχοινοβατεῖν εἰς ἄνθρωπον τῆς ἀληθείας αὐτῆς. ὥστε ἑκάτερον λοιπὸν συμβαίνει, καὶ τοῦτον καὶκεῖνον ἐκβεβλῆσθαι τῆς ὑδρὶ προσηκούσης τιμῆς καὶ φιλίας πρὸς γυναικός. πόσαι γὰρ ὅλως οἴεσθαι ἔχειν ψυχὴν ἄνθρωπον δεύτερον νυμφίον εἰς τὸ πρότερον θαλάμων εἰσαγόμενοι, καὶ εἰς τὸν βίον αἰσχαίνοντα τὸν ἐκείνου, καὶ γελῶσαι καὶ χλευαστικῶς ὀμῶσι τούτους ὁρῶντα τὸν ἐκείνου γυναῖκα σφόδρα γε; οὐδὲ γὰρ μὴ πολλῆς αὐτῇ προσελεύσῃ τῆς φιλίας. καὶ γὰρ ἀπόντων δοθέντων ἀνωνύστως ἦ, οὐκ ἐς αὖ οὕτως ἄγλεος, ὡς μηδὲν δοθέντων παθεῖν, καὶ μυρίοις ἑαυτὸν καὶ ἄνθρωπον οἷον δεδαάλλη καλλωπισμοῖς ἐκεῖνα. τὸ γὰρ καταλαβὸν ἤδη πόθος τὸν οἰκίαν οὐκ ἀφίησι καθαρὰν γνώσθαι τὸν εὐφροσύνῳ. ἀλλ' ὥσπερ ὅπου τοῖχον ὅταν σφόδρα καταφλεχθῇ τι μέρος τύχῃ, εἶτα πρέμνα κηπαθῇ, ὃ τῆς μελανίας ὑπόπυρον καὶ βαθὺ λυμαίνεται τῇ τῆς ὑπερφυείας λευκότητι, ἓν ἔστι θάμνα ἀνδός· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, καὶ πολλὰ ὑπονοήσῃ τὰ λεπτομερῆ, ὁ μέσους αὐλοῖς διαφαίνεται τὰ σκυθρωπά, καὶ τις ὁ αὐλοῖς μίξις ἀπρεπής. καὶ γὰρ ἡ οἰκέτης καὶ θεράπαινα ἡ γεωργὸς καὶ πάροικοι ἡ γείτονες ἡ συγγενὴς τὸ πρεσβυτέρου κατηφοῦσι ὅτι τοῖς γνωρίμοις καὶ τεκνίοις. Εἰ γὰρ καὶ ὀρφανοὶ τύχωσι καταλειφθέντες, νέοι μὲ ὄντες κομιδῇ, σφοδρὸν τὸ πρὸς τὴν δυναμένην ζωπυρεῖσθαι τὴν γνωμένων τῇ μητρὶ τὸ μῖσος ἐξαπίσεσι. Εἰ γὰρ σπάνιος τυγχάνει ὤν, πάντως σκυθροὶ μᾶλλον ἀηδίαν καταστρεφόζοισι. ἅπερ οὖν καὶ ἡ νόμοι ζωοφορικότες ἅπαντα, καὶ τοῦτο ὅτι τούτοις ἀληθῶς πρόμυθοι, καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀπολογούμενοι, οὐ μὴ οὐ γνώμῃ, οὐδὲ προσηυμένως τούτῳ γάμον ἐπιτάξαι, ἀλλὰ διδοικότες μή τι χεῖρον γένηται κακὸν, πάντα τὸ δευτέρου γάμου τὰ φαύλα προεῖπόσαντο. καὶ οὔτε αὐλὸς, ὅτι κρότου, οὔτε ὑμέναιος, οὔτε ὀρχήματα, οὔτε σύμφωνοι συμφυεῖ, ὅτι ἄλλο τι τῶν τοιούτων τὸν ἐπιέρκει κοσμῆσιν ἐκείνῳ· ἀλλὰ πάντων αὐτὸν ἀποκοσμήσαντες, ὅτως ἀσύμφωνον ἄγουσι ἄνδρα πρὸς τὸν χήρᾳ γυναῖκα, μονονουχὶ βοῶντες ἀφ' ἑαυτῶν, ὅτι πάντα συγχώρησις ἄξια πρᾶξαι, ἀλλ' οὐκ ἐπαίνων ἡ κρότων καὶ σύμφωνα.

α. Τιμ. ε. 11. Πῶς οὖν ὁ Παῦλος ἐκέλευσε χαρεύειν, φησὶ, * νέας ὅταν γράφῃ, Νεωτέρας γὰρ χήρας παραιτοῦ; οὐχ ὁ Παῦλος ταῦ βουλομένας χαρεύειν ἐκώλυσεν, ἀλλ' ἐκείνας καὶ ἀναγκάσαι μὴ βουλόμενοι τούτων ἀφαπτάσθαι νόμον αὐτῆς. Εἰ γὰρ τοῦ Παύλου τὸ θέλημα βούλει μαθεῖν, ἄκουε τί φησι· Θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· τὸ ἐγκράτεια.

κρατίας. ὥστε οὐκ ἂν ἐμαχέσατο ἑαυτῷ, οὐδ' οὐδὲ τολμήσει τοσαύτην ἐξενέγκασθαι ὁ μαχέμενος ἀνήρ· οὐδ' ἂν ἐπάγοις ἂν δεσπότης βουλόμενος τὴν οἰκετείαν, ἢ βουλομένας χαρίσεται οἰκέτας. πῶς οὖν φησι, νεωτέρας ὁ χάρις ἐδόθη τῷ; ἀλλ' εἰπεῖ, τίνος ἕνεκεν καὶ ἔδει τί; οὐ γὰρ ἁπλῶς οὕτως εἴρηκεν, ἀλλὰ καὶ τίνα αἰτίαν προσέθηκεν εἰπών· Ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γάμου θέλουσι. ὁρᾷς ὅτι οὐ τοὺς χαρίεντας βουλομένους, ἀλλὰ τοὺς γαμοῦσας προαιρουμένους μᾶλλον ὁ χαρίσασθαι κωλύει οἰκέτης χαρίσασθαι, ἢ εἰς ἄγιον οἰκέτην καταπατήσασθαι χρεών; καὶ σφόδρα ποιοῦν σπουδῆς. εἰ γὰρ μέλλοις, φησί, δευτέροις γάμοις ὁμιλεῖν, μηδὲ ἐπαγγείλῃ χαρίσασθαι. τοῦτο γὰρ μηδ' ὅλως ἐπιτρέπεσθαι ὁ μὴ τοῦτο ἐπιτρέψαι ἀγωνιῶντα πολλῷ χείρων ἐστίν. ὥσπερ οὖν τοὺς ζώντας ζωοποιοῦσας ἐπέτρεψεν, οὐ νομοθετῶν, ἀλλὰ συγχωρῶν αὐτοῖς (Τοῦτο γὰρ λέγω, φησί, κατὰ συγχώρησιν, οὐ κατ' ἐπιταγήν, ἀλλὰ τοῦ ἀκριβοῦντος ὑμᾶς) οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα δι' ἑτέρων μείζονα κακὸν δευτέρων γάμων ἐπέτεμεν, δείκνυς ὅτι καὶ τοῦτο συγχωρῶ διὰ τὴν τοῦ πολλοὺς ἀδυνατίαν συγκαταβαίνουσα. ἀδύνατον δὲ δυνάμεως, ἀλλὰ προαιρέσεως φημι. καθάπερ γὰρ ὁ πρόδηλος μὲν τοῦ τῆς πορνείας ἐπαγγελίαν ἀμαθάρσια μοιχείας χεῖρον ἐτόλμησεν, οὕτω δὲ ὁ χήρας ἀπαξ ἐπαγγειλάμενος, εἶτα πατήσασα τὰς πρὸς τὸν Θεὸν συνθήκας, κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἁμαρτήσεται, καὶ τῆς αὐτῆς ἐξ αἰ τιμωρίας κατὰ δίκαιος εἰ δέ τι καὶ θανατοῦν εἰπεῖν, ἐκεῖνα καὶ πολλῷ μείζονος. οὐ γὰρ ὅτι ἴσον, ὅπερ ἐβούλετο εἰπεῖν, τοῦτο τὸ ἀπιστεῖν καὶ τοῦ παραβαίνειν τοῖς αὐτοῖς πάλιν προστιθεῖς τὰ ἐπισκοποῖς. ἢ οὐκ οὐδὲν μέσον, ἀλλὰ προεῖπον· ἢ πάλιν λέγων, βούλομαι νεωτέρας χήρας γαμεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, τοῦ αἰτίαν προσέθηκεν, δι' ἣν ταῦτα βούλεται. τίς δὲ ὅστις αὕτη; μηδεμίαν, φησί, διδοὺς τῷ ἀνυπακοῇ ἀφορμὴν λοιδορίας κρίσιν. ὅπερ γὰρ πολλοὺς τῶν χηρῶν εἰκὸς ἦν τότε προσκαθίζειν καὶ αὐθαδίζειν τῷ μὴ ταῦτα κελεύεσθαι βίᾳ, καθάπερ τινὸς ἀνάγκης ἡ διακονίας τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν συζυγίας ἀπαλλαττούσης, ὡς καὶ ποτὲ ἐπιστάσθαι δόξαν δι' τὴν ἰσημότητος, ἀπάγων αὐτὰς τῆς ὀλεθρίου ταύτης ἐλευθερίας, πάλιν ὅτι τὸν ζυγὸν ἄγει τὸ πρότερον. εἰ γὰρ μέλλοι τις, φησί, χήρα οὖσα, λελυθρα παρεῖναι ἢ καταγμένη ἑαυτῇ, πολλῷ βέλτιον γαμεῖν, ἢ μηδεμίαν διδοῦσαν τῷ ἀνυπακοῇ ἀφορμὴν λοιδορίας κρίσιν. ὥστε δεῖ τὸ μὴ πρόσχημα τὰς ἀφορμὰς τῆς λοιδορίας, ἢ βίον ἐφύλαττεν ζῆν ἢ πορικὸν, τὸν γάμον ἐπέταξεν. ἄκυρα γὰρ ἦν ὅσα αὐτῶν κατηγορῆς. διὸ γὰρ εἰς προσευχὰς τὴν ἀφὴν τὸν ἄπαντα χρόνον καὶ ἱκετηρίας, αἱ δὲ, φησί, ἢ δεῆσαι μὴ δύνανται προερχόμεναι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον ἡ ὀργή, ἀλλὰ ἢ φλύαρος ἢ περίεργος, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. αὐδὲ ἡ ὀχ οὕτω βούλεται), ἀλλὰ προσκαθῆσθαι αὐτοῦ τοῖς πνευματικοῖς. ἡ γὰρ ἀναστήσασα, φησί, ζῶσα πάθηκεν. ἐπεὶ καὶ τοῦ πρόδηλον ἡ τῆς σώματος ἀγνείας βούλεται) ὁρίζεται τοῦτο δὲ καλῶν, δηλονότι τοῦ πᾶσαν σχολὴν εἰς τοῦ λειτουργεῖν ἀφαιρεῖσθαι τῷ Θεοῦ. Τοῦτο γὰρ, φησί, λέγω ὑμῖν, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπρόσεδρον τοῦ Κυρίῳ ἀπερισπάστως. οὐ γὰρ θέλει αὐτοῦ μερίζεσθαι, ἀλλ' ὅλην εἰ) τοῦ πνευματικὴν καὶ τοῦ τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ τὰ τοῦ Κυρίου μεμνῆσθαι. ὅτου καὶ τοῦ χήραν πολιτεύεσθαι πρέπειν λέγων· Ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ τὸν Θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ὅταν οὖν τοῦ σχολίου, ἵνα ὁ τοῖς βιαστελικοῖς προσκόμμασιν ἀλίσκεσθαι χρὴ, ταύτην μὴ μόνον εἰς περιττὰ καὶ ἀνωφελῆ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ σφόδρα ἐπιβλαβῆ πρὸς πάντα δαπανῶσι τὸν βίον, εἰκότως αὐτὰς ὅτι τοῦ γάμου ἄγει λοιπόν. καθάπερ οὖν καὶ Ἰουδαίοις ὁ σαββατισμὸς ἔδωκεν ὁ Θεός, οὐχ ἵνα ἀργῶσιν ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα τὴν πατρῴαν ἀπέχωσι) προσέχωσι· ὅτω καὶ ἡ χήρα καὶ ἡ πρόδηλος οὐχ ἵνα ἁπλῶς μὴ ὁμιλῶσιν ἀνδρὶ τοῦτον αἱρῶνται τὸν βίον, ἀλλ' ἵνα τὰ τοῦ Κυρίου μεμνῶσιν, ἵνα ἐξ ὁλοκλήρου τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ προσεδρεύωσι.

Ναί φησι, ἀλλ' ἀφίητον ἦς αἰ κακὴ γυναῖκα οὖσαν τοσαύτης ἀπολαύειν τῶν ἀνδρῶν ἀναγκάζεσθαι συμβιόν. οὔτε γὰρ αὐτὴ μεταχείσαι δυνήσεται, καθάπερ ἐκεῖνος, ἢ θλίψεως ἀπὸ τούτων ἢ ὃ πᾶντα ἀπολέσαι κερδάνας μόνον. ἆρ' οὖν πᾶσαι αἱ μὴ δόντες ὁμιλήσασαι γάμοις πολλὰ ἀπώλεσαν τῶν αὐτῶν, ἢ πάντων ἀξίπιστον, ἢ οὐκ ἔστιν ἀνὴρ γυναῖκα χρηστὴν τοσαύτης μοίρας; σκῆψις ταῦτα ἡ τοσαύτη τῆς οἰκείας ἀθυμίας τοσαυτάκις. πολλαὶ γὰρ τῶν ἀνδρῶν ἠμαυρώθησαν καὶ οἰκίας τοσαύτας, καὶ παῖδας ἐξέθρεψαν ὀρφανούς· ἢ ταῖς ἐν χρόνοις οὐσίας αἱ μὴ λύσησαι, αἱ δὲ οὐκ ἀπώλεσαν. ἢ γὰρ ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἢ ὃ πᾶσι τοῖς ἀνδράσιν ἐπέτρεψεν, οὐδὲ ἐν πᾶσιν αὐτοῖς ἐκκρέμασε καὶ ἐν τῷ βίῳ τοσαύτα μόνοι ἀφῆκεν. ἢ γὰρ ἂν δίκαιον φεύγοντος ἢ γυνὴ ἰῶ, μηδὲν ζωπυροῦσα τοσοῦτο ἢ βίον ἡμῖν. ὅπερ οὖν εἰδὼς ὁ Θεὸς ἀπέτεμεν αὐτῇ μοῖραν οὐκ ἐ- 10
Γεν. β. ιη. λάττονα. καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε, Ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθόν. ἵνα γὰρ μὴ τῷ τοσοῦτον χ
γελασθῇς, μηδὲ τῷ δι' αὐτοῦ τῷ γυναῖκα πεπλάσθαι μέγα καὶ αὐτῆς ἔχῃ φρονεῖν ὁ ἀνήρ, δείκνυσι τοῦ ῥήματος τούτου κατέχλε τύφον αὐτοῦ, δεικνὺς ὅτι οὐχ ἧττον τοῦ ἀνδρὸς τῆς γυναικὸς τὰ τοῦ κόσμου δεῖται τοσαύτα. τίνα οὖν ὄντα, καὶ ἐπὶ ποσὶ συνεφάπτεται ἡμῖν εἰς τὸν τοῦ βίου σύστασιν αὕτη; ὅπου γὰρ οὐχ ἧττον τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν συγχρωτῆς τὸν πρόσθεν κατάστασιν, ἀμφοτέρους αὐτὰ, τὰ μὲν ἐπ' ἀγορᾶς πάντα διεχείρισε τοῖς ἀνδράσι, τὰ δὲ ἔνδον τὸν οἰκίαν τοῖς γυναιξί· καὶ ἀλλαξοῦ τὸν τάξιν, πάντα διεφθαρκὼς καὶ ἀπόλωλεν. οὕτως ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ πολὺ βατέρου χρησιμώτερος. οὐκοῦν εἰ τὰ ἔνδον τὸν οἰκίαν τῆς γυναικείας ὑπερτιμῆς ἀξιώρτη, καὶ τοσοῦτον ἐν τούτῳ χρείττων ἀνδρὸς ἡ γυνή, ὅσον τὰ τειχῶν ἀστικοῦ ἐν οἷς εἶσι τειχίται, τί φείδῃ τὸ δίκαιον τοῦτο διδόναμαι; ὃ μὲν γὰρ τοσοῦτον ἔξωθεν καὶ ζωάγρια ἀνδρῶν μόνοι ὄντι, γυναῖκας ἢ κερδαίνειν οὐ δύνασαι. ὃ δὲ ἔνδον σωζομένοις ἀφ' ἑστίας καὶ φυλάττειν, ταύτης μόνης ὄντι. ὥστε εἰ καὶ δοκῇ πλέον ἔχειν ὁ κλῆσασθαι τῶν φυλάξαι, ἀλλ' ὅμως ἀνθ' ὧν τούτου κἀκείνου ἀλλήλοις καὶ ἐστίν· πολλάκις ἢ καὶ τούτου τοσοῦτος ἐκείνου ὑπόμονον ὄντι, ἀλλὰ καὶ τὰ πάντα διέφθειρεν. ὅπου γὰρ πρᾶγμα ὄντι δυσχερὲς κερδαίνοντα ἔξωθεν ἄνδρα δίκαια κέρδη ποιεῖσθαι (ὡς γὰρ ὅτι πολὺ καὶ τῶν ἀλλοτρίων ὅταν τοσαυτάκις συμφορᾶς) καὶ τῇ τῆς γυναικὸς τύχῃ, καὶ τῇ οἰκονομίᾳ πολλάκις ἐλυμήνατο τὰ ἀδίκως καὶ μὴ βίας εἰς καὶ χεῖρας ἀγόντα καὶ ἐκείνης. ὥστε εἰ καὶ μεῖζον ὃ κλῆσασθαι τῶν φυλάξαι, ἑτέρῳ δίκαιον ἐστὶν ἐλαττον τοῦτο, ὅταν μὲν μόνοι μηδὲν σωτηλῇ εἰς τὸν τῶν ὅταν τοσαῦτα, ἀλλὰ καὶ διαφθείρῃ καὶ ἀποκείμενα. τί οὖν δέδοικεν ἡ λέγε μὴ τοῦτο τὸν ἀπιστίαν τῶν ἀνδρὸς χρόνον διαθῇ καὶ κτῆσιν οἰκίαν, ἧς δὲ ζῶντος ἐκείνου τὸν ἀμελείαν εἶχεν αὐτή; ἀλλ' ἀνικολωτέρα, φησί, μεταχειρίσεται, διὰ ἐκείνου φόβον οὐδενὸς ἀνιπτίστοτος, οὐδὲ δυσχολίαν προέχοντος. καὶ γὰρ οἰκέται καὶ οἰκονόμοι καὶ ὅπου ἔρημοι πάντες κατανθήκασι, καὶ μετὰ πολλῆς ἀκαχυόμενοι τῆς πλούτου, καὶ ὁ ἀπιλέγων οὐδείς· ὅταν δὲ ὁ φόβος ἀπέλθῃ, ἅπαντες ἐπιμεδαίνουσι τῇ χάρᾳ, καὶ χαυρῄζουσι, καὶ διαθρασύνονται, πάντα συγχέουσι καὶ διαπνέουσι. καὶ ἐπέλθῃ καὶ ἀμύητα τρεθλοῦσα, μαίζουσα, εἰς δεσμωτήριον ἐμβάλλουσα, καταγνώσεις, λοιδορίαι, κατηγορίαι τοσοῦτον πολλῶν. ἀν δὲ ταῖς τοῖς ἀπέλθῃ σωθήκης πατήσῃ, καὶ τῆς φιλίας ὑπολάθηται τῆς ἐκείνου, καὶ τὸν ἐπιστέγει, καὶ ἐν ὧν τοσοῦτον αὐτῇ ζωπυροῦτο, καὶ κρότοι καὶ ὑμέναιοι καὶ ταῖς γαμηλίους δαΐδας καὶ ταῖς τοσοῦτος πλοκὰς καὶ ταῖς πατάζας, ἐκ τῶν ἀλλων, ὧν αὐτῇ πάντα τὸ χρόνοι σκοπώσῃ, καὶ ῥημάτων, ὧν εἶκος γυναῖκα ἀπολαύειν τοσοῦτον ἀνδρός, αἰ ταῦτα ῥίψῃ πάντα ἐξαίφνης, ὡς οὐδὲ γαμηλιάν, ἑτέρῳ ταῖς ὑφέρας ἀναπεπάσασα τῆς οἰκίας, καὶ τοῖς τὸν ὑὸν αὐτὸν ἔλκῃ τὸν ἐκείνου τὸν πάντα τὰ τοσοῦτον ζωπυροῦσαι, αἱ ταῦτα ποιῇ, οὐδεὶς ὁ μεμφόμενος οὐδὲ ἐγκαλῶν; οὐδεὶς ὁ μισῶν καὶ ἀστοργῶν καὶ ἄπιστον καὶ ἀπονοσδον καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα τοσοῦτον; μὴ γὰρ

ὅπου

ἐπῆς Συνεχώρησεν ὁ μακάριος Παῦλος τὸ πρᾶγμα, ἡδὺ αὐτῷ καὶ ἐπαίνων ἄξιον νόμιζε καὶ καταγνώσεως ἀπηλλάχθαι τῆς πρὸς τὸν πολλούς. κολάσεως μὲν γὰρ καὶ τιμωρίας ὄντως ἐκτὸς, ἐπαίνων δὲ καὶ ἐγκωμίων οὐκ ἂν δυνάμενος τοιοῦτος. καὶ γὰρ ὃ καταφέρῃ τινα καὶ λάγνον εἶναι, ἢ μήτε τὸ χαίρειν τῆς πορείας, μήτε τὸ ἄλλῳ τινὶ τῆς γυναικὸς ἁπτόμενος, κολάσεως μὲν καὶ ψόγου καὶ μακρᾶς, οὐ μὴν ἐπαίνων ἐστίν. αὐτὸ γὰρ τὸ συγκαταβαίνειν τοσοῦτον, οὐδέν ἐστιν ἕτερον ὄντως, ἢ σημεῖον ἀδυναμίας καὶ ἀπροαιρεσίας πολλῆς. ὥστε εἰ διδάσκαλον ἡμῖν ἁπάντων δόξῃ λαβεῖν τὸν οἰκείων ἁπτόμενον, τοῦτον διδάσκειν χρὴ, μὴ λαγνείας καὶ ἀσωτίας δόξαν προσρίψῃ τοσαύτην. χωρεῖν δ' τούτων τὴν χάριν ὁ παῦλος ἀμείνονι ἔξεσι μεταλαβεῖν, ὥστε καὶ τὸ ἀσφαλείᾳ αὐτῇ τὰ πολλὰ πράγματα εἶναι, καὶ μὴ μόνον μὴ ψόγου, ἀλλὰ καὶ ἐπαινείας παρὰ πάντων. ἐκ τοῦτο τὸν ἀγαθὸν ἁπτυχεῖν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' γὰρ ἁλόντος παρακαλοῦντος τὰ χρήματα τῷ ουρανῷ, καὶ εἰς ⓦ ἄσυλον αὐτὰ κατορύξῃς ὅπου σκῶλον, οὐ μόνον οὐκ ἐλαττωθήσεται, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείων γενήσεται. τοιοῦτος γὰρ ὁ καρπός. εἰ δ' ἐλάττων ὅτι τῶν χωρούσης μίσθου τῆς τοιαύτης ἐκείνης, καὶ πάντα ἀναλώσας οὐ βούλεται μεταθεῖναι, λογιζέσθω πάλιν σκῶλον. ὅτι καὶ αὐτὸς λαβοῦσα οὐ πάντως λήψεται τοιοῦτον, οἷς καὶ προσθεῖναι τοῖς οὖσιν. ἀλλ' ἀρὰ καὶ τοιοῦτος ἦν, μὴ τοῦτο ἐννοείτω μόνον, τὴν τῶν χρημάτων προσθήκην, ἀλλ' ὅτι πολλὰ καὶ τῷ Θεῷ, καὶ τοῖς ἀναθρέπτοις προσκρούειν προσαναγκάσει. ἂν μὲν γὰρ τῶν δυνατῶν ἢ καὶ πολλῶν ἐλαττόντων ἐαυτὸν, ἐστὶν ὅτε προθύμως πολλὰ καὶ πράξαι καὶ παθεῖν αὐτὸν βιάσει. καὶ ὅπερ ὅτι τῆς χαρείας ἐδιδοίκει, τοῦτο μὴ πλείονος ἀνάγκης ἐπισπάσῃ ποιῶ. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ χαρίσεται ἴσως ἐκὼς αὐτὸν δίκαιον εἶναι τὸν μεταβολέα. χάρα μὲν γὰρ οὖσα καὶ ἐλαττώσῃ τι τῶν τοιούτων, ὅμως καὶ λειπόμενα μὴ πολλῆς ἔχει τῆς ἀσφαλείας· αἴσθησιν δὲ Συναφθεῖσα δυνατῶν, καὶ καὶ τῆς πόλεως προΐσεται, ἢ καὶ ἑτέραν τινὰ μείζονα φροντίδα, πολλαχοῦ ἀναθήσει πάντα ἀποδυσάμενα. ταῖς γὰρ τῶν ἀνδρῶν συμφοραῖς ἀνάγκη καὶ Συνοικοῦσαι αὐτοῖς κοινωνεῖν. εἰ δ' καὶ μηδὲν συμβαίη τοιοῦτον, τί δὲ κέρδος, εἰπέ μοι, δουλεύειν αὐτὸ ἐλευθερίας αἱρεῖσθαι; τί δ' ὄφελος τῶν πολλῶν χρημάτων, ὅταν αὐτοῖς χρήσασθαι μὴ δυνήται ὡς βούλεται; οὐ πολλῷ βέλτιον ὀλίγα μετ' ἐξουσίας ἔχειν, ἢ καὶ τῆς οἰκειότητος μὴ τοῦ καὶ αὐτὸν Συνοικείοις ἀπολαύειν ἑτέρῳ; καὶ γὰρ φειδωλίας, καὶ ὕβρεις, καὶ λοιδορίας, καὶ ζηλοτυπίας, ἐκ καὶ ἀπολύσας καὶ οἰκίᾳ, καὶ ὠδῖνας, καὶ ἄλλα ἄπειρα πρόσεστιν. ὁ μὲν γὰρ τῇ πενίᾳ διαλεγόμενος, εἰκότως καὶ ἥδεται τούτων διαλέξεται, ἅτε ἀπειρίᾳ οὖσῃ καὶ ἀμοιρίᾳ τῶν πραγμάτων ἐκείνων· χάρα δ' καὶ σιωπήσεις ἴσως τοῦτο λέγων. ἃ γὰρ διαλέγεται ἐμαθεν ἀκριβέστερον, ἀφεστὼς τῷ λόγῳ πιέζεσθαι διδάσκει αὐτόν· τοῦτον δ' πρόσθεσθαι καλὸν, ὅτι καὶ μὴ πλείονος ὁμιλήσει τῆς πενίας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἡ πένης γαμηθεῖσα τῆς μὴ τὸν χαρείσθαι. παύτῃ μὲν γὰρ καὶ ὡς γυναῖκα εἰρήνη, ἀλλ' οὐχ ὡς πένητα λαβεῖν. ὅτι δ' πολλῷ ἐκείνου τούτων ⓠ ἔρωτος σφοδρότεροι καὶ μανικώτεροι, πάντα σαφὲς ἐστιν. ἐκείνῳ δ' ἅπτεται μὲν πάντος ἀνθρώπου καὶ ἀπαθοῦς οὐ πάντα θυμῷ καὶ ἀπαθείᾳ καὶ φιλήσει. πεφύκαμεν γὰρ, ὡς εἶπον, ἅπαντες ἀνθρωποι, εἴτε ἐστὶ ζηλοτυπίας, εἴτε ὑπὸ κενοδοξίας, εἴτε ὅπως ποτὲ ἑτέρωθεν, τὸ προσῆκον ἐκφανῆ μᾶλλον φιλεῖν, ὧν καὶ τῶν ἐξουσιῶν καὶ τῶν ἀπολαύσεων οὐ μόνον ἑτέρους ἔχομεν, ἀλλ' αὐτοὺς προθύμους καὶ μᾶλλον καταφρονήσαντας μόνον κύριοι. τοῦτο καὶ ὅτι ἰσάπαν ἴδοις τις ἂν συμβαῖνον ἡμῖν. οὐ γὰρ ὁμοίως ἀγαπῶμεν τοὺς τῶν ἑτέρων χρηστοτέρους, καὶ τοὺς τῶν οἰκείων. τοῦτο καὶ ὅτι οἰκίας καὶ ἐπὶ σκευῶν. καὶ γὰρ καὶ οἰκίαν τὴν τῶν ἑτέρων δοθεῖσαν ἡμῖν οὐχ ὁμοίως ἐκείνην φιλοῦμεν, ὡς αὐτοὶ κατασκευάσαμεν, καὶ τὸ σκευῶν τὰ μὲν αὐτῶν ἡμῶν καὶ προῖτεν τῶν ἡμῖν χρείαν δοξάζομεν ἐν πολλῇ τῇ φιλοτιμίᾳ καὶ ἀσυσχέτῳ, καὶ ὡς ἐξ ἑτέρων ἐλθόντα εἰς ἡμᾶς οὐ σφόδρα προσιέμεθα, ἀλλ' ὅτως ἀποχρεφόμεθα, ὡς καὶ ἀνασκευάσαντα πολλάκις αὐτά.

εἰ

Εἰ γὰρ ὅτι οἰκίας καὶ ἱματίων καὶ σκευῶν τοῦτο ἡμῖν συμβαίνει ὃ πάθος, σύνοισθ' ὅτι τῆς γυναικὸς, ἣν ἡμιῶτερον αἰδεσθείσι τοῦτο, πῶς αὖθ' μὴ σφοδρότητος ἐμπίπτειν εἰκός. σκεύων μὲν γὰρ κἂν μεταδιδάσκοιμι τοὺς βουλομένους, ταύτης δ' οὐ θέμις ἡμῖν· ἀλλὰ τῆς ψυχῆς ἀποστερούμεθα τοιαύτης, ἣ τοῦτο παθεῖν ἀνεξόμεθα. τὸ μὲν οὖν πρῶτον, ὅπερ ἔφην, ἅπαντα ἀνέπαφον ἦσαι καὶ ἰδίαν αὐτὴ καὶ οἰκείαν ἑτέρου θυμοῦ, πάσῃ προθυμίᾳ προσιέναι· τῷ δ' ἑτέρῳ τοιούτῳ συναφθεῖσαι ἧ μὴ τῆς αὐτῆς φιλίας ὄψεται καὶ βύσσου. μὴ γὰρ μοι τὰ ἀσθενέστερα καὶ μέλις ἅπαξ συμβαίνοντα εἴπῃς, ἀλλὰ τὰ συνεχῶς ὑπὸ τῶν τοιούτων παγίδων δεικνύμενα.

Οὐ δὴ ταῦτα δὲ μόνον πλείστου ἀκεῖνη μεθέξει τῆς παῤῥησίας, ἀλλὰ καὶ δι' ἕτερα πολλά. ἔστι μὲν γὰρ ἡ οἰκέτισσα βύσσος δυσαπόφευκτος" παῤῥ' αὐτῆς, καὶ τεκμήριον τῆς ὀλιγωρίας τοῦ εἰς ἐκεῖνον τοιούτου γεγυμνωμένου ἀπιστίαν τοσαύτην γενέσθαι, καὶ ὑποπτεύσασαν καὶ ὑπὲρ τοῦ γεγυμνῶσθαι, καὶ ὑπὲρ τοῦ μηδὲ συμβεβηκέναι ἴσως. ὁ γὰρ ἀπειλητὴν καταφεύγουσα καὶ ζῶντα ταῦτα ὑποπτεύσασα σεισμὸν ἑαυτῇ, καὶ μὴ γένηται. οὐκ ἐκεῖνος δὲ μόνον ταῦτα προφέρει αὐτῇ συνεχῶς ἔσται φορτικὸς, ἀλλὰ καὶ οἰκέται καὶ θεράπαιναι, καὶ μὴ φανερῶς, λάθρα γοῦν διαγελῶντες μυρίοις αὐτοῦ βάλλουσι σκώμμασιν. ἰδοὺ δὲ καὶ συμβῇ παῖδας τοῦ τετελευτηκότος καταλαφθῆναι νέους, πῶς αὐτοὺς ἀναθρέψῃ; πῶς δὲ προσήσεται; πόσῃ δὲ ὀργαῖς καὶ χαλεπώτερον ἐκεῖνοι βιώσονται, τὰ δὲ παθήματα; ὁρῶντες ἅπαντα ἕτερα ἔχοντα, καὶ οἰκέται, καὶ οἰκίαι, καὶ ἀγροὶ, καὶ ὃ πάντων κεφάλαιον, τὴν γυναῖκα; πῶς δυνήσονται ὡς πρὸς μητέρα διακεῖσθαι ἐκεῖνοι; πῶς δὲ αὕτη ὡς πρὸς παῖδας, οὓς αἰσχύνεσθαι καὶ ἐρυθριᾶν ἀναγκάζεται, καὶ οἷς πᾶσαν ἀποκρύψαι τὴν μητρικὴν οὐκ ἔχει φιλοστοργίαν, εἰς τοῦ ἐξ ἐκείνου παῖδας σχοῦσα τὴν διανοίας; ἰὼ θεοῦ, ἀνῆ στόμα κόρη, φησὶ, καὶ βασκανῶ ἀποκλείσασα χρόνοις τὸ ἀνθρώπου; πρὸς γὰρ ταῦτα κέρας μοι ταῦτα εἴρηται, οὐ πρὸς ταῦτα γεγενεσκώς. πρὸς γὰρ ἐκείνας τοῦτο ποιούσας οὐδὲν διαλεχθήσομαι. εἰ γὰρ ὁ πολὺς χρόνος καὶ ἡ πολιτεία καὶ τὰ ἄλλα πάθη οὐκ ἔπεισαν αὐτὰς ἀποκάθαρσιν δευτέρου γάμου, πολὺ γε ἡμᾶς. οὐ γὰρ ὁ πρὸ ἡμῶν πείσει λόγος. ἀλλ' ἅπασι μοι πρὸς ταύτας ὁ λόγος ὅδε. Ἰὼ θεοῦ, ἀνῆ κόρη, φησὶ, καὶ μόνον σεαυτὸν μὴ τοῦ πρώτου συνοικήσασα" δευτέρου γαμήσῃ πάλιν; ἔτος ἔτεκεν; τῆς εἰκοστὸν ἔτος καὶ τεσσαρακοστὸν ἀνηλωκυίας σὸν γάμον προπομπεύσεις αὐτῷ; οὐκ ἔγωγε, ἀλλ' ὁ μακάριος Παῦλος. ἐκεῖνος γὰρ φησι, Μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ. τί γὰρ, εἰ καὶ πολλῶν ἐκείνῃ χρόνων συνῴκησεν ἀνδρί; ἀλλ' εἰσὶ καὶ ταῦτα καὶ μόνα καὶ ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐκληρώθη· αὕτη δ' ὅλον ἐδώκει ἑαυτὴν, καὶ ταῦτα ἐβεβαίει τῷ χρόνῳ. ἀλλ' ἀκούσασα, φησὶν. Εἰ γὰρ ὁ πρῶτος ἔζη, οὐκ ἂν ἕτερον ἠγάπησεν ἐπ' ἐκείνῳ· ὅτῳ δ' ὡς ἅπαξ ἀπῆλθεν ἐκεῖνος, καὶ τῆς ἀνάγκης δευτέρῳ συνῆφθη πάλιν. ποίας ἀνάγκης; ἐγὼ γὰρ ταύτης, ἧς λέγεις, μείζονα ἑτέραν ἀνάγκην ὁρῶ ἐκβιάζουσαν αὐτὴν καταφεῦγον ὅπου τῷ πεπλουτηκότι, ὃ πικρὸν οὕτως ἀποβαλοῦσαν τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. καὶ μὴ γὰρ πολλῶν αὐτοῖς συζήσασα χρόνων καὶ ἐμπλησθεῖσα καλῶς, ὡς τοῦ αὐτῶν τυχόντος τῶν ἴσων ἄφαντα πάλιν· ἢ δὴ προοιμίων ὄντων καλεπῶν πειραθεῖσα, ποίᾳ προαιρέσει καὶ ἐλπίδι πρὸς τὸ πιέζειν ἥξει τῶν καλεπῶν; οὐδὲ γὰρ εἴ τις βουλόμενος ἐμπορεύσασθαι, πρίν τι κερδάνῃ, ἅμα δὲ καὶ λιμένα ἐξελθεῖν ναυάγιον ὁρῶν μείνοι, βιάσεως ἄφαντος τῆς πραγματείας λοιπὸν· οὐδὲ ταύτην εἰκότως τὴν πολλὰ μὲ προσδοκήσασαν ἡδέα, πρὶν ἢ δὴ ἐκείνων πρέσει καλῶς λαβεῖν, τοσοῦτον πόθος ἐδοῦσαι ἀγαπῆσαι τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, εἰ μὴ σφόδρα ἀκριβεῖς ἅτε τυγχάνει· μᾶλλον δ' εἰ καὶ σφόδρα πρὸς αὐτὰ διακείσεται καὶ λίαν ἔχοι προσπαθῶς, ἐκβαλεῖ τῆς ἀρχῆς ἡ ἀνδία πᾶσαν σβέσασα τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς. τότε γὰρ τοῖς πράγμασι μάλιστα ἐπιμένειν εἰώθαμεν, ὅταν προοιμίων πρέπων ὦμεν καλῶν· ὅταν δὲ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπ' αὐτῆς, ὡς ἂν εἴποι τις, τὸ πράγμα-

μῆς

μῆς χαλεπῶν καὶ δυσκόλων αἰσθώμεθα, ταχέως ἀναχρουόμεθα, τῆς προαιρέσεως σεσυμένης ἡμῖν. ὥστε αἱ ταῖς ἀόροις ἐντομείσασαι χηρείας, αὖθις εἰκότως ἂν ἀπόσχοιντο γάμου δευτέρου ἐπὶ τῷ μὴ τὰ αὐτὰ πάλιν παθεῖν. ἡ μὲν γὰρ ἐν τῇ χηρείᾳ μένουσα ἔξει ὃ ἀσφαλὲς, ἐν οὐχ ὑπομένουσι πόνος ἕτερος τοιοῦτος πάλιν· ἡ δὲ πρόσομιλήσασα γάμῳ δευτέρῳ, ἐν τάχει πρόσδοκᾶν δύναγκαθήσεται δεῖπνον. ἢ ἄλλως δή, εἰ καὶ πρᾶγμα ἐστὶν ἡ χηρεία, ἀλλ' ὑπ' ἄσης ἐστὶν αὐλοῖς ἀποληφθησεται τάχα μαθοῦς· ἀλλ' αἱ μὲν πλείους, αἱ δὲ ἐλάττους. αἱ μὲν γὰρ ἐν νεότητι ζυγὸν δυσβάστακτον, πλείονος ἀπολαύουσι δὲ τῆς τιμῆς ἐν τῆς δωρεᾶς, αἱ δὲ πρὸς αὐτῷ τῷ γήρᾳ ὑχ ὁμοίως ἐκείναις. τί δήποτε; ὅτι ἡ μὲν, πολλῶν ὄντων τῶν κωλυμάτων, ἅτε τοῦ Θεοῦ φόβου πάντα ἰσχύοντος, αὕτη δὲ ἐν ἐν βραχεῖ ἰδρῶτα ἐπιμένει, ἐν πόνοι. πῶς γάρ, ἐν ἔνιος ὄντος πρόγματος τῆς βίας πρέχοντος; ὥσπερ οὖν ἡ δευτέρου δόσα ἑαυτὴν ἐλάττων ὅτι τῆς ἕνα ἄνδρα ἐχούσης, οὕτως ἡ ἐν χηρεία μένουσα ἐν αὐτὴ τῇ νεότητι, πολλῷ τῷ μείζονι τὸν τοῦ γήρως ἄνδρα ἀποβαλεῖσαι ἐπαχθεστάτην δυνήσεται. καίτοιγε ἀμφοτέραις ἐξ ἴσης γίγνεται ὁ αἰὼν· ἀλλ' ὅμως αὕτη μὲν τῆς ἀνηλείας ἔδραμε δρόμου, σκιὰν δὲ πολλοῖς ἀπολείφθη τοῖς σταδίοις. μὴ τοίνυν πόνον ἴδῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ μισθόν. καὶ γὰρ τὰ πολλὰ τῶν καταρθωμένων οὕτως ἡμῖν δύσκολα φαίνεται, ὅτι μείζονι αὐτῶν καὶ ἐν ἱδρῶσι συνεχῶς τρέφοντες, ἐν ἀποκειμένους αὐτοῖς μισθοὺς ἐκ ἐν νῷ λαμβάνομεν. ἀλλ' ὑχ οὕτω δεῖ πίστιν, ἀλλὰ πάντα ὁμοῦ λογίζεσθαι, καὶ τὴν πόνων καὶ τὰς ἀμοιβάς· καὶ οὕτως εὔκολα ἡμῖν φανήσεται, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν εὔκολα. καὶ γὰρ ὁ ἀρίστιος οὐ τὰ τραύματα μόνον, ἐν τὰ πλήγματα, ἐν θάνατον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔπαθλα καὶ τὰς νίκας καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας ἀναλογισάμενος τιμάς, οὕτως ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος ἐρχεται· καὶ ὁ γεωργὸς οὐχὶ τοῦ ἀρόσαι μόνον, ἐν τὸ σκάπτειν πόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλωα καὶ τὸν λιμνῶνα· καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἕνεκα, ὅταν τὸν ἔργον ἐφάπτεται. οὕτω καὶ ἡμεῖς ταῖς ἐλπίσι ταύταις ἐνεπαίσωμεν τῆς χαρᾶς μόνον ὑπερβαίνωμεν, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς, ἢ ἐκεῖνοι. ἐκείνοις μὲν γὰρ πολλὰ πολλάκις τῶν ἐκτὸς αὐλῶν χειμάρρων τοῦ προσδοκᾶν διέκοψαν, ταῖς δὲ ἡμετέραις ἐλπίσιν ἐν ἐστὶν ἀνάστατον, ἂν μὴ βουληθῶμεν αὐταί. μὴ δὴ βουληθῶμεν· ἀλλ' ἐποπτεύσωμεν ὡς οὐ πολλῷ τῆς πρὸ θύρας ἡ χήρα λείπεται (ἴσως δὲ ὅπου αὐτοῦ καὶ ὑπερέχουσιν, ὅταν ἡ μὲν πρὸ θύρας ἐκπλήξηται πρόγμασιν, ἡ δὲ χήρα, τὸν Παῦλον, μεμνημένη καὶ ἐλπίζουσα ὅτι τῷ Θεῷ προσκαρτερεῖ ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς, καὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ἀπέχηται) ἀναδεξώμεθα τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ἵνα τῶν ἐν αὐτῷ στεφάνων τύχωμεν. ταῦτα ὑμῖν ἐκ ἀνάγκης εἴρηται, ἐν δὲ, ὅπερ ἔφθην, καταδικάζοντες ταύτης οὐ βουλόμεθα χηρεύειν, ὅτι ταύτην ἠλθομεν τιμᾶν· ἀλλὰ προτρέποντες καὶ παρακαλοῦντες μὴ ὅτι πεσεῖν πρόσω διδόναι τῇ γῇ, ἀλλ' ἄνω ἀεὶ λυθείσας μᾶλλον ἐλευθέρας, καὶ τὸν οὐρανὸν ὅτι ζητεῖν, καὶ τὸν πολιτεύμα ὅτι δεικνύναι τὸν ἐκεῖ, καὶ ἁρμοσθείσας τῷ Χριστῷ οὕτως ἅπαντα πράττειν, ὡς πρέπει ταῖς τὸν τοιοῦτον ἐχούσαις νυμφίον. ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν ᾧ ἀναρχῳ πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ καὶ ἀγίῳ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΛΟΓΟΣ α. *ΕΛΕΧΘΗ ΔΕ ΕΝ Αντιοχείᾳ, ὸν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

ΜΑλλ' ὦ δίλαιοι ϗ πρώτων αἱρέσεων ἀθλιώτεροι πιστεύειν μέλλοντο Ιουδαῖοι, ϗ πάλιν ἀσφαλίσασθαι τῷ Χριστοῦ τέλει παίσαντι ἀναγκαῖον. ἐπεὶ ϗ ποιμένες, ἕως μὲν μηδὲν ὑγρὸν θηρίον, ἀλλὰ δρυῶν, ἢ πέτρης ἑαυτοὺς ῥίψαντες, τῷ κλαδεμῷ συρίζουσι, ἀφέντες ἐπ' ἐξουσίας ἅπασι τὰ πρόβατα νέμεσθαι· ἐπειδὰν δὲ λύκων καταδρομὴν ἀμαθῶσιν γνοιδρίου*, τοτὲ μὲν κλαδεμῷ ῥίψαντες, τὸν σφενδόνην μεταχειρίζονται, ϗ τὸν σύριγγα ἀφέντες, ροπάλοις καὶ λίθοις ἑαυτοὺς καθοπλίζουσι, καὶ πρὸ τῆς ποίμνης ἅπαντες, καὶ μέγα καὶ διωλύγιον ὀλολύξαντες, τῇ φωνῇ πολλάκις πρὸ τῆς βολῆς τὸ θηρίον ἀπήλασαν· ὅπου δὴ ϗ ἡμεῖς ὀφείλομεν τοῖς ἡμετέροις, ὥσπερ ὁ λέγων τις, τῇ τῶν γραφῶν διηγήσει σκιρτῶντες, σφόδρα ἡδέως ἀναπιστικωτέρω λόγῳ· σφόδρα γὰρ ἡμῖν ὁ διενοχλῶν ἰὸς. ὅπερ ἡ σήμερον ϗ λύκων ἀπόνοιαν χαλεπώτερον Ιουδαίων πεῖσαι" ἡμῶν τὰ πρόβατα μέλλουσιν, ἀναγκαίως πυκτεύειν ϗ μάχεσθαι, ὅπως μηδὲν ἡμῖν θηριάλωτον γένηται). ϗ μὴ θαυμάσητε, εἰ μὴ δέκα ϗ πλείους ἡμέρας τῆς ἑορτῆς ἐκείνης ἀπόντων μέλλούσης, ἡμεῖς σύντονοι νῦν καθοπλιζόμεθα, καὶ πρὸ τῶν ὑμετέρων ψυχῶν. ἐπεὶ ϗ τῶν γεωργῶν ϗ φιλόπονοι, ἐπιδὰν ἔχωσι γείτονα χείμαρρον πρόσφορα τῆς γεωργίας, οὐκ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ χειμῶνος, ἀλλὰ πρὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ϗ ὄχθας προφράττουσι, ϗ χώματα ἐγείρουσι, καὶ τάφρους ἐλαύνουσι, ϗ πάντα πρὸς αὐτὸν προσκευάζονται ἔργον. εὐσχάζονται μὲν γὰρ ϗ κατισχαλμένον ῥᾴδιον ὑπερβαθῆναι· αὐξομένου δ', ϗ μὴ πολλῆς φερομένου τῆς τοῦ ὑδάτων ῥύμης, οὐκ ἐθ' ὁμοίως εὔκολον ἀπάντων. διὰ τοῦτο" φθάνουσιν αὐτὸν τοῖς ὑπερβολαῖς πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου πᾶσαν πάντα χόλον ὑπεροπλίτας ἀσφάλειαν. οὕτω ϗ γραπτέον ϗ ναῦται ϗ θερίζειν πειρᾶν εἰώθασι. ϗ γὰρ σκάφος πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς μάχης ϗ τοῖχον ἀποσπάσεσι, ϗ ἀπόδα πρόσεστι πόδας, ϗ χάμοι προσκυβάζουσι, ϗ ἵππους τρέφουσι μὴ" πολλῆς τῆς ὑπομονῆς, ϗ τὰ ἄλλα πάντα ὧν δέοντ' ἦν). ϗ ναῦται, περὶ ἢ ὁ σκάφος εἰς λιμένα καθέλκουσι, καὶ ἔξωθεν ὑπερβυκάζουσι, ϗ τοίχους* ἀνύουσι, ϗ κώπας ἀποξέουσι, ϗ ἱστία ῥᾴδιοι, ϗ τὸν ἄλλων ἅπασαν τοῦ πλοίου κατασκευὴν ὑπερεπίζουσι. ϗ θερισταὶ ὁμοίως, πρὸ πολλοῦ τῆς ἡμέρας, ϗ δρεπάνων θήγουσι, ϗ" ἅλωνα προσκυβάζουσι, ϗ βοῦς, ϗ ἅμαξαν, ϗ ὅσα ἂν ἄλλα πρὸς ἅμητον αὐδοῖς ζωτικῆς. ϗ πρώτας δὴ, δεσπότης ἰδοὺ τις δὴ πρὸ τοῦ καιροῦ τοὺς τῶν πρωτομύστων προσκυβάς, ὥστε, τοῦ καιροῦ τῶν προσταγμάτων ὑπερβαίνοντες, εὔκολον αὐτοῖς γένεσθαι τὸν τῶν ἔργων ἐκπλήρωσιν. τούτους δὴ ϗ ἡμᾶς μιμούμενοι, πρὸ πολλοῦ τῆς ἡμέρας τοὺς ὑμετέρους ἀσφαλίζόμεθα ψυχάς, προκαλεσάμενοι ὑμᾶς τὸν ἐναγῆ ϗ προδότην τοῦτον φυγεῖν πειρᾶσθαι. μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι πιστεύουσιν· ἀλλ' ἐκεῖνό μοι δεῖξον," ὅτι κατὰ γνώμην [τοῦ] Θεοῦ τοῦτο ποιοῦσιν. ὡς δὴ μὴ τοῦτο ᾖ, μέγας πάσης ὅστις ἡ πιστία προσκομιστέρα. οὐ γὰρ ὃ προσκείμενον ἐστὶν αὐτῷ χρὴ σκοπεῖν μόνον, ἀλλὰ ϗ τὸν αἰτίαν τῶν γινομένων ἐπιζητεῖν. ὃ μὲν γὰρ κατὰ [τὸ] Θεοῦ γινόμενον, καὶ φαῦλον εἶναι δοκῇ, πάντων ὅστις ἄριστον· ὃ δὲ παρὰ γνώμην, ϗ μὴ δοκοῦν ἐκείνῳ, καὶ ἄριστον εἶναι νομίζῃ), πάντων ὅστις φαυλότατον ϗ παρανομώτατον. καὶ φοβοῦμαι τις κατὰ γνώμην τοῦ Θεοῦ, φιλοσοφίας ἁπάσης βελτίων ὅστιν ὁ φόβος· καὶ φείσηται

ὡς,

ως," καὶ φιλανθρωπεύσῃ) πῶς δὲ δυνησῃ ἐκεῖνο, φύσει πρώτους ἀνοσιωτέρους ἡμῶν αὐτῶν ἡ φυσὶ. οὐ γὰρ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων, ἀλλ' αἱ τοῦ Θεοῦ ψῆφοι καλοῦσι καὶ φαῦλα τῇ εἰ) ταῦτα ποιοῦσι. ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο ἐστιν ἀληθές, [ἄρχουσιν] βασιλέα ἴσασι πάντων τῶν Σύρων λαῶν ὁ Ἀχαάβ, πῶς δὲ τοῦ Θεοῦ δυνατὸν [αὐτὸν] ἔσεσθαι ἐξ" πραγματείας ἀπολαῦσαι ἐπαίνου καὶ μὴ πολλῆς" ἀπέπεμψε τῆς ἡμῶν. εἶτα πραγφήτης τις πρὸς ἡγούμενος, εἶπε πρὸς Ⓦ πλησίον αὐτοῦ· Ἐν λόγῳ Κυρίου πάταξόν με. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ὁ ἄνθρωπος τοῦτο παπάξαι αὐτόν. ἐξ εἶπε πρὸς αὐτόν· διὰ τί οὐκ ὑπήκουσας τῆς φωνῆς Κυρίου, ἰδοὺ σὺ ἀπὸ σοῦ ἐξελεύσῃ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ παπάξει σε [ὁ] λέων. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ εὗρεν αὐτὸν ὁ λέων, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν. καὶ εὑρίσκει ἄνθρωπον ἄλλον, καὶ λέγει αὐτῷ· πάταξόν με. καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐκονέτειψαν [αὐτὸν,] καὶ κατέδησαν τὸ πρόσωπον ἑαυτῶν. ἵνα τί τοῦτο ἡμῖν ἀπεδοξόπεσεν; ὁ τυπτήσας Ⓦ πραφήτην ἐσώθη, καὶ ὁ φειδόμενος" ἐκολάζετο· ἵνα μάθῃς, ὅτι, Θεοῦ πραστάττοντος, οὐ δεῖ πραγάζεσθαι τὴν φύσιν τῶν" γινομένων, ἀλλὰ πείθεσθαι μόνον. ἵνα" ὁ μὴ Ⓦ πραφήτην αἰδεσθεὶς φείσῃ) ὁ πρόπερος, οὐχ ἁπλῶς εἶπεν αὐτῷ, πάταξόν με· ἀλλά, ἐν λόγῳ Κυρίου, τοῦτ' ἔστιν, ὁ Θεὸς ἐπέταξε, μηδὲν περιεργάζεσθαι· βασιλεύς ἐστιν ὁ νομοθετῶν, αἰδεσθητι τὸ κελεῦον τὸ ἀξίωμα καὶ μὴ πάσης ἀνάσχου τῆς πραγμασίας. ἀλλ' οὐκ ἠνέσχετο· διὰ τοῦτο δίκην ἔδωκε τὴν ἐκ τῆς, τοῖς μὴ δέουσι, διὰ ὧν ἔπαθε, πραγματείας, ἅπερ δὴ ὁ Θεὸς ὑπέταξεν, πάντα εἶχεν καὶ πείθεσθαι. εἶτα ὑπῆλθεν ἐπάταξεν αὐτὸν ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, καὶ κονέτειψε, πρείδησε τὴν κεφαλὴν ἑαυτῷ πλαμῶσι, καὶ τοῦ ὀφθαλμοὺς ἀπέκρυψε, καὶ ἄδηλον ἐποίησεν αὐτὸν καὶ τέκνοις. ἵνος οὖν ἔσχεν τοῦτο ἐπαίνου; ἔμελλεν ἐλέγχειν Ⓦ βασιλέα, καὶ καταψηφίζεσθαι κατ' αὐτοῦ, διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν Σύρων βασιλέως. ἐπεὶ οὖν ἀεὶ πρὸς τοῦ πραφήτας ἀπειθῶς εἶχεν ἄνθρωπος, ἀσεβὴς ὤν· ἵνα μὴ ἰδὼν αὐτὸν, ἀπὸ τῆς ὄψεως ἀπολάσῃ, εἶτα ἀπολάσας μὴ δίξῃ) τὴν δίρθωσιν, κρύπτει καὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, καὶ τὴν τοῦ πραγμάτος δίκησιν· ὥστε καὶ πρεσβεύεσθαι λέγων, καὶ ἃ οἷς ἐβούλετο, ἄνθρωπος ζωγραφῶν λαγωοὺς λαβών. ὅπῃ γὰρ ὁ βασιλεὺς πρεπορεύετο, ἐβόησε πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν· Ὁ δοῦλός σου ἐξῆλθεν ὀπὶ τὴν γραπείαν τοῦ πολέμου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ εἰσήγαγε ἄνδρα πρός μέ, ἐξ εἶπέ μοι· φύλαξόν μοι τοῦτον· ἐὰν ἐκ παπιδῶν ἐκπηδήσῃ, ἔσται ἡ ψυχή σου ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ ταλαντιαῖον ἀργυρίου" ζύσῃ. καὶ ἐγένετο, ὡς ὁ δοῦλός σου πρεσελέπετο ὧδε καὶ ὧδε, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἐκ ἦν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ισραήλ· ἰδοὺ δίκην σὺ πρὸ ἐμοῦ ἐφόνευσας. καὶ ἔσπευσε, καὶ ἄφελε τὸν πλαμῶνα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· καὶ ἐπέγνω αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ισραήλ, ὅτι ἀπὸ τῶν ψευδῶν τῶν πραφητῶν ἐστι· καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· τάδε λέγει Κύριος, ὅτι ἐξαπέστειλας σὺ ἄνδρα ὀλέθριον ἐκ τῆς χειρός σου, καὶ ἔσται ἡ ψυχή σου ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ λαός σου ἀντὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς οὐχ ὁ Θεὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ Ⓐ ἄνθρωποι ταῦτα ἠγάπησαν τὴν ψῆφον, οὐ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων πρασχόντες, ἀλλὰ τῷ τέλει καὶ παρὰ τῆς αἰτίας; ἰδοὺ γοῦν καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῷ φησι· δικαίως σὺ πρὸ ἐμοῦ ἐφόνευσας. ὑδροφόνος εἶ, φησι, ὅπῃ Ⓦ πολέμιον ἀφῆκας· δεῖ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ πραφήτης Ⓦ πλαμῶνα πρεσεβάλλετο, καὶ, ὡς ἐπ' ἀλλοτρίου πράγματος, τὴν δίκην εἰσήγαγε, ἵνα μὴ γνώμης ὀρθῆς τὴν ἀπόφασιν ὁ βασιλεὺς ἐξενέγκῃ· ὅπερ οὖν καὶ ἐγένετο. ὅπῃ γὰρ κατεδίκασεν αὐτὸν, πρεσελὼν τὸ πλαμῶνα φησὶν ὁ πραφήτης· ὅτι ἐξαπέστειλας σὺ ἄνδρα ὀλέθριον ἐκ τῆς χειρός σου, καὶ ἔσται ἡ ψυχή σου ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ λαός σου ἀντὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. εἶδες φιλανθρωπίας οἵαν ἔδωκε δίκην; ἢ ἀντὶ τῆς ἀχαίρου φειδοῦς οἵαν ἀπέμενε τιμωρίαν; ἢ σοῦ μὴ σώσας κολάζεται, ἕτερος δὲ φονεύσας πιδοκίμησεν. ὁ γοῦν Φινεὲς δύο φόνους ἐργασάμενος σὺν μιᾷ χειρὶ ῥοπῇ, ἢ ἄνδρα μὲν γυναικὸς ἀνελών, ἱερωσύνῃ τιμᾶται. οὕτως οὐ μόνον οὐκ ἐμέλλωσε τὴν χάριν τῷ αἵματι, ἀλλὰ καὶ καθαρωτέρᾳ

ρωτέρων εἰργάσατο. ὅταν οὖν ἴδῃς ⸀μὲ τυπτήσαντα ⸀καὶ φύτλιν, συζέμβωμεν τὸν μὴ τυπτήσαντα, ἀπολλύμβωμεν· ἢ τὸν μὲ φυσαίμβωμεν, κολαζόμβωμεν· τὸν δὲ μὴ φυσαίμβωμεν, διδυμεῦντα· παντα χοῦ περὶ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων τὸ Θεοῦ ζητοῦντες ἐξέζητε. καὶ οὔρης τι κῦ ὃ δεχεῖν ἐκείνῳ γινόμβωμεν, ἐκεῖνο ἀποδίχου μόνον. τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς χρώμβωμεν, καὶ τὸ ⸀ῥητὸν ταύτην ἐξετάζωμεν. εἰ γὰρ δὴ μὴ μέλλοιμεν τοῦτο ποιῆν, ἀλλὰ γυμνὰ τὰ ⸀πράγματα καθ' ἑαυτὰ φέροντες εἰς μέσον σκοποῦμεν μόνον, πολλὴ ἡ σύγχισις ἔσται, καὶ πολὺς ὁ θόρυβος. καὶ γὰρ καὶ λῃστὰι ⸀τὰ πλούσια καὶ ἁξαίνοι), καὶ τυραννοῦντες καὶ γόητες· ἀλλὰ καὶ μάρτυρες ὅ αὐτὸ παίχοισι. καὶ τὰ μὲ γινόμβα τὰ αὐτά· ἡ γνώμη δὲ καὶ ἡ αἰτία, μάλ' ἧς ⸀ἕνα, οὐχ ἡ αὐτή. καὶ ⸀διὰ τοῦτο πολὺ ὅ μέσον τούτων, καὶ ἐκείνων. ὥσπερ οὖν ἐπ' ἐκείνων οὐ ⸀τὰ βασάνοις ἐξετάζομβ μόνον, ἀλλὰ καὶ ⸀περὶ ἐκείνων τὸν ⸀διάνοιαν ⸀καὶ τὸν αἰτίαν, ἀφ' ἧς αἱ βάσανοι γίνοι), καὶ ⸀διὰ τοῦτο καὶ οὐδὲ μάρτυρας φιλοῦμβ, οὐκ ὅπῳ βασανίζοι), ἀλλ' ὅπῳ ⸀διὰ τὸν Χριστὸν βασανίζοι)· καὶ οὐδὲ λῃστὰς ἀποστρεφόμβα, οὐκ ὅπῳ κολάζονται, ἀλλ' ὅπῳ ⸀διὰ κακίαν κολάζονται· οὕτω δὲ καὶ ἐκεῖνα τοῖς γινομβοις ὅπτι ψηφίζου. καὶ μὲ ἴδῃς ⸀διὰ τὸν Θεὸν ⸀ἁρπάζας, ἀπόδιχου ὃ γινόμβοι· ἐὰν δ' ἴδῃς ⸀διὰ γνώμην τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιοῦντας, τῶν μεμυότων καὶ πραϊτοιούτων καὶ κωμῳζόντων μᾶλλον ἀποστρέφου καὶ μίσει. ὅτι δ' τῆς ῥητοίας ταύτης οὐκ αἰτίαν χρὴ ζητῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ ⸀τόπον καὶ χρόνον.

Μᾶλλον δ' πρὶν ἢ ⸀περὶ Ἰουδαίους ἀποτείνασθ, τοῖς ἡμετέροις ἤδιον διαλέξομαι μέλεσι, τοῖς δοκοῦσι μὲ μὴ ἡμῶν τετάχθαι, διεφθαρμένοις δὲ τὰ ἐκείνων, καὶ ⸀ἀγῶνα ἅπαντα ὑπὲρ αὐτῶν ⸀ἀπηρτημένοις, οὓς καὶ πλείονος ⸀τοῦ τὸν καθαρίσεως τῶν Ἰουδαίων ἀπαντῶν ἀξίους ὁρῶ. καὶ τοῦτο οὐχ ⸀σοφοὶ καὶ ζωστοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ⸀σπουδῆ λέγω δὲ διανοίας μετέχοντες, ζημιοῦσθαι ἂν ἡμῶν. ⸀σοὶ γὰρ χρεία σοφισμάτων, καὶ κολακείας, καὶ μακρᾶς ⸀περιόδου, ὥστε ἀποδεῖξαι τοῦτο· ἀλλ' ἀρκεῖ ψιλῶς ἃ ἐρώτησιν ἐρώμβα ἐλθῆν αὐτὸν ⸀ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως. τί οὖν; ἔκρασεν τῶν ⸀ταῦτα νοσούντων ἐρώτημα, χριστιανὸς εἶ; ἵνος οὖν ἕνεκεν τὰ Ἰουδαίων ζηλοῖς; ἀλλὰ Ἰουδαῖος εἶ; τίνος ἕνεκεν σχολεῖς τῇ ἐκκλησίᾳ; ὁ Πέρσης οὐ ⸀τὰ Περσῶν φρονῇ; ὁ βάρβαρος οὐ ⸀τὰ βαρβάρων ζηλοῖ; ὁ τὸν Ρωμαίων χορὸν αἰρῶν, οὐ τὸν ἡμετέρων μέτοισι πολιτείαν; αὖ ἀλλᾷ τις, εἶπέ μοι, τῶν πρὸ ἡμῶν οἰκούντων ⸀τὰ ἐκείνων φρονῶν, οὐκ εὐθέως χωρεῖς λόγου ἢ ἐξετάσεως καλέζεται, καὶ μωρία ⸀ἀπολογεῖσθαι ἔχῃ; ἀλλ' φαίνῃ τις πρὸ ἐκείνοις, τοῖς Ρωμαίων χορὸν νόμοις, οὐ ⸀τοῦτο αὐτὸ πίστευε πάλαι; πῶς οὖν σὺ ⸀περὶ τὸν ⸀ἁρπάζομεν ἐκείνῳ μιθιζάμβος πολιτείαν, ἀξιοῖς σώζεσθαι; μὴ γὰρ ὀλίγον ὅσῃ ὅ μέσον ἡμῶν καὶ Ἰουδαίων; μὴ γὰρ ὑπὲρ τῶν τυχόντων ὅστι ἡ ἀμφισβήτησις, ἵνα ἓν καὶ ὃ αὐτὸ νομίσῃς εἶ); ⸀Ἰὰ μιαρίας τὰ ἄμικτα· ἐταύρωσαν ἐκῆνοι ⸀τὸν Χριστὸν σὺ ⸀περισκιρτᾷς. ὁρᾷς πόσον ὅ μέσον; πῶς οὖν ⸀περὶ ἐκείνοις τρέχῃς σὸν ἀσελγείαν, ὁ ⸀περισκιρτᾷν λέγων ⸀τὸν ἐταυρωμβόν; μὴ γὰρ ἐγὼ τοῦτον εἰσάγω τῶν ἐγκλημῶν ⸀τὸν νόμον, καὶ τίνο δ' κατηγορίας ὅ εἶδος; οὐχὶ καὶ ἡ γραφὴ τούτῳ κέχρηκ) ⸀περὶ αὐτοῦ δ' ⸀ἑτέρῳ; ἀκούσον γοῦν τί φησιν Ἱερεμίας ⸀περὶ αὐτῶν ἐκείνοις· Ἀπέλθατε εἰς Κηδάρ, καὶ ἴδετε· ἀποστείλατε εἰς [ταῦ] νήσους Χεττιείμ, καὶ γνῶτε εἰ γέγονε τοιαῦτα. ποῖα ταῦτα; εἰ ἀλλάξονται ἔθνη θεοὺς αὐτῶν, καὶ ⸀αὐτοὶ οὐκ εἰσὶ θεοί· ὑμεῖς δ' ἠλλάξασθε τὸν δόξαν ὑμῶν, ἐξ ἧς οὐκ ὠφεληθήσεσθε. ὁ δ' λέγῃ, τοιοῦτόν ὅστι· ἐκῆνοί, φησιν, ἐδούλως προσκυνοῦντες καὶ δαίμονας ἀναπεύοντες, τοσοῦτον ⸀περὶ τὸν πλανᾶσθαι ἔχουσι ζωφόδες, ὡς μηδὲ ἐλέσθαι καταλιπεῖν ἐκῆνα, καὶ ⸀περὶ τὸν ἀλήθειαν αὐτῶν μελῆσαι· ὑμεῖς δ' ⸀καὶ ἀληθῆ θεὸν προσκυνοῦντες, ἀφέντες τὸν παρ' ἐκείνου δύσεβειαν, πρὸς τὰ ἀλλότρια κατεμελήσατε· καὶ οὐδὲ ἴσασιν ἔχουσιν ἐκῆνοι ⸀περὶ τὸν πλανᾶσθαι ταύτην ζωφέδησιν, τοσαύτην ⸀περὶ τὸν ἀλήθειαν ὑμεῖς ⸀ἐπεδείξασθε. ἆρα τοῦτό φησιν, εἰ γέγονε τοιαῦτα; εἰ ἀλλάξονται ἔθνη θεοὺς αὐτῶν; καὶ

Ιερ. ε.

⸀αὐτοὶ

"ἀλλὰ οὐκ εἰσὶ θεοί. ὑμεῖς δὲ ἠλλάξασθε τὴν δόξαν ὑμῶν, ἣ οὐδὲν ὠφελήσει σε. οὐκ εἶπεν, ἠλλάξασθε ⟨Ⓦ⟩ θεὸν ὑμῶν (ὁ θεὸς γὰρ οὐκ ἀλλάττεται) ἀλλ' ἠλλάξασθε τὴν Mat. 7. 6.
δόξαν ὑμῶν. μὴ γὰρ ἐμέ, φησι, κλέπτουσιν; μὴ γὰρ ἐμοὶ ἐγλίχετο βλάβη; ὑμεῖς ἑαυτοὺς "ἠμύσατε, τὴν ἐμὴν οὐκ ἠλαττώσατε δόξαν, ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν. δότε δὴ καὶ μοὶ τοῦτο
5 ἵνα πρὸς σὲ τὴν ὑμετέραν εἴπω, εἴτε ὑμετέρας χρὴ καλεῖν σὲ τὰ ἐκείνων φερούσας. παρῆλθε δὲ εἰς ταῦτα ζωηγωγὰς, ἵνα ἴδητε, εἰ "ἠλλάξαντο Ἰουδαῖοι τὴν πρὸς αὐτὸν, εἰ δὲ πάλαι μὲν ἡμῶν ἐπῆρξαν, εἰ ταύτην ποτὲ τὴν ἡμέραν "ἔφαγεν· ἐκ αὐτῶν οὐκ ἔστι μοι φύσις, ἀλλὰ προαίρεσις καὶ ἀμυρτία ἐκ πλημμέλεια· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠλλάξαν. ὑμεῖς δὲ ἠλλάξασθε τὴν δόξαν ὑμῶν, ἣ οὐδὲν ὠφελήσει σε, ἐκ τοὺς τὰ ἐκείνων κυτομολήσαντας.
10 πόθεν δὲ πάλαι ἐπῆρξαν; πόθεν μάρτυρων "μὲν ἡμῶν ἑορτὴν ἐπετέλεσαν; πόθεν "κλὴν τὴν τῶν ἐπιφανίων ἡμέραν ἡμῖν ἐκοινώνησαν; ἐκεῖνοι τοὺς τὴν ἀληθινὴν οὐ τηροῦσι· καὶ ὑμεῖς τοὺς τὴν προαίρεσιν "ἐπίγεσθε; προαίρεσιν δὲ λέγω, ὅτι καὶ ⟨Ⓦ⟩ τοὺς σπουδαίους ταῦτα φησὶ καὶ κελεύει. ἰδοὺ ποτε κελεύει, ὅτε ταῦτα φυλάττεσθαι δεῖ· ἀλλὰ νῦν οὐκ "ἔστι. λέγε τοῦτο τὸ ποτὲ ἔπομαι, προαίρεσιν δεῖ νῦν. δότε μοι * τὸ τῆς Ηλίας τοὺς αὐλοὺς εἰπεῖν.
15 καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁρῶν τοὺς Ἰουδαίους ἀστοιοῦντας, καὶ ποτὲ μὲν τῷ Θεῷ προσέχοντας, ποτὲ δὲ τὰ εἴδωλα θεραπεύοντας, οὕτω πως φησὸ· Εως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις * ; εἰ ἔστι Κύριος ὁ Θεὸς [ἡμῶν μὲν ὑμῶν] δεῦτε, καὶ πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ· εἰ δὲ ὁ Βάαλ, πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ. τοῦτο καὶ ἐγὼ νῦν λέγω πρὸς αὐτούς· εἰ ⟨Ⓦ⟩ Ἰουδαϊσμὸν νομίζετε ἀληθείαν εἶναι, τίνος ἕνεκεν σεσχλήκατε τὴν ἐκκλησίαν; εἰ δὲ ὁ χριστιανισμὸς ὄντως ἀληθὴς, ὡσπερεὶ καὶ ἔστι, μένετε, καὶ πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ. τὴν μυστικὴν * κατανοήσατε, εἰ πῇ μοι ⟨Ⓦ⟩ Χριστὸν προσκυνοῦσι, [ὡς χριστιανοὶ] πῶς ἐκείνου τὰ ἀγαθὰ αἰτοῦσι· ἐκ ἐκ τῶν ἐμῶν ἑορτάζουσι τῶν ἐκείνου; καὶ πόθεν γνώμην εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπεμπτὰς λοιπὸν; τοὺς μὲν οὖν σὸν τὰ ὑμέτερα λέγοντας φεῦγε, ἐκ τὰ ἐκείνων ζηλοῦντας, ἥκει δὲ ὁ λόγος ἡμῖν. ὅτῳ δὲ ἐκ τοὺς ἐκείνους ἀποτινάξαι βούλεσθε, δότε μοι μακροτέραν προσενεγκεῖν τὴν διδασκαλίαν, καὶ δεῖξαι, πῶς τὰ νόμου ἀτιμάζουσιν οἱ Ἰουδαῖοι πιστεύοντες νῦν, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ πάντα προστάγματα, ἀπιστίας τοῖς ἐκείνῳ δοκοῦσι πάντα ποιοῦντες ἀεί. ὅτε γοῦν ἐβούλετο αὐτοὺς πιστεύειν, "λιτανεύοντες ἐπλατύνοντο ὅτι ὃν βούλεται αὐτὸν μὴ πιστεύειν, ὅτε φιλονικοῦσι πιστεύοντες ὅτε κωλύει αὐτοὺς θυσίας προσάγειν, πρὸς τὰ εὐδόκησε ἔτι χρὴ ὅτι ὃν βούλεται αὐτὸς ἑορτὰς ἐπιτελεῖν, ταυτὸν δάζουσιν ἑορτάζειν. διὰ τοῦτο ὁ Στέφανος ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ αὐτιπίπτετε. εἰ τοῦτο, φησὶ, ἑταυτὸν δάκατε μόνον, σεαυτὸν ποιεῖ ὢν καὶ ὁ Θεὸς ὑπιτάττει, καὶ ἀπιστοῦσι καὶ νῦν πιστοῖς. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπ' αὐτοῦ τοῦ νόμου. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῆς ἑορτῆς τῆς Ἰουδαϊκῆς, "οὐ κελεύει μόνον, ἀλλὰ καὶ τόπον προστηρεῖ ἐκ ἐλθοῦσιν ὁ νόμος. καὶ γὰρ περὶ τοῦ πάσχα "τοῦτο πρὸς αὐτὸν Μωσῆς φησὶν· οὐ δυνήσεσθε ποιεῖν τὸ πάσχα ἐν ταῖς πόλεσιν ἃς Κύριος ὁ Θεὸς σου δίδωσί σοι· ἀλλ' ἐπὰν ἐκλέξηται Δευτ. 16.
τόπον ἐν ᾧ κατασκηνώσει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ θύσεις τὸ πάσχα ἑσπέρας πρὸς δυσμὰς ἡλίου καιροῦ ἐξόδου σου ἐξ Αἰγύπτου. καὶ ἑψήσεις καὶ φάγεσθε ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεὸς σου· οὕτω καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς *. ἀλλ' ἴδωμεν ἀμφοτέρων τούτων, τί χωρεῖ καὶ τί τούτων, τί ποτέ ἐστιν ἀναγκαιότερον, ὅτε δυ ἀμφότερα μὴ ἐξῆν σῶσαι· πότερον τὸν τόπον δεῖ καταφρονῆσαι, ⟨Ⓦ⟩ κελεύει ἢ φυλάξαι· ἢ τὸν χωρεῖ καταφρονήσαντας, ⟨Ⓦ⟩ τόπον τηρῆσαι. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπέταξε καὶ ἐν τῷ τῷ προφήτῃ μένειν, καὶ ἐν Ιερουσαλὴμ ὃ πάσχα γίνεσθαι, καὶ ἐν χωρᾷ καὶ τόπῳ διωρισμένῳ. ἐπανορθώσασθαι τοίνυν δύο ἀνάγκας εἶχε ποιοῦντας ὃ πάσχα· καὶ ὁ μὲν προαιρείσθω ⟨Ⓦ⟩ τόπον, ⟨Ⓦ⟩ δὲ κελεύει τηρείτω· ὁ δὲ τηρείτω μὲν ⟨Ⓦ⟩ τόπον, προαιρείσθω δὲ ⟨Ⓦ⟩ κελεύει· καὶ πειθέσθω ὁ μὲν ⟨Ⓦ⟩ χωρὶν τηρῶν, προαιρείσθω δὲ ⟨Ⓦ⟩ τόπον, ἐν ᾧ προστῷ μένειν,

καὶ τῷ Ιερουσαλὴμ ἔξω που * μαχεῖται· ὁ δὲ τὸν τόπον τηρῶν, πολεμαίνων ὁ Θεὸς χειρὶ, ποιεῖται μὲν τὸ Ιερουσαλὴμ ὃ πάσχα, μὴ τῷ πρώτῳ ὃ μένει, ἀλλὰ τῷ δευτέρῳ. Εἶτα ἴδωμεν τίς τῶν δύο τόπων ἐστὶν ὁ ἐγκαλούμενος, τίς ὁ βδελυκτός· ὁ πολεμῶν ὁ Θεὸς χειρὶ, καὶ οὐ τύπῳ ποιήσας· ἢ ὁ τὸν τόπον καταλιπὼν, καὶ Θεὸν χειρὶ φυλάξας; οὐ γὰρ ὁ τὸν χειρὶ μὴ πολεμῶν, ἵνα εἴσω ποιήσῃ τῆς πόλεως, ἀποδοχῆς ἄξιος ὢν φανῇ· ὁ δὲ Θεὸν χειρὶ μὴ φυλάξας, ἀλλὰ τὸν τόπον, ἐγκλημάτων καὶ κατηγορίας, ὥσπερ ἀσεβήσας· βούλεται, ὅτι καὶ οὗτοι πολεμοῦσι, οὐ τύπῳ μὴ ποιοῦντες, καὶ μυριάκις λέγουσι τὸν χειρὶ τηρῆσθαι. πόθεν οὖν τοῦτο ἔξεστιν δῆλον; ἀπ' αὐτῆς τῆς Μωϋσέως. " ὅτε γὰρ ἐποίησαν ἔξω τὸ πάσχα, προσῆλθον, φησί, πρὸς τὸν Μωϋσῆν, λέγοντες· ἡμεῖς ἀκάθαρτοί ἐσμεν ὅτι ψυχῇ ἀνθρώπου· μὴ " ὑστερήσωμεν προσενεγκεῖν τὸ δῶρον " Κυρίῳ κατὰ καιρὸν αὐτοῦ ἐν μέσῳ υἱῶν Ισραήλ; καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Μωϋσῆς· ἕστηκα αὐτοῦ, ἕως ἀκούσομαι τί ἐντείληται Κύριος περὶ ὑμῶν. καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων· λάλησον τοῖς υἱοῖς Ισραήλ, λέγων· " ἄνθρωπος, ὃς ἂν γένηται ἀκάθαρτος ὅτι " ψυχὴ ἀνθρώπου, ἢ ἐν ὁδῷ μακρᾷ ἐν ὑμῖν, ἐν ταῖς γενεαῖς ὑμῶν, ποιήσει τὸ πάσχα ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὃς ἂν, φησὶν, ἐν ἀποδημίᾳ εὑρεθῇ καὶ τὸν πρῶτον μῆνα, μὴ ποιείτω τῆς πόλεως ἔξω, ἀλλ' ἐν τῷ δευτέρῳ μηνὶ, ἵνα φθάσῃ εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ προσαγέτω τὸν χειρὶ, ἵνα μὴ τῆς πόλεως ἐκπέσῃ· ἀπ' αὐτοῦ δῆλον, ὅτι ἡ τοῦ τόπου προσκαρτέρησις τῆς τοῦ χειροῦ προσκαρτερήσεως ἐστιν ἀναγκαιοτέρα. τί τοίνυν δή ἔχοιεν εἰπεῖν οἱ τῆς πόλεως ἔξω ποιοῦντες; ὅταν γὰρ τὸ ἀναγκαιότερον " προσβάσωσι, σώζει ἡ " τοῦ μακροτέρου προσκαρτέρησις καὶ αὐτῷ ἀπολογήσασθαι δύνασθαι. ὥστε καὶ μυριάκις δοκῶσι " μὴ προσβαίνειν τὸν χειρὶ, ἐκάτερα προσανομίᾳ προσανομοῦσι. καὶ τοῦτο οὐκ ἐστὶ δῆλον μόνον, ἀλλὰ ἐκ τῶν προφητῶν. ὅταν γὰρ φαίνωνται ἐκεῖνοι μήτε θύσαντες, μήτε φιάλην " ἄσαντες ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας, μήτε ηστείαν [τοιαύτην] τινὰ τῆς θύσαντες· ποίαν ἔχοιεν δή ὅτου συγγνώμην; κἀκεῖνοι προσδοκῶντες ἀπολήψεσθαι τιμὴν τοιαύτην αὐτῶν " πολιτείαν, ὅμως ἔλπιν τῷ νόμῳ πεποιθότες, καὶ τὰ τοῦ νόμου πληροῦντες (τοῦτο γὰρ ὁ νόμος ἔλεγεν) οὗτοι ὃ μηδὲν ἐλπίδα τινὰ ἔχοντες τιμὴν προσήκειν ἀπολήψεσθαι πολιτείας (πόθεν γὰρ ἔχοιεν ἀπὸ τῶν προφητῶν * δόξαν τοιαύτην;) σώζει ὅπως αἰτίαν ἔχοντα ἡσυχάζειν. κἀκεῖνοι μὲν εἰ προσδόκων ἀπολήψεσθαι, καὶ οὕτω μιμεῖσθαι ἔδει τοὺς ἁγίους ἐκείνους, καὶ μήτε τῆς θύειν, μήτε ἄλλο τοιοῦτον ποιεῖν. ὅπου γὰρ σώζειν τούτων ἐποίησαν ἐκεῖνοι, ἀκούσωσι τί πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας ἔλεγεν. ὅτε γὰρ ἐπέκειντο βιαζόμενοι καὶ ἀναγκάζοντες [αὐτὸν] ὁ βαρβάροις χεῖρας ἅψασθαι τῆς ὀργάνου αὐτῶν, καὶ λέγοντες· Ἄσατε ἡμῖν τῶν ᾠδῶν Κυρίου· ἐκεῖνοι τὸν νόμον σαφῶς ἐπισταμένοι οὐκ ἔφησε ποτὲ ταῦτα ἔξω ποιεῖν, ἔλεγεν· πῶς ἄσομεν τὰς ᾠδὰς Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας; καὶ πάλιν ὁ παῖδες ὁ τρεῖς ὁ Βαβυλῶνι μεταπεῖσαι, ἔλεγον· οὐκ ἔστιν ὁ τῷ χειρὶ τοῦτο ἀρχὴν καὶ προφήτης, σώζει ὁ ὅπως τοῦ καρπώσασθαι σωπῶσά σε, καὶ θύρᾳ ἔλεγε. κἀκεῖνοι πολλαχοῦ ἐκεῖ τόπος. ἀλλ' ὅτε ναὸς οὐκ ἦν, ἔμενον μὴ θύοντες. καὶ πρὸς ἑτέρους ὁ πάλιν ὁ Θεὸς μετὰ τὸν Ζαχαρίου, Μὴ ηστείαν νενηστεύκατέ μοι ἐτη ἑβδομήκοντα; πῶς οὖν συνῆν ηστεύειν, εἰπέ μοι, τῶν προφήτων τῶν σῶν οὔτε θυσάντων, οὔτε ηστευσάντων, οὔτε ἑορτασάντων; ὅτι γὰρ οὔτε τὸ πάσχα ἐπετέλουν, μάλιστα μὲν καὶ οὐκ " τοῦτο δῆλον. ὅπου γὰρ θυσία οὐκ ἦν, σώζει ἑορτὴ ἦν· ὅτε ὁ πάσας ὅτως ἐπιτελεῖσθαι ἔδει. ἵνα ὃ καὶ αὐτὸν τὸ προφήτου πρὸς ἀπόδειξιν προσαγώμεθα, ἀκούσωμεν τί φησιν ὁ Δανιήλ· Εἰ τοῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐγὼ Δανιὴλ πενθῶν τρεῖς ἑβδομάδας· ἄρτον ἐπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγον, καὶ οἶνος καὶ " κρέας οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ στόμα μου, καὶ ἄλειμμα οὐκ ἠλειψάμην ἐπ' ἐμαυτὸν ἕως ἐπλήσθησαν αἱ ἑβδομάδες ἐκείναι. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ εἰκοστῇ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνὸς, εἶδον τὸν ὅρασιν. ἐπειδή μοι μὴ

ἀκριβείας

ἀκριβείας πρὸς σὲ ἔχειν. Ἀπὸ γὰρ τούτων δῆλον, ὅτι ὁ πάπας οὐκ ἐπιτέλεσαι· καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. Τὸ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων τοῖς αὐτοῖς Ἰουδαίοις οὐ θέλεις· ἔστι δὲ ἡμέρας εἴκοσι καὶ μίαν οὐδενὸς ἧττον μετέλαβε. καὶ πόθεν δῆλον, φησὶν, ὅτι αὗται αἱ εἴκοσι ἡμέραι καὶ μία καὶ ταὶ ἡμέραι τῶν ἀζύμων ἦσαν; ἐξ ὧν εἶπεν, ὅτι τετάρτη καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνός. κρίνομεν ὁ πάπας εἰς μίαν καὶ εἰκάδα τελευτᾷ. ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ τῆς πεντεσκαιδεκάτης τοῦ αὐτοῦ μηνός, εἶτα ἡμέρας ἑπτὰ ἑορτάσαντες, εἰς τὴν εἰκάδα καὶ αὐτὸν ἀπήντησαν. ἀλλ' ὅμως καὶ πρεσβύτερος τοῦ πάπα, ἔμεινεν· οὐδὲ ἔτι πιστεύων. ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ τῆς πέμπτης ἡμέρας τοῦ αὐτοῦ μηνός, εἶτα εἴκοσι καὶ μίαν πληρώσας, τὴν πεντεσκαιδεκάτην ἦλθε, καὶ μετ' ἐκείνου ἑπτὰ καὶ τρεῖς [ἡμέρας] ἐτέρας. πῶς οὖν οὐκ εὐαγὲς ὅτου καὶ μιαρὸν, τὰ ἀγῶνα ἐκείνων οὐδὲν τοιοῦτον τὸ νομίμων φυλαττόντων ὅτι τῆς ἀλλοτρίας, αὐτοὶ τὰ οἰκεῖα ποιοῦντες πρὸς φιλονεικίαν καὶ ἔριν; καὶ γὰρ εἰ μὴ ῥᾳθυμοί τινες ἦσαν καὶ ἀμελεῖς καὶ τοῦτο λέγοντες καὶ ποιοῦντες, ἴσως ἂν μιᾶς ῥᾳθυμίας συγγνώμης εἶεν ἄν· ὁ μὴ φυλάττειν. Εἰ δὲ φιλόνεικοι καὶ βίαιοι, καὶ τὰς ψυχὰς τὰς ἑαυτῶν ὑπὲρ τῶν τοῦ Θεοῦ δογμάτων ἔδωκαν· ἐννόησον, ὅτι ὁ μὴ φυλάξας τὸν νόμον, οὐ πρὸς ῥᾳθυμίαν ἐποίησε, ἀλλὰ πρὸς πεῖσιν τῆς ἀντιτάξεως τοῦ νόμου, ἵνα τὰς ἑορτὰς ἀπάσας ἔξω τῶν Ἱεροσολύμων φυλάττειν ᾖ χρεών. καὶ ἕτερον δὲ ἀπὸ τούτου συνωμολόγηται μέγιστον· ὅτι θυσιῶν πρὸς τηρήσεις, καὶ σαββάτων, καὶ νουμηνιῶν, καὶ πάντων τῶν τοιούτων, ἐκ περιουσίας ἀπῆτει ἡ τότε πολιτεία· καὶ οὔτε τηρήματα πρὸς ἀρετὴν ἡ μέγα συντελεῖ ἐδιδάσκετο ὅτε καταλιμπάνομένα φαύλοις ποιεῖσθαι ἀσυνδέτοις ἴσχυεν, ἢ μειοῦσαί τι τῆς εἰς τὴν ψυχὴν φιλοσοφίας. ὅτου χάριν καὶ τῆς φιλοσοφίας τῶν ἀγίλων ἐπεδιξάμενοι ἐφαμίλλους πολιτείας ὅτι γῆς, οὐδὲν τούτων ὑπετίθεσαν, ἀλλὰ θυσίας καταβαλόντες, καὶ ἑορτῶν τηρήσαντες, οὐ πρεῖόν τοιαύτην ἐπεδιξάμενοι, ἀλλ' ἵνα ἄρεσαι τῷ Θεῷ, ὡς καὶ αὐτῆς περιγενέσθαι τῆς φύσεως, καὶ τὸν οἰκουμένην ἅπασαι ἀφ' ἑνὸς εἰς ἀνθρώπους συμβούτων εἰς ἀναγωγὴν ὑπαπάσας. τί γὰρ αἱ ἴσαι ἦσαν τοῦ Δαυὶδ; ἢ τῶν τοῦ παιδὸς; οἱ δὲ μέγιστον τὸ τῆς διαλείπειν κέρδος, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων κέρδος ἀφαίρεσιν ποιούντες; ἠδὴ δῆλον τὴν ἔργων ἐπιδείξασθαι. Μείζονα γὰρ ταύτης, φησὶν, ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ θῇ. ἐκφοβεῖ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἡ θήκη. ἐκφοβεῖ τοῦ Θεοῦ. καὶ οὐ διὰ τοῦτο μόνον θαυμαστοί, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ὅτι μιαθῆναι τινα τοῦτο ἐποίησεν. ἔχει τοῦτο ἔλεγον· ὅτι ἔστι Θεὸς ὁ [τῷ] σύμπαντι δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς. καὶ ἐὰν μή· γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν. ἀρκοῦν ἡμῖν ἐστιν ὁ μισθὸς, [φησὶν,] ὃν ἔχει Θεὸν ἀπολαβεῖν. καὶ ταῦτα ἐποίουν, ἐξ τοσαύτην ἀρετὴν ἐπεδείκνυντο, οὐδὲν τῶν νομίμων παραπεσοῦντες. καὶ προσκοῦν ἔτεκεν, φησὶ, ταῦτα ἐπέταξεν ὁ Θεὸς, εἰ μὴ ἐβούλετο γίνεσθαι; καὶ εἰ ἐβούλετο γίνεσθαι, τίνος [οὖν] ἕνεκα τὴν πόλιν [σὺ] κατέλυσεν; ἐλυσὶν γὰρ ἁπάντων ἐκείνων πείθειν αὐτὸν βουλόμενοι αὐτὰ μένειν· ἢ μὴ καλύσαι τὸ ἐνὶ τούτῳ θύειν, πάντα ἀνεῖλε τῆς οἰκουμένης μέλλοντα ἀφαιρεῖσθαι ὑμᾶς· ἢ βουλόμενοι ὑμᾶς ἐκεῖ θύειν μόνον, μὴ ἀφαιρεῖσθαι πάντα τῆς οἰκουμένης, καὶ μόνον ἐκείνην τὴν πόλιν ποιῆσαι ἄβατον, τὸ ἢ μόνη. τὰς θυσίας ἀναφέρειν ἐκείνῃ. τί οὖν ἐκεῖ τὸν μάχεται, φησὶ, θύσαι μὴ τὸ ἐνὶ τούτῳ καλέσαι, αὐτὸν δὲ πάλιν ἀπολλύσαι καὶ τόπον ἐκφοβοῦσι; ἠδόμεθα, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἑαυτῷ συμφωνεῖ. Οὐδὲ γὰρ ἀφ' ἑνὸς ἀρχῆς ὑμῖν δοῦναι ταῖς θυσίας ἠβούλετο. καὶ τούτου τὸ παρεφθαρμένον αὐτὸ ἀφ' ἑνὸς μάρτυρα, λέγοντα ὅτως· Ακούσατε λόγου Κυρίου, ἄρχοντες Σοδόμων· προσέχετε νόμον Θεοῦ ὑμῶν, λαὸς Γομόρρας· καὶ πρὸς Σοδομίτας δὲ οὐ Γομόρρους οἰκοῦντας ἀφ' ἑνὸς ἐλεγχόμενος, ἀλλὰ πρὸς Ἰουδαίους. καλεῖ δὲ αὐτοὺς οὕτως, ὅτῳ τῇ τῆς κακίας μιμήσει τὸν πρὸς ἐκείνους ἐπιπαράσαντο συγγένειαν. ὅτου χάριν δὲ καὶ ἡμᾶς καλεῖ, καὶ ὑπὸ τοὺς ἀληλυμένους· οὐκ ὅτῳ πρὸς τὸν φύσιν ἐκείνων μετέπεσον· ἀλλ' ὅτῳ τὸν τῶν ζώων τὸν τὸν λογικὸν ἐδίωκεν. τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν;

λέγῃ Κύριος; "Φ ὃ οὐ Σοδόμοις οὐδέποτε ἀφῆκαν ἁμαρτίας ποιήσαντες θυσίας· "ἀλλὰ τοῖς τότε ὁ λόγος ἀποτείνῃ, καλῶν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐκείνων ἐπωνυμίας, δηλονότι τὴν αἰτίαν, ἵνα εἴπον. Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν, λέγει Κύριος; πλήρης εἰμὶ ὁλοκαυτωμάτων κριῶν· καὶ στέαρ ἀρνῶν, καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι· οὐδὲ εἰσπορεύεσθε ὀφθῆναί μοι. Τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα [πάντα] ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; ἤκουσας σαφεστάτης φωνῆς λεγούσης· ὅτι οὐκ ἐξεζήτει ταῦτα παρ' ὑμῶν τὸν θεὸν τὸν ἀρχαῖον. Εἰ γὰρ ταῦτα ἐπεζήτει, καὶ σὺν παλαιοῖς πόροις, σὺν τοῖς αὐτῶν λαμπάσι, τοῖς τότε εἰς ταύτην εἰσήγαγε τὴν πολιτείαν. πῶς οὖν" ἀρτι, φησὶν, ἐπέτρεψε; τῇ ἀδυνατίᾳ τῇ" ὑμετέρᾳ συγκαταβαίνων. καὶ καθάπερ ἰατρὸς, πυρέττοντα ὁρῶν ἄνθρωπον, δυσάρεστόν τινα καὶ ἀκαρτέρητον, ἐπιθυμοῦντα ψυχροποσίας, καὶ ἀπειλοῦντα, εἰ μὴ λάβοι, βεβρωκέναι αὐτὸν, ἢ καὶ χρημάτων ἑαυτὸν ἀφήσειν, ὃ μᾶλλον βουλόμενος κωλῦσαι κακὸν, ὃ ἔλαττον δίδωσι," βουλόμενος βιαίου τελευτῆς αὐτὸν ἀπαγαγεῖν· οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησεν. ὅπερ εἶδον μαγειρικούς, ἀγχομένους, ἐπιθυμοῦντας θυσιῶν, προεσκευασμένους, εἰ μὴ λάβοιεν, τοὺς τὰ εἴδωλα "αὐλομολῆσαι, μᾶλλον δὲ οὐ προεσκευασμένους μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐλομολήσαντας ἤδη, ἐπέτρεψε ταῖς θυσίαις. καὶ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ῥητοῦ δῆλον καταφανὲς ὃ λεγόμενον. μὴ γὰρ τὴν ἑορτὴν, ἵνα ἐπιτέλεσαι τοῖς πονηροῖς δαίμοσι, τότε ταῖς θυσίαις ἐπέτρεψε, μονονουχὶ λέγων· μάθεσθε, καὶ βούλεσθε θύειν; σκοπῶ κἀγὼ ἐμοὶ θύετε. ἀλλ' ὅμως, καὶ τοῦτο ἐπιτρέψας, οὐ μέχρι τέλους ἀφῆκεν· ἀλλὰ διὰ τῆς σοφωτάτης μεθόδου πάλιν ἀπήγαγε. καὶ καθάπερ ὁ ἰατρὸς ὀξος (ἔστι γὰρ κωλῦσαι δι' αὐτοῦ τὰ δεδιγμένα χεῖσαθαι πάλιν) χεῖσάμενος τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κάμνοντος, * φιάλιον οἴνου λαβὼν κεράσας, ἐκέλευσεν ἐν ταύτῃ μόνῃ τῆς ψυχροποσίας" ἀπολαύειν· καὶ τὸ κάμνοντος πειθήνιος, λαβὼν τοῖς" ἐπιδιδοῦσι προσέταξε ζωτρίψαι τὸ φιάλιον αὐτοῦ, ἵνα ἀνυπόπλεως καὶ" λαθραίως αὐτοῦ ἀπαγάγῃ τῆς ἐπιθυμίας ἐκείνης· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε· θύειν ἐπιτρέψας, οὐ παντὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης εἶασε τοῦτο" γίνεσθαι, ἀλλ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις μόνον. Εἶτα ἐπὶ χρόνον ἐθύσαν βεβαίως, καθεῖλε τὴν πόλιν, ἵν', ὥσπερ ὁ ἰατρὸς διὰ τῆς τοῦ σκεύους ζωτρείας, οὕτω δὲ ὁ Θεὸς διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς τὴν πόλιν, καὶ ἀνῆκεν αὐτοὺς ἀπαγαγὴ τοῦ πράγματος. Εἰ γὰρ φανερῶς εἶπεν, ἀπέστητε· οὐκ ἂν ἐπείσθησαν ῥᾳδίως τῆς τὴν θυσίαν μανίας ἀπαλλαγῆναι· νυνὶ δὲ διὰ τῆς τὸν Φ τόπον ἀναγκῆς λαθραιοτάτως αὐτοὺς ἀπήγαγε τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα μανίας. ἔστω τοίνυν ὁ μὲν ἰατρὸς, ὁ Θεὸς· ἡ φιάλη δὲ, ἡ πόλις· ὁ δὲ νοσῶν, ὁ δυσάρεστος τῶν Ἰουδαίων δῆμος· ἡ δὲ ψυχροποσία, ἡ τοῦ θυσιαστηρίου ἡ δόξα. ὥσπερ οὖν ὁ ἰατρὸς ἵστησι τῆς ἀκρασίας ταύτης αἰτήσεως τὸ ἄῤῥωστον, τὸ σκεῦος ἀφανίσας· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τῶν θυσιῶν ἀπήγαγε, τὴν πόλιν [αὐτὴν] καθεῖλεν, καὶ πεπαυκε αὐτοὺς ἅπασιν. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο κατασκευάσαι ἐβούλετο, τίνος ἕνεκεν εἰς τόπον ἕνα ζωνέκλεισε τὴν τοιαύτην ἀγριαίνουσαν ὀργὴν, καὶ τὸ πάντα πληρῶσι; τίνος δὲ ἕνεκεν τὴν μὴ λατρείαν εἰς" θυσίας, ταῖς δὲ θυσίαις εἰς" τόπον, Φ δὲ" τόπον εἰς κώμην, Φ δὲ κώμην εἰς μίαν πόλιν ζωαγαγὼν, αὐτὴν πάλιν ἐκείνην τὴν πόλιν κατέσκαψε; καὶ ὅλως μαθεῖν ἔστι πανταχόθεν, ὅτι μὴ οἰκουμένη πᾶσα ἀνῆπται τοῖς Ἰουδαίοις, ἔνθα οὐκ ἔξεστι θύειν, μόνη δὲ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἅπαξ γέγονεν, ἔνθα μόνοι θύειν ἔξεστιν. ἆρα οὐχὶ καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις δῆλα καὶ καταφανῆ γίνεται ἐκ τῆς καταστροφῆς ἐκείνης; ὥσπερ γὰρ οἰκοδόμος "θεμελίους θεὶς, τοίχους ἀναστήσας, "ὄροφον κεραμώσας, τὴν κεραίαν ἐκείνην εἰς ἐπ" "μέσον ζωδήσας λίθον· εἶτ' ἐκεῖνον ἀφέλῃ, Φ πάντα τῆς οἰκοδομῆς διέλυσε ζωόδεσμον· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς, καθάπερ ἐπὶ ζωόδεσμον λατρείας τὴν πόλιν ποιήσας, εἶτα ταύτην" ἀναστρέψας, καὶ τὴν λοιπὴν τῆς πολιτείας ἐκείνης οἰκοδομὴν κατέλυσεν ἅπασαν. ἡ μὲν οὖν τῶν Ἰουδαίων μανία τοσαύτη μάλα. σήμερον γὰρ προβεβλημένα τοῖς αὐτοῖς, μόνον τοσοῦτον

σῦτοι εἰ ποῦτες, ὅσον ἤρκει πρὸς ἀσφάλειαν τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς ἡμετέροις, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον· ἀναγκη ἦ λοιπὸν παρακαλέσαι ὑμᾶς τοῦ παρόντος, ἵνα φολλιὼ τῶν μελῶν τῶν ἡμετέρων ποιήσησθε πρόνοιαν· ἵνα μὴ λέγητε, τί δὲ μοὶ μέλει; τί ἦ ἐγώ· ἀλλ' ἐργάζωμεθα ἦ πολυπραγμοσύ· ὁ διακόπτων [ἡμᾶς] δι' ἡμᾶς ἀπέβαινε σύ ἦ φησὶ λόγοι * παρέσεσαι; ἦ ποίαν ἕξεις συγγνώμην; ποίας ἀπολογίας τύχῃς; πῶς ὅτι τῶ βήματος ἧσσον τοῦ Χριστοῦ μᾶ παῤῥησίας, εἰπέ μοι, τοσοῦτον ψυχῶν ἀπόλεσεν πρόῤῥωθεν; ἀλλ' οὐ μὲν δυνατὸν ἦν τοῦ σοῦ σκέλους πρέχοντος ἀδύνατα, ἦ οὐκ ἀν ἐδύναθεν ὑμᾶς, ἀλλὰ τίνων ταχέως ἐπισπασμένων δι' ἑαυτῶν διέῤῥηξαν. ὅταν ἀδελφὸν δίκη διῤῥηγνυσαν, καὶ τίνων ψυχὰς ὀκτὼ θανάτου δίκη, μὴν παρῃτησῃ μίμησαί σου τὸν διδάσκαλον. καὶ οἰκέτην ἔχῃς, καὶ γυναῖκα· καὶ τί χρὴ τῆς οἰκίας μᾶ τῆς πολλῆς τῆς σφοδρότητος. Εἰ γὰρ εἰς θάλασσαν ὠκεῖς ἐμπεσὼν ἀπώλλυτο πολλῷ μᾶλλον ὅτι ζωναγωγῆς τοῦτο χρὴ ποιεῖν. μείζων [γὰρ ἡ] παρανομία ἐκείνης αὕτη, ἐκεῖ ἁμαρτία ὃ γινόμενον, ἐνταῦθα ἦ ἀσέβεια. ταῦτα ἦ λέγω, οὐχ ἵνα εἰς θάλασσαν ἀφῆτε ἀναβαίνειν (κακὸν γὰρ καὶ κάκεῖνο) ἀλλ' ἵνα ἦ κἀκείνων ἦ τύπων πολλῷ πλέον κωλύσητε. τί γὰρ ἔχεις ἰδιῶ [ὁ τῆ ζωναγωγῆ τῶν παρανόμων Ἰουδαίων,] εἰπέ μοι; σαλπίζοντας ἀνθρώπους; δίον οἶχει καθημένους ἐναντίον ἐκείνων ἦ θαυμάζειν, ὅτι τῶ παραγράμματι τοῦ Θεοῦ μάχονται, ὅτι ἀλλόλοις ἔχουσι μᾶ ἑαυτῶν χορεύοντα. ὅταν γὰρ ἴδῃς εἰπεῖν, ὃ παρὰ γνώμην τοῦ Θεοῦ γινόμενον, εἰ καὶ ποτε συγκεχωρημένον ἰδῇς, ὑπερον παρανομία τίς ἐστι, ἐκ μυρίων πυρῶν ἕν κατάθεσις. ἐσάλπιζον ἀλλ' Ἰουδαῖοί ποτε, ὅτι τοῖς θυσίας εἶχον· τίνων ἦ αὐτοῖς· οὐκ ἀφίεται τοῦτο ποιεῖν. ἄκουσον γοῦν ἦ δίκη τί τοὺς σαλπιγκτὰς ἔλαβον. πόσον σεαυτῶ, φησι, σάλπιγξας ἐλαβες ἀργυρᾶς. Εἶτα λέγων αὐτοῖς τίνα χρείαν, ἐπήγαγε· ἦ σαλπίσατε ἐν αὐταῖς ὅτι τοῖς ὀλοκαυτώμασιν ὑμῶν, [ἦ ταῖς θυσίαις· τοῖς σωτηρίοις ὑμῶν.] ποῦ τοίνυν ὅδιν ὁ βωμός; ποῦ ἦ ἡ κιβωτός; ποῦ ἦ σκηνὴ ἦ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων; ποῦ ἱερεύς; ποῦ τὰ χρυσία τῆς δόξης; ποῦ ὁ χρυσοῦς θυμιατήριον; ποῦ ὁ ἱλαστήριον; ποῦ ἡ φιάλη; ποῦ τὰ ἀσσώδια, ποῦ ὁ πῦρ τὸ ἀΐδιον καιόμενον; πόθεν ἀφῆκες, ἦ ἐκ σαλπίσας κατέχῃς μόνον; ὁρᾶς ὅτι παίζοντι μᾶλλον, ἢ λοιδορεῦσιν; ἀλλ' ὥσπερ ἐκείνους ἐγκαλῶμεν, ὅτι παροινοῦσιν· οὕτω, ἦ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὅτι τοὺς παροινοῦσι ζωπυρεῖτε ἦ μὴ τοῖς ζωπυρέχουσι μόνον, ἀλλὰ ἐκ τοῖς κωλύουσι δὲ κωλύσαι, ἦ μὴ βουλευθεῖσι. μὴ μοι λέγε, τί γὰρ ἔχω κοινὸν πρὸς ἐκείνους; ἀλλ' ὅτι πρὸς ὀφθαλμὸν ἐκ ἄγνωστος. ἕως δὲ ἦ πίστις, ἦ τῶν αὐτῶν σοι μετέχουσι μυστηρίων, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἐκκλησίαν ἀπέρχεται, καὶ τῶν ἀδελφῶν τὴν συγγενῶν ἦ ὁπόσην δύναται πόθεν οἰκειότερος. ὥσπερ οὖν οὐκ ἐκ κλέπτοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ κύνες μᾶλλον ὄντες κωλύσαι, μὴν καλύοντες ἦ, τὸν αὐτὸν ἐκείνοις διδάσκοι δίκαιον· ὕπας οὐκ ἐκ ἀσιτοῦντες μόνον, ἀλλὰ ἦ ἐκ δυνάμενοι μᾶλλον ἀπαγαγεῖν τῆς ἀσθενείας, μὴ βοηθοῦμεν ἦ ἢ δι' ὄκνον, ἢ ἐκ ἀνθρωπάρεσκον, ὁμοίως κολάζονται. ἐπεὶ ἦ ὁ τὸ πάσχοντα ὁρῶν κερπύζας, ὀλοκληρον ἀπέδωκε [τῶ ἰδίῳ διακόνῳ·] ἀλλ' ὅμως ὀλίγῳ μὴν ἐπλεόνασεν αὐτὸ, ἐνόμιζεν. ἦ σὺ τοίνυν αὐτὸς, ὁ αὐτὸς καθαρὸς ἐκ μιαίνῃς ἦ ἀκέραιος, μὴν πλεονάσῃς δὲ σὺ ὃ πάσχοντα, μηδὲ ἕτερον ἀδελφὸν ἀπολλύμενον ἐπιδεικνύμενος εἰς σωτηρίαν, τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ πείσῃ. τί μέγα αὐτῶ πρὸ ὑμῶν, ἀγαπητοί; ἐκ ἐστὸς ὑμῶν εἶναι μοι τῶν ἀδελφῶν ἀνασωσάτω, ἐξεργασάσθω, πολυπραγμονησάτω· ἵνα εἰς τὸν ὀκτὼ σωθέντα μᾶ πολλῆς παῤῥησίας ἀπαντήσωμεν, δῦρα ἦ Θεῶ κομίζοντες, δῦρα παντων τιμιώτερα, ἦ ψυχὰς τῶν πεπλανημένων ἐπανάγοντες. καὶ ὑγειαθῦσαι δίκη, καὶ πλαγὰς λαβεῖν, καὶ σπῦρ ἔτερον ἐκτομίαν, πόθεν ποιήσωμεν, ὥστε αὐτὸν ἀνακτήσασθαι; ἦ γὰρ λοιπὸν ἦ τῶν νοσούντων ἦ ὑγειάζοντων ἦ λοιδορούντων αἰσχύνη, οὐ διακόπτει τοὺς ὕβρεσι· ἀλλ' ἐν μέσῳ ὀρθυμοῦντες ἰσῆλθ, τῆ ἦ διαῤῥῆξαι ἀχημοσύνῃ τινὶ ὑγιαίνει. ἦ ἰατρὸς πολλάκις ἐσθῆτα διέῤῥηξεν ὁ κάμνων· ἀλλ' οὐ σχῆ τοῦτο ἀπόνοιαν ἐχθρὸς τῆς θεραπείας.

πῶς

πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, τὸν μὲν τῶν σωμάτων παιδευτὴν ζητεῖν πεῖσαι τὴν ὀπτομένην τὰ μέλη· ψυχὴν δὲ τοσούτων ἀπολλυμένων, ῥᾳδίως ἔχειν, καὶ μηδὲν ἡγεῖσθαι πάσχειν δεινόν, τὴν μελλὴν ἡμῶν σπουδήν; ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως. ἀλλὰ πῶς; Τίς, φησιν, ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; τοῦτο καὶ σὺ δεῖξαι θέλεις πῦρ. καὶ ἴδοις ἂν ἀδελφὸν ἀπολλύμενον, καὶ λοιδορῇ, καὶ ὑβρίζῃ, καὶ τύπτῃ, καὶ ἀπειλῇ ἐξῆς ἡμέρας, καὶ ὅλων ἕτερον ἐπιφανεύσῃ, πρόσπα φέρε ἡμᾶς, ὅπως αὐτὸν καρδήσῃς τὴν σωτηρίαν. καὶ σοῦ ἐχθρὸς ὢν ἡμᾶς, ὁ Θεὸς ἔσται σου φίλος, καὶ μεγάλης σε τύχῃ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀπολαῦσαι τῆς ἀγαθοῖς. ἡμεῖς δὲ ψυχὰς τὰς ἁγίας, τὰς τε πεπλανημένους ἀφαιρώμεθα, ὑμᾶς, τε τὰς ἄγαν πεπλανημένας, αὐτὰς τε τὸν βλασφήμους ἐκείνους τῆς ἀσεβείας ἀπαλλάττομεν, ὑπὲρ ὧν ἔπαθεν καὶ σταυρωθῆναι Χριστόν· ἵνα πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζωμεν τὸν Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς [αἰῶνας τῶν] αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ Λογ. β.

Φιλ. 1α.

Οὗν ἄρα ἡμῖν πλείων ὁ σύλλογος γέγονε τήμερον; πρὸς τὴν ἀπαίτησιν τῆς ἐπαγγελίας ἀπιωτήκατε πάντως, καὶ ὃ αἰρόμενον τὸ πυρωμάρι, ὅπερ ἐπαγγέλλων καταδηλῶ, ἐπιδέξασθαι βεβήκατε. Τὰ λόγια γάρ, φησι, Κυρίου, λόγια ἁγνά· ἀργύριον πεπυρωμένον, δεδοκιμασμένον [τὸ] τῇ γῇ. εὐλόγητος ὁ Θεός, ὁ τοσαύτην ὑμῖν σπέρας τὴν πνευματικὴν ἀκροάσει ἐπιθυμίαν ἐνθείς. καθάπερ γὰρ οἱ φίλτατοι καὶ φιλοπόνως, δυὶς πάσχοντες καὶ ἐκ δύο ἡμέρας συνεργάζονται καὶ πολυπραγμονοῦσι, πολὺ πόνου, καὶ συμπάσης, καὶ δίψης, καὶ κόπου, καὶ μόχθου, καὶ φιάλας καὶ κεστῆρες καὶ ποτήρια· οὕτω δὴ καὶ ὑμᾶς, καὶ ἐκ δύο ἡμέρας αἰσιάζοντες, συνεργάζεσθαι πολλῆς ἀνέσεως καὶ συμβουλῆς καὶ παρακλήσεως, καὶ διδασκαλίας καὶ λόγου εἰς δόξαν Χριστοῦ συντείνοντος. Δέχεσθε οὖν τὰ ἡμέτερα αὐτοῦ προθυμότερον τοὺς ἀπολομένους τῆς ἐπαγγελίας· καὶ ἅπερ ἐπαγγέλλομαι, μὴ πάσης καταπίπτειν τῆς ἀνθρωπότητος. ἡμεῖς οὖν πρὸς Ἰουδαίους μάχη τέλος ἔλαβε ὁ παρελθών, καὶ ὁ ζήλωτον ἔπηκα, καὶ ὁ σίφανος ἡμῖν ἀπήρτισται, καὶ ὁ βεκεδοὶ πρόπαλιν καὶ ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἀφελέξεως. ὃ γὰρ ἐπουδαζόμενον ἐν ἡμῖν ἀπολιζαι, οὐκ ἐν ἡμῖν ἐστιν, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς, ἀναισθησία τις ἐστὶ καὶ ἀπείθεια πρὸς Θεὸν μάχη καὶ πόλεμος· ἐν τούτῳ ἐσμὲν Θεῷ μὴ ἀκριβείας ἀπάσης ἀπελίζειν. Εἰ γὰρ ἐθέλουσιν ἀπολεμεῖν τὴν ἑαυτῶν πόλιν, ἐν ᾗ τὴν παρεστῶσαν ἐπιφάνειαν πολιτείαν, καὶ ναὸν ὁρᾶν ἀνιστάμενον, ἅπερ οὐδέποτε ἔσται· οὐκοῦν οὕτως ἔχουσί τινα ἀπολογίαν οἱ τοῖς ἐμοῖς ἀπ' αὐτῶν γινομένοις. ἐπεὶ καὶ οἱ παῖδες οἱ τρεῖς, καὶ ὁ Δανιὴλ, καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες οἱ ὑπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἁλόντες, παρεσκεύασαν ἀπολωλέναι τὴν ἑαυτῶν πόλιν, καὶ μὴ ἐκδημήσαντα ἐτῶν ὀγδοήκοντα τῆς πατρίδος, καὶ οἱ τοῖς νόμοις τοῖς πατρίοις βιώσεσθαι· ἀλλ' ὅμως καὶ φανερῶς ἐπαίνεσιν ἔχοντες καὶ ὁμολογούμενον, οὐδὲν ἄτοπον ἐπλημμύρησε τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῆς ἐπιφοιτήσεως ποιῆσαί τι τῶν νομίμων, ὧν ὅτε ποιοῦσιν ἐν ἐμοὶ καὶ σὺ δυνήσῃ Ἰουδαῖος βαπτισθῆναι. ἐρώτησον γὰρ αὐτούς, τίνος ἕνεκεν πιστεύουσι, οὐκ ἔχουσι τὴν πόλιν· καὶ εἴπῃ, ὅτι παρεσκεύασε τὴν πόλιν ἀπολωλέναι· εἶτα πρὸς αὐτούς· οὐκοῦν ἕως δὲ ἀπολώλῃς, ἡσύχαζε. καὶ γὰρ οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι, ἕως ὅτε πρὸς τὴν πατρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐπανῆλθον, οὐδὲν ἐπάλμων ποιεῖν, ὧν σὺ ποιεῖς νῦν. ὅθεν δῆλον, ὅτι παρανομεῖς νῦν, καὶ μέλλῃς τὴν πόλιν ἀπολωλεκέναι, ὡς σὺ φῂς· καὶ τοῦ πρὸς Θεὸν παρανόμως ζῆν ἕνεκεν

κγ΄

καὶ [εἰς] τὸ πολιτεύμα αὐτῶν ἐνδεείζεις. τρὸς μὲν οὖν ὁ τῶν Ἰουδαίων δυσχερανοῦμαι ὅτι τομίσας, ὁ δείξας τροσκρουόμενος αὐτοῖς, ἵνα μὴ τὰ τῆ τροτέρα βλαίξει τρὸς τὸν ἀληθῆ ὑμῶν εἰρηνάρχα. ὅτι γὰρ οὐ τότε ἐκκλησίαν ἀθροίζουσιν μόνον, ἐκείνων ἀπορράψαι τὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκκλησίαν παιδεύσας μειζόνως τὰ οἰκεῖα [αὐτῆς] δόγματα· φέρε ἐκ τροφανείας καὶ τοῦτο ἀποδείξωμεν πάλιν, ὅτι μὴ ἀνάστασιν λοιπὸν ὁ νεὼς, οὐδὲ εἰς τὸ τροτέρου ἐπανήξουσι πολιτίαν. οὕτω γὰρ ὑμεῖς τι ἀκριβείζεσθε ἐστὶ τὰ ἀποστολικὰ δόγματα· ἐκεῖνοί τε μειζόνως ἀσεβοῦντες ἀλώσονται. τροφέρομεν δὲ μάρτυρα τούτων, οὐκ ἄγγελον, οὐκ ἀρχάγγελον, ἀλλ' αὐτὸν Ⓦ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης δεσπότην, Ⓦ Κύριον Luκ. κα. κδ. ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Εἰσελθὼν γὰρ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ Ⓦ ναὸν ἰδὼν, ἔλεγεν· ὅτι ἔσονται Ἱερουσαλὴμ πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν πολλῶν, ἕως οὗ πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν" πολλοί· Ⓦ μέχρι σωτηρίας λέγων καιρόν. καὶ πάλιν τρὸς τὸν ναὸν τοῦτα ἐπείπεν, τοῖς μαθηταῖς εἰπών· Οὐ μὴ μείνῃ λίθος ὅπι λίθον ὃς τοῦ τούτου," ἕως οὗ καταλυθῇ· Ⓦ ἀφωρισμένον Matθ. κδ. ς. Ⓦ τέλους, καὶ τὸν εἰς τέλος ἐρήμωσιν τροδιαφωνῶν. ἀλλ' ὁ Ἰουδαῖος" τροσγράφει τὸν μάρτυρα τὸν τέλους, καὶ οὐκ" ἀνέχεται τῶν εἰρηνάρχων. ἐμοὶ γὰρ, φησὶν, ὅσα ἐμὸς ὁ σωτὴρ λέγων· ἐγὼ οἶδα, καὶ ἐσαύρωσα, καὶ πῶς αὐτὸν τροδείξομεν τὸν μάρτυρα; τοῦτο γὰρ ὅστις ὁ θαυμαστὸς, ὦ Ἰουδαῖε, ὅτι οἱ ἐσαύρωσας, μὴ ὁ σταυροθεὶς, τότε σὺ τὸν πόλιν καθεῖλε, τότε σὺ Ⓦ δῆμον" διεσκόρπισε, τότε ὁ ἔθνος πέμπαχυ διέσπειρε· διδάσκων, ὅτι ἀνίστη καὶ ζῇ καὶ νῦν ὅστιν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅπερ γὰρ διὰ τὴν θεραπείαν οὐκ ἠθέλησας αὐτὸν γνῶναι τὸν δυνάμει, διὰ τὴν κολάσεων καὶ τὴν τιμωρίαν ἐπαίδευσέ σε τὸν ἀμαχον αὐτοῦ καὶ ἀκαταγώνιστον ἰσχύν. ἀλλ' οὐδὲ οὕτω πιστεύεις, οὐδὲ νομίζεις αὐτὸν εἶ Θεόν, καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης δεσπότην, ἀλλ' ἀνθρωπον ἕνα τῶν πολλῶν. φέρε οὖν, ὡς ἐπ' ἀνθρώπων ποιησώμεθα τὸν ἐξέτασιν. πῶς γὰρ ἐπ' ἀνθρώπων ποιούμεθα τὸν ἐξέτασιν; ὅταν ἴδωμέν τινας αἱρεσιάρχας ἐν ἄπασι ἀληθεύοντας, καὶ" μηδὲν μεταμορφουμένους, καὶ ἐχθροὶ τυγχάνωσιν ὄντες, καὶ νοεῖν ἔχομεν, διχόμυθα τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα· ὥσπερ οὖν ὅταν ἴδωμεν ψευδομένους, καὶ ἀληθεύωσιν ἔν τισιν, οὐδὲ σκιαραδίως τροσδεχόμεθα *. φέρε οὖν, ἴδωμεν ὁποῖον ἐν τῷ ἦθος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ποῖος ὁ τρόπος. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μόνον τροφήτου καὶ τροφανεφώνησεν· ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν μιμήσασθαι ἐκκρίσεσθαι μὴ μαχρὰν ὕστερον χρόνον, τροφανηγόρευσεν. ἀναγνωμεν τοίνυν ἐκείνας τὰς τροφητείας εἰς μέσον. καὶ ἴδῃς ὁ ἐκείνας ψευδομένους, μηδὲ τοῦτον καταδίξῃ, μηδὲ νομίσῃς εἶναι" πιστόν. αὖ δ' ἴδῃς ὁ ἀπάσιν ἀληθεύοντα, καὶ τοῦτον τέλος εἰληφότα τὸν τροφήτην, καὶ Ⓦ ἄφατον μάρτυρα ὄντα χρόνου τῆ τῶν τροφητῶν ἀληθείᾳ, μὴ δυσχερανθῇς τινι τροσκρούσῃ, μηδὲ φιλονεικήσῃς τοῖς ἡλίου" φανερωτέροις τροφήμασι. Εἰ οὖν καὶ ἄλλο τροφήτην, ἴδωμεν. τροσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ, ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα πολυτίμου, καὶ κατέχεε ὁ ἔλαιον *. Matθ. κς. ἐπετίμησαν Ⓦ μαθηταὶ τῷ ἡγουμένῳ, λέγοντες· ἐχρῆν τί μὴ ἐτράπη τοῦτο τελεσθῆναι τοῖς δίναρίοις, καὶ ἐδόθη τοῖς πτωχοῖς; ἐγκαλοῦσι τοίνυν αὐτοῖς, οὕτω πως φησὶ· τί κόπους τροσέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν ἐποίησε. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ ὁ θαυμάσιον τοῦτο εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. ἆρ' οὖν ἐψεύσατο, ἢ ἠλήθευσεν; ἔλαβε τέλος ἡ τροφητεία, ἢ διέπτυσεν; ἐρώτησον Ⓦ Ἰουδαῖον. καὶ μυριάκις δυσχερανθῇ, τρὸς τὴν τροφητείαν ταύτην ἀντιλέγειν οὐκ ἔχει. καὶ γὰρ ὁ τὴν ἐκκλησίας ἁπάσας οἰκουμένης τὸν γυναῖκα καλυμμένην· ἣ ἐσήκασιν οἰκουντες ὕπατοι, στρατηγοὶ, ἄνδρες, γυναῖκες, τροφῆται, ὅπισθεν," καμπτοὶ δὲ ἁπάσας πόλεσι· ἣ ὅπερ ἂν ἀφίκηται τῆς οἰκουμένης, μὴ πάσης ἡσυχίας" πάντας ἀνθρώπους τῆς τῆς γυναικὸς κατορθώματος· καὶ οὐκ ἔστι μέρος τῆς οἰκουμένης, ὃ ὃ" γεγυμνιδίωσε κηρύσσει. καίτοι πέσοι βασιλῆς πολλοὶ καὶ μεγάλα εἰργάσαντο" τὰς πόλεις ἀγαθὰ, καὶ πολέμους κατώρθωσαν,

ϑωσαν, ⁊ ζῆπαγα πολλὰ ἔκτισαν, ⁊ ἔϑη διέσωσαν, ⁊ πόλεις ἀνέκτισαν, ⁊ πρασσόδους μυ- χ. ἔδοσαν
είας προσκτήσαντο. ἀλλ' ὅμως στοίχωσον μὴ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων. καὶ βα- χ. ἐγέν
σιλίδες πολλαὶ, καὶ μεγάλαι γυναῖκες, μυεῖα τοῦ ἀρχιμύστου διερευνήσασαι, οὐδὲ ἓξ
ὀνόματος εἰσὶ γνώριμοι· ἡ δὲ βύτιλλα αὕτη γυνὴ, ἔλαιον καταχέασα μόνον, πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης ἄδεται, καὶ χρείου πλῆϑος τοσοῦτον οὐκ ἔσεσεν αὐτῆς τὸν μύστην, οὐδὲ σώσει ποτέ. καίτοι οὐδὲ ὃ ἔργον ἀδελφικόν. τί γὰρ ἴσον, ὃ ἔλαιον καταχέαι; οὐδὲ χ. ἰσόχρ
ὃ πρόσωπον ἔκτισμον (γυνὴ γὰρ ἦν ἀπερρίμμενη) οὐδὲ ⟨ὦ⟩ μάρτυρες πολλοὶ (μα- ταχοῦ γὰρ τῶν μαθητῶν ἐποίησεν) οὐδὲ ὁ τόπος καλόδηλος (οὐδὲ γὰρ ἐν ϑεάτρῳ πρόελθοῦσα τοῦτο ἐπράσατο, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ δίκα μόνου πρόντων ἀνϑρώπων) ἀλλ' ὅμως οὔτε ἡ βύτιλλα τοῦ προσώπου, οὔτε ἡ ὀλιγότης τῶν μαρτύρων, οὔτε ὁ ἄσημος τοῦ τόπου, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔχουσι αὐτῆς ἀφελέσαι τὸν μύστην· ἀλλὰ βασιλίδων ἁπασῶν, καὶ βασιλέων ἀπάντων λαμπροτέρα νῦν ὄντι ἡ γυνή, καὶ χρόνος οὐδεὶς λήϑῃ ὃ γλυκύμυθος προδέδεικε. τόϑεν, εἰπέ μοι; ὅτι τοῦτο ἐργασαμένου; οὐχὶ χ. πάντ
τοῦ ϑεσπεσίου τότε Θεοῦ πάντα χοῦ τὸν φόβον ζωγραφήσαντος; ταῦτα οὖν ἀνϑρώπινος διανοίμεως, εἰπέ μοι, ὃ τοιαῦτα προσαναφωνῶν; καὶ τίς ἂν ταῦτα εἴποι νοῦν ἔχων; ὃ μὲν γὰρ πρὸ τοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ γλυκυμύϑων τοῦτο προλέγει, ϑαυμασὸν μὲν ⁊ παράδοξον· ὃ δὲ ⁊ τὰ πρὸ ἑτέρων γλυκύμυθα προλέγει, ⁊ ποιῶν οὐπίσω γίνεσϑαι, καὶ πᾶσι κα- Matϑ 17. 18. τάδηλα, πολλῷ μᾶλλον ⁊ ϑαυμαστέρα. πάλιν προσῆκε τῷ Πέτρῳ, ὅτι ὀφεὶ τὸν πέτρον τοῦτον οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, ⁊ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. τί οὖν, εἰπέ μοι, ἔχεις ὑπολαβέσϑαι * τὸν εἰρηνάρχην, ὦ Ἰουδαῖε, καὶ διὰ ταύτην φυλὴν τοῦτον εἰ) τὸν προσαναφώνησε; ἀλλ' οὐκ ἀνέξεται τοῦ πράγματος ἡ μαρτυρία, καὶ μυριάκις αὐ- τὸς φιλονεικῆς. πόσοι γοῦν πόλεμοι ⁊ τῆς ἐκκλησίας ἀνερρίπισϑησαν; ⁊ στρατόπεδα πολλὰ πρὸς αὐτὰ ἐξεκυλίσϑη, ⁊ ὅπλα ἐκινήϑη, ⁊ πανοπλίαι ἐνεδύϑησαν, ⁊ τήγανα, ⁊ καταπέλται, ⁊ λέβητες, καὶ κάμινοι, ⁊ λάκκοι, ⁊ χρημνοί, ⁊ ϑηρίων ὀδόντες, καὶ πλάγη, ⁊ δημεύσεις, καὶ ἕτερα μυρία βασανιστήρια, οὐδὲ λόγῳ ῥητά, οὐδὲ ἔργῳ φορητά· καὶ οὐ τοῦτα τῶν ἔξωϑεν μόνοι, ἀλλὰ ⁊ τοῦτα τῶν οἰκείων αὐτῶν. ⟨ὦ⟩ ἐμφύλιος τις [τότε] πάντα κατέσχε πόλεμος, μᾶλλον δὲ ἐμφυλίου πάντος χαλεπώτερος. οὐ γὰρ πολίτης πολίτας μόνον, ἀλλὰ ⁊ συγγενεῖς συγγενέσι, ⁊ οἰκεῖοι οἰκείοις, ⟨ὦ⟩ φίλοι φίλοις ζωηρρήγνυντο. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων κατέλυσε τὴν ἐκκλησίαν, οὐδὲ ἐπόησεν ἀσθενεστέραν. ⁊ τὸ δὴ ϑαυμασὸν ⁊ προάδολον, ὅτι οἱ τοῖς προειμένοις χοῦτα πάντα ἐκινῆτο. εἰ μὲ γὰρ νῦν ἐπή- χ. τοῦ γίτο ταῦτα, ὅτι ἐρρίζωϑη, ⁊ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης κατεφυτεύϑη τὸ κήρυγμα, οὐχ οὕτω ϑαυμασὸν νῦν τὸ μὴ προδεπτασϑῆναι τὴν ἐκκλησίαν· τὸ δὲ ⁊ ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας, καὶ τῆς πίστεως καταλήψεως, ⟨ὦ⟩ τῆς ἀξιοσίας τῶν ἀκουόντων ἀπαλωτέρας οὔσης, τοσού- τοις συρραγῆναι πολέμοις, ⁊ μὴ μόνον μηδὲν ἐλαττωϑῆναι τὰ καϑ' ἡμᾶς πράγματα, ἀλλὰ ⁊ ὑπερδραμεῖν πλέον, τοῦτο ἐστὶ τὸ πάντος ϑαύματος ἔχον ὑπερβολήν. ἵνα γὰρ μὴ λέ- γῃς, ὅτι νῦν ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τῆς τῶν βασιλέων εἰρήνης ζωύφηκεν· ὅτι ἐλάττων ἦν, ὅτε ἀ- δεινεστέρα εἰ) ἐδόκει, τότε αὐτὴν πολεμεῖσθαι ζωεχώρησεν ὁ Θεὸς, ἵνα μάϑῃς, ὅτι ⁊ ἡ νῦν ἀσφάλεια αὐτῆς οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν βασιλέων εἰρήνης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ δρομαίως γέγ. ⁊ ὅπερ τοῦτ' ἔστιν ἀληϑές, ἀναλόγισαι, πόσοι δόγματα ἠβουλήϑησαν εἰσαγαγεῖν πρὸς ἕλλησι, ⁊ πολιτείαν σκήσασϑαι ξένην, οἷς Ζήνων, Πλάτων, Σωκράτης, Διαγόρας, Πυ- ϑαγόρας [⁊] ἕτεροι μυρίοι. ἀλλ' ὅμως πᾶσιν ἀπήχοι προσεγένοντο, ὡς μηδὲ ἓξ ὀνόματος εἰ) τοῖς πολλοῖς γνώριμοι. οὐ Χριστὸς οὐκ ἔγραψε πολιτείαν μόνον, ἀλλὰ ⁊ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης αὐτὴν κατεφύτευσε. πόσα λέγεται Ἀπολλώνιος ὁ ἐκ Τυάνων πεποιηκέ- ναι; ἀλλ' ἵνα μάϑῃς, ὅτι ψεύδους πάντα σκῆνος ἦν, ⁊ φαντασία, ⁊ ἀληϑὲς οὐδέν· ἔσεσε-

σαι,

ται, καὶ τέλος βλάβης ἔλαβε. καὶ μηδεὶς ὕβρει εἰς νομιζέτω τὸ Χριστοῦ, ὅτι οἱ τοῖς περὶ αὐτὸ
λόγοις Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος καὶ Ζήνωνος καὶ τῶν Τυδέως μεμήμηθα. οὐ γὰρ ἐξ οἰκείας τῦτο
ποιοῦμαι γνώμης, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ τῶν Ιουδαίων συγκαταβαίνοντες, τῶν νομιζόντων αὐ-
τοὺς αἴρεσιν εἶναι ψιλὴν· ἐπεὶ καὶ Παῦλος ὕτως ἐποίησεν. Εἰσελθὼν γὰρ εἰς τὰς Ἀθήνας, Πραξ. κζ.
οὐκ ἀπὸ τῶν φητῶν, οὐδὲ ἐξ ὑποκρίσεως αὐτοῖς διελέγετο, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τοῦ τῶν ἀγνώ-
στων ἑκάστο· οὐκ ὀκνῶ βωμὸν ἀξιοπιστότερον τῶν εὐαγγελίων εἶναι νομίζειν, οὐδὲ ὀκνῶ τὰ
γράμματα τὰ ἐκεῖ κείμενα τῶν φητῶν ἴσως τιμιώτερα· ἀλλ' ὀκνῶ πρὸς ἕλληνας διε-
λέγεσθαι, οὐ σοφὸν τῶν ἡμετέρων πίστιν βύσασθαι, ἀπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῖς ἐγχειρώσαντα δογμάτων.
Διὰ τῦτό, φησὶν, ἐγὼ ὁμιλῶ τοῖς Ιουδαίοις ὡς Ιουδαῖος, τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον· μὴ ὢν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ἔννομος Χριστῷ*. ὕτω καὶ ἡ παλαιὰ πρὸς τὸ Θεοῦ ἀγαλλιωμένη πρὸς Ιου- α. Κορ θ. α.
δαίους πῶς [λέγουσα ὕτω·] Τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε; τί λέγεις, ὦ Μωϋσῆ, ὅλως Ἐξοδ. ιε. ια.
γὰρ ὅτι σύγκρισις; οὐκ ἔστι σύγκρισιν [τῦτο] ποιεῖν εἰπών, φησὶν· ἀλλ' ὅτι πρὸς Ιουδαί-
ους ἀγαλλόμενοι, τῦτο μεγάλως πρὸ τῶν δαιμόνων ἔχοντας δόξαι, τῇ ἀληθείᾳ αὐτῶν συγ-
καταβαίνων, τοῦτον τῆς διδασκαλίας εἰσήγαγεν ὁ Θεός. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμῖν πρὸς Ιου-
δαίους ὁ λόγος, τῦτο δὴ, δεόντως ψιλὸν εἶναι νομίζοντας ὁ Χριστὸς, ὁ πρόμοιρα, ἀγα-
τῦτο ἀπὸ τῶν πρὸ ἕλληνος χρόνων μαζομένων ἐπιστολῶν τὸ ὄνομα. Εἰ δὲ βούλεσθε καὶ ἀπὸ
τῶν πρὸ αὐτοῦ τῦτο εἰσχρησάντων, καὶ μαθητὰς συναγαγόντων, καὶ εἰς ἀρχοντας, καὶ εἰς πρώτους
ἀναρρηθέντων, ἐξ ὧν εὐαδέτων ὁ θεὸς, ὅτι χρήσιμον ταῖς ἀποδοχαῖς τοῦτοις. ὕτω γοῦν καὶ
ὁ Γαμαλιὴλ αὐτὸν ἐπιτέμνει. ὅτε γὰρ εἶδεν αὐτὸν μεγαλομόρους, καὶ ὑπερθυμοῦντας τὸ
αἷμα τῶν μαθητῶν ἐκχέειν, βουλόμενος αὐτὸν τῆς ἀκαθέκτου μανίας καταπαῦσαι, κελεύ- Πραξ. α. λβ.
σας ἔξω ποιῆσαι βραχὺ τὸν ἀποστόλους, ὕτω πρὸς αὐτὸν ἔλεγε· Προσέχετε ἑαυτοῖς ὅτι ἐπὶ
τοῖς ἀνθρώποις τούτοις τί μέλλετε πράσσειν· πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς,
λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν, ᾧ προσεκλίθησαν ἀνδρῶν ἀριθμὸς τετρακοσίων. καὶ ἀνῃρέθη ἀπώλετο, καὶ πάν-
τες, ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν. καὶ μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος, ὃς ἀπέ-
στησεν ὄχλον ἱκανὸν. κἀκεῖνος ἀπόλωλε, καὶ οἱ πειθόμενοι αὐτῷ ἀπώλοντο. καὶ τὰ νῦν λέγω
ὑμῖν, προσέχετε ἑαυτοῖς· ὅλιγον ἡ ὀκνὸς αὐθέντην τοῦτον, καταλυθήσεται· εἰ δὲ ἐκ
Θεοῦ ἐστιν, οὐ δυνήσεσθε καταλῦσαι αὐτὸ, μή ποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. πόθεν οὖν δῆλον
ἔσται, ὅτι ἐὰν ἡ ὀκνὸς αὐθέντην, "καταλυθήσεται; πρόδηλον ἐκβεβηκεν, φησὶν, ἀπὸ Ἰούδα καὶ Θευ-
δᾶ. ὥστε ἐκ τούτου ὁ κηρυττόμενος λόγος τῶν τότων, εἰ τοιοῦτός ἐστιν, οἷος ἐκεῖνοι, ἐκ μὴ θείας δυνά-
μεως πάντα ἐργάζεται· μαρὸν δυνάμενος, καὶ αὐτὴ τῶν προσκυμάτων ὑμᾶς πιστώσεται ἡ ἔν-
δεσις, καὶ "ἀπὸ τῶν τέλους ἔσεσθε σαφῶς, εἴτε ἀνθρώπου ἐστὶ πλάσμα, ὡς φατὶ, καὶ αὐθέ-
νημα, εἴτε Θεὸς ὁ πάντα συγκεραννύς, καὶ ἀπορρήτῳ δυνάμει τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομῶν
προσκυματα· ὅπερ οὖν καὶ ἐγένετο. αὐξήσθω, καὶ "διὰ αὐτῶν τῶν προσκυμάτων ἐδηλώθη ἡ
θεία καὶ ἄμαχος δυνάμις, καὶ ὁ σόφισμα "τῦτο καὶ πρὸς ἀπάτην τῶν πολλῶν ἡμῶν ἑτοίμοιρον, εἰς
τὸν τῦ ἀγαθοῦ λόγον προσεκτέον κεφαλήν. ὅτε γὰρ εἶδεν "αὐτοὺς προσκυνοῦντας, βουλό-
μενος αὐτὸ συσκιάσαι τὸν προσκύνην [καὶ τὸν ἀληθῆ οἰκουμένην,] "εἰσωλίγγκει ἀπατεῶ-
νας ἄνας, ὓς προείπομεν, ἵνα δὴ τοῦτ' εἰς ἐκείνον νομίζηται εἶναι). καὶ ὅπερ ὅτι τῦ σταυρῦ
πεπόνηκα, δύο προσκυνάσας λῃστὰς μετ' αὐτὸ σταυρωθέντας· τῦτο καὶ ὅτι τῆς προφητείας
εἰργάσατο, τῇ προδήλῃ τῦ ψεύδους τὸν ἀληθῆ συσκιάσαι πειρῶντα. ἀλλ' οὐδὲ ἐκ
ἴσχυσεν, οὐδὲ ὀκνήσω· ἀλλ' αὐτὸ δὴ τῦτο μάλιστα τὸν δυνάμει ἐλέγξει τῦ Χριστοῦ.
ἀγὲ τί γὰρ, εἰπέ μοι, πρέπον ὕτως τῶν σταυρωθέντων, τὸ τῷ αὐτῷ τόπῳ, τὸ τῷ αὐτῷ καιρῷ,
τὸν τῶν αὐτῶν δικαιῶν, ἐκεῖνοι μὲν στοιχεῖν ἔμελλον, οὗτος δὲ μόνος προσκυνεῖσθαι; πάλιν, τί δύνα-
ται, πολλῶν εἰσαγαγόντων πολιτεύματα κρείττω, καὶ μαθητὰς ἐκείνοις ἐκπεσόντων, ἐκείνων μὲν οὐδὲ τύπου
μέχρι τιμᾶσθαι ὅτι γοῦν μόνον· οὗτος δὲ πόθεν τοῦ κόσμου τῆς οἰκουμένης ἐκράτησε; τὰ γὰρ

πράγματα

πραγματα ἀπὸ συγκρίσεως μάλιστα φαίνεται. σύγκρισον ᾽ποίαν, ὦ Ἰουδαῖε, καὶ μαθὲ τῆς ἀληθείας τὸ ὑπερβολή. ἧς πλάνος ὄσταν ἅπαντα τὸν οἰκουμένης ἐκκλησίας ἐκτήσατο, καὶ ἀπὸ περάτων τὸ οἰκουμένης εἰς πέρατα τοῦ αὐτοῦ θεραπείαν ἔξεστι, καὶ πανταχοῦ ἀνακύπτουσα ἔχει, καὶ ταῦτα μυρίων ὄντων τῶν ᾽ κωλυόντων; οὐκ ἔστι σοφὸς. οὐκοῦν δῆλον, ὅτι ὁ Χριστὸς οὐχὶ πλάνος ἦν, ἀλλὰ σωτὴρ*, καὶ κηδεμών, καὶ προστάτης τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέ- 5
Matθ. ι. λδ. ρας. μίαν οὖν ἔτι προῤῥησιν προθεὶς, ὅτι ὃ προκείμενον βαδίζωμεν. Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, φησὶν, ὅτι τοῦ γάμου, ἀλλὰ μάχαιραν, ὃ τοῦ γαμοῦντος τοῦ ἑαυτῆς λέγων, ἀλλὰ ὃ τέλος τῶν ἐναντίων προαιρέσεων. ἦλθον γὰρ διχάσαι, φησὶν, ἄνθρωπον * κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς. πόθεν ταῦτα προῆκεν, εἰπέ μοι, εἶγε φιλὸς ἀνθρώπος ἦν καὶ τῶν πολλῶν εἷς; ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅταν (συνέβαινε δὲ οἰκίᾳ μιᾷ ⓦ μὴ εἶ) πιστὸν, ⓦ ὁ ἄπιστον, εἶπα ⓦ πατέρα βλέπεσθαι ἔλκειν ὅτι τοῦ ἀσέβειαν ⓦ γοῦν ⓦ ἑαυτῷ, τοῦτο αὐτὸ προλέγων φησίν· ὅτα κρατήσει τὸ κηρύγματος ἡ δύναμις, ὡς καὶ πατέρων παῖδας καταφορᾶν, καὶ μητέρων θυγατέρας, καὶ γενῆς παίδων. αἱρήσονται γὰρ οὐχὶ τῶν οἰκείων καταφρονῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ψυχοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ ἑαυτῶν, καὶ πάντα κατορύσσειν καὶ παθεῖν, ὥστε μὴ ᾽ ἀρνήσασθαι τοῦ βασιλέως*. πόθεν τοῦτο ταῦτα καὶ εἰδέναι καὶ κατασκευάσαι δυνατὸν, εἶγε ἄνθρωπος ἦν εἷς τῶν πολλῶν; πόθεν ἐπῆλθεν αὐτῷ λογίσασθαι τοῦτο, ὅτι καὶ πατέρων ἐξαπατῶσι αἰδημονέστερος, καὶ παρὰ παίδων γλυκύτερος, καὶ γυναικὸς ἀνδρῶν ποθητότερος; καὶ ταῦτα οὐκ ἐν μιᾷ μόνῃ οἰκίᾳ, οὐδὲ ἐν δυσὶ καὶ τρισὶ, καὶ δέκα, καὶ εἴκοσι, καὶ ἑκατὸν, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης· ἐν πόλεσιν ἁπάσαις καὶ χώραις, ἐν γῇ καὶ θαλάττῃ, ἐν οἰκουμένῃ καὶ ἀοικήτῳ. καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι εἶπε μὲν ταῦτα, οὐκ ἐπήγαγε δὲ τέλος. πολλοὶ γὰρ ἐν τοιούτοις καὶ ἐν ἀρχῇ, μᾶλλον δὲ ἔτι καὶ πρὸ ἀρχῆς τοῦ βασιλέως μισοῦνται, ἐκβάλλουσι τῆς οἰκίας τῆς πατρῴας, καὶ πρὸς οὐδὲν ὑπερβέβουν τούτων, ἰσχυρὸν πολεμίδιον ἔχοντες, ὃ δηλοῖ ⓦ Χριστὸν ταῦτα πάσχειν. Διὰ ταῦτα ἴσχυσέ ποτε ὁ ἀνθρωπος, εἰπέ μοι; σαφῶς ποίησον ὁ ταῦτα ἅπαντα προειπών, τὰ περὶ τῆς γυναικὸς εἰπεῖν, τὰ περὶ τῆς ἐκκλησίας, τὰ περὶ τοῦ πολέμου τούτου." σαφῶς προῆκεν, ὅτι καὶ ὁ ναὸς πεσεῖται, καὶ τὰ Ἱε-
Matθ κδ. ροσόλυμα ἀλώσεται, καὶ οὐκέτι τῶν Ἰουδαίων ἔσται πόλις ἡ πόλις, καθάπερ προεῖπεν. Εἰ μὲν οὖν ἐψεύσατο πάντα σκῆνα, καὶ μὴ ἔλαβε τέλος· ἀπίστει δὲ τούτοις. Εἰ δὲ ὁρᾷς σκῆνα λαμπρὰ ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν αὐξανόμενα, καὶ οὐδὲ τῆς ἐκκλησίας πύλαι ᾅδου κατίσχυσαι, ὅπερ ἐποίησεν ἡ γυνὴ, λαλήσαντος πάντα τοῦ τῆς οἰκουμένης μὴ χρόνοι σώσωσι, ⓦ "ὃ ἀνθρωπος ⓦ πιστεύσαντες αὐτῷ καὶ πατέρων αὐτῶν καὶ γυναικῶν καὶ τέκνων αὐτοὺς προετίμησαν· τίνος ἕνεκεν ταύτην μόνην τὴν προῤῥησιν ἀπιστεῖς, εἰπέ μοι, καὶ ταῦτα τῆς ἀπὸ τοῦ χρόνου μαρτυρίας διϊσχυριζούσης σοι τοῦ αἰσχυντίαν; Εἰ μὲν οὖν μὴ τοῦ ἅλωσιν δέκα μόνον ἔτη ἦν, ἢ εἴκοσι, ἢ τριάκοντα, ἢ πεντήκοντα, μάλιστα μὲν οὐδὲ ὅπως ἔχρῃν αἰσχυντῆναι· πλεῖόν ἀλλ᾽ ὅμως "ὑπολέλειπτο τοῖς φιλονεικεῖν βουλομένοις πρόφασις. Εἰ δὲ μὴ πεντήκοντα μόνον, ἀλλὰ δὲ ἑκατὸν, καὶ δὶς τοσαῦτα, καὶ τρὶς, καὶ πολλῷ πλείονα πεπλήρωται ἔτη μὴ τοῦ ἅλωσιν, καὶ οὐδὲ ἴχνος, οὐδὲ σκιὰ ἧς ἐφάνη ποτὲ τῆς πρὸ ὑμῶν προσδοκωμένης μεταβολῆς· ἵνα ἔνεκεν εἰκῇ καὶ μάτην" αἰσχυντῆς;

Ἦρκει μὲν οὖν δὲ τὰ εἰρημένα πρὸς ἀπόδειξιν ὑμῖν τοῦ μηδέποτε ⓦ ναὸν δυασήσεσθαι. πλεῖόν ἀλλ᾽ ὅπως πολλὴ τῆς ἀληθείας ἡ φανερωσις, τὰ εὐαγγέλια ἀφεὶς, ὅτι οὐδὲ προφήτας τρέψομαι (οἷς μάλιστα δικαίως πιστεύει) δὲ αὐτῶν ἐκείνων ποιήσομαι φανερὸν, ὅτι οὔτε τοῦ πόλιν, οὔτε ⓦ ναὸν λοιπὸν ἀποληψονται. καίτοιγε οὐδεμίαν εἶχον αἰτίαν ἀποδεῖξαι, ὅτι οὐκ αἰσχυνθήσεται· οὐδὲ ἐμὸν τοῦτο ἦν, ἀλλ᾽ ἐκείνων δεῖξαι τοὐναντίον, ὅτι δυασήσεται.

στηται. ἐγὼ μὲν γὰρ ἔχω τινὰ ἀπὸ τῆς γραφῆς σύσσιτον μάρτυρα σοὶ τῷ στεφανηπλοκοῦντι· ἐκεῖνοι δὲ οἱ διὰ αὐτῆς μὲν τῆς ἐκβάσεως τῶν πραγμάτων πεπωμωμένοι, τῇ δὲ ἐργασίᾳ σοφὴν ἔχοντες δικαίωσιν, οὐ λέγουσι, κομπάζοντες ἢ ἁπλῶς τῇ εἰκῇ, αὐτοὶ δίκαιοι τούτου κατηγορεῖν τινὰ μάρτυρά φασιν. ἐγὼ μὲν γὰρ ἃ λέγω δείκνυμι ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐκβεβηκότα, τῇ ὅτι ἔπεσε, τῇ ὅτι οὐκ ἀνέστη ἡ πόλις ὑπὸ χρόνου τοσούτου· ἃ δὲ ἐκεῖνοι λέγουσι, τὸ ῥήμασιν ὅτι φιλοῖς τοὺς αὐτῶν. τῇ ἐγχειρῶ αὐτοῦ δίκαιον, ὅτι ἀνασήσεται πάλιν ἡ πόλις· ἐπεὶ τῇ τὸ τοῖς δικασταῖς ὕστερον ὀρωμένῳ χαριζόμενος τοιαῦτα ἀποδείξεις. ὅταν γὰρ πύθῃ τινὰ τῶν ἐναντίων πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητοῦντα, τῇ θάτερος οὗτος λέγει· ἐπεσκόφως πρόσεχε καὶ ἀπόδειξις, εἶτα [ὁ] ἕτερος ὑπολαμβάνῃ τῶν λεγομένων, αὐτὸς ἀναγκάζεται λοιπὸν μάρτυρας, ἢ τὸ ἑτέρους πρόσεχε ἐλέγχους· τὰ μὲν γοῦν ὕστερα ἔχει, ὡς τὰ γραμματικά φησι· οὐκ ἐκεῖνος ὁ στεφέρων τὰ γραμματικά. ὕστερον τῇ νῦν ποιεῖ δεῖ τὸν Ιουδαῖον, τῇ τῷ ἀγαθῷ ἡμῖν στεφάνῳ ἐπὶ μέσῃ, ὡς λέγεται, ὅτι διαφήσεται πρώτως ἡ πόλις. ὅτι γὰρ εἰ τῇ τέλος ἔμελλεν ἔσεσθαι ὑμῖν ἡ πρώτη αἰχμαλωσία, πᾶσα ἀνάγκη ἦν τὸν στεφάνην τοῦτο διαφωνεῖν· πρώτη πως δηλονότι τῷ ὑπὸ σοῦ εἰς τὰ στεφανικὰ βιβλία. τῇ γὰρ ἔθος τοῖς Ιουδαίοις παλαιόν, τὰ μέλλοντα αὐτοὺς καὶ ἀναμένειν κακὰ τῇ ἀγαθὰ στεφανρεύειν τὸν στεφάνην δῶρον. τίνος ἕνεκεν, τῇ Δίκη τινί; δίκη τινὶ πολλῶν αὐτῶν ἀγνωμοσυνῶν τῇ ἀναισχυντιῶν. ὅθεν γὰρ στεφανοῦται τὰς εὐεργεσίας ἐπιλανθάνοντο τοῦ τὰ ποιοῦντος Θεοῦ, τῇ τοῖς δαίμοσιν ἐπέγραφον τὰ γινόμενα, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκείνοις ἐλογίζοντο (καὶ νῦν ὧδε ἐξελθόντες ἐξ Αἰγύπτου, τῆς θαλάσσης σχισθείσης, καὶ τῶν ἄλλων θαυμάτων γενομένων, ὑπολαμβάνουσι τοῦ τὰ πεποιηκότος Θεοῦ, τοῖς δὲ θεοῖς αἰτίᾳ ἦναι τὰ γινόμενα, καὶ τῷ Ααρὼν λέγουσι· Ποίησον ἡμῖν θεούς, οἳ στεφορεύσουσι ἡμῶν. τῇ τὸ Ιερεμίᾳ τῇ Φαίνονται λέγοντες, Τὸν λόγον, οὗ ἐλάλησας στεφὸς ἡμᾶς τῷ ὀνόματι Κυρίου, οὐκ ἀκηκοόμεν σου· ὅτι ποιοῦντες ποιήσομεν πάντα τὰ λόγῳ, ὃς ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν, θυμιᾶν τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ, τῇ σπένδειν αὐτῇ σπονδάς, καθὰ ἐποιήσαμεν τῇ ἡμεῖς τῇ τὰ πατέρες ἡμῶν, τῇ οἱ βασιλεῖς ἡμῶν, τῇ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν· τῇ ἐνεπλήσθημεν ἄρτων, τῇ ἐγενήθημεν χρηστοί, τῇ κακὸν οὐκ εἴδομεν. καὶ ὡς διελίπομεν θυμιῶντες τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ, τῇ σπένδοντες αὐτῇ σπονδάς, ἐλαττούμεθα πάντες ἡμεῖς, καὶ ὑπὸ μαχαίρᾳ καὶ ὑπὸ λιμῷ ἐξελίπομεν) ἵνα δῶμεν μηδὲν τῷ συμβαίνοντι τοῖς εἰδώλοις λογίζωνται, ἀλλὰ καὶ τὰς τιμωρίας καὶ τὰς εὐεργεσίας τοῦ τῷ Θεῷ πιστεύσαντας αὐτοὺς ἀεὶ προσήκεσθαι, τὰς μὲν τὰς ἁμαρτίας, τὰς δὲ τὸν φιλανθρωπίαν· ἄνωθεν αὐτοὺς παρελέγῃ τῇ στεφῆται τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ὦν τῇ ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς στεφρήσεως, ἄκουε τί φησιν ὁ μεγαλοφωνότατος Ησαΐας· Γινώσκω ὅτι σκληρὸς εἶ σύ, καὶ τὸ νεῦρον τοῦ τραχήλου σου σίδηρος, καὶ τὸ μέτωπόν σου χαλκοῦν (τυτύσσει, ἀναμένων) καὶ ἀνήγγειλά σοι πρὸ τοῦ γενέσθαι, πρὶν ἢ γενέσθαι, καὶ ἀκηκοὰς οὐκ ἐποίησας. εἶτα τινὰ αἰτίαν τῆς στεφρήσεως λέγων, ἐπήγαγε· Μή ποτε εἴπῃς, ὅτι τοῖς εἰδώλοις μου ἐποίησα, καὶ τὰ γλυπτά μου καὶ τὰ χωνευτά μου ἐνετείλατο. καὶ πάλιν ὁ Φιλάνθρωπος τοὺς ὅτι τῇ ἀληθοῦς [τῇ] μὴ τινὸς ἔκβασιν λύσεις κύτους, ὡς μὴ στεφανικὸς τῇ στεφέλεγεν ὁ στεφοφῆται τὰ ἐσόμενα μόνος, ἀλλὰ τῇ μάρτυρας ἐλάμβανον τῶν γενομένων. ὅτι γοῦν πάλιν ἀμέλει Ησαΐας φησί· Μαρτυρὰς μου πάντων πιστὰς αἰδεσιμωτάτας, τὸν Οὐρίαν τὸν ἱερέα, τὸν Ζαχαρίαν τὸν υἱὸν Βαραχίου. τῇ οὐ τῶν μόνον, ἀλλὰ τῇ ὁ τὸν μὲν τοιοῦτον στεφὸς τὸν στεφοφῆται γράψας ἀπόλεσε· ἵνα μὴ τινὰ ἔκβασιν αὐτοῦ αὐτῶν καταμάθῃς τὸν χαλκοῦν, ὅτι δῶρον αὐτοῖς τῇ στεφὸς πολλοῦ τοῦ χρόνου στεφηγόρευε. δεῖ τοῦτο οὐκ ἁπλῶς τὸ τοῦ χρόνου θεῖναι, ἀλλ' ἐν τοῦ χρόνου διαστήματι στεφὸς ὃ μηκυνθὲν τοῦ χρόνου,

νου, καὶ μὴ διαφθαρῶσι ῥᾳδίως, ἀλλὰ δυσμείᾳ τινὶ ἔκδασιν τὴν ὁμοίαν λαμβάνουσι τῇ ἀμπέλῳ. Ἐπὶ τούτων ἐστὶν ἀληθὲς, καὶ πάντα αὐτοῖς προσμαρτύρει τὰ μέλοντα ἔσεσθαι ὁ Θεός, οὐκ ἐντεῦθεν μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συμβαίνων αὐτοῖς κακῶν τὴν ἀγαθῶν πίστιν λαμβάνειν τινὰ δόξαν. πῶς γὰρ δουλείας ὑπερέμειναν χαλεπωτάτας Ἰουδαῖοι, καὶ οὐδεμίαν χώραν προῤῥήσεως αὐτοῖς ἐπήγαγον, ἀλλὰ πάσας αὐτοῖς περιεῖλεν ἐλπίδας προεκθύσασα ὁ Θεός· ἐπὶ τόπου, καὶ χρόνου, καὶ προσώπου καὶ εἴδους κακώσεως, καὶ τοῦ ἐπιμόδου, καὶ τὰ ἄλλα πάντα μὴ ἀκριβείας προλέγων. καὶ προτοῦ ἐρωτᾷ ὁ Αἰγύπτιος. πρὸς γοῦν τὸν Ἀβραὰμ διαλεγόμενος, ὅτε πως φησί· Γνώσει γνώσῃ, ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια· ὃ δὲ ἔθνος, ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ Θεός· τετάρτῃ δὲ γενεᾷ ἐπιστρέψουσιν ὧδε μὴ ἀποσκευῆς πολλῆς. Εἶδες πῶς καὶ ἀριθμὸν εἶπε τῶν ἐτῶν, τετρακόσια ἔτη· καὶ εἶπεν τῆς δουλείας, ὅτι οὐχ ἁπλῶς δουλώσουσιν, ἀλλὰ καὶ κακώσουσιν. ἄκουε γοῦν τοῦ λαοῦ κακῶσει, πῶς μὴ ταῦτα ἐξηγεῖται ὁ Μωϋσῆς. Τὰ ἄκρα οὖν δίδοται τοῖς οἰκέταις σὺ, φησὶ, καὶ λέγουσι ἡμῖν τοῦ πλίνθον ποιεῖν· καὶ ἐμαστιγοῦντο καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἵνα μάθῃς, ὅτι ὃ, δουλώσουσι καὶ κακώσουσι· καὶ, ὃ ἔθνος, ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ· καὶ κατὰ πίστιν τὴν Αἰγυπτίων λέγων, καὶ ἀφ' τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης· οἱ δὲ παῖδες Μωϋσῆς ἀναγράφει οὕτως ἐλεγεν· Ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν. Εἶτα καὶ ἐπὶ τῆς ἐπομένου· Οὐκ ἐξελεύσονται ὧδε μὴ ἀποσκευῆς πολλῆς. Χρυσᾶ, φησὶ, ἔκλεψε παῖδα τὰ λίτρινα αὐτῶν καὶ συσκήνου σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ. ὅπερ γὰρ πολιὰ ἐδούλευσαν χρόνον, καὶ μισθὸν οὐκ ἀπέλαβον, ἀκούεις αὐτῶν ἀπαιτοῦντα παρεσκεύασεν ὁ Θεός. καὶ βοᾷ ὁ προφήτης, λέγων· Ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ, καὶ οὐκ ἦν ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν ἀσθενῶν.

Μία μὲν αὕτη δουλεία μετ' ἀκριβείας πάσης προῤῥηθεῖσα. Φέρε δὴ καὶ ἑτέραν λόγου ἀναγάγωμεν. ποίαν δή; τὴν ἐν Βαβυλῶνι. καὶ γὰρ καὶ ταύτην μετ' ἀκριβείας προεφώνησεν ὁ Ἱερεμίας, οὕτως εἰπών· Οὕτως εἶπε Κύριος, "ὅτι μὰ μέλλει πληροῦσθαι τὰ Βαβυλῶνι ἑβδομήκοντα ἔτη, ὅπως ἐπισκέψομαι ὑμᾶς, καὶ ἐπιστήσω ἐφ' ὑμᾶς τὸν λόγον μου τὸν ἀγαθὸν, τοῦ ἀποστρέψαι εἰς τὸν τόπον τοῦτον. καὶ ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν ὑμῶν, καὶ ἀθροίσω ὑμᾶς ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐκ πάντων τῶν τόπων, οὗ διέσπειρα ὑμᾶς ἐκεῖ, φησὶ Κύριος, καὶ ἐπιστρέψω ὑμᾶς εἰς τὸν τόπον, ὅθεν ἀπῴκισα ὑμᾶς ἐκεῖθεν. ὁρᾷς πῶς καὶ τὸ τοῦδε πάλιν καὶ τὴν πόλιν εἶπε, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, καὶ πόθεν αὐτὸν μέλλει συνάγειν, καὶ ποῦ ζωγρεῖν. δεῖ τοίνυν καὶ ὁ Δανιὴλ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο τῆς αὐτῆς τὴν ἱκετηρίαν ἐποιήσατο, ἀλλ' ὅτε εἶδε πληρούμενα τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη. καὶ τίς τοῦτό φησιν; αὐτὸς ὁ Δανιὴλ, οὕτω λέγων· Καὶ ἐγὼ Δανιὴλ ἐπίσκοπος τὰ ἔργα τοῦ βασιλέως, καὶ ἐθαύμαζον τὴν ὄρασιν, καὶ οὐκ ἦν ὁ συνιών· καὶ συνῆκα ἐν ταῖς βίβλοις τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ὡς ἐλάλησεν ὁ λόγος Κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν τὸν προφήτην, εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἐρημώσεως Ἰερουσαλὴμ ἑβδομήκοντα ἔτη. καὶ ἔδωκα τὸ πρόσωπόν μου πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν, τοῦ ἐκζητῆσαι προσευχὴν καὶ δέησιν ἐν νηστείᾳ καὶ σάκκῳ καὶ σποδῷ. ἤκουσας πῶς καὶ αὕτη δουλεία διηγήθη, καὶ ὁ προφήτης οὐκ ἐτόλμησε πρὸ τοῦ διαλεχθέντος χρόνου δῆσαι καὶ ἱκετηρίαν προσαγαγεῖν τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ μάτην καὶ εἰκῇ προσῇ· ἵνα μὴ ἀκούσῃ, ὅπερ ἤκουσεν ὁ Ἱερεμίας· Μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ μὴ αἰτοῦ περὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου. ἀλλ' ὅτε τὸν ἀριθμὸν εἶδε πληρούμενον, καὶ τὸν καιρὸν "συγκαλεσάμενον πρὸς τὸν ἐπόμενον, τότε προσεύχεται· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ νηστείᾳ καὶ σάκκῳ καὶ σποδῷ. καὶ ὅπερ ἐπ' ἀνθρώπων συμβαίνει ἔθος, τοῦτο ἐπὶ τοῦ Θεοῦ πεποίηκε. καὶ γὰρ ἡμᾶς, ἐπειδὰν πίστιν ἴδωμεν τοῦ αὐτῆς οἰκέτας μὴ πολλὰ καὶ μεγάλα ἁμαρτήματα εἰς δεσποτικὸν ἐμ-

ἐκάλεσεν,

ἐ ἄλλοις ἐσμέν, οὐκ ἐν ὕβρεσι, οὐδὲ ἐν πρασιμίοις, οὐδὲ ἐν ἀρχῇ τῆς κλήσεως τὴν ἱκετηρίαν προσάγομεν, ἀλλ' ἀφέντες ὀλίγας ἡμέρας αὐτοῦ σωφρονισθῆναι, τότε πρόσιμεν τοῖς δικαίοις, ἔχοντες καὶ τὸν ἀπὸ τῶν καιρῶν συμμαχίαν· τοῦτο δὴ καὶ ὁ προφήτης ἐποίησεν. ὅπου γὰρ δίκαιον ἔδειξεν, οὐκ ἀξίαν μὲν τῶν ἁμαρτημάτων, ἔδωκεν δὲ οὖν ὅμως· προστέρχεται τῷ Θεῷ λοιπὸν ὑπὲρ αὐτῶν Ἀβραὰμ ὁ φίλος. Εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ τῆς δίκης αὐτῆς ἀκούσωμεν. Ἐξομολογήσομαί σοι, φησί, καὶ εἶπον· Κύριε ὁ Θεός, ὁ μέγας καὶ θαυμαστός, ὁ φυλάσσων τὸν Ἀβραὰμ σου, καὶ ὁ ἔλεός σου τοῖς ἀγαπῶσί σε, καὶ τοῖς φυλάττουσι τὰς ἐντολάς σου. τί ποιεῖς, ὦ Δανιήλ, ὑπὲρ δώδεκα ἡμαρτηκότων καὶ πρόσκαιρον ἐχόντων τὴν φυλακὴν αὐτῶν τοὺς νόμους μέμνησαι; οὐκοῦν ἀξιοῖ ἐσμεν συνιόντες καὶ πολλάκις τὰς ἐντολάς; ἀλλ' ὑπὲρ τίνος τοῦτο λέγω, φησίν, ἀλλὰ διὰ τοὺς πατέρους τοὺς αὐτῶν, διὰ τὸν Ἀβραάμ, διὰ τὸν Ἰσαάκ, διὰ τὸν Ἰακώβ. ἐκείνοις ἐπηγγείλατο, φησί, καὶ ἐποίησεν, οἱ δὲ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐφύλαξαν. ἐπεὶ οὖν οὐδὲν ἔχομεν ὅτου δικαίωμα σωτηρίας, διὰ τοῦτο τῶν προγόνων μέμνημαι. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι ἁπλῶς τοῦτο φησι, Εἰπών, ὁ φυλάσσων τὸν Ἀβραὰμ σου καὶ ὁ ἔλεός σου τοῖς ἀγαπῶσί σε, καὶ φυλάσσουσι τὰς ἐντολάς σου, ἐπήγαγεν εὐθέως· Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν, ἠσεβήσαμεν, ἐξεκλίναμεν ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου, καὶ ἀπὸ τῶν κριμάτων σου, καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῶν δούλων σου τῶν προφητῶν. μία γὰρ τοῖς ἁμαρτήμασιν ἀπολογία μόνη μὴ τὰ ἁμαρτήματα ὑπολελεῖφθαι, ὃ τὰς οἰκείας ἁμαρτίας ὁμολογεῖν. σὺ δέ μοι σκόπει καὶ τὸ δικαίου τὸν ὄρεκτὸν, καὶ τὸ Ἰουδαίων τὸν ἀγωνοθετοῦντα. ὁ μὲν γὰρ μηδὲν ἑαυτῷ ζωηδὲς ποιήσῃ, καταδικάζει μὴ πολλῆς ἑαυτὸν σφοδρότητος, λέγων· ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν· καὶ ὃ μυρίων γέμοντες κακῶν, τοὐναντίον ἐποίουν, λέγοντες· ἐφυλάξαμεν τὰ πρόσταγμά σου, καὶ νῦν μακαρίζομεν ἀλλοτρίους, καὶ ἀνοικοδομοῦμεν καὶ ποιοῦντες ἀνόμηματα. ὥσπερ γὰρ τοῖς δικαίοις ἔλος, μὴ τὰ δικαιώματα μετεωρίζειν· οὕτω τοῖς πονηροῖς, μὴ τὰ ἁμαρτήματα ἐπαίρεσθαι. ὁ μηδὲν ἑαυτῷ ζωηδὲς, ἔλεγεν· ἠνομήσαμεν, ἐξεκλίναμεν ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου· καὶ ὃ μυρίων ζωηδότης ἑαυτοῖς ἁμαρτήματα, ἔλεγεν, ὅτι ἐφυλάξαμεν τὰς ἐντολάς σου. ταῦτα λέγω, ἵνα τὰ μὲν φύγωμεν, τὰ δὲ ζηλώσωμεν. Εἶτα ὅπου κατέφραμεν αὐτῶν τὰς ἀνομίας, λέγει τὸν ἡμωρέαν, ᾧ ἔδοσαν, καὶ ἀπὸ τούτου πάλιν τοῦ Θεοῦ εἰς ἔλεον ὀπτασάσθαι βουλόμενος. καὶ ἐπῆλθε, φησίν, ἐφ' ἡμᾶς ἡ κατάρα καὶ γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως δούλου τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἡμάρτομεν. ποία κατάρα αὕτη; βούλεσθε ἀναγωμεν αὐτῷ; Καὶ μὴ λατρεύσητε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν, φησίν, ἐπάξει ἐφ' ὑμᾶς ἔθνος αἰαμδις. οὐ γὰρ ἀκούσῃ τῆς φωνῆς αὐτοῦ· καὶ ἔσεσθε εἰς ὀνειδισμὸν βεβαιεῖς. τοῦτο γοῦν αὐτὸ δηλοῦντες καὶ τοῖς παῖδες, καὶ διδάσκοντες ὅτι ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν ἀξίων ὧν τῆς κλήσεως εἶδος, καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐξομολογούμενοι τῶν κοινῶν ἁμαρτημάτων ἔλεγον· πρὸ ἐδωκας ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀδίκων, ἐξόντων ἀπόστατῶν, καὶ βασιλεῖ ἀδίκῳ καὶ πονηρῷ πάντων πονηρῶν καὶ πᾶσαι τὴν γῆν. ὁρᾶς ὡς ἡ ὄρα ἐπληρεῦτο ἐκείνη ἡ λέγουσα, ἔσεσθε εἰς ἀνειδισμὸν βεβαιεῖς καὶ ἡ λέγουσα, * ἐπάξω ἐφ' ὑμᾶς ἔθνος αἰαμδις. τοῦτο αὐτὸ καὶ ὁ Δανιὴλ σοφῶς ἀρίτης, καὶ φησι· Ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς κακὰ, οἷα οὐ γέγονεν ἐπὶ τοῦ πάντος τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ ἠμόμοα ἐν Ἰερουσαλήμ. ποῖα δὲ ταῦτα; μητέρες παίδων ἀπεγλύσαντο· καὶ τοῦτο προλέγει μοι ὁ Μωϋσῆς, δείκνυσι δὲ καὶ ὁ Ἱερεμίας. ὁ μὲν γάρ φησιν, ὅτι ἡ ἀπάλη, ἡ τρυφερὰ, ἧς οὐκ ἔλαθε πεῖρα ὁ ποὺς αὐτῆς ἐπιβαίνουσα ἐπὶ τοῦ βήματος διὰ τὴν ἀπαλότητα καὶ τὴν τρυφερότητα, ἅψεται τοῦ γόνυ τῆς ἀπάτης, καὶ τῶν ἐκγόνων ἀποστήσεται τῆς ἑαυτῆς. ὁ δὲ Ἱερεμίας τοῦτο αὐτὸ δηλοῖ, ὅτι ἀξίων, ἔλεγε· Χεῖρες γυναικῶν οἰκτιρμόνων ἥψαντο τῶν τέκνων αὐτῶν. ἀλλ' ὅμως ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν εἰπών, ἃς ἥμαρτον, καὶ τὸν δίκαιον, ἵνα ἐπάγεται, εἰς μέσον ἀγαγών, οὐδὲ ὅτως ἐκ τούτων ἀ-

ξιοι σώζεσθαι. ὅρα οὖν ὑπογραμμισιώλιον οἰκέτην. καὶ γὰρ ἐ τοῦτ' ἔλεγεν, ὅτι οὐδὲν οὐδένα τῶν ἁμαρτημάτων ἄξιον ὑπομεῖναι, οὐδὲ διέλυσαντο τὰ πλημμελήματα δι' ὧν * ἔπαθεν· λοιπὸν ὅτι τοῦ οἰκτιρμοῦ καταφύγῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ τύχοιεν, καὶ φησι· Καὶ νῦν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὃς ἐξήγαγες τὸν λαόν σου ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ὄνομα, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη· ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν. καὶ καθάπερ ἐκείνης, φησὶ, οὐκ ἀπὸ κατορθωμάτων ἔσωσας, ἀλλὰ τοῦ θλίψαι ἰδεῖν, καὶ τοῦ στενοχωρεῖν, καὶ τῆς κραυγῆς ἀκοῦσαι· οὕτω δὴ καὶ ἡμᾶς ἀπάλλαξον τῶν παρόντων κακῶν διὰ τὴν φιλανθρωπίαν σου μόνην· ἔστιν γὰρ οὐδὲν ἔχομεν ἀξίωμα σωτηρίας. Εἰπὲ δὴ ταῦτα, καὶ θρηνήσας ἰκανῶς, εἰσάγει λοιπὸν τὴν πόλιν, καθάπερ τινὰ γυναῖκα αἰχμάλωτον, καὶ φησιν· Ἐπίφανον δὲ τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸ ἁγίασμά σου· κλῖνον, ὁ Θεός μου τὸ οὖς σου, καὶ ἄκουσον· ἄνοιξον τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε τὰ ἀφανισμοὺς ἡμῶν καὶ τῆς πόλεώς σου, ἐφ' ἧς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά σου * ἐπ' αὐτῆς. ὅτι οὐ γὰρ τοὺς αἰτήσεις εἰσελθών, οὐδὲ ἵνα ἐύρεσι δικαιώματι ἵλεω ποιήσωμεν τὸν Θεόν· πρὸς τὰ οἰκοδομήματα καταφύγῃ, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῦ προβάλλεται, καὶ τοῦ ἐρημίαν αὐτῆς προτείνεται, καὶ ὡς τύπτοις καταλύσας τὸν λαόν, ἵλεω τὸν Θεὸν ἐποίησε. καὶ δῆλον ὡς τῶν ἐξῆς.

Ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον· δῆλον ὅτι τὸ προκείμενον πάλιν ἐπομελθεῖν· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο παρεισέδυσεν οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ, ἀλλ' ὡς μαρτυρίαν παρασκευάσῃ τοῖς ἀπὸ τῶν ἐπιόντων ἀγωνισμάτων κρατῆσαι. φέρε οὖν ἐπομείνωμεν ὅθεν ἐξέβημεν τοῦτο εἰπεῖν, καὶ διέξωμεν τὰ μέλλοντα κατηγήσασθαι τοῦ Ἰουδαίους καὶ, αἰῶνα προσηνέγκαμεν ἵλεω ποιῆσαι

μέσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Εἶτα λέγων τὴν συμβολὴν Ἀλεξάνδρου, τὴν πρὸς Δαρεῖον ὁμοιότητα, καὶ τὴν νίκην τὴν κατὰ Περσῶν· καὶ ἦλθε, φησὶ, ὁ τράγος ἕως τοῦ κριοῦ τοῦ τὰ κέρατα ἔχοντος, καὶ ἠγριώθη, καὶ ἔπαισε τὸν κριὸν (δεῖ γὰρ ὅπου μεῖν) καὶ συνέτριψεν ἀμφότερα τὰ κέρατα αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος τὸν κριὸν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα λέγων τὴν τελευτὴν Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν τῶν τεσσάρων βασιλείων ἀναδοχὴν, καὶ ὅτι τῷ ἰσχύσαι αὐτὸν, φησὶ, συνετρίβη ὁ κέρας [αὐτοῦ] ὁ μέγας· καὶ ἀνέβη ἕτερα τέσσαρα κέρατα ὑποκάτωθεν αὐτοῦ· καὶ τῶν τεσσάρων ἀνέμων τοῦ οὐρανοῦ. ἐκπίπτειν λοιπὸν ἐπὶ τὴν Ἀντιόχου βασιλείαν ἐλπίων, καὶ δεικνὺς, ὅτι οὐκ ἐκ ἑνὸς ἐκείνων τῶν τεσσάρων ἐστὶν, οὔτε πως φησὶ καὶ ἐκ τῶν ἑνὸς αὐτῶν ἀνέτειλε κέρας ἓν ἰσχυρὸν, καὶ ἐμεγαλύνθη σφόδρα πρὸς νότον καὶ πρὸς ἀνατολήν. καὶ δηλῶν, ὅτι τὴν Ἰουδαϊκὴν * καθεῖλε πολιτείαν, φησὶ· Καὶ δι' αὐτὸν θυσία ἐταράχθη τῷ δικαιώματι, καὶ ἐγκύπτει, καὶ κατευοδώθη αὐτῷ. καὶ ὃ ἅγιον ἐρημωθήσεται, καὶ ἐδόθη ὅτι τὴν θυσίαν ἁμαρτία. τὸ γὰρ βωμὸν καθαιρεθέντος, καὶ τῶν ἁγίων καταπατηθέντων, εἴδωλον ἔσηται ἔνδον, καὶ θυσίας ἐπιτηδεῖς τοῖς δαίμοσι προσαιμάς, καὶ ἐρρίφη χαμαὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἐποίησε, καὶ εὐοδώθη. εἶτα ἐκ δευτέρου πάλιν αὐτὴν ταύτην τὴν βασιλείαν λέγων τὴν Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν ἅλωσιν, καὶ τὴν ἐρήμωσιν τοῦ ἱεροῦ, καὶ Θεοῦ χρόνον προσίθησιν. ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου βασιλείας, πάλιν πρὸς τῷ τέλει τοῦ βιβλίου, καὶ τὰ μεταξὺ πάντα διηγησάμενος, ὅσα Πτολεμαῖοι καὶ Σέλευκοι συρράγέντες ἀλλήλοις ἐποίησαν, καὶ στρατηγοὶ τούτων ἐργάσαντο, τοῦ δόλους, τὰς μάχας, τὰς στρατείας, τὰς ναυμαχίας, τὰς πεζομαχίας· πρῶτον εἰς Ἀντίοχον Ἐπιφανῆ πάλιν, καὶ φησὶ· Βραχίονες ἐξ αὐτοῦ ἀναστήσονται, καὶ βεβηλώσουσι τὸ ἁγίασμα, καὶ μεταστήσουσι τὴν ἐνδελεχισμὸν (ἐνδελεχισμὸν λέγων, τὰς Συνεχεῖς θυσίας, τὰς καθημερινὰς) καὶ δώσουσιν εἰς αὐτὸν βδέλυγμα, καὶ τοὺς ἀνομοῦντας διαθήκην (τουτέστι, τοὺς προδότας τοὺς τῶν Ἰουδαίων) ἀπάξουσιν ἐν ὀλισθήμασι, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ἕξουσι καὶ μεταστήσουσι, καὶ ὁ λαὸς ὁ γινώσκων Θεὸν αὐτοῦ κραταιώσουσι (τὰ ὅπλα τῶν Μακκαβαίων λέγει, τὰ ὅπλα Ἰούδα, καὶ Σίμωνος, καὶ Ἰωνάθου) καὶ Συνετοὶ λαοῦ συνήσουσιν εἰς πολλὰ, καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν φλογὶ (ἐμπρησμοῖ τῆς πόλεως πάλιν διηγούμενος) καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ, καὶ ἐν διαρπαγῇ ἡμερῶν. καὶ ἐν τῷ ἀσθενῆσαι αὐτοὺς, βοηθήσουσι βοήθειαν μικρὰν (ἐμφαίνων, ὅτι μεταξὺ τῶν κακῶν ἐκείνων διωκόντων) διαπνεύσαι καὶ διεγερθῆναι ἐκ τῶν καταπιλήσεων αὐτοῦ δεινῶν) καὶ προσκολληθήσονται πρὸς αὐτοὺς πολλοὶ ἐν ὀλισθήμασι, καὶ ἀπὸ τῶν Συνιέντων ἀσθενήσουσι. ταῦτα δὲ ἔλεγε, δῆλος, ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἐσώτων πεσοῦνται). Εἶτα φησὶ περὶ τοῦ αὐτοῦ, διὰ τοῦ Συνεχώρησεν αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν τοσούτοις θλιβῆναι κακοῖς. τίς δέ ἐστιν αὕτη; τὸ πυρωθῆναι, φησὶν, αὐτοὺς, καὶ τὸ ἐκλεχθῆναι, καὶ τὸ ἐκλευκανθῆναι, ἕως καιροῦ πέρατος. δηλονότι ταῦτα, * φησὶ, συνεχώρησεν ὁ Θεὸς, ὥστε αὐτοὺς ἐκκαθᾶραι, καὶ ἐκλέξαι τοὺς δοκίμους τοὺς ἐν αὐτοῖς. Εἶτα διηγούμενος τὸ βασιλέως τοῦ δυνάμει αὐτοῦ ἐκείνου, φησὶ· καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ὑψωθήσεται, καὶ μεγαλυνθήσεται. καὶ τὸν βλάσφημον αὐτὸν γνώμην λέγων, προσέθηκεν· Ὅτι ὅτι Θεὸν τῶν θεῶν λαλήσει ὑπερόγκα, καὶ κατευοδωθήσεται, μέχρι τοῦ συντελεσθῆναι τὴν ὀργήν· δηλονότι, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας γνώμης, ἀλλὰ διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ τοῦ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ὕστερος ἐκφανῆς ἐκφανεῖται. Εἰ πῶς δὲ ἑτέρων πλειόνων ὁ Δανιὴλ, ὅσα κακὰ ἐργάσεται τὸν Αἰγυπτίων, τὸν Παλαιστίνων, πῶς ἐπόμπευσε, καὶ πρὸς κενεὸν, καὶ ποίας αἰτίας κατεμαγκαζούσης· λέγει λοιπὸν καὶ τὸν τῶν χειρῶν μεταβολὴν, καὶ ὅτι διελθόντες οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τούτων ἀπόντων, τύχοντας ἴσως δι' πλήθους, μόλις πιμφθέντος εἰς τὴν ἐκείνων βοήθειαν. Ἐν τῷ χειρὶ γὰρ ἐκείνῃ, φησὶν, ἀναστήσεται Μιχαὴλ, ὁ ἄρχων ὁ μέγας, ὁ ἑστηκὼς ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ ἔσται θλῖψις, οἵα οὐ γέγονεν, ἀφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ὑπὲρ τῆς γῆς ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου. καὶ ἐν

Dan. 12. a.

Dan. 12. b.

ᾧ χαρᾷ ἐκείνῃ σωθήσε⟩" ὁ λαὸς πᾶς, ὁ βιρεθεὶς γεγραμμένος ἐν "ᾗ βιβλίῳ, τουτέστιν, ⓐ σωτηρίας ὄντες ἄξιοι. ἀλλ' ὃ ζητοῦμεν οὕτω ἡμῖν ἀποδείκ⟩νυμεν. τί δ' ἐστὶ τοῦτο; ὅτι χρόνους ὡρισεν αὐτοῖς ἐν τοῖς κακοῖς τούτοις, ὥσπερ ἐκεῖ τετρακόσια ἔτη, ἐπὶ μὴ ταῦτα ἑβδομήκοντα. ἰδωμεν τοίνυν καὶ ἐνταῦθα, εἴ τινα χρόνον ὁρίζει. ποῦ δὴ τοῦτο ἐστὶ βῆμα; ἐν τοῖς μὴ ταῦτα λεγόμενοις μέλλουσι. ὅπερ γὰρ ἐκεῖ πολλὰ καὶ μεγάλα ἤκουσε κακὰ, ⓜ ἐμφανισμοὶ πόλεως, τῆς πολιτείας τοῦ ἀναστροφῆς, τοῦ τῶν "οἰκείων ἀρχαιολογίας· "ἐπιθυμεῖ λοιπὸν ὁ τέλος αὐτῶν" μαθεῖν, καὶ "εἴ τις ἐς αἰ τῶν συμφορῶν τούτων μεταβολή. καὶ
Δαν. ιϛ. θ. ἐρωτᾷ ἔλεγεν οὕτω· Κύριε, πῶ τὰ ἔσχατα τούτων; καὶ εἶπε· Δεῦρο Δανιὴλ, ὅτι ἐμπεφραγμένοι ἐστὲ ἐσφραγισμένοι ⓐ λόγοι (ὃ ἀσαφὲς τῶν εἰρημένων αἰνιττόμενος) ἕως καιροῦ πέρατος· εἶτα καὶ τοῦ αὐτοῦ φησὶ τῆς συγχωρήσεως τῶν κακῶν. ἕως δὺ ἐκλεγῶσι καὶ λευκανθῶσι καὶ πυρωθῶσιν ⓐ πολλοὶ, καὶ δύσωσιν δύσεις, καὶ οὐ συνήσουσι πάντες ⓐ ἀσεβεῖς, καὶ ⓐ νοήμονες συνήσουσιν. εἶτα ⓜ καιρὸν παλαίων, ὅσον μέλλει κατέχειν ταῦτα τὰ δεινά, φησὶ· ἀπὸ καιροῦ παλαιώσεως ἐνδιελεγμοῦ. ἐνδιελεγμὸς ἐκάλεσε, ἢ καθημερινὴ θυσία. ὃ γὰρ ἐνδιελεκτὸ, ὃ πυκνὸν ὅτι καὶ ὃ συνεχές. τοῖς "γὰρ Ἰουδαίοις ἔθος ἦν καὶ ἐπαοίρα, καὶ τοῦτο τοῦ ἕω καθ' ἑκάστην ἡμέραν ᾧ Θεῷ θύειν· διὰ τοῦ θυσιαν ἐκείνων ἐνδιελεγμοῦ ἐκάλεσε. ἐπεὶ οὖν ἐλθὼν ὁ Ἀντίοχος τοῦτο ὃ ἔθος κατέλυσε, καὶ "παλαίωσεν αὖθις· φησὶν ὁ ἄγγελος, ὅτι ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἀναλώσεως τοῦ ἐνδιελεγμοῦ (τουτέστιν, ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς θυσίας ταύτης) ἡμέραι χίλιαι διακόσιαι ἐνενήκοντα, ὅπερ ὅστι ἔτη τρία καὶ ἥμισυ καὶ μικρόν τι πλεῖς. εἶτα δηλοῖ, ὅτι "ἡ λύσις ἐς αἰ τῶν κακῶν τούτων καὶ ἀπαλλαγή,
Δαν. ιϛ. ιϛ. ἐπήγαγε· Μακάριος ὁ ὑπομένων καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας χιλίας τριακοσίας τριακονταπέντε, ταῖς χιλίαις διακοσίαις ἐνενήκοντα πέντε προσθείς. ὅπερ γὰρ ἐν μιᾷ καὶ ἡμίσει μησὶ ζωῆς ἡμέραις ταῦτα συμβολῶ· ἐν ταύτῃ ἡ νίκη ἡ καθαρὰ γένηται, καὶ ἡ πρωτελὴς τῶν ἐπτακισμυρίων κακῶν ἀπαλλαγή. εἰπὼν ἦν, ὅτι μακάριος ὁ ὑπομείνας εἰς ἡμέρας χιλίας τριακοσίας τριακονταπέντε, τοῦτ' ἀπαλλαγὴν ἐδήλωσε. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ὁ φθάσας, ἀλλ', ὁ "ὑπομείνας καὶ φθάσας. ὅπερ γὰρ πολλοὶ τῶν "ἀσεβούντων εἰσδοῦσι τοῦτ' μεταβολῶ· οὐκ ἐκείνους μακαρίζει ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸν ἐν τοῖς καιροῖς τῶν κακῶν μαρτυρήσαντας, καὶ μὴ προδόντας τοῦτ' εὐσέβειαν, εἶτα τυχόντας τῆς ἀπέσεως. διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ὁ φθάσας· ἀλλ', ὁ ὑπομείνας καὶ φθάσας. ἆρα τί τοῦτο σαφέστερον ἡμῖν; ὁρᾷς πῶς οὐ μόνον μέχρις ἑαυτῶν καὶ μένει, ἀλλὰ καὶ ἕως ἡμέρας μιᾶς, μὴ ἀκριβείας ἀπάσης, καὶ τοῦ αἰχμαλωσίου, καὶ τοῦ ἀπαλλαγῆναι τῆς αἰχμαλωσίας "προσδοκῶντας ἐφώτησεν ὁ προφήτης. καὶ ὅτι ταῦτα σοφιζόμενος λέγω, φέρε καὶ ἕτερον τῶν εἰρημένων παραλάβωμεν μαρτύρα, οἳ μάλιστα ἀξιόπιστοι οἱ νομίζεσθαι, Ἰώσηππον λέγω, τὰ καὶ συμφορὰς αὐτῶν πολλὰς διασαφοῦντα, καὶ τοῦ παλαιοῦ διαθήκου παραφράσαντα πᾶσαν· ὃς μὴ τοῦ τοῦ Χριστοῦ προφητείας ἡμάρτηκεν, καὶ τοῦ αἰχμαλωσίου τοῦ "κατ' αὐτὸν προρρήσεως εἶπεν, καὶ ὡς ταῦτης διελεύσεται τῆς αἰχμαλωσίας [τῆς ἡμαρτίας], τὰ τοῦ προφήτου ἑρμηνεύων "ὁρᾶσθαι, τὰ ὅτι τοῦ κριοῦ καὶ τοῦ τράγου καὶ τοῦ παιδαρίου καὶ τοῦ ὑετοῦ τοῦ μετ' ἐκείνα ἀνελθόντος. καὶ ἵνα μὴ τῆς ὑποστάσεως τὰ πρὸς ἡμᾶς εἰρημένα, φέρε καὶ ταῦτα παραθώμεθα τοῦ ῥήσεις ἐκείνου. ἐπαρθέντας γὰρ καὶ θαυμάσαντας ⓜ Δανιὴλ μὲν ὑπερβολῆς ἀπάσης, καὶ τῶν ἄλλων αὖθις προφητῶν ἀπόντων, ἦλθε καὶ ὅτι τοῦτο τοῦ ὁρᾶσθαι, καὶ φησὶν οὕτω.

Ιωσηπ. Αρχαιολ. ι.

" Κατέλιπε δὲ καὶ Δανιὴλ, ὃν ἡμῖν τῆς προφητείας ἀκριβὲς αὐτὸν καὶ ἀπαράλλακτον
" ἐποίησε θαῦμα. φησὶ γὰρ· ἐν Σούσοις τῇ μητροπόλει τῆς Περσίδος ὡς ἐξέλθοι μὲ εἰς τὸ
" πεδίον μετ' ἑταίρων αὐτὸν τινων, σεισμοῦ δὲ καὶ κλόνου τῆς γῆς ἐξαίφνης γενομένου, κατα-
" λείφθη μόνος, φυγόντων τοὺς "φίλους· καὶ πίστιν μὲ ὅτι σῶμα παρεδρεῖς, ὅτι τὰς δύο χεῖ-

ρας

ἑκάς τινος ἀποδομήσου αὐτόν, καὶ μεταξὺ κελεύοντος διαζῶναι, καὶ τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι τοῖς πολίταις ἰδεῖν μὴ πολλὰς ἡμέρας. διαστὰν δ' αὐτῶν διεξελθεῖν χρὴ μέγεθος, παλαὶ μὲν ἐκπεφυκότα κέρατα, ὃ δὴ τελευταῖον αὐτῶν ὑψηλότερον ἔχοντα· ἔπειτα διαβλέψαντα πρὸς τὴν δύσιν, θεάσασθαι δὴ πέλαγος· δι' ἀέρος φερόμενον· συρρήξαντα δὲ τῷ κριῷ, καὶ τοῖς κέρασι πλήξαντα δίς, καταδῆσαι αὖθις ὅτι τοὺς γῆς καὶ πατῆσαι· εἶτα Ⓜ πέλαγος ἰδεῖν ὑψηλότερον, ἐκ τοῦ μετώπου μάλιστα διαφύσαντα κέρας· οὐ κλαδότος ἀλλὰ διαβλαστήσαντα τέτταρα καὶ ἔχοντα τὴν διάμεσον τετραμμένα. ὃς αὐτῷ δὴ διαρρῆξαι καὶ ἄλλο μικρότερον διέγραψαι· ὃ αὐξῆσαι, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ ταῦτα ὑποδεικνὺς Θεός, πολεμήσειν αὐτοῦ τὸ ἔθνος, καὶ τὴν πόλιν αἱρήσειν καὶ τὰ ἅγια Ⓜ καὶ καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν γίνεσθαι [δὲ] ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας· συνεπήκοντα, ταῦτα μὲν ἰδεῖν τὸν τοῦ πεδίου τοῦ ἐν Σούσοις ὁ Δανιὴλ διέγραψε· κρῖναι δὲ αὐτῷ τὸν ὕψει τοῦ φαντάσματος ἐδόκουν Ⓜ Θεὸν, ὡς Ⓜ μὲν κριὸν βασιλείας τὰς Περσῶν καὶ Μήδων σημαίνειν, τὰ δὲ κέρατα, τοὺς βασιλεύσειν μέλλοντας· τὸ δὲ ἕκαστον κέρας σημαίνειν τὸ ἕκαστον βασιλέα τὰ μέλλοντα τούτων διαίσειν ἀπόρρητον πλοῦτον τε καὶ δόξαν· τὸν δὲ πέλαγος δηλοῦν, ὡς δὴ Ἑλλήνων τινὰς βασιλεύσειν ἔσεσθαι, ὃς τῶν Περσῶν συμβαλὼν δίς, κρατήσει τῇ μάχῃ, καὶ ἀφαιρήσεται τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν· δηλοῦσθαι δὲ καὶ τὸ μεγάλου κέρατος τὸ ἐν ᾧ μετώπῳ τοῦ πέλαγος, τὸν πρῶτον βασιλέα· καὶ τὴν τῶν τεσσάρων διαδοχὴν ἐκπεσόντος ἐκείνου, καὶ τὴν πρὸς τὰ τέσσαρα κλίματα ἀποστροφὴν ἑκάστου, οὐ διαδόχοις μὴ τοῦ θανάτου τοῦ πρώτου βασιλέως ἐμφανεσθαι δὲ διαμερισμοὺς εἰς αὐτοὺς τῆς βασιλείας· οὐτε δὲ παῖδας ὄντας αὐτοῦ, ὅτε αὐχενὸς πολλοῖς ἔτεσιν ἄρξειν τῆς οἰκουμένης· ἔσεσθαι δὲ ἐκ τούτων ἕνα τινὰ βασιλέα, τὸν ἐκ πολεμήσοντα τὸ ἔθνος, καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν καὶ τὴν κατ' αὐτοὺς ἀφαιρησόμενον πολιτείαν, καὶ συλήσοντα τὰ ἅγια, καὶ τὰς θυσίας ὅτι ἔτη τρία κωλύσοντα ὅτι πλεῖσθαι. καὶ δὴ τοῦτο ἡμῖν συνέβη τῶν ἔθνει παθεῖν ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, καθὼς εἶδε Δανιὴλ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν, καὶ διέγραψε τὰ ἡμέτερα.

Ἀρα τί τοῦτ' σαφέστερον ἡμῖν; ὥρα δὴ λοιπὸν, εἰ μὴ ὀκνοῦμεν διεξελθεῖν, ἐπ' αὐτὸ τὸ ζητούμενον ἐλθεῖν, τίνι ποτ' ἂν αἰχμαλωσίᾳ, καὶ τῇ δουλείᾳ ταύτῃ ἔτι σήμερον, δι' ἣν ἅπαντα ταῦτα ἐκπέπτωκεν. ἀλλὰ διαστάντι μοι πρῶτον· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν τυχόντων ἡμῖν ὁ ἀγών. καὶ γὰρ ἄτοπον, ἐν Ὀλυμπιακοῖς μὲν καὶ Πυθίοις ἀγῶσιν, ἐκ μέσων νυκτῶν εἰς μεσημβρίαν μάστιγι καρτερεῖν, διαιθρίοις ἰδεῖν, εἰς πῦρ ὁ ἡφαιστος ἀφίσεται, καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ θερμῷ δέχεσθαι τὸν ἀκτῖνα, καὶ μὴ πρότερον ἀφίσασθαι, ἕως ἂν κρίσιν τὰ ἀγωνίσματα λάβῃ· ἐμοῦ δ' ἡμῖν οὐκ ἐπὶ τοιούτῳ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ τῆς ἀφθαρσίας στεφάνῳ τῶν ἀγώνων ὄντων, ἐκλύεσθαι καὶ τοῦναντίον. οὐκ ἂν οὖν αἱ πρὸς πρεσβυτέρους αἰχμαλωσίαι, ἢ μὲν πεντακόσια ἔτη ἔχουσα, ἢ δὲ ἑβδομήκοντα, ἢ δὲ τρία καὶ ἥμισυ, ἱκανῶς ἐπιδεῖξαι ἡμῖν ἀποδείξαι). φέρε δὴ λοιπὸν καὶ πρὸς ταύτας ἐπιμεθῶμεν. ὅτι μὲν γὰρ καὶ πρὸς ταύτας προαναφώνησεν ὁ προφήτης, αὐτὸν τὸν παλαιὸν μαρτυρεῖν ἐκέλευσα, τὸν Ἰώσηπον, τὰ ἐκείνου φρονοῦντα. ὅτι γὰρ εἶπεν ἐκεῖνος, ἄκουσον τί φησι μὴ ταῦτα. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον Δανιὴλ καὶ πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν διέγραψε, καὶ ὅτι ἐπ' αὐτῷ αἱρεθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ ναὸς ἐρημωθήσεται. Σὺ δέ μοι σκόπει, ὡς εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν ὁ συγγράφων ταῦτα χαλᾶς· ἀλλ' ἆρα οὐκ ἐπείσατο τῶν ἡμετέρων ζηλῶσαι φιλοτεχνίαν. Εἰπὲ γὰρ, ὅτι αἱρεθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα, οὐκ ἐκώλυσε προειδεῖναι καὶ εἰπεῖν, ὅτι ἀναστήσεται πάλιν, οὐδὲ χρόνου χαλᾶσαι διωρισμένου. ἀλλ' ὅπου Συμεὼν Ⓜ προφήτην οὐχ ὁρίσαντα χρόνον· κεῖται δὲ ὑπὸ τῶν Ἀντιοχουϊκῶν καὶ τῶν ἐρημώσεως, καὶ ἡμέρας καὶ ἔτη, ὅσα ἔμελλεν ἡ αἰχμαλωσία κρατεῖν, ὅτι τῆς Ῥωμαίων [ἡ] οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν. ἀλλ', ὅτι μὲν ἐρημωθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ ναὸς,

ναὸς, ἐγράφειν· ὅπου γ' ἡσσταῦ που τὰ τῆς" ἐρημώσεως, οὐκ ἐπ' ἐσχάτοις ἦν, ἐπεὶ μηδὲ ⟨Ψ⟩ χ. ἰμᾶ
" τοσοῦτον εἶδε τοῦτο" τοσοῦτα. Ταῦτα γ' πάντα, φησὶ, τοῦ Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ, συν-
" γράψας κατέλιπεν· ὥστε οὐ παραιτώσεται, ⟨Ϛ⟩ τὰ συμβαίνοντα σκοπεῖν θαυμάζειν χ ψυχ
" ὅτι τῇ τοῦ τοῦ Θεοῦ τιμῇ τὰ Δανιήλ. ποῦ τοίνυν εἶπεν ὁ Δανιὴλ, ὅτι ὁ ναὸς ἐρημωθήσε-
" ται, ἡμᾶς λοιπὸν σκοπήσωμεν. ὅπου γὰρ τοῦτο τοσοῦτον ἐκείνου τοῦ σώματος ἦν ἀπο- 5
Δαν. θ. κδ. δεῖξαι ἐποίησατο, ἦλθε Γαβριὴλ πρὸς αὐτὸν, καὶ φησιν· Ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες ⟨Ϲω⟩σε-
τμήθησαν ὅτι ⟨Ψ⟩ λαός σου, ⟨Ϛ⟩ ὅτι τοῦ πόλιν τοῦ ἁγίου σου. ἰδοὺ γὰρ οὐ τοῦτο χρόνος εἴρηται,
φησὶ· χρόνος, οὐ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλὰ μᾶλλον ὅσον ἔμελλεν ἡ αἰχμαλωσία ἀπαντήσεσθαι
χρόνον πάλιν. ἕτερον δὲ δεῖ χρόνον εἰπεῖν, ὅσον ἔμελλε χρηματίζειν ἡ αἰχμαλωσία, καὶ χρόνοι μᾶλ- 10 χ. ἀλλ
λον οἱ ἀπαντῶντες" ἔμελλε καὶ παραγίνεσθαι. ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες, φησὶ, ⟨Ϲω⟩σετμήθησαν
ὅτι ⟨Ψ⟩ λαός σου· οὐκ ἐπ' ὀλίγοις ⟨Ψ⟩ λαοῖς τοῖς ἐμοῖς. καίτοι ὁ προφήτης ἔλεγεν, Ἐπίφανον τὸ
πρόσωπόν σου ὅτι τοῖς λαοῖς σου. ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀλλοτρίους αὐτοὺς λοιπὸν καλεῖ. τὸ μέλλον
ἔσεσθαι τόλμημα. εἶτα φησὶ καὶ τοῦ αἰτίας, Εως τοῦ παλαιωθῆναι παράπτωμα, καὶ τοῦ χ. πλη
" ⟨Ϲω⟩τελεσθῆναι ἁμαρτίαν. τί ἐστιν, ἕως τοῦ" ⟨Ϲω⟩τελεσθῆναι ἁμαρτίαν; πολλά, φησὶν, ἁ- χ. πλη
μαρτήσονται, ἀλλ' ἡ χορωνὶς τῶν κακῶν τότε ἔσται, ὅταν τὸν διαστάτην αὐτὸν ἀνέλωσι. τότε 15 χ. πλη
Ματθ. κξ. λϛ. φησὶ καὶ ὁ Χριστός· Πληρώσατε τὸ" μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν· δούλους, φησὶν, ἀπεκτείνατε, χ. ἀπε
παράθετε καὶ αἷμα διαστατικόν. ὅρα σύμφωνα τὰ τοῦ ματα. ὁ Χριστὸς εἶπε, πληρώσα- χ. πλη
τε· ὁ προφήτης φησὶ" τελεσθῆναι ἁμαρτίαν. Καὶ τοῦ σφραγίσαι ἁμαρτίας. τί ὅτι, χ. πλη
σφραγίσαι;" ὥστε μηδὲν ἀπολελεῖφθαι λοιπόν. Καὶ τοῦ ἁγιασθῆναι δικαιοσυνῶν αἰώνιον. ποία χ. ἁγ
γὰρ δικαιοσύνη αἰώνιος, ἀλλ' ἢ ἡ παράτοῦ" Χριστοῦ δοθεῖσα; Καὶ τοῦ σφραγίσαι ὅρασιν καὶ προ- 20 χ. ὅρ
φήτην καὶ χρῖσαι ἅγιον ἁγίων· τουτέστι, ἔπαυσαν λοιπὸν αἱ προφητεῖαι· τοῦτο γὰρ ὅτι σφρα-
Ματθ. ια. ιγ. γίσαι, ὃ ἔπαυσαν ὃ χρίσμα, ἔπαυσαν καὶ ὁράσεις. διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Ὁ νόμος καὶ ⟨Ψ⟩
οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου. ὁρᾷς πῶς πάντα τελῆ τοῦτα ἀπειλεῖ ἐρήμωσιν, καὶ τῶν ἁμαρτι-
ῶν αὐτὰ πόδοσιν καὶ τῶν ἀδικιῶν; οὐ γὰρ συγχωρῶν, ἀλλ' ἐπιζητῶν τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν
ἐπάγουσιν ὁ Θεός. καὶ πότε δὴ τοῦτο γέγονε; πότε ἀνῃρέθησαν προφῆται πάντα τελῶς; πότε 25
τὸ χρίσμα κατελύθη, ὡς μηκέτι πάλιν ἐπανελθεῖν; καὶ ἡμεῖς σιγήσωμεν, ⟨Ϛ⟩ λίθοι κε-
κραξόμενα· ὅτω λαμπρῶν γραμμάτων ἐστὶν ἡ φωνή. οὐδὲ γὰρ δύο ἔχομεν ἄλλον
καιρὸν εἰπεῖν, ἐν ᾧ τοῦτα ἐπράχθησαν, ἢ τοῦτον τὸν μακρὸν καὶ πολὺν, καὶ πλείονα πάλιν
ἐσόμενον. εἶτα πάλιν ἀκριβέστερον λέγων, φησί· Καὶ γνώσῃ, ⟨Ϛ⟩ ⟨Ϲω⟩σεις ἀπὸ ἐξόδου" λό- χ. ἐξό
γων τοῦ ἀποκατασταθῆναι, ⟨Ϛ⟩ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ, ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου, ἑβδομάδες 30
ἑπτὰ, καὶ ἑβδομάδες ἑξήκοντα δύο. σκοπῶμεν μετ' ἀκριβείας προσέχοντες· ὃ γὰρ πᾶν
σκοπῶμεν" ὅτι ζήτημα. ἑβδομάδες ἑπτὰ, καὶ ἑβδομάδες ἑξήκοντα δύο, τετρακόσια ἐνενήκον-
τα καὶ τρία ἔτη ὅτι. ἑβδομάδας γὰρ σκοπῶμεν οὐχ ἡμέρων φησὶν, οὐδὲ μηνῶν, ἀλλ' ἑβδο-
μάδας ἐνιαυτῶν. ἀπὸ γὰρ Κύρου ὅτι Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, καὶ τῆς ἀχμαλωσίας ἐκείνου,
τετρακόσια ἐνενήκοντα πέντε ἔτη ἐστὶν ἔτη. δῆλον τοίνυν ὅτι οὐκ ἐκείνου λέγει τοῦ ἐρήμωσιν 35
τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ τοῦ μετ' ἐκείνου, τοῦ ὅτι Πομπηίου καὶ Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου, περιπί-
πτω προσάγων τὸν χρόνον. εἶτα διδάσκων ἡμᾶς, πόθεν ἀριθμῶ χρὴ, δείκνυσιν ὅτι οὐκ
ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπανόδου· ἀλλὰ πόθεν; ἀπὸ ἐξόδου λόγων τοῦ ἀποκατασταθῆναι, καὶ τοῦ οἰ-
κοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ. οὐκ ὅτι Κύρου ὁ ᾠκοδομήθη, ἀλλ' ὅτι τοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ
μακρόχειρος. μετὰ γὰρ τὴν κάθοδον ἐπανῆλθε Καμβύσης, εἶτα ⟨Ψ⟩ μάγοι, καὶ μετ' ἐκείνους 40
Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου, εἶτα Ξέρξης ὁ Δαρείου, καὶ μετὰ τοῦτον" Ἀρταβάνης· εἶτα μετὰ Ἀρταβάνην χ. Ἀρτ
Ἀρταξέρξης ὁ μακρόχειρ ἐβασίλευσε τῶν Περσίδος· καὶ τούτου" βασιλεύοντος, ἐν ἔτει τοῦ ἔτους τῆς χ. τοῦ
βασιλείας αὐτοῦ, Νεεμίας" ἀνελθὼν τὴν πόλιν ἀνέστησε. καὶ ταῦτα ὁ Ἔσδρας ἡμῖν ἀκριβῶς χ. τὴν
διηγήσατο. ἀπὸ τοίνυν τούτου τετρακόσια καὶ ὀγδοήκοντα πέντε ἔτη ἀριθμήσωμεν, πάντως

ἕξομεν

ἥξομεν ὅτι τ̄ καπασκαφὴν ταύτην. Διὰ τοῦτό φησιν, οἰκοδομηθήσε) πλατεῖα ἡ πόλις μου. ἐπιδημοῦσιν, φησιν, αἰαξῆ, ἡ δ̄ οἰκέτου" ἀπολέσθη ἡγεμὼν· ἀπ̄ ἐκείνου γὰρ ἑβδομάδας καὶ ἑβδομήκοντα ἀριθμεῖ, ἐν ὅλῃ τινὶ αἰχμαλωσίαν ταύτην οὐκ ἔτι τέλος ἔχουσαν. καὶ τοῦτο ἡ αὐτὴ δηλοῖ σαφέστερον, ὅτι οὐκ ἔξει λύσιν καὶ κατέχονται αὐτοῦ κακοί, ἕως φησί· Μετὰ γὰρ ἑβδομάδας καὶ ἑβδομήκοντα ἀξολογηθήσε) χρεῖσμα, ἡ χρῖσμα οὐκ ἔσται ἐν αὐτῇ, ἡ τὴν πόλιν [ὁ] ἡ δ̄ ἅγιον συνέχοντα φθαρῇ σὺν τῷ ἡγεμόνι" ὃ ἐρχόμενον, καὶ συγκατάπεσον) ὡς ἐν καταχλυσμῷ· οὐδὲ λείψανον ἔσται λοιπὸν, οὐδὲ ῥίζα πάλιν ἀναβλαστάνουσα, καὶ ἕως τέλους πολέμου" συντετριμμένα ἀφανισμοῦ. καὶ πάλιν λέγων τὴν αἰχμαλωσίαν ταύτην, φησί· Ἀρθήσε) θυσίασμα καὶ σπονδή, καὶ ὅτι τούτοις ὅτι ὃ ἱερεὺς βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, καὶ ἕως συντελείας καιρῶ συντέλεια δοθήσε) ὅτι τὴν ἐρήμωσιν. ὅτεν" ὦ ἀκούσῃς, ὦ Ιουδαῖε, συντέλεια, ἢ λοιπὸν ἕτερον προσδοκᾷς; Καὶ ὅτι τούτοις. ἢ δὲ ὅστιν, ὅτι τούτοις; τοῦτοις, πρὸς τούτοις τοῖς ἐξηρημένοις, τῇ τῆς θυσίας" αἰωρίσῃ καὶ τῆς σπονδῆς, καὶ ἕτερος ἔσαι μείζων κακόν. ποῖον δή τοῦτο; ὅτι ὃ ἱερεὺς βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως· ἱερεύς, ⟨W⟩ ναοὶ κλαῦ, βδέλυγμα ἡ ἐρήμωσις, ⟨W⟩ ἀνδριάντα, οἱ ἔσησιν ὁ τὴν πόλιν καὶ θελων εἴδειν ἐν τῷ ναῷ. καὶ ἕως συντελείας, φησίν, ἐρήμωσις. Διὰ τοῦτό φησιν ὁ Χριστὸς, ⟨W⟩ Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ προδηλότερον ὃ ⟨W⟩ σάρκα, καὶ προδιαφωνῶν τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι αἰχμαλωσίαν, καὶ δήλους, ὅτι προεῖ αὐτῆς ὁ Δομιὴλ προεφήτευσέ, φησιν· Οταν ἴδητε ὃ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, ὃ εἶπε Δομιὴλ ὁ προφήτης, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ. ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. ὅπου γὰρ ἂν τὸν εἴδωλον καὶ πτῶμα ἀνθρώπου προδηλῶν τοῖς Ιουδαίοις βδέλυγμα ἐκάλεσεν· ἀριθμητικῶς ἐμφαίνων τὴν ἀνδριάντα ἐκεῖνον, ὁμοῦ καὶ πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἡ αἰχμαλωσία ἔσαι. προεφώνησεν. ὅτι ὃ μὲν Ρωμαίων ταῦτα εἴρηται, καὶ ὁ Ιώσηππος, καθάπερ ἔμπροσθεν ἀπεδείξαμεν, εἴρηκε. Τίς οὖν ὑμῖν" λοιπὸν ὑπολέλειπται λόγος, ὅταν ταῦτα μὴ ἄλλας φαίνων) αἰχμαλωσίας ⟨W⟩ προφῆται τῶν διωρισμένων χρόνων εἰπόντες, ταύτην ὃ μηδένα χρόνον οἴεσαι τις, ἀλλὰ καὶ ὃ σύμπτων" προσιπόντες, ὅτι ἕως συντελείας ἔσαι ἡ ἐρήμωσις; καὶ ὅτι οὐ ψεῦδος ταύτην εἴρηται, φέρε καὶ τινὰ ἀπὸ τῶν προγεγραμμένων αὐτῶν προδήλωμεν μαρτυρίαν. Εἰ μὲν γὰρ μὴ ἐπεχείρησαν οἰκοδομῆσαι ⟨W⟩ ναοὶ, εἶχον ἂν λέγειν, ὅτι εἶγε ἠβουλήθημεν ὅτι χρῆσαι, ἡ τῆς οἰκοδομῆς ἅψασθαι, πάντως ἂν ἰσχύσαμεν ἡ ἐκωλύσαμεν. νυνὶ δ̄ αὐτῶν διὰ χειρὸς ἄπαξ, οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ ἡ τρὶς ὅτι χρήσαντας, ἡ ῥαγέντας, καθάπερ οἱ τοῖς Ολυμπιακοῖς ἀγῶσιν, ὥστε δυναμιφισβήτητον εἶ) τ̄ ἐκκλησίας τ̄ σέφανον. ποῖοι τοίνυν ἐπεχείρησαν; οἱ ἀεὶ ⟨W⟩ πνεύματι ⟨W⟩ ἁγίῳ αἰτιπίπτοντες, οἱ νεωτεροποιοὶ ἡ σασιασταὶ ὅτι Αδριανῷ συζάντες, ἐσπουδάζοι ὅτι τ̄ προτέρων πολιτείαν ἐπσπεύσθη· ὃν οἴδατις, ὅτι ψήφῳ Θεοῦ πολεμοῦσι χαλεπούσῃ. Διὰ πάντων ἐρημοῦσθαι τὴν πόλιν· τὸν δ̄ Θεῷ πολεμοῦντα προσήκειν ἀμήχανον. συρρήξαντες τοίνυν τῷ βασιλῆ, πάλιν εἰς αἰχμαλωσίαν αὐτὸν κατέστησαν πάντελοῦς ἐρημώσεως. καθελὼν γὰρ αὐτοῦ" ἐκεῖνος, ἡ χρυσοπάλμους, ἡ τὰ λείψανα ἀφανίσας πάντα, ἵνα μηδὲ ἀναχωρήσῃ ἔχωσι λοιπὸν, τὸν αἰδριαίτα ἔστησε τὸν ἑαυτῆ. Εἶτα συνιδὼν, ὅτι συμβαίνει χρόνῳ ποτὲ τοῦτον καταπεσεῖν· ὥστε αὐτοῖς" σθεῖται καυτῆρα ἰάτον, τῆς ἥττης ἡ τῆς ἀναχωρήσεως ἐκείνης ἔλεγχον, ὃ ὄνομα ὃ ἑαυτῆ τοῖς τῆς πόλεως ἐπέθηκε λειψάνοις. ὅπου γὰρ Αἴλιος Αδριανὸς ἐχρημάτιζεν, ὕστερ ἡ τὸν πόλιν καλεῖν σύμοδέτησε, ἡ ἐκεῖθεν Αἰλία μέχρι τῶν ὀνομάζε), ἀπὸ τ̄ ἐπωνυμίας τοῦ κατήσαντος ἡ καθελόντος αὐτόν. ὁρᾶς τ̄ προτέρων ὅτι χαίρησαν τ̄ ἀναχωρήσαντων Ιουδαίων; βλέπε ἡ τὸν μετ' ἐκεῖνον. ὅτι Κωνσταντίνου πάλιν τοῖς αὐτοῖς ἐπεχείρησ, οὗ τὰ ὦτα αὐτῶν ἀπετεμόν, ἡ ὃ τῆς προδοχῆς σύμβολον σθεῖς αὐτῶν τῷ σώματι, πάντα χοῦ προεῖπα, καθάπερ πίνακα ὁραπίζας καὶ μαστιγίας, ἐξὸ τῆς ὑ σώματος πυρώσεως ἅπασι καταδήλοις ποιῶν, ἐν ὃν πάντα χοῦν σωφρονίζων

Δαν. θ. κς.

Ματθ. κδ. πε.

νίζωνται μηκέτι τοῖς αὐτοῖς ὑπεχθροῖς πολέμοις. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀρχαῖα καὶ παλαιά, μᾶλλον δὲ τοῦτο μὲν τοῖς ἔτι πρεσβυτέροις ἡμῶν δῆλα γνώριμον· ὃ δὴ μέλλω νῦν ἐρεῖν, καὶ τοῖς σφόδρα νέοις δῆλόν ἐστι καὶ καλυφανές. Οὐδὲ γὰρ ὅτι Ἀδριανοῦ καὶ Κωνσταντίνου γέγονεν, ἀλλ' ὅτι βασιλέως πρὸ εἴκοσι ἔτῶν γεγυμνωμένου ὅτι τὰ θεῖα τὰ ἡμέτερα. Ἰουλιανοῦ γὰρ, τοῦ πάππου τοῦ * ἀσεβείας τοῦ βασιλέως νικήσαντος, καὶ λοιπὸν αὐτοῦ ὅτι τοῦ τῶν εἰδώλων θυσίας, καὶ ὅτι πανωλεθρίου πρὸς τὰ εἰκαῖα ἀσέβειαν, εἶτα Ⓦ παλαιοῦ τῆς θεραπείας προβαλλομένου ἔθνους, καὶ λέγοντος, ὅτι καὶ ὅτι τῶν προγόνων τὴν ὑμετέραν οὕτως ὁ Θεὸς ἐθεραπεύετο· καὶ ἅπαντες " ὡμολογήσαμεν τότε ταῦτα, ἅπερ ἡμεῖς ἀποδείξαμεν νῦν, ὅλη τῆς πόλεως ἔξω θύειν οὐκ ὄντι, ἀλλὰ προδήλως πᾶσι ποιοῦσι ὅτι τελεωτάτης ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας. ὥστε Εἰ βούλει, " ἔφασαν, ἡμᾶς θύειν σε ἰδεῖν, ἀνάπεδος ἡμῖν τὴν πόλιν, ἀνάστησον Ⓦ ναοὺς, δεῖξον ἡμῖν τὰ ἄγαλμα τῶν ἀγίων, " ἔφησαν Ⓦ βωμοὺς· Ⓒ θύσομεν καὶ νῦν, καθάπερ Ⓒ πρότερον. καὶ οὐκ ἠξιώσατο Ⓖ μιαρὸς καὶ αἰσχρὸς καὶ πρὸ μιᾶς ἀσεβοῦς καὶ ἑλλίμου ταῦτα αἰτουμένης, καὶ ταῦτα μιαρὰς [ἐκείνου] χεῖρας καλοῦσα ὅτι τὴν τῶν ἁγίων οἰκοδομήν. καὶ οὐκ ἠδάνατο ἀδυνάτοις ὑπεχθροῖς ὑπάρχειν πρόφασιν, οὐδὲ ζωσθοῦ, ὅτι Εἰ μὴ αἴθεσπρος ἦν ὁ καταλύσας ἐκεῖνα, οὐκ ἂν καὶ πρὸ αἰθέσπρου πάλιν λαβοῦσι αὐτά· Θεοῦ γὰρ ὄντος τοῦ καθελόντος αὐτῶν τὴν πόλιν, ἀμήχανον τὰ τῇ θείᾳ δόξαντα ψήφῳ δυνάμει αἰθεσπίλου πρᾶξαι ποτέ. Α γὰρ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος βεβούλευται, φησι, τίς ἀθετήσει; καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει; ὥσπερ γὰρ ἃ αἱ δυάσται καὶ βουληθῶσι μόνον, καθελοῦσι ἀδυνάτοις αἰθέσπροις· οὕτως, ἅπερ αἱ καθέλῃ καὶ βούλῃ μόνον καθηρημένα, ἀνάστησαι πάλιν οὐκ ἔνι. ἔστω γὰρ, τοὺς ναοὺς εἰδῶλον, καὶ τοὺς βωμοὺς * μύσται, καθάπερ ὑμεῖς ἐποιήσατε μάτην· μὴ καὶ ὃ πῦρ δώσωσι ὑμῖν ἀφθαρσίαν οἱ τῶν οὐρανίων δωμάτων λίθοι; τότε γὰρ οὐκ ὄντος, σαπροῦ καὶ ἀφθάρτου λίθου ἡ θυσία. δέδοται τοῦτο γοῦν Ⓖ παιδὸς Ἀαρὼν ἀπόλεσαι, ὅπως πῦρ ἀλλότριον εἰσενεγκεῖν. ἀλλ' ὅμως " πρὸς ἅπαντα τυφλώττοντες, προσκαλεῖται αὐτοὺς, καὶ ἱκέτευσι συναφανθῆναι καὶ συνεφάψασθαι τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ. ὁ γὰρ ἐμπαίζων διώλωσε, καὶ ὑπισχνούμενος τοῦ ἔργου ἔπεμψε· δῶρ ἀπὸ τῆς μεγάλης δεξιᾶς, καὶ τηλίκας πόρτας ἐκίνησε, καὶ πόρτα ἐποίει καὶ ἐσφραγίζετο, ῥῆμα καὶ χεὶρ μικρὸν, ἄγεις ἀοράτου· εἰς ὃ θύειν ἐμβάλῃ, προσδοκῶν ἐκφεύξεσθαι τὸν τῶν εἰδώλων θεραπευτὴν " ῥᾳδίως, ὁμοῦ τε ἐλπίζων ὁ μεμηνὼς καὶ ἀνόητος, τοῦ Χριστοῦ " διαχειρίσειν τὸν ἀπόφασιν τὴν οὐκ ἐάσουσαν ἀνασωθῆναι Ⓦ ναὸν ἐκεῖνον. ἀλλ' Ὁ δραστήριος τοῦ σοφοῦ ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, βλάπτων * ἀφ' ὧν ἔργων ἐβλάπτου, ὅτι αἱ τοῦ Θεοῦ ῥῆμα πάντων εἰσὶ δυνατώτερα, καὶ ἰσχυρὰ ἔργα τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ. ὡς γὰρ ἤμελλον τῆς παρανόμου ταύτης σπουδῆς, καὶ γυμνοῦν πρᾶξαι τὰ θεμέλια, καὶ πολὺν ἐκένωσαι χοῦν, καὶ τῆς οἰκοδομῆς ἅπτεσθαι λοιπὸν ἤμελλον· πῦρ ἐκπηδῆσαι ἐκ τῶν θεμελίων βιαίως καὶ ἐπιφλέξαι τοὺς πολλοὺς [ἀνθρώπους, οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ τοὺς λίθους τοῦ τόπου ἐκείνου,] καὶ τῆς ἀκαίρου φιλοτιμίας ἔσεσθαι [οὐ μόνον τοῦτο ὃ ἔργον ὑπεχρήσαντας· ἀλλὰ καὶ Ἰουδαίοις πολλοὶ τῶν θεασάμενοι ὀξέσησαι καὶ ἠχμώτησαι.] ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς [Ἰουλιανὸς] καίτοι τοσαύτην μανίαν ἔχων πρὸς τὸν σπουδῶν ἐκείνων, διίσας μὴ πρεσβύτερον προσελθών, ὅτι τὸν ἑαυτοῦ κεφαλὸν καλέσει ὁ πῦρ, ἀπέσπα " πηδήσεις ἐκ τοῦ ἔθους πάντος. καὶ νεὼν ἐὰν ἔλθῃς εἰς Ἱεροσόλυμα, γυμνὰ ὁλοσχερῆ θεμέλια. καὶ τῶν αἰτίαν ζητήσῃς, ἐνθυμίαν, ἀνὴ ταύτην, ἀκούσῃς. καὶ τούτου μάρτυρες ἡμῖν πάντες. ἐφ' ἡμῶν γὰρ ἐπὶ πολλοῦ ταῦτα γέγονε χρόνου. καὶ σκήπτει νίκης προφάνειαν. ἐν γὰρ τοῖς χρόνοις βασιλέως ἐκείνου τοῦτο ζωσθῆναι, ἵνα μή τινες λέγωσιν, ὅτι χριστιανοὶ ταῦτα ἐπαλλόντες διεκώλυσαν, ἀλλ' πίκα τὰ ἡμέτερα πλανύετο, πίκα προὶ τοῦ ζῆν πάντες ἐκινδυνεύομεν, καὶ παῤῥησία ἐν ἐκκλησίαις πᾶσα " ἐκηρύττετο, καὶ τὰ ἑλλήνικα ἐπαύετο, καὶ τῶν πίστεων Ⓖ μόνον τὸ τοῖς οἴκοις σκυβάλλοντο, Ⓖ δὲ πρὸς τοὺς ἐρημίας μετοχίζοντο, καὶ τοὺς ἀγροὺς ἐφθάνετο· τότε

ἀλ τῶτα ἐγένετο, ἵνα μηδεμία αἰσχύνη αὐτοῖς καταλιμπάνηται τοῦ φάσις. ἔτι οὖν ἀμφισβητεῖς, ὦ Ιυδαῖε, ἢ τὴν ἀπὸ τῆς τῦ Χριςῦ παρρησίας, ἢ τὴν ἀπὸ τῶν τῶν προφητῶν ἢ τῆς τῶν γραμμάτων ἀποδείξεως μαρτυρίαν ὁρῶν οὐ καταψηφιζομένην; ἀλλ' οὐδὲν θαυμαστόν. τοιῦτον γὰρ ὑμῶν τὸ ἔθνος ἀνῶθεν, ἀναίσχυντον ἢ φιλόνεικον, ἢ τοῖς φάσεσιν ἀεὶ μάχεσθαι μεμελετηκός. "βάλε καὶ ἑτέρας" ἐφοπλίσω σοι προφήτας φάσερῶς αὐτὸ τῦτο λέγοντας, ὅτι πᾶν ὑμέτερον ληψεται τέλος, ἢ ἡμέτερα δώσῃ, καὶ πάντα χῶ τῆς οἰκουμένης ὑπακούσεται τὸ κήρυγμα τῦ Χριςῦ, καὶ θυσίας ἑτέρας εἰσαχθήσεσθαι φησὶν, ἀκούεις τῶν προ ὑμῶν καταλυθεισῶν; ἄκουσον γοῦν τῦ Μαλαχίου τῦ μὴ σὸν ἄλλως προφήτου ἐλθόντος. σοῦ γὰρ Ησαΐου, τὰ δέκα μαρτυρήσαντος, σοῦ Ιερεμίου, σοῦ τῶν ἄλλων προφητῶν τῶν περὶ τῆς αἰχμαλωσίας, ἵνα μὴ λέγῃς ὅτι τὰ δυνατὰ ταῦτα, ἃ προείλεγον, ὅτι τῆς αἰχμαλωσίας ἄξιοι· ἀλλὰ τὸν δέκατον προφήτην, ἢ μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τὴν ἐκ Βαβυλῶνος, ἢ τὴν τῆς πόλεως κατάσασιν, σαφῶς περὶ τῶν πρώτων γραμμάτων προφητεύσαντα. ὅτε γὰρ ἐπωμώλησεν, ἢ τὴν πόλιν ἀπώλεσεν, ἢ τὸν ναὸν ἀνῳκοδόμησεν, ἢ τὰς θυσίας ἐπέστησεν, τίνα μέλλουσιν ἐρήμωσιν ταύτην τὴν τῶν προλέγων, ἢ τὴν τῶν θυσιῶν ἀναίρεσιν, ἵνα πῶς φησὶν ὁ Μαλαχίας ἐκ προσώπου τῦ Θεῦ· Εἰ λήψομαι ἐξ ὑμῶν μόσχους, λέγει Κύριος παντοκράτωρ· ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου * μέχρι δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, ἢ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου, ἢ θυσία καθαρά· ὑμεῖς δὲ βεβηλῶτε αὐτό. πότε ταῦτα ἐξέβη, ὦ Ιυδαῖε; πότε ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσενήνεκται τῷ Θεῷ; πότε θυσία καθαρά; οὐκ αὖ ἔχοις ἕτερον εἰπεῖν καιρόν, ἀλλ' ἢ τοῦτον ἢ τὸν τῦ Χριςῦ παρόντα. ὡς εἰ μὴ τοῦτον παρελήλυθεν καιρός, μηδὲ τὸν θυσίαν τὴν ἡμετέραν, ἀλλὰ τὸν Ιυδαϊκὸν ἢ βδέλυγμα ἔσται ἡ παρουσία. Εἰ γὰρ τῦ Μωϋσέως καλέσαντος εἰς μόνα ἕτερον τόπον ἀναγκὴ θυσίαν, "ἀλλ' ἢ εἰς ἕνα τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός, ἢ εἰς ἓν χωρίον συγκλείοντος ταύτας θυσίας ἐκείνας, ὁ παρόντος λέγει, ὅτι ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα μοι μέλλει παρίστασθαι, ἢ θυσία καθαρά· σαφηνίζεται ἢ μαχέται τῇ Μωϋσῇ. ἀλλ' οὐκ ἔστι μάχη ἢ φιλονεικία. ἄλλοι γὰρ ἑτέρας ἐκείνος εἶπεν, ἢ ἄλλοις ἑτέροις ἦν προεφήτευσεν ὑπερεῖναι. πόθεν τῦτο δῆλον; ἀπό τε τῶν ἐξηρημένων, ἀπό τε ἑτέρου πλείονος σημείου. ἢ παρῶν μοὶ ἀπὸ τῦ τόπου. οὐ γὰρ ἐν μιᾷ πόλει, καθάπερ ὅτε τῶν Ιυδαίων· ἀλλ' ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου * μέχρι δυσμῶν τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐπιτελεῖσθαι ταύτην προῆπεν. εἶτα ἀπὸ τῦ εἴδους τῆς θυσίας. τὸ γὰρ καθαρὸν αὐτὴν προσηγόρευσεν, ἰδιάζει πάλιν ἔλεγε. ἢ ἀπὸ τῶν προσώπων ἢ τῶν προσιόντων αὐτήν. ὁ γὰρ εἶπεν, οὐ τῷ Ισραὴλ, ἀλλ', οἷς τοῖς ἔθνεσι. ἢ ἵνα μὴ τοῦτο ὑποπτεύσῃς, ὅτι * ἐν μιᾷ ἢ δυσὶ ἢ τρισὶ πόλεσι ταῖς τῆς λατρείας ταύτης ἐδεήσατο ταύτης· οὐκ ἁπλῶς εἶπεν, ἐν παντὶ τόπῳ, ἀλλ', ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου, ἢ μέχρι δυσμῶν διήκεις, ὅτι ὅσῳ ὁ ἥλιος ἐφορᾷ γῆν, τοσαύτην καὶ ὁ κήρυγμα καταλήψεται. καθαρὰν ἢ λέγει θυσίαν, οὐ τὴν σωματικὴν ἀκαθαρσίαν ἀφεῖσα, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν τῶν προσαγόντων. Σημαντικὸν ἔλεγε, θυμίαμα μοι βδελυγμὸς μέν ἐστιν ἄλλως ἢ, Ησ α. ἢ αὐτὸν τὸν θυσίαν εἴ τις προσκαλοῖτο, πολὺ δ' μᾶλλον βδελύσσεται, ἢ πόσῳ τοσῷτον, ὡς τοιῦτον κυρίως μᾶλλον χῆ τῆς συγκρίσεως λόγον λέγεσθαι καθαρά. καὶ ὅταν ὅτι τὸ ἡμᾶς καὶ τὰς χαλεπὰς ἔλεγεν ὁ Παῦλος· Οὐ γὰρ δοκοῦμεν ἑαυτοὺς συνιστάνειν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑπὲρ ἡμῶν ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχᾶσθαι, καὶ οὐ καρδίᾳ. ἢ γὰρ ἐμὲ παραφρονῶν θεῷ, εἴτε σωφρονῶμεν ὑμῖν. ἢ ἡ ἀγάπη τῦ Χριςῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τῦτο, ὅτι εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον· ἢ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσι, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριςόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. ὥστε εἴ τις ἐν Χριςῷ καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινά. τὰ δὲ πάντα ἐκ τῦ Θεῦ τῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Χριςῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. ὡς ὅτι Θεὸς ἦν ἐν Χριςῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ Χριςῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ Χριςῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ. τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεῦ ἐν αὐτῷ. ἢ συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τῦ Θεῦ δέξασθαι ὑμᾶς. λέγει γάρ· καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας. μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία. ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστάνοντες ἑαυτοὺς ὡς Θεῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει Θεῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας, ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, ὡς ἀγνοούμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι, ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες. τοσαῦτα ἐν ὀλίγοις ἐπιδείξασθαι βουλόμενος, ἐν ἑνὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ γεγραμμένων, ἐν ἑτέρῳ τὸν ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ γεγραμμένων ἐπιδείκνυσιν. ἐν ἑνὶ μὲν τῶν ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ γεγραμμένων, ἐν τῷ πρὸς Κορινθίους δευτέρᾳ ἐπιστολῇ, ἐν ἑτέρῳ δὲ τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ γεγραμμένων, ἐν τῷ Μαλαχίου προφήτου

Σοφον. ς. ια. λοιπὸν ἀθέσμους. ὁ οὖν Σοφονίας οὕτω πως φησίν· Ἐπιφανὴς ἔσται Κύριος ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐξολεθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῆς γῆς, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ. καίτοιγε οὐκ ἐφ' ἑνὸς τόπου, ἀλλ' εἰς ἅπαντα τόπον λαμπρύνει ἐπέλθουσιν ὁ Μωϋσῆς. ὅταν οὖν ἀκούσῃς τῶν προφητῶν προλεγόντων καὶ προφωνούντων, ὅτι οὐκ ἐπ' εἰς μίαν πόλιν, οὐδὲ εἰς ἕνα τόπον ἀναγκασθήσεται συναγεσθαι πάντα τὰ ἔθνη, ἀλλ' οἴκοι καθήμενος ἕκαστος θεραπεύσει τὸν ἑαυτοῦ, πόθεν αὐτὸ ἔχεις εἰπεῖν ἕτερον κελεύει, ἀλλ' ἢ τὸ πρόσταγμα τοῦτο; ἄκουε γοῦν πῶς καὶ τὰ εὐαγγέλια καὶ ὁ ἀπόστολος τῷ προφήτῃ τούτῳ συνᾴδουσι. ὁ μὲν προφήτης εἶπεν, Ἐπιφανὴς ἔσται Κύριος· ὁ δὲ ἀπόστολός φησιν, Τιτ. β. ια. Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς. ὁ μὲν εἶπεν, Ἐπὶ τὰ ἔθνη· ὁ δὲ φησιν, Ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους. ὁ μὲν εἶπεν, Ἐξολεθρεύσει τοὺς θεοὺς τῆς γῆς· ὁ δὲ φησι, Παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως * ζήσωμεν. πάλιν ὁ Χριστὸς τῇ Σαμαρείτιδί φησι· Πίστευσόν μοι, γύναι, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. ταῦτα ἦν ἐλεεῖν, τὴν τὰ ἀναγκαῖα λύουσαν λοιπὸν τὴν ἐκ τῆς τοῦ τόπου παρατηρήσεως, καὶ τὸ τῆς λατρείας ὑψηλότερον καὶ πνευματικώτερον εἰσάγουσαν. ἐπεὶ οὖν μὴ οὖν μηδὲ τούτων δεῖ πάλιν, ὅτι οὔτε θυσία, οὔτε ἱερωσύνη, οὔτε βασιλεὺς παρὰ Ἰουδαίοις ἔσται λοιπόν. μάλιστα μὲν γὰρ διὰ τῆς τοῦ πάλαι πόλεως κατασκαφῆς ἅπαντα ταῦτα συναπεδείκνυτο πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνα καὶ προφῆται παραγενηθῆναι ῥητῶς αὐτοῦ τοῦτο λέγοντες. ἀλλ' ὁρᾷς κεκμηκότας ὑμᾶς τῷ μήκει τῆς εἰρημένου, καὶ διέδραμε μὲν μάτην ἡ εἰκὼ δέξω διελθεῖν. διὸ περ αὐτὰ εἰς ἕτερον ὑμῖν ἀποχρήσομαι καιρὸν ἐρῶν, ἀφίστε τίνες διόμεθα ὑμᾶς, τοὺς ἀδελφοὺς ἀφέσασαν τοὺς ὑμετέρους, ἀπαλλάξαι τῆς πλάνης, ἐπάναγκες ἦν ὅτι τὰ ἀληθῆ. οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἀκροάσεως, ὅταν μὴ ᾖ τὰ ἔργα ὑπόδειξις μὴ συμβαίνῃ τοῖς λεγομένοις. ἡ γὰρ τοῦ εἰρηκότος, οὐ δι' ὑμᾶς εἴρηται, ἀλλὰ δι' ἐκείνους τοὺς ἀθυμοῦντας, ἵνα μὴ ἀθυμῶσι ἀκούοντες μὲν ταῦτα, ἡ τῆς ποινῆς ἀπαλλαγὴν σωτηρίας εἰλικρινῆ ἡ γένηται. ζητήσιμον οὖν ἐστὶ, διὰ τί ἔσονται, ἡ τοῦ ἔτους φθάσαντος τὴν Ἰουδαίων [Ἀγγαγαὶς ἡ] Συναγαγὰς, τοῦ τὸ ἐν τῇ πόλει, τοῦ τὸ τοῦ προαστίου, τὰ κτήνεα τῶν λητῶν, τὰ τῶν δαιμόνων καὶ ἀγγέλων. μὴ τοίνυν προσδέχου τὴν σωτηρίαν ἐκείνων, ἀλλὰ παρεργασάμενοι ἡ πολυτρόπως μεταπαίτας, τοὺς ἰουδαΐζοντας ἐπαναγάγῃ τῷ Χριστῷ· ἵνα ἡ τῷ πρόσταγμα βίου, ἡ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, τὴν πολλῷ τῷ κρείττονα μείζονα ἀπολάβωσιν ἀπολαύσεως μέν, χάριτι ἡ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ, ἡ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ ἡ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν ἡ ἀεὶ, ἡ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΛΟΓΟΣ γ'. ΤΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΑ ΜΑ-ΧΑΙΩ ὁμιλίαν εἰπὼν κατὰ Ἰουδαίων, ἡ βεβιγχὼς καὶ παροξυνθεὶς ἀπὸ τῆς μάχης τῶν Εἰρηνάρχου, πάλιν ταύτην εἶπε.

ΠΑΛΑΙ μὲν ἀφ' ἑτέρας ὕλης ἐποιούμην, καὶ τῆς πρὸς ἀλλοφύλους μάχης ἐμελέτησα ἅπαξ πεποιήσασθαι μνείαν· ἐπειδὴ δὲ ἡ φροντὶς ἐπιτηδὲς ἡ αὐτὴ λαβοῦσα κατακλυσμὸς εἰς τὴν πόλιν ἀνέβη, καὶ κατακλύσασα πᾶσαν τὴν θηλυμάχων διαλείρασα πόλεμον, ὑπὸ ὑδατοπλήξασα ἅπαντα ἔρημον ἀπεργάσατο, καὶ αἷμα ἀνθρώπου πίνῃ, οὐκ ἂν ῥᾳδίως ταύτης ἀποσταίη λοιπὸν τῆς ὕλης, ἀλλὰ μὴ πολλῆς ὕστ

ὑπὲρ ταύτην τὴν ἡμετέραν πίστιν τῆς ὑπερβολῆς. τοῦτο δὲ οὐχ ἡμεῖς πεποιήκαμεν. ὑπὲρ γὰρ
τῆς πρὸς Ἰουδαίους ἡμῶν μάχης, οὐ ὑπομένοντες αὐτῶν τὰς ἀναισχυντίας ἀπερρήσαμεν,
τοῖς λογισμοῖς αὐτῶν καθήλωσεν, καὶ πρὸ ὑψώματα ἐπαιρόμενα τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ
πᾶν νόημα τὸ ἐξηχεῖται κατὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Χριστοῦ ὑπήκοον πεποιήκαμεν. ἐν
5 πᾶσιν ἐσμὲν ἕτοιμοι τὴν πρὸς ἐκείνους πολεμεῖν. ἀλλὰ τί πάθω; ὀργὴ μοι τὸν φωνὴν ἀθε-
τεῖσθαι παῤῥησίαν, καὶ πρὸς ἔσοπτρον πάλιν μάχης ἔρχειν οὐ δυναμένῳ. καὶ τοιγαροῦν μοι
δοκᾶ πεπονθέναι, οἷ᾽ ἄν τις γραμματεὺς κατανοήσας πηγὰς τὴν αἰτιολογίαν, καὶ μὴ πολλοῦ τὸ
θυμοῦ τῇ φαλαγγὶ τὴν ἔφοδον ὑπισχνούμενον, καὶ πολλὰ σώματα κατεπεγχαῖ, εἶτα ἀγκλάσας
ὁ ξίφος μὴ ἀθυμίας πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πάλιν ἐπιστρέφει· μᾶλλον δὲ ἡμέτερον χα-
10 λεπώτερον πάθος. γραπτὴν μὲν γὰρ ἀγκάσασθαι ὁ ξίφος ἔξεστι πρὸ ἑτέρου τινὸς τῶν
ἐχθρῶν αἱρήσασθαι, καὶ τοῦ θυμοῦ χρήσασθαι, καὶ τὴν προθυμίαν ὑπιδεῖξασθαι τὴν πολλὴν
φωνῆς ἢ καμούσης, πρὸ ἑτέρου φωνὴν λαβεῖν οὐκ ἔνι. πῶς οὖν; οὐκ ἐστερήμεθα καὶ ἡμεῖς;
ἀλλ᾽ οὐκ ὑπῆκται τῆς ἡμετέρας ἀγάπης ἡ τυραννίς. αἰδούμεθα γὰρ τὸ παῤῥησίᾳ τὴν πρὸς
σέ, αἰδούμεθα δὲ καὶ τὴν ὑμετέραν προθυμίαν. δεῖ δὲ καὶ τοῖς οὐκ δυναμένοις ὑπηρετῆ-
15 σαι πειρᾶσθαι, ταῖς βουλαῖς τούτοις, καὶ τῇ ὑμετέρᾳ ὃ πρὸ ὑπερβολῆς ἀγάπῃ. μηδεὶς οὖν ὑμῶν
ἀκριβείαν καὶ ἀγωνιστὴν τοῦ λόγου, εἰ, τὴν μαρτύρων ἡμᾶς καλεσάντων τὸ μέγεθος, ἡμεῖς τὴν
δίνησιν τῶν ἐκείνων ἄθλων ἀφέντες, πρὸς Ἰουδαίους ἀποδυόμεθα. καὶ γὰρ ἐκείνοις πολέμιοι
ἐσμὲν οὐ λόγῳ. ἀπὸ γὰρ τῶν ἡμετέρων ἐγκωμίων σαφὲς αὐτοῖς γέγονε λαμπρότερον. τί
γὰρ αἴ δίοιτο τῆς ἡμετέρας γλώττης, ὡς καὶ τὰ παλαίσματα οὐκ ἀπτίλου φύσιν ἔχει, καὶ
20 τὰ ἐπαθλα οὐκ δυνάμει καὶ ἀξιώσει; κατεπίλησαι τῆς παρούσης ζωῆς, κατεπάτησε
βασιλείαν καὶ κολάσεις, οὐκ φόβον θανάτου, πρὸς οὐρανὸν ἐπέρωσαν, ἀπηλλάγησαν
τῆς ζάλης τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, εἰς τὸν λιμένα καταπλεῦσαι λιμένα, οὐ
χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ ἱμάτια πολυτελῆ, ἀλλὰ σταυροὺς ἀσύλους ὑπιφερόμενοι, σωφρο-
σύνην, ἀνδρείαν, ἀγάπην. εἰς τὸν Παῦλον τελεῖσθαι χρεών ἐστιν, ἵνα τὸν στέφανον αὐτὸν τὴν προσδοκίαν
25 τῶν στεφάνων περιέμενοι, καὶ ὃ τοῦ μέλλοντος ἀδηλον λαμπρὸν ὄψει φυλάττοις. ἵν᾽ οὖν αἴ δίοι-
το τὴν ἡμετέρων ὕβριν λέγειν; ἀφ᾽ οὗπερ αὐτὴ πεφύτευται ἀνθρώποις ἡ σωφροσύνη. ἀπὸ μὲν γὰρ
τῶν ἐγκωμίων, ὅπερ ἔφθημεν εἰπεῖν, σαφὲς αὐτοῖς εἰς τὸν οἰκείαν δόξαν ἐς αἰ
πλέον. ἀπὸ δὲ τῶν τοῦ Ἰουδαίων ἀγώνων πολλὴ γλῶττα δῆλον αὐτοῖς γέγονεν, καὶ σφόδρα αἴ τούτων
μάλιστα ἐπαινέσαιεν τὸν λόγον τὴν ἀφορμὴν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ λεγομένων. Ἰουδαίους γὰρ
30 μάλιστα μισοῦσι μάρτυρες· ὑπὲρ οὐκ ἐκείνων ταῦτα σφόδρα ἐφίλησαν. ὅ-
τοι μὲν γὰρ ἔλεγον, Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν· ἐκεῖνοι δὲ καὶ τὸ αἷμα ὃ ἐ- Matth. 27. 25.
αυτὸν ἐξέχεαν ἀφ᾽ οὗ οὐκ ἐκείνων αἱρεθέντα. ὥστε πάντως ἂν τούτων ἐπαινέσαιεν τὸν
λόγον. ὅτι μὲν οὖν, εἰ τέλος ἔμελλε λήψεσθαι, ἡ πρόδοσα ἀγαθεία, καὶ τοῦτ᾽ ἂν οὐ σοφοὶ
σοφῶσαι, καὶ οὐκ ἂν ἐσίγησαν, ἐκμανεῖς ἀπεδείξαμεν, ἀπὸ αἰχμαλωσίας ἀπάσας μὴ
35 παῤῥησίας λείξαντες ἐπιτεθείσας αὐτοῖς, τὸν ὑπὸ Αἰγύπτου, τὸν ὑπὸ Βαβυλῶνος, τὸν ὑπὸ
Αντίοχον τὸν Ἐπιφανοῦς. ἐκείνων γὰρ τούτων καὶ χρέος ἦν τὸ πρὸ προμαχηρυθέντα ἀπολέ-
ξαντα ἀφ᾽ τὴν ἰδίαν γραφήν. τῇ προύσῃ δὲ οὐδὲν ὤφελεν χρέος προφήτης, ἀλλ᾽ ὅτι μὴ
ἦλθε, καὶ ἐρημώσει πόλιν, καὶ μεταστήσει τὸν πολιτείαν, καὶ μὴ πόσοι χρέος τῆς ἐκ Βαβυλῶ-
νος ἐπάνοδον συμβῆναι, προεῖπεν ὁ Δανιήλ· ὅτι δὲ ἔξει τέλος, καὶ ἡσυχάσει πᾶν ἀπὸ κακοῦ
40 τούτου, οὔτε ἐκεῖνος ἐδήλωσεν, οὔτε ἄλλος τις προφήτης. ἀλλὰ καὶ τελευταῖον προφήτην, ὅτι
ἕως ζωντελείας καθήξει [αὐτὸν] ἡ δουλεία αὕτη. καὶ μάρτυρεῖ τοῖς ἐρημώσοις ὁ χρόνος ὁ
τοσοῦτος ἀφ᾽ ἐκείνου ἡμέρωσις, καὶ οὐδὲ ἴχνος, οὐδὲ προσμονὴ οὐδέπω μέχρι καὶ σήμερον
ἐμφάσεως χρηστῆς μεταβολῆς· καὶ ταῦτα πολλάκις ὑπισχνησαμένων αὐτῶν ἀφαστῆσαι θεοῦ.
καὶ γὰρ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς καὶ τρὶς ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἰουλιανοῦ ὑπε-

χρήσαντες διεκωλύθησαν, τότε μὲν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ὕστερον δὲ * πυρὸς τὴν ἀκμὴν ἐκπνεύσαντος, ἢ καταχέοντος αὐτοὺς τῆς ἀκαίρου φιλονεικίας. λοιπὸν δὲ πόθεν ἂν αὐτοὺς ἐρείμειν ἔχω, πόθεν ἔτεκεν, εἰπέ μοι, ὁ Αἰγύπτιος μὴ τοσοῦτον ἀγωνιάσαντες χρόνον, ἀπολάβετε τὴν οἰκείαν πατρίδα; ἢ εἰς Βαβυλῶνα πάλιν ἀπαχθέντες, ἐπανέλθετε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα; πάλιν ὅτι Ἀντίοχον τοσαῦτα παθόντες καὶ κακά, πόθεν δὲ τοσοῦτον ἐπανήλθετε χρόνον, ἢ πάλιν ἢ θυσίας καὶ βωμοὺς καὶ τὰ ἅγια τῆς ἁγίων, καὶ πάντα μᾶλλον τῶν προτέρων ἀπολάβετε ἀξίας; νυνὶ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον γεγόνατε. ἀλλ' ἑκατὸν καὶ δὶς τοσοῦτον ἐτῶν καὶ τρὶς καὶ τετρακὶς καὶ πολλῷ πλείοσιν παρελθόντων· πεντακοσιοστὸν γὰρ λοιπὸν ἔτος ἐκείνου ὅδε ἐστὶν ἔτος μέσης ἡμῶν· καὶ οὐδὲ ἄρτιμα τοιαῦτα μεταβολῆς ὁρῶμεν πρὸ φαινόμενον· ἀλλ' ἀπὸ παντὸς τρόπου αὐτοῖς τὰ πράγματα τέλεον, καὶ οὐδὲν ὄναρ τοιαύτην ἐνδεχόμενα τινα προσδοκίαν, οἵαν ὁ πρότερον. ἐν γὰρ τοῖς ἁμαρτίαις τοῖς ἑαυτῶν προσκαλλοίντο, καὶ εἴποιεν, ὅτι ὀλίγῃ ἡμάρτομεν τῷ Θεῷ καὶ προσκρούσαμεν αὐτῷ, διὰ τοῦτο τὴν οἰκείαν οὐκ ἀπολαμβάνομεν χώραν· καὶ ὁ * Ζαχαρίας κατηγορήτων τῶν προφητῶν ἀναχωρούντων, καὶ τραγῳδούντων τοῖς μαγφονίαις αὐτῶν δεινοῦμενοι, ὅτι πῶς οὐχομολογήσονται καὶ καταγνώσονται τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων· ἀλλὰ διὰ τοῖς ἁμαρτίαις ταῦτα, ὦ Ἰουδαῖε, ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀγόμεθα; ὅτι χρόνοι τοσοῦτοι; καὶ τί τὸ κομιδῇ παράδοξον; μὴ γὰρ πῶν τὸ ἁμαρτίαις μόνον ζῆται, διὰ τοῦτο τὸ δικαιοσύνῃ δὲ καταρθώματα; οὐκ ἀκούεται τῆς δεῦρο μακρᾶς ζωοτραφίας διὰ τοσοῦτον; καὶ πῶς ἡ μακρὰ κατηγόρησεν ἡμῶν Ἰεζεκιὴλ ὁ προφήτης, ὅτι διὰ δύο πόρνας εἰσήγαγε, τὴν Ὁλὰ καὶ τὴν Ὁλιβᾶ, λέγων, ὅτι πορνῶν ἐμνηστεύσατο εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐπεμάρανθη τοῖς βαρβάροις, καὶ τοσοῦτον ἀλλοτρίοις ἐμεγαλύνθη θεοῖς; ἆρ', οὐχί, τὸ μακρὰν χρόνου ἐξομοιοῦσθαι τῷ πτῶσιν ῥηγνυμένων, καὶ τοσοῦτον χαμαὶ χαλωμένων ὅτι τὸ ἐρῆμον, μᾶλλον προσεικάσατε; καὶ ὁ Μωϋσῆς πῶν μὴ λίθοις βάλλοντες, πῶν ἐλαύνοντες, καὶ τίσεως μείζους τῶν αἰτιῶν ἐπιχειρήσατε πολλάκις; καὶ διετελῆτε βλασφημοῦντες εἰς τὸν Θεόν; οὐ τῷ Βεελφεγὼρ ἐτελέσθητε; οὐ τοῦ ἰοῦ ὑμᾶς ἐσφάξατε καὶ τοὺς δυνατοὺς ὑμῶν τοῖς δαιμονίοις; καὶ πολὺ εἶδος ἀσεβείας καὶ ἁμαρτίας ἐπεδείξασθε; οὐχ ὁ προφήτης φησὶν ὅτι προσώπου τοῦ Θεοῦ πρὸς ὑμᾶς· Τεσσαρακοντα ἔτη προσώχθισα τῇ γενεᾷ ταύτῃ, καὶ εἶπον, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ; πῶς οὖν οὐκ ἀπεγράφη ὑμᾶς τότε ὁ Θεός· ἀλλὰ μὴ τὰς παιδικτονίας, μὴ τὰς εἰδωλολατρείας, μὴ τὸν πολλὴν ἀγνωμοσύνην, μὴ τὴν ἄφατον ἀχαριστίαν, καὶ προφήτων ἀφῆκεν εἶναι πρὸ ὑμῶν τὸν μέγαν Μωϋσῆν, καὶ σημεῖα εἰργάζετο θαυμαστὰ καὶ παράδοξα· ἢ ἅπερ ἐπ' ὀνείδει ἀν δεῦρο ἐλθὼν, ταῦτα ἐφ' ὑμῖν ζωῆς, περίλυπος μὲν ὑμῖν ἀπὸ ὀρέους πλαθῆς, τύλου δὲ ἀπὸ λαμπάδος ὑμῶν προσηνιδόου, ἢ τῶν πολεμίων· αὐλομένους ὑμῖν παραχωρούσης, τὸ πόλεων αὐτοῦ χαρὰ ἀλισκομένων; οὐχ ὅπλων ὑμῖν ἐφίκετο, οὐ παρατάξεως, οὐ μάχης· ἀλλ' ἐσαλπίσατε μόνοι, καὶ τὰ πίπτοντα αὐτόματα κεκτήμεθα. ξύπνησις ὑμῖν ἰοῦ ἡ ἔφοδος καὶ παράδοξος. καὶ βοᾷ ὁ προφήτης λέγων· ἄρτον οὐκ ἐδωκεν αὐτοῖς, ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος, ἐπισιτισμὸν ἀπέστειλεν αὐτοῖς εἰς πλησμονήν. ζῶσι οὖν ἔτεκεν, εἰπέ μοι, τότε μὲν ἀστεγοῦντες, εἰδωλολατροῦντες, παιδοκτονοῦντες, τοῦ προφήτας λιθάζοντες, μυρία ἐργαζόμενοι δεινὰ, τοσαῦτα ἀπολαύοντα εὐοίας, τοσαῦτα παρὰ τοῦ Θεοῦ προστασίας· πῶν γὰρ οὐκ εἰδωλολατροῦντες, οὐδὲ παῖδας ἀποκτείνοντες, οὐδὲ προφήτας λιθάζοντες, οὐ αἰχμαλωσίᾳ δέδωκε διώκειν; μὴ γὰρ ἔπεσε ζῶν τότε Θεὸς, ἢ ἔστεγε πῶν; οὐχὶ ὁ αὐτὸς ἐστὶν ὁ καὶ σήμερον οἰκονομῶν, καὶ ταῦτα πῶν ἐργαζόμενος; τίνος οὖν ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ὅτι μὴ μείζονα ζῶν τὰ ἁμαρτήματα, πολλὴ ζῶν ὑμῖν ἡ ὀργὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ· ὅτι γὰρ ἐλάττονα πλημμελῆτε πῶν, πάντως ὑμᾶς ἀπεγράφη, καὶ ἀπειλὰς πρέπουσας διώκειν; εἰ γὰρ πῶν ὑμᾶς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἀπεγράφη, πολλῷ μᾶλλον τότε ἐγρῶν.

ἐχρῶ. Εἰ γὰρ τοῦτο ἐποίησαν ὑμῶν, πολλῷ μᾶλλον ἐμοὶ ἐπιτρέπειν ἐδίκαιον, ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον τολμᾶτε. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ ἐμίσησεν, καὶ ὑμεῖς αἰσχύνασθε εἰπεῖν τὴν αἰτίαν, ἐγὼ φαίνομαι ἐρῶν· μᾶλλον γὰρ οὐκ ἐγώ, ἀλλ' αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ ἀλήθεια. ὅτι Χριστὸν ἀπεκτόνατε, ὅτι τὸν διανοίγοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξετύφλωτε, ὅτι τὸ αἷμα τὸ τίμιον ἐξεχέατε· διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἀπόφασις, οὐδὲ συγγνώμη λοιπόν, οὐδὲ ἀπολογία. τοῦτο μὲ γὰρ εἰς δούλους ἦν τὰ τολμήματα, εἰς Μωϋσέα καὶ Ἡσαΐαν καὶ Ἱερεμίαν· τοῦτο εἰ καὶ ἀσέβημα ἦν" ἐγίνετο, ἀλλ' ὅπου τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν ἐστι τολμηθέν. νυνὶ δὲ πάντα ἀπεκρύψατο τὰ παλαιά· οὐδενὶ δὲ ἔξεστιν τῆς ἀπονοίας καταλίπειν τὴν εἰς Χριστὸν μανίαν· διὰ δὲ μείζονος κολάζεσθε νῦν. ἐπεὶ, Εἰ μὴ τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον τῆς πρὸς ὑμᾶς ἀτιμίας, τίνος ἕνεκεν παιδοκτονοῦντες [οὐ] ὑμῶν ὁ Θεὸς" ἐφείσατο τότε, μηδὲν δὲ τοιοῦτον τολμῶντας ἀπεστράφεται νῦν; ἕν δῆλον, ὅτι ἡ παιδοκτονίας καὶ πάσης ἀνομίας πολλῷ χεῖρον ἐτόλμησατε ἡμεῖς, Χριστὸν ἀνελόντες. ἔτι οὖν καὶ ἑξῆς πλάνοι καὶ ἀνόμους καλῶ, Εἰ πατέρα μὲν οὐκ ἀπολογούμενοι ἑαυτοὺς ἐκατορύξετε, τοὺς οὕτω φανεροὺς ἀναιρήσαντες; Εἰ γὰρ πλάνος ἦν ὁ Ἰησοῦς, καθάπερ φατέ, καὶ ἀνόμους ἡμᾶς ἐχρῆν βούλεσθαι ὑμᾶς εἶναι, ὅτι αὐτὸν ἀπεκτόνατε. Εἰ γὰρ οἱ Φαρισαῖοι ἵνα τινὰ ἀνελῶσι, συνέλαβον τὸν Χριστὸν ὀργῆς ἔπαυσε ("Καὶ ἔστη Φινεές, φησι, καὶ ἐξιλάσατο, καὶ ἐκόπασεν ἡ θραῦσις) καὶ πολλοὶ ἀναβάντες ἀνθρωποι ἐξήρπασε τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ μιᾶς σφαγῆς ἀναιρεθείσης τῶν ἀνδρῶν· πολλῷ μᾶλλον ἐφ' ὑμῖν τοῦτο ἐχρῆν γενέσθαι ἐχρῆν, Εἴγε παράνομος ἦν οὗτος ὑμῶν σωτηρία. τί δήποτε οὖν οἱ μὲν Φαρισαῖοι ἄνδρα ἀναίτιον ἀνελεῖν ἐδίκαιουν, καὶ ἱερωσύνη ἐλυμαίνετο· ὑμεῖς δὲ, ὡς φατε, πλάνον καὶ ἀπιθανότατον ὄντα σταυρώσαντες, οὐ μόνον οὐκ ἠξιώσατε, οὐδὲ ἐμάθετε, ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερα ἐπάθετε, ἢ ὅτι οὐκ ἐκεῖνοι ὑμᾶς ἐσφάξαντο; οὐκ ἔδηλον καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις, ὅτι, ὅπερ Εἰκὼς σωτῆρα καὶ προφήτην τῆς οἰκουμένης πεφονεύκατε, τοιοῦτόν" ἐστιν ἐμέ λέγω; καὶ τοῦτο νῦν καὶ αἱμοῦσι ἀπέχεσθε μιαρῶν, καὶ σάββατα τηρεῖτε· τότε δὲ καὶ εἰς αὐτὸν συνοδεύσετε τὴν ἡμέραν. καὶ ὁ Θεὸς ἐπηπείλησε διὰ τοῦ Ἱερεμίου φείδεσθαι τῆς πόλεως ὑμῶν, Εἰ παύσεσθε ἄγοντες βαστάγματα διὰ σαββάτου· ἀλλ' ἴδου νῦν τοῦτο * πεποίηκε, καὶ οὐκ ἄγετε βαστάγματα διὰ σαββάτου, καὶ οὐδὲν ὅπως καταλλάττεται ὑμῖν. ὃ γὰρ ἁμάρτημα ὑμῶν" ἐκεῖνο ἀπόντων μείζον ἐστίν· ὥστε οὐδεπώποτε ὑμῖν οὕτω ὁ λόγος ὁ τῶν ἁμαρτιῶν. καὶ γὰρ διὰ μὲν τοὺς λοιποὺς ὑμῶν βίους, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνο τὸ τόλμημα τὸ τοῖς πρόσθεν ἔτι δικαίοις ὡς Εἴγε μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ὅπως ποτοῦν ὁ Θεὸς ὑμᾶς ἀπεστράφη," εἰ καὶ μυρία ἦτε ἡμαρτηκότες. καὶ δῆλον ἐκ τῶν ἀρχηθέντων ἀπόντων, καὶ τοῦτο δὲ μέλλω λέγειν νῦν. Τίνα οὖν ἐστιν; ἀκούσατε τοῦ Θεοῦ πολλάκις λέγοντος διὰ τῶν προφητῶν πρὸς τοὺς πατέρας τοὺς ὑμετέρους, ὅτι ὑμᾶς μὲ ἄξιοι μυρίων ἦτε κακῶν· ἐγὼ δέ, φησι, * ποιῶ διὰ τὸ ὄνομά μου, ἵνα μὴ βεβηλωθῇ τὸ τοῖς ἔθνεσι. καὶ πάλιν, Οὐ δι' ὑμᾶς ἐγὼ ποιῶ, οἶκος Ἰσραήλ, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ ὄνομά μου. ὃ δὴ λέγω τοιοῦτόν ἐστι· βαρυτέρας μὲν ὑμωνείας ἦτε ἄξιοι καὶ κολάσεως· ἀλλ' ἵνα μὴ τις λέγῃ, ὅτι ἀσθενὴς ὁ Θεός, καὶ μὴ δυνάμενος σῶσαι, ἀφῆκε τοὺς Ἰουδαίους παῖς τῶν πολεμίων χερσί· διὰ τοῦτο καὶ ἀνέστημεν *. ὥστε Εἰ μὲν ἀνόμους ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, ὑμᾶς δὲ αὐτὸν ἐσταυρώσατε, καὶ εἰ μυρία ἦτε ἡμαρτηκότες, καὶ πολλῷ τῶν" πρότερον χαλεπώτερα· πάντως δὲν ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐχρῆν τοῦτο διέσωσεν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα αὐτοῦ βεβηλωθῇ, ἵνα μὴ μείζας τις ὑμῶν ἡμαρτίας ποιήσῃ, μηδὲ ὅπῃ τις, ὅτι οἱ ἐκεῖνοι ταῦτα ἐπάθοντες. εἰ γὰρ φαίνεται διὰ τοῦτο ἑαυτὸν δόξαν τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν προῆκε· πολλῷ μᾶλλον διὰ τοῦτο ἐποίησε νῦν, καὶ τὸν σφαγὸν ἀπέδοξε ταύτην, ἢ τὰ πολλὰ ὑμῶν ἐξήλειψεν ἁμαρτήματα. ὅταν δὲ φαίνηται εἰς τέλος ὑμᾶς ἀπεστρεφόμενος, δῆλον ὅτι διὰ τῆς ὀργῆς ταύτης καὶ τῆς εἰς τέλος ἐγκαταλείψεως δείκνυσι καὶ τοῖς σφόδρα ἀναισθητοῦσιν, ὅτι οὐχὶ ἀνόμους ἡμᾶς ὁ σφαγεὺς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ νομοθέτης,

νομοθέτης, καὶ τὴν μυρίων ἀγαθῶν αἰτίαν ὁ τοσοῦτος. διὰ τοῦτο ⓐ μόνοις εἰς αὖθις ἀναβεβήκατε ὑμεῖς, οὐ ὕδωρ καὶ ἀλμυρίδα· ⓐ ὃ πεζοπορεῦντες αὖθις ἡμεῖς, ἀλμυτέρας πηγὰς ὑμῶν ἐμπεφορήθητε ὄντες, διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν στομωτέρας πηγὰς ὑμῶν ἴσμεν πᾶσι, καὶ οὐ μείζονι τιμῇ καθεστήκαμεν.

Καὶ πόθεν δῆλον, φησιν, ὅτι ἀπεγράφη ἡμᾶς ὁ Θεός; λόγου γὰρ ἔστι χρεία ἡ ἀποδείξεως. Εἰπέ μοι, τῶν πεπραγμάτων αὐτῶν βοῶντων, καὶ σάλπιγγος λαμπροτέρας ἀφιεῖσαν φωνὴν, διὰ τε τῆς κατασκαφῆς τῆς πόλεως, διά τε τῆς ἐρημώσεως τοῦ ναοῦ, καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν εἰς ὑμᾶς συμβεβηκότων, ἔτι διὰ λόγων ἀποδεῖξαι ἔδει τι πεπονθότες; ἀλλ' ὦ δέσποτα, φησὶ, ταῦτα ἡμῖν ἐπήγαγεν, οὐχ ὁ Θεός. μάλιστα μὲν οὖν ὁ Θεὸς τοῦτο εἰργάσατο. Εἰ δὲ ὦ δέσποτα ταῦτα λογίζῃ, σκόπησον πάλιν ὀκτώ· ὅτι καὶ αὖ δέσποτα, εἰ μὴ παρὰ Θεοῦ δοκοῦμεν ἰδεῖν τοῦτο, Εἰ καὶ ἐτόλμων, ἀλλ' οὐκ ἂν ἴσχυσεν εἰς πέρας αὐτὰ ἀγαγεῖν. Εἰπέ μοι· ὅτε ἐγὼ τὴν Περσίδα πᾶσαν ἄγων ἐπῆλθον ὁ βάρβαρος, καὶ δὴ ὑπέδρομεν ἅπαντα λαφυραγωγήσοντες, ὡς καθάπερ σὲ σαγήνη τινὶ καὶ δικτύοις Εἰς τὴν πόλιν ἅπαντα εἰσῆλθε συγκεκλεισμένους· οὐχὶ τότε δὴ, τότε, ὅτε ὁ Θεὸς ἵλεως ἦν, χωρεῖς πολέμια, καὶ μάχας, καὶ συμβολὰς, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας γράψαντος νεκρὰ ἀφεὶς τὴν ὑμῶν, οὕτως ἔφυγεν, ἁλόντων, εἰ δεῖ σωθῆναι μόνος; καὶ ἄλλους δὲ μυρίους πολέμους οὕτως ἔκρινεν ὁ Θεὸς πολλάκις. ὥστε καὶ νῦν, Εἰ μὴ αὐτὸς ἦν ὁ καθάπαξ ὑμᾶς ἀφεὶς, οὐκ ἂν εἶχον τὴν πόλιν ὑμῶν καθελεῖν, καὶ ⓐ ναὸν ἐρημῶσαι· οὐκ ἂν μέχρι τοσούτου τὰ τῆς ἐρημίας ἔμεινεν· οὐκ, ἄν, πολλάκις ὑμῶν ὑπὸ χειροτάτων, ἀσήπτως ἡ ὑπὸ χείρωσις γέγονεν. οὐκ ἐστεύθη δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτέρωθεν ὑμᾶς, ὦ Ἰουδαῖοι, πεῖσαι πειρᾶσόμεθα, ὅτι οὐκ οἰκείᾳ δυνάμει ἐποίησαν, ὅπερ ἐποίησαν Εἰς ὑμᾶς ⓐ βασιλεῖς Ῥωμαίων, ἀλλὰ διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἐκεῖνον" καταλείψει. Εἰ γὰρ δὴ δέσποτα ἰὼ ἔρχεται ὃ γινόμενον, ἴδωμεν μέχρι τῆς ἀλώσεως ἔσται τὰ ὑμέτερα, καὶ μὴ περαιτέρω προελθεῖν ὑμῶν τὴν ἀπειλήν. κἀκεῖθεν γὰρ κἀ ⓐ ὑμέτερον λόγον, ὅτι τὰ τείχη κατέσκαψαν δὴ δέσποτα, καὶ τὴν πόλιν καθεῖλον, καὶ ⓐ βωμὸν ἀνέτρεψαν. μὴ γοῦν προφάσεις δὴ δέσποτα ἔπαυσαν; μὴ τὴν τοῦ πυθμένος χάριν δῦσαι; μὴ τὰ ἄλλα τὰ σεμνὰ τὰ πρὸς ὑμῶν αὖθις κατέλυσαν; οὐ δὲ φωνὴν ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου φέρεσθαι, τὴν ὅτι ὡς χρείσσων ὁ γινόμενος ἐνεργάθη, τὴν δήλωσιν τὴν ὅτι τῶν λίθων τοῦ ἱερέως; καὶ γὰρ ἡ Ἰουδαϊκὴ πολιτεία οὐχὶ κατέπαυσε πάσας εἶχε ταύτας ἀρχάς, ἀλλὰ ταύτας πλείονες καὶ σεμνοτέρας αὖθις ἐκ τῶν οὐρανῶν. οὐ γὰρ λέγω· θυσίας ἀνεχώρησε" γενέσθαι. ὁ μὲν οὖν βωμὸς κάτω ἰὼ, καὶ τὰ ξύλα, καὶ ἡ μάχαιρα, καὶ ὁ ἱερεύς· ὃ δὲ πῦρ ὃ μέλλει ἔσεσθαι ἐν τοῖς ἀδύτοις ἐκείνοις, καὶ ταῖς θυσίαις δαπανᾶται, ἄνωθεν εἶχε τὴν ἀρχήν. οὐ γὰρ δὴ δέσποτα εἰς ⓐ ναὸν εἰσῆγε πῦρ, ἀλλὰ φλὸξ αὖθις κατενεχθεῖσα, οὕτω τοῦ ὑπὲρ τῆς θυσίας ἀναφθῆναι ἐπλήρου. καὶ πάλιν εἴ ποτε ἔδει μαθεῖν, ἀνὰ μέσον τῶν χερουβὶμ ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου φωνὴ ἐφέρετο, καὶ τὰ μέλλοντα προὔλεγε. πάλιν ὑπὲρ τῶν λίθων τῶν ὑπὲρ τοῦ στήθους τοῦ ἀρχιερέως, ὅπερ ἐκάλουν δήλωσιν, ἐγίνετο ἡ "ἔκλαμψις, καὶ τὰ μέλλοντα ἰσχυρίζεσθαι. πρὸς τούτοις, ἰοὺ ἰοὺ χεῖσθαι ἔοικε, ἡ τοῦ πυθμένος χορὶς ἐφίσταται καὶ ὁ ἔλεγχος ἀπερράδα, καὶ πεφύκασι τούτοις δικαίοις τοῖς παρ' ἡμῶν, καὶ ὠφέλησι πολλάκις καὶ κατὰ ἄδυτα καταλήψονται. ἵν' οὖν μὴ διαιωνίζωμεν ⓐ Ἰουδαῖοι, μηδὲ δὴ δέσποτα λογίζωνται τὴν αὐτῶν ἐρήμωσιν· οὐχὶ τὴν πόλιν μόνον ἀφῆκε πεσεῖν, καὶ ⓐ ναὸν ἐρημωθῆναι, ἀλλὰ καὶ τὰ πεφυκότα ἐκεῖνα, ἅπερ ἐκ τοῦ ἀνέφικτος ἦν, ἐκποδὼν ἡμῖν ἐποίησε, τὸ πῦρ, τὸ φωνὴν, τὸ τὸν λίθων" ἔκλαμψιν, τὰ ἄλλα πάντα καὶ τοιαῦτα. ἔτι οὖν λέγῃ σοι ὁ Ἰουδαῖος, ὅτι ἂν δέσποτα ἡμῖν ἐπολέμησε, ἄνθρωποι ἐπεβάλοντο, ἀπὸ τοσούτου ἀνδρὸς μάλιστα μὲν οὐκ ἂν ἐπολέμησαν ἂν δέσποτα, Εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἐχώρησεν. ἔστω δὴ, τὸ τεῖχος σου καθεῖλεν ἂν δέσποτα· μὴ τὸ πῦρ ἄνωθεν καταφέρεσθαι ἂν δέσποτα οὐκ ὠφέλησεν; μὴ τὴν

φωνὴν

φωνὴν τὴν ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου ζωηφόρου ἀκουσθῆναι ἀνθρώποις ἐπέταξε; μὴ τὴν δόλωσιν τὴν ὀπίσω τοῦ λίθου; μὴ ὃ χρῖσμα ὃ ἱερατικόν; μὴ τὰ ἄλλα ἅπαντα καθεῖλεν ἄνθρωπος; οὐχὶ ὁ Θεὸς ταῦτα ἀνέστηλε; πάντα πανταχοῦ δῆλον ὅτι. Ἵνος οὖν ἕνεκεν ἀνέστηλεν; οὐκ οἶδα, ὅτι μισήσας ὑμᾶς ἐξαπεγράφεις καθάπαξ; ἀλλ' ὅπου τὴν μητρόπολιν οὐκ ἔχομεν, διὰ τοῦτο ταῦτα οὐκ ἔχομεν. τίνος οὖν ἕνεκεν τὴν μητρόπολιν οὐκ ἔχετε; ὅπου ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐγκατέλειπε. μᾶλλον δέ, ἵνα σὺν εὐσεβείᾳ τὰ αἰσχύνοντα αὐτὴν ἐκφεύξωμεν σώματα, φέρε καὶ τοῦτο δι' αὐτῆς ἀποδείξωμεν τῆς γραφῆς, ὅτι οὐκ ἦν τοῦ ναοῦ κατασκαφὴ τῆς κατὰ τὴν προφητείαν ἀναιρέσεως ὅτι αἰτία, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὃ μείζονος ἄξιον πρόξενον καὶ διὰ τῆς εἰς Χριστὸν μανίας, ἣν ὅτι μόγις προσεκτήσαντο. ὅτι γοῦν ὁ Μωϋσῆς προεφήτευσεν, οὔτε ναὸς ἦν, οὔτε βωμός, ἀλλὰ μυρία ἀσεβοῦντες διετέλουν, ἀλλ' ὃ τῆς προφητείας οὐκ ἦν ἀπόπτωμα χρῖσμα. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ μέγας καὶ θαυμαστὸς ἀνὴρ, καὶ ἕτερα προσέτι τούτῳ παλαιὰ ἐκδημήσαντα ἀνεδείξησαν τότε προφήτας. καὶ "τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ναοῦ δοθέντος, καὶ τῆς ἄλλης λατρείας ἁπάσης, εἶτα ἐμπρησθέντος τούτου, καὶ πρότερον" ἀχθέντων εἰς Βαβυλῶνα, πάλιν Ἰεζεκιὴλ καὶ Δανιὴλ, καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ὁρῶντες, οὐ προσκυνοῦντες βωμὸν ἐκεῖνον, ἀλλ' ἐν μέσῃ χώρᾳ βαρβάρων, μεταξὺ προσκυνούντων καὶ ἀκαθάρτων ὄντες ἀνθρώπων, πνεύματος ἐπλήρουν, καὶ τὰ μέλλοντα προὔλεγον, καὶ πολλῷ τῶν πρώτων καὶ πλείονα καὶ προσδοκότερα εἶπον προσκυνήματα, καὶ ὄψιν ἐθεάσαντο θείαν, ὡς ἀλλοῖς δυνατὸν ἐν ὕπνῳ. τίνος οὖν ἕνεκεν, εἰπέ μοι, τοῦτον οὐκ ἔχετε προφήτας; οὐκ εὔδηλον, ὅτι τοῦ Θεοῦ τὰ κατ' ὀμᾶς ἀπεγραφότος; τίνος οὖν ἕνεκεν ὑμᾶς ἀπεγράφη; εὔδηλον καὶ τοῦτο πάλιν, ὅτι διὰ τὸν σταυρωθέντα, καὶ τὴν τόλμαν τὴν προσθέμενοι σκεπάσαι, πάντα τοῦτο δῆλον, φησὶ; ἀφ' ὧν γὰρ περὶ τούτου μὲν ἀσεβοῦντες, πάντων ἐπετυγχάνετε· τοῦ δὲ δεχομένου διηνεκέστερον ζῆν μετὰ σταυροῦ, μείζονα κατορθοῦτε ὑμῶν εἰκόνα, καὶ σαθρὸν ἀπολαμβάνετε τὸν προστάτην. ἵνα δὲ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν προφητῶν τοῦτο σαφὲς καὶ διαρρήδην πρίσωμεν, τὴν αἰτίαν τῶν πρότερον κακῶν μαθόντες ἀκριβῶς τί φησιν Ἡσαΐας· ὅτι καὶ τὴν ἐσομένην εὐεργεσίαν πᾶσι διὰ τοῦ Χριστοῦ προλέγει, καὶ τὴν ὑμετέρων ἀγνωμοσυνίαν· Τῷ μήλωπι αὐτοῦ, φησὶν, ἡμεῖς ἰάθημεν, τὴν διὰ τοῦ σταυροῦ σωτηρίαν πᾶσιν ἡμῖν ἀποφαινόμενος" αἰνιττόμενος. Εἶτα λέγει, ἡμεῖς· τίνες, εἰπέ μοι. Πάντες ὡς προβατα ἐπλανήθημεν· ἀνθρωπος τὸ ὁμοῖον αὐτὸν ἐπλανήθη, καὶ λέγων τοῦ σταυροῦ ἐξήνεγκε, οὕτω πως φησί· Ὡς πρόβατα ὅτι σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. καὶ τοῦ ταῦτα ὅτι, ἰσχὺν ἐξελθόντα; ἐν τῷ δικαίῳ δικαστηρίῳ Πιλάτου. τοσαῦτα γὰρ κατεμαρτύρησαν αὐτοῦ, φησὶ, Οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Πιλᾶτος· οὐκ ἀκούεις" τί δέ σου καταμαρτυροῦσι; καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ἐξεπλήττετο, τοῦτο πάσχων ὁ προφήτης δηλονότι ἀπόνως, ἔλεγεν· ὡς πρόβατα ὅτι σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος. Εἶτα σημεῖα τὴν διὰ μέσου τοῦ δικαστηρίου γνωμοδοτίαν τότε, φησὶ· τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τοῦδὲ αὐτοῦ τοῦ δικαίου λόγου ἐψηφίσατο τότε, ἀλλ' ἐδίξατο ψευδοῦς μαρτυρίας τὰς κατ' αὐτοῦ. ὃ δὲ εἶπεν, ἀνθρωπος, ὃ μὴ βούλεσθαι αὐτὸν "ἐπιξελθεῖν. εἰ γὰρ ἐβούλετο, πάντα ἂν ἐδύνατο καὶ ἴσχυσεν. εἰ γὰρ ὅτι τοῦ σταυροῦ τότε ὤν, τὰς πέτρας διέρρηξε, τὴν οἰκουμένην ἐσείσατο, καὶ ἀκτῖνας ἀπέστρεψε καὶ ἡλιακὰς, νύκτα τὴν ἡμέραν πεποιηκὼς τῆς γῆς ἐπάνω· καὶ τὸ δὲ δικαστήριον δυνατὸς ἦν τοῦτο ποιῆσαι. ἀλλ' οὐκ ἠθέλησε, φιλοτίμως ἔχων ὑπὲρ ἡμῶν ἀνθρώπων. ἀνθρωπος τοῦτό φησιν· ἡ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. Εἶτα σημεῖα, ὡς οὐκ ἂν θεὸς ἦν ἐπὶ τῶν πολλῶν, ἐπήγαγε· Τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; τίς γὰρ ὅτι περὶ οὗ φησι, ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ; ἀνθρωπος τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησι·

Λογικὴ. Ησ. νγ. ι.

Matth. κζ. ιδ.

Κολασ. γ. γ. Η ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ. ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς φανερωθήσεσθε σὺν αὐτῷ ἐν δόξῃ.

Αλλ' ὅπερ προεθέμεθα εἰπεῖν καὶ δεῖξαι, ὅτι δι' αὐτὸν τὰ πρόβατα ἐσώθησαν καὶ ὥρα λοιπὸν εἰσαγαγεῖν τὸν Ησαΐαν λέγοντα. ποῦ τοίνυν τοῦτό φησι; μὴ δὲ διαιρήσειν, μὴ τὸν σφαγέα, μὴ τὸν ἀνάλημψα, μὴ δὲ εἶπεν, ὅτι ἄρται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, 5
Ησ. νγ. θ. ἐπήγαγε λέγων· Καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν Ιουδαίους, ἀλλὰ τοὺς πονηρούς. τί γὰρ ἐκείνων πονηρότερον γένοιτ' ἄν, οἳ μετὰ τοσαύτας εὐεργεσίας τὸν εὐεργέτην ἐσφαγίασαν; Εἰ μὴ ἔζησεν ταῦτα, ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ, καὶ πρότερον ἀπειράσθη τὴν παρρησίαν, εἰ μὴ ἔπεισεν ὑμῶν ἡ πόλις, καὶ ἐρώτησον "ἐγένετο ὁ ναός, καὶ πραγωδίαι ἄπασαι κατέβησαν τὰ καθ' ὑμᾶς· μὴ πίστευσης, ὦ Ιουδαῖε. Εἰ δὲ τὰ θαύματα βοᾷ, καὶ πόλεις ἔλαβεν ἡ προφητεία, τίνος ἕνεκεν ἀναίσχυντος εἶ καὶ μάτην; ποῦ γὰρ τὰ σεμνὰ τὰ περὶ ὑμῶν; ποῦ ὁ ἀρχιερεύς; ποῦ ἡ στολὴ καὶ ὁ" λογεῖον καὶ ἡ λύσσος; μή γέ μοι σὺν πατριάρχαις τούτοις εἴπῃς, σὺν κριταῖς, σὺν ἐμπόροις, σὺν πάσῃ παρανομίας γέμουσι. ποῖος ἱερεύς, εἰπέ μοι, χρίσματος σὸν ὄντος ἐκείνου τοῦ παλαιοῦ, σὺν τῆς ἄλλης" ἁγιείας ἁπάσης; ποῖος ἱερεύς, εἰπέ μοι, θυσίας οὔσης, σὺν βωμῷ, σὺν λατρείας; βούλει σοι σὺν τοῖς ἱερωσύνης" λαλήσω λόγοις, πῶς δὲ παλαιὸν ἐγήρατο, ἵνα μάθῃς, ὅτι ὅτε ὁ τῶν πατριάρχαι πρὸς ὑμᾶς λεγόμενοι, οὐκ ἱερεῖς εἰσιν, ἀλλ' ἱερεῖς ἀποκρίνονται, καὶ παίζουσι καθάπερ ἐν τῇ σκιῇ· μᾶλλον δὲ σὺν ἀποκρίσει διατηροῦσι δύναται; τοσοῦτον οὐχὶ τῆς ἀληθείας μέσον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀποκρίσεως αὐτῆς ἐξήντληται. ἀναμνήσθητι τοίνυν πῶς Ααρὼν ἐλούετο ἱερεὺς τότε, πόσας ἐπ' αὐτῷ θυσίας ἔθυσεν ὁ Μωϋσῆς, πόσα κατέβαλεν ἱερεῖα, πῶς αὐτὸν ἔχρισεν, πῶς αὐτοῦ ἥψατο τοῦ ὠτίου, τοῦ χειρὸς τοῦ δεξιοῦ, καὶ ποδὸς καὶ δεξιοῦ. Εἶτα εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσήγαγον. Εἶτα ἐκβάλουσι ῥητόν τινα ἀριθμὸν ἡμερῶν ἔνδον μεῖναι. μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸν ἄξιον ἀκοῦσαι τοῦ
Λεῖτ. η. α. ῥήσεως. Αὐτὴ, φησὶν, ἡ χρῖσις Ααρὼν, καὶ ἡ χρῖσις τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων· λαβὲ Ααρὼν, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰ ἱματα αὐτῶν, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ κριὸν· καὶ ἐκκλησίασον τὸν συναγωγὸν ἐπὶ τὸν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὴν συναγωγὴν [αὐτοῦ] τὸ ῥῆμα, ὃ ἐνετείλατο Κύριος. καὶ ἔστησεν Μωϋσῆς τὸν Ααρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ (καὶ γὰρ ἐνετείλατο) ἔλουσεν" αὐτοὺς ὕδατι, ἐνέδυσε τὸν χιτῶνα, ἔζωσε τὸν ζωστῆρα, ἐνέδυσε τὸν ἐπενδύτην, ἐπέθηκε τὸν ἐπωμίδα, ἔζωσεν αὐτὸν καὶ" συνέσφιγξεν, ἐπέθηκε δὲ" λογεῖον, καὶ ἐπὶ δὲ" λογείου τὸν δήλωσιν καὶ τὸν ἀλήθειαν, καὶ τὸν μίτρᾳ ἐπὶ τὸν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς μίτρας δὲ πέταλον δὲ χρυσοῦν. Εἶτα λαβὼν ἀπὸ τοῦ ἐλαίου, ἐπέῤῥανεν ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἡγίασεν αὐτὸ, καὶ τὰ σκεύη, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὸν βάσιν, καὶ ἡγίασεν αὐτὰ, καὶ ἐπέχεεν ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ τὸν κεφαλὴν Ααρὼν, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ὁμοίως ἐποίησε, καὶ προσήγαγε τὸν μόσχον. καὶ ἔθυσεν, ἐπιθέντος Ααρὼν τὰς χεῖρας, καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ αἵματος μόσχου ἔδωκεν ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐκαθάρισε τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὸ αἷμα ἔξέχεεν ἐπὶ τὸν βάσιν [τοῦ θυσιαστηρίου,] καὶ ἡγίασεν αὐτὸ, τοῦ ἐξιλάσασθαι" ἐπ' αὐτῷ. Εἶτα ἐπῆρε πᾶν ἔξ αὐτοῦ κατέκαυσε, καὶ μὴν ἔνδοι, καὶ ἔξω· ἤγαγε πάλιν κριὸν, καὶ αὐτὸν ὁλοκαύτωσε. καὶ" προσώνεγκε πάλιν κριὸν ἕτερον, τὸν τῆς πληρώσεως. καὶ πάλιν ἐπιθέντος Ααρὼν καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ τὰς χεῖρας, ἔσφαξε· καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτοῦ λαβὼν, ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς Ααρὼν τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ δὲ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ δὲ ἄκρον τοῦ ποδὸς τοῦ δεξιοῦ. καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ὕστερον ἐποίησεν. Εἶτά τινα τῆς θυσίας λαβὼν, ἐπέθηκεν ἐπὶ τοὺς χεῖρας Ααρὼν καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ οὕτω" προσώνεγκε. καὶ λαβὼν αἷμα πάλιν, καὶ ὀπὸ τοῦ ἐλαίου, ἐῤῥάνει ἐπὶ Ααρὼν, καὶ" τοὺς τοῦ υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς τοῦ υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἡγίασεν

ἠγίασεν αὐλοῖς. καὶ ἐκέλευσεν ἐφῆσαι χρέας ἐν τῇ αὐλῇ τῆς σκηνῆς *, καὶ ἐκεῖ φαγεῖν
αὐλοί. καὶ ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου οὐκ ἐξελθεῖσθε, φησὶν, ἑπτὰ ἡμέ-
ρας, ἕως ἂν πλησθῇ πλειώσεως ὑμῶν. ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας τελεσθήσεται ταῖς χεί-
ραις ὑμῶν, ὥστε ἐξιλάσασθαι " περὶ ὑμῶν. ὅταν οὖν λέγῃ, ὅτι ἐν τούτῳ ὁ Ααρὼν
5 ἐπλειώθη, ἐν τούτῳ ἐπαθαρίσθη, ἐν τούτῳ ἡγιάσθη, ἐν τούτῳ ἐξιλάσατο " Ισραὴλ
μηδὲν ἢ τούτων γίνη ὧν, μήτε θυσία, μήτε ὁλοκαύτωσις, μήτε σπονδῶν ῥαντισμὸς, μήτε ἐ-
λαίου χρίσις, μήτε σκηνὴ πρὸς τοῦ μαρτυρίου, μήτε " ὠσεισμένοι τὴν ἡμέραν ἀριθμοὶ ἔτεσιν
καθ' ἕν ἕκαστον· δῆλόν ἐστι ὅτι ἡ ἀτελὴς καὶ ἀκάθαρτος καὶ ἀναγὴς καὶ βέβηλός ἐστιν ὁ πρὸς αὐλοῖς ἱερα-
τῶν, καὶ Θεοῦ προξενία. Εἰ γὰρ ἄλλως οὐκ " ἐνῆν αὐτὸν τελειωθῆναι, ἀλλ' ἢ ἐν τού-
10 τοις· ἀνάγκη πᾶσα, τούτων μὴ γενομένων, ἱερωσύνου αὐλοῖς μὴ συνεστάναι. ὁρᾷς ὅτι
δικαίως ἔλεγεν, ὅτι οὐχὶ τῆς ἀληθείας μέσος, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἀποκρίσεως τὸ πρᾶγμα
ἐξηπατήθησαν μακρὰν που καὶ πόρρω. οὐκ ἐστιν ὃν μέσον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθί ὅτι μα-
θεῖν, πῶς σημεῖόν τῆς ἱερωσύνης εἶναι ἀξίωμα. ὅτι γοῦν τοῦ Ααρὼν " ἐπόμενοί τινες
ἀνδρες πρὸς αὐτὸν ἐπανέστησαν, τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐκβάλλειν ἐπιχειροῦντες, καὶ ἴσως
15 τῆς τιμῆς πρὸς αὐτὸν ἀμφισβητοῦντες· ὁ πραότατος Μωϋσῆς, βουλόμενος αὐτοὺς πεῖσαι
ἀφ' τοῦ πράγματος αὐτῷ, ὅτι οὐχ ὡς ἀδελφὸν καὶ πλησίον καὶ οἰκεῖον ὅτι τοιοῦτον
ἤγαγε τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ τῇ ψήφῳ τοῦ Θεοῦ πειθόμενος ἐνεχείρισεν αὐτῷ τὸν ἱερωσύνου
ἐκείνου· κελεύσας αὐτοὺς εἰς ἑκάστου ὧν φυλὴν ῥάβδον κομίσαι, ἐπὶ ᾗ καὶ τοῦ Ααρὼν, καὶ ὅπου
κόμισαν, λαβὼν αὐτὰς ἁπάσας, ἔνδον ἀπέθετο· καὶ ἀποβλέψας, τὸν τοῦ Θεοῦ λοιπὸν χρίσιν ἀ-
20 ναμένων ἐκέλευσε τὸν ἀφ' τοῦ ῥάβδον γενομένου. Εἶτα ἀφεῖσι τοῦ ἄλλων μόνουσῶν
ὅτι τοῦ αὐτοῦ κήπου, ἀπὸ τοῦ Ααρὼν ἐκλέψασα μόνη, καὶ φύλλα ἐξέφυσε καὶ " καρπούς· ἵνα μά-
θωσι, ὅτι ὁ τῆς φύσεως δεσπότης πάλιν αὐτοῖς ἐγκεντρίσει, αὐτὴ γραμμάτων τοῖς φύλλοις
χρώμενος. ὁ γὰρ Εἰ πᾶν ἐξ ἀρχῆς, Βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, καὶ τὸν δυνάμενον Γεν. α. ια.
αὐτῆς σπέρμα καρποφορῆσαι διαγείρας· οὗτος δὲ ὁ ξύλων τότε ἐκφύσας, ξηρὸν ὂν καὶ ἄκαρπον, καὶ
25 γῆς χωρὶς δὲ ῥίζης βλαστῆσαν ἐποίησε. καὶ ἐν ἐκείνοις ἔλεγχος καὶ μάρτυς καὶ τῆς ἐκείνων κακί-
ας, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ κρίσεως ἡ ῥάβδος ἐκείνη, φωνὴν μὲν οὐκ ἀφεῖσα, σάλπιγγος δ' λαμπροτέ-
ρας ἀφ' τῆς ὄψεως ἅπασι προσημῆναι μηκέτι ταῖς τοιούτοις ἐπιχειρεῖν πράγμασι. καὶ
ἐν τούτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρᾳ πάλιν αὐτὸν ἐγκεντρίσασα βίᾳ. ὅπερ γὰρ πολλοὶ συζάντες ἐ-
πεθύμουν αὐτοῦ τῆς τιμῆς (πεπείρακται γάρ πως ἡ ἀρχὴ, καὶ πολλοῖς ἐπίκεινται) ἐκέλευσε
30 πυρεῖα πάλιν ἐνεγκόντας, καὶ θυμίαμα ἐπιθεῖναι, τὸν ἀνῶθεν ἀναφθέν φῆφον. καὶ θυμι- Λευ. ιϛ.
ώντων αὐτῶν, ἡ γῆ διαῤῥαγεῖσα πόρρωθεν κατέπιε τοὺς ζωναρομβόλους αὐλοῖς, καὶ τοὺς τὰ πυρεῖα
λαβόντας αὐτῶν κατέφλεξε πῦρ. καὶ ἵνα μὴ τῷ χρόνῳ λήθῃ τὸ ἡμέτερον προδοθῇ ἀγαθὸν
πρὸς αὐτοὺς τοῦτο " πρὸς τὸ προδόξον τοῦ Θεοῦ φῆφον, προσέταξεν ὁ Μωϋ-
σῆς σκῆψαι τὰ πυρεῖα λαβοῦσι, διελεῖσαι τῷ θυσιαστηρίῳ ἴσα, ὅσαπερ ἡ ῥάβδος χωρὶς φωτὸς
35 φῶς φωτὸν ἐξῆ τῆς ὄψεως, ὅτου καὶ τὰ πέταλα τοῦτο τοῖς μὴ τοῦτο ἐξελέγη) πᾶσι
καὶ προδηλῆ ἡ συμβουλὴ μηδαμῶς μιμεῖσθαι τὸν τῶν πρώτων δῆθεν, ἵνα μὴ τὸν
αὐτὸν ἀναμείνωσι δῆλον. ὁρᾷς πῶς ὁ παλαιὸς καὶ ἱερεῖς ἐγκεντρισθέντας· νῦν δ' πάντα
τὰ προδηλοῦντα Ἰουδαίους πάντα, καὶ γάλως, καὶ ἀχμὴν, καὶ κηπαλεία, καὶ μυελὸς μετὰ προνομίας.
τούτοις δῆτα ἀκολουθῆς, εἶπέ μοι, τοῖς ἀπειθήσασι ἀεὶ τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις ἀπόρρητα καὶ παῖ-
40 καὶ λέγε, φιλονεικοῦσι, καὶ πρὸς τοὺς συναγωγὰς αὐτῶν πόλεις; καὶ ὁ διδάσκων, μὴ σκηπτὸς
ἀνῶθεν κατενεχθεὶς καταφλέξῃ σε τὸν κεφαλήν; οὐκ οἶδας ὅτι, κἂν μὲν λήξωσι τῆς, οὐ
δι' ὧν τῶν λήξαντων ἀπολαύσῃ φανῇ, τὸν αὐτὸν ἔσονται δῆλον· καὶ τί λέγω τὰ τῶν
λήξαντων; ἴσε δὲ που πάντες ἡμεῖς μεμνήμεθα ὅτι τοὺς ἀδρισμένους καὶ θείους πρὸ ἡμῶν μικροῦ δεῖν
ἀνδρας καὶ ἡμᾶς, πῶς οὐκ ἐκβοὴν μόνον ἀπολωλότας, ἀλλὰ καὶ ὅσοι πρόσκτησις ἀπλῶς

τοῖς

τοῖς ἡμομβροις ἐφάπτεσθαι *, εἰς δικαστήριον αἱ ἁρπαδόντες καὶ ζωναπαιδίττες ἐκεῖνοις, τὴν ἐκάτιλιν ἔδωκεν δίκιλν. σὺ δὲ ἔνθα πατὴρ ὑβρίζεται, καὶ υἱὸς βλασφημεῖται, ἔνθα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον [καὶ ζωοποιεῖ] ἀθετεῖται, καθεύδεις πέπλε, εἰπέ μοι; καὶ οὐ διδάσκεις, σὺν φρίττεις, εἰς σὸν βεβήλους καὶ ἀκαθάρτους τόπους ἐκείνους σαυτὸν εἰσάγων; καὶ ποίαν ἕξεις, εἰπέ μοι, ἀπολογίαν, τίνα συγγνώμιν, ἐκεῖ σαυτὸν εἰς τὸ βαράθρον θεὶς ὠθῶν, καὶ κρημνῶν ἀφιείς; * ἐπὶ ζωοποιεῖ

Μὴ γὰρ μοί τοῦτο εἴπῃς, ὅτι νόμος ἐκεῖ κεῖται, καὶ προφῆται βιβλία. οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο ποιῆσαι τὸν ἄγιον. τί γὰρ μείζον ἐστὶ βιβλία κεῖσθαι ἐν τόπῳ, ἢ φθέγγεσθαι ἐκ τῶν βιβλίων; οὐδὲν ἴσθι ὅτι τὰ ἀπὸ τῶν βιβλίων φθέγγεσθαι καὶ ἔχειν ἐν διανοίαις. τί οὖν, εἰπέ μοι, ὅτῳ ὁ διάβολος ἐφθέγξατο ἀπὸ τῆς γραφῆς, ἆρα νομίσθη αὐτοῦ τὸ σῶμα; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν· ἀλλ' ἔμεινεν ὢν διάβολος. τί δαί φασι δαίμονες, ὅτῳ ἐκήρυττον καὶ ἔλεγον· Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοί τοῦ Θεοῦ εἰσι τοῦ ὑψίστου, καταγγέλλουσιν ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας· ἆρα οὖν διὰ τοῦτο εἰς τὸν ἀποστόλους αὐτῶν ἐσπάζομαι; ἀλλὰ μισῶ ἀλλ' ὁμοίως αὐτῶν μιμοῦμαι ἀποστρεφόμενος καὶ μισοῦντας. εἶτα ῥήματα μὲν προφερόμενα οὐκ ὠφελεῖ, τὰ δὲ βιβλία κείμενα ὠφελεῖ; καὶ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λέγειν; διὰ τοῦτο μάλιστα [μὲν] μισῶ τὴν ζωναγωγίαν, ὅτῳ νόμον ἔχει καὶ τὸν προφήτας· καὶ πλέον αὐτῆς μισῶ νῶν, ἢ εἰ μηδὲν εἶχε τοιοῦτον. τί δήποτε; ὅτι μέγα τὸ δίλεαρ, πολλὴ ἡ ἀπάτη τῆς ἀφελεστέρας ἐστὶ ταύτης γνώμης. ἐπεὶ καὶ οἱ δαίμονα ἐκβάλλοντες διὰ τοῦτο φθεγγόμενοι μᾶλλον ἢ σιωπῶντα ἤλαυνον ὁ Παῦλος. Διαπονηρὸς γάρ, φησι, τῷ πνεύματι, εἰπὲν· ἔξελθε ἀπ' αὐτῆς. καὶ τίνος ἕνεκεν; ὅτῳ ἐδόα, ὅτι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσί. σιγῶντες μὲν γὰρ οὐχ οὕτως ἡ πάτων· φθεγγόμενοι δὲ, πολλοὺς ἔμελλον τῆς ἀφελεστέρων ἐκσοφίσεσθαι καὶ πείθειν καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις αἱρέσεσι προσέχειν. ἵνα γὰρ δύσεως ἀνοίξωσι τοῖς ἑαυτῶν ἀπάταις, καὶ τῷ ψεύδει πολλὴν δῶσι παῤῥησίαν, διὰ τοῦτο καὶ ἀληθῆ τινα ἐμέμιξαν· καθάπερ οἱ τὰ δηλητήρια φαρμακα, μέλιτι τὸ πῶμα τῆς κύλικος ἐπιχρίοντες, ὑπεδείκνυσι ποιοῦσι τὸν βλάβην. διὰ τοῦτο δὴ μάλιστα Παῦλος διεκώλυε καὶ ἐσπευδεν αὐλοὺς ὀπίσω μίσαι, ὅτῳ μὴ τὸν αὐλοῖς προσκόπουσαι πράξεσι ἀξίαν. διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ μισῶ Ἰουδαίους, ὅτῳ νόμον ἔχουσι, νόμον ὑβρίζοντες καὶ τοῦτῳ τὸν ἀφελεστέρους δηλεάζειν ὑπὸ χειροῦσιν. οὐκ ἐῶ ἔγκλημα τοσοῦτον *, εἰ μὴ πίστιν τοῖς προφήταις, ἀπιθοῦσι τῷ Χριστῷ· νῶν δὲ πάσης ἀπεστέρηνται συγγνώμης, ἐκείνοις μὲν πείθεσθαι λέγοντες, καὶ ὑβρίζοντες ὃν ἐκείνοι προεφήτευσαν. ὅλως δὲ εἰ νομίζεις, διὰ τοῦτο νόμος ἐκεῖ κεῖται καὶ προφῆται βιβλία, ἵνα τόπον ἅγιον ᾖ) ὦφελε σοι λοιπὸν καὶ τὰ εἰδώλια, καὶ τὸν ναοὺς τῶν εἰδώλων ἁγίους εἶναι) νομίζειν. καὶ γὰρ πολέμιος πάντ' καταλαβόντες τὸν Ἰουδαίους, κεκρατήκασι τὴν Ἀζώπιον, καὶ τὸν χιλιοστὸν λαβόντες, εἰς τὸ ἑαυτῶν ἱερὸν εἰσήγαγον. ἆρα οὖν διὰ τοῦτο ἅγιος ἐκεῖνος, ὅτῳ τὸ χιλιοστὸν εἶχεν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ βέβηλος καὶ ἀκάθαρτος. καὶ βλέπεις τοῦτο ἀπὸ τῶν ἔργων ἐδείκνυτο, ἵνα μάθωσι οἱ πολέμιοι, ὅτι οὐ δι' ἀνθρωπίνην τὸ Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνομίαν τῶν ἱερεπλάνων αὐτὸν ἐποίησε. καὶ τὸ χιλιοστὸν ληφθὲν ἀρχμάλωτος εἰς ἀλλοτρίαν γῆν τὸν ἐκεῖ τὸν οἰκείαν ἐπεδείκνυτο, δὶς δὲ ἐδούλευσεν χαμαὶ ῥίψασα, καὶ ἀφηλαθεῖσα ἀνθρώπου πραθεῖσα. καὶ τοσοῦτον ἀπέχει ἁγίαν εἶναι ὃν τόπον, ὅτι καὶ ἐπολέμει τῷ τόπῳ. ἄλλως δέ, ποία χιλιοστὸς πρὸς Ἰουδαίους, ὅπου ἱλαστήριον οὐκ ἔστιν, ὅπου οὐ χερουβὶμ, καὶ ἁγία ἁγίων, οὐδὲ κιβωτὸς διαθήκης πλάκες, καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, οὐδὲ κειλαπίασμα, οὐκ ἀρχιερεύς, θυμίαμα, οὐκ ἐλεασμός, οὐ θυσία, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα συμβολὰ τὸν χιλιοστὸν τότε ἐκείνων; ἐμοὶ τῆς ὅπου τῆς ἀληθείας πολλαπλάσιον χιλιοστὸν ἀμείνον αὐτὴ ἡ χιλιοστὸς ἁγιάζεσθαι δοκεῖ· ἀλλὰ καὶ πολλῷ ἔχειν. καὶ γὰρ τοῦ πρώτου ὄντος μὲν τοῦτο βλάβην δοκεῖ) ἐκεῖνο δὲ πολλῷ καὶ ἡμέραν τοῖς αὐτὴν προσιοῦσιν ἐργάζεσθαι)

γάζε) βλαβέω. Ἀδελφοὶ, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε· ἡ δὲ τοιαύτη τοὺς τοιούτους τῆς ἀγίας ταύτης ἀγωνίας ἀπαλλάττοντες, παιδεύσατε τὸ χρὴ φοβεῖσθαι καὶ διδοικέναι, οὐχὶ τὸν κωλύοντα ταῦτα, ἀλλὰ τὸν καταφθείρειν Ⓜ ναὸν τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἐκεῖ δρόμων, διὰ τὰς εἰς Ⓜ Ιουδαϊσμὸν ζημιώδους, διὰ τῆς ἁγίας ταύτης παρατηρήσεως. Οἵτινες γάρ, φησιν, ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. τοῦτο χρὴ διδοικέναι, μὴ κωλύειν ἡμᾶς ἐκείνων ἁγνίσαι παρὰ τὰ μέλοντες κρίνειν ὑμᾶς, ὡς ἄγαν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς· τοῖς γὰρ ἐμὲ ζωρώσασι ἐκοπωνήσατε, καὶ τὰς ἑορτάς, ἃς κατέλυσα, φιλονεικοῦντές μοι πάλιν ἀνεζήσατε, εἰς τὰς ζωαγωγὰς ἑδράμετε τῶν εἰς ἐμὲ * παρανομησάντων Ιουδαίων. καίγε μὴ Ⓜ ναὸν καθαίρων, καὶ ἐρείπιον ἐποίησα Ⓜ σεμνὸν ἐκεῖνον καὶ φέριστα κατέχοντα πρεσβεῖα· ὑμεῖς δὲ οἰκήματα καταπλείων οὐδενὸς ἀμφίνοι διακείμενα, καὶ ἀπώλεια λῃστῶν ἐνεφανίζετε. εἰ γὰρ τότε, ὅτε τὰ χρυσᾶ ἐμὲ ἐώρων, ὅτε ἡ κλωστὸς, ὅτε ἔτι πνεύματος ἐστιλβόμην χάρις, νῦν μὲ ἔλεγον, Ὅτι ἐποίησατε αὐτὸν ἀπώλειαν λῃστῶν· νῦν δὲ, ὅτι οἶκον ἐμπορείου διὰ τὰς παρανομίας αὐτῶν καὶ τὰς μιαιφονίας· νῦν, ὅτε αὐτοῦ ἡ τοῦ πνεύματος ἐγκατέλιπε χάρις, καὶ πάντα ἔκφυλα ἀνῆρηται τὰ σεμνὰ, καὶ τῷ Θεῷ φιλονεικοῦντες τὸν παρόμοιον τούτῳ ὑπετιμῶσι λαῃστάν, τί δ' ἂν εἰς παρουσιάν τὰς ζωαγωγὰς [αὐτῶν,] ἀξιώσαιμεν ἐς αἱ βύρηκας "ἐπωνυμίαν; Εἰ γὰρ τότε ἀπώλειαν λῃστῶν ἐώων, ὅτε ἔτι τὰς "πολιτείας ἐκόσμουν· νῦν καὶ πορνῶν, καὶ παρανομίας χωρίον, καὶ δαιμόνων καταγώγιον, καὶ δικαίου φεύγειον, καὶ ψυχῶν ὀλεθρίων, καὶ ἀπωλείας ἀπάσης κρημνοὶ καὶ βαράθρων, καὶ ἐπικώκυτος [καὶ ἐρεβύνθου] τις "παρεσύρη, ἔλαττον [ἔτι] τῆς ἀξίας ἐρῶ. ναὸν ὑετιμῶμεν ἰδεῖν; μὴ δράμοιμι εἰς τοὺς ζωαγωγούς, ἀλλὰ θεοῦ σύναος. ἵνα καθέλῃ ναὸν ὁ Θεὸς ὁ Ιεροσολύμοις, καὶ μυρίοις ἀνέστησεν ἐκείνου πολλῷ σεμνοτέρους. Ὑμεῖς ναὸς Θεοῦ ἐστε ζῶντος, φησὶ. καλλωπίσωμεν τούτους τοὺς οἴκους, ἀπόλωσιν πρὸς λογισμὸν ποιησώμεθα, ἵνα γένηται μᾶλλον τοῦ Χριστοῦ τιμίου, ἵνα γένηται ναὸς τοῦ πνεύματος. ποιήσωμεν δὲ ἑτέρους τοιούτους. καὶ καθάπερ πίνηται ὁρῶντες οὐκ ἀν ἐδραμοῦντο ῥᾳδίως· οὕτω καὶ Ⓜ ὁπότε τοὺς ζωαγωγοὺς πέτεσθαι τὰ βλέπωσι, μὴ ἀνείδης· ἀλλ' ὥσπερ χαλινῷ τινι τῷ "λόγῳ κατάσχωμεν, εἰς τοὺς ἐκκλησίας ἐπιμάγαγε. αὐτὴ πλείων ἐκείνης ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ μυρίων παλάντων μείζων ὁ κέρδος. καὶ τί λέγω, μυρίων παλάντων; τοῦ κόσμου πάντος τοῦ φαινομένου· ἐπεὶ δὲ αἴθερος τοῦ κόσμου πάντος τιμιώτερος. διὰ γὰρ αὐτὸν καὶ γῆ καὶ θάλασσα γέγονε, καὶ ἥλιος καὶ ἀστέρες. ἐπόησεν τοίνυν ὃ ἀξίωμα τοῦ συζυγίου, ἂν μὴ καταφθείρωσιν αὐτὸ τὸ ὑπεμνεῖ- ας. καὶ γὰρ μυρία ἂν καταβάλλη χρήματα, οὐδὲν τοιοῦτον "ἐργάζεται, ὅσον ὁ ψυχῶν διασώζων, καὶ πλάνης ἀπάγων, καὶ εἰς εὐσέβειαν ἀγαγών. ὁ πάντα δυνάμενος, λιμὸν ἔλυσεν· ὁ Ⓜ Ιουδαΐζοντα διορθώσας, ἀσέβειαν ἀνέλεν. ἐκεῖνος πενίαν πρεμνήσατο· οὗτος παρανομίας ἔσπεισεν. ἐκεῖνος ὃ σῶμα ὀδύνης ἀπήλλαξεν· οὗτος δὲ τῶν ψυχῶν τὴν γέενναν ἥρπασεν. ἔνθεν Ⓜ θησαυρός· μὴ "παρόδωτε τὸ κέρδος. οὐκ ἔστιν ἐν τοῦδε πενίαν αἱρεῖσθαι, οὐκ ἔστι πλουτεῖν "παραλλάξαι. ῥήματα ταῦτα ἡδέα πᾶσι, λέγω δὲ τὰ ἀνάλωμα. μὴ τοίνυν καταπονῶμεν· "ἀλλ', ὅσον ἀπουδὴ ἡ "παρουσία, τοῦτο ἀδελφοὶ διορθώσωμεν τοὺς ἡμετέρους, καὶ ἀγωγὰς εἰς τὰς οἰκίας τοὺς ἑαυτῶν αὐτοῖς ἐλεύσαντες, αὖθις "παρεθώμεν, καὶ πρωΐζης αὐτοῖς κεκοπωπόσωμεν σήμερον· ἵνα ἐν ὄψει τοῖς ἡμετέροις τοῦ πρώτου λύσαντες, καὶ πληροφορίαν ἡμῖν καὶ πίστιν ἐκφύτου "παρέχητε τῆς καλῆς ταύτης διορθώσεως, καὶ ἑαυτοῖς καὶ ἡμῖν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἡμῶν) "παρέχοι, χάριτι δὲ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παντὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

a. Κορ. ιδ'. κ.

Γαλ. ε. δ'.

Ισ. ξ. ια. Ματθ. κα. ιγ'. Ιωαν. β.

β. Κορ. ϛ. ιϛ.

ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ Λογ. Δ.

ΑΡα χορον ἐλάβετε τῆς πρὸς Ιουδαίους μάχης, ἢ βούλεσθε σήμερον τὰς αὐτὰς ὑποθέσεως ἀψώμεθα πάλιν; Εἰ γὰρ καὶ πολλὰ τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα· ἀλλ' ὅμως ὑμᾶς ὑπομνῆσαι οἶμαι τῆς αὐτῆς ἀκροάσεως πάλιν. ὁ γὰρ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν ἀγάπης οὐκ ἔχων χορόν, οὐδὲ τῆς πρὸς τοὺς μισοῦντας αὐτὸν μάχης λήψεται χορόν ποτε. χωρεῖς γὰρ τότε, καὶ ἄλλως ἡμῖν ἀναγκαῖος ἐστὶν ὁ λόγος. εἰ γὰρ λείψανα τῶν ἑορτῶν αὐτῶν ὑπολέλειπται. ἀλλ' ὥσπερ αὐτῶν αἱ σάλπιγγες τοῖς θεάτροις ἦσαν παραμύθιον, καὶ αἱ ὑπηρεσίαι μέθης καὶ κώμου πάντως [ἦσαν] αἰσχρότεραι, ὅτω καὶ αἱ σκιαὶ αἱ νῦν περὶ αὐτῶν πηγάζουσαι, τῶν πάλαι χαρίτων τῶν πορίας ἐχόντων καὶ αὐληταρίδας οὐδὲν ἀμείνους ἐκείνων. καὶ μηδεὶς τολμάτω κατηγορεῖσθαι τὸν λόγον. τόλμα γὰρ ἐκάστη καὶ παρανομία, ὃ μὴ ὅτους ὑποπτεύειν ποιεῖ ἐκείνων. ὅταν γὰρ τῷ Θεῷ φιλονεικοῦντες, καὶ ᾧ πιθάνατα τῷ ἀγίῳ πνεύματι ἐπιτιθέντες, πῶς οὐχὶ τοιαῦτα ποιεῖ αὐτῶν ψῆφοι ἐκφέρειν; ἰδοὺ πάντα σημεῖα αἵτη ἡ ἑορτή, ὅτι κατὰ νόμον ἐγίνετο, καὶ τοῦ Θεοῦ κελεύοντος· καὶ οὐκ ἔστι. ὃ γὰρ ἀξίωμα αὐτῆς ἅπαν διήρπασται, τῷ παρὰ γνώμην τοῦ Θεοῦ γίνεσθαι. καὶ ἡμᾶλιστα καθυβρίζοντες ἡμῶν νόμον καὶ τὰς ἑορτὰς ταύτας παλαιὰς, οὔτε μᾶλιστα πάντων εἰσὶν ἡμῶν δεχομένων ταύτην ἐπιτέλεσιν· ἡμῶν δὲ μᾶλιστα νόμον τιμῶντες ἡμῖς, καὶ καθάπερ γεγενεχότα αὐδεσποτοῦντες, καὶ οὐκ ἔλκοντες εἰς τὰ σκάμματα μὴ τὴν πολιάν, οὐδὲ παρὰ χρείαν ἀγωνιζώμεθα, ἀναγκάζοντες. ὅπου γὰρ οὐκ ἔστι νόμου χρείας νῦν, οὔτε τῆς παλαιᾶς πολιτείας, ἱκανῶς μὲν ἐπεδείξαμεν. φέρε δὴ καὶ τὰ λείψανα γυμνάσωμεν τώρα. πρὸ μὲν οὖν δείξαντα δεῖ τῶν προφητῶν ἅπαντα, ὅτι τὸ ποιεῖν τι πιοῦσι ἔξω τῶν Ἱεροσολύμων, παρανομία πάσης ἐστὶν ἀσέβεια, ἀπλῶς δὲ πᾶσα παρανομία. εἰ γὰρ καὶ ἀληθὲς ἦν, ὃ πάντα χοῦ κομπάζοντες ἀεὶ ψευδείζουσιν, ὅτι τὴν πόλιν ἀπολέλοιπαν πάλαι· οὐδὲ οὕτως ἀπολελάθασι τῶν τῆς παρανομίας ἐγκλημάτων ἐδιώμην. πλὴν ἀλλ' ἡμεῖς οὐκ ἀξιοῦσιας καὶ τοῦτο ἀποδείξαμεν, ὅτι οὔτε δύναται λοιπὸν ἡ πόλις, οὔτε ἀπολέλοιπαν τὴν ἑαυτῶν πολιτείαν. τούτου δὲ ἀποδειχθέντος, καὶ τὰ λοιπὰ ἅπαντα συνωμολόγηται· οἷς, ὡς οὔτε θυσίας εἶδος, οὔτε ὀλοκαυτώσεως ἢ τομὴ δύναμις, οὐκ ἄλλο τι τῆς πολιτείας ἐκείνης ζητῶν δυνήσεται, πρὸ τοῦ μὲν γὰρ ἐκέλευσεν ὁ νόμος τὰς εἰς τοῦτο σπουδὰς ἐκείνας ποιεῖσθαι, ἐπειδὴ δὲ πάντων κωλυόμενοι, καὶ οὐ πρὸς ἐγκαλοῦντας, καὶ λέγοντας, ὅτι αἰτίαν ἔξω νόμου, ἐξ ὧν πεπαίδευνται ὁμολογοῦμεν. ὅταν τοίνυν μηδὲ δυνατὸν ᾖ τὰ νόμου ἔξω τῆς πόλεως, πῶς αὐτὸν παρέπεμψεν ἔξω τῆς πόλεως δυνατόν; Διὰ τοῦτο καὶ ἀπειλῶν αὐτοῖς ἔλεγεν· Οὐκ ἐπισκέψομαι τὰς θυγατέρας ὑμῶν, ὅταν πορνεύσωσι, καὶ τὰς νύμφας ὑμῶν, ὅταν μοιχεύσωσι. τί δὲ τοῦτο ἐστί; νόμον ὑμῖν ἀναγκαίοις παλαιὸν, σαφέστερον ποιῆσαι πειράσομαι. τίς οὖν ἐστιν ὁ νόμος; Ἐάν τις λάβῃ γυναῖκα καὶ τὸν ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ πρίληται αὐτὸν ἀφανίσαι, καὶ κοιμηθῇ τις μετ' αὐτῆς κοίτην ἀσπέρματος, καὶ λάθῃ ἐξοφθαλμῶν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ μάρτυς μὴ ᾖ κατ' αὐτῆς, καὶ μὴ ᾖ ζηλώσεως ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα ζηλώσεως, αὐτὴ δὲ μὴ ᾖ μεμιασμένη. οὗ λέγει Ἰουδαῖον ἐστί· ἐὰν μοιχευθῇ, φησὶ, γυνὴ, καὶ ὑποπτεύσῃ τὸν μοιχεύσαντα ὁ ἀνὴρ· ἢ μὴ μοιχευθῇ, οὐδὲ δὲ ὑποπτεύσῃ· καὶ μήτε μάρτυς ᾖ, μήτε κύησις ἐλέγχουσα·

λέγχοσι· ἄξει αὐτὴν πρὸς (Ν) ἱερέα, φησί, καὶ προσθήσει ὁ ἱερεὺς αὐτῆς, ἀλλὰ σχίσει κρίθινον. τί δὲ πρὸς τοῦ σκύβαλα, ὅτε ἀλφίτου πυρῶν, ἀλλὰ κριθίνου; ὅτι δὲ πάλιν ὅτι καὶ κατάκρισις ἐστὶ καὶ ἀπειλὴ παρὰ τοῦ νομοθέτου, ἵνα μὴ τὸν συμφορὰν τῆς οἰκείας θυσίας ὁ σχῆμα. ἀλλὰ τί φησιν· Οὐκ ἐπιχεεῖς ἐπ' αὐτὸ ἔλαιον, οὐδὲ δώσεις ἐπ' αὐτὸ λίβανον. Εἶτα (εἰδὼς δὲ ἐπιτιμᾷ) προσθήκει αὐτὴν ὁ ἱερεύς, καὶ λήψεται ὕδωρ καθαρὸν ἐκ ἀγγείου ὀστρακίνου, ἐκ δὲ τῆς γῆς τῆς ὑπὸ τὸ ἱδρυθὲν λαβὼν, ἐμβαλῶ εἰς τὸ ὕδωρ, ἐκ ἔτι τὸν χωνευτὸν, καὶ ὁρκιεῖ αὐτὸν, καὶ ἐρεῖ· Εἰ μὲ κατέβης μιᾶναι ἄνδρα (Ν) ἄνδρα Λευ. ε. ιη. σαυτῆς, σὺ δὲ ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐλεγμοῦ· Εἰ δὲ κατέβης καὶ μεμίανσαι, καὶ ἔδωκέ τις πλὴν κοίτην αὐτοῦ ἐκ σοῦ, πλὴν τοῦ ἀνδρός σου, δώη Κύριός σε εἰς ἀρὰν καὶ ὁρκισμὸν ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ. τί ὅτι, εἰ ἀρᾶ ὁ ἱερεύς; ἵνα λέγωσι, μὴ πάθοιμι ὡς ἐκείνη ἡ ξένη γυνή. εἰ δὲ δώη σε Κύριος πλὴν κοιλίας σου ἐμπεφυσημένου, καὶ εἰσελθέτω τὸ ὕδωρ τὸ ἐπικατάρατον μόνον εἰς σπλάγχνα σου καὶ ἐρεῖ γαστὴρ γαστέρα, γένοιτο, γένοιτο. καὶ ἔσται, ἐὰν ἡ μεμιασμένη, εἰσελθέτω τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ, καὶ εἰς πρησθῇ τὴν κοιλίαν αὐτῆς, καὶ ἐσται ἡ γαστὴρ εἰς ἔμετον. ἐὰν δὲ μὴ ἐμιάνθη ἡ γυνὴ, ἀθῴα ἔσται, καὶ σπερματισθήσεται σπέρμα. ἐπὶ οὖν τοῖς εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπελθοῦσιν αὐτοῖς, οὐδὲν τούτων ἰδιωτικὸν δυνατὸν εἶναι, ὅτε ὕδατος ὄντος, ὅτε ὕβρεως, ὅτε σκηνῆς, ὅτε θυσίας ἀναφερομένης· ἀπειλαὶ ἔλεγον, ἐκ ἐπισκέψομαι τὰς θυγατέρας ὑμῶν, ὅταν πορνεύσωσι, καὶ τὰς νύμφας ὑμῶν, ὅταν μοιχεύσωσιν. ὁρᾷς ἀπὸ τοῦ τόπου τὸν ἀγῶνα ἔχοντα (Ν) νόμου; ὅτι δὲ οὔτε (Ν) ἱερεία δυνατὸν ἦν (Ν), τῆς πόλεως οὐκ οὔσης, δῆλον ἐκ τούτου. ὥσπερ γὰρ βασιλέα οὐ δυνατὸν ἦν (Ν), στρατιώτου ὄντος, οὐ δεσπότου, οὐκ ἀλυργίδος, οὐ τῆς ἄλλης τῆς τοῦ βασιλείου συγκρατούσης· οὕτως οὐδὲ ἱερεία δυνατὸν ἦν (Ν), θυσίας ἀναφερομένης, προσφορᾶς κεκωλυμένης, τοῦ ἀγίου πεπατημένου, τῶν ἁγίων πεφυρμένων. ἡ γὰρ ἱερωσύνη ἐν τούτοις ἅπασιν ἦν. ἤρκει μὲν οὖν, ὅπερ ἔφθην εἰπών, προσὸς ἀποδυξιν ἡμῖν τοῦ μὴ τὴν θυσίας, μὴ ὁλοκαυτώματα, μὴ σπονδὰς καθαρμοῦ, μὴ ἄλλο τι τῆς Ἰουδαϊκῆς πολιτείας ἐπιτηδεύειν λοιπὸν ἀποδυξις τοῦ μηκέτι ἐπιστρέφεσθαι (Ν) ναοῖ. ὥσπερ γὰρ, οὐκ ὄντος τούτου πω, πρὸς τὰ δύο ἦν) καὶ δεκτὴ τι γίνεσθαι, προδήλους πάντας ἦν ὁ λόγος, ὅτι οὐκέτι ἐπιτηδεύει προσὸς τὸ οἰκεῖον σχῆμα, καὶ ἅπαξ (ὡς προδέδεικται), ὅτι οὔτε ἡ λευτικὴ λατρεία προσὸς τὸν προσέταξεν ἐπιτηδεύειν καὶ πάσαν πάλιν, οὐκ ἱερὰς ἔσεται, οὐ βασιλείς. Εἰ γὰρ τοῖς οὐκ οὖσι τοῦ σπέρματος αὐτῶν, καὶ τοῖς ἐν τῇ ἰδιωτεύουσι, οὐκ ἐφῆν χεῖρα λατρεύειν ἀλλοτρίαν· πολλῷ μᾶλλον αὐτοὶ τὰ βασιλέα ἐκπεφεύγεσιν ἐπερεῖς ἦμεν οὐκ ἐν.

Πλὴν ἀλλ' ὅτι ἀγὼν ἡμῖν ἐστὶ καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν οὐκ οὐκ ἐπιτηδείως μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑμετέροις ἀγάπην σοφίαν· φέρε τοῦτο αὐτὸ ἐπιτρέψωμεν ἀποδυξόμενοι· εἰ, ὅτι καὶ τὰ τῶν θυσιῶν, καὶ τὰ τῆς ἱερωσύνης αὐτῆς πέπαυται, ὡς μηκέτι πάλιν ἐπανελθεῖν ὅτι ὁ προσήκων ἦν. τίς οὖν τοῦτό φησιν; ὁ θαυμασιώτατος μέγας προφήτης Δανιήλ. οὗτος γὰρ δηλοῖ, ὅτι θυσιῶν καὶ μόνον οὐκ ἀναλλεσθαι μέλλει, καὶ εἰσπίπτειν, ὅταν ἔλεγε· Πολλὰ ἐποίησας σύ, Κύριε ὁ Θεός μου, τὰ θαυμάσιά σου· καὶ τοῖς διαλογισμοῖς σου οὐκ ἔστι τις ὁμοιωθήσεται σοι· ἀπήγγειλα καὶ ἐλάλησα. ὅρα σοφὸν προφήτην. Εἰκότως, πολλὰ ἐποίησας σύ, Κύριε ὁ Θεός μου, τὰ θαυμάσιά σου, καὶ σκοπὸν τοῦ θεοῦ θαυματουργίαν, οὐδὲ τὰς ὁρωμένης ἡμῖν διαπλάσεως κτίσεως, ὑφαντὴ καὶ γῆς καὶ θαλάττης καὶ ὕδατος καὶ πυρός, ἀ καὶ τὴν καὶ Αἰγυπτίοις ἡμολόγησεν θαυμάτων, ἀ καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων σημείων· ἀλλὰ τίνα φησὶ θαυμάσια ἔσται; Ουσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας. τί λέγεις, εἰπέ μοι; τοῦτο ἐστὶ τὸ παράδοξον καὶ θαυμαστόν; ἀχά, φησιν· ἀγὼ δὲ τοῦτο μόνον εἶδον, ἀλλὰ προφητικῆς αὐγῆς κατεμαθὼν ὀφθαλμοῖς τοῦ τῶν ἐθνῶν προσηγορίαν, καὶ πῶς (Ν) τοῖς θεοῖς προσπλωθροι, καὶ θεοπάτωρες λίθους, καὶ τῶν ἀλόγων ἀθλιώτερον ἀφειμένοι,

μένοι,

ρθμοι, ἐξαφνης ἀνέβλεψαν, καὶ ⓦ τῶ ἀπόστολοι ἐπάγωσαν διωγμόν, καὶ τινὲς μαρτύ-
ρων δαιμόνων λατρείαν ἀφέντες, καθαρῶς καὶ ἀναιμωτὶ ⓦ Θεὸν ἐθεράπευον· ⓒ ἔτι σωιδὰν
ὅτι οὐκ ἐκεῖνοι μόνοι, ἀλλὰ καὶ ⓠ Ἰουδαῖοι ⓠ ἀτελέστεροι ἀφικόμενοι, τινὲς ἀφ' ὑμῶν τὴν
ὁλοκαυτωμάτων καὶ τῶν ἄλλων τῶν σωματικῶν ἀφέντες θεραπείαν, ὅτι τὴν ἡμετέραν καὶ
ὅτοι φιλοσοφίαν ἠσπάσαντο· καὶ λογισάμενος τὴν ἄφατον τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, τὴν
ὑπερβαίνουσαν πάντα νοῦν, ⓒ ἁπλαγχνίσθη ὅτι τῶν πραγμάτων γέγονε μεταβολή, καὶ πῶς
αὐτὰ μετερρύθμισε, καὶ ἀπὸ δαιμόνων ἀτέλεις τοῦ ἀνθρώπους ἐργάσατο, καὶ πολιτείαν
εἰσήγαγε τῶν ἀρχαίων ἀξίαν (ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐγένετο, τῆς παλαιᾶς καταλυθείσης θυσί-
ας, καὶ ἑτέρας ἐπενεχθείσης τῆς ἀφ' ἑαυτοῦ σώσεως τοῦ Χριστοῦ) ἐκπλαγεὶς καὶ θαυμάσας
εἰκότως ἔλεγε· πολλὰ ἐποίησας σύ, Κύριε ὁ Θεός μου, τὰ θαυμάσιά σου. ⓒ ὅτι οὐκ ἐπε-
σώπησε τοῦ Χριστοῦ τὴν προφητείαν ταύτην ἅπασαν πεπληρωκώς, ἀκούσον. Εἶπων γάρ,
θυσίαν ⓒ καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, ἐπήγαγε, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι, τὸ σῶμα λέγων τὸ
θεοπρεπὲς, τὸ κοινὸν ἀναίρεσιν τῆς οἰκουμένης θυσίαν, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ὄξεκέθη-
ρε, καὶ ταῖς ἁμαρτίαις ⁿ κατέλυσε, καὶ ⓦ θάνατον ἔσβεσε, καὶ τὸν ἀέρα διέῤῥηξε, καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας ἡμῖν ἐλπίδας ἀνέῳξε, καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατεσκεύασεν. ἀναξ οὖν καὶ ὁ
Ρωμ. ια. λγ. Παῦλος εἰδὼς, ἔβοα, λέγων· Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξε-
ρεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. Ταῦτα οὖν ἅπαντα προορῶν, ἔ-
Ψαλ. λθ. ζ. λεγεν ὁ Δαβὶδ, Πολλὰ ἐποίησας σύ, Κύριε ὁ Θεός μου, τὰ θαυμάσιά σου. Εἶτα εἰπὼν οὐκ
ἐπεσώσατο τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠυδόκησας, ἐπήγαγε· τό-
τε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω. τότε· πότε; ὅτε τῶν τελεστέρων διδαγμάτων ἐστὶν ὁ καιρός. Τὰ μὲν γὰρ
ἀτελέστερα, ἀφ' ὧν δοῦλον αὐτὸν μαθεῖν ἔδει· τὰ δὲ ἀνωτέρω καὶ ὑπερβαίνοντα τὴν
Εβρ. α. α. φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην, πρὸς αὐτοῦ τοῦ νομοθέτου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Πολυ-
μερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ'
ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ὑμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς
Ιωαν. α. ιζ. αἰῶνας ἐποίησε. καὶ πάλιν ὁ Ἰωάννης· Ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ δὲ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ
Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὥστε τὸν νόμον μέγιστον καὶ τοῦτο ἐγκώμιον, ὃ προδιδασκόντων τῷ διδασκά-
λῳ τοῦ φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς αὐτὸν προσφόρως εἰ Θεὸν, μηδὲ
Ψαλ. λθ. ι. κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ. πάλαι μὲν, φησὶ, τοῦ πρώτου προφητεύσαντος καὶ προφήτου, καὶ τὸ ἀρχὴν τῶν βιβλίων
τοῦ γνῶσιν τῆς ἐμοῦ ἀνθρωπότητος τοῖς ἀνθρώποις προλυούσης. ὅταν οὖν ὁ Θεὸς λέγῃ τὸ ἀρ-
Γεν. α. κς. χὴν τῆς κτίσεως, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν, αἰνιγματω-
δῶς ἡμῖν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρωπότητα ἀποκαλύπτῃ, περὶ οὗ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγεται. Εἶτα ἔλεγες, ὡς οὐκ
ἐναντία αὐτὴ τῇ προτέρᾳ πολιτείᾳ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο θέλημα Θεοῦ, λυθῆναι μὲν ἐκείνην τοῦ
θυσίαν, αἰτήσασθαι δὲ ταύτην (ἐπίκρισις γὰρ ἦν τῆς διορθώσεως, οὐκ ἀναίτωσις, οὐδὲ
μάχη) εἶπον, ὁ κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, ἐπήγαγε, τοῦ ποιῆσαι, ὁ Θεός, τὸ θέ-
λημά σου, καὶ ⓦ νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου. Εἶτα λέγων τί ποτέ ἐστι τὸ θέλημα,
προεῖς θυσίαν εἶπεν, καὶ ὁλοκαυτώματα καὶ προσφορὰς, καὶ πόνους καὶ ἱδρῶτας, φησὶν· Εὐηγε-
λισάμην δικαιοσύνην ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ. τί ποτέ ἐστιν, εὐηγελισάμην δικαιοσύνην; οὐκ
εἶπεν ἁπλῶς, ἔδωκα, ἀλλ', εὐηγελισάμην. τί δήποτε δικαιοῖ; οὐκ ἀπὸ κατορθωμάτων, οὐδὲ
πόνων, οὐδὲ ἀμοιβῆς, ἀλλ' ἀπὸ χαρίτος μόνης ὁ γλυκὺς ἐδικαίωσε δεσπότης. ὅπερ οὖν καὶ
Ρωμ. γ. κα. ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη Θεοῦ πεφανέρωται· δικαιοσύνη δὲ
Θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντα τοὺς πιστεύοντας. ⓒ ταύτης δὲ ἐπιλαμπόμε-
Εβρ. ι. α. νος τῆς μαρτυρείας, οὕτως ἔλεγε· Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐ-
τὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις, αἷς προσφέρουσιν

εἰς

εἰς τὸ διωνυχές, οὐδὲ πυγὴ δυὰ ἦσαν προσερχομένους τελεσαι. διὸ εἰσερχόμενος εἰς
τὸν κόσμον, λέγει· Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· τὴν εἴσο- Ψαλ. μ. ζ.
δον τῶν μονογενοῦς εἰς τὸν κόσμον λέγων, τὴν ἀγίαν ἁγίων οἰκονομίαν. οὔτε γὰρ προσε-
μαῖς παρεχώρησεν, ἡ τόπον ἀμείψας οὐκ τόπον (πανὸς γὰρ, ὁ παντοκράτωρ ὢν, καὶ πάντα πληρῶν)
ἀλλὰ σάρκα ἡμῖν φανερώσας. ἀλλ' ὅπερ οὐχὶ πρὸς Ἰουδαίους ὅτι [ἡμῖν] ἡ μάχη
μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἕλληνας καὶ πολλοὺς τῶν αἱρετικῶν· φέρε βαθύτερόν τι νόημα σοὶ τοῦδε
ὑμῖν ἀποκαλύψωμεν, καὶ ζητήσωμεν, τί δήποτε μυείας ἔχει μύστειας ὁ Παῦλος, αἱ τὸν
νόμον ἀργεῖν ποιοῦσι καὶ τὴν παλαιὰν πολιτείαν, ταύτης ἐμνημόνευσεν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς,
οὐδὲ ὡς ἔτυχε, τοῦτο ἐποίησεν ἀλλὰ μετά τινος λόγου καὶ σοφίας ἀφάτου. ὅπου γὰρ καὶ ἑτέρας
εἶχε μύστειας μακροτέρας καὶ σφοδροτέρας, ἃς περιέβουλετο παραγαγεῖν, ἐκεῖ τὴν ὑποθέ-
σεως ταύτης, πάντες δὴ ὁμολογήσαμεν καὶ γὰρ καὶ ὁ Ἡσαΐας δυσὶν μυσμοῖς τὰς αὐτῶν θυσίας,
καὶ προσώπῳ φησὶ τοῦ Θεοῦ· Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; πλήρης εἰμὶ ὁλοκαυτωμάτων κριῶν, Ησ. α. ιβ.
καὶ στέαρ ἀρνῶν, καὶ αἵματι ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι, οὐδὲ ἐὰν ἔρχησθε ὀφθῆναί μοι. τίς
γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; ἐὰν προσφέρητέ μοι σεμίδαλιν, μάταιον θυ-
σίαμα, βδέλυγμά μοί ἐστι. καὶ ἐπάνω πάλιν· Οὐ νῦν καλέσει σε Ιακὼβ, οὐδὲ ἐγκοπὸν Ησ. μγ. κγ.
σε ἐποίησε Ισραήλ· οὐκ ἐδόξασάς με ἐν θυσίαις, οὐδὲ ἐδύλωσάς μοι ἐν δωρεαῖς, οὐδὲ
ἐγκοπόν σε ἐποίησα ἐν λιβανῳ, οὐδὲ ἐκτησω μοι ἀργυρίου θυμίαμα. καὶ ὁ Ιερεμίας δὲ
Ισα τί μοι λίβανον ἐκ Σαβᾶ φέρεις, καὶ κινάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; τὰ ὁλοκαυτώματα τὰ Ιερ. ς. κ.
ὑμῶν οὐκ ἤδιόν μοι· καὶ πάλιν, Τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν οὐ τὰ θυσιῶν ὑμῶν μεμίσηκα, καὶ Ισ. ζ. κ.
φαίνεσθε κρέα. καὶ ἕτερος δὲ τῶν προφητῶν ὅπως ἔλεγε· Μεταστήσομαι ἀπ' ἐμοῦ τὴν ὠδήν σου, καὶ ψαλ- Αμ. ε. κ γ.
μὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. καὶ πάλιν ἄλλος τῶν Ἰουδαίων λεγόντων, Εἰ προσδέξεται
Κύριος ἐν ὁλοκαυτώμασιν, εἰ δώσω πρωτότοκά μου ὑπὲρ ἀσεβείας μου, καρπὸν κοιλίας
μου ὑπὲρ ἁμαρτίας ψυχῆς μου, ὁ προφήτης ἐπιτιμῶν αὐτοῖς ἔλεγε· Ἀπηγγέλη σοι, ἄν- Μιχ. ς. η.
θρωπε, τί καλόν· καὶ τί Κύριος ὁ Θεός σου ζητεῖ παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ ἀγαπᾶν ἔλεον, καὶ ποιεῖν
κρίμα καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἕτοιμον εἶναι πορεύεσθαι ὀπίσω Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου; καὶ ὁ Δαβὶδ
οὕτως ἔλεγε· Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους. τί- Ψαλ. μδ. ι.
νος οὖν ἕνεκεν ἔχων τοσαύτας μύστειας εἶπεν, δι' ὧν ὁ Θεὸς φαίνεται καὶ θυσίας παραιτού-
μενος ἐκείνας, καὶ νουμηνίας, καὶ σάββατα, καὶ ἑορτὰς πάσας ἐκείνας ἀφείς, ταύτης
ἐμνήσθη μόνης; οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν· ἀλλ' ἦν τοῦ αἰτίαν ἐρευνῶν. πολλοὶ τῶν ἀπι-
στων καὶ Ἰουδαίων αὐτῷ μαχόμενοι πρὸς ἡμᾶς λέγουσιν, ὅτι ἡ παλαιὰ καταλέλυται πολι-
τεία, καὶ δέχεται ὃ ἀτέλεστον αὐτῆς, οὐδὲ δέχεται ὃ μείζονα εἶναι; φαίνεται, τοῦτ' ἡμεῖς οὐ * πολιτεί-
αν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο πεπείκαμεν τὴν τότε προσφερομένην ταῖς θυσίαις. ὁμοίως Ἡσαΐας Ησ. α. ιε.
φησί· Ἐὰν ἐκτείνητε ταῖς χεῖρας ὑμῶν, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν· ἐὰν
πληθύνητε δεήσεις, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. εἶτα τοῦτο ἀπὸ προσθήκης, ἐπάγει λέ-
γων· Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις. τοῦτο δὲ οὐκ ἦν τῶν θυσιῶν κατηγορία, ἀλλὰ τῶν
προσαγόντων πονηρίας ἔγκλημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐδέχετο ταῖς θυσίαις, ὅπως μιαρὰς αὐ-
ταῖς προσῶσιν χεῖρας. πάλιν ὁ Δαβὶδ εἶπεν, ὅτι Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ
ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους, ἐπήγαγε λέγων· Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, ἵνα τί σὺ Ψαλ. μδ. ι.
ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ τὸ στόματός σου; σὺ δὲ
ἐμίσησας παιδείαν, καὶ ἔρριψας τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω. εἰ ἐθεώρεις κλέπτην, συνήρεσκες αὐτῷ, καὶ μετὰ μοιχῶν τὴν μερίδα σου ἐπῆς. τὸ στόμα σου ἐπλεόνασεν ἀδικίαν, καὶ
ἡ γλῶσσά σου περιέπλεκε δολιότητας· καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις, καὶ κατὰ
τοῦ υἱοῦ τῆς μητρός σου ἐπῆρας σκάνδαλον. ὅρα πάλιν, ὅπου οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς παρῆκεν
ἀλλὰ τὰς θυσίας· ἀλλ' ὅπως ἐμοίχευον, ὅπως ἔκλεπτον, ὅπως τοῖς ἀδελφοῖς ἐπιβούλευον.

καὶ ἔκαιεν δι', φησι, τῶν προφητῶν κατηγορῶν τῶν προσαιτούντων τὰς θυσίας, οὕτως αὐτὰς Θεὸν προσαιτῆσαι λέγει. Τοῦτο Παῦλος αἰτιλέγοντες ἡμῖν λέγουσι. Ἀλλ' ἀρκούσαι ἔδωκεν αὐτοῖς πληγὴν ὁ Παῦλος, καὶ ἱκανὰς αὐτῶν ἐπέστομισε τὴν αἰσχυντίαν διὰ τῆς μαρτυρίας ταύτης. βουλόμενος γὰρ δεῖξαι, ὅτι αὐτὴν τὴν πολιτείαν ὡς ἀπλεσίρδη ἀπώσατο ὁ Θεός, καὶ ἀργὴν ἐποίησε, ταύτης ἐπιλαβόμενος τῆς μαρτυρίας, ὃ ἦν κατηγορία μὴ τῶν προσαιτούντων οὐκ ἔστι· δῆλον δὲ ἐκ τελευτῆς αὐτῆς γυμνὸν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ φαίνεται. ὁ γὰρ προφήτης οὐδὲν κατηγόρησας τῶν Ἰουδαίων, ἁπλῶς οὕτω φησί· Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ τῆς ἁμαρτίας οὐκ ἐδέηθης. καὶ ἐρμηνεύων τοῦτο ὁ Παῦλος, ἔλεγε· Αἴρει τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. Εἰ μὲν γὰρ εἶπε· θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, καὶ ἐσίγησεν, εἶχεν ἂν τινα χώραν εἰς ἀπολογίαν ὁ λόγος· νῦν δὲ εἶπεν, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι, καὶ δείξας ἑτέραν εἰσενηνεγθῆσαι θυσίαν, οὐδεμίαν λοιπὴν ἐλπίδα ἔδωκε τοῖς πάλιν ἐπιμελεῖσθαι. καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐρμηνεύων ὁ Παῦλος, ἔλεγε· "ὅτι διὰ τῆς προσφορᾶς ταύτης ἡγιασμένοι ἐσμὲν διὰ τῆς "θελήματι τοῦ Χριστοῦ. Εἰ γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, φησί, καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα· πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος ἁγίου προσήνεγκεν ἑαυτὸν ἄμωμον, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων;

Ὅτι μὲν οὖν σκιᾶς πέπαυται, καὶ ἕτερα δὲ τυποῦσθαι ἐκώλυεν, καὶ οὐκ ἐπὶ λοιπὸν δουλεύσεται, ἱκανῶς συνεῖδεν ἀποδείξας. Φέρε δὴ λοιπόν, ὃ πάλαι ἐσπουδάζομεν δεῖξαι, ὅτι καὶ τῆς ἱερωσύνης ὁ τύπος σκιᾶς οὐκ ἔτι" φαίνεται, οὐδὲ ἐπιμέλειαν πάλιν, ῥητῶς τοῦτο καὶ σαφῶς ἀπὸ τῶν γραφῶν αὐτῶν ποιησώμεθα φανερὸν, ὀλίγα προεῖπεῖν ὑμῖν προειπόντες, ὡς σαφέστερον ἡμᾶς ἔχειν τῶν λεγομένων τοῦ ἐρμηνευτοῦ. Ἀβραὰμ ἐπιμελῶν" ἀπὸ τῆς Περσίδος, ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, εἶτα σκιᾶς τὸν Ἰακώβ, ὁ Ἰακὼβ τοὺς δώδεκα" πατριάρχας, ἐξ ὧν ἐγένοντο δῆκα καὶ δύο φυλαὶ, μᾶλλον δὲ πεντεκαίδεκα. ἀντὶ γὰρ τοῦ Ἰωσὴφ τοῦ παῖδος αὐτοῦ Ἐφραὶμ καὶ Μανασσῆς ἐγένοντο φύλαρχοι. καὶ καθάπερ ἐκείνῳ τῶν υἱῶν Ἰακὼβ ἐπώνυμοι γεγόνασιν αἱ φυλὴ, τοῦ Ῥουβὴμ, τοῦ Συμεὼν, τοῦ Λευὶ, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Νεφθαλεὶμ, τοῦ Γὰδ, τοῦ Ἀσὴρ, τοῦ Βενιαμὶν, οὕτως ὑπὲρ τοῦ Ἰωσὴφ τοῦ παῖδος ἐκείνου, Μανασσῆς καὶ Ἐφραὶμ, δύο φυλαὶ γεγόνασιν ἐπώνυμοι· καὶ "ἐκαθιοῦντο φυλὴ ἡ μία τοῦ Ἐφραὶμ, ἡ δὲ τοῦ Μανασσῆ. τῶν πεντεκαίδεκα τοίνυν τούτων φυλῶν αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι ἀγρεῖς ἔχουσι καὶ προσόδους πολλὰς, καὶ ἐναύουσι πᾶσαι, καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα ἐπράγασιν τὰ βιωτικά· ἡ δὲ τοῦ Λευὶ φυλὴ, ἱερωσύνῃ τιμηθεῖσα, μόνη τῶν μὲ βιωτικῶν ἔργων ἀπήλλακτο, καὶ οὐδὲ ἐναύουσι, οὐδὲ τέχνας μετήεσαν, οὐδὲ ἄλλο τι τοιοῦτον οὐδὲν ἐπραγματεύοντο· ἀλλὰ τῇ ἱερωσύνῃ προσεῖχον μόνῃ, ἣ δικαίας ἐλάμβανον παρὰ πάντος τοῦ λαοῦ, καὶ οἵου ἦ "πυρῶν καὶ κριθῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τὰς δικαίας αὐτοῖς ἐδίδοσαν πάντες· καὶ τοῦτο ἦν αὐτοῖς πρόσοδος· καὶ οὐκ ἐρῶ ἐξ οὐδεμιᾶς ἄλλης φυλῆς ἱερέα γενέσθαι ποτέ. Ἀπὸ γὰρ ταύτης ἐγένετο τῆς φυλῆς Ἀαρὼν, τοῦ Λευὶ λέγω, καὶ τοῦ Μελχισεδὲκ "ἱερατεύοντος ἐκείνου τὴν ἱερωσύνην ἐδέχετο, καὶ οὐδὲν οὐδέποτε ἐξ ἑτέρας ἐγένετο φυλῆς ἱερεύς. ὅτοι τοίνυν Λευῖται δικαίας παρ' αὐτῶν ἐλάμβανον, καὶ οὕτως ἐτρέφοντο. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ Ἰακὼβ καὶ τοῦ Ἰσαάκ, ὅτε τοῦ Ἀβραὰμ, οὔπω γεγονότος Μωϋσέως, οὐδὲ νόμου γεγραμμένου, οὐδὲ τῆς ἱερωσύνης τῆς Λευϊτικῆς δῆλης οὔσης, οὐ σκηνῆς, οὐ ναοῦ γεγονότος, οὐ τῶν φυλῶν δεκαεπτὰ φημὶ, οὐ τῆς Ἱερουσαλὴμ φαινομένης, οὐδενὸς ἄλλως οὐδέπω τῶν κατ' Ἰουδαίους πραγμάτων δεχομένου τὸν λαβόντος, ἐγένετο τις Μελχισεδὲκ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου. οὗτος ὁ Μελχισεδὲκ ὁμοῦ καὶ βασιλεὺς καὶ ἱερεὺς ἦν· τύπος γὰρ ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῦ Χριστοῦ· καὶ μέμνηται αὐτοῦ σαφῶς ἡ γραφή. ὑπῆντα γὰρ ὁ Ἀβραὰμ τοῖς Πέρσαις ὑπιστρέφων, καὶ τοῖς ἀδελφιδοῦν καὶ ἑαυτοῦ καὶ Λὼτ ἁρπάσας

σας

σας τῶν ἐκείνων χειρῶν, καὶ τοὺς λαοὺς λαβὼν πρώτα, ἐπόμενος ἐχρήσατο κατὰ τὸ ἔθος τοῖς ἐκείνοις· ὅτω [πως] φησὶ τὸν Μελχισεδὲκ ἡ γραφή φησι· Καὶ Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλὴμ Γεν. ιδ. ιη.
ἐξενέγκας ἄρτους καὶ οἶνον (ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου) εὐλόγησε Ⓜ Αβραάμ, καὶ εἶπε· εὐλογημένος Αβραὰμ τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς ἔκτισε Ⓜ οὐρανὸν καὶ γῆν· καὶ εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ὕψιστος, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθρούς σου ὑποχειρίους σοι. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δεκάτην ἀπὸ πρώτων Αβραάμ. αὐτοῦ τοίνυν φασὶ τινὲς τῶν ψευδοφητῶν λέγειν, ὅτι μετὰ Ⓜ Ααρὼν καὶ τοῦ ἱερωσύνου ἐκείνου, καὶ τοῦ θυσίας ταύτας, καὶ τοῦ ψευδοφορεῖς, ἀναστήσεται ἱερεὺς ἕτερος, οὐκ ἀπὸ τῆς φυλῆς ἐκείνης, ἀλλ' ἄλλης ἑτέρας, ἀφ' ἧς οὐδεὶς ποτε γέγονεν ἱερεύς, καὶ κατὰ τοῦ τάξιν Ααρὼν, ἀλλὰ κατὰ τοῦ τάξιν Μελχισεδέκ· δῆλον, ὅτι ἡ μὲν παλαιὰ πέπαυται ἱερωσύνη, ἑτέρα δὲ νέα ἀντεισήνεκται. Εἰ γὰρ ἔμελλεν ἡ παλαιὰ κρατεῖν, οὐ κατὰ τοῦ τάξιν Μελχισεδέκ, ἀλλὰ κατὰ τοῦ τάξιν Ααρὼν ἔδει λέγεσθαι. τίς οὖν τοῦτό φησιν; αὐτὸς οὗτος ὁ ψευδὴς τῶν ψευδῶν εἰπών, ψευδὴς τοῦ Χριστοῦ ἀναλεγόμενος. καὶ πῶς τοῦτό φησιν; Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. Εἶπα, ἵνα μὴ ψευδής τινος τῶν πολλῶν Ψαλ. ρι. α.
αὐθεντῶν τοῦτο ἀναπλασθῇ τις λέγεσθαι, οὗ φησιν αὖθις ὁ Ησαΐας, ὅτι Ιερεμίας, οὔτε ἄλλος τις ψευδὴς, ἰδιώτης νομόμενος· ἀλλ' αὐτὸς ὁ βασιλεύς. βασιλεὺς γὰρ κύριον ἑαυτοῦ σωθῆναι καλέσας δυνάταται, ἀλλ' ἢ Ⓜ Θεὸν μόνον. Εἰ μὲν γὰρ ἰδιώτης ἦν, ἴσως ἄν τις εἶπε τῶν δυσαρεστούντων, ὅτι ψευδὴς ἀνθρώπου λέγει· νυνὶ δὲ βασιλεὺς ὤν, ἀνθρώπου ἑαυτοῦ κύριον οὐκ ἂν ἐκάλεσε. πῶς δ' ἄν, εἰ ψευδὴς ἦν τῶν πολλῶν αὐθεντῶν ἔλεγε ταῦτα ὁ Δαυὶδ, εἶπεν *, ὅτι ἐκ δεξιῶν ἐκάθισε τῆς ἀπορρήτου καὶ μεγάλης δόξης ἐκείνης; τοῦτο γὰρ ἀμήχανον. ψευδὴς δὲ τούτῳ φησὶν εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς αὐτὸν ἀθετεῖσθαι καὶ ἀδυνατοῦντα, ἐπήγαγε· Μετὰ σοῦ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου. καὶ σαφέστερον δηλῶν ἐπήγαγε, Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε, πρὸ ἑωσφόρου δὲ οὐδεὶς ἀνθρώπων γεγένηται. Σὺ ἱερεὺς εἰς Ⓜ αἰῶνα κατὰ τοῦ τάξιν Μελχισεδέκ. οὐκ εἶπε, κατὰ τοῦ τάξιν Ααρών. ἐρώτησον τοίνυν Ⓜ Ιουδαῖον, εἰ μὴ ἔμελλεν ἡ ἱερωσύνη καταλύεσθαι ἡ παλαιά, τίνος ἕνεκεν ἕτερον εἰσήγαγεν ἱερέα κατὰ τὸ τάξιν Μελχισεδέκ *; Εἰς ὕστερον αὖθις ὁ χρόνος ἐλθὼν ὁ Παῦλος, ὅσα πρὸς αὖθις σαφέστερον ἐποίησεν. Εἶπε γὰρ ἔδει τοῦ Χριστοῦ, [ὅτι] καλῶς σὺ ἕτερα λέγεις, Σὺ ἱερεὺς εἰς Ⓜ αἰῶνα κατὰ τοῦ τάξιν Μελχισεδέκ, ἐπήγαγε· Πεῖσαι οὖν πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος. Εἶπα ὅτι μήποτε τοὺς μαθητὰς (ἦν γὰρ ὅτι μικρὸν) λέγει τίς ὅστις ὁ Μελχισεδέκ; καὶ ἐπάγει τοῦ ἰσοστάσιον, οὕτω λέγων· Οὗτος ὁ ζωωποιήσας Αβραὰμ ἀναστρέφοντα ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτὸν, ᾧ καὶ δεκάτην ἐμέρισεν ἀπὸ πρώτων Αβραάμ. Εἶτα ἀκριβολογεῖται τὸ ἀναίρημα τοῦ τύπου· θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, φησὶν, ᾧ καὶ δεκάτην ἐμέρισεν ἀπὸ πάντων Αβραὰμ ὁ πατριάρχης. τοῦτο δὲ οὐκ ἁπλῶς εἴρηκε, ἀλλ' ἐπιδείξασθαι βουλόμενος, ὅτι πολλῷ μείζων καὶ καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνη τῆς Ιουδαϊκῆς. καὶ ἐπὶ τοῖς τύποις αὖθις τῶν πραγμάτων ‖ περιλάμπουσα ἡ ὑπεροχὴ δείκνυται. ὁ γὰρ Αβραὰμ τοῦ Ισαὰκ πατὴρ ἦν, καὶ τοῦ Ιακὼβ πάππος, καὶ τοῦ Λευὶ πρόγονος· τοῦ γὰρ Ιακὼβ υἱὸς ἦν ὁ Λευί· ἀπὸ Λευὶ ἡ ἱερωσύνη τοῖς Ἰουδαίοις τοῦ ἀρχιερέως ἔλαβεν. ἀλλ' οὗτος ὁ Αβραὰμ ὁ πρόγονος τῶν Λευιτῶν καὶ τῶν Ιουδαϊκῶν ἱερέων, ὅτι τοῦ Μελχισεδέκ, ὃς ἦν τύπος τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνης, λαϊκοῦ τάξιν ἐστήλωσε. καὶ τοῦτο δι' ἀμφοτέρων ἐδήλωσε, καὶ διὰ τοῦ δεκάτην αὐτὸν δεκάτην αὐτοῦ (Ⓜ γὰρ λαϊκοὶ τοῖς ἱερεῦσι τὰς δεκάτας διδόασι) καὶ ὅτι εὐλογήθη παρ' αὐτοῦ. Ⓜ γὰρ λαϊκοὶ παρὰ τῶν ἱερέων εὐλογοῦνται. πάλιν ὅσα πάσῃ ἡ ὑπεροχὴ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνης, ἔστιν Αβραάμ, ὁ πατριάρχης τῶν Ἰουδαίων, ὁ πρόγονος τῶν Λευιτῶν, δείκνυται ὑπὸ τοῦ Μελχισεδὲκ * εὐλογούμενος, καὶ δεκάτας διδούς. καὶ γὰρ ἀμφότερα ταῦτά φησιν ἡ παλαιά, ὅτι

δὲ βούλησιν ὁ Μελχισεδὲκ Ⓦ Αβρααμ, καὶ διδεκάτωκεν αὐτόν. ταῦτα γοῦν αὐτὰ εἰς
Ecp. ζ δ. μέσον ἀγαγὼν ὁ Παῦλος ἔλεγε, Θεωρεῖτε πηλίκος οὗτος. εἶτ᾽ τίς; ὁ Μελχισεδὲκ, φησὶν, ᾧ καὶ δεκάτην Αβρααμ ἐκ τῶν ἀκροθινίων ἔδωκεν ὁ πατριάρχης ἐκεῖνος. καὶ Ⓦ μὲν ἐκ τῆς γῆς Λευὶ τοῦ ἱερωσύνου λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν Ⓦ λαὸν, τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος τοῦ Αβρααμ. ὃ δὴ λέγει τοιούτον ἐστίν· Ⓦ Λευῖται, φησὶν, Ⓦ τοῖς Ἰουδαίοις ἱερεῦς, ἐντολὴν ἔλαβον κατὰ Ⓦ νόμον δεκάτας λαμβάνειν ἐκ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων. καίτοιγε πάντες ἐκ τοῦ Αβρααμ ἦσαν, καὶ Ⓦ Λευῖται, καὶ ὁ λοιπὸς λαός· ἀλλ᾽ ὅμως δεκάτας λαμβάνουσι τοῖς κατὰ τὸ ἀδελφοὶ αὐτῶν. ὁ δὲ Μελχισεδὲκ, ὁ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν (οὐ γὰρ ἐκ τοῦ Αβρααμ ἦν, οὐδὲ ἐκ τῆς φυλῆς τῆς Λευϊτικῆς, ἀλλ᾽ ἐξ ἑτέρου ἔθνους) διδεκάτωκε Ⓦ Αβρααμ, τουτέστι, δεκάτας παρ᾽ αὐτοῦ ἔλαβε· καὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐλόγησε. τί δὲ τοῦτο; ὅτι καὶ Ⓦ ἔχοντας τὰς ἐπαγγελίας, Ⓦ Αβρααμ, πάλιν εὐλόγησε. καὶ τί τοῦτο, φησὶ, δείκνυται; ὅτι οὗτος ἐκείνου
Ecp. ζ. ζ. σφόδρα ἐλάττων. πῶς; Χωρὶς πάσης ἀντιλογίας ὃ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. ὥστε εἰ μὴ ἦν ἐλάττων ὁ Αβρααμ, ὁ πρόγονος τοῦ Λευϊτοῦ, τοῦ Μελχισεδὲκ, οὐκ ἂν ἐκεῖνος τοῦτον εὐλόγησεν, οὐδ᾽ ἂν οὗτος ἐκείνῳ δεκάτας ἔδωκεν. εἶτα βουλόμενος δεῖξαι,
Ecp ζ. η. ὅτι διὰ τοῦ Μελχισεδὲκ" παρῆλθεν αὐ ἐκεῖνο, ἐπήγαγε λέγων· Καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, τουτέστι, σχεδὸν, διὰ Αβρααμ, καὶ Λευὶ ὁ δεκάτας λαμβάνων, δεδεκάτωται). τί δέ ἐστι, δεδεκάτωται; δεκάτας ἔδωκε καὶ αὐτὸς, φησὶ, τῷ Μελχισεδὲκ, ὁ μηδέπω γεννηθείς, διὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ἐπὶ γὰρ, φησὶν, τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ Μελχισεδέκ. διὰ τοῦτο γὰρ παρελαβεῖν εἶπεν, ὡς ἔπος εἰπεῖν. τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα ἔλεγεν, ἐπάγει λέγων· Εἰ μὲν οὖν ἡ τελείωσις διὰ τῆς Λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν (ὁ λαὸς γὰρ ἐπ᾽ αὐτῇ νενομοθέτητο) τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀνίστασθαι ἱερέα ἕτερον, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ααρὼν λέγεσθαι; τί δέ ἐστιν ὃ λέγει; Εἰ τὰ προβλήματα ἦν τέλεια, φησὶ, τὰ κατὰ Ἰουδαίους, καὶ μὴ σκιὰ ἦν ἐνόμως μελλόντων ἀγαθῶν, ἀλλὰ δι᾽ αὐτὸν πᾶν κατορθοῦτο, καὶ οὐκ ἐμέλλεν ἑτέρᾳ προσχωρεῖν, οὔτε ἡ ἱερωσύνη ἡ προτέρα κατεξίστασθαι, καὶ ἑτέρα καθίστασθαι· πῶς ἔνεστιν ὁ προφήτης ἔλεγε· Σὺ ἱερεὺς εἰς Ⓦ αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν
Ecp. ζ. ιβ. Μελχισεδέκ; ἔδει γὰρ εἰπεῖν, κατὰ τὴν τάξιν Ααρών. διὰ τοῦτο φησὶν· Εἰ μὲν οὖν ἡ τελείωσις διὰ τῆς Λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν, τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀνίστασθαι ἱερέα ἕτερον, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ααρὼν λέγεσθαι; δῆλον γὰρ ἐκ τούτου, ὡς ἐκείνη μὲν τέλος ἔλαβεν ἡ ἱερωσύνη, ἑτέρα δ᾽ ἀντεισενηνόχεισι πολλῷ βελτίων καὶ ὑψηλοτέρα. τοῦτο δ᾽ ὁμολογούμενόν ἐστι, καίτοι συνομολόγηται, ὅτι καὶ πολιτεία ἑτέρα τῇ ἱερωσύνῃ συμβαίνουσα γίνεσθαι) καὶ νομοθεσία βελτίων, δηλονότι ἡμετέρα· ὅπερ δὴ κατασκευάζων ὁ Παῦλος ἔ-
Ecp. ζ. ιϛ. λεγε, Μεταλαμβανομένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται, καὶ τοῦτο δημιουργὸς εἰς ἐστιν. ἐπεὶ γὰρ ὁ πλείων τῶν νομίμων περὶ τὴν τῆς ἱερωσύνης ἀκολουθίαν ἀπηλλάσσετο, ἡ ἱερωσύνη ἡ προτέρα ἐξεβέβλητο· δῆλον, ὅτι, ἑτέρας ἀντεισαχθείσης, καὶ
Ecp. ζ. ιζ. νομοθεσίαν μείζονα ἀντεισαχθῆναι ἔδει. Εἶτα δηλῶν, περὶ τίνος ταῦτα λέγει) Ἐφ᾽ ᾧ γὰρ λέγει) ταῦτα, φησὶ, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ᾽ ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ. προδηλοῖ γὰρ, ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέτακται ὁ Κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδεὶ περὶ ἱερωσύνης Μωϋσῆς ἐλάλησεν. ὅταν οὖν" φαίνηται ὁ Χριστὸς ἐξ ἑτέρας ὢν τῆς φυλῆς, δηλονότι τοῦ Ἰούδα, καὶ ἱερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, ὃ δὴ Μελχισεδὲκ πολὺ τοῦ Αβρααμ σεμνότερος ὢν" πόθεν λάβοι (συνομολόγηται), ὅτι καὶ ἑτέρα αὖθ᾽ ἑτέρας εἰσαγαγεῖ) ἱερωσύνη πολὺ τῆς προτέρας ὑψηλοτέρα. εἰ γὰρ ὁ τύπος τοιοῦτος, καὶ τῆς ἱερωσύνης ἡ Ἰουδαϊκῆς λαμπροτέρους εἶχε· πολλῷ μᾶλλον αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. ὅπερ δὴ κατασκευάζων ὁ αὐτὸς ἀπόστολος ἔλεγε· Περισσότερον ἔτι καταδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδὲκ ἀνίσταται) ἱερεὺς ἕτερος, ὃς οὐ κατὰ
Ecp. ζ. ιη. νόμον

ἐμοὶ ἐστολῆς ⟨ἀρχικῆς, ἀλλὰ⟩ καὶ δυάμεως ζωῆς ἀκαταλύτου. Οὐ ὄφελον, ὦ καὶ ἐμοὶ ἐστολῆς ⟨ἀρχικῆς, ἀλλὰ⟩ καὶ δυάμεως ζωῆς ἀκαταλύτου; ὅτι τὸ προσταγμα αὐτοῦ ἐστὶν ἐμοὶ ⟨ἀρχικόν. ὁ⟩ γὰρ πρόσταγμα φύσεως ἐστὶ μόρους ἐπιτάξει· ἀλλὰ τῆς καὶ ψυχῆς ἀρετῆς ὅτι μέλλομεν, καὶ τοῦτο ⟨Θεὸς⟩ προστάττει· καὶ τοῦτον ⟨ἀπὸ⟩ νεκρῶν ἐγείρας ἡμᾶς ⟨καὶ⟩ τοῦ ἀπρᾶξαι ἐλεύθερον ἀφίησιν, καὶ ἐζωοποίησε διὰ πλοῦ θανάτου λύσας, τὸ μὲν τοῦ ἁμαρτίας, τὸ δὲ τοῦ ⟨ἀρχοῦ⟩. ἐπεὶ οὖν τοιαῦτα κομίζομεν ἡμῖν κλῆσις ἀγαθή, ⟨ἀρχὴ⟩ τοῦτο φησὶν· ὁ καὶ νόμου ἐστολῆς ⟨ἀρχικῆς, ἀλλὰ⟩ καὶ δυάμεως ζωῆς ἀκαταλύτου. κἂν μὲν οὖν καὶ τοῦτο λειπὸν σωματοδιδάκτου· ὅτι, τῆς ἱερωσύνης μεταθέσεως, καὶ νόμου μεταθέσεως ἐξ ἀνάγκης εἰκὸς ⟨ἦν⟩ γενέσθαι. ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο αὐτοπρεπῶς οἶμαι ἀποδέξαι, καὶ τοῦ προφήτας πάλιν προσαγαγεῖν μάρτυρας λέγοντας, ὅτι καὶ ὁ νόμος μεταθήσεται, καὶ ἡ πολιτεία μεταβεβλήσεται· ὅτι τὸ βέλτιον μεταχειρισθεῖσα, καὶ ὅτι βασιλεὺς οὐδεὶς οὐδέποτε λειπόνεως ἀφήσει· Ιουδαῖος.

Επειδὴ τοσαῦτα χρὴ λέγειν, ὅσα δυατόν ⟨ἐστιν⟩ διελθεῖν ⟨ὑμῖν⟩ ἀκροατήριον, καὶ μὴ πάντα ὑφ' ἓν, μηδὲ ἀθρόως, εἰς ἔπειτα σχήσια τὰ μεθυσάμενοι χρεών, οὐ ταῦτα καταλύσωμεν τὸν λόγον, ⟨ἀλλὰ⟩ καλέσαντες ὑμῶν τὸν ἀγάπιον μεμνῆσθαι τῶν εἰρημένων, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν λεχθεῖσι ταῦτα ζευγάσαι. καὶ ὃ ⟨πρότερον⟩ ἐδείκνυμεν, τοῦτο δεικνύντες καὶ νῦν· τοὺς ἀδελφοὺς ἀνασώσασθαι τοὺς ὑμετέρους, καὶ πολλῶν ⟨ἕνεκα⟩ τῶν ἡμελημένων μᾶλλον πεισθῆναι προθύμους. ὀλίγα γὰρ τοῦτο τοσούτων ἡμεῖς ἀναδεχόμεθα πόνον, οὐχ ἵνα ἁπλῶς εἰπωμεν, οὐδ' ἵνα κρότου καὶ θορύβων ἀπολαύσωμεν· ἀλλ' ἵνα ἐπιμελείαν ποιώμεθα τοὺς τῆς ἀληθείας ὁδοῦ τοὺς ἀπερραγμένους. καὶ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι καιροὶ οὐδεὶς ἔχω πρὸς σχήσιν· ἤρκεσε μοι τὰ ἐμαυτῷ κατορθώσαι πρόγματα. οὐδεὶς δὲ ἑαυτῷ κατορθώσας δυάται χωρὶς τῆς τῶν πλησίον σωτηρίας. ὅθεν τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησι· Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος, a. Κορ. ι. λ'. Εἰδὼς ὅτι ὁ ἑαυτοῦ ἐν τῷ τοῦ πλησίον κεῖται συμφέροντι. ὑγιαίνεις σύ; μὴ ὁ ἀδελφός σου ἀσθενεῖ. καὶ εἶπεν οὗ φέρεσθε, πρὸς τὸ κρεῖττον μείζονας ἀληθείας, καὶ ἐν τούτῳ μιμήσεσθε τὸν μακάριον ⟨Παῦλον⟩ τὸν λέγοντα· Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; Εἰ γὰρ δύο καταβάλλοντες ὠφελοῦσι, καὶ διαπεμφθέντες ὀλίγον ἀργύριον εἰς πόλεμον, χαίρουσιν· αἱ ψυχαὶ σῶσαι δυνηθῶμεν, πόσων οὐ καρπωσόμεθα κόπων; πίστις δὲ καὶ ἀσφάλεια μέλλοντα ἀπολαύσομεν τῆς ἀμοιβῆς; ἐγὼ δὲ καὶ ταῦτα, ὁσάκις δὲ συμβαίνει, πολλῶν δεξόμεθα τῶν ἡδονῶν ἀντὶ τῆς ζωοτροφίας, τὴν κατορθώματων ἀμείνονα κτήσασθαι τὴν κατ' αὐτοὺς· καὶ ὅπως τὰ βήματος αὐτοῦ σταθησόμεθα τὸ φοβερόν, μεγάλης μεθέξομεν τῆς παῤῥησίας. καὶ καθάπερ ⟨οἱ⟩ ἀδικοῦντες καὶ πλεονεκτοῦντες καὶ ἁρπάζοντες τὰ μύρια τοὺς πλησίον ἀφαιτοῦντες κακά, ἀπολλύντες σφᾶς, καὶ τοὺς ταῦτα πάσχοντας ἰδόντες (ἄφοπτα γάρ, φησὶ, πλούτου· καὶ δῆλοι σὺ τὸ πλουσίου καὶ τὸ Λαζάρου τοῦτο) οὐδὲ ἀνοῖξαι στόμα δυνήσονται, οὐδὲ εἰπεῖν τι καὶ ἀπολογήσασθαι, ἀλλὰ αἰσχύνης πολλῆς ἐμπλησθέντες καὶ κατηγῶσεως, ἀπὸ τῆς ἕδρας τῆς σκιώσης ὅπου τοῦ ποταμοῦ ἀπενεχθήσονται τὸ πυρός. οὕτως ⟨οἱ⟩ σώζοντες καὶ διδάσκοντες καὶ κατηχοῦντες, ἰδόντες τοὺς ⟨ἐν⟩ τῷ ἀφροσύνῃ ζῶντας ⟨καὶ⟩ μωμησαμένους αὐτοῖς σκιωμάς, πολλῆς ἐμπλησθήσονται τῆς παῤῥησίας. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Καύχημα ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν. C. Κορ. α. ιδ'. πάντες, εἰπεῖν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ. καὶ πάλιν ὁ Χριστὸς πρὸς τοὺς λέγοντας· Ποτὲ σοὶ φίλοις ἐν τῷ μαμωνᾷ τῆς ἀδικίας, ἵνα, ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους αὐτῶν σκηνάς. ὁρᾶς ὅτι πολλὴ παῤῥησία ἡμῖν γίνεται ἐκ τῶν ὑστέρων μόνων παῤῥησιάσασθαι; εἰ γὰρ, ὅταν χρημάτων ἀπόθεσις, τοσαύτη παῤῥησία τοῖς εὐφραινομένοις, τοσοῦτος ὁ μισθός, τοσαύτη ἡ ἀμοιβὴ, ὅταν ψυχῆς ὠφέλεια, πῶς οὐ πολλὴ καὶ μεγάλη ἡμῖν εἰς αὐτὰ ἀγαθή; εἰ δὲ ἡ ταῦτα σκιὴ, χρέος ἀπόθυσα, καὶ πτῶσιν διορθώσασα, ἀπὸ θανάτου πάλιν εἰς ζωὴν

ἐπθυμῆλθε, καὶ τὰ δάκρυα τῶν βεργετηθέντων ψυχὴν ἀπελθόντα ἐπανήγαγε εἰς σῶμα πάλιν, ὅπως τῆς ἀναστάσεως φανείσης· τί οὐκ ἐργάσεται τῶν ἀθλητῶν ἐκείνων τὰ δάκρυα, ὅσοι ἀῦ ἐπὶ σῶ ἔβαπτίσθησαν; ὥσπερ γὰρ ταύτην ἀπεισάσαν αἱ χῆραι, ζῶσαν ἀπὸ νεκρᾶς ἔδειξαν· ὅτω καὶ σὲ τότε πεισάντες ⓐ βαπτισθέντες νῶν, ποιήσουσι πολλῆς ἀπολαῦσαι φιλανθρωπίας, καὶ τῆ γεέννης πυρὸς ἁρπάσουσι). ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ μάχεσθε πρὸς τὰ τοιαῦτα νοσοῦντας. οὕτω γὰρ καὶ ἡμεῖς ὑμῖν πεθυμότεροι ἐγκαλεσόμεθα, ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν μαθόντες, ὅτι οὐκ εἰς πίστιν ἐπαιρόμεθα· καὶ ὑμεῖς αὖθις πεθυμότεροι πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν ἔσεσθε. καθάπερ γὰρ ὅταν τῶν χρημάτων, ὁ δύο χερδῶας χρυσοῦς, πλείονα λαμβάνει πεθυμίαν πρὸς τὸ καὶ δέκα καὶ εἴκοσι συλλέξαι καὶ ζημιαγεῖν· ὅτω καὶ ὅταν τῆς ἀρετῆς γένηται. ὁ ποιήσας τι καλὸν ἔργον, ἢ κατορθώσας, ἀπ' αὐτῆς τὸ κατορθώματος τῆς ἐργασίας πνα πεδείκνυσι λαμβάνει καὶ πεδαίνεσιν, ὥστε καὶ ἑτέρων ἅψασθαι. ἵν' οὖν ἢ τοὺς ἀδελφοὺς βοηθώμεθα, ἢ ἑαυτοὺς συνεισώμεθα ὅταν τοῖς ἡμαρτημένοις, μᾶλλον δὲ πρὸ τούτου πολλῶν πεφανερώμεθα, καὶ πεὶ τὰ ἄλλα ἀπάντων τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δοξάζεσθαι πεποιήκαμεν, μὴ γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ οἰκετῶν ὅταν τὰ χρήματα ἐλεήσαντες, ἐκκαπάσωμεν ἐκ τοῦ βοηθοῦντα παῖδας τοῦ ἐζωγρημένους ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα καὶ μὴ πεότερον ἀποστῶμεν, ἕως ἂν τὰ πρὸς ἡμᾶς ἅπαντα πληρώσωμεν, ἀῦτε πείθωνται, ἀῦτε μὴ πείθωνται. μᾶλλον δὲ ἀδύνατον χειστιανοὺς ὄντας μὴ πειθῆναι. πλὴν ἀλλ' ἵνα μηδὲ ταύτην ἔχητε πεφασιν, ἐκεῖνο λέγω· ὅταν πολλὰ κακώσας ῥήματα, καὶ πάντα πληρώσας τὰ πρὸς σαυτόν, ἴδῃς αὖθις μὴ πειθομένους ἄγαγε πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ πάντας τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι πεῖσον· τὸ δηλοῦν καὶ τὸν ἐς αἰῶνα σὺν τοῖς χειροτονήσαντος. ταῦτα καὶ γυναῖκες οἱ ἄνδρες ἐγκαλέσασθε, καὶ γυναῖκες ἀνδράσι, καὶ παισὶ πατέρες, καὶ φίλοι φίλοις· μαθόντες καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ ⓐ μὴ ἡμῶν μὲ τεπαῖσθαι δοκοῦντες, πὸ δὲ ἐκείνων φρονοῦντες, ὅτι ἀσυνήθης ἐστὶν ἡμῖν καὶ φρουτὶς καὶ ἀλλοτριότης ἀπὸ τοῦ πρὸς ἐκείνους ἀθυμαλοιώτων· καὶ πάντας πρὸς ἡμᾶς ἐκ βίου διώσουσι) τὸν πρὸ ἡμῶν ἐκ βλασφημίας· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τολμήσει λοιπὸν τις κατα φυγεῖν πρὸς αὐθις, ἀλλ' ἐς αἰῶνα τὸ σῶμα καθαρὸν τῆς ἐκκλησίας. ὁ δὲ Θεὸς, ὁ θέλων πάντας σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ὑμᾶς τε πρὸς τὸν ἔρωτα τοῦτον διναμώσειεν, ἐκείνους δὲ τῆς πλάνης ταύτης ἀπαλλάξει, καὶ πάντας κοινῇ ἁγιάσας, καταξιώσειε τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν εἰς δόξαν αὐτοῦ· ᾧ ἅμα πατρὶ σὺν ἁγίῳ πνεύματι δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ Λογ. ε.

Ἡ πλάνη τῶν Ἰουδαίων, μᾶλλον δὲ ἡ μανία τῶν Ἰουδαίων. ἔστι γὰρ καὶ χωρὶς οἴνου μθύειν, ἔστι καὶ πόρνοις πρόποσις καὶ ἡ ἀσωτία κωμάζειν. Εἰ μὴ καὶ χωρὶς οἴνου μθύουσι, οὐκ ἂν εἶπεν ὁ προφήτης, Οὐαὶ οἱ μθύοντες οὐκ ἀπὸ οἴνου. Εἰ μὴ καὶ χωρὶς οἴνου μθύουσι, οὐκ ἂν εἶπεν ὁ Παῦλος, Μὴ μθύσκεσθε οἴνῳ. ὡς γὰρ ἐνταῦθα ἄλλως μθύουσι, εἶπε· μὴ μθύσκεσθε οἴνῳ. ἔστι γὰρ, ἔστι καὶ * ὀργῆ μθύειν, καὶ ἐπιθυμίᾳ ἀτόπῳ, καὶ φιλαργυρίᾳ, καὶ κενοδοξίᾳ, καὶ μυρίοις ἑτέροις πάθεσι. μέθη γὰρ οὐδέν ἐστιν ἕτερον ἢ ἔκστασις τῶν ὀρθῶν λογισμῶν, καὶ πανδαφεσύνη, καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ὑγιείας διάφθορα. ὅ τοίνυν μάνον ὁ ἄκρατον ἐγκεκύφως πολὺν, ἀλλὰ καὶ ὁ πάθος ἕτερον ἐν τῇ ψυχῇ πέφυκεν, μεθύει λέγεται δὴ καὶ ἰσχυρῶς. καὶ γὰρ καὶ ὁ γυναικὸς ἔρως τῆς οὐκ ἰδίας,

Πτ. κθ. θ.

Ερεσ. ε. ιη.

ἰδίας, ϗ πόρνας ἐσχολακώς, μεθύς. ϗ καθάπερ ὁ κεῖνος, ὁ πολὺν ἀκρατον πιὼν, ϗ πρεσχηθεὶς ἀνελθὼν ἐφλέγετο ῥήματα, ϗ ἕτερα αὖθ' ἑτέρων ὁρᾷ· ὕπνω γὰρ ἔοικε, καθάπερ πηδᾷ ἀκρατὰς, τῆς ἀκολάστου ταύτης ἐπιθυμίας πληρούμενος, οὐδὲν ὑγιὲς ἀναφέρει ῥῆμα, ἀλλ' αἰσχρὰ πάντα ἐστὶ διεφθαρμένα, ϗ ἀνελθόντα, ϗ γέλωτος γέμοντα· ϗ ἕτερα αὖθ' ἑτέρων βλέπει, πρὸς μὲν τὰ ὁρώμενα τυφλούτων· ἢν γὰρ ἐπιθυμεῖ καθυβρίσαι, ταύτην πάντα χῶ φαντάζεται· ϗ καθάπερ ὀξυηκὰς τις ϗ πεπαιδευμένος, ϗ ὁ συλλογισμὸς, ϗ ὁ συμποσίοις, ϗ ὁ πάντι καιρῷ, ϗ ὁ πάντι τόπῳ, μυρίων μυρίαι πρὸς αὐτὸν ἀναλεγομένων, ὅτι ἀκάθαρτον δοκεῖ· ἀλλὰ πρὸς ἐκείνην τίταται, ϗ τὴν ἀμυτίδα οἰκεροπολεῖ, ϗ πάντα ὑφορᾶται ϗ δέδοικε, λοιδόπληκτος τινος ζωὸν ὄντα ἄμεινον ἀναχείμενος. ϗ ὁ ὀργὴ κατηχούμενος μηδὲν πάλιν. οὔτε γὰρ αὐτὸν ϗ ἡ ὄψις οἶδεν, ϗ ἡ φωνὴ τυγχάνεται, ϗ ὁ ὀφθαλμοὶ γίνονται ὕφαιμοι, ϗ ὀνὺξ σκοτοῦται, ϗ ἡ ὀξύοια καταπορπίζεται, ϗ ἡ γλῶσσα τέμνει, ϗ ὁ ὀφθαλμοὶ πρὸς φέρονται, ϗ αἱ ἀκραὶ ἕτερα αὖθ' ἑτέρων ἀκράσιν, ἀκρατὰς πάντος χαλεπώτερον τῆς ὀργῆς αὐτὸν πληθύσης τὸν μιαίνοντα, ϗ χλωπὰ ἐργαζομένης, ϗ ζάλιον ποιήσης ἀναδαμῶντον. Εἰ γὰρ ἐπιθυμία τις ϗ ὀργὴ κατηχούμενος μεθύς· πολλῷ μᾶλλον ἀστεγῶν αὖ θερπος, ϗ εἰς Θεὸν βλασφημῶν, ϗ ἐναντίος ἀνθρώποις αὐτὸν ταῖς νόμοις, ϗ τῆς ἀκρίβειας ταύτης φιλονεικίας μηδέποτε καθυφεῖναι βουλόμενος, μεθύει ϗ μαίνεται, ϗ κωμάζοντων ϗ ὀξυηκότων ἀθλιώτερον ἀλγοῦντα, καὶ αὐτὸς αἰσθάνεσθαι μὴ δυνάμενον. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἰδίωμα ἐστὶν ἴδιον, ὃ μηδὲ ἐν οἷς τις ἀσχημονεῖ αἴσθησιν ἔχειν· ὥσπερ οὖν ϗ καθάπληξίας τοῦτο μάλιστα ἐστὶ δηλοῦν, ὅτι νοσοῦντες οὐκ αἰσθάνονται· ὥσπερ οὖν ϗ Ιουδαῖοι νῦν μεθύοντες οὐκ αἰσθάνονται. ἡ μὲν οὖν ποιητικὴ αὐτῶν πλάνη, ἡ μάθησις ἁπάσης αἱρετωτέρα. ἡμεῖς γοῦν τὸν ἀδελφὸν τὸν ἡμέτερον μὴ καταλύσωμεν πρόποσιν, μηδὲ ἄκαιρόν τινα νομίσωμεν αὐτῶν τὴν ἐπιμέλειαν. ἀλλ' ὥσπερ ϗ γραπτέον ποιοῦσιν, ἐπειδὰν συμβολῆς γενομένης τρέψωνται τὸν ἐναντίους, ἀπὸ τῆς διώξεως ἐπανιόντες, οὐκ ἐν ὕβρεως ἐπὶ τὰς σκηνὰς πρέχωσι, ἀλλὰ πρότερον ὅπῃ ϗ τόποι τῆς συμβολῆς ἐλθόντες, τοὺς ἐξ αὐτῶν καταπεσόντας ἀναιρῶσι· ϗ τὸν μὲν ἀποθανόντας τῇ γῇ κρύπτουσιν· εἰ δέ τινας ἴδοιεν μεταξὺ τῶν νεκρῶν πνέοντας ἔτι, ϗ μὴ χαμαιεύμενον ἔχοντας πληγὴν, εἰς τὰς σκηνὰς ἀνελόμενοι, μετὰ πολλῆς ἀπαγωγῆς τῆς θεραπείας, ϗ τὸ βέλος ἐξελκύσαντες, ϗ ἰατρὸν καλέσαντες, ϗ τὸ αἷμα πρὸς πλύναντες, ϗ φάρμακα ἐπιθέντες, ἐπὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐπιμελησάμενοι, πρὸς ὑγίειαν ἐπανάγουσιν· ὕπω δὲ ἡμεῖς νῦν, ὑπὸ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τὸν Ιουδαίων ἐλιώξαμεν, τὸν πρόφασις αὐτοῖς ἐφοπλίσαντες πάντα χρήσθαι, ἐπανιόντες* ἴδωμεν, μή τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἡμετέρων ἔπεσον, μή τινες ἀπὸ τῆς πηγείας πρόεσύρησαν, μή τινες αὐλοῖς ϗ τινὶ ἑορτικῷ ὀκνηρώτερον ἐπεσπώμενοι· ϗ ταῦτα μὲν μηδένα παραδῶμεν πάντα· ἢ ἀνελόμενοι θεραπεύσωμεν. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν πολέμων, πιστόν ἐστι πᾶς ϗ τινὶ ψυχῇ ἀφέντα, ἀδύνατον γραπτέον πάλιν ἀναστῆσαι θαι, ϗ πρὸς ζωὴν ἐπαναγαγεῖν· ὅτι δὲ τῶν πολέμων τούτων ϗ τῆς μάχης, καὶ χαμαὶ ἔπεσε τις ἢ ἐλήφθη πληγὴν, δυνατὸν, δυνάμενον ἡμῶν, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ζωοφαπομένης ἡμῖν, πρὸς ζωὴν αὐτὸν ἀναγαγεῖν πάλιν. οὐ γὰρ φύσεως ἐστὶν ὁ θάνατος, καθάπερ ὄνειρος, ἀλλὰ προαιρέσεως ϗ γνώμης. προαίρεσιν δὲ ἀποθανοῦσαν δυνατὸν ἀναζῆσαι πάλιν, ϗ ψυχὴν πεπωκυῖαν πᾶσαν πρὸς τὴν οἰκείαν ζωὴν ἐπανελθεῖν, ϗ αὐτὸς ὑπάρξαι δυνατήν. ἀλλὰ μὴ ἀπαγόμενοι, ἀδελφοί, μηδὲ σκυλευόμενοι, μηδὲ ἀναπίπτωμεν· μηδὲ μεταῤῥήματα ἐκεῖνά τις λεγέτω, ὅτι πρὸ τῆς πηγείας ἀσφαλίσασθαι ἀναγκαῖον τοὺς δὲ πόντας ποιῆσαι· πῶς γὰρ μὴ θανεῖσαν, μὴ δὲ ἡμέσθαι τὴν ἁμαρτίαν, μὴ δὲ πληθυσμὸν ἀναμεῖναι τὴν ἀνομίαν, ἢ δὲ ὄφελος λοιπόν; Εἰ γὰρ τις οἶδε τί ποτε ἐστὶ πρόνοια ἀνθρώπων· οἶδε ϗ τοῦτο, ὅτι πᾶν μᾶλλον ὑπομένεσθαι δεῖ, ϗ πάσαν ἀσυνδέτως ὑπομεῖναι· οὐ γὰρ δὴ μόνον πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἀσφαλίσασθαι

σφηλίσασθαι χρὴ, ἀλλὰ καὶ μὴ τὰ πώματα χεῖρας ὀρέγειν. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς εἰ τοῦτο ἤθελε, ῥᾳδίως ἐποίει, καὶ πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἀσφαλίζετο μόνον, μὴ δὲ τὴν ἁμαρτίαν ἀπεγύμνωσε καὶ ἀφεῖλε καὶ ἔα τὴν πώματι διωκεσθαι*. οὐδὲν ἂν οὐδὲ ἡμῖν ἐσώθη ποτέ. ἀλλ' οὐ ποιεῖ τοῦτο, φιλάνθρωπος ὢν καὶ ἥμερος, καὶ τῆς σωτηρίας μάλιστα ἐφιέμενος τῆς ἡμετέρας· ἀλλὰ καὶ μὴ τὰ ἁμαρτήματα πολλοῦ ὑπιδείκνυται πρόνοιαν. ἐπεὶ καὶ Ⓦ Ἀδὰμ ἀσφαλίσασθαι ἐδύ-

Γεν. ε. 15. νατο πρὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φάγῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. ἰδοὺ δὲ τῇ βιοθολείᾳ τὸν νόμον, καὶ τῇ δαψιλείᾳ τὴν συγχωρημάτων, καὶ τῇ μικρείᾳ τῆς κολάσεως, καὶ τῷ τῆς ἐπαγωγῆς (οὐ γὰρ εἶπε, μὴ φάγητε καὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας· ἀλλ', ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἂν φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε) καὶ πάντα ταῦτα, ὥσπερ ἐχρῆν ἀσφαλίσασθαι Ⓦ τὸν θεσπότην, οὐκ ἐποίησε. ἀλλ' ὅμως ὅπως μὴ τοσαύτην παρέσχοιτο καὶ διδασκαλίαν καὶ παραίνεσιν καὶ ἐπιμέλειαν, καὶ οὐκ ἔκλυσιν τῶν ἐπιταγμάτων· οὐκ εἶπεν ὁ Θεός· τί λοιπὸν πλέον; τί ὄφελος; ἔφαγον, ἔπεσα, πρέσβυν Ⓦ νόμον, ὃς θύσει τῷ Ἀβραὰμ, ἐπέμενέ μου τὴν ἐντολήν, ἐδίδαξα τὸν πλησίον, νεκρὸς ἐγένετο, πρεσβύτην τῷ θανάτῳ, ἐπὶ τὸν ἀποφασιν ἦλθε· τί οὖν λοιπὸν αὐτὸν ἀφελέσθαι; οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἐπιτίως, καὶ διελέχθη, καὶ πρέμνησατο, καὶ πάλιν ἑτέρῳ ἐπέθηκε φαρμάκῳ, τῷ τῶν πόνων καὶ τῶν ἱδρώτων· καὶ οὐ πρότερον ἀπέστη πάντα ποιῶν καὶ πράγματα παρέχων, ἕως τὸν φύσει τὸν πρεσβύτην ἀνέστησε, καὶ ἀπήλλαξε τοῦ θανάτου, καὶ πρὸς Ⓦ εὐεργετικὴν ἐκλεπαγώγησε, καὶ μείζονα τῶν ἀπολωλότων ἔδωκεν ἀγαθά· ὅθεν καὶ τῷ ἔργῳ αὐτὸν Ⓦ Ἀβραὰμ διδάξας, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἐγένετο ἐκ τῆς ὑπακοῆς ταύτης· ἀλλ' ἐκδημεῖ τοῦ παραδείσου οὗτος, ὅταν μακροθύμου ὄντος τοῖς εὐεργετοῖς ἀναμεμιγμένους τοῖς ἀγγέλοις. τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ Καὶ ἐποίησε. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνον πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἀσφαλίζετο, καὶ προδιηγόρευσε, λέγων,

Γεν. δ. ζ. Ἡμάρτες, ἡσύχασον· πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ. ὅρα σοφίαν καὶ ζωήν. διὰ τοῦτο δείκνυσι, φησὶ, μή σε τῆς προαιρέσεως τῶν πρωτοκλισιῶν ἀφέλῃ) διὰ τὸ πρὸ ἐμοῦ μὴ μοι ἀρπάσῃ τὸν σὸν προσκύνησιν (ἐὰν γὰρ πρωτοκλισίας τὸ δεύτερος κλισίας σεμνότερος ᾖ) ἐγὼ δὲ ἀρῶ, φησὶ, καὶ μὴ φθονῶ, μηδὲ ἀγωνιῶ περὶ τούτου· πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ αὐτοῦ ἄρξεις. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μὴ ὅτι τῆς τιμῆς τῆς τοῦ πρωτοτόκου, καὶ ὅλου τοῦ ἀδελφοῦ * καταφρονῇ καὶ σκέπτῃ καὶ πρόνοια, καὶ ἐπείτει, καὶ κυβέρνησε αὐτόν· μόνον μὴ πρὸς φόνον ἐκπηδήσῃς, μηδὲ εἰς τὸν βόθρον ἐκείνου ἐξέλθῃς σφαγῆς. ἀλλ' ὅμως, ὅδε ὕπνος ἔσχεν, οὐδὲ ἡσύχασεν· ἀλλ' ἐργάσατο τὸν μιαιφονίας ἐκείνου, καὶ τὸν δεξιὸν εἰς Ⓦ λιμὸν ἐκάθισεν Ⓦ ἀδελφικόν. τί οὖν; ἆρα εἶπεν ὁ Θεὸς, ἀφαλῶς αὐτὸν λοιπόν; τί πλέον ὄφελος; ἐργάσατο Ⓦ φόνον, ἀπέκλεισε Ⓦ ἀδελφόν, καὶ φεύγοντά μου τὴν βασιλείαν, δύο τινὰ καὶ ἀσυγχώρητα σφαγὴν ἐτόλμησε*. τοσαύτης καὶ τοιαύτης ἀπολαύσας προνοίας καὶ διδασκαλίας καὶ συμβουλῆς, πάντα ἐξέβαλεν ἐκεῖνα ἀπὸ τῆς διανοίας, καὶ πρὸς οὐδὲν ἐπιστράφη. ἀφίεσθε τοίνυν καὶ ἐρρίφθω λοιπόν, καὶ μηδὲ λόγου τινὸς ἀξιούσθω πρὸς ἐμοῦ. οὐκοῦν τοιοῦτον ὁ Θεὸς οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐπρέσβευσε; ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν ἔρχεται πάλιν, καὶ διαλέγεται Ⓦ δεσπότου, καὶ φησὶ· Ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου;

Γεν. δ. θ. καὶ οὐδὲ ἀρνουμένου ἀφίησιν· ἀλλ' ἐπάγει καὶ ἄκοντα εἰς τὸν τῆς ἐργασίας ὁμολογῆσαι. καὶ εἰπόντος, οὐκ οἶδα· φησὶ, Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός με· αὖθις ὁ πρᾶγμα, φησὶ, κηρύττει Ⓦ μιαιφόνον. τί οὖν οὗτος; Μείζων ἡ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναί με. καὶ εἰ ἐκβάλῃς με ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσομαι. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μείζονα μοι ἥμαρτον συγγνώμης καὶ ἀπολογίας καὶ τοῦ ἀφεθῆναι. πλὴν ἀλλ' εἰ βουληθείης ἐπιξελθεῖν τῷ γεγονότι, πάσι προκεί-

σομαι,

σωμεν, ἔρημος τῆς πρὸς σὲ συμμαχίας γνόμενος. Τί οὖν ὁ Θεός; οὐχ οὕτω· πᾶς ὁ ἀποκτείνας Κάϊν, ἑπτὰ ἐκδικούμενα παραλύσει. μὴ φοβοῦ τοῦτο, φησὶ· βιώσεις βίον μακρόν· κἂν ἀνέλῃ σε τις, πολλαῖς ἑξάδι τιμωρείας ὁ παθὼν ος. ὁ γὰρ ἑπτὰ ἀριθμὸς πρὸς τῇ χαρᾷ ἀδιαλείπτου πλήρους ὅτι σημαντικός. ἐπεὶ οὖν ὁ Κάϊν πολλαῖς ἑξάδι ἐβάλετο τιμωρείαις, ἀγωνίᾳ καὶ βρόμῳ καὶ τρεμμοῖς καὶ ἀθυμίᾳ καὶ παραλύσει σώματος· ὁ δὲ λάμεχ σέ, φησὶ, καὶ τούτων ἀπαλλάξας τὴν κόλασιν, αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ ὑπέστη τὴν τιμωρίαν. καὶ δοκεῖ μοι εἰ βαρὺ καὶ φορτικὸν ὃ λεγόμενον· πολλῆς γ' [τοῦτο] ὅτι κενδημείας ἀπόλυξις. καὶ γὰρ οὐκ μὴ τοῦτα σωφρονήσαι βουλόμενος, τοιοῦτον ἐπινόησε κόλασιν τύπον, ὃς ἀπαλλάξαι αὐτὸν τῆς ἁμαρτίας ἐδύνατο. εἰ μὲν γὰρ βούλεως αὐτὸν αἰρεῖ ἀπηλθεν ἂν ἔχων τὴν ἁμαρτίαν ἐγκεκαλυμμένην, καὶ τοῖς μὴ τοῦτα οὐκ ἂν ἐφάνη γνώριμος. νυνὶ δ' ἀφεθεὶς πολὺν χρόνον ζῆσαι σὺν σκώληκι τῷ ἕλμινθι, διδάσκαλος τοῖς ἀπόντων ἐγένετο πᾶσι, διὰ τῆς ὄψεως καὶ τῆς σαλπιγγος τῆς φρικώδους ἅπασι, μὴ ποτε τοιαῦτα τολμᾶν, ἵνα μὴ τοιαῦτα πάθωσι, αὐτὸς τε βελτίων ἐγένετο πάλιν. ὁ γὰρ ἕλμινς καὶ φόβος, καὶ ὁ ἀγωνία συζῆν, καὶ ἡ τοῦ σώματος πάρεσις, καθάπερ τις σὺν διαμονῇ κατέχων αὐτόν· καὶ οὐκ ἀφίει ὅτε εἰς ἕπερον σκάφος ἐκπεσόντα τοιοῦτο τάλαντον πάλιν, καὶ τοῦ φρενὸς ζωηρῶς ἀπεμίμησκε, καὶ σὺν τούτοις αὐτοῦ τοῦ ψυχοῦ σωφρονιστέρου εἰργάζετο. ἀλλὰ μεταξὺ λέγητέ μοι ἐπῆλθον εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ ζητῆσαι, τί δήποτε τοῦ ἁμαρτόντος ὁμολογήσαντος τοῦ ἑαυτοῦ, καὶ καταγνόντος τῆς γνώμης, εἶπεν μείζονα συνίστησι τὴν μαρτυρίαν, καὶ μυδεμίας ἀπολογίας ἄξιος εἶ), οὐκ ἴσχυσεν ἀπαλλαγῆναι τὰ ἁμαρτήματα (κάπεγε ὁ προφήτης φησί· Λέγε Ησ. μγ. κς.
σὺ πρῶτος ἀνομίας σου προφήτης, ἵνα δικαιωθῇς) ἀλλὰ καὶ κατεκρίθη; διὰ τί; διότι οὐκ εἶπεν, ὡς ὁ προφήτης ἐκέλευσεν. ὁ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν ὁ προφήτης, λέγε σὺ πρῶτος ἀνομίας σου· ἀλλὰ τί; λέγε σὺ προφήτος, φησὶ, πρῶτος ἀνομίας σου. ὃ γὰρ ζητούμενον τοῦτο ἐστι, ὁ δὲ εἶπεν ἁπλῶς, ἀλλὰ ὃ προφήτου εἶπεν, ὃ μὴ ἀναμφίβολα καὶ ἐλέγχοντα καὶ κατηγορούμενα. σὺ δὲ οὐκ εἶπε προφήτος, ἀλλὰ ἀνέμενεν ἐλεγχθεῖναι παρὰ τοῦ Θεοῦ· μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχοντος, ἠρώτα. ἀλλ' ὅπερ ἄπαξ ἔδειξε ὃ ψυχρὸν φανερῶς, τοῦτο εἶπε τοῦ ἁμαρτίας ὅπερ οὐκ ἔστιν ὁμολογήσεως λοιπόν. καὶ σὺ τοίνυν, ἀγαπητέ, ἐπειδὴ ἁμάρτης, μὴ ἀνάμενε τοῦ παρ' ἑτέρου κατηγορίας· ἀλλὰ φθὰς ἑαυτὸν κατηγόρησον, καὶ προλαβὼν, σὺ κατάγνωσκε τῆς γνώμης, ὡς ἐὰν ἕτερος ἐλέγξῃ λοιπόν, οὐκ ἔλαττον τῆς σῆς ὁμολογήσεως ὃ κατόρθωμα ᾖ, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου κατηγορίας ἡ διόρθωσις. διὰ τοῦτο καὶ ἄλλος τίς φησι, Δίκαιος ἑαυτῷ κατήγορος ὁ προσωπολογία. ὥστε οὐ τοῦτο ἐστὶ ὃ ζητούμενον, ὃ κατηγορῆσαι ἑαυτῷ ἀλλὰ ὃ φθάσαι ἑαυτῷ κατηγορῆσαι, καὶ μὴ ἀναμένειν τοῦ παρ' ἑτέρου ἐλέγχους. ὁ γοῦν Πέτρος μὴ τοῦ ἀρῆσαι ἐκείνου τοῦ χαλεπτοῦ, ὅπως τάχους ἑαυτὸν ἀνέμενεν τῆς ἁμαρτίας, καὶ μηδενὸς κατηγοροῦντος ἔλεγε τὴν πλημμέλειαν, καὶ ἔκλαυσεν πικρῶς· οὕτως ἀπενίψατο τοῦ ἀρῆσαι ἐκείνου, ὡς καὶ προῆλθαι τῆς ἀποστολῆς, καὶ τοῦ οἰκουμένου ἐγχειρισθῆναι ἅπασαν.

Αλλ' ὅταν ἔλεγχον (δεῖ γὰρ ἐπὶ ὃ προκείμενον ἐπανελθεῖν) ἱκανῶς ἡμῖν εἰρῆσθαι ἀποδείξει ὁ λόγος, ὅτι πιπόντων καὶ χρὴ τὴν ἀδελφὴν ἀμελεῖν, οὐδὲ καταφρονεῖν· ἀλλ' ἀσφαλίζεσθαι μᾶλλον αὐτοῦ περὶ τῆς ἁμαρτίας, πολλῷ δὲ καὶ μᾶλλον τοῦ ἁμαρτίας περὶ αὐτοῦ ἐπιδείκνυσθαι ἐπιμέλειαν. ὅτι δὲ ἰατροὶ ποιοῦσι. λέγουσι μὲν καὶ ὑγιαίνουσι τοῖς ἀνθρώποις, ἃ δύνανται διατηροῦσι τοῦ ὑγιάναι αὐτοῖς, καὶ πᾶσαν ἀποκρύπτεσθαι νόσον· ἀμελήσασι δὲ τῶν ἐπιταγμάτων καὶ ἀρρωστίᾳ παρεπισυμβάσῃ, καὶ πρόρρησιν, ἀλλὰ καὶ πολλοῦ μᾶλλον τότε ἐπιδείκνυνται προθυμίαν, ὅπως αὐτοῦ ἀπαλλάξωσι τῆς νόσου. ὅτι δὲ ὁ Παῦλος ἐποίησε. καὶ γὰρ πεπορνευκότα ἐκεῖνον μὴ τοῦ ἁμαρτίας ἐκείνου, μὴ τοῦ προδεικνύμενον ἐκείνου τοῦ χαλεποῦ τοῦ σὺν τοῖς ἔθνεσι θυσιασκομένου, καὶ πρῶτον, ἀλλὰ καὶ ἀφώνι- α. Κορ. ε.

σντα

ωνίζα ἡ μὴ βαλόμενοι δίξασθαι τὴν ἰατρείαν, ἡ σκιρτῶντα δ' ἀποπηδῶντα ἐπεμήνατο ἐπὶ τὴν θεραπείαν· δ οὕτως ἐπεμήνατεν, ὥστε ἐῶσαι ὧ σώματι τῆς ὑγιείας πάλιν. ἡ οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτόν· τί δαὶ πλέον; τί δοὶ ὄφελος; ἐπόρισεν, τὸν ἀμφιβάλλοντα εἰργάσατο, οὐδὲ ἀπὸς ἰῶναι βούλεται τῆς ἀσελγείας, ἀλλὰ ἡ πεφυσίωται ἡ μέγα φρονεῖ, δ μᾶλλον τὸν ἔλκος ἐργάζεται· ἀφῶμεν τοίνυν αὐτόν, ἡ ἐγκαταλείψωμεν. οὐδὲ τοῦτο εἶπεν· ἀλλὰ διὰ ταῦτα μᾶλλον ὅσῳ τοῦτο μάλιστα πολλῆ τότε ἐχρήσατο τῇ προνοίᾳ, ὅπως πρὸς ἄφατον αὐτὸν εἶδε κακίαν ἀξολιθήσαντα· δ οὐκ ἀπέστη φθόνῳ, ἀπάτῃ, κολακείᾳ, ἡ δι' ἑαυτοῦ ἡ δι' ἑτέρων πολλῶν πόνων ποιῶν ἡ προσμαλθυόμενος, ἕως ἂν αὐτὸν εἰς ἐπίγνωσιν ἤνεγκε τῆς ἁμαρτίας, εἰς ἄφεσιν τῆς παρανομίας, ἡ τέλεον αὐτὸν ἀπαλλαξε τῆς κηλίδος ἁπάσης. τοῦτο δὴ δ σὺ ποίησον· μίμησαι Σαμαρείτην ἐκεῖνον, Luc. 2. δ δ' ὃν διαγελίᾳ τοσαύτην ὑπεδέξατο φιλοφροσύνην ἐκεῖνον προσήκατο. ἡ γὰρ ὁδῷ παρῆλθε Λευίτης, παρῆλθε ἡ Φαρισαῖος, ἡ οὐδέτερος ἐπεκάμφθη πρὸς δ κείμενον· ἀλλ' ἀνιλεῶς ἡ ὠμῶς ἀφέντες αὐτὸν, ἀπῆλθον. Σαμαρείτης δέ τις, οὐδὲν αὐτῷ προσόντων ὑδαμόθεν, ὃ πρέσβαμβ· ἀλλ' ἐπιὼν κατελέησεν, ἐπέδεξεν ἔλαιον ἡ οἶνον, ἐπέδησεν ὅτι δ ἦν, ἐνεβίβασεν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, καὶ ἀγούσιον ὃ μὲ ἔδωκε, ὃ ἡ ἐνεέγκατο χάριν τῆς τοῦ μηδὲν αὐτῷ προσόντος θεραπείας· ἡ οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτόν, τί δέ μοι μέλει περὶ τούτου; Σαμαρείτης εἰμὶ, οὐδὲν κοινὸν ἔχω πρὸς αὐτὸν, πορρωτάτω τῆς πόλεως ἐσμεν, οὐδὲ βασίσαι δύναμαι). τί δαὶ, ἐὰν μὴ πρὸς ὃ μῆκος ἀρκέσῃ τῆς ὁδοιπορείας; μέλλω νεκρὸν ὑπιφέρεσθαι· μέλλω σφαγῆς ἀλίσκεσθαι· μέλλω τοῦ φόνου ἐνοχὸν εἶναι). ἡ γὰρ πολλοὶ πολλάκις πρίοντες ἡ ὁρῶντες αὐθέντας πεπληγότας, ἀφὰ τοῦτο προσδραμεῖν, οὐκ ἀκριβῶς αἰσθέσθαι, οὐδὲ ζημιῶσαι φιλόμενοι, ἀλλὰ διὰ δικότης, μὴ ἡ αὖθις εἰς δικαστήριον ἑλκυσθῶσιν, ὡς τῆς σφαγῆς ἔνοχοι. ἀλλ' ὀκνῶ οὐδὲν τοῦτον εἰδέναι ὁ ἥμερος ἡ φιλάνθρωπος· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐνεδείκνυτο ἐπιδήμει ὅτι δ ὄνον, ἡ εἰς πανδοχεῖον ἤγαγεν· οὐδὲν τοῦτον ἐνόσησε, ἡ κόπων, ἡ ζημιῶν ἀπαίτησε, οὐκ ἄλλο οὐδέν. εἰ γὰρ ὁ Σαμαρείτης ὕστερον φιλάνθρωπος ἡ ἥμερος γέγονε θεὸς ἂν, θεὸν ἀγνοοῦσι· τίνα δὴ ἐχοιμὶ συγγνώμην ἡμῖν, τὸν ἀδελφὸν τὸν οἰκείαν ἀμηχανίαν ὑπομείζοσι κακοῖς; ἡ γὰρ ἡ ὕβρις ἡ νῦν ἠσεβήκασι, λῃσταῖς θεὲ πίσσι τοῖς Ἰουδαίοις, μᾶλλον δ' λῃστῶν ἀπάντων χαλεπωτέρεσι, ἡ μείζονα τοῦ· εἰς αὐτοὺς ἐμπεσόντας ἐργαζομένους κακά. ὑ γὰρ τὰ ἱμάτια αὐτῶν περιέρρηξαν, οὐδὲ τῷ σώματι πληγὰς ἐπήγαγον, καθάπερ οἱ τότε, ἀλλὰ τὸν ψυχὸν κατέτρωσαν, ἡ μυρία αὐτῇ τραύματα δόντες, οὕτω ἀπῆλθον, ἀφέντες δ' τῷ λάκκῳ τῆς ἀσεβείας χειμάρρους. μὴ δὴ πρίδωμεν τραγῳδίαν τοιαύτην, μηδὲ προσδραμόντων ἀνιλεῶς ὕστερον ἁμαρτάνειν· ἀλλὰ, κἂν ἕτεροι τοῦτο ποιῶσι, σὺ μὴ ποίησης, μὴ εἴπῃς πρὸς σαυτὸν, κοσμικός εἰμι αἰνῆρ, γυναῖκα ἔχω ἡ παῖδας· ταῦτα τῶν ἱερέων ἐστὶ, ταῦτα τῶν μοναχῶν. οὐδὲν γὰρ ὁ Σαμαρείτης ἐκεῖνος ταῦτα εἶπε, ποῦ νῦν ἱερεύς; ποῦ νῦν Φαρισαῖοι; ποῦ τῶν Ἰουδαίων διδάσκαλοι; ἀλλ' ὥσπερ τι θήραμα μέγιστον εὑρών, ὕστερος ἅπασι δ κέρδος. ἡ σὺ τοίνυν, ὅταν ἴδῃς τινὰ δεόμενον θεραπείας ἢ σώματικῆς, ἢ ψυχικῆς, μὴ λέγε πρὸς ἑαυτόν· ἵνος ἔνεκεν ὁ δεῖνα ἡ ὁ δεῖνα αὐτὸν οὐκ ἐθεράπευσεν; ἀλλ' ἀπάλλαξον τῆς ἀργίας, ἡ μὴ ἀπαίτει ἐκείνους δίκην τῆς ἀμελείας. ἐὰν ὕβρις χεύσῃ, εἶπέ μοι, κάμνων, μὴ λέγε πρὸς ἑαυτὸν, πῶς ἔνεκεν ὁ δεῖνα ἡ ὁ δεῖνα αὐτὸ οὐκ ἀνείλετο; ἡ ἐὰν ἀπορῇς πρὸς τὸν ἄλλων ἁρπάσαι; ὕστερον ἡ ὅτι τῶν πεπληγότων ἀδελφῶν λογίζου, ἡ νόμιζε δεῖσθαι ἐκείνους, τὸν ὅτι μέλειαν τὸν ἐκείνων. ἐὰν γὰρ ὅτι σὺ ἄξῃς αὐτῷ, καθάπερ ἔλαιον, τὸ λόγου τὸν διδασκαλίαν, ἐὰν κατάδεσιν τῇ προσοικείᾳ, ἀν θεραπεύσῃς τῇ καρτερείᾳ, δεῖσθαι ἐκείνους πάντως ὑπερορᾶν σοῦ ἐρᾶσθαι. ὁ γὰρ ἀξαγαγὼν τιμιόν, φησιν, ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔσῃ. τί τοίνυν

Ier. 15. 19.

ἡμεῖς

γένοιτ' ἂν ἴσως ὅπερ οὐδὲ πηγία, οὐδὲ χαμαιπία, οὐδὲ πλημμελίδες, οὐκ ἄλλο τι δυνάμενον ἐργάσασθαι, τῦτο ἢ τὴν ἀδελφοῦ σωτηρίαν ποιῆ. οὐκοῦν σὺ ὁ τόμα, πόσα παλαιὰς ἡμῶν, πόσα ἐφθέγξαλο ἀγχέα ῥήματα, πόσας βλασφημίας, πόσας λοιδορίας ἐξέβαλες· ἢ πάντων αὐτὴν λύσῃ τῶν τῦ πονηροῦ παρρησίαν. Ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ τέτων τῶν κατορθωμάτων πᾶσαν ἐκκαθαίρει δυνήσῃ τὴν κηλίδα σκαιέλεο. ἢ τί λέγω ἐκκαθαίρει; ὡς τόμα Θεοῦ πτήσεις σὺ ὁ τόμα. τί ταύτης ἡμοτ' ἀν' ἴσον τῆς πηρᾶς; μὴ γὰρ ἐγὼ τῶτα ὑπαγέλλομαι; αὐτὸς ὁ Θεὸς τῦτο εἴπει, ὅλι καὶ ἕνα τινὰ ἐξαγαγῆς, φησὶν, ὡς τόμα μέ ἐς αι ὁ τόμα σου, καθαρὸν, ἄγιον. μὴ τοίνυν ἀμελῶμεν τῶν ἀδελφῶν, μηδὲ ἀφειδῶμεν λέγωμεν, πόσοι σὺν ὕβρεσι, πόσοι πρὸς ὑρησαν· ἀλλ' ὑπομιμνήσκωμεν αὐτῶν. καὶ πολλοὶ ὧσι οἱ τῆς ὕβρεως, συ μὴ ἐκπομπεύσῃς, ἀγαπητέ, μηδὲ καθαιρήσῃς τῆς ἐκκλησίας τὸν συμφορὰν, ἀλλὰ διορθώσῃ. καὶ εἴπῃ τις, ὅτι πολλοὶ σὺν ὕβρεσι, ὑπεσύμισαν, ὥστε μὴ ἡμέρα ἀγαθὴ ἦλθε τῷ φίλτατον· ἐγὼ μὲν οὐδένα οἶδα· ὑπάτησαν, ἀνέδην τε, καὶ ψεύδη· εἰ δύο δὲ τρεῖς ἴδῃς καθαιρέσεις, πολλοὺς αὐτῶν οἱ λέγεις. ἢ οἱ μὲν κατηγορῶτα ὑπεσύμισαν, τῶν δὲ καθαιρέσαν μὴ ἀμελήσῃς· ἵνα ἑκατέρωθεν πολλὴ τῆς ἐκκλησίας ἀσφάλεια ᾖ, ἀπό τε τοῦ τῶν φίλων μὴ ἐκπομπεύεσθαι, ἀπό τε τοῦ τῶν καθαιρέσεις αὐτῶν τοὺς τῶν ἱερέων ἀτίμως ἄγεσθαι πάλιν. μὴ τοίνυν ἀφειδῶμεν λέγωμεν, τίνες ἦμβρον; ἀλλὰ" ἀσυδάσωμεν, ὅπως διορθώσωμεν τῶν ἡμαρτηκότας μόνον. ἢ γὰρ ἀφὼν, ὁ κατηγορῶν τὸν ἀδελφὸν μόνον, ἀλλὰ μὴ ὑπομιμνήσκων· ὁ ἐκπομπεύων δὲ καὶ τὸν ἀθανάτων, ἀλλὰ μὴ διορθούμενος. ἀνέλωμεν τοίνυν τῦτο τὸ πονηρὸν ἔθος, ἀγαπητοί· οὐδὲ γὰρ μικρὰν λύμην τῦτο ἐργάζεται. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ἤκουσά τις ἀδελφῶν λέγοντος, ὅτι πολλοὶ σὺν ὕβρεσι μὴ Ἰουδαίων, ἐ μηδὲν ἐξεπίασας, εἰς ἕτερον ὁ ῥῆμα ἐξενέγκῃς. πάλιν ἐκ ἴσος μηδὲν πολυπραγμονήσας, ἑτέρῳ τῦτο ἐξήνεγκε. εἶτα πῶς μὴ κρὰν τῆς πονηρᾶς ταύτης καὶ ἀξιολόγου φήμης, πολὺ μᾶλλον τῆς ἐκκλησίας ὄνειδος καλασκευάζομεν; τοῖς μὲν ἀπολωλόσι σὺν ὄφελος ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ βλαβὲς καὶ τύτοις καὶ ἑτέροις πολλοῖς. καὶ τι γὰρ ὀλίγοι ὦσι, ἡμεῖς αὐτῶν ταῖς φήμαις ταῖς κακαῖς πολλοὺς ποιοῦμεν, καὶ σὺν ἐκτὸς ἀδικουμένους ἐργαζόμεθα, καὶ σὺν μέλλοντας πίπλειν ὠθοῦμεν. ὁ γὰρ ἀδελφὸς ὁ ἀκούσας, ὅλι πολλοὶ σὺν ὕβρεσιν, καὶ αὐτὸς ῥᾳθυμότερος ἔσῃ· καὶ ταῦτα πάλιν ὁ ἀθανὴς ἀκούσας, θαμμεῖται ὅτι ὁ πλῆθος τῶν πιπλωκότων, μὴ τοίνυν μηδὲ ὅτι τύτῳ, μηδὲ ἐπ' ἄλλῳ τινὶ πονηρήματι συγχαίρωμεν, κἂν πολλοὶ ὦσι οἱ ἁμαρτάνοντες, ὥστε ἐκπομπεύειν αὐτῶν καὶ λέγειν, ὅλι πολλοί· ἀλλ' ὑπισχνίζωμεθα καὶ κατέχωμεν. μή μοι λέγε, ὅτι πολλοὶ σὺν ὕβρεσι· ἀλλὰ διορθωσάμενοι σὺν πολλούς. ἢ ἵνα τῦτο τοσῦτος ἀπλώσω λόγος, ἵνα κατηγορήσω τῶν πολλῶν, ἀλλ' ἵνα σὺν πολλοὺς ποιήσω ὀλίγους, μᾶλλον δὲ σὺν ὀλίγους, ἀλλὰ καὶ αὐσὺν τύτους διορθωσάμενος. μὴ τοίνυν ἐκπομπεύωμεν τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ διορθώμεθα. ὥσπερ γὰρ οἱ ἐκπομπεύοντες, καὶ εἰς τῦτο μόνον ἀφελιμώτατοι, καὶ ὀλίγοι ὦσιν οἱ ἡμαρτηκότες, πολλοὺς ἂν σὺν ποιήσειαν ποιοῦσιν· οὕτως οἱ συγχαίροντες, καὶ σὺν ἐκπομπεύοντες ὑπισχνίζονται, καὶ τῶν πιπλωκότων ὑπιμελησόμενοι, κἂν πολλοὶ ὦσι, αὐτοὺς τε ἐκείνης διορθοῦνται ῥᾳδίως, οὐδὲν ἔτερον ἐκ τῆς τύπου ἀφιᾶσι καθαλαβεῖν φήμης. οὐκ ἤκουσας ὅτι ἡνίκα Σαοὺλ ὁ Δαβὶδ ἔλεγε· Πῶς ἔπεσον δυνατοὶ, μὴ ἀναγείλητε εἰς Γὲθ, μηδὲ διαγγείλητε ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἀσκάλωνος, ὅπως μὴ εὐφρανθῶσι θυγατέρες ἀλλοφύλων, μηδὲ γαυριάσωσι θυγατέρες ἀπερισσμήτων; εἰ δὲ καθαίρεσις φίλτατε οὐκ ἐβούλετο ἐκπομπεύεσθαι, ὥστε μὴ ἡμέρα τοῖς ἐχθροῖς ἡδεῖα· πόσῳ μᾶλλον ταῦτα δεῖ ἐκφέρειν εἰς τὰ ἔξω τῶν ἀγαθῶν, μᾶλλον δὲ σὺν εἰς" σὺν πρὸ ἡμῶν· ἵνα μήτε οἱ ἐχθροὶ ἀκούοντες χαίρωσι, μήτε οἱ οἰκεῖοι μανθάνοντες καθαπίπτωσιν· ἀλλὰ συγκλείει τὸ" στόμα χρεών; μή μοι λέγε, ὅλι τῆς ὀφθῆναι εἶπον· καθ' ἑαυτὸ κείμενον τὸ ῥῆμα. ὥσπερ γὰρ σὺ σὺκ ἐπαρρήσ-

C. Bas. a. x.

σας

σας σιγῆσαι, οὕτως οὐδὲ ἐκεῖνος ἀνέξεται. ταῦτα δὲ περὶ τῆς πρόσης ἡσυχίας λέγω μόνοι, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλων μυρίων ἁμαρτημάτων. μὴ τοῦτο σκοπῶμεν μόνοι, εἰ πολλοὶ τῶν ἀσεβούντων ἐσμέν· ἀλλὰ ἐκεῖνο σκοπήσωμεν, ὅπως αὐτὸν ἀπαγάγωμεν. μὴ ἐπαίρωμεν τὰ τῆς πολεμίων, καὶ τὰ ἡμέτερα καθαιρῶμεν· μὴ ἰσχυρὰς ἐκείνας ἀποφαίνωμεν, καὶ ἡμᾶς ἀσθενῆ. ἀλλὰ τίνα τοίνυν ἄπεστιν ἐργασώμεθα. οἶδε καὶ φήμη πολλάκις καθελεῖν καὶ ἀνασῆσαι πύργους, καὶ πολλοὺς οὐκ οὔσαι παρῆλθε μίαν ἐμβαλοῦσα, καὶ πολλοὺς ὄντας καταλύσασα πάλιν. δεῖ τοίνυν καὶ ἡμᾶς τὰς φήμας ταύτας ἀσκεῖν ἐκείνας, αἳ τὰ ἡμέτερα αἴρουσι παράγματα, καὶ μεγάλα ποιοῦσι φαίνεσθαι· ἀλλὰ μὴ ἐκείνας, αἳ [ὅλου] τοῦ κόσμου τὴν ἀδελφότητα καταγέλωσι ὄντως, καὶ μὴ ἀκούσωμέν τι χρηστὸν, εἰς πόλεμον ἐκφέρωμεν· ἂν δέ τι φαῦλον καὶ πονηρὸν, πρὸς ἑαυτοὺς καταχρύψωμεν, καὶ ὅπως ἀνέλωμεν αὐτὸ, πάντα ποιήσωμεν. καὶ νῦν τοίνυν βουλ- 10
θῶμεν, πολυπραγμονήσωμεν, ἴδωμεν τὸν πεσόντα, καὶ εἰς οἰκίαν δεῖ εἰσελθεῖν, μὴ καταλήσωμεν· εἰ δὲ ἄγνωστος εἴη, καὶ μεταμάθοι σοι παρόντος ὁ πεσὼν, καὶ ἐργάσαιτο, καὶ πολυπραγμόνησον, ἵνα ἐγκρύψῃς τὸ ὀπτασθέν, καὶ πῦρ μάλιστα πτήσεται· κἂν εἴπῃς λαοῖς, εἰσελθὲ εἰς τὴν οἰκίαν· μὴ ἀσχημονήσῃς, μηδὲ ἐρυθριάσῃς. εἰ μὲν γὰρ χρήματα εἰσῆς ἁρπάσων, ἡ χεὶρ πάλαι ψόμβος πᾶν αὐτὸ, εἰκὸς ἦν αἰσχύνεσθαι· εἰ δὲ ὑπὲρ τῆς οἰκείου 15
σωτηρίας τρέχεις, ἡ τῆς εἰσόδου παρέφασις ἀπάντων ἀπαλλάττει σε τῶν ἐγκλημάτων. παρακάλεσον δὲ, καὶ εἰπὲ πρὸς αὐτὸν, ἐτέρωθεν πεπομφὼς τὴν δεξιὰν, ὥστε δύο πεσόντα ἡμᾶς θεραπεῦσαι. ἐπαγρεῖς, εἰπέ μοι, τὸν Ἰουδαῖον, ὅτι Χριστὸν ἐξαμύρωσαι, καὶ βλασφημοῦσιν εἰς αὐτὸν ἡμᾶς, καὶ παρόντας ἀκούειν καλεῖς; πάντως οὐκ ἀνέξεται), ἐὰν ἡ χριστιανὸς, κἂν μυριάκις Ἰουδαΐζῃ, οὐκ ἀνέξεται εἰπεῖν, ὅτι ἐπαινῶ· ἀλλ' ἐμφοβήσει τὴν ἀκοὴν, καὶ ἐρεῖ πρὸς σέ· μὴ λοιδόρει· δύφημε, δύσθεστε. εἶτα ὅταν αὐτὸν λάβῃς τὴν συγκαθέδραν, πάλιν ἐπανάλαβε, καὶ εἰπέ· πῶς οὖν αὐτοῖς κοινωνεῖς, εἰπέ μοι; πῶς μετέχεις τῆς ἑορτῆς; πῶς μετ' ἐκείνων τῆς θύρας; εἶτα κατηγόρησον αὐτῶν τῆς ἀγνωμοσύνης· εἰπὲ τὴν βλασφημίαν ἅπασαν, ἵνα σὺ ταῖς ἔμπροσθεν ἡμέραις δεῖλθε πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου, τὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ, τὴν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, τὴν ἀπὸ τῆς περ- 25
ῥήσεως τῶν προφητῶν ἐλεγχομένων. δεῖξον πῶς εἶχε καὶ πάντων ἅπαντα πρόκειται, καὶ οὐδέποτε ὅπου τὴν πρέπειαν ἐπεμήξοισι πολιτείην, ἔνθ' ὅλως ἡμῖς αὐτοῖς τῶν Ἱεροσολύμων χωρεῖς οὐδὲν τοιοῦτον ἔπι τελεῖν. καὶ πρὸς τούτοις αἰσθόμενοι τῆς γλώττης, τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Κυρίου, τῶν θυθίων τῶν ἐκεῖ, τοῦ κλαίσεων· καὶ ὅτι τούτων ἀπόντων δύσομαι λόγου, καὶ
Γαλ. ε. ν. β. ὑμοῖα τις ἁμαρτὰς κεῖται τοῖς τὰ τοιαῦτα τολμῶσιν· ἀνάμνησον δὲ Παύλου λέγοντος, Οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε· καὶ πάλιν ἀπειλοῦντος, ὅλη ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐκ ὠφελήσει. καὶ εἰπέ, ὅλη καθάπερ περιτομὴ, οὕτω καὶ πρόσις Ἰουδαϊκὴ τοὺς οὐρανοὺς ἐκβάλλει τῆς θύρας, καὶ μυρίας ἔτερας κατορθώματα ἔχει. εἰπὲ, ὅτι χρίσθαι δεῖ τοῦτο καὶ καλεῖσθαι καὶ εἶναι, ἵνα τῷ Χριστῷ πιθώμεθα, οὐχ ἵνα πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνους τρέχωμεν.

Αι δέ τινας θεραπείας προτείνῃ), καὶ λέγῃ πρός σε, ὅτι ὑπισχνοῦνται θεραπεύειν, καὶ ἀπὸ τούτου πρὸς αὐτὸν τρέχω· ἀνακάλυπτον αὐτοῦ τὰς μαγγανείας, τὰς ἐπῳδὰς, τὰ περιάμματα, τὰς φαρμακείας. οὔτε γὰρ ἄλλῳ τινὶ ἔστιν ὅπου δοκοῦσι θεραπεύειν· οὐδὲ γὰρ θεραπεύουσι τῇ ἀληθείᾳ· μὴ γένοιτο. ἐγὼ δὲ καὶ ὑπερβολὴν ποιοῦμαι πολλὴν, καὶ ὅλως λέγω· ὅλως εἰ καὶ θεραπεύουσιν ἀληθῶς, βέλτιον ἀποθανεῖν, ἢ τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Θεοῦ προσδραμεῖν, καὶ τοῦτον θεραπευθῆναι τὸν τρόπον. τί γὰρ ὄφελος, θεραπευθῆναι σῶμα, τῆς ψυχῆς ἀπολλυμένης; τί δὲ κέρδος, σὺν ταῦτα λοιπὸν τυγχάνειν πονηρίας, μέλλοντας εἰς τὸ αἰώνιον
Δευτ. ιγ'. α πῦρ ἐμπίπτειν; ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι ταῦτα, ἄκουσον τί φησιν ὁ Θεός· Ἐὰν ἀναστῇ προφήτης ἐν σοὶ, ἢ ἐνυπνιαζόμενος ἐνύπνιον, καὶ δῷ σημεῖον ἢ τέρας, καὶ ἔλθῃ τὸ σημεῖον καὶ τὸ τέρας,

τέρας, ὁ ἐλάλησι, καὶ εἶπη, πεπλάνηται, καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις· οὐκ ἀκούσεται τοῦ προφήτου ἐκείνου, ὅτι πιέζει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμᾶς, εἰ ἀγαπᾶτε Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ὑμῶν. ὃ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν· ἐὰν εἴπη τις προφήτης, φησὶν, ὅτι δύναμιν νεκροὶ ἐγεῖραι, ἢ τυφλὸν θεραπεῦσαι, ἀλλὰ πείθητέ μοι, καὶ προσκυνήσωμεν τοῖς δαίμοσιν, ἢ εἰδωλολατρήσωμεν, εἶπα ὁ ζωοποιῶν λέγοι δύναμιν ἔχειν θεραπεῦσαι τυφλὸν ἢ νεκροὺς ἐγεῖραι· μηδὲ ὅτε πειράζῃς, φησὶ, δέξῃ πειράζων σε ὁ Θεὸς σύνεσιν σκεύους δύνασθαί τοῦτο· οὐκ ὅπως αὐτὸς ἠγνόει σε τίνα γνώμην, ἀλλ' ἵνα σοι δοκιμὴν παράσχῃ, εἰ φιλεῖς τὸν Θεὸν ὅτιος· φιλοῦντος δέ ἐστι, τὸ, καὶ νεκροὺς πρέχοντα δύο μόνους ἀναστάζοντας ἡμᾶς ἀφελκύσαι τοῦ φιλεῖν μόνον ὅτιος ἀφίσασθαι. εἰ δὲ Ἰουδαίοις ταῦτα ἔλεγε, πολλῷ μᾶλλον ἡμῖν, οἷς ὅτι μείζονα φιλοσοφίαν ἤγαγεν, οἷς τοῦ τῆς διαστάσεως ἤνοιξε θύρας, οἷς κελεύει μὴ τοῖς πράγμασιν ἐμφιλοχωρεῖν, ἀλλὰ τὰς ἐλπίδας ἁπάσας πρὸς τὸν μέλλοντα ζωὸν ἔχειν. ἀλλὰ τί λέγεις; οὐ θλίβεσθε ἐν πολλῷ τοῦ σώματος ἡδέσει; ἀλλ' ὅπως τοσαῦτα πέπονθας, ὅσα ὁ μακάριος Ἰὼβ μᾶλλον δὲ ὁ πολλοστὸν μέρος ἐκείνου. μὴ γὰρ τοῦ ἀθέσαι τὴν ποιμαίνην καὶ τὴν βουκολίαν καὶ τὴν ἄλλην ἁπάντων ἀπώλειαν, ἥρπαζεν καὶ τὴν παῖδων ὁλόκληρος ὁ χορός. καὶ πάντα ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἐγένετο, ἵνα μὴ ἡ φύσις τὴν πληγὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ συνέχεια καταβάλῃ τὸν ἀθλητήν. μετὰ ἕκαστα πάντα καὶ εἰς τὸ σῶμα δεξάμενος τοῦ πληγέως, σκώληκας ἐώρα πάντοθεν βρύοντας ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ γυμνὸς ὅτι τῆς κοπρίας ἐκάθητο, καὶ τοῖς πρώτοις συμφορᾶς διαπρέπων, ὁ δίκαιος, ὁ ἀληθὴς, ὁ θεοσεβὴς, ὁ ἀπεζήμιος ἀπὸ πάντος πονηροῦ πράγματος. καὶ οὐδὲν μέχρι τούτων ἔστη τὰ δεινά· ἀλλ' ὁδύναι μεθημερινὰι καὶ νυκτερινὰι· καὶ λιμὸς τις αὐτὸν ἐπολιόρκει ξένος καὶ παράδοξος. Βρόμον γάρ, φησὶν, ὁρᾷς τὰ σπλάγχνα μου, ὀργὰς, ταραχὰς, χόλους, σκώμματα, γέλωτας. οἰκέται γὰρ μου, φησὶ, καὶ υἱοὶ τῶν παλλακίδων μου ἐπεμύκησάν μοι. τὸ συμπαθὲς φθέγγεται, ζάλη τις λογισμοῦ διανοητικῆς. ἀλλ' ὅμως τούτων ἁπάντων ἀπαλλαγὴν ἐπιζήλετο ἡ γυνὴ λέγουσα ὕστερον· Εἰπόν τι ῥῆμα πρὸς Κύριον, καὶ τελεύτα· βλασφήμησον, φησὶ, καὶ ἀπαλλαγήσῃ τῶν ὑπακειμένων πόνων. τί οὖν; πρέπει ψέγειν τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον τῆς γυναικὸς ἡ συμβουλή; τοὐναντίον μᾶλλον οὖν ἐπαίνου, καὶ ἐπιῤῥῶσαι μᾶλλον αὐτὸν, ὡς καὶ ὑπερημῆσαι τὴν γυναῖκα. ἤρειτο γὰρ μᾶλλον ὀδυνᾶσθαι καὶ βασανίζεσθαι, καὶ μυρία πάσχειν δεινὰ, ἢ μὴ βλασφημίας ἀπαλλαγήν τινα τῶν τοσούτων ἐφεδρεύειν κακῶν. ὅτι καὶ ὁ τριακονταοκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ, καθ' ἕκαστον ἐναυτὸν ἔπεσχεν· ὅτι τὴν κολυμβήθραν, καὶ καθ' ἕκαστον ἐξερχόμενος, ἐξ θεραπείας οὐκ ἐπετύγχανεν· ἀλλ' ἕτερος μὲν ἐφ' ἑκάστου ἐναυτοῦ ἀπαλλαττόμενος ἀφ' ὧν πολλοὺς ἔχων οὗτος θεραπεύοντας, αὐτὸν τὸν δι' ἐρημίαν τῶν προσιόντων ἐν διηνεκεῖ μένοντα πτῶσι. καὶ οὐδὲν ὅτιος ἔδραμεν ἐπὶ μάντεις, οὐκ ἦλθεν ὅτι ἐπαοιδούς, οὐκ ἐπίδησε πειάσματα· ἀλλ' ἀνέμενε τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν. διὰ τοῦτο πρὸς τῷ τέλει γαυμαχῆς τινος καὶ παραδόξου θεραπείας ἔτυχεν. ὁ δὲ Λάζαρος λιμῷ καὶ τόσῳ καὶ ἐρημίᾳ πόνων ἐπάλαισεν, ὑ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη ἔχων [μόνον,] ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ζωήν. ὅτι γοῦν ἐξέπνευσεν ὁ ὢ πυλῶνι κείμενος τοῦ πλουσίου, καταφερόμενος, χλιαζόμενος, λιμοκτονῶν, τοῖς κυσὶ βορὰ παρεκείμενος. οὕτω γὰρ αὐτοῦ τὸ σῶμα πρεῖτο, ὡς μηδὲ ἀποσοβεῖν δύνασθαι τοὺς κύνας ὅτιοῦν, καὶ τὰ τραύματα αὐτοῦ λιχμωμένους. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπαοιδοῦ ἐξήτησεν, οὐ πίστιν ἔλαβε παρ' ἑτέρου, οὐ μαγγανείας ἐκίνησεν, ὑ γόητας παρὰ ἑαυτὸν ἐκάλεσεν, οὐκ ἄλλο τι τῶν κεκωλυμένων ἐποίησεν, ἀλλ' εἵλετο μᾶλλον τοῖς κακοῖς ἐναποθανεῖν ἐκείνοις, ἢ τῆς θυσεβείας μικρόν τι παρασπάσαι μέρος. τίνα οὖν ἔχομεν συγγνώμην ἡμεῖς, εἰ, τοσαῦτα παρόντων ἐκείνων καὶ καρτερούντων, ἢ δι' πυρετὸν, ἢ δι' πεύματα πτύοντες ἰατροὺς, καὶ φαρμακὸν καὶ γόητας εἰς τὰς οἰκίας καλοῦμεν

Σης C. a.

ταὶς ἑαυτῶν. Οὐκ ἤκουσας τί φησιν ἡ γραφή; Τέκνον, ἐὰν προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν, δὸς δῶνον τῷ καρδίᾳ σου, καὶ καρτέρησον· ὅτι τόσῳ καὶ πυρὶ ἐπ' αὐτῷ πεποιῆται γάνος. ὥσπερ γὰρ τὸ πυρὶ δοκιμάζεται χρυσίον· οὕτως ἀνθρώπους δικτὸς ὁ καιρὸς ταπεινώσεως. διὰ σὺ Ⓦ οἰκέτην μαστίζῃς Ⓦ σὸν, εἶτα σκῆπτρον περιάγοντα ἢ πυρτίχην λαῶν πλῆγας, διὰ τοῦτο ἐλευθερίαν ἀφαιρῇ, ἢ καταλύπῃ σε τὴν διακονίαν, καὶ προσωπολημψίαν σε, καὶ προξενῇ, ἆρα δυνήσεται συγγνώμης τυχεῖν, εἰπέ μοι; ἆρα δυνήσεται λογήσασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ; οὐδαμῶς. τί δήποτε; ὅτι προσῆκεν διακονίᾳ κολάζειν οἰκέτην. οὐχ ἁπλῶς τοῦτο ἔμοιγε, ἀλλ' ὅτι, εἰ καταφυγεῖν ἐχρῆν, οὐχὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, οὐδὲ πρὸς τοὺς μισοῦντας· ἀλλὰ πρὸς τοὺς φίλους καὶ τοὺς γνησίους ἔδει. ἐπὶ σὺ τοίνυν, ὅταν ἴδῃς Ⓦ Θεὸν σε κολάζοντα, μὴ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ καταφύγῃς τοὺς Ἰουδαίους, ἵνα μὴ μᾶλλον αὐτὸν προξενῇς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς φίλους αὐτοῦ, τοὺς μάρτυρας, τοὺς ἁγίους καὶ θεραπεύοντας αὐτὸν καὶ πολλὴν ἔχοντας πρὸς αὐτὸν παῤῥησίαν. καὶ τί λέγω σοὶ οἰκέτῃ καὶ διακόνῳ; υἱὸς οὐ δυνήσεται τοῦτο ποιῆσαι πρὸς τὸν πατέρα μαστίγας, οὐδὲ δεήσασθαι τοῦ προσῆκοντος συγγνώμης. ἐπὶ γὰρ Ⓦ τῆς φύσεως, ἐπὶ Ⓦ μὲν δούλου τιθέντες νόμοι, καὶ μάστιγα, καὶ πραπέζης ἐῤῥῆγη, καὶ σκεύαλλα τῆς οἰκίας, καὶ πρὸς κολάζειν ἔτυπτον, καὶ πολλοῖσι ἄρτια φέρειν ἠναγκάσθη. καὶ μὴν πείθηται, μηδὲ ἀνέχηται, οὐδεμίαν οὐδεὶς αὐτῷ δίδωσι συγγνώμην· ἀλλὰ καὶ μυρία ἀποδύρηται μαστιζόμενος ὁ παῖς, ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἄρτια λέγοντα καὶ ῥήματα· ὅτι πατήρ ἐστιν ὁ μαστίζας, καὶ κύριος, καὶ ἐξουσίαν ἔχων πρὸ ὅτου ἐργάσασθαι καὶ ποιῆσαι, καὶ δῆλα πρὸ τοῦ ἄρτια φέρειν. εἶτα οἰκέτης μὲν ἀνέχεται διακόνου, καὶ υἱὸς πατέρων, πολλάκις καὶ οὐδὲ δίκαια αὐτοῦ κολάζοντων· σὺ δὲ οὐκ ἀνέξῃ τοῦ Θεοῦ παιδεύοντός σε, καὶ διακόνου ὄντος κυριωτέρου, καὶ πατέρων μᾶλλόν σε φιλοῦντος, καὶ πρὸς ὀργὴν μὲν οὐδὲν, πρὸς δὲ τὸ συμφέρον πρᾶγμα βυθιζόντος καὶ ποιοῦντος; ἀλλὰ καὶ μυρίας ὕβρεις ἀποπηδᾷς αὐτοῦ τὰ διακονήματα, καὶ ὅτι τοὺς δαίμονας πέπαυκε, καὶ πρὸς τὰς ζωοποιὰς αὐδρομολῇς; καὶ ποίας τούτῃ συγγνώμης λοιπόν; πῶς δὲ δυνήσῃ αὐτὸν προκαλέσασθαι πάλιν; μᾶλλον δὲ τίς ἕτερος, καὶ τὸν Μωϋσέως ἐκεῖνον παῤῥησίαν, δυνήσεται σοὶ σῶν δεσποτῶν; οὐκ ἔστιν ἀδεῖς *. ἢ οὐκ ἀκούεις τί σοὶ Ἰουδαίων ὁ Θεὸς φησὶ πρὸς Ⓦ Ἱερεμίαν; Μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου· ὅτι ἀμύρτημα ἅπαν ὑπὲρ παῦσαν ὑπερβαίνοντα συγγνώμην, καὶ οὐ δυνάμενα ἀπολογίας τυχεῖν. μὴ τοίνυν τοσαύτην ὑπαπασώμεθα καθ' ἑαυτῶν ὀργήν. καὶ γὰρ δόξωσί τινες παῤῥαμυθεῖσθαι Ⓦ πυρετὸν ταῖς ἐπῳδαῖς (οὐ γὰρ δὴ παῤῥαμυθοῦνται) ἀλλ' ἕτερον εἰς ὃ ζωειδὲς χαλεπώτερον ἄγουσι πυρετὸν, τὸν λογισμὸν σου καθ' ἑκάστην κεντοῦντος τὴν ἡμέραν, καὶ τὸν ζωειδότος μαστίζοντος καὶ λέγοντος, ἠσέβησας, ἐμόλυνας, πρόδηλος τοῖς ζωθήκαις τοῖς πρὸς Ⓦ Χριστὸν, ὀφθαλμιᾶν ἀρρωστίαν τὴν θυσέβειαν προειδυῖας. μὴ γὰρ σύμβουλος τούτων πέποιθας; οὐχὶ πολλῷ σου χαλεπώτερον πεποίθασιν ἕτεροι; ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς ἐκείνων τοιοῦτον οὐδὲν ἐτόλμησε. σὺ δὲ ὁ χαμαιῶος καὶ ἀγελευμένος τὴν ψυχήν σου κατέδυσας. πῶς ἀπολογήσῃ τῷ Χριστῷ; πῶς αὐτὸν καθέσεις ἐπὶ τὰς εὐχάς; ποίῳ ζωειδότι λοιπὸν ὀπτεύσῃ τῆς ἐκκλησίας; ποίοις ὀφθαλμοῖς λοιπὸν ὄψῃ Ⓦ ἱερέα; ποίᾳ χειρὶ τῆς ἱερᾶς ἅψῃ τραπέζης; ποίαις ἀκοαῖς ἀκούσῃ τῶν ἀναγινωσκομένων ἐκκλησιαστικῶν γραφῶν; ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν κεντῶν ὁ λογισμὸς, καὶ ὁ ζωειδὸς " μαστίζων ἐρεῖ. ποία οὖν αὐτῇ ὑγεία, ὅταν ἔνδον τοιούτους ἔχωμεν κατηγόρους; ἂν μόνον τοι καρτερήσῃς μακρὸν, καὶ τὸν βουλομένους ἢ ἐπάσαι σοι ἐπῳδὴν, ἢ θεραπεῦσαί τι τῷ σώματι θεραπεῖαι ἀτιμάσῃς, καὶ μετὰ πολλῆς ἐξαγάγῃς τὸ ὕφρεως ἐκ τῆς οἰκίας· εὐθέως ἐλαύνει δρόσον ἀπὸ τοῦ ζωειδότος. καὶ μυριάκις ὁ πυρετὸς καταφλέγῃ, καὶ ψυχήν σου πάσης δρόσου καὶ πάσης ἰατρίδος παῤῥαμυθίαν " εἰσάγῃ σοι βελτίω καὶ

λειοτελεστέραν.

λειτουργίαν. ὥσπερ γὰρ μὴ ὃ δίκαιον τὸν ἐπῳδὸν, καὶ ὑγιαίνης, τῆς πυρετῶν ἀθλιώτερον ἀφέκεσαι, τὸν ἀμάρτιαν λογιζόμενος· οὕτω καὶ τὸν, καὶ πυρέττης, καὶ μυρία πάσχης" ἆρα, ἀφεκρουσάμενος τὸν μαρουὶ ἐκεῖνον, ὑγιαίνοντὸς πάντως ἄμεινον ἀφέκεσαι, τῆς λογισμοῦ γαυρουμένου, τῆς ψυχῆς χαρᾶσης καὶ εὐφραινομένης, τῆς ζωτικότητος ἐπαιρομένης σε, καὶ ἀποδιχομένου, καὶ λέγοντος· εὖγε, εὖγε, ὦ δοῦλε θεοῦ, ὁ Χριστοῦ δοῦλος, ὁ πιστὸς ἀνὴρ, ὁ ἀθλητὴς τῆς εὐσεβείας, ὁ τοῖς ἡμετέροις ἀγῶσιν ἐναποβαλὼν μᾶλλον, ἢ προδοῦναι τὸν ἐγχειρισθέντα εὐσέβειαν· μὴ τῶν μαρτύρων φύσῃ κατ' ἐκεῖνον τὸν ἡμέραν. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι μαστίζεσθαι καὶ βασανίζεσθαι εἵλοντο, ἵνα τιμηθῶσι· οὕτω καὶ σὺ σπεύσεις εἵλω βασανίζεσθαι καὶ μαστίζεσθαι" ἀπὸ τῶν πυρετῶν καὶ τῶν πταισμάτων, ὥστε μὴ προσιέσθαι, ἀσεβεῖς ἐπῳδὰς, μηδὲ ἀθεμίτοις. ἐν ταῖς ἐλπίσι ταύταις τρεφόμενος, σὸν αἰδέσῃ τὸν" ἐπάγοντα θεόν. καὶ γὰρ μὴ θέλῃ σε ἀπαλλάξαι ὁ πυρετὸς, ἕτερος ἀντὶ τούτου πέμπτος· καὶ μὴν τῶν ἀποθανούμεθα, μὴ τοῦτο ἀποθανούμεθα. φθαρτὸν ἐλάχεμεν τὸ σῶμα, οὐχ ἵνα ἀφῶ τὰ πάθη αὐτὸ τὸν ἀσέβειαν ὑπεκκαύσωμεθα· ἀλλ' ἵνα τοῖς πάθεσι αὐτὸ πρὸς εὐσέβειαν ἀποχρησώμεθα. αὐτὴ γὰρ ἡ φθορὰ, ἐν αὐτὸ τὸ ἀνθρώπου εἶναι τὸ σῶμα, ἐδημιούργησε, κατόρθωσις εὐδοκιμήσεως ἡμῖν γέγονεν, καὶ πολλοῖς ἡμῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν ἡμέραν δώσει τὸν παῤῥησίαν, οὐ κατ' ἐκεῖνον ἢ μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν παρόντα ζωὸν. ὅταν γὰρ ἐκβάλλῃς σὺν" ἐπῳδὸν μὴ πολλῆς τῆς ὕλης ἐκ τῆς οἰκίας, ἄπαντες ἀκηκοότες ἐπαρέσονται, καὶ θαυμάσονται, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐροῦσι· ὁ δεῖνα ἀῤῥωστῶν καὶ κάμνων, μυρία προσκαλούμενον πιῶν καὶ προσαιτούντων καὶ συμβουλευόντων ἐπῳδαῖς χρήσασθαι" μαγγανικῆς πίστεως, οὐ προσέσκατο, ἀλλ' εἶπε, βέλτιον ἀποθανεῖν οὕτως, ἢ προδοῦναι τὸν εὐσέβειαν. ὅτι τοίνυν ἔνιοτε χρόνοι πολλοὶ προῆλθον ἀκμάζοντες, πάντων ἐκπληττομένων, καὶ θεὸν δοξαζόντων. πόσοι δὲ" ἐρεῖσθαι τοῦτο ἀνδριάντων σωτῆρες; πόσοι εἰκόνων λαμπρότεροι; πόσοις τιμῆς ὑπερτιμώτεροι; ἀπάντες ἐπαρέσονται καὶ μακαριοῦσι, καὶ θαυμάσονται, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐροῦσι· ἆρα βέλτιον ἔσονται καὶ ζηλωτοὶ πᾶσι, καὶ μιμήσονταί σε τὸν ἀνδριάντα. καὶ ἔτερος ἐργάσεται τοιοῦτον· σὺ δὲ μαθὼν ἔξις, ὁ τὸν ἀρχὴν προσκαλούμενος τῷ ζήλῳ. οὐκ ἔπαυσε μόνον ἕνα τῶν κατορθωμάτων· ἀλλὰ καὶ λύσεις ἀρχὴν τῆς νόσου, αὐτῆς τε τῆς ὑμετέρας σε προαιρέσεως ὑπεραιρούσης θεὸν εἰς πλείονα βύθισας, καὶ τῶν ἀγίων πάντων ἑνωθείσης σε τῇ προθυμίᾳ, καὶ ἐκ τῶν βάθους τῆς καρδίας ἐξ ὑπερῴου πεποιθήσεως βοήσας. εἰ δὲ ἐκ τούτων τοιαῦτα τὰ ἐπαθλα τῆς ἀνδρείας τούτης, ὁπόσοι πλείους ἐκεῖ λήψῃ στεφάνους, ὅταν τῶν ἀγίλεων πρόεσθε, τῶν ἀρχαγγέλων ἀπάρτων, τότε πρελθὼν ὁ Χριστὸς, ἐ τῆς χειρός σε λαβόμενος, εἰς μέσον παραγαγὼν ὅλα θεῷ ἐκθῇ, καὶ πάντων ἀκουόντων λέγῃ· ἔστω ὁ ἀνδρεῖος πυρετῷ ποτε λυφθεὶς, μυρίων αὐτῷ προσποιούντων ἀπαλλαγὴν" τῆς νόσου, ἀλλ' ὃ ἔνομα ὃ ἐμὸν, καὶ φόβοι εἰς ἐμὲ, ἵνα εἰς μηδὲν προσκρούσῃ, διώσατο· καὶ ἀτιμώσει τὸν ὑπερηφανοῦντας αὐτὸν λεπτὸν σκώληκα τῷ ὄντι" καὶ εἵλετο μᾶλλον σὺν ἀποθανεῖν ὧ νόσημα, ἢ προδοῦναι τὸν εἰς ἐμὲ βύθισιν. καὶ μάλα μαίσης. εἰ γὰρ τὸν ποιήσαντας αὐτὸν, καὶ σώσαντας, καὶ θρέψαντας, εἰς μέσον προῆλθ· πολλῷ μᾶλλον τὸν δι' αὐτὸν ἐλεημόνους" ἀνέχεσθαι πυρετῶν. οὐ γὰρ ὅστις ἴσον, ἄρτον δοῦναι καὶ ἱμάτιον, καὶ ποσὶ μακρὰν ὑπομόνου· ἀλλὰ πολλῷ μείζονι τούτου ἐκείνου. "ὅσῳ δὲ μείζων ὁ πόνος, τοσούτῳ καὶ ὁ στέφανος ἔσται λαμπρότερος. ταῦτα καὶ ὑγιαίνοντες μελετῶμεν, ἐ κάμνοντες, καὶ πρὸς ἑτέρους λέγωμεν. καὶ ἵνα μὴ ἀπὸ τοῖς ποτὲ τὸν πυρετῶν ἡμουμένους ἀφορήτου, ἐκβῶ πρὸς ἑαυτὸν ἔπεμψε· τί δαί, εἴ ποθεῖ" ἐκβῦσαι ἡμῖν κατηγορίας εἰς δικαστήριον εἰσωλισθήμεν, εἶτα ἀναρτηθέντες κατεξαμόμεθα τοῖς πλευροῖς· ὀκ ἀνάγκη [ιω'] πεπαῦσθαι πάντως καὶ ἀκερδῶς, καὶ χωρὶς μισθοῦ πάνυ; τοῦτο καὶ πῶν λογιζώμεθα. προσκείσθω καὶ τῆς ἐπιστολῆς ὁ μισθὸς, ἐκεῖ-

νὸς ὢν ἀλήθειαν τὴν πεπληρωκυῖαν ἅγιοι. Ἀλλὰ χαλεπὸς ὁ πυρετός. Ἀλλ' ἀντίσηση τῷ πυρετῷ· ὃ τῆς γεέννης πῦρ, ὃ ἄσβεστον, ἐὰν ἕλῃ τοῦτον μὴ ὑπομονῆς ἀπάσης ἐνεγκεῖν. Ἀναμνήσθητι τῶν ἀποστόλων, ὅσα ἔπαθον· ἀναμνήσθητι τῶν δικαίων, ὅτι ἄσπιλος ὁ θλίψασι ὑπῆρχον· ἀναμνήσθητι τοῦ μακαρίου Τιμοθέου, ὃν οὐδέποτε οὐκ τῆς ἀῤῥωστίας ἀνέπνευσεν, ἀλλὰ συνέζευξε τῷ νοσήματι διώκειν. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν, ἔ- 5

a. Τιμ. ε. κβ. λεγεν· Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ σὲ τὸ στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. Εἰ δὲ ὁ δίκαιος οὗτος, ὁ ἅγιος, καὶ τῶν τῆς οἰκουμένης πραγμάτων ἐγκεχειρισμένος, καὶ νεκροὺς ἐγείρων, καὶ δαίμονας ἐλαύνων, καὶ μυρία νοσήματα διορθωσάμενος ἑτέροις, τοσαῦτα ἔπαθε δεινά· τίνα ἔξεις ἀπολογίαν σὺ ὁ θορυβούμενος ἐπ' ἀχάλλοις ὅτι πρὸς καιροὺς νοσήμασιν; οὐκ ἤκουσας τῆς γραφῆς λεγούσης· Οπὸς οἱ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν, ὃν παραδέχεται; 10

Εβρ. ιβ. ε πόσοι πόσακις ἐπεθύμησαν μαρτυρίου στέφανον λαβεῖν; τοῦτο ἀπηρτισμένος ὅτι μαρτυρίου στέφανος. οὐ γὰρ ὃ κελευσθῆναι θῦσαι, εἶτα ἑλέσθαι μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ θῦσαι, τοῦτο μαρτύριον μόνον· ἀλλὰ καὶ ὃ θέλοντα φυλάξαι μόνον, δυνάμενον θανάτου βιαίου παράσασθαι, μαρτύριον ὄντως ἐστὶ σαφές. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, ἀναμνήσθητι πῶς μὲν ὁ Ἰωάννης ἀπέθανε, καὶ τίνος ἕνεκεν, καὶ διὰ τί· πῶς δὲ ὁ Ἄβελ. οὐδέτερος γὰρ τούτων οὐβρωμόν εἶδε 15 καταμένων, οὐ ξόανον ἑστηκὸς, οὐ θῦσαν ἐπεπαγὴ δαίμοσιν· ἀλλ' ὁ μὲν, ὅτι μόνον ἤλεγξε τῷ Ηρῴδῃ, ἀπεστομώθη τὴν κεφαλήν· ὁ δὲ, ὅτι τῷ Θεῷ ἐτίμησε θυσίᾳ πλείονι τὸν ἀδελφοῦ, κατεσφάγητο. ἆρ' οὖν ἀπεστέρηται τῶν τοῦ μαρτυρίου στεφάνων; καὶ τίς ἂν τοῦτο τολμήσειεν εἰπεῖν; μάλιστα μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ θανάτου τρόπος ἱκανὸς ἅπαντας πεῖσαι, ὅτι εἰς τοὺς μάρτυρας τοὺς τῶν μαρτύρων πλουσίους. Εἰ δὲ καὶ ψῆφον ζητεῖς ἑτέραν τούτων 20 ἐξενεγκεῖν ἰδίαν· ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος. ὁ γὰρ σκεῦος φιλάγιον, δῆλον ὅτι καὶ

a Κορ ζ. μ. πνεύματος ἅγιου. Δοκῶ γάρ, φησὶ, κἀγὼ πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν. τί οὖν ὄφελος φησιν; ἐζήλωσε ἀπὸ τοῦ Ἄβελ, καὶ εἶπεν, ὅτι πλείονα θυσίαν Ἄβελ προσήνεγκε τῷ Θεῷ, καὶ δι' αὐτῆς ἀπεθανεν ἐπὶ λαλῇ, εἶτα κατελθὼν εἰς τοὺς προφήτας, καὶ διελθὼν εἰς τὸν Ἰωαπίλιον, καὶ εἶπεν· Εν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, ἔτεροι δὲ ἐτυμπανίσθησαν· καὶ πολλοὶ 25

Εβρ. ια. λζ. καὶ ἀλλοφύλους διηγησάμενος θαυμαστούς, ἐπήγαγεν ὕστερον· Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες

Εβρ. ιβ. α. περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν. ὁρᾷς ὅτι καὶ τὸν Ἄβελ μάρτυρα καλεῖ, καὶ τὸν Νῶε, καὶ τὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν Ἰσαὰκ, καὶ τὸν Ἰακώβ; ὃν μὲν γὰρ αὐτῶν [οὕτως] ἀπέθανον ἀλλὰ τὸν Θεόν. ὥσπερ οὖν καὶ Παῦλός φη-

α. Κορ. ιε. λα. σι· Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, καίτοι οὐκ ἀποθνήσκων, ἀλλὰ τῇ προθέσει μόνον ὑπομένων τοῦτο· οὕτω καὶ σὺ, ἂν ἀλαζονείαν καὶ ἐπῳδὰς, καὶ καὶ φαρμακείας, καὶ καὶ μαγγανείας, καὶ ἀποθάνῃς τῇ νόσῳ, μάρτυς ἀπηρτισμένος εἶ, ὅτι ἀπαλλαγὴν μᾶλλον ἀσεβείας ἐπαγγελλομένων ἑτέρων, εἶλε θάνατον μετ' εὐσεβείας μᾶλλον.

Καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν εἴρηται πρὸς τοὺς κομπάζοντας, καὶ λέγοντας, ὅτι θεραπεύοισι δαίμονες. ἵνα δὲ μάθῃς, ὅτι οὐδὲ τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, ἄκουσον τί φησιν ὁ Χριστὸς περὶ τοῦ Ἄβελ· 35

Ιωαν. ι. μδ. Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς. ὁ Θεὸς λέγει, αἱμοβόρος· καὶ συφὼς πρὸς ἁγίαν τρέχεις; καὶ πῶς ἔξεις λέγειν εἰπεῖν ἐγκαλούμενος, εἰπέ μοι; τῆς ἀποφάσεως τοῦ Χριστοῦ ταύτης καὶ ἐντεύξεως τούτων ἀξιοπιστοτέρας τὴν νομίζων; ὅταν γὰρ ὁ μὲν Θεὸς λέγῃ, ὅλη δὲ ἀνθρωποκτόνος ὅσιν· ὅτι ἢ *, ὅτι νοσήματα διώκει λύειν, ἀπειπάσας τῇ θείᾳ φωνῇ συνῳδὴν καὶ μαγγανείας ἐκείνων, καὶ καὶ ἐπῳδὰς, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ τούτους ἀξιοπιστοτέρους ἐκείνου νομίζεις εἶναι, διὰ ὧν ποιεῖς, καὶ μὴ λέγῃς τοῦτο τοῖς ῥήμασιν. εἰ δὲ ὁ διάβολος, ἀνθρωποκτόνος· βούλεται, ὅτι καὶ διὰ τούτων, δαίμονες. καὶ τοῦτό σοι διὰ αὐτῶν τῶν ἔργων ἐπιδείξει ὁ Χριστός. ὅτι γοῦν αὐτὸν ἀφῆκεν ἐμπεσεῖν εἰς τοὺς ἀγγέλους τῶν χοίρων, καταπέμψαι εἰς καὶ χρημάτων ἅπασαν τοὺς ἀγγέλους ἐκείνου· ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ τοῦ ἀνθρώπους

"Ταῦτα

"ταῦτα δὴ εἰργάσατο, ἢ ἀπέπνιξεν αὐτὸν, εἰ μὴ συνεχώρησεν αὐτοῖς ὁ Θεός *. νυνὶ δὲ αὐτὸς αὐτοῦ κατέσχε καὶ ἐκώλυσε, καὶ θεὸν ἀφεὶς τοιοῦτον * εἰργάσαντο. ἐκ τούτου ἐξουσίαν λαβόντες κατ' ἐμοῦ χεῖρον ἐδήλωσαν. εἰ γὰρ χεῖρον οὐκ ἐφείσαντο· πολλῷ μᾶλλον ἡμῶν οὐκ ἂν ἀπέσχοντο *. μὴ τοίνυν, ἀγαπητέ, ταῖς ἐκείνων ἀπάταις προσέχωμεν· ἀλλ' ἔσω ἐσκυμένος ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ. πῶς γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὸν συναγωγὸν; ἂν μὲ σφραγίσῃς ὁ προσιὼν, θύραθεν ἀπεπήδησεν ὁ πονηρὸς δαίμων ἢ τὸν συναγωγὸν οἰκοῦσα· αἱ δὲ μὴ σφραγίσῃς, ἀπὸ τῶν θυρῶν θύραθεν ὁ ἔπλον ἔρριψας· εἶτα γυμνὸν ἢ ὁπλοις λαβὼν ὁ διάβολος, μυρία "διαθήσει δεινά." καὶ τί λέγω ταῦτα λέγειν πρὸς ἡμᾶς; ὅτι γὰρ καὶ αὐτὸς σὺ μεγάλως ὠφεληθήσῃ εἰ νομίζεις, ὃ δραμεῖν εἰς ὃ πονηρὸν ἐκεῖνο χωρίον, ἅλλοι ἀπὸ τοῦ ἔξω τῆς ἀφίξεως. καὶ γὰρ λαθεῖν αὐτοὺς δύνασαι ἀφικνούμενος ἐκεῖσε· καὶ οἰκέται καὶ φίλοις καὶ γείτοσι προσκαλοῦμαι μὴ κατέχειν σε πρὸς τὸν ἱερέα· καὶ διάβολος πᾶς, ἀγαπητὸς. καὶ πόσης οὐκ ἂν εἴη ἀνοίας, ἀνθρώπους πιστεῦσαι λαθεῖν· τὸν μὲν Θεοῦ ὁρῶντος, τὸν πάντα μὲν παρόντος, ἀπατηθέντος τὴν προαίρεσιν ταύτην τολμᾷν; ἀλλ' ὁ διδάσκων Θεόν. σκοτῶ καὶ αὐλοῖς αἰδεῖσθαι τοὺς Ιουδαίους. ποίοις γὰρ αὐλοῖς ὀφθαλμοῖς ὄψει; [καὶ] ποίῳ διαλέξῃ στόματι, χειστιανὸς μὲ εἶναι ὁμολογῶν, πρὸς ἃ τὰ ἐκείνων τείχη, καὶ τῆς περὶ ἐκείνων διορθώσεως βοηθείας; οὐκ ἐνοᾷς, ὅσον σε καταχέουσι γέλωτα, ὅσα σκώμματα, ὅσων χλευασίας, ὅσων αἰσχυνῶν, * ὅσον ὄνειδος, εἰ μὴ φθάνεις, ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστὸς ὁ σὸς αὐτῶν; ταῦτ' οὖν, εἰπέ μοι, φορητὰ ἢ ἀνήκεστα; εἰ γὰρ μυρίους ἀποθανεῖν θανάτους ἔδει, ἢ τὰ ἀνήκεστα παθεῖν [πάσχειν]· ἢ πολλῷ βέλτιον ἦν ἀπέσωτα ὑποφῆναι τὰ χαλεπὰ, ἢ τῶν μιαρῶν ἐκείνων ἡμᾶσθαι γέλωτα καὶ χλευασμὸν, καὶ μὴ Χριστοῦ ζῆν πονηροῦ; ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα αὐλοῖς ἀκούητε μόνον, ἀλλ' ἵνα σὸν τὰ τοιαῦτα τοσοῦτον θεραπεύητε. ὥσπερ γὰρ ἐκείνοις ἐγκαλοῦμεν, ὅτι ἀθετοῦσι τὸν τῆς πίστεως· οὕτως ὑμῖν ἐγκαλοῦμεν, ὅτι σὸν ἀθετοῦντες τὰ διορθώσεως ἃ βούλεσθε. μὴ γὰρ τοῦτό ἐστι ζηλοῦμεν, ἀγαπητὲ, ἵνα σὺν ταῦτ' εἰσιὼν, ἀκούσῃς "τὰ λεγόμενα· τοῦτο μὲν οὖν καὶ κρίμα ὑπάρχει, ὅταν μὴ προσῇ τῇ τοῦ λόγου ἀκροάσει καὶ ἔργοις. ἀλλὰ τοῦτο χρὴ σπουδάζειν, ἵνα μὴ Χριστὸν μιμῇ, καὶ τοῖς ἐκείνου πείθῃ νόμοις. τί γὰρ ἐκεῖνος ἐποίησεν; οὐκ ὠργίσθη Ιερεσολύμοις καὶ θυμὸς ἐκάλυψε προσ ἑαυτὸν τοῦ ἁμαρτάνοντος· ἀλλὰ προσεῖπε πόλεις, καὶ κώμας, ἑκατέρων τῶν ἁμαρτάνων θεραπεύων, καὶ τῶν τοῦ σώματος, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς. καίτοιγε ἐδυνάτο ὡς εἰκὸς καθημένους τόπῳ, πόρρωθεν ἐλαύνειν προσ ἑαυτὸν· ἀλλ' οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἡμῖν δοὺς ὑπόδειγμα εἰς ὃ προσιόντας καὶ ζητεῖν τὸν ἀπολλυμένους. πάλιν δὲ ὀργῆς καὶ ὁ ποιμὴν διάβολος τοῦτο ποιεῖ. καὶ γὰρ Luc. 15. οὐκ ἐκάθισε μετὰ τῶν ἐπιεικῶν παιδία προσβάτων, καὶ ἀφῆκε τὸ πλανώμενον ἐλθεῖν προσ αὐτὸν· ἀλλ' αὐτὸς ἀπῆλθε, καὶ θύρε, καὶ θύρων καὶ ἐβάσανισεν ὅπως τῶν ὄντων, καὶ ἀπεκόμισεν. οὐχ ὁρᾷς καὶ σὺν ἰατρὸς αὐλοῖς τοῦτο ποιοῦντας; οὐκ ἀναγκάζουσι σὺν ἀρρώστους, ὅτι τῶν κλισίων κατακειμένους, εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν φέρεσθαι· ἀλλ' αὐτοὶ προέρχονται προσ ἐκείνους. τοῦτο δὲ σὺ ποίησον, ἀγαπητὲ, εἰδὼς ὅλα βεβαχὸς ὁ πρὸ τοῦ βίος· καὶ, ἂν μὴ ταῦτα κερδάνωμεν τὰ κέρδη, ζημίαν ἕξομεν ἐκεῖ συντελείαν. δεῦρο δὴ πολλάκις μία κερδηθεῖσα ψυχὴ μυρίων ὄγκον ἁμαρτημάτων ἀφανίσαι, καὶ ἡμᾶσθαι ἡμῖν αἰτησαμένη τὸν ἐκεῖθεν τῆς ἡμέρας. συνήσουσι δὲ τί προσφῶνται, δὲ τί ἀπόστολοι, δὲ τί δίκαιοι, δὲ τί ἄγγελοι πολλάκις ἐπιμφθησαι, δὲ τί αὐτὸς ὁ μισόθλιος ὑὸς τοῦ Θεοῦ προσῆλθε. οὐχ ἵνα δὴ θεάτρου δὲ σώσῃ; οὐχ ἵνα πιπλασμένους ἐπιμελήσῃ; τοῦτο δὲ σὺ ποίησον καὶ δείκνυμι τὸν σὸν· καὶ πᾶσαι σπουδὴν ἐπίδου καὶ προθυμίαν εἰς τὸν τῶν πεπλασμένων ἐπανόρθωσιν. ταῦτα καθ' ἑκάστην ὑμῖν προσφωνῶν σιωπᾶν οὐ διαλιμπάνω· κἂν προσέχητε, κἂν μὴ προσέχητε, ἐγὼ λέγων οὐ παύσομαι. τοῦτο γὰρ ἡμῖν προσῆκε τοῦ Θεοῦ νόμος, δὲ τε ἀκούσῃ τις, δὲ τε μὴ ἀκούσῃ, τὸν διδασκάλου ταύτην πληρῶν. ἀλλ' "ἐὰν μὲν ἀκούσητε καὶ ποιήσητε τὰ λεγόμενα, μὴ πολλῆς αὐτὸ τοῦτο

ἐργαζόμεθα τ' ἡδονῆς· δῶ δ' ἀμελήσητε, καὶ ῥᾳθυμήσητε, μᾶλλον τ' ἀθυμίας ἡμῖν μὲ γὰρ ἐκ τ' ὑμετέρας παῤῥησίας ἔστι λοιπὴ κίνδυνος (δ γὰρ ὑμέτερον ἅπαν ἐπληρώσαμεν) πλεῖον' ἀνία δὲ καὶ μὴ κινδυνεύουσι τὰ πρὸς ἑαυτῶν ἅπαντα, ἀλγεῖν μᾶλλον ὑμᾶς ἐγκαλούμενον καὶ τῶν ὑμετέρων ἑκόντων. καὶ γὰρ ἀκίνδυνος ὑμῖν ἔσται ἡ ἀκρόασις, ὅταν ἡ δίκη τῶν ἔργων παρῇ τὴν μὴ ῥᾴθυμον. ἄκουσον γοῦν πῶς τοὺς διδασκάλους ἐγκαλεῖ τοῖς ἀπακρυπτομένοις ὁ λέγων ὁ Χριστός, καὶ οὐ μαθητεύουσιν ἐφόσιον. εἰπὲ γάρ, Ἐλέησόν σε καὶ παραμυθήσῃ σὲ ἀργύριόν μου ὅτι οὐ παραζήλως· καὶ ἐπαγαγὼν, ὅτι κἀγὼ ἐλεηθεὶς μικρὸν μὲν ἀπήτησα αὐτό· ἐδόξεν, ὅτι μικρὸν ἀκρόασιν (τοῦτο γὰρ ἔστιν ἡ τοῦ ἀργυρίου καταβολή) τῶν καταδεεστέρων τινὰ διδασκαλίαν τοῦτον ἐργάζεσθαι χρή. τοῦτο δ' διδασκαλίας οὐδὲν ἕτερον ἔστι, ἀλλ' ἢ δίκη τῶν ἔργων ἐπιδιδῶς. ἐπεὶ οὖν ἐν ἡμῖς κατέλιπεν ὁ ἀργύριον εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ ὑμετέρου, ἀνάγκη λοιπὸν ὑμᾶς ἀποδοῦναι τὸν τοῦ διακονεῖν, τοῦτ' ἔστι, τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν τῶν ὑμετέρων. ὥστε εἰ μὴ ἐθέλοιτε ζῶντα καὶ τέκνα τὰ εἰρημένα μόνον, καὶ μηδὲν ὠφ" ἑαυτοῖς ἐργαζόμενοι, δίδοικα μὴ τοῦ αὐτοῦ τῆς δ' πάλαι καὶ παρ' ὑμῖν δῶτε δίκην. καὶ γὰρ ἐκεῖνος δίκην τοῦτο τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν δηλονότι, εἰς δ' σκότος ἐξέκλινεν ὁ πλούσιος, ὅτι οὐκ ἐξενέγκαι εἰς ἑτέρους ἅπερ ἔκουσι. εἰ δὲ καὶ μὴ καὶ ἡμεῖς ταῦτα πάσχομεν, καὶ τὰ πάντα δεδεγμένοι καὶ τὰ δύο πάλαι μεμισούμεθα. καὶ τι λέγει, καὶ τι χρήματα, καὶ τι σώματος πόνοι, καὶ θλῖψις, καὶ ἄλλ' ὅπου εἰς τοῦ πλησίον σωτηρίαν ἀναλωθῆναι δοκεῖ, μὴ ἀκηδιάσωμεν· ἵνα πληρωθῇ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἡμῖν τὰ λεγόμενα ἀκριβῶς ἔχειν πολυπλασιάσαντες, δυνηθῶμεν τῆς μακαρίας ἐκείνης ἀκοῦσαι φωνῆς, Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ὅτι" ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ πρέπει δόξα καὶ κράτος, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΙΟΥΔΑΪΖΟΝΤΑΣ, ΚΑΙ ΜΕΤ' ΕΚΕΙΝΩΝ ΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΣ ΛΟΓΟΣ.

Βουλόμεθα ὑμῖν ἀποδοῦναι καὶ λοιπὰ σύμπασαν τὴν προθυμίαν, περὶ ἧς φέρειν ὑμῖν διελέχθημεν, καὶ δίκην σωφέρειν, πῶς ἀκατάληπτός ἐστιν ὁ Θεός. περὶ γὰρ τούτου τῆς προειρημένης ἕνεκα πολλοὶ ἐκείνων καὶ μακροὶ ἐπεισπέμπονται λόγοι, ὅτε καὶ μάρτυρας προκαλούμεθα, τόν τε Ἡσαΐαν καὶ τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Παῦλον. ὁ μὲν γὰρ ἐρεῖ, Τίνα γὰρ ἔγνω αὐτοῦ τίς διανόησιν; ὁ δὲ μυστικῶς αὐτοῦ τὸν τῆς ἀκατάληψίας, λέγων· Ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι φοβερῶς ἐθαυμαστώθης, θαυμάσια τὰ ἔργα σου· καὶ πάλιν, Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ, ἐνεδυναμώθη, οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν. ὁ δὲ Παῦλος οὐκ εἰς αὐτὴν τῆς οὐσίας τὴν ἔρευναν ἀφῆκεν ἀλλ' εἰς τὴν περὶ αὐτοῦ μόνον, μᾶλλον δὲ αὐτῆς τῆς περὶ αὐτοῦ μέρος μικρὸν ἀπολαβών, ὃ περὶ τὴν τοῦ ἐλέους κλῆσιν ἐπεδείξατο, ὥσπερ πύλας ἀχράντους τὸ ἀκατάληπτον ἰδών, οὕτως εἶπεν· Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. καὶ ἵνα μὴ ἴσως ἡ ἀφ' τούτου δόσις ὀκνῇ

οὐκ ἠρέσθησαν τῇ σοφίᾳ, οὐκ ἴσχυσαν μέχρι τέλους ἀπαλεῖν· ἀλλ' ἀνέλειπον εἰς ὑ-
στερον, ἐλπίζοντες ἐκ τοῦ χρόνου τὴν ἀσθένειαν λήψεσθαι. Δόξα δὲ ὑψίστοις Θεῷ, ἢ ὅπερ γῆς εἰ- Λουκ. β. ιδ.
ρήνη, οὐ δόλιος ἡ εὐδοκία. νικήσατε τὴν σοφίαν πάλιν ὑπὲρ πλατυσμοῦ ἢ μὴ
φείσησθε καὶ ζήσεσθε, λέγει, ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαὼθ· πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης Ησ. ς. γ.
αὐτοῦ. προσεπόθησα ἐν τῷ χρόνῳ μου βοηθῶ. Εὐλογημένη ἡ δόξα αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Ιεζεκ. γ. ιε.
καὶ τῶν τρεῖς μάρτυρες, δύο τρεῖς μάρτυρες, τὸ ἀνεξάλειπτον τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ δηλοῦντες. ἀ-
ναμφισβήτητος λοιπὸν ἡ ἀποδοχή, ἢ πολὺς ὁ κρότος ἐγένετο, ἢ διεθρυλήθη τὸ θαῦμα, ἢ
ἐπεφώνησε τὸ σύλλογος. ἐγὼ δὲ ἔφην, οὐχ ὅτι αὐτοὶ ἐπηνέμιζον, ἀλλ' ἐπ' ἀδεκάστοις αἰτίαις
ἐδόξαζον. ὁ γὰρ κρότος σοφίας καὶ ὁ ἔπαινος, τὸ φιλόθεον τῆς ψυχῆς· τοιοῦτο-
χαίνει. καὶ καθ' ἡμᾶς αἰώνιον φιλόστοργοι, ἐπιθυμήσαιμεν ἂν πάντων ἐπαινούντων
διαπύτιον, ἐκκλησίαν τῶν παθῶν τοῦτο λέγομεν, ἐφ' ὃ σφόδρα διαπύτιον φίλτρον
αὖθις καὶ ἡμᾶς ἐπανάγεται, τῇ τοῦ κρότου ἐμβροντήτῳ παλμῷ τοῦτο διαπύτιον ἐπε-
δείκνυτο ἔθους. ἐξουλόμενοι μὲν οὖν καὶ ἀπεστερημένοι αὐτῶν τοὺς παλαίσματα τύπους.
Εἰ γὰρ οἱ ἐμφρονοῦντες τῆς ἀληθείας λόγου οὐ λαμβάνουσι βλάστημα τὸν διεργάτην· πολ-
λῷ μᾶλλον ἡμᾶς ἀχαρίστους ἔχει ὡς πρὸς διάπνοιαν τοῦ τοῦ ἄλεως Θεοῦ. ἀλλὰ τί πάθω;
ἕπεται νόσημα χαλεπώτατον τοῖς ἀμετέροις γλωσσήμασι πρὸς ἰατρείαν κλῆσις, νόσημα δὲ ταῖς
σώμασι τῆς ἐκκλησίας πεφυτευμένον. ὃς γὰρ πρότερον τῶν διαπεσόντων ἦν, τότε φρον-
τίσαι τοῦ ἔξωθεν· φρόντιζε τοῦ οἰκείου διεκπεσόντος, καὶ τότε τοῦ ἀλλοτρίου ὑπομνήσαι
αὐτοῦ. Τί δὲ ἐστὶ τὸ νόσημα; ἑορταὶ τοῦ σαββάτου καὶ τὰ λεπτότερα Ἰουδαίων μᾶλλον ἐπεσο-
κλασμοὶ ζωοτροφῆς καὶ ἐπαλλαγαὶ, αἱ πολυπλοκίαι, αἱ σκιοποιίαι, αἱ πηγαί· καὶ πολλοὶ τοῦ
μὲν ἡμῶν τοιούτοις κεκλεισμένοι καὶ τὰ ἡμέτερα λεπτότερα φρονοῦσι, ὃ μὴ ὅπως τοῦ θείου ἀπολυτοῦσι
τοῦ ἑορτοῦ, ὃ γὰρ καὶ ζωοτροφίζουσι, καὶ σκιοποιοῦσι καὶ τοῦτο δὲ πανηγυρίζουσι τοῦ ἔθους βου-
λόμενοι τῆς ἐκκλησίας ἀπολαύσαι πάνυ. ὃ δὲ ἐγὼ πρὸς Ἀπομαίους λέγω καὶ ὁ ἕτερος δύ-
νασθαι γλυκάνας κυρῶ, καὶ ὁ σάββατα ἀπὸ τῆς διαβολῆς γλυκὺ ἀνβλέψει. οὐκ ἔστι Ἰουδαϊ-
κὸν τοσοῦτος. Εἰ μὲν οὖν πᾶν θεσπέσιόν, ἕπεται ἐγκλεῖσθαι καὶ ὅτι θεσπεσίοις εἰσὶ τοῦ Ἰουδαίου ἑ-
ορταί· διάδηλα, μᾶλλον τοῦ τῆς ἀκαίρου ζωοτροφίας καὶ τῆς πολλῆς ἀγοραίας μεταχωρίους τὸ
ἀδιαπαύστου ἐκείνου, καὶ μᾶλλον λοιπὸν ὃ ἐκεῖ τόπον ἐμπνεῖν λέγει. ἀσεβὲς μὲν οὖν ἀ-
κλείστως σύμφορον, πεισθῆναι μετ' ἐκείνου, μὴ δὲ πολυσθενῶς τοῦ ἀμβλέπειν. Εἰκῇ λοιπὸν
τὸ φάρμακον ἐπιθύσαμεν. ἀλλ' πρὸ πάντων ἡμῖν ἡ πρόκαιρος ἀπολήψει. ὅπως ἡ ἐμπαθὴς πρὸς
τὰ κατεπείγοντα καὶ ἀζύμους τοῦ ἰσοπαθῶν ἴσμεν φρόντιζε. πάντως δὲ αὐτοῖς καὶ
τοῦτ' ἐκ λόγου ἂν ἐπιστήσαι δόξῃ· λεληθέναι τὸ τῆς ἀσεβείας Ἀπομαίοις καὶ Ἰουδαίοις· συγγνῶ
δὲ τῇ ἀγνοίᾳ τοῦ ἀμετέροις ἡμῖν τοῖς παθοῦσι τοῦτο. καὶ γὰρ ὅσῳ σεσωλῆναι Ἰουδαῖοι, τοῦτο
ἐγκλείσει καὶ Ἀπόμαιοι. τί δὲ σεσωλῆναι εἶπον; ὅτι πιστεύσαι ἔλεγε Θεοῦ, ἴσον ἑαυτὸν Ἰσαακ. ι.
ποιοῦντι Θεῷ. τῶν ἐγκλωπῶν ὑπὸ μᾶλλον δὲ ἐγκλείσει, δῆλον ἢ ἀληθεύουσι
δὲ ῥητὰ μετὰ τῆς ἀληθείας. Εἰ δὲ μὴ τῇ χρείᾳ, ἀλλὰ τῇ γεύσει. μὴ θαυμάσητε, Εἰ ἀδελ-
φὸς σκάλοσι τοῖς Ἰουδαίοις. ὅπως γὰρ ἀδελφοὶ ἢ παλαίπορεσι, τοσοῦτο δὲ τὸ ὑγιὲς
ἀγαθὸν Εἰσέρχεσθαι χάριτος αὐτοῦ ἐλθόντα ἀπροσκόπως μέλλοντας μὴ πολλῆς τῆς ἀσωδύς.
ἀπόλλυσι ἐκείνοις· προφάσεως ὁ τῆς διαφθορᾶς πλοῦς. καὶ ἐπεσε δὲ ἀπόστασιν τοῦ ἀπῆλ-
θον ἢ σκάνδαλα καὶ ἀδικίαν· ἡμεῖς δὲ σκάνδαλα σωτηρίαν φύσεως, ἐπὶ ἑαυτοὺς ἐπαναπαύμεθα
τὸ φῶς, ἢ τῆς ζόφου τῆς πλάνης ἀπολελυμένοι. ἐκεῖνοι τῆς ῥίζης τῆς ἀγίας ὄντων κλάδοι, Ρωμ. ια. ιζ.
ἀλλ' ἐξεκλάσθησαν· ἡμεῖς δ' μετέχοντες τῆς ῥίζης, καὶ χαρᾶς δυσθείας ἐπύχομεν. ἐκεῖ-
νοι τὸν σταυρὸν τῶν ἀληθειῶν ἐπὶ τὸν σφέτερον πλοῦτον, ἢ ὃν σφετερισθέντα ἐσταύρωσαν·
ἡμεῖς δὲ τὸν ἐκείνων. Θεῖον λέγω, ἢ ὃν σφετερισθέντα σταυρωσόμεθα. ἐξὸν τοῦτ'
ἄθλιοι, ὅτι παρεξήγησαν αὐτοῖς ἀγαθὸν σφίσιν ὄντων ἕτερον, ἐ σωτὸς ἑαυτοὺς ὑπεσκευ-
μένοι,

ρόφων, αὖλοὶ διεκρούσαντο. καὶ κύνες μὲν εἰς ὑποδοσίαν καλοῦ ῥάμνου, πρὸς τὴν τῶν κυνῶν δυσωδίαν ἐξέπεσον· ἡμεῖς δὲ κύνες ὄντες, ἰσχύσαμεν ἆρα τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν ἀποθέσθαι τὴν Ματθ. ε κτ. πρότερον ἀλογίαν, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὑῶν ἀναίδειαν τιμήν*. πόθεν τοῦτο δῆλον; Οὐκ ἔστι καλὸν [,φησι,] λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις, πρὸς τὴν Χαναναίαν ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· ἐκείνους μὲν τέκνα καλῶν, κύνας δὲ τοὺς ἔξω ὄντας. ἀλλ' ὅρα πῶς ἀντιστρέφει μοι τοῦτο ἡ τάξις· καὶ ἡμεῖς μὲν ἐγενόμεθα κύνες, τέκνα δὲ ἡμεῖς. Βλέπετε τοὺς κύνας, Παῦλός φησι περὶ αὐτῶν, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν· ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή. Εἶδες πῶς κύνες ἐγένοντο οἱ πρότερον ὄντες τέκνα· βούλει μαθεῖν πῶς οἱ πρότερον ὄντες κύνες ἡμεῖς, ἐγενόμεθα τέκνα; Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐλόν, φησιν, ἔδωκεν αὐλοῖς ὄζουσιν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. οὐδὲν ἀθλιώτερον ἐκείνων, τῶν πόρνων καὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας πτοουμένων. καὶ γὰρ ὅτι ἔδει νόμον τηρεῖν, κατεπάτησαν· καὶ πῶς ὅτι ἀνεπέπαυτο ὁ νόμος, φιλονεικοῦσιν αὐλοὶ τηρεῖν. τί γὰρ οὐκ ἂν ἐλεεινότεροι, οἱ μὴ τὴν πρᾶξιν σώζοντες τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν φυλακὴν τοῦ νόμου τοῦ θείου προέμενοι; διὸ τοῦτό φησι, Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε. καὶ γὰρ οὐ τοῦτο μόνον, ὅτι τὰ πρᾶξαι τὰ νόμιμα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ φυλάξαι ἐθέλειν ἀκριβῶς. καὶ καλῶς εἶπε, σκληροτράχηλοι. ὁ γὰρ ἰσχναίνων τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ, Ματθ. ια. κθ. καίτοι χρηστὸς ὢν, καὶ ὁ δεῖν φορτικὸν εἶχεν ὅτι ἐπαχθές. Μάθετε γάρ, φησι, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ, Λάβετε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ὁ ζυγός μου χρηστός [ἐστι,] καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἰσχναίνει διὰ τοῦτο σκληρότητα τοῦ αὐχένος. καὶ ὁ μόνον οὐκ ἰσχναίνει, ἀλλὰ καὶ στυππειοῖ καὶ διέρρηξεν. Ἀπ' ἀρχῆς γάρ, φησι, στυππειώσας τὸν ζυγόν σου, διέρρηξας τοὺς δεσμούς σου. καὶ Παῦλος λέγει τοῦτο, ἀλλ' ὁ προφήτης βοᾷ· ζυγὸν καὶ δεσμοὺς τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς λέγων, ὅτι προσηνέσαντο τοῦ διαστρέψαι τὸν Χριστοῦ, λέγοντες· Ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα. στυππειώσας τὸν ζυγὸν, διέρρηξας τοὺς δεσμούς, ἐξέβαλες σαυτὸν τῆς ἀρχαίας βασιλείας, καὶ ἀπέθηκας αἰωνίους ἀρχάς. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς ἀκριβῶς αὐτῶν ὁ προφήτης τὸ δυσωδίαν ἠίξατο. οὐ γὰρ εἶπεν, ἀπέθετο τὸν ζυγόν, ἀλλά, στυππειώσας τὸν ζυγόν· ὅπερ σκιρτώντων ἀλόγων ἐστὶ ἀμάρτημα, ἀφιλιώτων, προσαιτιωμένων τὸν ἀρχιμάγειρον. ἀλλὰ πόθεν αὖτη γέγονεν ἡ σκληρότης; ἀπὸ ἀδηφαγίας καὶ μέθης. τίς τοῦτό φησιν; αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς, Ἔφαγεν Ἰσραὴλ, καὶ ἐπλήσθη, καὶ ἐλιπάνθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος. καθάπερ γὰρ τὰ ἄλογα, ἐσιτισμένα δαψιλῶς ἀπολαύσαντα φάτνης, εἰς πολυσαρκίαν ἐκβαίνει, φιλονεικότερα καὶ δυσκολόκλα γίνεται, καὶ ὅτι ζυγοῦ, ὅτι ἰωλίας, ὅτι ἰωλίσχου χρείας ἀμίχανα· ὅπερ καὶ ὁ τῶν Ἰουδαίων δῆμος, ἐκ τῆς μέθης καὶ πολυσαρκίας εἰς κακίαν ἐκπεσόντες, ἐσκίρτησαν καὶ οὐκ ἐδέξαντο τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ ὁ ἄρξασθαι τῆς διδασκαλίας εἴλκυσαν. ὅπερ οὖν καὶ ἄλλος προφήτης αἰτιᾶται λέγων· Ὡς δάμαλις πρόσκρουσα πρόσκρουσον Ἰσραήλ. Ὠσ δ. ιτ. Ἱερ. λα. ιη. πρὸς δὲ αὐτὸν μόχθοι ἀδιδάκτου σκάλου. Τὰ δὲ τοιαῦτα ἄλογα, πρὸς ἐργασίαν οὐκ ἄντα ἐκτετάδια, πρὸς σφαγὴν ἐπιτήδεια ζῷα. ὅπερ οὖν καὶ ὅτι πεποίηκασι· καὶ πρὸς ἐργασίαν ἀχρήστους ἑαυτοὺς κατασήσαντες, πρὸς σφαγὴν ἐπιτήδειοι γεγόνασι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· Τοὺς ἐχθρούς μου, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτῶν, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε αὐτούς*. τότε ἔδει σε τῆς βίας, ὦ Ἰουδαῖε, ὅτι ἡ μέθη σοὶ σε εἰργάζετο τὰ δεινά, ὅτι ἀσέβειαν ἔτεκεν ἡ ἀδηφαγία· οὐχὶ πιὼν. πιὼν γὰρ ἄκρατος ἡ τῆς ὕβρεως τὴν βδελυκτήν. Ἵνα τοῦτο φησιν αὐτὸς ὁ Ἡσαΐας μεγαλοφώνως βοᾷ· Οὐ τοιοῦτον τὸν νηστείαν ἐγὼ ἐξελεξάμην λέγει Κύριος. διὰ τί; ὅτι ἐπὶ κρίσεις καὶ μάχας νηστεύετε, καὶ τύπτετε πυγμαῖς τοὺς ταπεινοὺς. τί δ', ὅτι τοὺς ψευδοῦλας ἔτυπτες, βδελυκτή σου ἐμοὶ ἡ νηστεία· ὅτε

Ⓦ διαστείλω καὶ σφάξας, τότε σε ποιμανεῖ ἡ πηγαία ὕδωρ; καὶ πῶς δύο ἔχει λόγους; Ⓦ
πηγὴ δίοντα, κατίσαλμένον εἰς χεῖρα, ζωντεσμένον, τεταπεινωμένον, οὐχὶ μεθύοντα" ἀπὸ
τῆς ὀργῆς· σὺ δὲ τύφλεις τοὺς ζωδούλους. τότε μὲν οὖν εἰς κρίσεις καὶ μάχας ὁρᾶς θεόν· νῦν
δὲ εἰς" ἀσπλαγχνίας καὶ τὸ ἐφάπτεσθαι, γυμνοῖς τοῖς ποσὶ ὅτι τῆς ἀγορᾶς ὀρχούμενοι.
καὶ ἡ μὲν ἀποδοσις πηγαίνουσα, ὁ δὲ ῥῆμα μεθύοντων. ἄκουσον πῶς καλεύει πηγάζων ὁ προ- Ioel. a. 18.
φήτης· Ἀγιάσατε νηστείαν, φησὶν (οὐκ εἶπε, πομπάδσατε νηστείαν) κηρύξατε θεραπείαν,
ζωναγάγετε πρεσβυτέρους. ὅτοι δὲ χορεύς μαλακοὺς ζωαγαγόντες, καὶ πολλοὺς πεπορθυ-
μένων γυναικῶν συρφετοὺς, ὃ ἦλθεν ἅπαν καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς σκηνῆς εἰς τὴν ζωαγωγὴν
βατσύροισι. ἦλθεν γὰρ καὶ ζωαγωγῆς οὐδὲν ὃ μέσον.

Καὶ οἶδα μὲν ὅτι πικὲς τόλμας καταγινώσκοισι τὸ λόγε, ὅτι εἶπον, ἦλθεν καὶ ζωαγω-
γῆς οὐδὲν ὃ μέσον. ἐγὼ δὲ αὐτῶν τόλμαν * καταγινώσκω, εἰ μὴ ὕστω νομίζωσιν. Εἰ μὲ
γὰρ οἴκοθεν ἀποφαίνομαι, καταγνῶτε· εἰ δὲ τῶν προφήτων λέγω τὰ ῥήματα, δέξαι * τὴν
ἀπόφασιν. οἶδα ὅτι πολλοὶ αἱδοιῶται Ἰουδαίους, καὶ σιμικὸν νομίζοισι εἶναι τὴν ἐκείνων πο-
λιτείαν πω· δι' ὃ τὴν ὀλεθρίαν ἀποδημίαν προῤῥίζον δυσπαύστου ἐπιζημίας. Εἶπον, ὅτι Isp. γ. γ.
ἦλθεν ἡ ζωαγωγὴ οὐδὲν ἄμεινον ἔμελλε, καὶ ἀπὸ τῶν προφητῶν ἔδειγνον τὴν μαρτυρί-
αν. οὐκ εἰσὶν Ἰουδαῖοι τῶν προφητῶν ἀξιοπιστότεροι. τί οὖν ὁ προφήτης φησίν; Οὗς Isp. γ. γ.
πάρεις ἐβλήθετό σοι, ἀπωμοσχώτησας τοὺς πατέρας. ἔνθα δὲ πάρεις" ἔσηκε, παρεῖναι ὅστις ὁ
τόπος. μᾶλλον δὲ οὐχὶ παρεῖναι καὶ ἦλθεν μᾶλλον ὅστις ἡ ζωαγωγή· ἀλλὰ καὶ σπήλαιον λῃστῶν,
καὶ καταγώγιον θηρίων. Σπήλαιον γάρ, φησιν, ὑμῖν ἐβλήθετο μοι ὁ οἶκος ὑμῶν οὐδὲ ἁπλῶς Isp. ζ. ια.
θηρίου, ἀλλὰ θηρίου ἀκαθάρτου. καὶ πάλιν, Ἀφῆκα Ⓦ οἰκίαν μου, ἐγκατέλειπα τὴν καὶ ιβ. α.
κληρονομίαν μου. ὅταν δὲ ὁ Θεὸς ἀφῇ, ποία λοιπὸν σωτηρίας ἐλπίς; ὅταν ὁ Θεὸς ἀφῇ, δαι- Isp. ιϛ. ζ.
μόνων κατάκλητήριον γίνεται ἐκεῖνο τὸ χωρίον. ἀλλὰ πάντως ἐροῦσιν, ὅτι καὶ αὐλοὶ Ⓦ Θεὸν προσ-
κυνοῦσιν. ἀλλὰ μὴ γένοιτο τοῦτο εἰπεῖν. οὐδὲ Ἰουδαῖος προσκυνεῖ Ⓦ Θεόν. τίς ταῦτά
φησιν; ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Εἰ Ⓦ πατέρα γάρ μας ἠδυτέ, φησι, καὶ μὲ ἠδυτε δύ. ὅτι δὲ ἐμὲ Ioan. η. 19
οἴδατε, οὔτι Ⓦ πατέρα μου οἴδατε. ποίας ταύτης ἀξιοπιστοτέρας" μαρτυρίαν φέρω; Εἰ τοίνυν Ⓦ πατέρα ἀγνοοῦσι, Ⓦ ὑὸν ἐφαύρωσαν, τὸ πνεῦμα τὸ βοῆθαι ἀ-
πεκρούσαντο· τίς οὐκ ἂν θαῤῥοῦν" ἀποφαίνοι), τῶν δαιμόνων καταγώγιον εἶναι Ⓦ τόπον; οὐ
προσκυνοῦσιν Θεὸς ἐκεῖ· μὴ γένοιτο· ἀλλ' εἰδωλολατρείας ἐκεῖνο τὸ χωρίον λοιπὸν ὄντι. ἀλλ'
ὅμως τινὲς ὡς σεμνοὺς ἐκείνοις τοῖς τόποις" προστίθεσι. καὶ ταῦτα οὐχὶ ζηλοῦντος λέγω, ἀλλ'
αὐτῇ τῇ πείρᾳ μαθόν. καὶ γὰρ προτίτων τὸ τελευταῖον ἡμέραν (πιστεύσατε, ὑφηδόμην) γυναι-
κά τινα βυζήμενα καὶ ἐλευθέραν, κοσμίαν καὶ πᾶσι δοκοῦσαν εἶναι σώφρονα· τοσοῦτος με-
γεθ καὶ ἀναιδείας, δεκαοκτώτους εἶναι χειστιανοὺς (οὐ γὰρ δὴ εἶπον Ⓦ τὰ τοιαῦτα τολμήματα
χειστιανὸν εἶναι χρεὼν) εἰς τὰ τῶν Ἑβραίων εἰσελθεῖν, καὶ ἐκεῖ προσευχὴν ὄρκων ἀπὸ τῶν
ἀμφισβητουμένων αὐτῇ προσενεγκεῖν. ὡς δὲ προσελθοῦσα ἡ γυνὴ πρὸς συμμαχίαν ἐκά-
λει, καὶ τὸν" ὁμόνοιαν καλοῦσαν ἡξίου (οὐ γὰρ εἶ) ἀμιτὸν αὐτὴν τῶν θείων μεταχρῦσαι μυ-
στηρίων, πρὸς ἐκεῖνον Ⓦ τόπον" ἐλθεῖν) ἐμεταπαθεῖς οὖσα· τοσοῦτον ζῆλον ἐπυρωθεῖς, καὶ ὀλιγω-
ρίας, τοῦτον μὲν οὐκ εἶασα λοιπὸν ὅτι τὸν προδοσίαν ἐλευθεῦσαν ἐκεῖνον· ἀλλ' ἐξ-
ήρπασα τῆς ἀθίκου ἀπαγωγῆς. ἐπεὶ δὲ Ⓦ ἐλέγετο ἀσεβεῖν, εἰ χειστιανὸς εἶη, καὶ
κλῆρος ὠμολόγουν· ἐπεκείμην δὲ σφοδρῶς, αἰσθησίας ἐγκαλῶν καὶ τὸν ἐχάτιον αἴσι-
αι, ἃ ὤουν οὐδὲν ἄμεινον ἔμελλεν, εἰ Ⓦ Χειστὸν λέγει προσκυνῆν, ὅτι τὰ ἀπόλλυα τῶν Ἰουδαίων τῶν ταυρωσάντων αὐτὸν ἔλκει ὑμᾶς. καὶ μαχρὰν κατέτιπτα τοὺς αὐτὸν λό-
γους" φέροντα μὲ, ὅτι ὑ ἡμεῖς ὅλως ὀμόσαι, οὐδὲ ἀναγκαῖον ἐπάγειν ὅρκων, διδάσκων ἀπὸ τῶν Matθ. ε. λδ.
θείων ἀναγκαίων· ἔπειτα, ὅτι οὐχὶ πιστὸν καὶ μεμνημένον, ἀλλ' οὐδὲ ἀμνήστου τινὰ τοὺς Iac. ε. ιϛ.
ζητοῦντα ἕλκειν ἐχρεῶν τὸν ἀναγκαῖον. ὡς δὲ ἐξέφαλεν ἀξιὰ πολλῶν καὶ μακρῶν λόγων τὸν πε-

πλανημένον

πλατημδρίου ἐπανόσιαν τῆς ἐκείνου ψυχῆς, ἠρώτων τὸν αἰτίαν, δι' ἣν τὸν ἐκκλησίαν ἀφῆς, ὅτι τὰ τῶν Ἑβραίων εἵλκε συνέδρια. ὁ δὲ πολλοὺς ἔφη τοὺς αὐτὸν εἰρηκέναι, Φοβερωτέρους εἶναι ἐκείνους ὄρκους τοὺς. ὅτι τούτοις ἐτάραξα, καὶ ἀναστήσαι ἐπὶ θυμῷ, καὶ μὴ ταῦτα ἐγέλων πάλιν. τὸν μὲν [γὰρ] τῆς βλασφημίας καὶ κουρίαι ὀρῶν, ἐτάραττον, οἷα δὴ αἱ δεσπότου ἀναπείθει ἴσχυσε· τὸν δὲ ῥᾳθυμίαι τῶν ἀπατεωμένων λογιζόμενος, ἀνεπιμελέστερον ἔσχε τῆς θυμῆς· καὶ τὸν ἀνοιαν πάλιν τῶν ἀπατηθέντων, ὅσην δὲ ἡλίκην τις λέγοι, σκηπῶν, ἐτέλων. ταῦτα δὲ εἶπον τοὺς ὑμᾶς καὶ διηγησάμενος, ὅπως τοὺς δὴ τὰ τοιαῦτα καὶ πιοιοῦτας καὶ πάσχοντας ἀπαθεῖς καὶ ἀοδήνητους βλάπτειν. καὶ ἴδητέ τινα τῶν ἀδελφῶν τῶν ὑμετέρων εἰς ἀνομίας τοιαύτας ἐμπίπτοντα· ἀλλοτρίαν, οὐκ οἰκείαν ἡγεῖσθε τὸν συμφορὰν εἶναι, καὶ τοὺς τοὺς ἐγκαλοῦντας ἀπολογεῖσθαι νομίζετε, λέγοντες· ἐμοὶ γάρ τί μέλει; τίς δὲ μοι κόπος τοὺς ἐκείνου ὅτι λόγους; ἐκάστης μισαι, θεσπίας καὶ Σατανικῆς ὠμότητος φθεγόμενοι ῥήματα. Κολασον α.πε. Τί λέγεις; ἀνθρωπος ὤν, καὶ τῆς αὐτῆς κοινωνῶν φύσεως, μᾶλλον δὲ, εἰ δεῖ φύσεως κοινωνίαν εἰπεῖν, κεφαλὴν μίαν ἔχων Χριστοῦ, παλμᾶς εἰπεῖν, οὐ σοβεῖ σοι κόπος ὅτι τοὺς τὰ μέλη τὰ σά; πῶς οὖν τὸν Χριστοῦ ὁμολογεῖς" σὺ κεφαλὴν ὄντα τῆς ἐκκλησίας; καὶ γὰρ ἡ κεφαλὴ πάσχει τὰ μέλη συνάπτειν πέφυκε, δὲ τοὺς ἑαυτὰ μὴ ἀκριβείας διαφέρειν τὸ συνδεῖν. Εἰ δὲ μηδὲν κοπὸν ἔχεις τοὺς ὃ μέλος σου, σοβεῖ τοὺς ἀδελφόν σου ἔχεις τι κοινόν, σοβεῖ κεφαλὴν ἔχεις Χριστόν. ὡς παιδία μικρὰ φοβοῦσιν ὑμᾶς Ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ αἰσθάνεσθε. καθάπερ γὰρ τοῖς παιδίοις σκιὰν τοὺς σωπεῖα δεικνύοντες φοβεροὶ [καὶ κατάπληκτα] τῶν μαρῶν οἰκετῶν πολλοὶ (οὐ γὰρ ὅτι φύσει φοβεροὶ, ἀλλὰ διὰ ὃ ἀπλότης τῆς διανοίας" τοιαῦτα φαίνεται) πολὺν κυδοιν γέλωτα· οὕτω δὴ καὶ τοὺς ἀπλοτέρους τῶν χριστιανῶν μορμολύττονται Ἰουδαῖοι. πῶς γὰρ τὰ περὶ αὐτοῖς φοβερὰ, τὰ πολλῆς αἰσχύνης καὶ γέλωτος γέμοντα, τὰ τῶν περισκεκρυκότων, καὶ τῶν ἠλιμωμένων, καὶ τῶν καταδίκων; ἀλλ' ὑπὲρ τὰ ἡμέτερα τοιαῦτα· ἀλλ' ὅπως φοβεροὶ ἡ φείκης δυνάμεως. εἶπα γὰρ Θεὸς ὅτι ζωῆς καὶ θανάτου ἐξουσίας ἔχων, οὗτος φοβερὸς ὁ τύπος· εἶπα μυρίοι ἐκεῖ κολάσεων ἀθανάτων λόγοι, ἐκεῖ τῶν πυρίνων ποταμῶν, ἐκεῖ τοῦ σκώληκος τοῦ ἰοβόλου, ἐκεῖ τῶν δεσμῶν τῶν ἀῤῥήκτων, ἐκεῖ τοῦ σκότους τοῦ ἐξωτέρου. σκῆψοι δὲ τούτων μὲν ὀδὲν οὐδ' ὅσαρ ἴσασι, τῇ γαστρὶ ζῶντες, τοὺς τὰ παρόντα κεχηνότες, οἷον καὶ τὰ γάλακτα ὀδὲν ἄμεινον βλασχείμενοι, καὶ τῆς ἀσπαγείας λήγει, καὶ τὸν τῆς ἀδηφαγίας ὑπερβολὴν· εἰ δὲ ὑπόσαπερ μόνον, γαστρίζεσθαι καὶ μύδων, ὑπὲρ ὀρχηστῶν κατακόπτεσθαι, ὑπὲρ ἱππόχων τε αὐμαπίζεσθαι. ταῦτα οὖν, εἰπέ μοι, σεμνὰ καὶ φοβερά; καὶ πῶς δὴ τοῦτο εἶποι; πόθεν οὖν [ὑμῖν] ἔδοξαι εἶναι" φοβερά; πολὺ εἰ μὴ καὶ τοῦ ἠμεμελημένης τῶν οἰκετῶν, δὲ τοῦ ἀπρόπουσίστους, δὲ τῆς δεσποτικῆς οἰκίας ἐκπεσόντας, φοβερὰς πῆς εἶναι λέγει τοῖς βιδεκμεῖσι καὶ παῤῥησίαν ἔχουσι. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. ἐπεὶ μηδὲ πομπὴ καὶ βασιλικῶν αὐλῶν σεμνότερα μᾶλλον δὲ καὶ πομπὴ καὶ πομπῆς ἀτιμότερα δὲ τῆς ζωναγωγῆς χορεύοντος. "οὐδὲ γὰρ λητῶν, οὐδὲ κιναίδων ἁπλῶς, ἀλλὰ δαιμόνων ὅλων καταγώγιον· μᾶλλον δὲ οὐχ αἱ ζωναγωγαὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν Ἰουδαίων. καὶ τοῦτο τοὺς τοῦ τέλους τοῦ λόγου δίξαι πειράσομαι.

Παρακαλῶ τοίνυν ὑμᾶς μνημονεύειν ταύτης μάλιστα τῆς βλασφημίας. καὶ γὰρ τοὺς ἐπίδυξιν, οὐδὲ κρότους λέγομεν νῦν, ἀλλὰ τοὺς θεομανίαν τῶν ὑμετέρων ψυχῶν. τίς γὰρ ἐπὶ λοιπαῖς λόγος ἡμῖν, εἰπὲ, ὅταν, τοσούτων ἰατρῶν ὄντων, ὧδε πάντες νοσοῦντες; δώδεκα ἔτη ἡ γυνὴ ἀπόκειται, καὶ τοῦ οἰκουμένου ἐπιτάσσεται· ὁ πλέον τῆς πόλεως χριστιανὸς, καὶ ἐπτοσοῦσί τινες Ἰουδαϊσμοῦ; καὶ ποίαν ἀπολογίαν ἔχοιμεν ἂν ἡμεῖς ὑγιαίοντες; ἄξιοι μὲν γὰρ ἐγκλημάτων καὶ οὗτοι νοσοῦντες· καὶ μᾶλλον οὗτοι ἡμεῖς ἀπαλλαγόμεθα κατηγορίας, πειρωῶντες αὐτοὺς ὅτι τῆς ἀῤῥωστίας. ἀμήχανον γὰρ ἴσως, ἀσυδὴς πολλῆς πῆς ἡμῶν ἀπολεύ-

σαντας,

οντας, μᾶλλον ὅτι τῆς ἀληθείας ἐκείνης. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ λέγω πᾶσι ὑμῖν, ἵνα ἕκαστος ὑμῶν τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην ἐπιδείξηται τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ μάλιστα ὅταν ἐπιδημῶσι, καὶ βίᾳ ποιῆσαι, καὶ ὑβρίσαι, καὶ φιλονεικῆσαι. πάντα ποίησον, ὡς ἀδελφὸν αὐτὸν τῆς τοῦ Δεσπότου παιδός, καὶ τῆς κοινωνίας ἀπαλλάξαι τὴν χριστοκτόνον. ὅτι τῆς ἀγορᾶς ἐὰν πλανᾶσθαι, εἰπέ μοι, δικαίᾳ ψήφῳ καταδικασθέντα, εἶτα κύριος ἦς ἁρπάσαι τὴν τοῦ δημίου χεῖρα, οὐκ ἂν ἄφθυμα ὤρασας, ὡς αὐτὸν ἀπαλλάξαι τῆς ἀπωλείας ; ἀδελφὸν πῶς ὁρᾷς σὸν, οὐχὶ τοῦ τοῦ δημίου, ἀλλὰ τοῦ Δεσπότου τοῦ βάραθρον τῆς ἀπωλείας ἑλκόμενον ἀδίκως καὶ ἀνοσίως. ἐὰν οὖν συμβουλεύῃ τοιαῦτα, οὐκ ἀνθρωπος εἶ, ὡς αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι τῆς πονηρίας ἐκείνης. καὶ ποίας ἂν τύχοις συγγνώμης ; ἀλλ' ἰσχυρότερός σου καὶ δυνατώτερός ἐστι ; ἐμοὶ δοκεῖ αὐτὸν καταπαῦσαι· αἱρήσομαι τὴν κεφαλὴν ἀποθέσθαι μᾶλλον, ἢ τὴν ἱερὰν αὐλὴν ἀφανῆ ὑπενεγκεῖν τοσούτων, καὶ φιλοσοφίᾳ, καὶ τῆς αὐτοῦ ἐπιμελείας. τί γάρ σοι χρησίμη μοι τῆς ἐλευθερίας, μοι τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ ; εἶναι τὸν κάτω· δούλευε μετ' ἐκείνης. καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ δουλεύει μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς, μετὰ τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· πιστεύεις μετὰ Ἰουδαίων ; ὁκουμένη ἀπόθεν καὶ τὰ ἐσχατιὰ Γαλ. δ'. κε'.
ματα μετὰ Ἰουδαίων, καὶ γυμνοῖς βάδιζε τοῖς ποσὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς, καὶ χειμῶνα τῆς ἀχημοσύνης αὐτοῖς καὶ τοῦ γέλωτος. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔλθοι· αἰσχύνη γὰρ ἐρυθριᾷς. εἶτα ἀχήματος μὲν αὐλῆς κοινωνῆσαι αἰσχύνῃ, αὐτοῦ κοινωνὸν οὐκ αἰσχύνῃ ; καὶ ποίαν ἕξεις συγγνώμην, χριστιανὸς ὢν ὀφθαλμοῦ πονηρίας ; πίστευσατε, τὸν κεφαλὴν προτιμήσομαι, ἢ ἀφεθῆναί μοι ἵνα τὰ τοιαῦτα νοσοποιὰ τῶν, ἐὰν ἴδω· ἐὰν δὲ ἀγνοήσω, συγγνώμην ὁ Θεὸς δώσει πάντως. ταῦτα καὶ ὑμῖν ἕκαστος λεγέσθω, μηδὲ περιεργον ἡγείσθω τὸ παράγγελμα εἶναι. οὐχ ὁρᾶτε ὅτι τὴν μυστικὴν τράπεζαν ὁ δεσπότης ; ὅτι γινώσκετε ἀλλήλους· πῶς ὑμῖν ἐγχωρεῖ τὸν ἀκριβῆ τὴν ἀδελφὸν ὑμῶν ὀξέπασιν ; τοῦτο καὶ ἐπ' ἐκείνων ποίησον. ὅταν ἴδῃς ἵνα Ἰουδαΐζοντα, κἂν ἀγαπᾷ, δεῖ ποίησον, ὡς μὴ κοινωνῆσαι δὲ αὐτὸς τῷ κακῷ. καὶ γὰρ ὅτι τὴν ἔξω στρατοπέδων, διὰ ἀλῶ τὶς βαρβαρίζων καὶ τὰ Περσικὰ φρονῶν ἐν μέσοις τοῖς στρατιώταις· οὐκ αὐτὸς κακοῦργος μόνος, ἀλλὰ καὶ ἕκαστος τῶν συνειδότων μὴ, οὐ πολεμάρτων δὲ αὐτὸν τῷ στρατηγῷ φανερόν. ἐπεὶ οὖν δὲ ὑμᾶς στρατοπέδου ἐστὲ τοῦ Χριστοῦ, μετ' ἀκριβείας διερευνᾶτε καὶ παρεστρατεύεσθε, εἴ τις τῶν ἀλλοφύλων ὑμῖν δυσμενὴς, καὶ ποιήσατε δῆλον· οὐχ ἵνα ἀποκλείσωμεν, καθάπερ ἐκεῖνοι, οὐδὲ ἵνα κολάσωμεν καὶ πυρώσωμεν, ἀλλ' ἵνα αὐτὸν ἀπαλλάξωμεν τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀσεβείας, καὶ μάτην ἐξ ἀλλήλων πονήσωμεν. εἰ δὲ μὴ βούλεσθε τοῦτο, ἀλλ' εἰδότες κρύπτετε, οἶδ' ὅτι, ὅπερ τὸ αὐτὸν κατορθοῦτε τιμωρίαν ἐκείνῳ. καὶ γὰρ ὁ Παῦλος οὐχὶ τοὺς ποιοῦντας μόνον τὰ πονηρὰ, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνευδοκοῦντας αὐτοῖς κατακαίλει κολάσει καὶ τιμωρίᾳ. καὶ ὁ προφήτης δέ, οὐχὶ τοὺς κλέπτοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς συντρέχοντας αὐτοῖς κατὰ τὸν αὐτὸν ἀγῶνα Ψαλμ. μθ'. ιη'.
δίκαιον. καὶ εἰκότως. ὁ γὰρ συνειδὼς πονηρὰ προαιρούμενος, καὶ βουλόμενος αὐτὸν καὶ ἀποκρύπτων, πλείονα αὐτῷ πρόφασιν ῥᾳθυμίας κατορθοῖ, καὶ μᾶλλον ἀδίκως προσκυλίζει τὸν πονηρὸν ἐργάζεσθαι. ἀλλὰ γὰρ ὅτι τοὺς νοσοῦντας ἐπιμελεῖσθαι δεῖ πάλιν. σκοπήσατε τοίνυν πῶς κοινωνοῦσιν οἱ πιστεύοντες τῷ· τοῖς βοῶσι, Σταύρωσον, σταύρωσον· τοῖς λέγουσι, Ματθ. κζ΄. κγ. κα.
Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὅτι τὰ τέκνα ἡμῶν. εἴ τινες ἀλόντες ὅτι τυραννίδι καταδικάσθησαν, ἆρα δὲ ἐτόλμησας προσελθεῖν καὶ κοινωνῆσαι λόγων αὐτοῖς ; οὐκ ἔγωγε οἶμαι. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, τοὺς μὲν εἰς δὲ θεσπεσίου ἡμουμένους πονηροὺς μετὰ τοσαύτης φεύγειν ἀσυνδήτου· τοὺς δὲ εἰς αὐτὸν ὑβρίσαντας Θεὸν, ποιεῖσθαι κοινωνούς, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τὸ ἐσταυρωμένον τοῖς ἐσταυρωκόσι συνεορτάζειν ; τοῦτο γὰρ οὐ μόνον ἀνοίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐσχάτης μανίας ἐστίν. ὅλως δὲ εἰσί τινες, οἳ καὶ τὸν συναγωγὸν σεμνὸν εἶναι νομίζουσιν, ἀναγκαῖον καὶ πρὸς τοῦτο ὀλίγα εἰπεῖν. ἵνος γὰρ ἕνεκα τόπον ἐκεῖνον αἰδεῖσθε, δίκαι καταφεύγειν

καὶ

καὶ βδελύττεσθαι, καὶ ἀποπηδᾶν; ὁ νόμος ἀπέκειται, φησὶν, ἐν αὐτῇ, καὶ βιβλία προφητικά. καὶ τί τοῦτο; μὴ γὰρ, ἔνθα μὴ ἡ βιβλία διαύτα, καὶ ὁ τόπος ἅγιος ἐς αἰῶνα πάντως. ἐγὼ δ' οἶδα τοῦτο μάλιστα μισῶ τὴν συναγωγὴν καὶ ἀποτρέφομαι, ὅτι τὰς προφήτας ἔχοντες, ἀπιστοῦσι τοῖς προφήταις· ὅτι διαγινώσκοντες τὰ γράμματα, οὐ δέχονται τὰ μαρτυρίας, ὅπερ ὑπερίζοντων ὅτι μείζονος. εἰπέ γάρ μοι, εἰ ἴδοις δοῦλον δεσποτικὰ αἰδέσιμα καὶ λαμπρὰ καὶ φαιδρὰ εἰς κατηλιφὴν εἰσαγόντα, ἢ εἰς καταγώγιον λῃστῶν, εἶτα ὑπερίζομενον ἐκεῖ καὶ τυπτόμενον καὶ τὴν ἐκάτερον ἀποβαίνοντα πρόφασιν· ἆρα οὐκ ἐθαύμασας ὁ κατηλιφὴν, ἢ ὁ αὐτὸν, ὅτε ἔνδον εἰσῆκεν πρόσωπος ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος καὶ μέγας ἀνήρ; οὐκ ἔγωγε οἶμαι· ἀλλὰ διὰ τοῦτο αὐτὸν μᾶλλον ἐμίσησας καὶ ἀπεστράφης. τοῦτο δὲ ὅτι τῆς συναγωγῆς λοιδορῶ. τοὺς γὰρ προφήτας καὶ Μωϋσέα μετ' αὐτῶν εἰσήγαγεν ἐκεῖ, οὐχ ἵνα τιμήσωσιν, ἀλλ' ἵνα ὑβρίσωσι καὶ ἀτιμάσωσιν. ὅταν γὰρ λέγωσι μὴ εἰδέναι αὐτοὺς Χριστὸν, μηδὲ εἰρηκέναι τι περὶ τῆς ἐκείνου παρουσίας, ποία μείζων τούτων γένοιτ' ἂν εἰς τοὺς ἁγίους ἐκείνους ὕβρις; αὐτῶν γὰρ κατηγοροῦσι, τοιαῦτα περὶ αὐτῶν ἀποφαινόμενοι, ὡς αὐτῶν ἀγνοούντων διαπαντὸς, καὶ κοινωνούς τῆς ἰδίας ἀσεβείας λέγειν τολμῶσιν. ὥστε διὰ τοῦτο μᾶλλον μισεῖν αὐτοὺς, καὶ τὴν συναγωγὴν χρὴ, ὅτι ἐμπροπηθοῦσιν εἰς τοὺς ἁγίους ἐκείνους. ἀνὰ τί λέγω περὶ βιβλίων καὶ τόπων; ἐν καιρῷ τῷ διωγμῷ οἱ δήμιοι τὰ σώματα τῶν μαρτύρων κατέχουσι, καὶ ἕλκουσι, μασίζουσιν. ἆρα δὴ ἅγιαί εἰσιν αὐτῶν αἱ χεῖρες, ὅτι τὰ σώματα τῶν ἁγίων κατέχουσι; μὴ γένοιτο. εἶτα χεῖρες μὲν σώματα κατασύρουσαν ἁγίων βέβηλοι μόνοι, διὰ αὐτὸ δὲ τοῦτο, ὅτι κατέχουσι κακῶς· τὰ δὲ γράμματα κατέχοντες ἁγίων καὶ ὑβρίζοντες, οὐκ ἔλαττον, ἢ οἱ δήμιοι τῶν μαρτύρων τὰ σώματα, ἀγιάσουσι διὰ τοῦτο ἔσονται; καὶ πῶς οὐκ ἐκάστης ἀλογίας τοῦτο δεινὸν ἐστι; εἰ γὰρ σώματα κατεχόμενα κακῶς, οὐ μόνον οὐχ ἁγιάζει τοὺς κατέχοντας, ἀλλὰ καὶ σφαγιστέους ποιεῖ· πολλῷ μᾶλλον γράμματα ἀναγινωσκόμενα μετὰ ἀπιστίας, οὐκ ἂν δυνάμενα τοὺς ἀναγινώσκοντας ὠφελῆσαί ποτε. διὰ τοῦτο μὴ σὺν τούτοις ἀσεβεστέρους αὐτοὺς ἀποφαίνει, ὃ μὴ τοιούτους προαιρούμενα τὰ βιβλία κατέχειν. οὐδὲ γὰρ αἱ τοσαύτης ἄξιαι ἦσαν κατηγορίας, εἰ μὴ τοὺς προφήτας εἶχον· οὐκ ἦσαν οὕτως ἀκαθάρτοι τε βέβηλοι, εἰ μὴ τοὺς βίβλους αἰσχύνουσιν. νῦν δὲ πάσης εἰσὶν ἀπεστερημένοι συγγνώμης, ὅτι τὸν κήρυκας τῆς ἀληθείας ἔχοντες, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκείνους τε πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἵστανται ἐχθρᾷ διανοίᾳ. ὥστε διὰ τοῦτο μᾶλλον δὲ εἶεν βέβηλοι καὶ σφαγεῖς, ὅτι τὸν προφήτας ἔχοντες, πολεμίᾳ αὐτοῖς κέχρηνται γνώμῃ.

Διὸ παραιτοῦμαι ἀποπηδᾶν τε φεύγειν αὐτῶν τὰς συνόδους. οὐ μικρὰ αὐτὴ βλάβη τοῖς ἀδυνατίσασι τῶν ἀδελφῶν, οὐ μικρὰ ἀπονοίας ἐκείνοις προφάσις. ὅταν γὰρ ἴδωσιν ὑμᾶς, τὰς προσκυνούσας τὸν αὐτῶν σταυρωθέντα Χριστὸν, τὰ ἐκείνων διώκοντας καὶ συμποιουμένας· πῶς οὐχ ἡγήσονται αἱρέσεις αὐτοῖς ἀπόντα πιστεύεσθαι, τε τοῖς τὰ ἡμέτερα, ὅταν τὰ προσευχόμενοι αὐτὰ καὶ θεραπεύοντες ὑμεῖς, προσὸς τὰς καθημερινὰς αὐτὰ τρίβετε; Εἰδὼς τις ἴδῃ σέ, φησὶν, ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; καὶ ἐγὼ λέγω, ἐὰν τις ἴδῃ σε ἔχοντα γνῶσιν εἰς συναγωγὴν ἀπερχόμενον, καὶ σάλπιγγας θεωροῦντα, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ θαυμάζειν τὰ Ἰουδαϊκὰ πράγματα; ὁ πίστιν οὐχὶ τοῦ ἰδίου σώματος δίδωσι μόνον δίκην, ἀλλ', ὅτι καὶ ἄλλοις ἐπισκελίζει, κωλύεται· ὥσπερ καὶ οἱ ἐξωθεν οὐχ ὑπὲρ τῆς οἰκείας ἀρετῆς ζημιοῦνται μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄλλοις εἰς τοῦτο ἀγαλγίζειν, θαυμάζεται. φεῦγε τοίνυν καὶ τὰς συνόδους, καὶ τοὺς τόπους αὐτῶν. καὶ μηδεὶς αἰδείσθω τὸν συναγωγὸν δέχεσθαι τὰ βιβλία· ἀλλὰ δέχου τοῦτο αὐτὸν μισήσας καὶ ἀποστρεφόμενος, ὅτι ἐφ' ὕβρει κατέχει τοὺς ἁγίους, ὅτι ἀπιστοῦσι τοῖς ἐκείνων ῥήμασιν, ὅτι τὸν ἐκάτερον αὐτῶν κατηγοροῦσιν ἀσεβείας. καὶ ἵνα μάθῃτε,

a. Kor. 8. 1.

ῃτι, ὅτι οὐχ ἁλίσκεται τὰ βιβλία, ἀλλὰ βέλτιον ποιεῖ τῶν Ἰουδαίων ἡ αἵρεσις, ἰσοστάσιον ὑμῖν διηγήσομαι παλαιόν. Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ζητῶν βίβλους συναγαγὼν, καὶ μαθὼν ὅτι καὶ παρὰ Ἰουδαίοις εἰσὶ γραφαὶ περὶ Θεοῦ φιλοσοφούσαι καὶ πολιτείας ἀρίστης, μεταπεμψάμενος ἄνδρας ἐκ τῆς Ἰουδαίας, ἠρώτησεν αὐτοὺς διὰ ἑ-
5 ρέων· καὶ ἀπέστειλε εἰς τὸ τοῦ Σαραπίδος ἱερὸν (καὶ γὰρ ἐκεῖ τῶν Ἑλλήνων ὁ αἱρῶν) ἐπιζητῶν παρ' ἐκείνων τῶν σοφῶν αἱρέσεις ἐρωτήσας βίβλους μόνοις. Τί οὖν; ἅγιος ἔσται τοῦ Σαραπίδος ὁ ναὸς διὰ τὰ βιβλία; μὴ γένοιτο. Ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἔχει τινὰ οἰκείαν ἀγιότητα· τῷ τόπῳ δὲ οὐ μεταδίδωσι, διὰ τοῦτο τῶν Ἰουδαίων ἐκεῖ μιαρόν. Τὸ αὐτὸ τοίνυν καὶ περὶ τῆς Συναγωγῆς λεγέτω. Εἰ γὰρ καὶ μὴ εἴδωλον ἔστηκεν ἐκεῖ· ἀλλὰ δαίμονες οἰκοῦσι τὸν τόπον. καὶ
10 τοῦτο οὐ περὶ τῆς σοφίας λέγω Συναγωγῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ Δάφνη. πονηρότερον γὰρ ἐκεῖ ὁ βαρὰθρον, ὁ δὴ καλοῦσι Ματζώκης. καὶ γὰρ πολλοὺς ἤκουσα τῶν πιστῶν ἀναβαίνειν ἐκεῖ, καὶ παραλυθῆναι τῷ τόπῳ. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο πώποτε τούτους πιστοὺς παρεσπιεῖν. ἐμοὶ καὶ ὁ Ματζώκης, καὶ ὁ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν, ὁμοίως ἐστὶ βέλτιον. Εἰ δέ τις μου τολμᾷ
15 καταγινώσκειν, πάλιν ἐγὼ τοῦτο ἐπαίτιον αὐτὸν καταγνώσομαι μᾶλλον. Εἰπὲ γάρ μοι· ὅταν δαίμονες οἰκῶσι, οὐχὶ ἀσεβείας χωρίον ἐστὶ, καὶ μὴ ξόανον εἰσέλθῃ, ὅταν χριστιανοὶ εἰσέρχωνται, ὅταν σταυρὸς ἐλαιώνεται, ὅταν βλασφημεῖται Θεὸς, ὅταν πατὴρ ἀγνοεῖται, ὅταν ὑὸς ὑβρίζεται, ὅταν πνεύματος ἀθετῶνται χάρις; μᾶλλον δὲ αὐτῶν ὄντων δαιμόνων, τί
20 μείζων ἐστὶν ὕβρεως ἡ βλάβη; ἐκεῖ μὲν γὰρ γυμνὴ ἡ ἀσέβεια, καὶ οὐκ ἂν ῥᾳδίως ὑποπέσοιμεν, οὐδὲ ἀπατήσει νοῦν ἔχοντα καὶ σωφρονοῦντα. οὐκοῦν οἱ λέγοντες Θεὸν προσκυνεῖν, καὶ εἴδωλα ἀποστρέφεσθαι, καὶ προφάσεις ἔχειν δι' ἡμᾶς· τοῖς ῥήμασι τούτοις πολὺ κατασκευάζοντες τὸ δίλεαρ, τὸν ἀφελεστέρους καὶ αἰσθητοὺς ἀφυλάκτους εἰς τὰ ἑ-
25 αυτῶν ἐμβάλλουσι πάγας. ὥστε τὰ μὲν τῆς ἀσεβείας ἴσα αὐτοῖς καὶ ἕλλησι· τὰ δὲ τῆς ἀπάτης χαλεπώτερα καὶ τούτων δρᾶται. καὶ γὰρ ἡ παρὰ τούτοις ἕστηκε βωμὸς ἀπάτης ἀόρατος, εἰς ὃν οὐχὶ πρόβατα καὶ μόχλοι, ἀλλὰ ψυχαὶ ἀνθρώπων καταθύουσι. ὅλως δὲ εἰ βουλοίμεθα τὰ ἐκείνων, τίς σοι κοινὸς πρὸς ἡμᾶς ἐστι λόγος; Εἰ γὰρ σεμνὰ καὶ μεγάλα τὰ Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἡμέτερα· Εἰ δὲ ταῦτα ἀληθῆ, ὥσπερ οὖν καὶ ἀληθῆ, ἐκεῖνα ἀπάτης ἡμῖν, οὐχὶ καὶ γραφὰς λέγω (μὴ γένοιτο· ἐκεῖναι γάρ με πρὸς Χριστὸν ἐχειραγώγησαν) ἀλλὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν καὶ τὴν μανίαν τὴν νῦν.

Ἀλλὰ γὰρ ὤφελον λοιπὸν διῖξαι, ὅτι καὶ δαίμονες ἐκεῖ κατοικοῦσι· καὶ οὐχὶ τοῦ αὐτοῦ τῷ τόπῳ μένου, ἀλλὰ καὶ τοῦ αὐτοῖς ταῖς ψυχαῖς τῶν Ἰουδαίων. Ὅταν γὰρ ἐξέλθῃ, φησὶ, τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, περέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρῇ, φησὶν, ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου· καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον, καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ· καὶ εἰσέρχεται εἰς αὐτὸν καὶ ἔσται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. ὅταν ἔσται καὶ τῇ ἡλικίᾳ ταύτῃ. ὁρᾷς ὅτι δαίμονες οἰκοῦσιν αὐτοῖς ταῖς ψυχαῖς, χαλεπώτερον τοῦ πονηροῦ πνεύματος καὶ μᾶλλον εἰκότως. τότε μὲν γὰρ εἰς τὸν πρόσθεν οἶκον· νῦν δὲ εἰς αὐτὴν τὴν προφητικὴν διαστολὴν ὑβρίζουσιν. ἀνθρώποις οὖν, εἰπέ μοι, δαιμονῶσι καὶ τοσαῦτα ἔχουσι πνεύματα ἀκάθαρτα, τὸ σφαγαῖς καὶ φόνοις ἀνατραφῆναι, εἰς ταὐτὸ συνέρχεσθε; καὶ οὐ φρίττετε; πρόσφορον [γὰρ] δοῦναι κοινωνὸν τούτοις, καὶ λόγῳ μεταδιδόναι φιλῶν, ἀλλ' οὐχ ὡς κυνὶ λυττῶντι καὶ πάσης τῆς οἰκουμένης ἀπάτης ἀποστρέφεσθαι; καὶ πῶς εἶδος ἐπηλλοτρίωσε; καὶ τοὺς πολλοὺς δὲ μακρὰς λόγους ποιοῦμαι πρὸς τοὺς τοιούτους καταγελᾶν ἀνάγκη; ποίαν παραγωγὴν; τίνα παραμυθίαν ἔχουσιν οὐκ ἀπόρρυτον ταῖς ἑαυτῶν μανίαις; ἔχουσι τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἀγωνιστὰς αὐτῶν τοὺς δαιμονίους· τινὲς φύσιν ἠγνόησαν. οὐδὲν ἐπαλλοτριοῦσι, παιδοποιΐαν κατεπάτησαν, τῆς συστάσεως τοὺς νόμους

Μάτθ. ιβ' μζ. Λουκ. ια. κδ.

δὲ αὐτῶν τῶν βαθέων αἱρέσεων, θηρίων ἀπόρων γεγόνασιν ἀγελαιότεροι. Τὰ θηρία μὲν γὰρ
τῷ ψυχῷ ὀπτιδίδωσι πολλάκις, καὶ τῆς οἰκείας καταφρονῆ σωτηρίας, ὥστε ἐμφανίσαι
σαι τῶν ἐπηρείων· οὗτοι δέ, σὺν δημιᾶς ἀνάγκης οὔσης, σὺν δὲ αὐτῶν φιλίας τῆς οἰκείας κεφ. κ
κατισφάξαι χερσὶν, ἵνα σὺν ἑρμοὺς τῆς ἡμετέρας ζωῆς, σὺν ἀλάστορας θεραπεύσωσι δαί-
μονας. Τί οὖν τις αὐτῶν ἐκπλαγείη τοσούτοις; τῷ ἀσέβειαν, ἢ τῷ ὠμότητα καὶ τῷ ἀ- 5
πάνθρωπίαν; ὅτι σὺν ἱεροῖς ἔθυσαν, ἢ ὅτι τοῖς δαιμονίοις ἔθυσαν; ἀλλὰ ἀσυλλογίας ἔτεκεν καὶ
καὶ τὰ λογικώτατα τῶν ἀλόγων ἀπέκρυψαν; ἄκουσον τοῦ προφήτου, τί φησι πρὸς τῆς ἀκο-
Ισρ. ε κ. λογίας αὐτῶν· Ἵπποι θηλυμανεῖς ἐγένοντο, ἕκαστος ὀπίσω τῆς γυναικὸς τοῦ πλησίον ἐχρεμέτι-
ζεν. Οὐκ εἶπεν, ἕκαστος τῆς γυναικὸς τοῦ πλησίον ἐπεθύμει· ἀλλ' ἐμφαντικώτατα τῇ τῶν 10
ἀλόγων φωνῇ τῷ ὄκνῳ τῆς ἀσυλλογίας ἐγκωμιάζων αὐτοῖς μανίαν ὠνείδισε. τί βούλεσθε ἕ-
τερον εἶπω; τὰς ἁρπαγάς; τὰς πλεονεξίας; τὰς τῶν πενήτων προδοσίας; τὰς κλοπάς; τὰς
καπηλείας; ἀλλ' οὐδὲ πᾶσα ἡμῖν προὶς ταῦτα ἐπιχέσει τῷ διηγήσει ἡ ἡμέρα. ἀλλ' αἱ
ἑορταὶ αὐταὶ συμβολὴν ἔχουσί τινα καὶ μέγα. καὶ αὐτὰς μὲν οὖν ταύτας ἀκαθάρτους ἀπέφηνα. κ. ἀκαθ.
ἄκυρον ποιῶ τῶν προφητῶν, μᾶλλον δὲ ἄκυρον τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον ὅσης αὐτὰς ἀποχρῆσθαι τῆς
Αμως ε. κα. ὑπερβολῆς· Μισῶ καὶ ἀπώσομαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν. ὁ Θεὸς μισεῖ, καὶ σὺ κοσμεῖς; καὶ οὐκ 15
εἶπε, τῷ δὲ, ἢ τῷ δὲ τῷ ἑορτῷ, ἀλλὰ πάσας ὁμοῦ. βούλει ἰδεῖν, ὅλη ἡ τῶν ὅλων τυμπάνων,
καὶ τῆς κιθάρας, καὶ τῶν ψαλτηρίων, καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων λατρεία μισεῖ; Μετάσχοιμι ἀπ'
ἐμοῦ ἦχοι ᾠδῶν σοῦ, φησι, καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. ὁ Θεὸς λέγει. μετάσχοιμι, κ. μετ.
καὶ σὺ τρέχεις ἀκροσόμβους τῶν σαλπίγγων; δι' αὐτὰ αἱ θυσίαι καὶ αἱ προσφοραὶ οὐκ βδελυ-
Ησ. α. ιγ. κταί; Ἐὰν φέρητέ μοι σεμίδαλιν, μάταιον· θυμίαμα, βδέλυγμά μοί ἐστι. θυμίαμα βδέ- 20
λυγμα, καὶ ὁ τόπος οὐ βδέλυγμα; καὶ πότε ἦν βδέλυγμα; πρὶν ἢ ὁ κεφάλαιον αὐτοῖς ἐργά-
σασθαι τῶν κακῶν, πρὶν ἢ ἐκεῖνος ἑαυτῷ ἀνελεῖν διαστῆναι. προὶς τοῦ σαμουήλ, προὶς τὰς χειρο-
κτονίας δὲ βδέλυγμα· καὶ νῦν οὐ πολλῷ μᾶλλον; καίτοι τί θυμιάματος εὐωδέστερον; ἀλλ' οὐ
τῇ φύσει τοῦ ἄρωμα, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τῶν προσαγόντων προσέχων ὁ Θεὸς, οὕτω κρίνει 25
καὶ προσφοράς. προσέχει ὅτι Ἄβελ, καὶ τότε ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ· Εἶδε δὲ Κάϊν, καὶ οὐ
Γεν. δ. ε. τότε καὶ θυσίας αὐτοῦ ἀπεγράφη. Ἐπὶ γὰρ Κάϊν, φησὶ, καὶ ὅτι ταῖς θυσίαις αὐτοῦ οὐ προσέ-
σχεν. ὁ Νῶε θυσίας ἀνέμεγκε τῷ Θεῷ προβάτων καὶ μόσχων καὶ ὀρνίθων· καὶ φησιν ἡ γραφὴ,
Γεν. η. κα. Ὅτι ὠσφράνθη Κύριος ὀσμὴν εὐωδίας· τουτέστιν, ἐδέξατο τὰ προσενεχθέντα. οὐ γὰρ δὴ
ῥῖνες εἰσὶ περὶ Θεοῦ, ἀλλ' ἀσώματον ὄντα. καίτοι τὰ αὐτὰ φερόμενα σκεύη καὶ κρέατα καὶ κα-
πνὸς σωμάτων καιομένων· τί οὖν τοιαύτης κρίσεως ἕνεκεν δυσωδέστερον. ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι τῇ προ- 30
αιρέσει τῶν προσφερόντων προσέχων ὁ Θεὸς καὶ δέχεται καὶ ἀποστρέφεται τὰς θυσίας· τὴν μὲν
κρίσαν καὶ τὸν καπνὸν, ὀσμὴν εὐωδίας καλῶ· ὃ δὲ θυμίαμα, βδέλυγμα, ὅτι πολλῆς δυσωδίας
ἡ τῶν προσαγόντων προαίρεσις ἔγεμε. βούλει μαθεῖν, ὅτι μὴ τῶν θυσιῶν, καὶ τῶν ὀργάνων,
καὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ τῶν θυμιαμάτων, καὶ τῶν ναῶν ἀποστρέφεται τὰ σὰ εἰσιόντας ὁρᾷς; μάλιστα
μὲν ἔδηξε τὰ τῶν ἔργων, ὅτε μὴ βαρβαρικῆς χερσὶ προδιδοῖς; ὑστερον δὲ εἰς τέλος κα- 35
Ισρ. ζ. γ. θαιρῶν. ὅμως δὲ καὶ προὶς τῆς καταστροφῆς τὰ τοῦ προφήτου βοᾷ καὶ λέγει, Μὴ πεποίθατε
ὅτι λόγοις ψευδέσι, ὅτι οὐκ ὠφελήσουσιν ὑμᾶς, λέγοντες, ναὸς Κυρίου, [ναὸς Κυρίου] κεφ. κ
ὅστιν. οὐκ ὁ ναὸς ἀγαλλιᾷ, φησὶ, σὺν ζωντάσι· ἀλλὰ τὸ ζωντάσι τὸν ναὸν ἅγιον ποιοῦσιν. κ. ζ.
Εἰ δὲ τότε σὺν ὠφέλει ὁ ναὸς, ὅτε τὰ χρυσοῦν, ὅτε ἡ κιβωτὸς· πολλῷ μᾶλλον ὅτε πάντα
σκεῦα αὐτῆς ἦν· ὅτε τελεία ἡ ἀποστροφὴ τοῦ Θεοῦ γέγονε· ὅτε πλείων τῆς ἐχθρᾶς ἡ κατάλη- 40
ψις. πόσης οὖν αἰτίας ἂν εἴη, καὶ πόσης κολάσεως. σὺν ἠτιμωμένους, σὺν ἀπὸ τοῦ
Θεοῦ προδεδομένους, σὺν διεσπαρμένους πανταχοῦ ἀνθρώπους, σὺν ἐπὶ τοῖς ἑορταῖς; Εἴ τις τὸν υἱὸν ἀνεῖλε τοῦ σοῦ, εἶτά μοι, ἆρα οὐ κατὰ δίκην ἀπέθανεν; ἆρα δὲ ἀ-
χρήσας τῆς προσηγορίας; ἀλλ' οὐχ ὡς δαίμονα πεπεῖσθαι, ἀλλ' οὐχ ὡς αὐτὸν τὸν Δεσπότην
ἔφυγας

ἔφυγες δή; τῷ διαστῆσαι σε τὸν υἱὸν ἀπὸ τῆς μητρὸς, καὶ τολμᾷς αὐτοῖς εἰς ταὐτὸν συνιέναι; καὶ ὁ μὲν ἀμαρτεῖν ὄντα σε ἐτίμησεν, ὡς ἀδελφόν σε ποιησάμενος καὶ συγκληρονόμον αὐτοῦ· σὺ δὲ αὐτὸν οὕτως ἀτιμάζεις, ὡς τοῦ ἐκείνου φονέας καὶ σταυρώσαντας αὐτὸν τιμᾷ; Καὶ θεραπεύειν τὴν τῶν ἑορτῶν κοινωνίαν, καὶ εἰς τοὺ βεβήλους αὐτῶν τόπους ἀπέρχῃ, καὶ τοῦ ἁγιάσματος ἀπτεσθαι προσήκειν τῆς ἀπίστου δαιμονίων; ὅταν γὰρ ἐγὼ πίθομαι καλεῖν, μὴ τιμῶ θεραπόντων, καὶ χριστιανῆ

εσι, καὶ σπεῦδαι μέλλοι· κατέλαφε γὰρ τὸν ψυχικὸν τὸν ἀθάνατον. ἡ καθάπερ ⓓ ἀνδραποδισταὶ πραγήματα καὶ πλανοπῶλαι δ᾽ πρωγάλια, καὶ ἕτερά τοιαῦτα πολλάκις τοῖς μικροῖς παρατεινόμενοι παιδίοις, καὶ δελεάζοντες, ἐλευθερίας αὐτὰ δ᾽ τῆς ζωῆς ἀποστεροῦσιν αὐτῆς· οὕτω δὴ καὶ ⓓ δαίμονες, μέλλοντες ἀποκτενοῦμθοι θεραπίαν, ὅλιον τῆς ψυχῆς καταπαίζοισι τὸν σωτηρίαν.

Ἀλλ᾽ ἡμεῖς μὴ ἀνεχώμθα, ἀγαπητοί· ἀλλ᾽ ὃν πάντος τρόπου ζητῶμθ᾽ ἀσυλείας ἀπολαβεῖν. μὴ γὰρ οὐκ ἐδύνατο ὁ Ἰωὰς τῇ γυναικὶ πειθθεὶς βλασφημῆσαι εἰς [ⓦ] Θεόν, καὶ ἀπαλλαγῆναι τῆς ἐπικειμθούσης συμφορᾶς; Εἰπὲ γὰρ δή, φησι, ῥῆμα πρὸς Κύριον, καὶ τελεύτα. Ἀλλ᾽ ἐβούλετο μᾶλλον ὀδυνᾶσθαι καὶ τήκεσθαι, καὶ τὸν ἀφόρητον ἐκεῖνον πόνον ὑπενεγκεῖν, ἢ βλασφημήσας ἀπηλλάχθαι τῶν ἐπικειμθούσων κακῶν. τοῦτον καὶ σὺ ζήλωσον. καὶ μυρίας ὁ δαίμων ἐπαγείλητο τῶν ἐπικειμθούσων σοι λύσεις κακῶν, μὴ πεισθῇς, μηδὲ ἀράσχῃ, καθάπερ ὁ δίκαιος οὐκ ἐπείθη τῇ γυναικί· ἀλλ᾽ ἐλθὼν μᾶλλον ἐγκαρτέρησον ᾧ νοσήματι, ἢ τὸν πίστιν καὶ τὸν σωτηρίαν τῆς σῆς ἀπολέσαι ψυχῆς. οὐ γὰρ ἐγκαταλιμπάνων σε ὁ Θεός, ἀλλ᾽ ἀγαθοεργέτερόν σοι ποιῆσαι βουλόμθος, ἀφίησι ταῖς ἀῤῥωστίαις ἐμπεσεῖν πολλάκις. ἰδοὺ τοίνυν καρτέρει, ἵνα καὶ σὺ ἀκούσῃς, Μὴ ἄλλως οἴει με χειρόμαντιν εἶναι, ἢ ἵνα δίκαιος ἀναφανῇς; εἰλῶ μὲ δῶν καὶ τοῦτον πλείω εἰπεῖν. ἀλλ᾽ ὥστε μὴ τῶν ἐπιπόνων τούτων μεταμέλειν λυμήνασθαι, τὸ τοῦδα κατηύσω τὴν λύσιν, τὰ τῶ Μωϋσέως ῥήματα εἰπών· Διαμαρτύρομαι ὑμῖν ⓦ σήμερον καὶ τὸν γῆν, ὅτι ἐάν τις τῶν πτωχῶν ἡμῶν, ἢ τῶν ἀπόντων, πρὸς τὸν θεωρίαν ἀπέλθῃ τῶν σαλπίγγων, ἢ εἰς τὸν Ἰωαναγγῆν ἀπαντήσῃ, ἢ εἰς τὰ Ματρώνης ἀπέλθῃ, ἢ πηγεῖα χιονώσῃ, ἢ σαββάτων μετάσχῃ, ἢ ἄλλο τι μικρὸν ἢ μέγα Ἰουδαϊκὸν ἔθος ὑπιτελέσῃ· καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος ὑμῶν πάντων. ὅτοι ⓓ λόγοι πρόσεχόντων σὺ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐμοὶ, καὶ ὑμῖν. κἂν μὲν πειθῆτε, πολλῶν ὑμῖν πρέξοισι τὸν παῤῥησίαν· ἂν δ᾽ ὦ παρακούσητε, ἢ ἵνας τῶν τὰ τοιαῦτα τολμώντων ἀποκρύψητε, ὥσπερ κατήγοροι σφοδροὶ αὐτίκα κατηγήσονται ὑμῖν. οὐ γὰρ ἐπαισχυνθήμεν τοῦ μὴ ἀναγείλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ [ⓦ] κατέβαλεν ὁ ἀγρυπνοῦντος ὅτι σὺν πραπίζεται. ὑμῶν ἐστι λοιπὸν πλεονάσαι ὁ καταβληθῆ, καὶ τῇ τῆς ἀκροάσεως ὠφελείᾳ πρὸς τὸν σωτηρίαν τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν ἀπαρτήσασθαι, ἀλλὰ φορτικὸν ἐπαχθὲς καταγέλειν" σὺν τὰ τοιαῦτα ἀμυρτάνοντα. φορτικὸν μὲν οὖν ἐπαχθὲς σιγᾶν. καὶ γὰρ ὑμῖν τοῖς ἀποκρυπτομένοις, καὶ κείνοις τοῖς λανθάνουσιν ἐπάγει ⓦ ὄλεθρον αὕτη ἡ σιγή, ⓦ Θεὸν ὑμῖν ἐκπολεμοῦσα. πόσῳ γὰρ βέλτιον τοῖς ζωσθήλοις ἀπειθήσαι θεῖ, ὅτι σωτηρίᾳ, ἢ ⓦ διαστῆναι πρόθυμον καθ᾽ ἑαυτῶν; σοὶ μὲν γὰρ, καὶ ἀγανακτήσῃ πω, σὸν σε βλάψαι δυνήσεται, μᾶλλον δὲ χάριν εἰσεταί σοι μὴ θαῤῥῆσαι τῆς ἰατρείας· ὁ δὲ Θεὸς, ἀν᾽ τῷ ζωσθήλῳ σου τὸν ὀπίθεν χαρίζόμθος χάριν, σιγήσῃς καὶ ἀποκρύψῃς, τὸν ἐχάτιον ἀπαιτήσει σε δίκην. ὥστε σιγῶν ὠφ᾽, καὶ ⓦ Θεὸν ἐκπολεμήσας σαυτῷ, καὶ ⓦ ἀδελφὸν βλάψας· καταγέλων δὲ καὶ φλυαρῶν ποιῶν, κἀκεῖνον ἔξεις ἐχθρὸν, καὶ τὸν καρδιογνώστην, ἐφ᾽ ἑαυτῷ κτήσῃ μανικὸν, τῇ πείρᾳ τὸν ἀνεργασίαν μαθόντα. μὴ τοίνυν νομίζετε χαρίζεσθαι τοῖς ὑμετέροις ἀδελφοῖς, εἴ τι τῶν ἀτόπων ὁρῶντες μαίνεσθαι, μὴ μὲν πάσης ἐλέγχοιτε τῆς σφοδρότητος. ἁμάρτοι δ᾽ ἀπολέσῃς, μὴ ⓦ κακολογοῦντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ⓦ ζωσιδόρα τῶν χλεύασμα καὶ μὴ καταγέλοντα, ὁμοίως νομίζῃς ἐχθρὸν; ἢ μήτηρ ἡμῶν ἡ κοινὴ οὐχὶ ἁμάρτοι, ἀλλ᾽ ἀδελφοὶ ἀπώλεσαν. ἔκλεψαν αὐτὸν ὁ ἀγρόβολος, καὶ κατέχουσιν ὡς ὁ Ἰουδαϊσμῷ. οἶδας τὸν κακολογοῦντα, οἶδας τὸν χλευάζοντα· ὁρᾷς ἐμὲ καθάπερ λύχνον ἀπόλοντα τῆς διδασκαλίας τὸν λόγον, καὶ πομπαῖον ζητοῦντα, καὶ κτυπώμενον· εἶτα σὺ ἔσχας σιγῶν, καὶ οὐ καταγέλλεις; καὶ ποίαν ἕξεις συγγνώμην; πῶς δὲ οὐκ ἐν τοῖς ἐχάτοις σε τῆς ἐκκλησίας λογιεῖται, καὶ πολέμιον ἡγήσεται καὶ λυμεῶνα; ἀλλὰ μὴ γένοιτο μηδένα τῶν

τούτης

ταύτης ἀκούσωσιν τῆς συμβουλῆς, τοιαύτην ἁμαρτίαν ποτὲ ἁμαρτεῖν, ὥστε προδοῦναι ἀδελφόν, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν. ὁ Χριστὸς ὃ αἷμα ἔχυσε δι' αὐτόν· σὺ δὲ οὐδὲ λόγον προσθῆναι δι' αὐτὸν ὑπομένεις; μή, πρὸς Θεοῦ· ἀλλ' οὕτως ἀκριβῶς διακεῖσθαι ἀναχωρήσαντες, ὅπως τοῦτο θήσεται ταύτην ἐπιζητῆτε, ἵνα ἕκαστος ὑμῶν ἵνα μοι κομισάσθω τὰ τοιαῦτα νοσήματα· μᾶλλον δὲ μὴ γένοιτο τοσούτους εἶναι τοὺς νοσοῦντας. δύο δὲ τρεῖς ἔχω ὑμῶν, ἢ εἰ δέκα ἢ εἴκοσι ἵνα μοι κομισάσωσιν, ἵνα κἀγὼ τοῦτο ἡμέραν ἐκείνην ἰδὼν τοῦτο ἄγραν εἶδον τῶν ἰχθύων γεγενημένην, διαφλεγείσην ὑμῶν προθύμως τοῦτο πράγμα. εἰ γὰρ ἰδὼν τοῦτο σημεῖον συμβολὴν εἰς ἔργον ἐκβεβηκὸς ἦν, μὴ πλείονος ἅψομαι τῆς περὶ ὑμᾶς τῆς πρὸς ἐκείνους ἰατρείας, ἢ πλείων ἔσται ὁ κέρδος καὶ ὑμῖν, κἀκείνοις. μὴ τοίνυν ὀλιγωρήσητε, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας γυναῖκας, καὶ ἄνδρες ἄνδρας, καὶ ἄλλοι ἄλλους, καὶ ἑλκύσατε ἑλκύσατε, καὶ παῖδες παῖδας, καὶ πάντες ἁπλῶς μὴ ἀκριβείας ἀπάσης τοὺς τὰ τοιαῦτα νοσοῦντας ἐκβιάσαντες, ὅπως εἰς τοῦτο ἐπιθῦσαι ἀπάντησατε σύναξιν· ἵνα κἀκεῖ τῶν περὶ ἡμῶν ἐπαίνων τύχητε, καὶ πρὸς τῶν ἡμετέρων ἐγκωμίων τὸν πρὸς τὸν Θεὸν μισθὸν ἐπιδράσησθε, τοῦ πολιοῦ καὶ ἀφάτου, καὶ τοῦ πόνου τῶν καταρθούντων. ὑπερβαίνοντα πολλῷ τῷ μέτρῳ· ὃ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ, καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ [καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ] πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΠΑΣΧΑ ΝΗΣΤΕΥΟΝΤΑΣ.

Ἀλλ' ἀνάγκη καὶ τὴν κατηφείαν ταύτην, τῶν παρόντων εἱρημένων τοῦ ἀκολουθήσαι ἀφικόμενα, πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπᾶται τὸν λόγον, ἢ τῶν πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι παλαισμάτων τῆμερον. ἡμεῖς μὲν γὰρ πάλιν περὶ τῆς τῶν μονογενοῦς δόξης ἀφαλεστάτην ποιήσασθαι πρὸς τοῦτο ὑμετέραν ἀγάπην προσευξόμεθα· ἢ δὲ τῶν παρόντων πάλαι νηστείαν βουλόμεθα ἀκριβεῖς φιλονεικίαν, πρὸς τοῦτο αὐτῶν θεραπεύσαι πᾶσαν ἡμῖν ἀναγκάζει τὸν διδασκαλίαν τῆμερον. ἡ γὰρ ὁ ποιμένων ὁ κόπος, οὐχὶ τοὺς λύκους ἀπελάσαι μόνον, ἀλλὰ δὲ τὰ πρόβατα ποιόσκοτα θεραπεύει μετ' ἐπιμελείας ἁπάσης· ἐπεὶ τί δὲ κέρδος, ὅταν τῶν μὲν θηρίων τὰ σώματα διαφθείῃ τὰ πρόβατα, ὑπὸ δὲ τῆς ἀῤῥωστίας κατεσθίηται; οὕτω δὲ γραπτὴς ἀρίστης οὐχὶ τὰ μὴ χρώματα ἀποκρούεται μόνον, ἀλλὰ πρὸ τούτων τὸν πόλιν κατασκάζουσαι πρὸς ἑαυτὸν ζωγράφῃ· εἰδὼς ὅτι δὲ πλέον οὐδὲν ἔξω τῆς ἔξωθεν νίκης, ἕως δὲ ἔνδοθεν ἐμφύλιοι μάχωσι πόλεμοι. ἢ ἵνα μάθῃς, ὅτι σώσεως καὶ φιλονεικίας ἴσον οὐδὲν εἰς καθαίρεσιν, ἄκουσον τί φησιν ὁ Χριστός· Βασιλεία μεμερισθεῖσα ἐφ' ἑαυτὴν οὐ σταθήσεται). καὶ τί Matth. C. 12.
πὶ βασιλείας δυνατώτερον, ὅπου χρημάτων πρόσοδος, καὶ ὅπλα, καὶ τείχη, καὶ ὀχυρώματα, καὶ τραπητῶν ἀριθμὸς τοσοῦτος, καὶ ἵπποι, καὶ μυρία ἕτερα πολλοῦ πρέχοντα τοῦ ἰσχύειν; ἀλλ' ὅμως ἡ τοσαύτη δυνάμις καταλύεται, ὅταν πρὸς ἑαυτὸν στασιάζῃ. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀσθενὲς ἐργάζεσθαι πέφυκεν, ὡς φιλονεικία καὶ ἔρις· ὥσπερ οὖν οὐδὲν οὕτως ἰσχυὸν καὶ δυνάμενον, ὡς ἀγάπη καὶ ὁμόνοια. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Σολομὼν ᾐνίττετο, ἔλεγε· Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος ὡς πόλις ὀχυρά, καὶ μεμοχλευμένη βασιλεία. εἶδες ὅση τῆς ὁμονοίας ἡ ἰσχύς;

ὅση τῆς φιλοτεχίας ἡ βλάβη; βασιλεία σα σιάζουσα καταλύεται, δύο ὄντι τὼ ὄντες, καὶ ζωοδιδυμόροι μετ' ἀλλήλων, πάντος εἰσὶν ἀρραγέστεροι τοίχοις. καὶ οἶδα μὲν ὅτι ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ χάρις ὁ πλοῦτος ἀλλ' οὐ μεγάλη τοῦτο ἀμηχανίου τῆς ἀγαθότητος. ἐπὶ γὰρ ἑνὶ δικαίῳ μόνον, ἐπὶ πάντι, καὶ εἰ δύο, καὶ εἰ εἷς μόνος ὁ κεκμηκὼς ἦν, οὐδεὶς οὕτω καταφερὴς ἂν ἦν. εἰ γὰρ καὶ εἷς ἐστι καὶ βιτελὴς καὶ ἀσυγκρίμενος, ἀλλ' ἀδελφός ἐστι, δι' ὃν ὁ Χριστὸς ἀπέθανε. καὶ πολὺς τῷ Χριστῷ τῶν βιτελῶν ὁ λόγος. Ος ἐὰν σκανδαλίσῃ, φησὶν, ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ εἰς τὸν θάλασσαν· καὶ πάλιν, Ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τῶν μικρῶν τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε· καὶ πάλιν, Οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρός ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν τούτων. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, εἰ τοῦ Χριστοῦ τοσαυτάκις ποιουμένου τῶν μικρῶν προνοίαν, ἡμεῖς αὐτῶν καταῤῥᾳθυμήσαμεν; μὴ τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ἓν ἐστιν, ἀλλ' ὅτι ἓν ἀμελούμενος, καὶ εἷς οὐδὲ λοιπὸς ἀπολαμβάνει τὸ πάθος. Μικρὰ γὰρ ζύμη, φησὶν, ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. καὶ τοῦτο ἔστιν ὃ τὰ πάντα ἀπόλλυσι καὶ δύναται ἐπὶ πολὺ, ὅταν τὸ μικρὸν καταμελῶμεν. Διὰ τοῦτο μεγάλα ἔβλαψε τὰ ἕλκη· ὥσπερ οὖν τὰ μεγάλα ῥᾳδίως ἂν ἦλθε μικρᾶς τῆς προσκύσεως ἀπολωλεκότα τὴν ἀμέλειαν. τοῦτο τοίνυν πρὸς αὐτοὺς λέγομεν πρότερον, ὅτι οὐδὲν χρὴ φιλοτεχίας καὶ μάχης, καὶ τοῦ τῶν ἐκκλησιῶν διακαυθῆναι, καὶ τὴν χιτῶνα, ὃν οὐκ ἐτόλμησε οἱ λῃσταὶ διαῤῥῆξαι, τοῦτον εἰς πολλὰ κατατεμεῖν μέρη. Οὐκ ἄρχουσιν αἱ λοιπαὶ αἱρέσεις, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἑαυτοὺς καὶ λατέμνομεν; οὐκ ἀκούεις τοῦ Παύλου λέγοντος, Εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε; ἔξω τῆς ἀγέλης βαδίζεις, ἀπὸ μοι, καὶ οὐ δέδοικας τὸ λοιμὸν τὸ ἔξωθεν εἰσιόν; Ὁ ἐχθρὸς γὰρ ὑμῶν, ὡς λέων, περιέρχεται, φησὶν, ὠρυόμενος καὶ ζητῶν ἵνα καταπίῃ. ὅρα σοφίαν ποιμένος. οὔτε ἔνδον ἀφῆκεν εἰσιέναι τοὺς πρὸς κάτω, ἵνα μὴ καταπλήξηται τὸ ποίμνιον· οὔτε ἔξωθεν ἀπήγαγεν, ἵνα μὴ φόβῳ τοῦ θηρίου πάντως ἔσω συναγάγῃ. οὐκ αἰδῇ καὶ πατέρα; φοβοῦ, φησὶ, τὸν ἐχθρόν. εἰ δὲ πρόκοπος σαυτὸν τῆς ἀγέλης, σκήπτρῳ σε δέξεται πάντως. ἠδύνατο μὲν γὰρ καὶ ἔξωθεν αὐτοὺς ἀπαγαγεῖν ὁ Χριστός· ἀλλ' ἵνα σε πρὸς ἀσκησιν τρέψῃ, καὶ ἀγωνίσῃ τοῦτο, καὶ πρὸς τὸν μητέρα συνεχῶς καταφεύγειν, ἀφῆκεν ἔξωθεν ὠρύεσθαι, ἵνα καὶ ἔνδοθεν ἀκούοντες αὐτοῦ τῆς φωνῆς μᾶλλον συσφίγξωσι, καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀφόβους ὦσι. διὰ καὶ μητέρες ποιοῦσι φιλόστοργοι, τὰ παιδία κλαυθμυρίζοντα πολλάκις ἀπειλοῦσι τοῖς τόμοις τῶν λύκων ῥίπτειν, οὐχ ἵνα ῥίψωσι, ἀλλ' ἵνα παύσωσι δυσχεραίνοντα. πάντα ὁ Χριστὸς διὰ τοῦτο ἐποίησεν, ἵνα εἰρηνεύωμεν, ἵνα πρὸς ἀλλήλους ὦμεν συνδιδυμόροι. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος πολλὰ καὶ μεγάλα Κορινθίοις ἐγκαλῶν ἔχων, οὐδὲν ἐπεκάλεσε πρὸ τούτου. ἀλλ' ἔχων αὐτοῖς ἐγκαλέσαι καὶ περὶ πορνείας, καὶ περὶ ἀποστοίας, καὶ τῶν ἔξω δικαστηρίων, καὶ τῶν ἐν τοῖς εἰδωλείοις συμποσίων, καὶ ὅτι γυναῖκας μὲν οὐκ ἐκαλύπτοντο καὶ κεφαλάς, ἄνδρες δὲ τοῦτο ἐποίουν, καὶ μυρίων τούτων ἀπόντων διὰ τὸν τῶν πενήτων ἀποκλεισμὸν, καὶ τὸν ἐκ τῶν χαρισμάτων ἐλεγχομένων αὐτοῖς ἀποστοίας, καὶ περὶ τῆς τῶν σωμάτων ἀναστάσεως· ἔχων δὲ μυρίων τούτων ἀπόντων καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλοτεχίας καὶ διχοστασίας αὐτοῖς ὀλίγα μόνα, πάντα καὶ ἄλλα παρέδραμεν, ἐκεῖνο διορθοῦται πρότερον. καὶ εἰ μὲ δεῖ πρεσβεύειν λέγειν, ἀπ' αὐτῶν τῶν τοῦ Παύλου ῥημάτων τοῦτο ποιήσω φανερόν, ὅτι πάντα ἐκεῖνα ἔχων ἐγκαλεῖν, οὐδὲν περὶ τούτου διώρθωσεν. ὅτι μὲν γὰρ ἐπορθοῦν, ἀκούουσί τε φησιν· Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία. ὅτι δὲ καὶ πεφυσίωνται καὶ μέγα ἐφρόνουν, Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐφυσιώθησάν τινες. ὅτι δὲ καὶ ἔξω πάλιν ἐδικάζοντο, Τολμᾷ τις ἐξ ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς ἕτερον κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων; ὅτι δὲ καὶ εἰδωλόθυτα ἤσθιον, Οὐ δύνασθε ποτήριον Κυρίου πίνειν, καὶ ποτήριον δαιμονίων. καὶ περὶ τοῦ μὴ κατακρύπτεσθαι

Ματθ. ιη. ς.
Ματθ. κε. με.
Ματθ. ιη. ιδ.
Γαλ. ε. θ.
Γαλ. ε. ιε.
α. Πετ. ε. η.
α. Κορ. ε. α.
α. Κορ. δ. ιθ.
καὶ ς. α.
α. Κορ. ι. κα.

θαι

αθαι ἢ τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ τοὺς ἄνδρας ἀπὸ σοφίας, ἄκουσον πῶς αὐτοῖς ἐπιτιμᾷ λέγων· Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος, ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη, ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. Εἶδες πῶς πανταχοῦ τὰ πρωτεῖα ὑπερέχουσιν, καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν εἰπών· Ος μὲν πειρᾷ, φησὶν, ὁ μὴ θέλων· καὶ πάλιν, Ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; ὅπερ ἦν καὶ τοῖς μείζοσι τῶν χαρισμάτων ἅπασιν ἐπεπήδων, καὶ ὃ ἔλαττον ἐδόκει κατεδέχετο, φησί· Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; ὅτι καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως ἀμφέβαλλον, Αλλ' ἐρεῖ τις, φησὶ, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; ἀλλ' ὅμως τοσαῦτα ἔχων ἐγκαλέσας, οὐδὲν πρὸς ἐκείνου πρὸς αὐτοὺς εἶπε τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς φιλοτιμίας· ἀλλ' εὐθέως ἀρξάμενος τῆς ἐπιστολῆς, οὕτω πως φησὶ, Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα. ἤδει γὰρ, ἤδει σαφῶς, ὅτι τοῦτο πρωτεῖόν ἐστι καὶ ἐπαίνου. ὁ παρθένων δὲ συνεχῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσίοι, καὶ ὁ ἀλάζων, καὶ ὁ ὁπουοῦν ἔχων ἐλάττωμα, ταχέως αὐτὸ ζωνεχεῖς ἀπολαύων διδασκαλίας ἀπωθήσεται, καὶ πρὸς τὴν ὑγίειαν ἐπιδώσει· ὁ μὴ τοι τῆς συνόδου ταύτης ἑαυτὸν ἀποῤῥήξας, καὶ τῆς τῶν πατέρων διδασκαλίας ἐκπεξαγαγών, καὶ ὃ ἰατρεῖον φυγών, καὶ ὑγιαίνειν δοκῶν, ταχέως εἰς ἀῤῥωστίαν πεσεῖται. καὶ καθάπερ ἰατρὸς ἀρίστου πυρετὸν πεῶτον σβέσας, τότε τὰ ἕλκη καὶ τὰ ῥήγματα διορθοῦται· οὕτω καὶ Παῦλος ἐποίησε, πρότερον τὴν διαίσασιν ἀνελών, τότε τὰ καθ' ἕκαστον μέλος ἐθεράπευσε τραύματα. διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τούτου διαλέγεται πρὸ τούτων, μηδὲ σχίζειν πρὸς ἀλλήλους, μηδὲ οἰκείους ἄῤῥητος ἐπιγράφεσθαι, μηδὲ εἰς πολλὰ καταμερίζειν μέρη Χριστοῦ τὸ σῶμα.

Ταῦτα δὲ οὐκ ἐκείνοις ἔλεγε μόνοις, ἀλλὰ καὶ τούτοις μετ' ἐκείνους τὰ αὐτὰ ποσοῦσιν ἐκείνοις· ὃς καὶ δίκαιος ἔγωγε δοκῶ εἶναι, τί ποτέ ἐστι πάρεσις, τί ποτέ ἐστι τιμωρητικὴ, καὶ τί μὴν ὁ Ἰουδαϊκὸς, τί δὲ ἡμέτερον· καὶ πῶς ἔτεκεν ἐκφοβοῦσι μὲν ἅπαξ τὸν ἐναντίον πάντες ἐλήλυθε, τοῦτο δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν πολλῶν ἐπιόντων ἀναίδειαν; τί βούλεται τὰ ἄζυμα, καὶ ἕτερα πολλῷ πλείονα τούτων εἰς αὐτὴν ταύτην συντελοῦντα τὴν ὑποθήκην. καὶ τότε ἂν ἔγνωτε καλῶς αὐτῶν τὴν ἄκραν φιλοτιμίαν, εἰ μηδὲ λόγων ἐκείνων ποιοῖσθαι ἀποδέοιμεν, καθάπερ ἀπόντων ὄντες σοφώτεροι, οὔτε τὴν ἑτέρων μανθάνοντες, ὅπερ ἐκάστης ὅσης κατηγορίας, μήτε αὐτὸν εἰδέναι, μήτε τοῖς ἐπιτυγχάνουσιν ἐπιδοῦναι, ἀλλ' ἁπλῶς ἀλόγως ζωοπλαθοῦντες καὶ ἑαυτὸν ἐπιτρέψαντες, καὶ βαστάζεσθαι φέρεσθαι καὶ κρημνοῦ. ἀλλὰ πῶς ὁ σοφὸς αὐτὸν λόγος, ὅταν ταῦτα αὐτοῖς μὴ λέγωμεν; ὑμᾶς, φησὶν, ἀγνοεῖν τὴν τοιαύτην ὑπερβολὴν τῶν πρωτείων; τοῦτο δὲ σύνοιδεν εἰπεῖν πρὸς μὲ, ἀλλ' ἐμὲ δίκαιον μὴ εἶναι πρὸς σὲ λέγειν, ὅτι καὶ ἡμεῖς ὅπως σπουδάζομεν πρωτεύειν, ἀλλ' ὅμως πεφυσιωμένους τὸν συμφωνοῦντα τῆς τοῦ χρέους ἀπαιτήσεως. καὶ ὅπερ ὁ Παῦλος πρὸς Γαλάτας ἔλεγε, τοῦτο καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω· Γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς. Τί δέ ἐστι; ἐπιθεῖναι αὐτοὺς ἀποστόλους πεποιμῆσθαι, καταφρονῆσαι σαββάτων, καὶ ἡμέρων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν νομίμων ἀποβαλεῖν. Εἶπα, ὅτι διδοικότας ἐώρακα καὶ φοβουμένους, μήποτε πρὸς δικαίωσιν κτήσωνται τὰ πρωτεῖα, ἀπὸ τοῦ καθ' ἑαυτὸν πεπραγμάτων εἰς τὸ παρρησιάζεσθαι λέγων· γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς. μὴ γὰρ ἐξ ἐθνῶν ἦλθον, φησὶ; μὴ γὰρ ἀπέφυγες ἡμῶν τὴν νομικὴν πολιτείαν, καὶ τὴν τιμωρίαν τὴν κειμένην τοῖς παραβαίνουσι τοὺς νόμους; Εβραῖος ἐξ Εβραίων, καὶ νόμου Φαρισαῖος, καὶ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν. ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἠνημένα διὰ Χριστὸν ζημίαν ἡγεῖται, ἀπὸ τοσούτου αὐτὸν καθάπαξ. γίνεσθε οὖν ὡς κἀγὼ· ἐγὼ γὰρ κἀγὼ ὡς ὑμεῖς ἡμῶν. καὶ τί λέγω πρὸς ἐμαυτόν; πεντακόσιοι πατέρες, ἢ καὶ πλείους, εἰς τὴν Βιθυνῶν χώραν συνελθόντες ταῦτα συνομολογήσουσι· καὶ πόθεν ἀληθεύεις ἐκείνους; δυνεῖται γὰρ θάτερον, ἢ δημοσίαν

ἢ αἰσιαι αὐτῷ, ὡς οὐκ ἀκριβῶς εἰδότων, καταγινώσκεις, ἢ δειλίας, ὡς εἰδότων μὲν, οὐ συγχρωμένων δὲ ἡδέως τῷ ἀληθεῖ. ὅταν γὰρ μὴ μέτης ἐφ' οἷς σύνοιδέτησαν σκῆνοι, ταῦτα ἔπεται πάντως. ὅτι δὲ καὶ σοφίαν πολλὴν καὶ ἀνδρείαν ἐπεδείξαντο τότε, καὶ γεγυμνάσθαι ἅπαντα δηλοῖ. τὴν μὲν γὰρ σοφίαν αὐτῶν δείκνυσιν ἡ τότε σκηπτηθεῖσα πίστις, ἡ τὰ τῶν αἱρετικῶν ἐμφράξασα στόματα, καὶ καθάπερ τεῖχος ἄῤῥαγὲς ταῖς ἀπορουσαμβόλοις πάσας· τὴν δὲ ἀνδρείαν ὁ παρρησιαστικὸς παυσάμενος διωγμὸς, καὶ ὁ τῶν σκληρῶν πόλεμος. καθάπερ γὰρ ἀγρίους τινὰς μυῖα ἐσθίοντες ἔσπαιρα, καὶ πολλὰ ἀδξάμβοι τραύματα, οὕτω πάντα μᾶλλον ἐπεμήνεσαν τότε τῶν σκληρῶν οἱ παρρησιαστὰι, τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ βαστάζοντες, καὶ πολλὰς ἔχοντες ἀριθμοῦ τιμωρίας, αἷς ἀγαλλόμενοι ἐπέμενον. οἱ μὲν γὰρ εἶχον εἴσωθεν μέταλλα καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς τοῦ ἀγαπῶν ἀγάπην, οἱ δὲ δημεύσεις τῶν ὄντων ἀπόντων, οἱ δὲ λιμοὺς, οἱ δὲ πλαγὰς ἀνηκέστους· καὶ οἱ μὲν ταῖς πλευραῖς κατεξεσμένας, οἱ δὲ τὰ νῶτα στρεβλούμενα, οἱ δὲ τοῦ ὀφθαλμοὺς ἐξορυχθέντας, οἱ δὲ ἄλλο τι τοῦ σώματος μέρος ἀφηρημένους ἑαυτοῦ δηλονότι. Χριστοῦ ὑπεδείκνυσθαι εἶχον. καὶ ἀπὸ τῶν ἀθλητῶν τούτων ἡ ἐκκλησία ἅπασα συγκεκρότηται τότε, καὶ μετὰ τῆς πίστεως καὶ τοῦτο ἐσομοθέτησαν, ὥστε καὶ ἐν καὶ συμφώνως τὸν ἑαυτῶν ὑπεπλάν. οἱ τοίνυν τὴν πίστιν μὴ πρεσβεύοντες ἐν οὕτω χαλεπωτάτοις καιροῖς, οὗτοι δὲ ἡμέρᾳ προσκηρύσσειν καθυποκρίνεσθαι ἐθέλουσι; ὅρα τί ποιοῦς τοσούτους καταχρίνων πατέρας, οὕτως ἀνδρείους καὶ σοφούς. εἰ γὰρ τελωνῶν καταχρίνας ὁ Φαρισαῖος, πόσα ἀπώλεσεν ἅπερ εἶχεν ἀγαθὰ, τίνα ἕξεις συγγνώμην, ποίαν δὲ ἀπολογίαν τοσούτων καὶ τοιούτων ἀνδρῶν διδασκάλων τῶν τῷ Θεῷ φίλων, καὶ
Matth. 18. 8. ζῶντα ἀδίκως καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἀλογίας; οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, ὅτι Οὗ δύο ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν; εἰ δὲ ὅπου δύο ἢ τρεῖς, μέσος ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὅπου τριακόσιοι καὶ πολλῷ πλείους ἦσαν, πολλῷ μᾶλλον πρόθυμος, καὶ πάντα ἐτύπτε καὶ συνομοθέτει. Σὺ δὲ μόνοι σκήνων καταγινώσκεις, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, ἢ καὶ τῶν σκήνων γνώμων ἐπήνεσεν. ἢ καὶ τῶν ἀποστολικοῦ τῆς γῆς πατέρων σοφωτέρους Ἰουδαίους εἶναι νομίζεις, καὶ ταῦτα, τῆς πατρῴας σκηπτούχους πολιτείας, καὶ ἑορτὴν σοβεμίαν τελούσας; ὅλη γὰρ οὐκ ἔστιν ἄζυμα πρὸ ἀνθρώπου, οὐδὲ πάσχα (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀκούω λεγόντων πολλῶν, ὅτι μετὰ τὸ ἄζυμα τὸ πάσχα ἐστὶν) ἀλλ' ὅτι οὐκ
Δευτ. 15. 2. ἔστι πρὸ ἀνθρώπου ἄζυμα, ἀκούσατε τοῦ νομοθέτου λέγοντος, Οὐ δυνήσεσθε ποιῆσαι τὸ πάσχα ἐν οὐδεμιᾷ τῶν πόλεών σου, ὧν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι, ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἐὰν ἐκλεξηται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐκεῖ τῆς Ἱερουσαλὴμ λέγων. ὁρᾷς πῶς εἰς μίαν πόλιν συγκλείσας τὴν ἑορτὴν, ὑπερεῖδε τὴν πόλιν καθεῖλεν αὐτὴν, ἵνα μὴ ἀκούσας αὐτὸς ἀπαλλαγῆ τῆς πολιτείας ἐκείνης; ὅτι γὰρ προῄδει τὸ ἐσόμενον ὁ Θεὸς, πάντα ἐστὶν ἔσι. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐκεῖ ζωπήσει αὐτὸς ἀπὸ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, προῄδως ὅτι ἀπολεῖται ἡ πόλις; οὐκ ἔδηλεν, ὅτι καταλυθεῖσαν βουλόμενος τὴν ἑορτὴν; ὁ Θεὸς αὐτὴν κατέλυσεν,
Ησ. μβ. 19. καὶ Ἰουδαίοις ἀχολήθησε; ποῦ ὧν φησιν ὁ προφήτης, Καὶ τίς τυφλὸς, ἀλλ' ἢ ὁ παῖδές μου, καὶ κωφὸς, ἀλλ' ἢ ὁ κυριεύοντες αὐτῶν; ποῦ τίνα γὰρ οὐκ ἐλήμωζε ἀγνώμονες σκῆνοι καὶ ἀναίσθητοι; ποῦ σοῦ ἀποστόλους; ποῦ σοῦ προφήτας; ποῦ σοῦ αὐτῶν διδασκάλους; καὶ τί χρὴ λέγειν διδασκάλους καὶ προφήτας, ὅπου γε καὶ αὐτοῦ σοῦ ἰοὺς αὐτῶν κατισφαξαν; ἔθυσαν γὰρ σοῦ ἰοὺς αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις. τὸν φύσει πηγάσαντα, καὶ ἡμέρας ἤμελλον προδοτήσειν, εἰπέ μοι; τὸν συσπείσαντα καὶ πατήσαντα, τῶν τίκτων ἐπιλάθοντο· αὐτὸν τὸ πεπαυκότος
Δευτ. λβ. 18. αὐτοῦ Θεὸν ἐπιλάθοντο. Θεὸν γὰρ, φησι, τὸν γεννήσαντά σε ἐγκατέλιπες, καὶ ἐπιλάθου Θεοῦ τοῦ τρέφοντός σε. τὸν Θεὸν ἐγκατέλιπον, καὶ ἑορτὰς φυλάξω ἤμελλον; καὶ τίς δὲ τοῦτο εἶπον; ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς λέγει τοῦτο μετ' αὐτῶν τὸ πάσχα ἐποίησεν, οὐχ ἵνα ποιῶμεν ἡμεῖς μετ' ἐκείνων, ἀλλ' ἵνα τῇ σκιᾷ τὸν ἀληθῆ ἐπαγάγῃ. καὶ γὰρ καὶ ἐσθιόμενον ἐκέλευσε, καὶ σάλ-

σαπα

κατα ἐτήρησε, καὶ ἑορτὰς ἐπιτέλεσε, καὶ ἄζυμα ἔφαγε, καὶ σὺ Ιεροσολύμοις τοῦτα ἐπροξενεῖ ἄπρεπα. ἀλλ' ὁσθενὴ τούτων ἡμεῖς ὑποκείμεθα, ἀλλὰ βοᾷ Παῦλος λέγων· Εαὶ Γαλ. ε.ε. πρετίμωνται, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. καὶ πρὸς τοὺς ἀζύμους πάλιν· Ὅτε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. ἡμῶν γὰρ τὰ ἄζυμα οὐκ ἄλυσιν πεφυσιωμένον, ἀλλ' εἰλαρινὴς πολιτεία, καὶ βίος εὐάρετος. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπέτρεψεν ὁ Χριστὸς τότε; ἐπειδὴ τὸ παλαιὸν πάσχα τύπος ἦν τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔδει δὲ τὴν ἀλήθειαν ὑπερθαίνειν τὸν τύπον, πρότερον διέξας τὴν σκιάν, τότε ἐπήγαγε τὴν ἀλήθειαν ὑπὲρ τῆς αὐτῆς τραπέζης. τῆς ἀληθείας δὲ ἐπιφανείσης, ἡ σκιὰ λοιπὸν ἀπεκρύβετο, καὶ οὐδὲν χρεὼν ἔχει.

Μὴ τοίνυν τοῦτο προβάλλου, ἀλλ' εὐφράνθητί μοι διέξιον, ὅτι ὅταν ἐκέλευσε ποιεῖν ὁ Χριστός. ἐγὼ γὰρ τὸν δεύτερον διέξειμι, ὅτι ὁ μόνον οὐκ ἐκέλευσε φυλάττειν ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἀπέλυσεν ἡμᾶς τῆς ἀναγκης ταύτης. ἄκουσον γοῦν τί φησιν ὁ Παῦλος. ὅταν δὲ Ⓦ Παῦλον εἴπω, Ⓦ Χριστὸν λέγω· ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ τὸν Παῦλον καὶ ψυχήν. τί οὖν ὅτος φησιν; Ἡμεῖς πάσχα φάγωμεν, καὶ μεῖναι, ἐν χρεῖ, καὶ σκιαυτός. Φοβοῦμαι ὑμᾶς, μήπως Γαλ. δ. ι. εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς· καὶ πάλιν, Οσάκις δ' ἐὰν ἔσθητε Ⓦ ἄρτον τοῦτον, καὶ ὃ ποτήριον τοῦτο πίνητε, Ⓦ θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε. ὁσάκις δὲ εἴπῃ, Κύριον ἐποίησε Ⓦ προσώπα, πάσης ἡμέρας πάσχα τηρήσεως ἀπαλλάξας αὐτόν. οὐ γὰρ ταὐτὸν πάσχα ἐν πασαρκῇ, ἀλλ' ἕτερον πάσχα, ἐν ἕτερον πασαρκῇ. πασαρκῇ μὲν γὰρ ἅπαξ τοῦ σκιαυ ἦγε, πάσχα δ' τετάρτην τῆς ἑβδομάδος· ἔστι δ' ὅτε καὶ τέταρτον, μᾶλλον δ' ὁσάκις δ' βουλώμεθα. πάσχα γὰρ οὐ ποιεῖν ὀφείλομεν, ἀλλ' ἡ προσφορά, ἐν ἡ θυσία, ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτελουμένη σωτηρία. ἐν ὅπου τοῦτ' ἔστιν, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος, Τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός· καὶ, Οσάκις δ' ἐὰν ἔσθητε Ⓦ ἄρτον τοῦτον, καὶ ὃ ποτήριον πίνητε, Ⓦ θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε. ὥστε ὁσάκις δ' προσίῃς μὴ καθαρὸς συνειδότος, πάσχα ὑπέπλης, οὐχ ὅταν ἡς θύσης, ἀλλ' ὅταν τῆς θυσίας ἐκείνης μετέχῃς. Οσάκις γὰρ ἂν ἔσθητε Ⓦ ἄρτον τοῦτον, καὶ ὃ ποτήριον τοῦτο πίνητε, Ⓦ θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε. πάσχα δ' ὅστι, ὃ Ⓦ θάνατον καταγγέλλειν. καὶ γὰρ ἡ σήμερον ἡμῶν προσφορά, καὶ ἡ χθὲς ὑπετελεσθεῖσα, καὶ ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁμοία ὅστι καὶ αὐτὴ τῇ ἡμῶν ἐκείνῃ τοῦ σαββάτου· καὶ οὐδὲν ἐκείνη τούτης σεμνοτέρα, οὐδὲ αὕτη ἐκείνης ὑπερτελεστέρα, ἀλλὰ μία καὶ ἡ αὐτὴ, ὁμοίως φρικτὴ καὶ σωτήριος. τίνος οὖν ἕνεκεν ποιεῖν φησι, τὰς παρεστώσας ταύτας ἡμέρας; πολλοὶ δὲ παλαιοὶ τοῖς μυστηρίοις προσῆκαν ἁπλῶς ἐν ὡς ἔτυχε, καὶ μάλιστα τῇ Ⓦ κυρίᾳ τότε, καθ' ὃ ὁ Χριστὸς αὐτὸ παρέδωκε. συνειδότες οὖν οἱ πατέρες τοῦ βλάβους τοῦ γινομένου ἐκ τῆς ἠμελημένης προσόδου, συνελθόντες ἐν πάσαις ἡμέραις παρεστώσας ποιεῖν, ὕδωρ, ἀκροάσεως, συνόδου, ἵν' ἐκ ταῖς ἡμέραις ταύταις καθαρθέντες μετ' ἀκριβείας ἁπάντες καὶ δι' ὕδατος, καὶ δι' ἐλεημοσύνης, ἐν ὀφῇ πατρίδος, καὶ ὀφῇ πάνυχίδων, καὶ ὀφῇ δακρύων, καὶ δι' ὁμολογήσεως, καὶ ὀφῇ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὅπου κατὰ δύναμιν τοῦ ἡμετέρου μὴ καθαροῦ συνειδότος προσιώμεν. ἐν ὅπου μέγα καὶ παράδοξον ὀφῇ τῆς συγκαταβάσεως ταύτης εἰς συνήθειαν ἡμᾶς πατρίδος καταστήσαντες, δῆλον ἐκφῆναι. ἡμᾶς μὲν γὰρ δι' ὀφῇ πάντας τοῦ σκιαυ μόνου βοώντες καὶ κηρύττοντες πατρίδος, ὑδὲ προσέχειν τοῖς λεγομένοις· αὐ δ' ὑπερῇ μόνον ὁ τῆς παρεστώσης χρεὼν, καὶ μηδενὸς προσποιοῦντος, μηδὲ συμβουλεύοντος, καὶ ὁ σφόδρα νωθρότατος ἀναίσταται, τὸ προσῆκον τοῦ καιροῦ λαμβάνων συμβουλεύειν καὶ προσάγειν. αὖ οὖν ἔρηται τις Ιουδαῖος καὶ ἕλλην, τίνος ἕνεκεν πατρίδος; μὴ εἴπῃς, ὅτι ὀφῇ ὁ πάσχα, μηδὲ ὅτι ὀφῇ Ⓦ σταυροῦ, ἐπεὶ πολλῷ αὐτοῦ δίδως τοῦ λαβεῖν. οὐ γὰρ ὀφῇ ὁ πάσχα τῆς θύσεως, οὐδὲ ὀφῇ Ⓦ σταυροῦ, ἀλλὰ ὀφῇ τὰ ἀμύητα τῶν ἡμετέρων, ὅπως μέλλομεν μυστηρίοις προσιέναι· ἐπεὶ τόγε πάσχα οὐ πατρίδος ὅστι, οὐδὲ πάθους,

ἀλλ'

ἀλλ' ἡ φρονήσεως ἕξις χαρᾶς ἐστὶν ὑπόθεσις. ὁ γὰρ σωφρὼν ἀμείνων τοῦ ἀκολάστου ἐγένετο, καὶ ἀλλαγὴ χρείας ἔδωκε, καὶ θάρσος τοῦ οἰκουμένης ἐγένετο, καὶ ἀλλαγὴ χρείας ἔδωκε, καὶ εἰσέφερε τὸν οὐρανὸν καὶ πόλεις, καὶ μισουμένοις φίλους ἐποίησεν, εἰς ⟨W⟩ οὐρανὸν ἐπεμήκυνεν, εἰς δόξαν τοῦ θρόνου ἐκάθισε τὴν ἡμετέραν φύσιν, μυρία ἕτερα κατεργάζεται ἡμῖν ἀγαθά. οὐ τοίνυν πεισθῶμεν, ἵνα μὴ καυχᾶσθαι χρῇ, ἀγάλλεσθαι ἢ καὶ χαίρειν ὑπάρχῃ τούτων ἀπόντων. ὅθεν καὶ Παῦλός φησιν, Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ πάλιν, Σωίζεται ἐν τῷ ἀγαπᾶν ἑαυτὸν ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. καὶ ὁ Ἰωάννης οὕτω πως φησίν· Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς ⟨W⟩ κόσμον. πῶς, εἰπέ; ἡ πόρνα τοσαῦτα κακὰ πάλαι, ⟨W⟩ σταυρὸν εἶδεν. εἶπον γάρ, ὅτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς ⟨W⟩ κόσμον, ἐπήγαγεν, ὅτι ⟨W⟩ μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν ἔδωκεν, ἵνα σταυρωθῇ, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. εἰ τοίνυν ἀγάπης ὑπόθεσις ἡ καύχημα ὁ σταυρός, μὴ λέγωμεν ὅτι διὰ αὐτὸν πεπονθοῦμεν. οὐ γὰρ πεπονθοῦμεν διὰ ἐκεῖνον (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ διὰ τὰ οἰκεῖα ἁμαρτήματα. ἆρα τοῦτο πιστεύομεν. ὁ γὰρ καταγινώσκων οὐδέποτε πάρα ὀφείλῃ, κἂν τοῦτο πιστεύσῃ κατ' ἐκείνου, ὅπερ προσφορᾶς ἡ κοινωνεῖ· ὥσπερ οὖν ἡ ὁ μὴ πιστεύων, ἂν μὴ καθαροῦ προσέλθῃ βαπτίσματος, πάρα ὀφείλει, καὶ σήμερον, καὶ αὔριον, καὶ ὁπόταν μετάσχῃ τῆς κοινωνίας. οὐ γὰρ ἐκ προκατηρκτικῶν χαρῶν, ἀλλ' ἐκ βαπτίσματος καθαρᾶς ἡ ἀρίστης κρίνεται προσόδου. ἡμεῖς ἢ τοιαῦτα ποιοῦμεν. τὸν μὲν ἄρτον οὐ καθαίρομεν· εἰ δὲ τὴν ἡμέραν προσέλθοιμεν ἐκείνην, νομίζοιμεν πάρα ὀφείλειν, κἂν μυρίων γέμωμεν ἁμαρτημάτων. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ καὶ ἐκ αὐτῆς τῆς σαββάτου προσέλθῃς μὴ ποτὲ οὖν βαπτίσματος, ἐξέπεσας τῆς κοινωνίας, ἀπῆλθες, οὐκ ἐπιτελέσας ὃ πάρα· ὥσπερ οὖν καὶ σήμερον κοινωνῆς, τὰ ἁμαρτήματα ἀπομαξάμενος, ὃ πάρα ἐπιτέλεσας ἀκριβῶς. ἐχέτω τοίνυν τὸν ἀκριβισμὸν ταῦτον ὑμᾶς ἐκ τοῦ βαπτίσματος ἐκ τῇ χειρὶ προσάγειν, ἀλλ' ἐκ τῇ προσόδῳ φυλάττειν. ἡ καθάπερ αἱρεῖσθε τῶν πόρνα ὑπομνῆσαι, ἢ μεταδῶσαι τοῦ βαπτίσματος, ὅτως ἔδει τοῦτο μὲν καταφρονεῖν, πόρνας δὲ αἱρεῖσθαι πάσχειν ἡ ποιῆν, ὥστε μὴ μετ' ἁμαρτημάτων προσιέναι. ὅπου γὰρ οὐδεὶς λόγος κεῖται τῆς Θεᾶς, ἡ προσόδου τοιαύτης, ἄκουσον αὐτοῦ διηκόντος· Πεπλύνατέ με ἰδετέ, φησί, καὶ ἐμολύνατε, διψῶντα, καὶ ἐποτίσατε, γυμνὸν, καὶ περιεβάλετε· καὶ τοῖς δὲ βιωτικοῖς τὰ σώματα τούτοις ἐγκαλεῖ. καὶ πάλιν ἄλλοι ἐπισαγαγὼν ὅτι μνησικακίαν κολάζει. Πορεύεσθε γάρ, φησί, δοῦλε, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι· οὐκ ἔδει σε ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς κἀγώ σε ἠλέησα; πάλιν, αἱ παρθένοι, ὅπου ἔλαιον οὐκ εἶχον ἐν ταῖς λαμπάσι, τὴν νυμφῶνος ἀπέκλεισαν· ἕτερος, ὅπου ἔνδυμα γάμου οὐκ ἔχων εἰσῆλθεν, ἀλλὰ ῥυπαρὰ ἡμφίεστο ἱμάτια, παρεῖδε κἀκαθάρτους ἐμάτια, παρεῖδε κἀκαθάρτους περιβεβλημένους. ὅτι ἢ τῇ δεξιᾷ μιᾷ, κἀ τῇ δεξιᾷ οὐκ ἐποίησε τὸ πάρα, οὐδεὶς σχολάζει ποτὲ, οὐδὲ σχεκλήθη.

Καὶ τί λέγω περὶ ἡμῶν τῆς ἀπολλαγμάτων πάσης τοιαύτης αἰσχύνης, καὶ αὖθις πολιτευομένων ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἔνθα μείζων, καὶ ἥλιος, καὶ σελήνη, καὶ σταυρὸς περίοδος οὐκ ἔστιν; οὐδὲ γὰρ ἐπ' αὐτῶν τῆς Ἰουδαίων, αἱ ἀκριβῶς ἐπιζήσαν ἐφείλησέ τις, ἡ πολιτῶν ὄντων τοῦ χρέους γενέσθαι λήξει, ἀλλὰ ⟨W⟩ τῶν Ἱεροσολύμων αὐτὸ τόπον προσημαίνων. ὅπου γὰρ προσελθόντες αὐθεντοῦσι τῷ Μωϋσῇ ἔλεγον, Ἀκάθαρτοί ἐσμεν ὅτι ψυχῇ· πῶς ἵνα μὴ ὑστερήσωμεν ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ Κυρίου; εἶπε αὐτοῖς, φησί, καὶ αὐτίσωμεν ὅτι ⟨W⟩ Θεός· εἶτα ὅπου αἰωνίζει, καὶ τὴν ἔγκλησιν λέγοντα, ὅτι ἂν τις ἀκάθαρτος ὅτι ψυχῇ ἢ, ἢ ἐν ὁδῷ μακρᾷ, καὶ μὴ δυνῇ ποιῆσαι τὸ πάσχα, ποιήσει τῷ δευτέρῳ. εἶτα ὅτι μόνον τῆς Ἰουδαίων ἡ τοῦ χρέους λύσεται προκατηρκτικῆς, ἵνα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὸ πάσχα τιθῶνται· σὺ ἢ ὁ προσιμᾶς τοῦ χρέους τῆς ἐκκλησίας τὴν συμφωνίαν, ἀλλ' ἵνα δόξῃς ἡμέρας προκατηρκτικῆς, εἰς τὴν κοινὴν ἁπάντων ἡμῶν ἐμπαροιμιῆς μητέρα, καὶ τὴν ἁγίαν ἆρα τέμενος σύνοδον;

σύνοδον; καὶ πῶς ἂν ἄξιος εἴην συγγνώμης, ὅταν τοσαῦτα ἁμαρτάνειν αἰσχύνομαι; ἢ τί χρὴ λέγειν πρὸς Ἰουδαίους; ὅτι γὰρ οὐδὲ σφόδρα βουλομένοις ἡμῖν καὶ σπουδάζουσι δυνατὸν πάντως τηρῆσαι τὸν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ ἵνα ἐσταυρώθη, δῆλον ἐκεῖθεν. εἰ γὰρ καὶ μὴ πρὸ ἑβδόμου Ἰουδαῖοι, μηδὲ ἀγρώμονες ἦσαν, μηδὲ ἀναίσθητοι, μηδὲ ῥᾳθυμοι καὶ καταφρόνητοι, μηδὲ ἐκπεπωλώκεσαν τῆς πατρῴας πολιτείας, ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὸν ἐτήρουν νυν, οὐδ' οὕτω δυνατὸν ἦν ἡμῖν ἀκριβοῦσθαι τῆς ἡμέρας αὐτῆς, καθ' ἣν ἐσταυρώθη, καὶ ὃ πάσχα ἐπετέλεσε. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ἰσχνὰ ἐσταυρώθη, τότε ἡ τροφὴ τῶν ἀζύμων ἦν, καὶ παρασκευή. ἀμφότερα δὲ ταῦτα οὐ δυνατὸν ἀεὶ συμπίπτειν. ἰδοὺ γοῦν καὶ πρώτη σήμερον τοῦτο, ἡ τροφὴ τῶν ἀζύμων εἰς Κυριακὴν ἡμέραν ἐμπίπτει, καὶ ἀνάγκη πᾶσαν νηστεύσαι τὴν ἑβδομάδα, καὶ τὰ πάθη πρὸ ἐλθόντος, καὶ τὸ σταυρῷ ὁμοιοῦσθαι, καὶ τῆς ἀναστάσεως, ἡμᾶς μόνον μὴ νηστεύοντας. καὶ πολλάκις τοῦτο συμβέβηκε, μὴ σταυρῷ, μὴ τὸν ἀνάστασιν, μηδέπω τῆς ἑβδομάδος ἀπὸ πάθους, τὸν νηστείαν ὑπολαβεῖν. ὅτως οὐδεμία καιρῷ παρατήρησις ἔστι. μὴ τοίνυν φιλονεικῶμεν, μηδὲ σκῶμα λέγωμεν, τοσοῦτοι σὺν ἡσυχίᾳ καθίσαντες, καὶ νῦν μεταδησόμεθα; διὰ τοῦτο μὲν τοῦτο μάλιστα, ὅτι τοσοῦτοι ἀπὸ πολλῆς τῆς οἰκουμένης, ἐπιμελῶς λοιπὸν πρὸς τὸν μητέρα. οὐδεὶς λέγει, ὅτι τοσοῦτον χρόνον ἐν ἕδρᾳ διέμεινα, αἰσχύνομαι καταλλαγῆναι τῷ. αἰσχύνη γάρ ἐστιν, οὐ τὸ μεταβάλλεσθαι πρὸς τὸ βέλτιον, ἀλλὰ τὸ μένειν ὅτι τῆς ἀκαιρίας φιλονεικίας. τοῦτο καὶ Ἰουδαίους ἀπώλεσεν, οἱ τὸν παλαιὸν ὅτι ζητοῦντες ἀεὶ σωθῆναι, πρὸς ἀσέβειαν ἀπεσύροντο. καὶ τί λέγω περὶ νηστείας καὶ ἡμερῶν παρατηρήσεως; ὁ Παῦλος τὸν νόμον διετήρει φυλάττων, καὶ πολλὰ ἐπέμενεν ἰδρῶτα, καὶ πολλὰς μὲν ὀδυνηρείας, πολλὰς δὲ ὑπέμεινε τῆς ἀπιστείας ἕτερας, καὶ πάντων ἐκράτει τῶν ὁμιλίαν καὶ τὸν τῆς πολιτείας ἐκείνης ἀκρίβειαν. ἀλλ' ὅμως μὴ ὁ πρὸς ὁ ἄκρον ἐλάσας τῆς πολιτείας ἐκείνης, ὅτι σωθῆναι ὠμὸς ὀλέθρῳ ἐβλάβη πάντα ἔπραττεν, οὐδέν ἦν ὄφελος. καὶ σὺ εἶπε πρὸς ἑαυτὸν, τί τοῦτο; τοσαῦτα ζημιούμεθα σπουδῶν; τοσοῦτον ἀπολωλότων; ἀλλὰ διὰ τοῦτο μὲν οὖν τοῦτο ταχύτερον μετὰ τοῦ, ἵνα μὴ μᾶλλον πάλιν ὅτι τὰ αὐτὰ ζημίας, καὶ τὰ τῷ νόμῳ δικαιοσύνης κατορθώσητε, ἵνα τὰ ἐκ πίστεως λάβῃ. καὶ βοᾷ λέγων, Ἅτινα μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. Philip. γ ζ.

Εἰ δὲ προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου, φησὶν, ὅτι τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ὕπαγε, πρόσθεν διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. τί λέγεις; δῶρόν μου ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ὃ συγχωρῆσαι σοι προσηνέχθη τὸ θυσιαστήριον, ἕως ἂν αὐτῷ καταλλαγῇς; σκληρὸν, καὶ τοσούτων πατέρων ἐχθραν κατὰ σοῦ, τολμᾷς καὶ ἀποστομοῦν, μὴ καταλύσας τὸν ἔχθραν τὸ ἀκριβῶς τοῦτον, τοῖς θείοις προσελθεῖν μυστηρίοις; καὶ πῶς δὲ δίκαιον πάσχα ὑπολαβεῖν ὅταν ἀδικούμενος; ταῦτα δὲ οὐ πρὸς ἐκείνους λέγω μόνους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑμᾶς τοὺς ὑγιαίνοντας, ἵνα ὅσους δὲ ἴδητε τοιούτους ὄντας, μετ' ἀκριβείας πολλῆς καὶ προσωπείας σκληρότητος ζωαγάγητε, καὶ πρὸς τὸν μητέρα ἐπιστρατάγητε. καὶ δυπτήσωσι, καὶ σκυθρωπάσωσι, καὶ οἱονδήποτε ἕτερον πρόσωπον, μὴ ἀποκάμωμεν, ἕως δὲ αὐτοὺς πείσωμεν. οὐδὲν γὰρ εἰρήνης ὕσπερ καὶ συμφωνίας. ἀφ' οὗπερ οὖν εἰσῆλθεν ὁ πατὴρ, καὶ πρόσταγμα ἔθετο αὐτοῖς, ἕως δὲ ἅπασι τοῖς εἰρηνικοῖς ἐπιζητεῖν καὶ διώκειν καὶ πρόσταγμα ἀρχὴν τῆς πρὸς ὑμᾶς διδασκαλίας, ἵνα δὲ ἅπασι δῶμεν τὸν εἰρηνικὸν. καὶ μάλιστα βλασφημεῖν ἱερεῖς, πρόσταγμα τοῦτο ὑμῖν ἐπιζήτησι, ὅτι τῆς βλασφημίας ἀρχηγοί. καὶ ὁ Χριστὸς δι' ἑκατὸν βλασθαι μᾶλλον τῶν ἄλλων, καὶ τοῦτο ὑπὲρ τοῦ βλασφημοῦντος αὐτὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης, καὶ τὰ προσκείμενα πρὸς εἰρηνικὰ, καὶ τῆς ζωοδοκοῦντος ἀπολέσαι ὑμᾶς, τοῦτο ὑμῖν ἐπιζήτησι λέγων, παρθένος δὲ εἰρήνη. καὶ οὐδὲν ὅλως ἐπὶ ὅτι εἰπεῖν, ὅτι προσῆκε ταῦτα χρεία. αὕτη γὰρ ἐστιν ἡ ἔφος Matθ. ε. κγ.

θεοφὸς ἡμῶν καὶ μήτηρ, θάλπουσα μὴ πολλῆς τῆς ἀκριβείας ἡμᾶς. Εἰρηύλιον δὲ λέγω, οὐ τὸν ἀπὸ προφητείας φυλῆς, οὐδὲ τὸν ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν τραπεζῶν, ἀλλὰ τὸν τῷ ὄντι Θεοῦ Εἰρηύλιον, τὸν ἐκ τῆς συμφωνίας τῆς πνευματικῆς, ἐν πολλοὶ ἀφεστήκασιν, οἱ πολλοὶ ἀφεστῶτες, καὶ τὰς Ἰουδαίων αὔξοντες, ἐκείνης αἰσχροτέρας διδασκάλους τῶν οἰκείων πατέρων ἡγούμενοι, καὶ τοῖς χριστοκτόνοις μᾶλλον τοῖς πάθοις πιστεύοντες, ἢ τί γὰρ ἂν ἀληθέστερον; οὐκ οἶδας ὅτι σκιὰ τύπος, τοῦτο δὲ ἀλήθεια; ὅσα γὰρ πόνοι ὁ ἀφορισμός. σκιὰ θάνατον ἐκώλυε σωματικὸν, τοῦτο ὀργὴν ἔλυσε τὸν πρὸς τῆς οἰκουμένης φερομένην ἀπάσης· σκιὰ Αἰγύπτιον τότε ἀπήλλαξε, τοῦτο εἰδωλολατρείας ἠλευθέρωσεν· σκιὰ Φαραὼ, τοῦτο Χριστὸν ἀπέκτεινε· μετὰ σκιὰ Παλαιστῖνι, μὴ τοῦτο ὑφεῖτο. τί τοίνυν ὦ λύχνε προσδρεύεις, τὸν ἥλιον φανέντος; τί δὲ τῷ γάλακτι πρέφεσθαι βούλει, τραφεῖσι σοι διδομένης τροφῆς; ἀλλὰ τοῦτο ἐπράφης γάλακτι, ἵνα μάθῃς τὸ τῷ γάλακτι· ἀλλὰ τοῦτό σοι ὁ λύχνος ἐφάνη, ἵνα πρὸς Χριστὸν ἥλιον χειραγωγηθῇς. μὴ τοίνυν, τῶν πλειστόρων προσηλυτισμῶν προσγραπτῶν, πρὸς τὰ παύτερα ἐπτοημένοι χωρῶμεν, μηδὲ ἡμέρας, ἢ νηστείας, ἢ σαυτοῦ προστερῶμεν, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τῆς ἐκκλησίας μᾶλλον ἀκριβείας ἐπώμεθα, τὸ ἀγαπώμενον ἢ τὸ ἐρίπνη προτιμῶντες ἀπόντων. εἰ γὰρ ἡ ἐσφάλλετο ἡ ἐκκλησία, ἢ τοσοῦτον κατόρθωμα ἀπὸ τῶν χρείων ἀκριβείας ἦν, ὅσον ἔγκλημα ἀπὸ τῆς ἀχρηστίας ἢ τῶν χρισμάτων τούτων. νυνὶ δὲ οὐδεὶς μοι πρὸς καιρὸν λόγος, ὅτῳ οὐκ ἔστι Θεῷ, καθάπερ ἄνω δέδεικται, ἐπεὶ καὶ τότε πολλοὶ ἀπέλυσαν λόγοι· ἀλλ' ἐν μέσοις ζητῶ, ὅπως ἂν ἀρίστη καὶ ὁμονοίᾳ ἄπαντα ποιῶμεν, ὅπως μὴ, τῆς θύρας ἡμῶν, καὶ τῶν ἱερέων ἀφ' ἑστίας· ποιουμένων γὰρ τῆς οἰκουμένης ἱκετηρίας, σὺ μόνος μαθὼν ὅτι τοὺς οἰκείους. σκόπησον πῶς ἀφορολιτὴς τοῦτο ἔστι σωτηρίας, ἢ ὡς οὐχ ἓν μέτοχοι, οὐδὲ δύο, οὐδὲ πέντε ὅτι καὶ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ πολλῷ πλείω. ἀποκλείσει τῆς ἀγάπης, ἂν καταγνώσκῃ τις προσκυλίζει πατέρων τοσούτων, εἰς φιλονεικίαν ἐμβάλλει, πρὸς Ἰουδαίους ὠθεῖ, σκανδαλίσει σε πάλιν προτιθῆσι καὶ τοῖς οἰκείοις, καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις. πῶς γὰρ δυνησόμεθα ἐγκαλεῖν σκείνοις μέλλοντες ὅτι τῆς οἰκίας, ὅταν σὺ πρὸς σκείνους τρέχῃς; οὐ ταῦτα ἢ μέλει ὅτι καὶ ἁμαρτήματα, ἀλλ' ὅτι καὶ μεγάλη βλάβη γίνεται αὖ, ὅταν μήτε γραφὴν, μήτε ζωόδεσμον, μήτε βύλγλας, μήτε κοπὴν βύῃ ἀπολαύσῃς τὸ τῆς ἐκείνης ἐκείνας, ἀλλὰ μὴ πανταχοῦ σπουδῆς ἄπαντα τοῦτον ἀφαίρεσις χρέσει, διδοικὼς καὶ πρέμνον μὴ γένῃ καὶ ἀφορεσις, καθάπερ ἀλλόφυλος καὶ ἀλλογενὴς, δίκην μὴ πρήσεως, μὴ ὑδρίας, μετὰ βύφεσσιώσης, μετὰ ἐλευθερίας ἁπάσης κοινῆ μὴ τῆς ἐκκλησίας πάντα ὀφείλειν. οὐδὲ γὰρ ἡ ἐκκλησία χρέσει ἀκρίβειαν οἶδεν· ἀλλ' ὅτῳ πρὸ τοῦ ἀγαθοῦ πάσι ἔδοξε τοῖς πατράσι διηρημένοις ὁμοῦ συνελθεῖν, καὶ ταύτην θείσαν τὴν ἡμέραν, τὴν συμφωνίαν πάντα χορὸν ἡμῶσαι, καὶ τὴν ὁμόνοιαν ἀγαπῆσαι, κατεδέξατο ὁ ὀφείλων. ὅτι γὰρ ἀδύνατον ἢ ἡμᾶς, ἢ ὑμᾶς, ἢ ἑτέρους ὀπτάνεσθαι αὐτῆς ὀφείλοντας τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, ἰκανῶς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπεδείκαμεν. μὴ τοίνυν σκυμαχῶμεν, μηδὲ ὑπὲρ τῶν τυχόντων φιλονεικῶμεν, ἐν τοῖς μεγάλοις ἑαυτοὺς καταλαβόντες ὠθῶμεν. ὃ μὲν γὰρ τῶδε ἢ τῶδε χρέσιν ποιοῦσαν οὐκ ἔγκλημα, ὃ δὲ ἦσαν σκολιὸν καὶ φιλονεικὲς ἀφαιρεῖσθαι καὶ δικαιοσύνης ἐμπιπλᾶν, καὶ τῆς ζωόδεσμον διωκούσης ἑαυτὸν ἀποστρέφειν, ἀσύγγνωστον καὶ κατηγορίας ἄξιον, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ζημωρίαν. οὕτω μὲ οὖν καὶ πλείονα τούτων εἴποι, ἀλλὰ τοῖς μὲ προσέχουσι καὶ εἰρηνεύουσι ἀρκεῖ, τοῖς δὲ μὴ προσέχουσι οὐδὲ, εἰ πλείω τούτων λεχθείη, ἐς αὖ τὸ πλέον. διὸπερ σὺ ταῦτα καταλύσαντες τὸν λόγον, κοινῇ πάντες βύξώμεθα σὺν ἀδελφοῖς σὺν ἡμετέροις ἐπανελθεῖν πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὸν Εἰρηύλιον ἀποδόσθαι, καὶ τῆς ἀκηράτου φιλονεικίας ἀπαλλαγῆναι, καὶ τῆς ψυχροτάτης ταύτης καταγελάσαντας, ὑφηλὸν ὅσον καὶ μεγάλην λαβεῖν ἀφέσεως, καὶ τῆς τῶν ἡμερῶν ἀπαλλαγῆναι

λογίωμαι τὴν ἀπάτην αὐτῶν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν πάντες σὺν ἑνὶ στόματι δοξάζωμεν τὸν Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΗΣΤΕΥΟΝΤΑΣ ΤΗΝ Ἰουδαίων νηστείαν, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἰουδαίους. ἐλέχθη δὲ πρὸ πέντε ἡμερῶν τῆς νηστείας αὐτῶν, ἐν ἄλλῃ ἤδη λεχθείσης.

Μέγα πρᾶγμα καὶ ἀκατάρατος τῶν Ἰουδαίων νηστεία λοιπὸν ὅτι θυσίαις. μὴ θαυμάσητε δέ, εἰ ἀκάθαρτον αὐτὴν καλέσαμεν νηστείαν οὖσαν. ὃ γὰρ πρὸς γνώμην Θεοῦ γινόμενον, καὶ θυσία, καὶ νηστεία ἐστί, πάντων ὄντως ἐναγέστερον. ἡ μὲν οὖν πρώτη τῶν νηστεία μεθ' πέντε λοιπὸν ἡμέρας ἐφίσταται· ἐγὼ δὲ δίκαι ἡμερῶν, ἢ καὶ πλείονων, προλαβὼν ἐπεπόμφειν πρὸς ὑμᾶς τὸν παιδαγωγόν, ὥστε ἀσφαλίσασθαι σὺν ἀδελφοῖς σὺν ὑμετέροις. ἀλλὰ μηδεὶς ἀκριβείαν καταγινωσκέτω τοῦ λόγου, ὅτι πρὸ τοσούτων ἡμερῶν αὐτὸν προεβαλόμεθα· ὁ γὰρ πυρετὸς προσδοκώμενος, ἢ ἕτερόν τινος νοσήματος, προλαμβάνοντες ὁ τὰ μέλλοντα ἀλύσεσθαι, σῶμα πολλαῖς ἀσφαλίζονται θεραπείαις, ἐπιφθάνομεν πρὸ τῆς πείρας τῆς ἐφόδου τῶν μελλόντων αὐτὸν ἐξαρπάσαι δεινῶν. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμεῖς ὁρῶμεν τοσοῦτον χαλεπωτάτην προσιέναι μάλλασαν, αὐτὸν καὶ πολλοῦ διευθετούμεθα τοῦ χρόνου, ὥστε πρὸ τῆς πείρας τὸ κακὸν τῶν πληγῶν. Διὰ τοῦτο οὐκ πρὸς αὐτὰς ταύτας ἡμέρας παρήνεσα, ἵνα μὴ ἡ τῶν χαιρῶν στενοχωρία ἐμποδίσῃ πρὸς τὸν θεσμὸν ὑμᾶς τῶν ἀδελφῶν τῶν ὑμετέρων, ἀλλ' ἔχοντες τὸν ἀπὸ τῶν πλήθους τῶν ἡμερῶν εὐρυχωρίαν, μετ' ἀδείας ἁπάσης δυνηθῆτε σὺν τοῖς τοιούτοις νοσοῦσιν ἐξικνεῖσθαι καὶ διακονήσασθαι. οὕτω γὰρ οἱ καμόντες ὀφθήσονται, καὶ δόμνα πολυτελῆ κατασκευάζοντες πιεῖν. οὐ πρὸ αὐτῶν ταύτας ἡμέρας, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου ἀλιευθῆναι ἰχθύων, καὶ ὀρνίθων θηρατὰς διαλέγονται, ἵνα μηδεὶς αὐλὸς ἀπὸ τῆς τῶν χαιρῶν στενοχωρίας ὑμῖν κώλυμα πρὸς τὸν τῆς τραπέζης παρασκευὴν. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμεῖς ἐμέλλομεν ὑμῖν παρατίθεσθαι τράπεζαν τῆς Ἰουδαίων ἀναισθησίας, προλαβόντες ὑμῖν τοῖς ἁλιεῦσι διελέχθημεν, ἵνα σαγηνεύσητε τῶν ἀδελφῶν τῶν ὑμετέρων τοὺς ἀδιευκρινεῖς, καὶ πρὸς τὴν ἀκρόασιν τῶν ὑμετέρων ἀγάγητε λόγων. ὅσοι μὲν οὖν ἁλιεύσατε, καὶ ἐντὸς τῶν δικτύων ἔχετε μετ' ἀσφαλείας, μείνατε βεβαιοφρονοῦντες αὐτοὺς τῷ λόγῳ τῆς παρθενίας· ὅσοι δὲ μηδέπω τῆς κλήσεως ταύτης ἐπειράσατε ἡμῶν, ἐκβαλόντες ἔχετε προθυμίαν, καὶ πάντα ταῦτα ἡμεῖς, ὥστε περιγενέσθαι τῆς ἄγρας. εἰσπαπάσωμεν τοίνυν τὰ δίκτυα τῆς διδασκαλίας, περιεζωσμένοι κύκλῳ, καθάπερ κυνῶν θηρατικοί, πανταχόθεν αὐτοὺς συναγαγόντες εἰς τὸν τῆς ἐκκλησίας κόλπους. ἐπαναλάβωμεν δὲ αὐτοῖς, εἰ δοκεῖ, ὥσπερ ἰσχνὰ κυνηγέτην αἴρειν, καὶ μακρύνειν Παῦλον βοῶντα καὶ λέγοντα· Ἰδοὺ ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. καὶ γὰρ πολλὰ τῶν ἀνημέρων ζώων καὶ ἐκκυνηγετούμενα, ἐπιφθὰν τὸν θάνατον κρυπτόμενα τύχῃ τῆς τοῦ κυνηγέτου φωνῆς ἀκούσαντα, ἐξάλλεται μὲν ἀπὸ τοῦ φόβου, συνελαυνόμενα δὲ τῇ τῆς φωνῆς ἀνάγκῃ, καὶ ἄκοντα πολλάκις κατὸ τῆς βοῆς συνωθούμενα, εἰς αὐτὰ ἐμπίπτει τὰ θηρατρα· οὕτω καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὑμέτεροι, οἱ καθάπερ ὁ θάμνος

θαίμεθα ἶναι, τῷ Ἰουδαϊσμῷ, κρυπτόμενοι, ἀπὸ τῆς Παύλου φωνῆς ἀκούσωσιν, ὃς οἶδε ὅτι ῥᾳδίως εἰς τὰ τῆς σωτηρίας ἐμπεσοῦνται δίκτυα, ἢ πᾶσαν τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀπειθησάσης πλάνην. Οὐδὲν γὰρ Παῦλός ἐστιν ὁ φθεγξάμενος, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ὁ κατ' αὐτοῦ τὴν σκιὰν ψυχλύ. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς αὐτοῦ βοῶντος ἢ λέγοντος· Ἰδοὺ ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει, τὴν φωνὴν ταύτην Παύλου μόνον νόμιζε, τὸ δόγμα δὲ καὶ τὸ νόημα καὶ τὸ δόγμα τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτῷ συνεχρώντος Χριστοῦ. Ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, καὶ τοσαύτη τῆς περιτομῆς ἡ βλάβη, ὡς πᾶσαν ἀνόητον ποιῆσαι τὴν οἰκουμένην; καί, τοσαύτη τῆς περιτομῆς ἡ βλάβη, οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀγνωμοσύνην. ἴσως ποτὲ καιρὸς, ὅτε χρήσιμος ἦν καὶ ἀναγκαῖος ὁ νόμος· νῦν δὲ ἐπαύσατο καὶ ἀργεῖ. εἰ τοίνυν ἀκαίρως αὐτὸν ἐπιτάσῃ, ἀνόητον σε ποιεῖ τὴν Θεοῦ τὴν δωρεάν. Διὰ τοῦτο Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει, ὅταν μὴ βούλεσθε προσελθεῖν. καὶ γὰρ εἴ τις ὑπὸ μοιχείᾳ καὶ τοῖς αἰσχίστοις ἁλοὺς ὃ δεσμωτήριον οἰκοίη, εἶτα, μηνύσης αὐτῷ τῆς δίκης εἰσάγεσθαι, καὶ τῆς καταδικαζούσης φέρεσθαι ψήφου, ἔλθοι βασιλέως ἐπιστολὴ τοῦτο τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦντας ἀπολῦσαι ἀφίσα αὐτὸν λόγου τινὸς καὶ ἀξιοπίστου, ὁ δὲ μὴ βουληθεὶς ἀπολαῦσαι τῆς δωρεᾶς, ἕλοιτο δὲ φιλοτιμοῖ δικάζεσθαι μᾶλλον καὶ λόγοις καὶ βύθιος ἐπανέλθοι, οὐ δυνήσεται λοιπὸν ἀπολαῦσαι τῆς χάριτος· ἑαυτὸν γὰρ δικαστηρίῳ καὶ ψήφῳ καὶ ἐξετάσει ποιήσας, ἐκὼν τῆς δωρεᾶς ἑαυτὸν ἐξέβαλε τῆς βασιλικῆς· οὕτω καὶ ὅτε τὸν Ἰουδαῖον γέγονε. σκόπει δὲ· ἐάλω πᾶσα τὸν ἀνθρώπινον ἡ φύσις ὑπὸ τοῖς αἰσχίστοις κακοῖς (πόρνοις γὰρ ἡμῖν ἦν, φησὶ) καὶ ὥσπερ ἐν δεσμωτηρίῳ, τῇ καταρᾷ τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας ἦσαν συγκεκλεισμένοι. ἔμελλεν ἀπόφασις κατ' αὐτῶν φέρεσθαι ψήφου· ἦλθεν ὑπερφυοῦς βασιλέως ἐκ τῶν οὐρανῶν, μᾶλλον δὲ αὐτὸς ὁ βασιλεύς· ἦλθεν, ἀνῦσαι ἐξέβασιν καὶ τὸ τῶν βύθιων λαβεῖν, πόρρω τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας ἀφεὶς. Οἱ μὲν οὖν παρορῶντες ἀπόντες ἀπολαύουσι τῆς δωρεᾶς, σῳζόμενοι χάριτι· οἱ δὲ ἀπὸ νόμου δικαιοῦσθαι θέλοντες, καὶ τῆς χάριτος ἐκπεσοῦνται. ὅτι γὰρ τῆς φιλανθρωπίας ἀπολαῦσαι δυνήσονται τῆς βασιλικῆς, οἴκοθεν φιλοτιμούμενοι σωθῆναι, καὶ τὴν ἐκ τοῦ νόμου καταρὰν καὶ ἑαυτῶν ὑπεσπάσονται· διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σάρξ. διὰ τοῦτο λέγει, ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. ὁ γὰρ ἐξ ἔργων νομικὴν σωτηρίαν φιλονικῶν, οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὸν χριστόν. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς Παῦλος αἰτιᾶται λέγων· Εἰ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκ ἔστι χάρις. Εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκ ἔτι ἐστὶ χάρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον οὐκ ἔτι ἐστὶν ἔργον. Ἔτι πάλιν· Εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανε. καὶ πάλιν· Οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. ἐθυσιάσθης τῷ νόμῳ, νεκρὸς γέγονας· οὐκέτι λοιπὸν ὅτι ζῇς, οὐδὲν ἐκτὸς τοῦ αἰσχίστου εἶ τοῦ σκότους. τί τοίνυν φιλονεικῇς σαυτῷ προσήκοντα πράττειν εἰκῇ καὶ μάτην; ἀλλὰ γὰρ καὶ τίνος ἕνεκεν τὸ ὄνομα τὸ ἑαυτῷ τέθεικεν ὁ Παῦλος σκόπει, καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἴδε ἐγὼ λέγω ὑμῖν; ἀναμνήσας βουλόμενος αὐτοὺς τῆς ἀπωδῆς, ἣν περὶ τὸν Ἰουδαϊσμὸν ἐπεδείξατο. Εἰ μὲν γὰρ ἡμῖν, φησὶν, ἐξ ἐναντίας, καὶ ἀγνοοῦντας Ἰουδαϊκὰ, ἴσως ἄν τις εἶπεν, ὅτι Διὰ τὸ μὴ μετειληφέναι με τῆς πολιτείας ἐκείνης, ἀγνοοῦν τῆς περιτομῆς τὴν ἰσχύν, ἐκβάλλω τὴν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων αὐτῆς. διὰ τοῦτο τὸ ὄνομα αὐτὸ τέθεικεν, εἰς μνήμην ἄγων αὐτοῖς, ὧν ἐπέπεσον ὑπὸ τὸν νόμον, μετανοοῦντά λέγων· οὐκ ἀπιστίᾳ τῆς περιτομῆς τοῦτο ποιῶ, ἀλλ' ὑπὲρ αὐξήσεως τῆς ἀληθείας. ἐγὼ Παῦλος τοῦτο λέγω, Παῦλος ἐκεῖνος, ὁ ὑπὲρ περιτομῆς ὀκτακαιμέσης, ὁ ἐκ γένους Ἰσραηλίτης, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, καὶ νόμον Φαρισαῖος, καὶ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, Ὁ εἰς ἀπορθούμενος εἰς τὰς οἰκίας καὶ σύρων ἄνδρας καὶ γυναῖκας, καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακήν. ἅπερ ἀπόντα καὶ τὸν σφόδρα ἀναισθήτως διακειμένους πεῖσαι δύναιτ' ἄν, ὡς οὐκ ἔχθρα ἐστὶν, οὐδὲ ἀγνοία τῶν Ἰουδαϊκῶν, ἀλλ'

Ρωμ. ιά. ε.

Γαλ. ε. κα. καὶ ς. δ.

ἀλλ' ὑπηγώσει τῆς ἀληθείας τῆς ἐναφεχούσης τὸ Χριστοῦ τοῦτοι τέλειοι νόμοι. Μάρ- Γαλ. ε. γ.
τύρομαι δὲ πάλιν, φησὶ, πάντι ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον νόμον πληρῶσαι. ἆρά τι οὐκ εἶπε, πᾶσι λέγω δὲ, ἢ διαστέλλομαι δὲ, ἢ λέγω δὲ, ἀλλὰ, μαρτύρομαι; ἵνα ἀφῇ τῆς ῥήματος τούτου, τὸ δικαστηρίου τὸ μέλλοντος ἡμᾶς δυσωπῆσαι. ὅπου γὰρ μάρτυρες, ἐκεῖ δικαστήριον καὶ φόβος. φοβεῖ τοίνυν καὶ ἀκροατὴν, ἀναμιμνήσκων τοῦ βασιλικοῦ θεσμοῦ, καὶ δείκνυς ὅτι ὅταν ὁ λόγος μάρτυρες ἔσονται αὐτῷ καὶ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὅταν ἕκαστος τῶν ἑαυτῷ πεπραγμένων, καὶ ὧν εἶπε, καὶ ὧν ἤκουσεν, ἀναγκάσῃ λόγον. Ταῦτα ἤκουσε μὲν τότε Γαλάται, ἀκηκοέτωσαν δὲ καὶ νῦν ὁ Γαλατῶν νοσοῦντες, εἰ καὶ μὴ πάσχουσιν· ἀλλὰ δι' ὑμῶν ἀκουέτωσαν βοῶντος Παύλου καὶ λέγοντος, Μαρτύρομαι δὲ πάντι ἀνθρώπῳ Γαλ. ε. γ.
περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον νόμον πληρῶσαι. μὴ γάρ μοι εἴπῃς, ὅτι μία ἐντολή ἐστιν ἡ περιτομή. ἡ μία ἐντολὴ ἐκείνη ὁλόκληρον ὑπὸ πάντων σου τοὺς νόμους ζητεῖ. ὅταν γὰρ ἀφῇ τὸ μέρους εἰσάγῃς σαυτὸν εἰς τὴν τοῦ νόμου διαστολήν, ἀνάγκη καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ὑπὸ πάντων· μὴ πληρωθέντα δὲ ἀνάγκη πᾶσα κολάζεσθαι διὰ τὴν ἀρὰν ἣν ἔλαχεν. καθάπερ εἰς παγίδα ἐμπεσόντες γρηγορεῖν, καὶ ὁ ποτὲ κατέχεται μόνον, καὶ ὁ λοιπὸν ἅπαν ἑαυτοῦ σῶμα· οὕτω καὶ ὁ μίαν ἐντολὴν τοῦ νόμου πληρῶν, καὶ περιτεμνόμενος, καὶ ἑορτάζων, ἅπασαν ἑαυτοῦ τὴν ὀφειλὴν ἀφῆκε τῆς μιᾶς ταύτης τῷ νόμῳ πράξεως, καὶ οὐ δυνήσεται ἀφαφυγεῖν, ἕως ἂν αὐτὴν καὶ ἐκ μέρους πληρωθῆναι βάλῃ. Ταῦτα δὲ κατηρεσιῶντες τῷ λόγῳ λέγομεν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ ἵνα φαλλόμενα πλύνειν τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος ἀφέλωμεν. ὁ γὰρ ὅτι ὁ νόμος ἐνδυτὸς τοῦ Χριστοῦ. πῶς γὰρ ὁ ἐν αὐτῷ δοθεὶς, ὁ παρὰ αὐτοῦ ἡμᾶς παιδαγωγῶν; ἀλλὰ διὰ τὴν ἄκαιρον φιλονεικίαν τῶν ἐξ ἐθνῶν δίκαιον αὐτοῖς χαρισάμενον πάντα ταῦτα λέγει, ἀναγκάζοντα. ἐκφύναι γάρ εἰσι καὶ νόμοι ὑβρίζοντες, καὶ καλάζοντες ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν, καὶ τοῦ Χριστοῦ παρεισελθεῖν, καὶ ἀντιῤῥήθησαν πάλιν αὐτῷ. ἐπεὶ ὅτι μέγιστα τὴν φύσιν ὠφέλησε τὸν ἡμέτερον ὁ νόμος, ὁμολογῶ καὶ γῶ, καὶ οὐκ ἀρνήσομαι ποτέ. ἀλλ' ὁ παρὰ καιρὸν ἀντιῤῥήθησε αὐτῷ σὺ οὐ συγχωρεῖς φανῆναι τῆς ὠφελείας αὐτοῦ τὸ μέγεθος. καθάπερ γὰρ παιδαγωγοῦ μέγιστον ἐγκώμιον ῥήσεις δὲ, τὸ μηκέτι δεῖσθαι τῆς παρ' αὐτοῦ φυλακῆς εἰς σωφροσύνην καὶ παρ' αὐτοῦ παιδαγωγηθέντα πάλαι, εἰς μείζονα ὑπεδέχθη ἀρετήν· οὕτω καὶ νόμου μέγιστος ἔπαινος ῥήσεις δὲ, τὸ μηκέτι χρείαν ἔχειν ἡμᾶς τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας. ἀλλ' γὰρ δὴ τοῦτο παρὰ τοῦ νόμου γίνεται ἡμῖν, ὁ παρὰ μείζονος φιλοσοφίας ἐπιδοχεῖον ὑπέτυπε διορίσαι ἡμῖν ῥήθεσθαι τὸν ψυχήν. ὥστε ὁ μὲν ἐπὶ παιδαγωγὸς αὐτῷ, καὶ μὴ δυνάμενος μείζονι τῶν ἐκ παλαιᾶς μεμένων ἰδεῖν, οὐδὲν ἐκφεύξεται παρ' αὐτοῦ μέγα. ἐγὼ δὲ ὁ τοῦτον μὲν ἀφείς, παρὰ δὲ τὰ ὑψηλότερα τοῦ Χριστοῦ δόγματα δραμεῖν, μάλιστα αὐτοῦ δυναμένου σεμνύνειν, ὅτι μὴ τοιοῦτον ἐργάσατο, ὡς δυνηθῆναι τῶν ἐπ' αὐτοῦ μεγαλομένων τὸν σμικρότητα ἐπιδεῖξαι, παρὰ δὲ τῆς διδασκαλίας ὕλος ἀναβῆναι τῆς παρὰ τοῦ Χριστοῦ ῥηθείσης ἡμῖν. μεγάλα τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ὠφέλησεν ὁ νόμος, ἀλλ' ἐὰν τῷ Χριστῷ παραγάγῃ γνήσιος. ὡς ἐὰν μὴ τοῦτο ᾖ, καὶ κατόλεφε, μείζονων ἀποστρήσας ἡμᾶς τῶν ἐλαττόνων παιδείαν, καὶ τῷ πάλαι τὸ τῆς μειόνεως τῶν παιδαγωγῶν πεπαύμασιν ἐπὶ κατήγορον. καὶ γὰρ εἰ δυοῖν ἰατροῖν ὄντων, τοῦ μὲν ἀθυρεστέρου, τοῦ δὲ δυνατωτέρου, ὁ μὲν τοῖς ἕλκεσι φάρμακα ὑπτιεῖς μὴ δυνάμενα ἀπαλλάξαι καθάπαξ τῆς ἐξ ἐκείνων ὀδύνης ἄῤῥωστον,
*** λάβοι *** ὁ ἀδελφός σου, ἄφες τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν προσφέρε τὸ δῶρόν σου. οὐκ εἶπε, σύγχλεισον τὸ θυσιαστήριον, καὶ τότε ἄπελθε· ἀλλ', ἄφες μένει ἀπλήρωτον, καὶ ἀπελθὼν διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου. καὶ οὐκ ἐνταῦθα τοῦτο μόνον ἐπέτρεψε, ἀλλὰ καὶ ἐτέρωθι πάλιν. ἐὰν μὴ γὰρ ἄπιστον ἔχῃ γυναῖκά τις, τοῦτο ἔστι, ἑλληνίδα, οὐκ ἀναγκάζεται ἐκβαλεῖν. Εἴ τις 1. Κορ. ζ. 12.

γὰρ, φησιν, ἔχῃ γυναῖκα ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνοικεῖ οἰκῶν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτόν·
Ματθ. ε. λϛ. αὐ ὃ πόρνου καὶ μοιχαλίδα, οὐ κωλύεται ἐκβάλλειν. Ὅς γὰρ δοῦ, φησι, ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι· ὥστε ὅπου λόγου πορνείας εἶχεν ἀπολῦσαι. Εἶδες φιλανθρωπίαν Θεοῦ καὶ κηδεμονίαν. αὐ ἐλλιπὴς ἦ, φησι, ἡ γυνὴ, μὴ ἐκβάλλῃς· αὐ ὃ πόρνη, οὐ κωλύω τοῦτο ποιῆσαι. αὐ εἰς ἐμέ, φησι, ἀσεβήσῃ, μὴ ἐκβάλλῃς· αὐ ὃ εἰς σὲ ὑβρίσῃ, οὐδεὶς ὁ κωλύων ἐκβαλεῖν. Εἶτα ὁ μὲν Θεὸς τοσαύτῃ τιμῇ κέχρηται πρὸς ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ τῶν ἴσων αὐτῷ ἀξιούμεθα, ἀλλ' ὑβριζόμεθα αὐτῷ καθ' ἡμετέρων πλειονάκις γυναικῶν, καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι μεγίστη κόλασις ἡμῖν ἀποκείσεται καὶ τιμωρία, ὅταν τῆς τῶν γυναικῶν ἐπιπορωθῶμεν σωτηρίας; διὰ γὰρ τοῦτο
α Κορ. ιβ' λε. κεφαλὴν σε τῆς γυναικὸς ἐπίστε, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν, Εἴ τι μαθεῖν θέλουσιν αἱ γυναῖκες, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτω· ἵνα, ὥσπερ διδάσκαλος καὶ κηδεμὼν καὶ προστάτης, εἰς βύθισμα αὐτὴν ἀπάγῃς. ὑμεῖς δὲ ὅταν μὲν γυναικὸς πρὸς τὸν ἐκκλησίαν καλῇ, ῥᾳθυμοῦσας οὐ διεγείρετε· τοῦ δὲ διαβόλου πρὸς ταῖς σάλπιγξας αὐταῖς κελεύοντος, ἑτοίμως ἐπακουούσας καὶ κατέχετε, ἀλλὰ πλειόνως τοῖς τῆς ἀσεβείας ἐγκλήμασιν ἁλισκομένας, καὶ πρὸς ἀκολασίαν ὀξυκινήτους. ἡ γὰρ πόρνη καὶ μαλακὴ καὶ πᾶς ὁ τῆς ὀρχήστρας χορὸς ἐκεῖ συντέτριπται εἰώθασι. καὶ τί λέγω πορνείας καὶ γιομένας; ἀλλὰ δέδοικας, μὴ δαίμονα λαβοῦσα ἐκείθεν ἐπανέλθῃ ἡ γυνή; οὐκ ἤκουσας σὺ τῆς πρώτης Εὐαγγελίζου σαφῶς ἀποδεικνύντος ἡμῖν τοῦ λόγου, ὅτι καὶ ταῖς ψυχαῖς αὐταῖς τῶν Ἰουδαίων καὶ τοῦ τόπου, ἐν οἷς συνελήφθησαν, δαίμονες κατῳκοῦσι; πῶς οὖν, εἰπέ μοι, τολμᾷς μὴ δαιμόνων χορὸν ὑποδύσας τοῦ τῶν ἀποστόλων σύλλογον ἐπανελθεῖν; πῶς δὲ οὐ φείδῃ ἀπελθὼν δὲ κοινωνήσας ἐν χείροις τοῖς δὲ αἵματι ἐκκεχυμένοις τοῦ Χριστοῦ, ἐλθεῖν καὶ κοινωνῆσαι τῆς ἱερᾶς τραπέζης, καὶ τοῦ αἵματος μεταλαβεῖν τοῦ τιμίου; καὶ φείδῃ, καὶ δέδοικας τοιαῦτα βλασφημῆσαι; τὴν τράπεζαν αὐτὴν οὐκ αἰδῇ; ταῦτα πρὸς ὑμᾶς ἐγὼ διελέγθην, ταῦτα πρὸς ἐκείνους ὑμεῖς, καίπερ πρὸς ταῖς ἑαυτῶν γυναῖκας. Εἷς ⓜ ἕνα οἰκοδομεῖτε. καὶ μὴν κατηχούμενος ἦ ὁ τὰ τοιαῦτα νοσῶν, τῶν πυλῶν ἐξιέναι· καὶ ὃ πιστὸς καὶ μεμυημένος, τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἀπελαυνέσθω. καὶ γὰρ πάντα τὰ ἁμαρτήματα βλασφημίας δεῖται καὶ συμβουλῆς, ἀλλ' ἔστιν ἃ τομῆ σωτόμῳ καὶ ὀξυτάτῃ διορθοῦσθαι πέφυκε. καὶ καθάπερ τῶν τραυμάτων τὰ μὲν αἰσχύνην πρόσεστι ἔχει φαρμάκοις, ταῖς δὲ σεσηπόσι καὶ σαπροῖς καὶ δυσιάτοις καὶ ὅλον τὸ λοιπὸν ὑπερμέμφομένοις σῶμα, αἰχμῆς σιδήρου δεῖται καὶ φλογός· οὕτω δὴ καὶ ὅπου τῶν ἁμαρτημάτων, τὰ μὲν βλασφημίας μακροτέρας χρείαν ἔχοντα, τὰ δὲ ἐλέγχων ἀποτόμων. διόπερ καὶ ὁ Παῦλος ἐκέλευ-
Τιτ. κ. ιγ. σε μὴ πάντα βλασφημεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐλέγχῳ ἀποτόμως, οὕτω λέγων, Διὰ τοῦτο αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως. ἐλέγξωμεν οὖν αὐτοὺς ἀποτόμως πάνυ, ἵνα ὅπου τοῖς φθάσασιν αἰσχυνθέντες καὶ καταγνόντες ἑαυτῶν, μηκέτι τὴν ἀπὸ τῆς βλασφημίας ἡσυχίαν διέξωνται λυμαινόμενοι. διὰ ταῦτα καὶ ἐγὼ τὴν βλασφημίαν λοιπὸν ἀφεὶς, μαρτύρομαι καὶ βοῶ· εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ἔστω ἀνάθεμα· τοῦ δὲ μὴ φιλεῖν τὸν Κύριον τί μεῖζον αἰτήσαιτο τιμωρίαν, ἀλλ' ἢ ὅταν μὲν ἀποκτείνωσιν αὐτὸν κοινωνοὺς ἔχῃ τις τῆς ἑορτῆς; τούτους οὐκ ἐγὼ ἀνέθεμάτισα, ἀλλὰ Παῦλος· μᾶλλον δὲ οὐδὲ Παῦλος, ἀλλ' ὁ Χριστὸς, ὁ δι' ἐκείνου λαλῶν, ὁ τοῖς
Γαλ. ε. δ. ἔμπροσθεν εἰπὼν, Οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε τῆς χάριτος ἐξέπεσον. ταῦτα εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς τὰ ῥήματα, καὶ ταῖς ἀποφάσεις αὐτοῖς ἀναγνούς, καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς αὐτοὺς διασώσαντες, καὶ τοῦ διαβόλου φάρυγγος ἐξαρπάσαντες, ἀπάγετε τῇ ἡμέρᾳ τὴν ἡσυχίαν ἡμῖν, ἵνα καὶ τὴν λείπουσαν ὑμῖν ἐποφέσῃ ἀποδοῦναι, ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ σώματι μετὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἡμετέρων δοξάσωμεν ⓜ Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣ-

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΑΚΑΤΑΛΗΠΤΟΥ, ΑΠΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙ-

σκόπου, πρὸς Ἀνομίους Λογ. α.

ΤΙ τοῦτο; ὁ ποιμὴν ὑπέρεσι, καὶ ἅλλα ῥήμματα μυρία πάσης τῆς βαρβαρίας ἔσχατα. τοῦ ποιμένος καὶ τοῦτο ὀρθωμα, ὃ, μὴ μόνον πρόντος, ἀλλὰ καὶ ἀπόντος πᾶσαν ἐπιδείκνυσθαι σπουδὴν τὰ ποίμνια. ὅτι μὴν γὰρ τοῦ ἀλόγου, ὅταν ὁ πρὸς τὴν νομὴν ἐξάγων μὴ παρῇ, μᾶλλον ἐστὶ τοῦ σπανῶς ἀναγκάζεται, ἢ χωρὶς τοῦ ποιμένος τοὺς μαίδρας προσκύψαντα, πολλὴν ἀποδύναι τὴν πλάνην· σοφὸν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ μὴ πρόντος τοῦ ποιμένος πρὸς τὰ ζωώδη νόμας μυρίας ἀπαντήσαντες τῆς βαρβαρίας· μᾶλλον δὲ καὶ ὁ ποιμὴν παρέσει, εἰ καὶ μὴ τῇ ὄψει, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ· εἰ καὶ μὴ τῇ παρουσίᾳ τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῇ βαρβαρίᾳ τοῦ ποιμένος. διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν ἐκπλήττομαι καὶ μακαρίζω, ὅτι τοσαύτην ὑμῶν ἐσαπόλλυσι σπουδὴν ἴσχυσε. καὶ γὰρ καὶ τραπέζης τότε μάλιστα θαυμάζομεν, ὅταν καὶ μὴ πρόντος αὐτοῦ τὰ τραπέζια βαρβακτῇ. τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὅτι τῶν μαθητῶν ἐζήτει λέγων· Ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπακούσατε, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου. διὰ τί πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ; ὅτι, πρόντος μὲν τοῦ ποιμένος, κἂν ἐπέλθῃ λύκος τῇ ποίμνῃ, ῥᾳδίως ἀπελαύνεται τῶν ποιμένων· μὴ πρόντος δὲ, ἐν μείζονι τὰ ποίμνια ἀγωνίᾳ καθίστασθαι ἀνάγκη, μηδενὸς ὄντος τοῦ τειχίζοντος αὐτά. καὶ πρὸς τούτοις δὲ, πρὸν μὲν μείζεται μετ' αὐτῶν ἐστὶ ὅτι τῇ ποιμενικῇ μαθοῦσι· μὴ πρὸν δὲ γυμνὸν ἀφίεσθαι αὐτῶν φαίνεσθαι τὸ κατόρθωμα. ζωώδη καὶ ὁ διδάσκαλος ἀπὸν ὑμῖν διαλέγεται, καὶ ὅσῳ γε δὴ ἧττον, τοσοῦτον ὑμᾶς ἐν ᾧ ὑμέτερον φαντάζεται σύλλογον· ἐν ᾧ γὰρ ὅπου ἐστὶ συνηθροισμένους αὐτοὺς ἐν πρόντας, ὡς ὑμᾶς ἐστὶ ἀπόντας ὁρᾷ πάνυ. οἶδα αὐτοῦ τὴν ἀγάπην τὴν ζέουσαν, τὴν πεπυρωμένον δὲ θερμοῦ ἐν ἀκαθέκτου, ὧν ἐν πολλῷ τῷ βάθει τῆς διανοίας ἐρριζωμένου ἔχει, ἐν μὴ πολλῆς διεφθαρμένης τῆς σπουδῆς. καὶ γὰρ οἶδα σαφῶς, ὅτι κεφάλαιον αὐτὴ πάντων ἐστὶ τῶν ἀγαθῶν, ἡ ῥίζα, ἡ πηγή, ἡ μήτηρ, ἡ, ταύτης οὐκ οὔσης, τῶν ἄλλων ἡμῖν ὄφελος οὐδέν. αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου εἰκών, ὁ χαρακτὴρ τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων, ὃ γνώρισμα τῶν ἀποστόλων. Ἐν τούτῳ γὰρ γνώσονται πάντες, φησὶν, ὅτι μαθηταί μού ἐστε. οὐ τοίνυν. ἆρα οὖν ὃ νεκροὺς ἐγείρει; ἢ λεπροὺς καθαίρει; ἢ δαίμονας ἀπελαύνει; Οὐδὲν εἶπε τούτων, ἀλλὰ πάντα σκέπασα παραδραμών, Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, φησὶν, ὅτι μαθηταί μού ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. σκέψαι μοι γὰρ τῆς ἀρετῆς τὴν ἰσχύν ὅτι δῶρα μόνης, τοῦτο ἢ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης σπουδῆς ἐστὶ κατόρθωμα. ἐν ᾧ γνήσιοι οὐχ ὅταν τὰ αὐτῶν διδόμενα δῶρα χαρακτηρίζει ἐκείνων, ὡς τῶν οἰκείων ποιῶν τὰ κατορθώματα. ὥσπερ οὐκ ἀπὸ τῶν σημείων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀγάπης γνωρίζεσθαί φησι τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς ὁ Χριστός. ταύτης γὰρ προύσης, οὐδὲν μέρος φιλοσοφίας ἐλλείπειν ἐν κεκίνηκεν, ἀλλ' ὁλόκληρον ἔχει τὸ πόνημα· ἂν ἀπῇ ταύτης, ἔρημος πάντων ἐστὶ τῶν ἀγαθῶν. ὅπερ τοῦτο ὁ Παῦλος αὐτὴν ἐπαίρει καὶ ὑψοῖ ἐν λέγων· μᾶλλον ἢ ὅσα ἐν εἶπε, τοσοῦτον τῆς ἀξίας αὐτῆς ἐφικνεῖται. τί γὰρ ἂν γένοιτο ταύτης ἴσον, ἢ τοῦ προφῆται ζωὴ καὶ ἐν νόμοι ἅπαντα, καὶ ἡ ἀνθ' οὗ πίστις, καὶ γνῶσις, οὐ μυστήριον εἰδῆναι, οὐκ αὐτὸ τὸ μυστήριον, οὐκ ἄλλο τοιοῦτον ἐν κεκτημένον δικαιοσύνην δώσουσαν; Καὶ γὰρ, ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου, φησὶν, ἵνα καυθῇ, ἀγάπην ἢ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. καὶ ἄλλαχοῦ

α.Κορ ιγ π. ἀλλαχοῦ πάλιν, ὅτι πάντων ὄντι μείζων [ἡ κορυφὴ] τῶν ἀγαθῶν" προδηλῶν ἐλεγεν. Εἴτε προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσονται· Μένει δὲ πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ πάντων *ἡ ἀγάπη. ἀλλαχοῦ γὰρ οὐ τὸ τυχὸν ἡμῖν ζήτημα ὁ περὶ τῆς ἀγάπης ἐπῆγαγε λόγος. τὸ μὲν γὰρ προφητείαν καταργηθῆναι, καὶ παύσασθαι γλώσσας χαλεπὸν οὐδέν. εἰς γὰρ τὰ μέλλοντα ταῦτα τὸν ἑαυτῶν καιρὸν προκόπτοντα ἡμῖν, καὶ παυσάμενα προβλῆναι λόγον οὐδὲν δυνήσεται. ἰδοὺ γοῦν ταῦτα προφητεία οὐκ ἔστιν, οὐδὲ γλωσσῶν χάρισμα, καὶ ὁ τῆς εὐσεβείας οὐδὲν ἀνεπόδισθη λόγος· ὃ δὴ καὶ παύσασθαι, τοῦτο ἐστὶ ὃ ζητούμενον. εἰπὼν γὰρ, Εἴτε προφητεῖαι, καταργηθήσονται, Εἴτε γλῶσσαι, παύσονται, ἐπήγαγεν· Εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται). Εἰ δὲ οὕτω μέλλοι ἡ γνῶσις παύεσθαι, οὐκ ὅτι ὁ βέλτιον, ἀλλ' ὅτι ὁ χεῖρον ἡμῖν προσκόψει τὰ πράγματα. ἄνθρωπος γὰρ ταύτης καὶ ὁ εἰ ἄνθρωπος
Ecclus ιϛ ιγ. πάντελῶς ἀπολεῖται. Τὸν γὰρ Θεὸν φοβοῦ, φησὶ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλαττε, ὅτι οὗτος πᾶς ἄνθρωπος. Εἰ τοίνυν τοῦτό ἐστιν ἄνθρωπος, ὁ φοβεῖσθαι τὸν Θεὸν," ὃ δὴ φοβεῖσθαι τὸν Θεὸν ἀπὸ γνώσεως ἔχει, ἡ δὲ γνῶσις μέλλει καταργεῖσθαι, καθὼς φησιν ὁ Παῦλος, τότε πάντελῶς ἀπολεῖται, γνώσεως οὐκ οὔσης, καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἅπαντα οἰκήσεται, καὶ τῶν ἀλόγων οὐδὲν ἀμείνους διοίσομεν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χείρους. τούτῳ γὰρ πλεονεκτοῦμεν αὐτῶν, ὡς τοῖς γε ἄλλοις ἅπασι τοῖς σωματικοῖς οὐκ πολλοῦ τοῦ προσόντος νικώμεθα. τί οὖν ὅτι, ὃ φησιν ὁ Παῦλος, καὶ περί τινος, ὅλη ἡ γνῶσις καταργηθήσεται; οὐ περὶ τῆς πάντελοῦς, ἀλλὰ περὶ τῆς μερικῆς τοῦτό φησι, καταργήσει, τὸν ὅτι ὁ βέλτιον προδοὺς" λέγων, ὡς "τῆς μερικῆς καταργουμένης εἰς ὃ μηκέτι ἐστὶ) μερικὸν, ἀλλὰ τελείας. καθάπερ γὰρ ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ παιδίου καταργεῖται, οὐκ ἀφανιζομένης τῆς οὐσίας, ἀλλ' αὐξανομένης τῆς ἡλικίας· ἡ εἰς ἄνδρα τέλειον ἐκβαινούσης, οὕτω καὶ ὅτι τῆς γνώσεως γίνεται. ἡ μικρά, φησιν, αὕτη ἐκείνη δὴ" εἶτα μικρά, ἀλλὰ τὴν ἐξῆς ἡλικίαν μεγάλη. τοῦτο ἐστὶ, καταργεῖται. καὶ τοῦτο ἀλλὰ τὴν ἐξῆς σαφέστερον ἡμῖν" ἐδήλωσεν. ἵνα γὰρ ἀκούσας, ὅτι καταργεῖται, μὴ καταλίπῃ πάντελῆ νομίσῃς εἶναι), ἀλλ' αὐξηθῆναί τινα καὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἐπίδοσιν, Εἶπεν, καταργεῖται, ἐπήγαγεν· Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται), ὡς μηκέτι ἐστὶ) αὐτὸ ἐκ μέρους, ἀλλὰ τέλειον. [ὥςτε τὸ ἀτελὲς αὐτὸ καταργεῖται, ὡς μηκέτι ἐστὶ) αὐτὸ" ἐκ μέρους, ἀλλὰ τέλειον.] ἡ τοίνυν κατάργησις αὕτη, πλήρωσίς ἐστι καὶ πρὸς τὸ μεῖζον ἐπίδοσις. καὶ σκόπει μοι τὸν Παῦλον σύνοσιν. ὁ γὰρ Εἶπε, μέρος γινώσκομεν, ἀλλ', ἐκ μέρους γινώσκομεν, δηλῶν ὅτι τὸ μέρος μέρος κατέχομεν. πάλιν ἐπιζευμεῖτε ἀκούσας καὶ πόσον μέρος κατέχομεν, καὶ πόσου ὑστερούμεθα," ὁ ποτερον τὸ πλέον ἢ τὸ ἔλαττον κατέχομεν. σκοπῶ ἵνα μάθῃς ὅλον τὸ ἔλαττον κατέχῃς, καὶ οὐχ ἁπλῶς τὸ ἔλαττον, ἀλλὰ, ὡς αὖ Εἶπομεν, τὸ ἐκ τοσοῦδε, ἢ τὸ μυριοστὸν, ἀκούσον τί ἐξῆς· μᾶλλον δὲ πρὶν ἢ τὸν ἀποστολικὸν ὑμῖν ἀναγνῶναι φωνὸν, ὑπόδειγμα ἐρῶ δυνάμενον ὑμῖν προθεῖναι, ὡς ὅλου ὑστερήματος δυνατὸν, αὖθις τοῦτο τὸ ζητούμενον, καὶ ὅλως πόσον ὑστερήμεθα, καὶ πόσου ὄντι τὸ κατέχομεν τῶν. πόσον τοίνυν ὄντι τὸ μέσον τῆς μελλούσης ἡμῖν δοθήσεσθαι γνώσεως, καὶ τῆς παρούσης τῶν; ὅσον ἀνδρὸς τελείου πρὸς παῖδα διαφέρονται τὸ μέσον. τοσαύτην γὰρ τῆς μελλούσης γνώσεως πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπεροχήν. καὶ ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἀληθὲς, καὶ τοσοῦτον ἐκείνη μείζων ταύτης ὄντι, αὖθις λεγέτω πάλιν ὁ Παῦλος. Εἰ πὼν γὰρ, ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ βουλόμενος" διδάξαι ἐκ πόσου μέρους,
α.Κορ ιγ.ια. καὶ ὅτι ὃ βραχύτατον τῶν κατέχομεν, ἐπήγαγεν· Ὅτε ἦμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου· νηπίου μὲν ἓξις τὸν παρόντα γνῶσιν, ἀνδρὸς δὲ τελείου τὴν μέλλουσαν προβάλλων. καὶ οὐκ Εἶπεν, ὅτε ἦμεν παῖς (παῖς γὰρ καὶ ὁ" δικαστὴς λέγεται) ἀλλ', ὅτε ἦμεν νή-

πιος,

πιος, ⓦ ἀπομαζιον καὶ ἐπὶ γαλακτοβρώμονι καὶ θηλάζοντα ἡμῖν ἐμφαίνων. ὅτι γὰρ
τῦτον ἡ γραφὴ νήπιον καλῇ, ἀκουσον τῦ ψαλμῦ λέγοντος· Κύριε, ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυ- Ψαλ. η. α. ς.
μαστὸν ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ἐπάνω τῶν ὐρανῶν;
ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον. ὁρᾶς, ὅτι ⓦ νήπιον πάντα χῦ ⓦ θη-
λάζοντα" λέγει; Εἶτα προφορὰν ᾧ πνεύματι τῶν μελλόντων δώδρων τὸν ἀναγωγὸν δι-
δάσκει, ὐχὶ ἐπὶ ᾧ παραδείγματι τύτῳ μόνον ἠρκέθη, ἀλλὰ καὶ δευτέρᾳ καὶ τρίτῳ τῦτο βέβαιον ἡμῖν
ἐποίησε. καθάπαξ γὰρ ὁ Μωϋσῆς ἀποστελλόμενος πρὸς Ἰσραὴλίτας τεκμήρια σημείων ἐλάμβα- Εξοδ. γ.
νεν ἀποδυσῖν, ἵνα, ἐὰν ἀπιστήσωσι τῇ προτέρᾳ, τῆς τῦ δευτέρου φωνῆς ἀκούσωσιν· ἐὰν δὲ καὶ
ταύτης καταφρονήσωσι, τὸ τρίτον αἰχμαλώτοις καταδέξωνται ⓦ προφήτου· ὕστε καὶ ὅδε
τρία πίστεως παραδείγματα *· ἢ εἰ μὴν τὸ τῦ παιδίου, λέγων, ὅτι ἡμῖν νήπιος, ὡς νήπιος
ἐφρόνουν· δεύτερον δὲ τὸ ἐσόπτρου, καὶ τρίτον τὸ αἰνίγματος. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι ἡμῖν
νήπιος, ἐπήγαγε· Βλέπομεν δι' ἀρτι δι' ἐσόπτρου*. ἰδοὺ καὶ δεύτερον παράδειγμα τῆς πρ- α. Κορ. ιγ. ς.
ώτης ἀσθενείας, ὃ τῦ ἀτελῆ τὴν γνῶσιν ἔχει. τρίτον πάλιν ὃ ἐν αἰνίγματι. καὶ γὰρ ὃ
παιδίον ὁρᾷ μὲν πολλὰ καὶ ἀκούει καὶ φθέγγεται, τρόμου δὲ ἔσθει ὕστε ὁρᾷ, ὕστε ἀκούει, ὕστε φθέγ-
γεται, καὶ" λαλῇ μὲν, ἔσθει δὲ διηρθρωμένον· ὕστε καὶ ἐγὼ οἶδα μὲν πολλά, οὐκ ἐπίσταμαι δὲ
αὐτῶν ⓦ τρόπον. ὅτι μὲν γὰρ πάντα χεῦ ὅστιν ὁ Θεός, οἶδα, καὶ ὅτι ὅλως ὅστι πάντα χεῦ, ὃ δ' ὅ
πῶς, οὐκ οἶδα· καὶ ὅτι ἀΐδιος καὶ ἀγήρατος ὅστι καὶ ἀίδιος καὶ ἀγήρατος, οἶδα, ὃ δ' ὅ πῶς, οὐκ οἶδα. οὐ γὰρ
δέχεται λογισμὸς εἰδέναι, πῶς οἷόντε ὐσίαν εἶ μήτε πρὸς ἑαυτῆς, μήτε πρὸς ἑτέρυ ὃ εἶ
ἔχουσαν. οἶδα ὃν μὲν ἐλλιπῶς, τὸ ὅ πῶς, ἀγνοῶ· οἶδα, ὅτι τὸ πνεῦμα ἐκ αὐτῦ, τὸ δ' ὅ πῶς ἐξ
αὐτῦ, οὐκ ἐπίσταμαι. βρώματα ἐσθίω, τὸ δ' ὅ πῶς μεταβάλλοντα εἰς φλέγμα, εἰς αἷμα, εἰς χυμόν,
εἰς χολὴν, ἀγνοῶ. ταῦτα ἅπερ βλέπομεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐσθίοντες ἀγνοοῦμεν μὲν, τὴν
τῶν οὐσιῶν τῦ Θεοῦ πολυπραγμονοῦμεν; πῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τὸ πρῶ ἀσφαλφέναι τῆς
γνώσεως λέγοντες, οἱ πρὸς τὸ βαράθρου τῆς ἀγνωσίας καταπεσόντες; οἱ γὰρ κῦ τὸ πα-
ρὸν λέγοντες ἀσφαλφέναι τὸ πρῶ, εἰς τὸ μέλλον ἐρήμους ἑαυτοὺς" τῆς πάντελοῦς καθιστῶσι
γνώσεως. ἐγὼ μὲν γὰρ ὁ λέγων, ὅτι οὐκ μάρτυς γινώσκω, καὶν εἴπω ὅτι καταρτίζεται ἡ γνῶ-
σις αὕτη, πρὸς τὸ βέλτιον καὶ τελειότερον" ὁδεύω, καταργηθείσης τῆς μερικῆς καὶ ἐλλομένης
τελειοτέρας· ἑκάτερος γὰρ ὁ λέγων πάντελῆ καὶ ὁλόκληρον καὶ τελείαν ἔχειν τὴν γνῶσιν, εἶτα ὁ-
μολογῶν αὐτὴν καταρτιᾶσθαι σὺν ᾧ μέλλοντι, ἔρημον ἑαυτὸν ἀποφαίνει τ γνώσεως, ταύτης μὲν
καταργουμένης, ἑτέρας δὲ τελειοτέρας οὐκ ἐπισαμένης, εἴπερ αὕτη ὅστι κατ' αὐτὸν ἡ
τελεία. ἐρᾷ τις πῶς φιλονεικοῦντες σῳζῶν τὸ πρῶ ἔχειν, οὔτε" τὸ σῳζῶμενον ἔχουσι, οὐδὲ σῴ-
ζονται τῦ πάντος" ἐκβαλῦσι ἑαυτούς; τοσοῦτόν ὅστι κακὸν τὸ μὴ μάθειν εἰ σὸν τὸ ὅρον, ὃν ἐξ ἀρχῆς
ἔταξεν ἡμῖν ὁ Θεός. οὕτω καὶ ὁ Ἀδὰμ ἐλπίδι πλείονος ὑμᾶς καὶ τῆς οὔσης ἐξέπεσεν·
οὕτω καὶ ὅτι τῶν φιλαργύρων γίνεται. πολλοὶ πολλάκις μείζονων ὀπτῶμενοι καὶ τὰ
παρόντα ἀπώλεσαν. οὕτω καὶ οὗτοι προσδοκῶντες σῳζῶν τὸ πρῶ ἔχειν, καὶ τῦ μέρους
ἐξέπεσον.

Διὸ πρωτον φύγωμεν αὐτὴν τὴν μανίαν. "μανίαν γὰρ ἐγὼ εἶ" ἑκάστην φημὶ, ὃ
φιλονεικεῖν εἰδέναι τί τὴν οὐσίαν ὅστιν ὁ Θεός. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι μανίας ἑκάστης τῦτο, ἀπὸ
τῶν προφητῶν τῦτο ποιήσω σοὶ φανερόν. οἱ γὰρ προφῆται οὐ μόνον τί τὴν οὐσίαν ὅστιν
ἀγνοοῦντες φαίνονται, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς σοφίας" αὐτῦ, πόση τίς ὅστιν, ἀπορεῖσθαι καὶ ζητεῖ
οὐκ ἡ ὐσία ἀπὸ τῆς σοφίας, ἀλλ' ἡ σοφία ἐκ τῆς ὐσίας. ὅταν δ' μηδὲ ταύτην δυνῶνται
καταλαβεῖν οἱ προφῆται μὴ ἀκριβείας, πόσης ἂν εἴη μανίας, ὃ τὴν ὐσίαν αὐτὴν νομί-
ζειν δυνασθαι τοῖς οἰκείοις ἐπινοήμασι λογισμοῖς; ἀκόυσωμεν τοίνυν τί φησιν ὁ προφήτης
περὶ αὐτῆς. Εθαυμασθη ἡ γνῶσις σὺ ἐξ ἐμοῦ· μεγαλυνθήσομαι δ' ὐκ ἐμοῦ. μᾶλλον δ' ὐκ ἐμοῦ λέγων ἀγάγωμεν,
Ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι φοβερῶς ἐθαυμασθης. τί ὅστι, φοβερῶς; πολλὰ θαυμάζομεν Ψαλ. ριη. ιγ.

νῦν,

νεῶ, ἀλλ' οὐ μετὰ φόβου· οἶδ, κύριον καλλος, " τοίχων ζωγραφίαν, ἀνθρώπων σωμάτων. θαυμάζομεν πάλιν τῆς θαλάσσης τὸ " μέγεθος, καὶ ⟨W⟩ ἄπειρον βυθόν, ἀλλὰ μετὰ φόβου, ὅταν μὴ τὸ βάθος καταπλήττωμεν. οὕτω τοίνυν καὶ ὁ πνευματικὸς τὸν ἄπειρον καὶ ἀχανῆ πέλαγος τῆς τοῦ Θεοῦ κατανοήσας σοφίας, καὶ ἐκπλαγείς, μετὰ φόβου πολλοῦ θαυμάσας ἀνεχώρησε βοῶν καὶ λέγων· Ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι φοβερὸς ἐθαυμαστώθης· θαυμάσια τὰ ἔργα σου. Ψαλ. ρλ'. ιδ. καὶ πάλιν, Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ, ἐκραταιώθη, οὐ μὴ δυνώμεθα πρὸς αὐτήν. ὁρᾷς ὑπερφυσικὴν οἰκέτου; ὑπερβαίνω σοί, φησι, λέγειν τοῦτο, ὅτι ἀκατάληπτόν ἐστιν αὐτῆς τὸ βάθος· ἀλλὰ καὶ οὐσίας ὑπερβαίνω λέγων (ἐκεῖνο μὲν γὰρ ὡς ὁμολογημένον ἀκατάληπτόν ἐστι) πρᾶξιν δὲ τοῦ πνεύματος πρᾶξιν ⟨W⟩ Θεοῦ τολμᾷ φησι, δεικνὺς ὡς οὐδὲν αὐτὸ τοῦτο οἶδε, πῶς πνεῦμα πρᾶξιν. ὅτι γὰρ καὶ τοῦτο φησιν, ἀκούεται τῶν ἑξῆς. Εἰ " ἀναβαίνω εἰς ⟨W⟩ οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ· ἐὰν " καταβαίνω εἰς ⟨W⟩ ᾅδου, πάρει. Εἶδες πῶς πνεύματος πρᾶξις; ἀλλ' ὁ πνευματικὸς οὐκ οἶδεν, ἀλλ' ἱκετεύει καὶ παρακαλεῖ καὶ δορυφορεῖται, μόνον εἰς νοῦν αὐτῷ λαβεῖν. καὶ πῶς οὖν οὐκ ἐκάστης οὐσίας τὸν τοσοῦτον ἀπέχοντας τῆς ἐκείνου χάριτος αὐτῷ τῷ Θεῷ πολυπραγμονεῖν τὴν οὐσίαν; κεῖται δὲ ὅστις αὐτὸς ὁ λέγων· Τὰ ἀδηλα δὲ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι. ἀλλ' ὅμως καὶ ἀδηλα καὶ κρύφια τῆς σοφίας αὐτὸν μαθεῖν φησι ταύτης, ὅπερ ἀπερίστος ἐστὶ καὶ ἀκατάληπτος. Ψαλ. ρμε'. γ. Μέγας γὰρ ὁ Κύριος, φησι, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, καὶ τῆς ξυνέσεως αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμός, τοῦτ' ἔστιν, οὐκ ἔστι καταλῆψις. τί λέγεις; ἡ σοφία ἀκαταλήπτως τῷ πνεύματι, δὲ ἡ οὐσία " ἡμῖν καταληπτή; ἆρα οὐ φανερὰ ταῦτα μανία; ἡ μεγαλοσύνη αὐτοῦ οὐκ ἔχει πέρας, καὶ τοῦ οὐσίαν αὐτοῦ πεῖρας φαύσεις; ταῦτα καὶ ὁ Ἡσαΐας φιλοσοφῶν ἔλεγε· Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; οὐκ εἶπε, τίς διητᾶται, ἀλλά, τίς διηγήσεται, " καὶ ὃ μέλλον ἀπέκλεισε. καὶ ὁ μὲν Δαβὶδ φησιν, Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ· ὁ δὲ Ἡσαΐας, οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ φησι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πάσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀπεκλῃσθαι τὴν διήγησιν ταύτην [λέγει], ἀλλ' ἴδωμεν μή ποτε ὁ Παῦλος " ἔγνω, ἄτε δὴ μείζονος ἀπολελαυκὼς χάριτος. αὐτὸς μὲν οὖν ὅστι ὁ λέγων· Ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. καὶ οὐκ ἐπὶ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, οὐ περὶ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ περὶ τῆς σοφίας καὶ αὖθις ἀγανακτούμενος τῆς ἐν τῇ προνοίᾳ φαινομένης, οὐ τῆς καθόλου λέγω, καθ' ἣν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ τῶν ἄνω προνοήσεται δυνάμεων, ἀλλ' ἐκείνης τῆς προνοίας ἣν μέρος ἐξετάζων, καθ' ὃ " προνοήσεται τῶν ἐν τῇ γῇ ἀνθρώπων, καὶ τούτης αὐτῆς πάλιν μέρος· οὐδὲν γὰρ αὐτῶν [ὅλων] ἐξετάζει, καθ' ὃν ἀνατέλλει ἥλιον, καθ' ὃν ψυχὰς ἐμπνεῖ, καθ' ὃν σώματα " ἀναπλάττει, καθ' ὃν τρέφει οὐδ' ὅτι γῆς ἀνθρώπους, καθ' ὃν συγκεκραται ⟨W⟩ κόσμον, καθ' ὃν εἰς ἑπτασίους διέδωσε χρόνους· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀφείς, καὶ μικρόν τι μέρος ἐξεπάσας τῆς προνοίας αὐτοῦ, καθ' ὃ οὐδὲ μόνοις Ἰουδαίοις ἐχάρισατο, οὐδὲ ἐξ ἐθνῶν εἰσεδέξατο, δὲ προσ αὐτὸ τοῦτο τὸ μικρὸν μέρος, ὥσπερ πρὸς πέλαγος ἄπειρον, ἐκπλαγείς, καὶ βάθος ἰδὼν ἀχανὲς ἀπεπήδησεν ὀπίσω, καὶ μέγα ἀνεβόησεν εἰπών· Ὦ βάθος πλούτου δὲ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ; οὐκ εἶπεν, ἀκαταλήπτα, ἀλλ', ἀνεξερεύνητα. εἰ γὰρ ἐρευνηθῆναι " ἀδυνατον, πολλῷ μᾶλλον καταληφθῆναι " ἀδυνατώτερον· καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἀνεξιχνίαστοι, δὲ αὐτὸς καταληπτός, εἰπέ μοι; καὶ τί λέγω περὶ τῶν ὅλων; τὰ ἐπαθλα τὰ ἀποκείμενα ἡμῖν ἀκατάληπτα. Ὀφθαλμὸς γὰρ " αὐτὰ οὐκ εἶδεν, οὐδὲ οὖς ἤκουσεν, οὐδὲ ὅτι καρδίᾳ ἀνθρώπου [οὐκ] ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἀλλὰ καὶ ἡ δωρεὰ αὐτοῦ ἀνεκδιήγητος. Ἰ Χαρὶς " γὰρ τῷ Θεῷ, φησιν, ὅτι τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ. καὶ, Ἡ εἰρήνη αὐτοῦ ὑπερέχει πάντα νοῦν. τί λέγεις; τὰ κρίματα αὐτοῦ ἀνεξερεύνητα, αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἀνεξιχνίαστοι, ἡ εἰρήνη ὑπερέχει πάντα νοῦν, ἡ δωρεὰ ἀνεκδιήγητος, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν οὐκ ἀνέβη ὅτι καρδίᾳ ἀνθρώπου, ἡ μεγαλωσύνη

Ησ. ιγ. η. α Κορ. ιγ. Ρωμ. ια. λγ. α Κορ. β. θ. ς Κορ θ ιε. Φιλιπ. δ ζ.

γαλωσύνη πέφυκας οὐκ ἔχῃ, ἡ ζωὴς ἀριθμὸν οὐκ ἔχῃ, πάντα ἀκατάληπτα, ἢ αὐτὸς μόνος καταληπτός; ἢ ποίαν οὐκ αὖ ἔχοι τὸ μανίας ὑπερβολὴν; κάτεχε ⟨W⟩ αἱρετικὲ, μὴ ἀφῆς αὐτὸν ἀναχωρῆσαι. Εἰπὲ, τί φησιν ὁ Παῦλος, ἐκ μέρους γινώσκομεν; οὐ περὶ τῆς οὐσίας τοῦτο λέγει, φησὶ, ἀλλὰ περὶ τῆς οἰκονομίας. μάλιστα μὲν, εἰ ἢ περὶ τῆς οἰκονομίας ὁ λόγος, οὐκ πλείονος ἡμῖν περιουσίας ἔστω ἡ νικητήρια. Εἰ γὰρ αἱ οἰκονομίαι ἀκαταλήπτοι, πολλῷ μᾶλλον αὐτός. ὅτι ἢ οὐ περὶ οἰκονομιῶν φησιν, ἀλλὰ περὶ αὐτῆς τοῦ Θεοῦ, ἄκουσον τοῦ ἐξῆς. Εἰπὲ γὰρ, οὐκ μέρους γινώσκομεν, ἢ οὐκ μέρους προφητεύομεν, ἐπήγαγε· ἀρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε ⟨Κ⟩ γνώσομαι, καθὼς ἢ ἐπεγνώσθην. πότε τίνος οὖν ἐπεγνώσθη; πότε τῆς Θεοῦ, ἢ πότε τῆς οἰκονομίας; πότε τῆς Θεοῦ δηλονότι. τοῦτον οὖν ἢ ἐκ μέρους γινώσκει. ἐκ μέρους ⟨Κ⟩ εἶπεν, ἢχ ὅλη δὲ μὲν αὐτοῦ τῆς οὐσίας γινώσκει, ὃ ⟨Κ⟩ ἄγνοος (ἁπλοῦς γὰρ ὁ Θεὸς) ἀλλ' ὅτι μὲν ὅτι Θεὸς, οἶδε, τὸ δὲ τί τὴν οὐσίαν ἐστὶν, ἀγνοεῖ· ὅτι μὲν σοφός ἐστιν, ἐπίσταται, τὸ ⟨Κ⟩ πόσον ἐστὶ σοφὸς, ἀγνοεῖ· ὅλη μὲν μέγας, οὐκ ἀγνοεῖ, τὸ ⟨Κ⟩ πῶς, ἢ ὡς αὐτοῦ ἡ μεγαλωσύνη, τοῦτο οὐκ οἶδεν· ὅτι πάντα παρεστὶ γινώσκει, τὸ ⟨Κ⟩ πῶς, οὐκ ἐπίσταται)· ὅλη προσοῦσα, ἢ ζωὴ πάντα πάντα, ἢ συγκεκραμένη ἐξ ἀκριβείας, οὐκ ἀγνοεῖ, ⟨W⟩ ⟨Κ⟩ εἶπον, καθ' ἓν" ταῦτα ποιεῖ, ἀγνοεῖ. διὰ τοῦτο ἔλεγον, ἐκ μέρους γινώσκομεν, ἢ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ἀλλὰ γὰρ, εἰ δοκεῖ, ⟨W⟩ Παύλου ἀφέντες καὶ τοὺς προφήτας, ἀνέλθωμεν εἰς τοὺς ἀρχαίους, μή ποτε ἐκεῖ πηγὴ εἰσιν εἰδότες, ὅτι τὴν οὐσίαν ἐστὶν ὁ Θεός. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ ἀνερεῖσιν εἰδότες, οὐδὲν καινὸν πρὸς ἡμᾶς. πολὺ γὰρ τὸ μέσον ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων. πλὴν ἀλλ' ἵνα ἐκ περιουσίας μάθῃς, ὅτι οὐδ' ἔχει τις οἶδεν, οὐδὲ ἑτέρα κτίσις δύναμις τοῦτο, ἀκούσωμεν τῆς ἀγγέλων. τί οὖν; περὶ τῆς οὐσίας ταύτης ἐκεῖ ζήτησιν ἔχουσιν), ἢ πρὸς ἑαυτοὺς ζητοῦσιν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὴν δοξάζοισι, προσκυνοῦσι, τὰς ἐπινοίας καὶ μυσίχας ᾠδὰς δίκαιόν ἀναπέμπουσι μὴ πολλῆς τῆς φείσης; ⟨Κ⟩ μὲν λέγουσι, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ· τὰ ⟨Κ⟩ Σεραφὶμ, Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ⟨Κ⟩ τοῦ ὀφρυάλμους ἀποστρέφουσιν, οὐδὲ τὴν συγκατάβασιν ἐνεγκεῖν δυνάμενα τοῦ Θεοῦ· τὰ ⟨Κ⟩ χερουβὶμ, Εὐλογημένη ἡ δόξα αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ· οὐχ ὅλη τόπος περὶ Θεόν (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὡς δὲ εἰ ποιμένι ἀνθρώπινος φανησόμενος, ὅπου περ δύ" ἐστι, ἢ ὅπως δύ" ἐστι, εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἀσφαλὲς ἔτι Θεοῦ εἰπεῖν. αἰνιττόμενοι γὰρ ἔχουσι γλῶτταν. εἶδες πόσος δῶρα φόβος, καὶ πόση κάτω κατάφασις; ἐκεῖνοι δοξάζουσιν, οὗτοι περιεργάζονται· θυμηδοῦσιν ἐκεῖνοι, "πολυπραγμονοῦσιν οὗτοι· ἐκεῖνοι τὰς ὁλῆς ἀποκρύπτουσιν, οὗτοι φιλοτιμοῦσιν ἐναπτίζειν ἀναισχύντως εἰς τὴν ἀνεκδιήγητον δόξαν. ἵνα οὖν δὲ γενάξειε, ἵνα οὐκ αὖ θρηνήσειεν αὐτοὺς τῆς πλάνης καὶ τῆς ἐσχάτης ταύτης αἰσίας;

Εὐλόμην μὲν οὖν μακροτέρῳ πεφαγεῖν ⟨W⟩ λόγῳ, ἀλλ' ὅπερ νῦν πέφυκεν εἰς ταῦτα κατέσπευ τὰ παλαίσματα, λυσιτελὲς ὑμῖν εἶ) νομίζω ἐγκεκαθῆσθαι τοῖς εἰρημένοις, ὥστε μὴ ὁ πλῆθος τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι ἐπελθὸν πολλῇ τῇ ῥύμῃ πλημύρῃ καὶ τὰ παρὰ τοῦ μυήματος. πλήν" δὲ, ἐὰν ὁ Θεὸς ὑπερίδῃ, ταῦτα λοιπὸν μέλει πολλὰ τοῦ ἐνταῦθα ἐργασόμενα. ἐγὼ μὲν γὰρ ⟨Κ⟩ πάλαι τούτοις ὤφλημαι πρὸς ὑμᾶς τοὺς λόγους εἰπεῖν, ἢ μᾶλλον δὲ ⟨Κ⟩ ἀνέκαλλόμην, ὅτι πολλοὶ τῶν ταῦτα νοσούντων ἐώρων μὲν ἡδίστης ἡμῶν ἀκροωμένους· καὶ ὑβαλόμενος ἀπεσοβοῦσαν τοῦ ἤθους, τέως ἐπεῖχον τοῦ γλώττης τούτων τῶν παλαισμάτων, ὥστε μὴ ὁ καταφεῦν αὐτοὺς ἀκριβῶς τότε ἐπαποδύσασθαι. ὅπερ δὲ διὰ τοῦ τῷ Θεῷ χάριν αὐτῶν ἤκουσα προσκαλουμένων ἢ ἐνοχλούντων εἰς τούτοις ἐμβιῶσαι τοὺς ἀγῶνας, θαρρῶν νῦν ἀπεδυσάμην λοιπὸν, καὶ τὰ ὅπλα ἔλαβον τὰ τοῦ λογισμοῦ καθαιρουμένα, ἢ πρὸς ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. ταῦτα δὲ ἔλαβον τὰ ὅπλα, ἢχ ἵνα καταβάλω τοὺς ἐναντίους, ἀλλ' ἵνα διασῴσω κινδύνους. τοιαύτη γὰρ τῶν ὅπλων τούτων ἡ δύναμις· τοὺς μὲν φιλονεικοῦντας πλήττει οἷδε, τοὺς δὲ θυγατρώνως

ἀκούοντας

Ἀκκ. β. 18. Ησ. ς. γ. Ιεζ. γ. 16. α. Κορ. ιγ.

ἀκούοντας μὴ πολλῆς θεραπεύῃ τῆς ἐπιμελείας. οὐχὶ δίδωσι πεύματα, ἀλλὰ θεραπεύει νοσήματα. μὴ τοίνυν ἀμελήσωμεν τοὺς ἐκείνους, μηδὲ ὑμεῖς προσβαλλώμεθα, ἀλλὰ μὴ ἐπιμελείας αὐτοῖς ἀφαιρώμεθα. οὐδὲν γὰρ ἐπιμελείας ἡ ῥαθυμότητος ἰσχυρότερον. ἀφ' οὗτο καὶ Παῦλος πολλὴν τὴν σπουδὴν τότε τὸ προσήγματος αὐτοῖς καλῶν· Δοῦλοι δὲ Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἥπιον εἶναι πρὸς πάντας. οὐκ εἶπε, πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς μόνον, ἀλλά, πρὸς πάντας: καὶ πάλιν, Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις: οὐκ εἶπε, τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλά, πᾶσιν ἀνθρώποις. " τί γάρ, φησιν, ὄφελος, ἂν τοὺς φιλοῶμεν ὑμᾶς φιλῆτε; καὶ μὴν οὕτω βλαπτόμεθα αὐτῶν αἱ φιλίαι, καὶ πρὸς κοπωρίαν τῆς ἀσθενείας ἕλκουσι, καὶ Ⓐ γεγυμνικότες ὦσι, ἀποπηδήσει, καὶ ὀφθαλμὸς ᾖ, ἐξόρυξον. Ἐὰν γάρ, φησιν, ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζῃ σε, ἔκκλινον αὐτὸν, ἂν πρὸς σώματος λέγῃ· πῶς γάρ; Εἰ γὰρ πρὸς τῆς τοῦ σώματος φύσεως ἔλεγε, τὸ ἔγκλημα εἰς Ⓦ τῆς φύσεως δημιουργὸν διέβαινεν· " ἄλλως τε, οὐχ ἕνα ἐξορύττειν ἐχρῆν. καὶ γὰρ ὁ ἀριστερὸς ὑπολειφθῇ, ὁμοίως σκανδαλίζει Ⓦ ἔχοντα. ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ πρὸς ὀφθαλμοῦ ὁ λόγος, πρὸς σὲ εἴρηκε τὸν δεξιόν," δείκνυσι ὅτι καὶ ὡς δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἔχῃς τινα φίλον, καὶ τοῦτον ἔκβαλε καὶ ἀπότεμε τῆς πρὸς σὲ φιλίας, ἐάν σε σκανδαλίζῃ. τί γὰρ ὄφελος ἔχειν ὀφθαλμὸν ὅτε λύμῃ τοῦ λοιποῦ σώματος; ἂν μὴ οὕτω, ὅπερ ἔφην, βλαπτώμεθα αἱ φιλίαι, φεύγωμεν καὶ ἀποπηδῶμεν. ἐὰν δὲ μηδὲν ἡμᾶς εἰς Ⓦ τῆς εὐσεβείας ἀδικῶσι λόγοις, ἕλκωμεν καὶ ὑπομενώμεθα πρὸς ἑαυτοὺς ἐκείνους. Εἰ δὲ μήτε αὐτὸν ὠφελῇς, καὶ τὸν πρὸ ἐκείνου δέχῃ βλάπτων, κέρδανον τὸ μεῖναι μετὰ τῆς ἐκκλησίας ἀσινῆ, καὶ φεῦγε μὴ αὐτὸν τῆς φιλίας, ἂν βλαπτῇ· φεῦγε μόνον, μὴ μάχου, μηδὲ πολέμει. ὅτω καὶ Παῦλος " παραινεῖ λέγων· Εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες. δοῦλος εἶ τοῦ τῆς εἰρήνης Θεοῦ. ἐκεῖνος τοὺν δαίμονας ἐκβάλλων, καὶ μυρία ἐργαζόμενος ἀγαθὰ, ὅτε δαιμονῶντα αὐτὸν ἐκάλεσαν, οὐκ ἀφῆκε σκῆπτον, οὐ ζωστῆρα τοὺν λοιδορουμένους, οὐ κατέκαυσε τὴν γλῶτταν τὴν ὕστερον δυσαίχμητον καὶ ἀγώνιμον, καίτοι ταῦτα πάντα δυνάμενος, ἀλλ' ἀπεκρούσατο τὴν κατηγορίαν μόνοις εἰπών· Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ Ⓦ πέμψαντά με. ὅτε οὖν καὶ ὁ δοῦλος τοῦ ἀρχιερέως αὐτὸν ἐτύπτησε, τί φησι; Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; εἰ δὲ ὁ διαπορθμεύσας τὴν ἀπέλειαν ἀπολογίαν καὶ θυσίας δίδωσιν, οἰκέτης οὐ χρεία μακροτέρων λόγων. ταῦτα μόνον χρὴ φέρειν ῥήματα ἐν τῇ ἀγωνίᾳ, καὶ συνεχῶς αὐτὰ μελέτα, καὶ λέγε· Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; σύνησον Ⓦ λέγοντα, καὶ πρὸς τίνα φησί, καὶ τίνος ἔνεκεν, καὶ ἴσαι σοι θεία τις ἐπῳδὴ ἡ διὰ συνεχοῦς ταῦτα ῥήματα ταῦτα, καὶ πᾶσαν δυσωπήσεται φλεγμονὴν καταστέλλει. σύνησον τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑβριζομένου, τὸ ὕβρεις τοῦ ὑβρίσαντος, τὴν ἀνθρωπολύπην τῆς ὕβρεως. οὐ γὰρ ἐλοιδορήσατο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτύπτησε, καὶ οὐκ ἐτύπτησεν ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐῤῥάπισεν· οὐδὲν τοίνυν ταύτης τῆς πληγῆς ἀτιμότερον· ἀλλ' ὅμως πάντα ἐνέγκαι, ἵνα σὺ τῆς ὑβρεως μάθῃς σοῦ σωφρονεῖν. ταῦτα μὴ μόνον ἐν τῷ φιλοσοφεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐν αὐτῷ ᾖς, μνημονεύωμεν. μὴ μόνον ἐπαινέσωμεν τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ὅτι τῷ ἔργῳ ἐδείξατό μοι Ⓦ ἔπαρον. ὁ γὰρ ὁ παλαιστὴς ἐν τῇ παλαίστρᾳ γυμνάζεται, ἵνα ὅτε τοῦ ἀγῶνος δείξῃ τῆς ἐκεῖ γυμνασίας τὴν ὠφέλειαν. καὶ σὺ τοίνυν * τῆς ἐν ταῦτα ἀκροάσεως, ὅταν ἐπέλθῃ θυμός, λάβε τὸ κέρδος, καὶ τοῦτο συνεχῶς λέγε τὸ ῥῆμα· Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; τοῦτο ἔσεσθαι τῇ σῇ ἀγωνίᾳ. λάβε γὰρ τοῦτο καὶ γράφε συνεχῶς " ἐνθυμοῦ τοῦτον τοῦ λόγου ὑμᾶς, ὥστε ὑμῶν ἐντεθῆναι τῇ ψυχῇ τὰ εἰρημένα πάντα, ὥστε ἀνεξάλειπτον μίσος τοῦ μιαίνειν, καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς μιάνσεως ὠφέλειαν. ἂν γὰρ ἔχωμεν ἐγγεγραμμένα τὰ ῥήματα ταῦτα ὅτε ὁ πλάτος τῆς ἀγωνίας τῆς ἡμετέρας, οὐδεὶς ὅτω λίθινος καὶ ἀγώνιμον ἡ ἀναίσθητος,

β Τιμ. β κδ. Φιλιπ. δ. ε. Ματθ. ε. κθ. Ρωμ. ιβ. ιη. Ιωαν. η. μθ. Ιωαν. ιη. κγ. Ιωαν. ιη κγ.

ἀναίσθητος, ὡς ὄζειν ζῆν ποτε τοὺς ὀργάς. πάντος γὰρ χαλεποῦ καὶ πάσης ἰοβόλου μᾶλλον τὸν γλῶσσαν ἡμῖν πέφυκε τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀσυνήθητος ἐκφεύγοντα τοῦτο ὑπάρχειν δυνήσεται τὰ ῥήματα, καὶ τὸν ἀγαθὸν οἰδοῦσαν καταπιεῖν, καὶ πεῖσαι μετεπαίζειν διὰ μέσου ἐχᾶς, καὶ ὁλόκληρον ἡμῖν ἐγκατοικίσαι τὸν Εἰρηνέων· ἧς γένοιτο ἀγαθυντὸς ἡμᾶς ἀπολαῦσι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟ ΠΟΛΛΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΠΡΟΣ ΑΝΟμοίους Εἰπόντος, Εἶτα πρὸς Ἰουδαίους, Εἶτα σιγήσαντος διὰ προσοίδων ὑπισχνοῦντα καὶ μάρτυρα μνήμας πολλῶν γενομένας, νῦν πάλιν πρὸς Ἀνομοίους περὶ ἀκαταλήπτου Λόγος. β.

ΟΥ Ἐρεῖ δή τις σήμερον πρὸς τοὺς ἀπίστους Ἀνομοίους ἀποδυσώμεθα. Εἰ γὰρ ἀγωνιεῖσθαι ἄπιστοι καὶ λάθρᾳ, φυλάττωσαι τὸ πρᾶγμα, κἀγὼ κρύπτω τὸ ὄνομα· ἀποκτήσωσαν τὴν ἀπίστου διανοίας, καὶ ἀφίζα μαι τῆς ἐπονειδίστου πρὸς σωτηρίας. Εἰ γὰρ αὐδὶ διὰ τὴν ἔργων τὸν πίστιν ἀπιμαίζοντες, καὶ ἑαυτοὺς καταμιμοῦντες οὐ καταδύοι), τίνος ἕνεκεν πρὸς ἡμᾶς δυσμενίσουσι διὰ τὴν ῥημᾶ ἐγκαλοῦντας αὐδῆς, ἃ διὰ τὴν ἔργων αὐτοὶ ὑπεδείκνυνται; πρόδηλον μὲν γὰρ, ἰσχὺς εἰς τὸ σάβδην (Ⓜ) λόγου τοῦτον καθήκειν μου, καθάπερ δὴ μέμνησθε, καὶ τὴν αὐτὴν ἡλάμβανε παλαισμάτων, (Ⓘ) πρὸς Ἰουδαίους ἡμᾶς βύβλους ἀγῶνες διεδέξατο· καὶ οὐκ ἰσῶν ἀσφαλὲς τὰ οἰκεῖα μέλη τοσούτοις ὑποκεῖσθαι πρὸς ἀγῶνα. (Ⓘ) μὲν γὰρ πρὸς Ἀνομοίους λόγοι ἀεὶ χεῖρον ἔχουσι· τότε μὲν οὖν ἀρρωστοῦντας τὴν ἀδελφὴν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὰ Ἰουδαϊκὰ νοσοῦντας εἰ μὴ πρόσκοποί τες βύβλους ὀξυρρόπασμεν τῆς πυρᾶς τῆς Ἰουδαϊκῆς, οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν λοιπὸν ἐγίνετο τῆς ὑποκρίσεως, τῆς ἀμύρτιας τῆς κατὰ τὸν ναζιρίαν προσχωρησάσης αὐτοῖς. μετὰ δὲ τοὺς πρὸς ἐκείνους ἀγῶνας, πάλιν διεδέξατο πατέρων πρᾶγμα πνευματικὸν, πολλοὶ πολλαχοῦ σοφοὶ ἀφηγημάτων, καὶ οὐδὲ τότε σύγχυσιν ἐμοὶ, ἀπόντων ἐκείνων, καθάπερ πιστὸν κατὰ μόνας εἰς τὸν πνευματικὸν ταύτην ῥεόντων θάλασσαν, (Ⓜ) ἡμέτερον ἐκτείνεσθαι λόγον· καὶ μετὰ τὸν ἐκείνων δὲ ἀποδημίαν, μύρτυρα ἀπολύτησαν ἐπάλληλοι μνήμας ἐν συνεχείᾳ, καὶ οὐκ ἔδει καταφρονῆσαι τῆς τῶν ἀθλητῶν ἐκείνων βύλογίας. ταῦτα δὲ λέγω καὶ ἀπροθυμούμενος, ἵνα μὴ νομίσητε δέ τινος ῥᾳθυμίας ἡμῖν γενέσθαι τὸν ἀναβολὴν τῶν ἀγώνων τῶν πρὸς ἐκείνους. νῦν γάρ, ὅπερ ἐν τῆς πρὸς Ἰουδαίους λοιπὸν ἀπηλλάγημεν μάχης, ἐν (Ⓘ) πατέρες πρὸς ἑαυτὴν ἐπῳκοδόμησαν πατρίδας, ἐν τῆς βύλογίας τῶν μύρτυρων ἀπηλαύσαμεν ἱκανῶς, φερέ δὴ λοιπὸν τὸν χρεὼν ὠδῖνα τῆς ὑμετέρας ἀκροάσεως λύσωμεν. οὐ γὰρ οἶδ', ὅτι ἐμοῦ τὰ λέγοντος οὐκ ἔλαττον ἔχεις ὑμᾶς ὠδῖνει σὺν πρὸς τόκον ἀκούσας λόγος. Τὸ δ' αἴτιον· φιλόχριστος ἡμῖν δῶρον ἡ πόλις ὅδε, καὶ κατεύχεσθε ταύτην διεδέξασθαι κληρονομίαν, μηδέποτε παρορᾶν τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα νοθευόμενα. πόθεν τοῦτο δῆλον; κατέβησάν τινες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ποτὲ ὑπὸ τῶν πρώτων τῶν ὑμετέρων ὑπηθλῶντες τὰ κρείττονα τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας δόγματα, καὶ κελεύοντες περιτέμνεσθαι, καὶ τηρεῖν τὸν νόμον Μωϋσέως. ταύτην σὺν οὐκ ἐνέγκαν σιγὴ τὸν χαλεπότατον· (Ⓘ) τότε τὸν πόλιν ὑμῶν οἰκειοῦντες, ἀλλ' ὥσπερ τινὲς λῃταὶ σκύλακας λύκους ὁρῶντες ἐπεισιόντας, καὶ τὸν ποίμνιον ἅπασαν διαφθείροντας, οὕτως ὑπεδέξασθε ἐκείνους, οὐ πρότερον ἀπέστητε κυκλοῦντες αὐτοὺς πανταχόθεν καὶ ἀπελαύνοντες, ἕως παρεσκεύασαν τοῖς τῶν ἀποστόλων πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης πιμφθῆναι δόγματα ἀποτιχίζοντα καὶ κἀκείνοις, καὶ τοῖς μετ' ἐκείνους ἅπασι τὸν ταυτὸν καὶ τὴν πίστιν ἐφοδον.

Περιτ. 15 a.

φοδον. πόθεν οὖν ἡμῖν ἄρκτοι τῶν τοιούτων λόγων; πόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τῆς τοῦ διαβόλου κατηγορίας; πόθεν γὰρ τοιοῦσι καὶ τοσαῦτα τολμηρότεροι, ὥστε ἐξωθῆσαι τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδος τοὺς πίστιν, οὐ πίθηκοι δὲ μᾶλλον ἀσεβείας ἔγκλημα; ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ἀποφαίνηταί τι, διὰ τί ζητῶ πίστως τὸ λεχθέν, ἀλλὰ περιεργάζεσθαι τολμηρός. ὁ βουλόμενος αὐτῷ καλείτω με ἄπιστον, οὐκ ἀναμένω. διὰ τί; διὰ τὰ ἔργα ἐπιδείκνυμαι τοῦ προσηγορίαν. εἰ τί λέγω, καλείτω ἄπιστον; καλείτω γὰρ με ἡ μωρὸν ὁ Χριστός, ἐπεὶ τοῦτο, ὥσπερ ὅτι σοφόν, πάλιν ἀγαλλόμεθα, καὶ μὴ Παύλου κηρύττοντος τῆς προσηγορίας ταύτης.

α. Κορ. δ. ι. ὁ γὰρ φησιν, Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν. πάσης σοφίας αὕτη ἡ μωρία φερωνυμοτέρα. ἃ γὰρ οὐκ ἴσχυσεν ἡ ἔξωθεν σοφία, ταῦτα κατώρθωσεν ἡ μωρία ἡ τοῦ Χριστοῦ· αὕτη τὸ σκότος τῆς οἰκουμένης ἀπήλασεν, αὕτη τὸ φῶς τῆς γνώσεως ἐπεδείξατο. τί δέ ἐστι μωρία τοῦ Χριστοῦ; ὅταν τοὺς οἰκείους λογισμοὺς λυπηθῶμεν ἀνάρθρως καταγέλωμεν, ὅταν ἔρημοι καὶ χειμῶνι τοῦ ἡμετέραν δίκαιοι ἔξωθεν ποιῶμεν παιδεύσεως εἵνεκεν, ὅταν δι' ἃ τοῦ Χριστοῦ διαλεγόμεθα, σχολάζουσαι καὶ σεσωφρονισμένοι αὐτοῦ πρὸς ἀποδοχὴν τῶν θείων λόγων προσερχόμεθα. εἰ γὰρ ὅταν ἀποφαίνηταί τι ὁ Θεὸς, ὁ μὴ δυνάμενος πολυπραγμονεῖσθαι, πίστει παραδιδόναι χρή. ὁ γὰρ ὅτι τῶν τοιούτων περιεργάζεσθαι ἐστὶ αἰτίας, καὶ ἀπαιτεῖν ἐστὶ εὐθύνας, καὶ ζητοῦσι ὅτι ζητεῖν, τολμηροτάτης καὶ ῥιψοκινδύνου ψυχῆς. καὶ τοῦτο πάλιν ἀπ' αὐτῶν τῶν γεγραμμένων πειρασόμεθα. Ζαχαρίας τὴν ἐν ἀνδρὶ θαυμασὸς καὶ μέγας, ἀρχιερωσύνη τετιμημένος παρὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ περιστάσει ἐμπεπιστευμένος τοῦ δήμου πάντος. οὗτος ὁ Ζαχαρίας εἰσελθὼν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἃ μόνῳ τῶν πάντων ἀνθρώπων ἐξεῖναι ἡμῖν ἐν τότε ὁρᾶν (καὶ σκόπει πῶς τὸ πλῆθος πάντος ἀντίρροπος ἐν, ὡς εἰ λίαν ἐν τὸ πλῆθος πάντος ἀναφέρειν τῷ Θεῷ, καὶ ἵλεων ποιεῖν διακονοῦντων τοῖς οἰκείοις, καθάπερ μεσίτης ὢν τις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων) εἰς αὐτὰ τὰ ἄδυτα τοίνυν προελθὼν εἶδεν ἄγγελον ἑστῶτα. καὶ ὅπως ἐξέπληξεν ἡ ὄψις αὐτὸν, ἀνθρώπου, φησὶν ὁ Λουκᾶς, Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἰδοὺ τέξῃ υἱόν. καὶ ποία αὕτη ἀκολουθία; ἐπὶ τῷ λαὸν προσεκάλει, ἐπὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἐδίδετο, συγγινώμην ἤτει τοῖς ζημιώσασι, καὶ λέγει· μὴ φοβοῦ, εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου· καὶ τὸ ἀκολουθῶν ἀπέδωκεν πίστιν τὸ παιδίσεσθαι παῖδα αὐτῷ Ἰωάννην. Εἰκότως δὲ μάλα. ὅταν γὰρ ἐπὶ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ προσκέλευσις, ἔμβαλε δὴ τέκνων υἱὸν βοσθῆναι. Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, εἰκότως φησὶν, ἠκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ τέξῃ υἱόν. Τί οὖν ἐστιν; ὃ γὰρ ζητούμενον τοῦτο ἐστιν, ὅτι ὃ περιεργάζεσθαι ἔστιν χρησμῶν θείων ἀσυγγνωστόν ἐστι, καὶ ἃ ἀποφάσεις πίστει διδάσκεσθαι χρή. Εἶδεν εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ ἑαυτῆς, εἰς τὸν πολιόν, εἰς ὃ σῶμα ὃ ἐξηναθενηκός· εἶδεν εἰς τὴν εἴρωσιν τῆς γυναικός, καὶ διέπτησε, καὶ ἔστιν ἐζήτησε μαθεῖν, καὶ εἶπε, Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ὡσεὶ ἔλεγε, πῶς ἔσται τοῦτο; ἰδοὺ ἐγὼ γεγήρακα, καὶ πεπολίωμαι, καὶ ἡ γυνή μου στεῖρα, προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. ἡ ἡλικία ἄωρος, ἡ φύσις ἄχρηστος· πῶς ἔχει λόγον ταῦτα ἐπιτελεσθῆναι; ἐγὼ ὁ ἀτέκνωρος, ἀδυνάτου ἡ ἀγονία, ἄτεκνος. ἆρ' οὐ δοκεῖ τισι συγγνώμης ἄξιος εἶναι προαγμένῃ ἀκολουθίαν ἐπιζητῶν, καὶ δοκῶν τι λέγειν εἰκός; ἀλλ' οὐ τῷ Θεῷ ἔδοξεν ἄξιος εἶναι. καὶ μάλα εἰκότως. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ἀποφαίνηται, λογισμοῖς καιρῷ οὐ χρή, οὐδὲ προαγμάτων ἀκολουθίας, οὐδὲ φύσεως ἀναγκῶν προβάλλεσθαι, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν. πάντων γὰρ τούτων αἰωνίας τῆς ἀποφάσεως ἡ δύναμις, οὐδενὶ παρακοπομένη κωλύματι. Τί πεῖσθ, φησὶν, ὁ Θεὸς ἐπαγγέλλεται, καὶ ἐφ' ἡλικίαν καταφθάνῃς, εἰ γῆρας προβάλλῃ; μὴ γὰρ ἰσχυρότερον τὸ γῆρας τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ; μὴ γὰρ δυνατωτέρα ἡ φύσις τοῦ δημιουργοῦ τῆς φύσεως; οὐκ οἶδας, ὅτι ἰσχυρὰ ἔργα λόγου αὐτοῦ; ὁ λόγος αὐτοῦ οὐρανοὺς ἔστησεν, ὁ λόγος αὐτοῦ τὴν κτίσιν προήγαγεν, ὁ λόγος αὐτοῦ ἀγγέλους ἐποίησε, καὶ σὺ πρὸς ἡμᾶς ἀμφιβάλλεις;

λεις; Διὰ τοῦτο ἠγωνάκτησεν ὁ ἄγγελος, καὶ οὐδὲ διὰ τὴν ἱερωσύνην ἐμέμψατο· δι' αὐτὴν μὲν οὖν τοῦτον ἐθεραπεύετο μειζόνως ἐκεῖνος τὴν αἰτίαν. Ⓦ γὰρ πλέον τῶν ἄλλων εἰς ὑμᾶς ἔχουσα λόγον, καὶ διὰ τὴν πίστιν τῶν ἄλλων σπουδακτέον ἦν. καὶ πῶς ὁ ζῆλος τῆς κολάσεως; Ἰδοὺ, ἔσῃ σιωπῶν * καὶ γλωσσᾶς σῦ, φησὶν, ἢ διὰ τοῦτο ἐμοὶ τὴν τῶν Λεκ α κ.
ῥημάτων ἀπιστίαν, αὐτὴ δίδωσι καὶ τὴν ἀπιστίαν τιμωρίαν. ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ λαλῶν, ἕως οὗ γένηται ταῦτα. ἐνέπεσε φιλανθρωπίαν διαπύττων. ἀπιστεῖς μοί, φησι, πῶν, δίκαιον τοῦτο κόλασιν. καὶ ὅταν διὰ τῶν πραγμάτων διδάσκω τὴν ἀπόδειξιν, τότε λύω τὴν ὀργήν· ὅταν μάθῃς, ὅτι δικαίως ἐκολάσθης, τότε σε ἀπαλλάττω τῆς ἀμωρίας. ἀκούετωσαν Ⓐ Ἀνόμοιοι, πῶς "ἠναγκάκτει πολυπραγμοσύνης ὁ Θεός. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος ἀπιστήσας τῇ φωνῇ γέγονε, κολάζεται· σὺ, ὁ τὴν ἀπόῤῥητον καὶ τὴν ἄνω πραγματευόμενος, πῶς διαφεύξῃ τοῦτο πεῖσόν με, εἰπέ μοι; ἐκεῖνος οὐκ ἀπεφήνατο, ἂν ἃ μαθεῖν ἠθέλησε, καὶ οὐκ ἔτυχε συγγνώμης· σὺ "δὲ καὶ εἰδέναι διαμεμελημένος καὶ πᾶσιν ἀδιάφορα καὶ ἀκαπάλυτα, ποίαν ἕξεις ἀπολογίαν; ἵνα δὲ οὐκ ὀπτάσωμεν κατὰ σαυτὸν ἡμᾶς;

Ἀλλ' Ⓐ μὴ πρὸς ἡμῶν λόγοι σοὶ προσκεκρούκασι δυσωπέτωσαν χαμαί· τίνος δὲ ἕνεκα βασίζωμεν ὅτι τὴν πρώτην ἐπάθομεν, ἧς πρόφασιν τὰ λείψανα κατέλιπεν, τὴν ὀλεθρίαν ἐκπαύσαι ῥίζαν ὀπτέον τὴν πρώτην μητέρα τῶν κακῶν, καὶ ὅθεν αὐτοῖς τὰ δόγματα ταῦτα ἐβλάστησαν. ποία δὲ ἡ ῥίζα τῶν κακῶν πρώτων; πίστευσατε, φέρε μοι κατίδω μέλλοντα αὐτὴν ἐκβαλεῖν. "ὀκνῶ γὰρ διὰ γλώττης ἐκφέρειν, ἃ μελετᾶσθαι ὀπτὰ τῆς δικαιοσύνης ἐκβοᾷ δικαστάς. τίς οὖν ἐστιν ἡ ῥίζα" τούτων τῶν κακῶν; ἐτόλμησεν δὲ Ἄδαμος εἰπεῖν, ὅτι Θεὸν οἶδα, ὡς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἑαυτὸν οἶδε. ταῦτα οὖν ἐλέγχου δεῖ); ταῦτα ἀποδείξεως; οὐκ ἐρχεῖ μόνη ἡ προφορὰ τῶν ῥημάτων δεῖξαι πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἀσέβειαν; καὶ γὰρ μανία τὸ ὅτι ταῦτα σαφῆ, πολλὴ πλῆξις ἀσυνεσίας, καινοτέρας ἀσεβείας ζῆλος. οὐδὲν τοιοῦτον οὐδὲν οὐδέποτε ὤφθη εἰς νοῦν βαλέσθαι, ὅπερ ἐκ τῆς γλώττης προσεγκαλεῖν ἐτόλμησεν. εἰπάτω, ἀθλίε καὶ ταλαίπωρε [καὶ βδελύκτατε,] τίς εἶ, καὶ τίνα προσεργάζῃ. ἄνθρωπος ὢν Θεοῦ πολυπραγμονεῖς; ἀρκεῖ τὰ ὀνόματα φιλεῖ τῆς ἀνοίας δεῖξαι τὸν ἀναβολέα. ἄνθρωπος, γῆ ἐστι καὶ σποδὸς ἐπάρχων, σὰρξ καὶ αἷμα, χόρτος καὶ ἄνθος χόρτου, σκιὰ καὶ καπνὸς, καὶ μεταίτης, ἐστὶν εἴ τι τούτων ἀθρασέστερον καὶ βδελύκτερον. καὶ μὴ νομίσητε κατηγορίαν εἶ) τῆς φύσεως τὰ λεγόμενα· οὐδὲ γὰρ ἐγὼ ταῦτα λέγω, ἀλλ' Ⓐ προφῆται ταῦτα φιλοσοφοῦσιν, οὐκ ἀπαιδεύοντες ἡμᾶς ὁ ψόγος, ἀλλὰ καταπλήττοντες τῶν ἀνοήτων ὁ φύσημα, οὐκ ἐξυβρίζοντες ἡμᾶς τὴν φύσιν, ἀλλὰ ταπεινοῦντες τῶν μεγαλοφρόνων τὴν ἀπόνοιαν. εἰ γὰρ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα εἰρηκότων ἐκείνων, ὅμως ἐφθέγξαντό τινες Ⓐ τὴν Ἀβδόλην τὴν μεγαλοπρεπῆ τοιοῦτοι ἱκέσαντες, εἰ μηδὲν τούτων εἴρητο, ποῦ οὐκ ἂν ἐξελάκτισαν ἀπονοίας, εἰπέ μοι; ἔχουσι τὸ φαρμακεῖον ὀπτοειμένον, καὶ ἐπὶ φλεγμαίνουσι καὶ ποῦ οὐκ ἂν ὄγκου καὶ ἀπονοίας ἐξεφυσήσαντο, εἰ μὴ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἀπεφθέγμετο περὶ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐκφύσει; ἀκουσάτω * τί φησιν ὁ δίκαιος πατριάρχης περὶ ἑαυτοῦ· Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός. Θεῷ διελέγετο, καὶ οὐκ ἐτήρει αὐτὸν ἡ παῤῥησία. Γεν. ιη. κζ.
αὕτη μὲν οὖν, αὕτη μετεμάζειν αὐτὸν ἐδύνατο. ὅτοι δὲ οὐδὲ τῆς σκιᾶς ὄντες ἄξιοι τῆς ἐκείνου, τῶν ἀγγέλων αὐτῶν μείζονες ἑαυτοὺς εἶ) νομίζουσι, ὅταν ἐκάστης ὀπτὸς μανίας ἀπόδειξις. Θεὸν, εἰπέ μοι, προσεργάζῃ, Ⓦ ἀνάρχητον, Ⓦ ἀναλλοίωτον, Ⓦ ἀσώματον, Ⓦ ἀφθαρτον, Ⓦ πάντα χῶν πρόοπτα, καὶ πάντα ἐπαφρόντα, καὶ ἀνώτερον τῆς κτίσεως ἅπασης ὄντα; ἀκουσάτω φιλοσοφοῦσιν οἱ προφῆται περὶ αὐτοῦ, καὶ φοβήθητι. Ὁ βλέπων ὀπτὸς τὴν γῆν, καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν· ὁ ἅπτόμενος τῶν ὀρέων, καὶ καπνίζον)· ὁ στρέφων τὴν ἐπ' ἀρχῆς

ὀκ θαμιλίων, καὶ Ⓜ ςύλοι αὐτῆς σαλβύοι)· ὁ ἀπιλαῦ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ξηραίνων αὐτιὺ·
Ψαλ.ριγ.γ. ὁ λέγων τῇ ἀβύσσῳ, ἐρημώθητι. Ἡ θάλασσα εἶδε, καὶ ἔφυγεν, ὁ Ἰορδάνης ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ὀπίσω· τὰ ὄρη ἐσκίρτησαν ὡσεὶ κριοὶ, καὶ Ⓜ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων· πᾶσα ἡ κτίσις σαλβύει), δέδοικα, τέκνα, μήποι δὲ ὕστι καταφρονῦσι, ὑπορρωσιν, ὀλιγωτιλίζωσι τιὸ ἑαυτῶν σωτηρίαν, ὑ γὰρ ἀῦ εἰμι Ⓜ ἀπαύτων διαστίλλων. προσέχωμεν μὴν οὖν αὐτῦ 5
ἀπὸ τῶν ἀνω δυνάμεων ἐσωφρονίζομθ, ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, τῶν χερυβὶμ, τῶν σεραφὶμ· νεῶν ἢ ἀπὸ τῆς ἀναισθήτου κτίσεως, καὶ ὁσηδήτινα ὑτερέπον). ὐχ ὁρᾷς τυτὶ Ⓜ
ὑρανὸν, πῶς καλὸς, πῶς μέγας, πῶς τῷ ποικίλῳ τῶν ἄςρων ἐςεφανῦ) χορῷ; πόσοι διήρκεσε χρόνοι; πενταχιχίλια γὰρ καὶ πλείω λοιπὸν ἔςηκεν ἔτη, ὡς ὁ πλῆθος τῦ χρόνου ὀκ ἐπήγαγθ αὐτῷ γῆρας· ἀλλ' ὥσπερ σῶμα νέον καὶ σφριγῶν ἀνθοῦσαν ἔχῃ καὶ ἐναχμάζουσαν 10 χ
αὐτῷ τῆς ἡλικίας τὴν ὥραν· ὕτω δὴ καὶ ὁ ὑρανὸς, ὅταν ὀξὺ ἀκτὶς ἔλαμψε κάλλος, λιπαρῆσε, καὶ ὀδὲν ὑστερῦ τῦ χρόνου γέγονεν ἀθενέςερος. ἀλλὰ τῦτον τὸν καλὸν, τὸν μέγαν, τὸν φαιδρὸν, τὸν ἀκατασείσμθνον, τὸν ἀξαρχῆ, τὸν ὅτι τοσῦτον ἐςηκότα χρόνον ὁ Θεὸς ὅτ', ὃν συνεργάζῃ ἐν τῇ τῶν οἰκείων λογισμῶν ὑποβάλλῃς παιδαγωγίᾳ, ὡσανὶ παίζων τις καλύβιον
Ησ.μδ.κδ. ποιήσειεν, ὕτω μετ' εὐκολίας ἐργάσατο. καὶ τῦτο ἐμφαίνων ὁ Ησαΐας ἔλεγεν· Ο ςήσας τὸν ὑρανὸν ὡσεὶ καμάραν, καὶ διατείνας αὐτὸν ὡς σκηνὴν ὀτὶ τῆς γῆς. ἀλλὰ τιὸ γλῶβάλῃ ἰδεῖν; ἀλλὰ καὶ ταύτην ὡς ὀδὲν ἐποίησε. πρὸς μὲν γὰρ ὑπερβ. λέγει, Ο ςήσας τὸν ὑρανὸν ὡσεὶ καμάραν, καὶ διατείνας αὐτὸν ὡς σκηνὴν ὀτὶ τῆς γῆς· πρὸς δὲ ταύτης, Ο κατέχων τὸν γύρον τῆς γῆς, ὁ ποίησας τιὸ γλῶ ὡς ὀδέν. ὁρᾷς πῶς ὀδὲν εἶπε τιὸ τοσαύτην καὶ τηλικαύτην; σὺ ἐνόησον γὰρ πόσον μὲν ὁρᾶν ἔγχει, πόσα ἢ αἰσθέσθαι ἔδυνη, πόσα ἢ ὕψη καὶ ὡς πλήθη φυτῶν, πόσας ἢ πόλεις, καὶ πόσα οἰκοδομημάτων μεγέθη, πόσα τε τῆς ἀπάδων θηρίων ὡς ἑρπετῶν πλήθη πάμποδα πῶν ὀτὶ τὸν νῶτον φέρει τὸν ἑαυτῆς. ἀλλ' ὅμως τιὸ τοσαύτην καὶ τοιαύτην ὕτως εὐκόλως ἐποίησεν, ὡς καὶ τὸν προφήτην μηδὲ πρόσθιγμα τῆς εὐκολίας δυνάμθνον εἰπεῖν, ὅτι τιὸ γλῶ ἐποίησεν ὡς ὀδέν. ὅπῃ γὰρ ὀκ ἔχει τὰ μετέθη καὶ τὰ κάλλη τῶν ὁρωμθνων τῦ δημιυργῦ πρόδηλα ποιῆσαι τιὸ δυνάμει, ἀλλὰ πολλῷ ὡς μέτρῳ ἐλείπετο τῦ μεγέθους καὶ τῆς ἰσχύος τῦ πεποιηκότος αὐτὰ ἁπάσης, εὐθὺς ἔπεσι Ⓜ προφῆται ἕτερον, δι' ὗ κῆ δυνάμει τιὸ ἑαυτῶν ἴσχυσαν προδηλῶσαί τι πλέον ἡμῖν περὶ τῆς τῦ Θεῦ δυνάμεως. ποῖον ἢ τῦτον; ὃ μὴ τὰ μεγέθη τῶν κτισμάτων προθεῖναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἕτερον τῆς δημιυργίας εἰπεῖν, ἴν' ἑκατέρωθεν, καὶ ὀκ τῦ μεγέθους τῶν μεγθυνθέντων, καὶ ὀκ τῆς κῆ τιὸ δημιυργίδι βυκολίας δυνηςώμθ ἀξίαν πα-
νὰ κῆ δυνάμει τιὸ ἡμετέραν ἔννοιαν λαβῆν περὶ τ τῦ Θεῦ δυνάμεως. μὴ τοίνυν τὸ μέγεθος ἐξέταζε μόνον τῶν μεγθυνθέντων, ἀλλὰ καὶ τιὸ βυκολίαν τῦ πεποιηκότος. ὀκ ὀτὶ γῆς ἢ τῦτο ὑπέβαλεν) μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων. νεῦε μὴν γὰρ φησι,
Ησ.μ.κζ. Ο κατέχων Ⓜ γύρον τῆς γῆς, καὶ ὡσεὶ καταικιῶντας ὑπ' αὐτῇ, ὡσεὶ ἀκρίδας· νεῦε ἢ, Πάντα
Ησ.μ.ιε. τὰ ἔθνη ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου ὑπολογιςὸν αὐτῦ. μὴ ἁπλῶς παρέλθῃς τὸ λόγον, ἀλλ' ἀναπτύξον ὅ εἰρημθνον καλῶς, καὶ ἐξέτασον, ἀναλόγισαι πάντα τὰ ἔθνη, Σύρους, Κίλικας, Καππαδόκας, Βιθυνοὺς, ὡς Ⓜ Εὐξεινον πόντον οἰκοῦντας, Θρᾴκην, Μακεδονίαν, τιὸ Ἑλλάδα πᾶσαν, ὡς τὰς νήσους, ὡς τὴν Ἰταλίαν, ὡς καθ' τιὸ καθ' ἡμᾶς οἰκουμθνίαν, ὡς τὰς νήσους τὰς Βρεττανικὰς, Σαυρομάτας, Ινδοὺς, τοὺς τιὸ Περσῶν οἰκοῦντας γῆν, τὰ ἄλλα τὰ ἄπειρα γθνη καὶ φύλα, ὧν ὕτε τὰ ὀνόματα ἴσμεν, ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ ἔθνη, ὡς σταγών, φησι, ἀπὸ κάδου ὑπολογιςὸν αὐτῦ. πόσον μέρος εἶ τῆς σταγόνος ταύτης, εἰπέ μοι, ὅτι προσεργάζῃ Ⓜ Θεὸν, ᾧ πάντα ταῦτα ἔθνη ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου; καὶ τί χρὴ λέγειν περὶ ὑρανοῦ, καὶ γῆς, καὶ θαλάττης, καὶ ἀνθρώπου φύσεως; ἀκαδαμθν γὰρ Ⓜ οὐρανὸν τῷ λόγῳ, καὶ ὅτι τὰς ἀπείρους ἐλθωμθν. ἔςι γὰρ δήπου τῦτο, ὅτι τῆς κλίσεως τῆς ὁρωμθνης ταύτης

ἐπὶ

εἷς ἄγγελος μόνος ἀπρόσιτός ἐστι, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πρότερος. Εἰ γὰρ ἀόρατον θεοῦ διὰ τοῦτο ἄξιος οὐκ ἂν εἴη πᾶς ὁ κόσμος, καθὼς ὁ Παῦλος διέκρινε λέγων, Ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος οὗτος, πολλῷ μᾶλλον ἀγγέλων οὐκ ἂν ἠξιώθη ποτὲ ἄξιος. πολλῷ γὰρ τῷ διαφόρῳ ἀγγέλων μείζονες. μύριαι μυριάδες εἰσὶ καὶ χίλιαι χιλιάδες εἰσὶν ἀγγέλων, καὶ θρόνοι, καὶ κυριότητες, καὶ ἀρχαὶ, καὶ ἐξουσίαι, καὶ ἄπειρα ἄλλα σώματα δυνάμεων, καὶ φύλαι ἀμύθητοι, καὶ ὅμως ταύτας ἁπάσας ταῖς δυνάμεις μιᾷ τοσαύτης διαφορᾶς ἐποίησε, μᾶλλον ἴσως οὐδὲ λόγῳ ταύτας ἔστησαν· δυνάται. ἤρκεσε γὰρ αὐτῷ τὸ θελῆσαι τοὺς ἀπόντας. καὶ καθάπερ ἡμῖν ἡ βούλησις τὸ πρᾶγμα κάμνει, ὅτως οὐδὲ ἐκείνῳ τὸ δημιουργῆσαι τοσαύτας καὶ τηλικαύτας δυνάμεις. καὶ τοῦτο ὁ προφήτης ἐμφαίνων ἔλεγε, Πάντα, ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ γῇ. ὁρᾷς ὅτι οὐχὶ τοὺς τῶν δημιουργιῶν τῶν ἐν τῇ γῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν κλίσιν τὴν ἄνω δυνάμεων ἤρκεσεν ἡ θέλησις αὐτοῦ μόνη; ταῦτα οὖν ἀκούων οὐ θρύπτεις σαυτὸν, εἰ πάνυ μοι, καὶ καταρύπτεις τοσοῦτον ἀνοίας ἄρρητον, ὅτι οὐ δοξάζεις ἐκ μόνου καὶ προσκυνῇς, τοσοῦτον ὡς ἔνι τὸ βουλεσάτων προσγμάτων προσεργάζεσθαι φιλονεικεῖς καὶ πολυπραγμονεῖν; διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὁ πολλῆς σοφίας ἐμπεπλησμένος, ὁρῶν τοῦ ἀσυγκρίτου ὑπερβολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ βουλεύματος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, προσέχει τοῖς προσεργαζομένοις αὐτῷ ταῖς οἰκειοτάταις ἀγωνιαῖς, καὶ μιᾷ πολλῆς δυσχερείας τῆς σφοδρότητος, ἔλεγε, Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; τίς εἶ; σύνεσίν σου τοῦτο φύσιν προέτεινεν. οὐδὲν γὰρ ὅτι οὕτω μάταιον εὑρεῖν δυνάμενον προσδεῖσθαί σου τοῦ σοφίσματος. ἀλλ' ἐρᾷς, ὅτι ἄνθρωπός εἰμι, ἐλευθερίας τιμήσομαι. ἀλλ' ἐπιμένης, ἵνα εἰς ἀνταπόκρισιν τῆς ἐλευθερίας, μὴ ἵνα τῇ ἀμῇ προσέχων ἀκολούθως καταχρήσῃ τῷ τιμήματος. ἐπιμένεις ἐστὶ ὁ Θεὸς, ἵνα αὐτὸν ὑβρίζῃς, ἀλλ' ἵνα δοξάζῃς. ὑβρίζει ὁ τοῦ οὐσίαν αὐτοῦ προσεργαζόμενος. Εἰ γὰρ τὸ μὴ προσεργάζεσθαι ταῖς ἐπαγγελίαις αὐτοῦ, δοξάζειν αὐτὸν ἐστὶ· τὸ πολυπραγμονεῖν καὶ διερευνᾶσθαι οὐχὶ ταῖς ἀποφάσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἀποφαίνειν ἀπιμάζειν ἐστίν. ὅπερ ὁ μὴ προσεργάζεσθαι ταῖς ἐπαγγελίαις αὐτοῦ, δοξάζειν αὐτὸν ἐστὶν, ἀκούσον τοῦ Παύλου λέγοντος περὶ τοῦ Ἀβραάμ, ὃς τῆς ἀνακτήσεως τῆς σκιᾶς, καὶ τῆς τὸ ἄπαυστον πίστεως. Οὐ κατενόησε μᾶλλον γάρ, φησὶ, τὸ ἑαυτοῦ σῶμα νενεκρωμένον, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας· εἰς ἣν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει. ἡ φύσις καὶ ἡ ἡλικία, φησὶν, εἰς ἀπογνῶσιν ἐνέβαινον, ἀλλ' ἡ πίστις ἐλπίδας ὑπερέπινε χρηστὰς, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ πληροφορηθεὶς, ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι. ὁρᾷς ὅτι ὁ πληροφορούμενος ὑπὲρ ὧν ἀπεφήνατο ὁ Θεὸς ἀποφαίνεται, δόξαν δίδωσι τῷ Θεῷ; Εἰ τοίνυν δόξαν δίδωσι τῷ Θεῷ ὁ πιστεύων αὐτῷ, ὁ ἀπιστῶν αὐτῷ τὸν ἀπιμάν εἰς τὸν ἑαυτοῦ προσεπέπει κεφαλήν. σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; εἶτα βουλόμενος δόξαι τὸ μέσον ὅσον δὴ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ, ἐδόξεν μὲν γὰρ καὶ τῷ εἰπεῖν, σὺ τίς εἶ, οὐχ ὅσον οὐ πάλιν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀνδρείγματος δυνατὸν ἐπὶ καὶ πολλῷ μείζονος δόξαν ἕποιεν λαβεῖν. τί γὰρ φησι; Μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀπιμίαν; τί λέγεις; οὕτως ὀφείλω ὑποκεῖσθαι τῷ Θεῷ, ὡς ὁ πηλὸς τῷ κεραμεῖ; ναί, φησι. τοσοῦτον γὰρ τὸ μέσον ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ, ὅσον πηλοῦ καὶ κεραμέως μᾶλλον δὲ τοσοῦτον τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον. πηλοῦ μὲν γὰρ καὶ κεραμέως εἰσὶ φύσις μία, καθάπερ καὶ τοῦ Ἰακὼβ εἴρηται· Ἐὰν δὲ οὗτοι κατοικοῦντες οἰκίας πηλίνας [ἐξ ὧν δὲ αὐτοί ἐσμεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ]. Εἰ δὲ ἀμείνων φαίνεται καὶ διαφερόντως ἐκείνου ὁ ἀνθρώπος, τοῦ δημιουργοῦ οὐχ ἡ οὐσία τοῦ κτίσματος, ἀλλ' ἡ σοφία τοῦ τεχνίτου πεποίηκεν, ἐπεὶ πηλοῦ οὐδὲν διέφερε. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς, πεισθήτωσάν σε αἱ σοφαὶ καὶ αἱ λαμπραὶ

Ecc. 12. 2.

Ps. 134. 6.

Rom. 8. 2.

Rom. 4. 19. 20. 21.

Rom. 9. 20.

Isa. 45. 11.

ζάφρας" ἀπιλῶν τῶν πραγμάτων, εἶσιν ὅτι ταῦτα ὕστως ἔχει. πηλοῦ μὲν οὖν καὶ κεραμέως
χ.ιε. ἐστὶ τὸ μέσον· Θεοῦ δὲ καὶ δεσπότου τῆς οὐσίας τοσοῦτον τὸ μέσον, ὅσον οὐδὲ λόγος παρέχειν
δύναται, οὐδὲ ἔννοια μετεῖναι χωρεῖ. ὥσπερ οὖν" ὁ πηλὸς ἔπεται ταῖς χερσὶ τοῦ κεραμέως, ἧπερ ἂν ἐκεῖνος ἕλκῃ καὶ περιάγῃ· οὕτω καὶ σὺ χρῆ ⓦ πηλὸν ἄφωνον ὄντα, ὅταν ὁ Θεὸς
οἰκονομεῖν τι βούληται. οὐδὲ γὰρ ἀφαιρούμενος τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν (μὴ γένοιτο) οὐδὲ ὧν
αὐτεξουσίῳ λυμαινόμενος ταῦτα εἴρηκεν ὁ Παῦλος, ἀλλ' ἐκ πολλῆς τῆς περιουσίας τῆς
αὐθαδείας ἡμῶν ἐπισκοπίζων. εἰ γὰρ δοκεῖ, καὶ τοῦτο ἰδωμεν, τί ποτε ἄρα ἠβουλήθησαν ἔκφυοι μαθεῖν, ὅταν σφοδρῶς αὐτοὺς ἐπεσκόμισεν. ἆρα οὐσίαν περιεργάζονται; ἀδαμῶς. οὐδεὶς γὰρ τοῦτο ἐτόλμησεν οὐδέποτε· ἀλλά, ὃ πολλῷ ἔλαττον, οἰκονομίας ἐζήτουν τὸ Θεοῦ,
* ἆρα τί ὁ δεῖνα κολάζει, ἢ ἆρα τί ὁ δεῖνα ἐλεεῖται· ἆρα τί ὁ δεῖνα ἀπαλλάττεται τιμω- 10 ιδ.
ρίας, ὁ δὲ ὑποδίκοις ὄντι· καὶ ὁ μὲν συνιγώμενος ἔτυχεν, ὁ δὲ οὐκ ἔτυχε. ταῦτα γὰρ, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐζήτουν. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἐκ τῶν ὑστέρων τούτων. εἰ γὰρ, Ἃ ἐᾷ οὗτος θέλει, ἐλεεῖ, οἷς δὲ θέλει, σκληρύνει, εἶτα, Ἐρᾷς οὖν μοι, τί ἔτι μεμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς
Ρωμ. θ. κα. ἀνθέστηκε; τότε ἐπήγαγε, Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; οἰκονομίας τοίνυν ζητοῦντας περιεργάζεσθαι βλασφημίζει ὁ Παῦλος. εἶτα ἐκείνους μὲν 15
οὐδὲ ταῦτα ἐφθασεν, σὺ δὲ τὴν μανίαν αὐτὴν ὑπὲρ τούτων οἰκονομοῦσαν πολυπραγμονῶν, οὐχὶ πηγῆ ἀξιος εἶ μυρίων σκηπτῶν; καὶ πῶς οὐκ ἐκάτης ταῦτα μανίας; ἄκουσον δὲ
Μαγ. α. ε. τοῦ φήτορ λέγοντος, μᾶλλον δὲ τοῦ Θεοῦ δι' ἐκείνου. Εἰ πατὴρ εἰμι ἐγὼ, ποῦ ἐστιν ἡ δόξα μου; καὶ εἰ Κύριος εἰμι, ποῦ ἐστιν ὁ φόβος μου; ὁ γὰρ φοβούμενος μὲ περιεργάζεται, ἀλλὰ προσκυνεῖ, καὶ πολυπραγμοσύνῃ, ἀλλὰ εὐφημεῖ καὶ δοξάζει. διδασκέτωσάν σε ταῦτα καὶ αἱ δύο δυνάμεις, καὶ ὁ μακάριος Παῦλος. ἐγὼ γὰρ ἑτέρωσι μὲν ταῦτα ὑπεσταλκὼς, αὐτὸς δὲ οὐκ οἶδα πῶς ἀκούειν γοῦν ἤθελε
α Κορ. ιγ. θ. Φιλιπ. β. ιγ. ἐλεγεν, ὅτι Ἐκ μέρους γινώσκομεν· καὶ τοῦτο" οὕτω καὶ νῦν ἐπιλανθάνεται. Ἀδελφοὶ, ἐγὼ ἐμαυτὸν δὲ λογίζομαι κατειληφέναι. τί ταύτης σαφέστερον τῆς φωνῆς; σάλπιγξ λαμπρότερον ἐβόησε, τὸν οἰκουμενικὸν πᾶσαν παιδεύων ἀγαπᾶν καὶ τιμᾶν τὴν δοθεῖσαν τῆς γνώσεως μέτρον, καὶ μὴ νομίζειν ὃ πολλοὶ" ἐπελαβόμεθα νῦν. τί λέγεις, εἰπέ μοι; ⓦ Χριστὸν οὐκ ἴσμεν
β. Κορ. ιγ. ε. τὸ σταυρωθέντα, καὶ λέγεις, ὅτι ἐγὼ οὐ λογίζομαι ἐμαυτὸν κατειληφέναι; ἀλλὰ γὰρ τοῦτο αὖθις, φησιν, εἶπον ὅτι ⓦ Χριστὸν ἔχω τὸ ἐμαυτῷ λαλοῦντα· αὐτός μοι ταῦτα ἐνεδυνάμωσεν. ὥστε καὶ οὗτοι, εἰ μὴ πνευματικῶς ἔρημοι τῆς τοῦ πνεύματος ἦσαν βοηθείας, καὶ τὸν συνεργοῦντα αὐτοῖς πᾶσαι σὺν τῆς ἑαυτῶν ἀπώσαντο ψυχῆς, σὺν δὲ, Παῦλε λέγοντες, οὐ λογί- 30
ζομαι ἐμαυτὸν κατειληφέναι, αὐτοὶ τοῦ πνεύματος ἐπειλῆφθαι τολμῶσιν. καὶ πόθεν δῆλον, φησιν, ὅτι ταῦτα περὶ πίστεως λέγει καὶ γνώσεως καὶ δογμάτων, " οὐχὶ περὶ βίου καὶ πολιτείας, καὶ ὅτι ἀτελῆ ἐμαυτὸν νομίζω τὸν βίον καὶ πολιτείαν; μάλιστα μὲν οὖν τοῦτο δῆλον ἐποίησεν εἰ-
β. Τιμ. δ. ζ. πών, Τὸν ἀγῶνα ⓦ κεκαλὸν ἠγώνισμαι, ⓦ δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος. ὁ δὲ ⓦ στέφανος μέλλων ἀπολαμβάνειν, καὶ ⓦ δρόμον τελέσας, οὐκ ἂν εἶπεν, οὐ λογίζομαι ἐμαυτὸν κατειληφέναι· ἄλλως δὲ, τὰ μὲν παρελθόντα, καὶ τὰ μὴ παρελθόντα οὐδενὶ τῶν" ἀνθρώπων, ἀνθρώπῳ, ὅτι ἀφεμὴν, ἀλλὰ πᾶσι δῆλον ἐποίησε τὸ γνώρισμα καθίστα), καὶ βαρβάροις, καὶ Πέρσαις, καὶ πανταχοῦ τοῖς ἀνθρώποις γένει. ἵνα δὲ σαφέστερον ὃ λέγω ποιήσω καὶ φανερὸν, αὐτῆς αἰσχυνώμεθα τῆς παρεκοπῆς τὴν αἰχμαλωσίαν. εἰπὲ γὰρ,
Φιλιπ. γ. β. Βλέπετε τὸν κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, καὶ πολλαὶ ἀφορμαὶ τῶν εἰσαγόντων Ἰουδαϊκὰ δόγματα ἀκαίρως, ἐπήγαγε λέγων· Ἅτινά μοι ἦν κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ ⓦ Χριστὸν ζημίαν. ἀλλὰ μνημονεύωμεν" ἡγήμεθα τὰ πρότερα ζημίαν, ἵνα εὑρεθῶ μὴ ἔχων δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, τὴν διὰ τῆς πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. εἶτα λέγει ποίας πίστεως; τοῦ γνῶναι αὐτὸν, καὶ τὴν δύναμιν τῆς

ἀναστάσεως

ἀναστάσεως αὐτῆ, ἢ τὴν κτῆσιν τῶν παθημάτων αὐτῆ. Τί ὄφελος, φησὶν, ἡ ἀνάστασις αὐτῆ; κεφάλαιον, φησὶν, ἀνάστασις εἰς ἀφθαρσίαν ἔρχεται. πολλοὶ μὲν γὰρ ἤδη τῶν ἐκείνης παλαιοτέρων ἀνέστησαν νεκροὶ, οὔτω δὲ οὐδεὶς ἔλεγε. Ⓐ μὲν γὰρ ἄλλη πόθεν ἀνάστασις παλαιὰ εἰς τὴν γῆν ἀναχέρσωσιν, ἢ πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν τῆς θανατηφόρου συμφορᾶς; ἀλλὰ τὴν ἀρχαίαν πάλιν ἤγειρε τὴν ἐκείνου. ὃ δὲ σῶμα ὃ διαφθορὰν ἀνάστασιν οὐκ εἰς τὴν γῆν ἀναχέρσωσιν ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνίδρυσε, καὶ πᾶσαν τὴν ἐμπόδιον κατέλυσε τὴν τυραννίδα, ἢ μὴ ἐᾶσαι τὴν οἰκουμένην ζωοδοτῆσαι ἅπασαν, καὶ νῦν ἐν τοῖς ἀφθάρτοις καθῆται τῷ βασιλεῖ. Τοιαῦτα οὖν ἅπαντα σύνοιδε Παῦλος, καὶ διὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα θαύματα λογισμὸν μὴ ἔσθ' ὅπως ἀπιστῆσαι διανοῆται, πίστις ἦν μόνη δυνατὴ διδάξαι καὶ πεῖσαι σαφῶς, ἔλεγεν, ὅτι τῇ πίστει τῆς γραφῆς τὴν ἀνάστασιν τῆς ἀναστάσεως αἴτιον. ἡ γὰρ ἀπιστία δυνατὴ ἀνάστασιν ἀπάσασθαι λογισμός· μεῖζον γὰρ τοῦτο ἐστὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας. τίνα οὖν τῶν ἄλλων ἀναστάσεων ἀπάσασθαι φέρεται ἀνάστασιν πῶς δυνατὸν ἀπατῆσαι λογισμός; οὐκ ἔστι σοφὸς· ἀλλὰ πίστεως ἡμῖν δεῖ μόνης, εἰ μέλλοιμεν πιστεύσειν ὅτι σῶμα θνητὸν ἡ ἀνάστασις, καὶ εἰς ζωὴν ἄληκτον ἀπέρας σοφὸν σοφὸν τέλος ἔχουσιν. ὅπερ οὖν ἐν ἄλλοις σημαίνων ἔλεγεν· Ὁ Χριστὸς ἐγήγερται οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ὥστε διπλοῦν τὸ θαῦμα, καὶ τὸ ἀναστῆναι, καὶ τὸ οὕτως ἀναστῆναι. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι τῇ πίστει τῆς γραφῆς τὸ δυνάμει τῆς ἀναστάσεως αὐτῆς. Εἰ δὲ τὸν ἀνάστασιν οὐ δυνατὸν λογισμὸς διῆρθρωσε, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἄνθρωπον τὸν ἄνω. ὥστε διὰ τοῦτον διαλεγόμενος ὁ Παῦλος, καὶ ὥστε τὸ σωφρονεῖν καὶ τὸ παύσασθαι λέγων, καὶ εἰπὼν τῇ τῆς πίστεως ἐπίτεινε δυνάμει. Εἶτα τοῦτον ἅπαντα κεφάλαιον λέγων, πρεσβύτερον εἶπεν· Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατειληφέναι. οὐκ εἶπεν, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι εἰδέναι, ἀλλὰ, κατειληφέναι. οὔτε πανταχοῦ ἄγνοιαν, ὅτι πανταχοῦ γνῶσιν ἐμβρύτηρον ἑαυτοῦ. ὃ γὰρ εἶπεν, οὐ λογίζομαι κατειληφέναι, δηλονότι ὅτι, ὅτι τῆς ὁδοῦ πόρρω ἔχει, καὶ βαδίζει, καὶ πρόσω πεφθάκε, τοῦ δὲ τέλους πόρρω οὐκ ἐπειλήφαμεν. τοῦτο καὶ ἑτέρωθι σαφῶς λέγων οὕτως· Ὅσοι τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν, καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, [καὶ] τοῦτο ὁ Θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει· οὐ λογισμὸς, εἶπε, διδάξει, ἀλλ', ὁ Θεὸς ἀποκαλύψει. ὁρᾷς ὅτι οὐ πρὸς βίου καὶ πολιτείας ἐστὶν ὁ λόγος, ἀλλὰ πρὸς δογμάτων καὶ πίστεως; πολιτεία γὰρ καὶ βίος οὐκ ἀποκαλύψεως δεῖται, ἀλλὰ δόγματα καὶ γνώσεις. καὶ ἑτέρωθι δὲ αὐτὸ τοῦτο δηλῶν ἔλεγεν· Εἴ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκεν. οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, οὐδὲν ἔγνωκεν, ἀλλὰ, καθὼς δεῖ γνῶναι. ἐκεῖ μὲν γὰρ γνῶσιν, ἣ τὴν ἀκριβῆ ἢ καὶ ἀπηρτισμένην. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, μηδὲν πρὸς τὰ νῦν δεδιαλεχθῶμεν; ἀλλ', εἰ βούλει, κἀκεῖθεν τὸ φωμαϊκὸν κτῆσαι τὸ λόγου ἀγάπημεν. οὐχ ὁρᾷς τοιοῦτόν ἐστιν οὐρανὸς ὅτι μὴ κεκμήρας εἰκῆ διαμένει, ἵσμεν, ἐκ τοῦ οὐκ ἀπὸ λογισμῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς γραφῆς μαθόντες, ἐκ δὲ παῦε πρὸς ἐλεγμὸν τὸν γῆν, καὶ τὸν ἐμοὶ ὡς πρὸς ἐκείνης ἀκούσαντες· τίς ἦν τὸ οὐσίαν ὄντως, ἀγνοοῦμεν. εἰ δέ τις διαφέρεται καὶ φιλονεικεῖν, λεγέτω τί τὸ οὐσίαν ὄντως ὁ οὐρανός. ἆρα κρύσταλλος πεπηγώς; ἆρα ἔφος πεπυκνωμένον; ἆρα ἀὴρ ταχύτερος; ἀλλ' οὐδεὶς μὲν ἔχει σαφὲς οὐδὲν εἰπεῖν. ἐπὶ δὲ τῶν ἀποδείξεως, εἰπέ μοι, δύνασαι πρὸς ὃ μαθεῖν τὸν μαίαν τῶν Ⓐ Θεὸν λεγόντων εἰδέναι; τὸ οὐρανοῦ τὸ καθ' ἡμᾶς ἐρωτηθέντα τὸν φύσιν οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, ἢ τὸ ἀσώματα Θεοῦ μὲν ἀκριβείας ἐπαγγέλλῃ τὸν οὐσίαν εἰδέναι; ἢ πῶς ὕστερος ἀναβαθμὸς, ὡς μὴ τὸν ἑκάτερον τὸ ταῦτα λεγόντων καταγινώσκειν μανίαν; ὅθεν δὴ ταῦτα πρὸς καλὸν πάντας ὑμᾶς, καθάπερ τὸν φρενῖτιν πρὸς ἐπισωτέραν καὶ πρὸς παιδευτέραν, καὶ δυνάμει τὸ ὑμετέραν πρὸς ἀναπόδειξιν, μὴ πρὸς μέσας ἢ ὀκνηρείας αὐτοῖς ἀλλὰ τοῖς ἀγαπητοῖς. ἢ γὰρ ἐξ ἀπιστίας αὐτοῖς τὸ δόγμα ἐπιζῆν τοῦτο, καὶ πολὺ τὸ ἀγαθὸν αὐτῶν τὸ φύσει μὲν τὸ φλεγμαίνοντα τῷ πραγμάτων τοῦτο ὀκνηρόλεον χρόνος ἀνέ-

χεται, οὐδὲ ἀφιεὶς ἑαυτὸν μᾶλλον προσκυτέρους. Διὰ τοῦτο ⓐ σοφοὶ τοὺς ἰατροὺς μαλακὴν ἔχει ἀσυγκίαν τὰ ἰαύματα καταψηλαφῶντες ἕλκη. ἐπεὶ οὖν ἡ τῶν τοιούτων ἕλκος ὅταν ἐν τῇ ψυχῇ φλεγμῆνον, ὥσπερ ἀπαλὴν τινι ἀσυγκίᾳ προσίωσιν ὕδωρ ⓒ πότιμον *, ὅταν τὰ ἐπιμέλεια ἅπαντα καταπλουτῶσιν, τὴν φύμα καταγέλλει αὐτοῖς τὸ φύσημα, ἡ ⓜ ὄγκος καθαιρῇ ἅπαντα, καὶ ὑγιάζωσι, καὶ ἐμπίωσι, καὶ λειαίζωσι, καὶ ὁλικῶς πείσωσι, μὴ καταλίπῃς τὴν ἰατρείαν, ἀλλὰ πιστὴ. οὕτω γὰρ ἂν δεῖ πρὸς τὰ ἁμαρτήματα διακεῖσθαι ἀεί· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως ἀφίσταμαι λοιπόν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐπιμένω.

ζωὴ τίνω ἢ ἀϊδιότητα ὀξύδερκτον κέρτομ. τοῦτο γὰρ ὃ ἀνδρὶ οὐ Παύλῳ ἐφύτευσεν, οὐκ Απολλὼς ἐπότισεν, οὐχ ὁ Θεὸς ηὔξησεν· ἀλλ' ἐφύτευσεν μὲν λογισμῶν ἀκριβὴς θεωρία, ἐπότισεν ἢ ἀπιστίας τόφος, ηὔξησεν ἢ φιλοδοξίας ἔρως. ἢ δὲ τῆς τοῦ πνεύματος ἡμῖν φλογὸς, ἵνα μὴ μόνον ἀναπαυσώμεθα, ἀλλὰ καὶ κρίνεσθαι κρώσωμεν τίνω πιστῶν ζωὴν τίνω ῥίζαν. κελεύσωμεν τοίνυν αὐτὸν ⟨Ϟ⟩ νῦν ἐκείνου μὲν βλασφημεῖσθαι, ὑφ' ἡμῶν ἢ ὑβριζόμενον Θεὸν, ἢ σιωπᾶν κελεύσωμεν, ὅτε ἢ τίνω γλωττῶν ἡμῖν πρὸς πλείονα διεγηγερμένοι ὦμεν, ἢ τίνω ἀγροικίαν ἡμῖν πρὸς ἀκρίβειαν ἀμείψασθαι τῶν λεγομένων ἀναπτύξῃ. χαρὰ γὰρ αὐτῷ ἢ τῶν αὐτοῦ δόξης ἅπαντα ἡμῖν ἐποίησε, μᾶλλον ἢ χαρὰ τῆς σοφίας τῆς ἡμετέρας. ⟨Ϟ⟩ νῦν γὰρ Θεὸν ὁρᾶς ὅτι ἀναμίζων κακοδαιμονίαν ἀνατίθησι ἢ, ὅτε βλασφημῶν λοιπὸν ἐπὶ τὴν ἀσπρίαν ἀποφαίνει· ἀλλ' ὅτι τῆς οἰκείας αὐτοῦ δόξης, ὅτε βλασφημίαις αὐξανόμενος, ὅτι ἑκάστῳ χρόνῳ βλασφημίας. τῶν ἢ αἰθέρων ⟨Ϟ⟩ μὲν δοξάζοντες αὐτὸν κατ' ἀξίαν (μᾶλλον ἢ κατ' ἀξίαν μὲν οὐδεὶς δύναται) εἰς ἢ ἀνάγκαν τίνω ἐκτὸς, τίνω ἀπὸ τῆς ἀδολεσχίας κερδαίνειν ὠφέλειαν· ⟨Ϟ⟩ ἢ βλασφημοῦντες ἢ ὀξύτητα ὀξύνοντες, τίνω οἰκείαν λυμαίνοντ' ἢ σωτηρίαν. ὃ γὰρ, Ο βαλὼν λίθον εἰς ὕψος εἰς τὸν κεφαλὴν ἑαυτῷ ἔβαλε, τοῦτ' ἔστι τῶν βλασφημούντων τὴν ἕριν. καθάπερ γὰρ ὁ λίθος κατὲς ὃ ὕψος ἀνοχλίζων, τῷ ἀέρι μὲν ὃ σῶμα ἀφαιτεμεῖν ἀ δυνήσῃ ἢ, οὐδὲ κατὲς ὃ ὕψος φθάσας ἐκεῖνο, τίνω ἢ πληγὴν ἴδιαν δίκῃ ἢ κεφαλῇ, κατὲς ⟨Ϟ⟩ ἀνοχλίζοντα ἐπανήκοντος τῷ λίθου· ὕπω δὲ ὁ βλασφημῶν τίνω μακαρίαν ἐκείνου φύσιν, ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν κακὸν βεβλάφθαι ποτε, πολλῷ μᾶλλον ὅσῳ ἢ ὑψηλοτέρα, ἢ ὥστε δίκαιόν τινα βλάβαι, ἢ ἢ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ὃ ξίφος ἀκριβῶν ἀγνώμων τοῦτ' ⟨Ϟ⟩ διεργάτιν γινόμενος. καλῶμεν τοίνυν αὐτὸν ⟨Ϟ⟩ ἀπερίφραστον, ⟨Ϟ⟩ ἀπερίληπτον, ⟨Ϟ⟩ ἀπερίοπτον Θεὸν, ⟨Ϟ⟩ ἀόρατον, ⟨Ϟ⟩ ἀκαταλήπτον, ⟨Ϟ⟩ ἰκανῶς γλώττης ἀν' ἄνθρωπίνης δύναμιν, ⟨Ϟ⟩ κατὰ γνώσεως ἀνθρωπίνης καταλῆψιν, ⟨Ϟ⟩ ἀπεξιχνίαστον ἀτέλειαν, τὸν ἀπεξερεύνητον ἀρχαιτέλειαν, τὸν ἀθέατον τοῖς σεσηφόσι, τὸν ἀκατανόητον τοῖς χερουβὶμ, τὸν ἀόρατον ἀρχαῖς ἢ ἐξουσίαις ἢ δυνάμεσι, ἢ ἁπλῶς πάσῃ τῇ κτίσει, κατὰ ἢ γε ἢ πνεύματος" μόνῳ γνωρίζοντα.

Καὶ οἶδα μὲν ὅτι ἀλαζονεύεσθαι κατηγορῶσι ἢ τῶν λόγων, ὅτι ἢ ταῖς ἀνωτέραις δυνάμεσιν ἀκαταλήπτους αὐτὸν εἶναι τίθεμεν· ἐγὼ ἢ πολλοῦ ἀνάξιον * ἀλλὰ τοῦτο κατηγορήσομεν μανίας ἢ ἀπονοίας. ἀλαζονεία γὰρ ἡ ὃ λέγειν ὅτι τῆς τῶν ἡμετέρων ἀπορρήτων καταλήψεως ἀνώτερός ἐστιν ὁ δημιουργὸς, ἀλλὰ ὃ λέγειν ὅτι τοῖς τῆς αὖ δυνάμεσιν ἀκαταλήπτος, δυνατὸν αὐτοῖς τοῖς χαμαὶ ἐρχομένοις, ἢ τοσοῦτον ἐκείνων ἀφεστηκέναι, τῇ τῶν οἰκείων λογισμῶν ἀσθενείᾳ σφίγγεσθαι ἢ σφαλῆναι. ἐγὼ μὲν οὖν ἐμὴν μὴ δύνασθαι τοῦτο, ἵνα μὴ κατακρίνωμαι· δίκαιος δὲ ἕτερον ἀλαζονείας" κατηγορήματι· ὑμεῖς ἢ," Εἰ μὴ ὃ δύνασαί με τῆς αὖ δυνάμεσιν ὅτι ἀκαταλήπτος," δύναμείζεσθε ἔτι καὶ φιλονεικεῖτε αὐτὸν εἰδέναι, πόσοι δὲ ἕτεροι βασιλῆες, πόσοι ἢ κρημνοὶ ἄξονες, τὰ τῆς ἀσωμάτους δυνάμεσιν ἀπίστους ἀληθῶς ἀλαζονευόμενοι μὴ ἀκριβείας εἰδέναι; φέρε δὴ λοιπὸν ὅτι καὶ ἀποδείξω αὐτοῖς χαρακτῆρα, πάλιν ὅτι τίνω βιβλίων τοὺς λόγους τρέψαντες. πολλάκις γὰρ αὐτοῦ τῆς βίβλου ἡ ἀκολουθία πρὸς τῶν ζητουμένων ἡμῖν τίνω ἀπόδειξιν. καλῶμεν τοίνυν αὐτὸν τὸν βασιλέα τῶν βασιλευόντων, ἐ τὸν Κύριον τῶν κυριευόντων, τὸν μόνον ἔχοντα ἀθανασίαν, ἢ φῶς ἀπρόσιτον οἰκοῦντα, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύνα ἢ, ᾧ τιμὴ ἢ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Αμήν. ταῦτα οὐκ ἐμὰ, ἀλλὰ Παύλου τὰ ῥήματα. σὺ δέ μοι κατάμαθε ψυχῆς βιάλθειαν ἢ" πόθου ἔρριζωμένον. μανθάνεις γὰρ τὸν Θεὸν, ὃ πρότερον ἰώμενον πρὸς τίνω ἀκριβείαν ἐκκλίνας τῆς διδασκαλίας, ἕως ὃ ὀφειλόμενον αὐτῷ χρέος ἀπέδωκεν, εἰς δοξολογίας κατακλείσας τὸν λόγον. Εἰ γὰρ μετὰμι δίκης μετ' ἐγκλημάτων, πολλῷ μᾶλλον μετὰμι Θεοῦ [μετ' εὐσεβείας καὶ] μετ' εὐφημίας. πρὶν δὲ αὖθ' καὶ τὸ

προοιμίοις

περιοικίσει ὑπερβολήν. Δεχόμενος γὰρ ὑπερβολὴν, πολλαχοῦ ἐπιδείκνυται μεγαλοψυχίαν τοῦ Θεοῦ, οὐ περιττεύειν ὅτι τοῦ διδασκαλείου περιούσιον, ἕως ἂν ἀποδῷ τοῦ ὀφειλομένου
Γαλ. α. γ. δ. αὐτῷ δοξολογίαν. Ἄκουσον γοῦν Γαλάταις γράφων πῶς φησι, Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὥστε ἐξέλασθαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος τοῦ πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός, 5
α. Τιμ. α. ιϛ. ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ· Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ Θεῷ τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν. ἀρᾶσιν ὅτι τοῦ παρέργου· αὐτὸ πρεσβεῦον μόνον, ὅτι γε τοῦ ἀγαθοῦ οὐχ οὕτως; Ἄκουσον γοῦν πῶς καὶ ὅτι τοῦ μακαρισμοῦ χίου
Ρωμ. θ. γ. δὲ αὐτὸ τοῦτο πεποίηκεν. Εἰπὼν γάρ, ὅτι Εὐχόμεθα ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου [τῶν] κατὰ σάρκα, ἐπήγαγεν, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, * καὶ αἱ ἐπαγγελίαι· ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν. ὥσπερ γὰρ τῷ πατρὶ, οὕτω καὶ τῷ μονογενεῖ τὴν δοξολογίαν πρέπειν ἀποδείκνυσι, τοῦτο ὅτι τοῦ ἀκολουθίαν εἶναι τοῦ λόγου. ἥκουσε γὰρ τοῦ Χριστοῦ χιι
Ιωαν. ι. κγ. λέγοντος, Ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. καὶ ἵνα μάθητε ὅτι αὐτὴ ἡμῖν ἡ
α. Τιμ. α. ιϛ. δύναμις περίκειται τὴν ἀπόδειξιν, φέρε αὐτοῦ εἰς μέσον ἀγάγωμεν. Ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, φησὶ, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον. σὺ οὖν εἰπέ, καὶ ἐρώτησον αἱρετικόν, τί ποτέ ἐστι τοῦτο τὸ, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον. καὶ πρόσχες τῇ ἀκριβείᾳ τοῦ Παύλου, οὐκ εἶπε, φῶς ὃ ἀπρόσιτον, ἀλλὰ, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ἵνα μάθῃς, ὅτι εἰ ὁ οἰκῶν ἀπρόσιτος, πολλῷ μᾶλλον ὁ οἰκούμενος αὐτὸν Θεός. ζητῶ γὰρ ἔλεγχον, οὐχ ἵνα οἰκῇ καὶ τόπον τὸν Θεὸν ὑπονοήσωμεν, ἀλλ' ἵνα ἐκ πολλῆς τῆς περιουσίας τὸ ἀκατάληπτον μάθῃς. ἀλλ' οὐδὲ φῶς οἰκῶν ἀκατάληπτον εἶπεν, ἀλλ', ἀπρόσιτον, ὃ τοῦ ἀκατάληπτον πολλῷ μεῖζόν ἐστι. Τὸ μὲν γὰρ ἀκατάληπτον λέγεται, ὅταν ἐρευνηθὲν * καὶ ζητηθὲν μὴ καταληφθῇ παρά τινων ζητούντων αὐτό· ἀπρόσιτον δέ ἐστιν, ὃ μηδὲ ἐρευνῆσαι ἀνέχεται τοῦ ἀρχεῖν, μηδὲ ἐγγὺς αὐτοῦ γενέσθαι τις δύναται. οἷον, ἀκατάληπτον λέγεται πέλαγος εἰς ὃ καθιέντες ἑαυτοὺς κολυμβῶσι καὶ πρὸς πολὺ καταφερόμενοι βάθος, ὃ πέρας ἀδυνατοῦσιν εὑρεῖν· ἀπρόσιτον δὲ ὄρος λέγεται, ὃ μήτε τοῦ ἀρχεῖν ζητηθῆναι δυνατὸν, μηδὲ ἐρευνηθῆναι. τί πρὸς ταῦτα φησὶν ὁ εἶπε; ἀλλ' ἀναθεμάτισε, φησὶν, ἀκατάληπτον, οὐχὶ δὲ ἀγγέλους, οὐδὲ πᾶσι ἄνω δυνατόν ἐστι. σὺ μὲν οὖν ἄγγελος εἶ, εἰπέ μοι, καὶ εἰς κεχωρηκὼς τὰ ἀσωμάτων δυνάμεων τέλος; οὐχὶ ἀναθεμάτισον εἶ, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐμοί; ἢ καὶ τῆς φύσεως ὑπολάμβανε; δῆλον γὰρ ἀπρόσιτόν ἐστιν ἀναθεμάτισον εἶ) ἀναθεμάτισον μόνον (καὶ τοῦτο οὐ προσκείται τοῦτο, οὐδὲ εἶπεν ὁ Παῦλος, ἀναθεμάτισον εἰμὶ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ἀλλ' ἀγγέλους ἢ οὐκ ἀπρόσιτον) πλὴν ἀνάγκη, εἰ βούλει, καὶ συγχώρησιν δῶμεν· οὐκέτι καὶ αὐτὸς ἀναθεμάτισον εἶ; τί οὖν; εἰ καὶ ἀγγέλοις μὴ ἀπρόσιτον ᾖ, τί τοῦτο πρὸς σέ; φιλοτεκνοῦσα ἡ θεοσέργαζόμενον καὶ λέγουσα ἀναθεμάτισον φύσει καταλαμβάνειν εἶ) τοῦ οὐσίας ἐκείνου; ἵνα ἢ μάθῃς, ὅτι οὐκ ἀναθεμάτισον μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι ἄνω δυνατόν ἐστιν ἀπρόσιτος, ἄκουσον τί φησιν ὁ Ἡσαΐας. ὅταν ἢ εἴπω τῷ Ἡσαΐᾳ, τοῦ πνεύματος τοῦ ἀποφάσει λέγω· προφήτης γὰρ πᾶς τῆς τοῦ πνεύματος συνεργείας φθέγγεται). Καὶ ἐγένετο τοῦ σεισμοῦ, οὗ ἀπέθανεν Ὀζίας ὁ βασιλεὺς, εἶδον τὸν Κύριον καθημένον ὅτι ἀναθεμάτισον καὶ ἐπηρμένον, καὶ τὰ σεραφὶμ εἱστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ· ἓξ πτέρυγας ἓξ εἶναι, καὶ ἓξ πτέρυγες ἓξ εἶναι, καὶ ταῖς μὲν δυσὶ κατακαλύπτειν τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, ταῖς δὲ δυσὶ τοὺς πόδας. τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι, κεκαλύπτουσι τὰ πρόσωπα, καὶ προσκάλλεται τὰς πτέρυγας; τίνος δὲ ἕνεκεν ἑτέρᾳ, ἀνάγκη δῆλον μὴ φέρειν τοῦ ἐν τῷ θρόνου λαμπρύνεσθαι ἀγράπτου, καὶ τὰς μυρμύρυγας ἐκείνας; κατέστησε οὐκ αὐτὸ ἄκρατον εἶναι ὁ φῶς, οὐδὲ αὐτοῦ ἀκρασίαν τοῦ οὐσίας, ἀνάγκη συγκατάβασις ἦν τὸ ὁρώμενον. τί δέ ἐστι συγκατάβασις; ὅταν μὴ ὡς ἔστιν ὁ Θεὸς φαίνηται, ἀλλ' ὡς ὁ δυνάμενος

μβμος αὐτοῦ θεωρῆν οἵός τέ ἐστιν, οὕτως ἑαυτὸν δεικνύη, ὅπως μηδεὶς τῇ τῶν ὁρώντων ἀσθενείᾳ τῆς ὄψεως τὸν ὑπόδειξιν. καὶ ὅτι συγκαταβασις ἐστιν, ἐξ αὐτῶν τῶν ῥημάτων δῆλον. Εἶδον γάρ, φησι, ⟨Ϛ⟩ Κύριον καθήμενον *. Θεὸς δ' οὐ καθηται· σωμάτων γὰρ ὁ σχηματισμός ἐστιν. καὶ ὅτι θεοῦ. Θεὸς γὰρ θεῷ οὐκ ἐμακρύνθησαν· ἀκατάληπτον γὰρ τὸ θεῖον. ἀλλ' ὅμως ὅσον συγκαταβασιν ἠδυνήθησαν ὑπεγκεῖν, τοσοῦτον πλησίον ἐγένοντο. Τὰ γὰρ σεραφὶμ ἑστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο μᾶλιστα τοῦτο οὐκ ἔχουσιν ἰδεῖν, ὅπως πλησίον ἦσαν. πλησίον δ' ἀπὸ τόπου φησίν, ἀλλὰ δείξαι βουλόμενος ὁ πνεῦμα ὁ ἅγιον, ὅτι χωρίζει ἡμᾶς ἑτέρα οὖσα τῇ ὑσίᾳ ἐκείνη, οὐδὲ ὅπως αὐτὸν δύνανται θεωρῆν. ὅθεν τοῦτό φησι, καὶ τὰ σεραφὶμ ἑστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ, οὐχὶ τόπον (ἄπαγε) ἀριθμούμενος, ἀλλὰ τῇ χεῖ ⟨Ϛ⟩ τοπον ἑτέρᾳ τῆς ἡμῶν ἑτέρας ἀποδεικνύων. ὁ γὰρ ἀκατάληπτον οὐχ ὅπως ἡμῖς ἴσμεν, ὡς ἐκείνας αἱ δυνάμεις, ὅσῳ καθαρώτεραι καὶ σοφώτεραι καὶ διαπυρώτεραι τῆς ἀνθρωπίνης ἐισὶ φύσεως. καθάπερ γὰρ ὁ τῶν ἀετίων τῷ ἡλιακῷ ἀπρόσιτον οὐχ ὅτως οἶδεν ὁ τυφλὸς ὡς ὁ βλέπων· ὅτω καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ ἀκατάληπτον οὐχ ὅπως ἡμεῖς ἴσμεν ὡς ἐκεῖνοι. ὅσον γὰρ τυφλοῦ καὶ βλέποντος ὁ μέσον, τοσοῦτον ἡμῶν κἀκείνων ὁ διάφορος. ὥστε καὶ τὸ ἀπρόσιτος λέγοντος ἀκούσῃς, εἶδον ⟨Ϛ⟩ Κύριον, μὴ τοῦτο ὑποπτεύσῃς, ὅλα τὸν ὑσίαν εἶδεν ἐκείνου, ἀλλ' αὐτοῦ τινὰ συγκαταβασιν, καὶ ταύτην ἀμυδροτέραν, ἤπερ αἱ ἄνω δυνάμεις. τοσοῦτον γὰρ ἰδεῖν οὐκ ἀνέχυσεν, ὅσον τὰ χερουβίμ.

Καὶ τί λέγω περὶ τῆς μακαρίας οὐσίας ἐκείνης, ὅπου γε περὶ ἀγγέλων * σοφίαν δυνατὸν ἀνθρώπῳ μὴ ἀδείας ἰδεῖν; καὶ ἵνα μάθητε ὅτι τοῦτο ἐστιν ἀμήχανον, ἀνθρωπος εἰς μέσον παρέξω θεοῦ φίλον, παῤῥησίαν ἔχοντα πολλὴν ὑπὲρ σοφίας καὶ δικαιοσύνης, καὶ ὑπὲρ πολλοῖς ἑτέροις μαρτυρηθέντα κατορθώμασι, ⟨Ϛ⟩ ἅγιον Δανιήλ· ὃν, ὅταν ἀποδείξω ἐξαστενοῦντα, καὶ δεδιότα, καὶ * καταπίπτοντα ἐκ τῆς τοῦ ἀγγέλου παρουσίας, μηδεὶς δι' ἀμαρτήματα καὶ πονηρὸν ζωυδὸς τοῦτο αὐτὸν πεποιηθέναι νομίζῃ· ἀλλ', διεγθείσης τῆς κεῖ τῆν ψυχὴν αὐτοῦ * παῤῥησίας *, καὶ τῆς φύσεως ἀσθενείας σαφῶς διελέγχεται. Οὗτος τοίνυν ὁ Δανιὴλ σάκκους Δαν. ι. γ.
ἐνδυσάμενος, καὶ σποδὸν ἐπιθέμενος, καὶ νηστεύσας ἡμέρας τρεῖς ἑβδομάδας ἡμερῶν, καὶ ἄρτον ἐπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγε, καὶ οἶνος καὶ κρέα οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, οὐδὲ ἄλειμμα ἠλείψατο. καὶ τότε εἶδε τὴν ὀπτασίαν ἐκείνην, ὅτι ὑπερδιοτέρα αὐτῷ ἦν ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν τοσαύτης θεωρίας ὑπερδοχὴν, ὑπὲρ τῆς ἱστορίας καὶ φυσικωτέρα καὶ πνευματικωτέρα γεγονυῖα. καὶ τί φησιν; Ἡ ὄψις οὖν ὀφθαλμοῦ μου, καὶ εἶδον, καὶ * ἰδοὺ ἀνὴρ ἐνδεδυμένος βαδὴν, τουτέστι, σαλὴν ἱερεὺς, καὶ ἡ ὀσφὺς αὐτοῦ περιεζωσμένη χρυσίῳ ὠφάζ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ὡσεὶ θαρσεῖς, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ ὅρασις ἀστραπῆς, ⟨Ϙ⟩ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡσεὶ λαμπάδες πυρὸς, ⟨Ϙ⟩ βραχίονες αὐτοῦ, καὶ τὰ σκέλη ὡσεὶ ὅρασις χαλκοῦ σιλβοντος, καὶ φωνὴ τοῦ λόγου αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὄχλου. καὶ ἐγὼ μόνος εἶδον τὸν ὀπτασίαν ταύτην, καὶ οἱ μετ' ἐμοῦ οὐκ εἶδον, ἀλλ' ἔκστασις μεγάλη ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἔφυγον ἐν φόβῳ, καὶ οὐκ ἐγελείφθη ἐν ἐμοὶ ἰσχὺς, καὶ ἡ δόξα μου μετεστράφη εἰς διαφθοράν. τί ὅτι, ἡ δόξα μου μετεστράφη εἰς διαφθοράν; δυσαρεστῆσαι ὠφέλησε· ἐπεὶ οὖν ὁ φόβος τῆς παρουσίας τοῦ ἀγγέλου καθάπερ τοὺς ἐκπεφοβημένους ὅτως αὐτὸν διέθηκε, πολλῷ * κατασκευάσας τὸν ὠχρίδα, καὶ ἀναλώσας ὃ ἄνθος τῆς ὄψεως, καὶ δαπανήσας τὸν σὺχροιάν τῆς ὑπερφωνείας ἅπασαν, ὅθεν τοῦτο εἶπεν, μετεστράφη ἡ δόξα μου εἰς διαφθοράν. καθάπερ γὰρ, ἰωνιόχῳ φοβηθέντες καὶ ἐκ τῆς πηγῆς ἀφέντες, ἐπ' ὄψει ⟨Ϙ⟩ ἵππου καταφέρηται πάντες, καὶ ὁ ἅρμα ὁλόκληρον ὑπερπέπτωκε· ὅτω καὶ ὁ ὑπὸ τῆς ψυχῆς συμβαίνειν εἴωθεν, ὅταν τινὸς δαιμόνος καὶ ἀγωνίας κατίσχηται. πολυμυθῆ γὰρ, φησι, καθάπερ ἰωνὰς ἰωὰς, ἐκ οἰκείας ἐνεργείας συγκλούσα, ἀφ' ἑαυτῆς τὴν αἰσθητηρίων τοῦ σώματος ἵρημα ἀφίησι τὰ μέλη, εἶτα σκῆνα ἐρημωθέντα τῆς κατεχούσης αὐτὰ δυνάμεως διαπίπτει καὶ διακρούεται· ὅπερ καὶ ὁ Δανιὴλ ἔπαθε τότε. τί οὖν ὁ ἄγγελος; ἀνίστησιν αὐτὸν,

Δαν. ι ια. τοὶ, καὶ φησι· Δανιὴλ ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν, ζωὴς δὲ τοῖς λόγοις τούτοις, οἷς ἐγὼ λαλῶ πρὸς σέ, καὶ στῆθι ἐπὶ τῇ βάσει σου, ὅτι νῦν ἀπεστάλην πρὸς σέ. ὁ δὲ ἀνέστη ἔντρομος. καὶ ἀρχομένου πάλιν πρὸς αὐτὸν λαλεῖσθαι τὰ ἀγγέλου καὶ λέγειν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἧς ἔδωκας τὴν καρδίαν σου τοῦ συνιέναι καὶ κακωθῆναι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ἠκούσθησαν οἱ λόγοι σου, κἀγὼ ἦλθον ἐν τοῖς λόγοις σου, πάλιν κατέπεσεν ὅτι τὴν γῆν, ὅπερ ἐστὶ ὅτι τῷ σκληρύνεσθαι συμβαίνει. καθάπερ γὰρ σκῶληκες διερχόμενοι καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐπανελθόντες καὶ λαλέσαντες, κατηγίνασιν ἡμῶν αὐτοὺς καὶ ῥαγάδιον τὸ μεσόπορον ψυχροῖς τοῖς μασιν, ἐν αὐταῖς ἡμῶν πολλάκις σκληύνεται μεταξὺ ταῖς χερσίν· ὕστερον καὶ ὁ προφήτης ἔπαθεν. ἡ γὰρ ψυχὴ φοβηθεῖσα, καὶ τὴν ἔνδειαν τῆς παρουσίας καὶ φέρουσα τοῦ στωμυλεῖν, οὐδὲ ὁ φόβος σκῆψιν δυναμένη βασάζειν, ἐξουρύσησε, καθάπερ τινὸς ἀλύσεως τοῦ δεσμοῦ τῆς ἐρκτὸς ἑαυτὴν ἀπορρήξαι ἐπειγομένη· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐπικατέσχεν. ἀκούετωσαν οἱ τῶν ἀγγέλων διαπορίαν παρεργαζόμενοι. Δανιὴλ, οὗ καὶ ἡδέσθησ ὀφθαλμοὶ λεόντων, Δανιὴλ, ὁ ἐν ὕπνῳ δὲ θεσπίζων καὶ δι' ὀνείρου σώματι δυσθηρίοις, στωμυλίαν παρουσίαν οὐκ ἐνέγκαι, ἀλλ' ἄπρους ἔκειτο (ἐγράφη γάρ, φησι, τὰ ὀστᾶ μου ἐσκορπίσθη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μου, ὡς ἂν ἀπὸ γῆς ἐμοὶ) οὐ τοσοῦτοι τῆς ἀρετῆς ἀφεστήκοτες τὸ διηγοῦ, αὐτοὶ ὑποτιθέμενοι τὴν οὐσίαν εἰδέναι μὴ τῆς αἱρετείας ἀπάσης τὸ δωτικὸν καὶ προφητικὸν ὡς ἐκ μεμιαδας τῶν ἀγγέλων τοῦτον προσαγαγόσαι, ὡς εἶναι ὁ Δανιὴλ οὐκ ἴσχυσε θεάσασθαι.

Ἀλλ' ἐπομαγάγωμεν λόγοι ὅτι τὸν προτέρων ὑποθήσει, καὶ δείξωμεν ὅτι καὶ ταῖς αὖθις δυνάμεσιν ἀδήλατός ἐστιν ὁ Θεὸς, καὶ ταῦτα συγκαταβαίνων. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰ πᾶσι μοι, ἐκ πλέονος ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον ἐκεῖνον; δι' ὃν ἕτερον, ἀλλ' ἢ πρώτως σκῆψιν ὃ ἀπεσταλίκοι (τὸ φῶς οἰκεῖον ἀπορίπτουσα· καὶ οὐκ αὐτὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱ τούτων δυνατώτεραι, ἐκ χαρακίμι. αὐτὴ μὲν γὰρ σκληρὸν ἐσήκασιν, ὀκνηρὰν δὲ θεῖος εἰσὶ τοῦ Θεοῦ· οὐκ ὀκνηρὸν δεῖται ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἵνα ἐκ τούτου τὴν ἀρετὴν [τῶν δυνάμεων] αὐτῶν μάθῃς. ἀκούσωμεν καὶ ἑτέρου προφήτου πρὸς ἐκείνου ἐξαλειφθέντος. Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ἰεζεκιὴλ υἱὸν Βουζῆ, ὅτι τοῦ ποταμοῦ Χοβάρ. καὶ ἐστὶ τοῦτο ὁ ποταμὸς Χοβάρ, καθάπερ Δανιὴλ οὗτος ὁ Τίγρις τότε ἐκεῖνος. ὅτε γὰρ μέλλῃ ἰδεῖν τὰ ἀποδόξαι ὄψιν δεικνύειν τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις ὁ Θεὸς, ἔξω τῆς πόλεως αὐτὸν ἐξάγει εἰς καθαρὸν χωρίον, ὡς μηδενὶ μήτε τῶν ὁρωμένων, μήτε τῶν ἀκουσμένων ἐκχύσεως τῷ ψυχῷ, ἀλλ' ὅλον αὐτὸν ἀδείας ἀπολαύουσαν πρὸς τὴν τῶν ὁρωμένων ἀφέλειαν. ποῖαι οὖν εἶδεν; Εἶδεν; Ἰδοὺ νεφέλη, φησὶν, ἀπὸ βορρᾶ ἤρχετο, καὶ φέγγος κύκλῳ, ὡς πῦρ ἀστράπτον, καὶ ἐκ τοῦ μέσου αὐτοῦ, ὡς ὅρασις ἠλέκτρου, καὶ φέγγος ἐν αὐτῷ, καὶ ἐκ τοῦ μέσου ὁμοίωμα τεσσάρων ζώων. αὕτη ἡ ὅρασις αὐτῶν, ὁμοίωμα ἀνθρώπου ἐπ' αὐτοῖς, καὶ τέσσαρα πρόσωπα ἓν εἶνι, ὡς τέσσαρες πτέρυγες τῷ ἑνὶ, καὶ ἰδοὺ ὕψος αὐτοῖς, φησι, καὶ φοβεροὶ ἦσαν, ὡς οἱ νῶτοι αὐτῶν πλήρεις ὀφθαλμῶν κυκλόθεν τοῖς τέσσαρσι, καὶ ὁμοίωμα χερουβὶν κεφαλῆς αὐτῶν ὡσεὶ στερέωμα, ὡς ὅρασις χρυσάλλου, ὅτι τῶν πτερύγων σκεπαζόντων χερουβὶν κεφαλῆς αὐτῶν ἄνωθεν, καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν ἐκάστῳ δύο καλύπτουσαι τὰ σώματα αὐτῶν, καὶ ἑκάστῳ στερέωμα ὡς ὅρασις λίθου σαπφείρου, καὶ ὁμοίωμα θρόνου ἐπ' αὐτῷ, καὶ ὅτι τὸ ὁμοίωμα τοῦ θρόνου ὁμοίωμα ὡς εἶδος ἀνθρώπου ἐπ' αὐτῷ. καὶ εἶδον ὡς ὅρασιν ἠλέκτρου ἀπὸ ὁράσεως ὀσφύος, καὶ ἕως ἐπάνω, καὶ ἀπὸ ὁράσεως ὀσφύος, καὶ ἕως κάτω ὡς ὅρασιν πυρός, καὶ τὸ φέγγος αὐτοῦ ὡς ὅρασις τόξου, ὅταν ᾖ ἐν τῇ νεφέλῃ ἐν ἡμέρᾳ ὑετοῦ. καὶ μὴ ταῦτα πάντα βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι οὔτε ὁ προφήτης, ὅτε αἱ δυνάμεις σκῆψαι ἀκεράτῳ προσέβαλεν αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ, φησὶν· Αὕτη ἡ ὅρασις ὁμοιώματος δόξης Κυρίου. εἶδες κἀκεῖ ἐν τούτοις συγκαταβάσιν; ἀλλ' ὅμως καὶ αὐταὶ αἱ δυνάμεις καλύπτουσι ἑαυτὰς ταῖς πτέρυξι δι' ὃν ἕτερον, ἢ ἀπὸ τούτου, καίτοιγε σοφώταται καὶ γνωστικώταται καὶ καθαρώταται εἰσὶν αἱ δυνάμεις αὐταί.

αὐτῶν. πόθεν δῆλον; ἀπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων. ὥσπερ γὰρ ἄγγελος λέγεται, ὅτι ᾧ τὸ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἀγγέλλει, ὁ δρεπανηφόρος, ὅτι τὸ ἀγγέλλον ἀρχή, ὅτω δὲ αὐτῶν πρόσωπείον ἔχουσι τινὰ σοφίαν αὐτῶν καὶ τὸν καθαρότητα αὐτῶν ἡμῖν δηλοῦσιν. καὶ ὥσπερ αἱ πίτυρας ὁ ὕψος ἐμφαίνουσι τῆς φύσεως (καὶ γὰρ ὁ Γαβριὴλ πεπαίδευος φαίνεται, οὐκ ὅτι πλεονάζει ὁ ἄγγελος, ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι ἐκ τῶν ὑψηλοτάτων χωρίων καὶ τῶν ἄνω ἀπατελῶν πρὸς τὸν ἀνθρώπινον ἀφίκται φύσιν) οὕτω δὴ καὶ ὅτι τύτων ἕνεκεν ἄλλο δηλοῖ τὰ πλεονάζοντα ἢ ὃ τῆς φύσεως κοσμοῖ. ὥσπερ οὖν αἱ πίτυρας ὁ τῆς φύσεως ὑψηλὸν δηλοῦσι, καὶ ὁ ἄνθρωπος τὸ ὁ Θεὸν αὐτοῖς ἐπιφαντάζεσθαι, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τὸ ὀξυδερκὲς, καὶ τὸ ἐπὶ τῆς εἰς ὃ ἄνθρωπος καὶ ὀξυπτώτος αὐτὸν ἀνυμνεῖν τὸ ἄϋπνον καὶ ἐγρηγορός, ὅτω δὲ καὶ τὰ ὀνόματα, τῶν μὲν σοφίαν, τῶν δὲ καθαρότητα δηλοῖ. τί γὰρ ὅτι χαρυσίμη; πεπληθυσμένη γνῶσις. τί δὲ σεραφίμ; ἔμπυρα σώματα. εἶδες πῶς καὶ τὸν καθαρότητα καὶ τὸν σοφίαν ἐν ὀνόματα πρόεβαλον; εἰ δὲ εἶπα πεπληθυσμένη γνῶσις οὐκ ἐν συγκαταβάσει Θεοῦ δυνάμει ἰδίᾳ μέτρῳ ἀκριβείας, εἶπα μεμιγμένη γνῶσις, καθὼς Παῦλός φησιν, ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν, καὶ διὰ αἰνίγματος, πόσης ἀπονοίας ἂν εἴη τὰ μηδὲ ἀγγέλοις δοκοῦντα, ταῦτα αὐτοῖς νομίζειν εἶναι γνώσεμα καὶ καταφρονῆ; οὐκοῦν ἐν τοῖς χαρυσίμη, οὐκ ἐν τοῖς σεραφίμ μόνον, ἀλλ' οὐκ ἐν ἀρχαῖς, οὐκ ἐν ἐξουσίαις, οὐκ ἐν ἄλλῃ τινὶ κτίσῃ δυνάμει καταληπτός ἐστιν ὁ Θεὸς, καὶ τοῦτο βουλόμενον ἀποδεῖξαι πάν· ἀλλ' ἕκαστον ἡμῶν ἡ ἀκρόασις οὐ τῇ πλήθῃ, ἀλλὰ τῇ φύσει τῶν εἰρημένων. τεθέμεθα γὰρ καὶ ἐκτεθείμεθα ἡμῶν ἡ ψυχὴ ὅτι πολὺ ταῖς ἄνω ἀδύνατον εἶναι δυνάμεσι. διὰ φέρε αὐτὸν ἐκ τῶν ὑφαντῶν καταδιδάσωμεν, καὶ ψυχαγωγήσωμεν καταπεπλημμένον, ὅτι τὸν ζωὴν καταφυγόντες ἀφίκοντο. τίς ἡ αὐτὴ ὕφη; ὕφασθαι σὺν θεῷ πάντα δυνάμενον ὑμᾶς ποτε. εἰ γὰρ τῶν ὑφαντῶν, ἐν μεταλλεῖς, ἐν σκληραῖς δουλείαις, καὶ τῶν ἐργαζομένων καλὸν ἦν τὸν Θεὸν ἀφελεῖν· πολλῷ μᾶλλον ἐν τύπαις, ἐπὶ καὶ χαλεπωτέρᾳ τῇ δαίμονος ἡ ἀσέβεια. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἐχθρὸν συνίσμεν ἡ μανία, αὕτη δὲ πάσης ἀπολογίας ἡ νόσος ἐστίν).

Ἀλλ' ὅτι τῆς ὑφαντῶν ἐργασμάτων ἐμνήσθην βύλομαί τι καὶ πρὸς τὸν ὑμετέραν ἀγάπην διαλεχθῆναι, καὶ νόσημα τῆς ἐκκλησίας ἐκκόψαι χαλεπόν. καὶ γὰρ ἄτοπον ἂν εἴη σὸν ἔξω μὲν τοσαύτης ἀκριβείας πρόσοχον τοῖς λεγομένοις, τῶν οἰκείων καταφρονῆσαι μᾶλλον. τί πρὸ σοῦ ἐστὶ τὸ νόσημα; ὁ πλῆθος τῶν ὁ ἄφατον, ὁ συγχεκροτημένον νῦν καὶ μὲν τοσαύτης ἀκριβείας πρόσοχον τοῖς λεγομένοις, καὶ τὸν φεικωδεστάτην ὧραν ἐκείνων πολλάκις ὅτι ζητήσας ἰδεῖν οὐκ ἠδυνήθην, καὶ σφόδρα ἐστέναξα, ὅτι τὸ μὲν στενὸν ὅλον διαλεγόμενον, πολλὴ ἡ κατανύξις, ὅτε τὸ μέρος στενοχωρούμενον ἀλλήλοις καὶ μόλις τέλος χωροῦντες, τὸ δὲ Χριστοῦ φάρεσθαι μέλλοντος ὅτι τῶν ἱερῶν μυστηρίων, κατὰ ἔρημος ἡ ἐκκλησία ἦν. καὶ πῶς ταῦτα συγχώρησις ἄξια; ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας ταύτης καὶ σοῦ ἐπαίνης σοῦ ὅτι τῇ τῶν ἀκροάσεων κατανύξει ἡ πρόθεσις ἀπόλλυται. τίς γὰρ ὑμῶν ἡ καταγνώσεται), καὶ ἡμῶν, ὅταν ἴδῃ ὁ καρπὸν τῆς ἀκροάσεως βύλεως ὑμῖν χαρίζεται; εἰ γὰρ μὴ ἀκριβείας προσείχετε τοῖς λεγομένοις, ἀλλὰ τῶν ἔργων ἂν ἐπεδείξασθε τὸν κατανύξιν· ὃ δὲ βύλεως ἀκόλουθον ἀποπεσεῖν, σημεῖόν ἐστι τοῦ μηδὲν δέξασθαι τῶν εἰρημένων καὶ ἀποβαλεῖν τῆς διανοίας. εἰ γὰρ ἐναπέκειτο τὰ λεγόμενα ταῖς ψυχαῖς, πάντας ἂν ὑμᾶς ἔσοδον κατέχε, καὶ πρὸς τὸν φεικωδεστέραν μὴ πλείονος βύσσου ἐπεμέλετο· νῦν δὲ, ὥσπερ κιθαρῳδοῦντός τινος ἀκούσαντες, ὕστερον ἔρημοι πάσης ὠφελείας, πάντα μόνον τοῦ λέγοντος, διαχωρεῖτε. ἀλλὰ τίς ἡ ψυχρὰ τῶν πολλῶν ἀπολογία; βύλεσθαι, φησὶ, καὶ ὅτι τῆς οἰκίας δυνάμεθα, ὁμιλίας δὲ καὶ διδασκαλίας ὅτι τῆς οἰκίας ὁ δυνατὸν μεταλαβεῖν. ἀπατᾷς σεαυτὸν, ἄνθρωπε. βύλεσθαι μὲν γὰρ καὶ ὅτι τῆς οἰκίας δυνατόν· ὅτε δὲ βύλεσθαι, ὡς ὅτι τῆς ἐκκλησίας, ἀδύνατον, ὅσον πατέρων πλῆθος τοσοῦτον, ὅτε βοὴ πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοθυμαδὸν ἀναπέμπει).

ἀναπίμπτ). ὑχὴ ὅπως εἰσακύσῃ χ̃ σαὐτοὶ τὸν διαπόντιον πρὸς ἀκαλλῶν, ὡς μὴ τῶν σῶν ἀδελφῶν. οἶδα γὰρ ὅτι τι πλῆθος, οἷον ἡ ὁμόνοια, καὶ ἡ συμφωνία, καὶ τῆς ἀγάπης ὁ ζωόδεσμος, καὶ αἱ τῶν ἱερέων εὐχαί. διὰ γὰ τοῦτο ⓐ ἱερῆς προεστήκασιν, ἵνα αἱ τῶ πλήθους εὐχαὶ ἀδιαπέρατοι οὖσαι, τῶν δυναπωτέρων τύπων ὑπιλαβόμθα ὁμῶ ζωσθμελθωσιν αὐτῆς εἰς τὸν ὑράνιον· ἄλλως γ̃, τί χρὴ ὀτ' οὐκ ὄφελος ὁμιλίας, ὅταν μὴ ἡ ζωὴ εὐχμέ- Πραξ. ϛ. δ. νη; προσευχὴ, καὶ τότε λέγεις. ὅτω καὶ ⓐ ἀπόστολοί φασιν· Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τ̃ λόγ" προσκαρτερήσωμεν. ὅτω καὶ ὁ Παῦλος πιστὸς ὢν τοῖς προοιμίοις τῶν ὑπισολῶν εὐχόμενος, ἵν' ὥσπερ" λύχνου φῶς, ὅτω τὸ τῆς εὐχῆς [φῶς] προσοδοποιήσῃ τῷ λόγῳ. ἐὰν ἐπίζῃς σαὐτὸν εὔχεσθαι μ̃ ἀκριβείας, ὑ δυνήσῃ τῆς πρὸς τὸν ζωὴν διδασκαλίας, αὐτὸ σοι τ̃ Θεοῦ χωρὶς μεσίτου τινὸς καθωμαλίζοντος τὴν ὁδόν. Εἰ δὲ εὐ- χὴ μόνη τοσαύτην ἔχει" ἄμυναν, πολλῷ μᾶλλον ἡ μ̃ πλήθους. μείζονα γὰρ ζωὴν τῆς νεκρᾶς, καὶ πλείων ἡ παῤῥησία πολλῷ τῆς ὑπὲρ οἰκίας καὶ κατ' ἰδίαν. πόθεν τοῦτο δῆλον; αὐτὸ τ̃ Παύλου λέγοντος ἀκούσωμεν, Ος ἐκ τηλικούτων θανάτων ἐῤῥύσατο ἡμᾶς (καὶ ῥύε- β. Κορ. ἀ. ι. ται), ἠλπίκαμεν, ὅτι καὶ * ῥύσεται, συνυπουργουμένων καὶ ὑμῶν τῇ δεήσει ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα τὸ εἰς ὑμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν προσώπων εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. οὕτω καὶ Πέτρος ὁ δεσμωτη- ριον διέφυγε. προσευχὴ γὰρ ἦν ἐκτενὴς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ αὐτοῦ (φησὶ) γι- Πραξ. ιϛ. ϛ. νομένη προὸς ⓦ Θεόν. Εἰ δὲ Πέτρον ὠφέλησε τῆς ἐκκλησίας ἡ εὐχὴ, καὶ τ̃ σύλον ἐκφυγεῖν ἐξ- έβαλε τοῦ δεσμωτηρίου, πῶς σὺ καταφρονεῖς τῆς δυνάμεως αὐτῆς, εἰπέ μοι; καὶ παι- σὶν ἔξεις ἀπολογήσ̃θαι; ἀκούσωσι καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λέγοντος, ὅτι δυσωπῶπαι ὁ πλῆθος μετ' εὐ- νοίας αὐτὸν προκαλοῦ. προὸς γὰρ ⓦ Ιωνᾶν ἀπολογούμενος ἔλεγε τοῦ φυτοῦ τῆς κολο- κυντίδος, φησὶ, Σὺ μὲν ἐφείσω ὑπὲρ τῆς κολοκυντίδος, ὑπὲρ ἧς οὐκ ἐκακοπάθησας, οὐδὲ Ιων. δ. ια. ιϛ. ἐξέθρεψας αὐτὴν· ἐγὼ δὲ οὐ φείσομαι ὑπὲρ Νινευὶ, τῆς πόλεως μυριάδες τῆς μεγάλης, αἳ μὴ κατοικοῦσι πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνδρῶν; οὐχ ἁπλῶς ὁ πλῆθος προβάλλεται, ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι ἡ μ̃ συμφωνίας εὐχὴ μεγάλην ἔχει τὴν δυνάμιν. τοῦτο δὲ ἐξ ἀνθρωπίνης ἰσοτιμίας ὑμῖν ποιῆσαι βουλόμεθα φανερόν. προὸς γὰρ δίκα τούτων ἑτέρων ἐπαλαίομεν ὅπου τυραννίδι μᾶλλον, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἴστε. Εἶτα τῶν μὲν δυναστῶν ὅς ὅταν ὑπευθύνως τοῖς ἐγκλήμασι φανεὶς, ἀπαρτίον ὅπου τὸ σώματος λαβεῖν, ἐζήτατο τὴν ὅπου θανάτου ὀδύ- νην· τότε δὴ πᾶσα ἡ πόλις ὅλη ⓦ ἱπποδρομοῦσα ἔτρεχε, καὶ οὐδὲν ἐκ τῶν ἐργαστηρίων ἐζήτει, καὶ κοινῇ πᾶς ὁ δῆμος ἀνέλθων ἐζήρπαστε τῆς βασιλικῆς ὀργῆς ⓦ καταδικασθέντα καὶ ὀδύνας ἄ- ξιον ὄντα συγκεκόμπε. Εἶτα βασιλέως μὲν ὀργὴν ὑπὲρ ἐλέου καταλῦσαι βουλόμενοι, μ̃ παίδων καὶ γυναικῶν ζωστέχατι πόλιτες· ⓦ οἳ οὐκαῖοι βασιλέα μέλλοντες ἵλεω ποιῆσαι καὶ ἐξαρπάσαι τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, οὐκ ἔνα, καθάπερ τότε, οὐδὲ δύο, καὶ τρεῖς, καὶ ἑκατὸν, ἀλλὰ πόλεις οὐδὲ κλ̃ τὴν οἰκουμένην ἀμπελῶνας, καὶ οὐδὲ δαιμονιζομένους ἀπαλλάξειν τῆς τ̃ ἀβύσσου" μάστιγος, ἔξω καθέζεσθε, καὶ οὐ ζωστέχατε κοινῇ πόλιτες, ἵνα ὁ Θεὸς τὴν συμ- φωνίαν ὑμῶν αἰδεσθεὶς, καὶ κείνοις ἀφῇ τὴν κόλασιν, καὶ ὑμῖν συγχαρῇ καὶ ἁμαρτήματα; Εἰ γὰρ ἐπ' ἀγροῦ τύχοις ὢν κ̃ ⓦ κυρίου ἐκφύτου, εἰ μὲν ὅπου τῆς οἰκίας, εἰ γὰρ ἐν ἀ- νθρωπίνοις πράγμασι, οὐκ πόλιτος λέοντος σφοδρότερον ἅπαντα διαῤῥήξας καὶ δι- σμά, προὸς τὴν κοινὴν ἱκετηρίαν αὐθομολήσεις; καὶ ποίαν ἔξεις σωτηρίας ἐλπίδα, εἰπέ μοι; κ̃ ⓦ κυρίου ἐκφύτου, ἀγαπητὲ, οὐκ ἀνθρώπου" μόνοι βοσδοὶ τὴν φυκωδιςάτην ἐκείνου βολὸν, ἀλλὰ καὶ ἄγελαι προσαπόλοισι τῷ διαπόντιῳ, καὶ ἀεροπόροι πετεινά. ἔχουσι καὶ ⓦ κυρίου αὐτοῖς συμμαχοῦντα, τὴν προσφορὰν βοηθοῦσαν. καθάπερ ⓐ ἀνθρώ- ποι κλάδους ἐλαίας ἐκκόπτοντες, ὑπισταίοισι τοῖς βασιλεῦσι, διὰ τ̃ φυτ̃, ἐλέου καὶ φιλαν- θρωπίας αὐτοῦ αἰτούμενοι· οὕτω δὴ καὶ ⓐ ἄγελαι τότε, ἀντὶ κλάδων ἐλαίας αὐτοῦ τὸ σῶμα τὸ διαποντικὸν προτιθέμενοι, ⓦ διαπόντιον προκαλοῦσι διὰ τῆς ἀνθρωπίνης

φύσεως,

φύσεως, μισοῦσι λέγοντες, ὅτι γὰρ τούτων δεόμεθα ὧν αὐτὸς φθάσας οὕτως ἀγαπήσας κατηξίωσας, ὡς τὴν ψυχὴν ὑπιδοῦναι τὴν σεαυτοῦ· γὰρ τούτου ἐκχέομεν καὶ ἱκετηρίας, γὰρ ὧν αἷμα ἐξέχεας· γὰρ τούτων προσκαλούμεθα, γὰρ ὧν τὸ σῶμα σὸν τοῦτο κατέθυσας. Διὰ τοῦτο καὶ σὺν συνεργουμένοις κατ' ἐκεῖνον ἴσμεν ⓦ καιρὸν ὁ δεόμενος καὶ καλύπτει κλίνας τὴν κεφαλὴν μόνον, καὶ τῷ σήματι τοῦ σώματος ποιεῖσθαι τὰς ἱκετηρίας. οὐχαῖς γὰρ αὐτοῖς μετὰ τοῦ κοινοῦ συλλόγου τὴν ἀδελφὴν οὐ δήμις. Διὰ τοῦτο αὐτὸν ἔσπευσεν, ἵνα καὶ πλείσας αὐτὸν ἐκ τῆς συμφορᾶς καὶ τῆς ἀφωνίας, τῇ οἰκείᾳ παῤῥησίᾳ πρὸς τὸν ἐκείνων ἀπαλλάξῃ πρόσταξιν. Ταῦτα οὖν ἅπαντα Εἰδότες, Σωτὴρ ἐχώμεν καὶ τὸν ὧδε ἐκείνου, ἵνα ὑπὲρ ἀπαραιτήτων ἕλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν ἐν εὐκαίρῳ βοήθειαν. ἐπηρεάσατε Εἰρηνάρχαι; μὴ πολλοῦ δεῖ κρότου καὶ τοῦ δαίμονος ἐδέξατο; ἀλλ' ὅπως ἡμῖν ὑπὲρ τῆς ἔργων ὑπεδείξητε σὺν ἐπαίνου, οὐ μακρὸς ὁ χρόνος τὸν ἀποδείξεως τῆς καὶ τοῦ ὑπαναλοῦ. μὴ τοῦ δαίμονος εὐθέως εὐκῆ. ἐκδίκου ζητῶ ⓦ ἔπαρσιν, ἐκδίκου ⓦ κρότου, ⓦ Διὰ τῆς ἔργων αὐτῆς. προσκαλεύεσθε τοίνυν ἀλλήλοις ἑτέρους, καθάπερ ἐξήκατε· καὶ διασκαλυθῆναι τὰς τάξεως, κατέχετε μὴ ἀκριβείας, ἵνα καὶ τῆς οἰκείας ἀσυνδησίας καὶ τῆς Εἰς τὸν ἀδελφοὺς κηδεμονίας διπλοῦν λαβόντες ⓦ μισθὸν, μὴ πλείονος τῆς παῤῥησίας ἐκ ἱκετηρίας ἐκχέητε, καὶ ⓦ Θεὸν ἵλεων ποιήσαντες, καὶ τῆς σὺν αὐτοῦ, καὶ τῆς μηνύοντων δωρηθῆτε τυχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ Εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΑΚΑΤΑΛΗΠΤΟΥ Λογ. Δ.

ΗΡαι μὲν οὖν σοφὸν δείξαι τὰν θεσπεσίαν ἀκατάληπτον ὄντα ⓦ Θεὸν, ἐπὶ τῶν καὶ τοῖς χερουβὶμ καὶ τοῖς σεραφὶμ, ἀπαλλάξαι σχημάτων, καὶ μηδὲν ἀφαιρεῖν. ἀλλὰ ὅπερ σοφὸν καὶ συνοῦσι πᾶσι ἡμῖν, ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων ἀπορρήτων τὰ σώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὅτι πλέον σοφίσαι, πάλιν τῆς αὐτῆς ἀναπαύσεως ἀπολαύομεν, καὶ ἀφαιρῶ ⓦ λόγου προσάγομεν· ἡ γὰρ ὑπὲρ τούτου Διαπεσοῦσα καὶ ὑμᾶς Εἰδέναι ποιήσει πλείονα, ἐν ἡμῖν λαμπρότερον ἐργάσηται καὶ ἱκετηρίαν, Εἰ καὶ μικρὸν ἀναπολέλειπται ἐκκαθαίρεσα. ἐπὶ καὶ τῆς πτωχᾶς βοτάνας οὐκ ἀνῶσι ἀποκείρειν χρὴ μόνον (πάλιν γὰρ ὀλιγανθήσει τὴν ῥίζαν κάτω χειμάρρων) ἀλλ' ἐκ αὐτῶν τῶν λαγόνων τῆς γῆς καὶ τῶν κόλπων ἀναστᾶν, καὶ γυμνὰς προσπτύσαι τῇ θέρμῃ τῆς ἀκτῖνος, ὥστε κατὰ μαραίνεσθαι ῥᾳδίως. Φέρε οὖν ὅπου ⓦ ὁρμὴν ὑμᾶς ἐπαναγάγωμεν τῷ λόγῳ πάλιν, ὑπὲρ ἐκπεργάζεσθαι, ὑπὲρ πολυπραγμονοῦντες, ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ ὑπερβαινόντων ἑαυτὸν, ὑπὲρ ἀνεγκλήτων Εἰδέναι μέτρα Φύσεως δεσποτῶν, τὴν ἀκαίρου φιλοτιμίας καταλῦσαι κατυδοῦσαι. διὰ γὰρ τοῦτο, ἐκ πολλῆς τῆς ἀσεβείας, ὑπὲρ Θεὸν ὑπεφαίνετο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγέλεσι ἐδείξαμεν ἀφόρητον ὄντα τῷ δικαίῳ τότε ἐκείνῳ, καὶ τὴν ἰσοείδειαν ὑμῖν πᾶσαν ἀσεγνώμεθα, καὶ Σωτὴρ ἐδείκνυμεν ⓦ μακαρίαν Δαυὶδ ἀγελαίαν, τρέμουσαν, τῶν ψυχορραγούντων σοφὸν ἄμεινον διακείμενον, τῆς ψυχῆς ἐπιγειρήσεις ἀπορρῆξαι ⓦ τῆς σαρκὸς δεσμοῦ. καθάπερ γὰρ ἀσεσταὶ χειμάδης καὶ ἄμεσος, ὁ οἰκίσκου πιὼ διὰ πέλοσα, ὅταν πνεῦ αἰθυπαὶ τινος φόβου, ἀποπλήσσει πρὸς τὴν ὀσφῦν ἵστασαι, καὶ διὰ τῶν ὑγειῶν ἔξοδον πνα ὑπὲρ πῃ, τὰς ἀγανίας ἀπαλλαγῆναι· ὑπὲρ μοῦσα· οὕτω δὴ καὶ ἡ ψυχὴ τὸ μακαρίου τότε ἐκείνου ἐκ τοῦ σώματος ἀναπαῆναι καὶ ἑαυτὴν, καὶ πρὸς πάντα πάντοθεν πτερύγιον· Ὁ ἐξελθὼν αὐτὴ καὶ ἀπέστη, καὶ ὁ σῶμα καὶ

τάλιπεν ἔρημον, εἰ μὴ ταχέως ὁ ἄγγελος προλαβὼν αὐτὸν ἀπήλλαξε τῆς ἀγωνίας, καὶ πρὸς ὃ οἰκεῖον πάλιν ἐπανήγαγε καταγώγιον. ἔχει τοίνυν ἡ ταῦτα ἐλέγομεν τότε, ἵνα μαθόντες ὅσον δύναται ἄγγελος ἔχωμεν φέρειν, καὶ ἐν τῇ τοῦ Σαμψὼν ἐπαρχίᾳ σωφρονιζόμενοι, καὶ ἵνα δι' αὐτῶν μανίας ἀπαλλαγῶσιν. ὁ δίκαιος ἄγγελον εἶδε, καὶ οὐκ ἠνέγκει ὁ πρόσταις τοσαύτην ἔχων· καὶ τοσοῦτον ἀφεστήκοτες αὐτοῦ, οὐκ ἄγγελον, ἀλλ' αὐγὴν τὴν ἀγγέλων διεργάζονται διαυτήν. ἐκφυγεῖν λέοντων θυμὸν ἐδάμασεν, ἡμᾶς δὲ οὐδὲ ἀλωπέκων προσβολὴ δύναται δυνάμενα· ἐκφυγεῖν δράκοντα μέσον ἔρρηξε, καὶ τῆς τοῦ θηρίου φύσεως ἐκράτησε, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσταις, ἡμᾶς δὲ καὶ τὰ ψιλὰ ῥήματα διδάσκομεν· ἐκφυγεῖν βασιλέα, καθάπερ λέοντα θυμούμενον, ἔσχεν, καὶ τὸν τοῦ Ναβουχοδονόσορ ὀργὴν φλογὸς ἀπάσης σφοδρότερον ὑπὸ τῶν βαρβαρικῶν στρατοπέδων φερομένην μέσος φλογὸς ἐξέλαβε, καὶ τὰ ἰσχυρὰ σώματα πόρρω ἐφώτισεν· ἀλλ' οὗτος ὁ φωτίσας, ἄγγελον ἐλθόντα ἰδὼν πρὸς αὐτὸν, σχοπολιτείαν κατέχετο χαλεπήν. τίνα οὖν ἕξουσιν ἀπολογίαν οἱ τὴν μακαρίαν ἐκείνην φύσιν ἐμβατεύειν ὑπειληφότες; ἡμᾶς δὲ οὐδὲ οὐρανοῦ λόγον ἐσπάσθη τότε, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοὺς σοφοὺς ἐκείνους ἀνηγάγομεν διὰ μείζονα τὴν δίηγησιν. ἐδιδάξαμεν τὴν ἀποστροφὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ, τὴν προσοχὴν τοῦ νοὸς, τὴν ὀρθότητα τοῦ σκέλους, τὸν βοῦν τὸν διὰ τοῦ ἀγκυλῆ· ὅτι μὲν πόρρω τὸ ἐκπλῆξαι καὶ ὁ θάμβος ἐκεῖθεν ἡμῖν αἱ ἀσώματοι δυνάμεις ἐκφαίνουσιν· ὅσῳ γὰρ εἰσὶ σοφαὶ, ὅσῳ ἡμῶν ἐγγύτερον εἰσὶ τῇ ἀρρήτῳ καὶ μακαρίᾳ οὐσίᾳ ἐκείνῃ, τοσούτῳ μᾶλλον ἡμῶν ὁ ἀκατάληπτοι ἴσασιν. ἡ γὰρ ὑπεροχὴ τῆς σοφίας, ἐπίτασιν ποιεῖ θαυμασίας. εἶπωμεν ὑμῖν τότε τί ποτέ ἐστι ὁ ἀπρόσιτον, ὅτι τοῦ ἀκατονόητον πολλῷ μείζων ἐστὶ, καὶ τὸν αἰτίαν προσεθήκαμεν, δείκνυντες ὅτι ὁ μὲν ἀκατάληπτος μὴ ὁδὸν ἐρήμην θέσιν ἀκατάληπτον φαίνεται, τὸ δὲ ἀπρόσιτον οὐδὲ ἔρημος ἀφίησι), οὐδὲ προσιόντι τὸν δρόμον, ὅτι δὲ τῆς τοῦ πλάσαντος εἰκόνος ἐδείκνυμεν. εἶπωμεν ὅτι οὐκ εἶπε, φῶς ἀπρόσιτον, ἀλλὰ, φῶς οἰκοῦν ἀπρόσιτον. εἰ δὲ ὁ οἶκος ἀπρόσιτος, πολλῷ μᾶλλον ὁ οἰκῶν Θεός. ταῦτα δὲ ἔλεγεν ὁ Παῦλος, οὐχ ἵνα τύπῳ προσχάψῃ τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἵνα ὡς πολλοῦ τοῦ προσίστου τὸ ἀπροσίτου αὐτοῦ καὶ τὸ ἀπρόσιτον προσδοκήσῃ. πρὸς δὲ καὶ ἑτέρας δυνάμεις, τὰ χερουβὶμ, καὶ ἐδιδάξαμεν, πῶς ἐπάνω αὐτῶν ἵστησι, πῶς λίθος κρυστάλλου, πῶς ὁμοίωμα θρόνου, καὶ εἶδος ὡς θεωρία ἠλέκτρου, καὶ πῦρ, καὶ τόξον. καὶ μὴν πόρρω ἐκφαίνα· φησὶν ὁ προφήτης, Αὕτη ἡ ὅρασις ὁμοίωμα τοῦ δόξης Κυρίου, καὶ διὰ πόρρω τούτου ἐδείκνυμεν ὑμῖν τὸν Θεὸν τὸν συγκαταβάσει, καὶ αὐτοῦ ταύτην ἀφορητὸν οὖσαν τοῖς ἄνω δυνάμεσι. οὐχ ἁπλῶς δὲ ταῦτα διαπεφθεγγόμεθα, ἀλλ' ὅπως χρείος ὑμῖν ὀφείλω τῆς ἐπιστάσεως ἐκείνης, βούλομαι μαθεῖν μὴ ἀκριβείας, τί μὴ κατέβαλον, ἢ ὃ ἐπέλειπεν. ὅτε καὶ τὰ δημιουργήματα ὀφείλοντες πιστοῦσι· τὸ γραμμάτιον εἰς μέσον ἀγαγόντες, εἶθα ὁ λόγος ἅπας ἐπίγραπται, καὶ τοῖς δημιουργοῖς τοῖς ἑαυτοῦ ὑπεδείξατο, τὰ λειπόμενα καταβάλλουσι. καὶ γὰρ τοῦτο, καθάπερ βιβλίον, εἰς πτύξας τὴν μνήμην τῆς ἀφθονίας τῆς ὑμετέρας, ὥσπερ δακτύλῳ τινὶ τῷ λόγῳ τὰ δόγματα καταβληθέντα ὑπεδείξας, ὅτι τὰ λειπόμενα βαστάσομεν λοιπόν. τί οὖν ἐστὶν ὑστερούμενον ἀξίας; ὅτι οὔτε δεξιαὶ, οὔτε ἀξιώσεις, οὔτε κυριότητες, οὔτε, εἴ τις ἑτέρα κτίσις δυνάμις, ἔχει τοῦ Θεοῦ τὸν ἄκρον καταλῆψαι. εἰσὶ γὰρ, εἰσὶ καὶ ἕτεραι δυνάμεις, ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἴσμεν. ὑπονοήσατε δὲ ἀπείρους ἐπὶ τοῖς αἰρετικοῖς. τοῖς δούλοις οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἴσμεν, καὶ τοῦ διαυτοῦ αὐτοῦ τὸν οὐσίαν πολυτρόπως δοῦναι. εἰσὶ μὲν γὰρ ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, καὶ θρόνοι, καὶ κυριότητες, καὶ ἐξουσίαι, καὶ ἀξιώσεις· ἀλλ' οὐχ οὕτως μόνοι οἱ δῆμοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀλλ' ἀπείρως ἔθνη, καὶ φυλαὶ ἀμυθήτου, καθάπερ λόγος οὐδεὶς ἐξαριθμῆσαι δυνήσεται. καὶ πόθεν δῆλον ὅτι ἐστὶν ἄλλαι πλείους εἰσὶ δυνάμεις, ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἴσμεν; ὁ ταῦτα εἰρηκὼς Παῦλος καὶ τοῦτό φησιν ὑπὲρ λέγων περὶ τοῦ Χριστοῦ· Ἐκάθισεν αὐτὸν ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως,

νάμεως, καὶ πνευματικὰ ὀνόματα ὀνομάζομεν δι' μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. ἐρῶ τι, ὅτι διὰ τινα ὀνόματα ἐκεῖ μέλλοντα γνώσιμα γίνεσθαι, ἅπερ ἄδηλά ἐστι νῦν; Διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ὀνομαζόμενα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ τί θαῦμα τοῦτο, εἰ τῆς οὐσίας τὸν ἀκριβῆ καταληπτὸν οὐκ ἔχομεν; (τοῦτο γὰρ οὐδὲ μέγα ἀποδέξαι) τὴν γὰρ οἰκουμένην αὐτὴν πολλὰς οὐκ ἴσασιν οὐδὲ αἱ δῶδεκα δυνάμεις αὐταί, οὐδὲ αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι καὶ χυριότητες. καὶ τοῦτο πάλιν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀποστόλων ἀποδείξομεν ῥημάτων, ἐπ οἰκουμένας αὐτὸν τινας μὴ ἡμᾶς ἐμαθον, καὶ ὡς ἡμᾶς οὐκ ἤδεισαν οὐ μόνον ὃ μὴ ἡμᾶς ἐμαθον, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς. Ἐπειδὴ γὰρ ἠθέλησεν ὁ Παῦλος δεῖξαι, φησὶν, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις, εἰ τὰ ἔθνη συγκληρονόμα, καὶ σύμμετοχα, καὶ σύσσωμα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, ἃ ἐλάμβανεν ἐγὼ Παῦλος δέσμιος. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον ὅτι νῦν ἐμαθον αἱ δῶδεκα δυνάμεις; Τὰ γὰρ Εἰρηνικὰ τοῖς πρὸ ἐμοῦ προφήταις εἴρηται. "ἀκουσον οὖν" Ἐμοὶ τῷ ἐλαχίστῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη εὐαγγελίσασθαι τὰ τοῖς ἔθνεσι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ. τί ὅτι, ἀνεξιχνίαστον; μὴ δυνάμενοι ζητῆσαι; ἃ μόνοι οἱ μὴ δυνάμενοι εὑρεθῆναι, ἀλλ' οὐδὲ αἰσχυνθῆναι. ἀκουέτωσαν "πάλιν" καὶ γὰρ πικρὰ ἡ ἐπάλληλος δίδωσι λύσις τὰ βέλη. Εἰ γὰρ ὁ πλοῦτος ἀνεξιχνίαστος, πῶς ὁ ἁρπεσάμενος τὸν πλοῦτον οὐκ ἀνεξιχνίαστος; Καὶ φωτίσαι πάντας, τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἐν τῷ Θεῷ, ἵνα γνωσθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ. ἦκουσας πῶς νῦν, ἀλλ' οὐχὶ πρὸ τούτου ἐγνώσθη ταῦτα αἱ δυνάμεις ἐκεῖναι; ἃ δὲ βασιλεὺς βούλεται), ὁ τῶν ἁπάντων οὐκ ὑπέσχετο. Ἵνα γνωσθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ. ὅρα ὅσον μεταξὺ τοῦ ἀνθρωπίνου ἐθέμετο φύσει, ὅτι καὶ μᾶλλον ἡμῖν καὶ δι' ἡμᾶς αἱ ἄνω δυνάμεις ἐγνώσθησαν τὰ ἀπόρρητα τοῦ βασιλέως. ἀλλὰ πόθεν δῆλον ὅτι περὶ ἐκείνων τῶν ἐπουρανίων λέγει; καὶ γὰρ ἀρχαὶ, καὶ ἐξουσίαι, καὶ τὸν δαίμονας οἴδε καλῶν λέγων, Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τὸν κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. ἆρα οὖν μὴ καὶ ἐνταῦθα τοῦτο λέγει, ὅτι οἱ δαίμονες τότε ἔγνωσαν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ περὶ ἐκείνων τὴν αὐτὴν δυνάμεων. Εἶπον γὰρ ταῖς ἀρχαῖς, καὶ ταῖς ἐξουσίαις, ἐπήγαγον, τοῖς ἐπουρανίοις. ἐκεῖναι μὲν γὰρ αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι ἐπουράνιοι, αὗται δὲ αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι τοῦ κόσμου οὗτοι. διὰ τοῦτο καὶ κοσμοκράτορας αὐτοὺς καλεῖ, διαγορεύων ὅτι ἄδικος αὐτοῖς ὁ οὐρανὸς, καὶ τὸν τυραννίδα πᾶσαι τὸ πρόσταγμα ὑπεδείκνυται μόνον. Εἶδες πῶς καὶ διὰ ἡμᾶς, καὶ δι' ἡμᾶς ἔγνωσαν ταῦτα;

Ἀλλ' ὅπως τὸν τῶν ἀρείους καταβολὸν λοιδορῶν λέγωμεν, διακωλύτης, ὅτι οὐκ ἴσασιν αὐτὸν τὸν υἱὸν ὅτι ἀρχὴ, ὅτι ἐξουσία. τί οὖν ταῦτα φησι; οὐκέτι Παῦλος, οὐκέτι Ἡσαΐας, οὐκέτι Ἰεζεκιὴλ, ἀλλ' ἕτερόν τι σκεῦος ἅγιον, αὐτὸς ὁ τῆς βροντῆς υἱὸς, ὁ ἀναπαυόμενος τοῦ Χριστοῦ Ἰωάννης, ὁ ὅπου ὃ ἧπαρ ἀναχλιθεὶς ὃ διαυτοκὶν, καὶ ταμιεῖα πηγὰς ἐκεῖθεν ἀρυσάμενος. τί οὖν φησι; Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. ὅπως βροντῆς υἱός. σάλπιγγος γὰρ λαμπροτέρας ἀφῆκε φωνὴν, ἐκβαλεῖν πάντας καταφλέξαι τοὺς φιλονεικοῦντας. ἀλλ' ἴδωμεν δὲ ὃ ἀνάκρουσον. τί λέγεις, "μαχαίρᾳ Ἰωάννη; Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε; τί οὖν ποιήσωμεν τοῖς προφήταις λέγουσιν, ὅτι Εἶδον Θεὸν; ὁ μὲν γὰρ Ἡσαΐας φησὶν, Εἶδον Κύριον καθήμενον ὅτι ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου· ὁ δὲ Δανιὴλ πάλιν, Εἶδον ἕως θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐκάθητο· καὶ ὁ Μιχαίας, Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον Θεὸν τὸν Ισραὴλ καὶ δήμους ὅτι τοῦ θρόνου αὐτοῦ. καὶ ἕτερος προφήτης πάλιν, Εἶδον Κύριον ἑστῶτα ὅτι τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ Εἶπα μοι, πατάξον ὅτι τὸ ὑπερτήριον. καὶ πολλοὺς τοιούτους ἔστιν εὑρεῖν μάρτυρας. πῶς οὖν ὁ Ἰωάννης, φησὶ, λέγει, ὅτι Θεὸν οὐδεὶς

Ep. γ. ι.

Ep. γ. ιι.

Ep. γ. ιι.

Ep. ε. ιζ.

Ησ. ς. α.
Δαν. ζ. θ.
Ι. βασ. κζ. ιθ.
Αμ. θ. α.

α Ioan. δ. ιζ.

οὐδὲις ἑώρακε πώποτε; ἵνα μάθῃς, ὅτι τὴν ἀκριβῆ αὐτὴ κατάληψιν ἡ τῶν τετραωμμάτων γνῶσιν οὐδὲις ἔσχε. ὅτι γὰρ πάντα σαφῆ συγκεχύσεως ἦν, καὶ ἀκριβῆ τὴν οὐσίαν οὐδὲις εἶδεν ἐκείνων, δῆλον ἐκ τῆς ἀμφιβολίας ἧς ἕκαστον ὁρᾷ. ὁ γὰρ Θεὸς ἁπλοῦς ἐστὶ καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀσχημάτιστος· ὅταν δὲ πάντες σχήματα ἐκλέπωσι ἀμφίβολα. τοῦτο γοῦν αὐτὸ δι' ἑτέρου προφήτου ἐμαφανίων πάλιν, ἐστὶ πίθηκον αὐτὸν, ὡς οὐκ ἀκριβῆ τὴν οὐσίαν εἰδότ, ἔλεγεν· Ἐγὼ ὁράσεις ἐπληθύνθην, καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ὡμοιώθην. οὐκ αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἐδειξα τοῖς ἐμοῖς, ἀλλὰ συγκατάβασιν, φησὶ, πρὸς τὴν τῶν ὁρώντων ἀσθένειαν. ὁ μὲν τοι Ἰωάννης οὐ πρὸς τῶν ἀκηκοότων φησὶ μόνον, ὅτι Θεὸν οὐδὲις ἑώρακε πώποτε. τοῦτο γὰρ δῆλον ἦν ἀπό τε τῶν εἰρημένων τότων, τῆς προφητικῆς ῥήσεως λέγω ταύτης τῆς λεγούσης· Ὁράσεις ἐπληθύνθην, καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ὡμοιώθην, καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς Μωϋσέα γνωμένης ἀποφάσεως. ἐκείνου γὰρ ἐπιθυμοῦντος αὐτὸν ἰδεῖν ὀφθαλμοφανῶς, φησὶν ὁ Θεός, Οὐδεὶς ὄψεταί με ἄνθρωπος, καὶ ζήσεται. ὥστε τοῦτο δῆλον ἦν καὶ ἡμῖν ἐκ τῶν εἰρημένων. οὐ τοίνυν πρὸς τῆς ἡμετέρας φύσεώς φησι μόνης τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῶν ἄνω δυνάμεων, Θεὸν οὐδὲις ἑώρακε πώποτε. διὰ τοῦτο καὶ μονογενὴς διδάσκαλον εἰσάγει τὸ δόγματος. ἵνα γὰρ μή μοι λέγῃ, πόθεν τοῦτο δῆλον; ἐπήγαγεν, Ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς κόλπον τοῦ πατρός, αὐτὸς ἐξηγήσατο, ἀξιόπιστον εἰσάγων τὸ δόγματος μαρτυρα καὶ διδάσκαλον. καὶ τοι εἰ* Μωϋσέως ἡμῖν προφητεύσαι ἐβούλετο, πρέπον ἦν εἰπεῖν, ὅτι ὁ μονογενὴς* ἐξηγήσατο. ἐπεὶ γὰρ ὁ μονογενὴς αὐτὸς ἐξηγήσατο, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἢ Ἰωάννου ταῦτα εἰπεῖν, ὡς προφήτης μονογενοῦς ἀκηκόατε, δῆλον ἡμῖν ὁ προφήτης ποιεῖ, ὡς ἀκηκοὼς παρὰ τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' ὅπερ πλέον τῶν τότε εἰρημένων ἔμελλεν ἡμῖν ἐκκαλύπτειν, ὅτι οὗτος ἄνω δυνάμεως αὐτὸν ὁρᾷ, διὰ τοῦτο εἰσάγει μονογενῆ διδάσκαλον. φασὶ γοῦν τινες τῶν ἑλλήνων, τὴν ἀκοὴν μὲν ἀκριβεστέραν εἶναι τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, βλεφαρίδες δὲ καὶ ὀφθαλμοὶ ἀσωμάτους διαφέρειν· ἀλλ' ὅπερ ἐφ' ἡμῶν ἐστὶν ὅρασις, τοῦτο ἐπ' ἐκείνων γνῶσις. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι Θεὸν οὐδὲις ἑώρακε πώποτε, ἐκεῖνο νόμιζε ἀκούειν, ὅτι Θεὸν οὐδὲις ἔγνω σαφῶς καὶ ἀκριβείας ἁπάσης. καὶ δεῖ τῶν σαρκίνων ὄντα ὅταν ἀκούσῃς, ὅλη ἀπέρρεψαι σὸν ὀφθαλμούς, καὶ τὸ ὅλον ἐπέγειραι, καὶ παρεσκεῦσθαι, ὅτι δὲ αὖθ' τοῦτο πάλιν ἐποίησε, μὴ ὀφθαλμὸν καὶ χόρας εἶναι νόμιζε (σωμάτων γὰρ ἴδιόν ἐστιν ὁ σχηματισμός) ἀλλὰ δι' αὐτῶν τούτων τὴν γνῶσιν αὐτῶν ἀπιτεύξῃ πίστεως τῆς προφήτου. ὅταν δὲ λέγῃ ὁ προφήτης, ὅτι συγκαλυπτόμενα τὸ Θεὸν ἰδεῖν οὐκ ἠνέσχετο, οὐδὲν ἄλλο λέγει, ἀλλ' ἢ ὅτι τὴν γνῶσιν αὐτοῦ πεπλανημένην καὶ ἀκριβῆ τὴν κατάληψιν ἐπέγειρε καὶ διώρθωται, οὐδὲ τολμῶσιν ἀτενὲς ἰδεῖν πρὸς τὴν ἀκραιφνῆ καὶ ἀκέραιον οὐσίαν, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς αὐτὴν τὴν συγκατάβασιν. ὃ δὴ ἀτενὲς ἰδεῖν, ὃ γοῦν ἐστί. διὰ τοῦτο καὶ ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης εἰδὼς ὡς οὐκ ἔστιν αὐθεντικὴς φύσεως ὃ τοιαῦτα εἰδέναι, καὶ ὅτι οὐδὲ πᾶς ἄνω δυνάμεσι καταληπτός ἐστιν ὁ Θεός, αὐτὸν οὐκ ἀξιοῖ καὶ θέλησιν καὶ ταῦτα ἀκριβῶς ἐπιστάμενον πρὸς ἡμᾶς τοῦτο διδάσκαλον. ἀλλ' οὐδὲ ἁπλῶς εἶπεν, ὁ υἱός· καὶ τοι εἰ καὶ τοῦτο εἴρηκεν, ἱκανοὶ ἦσαν ἐπισημήνασθαι τὰς τῶν αἱρεσιμωτάτων τομάς. ὥσπερ γὰρ πολλοὶ Χριστοί*, ὁ μὲν ἀληθὴς Χριστὸς εἷς· καὶ πολλοὶ Κύριοι λεγόμενοι, ὁ μὲν ἀληθὴς Κύριος εἷς· καὶ πολλοὶ θεοὶ λεγόμενοι, ὁ μὲν ἀληθὴς Θεὸς εἷς· ἔστι καὶ πολλοὶ υἱοὶ λεγόμενοι, ὁ μὲν ἀληθὴς υἱὸς εἷς· καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως ἱκανὴ ὁ ἅγιος ἁγίων δύνασθαι τοὺς μονογενεῖς· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠρκέσθη τούτῳ· ἀλλ' εἰπών, Θεὸν οὐδὲις ἑώρακε πώποτε, ἐπήγαγεν, Ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς κόλπον τοῦ πατρός, αὐτὸς ἐξηγήσατο. προσέτι εἶπε, μονογενὴς, καὶ τότε, υἱός. ὅτι γὰρ πολλοὶ διὰ τὴν πρὸς ὄνομα κοινωνίαν τετιμήνται αὐτοῦ τὴν δόξαν, ἵνα τῶν πολλῶν αὐτὸν νομίζοντες (ὃ γὰρ, υἱὸς τοῦτο, κοινὸν ὄνομα πάντων) ὅπερ ἐστὶν ἐξαίρετον αὐτοῦ, καὶ ἴδιον, καὶ οὐδενὶ τῶν ἄλλων πρόσον, τοῦτο προσέθηκε μονογενὴς, ἵνα ἀπὸ τούτου πιστεύσῃς, ὅτι καὶ ὃ κοινὸν τοῦτο, οὐκ ἔστι κοινὸν, ἀλλ' ἴδιον αὐτοῦ ἐστὶ καὶ κυ-

ρίου

εἰσὶ δῆλ, καὶ οὐδὲν τῶν ἄλλων ὕστερος, ὡς ἐκείνῳ προσόν. καὶ ἵνα σαφέστερον ὁ λέγω γένηται, πλατύτερον αὖθις πάλιν ἐρῶ. ὁ, γὰρ, ὄνομα προσέστι τῷ ἀνθρώπῳ, προσέστι καὶ τῷ Χριστῷ, ἀλλ' ἡμῖν κατ' ἐξουσίαν, ἐκείνῳ δὲ φυσικῶς. ὁ μὲν, μονογενὴς, αὐτῷ μόνῳ ἐστὶ, καὶ οὐδενὶ τῶν ἄλλων, οὐδὲ κατ' ἐξουσίαν, προσέστιν. ἵνα οὖν ἀπὸ τῆς προσηγορίας τῆς οὐδενὶ προσούσης, ἀλλ' ἢ αὐτῷ μόνῳ, καὶ τἄλλα τὰ τοῖς πολλοῖς προσοῦσαι αὐτῷ φυσικῶς εἶναι νομίσῃς, ἀφ' οὗτος προέτεινε εἰπὼν, μονογενὴς, καὶ τότε, υἱός. Εἰ δὲ οὐκ ἀρκεῖσαι οὐδὲ ταῦτα, φησὶ, λέγω καὶ ἕτερον τέτον, παχὺ μὲν γὰρ καὶ ἀνθρώπινον, ἰκανὸν δὲ καὶ τοῦτο χαμαὶ ἕρπον ἐστὶ εἰς τὸν ἔποιδμον τῆς τῦ μονογενοῦς δόξης ἀναγαγεῖν. τί δὲ τοῦτο ἐστιν; Ὁ ὢν εἰς Ⓜ κόλπον τοῦ πατρός. παχὺ τὸ ῥῆμα, ἀλλ' ἰκανὸν σοδίξασθαι τὸν γνησιότητα, καὶ δι' ὅτου τρόπου * οὐκ ἀφώνωμεν. ὥσπερ γὰρ ἀκούων Θεὸν, καὶ τὸν οὐκ ὄντα καὶ ὕδατα, καὶ Θεὸν ἐπὶ τοῦ λαμβάνεις, οὐδὲ τόπον ἡ διεζευγμένον, ἀλλ' ἐκ τῆς τῦ Θεοῦ προσηγορίας καὶ τῆς τῦ καὶ ὕδατος κοινωνίας τὸ τῆς τιμῆς ἀπαράλλακτον ἴσον· ὅτω καὶ Ⓜ κόλπον ἀκούων, μὴ κόλπον εἶναι νόμιζε, μηδὲ τόπον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῦ κόλπου προσηγορίας τὸν πρὸς Ⓜ γνησιότητα ἐνδύτητα καὶ τὸν παῤῥησίαν ἐκλαμβάνε. τῦ γὰρ οὐκ ὄντος καὶ ὕδατος, τὸ τῷ κόλπῳ σοδίξεσθαι πολλῷ σαφέστερον ἡμῖν τὸν πρὸς τὸν γνησιότητα ἐνδύτητα δηλοῖ καὶ πρόῤῥησιν. οὐδὲ γὰρ ἂν ὁ πατὴρ ἰσοέχετο τὸ τοῦ κόλπου τὸν υἱὸν ἔχειν, εἰ μὴ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἦν, ὅτ' ἂν ἐκτὸς ὢν ἐπέμενεν ἀπὸ διεστώσης φύσεως ὢν σοδιαπᾶσαι τὸν κόλπον τοῦ πατρικοῦ. ὡς γὰρ τοῦτο, καὶ μονογενὴς, καὶ ὁ τοῦ κόλπου σβεστέον ὢν πατρικοῦ, πάντα τὰ τῦ πατρὸς ἀκριβῶς ἐπίσταται. Διὰ τῦτο καὶ τῶν ἐνδήμων τῶν ῥημάτων ὁ εὐαγγελιστὴς, ἵνα τὸν ἀκρίβειαν τῦ υἱῦ σοδείξῃ γνῶσιν, τὸν πρὸς τὸν πατέρα. πρὸς γὰρ γνῶσιν ἦν ὁ λόγος. ἐπεὶ εἰ μὴ τῦτο ἦν, τίνος ἕνεκεν ὁ κόλπος προέλεγεται; εἰ γὰρ μήτε σῶμά ἐστι ὁ Θεὸς, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐστὶ, μηδὲ τὸν γνησιότητα ἢ τὸν ἐνδύτητα τὸν πρὸς Ⓜ γνήσιον δηλοῖ, ἁπλῶς ἂν εἶχε ὁ ῥῆμα προσόρρησαι χρεὼν ἡμῖν οὐδενὸς πλησίον. ἀλλ' οὐκ ἁπλῶς προσόρρησαι (μὴ γένοιτο. οὐδὲν γὰρ εἶχε τὸ πνεῦμα φυλάξαι) ἀλλὰ τὸν ἐνδύτητα τῆς υἱῦ τὸν πρὸς Ⓜ πατέρα δηλοῖ. ὅτι γὰρ μέγα ἀπεφαίνατο ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι ἅτε ἀὼν κτίσις αὐτὸν ὁρᾷ, τοιοῦτος, γνώσεται μὴ ἀκριβείας, βουλόμενος ἀξιόπιστον ὑπάρξαι τὸν δόγματος διδάσκαλον, ταῦτα καὶ ῥήματα τίθησιν· ἵνα καὶ ὡς υἱὸν, καὶ ὡς μονογενῆ, καὶ ὡς ὄντα τοῦ κόλπου τοῦ πατρικοῦ, σὲ πάντων πιστεύσῃς καὶ μηδὲν ἀμφιβάλλῃς λοιπόν. Εἰ δέ τις μὴ φιλονεικοίη, μηδὲ αἰσχυνοῖτο βούλοιτο, καὶ τὸ ἀΐδιον φωνεῖ τῦτο προσρήσεται. ὥσπερ γὰρ ὅτε ἐκείνης τῆς ῥήσεως τῆς πρὸς Ⓜ Μωϋσέα λεχθείσης, Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν, ὁ ἀΐδιον ἐκλαμβανόμεθα· ὅτω καὶ ἐκ τῆς ῥήσεως ταύτης τῆς λεγούσης, Ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τῦ πατρός, ὁ ἀΐδιον εἶναι τὸν κόλπον τῦ πατρὸς δυνατὸν ἐκλαβεῖν. Ἐξοδ. γ. 14.

Οὐκοῦν οὖν τῆ κτίσει πάσῃ ἀκατάληπτος ἡ οὐσία τῦ Θεοῦ, διὰ τῦτο ἀπόρρητον ἡμῖν ἀπεδείκνυε) λείπει) δηλοῦν ὑμῖν, ὅτι ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μόνον μὴ ἀκριβείας αὐτὸν ἐπίσταται) πάσης. ἀλλὰ τῦτο εἰς ἑτέραν διάλεξιν ἀναβαλόμενοι, ἵνα μὴ τῷ πλήθει κεκακώσωμεν τὴν μνήμην τῶν ἀκροατῶν, ἐπὶ τὴν ζωὴν ἣν τρέψωμεν Ⓜ λόγον πάλιν ἀναλάβωμεν. ἵνα δὲ ἡ ζωὴ ἡμῖν ἀναίτησις ἦ; ἐν ἡμῖν ἐσμὲν ἐλεεινοὶ πάθεσι ψυχῆς ἀσθενοῦσα, καὶ ἀλγούσης ψυχῆ. καὶ γὰρ καὶ περὶ τοῦτο πολλὴ διάλεξις, εἴδομεν ἑτοίμως ἀπόντας ἀκούσαντας. ἀντικρυ οὖν ῥαθυμοῦσι μὲ ἐγκαλῶ, καταφρονοῦντας ἢ μὴ ἐπαινῶ. ἐπαινέσαι τοίνυν ὑμᾶς βούλομαι σύνεσιν, καὶ χάριν ὑμῖν ἀποδοῦναι τὴν ἀκροάσεως ἕνεκεν. ἔσται ἡ χάρις, ἂν διδάξωμεν ὑμᾶς τίνος ἕνεκεν ἔχει ἐκεῖνα τὸν πρὸς τὸν ἄλλων πίστιν, καὶ τί δήποτε εἶδον δαιμόνιοι, ἃ τὴ μανίᾳ πεπραγμένους εἰσάπαν καλῶν τὸν ὀφθαλμὸν ὁ ἔχων, καὶ κλίνει τὰς κεφαλάς. τίνος οὖν ἕνεκεν τῦτο ποιῶ; ἄλυσις πεπερασμένη καλεῖται τῶν δαιμόνων ὅτι ἐστὶν ἐργάλιον, ἄλυσις πάντως σιδήρου δυναμένου. καθάπερ οὖν δικτύου πρόσοδοι ἔχοντος, καὶ

ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ βήματος" καθίζεσθαι μέλλοντος, ⸂ὁ δισμοφύλακας τοῦτο δὲ δισμωτήριον οἰκοῦν-
τας ἀπάγοντας ἐξαγαγόντες τοῦ οἰκήματος, τοὺς τε χειροκλίδων, καὶ τοῦ δικαστηρίου τοῦ παντα-
σμάτων καθίζουσι αὐχμηρούς, ῥυπῶντας, κεκμηκότας, ῥάκια περιβεβλημένους· οὕτω δὲ καὶ ὁ
πατὴρ ἐνομοθέτησαι, τὸν Χριστοῦ μέλοντος ὥσπερ ἐφ' ὑψηλοῦ" καθίζεσθαι τοῦ βήματος, τὸν ἐπ'
αὐτῷ φαίνεσθαι τὸ μυστήριον, τοῦτο δαιμονῶντας καθάπερ δισμωτήριον τινας εἰσάγεσθαι, οὐχ ἵνα
βοηθώσιν" ἀλλὰ χωρίσωσι τὸ πεπλημμεληκότων, καθάπερ ἐκεῖνοι ⸂ὁ δεδεμένοι, οὐδ' ἵνα κόλασιν
λάβωσι μείωσι τὸ τιμωρίαν· ἀλλ' ἵνα οἱ δῆμος, καὶ τὸ πόλεως ἅπασης εἴδωσι πρόνοιαν, καὶ ὡς
αὐτῶν ἰκετηρίαν ἡγώνται), πάντων ὁμοθυμαδὸν ⸂ καὶ διαπτύειν ⸂ καὶ αὐτῶν ἐξαρτυομένων,
καὶ ἐλεῆσαι τοῦ κελεύσωσιν μὴ σφοδρᾶς τῆς βοῆς. τότε μὲν οὖν οὐκ ἐκαλοῦμεν τοῖς κα-
θαλιμπάνουσι τὴν τοιαύτην θήκλη, καὶ ⸂ καὶ οἰκεῖοι ἔξω ἁμαρτάνουσι· νυνὶ δὲ τοῖς
ἔνδον" οὖσιν ἐγκαλέσαι βουλόμεθα, οὐχ ὅλοις μάρτυσιν ἔνδοι, ἀλλ' ὅλοις μάρτυσι τοῖς ἔξω ἁμαρ-
τάνουσιν οὐδὲν ἄμεινον ἁμάρτημα, καὶ τὸ φειδωλίστατον οἰκεῖοι καὶ ἀλλήλοις ἀγαπη-
τοὶ μοι. τί ποιεῖς, ὦ ἄνθρωπε; ὁρᾷς τοσούτους δισμωτὰς ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς τῶν σῶν οἰκείους
πλησίον, καὶ σὺ τοῦ τῶν οὐδὲν προσηκόντων ἁμαρτάνειν προσηκόντων; ἡ γὰρ ὄψις μόνη οὐκ
ἔχουσά σε καταπλῆξαι, καὶ εἰς συμπάθειαν ἀγαγεῖν; ὁ ἀδελφός σου σὸν δισμοῖς, καὶ σὺ σὸν ῥα-
θυμίᾳ; καὶ ποίαν ἕξεις συγγνώμην, εἰπέ μοι, ὅταν ἀσυμπαθὴς ὦν, οὕτως ἀπάνθρωπος, οὕ-
τως ὠμός; οὐ δέδοικας μήποτε, σου ἁμαρτημένου, ῥᾳθυμουμένου, ὀλιγωρουμένου, δαίμο-
νες σκῆπτρα σκηπανίσασι καὶ στεφανωθέντες βίρων τοῦ ψυχοῦ ἐπεισέλθῃ μετ' ἀ-
δείας πολλῆς, ἀθύρωτον τοῦ οἰκίαν βίρων; καὶ γὰρ ἐὰν πάντας κατῇ πηγὰς δακρύων ἀφῇς
καὶ τοῦ ὤρεγε σκεπίου, καὶ ἀγαθεύχεις ὁρᾶσθαι πάντων σὸν ὀφθαλμοῖς, καὶ ἀριδίους, καὶ ἀ-
μωγὰς γίνεσθαι ⸂ὁ τῆς ἐκκλησίας ἁπάσης, ὅλη μὲν τὸ κατηφείαν τῶν μυστηρίων, μὲν τοῦ
ἀπόλαυσιν τοῦ λυτροῦ, μὲν ὃ ζωπαίζεσθαι τῷ Χριστῷ, ἴδοις ἂν ὁ λύκος σκῆπος ἁρπάσας
ἐκ τῆς πείμνης * σὸν ἄρνας, καὶ κατέχων μὴ ἑαυτῷ; καὶ σὺ ὁρῶν τοῦ συμφορὰν οὐ δακρύ-
εις; καὶ ποῦ ταῦτα ἀπολογίας ἄξια; οὐ θέλεις ζωογόνησαι τῷ ἀδελφῷ; καὶ ⸂ὁ σαυ-
τοῦ δῶσον, καὶ ἁμαρτῆσαι. εἰ τοῦ τοῦ γήπτους οἰκίου εἶδες ἐμπυρευομένου, εἰπέ μοι, εἰ
δὲ πόλεων πολεμιώτατος ἦν ὁ γείτων, οὐκ ἂν ἔδραμες ὅπως ὃ σβέσαι τοῦ πυρὸν, δεδικὼς
μὴ ὃ πῦρ ὁδῷ βαδίζοι καὶ τῶν σῶν ἅψηται θυρῶν; τοῦτο δὲ ὅπου τῶν δαιμονώντων λογίζῃ;
καὶ γὰρ πυρός ἐστι δὲ ἐμφορητικὸς χαλεπὸς τῶν δαιμόνων ἡ σοφία. σκόπει δὴ μὴ ἡ τοῦ
ζῆν προκαταλάβῃ ψυχὴν ὁδῷ βαδίζων ὁ δαίμων. καὶ ὅταν ἴδῃς πρόσωπα, μὴ πολλὰς τὰ
σωφρονίσεις προσφυγὰς τῷ δικαστῇ, ἵνα ἴδῃ σε τοῦ θερμοῦ καὶ διεγηγερμένου ψυχοῦ ὁ δαί-
μων, ἅδαπτον αὐτῷ νομίσῃ λοιπὸν εἶ) τοῦ ἀφίσεως τοῦ ζῆν. ὦ μὲν γὰρ ἴδῃ χαμαιμένους καὶ
ῥᾳθυμοῦντα, ὡς εἰς ἔρημον καταγώγιον ἀχάλινος ἐπεισελθόσεται· ὦ δὲ ζωπαιόμενον καὶ διε-
γηγερμένον, καὶ τῶν οὐσιῶν αὐτῶν σκορπισμὸν ἔχοντα, σβέσαι πολλὴν τὴν μήσει λοιπὸν. ὥστε
εἰ σὲ τῶν ἀδελφῶν καταφρονεῖς, ἀλλὰ σαυτοῦ φείσαι χάριν, καὶ τοῦ καὶ τῆς σῆς ψυχῆς
εἴσοδον ἀποφράξει τῷ πονηρῷ δαίμονι. σβέσει δὲ οὕτως αὐτὸν τοῦ καθ' ἡμῶν ἔφοδον ἀπο-
τειχίζειν ἐνόησε, ὡς βυχὴ καὶ δίνησις σκότους. ⸂ὁ γὰρ αὖθ τοῦτο ὃ παρακελεύεσθαι ⸂ ἅπα-
σιν καὶ λέγει, ὀρθοὶ στῶμεν καλῶς, οὐχ ἁπλῶς, σβέσει εἰκῇ νενομοθέτηται, ἀλλ' ἵνα
σὸν χαμαὶ συρόμενος λογισμοὺς ἀνορθώσωμεν, ἵνα τοῦ" ἄλλοτε τοῦ ἐκ τῶν βιωτικῶν ἀ-
μῦν γινομένων πραγμάτων σκυδρώποντες, ὀρθοὶ ἐμπορεύσει τὸ Θεοῦ" δράξασα δυνηθῶ-
μεν ἡμῶν τοῦ ψυχοῦ. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστι ἀληθές, καὶ οὐχὶ πρὸς ὃ σῶμα, ἀλλὰ πρὸς τοῦ
ψυχοῦ ὁ λόγος ἀποτείνεται, ταύτῃ κελεύει ἀνορθοῦν, ἀκούσωμεν καὶ Παύλου τοῦτο ⸂
φθέγγοντος ταύτῃ κεχρημένου τῇ λέξει. πρὸς γὰρ αἱ θέρμης καταπεπλωκότας, ἐπὶ πρὸς τοῦ
Εφ. ιε. ιζ. τῶν ἀνδρῶν ἐπαγωγοῦ ἀπαγορεύσαντας χειμῶνι, ἔλεγε· Τὰς περιεστώσας χήρας, καὶ ταῖ πα-
ρακελευόμενα γίνεται ἀνορθοῦσαι, τί οὖν ἂν εἴποιμεν; ὅτι πρὸς χάριν καὶ γενάτων λόγου
τῶν

τῆ τῦ σώματος ; ὑδαμῶς. οὐ γὰρ ἀρμόσουσι αἱ θεῖαι πίστεις, οὐδὲ παγκρατιάζεσθαι ἀλλὰ τὴν ἰσχὺν τῆ ἔνδον λογισμῶ τῆ καθαρεβλημένῃ ἀπὸ τῆ περισσῶ ἀναπῆσαι διὰ τῶν ῥημάτων τύτων πρῆσαι. σύνοισον ἵνος πλησίον ἴσχας, μὴ τὴν μέλλεις καλῆν Θεόν. μὴ τῆ χαρυβίμ. ἀνάγησαί σε εἰς συγχορεύειν· καὶ ἔρχεσαι σοι τῦτο εἰς νῆψιν, ὅταν ἐνθυμηθῆς ὅτι σῶμα ἐστὶ μόνος, καὶ ἔτι συμπεπλεγμένος, μὴ τῆ ἀσωμάτων δυνάμεων καταξιώθης αἰνέσαι Θεόν κοινὸν ἀπρώτων διαστόλων. μηδεὶς τοίνυν ἀναλελυμένος τὴν προθυμίαν, τῆ ἱερᾶν καταστάσεων καὶ μυστικῆ ὕμνων ἐκείνων· μηδεὶς βιωτικὸς καὶ ἔκφυτος Θεόν κομιεῖ ἐκ τῶν λογισμοὺς, ἀλλὰ πρῶτα τὰ γήϊνα τῆς ἀναιδείας ἐξοικείσας, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ὅλον ἑαυτὸν μεταθεὶς, ὡς αὐτὸ πλησίον ἔσῃς τῆ θείου τῆς δόξης, καὶ μὴ τῆ σεραφὶμ ἀπαλάμενος, οὕτω τὸν πρώτιον ὕμνον ἀναφέρεται ἐν τῆς δόξης καὶ τῆς μεγαλωσύνης Θεῷ. ἀναγ τῦτο καὶ ἐσόμεθα καλῶς κατ' ἔκφυτον τὸν κομιεῖ κελευόμεθα. ὃ γὰρ καλῶς ἔσεσθαι, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ ὃ ὕπως ἔσεσθαι, ὡς προσῆκόν ἐστιν ἀν θεοπρεπῆ ὄντα ἐμπεφυκέναι ἔσεσθαι Θεοῦ, μὴ φείδης καὶ ἐφθόνης, μὴ ἀφούσης καὶ διεγηγερμένης ψυχῆς. ὅπου γὰρ περὶ τὸν φόβον καὶ αὕτη ἡ λέξις ἀποτέτακται, καὶ αὖθις τῦτο πάλιν ὁ Παῦλος ἐνίλωσε λέγων· Οὕτω στήκετε ἐν Κυρίῳ, ἀγαπητί. καθάπερ γὰρ ὁ τοξότης ἐὰν εὐσχολῆ ἀφίσαι μέλλῃ τὰ βέλη, πρότερον τῆς στάσεως ὅπως μάθῃ τῆς ἑαυτῆ, καὶ κατάστηκεν τῦ σκοπῦ μὴ ἀκριβείας ἑαυτὸν στήσας, τῆς ἀφέσεως ἔχεται τῶν βελῶν· οὕτω καὶ σὺ μέλλεις τοξεύειν τὸν ποτὲ τῦ Ἀβραὰμ κεφαλίν, τῆς στάσεως τῶν λογισμῶν ὅπως μελῆ πρότερον, ἵνα ὀρθόν τινα καὶ ἀπαρεμπόδιστον σαυτῦ στήσας τὸν στόχον, βύσσοχα ἀφῆς κατ' ἐκείνου τὰ βέλη. καὶ πρὸς μὲ τῆς βυσσοχίας τῦτο. ὅπως δὲ πρὸς τὴν ῥαθυμίαν τὴν καὶ βυσσοχίας, καὶ ἕτερόν τι πολλῆς ἀθυμίας γένοιτ' ἐπιτήσει ὁ Ἀβραὰμ, καὶ τῶν τὸν ἀποτυγχάνοι αὐτῦ τὸν ἔφοδον. τί τοίνυν ἐστὶν ὃ ἐν ἐκακούργησεν ὁ ποτὲ δαίμων ἐκεῖνος ; ἴδωμεν· ὑμᾶς ὅτι καθαρὸν εἰ σῶμα συνεσφιγμένους, καὶ μὴ πολλῆς τῆς ἀκριβείας τοῖς λεγομένοις προσπλοκόμους, καθάπαξ μὲν τινας τῆ αὐτῆ Ἀβραὰμ τὸν ὄχλον συμβολῆς καὶ παραπόνεσιν ἀπαίρουσας ὑμᾶς τῆς ἀκροάσεως οὐκ ἐκώλυσεν (ἤδει γὰρ ὡς οὐδεὶς ὑμῶν ἀρέξει) τῆ τῶν τα συμβαλλόντων) λήσας δέ τινας καὶ βαλλόμενος τομοῖς ἐγκαταμίξας τῆ πλήθει, πρεσκύασε παρὰ πολλὰ πολλάκις τῆ σὺν τῶν συλλεγομένων χρυσίον ὃν εἶχον ἀποδιδόμενον ὑφελέας. καὶ τῦτο πολλάκις καὶ ὅτι πολλῶν ἐνταῦθα (μνέσθη. ἵνα δῶ" μηδὲ τῦτο γένῃ), μηδὲ τὸν περὶ τὸν ἀκρόασιν προθυμίαν ἢ τῆ χρημάτων ζημία καταδέσῃ τῆ χρείᾳ, πολλῶν τῦτο παρόντων, παρακαλῶ καὶ συμβαλλόμενος πᾶσιν ὑμῖν μηδένα χρυσίον ἐπιφερόμενον εἰσιέναι σύνταυθα, ὥστε μὴ τὸν ὑμετέραν ἀσυδαλῶ τὸν περὶ τὸν ἀκρόασιν ἐφόδιον ἐκείνοις ἡμέας τῆς κακουργίας, μηδὲ τὸν πόθεν τὸν ἐκ τῆς συνταῦθα ἀγαπεσόντος ἐγκομιδίου ὑμῖν τῆ τῆ χρημάτων ἀμφοτερωθῶναι κλοπῆ. ἐ γὰρ ὁ Ἀβραὰμ τῦτο κατεσκύασεν, οὐχ ἵνα ὑμᾶς πενεστέρους ἐργάσηται, ἀλλ' ἵνα ἡ τῆ χρημάτων ἀπώλεια, εἰς ἀπόδειαν ὑμᾶς ἐμβαλοῦσα πολλῶν, τῆς προθυμίας ἀπαγάγῃ τῆς περὶ τὴν ἀκρόασιν· ἐπεὶ ἐ τὸ ἰωὴ τῆ χρημᾶ ἐγόμισεν ἀπόρων, οὐχ ἵνα πενέστερον ἐργάσῃ), ἀλλ' ἵνα γυμνώσῃ τῆς εὐσεβείας. ὃ γὰρ ἀσυδαλοῦμεν σκεῦος, οὐχὶ χρήματα ἀφελέας (οἶδε γὰρ οὐδεὶς τῦτο ὅτι) ἀλλ' ἵνα ἀφέλῃ τῆ χρημάτων ἀφαιρέσεως εἰς ἀμβρότην ψυχῆς ἐμβολήν. καὶ μὴ τῦτο ἰσχύσῃ ποιῆσαι, οὐδεὶς κήρυκα καταβαλεῖται ποτέ. εἰδὼς τοίνυν αὐτῦ τὸν γνώμιλον, ἀγαπητέ, ὅταν ἀφέλησαί σε χρείαν, ἢ ἀφέλῃ λήσεσθαι. ἢ ἀφέλῃ ἕτερας τινὸς περιφάσεως, δόξασα Θεόν διασώσειν, καὶ πλέον ἔσῃ κεκερδηκώς, ἐ ἁπλῶν δώσεις τῆ ἐμβρῦ τὸν πλησίον, ὅτι τε σὺν ἐδυσχέρανας, καὶ ὅτι ἠσχρείσησας. ἀν μὲ γὰρ ἴδῃ ὅτι παπτήνοι σεαυτῆ χρημάτων ἢ ζημίαν ἐ πεῖσθ' τῆ διασώσειν δυσχεράναι, οὐδέποτε ἀποχήσεται τῦτο ἐργαζόμενος. ἀν ἢ γνάσεται, ὅτι ὁ μόνος ἐ βλασφημεῖς τὸ πεποικότα σε Θεόν, ἀλλὰ ἢ ἐὐχαεισεῖς

εις τις αὐτῷ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν συμβαινόντων δείκνυσι, ἀποχήσεται τῶν πειρασμοῖς, εἰδὼς ὅτι εὐχαριστίας ἀνάπλησις σοι γίνεται τῶν δεινῶν ἡ πεῖρα, καὶ λαμπροτέρους ἐργάζεται σοι τοὺς στεφάνους, καὶ πλείονα τὰ βραβεῖα, ὅπερ οὖν καὶ ὅτε τὸν Ἰωβ ἐνίκησεν. ὅτε γὰρ ἀφελόμενος αὐτοῦ τὰ χρήματα καὶ τὸ σῶμα παράξας εἶδεν εὐχαρίστει θυόμενον, οὐκέτι προσελθεῖν ἐτόλμησεν, ἀλλ' ἀσχολῶν καὶ ἀσυγίωστον ἀνάπαυσιν [τῶν] πόνων ἀπῆν, λαμπροτέρους ἐργασάμενος τοῦ Θεοῦ τοὺς ἀθλητάς. ταῦτ' οὖν καὶ ἡμᾶς εἰδότες, εἰ μόνον φοβώμεθα, τῶν ἀμαρτάνω· τὰ δ' ἄλλα πάντα γενναίως φέρωμεν, κἂν χρημάτων ζημία, κἂν νόσος σωμάτων, κἂν ἐπήρεια, κἂν συκοφαντία, κἂν ἄλλο τις ἡμῖν ἐπεισέρηται δυσκολία. τούτων γὰρ ἡ φύσις οὐ μόνον ἡμᾶς οὐ βλάπτει, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ὠφελοῦσαι δυνήσεται, ἂν μετ' εὐχαριστίας ταῦτα φέρωμεν, καὶ πλείονας ἡμῖν ἐργάσεται τοὺς μισθούς. ὁρᾷς γοῦν καὶ τὸν Ἰωβ, μετὰ τοὺς τῆς κατάρας καὶ τὴν ἀνδρείας ἀπόδειξιν ἀναδησάμενος, διπλᾶ τὰ ἀπολωλότα ἀπέλαβε πρόβατα ἄπαντα· οὐ γὰρ διπλᾶ, καὶ τετραπλᾶ, ἀλλ' ἑκατονταπλάσια ἀπολαβὼν πάντα, ἂν φέρῃς γενναίως, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσεις, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΑΚΑΤΑΛΗΠΤΟΥ ΛΟΓΟΣ. ε.

Ἔπαθλόν μέλλῃ τις μακροτέρας ἀνάπαυσιν ἀπολήψεσθαι καὶ πολλῶν διαδοχὴν λήψεσθαι, καὶ οὐκ ἐν ἡμέραις μιᾷ καὶ δυσὶ καὶ τρισὶν, ἀλλ' ἐν πολλῷ πλείοσι περιμένειν, ἀναγκαίως εἰσῆλθεν εἰς τὴν τοιαύτην μὴ πᾶσιν ἀθρόως, μηδὲ ὑφ' ἓν ἅπασιν ἥκειν τῆς τῶν ἀκροατῶν ἀγωνίας τὸν διδάσκαλον, ἀλλ' εἰς πολλὰ ὁ ὅλος κατατέμνοντα μέρη, κοῦφον ἐκ βύλλιον τῶν κατακερματισμῶν· τοῦτο ποιεῖ ὁ τοῦ λόγου φορτίον, καὶ γὰρ καὶ γλῶττα, καὶ ἀκοὴ, καὶ ἕκαστον τῶν αἰσθητηρίων ἡμῶν μέτρα καὶ κρίσεις καὶ ὅρους ἔχει καιρίους· κἂν ὑπερχειρήσῃ τις τοὺς ὑπερβαίνειν τοὺς παντὸς τοῦ ὅρους, καὶ τῆς ὕσης ἐκπίπτει δυνάμεως. τί γὰρ γλυκύτερον φωτός, εἰπέ μοι; τί δὲ ἥδιον ἀκτῖνος; ἀλλ' ὅμως ὁ γλυκὺς τοῦτο καὶ ἡδὺς, ὅταν ὑπὲρ ὃ μέτρον ἡμῶν ὁμιλήσῃ, τοῖς ὄμμασιν ἐπαχθὴς γίνεται καὶ φορτικόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς νύκτα σεσωφρόνηκεν εἶναι μίαν τοῦ ἡμέρας, ἵνα πεποιηκόσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, κατασείλῃ τὰ βλέφαρα, κοιμίσῃ τὰς χεῖρας, ἀναπαύσῃ καμοῦσαν ἡμῶν τοῦ σώματος δύναμιν, καὶ πρὸς τὴν τῆς μελλούσης ἡμέρας γενέσθαι ἐπιτηδειοτέραν ἀναπνοήν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγρήγορσις καὶ ὕπνος, σύστημα ὅπως ἀλλήλοις, ἀπὸ τῆς συμμετρίας ὁμοίως ἀλλήλοις ἥδιστα γίνεται, ὁ γλυκὺς καλοῦντος τὸν φῶς, γλυκεῖ ὁμοίως καλοῦμεν καὶ ὕπνον ἀπαίτησιν ἡμᾶς τοῦ φωτός. ὕπνος ἡ ἀμετρία πολυπαθοῦς βαρύ καὶ ἐπαχθὲς, ὁ δὲ σύμμετρον ἡδύ, καὶ χρήσιμον ἡμῖν, καὶ σωτήριος. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἡμᾶς τετάρτην ἢ καὶ πέμπτην ἡμέραν ἔχοντες λοιπὸν, ὅτε δὴ καὶ ἀκαταλήπτου κοσμοῦμεν λόγου, οὐδέπω καὶ τήμερον αὐτοῦ ἀπηρτίσαμεν· παρεκινδυνεύσαμεν, ἀλλὰ τὰ σύμμετρα πρὸς τὴν ὁμετέραν ἀγάπην εἰπόντες, πάλιν ἀναπαῦσαι τὴν διήγησιν ὑμῶν ἐγνώκαμεν. ποῦ τοίνυν περὶ λόγου καταλήψεως; ἀνάγκη γὰρ ὀκνεῖν αὐτὸν ἀεὶ λέγεσθαι πάλιν, ὅτῳ μία τις ὁδὸς τῆς διδασκαλίας ἡ ἀκολουθία. ἐλέγομεν τότε, ὅτι τῆς βροτῆς ὁ υἱὸς εἶπεν, ὅτι Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὤν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, αὐτὸς ἐξηγήσατο. σύμμετρον ἀναγκαῖον μαθεῖν, ποῦ τοῦτο αὐτὸς ἐξηγήσατο ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἀπεκρίθη, φησὶ, τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ εἶπεν· οὐχ ὅτι πατέρα μὲν ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε

Θν πατέρα. ὅρα οὖν σὺ ζωῦδα πάλιν τὴν γνῶσιν λέγε. ἢ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ὅτι οὐδεὶς οἶδε Θν πατέρα, ἢ ἐσίγησεν· ἵνα μή τις ἐκεῖ δυθεότητα τοῦτο λέγεσθαι νομίζῃ μόνον· ἀνὰ βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι ἄτε ἄγγελοι, ἄτε ἀρχάγγελοι, οὔτε αἱ δῶ δυνάμεις, τὴν ἐπαγγελίαν τοῦτο δῆλον ἐποίησεν. εἰ γὰρ, ὃ χ ὅτι Θν πατέρα ὡς εὐαγγελιστὴς πώποτε, ἐπήγαγεν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε Θν πατέρα. εἰ μὲν γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, οὐδεὶς, πολλοὶ τῶν ἀκουσάντων ἴσως ἂν ἐκεῖ τῆς ἡμετέρας σαρκὸς αὐτὸ φύσεως εἰρῆσθαι μόνον· νῦν δὲ εἶπεν, οὐδεὶς, καὶ προσέθηκε, εἰ μὴ ὁ υἱός, τῇ προσθήκῃ τὸ μονογενὲς ἅπασαι τὴν κτίσιν ἀπέκλεισεν. τί οὖν, φησι, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; ὑδαμῶς· οὐδὲ γὰρ τῆς κτίσεως τοῦτο μέρος. τὸ δ', οὐδεὶς, τοῦτο αὖ πρὸς αὐτοδιόρθωσιν λοιπὸν τῆς κτίσεως καίτοι μόνης· ἢ ὅτι ἐκεῖ παῖδες λέγει), Θν υἱὸν ἐξωθεῖται· ὅτι αὖ ἐκεῖ υἱὸς, τὸ πνεῦμα ἐκβάλλει. ἢ ἵνα αὖθις τοῦτο σύντομον ἤδη πειρῶ φανερῶ, ὅτι τὸ, οὐδεὶς, ὑ πρὸς ἀντίθεσιν τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ πρὸς ἀυτοδιόρθωσιν τῆς κτίσεως εἴρηται), ἐκεῖ αὐτῆς ταύτης τῆς γνώσεως, ἕως μόνου τοῦ υἱοῦ φησιν εἰδέναι), ἀκούσαμεν ὁ μακάριος Παῦλος Κορινθίοις φησί. τί οὖν φησι; Τίς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀν- α. Κορ. β. ια.
θρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; ὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. ὥσπερ οὖν ἐκεῖ ζωῦδα τὸ, οὐδεὶς, λεγόμενον οὐκ ἐκβάλλει Θν υἱὸν· ὕτω καὶ ὅτι τοῦ Χριστοῦ, τὸ, οὐδεὶς, τὸν οὐκ ἐξωθεῖται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅθεν δῆλον, ὡς ἀληθὲς τὸ εἰρημένον. εἰ γὰρ λέγαι, ὅτι οὐδεὶς ἑώρακε Θν πατέρα, εἰ μὴ ὁ ὢν τοῦ Θεοῦ ὤν, τὸ πνεῦμα ἐξωθεῖτο, ἐκεῖνος ὁ Παῦλος ἔλεγεν, ὅτι ὥσπερ ἀνθρώπου τὰ ἑαυτοῦ οἶδεν, ὕτω καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὰ τοῦ Θεοῦ μὴ ἀκριβείας ὑπίσχηται· ὕτω καὶ τὸ, εἷς, εἴρηται. τὸν γὰρ αὐτὸν ἰσχὺν ἔχει τούτῳ καὶ δυνάμιν. σκόπει δὲ· Εἷς Θεός, φησιν, ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χρι- α. Κορ. η. ς.
στὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. εἰ γὰρ τὸ ἕνα λέγεσθαι Θὸν Θεὸν Θν πατέρα, ἐκβάλλει Θν υἱὸν τῆς θεότητος, ἢ τὸ ἕνα λέγεσθαι Κύριον Θν υἱὸν, ἐκβαλεῖ Θν πατέρα τῆς κυριότητος. ἀλλὰ μὴν οὐκ ἐκβάλλει τῆς κυριότητος Θν πατέρα τὸ λέγεσθαι, ὅτι εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός· οὐκ ἄρα οὐδὲ Θν υἱὸν ἐκβάλλει τῆς θεότητος τὸ λέγεσθαι ὅτι εἷς Θεὸς ὁ πατήρ. εἰ δ' λέγοιεν πάλιν, ὅτι ἀρκεῖ τοῦτο εἷς Θεὸς λέγει) ὁ πατήρ, ὅθεν Θεὸς μόνος ἐστὶν ὁ υἱός, ὑ τοιοῦτος δ' Θεὸς οἷος ὁ πατήρ, ἔστι) ἐκεῖνο εἰπεῖν ἐξ ὧν αὐτοὶ πλάσαι λημμάτων (ὑ γὰρ δὴ ἡμεῖς γε ἂν εἴημεν) ὅτι ἀρκεῖ τοῦτο λέγεσθαι εἷς Κύριος ὁ υἱός, ὅθεν Κύριος μόνος ὁ πατήρ, οὐ τοιοῦτος δ' Κύριος, οἷος ὁ υἱός. εἰ δ' τοῦτο ἀσεβές, οὐδὲ τὸ προτίθεσθαι δεῖ ἔχοι λόγον. ἀλλ' ὥσπερ τὸ, εἷς Κύριος, οὐκ ἐξωθεῖται Θν πατέρα τῆς ἀκριβοῦς κυριότητος, οὐδὲ εἷς Θν υἱὸν ἀθετήσοι αὐτὸν μόνον, ὅτας οὐδὲ τὸ, εἷς Θεὸς, ἐκβάλλει τὸν υἱὸν τῆς ἀληθοῦς καὶ γνησίας θεότητος, οὐδὲ τῶ παῖδος αὐτὸ μόνον ἀποδύκνυσιν. ὅτι Θεὸς γὰρ ὁ υἱὸς, ἢ ταὐτὸν τὸ Θεὸς, οἷος ὁ πατὴρ, μάθοι μὰν τοι υἱὸς, ἐξ αὐτῆς τῆς προσθήκης δῆλον. εἰ γὰρ τὸ, Θεὸς, ὄνομα τοῦτο, τῷ παῖδος μόνον ἐοῦ, καὶ ἀλλοῖον οὐκ ἠδυνάτο δηλοῦν ἡμῖν ὑπόστασιν, ἀλλ' ἐκείνῳ μόνῳ τὸν ἀληθινὸν καὶ προτέλειον, ὡς ἴδιον αὐτῆς μόνης οὐσίας καὶ γνωριστικὸν, ἀθετοῦσα ἡ τῷ παῖδος καίτοι προσθήκη (ἤρκει γὰρ εἰπεῖν εἷς Θεὸς, ἐ ἐγνωρίζομέν πως ἐοῦ ὁ λεγόμενος) ἀλλ' ὅθεν ὁ Θεὸς ὄνομα κοινὸν παῖδος καὶ υἱοῦ, καὶ" εἰπὼν, εἷς Θεὸς, οὐκ ἐδήλου τίνα φησὶν ὁ Παῦλος, ἀφ' οὗτον ἐδιάθη τῆς τοῦ παῖδος προσθήκης, ἵνα δηλώσῃ ὅτι ἀθετοῦσα τὴν ὑπόστασιν καὶ ἀληθινὸν λέγῃ, ὡς οὐκ ἀκούσης τῆς τοῦ Θεοῦ προσηγορίας αὐτὸν οἰκειοῦσθαι, ὅθεν καὶ τοῦτο αὐτῷ πρὸς Θν υἱόν· τῷ γὰρ ὀνόματι ζωὸν κοινὸν, ζωὸν δ' ἴδιον· καὶ μὲν, ἵνα τὸ ἀπαράλλακτον δείξῃ τῆς οὐσίας· ἴδιον δ', ἵνα τὸν ἰδιότητα χαρακτηρίσῃ τῶν ὑποστάσεων. τὸ μὲν οὖν πατὴρ ἢ υἱὸς, ἴδιον ἑκάστης ὑποστάσεως· τὸ δ' Θεὸς ἢ Κύριος, κοινόν. ἐπεὶ οὖν τίθηκεν ὄνομα κοινὸν, τὸ, εἷς Θεὸς, ἐδιάθη καὶ τῆς ἰδιαζόντος, ἵνα" γνωρίσῃς" τίνα φησὶν, ὥστε ἡμᾶς μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τὴν Σαβελλίου μανίαν. ὅτι γὰρ ὕτε τὸ, Θεὸς, ὄνο-

μα

μα μεῖζον τῦ, Κύριος, ὅτι τὸ, Κύριος, ἐλαττον τῦ, Θεὸς, δῆλον ὂν ἁπᾶσι. ἐν τῇ παλαιᾷ
Ἐξοδ. κ. α. πάσῃ γραφῇ ὁ πατὴρ Κύριος λέγεται. Κύριος ὁ Θεός σου, φησι, Κύριος εἷς ἐστι. καὶ
Δευτ. ς ιγ. πάλιν, Κύριοι ⓜ Θεοὶ σε προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ πάλιν, Μέγας ὁ
Ἐξεδ. ιη ια. Κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ *. καὶ πάλιν, Γνώσεσθαι, ὅτι ὄνομά σοι Κύριος, σὺ μόνος
Ψαλ. πε. γ. ὕψιστος ὑπὲρ πᾶσαν τὴν γῆν. κατοικγε εἰ ἐλαττον τῦ, Θεὸς, ἵν καὶ ἀύξιον τῆς οὐσίας ἐ-
χείνης, οὐκ ἔδει λέγεσθαι, γνώσεσθαι, ὅτι ὄνομά σοι Κύριος. πάλιν δὲ, Θεὸς, εἰ μεῖζον ἵν τῦ,
Κύριος, καὶ σεμνότερον, οὐκ ἔδει ⓜ κατ' αὐξησιν ἐλάττονα γὰρ δηλῶ τὸ προσκυνητὸς ὀνόμα-
ζος τῷ πατρὶ καλεῖσθαι, καὶ ὃ μεῖζον ἔδωκεν ἵν ἑαυτοῦ. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. ὅτι γὰρ
ὁ υἱὸς τῦ πατρὸς κατασεέστερος, ὅτι ὁ, Κύριος, ὄνομα τῦ, Θεὸς, βύτιλέστερον. ὅμοῖ τοῦτο καὶ
ὅτι πατρὸς ὁ υἱὸς ἀδιαφόρως ταύτας κέχρηται ταῖς προσηγορίαις ἡ γραφή. καθάπερ οὖν
οὖν ἡκούσατε τὸν πατέρα Κύριον καλοῦντα, φέρε δείξωμεν ὑμῖν καὶ τὸν υἱὸν λεγόμενον Θεόν.
Ησ. ζ. ιδ. Ἰδοὺ ἡ παρθένος, φησὶ, ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ,
ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Εἶδες πῶς καὶ τοῦ πατρὸς ὄνομα τὸ, Κύριος, καὶ
Ψαλ. οε. τοῦ υἱοῦ ὄνομα τὸ, Θεός; ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ φησι, καὶ γνώσεσθαι ὅτι ὄνομά σοι Κύριος, οὕτω καὶ
Ησ. ι. ς. ἐνταῦθα λέγει, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. καὶ πάλιν, Παιδίον ἐγεννήθη 15
ἡμῖν, καὶ υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, Θεὸς ἰσχυρὸς καὶ
ἐξουσιαστής. ἵν σκέψει μοι τὸν φιλόνικον συνέσει, καὶ πνευματικὴν σοφίαν. ἵνα γὰρ μὴ ἁπλοῦς
εἰπόντες Θεὸν, νομισθῶσι τοῦ τὸ παρὸν λέγειν, τῆς οἰκονομίας τὸν τρόπον μεμαθήκατε. καὶ
γὰρ δὴ ὁ πατὴρ ὅλως πρόσωπον ἐγεννήθη, οὐδὲ παιδίον ἐγένετο. πάλιν ἕτερος τῶν φιλοσόφων
Ρωμ. β. ε. τινάς πως φησι τοῦ αὐτοῦ· Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. τοῦ τί
Εφ. ς. ε. τοίνυν τοῦτο φησιν; ἆρα μὴ τοῦ τὸν παρόντος; οὐδαμῶς. ἄκουσον γὰρ πῶς ἐστὶ τοῦ τῆς οἰ-
κονομίας ἐμνήσθη. Εἰπὼν γὰρ, οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπήγαγε λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν,
Β. Τιμ. α ι. ἐπήγαγε, Ἐξεύρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ
Ιωαν. α α. τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ὀφθεὶς [τῆς] γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναν-
στράφη. ὁ Παῦλος γὰρ, Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, φησὶν, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς
Εφ. ς. ε. εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν. καὶ πάλιν, Πᾶς πόρνος, ἢ πλεονέκτης ὃς ἐστὶν εἰδωλολάτρης οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ
βασιλείᾳ τῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ. καὶ πάλιν, Κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆ-
Ιωαν. α α. ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ὁ Ἰωάννης γε οὕτως αὐτὸν καλῶς λέγων, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ
ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. ναί, φησιν· ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖξον, ποῦ μοι τῦ
παρόντος αὐτὸν διαστείλουσα ἡ γραφὴ, Κύριον τὸν πατέρα καλεῖ. ἐγὼ γε οὐ τοῦτο δείκνυμι μό-
νον, ἀλλ' ὅτι καὶ Κύριον τὸν πατέρα καλεῖ, καὶ Κύριον τὸν υἱόν, ὅτι Θεὸν τὸν πατέρα καλεῖ, καὶ ὅτι
Θεὸν τὸν υἱόν, ὁμοῦ πανταχοῦ ἑκάτερα τὰ ὀνόματα. ποῦ οὖν τοῦτο ἔστιν εὑρεῖν; Ἀλαλητὸς μόνον ἐστὶ
Ματθ. κβ. μδ. τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Χριστός, φησὶ· Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος ἐστὶν υἱός; ⓜ οἱ λέγουσιν
αὐτῷ, τοῦ Δαβὶδ υἱός ἐστι. λέγει αὐτοῖς, πῶς οὖν αὐτὸν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον καλεῖ,
λέγων, Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; εἰ οὖν Κύριος, ⓜ Κύριος. βλέπε
μανθάνεις πῶς Θεὸν καὶ Θεὸν καλεῖ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ὁμοῦ πανταχοῦ ἡ γραφή; ἄκουσον τοῦ προ-
Ψαλ. μδ. η. θ. φήτου τοῦ Δαβὶδ, καὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου τοῦτο αὐτὸ διαλυομένων ἡμῖν. Ὁ θρόνος σου, ὁ
Θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου, ἠγάπησας
τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλ-
λιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν περὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν μερτοείαν ταύ-
Εβρ. α ζ. την πρὸς ἡμᾶς εἰπὼν, ὅτι πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ φησι, Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ
πνεύματα· πρὸς δὲ τὸν υἱὸν, ὁ θρόνος σου, ὁ Θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐνταῦθά, φησι, τὸν μὲν πατέρα Θεὸν ἐκάλεσε, τὸν δὲ υἱὸν Κύριον; οὐχ
ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ ἐνταῦθα τοῦτο ἐποίησεν· ἀλλ' ὅπως πρὸς ἕλληνας ἵν ὁ λόγος αὐτοῦ

πολυθείαν

πολυθείας τοσοῦτος. ἵνα οὖν μὴ λέγωσιν, ὅτι ἡμῖν ἐγκαλῶ ὡς πολλοὺς θεοὺς λέγουσι καὶ πολλοὺς Κυρίους, αὐτὸς ἀλίσκῃ τοῖς ἐγκλήμασι τούτοις, θεοὺς λέγων καὶ ὑὸν Θεοῦ, διὰ τοῦτο συγκαταβαίνων αὐτῷ τῇ ἀσθενείᾳ, ἑτέρῳ καλῷ Ⓦ υἱῷ ὁμοίῳ τιμὴ αὐτιμὴ δυνάμει ἔχοντι. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές, δῆλον ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐστὶ καὶ ἐξ ἑτοίμου σαφῶς ὅτι οὐχ ἡμέτερός ἐστιν ὁ συλλογισμὸς ὃν λεγόμενον. Περὶ ἧς τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. διὰ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἰδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς Θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς. ὁρᾷς ὅτι πρὸς ἐκείνους ἀποτεινόμενος ταῦτα λέγει οὐδὲ πολλοὺς εἰ) νομίζοντας θεούς; Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ πολλοί, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ὑπὲρ γῆς. πάλιν πρὸς ἐκείνους μάχεται, Ὥσπερ οὖν εἰσὶ πολλοὶ θεοὶ, καὶ Κύριοι πολλοὶ (τούτοις λεγόμενοι) ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. διὰ τοῦτο καὶ ὃ, εἷς, προσέθηκεν, ἵνα μὴ πολυθείαν εἰσάγαγεθαι πάλιν ἐκεῖνοι νομίζωσι· καὶ ἵνα Θεὸν τὸν πατέρα ἐκάλεσεν, οὐκ" ἐκβαλὼν τὸν υἱὸν τῆς θεότητος· ὥσπερ οὖν καὶ ἵνα Κύριον τὸν υἱὸν, οὐκ" ἐκβαλὼν τῆς κυριότητος ὃν πατέρα, ἀλλὰ τιμὴ ἐκείνων ἀθέτησιν διορθούμενος, καὶ μηδεμίαν αὐτοῖς δοῦναι βουλόμενος λαβίν. τοῦτο γοῦν καὶ αἴτιον γέγονε τοῦ μὴ σαφῶς, μηδὲ φανερῶς, ἀλλ' ἀμυδρῶς πως καὶ ἀσαφῶς διὰ τῶν προφητῶν γνωρισθῆναι τοῖς Ἰουδαίοις τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. ἀρτι γὰρ τῆς πολυθέου πλάνης ἀπαλλαγέντες, εἰ πάλιν ἤκουσαν Θεὸν, καὶ Θεὸν, πρὸς τιμὴ αὐτιμὴ αἱ ὑπόνοιαι ἔστρεφον νόσον. διὰ τοῦτο δοῦναι καὶ κατὰ συνεχῶς Ⓓ προφήτας λέγεται, ὅτι Εἷς Θεὸς, ἐκ πλείω αὐτὸν οὐκ ἔστιν, οὐχὶ Ⓦ υἱὸν ἀθετοῦντες (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τιμὴ ἐκείνων ἀθέτησιν ἐκκαθῆραι βουλόμενοι, καὶ πεῖσαι τίνος τῆς τῶν πολλῶν θεῶν καὶ οὐκ ὄντων ὑπονοίας ἀπαλλαγῆναι. ὅταν τοίνυν ἀκούσῃς ὃ, Εἷς, καὶ οὐδείς, καὶ ὅσα τοιαῦτα, μὴ τῆς τελειάδος ἐλαττώσῃς τιμὴν δόξαν, ἀλλὰ ὃ μέσον αὐτῆς πρὸς τιμὴν κτίσιν διὰ τούτων μαθὼν τῶν ῥημάτων. ἐπεὶ καὶ ἄλλοθί φησι, Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου; Ησ. μ. ιγ. ἢ ὅτι τοῦτ' ἔστι σωθῆναι, καὶ ὅτι οὕτω Ⓦ φύσει, ὅτι ὃ πνεῦμα σκάλλει τὰς γνώσεις, Ρωμ. ια. λδ. ἀποδείκνυται διὰ τοῦ ἀνωτέρω εἰρημένου, ὅτι τιμὴ μυστηρίου προφητευθέντος τιμὴ λεγούσης, Τίς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ ὃ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ὃ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ ὃ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. καὶ πάλιν ὁ Χριστὸς φησιν, Οὐδεὶς γινώσκει Ⓦ υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ· οὐδὲ Ⓦ πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός. οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, οὐχ ὅτι Ⓦ πατέρα τις ἐώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε Ⓦ πατέρα. ἐμοὶ γὰρ ὅτι μὴ ἀκριβείας αὐτοῦ οἶδεν, εἶπε, καὶ τιμὴ αἰτίαν ἔδωκε δι' ἣν οἶδε. τίς ἡ αἰτία; ὃ ἐξ αὐτοῦ εἶ). ἐκ τούτου πάλιν ἀπόδειξις τοῦ μὴ ἀκριβείας αὐτὸν εἰδέναι. διὰ τοῦτο γὰρ αὐτὸν οἶδε σαφῶς, ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἐστι καὶ ἐξ αὐτοῦ εἶ), ὃ εἰδέναι αὐτὸν σαφῶς. οὐσία γὰρ οὐσίαν ἀναφέρουσα οὐκ ἂν δυνηθείη καλῶς εἰδέναι, καθ' ὁλότητα ἢ ὃ μέσον. ἀκούσωμεν οὖν τοῦ ἀπὸ τῶν ἀγγέλων φησὶν ὁ προφήτης, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ὅτι ὁλότητα ὃ διαφορὰν ταύτης καὶ ἐκείνης. Εἰπὸν γὰρ, Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι" μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι" ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἐπέγνω, ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ βραχὺ ὃ μέσον, ὅλως ὅτι τι μέσον, οὐκ οἴδαμεν μὴ ἀκριβείας ἀγγέλων οὐσίαν· καὶ μυρία φιλοσοφήσομεν, εὑρεῖν ὑ δυνάμενα. ἐκ τί λέγω ἀγγέλων, ὅταν γε οὐδὲ αὐτῆς τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας ἴσμεν τίνι ὑσίᾳ καλῶς, μᾶλλον ὃ οὐδὲ ὑπωσοῦν; εἰ δὲ ἐκεῖνοι φιλονεικοῦσι εἰδέναι, ἐρωτήσωσι τί ποτέ ἐστι τιμὴ ὑσίαν ἡ ψυχή; ἆρα ἀὴρ, ἢ πνεῦμα, ἢ αἷμα, ἢ πῦρ; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐστίν. ταῦτα γὰρ πάντα σώματα, ἐκείνη δὲ ἀσώματος. εἶτα ἀγγέλους μὲ οὐκ ἴσασι, οὐδὲ ἑαυτῶν ψυχάς, ἃ ὃ πάντων διασοφιεῖν ὃ δημιουργὸν εἰδέναι" φιλονεικοῦσι μὲ ἀκριβείας; καὶ τί ταύτης ἐλλείπει δὴ χαίρειν τῆς ἀρούσης; καὶ τί" λέγω, τιμὴ οὐσίαν οὐσία ἐστὶν ἡ ψυχή; ὅπως ἡμῖν ὅτι ἐν τῷ σώματι, οὐδὲ τοῦτο ἴσμεν εἰπεῖν. τί

γὰρ

γὰρ ἔχοι τις δεῖξαι εἰπεῖν; Οὐ προσκείνῃ τῷ τοῦ σώματος ὄγκῳ; ἀλλὰ τοῦτο ἄλογον. σωμάτων γὰρ ἴδιον τοῦτο. ὅτι δὲ ὅπου ψυχῆς οὐκ ἔστι τοῦτο, πολλαχοῦ δὲ τῶν χειρῶν δὲ τῶν ποδῶν ἐκκεχεομένων ὁλόκληρος ἀκίνητος μένει ὁ νοῦς ἀχρωτηριαστος οὖσα ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος πηρώσεως. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὁ νοῦς ὅλῳ τῷ σώματι, ἀλλ' ἐν μέρει ἑκάστοις συνείληπται. οὐκοῦν ἀναγκη τοῦτο καὶ τὰ λοιπὰ μέλεσθαι μέρη. ὃ γὰρ ἄψυχον πάσχει νεκρόν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν, ἀλλ' ὅλῳ μᾶλλον ἔστιν ἐν τῷ σώματι ὡς ἡμετέρῳ, ἴσμεν, τὸ δὲ πῶς, οὐκ ἴσμεν. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὴν ταύτης γνῶσιν ἀπέκλεισεν ὁ Θεὸς, ἐκ πολλῆς περιουσίας ὠφελοῦσαν ἡμᾶς καὶ κατέχων, καὶ μᾶλλον κάτω πείθων, καὶ τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς μὴ περιεργάζεσθαι, μήτε πολυπραγμονεῖν.

Ἀλλ' ἵνα μὴ ἀπὸ λογισμῶν τὰ τοιαῦτα κατασκευάζωμεν, φέρε πάλιν ὅπου τοῦ γράφου λόγου ἀκούσωμεν. Οὐχ ὅλῳ πατέρα ἐώρακέ τις, φησὶν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. τί τοῦτο, φησὶν; οὐδέπω γὰρ αὐτοῦ γνῶσιν ἀκριβῆ τοῦτο ἐμβρύτουσι τὸ ῥῆμα. ἀλλ' ὅλῳ μὲν αὐτοὶ ἡ κτίσις οὐκ οἶδεν, ἐδήλωσεν εἰπών, οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακε· καὶ ὅλῳ ὁ υἱὸς αὐτοῦ οἶδε, καὶ τοῦτο πάλιν ἐδήλωσε προσθείς, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. ὅλῳ μέντοι τοῦ ἀκριβῶς αὐτοῦ οἶδε, καὶ οὕτως ὡς αὐτὸς ἑαυτόν, οὐδέπω τοῦτο ἀποδέδεικται. οὐδέπω γάρ, φησὶ, μηδὲ τὴν κτίσιν αὐτοῦ εἰδέναι σαφῶς, μήτι γε υἱόν, ἀλλ' ἐκείνης μὲν σαφέστερον, τὴν μέντοι ἀκριβῆ κατάληψιν μηδὲ τοῦτον ἔχειν. ὅλῳ μὲν γὰρ αὐτὸν ὁρᾷ, ὅπερ ὄντι, καὶ γινώσκει, εἶπεν· ὅλῳ δὲ αὐτὸν ἀκριβῶς γινώσκει, καὶ οὕτως ὡς αὐτὸς ἑαυτόν, ὥπου τοῦτο ἐδήλωσεν. βούλεσθε οὖν καὶ τοῦτο ἀπὸ τῶν γραφῶν πιστωσώμεθα, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ φωνῆς; οὐκοῦν ἀκούσωμεν τί φησι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα. τί ταύτης ἀκριβέστερον τῆς γνώσεως βούλει; ἐρώτησον λοιπὸν τὸν αὐλιλέγητα· οἶδεν ἀκριβῶς τὸν υἱὸν ὁ πατὴρ, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν γνῶσιν ἔχει, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν λαμβάνει τῶν κτισμάτων υἱόν, ἀλλ' ἀπηρτισμένη ἐστὶν ἡ ἐπίγνωσις; ναί, φησίν. οὐκοῦν ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι καὶ ὁ υἱὸς οὕτως οἶδε πατέρα, ὡς αὐτὸς υἱόν, μηδὲν ἔτι ζήτει πλέον, οὕτω μὴ ἀκριβείας τῆς γνώσεως ἀξίωσαζούσης. καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦτο αὐτὸ ἐμφαίνων ἔλεγεν· Οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι· ἀποκαλύπτει δὲ οὐχ ὅσον αὐτὸς * οἶδεν, ἀλλ' ὅσον ἡμᾶς χωρεῖν. εἰ γὰρ ὁ Παῦλος τοῦτο ποιῶν, πολλῷ μᾶλλον ὁ Χριστός. καὶ γὰρ σκληρός φησι τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, Οὐ σὰρκινοῖς ὑμῖν λελάληκα ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς. ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἐδύνασθε. ἀλλὰ Κορινθίοις τοῦτο, φησὶν, ἔλεγε μόνοις. τί οὖν δεῖξωμεν εἰδότα ἕτερα, ἃ μηδεὶς τῶν αἱρεσιωτῶν ἔμαθεν πώποτε, καὶ ἀπήλθε μόνος ἀπὸ τῶν πολλῶν δεσποτῶν εἰδώς; καὶ ποῦ τοῦτο ἔστι γεγραμμένον; ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ λέγων, Οὐκ ἤκουσα ῥήματα ἄῤῥητα, ἃ οὐκ ἔξον ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. διὰ τί ἐμοὶ καὶ αὐτὸς οὗτος ἐν τότε ἀκούσας ῥήματα ἃ οὐκ ἔξον δούλῳ λαλῆσαι, μεμαχὼν ἐγὼ γνῶσιν, ἐν πολὺ τῆς μαγούσης ἀποδέουσαν. αὐδὲς γὰρ ὁ ταῦτα εἰπὼν καὶ ἕτερα εἴρηκεν, Οὐκ οἴδαμεν γινώσκομεν, καὶ οὐκ οἴδαμεν προφητεύομεν· ἐν, Ὅταν ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὥστε οὐκ ἦν τότε, ἡμῖν ἅπασα αὐτῷ ἡ σκηνωσία διειλεγμένη. ὅταν γὰρ αὐτὴ ἡ ὑσία ἀγνοῆται, οὐχ ὅτι ὄντι, ἀλλὰ τί ὄντι, ἐκάστῳ δεῖ εἶναι μαρτίας ἐν ὄνομα αὐτῇ ὑπάρχειν. καίτοιγε καὶ εἰ ἄλλη ἐν γνώσεως ἐστιν, οὐδὲ οὕτως ἐστὶν ἡμῖν ἀσφαλὲς αὐτὸν οἰκοθεν ἐν πρὸς ἑαυτὸν προσηγορίαν ὀνομάζειν τῆς τοῦ ἀνάρχου οὐσίας. εἰ γὰρ ὁ Παῦλος οὐκ ἐτόλμησε τοῖς ἄνω δυνάμεσιν ὀνόματα ὀνομάζειν, ἀλλ' εἶπεν, Ὅτι ἐκάθισε· τῷ Χριστῷ ἐπάνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ πάντος ὀνόματος

ματος ὀνομαζόμενον οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ διδάξας ἡμᾶς ὅτι ὅσα ὀνόματα τῶν δυναμένων, ἃ τότε εἰσόμεθα, οὐκ ἐθάρρησεν ἕτερα αὐτοῖς ἀντ' ἐκείνων θῆναι, οὐδὲ αὐτὰ σκῆνος ἀδιεργάστως ἔχειν, ἵνος δὲ εἶεν ἄξιοι συνιέναι, ἢ πίστις ἀπολογίας, ⓐ ὅτι τῆς τοῦ ἀκατάστου οὐσίας ζητοῦντα τολμῶντες; ὅταν γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ οὐσία ἀγνοῆται, καθάπερ ἐστὶν ἀληθέστερον αὐτὸν ἀποφαίνεσθαι χρή. ὅτι μὲν γὰρ ἀγένητός ἐστιν ὁ Θεός, δῆλον· ὅτι γὰρ τοῦτό ἐστιν αὐτοῦ τῆς οὐσίας τὸ ὄνομα, οὐδεὶς προφήτης εἶπεν, οὐδεὶς ἀπόστολος ἡμῖν, οὐδεὶς θεολογίσας. καὶ μάλα εἰκότως. ⓐ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὴν οὐσίαν ἀγνοοῦντες, πῶς ὄνομα αὐτῆς λέγειν ἤμελλον; καὶ τί λέγω περὶ τῶν θείων γραφῶν, ὅπου γε τοσαύτη τῆς ἀπιστίας ἡ ἀσφάλεια, καὶ τῆς παρανομίας ἡ ἀσφάλεια, ὡς μηδὲ τοῦ τῆς ἀληθείας ἀποπλανηθῆναι ἕλκειν ἐπιχειρῆσαί ποτέ τι τοιοῦτον εἶπεν; οὐδεὶς γὰρ οὐδὲ ἐκείνων ἐτόλμησεν θείας οὐσίας ὅρον ἐκθέσθαι, καὶ εἰ ὀνόματι προσεκαθίζει. καὶ τί λέγω, θείας οὐσίας, ὅπου γε περὶ τῆς τῶν ἀσωμάτων φύσεως φιλοσοφοῦντες, οὐδὲ ταύτης ἀπερισκέπτως ὅρον ἐξέθεντο, ἀλλ' ἀμυδρά τινα ἐξήγησιν, ἢ ὀνοματοθεσίαν μᾶλλον ἢ ὅρον; ἀλλὰ τίς ὁ σοφὸς αὐτῶν λόγος; οὐκ οἶδας οἷον ὁ στίβεις, φησί. μάλιστα μὲν οὖν ἀποκρίνασθαι περὶ τούτου ἔδει, τοσαύτης ἀποσκίξεως ἐκ τῶν γραφῶν γεγενημένης, ὅτι ἀδύνατον εἰδέναι τί τὸν θεόν ἐστιν ὁ Θεός. ὅπερ ἐγὼ οὐ πρὸς ἔριδας φιλονεικίας, ἀλλ' ὡς ἂν αὐτὸν διορθώσαιμι, φέρε διίσωμεν, ὅτι οὐ τὸ ἀγνοεῖν τί τὸν θεόν ἐστιν ὁ Θεός, ἀλλὰ τὸ φιλονεικεῖν εἰδέναι, τοῦτο ἔστιν ἀγνοεῖν Ⓜ Θεόν. εἰπὲ γάρ μοι· εἰ δύο δυνάμεθα φιλονεικούντων πρὸς ἀλλήλους εἰδέναι τὸ ὑγιὲς τὸ μέγεθος, ὁ μὲν εἰς λίαν μὴ δυνάμενος αἰσθέσθαι αὐτοῦ κατὰ λαμβάνην ὀφθαλμοῦ, ὁ δὲ ἕτερος φιλονεικῶν δυνατὸν εἶναι τῇ ἀπλανεῖ τῆς χειρὸς πάντα αὐτὸν μετρῆσαι καὶ ἐπελθεῖν· πότερον ἂν φήσωμεν εἰδέναι μέγεθος ὑγιοῦς; Ⓜ φιλονεικοῦντα εἰδέναι πόσας ἔχει ἀπλανεῖς, ἢ Ⓜ ὁμολογοῦντα ἀγνοεῖν; εἶπα ὅτι μὲ ὑγιοῦς, ὁ δὲ χωλὸς ὡς μεγάλῃ, οὐδὲ ἕως ἂν ὁ μᾶλλον εἰδὼς τὸ μέγεθος· ὅτι δὲ τοῦ Θεοῦ οὐδὲ ταύτῃ χρησόμεθα τῇ βλασφημίᾳ; καὶ πῶς οὐκ ἐφάπτεσθαι τοῦτο παραπλήσιος; ὅτι γὰρ τοσοῦτον ἀπαιτούμεθα μόνον εἰδέναι, ὅτι ὅσπερ Θεός, οὐχὶ ἐξιεργάζεσθαι αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος. Πιστεύσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ, ὅτι ἔστι. Εβρ. ια. ς.

καὶ πάλιν ὁ προφήτης ἐγκαλεῖ ἀσεβείαν τινὶ, οὐ τοῦτο ἐγκαλεῖ, ὅτι οὐκ οἶδε τί ὄντως ὁ Θεός, ἀλλ' ὅτι οὐκ οἶδεν ὅτι ἔστι Θεός. Εἶπε γάρ, φησι, ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι Θεός. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνοι ἀσεβεῖν ποιεῖ, τὸ ἀγνοεῖν τί τὸν ὄντως ὄντα ὁ Θεός; ἀλλὰ τὸ ἀγνοεῖν ὅτι ἔστι Θεός, οὕτως ἀρκεῖ πρὸς βεβαίωσιν τὸ εἰδέναι ὅτι ὅτι Θεός. ἀλλ' ἔχεσί ἵνα μεμελετημένον καὶ ἕτερον λόγον. ἵνα δὲ τοῦτον; εἴρηται, φησι, πνεῦμα ὁ Θεός. τοῦτο οὖν τῆς οὐσίας αὐτοῦ προσηγορικόν, εἰπέ μοι; ἢ τὸ ζῶν ἀνέξεται, καὶ ὑπομενεῖ ὅτι ὑγιὲς τῶν θείων γραφῶν ἐλέγχει; ἐς αἷ γὰρ κεῖ τοῦτον Ⓜ λόγον καὶ πῦρ ὁ Θεός. ὥσπερ γὰρ ἐγέγραπται ὅτι πνεῦμα ὁ Θεός, οὕτω γέγραπται ὅτι ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ κατανάλισκον, καὶ πάλιν πηγὴ ὕδατος ζώντος. οὐ πνεῦμα ἦν, καὶ πῦρ, καὶ πηγή, καὶ πῦρ ἐς αἷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχὴ, καὶ ἄνεμος, καὶ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἕτερα πολλῷ τούτων ἀποπώτερα. οὐ γὰρ δὴ πάντα ἐπιξίνας χρὴ ὡς λέγω, οὐδὲ τοῦ ἐκείνου μιμεῖσθαι μιμήσει. ὃ γὰρ πνεῦμα τοῦτο πολλαχοῦ δηλοῖ, οἷ τοῦ ψυχοῦ τοῦ ἡμετέρου, καθάπερ καὶ Παῦλός φησι· Παρεκάλουν Ⓜ τοιοῦτον ὡς Σατανᾶν εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ· καὶ ἄνεμον, καθάπερ ὁ προφήτης λέγει, Πνεύματι βιαίῳ συντρίψεις αὐτούς. καλεῖται γὰρ καὶ τὸ χάρισμα τὸ πνευματικὸν οὕτως. Αὐτὸ γὰρ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ ὡς πνεύματι ἡμῶν, φησι. καὶ πάλιν, Περισσεύομεν γὰρ ὡς πνεύματι, περισσεύομεν γὰρ καὶ τῷ νοΐ. καλεῖται γὰρ καὶ ὁ θυμὸς οὕτω. καὶ γὰρ ὁ Ησαΐας φησὶν· Οὐ συνῆκας ὁ μελετῶν τῷ πνεύματί σου ὡς σκληρῷ ἀνελεῖν αὐτούς; καλεῖται γὰρ καὶ ἡ βοήθεια ἡ παρὰ τοῦ θεοῦ πνεῦμα.

Ps. 18. a.

Isai. 8. 18.

Εβρ. 12. 29. Παρ. 18. 28.

2. Kor. 4. 1.

Ps. 147. 18.

Rom. 8. 16.

2. Kor. 10. 10.

Hes. 42. 11.

πνεῦμα γὰρ τοῦ προσώπου ἡμῶν Χριστὸς Ἰησοῦς. ζῶντα οὖν ἀπαιτεῖ ἡμῶν ὁ Θεὸς ἕξιν καὶ χ. λέγ.
σκέψεις, καὶ οὐ τοσαύτην συγχεῖσαν).

Ἀλλὰ γὰρ ἵνα μὴ λῆρῶμεν, καὶ μηδὲ αὐτολογίας δόμβον παράσχωμεν εἰς μέσον, φέρε σοι αὖθις πρὸς αὐτὸν καταλύσαντες λόγον, ὅτι τοῦ θυμοῦ τὸ πρῶτον πέπαυμαι. ὅσῳ μείζονος ἀσεβῆσι, τοσούτῳ πλέον ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλεῖτε, καὶ δόμβους ἀπειλῆσαι ποτε τῆς 5
α. Τιμ. ε. δ. μανίας αὐτούς. "Ὅτε γὰρ ἀποδεκτὸν σωτήριον τοῖς σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, Ος θέλει πάντας χ. ὧν
ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. μὴ τοίνυν ὀκνήσωμεν καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἱκετηρίας ποιήσασθαι. μέγα γὰρ ὅπλον θυμός, ἀπαυθαδὲς ἀμέλλητος, πλοῦτος μηδέποτε δαπανώμενος, λιμὸς ἀκύμαντος, γαλήνη ἀπαθεστάτη, καὶ μυρίων ἀγαθῶν ῥίζα καὶ πηγὴ καὶ μήτηρ ὄντως ἡ θυμός, καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας δυναστεία. πολλάκις 10
οὖν αὐτοῦ τοῦ τὸ κεκτῆσθαι ἐπιμόνου πυρέττοντος, καὶ ὅτι τῆς κλίνης κειμένου καὶ φλεγμένου, πρεσβύται ἱερεῖς, δορυφόροι, ἀρχιερεῖς, γραμματεῖς· καὶ ὅτε ἰατρῶν τέχνη, ὅτε πρᾶσις φίλων, οὐκ οἰκετῶν ἐπιμέλεια, οὐ φαρμάκων δαψίλεια, οὐ πολυτέλεια θεραπευθῆς, οὐ χρημάτων ἀφθονία, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ἰσχύσαι σε τοῦ ὀπτικειμένου ἀρρωστίαν. ἐὰν δέ τις πρόβρησιν ἔχων πρὸς Θεὸν εἰσέλθῃ, καὶ τοῦ σώματος 15
ἅψηται μόνον, καὶ καθαρὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ποιήσῃ τοῦ θυμοῦ, ἅπασαν τοῦ ἀῤῥωστίαν τοῦ σώματος ἐφυγάδευσε. καὶ ὅπερ οὐκ ἴσχυσεν ὁ πλοῦτος, καὶ τὸ τῶν ἀκτημόνων πλῆθος, καὶ ἡ τῆς ἐμπειρίας ἐπιστήμη, καὶ ὁ τῆς βασιλείας ὄγκος, τοῦτο ἴσχυσεν εἷς πένης πολλάκις καὶ πεπωγυίας θυμός. θυμὸν δὲ λέγω τὸν ψιλὸν τοῦτον καὶ ῥᾳθυμίας γέμουσαν, ἀλλὰ τοῦ μετ' ἐκτενείας γινομένου, μὴ ὀλιγωρίας ψυχῆς, μὴ Σωστρατείου ἀκαιρίας. αὕ- 20 χ. πνοι
τη γάρ ὄντως ἡ πρὸς Θεὸν ἀγαθὴ διαβαίνουσα. καὶ καθάπερ τὰ ὕδατα ἕως μὲν δυὸ ὄντι ἰσοπέδου φέρηται * καὶ πολλῆς ἀπολαύῃ τῆς εὐρυχωρείας, οὐκ ἀνίσταται πρὸς ὕψος· ἐπειδὰν δὲ αὐτὰ χεῖρες ὀχετηγῶν κάτωθεν ἀπεισφίγξασαι θλίψωσι, στενοχωρούμενα βέλτιον πάντος ὀξύτερον πρὸς τὸ ὕψος ἐξανατείνεται· οὕτω δὴ καὶ ἡ καθαρὰ ἀνθρωπίνη ἀκαίρια, ἕως μὲν ἂν ἀδείας ἀπολαύῃ πολλῆς, ἀκαχεῖται καὶ ἀθορύβῳ· ἐπειδὰν δὲ πραγμάτων ἀπείλησις κάτωθεν αὐ- 25
τὴν στενοχωρήσῃ, ἀποθλιβομένη καλῶς καθαρὰ καὶ βύτιον πρὸς τὸ ὕψος ἀναπέμπει τὰς χ. ἐπὶ
βύλας. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι μάλιστα ἐκείνας ἐπακούεται δυνατὰς αἱ βύλαι αἱ μὴ θλίψεως ὑπόμβυαι, ἀκούσον τί φησιν ὁ προφήτης. Πρὸς Κύριον ὅτε τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα, καὶ ἐπήκουσέ μου. θερμαίνωμεν τοίνυν τὸν Σωσιβίου, θλίψωμεν τοῦ ψυχροῦ τὴν μνήμην τῶν ἀμαρτημάτων, θλίψωμεν, οὐχ ἵνα στενοχωρήσωμεν, ἀλλ' ἵνα ἀκηδιάσωμεν ἀπαθέστερον, ἵνα νήφοντες ποιήσωμεν καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ αὐτῶν ἀπέχεσθαι τῶν ἡδονῶν. οὐδὲν γὰρ οὕτω φυγαδεύει ῥᾳθυμίαν καὶ ὀλιγωρίαν, ὡς ὀδυνὴ καὶ θλῖψις πάντα τρόπον Σωσάγουσα τοῦ θυμοῦ, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ὑπερφέρουσα. ὁ θλιβόμενος οὕτω καὶ βυθόμενος πολλῷ μᾶλλον τοῦ βύλου εἰς τὸν ψυχρὸν τοῦτον ἑαυτὸν τοῦ ἡδονῶν εἰσοικίσας δυνάται. καὶ καθάπερ νεφῶν Σωσρομὴ πρὸς μὲν τοῦ ἀρχαίου ζοφερὸν ποιεῖ τὸν ἀέρα, ἐπειδὰν δὲ ἐπαλλήλους ἐπα- 35
φῇ ταῖς νεφάσιν ἀποθλιβόμενον ὕετον, "πάντα γαληνιᾶσαι καὶ φαιδρὰν ἐργάζεται τὴν "τοῦ πόντου· οὕτω δὴ καὶ ἀθυμία, ἕως μὲν ἂν ἔνδον "συσρίφηται, σκοτεῖ τὸν ἡμέτερον λογισμόν· ἐπειδὰν δὲ πρὸς τῆς τῆς βύλης ῥημάτων, καὶ τῶν μετ' ἐκείνων δακρύων κατωθῇ καὶ εἰς ὃ ἔξω σκεπάσῃ, πολλῷ σοφώτερον τῇ ψυχῇ τοῦ φαιδρότητα, τῆς τοῦ Θεοῦ ἀπλήστως, καθάπερ ἀκτίνες τινος, εἰς τοῦ σκότους ἀφελούσης τὸν εὐχόμενον. ἀλλὰ τίς ὁ ψυχρὸς τῶν πολλῶν λόγος; 40
ἀπαρρησίαστός εἰμι, φησι, αἰσχύνης γέμω, οὐδὲ ἀνοίξαι τὸ στόμα δύναμαι. Σατανικὴ αὕτη ἡ βλασφημία, ῥᾳθυμίας ταῦτα τὰ προκαλύμματα. ἀποκλείουσι γάρ σοι ταῖς ὑβρεσι τῆς πρὸς τὸν Θεόν" προσόδου βούλεται ὁ διάβολος. Εἰπέ μοι, ἀπαρρησίαστος εἶ; μεγάλη

γάλη παῤῥησία, μέγα τοῦτο ἀνθ' τοῦ ὄφελος, τὸ νομίζειν ἀπαῤῥησίατος εἶναι), ὥσπερ οὖν ἑκάστη αἰσχύνη καὶ κατάκρισις τὸ νομίζειν παῤῥησίαν ἔχειν. καὶ γὰρ πολλὰ ἔχεις κατορθώματα, ἂν μηδὲν ἑαυτῷ συνοίδας πονηρὸν, νομίζεις δὲ παῤῥησίαν ἔχειν, πάσης ἀξία πίστις τῆς ψυχῆς· ἀνὴρ δὲ μυρία φέρεις ἁμαρτήματα φορτία ὅτι τοῦ συνειδότος, καὶ μύριοι τοῦτο πείσεις σεαυτόν, ὅτι πάντων ἕκαστος ἐσμὲν, πολλὴν ἔξεις τὴν πρὸς τὸν Θεὸν παῤῥησίαν. καί τι τοῦτο ἐστὶ ταπεινοφροσύνη ἐστὶν, τὸ οὕτως ἁμαρτωλὸν νομίζειν εἶναι) ἁμαρτωλόν. ταπεινοφροσύνη γάρ ἐστιν, ὅταν τις πολλὰ καὶ μεγάλα συνειδὼς ἑαυτῷ, μηδὲν μέγα περὶ ἑαυτοῦ φαντάζηται· ὅταν τις κἂν Παῦλος ὢν καὶ δυνάμενος λέγειν, Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα, λέγῃ πάλιν, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι· καὶ αὖθις, Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. τοῦτο ἐστὶ ταπεινοφροσύνη, τὸ ὑψηλὸν ὄντα ἀπὸ καταρθωμάτων, ταπεινοῦν ἑαυτὸν ἀπὸ διανοίας. ἀλλ' ὅμως ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἄφατον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν οὐκ ἐν ταπεινοφρονοῦντας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ὑπερηφανοῦντας [μόνον] τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν λέγοντας προσίεται, καὶ δέχεται, καὶ διὰ τοῦτο ἵλεως καὶ βωμὸς τοῖς οὕτω διακειμένοις. καὶ ἵνα μάθῃς ὅσον ἐστὶν ἀγαθὸν μηδὲν μέγα περὶ ἑαυτοῦ φαντάζεσθαι, ἁρμάτα δύο ποιήσω σοι λέγω· ζυγὸν δικαιοσύνης καὶ ἀπόνοιαν καὶ ἁμαρτίαν· εἶτα ταπεινοφροσύνης, καὶ ὅρα τὸ ζυγὸς τῆς ἁμαρτίας προσλαμβάνον τοῦ δικαιοσύνου, οὐ διὰ τοῦ οἰκείας δυνάμεως, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἰσχυροῦ τῆς συζύγου τῆς ταπεινοφροσύνης· καὶ πάλιν ἑλκυσθήσεται, οὐ διὰ τοῦ ἀδείμαντον τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ διὰ τοῦ βάρος καὶ ὄγκον τῆς ἀπονοίας. ὥσπερ γὰρ ἡ ταπεινοφροσύνη διὰ τὸ ὑπερβάλλον αὐτῆς ὕψος τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ βαρύτητα, καὶ φθάνει πρὸς τὸν οὐρανὸν αἰδούμενα· οὕτω καὶ ἡ ἀπόνοια διὰ τὸ πολὺ βάρος αὐτῆς καὶ τὸν ὄγκον ἰσχνὴ καὶ τῆς κουφοτάτης δικαιοσύνης προσλαμβάνεσθαι καὶ καθελκῦσαι κάτω ῥᾳδίως αὐτήν. διὰ τοῦτο ἐκείνη μὲν ζυγὸς ὑπερέχει, φιλανθρωπήσαντι τὸν φαρισαῖον καὶ τὸν τελώνην. ἔζευξεν ὁ φαρισαῖος δικαιοσύνην καὶ ἀπόνοιαν, λέγων· Εὐχαριστῶ σοι, ὁ Θεὸς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡς Λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, πλεονέκται, Ⓐ Luc. 18. 12. οὐδὲ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. ὦ τῆς μανίας *. οὐκ ἐχώρησεν αὐτὸν τὴν ἀπόνοιαν πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις, ἀλλὰ καὶ τῶν τελωνῶν πλησίον ἑστῶσι μυρίας ἐπεπήδησε τῆς ἀπονοίας. τί οὖν ἐκεῖνος; ὁ διερρύσατο καὶ ἀνεῖδε, οὐκ ἤλγησεν ὅτι τῇ κατηγορίᾳ, ἀλλὰ κατεδέξατο Ⓑ εἰρηνεύοντα μετὰ βωμοσυνῆς, καὶ γέγονε τοῦ ἐμφρὸν βέλος αὐτοῦ φαρμακὸν καὶ ἴασις, καὶ τὸ ὄνειδος ἐγχώμιον, καὶ ἡ κατηγορία σέφανος. [ὁ Θεὸς, διήγειρόν σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡς Ⓐ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἢ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· ἵνα βύσω δίς τοῦ σαββάτου· ἀπόδικαπῶ ὅσα κλαίομαι. τί λέγεις, ἄθλιε; ὅτι νηστεία μεγαλαυχεῖς; οὐκ ἀνάδατον τοιαύτην ὑπερηφανίαν νοσῶν; τῆς σῆς ὑπερηλούσης ἀλαζονείας Ⓜ ὄγκον οὐχ ὁρᾷς; διυλίζεις Ⓜ κώνωπα, τὸν δὲ κάμηλον καταπίνεις; καὶ νομοθετεῖς σεαυτὸν λέγων, ὁ γεγραμμένος ἀγνοεῖς· Ἐγκωμιαζέτω σε ὁ πέλας, καὶ μὴ ὁ σὸν στόμα· ἀλλότριος, καὶ μὴ τὰ χείλη τὰ σά; ὁ δὲ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς, οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι εἰς Ⓜ οὐρανὸν, ἀλλ' ἔτυπτε τὸ στῆθος αὐτοῦ λέγων· ὁ Θεὸς, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. ἤκουσεν ὁ φιλανθρωπότατος τῶν ταπεινῶν ῥημάτων, καὶ βύθιος Ⓜ σέφανον ἐχαρίσατο. λέγω δὲ ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.] τοσοῦτόν ἐστι ταπεινοφροσύνη κακὸν, τοσοῦτόν ἐστι κέρδος μὴ διάκεισθαι ταῖς περὶ ἑτέρων λοιδορίαις, μηδὲ ἐνθυμεῖσθαι τοὺς καὶ τῶν πλησίον ὕβρεις. ἔστι γάρ τι καὶ ἀπ' αὐτῶν κερδάναι μέγα καὶ ἡμέτερον ἀγαθόν· ὅπερ οὖν καὶ ὅτι τοῦ τελώνου γέγονεν. "ἐδέξατο τὰ ὀνείδη, καὶ ἀπέλαβε τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἐκεῖνον, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, κατέλιπε δεδικαιωμένον ἐν ἐκείνῳ, καὶ λόγοι συνεγράφοντο ἔργων, καὶ ῥήματα προσῄεσαν εἰσήκουσαν. ὁ μὲν γὰρ δικαιοσύνῃ προσεβάλλετο, καὶ νηστείᾳ, καὶ δικαίᾳ· "ἔστι δὲ ῥήματα εἰπεῖν ψιλά, καὶ πράγματα ἀπέλαυσε τὰ ἁμαρτήματα. ὁ γὰρ τῶν ῥημάτων ἤκουσεν ὁ Θεὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν διαθέσεως,

Ⓜ Κορ. δ. δ. Ⓜ Τιμ. ι. ιε.

Ⓜ Luc. 18. 13.

ἀν, μὴ ἧς ταῦτα προσεβάλετο, εἶδε, ἢ τί ταπεινωμένου θύρων ἢ ζωντεμμένου, ἀλέησε
δὲ ἐφιλανθρωπεύσατο. ταῦτα γὰρ ἵνα ἁμαρτάνωμεν λέγω, ἀλλὰ ἵνα "ταπεινοφρονῶ- Χεσηγ
μεν. εἰ γὰρ τελώνης δικαίως ἔθεσπος ὁ ἕκαστος τῆς κακίας εἶδος, καὶ ταπεινοφρήσας, ἀλλ' πόλ
ὑγνωμονήσας μόνον, καὶ τὰ ἁμαρτήματα εἶπεν, καὶ ὅπερ ἐν ὁμολογήσας, τοσαύτην ἀν-
νοιαν ἐπεσπάσατο πρὸς τὸ Θεοῦ· πόση ⓐ μεγάλη μὴ καταρθωκότες ἀγαθὰ, μηδὲν μέ- 5
γα περὶ ἑαυτῶν νομίζοντες, ὅταν ἁσίνται πλὴν βοηθείας; Διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ δέομαι
καὶ ἀντιβολῶ ἐξομολογεῖσθαι ζωηχῶς τῷ Θεῷ. οὐδὲ γὰρ εἰς ἡδονὴν σε ἄγω τὴν σωτη-
ρίαν τὴν σὴν, οὐδὲ σκανδαλίζω τοὺς ἀνθρώπους ἀναγκάζων τὰ ἁμαρτήματα· ὁ ζωφ-
δὴς ἀνάπτυξον ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτῷ δεῖξον τὰ τραύματα, καὶ πρὸς αὐτὸν τὰ φάρμακα
αἴτησαν· δεῖξον τῷ μὴ ὀνειδίζοντι [σε], ἀλλὰ θεραπεύοντι. κἂν γὰρ σὺ σιγήσῃς, οἶδεν 10
ἐκεῖνος ἅπαντα. εἶπὲ τοίνυν, ἵνα "καθάρισῃς [αὐτὸν], εἶπὲ, ἵνα σὺ τῶν ἀποθέμενος Χ. ρμ
πονηρὰ τὰ ἁμαρτήματα, ἀπέλθῃς σὺ καθαρὸς καὶ ἔξω τῶν πλημμελημάτων, καὶ τῆς ἀ-
φορήτου δημοσιώσεως ἐκείνης ἀπαλλαγῆς. ⓐ τρεῖς παῖδες ἐν καμίνῳ διῆγον, ἐπὶ τῷ ψυ-
χῷ ἐπίδωκεν ἡδονὴν τῆς εἰς ⓦ διαστολὴν "ὁμολογίας· ἀλλ' ὅμως μὴ τοσαῦτα ἡ τοι- Χ. λνθ
Δαν. γ λγ. αῦτα κατορθώματα λέγουσι· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα, αἰσχύνη ἐπὶ ὀνείδει ἐγκέκληκεν 15
τοῖς δούλοις σου καὶ τοῖς σεβομένοις σε. τί οὖν ἀνοίγετε στόμα; ἵνα αὖθις τοῦτο εἴπωμεν, φησὶν,
ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα· καὶ αὐτῷ τούτῳ ⓦ διαστολὴν ὑπασπαζόμενα. οὐχὶ δύ-
ναμις δυνάμει πυρὸς ἔσβεσε, λεόντων θυμὸν ἐχαλίνωσε, πολέμους ἔλυσε, μάχας ἔπαυσε, Χ. λνθ
χιλιάνας ἀνῆλε, δαίμονας ἤλασεν, ἅδου πύλας αἰσχύνῃ ἔδησε, δεσμὰ θανάτου "διέκοψεν, ἀρ-
ρωστίας ἐφυλάδυσεν, ἐπηρείας ἀπεκρούσατο, πόλεις σεισμῶν ἔσωσε, καὶ ζωὰς αὖθις φερ- 20
μούσας πλαγὰς καὶ ζωὰς διὰ δυσθεσπίων ἐπιβουλὰς καὶ πόντου ἀπλοΐας αἴσθεν οὐχὶ ζωὰ δέν-
δρα. θύελλαι γὰρ λέγω πάλιν, οὐ τὴν ἁπλοῦν ὅτι τοῦ σώματος χειμῶνα, ἀλλὰ τὴν ἐκ βάθους τῆς διανοίας αἰωροῦσαν. καθάπερ γὰρ * τῶν δένδρων ὅσα περ διὰ μὲν τοὺς βάθους πε- Ψαλμ
ριπέμψῃ ζωὰς ῥίζας, καὶ μυελὸς διέμενε δέξηται περισκολαῖς, οὐ σαλεύεται, οὐδὲ ἀνασπᾶται, 25
τῶν ῥιζῶν μὴ ἀκριβείας τῆς βάθους τῆς γῆς περισφιγγούσης· οὕτω δὴ καὶ αἱ ψυχαὶ αἱ
κάτωθεν ἐκ τοῦ βάθους τῆς διανοίας ἀναπεμπόμεναι, ἐρριζωμέναι μὴ ἀσφαλείας, πρὸς
ὕψος ἀνατείνονται, ἐν οὐδενὶ λογισμοῦ περισκοπῇ παραπίπτουσι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προ-
φήτης φησὶν, Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε. ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ἐπαισχῆτε μόνον, ἀλλ' Ψαλμ. ρλ. α.
ἵνα ἐν ὅτι τὴν ἔργων ὑπεδείκνυσθε. εἰ γὰρ ὁ προς δυσθεσπίοις ὄζειν ἐφ' ἑαυτοῦ ζωὰς οἰκείας συμ-
φορὰς καὶ ζωὰ κατάληψα σκυθρωπὰς καὶ, φέρει πνὰ τοῖς ὀδυνωμένοις παραμυθίαν, 30
ὥσπερ ἰὸς δρακόντος δρὰ ἔλεγον γινομένης, πολλῷ μᾶλλον, δυνατὸς ἐν διαστολὴν ἀνακοπὴν
ἐν σὸν ζωὰ τῆς οἰκείας ψυχῆς πάθημα, λύπη ἰνὰ ψυχαγωγίαν, καὶ παραμυθίαν πολλὴν. δύ-
σθεσπος μὲν γὰρ καὶ βαρυνόμενα πολλάκις ⓦ προς αὐτὸν ἀποδυσθένειν καὶ θρηνοῦντα, καὶ
δακρύεται καὶ ἀπωθεῖται· ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ προσίεται καὶ ὑπασπᾶται· καὶ "δι- χ. λνθ
ημερεύσῃς ἀνακοινώμενος αὐτῷ ζωὰ συμφορὰς, τότε σε μᾶλλον φιλεῖ καὶ ὑπηνύει σου ταῖς ἱκε- 35
Ματθ. ια'. κη'. τηρίαις. τοῦτο γοῦν αὖθις ὁ διακυβευόμενος ὁ "Χριστὸς ἔλεγε· Δεῦτε προς μὲ πάντες ⓐ κο- χ. λνθ
πιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. καλεῖ [οὖν], μὴ σκανδαλίσωμεν· ἐπι-
σπᾶται, μὴ ἀποπηδήσωμεν· καὶ μυελὸς ἁμαρτήματα ἔχωμεν, τότε μειζόνως προσρέ-
Ματθ. θ'. ιγ'. χωμεν. καὶ γὰρ τοῦτο τοιούτους κελεύει. Οὐκ ἦλθον, φησὶ, καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς
εἰς μετάνοιαν· καὶ σὺ ζωὰ τοὺς πεφορτισμένους, τοὺς πεπονηκότας, τοὺς ἐν τῷ βάρους 40
β. Κορ. α. γ'. τῶν ἁμαρτημάτων κεκοπιωμένους λέγει. Θεὸς παρακλήσεως λέγει), Θεὸς οἰκτιρμῶν, ὅπου
τοῦτο αὐτοῦ ἔργον διαπρεπές, τοὺς ὀδυνωμένους, τοὺς θλιβομένους παραμυθεῖσθαι καὶ παρα-
καλεῖν, καὶ μυελὸς ἁμαρτήματα ἔχοντι· μόνον ὑπάνδρωμεν ἑαυτοὺς, μόνον προσδράμωμεν
αὐτῷ, καὶ μὴ ἀποστῶμεν, καὶ διὰ τῆς πύλης αὐτῆς εἰσόμεθα τῶν ἐρημένων τὴν ἀληθειαν.

οὐδὲν

ἐσθίωμας τὸν ὄστεον ἀνάπαιστον δυνάμεθα, ἐὰν ἔχωμεν ἐν τῷ παιδευτηρίῳ διχάζοντα περιλαβεῖν ἐστέλη, ῥᾳδίως εἰς τοῦτο ἀπικνεῖσθαι· καὶ ἡ γυμνασία ἐπὶ τοσοῦτον ἀφ' ἑαυτῆς ἐπιδώσει· ὥστε μὴ λύπει ἡμᾶς ἡδονῆς βίος, μηδὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἀφίκωμεν ἀμαθίας, ὡς τὰ ἀφροδίσια μόνα ἡγεῖσθαι· ἀλλὰ τῆς πρώτης ἡλικίας ἐπιμελώμεθα, καὶ τὴν ἀκμὴν ἐκείνην ἀσκήσωμεν ἐν τοῖς ἀγῶσι τῆς ἀρετῆς· ἵνα καὶ τὸ γῆρας ἀπολαύσωμεν ἀκινδύνως, καὶ τὸν μέλλοντα ἀπολαύσωμεν αἰῶνα. οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΛΕΙΦΘΕΝΤΑΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΞΕΩΣ, καὶ τὸ ὁμοούσιον τοῦ υἱοῦ· καὶ ὅτι οὐ παντὸς ἐπιτυχεῖς καὶ ὅτι οὐ ταπεινοὺς εἰρηνεύειν καὶ ἡσυχάζειν πρὸς αὐτὸν δι' ἀδιαφορίαν δυνάμενος, οὐδὲ δι' ἐλαττώσεις ἔγινετο καὶ ἐλέγετο, ἀλλὰ δι' οἰκονομίας ἑτέρας. Ε πρὸς Ανομίους λογ. ς'.

Ἀλλ' ἐπαδρομίαι, καὶ πάλιν ὁ σύλλογος ἡμῖν ἐλάττων γέγονε· μᾶλλον δὲ ἕως δύο ἡμᾶς πρὸ ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν ἐλάττων. ὥσπερ γὰρ γεωργὸς, εἰ μὴ σῖτον ἀκμάζοντα καὶ ἀπηρτισμένον ἴδοι, οὐ πολλὴν ποιεῖται λόγον τῆς φυλλορροΐας καὶ τῆς ἐπιπόνου· ὅτῳ δὲ καὶ ἐγὼ τῶν καρπῶν πρόκειτος ἡμῖν, οὐ τοσαύτην ποιοῦμαι τὴν σπουδὴν, τὰ φύλλα ἀναιρούμενα βλέπων· ἀλλὰ τὸν γεωργὸν καὶ ὅλως τὴν ῥᾳθυμίαν ἐκείνου, τὸν ἀμπελουργὸν ὅμως τὸν ἐπὶ ἐκείνοις ἀλγοῦντα τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ἡ προθυμία. ἐκφοι μὲν γὰρ καὶ τοὺς ῥᾳθυμοῦντας ποτε, οὐδὲ τότε παρεῖσι, ἀλλὰ ὃ μὲν σῶμα αὐτοῖς ἐκτοῦτο ἵδρυ), ἡ δὲ ἀρετὴ ἔξω πλέουσα ὑμᾶς ἦ καὶ ἀπολειφθῆναί ποτε, καὶ τότε πρέπει. ὃ μὲν γὰρ σῶμα ὑμῶν ἔξω, ἡ δὲ ἀρετὴ ἦ ἐστοῦτο, ἐβουλόμην ἂν οὖν μακρὰν καὶ ἐκείνων ἀποπεπταικέναι λόγον, ἀλλ' ἵνα μὴ δόξω σκιαμαχεῖν, ὅτι μὴ τοῖς μὴ παροῦσι μηδὲ ἀκούουσι, τούτους εἰς τὸν ἐκείνων παροῦσάν τηρήσας χρόνον λόγους, τὸν ὑμέτερον ἀγάπιον ὅτι ζωὴν λειμμάν ἐστὶ τὸ πέλαγος τῶν θείων γραφῶν, καὶ τὸν "τῆς Θεσβίτιδος γραφὴν ὁδηγήσαντα παιδεύσομεν. ἀλλὰ δι' ἑτέρας καὶ "ἑτέρας ὁδοῦ. ὅτι μὲν γὰρ τῶν πλεόντων, καὶ ἄπειροι καὶ ἔμπειροι κατὰ τὸν αὐτὸν, ὁ μὲν κυβερνήτης ἐγκαθεύδει μόνος, τῆς νηὸς τῆς ἐκείνου καὶ τῆς ἀσφαλείας ἀπὸ πάντων ἐκείνου τὸν πλοίου· οὐκοῦν ὁ ἀκροατὴς μὴ τὸν αὐτὸν ἀγρυπνίαν ἐπιδείκνυται, καὶ τὰ πνευματικὰ ἡμῖν ὁ λόγος οἰκοδομεῖται, ἀλλὰ μέρων δι' οἰκείαν τὸν ἀναπαύσεως αὐτοῦ. δεῖ γὰρ νηφεῖν καὶ ἐγρηγορέναι. καὶ γὰρ ἐκεῖ μείζονα ἡμῖν ἡ ἐμπορεία· ἐνταῦθα γὰρ χρυσοῦ, καὶ ἀργυρίου, καὶ τῶν ἀπολλυμένων πραγμάτων πλοῦτον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς μελλούσης ζωῆς, καὶ τῶν οὐρανῶν "ἐπιστατοῦμεν· καὶ πλείους ἐνταῦθα αἱ ὁδοὶ τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ, καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ· καὶ μὴ μοι ἀκριβείας αὐτοῦ τις ἴδῃ τηρεῖν, καὶ ἁγίου ὑπαντήσεται χαλεπώτερον. πάντες τοίνυν ὑμᾶς ἀναγκαῖον πλέοντας, μὴ τὸν τῶν ὀπισθίων ἄδειαν, ἀλλὰ τὸν τῶν κυβερνητῶν ἀγρυπνίαν ἐπιδείκνυσθαι καὶ φρόντιδα. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, τῶν λοιπῶν καθευδόντων ἀπάντων, ἐπὶ τῶν οἰάκων καθήμενοι, οὐ μόνοι ταῖς ἐν ταῖς ὕδασι περισκοποῦσι ὁδοῖς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐκ τούτου βλέποντες τὸ σχῆματος, ὥσπερ τινὸς ἡγεμόνος τῆς τῶν ἄστρων πορείας ἡνιοχοῦντος αὐτοῖς, μετὰ ἀσφαλείας ὁ σκάφος ἰθύνουσι· καὶ οὐδεὶς ἰδιώτης ὁ πέλαγος οὕτως ἀδεῶς ἐν ἡμέρᾳ "διώκει αὐ πλοῦσαι, ὡς ἐκεῖνοι μετὰ ἡσυχίας ἅπασης ἐν

μέσῃ νυκτὶ, ὅτε φοβερώτερον ἡ θάλασσα φαίνεται, ἐγκαθέστις, ἀπεσχοινισμένῳ τῷ ἑαυτῷ ἐπιδείκνυσθαι τέχνῃ· καὶ οὐκέτι ἐν τοῖς ὕδασιν αὐτὸν ποιεῖ μόνον, οὐδὲ τῷ ἀέρι τὸν δρόμον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀνέμων ὁδοῖς ἐπίσκοπον. καὶ τοσαύτην τὴν ἀνδρῶν ἐκείνων ὄντι ἡ σοφία, ὡς πολλάκις πνεύματος ῥιμφότερον ἐμπεσόντος, καὶ μέλλοντας ἀνατρέπειν τὸ πλοῖον ταῖς ψυχαῖς τῶν ἰδίων μεταβολαῖς ἀνορθοῦν ἀτύχως, ἅπαντα λῦσαι τὰ κάλων, καὶ ταῖς βιαίαις τῶν ἀνέμων ἐμβολαῖς τὸν αὐτῶν ἀφυλάκτους τέχνῃ, ἁρπάσαι τὸ κλυδώνιον τὸ σκάφος. Εἰ γὰρ βιωτικὴν ἐπῆσαν τοσαῦτα πράγματα αἰθυτὸν πλέοντες θάλατταν, οὕτως ἐγκαθεύδομεν ἀνοκνοῦντες ἔχειν τὸν νοῦν, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς οὕτω προσκαθᾶσθαι χρή. καὶ γὰρ μείζων ὁ κλύδων ῥᾳδίως μοῦσι, καὶ πλείων ἡ ἀσφάλεια πήφυσιν. οὔτε γὰρ ἀπὸ ζωΐδων ἡμῖν τὸ σκάφος τοῦτο κατεσκεύασται, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων κεκόλληται γραφῶν· οὐδὲ ἀήρες αὐτὸ χαλεπαίνουσι δύνασθαι, ἀλλ' ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος τοῦτον ἡμῖν καταυγάζει καὶ πλοῦν· καὶ καθήμεθα ὅλοι τῶν οἰάκων, οὐ ζεφύρου πνοὰς ἀναμένοντες, ἀλλὰ τὸν θραῦσαι τὸ πνεύματος αὔρᾳν. νήφωμεν τοίνυν, καὶ ταῖς ὁδοῖς μὴ ἀκριβείας παρέσκοπῶμεν. καὶ γὰρ τῆς τοῦ μονογενοῦς δόξης ὁ λόγος ἡμῖν ὄντι πάλιν. ἵνα οὖν ἐπιδείκνυμαι ὅτι καὶ ἀϊδιότητι, καὶ ἀληθείᾳ, καὶ δημιουργίᾳ, καὶ ἁπλῶς πάσης τῆς κτίσεως [τοῦ σοφίαν] ἡ καταλήψεως τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ μὴ πολλῆς ὑπερβαίνει τὰς ἐπινοίας, ἐκ τῶν μονογενῆ μόνον καὶ τὸν ἀληθῆ πνεύματα γνώσεμόν ὅτι καὶ σοφίᾳ· πανταχόθεν ἕτερον παράσημα τῶν ἡμῖν μέσος ὁ λόγος μαθήσεται. ζητοῦμεν γὰρ εἰ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, εἰ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας ὄντι, εἰ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὁ υἱὸς τῷ πατρί· μᾶλλον δὲ ἡμεῖς οὐ ζητοῦμεν, ἀλλ' ὑπάρχειν τοῦτον ἐκ τοῦ τοῦ Χριστοῦ χάριν, καὶ κατέχοντες μὴ ἀσφαλέως· τοῖς δὲ ἀναισχυντοῦσιν ἐκ τούτων αὐτὸ τοῦτο ἀποδεῖξαι παρασκευάζομεν πᾶν. αἰρόμεθα μὲν οὖν, καὶ ἐρυθριῶ, μέλλων εἰς τούτους ἐμβάλλειν τοὺς λόγους. τίς γὰρ ἡμᾶς οὐγελάσεται καὶ οὕτω φαύλως κατασκευάζειν καὶ ἀποδείκνυσθαι πειρωμένους; ποία δὲ οὐκ ἂν ἦν κατάγνωσις ζητεῖν, εἰ ὁμοούσιος ὄντι ὁ υἱὸς τῷ πατρί; τοῦτο γὰρ οὐκ ταῖς γραφαῖς μόνη, ἀλλὰ καὶ τῇ κοινῇ πάντων τῶν ἀϊδίων δόξῃ, καὶ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει μαχόμενόν ὄντι. ὅτι γὰρ ὁμοούσιος ὁ γεννηθεὶς τῷ γεννήσαντι, οὐκ ἐπ' ἀϊδίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι ζώων ἀπάντων, καὶ ὅτι ἀνδρῶν τοῦτο ἴδοι τις ἄν. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ὅτι μὲν φυτῶν, καὶ ἀϊδίων, καὶ ζώων ἀλόγων τοῦτον μαθόν τὸν νόμον, ὅτι Θεοῦ οὐ μόνον κύριον αὐτὸν καὶ ἀναγκαῖον;

Πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ δοκῶμεν ἀπὸ τῶν πρὸς ἡμᾶς πραγμάτων ταῦτα διαμυελίζειν, φέρε ἀπὸ τῶν γραφῶν αὐτὸ τοῦτο ἀποδείξωμεν, καὶ κτήσωμεν σὺν αὐτοῖς τοὺς λόγους. ὑγιαίνομεν μὲν οὖν, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς ὁ πεπεισμένοι, ἀλλ' ὁπόσοι ὁ ἀπιστοῦντες τὸν γάλωτα ὀφλήσουσι, ὁ πρὸς τὰ οὕτω φανερὰ ἀναισθήτως ἔχοντες. ποῖα φανερά, φησι; Εἰ γὰρ ὅτι υἱὸς λέγω, ὁμοούσιός ὄντι τῷ πατρί, δυνησόμεθα καὶ ἡμεῖς ὁμοούσιοι εἶναι. καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς υἱοὶ λεγόμεθα. Ἐγὼ γὰρ εἶπα, φησι, θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. ὥστε αἱμάτων ὥστε ἐκ τῆς οὐσίας· πῶς δὲ πάντων τὸ αὐτῷ μαρίσθαι ἐδείκνυτο; ὅτι τοῦ πρὸς ἀκατάληπτον λόγου ἐπιθυμῆσαι, ἐφιλονείκουν ἑαυτοῖς διεκδικῆσαι τοῦτο, ὃ δὴ μονογενοῦς ἴδιον μόνου, τὸ τὸν Θεὸν ὅτως αἰδίως ἀκριβῶς, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν οἶδε· καὶ γὰρ, ὅπερ πρὸς τὸ μονογενοῦς δόξης ἡμῖν ὄντι ὁ λόγος, φιλονεικοῦσι αὐτὸν εἰς τὸν οἰκείαν βυτέλειαν καταγαγεῖν, λέγοντες, ὅτι καὶ ἡμᾶς υἱοὶ λεγόμεθα, καὶ οὐ πάντας τοῦτο ὁμοουσίους ἡμᾶς ποιεῖ τῷ Θεῷ. υἱὸς λέγη σύ; ἐκεῖνος δὲ ἔστι. ἀσταῦθα ῥῆμα, ἐκεῖ πρᾶγμα. υἱὸς λέγη σύ; ἀλλὰ μονογενὴς οὐ λέγη, καθάπερ ἐκεῖνος· ἀλλ' ἐν τοῖς κόλπους τοῦ πατρὸς ἀμφιτεύεις, ἀλλ' ἀπαύγασμα τῆς δόξης οὐκ εἶ, οὐδὲ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως, οὐδὲ μορφὴ τοῦ Θεοῦ ὑπάρχεις. Εἰ τοίνυν οὐ πείθῃ σι ὁ προφήτης, ταῦτα πιθήτω, καὶ πολλὰ ἕτερα πλείονα τούτων τοῦ βήματος αὐτῷ μαρτυρεῖ-

τω

τα ἐκείνων. ὅταν μὲν γὰρ ὁ ἀπαράλλακτος τῆς οὐσίας αὐτῆ διῖξαι βούληται ὁ τοῦ ϗ "γεννητὸς ἐστα, Ο ἐωρακὼς ἐμέ, φησιν, ἑώρακε ϗ πατέρα· ὅταν ᾖ ὁ ἰδιάζον τῆς δυνάμεως, Εγὼ, φησι, ϗ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν· ὅταν ᾖ ὁ ἐφάμιλλον τῆς ἐξουσίας, Ωσπερ, φησὶ, ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς ϗ ζωοποιῆ, οὕτω ϗ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιῆ· ὅταν ᾖ τὸν ταὐτότητα τῆς λατρείας, Ινα πάντες, φησὶ, τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα· ὅταν ᾖ τὸν αὐθεντίαν τὸν ἐκ τῆς τοῦ νόμου μετασκευῆς, Ο πατήρ μου, φησὶν, ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. ἀλλ' οὗτοι ζωῶπται πάντα παραδραμόντες, ϗ ὅ, ὑὸς, ὄνομα ἀκινήτως σκληρύνοντες, ὅπερ ϗ αὐτοὶ τετιμήκασι τῇ τῶν υἱῶν προσηγορίᾳ, Εἰς τὸν αὐτὸν αὐτὸν ἀπέλειπον τὸν υἱὸν καταίρουσι λέγοντες, Εγὼ εἶπα, θεοί ἐστε, ϗ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. Οὐκοῦν ὅπερ ᾖ τὸν τῆ υἱοῦ προσηγορίας φῆς μηδὲν ἔχειν σε πλέον τοῦ υἱοῦ, ϗ χῆ τοῦτο, μηδὲ εἶναι ἀληθινὸν υἱόν· ϗ διὰ τὸν τῆ Θεοῦ προσηγορίαν, ἐπειδή σοι μετέδωκε τῆ ὀνόματος, φιλονικήσεις ἴσως, μηδὲν ἔχειν σε πλέον ἢ πατέρα. ὥσπερ γὰρ υἱὸς ἀκλινῆς, οὕτω ϗ Θεὸς ἀκλινῆς. ἀλλ' ὥσπερ Θεὸς κλητὸς ϗ ψαλμῳδὸς εἴρηται, ὅτι φιλεῖ ἀκρᾶ ὃ ὄνομα, ἀλλ' ὁμολογεῖς ἀληθῆ Θεὸν εἶναι ϗ πατέρα· οὕτω μηδὲ ὅτι τῆ υἱοῦ τόλμα σαυτὸν εἰς μέσον ἄγει, ϗ λέγει ὅτι καὶγὼ υἱὸς κέκλημαι, ϗ ὅπερ τῆς αὐτῆς οὐσίας οὐκ εἰμὶ, οὐδὲ ἀκρᾶς ὀφείλει τῆς αὐτῆς εἶναι. Τὰ γὰρ ἀπεναθμημένα ἀπόντα δείκνυσι ἀληθινὸν ὄντα υἱὸν, ϗ τῆς αὐτῆς οὐσίας τῷ γεννητοῦ. ὅταν γὰρ εἴπῃ ὅτι τῆς αὐτῆς ὄντι αὐτῷ μορφῆς, ϗ τῷ αὐτῷ χαρακτῆρος, τί ἄλλο δηλοῖ, ἢ ὃ ἀπαράλλακτος τῆς οὐσίας; οὐ γὰρ δὴ μορφὴ περὶ Θεοῦ, οὐδὲ πρόσωπον. ἀλλ' ὡς ταῦτα, φησι, λέγεις, εἰπὲ ϗ τὰ σώματα. ποῖα σώματα; ὅτι ὅμοιός ἐστι τῷ πατρί. Εἰ γὰρ τῆς αὐτῆς ὄντι δυνάμεως, ϗ τῆς αὐτῆς οὐσίας, ϗ ἀπὸ ἐξουσίας πάντα ποιῇ, τίνος ἕνεκεν ὅμοιός ἐστι; ἐγὼ δὲ οὐ ταῦτα ἐρῶ μόνον, ἀλλὰ ϗ ὅσα ἕτερα ταπεινὰ περὶ αὐτοῦ εἴρηται, πάντα παραδήσομαι μὴ ἀκριβείας· προέρχεσθαι σκῆψιν εἰπεῖν, ὅτι ἐγὼ μὲν τῶν ταπεινῶς ἀρημένων περὶ αὐτοῦ πολλὰς ἔχω ϗ δικαίας αἰτίας εἰπεῖν, σὺ δὲ τῶν ὑψηλῶν ϗ ἐνδόξων ἐνθυμίαν ἑτέρας ἔχοις ἂν εἰπεῖν προφάσεις, ἀλλ' ἡ βούλεσθαι τὸν ὑπήκοον ἡμῖν αὐτὸν ἐνδείκνυσθαι τὸν ἑαυτῶν. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ὕπας ἔχοι, μάχη ϗ πόλεμος ἐν ταῖς γραφαῖς. Ο μὲν γὰρ λέγει, Οπ ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, ϗ ζωοποιεῖ, οὕτω ϗ ὁ υἱὸς, οὓς θέλει, ζωοποιεῖ, ϗ ὅσα ἕτερα εἶπον· ϗ ὁ πάλιν βούλεσθαι ἰσότιμα δεῖν τοῦτο ποιεῖν, ἐναντίον. ἀλλ' ἐὰν ταῖς αἰτίαις εἴπω, πᾶσα διήρηται λοιπὸν ἀμφισβήτησις. τίνες οὖν εἰσιν αἱ αἰτίαι τῶν ταπεινῶν πολλαὶ ϗ αὐτοῦ ϗ τοῦ ἀποστόλου εἰρημένων περὶ αὐτοῦ; πρώτη μὲν οὖν αἰτία ϗ μεγίστη, τὸ σάρκα αὐτὸν περιβεβλῆσθαι ϗ βάλεσθαι ϗ τοῦ ὄντι, ϗ τοῦ μὴ ταῦτα πιστώσασθαι πάθεσι, οὗ ϗ σκιά τίς ἐστι, τοῦδε ἄγμα ἁπλῶς θεωρούμενον, ἀλλ' ἀληθῆ φύσεως. Εἰ γὰρ τοσαῦτα ταπεινὰ ϗ δι' ἀσθένεια περὶ αὐτοῦ, ϗ τῶν ἀποστόλων εἰρημένων, ϗ αὐτοῦ περὶ ἑαυτοῦ, ὅμως ἴσχυσεν ὁ διάβολος πεῖσαί τινας τῶν ἀθλίων ϗ παλαιπώρων αἱρέσεων ἀρνήσασθαι τῆς οἰκονομίας ϗ λόγῳ, ϗ τολμῆσαι εἰπεῖν, ὅτι σάρκα οὐκ ἔλαβε, ϗ τὸν πάσαν τῆς φιλανθρωπίας ἀνατρέψουσιν αἵρεσιν· εἰ μηδὲν τούτων εἶπε, πόσοι οὐκ ἂν εἰς τὸ βαράθρον τοῦτο κατέπεσον; οὐκ ἀκούεις ἐπὶ τοῦ Μαρκίωνος ἀρνουμένου τὸν οἰκονομίαν, ϗ Μανιχαίου, ϗ Ουαλεντίνου, ϗ πολλῶν ἑτέρων; διὰ τοῦτο πολλὰ μὲν ἀνθρώπινα ϗ ταπεινὰ φθέγγεται, ϗ τῆς οὐσίας ἀνείμης τῆς ἀπορρήτου ἀποδίδοντα, ἵνα πιστώσηται τῆς οἰκονομίας ϗ λόγον. ϗ γὰρ σφόδρα ἐπαναδιδάσκει ὁ διάβολος ταύτην οὐκ τῶν ἀνθρώπων τὸν πίστιν αἱρεῖν, αὐδὲς ὅτι τῆς οἰκονομίας ἐλὼν ἀνέλῃ τὸν πίστιν, τὸ πλέον τῶν καθ' ἡμᾶς οἰκήσεται πράγματων. ἔστι ϗ ἑτέρα μὴ ταύτην αἰτία, ἡ ἀδύνατα τῶν ἀκουόντων, ϗ τὸ μὴ δυνάσθαι τότε πρῶτα αὐτὸν [ἰδιότητα, ϗ τότε πρῶτον] ἀκούοντας τὸν ὑψηλοτέρους τῶν δογμάτων δίξασθαι λόγους. ϗ ὅπερ ἡ τοιαυμὸς τὸ λεγόμενον, ἀπ' αὐτῶν σοι παραδεῖξαι τοῦτο πειρήσομαι τῶν γραφῶν, ϗ δεῖξαι, ὅτι οὐ τοσοῦτο μέγα ϗ ὑψηλὸν ϗ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης ἄξιον ἐφθέγξα-

τπ

τὸ· τί λέγω μέγα ἢ ὑψηλὸν ἢ τῆς αὐτοῦ δόξης ἄξιον; εἰ ποτέ τι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὑψηλότερον εἶπεν, ἐθορυβοῦντο ἢ ἐσκανδαλίζοντο· εἰ δέ ποτε τι ταπεινὸν ἢ ἀνθρώπινον, προσέτρεχον καὶ Ⓦ λόγου ἐδέοντο. καὶ πῶς τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν, φησι; πρὸ τῆς Ἰωάννη μάλιστα.

Ioan. 11 55. εἰπόντος γὰρ αὐτοῦ, Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη· λέγουσι, Τεσσαρακοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας; ὁρᾶς ὅτι ὡς πρὸς ἀνθρώπου μεγάλα διέκειντο; Ἢ οὐδὲ αὐτὸς; Περὶ τοῦ Ⓦ Ἀβραὰμ ἠμύνατο, φησὶν, ἐγώ εἰμι." καὶ ἦραν λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. καὶ ὅτι πρὸς τὴν μυστικὴν μακρὰς

Ioan. 5. 19. ἀπέστειλε λόγους, λέγων· Καὶ ὁ ἄρτος ἦν, ὃν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἔλεγεν· σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; καὶ οὐκ τούτου πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. τί οὖν ἔδει ποιεῖν, εἰπέ μοι; τοῖς ὑψηλοτέροις ἐνέχεσθαι ῥήμασι διὰνεκῶς, ὥστε ἀπορραγῆναι τοὺς μαθητὰς, καὶ πρώτους ἀποκρύπτεσθαι τῆς διδασκαλίας; ἀλλ' οὐκ ἰῶ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ φι-

Ioan. 8 52. λανθρωπίας. καὶ γὰρ πάλιν, ὅτε εἶπεν, Ὁ Ⓦ λόγον μου ἀκούων, θανάτου οὐ μὴ γεύσηται εἰς Ⓦ αἰῶνα, ἔλεγον, ὑ καλῶς ἐλέγομεν, ὅτι δαιμόνιον ἔχεις; Ἀβραὰμ ἀπέθανε, καὶ Ⓠ τοὺς Φήτας ἀπέθανον, καὶ σὺ λέγεις, ὅτι ὁ Ⓦ λόγον μου ἀκούων, ὑ μὴ γεύσηται θανάτου. καὶ τί θαυμαστὸν εἰ τὸ πλῆθος οὕτω διέκειτο, ὅπου γε καὶ αὐτοὶ Ⓠ ἄρχοντες τοιούτῳ εἶχον τὸν γνώμονα. ὁ γοῦν Νικόδημος ἄρχων" αὐτὸς ὤν, καὶ μὴ πολλῆς τῆς θυσίας πρὸς αὐτὸν ἐλθών, καὶ εἰπών· Οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· Ⓦ πρὸς τὸ βαπτίσματος οὐκ ἠδυνήθη δέξασθαι λόγον, πολλῷ μείζονα τῆς ἀσθενείας ἔπτα τῆς ἐκείνου. εἰπόντος γὰρ

Ioan. 3. 6. τοῦ Χριστοῦ, ὅτι, Ἐὰν μή τις γεννηθῇ" ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασι-

Ioan. 3. 5. λείαν τοῦ Θεοῦ, οὗτος εἰς ἀνθρωπίνας κατέπεσεν ὑπονοίας, καὶ φησι, Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι πάλιν ὁ Χριστός; εἰ τὰ ὑπερῶα εἶπον ὑμῖν, καὶ" οὐ πιστεύσατε, πῶς, ἐὰν εἴπω τὰ ἐπουράνια, πιστεύσητε; μισοπονηρὸν ἀπελογεῖτο λόγον καὶ λέγων, τίνος ἕνεκεν ὁ Χριστὸς αὐτοῖς πρὸς τῆς αἰῶνος γεννήσεως διελέγετο. πάλιν περὶ αὐτοῦ τοῦ τόκου Ⓦ κυρίου, μὴ τὰ μυ-

εία σημεῖα, μὴ τὸν πολλοῦ ἐκείνου ἀποδιυλίζειν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ὅταν εἴπῃ, ὅτι ἔψευσε Ⓦ ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τῶν πεφελωμένων ἐρχόμενον, οὐκ ἀναγκαῖον ὃ λεχθὲν ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν ἑαυτοῦ τὰ ἱμάτια. πῶς οὖν τούτοις ἀφαλίσεται ἔδει τοῖς ὀφθεῖσι τῶν ὑψηλῶν" φέρουσιν; οὐκοῦν ὅτι ὅλως οὐκ εἰπέ τι μέγα ἢ ὑψηλὸν περὶ ἑαυτοῦ, ἀνθρώπου γε ὄντος, ἀνθρώπου χαμαὶ συνεφυομένου ἢ ὕπνου ἀσθενοῦς ἐχομένου. ἤρκει μὲν οὖν ἢ τὰ εἰρημένα δεῖξαι, ὅτι οὐδὲν ἡ αἰτία ἢ ἡ περιφάσις ἐν τοῖς τῶν τότε λεγομένων βυτιλείας· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου μέρους τοῦτο πειράσομαι ποιῆσαι φανερόν. ὥσπερ γὰρ εἴδετε αὐτοὺς σκανδαλιζομένους, θορυβουμένους, ἀπιστοῦντας, λιθοβολουμένους, φθόνου ὄντας, εἴ ποτέ τι μέγα ἢ ὑψηλὸν ἐφθέγξατο ὁ Χριστός ὅτως ὑμῖν αὐτὸν δείξαι πειράσομαι περιτρέχοντας, ἢ καταλαμβάνοντες τοῦ διδασκάλου, εἴ ποτέ τι ταπεινὸν ἢ βυτιλὲς εἶπεν. αὐτοὶ γὰρ, αὐτοὶ Ⓠ ἀποστολοῦντες, εἶπεν

Ioan. 16. 9. τος αὐτοῦ πάλιν, Οτι ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου ταῦτα λαλῶ, οὕτως περιστέλλομεν. ἢ βυλόμενος ἡμῖν σαφίσαι ὁ βυαγγελιστὴς, ὅτι διὰ τὸν ταπεινότητα τῶν ῥημάτων ὑπίστευσαν, ὑπισημαίνεται λέγων· ταῦτα αὐτοῦ λαλήσαντος πολλοὶ ὑπίστευσαν εἰς αὐτόν. καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ τοῦτο βύεσι τις αὐτοῦ τοῦτο συμβαῖνον. διὰ τοῦτο πολλὰ ἢ πολλάκις ἀνθρωπίνως ἐφθέγξατο· ἢ πάλιν οὐκ ἀνθρωπίνως, ἀλλὰ

* θεοπρεπῶς ἢ τῆς βυμείας ἄξια τῆς ἑαυτοῦ· ὃ μὲν, τῇ τῶν ἀκουόντων συγκαταβαίνων ἀσθενείᾳ, τὸ δὲ, τῆς τῶν δογμάτων περιουσίας ὀρθότητος. ἵνα γὰρ μὴ [ἡ] συγκατάβασις σκάνδαλον γένηται εἰς τὸν περὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ δόξαν περιβάλῃ σὲ μὴ ταῦτα, οὐδὲ ἐκεῖνα τὰ μέρους ἠμέλησεν· ἀλλὰ καί τι περιεῖδεν, ὅτι οὐκ ἀκούσονται, ἀλλὰ ἢ λοι-

δορήσονται

δορήσουται αὐτῷ, ἡ ἀποπηδήσουσι, ὅμως εἶπεν, αὐδ' τε τῦτο, ὅταν εἶπου, καπασκυάζω, ἡ δεικνὺς τῷ αἰτίῳ, δι' ἑῶ ἡ τὰ ταπεινὰ αὐτοῖς ἀνέμιξε ῥήματα. αὕτη ᾗ ἑῶ, ὃ μηδέπω δεδύαθαι δίξαθαι ὃ μέγεθος τῷ λεγομένων. Εἰ ᾗ μὴ τῦτο καπασκυάσαι ἐβύλετο, πε-
ειπὴ τῷ ὑψηλῶν δογμάτων ἑῶ ἡ διδασκαλία τοῖς ὀκ ἀκουσομένοις ὀδὲ προσίξουσι. τοῦ
5 ᾗ εἰ ἡ ἐκείνοις μηδὲν ὠφελῆ, ἀλλ' ἡμᾶς ἐπαίδευε, ἡ τῷ προσήκουσαι περὶ αὐτῦ δόξῃ ἔχῃ, πρεσκυάζε, ἡ ἔπειθεν ὅτι ⳨ ὃ μὴ δεδύαθαι μηδέπω ὃ μέγεθος τῷ λεγομένων δίκαιος ἐκείνοις, ὅπερ ὃ ταπεινότερον ⳨ λόγοι μετήγαγε. ὅτε δοῦ ἴδῃς αὐτὸν ταπεινὰ λέγοντα, μὴ τῆς βύτιλείας τῆς ⳨ τῷ ὑσίᾳ, ἀλλὰ τῆς ἀδενείας τῆς ⳨ τῷ σῴζουσαν τῷ ἀκροατῷ ἔῃ) νόμιζε τῷ συγκαπάβασιν. βύλεσθε εἶπω ἡ τίτιμι αἰτίαν; ὑ γὰρ δι'
10 μόνον σῴζε τῷ τῆς ⳨ρκὸς περιβολίου, ὀδὲ σῴζε τῷ ἀδενείαν τῷ ἀκροατῶν, ἀλλὰ ⳨ σῴζε τὸ βύλεσθαι διδάσκειν ταπεινοφρονῆ, δι' ἀκρύονας, πολλὰ ταπεινὰ ἡ ἐποίᾳ ἓ ἔλεγε· ἡ ἔστι ἡ αὕτη τίτε πάλιν αἰτία. ὁ γὰρ ταπεινοφρονῆ διδάσκων, ὑχὶ σῴζε ῥημάτων μόνον, ἀλ-
λὰ ἓ σῴζε τῷ πραγμάτων τῦτο παραδύῃ, ἡ λέγω ἓ ἔργῳ μετειαίζων. Μάθετε γὰρ, Ματθ. κ'. κ'.
φησιν, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι ἡ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. ⳨ πάλιν ἄλλαχοῦ, Ο ⳨ὸς τῦ ἀν- Ματθ. κ. κη.
15 θρώπου ὀκ ἦλθε σῴζεσθαι, ἀλλὰ σῴζεσαι. ὁ τοίνυν ταπεινὸς διδάσκων γίνεαι, ἡ μηδαμοῦ πῆς προτίμοις ὑπερέχῃ, ἀλλὰ καταδίκαις τὸ ἐλαπῦσαι πόμπαχον, ἡ σῴζε ῥημάτων, ἡ σῴζε προσώπων εἰς ἦτο σάγων, πολλὰς εἶχε προφάσεις τὸ ταπεινὰ φιλεῖαι. ἔστι ἡ τέλος τίτιμι αἰτίαν εἰπεῖν ὐκ ἐλάπω τ' εἰρημένων. πῆς δέ ἐστιν αὕτη; ὃ μὴ σῴζε τῷ πολλῷ
20 ἐπύτητα ἡ ἀφαίρει τῷ ⳨ποστάσεων εἰς ἑνὸς προσώπου ποτὲ ⳨ποίοιν ἡμᾶς ἐμπεσεῖν· ὅπου γε ἡ νῦν ὀλιγάκις αὐτῷ τι τοιῦτον εἰπόντας, προς τ' ἀσέβειαν ταύτην ἤδη τινὲς ἐξώ- λιαθον. Σαβέλλιος γοῦν ὁ Λιβὺς ἀκούσας αὐτῷ λέγοντος, Εγὼ ἡ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν, ἓ, Ο ἑω- Ιωαν. ι. λ.
ρακώς ἐμέ, ἑώρακε ⳨ πατέρα, τῷ ἀπὸ τῷ ῥημάτων τύτων ἐγγύτητα προς τὸν γεγρ- Ιωαν. ιδ. θ.
μηκότα ἐμφαιομένην εἰς ἀσεβείας ⳨ποθεσιν ἡ εἰς προσώπου ἡ μιᾶς ⳨ποστάσεως ὑπό-
νοιαν ἥρπασεν. ὐχ αὕτας ᾗ μόνον εἰσὶν αἱ προφάσεις, ἀλλὰ ἡ ὃ μηδένα νομίσαι αὐτὸν εἶ-
25 τῷ προτέρῳ ἡ ἀληθῆ ⳨ποίησιν ἡ μείζονα τῦ γεγρηκότος ἀνέγειν ⳨πολαβεῖν. ἡ γὰρ ὁ Παῦλος αὐτὸ τῦτο φαίνεται δεδιὼς, μή τις ⳨ποπτεύσῃ ποτὲ ὃ ἀσεβὲς τῦτο δόγμα καὶ ποιηθέν. Εἰπὼν γοῦν, Δῷ γὰρ αὐτὸν βασιλεῦσαι ἄχρις ὃ ἂν θῇ πάντας ⳨ ἐχθροὺς ⳨ πὸ τοὺς πό- a. Kορ. ιε.
δας αὐτῦ, ἡ προσθεὶς ὅτι πάντα ⳨ ἐτάξεν ⳨ πὸ τοὺς πόδας αὐτῦ, ἐπήγαγε, ὀκτὸς τῦ ⳨ποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα· ὀκ ἂν ἐπήγαγεν, εἰ μὴ ἔδεισε, μή πῦ ἀμβολικὴ
30 τοιαύτη τις ἔννοια γένηται. πολλαχοῦ ᾗ ἡ τῶν Ιουδαίων φόβου προδαμοῦμενος καθυ-
φίησι τῷ τῶν ῥημάτων ὕψος, ἡ προς τὸν ⳨ποκείμενον δὴ τῷ ἀμβλεγομένων αὐτῷ πολλάκις
ἀποκρινόμενος, ὡς ὅτε λέγῃ· Αν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτῦ, ἡ μαρτυρία μου ὀκ ἔστιν ἀλη- Ιωαν. ε. λα.
θής. προς τὸν ὀκείνων γὰρ ⳨ποκείμενον ἀποτεινόμενος ὕτως εἶπεν. ὑ γὰρ δὴ τῦτο ἠθέλησεν
35 ἀξαι, ὅτι ὀκ ἔστιν ἀληθής, ἀλλ', ὡς ὑμεῖς νομίζετε ἓ ⳨ποπτεύετέ, φησι, μὴ βυλόμενός με προδεδίξαθαι αὐτὸν περὶ ἐμαυτῦ λέγοντα. ἓ ἄλλας ᾗ πλείους αἰτίας ἔστιν εὑρεῖν. τῆς μὲν οὖν ταπεινότητος τῷ ῥημάτων πολλὰς δ' ἔχομεν εἰπεῖν προφάσεις· σὺ ᾗ εἰπὲ τῷ ὑ-
ψηλῶν δογμάτων μίαν προφασιν ἑτέραν, πλὴν ᾗς ἡμεῖς εἰρήκαμεν· αὕτη ᾗ ἑῶ, ὃ βου-
λεσθαι αὐτὸν τὸν οἰκείον βιβλεσθαι ἡμῶν ὀδιδίχθαι. ἀλλ' ὀκ ἂν ἔχοις ἑτέραν εἰπεῖν. ὁ
μὲν οὖν μέγας δυνατ' αἰ ἓ μικρόν τι περὶ ἑαυτῦ λέγῃ, ἡ ὀκ ἔστιν ἔγκλημα (ὑπερηφανίας
40 γὰρ τῦτο ἔστιν) ὁ ᾗ μικρὸς, εἰ μέγα τι περὶ ἑαυτῦ εἶπεν ποτὲ, ἡ ἀφαιρεῖται) κατηγορεῖται. ἀλαζονεία γὰρ ὄστ. σῴζε τῦτο τὸν μὲν ὑψηλὸν ἅπαντες ἐπαιροδόμεν, ὅταν ταπεινὰ περὶ ἑ- αυτῦ λέγῃ, τὸν ᾗ ταπεινὸν ὀδεὶς ἐπαιρέσεται, εἰ ποτέ τι μέγα περὶ ἑαυτῦ εἶπεν. ὥστε εἰ πολλῷ καπαδέεστερος ἑῶ τῦ παρόντος ὁ ⳨ός, ὡς ὑμεῖς φατε, ὀκ ἔδει ῥήματα αὐτὸν λέγειν, δι' ὧν ἐδείκνυ τῷ μεγέπει ἴσον ὄντα ἑαυτὸν (ἀλαζονεία γὰρ τῦτο ἑῶ) ὃ μόνον ἴσον ὄντα

τῦ

τῶ γεγλυπτικότος λέγει τινὰ παρεπινὰ ἢ βύτελῆ, ὠδὲ μία μέμψις, ὠδὲ αἰτία. ἔπαιρος γὰρ τῦτο ἔστι ἢ ῥαῶμα μέγιστον. ἢ ἵνα σαφέστερα γένηται τὰ εἰρημένα, ἢ μάθητε πάντες ὑμεῖς ὅτι οὐ καταστοχαζόμεθα τῶν θείων γραφῶν, φέρε δὴ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν τύτων τὸν ἕτερον μεταχειρισώμεθα νῦν, ἢ διέξωμεν πῶς ἀπὸ τῆς τῆς ἁρχῆς παραβολῆς φανερῶς καταδίεισι τῆς οὐσίας τῆς ἑαυτῦ ῥήματα φθέγγεται. ἢ, εἰ δοκεῖ, τὸν βύτελον αὐτὸν εἰς μέσον ἀγάγωμεν, ἵνα ῥιζατο τῶν πατέρων. ἀλλὰ προσέχετε μετ' ἀκριβείας. μικρὸν γὰρ δέωκεν ὑμῖν ὃ πρὸς διηγήσασθαι βούλομαι. δέσποινα ἐλέγετό ποτε τῆς τὸν ἱερέα τύπτειν σκεύεσιν, καθ' ὃν "παραδίδοσθαι ἔμελλεν. ἱερεὺς γὰρ αὐτὸν καλῶν ἐγώ, ὅπερ τὰ μυρία ἀγαθά, ἀπὸ τῆς τὸν οἰκουμένην ἐλέγετο; τὸν βύτελον σκέψει ἐλάμβανε. τότε τοίνυν ὁ προδότης μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀπέκειτο μαθητῶν, ἢ διεπονεῖτων αὐτῶν, φησὶν ὁ Χριστός· Εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. τύτων μεμνημένοι μοι τῶν ῥημάτων, ἵνα, ὅταν ὅπερ τὸν βύτελον ἔλθωμεν, ἴδωμεν πῶς ἔσχεν οὕτως βύτεται. ὁ σκόπει μοι κηδεμονίαν διαπύρου. οὐκ εἶπεν, ὅτι ὁ Ἰούδας παραδώσει με, ὥστε μὴ τῇ προφανείᾳ τῶν ἐλέγχων ἀναιρεῖν αὐτὸν ἐργάσασθαι· ὡς ὁ σκῶψ ὑπὸ τῦ ζωγράφου χαρακτῆρος φησι, Μὴπω ἐγώ εἰμι, Κύριε; λέγε αὐτῷ, σὺ εἶπας. ἢ ὠδὲ τότε αὐτὸν κατηγόρησαν ἰδόμενοι, ἀλλ' αὐτὸν ἑαυτὸν κατέκρινον ἔλεγχοι. ἀλλ' ὅμως ὠδὲ ὕτως ἐβούλετο βέλτιον, ἀλλὰ λαθὼν ὁ ἀμύητος ὀφθῆναι. ὅπερ πάλιν ὀφθῆναι, λαθὼν ὁ Ἰησῦς τὸν μαθητάς, φησὶ· Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί. τῦ Πέτρου δ' "αὐτολέγητος, ἢ λέγοντος, κἂν πάντες σκανδαλισθήσωνται, ἀλλ' ἐγώ" ὐ σκανδαλισθήσομαι, πάλιν ὁ Ἰησῦς φησιν, Ἀμὴν λέγω σοι, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. ὡς δ' πάλιν αὐτὸν ἐλέγχει, ἐάσωμεν αὐτὸν λοιπόν. ὐ πείθῃ, φησί, τῶν ῥημάτων, ἀλλ' αὐτὸν ἐλέγξει πεῖρα τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὅτι διαύτης αὐτὸν ἐλέγχει ὐ χρή. ἢ τύτων μοι μεμνῆσθε τῶν ῥημάτων πάλιν. χρήσιμος γὰρ αὐτῶν ἡμῖν ἡ μνήμη τοῖς τὸν βύτελον ἀξετάζουσιν ἔργα. Εἶπε Ⓦ προδότην, προφῆτα τὸν πάντων φυγόν, ἢ Ⓦ αὐτὸν θανάτου· Παράξω γάρ, φησι, Ⓦ ποιμένα, ἢ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα· προφῆτα Ⓦ μέλλοντα αὐτὸν ἀρνήσασθαι, ἢ πότε, ἢ πόσακις, ἢ μετ' ἀκριβείας ἄπαντα, ἢ μετὰ τῦτα πάλιν ἰχθὺν αὐτὸν τῆς προγνώσεως τῶν μελλόντων ἀπόδειξιν δῦς, ἐλθὼν ὅτι τὸ χωρίον βύτεται). καὶ ἐκεῖνοι μὲν λέγουσιν, ὅτι τῆς θεότητός ἐστιν ἡ βύτη, ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι τῆς οἰκονομίας. δικαίως τοίνυν, ἢ προὸς αὐτῆς τῆς τῦ μονογενοῦς δόξης μηδενὶ καταισχυνθέντι τὸν ψῆφον ἐνέγκητε. Εἰ γὰρ ἢ τὸ φίλους δικάζομεν νῦν, ἀλλ' ἀντιβολῶ δέομαι ἀδίκως ἡμᾶς τὸν κρίσιν, ἢ μήτε προὸς ἐμὸν χάριν, μήτε προὸς ἐκείνων ἀπέχθειαν. μάλιστα μὲν γὰρ ἢ αὐτόθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστι τῆς θεότητος ἡ βύτη. Θεὸς γὰρ οὐκ βύτεται) Θεοῦ γὰρ τὸ προσκυνεῖσθαι ἐστί, Θεοῦ δὲ εὐχὴν δέχεσθαι, ὐ δὲ βύτην ἀναφέρειν. ἀλλ' ὅμως ὅπερ δυναμωτέρων, ἀπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων τῆς βύτης ὑμῖν ποιῆσαι πειράσομαι φανερόν, ὅτι τὸ ὅλον τῆς οἰκονομίας ἐστί, ὐ τῆς τῦ σαρκὸς ἀδυνασίας. ὅταν γὰρ φθέγληται τι παπεινὸν ὁ Χριστός, ὕτως φθέγεται παπεινὸν ἢ βύτελές, ὡς τὸν ὑπερβολὴν τῆς παπεινότητος τῶν λεγομένων ἢ τὸν σφόδρα φιλοπεινοῦντας διωνυμεῖσθαι πεῖσαι, ὅτι πολὺ τῆς ἀπορρήτου ἢ ἀφράστου ὑσίας ἐκείνης ἀπέσβη τὰ ῥήματα. ἴωμεν τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ ῥήματα τῆς εὐχῆς. Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τῦτο. πλὴν ὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. ἐρωτήσωμεν τοίνυν αὐτὸν τὸ σαφῶς· ἀγνοεῖ εἴτε δυνατόν, εἴτε ἀδυνάτον, ὁ προὸ μακροῦ λέγων τὸ τῷ διπτῷ, Εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με· ὁ προὸ μακροῦ λέγων, γέγραπται, παράξω Ⓦ ποιμένα, ἢ διασκορπισθήσεται) τὰ πρόβατα, ἢ, ὅτι πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε τὸ ἐμοί; ὁ τῷ Πέτρῳ εἰπών, ὅτι ἀρνήσῃ με, ἢ ἀρνήσῃ με τρὶς, ἆρ' ἀγνοεῖ νῦν, εἰ πότε μοι; ἢ τίς δὴ τῦτο εἴποι ἢ τῶν ὑποσυρῶ καθεκτόντων; ἢ γὰρ ὅταν μὴ ἢ ὃ ἀγνούμενον μηδενὶ δῆλον μήτε προφητῶν μήτε ἀγγέλων μήτε ἀρχαγγέλων, ἴσως "παρέξει τινὰ

τοῖς

τοῖς φιλαπεχθοσι λαοῖς· ὅταν μὲν τοι ὁ ἀγαθὸς μόνον ὦσιν ἢ φίλοι ἐμοὶ καὶ γνώριμοι ἅπαντες, ὡς καὶ αὐθαίρετος αὐτὸ εἰδέναι μὴ ἀκριβείας, ποία ἀπολογία; ἢ ποία συγγνώμη τοῖς λέγουσιν, ὅτι αὐτὸς ἀγνοῶ ταῦτα ἔλεγε; τοῦτο τοίνυν, καὶ περὶ τῶ ψευδοῦς λέγω λόγου, καὶ δοῦλοι αὐτὸν φαίνονται μὴ ἀκριβείας εἰδότες, καὶ ὅτι ἀποθανεῖν, καὶ ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο παθεῖν αὐτὸν εἶφ. καὶ πρὸ τοσούτου ἐτῶν ἀμφότερα ταῦτα διὰλαῦ ὁ Δαυῒδ ἔλεγεν ἐκ προσώπου τῦ Χριστοῦ, Ὠρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου. καὶ δι' ἑτέρου ὡς τεθνηκότος ἀπεφθέγξατο, δεικνὺς ὅτι καθαρὰ τὰ συμβαίνοντα ἀμήχανον μὴ γενέσθαι, ὅτω καὶ τοῦτο ἀμήχανον μὴ γενέσθαι. πάλιν ὁ Ἡσαΐας αὐτὸ τοῦτο προσαφωνῶν ἔλεγεν, Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος. τοῦτο πάλιν ὁ Ἰωάννης τὸν ἀμνὸν ἰδὼν ἔλεγεν, Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὰ ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἐκεῖνος ὁ προρρηθεὶς φησὶ, καὶ ὅρα, οὐχ ἁπλῶς εἴρηται ὁ ἀμνὸς, ἀλλὰ προσκεῖται καὶ Θεοῦ. ὅθεν γὰρ καὶ ἕτερος ἐστὶν ἀμνὸς ὁ Ἰουδαϊκὸς, ἀλλὰ τοῦτο φησὶν, ὅτι σὰρξ τοῦ Θεοῦ ἐστιν. ἁγνὸς γὰρ τοῦ ἔθνους προσφέρετο μόνον, σὰρξ δὲ γὰρ τῆς οἰκουμένης προσπέφυκε πάσης· καθαίρει μὲ δὲ αἷμα πλημμελῶν σωματικῶν ἐκώλυεν ἐξ Ἰουδαίων μόνον, τοῦτο δὲ αἷμα τῆς οἰκουμένης ἁπάσης κοινὸς γέγονε καθαρμός. καὶ τοῦτο δὲ αἷμα, ὃ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λέγω ἀμνοῦ, ἴσχυεν, ὅπερ ἴσχυεν, οὐ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλ' ὅθεν τοῦτο τύπος ἦν, τὴν δυνάμιν εἶχεν ἐκείθεν. πῶς τοίνυν εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὅτι καὶ αὐτὸς υἱὸς λέγεται, καὶ ἡμεῖς υἱοὶ, καὶ ἀπὸ τῆς κτίσεως προσηγορίαν κοινωνίας εἰς βελτίωσιν αὐτὸν ἄγει ἡμετέραν ὑπερβεβηκώτως; ἰδοὺ γὰρ ἀμνὸς, καὶ ἀμνός· καὶ ἐν μὲ τὸ ὄνομα, τὸ δὲ μέσον τῆς φύσεως ἐκατέρας ἄπειρον. ὥσπερ οὖν ἀκύρων ἐστὶ ταῦτα προσηγορίας κοινωνίαν οὐδὲν ἧττον φαντάζῃ, οὕτω δὴ καὶ ἐκεῖνα ἀκύρων υἱὸν καὶ υἱὸν, μὴ πρὸς τὴν ἀληθῆ βελτίωσιν κάπτοντα μετρίως. ἀλλὰ τί χρὴ λέγειν πρὸς τοὺς ἄλλους; εἰ γὰρ τῆς θεότητός ἐστιν ἡ βουλὴ, βέλτιον ἠπόρηται καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ προεπίπτων, καὶ ἐκάστοτε πολεμῶν, καὶ μαχόμενος. ἐστὶ γὰρ ὁ ἐκεῖνα εἰπὼν, Πάτερ, εἰ δυνατὸν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, ἐκ ἀνάγκης καὶ ἀναδυόμενος πρὸς τὸ πάθος· ἄλλα δὲ εἰπὼν, ὅτι δι' τοῦτο τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδώσω ἐγὼ καὶ μαθήσεσθαι, ὅθεν Πέτρου ἤκουσε λέγοντος, Ἱλεώς σοι, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο, οὕτω σφοδρῶς ἐπετίμησεν, ὡς εἰπεῖν, ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. χαίτοιγε προβεβαιώσεως ἕνεκα αὐτὸν ἐπαινέσας, καὶ μακαρίσας, ἀλλ' ὅμως Σατανᾶν αὐτὸν καλέσειν, οὐχὶ ἀποστολον ὑβρίσαι βουλόμενος, ἀλλὰ διὰ τῆς ὕβρεως δεῖξαι θέλων, ὡς οὐ κατ' ἀνθρώπινον αὐτῷ τὸ εἰρημένον ἦν, ἀλλ' οὕτως ἀλλοτρίως, ὡς [αὐτὸν] ταῦτα εἰρηκότα, καίτοι Πέτρον ὄντα, μὴ ὀκνῆσαι Σατανᾶν ὀνομάσαι. πάλιν ἄλλαχού φησιν, Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν. τίνος ἕνεκεν τοῦτο τὸ πάσχα τοῦτό φησι; καίτοι γε ἄλλοτε τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐπετέλεσεν μετ' αὐτῶν. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτό φησι τὸ πάσχα; ὅθεν μετ' αὐτὸ ὁ σωτὴρ ἦν. καὶ πάλιν, Πάτερ, δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. καὶ πολλαχοῦ καὶ προλέγοντα τὸ πάθος, καὶ ἐπιθυμοῦντα γενέσθαι αὐτὸ θυσίαν ἡμῶν, καὶ διὰ τοῦτο προσαγόμενον. πῶς οὖν ἐκεῖνά φησιν, εἰ δυνατὸν; τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν ἐνδείκνυται, οὐχ ἁπλῶς ἀπορραγῆναι τῆς παρούσης ζωῆς, ἀλλ' ἀναδυομένης καὶ ἐκούσης διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐστηριγμένην αὐτῇ φιλίαν πρὸς τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ παρὸν βίον. εἰ γὰρ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα εἰπόντος αὐτοῦ ἐτόλμησαν εἰπεῖν τινες, ὅτι σάρκα οὐκ ἀνέλαβεν, εἰ μηδὲ τοῦτον εἰρήκει, τί οὐκ ἂν εἶπον; διὰ τοῦτο προλέγει μὲ ὡς Θεὸς ὤν, καὶ ἐπιθυμῆ γενέσθαι τὸ πάθος· φθάνῃ καὶ προλαμβάνῃ τὰ ταῦτα, ὡς ἀνθρωπος. ὅθεν γὰρ ἔχει ὅτι τὸ πάθος ἤρξατο, φησὶν, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν· οὐδεὶς αὐτὴν αἴρει ἀπ' ἐμοῦ, ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ τίθημι αὐτήν. πῶς δὴ λέγεις, οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ', ὡς σύ; καὶ τί θαυμάζεις, εἰ περὶ τοῦ σαρκὸς τοσαύτην ἐποιήσατο σπουδὴν πιστώσασθαι τὴν σαρκὸς τὴν ἀλήθειαν,

ἀλήθειαν, ὅπως μὴ τὴν ἀπάτην τῶν μαθητῶν ἰδὼν ἀπιστοῦντα, καὶ προφητεύσαντα αὐτῷ τὰ εὐαγγέλια καὶ τοὺς τύπους πλέον ὑπιδύξαι, καὶ χλευάσαι ἀφῆ τοὺς ὠτιλαῖς· διὸ βαλὼν, καὶ εἰπών, ἐρώτησον καὶ ἴδε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστᾶ οὐκ ἔχει. ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς πέλειος ἠλικίας ἀνέθεντον αὐτοῖς ἐποίησεν, ἀλλὰ ἐνέχετο καὶ συλληφθῆναι, καὶ τυχθῆναι, καὶ γαλακτοτροφηθῆναι, καὶ χρόνον τοσοῦτον ὑπὸ τῆς γῆς ἀφανίζεσθαι, ἵνα καὶ ὁ μήκει τοῦ χρόνου, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αὐτὸ τοῦτο πιστώσηται. ὅπερ γὰρ ἄγγελοι πολλάκις ὑπὸ τῆς γῆς ἐφάνησαν ὁ ἀνθρώπινῳ τύπῳ, καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Θεός· τὸ ἦν φαινόμενον οὐκ ἦν ἀληθὲς σῶμα, ἀλλὰ συγκατάβασις· ἵνα μὴ νομίσῃς ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ πρώτου τοιαύτην εἶναι, οἵαν ἐκείνην ἐθεώρησε, διὰ πιστωθῇς ἀληθῶς ὅτι σὰρξ ἦν ἀληθινὴ, καὶ συνελήφθη, καὶ ἐτέχθη, καὶ ἐτράφη, καὶ ὅτι φάτνης ἐπάθη, οὐκ ἐν οἰκίσκῳ τινὶ, ἀλλ' ἐν σπηλαίῳ πλήθους ἀπείρου πρόσω, ἵνα διὰ μυσιδήποτε αὐτοῦ ἡ γλῶσσις. ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἀπάργανα, καὶ τροφὴν ἀγνὴν αὐτὸ τοῦτο λέγουσαν, ὅτι οὐ δοκήσεως ἔσται μόνον, ἀλλ' ὅτι ἐν συλληφθήσεται, καὶ τραφήσεται, ἐν ᾧ τῶν παιδίων νόμῳ τραφήσεται. καὶ τοῦτο ὁ Ἡσαΐας βοᾷ, λέγων· Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. βούτυρον καὶ μέλι φάγεται. καὶ πάλιν, Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν. ὁρᾷς πῶς ὁ τὸν πρότερον αὐτοῦ ἡλικίαν προσημαίνων ἐρώτησον τοῦτον ἀπρεπῆ· Θεὸς δυλιᾷ, καὶ μάδυεται, καὶ ἀκμῇ, καὶ λυπεῖται; καὶ ἐρεῖ τις, ὅτι ναί, ἀπόκρισι λοιπὸν, ἐξ ἧσον αὐτοῦ κεῖται μὴ τῷ βλασφήμῳ, μᾶλλον δὲ ἐκείνου κατώτερον. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος τολμήσει τοῦτο εἰπεῖν. διὰ τί εἶπε, ὅτι οὐδεὶς τούτων ἄξιος τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ, οὐκοῦν οὐδὲ εὔχεται Θεός. χωρὶς γὰρ τούτων καὶ ἕτερον ἄτοπον ἔσται, αὐτῷ Θεῷ τὰ ῥήματα ἦ. ὅτε γὰρ ἀγωνίᾳ μόνον ἐμφαίνῃ τὰ ῥήματα, ἀλλὰ ἐξ δύο θελήματα ἐν μὲ υἱῷ, ἐν ᾧ πάσης εὐσεβείας ἀνῄλωσε. ὃ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ, τοῦτο ἔστιν ἐμφαίνοντος. τοῦτο ἦν οὐδὲ ἐκεῖνοί ποτε συνεχώρησαν, ἀλλ' ἡμῶν αἰὲ λεγόντων ὅ, Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμὲν, ὅτι τῆς δυνάμεως, ἐκεῖνοι ὅτι τῆς θελήσεως τοῦτο εἰρῆσθαί φασι, λέγοντες πάσης ἡ υἱῷ μίαν εἶναι βούλησιν. εἰ τοίνυν πάσης καὶ υἱῷ μία βούλησίς ἐστι, πῶς φησιν ὁ Σωτὴρ, Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ; διὰ μὲ γὰρ ὅτι τῆς θεότητος ὃ εἰρημένον ἦ, τοῦτο σοφιστολογία τις ἔσῃ, καὶ πολλὰ ἄτοπα ἐκ τούτου πίπτειν· διὰ δὲ ὅτι τῆς σαρκὸς, ἐκ λόγου τοῦ εἰρημένου, καὶ οὐδὲν ἧττον· διὰ ἔγκλημα. ἡ γὰρ ὃ μὴ θέλῃ ἀποδυσῇ τὴν σαρκὸς κατάγνωσις (φύσεως γὰρ ἐστι τοῦτο) αὐτὸς ἦν τὰ τῆς φύσεως ἄπονα ἐν ἀμφοῖν ἐπεδείκνυτο, καὶ μὴ πολλῆς τῆς οὐσίας, ὥστε τὰ τῶν αἱρετικῶν ἐμφορεῖσθαι στόματα. ὅταν οὖν λέγῃ, Εἰ δυνατὸν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, καὶ οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ, οὐδὲν ἕτερον δείκνυσι, ἀλλ' ἢ ὅτι σαρκὸς ἀληθῶς παθεῖν ἐθέλησεν φοβερὰν ἀπειλὴν θανάτου. ὃ γὰρ φοβεῖσθαι θάνατον καὶ ἀνανδρείας καὶ ἀγωνίας, ἐκείνης ἐστί. τῶν μὲ οὖν ἐρημίαν αὐτοῦ ἀφίησι καὶ γυμνὸν τῆς οἰκείας συνεργείας, ἵνα αὐτῆς δύξας τὸν ἀνθρώπινον πιστώσηται αὐτῆς καὶ τὸν φόβον· τῶν ᾧ αὐτὸν ἀπειρύσθη, ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ φίλος ἀνθρώπου ἦν. ὥσπερ γὰρ εἰ δίχα πάθους τὰ ἀνθρώπινα συνεδείκνυτο, τοῦτο ἂν ἐνομίσθη· οὕτως εἰ δίχα πάθους τὰ τῆς θεότητος ἐπετέλει, ἀπιστήθη ἂν ὁ τῆς οἰκονομίας λόγος. διὰ τοῦτο ποικίλλει καὶ ἀναμίγνυσι καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ πράγματα, ἵνα μήτε τῇ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, μήτε τῇ Μαρκίωνος καὶ Μανιχαίου νόσῳ καὶ μανίᾳ προσέχῃ τις φασὶν. διὰ τοῦτο καὶ προλέγει ὁ ἐσόμενος ὡς Θεὸς, καὶ ἀναδύεται πάλιν ὡς ἄνθρωπος.

Ἐκουσίως καὶ τὰς λοιπὰς αἰτίας ἐπιξελθεῖν, καὶ δύξαι ἐπ' αὐτῷ τῷ πράγματι, ὅτι ὥσπερ ὁ τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου τῆς σαρκὸς ἐλέγχων ἦν ὕξατο, ὅτε καὶ ἄλλα χοῦ πάλιν τοῦ ἀνθρώπου τῶν ἀκουόντων διερρύηκεν. οὐ γὰρ δὴ πάντα τὰ παρ' ἡμῶν ἐρημία διὰ τοῦ τῆς σαρκὸς πάθους ἐλέγχειν χρὴ νομίζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἄλλας, ἃς εἶπον, αἰτίας. ἵνα ἦ μὴ τῶν ἐρημίαν ὑπολύσῃ ὁ πλῆθος· τοῦ πρεσυσίαν τῶν ῥηθήσεσθαι μυ-

λόγων,

λόντων, σὺ δὲ τοῦ Θεοῦ τοσοῦτος γήσας λόγου, καὶ τὰ λειπόμενα εἰς ἑτέραν ἀναβαλλόμενος ἡμέραν, πρὸς τὴν ἀπόκρισιν βύζης πέφομεν πάλιν. Εἰ γὰρ καὶ πολλάκις ἡμῖν περὶ τῆς ἀνθρώπου φύσεως ταύτης εἴρηται, ἀλλὰ καὶ νῦν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. καὶ γὰρ καὶ τῶν ἱματίων τὰ μὲν ἄπαξ βαφέντα δεῖται λοιπὸν ἔτι τινὸς βαφέως· τὰ δὲ πολλάκις καὶ ζωνεχῶς καθέντες, ἀναπαύουσι τὸν δυσσοσμοῦντα, ἀκίνητον διατηροῦντος τοῦ χρώματος ἄνθος. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ψυχῶν συμβαίνει τῶν ἡμετέρων. ὅταν γὰρ πολλάκις τῶν αὐτῶν ἀκούσωμεν ῥημάτων, καθάπερ τινὰ βαφέως τινὸς διδασκαλίαν παραδεξάμενοι, οὐκ ἂν ῥᾳδίως αὐτοῦ ἀποπέσοιμεν. μὴ τοίνυν παρέργως ἀκούωμεν. ὑγὰρ ὄστις, οὐκ ἔστι τοῦ εὐχῆς δυναπώτερον, οὐδὲ ἴσον. ὑχ οὕτως ὄστι βασιλέως λαμπρὸν ἀλευρχίδα περιβεβλημένος, ὡς ὁ ἐνχόμενος τῇ πρὸς τὸν Θεὸν ὁμιλίᾳ κοσμούμενος. ὥσπερ γὰρ εἰ στρατοπέδου πᾶσι στρατηγὸν, ἐξηρτῆσθαι, καὶ πάντων πολλῶν, προστεθῆναί τις κατ' ἰδίαν ἐξαλειφθείη τῷ βασιλεῖ, ἵνα πάντων ὅλως ὑπερέφει πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ταύτῃ σημότερος ᾖ· οὕτω δὲ καὶ ὁ τῶν εὐχομένων ἡμῶν χορὸς ἀν. ὑπόπτων γὰρ πολλῶν ὄντων, ἀγγέλων πᾶσι, ἀρχαγγέλων πρέσβεσι, τοῖς σεραφὶμ, τοῖς χερουβὶμ, τοῖς ἄλλων ἁπασῶν δυνάμεων, αὐτὸν ἀνθρωπον ὄντα μὴ πολλῆς δυνάσθαι προσιέναι τῆς παῤῥησίας, καὶ τοῦ βασιλέως τῶν δυνάμεων ἐκείνων ἐξαλείφεσθαι. πόσης τοῦτο οὐκ ἂν ἀνταξίαν εἶπη τιμῆς; οὐ τιμὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὠφέλειαν μεγίστην γίνεσθαι ἂν ἡμῖν ἀπὸ τῆς εὐχῆς, καὶ σαφῶς ἂν λαβεῖν ὅπερ αἰτούμεθα. ὁμοῦ γὰρ τις ἀνέτεινε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸν Θεὸν ἐκάλεσε, καὶ πάντων εὐθέως ἀπέστη τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ μετέστη τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν μέλλουσαν ζωὴν, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς φαντάζεται λοιπὸν, καὶ οὐδὲν πρὸς τὸν παρόντα ἔχει ζωὸν καὶ τὸν τῆς εὐχῆς, ἐὰν μὴ ἀκριβείας ἕνεκα· ἀλλὰ καὶ θυμὸς ἀναζέη, κοιμίζεται ῥᾳδίως· καὶ ἐπιθυμία φλέγη, σβέννυται· καὶ φθόνος τύχη, μὴ πολλῆς τῆς εὐκολίας ἀπολαμπούσης. καὶ τοῦτο ἔστι, ὅπερ ὁ προφήτης φησὶν ἀδόκητος τοῦ πλήθους. τί γὰρ ἐκεῖνός φησιν; Εἷς σκότος, καὶ ἐκλάμψει νύξ. ἐν αὐτῇ διελεύσεται πᾶσα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ· σκύμνοι ὠρυόμενοι τοῦ ἁρπάσαι καὶ ζητῆσαι παρὰ τοῦ Θεοῦ βρῶσιν αὐτοῖς. ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, καὶ συνήχθησαν, καὶ εἰς τὰς μάνδρας αὐτῶν κατεπάησαν. ὥσπερ οὖν τῆς ἀκτῖνος ἀνισχούσης πάντα φυγαδεύει τὰ θηρία, καὶ πρὸς τὸν φωλεὸν τὸν ἑαυτῶν καταδύει· οὕτω δὲ τῆς εὐχῆς, ὥσπερ τινὸς ἀκτῖνος, ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ ἡμετέρου καὶ τῆς γλώττης ἀναφαινούσης, φωτίζει μὲν ἡ ἀλήθεια, πάντα δὲ τὰ ἄλογα καὶ θηριώδη πάθη δραπετεύει, καὶ φυγαδεύει, καὶ πρὸς τὸν οἰκείους κατεπάδει φωλεοὺς· μόνον ἐλθὼν μὴ ἀκριβείας εὐχάριτα, ἀν μὴ ψυχῆς διεγηγερμένης καὶ ἀληθείας ἡφούσης· τότε καὶ ἀληθῶς ἐλεύσεται, καὶ δαίμων, ἀναχωρεῖ. Εἰ γὰρ οἰκέτης διαπορεῖ ἀληθεύοντος, οὐδεὶς ἂν τῶν ξενοδούλων, ὅτι τις τῶν παῤῥησίαν ἐχόντων προσελθεῖν τολμήσειεν ἂν καὶ διενοχλήσας, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἂν τῶν προσκεκρουκότων ὄντες καὶ ἀπῤῥησίαν ἔχωσιν, οὐκ ἂν δυνηθεῖεν ἡμῖν ἐνοχλῆσαι τῷ Θεῷ ἐξαλειφομένοις μὴ τῆς προσκούσης αἰτιώσεως. εὐχὴ γάλακτος ὠφέλιμον λιμένος, κλυδωνιζομένων ἀγκυρα, σαλευομένων βακτηρία, πεπτωκότων ἀνάστασις, πλουτούντων ἀσφάλεια, νοσημάτων αἵρεσις, ὑγείας φυλακή. εὐχὴ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἡμῖν ἀκίνητα διατηρεῖ, καὶ τὰ κακὰ μεταβάλλει ταχέως. καὶ πειρασμὸς ἐπέλθῃ, ῥᾳδίως ἀπωθεῖται· καὶ ζημία χρημάτων, καὶ ἑτέρων τῶν λυπούντων ἡμᾶς τὴν ψυχὴν, ἅπαντα ἀπολαμβάνει ταχέως. εὐχὴ λύπης ἄπασης φυγαδευτήριον, εὐθυμίας κατάστασις, διηνεκοῦς ἡδονῆς ἀφορμὴ, φιλοσοφίας μήτηρ. ὁ δυνάμενος εὔχεσθαι μὴ ἀκριβείας, καὶ ἀπόντων πενέστερος ἦ, πόντων ὄστι πλουσιώτερος· ὥσπερ ὁ τῆς εὐχῆς πάλιν ἐστερημένος, καὶ τὸ αὐτῷ καθήκον τῷ Θείῳ τῷ βασιλικῷ, πάντων ὄστι πένεστερος. "καὶ γὰρ ὁ Ἀχαὰβ βασιλεὺς ἦν, καὶ χρυσίου εἶχεν ἄφατον καὶ ἀργυρίου· ἀλλ' ὅτι εὐχὴν οὐκ εἶχε, πρὸς τὴν Ἠλίαν ζητῶν, ἀν. ἐνδεὴς ἦν καὶ πανωλέθρου ἐχόντα, οὐδὲ ἱματίου, ἀλλ' ἢ μηλωτὴν μόνην. τί τοῦτο, εἰπέ μοι; ὁ τοσαῦτα ἔχων ἐπι-

Φιλ. ρδ'. κα.

θήκας, ⳨ οὐδὲν ἔχοντα ζητῆς; ναί, φησι. τί γὰρ μοι τῆς ταμείων ὄφελος, τούτου ⳨ οὐ-
σιῶν ἀποκλείσαντος, ἢ πάντα ἄζηλα ἐργασαμένου; Εἶδες πῶς σοῦ εὐπρόσιτος ἰῶ ἐ-
κείνου; ἕως γὰρ σοῦ * ἐφθέγξατο, ὁ βασιλεὺς ἰῶ σὺ πενία πολλὴ μὲν τὸ γραπτὸν πέμ- 9 μ
πτος. ὦ τῆς ἀναισθησίας· οὐδὲν ἰμάτιον εἶχε, καὶ ⳨ οὐσιῶν ἀπέκλειστο. διὰ ταῦτα μὲν οὖν τοῦτο
ἀπέκλειστο ⳨ οὐσιῶν, ὅτι ἰμάτιον οὐκ εἶχεν· ὅτι γοῦν οὐδὲν σὸν τοῦτο ἐκέκτητο, δῆλον ἐκ 5
τούτου πολλοῦ τοῦ δυνάμει ἐπεδείξατο. ἀνοίξας γὰρ τὸ χείλη μόνον, μυρίοις ἐπῄνεσεν ἄν-
νωθεν κατιεμένων ἀναισθησίας ἀγαθῶν. ὦ στόματος πηγὰς ὁμοίρων ἔχοντος· ὦ γλώσσης
νιφάδας ὑετῶν ἀφιείσης· ὦ φωνῆς μυρία ἀγαθὰ βρυούσης. πρὸς δὴ τοῦτον ἀεὶ βλέπον-
τες τὸν πένητα ⳨ πλούσιον, ⳨ δι' οὗτο πλούσιον, ὅτι πένης ἰῶ, ⳨ καθορῶμεν τῶν παρόν- 10
των, ὑπερθυμῶμεν τῶν μελλόντων. οὕτω γὰρ ⳨ τῶν σοφῶν, ⳨ τῶν σὺν πάντων ὑπερτε-
λῆ δῶρα ἀγαθῶν· ὧν ἠξίωσε πάντας ἡμᾶς" μεταλαβεῖν, χάριτι ⳨ φιλαν. θρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡ- χκε
μῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ⳨ ἀεί, ⳨ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΡΗΘΕΙΣΑ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

περὶ Ἀνομοίων περὶ ὁμοουσίου, καὶ ὅτι σύμφωνος ἡ νέα τῇ παλαιᾷ, ⳨ περὶ τῶν ἀπολιμπανομένων τῶν ἰδίων στενάξεων. Λογ. ζ.

Μέλλω ὑμῖν διαλέγεσθαι σήμερον, ⳨ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἧττως ὑμᾶς
ἐφίλησα, ὡς ἐξ ἀρχῆς ⳨ οὐκ περίττης ὑμῖν συνταφείς· ἧττως ὑμῖν 10
συνδεθῆναι τοῖς τῆς ἀγάπης δεσμοῖς, ὡς χρόνου ἅψασθαι τῆς ἑνώσε-
ως ὑμῶν ἀπολαύσας συνουσίας. τοῦτο δὴ γέγονεν, οὐκ ὀλίγῳ" φιλτρικώ- χκζ
τερός τις ἐγὼ ⳨ ἀγαπητικὸς, ἀφ' ὅτου πεπόνθοι ⳨ ἐπίσκοπος μάλιστα πάντων
ὑμεῖς. τίς γὰρ ἂν ὑμῶν οὐκ ἂν ἀγάσαιτο ⳨ θαυμάσειε ⳨ περιφρο-
μῶν ζῆλον, τὸν ἀνυπόκριτον ἀγάπην, τὸν περὶ τὸν διδασκάλους εὔνοιαν, τὸν περὶ ἀλ- 15
λήλους ὁμόνοιαν, ἄτερ ἀπομάγματος ἰχθυακοῦ ⳨ λιθίνου ὑπεραπάσασθαι ψυχοῦ *; ὅθεν τοῦτο ⳨ ἡμεῖς
τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, ἐν ᾗ ⳨ ἐτιμήθημεν ⳨ ἐντεθάφημεν καὶ ἐπαυδεύθημεν, οὐκ ἐλαττον ὑ-
μᾶς φιλοῦμεν. ἀδελφὴ γὰρ ἐκείνης αὕτη, ⳨ διὰ τῶν ἔργων τὸν συγγενεῖαν ὑπεδείξατο.
Εἰ δὲ πρεσβυτέρα ⳨ οὐκ χρόνοι ἐκείνη, ἀλλὰ θερμοτέρα ⳨ τὸν πίστιν αὕτη. πλείων ὁ
σύλλογος ἐκεῖ, ⳨ λαμπροτέρα ἡ θέα· ἀλλὰ μείζων ἐνταῦθα ἡ ἐπιστροφή, ⳨ πλεί- χλ
ων τῆς ἀνδρείας ἡ ὑπόδεξις. λύκοι πάντα γέμουσι τὰ πρόβατα περιστοιχίζοντες, ⳨ δ' ὑπόμονον
οὐκ ἀφίσκεται· ζάλη ⳨ χειμὼν ⳨ κλύδωνιον περίεστηκε τὸν ἱερὸν ταύτην ναῦν διωκόν-
των, ⳨ ⳨ ἐμπλέοντες ὑ καταποντίζον)· φλογὸς αἱρετικῆς ἐπήρεια πάντοθεν" κύκλῳ, ⳨ ⳨ ὁ χμ
μέση τῇ καμίνῳ δρόσου πνεύματικῆς ἀπολαύουσι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐνταῦθα ὁ τῆς μέσης τῆς
πόλεως ταύτης τὸν ἐκκλησίαν ταύτην περιφυτευμένην ἰδίῃ, ὥσπερ δή" ἐν ἴῃ ὡς ὁ μέση 35
καμίνῳ θάλλουσαν ἐλαίαν ⳨ τοῖς φύλλοις κομῶσαν ⳨ τὸν καρπῷ βεβρυμένην ἰδοι. ἐπὶ
οὖν ὅτως ὑμνῳδοῦμεν ὑμεῖς ⳨ μυρίων ἀγαθῶν ἄξιοι, φέρε, τὸν ὑπόχρεων μὲν πάσης χά-
ριτος καταβάλωμεν, ἵνα περίλυσιν ὑμῖν ὑπεκθώμεν, ἵνα εἰκὸς τὸν τοῦ Δαυὶδ ⳨ τοῦ
Γολιὰθ ὅπλων ἐφιλοσοφοῦμεν πρὸς ὑμᾶς, δηλώσωμεν δὲ λόγῳ, πῶς ὁ μὲν πάντοθεν ἐπὶ 40
πολλῇ ⳨ μεγάλῃ πάντοθεν ἐπιφερόμενος, ὁ δ' γυμνὸς τὸν ὅπλων ἐκείνων τῇ πίστει τετείχιστο·
⳨ ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ θώρακος ⳨ τῆς ἀσπίδος ἐλάμπετο ἔξωθεν, ὁ δ' "ἔνδοθεν ἀπὸ τοῦ πνεύματος ⳨ χιε
τῆς χάριτος ἔστιλβε. διὰ τοῦτο γοῦν ὁ παῖς τὸ νεανίσκου κατηγωνίσατο, ὁ γυμνὸς τοῦ ὁπλισμέ-
νου ἐκφόβησεν, ὁ ποιμὴν ⳨ τραπώτου κατέβαλε, λίθου φύσις πνευματικοῦ χαλκοῦ φύσιν
πολεμικοῦ συνέτριψε ⳨ διέφθειρεν. ἐκεῖνο ⳨ ἡμᾶς ⳨ λίθου ἐκείνου μεταχειρισώμεθα,
⳨

καὶ ἀκροχαλίαιοι λέγω, καὶ ἰοπτοί. Εἰ γὰρ ὁ Παῦλος φιλοσοφῆσαι περὶ τῆς τοῦ a. Kor. c. 8.
ἑρήμου πέτρας, πόθεν τοῖς τότε ἦμεν νοεῖσθαι δυνατὸν λέγειν τοῦτον τὸν καὶ αὐτὸν ἐκλαμβάνεσθαι φησιν. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν Ἰουδαίων οὐχ ἡ φύσις τῆς ὁρωμένης πέτρας, ἀλλ' ἡ δυνάμις τῆς τοιαύτης τοῦ ποταμοὺς ἀφεῖναι τοῦ ὑδάτων ἐκείνους· οὕτω δὴ καὶ ὅτι ὁ Δαβὶδ, οὐχ ὁ ἀοίδιμος, ἀλλ' ὁ τοῦτος λίθος βαρβαρικοῦ σκεύους καὶ πλουσίου κεφαλὴν ἔφησεν· ὅπως ὑμεῖς τὸ τότε ἐκλαμβάνοιμεν μηδὲν ἀπὸ λογισμοῦ φρονεῖν. Τὰ γὰρ ὅπλα ἡμῶν οὐ σαρκικὰ; ἀλλὰ πνευ- β. Kor. c. ζ.
ματικὰ, λογισμοὺς καθαιροῦντα, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. καθαιρεῖ τοίνυν αὐγὴς, οὐκ ἐπαίρεις καλυόμενα· καταλύει, οὐχ ὁπλίζεσθαι τούτοις παρεσκεύαγεν. Λογισμοὶ γὰρ ἀπτῶν δειλοί, φησι. Ἢ ὅτι, δηλοί; ὁ δηλός, καὶ ὅτι ἀσφα- Ψαλ. 88. ζ.
λοῦς βαίνει χωλίου, οὐδὲ πταρεῖ, ἀλλὰ δίδωκε καὶ τερμὶ ὅπως καὶ ὁ λογισμοῖς ἀποδιδῶν, καὶ ἀληθὴς ᾖ, πληροφορίαν οὐδὲ πω τῇ ψυχῇ πεφερέχθαι καὶ πίστιν ἡμῶν. ἐπεὶ οὖν τοσαύτη τῆς λογισμοῦ ἡ ἀσθένεια, φέρε ἀπὸ τοῦ γραφῆς τῆς περὶ τοῦ σωτῆρος ἀφώμεθα μάχης. πόθεν οὖν * ἀρχίεον" τὸ λέγω; ὅθεν αὐ βουλήσεσθε, εἴτε ἀπὸ τῆς καινῆς, εἴτε ἀπὸ τῆς παλαιᾶς. καὶ γὰρ δὴ μόνοι οἱ τοῖς θαυμασιωτάτοις καὶ τοῖς ἀποστολικοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς προφητικοῖς καὶ πάσῃ τῇ παλαιᾷ μᾶλλον τῆς οὐσίας ἀμαλέμπουσάν ὅστι ἰδίαν τοῦ τὸ μονογενὲς δόξαν. διὸ καὶ σκοτεινόν μοι δοκεῖ περὶ ἐκείνους ἀκροβολίσασθαι. καὶ γὰρ δὴ μόνους τούτους, οὐ τοσοῦτον πεπεῖσθαι τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους πλείονας αἱρετικοὺς διωκόμενα καταλαβεῖν, Μαρκίωνα, Μανιχαῖον, Οὐαλεντῖνον, τῶν Ἰουδαίων ἄπονται τὰ συγκήματα. καθάπερ γὰρ ὅτι τῷ Δαβὶδ, ὁ μὲ Γολιὰθ κατέπεσεν, ὃ δὲ γραπτοῖς δὲν ἄπονται ἐδραπέτευσεν, καὶ ὁ μὲ θανάτου εἶδος" ἐγκρύπτουσιν, καὶ μιᾶς ἡ πληγὴ κεφαλῆς, ἡ δὲ φυγὴ καὶ ἡ διελία κοινὴ τοῦ γραπτοῖς δὲν πάντος· οὕτω δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν ἰών, μιᾶς αἱρέσεως πληγείσης καὶ καταπεσούσης, κοινὴ τῶν ἀπειθημένων ἀπάντων ἔσται φυγή. Μανιχαῖοι μὲν γὰρ καὶ οἱ τὰ αὐτὰ νοσοῦντες ἐκείνοις, καὶ ὧν κηρυττόμενον δέχεσθαι λέγεται, οὐδὲ κηρύττουσιν αὐτοὶ ἀτιμάζοντες περὶ φίλας καὶ πατέρας· Ἰουδαῖοι δὲ πάλιν ἀπ' ἐναντίας οὐ μὴν κηρύττουσιν αὐτοὶ δέχεσθαι καὶ παρεκτείνειν, περὶ φίλας λέγω, καὶ τιμωμένου" αὐτῷ, καὶ κηρυττόμενον ὑπ' αὐτῶν ἀτιμάζοντες. ὅταν οὖν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι πολλοὺς διέξωσιν ἐκ τῆς παλαιᾶς περιφανῶς μόνους τοῦ μονογενοῦς τὴν δόξαν, πόντα ἔχοντα δυνατὸν τὰ θαυμάσια καταχεῖσθαι τόματα, καὶ βλασφήμους ὑπερορᾶσθαι γλώσσας. ὅταν γὰρ φάνηται καὶ Χριστὸν ἡ παλαιὰ ἁγιοπνεύστως κηρύττουσα, τίς ἔσται Μανιχαίῳ καὶ τοῖς κατ' ἐκείνον ἀπολογία, ἀτιμάζουσι τοῦ περιφανῶς καὶ παρὰ πόντων διαστοῦντι; τίς δὲ συγχώρησις καὶ παραίτησις τοῖς Ἰουδαίοις καὶ ἀπὸ τῶν προφητῶν καταγελῶσι μὴ δεξαμένοις;

Ἐπεὶ δὲ τοσαύτη τῆς νίκης ἡ περιουσία, ὅτι τὰ παλαιότερα βιβλία τοῦ λόγου ἀγαγόμεθα, καὶ τῷ παλαιῷ αὐτῷ τὸ ἀρχαιότερον πόντων, ὅτι τοῦ γλυκέος λέγω, καὶ τῆς γλυκύτητος αὐτῆς τοῦ κορυφιοῦ ἀναδόμεθα. ὅτι γὰρ περὶ τοῦ Χριστοῦ πολλὰ φησιν ὁ Μωϋσῆς, ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Εἰ ἐπιστεύετε Μωϋσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖ- Ioan. c. μ.
νος ἔγραψε. πρὸ δὲ ἔγραψεν ἐκεῖνος περὶ αὐτοῦ, τοῦτο ἤδη δεῖξαι πειράσομεν. ὅπερ γὰρ ἡ κτίσις ἁπάντων πᾶσα, καὶ ποικίλως μὲν ὁ οὐρανὸς ἐστιφάνωται τῷ τοῦ ἄστρων χορῷ, πόντος δὲ παῖς δὲ ἄλσεσιν αὐτὴν λαμπρύνει αὐτῷ κάτωθεν ἡ γῆ, ὡς πλήρεις μὲν ὀρῶν κορυφαί, πλήρη δὲ πεδία καὶ φαράγγες καὶ ἁπλῶς πᾶσα ἡ τῆς γῆς ὑπερφάνεια φυτῶν καὶ δένδρων ὡς βοτανῶν ἰών, καὶ ἐσκίρτα μὲν τὰ ἄρεα, ἐσκίρτα δὲ βουκόλια, τῶν δὲ φθόγγων ὁρίζων ὁ χορὸς τοῦ ἰδίαν φθόγγον ἐκπεδικνύμενα μουσικῆς τὸν ἀέρα πόντα ἐπλήρουν, καὶ μετὰ παλαιὰν τῶν ἐναρίων ζώων ἰών, πλήρεις δὲ λίμναι καὶ πηγαὶ καὶ ποταμοὶ τῶν ὡς αὐτοῖς ἀκτομένων ἀπάντων, καὶ οὐδὲν ἰὸ ἀτέλεστον, ἀλλὰ πάντα ἀπήρτιστο· ἑζῆτει τὸ σῶμα τοῦ κεφαλῆς, ἡ πόλις τὸν ἀρχηγέτα, ἡ κτί-

σις τὴν βασιλείαν· λέγω δὴ τὴν ἀνάστασιν. μέλλων οὖν αὐτὴν ἀφαιρεῖσθαι ὁ Θεός, φησί·

Γεν. α. κς'. Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν. πρὸς τίνα ἀφαιρεῖται; εὔδηλον ὅτι πρὸς τὸν μονογενῆ τὸν ἑαυτοῦ. καὶ οὐκ εἶπε, ποίησον, ἵνα μὴ τοιοῦτος δόλιχος ᾖ τὸ ἀπόρημα τὸ λεγόμενον, ἀλλά, ποιήσωμεν, ἵνα ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ῥῆμα τῆς συμβουλῆς τὴν ῥιζαν τὸ ὁμότιμον σημαίνῃ. πατὴρ μὲν γὰρ λέγει συμβουλεύειν ἔχων ὁ Θεός, πατὴρ δὲ μὴ ἔχων, ἀλλὰ τῆς ῥιζαφῆς ἑαυτὴν μαχομένης, ἀλλ' ἀπόρρητα δόγματα σημαίνουσης ἡμῖν διὰ ἀμφοτέρων τούτων. ἔστιν ὧν γὰρ τὰ ἀνεύθυνα αὐτοῦ βουλήσαντα, φησὶν οὐκ ἔχει αὐτὸν συμβουλεύειν· ὅταν δὲ τὸ ὁμότιμον τοῦ μονογενοῦς, συμβουλεύειν καλεῖ τὸν ἴδιον τοῦ Θεοῦ. καὶ ἵνα μάθῃς ταῦτα ἀμφότερα, ὅτι τε συμβουλεύει καὶ ἰδίους καλοῦσι καὶ φησὶν, οὐχ ὡς τῆς παρ' ἐκείνου συμβουλῆς, ἀλλ' ἵνα τοῦ μονογενοῦς τὸν τιμιον μάθωμεν, καὶ ὅτι πάλιν αὖ δεῖται συμ-

Ρωμ. ια. λγ. βουλῆς, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος· Ὦ βάθος πλούτου, καὶ σοφίας, καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ; τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; τοῦτ' ἐστὶν ὃ οὐκ ἔχει ὁ δυνάμενος αὐτοῦ πρόνοιαν·

Ησ. θ. ι. ὁ δὲ Ησαΐας πάλιν αὖθις τὸν μονογενῆ φησὶ τὸν Θεὸν λέγων, ὅτι πῶς φησί· Καὶ θαλπίσεται, εἰ ἐγεννήθη ὡς παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος,

Ρωμ. ια. λδ. θαυμαστὸς σύμβουλος. καὶ εἰ θαυμαστὸς σύμβουλος, πῶς ὁ Παῦλος λέγει, Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ὅλως ὁ μὲν Παῦλος, καθὼς ἔφθην εἰπὼν, τὸ ἀνεύθυνον καὶ παρὰ δεσποτείαν βούλεται, ὁ δὲ προφήτης τὸ ὁμότιμον τοῦ μονογενοῦς. δείκνυται οὖν καὶ οὗτος οὐκ εἰπὼν, ποίησον, ἀλλὰ, ποιήσωμεν. τὸ γὰρ, ποίησον, ὅτι ἑαυτῷ οὐκ ἐστὶ δοῦλον γνωρίζει. καὶ δοῦλον οὐκ

Ματθ. η. ς. ἔστιν οὖν. Περισσὸν ποτὲ ἑκατοντάρχης ὁ Ἰησοῦν, καὶ φησὶ· Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος. τί οὖν ὁ Χριστός; Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν. ὁ μὲν οὖν ἑκατοντάρχης οὐκ ἐτόλμησεν ἐλπίσαι καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν, ὁ δὲ κηδεμὼν ἐφιλάνθρωπος αὐτοπάγγελτος ἐπαίρεται βαδίσαι· ἔνθεν, ἵνα ἀφορμὴν δῷ καὶ τοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκείνῳ τὸν ἀρετὴν ἡμῖν ὑποδείξαι τὴν ἑαυτοῦ. εἰδὼς γὰρ ἅπερ ἔμελλεν εἰπεῖν ὁ ἑκατοντάρχης, ἐπῆρτο θεραπεύεσθαι, ἵνα μάθῃς τὸν βουλόμενον τὸ συμφέρον.

Ματθ. η. η. τί γὰρ φησιν ὁ ἑκατοντάρχης; Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. ὁρᾷς ἡ τῆς ὕβρεως καὶ τῆς ἀρρωστίας ἀνάγκη τῆς οἰκείας αὐτὸν ἔπεισεν ὑπολαμβάνειν βλασφημίαν, ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς συμφορᾶς τὸν ὑπερβολὴν ἐπιλανθάνεσθαι τοῦ διαστήματος. διὸ φησιν· Εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ὑφ' ἑτέρων εἰμὶ ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύου, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ὁρᾷς ὅτι ὁ, ποίησον, διαστάσεως πρὸς δοῦλον ὅτι ἀφαλεστέρους; οὐκοῦν ὁ, ποιήσωμεν, ὁμοτίμου πρός ἐστιν. ὅταν οὖν διαστάσεις δούλου λέγῃ, ποίησον, λέγῃ· ὅταν δὲ πατὴρ υἱῷ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγηται, ποιήσωμεν. τί οὖν, φησιν, εἰ ὁ ἑκατοντάρχης ὕπνου ὑπῆλθε, ὃ δὲ πρόσταγμα οὐκ ὕπνου εἶχε; μὴ γὰρ ἀπόστολός ἐστι, φησιν, ὁ ἑκατοντάρχης; μὴ γὰρ μαθητής ἐστιν, ἵνα αὐτοῦ δέξωμαι τὰ ῥήματα; εἰκὸς αὐτὸν ἰσφάλθαι, φησί. καλῶς. ἴδωμεν οὖν τὸ ἑξῆς. ἆρα διώρθωσεν αὐτὸν ὁ Χριστός; ἆρα ἐπετίμησεν ὡς σφαλλομένῳ, καὶ διεφθαρμένα εἰσάγοντι δόγματα; ἆρα εἶπε πρὸς αὐτὸν, τί τοῦτο ποιεῖς, ἄνθρωπε; μείζονα περὶ ἐμοῦ δόξαν ἔχεις, ἢ πρέπει· πλείονά μοι χαρίζῃ τῆς ὀφειλομένης· ἐξ αὐθεντίας με νομίζεις ὑπάρχειν οὐκ ἔχοντα αὐθεντίαν; ἆρα εἶπέ τι τοιοῦτον; οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ ἐπῄνεσεν αὐτοῦ τὸν γνώμην, καὶ πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας εἶπεν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. ὁ τοίνυν ἔπαινος τοῦ διαστήματος, κύρωσις ἦν τῶν ῥημάτων τοῦ ἑκατοντάρχου. οὐκοῦν τοῦ ἑκατοντάρχου ὀρθὰ τὰ ῥήματα τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ ἀποφαίνεται ὅτι διαστατικά. ὅταν γὰρ αὐτὸς ἐπαινέσῃ τὰ λεχθέντα, καὶ ψηφίσηται αὐτοῖς ὡς καλῶς εἰρημένοις, ὡς ἴδιον αὐτὰ δέξομαι χρησμόν. ὁ γὰρ κύριος λόγων ἔλαβεν οὐκ τῆς τοῦ Κυρίου

κρίσεως.

χρίσεως. ὁρᾶς πῶς σύμφωνος ἡ χαρὰ τῇ παλαιᾷ; πᾶς ἐκαίετο πρὸ αἰῶνος ἐπιδημίαν τοῦ Χριστοῦ; τί οὖν, εἰ ἐποίησεν, φησι, Θεὸν αὐθέντην, οἷς ἀνάρχου ἐστὶ καὶ ἀγένητος; Σὺ δὲ οὐκ ἄχθου τοῖς ἐξῆς ῥήμασιν, καὶ ἀπόδραθι πάντα τὰς Ἀρείου φιλονεικίας. Εἶπεν γάρ, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον, φησί, σὺ δὲ ἐπήγαγες, κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ σοῦ, πρὸς ἀλήθειαν, οὐδὲ κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐμοῦ, τοῦ μείζονος, ἀλλὰ τί; κατ' εἰκόνα καὶ μετέρων*; ἀλλ' οὐδὲ πάσχεις τοῦτο μόνον εἰκόνα. οὐ γὰρ εἶπεν, εἰκόνας, ἀλλ', εἰκόνα ἡμετέραν. οὐ γὰρ δυνατὸν ἀνόμοιόν τινα, ἀλλὰ μίαν, ἡ αὐτὴ ἴσον γὰρ τὸ πάσχειν καὶ εἰκών. Διὰ τοῦτο καὶ ὀφθαλμοὺς λέγεται καὶ ἁπτὰς, ἵνα ὁμοίμοιον, καὶ τῆς οὐσίας ὁ ἀπαλλαγὴν μάθῃς. οὐ γὰρ ἐκοινώνησεν σώματι, ἀλλὰ πέφυκε. ἐπεὶ ὅτι μὴ κατὰ φύσιν, διαστολὴν ὅτι ἐξουσίας, τοῦτ' ἔστιν, δουλικῆς καὶ οὐ τεταγμένης, ἄκουσον τί φησιν ὁ Δαυίδ· Ἐξομολογήσωμαι σοι ὅτι ἐθαυμάσθην, καὶ παλαιὸς* ἡμερῶν ἐκάθητο. μύριαι μυριάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ χίλιαι χιλιάδες παρειστήκεισαν αὐτῷ. καὶ πάλιν ὁ Ἡσαΐας, Εἶδον Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ τὰ σεραφὶμ εἱστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ. καὶ ὁ Μιχαίας φησί, Εἶδον Κύριον Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ καθήμενον ὅτι τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ γραφὴ τοῦ οὐρανοῦ εἱστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ. ὁρᾶς πάμπαν οὐ δύο δυνάμεις πρεσκυνᾶς, ἀλλ' ἓν καθήμενον; ὅταν οὖν ἴδῃς καὶ Κύριον ἐκ δεξιῶν ἔχοντα καθήμενον, μὴ τῆς λειτουργικῆς καὶ ὑπουργικῆς αὐτὸν τιμήσῃς ἀξίας, ἀλλὰ τῆς διαστολικῆς καὶ αὐθεντικῆς ἐκείνης. Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος τὰ ἀμφότερα τοῦτα εἰδὼς, καὶ ὅτι μὲν πέφυκεν, λειτουργοῦντα ὁρᾷ, ὃ δὲ καθέζεται, ὑπουργοῦντα δὲ πρεσκαθίζοντα, ὅσα πρὸς ἀμφότερα τοῦτο Διὰ μιᾶς, λέγων οὕτω· Πρὸς μὲν δὲ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ φησι, ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα· πρὸς δὲ τὸν Υἱόν, Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, διὰ τοῦτο τοῦτον ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. ἐπεὶ οὖν διὰ πάντων ὁ λόγος ἡμῖν τοῦτο ἀπόδειξον, οὐχὶ τῆς λειτουργικῆς ὅπερ ἀξίας ἐγώ, ἀλλὰ τῆς διαστολικῆς· ὡς διαστείλω αὐτὸν πρεσκυνῶ μᾶλλον, καὶ φωτί μοι τοῦ πατρὸς (ἀπαύγασμα γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπέλυσιν εἶπεν, ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα) καὶ τοῦ ὄχλου τῆς πολιτείας ἐξ ἧς ἔργων ἀκριβείᾳ τῇ τῶν δογμάτων ὀρθότητι σεαυτὸν σῴζου, ἵνα μὴ ἐξ ἡμιουσίας ἡμῖν τὰ σωτηρίας ᾖ· πολιτείας γὰρ ἀκρίβειαν καὶ βίου καθαρότητα οὐδεὶς ἂν τολμήσειεν ὅπως δυνάμενος κατορθοῦν, ὡς ἡ ζωηρὸς σὺ τοῦτο διατελεῖν καὶ ἡ μὴ προσθήκης ἀκρίασις. ὅπερ γὰρ ὅτι ὅτι τὸ σώματος ἡ ἕξις, τοῦτο ὅτι τῆς ψυχῆς ἡ τῶν ἠθῶν λογίων διδασκαλία. Οὐ γὰρ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται, φησιν, ἀλλ' ὅτι παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ. διὰ τοῦτο καὶ λιμὸν οἶδεν ἐρημίαν ἔθετο· ὃ μὴ μετέχει τῆς τοιαύτης παιδεύσεως. ἄκουσον γοῦν τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἀπειλοῦντος καὶ ἐπὶ τάξει κολάσεως καὶ τιμωρίας ἐπιτιμῶντος, Δώσω γὰρ λιμὸν αὐτοῖς, φησιν, οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ὑπὲρ μὲν τοῦ σωματικοῦ λιμοῦ ἀπορρύεσθαι πάντα πειρᾶσθαι καὶ μηχανᾶσθαι, ὑπὲρ δὲ τῆς ψυχῆς ἐκόντας ἀπολλυμένην, κεῖται πολλῷ χαλεπώτερον ὄντα, ὅσῳ καὶ μείζονος ἡ ζημία; μὴ, δέομαι καὶ ἀντιβολῶ, μὴ κακῶς οὕτω περὶ ἑαυτοῦ βουλευσώμεθα, ἀλλὰ πάσης ἀργολίας καὶ φενακίδος ἡ τοιαύτη προσπαθείας. τί γὰρ τοσοῦτον κερδανοῦμεν, εἰπέ μοι, τῆς ζωοποιοῦ ἀπολιμπανόμενοι, ὅσον ζημιούμεθα καὶ αὐτοὶ καὶ τοὺς οἰκείους πάντας; καὶ γὰρ ὁ θησαυρὸς οὗτος ὁλόκληρος χρείους γέμοντα, καὶ δεῦρο ἀπολειφθῇς, μείζω ζημιωσαι, καὶ τοσούτῳ μείζω, ὅσῳ τοῦ αἰωνίου τὰ πνευματικὰ ἀμείνω. ἐκεῖνα μὲν γὰρ καὶ πολλὰ ἦν, καὶ πάντοθεν ὑπερρεῖ, ἀλλ' ὑ ζωοποιοῦντα πρὸς τὸν ὄντως ζῶντα, οὐδὲ συμμείξαντα πρὸς τοὺς οὐρανίους ἡμῖν, οὐδὲ ὅτι τῷ βήματος πρίσαι τῷ φοβερῷ, ἀλλὰ πολλάκις καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς ἡμᾶς κατοικοῦντα οἴκαται· εἰ δὲ ὁ θάνατος μείνῃ μέχρι τέλους, ἀλλ' ἴσως τῆς τελευτῆς ἀφικόμεθα πάντες· ὁ δὲ πνευματικὸς

ματικὸς θησαυρὸς ἀναφαίρετος ὄντι κτῆμα ἡμῖν παρέχουσι βοηθεῖσθαι καὶ ἀποδημοῦσιν ἔτι δὲ καὶ πολλῷ μᾶλλον τὸ βῆμα τοῦ ἐκείνου δίδωσιν ἡμῖν τὸν παρρησίαν. Εἰ δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων συμβάσεων τοσοῦτον ὄφελος, ἀπὸ τῆς εὐχῆς συμβάσεων πλείονα τοῦτο γίνεται. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο καρπούμεθα μόνον, ὅτι τῷ ψυχρῷ τοῖς θείοις λόγοις ἀναθάλπομεν, ἀλλ' ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν ἐχθρῶν καταπεδήσαμεν τῷ αἰχμαλώτῳ, πολλοὶ δὲ τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς ἡμετέροις παρέχομεν τὴν παράκλησιν. τοῦτο γὰρ τῆς παραπλήξεως ὁ κέρδος ὄντι, ὁ κατιδεῖν ὅτι ὁ πονηρὸς τοῦ πολέμου μέρος, ὁ καθαιρούμενον τύραννον. διόπερ ἄπαντας εἰκότως ἐνταῦθα συνηθροίσθαι δεῖ, καὶ τὸν πολεμίους ὅτι τάχους ἀπαιρεῖσθαι· ἢ δυνάσασι καταπαῦσαι λόγοι μακροὶ, οὐδὲ ἐχθὲς διδασκαλίαν παραγενόμενον ἢ ὁ πολὺς ὠφέλησεν. τὰ γὰρ σώματος ἡ πρόνοια πολλὴν τῆς πείνης ἔχει, καὶ πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἀδελφοῖς σου δίδωσι τὴν παραίνεσιν; καὶ τοὺς ἐχθροὺς παρεκάλεσε τὸν αἰχμάλωτον. ἐὰν μὲν γὰρ τις ὄπτησας τὰ ἱερεῖα τότων παραίνεσιν, ὀλίγοις ἴσως ἂν συνελεγμένοις, καὶ αὐτὸν τὸν οὖσαν καταδεέστερον παραίνεσιν, καὶ ναρκᾷ, καὶ ἀναδύεται, καὶ ὀκνηρότερος ἔχει, καὶ ἀναχωρεῖ. Εἰ δὲ οὕτω κἂν μικροὶ ἄπαν ἡμῖν ὁ πλῆθος ἀκουστὸν ἔσαι καὶ ῥαθυμότερον· αὐ δὲ ἴδῃ συνηθροισμένους, ἀσυνδάζοντας, πάντα χεῖρον συρρέοντας, ἢ τῶν ἄλλων ἀσυνδὴ καὶ τῶν σφόδρα νεανιεύεσθαι, θεῶν καὶ πρειττόνων παραίνεσιν ἐπιθεῖσι ἔχει. Εἰ γὰρ λίθος παρὰ λίθον τεθεὶς πολλάκις ἀπὸ θερμῆς ἐκπηδῶσαν πρέπειάν ἀσι· καὶπου τί λίθου ψυχρότερον; τί δὲ πυρὸς θερμότερον; ἀλλ' ὅμως τὸν φύσιν ἐκίνησεν συνέχεια. Εἰ δὲ ὅτι λίθου τῶν συμβαίνει, πολλῷ μᾶλλον ὅτι ψυχῶν ἀλλήλαις συνεισρεόντων, καὶ τῷ πυρὶ τὸ πνεύματος ἔχει θερμαινομένων. οὐκ ἠκούσατε ὅτι ὅτι τῶν παρόντων τῶν ἡμετέρων ἔλιγοι καὶ ἑκατὸν ἦσαν οἱ πιστοὶ πάντες; μᾶλλον δὲ παρὰ τοὺς ἑκατὸν καὶ ἑκατὸν, δώδεκα μόνοι, ἢ οὐδὲ οὗτοι διέμειναν ἄπαντες, ἀλλ' εἷς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, καὶ ἦσαν
Πραξ. α. 15. ἕνδεκα πάντες; ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τῶν ἕνδεκα ἐκείνων ἔλιγοι καὶ ἑκατὸν ἐγένοντο, ἀπὸ τῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τετρακισχίλιοι, εἶτα πεντακισχίλιοι, εἶτα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν κατέλαβον τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως. Τί δὲ αἴτιον· οὐδέποτε τὸν ὄπτησιν παρεκάλεσαν ἑαυτῶν καταλιμπάνειν, ἀλλ' ἀεὶ μετ' ἀλλήλων ἦσαν ἐν τῷ ἱερῷ διημερεύοντες, καὶ εὐχαῖς καὶ ἀναγνώσεσι παρακαθήμενοι. διὰ τοῦτο πολλῷ ἐξῆλθαν τὸν πυρὰν, διὰ τοῦτο οὐδέποτε διερρύησαν, ἀλλὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐπεκατέσχον. τοῦτον δὴ καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον μηδὲ ἑαυτὸν ὄπτιδιάκονα θεῖ τὸν ἐκκλησίαν ταύτην παρέχοιμι, ὅσοι αἱ γυναῖκες πρὸς τὰς γείτονας τὰς ἑαυτῶν; καὶ γὰρ ἐκφέρει ἑστιάσιν ἰδιωτικήν τινα πρόθυμον ποιήσαι, ἢ ἔρημον παρασκευῆς ἁπάσης οὖσαν, τὰ πρὸ ἑαυτῶν πάσαν εἰσφέρουσι, τὸ τάχος τῶν παρασκόπτων γινόμενα, καὶ πάλιν ἰδοὶ τις ἂν ἐκεῖ θόρυβόν τε καὶ σχολὴν τῆς πρόθυμου συμφθαρμένης· καὶ ἐμοὶ χρήματα πολλάκις εἰσπέπτωκεν, αἰ δὲ τὸν προῖκα τὸ σώματος. οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο. τὸ γὰρ παράκλημα τῆς βύτελείας τοῦτον ἡ ἀσυνδή, ἢ τὸν πενίαν ἀποκρύπτουσι ὕστερον δὲ τῆς αὐτῶν παρρησίας. τοῦτο δὲ καὶ ὅτι ταύτης πείσαντες τῆς ἐκκλησίας πάντας πάντα χρήματα συνεισφέρομεν, καὶ συγκαλύπτομεν αὐτῆς τὸν πενίαν· μᾶλλον δὲ λύσομεν αὐτῆς τὸν πενίαν, συνεχῶς ἐνταῦθα παραγινόμενοι. κεφαλὴ τῆς γυναικός ἐστιν ὁ ἀνὴρ, βοηθὸς ἐστὶν ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρός. μὴ τοίνυν μήτε ἡ κεφαλὴ χωρὶς τοῦ σώματος ἀνεχέσθω τῶν ὠδῖνα ὑπομεῖναι τῶν ἀγίων τόκων, μήτε τὸ σῶμα χωρὶς τῆς κεφαλῆς φαινέσθω, ἀλλ' ὁλόκληρος ἑστῶσα εἰσίτω ὁ ἀνὴρ θεσπος, ἔχοντες καὶ τὰ παιδία μεθ' ἑαυτῶν. Εἰ γὰρ δένδρον τερπνὸν ἰδεῖν ἀπὸ τῆς ῥίζης αὐτῆς νεόφυτον ἔχει ἀνεσκός, πολλῷ μᾶλλον ἀνθρωποι τερπνοὶ ἰδεῖν, καὶ ὁλοκλείας ἁπάσης τερπνότερον, ἀπὸ τῆς ῥίζης αὐτῆς τὸ παιδίον, ὥσπερ νεόφυτον, ἔχοντα καὶ πλησίον ἑστῶς· καὶ τερπνοὶ ἢ μόνον, ἀλλα καὶ ὠφελιμοί. καὶ γὰρ, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, πλείων ἐνταῦθα μαθὸς τοῖς συλλεγομένοις. ἐπεὶ καὶ γεωργὸν τότε μάλιστα θαυμάζομεν, οὐχ ὅταν τὴν πολλάκις γῆν γεωργηθεῖσαν θεασώμεθα, ἀλλ' ὅταν τὰ ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα χωρία

λαβὼν,

λαβεῖν, πολλῆς ἀξιώσῃ τοῦ θεοῦ. οὕτω δὴ καὶ Παῦλος ἐπαίει φιλοπονούμενος διαλελῦσθαι, οὐχ ὅπως ὠμολόγηται Χριστός, ἀλλ' ὅπως οὐκ ὠμολόγει τοῦτο καὶ ἡμᾶς μεμνημένους, καὶ εἰς τὸ προσοδεῖν τῆς ἐκκλησίας, καὶ εἰς ὠφέλειαν τοῦ πλησίον. καὶ ἐπάξιον οὗτος ἡγήσατο ἑαυτὸν ἀναθεματίζειν. καὶ ὅτι θυμοῦ μία φλόγα, καταφλέγουσα ῥᾳδίως αὐτοῦ δύναμιν, καὶ οἶκον τοῦτον μόνον ἰδίων· καὶ ὀργῆς, μετὰ βυθοῦ λύπης κεκιμένης ὃ θεῖον· καὶ ἄλλο τι πάθος πολυρριζῆ, πάντα δύναται· καταλύσαι καὶ χαλεπὸν, καὶ γαλεπώτερον ἐργάσασθαι, καὶ εἰρηνικὸν πολλῷ τῇ ψυχῇ· ἧς ἡμᾶς ἀπολαῦσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ἡ δόξα νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΙΝ ΑΝΑΘΕΜΑΤΙΖΕΙΝ ΖΩΝΤΑΣ Ἢ ΤΕΘΝΗΚΟΤΑΣ.

Παῦλος μὲν περὶ ἀκαταλήπτου γνώσεως Θεοῦ διαλεγόμενος πρὸς ὑμᾶς, καὶ πολλοὺς λόγους κοπιώσας ἀπεδείκνυον ἀπὸ τῆς γραφικῆς φωνῆς, καὶ ἀπὸ φυσικῶν λογισμῶν, ὅπως καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀσθενοῦσι δυνάμεσιν ἀνέφικτος ὄντως πάντελὼς ἡ τοῦ θείου κατάληψις, ἐκείνοις τοῖς ἄνωθεν καὶ μακαρίοις πολιτευομένοις διαγγέλοις, καὶ ὅτι οὐ πόσῃ χρωτούσῃ καὶ ῥύσει βίου ζῶντες ἡμῖς, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐγκεκλῃότες κακίαν, ὃ δὲ τοῖς ἀσωμάτοις οὐσίαις πάντελὼς ἀγνοούμενον, ὑπερβεβλήκαμεν λαβεῖν. τῶν τοιούτων λόγων ἑστῶτες ἔχοντες, τὸν κρίσιν τῶν ἑαυτῶν λογισμῶν, καὶ ταύτην τὸν πρὸ τῶν ἀκουόντων κανόνα δόξαν, μήτε δὲ μέτρον τῆς ἑαυτῶν φύσεως τοῦ λογισμοῦ ποιησάμενοι, μήτε τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ τοῖς πατράσιν ἐπόμενοι, ἀλλὰ δίκην ὕδατος χλιεροῦ, τῇ φρενίτιδι τῆς ἑαυτῶν προαιρέσεως ἑστῶσαν ἐθέλοντες εἰς τοσαύτην ἀμβλύτητα ἐκπεπωκόμεν. Φέρε δὴ καὶ ἀναθέματος ὑμῖν τὰ εἰκότα διαλεξόμεθα, καὶ διίξομεν τὴν δυσάμενον τοῦτο τὸ ῥεμβὸν νομιζόμενον κακόν, παύσομεν δὲ αὐτὸ τὰ ἀγαλίπωτα στόματα, τὴν ἴσον τοῖς ὡς ἔτυχε αὐτὸ κατηχημένοις ὑμῖν ἐκκαλύψαντες. Εἰς τοσαύτην γὰρ κακοξίαν ἥλασε τὰ ἡμέτερα, ὅτι καὶ ἐφάπαξ ἔχοντες ἀγνοοῦμεν τὰ χείρονα τῶν παθῶν μὴ ἐπαρκέσαντες. ὥστε τὴν πρὸς φιλίαν φωνὴν εἰς ἡμᾶς πληρωθῆναι, ὅτι Οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιτεθῆναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε κατάδεσμος. Ησ. α. ε.

πόθεν γὰρ ἀρξόμεθα περὶ τούτου τοῦ κακοῦ διαλέγεσθαι; ἀπὸ τῶν διαπτώσεων τῶν διεστοπκῶν ἐντολῶν, ἢ ἀπὸ τῆς ἀλόγου ἀπαιδευσίας καὶ ἀμαθείας ὑμῶν; ἢ ἆρα γελάσομαι πρὸς ταῦτα λέγων, καὶ ὀξέσπεσαι δοκῶ; ἆρα μὴ κατακόσομαι, ὅτι τὰ σκυθρωπὰ ταῦτα καὶ δακρύων ἄξια διαλέγεσθαι μέλλω; ἀλλὰ τί πάθω; ἀλλ' ὁ διαρρήσομαι τὸν φθόνον, καὶ τὰ σπλάγχνα κόψομαι, τὴν τοσαύτην ἀσθένειαν ὁρῶν, ἐπὶ τὸν Ἰουδαϊκὸν παροξυσμὸν, καὶ τὸν τῆς ἐθνῶν δυσπειθείαν ὑπερβαλλόντα τὰ ἡμέτερα. θεωρῶ γὰρ ἄνδρας πρεσβύτας, μήτε λογισμὸν πεπαιδευμένους ἐκ τῆς θείας γραφῆς κεκτημένους, μήτε ἢ αὐτῆς ὅλως ἁπτῆς γραφῆς ἐπεσκεμμένους, καὶ τὰ πολλὰ ἐρυθριῶντα σιωπῶ, μεμνημένος καὶ ἐρισθενοῦς τάξεως, μὴ εἰδότας μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται, ἀλλ' τὸν δογματίζειν ἀμαθῶς μόνον τολμῶντας ἢ διαθηματίζειν ἄνδρας οὐκ ἴσασιν, ὡς γαλᾶσθαι τὰ ἡμέτερα πρὸς τὴν τῆς πίστεως ἀλλοτρίωσιν, μήτε πολιτείας φροντίζοντας ἀγαθῆς, μηδὲ ἀγαθοεργεῖν μεμαθηκότας. οἴμοι τῶν ἀνδρῶν, οἴμοι. Πόσοι δίκαιοι πρὸς φῶτα ἐπεθύμησαν Ματθ. 13. ιζ.

ὅταν ἰδεῖν ἃ εἴδομεν, καὶ σὺκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἠκούσαμεν, καὶ οὐκ ἠκουσαν· καὶ ἡμεῖς τούτοις
ἐκπαίζομεν. προσέχετε τοῖς ἀκουσθεῖσι διδασκαλοῦ, μήποτε παραρυῶμεν. Εἰ γὰρ
ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐβέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἐν-
δικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; Εἰ τί
γὰρ, τίς ὁ σκοπὸς τοῦ εὐαγγελίου τῆς χάριτος; τί ἡ διὰ σαρκὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ παρουσία; ἵνα
ἀλλήλοις διακονώμεθα καὶ καταδιώκωμεν; καὶ μὴν καὶ πάντα ταῦτα καὶ ὁ Χριστὸς τῆς ἡμε-
τέρας διατάξεως ὄντα, μυρίους πρὸ ἡμῶν τοὺς ἀγαπῶντας ἀπαιτοῦσιν. ἐκεῖ γάρ φησι,
Ματθ. κβ. Ἀγαπήσεις καὶ πλησίον σου ὡς σεαυτόν· ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ πλησίον. ἄρχεται
Λουκ. ι. α. αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Ἀνθρώπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἰεριχώ, καὶ λη-
σταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ.
καὶ συγκυρεῖν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν· ὁμοί-
ως δὲ Λευίτης γενόμενος καὶ κατὰ τόπον ἐλθὼν, παρῆλθε· Σαμαρείτης δέ τις ἐλθὼν εἰς κατὰ
τὸν τόπον καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἐσπλαγχνίσθη, καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων
ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπὶ τῇ
αὔριον ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ εἰπών, ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ, τι ἂν
προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐπανέρχομαί σοι ἀποδώσω σοι. τίς οὖν τούτων πλησίον γε-
γονέναι σοι δοκεῖ τῷ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας μετ' αὐτοῦ τὸ ἔλεος.
Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως. βαβαὶ τῶν θαυμάτων· οὐχ ἱερέα, ἀ Λευί-
την εἶπε πλησίον, ἀλλ' ἐκφύγοι καὶ τὸ ὄνομα ἐκβεβλημένον ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίων, καὶ
Σαμαρείτην φησί, καὶ ἀλλότριον, καὶ πολλὰ βλασφημούμενα, ἐκφύγοι μόνον εἶπε πλη-
σίον, ὅπου πρὸς αὐτὸν διῆλθε τὸ ἔλεος. Ταῦτα τὰ ῥήματα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ταῦτα καὶ ἀφ' ὧν
οἰκείων ἔργων ἐλθὼν ἐπεδείξατο, οὐχ ὑπὲρ φίλων μόνον καὶ ἰδίων ἀποθανών, ἀλλ' ὑπὲρ ἐχθρῶν,
ὑπὲρ τυφλῶν, ὑπὲρ χωλῶν, ὑπὲρ μισούντων, ὑπὲρ τῶν σταυρωσάντων, οὓς πρὸ τῆς τοῦ
κόσμου καταβολῆς ἤδει ἐσομένους τοιούτους, καὶ προῳδῶς ἐδημιούργησεν, νικήσας τὴν πρόνοιαν
τῇ ἀγαθότητι, καὶ ὑπὲρ τούτων τὸ ἴδιον ἐξέχεε αἷμα, ὑπὲρ τούτων τὴν σφαγὴν κατεδέ-
Ιωαν. ϛ. να. ξατο. Ὁ γὰρ ἄρτος, φησὶν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. καὶ
Ρωμ. ε. ι. Παῦλος δὲ ταῦτα ἐπιστέλλων λέγει, Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ
Εφ. ϛ. θ. θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν τὸ τῆς πρὸς Ἐφεσίους ὑπὲρ πάντες αὐτὸν λέγει γίνεσ-
θαι θανάτου. Εἰ τοίνυν ταῦτα γέγραπται πρὸς αὐτοῦ, καὶ τούτων τοὺς τύπους ἡ ἐκκλησία πλη-
ροῖ, καὶ ἐκείνη ὑπὲρ πάντων ταῖς ἱκετηρίαις ποιουμένη, πῶς σὺ τολμᾷς τοιαῦτα φθέγγε-
σθαι; εἰπὲ γάρ μοι, τί ὅτι τοῦτο, ὃ λέγεις, αἷμα; ὅρα ὃ λέγεις, ὅτι ἔσται σοι τί φησι; ἔγνως τοῦ
Ιωαν. ϛ. δυνάμιν; κατάσχες τὴν θεοπλοῦς ὠγραφῆ βρῶσις ὅτι τῆς Ἰεριχὼ τοῦτο λεγόμενον, Καὶ
ἀνάθεμα εἶεν πᾶσαν τὴν πόλιν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου. καὶ πρὸ ἡμῶν ἄγει τοὺς σημεί-
ους ἡμέρας καὶ ζωὴν ἅπασι κεκράτηκεν, ὁ δεῖνα τόδε πεποίηκώς, ὃ δὲ ἀνάθεμα εἰς
τόνδε τὸν τόπον ἀπήγαγεν. ἄρα γε τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἀνάθεμα; κατάσχες τοῦτο ὡς πολλοί τινες ἀγα- Ιε. ιη.
θοῦ λέλεκται τὸ ἀναθεθαι Θεῷ. τί οὖν ἐστιν ὁ λέγεις ἀνάθεμα, ἀλλ' ὅτι ἀναθέσθω σοῦ δέσ-
πότης, καὶ μηκέτι χάρις σωτηρίας ἐχέτω, γενέσθω ἀλλότριος ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ; ἢ τίς εἶ σὺ
τούτης τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς μεγάλης δυνάμεως; τότε γὰρ καθίστησι γὰρ τὸν Θεὸν, ἢ φησι ταῦτα μὴ
πράττοντα ἐκ δόξης, παρ' ἣν ἐείφια ἐξ αἰῶνος. τί οὖν τῆς τοσαύτης ἐπαγγελίας ἀξίας, ἧς
ὁ χορὸς μόνον τῶν ἀποστόλων ἠξίωται, καὶ ὁ Χριστὸς πᾶσαν ἀκριβῶς τούτων ὡς ἀληθῶς γνησίους 40
ἀφιδρύσει πλήρους χάριτος καὶ δυνάμεως; καὶ μὴν ἐκφύγοι τὸν ἀπόστολον ἀκριβῶς φυλά-
ξαντες, ὡς ὀφθαλμὸν δεξιὸν ἐξορύξαντες, ὅτα τοῦ αἱρετικοὺς ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἀ-
πέδωμεν· ὅταν ἔνδειξιν ἔχῃ τῆς μεγάλης αὐτῶν συμπαθείας καὶ ἀληθινός, ὡς ὀπτικοῦ
μέλους γνωρίσης ἀποκοπῆς. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ δεξιὸν ὀφθαλμὸν τοῦτον ἀπεκάλεσεν ὁ Χριστὸς,

τὸν

τοῦ τοιούτου ἀδελφοῦ τὴν ἀποδεδοκιμασμένην συμπάθειαν ἐπιδεικνύμενος. Ὅλον γὰρ τὸν τρόπον ὡς ἐν πᾶσιν ἀκριβεῖς ἔχοντες, τοῖς μὲν αἱρετικοῖς διήλεγχον ἢ ἀπέδειξαν, ὅσοι ἦσαν τῆς αἱρετικῆς ταύτης βδελυρίας πρόξενοι. τοῦτο γοῦν ὁ Ἀπόστολος ἐδήλωσε λέγων τοῦ Φυγελοῦ τοῦτον ἐξ ἀνάγκης φάναι· Οἶδεν, οὐκ ἐστιν ὃς οὐκ ἀπέστραπται με τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστι Φύγελος καὶ Ἑρμογένης. Εἶπεν δὲ καὶ τοῖς Κορινθίοις· Εἴπερ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. τί οὖν, ὁ μηδεὶς τῶν ἑλληνιζόντων τοῦ ἐξουσιάσαι τοῦτο πεποίηκεν, ἢ ἀποφήσασθαι τοῦ τολμᾶν; σὺ τολμᾷς τοῦτο ποιεῖν ὁσημέραι τὸ διαπαντὸς θανάτου ἄξιον πρᾶγμα προσπτόμενος, καὶ προσλαμβάνεις τὸ βασιλέως τοῦ κρίνοντος;

Βούλεσθε μαθεῖν οἷά τις ἐφθέγξατο ἅγιος τῆς προφητείας τῆς ἀποστόλου ἡμῶν ἔνθους, ὃς καὶ μάρτυρα ἐξίωτο; δείκνυσι τοῦτον τὸν λόγον ὁ Φορτικὸν, τοιοῦτον ἐχρήσατο τοῦ διγλώσσου. Οὐ βέβηκεν ὁ ταρτάρεως ἑαυτοῦ ἀλυσιτελῆ βασιλικὴν ἰδιώτης τυγχάνων, αὐτός τε οἱ αὐτοῦ συνεργήσαντες, ὡς τύραννοι ἀναιρεθῶσιν· ὅπως, ἔφη, οἱ τῇ διανοητικῇ ἀποφάσει χρησάμενοι, καὶ ἀναίρεσιν τῆς ἐκκλησίας ποιήσαντες αὐθέντου, εἰς πρωτοπλάστους ἀπέρχωσιν ἑαυτούς, τοῦ ἀξίως τοῦ ἰδίου ἀφαρπάζοντες. ἆρα ὁ τυχὸν εἶπεν ὁ τοιοῦτον νηπιάσας, ὁ πρὸ καιροῦ καὶ κρίσεως τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως καταδικάσας τινά; ὁ γὰρ ἀναίρεσιν πρωτοπλάστου τοῦ Χριστοῦ ἀποκόπτων. ἀλλὰ τί λέγουσιν οἱ πρῶτα διὰ τοῦτο κακίας; αἱρετικός, φησίν, ἐκβιος γεγένηται, ἔνοικον τὸν δράκοντα ἔχων, καὶ λαλῶν κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν, καὶ πολλοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ βλασφημίας καὶ κενῆς ἀπάτης εἰς βυθὸν ἀπωλείας ἀπάγων, καὶ ἀφ' οὗτος τοῦ τῶν πατέρων ἐκβέβληται, μάλιστα ὁ τούτου διδάσκαλος μείζων τῆς ἐκκλησίας ἀποτμηθῇ, ἢ ἀφ' Παυλιανιστῶν, ἢ Ἀπολλιναρίστων λέγοντες. εἰ γὰρ τῆς ἐκείνου τῶν ἀφ' ὧν ὁ λόγος τοῖς πλείοσι καλῶς τοῦ κηρυσσομένου διέφυγε, διελέγχων τοῦ πλησίον τὸ τοῖς μυχοῖς τῆς διανοίας κρυπτόμενον. Δίδαξον δὲ φαύστου παιδοῦσιν τοὺς ὑποδεχομένους, μή ποτε λόγῳ ἀνοίξῃς ὁ Θεὸς μετανοίαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος ἐζωγρημένοι εἰς ἐκείνου θέλημα. ἔκτεινον τοῦ τῆς ἀγάπης σπλάγχνου, ἵνα μὴ ὁ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον· δίδου ὅπως ἐκ πολλῆς διαθέσεως τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν βλάβῃ ποιῆσαι κρείττονι· ἀπόδος τὸ γλυκὺ ἄγκιστρον τῆς συμπαθείας, καὶ ὥσπερ ἁρπάσας τὰ κεκρυμμένα, αὐτὰ ἀνάπαυσον ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἀπωλείας καταδυόντα τὸ φέγγος. τὸ μισεῖν καλὸν εἰ ἐκ προλήψεως ἡ ἀγοίας, παίδευσον ὡς τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως ἀλλότριον. καὶ μὴ βουληθῇ τοῦτο δίξασθαι ὁ τοῦ πλησίον ὑποδεξάμενος ἄνθρωπος, καὶ τοῦ τῆς προφήτου φυτοῦ, ἐκβιος ζωὴν ζήσεται, καὶ σὺ τοῦ ψυχροῦ σεαυτοῦ. Εἰ δὲ μὴ βούλεται, ἀλλ' ἐμμένει φιλονεικῶν, ὅπως ἂν μὴ ὑπαδυνος γένῃ, ἀφαμάρτυρε, μόνον μὴ μακροθυμίας καὶ χρηστότητος, ἵνα μὴ τοῦ ψυχροῦ αὐτοῦ ἐκζητήσῃ ἐκ χειρός σου ὁ κριτής· μὴ μισῶν, μὴ ἀποστρεφόμενος, μὴ διώκων, ἀλλὰ τοῦ ἀγάπην ὑπεδυσάμενος εἰλικρινῆ καὶ ἀληθῆ πρὸς αὐτόν. Ταύτην κέρδανον, καὶ μηδὲν ἕτερον ὠφελῆς, αὕτη μεγάλη ὠφέλεια, τοῦτο μέγα κέρδος, ὃ ἀγαπήσας καὶ διδάξας τοῦ τοῦ Χριστοῦ μαθητάς. Ἐν τούτῳ γάρ, φησί, γνώσονται ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις, ἧς μὴ πτύσωσιν, ἵνα γνῶσιν μυστήριον Θεοῦ, καὶ πίστιν, καὶ προφητείαν, ἐκ ἀκτημοσύνην, καὶ τοῦ τῆς Χριστοῦ μαρτυρίας ὠφέλειαν ἀπέδειξεν ὁ ἀπόστολος. Ἐὰν γάρ, φησι, ἔχω τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι· καὶ ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων λαλῶ, καὶ ἐὰν ψωμίσω μου πάντα τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. ἡ ἀγάπη χρηστεύεται, καὶ φειδοῦται, καὶ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. οὐδὲν ἐξ ὑμῶν, ἀγαπητοὶ, τοιούτου τοῦ Χριστοῦ ἀγάπην οὐκ ἐδιδάξατο, οἵαν ἡ ἁγία ἐκείνη ψυχὴ· οὐδὲν ἐπλημμύρησεν ἀνθρώπων, πλοῦτον ἐκείνου, τοιαῦτα φθέγξασθαι ῥήματα.

αὐτοῦ,

Ioan. 13. 35.

1. Cor. 12. 28.

Gal. 1. 8.

1. Tim. 6. 20.

1. Cor. 13. 2.

Κολασ. α. κδ. αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἀπειργάσατο λέγων, Ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τοῦ σώματος μου, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία· καὶ ὅ, Ἡνίκα μὲν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι) ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ γὰρ τοῦτο ἀκούσας, καὶ ἀδελφὸν μου, καὶ, Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; ἐπεὶ τοσαύτην ἔχων πρὸς τὸν Χριστὸν διάθεσιν, οὐχ ὕβρεις, οὐκ ἀπάτας, οὐκ αἰσχρὰ ῥήματα ἐπέφερεν οὐδέποτε. ἦν δὲ ἂν ὅτε καὶ τὰ ἔθνη καὶ πόλεις ὁλοκλήρους προσέφερε τῷ Θεῷ· ἀλλὰ ταπεινούμενος, κατατρόμενος, κολαφιζόμενος, γλῶσσαν πολλάκις ἡμέρους, ταῦτα ἐπεδείκνυτο, κολακείαν, πρᾳότητα, διάκονος. ὥστε οὖν καὶ πρὸς Ἀθηναίους τὸν εἰσοδον ποιησάμενος, καὶ πάντας μεμηνότας εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν ὁρῶν, οὐκ ἐπείδισε τούτοις εἰπεῖν, ἀθεοί ἐστε ὑμεῖς καὶ ἀσεβεῖς πάντελῶς, οὐκ εἶπε, πάλαι Θεοὶ κεκλῆσθε ὑμεῖς, καὶ Θεοὶ μόνοι ἀρεταὶ ἐστι. καὶ διαπαντὸς τὴν δημιουργὸν τοῦ πάντων ὀλίγα πάνυ ἡμέρωμα

μῶν; δῖ διόμαι ὑμῶν, μὴ πρέργως τῶν τοιούτων λόγων ἀκούσητε. τὰ γὰρ αἱρετικὰ δόγματα ἃ πρὸς ὧν προελόμεθα ἀναθεματίζειν χρὴ, καὶ τὰ ἀσεβῆ δόγματα ἐλέγχειν, πᾶσαι ἡ φιλοσοφίαι ἀνθρώπων πεῖσαι, καὶ βούλεται ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας. γίνεται ἡμᾶς τῆς πρὸς Θεὸν καὶ Θεὸν πλησίον ἀγάπης ἀντιχορηγούς, καὶ τῶν διανοιγομένων ἐντολῶν τῷ ἐργασίᾳ πληρωτὰς, μὴ ἐλέους καὶ φαιδρὰν λαμπάδων ἀπαντῆσαι τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ τοῦ ἐπουρανίου νυμφίου, προσφέροντας αὐτῷ πλείστους καὶ δόξης ὠφελημένους ἐκ τῆς ἡμῶν συμπαθείας, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ αὐτοῦ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, κράτος τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ, ΟΤΕ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΠΡΟΣΕΧΙΕΙΔΗ, ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΑΠΤΙΣΘΕΝΤΑ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

ΑΡα ἀληθῆ τὰ συμβαίνοντα περὶ ἡμᾶς; καὶ γέγονεν ὄντως τὰ γεγραμμένα, καὶ σὺκ ἐξεπατήμεθα; σεσὶ νὺξ τὰ πρόσωπα καὶ σκότος, ἀλλ' ἡμέρα ὄντως ἐστὶ, καὶ ἐγρηγορέναμεν ἀπόντες; καὶ τίς αὖ ταῦτα πιστεύσειεν, ὅτι ἡμέρας οὔσης, ὑπνούντων ἀνθρώπων καὶ ἐγρηγορότων, μεσουρανίσης βύτηλὸς καὶ ἀναρριμμένος πρὸς ὕψος δεχῆς ἀκινητεῖται τοσοῦτον; ὁ νυκτὶ μὲν γὰρ σεσὶ ἀπεικὸς τὰ τοιαῦτα συμβαίνειν. ἤδη γοῦν τινες ὃ σῶμα ἀνάπαυσιν, καὶ μηδὲ τῆς ἀναγκαίας ἀπολαύσαντες ἕξεως, καθυδήσαντες εἶδον ἑαυτοὺς ἀρτίους ἐγηγερμένους, καὶ καλοὺς, καὶ τραπέζης ἀπολαύοντας βασιλικῆς· ἀλλ' ἐν ὕπνοις καὶ ὀνείροις ἀπάτη τὰ φαινόμενα. καὶ γὰρ τοιαύτη τῶν ὀνειράτων ἡ φύσις· πανοῦργός τίς ἐστι καὶ δαιμοσι, καὶ τοῖς πολλοῖς ἐντυφῶσα χαίρει. ἀλλ' σὺκ ἐν ἡμέρᾳ ταῦτα, σεσὶ ἐστ' αὐτοῖς τὰ πρόσωπα τῆς ἀληθείας τοῦτο πάλιν συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. ἀλλὰ πρῶτα ταῦτα σκοπῶμεν, καὶ γέγονε, καὶ πῶς ἔχει, καθὼς θεωρεῖτε, ταῦτα δὴ τὰ τῶν ὀνείρων ἀπιστότερα· καὶ πόλις οὕτω μεγάλη καὶ πολυανθρωπος, δῆμός τε δαιμοσιος καὶ μέγας πρὸς τὴν ἡμετέραν βυτήλαν κέχυται, ὡς μέγα τι καὶ γλυκαῖον ἀκουσμάτων πρὸ ἡμῶν. κρίνει δὲ εἰ χρὴ σὸν ἀεπαίοις ἔρρειν ποταμοῖς, ἃ πυγαὶ λόγων σαπίκειντο μὲν τῷ στόματι, ἔοσται δ' ἀθρόοι ζωδραμόντων πρὸς τὴν ἀκρόασιν, ταχέως ἀνεστάλη μοι τῷ φόβῳ ὃ ῥᾳθυμεῖν, καὶ ἀνεκαίπισεν αὖ εἰς τὸ πίσω ταῖς κάματα. ὅτανη μὴ ποταμῶν, μηδὲ πηγῶν μόνον, ἀλλὰ μηδὲ ψακάδος βύτηλὸς ἀμοιρῶ μέλλον· πῶς οὐ δίος μὴ καὶ αὖθ' ὁ μακρὸς τῆς ὑπερροῆς ὑπολίπῃ τῷ φόβῳ ξηρανθῆναι, καὶ γλιπτὰ ταῦτον, ὃ καὶ ὅτι τῶν σωμάτων συμβαίνειν εἰωθε; τί γὰρ ὅτι τῶν σωμάτων; πολλὰ πολλάκις κατέχοντες τῇ χειρὶ, καὶ τοῖς δακτύλοις ἡμῶν σφίγγοντες, πλησθέντες ἄπαντα ἀνεχέαμεν, χαλασθέντων ἡμῶν τῶν νεύρων, καὶ τὸ τόνου τῆς χειρὸς χαλασθέντος. τοῦτο δὴ δίος μοι καὶ ἡ τῆμερον γλιπτὰ ὅτι τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας, καὶ ἃ μὴ πολλοῦ πόνου ζωηγάγομεν ὑμῖν νοήματα, καὶ μικρὰ δὴ ταῦτα καὶ βύτηλὴν ἐκ τῆς ἀγωνίας ἐλαφθέντα, φεῦδα οἰχόμενα, καὶ τὴν ἀγίαν ἡμῶν ἐρήμην καταλιπόντα ἀπαθῆ. διὸ δίομαι πάντων ὁμοίως ὑμῶν, ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, ὅσην ἡμῖν ἀγωνίαν ἐνεβάλετε τῇ συνδρομῇ τῇ χθὲς τὴν ἀκρόασιν, τοσοῦτον ἐμπνεῦσαι θαρσος ἡμῖν διὰ τῆς σπουδῆς τῆς χθὲς ἐυχὰς, καὶ δεηθῆναι τοῦ διδόντος ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμεως πολλῆς, δοῦναι καὶ ἡμῖν λόγου τὸ ἀνοῖξαι τοῦ στόματος ἡμῶν. πάντως ὑμῖν πόνος σεσὶ τοσούτοις

τοις οὖσι καὶ τηλικούτοις, ἐτῶν μειρακίσκου ψυχὴν τῷ φόβῳ δέδιλυθῆσαι βαπτίσματος παλιν. δίκαιοι γὰρ ἐσμεν τούτου ἡμῖν τοῦ δικαίου τὴν αἴτησιν, ἐπεὶ καὶ δι' ὑμᾶς ὁ κύριος ἀνερρίφαμεν, διὰ ὑμᾶς καὶ τὸν ὑμετέραν ἀγάπην, ἧς οὐδὲν βιαιότερον, οὐδὲ τυραννικώτερον, ὅπου γε καὶ ἡμᾶς οὐ μάλα ἐμπείρους ὄντας τοῦ λέγειν, λέγειν ἀνέστησε, καὶ πρὸς ὃ τῆς διδασκαλίας ἁδρὸν ἀποδύσασθαι παρεσκεύασε, καίτοι μηδέπω πρότερον τούτων ἀλαμβίους τῷ παλαισμάτων, ἀλλ' ἀεὶ μὴ τῷ ἀκροατῶν ταπεινοῦντας, καὶ τῆς ἀπεριγράπτου ἀπολαύοντας ἡσυχίας. ἀλλά τις οὕτω σκληρὸς καὶ δυσάγωγος, ὡς ὑμέτερον σύλλογον εἰς ἐκκλησίαν παρελθεῖν, καὶ θερμοῦ ἐρῶντα ἀκροάσεως ἐρημίας, μὴ προσιστᾶσθαι, καὶ ἀπάντων ἀνθέκτων ἀφαιρεῖσθαι; ἐβουλόμην οὖν τοῦτον εἰς ἐκκλησίαν μέλλων ἀφιέναι λόγον, τῶν προοιμίων ἀπαρξασθαι τῷ τοῦ γλωσσάρχου ἡμῖν ταύτην διδόντος θεοῦ. καὶ γὰρ οὕτως ἔδει. ὁ γὰρ δεῖ μόνον ἄλωνος εἰς λίνου, ἀλλὰ καὶ λόγου ἀπαρχασθαι δεῖ τὸν λόγον, εἰς λόγων πολλῷ μᾶλλον, ἢ δραγμάτων. καὶ γὰρ καὶ ἡμῖν οἰκειότερος ἐστὶν ὁ καρπὸς, καὶ αὐτῷ προσφιλέστερος τῷ τιμωμένῳ θεῷ. βούλεται μὲν γὰρ καὶ ἄσταχυν λαγόνες ἐκφέρουσι γῆς, καὶ τρέφουσι ὄμβρων ἐπιῤῥοαὶ, εἰς γηπόνων θεραπεύουσι χεῖρες· ὕμνοι δὲ ἱερεῖν πίστει μὲν βλάβεια ψυχῆς, τρέφει δὲ ζωοδὸς ἀγαθὸν, δέχεται δὲ εἰς τὰ ταμιεῖα τῷ οὐρανῶν ὁ θεός. ὅσοι δὲ γῆς ἀμύνων ψυχὴ, τοσοῦτον καὶ αὕτη βελτίων ἐκείνης ἡ φορά. Δεῖ τοι τοῦτο τῷ προφήτῃ τις, ἀνὴρ θαυμαστὸς καὶ μέγας, Ὥστε ὄνομα αὐτῷ, τοῖς τῷ θεῷ προσεκκρούκοσι καὶ μέλλουσιν ἴλεων καταστήσειν αὐτὸν, προφήτης φέρειν μὲν ἑαυτῷ, οὐχὶ βοῶν ἀγέλας, οὐδὲ σεμιδάλεως μύρια τόσα καὶ τόσα, οὐδὲ τρυγόνα καὶ πρωτοτόκων, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλὰ τί; Φέρετε μὲν ἑαυτῶν λόγους, φησί. καὶ ποία θυσία λόγος, ἴσως εἴποι τις ἄν; μεγίστη μὲν οὖν, ἀγαπητὸ, καὶ σεμνοπάτρη, καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν βελτίων. τίς ταῦτά φησιν; ἀνὴρ ὁ ταῦτα μάλιστα πεφυκὼς εἰδὼς ἀκριβῶς, ὁ ἡμναῖος καὶ μέγας Δαβίδ. τῷ γὰρ θεῷ ποτε βουλομένῳ θύειν ὑπὲρ νίκης πολέμου γενομένου, οὐτωσί πως ἔλεγεν· Αἰνέσω τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου μετ' ᾠδῆς, μεγαλυνῶ αὐτὸν ἐν αἰνέσει. Εἶτα τῆς θυσίας ταύτης τὸν προοιμιάζεται τρόπον ἐπήγαγε· Καὶ ἀρέσει τῷ θεῷ ὑπὲρ μόσχον νέον κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὁπλάς. ἐβουλόμην μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ταῦτα τιμωρὸν καταβαλεῖν τὰ ἱερεῖα, καὶ ὁ θυσιαστήριον ἀπὸ τῶν θυμάτων τούτων αἱμάξαι ὁ πνευματικόν. ἀλλὰ τί πάθω; σοφός τις ἀνὴρ βαπτισμοῖς με, ὡς φοβῆ λέγων· Οὐκ ὠφελὸς ἄπος ἐστὶ στόματι ἀμύητα δαῆναι. καθάπερ γὰρ βαπτὸν τῷ σιφλοῦσι, οὐχὶ πᾶσι μόνον εἰς χεῖρα καθαρὰ, ἀλλὰ δὲ τοῦ ὑφαίνουσαι αὐτὰ χέρα· οὕτω καὶ τῷ ὕμνων τῷ ἱερῶν, οὐχὶ τοῦ λόγους βουλεύσεως μετέχειν χρὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ πλέκουσαι αὐτοῦ ψυχοῦ. ἡμῖν δὲ σαγὴς τίς ἐστι, καὶ ἀπαρρησίαστος, ὡς πολλῶν γέμουσα τῷ ἀμύητημάτων. τοῦ δὲ οὕτω βδελυκτοῦς οὐχ οὗτος βαπτισμοῖς μόνοις ὁ νόμος, ἀλλὰ καὶ ἕτερος ἀρχαιότερος ἐκείνου καὶ πρὸ ἐκείνου τεθείς. καὶ γὰρ καὶ τούτου εἰσωκέγκαν ὁ πρὸ τῷ θυσιῶν ἡμῖν ἀρτὶ δέλεαζε Δαβίδ. Εἰπὼν γὰρ, Αἴρετε ὦ Κύριοι ἐκ τῷ οὐρανῶν, αἴρετε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις· καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν εἰπὼν, αἴρετε ὦ Κύριοι ἐκ τῆς γῆς, ὁ τοῦ κτίσιν καλέσας ἑκατέρου, τοῦ ἄνω, τοῦ κάτω, τοῦ αἰθερίου, τοῦ νοητοῦ, τοῦ ὁρωμένου, τοῦ οὐχ ὁρωμένου, τοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, τοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὁ χορὸν ἕνα σήσας ἐξ ἑκατέρας, ὁ οὕτω βασιλέα τῶν ὅλων προσκαλυσάμενος ὑμνῳδὸν, ὑδαμοῦ ἀμύητον ἐκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ σὲ ταῦτα αὐτῷ ταῖς ᾠδαῖς ἀπέκλεισε.

Καὶ ἵνα σαφέστερον ὑμῖν γένηται ὃ λεγόμενον, αὐτὸν ὑμῖν ἄνωθεν ἀναγκάσομεν ψαλμῳδὸν. Αἴρετε ὦ Κύριοι ἐκ τῶν οὐρανῶν, φησιν, αἴρετε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις, αἴρετε αὐτὸν πρῶτος ὁ ἄγγελοι αὐτοῦ, αἴρετε αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. Εἶδες ἀγγέλους ἀριστεῖς; Εἶδες ἀρχαγγέλους; Εἶδες τὰ χερουβὶμ; τὰ σεραφὶμ; ταῖς ἀνωτέραις δυνάμεις; ὅταν γὰρ εἴπῃ, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, πρῶτα ὦ ἄνω προσκαλεσάμενος δῆμον. μέτρου

ⓦ ἁμαρτωλὸν εἶδες; καὶ πῶς σὺ οὐρανῷ δυνατὸν ὀφθῆναί, φησιν; ὄχθος δεῦρο καὶ εἰς τὸν χῶρον σε καταγάγωμεν, ποῖος ὄρος τῷ χορῷ μεταπηδήσεται μέγας· καὶ οὐδὲ σὺ ταῦτα αὐτὸν ὄψῃ πάλιν. Λέγεται ⓦ Κύριον ὀκ τῆς γῆς δράκοντας καὶ πᾶσαν ἄβυσσον, καὶ θηρία καὶ πόντια τὰ κλιθῶν, ἑρπετὰ καὶ πετεινὰ πτερωτά. οὐ μάτην, Ψαλ. ριθ. ὐ.
5 οὐδὲ εἰκῇ μεταξὺ τούτων λέγων ἐσίγησα. Ἀλλὰ γὰρ συνεχύθη μοι τῆς ἀθροίσεως ὁ λεγόμενος, καὶ πικροὶ ἐπῆλθε δακρύσαι, καὶ οἰμῶξαι μέγα. Τί γὰρ αἱ ἡδοναὶ ἐλεεινότεραι, εἰπέ μοι; σκορπίοι καὶ ἔχεις καὶ δράκοντες ποῖς τινὲς ὑφηπίαν καλοῦνται τὸ πεπωκότος αὐτοὺς, μᾶλλον δὲ ὁ ἁμαρτωλὸς τῆς ἱερᾶς ταύτης χορείας ἀπολείπεται· καὶ εἰκότως. Θηρίον γάρ ἐστι πονηρὸν ἡ ἁμαρτία, θηρίον πονηρὸν καὶ ἀήμερον, ὄχι εἰς τὰ σώματα τῶν
10 κακίᾳ ὑπεδυκνύμενον, ἀλλ' εἰς τὸν δόξαν τὸν διανοητικὸν ⓦ ἰὸν τῆς πονηρίας ἐκχέον.
Δεῖ ὑμᾶς γάρ, φησι, θεωμά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι. δόξῃ τοῦτο αὐτὸν ὥσπερ δὲ Ησ. νε. ὐ.
ἱερᾶς πατρίδος, τῆς οἰκουμένης ἀπήλασεν ὁ προφήτης, καὶ ποῖς τὸν ὑποφορίαν ἀπωκίσατο. ὅτε τοι καὶ ὁ μουσικὸς ἀρίστος εὐαρμόστου κιθάρας τὸν ἀπηχοῦσαν θυμὸν ἀποτίμᾳ, ὥστε μὴ
15 τῇ τῶν λοιπῶν φθόγγων ἁρμονίᾳ λυμήνασθαι· ὅτε ἡ ἰατρὸς τεχνικὸς ὁ σεσηπὸς ἐκκόπτει μέλος, ὥστε μὴ τὸν ἐκεῖθεν λύμην τὸν τῶν λοιπῶν μελῶν εὐεξίαν ὑπολαβεῖν· ὅτε καὶ ὁ προφήτης ἐποίησεν, ὥσπερ ἀπηχοῦσαν νευρὰν, καὶ ὥσπερ μέλος νενοσηκὸς, τὸ πληγὲν σώματος τῆς κλίσεως ⓦ ἀμαρτωλὸν ἀποκόψας. τί τοίνυν ἂν εἴη προκλεὲς ἡμῖν; ὅπῃ γὰρ
20 ἀπερρίφημεν, ὅπῃ ἐξεκόπημεν, ἀναγκη πάντως σιγᾶν. σιγήσομεν οὖν, εἰπέ μοι; καὶ τοῦδὲ ἡμῖν συγχωρήσει ⓦ διανοητὴν ὑμνήσαι τὸν ἡμέτερον; Ἀλλ' εἰκῇ τὰς ὑμετέρας ἐκκαλέσαμεν εὐχάς; εἰκῇ ποῖς ἐμὲ ὑμετέρας καταφυγὴν πρεσβείας; ὄχ εἰκῇ, μὴ γένοιτο. εὖ γε γὰρ, εὖ γε ἕτερον δοξολογίας ξύλον, αὐτὴν τὴν ὑμετέρων εὐχῶν μεταξὺ τῆς
25 ἀπορίας ταύτης, ὥσπερ ἐκ σκότους φαεινῶν ἀκτίνων. ἐπαμησόμεθα τὸν Ζωοδόχου. ἔξεστι γὰρ καὶ τὸν ὁμοδούλους ἐπαινεῖν τούτων ἢ ἐπαινουμένων, εἰς τὸν διανοητὴν ἡ δόξα ἀναβαίνεται πάντως. ὅτι δὲ ἐστὶν δοξάζεται, δείκνυσι καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς λέγων· Λαμψάτω Ματθ. ε. ιϛ.
ὁ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι ⓦ
30 πατέρα ὑμῶν ⓦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἕτερος δοξολογίας ξύλον, οὗ καὶ ἁμαρτωλῷ δυνατὸν ἐπιστῆναι, καὶ μὴ παραλῦσαι ⓦ νόμου. τίνα οὖν, τίνα τῶν Ζωοδόχων ἐπαινέσωμεν; ἆρα ἢ ἄλλον, ἀλλ' ἢ τὸν κοινὸν τῆς πατρίδος διδάσκαλον, καὶ ὄχι τῆς πατρίδος, τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. καθάπερ γὰρ ὑμᾶς οὐκ ἐπαίδευσε μέχρι θανάτου χάριν τῆς ἀλη-
35 θείας εἶναι θαυμαστὸν, οὕτως ὑμῖς οὐκ ἄλλως ἀνθρώπου ἐδίδαξε τῆς ψυχῆς μᾶλλον, ἢ τῆς εὐσεβείας ἀφίσασθαι. βούλεσθε οὖν ἐστιῶσαι αὐτὸν πλέξομεν οὐκ τῶν ἐγκωμίων στεφάνους; ἐβουλόμην καὶ αὐτός. ἀλλ' ὁρῶ πέλαγος ἀχθέων καταρθωμάτων, καὶ δέδοικα μὴ ποῖς τὸν πυθμένα κατενεχθεὶς ὁ λόγος, ἀδυνήσῃ πάλιν ἀναδραμεῖν. ἀνάγκη γὰρ παλαιὰ δικτυώματα καταρθώματα, ἀπονοίας, ἀχρειότητας, φρενιτίδας, γνώμας, μάχας, ἔριδας
40 ἔριδας, νίκας νίκαις ζωοποιούσας, ποικίλματα οὐχὶ τῆς ἡμετέρας μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσης ἀνθρωπίνης μείζονα γλώττης, ἀποστολικῆς διόμφα φωνῆς πνεύματι κυμβάλου, ᾧ πάλαι καὶ εἰπεῖν καὶ διδάξαι δυνατόν.

Ἀλλὰ τοῦτο παραδραμόντες ὁ μέρος, ἐφ' ἕτερον ἀσφαλέστερον ἔρχομεν, ὃ καὶ ἀκατόω ἁπλοῦσαι ἔτι μικρόν. φέρε οὖν σου ποῖς τῆς ἐγκρατείας κινήσωμεν λόγους, καὶ εἴπωμεν πῶς σκιρτᾷ χαρὰς, πῶς ὑποφαίνει πυρὴς, πῶς κατιλλωπᾷ πραπίζης πολυτελεῖς, καὶ ταῦτα ὁ μεγάλη πραφὴς οἰκία. ⓦ μὴν γὰρ ὁ πλουσία βδελυκτὰ, θαυμαστὸν παρὰ ποῖς ⓦ αὐχμηρὰ τοῦτον καὶ σκληρὸν βίον ἐλθεῖν (ἔχει γὰρ τὸν πενίαν ὁ φορτίον αὐτῷ καὶ ἱκανῶς ὑπερκουφίζουσαν τὸν ἡμέραν) ὁ δὲ πλούτου ἡδόμενος κύριος, ὄχ οὕτω ῥᾳδίως ἂν εἰς σκήνην λαβὰς ἀποδύσαιτο. τοσοῦτος νοσημάτων ὄμιλος τὸν τοιαύτην ποιεῖ-

πλατὰς ψυχάς. διὸ καὶ καθάπερ νέφος παθημάτων πυκνὸν καὶ γνοφώδες τὰς τῆς διανοίας διέφθειρον ὄψεις, οὐκ ἀφίσι πρὸς Θν οὐρανὸν ἰδεῖν, ἀλλὰ κάτω νύττει βιάζεται, καὶ πρὸς τὸν χοῦν κατέχυσεν. καὶ οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἕτερον ὕπνου κώλυμα πρὸς τὸν ἀποδημίαν τῶν οὐρανῶν, ὡς πλοῦτος καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ πλούτου κακά. οὐκ ἐμὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ φωνὴ ὁς ἐστιν ἐξεπλωτεγμένη ἐπάντων. Εὐκολώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ραφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἀλλ' ἰδοὺ τὸ δύσκολον τοῦτο, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον, γέγονε δυνατόν· καὶ ὁ πάλαι Πέτρος ἦπερ πρὸς Θν διδάσκαλον καὶ μαθεῖν ἐζήτει, τοῦτο διὰ τῆς πείρας αὐτῆς ἔγνωμεν ἄπαντες, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο πλέον. οὐ γὰρ δὴ μόνον οὗτος εἰς Θν οὐρανὸν ἀνέβη, ἀλλὰ καὶ δήμων εἰσάγει πολλῶν, μὴ τὸ πλοῦτον καὶ ἕτερόν τι πλοῦτον ἔχ ἥκιστα κωλύματα ἔχων, τοιαῦτα καὶ ὀρφανίαν ἄκρον, ἃ πᾶσαι εἰσὶν αἱ θέσεις μᾶλλον ἰσχυρὰ ζητοῦσαι ψυχάς· τοιαύτας ἔχουσιν ἐπῳδάς, τοιαῦτα κατασκευάζουσι φάρμακα. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων οὗτος ἐκράτησε, καὶ τὸν οὐρανὸν ἐπιλάβετο, καὶ πρὸς τὸν ἐκεῖ φιλοσοφίαν μετέθηκεν ἑαυτόν· καὶ οὔτε τὸν λαμπρότητα τοῦ πρότερον εὐσεβοῦς βίου, οὔτε εἰς τὸν τῶν προγόνων εὐφένειαν εἶδε· μᾶλλον δὲ εἰς τὸν τῶν προγόνων εἶδε εὐφένειαν, οὐ τὴν κατὰ φυσικὸν δὲ ἀνάγκην συνδεδεμένην αὐτῷ, ἀλλὰ τὴν κατ' αἵρεσιν εὐσεβείας αὐτῷ προσηκόντων. διὸ καὶ τοιοῦτος ἐγένετο. Εἶδεν εἰς Θν πατριάρχην Ἀβραάμ, εἶδεν εἰς τὸν μέγαν Μωϋσῆν, ὃς ἐκ οἰκίας τραφεὶς βασιλικῆς, καὶ τραπέζης μεταλαχὼν Συβαριτικῆς, καὶ μεταξὺ θορύβων ἀπολειφθεὶς Αἰγυπτιακῶν (ἴσως δὲ οἶδα τὰ βαρβάρων, ὅσον τύφου καὶ φαντασίας γέμει) πάντα ἀπεμάσατο ἐκεῖνα, πρὸς τὸν πλοῦτον δὲ τὸν πλησίον ἀπροτομόλησε, τῶν δούλων καὶ αἰχμαλώτων ἐπιθυμήσας, ὁ βασιλεὺς καὶ τοῦ βασιλέως υἱός. Οὐκοῦν τοῦτο μὲν λαμπρότερον πάλιν ἐποίησε τὸ σχῆμα, ἢ πρότερον ἦν ἀπέβαλε. μὲν γὰρ τὸν φυγὸν καὶ τὸν πρὸ τῆς κλήσεως ἀνθρώπου, δὲ τὸν ὑπὲρ τὴν ἀλλοτρίας ταλαιπωρίαν, ἐποίησε τοῦ βασιλέως ἡγούμενος, μᾶλλον δὲ τοῦ βασιλέως ἡγούμενος Θεός. Τίθημι γάρ σέ, φησι, Θεὸν Φαραώ. καὶ λαμπρότερος ἦν τοῦ βασιλέως, οὐ πρόσθημα ἔχων, οὐδὲ ἀλουργίδα περικείμενος, οὐδὲ ζυγὸς ἐλεφαντίνων χρυσοῦν, ἀλλὰ ποῦ τὰ σχῆμα πατήσας τὸν τύφον. Πᾶσα γάρ, φησιν, ἡ δόξα τοῦ θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν. ἐπανῆκε τοίνυν σκῆπτρον ἔχων, διὸ οὐκ ἀνέβαινε μόνον, ἀλλ' οὐρανῷ καὶ γῇ καὶ θαλάττῃ, καὶ ἀέρι καὶ ὑδάτων φύσει, καὶ λίμναις καὶ πηγαῖς καὶ ποταμοῖς. πάντα γάρ, ὅσα ἐβούλετο, τοῦτα ἐγίνετο τὰ στοιχεῖα· καὶ τὰ μὲν ταῖς χερσὶ τὰ αὐτοῦ μετεσχημάτιζετο πάλιν ἡ κτίσις, καὶ καθάπερ θεατὰ παρά τισι βιωνόμενον, διαστὰς φίλοι ἰδόντα τὸν ἡγούμενον, πάντα ἐπείθετο καὶ ὑπήκουε, καθάπερ αὐτῷ τῷ δεσπότῃ. πρὸς τοῦτον καὶ ἦν ἰδεῖν, τοιοῦτος ἐγίνετο, καὶ τοῦτο νίκος ἦν, εἰ δή ποτε καὶ ἐγίνετο νέος. οὐ γὰρ ἔγωγε πείθομαι· οὕτως ἐξ αὐτῆς αὐτῷ τῆς ἀπαρχῆς πολιὸν φέρημα ἦν. ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς ἡλικίας λήθῃ νέος ὤν, πάσης φιλοσοφίας ἐπελάθετο, καὶ καταμαθὼν τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν, ὅτι καθάπερ χωλὸν ὄντι ὑλεμανοῦν, τὰ μὲν νοσήματα τῆς ψυχῆς τῷ λόγῳ τῆς θυσιείας, καθάπερ δρεπάνῃ τινὶ, ῥᾳδίως ἐξέκοπτε, καθαρὰς πρέχων τῷ γεωργῷ τὰς ἀρούρας πρὸς τὸν τῶν σπερμάτων καταβολήν, καὶ δίχορμος ἅπαντα, πρὸς δὲ βάθος προέπεμπεν· ὥστε καὶ τοῦτον ῥιζωθῆναι, μήτε πρὸς τὴν τῆς ἀκτῖνος εὐδοῦσαν προσβολήν, μήτε ὑπὸ τῶν ἀκανθῶν ἀποπνιγῆναι πάλιν. ἀλλὰ τὸν μὲν ψυχὸν ἐθεράπευεν οὕτω· τὰ δὲ τῆς ἕξεως σχηματίσματα τοῖς τῆς ἐγκρατείας φαρμάκοις κατέτηκεν, ὥσπερ ἵππῳ τινὶ δυσπαθεῖ, τῷ σώματι τὸν ἀπὸ τῆς ἡσυχίας χαλινὸν ἐμβάλλων, καὶ μέχρι τοσούτου τείνων ὀπίσω, ὡς αὐτὰ τῶν ὑπὲρ ἐπιθυμιῶν αἰμάξαι τὰ τόματα μὴ τῷ προσκούσῃ φειδοῖ. "Ὅπου γὰρ πτῶμα ἐκεῖ καὶ ὁ σῶμα, ὥστε μὴ συμποδίζεσθαι τὸν ἵππον ἄχθεσιν αὐτῷ ἡδέσθαι πρὸς τὴν θεωρίαν, οὔτε εἰς τὴν ἄγαν εὐεξίαν ἐμπεσεῖν ἐφίει, μήποτε πολυσαρκήσας πάλιν, κατεξάνθρωπος τὸν ἰδιοχρώτος αὐτὸν λογισμόν, ἀλλ' ὁ-

Μτθ. ιβ. λδ.

Ἐξοδ. ζ. α.

Ψλμ. μδ. ιδ.

Ἡσ. νβ.

μῶς

μὸν καὶ τῆς ὑγιείας αὐτῆ, καὶ τῆς βιοτικῆς ἐπιμελήσετο. καὶ οὐχὶ νέος μὲν ὢν τοιοῦτος ἦν, ὅπερ ἡ πρόπλη τὴν ἡλικίαν σκιρτῶν, τὴν προῖσαν ἑαυτὸν ἔλυσεν· ἀλλὰ καὶ πολιὸς, ὅτε ὡς ἐπὶ βιβλίῳ λιμένι τῷ γήρᾳ καθῆπται, τῆς αὐτῆς ἔχεται ἐπιμελείας πάλιν. ἡ μὲν γὰρ γεωτέτης, ἀγαπητὲ, πλάσμα προσοίκει μαινομένῳ, κυμάτων ἀγρίων καὶ πνευμάτων χάρυβδιν πορρώ· ἡ δὲ πολιὰ, ὥσπερ εἰς λιμένα ἀκύμαντον τὰς τῶν γεγηρακότων ἐρμίζει ψυχὰς, παρέχουσα τῇ πρόσθεν τῆς ἡλικίας σάτυρον ἀσφάλειαν. ταύτης δὲ ἀπολαύων πᾶς, καὶ ὁ τῆς λιμένος, ὡς ἔφθημεν εἰπών, καθήμενος, τὴν δὲ μέσον πλάγιαν ἁλὸς βυθὸν οὐχ ὁρᾷ ὅση χάος. καὶ τοῦτο ἐδίδαξε τὸν Παῦλον ⟨illegible⟩ Φόβοι, ὃς χαίρει εἰς ⟨illegible⟩ οὐρανοὺς ἀναβὰς, καὶ ⟨illegible⟩ μετ' ἐκείνου διαφθαρῆναι, ἢ τὸν πέριξ ἀφάνισμὸν, ἔλεγε· Φοβοῦμαι μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. διὰ τοῦτο δὲ ἐστὶν ὁ διλωσεκὴς κατέσκηνεν ἑαυτὸν φόβῳ, ἵνα διλωσεκῶς τὸν τῆς ἁρπάγης καὶ κόλασιν ὁρᾷ τὴν οἰκείαν, οὐκ ἀτέρων ἐπιπολάζων πάθεσι, οὐδὲ ὑφάλειος καὶ πλάνας, ἀλλὰ δημοσίων ἐπανάστασις, καὶ διαβολὴ κακεργίας, καὶ λογισμῶν μάχας, καὶ κύκλῳ τὸ στρατόπεδον ἄρειον, ἄπρακτος ὁ ἀσφαλείᾳ καθίστησι. οὐ γὰρ ἵππος μὴ βατολιθὴν ὁ σκάφος σχοπεῖ μόνον, ἀλλ' ὅπως μηδὲ τῶν ἐμπλεόντων τις πλοιαδὴν ἀρμόσου πόνος, ἄπρακτα προσχηματίζεται. διὰ τοῦτο καὶ τὴν τούτου σοφίαν ἡμῖν ἐξ οὐσίας πλουτῶν ἄπρακτος, πλήρη ὁ ἰσα πατάσσων τῆς νηός. καὶ πῶς ὅτι τὸν προπάτορα πάθος ἀπιβάλωμεν, ὃς καὶ τοῦτον ἡμῖν ἔρεικτον, οὐ δόξης τὰ ἡμέτερα ὦν. διὰ καὶ ἐλεεινῶς ἐβρωσώμεν, ὡς οὐ προσδοκήτως τὸν θεῖον τοῦτον ἕτερον ἄνδρα τιμῶντες δίκαιον. ὃς ὁ τοῦ ἐφόδιον ὁ πλῆθος εἰς μέσον, πᾶσαν σκέψιν τὴν ἀγωνίας προβελεῖν ἐποίησεν, ὥσπερ πέφος, καὶ τὰ σχυδεσπὰ ἀπίκρυψεν ἄπρακτα, οὐκ ἐκ μικρὸν ὀζαλείφων ἡμῖν ὁ πόνος, ἀλλ' οὕτως ἀθεῖον, ὡς ἂν εἰ ὁ μακάριος Ἄνδρος ἐκφύσις ἀπὸ τῆς λαφιακὸς ἀναφάς, ὅπου τὸ θεῖον αὖθις πάλιν τοῦτον. ἀλλ' ἀγὰρ ἐλεεῖσθαι ὅπου μία παπειλῶν καὶ πορθωμάτων, πέρατα μὲν ἐσωτέρω λόγοις ἐξαγαγεῖν, οὐ τὰ μέχρι τῶν τούτου καπορθωμάτων (τοῦτον γὰρ ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἐρρύσατο) ἀνὰ τὸν προσήκοντας ἡμῖν τῇ νεότητι.

* * * * * * * * * * *

λύπη

* * * * * *

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΛΕΧΘΕΙΣΑ ΕΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

αὐτῆ, ὡσπερ ἀρχοντος τὸ τῆ παλαιᾷ σκληρότητι, εἰς ὃ ἀπαγελικὸν ῥητὸν *, Οὔπω ἀνθέστηκατε μέχρι αἵματος ⟨illegible⟩ ἀντικείμενοι ⟨illegible⟩ τῇ ἁμαρτίᾳ σου, καὶ παίζεις καὶ προσέχου τὸν σκάνδαλον ὅτι τὴν δυστυχείας τῶν δικαίων, καὶ τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν εὐδαιμονίας, καὶ τὴν παλαιῶν βλασφημιῶν.

Κούσατε τῆς ἀποστολικῆς φωνῆς, τῆς σάλπιγγος τῆς εἰς τὸν οὐρανὸν, τὸν λύσεως τῆς πνευματικῆς· καὶ γὰρ ὡς σάλπιγξ φοβερὸν ἠχοῦσα τὸν πολεμικὸν καταπλήττει τὸν ἐχθρὸν, καὶ διανίστησι τὸν οἰκεῖον εἰς παρασκευὴν φαντασίας, καὶ πολλοῦ θάρσους ἐμπίπλησιν, ἀκαταγώνιστος ποιῇ δι' ἀγαθοῦ τὸν προσέχοντας· καὶ ὡς λύρα πάλιν ἐστὶ πολλῆς τῆς ψυχαγωγίας, τέρπουσα καὶ μιγνῦσα τὸν ἀπόκνον λογισμὸν

τὰ παθη, ἢ πολλὴν ἡμῖν μᾶλ ἡδονὴν οἰσησι τὴν ὠφέλειαν. ἠκούσατε τοίνυν σήμερον περὶ πολλῶν & ἀναγκαίων πραγμάτων διαλεγομένου ὦ Τιμοθέε. ἢ γὰρ περὶ χρεστοκίαν
a Τιμ. ε κε. ἐπέστελε πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν, Χρῆσαι ταχέως μηδενὶ ἐπιτιθει, μηδὲ κοινωνεῖ ἁμαρτίαις ἀλοτρίαις· ἢ ⁂ ἀφορητον τῆς τοιαύτης παρανομίας πρέσησι κίνδυνον, δείξας ὅτι τὴν ἑτέρας πεπλημμελημένην ἕτερος τὴν πεμελέιαν ἀναδέσεται μετ' αὐτὸν ἐκείνον, ὅτι τὴν ἐξουσίαν λαβὼν τῆς χειροτονίας τῇ" ποιμελία πρέχοντα. Εἶτα πάλιν φησὶ, Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ λαβὲ ⁂ τὸ μαχόν σου ἢ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας· ἢ περὶ τῆς τῶν οἰκετῶν ἀνατροφῆς, ἢ περὶ τῆς τῶν φιλαργύρων μανίας, & περὶ τῆς τῶν πλουτοῦντων ἀπονοίας, ἢ περὶ πολλῶν ἡμῖν ἑτέρων διελέχθη σήμερον. ἐπεὶ οὖν ἅπαντα ἐπιλεῖν ἀδύνατον, τί βούλεσθε τῶν εἰρημένων προχειρισάμενοι πρὸς τὸν ὑμετέραν ἀγάπην εἴπωμεν; καθάπερ γὰρ ὁ λειμὼν, πολλὰ & ποικίλα ὁρᾷ τῆς ἀναγνώσεως τὰ ἄνθη, & πολλὴν μὲ τὴν ῥοδωνιὰν, πολλὰ δ' ἄλλα, καὶ οὐκ ἐλάττω τὰ κρίνα, ἀλλὰ ποικίλον πάντα χορὸν ἢ διαπαρμένον ⁂ καρπὸν, ἢ πολλὴν τὴν ὠφέλειαν. μᾶλλον δ' οὐχὶ λήμην μόνον, ἀλλὰ ἢ πρόδηλός ἐστι τῶν θείων γραφῶν ἡ ἀνάγνωσις. οὐ γὰρ βιωφέλειαν ψυχῆς ἔχει ταῦτα τὰ ἄνθη μόνον, ἀλλὰ ἢ καρπὸν ψυχὴν τρέφειν δυνάμενον. τί τοίνυν βούλεσθε τῶν εἰρημένων εἰς μέσον ἀγαγόντες τιμεσι; βούλεσθε, ὃ δοκεῖ πάντων εὐπαλέστερον εἶναι τοῖς τυχοῦσιν εὐσύνοπτον, τοῦτο μεταχειρισώμεθα νῦν; ἐμοί γε δοκεῖ, ἢ ὑμῖν οὐ οἶδ' ὅπως συνδοξεῖ. τί πρὸ οὖν ἐστὶ τῶν ἄλλων εὐκολώτερον; τί δ' ἕτερον, ἀλλ' ἢ ὃ ἂν τυχόντι δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι ἢ εὐσύνοπτον εἰπεῖν; ποῖον δὲ τοῦτο; Οἴνῳ ὀλίγῳ, φησὶ, χρῶ ⁂ τὸ μαχόν σου ἢ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. φέρε οὖν ἅπασαν τὴν διάλεξιν εἰς τοῦτον τὸν ῥῆσιν καταναλώσωμεν. ποιοῦμεν δὲ τοῦτο, ἵν' φιλοτιμίας ἔσχατον, οὐδὲ τῆς τὸ ὃ λέγειν δυνάμεως ὑπεξαιρεῖν ἀπουδάζοντες (ἢ γὰρ ἡμέτερα τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἄνωθεν ἡ τοῦ πνεύματος ἐμπνεύσεις χάρις) ἀλλ' ἵνα τὸν ῥᾳθυμοτέρους τῶν ἀκροατῶν διεγείρωμεν, ἢ πείσωμεν πόσης τῶν γραφῶν ὁ θησαυρὸς, ἢ ὡς οὐκ ἀσφαλὲς τὸ παρατέχειν, οὐδὲ ἀκίνδυνον. Εἰ γὰρ ἡ φιλὴ ῥῆσις αὕτη ἢ εὐσύνοπτος, ἢ μηδὲν ἔχει ἀναγκαῖον δοκοῦσα τοῖς πολλοῖς, φαινεῖ πολλῷ πλείονα πρέχουσα τοῖς φάσις ἡμῖν & ἀφορμας φιλοσοφίας τῆς ὠφελιμωτάτης, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνα τὰ ἢ αὐτόθεν τὴν οἰκείαν εὐπρέπειαν ἐπιδεικνύμενα μυρίων ἐμπλῆσαι θησαυρῶν τοὺς προσέχοντας. μὴ τοίνυν μηδὲ τὰ νομιζόμενα εἶναι φιλὰ τῶν γραφῶν νοήματα παρατρέχωμεν. τῆς γὰρ ἀπὸ τοῦ πνεύματος χαρίτος ἐστὶ ἢ ταῦτα. πνεύματος δ' χάρις οὐδέ ποτέ ἐστι μικρὰ ἢ εὐτελὴς, ἀλλὰ μεγάλη καὶ θαυμασία καὶ τῆς τοῦ διδασκάλου ἀξία" μεγαλοδωρείας. μὴ τοίνυν πρέργως ἀκουσώμεθα. ἐπεὶ ἢ οἱ τὴν μεγαλλικὴν ἔφοδον γῆν, ἐπειδὴν εἰς ὃ χρυσοφυλάκιον αὐτὴν ἐμβάλωσιν, ἢ χρυσὸς ἀναμεμιγμένος μόνον, ἀγαθὰ ἢ τὰ μικρὰ ψήγματα μὴ πολλῆς συλλέγουσι τῆς ἀκριβείας. ἐπεὶ οὖν & ἡμεῖς χρυσίον ἐλόμεθα ἀπὸ τῶν μεταλλικῶν ἀπολόμενοι τῶν ἀποστολικῶν, οὐκ εἰς χρυσοφυλάκιον ἐμβαλλόντες, ἀλλ' εἰς τὸν θησαυρὸν τῆς ὑμετέρας ψυχῆς" καθιέντες, οὐχὶ φλόγα ἀναχωροῦντα, ἀλλὰ ὃ πῦρ τοῦ πνεύματος ἀναπλώντος, μὴ ἀκριβείας μεγάλης ἢ τὰ μικρὰ ψήγματα ἀναλεγώμεθα. Εἰ γὰρ ἢ βραχεῖα ἡ ῥῆσις, ἀλλὰ πολλὴ ἡ δύναμις. ἐπεὶ ἢ ⁂ μυρηφόρα οὐκ ἐν τῷ τοῦ σώματος ὄγκῳ, ἀλλ' ἐν τῷ κάλλει τῆς φύσεως τὴν εὐπρέπειαν * ἔχουσι, οὕτω καὶ τῶν θείων γραφῶν ἡ ἀνάγνωσις. ἡ μὲ γὰρ ἐξωθεν παίδευσις πολλὴν ἀπολείπουσα λῆρον, ἢ πολλὰ καταγέλαστα τῶν ἀκροατῶν φλυαρίαν, κενὰς" τοῦ ἀκροατοῦ ἀποτίμητον χάριν, ἢ οὐδὲν ὑγιὲς μέλα ἢ τὰ μακρὰ" κερπουμένους καλεῖ· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος χάρις οὐχ ὕπνου, ἀλλὰ τελειοτάτου ἀπόλαυσις, ἐκ μικρῶν ῥημάτων. πᾶσι τοῖς προσέχουσι φιλοσοφίαν ἐστὶ δηλονότι ἢ ἐκ ῥήματα πολλαχοῦ εἰρημένα, ὁδηγεῖν πάντας τῆς ζωῆς ἐκείνης.

Ἐπεὶ οὖν τοσοῦτος ὁ πλοῦτος *, διεγείρωμεν ἑαυτοὺς, ἢ πιφοίτη τῇ ἀγαθότητι τοῦ λεγόντος

να

να κατορθώμεν. καὶ γὰρ τοὺς πολὺ βάθος καθῆναι λόγοι παραπλήσιόν μοί. πολλοῖς γὰρ καὶ πρὸ ἐλάχιστου ἔδοξεν ἡ παράπεσις αὕτη, καὶ φορτικὴ τις εἶναι, καὶ τοιαῦτα λέγειν ῥήματα· οὐκ ἠδύνατο ἀφ' ἑαυτῆς σωθῆναι ὁ Τιμόθεος, "ὅπου χρὴ παθεῖν ἔδει· ἀλλ" ἀνέμενε παρὰ τοῦ διδασκάλου μαθεῖν; Εἶτα ὁ διδάσκαλος οὐ μόνον ἐπέταξεν, ἀλλὰ καὶ γράμμασιν ἀπέτεμνε, καθάπερ ὁ τὴν χαλκῆ, τῇ πρὸς αὐλὸν ἐγκαταλέψας ὑπισχνῆ; καὶ οὐκ ἀρυθρίασεν ἂν τοιούτων ὑπομνήματα δημοσίᾳ γράφων τῷ μαθητῇ; ἵν' οὖν μάθῃς, ὅτι οὐ μόνον ἡ παίδευσις ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη καὶ χρῆσις μετὰτὴν γέγονε· καὶ ὅτι Παύλου ὄντι τοῦτο, ἀλλὰ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, οὐδὲ λεγούσης μόνον λέγω, ἀλλὰ καὶ γράμμασιν ἐντυπούσης, καὶ πᾶσι τοῖς μέλλουσι μέλλεσθαι παραδιδόναι τῆς ὑπισχνῆς ταύτης, ἐπ' αὐτὴν βαδίζωμεν λοιπὸν τὴν ἀπόδειξιν. μὴ γὰρ τῶν εἰρημένων καὶ ἕτερον τοῦτο οὐκ ἔλαττον ἀφορμὴν δόσιν, ζητοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς, τίνος ἕνεκεν ἐχώρησεν ὁ Θεὸς ἀνθρώπους τοσαύτην ἔχειν παῤῥησίαν, καὶ τὰ ὄσα καὶ τὰ λείψανα δαίμονας ἀπήλασεν, ἐξουσίαν τοσαύτην ἐνεπίστευσεν. καὶ γὰρ * ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀλλ' ἀεὶ, καὶ διὰ παντὸς, καὶ ἐπὶ πολλοῖς καὶ ἀνεκλείπτοις ἐξουσίαις, οὐδὲ μικρὸν αὐτὴν παρέσχοντας διαπεσεῖν. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἐξ αὐτῶν τῶν Παύλου γραμμάτων. καὶ γὰρ Εἶπε, δέομαι τοῦ ἀσθενείας, ἀλλὰ, δέομαι τῆς ἀσθενείας· καὶ οὐδὲ ἁπλῶς, ἀσθενείας, ἀλλὰ τὸ συνεχὲς αὐτῶν δηλῶν ἔλεγε, τῆς πυκνῆς καὶ ἀσθενείας. ἀκηκόασιν, ὅσοι μακρὰν ἀφεστήκασι νόσῳ δυσιατοτάτῃ καὶ ἀπαγορεύουσιν. οὐ τοῦτο δὲ ὅστι τὸ ζητούμενον μόνον, ὅτι ἄγιος ὢν ἐνόσει, καὶ ὅτως ἐνόσει συνεχῶς· ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ κοινὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἐν ἐμπεπιστευμένος παθήματα. Εἰ μὲν γὰρ Εἷς ἐκείνου ἦν τῶν εἰς τὰ κορυφὰς τῶν ὀρέων διαχωρησάντων, καὶ τῶν ὅπου τῆς ἐρημίας καλύβαις περιφερόντων, καὶ τῶν ἀνθρώπων τοῦτον ἀνηρημένον βίον, οὐκ ἂν ἦν ἄτοπον ἦν τοῦτο τὸ ζητούμενον. ὃ δὲ Εἷς μέσοις πεπολιτευμένος, καὶ τοσούτοις ἐκκλησιῶν ἐγκεχειρισμένος φροντίδας, καὶ πόλεις ὁλοκλήρους, καὶ ἔθνη, καὶ τοῦ οἰκουμένου ἅπασαι μὴ τοσαύτης διέφυγε πολυμοιρίας τε καὶ ταραχῆς, τῇ τῆς ἀῤῥωστίας διαλαγῇ παραδοθῆναι, τοῦτο ἐστὶ τὸ μάλιστα πάντων ἡμῶν θορυβοῦσαν καὶ μὴ παρασχόντα. Εἰ γὰρ ἐμὲ μὴ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ γοῦν διὰ τοὺς ἐμοὶ ἀνδρὸς ἕνεκεν, φησὶν, ὑγιαίνειν. χρατηρὸς ἦν ἄριστος· πόλεμος αὐτῷ συγκεκροτήκει, φησὶν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν ἄπιστον μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς δαίμονας, καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ διάβολον. μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος πολέμου πάντοθεν ἐπιόντος ἀφανῶντας τὸ χρατήριον ἐκ αἰχμαλωτίζοντας; οὐκ ἂν ἠδύνατο μυρίους ὅπου τοῦ ἀληθοῦς ἐπομαγαγεῖν, καὶ ἀληθοῦς. Εἰ δὲ μυρίοις τοῦτο ἕνεκεν βλάβη τοῖς γράμμασιν ἀπὸ τῆς ἀῤῥωστίας ἐγίνετο, τοῦτο μόνον ἂν ἦν τοὺς πιστοὺς ἀκηρατέστερους καὶ ῥᾳθυμοτέρους ποιῆσαι. Εἰ γὰρ χρατῶσι καὶ χρατηροῦ καὶ ἑαυτῶν ὁρῶντες τὴν χλιότητα πρὸς διόρθωσιν, ἀκηρατέστεροι γίνονται καὶ πρὸς τοῦ μάχιμα ῥᾳθυμοτέρους, πολλῷ μᾶλλον Εἰκὸς ἦν τοὺς πιστοὺς τότε διδάσκαλον ὁρῶντας τοσαῦτα σημεῖα ἐργαζόμενον ἀῤῥωστοῦντα καὶ τὸ σῶμα κάμνοντα, αἰδεστέρους ἂν παθεῖν. καὶ ταῦτα οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν γε πρὸς τοῖς Εἰρημένοις ταῦτα διαπορεῖν ζητοῦσι. τίνος γὰρ ἕνεκεν πάλιν οὔτε αὐτὸς ἑαυτὸν, οὔτε ὁ διδάσκαλος αὐτὸν οὕτω διακείμενον ἐθεράπευσεν; ἀλλὰ νεκροὺς μὲν ἤγειρεν, καὶ δαίμονας ἔλαυνον, καὶ θανάτου μὴ καθυποστάσης ἐκβάλλον, σῶμα δ' ἓν πάθεσιν οὐ διώρθωσαν; ἀλλ' ἐν ἀθανάτοις σώμασι καὶ ζῶντες καὶ τετελευτηκότες τοσαύτην ὑπεδείγματα δυνάμεως, σώματα κατάπυστα οὐκ ἀνέστησαν; καὶ τὸ δὴ μέγιστον, ὅτι οὐκ αἰσχύνεται Παῦλος οὐδὲ ἐρυθριᾷ μὴ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα σημεῖα, ἃ καὶ διὰ ῥημάτων ἐπιδείκνυτο, Τιμοθέῳ γράφων ὑπὲρ τοῦ ἀπὸ τῆς οἰνοποσίας καταφθόγγου θεραπείαν. οὐχ ὅτι τὸ πίνειν οἶνον, αἱρεῖται (μὴ γένοιτο. αἱρετὸν γὰρ ταῦτα τὰ θαυμάσματα) ἀλλ' ὅτι οὐκ οἰόμενος αἰσχύνης εἶναι τὸ μὴ δύνασθαι χωρεῖς τῆς ἐκείνου βοηθείας διορθώσασθαι νενοσηκὸς ἦν μέλος. ἀλλ' ὅμως τοσοῦτον ἀπέχει αἰσχύνεσθαι ὅτι τούτῳ,

τύτῳ, ὅπι καὶ τοῖς μὴ ζωῦσι πᾶσι δῆλον αὐτὸ ἐποίησεν. Εἶδετε πῶς "ὅσον βάθος κατηγάγομεν ⸀ λόγοι, * πῶς τὸ δοκοῦν μικρὸν εἶναι μείζονα γέμει ζητημάτων. Φέρε οὖν καὶ τὸν λύσιν ἐπαγάγωμεν. Διὰ γὰρ τῦτο πῶς πολὺν βάθος κατέβημεν, ἵνα διεγείραντες ὑμᾶς τὸν διάνοιαν, εἰς ἀσφῆ ταμιεύῃ τὰ νοήματα ἀποθώμεθα. συγχωρήσατε "δέ μοι, πρὸν ἢ τὸν λύσιν τοῖς ζητήμασι τύτοις ἐπαγαγεῖν, εἰπεῖν ⸂ὅτι πῶς τῆς ἀρετῆς τῦ Τιμοθέου, καὶ τῆς τῦ Παύλου κηδεμονίας. "Ὡς γὰρ ἐκείνου "φιλοσοφώτερος γέγονεν, ὃς οὐκ τοσύτου δέησεν ὢν, ⸀ τοσύτοις κυκλούμενος πάθεσιν, ⸂γὰρ τῆς ὑγείας τῦ στομάχου τῦ μαθητῦ τοσαύτην ἐποιῆτο πρόνοιαν, καὶ μὴ ἀκριβείας ἐπέτελλεν ⸂γὰρ τ ̓ νοσήματος διορθώσεως; τί γὰρ τ ̓ ἀρετ ̓ ἴσον τ ̓ Τιμοθέῳ, ὃς ὕπνος ⸂βραχέως πυφῆς, καὶ κατεπίλα πολυτελῶς τραπέζης, ὡς καὶ εἰς ἀσθένειαν ἐμπεσεῖν ἐκ τῆς ἄγαν σκληραγωγίας καὶ τ ̓ ὀπτεπαμβῆς ἰητείας; ὅτι γὰρ ὑ Φύσει τοιῦτος ἦν, ἀλλ ̓" ⸂διὰ ἰητείας καὶ ὑδροποσίας τῦ στομάχου κατέβαλε τὸν ἰσχύν, αὐτὸ τῦτο ἀποστόλῳ μὴ ἀκριβείας τῦτον δηλοῦντος "ὅτι ἀκούσας. ὑ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ, ἀλλὰ πρότερον εἶπεν, μηκέτι ὑδροπότει, τότε τὸν τῆς οἰνοποσίας προσέθηκε συμβουλίαν. Ὃ ἦν, μηκέτι, δηλοῦντος ἡμῖν ὅτι μέχρι τότε ὑδροπότει, καὶ διὰ τῦτον γέγονεν ἀσθενής. τίς οὖν ἐκπλαγείη τὸν φιλοσοφίαν αὐτῦ καὶ τὸν ἀκρίβειαν; αὐτὸν ἐπαίδευσε τὴν ἀρετὴν, ⸀ πρὸς Ὃ τῆς ἀρετῆς ἄκρον ἦλασε. καὶ ταῦτα ὁ διδάσκαλος αὐτῦ
α. Κορ. δ. ιζ. μαρτυρεῖ, ὥτω λέγων· Ἐπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὃς ἐστί τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν Κυρίῳ. ὅτε μὲν Παῦλος αὐτὸν καλῇ τέκνον, καὶ τέκνον πιστὸν καὶ ἀγαπητόν, ἀρκεῖ τὰ ῥήματα ταῦτα ἅπαντα αὐτῦ δεῖξαι τὸν ἀρετήν. αἱ γὰρ τ ̓ ἁγίων κρίσεις οὐ πρὸς χάριν, οὐδὲ πρὸς ἀπέχθειαν γίνονται, ἀλλὰ πάσης εἰσὶν ἀπηλλαγμέναι παραλήψεως. Οὐκ ἴσ ̓* ὥτε ζηλωτὴς ὁ Τιμόθεος, εἰ Παύλῳ τέκνον ἦν φύσει, ὡς ἔστι θαυμαστὸς ὢν, ὅτι καὶ σάρκα μηδὲν αὐτῷ προσήκων, διὰ τῆς καὶ τὸν βλάβειαν συγγενείας εἰς τὸν ὑθησίαν εἰσήγαγεν ἑαυτὸν τὸν ἐκείνου, μὴ ἀκριβείας οὖν χαρακτῆρας τῆς ἐκείνου φιλοσοφίας διασώζων ἅπασι. καθάπερ γὰρ μέρος ταύρῳ συμβεβληκὸς, ὥτε ⸀ ζυγὸν εἶλκε μετ ̓ αὐτῦ πάντα χρὸν τῆς οἰκουμένης· ⸂ὃς οὐδὲν ἠλαττοῦτο διὰ τὸν ἡλικίαν· ἀλλ ̓ ἡ προθυμία ἀμιλλᾶτο τοῖς τῦ διδασκάλου πόνοις αὐτὸν προσκύασι. καὶ τύτον πάλιν μάρτυς αὖθις ὁ Παῦλος, ὥτε
α. Κορ. ιε. ιβ. λέγων· Μηδεὶς οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ· Ὃ γὰρ ἔργον Κυρίου ἐργάζεται, ὡς κἀγώ. Εἶδες πῶς ἀπαραλλάκτως αὐτῷ μαρτυρεῖ πανταχοῦ; Εἶτα, ἵνα μὴ νομισθῇ χάριτι ταῦτα λέγειν,
Φιλιπ. β. κε. αὖθις ⸂αὐτὸν ἀκριβασίας πιστοῦται μαρτυρίας τῆς τῦ παιδὸς ἀρετῆς, ὥτω λέγων· Τὸν ἢ δεκμήριόν αὐτῦ γινώσκετε· ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, ὥτω ⸀ ζυν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. πῦρ ἔχει ὑμῖν ἐλλήφατε τῆς ἀρετῆς, φησὶν, αὐτῦ καὶ τῆς δοκίμου ψυχῆς. ἀλλ ̓ ὅμως πρὸς τοσῦτον ὕψος καταρθωμάτων ἐλήλυθεν, οὐδὲ ὥτως ἐθαῤῥεῖ, ἀλλ ̓ ἀναγκαῖος ἦν ⸀ καὶ παιδεύσεως. διὸ καὶ μὴ ἀκριβείας" εἰπὼν ἐπήγαγε· καὶ οὐκ ἔπαθε τῦτο ὃ πολλοῖς, οἱ δέκα μόνοι ἢ καὶ εἴκοσι "ἡμέρας ἰητείας" προεκκόπτες ἑαυτὸν ὑδέως ἅπαντα καταλύουσι· ἀλλ ̓ ἐκεῖνος οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθεν, οὐδὲ εἶπέ τι τοιῦτο πρὸς ἑαυτόν· τί μοι ἰητείας χρεία λοιπόν; ⸂διεγρόμην, ἐκρότησα τὴν ὀπτῳμίαν· ἐξέκρωσά μου τὸ σῶμα· δαίμονας ἐφόβησα· ⸀ δέδοικα ἀπώλεσα· νεκροὺς ἀνέστησα· λεπροὺς ἐκάθαρα· ταῖς ἀοράτοις δυνάμεσιν εἰμὶ φοβερός· τί μοι ἰητείας δεῖ λοιπὸν, ἢ τῆς ἐντεῦθεν ἀσφαλείας; οὐδὲν τοιοῦτον οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνόησεν· ἀλλ ̓ "ὅσῳ μυρίων ἔγημε καταρθωμάτων," τοσύτῳ μᾶλλον ἐδίδου καὶ ἔτεμε. καὶ ταύτην ⸀ τὴν διδασκαλίαν τὴν φιλοσοφίαν ἐμάθομεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνος εἰς τοῦτο ἀρπαγεὶς ἁρπαγεὶς ἀνέβη, καὶ εἰς ⸀ δεύτερον ἀποκεκλεισμένος καὶ ἀκούσας ῥήματα ἄῤῥητα, καὶ μυστηρίων κοινωνήσας τοιούτων, καὶ τὸν οἰκουμένην ἅπασαν διατρέχων, καθάπερ οἱ ⸂ταπεινοὶ
α. Κορ. θ. κζ. τῶν*, Κορινθίοις ὑπισχνεῖτο ἔλεγε· Φοβοῦμαι, μή πως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. Εἰ δὲ Παῦλος "ἐφοβεῖτο μὴ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα καταρθώματα, ὁ δυσπρὸς εἰ-

πεῖν

πῆν, [ὅπ] Εμοὶ κόσμος ἐςαύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δεδοίκεται χρή, Γαλατ. ε. ιδ.
ϗ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳπερ ἀμ ὠμῷ πολλὰ ζωυλήγετε καταρθώματα. ϗ γὰρ ὁ διάβολος ἀγειώτερος τότε ἦν, τότε ἐκ ἠμελοῦμεν πλέον, ὅταν ἴδῃ μετ' ὀπιμελείας ἡμᾶς τ' ἑαυτῷ οἰκηομοιῶντας βίον. ὅταν ἴδῃ τὰ φορτία τῆς ἀρετῆς συγκείμενα, ϗ πολλὰ ὄντα ⓦ ὄγκου, τότε καρτερὰ ζωαλεπώτερος ἐργάσασθαι τὸ ναυάγιον. ὁ μὲν γὰρ βύπλους καὶ ἀκάρῤῥιμμένος, κἂν χιλιακισμυριὰς ϗ καταπίῃ, ῥᾳδίως τοσαύτην τὴν χοῦν φέρει τὸν βλάβον· ὁ δὲ, ὥσπερ ἐν ὕψει πνί, τῇ τῆς ἀρετῆς κηρυφῇ μὴ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας ἐχούσης, καὶ πᾶσι δῆλος ὢν γοήεμος ὤν, ἐν ῥᾳδιῷ πάντων θαυμαζόμενος, ὅταν ἐπηρεασθεὶς καταπίῃ, μᾶλλον τὸν πάντα ϗ ζημίαν ἐργάζεται· οὐχ ὅτι μείζονα ἀπ' ὕψους κατέπεσεν, ἀλλ' ὅτι ἐν πολλοῖς ῥᾳθυμοτέροις ἐποίησε τοὺς ἀντὸν βλέποντας. ϗ καθάπερ ἐν σώματι μέλος μὲν ἕτερον διαφθαρέντος οὐ πολλὴ ἡ βλάβη· τὴν δ' ὀφθαλμὸν πηρωθέντα, ἢ τῆς κεφαλῆς ἀβδελυκτὸν ἐποίησε, ὅλον δὲ σῶμα λοιπὸν ἀχρεῖον ἀπέφηνε· οὕτω δὴ ϗ ἐπὶ τῶν ἀγίων ϗ μεγάλα καταρθωκότων ὅτι ἐστὶν εἰπεῖν. ὅταν * ἐκεῖνοι σφαλῶσιν, ὅταν κηλῖδά τινα προσστείλωνται, ὁλόκληροι ϗ ἀφόρητοι τῷ λοιπῷ σώματι τοῦ βλάβου φέρεσι.

Ταῦτα οὖν ἅπαντα ὁ Τιμόθεος εἰδὼς, πάντα χόθεν ἑαυτὸν ἠσφαλίζετο. ἤδει γὰρ ὅτι χαλεπὸν ἡ νεότης, ὅτι βύελπιστον, ὅτι βύβλιαθον, ϗ σφοδρότερον δεῖται τοῦ χαλινοῦ. πυρὰ γὰρ ὡς ὅτι τῶν ἔξωθεν ὀπλισμένων ῥᾳδίως, καὶ ἐκκαιομένη ταχέως. διὰ τοῦτο πάντα χόθεν ἀντὸν ἐφύλαττεν, ὥστε σωσθῆναι, ϗ τὸν φλόγα ζωὸν πάντῃ ἔξωθεν μαχόμενον ἑαυτοῦ δαζε, ϗ ⓦ ἵππον δυσχάλινον ὄντα ϗ δυσήνιον μὴ πολλῆς ἦγε τῆς σφοδρότητος, ἕως ὅτε αὐτὸ τὰ σκιρτήματα ἀπέσχωψαν, ἕως βύλιον ἐποίησε ϗ μὴ πολλῆς τῆς ὀξοισίας ταῖς χερσὶ τὸ ἰδιοεργοῦντος αὐτὸν πρίδωκε λογισμοῦ. ἀσθενεῖτω, φησὶ, τὸ σῶμα, ϗ μὴ ἀσθενείτω ἡ ψυχή· χαλινούσθω ἡ σὰρξ, ϗ μὴ συμπολιτεύσθω ὁ παρὸν ⓦ ὑγιαίνει τῆς ψυχῆς δρόμος. μὴ δ' τούτων * καχεξίᾳ μάλιστα αἱ ὡς αὐτὸν ἀγάσαντο, ὅτι καὶ ὀξυθυμικὸς ὕτω ϗ τοσαύτῃ παλαίων ἀῤῥωσίᾳ, τ' μὴ Θεὸν οὐκ ἠμέλει παραγμάτων· ἀλλὰ τῶν ὑγιαινόντων ϗ σφριγώντων τὰ σώματα μᾶλλον πάντα χόθεν ἀπείλητο, νῦν μὲν Εἰς Εφεσον, νῦν δ' Εἰς Κόρινθον· ὁ Μακεδονία πολλάκις, ὁ Ιταλία, πάντα χοῦ τῆς γῆς, πάντα χοῦ τ' ἁλαίτης μὴ τὸ διδασκάλου φανείσης, ϗ χαρωσὶ ὁ ἅπασι τ' ἀγώνων αὐτῷ, ϗ τῶν ἐπαλλήλων κινδύνων. καὶ τὸν φιλοσοφίαν τῆς ψυχῆς οὐκ ἀλεγξει ἡ τοῦ σώματος ἀῤῥωσία. τοσοῦτόν ἐστιν ὁ μὴ Θεὸν ζῆλος, ὅταν κοῦφον ἐργάζεται τὸ πλεῖον. ὥσπερ γὰρ τοῖς πάσι μαλα ἔχουσιν εὐεκτοῦντα ϗ ὑγιᾶ κάρδος οὐδὲν ἔσαι τ' εὐεξίας, ἐὰν ἡ ψυχὴ καταβεβλημένη ἢ ϗ ῥᾳθυμος ϗ νωθής· ὕτω τοῖς ὀξυθυμικοῖς ὑδὲν ἔσαι βλαβερὸς ἀπὸ τ' ἀῤῥωσίας, ἐαὶ ἡ ψυχὴ ἡμιπαία ἢ ϗ διεγηγερμένη. δοκεῖ μὲν οὖν ὑσι ἡ παίνεσις αὕτη καὶ ἡ συμβουλὴ ὀξοισίαν διδόναι παρὸς ἀδιεξόδου οἰκοποσίας. ὃ δ' ἐστὶ τοιοῦτόν ἐστιν· ἀνὴρ ἐάν μὴ ἀκριβείας ὀξετάσῃ τὸν ῥῆσιν αὐτοῦ, πιστίας μᾶλλον ἔσι τὸ παράγμα παίνεσις. εὐνόησον γὰρ πῶς οὐκ ὀξὺς ἀρχὰς, οὐδὲ ἐκ παροιμίων τῶν ζωεβούλθυσεν ὁ Παῦλος· ἀνὴρ ὅτε εἶδε καταβεβλημένον τὸν ἰαμὸν ἅπασαν, τότε ζωεβούλθυσε· καὶ οὐδὲ τότε ἁπλῶς, ἀνὴρ μὴ "παρσδέξομαι γός. ὁ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, οἵαν χρὼ, ἀνὴρ, οἵαν ὀλίγον· οὐκ ὀπῇ Τιμόθεος ταῦτ' ἐδεῖτο τῆς παίνεσεως καὶ τῆς συμβολῆς· ἀνὴρ ὀπῇ ἡμεῖς διόμεθα, ὁμὲν τῶν ὀπισθέλλων σκεῦος, μέτρα καὶ ὅρους ἡμῖν τίθησιν * οἰκοποσίας, τοσοῦτον κελεύων πίνειν, ἕσον διῤῥοῦν ἀδένας, ὅσον ὑγιάζειν πρέχει τῷ σώματι *, ἀνὴρ μὴ τόσον ἑτέρως. τῆς γὰρ ὑδροποσίας τῆς ἀφάτου οὐκ ἐλάττονα, ἀλλὰ ϗ πολλῷ πλείονα ϗ χαλεπώτερα ἡ ἄμετρος οἰκοποσία τίκτει νοσήματα τῷ σώματι ϗ τῇ ψυχῇ. ⓦ πόλεμον τῶν παθῶν, ϗ ⓦ χλιότητα τῶν ἀντῶν λογισμῶν ἐπεισάγουσα τῇ διανοίᾳ, καὶ τὸ σώματος τὸν ἰαμὸν ζωποτέρους ϗ πλαδαρωτέρους ἐργαζομένη. ὅ γὰρ ὕτως ἡ τῆς γῆς φύσις ἐσχληκυῖα τῇ τῶν ὑδάτων πλεονεξίᾳ ζωεχῶς διαλύεται, ὡς

ἡ τὸ

ἡ τῦ σώματος δυνάμις χαμηθῆναι ϗ ἀξιπλόους γῆς ζωοτρόφους οἰκοποσίας ἐπδημπλησθῆναι. φθόγγωμθα τοίνυν * ταῖς ἀμετρείαις ἐκκαπίρωσιν * · καὶ τῆς ὑγείας ἐπιμελώμεθα τῦ σώματος, ϗ τὰ σκιρτήματα αὐτῆ περικόπτωμθα. οἶνος γὰρ ἐδόθη * πρὸς Θεῦ, ὐχ ἵνα μεθύσωμθα, ἀλλ' ἵνα νηφώμθα, ἵνα εὐφρανθώμεθα, ὐχ' ἵνα ἀγχώμθα. Οἶνος γὰρ εὐφραίνῃ, φησί, καρδίαν ἀνθρώπου · σὺ δ' αὖθις ἀθυμίας ὑποθήκας ποιῇς. ϗ γὰρ βαρύθυμοι * ϗ μεθύοντες μᾶλλον ὑποβολῆς, " σκότου πολλῦ κατασκεδαννυμένου τὴν λογισμόν. Φαρμακὸν ὄντι ἄκεσον, ὅταν τὶς συμμετρίαν ἔχῃ ἀρίστην. τοῦτο ϗ πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς ἡμῖν χρήσιμον τὸ χωρίον, τοὺς μᾶλλον τῆς τῦ Θεῦ τὶς κτίσεως. Εἰ γὰρ ἦν τῶν κακῶν λυμάρχων, οὐκ ἂν ἐπέτρεψεν ὁ Παῦλος, οὐκ ἂν εἶπεν οἴνῳ χρῆσθαι. ὐ πρὸς αἱρετικοὺς δ' μόνον, ἀλλὰ ϗ πρὸς τοὺς ἀφελεστέρους τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν, οἳ, ἐπειδὴ ἰδιώταί τινας " ὑποπί μέθης ἀκρατοποιοῦντας, ἀφίστανται καὶ ζῆν οὐκέτι *, ϗ πρὸς τῦ Θεῦ δόγματα καρπὸν βαστάλλουσι λέγοντες, μὴ ἔστω οἶνος. λέγωμθα τοίνυν πρὸς αὐτοὺς, μὴ ἔστω μέθη. οἶνος μὲν γὰρ ἔργον Θεῦ, μέθη δ' ἔργον διαβόλου. ὐχ ὁ οἶνος ποιῇ τὴν μέθην, ἀλλ' ἡ ἀσωλία * ποιῇ τὴν μέθην. μὴ βλασφήμει τῦ Θεῦ τὸ δημιούργημα · ἀλλὰ κατηγόρει τῆς τῦ ζωοδούλου μανίας. σὺ δ' ϗ μιξοπονηρίαν ἀφεὶς καλεῖν ϗ διορθοῦσθαι, ϗ φιλανθρωπίαν ὑβρίζεις. ὅταν τοίνυν ἀκούσωμέν τινων τοῦτο λεγόντων, ὑβριστὰς ὀνομάζωμθα αὐτούς. ὐ γὰρ ἡ χρῆσις, ἀλλ' ἡ ἀμετρεία τὴν μέθην ποιῇ, μέθη τὴν τῶν κακῶν ῥίζαν ἀπεργάζεται. οἶνος * ἐδόθη, ἵνα σώματος ἀσθένειαν διορθώσηται, ὐχ ἵνα ψυχῆς ἰσχὺν καταβάλῃ · ἵνα σαρκὸς ἀῤῥωστίαν ἀνέλῃ, ὐχ ἵνα ψυχῆς ὑγιείαν λυμήνηται. μὴ τοίνυν ἀμέτρως χρησιμεύοντος τῆ τῦ Θεοῦ δωρεᾷ πρόσχωμεν λοιδορίαις τοῖς ἀνοήτοις ϗ " ἀφελεστέροις τῶν ἀνθρώπων. τί γὰρ ἐλεεινότερον μέθης; καιρὸς ὅταν ἔμψυχος ὁ μθύων · δαίμων ὄντως ἀνθαίρετος · νόσημα συγχεόμενον οὐκ ἔχει · φλέγμα ἀπολογίας ἐστερημένον · κηπουρὸν ἡμῶν ἀκμαιότατον. ὐ γὰρ εὐ " ζωογονίας μόνον ἄρχοντος ὁ μθύων, ἀλλὰ ϗ ἰδιωτικοῖς ϗ δημοσίοις πράγμασιν, ἅμα ϗ σὺν ψυχῆ ἀνωφελὴς πόνων ὄντων ἀνδρειότερος, δυσωδίας πνέων. ἐρυγαὶ δ' " χασμώδεις τῶν μθυόντων δ' φωναὶ ἀπρεπεῖς ϗ ἀνδρεῖς, βδελυγμίας ἑκάστης πλεσθῆναι τὸν ὁρῶντα ϗ συγχωμένους. ϗ ὃ κεφάλαιον τῶν κακῶν, ὅτι ϗ ὑγιαίνοντα ἅπαντα ποιῇ [τοὺς μθύοντας] τοῦτο δ' νόσημα, ϗ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν οὐκ ἀφίστησι τυγχάνειν · ἅμα μὲν τῆς σωζούσης ἀκμαιότητος, δ' σὺν ἡλικίας ἀφόρητος τὰ τιμαόμενα νοσοῦντας ἀναιδῶς. δεικνύωμθα τοίνυν τὸν ποτὸν τοῦτον ζωοπάθειαν, ϗ ἀκούσωμθα Παύλου λέγοντος · οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ. ϗ γὰρ αὖθις ϗ ὀλίγον δι' τὴν ἀσθένειαν ἐπίτρεψεν · ὡς εἰ μὴ τὴν ἀσθένειαν διεκώλυσεν, οὐκ ἂν " ἠνάγκασεν ϗ μαθητὴν σὸν ϗ ὀλίγον πρεσβεύεσθαι. ϗ γὰρ δ' τὰ ἀναγκαῖα ἡμῖν πρὸς τῦ Θεοῦ δόγματα σῖτα ϗ ποτὰ τοῖς καιροῖς ϗ ταῖς χρείαις ἀεὶ μετρεῖν σὸν κεχρημένους πρέπει, ϗ μηδαμῶ τὸν χρείδη ὑποβαίνειν, μηδὲ ἁπλῶς ϗ εἰκῇ τι ποιεῖν. Αλλ' ὅτι τῆς Παύλου κηδεμονίας, ϗ τῆς ἀρετῆς ἐμαθόμθα τὸν Τιμοθέου, φέρε λοιπὸν ἐπ' αὐτὸν τὸν λύσιν τῆς ζητημάτων ϗ λόγον ἀναγάγωμθα. τίνα οὖν " ἐστὶ τὰ ζητήματα; ἀναγκαῖοι γὰρ πάλιν εἰσὶ τῆ, ἵνα σαφεστέρα ἡ λύσις γένηται. τίνος οὖν ἕνεκεν ἄγιον τοιοῦτον, ϗ τοσαῦτα οἰκονομοῦντα πρόσταγματα, εἰς ἀῤῥωστίαν " ζωοχόρηστον ὁ Θεὸς ἐμπίπτειν · ϗ ὅτι αὐτὸς, ὅτι ὁ διδάσκαλος " ἰσχύσαι τὸ νόσημα διορθώσασθαι, ἀλλὰ τῆς χρῆ τὸν οἰκοποσίαν ἐδικαίωσαν βουλεύσας; ϗ τί μὲ ζητήματα ταῦτα ἰῶ. δῆ δ' αὐτὸν ἐπαγαγεῖν τὸν λύσιν, ὡς, μὴ μόνον εἴ τινες νόσῳ δ' ἀῤῥωστίᾳ τοιαύτῃ περίπτοιεν, ἀλλὰ ϗ εἴ τινες πενίᾳ ϗ " λιμῷ ϗ δεσμοῖς καὶ βασάνοις καὶ ἐπηρείαις καὶ συκοφαντίαις καὶ πᾶσι τοῖς χρῆ ϗ πρόσκαιρα βίοι δεινοῖς ἄγιοι καὶ μεγάλοι καὶ θαυμαστοί · καὶ ἐπ' ἐκείνων ἀπὸ τῶν σήμερον ῥηθησομένων ἀκριβῶς καὶ σαφεστάτην " δυνηθῶμεν βύρεσθαι τὸν ἀπολογίαν πρὸς τοὺς ἐγκαλῆν βουλομένους. καὶ γὰρ ἀκούω πολλοὺς τοιαῦτα ζητούντων · τί δήποτε ὁ δῆλα μέτριος ὢν καὶ ἐπιεικὴς ἀνθρωπος ὑφ' ἑτέρου πονηροῦ τινος καὶ

πονηροῦ

πατρὸς καὶ ἐκείνων ἡμᾶς εἰς δικαστήριον ἕλκεται καὶ μυρία παθεῖν δυνατὰ, καὶ ὁ Θεὸς συγχωρεῖ; τίνος οὖν ἕνεκεν ἕτερος συκοφάντης ἀπέθανεν ἀδίκως; ὁ δεῖνα κατεπόντισθη, φησίν; ἄλλος κατεκρημνίσθη; ἐν πολλοῖς δὲ ἔχομεν εἰπεῖν καὶ ἐφ' ἡμῶν, καὶ ὅτι τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων πολλαὶ καὶ ποικίλαι διαφοραὶ καὶ παντοδαπαὶ ἐκτὸς μέμφεται τις ἀλλήλους διαφόρους καὶ ποικίλας. ἵνα οὖν ἀπὸ τούτων τὸν λόγον ἴδωμεν, καὶ μήτε αὐλοὶ θορυβώμεθα, μήτε ἕτερος σκανδαλιζόμενος ἀποφεύγωμεν, μετ' ἀκριβείας ἁπάσης τοῖς λεγομένοις μέλλοντες τῶν προσέχωμεν. τῆς γὰρ τῶν ἁγίων κακώσεως τῆς ποικίλης καὶ παντοδαπῆς ἐκτὸς τὸν ἀριθμὸν αἰτίας ἔχω πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἰπεῖν. διὸ ζωντανὰ * ἑαυτὸν μετ' ἀκριβείας ἅπαντες, εἰδότες ὡς οὐδεμία λοιπὸν ἡμῖν ἔσται συγγνώμη καὶ ἀπολογία σκανδαλιζομένοις ὅτι τοῖς συμβαίνουσι. Εἰ γὰρ τοσούτων προφάσεων οὐσῶν, ὡς μηδεμιᾶς ὕστερος, οὕτω μέλλομεν θορυβεῖσθαι καὶ ταράττεσθαι. " προσέτι μὲν οὖν, διὰ τὸ μὴ ταχέως αἴρεσθαι εἰς ὑπόνοιαν τὴν μεγάλην τῶν κατορθωμάτων τῶν θαυμάτων, ἀφίησιν αὐτοῖς ὁ Θεὸς κακοῦσθαι. δευτέρα, ἵνα μὴ μείζονα τῆς αὐθεντικῆς φύσεως περὶ αὐτὸν ὑπόνοιαν ἔχωσιν ἕτεροι, καὶ θεοὶ, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπους αὐτοὺς εἶναι νομίσωσι. τρίτη, ἵνα ἡ τοῦ Θεοῦ φανῇ δυνάμις, διὰ τῶν ἐξαθενούντων, διὰ τῶν διασυρομένων κρατοῦσα καὶ περιγινομένη καὶ τὸ κήρυγμα αὔξουσα. τετάρτη, ἵνα αὐτῶν ἐκείνων ἡ ὑπόνοια φανερωτέρα γένηται, οὐκ ὅτι μισοῦσι τὸν Θεὸν δουλεύοντες, ἀλλὰ καὶ τοσαύτην ὑπεδέξαντο εὐγνωμοσύνην, ὡς καὶ μετὰ τοσαῦτα κακὰ τὸν " ἀκραιφνῆ περὶ αὐτοῦ ὑπεδέξασθαι βίον. πέμπτη, ἵνα περὶ ἀναστάσεως φιλοσοφῶμεν. ὅταν γὰρ ἴδῃς ἀνδρὰ δίκαιον καὶ πολλῆς γέμοντα ἀρετῆς μυρία παθόντα δεινὰ, καὶ οὕτως ἀπολλύμενον ἐντεῦθεν, καὶ ἄκαιρον ἀναγκασθῇς πάντως ὑποπτεῦσαι τι περὶ τῆς ἐκεῖ κρίσεως. Εἰ γὰρ αἱ ἀρεταὶ τοῦ μὲν παρ' αὐτοῦ κέρδους οὐκ ἀφίασι χωρεῖν " μισθὸν καὶ ἀμοιβὴν ἀπολαβεῖν, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς τοῦτο ποιήσειε· οὐκ ἂν " ἔλαττόν τι ἀντιφανέντος " ἀφεῖναι. Εἰ δὲ οὐκ ἂν ἔλαττον τῆς τοῦ πόνου [αὐτοῦ] ἀμοιβὴν αὐτὸν ἀποτιμήσαι, πάντως ἀνάγκη καὶ κρίσιν εἶναι μετὰ τὸν τελευτὴν, καθ' ἣν ἀπολήψεται καὶ ἀμοιβὰς τῶν τοιούτων πόνων. ἕκτη, ἵνα πάντες ἀπερίσκεπτοι τοῖς δεινοῖς, ἰσχυρὸν ἔχωσι παράκλησιν καὶ παραμυθίαν, εἰς ἐκείνους " ἀφορῶντες, καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς μεμνημένοι καλῶν. ἑβδόμη, ἵ' ὅταν παρακαλῶμεν ὑμᾶς πρὸς τὸν ἐκείνων ἀγῶνα, καὶ πρὸς ἕκαστον ὑμῶν λέγωμεν " ἐν " ζήλωσον Παῦλον, ἢ ζήλωσον Πέτρον· μὴ νομίζοντες διὰ τὸν τῶν προφητῶν ὑποβολέα ἑτέρους αὐτοὺς μετηλλάχθαι φύσεως ἀνθρωπίνης πρὸς τὸν μίμησιν. ἐγγόνη, ἵ', ὅταν δεῖ μακροθυμεῖν καὶ ταπεινοῦσθαι, μανθανέτω πάντας μὲν χρὴ μακροθύμους γίνεσθαι, πάντας δὲ ἀθλίους καὶ ταπεινώσεις. ἐὰν μὲν αἰτίαν αὐτὴν δῶ αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν πιστώσασθαι πάσας, καὶ δύνασθαι μετ' ἀκριβείας, ὡς οὐκ ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς ὑπόνοια, ἀλλὰ τῶν γραφῶν ὅτι ἀπόφασις τὰ εἰρημένα ἅπαντα. οὕτω γὰρ ὁ λόγος " ἡμῶν ἀξιοπιστότερος ἔσται, καὶ μᾶλλον ἐγκαθιδῦται ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς. ἐὰν δὲ εἰς τὸ μετεωρίζεσθαι καὶ " ὑπεροφρονῆσαι καὶ " μὴ φυσᾶσθαι ἐκ τῶν σημείων καὶ τῶν κατορθωμάτων συμβάλλῃ τοῖς ἁγίοις ἡ κάκωσις, καὶ διὰ τοῦτο χωρήσῃ αὐτὸν ὁ Θεὸς " ἁρπασθῆναι, καὶ τὸ προφήτου Δανιὴλ καὶ τὸ Παύλου τὰ αὐτὰ λεγόντων ἀκούσωμεν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ φησι· Λυτρώσεταί με, Κύριε, ὅτι ἐπεπόθησάς με, ὅπως δὲ μάθῃς τὰ δικαιώματά σου. Ps. 118. 94. ἐὰν δὲ εἴπῃ, ὅτι ἁρπάζων " εἰς τρίτον οὐρανὸν, καὶ εἰς " παράδεισον ἁρπαγεὶς " ἐκήρυξε λέγων· Καὶ τῇ ὑπεροχῇ τῶν ἀποκαλύψεων, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ, ἄγγελος Σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. τί τοίνυν σωφρονῶν ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, φησι, διὰ τοῦτο χωρήσει ὁ Θεὸς τὸν ἄγγελον τοῦ Σατανᾶ κολαφίζειν με. ἀλλ' ἄγγελος μὲν τοῦ Σατανᾶ οὐχὶ δαίμονας λέγω πάντας, ἀλλὰ αἱρετικοὺς καὶ ἀκαρτερήτους πρὸς ἅλωσιν, καὶ ἀπίστους, καὶ τυφλοὺς, καὶ ἐλλιπεῖς, ἃ χωρὶς

χῆς

χᾶς ἀῤῥωστήσαντας, καὶ συνεχῶς ἠλαττοῦτο. Ὅρα δὲ τί λέγει τοιοῦτόν ἐστι. Ἠδυνάμην, φησὶ, ὁ Θεὸς καταστῆσαι σὲ διαμένειν, καὶ ταῖς θλίψεσι ταῖς ἐπαλλήλοις· ἀλλ' ὅπερ ἠρπάγην εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἀπερρήθην εἰς τὸν παράδεισον ἵνα μὴ τῇ ὑπεροχῇ τῶν ἀποκαλύψεων [τούτων] ἐπαρθῶ καὶ μέγα φρονήσω, συνεχώρησε τοὺς διωγμοὺς τούτους, καὶ τὸν ἄγγελον τῷ Σατανᾷ ἀφῆκε κολαφίζειν με διὰ τῶν διωγμῶν καὶ τῶν θλίψεων, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. Εἰ γὰρ καὶ ἅγιοι καὶ θαυμασιοὶ ἦσαν οἱ περὶ Παῦλον καὶ Πέτρον, καὶ πόλεις ὅσαι τοιοῦτοι, ὥσπερ δὴ καὶ εἰσὶν, ἀλλ' ἀνθρωποί εἰσι, καὶ δίοπτοι πολλῆς γε τῆς ἀσφαλείας εἰς τὸ μὴ ῥᾳδίως ἐπαίρεσθαι, καὶ μάλιστα πόλεων ἅγιοι. Οὐδὲν γὰρ ὕπνος εἰς ἀπόνοιαν αἴρειν εἴωθεν, ὡς συνειδὸς γέμον καταρθωμάτων, καὶ ψυχὴ μὴ πτέρνισας ζῶσα.

Ἵν' οὖν μηδὲν τοιοῦτον πάθωσιν οἱ ἐκεῖσε, [τὸ μέτριον] τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν θλίψεων συνεχώρησεν εἶναι, δυναμοῦσας αὐτοὺς καταστέλλειν καὶ πτῆξιν μετεμβάλλειν εἰς ἀπάτην, [ἀλλὰ καὶ αὐτὸν συγχωρεῖ κακοῦσθαι Συνεχῶς.] ὅτι γὰρ εἰς τὸ διηγήσασθαι τὸν Θεοῦ τὸν ἔλεον τὰ μεγάλα τῶν αὐτοῦ συντελεῖ, καὶ τὸν ἄκνουν παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἀποστόλου τὸν τοιοῦτον εἰρηκότος. Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς, ὅτι ἀπίστει, Θεὸς τὰ τοιαῦτα συγχωρεῖ ἀθετῶν τινα εἶναι, καὶ μὴ δυναμοῦντα ἁρπάσαι τῶν κινδύνων τοὺς ἑαυτοῦ, συγχωρεῖν αὐτοὺς κακοῦσθαι Συνεχῶς, σκόπησαφῶς, πῶς τὸν ἐσταφύλωσεν ὁ Παῦλος διηκατὶ, ὅτι τὸ μέτριον ἀθετεῖ μὲν αὐτῶν τὸ κατηγορεῖ τὰ γινόμενα, ἀλλὰ τὸ μειζόνως αὐτοὺς τὸν δυναμοῦντα ὑπερδίκαιος πάσιν. Εἰπὲ γάρ, ὅπου ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ, ἄγγελος Σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ, καὶ τοὺς ἐπαλλήλους διὰ τοῦτο παρεσκεύασα πειρασμούς, ἐπικαλοῦμαι· Ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ. καὶ εἴρηκέ μοι· Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. τότε μοι δείκνυται ἡ δύναμις, φησὶν, ὅταν ἀσθενείας ἦτε, καὶ οἱ ὑμῶν τὸν δοκιμώτατον ἀθετεῖτε τοῦ κηρύγματος αἰχμαλώτους, καὶ πάντα χοῦν καταπίπτοντας. Ὅτι γοῦν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐμείναν λαοὶ πλήκτας εἰσπέμψαν, τὸν δεσμοφύλακα ἐδίδαξαν εἰ πᾶσι ξύλῳ ἦσαν οἱ πόδες, εἰ τῇ ἀλύσει αἱ χεῖρες, καὶ ὁ δεσμωτήριον ἐστίετο καὶ μέσον τὸν νύκτα ὑμνούντων αὐτῶν. ὁρᾷς πῶς ἡ δύναμις αὐτῶν ἐν ἀσθενείᾳ ἐτελοῦτο; Εἰ μὴ λελυμένος ὁ Παῦλος, καὶ ἔστιν ἐκεῖνο τὸ εἰπεῖν, οὐκ ἂν ἔφθασε φησὶ· λύε δεδεμένος, καὶ σαλευόμενος καὶ τοῖχοι πόλεως ἔπεσον, καὶ λυόμενοι καὶ οἱ δεσμῶται, ἵνα μείζονος ἡ δύναμις μου φαίνηται ἐν τῷ τὰ παραλόγου καὶ συμπεποδισμένου, τῶν δεδεμένων λυομένων ἁπάντων. τὸν οὖν αὐτὸν καὶ τὸν δεσμοφύλακα ἐξέπληξε τότε· ὅτι μὴ παραυτίκα καὶ πεζεμένος ἀνάγκης, διέβλαπτε μόνης ἐφυτεμένα τὰ θαμέλια, ἀνατρέπουσα ὅλη τὰ ἔργα τοῦ σωτηρίου, καὶ λύσασα τὸν πεπεδημένον ἀπολέσαι· οὐκ ἐκαυθάνετο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔβαπτε Πέτρου, καὶ ἔστ' αὐτὸν τὸν Παῦλον, καὶ ἔβαπτε τὸν ἄλλων ὁ ἀποστόλων ἰδοὺ τις ἀνεμβάπτει τὸν Συνεχῆ, καὶ τοῖς διωγμοῖς τοῦ χεῖρα τὴν Θεοῦ ἀεὶ ἐπενδύσασι, καὶ ταῖς θλίψεσι πᾶσαν φαιδρολόγιον, καὶ ὅτι τοῦ δυνάμεως αὐτοῦ κηρύττουσαν. ὅπερ ἔλεγεν. Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ὅτι γὰρ καὶ μείζονα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πολλοὶ πολλάκις ἤμυνον τοῦ προβλήτου τοῦ αὐτῷ, εἰ μὴ τοσαῦτα παρεωράκατε ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀκούσατε πῶς αὐτὸ δίδυσκει ὁ Παῦλος. Ἐὰν γὰρ ἡ θλῖψιν, φησὶ, κενυχῆσαι δεῖ, ὅτου ἐσμὲν ἄφρονες. Φείδομαι δὲ, μή τις εἰς ἐμὲ λογίζηται, ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ· διὸ ἔστι, φησὶ, πολλῷ μείζονα εἰπεῖν θαύματα, ἀλλ' ἐβουλόμην μήποτε τὸ μέτρον τῶν σημείων μείζονα τοῖς ἐμὲ τοὺς ἀνθρώπους ὑπολάβῃ. ὅμοιον τοῦτο καὶ ὅτε ἐν Πέργῃ, ὅτε ἐν Λύστροις ἐθεράπευσαν, καὶ πανδημεὶ χωλὸν ὤρθωσαν, καὶ πανδημεὶ ἔσπευσαν θῦσαι αὐτοῖς καταστέλλοντες αὐτοὺς καὶ πτήσσοντες, ὡς τοῦτο μὲν ἐμαυτοῦ ἀνθρώπους εἶναι παθήμασιν ὑποκειμένους λέγοντες. Τί ἡμῖν ἀπείλετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ οὐσίᾳ πεποιηκόσι τὸ θαῦμα; καὶ πάλιν ἐν Λύστροις οὐ μόνον ἦσαν ἐκπεπληγμένοι, ἀλλὰ καὶ Ζεὺς καὶ Ἑρμῆς

καὶ

ϗ θύσαι ἐπιχείρων τῷ Παύλῳ ϗ τῷ Βαρνάβᾳ. ὅσα Δημόλαν κακουργίαν. διὸ ὁ
Κύριος ἐπανύδαζε τὸ ἀσέβημα ἐκκαθᾶραι τῆς οἰκουμένης, διὰ τούτων αὐτὸν ἐκφιος εἰσ-
αγαγεῖν ἔπανυδε, πάλιν πείθων αὐθεντᾶς θεοὺς νομίζειν· ὃ ϗ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρό-
νοις ἐποίησε. ϗ τοῦτο μάλιστά ἐστιν, ὃ τῆς εἰδωλολατρείας τὸν ἀρχηγὸν ϗ πρόξενον εἰσή-
γαγε. πολλοὶ γὰρ τῶν πολέμων κατορθώσαντες, ϗ ἔθνη καὶ πόλεις οἰκοδομήσαν-
τες, ϗ ἕτερά τινα τοιαῦτα ἐργασάμενοι, θεοὶ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐνομίσθησαν, ϗ
ναοῖς ἐτιμήθησαν ϗ βωμοῖς, ϗ πᾶς ὁ τῶν ἑλλήνων θεῶν κατάλογος ἀπὸ τούτων σύγκει-
ται τῶν ἀνθρώπων. ἵνα οὖν μὴ ϗ ὑπὲρ τῶν ἀγίων τοῦτο γένηται, συνεχώρησεν αὐτοῦ ἐλεύ-
θεσθαι συνεχῶς, μαίνεσθαι, ἀρρωστίαις περιπίπτειν· ἵνα ἡ τῆς σωματικῆς ἀσθενείας
ἐπιφορὰ ϗ τῶν πειρασμῶν ὁ πλοῦτος πίστιν ποιῇ· προέφθασε τότε, ὅτι ϗ αὐθεντοῦσαι ϗ
ἰδιαίτερα θαυματουργοῦντες, ϗ οὐδὲν πρὸς ἑαυτὸν εἰσφέρεσι *, ἀλλὰ γυμνὴ ἡ χάρις δι'
ἐκείνων πάντα ἐνεργάζετο. εἰ γὰρ οὗτοι μικρὰ ἐν βύθλῃ πεποιηκότες θεοὶ ὠνόμασαν, πολλῷ
μᾶλλον, εἰ μηδὲν ἔπαθον ὑπὸ θεόπνευστοι, τύπτοντες ἐπαύσαντο ἂν πολλοὺς ἐργασάμενοι, οἷα
οὐδεὶς οὐδέποτε οὐκ εἶδεν, οὐκ ἤκουσεν. ὅπερ γὰρ μαίνεσθαι νομίζουσιν αὐτῶν, χρηματίζοντων, δισσημέ-
νων, ἐλαιωνομούντων, καὶ ἐκάστην καθημερινὴν ὥραν, ὅμοιόν τινες εἰς τὸν ἀπό-
στολον ἐνόησαν· πολλῷ μᾶλλον, εἰ μηδὲν ἔπαθον ὑπὸ θεόπνευστοι, τοῦτο ἂν ἐπανω-
ρθώθησαν.

Τρίτη μέν οὖν ἐστιν αὕτη ἡ τῆς κακώσεως αἰτία· τετάρτη δέ, ὃ μὴ νομίζεσθαι οὐδὲν ἀ-
γίους ἐπ' ἐλπίδι τῆς μελλούσης ἀναστάσεως ϗ θεοὶ θεραπεύειν. ϗ γὰρ πολλοὶ τῶν ἐν
ἀσελγείᾳ ζώντων, παρὰ πολλῶν ἐγκαλούμενοι πολλάκις, ϗ πρὸς οὐδὲν τῆς δεούσης καλύ-
πτοντες πόνους, ϗ τῶν ἁγίων ἐγκωμιαζομένων ἀκούοντες ὑπὲρ τῆ τῶν δεινῶν ἀνθρωπίνη, ἀπὸ
τούτων βλασφημεῖν αὐτοὺς ὑπῆρχεσθαι. ϗ οὐκ αὐθεντοῦσι μόνοι, ἀλλὰ ϗ αὐτὸς ὁ βλάσ-
φημος αὐτὸ τοῦτο ἐπανώρθωσεν. ὑπὲρ γὰρ πολιτῶν ὁ Ἰωὴλ παρεκελεύσατο πλούτου, ϗ πολλῆς ἀ-
πολαύσεως ἀνθρωπείας· ἀναιδέστατος ὁμόσας τὸν Θεὸν δι' αὐτὸν ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκφιος, οὐδὲν
ἔχων εἰπεῖν, οὐδὲ ἐπὶ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπολογήσασθαι ἐγκλημάτων, οὐδὲ ταῖς ἀρε-
ταῖς ἐπισκῆψαι τὸν δικαστήν, ποῖς τρόποις ἀνθρώπων ἀπολογίας, οὕτω λέ-
γων· Μὴ δωρεὰν Ἰωὴλ σέβεται σε; παρεφύλαξας τὰ ἔσω αὐτοῦ, ϗ τὰ ἔξω. ὅτι μεθύω, φησίν, ἐστιν Ἰωὴλ α. ι.
ἐκφιος ἀνάρεντος, τοσαύτης ἀνθρωπίνης ἀπολαύων. "τί οὖν ὁ Θεός; βούλόμενος δεῖξαι, ὅτι οὐκ
ὅτι μεθύω θεραπεύουσιν αὐτὸν οἱ ἄγιοι, παρέλκει αὐτοῦ τὴν ἀνθρωπίνην ἀπαξ, ἣν πᾶσι παρέδωκε,
ϗ νοσήματι "χάριτι παρέπεσεν συνεχώρησεν· εἶτα ἐλέγχων αὐτὸν, ὡς εἰκὸς ἦν τὰ ὑποπεύ-
σαντα, φησὶν· ὅτι Ἐπὶ ἔχεις) ἀκαιρίας. σὺ γὰρ εἶπας δίκαιος ὢν ὑπῆρχον καὶ αὐτὸς ἀπολέσας. τοῖς Ἰωὴλ c. γ.
γὰρ ἁγίοις ἀρκεῖ τὸν εἰς ἀμοιβὴν δοθῆναι, ὃ θεραπεύειν θεοὺς ἐπὶ ϗ τῶν φιλούντων
τοῦτο ἀρκεῖ εἰς ἀμοιβήν, ὃ φιλεῖν θεοὺς ἐρώμενον θεοὺς ἑαυτόν, ϗ πλέον οὐδὲν ὑπάρχει, οὐδὲ
ἀγαθόν τι μεῖζον εἶναι τούτου. εἰ γὰρ ἐπὶ "τῶν θεοπνεύστων τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ. ὅπερ
οὖν ϗ ὁ Θεὸς δεῖξαι βουλόμενος, πλέον, ὧν ἤτησεν ὁ Δημόλας, ἔδωκεν. ἐκφιος μὲν γὰρ φη-
σὶν· Ἐξαπόστειλον τὸν χεῖρά σου, ϗ ἅψαι αὐτοῦ· ὁ Θεὸς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλά, Σοὶ αὐτὸν πα-
ραδίδωμί, φησι. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν ἔξωθεν ἀγαθῶν θεοὺς σφενδόνας τὰ σώματα καὶ
δυνάμεις τῶν ἀθλητῶν οὐχ οὕτω φαίνονται, ἐπειδὰν ὁ δημόσιος ἀγὼν ἐλαίῳ πεπότηται ἱμά-
σιοι ὦσι περιβεβλημένοι, ἀλλ' ὅταν αὐτὸν ῥίψαντες γυμνοὶ πρὸς τὰ σκάμματα ἔλκωνται,
τότε μάλιστα τοῦ θεατὰ τῇ τῶν μελῶν ἀνδρείᾳ πεπόθησιν ἐκπλήττουσιν, οὐδεὶς αὐτὸν
ὑπισχνεῖται δυναμένου λοιπόν· οὕτω ϗ ὁ Ἰωὴλ· ἰσχὺς μὲν ἰσχὺν πλούτου ἔπεσπα περιβεβ-
λημένος ἐκφιον, ἐκ ἰσχὺν καταδήλος τοῖς πολλοῖς, ὅσις ἰσχύ· ὅτε δὲ αὐτὸν καθάπερ ἱμάτιον
ἀποδυσάμενος ὁ ἀθλητὴς ἔρριψε, ϗ πρὸς τὸν τῆς ἀνδρείας ἀγῶνας γυμνὸς εἰσῆλθε,
οὕτω γυμνωθεὶς τοῦ θεατὰ ὀξέπληξεν ἀπόνοιαν, ὡς μὴ μόνον τοῦτο πρόφασις, ἀλλὰ καὶ

αὐτὸν

ἀῶ ὁ τῶ ἀπίλων ἡμᾶς ἔχει ὅπι τῆ τῆς ψυχῆς αὐτῦ καρτερία μέγα αἰαχεκεχλῶαι, καὶ κροτῆσαι ⓦ σφαιτίλω ἐκεῖνοι. ὅπερ γὰρ ἔφθιω εἰ πών, οὐχ οὕτως ἐφαίνετο τοῖς ἀνθρώποις πόλα ⓦ πλοῦτον ἐδεδεκλημένος ἐκεῖνος, ὡς ὅτι, καθάπερ ἱμάτιον, ῥίψας αὐτὸν, γυμνὸς ἐδύσετο, ὥσπερ ὁ θάτερος, μέση τῆ οἰκουμένη, ὁ πόντες αὐτῦ τῶ δυξίω τῆς ψυχῆς καπεπλάγησαν. οὐκ ἀπὸ τῆς γυμνώσεως ᾗ μόνοι ἐδείκνυτο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πολλῆς καὶ τῶν ἀῤῥωσίας ἐστομωμένης. ὅπερ γὰρ ἔφθιω εἰ πών, οὐκ αὐτὸς αὐτοῖς ἐπάπαιζεν ὁ Θεός, ἵνα μὴ πάλιν ὁ ἀλαζόλεος λέγῃ, ὅτι ἐφείσω, καὶ [ὅτι] οὐχ ὅσον ἔδει, τοσοῦτον ἐπήγαγες πιερασμόν· ἀλλ' αὐτὸς πρέδωκε τῶ ἀλαζόλῳ καὶ τῶν ἀφθαρσίαν ἀπώλειαν, καὶ τῶν τῆς ἀρχῆς ὄξος ἰσίαν. θαῤῥῶ τῶ ἀθλητῆ, φησὶ· διὰ τοῦτο ὑ κωλύω ⓦ σφαγαπῶν αὐτὸν, ὅσα δὴ ἐθέλῃς παλαίσματα. ἀλλὰ καθάπερ ⓓ δόκιμοι τῶν παλαιστῶν καὶ τῆ τέχνῃ καὶ τῆ ῥώμῃ τῦ σώματος θαῤῥεῖν ἔχοντες, οὐκ ὀρθοὶ συμπλέκονται τοῖς ἀνταγωνισταῖς πολλάκις, οὐδὲ ὀξέως ἴσης, ἀλλὰ μέσους ἑαυτοὺς πρέχουσι καταφεῖν ἐκείνοις, ὥστε λαμπροτέρους ποιῆσαθαι τὸν νίκλον· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς μέσον ἔδωκε τῷ Διαβόλῳ καταφεῖν ⓦ ἅγιον, ἵ' ὀπόταν αὐτὸν μὴ τὸν τοσαύτην τῆς συμβολῆς πλουσιεξίαν κρατήσῃ, καὶ ὅπι τῆς γῆς ἐκπίπτῃ, λαμπροτέρους ὁ σῶφμος ἀρότῃ. χρήσιμον ὅτι δόκιμον· ὡς βούλει δοκίμασον, φησὶν, ὡς βούλει βασάνισον· οὐχ εὑρήσεις ἐν αὐτῷ κηλῖδα. ὑ τῶν ἑτέρων ᾗ ἡμῖν αἱρέσεις δίκτυον μόνον, ἀλλὰ ⓒ ἑτέρων ⓦ θαμῶθεν κομίζει πολλῶν. τί γὰρ φησιν ὁ Χριστός; Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίζωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτω γὰρ ἐδίωξαν καὶ τοὺς ⓦ σφήτας ⓓ πατέρες αὐτῶν. καὶ πάλιν ὁ Παῦλος βουλόμενος ⓦ θαμῶθήσαθαι τῶν Μακεδόνας, Υμεῖς γάρ, φησὶ, μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοὶ, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῆ Ιουδαίᾳ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε ⓒ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθάπερ κἀκεῖνοι ὑπὸ τῶν Ιουδαίων. καὶ Εβραίοις πάλιν οὕτω ⓦ θαμκαλεῖ, καὶ παλέγων τοὺς δικαίους ἄπθμους, τοὺς ἐν κρυπτοῖς, τοὺς ἐν λάκκοις, τοὺς ἐν ἐρήμοις, τοὺς ἐν ὄρεσι, τοὺς ἐν σπηλαίοις, τοὺς ἐν λιμῷ, τοὺς ἐν γυμνοχωρίᾳ διήγησας. ἡ γὰρ κοσμικὴ τῶν παθῶν φέρει πολὺ ⓦ θαμῶθεν τοῖς ἐμπνεωκόσι.

Οπι ᾗ καὶ τοῦ ⓦ ἀεὶ ἀναστάσεως πάλιν τοῦτο εἰσάγει λέγεις, ἀκούσον αὐτοῦ τοῦ Παύλου λέγοντος· Εἰ κατ' ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Εφέσῳ, τί μοι ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; καὶ πάλιν· Εἰ ἐν τῆ ζωῆ ταύτῃ ἐν Χριστῷ ἠλπικότες ἐσμὲν μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. μυρία πάσχομεν δεινὰ καὶ ⓦ πρόσκα βίοι, φησίν. Εἰ τοίνυν οὐκ ἔστιν ἑτέραν ἐλπίδα ζωῆς, τί γέγονεν ἡμῖν ἀγαθὸν ἐνταῦθα; ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐ μέχρι τοῦ παρόντος ἔσπευδε καὶ ἡμέτερα. καὶ τοῦτο δῆλον ἀπὸ τῶν πιερασμῶν τούτων. ἐ γὰρ ἂν ποτε ἀνέχοιτο ὁ Θεὸς ἐν τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα πεποιηκότας κακὰ, καὶ ⓦ πρόσκα βίοι ἄπαντα ἐν πιερασμοῖς ὄντας ἀνιάτοις καὶ δεινοῖς, μὴ πολλῷ μείζοσιν ἀμείψασθαι δωρεᾶς. Εἰ δὲ οὐκ ἀνάγκη, δῆλον, ὅτι βελτίω πάντα καὶ λαμπροτέρα τὰ μέλλοντα ἐστὶν ἑτέρα ζωὴ, καθὼ μέλλει ἐν τῆς βασιλείας ἀληθῶς σφαιροῦν καὶ ἀναπαύσει, τῆς οἰκουμένης ὁρώσης ἅπασης. ὥστε ὅταν ἴδῃς δίκαιον σπουδάζοντα, καὶ σύμφωνα, ἐν ἀῤῥωσίᾳ καὶ πενίᾳ καὶ μυρίοις ἑτέροις δεινοῖς ⓦ παρόντα βίου καταλύοντα, εἶπε πρὸς ἑαυτόν· ὅτι, Εἰ μὴ ἀνάστασις ἐστὶ καὶ κρίσις, οὐκ ἂν ὁ Θεὸς ⓦ τοσαῦτα δι' αὐτὸν πεποιηκότα κακὰ ἀφῆκε μηδενὸς ἀπολαύσαντα ἀγαθοῦ ἀπολῆναι σύτως. ὅθεν δῆλον, ὅτι ἑτέραν αὖθις ἡτοίμασε ζωὴν, ἡδίω τῆς παρούσης, καὶ αἰσχίοτέραν πολλῷ. ἐ γὰρ ἄν, Εἰ μὴ τοῦτο ἐστὶν, τῶν μὲ πονηρῶν εἶασι πολλοὺς πλουτῆσαι καὶ ⓦ παρόντα βίοι, τῶν δὲ δικαίων πολλοὺς ἐν μυρίοις ἀφίει κακοῖς. ἀλλ' ὅπερ παρεσκεύασε καὶ ἀεὶ ἕτερος, ἐν ᾧ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ, τῷ μὲ τῆς πονηρίας, τῷ δὲ τῆς ἀρετῆς ἀποδιδόναι μέλλει, διὰ τοῦτο δυνήσεται τὸν μὲ κακοῦργον, τὸν δὲ πλούσιον ὁρᾶν. καὶ

τῶν

τὴν ἑτέραν ἢ αἰτῆσαι ἀπὸ τῶν γραφῶν πρᾶξαι πιεζόμεθα. ποία ἡ αὐτὴ λύσις; ὃ μὴ λήψῃ ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτὴν πολιτείαν τοῖς καλλιθύροις, ὅτι ἐκεῖνοι φύσεως ἑτέρας μετέσχον, οὐκ ὄντες ἄνθρωποι. Διὰ τοῦτό τις τῶν μεγάλων Ἀλεξάνδρους Ἡλίαν οὕτω φησίν· Ἡλίας δὲ ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν. ὁρᾷς ὅτι ἀπὸ τῆς τῶν πάθων κοινωνίας δείκνυσιν αὐτὸν ἄνθρωπον ὄντα καθ' ἡμᾶς; καὶ πάλιν· Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὁμοιοπαθὴς ὑμῖν. καὶ τοῦτο τὴν κοινωνίαν ἐγγυᾶται τῆς φύσεως. ἵνα δὲ μάθῃς, ὅτι ὁ μακαρίζων ἡμᾶς, ὡς καὶ μακαρίζειν, τοῦτο παιδεύει, δῆλον ἐκ τούτου. ὅταν γὰρ ἀκούσῃς Παύλου λέγοντος· Ὅτι ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν· καὶ, Ὅτι οὓς ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱόν, οὓς παραδέχεται· βούλεται, ὅτι οὐχὶ σὺν ἀνέσεως ἀπολαύσεσθαι, ἀλλὰ σὺν στενοχωρουμένοις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, σὺν θλιβομένοις τούτους ἐπαιρεσόμεθα, καὶ ζηλώσωμεν σὺν ὑπομονῇ ζωῆς, σὺν βιώσεως ἐντιμελουμένοις. ὅτι δὲ ὁ προφήτης φησίν· Ἡ δεξιὰ αὐτοῦ, δεξιὰ ἀδικίας· αἱ θυγατέρες αὐτῶν κεκαλλωπισμέναι, πεπεκοσμημέναι, ὡς ὁμοίωμα ναοῦ· τὰ ταμεῖα αὐτῶν πλήρη, ἐξηρευνημένα οὐ τούτου εἵνεκα τοῦτο· τὰ πρόβατα αὐτῶν πολύτοκα, πληθυόντα ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν· ὁ βόες αὐτῶν παχεῖς· οὐκ ἔστι καταπτῶμα φραγμοῦ, οὐδὲ διέξοδος· οὐδὲ κραυγὴ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῶν. ἐμακάρισαν τὸν λαὸν, ᾧ ταῦτα ὑπάρχει. σὺ δὲ τί φῂς, ὦ πρόφητα; μακάριος, φησὶν, ὁ λαός, ᾧ Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῦ. οὐ τὸν ἐν πλούτοις, ἀλλὰ τὸν ἐν εὐσεβείᾳ κειμένην τοῦτον ἐγὼ μακαρίζω, φησὶ, καὶ μυρία πάσχῃ δεινά. Εἰ δὲ χρὴ καὶ ἑτέρῳ αὐτὸν εἰπεῖν, ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι· ὅτι δοκιμώτερος ποιεῖ τοὺς θλιβομένους ἡ θλῖψις. Ἡ γὰρ θλῖψις, φησὶν, ὑπομονὴν κατεργάζεται· ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν· ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. ὁρᾷς ὅτι ἐκ τῆς θλίψεως δοκιμὴν τοῦ πρὸς τὸν μισθὸν ἐλπίδα ἐντίθησι· καὶ ὃ μόνον οὐ περιεκοσμοῖς ὑπελπίδας ποιεῖ πρὸς τὸν μισθόν; ὥστε οὐ μάτην ἔλεγον, ὅτι αἱ θλίψεις αὗται καὶ πρὸς τὴν ἀναπαύσεως ἡμῖν ἐλπίδας ὑπογράφουσι, καὶ βάσεις ἐργάζονται τοῦ βασανιζομένους. ὥσπερ γὰρ, φησὶν, ἐν καμίνῳ δοκιμάζεται χρυσὸς, οὕτως ἄνθρωπος δίκαιος ἐν καμίνῳ καταπτώσεως. ἔστι δὲ καὶ δεκαπλῆν αὐτὴν εἰπεῖν. ποίαν δὴ ταύτην; ἵνα καὶ πολλάκις εἶπον ἤδη πρότερον, ὅτι εἰ πένας κηλῖδας ἔχομεν, καὶ ταύτας ἐσταυρώθημεν ἀπεπλύμεθα. καὶ τοῦτο πρὸς τὸν πλούσιον ὁ πατριάρχης δηλῶν ἔλεγεν· ὅτι Λάζαρος ἀπέλαβεν αὐτοῦ τὰ κακά, καὶ ἐνταῦθα παρακαλεῖται. ἐπὶ πρὸς ταύτην πάλιν ἑτέραν εὑρήσομεν. ποίαν δὴ ταύτην; ὃ σὺν σιφάσεως ἡμῖν ἐπὶ τὰ βεβαῖα πλεονάζω. ὅσῳ γὰρ αἱ θλίψεις ἐπιτείνονται, τοσούτῳ καὶ αἱ ἀμοιβαὶ αὔξονται, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον. Οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, φησὶ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθεῖσαν εἰς ἡμᾶς.

Τοσαύτας τοίνυν αἰτίας ἔχοντες εἰπεῖν τῆς τῶν ἀγίων κακώσεως, μὴ δυσχεράνωμεν ἐν ταῖς πιεζόμεθα, μηδὲ ἀπορῶμεν, μηδὲ θορυβώμεθα, μηδὲ ἀποδυρώμεθα· ἀλλὰ καὶ αὐλοὶ ταῖς ἑαυτῶν παιδαγωγοῦμεν ψυχάς, καὶ ἑτέρως ταῦτα διδάσκωμεν. καὶ ἴδῃς ἄνθρωπον ἐν ἀρετῇ ζῶντα, φιλοσοφίας ἐπιλημπόμενον, ἀρίστην Θεᾷ, εἶτα μυρία πάσχοντα δεινὰ, μὴ σκάνδαλιζου, ἀγάπητε. καὶ ἴδῃς πολλὰ πονηρίας ἐπιτηδεύματα πρὸς ἁμαρτήματα καὶ μέλλοντά τι χρήσιμον αὐτῷ, εἶτα ὑπερευθυμούμενον, μὴ θορυβηθῇς. καὶ γὰρ οἶδα πολλοὺς πολλάκις τοῦτο ζητοῦντας. ὁ δεῖνά, φησὶν, εἰς μάρτυρα ἀπεδήμησε πέμψαι χρήματα ἀφανιζόμενα, καὶ ναυαγίῳ ἀφῆκεν, καὶ πόλεσι ἀπώλεσεν· ἕτερος πάλιν αὖθ' ὑπὸ τοῦ πατρὸς πεισθεὶς, ληϊστὴς γέγονε· καὶ ἐτύγχανε, καὶ μόλις τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν διέσωσε, γυμνὸς ἀφαιρεθεὶς ἐκφυγεῖν· τί οὖν ἂν εἴποιμι; ὅτι ἐπὶ τούτοις ἀφαλλεῖν χρή. Εἰ γὰρ καὶ ναυαγίῳ πεπείκασιν, ἀλλ' ἔχει καρπὸν τῆς ἐλεημοσύνης ἀπηρτισμένον. τὰ γὰρ ἑαυτῶν πάθη ἐπλήρωσε.

συνέλεξε τὰ χρήματα, ἀπέλεγε, λαβὼν ἀπῆλθε, τῆς ἀποδημίας ἤψατο· ὃ γὴ ναυάγιον λοιπὸν ὑ τῆς αὐτῆ γνώμης γέγονεν. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ὁ Θεὸς τοῦτο συνεχώρησεν *; ἵνα τοῦτον ἐργάσηται" δόκιμον. ἀλλ' ⓐ πέντε, φησιν, ἀπεστερήθησαν τῶν χρημάτων. οὐχ ὅτι αὐτοὺς θεσμοῦ τῶν πεινήτων, ὡς ὁ ποιήσας αὐτοὺς Θεός. εἰ γὰρ ἡ τούτων ἀπεστερήθησαν, ἀλλ' ἐπέρωθεν πλείονα δυνάται προσλαβεῖν αὐτοῖς διὰ πρεσβείας ἀφορμήν. μὴ τοίνυν ἀπαιτῶμεν αὐξησιν διὰ ὑβρίσας τῶν γεωμένων, ἀλλὰ δοξάσωμεν" ὁ ἅπασιν. ὑ γὰρ ἁπλῶς ὁ θεὸς εἰκῆ συγχωρεῖ τὰ τοιαῦτα γένεσθαι πολλάκις· ἀλλὰ μὴ τὸ μὴ" προϊδεῖν τοῦ μέλλοντος" ἀπολαύεσθαι τῆς ἐκ τῶν χρημάτων τούτων προμηθίας," ἢ ἑτέρων αὐτοῖς [δυνάσθαι] ἀντὶ τούτων προσλαβεῖν ἀφορμήν. ἀλλ' ἡ μὲν ἀποστασία τοῦ ναυάγιον δοκιμωτέρων ποιῆ, ὑ πλείονα αὐτῷ προσθήκη μισθόν. τὸ γὰρ ἐλεημοσύνη δοῦναι ὃ τοιούτοις προσπεσόντα προσάγμασι βυσσιζήσαν τῷ Θεῷ πολλῷ μείζον ὄντι. ὑ γὰρ ἄνθρ ἂν δι' ἐλεημοσύνην δῶμεν, ἀλλὰ ὑ ἄνθρ δι' ἕτερον ἀφαιρεθέντες ἐσέγκωμεν γυναικὸς, ὑ τοῦτο πολὺ ἡμῖν φέρει ⓦ καρπόν. ὑ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἐκεῖνο * μείζων ὄντι, ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων δῶ Ἰὼβ τοῦτο ποιήσω φανερόν. ἑκάστοις ἑπτὰ τὰ χρήματα ἐκέκτητο, τοῦ οἰκέτου ἐνέῳξε τοῖς πέντε, τὰ ὄντα πρόβατα ἐξεδίδου· ἀλλ' οὐκ ἦν οὕτω λαμπρὸς, ἑπτὰ τοῦ οἰκέτου ἐνέῳξε τοῦ ἑαυτοῦ τοῖς πέντε, ὡς ὅτε αὐτοῦ ἀκούσας τὰ πεπραγμένα οὐκ ἀπεδυσωπήθησαν. οὐκ ἦν οὕτω λαμπρὸς, ὅτι ἀπὸ τῆς κενεᾶς τῶν προβάτων δόξης μᾶλλον ἐβάλετο, ὡς ἦν λαμπρὸς ὁ βδέλυγμος, ὅτε ἀκούσας, ὅτι πῦρ κατέπεσε, ὑ τὰ θρέμματα πάντα ἀπώλεσεν, πυγμείσησε. τότε φιλανθρωπος ἦν, νῦν ἐγένετο φιλόσοφος· τότε ἠλέει τοῦ πένητας· νῦν ὑ βυσσιζήσῃ διαπαντὸς. ἐ οὐκ ἔστι προς ἑαυτὸν, τί ποτε τοῦτο ἐστι; τὰ προβατα ἀπολωλεκα, ἀφ' ὧν ἐτρέφοντο μυρίοι πένητες· ὑ εἰ ἀναξιος ἦμεν ἐγὼ ἀπολαύειν βδελυγμῶ τοῦ μετέχοντας ἔδει φείσασθαι. ἀλλ' οὐδὲν τούτων οὐκ ἔστιν, οὐκ ἀνείωσεν· ἀλλ' ἤδει ⓦ θεὸν προς ὃ συμφέρον ἅπαντα οἰκονομοῦντα. ὑ ἵνα μάθῃς, ὅτι μείζονα ὕστερον ἔδωκε τοῦ πληγῶν δῶ Ἰὼβ ὅτε ἀφαιρεθεὶς πυγμείσησεν, ἢ ὅτι κεκτημένος ⓦ πλοῦτον ἠλίκη, σκόπει σεαυτόν. ὅτε ἐκέκτητο, κἀν πλάσασθαί τι ὑ" ἐστω φίλῳ τινὰ ἔχει εἰπεῖν ὁ Ἰὼβ ὅλος, εἰ ὑ ψυδῆ, ἀλ' ὅμως ἔχει εἰπεῖν· ὅτι μὴ δωρεὰν σέβεταί σε Ἰώβ; ὅπου γὰ ἅπαντα ἔλαβε, ἐ πάντων αὐτὸν ἐγύμνωσεν, ὁ γὰ τοῦ αὐτοῦ βύσσιας προς ⓦ Θεὸν διετήρησε· τότε λοιπὸν ἐσέφερεν ὃ ἀναίσχυντον τόμε, ὑ οὐδὲν οὐκ ἐπ ἔχει εἰπεῖν. λαμπρότερος γὰ ἀπὸ τῶν πέντε ὁ δίκαιος ἦν. τῷ γὰ ἐν πλούτῳ ζῶντα ποιῆ ἐλεημοσύνην, ὃ πάντα ἁφαρπαγμὸν γυναικὸς ἐσεγκεῖν ἐ μετ' βυσσιζήσας, πολλῷ μείζον ὄντι, καθάπ [οὖν] ὅτι τότε" δέδεικται τῷ δικαίῳ. τότε πολλὴν ἡ φιλοφροσύνη προς τοὺς συνδούλους ἦν, νῦν μέγα ὃ φίλεργον προς ⓦ διαπύτιον ἐδείκνυτο. τοῦτον γὰ οὐχ ἁπλῶς ἐπαινῶ ⓦ λόγῳ, ἀλλ' ὅπου πολλοὶ πολλάκις ἐλεημοσύνας ποιοῦντες, χήρας διατρέφοντες, τοῦ ὑσίου διηρπάσθησαν ἅπασαν· ἕτεροι [ὃ]" γνωμόβρυ τινὸς ἐμπορησμοῦ πάντα ἀπώλεσαν· ἄλλοι ναυαγίοις ἐβάπτισαν· ἄλλοι συκοφαντίαις ἐ τοιαύταις πισὶ ἐπηρείαις μὴ πολλὰς ἐλεημοσύνας εἰς πενίαν καταπέμψασαν ἐκάστοις, καὶ ἀρρωστίαν ὑ νόσον, καὶ πρὸς οὐδὲν οὐδεμιᾶς ἀπέλαυσαν βοηθείας.

Ιὶ οὖν μὴ λέγωμεν, ὃ πολλοὶ πολλάκις λέγουσιν, οὐδεὶς οὐδὲν οἶδεν, ἰχθυᾶ τὰ ἐρημικὰ ἅπαντα ⓦ τοιοῦτον γόργυρον ἐκβαλών. ὁ δίκαια τοσαύτας ἐλεημοσύνας ποιῶν, φησι, πάντα ἀπώλεσε. ὑ τί τοῦτο, ὅτι πάντα ἀπώλεσεν; αὐ γὰ ἐπὶ τῆς ἀπωλείας βυσσιζήσῃ ταύτης, πολλῷ μείζονα προσλαβὼν Θεοῦ διπλασίονα) τοῦ βύσσιας, ὑ οὐ διπλασίονα, καθάπ ὁ Ἰὼβ, ἀλλ' ἑκατονταπλασίονα ἀπολήψα)" ἢ τοῦ μέλλουσαν ζωήν. εἰ γὰ ὁ θεὸς πάντα κακῶς, αὖθ' δὴ τοῦτο μείζονα αὐτῷ προξενεῖ ⓦ ἐκεῖ ὄντα ὄντι, ὃ φέρειν γυναικὸς ἅπαντα. ὅτι γὰ πλείονα αὐτὸν καλῶν σκάμματα ὑ παλαίσματα μείζονα, ἀπὸ τῆς βύσσιας

εἰς

Εἰς πενίαν ἀφῆκεν ἐμπεσεῖν ὁ Θεός. πῦρ ἐσχηκὼς πολλάκις κατανάλωσε σε τὴν οἰκίαν, καὶ τὴν οὐσίαν ἐδαπάνησεν ἅπασαν. δύναμαι δεῖξαι τῆς τοῦ Ἰὼβ συμβεβηκότων διηγήσεως τὴν διαστολὴν τῶν δυναμένων κωλῦσαι καὶ μὴ κωλύσαντα, ἵνα τοσοῦτον λάβῃς μαθὼν, ὅσον εἰ πάντα ἐκεῖνα εἰς τὰς τῶν πενήτων ἀπέβαινε χεῖρας. ἀλλ' ὁ πενία ἀφόρητος καὶ λιμὸς καὶ μυρίοις κακοῖς. δύναμαι δεῖξαι τὸν Λαζαρίου τὸν καὶ ἰάσιμα, καὶ πενία, καὶ ἐρημία, καὶ μυρίοις τοῖς ἑτέροις πυκλοῦντος, καὶ ταῦτα μὴ δεόντως τοσαύτων. δύναμαι δεῖξαι τὴν ἀποστόλων, οἳ καὶ λιμῷ καὶ λύπῃ καὶ γυμνότητι διῆγον· τὴν τοσαύτην, τὴν πατριαρχῶν, τῶν δικαίων· καὶ πάντας εὑρήσεις ἐκείνους οὐ τοὺς πλουτοῦντας, οὐδὲ τοὺς τρυφῶντας, ἀλλὰ τοὺς πενομένους, τοὺς θλιβομένους καὶ στενοχωρουμένους ὄντας. ταῦτα οὖν καὶ σεαυτῷ συλλέγων εὐχερίσησον τῷ δεσπότῃ, ὅτι σε τῆς μοίρας ταύτης ἐποίησεν, οὐχὶ μισῶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα φιλῶν. ἐπεὶ καὶ τοὺς οὐχὶ μισῶν οὐκ εἴασε τοσαῦτα πάσχειν δεινά, ἀλλ' ὅλῃ σφόδρα ἐφίλει, λαμπροτέρους αὐτοὺς ἀφ' ὧν κακῶν τούτων εἰργάζετο. οὐδὲν βιωφελέστερον ἔσται ἀγαθόν, ὥσπερ οὖν βλασφημίας χεῖρον οὐδέν. μὴ θαυμάσωμεν, ὅτι πνευματικοῖς ὀπτηθῶμεν πράγμασι πολλὰ πάσχοντες δεινά. ὥσπερ γὰρ οἱ λησταὶ, οὐκ ἔνθα χρυσὸς καὶ ἄργυρος καὶ λαμπρὰ μή, ἀλλ' ἔνθα χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον, ἐκεῖ διορύττουσι, καὶ σιωπῇ ἀγρυπνοῦσιν· οὕτω καὶ ὁ διάβολος τούτοις μάλιστα ὀπτᾶται τοῖς πνευματικῶν ἀπολαύουσι πραγμάτων. ἐκεῖ πολλαὶ αἱ ὀπτεύουσαι, ἔνθα ἀρετή· ἐκεῖ φθόνος, ἔνθα ἐλεημοσύνη. ἀλλ' ἔστι καὶ ἡμῖν ἐν ὅπλοις μέγιστον, ὃ πάσας ἰσχύει καὶ τοιαύτας μὴ ἰσχύειν ἀποκρούσασθαι, τὸ διὰ πάντων τούτων βιάζειν τὸν Θεόν. ὁ Ἄβελ, εἰπέ μοι, οὐχὶ τῶν προτείων τῷ Θεῷ ἀπῆξε δώρων; πόθεν τῆς ἀδελφικῆς ἔπεσε χάριτος; ἀλλ' ὅμως ὁ Θεὸς συνεχώρησε, οὐχὶ μισῶν ἐποίησε ταῦτα, ἀλλὰ καὶ σφόδρα φιλῶν, καὶ προῆκε τὴν τῆς καλλίονος ἐκείνης θυσίας τιμὴν καὶ ἕτερον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ μὴ τυχεῖν οὐκ ἔχων εἰπεῖν. ὁ Μωϋσῆς ἠθέλησεν ἀδικουμένῳ βοηθῆσαι, καὶ φόνου ἐκινδύνευσε, καὶ τῆς πατρίδος ἐξέπεσε. καὶ ὁ Θεὸς συνεχώρησεν, ἵνα μάθῃς τῶν ἀγίων τὸν ὑπερβολήν. εἰ γὰρ προεῖδότες, ὡς οὐδὲν πταίσαντες διῆσαν, οὕτως ἠπορήθησαν τῶν πνευματικῶν πραγμάτων, οὐδὲν μέγα ἂν ἐδείξαμεν ποιοῦντες, εἰ χάριν τῆς ἀσφαλείας ἔχοντες τοιοῦτον· νυνὶ δὲ οὐτοῦδε μάλιστα δεῖ θαυμαστοὶ τὰ ἐναντία πράττοντες, ὅτι καὶ κινδύνους καὶ ζημίας καὶ θανάτους καὶ μυρία κακὰ προορώμενοι, ὅμως τῶν τοιούτων οὐκ ἀφίσταντο κατορθωμάτων, οὐδὲ ὀκνηρότεροι ἐγίνοντο ταῖς τῶν φόβων προσδοκίαις. καθάπερ οὖν ὁ τῆς παιδὸς ἔλεγεν· Ἔστι Θεὸς ὃς οὐκ ἐθέλει δύνασθαι, ἡμᾶς· καὶ ἐάν μὴ, γνῶτε ἔφη σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τὴν εἰκόνα τὴν χρυσῆν, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν. σὺ τοίνυν ὅταν μέλλῃς τι ποτὲ ἐργάζεσθαι τῷ κῷ Θεοῦ, πολλοὺς προσέρχεσθαι κινδύνους, πολλὰς ζημίας, πολλοὺς θανάτους· καὶ μὴ ξενίζου, μηδὲ θορυβοῦ συμβαινόντων τούτων. Τέκνον γάρ, φησιν, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν. οὐδὲ * πυκτεύειν ἀγεγύμνωσο χωρὶς πραγμάτων προσδοκᾶν στέφανον δύνασθαι· καὶ σὺ τοίνυν, ἀγαπητὲ, προῆκε τὴν ἀφέλειαν παγκρατίαζε καὶ καθοδήγησον, μὴ τὴν ἀκίνδυνον καὶ τρυφῆς γέμουσαν δίαιταν βίον. οὐ γὰρ σὲ ταῦτά σοι ταῖς ἀμοιβαῖς καὶ ταῖς στεφάνοις, ἀλλ' εἰς τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ ἀπομάττει στέφειν ὁ Θεὸς ἵνα λαμπρὸς ᾖς. ὅταν οὖν ἢ κόπος τι πάσῃς ἀγαθοῦ ἕνεκα ἢ σὸν τι ἀποβάλῃς, ἢ ἕτερον τοῦτο πάσχοντα ἴδῃς, εὐφραίνου καὶ χαῖρε. μείζονος γὰρ ἀμοιβῆς ἐστὶν ἄθλοις ὁ προσμένοις σοι κῦρ. * μὴ καταπέσῃς, μηδὲ κατάλυσιν τῶν προθυμιῶν, μηδὲ ὀκνηρότερος γένῃ· ἀλλὰ μᾶλλον ὀπτήθητι τῆς πλείονος τῆς προθυμίας. ἐπεὶ καὶ ὁ ἀπόστολος, πίνακα σκήπτοις, μαστιζόμενοι, λιθαζόμενοι, δεσμωτήρια συνεχῶς οἰκοῦντες, οὐ μόνον τῆς τῶν κινδύνων ἀπαλλαγῆς, ἀλλὰ καὶ αὐξῆς τοῖς κινδύνοις τῆς μείζονος τῆς προθυμίας ὃ τῆς ἀληθείας κατήγγελον κήρυγμα. καὶ ἔστιν ἰδεῖν Παῦλον καὶ αὐτῷ τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ αὐτῆς τῆς ἀ-

λύσεσι κατηχοῦσα, μυσταγωγοῦντα, ἢ ὲ δικαστηρίῳ πάλιν ὃ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦντα, ἢ ὲ ναυαγίῳ, ἢ ὲ χιμῶνι ἢ ὲ μυρίοις κινδύνοις. τοῦτος ἢ σὺ τοίνυν, ἀγάπητε, ζήλωσον τοὺς ἁγίους, ἢ τῶν ἀγαθῶν ἔργων" αὐτέχου, ἕως ἂν ἐμπνέῃς. κἂν μυριάκις ἴδῃς ⸀διακοπησόμενά τι ⸂ⲙ⸃ ⸀διάβολον, μηδέποτε ἀπόσῃς. σὺ μὲν γὰρ χρήματα ⸀διακομίζων [ἴσως] ναυαγίῳ ἔπεισες· ὁ ⸂ⲡ⸃ Παῦλος, ὁ πάντων χρημάτων τιμιώτερον ἑαυτῷ, ⸂ⲙ⸃ λόγῳ βασάζων εἰς τὴν Ρώμην ἀπῆλθε, ἢ ναυαγίῳ ἔπεισε, ἢ μυρία ⸀ἔπαθεν δεινά. καὶ τοῦτο" αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπών· Ὅτι πολλάκις ἠβουλήσαμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο. καὶ ὁ Θεὸς ⸀συνεχώρησεν, οὐκ ἀφειδούσας τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως δηλονότι, ἢ δείκνυσιν ὅτι καὶ μυρία ποιοῦντος τοῦ ⸀διαβόλου καὶ κωλύοντος, ἐστὶν αὕτη ἡ τοῦ κηρύγματος" ⸀πλατύνσις ἡ διεκόπτετο. ⸀διὰ τοῦτο δὲ ἅπασιν ὁ Παῦλος ⸀συμφέρει τῷ Θεῷ, εἰδὼς ὅτι" δοκιμώτερον αὐτὸν ⸀διὰ τούτων εἰργάζετο· καὶ τῆς προθυμίας αὐτοῦ τὸ σφοδρὸν εἰ ἅπασιν ἐδείκνυτο, οὐδὲν τούτων τῶν κωλυμάτων" ἐγκοπὴν ὤμνυε. ὁσάκις τοίνυν δοῦ ἀποτυγχάνω, τοσαυτάκις ἀπιὼν τῶν παθηματικῶν ἔργων· καὶ μὴ λέγωμεν, τίνος ἕνεκεν ⸀συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὰ κωλύματα; ⸀διὰ γὰρ τοῦτο ⸀συνεχώρησεν, ἵνα σοῦ τὴν προθυμίαν ὁ Θεὸς εἰς πολλοὺς" ⸀διέξῃ μᾶλλον, καὶ ὁ πολὺ φίλτρον ὁ πρὸς αὐτόν. φιλοῦντος γὰρ μάλιστα τοῦτο ἐστὶ, ὃ μηδέποτε ἀφίσασθαι τῶν τὰ φιλτρώδη δοκούντων. ὁ μὲν γὰρ χαῦνος καὶ ῥᾴθυμος οὐκ ἀφέντες εὐθέως ἀπαπεσεῖται τῆς προσβολῆς· ὁ ⸀δὲ σφοδρὸς ἢ διεγηγερμένος, κἂν μυριάκις ἐγκόπτηται, τοσούτῳ μείζονος ὀρέγεται τοῖς τοῦ Θεοῦ προσκόμασι, τὰ πρὸ ἑαυτοῦ πάντα πληρῶν, καὶ ἐν πᾶσιν εὐχαριστῶν. τοῦτο δὴ καὶ ἡμᾶς ποιῶμεν. μέγας ⸀ἐπαινεῖται ἡ εὐχαριστία, μέγας στέφος, ἀνάλωτον ἀγαθόν, ὅπλον ἰσχυρόν· ὥσπερ οὖν βλασφημία τοὐναντίον ἐπιτείνει ζημίαν, καὶ ὧν ἀπωλέσαμεν," πλείονα προσαπωλέσαμεν ποινήν. ἀπώλεσας χρήματα· ἀλλὰ μὴ εὐχαριστήσῃς, κερδήσεις τὴν ψυχὴν, καὶ μείζονα κτήσῃ τὸν στέφανον, τὸ Θεοῦ πλείονα τὴν εὔνοιαν, ὅταν πάσῃ θύμῳ· ἂν δὲ βλασφημήσῃς, προσαπώλεσας καὶ τὴν σωτηρίαν τὴν σαυτοῦ, καὶ οὐδὲν ἐκεῖνα ἀνέκτησας, καὶ ταύτην κατέθυσας.

Ἀλλ' ὅπου δεῖ βλασφημίας ἡμῖν ὁ λόγος ἐλήλυθεν, μίαν ὑμᾶς ἅπαντας αἰτῆσαι βούλομαι χάριν ἀντὶ τῆς δημιουργίας ταύτης καὶ τῆς ⸀διαλέξεως, ἵνα μοι σῶν τὴν πόλιν βλασφημούσας σωφρονίσητε, καὶ ἀκούσης τινὸς τὸ ἀμφόδῳ, ἢ τὸ ἀγορᾷ μέσῃ βλασφημοῦντος ⸂ⲙ⸃ Θεοῦ, προστρέλθε, ὅπου πίμπρασι καὶ πλαγὰς ὅπου δεῖται δεῖ, μὴ ⸀ἀναιτήσῃ. ῥάπισον αὐτοῦ τὸ ὄψιμον, σώσατε αὐτοῦ τὸ τόμον, ἀγίασον σὺ τὴν χεῖρα διὰ τῆς πληγῆς. καὶ ἐκκαλοῦσί τινες, καὶ εἰς ⸀δικαστήριον ἕλκουσιν, ἀκολούθησον καὶ ὅπου τοῦ βήματος βύθιοι ὁ δικαστὴς ἀναστήσῃ, εἰπὲ μοι παῤῥησίας· ὅτι [εἰς] ⸂ⲙ⸃ βασιλεία τῶν ἀγγέλων ἐβλασφήμησεν. εἰ γὰρ ⸂ⲙ⸃ ἐπὶ γῆς βασιλέα σοῦ βλασφημοῦντας κολάζεσθαι χρή, πολλῷ μᾶλλον σοῦ ἐκείνους ὑβρίζοντας. κἂν ὀργὴ ὁ ἔγκλημα, δημόσιον ὁ ἀδίκημα· ἔξεστιν ἐκάστῳ τῶν βουλομένων κατηγορεῖν. μανθανέτωσαν ⸀δὲ Ἰουδαῖοι ἢ ἕλληνες, ὅτι σωτῆρές εἰσι τῆς πόλεως ⸀ἡμεῖς οἱ χριστιανοί, ⸀δὲ κηδεμόνες, ἢ προστάται, ἢ διδάσκαλοι. ἢ μανθανέτωσαν τοῦτο αὐτὸ ⸀ἀκούσαντες ἢ διεγραμμένοι, ὅτι ἢ σοῦ τοῦ Θεοῦ δούλους αὐτοὺς φοβεῖσθαι χρή· ἵνα κἂν ἕλωνταί ποτε φθέγξασθαί τι τοιοῦτον, ἀλλήλους πάντα χορὸν ⸀ἐμβλέπωσι, ἢ ταῖς σιαῖς πέμψωσι, ἀγανακτοῦντες μὴ πω χριστιανὸς ἀκούσας ὑβριστικὸν ὑπομένῃ, ἢ κολάσῃ σφοδρότερον. οὐκ ἤκουσας τί Ἰωάννης ἐποίησε; " τύραννον εἶδε γάμου παρανόμου ἅπτεσθαι νόμους, ἢ μὴ παῤῥησίας τὸ μέσον τῆς ἀληθείας φῆσαι, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου. ἐγὼ δέ σε οὐκ ὅπου τύραννον ἤγαγον, οὐδ' ὅπου δικαστήν, οὐδ' ὅπου γάμων ⸀διανομευτήν, οὐδ' ὅπου στρατοδούλων ὑβριζομένων· ἀλλ' ὅπου τῆς εἰς ⸂ⲙ⸃ δεσποτείαν παῤῥησίας ⸂ⲙ⸃" ἐμέλλησεν ἀξιοῦ σωφρονίζειν. ἄρα γε, εἰ ἔλεγέ σοι, ὅτι τοὺς βασιλεῖς ἢ τοὺς δικαστὰς ⸀διαπομπεύεις, κόλαζε ἢ ὀργοῦ, οὐκ ἂν με μάτην ἔφης; καίτοιγε Ἰωάννης τοῦτο ἐποίησεν· οὕτως οὐδὲ

οὐδὲ τοῦτο μεῖζον ἡμῶν. ἀκούσατε οὖν καὶ τῶν ὁμοδούλων, καὶ τῶν ὁμοτίμων δέρθωσον, καὶ ἀπόδειξον δέη, σωφρονίζειν ⓦ ἀδελφὸν μὴ ἀποκτείνης. μάρτυς ἐστὶ σοι τοῦτο ἔστιν· ἐπεὶ ἡ Ἰωάννης μάρτυς ἦν. κεφαλὴν γὰρ ἤτησαν ὀρχησάμενον, οὐδὲ προσκυνῆσαι εἴδωλον· ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἱερῶν νόμων ὑβρίζομένων τὸν κεφαλὴν ἀπέδωκεν. καὶ σὺ τοίνυν ἀγάπησον μᾶλλον ἀκοῦσαι τοῦ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ. ἡμῖν μὲν λέγε ὃ ψυχρόν τοῦτο ῥῆμα· τί δέ μοι μέλει; οὐδὲν ἔχω κοινὸν πρὸς αὐτόν. πρὸς ⓦ Δεσπότην οὐδὲν ἔχομεν κοινὸν μόνον· πρὸς δὲ τοὺς δούλους ἅπαντα πολλὰ ἔχομεν κοινά. τῆς φύσεως ἡμῖν τῆς αὐτῆς μετέχουσι, τὸν αὐτὸν γῆν οἰκοῦσι, καὶ ταῖς αὐταῖς τρέφονται τροφαῖς, τὸν ἀέρα ἔχουσι διαπορεύειν, τοὺς αὐτοὺς εἰσέρχονται νόμους, ὑπὲρ ὧν αὐτὰ ἡμῖν πολεμεῖται ἀγαθά. μὴ τοίνυν λέγωμεν, ὡς οὐδὲν ἡμῖν κοινὸν πρὸς αὐτούς. Σατανικὴ γὰρ αὕτη ἡ φωνή, δεσποτικὴ δὲ ἀπόφασις. μὴ τοίνυν ταῦτα λέγωμεν, ἀλλὰ τὸν πρέποντα ἀδελφοῖς κηδεμονίαν ὑπομείνωμεν. ἐγὼ γὰρ τοῦτο μὲν πάσης παρηκούσης τῆς ἀκριβείας, καὶ ἐγκαλοῦσιν πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι εἰ ὑμεῖς βουληθείητε πάντες ⓐ πρόθυμοι εἰς ταῦτα διακεῖσθαι τὸν σωτηρίαν τῶν τῆς πόλεως οἰκούντων, ταχέως ἡμῖν ἅπασα διορθοῦται. κεφάλαιον δὲ ἐλάχιστον μέρος τῆς πόλεως εἰς ταῦτά ἐστιν, ἐλάχιστον καὶ ὃ πλῆθος, ὃ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ σύστηματος. διακινδυνεύομεν τοίνυν τοῦ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν σωτηρίαν. ἄρχε * εἰς δὲ δέησιν ζῆλος πεπυρωμένος ὁλόκληρον διορθώσασθαι δῆμον. ἔστω γὰρ μὴ εἷς, μηδὲ δύο ἢ τρεῖς, ἀλλὰ τοσοῦτοι ἢ ὅσον πλῆθος τὸ δυνάμενον τῆς τῶν ἡμελημένων διορθώσεως ἅψασθαι· οὐδαμόθεν ἑτέρωθεν, ἀλλὰ πρὸς τοῦ ἡμετέρου ῥᾳδυμίαν, οὐ πρὸς τοῦ ἀδύνατα ⓐ πλείους ἀπόλλυνται καὶ καταπίνουσι. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, εἰ μὲ μάχιμον ἴδοιμεν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, προθύμως καὶ κατηγάπησεν τοὺς μαχομένους; καὶ τί λέγω μάχιμον; εἰ καταπιστὸν ἴδοιμεν ὅσον, πάντες χεῖρα ὀρέγειν καὶ συναίρειν ἀπειμεν· τὴν δὲ ἀδελφὴν ἀπολλυμένην, ἀμελεῖν; ὅσος ἐστὶν ὁ βλασφημος, καὶ θυμοῦ φορτίον οὐκ οἰσόμενον κατέπεσε. προσέλθε καὶ θαυμάτων, καὶ διὰ ῥημάτων, καὶ διὰ πραγμάτων, καὶ δι' ὑπουργείας, καὶ διὰ σφοδρότητος· ποικίλον ἔστω τὸ φαρμακον. εἰ οὕτω πάντα καὶ ἑαυτοὺς οἰκονομήσωμεν, καὶ τῆς τοῦ πλησίον δυσπραγίας ὠμεθα σωτηρίας· ταχέως καὶ χείρους αὐτοῖς τοῖς τὸ διορθώσεως ἀπολαύσουσι πολλοὶ ἐσόμεθα καὶ ἐπιεικεστοι, καὶ ὁ πάντων μεῖζον ἐστί, τῶν ἀπειλημμένων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΜΟΙΩΣ ΛΕΧΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΠΑΛΑΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ὄντος αὐτοῦ πρεσβυτέρου, περὶ τῆς συμβάσης συμφορᾶς τῇ πόλει Ἀντιοχείᾳ, ὑπὲρ τῆς ἀταξίας τῆς χαλαζοφόρου τῶν ἀνδριάντων Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως, καὶ εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Τοῖς πλουσίοις παράγγελλε τῷ τῶν αἰῶνι μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ πλουτεῖν. α. Τιμ. ς. ιζ.

ΤΙ εἴπω, καὶ τί λαλήσω; διακρύων ὁ παρὼν καιρὸς, οὐχὶ ῥημάτων· θρήνων, οὐ λόγων· βύσσης, οὐ δημηγορίας. τοιούτων τῶν τετολμημένων τὸ μέγεθος· ὥστε αἰσχύνης ὁ ἔλεγχος· ὥστε μέγα τὸ τραῦμα, καὶ πάσης ἰατρείας μεῖζον, καὶ τῆς ἄνωθεν διοικοῦντος βοηθείας. ὅτε μὲν οὖν ὁ Ἰωὴλ παίτα ἀποβαλὼν ὑπὲρ τῆς χωρίας ἐκάθητο, ἀκούσαντες ⓐ φίλοι παρεγένοντο· καὶ ἰδόντες αὐτὸν πορρωθεν, τὰ ἱμάτια * διέρρηξαν, καὶ σποδὸν κατεπάσαντο, καὶ μέγα ἀνώμωξαν. νῦν δὲ τοῦτο πᾶσαι πόλεις ἁπάσας πανταχοῦ κύκλῳ πεποίηκαν ἐχθρῶν, καὶ πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν ἐλθεῖν, καὶ θρηνῆσαι τὰ γεγενημένα μὴ συμπα- Ἰωὴλ α. ιγ.

θείας ἀπάσης. ἐκεῖνος ὅπου τῆς κοιλίας ἐκράθητο τότε· αὕτη δὲ μεγάλη παιδὶ κράθη) πῶς. καθάπερ γὰρ τότε ὁ Δαβὶδ ἐκ τοῦ παιμνίου καὶ τῆς βουκολίας ἁπάσαν ὠρχήσατο τὴν δικαιοσύνην, οὕτω καὶ οὗτος ἐκ τῆς πόλεως ἅπασαν ἐξήλασεν. ἀλλ' ὁ Θεὸς καὶ τότε καὶ νῦν συνεχώρησε· τότε μέν, ἵνα τὸ δίκαιον λαμπρότερον ποιήσῃ τῆς μεγίστης τῶν περιστάσεων· νῦν δέ, ἵνα ἡμᾶς σωφρονεστέρους ἐργάζηται τῆς τῶν θλίψεως ταύτης ἀπολαύσεως. δότε μοι, φησὶν, εἰπεῖν τὰ πρόσφατα. ἐσιγήσαμεν ἡμέρας ἑπτά, καθάπερ τὸ φίλοι τὸν Ἰώβ· δότε μοι δεῖξαι σῶμα σήμερον, καὶ τὸν κοινὸν τοῦτον ὀδυρεσθαι συμφοράν. τίς ἡμῖν ἐβάσκηνεν, ἀγαπητοί; τίς ἡμῖν ἐφθόνησε; πόθεν ἡ τοσαύτη γέγονε μεταβολή; οὐδὲν τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας στυγνότερον ἰῶ, οὐδὲν γέγονεν ἐλεεινότερον νῦν. δῆμος βύταχλος οὕτω καὶ ἥμερος, ὡς καθάπερ ἵππος χαροπὸς θὴς καὶ πῦρ αὐτὸς, ἀεὶ ταῖς τῶν ἀρχόντων εἶχεν χερσὶν, ὥστε μηδὲν ἡμῖν ἀπεικάσαι τῶν νῦν, ὡς τοσαῦτα ἐργάσασθαι κακά, ἃ μηδὲ θῆρες εἰπεῖν. ἐδυρόμην καὶ θρηνῶ νῦν, καὶ τὸ μέγεθος τῆς περισκοτώσης ἀπωλείας, ἀλλὰ δεῖ τὸν ὑπερβολὴν τῆς γεγενημένης μανίας. εἰ γὰρ μὴ προεῖπεν βασιλεὺς, μηδὲ ὠργίσθη, μηδὲ κολάσεις καὶ πεμπτήριον, πῶς οἴσομεν, εἰπέ μοι, τὸν ἀκμαῖον τὸν ἀπὸ τῶν γεγενημένων; παρακαλεῖται μοι τῆς διδασκαλίας ὁ λόγος τῶν θρηνούντων· μόλις ἰσχύω δεῖξαι στόμα, καὶ ἀνοῖξαι χεῖλη, καὶ κινῆσαι γλῶτταν, καὶ ῥήματα περιθεῖναι. οὕτω, καθάπερ χειμὼν, ὁ τῆς ἀθυμίας ὄγκος ἀποστρέφει μοι τὴν γλῶτταν, καὶ τῶν ῥημάτων ἐπιλαμβάνεται. οὐδὲν τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας περίστερον μακαριώτερον ἰῶ·* οὐδὲν ἀτρεπίστερον γέγονε νῦν. καθάπερ μάλιτται κηρίον βομβοῦσαν, οὕτω τὸν ἀγορὰν περιέπλεκτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸν πόλιν οἰκοῦντες, καὶ πάντες ἡμᾶς ὑπὸ τῶν πλήθη τούτων περίστερον ἐμακαρίζομεν· ἀλλ' ἰδοὺ νῦν ὁ κηρὸς τοῦτο γέγονεν ἔρημον. καθάπερ γὰρ τὰς μελίττας ἐκείνας καπνὸς, οὕτω τὰς μελίττας ταύτας φόβος ἀπέλασεν. μᾶλλον δὲ καὶ ὁ περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ θρηνῶν ὁ προφήτης ἔλεγε, τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐπὶ καιρὸν ἐρῶμεν νῦν· Ἐλοιμώθη ἡ πόλις ἡμῶν ὡς τερέβινθος ἀποβεβληκυῖα τὰ φύλλα, καὶ ὡς παράδεισος ὕδωρ μὴ ἔχων. καθάπερ γὰρ παράδεισος, τῆς ἀρδείας ἐπιλειπούσης, ἔρημα τῶν φύλλων, γυμνὰ τῶν καρπῶν τὰ δένδρα δείκνυσιν, οὕτω δὴ καὶ ἡ πόλις ἡμῶν γέγονε νῦν. τῆς γὰρ ἄνωθεν βοηθείας ἐγκαταλιπούσης αὐτὴν, ἔσηκεν ἔρημος, γυμνὴ τῶν οἰκητόρων ἡμερωθέντων ἡδέως ἀπάντων. ἐστὶν πατρὶς γλυκύτερον· ἀλλ' ἐστὶν πικρότερον γέγονε νῦν. πάντες τὸν εὐεγκοῦσαν ὥσπερ παλίδα φεύγουσιν, ὥσπερ βαράθρου ἀπολιμπάνουσιν, ὥσπερ πυρᾶς ἀποπηδῶσι. καὶ καθάπερ οἰκίας ἀναπεπταμένης οὐκ ἔστιν τὸν οἰκέτην οἰκοῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες ἐπὶ πλησίον μὴ πολλῆς ἀποπηδῶσι τῆς ταπεινότητος, γυμνὸν δὲ σῶμα δεικνῦσαν ταπεινάζοντες, οὕτω δὴ καὶ νῦν· τῆς βασιλικῆς ὀργῆς, καθάπερ πυρός τινος, φεύγων ἕξιν περισκοτώσης, ὅτι ἐπ' αὐτὴν ὁλοῦ βαδίζει ἐλθὴ τὸ πῦρ, ἕκαστος ἐπείγεται περιελθεῖν, καὶ γυμνὸν δεικνῦσαν τὸ σῶμα. καὶ γέγονεν ἡμῖν αἴνιγμα νῦν ἡ συμφορά· χωρὶς πολεμίων φυγὴ, χωρὶς μάχης μετανάστασις, χωρὶς ἁλώσεως αἰχμαλωσία. οὐκ εἴδομεν βαρβαρικὸν πῦρ, οὐ πολεμίων ὄψιν ἐθεασάμεθα, καὶ τὰ τῶν ἐναλωκότων πάθομεν. πάντες νῦν αἱ ἡμέτεραι μαθήσεσι συμφοράς. τὸν γὰρ ἡμετέρους ἐπιδεχόμενοι φυγάδας, πρὸ ἐκείνων τὸν τῆς πόλεως μεμαθήκοσι πλησίον.

Ἀλλ' οὐκ αἰσχύνομαι ὑπὲρ τούτου, οὐδὲ ἐρυθριῶ. μαθητεύσαι ἅπαντες αἱ τῆς πόλεως πάθη, ἵνα συναλγήσαντες τῇ μητρὶ, κοινὴν ἀπὸ τῆς γῆς ἁπάσης ἀνενέγκωσι τῷ Θεῷ φωνὴν, καὶ ὁμοῦ μαθόντι τὸν κοινὸν ἀπάντων μητέρα καὶ δεσπότην τῶν ὅλων δεξιτήσωνται βασιλέως. ἐσπίθη περισκοτώσης ἡμῖν ἡ πόλις, ἀλλὰ νῦν αὐτὴν σαλεύονται τῶν οἰκητόρων αἱ ψυχαί. τότε ἐσπίετο τὰ θεμέλια τῶν οἰκημάτων, νῦν δὲ αὐτὰ δονεῖται τὰ θεμέλια τῆς ἑκάστου καρδίας· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν θαλάττης ἅπαντες βλέπομεν, καὶ φόβῳ συζῶμεν διηνεκεῖ, καὶ τὸν τῶν Καίνων ἀποφεύγομεν πηρωσίαν, ἐλεεινότερον τῶν

ποτε

Ησ. α λ.

ποτε ὃ δισμωτήριον οἰκουώτων ἀλαχείμβροι, καὶ πολιορχίδω πολιορκούμβροι ξέπω τινὰ καὶ
χαμὴν, καὶ πολλῷ τῆς νεομισμένης διποτίεσι. ⓐ μὴ γὰρ ἐπὶ τῶν πολεμίων τοῦτο παλαι-
τὴς, Εἴσω τειχῶν ἀποκλείονται μόνον· ἡμῖν ὁ καὶ ἡ ἀγορὰ ἄλαλος γέγονε, καὶ τοῖς τοίχοις ἕκα-
στος τῆς οἰκίας ἐναποκέκλεισται τῆς ἑαυτοῦ, καὶ καθάπερ ἐδὺ πολιορκουμβροις οὐκ ἀσφαλὲς
χαρῶσαι ὃ τεῖχος, τῶν πολεμίων ἔξω ἀφεκαθημβρων· ὕτως οὐδὲ πολλοῖς τῶν τιὺ πό-
λη οἰκουώτων ἀσφαλὲς ἐξῆλθε, οὐδὲ ἐς τὰ μέσα φαιτῶσαι ἀλλ' ἐδὺ πάντοθεν ἀπροϊόντας
ἀραπίους ἐ αἰτίους, καὶ ἐκ μέσης ἁρπάζοντας τῆς ἀγορᾶς, καὶ τοὺς ὃ δικαίους ἀπλῶς ἐ
ὡς ἔτυχεν ἕλκοντας. ἀλλ' οὔτε ἐλθόντες μὴ τῶν οἰκοτῶν τῶν ἑαυτῶν ἔνδοι συμπεποδισ-
μβροι κάθηνται, τίς ζωνελήφθη; τίς ἀπήχθη; τίς ἐκολάσθη σήμερον; πῶς καὶ τίνι ξύπτω;
μεμιμνῆτες καὶ ἐργαζόμβροι, ἀφ' ὧν ἔχουσι δυνατὸν ἀσφαλῶς μανθάνειν· ἐ θα-
νάτου πάντος ἐλεεπότερον ζωὴ βίου, ἔχ τι ἄλλοτε ἰας ἐδύρεσθαι συμφορᾶς ἀναγκαζό-
μβροι καθ' ἡμέραν, καὶ ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν πέμπτης σωτηρίας, ἐ νεκρὸν οὐδὲν ἄμεινον δρακεί-
μβροι τῷ πάλαι πεθνηκυῖα τῷ δέει. Εἰ δέ τις καὶ τῶ φόβου τούτου καὶ τῆς ἀγωνίας ἐκτὸς ὢν ἐ-
πελήσεται εἰς ἀγορὰν ἐμβάλλειν, ἐπὶ τῆς ὄψεως τῆς ἀπροπόδου βύθεως εἰς τιὺ οἰκίδιον
ἐσπλαιώπαν τιὺ ἑαυτοῦ, ἵνα πῦ ἐ δύο μόλις ὁρᾶν συγκεχυφότας καὶ μὴ πολλῆς βαδίζον-
τας τῆς κατηφείας, ἔπα τοὺς ὀλίγων ἡμερῶν ποταμῶν ῥεύματα ὃ πλῆθος ἀπέκρυπτεν.
ἀλλὰ νεῶ ἀπηλάθησαν ἡμῖν πάντες ἐκεῖνοι· καὶ καθάπερ δρυμοῦ συμφύτου, πολλοὶ πολ-
λαχόθεν ἐκκοπέντων δίνδρων, ἀτρεπὴς ἡ ὄψις γῆς, ἡ καθάπερ κεφαλῆς φαλακρώματα ἐ-
χούσης πολλά· οὕτω δὴ καὶ ὃ τῆς πόλεως ἔδαφος, τῶν δώδεκα πων ἐλαπεωθέντων, καὶ ὀλί-
γων ἀποφαίδιμ φαιομβρων, ἀτρεπὲς γέγονε πω, καὶ πολλιὺ τῶν ὁρώντων καταχέει τῆς ἀθυ-
μίας τιὺ ἀχλύ. οὐ ὃ ἔδαφος ἦ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τῶ αἴρης ἡ φύσις, καὶ αὐτὸς τῶν ἡλι-
ακῶν ἀκτίνων ὁ κύκλος συγκαίζειν μοι δοκεῖ πω, καὶ ἀμαυρότερος φαίνεσθαι· οὐ τῶν τοιχαίων
τιὺ φύσιν μεταδεδηόντων, ἀλλὰ τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν τῷ πιπολῶσθαι τῆς ἀθυμίας ἐ
νέφει μὴ δυναμένων καθαρῶς, μηδὲ μὴ τῆς αὐτῆς ἀληθείας ὃ ἐδὲ τῶν ἀκτίνων δέ-
χεσθαι φῶς. τοῦτο ἔστι, ὃ πάλαι ὁ προφήτης ἐνθρῶν λέγων· Δύσεται αὐγῆς ὁ ἥλιος με- Αμὼς η θ.
σημβρείας, καὶ συσκοτάσει ἡ ἡμέρα. τοῦτο ἦ ἔλεγε, οὐχ ὡς τὸ ἄγρου κρυπτομβρου, οὐδὲ ὡς
τῆς ἡμέρας ἀφανιζομβρης, ἀλλ' ὡς τῶν ἀθυμούντων μηδὲ τὸ μεσημβρεία δυναμβρων ὁρᾶν
τὸ φῶς ἀλλ' ⓦ ἀπὸ τῆς ὀδυνῆς ζόφον· ὃ δὴ καὶ πω γέγονε. καὶ ὅπουπερ ἂν ἴδῃ τις, καὶ εἰς
τὸ ἔδαφος, καὶ εἰς τοὺς τοίχους, καὶ εἰς τοὺς κίονας τῆς πόλεως, καὶ εἰς τοὺς πλησίον, πά-
λα ὁρᾶν δοκεῖ ἐ ζόφον βαθύν· οὕτω πάντα πάντης γέμει τῆς κατηφείας· σιγὴ πάντα-
χοῦ φέρουσα γέμουσα, καὶ ἐρημία, καὶ ὁ πάντοθεν ἐκτὸς τῶ πλήθους ἔσωθεν ἀγόρυβος. καὶ
καθάπερ ἀπάντων εἰς τιὺ γλῶ καταδυόντων, ὕτως ἀφωνία τιὺ πόλιν κατέχει πω, καὶ
τοῖς λίθοις ἐοίκασιν ἅπαντες, καὶ ὥσπερ πιὶ γλωττοπίδη τῇ συμφορᾷ κατεχόμβροι, βαθυ-
πάτιν πῦ ἔχουσι ἡσυχίαν, καὶ τοσαύτιν, ὅσπερ αὖ εἰ πολεμίων ἐπελθόντων, καὶ πάν-
τας ὁμοῦ πυρὶ ᾧ σιδήρῳ δαπανησάντων ἐχθρῶν. βύκαιρον πῶ εἰπεῖν, Ἀπεχέλασε πάντες Ισ. θ. ιζ.
τὰ θρυπτόμενα, καὶ ἐλθέτωσαν· ἐ πρὸς τὰς σοφάς, καὶ φθεγξάσθωσαν· ῥεέτωσαν ⓐ ὀφθαλ-
μοὶ ὑμῶν ὕδωρ, καὶ τὰ βλέφαρα ὑμῶν καταγέτω δάκρυα. ⓐ βουνοὶ λάβετε κρότον, ἐ
πᾶ ὄρη, θρῆνον. καλέσωμεν πιὸ κτίσιν ἅπασαν εἰς συμπάθειαν τῶν ἡμετέρων κακῶν. πόλις
ὕτω μεγάλη, καὶ τῶν ἐπὶ τιὺ ἕως χειμβρίων ἡ κεφαλὴ ἐκ μέσης θαλάρπαθῆναι κινδυνεύει
τῆς οἰκουμβρης. πῶ ἡ πολύπαις, ἅπαις ἐξαίφνης γεγένη), καὶ ὁ βοηθήσων οὐδείς. ἡ γὰρ
ὄντι ὑβελιαδεὶς ὁμότιμόν τινα ἔχων ὅπῃ τῆς γῆς. βασιλεὺς γὰρ χρυφὴ καὶ κεφαλὴ τῶν ὅπῃ
τῆς γῆς ἔστιν ἀπάντων *. διὰ τοῦτο δὴ πρὸς ⓦ αὖω καταφύγωμβρ βασιλέα· ἐκτὸς κα-
λέσωμεν εἰς βοήθειαν. αὖ μὴ τῆς αὖωθεν ἀπολαύσωμεν εὐνοίας, οὐδεμία λείπεται τοῖς
γεγυμνασμβροις ἐλπίς.

Εὐκλόμιν

Εὐλόμην σιωπᾶν καὶ μὴ λέγειν· ἀγαπῶσι γὰρ ἐθέλοντες τὴν ὠδινωμένων αἱ ψυχαὶ μακροὺς ἀποτείνειν λόγους. ἀλλ' ὥσπερ νεφέλη τις πυκνὴ ἡμῶν τὴν ἡλιακὴν ἀκτῖνα ἐπισκιάζουσα, ἀποχρέφει τὴν αὐγὴν πᾶσαν εἰς τὸ πέρας· οὕτω δὴ καὶ ἡ ἀθυμίας νέφος, ἐπιδὺν ἐπὶ τὰς ψυχὰς τῆς ἡμετέρας, οὐκ ἀφίησι βύκολον ἡμᾶς θεάσασθαι τὴν τοῦ λόγου ἀκτῖνα, ἀλλ' ἀποπνίγει καὶ συνέχει μὴ πολλῆς τῆς ἀναγκης εἴδωλα. καὶ τοῦτο οὐκ ὀπὶ τῶν λεγόντων, ἀλλὰ καὶ ὀπὶ τῶν ἀκουόντων ἴσμεν. ὥσπερ γὰρ ἀπὸ τῆς τοῦ λέγοντος ψυχῆς οὐκ ἀφίησιν αὐγὴν ἐκπεσοῦσαν μετὰ βύκολίας, οὕτως οὐδὲ εἰς τὴν τῶν ἀκουόντων ἀκρόασιν ἐμπεσεῖν συγχωρεῖ μὴ τῆς οἰκείας δυναμένης. ἀκοὴ τοίνυν καὶ Ἰουδαῖοι ποτὲ μὲν πολλῷ καὶ τῇ πλη- θείᾳ ἐκαπέτρεψεν μένοι, τοῦ Μωϋσέως πολλάκις μεγάλα περὶ τῆς αὐτῶν λέγοντος σωτηρίας ἀκούειν οὐκ ἠνείχοντο, τῆς ἀθυμίας ἄκαιρον ποιήσης τὸν λόγον τὴν ἀκοὴν ἐμφερεστέρους. ἐγὼ δὲ μὴν οὐκ ἀνῶ τὸν λόγον καταλῦσαι τὰ εἰρημένα· ἀλλ' ἐννοήσας, ὅτι οὐκ ἀνθρώπου μόνον νεφέλης φύσις τὴν εἰς τὸ πρόσω φορὰν τῆς ἀκτῖνος, ἀλλὰ καὶ τοιοῦτόν τι αὐτὴ πάσχει πολλάκις (ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἥλιος θερμότερος προσπίπτει διηνεκῶς τείνει τὸ νέφος, μέσον τι αὐτὸ διέρρηξε πολλάκις, καὶ ἀθρόον ἐκλάμψας φαιδρὸς ταῖς τῶν ὁρώντων προσέπεσεν ὄψεσι) τοῦτο καὶ αὐτὸς προσδοκῶ ποιήσειν τήμερον· καὶ τὸ λόγου συνεχῶς ὁμιλοῦντος ὑμῖν ταῖς ψυχαῖς καὶ ὅτι πλέον ἐκλάμψοντος, ῥαγήσεσθαι τὴν ἀθυμίας ἐλπίζω τὸ νέφος, καὶ καταλάμψειν ὑμῖν τὸν ἀκρατέστερον τῇ εἰωθυίᾳ πάλιν διδασκαλίᾳ. ἀλλ' ἀπόδοτέ μοι τὸν ψυχὴν τὸν ὑμετέραν· ἀπόδοτέ μοι τὸν ἀκοήν· μικρὸν ἀποπνάξαθε τὸν ἀθυμίαν, ὅτι τὸ πρότερον ἦθος ἐπανέλθωμεν, καὶ ὥσπερ εἰώθαμεν αὖ μετ' εὐθυμίας ἐκαστοῦ θαρρεῖσθαι, οὕτω καὶ νῦν ποιῶμεν, ὃ πρῶτον ὅτι Θεοῦ ῥῆμα ἐστιν. τοῦτο καὶ πρὸς αὐτὸν ἡμῖν τῆς συμφορᾶς συμβαλέσθαι τὸν λύσιν. δύο γὰρ ἴδιά μοι ἀκριβείας ἀκροωμένους τῶν αὐτοῦ λόγων, καὶ τὸν φιλοσοφίαν ἡμῖν οὐκ ἐλεγχομένην τῇ τοῦ καιροῦ δυσχολίᾳ, ταχέως ἀντιλῆψεσθαι καὶ ποιήσει τινὰ γαλήνην καὶ μεταβολὴν ἀγαθὴν ἀπὸ τῶν παρόντος χειμῶνος. καὶ γὰρ χρήσιμον καὶ τοῦτο τῶν ἀπίστων ἀμφιβάλλειν, καὶ τὸ φέρειν ἡμᾶς ἀπόνως, καὶ τὴν τῶν μελλόντων ἐλπίδι πλεονάζοντας, ἀνώτερον εἶναι τῆς τῶν αἰσθητῶν κακῶν περισκοπῆς. ὅτι τῆς πίστεως ἔσχηκε ὁ πιστός. ἀλλὰ τοῦτο ταῖς τῶν κυμάτων ἀχαρώτους ὄντας" περισκοπεῖς. καὶ γὰρ ἐπέρρηξε πολλάκις τὰ πελάγη τῶν πνευμάτων, οὐκ ἐφίκετο τὸν ἐκείνου ποδῶν. οὕτω ὑψηλότερος ἁπάσης [τῆς] τοιαύτης ἔσχηκε βουλῆς. μὴ τοίνυν καταπίσωμεν, ἀγαπητοί. οὐχ οὕτως ἡμεῖς φρονοῦμεν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ὡς ὁ πεποιηκὼς ἡμᾶς Θεός· οὐχ οὕτως ἡμῶν μέλει τοῦ μηδὲν παθεῖν δεινόν, ὡς ἐκεῖνον τὴν ψυχὴν ἡμῖν χαρίσασθαι, καὶ τοσαῦτα δόντι μὴ θαῦμα ἀγαθά. θαυμάσωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς πληρώσωμεν τῆς ἐλπίδος, καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαῦσαι μὴ τὰ εἰωθυίας ἀκροάσωμεν προθυμίας. μακρὰν ἀπέστω ἀπὸ τοῦ ὑμετέρου ἀγάπης δημηγορεῖν, καὶ πολλοὺς εἶδον ἐμποδίζοντας, καὶ ὕδωρ ἐν μέσῃ ἐπισπάσαντας τῆς ὁδοῦ. χαίρω ὑμῖν τῆς προθυμίας ἔχω, καὶ μανθάνειν ἀπείληφα τῶν πόνων. ἀλλὰ καὶ ἕτερον μετ' ἐκείνου μανθάνειν ὑμᾶς ἤπεισα τότε. πάλαι ἴστε καὶ μέμνησθε. τίς ἦν ὁ μισθός; οὐ βλασφήμους οὐδὲ κατὰ τοῦ πόλιν κολάζειν ἢ σωφρονίζειν, οὐδὲ εἰς τὸ θεὸν ὑβρίζοντας καὶ" πλανωμένους κατέχειν. οὐκοῦν μὴ ταῦτα ἀπ' ἐμαυτοῦ τότε εἰρηκέναι, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ τὰ μέλλοντα προφήτου, εἰς τὸν ἀθυμίαν τὸν ἡμετέραν ἐμβεβληκέναι τὰ ῥήματα. εἰ γὰρ οὐ τὰ τοιαῦτα πολυμυθεῖν ἐκολάζομεν, οὐκ ἂν" ταῦτα ἀξίως ἂν ἡμῶν, ἅπερ ἀξίως. πόσῳ βέλτιον ἦν, εἰ καὶ κωδωνίζειν ἔδει," σωφρονίζοντας αὐτοὺς καὶ" παιδεύοντας παῦσαί τι (ὃ δὲ μάρτυρείου σὺ φθονοῦσι ἡμῖν ἐκόμιζεν) ἢ νῦν διδοικέναι καὶ τρέμειν καὶ δάκνειν ἐκ τῆς ἐκείνων προσδοκᾶν ἀταξίας; ἰδοὺ ὁ ἁμάρτημα γέγονεν ὀλίγον, καὶ ὃ ἔγκλημα πολύ. ἰδοὺ δὲ ἐκείνους ἅπαντες διδοικέναμεν καὶ τῶν ἐκείνοις τεταλμημένων αὐτοὶ τὰς τιμωρίας ἀναμένομεν. εἰ δὲ προσκόπτοις αὐτόν

αὐτὸν ἐξεβάλομεν τῆς πόλεως, καὶ ἐσωφρονίσαμεν, καὶ ὃ γενόμενον διωρθώσαμεν μέλος, οὐκ αὖ πρόσθεν ἐφοβούμεθα φόβον. οἶδα ὅτι τῆς πόλεως ὅδε ἦρξε "ἐλευθέριον αὖθις ξένοι δέ τινες καὶ μιγάδες δῆθεν ποτε, μᾶλλον δὲ ἀληθῶς, καὶ ὀλέθριοι, καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀπεγνωκότες σωτηρίας ἐτόλμησαν, ἅπερ ἐτόλμησαν. ἀφ' ἧς δὴ βοᾷ ἀεὶ καὶ διαμαρτύρεται ὁ δίελιπον χαλκώσωμεν τὸ βλασφημοῦντων τὸ μανίαις, σωφρονίσωμεν αὐτῶν τὴν διάνοιαν, ἀφαιρήσωμεν αὐτῶν τῆς σωτηρίας. καὶ ἀποδανεῖν δεῖ τοῦτο ποιοῦντας, μέγα ἡμῖν οἴεται τὸ πρᾶγμα κέρδος. μὴ παιδώμεν κοινὴν ὑβρίζομένοις διατοῦτο. μέγα τι τίκτεται τῇ πόλει κακόν, ὃ τὰ τοιαῦτα ἀνέχεται. ταῦτα ἐξέβη τοῦ· ταῦτα ἐξέβην τοῦ, καὶ τῆς ῥᾳθυμίας ἐκείνης τίνουσι δίκας. Θεοὶ ὑβριζόμενοι πρεσβύτεροι· ἰδοὺ συνεχώρησεν ὑβρισθῆναι βασιλέα *, καὶ πρὸ τῶν ἑκατὸν ὀπίσω μαθῆναι τοῖς κύδιστον, ἵν' ἐν τῷ φόβῳ τούτῳ τῆς ῥᾳθυμίας ἐκείνης δώσωμεν δίκην. ἆρα μὴ μάτην" καὶ εἰκῇ ταῦτα προεῖλεγεν καὶ συνεχῶς ἐνώχλουν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ; ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς ἤκουσε. ἀλλὰ γνώσεσθε νῦν, καὶ ἀπὸ τῆς παρούσης σωφρονισθέντες συμφορᾶς ὀπίσω μὲν τὸν ἄτακτον ἐκείνων μισθόν, ἐμφράξωμεν αὐτῶν τὰ στόματα, καθάπερ πηγὰς θανατηφόρους ἀποκλείσωμεν, καὶ πρὸς τὸ σωτήριον μεταβάλωμεν, καὶ πάντως ἡσύχασεν "τὰ κατειληφότα τὴν πόλιν κακά. οὐκ ἔστι θάλασσα ἡ σκληρία, ἵνα πρὸς τὸν τρῶσιν ἀκούωμεν. ὠφεληθῶμεν σύνεσιν ἀπείρανα χρή." χρησώμεθά τι πλέον" καὶ μέγα οὕτως ἀναχωρεῖν δεῖ. ἐπὶ μάτην καὶ εἰκῇ προσκεκόμμεθα, εἰ πρὸς κακοῦ ψυχαγωγηθέντες οὕτως ἀναχωρήσομεν, ἔρημοι καὶ κενοὶ τῆς ἀπὸ τῶν λεγομένων ὠφελείας γενόμενοι. τί μοι τῶν κρότων ὄφελος τούτων; τί δὴ τῶν ἐπαίνων καὶ τῶν θορύβων; ἔπαρος ἐμός, ὃ δεῖ τῶν ἔργων ὑμᾶς ἐπιδείξαι τὰ λεγόμενα "πάντας. τότε ἐγὼ ζηλωτὸς καὶ μακάριος, ὅταν ὅταν ἀποδέχησθε, ἀλλ' ὅταν μὴ προσῆτε ἀπάσης, ἅπερ αὖ ἀκούσητε παρ' ἡμῶν. ἕκαστος τοίνυν πλησίον διορύττεται. Οἰκοδομεῖτε γὰρ εἰς τὸν ἕνα, φησίν. αὖ γὰρ μὴ τοῦτο ποιῶμεν, ἀλλ' παρ' ἑκάστου γενόμενοι πλημμέλειαν κοινὴν πᾶσι καὶ ἀφορήτου οἵαν τὴν πόλιν βλάπτειν. ἴδοὺ μανδύτας ζωφόρους τοῖς γλυπτοῖς, τῶν τοιούτων οὐκ ἔλαττον διδόασιν, καὶ φείδομαι, μὴ πάντας ὁ τοῦ βασιλέως καταλάβοι θυμός. καὶ οὐκ ἀρκεῖ εἰς ἀπολογίαν ἡμῖν, ὃ λέγω· οὐ παρήμεθα, οὐ συνήδομεν, οὐκ ἐκοινωνήσαμεν τῶν γλυπτῶν· δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο κολάζου, φησί, καὶ δίδου δίκην τοῦ ἑκάστου, ὅτι μὴ παρῆς, μηδὲ ἐκώλυες, μηδὲ σὺν ἀκοσμοῦντας κατεῖχες, μηδὲ ἐκπομπὰς ὑπὲρ τοῦ εἰς τὸν βασιλέα πέμπειν. οὐ μετέχεις τῶν τοιούτων· ἐπαινῶ τοῦτο καὶ ἀποδέχομαι. ἀλλ' οὐδὲ ἐπέχεις τὰ γλυπτά. τοῦτο κατηγορίας ἄξιον. ταῦτα καὶ τοῦ Θεοῦ τὰ ῥήματα ἀκούσωμεν, ὅταν σιγῇ φέρωμεν τὰς εἰς αὐτὸν ὕβρεις καὶ" παρρησίας γνωμένας. ἐπεὶ καὶ ὁ τὸ παλαιὸν σκῆπτρον καταλάσας, οὐκ ὑπὲρ τῶν καθ' αὑτὸν ἐσκεπτόμην τότε (ὁλόκληρον γὰρ τὸν βασιλέα ἀπέδωκεν) ἀλλ' ὅτι αὐτὸν οὐκ ἐπλεόνασαν, ὅτι ἑτέρους οὐκ ἐπαίδευσεν, ὅτι ὁ ἀργύριον" ὅτι σὺν πραπίδας οὐ κατέσαλε· τυπίσιν, οὐ παρήνεσεν, οὐ συνεβούλευσεν, οὐκ ἐπεπίμπησιν, οὐ διώρθωσε τοὺς πλησίον ἀκοσμοῦντας τῶν πατρῴων. ἀφ' οὗτος χωλὸς συγχώμενος ἁπάσης εἰς ταῦτα φορήτους ἐπέμπετο κολάσεις ἐκείνας. ἀλλ' ὅτι μέν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, νῦν γε ταῦτα ἐργάσασθε τὸν διόρθωσιν, καὶ Θεοὶ ὑβριζόμενοι οὐ πεπόνθατε, σφόδρα πεπίστευκα. ἴσασι γὰρ τὰ συμβεβηκότα, εἰ καὶ μηδεὶς ὁ παρὼν λόγος, καὶ σὺν σφόδρα θαυμάσεσθε ἀφάτους πρόσταγμα λοιπὸν τῆς οἰκείας" ἀπλαστείας σωτηρίας.

Ἡμῖν οὖν ὥρα λοιπὸν τὸν εἰωθότα ὑμῖν ἀπὸ τοῦ Παύλου προσφωνεῖσθαι πρόπεμψον, τὸν σήμερον ἀναγνωσθεῖσαν ῥῆσιν προσχήσαμεν, καὶ εἰς μέσον καταθησόμενοι ἅπασι. τί ποτ' ἐστὶν ὃ σήμερον ἀναγνωσθέν; Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν. Εἶπεν, τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ἔδωκε καὶ ἑτέροις οὖσι πλουσίοις, ἐστὶ δὲ μέλλοντος αἰῶνος, οἷος ὁ Λάζαρος ἐκεῖ, καὶ μὴ πρόσθεν βίοι πένης, καὶ ὃ μέλλοντα

a. Θεσσ. α. ια.

a. Τιμ. ς. ιζ.

ζα πλούσιος, ὑ χρυσᾶ καὶ ἐργύρα, καὶ τοιαύτη τινὶ φθαρτῇ καὶ ἐπικήρῳ πλούτου ὕλῃ, ἀλλὰ
τοῖς ἀπερρῆχτοις * ἐκείνοις ἀγαθοῖς, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε ὦς ἤκουσε, μήτε ὅπι * ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη. τοῦτο γὰρ ἀληθῶς πλοῦτος καὶ εὐπορεία, ὅταν καὶ ἀκήρατα ἢ τὰ καλὰ, καὶ μηδεμίαν δέχηται μεταβολήν. ἀλλ' οὐχ ὁ " πρεσβύτης οὗτος πλούσιος ἐνομίζετο, ἀλλ' ἀπαίτιος πενέστερος ἐνόμιζετο μᾶλλον αὐτῶν. ζητήσω γοῦν ἀξιώσας ὑπὸ τύχῃν, ὅσοι ζαύτης ἐνόμιζον κύριοι. ὕτω πρὸς ἑκάστην ἐληλάκασι πενίαν. Διὰ τοῦτο πλουσίους τοὺς πρώτους αἰῶνος σκάλεσεν, ἵνα μάθῃς, ὅτι μὴ τῆς παρούσης ζωῆς καὶ ἡ εὐπορία συγκαταλύεται. οὐ πρέπει περαιτέρω, οὐδὲ συμμένῃσαι ἀποδημοῦσι τοῖς ἔνθεσι, ἀλλὰ πολλάκις αὐτοὺς καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς ἐγκαταλείπει. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς δηλῶν ἔλεγε, Μηδὲ ἀλπίκεναι ὑπὶ πλούτου ἀδηλότητι. οὐδὲν γὰρ ὕτως ἄπιστον, ὡς ὁ πλοῦτος, ὁ πολλάκις ἐπὶ πον, καὶ λέγων ὑ παύσομαι, ὅτι δραπέτης ἀγωνίων ὑστὶν οἰκέτης πίστιν οὐκ ἔχων. καὶ μυείας αὐτῷ πρεσβαλὴς πέδας, " αὐτὸς καὶ πέδας αὐτὰς ὑπισυρόμενος ἀπέφυσι. πολλάκις γοῦν μοχλοῖς καὶ ζύγεσι ἀπίκλεισαι αὐτὸν ⓓ κεκλημένοι, οἰκέται πρεσβεύσαντες φύλακας · ὁ δὲ τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ διαπείσας μίαν αὐτῷ ἀπέδρα τῶν φυλαττόντων, καθάπερ ἄλεσι τοῦ " τηρουμένου ὑπισυρόμενος, καὶ πλέον οὐδὲν ἀπὸ τῆς φυλακῆς ἐνόμιζον ζαύτης. τί τοίνυν ἡμεῖς δι' ἀπιστότερον; τί ὃ τῶν πρεσβυτέρων ἐστὶν ἀσυνδιακότων ἐλευθερότερον; ὅταν πρᾶγμα οὕτω σαθρὸν καὶ μεταπίπτωτον πάσῃ ἀσυνδήτῳ συλλήψει ὑπιχρώσῃ. ἐ μὴ ἀκούσωσι τοῦ προφήτου λέγοντος· Οὐαὶ ⓓ πεποιθότες ὑπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ὑπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτῶν καυχώμενοι. Εἰπέ, πόθεν ἔσχες οὐαί; Θησαυρίζω, φησὶ, καὶ οὐ γινώσκει τίνι ζυνάξει αὐτά· ὅτι ὁ μὲν πόνος δῆλος, ἡ δὲ ἀπόλαυσις ἀδηλος. πολλάκις ἐχθροῖς κάμνεις καὶ παλαιπωρῇς, πολλάκις μὴ τίνι ζῶν τελευτᾷ εἰς σὸν ἀδικηκόζας καὶ μυρία ὑπισουλεύσαζα ὁ κληρος ἐλθών, σοὶ μὲ ζᾷ ἁμαρτήματα, τίνι δὲ ἀπόλαυσιν πρόσεχε ἑτέρῃς. ἀλλ' ἄξιον σκῆνος ἐξεπάσαι, τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπε, τοῖς δὲ πλουσίοις ὁ τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελε μὴ πλουτῆν, παράγγελε πένεσθαι, παράγγελε ζᾷ ὄντα κενοῦν· ἀλλὰ, παράγγελε μὴ ὑψηλοφρονῆν. οἶδεν * ὅτι τοῦ πλούτου ῥίζα ἡ ὑπόθεσις ὑστὶν ἡ ἀπίνοια. καὶ εἰδῇ τις μετεωρίζεσθαι, οὐ πολλῷ * ἐμπέσει δὲ πρεσβύτερα κοιμήσεται ἀσυνδήτως. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, τοὺς πολλοὺς οἰκέτας παιδάγεις; τοὺς παιδαγωγοὺς; τοὺς κόλακας; τίνι ἄλλῳ ἅπασι φιλοτιμεῖσθαι; οὐ χρείας ἕνεκεν, ἀλλ' ἀπονοίας μόνης, ἵν' ἀπὸ τούτων σεμνότερος τοῖς ἄλλοις αἰδέσιμος ᾖ δόξῃς. ἄλλως ᾗ οἶδεν οὐ κακοπλυθήσει ⓦ πλοῦτον, ἐάν τις αὐτῷ εἰς δέον χαρίσηται ἢ. ὥσπερ γὰρ εἶπον, ὁ κακὸς οὗτος, ἀλλὰ κακὸν ἡ μέθη· ὕτως ὁ κακὸς πλοῦτος, ἀλλὰ κακὸν ἡ πλεονεξία, κακὸν ἡ φιλαργυρία. ἔτεροι * φιλάργυρος, καὶ ἕτεροι πλούσιος. ὁ φιλάργυρος οὐκ ἔστι πλούσιος· ὁ φιλάργυρος πολλῶν δεῖται· ὁ δὲ πολλῶν δεόμενος, οὐκ ἂν εὔπορος εἴη ποτέ. ὁ φιλάργυρος φύλαξ, οὐ διαπότης ὑστὶ τῶν χρημάτων· δοῦλος, ὑ κύριος. ἀκολωτέρου γὰρ τῶν αὐτῶν ζαρπὸν μεταδοῦναί τινι, ἢ τὸ καταρρωγμένου χρυσίου. καὶ καθάπερ τινὸς ὑπερπόντου καὶ χαλεπώτατος μηδενὸς ἅψασθαι τῶν ἀποκειμένων, ὕτω μὴ πάσης ἀκριβείας " πρόσω τηρῆ καὶ κατέχει, καθάπερ ἀλλοτρίων, ἀπεχόμενος τῶν " ἰδίων. καὶ γὰρ ὑστὶν ὄντως ἀλλότρια. ἃ γὰρ εἰς ἑτέρους ἐκβαλῆν οὐκ αἰσχύνεται, οὐδὲ τοῖς δικαίοις ἁμαρτάνει, καὶ μυείας ἐστὶν ἀμελείας, πῶς αἰ " δυνατὸν ζαῦτα ἴδια νομίζειν εἶναι; ἕως γὰρ ἔχει τὴν κλῆσιν, ὧν τινὶ χρῆσιν οὐκ ἔχει μὴ ἀδείας, οὐδὲ τινὶ ἀπολαύσει; πρὸς γὰρ τούτοις, οὐ πάσι πρόσεστι ἐπιπάσσειν ὁ Παῦλος εἴωθεν, ἀλλὰ ζᾷ τῇ τῶν ἀκουόντων ἀδρότητι συγκαταβαίνει, καθάπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε. ὁ γὰρ εἰπὼν τῷ πλουσίῳ πρόσελθόντι, ζᾷ εἰ τῆς ζωῆς αὐτῷ ἀφελεγμοῦ οὐκ εἶπεν, ὕπαγε, πώλησόν σου ζᾷ ὑπάρχοντα, ἀλλὰ ἄφεις τοῦτο, πρὸς ἕτερον αὐτῷ ἐστολῶν διελέγετο. Εἶτα ὅπῳ ἐκεῖνος αὐτὸν " προσκαλέσατο λέγων, Τί ἔτι μοι λείπει; οὐδὲ τότε ἁπλῶς εἶπε, πώλησόν σου ζᾷ ὑπάρχοντα, ἀλλ', Εἰ θέλεις

Ψάλ. λπ. ι.

Ματθ. ιθ. κα.

τέλειος

πίλεως εἶ, ὕπαγε, πώλεσόν σου τὰ ὑπάρχοντα. ὅπου τῇ σῇ τίθημι γνώμῃ, σὺ κύριον ποιῶ τῆς αἱρέσεως· οὐκ εἰς ἀνάγκην ἄγω. Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἔλεγε· πενίας τὰς πλουτοῦσι διελέγξῃ, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἐπιφερόμενα, Διό τε τοῦ ἀδύνατον τοῦ ἀκούοντος, καὶ ὁ σφόδρα εἰδέναι, ὅτι ὁ μετεωρίζειν εἰς ὑπονοίας ἀπλᾶ ἦθος ποιήσει τὰ χρέως αὐτοῦ καὶ τῆς πρὸς· ὁ πλουτῶν ἀπομαγεῖσθαι ταῦτα δῆς. Εἶτα προσπέσας μὴ ὑφαιρεθῇς, ἐδίδαξε καὶ ὁ Θεός, καθ' ὃν δυνήσονται μὴ ὑφαιρεθῆναι. τίς οὖν οὗτος ἐστιν; Εἰ τὸ πλουτεῖν τοῦ φύσει κακὸν ἐδίδασκεν, ὡς ἄδηλός τις ἐστὶ καὶ ἄπιστος. Διὰ τοῦτο ἀπήγαγε, μηδὲ πλουτεῖν ὅτι πλοῦτος ἀδηλότης. πλούσιος ἐστιν, οὐχ ὁ πολλὰ κεκτημένος, ἀλλ' ὁ πολλὰ δεόμενος. πλούσιος ἦν ὁ Ἀβραάμ, ἀλλ' οὐ φιλάργυρος. οὐ γὰρ προσκόπτει τοῦ τὸ δοῦναι οἰκεῖον, οὐδὲ προφασίζεται τὸ δοῦναι οἰκεῖον· ἀλλ' ἄξιον προσκόπτει, μήπου ξένος, μήπως πένης, ὡς διαρρῦσαι τοῦ πένεσθαι, ὥστε κατασκάψαι τὸν οἶκον. οὐ χρυσῷ ὁ θεὸς ἔπλασε, ἀλλὰ πηλῷ· ἐν τούτῳ ἐνῴκησε τοῦ φύλλων ἦρκειτο σκιᾶ· καὶ οὕτω λαμπρὸν ἦν αὐτῷ τὸ κατοικητήριον, ὡς μηδὲ ἀγγέλους ἐπαισχύνεσθαι τοῦ πρὸς ἐκείνῳ μονῆς. οὐ γὰρ λαμπρότητα οἰκίας ἐπεζήτουν, ἀλλὰ ψυχὰς ἔρεπτον.

Τοῦτον δὴ καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα, ἀγαπητοὶ, καὶ τὰ ὄντα εἰς τοὺς δεομένους διαθείσωμεν. ἐκβλασθησόμεθα γὰρ τοῦ οἴκου τοῦ παντὸς, ἀλλὰ τὴν βασιλικὴν αὐλὴν λαμπρύνομεν. βασιλεὺς οὐδεὶς οὐδέποτε ἀγγέλους ἐπαισχύνεται· ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δρυὸς καθήμενος οἴκου, καὶ καλύβης πηξάμενος, ἠξιώθη τῆς ἡμῶν σωτηρίας, οὐ διὰ τοῦ διπλοῦ τῆς οἰκίας ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ πολυτελοῦς τῆς ψυχῆς, καὶ σπουδάσωμεν πλοῦτον αὐτῷ σωτηρίας ἀπολαύσας τῆς δωρεᾶς. ἵνα ἡμεῖς τοίνυν μὴ ταῖς οἰκίας κοσμοπλίζωμεν, ἀλλὰ τοῦ τῆς οἰκίας τὸ ψυχικὸν τὸ ἡμέτερον. πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρὸν μυρμήκων μὲν ἀδιόρθωτον τοῖχος εἶναι καὶ μάτιον, καὶ ὁ Χριστὸς γυμνὸς ἐπερχόμενος ἐπιόρᾳ; τί σοι τῆς οἰκίας ὄφελος, ἄνθρωπε, μὴ γὰρ λαῶν αὐτοῦ ἀπολαύσῃ; ἀλλὰ τῶν λαῶν ἀπολαύσῃ, τοῦ δὲ ψυχικοῦ ἀπολαύσῃ πάντως λαῶν. ἰδοὺ ποιοῦντος κίνδυνος κατάλαβε νῶν. ἀνάσχωσαι ὑμῶν αἱ οἰκίαι, λυσάτωσαν ὑμῖν ἐπηρτημένοι κίνδυνοι. ἀλλ' ὁ δυνήσονται. καὶ μάρτυρες ὑμεῖς καταλιμπάνοντες αὐτὰς ἐρήμους, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐρημίαν ἀποδημοῦντες, καθάπερ παγίδας καὶ δίκτυα δεδικότες. βοηθοῦτο καὶ χρήματα πολλὰ οὐκ ἐλάχιστα κτήσῃ. Εἰ δὲ, εἶπε, αἱ ἀνθρώπου ὀργὴ, χρημάτων ἐλέγχεται δυνάμις, πολλῷ μᾶλλον ὅπου τοῦ θείου καὶ ἀδικήτου δικαστηρίου τοῦτο γένηται. Εἰ δὲ ἀνθρώπου ὄντι ὁ προσκρούσαντος καὶ ἀγαπητοῦ, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς ὁ χρεωστῶν ὠφελεῖ πολλῷ, πολλῷ μᾶλλον ὀργιζομένου τοῦ Θεοῦ, τοῦ μὴ δυναμένου χρημάτων, ἀθετήσει πάντως τοῦ χρεωστοῦ ἡ δυνάμις. οἰκίας οἰκοδομήσωμεν, ἵνα οἰκήσωμεν, καὶ ἵνα φιλοτιμώμεθα. ὁ μείζων τῆς χρείας, ἐπιποθεῖ τοῦ χρείας ὄντι καὶ χρείαν. ὑπόδημα τοῦ ποδὸς μεῖζον. ἀλλ' οὐκ ἀνέξῃ· ἐμποδίζει γάρ σοι πρὸς τὸν βάδισιν. οὕτω καὶ οἰκία μείζων τῆς χρείας ἐμποδίζει πρὸς τὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἀποδημίαν. βούλει καμπτοῦς καὶ μεγάλας οἰκοδομεῖν οἰκίας; ὁ κωλύω, ἀλλὰ μὴ ὅπου γῆς· οἰκοδόμησον σκηνὰς οὐρανίους, ἵνα καὶ ἕτερος ὑποδέξασθαι δυνηθῇς, σκηνὰς οὐδέποτε καταλυομένας· ἐμὰ μόνησας ἐκεῖ τὰ φθάσαντα, καὶ τὰ ὀπίσω ἐλπίσοντα; οὐδὲν ἀσφαλέστερον πλοῦτος· σύνεσον μοῦ σῦ, καὶ αὐξήσει σοῦ. οὐδὲν τῶν βασκάνων ὀφθαλμοὶ ἐπιλίζει πάντων· πολέμιος ὄντι ὁμοσκήνος, ἐχθρὸς ζωοικός· καὶ μάρτυρες ὑμεῖς, καὶ κτησάμενοι, καὶ πόνῳ ὄντι καταπύστοντες αὐτοὶ καὶ ἀπαρύσαντες· ἐπεὶ δὲ τῶν πλουσίου πάντα πρεσκευασμένοι, οὐδὲν ὁ πλούσιος πολλῶν ἔχοντας δυσκολίαν, καὶ ἀσθενοῦντας, καὶ ζητοῦντας, πῶς δὲ χρήσεται καταρύξεσι, ζητοῦντας τίνι παρακαταθήσεται. τί ζητεῖς, ἄνθρωπε, τὰς ὁμοδούλους; ἔσχεν ὁ Χριστὸς ἕτοιμος ὑποδέξασθαι καὶ τηρῆσαι· σοὶ γὰρ παρακαταθήκας οὐχὶ τηρῆσαι ὁ μόνον, ἀλλὰ καὶ

πλεονάσαι,

πλουτήσαι, ἢ μὴ πολλῆς ἀπολαῦσαι τῆς παῤῥησίας. οὐ τῆς σκήπτου χαλεπὸς δεσπότης ἁρπάζει. ὑπὲρ τοῦ τὰ παῤῥησιαστικὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου λύει σε τοὺς κινδύνους. ὅτι μὲν γὰρ τῶν δούλων οἱ δεσπόται τὰ παῤῥησιαστικὰ, χάριν ἡμῖν δεδωκέναι νομίζουσι, φυλάττοντες ἅπερ ἔλαβον· ὅτι δὲ τοῦ Χριστοῦ τοὐναντίον. ὑπὲρ γὰρ δεδωκέναι χάριν, ἀλλ' εἰληφέναι χάριν, ὅταν δέξηταί σε τὰ παῤῥησιαστικὰ, φησίν· ὑπὲρ τῆς φυλακῆς αὐτῆς, ἵνα πάλιν τὰ χρήματα ὑπὲρ δέκατα τὰ σὰ, οὐκ ἀπαιτῇ σε μιαθὸν, ἀλλὰ δίδωσί σοι μιαθόν. ἀρὰ τίνος αὖ εὐημερῶ ἀπολογίας ἄξιοι, τίνος δὲ συγνώμης, ὅταν παῤῥησιαζόμενοι καὶ φυλάξαι δυνάμενοι, ἢ χάριν ὑπὲρ τῆς φυλακῆς εἰδέναι, ἢ μιαθοὺς ἀπορρήτους ἢ μεγάλους ἀποδιδόντα αὐτὸ τῆς φυλακῆς ταύτης, τοῖς τὴν τοιαύτην φυλακὴν ταύτην ἀθετοῦσι καὶ δεσπόταις, καὶ χάριν ἡμῖν διδόναι νομίζουσι, καὶ μόνα αὐτὰ τὰ διδόμενα ἀποδιδοῦσιν ὕστερον, ἐκείνοις τὰ ἡμέτερα ἐγχειρίζωμεν; ξένος εἶ, καὶ παρεπίδημος τῶν ὁρωμένων· παρείδες ἐλθὼν εἰς οὐρανούς· πάντα ἐκεῖ μεταθές, ἵνα καὶ τοῦ τῆς ἀπολαύσεως καὶ τοῦ τῆς ἀπολαύσης τῆς ἀμοιβῆς. ὁ γὰρ τῆς ἀοράτου ταύτης ἀντεφόμβιος ἐλπίσι, καὶ τοῦ τῶν μελλόντων θαῤῥῶν, ὑπερῆρε καὶ τῶν βασιλείων ἐκράτησεν. οὕτω γὰρ οὗτοι ψυχὴν εἴωθεν ἀναπαύεσθαι καὶ ἀμείνω ποιεῖν, ὡς ἡ τοῦ μελλόντων ἐλπὶς, ἐὰν ἐκεῖ μεταθῇς καὶ πλοῦτον, καὶ τῆς ψυχῆς ὑπερμελήσῃ τῆς ἑαυτῆς μὴ σχολῆς τῆς παρούσης. καὶ μὴ γὰρ ἅπασαι τὴν σπουδὴν εἰς καλλωπισμὸν κενοῦσθαι τῆς ἑαυτῶν οἰκίας, ἐν τοῖς ἔξω πλουτοῦντες ἀμελοῦσι τῆς ἔνδον, καὶ ἔρημον ἐὰν αὐχμῶσαι καὶ ἀχρεῖον γάμους παρορῶσι τὴν ἑαυτῶν ψυχήν. αὖθις τῆς ἔξωθεν ἀμελήσαντες, εἰς τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν τὴν παρθενικὴν καταναλώσωσιν ἅπασαν, πάντα χάριν αὐτὴν καλλωπίζοντες, καὶ παράγαλον ἔσαι τῶν Χερουβὶμ τῶν ἀνθρώπων ἡ ψυχή. τί δὲ καὶ Χριστὸν ἔχοντες ἔνοικον πῶς ἔτι ἀθλιώτερον πτῶμα; βούλῃ πλουτεῖν; ἔχε φίλον καὶ Θεὸν, καὶ πάντων ἐσῃ πλουσιώτερος. βούλῃ πλουτεῖν; μὴ μεγαφρόνει· τοῦτο δὲ παρὸν καὶ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ παρόντα ὑπερπήδιον. ὁρᾷς γὰρ ὅτι πάντας ὑπεφόβησεν, ὡς ἄθρωπος πλουτῶν. ὅταν δὲ καὶ πάντων ἐσῃ, διπλοῦς ὁ κρημνὸς καὶ χαλεπώτερος τοῖς πάντων ὁ πόλεμος. ἂν δὲ μετριάζῃς εἰδὼς, ἀποτίμησιν τῆς παπαφορσύνης τῆς βασκανίας τὴν τυραννίδα, καὶ μὴ ἀσφαλείας ἔχῃς, ἅπαν δὸ ἔχεις. τοιαύτη γὰρ τῆς ἀρετῆς ἡ φύσις· καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα ἡμᾶς ὠφελῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ σύντομον ἤδη δίδωσι τὰς ἀμοιβάς.

Μὴ τοίνυν μέγα φρονῶμεν ὅτι ἐν πλούτῳ, ἀλλὰ μηδὲ ὅτι ἑτέρῳ μηδενί. εἰ γὰρ ὅτι τοῖς πνευματικοῖς ὁ μέγα φρονῶν οἴχεται καὶ ἀπόλωλε, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τοῖς σαρκικοῖς. σπουδάσωμεν ἡμῶν τὴν φύσιν, καὶ ἀναλογισώμεθα ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα· μαίνομαι, φησὶν ἐγὼ καὶ ἀληθῆ τοῦτο εἰς πάσης παπαφορσύνης ὑμῖν ἐπάγουσιν. μή μοι λέγε, ὅτι τόσων καὶ τόσων ἐτῶν παρῳκοδόμησα ἀπαχειρήματα ἔχω, χρυσοῦ τάλαντα μύρια, κέρδη καὶ ἐπάγειν παρασκευάσματα τὴν ἡμέραν. ὅσα δὲ εἶπῃς, πάντα εἰκῇ καὶ μάτην ἐρεῖς. πολλάκις σὺ ὥρᾳ μιᾷ καὶ βραχείᾳ καιρῷ ῥοπῇ, καθάπερ ἀνέμου παρασείσαντος ἀθρόως κόπις βυθίπτους, ὕστερον πάντα πόρτα σκορπισάσης τῆς οἰκίας. καὶ τούτων πλήρης μὲν ὁ βίος ἡμῶν τῶν παραδειγμάτων, πλήρεις δὲ αἱ γραφαὶ τῶν διδαγμάτων. ὁ σπείρων πλούσιος, αὐτὸς πάλιν. διὸ καὶ πολλάκις ἐκάλεσα ἀφαιρώσκων λεγούσας· ὁ δεῖπα μὲν ἐχέτω τὴν διαστολὴν τῶν ἀργῶν, ἢ τῆς οἰκίας, τὴν δὲ χρῆσιν ἄλλος· πάντα γὰρ τὴν χρῆσιν ἔχομεν, τὴν διαστολὴν δὲ σὺ εἷς. καὶ γὰρ τῶν πάντων ἡμῶν τὴν ζωὴν παραμένει μηδαμίαν δεχόμενος μεταβολὴν ὁ πλοῦτος, καὶ ἔχοντες καὶ ἄχοντες ἐν τῇ τελευτῇ παραχωρήσομεν ἑτέροις, τὴν χρῆσιν αὐτὴν καρπωσάμενοι μόνον, τῆς διαστολῆς δὲ γυμνοὶ καὶ ἔρημοι παρὸν ἐκείνην ἀποδημιοῦντες τὴν ζωήν. ὅθεν δῆλον, ὅτι σκῆνοι μόνοι τὴν διαστολὴν ἔχουσι, καὶ τῆς χρήσεως αὐτὴν καταφρονήσαντες καὶ τῆς ἀπολαύσεως καταγελάσαντες. ὁ γὰρ τὰ ὄντα ῥίψας καὶ τοῖς πένησι αὐτὰ

καὶ δίκαιος, ἐχρῆσατό τι εἰς δέον τοῖς ὕδασι, ἢ τὴν δικαστείαν αὐτῶν ἔχων ἀπῆλθεν, οὐδὲν ὠφέλησε αὐτὸν ὃ θαυμάζω τῆς κτίσεως ἐκπίπλων ἐκείνης, ἀλλ' ὁ ἐκείνῳ πόρρω ἀπολαμβάνων τῷ χωρῷ, καὶ πολλῷ πλείονα ἐκείνων, ὅταν αὐτῶν μάλιστα δέηται τῆς ἐξουσίας ὁ τῆς τῆς χρίστως ἡμέρας, καὶ ὅταν τῶν πεπρωμένων καὶ βιάνας ἀπαιτώμεθα πάντες. ὥστε εἴ τις ἐθέλοι καὶ τὴν κτῆσιν αὐτῶν, καὶ τὴν χρῆσιν ἔχειν, καὶ τὴν δικαστείαν, ἀπαλλαττέσθω τῶν ὄντων ἁπάντων. ὡς ὅγε μὴ τοῦτο ποιῶν, τῇ τελευτῇ μὲν αὐτῶν ἀποστήσει πάντως, πολλάκις δὲ καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς μὴ κινδυνεύσει δὲ μείζονα αὐτὰ ἀποβαλέσθαι κακά. καὶ τοῦτο μόνον ἐστὶ δεινόν, ὅλα μεταβολὴ γίνεται ἀθρόως, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀμελήτητος πρὸς τὴν τῆς πενίας κατάστασιν ὁ πλούσιος ἔρχεται. ἀλλ' οὐχ ὁ πένης τοιοῦτος. ὁ γὰρ χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ τεθαρρηκὼς, ἀψύχοις ὕλαις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ πρέχοντι πάντα πλουσίως. ὥστε ὁ πλούσιος ἐν ἀδήλῳ μᾶλλον ἕστηκεν, ὁ δὲ πένης, πυκνὰς καὶ ἐπαλλήλους διηνεκῶς ἔχει μεταβολάς. τί δέ ἐστι, Τῷ πρέχοντι ἡμῖν τὰ πάντα πλουσίως; πάντα μὲν δαψιλείας δίδωσιν ὁ Θεὸς, τὰ πολλῷ τῷ χρημάτων ἀναγκαιότερα· οἷον ἀέρα, ὕδωρ, πῦρ, ἥλιον, ἄστρα καὶ τοιαῦτα. οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι πλείονος ἀπολαύει τῆς ἀκτῖνος ὁ πλούσιος, ἐλαττονος δὲ ὁ πένης· οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅλα δαψιλέστερον ἀέρα ἀναπνεῖ τὸ πένητος ὁ πλουτῶν, ἀλλὰ πάντα ἴσα καὶ ταὐτὰ πρόκειται. τίνος οὖν ἕνεκεν [φησὶ] τὰ μὲν μείζονα καὶ ἀναγκαιότερα καὶ τὴν ζωὴν ἡμῖν συνέχοντα κοινὰ πεποίηκεν ὁ Θεὸς, τὰ δὲ ἐλάττονα καὶ βιωτικώτερα οὐκ ἐπὶ κοινά, τὰ χρήματα λέγω; τίνος οὖν ἕνεκεν; ἵνα συγκροτῆται ἡμῖν ἡ ζωὴ, καὶ ἀρετῆς ἔχωμεν στεφάνους. εἰ μὲ γὰρ μὴ ἦν τὰ ἀναγκαῖα ταῦτα κοινὰ, ἴσως οἱ πλουτοῦντες τῇ εἰωθυίᾳ κεχρημένοι πλεονεξίᾳ, οὐδὲν ποιοῦντες ἀπέπνιξαν ἄν. εἰ γὰρ ὅτι τῶν χρημάτων τοῦτο πάσχει, πολλῷ μᾶλλον ἐπ' ἐκείνων τοῦτο ἂν ἐποίησαν. πάλιν, εἰ καὶ τὰ χρήματα ἦν κοινὰ, καὶ πᾶσιν ὁμοίως προσῆκτο, ἐλεημοσύνης ἀφῃρεῖτο πρόφασις, καὶ φιλοφροσύνης ἀφορμή. νῦν οὖν ἀδεῶς ζῶμεν, κοινὰ γέγονεν ἡμῖν τὰ τῆς ζωῆς αἴτια. πάλιν, ἵνα ἔχωμεν στεφάνων καὶ δοκιμήτων ἀφορμὴν, καὶ κοινὰ γέγονε τὰ χρήματα, ἵνα πλεονεξίαν μισοῦντες, καὶ φιλαργυρίαν διώκοντες, καὶ τὰ ὄντα τοῖς δεομένοις προϊέμενοι, θαυμάσιαν τινὰ ἀφ' ἧς τῆς μεθόδου ταύτης τῶν οἰκείων ἁμαρτάτων ἀμύρτημάτων. πλουσίοι σε ἐποίησεν ὁ Θεὸς· τί σαυτὸν ποιεῖς πένητα; πλουσίους σε ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἵνα τοῖς δεομένοις βοηθῇς, ἵνα τὰ ἁμαρτήματα λύσῃς καὶ σαυτῷ ἀφ' ἧς εἰς ἐπιέσεις δαψιλείας. ἔδωκέ σοι χρήματα, οὐχ ἵνα κατακλείσῃς ἐπ' ὀλέθρῳ ταῦ σῷ· ἀλλ' ἵνα σκηνὴν ὅτι σωτηρίαν τῇ σῇ. ἀφ' τοῦ καὶ τῶν κτῆσιν αὐτῶν ἄδηλον ἐποίησε καὶ οὐ μόνιμον, ἵνα καὶ σὺ τούτῳ τῆς πρὸς αὐτὰ μανίας καταλύσῃ τὸν τόνον. εἰ γὰρ ναῦν σὺκ ἔχοντες ταῦρῆν καὶ κεκτημένοι πρὸς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ὁρῶντες σὺν τοῦ πρὸς πλήμμας κυβερνήτας, οὕτως σκιρτῶμεν πρὸς τὸν σκάφον. εἰ καὶ τοῦτο, ὃ πλοῦτος πρόσεστι βέβαιον καὶ ἀδιάπτωτον, τίνος ἂν ἐφείσαντο; τίνος δὲ ἐπέσχοντο; ποίας χάρις; ποίων ὀρφανῶν; ποίων πενήτων;

Μὴ τοίνυν μέγα νομίζωμεν ἀγαθὸν εἶναι πλοῦτον. μέγα ἀγαθὸν, οὐ τὸ κεκτῆσθαι χρήματα, ἀλλὰ τὸ κεκτῆσθαι Θεοῦ φόβον καὶ πᾶσαι βλάβειαν. ἰδοὺ γὰρ εἴ τις δικαίως ἔχω καὶ παῤῥησίαν πολλὴν ἔχων πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ εἰ πάντων ἂν δεήσεων ἐπιέσεις ἔχω, ἤρκει λῦσαι τὰ πρόκειται δεινά. ἤρκει γὰρ μόνον τὰς χεῖρας ἐκτεῖναι εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ κάλεσαι τὸν Θεὸν, καὶ τὸ νέφος τοῦτο παρελθεῖν ἄν. χρῆσιν τοσοῦτον ἀποκειμένη, καὶ πλοῦτον πάντων τοὺς ὅσοι ἀγνοοῦσιν πρὸς τὸν λύσιν τῶν ὑπεκειμένων κακῶν. οὐκ ἐν τούτῳ ἢ τῷ κτᾶσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ νόσος καταλάβῃ, καὶ θάνατος, κἂν ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐλέγχεται τῶν χρημάτων ἡ δυναμις ἀπορωτέρα, καὶ μηδεμίαν ἔχουσα πρὸς ἀμυδίαν τοῖς συμβαίνουσιν οἰκείαν ὑπιδεῖξασθαι. ἐν ὅσῳ, ὁ δοκεῖ τῆς πενίας πλεονεκτεῖν ὁ πλοῦτος, τοσοῦτῳ καὶ ἡμέρᾳ, καὶ πολλῆς ἐμφορᾶσθαι τὸ τοῖς συμπτώσοις τῆς ἡδονῆς. τοῦτο οὖν τοι ὅτι τῆς τῶν πενήτων πα-

πένης συμβαίνοι ὄντι ἰδιῶτι, ⸂καὶ μείζονος τούτους ἀπολαύοντας ἡδονῆς τῶν πλουτούντων ἀπόλλυται. καὶ μὴ θαυμάσητε, μηδὲ προσδόξοι εἶναι νομίσητε ὃ λεγόμενον. ἐγὼ γὰρ οἶδ αὐτῆς ὑμῖν τοῦτο τῆς τοῦ πράγματος ἀποδείξεως ποιήσω δῆλον. ἴστε γὰρ δήπου τοῦτο καὶ ⸂σωφρονεῖν πάντες, ὅτι [τοῦ] ἡδονῆς ⸂καὶ τοῖς ἐσθίουσιν οὐχ ἡ φύσις τῶν ἐδεσμάτων, ἀλλ' ἡ ὄρεξις τῶν ἐσιόντων ποιεῖ ἡδέως. οἷόν τι λέγω· μὴ τοῦ πεινῆν τις ἀπόλαυστος πράπεζα, πάντως ὄψου καὶ ἡδύσματος καὶ μύρων καὶ ῥυθμάτων ἥδιον ἅψεται τῆς ⸂ἀφῆς, καὶ ἀπασῶν βύπτελέστερα ἡ· ὁ δὲ μὴ τοῦ χρείαν ἀναμένων, μηδὲ ⸂σκοπούμενος πῶς ἅσεται (ὅπερ ⸂καὶ πλουτοῦντες ποιοῦσι) ⸂καὶ τότε ὅτι τοῦ πράπεζαν ἐλθεῖν, καὶ πλανώμενος οὖρη καὶ ὕδη, οὐκ αἰσθήσεται τῆς ἡδονῆς, τὸ ὀρέξεως αὐτῷ μὴ διεγηγερμένης. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο τοῦτον ἔχει ⸂τὸν τρόπον, μάρτυρες μοὶ καὶ ὑμεῖς ἄπαντες· ἀκούσωμεν δὲ καὶ τοῦ γραφῆς αὐτὸ ὕστερον λεγούσης. Ψυχὴ ἐμπεπλησμένη, φησί, κηρίοις ἐμπαίζει· ψυχῇ δὲ πεινώσῃ καὶ τὰ πικρὰ ⸂γλυκέα φαίνεται. καίτοι τί κηρίου καὶ μέλιτος γλυκύτερον εἶναι δοκεῖ; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἡδὺ τῷ μὴ πεινώντι, φησί. τί δὲ τῶν πικρῶν ἀνιαρότερον; ἀλλ' ἔστι γλυκέα τοῖς ⸂ἐν ἀνάγκαις καθεστηκόσιν. ὅπερ δὲ καὶ πάντες μὲν τῆς χρείας καὶ τοῦ πεινῆν ὅτι τὸ ⸂πρᾶγμα ἔρχονται, καὶ δὲ πλουτοῦντες οὐκ ἀναμένουσι, τοῦτο πάντα πως δῆλον ὅτι· ὅθεν οὐδὲ γινόμενα καὶ ἐλαφρὰ καρποῦνται τὴν ἡδονήν. οὐκ ὅτι τῶν ἐδεσμάτων δὲ μέσον *, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν ποτῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει ἴδοι τις ἄν. καὶ ὥσπερ οὖν τὸ πεινῆν ⸂περὶ τῆς τῶν ⸂ἐδεσμάτων φύσεως [τὴν] ἡδονὴν ἐπιρράζετο, οὕτω καὶ τοῦτο τὸ διψῆν ἥδιστον ποιεῖ ἐλθὸν τὸ ποτόν, καὶ ὕδωρ ἢ τὸ πινόμενον. καὶ τοῦτο αὐτὸ ὁ ⸂προφήτης ἐμφαίνων ἔλεγεν· Ἐκ πέτρας μέλι ἐχόρτασεν αὐτούς· καὶ πάλιν τοῦτο ὕδατος τῆς γραφῆς ἀνέγνωμεν, ὅτι μὴ ἐκ πέτρας ὀξήκαγεν ὁ Μωϋσῆς, ἀλλὰ πάντα χοῦ ποταμοὺς ⸂ὕδατα καὶ ψυχρὰ νάματα. Τί ποτε οὖν ἐστὶ τὸ λεγόμενον; ὅτι τὸ ψυχρὸν ἡ γραφή, ὅπερ γὰρ διψῶντες ⸂καταπονούμενοι τῇ ἐνδείᾳ ψυχροτέρεσις ⸂προσεπιπόθει τοῖς ναύταις, τοῦτο ἡδονὴν τοῦτο οὐκ τοῦ ποτοῦ ⸂παρέχουσαν βουλόμενος, μᾶλλον τὸ ὕδωρ ἐκάλεσεν, οὐχ ὡς τῆς φύσεως μεταβληθείσης εἰς μᾶλλον, ἀλλ' ὡς τῆς διαθέσεως μᾶλλον ἡδὺ ποιούσης ἐκεῖνα τὰ νάματα. ἔμαθες πῶς * ποτὸν ἡδὺ ποιεῖ ἴσως ἡ τῶν διψώντων διάθεσις. πολλὰ γοῦν πολλάκις πίνοντες, καὶ μυοῦντες καὶ τραγωπωρηθέντες τῷ διψῆ καταφλεχθέντες, μὴ τῆς ἐρημικῆς ἡδονῆς τῶν τοιούτων μετέχοι νάματων· ὁ δὲ πλουτοῦντες, οἶνοι ἡδεῖ καὶ εὐοσμίαι καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχοντα τοῦτο ⸂οἴνοις λαβόντες, οὐκ ἠσθάνετο τῆς αὐτῆς εὐφροσύνης. τοῦτο καὶ ὅτι ὕπνου γινόμενοι ἴδοι τις ἄν. οὐ γὰρ ἁπαλὴ στρωμνή, οὐδὲ ἁρμυρίδεσσι χλίνη, οὐδὲ ἡσυχία καὶ ὁ δωμάτιον γινομένη, οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν ὕπνον γλυκὺν καὶ ⸂ἐπιποθητὸν ποιεῖ ἴσως, ὡς ὁ πονῆσαι καὶ κάμνειν ⸂καὶ διομβρίοις ὕπνοις ⸂σφοδρὸν καὶ νυστάζοντας καταλύεσθαι. καὶ τοῦτο αὐτὸ μάρτυρές μοὶ [καὶ] ἡ τῶν ⸂προφητῶν πεῖρα· μάρτυρες δὲ καὶ ⸂περὶ τῆς τῶν ⸂προφητῶν πείρας ⸂καὶ τῶν γραφῶν ἀπόφασις. ὁ γὰρ τῇ τυφῇ ⸂συνηναγραφεὶς Σολομὼν αὐτὸ ὅτι ἐδήλωσαν βουλόμενος ἔλεγεν· Ἡδὺς ὕπνος τῷ δούλῳ, εἴτε ὀλίγον, εἴτε πολύ· φάγῃ. τίνος ἕνεκεν ⸂προσέθηκεν, εἴτε πολύ, εἴτε ὀλίγον φάγῃ; ἀμφότερα ταῦτα ἀγρυπνίαν ἐμποιεῖ ἴσως, ἔνδεια καὶ ἀδηφαγία· ἡ μὲ τὸ ⸂σῶμα ξηραίνουσα, καὶ κεφαλοποιοῦσα τὰ βλέφαρα, καὶ οὐκ ἀφιεῖσα καταγίνεσθαι· ἡ δὲ τὸ πνεῦμα γεμίζουσα καὶ ⸂ἀποβλίζουσα καὶ πολλὰς πλέχουσα τὰς ὀδύνας. ἀλλ' ὅμως τοσαύτη ἐστὶν ἡ τῶν πόνων ⸂ἀναμονή, ὡς εἰ καὶ ταῦτα ἀμφότερα ⸂προσγένοιτο, δύνασθαι τὸν οἰκέτην καθεύδειν. ὅπερ γὰρ καὶ τοῦτο ἡμέρας ἅπασαι πάντα χοῦ ⸂διεξέρχεται διακονούμενοι τοῖς αὐτῶν δεσπόταις, κατοδυόμενοι, τραγωπωθούμενοι, καὶ οὐδὲ μικρὸν ἀναπνέοντες, τῶν καμάτων ⸂ἐκείνων καὶ τῶν πόνων ἀπολαμβάνοισιν ἀμοιβῶν, τοῦτο δὲ τῷ καθεύδειν ἡδονῇ. καὶ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἔργον ἐγένετο, ⸂τὸ μὴ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ ὠνησαι εἶναι τὰς ἡδονάς, ἀλλὰ πόνῳ καὶ μόχθῳ καὶ χρείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ πάσῃ. ἀλλ' ὅμως οἱ πλουτοῦντες

Παροιμ. κε. ζ.

Ἐκκλησ. ε. ιε.

πλουζωῶντες οὕτως· ἀλλ' ὅπῃ τῶν χρωμάτων κείμενοι πολλάκις δι' ὅλης νυκτὸς ἀγρυπνῶσι, καὶ πολλὰ μηχανώμενοι, τῆς αὐτῆς σὺν ἀπολαύσουσιν ἡδονῆς· ὁ γὰρ πένης σὺν τῶν μεγίστων αἰσχρῶν πόνων, κεκμηκὼς ἔχων τὰ μέλη, πρὶν ἢ καταπεσεῖν, ἀδηφάγον καὶ ἡδὺν καὶ γλυκὺν τὸν ὕπνον ἐδέξατο, οὐ μικρὸν καὶ τοῦτο τῶν δικαίων πόνων λαμβάνων μισθόν.

Ὅταν δὲ μὴ πλείονος ἡδονῆς ὁ πένης ἀπολαύῃ καθεύδων ἢ ἐσθίων καὶ πίνων, πόσος ἔσται λοιπὸν ὁ πλουσίως ἄξιος, ὁ δοκεῖ τῆς πενίας ἀπηλλάχθαι, καὶ τοῦτο ἀφημμένος; Διὰ τοῦτο καὶ ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς πόνον ἔδωκεν αὐτῷ, ἵνα μὴ πονηρεύηται, ἵνα μὴ κακίζωμαι, ἀλλὰ σωφρονίζωμαι καὶ παιδεύωμαι. ἔτι ἄπονον βίον ἔζη ὁ Ἀδάμ, ἐξέπεσε τοῦ παραδείσου· ὅτι ὅπου καὶ ὅπου μεθύει ὁ ἀπόστολος, καὶ ἔλεγεν, Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενος, τότε ἀπῆλθεν εἰς τὸν παράδεισον καὶ εἰς τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγείς. μὴ τοίνυν κακίζωμαι πόνον, μηδὲ μισθαποδοσίαν ἀπαιτῶμεν ἐργασίαν. καὶ γὰρ καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὅσῳ μείζων ἐστὶν ἀπόλαυσις ἀγαθῶν, τοσούτῳ μείζονος ἀγῶνος ἀμοιβόν ἐστιν ἀγαθόν, τοῦ οὐκ ἐκ τῶν παραλόγων ἡδονῶν καρπούμενοι· οὐχ ἡδονῶν ὁ μόχθος, ἀλλὰ [καὶ] ὁ πολλῷ μείζων ὅστις ἡδονῆς, ὑγείας καθαρωτάτης. τοῖς μὲν γὰρ πλουτοῦσι μετὰ τῆς ἁπλότητος πολλὰ καὶ τὰ νοσήματα ὑπάρχει· οἱ δὲ πένητες τῶν ἰατρικῶν εἰσιν ἀπηλλαγμένοι κόπων. εἰ δέ που καὶ παρεισέρχεται ἀρρωστήματι, ταχέως ἑαυτὸν ἀνεκτήσατο, βλαχείας ἁπάσης ἀπηλλαγμένοι, καὶ τὰ σώματα βύρσαν ἔχοντες. μέγα κτῆμα πενία τοῖς φιλοσόφως αὐτὴν φέρουσι, φησὶν ὁ σοφὸς Παῦλος, βαστηρία ἰσχυροτάτη, κτῆσις ἀνυπέρβατος, καταγώγιον ἀνεπιβούλευτον. ἀλλὰ πλεονεκτεῖται, φησί, καὶ πένης· ἀλλ' ὅπου βούλεται μείζονος ἢ πλούσιος. καταφρονεῖται ὁ πένης καὶ ὑβρίζεται· ἀλλὰ φθονεῖται ὁ βασιλεύς. οὐχ οὕτως ὅστις ἀκαταγώνιστος ὁ πένης, ὡς ἔστιν ὁ ἀκαταγώνιστος ὁ πλούσιος, μυρίας πόλεις καὶ τὸν Διόλογον καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ἑσπέραν λαοὺς, καὶ πάντων ὧν δοῦλος Διὸς τοῦ πολλῶν τῶν φαρμάκων βουλεύσαντος. ὁ πολλῶν σοφίᾳ καὶ τέχνῃ καὶ πανουργίᾳ, πολλοὺς ἀναγκάζεται καὶ λανθάνειν, καὶ μὴ πολλῆς ἀπολαύειν δουλοπρεπείας· ὁ δὲ πένης, ἂν εἰδῇ φιλοσοφεῖν, οὐδὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Διὸς καταγωνισθῆναι δύναται. ὁ μὲν γοῦν Ἰὼβ ἰσχυρὸς ὢν καὶ πρὸ τούτου, ἵνα τὰ πάντα ἀπέβαλε, τότε γέγονεν ἰσχυρότερος, καὶ λαμπρότερον ἤνεγκε τὸν Διόλου νίκην. ἄλλως δέ, οὐδὲ ὑβρίζεσθαι δύναται ὁ πένης, ἂν εἰδῇ φιλοσοφεῖν. ὅταν γὰρ ἴδω τὰς ἡδονὰς, ὅτι ἡ ἡδονὴ οὐκ ἐν τῇ πολυτελείᾳ τῶν σιτίων, ἀλλ' ἐν τῇ διαθέσει κεῖται τῶν ἐσθιόντων, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ὑβρεως λέγω· ὅτι ὕβρις οὐκ ἀπὸ τῆς γινομένης τῶν ὑβριζόντων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διαθέσεως τῶν πασχόντων ἢ χωρίζεται ἢ ἀπόλλυται. οὕτω πολλάκις· ὕβρισέ τις πολλὰ ῥητὰ καὶ ἄῤῥητα. ἂν καταγελάσῃς τῶν ὕβρεων, ἂν μὴ παραδέξῃ τὰ ῥήματα καὶ αἰώρημα γένῃ τῆς πληγῆς, οὐχ ὑβρίσθης. καὶ καθάπερ εἰ σῶμα ἀδαμάντινον εἴχομεν, εἰ καὶ μυρίοις πατηχθῆναι βαλλόμεθα βέλεσι, οὐκ ἂν ἐδεξάμεθα τὰς πληγάς (οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀφέσεως τὰ βέλη λαβόντα, ἀλλ' ἀπὸ τῶν παρόντων σωμάτων τὰ πάθη ἔσχε)· οὕτω δὴ καὶ σὺ τοῦτο, οὐκ ἀπὸ τῆς μεμίσας τῶν ὑβριζόντων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀσθενείας τῶν ὑβριζομένων αἱ ὕβρεις καὶ αἱ τῶν ὕβρεων ἀπειλαὶ σωίζονται. ἂν δὲ εἰδῶμεν φιλοσοφεῖν, οὐδὲ ὑβρίζεσθαι δυνάμεθα, οὐδὲ πάσχειν τι τῶν δεινῶν. ὕβρισέ σε ὁ σὸς φίλος. οὐκ ἠδίκησε, οὐκ ἔπληξας· οὐχ ὑβρίσθης, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἔπληξας, ἢ ἐπλήγης. ὅταν γὰρ ὁ ὑβρίσας ἴδῃ μὴ καθικνούμενόν σου τοῦ πληγέντος τῆς τῶν λοιδορηθέντων ψυχῆς, αὐτὸς δάκνεται μείζονος, καὶ τῶν ὑβριζομένων σιγώντων αὐτόματος ἡ πληγὴ τῶν ὕβρεων καὶ τὸ πέμψαντος ὑποχρέωσε φέρει. φιλοσοφῶμεν τοίνυν ἐν ἅπασι, ἀγαπητοὶ, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς πένητα παραβλάψαι δυνήσεται, ἀλλὰ καὶ ὠφελήσει τὰ μέγιστα, καὶ λαμπροτέρους ἐργάσεται, καὶ πλουτούντων τῶν πλουτοῦντας ὑπερωτέρους. τί γάρ, εἰπέ μοι, τοῦ Ἠλία πενέστερον ἦν; ἀλλὰ διὰ τοῦτο πάντας ἐκεῖνος τοὺς πλουτοῦντας, ὅσῳ ὕστερον πένης ἦν, καὶ αὐτὸν ὁ πλουτῶν ὁ τὸν πένητα ἀπὸ πλουτούσης εἵλετο Σαμαρείας. ὅθεν

γὰρ ἅπαντα τῶν χρημάτων ☧ πλουτοῦντα ἐλάττονα τῆς ἑαυτῆς μεγαλοψυχίας ἐνόμιζεν εἶ), καὶ οὐκ ἄξιον αὐτὸ τῆς Φιλοσοφίας, διὰ τοῦτο πενίαν ἑαυτῷ περιέπασατο· ὡς, εἰ μεγάλα καὶ πλούσια ἐνόμιζεν εἶ), οὐκ ἂν μικρῷτινὶ ἐκτήσατο μόνον, ἀλλ' ὅτου κατέχων τὴν πλούσιος μετριότητος ἁπάσης, καὶ, ὡς πηλὸν ἐρριμμένον, ὁ χρυσὸν ἅπαν ἐώρα, ὡς τῆς περιβολῆς ἐκείνης μηδὲν κλῆσαι θαι πλέον. διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς τὸ πέντε ἐδέξατο, ἐν ᾧ τὸ σῶμα ἐκεχύνετο· τὸ μηδὲν πλέον μικρῶτης ἔχοντος ὁ τοσοῦτον χρυσὸν ἔχων. ὅτου λαμπρότερα τῆς πορφυρίδος ἡ μικρὰ ἰῶ, ἐν τῷ βασιλικῷ αὐλῶνι ὁ ἀσήμαντος τοῦ δικαίου. διὰ τοῦτο καὶ εἷς ☧ ὑγιαὶς δικῶν, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ τὸν μικρὸν * τῶν μαθητῶν κατέλιπε. μὴ ταύτης, φησὶν, ἐπάλξεως τῆς διαβολῆς· ταύτην λαβὼν οὐκ ἀλίσου καὶ σύ κατ' ἐκείνου. ἰσχυρὸν γὰρ ὅπλον ἀκήρατος συνείδησις κατηγόρων, καὶ πύργος ἀσάλευτος. ἐδέξατο, καθάπερ μεγίστην κληρονομίαν, τὸν μικρὸν ὁ Ἐλισσαῖος· καὶ γὰρ ἰῶ ἀληθῶς μεγίστη κληρονομία, παντὸς χρυσοῦ * πλουσιωτέρα. καὶ ἰῶ ἐκ τότε διατελεῖς Ἠλίας ἐκεῖνος, ἐν ἰῶ αὖθις Ἠλίας, καὶ κάτω Ἠλίας. οἶδα ὅτι μαρκαρίζετε ☧ δίκαιον ἐκεῖνον, καὶ ἐβουλεύεσθε αὖθις ἕκαστος ἐκεῖνος εἶ). τί οὖν, φησὶν ὑμῖν "ὑποδείξω, ὅτι ἑτερόν τι πολλῷ μεῖζον ἐκείνου πάντες ἐλάβομεν ⓓ μεμυσταγωγημένοι; ὁ μὲν γὰρ Ἠλίας μικρὸν ἀφῆκε ☧ μαθητήν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνων τὸν σάρκα "ἡμῖν κατέλιπε τὸν ἑαυτοῦ. καὶ ὁ μὲν Ἠλίας ἀποδυσάμενος, ὁ δὲ Χριστὸς "ἐν ἡμῖν κατέλιπε, καὶ ἔχων αὐτὸν ἀπῆλθε. μὴ τοίνυν καταπίπτωμεν, μηδὲ ὀδυρώμεθα, μηδὲ δυσκολίαν φοβώμεθα καιρῶν. ὁ γὰρ τοῦ αἵματος αὐτοῦ μὴ ☧ δεηθεὶς ἅπαντας ὑπὲρ πάντων ἐκχέαι, καὶ τῆς σαρκὸς ἡμῖν * μεταδοὺς δι' αὐτοῦ τοῦ αἵματος πάλιν, τί ☧ δεηθεὶς) τῆς ἡμετέρας ποιῆσαι ἕνεκεν σωτηρίας; ταύταις τοίνυν θαρροῦντες ταῖς ἐλπίσι *, ☧ δεησώμεθα αὐτοῦ διὰ παντὸς, καὶ ἱκεσίαις καὶ ἱκετηρίαις προσπίπτωμεν, καὶ τῆς λοιπῆς ἀρετῆς ὀπαμελώμεθα μὴ ἀκριβείας ἁπάσης· ἵνα καὶ τὸ ὀπτικὸν ἀμβλωθρὸν διαφύγωμεν κίνδυνον, καὶ τῆς μισθοῦ "ἀξιωθῶμεν ἀγαθῆς· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς "ὀπτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΔΗΜΙΑΝ, ΗΝ ΕΠΟΙΗΣΑΤΟ Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ Ἀντιοχείας Φλαβιανός, ἐπὶ τῆς πόλεως προσβυόμενος τὸν ☧ βασιλέα Θεοδόσιον, διὰ τὸν εἰς τὸν ἀνδριάντα ὕβριν· καὶ ὅτι μείζων ☧ δὲ Θεῷ βασιλείας ἱερωσύνη, καὶ χρὴ διὰ τοῦτο θαρρεῖν· καὶ τίς ἐστιν ἡ ἀληθὴς ἡσυχία, καὶ τίνος ἕνεκεν ⓓ Νινευῖται καὶ τὰ ἄλογα νηστεῦσαι προσκυάσαν· καὶ ὅτι τὸ σῶμα καὶ θερμὸν φαγεῖν ὁ κατηξιώσαν χάριτος· καὶ πρὸς ᾧ τέλει τὸν σφαλμάτων διὰ τὸν ψαλμὸν, καὶ πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας, ὅτι πολλοὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἐάλωσαν.

ΟΤαν εἰς ☧ θρήνους "ἀπίδω τοὺς ἐρήμους ὄντας ἐν τῷ διδασκάλου, χαίρω τε ὁμοῦ καὶ δακρύω. δακρύω μὲν, ὅτι πρὸ ὀφθαλμῶν ☧ πατέρα· χαίρω δὲ, ὅτι ὑπὲρ τῆς "ἡμετέρας ἀπολύτρωσις σωτηρίας, καὶ δῆμον τοσοῦτον ἀπῆλθεν ὀργῆς ὁξαρπάσαι βασιλικῆς. τοῦτο καὶ ὑμῖν κόσμος, καὶ ἐκείνῳ στέφανος· ὑμῖν μὲν κόσμος, ὅτι τοιοῦτον ἐκληρώθητε πατέρα· στέφανος δὲ ἐκείνῳ, ὅτι ἐν τοῖς "ἔκγονα ὄντως ὄντι φιλότεκνος, καὶ ὁ Ἰωαν. 1. 12. ☧ δὲ τὸ Χριστοῦ λεχθὲν δι' αὐτῶν ἐβεβαίωσε τῶν πραγμάτων. ἀκούσας γὰρ, ὅτι Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, ἀπῆλθε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θεῖναι ὑπὲρ ἡμῶν ἁπάντων. καὶ τοι πολλὰ ἰῶ αὐτοῦ τὰ κωλύοντα "ἀπελθεῖν,

ἐν

καὶ καταμαγκάζοντα μένειν· καὶ τοῦτον ἡ ἡλικία τοὺς ἔρωτας ἐλάσασα γήρως, εἶτα ἡ τοῦ σώματος ἀσθένεια, καὶ τοῦ ἔτους ἡ ὥρα, καὶ τῆς ἑορτῆς ἡ ἀνάγκη· τοὺς τύπους ἡ ἀδελφή, ἡ μόνη ὑπομένουσα αὐτῷ, καὶ τοὺς ἐχάτας ἐζωσα αἰσχύνας. ἀλλ' ὅμως καὶ συνήνεσαν πρεῖδε, καὶ γῆρας, καὶ ἀσθένειαν, καὶ καιροῦ δυσχολίαν, καὶ ὁδοιπορίας καλαιπωρίαν, καὶ πολλῶν ὑμᾶς καὶ τὴν ὑμετέραν σωτηρίαν τροφῆς, ἅπαντα ταῦτα διέρρηξε καὶ δεσμά· καὶ καθάπερ νέος, ὁ γέρων ἐλαύνει πρῶν, οὕτω τῆς προθυμίας ἡγούμενος. Εἰ γὰρ Χριστός, φησι, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν ἐπέδωκε, τίνος ἂν εἴημεν ἡμεῖς ἀπολογίας καὶ συγγνώμης ἄξιοι, τοσούτου λαοῦ τροφασίαν ἐγκαταλελοιπότες, καὶ μὴ πάντα ὑπομείναντες καὶ ποιήσαντες καὶ παθεῖν ὑπὲρ τῆς τῶν ἐγκαταλειφθέντων ἡμῖν ἀσφαλείας; Εἰ γὰρ ὁ πατριάρχης, φησὶν, Ἰακὼβ, ἀβρεμμάτων τροφεὺς, καὶ τροβάτων ἄλογα βόσκων, καὶ δυσθέρπτῳ μέλλων θυγατρὶ δίδοναι, καὶ νύκτας αὐχμηρὰς διῆγε, καὶ κρύος καὶ πᾶσαν ἀέρων ἀκμὴν ἀνέμενε, ὥστε μηδὲν τῶν προβάτων ἐκείνων πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τοὺς οὐκ ἀλόγοις ἐφεστῶτας, ἀλλὰ πνευματικοῖς προβάτοις, καὶ οὐκ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῆς ἐπιστασίας ταύτης δίδοναι μέλλοντας καὶ θυγατρὸς, τοὺς οὐδὲν ὄκνου καὶ δυσθυμίας δεῖν τῶν δυναμένων ὠφελῆσαι τὸ ποίμνιον· ἀλλ' ὅσῳ βελτίων ἡ ποίμνη αὕτη τῆς ποίμνης ἐκείνης, καὶ ἀλόγων μὲν ἀνθρώπῳ, ἀνθρώπων δὲ ὁ Θεός· τοσούτῳ καὶ ἡμᾶς πλείω καὶ σφοδροτέραν τὴν σπουδὴν καὶ τὴν προθυμίαν ἐπιδείκνυσθαι χρή. Ἔγωγε καλῶς ἐκεῖνος, ὅτι οὐχ ὑπὲρ μιᾶς πόλεως αὐτῷ νῦν ὁ λόγος, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. τῶν γὰρ πόλεων τῶν ἀπὸ τοῦ ἑῴου χειμώνων χειρωθεισῶν καὶ μήτηρ ἐστὶν ἡ πόλις ἡ ἡμετέρα. Διὰ τοῦτο πάντα ὑπὲρ ἐμοῦ κίνδυνον, καὶ οὐδὲν αὐτοῦ σταυροῦ καλαισχύνην ἡγοῦμαι. διὰ τοῦτο ἐλπίζω χρηστὰς ἔσεσθαι τὰς ἐλπίδας. οὐ γὰρ παρόψεται τοσαύτην προθυμίαν καὶ σπουδὴν ὁ Θεὸς, οὐδὲ ἐάσει τὴν ἐαυτῷ προσήκουσαν ἀπρακτον ἐπανελθεῖν. οἶδα ὅτι καὶ μόνον ὀφθεὶς ἐκεῖνος, καὶ Ⓦ βύσσῳ βασιλέα περιπάμενος, ἀπὸ τοῦ ὄψους αὐτῆς ὠθήσας καταστεῖλαι δυνήσεται Ⓦ θυμόν. τῶν γὰρ λίθων οὐχὶ τὰ ῥήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πρόσωπα πνευματικῆς γέμει χαρίτος. ὅστις γὰρ καὶ πολλῆς σοφίας ἐμπέπλησται, καὶ τῶν θείων νόμων ἔμπειρος ὢν ἐρᾷ πρὸς αὐτὸν, ὅπερ καὶ πρὸς Ⓦ Θεὸν ὁ Μωϋσῆς· Εἰ μὲν ἄφης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μή, κἀμὲ ἐξάλειψον μετ' αὐτῶν. ταῦτα γὰρ τῶν λίθων τὰ σπλάγχνα· Ⓦ μὴ τῶν τέκνων θάνατον τῆς χειρὸς αὐτῶν ζωῆς γλυκύτερον εἶναι νομίζουσι. προθήσει καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ καιροῦ ζωηρίδη, καὶ ὃ πάχα ὃ ἱερεὺς προσκαλεῖται, καὶ δυναμώσει τὸ καιρῷ, καθ' ὃν τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ ὃ ἁμάρτημα ἀφῆκεν ὁ Χριστός. προκαλέσασθαι μιμήσασθαι Ⓦ διασώσαι· δυναμώσει καὶ τῆς προβολῆς αὐτοῦ ἐκείνης τῆς τῶν μυρίων καλάντων, καὶ * τῶν ἑκατὸν δηναρίων. οἶδα τοῦ παῖδος ἡμῶν τὸν πρόρησιν· οὐ παραιτήσεται ἀλλοτ' ἀπὸ τῆς προβολῆς ταύτης φοβηθεὶς καὶ εἰπεῖν· ὅρα μήποτε καὶ σὺ κατ' ἐκείνου ἀκούσῃς τὸν ἡμέραν· Ποτὲ δ' οὐκ * πᾶσαν τὸν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· ἔδει καὶ σὲ ἀφεῖναι τοῖς συνδούλοις σου. σαυτὸν ὠφελεῖς μείζονος ἢ ἐκείνους, καὶ τῇ τοῦ ὀλίγων ἁμαρτημάτων συγχωρήσει τὴν μείζονα τὴν ἀμνησίαν λαμβάνων. προθήσει τοῖς εἰρηνικοῖς καὶ τὸν θυμὸν ἐκείνου, ὃν οἱ μυσταγωγήσαντες αὐτὸν τὸν ἱερὸν μυσταγωγίαν ἐπαίδευσε θύεσθαι καὶ λέγειν· Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. διδάξει μὴ τοῦτον, ὅτι δι' ἡμᾶς τοῦ ἁμάρτημα γέγονεν, ἀλλὰ ἀνθρώπων τινῶν ξένων καὶ ἐπηλύδων, οὐδὲν λογισμῷ ποιούντων, ἢ τόλμῃ καὶ παρανομίᾳ πάσῃ· καὶ οὐκ ἂν εἴη δίκαιον τῶν ὀλίγων ἀπαιδεύτους πόλιν τοσαύτην ἀναρπάζεσθαι; καὶ οὐδὲν οὐδὲν ἠδικηκότας διδόναι δίκην. καίτοι καὶ εἰ πάντες ἡμάρτηκότες ἦσαν, ἀκαιρὴν ἔδοσαν δίκην, ὅτι τοσαύτας ἡμέρας φόβῳ δαπανώμενοι, καὶ καθ' ἑκάστην ἀποθνήσκειν προσδοκῶντες τὴν ἡμέραν, ἐλεεινότεροι, φυγαδευόμενοι, τῶν καταδίκων ἐλεεινότεροι ζῶντες, τὸ αἷμα τὸ τοῖς χερσὶ βαστάζοντες, καὶ ὑπ' ἀγρίων τῶν ἀνθρώπων τὴν ζωὴν. ἀρκέσθητι τῇ τιμωρίᾳ τοιαύτῃ,

ζωήν, μὴ πρόϊλθης περαιτέρω τῆς ὀργῆς, ἤμεσον σαυτῷ ποίησον Θν αὖθις δικαστὴν ἔχῃ "τῆς εἰς σὲ ζωοδούλους" φιλανθρωπίας. ἐποίησον δὲ τῆς πόλεως μέγεθος, καὶ ὅπου χ. τὴν πρὸ μιᾶς καὶ δύο ἢ τριῶν ἢ δέκα ψυχῶν ἔστιν ἡμῖν ἡ σκέψις ταύτη, ἀλλὰ πρὸ μυριάδων ἀπείρων, πρὸ τῆς κεφαλαίας τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. αὕτη ἡ πόλις ἐστὶν, ἐν ᾗ πρῶτον ἐχρημάτισαν χριστιανοί. τίμησον Θν Χριστὸν, αἰδέσθητι τὸν πρῶτον δυσκηρύξασαν τὸ πρόσταγμα τοῦτο καὶ γλυκὺ πᾶσιν ὄνομα. ἀπόστολοι ἐκεῖνοι γέγονε καταγώγιον, δικαίων ἀναψυκτήριον· νῦν τοῦτο πρῶτον ἐν μέσῃ τὸ πλημμελὲς γέγονεν εἰς σὲ κατανύξας. καὶ [γὰρ] μάρτυρες πᾶν τῆς πόλεως ἤδη πᾶς ὁ παρελθὼν χρόνος. εἰ μὲν γὰρ συνεχῶς ἐστασίαζον, ἔδει καταγνώσκειν τῆς πονηρίας· εἰ δὲ ἅπαξ τοῦ πάντος τοῦτο συνέβη γενέσθαι, δῆλον ὅτι οὐ τῆς πόλεως ἦθος τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ τῶν ἁπλῶς καὶ εἰκῇ πρόσφαρέντων αὐτῇ τὸ παρανόμημα γέγονε τοῦτο.

Ταῦτα οἱ ἱερεῖς ἐρᾷ καὶ πλείονα τούτων μείζονος τῆς παῤῥησίας· ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσῃ. καὶ καίπερ φιλάνθρωπος, καὶ σοῦ χρηστός· ὥστε ἀμφοτέρωθεν χρηστὰς ἔχομεν τὰς ἐλπίδας· μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς τῆς πίστεως σοῦ διδασκάλου, καὶ πρὸς τῆς φιλανθρωπίας τοῦ βασιλέως ἔχομεν ἐλέους παῤῥησίαν πρὸς τὸν θεόν. καὶ γὰρ ἱκετευομένῳ τὸν βασιλέως, καὶ ἱκετεύοντος τοῦ ἱερέως, αὐλὸς ἁρμοσθήσεται μέσος, τοῦ βασιλέως παλαίοντος τὸν καρδίαν, τοῦ ἱερέως διεγείροντος τὸν γλῶτταν, ᾠδὴν τὸ τοῦ καὶ ῥήματα, ἁρμοσθήσεται ἐκείνῳ τὸν δέξασθαι καὶ λεγόμενα, καὶ μὴ πολλῆς τῆς συγγνώμης δεηθῆναι ταῖς δεήσεσι. καὶ γὰρ ὁ Χριστῷ ποθητότερα πασῶν ἡ πόλις ἡ ἡμετέρα καὶ ἀγαπητὸν τὸν τῶν ἀρετῶν. καὶ καθάπερ ὁ Πέτρος ὁ τοῖς ἀποστόλοις πρῶτος ἐκήρυξε Θν Χριστὸν, ὕστερον δὲ ταῖς πόλεσι (καθάπερ ἔφθη εἰπών) αὕτη πρώτη, ὥσπερ τεθεμελίωται τινα μαστοῖς, τὸν τῶν χριστιανῶν ἀνέδησατο πρόσοψιν. εἰ δὲ ἦσαν δέκα δίκαιοι μόνοι ἦσαν, οὐκ ἔφερε ὁ Θεὸς σώζειν σὸν οἰκουμένης ἅπασης· ἔνθα δὲ δέκα" καὶ εἴκοσιν, οὐδὲ δὶς τοσοῦτοι μόνον, ἀλλὰ πολλῷ πλείονες Θῷ Θεοῦ εἰσὶ θεραπεύοντες μετ' ἀκριβείας ἁπάσης, πῶς δὲ καὶ χρηστὰ χρὴ προσδοκᾶν, ἐν θαῤῥεῖ οὖν τῆς κοινῆς ἡμῶν ἁπάντων ζωῆς; πολλῶν * ἤκουσα λέ- 23ᵛ γόντων*, Ἀπειλὴ βασιλέως ὁμοία θυμῷ λέοντος, καὶ καταπίπτοντων καὶ ὀδυνωμένων. τί οὖν Παροιμ. 19. ἐκ. καὶ κ. ς. δεῖ εἰπεῖν πρὸς ἐκείνους; ὅτι ὁ εἰπών, Λύκοι δὲ ἄρνες ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἐρίφῳ, καὶ λέων ὡς βοῦς φαγεται ἄχυρα, δυνήσονται δὲ Θν λέοντα τοῦτον ποιῆσαι πρόβατον ἥμερον. παρακαλῶμεν τοίνυν αὐτὸν, καὶ προσευχώμεθα πρὸς αὐτὸν, καὶ καταπραΰνῃ πάντας Θν θυμοὺς τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς ὑπεικαιμένης ἡμᾶς ἀγανίας ἀπαλλάξῃ πάσης. ὁ πατὴρ ἐκεῖ προσβλέπει· ἡμεῖς ἐντεῦθεν προσβλεπώμεθα πρὸς Θν τὸν ἥμερον βασιλέα. βοηθήσωμεν αὐτῷ ταῖς βυχαῖς. μέγα δὲ κοινὸν τῆς ἐκκλησίας" δυνάπαι, δὲ μὴ ὀδυνωμένης ψυχῆς, δὲ μὴ συντετειμμένης καρδίας ταῖς βυχαῖς ἀνεπέγκωμεν. οὐκ ἔστι προσεύξασθαι πέλαγος, οὐκ ἔστι μακρὰν ἀποδημίαν στέλλεσθαι. ἔκκεισον καὶ ἐκβᾶσα, καὶ εἰς ἐκκλησίαν ἀπελθοῦσα, καὶ οἴκοι μένουσα καλῶμεν μετὰ πολλῆς ἀσυλλήπτου Θν θεόν, καὶ πάντως ὑπακούσει ταῖς δεήσεσι. πόθεν τοῦτο δῆλον; ὅτι σφόδρα βούλεται ἡμᾶς ἀεὶ πρὸς αὐτὸν καταφεύγειν, καὶ ἐν ἅπασιν αὐτὸν ἔχεσθαι, καὶ μηδὲν αὐτοῦ χωρὶς ποιεῖν ἢ λέγειν. διὰ θεφτοι μὴ γὰρ, ὅταν συνεχῶς αὐτὸν ἐνοχλῶμεν τοῖς τῆς ἡμετέρων προσευχῶν, ναρκῶσι καὶ ἀναδύονται καὶ ἀπόνως πρὸς ἡμᾶς ἔχουσι· ὁ δὲ θεὸς τοιοῦτος ἔστιν. οὐχ ὅταν αὐτῷ συνεχῶς ἐντυγχάνωμεν 40 "τοῖς τῆς ἡμετέρων προσευχῶν, ἀλλ' ὅταν μὴ τοῦτο ποιῶμεν, τότε μάλιστα ἀγανακτεῖ. χ. τὸν Ησ. λ α. ἤκουσεν γοῦν τι τοῖς Ἰουδαίοις ἐγκαλῶν λέγων· Ἐποιήσατε βουλήν, καὶ οὐ δι' ἐμοῦ· καὶ συνθήκας, καὶ οὐ διὰ τοῦ πνεύματός μου. τοιοῦτον γὰρ τῶν φιλανθρώπων τὸ ἔθος· πάντα τὰ τῶν φιλανθρωπίων προσκόμματα δι' αὐτῶν ἀνύεσθαι βούλονται, καὶ μηδὲν χωρὶς αὐτῶν ἐκείνους μηδὲ πιεῖν,

ποιῆσ, μηδὲ λέγλν. δῆλ τοῦτο δὲ ὁ Θεὸς οὐκ ἐβούλετο μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλαχοῦ· ὃ αὖθ τοῦτο
[πάλιν] ἐγκαλῶν, * ἔλεγε· Εβασίλευσαν, καὶ οὐ δι' ἐμοῦ· ἦρξαν, καὶ οὐκ ἐγνώσθην μοι. Ωσ. η. δ.
μὴ τοίνυν ὀκνῶμεν * (ωσπερ τοὺς αὖθ καθαφθύλλν, καὶ ὅπερ ἀν ἡ δεινόν, πάντως λήψ-
τιὸ προσήκουσαν λύσιν. ἐφόβησαν αὖ θεσπις· δράμε τοὺς ΦΩ ἀῶν διαστῖλω, καὶ οὐδὲν
πτόσῃ δεινόν. οὕτως ΦΩ παλαιοὶ ταῖς συμφοραῖς ἔλυον, οὐκ ἀνδρες ἦ μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναῖ-
κες. ἐγένετό τις Εβραία γυνὴ, Εσθὴρ ὄνομα αὐτῇ. αὕτη ἡ Εσθὴρ ὅλον τῷ Ιουδαίων ΦΩ δῆ-
μον πάντων ἐλευθερίας ΦΩ ἐδίδοσθαι μέλοντα, τύτῳ τῷ τρόπῳ ἐξήρπασεν. ὅπου γὰρ ὁ τῶν
Περσῶν βασιλεὺς πάντας ἀπώλλυσθαι σὺν Ιουδαίοις ἐκέλευσε, καὶ οὐδεὶς ἐῶ ὁ τοὺς
τιὸ ὀργιὸ ἐκείνου φεύγειν δυνάμενος, ἀποδυσαμένη τιὸ φαιδροτέραν στολὴν ἡ γυνὴ, καὶ
σάκκον περιβαλλομένη, καὶ σποδὸν καταρρασαμένη, πρὸς ἐκάλει τὸ φιλάνθρωπον Θεὸν συ-
νεπιλαβῆν αὐτῇ τοὺς ΦΩ βασιλέα, καὶ τοιαῦτα τοιοῦτον τοὺς αὐτὸν ῥήματα ἔλεγε·
Χαρίσαιτο, Κύριε, τὰ ῥήματά μου, καὶ δὸς λόγον εὐρυθμον εἰς τὸ στόμα μου. Τοιῦτα καὶ τοὺς Εσθ. ιδ. ιγ.
τῶν διδασκάλων ἐδιδάσκαλε μὴν ἡμῖς ΦΩ Θεόν. Εἰ γὰρ γυνὴ ὑπὲρ Ιουδαίων ἐδι-
καιώθη, βαρβαρικὸν ἴσχυσε καταπεῖσαι θυμόν, πολλῷ μᾶλλον ὁ διδάσκαλος ὁ ἡμέτερος
ὑπὲρ τοιαύτης πόλεως καὶ τοσαύτης ἐκκλησίας διώμνος, ΦΩ πραότατον δὲ ἡμερώτα-
τον βασιλέα [τοῦτον] πεῖσαι δυνήσεται. Εἰ γὰρ τοὺς εἰς τὸν Θεὸν ἁμαρτίας λύειν ἔδοξε
δόξασιν, πολλῷ μᾶλλον τοὺς εἰς αὐτὸν ἡμομένους ἀνελεῖν καὶ ἀφαίσαν δυνήσεται.
ἀρχὴν ὅτι καὶ ἐστ, καὶ ἀρχὴν ἐκείνου σεμνότεροι *. καὶ γὰρ αὐτιὸ τιὸ βασιλικὸν κεφα-
λιὸ ΦΩ ἱερεῖ νόμοι τοῖς τότε φέρουσι χάριν ἐπέταξαν. καὶ ὅταν τι δέοι ἡμᾶς ἀπο-
τεῖν, αἰτῶμεν ὁ βασιλεὺς τοὺς τὸν ἱερέα, οὐχ ὁ ἱερεὺς τοὺς τὸν βασιλέα καταφθύλλν ἐῶμεν.
ἔχει ἃ ἐστ ἡμέτερα, τὸν τῆς δικαιοσύνης· ἔχει καὶ ζωὴν, τιὸ ἀπὸ τῆς ἀληθείας· ἔχει καὶ
ἐπιδήματα πολλῷ σεμνότερα, τὰ ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος τῆς ἐλπίδος· ἔχει καὶ μάχαιραν, οὐ
τιὸ ἀπὸ σιδήρου, ἀλλὰ τιὸ ἀπὸ τοῦ πνεύματος· ἔχει δὲ στέφανον ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς κείμε-
νον. λαμπροτέρα αὕτη ἡ πανταχοῦ, σεμνότερα καὶ ὅπλα, μείζων ἡ παῤῥησία, πλείων ἡ
ἰσχύς. ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς ἀρχῆς ὄγκου, δὲ ἀπὸ τῆς οἰκείας μεγαλοψυχίας, καὶ τοὺς τῶν ἄλ-
λων ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίδος μᾶλλον τῆς παῤῥησίας, μᾶλλον τῆς
(ωότητος δικαίξεται τοῦ βασιλέως.

Μὴ τοίνυν ἀπογνώσκωμεν ὑπὲρ τῆς ἡμῶν αὐτῶν σωτηρίας· ἀλλὰ δεώμεθα, παρακα-
λῶμεν, ἱκετεύωμεν, προσεύχώμεθα τοὺς τὸν ἄνω βασιλέα μετὰ δακρύων πολλῶν. ἔχομεν
καὶ τιὸ νηστείαν ταύτην σύμμαχον, δὲ τῆς καλῆς ταύτης (ωοφανθησομένης ἡμῖν προσδέ-
ας. καθάπερ οὖν χειμῶνος πρὸς ἐλθόντος καὶ θέρους φανέντος, ἔλκει μὲν τοὺς ὁ πέλαγος ὁ
πλοῖον ὁ ναύτης, ἀποσπᾷ δ' ὁ γραπτὸς τὰ ὅπλα, καὶ παρασκευάζει τὸν ἵππον εἰς πό-
λεμον, καὶ γεωργὸς ἀκονᾷ δρεπάνιον, καὶ ἰδιῶται θαῤῥοῦντες ἀποδημίας ἅπτε μα-
κρᾶς, καὶ τοὺς τῶν ἀγῶνας ἀθλητὰς ἀποδύεται καὶ γυμνοῦται· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς, καθά-
περ θέρους πνεύματικοῦ τινος τῆς νηστείας φανείσης, καὶ ὡς γραπτοῦται τὰ ὅπλα ἀποσπάζω-
μεν, καὶ ὡς γεωργοὶ τιὸ δρεπάνιον ἀκονήσωμεν, καὶ ὡς κυβερνῆται τοὺς τὰ κύματα
τῶν ἀέρων ὑπερθυμιῶντας τῶν λογισμοὺς ἀνιπτάζωμεν, καὶ ὡς ὁδῖται τῆς εἰς τὸν οὐρανὸν
ἀποδημίας ἀψώμεθα, καὶ ὡς ἀθληταὶ τοὺς τῶν ἀγῶνας ἀποδυσώμεθα. ὁ γὰρ πιστὸς, καὶ γε-
ωργὸς, καὶ κυβερνήτης, καὶ γραπτὸς, καὶ ἀθλητὴς, καὶ ὁδιῖτης ὅστ. δῆλ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησιν·
Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη τοὺς αἷμα δὲ σάρκα, ἀλλὰ τοὺς τὰς ἀρχὰς, τοὺς τὰς ἐξουσίας. σὺν- Εφεσ. ς. ιβ.
δύσασθε οὖν τιὸ πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ. εἶδες τὸν ἀθλητιὸν; εἶδες τὸν γραπτιὸν; Εἰ ἀθλη-
τὴς εἶ, γυμνόν σε εἰς ΦΩ ἀγῶνα εἰσελθεῖν δεῖ· Εἰ γραπτὸς εἶ, καθοπλισμένον σε
δεῖ τῆς παρατάξεως ἐκείνης χρή. πῶς οὖν ἀμφότερα ταῦτα εἶναι δυνατόν, καὶ γυμνὸν εἶναι
καὶ ὡπλισμένον, δὲ σὺ δυνάμενον καὶ οὐκ ὀκνοῦντα; πῶς, ἐγὼ λέγω. ἀπόδυσαι τὰ βιωτικὰ
πράγματα,

πρόφασιν, καὶ γέννας ἀθλητάς· ἐνδύσασθε τὰ ὅπλα τὰ πνευματικά, καὶ γέννας στρατιώτας· γύμνωσον σεαυτὸν τοῦ βιωτικοῦ φορτίου, πάλης γάρ ἐστιν ὁ καιρός· ἐνδύσασθε τὰ πνευματικὰ ὅπλα, πόλεμος γὰρ ἡμῖν πρὸς δαίμονας συγκεκρότηται χαλεπός. διὰ τοῦτο γυμνοῖ σε, ὥστε μηδεμίαν λαβεῖν τοῦ διαβόλου πρόφασιν παλαίοντι πρὸς ἡμᾶς, καθοπλίσασθαι πρότερον, ὥστε μηδαμόθεν κακίαν δέξασθαι πληγήν. γεώργησόν σε τὴν ψυχήν, καὶ τὰς ἀκάνθας ἔκτεμε, σπεῖρον τοῦ λόγου τῆς εὐσεβείας, τὰ καλὰ τῆς φιλοσοφίας φύτευσον φυτά, καὶ μὴ πολλῆς θεραπεύσῃς τῆς ἐπιμελείας, ὡς γέννας γεωργός· καὶ ἐρεῖ πρός σε ὁ Παῦλος, κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τοῦ καρποῦ μεταλαμβάνειν. Ταῦτα καὶ αὐτὸς μετῆλθε τὸν τάφον. Διὰ τοῦτο Κορινθίοις ἐπιστέλλων ἔλεγε· Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλὼς ἐπότισεν, ὁ δὲ Θεὸς ηὔξησεν. ἀκόπησον σε τὸν δρεπανῶνα, ἵνα ἡμέλιωσας διὰ τῆς ἀδηφαγίας, ἀκόπησον διὰ τῆς νηστείας· ἄφαγε τῆς ἐδιπορείας τῆς εἰς ὄρος φερούσης, τῆς τιθλιμμένης καὶ στενῆς ἄφαγε, καὶ ὄδυσσον. πῶς δὲ δυνήσῃ καὶ ἄφαγος καὶ ὀδυσσάμενος; ἐπιτωπιάζει σε τὸ σῶμα, καὶ δυσαγωγῶν. ἔνθα γὰρ ὀδοῦ στενοχωρία, μέγα κώλυμα καὶ ὄχλου τῆς ἀδηφαγίας πολυσαρκία. κατάσχες σαυτὸν κύματα τῶν ἀτόπων ὀρέξεων, ἐπίσχουσα τὸν χειμῶνα τῶν πονηρῶν λογισμῶν, διάσωσον τὸ σκάφος, πολλοῦ δεῖ διευθύνειν τὸν ἐμπειρίᾳ, καὶ γέννας κυβερνήτης. πάντων δὲ τούτων ἐπανόρθωσις ἡμῖν ἡ νηστεία καὶ διδάσκαλος ἔσται. νηστείαν δὲ σαυτῷ λέγω τὸν τῶν πολλῶν, ἀλλὰ τὸν ἀκριβῆ νηστείαν· καὶ τὸν τῶν βρωμάτων ἐπέχοντα μόνον, ἀλλὰ [καὶ] τὸν τῶν ἁμαρτημάτων. καὶ γὰρ ἔχει τῆς νηστείας ἡ φύσις οὕτως ἔχεσθαι σοῦ μετρίως, ἐὰν μὴ μόνον τοῦ σώματος ἡμῶν νόμον. Καὶ γὰρ ἀθλητής, φησι, καὶ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. ἵν' οὖν μὴ πολλοὶ ἐπανορθούμενοι νηστείας, ἐκπίσωμεν τοῦ στεφάνου τῆς νηστείας, μάθωμεν πῶς καὶ τίνα ζῆτον ὁ προφήτης μετέρχεται. ἐπεὶ καὶ ὁ Φαρισαῖος ἐνήστευεν ἀλλὰ μὴ τῷ νηστείᾳ ἐκείνῳ κατῆλθεν ἔρημος καὶ κενὸς τῶν ἀπὸ τῆς νηστείας καρπῶν. ὁ τελώνης δὲ οὐκ ἐνήστευεν, ἀλλ' ἔμπροσθεν γέγονε τοῦ Φαρισαίου τοῦ νηστεύοντος ὁ μὴ νηστεύων· ἵνα μάθῃς ὅτι νηστείας ὄφελος οὐδὲν, ἂν μὴ καὶ τὰ λοιπὰ ἔπηται πρόθυμα. νηστεύουσι Νινευῖται, καὶ ἐπεσπάσαντο τὸν τοῦ Θεοῦ θυμόν· νηστεύουσι καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ πλέον οὐδὲν ἐκέρδανον, ἀλλὰ καὶ κατηραρημένοι ἀπῆλθον.

Ἐπεὶ οὖν τοσοῦτος ὁ κίνδυνος τῆς νηστείας τοῖς οὐκ εἰδόσιν ὅπως χρὴ νηστεύειν, μάθωμεν τῆς νηστείας τοὺς νόμους, ἵνα μὴ τρέχωμεν ἀδήλως, μηδὲ ἀέρα δέρωμεν, μηδὲ σκιαμαχῶμεν πυκτεύοντες. Φαρμακόν ἐστιν ἡ νηστεία, ἀλλὰ τὸ φαρμακον, κἂν μυριάκις ὠφέλιμον ᾖ, πολλάκις ἀλλοτριοῖ τοῦ διὰ τὴν ἀπειρίαν τοῦ χρωμένου. καὶ γὰρ καὶ καιρὸν εἰδέναι χρὴ, καθ' οὓς δεῖ τοῦτο ἐπιτηδεύειν, καὶ ποσότητα αὐτοῦ τοῦ φαρμάκου, καὶ σώματος κρίσιν τοῦ διαχωρήσοντος, καὶ χώρας φύσιν, καὶ ὥρας ἑτοίμης, καὶ διαίτημα καταλλήλου, καὶ πολλὰ ἕτερα, ὧν ὅπερ δὴ προφθεῖν, λυμαίνεται πᾶσι τοῖς ἄλλοις. εἰ γάρ, ἔνθα σῶμα θεραπεύειν δεῖ, τοσαύτης ἡμῖν ἀκριβείας χρεία, πολλῷ μᾶλλον ὅταν ψυχῆς ἐπιμελώμεθα καὶ λογισμοὺς θεραπεύωμεν, πάντα διερευνᾶσθαι καὶ σκοπεῖν δοκιμώτερον μετὰ ἀκριβείας ἁπάσης. ἰδωμεν τοίνυν, πῶς ἐνήστευσε Νινευῖται, καὶ πῶς τῆς ὀργῆς ἀπηλλάγησαν ἐκείνης· ἆρ' οὐθέν τοι καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ πρόβατα καὶ οἱ βόες μὴ νεμέσθωσαν, φησι. τί λέγεις; καὶ τὰ ἄλογα νηστεύει; καὶ ἵπποι καὶ ἡμίονοι σάκκῳ περιβάλλονται; ναί, φησι. καθάπερ γὰρ εὐπορία τινὲς τελευτήσαντος, οὐκ οἰκέται μόνοι, οὐδὲ θεραπαινίδες, ἀλλὰ καὶ ἵπποι καὶ πρόβατα σάκκῳ περιβάλλονται, καὶ τοῖς ἱπποκόμοις αὐλοὶ ἐγκείσαντες, ἀκολουθεῖν ὑπὸ τὸ μνῆμα κελεύουσι, τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὑποδεικνύμενοι, καὶ πρὸς ἔλεον ἅπαντας ὑποκινοῦντες· οὕτω δὴ καὶ τῆς πόλεως ἐκείνης ἀπόλλυσθαι μέλλούσης, καὶ τὴν ἄλογον φύσιν σάκκῳ περιβάλλειν, καὶ ζυγῷ νηστείας ὑποβάλλειν. οὐκ ἔστι τὰ ἄλογα, φησι, λόγῳ μαθεῖν τοῦ Θεοῦ τὴν ὀργήν· μεμαθήκασι δὲ διὰ τοῦ λιμοῦ,

ὅλη

ὅλη ἀπήλθετο ἡ στλογή. καὶ γὰρ εἰ καταπεχθείη, φησὶ, ἡ πόλις, οὐκ ἀμοῦ μόνου τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐμῶν ἕνεκα ἔσται τάφος κοινός. τὰ τοίνυν μέλλοντα κοπωνεῖν τῆς κολάσεως, χειμαινέτω ἡ τῆς ἡσυχίας. καὶ ἕτερον δέ τι κατεσκεύασεν ὁ τοῦ θεοῦ, ὃ καὶ ἀπροφήτευτον ποιοῦσι, καὶ γὰρ οἰκεῖοι, ἐπειδὴν ἴδωσι πλησμόνως ἀφόρητον οὐρανὸν φερομένων, εἶτα τοῦ κολάζεσθαι μέλλοντας ἀπαρρησιάστους ὄντας, ἀκμὴν λέγοντας, οὐδεμιᾶς συνιούσης, οὐδὲ ἀπολογίας ἀξίους ὄντας· οὐκ ἔχοντες ὅ, τι προφέρουσι, οὐδὲ ὅθεν παρίστανται τοῖς κατηχοῦσιν ἀπολογίαν, ὅτι τὰ ἄλογα καταφεύγουσι, καὶ τὸν οἰκεῖον οἰκτρολογοῦντας δικαίου, ἀπὸ τούτων πιστοῦνται τὴν ἱκετηρίαν, τὴν ἐλεεινὸν αὐτῶν καὶ πολυθρήνητον ἀπώλειαν προβαλλόμενοι. λιμοῦ τοίνυν καὶ λοιμοῦ ποτὲ τὸν Ἰουδαίους, ἡ πολλὴ τῆς χώρας αὐχμοῦ καὶ τέγγους, καὶ πάντων δαπανωμένων, ὁ μὴ τῶν προφητῶν ἔλεγεν· Ἐσκίρτησαν δαμάλεις Ιωηλ. β. ιε.
ὅτι τὰς φάτνας αὐτῶν, ἔκλαυσεν βουκόλια βοῶν, ὅτι οὐκ ὑπῆρχε νομή. πάντα γὰρ κτηνῶν τοῦ πεδίου ἐμέβλεψεν πρὸς σέ, ὅτι ἐξηράνθησαν ἀφέσεις ὑδάτων· ἃ δὴ τὰ ὠκεανίας ἀφρώδη καὶ, πάλιν οὕτωσί πως ἔλεγεν· Ἐλαφοι τοῦ ἀγροῦ ἔτεκον, καὶ ἐγκατέλιπον, ὅτι οὐκ ἦν βοτάνη· οἱ ὄναγροι ἔστησαν ὅτι ναπαῖς, ἐλάκησαν ἀνέμοις ὡς δράκοντες· ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἦν χόρτος. Διὰ τοῦτο καὶ σύμμετρον ἡγήσατο τοῦ Ἰωὴλ λέγοντος· Ἐξελθέτω νυμφίος ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ, καὶ νύμφη ἐκ τοῦ παστοῦ αὐτῆς, πάντα θηλάζοντα μαστούς. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, τὴν ἄωρον ἡλικίαν καλεῖς πρὸς ἱκετηρίαν; οὐκ οἶδας, ὅτι διὰ τὴν αὐτοῦ ζωὴν αἰτίαν; ὅτῳ γὰρ οἱ εἰς ἄνδρας τελοῦντες ἁπάντως πρώτως καὶ πρόρριζοι Θεὸν, ἢ τῶν ἁμαρτημάτων ἄπειρος ἡλικία, φησὶ, δικαιοῦται καὶ ὀργισμένον. ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, ἴδωμεν τί ποτέ ἐστι τὸ λῦσαι τὴν ἀπαιτοῦσαν ἐκείνου ὀργήν. ἆρα ἡ ἡσυχία μόνη, ἢ ὁ σάκκος; οὐκ ἔστι, εἰπεῖν, ἀλλ' ἡ πάντως τοῦ βίου μεταβολή. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπ' αὐτῶν τῶν προφητικῶν ῥημάτων. ὁ γὰρ φείσασθαι τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ Ἀλεξάμενος καὶ τῆς ἐκείνου ἡσυχίας, αὖθις ἔστι τίνα τὸν τρόπον καταδημαγωγῶν λέγων, καὶ τῆς καταλλαγῆς τὴν αἰτίαν διδάσκων, ὅτινα πρὸς φησί· Καὶ εἶδε τὰ ἔργα Ιων. γ:
αὐτῶν ὁ Θεός. ἔργα ποῖα; ὅτι σάκκους ἔσπασαν; ὅτι σποδὸν ἐπέβαλλον; οὐδὲν τούτων· ἀλλὰ πάντα ταῦτα σιγήσας ἐπῆγεν· Ὅτι ἀπέστρεψεν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ μετενόησεν ὅτι τῇ καρδίᾳ, ᾗ ἐλάλησεν ποιῆσαι αὐτοῖς ὁ Κύριος. ὁρᾷς ὅτι οὐχ ἡ ἡσυχία ὠφέλησε * τὸν κίνδυνον, ἀλλ' ἡ μεταβολὴ τοῦ βίου τὸν Θεὸν κατέστησεν ἵλεων τοῖς βαρβάροις καὶ βιαίοις.

Ταῦτα εἶπον, οὐχ ἵνα ἡσυχίαν ἀτιμάζωμεν, ἀλλ' ἵνα ἡσυχίαν τιμῶμεν. τιμὴ γὰρ ἡσυχίας, οὐχὶ σιτίων ἀποχή, ἀλλ' ἁμαρτημάτων διαχώρησις. ὡς ὅταν τὴν τῶν βρωμάτων ἀποχὴν μόνον τὴν ἡσυχίαν ὁρίζωμεν, ζητεῖται ὅτου ἕνεκα μάλιστα ἀτιμάζωμεν αὐτήν. ἡσυχάσεις; δείξόν μοι ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. ποίων ἔργων, φησίν; ἐὰν ἴδῃς πένητα, ἐλέησον· ἐὰν ἴδῃς ἐχθρόν, καταλλάγηθι· ἐὰν ἴδῃς φίλον διαδοχιμοῦντα, μὴ βασκήνῃς· ἐὰν ἴδῃς γυναῖκα ἄμορφον, ὑπερόπτηθι. μὴ γὰρ δι' ὀμμάτων ἡσυχάσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ἀκοῆς, καὶ πόδος, καὶ χειρός, καὶ πάντων τῶν τοῦ σώματος ἡμῶν μελῶν. ἡσυχάσεις χεῖρας, ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας καθαφθῦσαι· ἡσυχάσεις πόδας, δρόμων τῶν ἐπὶ τὰ πονηρὰ διάτασιν ἀφιεμένους· ἡσυχάσεις ὀφθαλμοί, παυσάμενοι μηδέποτε ὄψεσιν ἀμόρφοις ἐπιπηδᾶν, μηδὲ ἀλλότρια περιεργάζεσθαι κάλλη. Ἔστι γὰρ ὀφθαλμῶν, πονηρία. ἀλλ' αἱ μὲν πονηραὶ ἢ καὶ κεκωλυμένη, λυμαίνεται τὴν ἡσυχίαν, καὶ πᾶσαν διαπτέρυγα τῆς ψυχῆς τὴν σωτηρίαν· αἱ δ' ἕπομεναι καὶ ἀσφαλεῖς, κοσμοῦσι τὴν ἡσυχίαν. καὶ γὰρ τῶν ἀποπεπτωκότων δῆλον ἐστίν, ὅτι μὴ βρωμάτων καὶ τῆς συγκεχωρημένης ἀφίστασθαι ἔστιν τὴν ἡσυχίαν, ὅτι ἡ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς κεκωλυμένης ἅπτεσθαι. οὐκ ἐνθένδε χρεία; μὴ φάγῃς ἀχολασίας ἕνεκα τῶν ὀφθαλμῶν. ἡσυχίαν ἄγε καὶ ἀκοήν. ἡσυχία ἔστιν ἀκοῆς, μὴ δέχεσθαι κακηγορίας καὶ λαλιάς. Ἀκοὴν γὰρ μαπαίνην μὴ δέχεσθαι, φησὶ. Ἐξοδ. κγ. α.

ἡσυχάσεις

πιστεύετω δὲ σὰρξ ἀπὸ ῥημάτων αἰσχρῶν καὶ λοιδορίας. τί γὰρ ὄφελος, ὅταν μὲν ὀρθῶν καὶ
ἀληθῶν ἀπεχώμεθα, σὺν δὲ ἀδελφοὺς δάκνωμεν καὶ καταθέωμεν; ὁ κακηγόρων, ἀδελφικὰ
Γαλατ. ε. 15. κρέα ἔφαγε, τὸν σάρκα τῶν πλησίον ἔδακε. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἐφόβησεν εἰπών· Εἰ δὲ
ἀλλήλους δάκνετε καὶ καταθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. οὐκ ἐσθίεις
ξας τὴν σαρκὶ τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἀλλ' ἐσθίεις τῇ ψυχῇ τὸν πονηρὸν· ὑπολῆψει, ἔπεσας, μυ- 5 χ.καιρὸς
εία ἐργάσῃ κακὰ καὶ σαυτὸν καὶ σκῆνος καὶ ἑτέρους πλείονας. καὶ γὰρ ἃ ἀκούσαντα χείρονα
ἐργάσῃ, διαβαλὼν τὸν πλησίον. διὰ τί γὰρ ἁμαρτωλὸς ἦν, ῥᾳθυμήτερος γέγονε κατὰ βύ-
θον τῆς ἀμαρτίας· ἢ τί δίκαιος ἦν, εἰς ὑπόνοιαν ἄφρονα καὶ φυσᾶται, ἐκ τῆς ἑτέρου ἁμαρτί-
ας μεγάλα σεαυτὸν φαντάζεσθαι ποιεῖ. μὴ τούτων δὲ κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἔκλεψας. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡμαρτηκότα διαβάλλουσι οἱ ἀκούοντες ἅπαντες, ἀλλὰ τὰ 10
ὀνείδη τῷ χειστιανῷ ἔθνει προστρίβεται. οὐδὲ ὅτιν ἀκούσας ἀπίστων λεγόντων, ὅτι ὁ δεῖνα πόρνος ἐστὶ καὶ κλέπτης· ἀλλ' ὅτι τῶν πεπλημμεληκότος, τοῦ χειστιανοῦ ἅπαντες διαβάλλουσι. ποῖς τούτοις τοῦ Θεοῦ τὴν δόξαν βλασφημεῖσθαι προεσκεύασας. ὥσπερ γὰρ εὐδοκιμούντων ἡμῶν, ὃ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δοξάζεται, οὕτως ἁμαρτανόντων, βλασφημεῖται καὶ ὑβρίζεται. τέταρτον, καὶ κακῶς ἀκούσαντα κατήχησας, καὶ διαφθορότερον τὸν τρό- 15
πον ἐποίησας, ἐχθρὸν δὲ πολέμιον κατέστησας. πέπεισαι, σαυτὸν ὑποβάθιον κλάσει καὶ πτώσει τὰ μέλη πεποίηκας, προσώματα τὰ μηδὲν σαυτῷ προσήκοντα πλέξας. μὴ γάρ μοι τοῦτο λεγέτω τις, ὅτι τότε κακηγορῶ, ἐπειδὴ ψευδῆ εἶπον· διὰ τοῦτο ἀληθεύω, οὐκέτι. καὶ ἀληθεύων εἶπῃς κακῶς, καὶ τοῦτο ἔγκλημα. καὶ γὰρ ὁ Φαρισαῖος ἐκεῖνος καὶ τελώνην εἶπε κα- 20
κῶς ἀληθεύων, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτὸν τοῦτο προέβλαψεν. εἰπὲ γάρ μοι· τελώνης ἐστὶν ὁ τελώ-
νης δὲ ἁμαρτωλός; πόθεν δῆλον ὅτι τελώνης. ἀλλ' ὅμως ὅτι αὐτὸν ἐκάκισεν ὁ Φαρισαῖος, ἀπῆλθεν ἄπρακτα ἀπολύσας. βούλει διορθῶσαι καὶ ἀδελφόν; δάκρυσον, δεῖξαι τῷ Θεῷ, κατ' ἰδίαν λαβὼν προσάπτεσον, συμβούλευσον, προκάλεσαι· ὅτω καὶ ὁ Παῦλος ἐποίει.
β. Κορ. ιβ. Μή πως ἐλθόντα με, φησί, ταπεινώσει ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ὑπὲρ τῆς ἀσελγείας* καὶ ἀκαθαρσίας, ἧς ἔπραξαν. δεῖξον αὐτῷ σεαυ- 25 * ἐπὶ
τὸν καὶ ἡμαρτηκότα· πεῖσον αὐτὸν ὅτι κηδόμενος δὲ φείδομαι, οὐκ ἐκπεμπόμενος βουλόμενος, * τῆς ἁμαρτίας αὐτὸν ἀπομιμήσεως· καὶ ταῦτα πόδας, καταφίλησον, μὴ ἐπαυχμωθῆς, εἴγε ἀληθῶς ἰατρεύσαι βούλει. ταῦτα γὰρ ἰατροὶ πιοῦσι πολλάκις. δυσαρέστους γὰρ τοὺς καμνοντας ἔχοντες, καταφιλοῦντες, προκαλοῦντες ἀναπείθουσι σωτήριον δέξασθαι φάρμακον. ὅπω καὶ σὺ ποίησον· δεῖξον ἱερεῖ δόξαν ὁ ἔλεγχος· τοῦτο ἔστι κηδομένου, τοῦτο προνοοῦντος, τοῦτο φειδομένου. ὁ τοῖς κακῶς ἢ μόνοι λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀκούσιοις κακῶς λεγομένοις ἑτέρως προσφωνεῖ τὰς ἀκοὰς ἀποφράττειν, καὶ προφήτου μιμεῖσθαι λέγοντος·
Ψαλμ. ρι. ε. Τὸν καταλαλοῦντα λάθρα τὸν πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον. εἰπὲ πρὸς τὸν πλησίον ἔλεγξε ἐπαινέσας τινὰ ἢ ἐγκωμιάσας; ἀνοίγω τὰς ἀκοάς, ἵνα δέξωμαι τὰ μέρη· ἀλλ' ὁ κακὸς ἐθέλεις εἰπεῖν, ἀποφράττω τὴν εἴσοδον τοῖς ῥήμασιν. καὶ γὰρ ἀνέγκλητος κόπτεσθαι καὶ βόρβορον δέχεσθαι. τί μοι τὸ κέρδος ἐκ τοῦ μαθεῖν, ὅτι πονηρὸς ὁ δεῖνα; μᾶλλον μὲν οὖν * ἀπὸ τούτου βλάβος, καὶ ἐκάστη ζημία. εἰπὲ πρὸς αὐτόν· μεμνήσωμαι τὰ ἡμέτερα *, πῶς τῶν πεπλημμεληκότων ἡμῖν ἀνιῶμεν δῶμεν, καὶ τίνι προσεργάζεται τοῦτο καὶ τίνι πολυπραγμοσύνῃ εἰς τὸν ζυγὸν τὸν ἡμέτερον ἐπιδιδόμεθα. ποίαν γὰρ ἕξομεν ἀπολογίαν, ἵνα συγγνώμωμεν, ὅταν τὰ ἡμέτερα μὴ μηδὲ εἰς τοσοῦτον λαμβάνωμεν, τὰ δὲ ἀλλότρια ὅτω πολυπραγμονῶμεν; καὶ ὥσπερ εἰς οἰκίαν προκαλεσάμενος καὶ τράπεζαν καὶ τὰ ἔνδον καλασκευάσας παρέσται, αἰσχρὸν καὶ πολλῆς ἀσχημοσύνης γέμον· ὅτω καὶ βίον ἀλλότριον προσεργάζεσθαι, ἀνελευθερίας ἐσχάτης. δεῖ δὲ τούτῳ καταγελᾶσθαι, ὅτι τοιοῦτον ἔχοντες βίον, καὶ τῶν οἰκείων ἀμελοῦντες, ἐπιδιδόναι τῶν ἀπορρήτων, προκαλοῦσι ἀκούοντα καὶ ὀργίζεσθαι μηδενὶ λοιπὸν

εἰπεῖν

εἰπεῖν ἑτέρῳ· αὐτόθεν δηλοῦντες, ὅτι τοιοῦτόν ἄξιον κατηγορίας ἐποίησαν. εἰ γὰρ ἐκεῖνον μηδενὶ εἰπεῖν ἑτέρῳ προσῆκεν, πολλῷ μᾶλλόν σε τοιοῦτον τοῦτο εἰπεῖν οὐκ ἐχρῆν. κατεῖχες σὺ ἀσφαλείᾳ ⓦ λόγου ὅτι αὖθις σὺ τοιοῦτον ἐποίησας, τότε τῆς σωτηρίας αὐτὸν φροντίζεις. εἰ βούλει μὴ ὄζειν ἐλαίῳ εἰς ἕτερον, μηδὲ αὖθις εἰπῇς. ὅτι γὰρ ἑτέρῳ τοιοῦτον ἐδωκας τὸ λόγον τῷ φυλακίῳ, τοιοῦτο ποιεῖς καὶ ἀνόητα, προσκαλέλεων γὰρ ὀργὴν τῆς τοῦ εἰρηνεύων φυλακῆς. ἀλλ' ἡδύ σοι "κακηγορῆσαι; ἡδὺ μὲν οὖν σοι μὴ λέγειν κακῶς. ὁ μὲν γὰρ κακῶς εἰπών, σκανδαλίσας λοιπόν ἐστιν, ἀνατρέπει τε καὶ διδοὺς καὶ μετάνοιαν καὶ κατάθεσιν τοῦ ἑαυτοῦ γλώσσης, διδοὺς καὶ τρέμων, μήποτε εἰς ἕτερον ἐξενεχθεὶς τὸ ῥῆμα μέγαν ἐπαγάγῃ ⓦ κίνδυνον, καὶ τοιοῦτον ἔχθραν καὶ ἀνόητον ἐργάσηται τοῖς εἰρηνεύουσι· ὁ δὲ πρὸς ἑαυτῷ κατέχων, σὺ ἀσφαλείᾳ πολλῇ μὲν πολλῆς βιώσεται τῆς ἡδονῆς. Ηκουσας λόγου, φησὶ, σκανδαλισθήτω σοι. ἁρπασον, οὐ μή σε ῥήξει. τί ὅτι, σκανδαλισθήτω σοι; σῶσον αὐτόν, κατάχωσον, μὴ συγχωρήσῃς ἐξελθεῖν, μηδὲ καπνισθῆναι "προσήκομεν· ἀλλὰ μάλιστα μὲν καὶ συνδῆσε μηδὲ ἀνέχεσθαι τῶν λεγόντων ἑτέρως κακῶς· ἂν δὲ ἄρα ποτὲ δέξῃ, κατάχωσον, ἀπόκλειστον τὸ λεχθέν, λήθῃ προσήδος, ἵνα τοῖς σὸν ἀκηκοόσι ὅμοιος γένῃ, καὶ μὴ πολλῆς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀσφαλείας ⓦ πρόσται "ἀφέγγη βίον. δεῦρο μάθωσιν ⓐ κακηγορεῖσι, ὅτι τῶν ἀφροδημοσίων μᾶλλον ἡμᾶς αὐτοὺς ἀποτρεφόμεθα, παύσονται καὶ αὖθίς ποτε τῆς ποτερᾶς ταύτης συνηθείας, καὶ διορθώσονται τὸ ἁμάρτημα, καὶ ἐπαινέσονται μᾶλλον ταῦτα ἡμᾶς αὐτοὺς, ὡς σωτῆρας αὐτῶν γνωμάρους, καὶ θεραπεύσας ἀναπηρύξοισιν. ὥσπερ γὰρ ὁ καλῶς λέγειν καὶ ἐγκωμιάζειν, ἀρχὴ φιλίας ἐστὶν, οὕτω τὸ κακῶς λέγειν καὶ διαβάλλειν, ἔχθρας καὶ ἀπεχθείας καὶ τῶν μειζόνων πολέμων ἀρχὴ καὶ ὑποθέσις γίνεται. οὐδαμοῦ γὰρ ἑτέρωθεν ἡμέλληται τὰ ἡμέτερα, ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονεῖν καὶ περιεργάζεσθαι. οὐ γάρ ἐστιν ἄνθρωπον κακηγορεῖσθαι, καὶ σὺν ἀλλοτρίοις πολυπραγμονοῦντα βίοις, τῆς ἰδίας ἐπιμεληθῆναί ποτε ζωῆς. τῆς γὰρ ἀσχολίας ἁπάσης αὕτη εἰς τὸν ἕτερον πολυπραγμοσύνου ἀναλισκομένης, ἀνάγκη τὰ αὐτοῦ πρᾶγματα ἁπλῶς κεῖσθαι καὶ ἡμελημένως. καὶ γὰρ ἀγαπητὸν τὸν πάσαν σχολὴν εἰς τὸν ἐπιμέλειαν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων καὶ τὸν κρίσιν "ἀναλίσκειν, δυνηθῆναί γε ποιῆσαι σπλέον. ὅταν δὲ ἀφ' ἑτέρου τὰ ἀλλότρια φροντίζῃς, πότε τῶν σῶν ἐπιμελήσῃ κακῶν;

"Φύγωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ," φύγωμεν τὰ "κακηγορίας, μαθόντες ὡς "Σατανικόν ἐστιν ὅλον τὸ βάσκαινειν, καὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῆς ἐκείνου αὕτη ἡ ἔνεδρα. ἵνα γὰρ τῶν ἡμετέρων ἀμελήσωμεν, καὶ χαλεπωτέρας ἑαυτοῖς κατασήσωμεν τὰς δίκας, εἰς τοῦτον ἡμᾶς τὸν σκοπὸν ὁ διάβολος ἦγαγε. μᾶλλον δὲ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ χαλεπὸν, ὃ πολλὰ λέγειν δώσομεν, ὧν εἰρήκαμεν τότε, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ ἡμέτερα ἁμαρτήματα χαλεπώτερα ταύτην ποιήσομεν, πάσης ἑαυτοὺς ἀποστερήσαντες ἀπολογίας. ὁ γὰρ πικρῶς τὰ ἀλλότρια ἐξετάζων, καὶ τοῖς καθ' ἑαυτὸν πλημμελήμασιν εὐθέμιδας ἀπολαύσεται συγγνώμης ποτέ. οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν πεπλημμεληκότων ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς σῆς ἐξ ἑτέρων οἴσει τὸν ψῆφον ὁ Θεός. Διὰ τοῦτο παρήνεσε λέγων· Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. Matth. ζ. a.
καὶ γὰρ οἷον γέγονε τὸ ἁμάρτημα, τοιοῦτον σκῆψαι λοιπὸν, ἀλλὰ πολλὴ τινα καὶ ἀπροσδιόρητον προσθήκην λήψεται ἀπὸ τῆς εἰς τὸν σύνδουλον * πρὸς σὲ γενομένης κρίσεως. ὥσπερ γὰρ ὁ φιλόθεος ἡμῶν καὶ συγγνωμονικὸς (ἐπειδὴ) τὸ πλεῖον τῶν ἁμαρτημάτων ὄγκον· ὅπως ὁ πικρὸς ἐν ὠμῷ καὶ ἀπροσδιόρητος πολὺ τοῖς οἰκείοις ἁμαρτήμασι προσθήσει μέγεθος. δεῖ οὖν ἀπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν "κακηγορίαν ἅπασαν, εἰδότες, ὅτι καὶ πόρρω ἐλαύνομεν, οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν τῆς σκληραγωγίας ταύτης, αἱ κακηγορίας μὴ ἀποκόψωμεν. Οὐ γὰρ τὰ εἰσερχόμενα * κοινοῖ ⓦ ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα Matth. ιε. ι.
"ἀπὸ τοῦ σώματος. Εἴ τις ἀναπηδήσειε βόρβορον, εἰπέ μοι, σὺ "πλούτου, ὁ λιθόρρυς καὶ

ὑδρεύζεις

ὑβείζεις ⟨W⟩ τοῦτο ποιοῦντα; τοῦτο γὰρ ὅτι τῶν κατηγόρων ποίησον. ὅταν ἀκούσωμεν βόρβορος πληθεν τὴν μήτραν τῶν τὰ δυσωδίαν ἐχόντων, ὡς ἀμύρτημα ἀπότεια ἀναίσθητα, καὶ βίος ἀκάθαρτος ἐκκαλυπτόμενος λυπεῖ τῶν ἀκουόντων τὴν ψυχὴν καὶ ἐξίστησιν. ἀπεχώμεθα τοίνυν *[τῆς] κακηγορίας, αἰσχρολογίας, βλασφημίας· καὶ μήτε ⟨W⟩ πλησίον, μήτε ⟨W⟩ Θεὸν λέγωμεν κακῶς. πολλοὶ γὰρ εἰς τοῦτο μανίας ἐξώκειλαν τῶν κακηγόρων, ὡς ἀπὸ τῶν στωμυλιῶν ὅτι ⟨W⟩ διαστῆναι ἀναξῆσαι τὴν γλῶτταν τὴν ἑαυτῶν. ὅσον γὰρ τοῦτο ἐστὶ κακὸν, ἀπὸ τῶν κατηγόρων νῦν ἡμᾶς μαθεῖν προσῆκε. ἰδοὺ γὰρ ἄνθρωπος ὑβείσθη, καὶ πτώσεις δεδοίκαμεν καὶ τρέμομεν, οἵ τε ὑβρισταὶ, οἵ τε μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδότες τοιοῦτον. ὁ γὰρ Θεὸς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑβρίζεται· τί λέγω καθ' ἑκάστην ἡμέραν; καθ' ἑκάστην μὲν οὖν ὥραν, ⟨W⟩ πλουτοῦντα, ⟨W⟩ πτωχὸν, ⟨W⟩ τῶν ἐν δυνάσταις, ⟨W⟩ τῶν ἰδιωτῶν, ⟨W⟩ τῶν ἐπηρεαζόντων, ⟨W⟩ τῶν ἐπηρεαζομένων· καὶ οὐδεὶς ἀδαμοῦ λέγει. Διὰ τοῦτο σωεχώρησεν ὑβρισθῆναι ⟨W⟩ ὁμόδουλον, ἵνα ἀπὸ τῆς καθ' ἡμῶν τῆς ὄβρεως ἡμῶν τὴν διαστροφὴν φιλανθρωπίαν μάθῃς. καὶ οὐ τοῦτο νῦν προσῆκον ἐστὶν μόνον γέγονεν, ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὄβρεως τοῦτο προσδοκώμενον ἀπολαύσεταί συγγνώμης τινός, οὐδὲ ἀπολογίας. ⟨W⟩ ὁ Θεὸς καθ' ἑκάστην προσοργίζομαι τὴν ἡμέραν, καὶ οὐδὲ μίαν ποιούμεθα τὴν ἐπιστροφὴν, καὶ ἐπὶ φέρει μετὰ μακροθυμίας ἁπάσης. εἶδες πόση ἡ φιλανθρωπία τοῦ διαστάντος. καίτοιγε ὅτι τὰ πλημμελήματα τούτης ⟨Φ⟩ πεπλημμελήκοτες ἐάλωσαν, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐνέπεσον, καὶ δίκην ἔδοσαν· ἀλλ' ὅμως ἐπὶ δεδοίκαμεν. καὶ γὰρ ὅταν ἥκουσι τὰ γεγονότα ὁ ὑβρισθεὶς, οὐδὲ φῆφον ἐξήνεγκε, καὶ πτώσεις τρέμομεν· ὁ γὰρ Θεὸς καθ' ἑκάστην ἀκούει τὴν ἡμέραν ἡμῶν εἰς αὐτὸν γινομένας ὕβρεις, καὶ οὐδὲ ὅπως τρέφεται, καὶ ζῶντα ὕστερον ὁρᾷς ἡμέρου καὶ φιλανθρώπου τοῦ Θεοῦ. ἐκεῖ μὲν οὖν ἀρχαῖ ὁ ἁμάρτημα μόνον εἰσῆλθεν, καὶ λῦσαι τὸ ἔγκλημα· ὅτι γὰρ τῶν δεσποτῶν συνωμοσίαν ἀπέφη. ὅταν ὁμολογήσωσιν ⟨Φ⟩ ἡμάρτηκότες, τότε μυρίως κολάζονται· ὁ δὴ καὶ νῦν γέγονε· καὶ ⟨Φ⟩ μὴ σιδήρῳ, ⟨Φ⟩ ὃ πυρὶ, ⟨Φ⟩ ὃ θηρίοις παραδοθέντες ἀπώλοντο, οὐκ ἄνδρες ὃ μόνοι, ἀλλὰ καὶ παῖδες· καὶ ὑ τὸ τῆς ἡλικίας ἄωρον, ὑχ ἡ τοῦ δήμου ῥώμη, ὑ τὸ μανία δαιμόνων ἐμπλησθεῖσα τοῦτο ποιῆσαι, ὑχ ἡ δοκοῦσα ἀπαίτησις ἀφόρητος εἶναι, ὑ πενία, ὑ τὸ χαλεπῶς μὴ πάντων ἁμαρτεῖν, ὑ τὸ ὑποπτεύεσθαι μηδέποτε τοιαῦτα τολμήσειν λοιπὸν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν οὐδὲ ὅλως ἐζήλευσε. ἀλλὰ συγγνώμης χωρεῖς ἁπάσης ὅτι τὸ βάρος θροῦν ἀπήγγειλε, γραπτῶν ὅπλων ἐκατέρωθεν αὐτὸν ἀγόντων, καὶ προσπεσόντων, μὴ τις ἁρπάσῃ τοῦτον καταδίκης. καὶ προκολούσωμεν μητέρες, πόρρωθεν μὲν ὁρῶσαι τοὺς παῖδας ἀποτιμωμένους, οὐδὲ ῥεῖσθαι ἢ τὸν συμφορᾶς ὑ τολμῆσαι. οἰκεῖα γὰρ τὸ πάθος ὁ φόβος, καὶ τῆς φύσεως ἐκείνης τὸ δίος. καὶ καθάρ ⟨Φ⟩ τοῦτον παυσώμεθα ἀπὸ τῆς γῆς ὁρῶντες μὲν θεοστυγῆ γενόμενον, προσπεσεῖν ἢ καὶ ἐξελέσθαι τοὺς καταπονουμένους οὐκ ἔχοντα· οὕτω δὴ καὶ τοῦτο, καθάρ ⟨Φ⟩ ἀπὸ κυμάτων πηγὴν, ⟨Φ⟩ φόβος τῶν γραπτῶν ὁπλιζόμεθα αἱ μητέρες ὑ μόνον προσπεσεῖν καὶ ἐξελέσθαι τὰς καταδίκης αὐτοὺς οὐκ ἐπέλμησαν, ἀλλὰ καὶ δακρύσαι ἔδεισαν.

Ἆρα σκληρίζεται σπουδὴν τῷ Θεοῦ τὸν φιλανθρωπίαν, πῶς ἄφατος, πῶς ἄπειρος, πῶς πτῶσιν ὑποβαίνει λόγον; σὺ δὲ μὴ καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὑβρισταὶς, καὶ ἁπλῶς τὸ πτωτὸς χρῆσον τοῦτο πεποίηκε, καὶ οὐ κατ' ὄψιν, οὐδὲ πτῶσιν καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν· καὶ ὅμως οὐδεὶς ἐπιτυχὲ συγγνώμης τῶν τετολμηκότων· ὅτι γὰρ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς τούτων ὅστις ἐνέπεσεν. καὶ γὰρ τοσοῦτόν ἐστὶ τὸ μέσον αἰθρώπου καὶ Θεοῦ, ὅσον οὐδὲ λόγος διαστῆσαι δυνήσεται). * καθ' ἑκάστην ὑβρίζεται τὴν ἡμέραν, πτῶσιν καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ οὔτε σκηπτὸν ἀφῆκεν, οὔτε τὴν θάλατταν τῇ γῇ ὑπιδραμεῖν ἐκέλευσε καὶ καταποντίσαι πάντας, οὔτε τῇ γῇ διαχάσκειν καὶ δέξασθαι τοὺς ὑβρικότας * προσέταξεν· ἀλλ' ἀνέχεται, καὶ μακροθυμεῖ, καὶ συγγνώσεσθαι ἐπαγγέλλεται

παγγέλλεται τοῖς ὑβρικόσιν, ἀλλὰ μετανοήσωσι μόνον, ⸂κ᾽ οὐκέτι⸃ μηκέτι ταῦτα πείσῃ. ἀγνῶ; οὐχ ἡμεῖς τοῦτο" αἰσχύνεσθε· Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας Κυρίου; ἀκουσάτω ποιήσει πάσας τὰς ἀρέσεις αὐτοῦ; πόσοι τοῦ Θεοῦ τὰς εἰκόνας οὐχὶ κατέλυσεν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατέπατησαν; ὅταν γὰρ ἀνάγκη Ⓦ οὐ εὐθυμῶσι, ὅταν ἀποδύσῃ, ὅταν ἕλκῃς, * τοῦ Θεοῦ τὴν εἰκόνα καταπατεῖς. ἀκούσατε γοῦν τοῦ Παύλου λέγοντος· ὁ μὲν ἀνὴρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλήν, εἰκὼν καὶ δόξα Θεοῦ ⸂οὐ ἀρχὴ⸃ ἡ πάλιν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λέγοντος, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν. ἀνὴρ ⸂ἢ λέγῃς⸃ ὅτι οὐχὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὁ ἀνθρώπος ὅτι τῷ Θεῷ, εἰπέ τοῦτο; οὐδὲ γὰρ ὁ χαλκὸς τοῦ ἀνδριάντος τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐστὶ τῷ βασιλεῖ, ἀλλ᾽ ὅμως δίκην ἔδοσαν Ⓓ τολμήσαντες. ὥστε ἡ ὅτι τῶν ἀνθρώπων, εἰ καὶ μὴ τῆς αὐτῆς οὐσίας εἰσὶ τῷ Θεῷ Ⓓ ἀνθρωποι, ὥσπερ οὖν οὐδὲ εἰσίν, ἀλλ᾽ ὅμως εἰκὼν ὀνομάσθησαν, καὶ διὰ τοῦτο προσηκόντως ἔδει πάσης ἀπολαύειν αὐτοῖς. σὺ ⸂γοῦν ὀλίγου χρυσίου κατάπατες, ἄγχες, σύρεις, καὶ οὐδαμοῦ οὐδένα δίκην ἔδωκας τότε. ἆρα οὖν τινα χρὴ λύειν ἡ δεῖσθαι μεταβολῆς· ἐκεῖνο μόνον σοι προλέγω καὶ διαμαρτύρομαι, ὅτι καὶ τοῦτο παρέλθῃ ὃ νέφος, ἡμεῖς ἢ ὅτι τῆς αὐτῆς μανίας ῥαθυμίας, πάλιν πολλῷ χαλεπώτερα πεισόμεθα τῶν νῦν προσδοκωμένων. ἐπεὶ καὶ πάλιν οὐχ ὅτω δίδωκε τοῦ βασιλέως τὸν ὀργήν, ὡς τὴν ὑμετέραν δίδωκα ῥαθυμίαν. ἡ γὰρ δι᾽ ὃ λιτανεῦσαι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἔχει" εἰς ἀπολογίαν ἡμῖν, ἀλλ᾽ ⸂ὀλιγοχρόνου δεῖ τοῦ βίου ποιήσασθαι⸃ τὴν μεταβολήν, καὶ τὴν πονηρίας ἀποστάσεως μάθωμεν ὅτι τῆς ἀρετῆς διωκτέον. καθάπερ γὰρ Ⓓ τοσοῦτοι, ἂν μὴ ⸂πάντες⸃ ἐναντιῶνται, οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος τῆς μιᾶς τειαν" καὶ τιμωρίαν ἡμερῶν φιλοσοφίας· ὅτω καὶ Ⓓ ἁμαρτάνοντες, ἂν μὴ ⸂πάντες⸃ σωφρονῶσιν, οὐδὲν αὐτοῖς ἔσται πλέον ἀπὸ τῆς διορθώσεως τὴν δύο καὶ τεσσάρων ἡμερῶν. ὥσπερ γάρ, φησιν, ὁ βαπτιζόμενος, εἶτα ἐν τῷ βορβόρῳ μολυνόμενος πάλιν, οὐδὲν ὠφέλησεν· οὕτως ὁ τρεῖς ἡμέρας μετανοήσας, καὶ πάλιν ὅπερ ἐν τοῖς πρότερα ἐπανελθών, οὐδὲν εἰργάσατο πλέον. μὴ τοίνυν, ὅπερ ἀεὶ ποιοῦμεν, τοῦτο καὶ νῦν ποιήσωμεν. καὶ γὰρ σεισμῶν κατεπλαγόντων πολλάκις, καὶ λιμοῦ καὶ αὐχμοῦ, τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας σωφρονισθέντες καὶ ὑπτιεκέτεροι γενόμενοι, πάλιν ὅπερ ἐν τοῖς πρότερα ἐπανήλθομεν. ⸂διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα γινόμενα⸃). ἀλλ᾽ εἰ καὶ μὴ πρότερον, νῦν γοῦν ὅπερ τῆς αὐτῆς μείνωμεν εὐλαβείας, καὶ τὴν αὐτὴν ὑπτιείκειαν διατηρήσωμεν, ἵνα μὴ πάλιν ἑτέρας διηγῶμεν πληγῆς. μὴ γὰρ οὐκ ἠδυνήθη κωλῦσαι τὰ γεγονότα ὁ Θεός; ἀλλ᾽ ἀφῆκεν, ἵνα σὺν αὐτῷ κατασφενδονήσας, ἐν τῇ τοῦ διαβόλου φόβῳ σωφρονεστέρους ἐργάσηται. ἢ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι πολλοὶ τὴν αἰτίαν διέφυγον· πολλοὶ ⸂ἢ τὴν δικαίαν⸃" εἰπέτωσαν. ἡ γὰρ τοῦτο πολλοῦ πολλάκις ἀκούω λεγόντων, οὐχ ὅτι τῆς προύσης στάσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας πολλῆς τοιαύτης κατεστάσης. τί οὖν αὖ εἴποιμι πρὸς σὲ τὸν ταῦτα λέγοντας; ὅτι εἰ μὴ τῆς προύσης στάσεως δυνατὸς ἦν ὁ ἄλυσις, δῆλον ἑτέρας ἀμήχανον εἰργάσατο πολὺ χαλεπωτέρας· εἶτα μὴ μεταβαλούμενος, τὸν τῆς προύσης δίκην ἔδωκε. καὶ γὰρ ἔξω τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιεῖ. ὅταν ἁμάρτωμεν, οὐκ εὐθέως ⸂ἐξέρχεται τοῖς πλημμελήμασιν⸃, ἀλλ᾽ ἐάσας, δίδωσι ἡμῖν προθεσμίαν μετανοίας, ὥστε διορθώσασθαι καὶ μεταβαλέσθαι. διὰ τοῦτο ὁ μὴ δοὺς δίκην τοσούτων ἁμαρτημάτων ἀξιόλογον, καταφρονήσωμεν, εἶτα καὶ ⸂πολλοὶ ἐσμεν⸃, ἐκεῖ μᾶλλον τῶν ἁλισκομένων πόνους. τοῦτο ἢ γέγονε, ἵνα, ὅταν ἁμάρτωμεν, καὶ μὴ κολασθῶμεν, μὴ θαρσήσωμεν, διὰ μὴ μεταβαλώμεθα, εἰδότες ὅτι εἶτα ἃ προσδοκῶμεν, ἐμπεσούμεθα πάντως. ὥστε ἐὰν ἁμάρτῃς, καὶ μὴ κολασθῇς, μὴ καταφρονήσῃς, ἀγαπητέ, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον φοβηθῇς· εἰδὼς ὅτι καθοφοῖ τῷ Θεῷ, ὅτι αὖ θέλῃ, διὰ ⸂παθῶν αὖ πάλιν⸃. διὰ γὰρ τοῦτό * σε οὐκ ἐκόλασεν, ἵνα λάβῃς προθεσμίαν μετανοίας. μὴ τοίνυν λέγωμεν, ὅτι ἁμάρτιος ὢν ἐκόλασεν ὁ Θεὸς ἕτερος ἢ ἄπιος ὢν διέφυγον. ὁ τε γὰρ ἁμάρτιος ἐμπεσὼν, ὥσπερ ἔφθην, ἐπι-

ρωπ ἁμαρτημάτ ἔδωκε δίκιν· ὅτι * πιῶ ἀφ ἑαυτῆς, ἀν μὴ μεταβάληται, εἰς ἐτέραν ἀ- 3
λώσεται παγίδα. διὰ οὗτο ἀφοβισώμεθα, ὅταν ποτὲ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτ ὀκνήσωμε-
θα· ἀλλ' ἀεὶ διδοικότες, τρέμοντες μήποτε ὑποσχώμεν δίκην, ἀναμνησθησώμεθα ταχέως
αὐτῶν. ὅταν γὰρ οὕτως ἁμαρτίας ἀναμιμνήσκειν εἴωθεν, ὡς ὄμματα καὶ κόλασις. καὶ τοῦτο
δῆλον ἀπὸ τῶν τοῦ Ιωσὴφ ἀδελφῶν. ὅπου γὰρ ἀπέδοντο ἐκεῖνοι ⁂ δίκαιον, καὶ ἔτη πολλὰ 5
καὶ δέκα παρῆλθεν, ὑποστρέψαντες κολάζεσθαι, καὶ παρὰ τῶν ἐφάπαξ διδοικότες, ἀνεμνήσθη-
Γεν μβ.κα. σαν τῆς ἁμαρτίας, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· Ναί· ἐν ἁμαρτίαις γὰρ ἐσμεν περὶ τὸν ἀδελ-
φὸν ἡμῶν τοῦ Ιωσήφ. ὁρᾷς πῶς ὁ φόβος [ἐκεῖνος] ἀνέμνησεν αὐτοὺς τῆς πλημμελείας ἐ-
κείνης· καὶ ὅτι μὲν ἡμάρτανον, οὐκ ἠδέατο· ὅτε δὲ κολάζεσθαι προσεδόκησαν, τότε ἀνεμνή-
σθησαν. ταῦτ' οὖν εἰδότες ἅπαντα *, ποιησώμεθα τοῦ βίου μεταβολὴν καὶ διόρθωσιν, καὶ 10 * ἐκεῖνα
πρὸ τῆς ἀπάλλαγῆς τῆς ὑπερεμβαινούσης ἀγωνίας, ὑπὲρ βλασφημίας δὲ ἀρετῆς φθεγγόμεθα.
καὶ τέως τοῦς ἐντολοῦς ὑμῖν προσκαθέζεσθαι βούλομαι, ἵνα μοι ταύτας ὅτι τῆς ῥᾳστώνης κα-
ταφρονήσητε· ὃ μηδένα κακῶς λέγειν, ὃ μηδένα ἐχθρὸν ἔχειν, ὃ καθόλου πᾶσαν ἐκ τοῦ στό-
ματος ἀπαλεῖσαι τὴν πονηρὰν τῶν ὀρκων συνήθειαν. ὃ καθάπερ ἐπάνω δηλον χρεῖσσον ὑπο- 15 χ. πίοις
βληθὲν ἀκούσωμεν, ἀπιὼν οἰκαδε ἕκαστος, καὶ τὴν γυναῖκα καλέσας, καὶ τὰ παιδία, καὶ τοὺς οἰ-
κέτας, σκέψει μετ' ἐκείνων καὶ βουλεύσεται, πόθεν τὴν εἰσφορὰν καταβάλῃ ταύτην· ὅτω
καὶ ὅτι τῶν ἐντολῶν ποιησώμεν τούτων τῶν πνευματικῶν. ἀναχωρήσας οἴκαδε ἕκαστος κα-
λείτω * τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία *, καὶ λεγέτω· ὅτι εἰσφορὰ ἐπεβλήθη πνευματικὴ 9 ἡ
σήμερον, εἰσφορά, δι' ἧς ἔστι [τις] λύσις τῶν δεινῶν τούτων καὶ ἀπαλλαγή, εἰσφορὰ μὴ 9 τὰ
πένητας τοὺς καταβάλλουσα, ἀλλὰ πλουσιωτέρους ποιοῦσα· ὥστε μηδένα ἐχθρὸν ἔχειν, μη- 20 κακά,
δένα λέγειν κακῶς, μηδὲ ὀμνύειν * καθόλου. σκεπτώμεθα, προνοήσωμεν, βουλευσώμεθα ἵνα 9 πᾶ
ἐκπληρώσωμεν τὰς ἐντολὰς ταύτας· πᾶσαν εἰσενεγκώμεθα σπουδήν· ἀλλήλους ὑπομνήσωμεν· ἀλλήλους διορθώσωμεν, ἵνα μὴ ὀφείλοντες ἀπέλθωμεν ἐκεῖ, εἴπα δεόμενοι
δυνείσεσθαι πρὸς ἑτέρων, ὃ τῶν πρόθεν πάθωμεν τῶν μωρῶν, καὶ τῆς ἀθανάτου σωτηρίας
ἐκπέσωμεν. ἀλλ' οὕτω ⁂ ἑαυτὸν ῥυθμίζωμεν βίον, ἐντεῦθεν ὑμῖν ἐγκωμιαζόμενοι καὶ ὑπερ- 25
αινούμενοι, ὡς καὶ τῆς παρούσης συμφορᾶς ἔξαι τὴν λύσιν, καὶ τῶν δεινῶν τούτων ἀπαλλα- χ. δι
γήν· καὶ ὃ δὴ πάντων μεῖζον, τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἡ ἀπόλαυσις. ἔδει μὲν γὰρ ὁλόκληροι ὑ-
μῶν ἐγκρίνειν τὴν ἀρετήν, ἀλλὰ τοῦτον αἰτίσει τις ἡμᾶς συγγνώμην ἐπὶ διορθώσεως, τὸ τῆς
μέρος λαμβάνοντας τοῦ νόμου κατορθοῦν, καὶ τότε ὅτι τοῦ ἄλλους ἰέναι. καθάπερ γὰρ ἁ-
ρμονίας παρεκπεσούσης ὁ γνήσιος τῆς μέρος τῶν ἀσκάτων ἅπασαν, οὕτως ὅτι τὸ τέλος ἔρχε- 30
ται οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐὰν νόμον ἑαυτοῖς τοῦτον θῶμεν, ὥστε τὴν πρόσοδον παρεχόντων
ταύτας μὴ ἀκριβείας κατορθοῦσαν ταῖς τρεῖς " ἐντολάς, πάντας πρὸς τῷ ζῆν ἀσφάλειαν χ. ὑπὲρ
τῆς κοινῆς ζωοποιίας προσδοκῶμεν τὴν φυλακήν, μὴ πλείονος τῆς ὀκνηλίας καὶ ὅτι ταῖς τῶν φι
λοιπὰς ἥξομεν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντες τῆς φιλοσοφίας τὸν κορυφαῖον, καὶ ⁂ πρόσπα
βίον μὴ χρηστὸν " βιωσόμεθα τῆς ἐλπίδος, καὶ σὺν ᾧ μέλλοντι μὴ πολλῆς προσησόμεθα πα- 35 λοῦς
ῥησίας τῷ Χριστῷ, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπι-
τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ
τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

40

ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΠΕΡΙ ΚΑΡΤΕΡΙΑΣ

καὶ ὑπομονῆς ἐκ τῶν παραδειγμάτων τοῦ τε Ιώβ, καὶ τῶν τριῶν παίδων· καὶ
περὶ τῆς τῶν ὅρκων ἀποχῆς.

Εὐλογητὸς

Ἐγλεγητὸς ἐθεὶς ὁ παρακαλέσας ὑμᾶς ψυχάς, ὁ τρεῖξας δογμάτας ὑμῶν τὰς ἀγαθοίας. ὅτι γὰρ ἐκμαθὼν ἐδίξαθε παράκλησιν, ἀφ' τῆς ἀσυνδήτως ταύτης ἐδίξατε, ἢ ἀφ' τῆς πρὸ πολλοῦ ἀκροάσεως παρθυμίας. οὐ γὰρ ὅτι ψυχῶν ὀδυνωμάτων ἐστὶ νέφος καταχυμάτων ἀθυμίας, δυνηθεῖσα μὴ παρθυμίας ἀκοῦσαί τι τῶν λεγομένων. ὑμᾶς ἦρεν μὴ πολλῆς τῆς θλίψεως καὶ σφοδρᾶς τῆς ἀσυνδήτου ἐμπεσούσης, πρὸ πολλοῦ ἀκροασαμένους τοῦ ἐπικειμένου ὀδυνῶν. ἀφ' τούτου βούλομαι ὑμῖν τῷ Θεῷ, ὅτι οὐκ ἀπέλειπεν ὑμᾶς τοῦ φιλοσοφεῖν ἢ συμφορά, οὐδὲ ἐξέλυσεν ὑμῶν τὸν τόνον ὁ φόβος, οὐδὲ ἔσβεσεν ὑμῶν τὸ παρθυμεῖν ἡ θλῖψις, οὐδὲ ἐμπόδισεν ὑμῶν τὸ ζῆλον ὁ κίνδυνος, οὐδὲ σβέσαι δύναται τὸν πρὸς Θεὸν πόθον ὁ τῶν ἀνθρώπων φόβος, οὐδὲ καταβαλεῖν ὑμῶν τοῦ ἀσυνδήτου ἡ τοῦ καιροῦ δυσκολία. οὐ μόνον οὐ καταβαλεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐπέρρωσεν· οὐ μόνον οὐκ ἐξέλυσεν, ἀλλὰ καὶ ἐπέτεινεν· οὐ μόνον οὐκ ἔσβεσεν, ἀλλὰ καὶ αἴθοψα πλείονι. κεκένωται μὲν ἡ ἀγορά, ἠ δὲ ἐκκλησία πεπλήρωται· ἐκείνη τραγῳδίας ἐστὶ θέατρον, αὕτη χάριτος καὶ θεοσεβείας πνευματικῆς ἀφορμή. ὅταν οὖν ἐρημωθῇς εἰς τοῦ ἀγορᾶ, ἀγάπητε, καὶ τοῦ ἐρημίαν θεασάμενος σπεύσῃς, καταφυγὼν πρὸς τὴν μητέρα, καὶ παραμυθήσῃ σε βλέπων τὸν πλοῦτον τῶν οἰκείων τέκνων, καὶ δείξει σοι τὴν ἀδελφὴν ἀπηρτισμένην [θεῖον] χορόν, καὶ πᾶσαν ἀποκρούσῃ σου τὴν ἀθυμίαν. ὅτι μὲν γὰρ τῆς πάλεως ὀπτυμένης ὁδοὺς ἰδεῖν, καθάπερ αἱ τὰς ἐρήμους οἰκοῦντες· εἰς δὲ τὴν ἐκκλησίαν καταφεύγοντες, ἀπὸ τοῦ πλήθους σπουδαζόμενα. καὶ καθάπερ τῆς θαλάττης σαινομένης καὶ πολλῷ τῷ κύματι μαινομένης, εἰς λιμένα ἀναγκάζει καταφυγεῖν ὁ φόβος· ἀπὸ πάντας, οὕτω καὶ νῦν τὰ τῆς ἀγορᾶς κύματα καὶ ὁ τῆς πόλεως χειμὼν πανταχόθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνελαύνει πάντοθεν, καὶ τῷ ζωδίσματι τῆς ἀγάπης σφίγγει μετ' ἀλλήλων τὰ μέλη. βούλομαι τοίνυν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ, ὅτι τοσοῦτον ἀπὸ τῆς θλίψεως ἐκαρπωσάμεθα κέρδος· ὅτι τοσαῦτον ἀπὸ τοῦ πειρασμοῦ τὴν ὠφέλειαν ἐλάβομεν. ἐὰν μὴ πειρασμός, οὐδὲ στέφανος· ἐὰν μὴ παλαίσματα, οὐδὲ βραβεῖα· ἐὰν μὴ σκάμματα, οὐδὲ πυγμή· ἐὰν μὴ θλῖψις, οὐδὲ ἄνεσις· ἐὰν μὴ χειμών, οὐδὲ λιμήν. καὶ τοῦτο οὐκ ἐπ' ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀπερμόνος ἐστὶν ἰδεῖν. καὶ γὰρ οὐκ πολλοῦ μὲν ὑετοῦ, πολλοῦ δὲ τῆς νεφῶν τοῦ ζωδιομοῦ, πολλοῦ δὲ γλυκάνθαι δεῖ χρόνου, εἰ μέλλοι καρπὸν ὁ σπόρος ἀποδώσειν. ὅταν δὲ ἀσυνδέτου καιροῦ, καὶ ὑετὸς καιροῦ. ἐπεὶ οὖν καὶ νῦν ἐφέστηκε χειμών, χειμὼν ψυχῶν, οὐκ ἀέρος, ἀπείρωμεν δὲ ἡμᾶς ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ, ἵνα ἐν ᾧ λόγῳ θερίζωμεν. ἀπείρωμεν δάκρυα, ἵνα θερίσωμεν ἀγαλλίασιν. οὐκ ἐμὸς οὗτος ὁ λόγος· παροιμιακόν ἐστὶ τὸ παράγγελμα· Οἱ ἀπείροντες ἐν δάκρυσι, φησὶν, ἐν ἀγαλλιάσει θερίσουσιν. οὐχ οὕτω τὰ ἀπέρματα καταφερόμενος ὑετὸς θάλλειν ποιεῖ καὶ αὔξεσθαι, ὡς τὸν τῆς θλίψεως σπόρον ἀνίησι καὶ παρασκευάζει καμάτου ὁ ἐκ τῶν δακρύων καταφερόμενος ὑετός. οὗτος ἀποσμήχει ψυχῶν, αἴρει ἀφ' ἑαυτοῦ, παρέχωμαι ταχέως ποιεῖ τὰς διδασκαλίας τοῦ βλάστου. ἀφ' τούτου καὶ αὔλακες βαθεῖαι ἀνατέμνονται ἀναγκαῖον. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ὁ παροιμιάτης πρήνεσιν ὅτως εἶπεν· Νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπείρετε ἐπ' ἀκάνθας. καθάπερ οὖν ὁ δὲ ἄροτρον ἐμβαλὼν κάτωθεν τοῦ χοῦ ἀναῤῥήγνυσιν, ἀσφαλῆ τοῖς σπέρμασι παρασκευάζων τοῦ φυλακήν, ὥστε μὴ κατενεχθῆναι αὖθις εἰς βάθος τῆς ἀφανείας, ἀλλ' εἰς αὐτὰς τῆς γῆς παραμεῖναι τὰς λεπίδας, καὶ τὸ ἀσφαλῶς καταβληθῆναι τὰς ῥίζας· οὕτω καὶ ἡμᾶς ἀναγκαῖον ποιεῖ, καὶ καθάπερ ἀρότρῳ, τῇ θλίψει καταχρησαμένους, ἀναῤῥῆξαι τῆς καρδίας τὸ βάθος. τοῦτο γάρ φησι παροιμιάτης παρθένος λέγων· Διαῤῥήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν.

διαῤῥήξωμεν τοίνυν ταύτας καρδίας, ἵνα, εἴ τις ποτὲ βοτάνη, ἢ λογισμὸς δολερός ἐστιν ἐν ἡμῖν, τοῦτον ἐκριζοῦσαι λοιπὸν ἀναπαύσωμεν, καὶ καθαρὰς τοῖς τῆς εὐσεβείας σπέρμασι παραδῶμεν ταύτας ἀρούρας. ἐὰν γὰρ μὴ πιῶ νεώσωμεν, ἐὰν μὴ πιῶ σπείρωμεν, ἐὰν μὴ πιῶ δακρύσωμεν, ὅπως θλίψεως ἢ πειρασμοῦ, ποτὲ ἄλλοτε ἥξομεν εἰς κατάνυξιν; ὅταν αἴσης ἡ ψυχή; ἀλλὰ τοῦτο ἀδύνατον. ἡ γὰρ ἄνεσις καὶ ἡ ῥᾳθυμία εἰσάγει εἰς ὄλεθρον, ὥσπερ ἡ θλῖψις τοὺς σπουδαίους ἐπὶ μέγα, καὶ πεπλατυμμένην ἔξω καὶ τοὺς πολλὰ τῶν ἀφρόνων ἀναχωροῦσαν τοὺς ἑαυτῶν ὑπερῆρεν.

Μὴ τοίνυν ἀλυπῶμεν ὑπὲρ τῆς ἀθυμίας ταύτης, ἀλλὰ καὶ θυσιαζώμεθα τῷ Θεῷ. πολὺ γὰρ ἀπὸ τῆς θλίψεως τὸ κέρδος. καὶ γὰρ ὁ γεωργὸς, ἐπειδὰν σπείρῃ τὰ μὴ πολλὰ τῶν πάνυ συλλεχθέντα σπέρματα, χλοερὰ ὁρᾶν βούλεται. καὶ ὁ μὲν ἰδιώτης ὁρῶν τὰ γινόμενα ἄπαντα θαυμάζεται, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἴσως ἐρεῖ· τί ποτε ὁ ἄνθρωπος οὗτος ποιεῖ; τὰ συλλεχθέντα σκορπίζει· καὶ οὐχὶ σκορπίζει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀναμίγνυσι μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας τῇ γῇ, ὥστε αὐτὰ μηδὲ συλλέξαι δυνηθῆναι ῥᾳδίως· καὶ οὐκ ἀναμίγνυσι μόνον τῇ γῇ, ἀλλὰ καὶ βύσσεται ὑμέναν σφόδρα ὑετόν, ὥστε καταπαπῆναι τὰ καταβληθέντα ἄπαντα, καὶ ὑμένα πηλὸν καὶ θορυβῆσαι βλέπων βεβηκότα καὶ ἀῤῥηγνυμένας, καὶ ἀτραπὰς καὶ φερομένας. ὁ δὲ γεωπόνος οὐχ οὕτως· ἀλλὰ χαίρει καὶ ἀγάλλεται χλοερὰ ὁρῶν. οὐ γὰρ τὰ πρόσφατα βλέπει, ἀλλὰ τὰ μέλλοντα ἀναβαίνειν· οὐ τοὺς βεβηκότας ὁρᾷ, ἀλλὰ τὰ δράγματα ἀναλογίζεται, οὐ τὰ σπέρματα, ἀλλὰ τὸν θερισμὸν τὸν καρπόν, οὐ φορτικὸν ὑετὸν, ἀλλὰ ἡδίστην τῶν ἄλλων χειμώνων. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς μὴ τὴν θλῖψιν ὁρῶμεν τὴν πρόσκαιρον, μηδὲ τὴν ὀδύνην, ἀλλὰ τὴν ἐξ αὐτῆς γινομένην ὠφέλειαν, τὴν ἐξ αὐτῆς τικτόμενον καρπόν· ἀναμείνωμεν τὸν θερισμὸν τὸν μέλλοντα. καὶ γὰρ ἐὰν ἀφῶμεν, πολλὰ ἀπὸ τοῦ κακοῦ τούτου δυνησόμεθα συναγαγεῖν καρπὸν, καὶ πληρῶσαι τὰ ταμεῖα τῆς ψυχείας τῆς ἡμετέρας. ἀλλ' ἀφῶμεν, ἵνα μόνον σωθῆναι πεισόμεθα ἀπὸ τῆς θλίψεως ταύτης δηλονότι, ἀλλὰ καὶ μυεῖα καρπωσόμεθα ἀγαθά. ἀλλ' ἐῤῥαθυμήσωμεν, καὶ ἡ ἄνεσις ἡμᾶς ἀπολεῖ. μὴ γὰρ μὴ πρόσεστιν, ἑκάτερα βλάπτει· ἡ μὲν ἀκριβείας ζημία, ἀμφότερα ὠφελεῖ. καὶ καθάπερ ὁ χρυσὸς, καὶ ὑδασιν ὁμιλήσῃ, τὸν οἰκεῖον οὐκ ἀποβάλλει ῥύπον, καὶ εἰς χωνευτήριον ἐμπέσῃ, φαιδρότερος ἐκ παλιν· ὁ δὲ πηλὸς καὶ ὁ χέρσος, καὶ ὑδασιν ἀναμιχθεὶς τύχῃ, ὁ μὲν διαλύεται, ὁ δὲ σήπεται· καὶ εἰς πῦρ ἐμπέσῃ, ὁ μὲν φρύγεται, ὁ δὲ κατακαίεται· οὕτω δὴ καὶ ὁ ἐλεγμὸς καὶ ὁ ἁμαρτωλός. ὁ μὲν γὰρ καὶ ἀνέσεως ἀπολαύσῃ, λαμπρὸς, καθάπερ ὁ χρυσὸς ἐκλυζόμενον ὕδατι· καὶ εἰς πειρασμὸν ἐμπέσῃ, φαιδρότερος ἐκ, καθάπερ ὁ χρυσὸς βασανιζόμενον ἐκ πυρός· ὁ δὲ ἁμαρτωλὸς, καὶ ἀνέσεως τύχῃ, διαλύεται καὶ σήπεται, καθάπερ ὁ χόρτος καὶ ὁ πηλὸς ὁμιλῶν ὕδατι· καὶ πειρασμοὶ ἐκ μείνῃ, κατακαίεται καὶ ἀπόλλυται, καθάπερ ὁ πηλὸς καὶ ὁ χόρτος ἐκ τοῦ πυρός. μὴ τοίνυν ἀλυώμεν ὅτι τοῖς πρᾶγμασι δεινοῖς. ἐὰν μὲν ἁμαρτίας ἔχῃς, ἀφαιρίζονται καὶ κατακαίονται ῥᾳδίως ἐκ τῆς θλίψεως· ἂν δὲ ἀρετὴν ἔχῃς, λαμπρυνῇ καὶ φαιδρυνῇ ἐκ αὐτῆς. ἐὰν γὰρ ἀκρυπνῇς διηνεκῶς καὶ νήφῃς, δῶρα ἕξεις βλάβης ἀπάσης. οὐ γὰρ ἡ τῶν πειρασμῶν φύσις, ἀλλ' ἡ τῶν πειραζομένων ῥᾳθυμία τὰ τρώματα ἐργάζεσθαι πέφυκεν. ὥστε εἰ βούλει τρυφᾶν καὶ ἀνέσεως ἀπολαύειν καὶ ἡδονῆς, μὴ ζήτει ἡδονὴν, μηδὲ ἄνεσιν, ἀλλὰ ζήτει ψυχὴν ἐκ παντὸς μόχθου λύουσαν, καὶ καρτερεῖν ὑπὲρ δύναμιν δυναμένην. ὡς ἐὰν μὴ τοῦτο ἔχῃς, οὐχὶ πειρασμός σε ἐλέγξει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνέσεις σε ἀπολεῖ καὶ καταδύσει μᾶλλον. ὅτι γὰρ οὐχ ἡ τῶν πραγμάτων φύσις, ἀλλ' ἡ τῆς ἡμετέρας ψυχείας ῥᾳθυμία διαπίπτειν ποιεῖ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, ἄκουσον τί φησιν ὁ Χριστός· Πᾶς ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέρρηξαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐ καὶ-

Ματθ. ζ. κδ.

ἔπεσε.

ἐπιστ. πῶς μελίσσης γὰρ ὅπως τοῦ πέτρας. ἢ πάλιν, Πᾶς ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ οὐ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ὅπου τοῦ ψάμμου, καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον ⓐ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν ⓐ ἄνεμοι, καὶ προσέρρηξαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ κατέπεσε· καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. ὁρᾷς ὅτι οὐχ αἱ τῶν πτερασμῶν προσβολαί, ἀλλ' ἡ τῶν οἰκοδομούντων ἀφορία τοῦ πτῶσιν ἐποίησε; καὶ γὰρ ἐκεῖ βροχή, καὶ ἐνταῦθα βροχή· καὶ ἐκεῖ ποταμοί, καὶ ἐνταῦθα ποταμοί· καὶ ἐκεῖ πνευμάτων προσβολαί, καὶ ἐνταῦθα δὲ αὖ τοῦτο· καὶ ἐκεῖνος ᾠκοδόμησε, καὶ οὗτος ᾠκοδόμησε, καὶ ἡ αὐτὴ οἰκοδομή, καὶ ⓐ αὐτοὶ πτερασμοί· ἀλλ' οὐ δὲ αὐτοῦ πέτρα, ὅθεν οὐχ ὁ αὐτὸς θεμέλιος. ἀλλ' οὐ γὰρ τῶν πτερασμῶν ἡ φύσις, ἀλλὰ τοῦ οἰκοδομήσαντος ἡ ἀφορία τοῦ πτῶσιν ἐποίησεν· ἐπεὶ ἔδει καὶ τοῦτο τῆς πέτρας οἰκοδομηθῆναι καὶ πεσεῖν οἰκίαν. πῶς οὖν οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθεν. ἀλλὰ μὴ τοίνυν οἰκίας εἰρῆσθαι ταῦτα νομίζητε· πολλαχοῦ γὰρ ψυχῆς ὄντα ὁ λόγος, τοῦ τῶν θείων λόγων ἀκροατοῦ δηλονότι τῶν ἔργων ὑποδεικνυμένης ἢ δηλαδὴ ἀκροωμένης. ὅταν ᾠκοδόμησεν ἑαυτοῦ τοῦ ψυχοῦ ὁ Ἰώβ. * καὶ κατέβη ἡ βροχή· Πύργος γὰρ ἔπεσε, φησίν, οὐκ ἐκ τῶν ὑέτων, οὐδὲ κατέφαγε πόντος τὰ ποίμνια. ἦλθον Ἰώβ α. ιε.
ⓐ ποταμοί, ⓐ πνεύματα δὲ ζωοποιὰ καὶ ἐπάλληλοι τῶν συμφορῶν ἀγγελοι, ὁ μὲν τῶν ἀπολλύντων, ὁ δὲ τῶν καμήλων, ὁ δὲ τῶν παίδων λέγων τοῦ ἀπώλεσα. ἔπνευσαν ⓐ ἄνεμοι, τὰ πικρὰ τῆς γεωργικῆς ῥήματα (Εἶπον γάρ τι, φησί, ῥῆμα πρὸς Κύριον, καὶ τεθύμωται) καὶ οὐκ ἔπεσεν Ἰώβ c. θ.
ἡ οἰκία, οὐχ ὑπεσκελίσθη ἡ ψυχή, οὐκ ἐδιαστρέφησεν ὁ δίκαιος, ἀλλὰ καὶ ἐνεδείξησεν ὅτως εἶπεν· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω δὲ ἐγένετο. Ἰώβ α. κα.
ὁρᾷς ὅτι οὐχὶ τῶν πτερασμῶν ἡ φύσις, ἀλλ' ἡ τῶν ῥαθυμούντων ὀλιγωρία τοῦ πτῶσιν ποιεῖν Εἰώθειν; ὡς τόν γε ἰσχυρὸν, καὶ ἰσχυρότερον ἡ θλῖψις ἐργάζεται. τίς οὖν τοῦτο φησιν; ὁ σὸ τῇ θλίψει πταφείς, ὁ μακάριος Παῦλος οὕτω λέγων· Ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται· Ρωμ. ε. δ.
ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν· ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα. καὶ καθάπερ τὰ ἰσχυρὰ τῶν δένδρων ἡ τῶν ἀνέμων ῥύμη προσαπλουσα καὶ πόντοθεν ῥιπίζουσα, οὐκ ἀναιρεῖ, ἀλλὰ ῥιζοτέρα καὶ ἰσχυροτέρα ταῖς προσβολαῖς ταύταις καταστηρίζει· οὕτω καὶ ψυχὴν παγίαν, καὶ βύθειαν συζώσασα αἱ τῶν πτερασμῶν ἐπαγωγαὶ καὶ τῶν θλίψεων οὐχ ὑποσκελίζουσι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πλείονα ὑπομονὴν ἀλείφουσι· καθάπερ καὶ ⓦ μακάριον Ἰώβ λαμπροτέρους ἐποίησαν καὶ θαυμαστότερον. νῦν μὲν οὖν ἀνθρώπου ἡμῖν ὀργίζεται, ἀνθρώπου ὁμοιοπαθοῦς * καὶ ὁμοψύχου, καὶ δεδίκαιωμένου· τότε δὲ ἐκείνῳ * δαίμονι πονηρῷ καὶ ἀγρίῳ ἐοικὼς ὁ ὀργιζόμενος· καὶ οὐχ ἁπλῶς ὠργίζετο, ἀλλὰ πόντια ἐκείνου τὰ μηχανήματα, καὶ πᾶσαν προσῆγε μαγγανείαν· καὶ οὐδὲ ὅτως ἤλεγξε τὸ δικαίου τοῦ ἀνδρείας. καὶ οὗτος μὲν ἀνθρωπος ὢν νῦν μὲν ὀργίζεται, νῦν δὲ καταλλάττεται, καὶ ὅμως ἀπεστιθήκαμεν δεῖ· τότε δὲ διάβολος ἐκεῖνος ὁ πολεμῶν, ὁ μηδέποτε καταλλαττόμενος τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει, ἀλλὰ πόλεμον ἀσυνδετον καὶ μάχην ἀκήρυκτον πρὸς τὸ γένος ἡμῶν διαμένων· ἀλλ' ὅμως κατηγόρησεν αὐτοῦ τῶν βελῶν ὁ δίκαιος. τίνα οὖν αὐτῷ ἐγκλημα ἀπολογήσωμεν, ἢ ποίαν συγγνώμην, οὕτως ἀνθρώπινον πτερασμὸν οὐ φέροντες, ⓐ τοσαῦτα φιλοσοφοῦντες σὺ τῆς χάριτος, τὸ πρὸς τῆς χάριτος καὶ τῆς παλαιᾶς διαθήκης οὕτω ⓦ ἀφόρητον πόλεμον ἐκφυγεῖν εὐγνώμονος γνώμης;

Ταῦτ' οὖν ἀεὶ, ἀγαπητοὶ, διαλεγώμεθα πρὸς ἀλλήλους, καὶ διὰ τούτων ἑαυτοὺς παρακαλῶμεν τῶν λόγων. καὶ γὰρ ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ ζωοδὸς ὁ ὑμέτερος, ὅσον ἀπὸ τοῦ πτερασμοῦ τούτου τὸ κέρδος ἐφικόμεθα. ὁ [γὰρ] ἀκόλαστος, σώφρων ἐγένετο *· ὁ θρασὺς, ὑπόχειρος· ὁ ῥᾳθυμος, σπουδαῖος· ⓐ μηδέποτε ἐκκλησίαν ἰδόντες, ἀλλὰ σὺ θεάτρου προεστῶτες; σὺ ἐκκλησίας δημιουργοῦσι νῦν. διὰ ταῦτα οὖν ἀλγεῖς, εἰπέ μοι, ὅτι σε σπουδαῖον τῷ φόβῳ ἐποίησεν ὁ Θεός; ὅτι σε τῇ θλίψει πρὸς αἴσθησιν τῆς σεαυτοῦ σωτηρίας ἤγαγεν; ἀλλ' ὀδυνᾶται σου ὁ ζωοδός, ἀλλὰ πεπρώσκεταί σου καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡ ἀθάνατος, θα-

ματον προσδοκῶσα καὶ ἀπειλὴν μείζω; ἀλλὰ καὶ σὺ θῦσον ἡμῖν πολλὴ προθυμίᾳ πρὸς ἀρετὴν ἔπιδοσις ἔσται, ἐπιτρομάζοντι ἡμῖν τῆς βλασφημίας δίκη τῆς ἀγωνίας. δυνατὸς μὲν γὰρ ὁ Θεὸς ἅπαντα σῆμερον λῦσαι τὰ δεινά· ἀλλ' ἕως ἂν ἴδῃ καθαρθέντας ἡμᾶς, ἕως ἂν ἴδῃ ἡμᾶς ἡμερώτερον ἐπιτροφὴν καὶ μετάνοιαν παρέχοντας καὶ ἄσειστον, οὐ καταλύει τὴν θλῖψιν. καὶ γὰρ ὁ χρυσοχόος, ἕως ἂν ἴδῃ τὸ χρυσίον καλῶς ἐκκεκαθαρθέν, οὐκ ἀναπαύει τὸν χωνευτηρίου· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς οὐ προΐεται τοῦτο τὸ πάθος, ἕως ἂν ἡμᾶς σωφρονίσῃ καλῶς. ὁ γὰρ συγχωρήσας πειρασμοὺς, οἶδε καὶ τὸν καιρὸν τῆς λύσεως τοῦ πειρασμοῦ. οὕτω καὶ καθαρσίους οὔτε ἐπιτείνει τὸν πόνον, ἵνα μὴ ἐξαρρήξῃ, οὔτε χαλᾷ πέρα τοῦ μέτρου, ἵνα μὴ λυμήνηται τὸν συμφωνίαν τῆς ἁρμονίας. οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ποιεῖ· οὔτε τὸ μάστιγι διηνεκεῖ, οὔτε τὸ θλίψει μακρᾷ τὸν ἡμέτερον καθαίρει ψυχὴν, καὶ τὸν αὐτῆς ζωώσειν ἀμφότερα ταῦτα ποιεῖ. οὐκ ἀφίησι μὲν γὰρ διηνεκεῖς μάστιγας ἀπολαύειν, ἵνα μὴ ῥᾳθυμότεροι· οὐκ ἀφίησι δὲ τὸ θλίψαι (συνεχεῖ δὲ) πάλιν, ἵνα μὴ καταπίσωμεν, μηδὲ ἀπαγρυπνώσωμεν. αὐτῷ τοίνυν παραχωρῶμεν τῷ καιρῷ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς δεινῆς· ἡμᾶς δὲ βελτίους μόνον, ἡμᾶς δὲ εὐλαβεῖς ζωμεν. ἡμῶν μὲν γὰρ ἔργον ἐστὶ μεταβαλέσθαι πρὸς ἀρετὴν, τοῦ δὲ Θεοῦ ἔργον ἐστὶ λῦσαι τὰ δεινά. καὶ γὰρ σοῦ τοῦτο πειραζομένου μᾶλλον αὐτὸς βουλεύσεται τὸ πυρὶ ταύτην· ἀλλ' ἀναμένει σε τὴν σωτηρίαν. ὥσπερ οὖν ἐξ ἀνέσεως ἐγένετο θλῖψις, οὕτω καὶ ἀπὸ θλίψεως ἄνεσις χρὴ προσδοκᾶν. οὐδὲ γὰρ ἀεὶ χειμὼν, οὐδὲ ἀεὶ θέρος· οὐκ ἀεὶ κύματα, οὐδὲ ἀεὶ γαλήνη· οὐκ ἀεὶ νύξ, οὐδὲ ἀεὶ ἡμέρα. οὕτως οὐδὲ ἀεὶ θλῖψις, ἀλλ' ἔσται καὶ ἄνεσις, μόνον ἐὰν σὺ τῇ θλίψει ἐκκαθαιρόμενος συνεργῶμεν τῷ Θεῷ. καὶ γὰρ αἱ τρεῖς παῖδες σὺν καμίνῳ συνεβλήθησαν, καὶ οὐδὲ οὕτως ἐπελάθοντο τῆς εὐλαβείας, οὐδὲ ἐφόβησεν αὐτοὺς ἡ φλόξ· ἀλλὰ τῷ σὺν ταλάντῳ καθαιρόμενοι καὶ μηδὲν παρόντων δεινὸν, σφοδρότερον τῷ πυρὶ κυκλούμενοι ἐκείνας ἐξέπεμπον θυσίας. ἐκ τούτου τοῖχος αὐτοῖς ἐγένετο ὁ πῦρ, καὶ σκηνὴ ἡ φλόξ, καὶ πηγὴ καὶ χάλαζα, καὶ δεδεμένους ἐλάβοσαν, λελυμένους ἀπέδωκεν. ἔλαβε δηπτὰ σώματα, καὶ ὡς ἀθανάτων ἀπέσχετο. [οὐκ] ἔγνω τὴν φύσιν, ἀλλ' ἠδέσθη τὴν βλάβειαν. ἔδησε τοὺς πόδας ὁ τύραννος, καὶ ἔδησαν οἱ "πόδες τοῦ πυρὸς τὸν σύνδεσμον. ὦ τοῦ δόξου" προστάγματος. τοὺς δεδεμένους ἔλυσεν ἡ φλόξ, καὶ αὖτη λοιπὸν ἀντὶ τῶν δεδεμένων ἐδέδετο. μετέβαλε γὰρ τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν ἡ τοῦ νεανίσκου εὐλάβεια, μᾶλλον δὲ οὐ τὴν φύσιν μετέβαλεν, ἀλλ' ὁ πολλῷ θαυμαστοτέρων ὤν, κρυούσης τῆς φύσεως τὸν σύνδεσμον ἔσησεν. οὐ γὰρ ἔσβεσε τὸ πῦρ, ἀλλὰ καμόμενον αὐτὸν ἐποίησε. καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν καὶ προδήδοξον, οὐκ ὅτι τοῦ σωμάτων τοῦτο τῶν ἁγίων ἐγένετο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν ἱματίων αὐτῶν καὶ ὅτι τῶν ὑποδημάτων. καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων, τὰ ἱμάτια Παύλου τοσαῦτα καὶ δαίμονας ἤλαυνε, καὶ ἡ σκιὰ Πέτρου θανάτου ἐφυγάδευσεν· οὕτω δὴ καὶ σὺν τοῦδε τοῦ παίδων τούτων τὰ ὑποδήματα τὸν τοῦ πυρὸς δυνάμιν ἔσβεσεν. οὐκ οἶδα πῶς εἴπω. ὁ γὰρ θαῦμα πᾶσαν ὑπερβαίνει" λόγων διήγησιν. καὶ γὰρ ἔσβεσεν ἡ συνεργία, καὶ οὐκ ἔσβεσεν. ὅτε μὲν γὰρ τοῖς σώμασιν ὡμίλει τῶν ἁγίων ἐκείνων, ἔσβεσε· ὅτε δὲ δεσμὰ διαρρῆξαι ἔδει, οὐκ ἔσβεσεν. καὶ τοσοῦτο δεσμὰ διέρρηξε, καὶ τῶν ἀτραγάλων ὑκ ἤψατο. εἶδες πόση ἡ ἐγκράτεια; καὶ οὐκ ἐπατήθη ὁ πῦρ, οὐδὲ ἐσβέσθη τῶν δεσμῶν προελθὼν ἐκώλυσεν. ἔδησεν ὁ τύραννος, καὶ ἔλυσεν ἡ φλόξ· ἵνα μάθῃς καὶ τοῦ βαρβάρου τὴν ὠμότητα, καὶ τοῦ σοφοῦ τὴν ἀνοχήν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἔδησεν, εἰς πῦρ ἐμβαλεῖν μέλλων; ἵνα μείζονα θαῦμα γένηται, ἵνα προδοξότερον τὸ σημεῖον, ἵνα μὴ νομίσῃς ὀφθαλμῶν ἀπάτην τὸ ὁρώμενα. εἰ γὰρ μὴ πῦρ ἦν ἐκεῖνο τὸ πῦρ, οὐκ ἂν τὰ δεσμὰ κατέφαγεν, οὐκ ἂν τοὺς ἔξω τοὺς ἔξωθεν φρατιάζοντας καὶ δημόσιος κρατοῦντας, ὁ πολλῷ μείζων ὢν τούτων ὢν τοῖς ἔξω τὴν δυνάμιν, τοῦ δὲ τοῖς ἔνδον ἀνοχὴν ἐπεδείξατο. σὺ δέ μοι σκόπει παρακαλῶ, πῶς ὁ δίγλωσσος, δι' ὧν πολεμεῖ ταῖς τοῦ Θεοῦ δούλοις, ἐκ τούτων τὴν οἰκείαν δυνάμιν καθαιρεῖ, οὐκ

ἔχων,

ἐχωὶ, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ σοφῷ ⸌ βυμηχάνῳ τοῖς ὅπλοις τοῖς ἐκείνου ⸌ ταῖς μηχαναῖς χ⸌ τῆς ἐκείνου χαλκευικῆς κεφαλῆς· ὃ δὴ ⸌ συβαῖνα γέγονεν. ὁ μὲν γὰρ Δ⸌βόλος ἐμπνεύσας ⸌ τυραίνῃ τότε ἐκείνῃ, ὅτι σιδήρᾳ ⸌ τὰ τῶν ἀγίων ἀπεστιλβωμένα κεφαλὰς ἀφῆκεν, ὅτε θηρίοις ⸌δεδοθείωαν, ὅτε ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ ⸌χαλεπωθείωαν· ἀλλ' εἰς ⸌ πῦρ ἐμβαλεῖν, ἵνα μηδὲ τὰ λείψανα μείνῃ τῶν ἁγίων ἐκείνων, τῶν σωμάτων αὐτῶν ἀφανισθέντων, ⸌ τῆς τέφρας αὐτῶν τῇ τέφρᾳ τῶν χλιαστίδων ἀναμιγίσης. ὁ ⸌ Θεὸς αὐτῷ δὴ τούτῳ ⸌ἐπὶς ἀναίρεσιν τῆς ἀσεβείας ἐχρήσατο. ⸌ πῶς, ἐγὼ λέγω. Θεὸς ⸌δὲ τοῖς Πέρσαις εἰ⸌νομίζεται ⸌ πῦρ, ⸌ τιμῶσιν αὐτὸ ⸌ πολλῆς τῆς θεραπείας ⸌ βαρβαρικῇ ⸌ τινὶ χώρᾳ ἐκείνην οἰκοῦντες ἐπὶ ⸌ γῆς. βουλόμενος τοίνυν ὁ Θεὸς ⸌ἐπέρριζον ἀνελεῖν τῆς ἀσεβείας τοῦτο- θῆσαι, συνεχώρησεν [αὐτῷ] τῷ ⸌ὄφει τῆς χολέσεως ⸌ταύτης, ἵνα κατ' ὀφθαλμοὺς τῶν ⸌θεραπευόντων αὐτὸ πάντων τοῖς αὐτοῦ δούλοις ⸌τὰ νικητήρια δῷ, ⸌ τῶν ἔργων αὐτῶν πίστας αὐτοῦ, ὅτι ⸌ τῶν ἑλλήνων θεοὶ οὐχὶ ⸌ Θεὸν μόνον, ἀλλὰ ⸌ τοῦ τῷ Θεῷ δούλους διδόασι. ⸌ σκέπει ⸌ τῶν σωμάτων πλεκόμενοι τὴς νίκης ⸌ στέφανον, ⸌ μάρτυρας τῷ ⸌ποιῆσ γιομένους αὐτοὺς τοῦ ⸌ἐχθροῦ. Απέσφλε γάρ, φησι, Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς στωαγα- Δαν. γ. ε.
γεῖν πάντας τοὺς ⸌ τῶν ἁγίους, ⸌ τοὺς ⸌ρατηγοὺς, ⸌ τοὺς ⸌ πέχας, ⸌ηγουμένους, ⸌ τυράννους, ⸌ τοὺς ⸌ἐπ' ⸌ξουσιῶν, ⸌ πάντας τοὺς ⸌ ἀρχοντας τῶν χωρῶν ⸌ἐλθεῖν ⸌ εἰς ⸌τὰ ⸌ἐγκαίνια τῆς εἰκόνος. ⸌ στωήχθησαν πάντες. ὁ ⸌ἐχθρὸς ⸌ωάγει ⸌ὃ θέλειν, ⸌ ἀνθρ⸌ συγχροτεῖ ⸌τοὺς θεατάς. ἀνθρ⸌ τὰ σκάμματα τίθησι, ⸌ θέλειν, ⸌ τῶν τυχόντων ἀνθρώπων, οὐκ ἰδιωτῶν τινων, ἀλλὰ τῶν ⸌τιμίων ⸌ πάντων τῶν ⸌ἐν ⸌ρχαῖς· ἵνα καὶ ἡ μάρτυρία ἀξιόπιστος γένηται ⸌δὲ τοῖς πολλοῖς. ἦλθον ἐφ' ἑτέρᾳ κλήσει ⸌τωθέσει, ⸌ ἕτερα θεασάμενοι πάντες ἀπῆλθον. ἦλθον ⸌τροσκυνήσοντες τὴν εἰκόνα· ⸌ τῆς μὲν εἰκόνος κατεγέλασαν, ἐκπλαγέντες ⸌ τῷ Θεῷ τὴν δύναμιν Δ⸌ τῶν εἰς τοὺς παῖδας τούτους γενομένων σημείων ἀπῆλθον. καὶ ὅρα πῶς ὁ σατὰν ἀνεφύη τοῦτο. οὐκ ἐν πόλει, οὐδὲ ἐν χώρᾳ τινὶ, ἀλλ' ὑπαίθρῳ ⸌ φιλαῖ πεδίᾳ δέχεται τοῦτο τῆς οἰκουμένης ὁ θέατρον. ἐν γὰρ πεδίῳ Δεπρᾶ τῆς πόλεως ἔξω τὴν εἰ- Δαν. γ. δ.
κόνα ἔστησε, ⸌ ὁ κήρυξ πρ⸌ελθὼν ἐβόα· ὑμῖν λέγεται ἔθνη, * φυλαὶ, γλῶσσαι. ἐν ᾗ αὐ ὥρᾳ ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σαλπιγγος, σύριγγός τε ⸌ κιθάρας, σαμβύκης τε ⸌ φαλτηρίου ⸌ συμφωνίας καὶ παντὸς ὄχλου μυσικοῦ, πεσόντες ⸌προσκυνήσατε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ (ὥστως γὰρ πεσεῖν ἦν, ὃ ⸌προσκυνῆσαι ὃ εἴδωλον) καὶ ὃς αὐ μὴ πεσὼν ⸌προσκυνήσῃ, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβληθήσε⸌ εἰς τὸν κάμινον τοῦ πυρὸς τοῦ καιομένου. εἶδες πῶς χαλεπὰ τὰ παλαίσματα ⸌ζῇ, καὶ ὅσαν τῆς ὀπισθολῆς αἰ αἰτάγκαι, καὶ πῶς βαθὺ ὁ βάραθρον καὶ κρημνὸς ἑκατέρωθεν. ἀλλὰ μὴ δείσῃς. ὅσῳπερ γὰρ αὐξήσῃ τὰ μηχανήματα ὁ ἐχθρὸς, τοσούτῳ μᾶλλον δείκνυσι τῶν παίδων τὴν ἀνδρείαν. Δ⸌ γὰρ τοῦτο συμφωνία μυσικῶν τοσούτων, Δ⸌ τοῦτο ἡ κάμινος ἡ καιομένη, ἵνα καὶ ἡδονὴ καὶ φόβος πολιορκῇ ⸌ τὰ πρόσωπα ψυχαί. " σκληρὸς γὰρ οὗτος ὁ τῶν πρώτων καὶ δυσείσδυτος *; μαλακπέτω, φησὶν, αὐτοῦ γενόμενος τῆς πομπαρμενίου μυσικῆς ἡ μελῳδία. ἀλλ' ἀνώτερος ⸌τούτης ⸌ τῆς ὀπισθουλῆς; φοβείσθω καὶ καταπλαγήτω τῆς φλογὸς ἡ ὄψις. καὶ ⸌ φόβος ⸌ ἡδονὴ, ἡ μὲν Δ⸌ τῶν ὤτων, ὁ δὲ Δ⸌ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπεισιών τὴν ψυχήν. ἀλλὰ ⸌ τὸ θηναῖον τῶν τεθμίσκων ἐκείνων ⸌ τοῦτο τοῦτων ἤλεγξεν· ἀλλ' ὥσπερ εἰς ⸌ πῦρ ἐμπεσόντες ἐκρατήθησαν τῆς φλογὸς, οὕτω πάσης ⸌ ἐπιθυμίας καὶ ἀγωνίας κατεγέλασαν. ⸌ αὐτὰ γὰρ πάντα δὶ ἐκείνους ὁ Δ⸌βόλος ⸌προσπρεσκύσαν. οὐ γὰρ ⸌ πρὸ τῶν ⸌τωηκόων ἠμφισβήτουν, ἀλλὰ ⸌ σφόδρα ἐθάρρει, ὅτι ⸌ τοῦτο δύνησῆται τῷ νόμῳ τοῦ βασιλέως. ὅπερ ⸌ ἅπαντες ἔπεσον καὶ πεπήχθησαν, τότε εἰς μέσον ⸌ παῖδας ἄγειν ⸌ μόνοι, ἵνα ⸌ ταύτῃ λαμπροτέρα ἡ νίκη γένηται, [μόνοι] ⸌ τοσούτῳ πλήθει νικώντων καὶ δυσαχηρυτομένων αὐτῶν. ⸌ τοῦτο γὰρ ἰῶ ὕστωχαμαιτοι, εἰ μηδενὸς ⸌τοσοῦτο σκελιαθέντος οὕτοι πρ⸌ελθόντες ἐδρίσαιτο ⸌ θεῶτοι· ὃ ⸌ μάγιστον καὶ ⸌ δόξον, ὅτι τῶν πεπλωκότων

χότων

κότων ὃ πλῆθος οὐκ ἐφόβησεν αὐλῶς, οὐδὲ ἀξέλυσεν, οὐδὲ εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς τί τοιοῦτον, ὁ πολλοὶ πολλάκις λέγειν εἰώθασιν. εἰ μὴν γὰρ προῆκτο καὶ μόνοι προσκυνεῖν ἡμεῖς ἐμέλλομεν τὴν εἰκόνα, ἔγκλημα ὃ γενόμενον ἐῶ· εἰ δὲ μὴ τοσούτων μυριάδων * τοῦτο ποιοῦμεν, τίς ἡμῖν δώσει συγγνώμην; τίς ἀπολογίας οὐκ ἀξιώσει; ἀλλ' οὐδὲν ὅτι εἶπον, ὅτι εἰσεισήσαί τι τοιοῦτον εἰκῆνοι, καὶ σῶματα τῶν τοσούτων ἰδόντες τυραννῶν. σὺ δέ μοι σκόπει καὶ τὴν Δαγαλλόντων αὐτοῦ τὴν κακουργίαν, καὶ πῶς κακοήθως καὶ παρὼν αὐτὴν κατηγόρησεν ἐκ-

Δαν. γ. ιγ. νοι. Εἰσὶ γάρ, φησὶν, ἄνδρες Ἰουδαῖοι, οὓς κατέστησας ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς χώρας Βαβυλῶνος. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐμνημόνευσαν τῆς ἔθνους, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμῆς ἀνέμνησαν, ἵνα ἐκκαύσωσι τὴν τοῦ βασιλέως ὀργήν, μονονουχὶ λέγοντες· ὅτι σοῦ δούλους, σοῦ αἰχμαλώτους, σοῦ ἀπολιδας ἀρχοντας ἡμῶν ἐποίησας· ⓐ ᾧ καὶ τὴν τοσαύτην τιμὴν ὀφείλοντες, καὶ προπομπὴν εἰς ⓦ τετιμηκότα. ἀλλὰ τοῦτο λέγουσιν· ⓐ Ἰουδαῖοι, οὓς κατέστησας ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς χώρας Βαβυλῶνος, οὐκ ἐκαπήκουσαν τῷ δόγματί σου, καὶ τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύουσι. μέγιστος ἔπαινος ἡ κατηγορία, καὶ τὰ ἐγκλήματα ἐγκώμια ἔχει, καὶ ἡ μαρτυρία ἀνύποπτος τῇ ἐχθρᾳ αὐτὴν προφερομένων. τί οὖν ὁ βασιλεύς; σκέλθυσιν αὐτοῦ ἀχθῶναι εἰς τὸ μέσον, ὥστε πάντων αὐτὴν φοβῆσαι. ἀλλ' οὐδὲν ἐκείνους ἐξέπληξεν, οὐκ ὁ θυμὸς τοῦ βασιλέως, οὐ τὸ μέσον τὸ μέσῳ τοσούτων ἀστραπῶν φλεγόμενον, οὐ τὸ πῦρ ὁρώμενον, οὐκ αἱ σάλπιγγες ἠχοῦσαι, οὐ πάντες εἰς αὐτὸν πῦρ βλέποντες· ἀλλὰ πάντων τούτων καταγελάσαντες *, ὡς εἰς ψυχρὰν πηλὸν ὑδάτων ἐμπεσεῖν μέλλοντες, ὅτι τὴν κάμινον εἰσῆσαν, τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἀφέντες

Δαν. γ. ιη. φωνὴν, Ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν.

* Ταῦτην οὐκ ἁπλῶς ἐκείνοις τὴν ἰσοτιμίαν, ἀλλ' ἵνα μάθητε, ὅτι καὶ θυμὸς ἡ βασιλικὸς, καὶ ὀπτηθῆναι γραπτῶν, καὶ φόβος ἐχθρᾶς, καὶ αἰχμαλωσία, καὶ ἐρημία, καὶ πῦρ, καὶ κάμινος, καὶ μυρία δεινὰ, ⓦ δίκαιον οὐδὲν ἐλέγξαι οὐδὲ φοβῆσαι δυνήσεται. Εἰ γὰρ ἔνθα ἀσεβὴς ἦν ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἐξεπλάγησαν ⓐ νεανίσκοι ⓦ τὸν τυραννικὸν θυμόν· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς θαρρεῖν χρὴ φιλάνθρωπον καὶ ἡμερον ἔχοντας βασιλέα, καὶ χαίρειν εἰδέναι τῷ Θεῷ τῆς θλίψεως ταύτης, ἀπὸ τῶν εἰρημένων μαθόντας, ὅτι αἱ θλίψεις λαμπροτέρους ποιοῦσι, καὶ τῷ Θεῷ, καὶ τοῖς ἀνθρώποις, οὓς εἰδόσαι αὐταὶ φέρουσι γνησίους. καὶ γὰρ εἰ μὴ ἐθέλουσι θανεῖν ἕνεκα δικαίου, ἀλλ' ἂν ἔγνωμεν αὐτῶν τὴν ἐλευθερίαν· εἰ μὴ αἰχμάλωτοι ἐθέλουσι, ἀλλ' ἂν αὐτῶν ἐμάθομεν τὴν εὐθύμιαν τῆς ψυχῆς· εἰ μὴ κάτω παρείδες ἐξέπεσον, ἀλλ' ἂν ἔγνωμεν τὸν ἄνω παλτηρίαν αὐτῶν τὴν ἀρετήν· Εἰ μὴ ὠργίσθη αὐτοῖς ὁ ἐν τῇ γῇ βασιλεύς, οὐκ ἂν ἐμάθομεν τὴν ἀληθινὴν, ἵνα δὲ ἔχωμεν καὶ αὐτοὶ αὐτοῖς ὁ ἐπουράνιος βασιλεύς. καὶ σὺ τοίνυν ἐὰν ἔχῃς σκῆπτρον θυμοῦ, καὶ εἰς κάμινον ἐμπέσῃς, μὴ ἀπογνῷς· ὥσπερ γὰρ ὀργίζηται, καὶ σὲ παιδεύσῃ ἵνα, μὴ θαρρήσῃς. καὶ γὰρ σὲ παιδεύσῃ ἵνα ὁ Ἀδάμ· καὶ ὅτε πρώρησεν, οὐδὲν ὠφέλησεν ὁ παιδεύσας. σὲ καμίνῳ ἔσαι οὗτοι· καὶ ὅτε ἠυδοκίμησαν, οὐδὲν ἔβλαψεν ἡ κάμινος. σὲ παιδεύσῃ ἵνα ὁ Ἀδάμ· καὶ ὅτε ῥᾳθυμος ἦν, ἀπεσκέλιθη. σὲ κιθαρίᾳ σκάψῃ ὁ Ἰωβ· καὶ ὅτε ἔπηφεν, σκώληξ. κρίνει πόσῳ βελτίων ὁ παιδεύσας κιθαρίας; ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησει ἡ ἀρετὴ τοῦ χωλοῦ ⓦ σκοπεῖτε, ὅτε παιδεύθη ἑαυτὸν σκῆπτρος· ὥσπερ οὖν οὐδὲν ἔβλαψεν ἡ εὐτέλεια τοῦ τόπου ⓦ [τὸν] ἀρετὴν πάντοθεν ἀστράψαντα. καὶ ἡμῖς τοίνυν * τὴν ψυχὴν ἀσφαλιζώμεθα τὴν ἡμετέραν. καὶ γὰρ ζημία χρημάτων ὅπου, καὶ θάνατος, τὴν δὲ εὐσέβειαν μηδεὶς ἡμᾶς ἀφέλῃται, μακαριώτερον πάντων ἐσομένους. τοῦτο καὶ ὁ

Ματθ. ι. 28. Χριστὸς ἐπέταξεν εἰπών· Γίνεσθε οὖν φρόνιμοι, ὡς ὁ ὄφις. καθάπερ γὰρ σκῆπτρον τὸ λοιπὸν ἅπαν περίκειται σῶμα, ὥστε διασῶσαι τὴν κεφαλήν· οὕτω καὶ σὺ, καὶ χρήματα, καὶ σῶμα, καὶ τὴν προδοσίαν ζωὴν, καὶ πάντα περίθου δεῖ, ὥστε διατηρῆσαι τὴν εὐσέβειαν, μὴ ἀδύμει. οὐ γὰρ ἐκείνην ἔχων ἀπώλησε, πάντα σοι μὴ πλείονος ἀποδώσει τῆς λαμπρο-

τητος

τητος ὁ Θεὸς, καὶ ὃ σῶμα μὴ μείζονος δόξης ἀναστῆσαι πάλιν, καὶ δυνάμενος, τὰ ἀγαθὰ
ἅπασιν ὑπερβαίροντα λόγου δωρήσασθαι. οὐκοῦν γυμνὸς ὀπτὴν τῆς κουφίας ἐκάθητο ὁ Ἰώβ,
μυρίων θανάτων καλεπώτερον ἡγούμενος ζωὴν ἀτιμίαν; ἀλλ' ὅπως τοῦ εὐσεβῆσαι οὐκ ἀπέβα-
λε, πάντα μὴ πλείονος ἐπριάμενος αὐτῷ τῆς εὐσεβείας τὰ χρήματα, σώματος ὑγεία καὶ
5 κάλλος, τοῦ παίδων ὁ χορὸς ἅπας, καὶ κτήματα ἄπορα, καὶ ὃ δὴ μεῖζον ἀπόρων, ὁ λαμ-
πρὸς τοῦ ἀτιμωρίας στέφανος. καθάπερ γὰρ ὅπου τὸ δένδρον ᾖ, καὶ τὰ καρποῦ χρὴ ἀφέλη μὴ
τὰ φύλλων, καὶ τοὺς κλάδους πρόρριζα ἐκκόψῃ, τὴν ῥίζης μόνης ὀλόκληρον, καὶ μὴ πλείονος αἰ-
σθηται τὰ εὐωρεπίας ὃ δένδρον· οὕτω δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν· ἐὰν ἡ ῥίζα μόνη τὰ εὐσεβείας, καὶ ὁ πλοῦ-
τος ἀφαιρεθῇ, καὶ ὃ σῶμα διαφθαρῇ, πάντα πάλιν μὴ μείζονος ἡμῖν ἐπάγειν τὰς δόξης.
10 πᾶσαν τοίνυν μεμνῆσθαι τῆς ψυχῆς ἐκβαλόντες καὶ φεγγίδα ἀστεπῆ, ἐς ἑαυτοὺς ἐπανέλ-
θωμεν, καὶ ὃ σῶμα καὶ τὸν ψυχὸν κοσμωπίσωμεν τῷ κόσμῳ τῆς ἀρετῆς, ὅπλα δικαιοσύ-
νης, ἀλλὰ μὴ ὅπλα ἁμαρτίας, τὰ μέλη τὰ σώματος ἡμῶν καθοσιοῦντες. καὶ ἵνα τοῦτο
* ἀπρόπτωτον τὸν γλωττῆσαι παιδεύσωμεν ἡμᾶς, δέκατον τῆς τὰ πνεύματος χαρίτος, πάντα
ἰοὶ καὶ πονηρίας ἀπὸ τὰ στόματος ἐκβάλλοντες, καὶ ῥημάτων αἰσχρῶν μηδέτερον. καὶ γὰρ ἡμᾶς
15 ἐσμεν κύριοι καὶ πονηρίας καὶ δικαιοσύνης ὄργανον ἕκαστον τῶν ἡμετέρων ποιοῦσαν μελῶν. ἀκούσον
γοῦν πῶς τὸν γλῶττῃσαι, ἵνα μὴ ἁμαρτίας, ἵνα δὲ δικαιοσύνης ἐργάσηται ὅπλον. Ἡ γλῶσσα Ψαλ. ιε. ε.
αὐτῶν, μάχαιρα ὀξεῖα. ἕτερος δέ τις φησὶ σοὶ τῆς ἑαυτοῦ γλώττης· Ἡ γλῶσσά μου κάλα- Ψαλ. μδ. β.
μος γραμματέως ὀξυγράφου. ἐκεῖνο φύσει ἐργάσατο, αὐτὴν τομὴν ἔγραφε θεῖον. Διὰ
τοῦτο μάχαιρα μὲν ἐκεῖνο, κάλαμος δὲ ἐνταῦθα, οὐ κατὰ τὸν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸν
20 ἑκάστου αἵρεσιν τοῦ χρωμένου. ἡ μὲν γὰρ φύσις τῆς γλώττης καὶ ταύτης καὶ ἐκείνης ἐνὸς μία· ἡ δὲ
ἐργασία οὐ μία. καὶ πάλιν τὰ στόματος ἡ πάλιν ὁμοίως τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν· ὃ μὲν γὰρ εἶ-
χεν τὸ στόμα σπιλάδιος γάμου καὶ πονηρίας. δέκα τοῦτο [ὁ] κατηγορῶν ἔλεγε· Τὸ στόμα αὐτῶν Ψαλ. ιγ. γ.
ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει. ὃ δὲ αὐτὸ, οὐ τοιοῦτον· ἀλλὰ Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν, καὶ ἡ με- Ψαλ. μα. γ.
λέτη τῆς καρδίας μου ζωύσει. ἕτερος δὲ πάλιν χεῖρας εἶχον ὁμοιάς " ἐμπεπλησμένας.
25 καὶ τούτων κατηγορῶν * ἔλεγε· Ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν αἱ ἀνομίαι, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῶν ἐπλήσθη δώ- Ψαλ. κε. ι.
ρων. ἀλλος δὲ χεῖρας εἶχεν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τοὺς ὑγιαίνοντας ἀναπαύσας, μεμψιμοιρίας. διὰ Ψαλ. ρμ. α.
καὶ τούτων ἔλεγε· Ἐπῆρσε τὴν χεῖρά μου, θυσία ἑσπερινή· καὶ ὅτι * καρδίας ταὐτὸ τοῦτο
πάλιν ὄψιν ἰδεῖν. τὴν μὲν γὰρ ἡ καρδία ματαία ἦν, τοῦτο δὲ ἀληθής. διὰ καὶ τοῦτο ἐκείνων φη- Ψαλ. μδ. α.
σὶν, Ἡ καρδία αὐτῶν ματαία· τοῦτο δὲ τῆς ἑαυτοῦ, Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν.
30 καὶ ὅτι ἀκοὴς ὃ ταὐτὸ τοῦτο ἴδοι τις ἄν. ὃ μὲν γὰρ εἶχεν ὠτα εἰκῆ, ἀμείλικτον καὶ
ἀσύνετον. καὶ κατίζων αὐτοὺς ὅπως ἔλεγε· Ὠσὶ ἀσπίδος κωφῆς καὶ βυούσης τὰ ὦτα αὐτῆς. Ψαλ. νζ. ε.
ἢ ὃ αὐτὸ ἀκοὴ, δοῦλοι τοῦ θείου ῥημάτων ἦν. καὶ τοῦτο αὖθ' πάλιν ἐδήλωσεν εἰπών· Κλί- Ψαλ. μα. δ.
νω εἰς ἀβολὴν τὸ ὦς μου· ἀροίξω ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημά μου.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες πάντοθεν ἑαυτοὺς ἀρετῇ τειχίσωμεν, καὶ ὅπως ἀπεκρυσόμεθα τοῦ
35 Θεοῦ τὸν ὀργήν· καὶ τὰ μέλη τὰ σώματος ἡμῶν ὅπλα δικαιοσύνης ποιήσωμεν *, καὶ ὀφθαλ-
μοὺς καὶ στόμα καὶ χεῖρας καὶ πόδας καὶ καρδίαν καὶ γλῶττῃσαι καὶ πᾶν τὸ σῶμα ἡμῶν παιδεύσωμεν
ἀρετῇ χρήσιμον εἶναι μόνῃ. καὶ τῶν πεσόντων ἡμῶν ἐκείνων μνημονεύσωμεν, ἵνα ὦμεν ἐκ
τοῦ ὑμετέρου διηνεκῶς ἀγάπην, ἵνα καλὸν μηδὲν ἔχῃ ἐμοὶ, μηδὲ κακὸν λείψῃ παρ'
ὑμῶν λελυπηκότων ὑμᾶς, καὶ τοῦ ποιῆσαι τὸν ὅρκον ἐκβαλεῖν ἀπὸ τὰ στόματος ὑμῶν ζωπυ-
40 ῆλον. καὶ ἵνα μὴ τὸν δύο ἐστολὰν ἐς ἑτέρων καιρὸν διαλεξόμεθα· τοῦτο δὲ πρόδηλον ἐνδυ-
μάδα ἅπασιν ἵνα τὸν ὅρκον ὑμῖν ἐρῶμεν, ἀπὸ τῆς βυκολωτέρας ἐστολῆς ποιούμενοι τοῦτο
ἀρχήν. οὐδὲ γὰρ πόθος τις ἵνα ἐκλεγῆναι τῆς τὸν ὅρκων ζωωηλίας, ἐνὸ ἐκλήσωμεν
μικρὰ γοῦν ἐσιτεγκεῖν ἀπουδαῖν, ἀλλήλους ἐκκομιπιάσοντες, ἐνδυετοῦντες, τηρεῖσθαι
δίκαιοι ἁπαντῶντες καὶ βιβαίους * ἵνα ὅπλαι θυμαμένους. τί γὰρ ὄφελος ἡμῖν τῆς τὸν βρω-

μάτων

μάτων ἀπηχῆς, ἐαν μὴ ϖαντες τῆς ψυχῆς ϛωτηρίας ἀπελθώμεν; ἰδοὺ τὴν ἡμέραν ἄσιτοι διετελέσαμεν σήμερον ἅπασαν, καὶ τράπεζαν οὐ εἴδαμεν" ϖῶς δὲ θησόμεθα, οὐχ ὁμοίαν τῇ χθεσινῇ τραπέζῃ, ἀλλ' ἐπίλυπον καὶ σκυθρωπήν. ἆρα οὖν ἔχει τις ἡμῶν εἰπεῖν ἡμῖν, ὅτι καὶ Ⓦ βίον αὐτὴ Ⓦ σήμερον ἐπήλαξε, καθάπερ καὶ τὴν τράπεζαν; ὅτι καὶ τὴν ϖοτηρὰν μετέβαλε ϛωτήριαν, καθάπερ καὶ τὴν ζοφερὰν; οὐκ ἔγωγε οἶμαι. τί οὖν ὄφελος ἡμῖν τῆς ϖαρούσης; Διὰ τοῦτο ϖαρακαλῶ, καὶ ϖαρακαλῶ καὶ παύσομαι, ὥστε ἑκάστην ἐπολὴν ἀπολαβόντας καθ' ἑαυτὸν, δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὴν κατόρθωσιν αὐτῆς ἀναλίσκειν. καθάπερ εἰσί τινες Ⓦ ϖερὶ ἀλλήλους φιλοτιμούμενοι τῇ τοῦ σιτίου ἀπογῇ, καὶ θαυμαστὴν ἄμιλλαν ποιούμενοι, καὶ Ⓦ μὴ ὁλοκλήρους ἡμέρας δύο διατελέσαι ἄσιτοι, Ⓦ ἢ οὐκ οἶδα μόνον, οὐδὲ ἐλαίᾳ, ἀλλὰ ϖάντος ἐδέσματος χεῖρον τῆς ἑαυτοῦ ϖαραβαλόντες τράπεζης, ἀρτῳ καὶ ὕδατι χρώμενοι μόνον τὴν ϖαταρακτὴν διαπύησιν ἅπασαν· ὅταν δὲ καὶ ἡμεῖς ὁμιλῶμεν ϖερὶ ἀλλήλους, ὥστε τοῦ ὅρκου ταῖς ὑφάδαις δύελθ. τοῦτο γὰρ πάσης ὑγιείας χρησιμώτερον, τοῦτο πάσης σκληραγωγίας" κερδαλεώτερον. καὶ τὴν ϖαυσάμην, ἣν ϖερὶ τὴν ἀπογὴν τοῦ σιτίου ϖοιούμεθα, ταύτην ϖερὶ τὴν ἀπογὴν τοῦ ὅρκου ἐπιδιεξώμεθα. ἐπὶ τῆς ἑκάστης δυοῖν ἑστηκότες ἐγκλήμασιν, τοῦ μὲν κεκωλυμένου καταφρονοῦντες, ϖερὶ δὲ τὰ ἀδιάφορα ϖᾶσαν" κινοῦντες ϖαυσάμην. Τὸ μὲν γὰρ φαγεῖν ἐκεκώλυται, τὸ δὲ ὀμόσαι κεκώλυται. ἡμεῖς δὲ τοῦ συγκεχωρημένου ἀπεχόμεθα, τοῦ κεκωλυμένου καταπολεμοῦμεν. Διὰ τοῦτο ϖαρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ϖεισθῆναί τινα μεταβολὴν, καὶ τὴν ἀρχὴν ἑστῶσαν ἡμῖν ἐπιδιέξασθαι. οὐ γὰρ μὴ τοσαύτης ϖαυσάμην τὴν ϖροῦσαν διαλυσώμεθα τηνικαῦτα, τῇ μὲν ἑβδομάδι ταύτῃ τὸ μηδόλως ὁμιλῆσαι καταρτήσαντες, τῇ δὲ ὑπερούσῃ τὴν ὀρχηστὴν σβέσαντες, τῇ δὲ μετ' ἐκείνην τὴν" κατηφείαν ϖεῤῥίζοι αἰσθάνεσθαι, καὶ τῇ μετ' αὐτὴν ἑτέρᾳ πάλιν πλείονα διαρθώσαντες, ὅπως οὕτω ϖεφυλαγμένοι, καὶ μακρὰν ἐπ' αὐτὴν ἥξομεν τῆς ἀρετῆς τὴν κορυφὴν, καὶ Ⓦ ϖαρὰ ταῦτα διαφθυξόμεθα κίνδυνον, καὶ Ⓦ Θεὸν ἵλεων καταστήσομεν, καὶ ὁ πλοῦτος ἡμῖν ὁπόσος τὴν ϖάλιν ἐπανήξει πάλιν, καὶ οὐ δραπετεύσαντας ἡμᾶς ϖαιδεύσομεν, μὴ τόπον ἀσφαλείας, μηδὲ ἀποφυγὴν καὶ ἀναχώρησιν, ἀλλὰ βλαβείας ψυχῆς καὶ ζημίαν ἀρετῆς ταῖς ἐλπίσιν τῆς σωτηρίας ἐγχειρίζειν τοῖς ἡμετέροις. καὶ οὕτω καὶ τῶν ϖαρόντων, καὶ τῶν ἐκεῖ ὑπερτυχόμεθα ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο ϖάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ ϖατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ ϖνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας *. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΤΙ ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ϖερὶ τοῦ φέρειν γυναῖκας τὴν ὑπεκειμένην ἀστυλίν," ἔχουσα ἰκανὰ ϖαραδείγματα ἐκ τῶν συμβεβώτων τοῦ τε Ἰὼβ, καὶ τοῖς Ναβουΐταις, καὶ ὅτι οὐ χρὴ διδιέναι Ⓦ θάνατον, ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν· ἢ τί ὁ κακὸς ἀποθανὼν, καὶ ϖερὶ τοῦ μὴ ϖάσης ταυσάμην φύγειν τοὺς ὄρκους.

Τῶν τελῶν ϖαίδων καὶ τῆς καμίνου τῆς Βαβυλωνίας ἡ διήγησις ὑμῖν μετείωος ϖως, ὡς ἔοικε, ϖροκάλεσεν ὑμῶν τὴν ἀγάπησιν ζῆσαι, ἔστι δὲ καὶ ϖαράδειγμα ὃ κατὰ Ⓦ Ἰὼβ*, καὶ ἡ κοσμία ἡ ϖάντος θεσμοῦ βασιλικοῦ" σωφροσύνη. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ θεσμοῦ ἰσχὺν βασιλικὴν οὐδεὶς ἂν τοῖς θεωμένοις ὁ κέρδος, ἀλλὰ ϖερίεργος μόνον τέρψις * οἴησιν οὐδεμίαν ἔχουσα· ἀπὸ δὲ τοῦ τῆς κοσμίας ἰδιότητος τοῦ Ἰὼβ ϖᾶσαι τις δίκαιαι ὠφέλειαν καὶ φιλοσοφίαν πολλὴν καὶ ϖαράκλησιν εἰς εὐσωμονῆς" λόγον. Διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν μακρὰν ϖοῦ καὶ Διὰ ϖόντου ἀποδημίαν στέλλονται, ἀπὸ τοῦ ϖερατᾶν τοὺς

γῆς

γῆς εἰς τὴν Ασσίαν πέμψαντες, ἵνα τὴν χορείαν ἐκείνων ἴδωσι, ἢ διασάλπωσι καὶ ἀφιλήσωσι τὴν γλῶ τὴν καὶ σκάμμασα τῆς στεφανίτης δεξαμενῆς ἐκείνου, ἐς τὸ χρεσίου πάντος πιμώτερον αἷμα. σὺν γὰρ οὕτως ὄντι ἀλευρικὸς λαμπρὸς, ὡς τὸ σῶμα ἐκεῖνο τότε ἀπίστιλβεν, οὐκ ἀλλοτρίᾳ, ἀλλ' οἰκείᾳ βαπτιζόμενον αἵματι, ἢ τὰ πεύματα ἢ ἐκεῖνα ἀπάντων λίθων ἐῶ λαμπρότερα. μᾶλλον δὲ τῆς φύσεως σὺν ὠφελεῖ βίου ὠφελῆς ἡμέτερον, ἃ χρείαν τινὰ πλησίον τοῖς ἔχουσιν ἀναγκάζει. τὰ ἢ πεύματα ἐκεῖνα πάσης ἀγυμνίας ὄντι ἀπάλλησις. ἢ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές, ἐὰν ἀποβάλῃ τις ἑαυτὸν γένηται ἐς μονοχῶν, λέξει αὐτῷ μυρίοις μᾶλλον ἀφίξας, ἢ οὐ πάθος μυήσῃ τὸ πάθος, σὺν θεραπεύσεις τὴν ὀδύνην· ἀναμνήσας ἢ αὐτὸν τῆς πανμίας τὸ * Ἰώβ, ῥᾳδίως δυνήσῃ θεραπεῦσαι οὕτω λέγων· τί πονηρὸς, ἀνθρωπε; σὺ μὲν τέκνον ἀποβαλὼν εἶ· ὁ ἢ μακάριος ἐκεῖνος μετὰ τὴν παίδων ὁλέθρου ἀφαιρεθῆναι χρόνου, ἢ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τὴν πληγὴν ἐδέξατο, ἢ γυμνὸς ὅτι τῆς κοιλίας ἐκάθητο ἰχνεύει πάντοθεν καταῤῥέοντος, καὶ μικρὸν αὐτῷ τῆς ὥρας διαπεμφθείσης, ὁ δίκαιος, ὁ ἀληθινὸς, ὁ θεοσεβὴς, ὁ ἀπεχθέστατος ἀπὸ πάντος πονηροῦ πράγματος, ὁ Θεὸν μάρτυρα τῆς ἀρετῆς ἔχων. διὰ γὰρ ταῦτα εἶπεν τὰ ῥήματα, πᾶσαι ἐσθέσας τὸν πονηρὸν τὸν ἀγυμνίαν, ἢ πᾶσαν αἰσθλες τὴν ὀδύνην. ἢ ἵνα οὕτω χρησιμώτερα μᾶλλον καὶ πεύματα τοῦ δικαίου. * κατοχάσατε τοίνυν ἑαυτοῖς ἀθλητὴν ἢ ὑμᾶς, ἢ νομίζετε βλέπειν * τὸν χορὸν ἐκεῖνον, ἢ αὐτὸν ἐν μέσῳ καθήμενον τῆς χορίας, ἀνδριάντα χρυσοῦν, Ἀβάλλον, πῶς εἶπον, οὐκ οἶδα. σὺν γὰρ ἐγὼ τιμίαν οὕτως ὕλην ὑρῶν, ὡς δυνηθῆναι ὃ ἡμαγμένον ἐκεῖνο * σῶμα θαλεῖν. οὕτω ἢ πάσης ὕλης τιμαλφεστάτης οὐκ πολλοῦ τοῦ θείου τῆς σαρκὸς ἐκείνης ἡ φύσις ἐῶ λαμπροτέρα, ἢ τὰ πεύματα τῶν ἁλιακῶν ἀκτίνων φαιδρότερα. αὗται μὲν γὰρ τὸ σώματος καταυγάζουσιν ὄψεις, ἐκείνα ἢ τὰ τῆς Ἀβραὰμ ἡμῶν φωτίζει τὰ ‖ ὄμματα, ἐκεῖνα καθάπαξ Ἀβάλλουσι ἀπειτύφλωσι. Ἀβραὰμ ἐῶ τοῦτο μὲν τὸν πλησίον ἐκείνην ἀπιπόθησε, ἢ οὐκ ἐφαίη λοιπόν. σὺ δέ μοι κἀκεῖθεν, ἀγαπητὲ, μάθε τῆς θλίψεως κέρδος πόσον ὄντι. πίνακα μὲν γὰρ ἐπλάτυνε, ἢ αὐτόθεν ἀπέλαυεν ὁ δίκαιος, Ἀβάλλει ἔχει αὐτὸν, ψευδῶς μὲν, ἔχει ἢ οὖν ὅμως εἶπεῖν· Μὴ δωρεὰν σέβεται σε ὁ Ἰώβ; ὄπῃ ἢ αὐτὸν ἐγύμνωσε ἢ ἐποίησε πένητα, σὺν δὲ χρυσᾶ λοιπὸν ἐτόλμησε. ἢ ὅτι μὲν πλούσιος ἦν, κατασχεῖν παλαίει αὐτῷ, ἢ κατοσχελίζειν ἠπείλει· ἐπεὶ ἢ πένητα εἰργάσατο, ἐς πάντων ἀπεχώρησε, ἢ εἰς ἑκάστου ὀδυνῶν ἐσέβαλε, ὅτι ἀπεπάθησε. ἐς ὅτι μὲν ὑγιὲς αὐτοῦ τὸ σῶμα ἦν, ταῖς χεῖρας ἀντῆρει· ὅτι ἢ αὐτὸ κατέκοψε τὴν σάρκα, τότε ἔφυγε πεπηδεῖς. εἶδες πόσον πενία πλοῦτος, ἢ ἀῤῥωστία ἢ νόσος ὑγείας, ἢ στάσις αὐτοῦ βέλτιον τοῖς πόνοις ὄντι ‖ ἢ χρησιμώτερον, ἢ λαμπροτέρους ἢ λιπαρωτέρους σὺν ἀθλητὰς ποιεῖ. ἴσε εἰδὲ, πῶς πάσχουσιν οὕτω θαυμαστὰ παλαίσματα; ἡ τοῦ ἔξωθεν ἀγῶνος πύκτης, ἐπιδὼν καταπόνωσιν καὶ κεφαλὰς τοῦ ἀντιπάλου, τότε νικᾷ ἢ στεφανοῦται· ἐπεὶ ἢ, ὅτι κατέκοψε ὃ σῶμα τοῦ δικαίου, πάντοθεν ἐποῖς ἔλκεσιν αὐτὸν Ἀβατήσας, [ἢ ἀθυμίας ἐποίησε], τότε ἐνικήθη καὶ ἀνεχώρησε. ἐς ὅτῳ διορύξει αὐτοῦ πάντοθεν καὶ πλευρὰς, αὐτῷ μὲν πλέον σὺν ἐλθεῖν (ἡ γὰρ ἐναποκείμενη θησαυρὸς σὺκ ‖ ἐσύλησεν) ἡμῖν ἢ φανερώτερον αὐτὸν ἐποίησε, ἢ ἀφ' ἧς τῆς διορυγῆς ἐκείνης ἔδωκεν ἅπασιν εἰς ὃ ἐνδοθεν βλέπῳ ἢ καταμεμηνύκαμεν αὐτοῦ πλοῦτον ἀπάντων· ἢ ὅτι κεφαλῆς ἐπεσοδίκησε, τότε μετ' ἀκμῆς πολλῆς ἀνεχώρησε, ἢ σὺν ἐμίσθωσε σὺκ ἐπὶ φιλίαν ἀφῆκε. τί γέγονεν, ὦ Ἀβάλλε; ὕπνος ἔσχεν ἀναχωρῆσαι; σὺκ ἐθέλων πάντα ὅσα ἠθέλησας; σὺκ αἰσθλες αὐτοῦ τὰ πρόβατα, ταῖς βουκόλια, ταῖς ἀγέλας τῶν ἵππων, τῶν ἡμιόνων; οὐχὶ ἢ χρεὼν τῶν παίδων ἀπώλεσας, ἢ τὴν σάρκα κατέκοψας ἅπασαν; τίνος ἕνεκεν ἀνεχώρησας; ὅτι ἐθέλετο μὲν πάντα ὅσα ἠθέλησά, φησὶν ὁ ἢ θεὸς μάλιστα ἐβουλήμην, ἢ δὲ ὁ πάντα ἐποίησα, τοῦτο σὺκ ἐθέλετο. σὺν γὰρ ἐβλασφήμησε. Ἀβὰ γὰρ τοῦτο πάντα σκῶλα

ἐποίουν,

ἐποίουν, φησί, ἵνα τοῦτο ἀξέλθῃ. τοῦτον οὖν μοι πλέον ἀπὸ τῆς ζημίας τῶν χρημάτων ἐλύπει, καὶ τῆς τοῦ παίδων ἀπωλείας, ἢ τῆς τοῦ σώματος πληγῆς· ἀλλὰ τιμωτίου, ἢ περιέσεσθαι μέλλω, ἀζήλωτα. λαμπρότερον ἐποίησα ⓜ ἐμοὶ, καὶ φαιδρότερον εἰργασάμην. ἔγνως ὅσον τῆς θλίψεως ὁ κέρδος, ἀγαπητέ. καλὸν μὲν γὰρ ὁ σῶμα καὶ ὑγιαῖνον ἰδεῖν· πολλῷ δὲ σεμνότερον γέγονε κατατμηθὲν ὑπὸ τῶν τραυμάτων σκώληκι. ἐπεὶ καὶ ἕρμα καλὰ μὲν καὶ πρὸς τῆς βαφῆς ἐστιλβωμένη, ἄφατον προσλαμβάνει τὸ κάλλος καὶ πολλῷ τοῦ θυρετροῦ φαίνεται. εἰ δὲ μὴ ἀπέδυσεν αὐτοὺς, οὐκ ἂν ἐγνώσθη τοῦ στρατιώτου τὸ θυρεός· εἰ μὴ διέτρησεν αὐτοῦ τὸ σῶμα ταῖς ὀπτιλαῖς, οὐκ ἂν ἀντέλαμψαν εὐοδοῦσαι αἱ ἀκτῖνες· εἰ μὴ ἐκάθισεν αὐτὸν ὑπὲρ τῆς χωρίας, οὐκ ἂν ἔγνωμεν αὐτοῦ ⓜ πλοῦτον. οὐδὲ γὰρ ὅτε λαμπρὸς ὑπῆρ, θεὸν καὶ δήμους βασιλεῖς, ὡς ἐκεῖνος ὑπὲρ τῆς χωρίας τότε καὶ δήμους ὑπέσπευσε τοῦ τὸ κεφαλῆς. μὴ μὲν γὰρ ⓜ βασιλικὸν θεῖον, θανάτου· μὴ δὲ τοῦ χωρίου ἐκείνου, ὑπερῳδὴν βασιλείαν.

Ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἀναλογιζόμενοι, μὴ ἐνεγκώμεν ὀκνηρὰς τῆς κατεχούσης ἀθυμίας ἡμᾶς. καὶ γὰρ καὶ ὑμῖν παραπέμπω ταῦτα τῆς ἱστορίας, οὐχ ἵνα ἐπαρῆτε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἵνα μιμήσησθε τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ ὑποφονήτου τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων * ἀνδρῶν· ἵνα μὴ τὴν ἔργων αὐτῶν μάθητε, ὅτι θεοῦ δεηθέντος τῶν αἰθερίων, ἀλλ' ἡ ἀμαρτία μόνη· οὐ πενία, ὑπόσους, οὐχ ὕβρεις, οὐκ ἐπήρεια, οὐκ ἀτιμία, οὐδὲ πάντων δεινοτέρα ἁπλῶς τῶν κακῶν, ὁ θάνατος. ὀνόματα γὰρ ταῦτα μόνον ἐστὶ τοῖς φιλοσόφοις· συμφορῶν ὀνόματα, πραγμάτων ἔρημα· ἡ δὲ ἀληθὴς συμφορὰ, τὸ προσκρούσαι Θεῷ, καὶ ποιῆσαί τι τῶν μὴ δεκτικῶν αὐτοῦ. τί γὰρ ἔχει δεινὸν ὁ θάνατος, εἰπέ μοι; ὅτι σε ταχύτερον ὑπὲρ ⓜ ἀδῆλον λιμένα παραπέμπει, καὶ τοῦ ἀταράχου ἐκείνου ζωῆς. εἰ γὰρ δὴ θεσπὸς μὴ ἀποκτείνῃ, ἀλλὰ τῆς φύσεως ὁ νόμος ἐπελθὼν οὐ λύσει τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ψυχῆς; καὶ γὰρ καὶ μὴ γένηται τοῦτο, ἔσται μικρὸν ὕστερον, ὃ καὶ οὗτοι δεδοίκαμεν. καὶ ταῦτα λέγω, οὐ προσδοκῶν τι δεινὸν, οὐδὲ λυπηρὸν (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὑπὲρ τῶν δεδοικότων ⓜ θάνατον αἰσχυνόμενος. τοσαῦτα προσδοκῶν, εἰπέ μοι, ἀγαθὰ, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς ἤκουσε, μήτε ὑπὲρ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, καὶ ἀδύνητα προσῆλθε τὸν ἀπόλαυσιν, καὶ " ἀμελεῖς καὶ οἰκείας, καὶ οὐκ οἰκείας μόνον, ἀλλὰ ⓒ διδοῦσας καὶ φείδεσθαι; καὶ πῶς οὐκ αἰσχρόν; * σὺ μὲν θάνατον ὀδυνᾶσαι, Παῦλος δὲ μὲν τοῦ προδοῦναι ἔστενε ζωήν· ⓒ Ρωμαίοις γράφων ἔλεγεν, Οτι καὶ ἡ κτίσις συστενάζει, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τὸν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες στενάζομεν. καὶ ταῦτα ἔλεγεν, ὑπὲρ τῶν προδόντων καὶ ἀφισταμένων, ἀλλὰ τὰ μέλλοντα προῆδεν. ἐγὼ δὲ στένω, φησὶ, τῆς χάριτος, ⓒ ὑπὲρ τῶν ἐμοὶ τοῦ ἀπαρχὴν ἔχω τοῦ πνεύματος, καὶ πρὸς ὃ πᾶν ἐπείγομαι· μενοῦνγε εἰς τέλος ὑπομένω, εἴδον τὸν δόξαν ἐκείνου τοῦ ἄῤῥητον, εἶδον τὰ βασίλεια τὰ λαμπρὰ, ἔμαθον πόσων ἀπεστέρημαι ἀγαθῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀφ' ὧν ταῦτα στενάζω. εἰπὲ γάρ μοι· εἴ τίς σε εἰς βασιλικὰς εἰσήγαγε αὐλὰς, καὶ χρυσοῖ ἔδειξε πάντοθεν ἀπὸ τῶν τοίχων ἀστράπτοντα καὶ τοῦ ἄλλου θυρεπεῖ πᾶσαν, εἶτά σε ἐκβάλλει εἰς καλύβην πάππου εἰσιόντα, καὶ μὴ χρόνον βραχὺν ἐπιτάξῃ εἰς τὰ βασίλεια ἐπαναζεῦξαι σκεῦος, καὶ διανεκῆ δοῦναι σκῆπτρον, ἆρα οὐκ ἂν ἤμελλες ἀλύειν καὶ δυσαναχωρήτως καὶ πρὸς αὐτὰς ταῖς ὀλίγας ἡμέρας; τοῦτο δὴ καὶ ὅτι τῶν ὁρατῶν λογίζου καὶ τῆς γῆς, καὶ στένε μὴ Παῦλε, μὴ ἀγὼ ⓜ θάνατον, ἀλλὰ τοῦ προδοῦναι ζωήν. ⓒ δὸς μοι μὴ Παῦλον ἡνιᾶσθαι, φησὶ, καὶ οὐδέποτε φοβηθήσομαι θάνατον. καὶ τί δὴ κωλύει μὴ Παῦλον ἡνιᾶσθαι, ἀνθρωπε; ἐκεῖνος ὑπὲρ πάντα ἦν ἀνθρώπων ἐκεῖνος; οὐκ ἰδιώτης; εἰ μὲν γὰρ πλούσιος ἦν καὶ δυνάμενος, εἶχεν ἴσως ⓐ πάντες πρὸς ⓜ αὐτὸν καταφεύγοντες ζῆλον τοῦ ἑαυτῶν προσκαλέσασθαι πάθος· νυνὶ δὲ οὐδὲν " τούτων ἔχοντα εἰπεῖν. καὶ γὰρ χειροτέχνης ὁ ἀνθρωπος ἦν, καὶ ἐκ τῶν καθημερινῶν ἀπεσκέφετο πόνων. καὶ σὺ μὲν ἀρχὴν τοῦ διατρίβειν διεδέξω πα-

ρὰ

15 ἐκείνου
χ. ὑμῶν
ἀνθρώπων
ἀνθρώπου
ἀνθρώπῳ
ἀνθρώπους
ἀνθρώπων
ἀνθρώπους
ἀνθρώπων
ἀνθρώπου
ἀνθρώπῳ

ἐκ τῶν πατέρων, ἢ ἐκ τῆς ἡλικίας τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ἐπετέφης· ἐκεῖνος δὲ βλάσφημος ἦν, καὶ διώκτης, καὶ ὑβριστής, ἢ τῷ ἐκκλησίαν ἐπορθησεν· ἀλλ' ὅμως ἅπαντας ἀφῆκεν μετεβάλετο, ὡς ἅπαντας ζηλωτὰς γενέσθαι τῆς τοῦ θυμίας σφοδρότητος· ἢ βοᾷ λέγων, Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ. ἐκεῖνος διὰ τοῦτο ἐμιμήσατο, σὺ * "ζωὸν θυσίαν οὐ μιμῇ, ὁ ἐξ ἀρχῆς τὸ θυσιαστήριον" ἐπτέφεις, ὕστερον ἐκ μετακολπῆς τοσοῦτον γέγονας τῆς πίστεως; οὐκ οἶδα, ὅτι οἱ ἁμαρτίαις ὄντες, καὶ ζῶσιν, ἀπόθανον· ἢ τὸ δικαιοσύνῃ "ζῶντες, καὶ ἀποθάνωσι, ζῶσι; ἢ οὐκ ἐμὸς ἔστ' ὁ λόγος· ἀποφασίζεται τῶν Χριστοῦ τοῦτο τῶν" Μαρίαν λέγοντος· Πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καὶ ἀποθάνῃ, ζήσεται. Ioan. ια. κε. μὴ γὰρ μῦθός ἐστι ταῦτα ἡμέτερα; εἰ χρεία ἡμῶν ἐστὶν, πίστευε τῷ Χριστῷ· εἰ πιστεύεις τῷ Χριστῷ, δεῖξον τὴν ἔργων ὑπόδειξόν μοι τὴν πίστιν. πῶς γὰρ ὑπόδειξῃ δεῖξον τὴν ἔργων τὴν πίστιν; ἐὰν καταφρονῇς θανάτου. ἢ γὰρ ἐκ ταύτης διεσπάσθη τῶν ἀπίστων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καλῶς φοβοῦνται θάνατον (ἀναστάσεως γὰρ ἐλπίδα οὐκ ἔχουσι) σὺ δὲ ὁ τοσοῦτος βελτίονα ὁδεύων" ὁδὸν, ἢ τοσοῦτος τῆς ἐλπίδος τῆς ἐκεῖ φιλοσοφίαν ἔχων, ποίαν δὴν ἔχοις συγγνώμην, τοσοῦτος ἀναστάσεως μὴ θαρρῶν, ὁμοίως τοῖς ἀπιστοῦσι τῇ ἀναστάσει θάνατον διδοικώς; ἀλλ' οὐ" θάνατον δέδοικε, φησὶν, τοῦτο δὲ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ δὲ κακῶς ἀποθανεῖν, δὲ ἀπότμην θανάτῳ, φησὶ, τὴν κεφαλήν. οὐκοῦν ὁ Ἰωάννης κακῶς ἀπέθανεν· ἀπότμην γάρ. οὐκοῦν ὁ Στέφανος κακῶς ἀπέθανε· κατελεύσθη γάρ. ἢ μάρτυρες ἦσαν τοῦ κατ' ἡμᾶς ἐπαλύτησαν, ὅλῃ μὴ [οὐ] πυεῖ, ἦν [οὐ] σιδήρῳ βίον κατέλυσαν· ἢ μὴ εἰς πέλαγος, ἦν εἰς "κρημνὸν, ἦν εἰς ὁδὸν ἐμπεσόντες θηρίων, ὥστε ἀπέθανον. ὃ τοῦτο ἐστὶ δὲ κακῶς ἀποθανεῖν, ἂν θέσπι, δὲ βιαίῳ τελευτῆσαι θανάτῳ, ἀλλὰ δὲ ἐξ ἁμαρτίας ἀποθανεῖν. ἄκουσον γοῦν τοῦ προφήτου τοῦ" αὐτὸν τοῦτον φιλοσοφοῦντος δὲ λέγοντος, Θάνατος ἁμαρτωλοὺς πονηρούς. οὐκ ἔστι, θάνατος ὀβριμος, ἀλλά τι; θάνατος ἁμαρτωλοὺς πονηρούς. δικαίους. μὴ γὰρ τὸ σκιδνᾶν ἀποδημίας κόλασις ἀφόρητος, πημονὴ ἀθάνατοι, ὁ σκώληξ ὁ ἰοβόλος, δὲ πῦρ δὲ ἄσβεστον, δὲ σκότος δὲ ἐξώτερον, τὰ δεσμὰ τὰ ἄλυτα, ὁ τῆς ὀδύνης βρυγμὸς, ἡ θλῖψις, ἡ στενοχωρία, ἢ ἡ αἰώνιος δίκη. ὅταν οὖν τὰ τοιαῦτα τοῦ ἁμαρτωλοῦ αἰωνίῳ κακὰ, τί γλυκὺ αὐτοῖς ὄφελος, καὶ οἶκοι, καὶ ὅτι τῆς" αὐτῶν κλίνης καταλύσωσι τὴν ζωήν; ὥσπερ οὖν τοῖς δικαίοις οὐδὲν ἀνῆκεν βλάβος ἐκ τοῦ ξίφους δὲ σιδήρου ἢ πυεῖ τὴν πρᾶξαι ἀποθανεῖν, ὅταν τοσοῦτος τὰ ἀθάνατα μέλλωσιν ἀποδημεῖν ἀγαθά· ἀληθῶς Θεόφατος ἁμαρτωλοὺς πονηρούς. τοιοῦτος ἦν ὁ τοῦ πλουσίου θάνατος ἐκεῖνον, τοῦ Λαζάρου τοσοῦτος· ὃς οἶκοι ἢ ὅτι τῆς κλίνης ἢ τῆς ὀπισθοδείας πρόφασιν οἰκεία τελευτῇ καταλύσας βίον, ἀπελθὼν ἐκεῖ ἀπεσπαλίζετο, οὐδὲ μικρᾶς ἀπομοίρας ἐκ τῆς γῆς βίον βιωμελίας θύρᾳ ἐκεῖ δυνηθείς. ἀλλ' ἐχ ὁ Λαζάρου ἦν· ἀλλ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους, τῆς κεφαλῆς πρόσωπον ἢ λειχομένων τὰ τραύματα, βίαιον θάνατον ὑποστας (τί γὰρ λιμοῦ χεῖρον ἦν; ἢ ὀδυνηρότερον;) ἀπελθὼν ἐκεῖ τῶν αἰωνίων ἀπέλαυσιν ἀγαθῶν, ὑπερῴδει τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ. τί τοίνυν πρέσβευμα αὐτῷ τὸ βιαίως ἀποθανεῖν; τί ἦν πλούσιον ὄντα, τὸ μὴ βιαίως ἀποθανεῖν; ἀλλ' ἦ τὸ βιαίως, φησὶν, ἀλλὰ τὸ ἀδίκως ἀποθανεῖν δεδοίκαμεν, ἢ τὸ μηδὲν τετολμηκότες τῶν ἐπαναπαυομένων τοῖς ἐλαιῶσι κολασθῆναι παραπλησίως. τί λέγεις, εἰπέ μοι; τὸ ἀδίκως ἀποθανεῖν δέδοικας; ἀλλὰ δικαίως ἐβούλου; ἢ πῶς ἂν ἄλυπος ἦς ταλαίπωρος, ὡς, πρὸ ἀδίκως ἀποθανεῖν, δικαίως ἐλεεῖσθαι μᾶλλον; εἰ γὰρ θάνατον δεδοικέναι χρὴ, δικαίως ἡμῖν ὑπέρογκα δεδοικέναι χρή. ὡς ὄντως ἀδίκως ἀποθανεῖν, κατ' αὐτὸ τοῦτο κρίνουσι τοῖς ἀγίοις ἅπασιν. ἢ γὰρ πλούσιος τῷ διδοκιμηκότι τοῦτο τῷ Θεῷ ἢ λαμβάνειν ἀδίκως ἐπέτρεψεν πλουτεῖν. ἢ τοσοῦτος ὁ Ἀβελ. ἢ γὰρ δὴ πλημμελήσας εἰς δὲ ἀδελφὸν, ὅτι λυπήσας τὸν Κάϊν, ἀλλ' ὅλῃ δὲ Θεὸν ἐπῆρσε, διὰ τοῦτ' ἐσφάγη· ἢ Θεὸς ζωοχόρησεν. ἆρα φιλῶ αὐτοῦ;

τοι, ἢ μισῶν; οἶδηλον ὅτι φιλῶν, καὶ λαμπρότερον αὐτῷ ⟨Ⓦ⟩ φάσκοι ποιῆσαι βουλόμενος ἀπὸ τῆς ἀδικωτάτης σφαγῆς. ὁρᾷς ὅτι ὅτε μὲν βιαίως ἀποθανῇ, ὅτε τὸ ἀδίκως ἀποθανῇ, οὐδὲν διδοικέναι, ἀλλὰ τὸ σὺν ἁμαρτίαις ἀποθανῇ. ὁ Ἄβελ ἀπέθανεν ἀδίκως, ὁ Καὶν ἔζη τιμῶν καὶ τρέμων. τίς οὖν, εἰπέ μοι, μακαριώτερος ἦν, ὁ μὴ δικαιοσύνης ἀπαυσάμενος, ἢ ὁ σὺν ἁμαρτίαις ζῶν; ὁ ἀδίκως ἀποθανών, ἢ ὁ δικαίως κολαζόμενος; βούλεσθε εἶπω πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, πόθεν διδοίκαμεν θάνατον; οὐκ ἔτρωσεν ἡμᾶς βασιλείας ἔρως, οὐκ ἀπῆλθεν ἡμᾶς ὁ τῶν μελλόντων πόθος, ἐπεὶ πρώτων ἀπολαύσομεν τῶν πρώτων, καθάπερ ὁ μακάριος Παῦλος. εἰ γὰρ τότε πάλιν ἡ φοβερὰ γέεννα, ἀλλὰ τότε φοβερὸν θάνατος· οὐκ ἴσμεν τῆς ἐκεῖ κολάσεως τὸ ἀφόρητον, ἀλλὰ τοῦτο τελευτῶν ἀπὸ ἁμαρτίας διδοίκαμεν. ὡς εἰ ἐκεῖνος κατεῖχεν ἡμῶν τὴν ψυχὴν ὁ φόβος, οὐδὲ ἐπεισελθεῖν ἂν ἠδύνατο. καὶ τοῦτο ἀπρεπῶς πολλοί, ἀλλ' οἰκοθεν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν συμβεβηκότων ἡμῖν ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις πειρασόμεθα ποιῆσαι φανερόν. ὅπου γὰρ ἦλθε τοῦ βασιλέως τὰ γράμματα, τὴν εἰσφορὰν ταύτην τὴν ἀφόρητον εἰς δοκοῦσαι καταβῆναι· πάντες ἐσασίαζον, πάντες ἐφιλονείκουν, ἐδυσχέραινον, ἠγανάκτουν, πρὸς ἀλλήλους ἀπομαχόμενοι ἔλεγον· ἀβίωτος ἡμῖν ὁ βίος, ἀνέρρηκται ἡ πόλις, οὐδὲν ὑπόσπονδον διώκεται τῆς εἰσφορᾶς ταύτης ὁ μέγεθος· καὶ ἦσαν οἱ πάντες, ὡς ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ αὐτῶν καταδυομένοις. μὴ ταῦτα ὑμεῖς σπουδάσητε· τὰ τολμηθέντα, καί τινες μιαροὶ καὶ παμμίαροι τοὺς νόμους καταπατήσαντες τοὺς δυσριπόδας καθεῖλον, καὶ ⟨Ⓦ⟩ ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ πᾶσιν ἐπικρέμασαν κίνδυνον, καὶ νῦν ἐπὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς διδοίκαμεν προξενήσαντες ⟨Ⓦ⟩ βασιλεῖ. οὐκ ἔστιν ἡμᾶς ἢ τῶν χρημάτων δάκνει ζημία, ἀλλ' ἕτερα μυρία ἐκείνων πάντων ἀκούω λεγόντων· λαβέτω δὲ τὴν οὐσίαν ὁ βασιλεύς, ἀποστερούμεθα καὶ τῆς ἀρχῆς δὲ τῆς οὐσιώδους ἀγαπητῶς." μόνον ἵνα ἡμῖν ἀσινὲς ᾖ τὸ σῶμα σῴζεσθαι. ὥσπερ οὖν * περὶ ⟨Ⓦ⟩ ἐπὶ τοῦ θανάτου φόβου ἡμῖν ὅπως ἴσμεν, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ ζημία τῶν χρημάτων· ὅπου γὰρ ἐτολμήθη τὰ τοιαῦτα τολμήματα, ὁ τοῦ θανάτου φόβος ἐπεστεμμένος ἦν, τὴν ὀδύνην τῆς ζημίας ἀπώδυνον· οὕτως εἰ ὁ τῆς γεέννης φόβος κατεῖχεν ἡμῶν τὰς ψυχάς, οὐκ ἂν ὁ τοῦ θανάτου φόβος κατέσχεν. ἀλλ' ὥσπερ ὅταν τὸν σωμάτων, ὅταν δύο ἡμᾶς καταλάβωσιν ὀδύναι, ἡ δυνατωτέρα τὴν ἀσθενεστέραν ἀποκρύπτειν εἴωθεν· οὕτω καὶ νῦν ἐγίνετο ἂν· εἰ δὲ τῆς μελλούσης κολάσεως δέος ἔμενεν ὅτι τῆς ψυχῆς, πολλῷ ἂν δεινότερον ἀπέκρυπτε φόβον. ὥστε εἴ τις ἀσυνδάλως ἔχει πρὸς τὸν θάνατον μεμνῆσθαι γεέννης, πάσης κατακολάσεως τελευτᾷ· καὶ τοῦτο ἐστὶ τῆς πρώτης αὐτὸν ἀπαλλάξαι μέλει ἀγωνίας, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰς ἀμφότερα τῆς φλογός. ὁ γὰρ ἁμαρτωλὸς γέεννα διδοικώς, οὐδέποτε εἰς ὃ τῆς γεέννης ἐμπεσεῖται πῦρ, ὃ διηκεῖ τοῦτο σωφρονίζόμενος φόβῳ.

a. Kor. 14. 20. Δότε μοι πρὸς ὑμᾶς βραχέως εἰπεῖν πάλιν, ἀδελφοί· Μὴ παιδία γίνεσθε τῇ φρονήσει, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε. καὶ γὰρ παιδικὸν φοβούμεθα φόβον, θάνατον διδοικότες, ἁμαρτίαν δὲ μὴ διδοικότες. εἰ γὰρ τὰ παιδία τὰ μικρὰ προσωπεῖα μὴ δείσαντα, πῦρ δὲ δείσαντα· ἀλλ' ἐὰν βαπτιζόμενα τύχῃ παρὰ λυκείαις λύκοι ἔχουσι, ἀπεσκεύωσε τὴν χεῖρα ἐπαφεῖσα τῇ λυκείᾳ καὶ τῇ φλογί· καὶ ὃ μὲν βραχὺ ἀφεῖται φείδεται πρὸς σωτηρίαν· ὃ δὲ ἀληθῶς φοβερὸν καὶ δεινὸν * πῦρ. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς· θάνατον μὲν διδοίκαμεν, ὅπερ ὅτι πρὸς σωτηρίαν βραχὰ ἀφεῖται· ἁμαρτίαν δὲ διδοίκαμεν, ὅπερ ὅτι ἀληθῶς φοβερὸν καὶ πυρὸς δεινὸν καταδίκη τὸ ζωννύον. καὶ ταῦτα οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ἡμῶν συμβαινόντων εἴωθεν. ὡς ἐὰν λογιζώμεθα τί ποτέ ὅτι θάνατος, καὶ ὅ ποτε αὐτὸν δείσομεν. τί δέ; ὅτι θάνατος ἐστὶν ὅπερ ὅτιν ἰμάτιον ἀποδύσασθαι, καθάπερ γὰρ ἱμάτιον, τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ περίκειται· εἰ τοῦτο πρὸς βραχὺ ἀφεῖται τελευτῶντες ἀποθέμενοι, λαμπρότερον ἀπολησόμεθα πάλιν. τί ποτέ ὅτι θάνατος; ἀποδημία πρόσκαιρος, ὕπνος μακρότερος τοῦ ζωνύοντος. ὥστε εἰ δέδοικας θάνατον, φόβου οὐ ὕπνον.

Εἰ

Εἰ δὲ διὰ τοῦτο τελευτῶντας ἀλγεῖς, ἄλγησον ἡμᾶς διὰ τοῦτο ἐαθέντας καὶ διὰ τοῦτο πίνοντας. ὥσπερ γὰρ τοῦτο φυσικόν, οὕτω καὶ ἐκεῖνο. μὴ λυπείτω σε τὰ τῆς φύσεως, λυπείτω σε δὲ τὰ τῆς προαιρέσεως παρασπάσεως· μηδὲ τελευτῶντας πενθήσῃς, ἀλλὰ πένθησον τὰς ἁμαρτίας ζῶντας. βούλει εἴπω καὶ ἑτέρῳ αἰτίαν, δι' ἣν τὸν θάνατον δεδοίκαμεν; οὐ ζῆν μὲν ἀκριβείας, οὐκ ἔχομεν ζωοποιὸς καθαρόν. ὡς εἰ τοῦτο ἦν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἂν ἐφόβησεν, οὐ θάνατος, οὐ λιμός, οὐ ζημία χρημάτων, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. τὸν γὰρ ἀρετῇ ζῶντα οὐδεὶς τούτων παραβλάψαι δυνήσεται, οὐδὲ ἀφελέσθαι τὸν ἔνδοθεν πλοῦτον. τὸν γὰρ χρηστὰς ἐλπίσιν ζωοτροφούμενον [τοὺς] ἐλπίσιν οὐδεὶς εἰς ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν δυνήσεται. τί γὰρ ἐργάσαιτό τις τοιοῦτον, διὰ οὗ τὸν γνήσιον ἄνδρα παραπτῶσαι λυπεῖσθαι; χρήματα ἀφαιρήσεται; ἀλλ' ἔχει πλοῦτον τὸν ἐν οὐρανοῖς. ἀλλὰ τῆς πατρίδος ἐκβαλεῖ; ἀλλ' εἰς τὴν ἄνω πόλιν γιλεῖ. ἀλλὰ δεσμὰ περιθήσει; ἀλλὰ ἔχει ὁ ζωοδὸς λελυμένον, καὶ τῆς ἔξωθεν ἀλύστου οὐκ αἰσθάνεται. ἀλλ' ἀναιρήσει τὸ σῶμα; ἀλλ' ἀναστήσεται πάλιν. καθάπερ ὁ σκιᾷ πυκτεύων καὶ τὸν ἀέρα δέρων οὐδὲν πλῆξαι δυνήσεται, οὕτως ὁ τῷ δικαίῳ πολεμῶν σκιάμαχεῖ μόνον, καὶ τὴν αὐτοῦ καταλύει δυνάμιν. εἰς ἐκεῖνον δὲ οὐδὲμίαν πληγὴν ἀναπηρεῖσαι δυνήσεται. δός μοι τοῦτον θαρρῆσαι περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, κἂν, εἰ βούλει, σήμερόν με καταφάγοι, καὶ χάριν εἴσομαί σοι τῆς σφαγῆς, ὅτι με ταχέως παρεῖς ἐκεῖνα πέμπεις τὰ ἀγαθά. τοῦτο γάρ ἐστι μάλιστα, τοῦτο ἔστι, ὃ καὶ ἡμεῖς θρηνοῦμεν, φησίν, ὅτι τῷ πλήθει τῶν ἁμαρτιῶν κωλυόμενοι, τῆς ἐκεῖ βασιλείας οὐκ ἐπιτυγχάνομεν. οὐκοῦν ἀφεὶς τὸ θρηνεῖν τὸν θάνατον, θρήνει δὲ ἁμαρτίας, ἵνα αὐτὰς καταλύσῃς. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ἡ λύπη γεγένηται, οὐχ ἵνα ὅτι ζημίαν χρημάτων, οὐχ ἵνα ὅτι θάνατον, οὐδὲ ἵνα ἐπ' ἄλλῳ τινὶ τῶν τοιούτων ἀλγῶμεν, ἀλλ' ἵνα εἰς τὸν τῶν ἁμαρτημάτων αἱρεσιν αὐτὴν καταχρώμεθα. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές, ἐκ τῶν διαλειμμάτων ὑμῖν αὖθις ποιήσω φανερόν. τὰ φάρμακα [καὶ] τὰ ἰατρικὰ διὰ ἐκεῖνα γεγένηται) τὰ πάθη μόνον, ἅπερ αἰτιᾶσθαι δυνάμεθα· οὐ διὰ ἐκεῖνα τὰ μηδὲν ὠφελοῦντα πρὸς αὐτά. οἶδ' ὅτι λέγω. ἐπὶ γὰρ σαφέστερον πεῖσαι βούλομαι λόγοι. τὸ φάρμακον τὸ δυνάμενον ὀφθαλμοὺς νοσοῦντας ὠφελῆσαι μόνον, ἕτερον δὲ πάθος μηδέν, δῆλον ὅτι τῶν ὀφθαλμῶν νόσου δικαίως αἰτίαν εἶναι γεγένηται μόνου, οὐ δῆλον τόμαχον, οὐδὲ δι' ἕτερόν τι μέλος. μεταγάγωμεν τοίνυν λόγον ἐπὶ τὴν λύπην. καὶ εὑρήσομεν, ὅτι τῶν ἄλλων μὲν ἑνὸς τῶν συμβαινόντων ἡμῖν ὠφελοῦντος, ἁμαρτίας δὲ διορθουμένης μόνης, εὐδηλον ὅτι διὰ τοῦτο τῆς αἱρέσεως γεγένηται μόνον. ἐπιλέξωμεν τοίνυν ἕκαστον τῶν συμπιπτόντων ἡμῖν δεινῶν, καὶ ἐπαγάγωμεν τὴν ἀθυμίαν, καὶ ἴδωμεν τί κέρδος ἀπὸ ταύτης γίνεται. ἐζημιώθη τις χρήματα, ἐλυπήθη· οὐ διώρθωσε τὴν ζημίαν. ἀπεβαλέ τις υἱόν, ἤλγησεν· οὐκ ἀνέστησε παῖδα, οὐδὲ ἀπολωλότα ὠφέλησεν. ἐμαστιγώθη τις, ἐρραπίσθη, ὑβρίσθη· ἐλυπήθη, τὴν ὕβριν οὐκ ἀνεκαλέσατο. ἀρρωσία τις παρεῖπεν ἢ νόσῳ χαλεπωτάτῃ· ἠθύμησε, τὴν νόσον οὐκ ἀφεῖλεν, ἀλλὰ δὲ χαλεπωτέραν ἐποίησεν. ὁρᾷς ἐπ' οὐδενὶ τούτων ὠφελοῦσαί τι τὴν λύπην; ἥμαρτέ τις, ἐλυπήθη· τὴν ἁμαρτίαν ἐξηφάνισεν, ἔλυσε τὸ πλημμέλημα. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Κυρίου. ὅτε γάρ τινος ἡμαρτηκότος διαλεγόμενος ἔλεγε· Δι' ἁμαρτίαν βεβλήκε τι ἐλύπησα αὐτόν· καὶ εἶδον ὅτι ἐλυπήθη, καὶ ἐπορεύθη λυπούμενος, δὲ ἰασάμην αὐτόν. Ησ ιζ. ιξ. β. Κορ. ζ. ι.

διὰ τοῦτο εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται. ἐκκοπῶ δὴ σαφῶς ὁ λόγος ἀπόδειξιν, ὅτι οὔτε ζημίαν χρημάτων, οὔτε ὕβριν, οὔτε ἐπήρειαν, οὔτε μάστιγας, οὔτε ἀρρωστίαν, οὔτε θάνατον, ἤτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἐπινενόηται λύπη διορθοῦσα δυνατὴ μόνη, ἀλλ' ἁμαρτίας· ἀφανίσαι μόνον, καὶ ταύτης ἐστὶν αἰτιωτικὴ, δῆλον ὅτι διὰ ταύτην ἐγένετο μόνην. μηκέτι οὖν ὅτι ζημίαν χρημάτων ἀλγῶμεν· ἀλλ' ὅταν ἁμαρτάνωμεν, ἀλγῶμεν μόνον.

μόνον. πολὺ γὰρ σοφώτερα ὁ κέρδος ἀπὸ τῆς λύπης. ἐζημιώθης; μὴ ἀθυμήσῃς. "Οσοὶ γὰρ ὠφελήσεις. ἡμάρτες; λυπήθητι· ἔφελος γάρ. ἐ σκύπτ ζωέσει Θεοῦ ἡ σοφία. δύο ταῦτα ἐ-
Γεν. ε. ιζ. τεκεν ἡμῖν ἡ ἁμαρτία, λύπην καὶ θάνατον. Ἡ αἰ ἡμέρᾳ φάγῃ, φησί, θανάτῳ ἀποθανῇ. καὶ
Ιερ. γ. ιε. πρὸς τὴν γυναῖκα, Εἰ λύπαις τέξῃ τέκνα. καὶ διὰ ἀμφοτέρων τούτων τὴν ἁμαρτίαν δυφλε, καὶ ὑπὸ τῶν τέκνων τὴν μητέρα ἀπολέσθαι προεσκύασεν. ὅτι γὰρ μὴ τῆς λύπης καὶ θανάτου ἁμαρτίαν δυναμις, δῆλον μὴ καὶ ἀπὸ τῶν μαρτύρων· δῆλον δὲ καὶ ὧν ὁ Παῦλος ἔλεγε πρὸς
β. Κορ. ιβ. λ. τοὺς ἁμαρτηκότας, οὕτω λέγων· Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. ὅπου ἁμαρτήματι, φησι, τελευτᾶτε, ὥστε τῇ τελευτῇ τὰ ἁμαρτήματα διαλύσασθαι. ἐπάγαγε οὖν λέγων· Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκείνομεν, οὐκ ἂν ἐκεινόμεθα. κρινόμεθα δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. καὶ καθάπερ ὁ σκώληξ" ὑπὸ τοῦ ξύλου πέπτει), καὶ κατεσθίει ὁ ξύλον, ὁ δὲ σὴς κατεσθίει ὁ ἔριον περὶ αὐτὸ τὸν ἀρχὴν ἔχων· οὕτω λύπη καὶ θάνατος * ἐπέζησαν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ κατέφαγεν τὸν ἁμαρτίαν.

Μὴ τοίνυν φοβώμεθα θάνατον, ἀλλὰ φοβώμεθα ἁμαρτίαν μόνον, καὶ δι' ἐκείνην ἀλγῶμεν. ὁ ταῦτα λέγω οὐ δεινόν τι προσδοκῶν (μὴ γένοιτο)" ἀλλὰ φοβούμενός ὑμᾶς οὐ-
Ματθ. ε. τως ἀεὶ διακεῖσθαι θέλων, καὶ Ⓜ τὸν Χειστοῦ νόμον ὅτι τῶν ἔργων πληρωῖ. Ἐὰν γὰρ τις μὴ ἀρῇ Ⓜ σαυτοῦ αὐτὸν, καὶ ἀκολουθήσῃ μοί, φησι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. τοῦτο γὰρ ἔλεγεν, οὐχ ἵνα ξύλοις βασάζωμεν ὅπου τῶν ὤμων, ἀλλ' ἵνα τὸν θάνατον ἀεὶ προ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχωμεν· καθάπερ οὖν ὁ Παῦλος καθ' ἡμέραν ἀπέθνησκε, καὶ κατεγέλα τῆς τελευτῆς, ὁ τὸ παρόντος καταφρονῶν βίου. καὶ γὰρ γραπιώτης ἐστὶ, ὁ διηνεκῶς ὅπου τῆς προσδοκίας ἔσηκας· γραπιώτης γὰρ θανάτου δεδοικὼς οὐδὲν οὐδέποτε ἐργάζεται ἡμαρτον· ὥσπερ οὖν οὐδὲ χειμῶνος ἀνδρεῖος κυβερνήτης φοβούμενος, ὅταν δείξεταί τι μέγα καὶ θαυμαστὸν, ἀλλὰ προς τοῦτο καὶ θαρραλέος ἔσται. ἀλλ' οὐχ ὁ τολμητὴς καὶ μεγαλόφρων, ἀλλ' ἀνάλωτος μένει καὶ ἀκαταγώνιστος. καθάπερ οὖν καὶ Ⓐ παῖδες Ⓐ τῆς μὴ φοβηθέντες τὸ πῦρ ἔφυγον τὸ πῦρ, οὕτω δὴ καὶ ἡμᾶς, ἂν μὴ φοβηθῶμεν θάνατον, ἀφοβύξόμεθα θάνατον. Οὐκ ἐφοβήθησαν * τὸ πῦρ (τὸ γὰρ ἔγκλημα τὸ καῦσαι) ἀλλ' ἐφοβήθησαν τὴν ἁμαρτίαν ἔγκλημα γὰρ τὸ ἀσεβῆσαι. τούτους καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, καὶ τὸν κατ' ἐκείνους ἀγῶνα δράμωμεν· καὶ μὴ
Αμως ζ. ιδ. φοβώμεθα κινδύνους. καὶ ἀφοβύξόμεθα κινδύνους. Οὐκ εἰμὶ μὲν γὰρ προφήτης, οὐδὲ υἱὸς προφήτου· ὅ μὴν τοι μέλλοι μετ' ἀκριβείας ὅπισθεν μιμεῖσθαι, καὶ μεγάλῃ καὶ λαμπρᾷ βοᾷ τῇ φωνῇ, ὅτι ἐὰν μεταβαλώμεθα, καὶ τινα ὑπιμέλειαν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ποιησώμεθα, καὶ τὰς πονηρείας ἀποθώμεθα, οὐδὲν ἀνδρὸς * ἐσται καὶ λυπηρόν. ὁ τοῦτο οἶδα σαφῶς ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, καὶ ἀφ' ὧν καὶ εἰς ἄνδρας καὶ πόλεις καὶ ἔθνη ὁ δίκαιος ὀλοκληρίας ἐ-
Ιων. γ. ε. ποίησε. καὶ γὰρ καὶ τὴν Νινευϊτῶν ἠπείλησε πόλιν καταστρέφειν, καὶ εἶπεν· Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. τί οὖν, εἰπέ μοι, κατέστραφη ἡ Νινευί, καὶ μετὰ ἀπὸ πόλις; τοὐναντίον μᾶλλον οὖν ἄπαν· καὶ αὐτὸς ὁ δίκαιος ἔπι καὶ νῦν καὶ θαυμάζουθι, ὅτι λιμένος τῆς ἁμαρτίας ὀξὺ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς ἁμαρτήσασιν ἅπασι γέγονεν, οὐκ ἀφείσα εἰς ἀπόγνωσιν ἐμπεσεῖν, ἀλλὰ καλοῦσα πάντας εἰς μετάνοιαν, καὶ διὰ ὧν ἔπεσεν, καὶ διὰ ὧν ἀπέλαυσε τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, πείθουσα μηδέποτε τῆς οἰκείας ἀπογινώσκειν σωτηρίας· ἀλλὰ βίον ἄριστον ὑπισχνουμένους καὶ τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα προβαλλομένους, θαῤῥεῖν προτοῦ τέλους, ὡς ἐσομένου πάντως χρηστοῦ. τίς γὰρ οὐκ ἂν αἰσχύνοιτο καὶ ἐκείνους ὑπόδειγμα ἀκούων, καὶ πάντων νῦν θεατὰς εἶναι; εἵλετο χρῶ τὴν ἑαυτῷ προῖκα σῶσαι ὁ Θεὸς, καὶ μὴ ἀφανισθῆναι τὴν πόλιν. μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἡ προφητεία διέπεσεν. εἰ μὴν γὰρ ὑπὲρ τῆς αὐτῆς πατρίας τῶν ἀνθρώπων μενόντων, οὐκ ὄφελεν εἰς ἔργον τὰ

τὰ τῆς ἀποφάσεως, εἶχεν ἴσως δ' ἂν τις ἐγκαλεῖν τοῖς εἰρημένοις. εἰ γὰρ μεταβαλεμένων αὐτῶν ἐκ τῆς κακίας ἀποστάντων, ἀπέστη καὶ τῆς ὀργῆς ὁ Θεός, τίς δυνήσεται λοιπὸν ὀπτικὰ βέλη τῆς παρρησίας, καὶ καταγωνίσασθαι φιλοσοφίαν τὴν εἰρημένην; καὶ γὰρ τὸ νόμιμον, οὗ δὴ ἕνεκα ὀργῆς ἔδωκεν ὁ Θεὸς ἀφορμὴν τῷ παρρησιαστῇ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγωνιζομένῳ, τοῦτον δὲ τότε διεπτάρηται. τίς οὖν ἐστιν ὁ νόμος; Πέφευγας λοιδορῶν, φησὶν, ὅτι ἔθνος καὶ ὅτι βασιλείαν, τὰ ἐκείνου αὐτὸν δὲ καταισχύνειν καὶ ἀπολλύειν. δὲ ἔξεστι, ἐὰν μετανοήσωσιν ἀπὸ τῆς κακίας, μετανοήσω κἀγὼ ἀπὸ τῆς ὀργῆς, ἧς ἐλάλησα ποιῆσαι αὐτοῖς. τοῦτον τοίνυν φυλάττων νόμον μεταβαλεμένοις ἔσωσε, καὶ ἀποστάντας τῆς κακίας ἀπήλλαξε τῆς ὀργῆς. ἡδὺ τὸ βαρβάρων τὸν ἔλεγχον, καὶ διὰ τοῦτο παρρησίαν κατήπτηκεν. οὕτω καὶ τότε ἐδόκησε ἡ πόλις τῆς παρρησίας ἀκούσασα φωνῆς, ἀλλ' οὐδὲν προσελάβετο, ἀλλὰ καὶ ὠφελήθη διὰ τὸ φόβου. ὁ γὰρ φόβος ἐκεῖνος τὸν σωτηρίαν ἔτικτεν, ἡ ἀπειλὴ κίνδυνον ἔλυσεν, ἡ τῆς καταστροφῆς ἀπόφασις τὸν καταστροφὴν ἔκρυψεν. ὦ καινοῦ καὶ παραδόξου πράγματος. ἀπόφασις θάνατον ἀπειλοῦσα ζωὴν ἔτικτεν, ἀπόφασις μὴ δὲ ἐξενεχθεῖσα τότε ἄκυρος γέγονεν ἀπειλοῦσι τοῖς ἐξωθεν διαζοῦσιν. ὅτι μὲν γὰρ τότων δὲ παρενεχθῆναι τὸν ψῆφον εἰς μέσον, κυρίαν ποιῆσαι τὸν ψῆφον ἠρέθημεν· ὅτι δὲ τοῦ Θεοῦ τοιοῦτον· δὲ παρενεχθῆναι τὸν ψῆφον, τοῦτο ἐστὶ δὲ ποιῆσαι αὐτὸν ἄκυρον. εἰ γὰρ μὴ παρεμείνθη, οὐκ ἂν ἦκυρωσαν αἱ ἡμέρτηκότες· εἰ δὲ μὴ ἦκυρωσαν, οὐκ δὲν μετενόησαν· εἰ δὲ μὴ μετενόησαν, οὐκ δὲν ἀπεκρύσαντο τὸν τιμωρίαν, οὐκ δὲν ἀπέλαυσαν τῆς παραδόξου σωτηρίας ἐκείνης. πῶς γὰρ ἂν παράδοξος, ὅταν ὁ μὴ δικαιοκρὶς ἀποφήνῃ), ἢ καταδίκοι τὸν ἀπόφασιν λύσωσι διὰ τῆς μετανοίας; οὐ γὰρ ἔφυγεν τὴν πόλιν, καθάπερ [καὶ] ἡμεῖς νῦν, ἀλλ' ἀμφίστις αὐτὸν ἔστησαν. παγὶς ἦν, καὶ τροχὸς αὐτὸν ἐπέπεσαν· βάραθρον ἦν καὶ κρημνός, δὲ πύργον αὐτὸν ἀσφαλείας κατεσκεύασαν. ἴσχυε ὅτι πεσεῖται τὰ οἰκοδομήματα, καὶ οὐκ ἔφυγεν τὰ οἰκοδομήματα, ἀλλ' ἔφυγεν τὰ ἁμαρτήματα. οὐκ ἀπέστησαν ἕκαστος τὴν οἰκίας αὐτῶν, καθάπερ ἡμεῖς νῦν, ἀλλ' ἀπέστη ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς. μὴ γὰρ οἱ τοῖχοι, φασὶ, τὴν ὀργὴν ἐπέσχον; ἡμεῖς ἄρτι τῶν τραυμάτων, ἡμεῖς δὲ φάρμακον καταδυάζομεν. δεῖ δὲ τούτων εὐδημαγωγίας, ἀλλὰ ἔργων μεταβολῆς τὸν σωτηρίαν ὀπτῆς θύσαν. ταῦτα δὲ βάρβαροι οὐκ αἰσχυνόμεθα, οὐδὲ ἐγκαλυπτόμεθα, σκέπων ὄντες μεταβαλόντων, ἡμεῖς τόπιες ἀμείβοντες, καὶ ταῖς οἰκίαις ἐπιτειχίζοντες, καὶ μυρίοντων δὲ θεάτρων ἔργα ποιοῦντες; ὁ διαστὰς ἡμῖν ὀργίζεται· δὲ ἡμᾶς ἀφέντες τὸν ὀργὴν καταλύσαι, τὰ [ὅτι] τῆς οἰκίας παρεισρέφουσιν, καὶ παρεισερχόμεθα ζητοῦντες, ποῦ καθεζώμεθα τὸν οἰκίαν, ποῦ ζητῶ, ποῦ τὸν ψυχὸν παρακαθεζώμεθα· μᾶλλον δὲ οὐδὲ χρὴ ζητῶ, ἀλλ' ἀρετῆς δὲ ὀρθότητι βίου τὸν ἀσφάλειαν αὐτῆς ἐγχειρίζειν. οὐδὲ γὰρ, εἰ, παρὸς οἰκείων ὀργιζομένων καὶ ἀγανακτούντων ἡμῖν, δὲ παρὸς τὸν ὀργὴν ἀπολεσθῆναι ἀφεὶς σκῆπος, εἰς οἰκίσκον ἑαυτῷ κατελθών, τὰ ἱμάτια καὶ τὰ ἐπίπλα πάντα ζωγραφοῖ καὶ καταδήσας, δεῖ φυγῆς ἐβουλεύετο, ῥᾳδίως ἂν ἐμηχανώμην τὸν καταφρόνησιν ταύτην. παυσώμεθα τοίνυν τῆς ἀκαίρου ταύτης σπουδῆς, καὶ εἴπωμεν ἕκαστος παρὸς Θεόν· Ποῦ παρελθὼν ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ παρουσίας σου ποῦ φύγω; μιμησώμεθα τὴν τῶν βαρβάρων φιλοσοφίαν. ἐκεῖνοι ἐπὶ ἀλλήλοις μετενόησαν. ἐγὼ γὰρ εἶχεν ἡ ἀπόφασις τοῦτο, ὅπως ἐὰν [γε] ὀπτιστρέψητε καὶ μετανοήσητε, σῴσω τὸν πόλιν· ἀλλ' ἁπλῶς, ἐπὶ πρὸς ἡμέρας, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. τί οὖν ἐκεῖνοι; Τίς οἶδεν, εἰ μετανοήσει ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς κακίας, ἧς ἐλάλησε ποιῆσαι ἡμῖν; τίς οἶδεν; οὐκ ἴσασι τὸ τέλος τοῦ πράγματος, καὶ οὐκ ἀμελοῦσι τῆς μετανοίας· οὐκ ὀπτιστανται τὰς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, καὶ ἐπ' ἀλλήλοις μεταβάλλονται. οὐδὲ γὰρ εἶχον παρὸς ἑτέρους Νινευίτας ἰδίαν μετανοήσαντας καὶ σωθέντας, οὐδὲ ἀνέγνωσαν παρρησίας, οὐκ ἤκουσαν παρεμαρχῆς, οὐκ ἀπέλαυσαν συμβουλῆς, δὲ μετέχοι τα-

Ιερ. ιη. ζ.

Ιων. γ. θ.

ψ. ρλη. ζ.

εμπέσειεν, οὐδὲ ἦσαν πεπεικότες ἑαυτοὺς, ὅτι πάντως ἀξιλεώσουσι τὸν Θεὸν τῇ μετανοίᾳ. οὐδὲ γὰρ εἶχε τοῦτο ἡ ἀπειλή· ἀλλ' ἀμφίβολον καὶ ἀπίστου ἀεὶ τοῦτο, ἵνα ὅλως μετανόησαν μὴ ἀκριβείας ἀπάσης. Ἵνα οὖν ἐς αἰῶνας ἡμῖν, ὅταν μὲν ἀεὶ τὰ πάλαι θαρρεῖν οὐκ ἐῶντες τοιαύτην ὑπιδιδυγμένοι φαίνωνται τὴν μεταβολήν, σὺ δὲ ὁ θαρρεῖν ἔχων ἀεὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλὰ πολλάκις εἰσάγων λαβὼν αὐτὸ τῆς κηδεμονίας, καὶ προφητῶν καὶ ἀποστόλων ἀκούσας, καὶ δι' αὐτῶν παιδευθεὶς τὰ πράγματα, μηδὲ πρὸς ὀλίγον τῆς ἀρετῆς ἐκείνους μέγεθος φθάσαν φιλανθρωπήσῃς· μεγάλη μὲν οὖν καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων τούτων ἀρετή· πολλῷ δὲ μείζων ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία. καὶ ταύτην ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μεγέθους τῆς ἀπειλῆς ἔστιν ἰδεῖν. ἔδει γὰρ τοῦτο μὲν προσθεῖναι τῇ ἀποφάσει, ὅτι ἐὰν δὲ μετανοήσητε, φείσομαι· ἵν' ἀδίδακτον ἐμβαλὼν τὸν φόβον αὐξήσῃ τὸν φόβον, καὶ τὸν φόβον αὐξήσας ταχύτερον πρὸς τὸν μετανοίας ζυγὸν ἄγῃ. καὶ ὁ μὲν προφήτης αἰνίσσεται δι' μέλλοντος προφανῶς, καὶ σαλεύομενος ὡς ἀπόλεσα μᾶλλον ἢ Εἰρηνάρα. ὁ δὲ Θεὸς οὐκ αἰνίσσεται, ἀλλ' ἐν μόνον ζητεῖ, τὸν σωτήριον τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸν οἰκεῖον τὸν ἑαυτοῦ διορθούμενον. ὅπου γὰρ εἰς τὸ πλοῖον εἰσῆλθεν ὁ κύριος, διηγάρει βύθιος τὸν θαλασσαν, ἵνα μάθῃς, ὅτι ὅσα ἁμαρτία, ὁ κύριος χειμών· ὅσα προσκοπή, ἐκεῖ κλυδώνιον. καὶ ἐσαλεύετο μὲν ἡ πόλις διὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν Νινευϊτῶν· ἐσαλεύετο δὲ τὸ πλοῖον διὰ τὸν προφήτην. ἐκείνοι μὲν οὖν τὸν Ἰωνᾶν εἰς τὸ πέλαγος ἐρρίψαν, καὶ ἔστη τὸ πλοῖον· ἡμεῖς δὲ τὸν ἁμαρτίαν καὶ λαπτίσωμεν, καὶ στήσει πάντως ἡ πόλις. ὥστε φυγῆς ἡδὺ ὄφελος ἡμῖν. ἡδὺ γὰρ ἐκείνοις ὠφέλησεν ἡ φυγή, τοσοῦτον μὲν οὖν καὶ κατέλαβεν. ἔφυγε γοῦν τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἔφυγε τὸν ὀργὸν τοῦ Θεοῦ· ἔφυγε τὸν λόγον, καὶ τὴν χαμένην εἰσήγαγεν εἰς τὸν θάλασσαν. καὶ οὐ μόνον αὐτὸς οὐδὲν ἀπώναντο τῆς φυγῆς ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνοδεύσαντας αὐτὸν εἰς ἔσχατον ἐκινδύνευσε. καὶ ὅτε μὲν ὑπὸ τοῦ πλοίου καταθήμενος ἔπλει, καὶ ναῦται καὶ κυβερνῆται πᾶσαν, καὶ πᾶσα τῆς νηὸς ἡ κατασκευὴ ἀεὶ τῶν ἑκάστων ἐκινδύνευεν· ὅτε δὲ εἰς τὸ πέλαγος καταπονηθεὶς, καὶ τὸν ἁμαρτίαν ἔξω τῆς ὑμετέρας ἀποθέμενος, εἰς τὸ ἀτρεμαίως κατηύξη πλοῖον, τὴν γαστέρα τοῦ κήτους, πολλῆς ἀπέλαυσε τῆς ἀδείας· ἵνα μάθῃς, ὅτι σωτηρία ἐστὶν ἁμαρτία ζωντα καὶ τὸ πλοῖον ὠφελῆς, οὕτω καὶ τὸν ἁμαρτίαν ἀποθέμενον καὶ θάλασσα ἀπόλλυσιν, καὶ θηρία διαφθείρει. ἔλαβε γοῦν αὐτὸν τὰ κύματα, καὶ οὐκ ἀπέπνιξεν· ἔλαβεν αὐτὸν τὸ κῆτος, καὶ οὐκ ἀνῆλεν· ἅμα καὶ τὸ ζῶον καὶ τὸ στοιχεῖον σῶον τῷ Θεῷ τὸν προφήτην ἀπέδωκεν· καὶ διὰ τοῦτων ἐμαθήσατε φιλάνθρωπος καὶ ἡμερος εἶ ὁ προφήτης, καὶ μήτε ναυτῶν ἀνοίκτων, μήτε κυμάτων ἀγρίων, μήτε θηρίων ὠμοτάτων εἶ. καὶ γὰρ τοὺς ναύτας οὐκ ἐκ προφήτης βύθιος, ἅμα μὴ πολλὴν αὐτοῖς ἀνάγκην προσῆγεν· καὶ ἡ θάλασσα διὰ τὸ θηρίον μὴ πολλῆς τῆς εὐνοίας ἐφύλαξαν, τοῦ Θεοῦ τοῦτα οἰκονομοῦντος. ἐπεσήμηνε τοίνυν, ἐκήρυξεν, ἠπείλησεν, ἔπεισεν, ἔσωσεν, ἐφόβησεν, διώρθωσεν· ἔστιν ὃς ἑνὸς καὶ προφήτου κηρύγματος. οὐ γὰρ ἐδεήθη πολλῶν ἡμερῶν, οὐδὲ συνεχοῦς συμβουλῆς· ἅμα καὶ ψιλὰ ἐκήρυττεν εἰπὼν ῥήματα, πάντας εἰς μετάνοιαν ἄγαν. ἔδει τοῦτο αὐτοὺς οὐκ βύθιος ἀπὸ τοῦ πλοίου εἰς τὴν πόλιν ἐκδεξαγάγησεν ὁ Θεὸς, ἅμα προδιδοὺς καὶ ναῦται τῇ θαλάσσῃ, ἡ θάλασσα τῷ κήτει, τὸ κῆτος τῷ Θεῷ, ὁ Θεὸς τοῖς Νινευίταις. καὶ ἔδει μακρὸς τῆς ἀδικίας ὁδοῦ καὶ φυγάδα ἐπιστάλῃ, ἵνα πάντας παιδεύσῃ, ὅτι Θεοῦ χεῖρας φυγεῖν ἀμήχανον· ὅτι ὁπουδαῦ δῶ τις ἀφίκηται τὴν ἁμαρτίαν ὑπεισελθὼν, μυρία ἐπιστήσει τὰ δεινά. καὶ τῶν δὲ ἀνθρώπων μηδεὶς παρῇ, αὐτὴ πάντα χρόνον ἡ κτίσις ἀντιστήσει μὴ πολλῆς αὐτῷ τῆς σφοδρότητος. μὴ τοίνυν τῇ φυγῇ τὸν σωτήριον ἡμῶν ἐγκλείσωμεν, ἀλλὰ τῇ τοῦ ἔργου μεταβολῇ. μὴ γὰρ, ὅτι μέλλεις ἐν τῇ πόλει, δέδοται προξενεῖ ὁ Θεὸς, ἵνα φύγῃς ὅτι ἥμαρτες, δέδοται ἀγαπᾷ τῆς. ἔχουσι τὸν ἁμαρτίαν ἀπόλου· καὶ ὅλως ἡ αἰτία τοῦ πταίσματος,

τε αὐμπι, ἐκβῆναι δυάζηλοι τῦ κακοῦ τινὸ "πνεύμ. Τὰ γὰρ ἐσαυλια τοῖς ἐσαυτοῦ θερα-
πεύειν ἢ ἰατρῶν παῖδες κελεύουσιν. ἐξ ἀδηφαγίας γεῶν ἐπέζωσε πυρετός, ἀσωτία μεθοδεύ-
ουσι ὃ νόσημα. ἐξ ἀθυμίας ῥῥώσατό τις, βυθυμίδι τύπῳ Φαρμακοῦ ὀπτὸν δίου ἢ Φα-
σιν. οὕτω γὰ ὅτι τῶν τῆς ψυχῆς νοσημάτων ποιῆ χρεί· ῥᾳθυμία τινὸ ὀργινὸ ἤγαρε· ἀσυν-
δήτῳ τοίνυν ἀπερουσώμεθα, καὶ πολλοὶ ὅτι δεξώμεθα τινὸ μεταβολιόν. ἔχομεν βοηθοὺς μα-
χητὰ καὶ σύμμαχον, τινὸ πίστιν, καὶ μετὰ τῆς πίστεως τινὸ ὑπεικουθρίου ἀγωνίαν καὶ ⁂ τῦ κα-
δυνόου φόβου. ὑπεδεξάμεθα τοίνυν τῇ ψυχῇ πῶ εἰς κυβερνήτ. καὶ γὰ βυκόλως αὐτινὸ" δυνησό-
μεθα πεῖσαι πάντα, ὅσα δ" ἐθέλωμεν. ὁ γὰρ ἀδειδὴς καὶ τέμων καὶ τυφῶς ἁπάσης ἀπαλ-
λαγμένος ἐν φόβῳ συζῶν, βυκόλως δυνάται φιλοσοφεῖν, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας τὰ
τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα. πείσωμεν τοίνυν αὐτινὸ" ἀπὸ τῆς τῶν ὅρκων φυγῆς
" ἄρξασθαι τινὸ" ὅτι ὃ βέλτιον ποιήσασθαι μεταβολιόν. Εἰ γὰρ καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ πρὸς ἐκείνης ἀδε-
ξαμένης ὑμῖν διελέγχειν τῆς ἐπιορκίας, ἀλλ' οὐδὲ σύμμαχοι ἀποκτησόμεθα, οὐδὲ τινὸ ὑπο-
δόσαι, οὐδὲ τινὸ μετ' ἐκείνου τὰ αὐτὰ συμβουλεύσαι. καὶ τί λέγω τινὸ αὐθεντῶν, ἢ τινὸ μετ'
ἐκείνου; ἴσως δ" ὑμᾶς ἴδιον κατορθώσαντας, οὐκ ἀφέξομεν. Εἰ γὰρ ⁂ δικαίοντες ⁂
νόμοι οὐκ αἰσχύνονται, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς οὐ καλύπτας μὴ δικαίαν οὐκ αἰσχυνθῆναι ἀγ-
κύνεσθαι" τῇ συνεχείᾳ τῆς δικαιότητος. ὃ γὰρ συνεχῶς περὶ τῶν αὐτῶν ἐπομνημονεύ-
σειν, οὐ τῦ λέγοντος, ἀλλὰ τῶν ἀκουόντων ὅτι ἔγκλημα * διανοεῖσθαι διδασκα-
λίας ἐστὶ φιλοῦ καὶ βυκατορθώτων πραγμάτων. τί γὰρ βυκολώτερον τῦ μὴ ὀμνύναι;
" Συμφορᾶς ὅτι τὸ κατόρθωμα μόνον, οὐκ ἔστι πόνος σώματος, οὐκ ἔστι δαπάνη χρημάτων.
βούλει μαθεῖν πῶς δυνατὸν περιγίνεσθαι τῦ νοσήματος, πῶς δυνατὸν ἀπαλλαγῆναι τῆς
ποικίλης συμφορᾶς; ἐγώ σε διδάξω ἔχοντα τινά, ὃν δ" ποιήσῃς, περίεσσι πάντας. ὅταν
γὰρ ἴδῃς ἢ σαυτὸν, ἢ καὶ ἕτερόν τινα ἢ τῶν οἰκετῶν, ἢ τῶν παίδων, ἢ τινὸ γυναῖκα " ἀλη-
θῆ τῷ κακῷ τύπῳ, καὶ συνεχῶς "ἐπομνηματίζε καὶ οὐ " διορθωτίζε· κέλευσον μὴ
" ἁμαρτάνειν καὶ θεραπεύσαι· καὶ ταύτινὸ καὶ σαυτῷ καὶ ἐκείνοις τινὸ καταδίκιν ὑπόθες,
καταδίκιν οὐχὶ ζημίαν, ἀλλὰ κέρδος φέρουσαν. Τοιαῦτα γὰρ τὰ παθήματικά· ἢ κέρδος
φέρει, καὶ ταχέως τινὸ διορθοῦν. ἢ γὰρ γλῶσσα βασανιζομένη διανοεῖται, καὶ μηδενὸς
ἐπομνημονεύοντος ἐκφεύγειν ἐπὶ τῦ δίψους καταπιεσθῆναι, ἐπὶ τῆς πείνης ἀγχομένη. καὶ
ἡ πόλις ὥσπερ ἀναμαθητέρα, ἀφ' πάσης ἡμέρας τῶν μεγίστων τῆς βασάνου ταύτης ἐπομνημονεύσομεν, οὐ δεησόμεθα συμβούλης ἑτέρας καὶ παιδεύσε-
ως. ἐπηρέασατε "τὰ Ἑρημία, ἀλλ" ὅμως καὶ ὅτι τῶν ἔργων "δίξατε ⁂ ἔπαινον· ἐπεὶ τί
ὃ κέρδος τῆς σωτηρίας συλλογῆς; Εἰ καὶ ἐκείνοι ἡμέρων ὃ παιδίον εἰς διδασκαλεῖον βαδί-
ζοι, εἶτα μηδὲν μανθάνοι πλέον, ἆρα ἔρχεσθαι εἰς ἀπολωλέναι ἡμῖν, ὃ καὶ ἐκείνοι ἡμέρων
ἐκεῖ βαδίζῃ αὖθ; ἢ χρὴ δὲ μᾶλλον αὖθ μὴ δι' ὅτου μέγιστον ποιησόμεθα ἔγκλημα, ὅτι καὶ
ἐκείνοι ἡμέρων ἐκεῖ βαδίζοι μάτιν τῦτο ποιῆ. τῦτο δὲ καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν λογιζώμεθα, καὶ
ὡς ἑαυτὸν λέγωμεν· χρόνοι τοσοῦτοι εἰς ἐκκλησίαν ἀπαντῶντες, σωφρόνως ἀπολαύ-
οντες φερεοικοδεσπότης καὶ πολὺ ὃ κέρδος ἐχούσης, δι' τοσοῦτοι πάλιν ἀπολώμεθα, οἷοι προ-
ερχόμεθα μηδὲν τῶν ἡμετέρων καταφθάσαντες ἐλαττώματα, τί ὃ ὄφελος ἔσται ἡμῖν τῆς σω-
τηρίου ἀφίξεως; καὶ γὰρ τὰ πολλὰ τῶν πραγμάτων οὐ δι' αὐτὰ γίνεται, ἀλλὰ διὰ τὰ συμβαί-
νοντα ἐξ αὐτῶν. οἷον τί λέγω· ὁ ἀπείρων, οὐ διὰ τῦτο ἀπείρει, ἵνα ἀπείρων μένῃ, ἀλλ' ἵνα καὶ
ἄλειπτος· ὡς εἰ μὴ τῦτο ἦν, καὶ ζημίαν ὁ ἀπείρων οἴσει, τῶν ἀπείρατων καταπατούντων αὐ-
χῆ καὶ μάτιν. ὁ ἄμπελος οὐ διὰ τῦτο φλοιός, ἵνα πλέον μένῃ, ἀλλ' ἵνα διὰ τῆς ἀπὸ δημίας
πλείων ποιῆσῃ τινὸ οὐσίαν. ὡς εἰ μὲν τῦτο προσῆν, καὶ ζημία συμβαίνοι ἐκάστῳ, καὶ
ὀπτοῦσθαι ἢ τῶν ἐμπόρων ἀποδημία. τῦτο δὲ καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν λογιζώμεθα. Εἰ γὰρ
ἡμεῖς εἰς ἐκκλησίαν ἀπαντῶμεν, οὐ διὰ αὐτὸ τῦτο μένει, ἵνα σωθῶμεν διαπεφεύγωμεν, ἀλλ' ἵνα

ἢ χαρᾶς μέγα ἐ πνευματικὴν κέρδος ἀπειλήφαμεν. αὖ τοίνυν καὶ ἡμεῖς μηδὲν ἀφέλητε ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλὰ καὶ χρῆσις ἡ ἀσυδία γένηται. ὅπως δὲ οὖν τοῦτο μὴ γένηται, καὶ ζημία συμβῇ ἑκάτερα, ἀπιόντες σπεύδετε μετ' ἀλλήλων ὦ φίλοι, μὴ τῶν τέκνων ὦ πατέρες, μὴ τῶν οἰκετῶν οἱ δεσπόται, μελέτατε ἀγωνίζεσθε, ὅπως ὃ ὑπὲρ ἡμῶν ὑμῖν ἀγὼν γέγονε πάλιν ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀγῶνα συμβουλεύσωμεν ἡμῖν, μὴ καταισχυνθῆτε, τὸν συνδοῦλος ὑμῶν ὑπὲρ ὑμῶν δουλεύσαντα, ἀλλὰ χαίρητε καὶ εὐφραίνεσθε, στεφανοῦντες δὲ πλείονι τῇ παρρησίᾳ ὑμῖν κατορθωθέν. ταῦτα μὴ μόνον ἐνταῦθα φιλοσοφῶμεν (οὐ γὰρ ἀρκεῖ δὲ πολὺν ἐν σχολῇ ταῦτα ἀκούειν) ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς οἰκίας ἀνὴρ μὲν γυναικὸς ταῦτα ἀκουέτω, καὶ γυνὴ μὲν ἀνδρός, καὶ ἄμεινόν τις ἡμῶν ἔσται, ἀσυδαζόντων τῶν ἀπόντων προσλαβεῖν εἰς τὸν τοῦ νόμου πάντα συμπλήρωσιν. καὶ ὁ προσλαβὼν καὶ κατορθώσας οἰκειοῦσθω τῷ λιμένι, ἵνα αὖθις τοῖς σκάφεσι διεγείρῃ πλείονι· ὁ ὑγιήσας, καὶ μηδέπω κατορθωκὼς, βλεπέτω τὸ προσλαβόντα, καὶ φιλονεικείτω φθάσαι πρὸς ἐκείνους ταχέως. ἐὰν ταῦτα βουλευώμεθα, ἐὰν ταῦτα μελεμνήμεθα, ταχέως μὲν ἡμῖν καὶ τὰ ἄλλα κατευοδωθήσεται πράγματα. σὺ μελέμνησο τὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς προνοήσεται τῶν σῶν. καὶ μή μοι λέγε, πῶς; ἐὰν ἀνάγκην ὅρκων ἡμῖν ὑπιδῇς; οὐ γὰρ, ἐὰν μὴ πιστεύῃς; μάλιστα μὲν γὰρ, ὅσον δυνατὸν νόμος, ἀνάγκης μεμνῆσθαι οὐ χρή (μία γάρ ἐστιν ἀνάγκη ἀνδρὸς πίστις, τὸ μὴ παρασπάσαι Θεῷ) πάλιν ἀλλ' ἐκεῖνο λέγω· πῶς σὺν πιστοῖς πεῖσον ὅρκους, σὺν ἀπίστοις δὲ χωρὶς ἀνάγκης, σὺν ὑπὲρ τῆς οἰκίας, σὺν ὑπὲρ τῶν φίλων, σὺν ὑπὲρ τῶν οἰκετῶν. μὴ τούτους ἀπέλῃς, τὸ ἐκείνοις σοὶ δίκην ἐμοῦ δίκην λοιπόν. αὐτὸ γὰρ τὸ σῶμα μελετήσαι δεδοικέναι καὶ φεύγειν τὰς πολυορκίας, οὐδὲ μὴν μυριάκις τις ἀνάγκασῃ, καταδίξεται λοιπὸν εἰς ἐκείνους ἁμπεσεῖν πάλιν ζημίαις. ἀλλ' ὥσπερ πῶν μὴ πάλαι τὸ πόνου καὶ μυρίας τῆς ἐσχατιᾶς φοβούμενος, ἀπειλούμενος, πραθῆναι συμβουλεύσεται, μόλις ἐκφύγοιμι εἰς ἑτέραν αὖθις μεταβῆναι ζημίαν· οὕτω δὴ καὶ ποτὲ καὶ μυρίαν ἀνάγκην ὑπιδῇ τις, οὐ δυνήσεται πεῖσαι τοῦτον πραθῆναι τὸν ὅρκον· ἀλλ' ὥσπερ δηλητηρίου πάσης οὐκ ἂν ἔλαιτό ποτε οὐδὲ ἀνάγκης ὑπικυμάνης ἀπεγεύσασθαί τις, οὕτως οὐδὲ ὅρκου πεφεύσθαι. τοῦτο γὰρ ὑμῖν κατορθωθὲν πράγμασι εἰς αἰ καὶ προσθήκη πρὸς τὸ καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἀρετῆς ἐφάψασθαι μερῶν. ὁ μὲν γὰρ μηδὲν κατορθώκως, ὅλως ῥᾳθυμεῖ καὶ ἀναπίπτει ταχέως· ὁ δὲ συνειδὼς ἑαυτῷ, ὅτι μέρη τινὰ ἐστολίου ἐπλήρωσεν, εὔελπις ἀπὸ τούτου γενόμενος, μὴ πλείονος φροντίδος ὑπὲρ τῶν λοιπῶν βαδίσῃ πάλιν, εἶτα ἑτέρου προσλαβεῖν, ἐφ' ἑτέραις ἥξει ταχέως, καὶ οὐ πρότερον ἀποστήσεται, ἕως ἂν ἐπὶ αὐτὸν ἔλθῃ τὸν χορυφαῖον. εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν χρημάτων, ὅσῳπερ ἂν τις πλείονα συναλίσκηται, τοσούτῳ πλείονα ἐφίεται· πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν κατορθωμάτων τῶν πνευματικῶν τοῦτο συμβαίνον ἴδοι τις ἄν. ἀλλὰ τοῦτο ἀσυδίαν καὶ ἐπίζημον ἀρχὴν ὁ πρᾶγμα λαβεῖν, καὶ προοίμιον τῆς ἀρετῆς καταβαλεῖν ἐν ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς. καὶ διόμεθα καὶ δυνώμεθα τούτων τῶν ῥημάτων μὴ τὸν πρόσθεν ὧδε μεμνῆσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς οἰκίας, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀγορᾶς, ἃ ὅπερ ἂν ἀφελοίμεθα. εἴθε μοι δυνατὸν ἦν ὑμῖν συγκύψαντα, καὶ ὅσα μοι τῆς μακρᾶς ταύτης ἐδόθη μακροημερίας. πῶς γὰρ ὑπὲρ τοῦτο οὐκ ἦν, ἀντὶ ἐμοῦ τὴν ἐμὴν μεμνῆσθαι ῥημάτων, καὶ ὑπὲρ πραπέζης καὶ ἡμέρου ἐπιφοίτου μὴ νομίζειν καὶ πρέσβαι, καὶ ταῦτα σπουδῆς, ἅπερ ὑμῖν τὸ ταῦθ' λέγω πῶν. καὶ ὅπερ ἂν ἐμοῦ λόγος ὑμῖν γένηται, ἀντὶ πάντων τούτων μεμνῆσθε τῆς ἐντολῆς, καὶ ταύτην μοι τὴν περὶ ὑμᾶς ἀγάπην ἀπόδοτε πλείονα ἀμοιβήν. ἐὰν ἴδω κατορθώσαντας ὑμᾶς, ὃ πάντων ἀπείληφα, ἰσχὺν τῶν πόνων ἀποδέξαμένων τὴν ἀνάπαυσιν. εἴη θεὸς καὶ ἡμᾶς παρθυμοτέρους ποιῆσαι, καὶ ὑμᾶς εὐέλπιδας γενέσθαι, καὶ πλείονα τῆς λοιπῆς ἐντολῆς πρὸς τὸ κατορθοῦσθαι προσθυμοτέρους τὴν βίκτωρίαν, μὴ πολλῆς τῆς ἀσυδίας τὰς ὑμετέρας ἐκποδὼν ψυχάς, καὶ

τότε

τοῦ εἶσαδε τῆς παρρησίας τὸν ὠφέλιμον. ἐπεὶ καὶ ἱμάτιον χρυσοῦν καλὸν μόνον ὅτι καὶ ὁρώμενον, πολλῷ δὲ πλέον ἡμῖν" φασεῖται ἐνδεικνύμενον ἡμῶν τῷ σώματι· οὕτω καὶ αἱ τοῦ Θεοῦ ἐντολαί· καλαὶ μόνον εἰσὶ καὶ ἐπαινούμεναι, πολλῷ δὲ κρείττους φαίνονται κατορθούμεναι. πῶ μόνον γὰρ ἐν βραχίοσι καὶ ἐν ὀρόφοις τὰ λεγόμενα ἐπαινεῖται· ἐὰν δὲ καὶ κατορθώσητε, ἀφ' πάσης τῆς ἡμέρας καὶ ἀπὸ παντὸς τοῦ χρόνου καὶ ἡμᾶς καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπαίρεσθε. καὶ τοῦτο ἔστι τὸ μέγα, ὅτι ἀλλήλοις ἐπαινεσόμεθα, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἀποδέξεται, καὶ οὐκ ἀποδέξεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀμείψεται ταῖς μεγάλαις ἐκείναις καὶ ἀπορρήτοις δωρεαῖς· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΤΙ ΧΡΗΣΙΜΟΣ Ο ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ ΦΟΒΟΣ, ΚΑΙ

διήγησις τῶν ἐν τῇ ὁδῷ συμβάντων τοῖς τοῦ ἀγγελίαν τῆς σώσεως τῷ βασιλεῖ ἀναφέρουσι· καὶ ὅτι ὁ ἀδίκως τι πάσχων καὶ βιαζόμενος τῷ συγχωροῦντι Θεῷ, ἴσος ἐστὶ τῷ μὴ Θεὸν τὰ αὐτὰ πάσχοντος· καὶ τὰ παραδείγματα πάλιν ἐκ τῶν περὶ παίδων καὶ τῆς Βαβυλωνίας καμίνου, καὶ ἐκ τῆς τῶν ὀρχεων" ἀποχῆς.

Πολλὰς μὲν ἀπολώσαμεν ἡμέρας παρακαλοῦντες ὑμῶν τὴν ἀγάπην· οὐ μόνον ἀφ' ἧς ἐποιησάμεθα τῆς ἐντεύξεως ταύτης, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ ἂν μοι δόξειεν ὁ ἔλκος τῆς ἀθυμίας, καὶ τὸ φαρμακον τῆς παρακλήσεως ἐπιθεῖναι. εἰ γὰρ ὅτι τῶν τοῦ σώματος τραυμάτων οὐ παύονται ἐπιθυμοῦντες ἰατρῶν παῖδες, ἕως ἂν ἴδωσι λῆξαν τὸ πάθος· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς ψυχῆς τοῦτο ποιεῖν χρή. καὶ γὰρ ἕλκος ψυχῆς ἡ ἀθυμία, καὶ δεῖ ζωηρῶν αὐτὸν ἐπιθέσθαι παραμυθιῶν ῥημάτων. οὐδὲ γὰρ οὕτως οἴδημα σαρκὸς χαλᾷ ἐλαίου θερμοῦ ὑδάτων φύσις, ὡς ψυχῆς πάθος καταστέλλει πέφυκε παρακλητικὸν λόγων δύναμις. οὐ χρεία ἀσπλαγχνίας σοι ταύτης, καθάπερ ὅτι τῶν ἰατρῶν, ἀλλ' ἀντὶ ἀσπόνδου τὸν γλωσσαν μεταχειρισόμεθα. οὐ χρεία πυρὸς σοι ταύτης, ἵνα" θερμάνωμεν τὰ ὕδατα, ἀλλ' ἀντὶ πυρὸς τῇ τοῦ πνεύματος χρησόμεθα χάριτι. φέρε οὖν καὶ σήμερον τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιήσωμεν. εἰ γὰρ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς παρακαλέσωμεν, πόθεν ἐπέρχεται παράκλησιν δέξεσθε; δικαίως φοβοῦσι· σκύλοις ἱερᾶς παρακαλέπασαν. ἄρχοντες ἀπειλοῦσι· σκύλοις ἡ ἐκκλησία παραμυθίαν. καὶ γὰρ ὅτι τῶν παιδίων τῶν μαρῶν" τοῦτο ποιοῦσι. διδάσκαλοι τὰ παιδία φοβοῦσι καὶ τύπτουσι, καὶ διδαχρυσθέντα πρὸς τὰς μητέρας παραπέμπουσιν· αἱ δὲ μητέρες ἐπιδεξάμεναι τοὺς κόλπους τοὺς ἑαυτῶν κατέχουσι καὶ" ἐνισφίγγουσι, καὶ τὰ δάκρυα καταψήσασαι καταφιλοῦσι, καὶ τὸν ὀδυνωμένον αὐτῶν ἀναπτεροῦσι ψυχὴν, πείθουσαι δι' ὧν λέγουσιν, ὅτι χρήσιμος ὁ τῶν διδασκάλων αὐτοῖς ὅτι φόβος. ἐπεὶ οὖν καὶ ὑμᾶς ἐφόβησαν ἄρχοντες καὶ στρατιῶται ἐτάραξαν, ἡ ἐκκλησία ἡ κοινὴ πάντων ἡμῶν μήτηρ τοὺς κόλπους ἁπλώσασα καὶ ὑποδοχαμένη χαροῖ, καθ' ἑκάστην παρακαλοῦσα τὸν ἡμέραν λέγουσα· ὅτι χρήσιμος καὶ ὁ τῶν ἀρχόντων φόβος ὅτι, καὶ ὅτι χρησίμη καὶ ἡ ἐντεῦθεν παράκλησις. ἐκείνων μὲν γὰρ ὁ φόβος οὐκ ἀφίησιν ἐκ τῆς ῥᾳθυμίας ἐκλύεσθαι· τούτης δὲ ἡ παράκλησις ἀναπείθει" συγχωρεῖ ἐκ τῆς ἀθυμίας καταπίπτειν· ἀμφοτέρων δὲ ὁ Θεὸς τὸν ἡμετέραν σωτηρίαν οἰκονομεῖ. καὶ γὰρ τοὺς ἀρχοντας αὖθις ὤπλισεν, ἵνα φοβῶσι τοὺς ἀπειλοῦντας· καὶ τοὺς ἱερεῖς αὖθις ἐκέλευσε τοῦτο, ἵνα παρακαλῶσι τοὺς ὀδυνωμένους. ἐκ

τούτων

τῶν πα ἀμφότερα μὴ τῆ γραφῆ ἀλλ' αὐτῆ τῆ πράγματος ἡ πεῖρα" διδάσκει. Εἰ γὰρ ἀργύρων ὄντων καὶ χρυσῶν ζώντων δὲ ὄπλοις, μαχαῖρα αἰθεφθῶν βυσσιθμήτων μυριάδων καὶ ἐπηλύδων δὲ βερεκίας καὶ ἐσδρόπης πόσαι τὴν ἡμῖν αἵματα πυρὰν, καὶ χιλιάδα τοσαύτην ἤγειρε, καὶ τοσαύτας ἐποίησε διδοκίμους ἄπωλείας; Εἰ καθόλου τῶν ἀργύρων ὁ φόβος ἀνῄρητο, πόθεν οὐκ ἂν ἦλθεν ἅπαντες μανίας; ἆρα οὐκ ἂν οὐκ βάλθεφεν τὴν πόλιν ἡμῖν αἰτίας ἐφαρμόζοντες καὶ πόλεμον ἄνω καὶ κάτω ποιήσαντες, καὶ ἵνα μὴ ἡμῶν ἀφείλοντο τὰς ψυχάς; ἐπεὶ γὰρ τὰ δικαστήρια ἀνέλης, πᾶσαν τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀσφάλειαν τὴν βέλτιστον. καὶ ὥσπερ ποὸς Ⓐ κυβερνήτην ἐὰν ἀποστήσῃς, καταπίπτουσι τὸ σκάφος· οὕτω Ⓐ στρατηγὸν ἂν ἀπαγάγῃς τὸ στρατόπεδον, δεδεμένους τοῖς πολεμίοις παρέδωκας τοὺς στρατιώτας· οὕτω τὴν πόλεων τοὺς ἄρχοντας ἐὰν ἀνέλῃς, θηρίων ἀλόγων ἀλογώτερον βιωσόμεθα βίον, δάκνοντες ἀλλήλους καὶ κατεσθίοντες, Ⓐ πενέστερον ὁ πλούσιος, Ⓐ ἀσθενέστερον ὁ δυνατώτερος, Ⓐ ὑβριστικώτερον ὁ σοφιστέρος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐᾶσθεν τούτων ἕνεκα ἀφ' ἡμῶν τοῦ Θεοῦ χάριν. Ⓐ μὴν γὰρ βλασφεία συ-
a. Tim. a. 8. ζώντες ἐᾶσθεν δίκαι) τῆς τούτων παιδαγωγίας (Δικαίῳ γὰρ νόμος οὐ κεῖται, φησι) Ⓐ ὃ πολλοὶ [καὶ] τῶν καλῶν βλέποντες, εἰ μὴ Ⓐ ἀπὸ τούτων φόβον εἶχον αὐτοῖς ὑπεικείμενον,
Ρωμ. ιγ'. a. μυρίων ἂν κακῶν ἅπασαι πόλεις ἐνέπλησαν. ἄπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος ζωσιδὼν ἔλεγεν· Οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ, καὶ αἱ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. ὥσπερ γὰρ εἰσὶν αἱ τῶν οἰκίας τῶν ξύλων αἱ ἰμαντώσεις, τὸν καὶ Ⓐ ἄρχοντας αἱ τὰς πόλεσι· καὶ καθάπερ ἂν ἐκείνας ἀνέλῃς, ἁλαλυθήσεται Ⓐ οἱ οἶκοι συμπίπτουσι ἀλλήλοις ἀνώμαστοι· οὕτω τῆς οἰκουμένης ἂν ἀφέλῃς τοὺς ἄρχοντας καὶ Ⓐ ἐκ τούτων φόβον, καὶ οἰκίαι, καὶ πόλεις, καὶ ἔθνη μὴ πολλῆς ἀλλήλοις συμπεσοῦνται τῆς ἀδείας, ἐσθίοις οὖσι τὸ κατέχον, καὶ ἀναχρωμένοις, καὶ τῷ φόβῳ τῆς κολάσεως ἀναπεπτωκόσι ἡσυχάζειν.

Μὴ τοίνυν ἀλγῶμεν, ἀγαπητοὶ, ὅταν Ⓐ ἀπὸ τῶν ἀργύρων φόβον, ἀλλ' ἀ καὶ βιαζόμεθα τῷ Θεῷ, ὅτι τῶν ῥᾳθυμούντων ἡμῶν ἀνέστλε καὶ ἀσυνδιαστάσεις εἰργάσατο. τί γὰρ, εἰπέ μοι, γένοιτο βλάβος ἀπὸ τῆς φερούσης ταύτης καὶ τῆς μελίμνης; ὅτι σεμνότεροι γεγόναμεν καὶ ὑπεικέστεροι, ὅτι ἀσυνδιαστάσεις ἐσόμεθα, ὅτι μύριοι καὶ ἄδοντα περικαὶ ἄσματα θεῖα βλέπομεν, ἀλλ' ὅτι λιταὶ διηνεκεῖς καὶ δάκρυα καὶ θρῆνοι· ὅτι γέλωτος ἄκαιρος καὶ αἰσχρὰ ῥήματα καὶ ὄχλησις πᾶσα ἀπελήλαται), καὶ γυναῖκα σώφρονα καὶ ἐλευθέραν ἡ πόλις" ἡμῖν ἅπασα μεμίμηται) τοῦτο, ὄχλος ταῦτα ἀλγεῖς, εἰπέ μοι; ὄχλος ταῦτα μὲν οὖν χαίρειν δίκαιον καὶ βιάζεσθαι τῷ Θεῷ, ὅτι τοσαύτην" βλακείαν ὀλίγαι ἡμέραι φόβος κατέλυσε. ναί, φησι· ἀλλ' εἰ μὴν μέχρι" φόβου μόνου σκανδαλιζόμεθα, ἰσχνοὶ ἂν καὶ ἀσθενεῖς ἐσόμεθα τῆς ἀρετῆς· ἐπεὶ καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀνιστάντες οὐ τῷ φόβῳ μόνον ἐπάγομεν τὴν κόλασιν, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς βασιλείας ἔρωτι καὶ τῷ τῶν ἀγαθῶν πόθῳ. καὶ ὁ Παῦλος οὐ τοῦτο μόνον ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο· καὶ ὁ Χριστὸς οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο· καὶ ὁ Ἰωάννης οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο· καὶ ὁ Ἰησοῦ

ἐξελθόντες ὀπισθεν, καθάπερ καὶ πάλαι καταλήφεσθαι τὸ τραπεζοῦν προσδεχόμενοι, καὶ μέσην ἐπὶ ταπεινοῖσι τὴν ὁδὸν (τοσαῦτα αὐλῶν κωλύματα ἡ ἐμπόδια γέγονε) καὶ αὐτὸν ἵππους ἀφέντες, ὀχήματα ἐλαυνόντων ἐοικότα. ὅθεν ἀνάγκη πᾶσα βεβαδυτέραν αὐλῶν γενέσθαι τὴν ἐκῶσε ἄφιξιν. ὅπου γὰρ ἡ ἱερεία ἡμέτερον καὶ ἡμέτερα καὶ τοῖς ἀνέσπασεν ὁ Θεὸς ὀπισθεν, καὶ ἔπεισιν ἀπιθεῖν καὶ τῆς πρεσβείας σωφάλασθαι ταύτης, καταλοιπὸν ἐκείνους καὶ μέσην τὴν ὁδὸν, ἵνα μὴ φθάσαντες τὸ πῦρ ἀνάψωσι, καὶ τῷ διδασκάλῳ λοιπὸν αἴνιγμον ποιήσωσι τὴν διήγησιν, ὡς βασιλικὰς ἐμπορήσαντες ἀκοάς. ὅπου γὰρ οὐκ ἀνθρώπου Θεοῦ τὸ κώλυμα γέγονε, δῆλον ἐκεῖθεν. ἄνθρωποι ἅπαντα χρόνον τοιαύτας σωτηρίας ἀποδημίας, καὶ τὸν ἔργον ἔχοντες, ἵππους ἐλαύνειν διηνεκῶς, καὶ ὡς αὐτῆς τῆς ἱππασίας σωτηρίας τοῖς τοῦ Ἰωνᾶ προσήκασι τὰ συμβάντα καὶ νῦν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ μὴ βουλόμενοι ἀπελθεῖν ἔπλευσαν, τοῦτοι δὲ βουλόμενοι ἀπελθεῖν ἐκώλυσεν. ὦ προσδοκίας καὶ κρίσεως προσήκοντος. ἐκεῖνος οὐκ ἐβούλετο κηρύξαι καταστροφὴν, καὶ ἄκοντα αὐτὸν ἀνέσπασεν· οὗτοι μὲν πολλοὶ τὰς χεῖρας ἀπιέντες ἀπαγγεῖλαι καταστροφὴν, καὶ ἄκοντας αὐτοὺς πάλιν ἐκώλυσε. τί δήποτε; ἵνα τοῦθα μὲν ὁ πάχος, βλέφος *. ἐκεῖ δὲ ὁ πάχος, κέρδος ἔφερε. ἀλλὰ τοῦτο καὶκεῖνοι ἔπαιξε ἀλλὰ τὰς κρίσεις, καὶ ἀλλὰ τῶν ἵππων τούτους σωεπόδισεν. ὁρᾶς Θεοῦ σοφίαν; ἀλλὰ τῶν προσταγμάτων αὐτῶν, ὧν ἕκαστος ἤλπισεν αὐτὸν ὁ προσδοκώμενον, ἀλλὰ τούτων σωεποδίσθησαν ἕκαστος. ἐκεῖνος ἀλλὰ τὸ πλοίου προσδέχεσθαι φείσεσθαι, καὶ ὁ πλοῖον αὐτῷ δεσμὸς ἐγένετο· ἀλλὰ τῶν ἵππων οὗτοι προσδόκησαν ταχύτερον ὁδεύσαι βασιλέα, καὶ οἱ ἵπποι γεγόνασι κώλυμα· μᾶλλον δὲ οὐχ οἱ ἵπποι, ὥσπερ οὗτοι τοῦτ' ἐκεῖνο ὁ πλοῖον, ἀλλ' ἡ προῖσα τοῦ Θεοῦ τὴν παροῦσαν πρόνοια μὴ τῆς οἰκείας οἰκονομούσης σοφίας. καὶ σκόπει κηδεμονίαν, πῶς καὶ ἐφείσατο, καὶ προεκάλεσε. ἀλλὰ μὲν γὰρ αὐτὸν τὴν ἡμέραν, ὅτι τὰ ἀλλόφυλα ἐτόλμησε πρῶτα ἐκεῖνα, ἀφεὶς αὐτὸν ἐλθεῖν ὡς ἀπαγγελοῦντας τῷ βασιλεῖ τὰ συμβεβηκότα ἅπαντα, ὧν ταχὺ τῆς ὁδοῦ καὶ πρώτας ἐφείσατο. ὅπου δὲ ἀπῆλθε, καὶ δύο καὶ τρεῖς ἀπώλεσαν ἡμέρας, καὶ λοιπὸν ματαίας εἶναι νομίζομεν τὴν ἱερείας τὴν ἡμετέραν τὴν ἀποδημίαν ὡς ὑστεροῦσαν μέλλοντος, τότε τὰ φόβοι ἐξέλυσε καὶ πρεμνήσασα, ἐκείνης τε, ὡς ἔφην, καὶ μέσην καταχοῦν τὴν ὁδὸν καὶ ἐκεῖ ἐκώλυσεν ἀφικνεῖσθαι πρὸς ἡμᾶς ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἀσφαλῶς, τὰ ἐκείνων πάθη πᾶσιν ἡμῖν ἐμφανίσαι καὶ προδιδάσκειν, ἵνα μικρὸν ἀναπνεύσωμεν, ὅπερ δὴ καὶ ἐγένετο, καὶ τὸ πολὺ τῆς ἀγωνίας ἀποθέμενα μέρος. ταῦτα [γὰρ] ἀκούσαντες τὰ ταῦτα πεισάντα προστυχόντα Θεῷ, ὃς πατρῴαν ἀπὸ πάντων φιλοσοφίαν καὶ πρὸ τὰ καθ' ἡμᾶς διέπειν ἅπαντα, ἀσφαλῶς πῃ δυνάμει σῶσαι πορρωτάτω τούτους καταχθῆναι ἀγέλας, καὶ μετανοῆσαι λίαν, τί ἀπώλεσα; τί δ' ἐπώλησα πάλιν τοιαύτην καταστροφὴν μέλλοντες; μὴ γὰρ ἀναίσθητα κτήνη ἐστὶ τὰ βασιλικά; μάρτυς αὐτὸς, ἕως ἂν ἡ ἱερεία ἡμῖν, καὶ πατρίαν ἔχει ἀρίστην, προδιδάσκουσα φθάσαι, καὶ ἡμᾶς ὑπεκστῆναι πρὸς τὰ καθ' ὁδὸν δρόμου. εἰ δὲ ἐξ ἀρχῆς τὴν τῆς προνοίας ἕλκος προσαύτην σῴσαι γένοιτο, πολλῷ μᾶλλον μὴν τὸν ὀπισθοφύλακα, μὴ τὸ μετόπισθεν, καὶ ἡμᾶς ποσοῦτον φόβου, μὴ τὴν δάκρυα καὶ βασάνους πλείονος ἀπαλλαγησόμενα τῆς ἀθύμου. ἐκεῖ γὰρ Ἰωνᾶς εἰκότως σωπηλαμίστο, ἵνα εἰς μετάνοιαν ἐμβάλῃ· ἡμᾶς δὲ πάντα τὸν μετάνοιαν ἐπιδείξασθαι καὶ πολλὰ τὸν ὀπισθοφύλακα. δεῖ δὲ προσκλήσεως δεῖ λοιπόν. οὐκ ἀγελείας ἀπολέσαι ἐχούσης. δεῖ τὸν καὶ τὸ κρεῖττον σοῦ δεῖ ἀνέσπασε πατέρα, καὶ τοσοῦτον ὄντων τὸ κωλυόντων. εἰ δὲ μὴ ἐφείδετο τῆς σωτηρίας τὸ ἡμετέρας, οὐκ ἂν ἐκεῖνον ἔπεισεν, ἀλλὰ καὶ βεβουλόμην ἐξελθεῖν ἐκώλυσεν ἂν. ἔχω τι καὶ τρίτον εἰπεῖν, δυνάμενον ὑμᾶς πεῖσαι θαρρεῖν· τὰ προῦσαι ἑορτὴν, ὡς δὲ ἅπαντα αἰδουμένα θεὸν πάντες, ὡς καὶ αὐτὸς ἐστὶ ὁ φιλόνικος βασιλεὺς οὕτως ἠδέσθη δὲ ἐτίμησεν, ὡς ἅπαντας ἂν προσαύτην μετ' εὐσεβείας κεκτῆσθαι ἐπαρκαλέσθαι βασιλέας. ὁ ταύτης ζηλῶν τὴν ἡμέρας πέμψας ὀπισθεν, εἰς πρώτην τῆς

ἑορτῆς

ἑορτῆς τοῦ τὸ δεσμωτήριον οἰκιῶσας ἀφεδὼν ἀφῆκεν ἄπρακτος. καὶ ταύτην ὁ ἱερὸς ὑμῶν ἑορτὴν εἰσελθὼν ἀπάγωσιν τὸν βαπτιστὴν πρὸς Ⓦ βασιλέα, καὶ τῶν οἰκείων αὐτὸν ἀπαμυνοῦσι νόμων, καὶ ἐρεῖ πρὸς αὐτούς· ὅτι σὺ σαυτὸν παρακάλεσον, καὶ τὰ σαυτῆς μέμνησο οἴκοθεν ἔχεις τὸ παράδειγμα τῆς φιλοσοφίας. δίκαιον οὐχ εἵλου ποιῆσαι φόνον, καὶ ἄδικον ἐπανορθοῦς ἐργάσασθαι; σὺν ἐλπλεγμένους καὶ καταδικασθέντας, τὸν ἑορτὸν αἰδεσθεὶς, ἀφῆκας· καὶ σὺν ἀνθυβρίους καὶ μηδὲν πεπολεμηκότας καταχρίεις, εἰπέ μοι, καὶ ταῦτα τῆς ἑορτῆς πρύσης; μηδαμῶς, βασιλεῦ. σὺ γὰρ τῆς ὀπτιστῆς ταύτης τῆς πόλεσι πάσης ἀγαθοῦ μόνος ἔλεγες· εἴθε μοι δυνατὸν εἴη καὶ σὲ ἀπολθοῦσαι αὐαῆσαι. ταύτης δεόμεθα τῆς φιλοσοφίας, τύτων χρεία τῆς ῥημῶν νῦν. οὐχ οὕτω δὲ κρατῆσαι πολεμίων λαμπρὸς ποιῆς σὸν βασιλεύσαι, ὡς δὲ κρατῆσαι θυμοῦ καὶ ὀργῆς. ἐκεῖ μὲν γὰρ τῶν ὅπλων καὶ τῶν στρατιωτῶν δεῖται, σὺ δὲ ταῦτα ἡμῖν σὺ ὄντι σὺ δεῖται. καὶ σὸν εἶναι Ⓦ μεμιζόμενον μετὰ σοῦ τὸν τῆς φιλοσοφίας δόξαν. ἐκρατήσας πολέμου βαρβαρικοῦ· κρατήσον καὶ θυμοῦ βασιλικοῦ. μαθέτωσαν Ⓐ ἅπαντες πάντες, ὅτι ὁ τῶν Χριστοῦ φόβος πᾶσαι ἀρχαὶ δυνάται χαλεπαῖνω. δόξασόν σου τὸ δεσπότην, τῆς ζωοδύλοις ἀφεὶς τὰ ἁμαρτήματα· ἵνα καὶ αὐτὸς σε δοξάσῃ μείζονος, ἵνα ἥμερόν σοι κτῆσαι τὸν τῆς κρίσεως ἡμέραν δεῖξῃ σὸν ὄμμα καὶ γαλήνιον, ταύτης μεμνημένος σου τῆς φιλοσοφίας. ταῦτα δὲ πλείονα τούτων ἐρεῖ, καὶ πάντως ἡμᾶς ἀπαλλάξεται τῆς ὀργῆς. οὐκ εἰς δὲ πείσαι Ⓦ βασιλέα μόνον μεγάλην παρὰ τῆς πηγῆς ταύτης ἡμῖν ἡ συμμαχία, ἀλλὰ καὶ εἰς δὲ ἡμᾶς ἐσεγκεῖν τὰ συμβαίνοντα. καὶ γὰρ παράκλησιν οὐ τὸν τυχοῦσαν ἀπὸ τοῦ κυρίου τύτου κερπούμεθα. αὐτὸ γὰρ δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συλλέγεσθαι, δὲ τῆς τῆς θείου γραφῆς ἀπολαύειν ἀκροάσεως, καὶ ἀλλήλοις βλέπειν, καὶ πρὸς ἀλλήλους ὁδύρεσθαι, καὶ θρηνῳδίας καὶ θύλακίας δεχομένους οὕτως οἰκεῖα ἀπείρας, τὸ πλέον ὑμῶν ἐπανορθοῦται τὰς ὠδῖνας.

Μὴ τοίνυν καταπίπτωμεν, μηδὲ παραδῶμεν ἑαυτοὺς ἐπὶ τῆς ἀγωνίας, ἀλλὰ μόνον τὰ χρήσιμα παρασκευάζοντες, καὶ παρακαλῶμεν τοῖς ῥηθήσεσθαι μέλλουσι. καὶ γὰρ βάλωμεν σήμερον πρὸς ὑπερβολὴν θαλάττης σχολαίαν πάλιν. εἶπον γὰρ ὑμῖν, ὅτι Ⓦ θαλάττη διαδίκασμα, οὐκ ὀλίγῳ φόβου ὅτι ἐκρίς, ἀλλ' ὀλίγῳ ὕστε ὁ τῆς βασιλείας ἔρως αἴρῃ ἡμᾶς, ὕστε ὁ τῆς γλυκείας φόβος κατάγῃ, καὶ πρὸς τύτοις ὅτι ὁ ζωοδὸς οὐκ ἔχομεν ἀγαθά. βούλεσθε καὶ τριακοστὸν εἶπω αἰτίαν τῆς ἀκηδείας ταύτης ἀγωνίας οὐκ ἐλαττόνα, τῶν πρότερον ἀληθεστέραν; ἃ ζωμὸν μὴ τῆς παρασκευῆς τοῖς χειμερινοῖς σκληραγωγίας, ἀλλὰ Ⓦ ὑγρὸν τέτταρα καὶ δεκαέλευμον καὶ χαῦνον ἐζηλώσαμεν βίον. διὸ δὲ εἰκότως τοῖς πρόσθεν ἐμφιλοχωρήσαμεν πράγμασιν. ὡς εἶτε σὺ πενίας καὶ πόνων καὶ βιωτικῆς ἀκαιρίας τὸν ζῶν διπλόμεν ταύτην, καὶ ἐπιθυμίας μὴ σκάνθρωπος καὶ ἄτοπος, καὶ ἡδονὰς κωλύοντες, σὺν ἱδρῶσι τῆς ἀρετῆς ἀπολαμβάνοντες, καὶ Ⓦ Παῦλον ἀπαντιάζοντες ὃ σῶμα
α. Κορ. θ. κζ. δὲ δουλαγωγοῦντες, τῆς σαρκὸς παρέχοντες μὴ ποιεῖσθαι ἐις ἐπιθυμίας, τὸν ἐπὶ καὶ πα-
θλιμμένη ὁδοῦντες ὁδὸν· καὶ ἐκλεκτὸν δὲ τῆς μαθήτου ἐπιθυμήσαμεν, τῆς πρότερον πάντα ἀπαλλαγῆναι καταδύσεις. καὶ ὅτι ὑ ψευδὴς ὁ λόγος ὁ ἡμέτερος, ἀκούσῃ πρὸς τὰς κερυφὰς τῆς ὄρεως, δὲ καπαμένη σὺν ἐκεῖ μοναχοῖς, σὺν σὲ σάκκῳ, σὺν σὲ δεσμοῖς, σὺν σὲ πηγαῖς, σὺν σὲ σκότῳ καταπλεσμένους· δὲ ὄψῃ πάντας αὐτοὺς τῆς πλύτης ἐπιθυμεῖν τοῦς, καὶ ἀπάντων τὸ πρᾶγμα καλεῖν τοῦς. καθάπερ γὰρ ὁ πυκτεύων ἐπίγαν τῆ σαρκὶ δέλῃ ἐλθεῖν, ἵνα ἀπαλλαγῇ τῶν πραγμάτων· καὶ ὁ ἀθλητὴς αἰσχύνῃ ἀπὸ διαζῆν ἐπιθυμεῖ, ἵνα ἐλθερωθῇ τῶν πόνων· ὕτω καὶ ὁ σὺν σκληρᾷ καὶ πραχυπάτῳ βίῳ ζῶν μὴ ἀρετῆς, ἐπιθυμεῖ τῆς πλύτης, ἵνα καὶ τῶν πόνων ἀπαλλαγῇ τῶν πρότερον, καὶ ἀπὸ τῶν ἀπεκειμένων ἔχῃ τροφὴν θαῤῥεῖν, πρὸς Ⓦ ὕδωρ καταπλύσας λιμῶντα, δὲ ὀκεῖ μετάσας, ὅθεν λοιπὸν οὐκ

ἔστιν

ἔστι· ἀπὸ τοιαύτης ναυαγίου. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ὑπὲρ πίστιν φύσει ἡμῖν τὸν βίον κατεσκεύασεν, ἵνα μὴ ἀπὸ τῆς σωφροσύνης ζωοτρόφου ἐπιθυμίαν τοῦ μέλλοντος λάβωμεν. Εἰ γὰρ καὶ τοσούτων ὄντων τῶν λυπηρῶν καὶ κινδύνων καὶ φόβων καὶ φροντίδων πάντοθεν ἡμᾶς περιστοιχιζομένων, ὅτως ἐμφιλοχωροῦμεν τῇ παρούσῃ ζωῇ· εἰ μηδὲν τούτων ἦν, ἀλλ' ἄλυπός τις καὶ ἀπαλλαίπωρος ὁ βίος ἡμῖν ἅπας ἐλίμνα, πότε ἂν ἐπιθυμήσαμεν τῶν μελλόντων; ὅτω καὶ Ἰουδαίοις ἐποίησεν ὁ Θεός. καὶ γὰρ ἐκείνοις βουλόμενος εἰς ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν τῆς ἐπουρανίου, καὶ πίσσαν μισῆσαι τὴν Αἴγυπτον, ζωοχώρησε τὴν πλησίαν καὶ τὸν πλησίον ἀπορῆσαι, ἵνα τοῦ μεγέθους τῶν πόνων καὶ τῆς ἀλγεπωρείας ἐκείνης ἀγχόμενοι, βοήσωσι πρὸς τὸν Θεὸν πρὸς τῆς ἐπουρανίου. Εἰ γὰρ δὲ τούτων ἡμομένων ἐξελθόντες πάλιν ἐμέμνητο τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς χαλεπῆς δουλείας, καὶ πρὸς τὸν πρωτέραν τυραννίδα ἐπανέρρεψεν ἐπείγετο· εἰ μὴ τοιούτων ἐπιεσθήσαν τῶν βαρβάρων, πότε ἂν ἀφῆκαν τὸν ἀλλοτρίου ἠθέλησαν; ἵν' οὖν καὶ ἡμεῖς μὴ τῇ γῇ προσπλωμῶμεν καὶ πρὸς τὰ παρόντα κεκτημένοι δηγῶμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιλαθανώμεθα, μαθόντες ἡμῖν βίον ἐποίησεν ὁ Θεός. μὴ τοίνυν πρὸς ἐκείνοις πέρα τὸν δίαυτον τῆς παρούσης ζωῆς. τί γὰρ ὄφελος ἡμῖν, ποῖον κέρδος ἐκ τοῦ προσπλώσαι μᾶλλον ἐπαρθόλης τῇ τοῦ παντὸς βίου ἐπιθυμίᾳ; βλαβὴ μᾶλλον. Διὰ τί καλὸν ἡ παροῦσα ζωή; ὅτι τῆς μελλούσης ἡμῖν [ζωῆς] ὑποδύσεις ἐστί, καὶ ἀφορμή, καὶ σκάμμα, καὶ στάδιον τῶν ἐκεῖ στεφάνων ἐστίν. ὡς εἰ μὴ τοῦτο παρέχοι ἡμῖν, μυρίων θανάτων ἐστὶν ἐλεεινοτέρα. Εἰ γὰρ μὴ μέλλοιμεν ζῶντες θεῷ ἀρέσκειν, βέλτιον ἀπελθεῖν. τί γὰρ ὄφελος; τί δὲ περιττόν; ἀχρὶ πότε αὖλει ἥλιος καὶ τὸν αὐτὸν στίβον καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁρῶμεν; ἀχρὶ πότε χειμῶνα; ἀχρὶ δὲ αὖ θέρος; ἀχρὶ δὲ τὰ αὐτὰ πρόσωπα; τί δὲ γενεὰ καὶ γενεά; αὖθις δὲ ἀποθησόμενοι. τί δὲ πεποιημένοι; αὖθις δὲ ποιηθησόμενοι. μὴ τοίνυν μήτε τὸν ζῶντας ἁπλῶς μακαρίζωμεν, μήτε τὸν ἀποθνήσκοντας ἀθλίους, ἀλλὰ τὸν μὲν εἰς ἀμαρτίαν ἵστας, καὶ Ἐκκλησ. α. θ. ζῶντις, καὶ τετελευτηκότες ὠφελοῦσι, ἐὰν ῥώμεθα· τὸν δὲ εἰς δικαιοσύνην μακαρίζωμεν πάλιν, ὁπουπερ αὖ τύχωσιν ὄντες. * σὺ μὲν οὖν ἵνα δείξῃς θάνατον, ἢ ἀθῆσις· ὁ Παῦλος δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκων, ἀ μόνον οὐκ ἐδάκρυε διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἔχαιρε καὶ ἠγάλλετο. Εἶδε καιρὸν διὰ τὸν Θεὸν ἐκπεπυθυῖαν, φησί, καὶ οὐκ ἂν ἐφείσατο. ἀλλὰ μανθάνων κατάπτυσον· οὐδὲ γὰρ ὁ διὰ τὸν Θεὸν τι πάσχων μόνον βάσκαμεν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀδίκως τι πάσχων, καὶ φέρων γενναίως, καὶ θυσιαστῶν τῷ συγχωρεσιῶν Θεῷ οὐκ ἐλάττων τοῦ διὰ τὸν Θεὸν τοῦτο πάσχοντός ἐστιν. ἐπεὶ καὶ ὁ μακάριος Ἰωὴλ πολλὰς καὶ ἀφορήτους ἐπέκτασε πλαγὰς ἐδίξατο [διὰ] τοῦ διὰ τὸν μάτην καὶ εἰκῇ καὶ ἁπλῶς ἐπιβουλεύοντος· ἀλλ' ὅμως ὅτῳ γενναίως ἤνεγκε καὶ συγχωρεσιῶν ὧν τοῦτο συγχωρεσιῶν Θεῷ, ὁλόκληρον τὸν στέφανον ἀνέδησατο. μὴ τοίνυν λυπεῦ διὰ τὸν θάνατον· φύσεως γάρ ἐστι· λυπεῦ δὲ ἁμαρτίαν· προαιρέσεως γάρ ἐστι τὸ ἔγκλημα. Εἰ δὲ λυπῇ διὰ τοῦτον ἀποθανόντα, ἄλλα δὲ διὰ τοῦτον γενομένους. ὥσπερ γὰρ τοῦτο φύσεως, ὅπερ καὶ ἐκεῖνο φύσεως. εἰ τοίνυν ἀπειλήσῃ τις θάνατον, εἶπε πρὸς αὐτόν· ἐπαιδεύθην πρὸς τὸ Χριστοῦ μὴ φοβεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. διὰ ἀπειλῆς δείκνυσιν ὑπόκρισις. Εἰπὲ πρὸς αὐτόν· Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς ὑποστρέψω. Οὐδὲν εἰσπέπλεκται εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνησόμεθα. κἂν μὴ σὺ λάβῃς, θάνατος ἐπιλήψεται λήψῃ)· κἂν μὴ σὺ σφάξῃς, ὁ τῆς φύσεως νόμος οἴσει τὸν τελευτήν.

Matth. 1. Iob. a. a Tim. 5. 2.

Μηδὲν τοίνυν φοβώμεθα τῶν ἀπὸ φύσεως ἡμῖν ἐπαγομένων, ἀλλ' ἐκφεύγωμεν ἐκ κοπετῶν ἡμῖν ἐγκαλούμενα τῆς προαιρέσεως. ἐκφεύγει δὲ ἡμῖν πίκτει τὸν κόλασιν. καὶ τοῦτο δὴ λογιζώμεθα διὰνεκῶς ὅτι τῶν συμβαινόντων ἡμῖν ἀδικήτως· ὅτι οὐ διορθώσομεν αὐτὰ ἀλγοῦντες, ἐὰν παυσόμεθα ἀλγοῦντες. καὶ εἶπε μὴ τοῦτο πάλιν· ὅτι ἐὰν παθόμεθα δεινὰ καὶ πρόσωπα

βίον ἀδίκως, ἀλλ' ἀναλύομεν πολλὰ τῶν ἁμαρτημάτων. διὰ μέγα ἀγαθὸν ἐνταῦθα ἀπολαβεῖν ἁμαρτήματα, ἢ μὴ ἐκεῖ. καὶ γὰρ ὁ πλούσιος ὧδέ ἐστι σὺν ταύτῃ διὰ τοῦτο ἀπέλαβε, ἢ ἀλλὰ τοῦτο ἐκεῖ ἀπολαμβάνειν. ἐπεὶ ὅτι τοῦτο ἦν αἴτιον τῆς μηδεμιᾶς αὐτὸν ἀπολαῦσαι * τῶν ἀγαθῶν, ἄκουσον τί φησιν ὁ Ἀβραάμ· Τέκνον, ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου, καὶ Λάζαρος τὰ ἀγαθὰ μέν τῆς ἀρετῆς ἢ τὸ μυεῖα ἐνταῦθα παθεῖν δεινὰ προεξέπεσε, τῇ παραμυθίᾳ καὶ τούτου λήγοντος ἀκούσει. Εἶπεν γὰρ ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου *, ἐπήγαγεν, ὅτι καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακὰ, καὶ νῦν τοῦτο προσκαλεῖται. ὥσπερ γὰρ ὁ τὰ ἀρετῆς ζῶντες καὶ θλιβόμενοι διπλοῦν ἔχουσι τὸν κέρδος, ὅταν ὁ τὰ καὶ ἡδέως ζῶν καὶ τρυφῶν διπλοῦν ἕξει τὸν κόλασιν. πάλιν λέγω, οὐχὶ τῆς φθονήσαι καταγνῶναι (Ψυχὴν γὰρ τεθραμμένην ἁβρῶς μὴ προσαναγκάσῃς, φησὶν) ἀλλὰ ὅτι μισῆσαι βουλόμενος (ὁ γὰρ νοσῶν προσκλίσεως δεῖται) ἀλλὰ διαρθῶσαι ἀσφαλίζομαι· μὴ τῇ φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἡμῖν ἐγκλείσωμεν, ἀλλὰ φύγωμεν ἁμαρτίας, ἀπεργώμεθα ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πονηρᾶς. ἐὰν οὖν ταύτας φύγωμεν, καὶ μεταξὺ μυείων ὦμεν τῶν τραπιωτῶν, οὐδεὶς ἡμᾶς πλῆξαι δυνήσεται· ἐὰν ταύτας μὴ φύγωμεν, κἂν εἰς αὐτὴν τὴν ὀρέων τὴν κορυφὴν ἀναδῶμεν, πολεμίους ἐκφυγεῖν οὐ δυνησόμεθα μυρίους. δύναμαι δεῖξαι νῦν τῶν τριῶν παίδων ἐκείνων πάλιν, οἳ ἔνδον ἦσαν τῆς καμίνου, καὶ οὐδὲν ἔπαθον δεινόν· ἐκ τῶν ἐμβαλόντων αὐτοὺς ἔξωθεν τῆς καμίνου, [πᾶς] ὅστις προσεκάθητο, πάντας ἐδαπάνησαν. τί τούτου προσδοκήσειεν; οὓς κατέλαβεν, ἔλυσε τὸ πῦρ· ἢ οὓς δὲ κατέλαβεν, ἥρπασεν, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐχὶ τόπος, ἀλλὰ τρόπος σωτηρίαν φέρει καὶ κόλασιν. οἱ ἔνδον διέφυγον, οἱ ἔξω διεφθάρησαν. τὰ αὐτὰ σώματα καὶ τούτοις, καὶ ἐκείνοις· ἀλλ' οὐ τὰ αὐτὰ φρονήματα· διὰ τοῦτο οὐδὲ τὰ αὐτὰ πάσχει. καὶ γὰρ ὁ χορτος καὶ ἔξω προσεκαίετο, ταχέως ἀνάπτεται· ὥσπερ οὖν τὸ ζευσίον, κἂν ἔνδον μόνον, μείζονος φλογὸς ἐπλήσθη. ποῦ νῦν εἰσιν οἱ λέγοντες· πόθεν λαβέτω ὁ βασιλεύς, ἢ τὸ σῶμα ἡμῖν ἐλεύθερον δότω; τί ποτέ ἐστι σῶμα ἐλεύθερον εἰπέ, μαθέτω. οὐ γὰρ τὸ μὴ κολάζεσθαι, τοῦτο ἐλεύθερον ποιεῖ σῶμα, ἀλλὰ τὸ ζῆν ἐν δικαιοσύνῃ διηνεκῶς. τούτων νῦν τῶν παίδων τὰ σώματα ἐλεύθερα μᾶλλον ἢ καμίνῳ προσεδόθησαν. τὸν γὰρ τῆς ἁμαρτίας δουλείαν ἀπέφυγον πάλαι. ἢ γὰρ τοῦτό ἐστιν ἐλευθερία μόνον, οὐ τὸ μὴ κολάζεσθαι, "οὐδὲ πάσχειν τι" τῶν δεινῶν. σὺ δ' εἰδὼς τὸν καμινον, ἀναμιμνήσθητι "τῶν τοῦ πυρὸς" ποταμῶν, "τῶν κτὶ τὸν ἡμέραν τὸν φοβερὰν ἐκείνην. καθάπερ γὰρ ἐνταῦθα σὲ μὲν οὐχ ἥρπασεν, σὸν δὲ ἠδίαθη τὸ πῦρ· οὕτω καὶ ἐκεῖ τῶν ποταμῶν ἐκείνων ἔσται. κἂν μυρίους ἔχῃ χόρτον, ξύλα, καλάμους, ἀνάπτει" τὸ πῦρ· κἂν δέ τις ἔχῃ χρυσὸν, ἀργυρον, φαιδρότερος γίνεται. ταύτην τοίνυν τὴν ὕλην συναγάγωμεν, ἐκ τῶν πρόσθεν φέρωμεν ἡμῖν, εἰδότες ὅτι καὶ ἐκείνης ἡμᾶς τῆς καλάσεως ἡ πρόσθεν ἀπαλλάξει θλῖψις, ἐὰν εἰδῶμεν φιλοσοφεῖν· καὶ ἐνταῦθα βελτίους ἐργάζεται, οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ σὺν ἐμβάλλουσας ἡμᾶς πολλάκις, ἐὰν μὴ φωμεν (τοσαύτη τῆς φιλοσοφίας ἡ εὐκολία) ὁ δὴ καὶ ὅτι τοῦ τυφλοῦ τούτου γέγονεν. ὅπου γὰρ εἶδε μηδὲν παθόντας δεινὸν, ἄκουσον πῶς μετεβάλετο· Οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ἐξέλθετε, καὶ δοῦτε, φησίν. οὐ τοῦτο βραχέως ἔλεγεν· Καὶ τίς ὅτι Θεός, ὃς δυνήσεται ἐξελέσθαι ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν μου; τί γέγονε; πόθεν ἡ μεταβολή; σὺ ἔξω καὶ ἀφθαρσίαν εἶδες, καὶ σὺν ἔνδον καλῶς; πόθεν ἐπῆλθέ σοι τοιαῦτα φιλοσοφεῖν; εἶδες πόσον μεταβολὴν τῶν βασιλέων γέγονεν; ὅτι "οὕτω αὐτῶν ἐκρατήσαμεν, ἐδιδάσκομεν" ὅπως ἢ αὐλοὺς σπάσαι εἰς τὸ πῦρ, ἐφιλοσόφει. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς συνεχώρησε πάντα γενέσθαι, ὅσα ὁ τύραννος ἠθέλησεν, ἵνα δείξῃ, ὅτι σὺν αὐτῷ φυλαττομένους οὐδεὶς προσκόψαι δυνήσεται. ὃ ὅπερ ὅτι τῷ Ἰὼβ ἐποίησε, τοῦτο καὶ σὲ ἐργάσατο. καὶ γὰρ ἐκεῖ ἀφῆκε τὸν διάβολον πάσαι αὐτοῦ τὴν δύναμιν ὅτι διὰ ξίφους θανεῖν. καὶ ὅτι σκέπασε τὰ βέλη πάντα, καὶ οὐδεὶς ὅπως ἐβούλησε" τὸν ἐλεήμονα ἔστησεν, τότε ἀφεώδασεν ἐκ τοῦ σκάμματος ὁ ἀθλητὴν, ἵνα λαμπρὸν ἐκ ἀναμφισβητήτου ἡ νίκη γένηται. οὕτω δὴ καὶ σὲ ταῦτα δεῖ

τῶν

τοῦτο ἐποίησεν. ἐβουλήθη τὴν πόλιν αὐτῶν καταστρέψαι, καὶ οὐκ ἐκώλυσεν· ἐβουλήθη λαβεῖν αἰχμαλώτους, καὶ οὐκ ἐπέδοσεν· ἐβουλήθη δῆσαι, συνεχώρησεν. Εἰς τὴν καμίνον ἐμβαλεῖν, ἐπέτρεψεν· δράγμα τὴν φλόγα πέρα τοῦ μέτρου, καὶ τοῦτο ἀφῆκε. καὶ ὅτι οὐδὲν ὑπελείφθη λοιπὸν, ἀλλὰ πᾶσαν ἐκένωσεν αὐτὴν τὴν ἰσχὺν ὁ τύραννος, ὅτι ἔλαβε τὴν αὐτοῦ δύναμιν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν τῶν παίδων ὑπερμαχίαν. ὁρᾷς ὅλη δι' τοῦτο συγχωρεῖ μέχρι πύλης ᾄδειν τὰς θλίψεις, ἵνα δείξῃ τοῖς ὑπερβουλεύουσι καὶ τὴν τῶν ὑπερβουλευομένων φιλοσοφίαν, καὶ τὸ αὐτοὺς προγυμνάσαι. ἄπειρα ἀμφότερα καὶ κεῖνος τότε μαθὼν ἔβοα· Οἱ δοῦλοί σου Θεοῦ ὑψίστου, ἐξέλθατε καὶ δεῦτε. σὺ δέ μοι σκόπει τῶν παίδων μεγαλοψυχίαν. οὔτε γὰρ πρὸ τῆς φωτὸς ἔξεπήδησαν, ἵνα μὴ νομίσῃ τις αὐλεῖν· φοβεῖσθαι τὸ πῦρ, οὔτε κληθέντες ἔνδον ἔμειναν, ἵνα μὴ φιλόπυροι τινες εἶεν καὶ φιλόνεικοι δόξωσιν. ὅτι ἔμαθες, φασί, τίνος ἐσμὲν δοῦλοι, ὅτε διαστολὴν ἡμῶν ἐποίησας, τότε ἐξεργάσθητε, κήρυκες ἐσόμενοι τοῖς προσοῦσιν ἅπασι τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως. μᾶλλον δὲ οὐκ αὐλοὶ μέσον, ἀλλὰ καὶ ὁ πολέμιος οἰκεία φωνῇ καὶ δι' γλώττης καὶ δι' ὑπερόλης πᾶσιν ἀνεκήρυττε καὶ τὴν τῶν ἀθλητῶν ἐνίκασιν, καὶ τὸ ἀγωνοθέτου τὸν ἰσχύν. καθάπερ οἱ κήρυκες τοὺς ἀθλητὰς νικῶντας ἀναγορεύοντες ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν λέγουσιν· ὁ δεῖνα τῆσδε τῆς πόλεως· οὕτω καὶ οὗτοι, δηλονότι τῆς πόλεως τὸ διαστόλιον αὐτὸ ἀνεκήρυξε, Σεδράκ, Μισάκ, καὶ Ἀβδεναγώ, οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ἐξέλθατε καὶ δεῦτε καὶ γένεσθε, ὦ δοῦλοι αὐλοὶ τοῦ Θεοῦ καλοί· οὐχί σοι ἦσαν δοῦλοι; ἀλλὰ κατέλυσάν μου τὴν βασιλείαν, φησί, καὶ τὰ πάτησάν μου τοῦ θεοῦ, ἔδειξαν δι' τῶν ἔργων τὸ ἀληθὲς διαστόλιον αὐτῶν. Εἰ δὲ θεόφοβοι ἦσαν δοῦλοι, οὐκ ἂν αὐλοὶ ἐφοβήθη τὸ πῦρ, οὐκ ἂν προεχώρησεν ἡ φλόξ· δοῦλοι γὰρ δούλους ἠκτίσε οὐκ οἶδεν αἰδεῖσθαι καὶ τιμᾶν. διὰ τοῦτο πάλιν φησὶν, Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τοῦ Σεδράκ, Μισάκ, καὶ Ἀβδεναγώ. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς προσῆλθον διαχειρίσασθαι ἀγωνοθέτην. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὃς ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξεῖλετο τοὺς παῖδας αὐτοῦ. τοῦτο τὸ δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. ἀπὸ καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν ἀθλητῶν. ὅπου ἐπεποίθησαν ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἠλλοίωσαν τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως, καὶ παρέδωκαν τὰ σώματα αὐτῶν, ὅπως μὴ λατρεύσωσι θεοῖς ἑτέροις. ἆρα τί γλυκεῖ σοὶ ἀρετὴ ἴσον; πρὸ τούτου, ὅτε εἶπον, Τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, τοὺς καμίνου χαλεπώτερον ἐξεκαῖ· νῦν δὲ ὅπου διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν τοῦτο ἐπαίδευσαν, οὐ μίσος οὐκ ἠμβλάκτησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασεν, ὅτι αὐτοῦ παρήκουσαν. τοσοῦτον ἀρετὴ καλόν, ὅτι καὶ αὐτοὺς τοὺς πολεμοῦντας ἐκάλεσε θαυμαστὰς καὶ ἐπαινετοὺς ἐκείνους ἠναγκάσατο καὶ εἰπεῖν· καὶ ὁ κῆρυξ κηρύττει, ὅτι οὐκ ἐφόβησαν αὐτοὺς ἡ τῆς φλογὸς ὕψις, ἀλλὰ παρεκάλεσεν ἡ εἰς διαστόλιον ἐλπίς. καὶ τῆς οἰκουμένης διαστόλιον ἀπὸ τῶν περσῶν παίδων καλῶς, οὐχὶ προσκλίσεως αὐτοῦ τὸν διαστολέα· ἀλλ' ὅπου τῆς οἰκουμένης ἀνάπαλιν ἦσαν παῖδες τρεῖς, διὰ τοῦτο καὶ ἐπαινεῖ τοὺς καταφρονήσαντας αὐτοῦ, καὶ τυράννους τοσούτους καὶ βασιλεῖς καὶ ἀρχὰς παραδραμόντας καὶ πιαθέντας αὐτῷ, τρεῖς ἀχμαλώτους [καὶ δούλους] τοὺς καταγελάσαντας αὐτοῦ τῆς τυραννίδος ἐθαύμασεν. οὐ γὰρ φιλονικοῦντες, ἀλλὰ φιλοσοφοῦντες ταῦτα ἐποίησαν· οὐδὲ δι' ἀπόνοιαν, ἀλλὰ δι' εὐσέβειαν· οὐκ ἀλαζονείᾳ φυσηθέντες, ἀλλὰ ζήλῳ πυρωθέντες. καὶ γὰρ μεγάλα ἀγαθὰ ἐλπὶς ἡ εἰς Θεόν· ὅπερ οὖν καὶ ὁ βαρβαρος ἔγνω, καὶ δηλοῖ, ὅτι σὺν τοῖς φεύγουσι τὸν ὀπίσω μισοῦσιν, ἀνέσωσεν, ὅτι ἐπεποίθησαν ἐπ' αὐτῷ. ταῦτα δὴ λέγω νῦν, καὶ πᾶς ἰσοτέλειας ἐκλέγω πάσας, τὸ ἀεὶ πιεζομένους καὶ θλίψεις καὶ βασιλέων ὀργὰς καὶ ὑπερβουλὰς, ἵνα μηδὲν φοβώμεθα, ἀλλ' ἢ τὸ προσκρούσαι τῷ Θεῷ μόνον. καὶ γὰρ τότε ἡ καμίνος ἐκαίετο· ἐκεῖνοι δὲ ταύτης μὲν κατεγέλασαν, τὴν δὲ ἁμαρτίαν ἐφύλαξαν. ἤδεισαν γὰρ, ὅτι κἂν ἡμᾶς σώσῃ πείσαντας ἄνισον· ἀσεβήσαντες δὲ, καὶ ἑαυτοὺς ἀπωλέσαμεν). καὶ γὰρ μεγάλη κόλασις, τὸ ἁμαρτεῖν, καὶ μὴ κολάζωμεθα· ὥσπερ οὖν ἡ μεγίστη τιμὴ καὶ ἄνεσις, τὸ μὴ ἁμαρτεῖν ζῆν, καὶ κολαζόμεθα. αἱ μὲν γὰρ ἁμαρτίαι διίστασιν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ αὐτὸς φησιν· Οὐχὶ

Dan. γ. κζ.

Dan. γ. κθ.

αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διίστασι μέσον ὑμῶν καὶ ἐμοῦ; αἱ κολάσεις οὐ σωάγουσι ἡμᾶς πρὸς
Ησ νθ. β. τὸν Θεόν. Δὸς γάρ ἡμῖν, φησιν, Εἰρηνεύειν· πρόσταγμά τις
Ησ. κγ. ιδ. ἔχει, τί δεδοικέναι ἄξιον; τὸν σπεδόντα, ἢ τὸν τομέα τῶν ἰατρῶν; ὁ σιδήρεον, ἢ τὸν νομέα
τῶν ἕλκους; ἡ ἁμαρτία, σπεδὼν ὄστι· ἡ κόλασις, σιδήρεόν ὄστιν ἰατρεῖον. ὥσπερ οὖν ὁ σπε-
δὼν ἔχων, κἂν μὴ τέμνῃ, ἀρρωστεῖ, καὶ τότε μᾶλλον ὅστις ἐστὶ κακοῖς, ὅταν μὴ τέμνηται ὕπως
* ὁ ἁμαρτάνων, κἂν μὴ κολάζηται, πρότερον ὅστι ἀθλιώτερος, καὶ τότε μάλιστα ἄθλιος, ὅ-
ταν μὴ κολάζηται, μηδὲ πάσχῃ μηδὲν δεινόν. καὶ καθάπερ οἱ σαλιῦνα καὶ ὕδερον ἔχοντες,
ὅταν τερπίζης ἀπολαύσωσι δαψιλοῦς καὶ ψυχροποσίας καὶ πολυτελῶν ἐδισμάτων καὶ κα-
κευμάτων, τότε μάλιστα πρότερον εἰσὶν ἐλεεινότεροι, τῇ τυφῇ τὸ νόσημα αὐξοντες· αἱ καὶ ἀλ-
γῶν λιμῷ καὶ δίψῃ τῶν ἰατρικοὺς νόμους, ἐλπίδα ἴσασι σωτηρίας ἔχοισι· οὕτω καὶ
οἱ ζῶντες τὸ πονηρὸν, δεῖ μὴ κολάζωνται, χρηστὰς ἔχοισι ἐλπίδας· αὖ δὲ μὴ τῆς πονηρίας,
ἀλλὰ καὶ τῆς τυφῆς ἀπολαύσωσι, τῷ τὸ ὑδέρῳ χαλεπώτερον σφόδρα δεῖ εἶναι ἐλεεινότερον
καὶ τοσούτῳ πλέον, ὅσῳ ψυχὴ σώματος ὄστι βελτίων. διὰ τοῦτο ἴδοις ἂν τοὺς τοιούτους οὐχὶ
ἁμαρτίας, καὶ τὸν μὴ λιμῷ παλαίοντας δίκην ἐχθρῶν καὶ μυρίοις κακοῖς, τὸν δὲ μεθύοντας καὶ τυ-
φωμένους καὶ χαλεπωτέρους δίκην μυρίοις κακοῖς, τὸν δὲ πένητα καὶ πάσχοντας μακαρίζε μᾶλλον. καὶ γὰρ τῆς ἡδυπα- 15 κ. ἐπιφ.
θείας ἡ φλὸξ ταῖς συμφοραῖς ἐπιτέμνει ταύταις, καὶ πρὸς τὸν μέλλοντα ψῆφον καὶ ὃ
φόβερὸν ἐκεῖνο δικαστήριον οὐ μικρὰν παρέχονται ἀφορμὴν, καὶ πολλὰ τῶν ἁ-
μαρτημάτων, δι' ὧν ἔπαθον δεινὰ, σὺν αὐτοῖς ἐξαλύπτουσι.

Ἀλλὰ τῆς μὲν παρακλήσεως ἅλις· ὥρα δὴ λοιπὸν ἡμῖν ἀσφαλῶσθαι ὅπως τὸ παράνομον τῶν
ὅρκων φυγῆς, καὶ τὸν δοκοῦντα εἶναι παραμυθίαν τοῖς ὀμνύουσιν ἀφέλῃ τὸν ψυχρὸν καὶ
δύσκριτον. καὶ γὰρ ἐπιφθόνῳ αὐτοῖς ἐγκαλῶμεν, ἐτέρωις ἡμῖν παραβαλλόμενα αὐτὸ τοῦτο ποι-
οῦντας, καὶ λέγοισιν· ὁ δεῖνα, καὶ ὁ δεῖνα ὄμνυσιν. Εἶπωμεν τοίνυν πρὸς αὐτούς, ἀλλ' ὁ δεῖνα
οὐκ ὄμνυσιν· ὁ γὰρ Θεὸς ἀπὸ τῶν καταρωμένων σοι φέρει τὸν ψῆφον. ἀλλὰ γὰρ ἁμαρ- κακὸν
τάνεις οὐκ ἀμαρτάνοντας οὐκ ὠφελοῦσι τῇ κακοπαθείᾳ τῶν παθημάτων· ἀλλ' ὁ καταρώμε- ποιεῖ
νος οὐκ ἀμαρτάνοντας καταδικάζοισι. καὶ γὰρ ἀλλὰ μὴ θρέψαντες τὸν Χριστὸν, μηδὲ ποτίσαντες, 25
καὶ πολλοί· ἀλλ' οὐδὲν ἀλλήλους ὠφέλησε. ὥσπερ οὖν οὐδὲ αἱ πρῶται αἱ πάντα ὑπ' ἔχοι πρὸ
συγχώσωμεν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' ὑπὸ τῶν καταρωμένων καὶ ἀδίκως, καὶ ἐκεῖνοι καταδικασθέντες ἐκο-
λάζοντο. ἀπαλλαγῶμεν τοίνυν ταύτης τῆς ψυχρᾶς ψυχαγωγίας, μὴ δεῖ πίνοντας βλέπω-
μεν, ἀλλὰ δεῖ καταρωμένους, καὶ ἀπαυδάσωμεν μνησικάκους τῆς προύσης ἡσυχίας λαβόντες
ἀπελθεῖν. καὶ καθάπερ ἰμάτιον πολλάκις κλοπαίμενον, ἢ οἰκέτην, ἢ σκεῦος τίμιον, ἁρπα- 30 κακὸν
μένον πρὸς ἀλλήλους λέγομεν, Ⓦ οἰκέτην Ⓦ δεῖνα τῆδε ἐκλοπάμην τῇ ἑορτῇ, Ⓒ ἱμάτιον τόδε τῷδε ἑορτάμην Ⓒ χορῷ· οὕτω δὴ καὶ Ⓦ νόμον τοῦτον δεῖ
καταρώσωμεν, ἐροῦμεν, ὅτι Ⓦ ὅρκον τῆδε καταρώσατο τῇ παρανομίᾳ· ἕως γάρ τοῦ ἐ-
μένου· καὶ φιλῆς ἀκούσας βλασφημίας, ἀπειρόμην τῆς ἁμαρτίας. ἀλλὰ δυσκαταρώ-
τον ἡ συνήθεια. οἶδα κἀγὼ, καὶ δέδοικα τοῦτο ἐπιτηδεύσαι εἰς ἑτέρους ὑμᾶς συνήθειαν ἐμβαλεῖν 35
χρησιμωτέραν καὶ κέρδος ἔχουσαν. ὅταν γὰρ εἴπῃς, ὅτι δυσκόλως ἀφίσαμαι τῆς ζωηθείας, δι'
αὐτὸ τοῦτο ταῦτα δράσουσι βέλτιον, σαφῶς εἰδὼς, ὅτι αἱ ἑτέραν ποιήσῃς σαυτῷ συνήθειαν
τὸν τοῦ μὴ ὀμνύναι, οὐδενὸς δεήσῃ πόνου λοιπόν. τί δυσκολώτερον, μὴ ὀμνύναι, ἢ δι' ὅλης
τῆς ἡμέρας ἄστιον εἶναι, καὶ ὑδροποσίαν καὶ βύτλην ζευγνύεσθαι δοκεῖν; βέλτιον οὖν τοῦτο
ἐκείνου. ἀλλ' ὅμως ὅταν ὄστιν ἡ συνήθεια δυνατὸν πρᾶγμα καὶ βέλτιον, οὐ παρακλησό- 40
μεθα τῆς ἡσυχίας, κἂν μυρία τις παρακαλῇ, κἂν μυρίας ἀγγελίας καὶ βιάζηται, ὥστε μετα-
βαλεῖν οἰκοποσίας ἢ ἑτέρου τινὸς τῶν μὴ νενομισμένων τὸ ἡσυχίαν ἀπηλλύσαθαι, πρότερον ἂν ἕλοιτό τις χ. τ
παθεῖν, ἢ τῆς κεκωλυμένης ἅψασθαι ἐφῆς. καὶ ταῦτα οὐκ ἀπλῶς πρὸς τὸν πράτ- χ. ἀπ
ζοντα ἔχοντες, ὅμως δεῖ τὸν ἀπὸ τοῦ συνηθοῦς ζωηθέντα πρότερον ἡμιαίως ἀλλαττο-
μένους.

πνεύματος. τοῦτο δὴ καὶ ὅπερ τῶν ὅρκων ἔστιν. καὶ καθάπερ ἐκεῖ μυρίων τις ἀνάγκην ὑπενεγκεῖν, μήτε κατέχων τὴν ζωὴν ταύτην, καὶ μυρία τις ἂν δέξασθαι, οὐκ ἀποστῆναι τῆς ζωῆς ἐκείνης· οὕτω καὶ τότε, κἂν μυρία τις ἂν δέξασθαι, οὐκ ἀποστῆναι τῆς ζωῆς. ἀπιὼν τοίνυν οἶκον οἰκοδόμησον ταῦτα τοῖς τῆς τοιαύτης οἰκίας ἅπασι. καὶ καθάπερ πολλοὶ πολλάκις ἐκ λειμῶνος ἀναχωρήσαντες, ῥόδου ἢ ἴου ἢ τῶν τοιούτων ἀνθῶν λαβόντες καὶ τοῖς δακτυλίοις περιφορτίσαντες, ἀναχωροῦσιν, ἔστι σοι ἐκεῖ πάλιν ἐκ παραδείσου οἰκοδομῆσαι, κλάδους δένδρων καρποὺς ἐχόντας ὑπερκρεμαζομένους, ἄλλοι πάλιν ἀπὸ διπτύχων πολυτελῶν λείψανα τῆς τραπέζης τοῖς ἑαυτῶν ὑπτηδείοις φέρεσιν· οὕτω δὴ καὶ σὺ ἐντεῦθεν ἀπιὼν ἀπένεγκε παράδεισον τῇ γυναικί, τοῖς παιδίοις, τοῖς ὑπτηδείοις ἅπασι. αὕτη γὰρ ἡ λειμὼν ἡ παράδεισος καὶ τραπέζης ἐστὶ χρησιμωτέρα καὶ συμβουλή. ταῦτα οὐδέποτε παρόδα μεταπίπτει, ὑπὸ οὐδέποτε καταρρέουσιν οἱ καρποί, ταῦτα οὐδέποτε τὰ ἐδίσματα σήπεται. ἡ ἀπ' ἐκείνων μέν ἐστιν ὠφέλεια καὶ ἡ τούτων διωκεῖ ἡ ὠφέλεια, οὐ μέχρι τοῦ καταρθωθῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν καταρθοῦσθαι. ἐννόησον γάρ, οἷον ὅτι πάντα τὰ ἄλλα ἀφέντες τὰ δημόσια, τὰ ἰδιωτικά, εἰς τὴν ἡμῶν ἀφελέσθαι νόμων ἀφῆκεν ὁ Χριστὸς, ἐπὶ τραπέζης, ἢ εἰς ἀγρὸν, ἢ εἰς ταῖς ἄλλαις συνουσίαις. αὖ [εἰς] τούτοις σχολάζωμεν, οὐδὲν ἐνδεεῖς ὑπτιάσωμεν, οὐδὲ σφαλησόμεθα, οὐδὲ ἀχθησόμεθα, ἀλλὰ ἡ τῆς ὑπτιασμένης ἀγωγίμης εἰς τὴν εἰς τούτων ἀφελέσθαι σχολάζοντες, τὴν ψυχὴν ἐπαναγαγεῖν δυνησόμεθα καὶ τῆς φερομένης, ἃς φερομένους ἐπὶς ἀλλήλους ἀεὶ λέγοντες· ἆρα ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἢ γεγωμένα; ἆρα πέπωκεν; πέφθακεν; ἆρα πεκάλεσεν εἰδὼς ἢ τί ἦν, αὖθις ἀνίζεται πάλιν ἐπὶ τὸν μεγάλειον καὶ πολυάνθρωπον ἀφαίσιον τέλεον; ταῦτα μὲν ἡ τὰ τοιαῦτα πάντα ὅτι Θεοῦ ῥίψαντες, τὰ ἐπιτήδεια πρὸς αὐτὸν μεμιμησόμεθα μόνον, ἵνα γὰρ καὶκεῖνα ἀφελησόμεθα πάντα. καὶ δέκα σοι ἡμῖν καταρθώσεσι μόνον, ταχέως ἐρεῖσοι δέκα γλώσσαι, ἐρεῖσοι πεντήκοντα, ἑκατὸν πεντήκοντα ἑκατόν, ἑκατὸν χίλιοι, χίλιοι πᾶσα ἡ πόλις. καὶ καθάπερ δέκα ἀφύκτων λύκων ῥᾳδίως ἅπαντα τὸν οἰκεῖον ἐμπλῆσαι δυνήσεται βοὸς τὸ φωτός, οὕτω δὴ καὶ ὅπερ τῶν καταρθωμάτων τῶν πνευματικῶν ἐὰν δέκα καταρθώσωμεν μόνον, πνεῦμα ὁλόκληρον εἰς τὸν πάλαι φυσηθέντα φῶς ἔχοντα καὶ ἀσφαλῶς ἡμῖν κομίζοντα. οὐ γὰρ οὕτω τῆς φλογὸς ἡ φύσις εἰς ὕλην ἐμπιοῦσα τὴν ἐκλιζομένων ἀεὶ ξύλων ἄπεται, ὡς ἀρετῆς ζῆλος εἰς ψυχὰς ἁλιάς ἐμπεσὼν, ὅλῳ κατέσχεν, πᾶσαν ἐμπλῆσαι τὴν πόλιν δυνήσεται. ὅθεν τοίνυν μοι καὶ χαίρουσα ἐφ' ὑμῖν ἡ τοῦ πνεύματος χάρις τὸν μέλλοντα ἡμέραν, ὅταν τὰ ἁλιάδια ἐμπίπτοντα εἰσαγάγωσι. δέδοκται ἐμοὶ μιμεῖσθαι τὴν πόνον, ἡ ὑμετέρα εὐδοκίμησις. καὶ ἰδοὺ ὑμᾶς μετ' εὐλαβείας ζῶντας, ὃ πάνυ ἀπέλιπε. ποιήσατε τοίνυν, ὃ καὶ δὶς παρήνεσα, καὶ σήμερον ἐρῶ, καὶ λήξω οὐ πρότερον· κατασβέσω καὶ τὸν ὀμυνόντων ὀλίσαντες, καὶ ζωὴν, καὶ ζημίαν, ἔχουσαν· ἀναστήσασθε λοιπὸν ἀκμαίως ἡμῖν δώσοντες τὸν καταρθώσεως. καὶ γὰρ τὰ ἐσόμενα πρὸς ἕκαστον ὑμῶν μεταφορὰ ἐπιτηδεία λέγειν συλλογίσωμαι τὸν ἀγαλυτάς, ἵνα σε τῷ μέσῳ τῶν λεγομένων εὑρίσκω, καὶ τὸν μὴ καταρθοῦντας. καὶ ἴδωμεν ὁμόνοια, ἅπασι εἶναι τοῖς καταρθοῦσι· καὶ τάχιον φθάνειν, ἵνα ὑπομένοντες, ἀλίσχοντες, διορθωσώμεθα ταχέως αὐτὸν τῆς πονηρᾶς ἀπαλλάξωμεν συνηθείας. καὶ γὰρ βέλτιον σὺν ἐκείνῳ εἰσελθόντα διορθώσασθαι, ἢ μετ' ἐκείνου κοινῆ τῆς ἐκείνου ἀπόσης ἀπολαύσης ἀγαμενῆν καὶ κολάζεσθαι, τῶν ἀμυδρημάτων ἡμῖν ἐστὶ τοῖς ἀπόντων σκηνὴ λυπηροῦσθαι ὀφθαλμοῖς. ἀλλὰ μὴ γένοιτο τῷ κοινῷ τούτῳ συλλόγῳ φανεῖναί τινα ταῦτα σκηνὴ πάσχοντα· ἀνὴ βιάζῃς τὸν αἴτιον πατέρων ἅπαντα τὰ ἁμαρτήματα διορθωσόμενοι, καὶ τῆς ἀρετῆς καρπὸν * ὑπὸ δεξάμενοι, μὴ πλήσῃς σύνεσθαι ἀπολωλόμενοι τῆς ἀπορίας. χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΥΠΟΜΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΗΔΗ ΛΕΓΘΕΝΤΩΝ ΠΡΟΣ.

Ομως μὲν ἡ σὴ σπουδὴ πρὸς τοῦτο τέλος ἀνύσειεν ἂν, εἰ μὴ πολλὴ τις ἐπῆλθε δυσκολία, ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀσθενείας, καὶ τῆς ἐκείνου φιλανθρωπίας. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος ἐκ τῆς ἀφάτου καὶ ἀνεκδιηγήτου ἀγάπης, ἣν εἰς ἡμᾶς ἐπεδείξατο, ἐκ τῆς ἀπορρήτου καὶ ὑπερφυοῦς ἀγαθότητος, ἣν ἔχει πρὸς τὸ γένος τὸ ἀνθρώπινον, ἐκ τῆς ἀμετρήτου καὶ ἀπεράντου φιλοτιμίας, ἣν ἐπιδείκνυται πρὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἐκ τῆς ἀμυθήτου καὶ ἀνεξιχνιάστου σοφίας, ἣν ἐπεδείξατο ἐν τῇ τοῦ κόσμου δημιουργίᾳ, ἐκ τῆς ἀπείρου καὶ ἀμετρήτου δυνάμεως, ἣν ἐπεδείξατο ἐν τῇ τοῦ κόσμου συστάσει, ἐκ τῆς ἀφάτου καὶ ἀνεκδιηγήτου ἀγάπης, ἣν ἐπεδείξατο ἐν τῇ τοῦ κόσμου λύτρωσιν, ἐκ τῆς ἀπείρου καὶ ἀμετρήτου σοφίας, ἣν ἐπεδείξατο ἐν τῇ τοῦ κόσμου λύτρωσιν

Γεν. α. α.

Γεν. α. ιβ

πμενείας

πικρείας ἐπάγεσιν· ὁ ἢ Θεὸς ἀπαθὴς ὢν, καὶ ἀόργητος, καὶ κολάζει ἡμᾶς ὡς ἀγαθός, καὶ τῆς βασιλείας σὺκ ἔλαττον ἢ τὰ γείτνια ἀπειλεῖ διάκειται αὐτῷ τὴν ἀγαθότητα. ἢ πῶς, ἐμοὶ λέγω. Εἰ μὴ γένηται ἐπιλάβηται, εἰ μὴ πόλεσιν ἢ τίμησιν, σὺκ ἂν πολλοὶ τῆς βασιλείας ἐπέτυχον. οὐ γὰρ οὕτως ἡ τῆς ἀγαθῆς κατάστασις πρὸς ἀρετὴν σὺκ ἐκκαλεῖται τοὺς πολλούς, ὡς ἡ τῆς κακῆς ἀπειλὴ ζημιωδοῦς τῷ φόβῳ, ἢ ἀμφότερα πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιμέλεσθαι. ὥστε εἰ ἢ σπουδαίου γένεσθαι τῆς βασιλείας τῆς οὐρανῶν, ἀλλὰ πρὸς ἓν ἐκάστη βλέπει τέλος, τὸν τῆς ἀρετῆς σωτηρίαν, εἰκότως μὲ ὑπεναντίον πρὸς ἑαυτὸν, αὐτὴ ἢ συνωθοῦσα πρὸς σὺκ αὐτὸν, ἢ τῷ φόβῳ διαφθείρει τοῦ ἀμελεῖσθαι ἀφανισμόν. τοῦτον ἄρα οὐχ ἁπλῶς μισεῖν φησὶ λέγων· ἀλλ' ὅτι πολλάκις λιμῷ, αὐχμῷ γενόμενον, ἢ πολέμων, ἢ ὀργῆς βασιλικῆς ἐμπεσοῦσης, ἢ ἑτέρων τινῶν τοιούτων ἀδοκήτων πραγμάτων, πολλοὶ τοῦ ἀφελεῖσθαι ἀπατῶνται λέγουσιν· ὅτι σὺκ ἄξια ταῦτα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο λογιζώμεθα, ἀλλ' ἴδωμεν ἀκριβῶς, ὅτι καὶ λιμὸς, καὶ πόλεμος, καὶ ἄλλ' ὁτιοῦν ἐπάγει δεινὸν, ἀπὸ φιλανθρωπίας τοῦτο ποιεῖ ἢ πολλῆς τῆς κηδεμονίας, ἀναγκάσθαι ἐπιδείξασθαι τοῦτο τῷ λόγῳ. ἐπεὶ ἢ οἱ πατέρες οἱ μάλιστα πάντων φιλανθρωπότατοι, ἢ πρᾴοις ἐπίστασι, ἢ πλήγας ἐπάγουσι, ἢ ἀτιμίαν κολάζουσι, ἢ ἕτερα μυρία τοιαῦτα ἀπεναγκάζονται διορθοῦσθαι τοὺς παῖδας· ἆρα μῶν πατέρες εἶσιν οὐχὶ μᾶλλον μέσοι, ἀλλὰ τῶν τοιούτων; καὶ τότε μάλιστα πατέρες, ὅταν τῶν τοιούτων. Εἰ ἢ δὲ δέσποτι θυμῷ ἢ ὀργῇ πολλάκις τοῦ συμφέροντος ἀφίεσθαι, οὐκ ἀμέτοχοι ἢ ἀπὸ δεσποτείας, ἀλλὰ κηδεμονίας ἢ φιλοστοργίας νομίζονται κἀκεῖ εἰς φιλοδοξίαν, πολλῷ μᾶλλον πρὸς τοῦ Θεοῦ οὕτω διακεῖσθαι χρή, τοῦ πάσαν πατρικὴν φιλοστοργίαν ὑπερβαίνοντος τῇ τῆς οἰκείας ἀγαθότητος ὑπερβολῇ. ἢ ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι σκληρόν ἐστι τὸ ἐρημίαν, φέρε ἐπ' αὐτοῦ τοῦ γράφου λάβωμεν ἀκριβῶς. ὅταν γὰρ ἀπειλήσῃ ἢ προλέγῃ τοῦ πονηροῦ δαίμονος ὁ δεσπότης, ἴδωμεν πῶς ἀμβλύνει αὐτοῦ τοιαύτην ἀφορμὴν πότε ἐχρήσατο ὁ Θεός. ἆρα ἀφανισμὸν αὐτῷ πόλεως; κρίσεως; τοῦ δικαίου λόγου τοῦτο ἅπαντος, ἀλλ' οὐδὲν μὲ ἀγαθὸν ὅτι διεξάγεσθαι, ποσοῦτος ἢ δεῖ λαμβάνειν τὰς θλίψεις, εἰ μὴ σὺκ ἐποιμίαν ἀποκρίνασθαι δεῖ θλίψεως σὺκ τοῦ μέσου ἢ ἀφανισμοῦ πόλεως. ἀλλ' οὐκ ἐποίησε τοῦτο ὁ Θεός. οὐδὲ ἐδιδιλύξατο ἢ ἀπεγράψη οὕτως ἀγαθὰ ἐκεῖ ἀπειλεῖται ἐκεῖ ἀπειλεῖται ἐκεῖ ἀπειλεῖται

τὸν ἀξιώσεις, ἢ τὸν ἐμὸν καταπατήσας νόμον; τοῦτο γὰρ ἡ τὰ πλείονα τούτων Θ ὑβρισμένον εἰκὸς ἦν εἰπεῖν· ἀλλ' οὐχ ὁ Θεὸς οὕτως, ἀλλὰ τοὐναντίον ἄπαν. ἀπὸ γὰρ τῆς πρώτης φωνῆς οὐδαμοῦ αὐτὸν ἀνέπεισεν, ἢ κείμενον, ἢ διαδικοῦντα, ἢ τρέμοντα θαρρῆσαι προσελθεῖν, ἢ τοῦτον αὐτὸν καλέσας αὖθις· μᾶλλον δὲ οὐ τοῦ καλέσαι πρότερος, ἀλλὰ τοῦ πρότερον ἀπαντῆσαι αὖθις ἀπὸ τῆς αὐτοῦ προνοητικῆς, ἢ εἰπεῖν, Ἀδάμ, ποῦ εἶ; ἔδειξεν αὐτῷ ὃ φιλεῖ ἢ τιμᾷ πολλῷ σοφὲ αὖθις καθημένῳ. ἴσως γὰρ δύνατε πάντες, ὅτι φιλίας γνησίας ὄντι τοῦτο τὸ μέρος. ὅτου ἢ Θ ἀναπαλαιοῦτες τὸν τοιοῦτον ἐθισμὸν τοῖς ἀπιστικοῖς ἐθίσασι πᾶσι, στενοχῶς τὰ οἰκεῖα αὐτῷ ἐξεριφόντες· ὡς οἵτε μισοῦντες ἢ ἀπιστοῦντες τοῖς ἴσασιν ἔχοντες, οὐδὲ τὰ οἰκεῖα ἀναμεταδιδῶσι τῷ λελυπηκότων ἀνέχεσθαι. ὁ γοῦν Σαοὺλ ἀδικηθεὶς μὲν οὐδέν, πολλὰ δὲ μεγάλα Θ Δαβὶδ ἀδικήσας, ὅτῳ αὐτὸν ἀπιστρέφειν ἢ ἐμίσει, οὐδὲ τῆς προνοητικῆς ἀναμεταδιδῶσι ἠνέσχετο τῆς σκηνῆς· ἀλλὰ συγκαθημένων ἀπάντων, ὅτῳ ἀγνοούμενον οὐκ εἶδε, τί φησιν; οὐκ εἶπε, ποῦ ὅτι Δαβίδ, ἀλλά, Ποῦ ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰεσσαί; ἀπὸ τῶν τοῦ ἐξ αὐτοῦ καλέσας. ἢ πάλιν Θ Ἰουδαῖοι ὅτι τὸν Χριστὸν ὃ αὐτοῦ τῶν σαρκῶν. ὅτῳ γὰρ αὐτὸν ἀπιστοῦντα ἢ ἐμίσουν, οὐκ εἶπον, ποῦ ὅτι ὁ Χριστός· ἀλλά, Πῶς ὅτι σάρξ. ἀλλ' ὁ Θεὸς καὶ τούτῳ βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι ὃ φιλεῖ, οὐκ ἐσθίοντι ἢ ἀμαρτάνοντι, οὐδὲ τὸ τοῦ αὐτοῦ βίου ἀπειλεῖ ἢ ἀφαιρεῖται, ἀλλ' ἔτι προνοεῖ ἢ κήδεται τοῦ πεπτωκότος, φησὶ, Ἀδάμ, ποῦ εἶ; οὐκ ἀγνοῶν ὅσον διέστηκεν· ἀλλ' ὅτῳ τοῖς ἡμαρτηκόσιν ἐθίσαι τὸ σῶμα, τῆς ἀμαρτίας ἀπεστραμμένους τὸν γλωττῆμον ἢ ὑ στυγνιῶντος αὐτῆς ὑπερασπιζομένου (ἢ γὰρ μάγουσι ἀχθεῖς Θ τοιοῦτοι, ὥσπερ τὴν διεσμῷ τῇ σηπῇ καταχόμενοι) βουλόμενος ὁ Θεὸς εἰς προθυμίαν αὐτὸν ἐκκαλέσασθαι ἀφ' ἧς ἀφαλίσεως, ἢ δεῦσαι θαρρεῖν, ἢ εἰς ἀπολογίαν ὑπομεῖναι ἐμβοηθεῖν, ἵνα τινὲς ἀπολαύσῃ συγγνώμης, προτίθησιν αὖθις αὖθις ἐλαύνεσθαι, ὃ παλιντόκως ἀγαπήσας ἐκπαιδεύσαντος τῇ προνοητικῇ, ἢ φόβου ἀπολαῦσαι, ἢ ὃ σῶμα ἀφ' ἧς τοιούτης αἰσχύνης κλήσεως. ἀφ' ἧς ἐλεγθ· Ἀδάμ, ποῦ εἶ; ἐτέρωθι κατέλιπόν σε, φησὶ, ἢ ἐτέρωθι πῶν θεμελίων κατάλληλόν σε εἰς προθυμίαν δέξῃ, ἢ θεμέλιον πῶν σὸν ἁπλοῦν ἢ σῆμα. ἢ σκέπει Θεοῦ κηδεμονίας. οὐκ ἐκάλεσε τὸν ὄφιν, ὑπ' ἐκάλεσε τὴν Εὔαν, ἀφ' ἣν ἀπόρρητον χυφότερον ἐμβρυικόν, τοῦτον εἰς ὃ δικαίωμα ἐποίησε τοῦτον· ἵν' ἀπὸ τοῦ δυναμένου συγγνώμης ἀπολαῦσαί τινος ἀρξάμενος, ἡμερώσῃ σοφίαν τὸν φθόνον [ἢ τοῦ τὸν μεγάλα ἐξαμαρτῆσαι]. ἢ δικαιοῖ μὲν οὖν τοὺς συνδούλους τοὺς ἑαυτῷ ἢ τοὺς αὐτοὺς υἱοὺς κτησαμένους φύσεως οὐκ ἀνέχεται δι' ἑαυτῷ ἀξετάζειν, ἀλλὰ μέσου τινὰ τῷ δικαιουμένῳ αὐτοῖς προσομοίους, ἃς ἑαυτῷ ἐρωτήσεις σκέπτεσθαι προδιαπονάζεσι δικαίοις ζῆν πρὸς τὸν καταδίκιον, ἢ δι' αὐτοῦ ἢ λέγεσι ἢ ἀκούουσι, ὥσπερ ἀν ἐλέγοιτο, ἐπιφθόνως τοὺς ἡμαρτηκότας ἀξετάζουσι· ὁ γὰρ Θεὸς οὐκ ἐδόκει μεσίτου τινὸς πρὸς τὸ ἀπολογήσασθαι, ἀφ' αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ δικαίζει ἢ προμηθεῖται. ἢ ὑ τοῦτο μόνον ὅτι ὃ βουλεύεται, ἀφ' ὅτι καὶ διορθοῦται, ἢ πλημμελήματα. δικαιοῖ μὲν γὰρ ἐπιφθόνως λαβοῦσα λησταὶ καὶ τυμβωρύχοις, οὐχ ὅπως αὐτὸς ἐργάσονται βελτίους, σκοπεῖ, ἀφ' ὅπως αὐτοὺς ἀπαιτήσουσι τὴν ἡμαρτημένων δίκην· ὁ γὰρ Θεὸς τοιοῦτοι ἄπαν· ἐπιφθόνως λαβοῦσα τινὰ ἡμαρτηκότα, οὐχ ὅπως ἀπαιτήσῃ δίκην, σκοπεῖ, ἀλλ' ὅπως αὐτὸν διορθώσονται καὶ βελτίω ποιήσῃ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀγαθὸν· ὥστε ὁμοῦ καὶ δικαστὴς καὶ ἰατρὸς καὶ διδάσκαλός ὅτι ὁ Θεός. καὶ γὰρ ὡς δικαστὴς ἐξετάζει, καὶ ὡς ἰατρὸς διορθοῦται, καὶ ὡς διδάσκαλος παιδεύει. πρὸς ἡμᾶς τοιγαροῦν Θεὸς πᾶσαν ἀφῄρηται φιλοσοφίαν. εἰ δ' ἐν ῥῆμα φιλεῖ ἢ βραχὺ τοσοῦτον ἐνεδείξατο ὁ Θεὸς τῆς κηδεμονίας, τί εἰ πάντα τοιοῦτον ἀναγεγράφαμεν ὑμῖν τὰ δίκαια, ἢ ὀλίγα πρὸ ἀναπτύξομεν τὰ ἐπομένως; ὁρᾶς πῶς πᾶσα γραφὴ ἀποδείκνυσι ὅτι ἡ ἀγαθότης; ἀφ' ἃ τοῦτο μὲν ἢ Θ προσοίσεται καιρὸς ἐφεξῆς ἀναγνῶναι εἰπεῖν, πότε ὃ βιβλίον ἐδόθη τοῦτο (οὐδὲ γὰρ ἐν ἀρχῇ, οὐδὲ βίβλος τῷ Ἀδὰμ γεγραμμένον τοῦτο ἐγράφετο, ἀλλὰ

Γεν. γ. β.

a Βασ. κ.

Ιωαν. ζ. μα.

δοκιμάζῃ πολλὰς ὕστερον ἡμέρας) καὶ τὸ δόκιμον ἐκδύσεως μόνον, ἀλλ' οὐχὶ πάσης ἀνθρώπου ἢ τοῦ δικαίου τῇ ἐξεργάζεται γλώττῃ ἢ τίνος ἕνεκεν ἐπὶ τῆς ἑρμηνείας ἔστη. Οὐδὲ γὰρ ὁ τοῦτο ἀγνοῶν ἀνόητος ἀλλὰ πάλιν ἀκριβείας, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μαχαλίου ὑμῖν καὶ ἐπιτηδείου ἐκείνου,

Galat. 5. 26. οὕτω λέγων· Αὐτοὶ γὰρ ἔφην οἱ δύο ἀδελφοὶ, μόνα δὲ ἔχεις ἐπὶ ἐλευθερίαν ἠρμένα. ἢ ὅπερ ἦν πλείω τούτων ἀναγκαῖον ζητῆσαι. ἀλλ' ὁρᾷς ὅτι πρὸς οὐκ ὀρθὴν ὑπόνοιαν ἀφορᾷ καὶ λέγων τὰ λεγόμενα. διὰ τοῦτο τοίνυν καὶ ἐπιστὰς ἐκεῖθεν ἐπιμελῶς ἐξήτασα, πάλιν ἐκεῖ τὸν νοῦν ἔχων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τέλους· πολλὰ γὰρ ὄντα, εἰκότως ἂν ἔφη, ἐπὶ μιᾶς ἐλευθερίας ἐκ ὑπάρχοντα καὶ διεστῶτα ἀλλήλων, μιᾶς ἐπλοῦς, ἢ ὡς ἔστιν εἰπεῖν, ἢ τῆς ἀγάπης διεστῶτα ἀπλοῦς ἢ ἐκ πολλῆς τῆς κατὰ φθόνου πάντα καὶ ἀδελφῶν μίσους καὶ τῆς ἀλαζονείας φεύγειν καὶ διώκειν κελεύει· ἢ τῆς ἀγάπης διεστῶτα ἁπλοῦς ὅτι τὸν γλωττῆς κτήσασθαι ἀδελφῶν. βούλει μανθάνειν πῶς αὐτὰ καλοῦσιν αἱ ἀπὸ διαμέσου; μῖσος φύσεως, μῖσος ἐπιβουλῆς, μῖσος γαμμάτων

Hes. v. 4. Εἶδον τὸν Κύκλωπα καὶ ἔπιθι, φησὶ, ὅτι ἀφέωνται ὑφαλοῦ ἐπιμάθου, ἢ τὰ ἐπίσω φυλάττεται κύκλῳ αὐτοῦ, ἢ ἐπέκεινα ἕστηκε τοῦ ἑτέρου, ἢ ἕλκηται· Ἄγχι, πόρος, ἄγχι Κύκλωπος σπιδαιοῦ· πλύνε πᾶσι νηῒ τῆς ἀξῆς αὐτοῦ. Εἶδες μισοῦσαν φύσιν, μισοῦσαν φύσεως καλοῦσι δεξιολογούσης ἢ ὑμνούσης. σὺ δὲ ἐκεῖνα μὲν ἐκ ἐπιτρέπεις ἐξ ὑπαρχῆς ἀκοῦσαι καὶ λέξω τῆς ῥαδιμίας, ὅτι φεύγουσιν ἐκεῖ ἢ ἐγκαταλείπουσι πόλιν ἀλλ' ἐκ φροντὶς ἦν ἀπὸ ὄλως καὶ ἀφίξεως ἐκεῖσε τὸν νοῦν ἔχειν, πανταχόθεν τοίνυν ἢ ἐκπλήξεως ὄρους τοῦ ἐμοῦ. καὶ πόθεν συλλήψομαι; ἐκ ἢ ἡμῖν ἐκ ἀπὸ λογίας, καὶ μυρίαις ζωπύρου κεχρῆσθαι λόγοις; λέγω πού τι τὴν ἐξουσίαν ῥητορικὴν τὸν τοὺς ζωπύρους αὐλογεῖν τὸν δεξιὸν ζωπυρεῖν ἡμῶν καὶ βαδίζειν· ἀλλ' ὅμως ἀπειλήφατε τῆς συμπλοκῆς, καὶ ἀναγκαίως ἀπόκειται· ἐκ ἐῤῥᾳθυμεῖ ἐπιβουλεύουσι, ὥσπερ ἐν φόβου τῆς τιμῆς ἀφεῖσθαι δ' μέλος ἀκριβῶς ἐπιμελῶς τοῦτο ἢ σὺ ποίησον ὅπως ἡ γλῶττης ἢ ἀνθ' ὧν μεγάλων, ὅπως ἀν τῶν φόβων τῶν ἐκεῖθεν καὶ ἐκεῖσε πόντων. ἀμεληθῶμεν γὰρ, ἀμεληθῶμεν μεσημβρίας ἀνακαλούσης ἢ κοιμᾶσθαι τὸν ἡμᾶς ἐπιτρέπουσι ὑπηδόναί ποτε ἐπιτρέπειν τῷ ἐπιῤῥέοντι· ἀλλ' ἵνα μὴ πάθωμεν μείζονα παθεῖν, οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς ἀδελφοὺς, καὶ μὴ πλείονας τῶν ἀπόντων δι' τὴν λαμπρότητα, καὶ μὴ ἐκλύσωμεν τὸν θεῖον, ὡς φησὶν ὁ φιλόσοφος), ὡς ἔπεται, ὅτι μηδὲ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐν ἡμῖσει· αὐ ἢ ἅπας ἐκεῖ ἐκ ἔστιν ὁ κατὰ τῆς αὐτῆς δίκης ἀμυνόμενος. καὶ τί ποιοῦσι, φησὶ, ἐκεῖ ἐκπλήττειν ἐκεῖνα πάλιν ἀναγκαῖον, αὖ δεῦρο; μαθόντες ἀπόντες, ὅτι φθόνῳ τὰ μέλη κατεῖδε, ἢ τὸ θεῖον κεφαλὴν ὁρᾶν, ἢ δεσπόσαν) τῆς ἀκοῆς. ὅτι γὰρ οὐκ ἔστιν ἀξιόπιστος πολὺ βέβαιον ῥᾴστην καὶ πολιτείας ἀκριβείαν ἢ ὑπόληψις ἀγαθὴ· πολλοὶ πολλάκις ἐκεῖνοι ἐμοῦ κρείττους, ἢ θαῦμα ἔπεισαν· ἀπεχθῶς ἐπιστῆναι μέσης, ἐξεστράτευσαν τὸν πατέρα ἐφόβησαν. ταῦτ' οὖν εἰδότες ἅπαντα, ἢ πλὴν κακοῦσθαι ἢ τῶν ἐναντίων τῶν ἢ ἐπιορκοῦσι κλαίειν ἀπὸ τῆς ὀφθαλμοβλαβοῦντος, δεσπόζουσι μισοῦσι τοῦτο ἵνα ἐπιθῶμεν ἢ ἐκεῖσε τὸ λοιπὸ βαδίζοντες κατορθώσωμεν, τῆς ἀληθοῦς μεγάλης ἐπιτυχόντες ἐπ' ἔλπιδι πλείονι ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἡ δόξα ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Gen. 3. 2. ΠΡΟΤΡΟΠΗ ΕΙΣ ΑΡΕΤΗΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ, ΠΕΡΙΕΠΑ-
τᾶ ὁ θεὸς ὁ διαλογισμὸς ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐκεῖ τὸ φυγεῖν τὸν θάνατον.

Ἐγνωτι

Γιγνέσθω τοίνυν, πᾶσι τοῖς χρωμένοις ἁπλότητος φέρειν ἡ ἀπλότης τὴν ἑαυτῆς, κατ' ἰσοτιμίαν διάγουσα. ἡ γὰρ δεῖ, εἰ δεῖ τὴν ἀρχὴν ὁ Θεὸς ἐποίησεν ἡ τὸν γάμον, ἰσοτιμίας ἐξήτησεν ἴσως; ἀλλ' ἔδειξεν ὁ λόγος πολλῶν γάμους ἀπλότητος μὲν ἕνεκα γεγενῆσθαι, οὐ μὴν ἰσοτιμίας γε ἕνεκα· ὅπερ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔστιν ἰδεῖν, ὅτι ἁπλότητος μὲν ἕνεκα ἐποίησε τὰ πάντα ὁ Θεός, γάμον δὲ καὶ ἀκολασίαν, ἀλλ' οὐκ ἀπλότητα, οὐδὲ ἰσοτιμίαν ἀπλοῦς, ἁπλοῦν δὲ καὶ ἰσότιμον τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα ἐποίησεν· ἀλλ' ἡ μὲν ἁπλότης ἐν τῷ ἀπλῷ καὶ ἰσοτίμῳ ἐστὶ τῷ ἀνδρὶ καὶ τῇ γυναικί, ἡ δὲ ἀκολασία καὶ ἡ πολυτέλεια ἐν τῷ ἀνίσῳ καὶ ἀνομοτίμῳ. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἀνίσον καὶ ἀνομοτίμον ἐπεισῆλθε τῷ ἀνδρὶ καὶ τῇ γυναικί, ἐπεισῆλθε καὶ ἡ ἀκολασία καὶ ἡ πολυτέλεια. ἐπεισῆλθε δὲ διὰ τὴν ἀπάτην τοῦ ὄφεως· ἐκεῖνος γὰρ ἐπλάνησε τὴν γυναῖκα, ἡ δὲ γυνὴ τὸν ἄνδρα. ἐπλανήθη δὲ ἡ γυνὴ, ὅτι ἐπίστευσε τῷ ὄφει, ὅτι ἐπίστευσε τῷ ὄφει, ὅτι ἐπλανήθη· ἐπλανήθη δὲ, ὅτι ἐπίστευσε τῷ ὄφει, ὅτι ἐπίστευσε τῷ ὄφει, ὅτι ἐπλανήθη· ἐπλανήθη δὲ, ὅτι ἐπίστευσε τῷ ὄφει, ὅτι ἐπίστευσε τῷ ὄφει, ὅτι ἐπλανήθη· καὶ οὕτως ἐπ' ἄπειρον ἐκτείνεται τὸ ἐπίστευσε τῷ ὄφει, ὅτι ἐπλανήθη. ἐπλανήθη δὲ ἡ γυνὴ

τῦτο προσλαβὼν αὐλοῖ ὁ Θεὸς συνέχλει. ἀλλ' ὅτι μὴ" πις ἀσεπατεῖ, ἡδετο· πόθεν ἢ οἰόμενοι ὅλι ὁ Θεὸς ἀσεπατεῖ; τοιῦτον τῷ ἁμαρτωλῶ τὸ ἔθος ἐστί· πάντα νομοθέτησι, πάντα φόφον διδίκασι, & ἔχειν ἐπ' αὐτοῦ βασίζειν νομίζυσι. πολλοὶ γοῦν πολλάκις ἰδόντες ἑφ' ἑτέρῳ τετέχνως ἁλισκόμενον, οἰόμενοι ἐπ' αὐτοῦ ἥκειν ④ ἁμαρτάνοντες, ἢ ἄλλων ἄλλα πρὸς ἀλλήλους ἁλαζονευόμενοι, ④ ζωνιδότης ἑαυτοῖς ἁμαρτάνειν αὐτῶν ἐκείνους ἁλίσκεσθαι νομίζυσι. τοιῦτον γὰρ ἡ ἁμαρτία *· σοφὸν ἐλέγχοντος πρόσδεσιν, σοφὸν κατηγορῶντος κατάδικον, ἢ φοφοδῆ ποιεῖ ἢ δειλὸν ⓦ ἡμαρτηκότα, ὥσπερ δῶρ * ἡ δικαιοσύνη τὸ σεαυτοῦ. ἄκυσον γοῦν πῶς ἢ τότε τὸν διελέγχει, καὶ εἰπὲ τὸν προφήτην ὑποτέτραφεν ἡ γραφή· Φεύγει ὁ ἀσεβὴς, μηδενὸς διώκοντος, φησί. πῶς σοφὸν διώκοντος φεύγει; * "ἐνόσθησεν ἔχει τὸν ἐλεημοσύνα, τὸν τῦ ζωνιδότος κατήγορον, καὶ τῦτον πάντα χρὸν ἀφείρει, ἢ καθάπερ ἑαυτὸν σὸκ ἀν δυνηθείη φυγεῖν, ὕπως σοφὸν τὸν ἔνδοθεν αὐλοῖ ἐλεημόσυνα· ἀλλ' ὅπου μὴ ἀπίη, μασίζε), ἢ τραῦμα ἀνίατον ἔχει. ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος τοιῦτος. "ἀλλ' ὁποῖος; Δίκαιος ὡς λέων πεποιθώς. τοιῦτος γὰρ ὁ Ηλίας· ἐνδὺς γοῦν τὸν βασιλέα ἐρεθίσθαι πρὸς αὐλοῖ, ἢ εἰπόντος ἐκείνου, Ινα τί σὺ ταράττεις τὸν Ισραήλ; σὸκ ἐγὼ ταράττω, φησὶν, ἀλλὰ σύ, ἢ ὁ οἶκος τῦ πατρός σου. ἀληθῶς δίκαιος ὡς λέων πεποιθώς. καθάπερ γὰρ λέων κυνηδίαν πᾶσαν ἀπωλεῖς, καταξιωθεὶς τῦ βασιλέως· καὶ τὸν παρουσίαν εἶχεν ἐκεῖνος, ἀλλ' εἶχε μηλωτὴν σοῦ, ἱμάτιον τῆς παρουσίας ἐκείνης σημαίνειν. ἡ μὲν γὰρ παρουσία ἐκείνη τὸν λιμὸν ἔπαυε τὸν χαλεπὸν· ἡ μηλωτὴ ἢ αὕτη τὰ διὰ ἔλυσεν, αὕτη τὸν Ιορδάνην ἔρησεν, αὕτη τὸν Ελισαῖον διπλοῦν Ηλίᾳ ἐποίησεν. ὦ πόσον τῆς ἀρίστης ἡ ἀρετή. οὐχὶ τὰ ῥήματα αὐτῆς" μόνα, σοφὰ πὰ σώματα, ἀλλὰ ἢ αὐτὰ τὰ ἱμάτια τῆ κτίσει πᾶση πάντοτε ἰσχὺν αἰδίμενα. ἡ μηλωτὴ τότε ⓦ Ιορδάνην ἔρησεν· τὰ ὑποδήματα τῶν ποδῶν παίδων ὃ πῦρ κατεπάτησεν· "ὃ ξύλον τὸ Ελισαῖε τὰ ὕδατα μετέβαλε, καὶ σιδήρου ὑπῆρ" τῆς ἀληθοφυείας βαρύτερον ἐποίησεν· ἡ ῥάβδος Μωϋσέως τὸν ἐρυθρὰν ἔρησεν θάλασσαν, τὸν πέτρην ἔρρηξε· τὰ ἱμάτια Παύλου νοσήματα ἤλασεν· ἡ σκιὰ Πέτρου θαύματα ἐφυλάδυσεν· ἡ τέφρα τῶν ἁγίων * μυρίων πονηρῶν ἀπηλαύνει δαιμόνων. διὰ τῦτο μετ' ὀλίγον ἀπόντα σοφὰ πάντα ποιήσει, καθάπερ ἢ ὁ Ηλίας. ἡ γὰρ δι' ἐμὲ σοφὸν ἢ ἐμὴ ἔνδυμα ἢ τὸν ἔξωθεν φαντασίαν τῦ βασιλέως· ἀλλ' ἐμὲ τὸν ψυχὴν ῥάκια σοφὲβεβλημένην, αἰχμῶσαι, ῥυπῶσαι, ἢ καταδίκου πάντος ἀθλιώτερον ἀπεργάσασθαι. σὲ ἰδὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἢ δοῦλον ὄντα τῶν παθῶν, κατηφήσησον αὐτὸν τῆς ἀρχῆς. καθάπερ γὰρ ὅτι τῆς σκηνῆς, ἀλλ' οὐχ ὅτι τῆς ἀληθείας ἐδόκει βασιλέα βλέπειν. τί γὰρ ὄφελος τῆς ἔξωθεν" ὑπαρείας, ὅταν ἔνδον πενία" τοιαύτη ᾖ; τί δ' βλάβος τῆς ἔξωθεν πενίας, ὅταν ἔνδον πολῦτος ἀπεκέηται πλοῦτος; τοιῦτος λέων ἦν ἢ ὁ μακάριος Παῦλος. Εἰσελθὼν γὰρ εἰς δεσμωτήριον, & βοήσας μόνον, τὰ θεμέλια ἄπαντα ἔσεισε, πὰ δεσμὰ κατέφαγε, σὸκ ὠδύσε χρησάμενος, ἀλλὰ ῥήμασι. δέδοικε μὲν ἐκεῖνον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι πλέον λέοντος ἐρὴ κελεῦει. ὁ μὲν γὰρ λέων εἰς δίκτυα πολλάκις ἐμπεσὼν ἁλίσκε)· ④ δὲ ἅγιοι διῶκται, τότε ἰσχυρότερον γίνονται· καθάπερ [οὖν] ἢ ὁ μακάριος σὸκ ὅτι τῦ δεσμωτηρίῳ τότε ἐπέπνει, σὸν δεσμὰ λύσας, σὸν τοίχους σαλεύσας, ⓦ δεσμοφύλακα ἔσωσε, ἢ τῷ τῆς εὐσεβείας χλωρασάμενος λόγῳ. ὁ λέων φεύγε), ἢ τὰ θηρία φυγαδεύει πάντα· ὁ ἅγιος φεύγε), ἢ σὸν δαίμονας ἀπηλαυνόμενον πάντοτε. "ὅπλα τῦ λέοντος, κόμη τραχεῖα, ὀνυχες" ἀκμαῖοι, & ὀδόντες ἠκονημένοι· ὅπλα δικαίου, φιλοσοφία, καρτερία, ὑπομονή, ὑπερορία τῶν παρόντων ἁπάντων. ταῦτα τὰ ὅπλα τις ἔχων, σὸκ ἂν θεράπων πονηρῶν μόνον, ἀλλὰ ἢ αὐτῶν καταγελάσεται τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων.

Φεύγωμεν τοίνυν τὸν χν Θεὸν ζωῆς, ἄνθρωποι, ἢ σοφὲς ἀσεβεῖσαι σῦ ποτε· ἀλλὰ καὶ ἀπόντων εὐτελέστερος σοὶ δοκῆς, πάντων δυνατώτερος ἔσῃ· ὥσπερ ἂν ἀμελήσῃς τῆς χν ψυχικῆς ἀρετῆς,

Παροιμ. κη. α. γ. Βασ. κη. ι.

ρετῆς,

ρετῆς, κἂν ἀπάντων δυνατώτερος ἦς, εὐχείρωτος ἔσῃ τοῖς ὑπιουλεύουσιν ἅπασι. καὶ τοῦτο
ἔδειξε μὲ τὰ εἰρημένα παραδείγματα· εἰ δὴ βούλει, καὶ δι' ἔργων σε διδάξαι πειράσομαι
τῶν δικαίων ὃ ἀκατανίκητον, καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν ὃ εὐχείρωτον. ἄκουσον μοῦ, πῶς ἀμφό-
τερα ταῦτα ὁ προφήτης ἠίξατο. Οὐχ οὕτως ὡς ἄσιδος, οὐχ οὕτω, φησὶν· ἀλλ' ἢ ὡς ὁ Ψαλ. α. δ.
3 χνοῦς, ὃν ἐκβάλλει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος ταῖς τῶν ἀνέμων
ἐμβολαῖς προΐσταται ῥᾳδίως ἀναρριπιζόμενος, οὕτω δὴ καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς ὑπὸ παντὸς πειρα-
σμοῦ προτρέπεται. ὅταν γὰρ αὐλὸς ἑαυτῷ πολεμῇ καὶ τὴν μάχλον πάθος ἐπιφέ-
ρῃ, ποία αὐτῷ σωτηρίας ἐλπὶς οἴχεται προδιδόμενος, καὶ διωκόμενος πολέμιον προκαλεῖται ὃ
ζωοποιός; ἀλλ' οὐχ ὁ δίκαιος τοιοῦτος. ἀλλὰ ποταπός; ἄκουσον τοῦ αὐτοῦ προφήτου λέγον-
10 τος· Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον, ὡς ὄρος Σιών. τί πολ' ὄφελος, ὡς ὄρος Σιών, Οὐ σαλευθή- Ψαλ. ρκδ. α.
σεται εἰς τὸν αἰῶνα, φησί. καὶ γὰρ ὅσα ἐνῆν προστετάγκασι μηχανήματα, ὅσα δὴ ἀκοντίσας
βέλη, ὅρος καταῤῥῖψαι βουλόμενος, ἐκείνου μὲν οὐδέποτε προέσῃ· πῶς γάρ; τὰ δὲ μη-
χανήματα ἅπαντα διαλύσεις ἅπαντα, καὶ τὴν σαυτοῦ κατηφύσεις ἰσχύν. τοιοῦτος ἐστὶν ὁ δίκαιος·
ὅσας δὴ δέξηται πληγάς, αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἔπαθεν ἄλγος· τῶν δὲ ὑπιουλευόντων καταλύσῃ
15 τὴν δυνάμιν, οὐκ ἀφαιρεθέντων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ δαιμόνων αὐτῶν. ἤκουσας μοῦ πολλάκις,
πόσα προσηγάγετο μηχανήματα τῷ Ἰὼβ ὁ διάβολος· καὶ οὐ μόνον οὐ κατίσχυσεν ἐκεῖνος ὃ ὅσος,
ἀλλὰ καὶ ἐκλυθεῖς ἀνεχώρησε, τὴν βελῶν αὐτοῦ καταχλαδήσαντος, καὶ τῶν μηχανημά-
των ἠμυδρῶν ἀχρήστων ἀπὸ τῆς προσβολῆς ἐκείνης. ταῦτ' οὖν * ὑπισχνούμενοι, τῆς ζωῆς
ὑπιμελώμεθα τῆς ἡμετέρας, καὶ μήτε προῒ χρήματα * ἀποβαλλώμεθα, ἀπολλύμενα,
20 μήτε προῒ δόξαν τὴν σεμνοτέραν, μήτε προῒ σῶμα ὃ γηράσκει, μὴ προῒ κάλλος ὃ μαραι-
νόμενον, μὴ προῒ πυρὶ τὴν ἁρπαζομένην· ἀλλὰ προῒ τὴν ψυχὴν ἅπασαν ἀναλίσκωμεν
τὴν ὑπιμέλειαν, καὶ ταύτην πάντη θεραπεύσωμεν ὑπερ. σώματα μὲν γὰρ θεραπεύσαι
νεοσηκότα οὐ πάντη ῥᾴδιον, ψυχὴν δὲ ἁρρωστοῦσαν ἰάσασθαι ῥᾴδιον ἅπασι. καὶ ἡ μὲν τοῦ
σώματος * θεραπεία δεῖται καὶ φαρμάκων καὶ ἐργαλείου *, ἡ δὲ τῆς ψυχῆς * εὐνοίας καὶ
25 ἀδαπάνου· καὶ τῆς μὲν ἁρπαζούσης ἡ φύσις μετὰ πολλοῦ τοῦ πόνου τῶν ἀναλωτῶν ἀπαλλάτ-
ται πραγμάτων (καὶ γὰρ σιδήρου ἐπαγαγεῖν ἀναγκαῖον πολλάκις, καὶ πυρὸς φάρμακα)
ὅτι δὲ τῆς ψυχῆς οὐδὲν τοιοῦτον ἐστίν· ἀλλὰ ἀρκεῖ θελῆσαι καὶ βουληθῆναι μόνον, καὶ πάντα
κατόρθωται. καὶ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας μάλιστα ἔργον. ὅπου γὰρ ἀπὸ μὲν τῆς τοῦ σώ-
ματος ἀῤῥωστίας οὐ πολλὴ γίνεται αἰσθησις (καὶ γὰρ μὴ νοσήσωμεν, ἐπελθὼν ὁ θάνατος
30 αὖθις φθορᾷ καὶ καταλύσει πάντως) ὃ δὲ πᾶν ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἡμῖν ὑγιὲς καὶ ἅπαν, τοῦ πολλῷ
χρησιμωτέρου καὶ ἀναγκαιοτέρου ῥᾳδίαν ἐποίησε καὶ ἀδάπανον καὶ ἀνώδυνον τὴν θεραπείαν.
πόσα δεῖ ἐξοδεῦσαι ἀποδημίαν, ποίαν δὲ συνοικίσαι, ὅταν σώματος μὲν νοσοῦντος, ἔνθα καὶ
ἀργυρίου δεῖ καταβαλεῖν, καὶ ἰατροὺς προσκαλέσαι, καὶ ὀδυνῶν ὑποστῆναι πολλῶν, τοσ-
αύτων ποιούμεθα προνοίας, καὶ ταῦτα οὐ μεγάλης ἡμῖν τῆς βλάβης ἀπὸ τῆς ἀῤῥωστίας γι-
35 νομένης ἐκείνης· ψυχῆς δὲ καταφθειρομένης, καὶ ταῦτα, μήτε ἀργυρίου καταβαλεῖν μέλλον-
τας, μήτε ἐτέρους διενοχλῆσαι, μήτε ὀδυνᾶς ὑφίστασθαι, ἀλλὰ χωρὶς τούτων ἁπάντων δύνα-
μένης τοῦ προελέσθαι καὶ βουληθῆναι μόνον ἅπασαι αὐτῆς δυνάμεις ποιῆσαι τὴν διόρθωσιν·
καὶ ἀκριβῶς εἰδότες, ὡς εἰ μὴ τοῦτο ποιήσαιμεν, τὴν ἐφάπαξ ὑποστησόμεθα δίκην καὶ ταύ-
της ἀφάτου τιμωρίας καὶ κολάσεως καὶ πυρὸς; εἰπὲ γάρ μοι, εἴ τις ὑπέσχετο παιδεῦσαί σε τὸ-
40 χον ἰατρικὸν ὃ βραχίονα καιομένου ῥοπὴν χρυσίου καὶ πόνου, οὐκ ἂν ὑπηρέτην ἐνόμισας; οὐκ ἂν κατεδέξω καὶ ποιῆσαι καὶ παθεῖν ἅπαντα, ἅπερ ἐκέλευσεν ὁ ταῦτα ὑπαγγελλόμενος; ἰδοὺ νῦν ἔξεστι χωρὶς πόνων, οὐχὶ σωμάτων, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς τραυμάτων τὰ φάρμακα
λαβεῖν, καὶ χωρὶς ὀδυνῶν πρὸς ὑγίειαν αὐτὴν ἐπαναγαγεῖν. μὴ τοίνυν ἀμελῶμεν. ποία
γὰρ ὀδύνη, εἰπέ μοι, ὀργὴν ἀφεῖναι δυναμένη; ὀδύνη μὲν οὖν ἐστὶ θυμηκαχεῖν, καὶ μὴ κα-

ἰδηλάτηεαλ. ποῖος πόνος δύναλ ϗ αἰτῆσαι μυεία ἀγαθὰ παρὰ τοῦ θυμῶν διδόντος Θεοῦ; ποῖος πόνος, μὴ κακῶς εἰπεῖν μηδένα; ποία δυσκολία ἀπαλλαγῆναι φθόνου ϗ βασκανίας; ποῖος μόχθος ἀγαπᾶν τὸν πλησίον; ποία ραθυμία μὴ φθέγγεσθαι αἰσχρὰ ῥήματα, μὴ λοιδορεῖσθαι, μήτε ὑβρίζειν; ποῖος κάματος μὴ ὁμνύναι; πάλιν γὰρ ὅπερ πολλάκις ἔφην παραινέσεως. πόνος μὲν οὖν μέγιστος, ὃ ὁμόσαι· πολλάκις γοῦν ὑπὸ θυμοῦ καὶ ὀργῆς κατεχόμενοι διωμοσάμεθα μηδέποτε παλλαγήσεσθαι τοῖς λελυπηκόσιν. εἶτα τῆς ὀργῆς σβεσθείσης ϗ τοῦ θυμοῦ χαλασθέντος βουληθέντες καταλλαγῆναι, ϗ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης κατεχόμενοι τῆς ὅρκων ἠλγήσαμεν, ὥσπερ τινὲς παγίδι κατεχόμενοι ϗ δισμοῖς ἁλόντες ζωνδεδεμένοι. ὅπερ ϗ ὁ διάβολος εἰδὼς ϗ ἀκριβῶς ὁπλισάμενος, ὅτι πῦρ ὄντι ὁ θυμὸς καὶ ῥᾳδίως σβέννυται, ϗ τοῦ θυμοῦ σβεσθέντος καταλλαγὴ γίνεται ϗ φιλία, βουλόμενος ὃ πῦρ τοῦτο μόνιμον ἀβέσβεστον, ὅρκῳ πολλάκις ἡμᾶς κατέδησεν· ἵνα κἂν ἡ ὀργὴ λήξῃ, ἡ ἀνάγκη τοῦ ὅρκου μένουσα διατηρῇ τὴν πυρκαϊὰν ἐν ἡμῖν, ϗ δυσὶ θάτερα ᾖμεν, ἢ καταλλαγῶμεν ὑπορκήσωμεν, ἢ μὴ καταλλαγῶντες τοῖς τῆς μνησικακίας ὑπεπίμοιροι καὶ θυμώδεις καταστήσωμεν ἑαυτούς. ταῦτ' οὖν εἰδότες φεύγωμεν τοὺς ὅρκους, ϗ μελετάτω ὃ τόμα ἡμῶν λέγειν ζωηρῶς, πίστιν ϗ ἕξιν τούτου πάσης ἀλαζονείας ἡμῖν ὑπάρχουσαν. γλῶττα γὰρ παιδευθεῖσα τοῦτο λέγειν, ὃ ἐν ῥήμασιν αἰσχύνεται καὶ ἑρμηνεῖα ῥήματα ἐξενεγκεῖν αἰσχρὰ ϗ ἀπρεπῆ καὶ ὑπὸ ζωηδίας παραχθεῖσα πάλιν, πολλοὺς ἔχουσα τοὺς κατηγόρους ἀναισχύντως. ὅταν γὰρ τις ἴδῃ μὴ ὀμνύοντα αἰσχρὰ φθεγγόμενον, ἐπιβοήσεται ῥᾳδίως αὐτῷ ϗ καταγελάσεται ϗ κωμῳδὸν ἐρεῖ· σύ, ὁ τοῖς ἄλλοις ὅτι πᾶσι λέγων, ὅρκον οὐκ ἀνέχῃ παρεῖσθαι, ϗ ῥήμασιν αἰσχροῖς καταισχύνεις σεαυτόν; ὥστε ϗ ἀπὸ τῆς πρόσεως συναιρόμενοι, πρὸς βύσσασθαι ἐπιζητοῦμεν. τί οὖν, ἐὰν ἀνάγκη, φησί, ὀμόσαι; ὅπου νόμος ἀβασανίστως ἐστί, ἐκεῖ οὐκ ἔστιν ἀνάγκη. καὶ δυνατόν, φησι, καθόλου μὴ ὀμνύειν; τί λέγεις; ὁ Θεὸς ἐκέλευσε, ϗ τολμᾷς ἐρωτῆσαι, εἰ δυνατὸν φυλάξαι τὸν νόμον; ἀδύνατον μὲν οὖν τὸ μὴ φυλάξαι. καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς πρώτων ὑμᾶς πεῖσαι βούλομαι, ὅτι οὐ τὸ μὴ ὀμνύειν, ἀλλὰ τὸ ὀμνύειν ἀδύνατον. ἰδοὺ γοῦν χειμὼν ἐκέλευσε εἰσενεγκεῖν τὴν πολιν οἰκουμένην ἀσχημονῆσαι τὴν τῆς πολλῆς ἀσφαλείας δύναμιν, ϗ ὁ σπέος εἰσενήνεκε), ϗ τῆς ἀπαραιτήτου ἐστὶν ἀνάγκης λεγόντων, τί μέλλεις, αὐθένται; τί ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἀναβάλλῃ ἡμᾶς; μὴ γὰρ δύναται σκεφυγεῖν. βασιλέως νόμος ἐστὶ μὴ ὀμνύειν ὀρθῶς. τί λέγεις, εἰπέ μοι; βασιλεὺς ἐκέλευσε χρήματα εἰσενεγκεῖν, ϗ ἀδύνατα μὴ εἰσενεγκεῖν· ὁ Θεὸς ἐκέλευσε φεύγειν τοὺς ὅρκους, ϗ λέγεις, ὅτι ἀδύνατον φεύγειν τοὺς ὅρκους; ἔκτιν ἔχω τούτῳ ἡμέραν τὴν τούτης ὑμῖν παραστῆσαι τὰς ἐντολάς· λοιπὸν ὑμῖν συντάξασθαι βούλομαι, ὡς ἀφιστάμενος, ἵνα ἀσφαλίσωμαι. οὐκ ἔστι πολυλογία τις ὑμῖν ἔσται, οὐδὲ συγχώσω. μάλιστα μὲν γὰρ, εἰ ϗ μηδὲν εἴρηται, πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς ἔδει διορθώσασθαι τοῦτο (οὐδὲν γὰρ ποικίλον ὄντι, οὐδὲ πολλῆς δεόμενον κατασκευῆς) ὅταν δὲ ϗ τοσαύτης ἤδη παραινέσεως ϗ συμβουλῆς ἀπολελαυκότες, ἵνα ἀπολογίαν εἰπεῖν ἔχητε ἐγκαλούμενοι, ϗ ὅτι τὸ βήματος ἐξῶτες τὸ φοβερὸν, ϗ θυμώδεις ἀπαντῶμεν τοῖς παραινέσεσι ταύτης; οὐκ ἔστι οὐδεμίαν εἰπεῖν ἀπολογίαν, ἀλλ' ἀνάγκη ἢ κατορθώσαντας ἀπελθεῖν, ἢ μὴ κατορθώσαντας κολάζεσθαι ϗ τὴν ἑκάτερον ἀναμένειν δίκην. ταῦτ' οὖν ἐννοήσαντες ἅπαντες *, ϗ μὴ πολλῆς ἐντεῦθεν ἀναχωρήσαντες τῆς φερεπόνου, ἀλλήλοις παρακελεύσασθε πάντα τὸν τοσαύτης ἡμέρας εἰρημένα μὴ πάσης τηρῆσαι τῆς φυλακῆς ὅπως τῆς ἐξουσίας τῆς ὑμετέρας· ἵνα ϗ ἡμῶν σιγώντων, ἀλλήλους παιδεύοντες, οἰκοδομοῦντες, παρακαλοῦντες, πολλὴν ὑπερβάλλησθε τὴν ὑπόδοσιν· ϗ τὸν λοιπὸν ἅπαντα ἐκπληρώσαντες νόμους, ἀπολαύσητε τῆς αἰωνίου τρυφῆς· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ϗ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα,

δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΠΑΙΝΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΩΡΘΩΚΟΤΩΝ

Ὁ μὴ ὀμνύων, ἢ ὅτι οὐκ ὀφείλει τις ἁμαρτάνεσθαι μὴ ἐπίστασθαι ἀκριβῶς ἁπάντων λογίων τὸ σκληρὸν, ἢ ἀφ' οὗ μὴ χρήσιμον πολλοὶ ἐδόθησαν αἱ ἅγιαι γραφαὶ, εἰς τοῦτο. Οἱ ἀγαθοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ἢ φιλοσοφία κόσμου, ἢ πρὸς τῷ τέλει φεύγει τὸ μὴ ὀμνύειν. Λογ. θ. Ψαλμ. ιη. α.

Καὶ πρόσω πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶν πρὸς ὑμᾶς *, εἶπε γὰρ καὶ ἀεὶ μᾶλλον ὑμῶν μᾶλλον ἢ καὶ ἀεὶ μᾶλλον ὑμῶν, εἰ καὶ μὴ σώματος πρόνοια, ἀλλ' ἀγάπης δυνάμει. Οὐδὲ γὰρ ἕτερός μοι βίος [τίς] ἐστιν, ἀλλ' ὑμᾶς καὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ἡ φροντίς. ὥσπερ γὰρ ὁ γεωργὸς οὐδὲν ἕτερον μελεμᾶ, ἀλλ' ἢ καὶ σπέρματα καὶ καὶ λήια, καὶ ὁ κυβερνήτης καὶ κύματα καὶ τοῦ λιμένος· οὕτω καὶ ὁ λέγων τοῦ ἀκούοντας καὶ τῶν ἐκείνων προκόπτειν, καθάπερ * καὶ ἐγὼ νῦν. διὸ καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς ἐμαυτοῦ σωτηρίας φέρω τῆς ἐμαυτοῦ· οὐκ οἶδα γὰρ ἂν μείνω, ἀλλὰ καὶ οἴχει. Εἰ γὰρ καὶ πολὺς ὁ δῆμος, καὶ βεβαιοῖ τῆς ἐμῆς καρδίας τὸ μέγεθος, ἀλλὰ σύρφακα ἡ ἀγάπη, καὶ ὑπεκχωρῆσαι οὐ θέλει. Καὶ ἂν ἐξῆς οὐκ ἔτι λειπτὴ ἐρῶ. Οὐδὲ γὰρ ἡμᾶς στενοχωρούμεθα περὶ ὑμῶν. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἐγὼ πολλῶν ἀπαγγελέντων, ὅτι δὲ ὑπεδεξάσθε * ἐποιησάμην, νόμους * ἀλλήλοις θέντες καὶ καταδίκας εἰσάγοντες τοῖς ἁμαρτάνουσι, καὶ ἡμερίας ἐπαγαγόντες τοῖς τὸ νόμιμον φυλάττουσι, ἡμερίαν τὴν ὑμῶν φρόνησιν, ὅπερ μείζονος ἀγάπης τεκμήριον. Οὐδὲ γὰρ αἰχμώμεθα πολυπραγμοσύνῃ ταῦτα ὑπὲρ μὴ περιεργίας ἐστὶν, ἀλλὰ κηδεμονίας αὐτὴ ἡ φιλοπραγμοσύνη. Εἰ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐπιδεὸς τοῦ ἰατροῦ πιμπλάσθαι τοῦ τὸ κάμνοντος, οὐδὲ ἡμῖν ἔγκλημα περὶ τῆς ὑμετέρας ἐξετάζειν ἀεὶ σωτηρίας. ὅτω γὰρ μαθόντες, τί μὴ ὑμῶν ἀπήρτισται, τί ὑπελέλειπται, μὴ τῆς προσηκούσης ἐπιστήμης καὶ λοιπὰ ἐπιδώσομεν φάρμακα. ἐγκωμίων τίνων ταῦτα περιεργασάμενοι, καὶ βλασφημησόμεθα τοῦ Θεοῦ, ὃν οὐκ εἰς πίστεις ἐπαιρόμεθα, οὐδὲ εἰς ἀγαθὰς κατεβάλομεν καὶ σπέρματα, οὐδὲ πολλοῦ χρόνου καὶ πολλῆς ἐδεήθημεν ἀναλαλῆς, ὥστε θεῖσαι καὶ λήια. Διὰ ταῦτα ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς καρδίας ἔχω συνεχῶς τῆς ἐμαυτοῦ· διὰ ταῦτα οὐκ ἀναβαλλόμεθα τὸ ποιεῖν τὰς διδασκαλίας, τῷ τῆς ἀκροάσεως καρφολόγους κέρδει. ἱκανὸς γὰρ ἐστὶ ἡμᾶς ὁ μισθὸς ἀναπαῦσαι, καὶ πέρασαι, καὶ μεταρσίους ποιῆσαι, καὶ πεῖσαι πάντα ὑμᾶς ὑπομένειν πόνον. ἐπεὶ οὖν πολλὴν τὴν ἀγωνοθεσίαν ὑμᾶς ἐπιδείξασθαι, φέρε δὴ καὶ ἡμᾶς τὸ χρέος λοιπὸν καταβάλωμαι, ὅπερ ὑπεχόμεθα πρόσω. καίτοιγε οὐκ ὀρῶ * πεπόνθατε ὑμῶν τοῦ, ἰδίᾳ ἐποιήσατο τὴν ὑπόθεσιν, καὶ συνηγωνίσασθε τοῦ λόγου. Ἀλλὰ τί ποτ' ἄρα τὸ αἴτιον; ἢ τῆς ἡμετέρας πραπίδος αὐτοὺς ἀπεστέρησεν; ἡ πραπὶς, ὡς ἔοικε, μετασχοῦσα αἰσθητῆς τοσούτου δεῖται ἀξίου εἰ μὴ πρόσω αἰσθητὸν ὅτι θείων λογίων ἀκροάσει ἐλθεῖν. ἀλλὰ δικαίως ταῦτα νομίζοιτο. Οὐδὲ γὰρ δὴ, εἰ τοῦτο ἴσως ἄτοπον, τοῦ πολλοὺς καὶ μακροὺς αἰτήσασθαι λόγους ὁ Χριστὸς μὴ τὸ δεῖπνον σκεῦος τὸ μυστικὸν· οὐκ ἄρ', εἰ τοῦτο ἀφαιρεῖται ἴσως, ἐπιστάσας πολλάκις τὸ πλῆθος ὅτι * γῆς ἐρήμου καὶ λόγου αὐτοῖς μετέδωκεν ἂν μὴ τὸν πραπίζειν. Εἰ γὰρ χρὴ τὰ καθ' ἡμᾶς εἰπεῖν, τοῦτο μὲν οὖν χρησιμωτάτη ἡ τῶν θείων λογίων ἀκρόασις. ὅταν γὰρ ἡς σαυτὸν πεπεικὼς, ὅτι μὴ τὸ φαγεῖν καὶ πιεῖν ἀνάγκη καὶ πρὸς ζωὴν ἀπαντῆσαι, πάντως καὶ ἄκων πολλῆς ἀπολαύσεις τῆς σωφροσύνης, καὶ ὅτι εἰς μέθην, ὅτι εἰς ἀδηφαγίαν κατενεχθήσῃ πολλάκις. ἡ γὰρ φροντὶς καὶ ἡ προσοχὴ τῆς εἰς τὸν σκληρὸν ἀφίξεως παιδεύει μὴ τῆς

προσηκούσης εὐκοσμίας καὶ ζοφῆς καὶ πάντα μεταλαμβάνει, ἵνα μὴ εἰσιλθὼν καὶ τῆς ἀδελφοῖς ἀναμιχθεὶς, εἶτα ἀποπτέων οἴνου καὶ ἐρευγόμενος ἀτάκτως, καταγελασθῇς παρὰ τῶν πόρνων ἀπόρνων. Ταῦτα δὲ πρὸς ὑμᾶς λέγω νῦν, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀπλεύθερον ὑμῶν, ἵνα δι' ὑμῶν ταῦτα μανθάνωσιν. ὁ γὰρ φαγεῖν κώλυμα ἀκροάσεως, ἀλλὰ τὸ ῥαθυμεῖν. σὺ δὲ καπάγωσιν νομίζων εἶναι τὸ μὴ νηστεύσας, καὶ ἕτερον προσιόντα ἐγκλημα πολλῷ μείζον ἢ χάριν ἐπιτίθεις, τὸ μηδὲ τὴν ἱερᾶς ταύτης μεταλαβεῖν τραπέζης· ἢ φρένα σὺ τὸ σῶμα, καὶ τάκεις λιμῷ τὴν ψυχήν. ἢ ποίαν ἔξεις ἀπολογίαν; ὅτι μὴ ἦλθες τὴν νηστείας ἕνεκα; ἔχεις σώματος ἀσθένειαν προβαλέσθαι, ὅτι δὲ ἀκροάσεως παρὸν ἔργοις εἶπε δῆλον· ὁ γὰρ τοῦ σώματος ἀσθένεια κωλύει τὴν θείαν λογίαν" μετέχειν. Εἰ μὲν γὰρ" ἔλεγον, μηδεὶς ἡμῶν νηστικὸς συμμετείθω, μηδεὶς φαγὼν ἀκροάσθω, εἶχές τινα συνηγορίαν· νυνὶ δὲ ὅταν ἡμεῖς ἕλκωμεν ἐπιτακτήριδα καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καλῶμεν, ποίαν ἕξεις ἀπολογίαν ἀπορραπτόμενος; καὶ γὰρ ἀμέτρητος ἀκροατὴς ἐκεῖσε ἂν ἦλθες, οὐχ ὁ φαγὼν καὶ πιὼν, ἀλλ' ὁ μὴ προσέχων τοῖς λεγομένοις, ὁ χασμώμενος, καὶ " σκυλυόμενος, καὶ τὸ μὲν σῶμα σὺν ταῦτα ἔχων, τὴν δὲ διάνοιαν ἀλλαχοῦ πλανωμένην. Οὗτος καὶ νηστεύων, πρὸς ἀκρόασιν ἐστὶν ἄχρηστος· ὁ μὲν τοι διεγηγερμένος καὶ νήφων ἐκ ζαυτείνων ἑαυτῷ τὴν διάνοιαν, καὶ ἐδηδοκὼς, καὶ πεπωκὼς ἢ, πάντων "ὑπερτεθυότερος ἀκροατὴς ἂν ἡμῖν ἦλθεν. ὅτι μὲν γὰρ τῆς ἔξωθεν δικαστηρίων καὶ βουλευτηρίων εἰκότως οὗτος ὁ νόμος ἐκφέρεται. " οὐ γὰρ ἴσασι φιλοσοφεῖν. διὸ καὶ ἐκεῖνοι ὥσπερ τραφῶσαι, ἀλλ' ὥσπερ διαῤῥαγεῖσαι πάντοθεν γὰρ ὕδωρ κέχυται πολλαχοῦ. διὰ τοῦτο ἑαυτὸν ἀχρήστους ποιοῦσι τὴν τῶν γραμμάτων οἰκονομίαν καταλιπόντες, καὶ τὰ δικαστήρια καὶ τὰ βουλευτήρια ἀπεκλείσαντες καὶ μεσημβρίας. ὧν ταῦτα ὑμεῖς οὐδὲν τοιοῦτοι· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὁ φαγὼν ὅμως νήφει τῇ τῆς ψυχῆς σωφροσύνῃ ἐφάμιλλος [ἕξει]. οὐ γὰρ ὥσπερ " διαῤῥαγεῖσαι τὴν γαστέρα, οὕτω σκυτῶσαι καὶ λογισμὸν ἐκβάλει καὶ πίνει· ἀλλ' ὥσπερ τὸ σῶμα καθαπτικὸς αἰσθήσεως.

Ἀλλὰ τῆς μὲν παρούσης ταύτης ἄλυσις· ὥρα δὴ λοιπὸν καὶ τῆς ἀποδόσεως ἅψασθαι. καίτοι ἀνάδυε) καὶ ὀκνῶ πρὸς τὴν διδασκαλίαν ταύτην εἰπεῖν ὁ λογισμός. ἀλλ' οὖν μὴ παρέλθωμεν. καὶ καθάπερ μήτηρ φιλόστοργος τράπεζαν ἔχουσα παρατιθεῖσα, τὴν σαρκῶν μὴ πρόσωπον ἀπόρνων, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς· τοῦτο δὴ καὶ νῦν πάσχω πρὸς ὑμᾶς, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἡμετέραν ἐποιησάμην τὴν ἀπουσίαν, ἀναδύομαι πρὸς τὴν ἔκλυσιν. ἀλλ' ὑμεῖς κἂν μὴ ὄκνον τοῦτον ἐκβαλεῖν. Εἰ γὰρ ἰατροῦ μοι μὴ ἀκριβείας πάντα πρὸς ἑκάστου "διαπραγματεύεται, μὴ προθυμίας ἡμεῖς ἀπόντα καταβαλόμεθα ὑμῶν. οὕτω γὰρ ἐκείνης τῆς ἀπουσίας παραμυθία, τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ἡ διδασκαλία· ὑμεῖς τε προσεπιπαρέσεσθε ἡμῖν ἀκούσεσθαι, εἰδότες, ὅτι μὴ πρὸς ἑτέρους ὑμῖν ἀπαγγέλλομαι ταῦτα ἀναγκαῖα. ἔδοξεν σαφέστερος ἡμῖν ὁ λόγος γένεσθαι), ἀνωθεν ἀναλαβόντες αὖθις ἐπάνειμι. ἐζητοῦμεν τοίνυν πρῶτον, διὰ τί ἕνεκα μὴ ἔτη τοσαῦτα ἐδόθησαν αἱ γραφαί. οὐ γὰρ ὅτι τῷ Ἀδὰμ, οὐδὲ ὅτι τῷ Νῶε, καὶ τῷ Ἀβραὰμ, ἀλλ' ὅτι τῷ Μωϋσέως ἐδόθη τοῦτο βιβλίοις. καὶ πολλῶν ἀκούειν λεγόντων, ὅτι Εἰ χρήσιμον ἦν, ἐξ ἀρχῆς ἔδει δοθῆναι· εἰ δὲ ἄχρηστον ἦν, οὐδὲ μὴν ταῦτα δοθῆναι ἐχρῆν. ἀλλ' ἕως οὗτος ὁ λογισμός. οὐ γὰρ δὴ πάντως, εἴ τι χρήσιμον μὴ ταῦτα, ἐξ ἀρχῆς ὤφειλε δίδοσθαι· οὕτω, εἴ τι πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐδόθη, τοῦτο πάντας ὀφείλει ἐκ μὴ ταῦτα μένειν. ἐπεὶ καὶ τὸ γάλα χρήσιμον· ἀλλ' οὐ διὰ παντὸς δίδοται, ἀλλὰ παισὶν ὅσον ἡμῖν δίδοται μόνον. καὶ ἡ σιρεὰ ζῴων χρήσιμος· ἀλλ' οὐδεὶς ἡμῶν αὐτῆς τὸ ἀρχὴν μεταδίδωσι, ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν παιδικὴν ἐξέλιπομεν ἡλικίαν. πάλιν, ὁ θὴρ χρήσιμον· ἀλλ' οὐ διὰ παντὸς φαίνεται). καὶ ὁ χιὼν ὑπερτίθεται· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐστέξισται. πῶς; αἱ γραφαί, φησι, οὐκ εἰσὶ χρήσιμοι; χρησιμώταται μὲν οὖν, καὶ ἀναγκαιόταται. καὶ Εἰ χρήσιμοι, τίνος ἕνεκεν, φησι, ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν οὐκ ἐδόθησαν; ὅτι δὲ διὰ γραμμάτων, ἐκ-

λα

λὰ διὰ τῶν γραμμάτων ἐβούλετο παιδεύειν τὴν ἀνθρωπίνην τὴν φύσιν ὁ Θεός. τί οὖν ἐστι, διὰ τῶν γραμμάτων; διὰ τῆς κτίσεως αὐτῆς. Εἰς τοῦτο γὰρ ὁ καθάλλιος ἐμπέσων ὁ ἀπόστολος, καὶ πρὸς ἕλληνας ἀποστέλλων τὸν λόγον, ὅτι οὐκ ἐμάθομεν ἐξ ἀρχῆς τὴν γραφὴν διορθοῦσθαι, ἕως τοῦ ἀπολογήσασθαι. Εἰπὼν γὰρ, Ρωμ. α. ιη.
ὅτι ἀποκαλύπτεται ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τὴν τὰ ἀληθῆ ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων· ἵνα μὴ εἴδει ἀπολογήσασθαι ἀπιστοῦντας αὐτῷ, καὶ πολλοὺς ἀπαρνουμένους, ὅτι ἡ πρόνοια ἔλλειψιν τὴν ἀληθῆ τοῦ Θεοῦ ἐποίησαν λέγουσι. Διότι τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς, καὶ πῶς φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς; πῶς ἢ ἠδυνάμην εἰδέναι Θεόν; ἢ τίς ἔδειξεν, εἰπέ; ὁ γὰρ Θεὸς ἔδειξεν αὐτοῖς, φησί. ποίῳ ὄμματι; ποίαν προφητικὴν πίστιν; ποῖα εὐαγγελιστήν; ποῖον διδάσκαλον, εἰ αἱ γραφαὶ μηδέπω ἦσαν; τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ, φησὶν, ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θεότης. ὃ δὴ λέγει τοῦτό ἐστι· τὸν κόσμον εἰς μέσον προέθηκε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων, ἵν' ἀπὸ τῶν ἔργων δημιουργὸν ταχέως ἐννοήσωσι. ὅπερ δὴ καὶ ἕτεροι ἔλεγον· Ἐκ γὰρ μεγέθους καὶ κάλλους τῶν κτισμάτων ἀναλόγως ὁ δημιουργὸς αὐτῶν καθορᾶται. Εἶδες τὸ μέγεθος· θαύμασον τὸν δυνάμει τὸν ποιήσαντα. Εἶδες τὸ κάλλος· ἐκπλάγηθι τὸν σοφὸν τῆς κοσμοποιΐας. σοφ. ιγ. ε.
ὅταν οὖν καὶ ὁ πρόφητης ἐμφάσεως ἔλεγεν· Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται τὸν δόξαν τοῦ Θεοῦ. πῶς οὖν διηγοῦνται, εἰπέ μοι; φωνὴν οὐκ ἔχουσι· γλῶσσα δὲ οὐκ ἐστὶν αὐτοῖς οὐκ ἔστι. πῶς οὖν διηγοῦνται; διὰ τῆς ὄψεως αὐτῆς. ὅταν γὰρ ἴδῃς τὸ κάλλος, τὸ μέγεθος, τὸ ὕψος, τὸν ἥλιον, τὸ σῆμα τὸ πρὸς πᾶσιν ἕρπον ἀκμαιότατον, καὶ ὡσανεὶ φωνῆς ἀκούων, καὶ διδασκόμενος διὰ τῆς ὄψεως, προσκυνεῖς τὴν ποιήσαντα σοῦ τὰ ὄμματα ὕπνῳ κλεῖσαι καὶ πάλιν ἀνοῖξαι. ψαλ. ιη. α.
σπεῦδε οὖν ὁ ἀναγνώστης ἐμφάσεως ἔλεγεν· Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται τὸν δόξαν τοῦ Θεοῦ. πῶς οὖν διηγοῦνται, εἰπέ μοι; φωνὴν οὐκ ἔχουσι· γλῶσσα δὲ οὐκ ἐστὶν αὐτοῖς οὐκ ἔστι. πῶς οὖν διηγοῦνται; διὰ τῆς ὄψεως αὐτῆς. ὅταν γὰρ ἴδῃς τὸ κάλλος, τὸ μέγεθος, τὸ ὕψος, τὸν ἥλιον, τὸ σῆμα τὸ πρὸς πᾶσιν ἕρπον ἀκμαιότατον, καὶ ὡσανεὶ φωνῆς ἀκούων, καὶ διδασκόμενος διὰ τῆς ὄψεως, προσκυνεῖς τὴν ποιήσαντα σοῦ τὰ ὄμματα ὕπνῳ κλεῖσαι καὶ πάλιν ἀνοῖξαι. σπεῦδε οὖν ὁ ἀναγνώστης ἐμφάσεως ἔλεγεν· Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται τὸν δόξαν τοῦ Θεοῦ. πῶς οὖν διηγοῦνται, εἰπέ μοι; φωνὴν οὐκ ἔχουσι· γλῶσσα δὲ οὐκ ἐστὶν αὐτοῖς οὐκ ἔστι. πῶς οὖν διηγοῦνται; διὰ τῆς ὄψεως αὐτῆς. ὅταν γὰρ ἴδῃς τὸ κάλλος, τὸ μέγεθος, τὸ ὕψος, τὸν ἥλιον, τὸ σῆμα τὸ πρὸς πᾶσιν ἕρπον ἀκμαιότατον, καὶ ὡσανεὶ φωνῆς ἀκούων, καὶ διδασκόμενος διὰ τῆς ὄψεως, προσκυνεῖς τὴν ποιήσαντα σοῦ τὰ ὄμματα ὕπνῳ κλεῖσαι καὶ πάλιν ἀνοῖξαι.

δέχεσθαι τὸ μῆκος διείλετο, ἐκπλαγήσῃ καὶ παύσῃ. καθάπερ γὰρ τινες ἀδελφαὶ καὶ πατρῷον δέχεσθαι μίαν πολλῆς τῆς ἀγάπης οὐδὲ ὁ τυχὼν ἀλλήλαις ἐπηρεάζουσιν· οὕτω δὴ καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νὺξ μετ' ἀκριβείας ἁπάσης καὶ σταθμοῦ τὸ ἴσον μοῖραν διειλήφασι, καὶ οὐδὲ οἰκεῖος δέχεται θεσμὸς ὅρους, καὶ οὐδέποτε ἑτέρα τὴν ἑτέραν ὠθοῦσιν. οὐδέποτε οὖν ἡ χειμὼν μακρὰ γέγονεν ἡ ἡμέρα, ὥσπερ οὐδέποτε ἡ θέρους μακρὰ γέγονεν ἡ νύξ, τοσούτων προελθουσῶν ὡρῶν· ἀλλ' ἐν τοσούτῳ διαστήματι μήκει οὐδὲ ἀκαιρίαν, οὐχ ἡμίσειον, οὐ ῥοπὴν ὀφθαλμοῦ ἡ ἑτέρα τὴν ἑτέραν ἐπλεονέκτησε. διὰ ταῦτα δὲ ὁ ψαλμῳδὸς ἐκπλαττὶς αὐτῶν τὴν ἰσότητα, ἐβόα λέγων· Νὺξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν. διὰ ταῦτα εἰδὼς Φιλοσοφίαν, θαυμάσιος καὶ οὕτω τὴν ἀρχὴν ταύτην σεμνὰ ἀκίνητος τοῖς ὅροις. ἀκουέτωσαν ταῦτα οἱ πλεονέκται καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐφιέμενοι κερδημάτων, καὶ μιμείσθωσαν ἡμέρας καὶ νυκτὸς τὴν ἰσότητα. ἀκουέτωσαν οἱ πεφυσημένοι, καὶ μεγάλα φρονοῦντες, καὶ μὴ βουλόμενοι τὴν πρωτοτυπίαν ἑτέροις παραχωρεῖν. ἡ ἡμέρα τῇ νυκτὶ παραχωρεῖ, καὶ οὐκ ὀκνεῖ τοῖς ἀλλοτρίοις ὅροις· σὺ δὲ ἀεὶ τιμῆς ἀπολαύων, οὐκ ἀνέχῃ τοῖς ἀδελφοῖς μεταδοῦναι τούτης; καὶ σκόπει μοι νομοθέτην σοφόν. ἐν χειμῶνι μακρὰν ἔταξε τὴν νύκτα, ὅτι ἀπαλώτερα τὰ σπέρματα, καὶ καταψύχεσθαι διόμβημα μᾶλλον, καὶ θερμοτέρας οὐκ ἀνέχεται τῆς ἀκτῖνος· ἐπειδὴν δὲ αὐξηθῇ, συναύξει πάλιν αὐτοῖς ἡ ἡμέρα, καὶ τότε μακροτέρα, ὅταν ὁ καρπὸς ἀκμάζῃ λοιπόν. οὐ τοῖς σπέρμασι δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοῖς σώμασιν ὁπτιτήδειον. ὅπου γὰρ τοῦ χειμῶνος τὸ ναυτικὸν καὶ κυβερνητικὸν καὶ ὁδοιπορικὸν καὶ γραπτὸν καὶ γεωργικὸν τὰ πολλὰ οἴκοι κάθηται τῷ κρυμῷ συνδιδεμένον, καὶ ἀργίας χειμερίου τοῦ χειμῶνός ἐστι, δικαίως ἐπὶ πλέον τοῦ χρόνου εἰς νύκτα μακρὰν ἐπαλίσκεσθαι ἐπέτρεψεν ὁ Θεός, ἵνα μὴ πρόεπται ἡ τῶν ἡμερῶν ὁ μῆκος, οὐδὲν δυναμένων ποιεῖν τὸν δεσπότην. τί οὖν τις εἴποι τὴν ὡραίαν τῶν ὀπωρῶν τάξιν; πῶς δὲ αὖ πάλιν, καθάπερ πρόθυμοί τινες χορεύσαι τὸν κύκλιον, μετὰ πολλῆς τῆς εὐταξίας ἀλλήλας δεξιοῦνται, καὶ οὐ μικρὸν * ἀφορμὴν πρὸς τὰς ἐνθυμίας αἱ μέσαι δέχεσθαι ἀναζώσαι καὶ παύσασθαι; δέχεται τοῦτο ὅτι ἀπὸ χειμῶνος ἡμᾶς δέχεται θέρος, ὅτι σκληροῦ χειμῶνος βλάβας· ἀλλὰ μέσον τι ἐμβόλιμον ὂν ἔαρ, ὥστε πρόσκαιρα καὶ οὐ μικρὰ δέχεσθαι ἡμῶν τὰ πεπυκνωμένα καὶ σώματα δυσπαθῆ πρὸς θέρος· ὅπου γὰρ αἱ ἀθέσεις πρὸς τὸ ἐναντίον μεταβολαὶ νόσους καὶ βλάβας τίκτουσι τοῖς ἐναντίοις, ἀκριβώσασι ὁ Θεὸς ἀπὸ μὲν τοῦ χειμῶνος τὸ ἔαρ ἡμᾶς δέχεσθαι, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔαρος τὸ θέρος, ἀπὸ δὲ τοῦ θέρους τὸ μετόπωρον, καὶ οὕτω δὴ χειμῶνι παραπέμπειν, ὥστε ἀβλαβεῖς καὶ οὐ μικρὰν ἐκ τῶν ἐναντίων ὡρῶν δέχεσθαι τὴν μέσην ἡμῶν ἐγκίνεσθαι. ὡς οὖν οὕτως ἀθλίου καὶ ἀλγεινοῦ, ὡς ὁρᾷς μὲν θέρους, ὁρᾷς δὲ θαλάττης καὶ χιόνος, ὁρᾷς δὲ τοσαύτην ὡραν βιαζομένην οὕτως ἀκριβῶς, καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀδιάπτωτον τάξιν, νομίζειν ἀθλημάτων ταῦτα γίνεσθαι, ἀλλὰ μὴ προσκυνεῖν καὶ ἄπορα ταῦτα μὴ σοφίας τῆς προσκυνούσης δέχεσθαι μέρος;

Ἐχω τι δὲ τούτων πλέον εἰπεῖν. ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς δημιουργίας ἐκφαίνει καὶ συγκροτοῦντα τὰ πάντα Θεόν. ὅπου γὰρ κτίζοντι δημιουργοῦντι ἅπαντα παραχρῆμα καὶ οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐπιτήδειον, οὐδὲ, εἰ καὶ πρῆμεν, εἶδος ἦν αὐτῶν πῶς ἐγίνετο, τῆς ἀοράτου δυνάμεως αὐτὰ κατασκευαζούσης, αὐτὸν καὶ τρόπον τῆς δημιουργίας ἀρίστην ἡμῖν ἐποίησεν ἐγγενέσθαι διδάσκαλον, οὐχὶ φύσεως ἀκολουθίαν συνειλεῖς ἅπαντα τὰ γινόμενα. τοῦτο ἀσυμφυὲς ἐστι, ὅπερ εἶπον· οὐκοῦν ἀνάγκη σαφέστερον τοῦτο πάλιν εἰπεῖν. πάντες αὖ ὁμολογήσαμεν, ὅτι φύσεως ἐστιν ἀκολουθία, τὸ ὕδωρ οὐχὶ τοῦ γλυκέος φέρεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ τὸν γλυκὺν ὀπτὸν τῶν ὑδάτων. ἡ μὲν γὰρ ψυχρὰ πυκνή τις οὖσα καὶ σκληρὰ καὶ ἀντίτυπος καὶ συνεχὴς ῥᾳδίως δύναται φύσιν τῶν ὑδάτων τοῦ φύσαι, τὸ δὲ ὕδωρ ῥυτὸν οἷόν τε καὶ χεῦσον, μαλακόν τε καὶ διαῤῥέον, καὶ τοῖς ἐμπίπτουσιν εἴκειν ἅπασι, σῶμα διωθεῖσθαι φύσιν, καὶ σφόδρα κουφότατον ἦ. πολλάκις γοῦν ψηφίδος μικρᾶς

χρας ἐμπεσόσης εἶξε καὶ πᾶν ἐχώρησε, καὶ πρὸς τὸ βάθος αὐτὴν πρέπεμψεν. ὅτε μὲν οὖν ἴδης ὑχὶ ψαφίδα μικρὰν, ἀλλὰ τὴν γλῶν ἅπασαν ὑφαίνω τῷ ὑδάτων φερομένῳ καὶ μὴ κατα ποντιζομένῳ, θαύμασον τὴν δύναμιν τὴν ὑφ' ἧς φύσιν ταῦτα θαυματουργεῖται. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον, ὅτι ἡ γῆ ὑφαίνω τὸ ὑδάτων φέρεται; ὁ προφήτης τοῦτό φησι* · Αὐτὸς ὅτι Ψλ. κγ. ς.
θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, καὶ ὅτι ποταμοὺς ἡτοίμασεν αὐτήν. καὶ πάλιν, Τῷ θεμελιώσαντι τὴν γλῶν ὅτι τῶν ὑδάτων. Τί λέγεις; ψαφίδα μικρὰν ὕδωρ ὅτι τῶν κούφων οὐκ ἂν δυνηθῇ βαστάσαι, καὶ γλῶν ὅλην αὐτήν φέρει, καὶ ὄρη, καὶ βουνούς, καὶ πόλεις, καὶ φυτὰ, καὶ ἄνθρας, καὶ ἄλλα, καὶ ὰ κατα ποντίζεται; τί λέγω, ὰ κατα ποντίζεται; πῶς κάτω θεν ὁμιλεῖ τὸ αὐτῇ τὸ ὕδατος τοσοῦτον χρόνον, οὐ διελύθη καὶ πολὺς γέγονε τὸ πάχος; ἡ γὰρ ξύλων φύσις ὑδασι βραχὺ συσχεῖν δύναται χρόνον, σήπεται καὶ διαλύεται. καὶ τί λέγω, ξύλων φύσις; σιδήρου τί γένοιτ' ἂν ἀσθενέστερον; ἀλλὰ καὶ οὗτος διαλύεται πολλάκις, ὅταν πολὺς ὁ ὕδατος μένῃ· καὶ μάλα εἰκότως. ὁ γὰρ καὶ αὐτὸς ἀπὸ γῆς ἔχει τὴν ὕπαρξιν. διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν δραπετευόντων οἰκετῶν, ἐπειδὴ ταῖς πέδας καὶ ταῖς ἁλύσεις δεδεμένοι φύγωσι, πολλὰ ῥύακας ὑδάτων ἐλθόντες, καὶ διαμένοις σαπεῖσαν τὰς πέδας τοῖς ὕδασι, καὶ διαβαίνοντες ταύτη πεποιήκασιν. ὃ σιδήρεον, ῥᾳδίως λίθῳ παίοντες διακλῶσιν. εἶτα σίδηρος μὲν διαλύεται, καὶ ξύλα σήπεται, καὶ λίθοι φθείρεται ἀπὸ τῆς τῶν ὑδάτων φύσεως γῆς ὄγκος τοσοῦτος δεδεμένος τοσοῦτον χρόνον ὑπεκείμενος τοῖς ὕδασιν· καὶ κατεπατήθη, οὔτε διελύθη καὶ ἀπώλετο; καὶ τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη ταῦτα, καὶ διαβαίνοντα, καὶ θαρρῶν ἂν εἴπει οὐχὶ φύσεως ἔστιν ἔργα, ἀλλὰ τῆς τοῦ φύσιν προνοίας; Διὰ ταῦτα δὴς φησιν, Ο Ιωϛ κε. ζ.
χρεμάσας τὴν γλῶν ἐπ' οὐδενός· ἄλλος δέ τις, Ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς· καὶ ὅτι Ψλ. ζδ.
Ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν. καὶ δοκεῖ μοὶ ὅπερ τὰ παύτα εἶναι, πολλῶν ὄντων ἔχει τὸ συμ- Ψλ. κγ. ς.
φωνίαν. ὁ γὰρ εἰπὼν, ὅτι ὅτι τῶν ὑδάτων ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, τὸν αὐτὸν εἶπε τῷ εἰρηκότι, ὅτι ἐπ' οὐδενὸς αὐτὴν ἐκρέμασεν. Τὸ γὰρ ὅτι τῶν ὑδάτων ἐστάναι, ἴσον ἐστὶ τῷ κρεμασθαι ἐπ' οὐδενός. " ποῦ οὖν κρέμαται καὶ ἔστηκεν; ἀκούσον τοῦ αὐλοῦ λέγοντος· ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς· οὐχ ὅτι χεῖρας ἔχει ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι ἡ δύναμις αὐλοῦ ἡ περιοῦσα πάντων, αὐτή ἐστιν ἡ " συγκροτοῦσα * καὶ βαστάζουσα τὸ σῶμα τῆς γῆς. ἀλλ' οὐ πείθῃ τοῖς εἰρημένοις; " πείσθητι τοῖς ὁρωμένοις. καὶ γὰρ * ἐφ' ἑτέρου στοιχείου τὴν θαυματουργίαν ταύτην δείκνυσι πάρεστιν. τοῦ γὰρ πυρὸς ἡ φύσις αἰωρητός τί ἐστι καὶ ἡ πρὸς τὸ ὕψος ἀεὶ πηδᾶν καὶ ἄλλεσθαι πέφυκε. καὶ μυρία βιάσῃ καὶ κατάναγκάσῃς, οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο τῆς κάτω φορᾶς. πολλάκις γοῦν δάδα " ἡμμένην λαβόντες, καὶ κατὰ κεφαλῆς κλίνομεν, τοῦ πυρὸς τὴν ὁρμὴν οὐκ " ἀναγκάσαμεν κάτω νεῦσαι, ἀλλὰ καὶ ὕπτιος ὢν τὴν φλόγα πρὸς τὸ ὕψος ἐπαίρεται καὶ πάντα. ὅτι γὰρ τοῦ ἡλίου τοῦναντίον ἅπαν ἐποίησεν ὁ Θεός. ταῦτα γὰρ ἀκούσας αὐτοῦ πρὸς τὴν γλῶν ἔτρεψα, καὶ ὃ φῶς κάτω νεῦσαι ἐποίησε, μᾶλλον δὲ λέγω αὐτοῦ Διὰ τοῦ ῥήματος, κάτω βλέπει, φησὶ, καὶ τοῖς ἀβύσσοις φαίνει. Διὰ γὰρ σκότους ἐκείνους ἐλήλυθε. καὶ λύχνου φλὸξ οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο τοῦτο παθεῖν· ἄστρον δ' ὕτω μέγα καὶ θαυμαστὸν κάτω νεῦσαι καὶ πρὸς τὴν γλῶν βλέπει αὐτὸ σκοτίας τῷ πυρὶ δηλονότι τοῦ καθύσαντος δύναμιν. βούλει δ' ἕτερα εἴπω τοιοῦτον; τὰ τοῦ θαλάσσου τοῦ Φαινομένου ὕδατα παρελαμβάνει πάντοθεν, καὶ οὐ καταῤῥεῖ, οὐδὲ ἄξιται). καίτοι γε οὐκ ἔστι τοιαύτη τῶν ὑδάτων ἡ φύσις· ἀλλ' ἐπειδὰν τὰ κοῖλα ζωοτεχνῇ ῥᾳδίως, ἐπειδὰν δ' κεχυρωμένον ᾖ τὸ σῶμα, διαλιθαίνει πάντοθεν, καὶ οὐκ ἂν οὐδὲ μικρὸν αὐτοῦ στάσις μέσης ὅτι [τοῦ] τοιούτου σχήματος. ἀλλ' ἰδοὺ τὸ προσδόκητον τοῦτο γέγονεν ὅτι τῶν ὑγρῶν. καὶ τοῦτο αὖθ πάλιν ὁ προφήτης ἀνατέθεικεν ἔλεγε· Αἰ- Ψλ. ρμη. δ.
νήσατε Κύριον πάντα τὰ ὕδατα τὰ ὑφαίνω τοῦ ὑγρῶν. καὶ οὔτε τὸ ὕδωρ τοῦ πλοίου ἔσωσεν, οὔτε ὁ πλοῦς ὅτι τοσούτου χρόνου βαστάζων κάτω νεῦσαι τὸ ὑπεκείμενον ἀνέξηρανεν ὕδωρ. βάλε σε πάλιν εἰς τὸν γλῶν καταγάγωμεν, καὶ τὸ θαῦμα ὑπεδιέξωμεν; οὐχ ὁρᾷς ταυτὶ τὸν θαλασσὸν τὸν

κυμάτων

κυμίζ* γάμους καὶ πνευμάτων βιαίων; ἀλλ' αὕτη ἡ θάλαττα ἡ εὐρύχωρος καὶ μεγάλη * ἀλλὰ
καὶ μεγαλοψύχη ἀθετεῖ φάμμῳ τοιχίζεται. καὶ σκόπει Θεοῦ σοφίαν· οὐκ ἀφῆκεν αὐτὴν ἡσυ-
χάζειν, οὐδὲ ἠρεμεῖν, ἵνα μὴ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐπιλάθῃ νομίσῃς τὴν βύθαλάσσαν· ἀλλ' ἔνδοθι μάρ-
σα βοᾷ καὶ ταράττεται, καὶ μέγα ἠχεῖ, καὶ τὰ κύματα πρὸς ὕψος ἀναίσησιν ἄφατον. ἐπει- χ. μεγάλα
δὰν δὲ ἔλθῃ πρὸς τὸν αἰγιαλόν, καὶ τὴν φάμμον ἴδῃ, σκαλυθεῖσα πρὸς ἑαυτὴν πάλιν ἐ- 3
πάνεισι, δι' ἀμφοτέρων σε τούτων διδάσκουσα, ὅτι οὐχὶ φύσεως ἔργον ἐστὶ τὸ μένειν αὐτὴν ἐν-
τὸς τῶν οἰκείων ὅρων, ἀλλὰ τῆς τοῦ κατέχοντος αὐτὴν δυνάμεως. καὶ τοῦτο γοῦν καὶ ἀθε- χ. τὸν
νὲς ὂν τοιχίον ἐποίησε, καὶ ψάμμον καὶ ξύλα καὶ λίθους, οὐδὲ ὄρη τοῖς αἰγιαλοῖς προσέδωκε τούτοις, ἵνα χ. ἰ
μὴ τούτοις λογίσῃ τοῦ τοιχίου τὴν βύθαλάσσαν. τοῦτο γοῦν καὶ αὖθις ποτὲ τοῖς Ἰουδαίοις ὀνειδί- χ. πάλ
ζων ἔλεγε· Ἐμοὶ δὲ φοβηθήσεσθε Ⓜ τάξαντα ἄμμον ὅριον τῇ θαλάσσῃ, καὶ οὐχ ὑπερβήσεται; Ἱερ. ε. κζ.
οὐ τοῦτο δὴ μόνον ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν, ὅτι μέγεθος καὶ θαυμαστὸν Ⓜ κόσμιον ἐποίησε, καὶ ὅτι ὑπὲρ
φύσεως ἀκολουθίαν αὖθις ζωγρεῖται, ἀλλ' ὅτι καὶ ὀξὺ σφοδρῶς αὖθις ζωγρεῖται, θερμὸν καὶ ψυ-
χρόν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν, πυρὸς καὶ ὕδατος, γῆς καὶ ἀέρος· καὶ γὰρ ἀσθενῆ ταῦτα στοιχεῖα, ἀφ'
ὧν τόδε τὸ πᾶν ζωγρεῖται, ἀλλήλοις μαχόμενα ὑπ' ἀλλήλων οὐκ ἀπολώλη. οὐδὲ πῦρ
ἐπέβαλε καὶ αὖθις ἄπνοα, οὐδὲ ὕδωρ ἐπέλθοι ἐπίκλυστι τῷ οἰκουμένῳ. ἀλλ' ὅτι μὲν
τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων ταῦτα ζῇ, καὶ χολῆς αὐξομοιώσις πίπτεται πυρετὸς καὶ ὃν πάντι
ζώῳ λυμαίνεται, καὶ φλέγματος πλεονάζοντος πολλὰ νοσήματα φύεται καὶ ἀφθαίρει ὃ ζῶον·
ὅτι δὲ τοῦδε τοῦ πάντος οὐδὲν τούτων ζωύει· ἀλλ' ἕκαστον ὑμῶν, καθάπερ τινὶ χαλινῷ
καὶ δεσμῷ, τῷ βουλήματι τῷ παντοίως σου οἰκείους ἀφορίζοντι ὅρους, καὶ ἡ μάχη τούτων
εἰρωνὸς αἰτία ἐστὶ τῷ παντί. ταῦτα οὐχὶ καὶ τυφλῷ δῆλα, καὶ τοῖς σφόδρα αὐοπτοις. βύσσι-
νον, ὅτι οὐκ ἐπινοίας τινὸς γέγονε καὶ συγκροτήσεως; τίς γὰρ ὕφανεν ἄφρων καὶ ἀναίσθητος, ὡς χείμ
ἐρωῆ τοσούτων σωμάτων ὄγκον, τοσοῦτον κάλλος, τοσαύτην ζωὴν, τοιαύτην στοιχείων μά-
χην διέπειν, καὶ σκαιτίσαι, καὶ σχεδιάσαι, μὴ λογίσασθαι πρὸς ἑαυτὸν καὶ εἰπεῖν· ὅτι εἰ
μὴ πρόνοιά τις ἐστὶν ἡ Ⓜ ὄγκον τῶν σωμάτων σχέσουσα, καὶ μὴ συγχωρήσασα τὸ πᾶν
σκεδασθῆναι, οὐκ ἂν ἔμεινεν, οὐκ ἂν διήρκεσεν. τοσαύτη μὲν ὡρῶν βύθαλάσσα, τοσαύτη δὲ ἡμέρας 29
καὶ νυκτὸς συμφωνία, τοσούτων δὲ ἀλόγων ζώων ἡλίκων καὶ φυτῶν καὶ σπερμάτων καὶ βοτάνων ἐπὶ
τῷ βαδίζειν, καὶ οὐδὲν εἰς τὸν παρόντα ἡμέραν οὔτε διέπεσεν, οὔτε ἀνηλώθη καθάπαξ.

Οὐ ταῦτα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἕτερα τούτων πλείονα καὶ βαθύτερα ἐστὶν εἰπεῖν, καὶ
πρὸς αὐτῆς φιλοσοφῆσαι τῆς κλίσεως. ἀλλ' εἰς τὸν ὕπνον σπεύδοντα σκέψασθαι μᾶλλον *, 30 * ἐφ
ἀσυνδιάτρωτον τὸν εἰρηνικὸν μετ' ἀκριβείας καταλαβεῖν καὶ εἰς ἑτέρους ἐξενεγκεῖν. κερδάνω
μεν, ὅτι τὸν ἀκόλουθον ὑμῖν ἐξένισε τῷ νεκρῷ ὁ βαλὸς· ἀλλ' ἐὰν ὀλίγον πηλὸν καὶ αὐτὸν
τοῖς ἐθίσωμεν ἑαυτοὺς, καὶ ἑτέροις ῥᾳδίως ἐσόμεθα διδάσκαλοι. πῶς δὲ ἥκομεν πρὸς τὸν ὑμε-
τέραν ἀγάπην ἀναγκαῖον εἰπεῖν· ὥσπερ ἐδόξασεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς διὰ τῆς τοσαύτης δημι-
ουργίας, οὕτω δοξάσωμεν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς πολιτείας τῆς καθ' ἡμᾶς. Ⓜ οὐκοῦν διηγοῦ- 33
μεθα δόξαν Θεοῦ φαρόμενοι μόνον· καὶ ἡμεῖς τοίνυν διηγησώμεθα δόξαν Θεοῦ, μὴ λόγοις
Matθ. ε. πγ. μόνον, ἀλλὰ καὶ σιγῶντες, καὶ τῇ τοῦ βίου λαμπρότητι πάντας ἐκπλήττοντες. Λαμψάτω
γάρ, φησι, ὑμῶν τὸ φῶς ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ
δοξάσωσι Ⓜ πατέρα ὑμῶν Ⓜ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅταν γὰρ ὁ ἄπιστος ἴδῃ σε Ⓜ πίστιν κε-
κτημένον ἀληθῆ, σωφροσύνῃ κοσμούμενον ὅπου, ἐκπλαγήσεται, καὶ ἐρεῖ· ἀληθῶς μέγας ὁ τῶν χει- 40
ριόνων Θεός. οἵους κατέστησεν αἰνιγμάτους; οἵους δὲ οἷον ἐποίησεν; ἀγγέλους αὐτοὺς δὲ ἀν- χ. κα
θρώπων εἰργάσατο; ἀλλ' ὑβρίσῃ τις, οὐ λοιδορήσῃ· αὐ τυπτήσῃ τις, οὐκ ἀμυνεῖται· ἐὰν ἀδικήσῃ τις, ἐκπλήξεται τὴν ἀλυπίαν· ἐφθὸν οὐκ ἔχουσι, μνησικακεῖν οὐκ
οἶδε, φθονῆσαι οὐκ ἴσασιν, οὐκ ἔμαθον ψεύδεσθαι, ὑποκρίνεσθαι οὐκ αἰσχύνονται, μᾶλ-

λον

λειν ἢ ὀδὲ ὀμνύειν· ἀλλὰ τὴν γλῶτταν ἐκτιμηθῆναι δὺ' ἕλεγεν τοῦτεστι, ἢ ὅρκον ἰσα' ἀπὸ τῶ στόματος τοῦτεσθαι. ταῦτα δῶμεν ἀδελφοῖς ἀεὶ ἡμῶν λέγειν, καὶ τὴν ποτὲ μὲν τῶν ὅρκων συνήθειαν ἀπελάσωμεν, καὶ τοιαύτην δῶμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅσην τοῖς ἰματίοις ἡμῶν τοῖς πολυτελεστέροις. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ἱμάτιον μὲν ἔχοντας τῶν λοιπῶν βέλτιον, μὴ δυνέχεσθαι ζωνεχῶς αὐτῶν καταχρᾶσθαι, ὃ δὲ τοῦ Θεοῦ στόμα πάντα χρόνον πεισύρειν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε; μὴ, δέομαι καὶ ἀντιβολῶ, μὴ ὕστερον καταφρονήσωμεν ἡμῶν τῆς σωτηρίας· ἀλλὰ τὴν ἀσυνδοσίαν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἐποιούμεθα τοῦτεν τὴν στολὴν ταύτην, εἰς τέλος ἀγαγώμεν. καὶ γὰρ ἐγὼ διὰ τοῦτο ζωνεχῆ ποιοῦμαι τὴν παράκλησιν τὴν τοῦτεν τῶν ὅρκων· οὐκ ὀλίγον κατέγνων ὑμῶν ῥᾳθυμίαν, ἀλλ' ὀλίγον ὃ πλέον κατορθωθὲν ὑμῖν· εἰδον, καὶ ἀπεύδω καὶ ἐπείγομαι ὃ πρὸ ἀπροσδοκήτου καὶ τέλος λαβεῖν. ὕστερον καὶ ⑭ ἐναντία ποιοῦσι· σὺν ἐγγὺς ὄντας τῶν βελτείων διεγείρουσι μᾶλλον. μὴ τοίνυν ἀποκάμωμεν μηδὲ ἡμεῖς. καὶ γὰρ ἴσμεν ἐσκαμμένα τὰ πρώτου κατορθώματος, καὶ ἡ δυσκολία τοῦτεν τὴν ἀρχὴν ἦν. ὅτε γὰρ τὸ πλέον τῆς ζωοποιίας ἐναπετμήθη τῶν, καὶ μικρὸν ἐναπολέλειπται· λοιπὸν σὺν πόνου χρεία πᾶσι, ἀλλὰ μικρᾶς προσκαρτερήσεως καὶ βεβαίας ἀκριβείας δεόμεθα, ἵνα αὐτοὶ καὶ κατορθώσαντες καὶ ἑτέρους γλωμεθα διδάσκαλοι, καὶ μὴ πρόρρησίας τὸ ἱερὸν ἴδωμεν πάσχα, καὶ μὴ πολλῆς τῆς ἡδονῆς διπλασίονα καὶ τριπλασίονα τῆς εἰωθυίας καρπωσώμεθα τὴν εὐφροσύνην. ὑ γὰρ ὕστερον τὸ τῆς ποινῆς ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι καὶ τῶν ἱδρώτων τῆς ποινῆς εὐφραίνει, ὡς τὸ μὴ κατορθώματος καὶ στεφάνου λαμπροῦ εἰς τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον ἑορτὸν ἀπαντῆσαι, στεφάνου μηδέποτε μαραινομένου. ὥστε ἢ ταχύτερον γλωσθαι τὴν διόρθωσιν, τοῦτο ποιήσωμεν ὃ λέγω· γράψον ὅτι ⑭ τοῖχοι τῆς οἰκίας σου, καὶ ὅτι ⑭ τοῖχοι τῆς καρδίας σου, τὸν δρεπανοῦν τὸν πετομένον ἐκεῖνον, καὶ ταύτην ὅτι τῆς θύρας πίστεσθαι νομίζει, καὶ ζωνεχῶς αὐτὸν ἀναλογίζου. καὶ ἕτερον "ὀμνύοντα ἴδῃς, ὄπισθε, κώλυσον· καὶ τῶν οἰκετῶν ἐπιμελήθητι τῶν σῶν. αἱ γὰρ τοῦτο "σχήσωμεν, ὅπως μὴ μόνοι αὐτοὶ κατορθώσωμεν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους εἰς τοῦτο συναγάγωμεν, ταχίως αὐτοὶ πρὸς τὸ πέρας ἥξομεν. ⑭ γὰρ ἑτέρους παιδεύειν καὶ διδάσκαλοι ἐφιστάνουσιν καὶ "αὐτοὺς ἀγνοοῦμεν, ἃ τοῖς ἄλλοις ὑπαγορεύομεν, ταῦτα ἐλλιμπάνοντες αὐτοὶ φανερῶς. σὺν χρεία πλειόνων λόγων. πολλὰ γὰρ τὰ πρόσθεν εἰρημένα, καὶ ταῦτα ἢ ἀπομνήσεως μόνης "ἔσχεν εἰρῆναι. ὁ δὲ Θεὸς, ὁ μᾶλλον ἡμῶν τῶν "ἡμετέρων φειδόμενος ψυχῶν, καὶ σὺν τούτῳ ἢ σὺν πάντι καταρτίσειεν "ἡμᾶς ἀγαθῷ· ἵνα πληρώσαντες πάντα καιρὸν δίκαιον, καταξιωθῶμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ πρέπει ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς σὺν ἀπάσας τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΠΑΙΝΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΣΤΙΑΣΙΝ ΑΠΗΝΤΗκότων εἰς τὸν ἀκρόασιν, καὶ Φισιολογία κόσμου, καὶ χάριν τῶν ζωοποιούντων τὸν κτίσιν, καὶ σοφὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν. Λογ. ι.

ΧΑίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι τὸν προκείμενον ἡμῖν, ὑπὲρ τῶν μὴ νηστευόντων, καὶ διὰ τοῦτο ἀπολιμπανομένων ἐποιησάμεθα πρόθεσιν, εἰς ἔργον ὑμεῖς ἐξενέγκατε. ὑ γὰρ πολλοὶ οἱ μὴ τῶν νηστευόντων πρόφασιν τίθενται, καὶ ⑭ καλὸν ἡμῖν τοῦτον σύλλογον πληροῦν. ὑ τοῦτο τοιάζομεν σὺν τοῦ λαμπρότερον ἡμῖν δοκεῖν γλωσθαι, ὑ πλείονα τῶν ἀκροωμένων τὴν ζωοδόκον. ὑ μάτην, ὡς ἔοικε, σὺν πολλοὺς καὶ ἀστοὺς ἐμπλώσαμεν λόγους, τὴν ὑμετέραν ἀγάπην προσκαλούμενοι

ἔλκειν

ἕλκειν πρὸς τὸν μισθὸν αὐτὸν ἡ πεῖνα, ὡς ἔξεστι καὶ μὴ τοῦτο σωματικὴ καὶ τοῦτο μεταχεῖν πνευματικῆς. πάτερ γάρ, εἰπέ μοι, βέλτιον πεποίηκατε, ἀγαπητὴ, τὴν πτελθούσην ζωπύξει, ὅτι μὴ τὸν τράπεζαν ἔδει ὑπνον ἐπεσθαι, ἢ νεῦ, ὅτε μὴ τὸν τράπεζαν "Εἰς τὸν ἀκρόασιν τῶν θείων ἀπεστήκατε νόμων; ὅτι ἔδει τῆς ἀγορᾶς διατείνετε, ἢ ζωεδρίων μετέχετε ἔδει ἐρώτων χρηστὴ, ἢ νεῦ, ὅτι μὴ τῶν ἀδελφῶν ἐστήκατε τῶν ὑμετέρων, καὶ τοῦτο πλοῦν ἀκούετε λέγων; ἆρα ἔστιν ἀσχημόνη ὃ φαγεῖν, ἀγαπητὴ, ἀλλὰ τὸ φαγεῖν μόνον οἶκοι, καὶ ὑστερῆν τῆς ἰσοτιμίας ταύτης ἑορτῆς. οἴκοι μὲν γὰρ μόνον" ἀγρύτεροι ἔσονται καὶ νωθέστεροι, ἐνταῦθα δὲ ἐλθόντα πολλὰ ὕπνου ἡ πᾶσιν ῥᾳθυμίαν" ἀπολωλέκη· ἡ ῥᾳθυμία ἡ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀθυμίαν ἅπασιν ἀπεργάζεται, ῥᾴων καὶ βιθυμότεροι ἐν ἅπασιν ἔσονται τοῖς συμπίπτουσι πρᾶγμασι. καὶ τί λέγω τὰ" ἄγρια λέγων; ξηλοῖ μόνον ἐστὶ τὸ πτεύοντος, ἢ μετέλαβες αὐτὸν βλέπων τὸ βιωσίμου. μᾶλλον γὰρ ὅτι ὁ πτεύων πνευματικόν, ἢ ἀγρὸν τὸν ὀφθαλμῶν καὶ ἀγρὸν τῆς γλώττης καὶ ἀγρὸν πόντων ἐμφαίνων τὸν τῆς ψυχῆς βίον τάξιν. ταῦτα δὲ κατεγνωρῶν τῶν ἀκουόντων εἶπον, ἀλλ' ἵνα δείξω τῆς πτεύας ὃ κέρδος. πτεύας γὰρ καὶ τὸ ἀποχὴ τῶν βρωμάτων λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ταύτης τὸν τῶν ἁμαρτημάτων ἀποχήν. ἐπεὶ καὶ ὁ ἑστιαθεὶς, καὶ ἐνταῦθα μὴ τῆς προσκύσης πλαγιάσθω" βύφεσωκώς, οὐ πολὺ τῶ πτεύοντος ἀπολιμπάνεται· ὥσπερ οὖν ὁ" πτεύσας, καὶ μὴ μὴ ἀπουδῆς καὶ ἀκριβείας τοῖς λεγομένοις προσέχων, οὕτω ἀπὸ τῆς πτεύας καρπώσεται μέγα. ἐγγὺς γὰρ ἐσθίειν καὶ" ζωπύξεως ἀγίας κοινωνῆ μὴ τῆς προσκύσης ἀπουδῆς, τῶ μηδὲν ἐναντίον καὶ ἀπολιμπανομένου πολὺ βελτίων ὄντι. οὕτω γὰρ τοσοῦτον τὸ μὴ φαγεῖν ἡμᾶς ὠφελῆσαι δύνηται, ὅσα ὠφελεῖ καὶ δίδωσι ἀγαθὰ τὸ πνευματικῆς μετέχειν διδασκαλίας. πῶς γὰρ ἑτέρωθι ταῦτα ἀκούσῃ, ἂν μὴ ἐνταῦθα φιλοσοφῇς; εἰσὶ εἰς δικαστήριον ἀπέλθῃς, ἀμφισβητήσεις ἐκεῖ καὶ μάχαι· ἐὰν εἰς βουλευτήριον, ἢ τὸν πολιτικὸν πρᾶγμ' ἔφεσις" ἐὰν εἰς οἰκίαν, τῶν ἰδιωτικῶν ἡ μέριμνα" καταιτήσῃ πάντοθεν· εἰσὶ εἰς συλλόγους καὶ ζωπύδρια τῆς ἀγορᾶς, πάντα κάκεῖ γήινα καὶ φθαρτά. ἢ γὰρ περὶ τῶν ὠνίων, ἢ περὶ τῶν εἰσφορῶν, ἢ περὶ τῆς τραπέζης πολυτελείας, ἢ περὶ χωρίων πράσεως, ἢ περὶ συμβολαίων ἑτέρων, ἢ περὶ ἀμφιθέσεων, ἢ περὶ κληρονομιῶν, ἢ περὶ ἑτέρων τινῶν τοιούτων" ἅπαντες τοῖς ἐκεῖ συλλεγομένοις ἀνόητοι γίνονται. καὶ ὁ εἰς αὐτὰ" ἐλθὼν τὰ βασιλικὰ αὐλᾶς, ἢ ἐκεῖ πάλιν τὰ αὐτὰ ἀκούσῃ ἀμφισβητούμενα πάντων, περὶ χρημάτων, περὶ δυναστείας, περὶ δόξης τῆς ἐνταῦθα τιμωμένης· πνευματικὸν ἡ ἐνθένδε. ἐνταῦθα δὲ" τὸν ἀνθρώπων ἅπαντα· περὶ τῆς οὐρανοῦ καὶ τῆς ἐν οὐρανῷ πολιτείας, περὶ ψυχῆς, περὶ ζωῆς τῆς αἰωνίου, καὶ τίνος ἕνεκεν γεγόναμεν, ἢ ἀφ' οὗ τοῦτο ἀφικόμεθα χρόνου, καὶ ὅτι ἐσμὲν ἀποδημοῦμεν ἐντεῦθεν, καὶ τί μὴ ταῦτα ἡμᾶς ὠφελήσει, καὶ τίνος ἕνεκεν ὁ σῶμα ἡμῖν πέπλασται, καὶ τίς ἡ τοῦ θανάτου φύσις, καὶ τί ποτέ ἐστιν ἡ πρόσουσα ζωὴ, καὶ τίς ἡ μέλλουσα· καὶ ἐνθένδε ἁπλῶς γήινον, ἀλλὰ πάντες ἐκεῖ πνευματικὸν ἡμῖν ἁπάντων λόγοι γίνονται· καὶ μεγάλης τῆς σωτηρίας ἡμῖν λαβόντες ἐφόδια, οὕτως ἐντεῦθεν ἀπελευσόμεθα μὴ χρῆσιν τῆς ἐλπίδος. ἐπεὶ οὖν οὐκ εἰκῇ τὰ σπέρματα κατεβάλομεν, ἀλλ' ὥσπερ ὑμᾶς πρὸς ἐκάλεσα, πάντας ἐνθυμούσατε τοῦ ἀπολειφθέντας ὑμῶν· φέρε καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς ἀμειψώμεθα, καὶ μικρὰ τῶν παρόντων εἰρημένων ὑμᾶς ἀναμνήσαντες, τὰ λειπόμενα ἀποδῶμεν πάλιν. ἵνα δὲ καὶ τὰ παρόντα εἰρημένα ἐξητάσωμεν, πῶς καὶ" πῖ ἔφην περὶ τῆς τῆς γραφῆς δόσεως τὰ καθ' ἡμᾶς φιλοπόνησεν ὁ Θεός· καὶ ἐλέγομεν, ὅτι ἀφ' ἧς κτίσεως ἐπαίδευσεν ἡμῶν τὸ γένος, οὐρανὸν ἐκτείνας, καὶ εἰς τὸ μέσον παρθεὶς βιβλίον μέγιστον· καὶ ἰδιώταις καὶ σοφοῖς καὶ πᾶσι καὶ πλουσίοις, καὶ Σκύθαις καὶ βαρβάροις καὶ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς τὸν γῆν οἰκοῦσιν ἐκκείμενον βιβλίον, πολὺ μᾶλλον τὸ πλήθους τῶν διδασκομένων ὄν. πολλὰ καὶ ἐνθένδε πάντες καὶ ἡμέρας καὶ τῆς τούτων διαφορᾶς καὶ τὸ ῥυθμοῦ τὸ μὴ ἀκριβείας ἐκ' αὐτῶν φυλαττόμενον

ζωνύω διελέσθαι· πολλὰ δ' ἐστὶ τὰ περὶ τὴν ὥραν, τὸν ἐνιαυτὸν, καὶ τὰς τούτων ἰσότητας. καθάπερ γὰρ ἡ ἡμέρα τῆς νυκτὸς ἴσον ἑαυτὴν πλεονεκτεῖ καὶ πάντα τὰ σύμπαντα, ὅπως καὶ αὐτὰ πρὸς ἄλληλα ἐξίσους ἔχοι τὰς ἡμέρας διανείμαντα πάσας. ἀλλ' ὅπερ ἐν ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι τὸ μέγεθος ἐν ὃ κάλλος τῆς κτίσεως δίκαιον ἀπεργάσασθαι μέσον, ἀλλὰ ἐν ὁ ζητῶ αὐτὸς τῆς συμπήξεως, ἐν τὸ "ἐκ τῆς φύσεως ἀκηλιδώτου εἶναι τῆς δημιουργίας ἀξιῶ. φύσεως μὲν γὰρ ἀκηλιδία ἐστὶν, τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ γλίσχρου φέρεσθαι· πῶς δ' ἂν τὸ σῶμα τὸν γλίσχρον ἐκ τοῦ ὑδάτου βαρὺ οἰκεῖον. φύσεως δὲ ἀκολυθία, τὸ πῦρ ἄνω πτήσσειν· πῶς δ' ἂν τὸ σῶμα βλέπομεν, κάτω πρὸς τὸν γλίσχρον πεπαμμένας τὰς πλίσι καὶ ἀπτῶτας, ἐν δ' ὕδατα ἐκφέρω τοῦ ἐφεστῶτος ὄντα, ἐν δ' ἡλιοβατοῦντα, ἐν ἥλιον κάτω τὸν τόπον ἔχοντα, ἐν ἵστασθαι μόνον ἐκτὸς τοῦ ὑδάτου, οὔτε ἀφαίζοντα τὸν τοῦδε ἐκείνου. πρὸς τούτοις ἐπήκουσθον, ὅτι ἐκ τεττάρων στοιχείων τόδε τὸ πᾶν συνέστηκεν, ἐσόμενον ἀλλήλοις ἐν μαχόμενον, ἐν διὰ τοῦτο τὸ ἕτερον ἐκ ἀπόλωσι, καίτοιγε ἀλλήλων ὄντα ἀνάγωγικά. ὅθεν δῆλον, ὅτι δυνάμεώς ἐστι ἄφατος ἡ αὐτοῦ χαλινοῖ, ἐν δεσμὸς ἀῤῥὴξ ἡ τοῦ Θεοῦ βούλησις. τούτῳ πάλιν ἐπόμενοι βούλομαι ἐν τῷ λόγῳ σύμφερον.

Ἀλλ' ἀναπαύσατε ἡμᾶς ἀκριβείας ἡμῖν. ὥστε ἐν σταφίδος ἀφελόμενον ἐν ἅλμα, ἀπὸ τοῦ σώματος τὸ ἀμύητον τὸ ἀδιακρίτως τὸ ἐκ τούτων ποιοῦν μοι. ἐν γὰρ τὸ σῶμα τὸ ἀμύητον, τὸ βραχὺ τοῦτο ἐν μικρὸν, ἐκ τεττάρων σύγκειται στοιχείων, θερμοῦ μὲν τοῦ αἵματος, ξηροῦ δὲ χολῆς τε ξανθῆς, ὑγροῦ μὲν τοῦ φλέγματος, ψυχροῦ δὲ τοῦ μελαίνης χολῆς. ἐν μὴ τις ἀλλοῖον ἡμῶν εἶναι νομιζέτω τοῦτον. ὁ γὰρ πάντα μᾶλλον ἀκριβῶν μᾶλλον τὰ πάντα, αὐτὸς ἐστὶν ὁ τοὺς ἀδιακρίτους διακρίνων. οὕτω δὲ καὶ Παῦλος γεωργικῶς ἔφατο θεωρήσας, ὅτι διαφόρου τοῦ σπόρου ὄντος, ἕτερον ἐστὶ τὸ τοῦ σίτου, ἕτερον τὸ τῶν λαχάνων. καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ αὐτοῦ ἐστὶ τὸ ἕτερον εἶναι τὸ τῶν ἰχθύων, ἕτερον τὸ τῶν πτηνῶν, ἕτερον τὸ τῶν τετραπόδων. ὅτι δὲ ἐκ τεττάρων στοιχείων τόδε τὸ σῶμα συνέστηκε, καὶ ὁ ἔτερος φασὶ σοφὸς ἀνὴρ, ἐκ τῆς χολῆς πλεονάζουσης, τὸν τοῦ πυρετοῦ καὶ ὀπίσω τὸν μέγαν, ἐκ τοῦ ἐπὶ τὸ τελευταῖον. πάλιν, τοῦ ψυχροῦ πλεονάζοντος, πτύσεις καὶ ἔμπυοι καὶ ἀποπληξίαι καὶ μυελοῦ ἕτερα νοσήματα τίκτει. καὶ ὅλως ἐκ τῶν νοσημάτων ἴδια ἀπὸ τῆς πλεονεξίας τῶν στοιχείων τὰ ἐν τῷ σῶμα, ὅταν δὲ ἕτερον τοῦ οἰκείου ἐπιβουλεύσῃ καὶ τὰ λοιπὰ συναπῇ, καὶ τὸν συμμετρεῖσθαι λυμήνηται ἅπασι. ἐρώτησον οὖν με λέγοντα αὐτόματα ἐν τὰ πάντα καὶ ἀφ' ἑαυτῶν συνεστάναι, εἰ τὸ βραχὺ τοῦτο σῶμα καὶ μικρὸν καὶ φαρμάκων ἀπλουστέρων καὶ ἰατρείας ἁπλουστέρας καὶ τῆς διεκνούσης αὐτὸ ψυχῆς ἔνδον καὶ φιλοσοφίας πολλῆς καὶ μυελῶν ἑτέρων βοηθημάτων τόσο ἰσχὺν ἔχοντος τὸν εὐταξίαν μόνην, ἀλλ' ἀπόλλυται καὶ φθείρεται πολλάκις ἐκ τοσούτων κόσμος, τοσοῦτος ὢν καὶ τοιοῦτος ἐκ τοσούτων στοιχείων, εἰ μὴ πολλῆς ἀπολαύσει προνοίας, ἵνα μὴ τοσοῦτοι χρόνοι ἀπέσχες. τοῦτο γὰρ αὖ ἐρωτήσω, τὸ ἰδιοπροσώπως ἀπολαῦσαι ἡμᾶς τῆς ἔξωθεν καὶ τὸ ἐνδοθεν μάλις ἐδύνατο πρὸς τὸ ἑαυτῷ σύζυσαι, καὶ ἐν τοσοῦτον κόσμον μεμερισμένας ἀπολαύσαι προνοίας ἐπὶ τοσοῦτο πάντα μηδὲν τοῦτον παθεῖν, ἐν τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον πῶς γὰρ τοῦτο ἐν τῶν στοιχείων τούτων, εἰ πάντ' ἐστὶν οἰκείους πρὸς ἔξεις, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦτο ἀλλοῦσι ἅπαντα; ὡς ἐν ἀσθενὲς συνεπάγειν ἀπ' ἀρχῆς; πῶς ἔδησε; πῶς ἐκαλίνωσε; ὡς τὸν τοιοῦτον ἐξαιρεθῆναι χρόνον; ἐν γὰρ εἰ μὴ ἁπλοῦν ἐν μονοειδὲς ἐν τὸν κόσμου τὸ σῶμα, οὐκ ἦν τοῦτο ἀδύνατον ἐν τὸ λεγόμενον· ὅταν ἐν μάχῃ τοσαῦτα τὸν στοιχείων ἐξ ἀρχῆς ἐν, πῶς οὐκ ἂν δύναιτο, ὡς ἐποῦσα, ὅτι χωρὶς τῶν ζωοποιούντων συμπλοκὴν δὲ τοῦτα αὐτόματα, καὶ συμπλοκὴν ἔμπαν; εἰ γὰρ ἡμῖν οὐχὶ φύσει, ἀλλὰ προαιρέσει πρὸς ἀλλήλους ἐξ ὁρῶσιν ἔχοντες,

α. Κορ. Ε. 12.

α. Κορ. 12. 28.

ἔχοντες, οὐκ ἂν αὐτόματοι συμβαίημεν, εἰς ἂν ἐξέροι μάχωμεθ᾽ ἀλλήλοις" ἔχειμεν ἀνδῶς, ἀλλ᾽ ἑτέρου δεόμεθα τοῦ" σωάγοντος ἡμᾶς, καὶ μὴ τὸ συναγαγεῖν, ἐπισφίγξοντος καὶ πεῖθοντος μάθειν ὅτι τῆς καταλλαγῆς, καὶ μὴ πάλιν ἀποπηδᾶν· πῶς αὖ τὰ μὴ τι λογισμοῦ, μήτε αἰσθήσεώς τινος μετέχοντα στοιχεῖα, καὶ φύσει πολέμια ἀλλήλοις ὄντα ἐξέρα συνῆλθε καὶ σωίδεν καὶ μετ᾽ ἀλλήλων ἔμεινεν, εἰ μὴ δυνάμις τις ἐστὶν ἄρρητος ἡ ἐξ σωαγαγοῦσα, καὶ μὴ τὸ σωαγαγεῖν, ἀλλὰ πάντως μὴ τοῦ δεσμοῦ τούτου κατέχουσα; οὐχ ὁρᾶς πῶς τοῦτο τὸ σῶμα, τῆς ψυχῆς" ἀποπλάσης, ἀγαπᾷ καὶ ἀσπάζεται καὶ ἀπέλυται, καὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον ἕκαστον τῶν στοιχείων ἐπείγεται λῆξιν; τί οὖν δὴ τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ ἐγίνετο αὖ τοῦ κόσμου, εἰ κατέλιπεν ἕρημον αὖθις τῆς οἰκείας πρεσβείας ἡ ἀγάπη τὸς ἀνδρισθεῖσα δυνάμις. Εἰ γὰρ πλοῖον αὖθις κυβερνήτης οὐ συνίσταται, ἀλλὰ κατασπεύζεται βιάιως, ὁ κόσμος πῶς ἂν συνίη ὅτι τοσοῦτον χρόνον, μηδενὸς αὖθις κυβερνῶντος; καὶ ἵνα μηδὲν εἶπω πλέον, νόμιζε τὰ πλοῖα καὶ κόσμον, ἔστιν" ὑπερκειμένου τινὸς γνώ," ἴσως καὶ οὐρανόν, ὅπερ ἁγίαν σοι ἀνδρὸς πέλαγος τινὸς ὑπερκειμένου ἄνεμον. πῶς οὖν ὅτι" τοσοῦτος χρόνος παύεται οὐκ ἐγίνετο; ἔασον γὰρ πλοῖα μίαν ἡμέραν χωρὶς κυβερνήτου καὶ ναυτῶν, καὶ ὅλως κατασπεύζομενον βιάιως. ἀλλ᾽ ὁ κόσμος οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθε, πεντακισχίλια καὶ πολλῷ πλείονα λοιπὰ ἔτη ἔχων. καὶ τί λέγω πλοῖον; καλύβιον μικρὸν ἐπήξατό τις ἐν τοῖς ἀμπέλοις, ἢ, τοῦ καρποῦ" ἀφθόντος, ἀφῆκεν ἕρημον· καὶ οὐδὲ δύο ἡμερῶν πολλάκις ἡμέρας, ἀλλὰ πλείστας καὶ κατασπεύζεται ταχέως. Εἶτα καλύβιον μὲν οὐκ ἂν φαίη χωρὶς τοῦ προνοοῦντος, δημιούργημα τοσοῦτον, οὕτω καλὸν καὶ θαυμαστόν, ἐν νόμοις νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐν ὥραις ἐναλλαγμέναις χορείαις, καὶ φύσεως δρόμοις ποικίλοις τισὶ καὶ παντοδαποῖς ἐν γῇ καὶ θαλάττῃ καὶ ἀέρι καὶ οὐρανῷ καὶ φυτοῖς καὶ ζώοις πεφυκόσιν, πηγόσιν, βαδίζουσι, ἕρπουσι, καὶ ἐν τοῖς πτηνῶν ἀκούειν κρείττονι τῶν ἀνθρώπων γνώμει πῶς ἂν διείδειεν ὅτι τοσοῦτον ἀδιάπαυστος χρόνον χωρὶς προνοίας τινός; μὴ γὰρ τῶν ἐρημιῶν ἐπιλθέ μοι τὰς λειμῶνας ταῖς λόγοις, τοὺς ἀνθρώπους, καὶ γῆν τῶν ἀνθρώπων, καὶ βοτάνας ἁπάσας, καὶ" χρόας, τὴν διαφορὰν αὐτῶν, τὰ σχήματα, τὴν θέσιν, τὰ ὀνόματα μόνον, τὰ δένδρα τὰ ἔγκαρπα, καὶ ἄκαρπα, τῶν μεταλλευομένων τὴν φύσιν, τῶν ζώων τῶν ἐν θαλάσσῃ, τῶν ἐν τῇ γῇ, τῶν νηκτῶν, τῶν ἀερονόμων, καὶ ὄρη, καὶ πέτρας, τοὺς δρυμούς, καὶ κάτω λειμῶνα, καὶ ἄνω λειμῶνα (καὶ γὰρ ἔστιν ἐν τῇ γῇ λιμνη, καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ λιμνη) τὰ ποικίλματα τῶν ἄστρων ἄνθη· κάτω ῥόδα, ἄνω ἴριες. βούλῃ καὶ ὅτι τῶν φυτῶν σοι δείξω λειμῶνα; καταμάθε τοὺς" παντὸς ὃ σῶμα ὃ ποικίλον καὶ ἄπασαν ἐπαφιεμένην βαφὴν, τοὺς πορφυρίζοντας ὄγκους. ἐπόησέν μοι ὁ κάλλος τοῦ οὐρανοῦ, πίστιν ἔχει χρόνου, καὶ οὐκ ἠμφισβήθη, ἀλλ᾽ ὥσπερ σήμερον καταστὰς ἀδεῶς, οὕτως ὅστις ἀποστίλβων καὶ λαμπρὸς τῆς γῆς τὴν δύναμιν πῶς οὐκ ἠπόησεν αὐτῆς ἡ μαχὴ τοσοῦτον πίκτυσα χρόνον. ἐπόησέν μοι καὶ πηγάς, πῶς ἀενάους ἔχουσι, καὶ οὐκ ἐπέλιπεν, ἐξ οὗ γεγόνασι, διηνεκῶς βρύουσαι καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα ἅπασαν. ἐπόησέν μοι τὴν θάλασσαν, πόσους διχοῦθεν ποταμοὺς οὐχ ὑπερέβη τὸ μέτρον. ἀλλὰ μέχρι τίνος διέκομψα ἀκίνητα; ἄξιον ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν ἐρημιῶν λέγειν, Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε; πάντα ἐν σοφίᾳ ἐπίησας. Ps. 103.

Ἀλλὰ τίς τ᾽ ἀπίσῃ ὁ σοφὸς λόγος; ὅταν ἅπαντα ταῦτα διέλθωμεν πρὸς αὐτούς, τὸ μέγεθος, τὸ κάλλος τῆς κτίσεως, τὴν ἀσφάλειαν, τὴν ἀφθονίαν τὴν ἐν ἅπασιν· αὖθις μὲν οὖν τοῦτο μάλιστά ὅστιν ἔγκλημα, φησὶν, ὅτι οὕτω καλὸν καὶ μέγαν κόσμον ἐπόησεν ὁ Θεός. Εἰ γὰρ μὴ καλὸν καὶ μέγαν ἐπόησεν αὐτὸν ὁ Θεός, οὐκ ἂν αὐτοῦ" ἐθαυμάσαμεν. νῦν δ᾽ ἐκπλαγέντες τὸ μέγεθος, καὶ θαυμάσαντες αὐτοῦ τὸ κάλλος, εἰκότως ἂν τὸν Θεὸν. ἀλλ᾽ ἕως τοῦτ᾽ ὁ λόγος ὅστιν. ὅτι γὰρ οὔτε τὸ μέγεθος, οὔτε τὸ κάλλος τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἡ σοφία ἀνοια, δείκνυμεν ἡμῖς καὶ μηδὲν τοιοῦτον καθόντες ποτέ. τίνος γὰρ ἕνεκεν αὐτοὺς οὐκ ἐθαυμάσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτὸν βλέπομεν; οὐ καὶ αὐτοὶ τῆς κτίσεως ἀπολαύομεν, ἅπερ

ἄπιρ ἡ ἐκ ξύλου; οὐ τίνα ἀφ' ἑαυτοῦ ψυχὴν κεκτήμενα; οὐ τὸ αὐτὸ σῶμα ἔχομεν; ἢ τίνι αὐτίνι παντελῶς γλίχ; πῶς ἡμᾶς οὐκ ἔπεισε τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τὰ ἀστέα τοῦτα ἐκείνοις; οὐκ ἐντεῦθεν ἦν τοῦτο ἐφ' ἡμῖν δῆλον μᾶλλον, ἀλλὰ δι' ἑτέρων. ὅτι γὰρ ἡ ἁγία τὸ κάλλος αὐτὸν ἐθαυμάσαμεν, ἀλλὰ διὰ τίνα οἰκείαν δύναμιν, ἢ πίστιν τίνος ἕνεκεν ἀπεσκίρτησαν; ἢ χρονοδειλόν; ⁂ κύριε, τὰ βύτελέστατα τῶν ζώων; Οὕτως ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. Φάσκοντες γὰρ εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τούτων ἀπολογησόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι πλέον ἐροῦμεν. Ταῦτα γὰρ ἀνωθεν ὁ Θεὸς ἀπεσοφώ, καὶ ταύτην αὐτῶν ἀφῄρει τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν αὐτὸ σοφίαν. διὰ τοῦτο οὐ μόνον * θαυμαστὸν καὶ μέγαν ἐποίησε ⁂ κόσμον, ἀλλὰ καὶ φθαρτὸν καὶ ἐπίκηρον· καὶ τῆς ἀθανασίας αὐτῷ πολλὰ διάγματα ἐγκατέλειπε. Καὶ ὅπερ ὅτι τῶν ἀποστόλων ἐποίησε, τοῦτο καὶ ὅτι τῷ κόσμῳ πέμπτος. πῇ γὰρ ὅτι τῶν ἀποστόλων ἐποίησε; ὅτι πολλὰ σημεῖα καὶ " τέρατα ἐποίουν μεγάλα καὶ παράδοξα, εἶασεν αὐτὸν συνεχῶς μαστίζεσθαι, ἐλαυνέσθαι, " δεσμωτήριον οἰκεῖν, ἀθανασίας ἀπεπίσθιον σωματικῆς, καὶ διὰνεκεῖ θλίψιν· ἵνα μὴ τὰ σημεῖα τὸ μέγεθος ἡμῖν ἀφέλῃ τοῦ τοῖς ἀνθρώποις νομίζεσθαι " ποιῆσαι. διὰ τοῦτο τοσαύτην δοὺς χάριν, ὃ * σῶμα ἀφῆκεν εἰς θάνατον, πολλοῖς γὰρ καὶ ὑπέσυρε καὶ μετέβαλεν αὐτὸν τὰ ἀθάνατα, ἵνα εἰδῶμεν τοῦ φύσιν. καὶ οὐκ ἐμὲς ἔστ' ὁ λόγος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Παύλου ἡμῖν λέγοντος· Ἐὰν γὰρ καὶ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων· φείδομαι δὲ, μή τις [εἰς] ἐμὲ λογίσηται, ὑπὲρ ὃ βλέπει ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. καὶ πάλιν; Ἐχομεν δὲ ⁂ θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι. τί δέ ἐστι, ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν; ἐν τῷ σώματι τούτῳ, φησὶ, θνητῷ καὶ ὀπτικήρῳ. καθάπερ γὰρ ὁ " ὄστρακον οὐκ ἔπλασε καὶ πυρὸς ἔλυσε, οὕτω δὴ καὶ ὁ σῶμα τοῦ ἁγίου ἐκείνου πλάσας οἶδε, καὶ τῷ πνεύματι κεκαυμένον ἀδάμαντι τοῦ εἰσηγάγετο, λέγει ὄστρακον. ἐκ τίνος ἔνεκεν ἐκ τούτου γεγένηται), καὶ θησαυρὸν τοσοῦτον ἐκ ῥημάτων δαιμόνων θνητῷ σώματι καὶ φθαρτῷ ἐναπέθετο; Ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν. ὅταν γὰρ ἴδῃς σὺν ἀποστόλοις νεκροὺς μὲν αἰσχύνην ἔχοντας, αὐτὸν δὲ ἀθανατοῦντα καὶ μὴ δυναμένους ἀναλλαγῆναι τῆς ἀῤῥωστίας, εἶδον σαφῶς, ὅτι ἡ τοῦ νεκροῦ ἀνάστασις καὶ τῆς δυνάμεως καὶ ἀναστήσαντος, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας τῆς τοῦ πνεύματος λέγεται. ὅθεν γὰρ ἀῤῥωστίαν συνεχῶς, ἀκούσεται φησὶν ὁ Παῦλος περὶ Τιμοθέου· Οἶνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. καὶ πάλιν περὶ ἑτέρου· Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα· ἐκ Φιλιππησίους ἐπιστέλλων ἔλεγεν, ὅθεν " Ἐπαφρόδιτος ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ. Εἰ γὰρ καὶ τούτων ὄντων ἡμῶν ἀσθενεῖς, ἐνόμισαι καὶ ψεύδεσθαι ἐπιχαίρειν λέγοντες, Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες [τοῖς] ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς· Εἰ μὴ ταῦτα ἐλύετο, πρὸ σὺν ἂν ἐξέβησαν ἀσεβείας τὰ θαύματα· τότε ὀρθῶντες; ἄπιρ οὖν ἐν ταῦτα διὰ τὸ μέγεθος τῶν σημείων, καὶ τὴν φύσιν ἀφῆκεν ἐν ἀθανασίᾳ μένειν, καὶ σὺν ἐπαλλήλοις ξυνεχώρησε πιέσμοις; ἵνα μὴ νομισθῶσι θεοί· οὕτω καὶ ὅτι τῆς κτίσεως παραπλήσιά τι τούτοις ἐποίησε. καὶ γὰρ καὶ ἀνθρώπου καὶ μεγάλην καὶ φθαρτὴν πάλιν κατεσκεύασε, καὶ ἀμφότερα ταῦτα αἱ γραφαὶ Φιλοσοφοῦσιν. ὁ μὲν γὰρ τὸ κάλλος τῶν ὑδάτων διηνυσμένως οὕτω φησὶν· Οἱ ὑδατοὶ διηνύσωσαν δόξαν Θεοῦ· καὶ πάλιν, Ὁ ζήσας ⁂ ὑδατοὶ, ὡσὶ καμῖδα, καὶ διατείνας αὐτοὶ, ὡς σκηνὴ ὅτι κατοικήσαι· καὶ πάλιν, Ὁ κατέχων ⁂ γῦες τὸ ὑδατοῦ. ἕτερος δὲ δείκνυσι, ὅτι οὐκ ἐστὶ καλὸς καὶ μέγας, ἀλλὰ φθαρτός ἐστι, οὕτω φησί· Καὶ ἐδειξάς σου, Κύριε, τὸν γλῶ ἐκμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν ⁂ ὑδατοὶ. αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται. καὶ πάλιν φασὶ τὸν αὐτὸν φησὶν ὁ Δαυΐδ· ὅτι Ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ, ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδόν. Εἶδες ὃ κάλλος τῆς ἄσαρκος καὶ ὃ μέγεθος πῶς σοι πρόσεστι; καθάπερ γὰρ ἐκ " παραδόξου τινὸς νυμφίου φανεὶς, ὅταν ὁ ἥλιος ἐκ τοῦ τέλους ἕως τοῦ ἀκρου τὰς ἀφίσι, καὶ

ὥσπερ πινὶ χρόνῳ ⸂δ᾽ παιδαπατήσαι⸃ ⸂Θεὸν⸃ ὑφαίνοντα καλλωπίζων τὴν ῥοδοειδῆ παιδὸς καὶ νεφέλας, καὶ ἀνεμποδίστως τὴν ἔχων ἅπασι τοῖς ἀνθρώποις, οὕτω καὶ ⸂Χριστὸς⸃ τοῖς ⸂Θεὸν⸃ δρόμον κωλύμασι. Εἶδες τοίνυν αὐτοῦ τὸ κάλλος, εἶδες αὐτοῦ τὸ μέγεθος· βλέπε καὶ τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ τὸ ⸂Σπη. ις λ.⸃ "δεῖγμα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δηλοῖ σοφός τις ἔλεγε· Τί φωτεινότερον ἡλίου; καὶ τοῦτο ἐκλείπει, φησίν. Οὐκ ἀπὸ τούτου δὲ μόνον αὐτοῦ τὴν ἀσθένειαν δύναται ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ παιδὸς τοῦ "νεφέλη συνοδρομῆς. νέφος "γοῦν συνοδραμόντες πολλάκις, ἀφεῖλε τὰς ἀκτῖνας καὶ φιλονεικήσαι ⸂ἀφαρπάσαι⸃ τὸ νέφος, οὐκ ἴσχυσε, παχύτερας τῆς νεφέλης οὔσης, καὶ οὐκ ἀναχωρήσης "αὐτὸ ἀφανεῖ. ἀλλὰ τὰ ⸂ἀνέρματα⸃, φησί, τρέφει. καὶ μὴν οὐκ αὖθις τρέφει μόνον, ἀλλὰ καὶ γῆς δεῖται καὶ δρόσου καὶ ὑετοῦ· ⸂ἀνέμων⸃ καὶ τῆς τοῦ ὥρας "εὐμοιρίας· καὶ μυρία ταῦτα ἄπορα ⸂συνοδράμῃ⸃, ⸂δεῖται⸃ ἡ τοῦ ἡλίου χεὶρ. τοῦτο δὲ οὐκ ἀν εἴη Θεοῦ, τὸ δεῖσθαι ἑτέρων πρὸς ἄνδρα δὲ βάλλεται παιδίον. Θεοῦ γὰρ ἴδιον μάλιστα τὸ ἀνενδεές. αὖθις γοῦν ἴσχυσε τὰ ἀνέρματα ἀφῆκαι δὲ ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ᾽ ἐκέλευσε μόνον, καὶ πάρεσται ἑκάστοτε. ⸂Καὶ πάλιν⸃, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐχ ἡ τοῦ τοιχείου φύσις, ἀλλὰ τὸ πρόσταγμα αὐτοῦ πάντα ποιεῖ, αὖθις τὰ τοιχεῖα οὐκ οἶδα πρόσταγε, ⸂καὶ ὅτι τῶν Ἰουδαίων [ὑ] σοῦτος διηνεὲς τὸ μάννα κατήγαγε. ⸂Ψαλ. οζ. κβ.⸃ Ἄρτον γάρ, φησίν, οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς. καὶ τί λέγω, πρὸς τὴν τοῦ καρποῦ ἀκμὴν ὅτι ἑτέρων δεῖται τοιχείων πρὸς τὴν αὐτοῦ σύστασιν, ὅπερ καὶ αὖθις πολλοὶ χρῆσθαι πρὸς συστασιν, ⸂καὶ οὐκ ἀν⸃ αὖθις ἐρεσθαι ἑαυτῷ; καὶ γὰρ ἵνα βαθίζῃ, τοῦ ἡλίου δεῖται, καθάπερ ἑδάφους ⸂ἀνοικοδομοῦ⸃ καὶ ἵνα φαίνηται, τῆς τοῦ ἀέρος καθαρότητος καὶ λεπτότητος· ὡς ἐὰν πυκνωθῇ πάχος τοῦ μέσου καὶ ⸂σταῖ⸃, οὐκ ἰσχύει διῆξαι ὁ ἑαυτοῦ φῶς ἐκεῖθεν· καὶ ἵνα μὴ πᾶσιν ἀφόρητος ᾖ, μηδὲ καταφλέγῃ πάντα, ψυχρότητος δεῖται πάλιν καὶ δρόσου. ὅταν οὖν καὶ ⸂διεγείρηται⸃ αὐτοῦ τοιχεῖα ἕτερα, καὶ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ διορθῶ) ⸂διεγείρει⸃ μόνον, ὡς νεφέλη καὶ τοῖχοι καὶ ἄλλα τινὰ σώματα ἀπεκρύπτοντα αὐτοῦ τὸ φῶς· ⸂διορθοῦται⸃ δ᾽ αὐτοῦ τὴν ἀμετρίαν, ὡς δρόσοι καὶ πηγαὶ καὶ ψυχρότης ἀέρος) πῶς ἂν εἴη ⸂σοῦ⸃ Θεός; ⸂Θεῷ⸃ γὰρ Θεὸν ἀνενδεῆ ⸂δεῖ⸃ χρῆ, καὶ μηδενὸς δεῖσθαι, καὶ πᾶσιν ἀπόντων αὐτὸν εἶναι τὸ καλῶν, καὶ ⸂παρὰ⸃ μηδενὸς κωλύεσθαι. καθάπερ οὖν καὶ ⸂περὶ⸃ τοῦ Θεοῦ φησιν ὁ Παῦλος, καὶ ὁ ⸂προφήτης⸃ "Ησαΐας, ὁ μὲν ὅταν λέγων ὁκ ⸂προσόψεται⸃ αὐτὸν· Τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει Κύριος· καὶ πάλιν, Θεὸς ἐπίσχων ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ Θεὸς πόρρωθεν· καὶ πάλιν ὁ Δαβίδ, Εἶπα ⸂δὲ⸃ Κυρίῳ, Κύριός μου εἶ σύ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρείαν ἔχεις. ὁ ⸂δὲ⸃ Παῦλος ⸂Ψαλ. ιε. α.⸃ τὸ ἀνενδεὲς αὐτοῦ δηλῶν καὶ δυνατὸν, ὅτι ἀμφότερα ταῦτα μάλιστα ὄντι Θεοῦ, τὸ μηδενὸς ⸂Πραξ. ιζ. κδ.⸃ δεῖσθαι, καὶ πᾶσιν αὐτὸν ἅπαντα χορηγεῖν, οὕτω πως φησίν· Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν οὐ ⸂προσδιορίμους⸃ τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα.

Ἐνταῦθα μὲν οὖν τὰ λοιπὰ ἐπελθεῖν τοιχεῖα, ὑφαίνοντα, ἀέρα, τὴν γῆν, τὴν θάλατταν, καὶ δεῖξαι αὐτοῦ τὸν ἀσθενῆ, καὶ πῶς ἕκαστον τῶν πλησίον δεῖται, καὶ τούτου χωρὶς ἀπόλλυται καὶ ⸂ἀφανίζεται⸃). καὶ γὰρ ἡ γῆ, ἂν ἀπολίπωσιν αὐτὴν αἱ πηγαὶ καὶ ἡ ⸂παρὰ⸃ τῆς θαλάττης καὶ ἡ ⸂παρὰ⸃ τοῦ ποταμοῦ ⸂συναιρομένη⸃ νοτὶς, καταφρυγεῖσα ταχέως ἀπόλλυ). καὶ τὰ λοιπὰ δὴ τοιχεῖα ἀλλήλων δεῖται· καὶ ἀὴρ ἡλίου, ὥσπερ ἥλιος ἀέρος. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ μακρότερον ποιῶμεν ⸂λόγον⸃, ὁκ τοῦ Εἰρηνικοῦ ἱκανὰς τοῖς βουλομένοις ἀφορμὰς δόντες, ἐπὶ καθησόμεθα. Εἰ γὰρ ὁ πάσης τῆς κτίσεως "ἥλιος μαρτυρεῖ, ὅτι ἀσθενὴς ὢν καὶ εὐδυὴς ὤφθη, πολλῷ μᾶλλον τὰ λοιπὰ τοῦ κόσμου μέρη. ὅπερ οὖν εἶπον, τοῖς φιλοπόνοις ἐκεῖνα δοῦς "αἰνίττεσθαι, αὖθις ἀπὸ τοῦ χαράξω ὑμῖν ⸂ἀναλέξομαι⸃ πάλιν, δεικνὺς, ὅτι οὐχ ὁ ἥλιος μόνος, ἀλλὰ καὶ ἅπας φθαρτός ἐστιν ὁ κόσμος. ὅταν γὰρ ἀλλήλων ἀπολωνται τὰ τοιχεῖα ἡ, καὶ καθέλῃ μὲν τοῦ ἡλίου τὴν δύναμιν ψυχρότης ὑπερβολὴν πλέον, ἀπολείσῃ δ᾽ ταύτην πάλιν ὁ θερμὸς ὑπερβαλόντα, καὶ ⸂ἑαυτὰς⸃ ποιήσῃ τὰ καὶ διαφθείσῃ ὁ ἀλλήλοις

λήλοις πιῆ ζ παροξη ζα τοιχξα, δῆλον ὅτι μεγάλης φθορᾶς ζωῦται ἀπόδυξις, ϗ τῷ σώμ ε) πρώτα τὰ ὁρώμενα. ἀλλ' ὅπῳ τῆς ἀφελείας τῆς ἡμετέρας ὑψηλότερος ὁ λόγος ἐστί, φέρε ὅτι τὼ γλυκείδν ὑμᾶς ἀγαγόντες πηλαὶ τῷ χαφῶν, τὼ ἀχθὼ ὑμῶν ἀναπαύσωμεν. οὐ γὰρ δὴ πρὸς ἄχθος ϗ γῆς χ μέρος ὑμῖν ἐρῶμεν, ἀλλὰ πρὸς πάσης ὁμῶς τῆς κλίσεως, ϗ τοῦτο αὖθ' ⓦ ἀποδεῖξαι ὑμῖν ἀποφαινόμενοι διὰ ξομεν λέγοντα σαφῶς οὕτως· ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις φθορᾶ δουλεύει πρῶν. ϗ ζ τί δουλεύει, ϗ πότε αὐτῆς ἀπαλλαγήσεται, ϗ εἰς ποίαν μεταβήσει) λῆξιν; εἰπὼν γὰρ, ὅτι Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὼ μέλλουσαι δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς, ἐπήγαγεν· ὅτι Ἡ ἀποκαραδοκία τῆς κλίσεως τὼ ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ ζ ⓦ διὰ τοῦτο ζαξαντα ἐπ' ἐλπίδι. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· φθαρτὴ ἡ κλίσις γέγονε· τοῦτο γὰρ ἐστι, τῇ ματαιότητι ὑπετάγη. φθαρτὴ δ' ἐγένετο τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος οὕτως. ἐκέλευσε δὲ ὁ Θεὸς οὕτω διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν ἡμέτερον. ὅπῳ γὰρ φθαρτὸν ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, ϗ αὐτὸν τοιοῦτον εἰ) ἐχρῆν. οὐ γὰρ δὴ φθαρτὰ σώματα ἔμελλεν ἀφθάρτῳ συνάψασθαι κλίσει. ἀλλ' ὅμως ἐμοὶ μὲν τοιαύτη, φησίν, ἀλλὰ ϗ αὐτὴ ἡ κλίσις ἐλευθερωθήσε) ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς. εἶτα δηλῶν πότε τοῦτο ἔσται, ϗ ὅσῳ πάσης, ἐπήγαγεν· Εἰς τὼ ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. ὅταν γὰρ ἀναστῶμεν, φησί, ϗ ἀφθαρτα λάβωμεν σώματα, τότε ϗ τοῦ οὐρανοῦ ὁ σῶμα ϗ τῆς γῆς καὶ τῆς κλίσεως ἁπάσης ἄφθαρτον ἔσται ϗ ἀκήρατον. ὅταν οὖν ἴδῃς ἥλιον λίαν ἀχρόαντα, θαύμασον ⓦ δημιουργόν· ὅταν ἴδῃς αὖθ' κρυσταλλοειδῆ ϗ ἀφθαρσίαν ὁμόζυγον, κατάνοησον τῆς φύσεως τὼ ἀθέτημα, ϗ μὴ προσκόπησης αὐτὸν ὡς Θεόν. διὰ γὰρ τοῦτο ἀ μοῖσι * τῇ φύσει τῶν στοιχείων δίγμα τῆς ἀθετείας αὐτῶν ἐγκατέλιπεν ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτῶν δούλοις αὐθεντικοῖς οὖσι δικαίως ἐκέλευσεν· ἵνα καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως μὴ γνωρίσῃς αὐτῶν τὼ δουλείαν, ἀπὸ τῶν δικαιούντων μάθῃς, ὅτι ζωόδουλά σοι ταῦτά ἐστιν ἄψυχα. ὁ γοῦν Ἰησοῦς φησι· Στήτω ὁ ἥλιος ϗ Γαβαὼν, καὶ ἡ σελήνη ϗ Φάραγξ Ἐλάμ. καὶ πάλιν ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἀναποδίσαι αὐτὸν ὅτι τῷ βασιλέως Ἐζεκίου πεπίπκε· καὶ Μωϋσῆς καὶ ἀέρι καὶ θαλάττῃ καὶ γῇ καὶ πέτραις ἐπέτ αξεν Ἐλισσαῖος ὑδάτων φύσιν μετέβαλεν· ⓦ τῆς παιδὸς πυρὸς προσεγγίσαντος. ὁρᾷς πῶς ἐκατέρωθεν ἡμῶν προσείσηται ὁ Θεός, δίκῃ μὲν ὕ κελεύσεως τῶν στοιχείων εἰς τὼ αὐτῶν ὑποταγὴν ἡμᾶς ἄγων, διὰ δὲ τῆς ἀθετείας οὐκ ἀφεὶς εἰς πλὴν ἐκείνων καταπίπτειν λατρείαν; ἐπεὶ δὲ τούτων ἁπάντων δοξάσομεν αὐτὸν ἡμῶν ⓦ κηδεμόνα, μὴ δίκῃ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ δίκῃ προσγμάτων· καὶ πολιτείαν ἀρίστην ἐπιδιεξώμεθα, πλὴν τἄλλων, καὶ πλὴν πρὸς τοὺς ὅρκους ἐγκρατείαν λέγω. οὐ γὰρ δὴ πάντ' ἀμάρτημα τὸν αὐτὸν φέρει κόλασιν, ἀλλὰ τὰ δικαιοπραγήματα μείζονα ἡμῖν ἐπάγει τὼ τιμωρίαν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Σολομὼν ἀριστόμυθος ἔλεγεν· Οὐ χαμαιτύπην, ἐάν τις ἀλῷ κλέπτων (κλέπτει γὰρ, ἵνα τὸν ψυχὴν αὐτοῦ ἐμπλήσῃ πεινῶσαν) ὃς μοιχὸς δι' ἔνδειαν φρενῶν ἀπόλλυσι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐξεπολίτης. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· δεινὸν μὲν καὶ ὁ κλέπτης· ἀλλ' οὐχ οὕτω δεινὸν, ὡς ὁ μοιχός. ἐκεῖνος μὲν γὰρ, εἰ καὶ ψυχρὰν αἰτίαν, ἀλλ' ὅμως ἔχει προφάσεσθαι τὼ ἀπὸ τῆς πενίας ἀνάγκην· οὗτος δὲ ἐσθῆτος αὐτὸν ἀνάγκης βιαζομένης, ἀπὸ ἀνοίας μόνης εἰς τὸ βαραθρον καταπίπτει τῆς ἀμαρτίας. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ὀμνύντων ἐστὶν εἰπεῖν. ἐπεὶ γὰρ οὐ πάντα προφάσεσθαι ἔχουσι προβαλέσθαι, ἀλλὰ καταφεύγουσι μόνον. καὶ οἶδά μοι, ὅτι ἐπαχθὴς εἰ) δοκῶ λοιδορεῖν καὶ φορτικὸς, τῇ συνεχείᾳ τῆς παραινέσεως δοκῶν ἐνοχλεῖν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀφίσαμεν, ἵνα καὶ τὼ ἀναγκαιοτάτην αἰδεσθέντες τὼ ἐμὼ, ἀποσχῆτε τῆς ποτερᾶς τῶν ὅρκων συνηθείας. εἰ γὰρ ὁ δικαστὴς ἐκεῖνος ὁ ἀπολυκὸς καὶ ὠμὸς, χήρας ἐνοχλοῦσας αἰδεσθείς, ⓦ ἔσχατα μετέδωκε, πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς ὅτε ἐργάσασθε· καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ παρακαλῶν ὑμᾶς μὴ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας

Ρωμ. η. ιη.

Ρωμ. η κα.

Ιησ. ι. ιε.

Ησ. λη η. δ. Βασ. δ.

Παροιμ. ς. λ.

τέρας τῦτο ποιῆ σωτηρίας· μᾶλλον δὲ καὶ γὰρ ἐμαυτῦ οὐκ ἂν ἀρνησαίμην τῦτο ποιῆσαι. ἐγὼ γὰρ ὑμετέρα ἀγαθὰ, ἐμαυτῦ νομίζω εἶναι καρπώματα. ἐβουλόμην δὲ ὑμᾶς, ὥσπερ ἐγὼ τῶν ποθῶν καὶ κόπτομαι· γὰρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας, οὕτω καὶ ὑμᾶς φροντίζειν γὰρ τῆς ὑμετέρας ψυχῆς, καὶ πάντως αὐ τύλος ἴλαβε τοῦτο τὸ κατόρθωμα. καὶ τί χρὴ τὰ πολλὰ λέγειν; εἰ γὰρ μηδὲ γέεννα ἦν, μηδὲ κόλασις ἦν ἀκούειν, μηδὲ μισθὸς ἦν ἀκούειν, ἐγὼ δὲ ἦλθον ὑμῖν τῦτο ὃ χαίρειν ἤτησα μέρη, ἆρα οὐκ ἂν ἐπηνέσατε; οὐκ ἂν ἐδώκατε τινὶ αἴτησιν κούφην οὕτως αἰτοῦντι χάριν; ὅταν δὲ ὁ Θεὸς αὐτὸς αἰτῇ ἢ δι' ὑμᾶς τῦ διδάσκειν, ἢ δι' ἑαυτὸν τῦ λαμβάνοντα, τίς οὕτως ἀγνώμων, τίς οὕτως ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος, ὡς Θεῦ χάριν αἰτοῦντι μὴ δοῦναι, καὶ μάλιστα, ὅταν αὐτὸς ἀπολαύειν μέλλῃ τῆς χάριτος ὁ δίδους; ταῦτ' οὖν σκοπήσαντες, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀναχωρήσαντες σὺν πόνῳ λέγειν τὰ εἰρημένα ἄπαντα, ἢ τὸν μὴ προσέχοντα πάντα διορθοῦσθαι ἕνεκα τῆς οἰκείας ἢ τῶν ἀλλοτρίων κατορθωμάτων τινὶ ἀμοιβὴν ἀπολάβωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστῦ, δι' οὗ, καὶ σὺν οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ ΤΗΣ ἐκ τῆς στάσεως προσδοκηθέντος κακοῦ· καὶ ἀναμνησις τῶν τότε συμβάντων· ἔνθα καὶ ὡς τὸ σῶμα ἡμῶν ἀφθαρσίαν ἔσται, καὶ δι' ὅλου δεῖ τῆς τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως· καὶ περὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν. Λογ. ια.

Ἐπειδὴ σύστασιν ἔσχεν ἡμῖν ἐλθόντα χθὲς καὶ τὴν πρώην ταλαίπωρα, καὶ πάσομαι λέγειν, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, Ὁ ποιῶν πάντα καὶ μετασκευάζων αὐτὰ, Ὁ πατάξας φῶς ἐκ σκότους, Ὁ κρατήσας εἰς πύλας ᾅδου, καὶ ἀνάγων, Ὁ παιδεύων, καὶ μὴ θανατῶν. καὶ τοῦτο καὶ ὑμῖν λέγω βάλλομαι ἀλυσιτελῶς, καὶ μάτην ἀπολιμπάνων. εἰ γὰρ ἀνθ' ὧν τοῖς ἔργοις ἡμᾶς ὑπηργάτησε, τίνος δὴ ἕνεκεν ἄξιοι συνιστώμεθα μὴ μνεῖαν λόγοις αὐτῷ ἀμειβόμενοι; διὸ καὶ δεῦρο καὶ πάντα πρόθυμα ὑπομένομεν. δῆλον γὰρ ἐκ τῶν παρόντων ἐσόμενα ἐπιδεικνύμενοι, εὐθέως ὅτι καὶ ἑτέρων μείζονα ἀπολαύσομεν. λέγωμεν τοίνυν ἀληθῶς, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ καὶ πάλαι δοὺς μὲν αὐτὸς τὸν ἐπιθυμίαν ὑμῖν παραδοῦναι τὰ παιδία, ἢ ὑμῖν παραδεξάμενος μὲν τῆς δωρεᾶς τὴν ἀμετέραν ἀφροσύνην ἀνάσχετος λόγων. εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὅτι οὐκ ἐπὶ ἔξωθεν φεύγοντες κακὰ ἐνταῦθα ἀφικόμεθα, ἀλλὰ ἀφορμὰς ἐσπουδακότες εὐσεβείας ἐντεῦθεν ἀπολαβεῖν· οὐκ ἐπὶ μὲν ἀγαπίας καὶ ἔρωτι καὶ φροντίδι ἀμυήτοις συνεσόμεθα, ἀλλὰ μὲν αὐτὰς πολλῆς ἄπωθεν ἀπολαυσόμενοι τὸ δεῖν. ὡς δὲ γε ἄρα παρῆλθεν ἡμᾶς ἡ κλυδωνιζομένη τὸ μέσῳ πλεῦσαι καὶ παράλιον καθ' ἑκάστην προσδοκῶντας τινὰ ἔσεσθαι σάλον ἀπροσδόκητα διεκείμεθα, μυρίαις δ' ὅλης ἡμέρας συνεῤῥέοντες φόβοις, τοῦ πελάγους ἢ δυσερμίαν πάσχοντος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐξεργαζόμενοι ἢ πλανωμένοις χρησιμεύοντες, τὴς ἀφῆς] ὁπὸ τῦ τραπεζοῦντος; πῦ δ' ἐλθὼν ἀπήγγειλε; καὶ πόσας ἀλυσὶς ἢ ψυχὴ δ' λογισάμενον; καὶ πόσας αὖ πόνους ἀφορμοῦντας, καὶ πάλιν πάλιν ὁρῶντας [ἢ διαῤῥυέντας] εἰς αὐτὰς ἀπολαυσόμενον. ἀφ' τῦτο καὶ ἡμεῖς ταῖς ἐρωτήσεσθαι ταῖς ἐντεῦθεν ἡμέρας ἀφ' ἧ δ' καταπαῦσαι πάλιν ἡμῖν ἄπαυστον, ἢ πρὸς ταῖς ἐρημίας μετακαθίσαι ἀπόνως, ἢ ἀφ' δ' ταῦ ἀπολαῦσαι ἐσκοτῶσθαι τῆς νέφη τῆς ἀθυμίας. ψυχὴ γὰρ ἄπαξ ἀθυμίας πλησθεῖσα πρὸς πᾶσαν ἀφορμὴν ὀκνηρὰ ἐστι διεπτοῆσθαι. ἀφ' τῦτο καὶ Θ τὸ Ἰωὴ φίλον παρῆλθόμενοι, ἢ πάλιν προσχωρίδιον τῆς οἰκίας ἐκείνης ἰδόντες, ἢ Θ δίκαιον ὅλη τῆς κοιμήσεως καὶ ἡμῶν] καὶ πλησμονῆς, διέρριξαι τὰ ἱμάτια αὐτῦ, ἢ ἀφεῖμαι ξαι, ἢ σιγῆ

Αμ. 9. 2. Ισ. λζ. 20. 2. Βασ. β. 6. β Κορ. 5. 8.

Ισ. ς. 17.

σιγῇ προσκαλούμενος, δηλονότι τὸν Θεὸν ὅπως ὑπεύθυνον ποιῇ τὸν ἄρχοντα τῆς ὀδυνωμένους, ὡς ἰσυχάσαι καὶ σιγῆσαι. καὶ γὰρ ἐν μείζονι ἀθυμίας ὁ παῖς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰσδαρὶ ἐν πολλῇ καὶ τῇ πλησμονῇ τοσοῦτος ἐγένετο, Μωϋσέα ποθοῦντες ἰδεῖν, οὐκ ἠδυνάμην τοῖς λεγομένοις προσέχειν ἀπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας καὶ τῆς βλάβης αὐτῶν. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ μικρόψυχοί τινες αὐθις ἦσαν τότε ἔπαθον, ὅπου καὶ σὺν μεγάλῃ διεσκεδάσθη τοῦτο τοσοῦτος ἐν παιδί; μὴ γὰρ ὁ μυστικὸν ὀφθῇ δύπνος, ἐπὶ λεβὴν αὐτοῦ ὁ Χριστὸς καὶ ἰδίᾳ διελέγετο, τὸν δὲ μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ζωοποιῶν αὐτοῦ πρώτων καὶ μεγάλῃ, πολλῷ μᾶλλον; ὅπου γε εἶπεν αὐτοῖς τὰ μικρὰ ὠφελεῖν αὐτοῦ ἀγαθὰ κακὰ, τὸν πολέμιον, τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἀπιστίας τὰς τὸν πόνων, τὰς μάστιγας, τὰ δεσμωτήρια, τὰ διωγμὸν, τὰς ἀπαγωγὰς, ὥσπερ πὶ φορτίῳ βαρυτάτῳ τῷ φόβῳ τὴν εἰρηνικὸν καὶ τῇ τῶν μαθητῶν ἀθυμίᾳ πίεζομένη τότε αὐτῶν ἡ ψυχὴ ἀκμὴν λοιπὸν ἔμπνεε. διὸ συνέχουσι, αὐτοὺς ἰδὼν ὁ Χριστὸς, αὐτὸ τοῦτο ἀναδίζων ἔλεγε· Πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, πού ὑπάγεις· ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εἰσηκούσαμεν [τὸν πεπληρότα χρόνον,] τὸν παύσασθαι κελεύσαντα δυσθυμοῦντας. Εἰ γὰρ ὁ μέλλων δίδασθαί τινος, καὶ βέλτιον μέλλῃ πρόσεσθαι, ὑπεύθυνόν σε ἀεὶ ποιεῖ κελεύσαντος, ὅπως ὑμέρᾳ καὶ νῦν διακειμένῳ ἐν μέλλοντι διδάσκειν τὴν ἄγνοιαν ἐκείνου, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ κελεύσαντος λαβεῖν συμμαχίαν ὑπὸ τύχοι τῆς χάριτος· πολλῷ μᾶλλον τὸν λέγοντα, κελεύσαντος ὑπεύθυνόν ζητεῖ ἐχεῖ, ὅπως νῦν διακειμένῳ ἐν ἀφορήτῳ πάσης ἀπολλαγμένῳ φορτίου τῆς ἀθυμίας προσαγάγῃ τὸν λόγους. ὃ δὴ καὶ ἡμῖς πεποιήκαμεν. νῦν γοῦν ὅπως τὴν ἀθυμίαν ἀποτινάξασθε, καὶ τῶν παρόντων ὑμᾶς ἀπαμύνασθαι βουλόμενοι, ὡς σαφέστερον ὑμῖν ἐρεῖν τὸν λόγον. ὅταν γὰρ ἐκεῖ τῆς κτίσεως ἐπέλθω*, ὅτι οὐκ ἀναλίσκομαι ἐν θαύμασι καὶ βραβεῖα αὐτὸν ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ ἀδιαπτῶς ἐν φθορᾷ, ἐν πάσαις αὐτῶν πάλιν πολλὰ ἐγκατέθηκε δύναμεσι· ἀμφότερα σπείρεσθαι ἐν ἀφθαρσίᾳ, ἐν ἀτιμίᾳ· ἀνίστασθαι ἐν δόξῃ, ἐν ἀσθενείᾳ· σῶμα ψυχικὸν, καὶ ἐγείρεται πνευματικόν· καὶ ἐν τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς ἐν οὐρανοῖς ἐν τοῖς ἐν οὐρανοῖς ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἐν τοῖς ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐν τοῖς ἐν τῇ ξηρᾷ· καὶ ἐν τοῖς ἐν τῇ ξηρᾷ ἐν τοῖς ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ἐν τοῖς ἐν τῇ γῇ ἐν τοῖς ἐν τῷ ἀέρι· καὶ ἐν τοῖς ἐν τῷ ἀέρι ἐν τοῖς ἐν τῇ γῇ· καὶ ἐν τοῖς ἐν τῷ ὕδατι ἐν τοῖς ἐν τῷ ὕδατι· καὶ ἐν τοῖς ἐν τῷ πυρὶ ἐν τοῖς ἐν τῷ πυρί· καὶ ἐν τοῖς ἐν τῷ ἀέρι ἐν τοῖς ἐν τῷ ἀέρι

τῶν τῆς πείρας διδάσκων αὐτὸν, ὅτι θνητός τέ ἐστι καὶ ἀτίκνητος, καὶ ταύτῃ πείθων μηδέποτε
Γεν. γ. ε. τοιαῦτα φαντάζεσθαι καὶ ὀνειροπολεῖν. καὶ γὰρ εἶπεν ὁ ἀγγέλος *, Ἐστάθη ὡς θεός. παρόρ- * ἐστ
ριζον οὖν ταύτην ἀπαλλάξαι βουλόμενος τὴν ἔννοιαν, πολυπαθὲς αὐτῷ καὶ ἀλγεινὸν τὸ
σῶμα πεποίηκε, δι' αὐτῆς τῆς φύσεως παιδεύων αὐτὸν μηδέποτε τοιαύτην λαβεῖν ἔννοιαν.
καὶ ὅτι τοῦτο ἐστιν ἀληθὲς, μάλιστα μὲν καὶ ἐκ τῶν ἐπ' ἐκείνου γεγενημένων δῆλον. μὴ γὰρ
τὴν παρασδοκίαν ἐκείνην ταύτῃ καταδικάσθη τῇ τιμωρίᾳ. καὶ σκόπει μοι Θεοῦ ζωάσιν.
Οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν παρῆναι, ἀλλὰ καὶ ἦλθε καὶ ἐκείνου στενοχώρησε τοῦτο παλιν, ἵνα
μὴ τὴν ὀφθαλμὸν * ἰδὼν τὸ σῶμα σπόμενον καὶ φθειρόμενον, μεγάλην ἀπὸ τῆς ὄψεως * ἀπὸ
ταύτης δέξηται φιλοσοφίας διδασκαλίαν, καὶ μάθῃ τί γέγονε, καὶ σωφρονισθεὶς κλαύσῃ, ὅτ-
των ἐστερήθη ἀπέλθῃ.

Μάλιστα μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, καὶ ἐκ τῶν ἤδη γεγενημένων τοῦτο δῆλον· οὐκ ἔλαττον δὲ καὶ
ἐκ τῶν μὴ ταῦτα ῥηθησομένων ἔσται φανερόν. εἰ γὰρ ἀνάγκη τοιαύτη τὸ σώματος ἐνδεδεμένου,
καὶ πολλῶν ἀποθνησκόντων καὶ φθειρομένων καὶ σηπομένων ἐν ταῖς ἀπόντων ὄψεσι, καὶ Ἀφα- χ. κα
λυομένων εἰς κόπον, καὶ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων ἕνα καὶ τούτων ποιησαμένων συμπληρω- χ. ἀ
τικὰ ὅρων τὸ ἀνθρώπων γένους (ἐρωτηθέντες γάρ ποτε ἄνθρωπός ἐστι, ζῶον λογικὸν θνη- 15 χ. ζ
τὸν εἶπον) εἰ τοίνυν πάντων ταῦτα ὁμολογησάντων, ἐτόλμησέ ἑαυτὸν ἀπαθανατίσαι πρὸς τὰ
τῶν πολλῶν ἐπιτολήψεις, καὶ τῆς ὄψεως μάρτυρος τὸν θάνατον ἐφιλονείκησαν ἀναρρηθῆναι θεοὶ, καὶ ἐμιμήσησαν οὕτως· εἰ μὴ παρεγένοντο ὁ θάνατος διδάσκων ἄπεμ-
πτος τὸ τῆς φύσεως ὀπίκνητον καὶ φθαρτὸν, πῶς ἂν ἐξέβησαν ἀσεβείας πολλοὶ τῶν ἀν-
θρώπων; ἀκούσονταί μου τάχα τί φησιν ὁ προφήτης περί τινος βαρβάρου βασιλέως τοιαύτην 20
μανέντος μανίαν. Ἐπῆρε τὴν ἄχραν τοῦ οὐρανοῦ θήσω, φησὶ, θρόνον μου, καὶ ἔσομαι ὅ- Ησ. ιδ. ιγ.
μοιος τῷ ὑψίστῳ. Εἶτα καταγελᾷ αὐτοῦ, καὶ τὸν τελευτὸν αὐτοῦ δηλοῖ, φησιν, Ὑποκάτω
σου σρώσουσι σῆψιν, καὶ ὁ κατάλυμά σου σκώληξ. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἀνθρωπος τοι- χ. κατ
αύτην ἀναπνοὴν τελευτὴν, τοιαῦτα φαντάζεσθαι ἐτόλμησας; καὶ πρὸς ἑτέρου πάλιν τοῦ κατ
βασιλέως, λέγω τὸν Τυρίων, Τοιαῦτα καταβυάζοντες, καὶ βουλομένου νομίζεσθαι Θεοῦ, ἀλ χ. κα
φησι· Σὺ δὲ οὐκ εἶ Θεὸς, ἀλλ' ἄνθρωπος· καὶ ὦ καταπεντωτότις σι τοῦτο ἐργάσει. ὥστε Ιεζεκ. κη. θ.
αὐτῶν ἐκ μιᾶς ὑπερβολῆς ἀναιρεῖ τῆς εἰδωλολατρείας τὴν ὑπόθεσιν, τοιοῦτον ἡμῖν τὸ
σῶμα ἐποίησεν ὁ Θεός. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ὅπερ τοῦ σώματος τοῦτο γέγονεν, ὅπερ γε καὶ ὅπερ τῆς
ψυχῆς ἐστιν ἰδεῖν τοιοῦτόν τι γεγενημένον; θνητὸν μὲν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, ἀλλ' ἀφῆκεν ἀθάνατον
εἶναι· λυπηρὸν δὲ καὶ ἀηδίαν καὶ ἀθυμίαν καὶ φερτίσιν ὑπόβυθιον αὐτὸν κατασκεύασε. καὶ τοῦτο ἐ- χλ
ποίησεν, ἵνα μὴ πρὸς τὸν οἰκεῖον βίον ἡδονὴν ἰδοῦσα, μείζονα τῆς οἰκείας ἀξίας ἔννοιαν λά-
βῃ. Εἰ γὰρ καὶ τούτων ὄντων ἐτόλμησάν τινες εἰπεῖν, ὅτι τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ ἐστιν· εἰ καὶ τοῦτον
ἀπήλλακτο τῶν παθῶν, ποῦ ἂν ἦλθον οὗτοι μανίας; πάλιν ἀλλ' ὅπερ ὅτι τῆς κτίσεως
ἔλεγεν, τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ σώματος λέγω· ὅλῳ ὁμοίως δὲ ἀμφότερα ταῦτα θαυμάζω καὶ Θε-
οῦ, καὶ ὅλῳ φθαρτὸν αὐτὸ ἐποίησε, καὶ ὅτι σὺν τῇ φθορᾷ τὴν οἰκείαν ἰσχὺν ἐπιδείξατο καὶ σοφίαν. 35
ὅλῳ μὲν γὰρ βελτίονος αὐτὸ ἴσχυε ποιῆσαι ὕλης, ἔδει δὲ οὐκ τοῦ οὐρανίου τι σώματος, καὶ τοῦ ἠ-
λιακοῦ. ὁ γὰρ σκῆνα τοιαῦτα ποιήσας, καὶ τοῦτο τοιοῦτον ἐργάσασθαι, εἴπερ ἠθέλησεν, ἴσχυ- χλ
σεν ἄν. Ἀλλ' ἡ αἰτία τῆς ἀδυνασίας ὅτι ἡ προαιρετικὴ πρόθεσις. οὐ μὴν τοῦτο ἐκόσμη-
σεν τοῦ δημιουργοῦ τὸ θαῦμα, ἀλλὰ καὶ ὑπερτίθησι πλέον. Τὸ γὰρ βυτιλὲς τῆς οὐσίας τοῦτο
δείκνησι μάλιστα τῆς τέχνης τὸ βύπορον καὶ βυμήχανον, ὅτι τὸ πηλῷ καὶ τέφρᾳ τοσαύτην σύ- 40 χ. φ
σηκεν ἁρμονίαν, καὶ τοιαύτας αἰσθήσεις, οὕτω ποικίλας καὶ πολυδαπάνους, καὶ τοιαύτας δυναμέσεις
φιλοσοφεῖν. ὥστε ὅσῳπερ ἂν κατηγορῇς τοῦ τῆς ὑσίας βύτιλείας, τοσούτῳ μᾶλλον θαύμασον τὸ
μεγαλοφυὲς τῆς τέχνης. ἐπεὶ καὶ ἀνδριαντοποιὸν οὐχ οὕτω θαυμάζω καὶ ἀπὸ χρυσοῦ καλὸν ἀν-
δριάντα ποιοῦντα, ὡς καὶ ἀπὸ πηλοῦ τοῦ Παπαπαθοῦς τῇ τῆς τέχνης βύποσίᾳ δυνα-

μένου

μένοι κάλλος ἐπιδείξαι πλάστου θαυμαστὸν ἐν ἀμηχάνοις. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ ζωτικὴ τῶν ὕλη τῷ πλάστῃ· ἐνταῦθα δὲ γυμνὴ τῆς τέχνης ἐστὶν ἡ ἐπίδειξις. σὺ δὲ εἰ βούλει μαθεῖν, πόσον τὸ δημιουργήσαντος ἡμᾶς ἐστιν ἡ σοφία, σκόπησον τί ἐστὶ μικρὸν ἀπὸ πηλοῦ. τί δ' ἕτερον, ἀλλ' ἢ πλίνθος καὶ κέραμος; ἀλλ' ὅμως ἴσχυσεν ὁ δημιουργὸς τέχνη, θεὸς ἀπὸ τῆς ὕλης, δεῖξαι τῆς γῆς κέραμος καὶ πλίνθος μόνον, ὀφθαλμοὺς οὕτω ποιῆσαι καλούς, ὡς ἅπαντας ἐκπλῆξαι τοὺς ὁρῶντας, καὶ τοσαύτην ἐνθεῖναι τούτοις δύναμιν, ὡς ἀέρος τοσοῦτον ὕψος καθορᾶν, καὶ μικρᾶς κόρης ἀνύσαι τοσαῦτα καταλαμβάνειν σώματα, καὶ ὄρη, καὶ πελάγη, καὶ βουνοὺς, καὶ πεδία, καὶ ἀέρας διὰ σκιᾶς τῆς μικρᾶς. μὴ δίκην ἐκπλῆξῃ μοι τὰ δάκρυα καὶ ταῖς λήμας (τοῦτο γὰρ ἀφ' ὑγροῦ τινὸς σπόρου ἀμβλύωσιν γίνεται) ἀλλὰ συνέπεσθαι αὐτοῖς τὸ κάλλος καὶ τὴν δύναμιν τὴν ἐπαινῶ, καὶ πῶς τοσοῦτον ὀπτικὸν ἀέρος μέτρον ἡ κόρη καὶ παλαιπωρῆ, ἀλλὰ πόδες μὲν ὀλίγον περιῄασιν ποιοῦσι καὶ σκέλη), ὀφθαλμὸς δὲ ὁδοῦσιν τοσοῦτον μὲν ὕψος, τοσοῦτον δὲ εὖρος, σοῦ μιᾶς αἰσθάνεται ἀρρωσίας. ὅπερ γὰρ τῶν μελῶν ἀπλήστων ἡμῖν ἀναγκαιότερόν ἐστι τοῦτο, οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸ πιέζεσθαι καμάτῳ, ὥστε ἀνεμπόδιστον αὐτὸ τὴν ὄψεως ἡμῖν εἶναι καὶ ἀκώλυτον. μᾶλλον δὲ, * ποῖος λόγος περιέξουσι δυνήσεται τοῖς μέλεσι τοῦτο τὸν ἀρετὴν ἅπασαν; καὶ τί λέγω περὶ κόρης *, καὶ τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως; ἐὰν γὰρ ὁ πρώτων αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ τῶν μελῶν, τὸ ὀφθαλμοὺς βλεφαρίδας ἐξεπάσῃς μόνον, καὶ τὸ ταύτης πολλὴν ὄψιν τὸ δημιουργὸν Θεοῦ τὴν σοφίαν. καθάπερ γὰρ ὑπὸ τῶν ἀσταχύων ἡ ἀρούρα ὡραΐζεται, ὥσπερ πινὰ δόρατα περιβεβλημένοι, οὕτω ὀρίζας ἀπεσκίασαν, οὐκ ὀπτῆς ἐπούσης ἐγκαθίζεσθαι τῷ κέρατι, ἡ ὀφρὺς τὴν καλλίμμον ἀνειμένην οὖσαν· ὕπνος δὴ ἡ ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ὥσπερ πινὲς ἀρούραις καὶ δόρατα, περιβέβληται) αἱ τῶν βλεφάρων τείχας, κόνις καὶ κάρφος καὶ πνεύματα ἄλλα διεισελθεῖν ἔξωθεν ἀπεκρούσαντο τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ οὐκ ἐάσαι εἰσοχλεῖσθαι τὰ βλέφαρα. ἴδοις δ' ἂν ἡ ὑπὸ τῶν ὀφρύων ἐπέχει σοφίαν οὐκ ἐλάττονα ταύτης. πῶς γὰρ οὐκ ἂν ἐκπλαγείη τὸν νοῦν αὐτῶν, ὅτι ὑπὲρ τὸ μέτρον περιβέβληται), ὥστε ὑπισχνεῖσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὅτι σοδοτέρω τῷ δίσκῳ ὑφιζάνουσι, ἀλλ' ὥσπερ οἰκίας γείσους, ὅτως ὀξέχουσιν αὐτοὺς, καὶ οὐκ τῆς κεφαλῆς καπύπτα ἱδρῶτα διηθοῦσαι, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς λυπεῖν οὐκ ἐάσαι. ὀξὺ δὲ τοῦτο καὶ τείχας αὐτῆς ἔισιν ἐμπεφυκυῖαι, τῇ δασύτητι τὸ καταῤῥέον ἐπέχουσαι, καὶ μὴ πολλῆς εἴσουσαι τῆς ἀκριβείας, καὶ πολλὴν τοῖς ὄψεσι τὸν θεωρίαν παρέχουσαι. καὶ τοῦτο μὲν οὐ τις θαυμάσειεν, ἀλλὰ καὶ ἕτερον οὐκ ἔλαττον τούτου. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, αἱ μὲν τῆς κεφαλῆς αὖξοι τείχας καὶ ἀπεχείσεσι), αἱ δὲ τῶν ὀφρύων οὐκ ἔλαι; οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν ἡμῖν γέγονεν· ἀλλ' ὥστε μὴ χαλεπώτερα ὑπισχνεῖσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὅταν καὶ πρὸς βαθὺ γῆρας ἐλθόντες πάσχουσι. πῶς οὖν δυνηθείη τὸν ἀφ' τοῦ ἐγκεφάλου διακυμάνσεσι σοφίαν ἅπασαν ἐπελθεῖν; πρῶτον μὲν γὰρ αὐτὸν ἀπαλὸν ἐποίησεν, ὅπερ πᾶσι ἀδηστοῖς ἁπάσαις αὐτὸς χορηγεῖ τὰς πηγάς. εἶτα, ἵνα μὴ πρὸς τὸν οἰκείου ἐπιβλαβῆναι φύσιν, ὀστέοις αὐτὸν περιτείχισεν. πάλιν, ἵνα μὴ τῇ σκληρότητι τῶν ὀστῶν προσκρουόμενος σοχλῆται, ὑμένα μέσον ὑπέτεινεν, οὐχ ἕνα μόνον, ἀλλὰ τρεῖς ἕτερον· καὶ μὲν ὑπὸ τοῖς τῷ βρέγματι κάτωθεν, καὶ δὴ πρὸς τὸ ἐγκεφάλου ὄρχει. καὶ ἔστι σκληρὸς τούτων σκληρότερος. τοῦτο δὲ ἐποίησε φησί τις τὸν εἰρημένην αἰτίαν, καὶ ἵνα μὴ φερομένους ἐν τῆς κεφαλῆς πλαγὰς μὴ πρὸς τὸ ὀστέον ὁ ἐγκέφαλος δέχηται), ἀλλὰ περιαπομένους αἱ μεταξὺ ταῦτα ταῖς βολαῖς, τὸν βλάβην σκληρύνοντα ἅπασαν, καὶ ἀνεπηρέαστον αὐτὸν διατηροῦσι. ἐν δὲ μὴ συνεχές τι καὶ ἓν εἶ) ὃ κελύπτει αὐτὸν ὀστοῦν, ἀλλὰ πολλὰς ἐπιῤῥαφὰς, πολλὴν ἀσφάλειαν αὐτῷ πάλιν ἐπιτίθησι. τῶν τι γὰρ συνεχῶν αὐτὸν ἀτμὸν εἰς ὃ ἔξω ῥᾴδια ἦν ἐξιέναι· αἱ δὲ ἀναπνοὴ ἀφ' τῶν ῥαφῶν ἐκείνων, ὥστε αὐτὸν μὴ συμπνίγεσθαι· πληγή τι εἴ τις ἐπενεχθείη ποθέν, οὐχ ὁλοχερὴς ἐστὶν ἡ βλάβη. εἰ μὲν γὰρ ἓν καὶ συνεχὲς ἦν ὃ ὀστοῦν,

ὀστοῦν, ᾗ εἰς ἓν μέλος κατενεχθεῖσα ἡ πληγὴ ὃ πᾶν ἐλυμήνατο αὖ. ᾧ δὴ εἰς πολλὰ διαιρεθῆναι νῦν οὐκ ἂν ἠθέλησε τοῦτο. εἰ γὰρ καὶ συμβαίη πανωλεθρίαν μέλος ἓν, ὃ καὶ σκῆπτρον ὃ μέλος ὀστοῦν καὶ μόνον παραλλάττει μόνον· τὰ δὲ λοιπὰ ἀσινῆ μένει πάντα, τὴν ζωτικὴν τῆς πληγῆς διακοπομένην τῇ τῶν ὀστῶν διαιρέσει, ᾗ οὐκ ἰσχύοντος εἰς τὸ παντελὲς διαφθεῖραι σκῆνος. διὰ τοῦτο οὐκ πολλαὶ αὐτὸν τὸν σκέπην ὀστῶν ζωτικὴν ἔσχεν ὁ Θεός. καὶ καθάπερ οἰκίαν ἣν οἰκοδομῶν, τείχη καὶ καμάρας ἄνωθεν ὑπερίδησιν· ἅπερ καὶ τὰ ὀστᾶ * ἐπέδησεν ἄνωθεν ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ὁ Θεός, καὶ τὰ τείχας βλαστάνειν προεκύλισεν, ὥστε αὐτὰ πλημμύρων πηγὰν εἶναι τῇ κεφαλῇ. ὃ αὖθις δὴ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῆς καρδίας ἐποίησεν. ὅπερ γὰρ ὃ κυριώτατον ὄντι τῶν ἐν ἡμῖν μόνων ἡ καρδία, καὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἁπάσης αὐτὴ ὃ κῶας" ἐγκεχείρισται, καὶ ὃ τυχὸν πληγίσασα αὐτῆς θάνατος γίνεται, σκληροῖς καὶ σκληροῖς ὀστοῖς τὰ τοιαῦτα πάντα περιθεῖναι περιεφράξατο, πᾶσι τὸ θνητικὸν προβολαῖς καὶ πᾶσι ὠμοπλάταις ἐπιθεῖναι τειχίσας αὐτῷ. ἃ ὅπερ ὑπὲρ τῶν μυϊάγων ἐποίησε, τοῦτο δὲ ὑπὲρ τούτης εἰργάσατο. ὥστε γὰρ μὴ ζωτικῶς ἀλλομένην αὐτὸν καὶ πηδῶσαν ἐν τοῖς θυμοῖς καὶ ταῖς τοιαύταις ὁρμαῖς, τῇ σκληρότητι τῶν ὀστῶν ἐγκρύψαι τῶν περιφερομένων αὐτὸν παραπείσεσθαι καὶ ὀδυνᾶσθαι, ὑπάρας τι ἐντεῦθεν ἐκ πολλοῦ καὶ πάνυ μνημονικὸν ἐπέδησεν, ὥσπερ ἀπαλοὶ γραμμὰ τοῖς ἄλμασιν αὐτῆς παραθεῖς· ἵνα ἀλύπως ἐρρηγνυμένη τούτῳ, μηδὲν ἀνδὸς πάσχῃ. ἃ τί λέγω περὶ ἐγκεφάλου, καὶ καρδίας; ὅπου γε εἴ τις καὶ περὶ τῶν αὐχένων αὐτῶν ζητήσειε, πολλῷ καὶ σὺν τούτοις ἄλλοις τὸν σοφὸν τοῦ Θεοῦ διαδικαιολογοῦμαι, καὶ ἀπὸ τῆς χρήσεως αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως, καὶ ἀπὸ τῆς θήσεως. σιωπῶ δὲ εἰπεῖν, καὶ πόσος ἕτερος οὐκ" ἰσόμοιρος πάντες ἡμῖν εἰσιν ὑπὸ δάκτυλοι, καὶ πολλὰ ἕτερα [καὶ] τούτων πλείονα.

Ἀλλ' ἐκκοιμῶντος δὲ σὺν τῇ εἰρηνεύσει τοῖς ἐθνεσιν περισχὼν ἡ σοφία τοῦ δημιουργήσαντος ἡμᾶς διαλάμπει Θεοῦ. διὸπερ ἀφεὶς τοῦτο ὃ μέλος τοῖς φιλοπόνοις ἐξεργάσασθαι μὴ ἀφορμῆς, ἐφ' ἕτερον αὐτὸν ἔστησε πόνημα. καὶ γὰρ πολλοὶ μὴ τῶν εἰρηνεύων καὶ κενὸν αὐτὸν λέγουσι, τί δήποτε εἰ βασιλεὺς τῶν ὅλων ὁ αὐθέντης, καὶ ῥώμην καὶ ὀξύτητα καὶ τάχη πολλὰ τῶν ζώων αὐτὸς πλουτεῖ; καὶ γὰρ ταχύτερος ἵππος αἰθέρος, καὶ πτηνότερος βοὸς, καὶ κουφότερος ἀετὸς, καὶ ἰσχυρότερος λέων. τί οὖν αὖ εἰ ποιοῦμεν πρὸς ταῦτα; ὅτι καὶ σὺν τοῦτο μᾶλλον εἰσομβᾶ τὸ Θεοῦ τὸν σοφὸν, καὶ τὸν τιμῶν, ὃν ἡμᾶς ἐτίμησε. ταχύτερος μὲν γὰρ ἵππος ἀν αἰθέρος, ἀλλ' εἰς ἀποδημίας ταχὺς ὑπερτιθεμένοις ἂν αἰθέρος ἵππου. ἵππος μὲν γὰρ καὶ ἀπόντων ὀξύτατος καὶ ἀλκιμώτατος ἦν, μόλις διαχθείσας δραμεῖται τῆς ἡμέρας σταδίους· αἰθέρος δὲ ἐκκαθέξας ἵππους σὺν διαδοχῆς πολλοὺς, καὶ διαλείπους δυνήσεται σταδίους διανῦσαι. ὥστε ὅπερ ἐκείνῳ τὸ ταχὺς, τοῦτο ὁ λογισμὸς καὶ ἡ πίστις πρὸς ἡμᾶς πλείονος τῆς ἐκκλησίας. οὐκ ἔχει μὲν γὰρ πόδας" ἰσχυροτέρους ὁ αἰθέρος, ὥσπερ ἐκεῖνος, ἔχει δὲ σὺν" ἐκείνου τῶν ἑαυτῷ σὺν ἐλαττόν" ἑαυτὸν διαχρώμενος. τῷ μὲν γὰρ ἀλόγῳ σὺν ζῴῳ ἑτέρῳ πρὸς τὸν ἑαυτῷ χρείαν ἐκκλησίαν δυνάμενος· ὁ δὲ αἰθέρος πάντα ἕπεται, καὶ διὰ τῆς ποικίλης τέχνης τῆς περὶ τὸ Θεοῦ δόγματος αὐτῷ, πρὸς τὸν μᾶλλον" πρὸς σύνεσιν αὐτῷ οἰκειούμενον ἕκαστον ἐκκλησίαν τῶν ζώων. εἰ δὲ ὅτως ἰσχυρὸν καὶ πόδας τῶν αἰθέρος, ὡς καὶ τῶν ἵππων, ὅσαν, πρὸς ἕτερα δὲ ἐλλιποῦσα ἀρκοῦσα, πρὸς" δυσχωρείας, πρὸς ἀκρωρείας, πρὸς ἀναβάσεις ὄνδρων. καὶ γὰρ ὁπλὴ ταῖς πρὸς τοιαῦτα βαδίσεσι ἐμποδίζει εἴωθεν. ὥστε εἰ καὶ ἀπαλώτερον καὶ πόδας αὐτῷ, ἀλλὰ πρὸς πλείους ὑπερτιθεμένοις χρείας. καὶ οὔτε διὰ τὸν ἀθύμως τι βλαπτόμενον, τῆς τοῦ ἵππου δυνάμεως διαχρωμένης, καὶ διὰ τὴν ποικιλίαν τῆς βαδίσεως πλουσιωτέρου, πάλιν ὑπερτιθεμένου ὁ αἰετὸς κοῦφον, ἀλλ' ἔστιν ἰσχὺς" λογισμὸς καὶ τέχνη, δι' ἧς δυνάμεθα πάντα τὰ ἰσοδύναμα ζῷα κατανεγκεῖν καὶ χρήσασθαι. εἰ δὲ βούλει καὶ ὃ ἐμοὶ πρεσβύτερον ἰδεῖν, ἔχε πολλῷ κουφότερον" ἐκείνου, οὐ μᾶλλον δίκης σταδίων καὶ εἴκοσι, οὐδὲ μᾶλλον τὸ ὑψηλοῦ, ὅσα

ὃ

καὶ ἐπ' αὐτὸν αἰτιάσθωσαν Ⓦ οὐρανὸν, καὶ ἐπ' Ⓦ ὑρανοῦ τὸν ὑρανοῦ αἴω, ὅ ἐστιν ὁ Χριστὸς ἐν δόξῃ τοῦ Θεοῦ καὶ πάτρος. τὰ ἄλογα πάλιν ἐν τῷ σώματι ἔχει ὅπλα ἔχει, οἷ ὁ βοῦς ἔχει κέρατα, ἐστὶν ὀδόντας ὁ σῦς ὁ ἄγριος, ἐστὶν ὄνυχας ὁ λέων· ἐμοὶ δὲ οὐκ ἐν τῇ φύσει τοῦ σώματος τὰ ὅπλα καὶ τέθεται ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἔξω τοῦ σώματος, δείκνυς ὅτι ἡμεροι ζῶον ὁ ἄνθρωπος, ἐν ὅπλοις οὐκ ἀεί μοι τούτων τῶν ὅπλων χρεία. καὶ γὰρ πολλάκις μὴ αὐτὰ ἀποτίθημι, πολλάκις δὲ μεταχειρίζομαι. ἵν' οὖν ἐλεύθερος ὦ καὶ ἀπολελυμένος, καὶ μὴ διὰ παντὸς ἀναγκάζωμαι βαστάζειν τὰ ὅπλα, ἐποίησεν αὐτὰ χαμαιρεισμένα τῆς φύσεως ἔξω τῆς ἐμῆς. ὁ γὰρ μόνον τῷ ψυχικῷ ἔχων λογικῷ χρώμενον τῷ λόγῳ. ἀλλὰ ἐν τῷ σώματι πλεονεκτούμενον αὐτῷ. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῇ τῆς ψυχῆς βλήμασι" συμβαῖνον κατεσκεύασεν ὁ Θεὸς, καὶ τοῖς ὀπτικοῖς αὐτῆς ὀπτικόν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα τοιοῦτον οὐχ ἁπλῶς ἐποίησεν, ἀλλ' οἷ εἰκὸς ἦν λογικῇ ψυχῇ ἀμαχητόμενον. ὡς εἰ μὴ τοιοῦτον ἦν, σφόδρα ἂν" εὐεπιβούλευτοι αἱ τῆς ψυχῆς εἰργλαι. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν νοσημάτων. εἰ γάρ τι μικρὸν παραπαίσῃ τῆς οἰκείας καταστάσεως αὐτῆς ὁ ὀργανικὸς διακόσμησις, πολλαὶ τῶν ἐνεργλῶν τῆς ψυχῆς ἐμποδίζονται. οἷ μὲν λέγω· εἰ θερμότερος ἢ ψυχρότερος ὁ ἐγκέφαλος γένοιτο. ὥστε πολλῷ καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος ἔστιν ἰδεῖν τὴν κηδεμονίαν τοῦ Θεοῦ, οὐχ ὅτι μόνον ἐξ ἀρχῆς αὐτὸ βέλτιον ἐποίησε τοῦ νῦν ὄντος, οὐδ' ὅτι καὶ νῦν πρὸς ὃ χρήσιμον αὐτὸ μετεσκεύασεν, ἀλλ' ὅτι καὶ πρὸς πολλῷ μείζονα ἀνάσχεσιν δόξῃ πάλιν. εἰ δὲ καὶ ἐτέρωθεν ἐθέλοις μαθεῖν, ὅσην πρὸ τοῦ σῶμα ὁ Θεὸς ἐπεδείξατο σοφίαν, ἐρῶ τοῦτο, ὃ μάλιστα πεπόνθασιν ὁ Παῦλος ἐκπλησσόμενος φαίνεται συνεχῶς. τί δὴ τοῦτο ἔστι; τὰ μέλη πλεονεκτεῖ, ἀλλήλων στερίσκει, οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν κάλλει, τὰ δὲ ἰσχύι κρατεῖ" πεποίησεν· οἷ, καλὸς ὁ ὀφθαλμός, ἀλλ' ἰσχυέτερος Ⓐ πόδις· τιμία ἡ κεφαλὴ, ἀλλ' ὁ δυνάμει ἐστὶ τοῖς ποσὶ, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω. καὶ τοῦτο μὲν ὅτι τῶν ἀλόγων ἐστὶν ἰδεῖν, τοῦτο δὲ ὅτι τοῦ βίου πάντος. ὁ γὰρ βασιλεὺς τῶν ὑπηκόων δεῖται, Ⓐ ὑπήκοοι τοῦ βασιλέως, ὥσπερ ἡ κεφαλὴ τῶν ποδῶν. καὶ πάλιν ὅτι τῶν ἀλόγων, τὰ μὲν ἐστὶν ἰσχυέτερα, τὰ δὲ [ἐστὶν] ἀσθενέστερα· τὰ μὲν ἡμᾶς πέρπει, τὰ δὲ πέφυκε, τὰ δὲ φοβεῖται οἷ, πέρπει μὲν ὁ ἵππος, πέφυκεν δὲ ὄρνιθες καὶ ὗες· φοβεῖται δὲ πρόβατα καὶ αἶγες, συμπονεῖ δὲ βοῦς καὶ ὄνος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα, ἃ τούτων μὲν οὐδὲν πέφυκε, γυμνάζει δὲ ἡμᾶς τὸν δυνάμει· ὡς τὰ ἄγρια θηρία τῶν κυνηγετῶν αὔξει τὸν ἰσχνὸν, καὶ ὁ φόβος παιδεύει ὃ θεὸς ἡμᾶς, καὶ πρὸς θεραπείαν δὲ ἡμῖν οὐκ ὀλίγον φέρει ἀπὸ τῶν οἰκείων εἰσάγλ σωμάτων. ὥστε ὅταν εἴπῃ σοί τις, πῶς ἄρχων εἶ τῶν ἀλόγων, φοβούμενος λέοντα; εἰπὲ πρὸς αὐτὸν· ὅτι πρὸς τὸν ἀρχὸν οὐχ οὕτω τὰ πράγματα διέκειτο, ὅτι βδοχίμοιον πρὸς τὸν Θεὸν, ὅτι οὐ πρὸς δίσω διέτειλον· ἀλλ' ὅτε προσίκρουσα ἐν διανοίᾳ, ἐκ βύθιος ἐξρόμην τῆς ἀγάλης. καὶ σοὶ τῶν ὁλεκρανῶν· ἀλλ' ἔχω πικὰ τὰ χείλη, δι' ἧς κρατῶ τῶν ὀφείων. ὅτε καὶ ὅτι τῶν οἰκιῶν ἔξω τῶν μεγάλων, ὅτι ἐροί, κἂν βύθμῆς ὦσι, ὦσι δὲ ἀτελῆς, πολλοὺς τῶν ἀγάλων διδάσκουσιν· ὅταν δὲ καὶ πρασκευρωμένης ὦσι, ὑπτιάσεται μᾶλλον ἡ ἀγωνία. ζῶντα δὲ ὅτι ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ἐχιδνῶν ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι ἐξ τῶν ἀμαρτίαν ἡμῖν ἐστὶ φόβερά. οὐκ ὅτι σώματος ἓν τῶν ἡμετέρων μόνον, οὐδ' ὅτι τῶν βίων τῶν ἐξ φόρων, οὐδ' ὅτι τῶν ἀλόγων, ἀλλὰ καὶ ὅτι δίνδρων ἐστὶν ἰδεῖν τὸν ποικιλίαν ταύτην· καὶ ὃ πάντων ὑπερλέτερον ἴδοι τις ἂν χεῖρ ἢ μείζονος ἔχοι ἐπιστολὴ, καὶ οὐ πάντα ἐν ἅπασι ἔστι, ἵνα πάντα ἢ ἡμῖν ἀναγκαῖα, καὶ ἕ διανοίᾳ τὸν ποικίλον σοφίαν ἰδωμεν. μὴ τοίνυν κατηγόρει τοῦ Θεοῦ ἐξ τὸν φόβερὸν τοῦ σώματος, ἀλλὰ ἐξ ὅτε μᾶλλον αὐτὸν πρασκεύει, καὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς κηδεμονίας αὐτοῦ θαύμαζε· τῆς σοφίας μὲν, ὅτι ἐχρῆσεν ἐν ὅτω φλαρτῷ σώματι τοσαύτην ὑποδύξασθαι ἁρμονίαν· τῆς κηδεμονίας δὲ, ὅτι φλαρτὸν αὐτὸ ἐξ τὸν τῆς ψυχῆς ἐποίησεν ὠφέλειαν, ἵνα αὐτῆς" καταξίλῃ ὃ φύσημα, καὶ τὸν ἀπόσιδον" καθέλκῃ. τί οὖν οὐκ οἶς ἐρῶ" αὐτὸ τοιοῦτον ἐποίησεν ὁ Θεὸς, φησὶν;

ἀπολογούμενος

a. Κορ. ιβ. κα.

ἀπολογούμενος σοι διὰ τὴν παραγωγὴν αὐτῶν, καὶ μόνον οὐ λέγων διὰ τῆς ἐκβάσεως
2 αὐτῆς· ὅπου ἐγὼ μὴ σοι ὑπὲρ μείζονα ἐκάλεσα τιμὴν, σὺ δὲ σεαυτὸν ἀνάξιον κατεσκεύασας χ. τιμῆς
τῆς δωρεᾶς, ἐκπεσὼν τοῦ παραδείσου· πάλιν δὲ οὕτω παρεισέρχομαί σοι, ἀλλὰ δέρ- χ. ἀφορ-
ματι φιλανθρώπου; σὺ δὲ ἁμάρτημα, καὶ εἰς ἔχθραν ἔρχοιτο σοι ἀνάξιον. καὶ γὰρ διὰ τοῦτό σε ἐπὶ τοσοῦτον
χρόνον σιωπᾶσθαι καὶ διαφθείρεσθαι εἴασα, ἵνα σὺ ὦ πλήρης τοῦ χρόνου μνήμης σοι γένηται 3 χ. εἶδε
τῆς παιδοφθορίας καὶ διδασκαλία, καὶ μηδέποτε τοῦτο παθεῖν ἐπιθυμήσῃς. εἰκὸς χ. αὐτὸ
δὴ τούτων ἁπάντων εὐχαριστήσωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, καὶ τῆς κηδεμονίας αὐτοῦ ἀμνήσω-
μεν ἀμοιβὴν ἡμᾶς ὠφελῆσαι πάλιν, καὶ τῆς ἐντολῆς, εἰκὸς ἧς συνεχῶς ὑμῖν διαλέγομαι,
πολλοῦ ποιησώμεθα τοῦ ἀσυδοῦ. οὐδὲ γὰρ ἀποστήσομαι, ἕως ἂν κατορθώσητε· ὅλῳ γὰρ ἡ-
μῖν τὸ ζητούμενον οὐ τοῦτο ἔστιν, ἢ ὀλιγάκις εἰπεῖν, ἢ πολλάκις, ἀλλὰ μέχρι τότε λέγω, ἕως 10
Ησ. νδ' η. ἂν ὑμᾶς πείσωμεν. πρὸς μὲν οὖν Ιουδαίους ὁ Θεὸς ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου· Εἰ εἰς
χρίσεις καὶ μάχας ποιεῖσθε, ἵνα τί μοι ποιεῖσθε; πρὸς ὑμᾶς δὲ ἐρῶ δι' ἡμῶν· Εἰ εἰς ὅρκους καὶ
ἐπιορκίας ποιεῖσθε, ἵνα τί μοι ποιεῖσθε; πῶς γὰρ ὁ πάσχα ὀλόμιτα ὁ ἱερεύς; πῶς τοῦ θυσιάσ-
δεξόμεθα τοῦ ἁγίου; πῶς τῶν θαυμασίων χειροποιήσωμεν μυστηρίων διὰ τῆς γλώττης, δι'
ἧς καὶ νόμοι τοῦ Θεοῦ καταπατῶνται, διὰ τῆς γλώττης, δι' ἧς τοῦ ψυχικοῦ ἐμολυνάμεθα; 15
Εἰ γὰρ πορφυρίδα τις βασιλικὴν οὐκ ἂν δυσχοίτο χεροὶ δέξασθαι μεμιαμμένας, πῶς χ. ἰδίως
σῶμα δεσποτικὸν δεξόμεθα καθαρὰν θυομένην γλῶτταν; ὁ μὲν γὰρ ὅρκος τοῦ πονηροῦ, ἡ δὲ θυ-
β. Κορ. ς. ιε. σία τοῦ δεσπότου. Τίς οὖν κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ἢ τίς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βε-
λίαρ; ὅπου μὲν οὖν ἐσπουδάκατε ταύτης ἀπαλλαγῆναι τῆς δαιμονίας, οἶδα σαφῶς· δεῖ
δὲ καὶ ἑαυτὸν ἕκαστος οὐκ ἂν εὐκόλως αὐτὸ κατορθώσειε, ποιησώμεθα φατείας, καὶ συμ- 20 χ. καὶ
μορίας. καὶ ὅπερ ὅτι τῶν συμποσίων οἱ πέντε ποιοῦσιν, ἐπιδὺν αὐτῶν ἕκαστος ἑστάναι χ. ἐστ
ὁλόκληρος γένεσθαι μὴ δύνῃ, συνελθόντες ἅπαντες ἀλλήλοις ἐπιφέρουσι· τοῦτο καὶ ἡμᾶς ποιήσωμεν· ὅλῳ καὶ ἑκάστοις ἐσμὲν ῥᾴδιοι, συμμορίας ποιήσαντες
ἀλλήλοις πρεσβυσώμεν εἰσφέρειν συμβουλίαν, καὶ παρακαλέσθω, καὶ παράκλησιν, καὶ ὑπο- χ. παρ-
μνήσεως, καὶ ὑποθήκην, καὶ ἀπειλήν, ἵνα ἐκ τῆς ἑκάστου ἀσυδοῦς ἅπαντες κατορθώσωμεν. 25
ὅλῳ γὰρ τὰ τῶν πλησίον ὀξύτερον βλέπομεν ἢ τὰ ἡμέτερα, ἡμᾶς ἑτέρους φυλάττωμεν, καὶ
τὴν ἡμετέραν φυλακὴν ὑπερτείνωμεν ἐκείνοις, καὶ τὸν καλὸν ταύτην ἀγῶνα ποιησώ-
μεθα· ἵν' οὕτω πεισθέντες τῆς πονηρᾶς ταύτης συνηθείας, καὶ πρόρρησιν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος
ταύτην ἐλθόντες ἑορτήν, καὶ τῆς ἁγίας μεταλάχωμεν θυσίας μετὰ χρηστῆς ἐλπίδος καὶ συμ-
βόλου ἀγαθοῦ, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ, ᾧ μεθ' ὑμῶν 30
πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΤΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΓ-

χωρήσεως τῶν ἡμαρτηκότων εἰς τὴν βασιλείαν· καὶ φιλοσοφία περὶ τῆς πίστεως, καὶ
ὅτι ποιήσας ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, νόμον φυσικὸν ἐνεκατέθηκεν αὐτῷ, καὶ περὶ τοῦ πα- 35 χ. αὐτῷ
σῃ ἀσυδοῦς ἀπέχεσθαι τῶν ὅρκων. Λογ. ιβ.

Καὶ εἰς εἶπον, εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ σήμερον τοῦτο πάλιν ἐρῶ. Εἰ γὰρ τὰ δεινὰ παρῆλθεν, ἀλλ' ἡ μνήμη τῶν δεινῶν μὴ παρερχέσθω· οὐχ ἵνα ἀλγῶμεν, ἀλλ' ἵνα βελτιούμεθα. ἐὰν γὰρ ἡ μνήμη 40
μένῃ τῶν δεινῶν, ἡ πεῖρα τῶν δεινῶν οὐδέποτε ὑπισχνεῖται. τί γὰρ δεῖ τῆς πείρας, τῆς μνήμης ἡμᾶς σωφρονιζούσης; ὥσπερ οὖν οὐκ ἀ-
φῆκεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς καταπονηθῆναι παρόντων τῶν λυπηρῶν, ὕτω μὴ ἀφῶμεν ἑαυτοὺς ἐκλυθῆναι παρελθόντων ἐκείνων. παρεκάλεσεν ἡμᾶς ἀθυμοῦντας τότε·

τότε· βλέπομεν ἑαυτοὺς καθεστῶτας πρὸ. πρέπει δῆτα τὸ ὀδυνωμένους, ἃ οὐ πεπόνθαμεν. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς ἑαυτοὺς "ὀδυνωμένους πεποιῶμεν εἰς ῥαθυμίαν ἐκκλίνοντες. Μνησθῶμεν γὰρ Σειρ. ιπ. κβ.
"καιροῦ λιμοῦ, φησίν, τὸ ἡμέρας πλησμονῆς. μνησθῶμεν οὖν "καιροῦ πειρασμοῦ καὶ ἡμεῖς τὸ ἡμέρας "ἀνέσεως. καὶ ὅτι τοῦτ' ἀμάρτημά ἐστι τὸ αὐτὸ τοῦτο "ποιῶμεν. καὶ ἀμάρτης, καὶ
συγχωρήσει σοι τοῦ ἁμαρτῆσαι ὁ Θεός, τοῦ μὲν συγχώρησιν δέξασθαι τὸ βλέπεσθαι· τῆς γὰρ ἁμαρτίας μὴ ὀπτεύσῃ· οὐχ ἵνα σαυτὸν καταιτιάσῃς τῷ λογισμῷ, ἀλλ' ἵνα τοῦ φόβου παραδόσῃς μὴ σκιρτᾶν, μηδὲ ἐκπίπτειν πάλιν τοῖς αὐτοῖς. οὕτω δὲ ὁ Παῦλος ἐποίησεν. εἰ γὰρ καὶ, ὅτε Πιστὸν μὲ ἡγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν, ἐπήγαγε, "πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν. ἐκόμπαζεν ἄρα, φησίν, ὁ βίος τοῦ οἰκέτου, ἵνα φανῇ ἡ φιλανθρωπία τοῦ δεσπότου. εἰ γὰρ ἡ συγχώρησις ἔλαθεν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ τοῦ μισθοῦ οὐκ ἐκβάλλει τὴν ἁμαρτημάτων, οὐ τοῦ δεσπότου ἡ τοῦ φιλανθρωπίαν ἐδείκνυτο τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκφοβεῖ λαμπρότερον ἐποίει. ὅταν γὰρ μάθῃς, πῶς ἐμπρόσθεν ἦν, τότε αὐτοῦ θαυμάσεις πλέον· καὶ ὅταν ἴδῃς ἐκ οἵους εἰς ἐλεύθερον, τότε αὐτοῦ ἀποδέξῃ μείζονος. καὶ μεγάλα τῆς ἡμαρτηκώς, χρῆσαι ἔξεις τὰς ἐντεῦθεν ἐλπίδας μεταβαλλόμενος. πρὸς γὰρ τοὺς Εἰρημένους, καὶ τοῦ ἀπογνῶσι τὸ "παράδειγμα τοῦτο προβαλλῇ, καὶ ἀνίσασθαι ποιεῖ "ὅπερ οὖν καὶ ὅτι τῆς πόλεως ἔσται τὰ ἡμέτερα. τὰ γὰρ συμβάντα ἅπαντα τοῦ τὸ ἀρετὴν ὑμῶν δείκνυσι διωκῆσαι ἀφ' τῆς μετοικίας τοσαύτης ὀργὴν ἀποκρούσασθαι, τοῦ τε τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν κηρύξῃ ἐξ ὀλίγης τῆς ὑπερφυοῦς τοσοῦτον προσεγκόπτος τὸ φος, τούς τε ἀπογνῶσι πολλοὺς "ἀνίστησι, μαθόντας ἐκ τῶν ἡμετέρων, ὅτι καὶ ὧν τοῖς τοῦ Θεοῦ βλέπουσι ῥοπὴν, καὶ μυρία πειρασμῶν παλαίσῃ κύματα, καταποντισθῆναι οὐκ ἔστι. τίς γὰρ οἶδε, τίς ἤκουσέ ποτε τὰ ἡμέτερα πάθη; ἐκ βαθέσι αὐτοὺς καὶ ἐκάστοτε προσοδυκῶμεν ἡμέραν "ἀναπαυθήσεσθαι τοῦ πόλιν "ἡμῖν μὴ τ" ἐνοικούντων. ἀλλ' ὅτε ἦλπιζε καταποντίζειν τὸ σκάφος ὁ Δαίμονες, τότε καθαρὸν γαλήνην ἐποίησεν ὁ Θεός. μὴ τοίνυν ὀπτευσθησώμεθα τῷ μεγέθους τῶν δεινῶν, ἵνα μὴ μεγαλυνθῶμεν τῷ μεγέθους τῶν εὐεργεσιῶν τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. καὶ γὰρ ὁ μὴ εἰδὼς τὸ ἰσχύματος τοῦ φύσει, οὐκ εἴσεται τὸ ἰσχυρὸν τοῦ τείχους. ταῦτα καὶ πρὸς τοὺς παῖδας λέγωμεν τοὺς ἡμετέρους, καὶ εἰς μυρίας παραπέμπωμεν γραφάς, ἵνα μάθωσι ἅπαντες, πῶς ἐσωσθήσεται ὁ Δαίμονες καὶ ὃ ἔδαφος ἀφανίσας τῆς πόλεως, καὶ πῶς ἴσχυσεν ὁ Θεὸς πεπλωκέναι αὐτοῦ καὶ χειμῶνι ἐπ' ὀλίγοις ῥῆσαι πάλιν, καὶ μηδὲ τοῦ τυχοῦσαι συγχωρῆσαι γενέσθαι βλάβου· ἀλλὰ καὶ "φόβοι ἀνέγλε, καὶ "κίνδυνοι ἀπεκρούσατο μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους. καὶ γὰρ καὶ τῇ πρὸ ἑλθούσῃ ἑβδομάδι ἐδόκει "δημεύεσθαι πρὸς τοῦ δόσεις ἅπαντες, καὶ γραπτοῦσι ἡμῖν ἐπαφίεσθαι, καὶ μυρία ἕτερα ὠμὰ προσπολεῖμεν δεινά. ἀλλ' ἰδοὺ πόρπα ἐκεῖνα πέπληγεν, ὥσπερ τέφος, καὶ ὥσπερ σκιὰ παρῆλθε τέχουσα· καὶ τῇ πρὸς δοκίᾳ τῶν δεινῶν ἐκολάσθημεν μόνον, μᾶλλον δὲ οὐκ ἐκολάσθημεν, ἀλλὰ καὶ ἐπαιδεύθημεν, καὶ βελτίους γεγόναμεν, τοῦ Θεοῦ τοῦ καρδίαν τοῦ βασιλέως "μαλάξαντος. λέγωμεν τοίνυν ἅπαντες καθ' ἡμέραν, βίλογητὸς ὁ Θεός, καὶ μὴ πλείονος τῆς ἀπορίας τῇ ζωῇ προσέχωμεν, καὶ πρὸς τοῦ ἐκκλησίας τείχωμεν, ὅθεν ἐκαρπωσάμεθα τοῦ ὠφέλειαν. ἴσε γὰρ ἐσχάτη, πᾶν καταφύγετε, ποῦ ζωγράμματα, πόθεν ἡμῖν ἡ σωτηρία γένηται. ἐκράμεθα τοίνυν τῆς ἱερᾶς αἰτήσεως. καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν καιρῶν τῆς καθυστερήσεως οὐ προέδωκεν, οὕτω μηδὲ ἡμῖν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν καιρῶν τῆς ἀνέσεως καταλίπωμεν, ἀλλὰ μείνωμεν μετ' ἀκριβείας, καὶ ταῖς ζωαῖς, καὶ ταῖς βύβλοις, καὶ τοῦ τῶν θείων λογίων ἀκροάσεσι προσώμεθα καθ' ἡμέραν, καὶ τοῦ φόβου, ἵνα" ἀπολίσκωμεν προσεργαζόμενοι, πολυπραγμονοῦντες ἐπὶ τῶν γραπτῶν, "προσεχόντως, ἀσυδιάζοντες γὰρ τῆς ὑπερημέρου κακίας, ἐπὶ τοῦ ἀναλώσωμεν ἅπασαν εἰς τοῦ τῶν θείων "νόμων ἀκρίασιν,

ἀλλὰ

ἀλλὰ μὴ εἰς ἀχαρίστους καὶ ἀφιλοπόνους ἀκροατὰς, ἵνα μὴ πάλιν εἰς τὸν ἀνάγκλιτον τῆς ἀ-
ργολίας ἐκείνης ἑαυτὸν καταστήσωμεν.

Εἰ μὲν οὖν πᾶς προελθούσας τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας ἵνα διηγησώμεθα ὑμῖν, καὶ
Ψαλ. π. α. πᾶς ὁ πόλος αὐτὸν ἀναλάβωμεν, ἐρμηνεύοντες, πῶς οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται τὸν δόξαν Θεοῦ·
Ρωμ. α. κ. καὶ πότε ὅτε ὁ μακάριος τοῦ Παύλου λεγόμενον, ὅτι Τὰ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου 5
τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. καὶ ἐδιδάχθημεν, πῶς ἀπὸ κτίσεως κόσμου, καὶ πῶς δι' οὐ-
ρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάττης ὁ δημιουργὸς δοξάζεται· σήμερον ὅλίγα πάλιν εἰς αὐτὸν ταύ-
τὸν φιλοσοφήσαντες τὸν ὑπόλοιπον, ἐφ' ἕτερον βαδίζωμεν λόγον. οὐ γὰρ μόνον ἐποίησεν Κεφ. ιβ
αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ γλυφὴν ἐργάζεσθαι προσέθηκεν· οὔτε ἄπασαν ἀκίνητον ἀφεὶς, οὔτε
πᾶσαν κινεῖσθαι κελεύσας, ἀλλ' οὐρανὸν μὲν ἀκίνητον ἔστησε, καθάπερ ὁ θεσπέσιος φησὶν 10
Ησ. μ. κε. Ὁ στήσας τὸν οὐρανὸν, ὡσεὶ κάμινον, καὶ διέτεινε, καὶ ἐξεπέτασεν, ὡσεὶ σκηνὴν ὑπὲρ τοῦ
μὴ τὴν ἀέρων τὴν λοιπὴν καθ' ἑκάστην περὶ τὸν ἥλιον. καὶ γὴν πάλιν πέπηγε, τὰ δὲ ὕ-
δατα βαδίζει ἐκκρεμῆ· οὐχ ὕδατα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ νεφέλας καὶ ὁμίχλας συνεχεῖς καὶ ἐ-
πάλληλοι τρέφει οἰκείοις ἀποδιδόμενοι καιροῖς. καὶ μία μὲν ἡ τῶν ὅλων φύσις, διαφόρους δὲ
τὰ ἐξ αὐτῶν γινόμενα. ἐπὶ γὰρ τοῦ ἀμπέλου μὲν οἶνος ὁ γενναῖος, καὶ ἔλαιον τὸ ἐλαῖα, καὶ τὸ τοῖς 15
ἄλλοις δὲ φυτοῖς ἐπὶ τοῦτο ἐκείνων μᾶλλον χυμοί. ἐπὶ μία δὲ τῆς γῆς ἡ μάζης, καὶ διαφόρους φέρει τοὺς καρπούς· καὶ μία μὲν τοῦ ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἡ θέρμη, καὶ διαφόρως ἀπεργάζεται πεπαί-
νει, τὰ μὲν βραδύτερον, τὰ δὲ ταχύτερον πρὸς ἀκμὴν ἄγουσα. τίς οὖν δύναται ταῦτα σκοπεύ-
ειν καὶ θαυμάσαι; μᾶλλον δὲ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ θαυμαστὸν, ὅτι ποικίλων αὐτὸν καὶ διαφό-
ρων κατεσκεύασεν, ἀλλ' ὅτι καὶ κοινὸν αὐτὸν πρὸς ἅπαντα ἅπασι, καὶ πλουσίοις, καὶ πένησι, καὶ
Ματθ. ε. μδ. ἁμαρτωλοῖς, καὶ δικαίοις· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, ὅτι Τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πο-
νηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. καὶ μυρίων αὐτὸν ζώων ἐμπλήσας, καὶ
φυσικὰς τοῖς ζώοις δοὺς ἐπιθυμίας, πάλιν μεμεῖσθαι, καὶ οὐ φεύγει σκέλυσιν. οἷον τι λέγω·
φιλόπονοί ἐστι ὁ μύρμηξ, * [ἐπί τινων ποιήσῃ τὸν ἐργασίαν]. αὖ τοίνυν πρόσεχε, μεγάλην
πρὸς τὸ ζῶον δίδωσι πρόνοιαν, ὥστε μὴ καταμαλακίζεσθαι, μηδὲ φεύγειν ἱδρῶτας καὶ πό-
νους. διὰ τοῦτο οἰκτείρει καὶ γράφει πρὸς σκῶμμα ἐπιμελῶς λέγουσα· Ἴθι πρὸς τὸν μύρ-
Παροιμ. ς. τ. μηκα, ὦ ὀκνηρὲ, καὶ ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ ἄμεινον σοφώτερος. οὐ βούλει, φησὶν,
ἀπὸ τῆς γραφῆς μαθεῖν, ὅτι καλὸν τὸ ἐργάζεσθαι, καὶ ὅτι ὁ μὴ ἐργαζόμενος οὐδὲ ἐσθίειν Κεφ. ιδ
ὀφείλει· οὐ βούλει πρὸς τῆς διδασκάλου ἀκοῦσαι τοῦτο· παρὰ δὲ τῆς ἀλόγου. Ρκ
οὕτω καὶ σὲ παῖς οἰκίας ποιοῦμαι πολλάκις· τοῦ μείζονος καὶ ἀκριβοῦς εἰς σπου-
δαιότερος, ἐπιδιὸ ἁμάρτωσι, παιδίοις νήφουσι πρόσεχε πρὸς καλλιόμβα, λέγοντες· Ὅσα
πρὸς μικρότερόν σου, πῶς ἐστὶ ἀπουδαῖος καὶ διεγηγερμένος. καὶ σὺ τοίνυν πρὸς τὸ ζῶον τοῦτο
λάβε μεγίστην φιλοπονίας πρόνοιαν, καὶ θαύμασόν σου διαπόντιον, μὴ ὅτι ἥλιος ἐποίησε
μόνον καὶ θάλασσαν, ἀλλ' ὅτι καὶ μύρμηκα ἐποίησεν. Εἰ γὰρ ἐν βραχεῖ * τὸ ζῶον, ἀλλὰ τῇ με- Ρκ
γέθους τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ πολλὴν ἔχει τὴν ἀπόδειξιν. σύνοψον τοίνυν, πῶς ἐστὶ ζωντὸν, Ρκ
καὶ θαύμασον πῶς ἴσχυσεν ὁ Θεὸς ἐν ὀλίγῳ σώματι τοσαύτην ἐγκαταθεῖναι ἐργασίαν
ἐπιθυμίαν ἀσφάλειαν. καὶ ἀπὸ τούτου μὲν τὸ φιλόπονον, ἀπὸ δὲ τῆς μνήμης καὶ τὸ φιλό-
καλον ἐν τῷ φιλόπονον μάθωμεν καὶ τὸ φιλόμαλον. καὶ γὰρ σκεῦος οὐχ ἑαυτῇ μᾶλλον ἢ ἡμῖν Κεφ. κ
ποιεῖ καὶ ἁλισιπορεῖται καθ' ἑκάστην ἡμέραν· ὁ μάλιστα ἴδοι τις ἐργαστήριον, ὃ μὴ τὰ ἑαυτοῦ Κεφ. κα
ζητεῖ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἑτέρων. ὥσπερ οὖν σκεῦος πρόδηλος ἐστὶ δεῖπνα δοῦναι λαμπρὰς, ἵνα ἑτοί-
μων ἑτέρῳ πρόσκυσιν τραπέζαν, ὅπου καὶ σὺ ποίησον, φιλόξενε. καὶ ἐν ῥήμασι συλλέ-
γῃς, εἰς ἑτέρους διαπέμψῃσον· καὶ ἐν λόγοις διδασκαλίας ἔχῃς, μὴ κατορύξῃς, ἀλλὰ πρό-
θες εἰς μέσον τοῖς δεομένοις· καὶ ἕτερον ἔχῃς πλεονέκτημα, γλῶσσαν χρήσιμος τοῖς δεομένοις

τῶν

τῶν σῶν ἀπολαύειν πόνων. ὑχ ὁρᾶς, ὅτι διὰ τοῦτο μάλιστα τῶν ἄλλων ἐστὶ σὺν μετὰ ζώων ἡ μήτηρ, οὐκ ὄφις πους, ἀλλ' ὄφις ἐπιεικὴς πους; ἐπεὶ καὶ ὁ ἀγαθὸς πους καὶ βαλαντιοτόμος λέγεται" ἀγκυλὴ κὴ σὺν τοίχοις ὑφάσματα, πᾶσαι γυναικὸς σοφίαν ὑπερβαλλόντα, ἀλλ' ἔστι ἄτιμον ὃ ζῶον, ὅτι ὃ ἔργον ἡμῖν ὠφέλιμον χρήσιμον· τοιοῦτοί εἰσιν * ⓐ ἐν αὐτοῖς κάμνοντες ἐν βαλαντιοτόμοι. μίμησαι τῆς μελίττης τὸ ἀκέραιον· μίμησαι τοῦ ὄφεως τὸ φιλοδίκαιον, καὶ τοῦ βοὸς· μίμησαι τῶν ὀρνίθων τὸ ἀμέλημον. ἔστι γὰρ, ἔστι μεγάλα ἀπὸ τούτων κερδῆσαι ὠφελήματα εἰς ἀνθρώπου διόρθωσιν. ἀπὸ τούτων * ἐν ὁ Χριστὸς ἡμῖν βαλάντιον τῶν ζώων· Γίνεσθε γὰρ, φησι, φρόνιμοι ὡς ⓐ ὄφεις, ἐν ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. καὶ πάλιν, Εἰσβάλλεται εἰς τὰ πτερὰ τοῦ ὄρνιθος, ὅλη ἡ σπορά, οὐδὲ θραύει, καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος πτέρνα αὐτά. καὶ ὁ προφήτης ἡ ἑστιάτωρ σὺν ἀγνώμονας Ἰουδαίους ὕστερον πως φησίν· Ἐγνω βοῦς ⓦ κτησάμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ· Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω. καὶ πάλιν· Τρυγὼν ἡ χαλιδὼν ἀγρὸν, ἐρυθήματα ἔγνωσαν καιροὺς εἰσόδων αὐτῶν· ὁ δὲ λαός μου οὐκ ἔγνω τὰ κρίματα Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ. ἀπὸ μὲν τούτων καὶ τοιούτων ζώων μάθωμεν κατορθοῦν ἀρετήν· ἀπὸ δὲ τῶν ἀνθρωπίνων παιδεύσωμεν φιλοκαλίαν. ὥσπερ γὰρ φιλόκαλον ἡ μήτηρ, ὅταν ἐλέφαντα ἴδῃ ἡ ἀσπίς· ἀπισγράφηται τοίνυν τὴν κακίαν, ἵνα μὴ ἀκούσῃς· Ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν· ἀραίωμεν πάλιν ὀκνοῦν. ἰώσωσι γὰρ ταύτην τὴν ποτείαν. ⁿ ὀδόντων δὲ πρωτεύει ἡ ἀλώπηξ. μὴ ζηλώσῃς δὲ τόσημα, ἀλλὰ καθαρὰν ἡ μήτηρα τοῖς λόγοις ἐφιστάμενον ἡ πόλει σκολιᾷ, ἀλλὰ τὰ χρήσιμα λαβόντα, τὰ λοιπὰ ἀφῆσαι, ὅτω γὰρ σὺ ποιήσει· τὴν ἀλήθειαν ἐπιλήθου ὁ ἕλκος, εἴ τι χρήσιμον, πᾶν ἐκεῖνον λάμβανε, καὶ ἂν ἔχουσι δὲ τὴν φύσει πλεονεκτήματα, ταῦτα σὺ διὰ τῆς προαιρέσεως κατόρθωσον. καὶ γὰρ καὶ ταύτην προσὲ τοῦ Θεοῦ τιμήσας, ὅλα τὰ φυσικὰ αὐτῶν πλεονεκτήματα σὺν προαιρέσεως σοι κατόρθωμα προέρχεται, ἵνα καὶ βεβαίως λάβῃς. σκεύους γὰρ οὐκ ἂν προαιρέσεως καὶ λόγου τὰ κατορθώματα, ἀλλ' ἀπὸ φύσεως μόνης. οἷον τί λέγω· ἡ μήτηρα μηνυτρεῖ, καὶ λόγῳ ἐκάθισεν τοῦτο καὶ λογισμῷ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως παιδοθεῖσα. ἐπεὶ εἰ μὴ φυσικὸν ἦν ὃ ἔργον, μηδὲ ὅλως συγκεκλήρωτο, ἔδει πολλοὺς τινας ἐξ αὐτῶν ἀπείρους εἶναι τῆς τέχνης· νῦν δὲ ὅτι γέγονεν ὁ κόσμος μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας, καὶ δὶς εἶδε μήτηρας ἡσυχαζούσας καὶ μὴ μηνυτρευούσας. τοιαῦτα γὰρ τὰ φυσικά· καὶ τὸ πολλοὺς ἔχει· τὰ δὲ οὐ προαιρέσεως οὐκ ἔστι καὶ· ποίου γὰρ εἵνεκα προσὲ τὸ κατορθωθῆναι. πολλὰ τοίνυν τὰ κάλλιστα λαβὼν * ἀπόβαλε. καὶ γὰρ βασιλεὺς εἶ τῶν ἀνθρώπων· ⓐ ἡ βασιλεύς, εἴ τι κάλλιστόν ἐστι σὺν τοῖς ὑφάσμασι, εἴτε χρυσοῦς, εἴτε ἀργυροῦς, εἴτε λίθοις τιμίοις, εἴτε μάτια πολυτελῆ, ταῦτα μὴ ὑφαίνουσι αὐτοὶ κέκτηνται· καὶ θαυμαζέσθω ⓦ διὰ τοῦτον ἀπὸ τῆς κτίσεως. εἰ δέ τί σε ὑφαίνει τῶν ὁρωμένων, καὶ ⓦ λόγῳ δυνάσας βυρσῆ, καὶ διὰ τοῦτο δόξασον ⓦ ποιήσαντα, ὅτι ὑφαίνει σε τὸν καταπλήττουσα σοφία τῶν γινομένων. μὴ λέγε, διὰ τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; ἕκαστον γὰρ χρήσιμόν ἐστιν, εἰ καὶ τοῦ λόγου ἀγνοοῦμεν ἡμεῖς. ὥσπερ οὖν εἰς ἰατρεῖον εἰσέλθῃς, καὶ ἴδῃς πολλὰ προκείμενα ἐργαλεῖα, θαυμάζεις τὴν ποικιλίαν τῶν ὀργάνων, καὶ ἀγνοεῖς τὰς χρείας αὐτῶν οὐκ εἰδώς· ὅτω καὶ ὅταν τῆς κτίσεως πέσῃς. καὶ ἴδῃς πολλὰ τῶν ζώων καὶ τῶν βοτανῶν καὶ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἄλλων προσωμάτων, ὧν τὰς χρείας οὐκ οἶδας, θαύμασον αὐτῶν τὴν ποικιλίαν, καὶ ἐκπλάγηθι καὶ διὰ τοῦτο ⓦ δημιουργὸν Θεόν *, ὅτι ὅτε πάντα σοι δῆλα ἐποίησεν, ὅτε πάντα ἀφῆκεν ἄδηλα. οὐκ ἀφῆκε μὲν γὰρ πάντα ἄδηλα, ἵνα μὴ ἀπερίσκεπτα λέγῃς εἶναι τὰ ὄντα· οὐκ ἀφῆκε δέ σοι πάντα γνώσιμα εἶναι, ἵνα μὴ ὁ μέτρος τῆς γνώσεως εἰς ἀπόνοιάν σε ἐμπέσῃ. ὅτω γοῦν καὶ ⓦ προῆκεν ἀδηλα, δέδοικεν ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος ὀλίγα χάλκευσεν, ἐλπίδι μείζονος γνώσεως καὶ τῆς ὕβρεως ἀποστερήσας. διὰ τοῦτο καὶ σοφός τις προφήτης λέγων· Ἰσχυρότερά σε μὴ ζήτει, καὶ βαθύτερά σε μὴ ἐρεύνα· ἃ προσέταξέ σοι, ταῦτα

ταῦτα δῆλον. τὰ γὰρ πλείονα τῶν ἔργων αὐτοῦ σὺ ἀπεκρύφοις. καὶ πάλιν, Πλείονα Σωσέστεως δὲ, θεάσαιντο ἂν εἰδείησαν. τοῦτο ἦν εἶπε θεομιμούμενος ὁ ἀλλοτρία καὶ ἡμῖν ἁρμόττα, ὅπερ μὴ πάντα οἶδε. καὶ γὰρ αὐτά, φησὶν, ἂν ἐπιτάξῃς εἰδέναι, σφόδρα χαρίεν ἂν σε τιμῶ σύνεσιν. ἀλλ' οὐδὲ γὰρ οἴκοθεν εἶρες, ἀλλὰ θεοῦ τοῦ Θεοῦ διδαχθείς. ἄρχοντι ποίμνιον ὡς δοθέντι πλήττω, καὶ μὴ ὃ πλέον ὀπτίζητε· ἀλλ' ἂν ὧν ἔλαθες, διηγερίσῃ, μὴ ἀναναίκτει· ἂν ὧν οὐκ ἔλαθες· καὶ ἂν ὧν οἶδας δόξαζε, μὴ σκανδαλίζου δι' ἃ οὐκ οἶδας. ἀμφότερα γὰρ ζημιοῖ ὁ Θεὸς ἐποίησε, καὶ τὰ μὲν ἐξεκάλυψα, τὰ δὲ ἀπεκάλυψε, τῆς σῆς θεοσόου σωτηρίας.

Εἰς μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, τύπος διορθώσεως ὁ δεῖνα τὸ πίστεως, πολλὰς δοὺς ἀφορμὰς ἡμῖν ἀνορθώσαι. ἵνα γὰρ μόνον τὸ δοθὲν θεάσηται καὶ ἀκρίβειαν τὸ δεδιττόμενον ἐπιλήθωμεν ([καὶ] ἀκριβῶμεν δὲ λέγω, τὸ ἡμῖν δυνατόν, οὐ τὸ ὄντως ἀκριβές). εἰ γὰρ καὶ πολλοὺς εἰρήκαμεν τῶν ἡμετέρων λόγων, ἀλλ' εἰσὶ καὶ ἕτεροι πλείους ἀπόρρητοι, ὧν ὁ ποιήσας οἶδε Θεός. ἃ γὰρ δὴ πάντας ἴσμεν αὐτοί)· ἵν' οὖν ἅπαξ τὸ δοθὲν θεάσηται καὶ ἀκρίβειαν τὸ δεδιττόμενον ἐπιλήθωμεν, καὶ τῷ σὺ εἰς τὸ μέλει σοφίᾳ βύρωμεν, τῷ νιφάδων, τῷ φλεβῶν, τῷ ἀστερῶν τῷ ἀξιομένῳ, τῷ ἥσσονι, τῷ δεδιττομένῳ, τῷ ἄλλων ἀπόντων, σεαυτὸς ὀλέκλησεν δὲ ἡμῖν ἀρχέσειε πρὸς τὸ ἐξήγησιν ταύτην. διόπερ τοῦτον σὺ ταῦτα καταλύσαντες λέγει, καὶ τοῖς φιλεπαίοις καὶ φιλομαθέσι θεραπεύοντες οὐκ τῶν εἰρημένων καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κτίσεως ἐπιλῦσαι μάρτυρι, ἐφ' ἑτέρῳ κατάθεσιν λέγει· "πτέρνα μὲν, σὺ δὲ κεφαλὴν καὶ αὐτοῦ ὄφιν τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. τίς οὖν ὁ δευτέρα κατάθεσις; ἐξ ἀρχῆς πλάττων ὁ Θεὸς καὶ ἀνθρώπους, νόμον αὐτοῖς φυσικὸν ἐνεχάραττεν. καὶ τί ποτέ ἐστι νόμος φυσικός; ὃ συμφέρει ἡμῖν διορθοῦσι, καὶ αὐθαίρετον ἐποίησε τοῦ γνῶναι τῷ κρεῖττον καὶ τῷ ὑποδεεστέρων. ὑπὲρ γὰρ διδάσκαλος μεθεῖτο, ὅτι κακὸν ἡ πορνεία, καὶ καλὸν ἡ σωφροσύνη· ἀλλ' ἴσμεν ἐξ ἀρχῆς τοῦτο. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο ἴσμεν ἐξ ἀρχῆς, ὁ νομοθέτης νόμους διδοὺς ὕστερον, καὶ εἶπεν, ὑ φονεύσεις, οὐκ ἐπήγαγε· κακὸν γὰρ ὁ φόνος· ἀλλ' ἁπλῶς, ὑ φονεύσεις, εἶπεν. ἀπηγόρευσε γὰρ τοῦ ἁμαρτάνειν μόνον, οὐκ ἐδίδαξε *. τίνος οὖν ἕνεκεν εἶπεν, ὑ φονεύσεις, ὑ μοιχεύσεις, ὅτι κακὸν ὁ φόνος; ὅπερ θεολόγων ὁ Σωσιδὸς, ἡμᾶς ἐπαίδευσε τοῦτο, καὶ ὡς ἐδόθη καὶ ὑπὸ βαπτισμόνοις ὕστερον λέγεται. ὅταν γοῦν θεῖ ἑτέρας ἀποστολῆς λέγῃ τῆς ὑ γνωρίμους ἡμῖν ἀπὸ τοῦ Σωσιδότος ἡμωμόρης, οὐκ ἀπαγορεύει μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ αἰτίαν θεοσέθηκεν. θεῖ σαββάτου γοῦν νομοθετῶν καὶ λέγων, τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ὑ ποιήσεις ἔργον, καὶ τοῦ αἰτίαν ἐπήγαγε τῆς ἀργίας. ποίαν; ταύτην· ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ποιῆσαι· καὶ πάλιν, ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ. Δευτ. κδ. 18. τίνος οὖν ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ὅτι μὲν τοῦ σαββάτου τοῦ αἰτίαν θεοσέθηκεν, ὅτι ὃ τῷ Φαραὼ ἐδούλευον ἐποίησεν; ὅπερ αὐτὴ [μὲν] ἡ ἀποστολὴ ὑ τῶν θεοσημειωμένων ἐστὶν, οὐδὲ τῶν ἐκ τοῦ Σωσιδότος ἡμῖν ἠκριβωμένων, ἀλλὰ μεμιγμένης καὶ θεόκαιρος. δῆλον τοῦτο καὶ κατελύθη μὴ ἀσθενοῦσα. αἱ γὰρ δυσαγκῶναι καὶ Σωτήρουσαι τὸ ζωὸν τὸ ἡμετέρων, ἐκφυαὶ εἰσιν· ὑ φονεύσεις, ὑ μοιχεύσεις, ὑ κλέψεις. διόπερ οὐδαμοῦ αἰτίαν ἀποδίδωσι, οὐδὲ διδασκαλίαν εἰσάγει, ἀλλ' ἁπλῶς ψιλῇ τῇ ἀπαγορεύσει. οὐκ ἀποδίδωσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθεν ὑμῖν δίδωμι πιεῖσομαι, πῶς αὐθαίρετος ἦν ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ τὸ ἀρεστὸν γνῶσιν. ἥμαρτεν ὁ Ἀδὰμ τὸ ἁμαρτάνειν τοῦ θεῖναι, καὶ μὴ τὸ ἁμαρτάνειν βιαίως ἀπρύπτειν. εἰ δὲ μὴ ἦν ἀγαθὸς ἢ κακὸς ἢ εἰργασμένος, ὅθεν ἔσχεν ἀπρύπτειν; σοὶ γὰρ γράμματα ἦν, οὐ νόμος, ὑ Μωϋσῆς. πόθεν οὖν ἔγνω τὸ ἁμαρτάνειν, καὶ κρύπτεται; καὶ ὑ κρύπτεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλύμματος, ἐφ' ἑτέρῳ πιεῖται μεταπιθῶν τινι· αἰτίαν λέγων· Ἡ γυνή, ἣν ἔδωκάς μοι, αὕτη μοι ἔδωκεν· οὐκ τὸ ξύλον, καὶ ἔφαγον. Γεν. γ. 12. καὶ εἶπε πάλιν ἐφ' ἑτέρῳ μεταγὰ δὲ ἔγκλημα, καὶ ὄφις· καὶ ὄφις θεοῦ σοφίας. εἶπόντος γὰρ τοῦ Ἀδάμ, ὅτι Ἤκουσα τῆς φωνῆς σου, καὶ ἐφοβήθην ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην, οὐκ

ἤλεγξεν

ἤλεγξεν οὕτως ὁ Θεὸς ὃν γεγενίς, οὐδὲ εἶπε· δίχα τί γὰρ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου; ἀλλὰ πῶς; Τίς σοι ὑπέδειξε, φησὶν, ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, ὃ σὲ ἐπιλαμβάνω σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες; οὔτε ἐσίγησεν, ὅτι φανερῶς αὐτὸν ἤλεγξεν. οὐκ ἐσίγησε μέν, ἵνα αὖθις ἐκκαλέσηται πρὸς ὁμολογίαν τῆς ἁμαρτίας· οὐκ ἤλεγξε δὲ φανερῶς, ἵνα μὴ αὐτὸν ὃ πάθῃ λύπῃται, καὶ ξένος ἔρημος [a] εἴη τῆς ἀπὸ τῆς ἐξομολογήσεως γινομένης συγγνώμης ἡμῖν. δίχα τοῦτο οὐκ εἶπε φανερῶς τίνι αἰτίᾳ, ἀφ' ἧς ἡ γύμνωσις γέγονε, ἀλλ' ἐπερωτήσεως τάξει [a] προάγει [b] λόγον, [a] ἐκείνῳ καταλιμπάνων εἰς ἐξομολόγησιν ἐλθεῖν. πάλιν ὅπου τοῦ Καὶν καὶ τοῦ Αβὴλ ὁ αὐτὸς τοῦτον ἔστιν ἰδεῖν. πρόσωπον μὲν γὰρ ἀπήρξαντο τῷ Θεῷ τῶν οἰκείων πόνων. μὴ γὰρ δὴ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ 10 τῆς ἀρετῆς δείξωμεν, ὅτι ἀμφοτέρων ἐπιστήμονας ὁ δεσπότης. καὶ ὅτι μὲν οὖν ἤδη κακὸν ὂν τὴν ἁμαρτίαν ὁ δεσπότης, ἔδειξεν ὁ Ἀδάμ· ὅτι δὲ καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπίστατο καλὸν οὖν, [a] ἐδήλωσε πάλιν ὁ Αβελ. σὺ γὰρ πόθεν μαθών, οὐδὲ νόμου πρὸ ἀπεχῶν ἁμαρτημάτων [a] ταῦτα ἀκούσας, ἀλλ' οἰκοθεν καὶ παρὰ τοῦ Συνειδότος διδαχθείς, τῷ θυσίαν ἐκείνῳ προσήνεγκε. ἁμαρτὼν δὲ καὶ φέρων κρίσιν [b] λόγου, ἀλλ' ὅτι τῶν πρότερον 15 δεσπότων οὐ τὴν γυμνάζω, ὅτι οὔπω γράμματα, ὅτε ὅπου νόμος, ὅτε ὅπου πρόσταγμα καὶ δίκας αἱ, ἀλλὰ μόνος ὁ Ἀδὰμ μετὰ τῶν παίδων ἦν· ἵνα μάθῃς, ὅτι ἐν τῇ φύσει προσπέκειτο τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ τοιούτων ἡ γνῶσις. πόθεν γὰρ ἔμαθεν, ὅτι καλὸν ὃ προσφέρειν ὁ Αβελ; ὅτι καλὸν ὃ τιμᾶν [b] Θεὸν, καὶ βούλεσθαι ἐν ἅπασι; τί οὖν; ὁ Καὶν, φησὶν, οὐ προσήνεγκε; προσήνεγκε μέν καὶ οὗτος, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. καίτοι οὐδὲν ἦν πάλιν ἡ τοῦ Συνειδότος φαίνεται 20 γνῶσις. ὅτε γὰρ τῷ Ἰσμαὴλ ὁ βασκάνας πρὸς σφαγὴν ἐδούλευεν, κρύπτει τὸν δοῦλον γνώμην· ἐπὶ τί φησι; Δεῦρο ἐξέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον. ἕτερον ὃ ῥῆμα· φιλοφρόσυνος γὰρ ἡ παράκλησις. καὶ ὃ φθόνημα ἕτερον· ἀδελφοκτονίας ἡ γνώμη. καίτοι εἰ μὴ κακὸν ἦν τὸ βούλευμα, πόθεν ἔσχεν αὐτὸ Συνειδέναι; καὶ μὴν τὸ ἡμέρα [b] φόνου, πάλιν ἐρωτάμενος [a] παρὰ τοῦ Θεοῦ, πρὸ Αβελ ὁ ἀδελφός σου; φησὶν, οὐκ οἶδα· μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μού εἰμὶ ἐγώ; ἵνα γὰρ ἔσχεν ἐρίσθαι; οὐκ ἤδειν, ὅτι καὶ γινώσκων σφόδρα ἐμαυτῷ; ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐκρύβη, οὕτω καὶ οὗτος ἐρίσθαι, εἰ μὴ [b] ἔλεγχον πάλιν φησί, Μείζων ἡ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναί μέ. ἀλλ' ὁ ἕλλην οὐκ ἀνέχεται τύπων. φέρε οὖν καὶ πρὸς [a] ἐκεῖνον διαλεξώμεθα· καὶ ὅπερ ὅτι τῆς κτίσεως ἐποιήσαμεν, οὐκ ἀπὸ τῆς γραφῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ λογισμῶν οὗτος πρὸς ἐκείνους κινήσαντες ἀγῶνας, τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ Συνειδότος 30 ποιησώμεθα νῦν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὸ κεφάλαιον ὁ Παῦλος ἐκίνησε, πρὸς ἐκείνους ἀγωνιζόμενος. Τί ποτ' οὖν ἐστιν, ὃ λέγεσιν; οὐκ ἔστιν ἡμῖν αὐτοδίδακτος νόμος ἐν τῷ Συνειδότι, φησὶ, κείμενος, οὐδὲ τῇ φύσει τοῦτο ἐγκατέθηκεν ὁ Θεός. πόθεν δῆν, εἰπέ μοι, πόθεν περὶ γάμων, περὶ φόνων, περὶ μοιχείας, περὶ [b] πλεονεκτῶν ἀλλήλους, περὶ μυρίων ἑτέρων νόμους ἔγραψαν [a] οἱ πρὸ αὐτῶν νομοθέται; οὗτοι μὲν γὰρ [a] τῶν 35 ἴσως παρὰ τῶν πρότερον ἔμαθον, καὶ ἐκεῖνοι παρὰ τῶν προτέρων, καὶ παρὰ τῶν ἄνω πάλιν ἕτοι. [a] ἢ ἐξ ἀρχῆς καὶ πρότερον πρὸ αὐτοῖς νόμους θέντες, παρὰ τίνος ἔμαθον; οὐκ ἐδήλων, ὅτι παρὰ τοῦ Συνειδότος; οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν, ὅτι Μωϋσῆ Συνελθόντο, ὅτι πρότερον ἤκουσαν. πῶς γὰρ, ἕλληνες ὄντες; ἀλλ' ἐδήλων, ὅτι ἀπὸ τοῦ νόμου, ὃν ἔθηκεν ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ, ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς πλάττων, ἀπὸ τούτου καὶ νόμους ἔθηκαν 40 καὶ πόλεις ἔκτισαν καὶ τἄλλα πάντα. καὶ γὰρ καὶ αἱ πόλεις ὕστερον συνέστησαν, τῶν ἐξ ἀρχῆς αὐτοδιδάκτως ἐπ' αὐξῆσιν ἐλθόντων. ὕστερον δὲ δικαστήρια γέγονεν, ὕστερον καὶ κολάσεις ὠρίσθησαν, ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλός φησιν. ὅτε γὰρ πολλοὶ τῶν ἑλλήνων ἀπηλέγχθησαν ἔμενον, καὶ λέγει ὅτι, πῶς κρινεῖ ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρωπον πρὸ Μωϋσέως; οὐ νομοθέτην ἔπεμψεν, οὐ νόμον εἰσήνεγκεν, ὃ προφήτην ἀπέστειλεν, οὐκ ἀπέστειλεν, οὐκ διαλείπων. πῶς οὖν αὐ-

τοῦ βλέποντας ἁπάντῃ; βουλόμενος ὁ Παῦλος δεῖξαι, ὅτι αὐτοδίδακτον εἶχον νόμον, καὶ τὰ
Ρωμ. C. 1δ. τοσαῦτα σαφῶς ᾔδεσαν, ἄκουσον πῶς φησι. Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει
τὰ τοῦ νόμου ποιῇ· οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον
τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. πῶς χωρὶς γραμμάτων; Συμμαρτυρούσης
" αὐτοῖς τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπο- § κ.αὐ
λογουμένων ἐν ἡμέρᾳ, ὅτε κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ
Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ πάλιν· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ
ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται). τί ἐστιν, ἀνόμως ἀπολοῦνται; οὐκ ἐν τῷ νόμῳ κατηγορούμενοι,
ἀλλὰ τῶν λογισμῶν καὶ τῆς συνειδότος. Εἰ γὰρ μὴ εἶχον νόμον τὴν τῆς συνειδότος, οὐδὲ ἀπο-
λέσθαι ἂν οὗτοι ἁμαρτήσαντες ἔδει. πῶς γάρ, εἰ ἀνόμως ἥμαρτον; ἀλλ' ἀνόμως ὅταν εἴπῃ, καὶ
τοῦτο λέγει, ὅτι οὐκ εἶχον νόμον, ἀλλ' ὅτι οὐκ εἶχον νόμον γραπτόν. ἦν γὰρ τῆς φύσεως νόμος
Ρωμ. β. ι. εἶχον. Καὶ πάλιν, Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε
πρῶτον, καὶ Ἕλληνι. Ταῦτα γὰρ ἔλεγε περὶ τῶν ἄνω χρόνων διαλεγόμενος, τῶν πρὸ τῆς πα-
ρουσίας τοῦ Χριστοῦ· καὶ Ἕλληνα ἐνταῦθα καλῶ, οὐ τὸν εἰδωλολάτρην, ἀλλὰ τὸν πρὸ-
κατωνοῦντα μὲν τὸν Θεὸν μόνον, οὐκ ἐκδεδεμένον γε τῇ τῶν Ἰουδαίων περιτμήσει ἀνάγκῃ,
σαββατισμοῖς λέγω, καὶ περιτομῇ, καὶ καθαρισμοῖς διαφόροις, ἀλλὰ φιλοσοφίαν ἅπασαν καὶ
Ρωμ. C 9. εὐσέβειαν" ὑπερδεικνύμενον. Καὶ πάλιν περὶ τοῦ αὐτοῦ διαλεγόμενος φησι· Θυμὸς καὶ ὀργὴ
καὶ θλῖψις καὶ στενοχωρία ὑπὲρ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κακόν, Ἰου-
δαίου τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνος. πάλιν τὸν Ἕλληνα καλεῖ, τὸν ἀπηλλαγμένον τῆς περι-
τομῆς τῆς Ἰουδαϊκῆς. Εἰ τοίνυν μήτε νόμον εἶχουν, μήτε μὴν Ἰουδαίων" αἱρέσεως, πῶς
ἔσται αὐτοῖς θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ θλῖψις ἐργαζομένῳ τὸ κακόν; ὅπου γε συνειδὸς ἔνδον εἶχον συ-
νεχῶν αὐτοὺς καὶ διδάσκον καὶ παιδεύον ἅπαντα. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀφ' ὧν ἑτέρους ἁμαρτάνο-
ντας" ἐκόλασεν, ἀφ' ὧν νόμους" ἔθηκεν, ἀφ' ὧν τὰ δικαστήρια" ἐκάθισε. τοῦτο γοῦν αὖθ'
Ρωμ. α. λϛ. δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε περὶ τῶν ἐν κακίᾳ ζώντων, Οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνό-
ντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράττοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ
" συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσι. καὶ πόθεν ᾔδεσαν, φησιν, ὅτι θέλημα Θεοῦ ἐστι τοῦτο τὰς τι-
νείας ζωὰς * κολάζεσθαι; πόθεν; ἐξ ὧν ἑτέρους ἐδίκαζον ἁμαρτάνοντας. Εἰ γὰρ μὴ
νομίζεις κακὸν εἶ) τὸν φόνον, ἐπειδὴ λαβὼν αὐδροφόνον ἀπὸ τῆς σῆς ψήφου, μὴ κολάσῃς.
Εἰ μὴ νομίζεις κακὸν εἶ) τὸ μοιχεύειν, ἐπειδὴ ἐμπέσῃ * μοιχὸς, ἄφες αὐτὸν τῆς τιμωρίας.
Εἰ γὰρ τοῖς ἑτέρων ἁμαρτήμασι καὶ νόμους γράφεις, καὶ τιμωρίας ὁρίζεις, καὶ ἀκριβὴς εἶ δικα-
στὴς, ποίαν ὀργὴν ἀπολογήσῃ, ἐν οἷς αὐτὸς ἁμαρτάνεις, λέγων ἀγνοεῖν τὰ πρακτέα; ἐμπε-
σὼν καὶ σύ, κἀκεῖνος. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐκεῖνον μὲν κολάζεις, σαυτὸν δὲ συγχωρεῖς ἀξιοῖς;
Εἰ γὰρ μὴ ἤδεις κακὸν εἶ τὸν μοιχεύσαντα, οὐδὲ ἕτερον τιμωρεῖσθαι ἔδει. Εἰ δ' ἕτερον μὲν κο-
λάζεις, σὺ δὲ νομίζεις δικαίως ἂν κολάσειν, πῶς ἂν ἔχοι λόγου, τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων
Ρωμ. β β. μὴ τὰς αὐτὰς δίδοναι δίκας; τοῦτο γοῦν αὖθ' ἐγκαλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε· Λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ
ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ
Θεοῦ; οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν. ἀπὸ γὰρ τῆς ψήφου, φησὶν, ἧς ἐνέγκας κατ' ἐκείνου, ἀπὸ ταύτης σοι
κρινῶ ὁ Θεός τότε. ὁ γὰρ δικάσας σὲ μὴ δίκαιος, ὁ δὲ Θεὸς ἄδικος. εἰ γὰρ σὺ ὁ παρανομῶν ἕτερον ἀδι-
κοῦντα, πῶς ὁ Θεὸς παρείσῃ); εἰ σὺ διορθοῖς τὰ ἑτέρων ἁμαρτήματα, πῶς ὁ Θεὸς οὐ διορθώσεται; εἰ δὲ σὺ πρὸς πόδας ἐπάγῃ σοι τὰ τιμωρίας, μὴ θαρρῶν διὰ τοῦτο, μηδὲ φόβου μείζονος. Ἢ
Ρωμ. β. δ. τοι ὁ Παῦλος ἐκέλευσε λέγων· Ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνοχῆς, καὶ τῆς μα-
κροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; Διὰ γὰρ τοῦ-
το ἀνέχεται, φησιν, οὐχ ἵνα χείρων γένῃ, ἀλλ' ἵνα μετανοήσῃς. Εἰ δὲ μὴ βούλῃ, κολάσεως
ἐφόδιον μείζονος ἡ μακροθυμία σοι γίνεται ἀμετανοήτῳ μένοντι. καὶ τοῦτο γοῦν αὖθ' δηλῶν ἔλε-

γε·

γι. Κατὰ δὴ τὴν σκληρότητα σου ἡ ἀμετανόητος καρδία θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν Rom. 2. 5.
ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα
αὐτοῦ. ἐπεὶ οὖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα * ἀποδίδωσι, καὶ νόμον ἔθηκα τοῦτο φυσικὸν ἡμῖν ἐνθεὶς,
καὶ γραπτὸν ὕστερον ἔδωκεν, ἵνα θύηνας ἀπαιτήσῃ τὴν ἁμαρτημάτων, καὶ ἵνα κατορθοῦσαι στε-
φάνωσῃ· μὴ πολλῆς τῆς ἀσυδησίας οὔσης, καθάπερ εἰς δικαστήριον ἀπαντήσασθαι μέλλοι-
τες φοβερὸν, καὶ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομήσωμεν, εἰδότες, ὡς εὐθέως ἀπολαυσόμεθα συνεχώ-
μενοι, εἰ μὴ φυσικὸν καὶ γραπτὸν νόμον καὶ διδασκαλίαν τοσαύτην καὶ συνεχῆ λαβόντες, τῆς
ἡμετέρας ἀμελήσαιμεν σωτηρίας.

Βούλομαι οὖν πάλιν περὶ τῆς ὁρκωσίας ὑμῖν διαλεχθῆναι· ἀναμιμνήσκομαι δέ. ἐμοὶ μὲν γὰρ
οὐκ ἔστιν ἑτερόδοξος, ἡ δὲ ἡμέρα ἡ σύνηκτος καὶ αὐτὰ πρὸς ὑμᾶς λέγει· δέδοικα δὴ, μὴ καὶ
πολλὰς ταύτας ἡμέρας ὑμῖν παρελθούσης, πολλὴν ὑμῶν καταγνῶ ῥᾳθυμίαν περὶ
τοιούτου πράγματος ὅπως βούλεται διαμένουσα διαμαρτύρησις. οὐκ αἰσχύνομαι δὲ μίαν,
ἀλλὰ καὶ δέδοικα περὶ ὑμῶν. ἡ γὰρ συνεχὴς διδασκαλία τοῖς μὲν παρεστηκόσι σωτήριον
καὶ χρήσιμον, τοῖς δὲ ῥᾳθυμοῦσι βλαβερὸν καὶ ἐπιζήμιον. καὶ γὰρ ὅσῳπερ μᾶλλόν τις πλείοσιν
ἀκούσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον ὑπεύθυνος τῆς κρίσεως, μὴ ποιῶν τὰ λεγόμενα. τοῦτο οὖν καὶ Ἰη-
δαῖος ἀκριβῶς ἐλεγχόμενος ὁ Θεός· Ἀπέχθειαν σοὶ περιποιεῖται μου ὁρκωμοσία καὶ ἀπόστολλων; Isa. 19. 8.
ὅτι εἰσηκούσατέ *. ἡμεῖς μὲν οὖν ἀπὸ πολλῆς κηδεμονίας τοῦτο ποιοῦμεν· δέδοικα
δὴ, μὴ τῆς ἡμέρας σκιὰν τὴν φοβερὰν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν παρόντα ἡ παίδευσις αὕτη καὶ ἡ
συμβολή. ὅταν γὰρ καὶ ὁ κατορθωμάτων ἔλθῃ, καὶ ὁ συνεχὴς ἀναμιμνήσκων μὴ σχολιμ-
πάνῃ, ποῖαν ἕξουμεν ἀπολογίαν· εἰπεῖν ἢ τίς ἡμᾶς ἀξιώσει τῆς κολάσεως λόγος; εἰ-
πὲ γάρ μοι, δύνασθε ἀγωνίσασθαι τύχῃ, οὐκ ἀεὶ συντυγχάνων ὁ φιλῶν
ἀναμιμνήσκῃς αὐτὸν τῶν δημεύσεως; τοῦτο καὶ σὺ ποίησον· καὶ ἕκαστος νομιζέτω πλησίον
ἀγωνίσασθαι ὀφείλειν αὐτὸν, τῆς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς ταύτης, καὶ ἀπάντων μᾶλλον τῆς ἐκ-
κλησίας αὐτὸν ἀναμιμνησκέτω, εἰδὼς ὡς ὁ μακρὸς ἡμῖν ἀπέχει) κίνδυνος τὴν ἀδιλφοῦ
οὐκ ὑπεριδεῖν μέλλοις. διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ πανταχοῦ λέγων καὶ παύομαι. δέδοικα γὰρ, μή ποτε
κατ' ἐκείνου ἀκούσω τοῦ ἡμέρᾳ· Πονηρὲ δοῦλε καὶ ἀκνηρέ, ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ ἀργύριόν Matth. 25. 26.
μου τοῖς τῶν τραπεζίταις. ἰδοὺ γὰρ κατέβαλον, οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ * πολλάκις·
ὑμᾶς δὲ λοιπὸν καὶ τοῦτο ὑπεδιδίξαντο. τοῦτο δὴ ἀκροάσεως, ἵνα δείξῃ τὴν ἔργων ὑπόδειξις. καὶ
γὰρ διανοητικὰ τὰ καταβαλλόμενα. μὴ τοίνυν πρὸς ἔργως ἀποδέξωμεθα, ἀλλὰ μὴ ἀ-
κριβείας κατέχωμεν τοῦ παρακατασκευῆς, ἵνα μὴ πολλῆς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἀποδῶμεν
καὶ τοῦ ἡμέρᾳ ἐκείνῳ. αἰ γὰρ μὴ καὶ ἑτέρωθεν εἰς δὲ αὖθις ἐπαγαγὴ κατόρθωμα, ἀκού-
σῃ τῆς φωνῆς ἐκείνης, ἣν ἤκουσεν ὁ δὲ τὰ λοιπὰ κατορθώσας· ἀλλὰ μὴ γένοιτο τούτου, ἀλλὰ τὴν
ἡμᾶς ἁπάσας ἀκοῦσαι φωνῆς, ἣν τοῖς εὖ πράσασι μόνοις ἀφῆκε λέγων ὁ Χριστός· Εὖ δοῦλε Matth. 25. 21.
ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ὅτι ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω. ταύτης δὴ ἀκουσόμεθα τῆς φω-
νῆς, ἂν τοῦ αὐτοῦ ἐκείνῳ ἀκουσθῶμεν ὑπεδιδιξόμενα· τοῦ αὐτοῦ δὴ ὑπεδιδιξόμενα ἀκουσθῆναι,
ἐὰν τοῦτο ὃ λέγω ποιήσωμεν. ἓν θορυβῆς ὄντος τῆς ἀκροάσεως [δὲ] ὑμῖν, ἐξελθόντες πρὸς ἀ-
λλήλους καὶ ὥσπερ ἔκστασις μὴ προσοχῆς ἀκούειν, οὕτω μὴ διαπε-
λάσας ἕκαστος οἴκαδε ἀπαχωρείτω, ἀλλ' ἐν πλησίον λεγέτω· σκέπτου καὶ μέμνησο, ὅπως φυλά-
ξῃς τοῦ ὁρκωμοσίου· καὶ ταύτῃ πρόσεισόμεθα. ὅταν γὰρ ὁ φίλος καὶ πάμπαν μὴ τοιαύτης
συμβολῆς, ἀλλ' οἵας ἡδέως ἂν γένοιτο πολλοὶ καὶ αὐτοὶ ἀναμιμνήσκῃ, ἐν μέσοις οὖσιν ὁ λό-
γος ἐκάστοις καταίσχυνε, καὶ χάος ἀπόκρυφον τοῦτο ποιήσει τοῦτον συνηθῆ. οἶδα μὲν,
ὅτι ἀνάγκη ἐστὶ πάντας ἔνοχοι τοσούτου τῆς ἐντολῆς ταύτης ποιοῦμεν ἀσυδησίας. κα-
τορθώσατε δὲ ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ τοῦτο ἐρῶ. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων λέγω, ὅτι νόμος ὅτι θεῖος ὁ
ἐπίταγμα τοῦτο, καὶ παράβασιν πολὺ οὐκ ἀσφαλές. ἐὰν δὲ ἴδω κατορθοῦντας, ἐν ἐτέροις ὑμῖν

αἰδίδω ἐρῶ σὲ ἐλάβομεν ταύτης· ἵνα μάθητε, ὅτι δικαίως τοσαύτην τὴν τοῦ νόμου τούτου πεποίημαι κατάλυσιν. ὥσπερ οὖν λοιπὸν εἰς βύρχὴν καταλύσας ὁ λόγος. κοινὴ τοίνυν πάντες εἴπωμεν· Ὁ Θεός, ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς ὁ ἐπιστρέψας αὐτὸν καὶ ζῆν, καὶ τοῦτον καὶ σὲ λοιπὸν νόμους ἀπόντας καταξίωσον ἡμᾶς ἐξανύσαντας ὑπὸ σοῦ δικαιῶσαι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ σου, ἵνα παῤῥησίας ἀπολαύσαντες πολλῆς, τῆς βασιλείας ἐπιτύχωμεν τῆς εἰς δόξαν σήν· ὅτι σοι πρέπει δόξα, τιμή, κράτος, ἅμα τῷ μονογενεῖ σου παιδὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑ-

Βολῆς τῶν σκυθρωπῶν, καὶ ἀναμνήσεως τῶν ἀγαθῶν τοῦ σώσαντος καταπυρέντων τε καὶ τιμωρηθέντων. ὁμοίως δὲ πάλιν ἔξήγησις περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίας, καὶ ὅτι φιλάνθρωπον ἐδείξατο ἀγαθὸν τῆς γνώσεως τῶν πρακτέων καὶ τῶν μὴ πρακτέων, καὶ περὶ τοῦ καταρᾶσασθαι τὸν μὴ ὁμνύειν. Λογ. ιγ.

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ τῶν αὐτῶν προοιμίων, ὧν ἤδη καὶ πρὸ ὀλίγου ἠρξάμεθα, καὶ σήμερον ἀρξόμεθα. ἐρῶ δὲ νῦν, βούλεσθε ὁ Θεὸς, οἶδα τινὰ πρελθοῦσαν εἴδομεν τῆς ἁδὰ, καὶ οἶδα τινὰ προῦσαν ὁρῶμεν νῦν; πόσος ὁ ὀλίγος χρόνος ἐστὶν τοῦτο; πόση καὶ τινὰ πρῶσαι γαλιλαίαν νῦν; καὶ τινὰ ἡμέραν ταύτην ὁ φοβερὸς ὀφθεὶς τῇ πόλει διακρίνει, καὶ τὰς καρδίας ἀπόρους διίστησι, καὶ πολὺς ὕπνος ἀμείνους λαμβάνεσθαι τινὰ ἡμέρας ἐποίησεν, ἢ τῆς ἀκμῆς σβεσθείσης, ἀλλὰ τῆς ἀθυμίας καὶ τοῦ φόβου πληρωσάντων ὑμῶν τοὺς ὀφθαλμούς. ἵν' οὖν καὶ ἡμεῖς πλείονα καρπωσώμεθα τὸν ἡδονὴν, μικρὰ τῶν τότε συμβάντων διηγήσασθαι βούλομαι. καὶ γὰρ ἐν ὑμῖν, καὶ τοῖς γνησιωτέροις ἅπασι χρησίμων ὁρῶ τινὰ τούτων διήγησιν οὖσαν. ἐπεὶ καὶ τοῖς ἐκ ναυαγίου διασωθεῖσιν ἡδὺ τῶν κυμάτων μεμνῆσθαι, καὶ τῆς ζάλης, καὶ τῶν αἰσιμων, ἐπειδὰν εἰς λιμένα καταπλεύσωσι· καὶ τοῖς ἀῤῥωστίᾳ πεπιεσμένοις πολλάκις τινὰ ἀῤῥωστίας σὺν πυρετῷ, δι' ὧν πάλαι μακροὶ ἦλθον ἀποθανεῖν, διηγεῖσθαι πρὸς ἑτέρους. ὅταν γὰρ πρέλθῃ τὰ δεινὰ, ἡδονὴν ἔχει τῶν δεινῶν ἡ διήγησις, τῆς ψυχῆς οὐκ ἐπὶ διδαχῇ, ἀλλὰ καὶ μείζονα καρπουμένης τινὰ θεσμοῦ. ἡ γὰρ τῶν πρελθόντων ἀεὶ μνήμη καλῶν τινὰ ἐπιτρέπει βιωμένων ἀκριβέστερον ὀρέγεσθαι πολλῷ. ὅθεν γὰρ ὁ μὲν πλέων τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀπειλῆς ἐκείνης πρὸς τὰς ἐρήμους καὶ τὰς φαραγγας καὶ τοὺς λαθραίοις μετῳκισε τόπους, τοῦ φόβου πεμπόντων αὐτοὺς συνελαυνόντος, καὶ κατοικίαν οὐκ εἶχον οἰκίας, κατὰ δὲ ἀνδρῶν ἡ ἀγορὰ, μόλις δύο ἢ τρεῖς βαδίζοντες ἐν τῷ μέσῳ μετ' ἀλλήλων ἐφαίνοντο, καὶ αὐτοὶ ὕστερον, καθάπερ ἔμψυχοι νεκροὶ, σκιώδεις, ἀπήειμεν εἰς ὃ δικαστήριον, ὃ τέλος ὑπόμενοι τῶν γινομένων· καὶ ἰδόντες ἐκεῖ τῆς πόλεως τὰ λείψανα συνειλεγμένα, μᾶλλον πάντων ἐθαυμάσαμεν ἐκεῖνο, ὅτι πλήθους ὄντος πρὸ τοῦ τὴν ὀργὴν, ὡς ἀθρόως πρόσω βαθυπότητι ἰὼ ἡ σιγὴ, πρὸς τὸν εἰς ἀλλήλους βλέποντων, καὶ μήτε ἐρεσθαι τὸν πρεσβύτερα, μήτε ἀκούσαι τι πρὸ ἐκείνου τολμῶντός ἴωος. καὶ γὰρ πλησίον ἐστῶτες ἐκείνου, ἐξὸν ὁ πολλοὶ ἥδη πρὸ ἐλπίδα πᾶσαν ἐκ μέσης αἰσθάνεσθαι τῆς ἀγορᾶς εἶδον καταχεόμενον. καὶ πρώτης χιόνος ὡραίας ἐβλέπομεν, καὶ τοῖς χεῦμα ἀκατίνομεν, σιγὴ τινὰ ἄνωθεν ἐπιδεχόμενοι ῥοπὴν, καὶ τὸν Θεὸν παρακαλοῦντες παρασπᾶσθαι τοῖς δικαζομένοις, καὶ μαλάξαι τοὺς τῶν δικαζόντων καρδίας, καὶ ἡμέραν ποιῆσαι γλυκεῖαν τινὰ φῶς. ὃ καθάπερ ὁ τὸν ναυαγιῶντας ἀπὸ τῆς βλέποντες, παρεστηκὼς μὲν καὶ χεῖρα ὀρέξαι καὶ διορθώσασθαι τὸ συμφορὰν οὐκ ἔχρισι, τοῖς κύμασι διαρπάζομενοι, ἔξωθεν δὲ ἀπὸ τῆς ἀγκυρῶν τοὺς χεῖρας ἀπατείνοντες καὶ

δακρύοντες

δακρύοντες τ̃ Θεῷ παρακαλῶσι παρεσπᾶσαι τῆς κλυδωνιζομένοις· ὅπου ἡ ἐκείνων πάντες σιτῆ καὶ ἀγοραία ἐκάλυψε τ̃ Θεόν, ἀξιοῦντες τοῖς σὺν ᾧ δικαστηρίῳ, καθάπερ σὺν κύμασιν ἀπειλημμένοις, χεῖρα ὀρέξαι, καὶ μὴ συγχωρῆσαι καταποθῆναι ὃ σκάφος, μηδὲ εἰς ναυάγιον παντελὲς καταλῦσαι τ̃ δικαζόντων τ̃ κρίσιν. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τ̃ θυρῶν· ὅπου δὲ σπουδαιότερον τῆς αὐλῆς εἰσέρχεσθε, πάλιν εἴδωλα ἕτερα φοβερώτερα τούτων, γραπτώμασι κεκοσμημένοις ξίφεσι καὶ ῥοπάλοις, καὶ πολλοὶ τοῖς ἔνδοθεν δικάζουσι τὴν ἡσυχίαν παρέχοντας. ὅπου γὰρ ἅπαντες οἰκέται καὶ γυναῖκες καὶ μητέρες καὶ θυγατέρες * εἰσῆκεισαι παρὰ τ̃ θυρῶν τοῦ δικαστηρίου θυρῶν, ὥστε, εἴ τινα συμβαίη τὸν ὅπλα τοῦ θανάτου ἀπειλοῦντα *, μηδὲ τὴν θέαν τῆς συμφορᾶς ἐμπαρασχόντα δάκρυόν τινα ποιῆσαι καὶ παρακλῆσαι, παρρησίαν ἐφόβουν ἅπαντα πάντας, παρακαταλαμβάνοντες αὐτ̃ τῷ δίκῃ τὸν δικαστοῦ. ὃ δὲ πάντων ἐλεεινότερον, μήτηρ μία καὶ ἀδελφὴ τ̃ ἔνδοθεν κρεμαμένων τινὸς παρὰ αὐτὰ τ̃ δικαζόντων σκάμμασι τὰ παράθυρα· καλινδούμεναι παρὰ τὸ ἔδαφος, καὶ κοινὴν οὖσαν θέαν τοῖς παρεστῶσιν ἅπασι, συγκαλυπτόμεναι ταῖς ἐσθῆσι, καὶ τοσοῦτον αἰσχυνόμεναι μόνον, ὅσον ἐπέτρεπεν ἡ τῆς συμφορᾶς ἀνάγκη. καὶ οὔτε θεραπαινὶς αὐτὰς πρίω, οὔτε γείτων, οὐ φίλη, οὐκ ἄλλης τ̃ ἐπιτηδείων, ἀλλὰ μόναι μετ̃ βαρβαρικῶν τινῶν σὺν μέσῳ τοσούτων ἀπειλημμένοι γραπτ̃, χαμαὶ συρόμεναι παρὰ ταῖς θύραις αὐταῖς, τ̃ ἔνδοθεν δικαζομένων ἐλεεινότερα ἔπαθον, τῆς τ̃ δημίων ἀκούσης φωνῆς, τὸ κτύπου τ̃ μαστίγων, τὸ θρήνου τ̃ μαστιζομένων, τῆς φοβερᾶς τ̃ δικαζόντων ἀπειλῆς· ᾗ καὶ ἔκστασιν τ̃ παρόντων, καὶ παραπόρους τὰς ἐκείνων ἐποίουν ὁδοιπορίας αὐτοῖς. ὅπου γὰρ καὶ τὰς ἑτέρων μαρτυρίας ἐκινδύνευεν ἡ τ̃ ἐγκλημάτων ἀπόδειξις, εἴ ποτέ τινος ἤκουσε μαστιζομένου, ὥστε εἰπεῖν τὸν παρόντων, καὶ ὀλολύζοντος, εἰς Ⓜ συνεργὸν βλέπουσαν Ⓜ Θεὸν πρεσβεύειν δοῦναί τινα ἰσχὺν καὶ παρομοιῶσαι ἐκείνῳ, ὥστε μὴ τῶν αὐλῶν παρεστώτων τὸν σωτηρίαν τὸ τῆς ἑτέρων ἀθυμίας παραδραμεῖν, τὸν θρηνῶν ἀπὸ τῶν πληγῶν ὀδύνην μὴ δυναμένων σιγᾶν. καὶ ταῦτα πάλιν, οἷς ὅπου τῶν χαμαιζομένων ζωνύουσι. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι, εἴ ποτε κύμασι τῆς ἰδίας ἐμβολῆς πόρρωθεν χειροῦνται ἀγρίου καὶ μακροῦ· αὐξομένου καὶ μέλλουσαν βαπτίζειν τὸ σκάφος, καὶ σπεύδουσι πλησίον γενέσθαι τ̃ πλοίου παρασπονδήσαι τῷ δεῖ· οὕτω δὴ κἀκεῖναι, εἴ ποτε φωνῆς καὶ ὀλολυγμοῦ ἤκουσε θερμοῦ, διδασκάλου μὴ παρὸς ταῖς βασάνοις ἀπαγορεύσαντος Ⓜ καὶ μαρτυρίαν ἀναγκαζόμενος, καὶ τί πονεῖ τινος τῶν αὐλῶν ὑπὸ τὸν ὀφθαλμῶν ἑώρων θαπάτης. καὶ ἰδιῶται ἔνδον βασάνους, καὶ ἔξω βασάνους. ἐκεῖνος μὲν γὰρ Ⓜ δήμιος, ταῖς χερσὶν ἐβασάνιζεν ἡ τῆς φύσεως τυραννὶς, καὶ ἡ τῶν σπλάγχνων συμπάθεια. καὶ ἰδιῶται ἔνδον, θρήνους, καὶ ἔξω θρήνους· ἔνδοι μὲν τ̃ ἐπιθυμίαν, ἔξω τῶν αὐλῶν παρεστώτων. μᾶλλον δὲ οὐκ οὔτε μείζονι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ Ⓜ δικάζοντες τὸ ἀγοραίαν θρήνου, καὶ χαλεπώτερα πάντων ἔπασχον, οὕτω πικρᾶς τραγῳδίας ἀναγκαζόμενοι πρὸς ὑπηρετῆν. ἐγὼ δὲ καὶ θαυμάζω καὶ τῶν βλεπόντων, ὅτι γυναῖκες καὶ παῖδες ἀναλγήτου ἀθρήσαι τινῶν κοινὰ ἐλθόντα θεᾶσθαι ἅπασι, καὶ αἱ ὅπου τραυμάτων ἀπαλῶν καὶ μυελοπόρων, ὃ ἔδαφος ὅπου τραυμάτων ἔχουσι, καὶ αἱ τοσαύτης ἀπαλῆς ὑπούσης ἡσυχίας ἀναπαύσασθαι, ὑπὸ τῶν ἄλλης ἀπαύστου φλυαρίας, τῶν ἀπόντων ἐκείνων ἔρημοι πρὸς τὸν ἀπόντων σύνεσιν πόδας, ἕκαστον παρακαλοῦσαι ζωγρεῖν τὰ τῶν εἰς κοινὸν ἀγόντων τοῖς κρατοῦσιν, καὶ κοινὰ παρὰ πάντων θρηνεῖσθαι ἀλόου τινὰ ἕνεκεν, ἐφθέγξαμέν ἐκεῖνο τὸ τῦ Σολομῶντος· Ματαιότης ματαιοτήτων, καὶ πάντα ματαιότης. Εἶδον γὰρ τῦτο τὸ αὖθις, καὶ ἕτερα λέγοντα δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐκβαῖνον· ὃ λέγει· ὅτι Πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν. καὶ γὰρ, καὶ πλοῦτος τότε, καὶ εὐκληνία, καὶ εὐφροσύνη, καὶ φίλων παῤῥησία, καὶ συγγένεια, καὶ πάντα ἁπλῶς τὰ βιωτικὰ, τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς παρανομίας τῆς χαλεπωτάτης τῶν σπιλάδων ἅπασαι τρεφάμενα τοῦτον.

Ἐκκλησ. α. ε.

Ησ. μ. ζ.

τῶν.

τίω. καὶ καθάπερ μήτηρ τροφῶν τῶν νεοττῶν ἀφαιρεθέντων ἐλθοῦσα καὶ τίω καλιὰν εὑροῦσα κενὴν, ἐξελέσθαι μὲν οὐ δύναται τοὺς ἀλόντας αὐτῆς νεοττούς, παρεῖπαμένη δὲ τὸ θηρατὸν τοῖς χηλαῖς, αὐτὴ τούτῳ τίω ὀδύνην ἐνδύκνυται· οὕτω δὴ καὶ αἱ γυναῖκες ἐποίουν τότε ἁρπασθέντων αὐτῶν ἐκ τῆς οἰκίας τῶν παίδων, καὶ εἰδυῖαι ἀπῳκημένους, ὥσπερ ἐν δικτύῳ τινὶ καὶ παγίδι, παρεστηλῆναι μὲν καὶ ἐξελέσθαι τοὺς ἁλόντας οὐκ ἴσχυον, ὃ δὲ πολλαῖς ὠδῖσι καὶ καλινδεῖσθαι, καὶ θρηνῆσαι, καὶ ἀλοφύρεσθαι, καὶ τῶν θηρευσάντων πειρᾶσθαι ἡνέσθαι ἐγίνετο τίω ὀδύνην ἐστίχνυον. ταῦτα δὴ τότε ὁρῶν εἰς νοῦν ἐβαλόμην ὁ φοβερὸν ἀκριβὲς δικαστήριον, καὶ πρὸς ἐμαυτὸν εἶπον· εἰ τῶν αἰθέρων δικαζόντων οὐ μήτηρ, οὐκ ἀδελφὴ, οὐ πατὴρ, οὐκ ἄλλος οὐδείς, κατέσχε δὲ δύσθανοι τῶν τολμηθέντων ὄντες, οὐκ ἰσχύουσιν ἐξελέσθαι τοὺς κριομένους, τίς ὁ τῶν φοβερῶν τοῦ Χριστοῦ δικαστηρίων παρδησιάσεται κριομένοις ἡμῖν; τίς τολμήσει ῥῆξαι φωνήν; τίς ἐξελέσθαι τοὺς ἀπαγομένους ὑπὸ τῶν ἀφορήτως ἐκείνας κολάσεις; καίτοι πρεσβύται τῆς πόλεως ἦσαν ὁ τότε δικαζόμενοι, καὶ αὐτὸ τῆς εὐημερίας τὸ κεφάλαιον· ἀλλ' ὅμως ἠγάπων, εἴ τις οἰκτὸν πάντα ἀποβαλοῦσι, εἰ δέοι, καὶ τίω ἐλευθερίαν αὐτίω, τῆς προύσης ἀπολαύειν ζωῆς. τῆς ἡμέρας δὲ λοιπὸν πρὸς τὸ τέλος ἐστηκυίας, καὶ βαθυπάτης γενομένης ἑσπέρας, καὶ τὸ τέλους τῆς ψήφου προσδοκωμένου, τὸ μείζονι πάντες ἦσαν ἀγωνίᾳ, καὶ ὁ Θεὸν ἀξίωσόν με μέλλησόν τινα καὶ ἀναβολὴν γενέσθαι, καὶ τῇ ψυχῇ τῶν δικαζόντων ἐμβαλεῖν εἰς τίω τοῦ βασιλέως γνώμην ἀνενεγκεῖν τῆς ἐξητασμένων τίω γνῶσιν. ἔσεσθαι γὰρ τι ἴσως χρηστὸν ἀπὸ τῆς ὑπερθέσεως ταύτης. καὶ γυναῖ πρὸς τοῦ δήμου λιταὶ πρὸς ὁ φιλάνθρωποι Θεὸν ἀνεπέμποντο τὰ λείψανα σῶσαι τῆς πόλεως, ἐὰν μὴ παντελῶς τέλεον ἐκ βάθρων ἀνασπασθῆναι αὐτίω. καὶ οὐκ ἐν ἰδίαις οὐδέποτε ἀδάκρυτοι ταῦτα βοῶντα· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν χεῖρον τοὺς δικάζοντας ἔνδον ἀκούοντας ἐπεκάμπτε τότε, ἀλλ' ἓν μόνον ἐσκόπουν, ὅπως ἀκριβὴς ἡμῖν ἡ τῶν τολμηθέντων ἐξέτασις. καὶ τέλος ἀλύσεις αὐτοῖς ὑπεδήσατις καὶ σιδήρῳ δήσαντες, ὅτι τὸ δεσμωτήριον ἔπεμπον ἀγὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς δι' ἁπάντων ἱππασίφας, ἀγωνοθέτας, ἑτέρας μυείας λαμπροτέρας ἔχοντας ἀριθμῷ λειτουργίας, καὶ ταῖς οὐσίας ἐδήμευον. καὶ σημαίνετα τὸ πᾶς θύρας ἀπάντων ἐμοὶ ἰδίᾳ, καὶ αἱ γυναῖκες αἱ τότων τῆς πατρῴας ἐκβαλλόμεναι οἰκίας, ἐκέκραγον τὸ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἰὼβ ῥῆμα καὶ τοῦ ἔργου ἐπλήρουν. οἰκίδιον γὰρ ἓν οἰκίας, καὶ τότων ἐκ τόπου παρεκρέοντο, καταγωγίου δίκην. καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο αὐτοῖς εὔκολον ἦν, ἀκούσιον δεδοικότος καὶ τρέμοντος τοῦ παροικήσοντα τινὰ τοῦ ἐνθυμίων ἐπὶ τοῦ δέξασθαι καὶ ὑποδέξασθαι. ἀλλ' ὅμως τοσούτων ἡμοιμένων ἔστεργεν πᾶσι τούτοις ὁ παλαιὸς, ὅτι τῆς προύσης οὐκ ἐξέπεσαι ζωῆς· καὶ οὔτε ζημία χρημάτων, οὔτε ἀτιμία, οὔτε ἡ τοσαύτη πομπὴ, οὔτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν αὐτοὺς ἔδακνε. ὃ γὰρ τῆς συμφορᾶς μέγεθος, καὶ ὃ μέζονα παρεσκεύαζε τούτων, ἐπαμῆσαι ταῦτα, φιλοσοφῆσι προσκυβίζε τίω ψυχίω. καὶ τότε ἐμαίνοντο, πῶς εὔκολον ἡμῖν ἡ ἀρετὴ, ῥᾴδιόν τε καὶ βιωτὸν ὀρθοῦται· καὶ ὅτι οὐδὲ τίω ἀμετέραν ἀλιγορίαν μόνον ὑπέπιος ἔδεξε. οὔτε γὰρ ὁ παρὰ τούτῳ χρημίζ ἐλίγαι ζημίαν οὐκ εἰσεγκόντες πρᾶος, ὅτι φόβῳ κατεχόμενοι μείζονι, πάντα τὰ ὄντα ἀποβαλόντες, ὥσπερ ἅπαντες ἐβιαίοντο διέκεντο, ὅτι τίω ψυχίω οὐκ ἀπόβαλοι. ὥστε εἰ [καὶ] τῆς μελλούσης γεέννης εἶχον ἡμᾶς αἴσθησις, καὶ ταῖς ἀφορήτως ἐκείνας εἰσεισοδεύειν κολάσεις, εἰ καὶ τίω οὐσίαν καὶ τίω ψυχίω καὶ τὸ σῶμα ὑπεδεδέκειμεν ὑπὲρ τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων, οὐκ ἂν ἠλγήσαμεν, εἰδότες ὅτι μείζονα κερδήσομεν, τίω τῶν μελλόντων δικαίων ἀπαλλαχίω.

Τάχα ἴσως ὑμῶν κατεμάλαξε τίω καρδίαν ἡ παραχρῆμα τῶν εἰρημένων. ἀλλὰ μὴ δυσχεράνητε. καὶ γὰρ ὅπως μέλλω λεπτότερον καὶ τολμηρότερον ποιήσειν, καὶ ἀπαλωτέρας ἀδόμην ἀγωνίας, ὑπιτηδὲς τοῦτο ἐποίησα, ὥστε τῆς φόβου τοῦ διηγήματος τίω ἀγωνίαν

ἀφαι-

ποιας ὑμῶν πᾶσαι ῥᾳθυμίας " ἀποτιναξαμβόλω, καὶ τῶν βιωτικῶν ἀπθμαςάσαν ἀπθρώτων, μᾶ πολλῆς τῆς βιχηλίας ωεὶς ὃ βάλος τῆς ψυχῆς ωδαπέμψαι τῶν λεγομβύων τιὸ δυνάμιν. ἰχθμῶς μὲ οὖν ὃ ωεφῶν ὁ λόγος " ἡμῖν ἀπέδειξεν, ὅτι φισικὸς ἡμῖν ἔγκει) νόμος τῶν καλῶν καὶ τῶν ϑ τοιούτων · ἵνα ᾖ ὁκ ωδειοισίας ἡμῖν ἡ ἀπόδειξις γβύη), τῇ αὐτῇ ϗ σήμεςγι ἐπαγωνιῶμβα πάλιν ὁ ωοθῆσι τῶν λόγων. ὅτι γὰρ ὀξ ἀρχῆς τ ἄνθεωποι πλάττων ὁ Θεὸς, ἀμφοτέρων αὐτοῖ ἐποίησι ὑπῆςμονικὸν, δηλῶσι πθότις ἄνθεωποι. ὃν γοῦν ὁ ωαθθώσιος ἡμῖν αἰχμιόλβα ἀμῆςτθμότας ἄπθωτος. ϗ πολλάκις διασώτης ωρὸς πόρνιν γυναῖκα βαδίζων, εἶπα τῶν ὑπτειχεςέρων ὑπὸ οἰκετῶν ἰδών, ἐρυθριάσας ἀνεχώρησε τῆς ἀῤῥώς ταύτης ὀδῶ. πάλιν λοιδορύμβοι πρᾶ ἑτέρων ϗ τῆς ποιηείας ὠόματα, ὕβεις ὁ ωρᾶγμα εἶ) φαμβν. καὶ κακῶς πάσχομβν, εἰς δικαςήριον ἕλκομβν ὃν ποιήσαντας · ὕτως ἴσμιν, τί μβὺ κακία, τί ϑ ἀρετή. τοῦτο γοῦν αὐτὸ ϗ ὁ Χριςὸς ἐμφαίνων ϗ διδάσκων, ὅτι οὐδὲν ξένον οὐδὲ ἀνθρώπινον ἡμῖν τιὸ φύσιν νομοθετεῖ, ἀλλ ὁ πάλαι ωεφλαβὼν ἐγκατέθηκεν ἡμῖν ταῖ ζωειδόπι, μᾶ οὐ πολλοῖς ἐκείνοις μακαεισμοῖς οὕτως ἔλεγβν · Θέλετε ἵνα Ματθ. ζ. ιε.
ποιῶσιν ὑμῖν ἃ ἄνθεωποι, ταῦτα ὃ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὐ χρεία πολλῶν λόγων, φησίν, οὐδὲ μακροτέρων νόμων, οὐδὲ διδασκαλίας ποικίλης · ὃ θέλημά σε γβύεσθω νόμος. θέλῃς ἐργατῦσθαι ; ἐργάτησον ἕτερον. θελεῖς ἐλεεῖσθαι ; ἐλέησον πλησίον. θέλεις ἐπαγνῆσθαι ; ἐπαίνεσον ἕτερον. θέλεις ἀγαπᾶσθαι ; φίλησον. θέλεις τῶν ωεφτείων ἀπολαύειν ; ωδαχάρησον ἑτέρῳ ωεφτερον τούτων. σὺ γβμοῦ δικαςὴς, σὺ γβμοῦ νομοθέτης τ σαυτῦ ζωῆς. ϗ πάλιν, ὁ μισῆς, ἄλλῳ μὴ ποιήσῃς. ὅθεν μὲ τούτου τ κακίας εἰσάγει τ ἀπαλλαγὴν, ὅθεν ϑ τῶν ωεφτέρων τ ἀρετῆς τ ἐργασίαν. ὁ μισεῖς σύ, φησιν, ἄλλῳ μὴ ποιήσῃς. μισεῖς ὑβείζεσθαι ; μὴ ὑβείζῃς ἕτερον. μισεῖς βασκαίνεσθαι ; μηδὲ σὺ φθονήσῃς ἑτέρῳ. μισεῖς ἀπατᾶσθαι ; μηδὲ σὺ ἀπατήσῃς ἄλλον. ϗ ὅτι πθότων ᾖ ἁπλῶς, αὐτὰ δύο ῥήματα ταῦτα κατέχωμβν, ϗ ὁλοσῶμβα διδασκαλίας ἑτέρας. τῆς γὰρ ἀρετῆς τιὸ μὲ γνῶσιν οἰκέθηκεν ἡμῖν τῇ φύσει, τιὸ ϑ ωεᾶξιν ϗ τιὸ διόρθωσιν ἐπέτρεψεν ἡμῖν τῇ ωεοαιρέσει. ταῦτα ἀσαφὲς ὃ λεγόμβνον ὁλοσῶ πειρᾶσόμβν σαφέςερον αὐτὸ ποιῆσαι πάλιν. " ὥςε εἰδέναι ὅτι καλὸν ὃ σωφεσύνη, ϗ διόμβα λόγων, οὐδὲ διδασκαλίας. ἔχομβν γὰρ ὁν τῇ φύσει τιὸ γνῶσιν " αὐτοί, ϗ ἡ χρεία πόνων, οὐδὲ καμάτων, ὥςε ωεισελθεῖν ϗ ζητῆσαι, εἰ καλὸν ἡ σωφεσύνη, ὃ χρήσιμον ἀλλὰ κοινῇ γνώμῃ πάντες ὁμολογοῦμβν ὕτω, ϗ οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ωρὶ τ ἀρετῆς. ὕτω ϗ τ μαινόμβνον καὶ κακὸν εἶ) νομίζομβν, ὃ οὐδὲ ὁ τοῦθα πόνων ἡμῖν δεῖ ϗ μαθήσεως, ὥςε γνῶναι τιὸ τῆς ἀμαρτίας ταύτης κακίαν, ἀλλὰ πθότης ὁ ταῖς τοιαύταις ψήφοις ἐσμὲν αὐτοδίδακτοι ϗ τιὸ ἀρετιὸ, καὶ μὴ μετίωμβν αὐτιὸ, ἐπαιοῦμβν · ὥσπερ οὖν ϗ τιὸ κακίαν, καὶ ἐργαζώμβα, μισῶμβν. ϗ τῶν Θεοῦ κατόρθωμα τέλειον μέγιστον, ὥςε ὃ Χριςὸς ἡμῖν ϗ τιὸ ωεοαίρεσιν τίθως ὃ ωερὶ τῆς ωεφξεως " οἰκειώσασθαι μᾶλ τῇ ἀρετῇ, ὁκ πολεμῶσαν ϑ τῇ κακοπείᾳ. ὅπερ οὖν ἔφθν, ἡ μβὺ γνῶσις ἑκατέρων τούτων ἔγκειται τῷ Χριςοδότι πθότων ἀνθεώπων, καὶ οὐ διόμβα διδασκάλου τινὸς ωεὸς ὃ ταῦτα μαθεῖν · ἡ ϑ διόρθωσις λοιπὸν ωεοαιρέσει καὶ ασουδῇ ϗ πόνοις ἐγκαλείεσθαι. τί δήποτε ; ὅτι εἰ ὃ ωθῦ τῆς φύσεως ἐπάνσεν, ἀςεφάνωτοι ϗ χωεὶς βεβαίων ἀπήλθομβν ἄν. ϗ ὥσπερ ϗ ἄλλα τῶν πλεονεκτημάτων, ὧν ἔχῃ ϗ φύσιν, ὁκ ἂν λάβοι μαθὼν οὐδὲ ἔπαινον, οὕτως οὐδὲ ἡμεῖς ἀπολαύσαιμβν ἄν τινος τούτων. ϗ γὰρ τῆς φύσεως πλεονεκτήματα ὑ τῶν ἐχόντων, ἀλλὰ τοῦ διδόντος ὀθὴ ἔπαινος καὶ ἐγκώμιον. τῇ μβὺ οὖν φύσει ὃ ωθῦ ὁκ ἐπέτρεψε ωερὶ τοῦτο. πάλαι ϑ τιὸ ωεοαίρεσιν ὁλόκληρον ἀναδέξαθαι ὃ φορτίον ὁκ ἔβασε καὶ ὃ τῆς γνώσεως ϗ ὃ τῆς διορθώσεως, ἵνα μὴ ωεὸς τὸν πόνον ἀπαγορεύσῃ τῆς ἀρετῆς · ἀλλ ἀπαγορεύει μβὺ αὐτῇ ὃ Χριςὸς ϗ ωεοκίλεα, ωεὸς ϑ τιὸ ἐργασίαν αὐτῇ ὃν ωρ ἑαυτῆς εἰσφέρῃ πόνους. καὶ ὅτι μβὺ καλὸν ὃ σωφεσύνη, μηδὲν καμόντες ὑπεςάμβα (τῆς φύσεως γὰρ ἡ γνώσις)

σις) σωφρονίζειν ἢ οὐκ ἂν δυνηθείημεν καταρθῶσαι μὴ καμόντες, μηδὲ πολὺ ὑπὲρ θυμίαν χαλινώσαντες, καὶ πολὺν ἱδρῶτα πόνου. τοῦτο γὰρ οὐκ ἐπ' ἐκ φύσεως ἡμῖν παρέσεσι, καθάπερ ἡ γαστρίμαργία καὶ ἀσωτία. οὐ ταύτην ἢ μόνον ἐπεκεύφισεν ἡμῖν ὁ βαρύς, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν ἑβδόμην πάλιν, καὶ αὐτὴν τὴν καταρτωμάτων ἕνια φυσικὰ ἀφεὶς ἐν ἡμῖν. καὶ γὰρ τῶν συναναγκαίων τοῖς ὑβριζομένοις φυσικὸν ἀπέθεντο ἔγκλημα (βλέπεις γοῦν τοῖς ἐπηρεάζουσιν ἐχθροὶ γινόμενα, κἂν μηδὲν ὦμεν αὐτοῖς πεποιηκότες) καὶ τὸ συνήδεσθαι τοῖς δυπλήκτοις ἐπὶ βοηθείᾳ ἀπολαύουσι, καὶ τὸ καταχλάσθαι ὑπὸ ταῖς ἑτέρων συμφοραῖς καὶ τῇ φιλοτιμίᾳ τῇ πρὸς ἀλλήλους. καὶ γὰρ παραμάτων παρεισάσεις δοκῶσι μικροψυχίαν τινὰ εἰσάγειν, ἀλλ' ὅμως ἔχομεν κοινὰ πρὸς ἀλλήλους φιλεῖν. ἢ τοῦτό τις σοφὸς ἀνεπόμνησεν ἔλεγε· Πάλιν ζῶον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον ἀεὶ, καὶ ἄνθρωπος ⓦ πλησίον αὐτοῦ. πολλοῖς ἢ ἑτέρωσις μᾶλλον τοῦ ζωϊκοῦ τούτου ἐπέσχηκεν ἡμῖν διδασκάλου ὁ Θεός. καὶ γὰρ καὶ πατέρας τοῖς υἱοῖς, καὶ διακόνους τοῖς δούλοις, καὶ ἄνδρας ταῖς γυναιξὶ, καὶ διδασκάλους τοῖς μαθηταῖς, καὶ νομοθέτας καὶ δικαστὰς τοῖς ἀρχομένοις, καὶ φίλους τοῖς φίλοις. πολλάκις ἢ καὶ ἐχθρὸν ἐκερδάναμεν οὐκ ἔλαττον, ἢ τοὺς φίλους. ὅταν γὰρ ἡμῖν ἀναιδίζωσι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἀκόντας εἰς διόρθωσιν αὐτῶν διεγείρωσι. τοσούτους ἢ ἡμῖν διδασκάλους ἐπέσχηκεν, ἵν' εὔκολος ἡμῖν ἡ τῶν λειτουργιῶν εὕρεσίς τε καὶ διόρθωσις γένηται, τὸ πλῆθος τῶν πρὸς αὐτὸ ζωοπλαστούντων ἡμᾶς οὐκ ἀφιέντος ἐκπεσεῖν τὸ συμφέρουσιν ἡμῖν. κἂν γὰρ τὴν μεγαλοψυχότατον καταφρονήσωμεν. σὺν ἀρχούσας διδοικότες ὑπαείκειν πολλάκις ἐσόμεθα. κἂν ἐκείνους διαπαύσωμεν ἁμαρτάνοντες, τὸ τῶν ζωοδότου σὲ πάντα δυνατὸν ἀναφυγεῖν ὑπόμνησιν. κἂν ταύτην ἀπαμάσωμεν καὶ διαφρουσώμεθα, τὸ τῶν πολλῶν ἐκπλῆξαι διδοικότες ἀμείνους ἐσόμεθα. κἂν πρὸς ταύτην ἀναχωνεύσωμεν, ὁ τῶν νόμων ἐπιτείμιος φόβος καὶ ἀνάγκη ἡμᾶς σωφρονίσαι δυνήσεται. καὶ νέους μὲν ὄντας διδάσκαλοι καὶ πατέρες, ἀνδρωθέντας ⓦ νομοθέται καὶ ἄρχοντες παραλαβόντες ῥυθμίζουσιν. οἱ τε οἰκέται, ἅτε ῥᾳθυμότεροι παρειμένοι, μὴ τῶν ἐπιπλήξεων καὶ τῶν δεσποτῶν ἀναγκῶν εἰς σωφροσύνην ἔχουσι, καὶ αἱ γυναῖκες τοὺς ἄνδρας. καὶ πολλὰ πάσχοντες ἡμῶν τῶν ἡμῶν παρέλαβεν ἡμᾶς ὁ μὴ ῥᾳδίως εἰς κακίαν ἀξόλμητον καὶ καταπεστεῖν. πρὸς ἢ τούτοις ἅπασι καὶ νόσοι καὶ παρεισάσεις παραμάτων ἡμᾶς παιδεύουσι. καὶ γὰρ καὶ πενία καταγελᾷ, καὶ ζημία σωφρονίζει, καὶ κίνδυνος καταστέλλει, καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα. οὐ φοβεῖ σε πατὴρ, οὐδὲ διδάσκαλος, οὐκ ἄρχων, οὐ νομοθέτης, οὐ δικαστής; οὐκ αἰτεῖ σε φίλος; οὐ δάκνει σε ἐχθρός; οὐ σωφρονίζει δεσπότης; οὐ διδάσκει θεράπων; οὐ διορθοῦταί σε ὁ ζωοδότης; ἀλλ' ἀρρωστία πολλάκις ἐπιλαβοῦσα σωματικὴ ὁ πάντων καταρθώσει, καὶ ζημία ἢ ⓦ ἀφασύτερον ὑπειπεῖν ἐποίησε. καὶ ὃ δὴ μεῖζον, ὅτι οὐχ ἡμῖν μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις συμπίπτοντα τὰ δεινὰ, μεγάλα ἡμᾶς ὠφελεῖν εἴωθε· καὶ αὐτοὶ μὴ μηδὲν ᾖ παθόντες, ἑτέρους ἢ κολαζομένους ἰδόντες, οὐκ ἐλάττους ἐκείνων ἐσωφρονίσθημεν.

Καὶ τοῦτο καὶ ὅτι τῶν καταρθωμάτων συμβαίνοι ἴδοι τις ἄν· ὥσπερ γὰρ κολαζομένων τῶν πονηρῶν ἕτεροι βελτίους γίνονται, ὅταν τῶν ἀγαθῶν οἱ καταρθούντων πολλοὶ" πρὸς ⓦ ἴσον ἀναίρονται ζῆλον· οὕτω καὶ ὅτι τῆς τῶν ὅρκων" διορθώσεως γέγονε. πολλοὶ γὰρ ἑτέρους ἰδόντες τῶν πονηρῶν ἀποθεμένους τῶν ὅρκων ζωηφόρων, ἐμιμήσαντο τὸ ἀσυδοῦν, καὶ ἀπεσείσαντο τῆς ἁμαρτίας. διὸ καὶ ἡμᾶς πρέσβυτέροις τῆς αὐτῆς ἀπολαύσαι πάλιν παρῆσεσθαι. μὴ γάρ μοι λέγε τινὰς, ὅτι πολλοὶ καταρθώσαν. ὑπὲρ τοῦτο ἐστὶ τὸ ζητούμενον, ἀλλ' ἵνα πάντες. ἕως δ' ἂν μὴ τοῦτο ἴδω, ὑδὲ δύναμαι" ἀναπεῦσαι. ὁ παμμεγέθης ἐκεῖνος ἑκατοντάετη εἶχε, καὶ ἑνὸς πλασθῆναι οὐκ ἐλάμβανεν αἴσθησιν τῆς σωτηρίας τῶν συνεπιγενομένων, ἕως δὴ ὁ ἀπολωλὼς εὑρέθη, καὶ τῇ πυίμνῃ πάλιν ἀπεδόθη. οὐχ ὁρᾷς καὶ ὅτι τοῦ σώματος τοῦτο γινόμενον;

του; ἐὰν γὰρ Θ̄ ὄνυχα μόνον προσπαίσαντες" αἰσχρὲ ψωιδῶ, "ὅλον τὸν μέλει ζωοδηχεῖ τὸ σῶμα. μὴ τοίνυν τοῦτο ἔλπῃς, ὡς ὀλίγοι τινὲς ὑπερελεύσονται Θ̄ μὴ κατορθωκότες· ἀλλ' ὀκνῶ σκῶπτ, ὅτι ὅσοι Θ̄ ὀλίγοι μὲν διαφθαρέντες, πολλοὺς ἀφέλοιντο ἑτέρους. καὶ γὰρ εἷς ἐστιν ὁ πεπορθηκὼς τὴν Κόρινθον· καὶ ὅμως οὕτως ἔστιν ὁ Παῦλος, ὡς ὅλης τῆς πόλεως ἀπολωλυίας· καὶ μάλα εἰκότως. ἤδη γάρ, ὅπου, μὴ σωφρονισθέντας ἐκεῖνον, ταχέως τὸ τοσοῦτον βαδίζον ὁδῷ καὶ τοὺς ἄλλους ὑποφαυλίσειν πάντας. εἶδον προθύμως τὸ τῷ δικαστηρίῳ διδομένους καὶ ἀπαγομένους ἀφ' ἡμῶν τοὺς ἀγομένους τὸν ἀδιφανῆ ἐκείνου ἄνδρα· καὶ τίνων ἦν μαζόντων ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ὕβρεως, οὐδὲν ἔχει θαυμάζειν, ἕτερος ἕλεγον· ὕβρει γὰρ δῶ ἡ καθοσίωσις, ἀξίωμα οὐδὲν ὠφελεῖ. *ζητῶ οὖν ὑποσιωπῶντες, ἀφαπατήσωσιν ἑαυτούς. ἐὰν γὰρ μὴ τινὲς πρὸς ὑμᾶς κατηγόρουν ὑμῶν εἰσπέγχητε, ἀδεπὰ τὰ πρὸς ἡμᾶς ἁπάντων. τί δ' ὅπου; οὐκ ἔχω ὥσπερ οἱ λιπαροὶ πάχνας, ὅτου καὶ ἡ διδασκαλικὴ δύναμις. ὁ μὲν γὰρ ἀργυροκόπος, οἷον αὖ χαλκεύσῃ τὸ σκεῦος ἢ ἀπορρήξῃ, τοῦτον ἐλθὼν τὴν ὑπόθεσιν πάλιν εὑρήσει. καὶ ὁ χαλκοτύπος, καὶ ὁ λιθοξόος, καὶ τῶν δημιουργῶν ἕκαστος, οἷον ἐὰν ἀφῇ τὸ οἰκεῖον ἔργον, τοιοῦτον ἀπολήψεται πάλιν. ὅπου ἡμῶν οὐχ ὕπως, ἀλλὰ τοιαυτοτρόπως ἄπαν. οὐ γὰρ ἄψυχα σκεύη, ἀλλὰ ψυχὰς χαλκευόμεν λογικάς. ἀφ' τοῦτο οὐ τοιούτους ὑμᾶς βουλόμεθα, οἵους καταλιμπάνομεν· ἀλλ' ἐπιδεῖν λαβόντες μικρὸν καὶ μαζοῦ ἀφαπλάσωμεν, διορθώσωμεν, ἁρμοττούσης ἐργασώμεθα, ἐξελόντες ὑμᾶς ἐκ τῶν προσχημάτων ἐφ' οἷς ἀσεβοῦσι πάντες ἀδιστάκτως ἀμφιβόλου διαφερόντως πάλιν, καὶ πλείονα πρόσοχθ τὴν δυσκολίαν ἡμῖν. ἀφ' τοῦτο δίομαι καὶ αἰτοῦμαι, χεῖρα ὀρέξατε· καὶ ὅσον σώζωσθαι ἐγὼ ποιοῦμαι τὴν κατηγορίαν πρὸς τὴν διόρθωσιν τὴν ὑμετέραν, τοσαύτην ἀπολήψεσθε σπουδὴν ἐν αὐτοῖς ἐπιδείκνυσθαι πρὸς τὴν σωτηρίαν τὴν ὑμετέραν φερομένην. εἴθε μὲν γὰρ δυνατὸν ἦν ὑπὲρ ὑμῶν ἐμὲ κατορθοῦν, καὶ ἔπαθλον ὑμᾶς λαμβάνειν τῶν κατορθωμάτων· ἐν οὐκ ἂν ἦσσον ἐμοῦ σπουδάσατε. ἀλλὰ τί πάθω; τοῦτο ἀμηχανῶ. ἑκάστῳ γὰρ τὰ ἔργα αὐτὸν ἀποδίδοσι. ὥσπερ οὖν μήτηρ ὁρῶσα τὸ παιδίον πυρέττον, πλεκτῶσα ἀγχόμενόν τε καὶ ἀφρόν, θρηνοῦσα πολλάκις εἶπε πρὸς τὸ τοιοῦτο παιδίον· εἴθε μοι δυνατὸν ἦν, τέκνον, Θ̄ πυρετὸν ἀπαλλάξασθαι Θ̄ σὸν, καὶ ἐπ' ἐμοῦ τὸν ἕλκυσαι τὸν φλόγα· οὕτω δὲ καὶ ἐγὼ λέγω νῦν· εἴθε δυνατὸν ἦν ἐμὲ πάσασθαι, ὑπὲρ ὑμῶν κατορθώσας πάντων, ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι· ἀλλὰ τῶν αὐτῶν προσπολμῶν ἕκαστον ἀνάγκη δοῦναι τὰς θυσίας, καὶ οὐκ ἂν ἴδοι τις ἕτερον ὑπὲρ ἑτέρου κολαζόμενον. διὰ τοῦτο ὁδυνῶμαι καὶ θρηνῶ, ὅτι τὸν ἰδίαν ὑμῖν ἐκείνων ἐγκαλυμμάτων καὶ δυνήσομαι παρασχεῖν. μάλιστα γὰρ οὐδὲ παῤῥησία μοι πρὸς Θ̄ θεὸν ὅσην τοσαύτην. εἰ δὲ καὶ παῤῥησίαν εἶχον, οὐκ εἰμὶ Μωϋσέως ἀμείνων, οὐδὲ Σαμουὴλ δικαιότερος, ὃς ὅτι τοσοῦτον ἀγαθὸς ἦν ὡς οὐδὲ "ἕνα δυνάσθαί τι τῶν Ἰσραήλιτῶν" ὠφελῆσαι, διὰ τὸ πολλὴ ῥᾳθυμία αὐτῶν ἐκείνοις ἐκδόθη- Ισμ. ιβ. α.
ναι. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἔργων κολαζόμεθα καὶ σωζόμεθα, παυσάσωμεν, παρακαλῶ, μὴ τῶν "ἀνθρώπων ἀπάντων καὶ ταύτην ἐκπληρώσαι τὴν ἐπιτολήν· ἵνα μὴ χρηστὸς ἐλπίδος ἐπιδεῖν ἀπολλύοντας, τύχωμεν τῆς ἐπηγελμένης ἀγαθῆς, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

"ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΝΤΟΣ ΑΦΕΘΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΩΝΙΑΣ

καὶ θαρσήσαντος, πρὶν πάλιν τὸν πόλιν ἐξαρέξαι φήμης φοβερᾶς, καὶ πλεγχθῆναι. εἰς τοῦτο γοῦν ἡ ὁμιλία εἴρηται, καὶ εἰς τὸν ἐκεῖ τῶν θεάτρων συνέλευσιν. διὸ καὶ ἡ Θ̄ Ἰωνάθαν καὶ Θ̄ Σαοὺλ ἱστορία καὶ Θ̄ Ἰεφθαὲ πρόκειται, καὶ ἐδείχθη πόσας ἕξει ἐκ ὅρκου γίνονται ἐπιορκίαι. Λογ. ιζ.

Οὐκ

ΟΥχ ὡς ἔτυχε τὴν πόλιν ἡμῶν ὁ ἄγγελος ἔδησεν· ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς ἡμᾶς οὐχ ὡς ἔτυχε προεκάλεσε πάλιν. ὥστε καὶ ἡμᾶς ἔχειν εὐκαίρως εἰπεῖν ἐκεῖνο τὸ προφητικόν· Κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν μου ἐν τῇ καρδίᾳ μου αἱ παρακλήσεις σου εὐφράνουν τὴν ψυχήν μου. οὐ γὰρ παρεκάλεσαν μόνον, ἀλλὰ καὶ συγχωρήσαν θορυβηθῆναι, τὴν κηδεμονίαν ἡμῶν ὁ Θεὸς ἐπεδείξατο τὴν ἑαυτοῦ. ὅταν γὰρ λέγωσιν οὐδέποτε ἐπαυσάμην, τοῦτο καὶ τίμιον ἐρῶ· οὐ γὰρ ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ συγχώρησις τούτων ἀπὸ τῆς εὐνοίας ἦν τοῦ Θεοῦ. ὅταν γὰρ ἴδῃ πρὸς ῥᾳθυμίαν ἡμᾶς ἐκκλίνοντας, ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως ἀπορραθῶντας, καὶ τὴν πνευματικὴν σπουδὴν πανταχόθεν λήγει, ἐγκαταλιμπάνει μικρὸν, ἵνα ταύτῃ συφερηθέντες ἀσυνδαότερον πρὸς αὐτὸν ἐπανέλθωμεν. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ἐφ' ἡμῶν τὴν ῥᾳθυμίαν τοῦτο ποιεῖ, ὅπου γε καὶ Παῦλος καὶ ἐπ' αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ταύτην ἔλεγεν αἰτίαν εἶναι τῶν πειρασμῶν; Κορινθίοις γὰρ ὑπιστέλλων τὴν δευτέραν ἐπιστολὴν, οὕτω πως φησίν· Οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, περὶ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν· ἀλλ' αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν. ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὕτω μεγάλοι, φησὶν, ἡμῖν ἐπηρτήθησαν κίνδυνοι, ὡς ἀπαγορεῦσαι τοῦ ζῆν, καὶ μηκέτι λοιπὸν ἐλπίσαι ζωὴν ἵνα ἔστεθαι μεταβολὴν, ἀλλ' ἢ θανάτου ἀναιρέσεως πάντως. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν. ἀλλ' ὅμως μετὰ τοσαύτην ἀπόγνωσιν ἔλυσεν ὁ Θεὸς τὸ χάσμα, καὶ τὸν τέφος προέωγκε, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ θανάτου τὴν πύλην ἡμῖν ἤνοιξεν. εἶτα λοιπὸν, οὐκ ἐν τῷ συγχωρῆσαι μέχρι τοσούτου καὶ τινας θλίψαι, κηδεμονίας ἦν πολλῆς τὸ γενόμενον, ἀπὸ τῶν πειρασμῶν δηλονότι τὸ κέρδος. τοῦτο γάρ ἐστιν, τὸ συνεχῶς πρὸς αὐτὸν βλέπειν, ἀλλὰ μὴ μεγαφρονεῖν, μηδὲ ἐπαίρεσθαι. διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅτι αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγε. τίς δέ ἐστιν αὕτη; ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν, φησὶν, ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ζωοποιοῦντι τοὺς νεκρούς. νυστάζουσι γὰρ ἡμᾶς καὶ καταπίπτουσας ἀφυπνίζει ἐνίοτε τῶν πειρασμῶν ἡ φύσις, καὶ διεγείρει, καὶ ἀλαζονείας ποιεῖ. ὅταν οὖν ἴδῃς, ἀγαπητὲ, πειρασμὸν τινα μὴ σφοδρὸν, τινῶν ἐλαφρῶν τὰ πάλαι, μὴ καταπίπτῃς, μηδὲ ἀπαγορεύσῃς· ἀλλὰ χρηστὰς ἔχεις ἐλπίδας, εἰδὼς τοῦτο λεγόμενον, ὅτι οὐχὶ μισῶν, οὐδὲ ἀποστρεφόμενος ἡμᾶς ὁ Θεὸς παραδίδωσι ταῖς χερσὶ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ σπουδαιοτέρους καὶ οἰκειοτέρους αὐτῷ κατασκευάσαι βουλόμενος. μὴ τοίνυν ἀπαγορεύσωμεν, μηδὲ τὴν ὑπὲρ τὸ βέλτιον ἀπογνώσωμεν μεταβολὴν, ἀλλὰ ταχέως ἴδωμεν τοῦτο δεχόμενον ἔσεσθαι γαλήνην· καὶ τὸ τέλος ἀπάντων τῶν κατειλημμένων ἡμᾶς θορύβων ῥίψαντες ὑπὲρ τὸν Θεὸν, μόνῳ αὐτῷ προσώμεν ἀπόντων τῶν πολλῶν ἀνθρωπίνων. καὶ τοῦτο μὲν αὐτοὶ ποιοῦντες μηδέποτε ἀπόσχωμεν, ἐγὼ δὲ τὴν συνήθη ἄρομαι πάλιν, καὶ τὴν ἐνθένδε διδασκαλίαν εἰς μέσον ἀγάγω. πάλιν γὰρ ὑμῖν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως διαλεχθῆναι βούλομαι, ὥστε περίζωσιν ἀπὸ τῆς ἀμαθείας ὑμῶν ἀποσπάσαι τὴν ποικίλην τῶν ἐρώτων ζώνην. διόπερ ἀναγκαίως πάλιν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν καταφεύγω ἱκετηρίαν. ἐγὼ γὰρ παρεκάλεσα πρώην ὑμᾶς τὴν κεφαλὴν Ἰωσὴφ λαβόντας ἀποθεῖναι μηνύσαι, καὶ θερμοῦ τοῦ αἵματος ἐπὶ ἀπειλοῦσαν, οὕτως ἀπιέναι οἴκαδε ἔκαστον, καὶ νομίζειν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὁρᾶν αὐτὴν φωνὴν ἀφεῖσαν καὶ λέγουσαν· μισήσατέ μου τὸ σφάγιον, τὸν ὅρκον. ὅπερ ἔλεγχος οὐκ ἐποίησε, τοῦτο ὅρκος ἐποίησεν· ὅπερ θυμὸς τύραννικὸς οὐκ ἴσχυσε, τοῦτο ἐπιορκίας ἀνάγκη κατεσκεύασε. καὶ ὅτι μὲν ἠλέγχετο δημοσίᾳ πάντων ἀκουόντων, ἐνέκειτο ἡμέρως τὴν ἐπιποίνην ὁ τύραννος· ὅτι δὲ εἰς ὅρκων ἀνάγκην ἑαυτὸν ἐνέβαλε, τότε τὴν μαχαιρίαν ἐκείνην ἀπέτεμε κεφαλήν. ὃ δὴ καὶ τὸ

καὶ

καὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ φιλονεικῶν οὐ παύομαι· ὥστε, ὅταν περ δὲ ἀπίωμεν, ἑαυτῶν βασάζοντες τὸν κεφαλὴν ἀπίασι, καὶ πᾶσιν αὐτῶν ὑπιδεικνύουσι βοῶσθαι, καὶ τὴν ὄρκων κατηγορεῦσαν. καὶ γὰρ σφόδρα ὠμὸν ῥαθύμει, καὶ ὀλίγωρεῖ, τὸν ὀφθαλμοὺς τῆς κεφαλῆς ἐχθρὸς ἰδόντας φοβερὸν εἰς ἡμᾶς βλέπουσι καὶ ἀπειλοῦσι ὀμοῦσι, χαλεπὸν πάντες θυμώτερον τὸ φόβου τύπτα συμφερόμενοι, ἀγχοῦ δὲ ἀποτρίψειν δυνησόμενα ῥαδίως τὸν γλωττῶν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τὸν ὅρκους ὁρμῆς. τὸν γὰρ τοῦτο μέσον τὸ δεινὸν ἔχει ὁ ὅρκος, ὅτι καὶ ἀδικημένους καὶ φιλανθρώπους κολάζει τὸν ἀλισκομένους (ὅπερ * τὸν δεῖ τὴν ἄλλων ἁμαρτημῶν συμβαίνει ἰδεῖν τις ἄν) ἀλλὰ καὶ ἕτερον τὸν ἔλαττον τούτου κακόν. ἢ γὰρ τοῦτο ἐστι; τὸ μηδὲ βουλομένους, μηδὲ κατὰ δάζοντας δυνατὸν εἶ) ἐνορκῆσαι πολλάκις. πρῶτον μὲν γὰρ ὀλιγωρῶς ὀμοῦσι, καὶ ἐκὼν καὶ ἄκων, καὶ ἀγροῶν καὶ εἰδώς, καὶ κατὰ δάζων καὶ παίζων, καὶ ὑπὸ θυμοῦ πολλάκις ἐκφερόμενος καὶ ὑπὸ ἑτέρων πολλῶν, ὑπιορκήσει πάντως. καὶ πρὸς ταῦτα τοῦτο δύναμις· οὕτως ὑπὸ ὠμολογημένου καὶ δῆλον, ὅτι τοι πολύορκον ἀνάγκη καὶ ὑπιορκεῖν εἶ). δεύτερον δ', ἐπὶ καὶ μὴ συναρπασθεὶς, μηδὲ ἄκων, μηδὲ ἀγροῶν τοῦτο " πάθῃ, ὑπὸ αὐτῆς τῆς πρᾶγματος τῆς φύσεως καὶ ἐκὼν καὶ εἰδὼς ἀναγκασθήσεται ὑπιορκῆσαι πάντως. πολλάκις γοῦν ὑπὲ τῆς οἰκίας ἀριστοποιουμένου ἡμῶν, καὶ τῶν οἰκετῶν πιὸς ἀφαμαρτάνοις, ὤμοσε μαστιγώσειν ἢ χρήσει· εἶτα αὐτόμοσεν ὁ αὐτὴρ ἐκ ἐκόλασα, καὶ αὐτὸν φιλανθρωπῶ, καὶ " οὐκ ὑπιτέτακται. σὺ δὲ ταῦτα καὶ ὁ, μὰ δι' ἡμέρας, ἀναγκαῖον πάντως ὑπιορκίαν συνῆναι. οὐδὲ γὰρ βουλομένοις αἰδοῖς, οὐδὲ κατὰ δάζοντι φυλάξαι δυνατὸν τὸν ὅρκον λοιπὸν, ἀλλ' ὅπερ δι' ἡμέρας· ἀπὸ τῆς ὑπιορκίας ἀλώσει), καὶ μάλιστ' ἂν ὀμόσωσι πάντες. καὶ τοῦτ', ἐγὼ λέγω. τοῦτο γὰρ ὅτι δὴ τὸ δεδόξον, ἐὰν ὀμόσας μαστιγώσειν τὸν οἰκέτην, ἢ τὸν θεραπαινίδα, εἶτα κωλυθεὶς, ἄγος τι ὑπιορκήσει μὴ ποιήσας ἅπερ ὤμοσε, καὶ τῶν κωλύσαντα πάλιν δὲ μαχέσασθαι τῶν θυρεῶν δ' ἐγκλήματος τῆς ὑπιορκίας ἐξιέσησι. οὐ γὰρ ἐπιορκοῦντες μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἐπίορκοι τῶν ἀναγκῶν ταύτων ἐφιστῶντες, ἐὰν θύθωσι τῶν αὐτῶν ἐγκλημῶν εἶσι. οὐκ οἰκοίας δ' μόνοι, ἀλλὰ καὶ ὁ ταῖς αἰρέσεις ἰδεῖν τις ἄν τοῦτο γιγνόμενον, δὲ ὁ ταῖς μαχαῖς, μάλιστα ὅταν πρὸς ἀλλήλους πίπτουσι τες ἀναμύωσιν, ὁ μὲν τυπῆσαι, ὁ δ' μὴ τυπῆναι θέσθαι· ὁ μὲν ἀφαιρῆσαι τὸ ἱμάτιον, ὁ δ' οὐκ ἐπιτρέψων· ὁ μὲν ἀπαιτῆσαι τὸ χρέως, ὁ δ' οὐκ ἀποδώσων. καὶ πολλὰ δ' ἕτερα οἰκεῖα τοιαῦτα φιλονεικοῦντες ὀμοῦσι. καὶ ὁ ἐργαστηρίοις δ' καὶ διδασκαλείοις ἴδοι τις ἂν τοῦτο συμβαῖνον. πολλάκις γοῦν τηνικῆτης διωμάσατο τῷ μαθητῇ μὴ ποιήσειν αὐτὸν ἀφύσσειν φαγεῖν ἢ καὶ πιεῖν, ἐὰν δὲ δοθῇ ἔργον ἄπορον λύσειν. τοῦτο δ' καὶ παιδαγωγοὺς πολλάκις ποιοῦσι, καὶ πρὸς διδασκάλους ἐποίησε δίκαιον. καὶ ἀνάγκη, τῆς ἐπιούσης καταλαβούσης, καὶ τὸ ἔργου μὴ πληρωθέντος, ἢ λιμῷ δι' ἀφαιρεῖσθαι τὸν ὑπ' ἀνάγκης, ἢ ὑπιορκῆσαι τὸν ὀμόσαντας πάντως. ὁ δὲ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος, ὁ τοῖς ἀγαθοῖς ἐφεδρεύων ἀεὶ τοῖς ἡμετέροις, πρὸ ἐτῶν καὶ ἀκόντων τῆς ἀνάγκης τὸν ὅρκων, εἰς ῥαθυμίαν τὸν ἐπὶ θυμίοις ἐμβάλλει, ἢ ἑτέραν δυσκολίαν ἐργάζεται, ὥστε μὴ πληρωθέντος τὸ ἔργου καὶ πλησας δ' ὕφεις καὶ ὑπιορκίας καὶ μυρία ἕτερα ἡδέως ἂν ἐποίησε δεινά. καθάπερ γὰρ παῖδες ἀρτίως μαχηταὶ καὶ διεφθαρμένοι ἔλκοντες ἀπειθῶς πάσας " ἀλλήλων μὲν πολλῆς τῆς ῥύμης ὅπλοις πάντες πίστοισι, τὸ ἀρτίου " λείπει δ' ἀῤῥαγήτους, καὶ ὁ μὲν τὰ κεφαλὴν, ὁ δ' ἕτερόν τι τὸ σώματος πεπόνθασιν μέρος· οὕτω δὴ καὶ ἡμῶν ὁ συμφυόντες " ἀλλήλοις ἀπειθείας, τὸ ὅρκου δ' ἀῤῥαγήτους τὸν τῆς τῶν πραγμῶν ἀνάγκης, εἰς δὲ τῆς ὑπιορκίας ἀμφότεροι καταπίπτουσι βαράθρου, ὁ μὲν αὐτῷ τῷ ὑπιορκεῖν, ὁ δ' τῷ τῶν αἰτίαν τῆς ὑπιορκίας πρόσθεν ἐσχηκέναι ἑτέρους.

Καὶ ἵνα μὴ τοῦτο μόνοι ἀπὸ τῶν τὸ ταῖς οἰκίαις καὶ τῶν τὸ ταῖς αἰρέσεις καθ' ἑκάστων ἡμέραν γιγνόμενον μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν τ' χραφῶν δῆλον, ἐπιδείξω ὑμῖν πῶς παλαιὸν δηγήσομαι τῆς εἰρηνικοὺς συμβαίνουσαν. ἐπελθόντων ποτὲ τῶν πολεμίων τοῖς Ιουδαί- a Bar 15. xi.

οις, ἢ τῦ Ιωνάθαν (υἱὸς ἦ ὄντ' ἰῶ τῦ Σαούλ) σὺν μὸ κατακόψαντος, σὺν ἦ Εἰς φυγὴν ἐμ-
βαλόντος, βουλόμενος ὁ Σαούλ ὁ πάντ' πατὴρ μείζονος κ' τῶν ὑπολειφθέντων ὃ γρατο-
πεδον διεγεῖραι, ἢ ποιῆσαι μὴ πεφυκέναι ἀσπᾶσθαι, ἕως δ' πάντας χθρώσωνται, τύραννον
ἢπερ ἠθέλησεν ἔπεσχεν, ὁμόσας ἕως ἑσπέρας μηδένα φαγεῖν ἄρτον, ἕως ἐκδικήσεως τῶν
ἐχθρῶν αὐτ'. ἆρα τί τότ' γέγονε; πεπεισμένος γὰρ ἢ κάματον πολὺν ὑπὸ μείζονος γρατιᾶς ὀφείλων ἀφαιρεῖσθαι ἢ πάροδον διὰ τῶν πολεμίων αὐτῶν χαλεπώτερον κατεργάσασθαι, ἀφ' τῆς ἀνάγκης τ' ὅρκου λιμῷ
παραδοὺς αὐτοὺς χαλεπώτατον. σφαλερὸν μὲν οὖν ὃ ἐστὶ καὶ ἑαυτῷ τινα ὁμολογίαν (πολ-
λοὶ γὰρ ὑπὸ τῆς τῶν παρόντων ἀπειλήσεως βιαζόμενοι) ὃ ἦ καὶ τὸν ἑτέρων γεώ-
μετρον τῇ τῶν οἰκείων ὄρκων ἀνάγκῃ καταδῆσαι πολλῷ σφαλερώτερον ἢ μάλιστα, ὅταν μὴ
ἐπὶ ἑνὸς ἢ δύο καὶ τριῶν, ἀλλ' ἐπὶ πλήθους ἀπείρου τις ὀμόσῃ· ὅπερ Σαοὺλ τότε ἐποίη-
σεν ἀπερισκέπτως· καὶ οὐτε, ὅτι εἰκὸς ἰῶ τὸ οὕτως ἄπειρον ἄνθρωπον ἕνα γοῦν ἢ τὰ
παραβῆναι ⓦ ὅρκον, ἐπιστῆσαι, οὔτε ὅτι γραπτὸν καὶ γραπτὸν ᾽ πολεμιώτης χ. πολε-
καὶ πολὺ φιλοσοφίας ἀφεστηκότος, γαστρὸς κρατῆσαι σὐκ ἠδύνατο, καὶ μάλιστα, ὅταν μιου
πολὺς ὁ κάματος ᾖ. ἀλλὰ πάντα ταῦτα προιδὼν ὁ σοφὸς, ὡς πολὺ εἰκὸς μᾶλλον ὁμοῦ
ὁμιεῖν, οὐ ῥᾳδίως ἠδυνάτο κατασχεῖν, οὕτω πολὺ πάντας ἐλεγίσατο τὸ γραπτὸν
παραβῆναι. Διὰ τοι τοῦτο τοσαύτην ἐνόησε τὴν διαβολὴν φύσαι, ὡς μὴ μόνον δύο ᾽ ἢ τρεῖς ᾽ ἢ χ. ἰ
τέτταρας, ἀλλὰ * πολλῷ πλείους ἀπὸ τ' ὅρκου τότε σὺ βραχεῖ καιρῷ πλέξαι ὑπορκίας. χ. ἰ
ὥσπερ γὰρ ὅταν μηδ' ὅλως ὁμόσωμεν, ἅπασαν αὐτὴν τὴν εἴσοδον ἀποφεράπομεν, ὅπως
δὲ ἕνα ὅρκον ᾽ παραβῶμεν μόνον, πολλὴν αὐτὴν προῆχθαι ἐξουσίαν συνέβαινε μυρίας ὑπορκί- χ. ιὰ
ας. ἢ καθάπερ ⓓ τὰς σειρὰς πλέκοντες, δι' μὲν ἔχωσι ⓦ κατέχοντα αὐτοῖς τὸν δεξιὸν
μὴ ἀκριβείας, ἅπασαι ἐργάζονται τὸν πλοκὸν· διὰ δὲ μηδὲν ὁ τοῦτο ποιῶν ᾖ, σὺν ὑπῆλ-
θεν διαφυγεῖν διὰ τὸν ἀρχόντα· ⓦ αὐτοὶ δὲ ὅπου ἢ ὁ Διάβολος τὰς σειρὰς τῶν ἁμαρτη-
μάτων ἡμῶν πλέκων, διὰ μὴ λάθοι τὸν, ἀρχὴν ἀπὸ τῆς γλαύπης τῆς ἡμετέρας, σὺν ὑπε-
χάρησαν διώκειν διὰ· αἱ δ' ἀρχὴν ποιησώμεθα μόνον, ὥσπερ χθὲς, τῇ γλαύπῃ, τ' ὅρκον ἡμῶν
κατεχόντων, μὴ πολλῆς λοιπὸν τῆς ἀδείας τὸν ποιητὴν αὐτὸ τοῦτο ὑπιδείκνυται, δι' ἑνὸς
ὅρκου μυρίας ζωντηθεὶς ἢ πλέκων ὑπορκίας. ὁ δὲ καὶ νῦν ὑπὲρ τῦ Σαοὺλ ἐποίησεν ᾽ ὅσα. χίσ
ὅρκον γοῦν βιάιως, οἷα δὴ τῷ ὅρκῳ τούτῳ παγέν. Δρυμὸν πᾶσα δὲ τραπεζοειδὲς μηχανὴν
a Bas. id. xa. ἔχοντα, ἢ ὁ μηχανὰν κ' ποιῶσιν ᾽ ἀγνοῦ· ἢ εἰσῆλθεν ὁ λαὸς εἰς ⓦ μηχανὰν, ἢ χ. νὰ
διεπορεύετο λαλῶν. Εἶδες οἷ ὃ βαραθρον; πταπίζα ἐκαλέσαμεν, ἵνα ἢ ὃ βῶκαλον τῆς 30
ὑπερχρήσεως, ἢ ὃ ἡδὺ τῆς ζοφῆς, ὃ ἢ τῦ λήσασθαι ἐλπὶς εἰς τὸν ἀναβασμὸν αὐτὸν
᾽ ποιῆσαι τῶν ὅρκων. ὅτε γὰρ λιμὸς, ὅτε κάματος, ἢ ὁ καιρὸς (πᾶσα γὰρ ἡ γῆ, χ. κα
φησι, ἠρίζα) τότε ὦθεν ὑπὸ τὸν ἀναβαίνομεν. ὃ δὲ ἢ τῶν κρεῖττον ἦ ὄψις ἔζωθεν αὐτὸν
᾽ ποιεῖ κελεύσαι ἐκλύουσι τὸν βυτσίδα. τὸ τε γὰρ ἡδὺ ἢ ᾽ ἐμπαθέστερον τῆς πταπίζης, ἢ χ. κβ
ὃ δυσφώρεπτον τῆς κλοπῆς ἰχθμὰ πᾶσαν ἰῶ δελεάσαι τὸν φιλοσοφίαν. Εἰ μὲ γὰρ κρία χίσ
ἰῶ, ἅπερ ἔψει ἢ ὀσφῦν ἔδει, σὐκ ἂν ὕπνος αὐτῶν ἐγκάθυσε τὸν ψυχὴν, ὃ τῷ μαγφύσει
αὐτὰ ἢ ποιῆς ζοφὸν ᾽ παθέστερον μηχάνων ἢ βεβαιωτέρων, ὃ ᾽ ποιᾶσθαι ἀλύσεως χ. ιν
ἀλύσασθαι. νυνὶ ἦ σὐδὲν τοιοῦτον ἰῶ, ἀλλὰ μάλι μόνον, ἵνα ποιᾶς μὴ σὐδεμιᾶς χ. κ
ἔδει τοιαύτης· ἤρκει ἦ ἀκρον τῷ δακτύλῳ βάψαντα μεταθεῖν τῆς πταπίζης ἢ λαθεῖν. ἀλλ'
ὅλους σκῆνος κατεῖχεν τῆς ὑπερθυμίας, ἢ σὐκ εἶπεν ᾽ ποιῆς ἑαυτόν· τί ἦ ἡμῖν μέλει; μὴ γὰρ 40
διὰ ἡμᾶς τις διαμάσατο τοῦτο; σκῆνος δοῦναι δίκην τῶν ἀπερισκέπτων ὅρκων. τίνος γὰρ ἕνεκεν
ὤμνυ; ἀλλ' σὐδὲν τούτων ἐφρόντισεν· ἀλλὰ μᾶλλον πολλῆς τῆς βλακείας πλησθεὶς, ἢ τοσοῦτον
a Bas. id. xe. ὅσον τῶν διαλεγόντων αὐτὸν ἐφιλοσόφουν. Καὶ διεπορεύετο ὁ λαὸς λαλῶν. τί ἐστι, διε-
πορεύετο ὁ λαὸς λαλῶν; τὸν ἐδωδὴν ἀφ' τῶν ῥημῶν ᾽ παραμυθούμενοι διελέγοντο πρὸς
ἀλλήλους.

ἀλλήλοις. τί οὖν; ὅπως ὁ λαὸς ἐφιλοσόφησεν ἅπας, ἀφ᾽ οὗ ἐξῆλθεν πλέον, ἀλλ᾽ ἐφυλάχθη ὁ ὅρκος; οὐδὲ ὅτου μὴ οὖν ἐφυλάχθη, ἀλλ᾽ [ἐ]πλεονάσθη. πῶς γάρ, καὶ τίνι τρόπῳ, αὐτίκα ἀκούσεταί, ἵνα καὶ τὴν ἀρχὴν λάβωμεν τοῦ πράγματος. ὁ γὰρ Ἰωνάθαν οὐκ ἀκούσας τοῦ a. Bas. ιδ. κ.
ὁρκίζειν τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἔξεστιν τὸ ἄκρον τοῦ σκήπτρου τοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐβάπτισεν εἰς τὸ
5 κηρίον τοῦ μέλιτος, καὶ ἐπέστρεψε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ "ἀνέβλεψαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. ὅρα πάντως τοῦ ὁπτορχίδου ὠφελοῦντος, καὶ ἵνα τὸν γραπτὸν νόμον, ἀλλ᾽ αὐτὸν ὄντα υἱὸν τοῦ ἐμοιχότος. οὐδὲ γὰρ ὁπτορχίδου ἐργάσασθαι ἐβούλετο μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδοκτονίαν συνεπῆλθεν, καὶ τοῦτο κατεσκεύαζε πράττων, καὶ τῇ φύσει αὐτοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν ἐλάσας ἠπείγετο, καὶ ὅπερ ὅτι τοῦ Ἰεφθαὲ ποτὲ ἐποίησε, τοῦτο καὶ μετὰ ταῦτα ποιῆσαι ἤλπισε. καὶ γὰρ ἰσχὺς ἱστορεῖ μῦθος Κεντ. κα. λβ.
10 τῷ Θεῷ τῷ τὸν ἀποστήσαντα αὐτὸν μετὰ τὸν ἀπὸ τοῦ πολέμου νίκην καταστάξειν, εἰς παιδοκτονίαν ἐξέπεσεν. ὁ γὰρ δυνάστευον τὸν ἀποστῆσαι αὐτὸν κατέλυσε, καὶ ὁ Θεὸς οὐκ ἐκώλυσε. καὶ οἶδα μέν, ὅτι πολλοὶ τὴν ἀπίστων ὠμότητα ἐγκαλοῦσιν ἡμῖν καὶ ἀποστροφὴν ἀφ᾽ τοῦ θείου ἁγίου τούτου· ἐγὼ δὲ πολλῆς κηδεμονίας καὶ φιλανθρωπίας δόγμα τοῦ συγχώρησιν τοῦ ὅτι τῇ θείᾳ ταύτῃ γεγυμνάσθαι ἐποιμὶ δοῦναι· καὶ ὅτι τὸ χρυσοῦν κηδεμόνος οὐ διεκώλυσεν "εὐθὺς τοῦ σφαγῆναι, [ἀλλὰ μετὰ παῤῥησίας.] εἰ γὰρ μὴ τοῦ εὐχαῖον ἐκείνου καὶ τοῦ ὑποσχέσεν τοῦ θείου ἐκώλυσε, πολλοὶ καὶ μὴ τῷ Ἰεφθαὲ προσδοκῶντες μὴ "δίκαιον τῷ Θεῷ, πολλὰς δὲ θυσίας ἠξίωσε εἰσαγαγεῖν, καὶ οὐδὲν "ἀποβαίνοντες εἰς παιδοκτονίαν" ἐνέπεσον ἄν. νυνὶ δὲ ἀφεὶς αὐτοῦ πληρωθῆναι ἔργῳ, τὸν μὴ θανάσιμα πράξαι ἐκώλυσε. δῆλον δὲ ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, μὴ ὁ σφαγῆναι ὁ θυγάτριον τῷ Ἰεφθαὲ, ὥστε "ἀείμνηστον εἶναι τοῦ συμφορᾶν, καὶ μὴ λήθην παραδοθῆναι ὁ πάθος, ἐθέμετο νόμος παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, χρονέρχομάς τε πρὸ ἡμέρας τέσσαρας τῷ θυσιαστηρίῳ ἐκείνῳ ἡμέρας παραφέρεσθαι πενθεῖν τοῦ θυγατρίου σφαγήν· ἵνα τῷ θρήνῳ τῆς θυσίας τοῦ μνήμου ἀνανεούμενοι, τὸν μὴ τοιαῦτα σοφιστεύσεις ποιῆσαι ἀποτρέπωσι, καὶ μάθωσιν, ὡς οὐκ ἀνθρώπου "ἀλλὰ τῷ Θεῷ θυσιάζειν τοῦτο. οὐδὲ γὰρ δεῖ θρηνῆσαι καὶ ὀδύρεσθαι τοῖς πρόσθεν ἀφῆκε. καὶ ὅπου γε χασμὸς ὁ λεγόμενος, ὁ τέλος ἔδειξε. μὴ γὰρ τοῦ θυσίαν ἐκείνην οὐδεὶς τοιαύτην εὐχὴν πώποτε τῷ Θεῷ. διὰ τοῦτο τοιαύτην ὡς οὐκ ἐκώλυσεν· ἵνα δὲ αὖθις ἐπέταξε, διεκώλυσε τοῦ ὅτι τῷ Ἰσαὰκ, δι᾽ ἀμφοτέρων δείκνυς, ὡς ἡ χάρις παῖς τοιαύτας θυσίας. ἀλλ᾽ ὁ πονηρὸς δαίμων ἐφιλονείκει διὰ τῶν τοιούτων τραγῳδίαν ἐργάσασθαι· διὰ τοῦτο καὶ Ἰωνάθαν ὅτι τοῦ παραβαίνειν ὤφελεν. εἰ μὲν γὰρ ὡς τὸν γραπτὸν πρέπον καὶ νόμον, οὐδὲν αὐτὸν μέγα εἰδέναι εἰ κακὸν ὁ γενόμενον. νυνὶ δὲ ἀκόρεστος ὢν τῶν δυσσεβημάτων καὶ ὤν, καὶ οὐδὲ ποτὲ ἐκ τῶν πατέρων ἐμπεπλήσθαι συμφορῶν, οὐδὲ τελείκοι πεῖσαι ποιῆσαι, εἰ φόνον ἐργάσαιτο ψιλὸν, ἀλλ᾽ εἰ μὴ καὶ παιδοκτονίαν τοῦ δοῦναι τῷ βασιλέως μολυνεῖν, οὐδὲν μέγα πεποιηκέναι ἐνόμιζε. καὶ τί λέγω παιδοκτονίαν; "ἐπεὶ ὁ μακρὸς ἐκεῖνος καὶ τότε πάλιν ἀναγέγραπται φόνου βόρβορος. εἰ μὲν γὰρ εἰδὼς ἥμαρτε, καὶ ἐσφάγη, παιδοκτονία μόνον ὁ γενόμενον ἦν· νυνὶ δὲ ἀγνοίας ἁμαρτὼν (οὐδὲ γὰρ ἤκουσε τοῦ ὅρκου) εἶτα αἱρεθεὶς, διπλοῦν δὲ ἐποίησε τῷ πατρὶ ὁ ἄλγος· καὶ γὰρ παῖδα, καὶ παῖδα οὐδὲ ἁμαρτόντα καταδυσὲν ἔμελλεν. ἀλλ᾽ ὅτι τὰ ἐκείνου τῆς ἰσοτιμίας πορρωτέρω λοιπόν. ὅπερ γὰρ ἔφαμεν, ἀνέβλεψαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, φησί. πολλοῦ δὲ τὸ τοιοῦτον τοῦ βασιλέως κατηγορῆσαι τοῦ θοίας, δεικνὺς, ὅτι καθόλου ὁ λιμὸς ἐπήρωσε τὸν γραπτὸν, ἀπώλεσε, καὶ πολλὴν τὴν ὀφθαλμὴν αὐτὸν κατέσχε τοῦ ἀχλύος. εἶτα ἰδών τις, φησί, τὸν γραπτὸν, λέγει· "ὡρκώσας a. Bas. ιδ. κβ.
ὤρκωσεν ὁ πατήρ σου τὸν λαόν, "ὃς φαγεται ἄρτον σήμερον. καὶ ὠλιγώθη ὁ λαός. καὶ εἶπεν Ἰωνάθαν, ἀπήλλαχεν ὁ πατήρ μου τὴν γῆν. οὐχὶ, ἀπώλαχεν; ἀπώλεσε, διέφθειρε ἀποστάσας. καταβαλόντος τοίνυν τὸ ὅρκου πάντες ἐσίγων, καὶ οὐδεὶς τὸ εὐθύνειν εἰς μέσον ἀγαγεῖν ἐτόλμα. οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο λοιπὸν ἔγκλημα ἐγίνετο. ὁ γὰρ ὁπτορχοῦντος

μένοι, ἀλλὰ καὶ Ⓐ Ζωσιδότις μὴν, προσελθοντες τῷ κοινωνοῦσι τῆς ἐγκλημάτων. πλὴν ἀλλ' ἴδωμεν τὰ ἑξῆς. καὶ εἶπε Σαοὺλ, καταβῶμεν ὀπίσω τῶν ἀλλοφύλων, καὶ διαρπάσωμεν αὐτούς. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεύς· προσέλθωμεν ὧδε τῷ Θεῷ. ὃ γὰρ παλαιὸν ὁ Θεὸς ἐστρατήγει τῶν πολέμων, καὶ χωρὶς τῆς ἐκείνου γνώμης οὐδέποτε ἐπόλμων ἅπτεσθαι μάχης, καὶ ὁ πόλεμος αὐτοῖς εὐσεβείας ἀπόδειξις ἐγίνετο. ὅτε γὰρ ὀξὺ ἀσεβείας σώματος, ἀλλ' ἀπὸ ἁμαρτιῶν ἡττῶντο, εἴποτε καὶ ἡττήθησαν· ὅτε ἀπὸ δυνάμεως καὶ ἀνδρείας, ἀλλ' ἀπὸ εὐνοίας τῆς πρὸς θεὸν ἐκράτουν, ὁπόταν καὶ ἐκράτουν. καὶ νίκη καὶ ἥττα γυμνάσιον αὐτοῖς καὶ διδασκαλίου δρετῆς ἦν· οὐκ αὐτοῖς ἡ μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολεμίοις αὐτοῖς. καὶ γὰρ ἡ ἐκείνοις τοῦτο καταδηλοῖ νῦν, ὅτι δι' τὴν φύσιν τῶν ὅπλων ὁ πρὸς Ιουδαίους ἐκείνετο πόλεμος, ἀλλὰ διὰ βίαν τῶν πολεμούντων καὶ τοῖς κατορθώμασι. τοῦτο γοῦν ποτε" Ζωσιδότις Ⓐ Μαδιηναῖοι, καὶ γνάτις ὡς" ἀκαταμάχητόν ἐστι τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, καὶ μηχανήμασι μὲν καὶ ὅπλοις ἀμήχανον αὐτὸ κατασκευάσασθαι, ἁμαρτίαι δ' μόνοι δυνατὸν" αὐτοῖς ἑλεῖν, πρὸς θείοις καλλωπισαντες θυμόρφοις, καὶ στήσαντες ἐπὶ τῆς παρατάξεως, εἰς ἀσέλγειαν ὀξυκαλοῦντο τὸν γραπτόν, διὰ τῆς πορείας ἀποστῆσαι τὸν Θεὸν τῷ συμμαχίαν ἀπυδάζοντες· ὅθεν καὶ Ζωσίδη. ὅπερ γὰρ εἰς τὰς ἁμαρτίας" κατέπεσον, θυχίρωσι πᾶσιν ἐγένοντο· καὶ οἷς ὅπλα καὶ ἵπποι καὶ γραπτὰ καὶ τοσαῦτα μηχανήματα" ἐλεῖν οὐκ ἴσχυσαν, τούτους ἁμαρτίας φύσις διεδιδάσκοις τοῖς πολεμίοις παρέδωκε. καὶ ἀσπίδες μὲν καὶ δόρατα καὶ βέλη πάντα ἠλέγχετο, ὥστε ἡ θυμορφία καὶ ψυχῆς ἀκολασία τῶν ἡγεμόνων ἐχαρώσατο τούτους.

Σ ρ ὃ π. Διὰ τοῦτο καὶ Σολομὼν ἔλεγε· Μὴ καταμάθῃς ἐν κάλλει ἀλλότριον, καὶ μὴ σαγήνευε γυναικὶ ἑταιριζούσῃ. μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, ὃ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα· ὕστερον δὲ πικρίτερον χολῆς θυρήσεως, καὶ κοπτομένου μᾶλλον μαχαίρας δίστομον. πόρνη γὰρ φιλεῖ οὐκ ὀπίσατο, ἀλλ' ὀπισθολύσει μόνον. ἰοὶ αὐτῆς ἕλκη ὁ φίλημα, καὶ φαρμάκων δηλητήριον ὁ τόμα. εἰ δὲ καὶ φάρυγξ βύθεως, διὰ τοῦτο μᾶλλον ἀποφύγῃ αὐτὴν δεῖ, ὅπου πρέπει τὸν ὄλεθρον, καὶ τὸν θάνατον ἐγκεκρυμμένον ἔχει, ὃ σοὶ ἀφίσιν οὐ προσοιμίων ἡδέσθαι καταδηλοῖ. ὥστε εἴ τις ἡδονὴν διώκει καὶ θύμωσις γέμοντα βίον, ὡς τῶν πορνευομένων γυναικῶν φυγέτω ζωσιάς. πολέμου γὰρ μείζων καὶ θορύβων ὡς τῶν ἐρασθῶν πληροῦσι ψυχάς, μάχας αὐτοῖς καὶ φιλονικίας κινοῦσαι" διηνεκεῖς διὰ ῥημάτων, διὰ προσχημάτων ἀπρεπῶν. καὶ καθάπερ Ⓐ τῶν ἐχθρῶν πολεμιώτατοι, ὅτῳ δὴ καὶ αὗται πρέπα ποιοῦσι καὶ προσχηματίζονται, ὥστε καὶ αἰσχύνη καὶ πτῶσις ὡς τοῖς ἐραστοῖς αὐτῶν" προσβαλεῖ κακοῖς. καὶ οἱ ἔξωθεν Ⓐ θηρεύται τὰ δίκτυα ἀναπετάσαντες, πᾶ ἄγρια τῶν ζώων ἐμβαλεῖ ὀπτήσουσι, ὥστε αὐτὰ καταφάξαι· ὅτω δὴ καὶ αὗται, ἐπιδεῖ τὰ πρόσω τῆς αἰσχύνης πρόσωθεν δυσπαράσωσι δι' ὀφθαλμῶν καὶ σχημάτων καὶ ῥημάτων, εἶτα τὸν ἑαυτῶν ἐρασταὶ ἐμπαίζωσι καὶ καταδήσωσι, ὅ προσπεσόντες ἁφίσανται, ἕως δὴ αὐτῶν καὶ αὖθις ὁ αἷμα ἐκπίωσιν, ἐπεμβαίνουσαι μὴ ζῶντα καὶ κωμῳδοῦσαι αὐτῶν τὰ αὐοιαι, καὶ πολιὸ αὐτῶν καταγέλασται Ⓐ γέλωτα. ὁθεν γὰρ ἐλεεῖσθαι λοιπὸν ὁ τοιοῦτος" ἄξιος, ἀλλὰ γελᾶσθαι καὶ σκώπτεσθαι, ὅταν γυναικὸς, καὶ γυναικὸς πόρνης δουλωτέρα φαίνῃ). Παροιμ. ε ιε. Διὰ τοῦτο καὶ πάλιν ὁ σοφὸς ἐκεῖνος λέγων· Πίνε ὕδατα ἀπὸ σῶν * φρεάτων πηγῆς. καὶ πάλιν, Ελαφος φιλίας καὶ πῶλος σῶν χαριτωθήτω ὁμιλείτω σοι, καὶ γυναικὸς τῆς νόμῳ γάμου ζωοτροφούσης" πιπτούσα λέγων· τί καταλιμπανόμεις τὸν βοηθὸν, καὶ πρὸς τὸν ὀπίσω λοιπὸν πρέπεις; τί τῶν κοινωνὸν ἀποστρέφῃ τὸν βίον, καὶ τὸν δυνατὸν πουσαί σου τὸν ζωὸν θεραπεύεις; αὕτη σου μόχος ὀστέων καὶ σῶμα, ἐκείνη ξίφος ἀκονημένον. φεῦγε, ἀγαπητέ, φεύγετε τὸν πορνείαν, καὶ διὰ τὰ παρόντα κακὰ, καὶ διὰ τὸν μέλλοντα κόλασιν.

Τάχα δοκοῦμέν τῆς ὑποθέσεως ἐκπεπτωκέναι· ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ἐκπίπτειν. ὁ γὰρ

ἁπλῶς

ἁπλῶς ἰσοτείας ὑμῖν διαγωνίσαι βουλόμενα, ἀλλ'* ἕκαστον τῶν ἐνοχλουντων ὑμῖν ἐξορθῶσαι παρῶν. διὰ τοῦτο γοῦν ἐπιστολὰς τοιαύτας ἐκ βραχέος, πάντοθεν ἀποτειχίζοντες ὑμῖν ὁ κύριος λόγοι, ὅπως μὴ πάντοθεν ποσήματα ἐν δήμῳ τοσούτῳ εἰκός. μὴ ἄρα εἰ ἔλκος θεραπεύει τις ἰᾶται μόνον, ἀνιᾷ πολλὰ καὶ διαφορεῖ. διὰ τοῦτο καὶ ποικίλον ἐστὶ χρὴ τῆς διδασκαλίας ὁ φαρμακος. ἐπαμῦσαι βούλομαι τοίνυν, ὅθεν ἐξέκαμον, τοῦτο εἰπεῖν. Καὶ a.Βασ.ιδ.λϛ
εἶπεν ὁ ἱερεύς, πορεύθητε καὶ ἐπερωτήσατε Σαοὺλ ὁ θεός. καὶ ἐπηρώτησε Σαοὺλ ὁ θεός· Εἰ κατα-
βαίνω ὀπίσω τῶν ἀλλοφύλων, καὶ εἰ παραδώσεις αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς μου. καὶ οὐκ ἀπε-
κρίθη αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὁ κύριος. ὅτε πορεύονται καὶ βδελύκασιν τὸν φίλον, θεόν
θεόν. ὁ γὰρ σκηπτοὶ ἀφῆκεν, ὁ δὲ τὸν γλῶν ἔσεισεν, ἀνὴ ὁ φίλος πρὸς φίλους ποιοῦσιν, ἐπει-
δὴ ὑβρίσθησαν, τοῦτο πρὸς ὁ δοῦλον ὁ δεσπότης ἐποίησε., πρέσβιν ὀπτησε μόνον, ἀφ' τῆς
σιγῆς φανερὸν ὂν, καὶ πᾶσαν ἐπιδεικνύμενος αὐτῷ τὸν ἐργάτην. Γινώσκετε τοῦτο ὁ Σαοὺλ, Καὶ a.Βασ.ιδ.λη.
εἶπέ, φησι, πορευόμενοι τὰς φυλὰς τοῦ λαοῦ, καὶ γνῶτε καὶ ἴδετε, ἐν τίνι γέγονεν ἡ ἁμαρ-
τία αὕτη σήμερον. ὅτι ζῇ Κύριος ὁ σώσας ὁ Ισραὴλ, ὅτι ἐὰν ἀποκριθῇ τῷ Ιωνάθαν τῷ
υἱῷ μου, θανάτῳ ἀποθανεῖται. Εἶδες πορεύεται. "ἰδὼν ὁ πορεύεται ὄρχεις παραβαίνο-
ντα, οὐδὲ ὅτι σωφρονίζει, ἀλλὰ δεύτερον πορεύεται πάλιν. καὶ σκέπτει διαβόλου " κα-
κουργίαν. ὅπως γὰρ Γινώσκει, ὅτι πολλάκις ὁ παῖς φορτικὸς, καὶ εἰς μέσον εἰσελθὼν, ἀπὸ
τῆς ὄψεως αὐτῆς εὐθέως ὁ πατέρα πορεύεται δυνάται, καὶ μάλιστα ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς,
δεύτερον πάλιν ὅρκων ἀνάγκην πορεύεται αὐτοῦ τὸν γνώμιον, διπλῶν τὴν δεσμῶν κα-
τέχων αὐτόν, καὶ οὐκ ἀφιεὶς τῆς οἰκείας γνώμης κύριον, ἀλλὰ πάντα χόρτον αὐτὸν ὡ-
σὰν εἰς τὸν παράνομον ἐκεῖνον σφαγήν. καὶ ὅπου τὴν ἡμέρτηκότος φανέντος τοῦ κρί-
σεως πεποίηται, καὶ ὁ " ἄλογα οὐκ εἰδὼς ἀπεφώνατο, καὶ ὁ πατὴρ ἐλύετο δῆμος,
καὶ πορεύεται τῆς ἐξετάσεως τὸν καταδικάζουσαν ψῆφον ἐξέλυσεν. τί τοίνυν ἡμεῖς δὴ ἀλη-
γοῦντες; Ταῦτα τοίνυν Εἰπόντος * μᾶλλον ἔδυσεν ὁ δῆμος, καὶ πάντες ἦσαν ἐν τρόμῳ καὶ
φόβῳ πολλῷ· ὁ δὲ Σαοὺλ ἔχαιρε πάντας " ἀγωνίους κατασήσας. ὁ γὰρ ἐν ὁ ἀπο-
κρινόμενος, φησιν, οὐκ πάντος τοῦ λαοῦ. ὁ δὲ Εἶπε Σαοὺλ, Υμεῖς ἔστασθε εἰς δουλείαν, ὁ ἐγὼ
δὲ Ιωνάθαν ὁ υἱός μου εἰς ἐλευθερίαν. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδὲν ἕτερον σπουδάζετε, φη-
σιν, ἀλλ' ἢ τοῖς πολεμίοις ἡμᾶς παραδοῦναι, καὶ δούλους αὐτοὺς ἐλευθέρων ποιῆσαι, ὁ θεὸν
καθ' ἡμῶν προξενοῦντες τοῦ μὴ δοῦναι ὁ ἀποθανεῖν. ὅτε δὲ ἄλλον ἀπὸ τοῦ ὅρκου
γνωμοῦν σκοπεῖσθαι. δεῖ γὰρ, εἴπερ ἐβούλετο ὁ αἴτιον εὑρεῖν, μηδὲν ἀποτιλῆσαι τοιοῦ-
τον, μηδὲ ὅρκῳ καταδῆσαι τὸν τιμωρόν, ἵνα ἀδεέστερον γνώμονι, πορεύσεται εἰς μέ-
σον ἀγάγωσι ὁ ἀποθανεῖν· ὁ δὲ ἀπὸ θυμοῦ δὲ μανίας πολλῆς καὶ τῆς παρούσης ἀληθί-
ας πάλιν τἀναντίον, ἅπερ βούλεται, ποιεῖ. τί δῆτα πολλὰ λέγω; κλῆρῳ δὲ πρᾶγμα ἐπέ-
τρεψε, καὶ καταχληρωσάτω Σαοὺλ καὶ Ιωνάθαν. καὶ Εἶπε Σαοὺλ, Βάλετε κλῆρον ἀνὰ μέ- a.Βασ.ιδ.μϛ
σον ἐμοῦ, καὶ ἀνὰ μέσον Ιωνάθαν. καὶ βάλλουσι κλῆρον, καὶ καταχληροῦται Ιωνάθαν. καὶ Εἶπε
Σαοὺλ πρὸς Ιωνάθαν· ἀπάγγειλόν μοι, τί ἐποίησας; καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ Ιωνάθαν λέ-
γων, γευσάμενος ἐγεύσαμεν τὸ ἄκρον τῆς σκηπτρου τῆς ἐν τῇ χειρί μου μικρὸν ἐκ τοῦ μέλιτος, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω. τίνα οὐκ ἀνῄρηκε; τίνα οὐκ ἀνῄρει εἰς οἶκον ἐνέγκαι
ταῦτα τὰ ῥήματα; ἐπίστασαι, ὅσον χάλκωμα λοιπὸν ὁ Σαοὺλ" ἐπήνεγκε, τὴν ἀπλότητα
αὐτοῦ διαχλευάζοντες, καὶ ἑκατέρωθεν βαθυπάτην κρημνοῦ φαπομένου. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὕ-
των ἐσωφρόνιζεν, ἀλλὰ τί φησι; Τάδε ποιήσαι μοι ὁ θεός, καὶ τάδε προσθείη, ὅτι θανάτῳ a.Βασ.ιδ.μϛ
ἀποθανῇ σήμερον. ἰδοὺ τέταρτος ὅρκος πάλιν, καὶ οὐδὲ " ἁπλῶς τέταρτος, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς
τῆς τοῦ χαροῦ φιλοτιμίας. ὁ γὰρ Εἶπεν ἁπλῶς, ὅτι ἀποθανῇ, ἀλλά, σήμερον. ἤπειγε γάρ,
ἤπειγεν ὁ διάβολος Γινώσκων αὐτὸν εἰς τὸν παράνομον ταύτην σφαγήν. ἅπερ οὐκ ἀφίησι οὐδὲ προσῆκεν δοῦναι τῇ ψήφῳ, ἵνα μηδεμία ἀπὸ τῆς

μωγήσεως διόρθωσις ἡμῖν τῶν κακῶν. Καὶ εἶπεν ὁ λαὸς πρὸς Σαούλ· Τί ὁ ποιήσας ἡμῖν ὁ Θεός, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, εἰ μὴ ἀποθανεῖται ὁ ποιήσας τὸ σωτήριον τοῦτο μεγάλιον ἐν Ισραήλ. Ζῇ Κύριος, εἰ πεσεῖται τῆς τριχὸς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, ὅτι ἔλεος Θεοῦ ἐποίησε τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. ἰδοὺ καὶ ὁ δῆμος δεύτερον ὤμοσε, καὶ ἐλυτρώσατο τὸν βασιλέα. νῦν ἀναμνήσθητί μου τοῦ κελεύσου τοῦ μὴ τὴν παιδίσκην ἐλκυσθῆναι, καὶ ἀφῆκε τὸν Ἰωναθάν, καὶ οὐκ ἔλαβεν ἐπιθυμίαν. ὤμοσεν ὁ Σαούλ, οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις· καὶ ὤμοσεν ὁ λαός, καὶ ἀντέτεινεν. ἀναγκαῖον λοιπὸν ἐξαρτᾶσθαι πάντας ὅρκου. πάντας γὰρ διορκῆσαι τούτους ἀδύνατον. καὶ μή μοι τὸν ἔλεγχον τοῦ πράγματος εἴπῃς, ἀλλ' ἐνόησον, ὅσα ἐπιλέγει κακά, καὶ πῶς τὸν τοῦ Ἀβεσσαλὼμ πραγματεύεται καὶ τυραννίδα ἐντεῦθεν κατασκευάζει ὁ ἀγέλαστος. Εἰ γὰρ ἠθέλησεν ὁ βασιλεύς· ἀντέτειναν καὶ ἐπιξελθεῖν τῷ ὅρκῳ, πᾶς ὁ δῆμος ἂν ἀπέστη, καὶ τυραννὶς ἂν ἐγένετο χαλεπωτάτη. καὶ πάλιν εἰ ἠθέλησεν ὁ πᾶς τῆς οἰκείας φειδόμενος σωτηρίας δοῦναι ἑαυτὸν τῷ γραπτῷ, παρεχρῆν ἂν οὕτως ἐγένετο. ὁρᾷς καὶ τυραννίδα, καὶ παιδοκτονίαν, καὶ παρεκτονίαν, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον, καὶ μάχιμα, καὶ σφαγάς, καὶ αἵματα, καὶ μυρίους νεκροὺς ἀφ' ἑνὸς ὅρκου γεγονότας; Εἰ γὰρ ζωὴν ἠμέλησαν πόλεμοι, καὶ ὁ Σαοὺλ ἂν ἐσφάγη, καὶ Ἰωνάθαν ἴσως, καὶ πολλοὶ τῶν γραπτῶν κατεκόπησαν ἄν, καὶ οὐδ' ἂν οὕτως τῆς βιορκίας ἀπεσχόρησεν. ὥστε μὴ τοῦτο εἴδῃς, ὅτι ὁ λέγων, ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι ἡ τοῦ πράγματος φύσις ταῦτα ἀναγκαίως ἐγεννέαδαι. ὁ δὲ λαὸς ἐκράτησε. Φέρε τοίνυν, ἀριθμήσωμεν καὶ μεγέθη τῆς βιορκίας. πρεσβεύεται δεύτερον ὁ ὅρκος τοῦ Σαοὺλ κατὰ τοῦ παιδίου, δεύτερος καὶ τρίτος πάλιν ὁ αὐτὸς τοῦ Σαοὺλ ὁ περὶ τῆς σφαγῆς τοῦ παιδίου. καὶ ἔδοξεν ὁ λαὸς βιορκεῖν· ἀλλ' ἐάν τις ἀκριβῶς ἐξετάσῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ ὅτι πάλιν τοῖς τῆς βιορκίας ἐγκλήμασιν κατεβύθιστο πρῶτος ἐλήφθη. τὸν γὰρ πατέρα αὐτοῦ τοῦ Ἰωνάθαν βιορκῆσαι συκ ἐκέλευσε τὸν πατέρα τὸν υἱόν. ὁρᾷς εἷς ὅρκος ὅσους ἀνεθέσπισε κατέδησε βιορκίας καὶ ἐκόντας καὶ ἀκόντας, ὅσα κακὰ εἰργάσατο, ὅσας σφαγὰς ἐποίησε;

Ἐγὼ μὲν οὖν κατεμοῦ ἀρχόμενος τοῦ λόγου διεῖξαι ὡς πᾶσιν ἀπάντων ἐπιορκίαν γενομένην· ἡ δὲ ἱστορία προϊοῦσα πολλῷ πλέον, ἢπερ προσεδόκων, ἀπέδειξε. καὶ γὰρ ἕνα καὶ δύο καὶ τρεῖς οὐκ ἄνδρας, ἀλλὰ δῆμον, οὐχ ἕνα καὶ δύο καὶ τρεῖς ὅρκους, ἀλλὰ πολλῷ πλείους κατεδεδήσατο ἀπίθανον. εἰδὼς καὶ ἐπιορκοῦντας ἐπιστήσας, καὶ δυσὶ καὶ τρισὶ δεῖξαι τοὺς ἐκείνης χαλεπωτέρους τούτους καὶ μείζονα συμφορὰν ἐργασαμένους ὅρκου ἑνός. καὶ γὰρ πόλεων καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων αἰχμαλωσίαν, καὶ πυρπόλησιν, καὶ βαρβάρων ἔφοδον, καὶ ἀγίων μολυσμόν, καὶ μυρία ἕτερα χαλεπώτερα τοῦ Ἰουδαίους ἀπάντων εἷς ὅρκος διέφθειρεν. ἀλλ' ὁρᾷ πρὸς μάχης τὸν λόγον ἐκτεινόμενον. Διὰ τοῦτο οὖν δεῖ τὴν ἱστορίαν ταύτην τοῦ διηγήσεως καταλῦσαι, μὴ τῆς Ἰωνάθου κεφαλῆς καὶ τοῦ Ἰωνάθαν σφαγὴν, καὶ τοῦ πρωτοπλάστου θρίαμβον τοῦ δήμου πρώτου, τοῦ δὲ γλυκυθύμου μὲ, συμβαίνειν δ' ὅμως ἀπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ ὅρκου, πρὸς ἀλλήλους λέγειν πρὸς καλῶς, καὶ τὰ οἰκία καὶ τὰ ἀγροὺς καὶ πρὸς γυναῖκας καὶ πρὸς φίλους καὶ πρὸς γείτονας καὶ πρὸς ἀπάντας ἀνθρώπους ἁπλῶς ὑπὲρ τοῦ πράγματος τούτου πιστεύσαι ἀσυνδέτως, καὶ μὴ νομίζειν ἀρκοῦσαν ἡμῖν ἀπολογίαν εἶναι, εἰ Ζωπήσαν πρὸς ἀλλοίμονα. ὅτι γὰρ σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις, καὶ οὐ Ζωπηρίας, ἀλλὰ ῥᾳθυμίας ὅτι ἡ πρόφασις, ἀπὸ τῶν ἔργων συμβάλλου ὑμῖν πᾶσαν περισσομεν. ἀπέκλεισε τὰ βαλανεῖα τῆς πόλεως ὁ βασιλεύς, καὶ μηδένα λούσασθαι ἐκέλευσε. καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησε πρὸς ἐκείνου νόμου, οὐδὲ αἰτήσασθαι ὁ γεγυμνάσθαι, οὐδὲ Ζωπήσαι πρὸς ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρρωστία ὅτι πολλάκις καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ γέροντες καὶ νέοι ἀπὸ παυσάμενοι πολλαὶ γυναῖκες, καὶ ἀναγκαίως ἅπαντες ὁ φάρμακον τοῦτο ὑπεδέξαντο, φέρεσι καὶ ἐκόντες καὶ ἄκοντες ὁ ὑπόμνημα· καὶ ὅτι ἀνθρώπου σώματος πρὸς ἄλλον,

ὅτι

ὅτι Σωκράτους τυγχάνει, ὅτι δὲ ἕτερον ἀμάρτημά τῶν ἀνδριάντων αὐτοῦ κωλύσειεν ἂν γενέσθαι, ὅτι ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδείς· ἀλλὰ τοῦτο μόνον τὸ ἔργον τῆς τιμωρίας ταύτης, ὃ δὴ μείζονα προσδοκήσας κακὰ, ἢ κατ' ἐκείνου τυχὸν ἔπραττε τοῖς ἡμέτεροι μᾶλλον τούτοις ἢ τοῖς τοῦ βασιλικοῦ φρονοῦσι. ὁρᾷς ὅπως ἅπαντα Φόβος, ῥᾳδίως λύεται Σωκράτης, καὶ σφόδρα χρονίας τινὰς ἢ ἀναγκαίας; καίτοι δὲ μὴ λυσάσθαι χαλεπὸν (καὶ γὰρ μυριάκις φιλοσοφοῦμεν, ἡ τοῦ σώματος φύσις ἐλέγχεται οὐδὲν ἀπὸ τῆς τοῦ ψυχικοῦ φιλοσοφίας εἰς τὸ οἰκεῖον ὑγιὲς ὠφελουμένη) ὃ δ' οὖν μὴ ὁμοίως, σφόδρα ῥᾴδιον καὶ εὐμήχανον οἶσθα βλάβος, οὐ τοῖς σώμασι, ἀλλὰ ταῖς ψυχαῖς, ἀνὴρ ὁ πολὺ δὲ κέρδος, μεγάλου τοῦ ἀσφαλεστάτου, πολλοῦ τοῦ θαυμαστοῦ. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, βασιλέως μὲν ἐπιτιμῶντος καὶ τὰ χαλεπώτατα φέροντος, Θεοῦ δὲ νομοθετοῦντος οὐδὲν χαλεποῦ, οὐδὲ δύσκολον, ἀλλὰ ῥᾴδιον σφόδρα καὶ εὔκολον, καὶ καταφρονεῖν καὶ καταγελᾶν καὶ Σωκράτους προκαλλεῖσθαι; μὴ, πρὸς καλῶν, μὴ μᾶλλον τοσούτου τῆς ἑαυτῶν καταφρονήσεως σωτηρίας· ἀλλὰ φοβηθῶμεν Θεὸν, ὡς φοβούμενοι ἂν ἄνθρωπον. οἶδα ὅτι ἐφρίξατε τοῦτο ἀκούσαντες· ἀλλὰ φρίκης ἄξιον δὲ μηδὲ τοσαύτην ἀπειλοῦντα Θεῷ τιμωρίαν; ἀλλὰ τοὺς βασιλικοὺς νόμους μὲν ἀκριβείας φυλάττοντας, τοὺς θείους καὶ ἐκ τῶν ὑπνων καταβάντας καταπατᾶν, καὶ πλέον τι ἢ νομίζειν τοῦτο ἀσυγγνώμον. ποία γὰρ ἡμῖν ἀπολογία ἔσται λοιπόν; πῶς ἂν συγγνώμην, ὅταν μὴ τοσαύτην προθέσεσι ταῖς αὐτοῦ ἐπιμείνωμεν; ἢ γὰρ ἀρξαμένης τῆς συμφορᾶς ταύτης τῆς τοῦ πόλει καταχύσης ἠρξάμεθα καὶ τῆς προθέσεως ταύτης· καὶ ἡ μὲν μέλλει λύεσθαι λοιπὸν, ἡμᾶς δὲ οὐδέπω μίαν ἐπιστολὴν καταρρήξαμεν. πῶς οὖν αἰτήσομεν ἀπαλλαγὴν τῶν κατηγόρων ἡμᾶς; λύσαι, μίαν ἐπιστολὴν δύσας μὴ δυνηθέντες; πῶς ἂν προσδοκήσομεν τοῦ χρησιοῦ μεταβολήν; πῶς ἂν θύσαιμεν; ποίᾳ δὲ γλώττῃ Θεὸν καλέσομεν; αὖ μὲν γὰρ δύσωμεν Θεὸν νόμοι, πολλὴν καρπωσόμεθα τοῦ ἡδονὴν, τὸ βασιλέως τῇ πόλει καταλλαγήτου· δὺ δὲ μείνωμεν ὅτι τῆς προθεσμίας, αἰσχύνη καὶ ὄνειδος ἡμῖν ἔσται πρώτοις, ὅτι τὸ Θεοῦ λύσαντος Θεὸν κἀδικοῦσι ἡμᾶς ὅτι τῆς αὐτῆς ἐμείναμεν ῥᾳθυμίας. Εἶτα μοι δυνατὸν ἢ ταῖς ψυχαῖς ἀποδῦσαι τὸν πολυώρκιον, καὶ ὅλαις ἐκδύσασθαι αὐτὸν τὰ τραύματα, καὶ σὺν μέλωπας, ὃς ἀπὸ τῶν ὅρκων καὶ ἐκείνοις λαμβάνουσι τοῦ ἡμέραν· καὶ σὺκ ἂν εἰδείημεν προθέσεως ἢ συμβουλῆς, τῆς τῶν τραυμάτων ὅλως ἀρκούσης λόγου πρώτοις δυνατώτερον καὶ σὺν σφόδρα ὀρθικαμένοις τῇ πατρᾷ ταύτῃ σωτηρίᾳ τῆς πατρίδος ἀπαλλάξαι. πλὴν ἀλλ' εἰ μὴ ταῖς ὅλαις δυνατὸν, ἀλλ' ἀναμοιρᾷ δυνατοὶ αὐτῶν ἐκδύσασθαι τῆς ψυχῆς τὸ αἶσχος, καὶ δῦσαι σωφροσύνην αὐτοῖς καὶ διαφθαρμένην. Ὥσπερ γὰρ, φησὶν, οἰκέτης ἐπαζόμενος σὺδὲ λεχὼς ἀπὸ μέλωπος ἂν καθαιρεθήσεται, ὕτως ὁ ὀμνύων καὶ ὀνομάζων δικαιοσύνης ὃ ὄνομα Κυρίου, ἀπὸ ἁμαρτίας σὺκ ἀθῳωθήσεται. ἀμὴχανον γὰρ, ἀμήχανον τόμα μιμητικὸς ὁμνύειν, μὴ ἐκ συνεχοῦς ὀπτορχεῖν. δεῖ δὲ προθέσεως πρώτης τοῦ ὀλεθρίου ταύτου καὶ πονηροῦ ἐκκόψαι μέλους τῆς ψυχῆς, ἕτερον ἀναφῦναι καὶ ἀναδήσασθαι. καὶ ὥσπερ πρωτοφανεῖς τῆς πόλεως ἀνδριάντες τῆς ἡμετέρας, ὅτι προθέσεως τῶν ἐκ τοῦ οἰκουμβόλου ἁπασῶν τὸ χειρίστων ὄνομα ἀνεδήσαντο, ὕτω δὸς πᾶσι λέγειν, ὅτι μόνη τῶν ἐκ τοῦ οἰκουμβόλου ἁπασῶν Ἀπροσχία τοὺς ὅρκους τῶν οἰκείων ὅρων ἀπέλασε. μᾶλλον δ', εἰ τοῦτο γένοιτο, οὐκ αὐτὴ ἐκφανωθήσεται μόνη, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας εἰς Θεὸν αὐτὸν ἐπάξει ζῆλον. ἐκ καθάπερ τὸ ὄνομα τῶν χειρίστων, ὥσπερ ἐκ λόγος πηγῆς ἐστυβεῖον ἀρξάμενον πᾶσαν τοῦ οἰκουμβόλου ἐπίκλυσιν· ὕτω δὲ καὶ τὸ καθόρθωμα τοῦτο τοῦ ῥίζαι καὶ τοῦ ἀφορμὴν ἐστυβεῖον λαβεῖν, πόντας σὺν τοῦ γλῶ οἰκειώσας ἀνθρώπους μαθητὰς ὑμετέρους ἐργάσεται. ὥστε διπλοῦν ὑμῖν καὶ τριπλοῦν ὀφείλεται μισθὸν, καὶ ὑπὲρ τῶν οἰκείων καθορθωμάτων, καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων διδασκαλίας. τοῦτο ἀφθονώτερος ὑμῖν πόντος ἔσται λαμπρότερον· τοῦτο μᾶλλον πολὺ ὑμῖν ποιήσῃ τοῦ πόλει, σὺκ ἐκ τῆς γῆς, ἀλλὰ [καὶ] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· τοῦτο καὶ κατ' ἐκείνην ἡμῶν προστήσεται τοῦ ἡμέραν,

Σαμ. κγ. ια.

μέρεσι, καὶ τῆς δικαιοσύνης ἡμῖν οἵσει στέφανον· ὃ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΜΦΟΡΑΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ, καὶ ὅτι χρήσιμον πάντα χορὸν φόβος, καὶ ὅτι πάντος γέλωτος λυσιτελέστερον· καὶ εἰς τὸν ῥῆσιν τὴν λεγουσαν, Ἐπίγνωθι ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων βλέπεις, καὶ ὅτι τῷ φοβεῖσθαι τὸ ὀρκίζειν χαῖρον. Λογ. ιε.

Εκκλησ. θ. ιε.

Δεῖ καὶ τήμερον, καὶ διὰ πλειόνων ἐπιστολῶν τὴν περὶ νηστείας χρῆσαι λόγον. καὶ μηδεὶς ἀχθέσθω εἰ νομίζεται τὸ λεχθέν. τὸ μὲν γὰρ τὰς ἡμέρας τῆς νηστείας εἶναι δεῖ συμβουλῆς καὶ παραινέσεως εἰς τοῦτο, αὐτῆς τῆς ἡμέρας τῆς νηστείας καὶ τὸν σφοδρὰν ἀναπεπωκότας διεγηγερμένους πρὸς τὸν τῆς νηστείας ἀγῶνα. ὅπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἀμελούντων εἰσιέναι τε εἰς νηστείαν μέλλοντες, καθάπερ πολιορκίαν τὴν μακρὰν τῆς γαστρὸς παραδιδόναι μηχάνης, ἀλλὰ φαγόντες ἀποπηδῶσι· ἑξιόντες τε πάλιν, ὥσπερ ἐκ τινος μακροῦ λιμοῦ καὶ χαλεποῦ δεσμωτηρίου, τῆς νηστείας ἀπαλλαγέντες, μετὰ πολλῆς τῆς ἀπιεγκαλίας ὅπερ ἐπὶ ταῖς τραπέζας πέφυκεν, καθάπερ καταδάζοντες τὴν ἐκ τῆς νηστείας γλυκυθυμίαν ἀδίκοις ὠφέλειαν τῇ τῆς ἀληθείας ἀμαρτείᾳ καταλύσαι πάλιν· ἀναγκαῖον ἴσως καὶ τότε, καὶ νῦν τοῦτο πρὸς ἐγκράτειαν νήστεις. ἀλλ' ὅμως ὅτε πρέπον εἰρήκαμέν τι τοιοῦτον, ὅτε νῦν ἐροῦμεν. ὁ γὰρ τῆς ὑπακοῆς συμφερὰς φόβος ἀντὶ πάσης παραίνεσεως καὶ συμβουλῆς ἀρκεῖ ταῖς ἀπόντων σωφρονίσαι ψυχάς. πῶς γὰρ ὕπνος ἄθλιος ἐστὶ καὶ λαίπαρος, ὡς ὁ τοσοῦτος κόσμου μεθύειν; τίς ὕπνος ἀναίσθητος, ὡς τῆς πόλεως ὅλης σαλευομένης, καὶ ναυαγίας τοσαύτης ἀπειλουμένης, μὴ πνῦξαι, καὶ ἐγερθῆναι, καὶ πάσης συμβουλῆς καὶ παραινέσεως ἀκριβέστερον ἀπὸ τῆς ἀγωνίας διηρθρῶσθαι ταύτης; ὁ γὰρ τοσοῦτον ἐργάσασθαι δυνάμενος λόγος, ὅσον ἐργάζεται φόβος. ἐκ τούτου οὖν ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων ἡμῖν δυνατὸν ἀποδεῖξαι. πόσους γοῦν ἀνέπλασαν μεθύοντας λόγους, πολλοῖς τῶν ῥαθύμων παραπαίοντες καὶ συμβαλόντος ἥδιστα ἀφῆναι καὶ ἐκεῖ ἀκολασίας; καὶ οὐκ ἰσόχρονον, ἀλλ' ἀεὶ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐπὶ ταῖς παρανόμοις τῶν ὀργυιῶν ζωστῆρες θειότητος, καὶ σύλλογοι βλασφήμων ἀπεκλείσασαν τῷ πλήρωματι τῆς ἐκκλησίας τὸν Θεόν, καὶ ταῖς ἐκείθεν φαλμῳδίαις ἀνύτηγων αἱ σκηναὶ κενούμεναι μετὰ πολλῆς φερέσβιαι τῆς σφοδρότητος. ἀλλ' ἰδοὺ νῦν σιγώντων ἡμῶν, ἐκ τοῦτο πρὸς τούτοις λεγόντων, αὐτόματοι τὴν ὀρχήστραν ἐκφράξαν, καὶ οἱ ἱππόδρομοι ἄδακτοι γέγονε. καὶ πρὸς τούτοις μὲν πολλοὶ τῶν ἡμετέρων πρὸς ἐκείνους ἵστανται, νυνὶ δὲ πάντες ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατέφυγον, καὶ πάντες ἡμέτεροι ἀπάντων ἀνυμνοῦσι Θεόν. ὁρᾷς πόσον ἀπὸ τοῦ φόβου τὸ κέρδος ἐγένετο. εἰ μὴ καλῶς ἴσως ὁ φόβος, οὐκ ἂν πατέρες παιδαγωγοὺς τοῖς παισὶν ἐπέστησαν, οὐκ ἂν οἱ νομοθέται ταῖς πόλεσιν ἄρχοντας. τί γέροντος χαλεπώτερον; ἀλλ' οὐδὲν χρησιμώτερον τοῦ τούτου φόβου. ὁ γὰρ τοῦ γέροντος φόβος τὸ τῆς βασιλείας ἡμῖν κομίζει στέφανον. εἶτα φόβος ἐστί, φθόνος οὐκ ἔστιν· εἶτα φόβος ἐστί, χρημάτων ἔρως οὐκ ἐνοχλεῖ· εἶτα φόβος ἐστὶν, ἔσβεται θυμός, ἐπιθυμία κατίσχναται πονηρά, ἅπαν ἀλόγιστον ἐκλύεται πάθος. ὃ καθάπερ ἐν οἰκίᾳ γραπτῶν διηνεκῶς ὡπλισμένων ληστὴς, ἢ τειχωρύχος, οὐκ ἄν τις τολμήσει φανῆναι πλησίον· οὕτω καὶ φόβου ταῖς ἡμετέραις κατέχοντος ψυχαῖς, οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ἐπεισέρχεται ῥᾳδίως ἡμῖν, ἀλλ' ἅπαντα δραπετεύει καὶ φυγαδεύεται, τῇ τυραννίδι τοῦ φόβου πάντοθεν ἐξελαυνόμενα. καὶ τοῦτο μέγιστον ἐστὶν, ὁ καρπούμεθα ἀπὸ τοῦ φόβου, ὅτι καὶ ἕτερα πολλῷ τούτου μείζονα. διὸ καὶ

δι' τὰ ποτερὰ ἡμῖν ἀπολαύει πάθη μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν εἰσάγει μετὰ πολλῆς βωμολίας τὴν ἀρετήν. ἔνθα φόβος ἐστίν, ἐκεῖ καὶ ἐλεημοσύνης ἀπουσία, καὶ βυθὸς ὑπόπτασις, καὶ δάκρυα θερμὰ καὶ ἐπάλληλα, καὶ στεναγμοὶ πολλὴν ἔχοντες τὴν κατάνυξιν. οὐδὲν γὰρ οὕτω καὶ τεθείκε μᾶλλον ἀνδρὸς τίμια πάντα, ἀρετὴν ἢ αἴξεσθαι ποιεῖ καὶ θάλλειν, ὡς διϊσχυρὸς ὁ φόβος. Διὰ τοῦτο μὴ συζῶντα φόβῳ ἀμήχανον καταρθοῦσθαι, ὥσπερ οὖν τὸ φόβῳ ζῶντα ἀδύνατον διαμεῖναι. μὴ τοίνυν ἀλαζονώμεθα, ἀγαπητοί, μηδὲ καταπίπτωμεν ὅτι τῇ προύσῃ θλίψει· ἀλλὰ θαυμάσωμεν τὸ ἀμήχανον τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας. διὸ καὶ γὰρ προσεδέξησεν ὁ Διάβολος τὴν πόλιν ἡμῶν καταβαλεῖν, διὰ τούτων αὐτὴν ὁ Θεὸς ἀνέστησε καὶ ἀνώρθωσεν. ὁ μὲν γὰρ διάβολος εἰσέπνευσέ τισι πονηροῖς ἀνθρώποις καὶ εἰς αὐλοὺς τῶν βασιλέων υἱεῖσαι τοῦ ἀνδριάντας, ἵνα καὶ αὐτὴ τῆς πόλεως ἀφανισθῇ τὸ ἔδαφος· ὁ δὲ Θεὸς αὖπαλ διὰ τούτου τοῦ γελωμένου πρὸς σωφρονισμὸν ἡμῶν πλείονα ἀπεργάσατο, τῷ φόβῳ τῆς προσδοκωμένης ἀσφαλῆς πᾶσαν ἐκβαλὼν ῥᾳθυμίαν. καὶ γέγονε τοιοῦτον, ἅπερ ὁ δαίμων ἠθέλησε, διὰ ταῦτα καὶ κατεσκεύασεν. ἡ γὰρ πόλις ἡμῶν καθ' ἑκάστην ἐκκαθαίρεται τὴν ἡμέραν καὶ στενοχωρεῖ καὶ ἀμφοδὰ καὶ ἀγορὰ τῶν πορνικῶν καὶ μοιχαλασμάτων ἀπηλλάγησαν ἀσμάτων· καὶ ὅσα περ ἂν τις ἴδοι, λιταὶ καὶ ἀφημίαι καὶ δάκρυα ἀντὶ γέλωτος ἀπάντων, καὶ ῥήματα φιλοσοφίαν ἔχοντα αὐτὶ ῥυμῆς αἰσχρᾶς· καὶ ἐκκλησία γέγονεν ἡμῖν ἡ πόλις ἅπασα, τῶν ἐργαστηρίων ἀποκεκλεισμένων, καὶ πάντων σὺν ταῖς πάνδημοις ταύταις διημερευόντων λιταῖς, καὶ Θεὸν μιᾷ καὶ κοινῇ φωνῇ μετὰ πολλῆς καλεούσαν τὴν προθυμίας. ποῖος οὖν τὰ λόγῳ αὐδσαί ποτε ἔχυσε; ποία παράκλησις; τίς συμβουλή; πόσον χρόνου μῆκος; Διὰ τοῦτο βιαζώμεθα, μὴ ἀποδυσπετῶμεν, μηδὲ δυσφορώμεθα. ὅτι γὰρ καλὸν ὁ φόβος, "ἐδίδαξε μὲ καὶ τὰ εἰρηνεύθρα" ἀκούσον ἢ καὶ Σολομῶντος παρὰ αὐτὸν τοῦτο φιλοσοφοῦντος *, "Σολομῶντος τὸ πάσῃ ζωῇ σαφέστατος τυφῇ, καὶ πολλῆς ἀπολαύσαντος ἀδείας. τί οὖν ἐκεῖνος φησι; Ἀγαθὸν πορεύθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ πορευθῆναι εἰς οἶκον γέλωτος. τί λέγῃς, εἰπέ μοι; ὅπου "θρῆνος καὶ δάκρυα καὶ οἰμωγαὶ καὶ ὀδυρμὸς καὶ ἀθυμία τοσαῦτα, βέλτιον ἀπελθεῖν μᾶλλον, ἢ ὅπου χορεῖαι καὶ κύμβαλα καὶ γέλως καὶ τρυφὴ καὶ ἀβδηφαγία καὶ μέθη; ναί, φησι. τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι, καὶ Διὰ τί; "ὅτι ἐκεῖνον μὲν" βλέποντα, σκυθρωπὸν ἢ σωφρονεῖν πίπτοντα. καὶ ἀπέλθῃ τις εἰς εὐπρεπέστερον" συμπόσιον, οὐκ ἔστι μὴ τῆς αὐτῆς ἡδονῆς ὄψεται τὴν οἰκίαν, ἀλλ' ἀνδρῶς μὲν πρὸς τὴν γυναῖκα ἐπαιτεῖ, ἀνδρῶς ἢ καὶ τῆς ἑαυτῆς" μεθέξεται τραπέζης, καὶ δυσάρεστος ἢ τοῖς οἰκέταις καὶ τοῖς παιδίοις καὶ πᾶσιν ἔσται τοῖς καὶ τὴν οἰκίαν, ἀπὸ τῆς ἑτέρων εὐπορείας ἀκριβέστερον τὴν ἑαυτοῦ κατιδὼν πενίαν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ὅτι ὃ δεινόν, ἀλλ' ἔστι καὶ βασκαίνει πολλάκις τῷ καλέσαντι αὐτὸν πρὸς τὴν εὐωχίαν, καὶ ὅλως οὐδὲν ἀγαθὸν λαβὼν οἴκαδε ἐπανήκει. ὅπου ἢ τῶν πενθούντων οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν εὑρεῖν· ἀλλὰ πολλὴ μὲν ἡ φιλοσοφία, πολλὴ ἢ φιλοφροσύνη. ἅμα γάρ τις ὑπόδῃ τῶν πενθούντων τὴν οἰκίαν τὴν * ἱερὰν ἐχούσης, καὶ τὸν τετελευτηκότα ἴδῃ ἄφωνον κείμενον, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τέκνα τίλλουσαν, καὶ πρόσωπα καταξαίνουσαν, καὶ βραχίονας κατατέμνουσαν, καταστέλλει, σκυθρωπάζει, καὶ τῶν συγκαθημένων ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον οὐδὲν ἕτερον φθέγγεται, ἀλλ' ἢ, ὅτι οὐδὲν ἐσμεν, καὶ ἡ κακία ἡμῶν ἄφατος. τί τούτων φιλοσοφώτερον τῆς ῥημῆς γένοιτ' ἄν; ὅταν καὶ τῆς φύσεως τὴν εὐτέλειαν ἐπιγινώσκωμεν, καὶ τὴν πομπὴν Διαβάλλωμεν, καὶ μηδὲν εἶναι τὰ παρόντα νομίζωμεν, ἑτέρωθι μὲν ῥήμασι, γνώμῃ δὲ τῇ αὐτῇ τὰ τοῦ Σολομῶντος φθεγγόμενοι ἐκεῖνα καὶ λαμπρὰ, καὶ πολλῆς φιλοσοφίας γέμοντα· Ὁλη ματαιότης ματαιοτήτων, καὶ πάντα ματαιότης. ὁ εἰς οἶκον πενθούντων εἰσελθὼν, εὐθέως δακρύει καὶ ἀπελθόντα, καὶ ἐχθρὸς ἦν. εἶδες πόσον βελτίων αὕτη ἐκείνης ἡ οἰκία. ἐκεῖ μὲν γὰρ καὶ φίλος ἦν, φίλος· ἐνταῦθα δὲ καὶ ἐχθρὸς ἦν, δακρύει. τοῦτο ἔστιν, ὃ μάλιστα πάντων ὁ Θεὸς βδελύττεται, τὸ μὴ ἐφήδεσθαι τοῖς λελυπημένοις. οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἐκεῖθεν

Εκκλησ. ζ. γ.

Εκκλησ. α. β.

σχῆ δὲ ὅτι καρπώσασθαι καὶ κοινὰ, ἀλλὰ καὶ ἕτερα τούτων οὐκ ἐλάττω. καὶ γὰρ δύο μοι μύσται τῶν ἁμαρτημάτων ἕκαστος τῶν ἑαυτοῦ, καὶ τὸ δικαστήριον τὸ φοβερὸν, καὶ τῶν θηρίων ἐκείνων, καὶ τῆς κρίσεως. καὶ ἡ μυεία κακὰ πεποίηκε πρὸς ἕτερον, καὶ λύπας καὶ πόνους οἰκείους ἔχων, πρώτων αὐτῶν λαβὼν ὁ φαρμακοὶ, ὕστερος ἐπαίνεσεν. ἐνόησας γὰρ, ὅτι μικρὸν ὕστερον καὶ αὖθις ὕστερον πείσει, καὶ πάντες ὃ μεγάλα φυσῶντες, καὶ ὅτι πρόσκαιρα καὶ πρὸς ὀλίγον τὰ ἄπονα, καὶ ζημιὰ ἡ, καὶ λυπηρὰ, ἀθυμίαν καὶ βασκανίαν ἅπασαν ἀποθέμενος, καὶ κούφως ποιήσας τὸν ψυχὴν, καὶ πτερωθεὶς, ὕστερος οἴκαδε ἀναστρέψῃ, καὶ τοῦτον ἡμερώτερος ἔσαι πᾶσι λοιπὸν καὶ ὑποτεικέστερος καὶ φιλοσοφώτερος, τὸ φίλτρον τῶν μαθητῶν ἐπισπώμενος αὐτὸν τῇ ψυχῇ, καὶ καὶ ἀκούοντας ἀπαίνσαντος ἁπάσας. χ.δ

Ελλην. ζ. γ. * Τοῦτα πρώτα σχεδὸν Σωσιδῶν ἔλεγεν, ὅτι Ἀγαθοὶ πορεύονται εἰς οἶκον πένθους, ἢ πορεύονται εἰς οἶκον πότου. σκέδασις ῥᾳθυμίας, σύστασις ἀγωνίας γίνεται· σκέδασις καταφρόνησις, σύστασις φόβος, φόβος πρὸς ἅπασαν ἡμᾶς παιδαγωγῶν ἀρετήν. Εἰ μὴ καὶ λέγω σοι φόβος, οὐκ ἂν σοῦ πολλοὺς ὁ μακροὺς ἀνέλωσι λόγους ὁ Χριστὸς, ὥστε τῆς σκέδασις καὶ λάστους καὶ πονηρίας σχολῆς ὁμιλῆσαι. ὁ φόβος οὖν ἕτερόν ἐστιν, ἢ τιμωρὸς ὁ ἀσφάλεια ὁ πύργος ἀναγκαιότατος. ὁ γὰρ πολλῆς ἡμῖν ἀσφαλείας δεῖ, σχολὴ δὲ πολλὰς εἰ πόνους ταχὺ ζητεῖ σύστασις. καθάπερ οὖν ἔστι πάλιν ὦδαιον ὁ Σολομὼν ἔλεγεν· Ἐπίγνωθι, ὅτι ὁ μέσῳ παγίδων σχολαίνεις, ὁ ὅτι ἐπάλξεων πόλεως ὥρισται. βαβαὶ, πόσον ὃ ῥῆμα τὸν γέμει ἀναγκῶν [καὶ] οὐκ ἔλαττον, ἢ ὃ πρότερον; ἐλέσθαι μὲν τοίνυν ἕκαστος ὅτι τῆς σχολαίας αὖθις τῆς ἡμετέρας, καὶ ὥρισθαι ὅτι τῆς μνήμης ἀεὶ, καὶ ὁ χ ἁμαρτησόμεθα ταχέως. ἐγχάραξωμεν ὥρισται αὖθις μὴ ἀκριβείας μαθόντες ἁπάσης. ὁ γὰρ εἶπε, βλέπε, ὅτι ὁ μέσῳ παγίδων σχολαίνεις· ἀλλ', ἐπίγνωθι. καὶ τίνος εἵνεκεν εἶπεν, ἐπίγνωθι; σωφρονίσαι, φησὶν, ὁ παγίς. τοῦτο γάρ ἐστι παγίς, ὅταν μὴ φαινόμενος ὁ ὄλεθρος φαίνηται, μηδὲ δῆλον βλάβη, ἀλλὰ πανταχόθεν ὥρισται μὴ σχολή. Διὰ τοῦτό φησιν, ἐπίγνωθι. πολλῆς σοι δεῖ τῆς κατανοήσεως, ἀκριβοῦς τῆς ἐρεύνης. ὥσπερ γὰρ ἡ παγὶς τὴν παγίδα, οὕτως ὁ σχολάζων καὶ ἁμαρτίας παγὶς βιωτικὰς ὥρισται ἡδονάς. ἀλλ' ἐπίγνωθι, διερευνώμενος ἀκριβῶς. κἂν ἐμπέσῃ κέρδος, μὴ ὃ κέρδος ἴδῃς μείζον, ἀλλ' ἐρεύνησον ἀκριβῶς, μή που θάνατος ὁ ἁμαρτία εἰς ὃ κέρδος ἔνδοθεν ἐγκέκρυπται. καὶ ἴδῃς, ἀπόφυγε. πάλιν, ὅταν τέρψις ὁ ἡδονὴ πρόσεμπέσῃ, μὴ τὴν ἡδονὴν ἴδῃς μόνον, ἀλλὰ μή σε θάνασία τις ὁ ταραβάθη τῆς ἡδονῆς σωφρονίσαι, μὴ ἀκριβείας ἐξέτασον. κἂν εὕρῃς, ἀποπήδησον, κἂν συμβουλεύῃ τις, κἂν κολακεύῃ, κἂν θεραπεύῃ, κἂν τιμᾶς ἐπαγγέλλῃ), κἂν ὁτιοῦν ἕτερον, πρῶτα ἐξετάζωμεν μὴ ἀκριβείας *, ὁ ὥρισται σχοπῶμεν πρῶτον, μή σε βλάβῃ, μή σε τις κίνδυνος ἀπὸ τὸ συμβουλῆς, ἢ τὸ τιμῆς, ἢ τῆς θεραπείας ἡμῖν ἐλπὶς), καὶ μὴ ταχέως καὶ ἀθρόως ἀπιτεχώμεν. Εἰ μὲν γὰρ μία ὁ δύο μόνοι ἦσαν αἱ παγίδες, εὔκολος ἴσως ἡ φυλακὴ· νῦν δὲ ὁ πλῆθος αὐτῶν σοδείξασθαι βουλόμενος ὁ Σολομὼν, ἀκούσον ἃ φησιν· Ἐπίγνωθι, ὅτι ὁ μέσῳ παγίδων σχολαίνεις. οὐκ εἶπεν, ὅτι ὦδαὶ παγίδας σχολαίνεις, ἀλλ', ὁ μέσῳ παγίδων. ἑκατέρωθεν ἡμῖν τὰ βαράθρα, ἑκατέρωθεν ὁ δόλοι. ὁ βάλῃ τις εἰς ἀγρὸν, εἶδεν ἐχθρὸν, ἐφέπεγμασεν ἀπὸ τῆς ὄψεως μόνης· εἶδε φίλον εὐδιχιμοιῶτα, ἐβάσκηνεν· εἶδε πένητα, κατεφρόνησε καὶ ὑπερῆδεν· εἶδε πλούσιον, ὁ ἐφθόνησεν· εἶδέ τινα ἐπηρεαζόμενον, ἀπεδυσωπήσησεν· εἶδέ τινα ἐπηρεάζοντα, ἐδυσχέρανεν· εἶδε γυναῖκα εὔμορφον, ἐάλω. εἶδες πόσαι αἱ παγίδες; σχολὴ τοῦτό φησι, ἐπίγνωθι, ὅτι ὁ μέσῳ παγίδων σχολαίνεις. καὶ ὁ οἰκία παγίδες, καὶ ὁπὶ τραπέζης παγίδες, καὶ ὁπὶ συλλόγων παγίδες. πολλάκις ἀπροσκέπτως τις μεταξὺ φίλων θαρρῶν ἐφθέγξατό τι τῶν οὐκ ὀφειλόντων ἐξενεχθῆναι ῥημάτων, ὁ κίνδυνοι ἴσχυκε τοσοῦτοι, ὥστε ὁλόκληρον ἀνατέψαι τὸν οἰκίαν. τοιαῦτα πάσχουσι τοίνυν διερευνώμενα τὰ πρόγματα μὴ ἀκριβείας. πολλάκις

λάκις καὶ γενναῖα γέγονε παγίς τοῖς μὴ προσέχουσι, πολλάκις δὲ παιδία, πολλάκις φίλοι, πολλάκις γαῖται. διὰ τίνος ἔνεστι δοσαῦται παγίδες, φησίν; ἵνα μὴ κεῖται πετάσματα, ἀλλὰ διὰ δῶρα ζητῶμεν. καὶ γὰρ τὰ πετάσματα, εἰς δόξαν ὑψηλὴν αἴρει τέρψιν, οὐ βαρέως ἀλίσκει· ὅταν δὲ σὺ, ἵνα δῶρα προσῇς διὰ δῶρα βλέπῃς, οὔτε ὑπὸ παγίδος, οὔτε ὑφ' ἑτέρας τινὸς ἁλώσῃ ποτὲ ῥᾳδίως ὑπὸ συλλήπτου. ἐξυπνίσθητι ὅτι ὁ ἀγαθός ἐστιν. ἡμοῦ τοίνυν τὴν ἐκείνου καὶ λαμπρὰν ὑπολάβητε. ὁ μὲν γὰρ ὕψος αἰσθάνεται, οὐκ ἔστι δὲ ὅπου θαυμάσεται τὴν βιωτικὴν προσμήκη. ἀλλ' ὥσπερ ἐπιδεῖν εἰς τὸν κορυφαῖον ἀναδραμοῦσιν τὸν ὄρους, μικρὰ καὶ ἡ πόλις ἡμῖν ἐν δεξιᾷ, καὶ τὰ τείχη, καὶ μυρμήκων δίκην ὑπὸ τῆς γῆς οἱ δῆμοι ἡμῖν βαδίζοντες φαίνονται· οὕτως ἐπιδεῖν ὑπὸ τὸν ὑψηλὸν ἔστιν τῆς φιλοσοφίας ἀνελθόντας, οὐδὲν εἶναι τὸ ὑπὸ τῆς γῆς σκαπλῆξαι δυνάμενον, ἀλλὰ μικρὰ πάντα φαίνεται, καὶ πλοῦτος, καὶ δόξα, καὶ δυναστεία, καὶ τιμὴ, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, ὅταν τὰ σὰ τοῖς οὐρανοῖς βλέπῃς· καθάπερ οὖν καὶ Παῦλος μικρὰ πάντα ἐφαίνετο, καὶ τερπνὰ ἀχρηστότερα διὰ λαμπρὰ τὰ πρὸς τοῦ βίου. διὰ τοῦτο καὶ ἐδόα λέγων, Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται*. διὰ τοῦτο καὶ ἡμῖν πρέπει λέγειν· Τὰ αὖω φρονεῖτε. καὶ αὖω ποῖα λέγεις, εἰπέ μοι; ὅταν ἥλιος; ὅπου σελήνη; οὐχί, φησίν· ἀλλὰ πῦ; ὅπου ἄγγελοι; ὅπου ἀρχάγγελοι; ὅταν τὰ χερουβείμ; ὅπου τὰ σεραφίμ; οὐχί, φησίν· ἀλλὰ πῦ; Ὅπου ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος. πρόθυμα τοίνυν, καὶ χρὴ διηνεκῶς λογίζωμεθα, ὅπι καθάπερ τῶν τρυθῶν τὸν πέρδικα ὄφελος ἔστιν ἔξω τῆς παγίδος ἁλόντα, ἀλλ' ἐντὸς μᾶλλον πλεύσαντα· ὅτω καὶ σοὶ τὸν λογισμὸν ἔστιν ὄφελος, ἐὰν ἔξω κρατῆς τῆς ἐπιθυμίας ἁλῶς· ἀλλ' ὅσα αἱ σκιρτήσεις, ἐάλως. διὰ τοῦτο πλεκὰ τοῖς τρυθοῖς, ἵνα μὴ σκιφύγῃ καὶ παγίδας· διὰ τοῦτο λογισμοὶ τοῖς ἀνθρώποις, ἵνα σκιφύγωσι καὶ ἁμαρτήματα. τίνα οὖν ἔχομεν συγγνώμην, τίνα ἢ ἀπολογίαν, ὅταν τὸν ἀλόντα ὦμεν αἰσχύνεσθαι; ὁ μὲν γὰρ τρυθὸς ἅπαξ ἁλοὺς ἔξω παγίδος, εἶτα διαφυγὼν, καὶ ἕλκος ἢ εἰς δίκτυα ἐμπεσὼν, καὶ διαβρᾶσα, δυσκόλως ἁλώσεται πάλιν τοῖς αὐλοῖς. ἐκεῖ γὰρ ἡ πεῖρα διδάσκαλος ἀσφαλείας ἐστίν. ἡμᾶς δὲ πολλάκις τοῖς αὐλοῖς ἁλόντας, τοῖς αὐλοῖς προσπίπτομεν, καὶ οὐδὲ τὸν ἁλόντα ὃ προσέχουσι δὲ μεμνήμεθα ἀλλὰ λόγῳ μὲν μνημονεύοντες μυρίοις, ποσάκις γοῦν ἰδόντες γυναῖκα, μυρία ἐπάθομεν δεινὰ οἰκαδὲ ἀναχωρήσαντες, καὶ τὴν ὑπόθυμίδα δεξάμενοι, καὶ ὅτι πολλῆς ὀδυνηθέντες ἡμέρας; ἀλλ' ὅμως οὐ σωφρονίζόμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον ὃ προσέχειν θεραπεύσαντες ἕλκος, πάλιν τοῖς αὐλοῖς προσπίπτομεν ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἁλισκόμενοι, καὶ διὰ βραχεῖαν ἡδονὴν ὄψεως διηνεκῆ πένθος καὶ χρόνον ὑπομένομεν ὀδυνῶν. ἀλλ' ἐὰν μάθωμεν ἀνεχῶς ταύτην ὑπολέγειν ἑαυτοῖς τὴν ῥῆσιν, πόνων ἀποτεινόμεθα τὸν δεινὸν. παγὶς μεγίστη, κάλλος γυναικός· μᾶλλον δὲ οὐχὶ κάλλος γυναικός, ἀλλ' ἀκόλαστος ὄψις. μὴ γὰρ δὴ τὰ προσώπατα διαβάλλωμεν, ἀλλ' ἡμᾶς καὶ τὴν ἡμετέραν ῥᾳθυμίαν· μηδὲ λέγωμεν, μὴ ἔστω γυναῖκες, ἀλλὰ, μὴ ἔστω μοιχεῖαι· μὴ λέγωμεν, μὴ ἔστω κάλλος, ἀλλὰ, μὴ ἔστω πορνεία· μὴ λέγωμεν, μὴ ἔστω χειλία, ὀδυνᾶ, μὴ ἔστω ἀσωφρονία. οὐ γὰρ ἡ χειλία τὴν ἀσωφρονίαν ποιεῖ, ἀλλ' ἡ ἡμετέρα ῥαθυμία. μὴ λέγωμεν, διὰ τὸ φαγεῖν ἐστὶν πολλὰ τὰ κακά. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τὴν ῥαθυμίαν καὶ τὴν ἀπλησίαν τὴν ἡμετέραν. οὐκ ἔφαγε γοῦν, οὐδὲ ἔπιεν ὁ διάβολος, καὶ κατέπεσεν· ἔφαγε δὲ ἔπιεν ὁ Παῦλος, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνῆλθε. πόσων ἀκούειν λεγόντων, μὴ ἔστω πυία; ὑπερορίζωμεν τοίνυν τοῦ* τὰ τοιαῦτα δυσφημίαν γὰρ τὰ τοιαῦτα λέγειν ἐστί. λέγωμεν τοίνυν τοῖς αὐλοῖς, μὴ ἔστω μικροψυχία. πυία γὰρ μυεῖα εἰς τὸν βίον ἡμῶν εἰσήγαγεν ἀγαθά, δὲ χωρεῖς πυίας ὁ πλοῦτος ἄχρηστος. μὴ τοίνυν κακὸν ἔστω, μήτε σκεύη διαβάλλωμεν. πυία γὰρ δὲ πλοῦτος ὅπλα ἐστὶ τοῖς δρεπτοῖς ἑκατέρα φέρεται, αὖ ἐθέλωμεν. ὥσπερ οὖν ὁ ἡμέτερος γραπτὴς, οἷς μὲν ὅπλοις λαβὼν, τὸν οἰκεῖον δρεπτὸν ὑπεδείκνυται· οὕτως ὁ μὲν μὲν δρος καὶ διλὸς ὑφ' ἑκατέρων ἐμποδίζεται· καὶ ἵνα μά-

Γαλ. ς. ιδ. Κολασσ. γ. ε.

θῃς,

Ιωζ. λα. λζ. θης, ὅτι τοῦτο ἔστι ἀληθές, αἰσθήσῃ μοι τῷ Ἰὼβ, ὃς ὁμοῦ καὶ πλούσιος καὶ πένης γέγονε, καὶ ἑκάτερα τὰ ὅπλα μετεχειρίσατο, καὶ ἐν ἑκατέροις ἐπεράτωσε. καὶ ὅτε μὲν πλούσιος ἦν, ἔλεγλ· Η θύρα μου πάντι ἐλθόντι ἀνέῳκτο. ὅτι δὲ πένης γέγονεν, ἔλεγλ· Ο Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. ὅτε πλούσιος ἦν, πολλοῦ πλοῦ φιλοξενίαν· ὅτε πένης γέγονε, πολλοῦ πλοῦ τὸν ἀπὸ μετανοίας ἐπεδείξατο. καὶ σὺ τοίνυν πλούσιος εἶ; πολλοῦ δεῖ δεῖξον τοῦ ἐλεημοσύνης. πένης γέγονας; πολλοῦ πλοῦ καρτερίαν καὶ τὸν ἀπὸ μετανοίας. οὔτε γὰρ πλούτος κακόν, ὅτε πενία ἁπλῶς· ἀλλὰ τοῦτο μὲν τῆς προαιρέσεως ἔργον, ἑκάτερα τοῦτα γίνεται. παιδεύσωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς μὴ τοιαύτας ἐκ τῶν προσταγμάτων ἔχειν τὰς κρίσεις, μηδὲ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοῦ προαιρέσεως τοῦ παρ' ἡμῶν τὸν ἀγαθὸν ἀποβάλλειν. ✠ μακροθυμεῖ ὁ πλοῦτος ὠφελῆσαι δυνάμενος ✠ μεγαλόψυχοι ὁ πενία καταβαλεῖν ποτέ.

Ἐπιγνῶμεν τοίνυν τὰς παγίδας, καὶ πορρωτέρω αὐτοὺς βαδίζωμεν· ἐπιγνῶμεν τοὺς κρημνούς, καὶ μηδὲ ἐγγὺς γενώμεθα. τοῦτο ἀσφαλείας ἡμῖν ἔσται μεγίστης ἀπόδειξις, τὸ μὴ τὰ ἁμαρτήματα φυγεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ δοκοῦντα μὲν εἶναι ἀδιάφορα μέν ἐστι δοκοῦντα, πολὺ δὲ καὶ ἁμαρτίας ἡμᾶς ἀπεργαζόμενα. οἷον τί λέγω· Τὸ γελᾶν καὶ αἰτία λέγει τὸ δοκεῖ μὲν εὐμοίρητον ἁμάρτημα εἶναι· ἀλλὰ δεῖ ἐκ ἀμοιρηγύμνωσι ἁμάρτημα. πολλάκις γοῦν ἀπὸ γέλωτος αἰσχρὰ ῥήματα πίπτει, ἀπὸ δὲ ῥημάτων αἰσχρῶν πολλάκις αἰσχρότητες. πολλάκις ἀπὸ ῥημάτων καὶ γέλωτος λοιδορία καὶ ὕβρεις· ἀπὸ λοιδορίας δὲ ὕβρεως πληγαὶ καὶ τραύματα· ἀπὸ τραυμάτων καὶ πληγῶν σφαγαὶ καὶ φόνοι. διὰ τοῦτο μέλλεις πολλοῦ καὶ τοῦ γελᾶν βλαβήσεσθαι, ὄχι τὰ αἰσχρὰ ῥήματα μόνον, οὐδὲ τὰ αἰσχρὰ πράγματα, οὐδὲ τὰς πληγάς, καὶ τὰ τραύματα, καὶ τοὺς φόνους, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ✠ ἄκαιρον γέλωτα δὲ αὐτὰ τὰ αἴτια ἀποφεύξῃ ῥήματα· ὅπου τῶν μὴ τούτων κακῶν ῥίζα τοῦτα ἐγένετο. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλός φησι, Μωρολογία καὶ βωμολοχία μὴ ὀνομαζέσθω ἐν τοῖς στόμασιν ὑμῶν. Εἰ γὰρ καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μικρόν ἐστι δοκεῖ, ἀλλὰ μεγάλων ἡμῖν κακῶν αἴτιον γίνεται. πάλιν ὁ πλεονεξίαν μὲν δοκεῖ μέν ἐγκλημα εἶναι φαίνεσθαι καὶ ὠμολογημένον, καὶ μεγάλα ἡμῖν τίκτει τὰ κακά, μᾶλλον," πλεονέκται, φησίν, πλεονεξίαν, ἁρπαγάς. ὁ γὰρ δαπανηρὸς, καὶ πολυτελὴς, καὶ λήθαργίας τῇ γαστρὶ λειτουργῶν ἀφορήτους, καὶ κλέπτειν ἀναγκάζεται πολλάκις, καὶ τὰ ἑτέρων ἁρπάζειν, καὶ πλεονεκτεῖν, καὶ βιάζεσθαι. διὰ τοῦτο φύγῃς ὁ πλεονεξίαν, καὶ πλεονεξίας καὶ ἁρπαγῆς καὶ μάθῃς καὶ μυρίων κακῶν τὸν ἀπὸ τοῦ ἀφίλους, πορρωτέρω τὴν ῥίζα ἐκτεμεῖν τῆς πονηρίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγλ· ὅτι Η ἀπατηλοῦσα, ζῶσα τεθνηκε. ὁ Εἰς θέατρα δυάδαίνειν πάλιν, ἢ ἵππων" ἄμιλλαν θεωρεῖν καὶ κυβεύειν ὁ δοκεῖ πλημμέλημα τοῖς πολλοῖς ὠμολογημένον εἶναι· μυρία γὰρ Εἰς ✠ βίον εἰσάγει κακά. καὶ γὰρ ἡ ἐν τοῖς θεάτροις ἀκαταστασία, πορνείας, ἀκολασίας, ἀσελγείας ἀπάσας ἔτεκε· καὶ ἡ τῆς ἀμίλλης τῶν ἵππων ἀνοσία μάχας, λοιδορίας, πληγάς, ὕβρεις, ἀπειθείας διηνεκεῖς ἐπήγαγε· καὶ ἡ περὶ τὸ κυβεύειν ἀσυνδεσία βλασφημίας, ζημίας, ὀργάς, λοιδορίας, μυρία ἕτερα τούτων διπλότερα πολλάκις εἰργάσατο. μὴ τοίνυν τὰ ἁμαρτήματα φύγωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ δοκοῦντα μὲν ἀδιάφορα εἶναι), κἂν μακρὰν ἡμᾶς Εἰς τὰς πλημμελείας ἄγοντα τυγχάνῃ. καὶ γὰρ ὁ περὶ κρημνοὺς βαδίζων, κἂν μὴ καταπέσῃ, πέσει, ἐὰν πολλάκις ἐπ' αὐτὸ τὸ χεῖλος ἀπείσῃ, καταπέσει· ὅταν ἡ ὁ μὴ πορρωτέρω φεύγων τὰς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἐγγὺς αὐτῶν βαδίζων, μὴ φόβος βιάσεται, καὶ πολλάκις Εἰς αὐτὰς ἐμπεσεῖται. καὶ γὰρ ὁ τὰ ἀλλότρια πράγματα ἐργαζόμενος κἂν μὴ μοιχεύσῃ, τέως ἐπιθυμήσῃ, καὶ γένηται τῆς τῶν ἀπόφασιν τοῦ Χριστοῦ μοιχός. πολλάκις γὰρ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐπιθυμίας ἐκ Εἰς τὰ ἔργα τῆς πείρας ἁμαρτίας καταφέρεται. πορρωτέρω τοίνυν ἑαυτοὺς ἀπαλλάττωμεν τῶν ἁμαρτημάτων. βούλει σωφρονῆσαι; μὴ φύγῃς μοιχείαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀκόλαστον ὄψιν. βούλει ῥήματα αἰσχρὰ

ἀχρὶ τίνος μακρὰν; μὴ τὰ αἰσχρὰ ῥήματα φύγῃς μόνον, ἀλλὰ δὲ γέλωτα ἅπαντα καὶ ἐπιθυμίαν ἅπασαν. βούλει φόνων εἶναι πέρρω; φεῦγε καὶ λοιδορίας. βούλει μάθης ἀφίσασθαι; φεῦγε τὰς πολυτελεῖς τραπέζας, καὶ τὰς ἐρρίζους τιμὰς καὶ κλίνας ἀπὸ ἀσσυρίου. μεγάλη παγὶς, γλώσσης ἀκολασία, καὶ σφοδρὸν δικυμάνη τὸ χαλινῶ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ φησι Παῦλος ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια κύλη, καὶ ἀλίσκεται ῥήμασιν ἰδίοις τόματος. τοῦ τῶν ἄλλων τοίνυν ἀπάντων μᾶλλον τούτων σωφρονίσωμεν, τούτων χαλινώσωμεν, καὶ λοιδορίας δὲ ὕβρεις καὶ αἰσχρολογίας δὲ κακηγορίας ἀπὸ τοῦ στόματος ἐξελάσωμεν καὶ τιμῶν ποιησώμεθα τῶν ὅρκων σωτηρίαν. πάλιν γὰρ ἡμᾶς ὅπου τιμῶν αὐτῶν ἀναγκάζουσιν ὁ λόγος ἥκαγε· καίτοιγε ἐπὶ μὲν τῆς ἀγορᾶς μετὰ μικρὰν ὑμῶν τὴν ἀγάπην, ὡς οὐκ ἔστι τοῦτο τῆς ἐντολῆς ταύτης ἐρῶ, διὰ τὸ πάντας τοὺς ἐμπορευομένους ἐκεῖ αὐτῆς διειλέχθαι. ἀλλὰ τί παθὼν ἐγὼ ἐνταῦθα ἐκαρδώθην τοῦτο, ὃ ἐστὶ τῆς συμβουλῆς ἀποβλέπειν. ἐπεὶ καὶ Παῦλος Γαλάταις λέγων, Τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω, πάλιν αὖθις φαίνεται συγχεόμενος καὶ διαλεγόμενος. ποιοῦσι τὰ σπλάγχνα τοῦ πατρὸς· καὶ εἶπωσιν ἀφίσασθαι, οὐκ ἀφίσανται, ἕως ἂν ἴδωσι σωφρονισθέντας αὐτῶν τοὺς παῖδας. ἀκούσατε τοῦ προφήτου σήμερον τοῦ τὴν ὅρκων ἡμῖν διαλεγομένου. Ἐπίβλεψα τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ εἶδον, φησι, καὶ ἰδοὺ δρέπανον πετόμενον μήκους πήχεων εἴκοσι, καὶ πλάτους πήχεων δέκα. καὶ εἶπε πρός με· τί σὺ βλέπεις; καὶ εἶπον, ὁρῶ δρέπανον πετόμενον μήκους πήχεων εἴκοσι, καὶ πλάτους πήχεων δέκα. καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ὀμνύοντος, φησι, "ὃ ὄνομά μου, καὶ καταλύσει τὸ τοῦ μέσου, καὶ "κατασκάψει τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα. τί ποτέ ἐστι τὸ εἰρημένον; καὶ τίνος ἕνεκεν τὸ τοῦ δρεπάνης καὶ τοῖς ὀμνύουσιν "ἐπαγγελίαν τιμωρίας φαίνεται, καὶ δρεπάνης πετομένης; ἵνα ὁ φύκτον τῆς δίκης καὶ ὁ ἀδιεξόδευτον τῆς κολάσεως ἴδῃς. ξίφος μὲν γὰρ πετόμενον ἴσως τις διὰ δρᾳδίαν δύνησι, δρεπάνῃ δὲ εἰς τὰ τραχήλου ἐμπεσοῦσαν καὶ αὐτὴ ἀρπάσαν ἡμιόλιον ταύτης ἀφεῖσα ἀν φύγοι. ὅταν δὲ καὶ πλευρὰ πλευρᾶ, πόα λοιπὸν σωτηρίας ἐλπίς; πόθεν ἔστιν τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα καταλύσῃ τοῦ ὀμνύοντος; ἵνα τοῖς ἄλλοις ὠφέλιμος ὁ πάθος γένηται. ὅπου γὰρ ὀμνύοντα ἀποθανάτα ἀνάγκη τὴν γῆν κρύπτεσθαι, καὶ οἰκία καταλυθεῖσα, καὶ χῶμα γενόμενον τοῖς πᾶσιν ἄπασι καὶ βλέπουσι θαῦμα διὰ τὴν ὄψιν μὴ τὰ αὐτὰ τολμᾶν, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ πάθωσι, καὶ κατήγορος ἔσται τοῦ τετελευτηκότος ἁμαρτίας διέυκης. οὐχ οὕτω κεντεῖ ξίφος, ὡς ὅρκου φύσις· οὐχ οὕτως αἱρεῖ μάχαιρα, ὡς ὅρκου πλημμέλεια. ὁ ὁμόσας, κἂν δοκῇ ζῆν, ἤδη τετελεύτηκε, καὶ τιμῶν πλημμελῶν ἐδέξατο. καὶ γὰρ ὁ τοῦ ἀσπαρτίου λαοῦ, καὶ πρὶν εἰς τὴν πόλιν ἐξελθεῖν καὶ ὅπου τὸ βαράθρου ἐλθεῖν καὶ δίμοιρον ἰδεῖν ἐφιστάμενον, τέθνηκεν ἅμα τοῖς ἱεροῖς ἐξελθεῖν τὸ δικαστήριον. οὕτω καὶ ὁ ὁμόσας.

Ταῦτα λογιζώμεθα, καὶ μὴ ὀμνύωμεν τοῖς ἀδελφοῖς. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; ὅπου πανταχοῦ ὀμνύεις ἱερεῖς; καὶ ἔνθα ὁ Χριστὸς "κεῖται τεθνηκώς, ἐκεῖ ἀδελφοὶ καταθύεις σοι; καὶ ἐκ μιᾶς αἰτίας" τῶν ὁδῶν θύουσι, σὺ δὲ ἕνα τοῦτον τῆς μιᾶς ἐκ καταθύεις, ἐναγίζεις τὸν Κάϊν αὐτὸν ἐργαζόμενος φόνον. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐθύετο ἀδελφὸν ὅπου τῆς ἐρημίας, καὶ πρόσωπα θανάτου· σὺ δὲ θύεις ἀδελφὸν ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας, καὶ μέλλοντα θάνατον ἀθάνατον. μὴ γὰρ ἐκκλησία διὰ τοῦτο γέγονεν, ἵνα ὀμνύωμεν; διὰ τοῦτο γέγονεν, ἵνα θυχώμεθα. μὴ γὰρ τράπεζα διὰ τοῦτο ἔστηκεν, ἵνα ὁρκίζωμεν; διὰ τοῦτο ἔστηκεν, ἵνα τὰ ἁμαρτήματα λύωμεν, οὐχ ἵνα δεσμῶμεν. σὺ δὲ εἰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἐννόησον ὁ βδελυρὸν αἰδέσθητι, ὁ προπετὲς" εἰς ὅρκον· καὶ ὁ διαβόλου, ὁ ἐκ χειρὸς λαμβάνων χαλκοῦς ὀμνύειν, καὶ ἀπόπυξον, καὶ ἄκουσας τί περὶ τῶν ὅρκων ὁ Χριστὸς ἐκεῖ διαλέγεται, φεῦξον καὶ ἀπόστηθι. τί οὖν ἐκεῖ περὶ ὅρκων φησίν; Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· σὺ δὲ ὄμνυε καὶ κολούσας ὀμνύειν, τοῦτον ὅρκον" ποίησον. ὡς τῆς ὑβρεως, ὡς τῆς βδελυρίας. τοῦ-

Παροιμ. ε. β.

Ματθ. ε. λδ.

τὸν γὰρ πταίσαντα, ὥσπερ αὖ εἴ τις τὸν νομοθέτην κωλύοιτο φοβεῖσθαι, αὐτὸν συμμαχεῖν ἡμέλησαν κελεύοι τοὺς τὸν σφαγέα. οὐχ οὕτω γένοιτο ἡμῖν δακρύων σφαζομένων ἀκούειν πάντας ἐν ταῖς ὁδοῖς, ὡς γένοιτο ἡμᾶς δακρύων καὶ φείδεσθαι, ἐπίδοιμι ἴδω πάντα πλησίον τῆς πραπέζης αὐτῆς ἐλθόντα, καὶ ταῖς χερσὶ θίγοντα, καὶ τὴν διαβολίαν ἀφαιμαγμον, καὶ ἀμυδρόταν. τοῦτο χρημάτων ἀμφισβάλλεις, εἰπέ μοι, καὶ ψυχῶν ἀφαιρεῖς; τί τοσοῦτον κερδαίνεις, ὅσον ζημιοῖς καὶ σαυτὸν *, καὶ πλησίον; εἰ μὴ πιστεύεις, ὅτι ἀληθῆς ἐστιν ὁ λόγος, μὴ ἐπαγάγῃς τὸν ὅρκον τοῦτον ἀνάγκην. εἰ δὲ οἶδας, ὅτι ψεύδεται, μὴ ἀναγκάσῃς ἐπιορκεῖν. ἀλλ' ἵνα πλεονεκτήσω, φησίν. ὅταν μὲν οὖν μὴ ὀρκίσῃς, τότε ἐκείνου δίκην πλεονεκτεῖν. νῦν μὲν γὰρ ἀναχωρήσας οἴκαδε, κατεσθίῃ διηνεκῶς τὸν τοῦ σπουδαίου, ταῦτα λογιζόμενος· ἆρα μὴ μάτην ὤρκωσα; ἆρα μὴ ἐπιώρκησεν; ἆρα μὴ ἐγὼ τῆς ἁμαρτίας ἐγκύριός εἰμι αὐτός; ἂν δὲ μὴ ὀρκώσῃς, ἀναχωρήσας οἴκαδε πολλὴν δίκην ἀπαμυδᾷ, βυσσοδομῶν τὰ Θεῷ καὶ λέγων, εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὃν κατέσχον ἐμαυτοῦ, καὶ οὐκ ὤρκωσα εἰκῇ σοῦ μάτην. οἰμωζέτω τὸ χρυσίον, ἀπολλύσθω τὰ χρήματα· ὥστε πλεονεκτεῖσθαι ἡμῖν τοῦτο συνέβησι μᾶλλον, ἢ μὴ παραβαίνειν τὸν νόμον, μηδὲ ἕτερόν σε ἀναγκάσαι τοῦτο ποιῆσαι. σύνοισθα μοι πάντα οὐκ ὤρκωσας, καὶ ἔρχεσαι σοι τοῦτο εἰς ἀπάμυδραν καὶ ἀπάκλησιν. πολλάκις γοῦν μάχης γενομένης ὑβριζόμενοι φέρομεν γυναῖκες, καὶ πρὸς τὸν ὑβρίζοντα λέγομεν, τί σοι ποιήσω; ὁ δεῖνά με κωλύει, ὁ πενθερός σου ὁ δεῖνα· ἐκεῖνός μου κατέχει τὰς χεῖρας· καὶ ἔρχεται τοῦτο ἡμῖν εἰς ἀπάμυδραν. οὕτω καὶ σὺ ἐπωμόσω μέλλων πάντα ὀρκίζειν, ὅτι ἔχεις σαυτὸν ἐκ κώλυσιν, καὶ ὑπὲρ πρὸς τὸν μέλλοντα ὀμνύναι· τί σοι ποιήσω; ὁ Θεὸς ἐκέλευσε μὴ ὀρκίζειν· ἐκεῖνός με κελεύει νῦν. ἔρχεται τοῦτο καὶ εἰς τιμωρίαν τοῦ παραβάντος, καὶ εἰς ἀσφάλειαν ἐμοῦ, καὶ εἰς φόβον τοῦ μέλλοντος ὀμνύναι. ὅταν γὰρ ἐκεῖνος ἴδῃ, ὅτι ὁρκώσας ἑτέρους οὕτω διεδύκησε, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς ὀμόσας πρεπόντως φοβηθήσεται. καὶ τοῦτο φθέγξῃ τὸ ῥῆμα, μὴ πολλῆς οἴκαδε ἀναχωρήσεις τῆς πλεονεξίας. ἀκούσεται τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς ἐντολαῖς, ἵνα καὶ σοῦ αὐτὸς ἀκούσῃ ἐν ταῖς βιβλοις. τοῦτο τὸ ῥῆμα ἐξαφήσεται αὖθις, καὶ παραστήσεταί σοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καὶ πολλὰς ἁμαρτίας ἀφαλύσεται. καὶ τοῦτο μὴ ὅτι τοῦ ὅρκου μείζον, ἀλλὰ καὶ ὅτι πάντων τῶν πραγμάτων λογιζώμεθα· καὶ ὅταν μέλλωμεν ὀμνύειν ἀφ' * Θεοῦ ἀγαθόν, εἶτα φέρει ζημίαν ἡμᾶς, μὴ τὴν ζημίαν τὴν ἐκ τοῦ πράγματος βλέπωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κέρδος, ὃ καρπωσόμεθα ἐκ τοῦ δίκαιον τοῦ Θεοῦ ποιῆσαι. οἵ τι λέγω· ὑβρισέ σέ τις; φέρε γυναῖκες. [οἵστις ἢ γυναῖκες,] ἀλλὰ μὴ τὴν ὕβριν σύνοισης μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ κελεύσαντος φέρειν, καὶ "οἵστις πράως. ἔδωκας ἐλεημοσύνην; μὴ τὴν δαπάνην σύνοει, ἀλλὰ [καὶ] τὴν πρόσοδον τὴν ἀπὸ τῆς δαπάνης. ἐζημιώθης χρήματα; βυσσοδόμησον, καὶ μὴ τὴν ὀδύνην τὴν ἀπὸ τῆς ζημίας ἴδῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κέρδος τὸ ἀπὸ τῆς βυσσοδομίας. ἀλλ' οὕτως ἑαυτὸν ῥυθμίζωμεν, οὐδὲν ἡμᾶς λυπήσει τῶν ἐμπιπτόντων δεινῶν, ἀλλὰ καὶ κερδανοῦμεν ἀπὸ τῶν δοκούντων εἶναι λυπηρῶν· καὶ ζημία πλοῦτος, καὶ λύπη ἡδονὴ καὶ θάνατος σωτηρία, καὶ ὕβρεις τιμαὶ κρείσσονες, καὶ τὰ σαρκία πόρτα εἰς κέρδος ἡμῖν ἀποβήσεται, καὶ σκύβαλα πολλῆς ἀπολαυσόμεθα τῆς γαλήνης, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτυχόμεθα· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΦΗΜΙΣΘΕΙΣΗΣ "ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΡΧΟΝΤΑ ΠΡΑΙΔΑΣ,

καὶ πάντων τῶν φυγῆς βουλευομένων, καὶ τοῦ "κόμητος εἰσελθόντος εἰς τὸν ἐκκλησίαν καὶ παρακαλέσαντος, ταῦτα ἐλέχθη· καὶ περὶ τοῦ μὴ ὀμνύειν, καὶ εἰς τὸ ἀποστολικὸν ῥητόν, Παῦλος δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Λογ. ις'.

Φιλημ. α.

Τὸν

Τοι ἀρχοντα μὲν ἐπῆνεσα τῆς κηδεμονίας, ὅτι τὴν ὀρυσσομένην τὴν πόλιν ἰδὼν καὶ πάλαι σοι φυγῆς βουλευομένοις, εἰσιόντων προεκαλέσατό τε ὑμᾶς, καὶ εἰς χρηστὰς ἤγαγεν ἐλπίδας· ὑπὲρ ὑμῶν δὲ ἠχθέσθην καὶ ἠρυθρίασα, ὅτι τῆς ἔξωθεν εἰσιόντα προσκλήσεως μὴ σὺν πολλοῖς καὶ μακροῖς λόγοις ἐκείνοις. νυξὶ μέλαν ἀφεῖται μοι τὸν γλῶτ καὶ καταδύσαι, ὅτι ἥκουον αὐτὸ πρὸς ὑμᾶς ἀφαλεγομένου, καὶ τῶν μὴ πρόσω μυθευμάτων, τῶν ἀπιστοτάτων τὸν ἀκμιεῖν ταύτην καὶ ἄλογον δυλίαν. Ὃ γὰρ ὑμᾶς περὶ ἐκείνου διδάσκεσθαι ἔδει, ἀλλ' ὑμᾶς τοῖς ἀπίστοις ἅπασι γίνεσθαι διδασκάλους. Ὁ γὰρ δικαίζεσθαι πρὸς τοὺς ἀπίστους ὁ Παῦλος ἐπέτρεψε, σὺ δὲ διδασκάλων τῶν ἐξωθεν ἐδειθης μὴ τὸν τοσαύτην τῶν πατέρων προαίνεσιν καὶ δραπέτας καὶ μαστιγίας ἐνὸς πόλιν τοσαύτην ἀνατρέφεσαι καὶ εἰς φυγὴν ἐκβαλεῖν; ποίοις ὀφθαλμοῖς ἀνατολέψομεν λοιπὸν τοὺς ἀπίστους οὕτω φοβεροὺς ὄντας καὶ δυλοὺς; ποία γλῶττη πρὸς αὐτοὺς διαλεξόμεθα, καὶ πίσομεν θαρρεῖν ὑπὲρ τῶν ὀπτόντων δεινῶν, λαγωοὺ πάντος ἀλόντες διὰ τῆς ἀγωνίας ἠμύνθησαν ταύτης; καὶ τί πάθωμεν, φησιν; ἀδελφοὶ γὰρ ἐσμεν. δι' αὐτὸ μὴ δεῖν τοῦτο ὑπὲρ ἐκείνου θορυβεῖσθαι, ὅτι ἀδελφοὶ ἐσμεν, καὶ οὐκ ἄλογα. ἐκεῖνα ἀπὸ φόβων καὶ κτύπων ἅπαντα σοβεῖται (οὐ γὰρ ἔχει λογισμὸν δυνάμενον ἀπακρούσασθαι τὸν δίον) σὺ δὲ λόγῳ καὶ λογισμῷ τεθεμελίωσαι, πῶς εἰς τὸν ἐκείνου καταπίπτεις δυσμένειαν; εἰσῆλθέ τις, ἀπήλειπεν ἔφοδον γραπτῶν. μὴ θορυβηθῆς, ἀλλ' ἄφες αὐτὸν, κλῖνον τὰ γόνατα, καὶ οὕτω διασώθητι σεαυτὸν προσκάλεσον, γενάμενον πικρὸν, καὶ ἀπικρύσταται τὸ δεινόν. σὺ δὲ γραπτῶν ἔφοδον ἀκούσας οὐκ ἀληθῆ, καὶ τῆς ζωῆς ἀπορραγίσας ἐκπεδήσασαι τῆς προύσης· ὁ δὲ μακάριος Ἰωὴλ ἐκεῖνος ἐπαλλήλων ἀγγέλων ἐρχομένων καὶ τὰ δεινὰ ἀπαγγελλόντων ἀκούων, καὶ πρὸ τῶν τὸν ἀφορήτων τῶν παίδων ἀπώλειαν, οὐκ ἀνέμωξεν, οὐκ ἐξεβάλετο, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον ἐπετέπετο, καὶ βυθισθεὶς τῇ διανοίᾳ· τοῦτον καὶ σὺ μίμησαι, καὶ ὅταν ἐλθὼν ἡς ἀπαγγείλῃ, ὅτι γραπτὸν τὴν πόλιν ἐκύκλωσαν, καὶ ταῖς ὑσίαις ἁρπάζειν μέλλουσι, πρὸς σεαυτὸν διανάστηθι καὶ φύγε, καὶ εἶπε· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τὸν αἰῶνας. ἐκεῖνοι οὐκ ἐφόβησαν ἡ πῖερα τῶν γραμμάτων· σὲ καὶ ἡ ἀκοὴ μόνη πτοεῖ. καὶ τίνος ἂν εἴπωμεν ἄξιοι λόγου, οἱ καὶ θανάτου καταπολμᾶν καλυφθέντες, * ὑπὸ φήμης φθυδεῖς οὕτω πτοούμενοι; ὁ θορυβούμενος καὶ οὐκ ὄντα φόβοι ζωώσησι, καὶ ταραχὴν τὴν μὴ φαινομένην ἐπάγει· ὁ δὲ σὺ καταστάσει καὶ γαλήνη ψυχῆς ὢν καὶ ὅπου διαλύει *. οὐχ ὁρᾷς σὺν κυβερνήτας, ὅπου τῆς θαλάττης μαινομένης, νέφων ζωπυρουμένων, βροντῶν καταρρηγνυμένων, πνευμάτων ὀπὶ τὸ πλοίου θορυβουμένων, ὅτι τῆς οἰακοῦ αὐτοὶ κάθηνται χεῖρες θορύβου καὶ ταραχῆς, τῇ τέχνῃ τῇ ἑαυτῶν προσέχοντες, καὶ σκοπιῶντες, ὅπως ὅπου ὀπτόντα διασώσωσι; τούτοις καὶ σὺ μίμησαι, καὶ τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας ὀπτλαβόμενος, τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος, ἄστιτος μένε καὶ ἀπερίτρεπτος. Πᾶς, ὃς ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, Ματθ. ζ. κζ. φησὶ, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὸν οἶκον ὅπου τὴν ἄμμον· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, ἦλθον οἱ ποταμοὶ, ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέρρηξαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ κατέπεσε· καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. ὁρᾷς, ὅπου ἀνοίας ὄντος τὸ προκαταπίπτειν καὶ πρεσβεύεσθαι; μᾶλλον δὲ ἡμεῖς οὐδὲν τοῖς οἰκοῦσι ἐν ἡμῖν ἐσμεν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνου ἀθλιώτεροι κατεπέσομεν. ἐκείνου μὲν γὰρ ἡ οἰκία μὴ ποταμοὶς, μὴ δὲ κατενεχθῆναι οἴκοι, μὴ δὲ πρεσβεύσειν τοὺς ἀνέμοις κατέπεσεν· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἀνέμοις ἐκριζόντων, καὶ ποταμῶν πρόσρηξάντων, καὶ πνευμάτων προσβαλόντων, πρὸ τῆς πίστεως τῶν ἔργων ἀπὸ τῆς ἀκοῆς μόνης πρεσβεύσαμεν, καὶ πάντα, ἅπερ ἐφιλοσοφοῦμεν, ἐξεχέαμεν. ποιὸν οἰεσθε

οἴεσθε" μᾶ τὼ δξάνοιδν ἐ) νῶ; πῶς ἐγκαλύπτεσθαι; πῶς καταδύεσθαι; πῶς ἐρυθριᾶν; Εἰ μὴ πολλῷ ϖ̃λλά τῷ πατέρων ὑπὲς ἐμὲ ἀνάγκη, ἀλλ' ἀν" ἀνές ἐμι, ὑπὸ τῆς ἀθυμίας χειτωθεὶς τῆς ὅπὶ τῇ μικροψυχίᾳ τῇ ὑμετέρᾳ. Ἀλλ' οὐδὲ πῶ δεδιώηκα εἰς ἐμαυτὸν ἐπᾶμελθεῖν· ὕτω μοι χ̀ θυμὸς χ̀ ἀθυμία πολιορκεῖ τὸν ψυχήν. Τίς οὐκ ἂν" ἀγωνιάσειε, τίς οὐκ ἂν" δυχεραίνειεν, ὅταν μ̀ τοσαύτην διδασκαλίαν ἐλλιῶν δίνηται διδασκάλων εἰς ὃ ϖ̃λλαχηδῶναι χ̀ πιαθῶναι ἡμιαίως" σιεγκεῖν ϖ̃ πᾶ̃ὸντα φόβον; δῦξασθε τοίνυν δοθῶναι λόγον ὑπὲ ἀνοίξει τὸ σόματος" ἡμῖν, διωηθῶναί τι τὸν ἀθυμίαν ἡμᾶς ἐπιπλάξασθαι ϖ̃ῶτον, χ̀ μικρὸν ἀνασῶναι. χ̀ γὰ σφόδρα καπέδηκεν ἡμῶν τὸν ψυχὸν ὑπὸ τῆς ὑμετέρας μικροψυχίας αἰχμή. πολλὰ ϖ̃ρὸς διελέχθην ϖ̃ὸς τὸν ὑμετέραν ἀγάπην ϖ̃ὸς παρίδων τ̃ πσυταχόθεν ἡμῖν χειμάρων, ϖ̃ὸς φόβου χ̀ ἀθυμίας, ϖ̃ὸς πόθους χ̀ ὀδύνης, χ̀ ϖ̃ὸς τῆς δρεπσμὸς τῆς ϖ̃ὸς ϖ̃ᾶ οἰκίας τῶν ὀμυόντων πετομένης. Ἀπὸ τῶν πολλῶν δὴ τούτων μάλιστα πάντων ἐκεῖνα ϖ̃αμμνημονεύσατέ μοι ϖ̃ᾶ ϖ̃ὸς τῆς δρεπσμὸς Zach. 5. a. εἰρημένα τῆς πετομένης, χ̀ εἰς τὸν οἰκίαν τῶν ὀμυόντων καταλυούσης, καὶ ὅτι λίθους καὶ ϖ̃ᾶ ξύλα κατασκαπτούσης χ̀ δαπανώσης ἄπαντα. χ̀ μ̀ τοῦτο καὶκεῖνο φυλάττετε, ὅτι τῆς ἐσχάτης αἰτίας ὄντι βδελύγελιον" λαμβάνοντας ὀμυῶναι, καὶ ϖ̃ νόμον ϖ̃ κωλύοντα ὀμυῶναι, τοῦτον ὅρκον ποιεῖσθαι· καὶ ὅτι βέλτιον ζημιοῦσθαι χρήματα, ἢ τοὺς πλησίον ὅρκον" ἐπάγειν· ὅτι ἰσημὶ τοῦτο εἰς ϖ̃ Θεὸν χ̀ τιμή. ὅταν γὰ εἴπῃς ϖ̃ Θεῷ, ὅτι δίκαι σὲ ὐχ ὡρκωσα τὸν δεῖνα ϖ̃ κεκλοφότα χ̀ κακουργήσαντα, ἀντὶ ϖ̃ᾶ τούτης σοι τῆς τιμῆς πολλῶν χ̀ χ̀ ϖ̃ παράπτα αἰῶνα, χ̀ μ̀ ϖ̃ᾶ τα ἀποδώσει τὸν ἀμειβόν. Ταῦτα χ̀ ϖ̃ὸς ἑτέρους λέγετε, χ̀ αὖθις ϖ̃αφυλάττετε. οἶδα ὅτι σὺ ϖ̃ᾶ ϖ̃ῦτα βλαβέσι γνώμῃ, χ̀ πᾶσαν ποιήσει συνήθειαν ἀπορῆσθαι· ἀλλὰ ὃ ζητεῖσθαι οὐ τοῦτο ἐστιν, ἵνα σὺ ϖ̃ᾶ ϖ̃ῦτα φιλοσοφῆσθε μόνον, ἀλλ' ἵνα χ̀ ἔξω τοῦ βλάβους ϖ̃ᾶ ϖ̃ῦτα λαβόντες ἀπέλθωμεν, ὅπου μάλιστα αὐτῆς δεόμεθα. χ̀ γὰ ϖ̃ ὑδρωπιῶντες οὐ ϖ̃λλὰ τοῦ χρυσίου μόνον ἔχουσι πεπλησμένα ϖ̃ᾶ ἀγγεῖα, οἶκοι δ' ἀπελθόντες κενοῦσιν· ἀλλ' ἐκεῖ" μάλιστα αὐ ϖ̃ᾶ μ̀ ἀσφαλείας ἀπτόμενα, ὥστε μὴ ϖ̃ρότερα ϖ̃ᾶσθαι καὶ μάταιον ἡγεῖσθαι ϖ̃ πόνον. τοῦτο καὶ ἡμᾶς μιμησώμεθα· καὶ οἶκοι ἡμιόμβροι τηρῶμεν μ̀ ἀκριβείας τὰ εἰρημένα. ὡς ἐὰν σὺ ϖ̃ᾶ ϖ̃ῦτα ᾖ "ὥτε πεπλησμένοι," οἶκοι δ' ἀναχωρῆτε κενοὶ, ϖ̃ᾶ ἀγγεῖα τῆς ϖ̃αιδείας ὑμῶν ἔρημα τῆς ἀκροάσεως ἔχοντες, οὐδὲν ἔσται σὺ τῆς σὺ ϖ̃ῦ πληρώσεως ὑμῖν ὄφελος. μή μοι δείξῃς σὺ τῇ παλαίστρᾳ ϖ̃ ἀθλητὴν, ἀλλὰ σὺ ϖ̃ σκάμματι· μή μοι * τὸν βλάβειαν χ̀ ϖ̃ καιρὸν τῆς ἀκροάσεως, ἀλλὰ χ̀ ϖ̃ καιρὸν τῆς ϖ̃ᾶξεως. ἐπαινεῖς ϖ̃ᾶ λεγόμενα νῦν, ὅταν" ἔλθῃς ὁμόσας, πάντων αὐτῶν ἀναμνησθῆναι τότε. ἀν" ϖ̃αχέως τοῦτον κατορθώσητε ϖ̃ νόμον, χ̀ ἐφ' ἕτερα μείζονα τὸν διδασκαλίαν" ϖ̃ᾶξόμεθα. ἰδοὺ δεύτερον ἔτος ἔχω τοῦτο ϖ̃αλεγόμενος ϖ̃ὸς τὸν ὑμετέραν ἀγάπην, χ̀ οὐδὲ ἑκατὸν σίγλους τῶν γραφῶν ὑμῖν δέξηκησαθαι ἴσχυσα. Ὃ δ' αἴτιον, ὅτι ϖ̃ῤ' ἡμῶν δέεσθε μανθάνειν, ἅπερ οἴκοθεν χ̀ ϖ̃ῤ' ἑαυτῶν δυνάσθε κατορθοῦν, χ̀ ὃ πλέον ἡμῖν τῆς ϖ̃αιδέσεως εἰς ϖ̃ ἡδικώτερον ἀναλίσκε) λόγον. Ταῦτα δ' οὐκ ἐγκλῶ ὕτω γίνεσθαι, ἀλλὰ τ̃ μὴ τῶν ἔξωθεν ἐπιμελείαν οἴκοθεν ὑμᾶς καὶ ϖ̃ῤ' ἑαυτῶν παιδεύεσθαι· τῶν γραφῶν δ' ϖ̃ᾶ νήματα καὶ ϖ̃ᾶς δωρεὰς ἡμῖν ὑπιτέπειν. Εἰ δ' καὶ ἐγκλῶ καὶ ϖ̃ῤ' ἡμῶν ὑμᾶς ἀκούσαι, πλέον μιᾶς ἡμέρας οὐκ ἴσχ. οὐδὲ γὰ ποικίλον τι καὶ δυσεύρετόν ἐστι ϖ̃ λεγόμενον, οὐδὲ κατασκληᾶς διόμβυσι λίνος. ὅταν γὰ ὁ Θεὸς ἀποφαίνῃ), "σοφισμοὶ οὐκ ἔστι καιρός. ὁ Θεὸς εἶπε, μὴ ὀμόσῃς· μὴ ἀπαίτει με λοιπὸν βλάβας. νόμος ὅτι βασιλικός. ὁ θεὶς αὐτὸν οἶδε ϖ̃ λόγον τῶ νόμου. Εἰ μὲν συμφέρει νῶ, οὐκ ἂν" ἐκώλυσεν, οὐκ ἂν" ἀπηγόρευσε. βασιλεὺς εἰσφέρει νόμους, καὶ ὐχ ἅπαντας συμφερόντως πολλάκις (ἄνθρωποι γὰ εἰσι, καὶ οὐκ ἂν" δύναιντο ϖ̃ χρήσιμον ὕτως βλέπειν, ὥσπερ ὁ Θεός) ἀλλ' ὅμως ὕτω πιστεύομεν. καὶ γεωργὸς ἀγώμεθα, καὶ ϖ̃αιδοτρίβης ποιώμεθα, καὶ οἰκέτας ὠνεῖσθαι μέλλωμεν,

καὶ ϖ̃

καὶ οἰκίας, καὶ ἀγρούς, καὶ ὁποιωοῦν ἕτερον ποιῇ, οὐκ οἰκεία γνώμῃ ταῦτα προΐεμαι, ἀλλ' ὅπως ἂν ὀφθῶσι διαπέμπω. καὶ τὰ ἡμέτερα διαθεὶς κτῆ γνώμῃ τῇ ἡμετέρᾳ οὐκ ἐσμὲν κύριοι καθόλου, ἀλλὰ πολλαχοῦ ταῖς ἐκείνων δουλούμεθα γνώμαις· καὶ ποιοῦμεν ἃ προστάττει ὁ δεσπότης ἐκείνοις, ἄκουσι καὶ ἀέκοντοι χρώμενοι. εἶτα τοῖς μὲν τῶν ἀνθρώπων νόμοις τοσαύτῃ ἀποτεμόμεθα * ἡμῖν, τοῦ δὲ τοῦ Θεοῦ νόμους οὕτω καταπατήσαμεν, εἰπέ μοι; καὶ ποίας ταύτας συγγνώμης, ἢ ἀπολογίας ἄξια; εἶπε, μὴ ὀμόσῃς. μὴ ἀντιμοθετήσῃς αὐτῷ διὰ τὸ παράγματος, ἵνα μὴ ἀσφαλείας ἄπαντα καὶ ποινῆς καὶ λέγῃς. * ἡμῖν, τοῦ δὲ τοῦ Θεοῦ νόμους οὕτω καταπατήσαμεν, εἰπέ μοι; καὶ ποίας ταύτας συγγνώμης, ἢ ἀπολογίας ἄξια; εἶπε, μὴ ὀμόσῃς. μὴ ἀντιμοθετήσῃς αὐτῷ διὰ τὸ παράγματος, ἵνα μὴ ἀσφαλείας ἄπαντα καὶ ποινῆς καὶ λέγῃς.

Ἀλλὰ δεῖ μοι τούτων ἄλλης. Φέρε δή, μίαν ῥῆσιν ἐκ τῶν σημερον ἀναγνωσθέντων προσθέντες ὑμῖν, καταπαύσωμεν τὸν λόγον. Παῦλος δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ, φησὶ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός. μέγας ὁ τοῦ Παύλου χρηματισμός· οὐκ ἀρχὴν καὶ πηγὴν ἔσομα, ἀλλὰ δεσμὰ καὶ ἄλυσιν. ἀληθῶς μέγας. καίτοι πολλὰ αὐτὸν ἕτερα λαμπρὰ ἐποίει, ὃ εἰς οὐρανοὺς ἁρπαγῆναι τρίτον, ὃ εἰς παράδεισον ἁπλῶς ἀχθῆναι, ὃ ἀκοῦσαι ἄρρητα ῥήματα· ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἔθηκεν, ἀλλ' αὐτὰ πάντων τιμιώτερα ἄλυσιν. αὕτη γὰρ αὐτὸν ἀπέφηνε φιλοσοφίας ἐπὶ πλεῖον καὶ λαμπρότερον. τί δήποτε; ὅτι ἐκεῖνα μὲν τῆς τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίας ἴδια κατορθώματα· ταῦτα δὲ τῆς καρτερίας τοῦ δούλου καὶ τῆς ἀταπεινοφροσύνης δείγματα. ἔθος δὲ τοῖς φιλοῦσιν ἐπὶ ἐκείνοις μᾶλλον φέρειν, ἐφ' οἷς ἂν πάσχωσιν ὑπὲρ τοῦ φιλουμένου, ἢ ἐφ' οἷς αὐτὸς ἐργάσηται πρὸς αὐτούς. οὐχ οὕτω βασιλεὺς ὀργίζεται (δῆλον δὲ), ὡς ἐκεῖνος ὅτι τοῖς δεσμοῖς ἐκαλλωπίζετο. καὶ μάλα εἰκότως. δεσμὸν μὲν γὰρ κόσμον μόνον φέρει τῇ στεφανωθείσῃ κεφαλῇ, ἡ δὲ ἄλυσις καὶ κόσμον πολλῷ μείζονα καὶ ἀσφάλειαν. ὁ στέφανος ὁ βασιλικὸς πολλάκις προσῴδυσε τὸν προκαθήμενον αὐτοῦ κεφαλίου, καὶ μυρίους ἐπισούλους ἐπεσπάσατο, καὶ εἰς τυραννίδος ὑπόθεσιν ἐκάλεσε. καὶ ὁ πολίμιος ἦν ὅτε, ὅτι ὑπεσφαλὴς ὁ κόσμος ἦν, ὡς χρύπτεσθαι αὐτὸν καὶ ἀποτίθεσθαι. ὁ γοῦν βασιλεὺς ὁ πολέμῳ τὸ σχῆμα ἀμείβοντες, οὕτως ἑαυτὸν τοῖς πολεμοῦσι ἀναμιγνύουσι. τοσαύτη ἡ περιουσία ἀπὸ τοῦ στεφάνου ἦν. ἡ δὲ ἄλυσις οὐδὲν τοιοῦτον προσῆκεν τοῖς ἔχουσιν· ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν. ὅταν γὰρ πόλεμος ἢ ἡ τοῦ δαίμονος καὶ ἀντιπαλαίσμασι δυνάμεις, προσοδυρόμενος αὐτὸν ὁ δεσμὸς ἀποκρούεται καὶ ἐκείνων ἐφόδους. καὶ τῶν μὲν ἀρετὴν τῶν ἔξωθεν πολλοὶ, οὐχ ἱκανὰ αὐτὰ ἄρχουσιν, ἀλλὰ καὶ ἱκανὰ αὐτὰ παραλυθῶσι τῆς ἀρετῆς, προφέρεσιν αὐτῆς τὸ ὄνομα, ὁ δεῖνα ὄντως ἀνδρεῖος, λέγοντες, ὁ δεῖνα δίκαιος ἀνὴρ· οὗτος δὲ διὰ παντὸς τούτων, Παῦλος δέσμιος, φησὶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ μάλα εἰκότως. ἐκεῖναι μὲν γὰρ αἱ ἀρεταὶ οὐ παντὸς εἰσὶ τῆς κτίσεως ψυχῆς ἀρετῆς· ἀπόδειξις (χρημάτων γάρ εἰσιν ὠνηταὶ, καὶ φίλων * κολακείας δίχα) αὕτη δὲ ἡ ἀρχὴ ἡ ἀπὸ τῶν δεσμῶν, τῆς κτίσεως ψυχῆς φιλοσοφίας ὅτι ἐνδεικτικὸν καὶ τοῦ θείου Χριστοῦ πόθου τιμιώτερον μείζονος. καὶ καθάπερ μὲν ἀπόδωσι ταχέως, αὕτη δὲ οὐκ ἔχει τὸν προδεξόμενον ἡ ἀρχή. ἰδοὺ γοῦν ὅσον ἐκείνου μείζονα τοῦτον ἐποίησε χρόνον, καὶ λαμπρότερον ὃ ὅσον ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ γέγονε τοῦτο. εἰ δ' ὑπάρχει μὲν ἀπόντες, ὅσοι γεγόνασιν ὑπὸ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, σεσιγήκασι, καὶ οὐδὲν ἐκ προσηγορίας εἰσὶ γνώριμοι τοῖς πολλοῖς· ὃ δὲ τοῦ δεσμίου τούτου ὄνομα, τοῦ μακαρίου Παύλου, πολὺ μὲν ἐνταῦθα, πολὺ δὲ ἐν τῇ βαρβάρων χώρᾳ, πολὺ δὲ παρὰ Σκύθαις καὶ Ἰνδοῖς, καὶ πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης ἐλθὸν τὰ πέρατα, ταύτης ἀνθρώπων τὴν προσηγορίαν ὑπερτέρα δύναται φύσις), Παύλου παντοῦ ἐν τοῖς ἀπόντων σώμασι προφερόμενον εἰσιτητέον καὶ πᾶσι θαυμαστὸν, εἰ ἐν γῇ καὶ θαλάττῃ, ὅσον καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς πολὺ τὸ ὄνομα Παύλου παρὰ τοῖς ἀγγέλοις, παρὰ τοῖς ἀρχαγγέλοις καὶ ταῖς ἄνω δυνάμεσι καὶ ὑπὲρ τούτων βασιλεῖ Θεῷ; καὶ πῶς παύσωμαι ἐκεῖνα, φησὶ, τὰ δεσμὰ, ὅθεν τοσαύτης ἠγχαὶ διεδόθη τιμῆς; οὐκ ἀπὸ σιδήρου κατεσκεύασε; ἀπὸ σιδήρου μὲν κατεσκεύασε, ἀλλὰ πολλῷ εἶχεν ἐπαινουμένην τὴν πνεύματος τιμῆς, ὅπερ δὴ καὶ Χριστὸν αὐτὰ προσέκειτο,

ωδε ἐκειτο. ὢ τῦ θαύματος. ⓐ δοῦλοι ἐδέθησαν, ὁ δεσπότης ἐσταυρώθη, καὶ ὁ κήρυγμα
καθ' ἑκάστην αὔξεται τὴν ἡμέραν· καὶ διὰ τοσαῦτα, δι' ὧν ἐνομίζετο κωλύεσθαι,
διὰ τούτων αὐτὸ ἔφθη· καὶ σταυρὸς καὶ δεσμὰ, ἅπερ ἐδόκει βδελυκτὰ εἶναι, ταῦτα νῦν σωτηρίας χ.βδλυ
σύμβολα γέγονε, καὶ παντὸς χρησίμου ὁ σταυρὸς ἀκριβέστερον νῦν, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν ματα
φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτὴν ταύτην καὶ τὴν ἐναντίωσιν. ἀλλ' ὁρᾷ τι καὶ ζήτημα ἐν- 5
τεῦθεν πικτόμενον ἡμῖν. καὶ προσέχητε, μετ' ἀκριβείας γὰρ ὁ "ζητούμενος ἐρῶ, καὶ τὴν λύσιν χ. ζητ
προθήσω. τί ποτ' οὖν ὅτι ὁ ζητούμενος; Εἰσελθὼν γὰρ ὁ Παῦλος ποτε πρὸς Ⓦ Φῆστον,
καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ, καὶ ἀπολογούμενος περὶ τῶν ἐγκλημάτων, ὧν ἐπήγαγον ⓐ Ἰουδαῖοι,
καὶ λέγων, πῶς εἶδε Ⓦ Ἰησοῦν, πῶς ἤκουσε τῆς μακαρίας ἐκείνης φωνῆς, πῶς διὰ πρω- 10
σώπου ἀνέβλεψε, πῶς ἔπεσε καὶ ἀνέστη, πῶς εἰσῆλθεν αἰχμάλωτος εἰς Δαμασκὸν χωρὶς δι- χ. διξ
σμῶν δεδεμένος, καὶ περὶ προφητῶν καὶ νόμου διαλεχθεὶς, καὶ "δείξας, ὅτι κἀκεῖνοι προφ-
Πραξ κς. ται ταῦτα ἀπήντων, εἶλε Ⓦ δικάζοντα, καὶ μεδὲν ἔπεισε πρὸς ἑαυτὸν μεταστῆναι. τοιαῦ-
ται γὰρ αἱ τῶν ἀλόγων ψυχαί. ἐπιφθὰν εἰς "κίνδυνον ἐμπέσωσιν, οὐκ ὄπως ἀπαλλαγῶσι χ. κινδ
τῶν κινδύνων, σχοπουσιν, ἀλλ' ὅπως σὺν ἐμβαλόντες θηρύσαντες, ἅπαντα πράξωσι· καθ- 15
άπερ οὖν καὶ τότε ἐγήρετο. Εἰσῆλθεν ἀπολογησόμενος, καὶ Ⓦ δικαστὴν λαβὼν ἀπῆει. καὶ
Πραξ. κς.κη. ταῦτα αὐτὸς ὁ δικαστὴς ἐμαρτύρησε λέγων· Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι. τοῦτο γὰρ
σημαίνει γενέσθαι ἐκεῖνο, καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦτον εἰσελθόντα πρὸς ὑμᾶς "ἀνεθαύμασε τὴν μεγαλο- χ. θαυμ
ψυχίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἡσυχίαν ἅπασαν καὶ ἐκ τῆς καταστάσεως ὑμῶν διδασκαλίαν λαβόν- 20
τα," ἀπελθόντα θαυμάσαι Ⓦ σύλλογον, ἐπαρθέντα δὲ Ζωσθένην, μαθεῖν καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν χ. ιακ
πραγμάτων, ὅσον δὲ μέσον ἐλλιμένων τε καὶ χειστιανῶν. ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, ὅτι ἐκεῖ-
νον ὁ Παῦλος, καθάπαξ εἶπεν, ὡς ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι, ἀπεκρίνατο ὁ Παῦ-
Πραξ. κς κθ. λος οὕτως· Εὐξαίμην δ' ἐγὼ καὶ ὡς ὀλίγῳ καὶ ὡς πολλῷ οὐ μόνον σὲ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς
ἀκούοντάς μου γενέσθαι χριστιανοὺς, αὐτὰ τὰ δεσμὰ τούτων. τί λέγεις, ὦ Παῦλε; ὅταν μὲν
Εφισ.δ.α. Ἐφεσίοις γράφῃς, λέγεις· Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Κυρίῳ ἀξίως περιπατῆσαι
C.Τιμ.C.β. ἀξίως τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε. καὶ ὅταν πρὸς Τιμόθεον γράφῃ· Ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι
Φιλημ.α. δεσμῶν, ὡς κακοῦργος. καὶ ὅταν πρὸς Φιλήμονα πάλιν, Παῦλος δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ὁ-
Πραξ.κη κ. ταν Ἰουδαίοις Ζωοδιδάσκῃ λέγεις· Ἕνεκεν τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην πε-
Φιλιπ. α.ιδ. ρίκειμαι. καὶ Φιλιππησίοις γράφων λέγεις, Ὥστε τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν πεποιθότας
τοῖς δεσμοῖς μου περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως Ⓦ λόγον λαλεῖν, πάντα ταῦτ' ἐστὶ τὴν ἅλυσιν
περιφέρειν, πάντα ταῦτ' ἐστὶ δεσμὰ περιβάλλειν, καὶ κηρύττειν ὅτι τῷ σταυρῷ· εἰς δι- 30
καστήριον ἦλθον, περιέδωκας τὴν φιλοσοφίαν, ὅτε μάλιστα παρρησιάζεσθαι ἔδει, καὶ τῷ
Πραξ. κη κθ. δικαστῇ λέγεις· Εὐξαίμην δ' ἂν γενέσθαι χριστιανὸν χωρὶς τῶν δεσμῶν τούτων. καὶ μὴν εἰ
καλὰ τὰ δεσμὰ, καὶ ὅτι καλὰ, ὥστε παρέχειν καὶ ἑτέροις θαρρεῖν εἰς Ⓦ λόγου τῆς θυσιαστικῆς
λέγειν (σὺ γὰρ αὐτὰ τοῦτο ἔφησεν εἰπών, ὅτι [ⓐ] πλείονες τῶν ἀδελφῶν πεποιθότες τοῖς δε-
Φιλιπ.α.ιδ. σμοῖς μου, Ⓦ λόγον ἐλαλεῖν ἀφόβως) τίνος ἕνεκεν ὅτι τοῦ δικαστοῦ οὐκ ἐγκαλλωπίζῃ τῷ
σταυρῷ, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ποιεῖς;

Ἆρα δοκεῖ ζήτημα εἶναι ὃ λεγόμενον; ἀλλὰ ζαχίσῃ ἐπάγω τὴν λύσιν. οὐ γὰρ ἐξ ἀγνοίας,
οὐδὲ διειλίας ὁ Παῦλος τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ἀπὸ σοφίας πολλῆς καὶ συνέσεως πνευματι- χ.π
κῆς. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. πρὸς ἔλλειψα διελέγετο καὶ ἄπιστον καὶ οὐκ εἰδότα τὰ ἡμέτερα.
α.Κορ.θ.κα. οὐκ ἐβούλετο ποιεῖν αὐτὸν ἀπὸ τῆς "φορτικῆς σαγαγεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἔλεγον, Ἑλληνίζουν 40 χ.φ
τοῖς Ἕλλησιν ὡς Ἕλλην, τοῦτο καὶ σὺ ταῦτα ἐποίησεν. αἱ ἀκούσῃ δεσμά, φησὶ, καὶ θλίψεις,
βυθέως ἀπεπήδα· οὐκ οἶδε τῶν δεσμῶν τὴν δύναμιν. γνώσῃ πιστὸς, γνῶσά-
Ματθ.θ. ις. Μαρκ C κα. σθω τοῦ κηρύγματος, καὶ τότε καὶ αὐτὸς ὑπισχνεῖται τοῖς δεσμοῖς τούτοις. ἤκουσα τοῦ δεσπότου
Λυκ.ε.λς. μὲν λέγοντος, ὅτι Οὐδεὶς ὑποβάλλει ὑποβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· ἐπεὶ

αἴρει

αἴρει ὃ πλήρωμα αὐτῆ, ϗ χεῖρες ὃ χάσμα τῆς. ὃσὲ βάλλυσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· ἐπεὶ ῥήγνυνται ⓐ ἀσκοί. ἡ ψυχὴ * τότε ἱμάτιόν ὃστι παλαιόν, ϗ ἀσκὸς παλαιός. οὐκ αἰσχύνεσθε τῇ πίστει· οὐκ αἰσχυνόμεθα τῇ τῦ πνεύματος χάριτι· ἀσθενής ὃστιν ἔτι ϗ γήινος· βιωτικὰ φρονεῖ, ϗ πρὸς τὴν κοσμικὴν φαντασίαν ἐστόμπται· δόξης ἐρᾷ τῆς πρὸ- 5 σης. αἳ οὐκ ἂν ὁμοιώσεν ὑδάτως ἀκούσῃ, ὃν ἡμόμφος χριστιανὸς ὑδάτως δεσμώτης ἡμήσε), ϗ ἄλυσιν ἀνεκτίσεται, αἰχμωλὶς ϗ ἐρυθριάσας ἀποπηδήσε) τῦ κηρύγματος. ὅθεν τῦτό φησιν, Ανθ᾽ ὧν δεσμοῖς τύτων· οὐκ ἀῶς τὰ δεσμὰ προσῆκτό μου (μὴ ἡμόιτο) ἀλλ᾽ ἐ- Πρᾶξ κς. κθ. κείνῃ τῇ ἀσθενείᾳ συγκαταβαίνων· ἐπεὶ ἀῶς ὕτως αὐτὰ φιλεῖ ϗ ἀσπάζεται, ὡς μυὶ φι- λόκοσμος τὰ χρυσία τὰ ἑαυτῆς. πόθεν τῦτο δῆλον; Χαίρω τὰ τοῖς παθήμασί μῦ, φησι, ϗ Κολασσ. α. κδ ἀντὶ ὧν πλήρω τὰ ὑστερήματα τῶν " θλίψεων τῦ Χριστῦ τὰ τῇ σαρκί μυ. καὶ πάλιν, Οτι Φιλιπ. α. κθ. ὑμῖν ἐχαρίσθη ἀπὸ τῦ Χριστῦ ὑ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτῦ πάσχειν. καὶ πάλιν, Ου μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν. Εἰ τοίνυν χαίρω καὶ καυχῶ- Ρωμ. ε. γ. μαι καὶ χάρισμα τὸ σῶμα καλεῖ, δῆλόν ὃτι διὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πρὸς Φη- σιν διαλεγόμενος τοῦτο ἔλεγεν. ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν εἰς δυάγκην ἐμπιτσών τῦ καυ- χήσασθαι, τῦτο αὐτὸ ἐσδείκνυται λέγων· Ηδίστα οὖν καυχήσομαί, φησιν, ἐν ταῖς ἀσθενείαις C. Kor. ιβ. ι. μυ, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις, ἵνα ἐπισκιρωσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ δυνά- μις τῦ Χριστῦ. Ε πάλιν, Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μυ καυχήσομαι. ϗ ἀναγκαῖ C. Kor. ια. λ. συγκρίνων ἑαυτὸν ἑτέροις, ϗ τὸν κῦ σύγκρισιν ὑπερέχειν ἡμῖν ἐσδεικνύμενος, ὑπωσί πως φη- σί· Διάκονοι Χριστῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ. Ε δεῖξαι βυλόμενος τὸν ὑπερογκὸν, ϗ χ ὅτι νεκροὺς ἀνέστησεν, ὃσὲ ὅτι δαίμονας ἀπήλασεν, ὃσὲ ὅλα λεπροὺς ἐκαθά- ρισεν, ϗ ὅτι ἄλλο τι τῶν τοιύτων ἐποίησεν, εἶπεν, " ἀνάγκη ὅτι τὰ μυεῖα ἔπαθε δυνατά. Εἰ πρὸς τοῦτο λέγω, ὅτι ὑπὲρ ἐγώ, ἐπήγαγε τῷ προοιμίῳ τὸ πλῆθος, ὅταν λέγων· Εν πλημαῖς ὑπερ- βαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ὑπὸ Ιουδαίων ἔλαβον, τρὶς ἐῤῥαβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναύαγησα, νυχθή- μερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα, ϗ τὰ λοιπὰ ἄπειπα. ὅταν πάντα ταῦτα καυχᾶται ἐν ταῖς θλί- ψεσιν ὁ Παῦλος, ϗ ἐγκαλλωπίζεται τῷ προσήματι μῦ ὑπερβολῆς. Ε μάλα εἰκότως. τοῦτο γάρ ὃστιν, ὃ μάλιστα τὴν δυνάμιν ἐσδείκνυ) τῦ Χριστῦ, ὅτι διὰ τοιύτων ἐχειρώτησαν ⓐ ἀπόστολοι, ὅθεν δεσμῶν ϗ θλίψεων ϗ μαστίγων ϗ τῶν ἐναντίων καὶ πάν. δύο γὰρ ταῦτα ὁ Χριστὸς ἐπηγγείλατο, θλίψιν ϗ λύσιν, πόνους ϗ σωφαίους, ἱδρῶτας καὶ ἀμοιβάς, χρησὰ καὶ λυπηρά. ἀναὰ τὰ μὲν λυπηρὰ κῦ ⓦ πρότερα " βίον ἔδωκε, τὰ ὃ χρησὰ εἰς ⓦ μέλλον- τα ἐπαμυδᾶτο, ὁμοῦ τι δείκνις, ὅτι οὐκ ἀπατᾷ τοὺς ἀνθρώπους, ϗ αὐτῶν τῶν δεινῶν τὸ φορτίον ἀνατείνεσθαι τῇ πάσει βυλόμενος. ὁ μὲν γὰρ ἀπατῶν τὰ χρησὰ προτείνεται πρότερον, ϗ " ὕτως ἐπάγει τὰ λυπηρά. οἷ' τι λέγω· ἀνδραποδισαί πολλάκις παιδία μικρὰ συλῶντες ϗ κλέπτοντες, ϗ πληγὰς δὲ μάστιγας, οὐδὲ " ἁπλῶς τι τῶν τοιύτων ὑπο- μένοντα, ἀλλὰ πλακοῦντας ϗ παγήματα ϗ ἕτερα τοιαῦτα, οἷς ἡ παιδικὴ χαίρει ἐθίζεται ἡλικία, προτείνουσιν, ἵνα τύτοις ἐκεῖνα διλεασάμενα ϗ τ᾽ ἐλευθερίαν αὐτῶν ἀποδόμενα εἰς χάδιον ἐμπέσῃ τ᾽ ἔσχατον. ϗ ὁρᾶτε ὃ ϗ ἰχθύων οἱ " θηρευταὶ ὕτω τὰ θηρεύομενα δελεάζουσι, τ᾽ ζωὴν ἐξαφιᾶσι ϗ καθ᾽ ἡδονὴν τοῖς ἁλισκομένοις ἅπ᾽ προτίθενται προτείνοντες, ϗ τ᾽ παγί- δα ταύτην προεκτείνοντες· ὥστε ἀπατᾶν μάλιστα ἔργον ἐστί, προτίθεται τὰ χρησὰ προ- τείνας, εἶτα ὕστερον ἐπάγει τὰ λυπηρά· " κηδομένων ὃ ϗ φροντίζοντων ὃ σωμάτων ἅπαι. οἱ τῶν πατέρες ἀπαιτοῦσι τοὺς ἀνδραποδισαῖς ποιῦσιν. ὅταν εἰς διδασκαλῖον ϗ παιδία πέμπωσι, παιδαγωγοὺς ἐφιστῶσι, πληγὰς ἀπειλῦσι, φόβον ὑπέρτερον ἔχοντες· ϗ ἐπειδὰν τ᾽ προτέρων ἡλικίαν ὕτως ἀγάγωσι, τότε τὸ ἔξει ἡδομένοις αὐτῶν τιμὰς ϗ δυνάστειας ϗ πρυφὴν ϗ ⓦ αὐτῶν πλοῦτον ἄπειρα ἐγχαρίζονται. ὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησεν. ὑ κῦ τοὺς ἀνδραποδισαῖς, ἀλλὰ

ἀλλὰ χῆ σὸν παῖδας σὸν κηδεμόνας, πρέπει εἰς τὰ λυπηρὰ σπένδειν, καθάπερ παιδαγωγοῖς καὶ διδασκάλοις τῇ προύσῃ θλίψει χαίρειν, ἵνα διὰ τούτων παιδευθέντες, σωφρονισθέντες, ἀτρεμοῦντες ἅπασαν ἐπιδειξάμενοι, φιλοσοφίαν ἅπασαν μαθόντες, εἶτα σὺν ἔξει ἡδόμενοι τὴν βασιλείαν τὴν ἐκείνων κληρονομήσωμεν. πρέπει δὲ ἐπιτηδείους κατασκευάσαι πρὸς τὴν οἰκονομίαν τὴν διδομένου πλούτου, καὶ τότε αὐτὸν ἐγχειρίζει ὁ θεὸς πλοῦτον. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐποίησεν, οὐ τοῦ πλούτου δόσις, ἀλλὰ κόλασις ἦν καὶ τιμωρία. καθάπερ γὰρ πᾶς ἀνόητος καὶ ἄσωτος ὁ πατρῷον κληρονομήσας ἀναδεξάμενος, τοῦτ' αὐτὸ τοῦτο καταχρημίζει, φέρεται οὐκ ἔχων ἀρκοῦσαι πρὸς τὴν τοῦ χρημάτων οἰκονομίαν· εἰ δὲ σώφρων καὶ μέτριος, εἰς δέον οἰκονομῶν τὰ πατρῷα, λαμπρότερος ταύτῃ δείκνυται γινόμενος· οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν ἀνάγκη συμβαίνειν. ἐπειδὴ ζώοις πνευματικοῖς διεξιόντα, ἐπειδὴ εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας καταστήσωμεν ὁ πάντες, τότε ἡμῖν ἐγχειρίζει πάντα, ἅπερ οὐκ ἔφερεν· νυνὶ δὲ καθάπερ παιδία μικρὰ παιδεύει μὲν διὰ κλήσεως καὶ διὰ μυθίας. καὶ τοῦτο μόνον δεῖ τὸ κέρδος ἀπὸ τῆς θλίψεως πρεπόντως λαβεῖν, ἀλλὰ δὲ ἕτερον οὐκ ἔλαττον τούτου. ὁ μὲν γὰρ πένης πτωχὸς, εἶτα μὴ τοῦ πτωχοῦ κόλασιν πρεσδοκῶν, οὐδὲ τῆς πτώσεως αἰσθάνεται πτωχῆς διὰ τοῦ προσδοκᾶν τὴν ἐπαγομένων δεινῶν· ὁ δὲ πένης ὢν ὁ λυπηρός, εἶτα μὴ ταῦτα μέλλων ἀπολαύσεσθαι χρηστῶν, καὶ τὴν πτῶσιν ἀφορᾷ δυσχερῆ διὰ τοῦ ἐλπίδα τὴν μελλόντων χρηστῶν. οὐ τοίνυν ἀσφαλείας ἔνεκεν μόνον τῆς ἡμετέρας, ἀλλὰ καὶ ἡδονῆς δὲ θαμυθίας πρέπει ἕταξεν εἶναι τὰ δεινά, ἵνα ταῖς ἐλπίσι τὴν μελλόντων χαυνιζόμενοι, μᾶλλον τὴν παρόντων λαβόντες ἀμάθησιν. καὶ τοῦτο αὖθις ὁ Παῦλος δηλῶν καὶ ἐμφαίνων ἔλεγε· 2. Κορ. δ. ιζ. Ὅτι τὸ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῖν κατ' ὑπερβολὴν [εἰς ὑπερβολὴν] αἰώνιον βάρος δόξης ἡμῖν κατεργάζεται, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. ἐλαφρὸν τὴν θλίψιν ἐκάλεσεν, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν τὴν θλῖψιν, ἀλλὰ διὰ τὴν προσδοκίαν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. καθάπερ γὰρ ὁ ἔμπορος οὐκ αἰσθάνεται τῆς κατὰ τὴν ναυτιλίαν ταλαιπωρίας τῇ τῶν φορτίων ἐλπίδι χαυνιζόμενος, καὶ ὁ πυκτεύων ἡδέως φέρει τὰ τραύματα τῆς κεφαλῆς πρὸς τὸν στέφανον ἀποβλέπων· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὰ ἐν τοῖς θείοις ἀτενίζοντες ἀγαθὰ, ὅσα δὴ ἐπιφέρηται θλῖψαι, πάντα ἡδέως οἴσομεν τῇ χρηστῇ τῶν μελλόντων ἐλπίδι ἀναθαρρύνοντες. ταύτην τοίνυν λαβόντες τὴν ῥῆσιν, ἀπέλθωμεν. εἰ γὰρ δὲ ψιλὴ καὶ βραχεῖα, ἀλλὰ πολλὴν ἔχει φιλοσοφίας διδασκαλίαν. ὁ μὲν οὖν πλοῦτος καὶ θλῖψις ἀρκοῦσαι ἔχει πρὸς κλῆσιν, ὁ δὲ πτωχὸς καὶ πολυτελεία μεγάλη σωφρονισμόν. ὅταν γὰρ δεῖ τῆς τραπέζης καταπαίζοντος ἀναμνησθῆς τῆς ῥήσεως ταύτης, ἀποπηδήσεις ταχέως τῆς μέθης δὲ τῆς ἀδηφαγίας, μαθὼν διὰ τῆς λέξεως ταύτης, ὅτι ἀγωνίοις ἡμᾶς εἶναι χρή, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐρεῖς· Παῦλος δὲ δεσμοῖς καὶ δεσμωτηρίοις, ἐγὼ δὲ μέθῃ καὶ πολυτελεῖ τραπέζῃ· καὶ ποίας τολμήσομεν συγγνώμης; τοῦτο καὶ γυναῖκα δυνατὸν ῥῆμα. αἱ γὰρ φιλόκοσμοι καὶ πολυτελεῖς καὶ χρυσίῳ πάντοθεν ἑαυτὰς καταδησάμεναι, τῆς ἀλύσεως ταύτης ἀναμνησθεῖσαι μισήσουσι, καὶ οἶδ' ὅτι καὶ βδελύξονται κόσμον ἐκεῖνον, καὶ πρὸς ταῦτα δραμοῦσαι τὰ δεσμά. ἐκεῖνα μὲν γὰρ πολλῶν κακῶν αἴτια γέγονε πολλάκις, καὶ μυρίους πολέμους εἰς τὸν οἶκον εἰσήγαγε, καὶ φθόνους καὶ βασκανίας καὶ μῖσος ἔτικτε· ταῦτα δὲ τῆς οἰκουμένης ταῖς ἁμαρτίαις ἔλυσε, καὶ δαίμονας ἐφόβησε, καὶ θλῖψιν ἐφυγάδευσε. μὴ τούτων οὖν δεσμωτηρίων ἀλγητέον, ἀλλὰ δεσμοφυλάκων ἐπεισι· μὴ τούτοις τὸ Ἀγρίππου ἐπισκάσατο· μὴ τούτων πολλοὺς μαθητὰς κατεσκεύασεν ὁ Παῦλος. διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε· 2. Τιμ. β. θ. Ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος. ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται. καθάπερ γὰρ οἰκίαν δῆσαι οὐ δυνατὸν, οὐδὲ συγκλεῖσαι τὸ οἰκεῖα, οὕτως οὐδὲ τὸ κηρύγματος ὁ λόγος. καὶ πολλῷ πλέον ὁ διδάσκαλος ἐδίδου, καὶ ὁ λόγος ἐπέτυπτο·

ἐκεῖνος

ἐκφνος ὃ δεσμωτήριον ᾄχει, καὶ ἡ διδασκαλία ᾠδερωδεῖσα πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης
ἔπεσχε.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ" καταπίπτωμεν ὅπῃ τοῖς ἀφνοῖς, ἀλλὰ μᾶλλον τότε δυνα-
τώτεροι γινώμεθα, ὅταν ἰσχυρότεροι. Η γὰρ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται. μὴ ἀλγῶ- Ρωμ. ε. γ.
μεν ὅπῃ ταῖς ἐπαγγελίαις συμφορεῖς, ἀλλ' ὲν ἅπασι βοηθεισῶμεν τῷ Θεῷ. δεύτερον
ἑβδομάδα τῆς ἡσυχίας πρόηλθομεν, ἀλλὰ μὴ τοῦτο σχοπῶμεν· οὐ γὰρ τοῦτο ἔστι προελθεῖν ἡ-
συχίαν, ἐὰν Ⓜ χρόνοι προέλθωμεν, ἀλλ' ἐὰν μὴ κατορθωμάτων προέλθωμεν. τοῦτο λο-
γισώμεθα, εἰ ἀσυνδιαφόρως γεγόναμεν, εἰ διορθώσαμεν τὰ τῶν ἡμετέρων ἐλαττωμάτων, εἰ
τὰ ἁμαρτήματα ἀπενεκάμεθα. ἕως ἅπασιν ἐρωτᾷ τὶς τὸν παραρχοντα, πόσας ἔχα-
στος ἑβδομάδας σπήσῃ; ὃ ἔστι ἀκουσαι λεγόντων, τὸν μὲν, ὅτι δύο, τὸν δὲ, ὅτι τρεῖς, τὸν δὲ,
ὅτι πάσας σπήσῃ θυσαν τὰς ἑβδομάδας. καὶ τί ὃ κέρδος, ἐὰν ἔρημοι τῶν κατορθωμάτων προ-
ελθωμεν τὸν ησυίαν; ἐαν ἔπεσς λέγη, ὅτι πᾶσαν σπήσῃ θυσα τὸν παραρχοντα, σὺ
εἰπὲ, ὅτι ἐμβρὸν εἶχον, καὶ κατελλάβην· ἕως εἶχον" καθηγορεῖν, καὶ ἐπαυσάμην· ἕως εἶ-
χον ὀμνύειν, καὶ" ἐπαυσα ὃ πονηρὸν ἕως. ὠφέλεις τοῖς ἐμπόροις, ἐὰν πολὺ μῆκος
πελάγους διαδραμώσιν, ἀλλ' ἐὰν μὴ φορτίων πλέωσι καὶ πολλῆς τῆς ἐμπορείας. ὠφέλεις
ὄφελος τῆς ησυίας ἡμῖν, ὃν προέλθωμεν αὐτὸν ἁπλῶς ἐ εἰκῇ καὶ μάτην, ἀν' τὸν τῶν
βρωμάτων ησυάσωμεν ησυίαν. προελθουσῶν τῶν παραρχοντα ἡμερῶν πρέπει καὶ ἡ ησυ-
ία· ἐὰν δὲ ἁμαρτημάτων ἀπεχώμεθα, καὶ τῆς ησυίας προελθούσης ταύτης ἐκεῖσε πάλιν
μένει, καὶ διωσεκὴς ἕξαι σοι τοῦτο δοθῆναι ἡμῖν ἡ ὠφέλεια, καὶ περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν οὐ
μικρὰς ἡμῖν σὺ ταῦτα ἀποδώσει ταῖς ἀμοιβάς. ὥσπερ γὰρ ὁ ζῶν σὺ ποτείᾳ, καὶ περὶ τῆς
γεύσεως κολάζεται, τῷ σιωπᾶν δὲ κεντούμενος· οὕτω καὶ ὁ πλουτῶν σὺ καταρθώμασι, ἐ περὶ
τῆς βασιλείας χαρᾶς μείζονος ἀπολαύσεται, χρηταῖς σπερεφόμενος ἐλπίσι. διὸ τοῦτο καὶ ὁ
Χριστὸς φησι· Πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς λαμβάνει. Ιωαν ις. κβ.
βραχὺ ὃ ῥῆμα, ἀλλὰ πολλὴν ἔχει διδαμυδίαν. τί ποτ' οὖν ἐστι, τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς
λαμβάνει; χρήματα ἐὰν ἔχῃς, πολλοὶ δυνανται σε λαβεῖν τὴν χαρὰν τὴν ἀπὸ τοῦ πλου-
τοῦ, καὶ κλέπτης διορύττων τοίχον, καὶ οἰκέτης" ὑφαιρούμενος [τὰ] ἐμπίπτοντα, καὶ βασιλεὺς
δημεύων, καὶ βάσκανος ἄνθρωπος ἐπηρεάζων. δυνατὸν ἐὰν ἔχῃς, πολλοὶ δυνάμενοι σε
λαβεῖν τὴν ἀπὸ ταύτης χαράν. ὅταν γὰρ διαλυθῇ τὰ τῆς ὑπαρχῆς," διαλύεται καὶ
τὰ τῆς ἡδονῆς. καὶ σὺ" ταύτῃ τῇ ἀρχῇ πολλὰ συμπίπτοντα ἀναγκαῖα ἔχοντα καὶ
φερεπίδας, ἐ ταῦτα τέμνεται σε τὴν θυμηδίαν. ἰσχυρὸν σώματος ἐὰν ἔχῃς, νόσος ἐπελθοῦσα
κατέλυσε τὴν ἀπὸ ταύτης χαράν. κάλλος ἐὰν ἔχῃς καὶ ὥραν, γῆρας ἐπελθὸν ἐμάρανε καὶ
ἀφεῖλε τὴν χαράν. πλουτίζῃς ἐὰν" ἀπολαύσῃς πολυτελοῦς, ἐσπέρας καταλαβούσης
κατελύθη ἐ ἡ τῆς ψυχῆς χαρά. ἕκαστον γὰρ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ἀνεπιρέαστον
ὄντι, ἐ μόνιμον ἡμῖν οὐκ ἰσχύει ἀναδεῖξαι τὴν ἡδονήν· καὶ ἡ ψυσέβεια, καὶ ἡ κατ' ψυχὴν ἀρετὴ
τέταρτον ἄπαν. ἐλεημοσυνῶν ἐὰν ποιήσῃς, οὐδεὶς ἀφελεῖν δύναται ὃ κατόρθωμα.
κἂν τραπέζας, κἂν βασιλεῖς, κἂν μυρίοι συκοφάνται, κἂν ὁπόσοι βουλεσι πονηρευσθαι ὁπλίζον-
ται, ὃ εἰς Ⓜ οὐρανὸν ἀποτεθὲν κτῆμα" ἀφελέσθαι οὐ δύνανται· ἀλλὰ μένει διωσεκὴς ἡ
χαρά. Εσκόρπισε γὰρ, ἔδωκε τοῖς πένησι· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς Ⓜ αἰῶνα. καὶ μάλα Ψαλμ. ρια.
εἰκότως. ἐν γὰρ τοῖς τῶν οὐρανῶν ἀποκειται ταμιείοις, ὅπου οὐ κλέπτης διορύττει, οὐ λῃστὴς
λαμβάνει, οὐ σὴς κατεσθίει. βυλὰς ἐὰν βύζῃ ζωοκτὶς καὶ σκτινεῖς, Ⓜ καρποὶ Ⓜ ἀπὸ τού-
των οὐδεὶς συλήσαι δυνήσεται. ἐ γὰρ ἐστὶ ὁ καρπὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐρρίζωται, πάσης ἐ-
πηρείας ἀπηλλαγμένος, καὶ μένων ἀχείρωτος. ἐὰν κακῶς παθὼν εὐεργετήσῃς, ἐὰν κακῶς
ἀκούσας φιλοσοφήσῃς, ἐὰν λοιδορηθεὶς εὐλογήσῃς, ταῦτα τὰ κατορθώματα μένει διηνεκῶς,
καὶ τ' ἐκ τούτων χαρὰν οὐδεὶς λαμβάνει· ἀλλ' ὁσάκις ἂν αὐτ" ἀναμνησθῇς, χαίρῃς, καὶ εὐφραίνῃ,

καὶ

καὶ πολλὴν χαρπώσασθαι τὴν εὐφροσύνην. ὅταν δὲ καὶ ὁ φεύγῃ ὅρκον ἐὰν καταβῶμεν, καὶ πίσωμεν τὴν γλῶτταν τὴν ἡμετέραν ἀπὸ παντὸς τοῦ ὀλεθρίου συνηθείας ἑαυτῆς, ὃ μὴ κατόρθωμα ἔσται ἐν βραχεῖ καιρῷ, ἡ δὲ εὐφροσύνη τὸ κατορθώματος διηνεκῶς καὶ ἀδιαλείπτως. λοιπὸν ὑμᾶς καὶ ἑτέρων διδασκάλους εἰς ἐμὲ ἐχρῆν καθηγεῖσθαι, καὶ φίλους τοὺς πλησίον, καὶ οἰκέτας τοὺς ξωνδούλους, καὶ νέους τοὺς ὁμηλίκας λαμβάνειν καὶ παιδεύειν καὶ σοφίζειν. ἆρα εἴ τις σοι ἔχρυσίον ἕνα καθ' ἕκαστον διορυχθὲν μάθον δῶδεκα προῖκα ἐπηγγείλατο, οὐ πᾶσαν ἂν ἐπέπιστο συνουσίαν, καὶ δι' ἡμέρας προσιόντα, πείθων, ὡς καλῶς; νῦν δὲ οὐχ ἕνα χρύσιον, οὐδὲ δέκα χρυσίους, οὐδὲ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίους, οὐδὲ μύρια ὁλόκληρα ἐπαγγέλλεται σοι τῶν ποιῶν τούτων ἀμοιβὴν ὁ Θεός, ἀλλ' ὁ τοῦ κόσμου πάντος μείζονα ὄντα, τοῦτό σοι δίδωσι, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πρὸς τούτῳ. ποῖα δὲ τοῦτο; Ὃ * ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, φησί. τί τούτου μεῖζον ἂν εἴη εἰς τιμῆς λόγον καὶ ἀσφαλείας; ποία ἡμῖν ἀπολογία καὶ συγγνώμη μετὰ τοσαύτης ὑπεροχῆς τῆς τῶν πλησίον ἀμελοῦσι σωτηρίας; σὺ γὰρ ἂν ἰδὼν εἰς βάραθρον ἐμπεσεῖν ἕνα καταπεφωτισμένον τοφλὸν, χεῖρα ὀρέγεις, καὶ νομίζεις ἀξίαν εἶναι ἐπιτιμίαν ὁ τοσαῦτα ἀπολλύμενον ὁρῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν καταχρημνιζομένους πρὸς γαστέρα τοὺς ἀδήλους εἰς τὸν πόντον τῶν ὁρκων ξωνῆσαι, οὐδὲ ῥῆμα προσεῖπαι τολμᾷς. ἀλλ' εἶπας ἅπαξ, καὶ σὺ ἠκούσθη. σχολὴ εἰπὲ καὶ δὶς καὶ τρὶς καὶ τοσαυτάκις, ἕως ἂν πείσῃς. καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁ Θεὸς ἡμῖν διαλέγεται, καὶ σὺ ἀκούουσιν, καὶ ὅμως σὺ ἀφίσταται διαλεγόμενος. ταῦτην καὶ σὺ μίμησαι τὴν κηδεμονίαν πρὸς τοὺς πλησίον. διὰ τοῦτο μετ' ἀλλήλων ἐσμὲν, καὶ πόλεις οἰκοῦμεν, καὶ ἐκκλησίας ξωναγόμεθα, ἵνα τὰ ἀλλήλων βαρὴ βαστάζωμεν, ἵνα τὰ ἀλλήλων ἀμπτήματα διορθώμεθα. καθάπερ ἐργαστήριον οἰκοῦντες οἱ ἀδελφοὶ διαφόρως μὲν ἐμπορεύονται, πάντα δὲ εἰς τὸ κοινὸν ἀποφέρουσιν· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν. ἅπερ γὰρ ἕκαστος δυνάμενος ἀγαθὰ εἰσφέρειν τοῖς πλησίον, μὴ ὀκνείτω, μηδὲ αἰσχυνέσθω, ἀλλὰ γινέσθω πρόθυμος καὶ αὐτόδοσις τοιαύτη πνευματικὴ· ἵνα εἰς τὸ κοινὸν ἅπαντα καταθέμενοι, καὶ πλουτοῦντες πλοῦτοι, καὶ μέγαν ποιήσαντες τὸν θησαυρὸν, κοινῇ πάντες τύχωμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ Θεοδοσίου ἀποσταλέντας, Ἑλλέβιχον στρατηλάτην, καὶ Καισάριον μάγιστρον, καὶ εἰς τὴν τῶν πεπλημμεληκότων ἐξέτασιν διὰ τὴν τῶν αἰδριάντων καταστροφήν. Λογ. ιζ'.

Ψαλμ. ρμδ'. ΕΙς παντὸς τὸν ἐφάλματος πάντες καθ' ἡμέραν, Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος. καὶ γὰρ θαυμαστὰ καὶ παράδοξα γέγονε πράγματα. πολὺν [δὲ] ὁλόκληρον καὶ δῆμον τοσοῦτον καταποντίζεσθαι μέλλοντα καὶ κατορύττιον γίνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι τέλεον, ἀθρόον τὸ μιᾷ καιρῷ ῥοπῇ τῆς ναυαγίας * ἀπέλαβεν. θαυμαστήσωμεν τοίνυν, μὴ μόνον ὅτι τῷ χειμῶνι ἔλυσεν, ἀλλ' ὅτι τὸ γενέσθαι αὐτὸν συνεχώρησε· μὴ μόνον ὅτι τῆς ναυαγίας ἡμᾶς ἀπέλαβεν, ἀλλ' ὅλως καὶ πρὸς τοσαύτην ἀγωνίαν καταπεσεῖν ἀφῆκε, καὶ τῷ τῶν ἐχάτων ἡμῖν ὑποκρεμαμένων κίνδυνον. οὕτω καὶ Παῦλος ἐκέλευσεν τὸ πνεῦμα θυμιᾶσαι. ὅταν γὰρ εἴπῃ, [ὅτι] τὸ πνεῦμα θυμιᾶσαι τοῦτ' λέγει· μὴ μόνον τὸ τῆς λύσεως τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ καιροῦ τῶν δεινῶν. Τοῖς γὰρ ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. Ρωμ. η'. κθ'. θυμιᾶσαι αὐτὸν

αὐτῷ. Διὰ τὴν λύσιν τῶν πεπραγμένων, ἢ μὴ ὅπως λήψομαί ποτε τῶν πεπραγμένων. βύρσεις γὰρ ἐστίν μοι, ἐργαστήρια ἐστιν, εὐλάβεια πολλή. ὅτι τοίνυν τὴν ἀρχὴν ἡ χαλεπὴ τῶν κακῶν τούτων συνῆφθη πρᾶγμα, ἔλεγεν, οὐκ ὀλίγοι εἰσὶ χρεῶν διδασκαλίαι, ἀλλὰ χρεῶν εὐχαί. ἦν δὲ ἡ τοιαύτη, ὅτε ἐβουλόμην, λέγω· ὅτι τοῦ μάλιστα χρεὼν εὐχαί, ἢ τοὐναντίον· τοῦ μάλιστα χρεὼν δακρύων ἢ κατηφείας ἢ ψυχῆς πεπονημένης ἢ πολλῆς ἀσυνδέτου [ἢ πολλῆς ἀσφαλείας]. τότε μὲν γὰρ αὐτὴ τῶν ἐλπίδων ἡ φύσις ἡμᾶς ἐπαίρειν, ἢ σωφρονίζειν παρεσκεύαζε, καὶ τοὺς πλείονα ἤδη βεβιωκότας τοῦ ζῆν εὐλαβεῖσθαι· τοῦ δὲ ἀφαιρεθέντος τοῦ ζῆν, ἢ τοῦ νέους τελευτᾶν; δίκης μὲν γὰρ ῥᾳδιουργίαν ἐκκλίνωμεν, μὴ χαλεπώτερον ἡμῖν ἆθλα πάλιν ἐπιτίθωμεν· μὴ δὲ τοῦ ἀποθανεῖν ἕνεκα τοῦ μὴ ἀποθανεῖν ἐπιτηδεύωμεν, ὅτι ἀπέκτεινεν αὐτὸν, τότε ἐξεζήτουν αὐτὸν, ἢ ἐπέτρεφον καὶ ὠρθρίζον τοῖς θεοῖς. Διὰ τοῦτο καὶ Μωϋσῆς Ἰουδαίοις παρήνει λέγων· Φαγὼν δὲ πιὼν ἢ ἐμπλησθεὶς μνησθητι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. νῦν ὑμῖν ἡ δικαιοσύνη φανεῖται, ἀλλ' ὅτι τῆς βλαβείας ἐμπλήκτου τῆς αὐτῆς. τότε μὲν γὰρ πολλοὶ τῷ φόβῳ δὲ τῇ τῶν δεινῶν ἐπαγωγῇ τοῦ κινδύνου ὑμῶν ἐλεγίζοντο· νῦν δ' καθαρὸν ὑμῖν ἔσται ὃ κατόρθωμα, ἂν μείνητε τοῦ αὐτοῦ ἀγωνιστοὶ κινδύνου. ἐπεὶ δὲ παιδίον, ἕως μὲν ἂν ὑπὸ παιδαγωγοῦ τινος ἄγηται φοβερὸν, καὶ σωφρονῇ, καὶ μὴ βουλευτικὸς ζῇ, δοῦλον ἐστὶν (τῷ γὰρ τὸν παιδαγωγὸν φόβῳ τοῦ σωφρονίζειν τὸν νέον λογίζονται) πρότερον δ' ὅταν ἡ ἀποδημία τοῦ ἐκεῖσε ἀνάγκην ὅτι τῆς αὐτῆς μοχθηρίας, τότε ἢ τοῦ ὅτι τῆς πρεσβυτέρας ἡλικίας σωφρονίζειν αὐτὸν πρότερον λογίζονται· τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν. ὅτι τῆς αὐτῆς μοχθηρίας βλαβείας, ἵνα δὲ τῆς πρεσβυτέρας κινδύνου πολλῷ μᾶλλον ἐπαινοῦμεν τὸν θεὸν καρπωσώμεθα. μυρία προσδοκήσαιμεν δεινὰ, ἂν ὑπὸ ἀρχῆς ἁρπαγήσεσθαι πρότερον, τὰ οἰκήματα ἐμπρησθήσεσθαι μὴ τῶν οἰκετῶν, τοῦ πόλιν ἐκ μέσης ἁρπασθήσεσθαι τῆς οἰκουμένης, καὶ τὰ λείψανα αὐτῆς ἀπολεῖσθαι ἅπαντα, ἀρόδην αὐτῆς ὃ ἔδαφος δέξασθαι. ἀλλ' ἰδοὺ ταῦτα πρόδηλα ὅτι τῆς προσδοκίας ἔστι μείζον, καὶ εἰς ἔργον οὐκ ἐξῆλθε. καὶ ὑπὲρ τούτου μόνον ἐσμὲν ὑπόλογοι τοῦ θεοῦ, ὅτι τοσοῦτον κίνδυνον ἔλυσεν ὁ Θεὸς, ἀλλ' ὅτι καὶ μεγάλα ἡμᾶς ὠφέλησε, καὶ τοῦ πόλιν ἡμῖν ἐκόσμησε, καὶ διὰ τὸ πεπρασμοῦ τούτου καὶ τῆς συμφορᾶς δοκιμωτέρους ἐπράσατο. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ὅτι ὁ τοῦ βασιλέως ἀποσαλέντες ὅτι τοῦ τῶν γεγενημένων ἐξέτασιν ὁ Φοβερὸς οὗτος συνεκρότησεν δικαστήριον, καὶ πρῶτος ὅτι ταῖς ὑβρίσεσι τῶν τετολμημένων ἐκάλεσε, καὶ θανάτων διαφόρων προσδοκία πᾶσιν ἦν, τότε ὁ ταῖς ἀκροφρίαις τῶν ὁρῶν καταικισθέντες μετανοοῦντες τοῦ οἰκείου ἐπεδείξαντο φιλοσοφίαν. ἔτεσι γὰρ τοσούτοις ὑπὸ ταῖς αὐτῶν καλύβαις συγκεκλεισμένοι, οὐδενὸς προκαλέσαντος, οὐδενὸς συμβουλεύσαντος, ὅλῃ τοσοῦτον νέφος εἶδον τῇ πόλει προσιόν, καταλιπόντες αὐτῶν τὰ σπήλαια καὶ ταῖς σκηναῖς, πάντων συνέρρεον, καθάπερ πρὸς ἑορτὴν ἄγελαι προδρομοῦσιν· ἢ ἵνα ἰδίᾳ τοῦ πόλιν ἐοικυῖαν ἑορτῇ τότε, πομπαῖον τῶν ἀγλαϊσμάτων, καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως μόνον προκαλουμένων οὐδὲ ὀδυνωμένους, ἢ προσπᾶσαν ἐπιφορᾶς συμφορᾶς ἀγόντων. τίς γὰρ ἰδὼν ἐκείνους οὐκ ἂν κατιτέλαστον θανάτῳ; οὐκ ἂν ἐπιθυμήσας ζωῆς; ἢ τοῦτο ἦν μόνον ἴσον τὸ θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι ἢ τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῖς προσελθόντες, μὴ πρόρρησίας διελέξασθαι ἐπὶ τῶν ἐπιβουλῶν, καὶ τὸ αἷμα πρεσβεύοντο πάντες ἐκχεῖν, καὶ τοῦ κεφαλὰς ἀποθέσθαι, ὡς τοῦ ἀλόγου τῶν προσδοκωμένων ἐξαρπάσαι δεινῶν· καὶ οὐκ ἔφησαν ἀποχήσασθαι πρότερον, ἕως ἂν ἡ φεύσασα τῷ δήμῳ τῆς πόλεως ὁ δικάζοντες, ἢ κοινῇ μὴ τῶν καταδίκων προὶς βασιλέα πέμψωσι. θεοφιλὴς, φησὶν, ἐστὶν ὁ κρατῶν τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης, πιστὸς, ὃ βούσεσθαι ζῶν. ἡμεῖς δὲ αὖθις καταλλάξομεν πάντας· οὐκ ὀπτερέψομεν ὑμῖν, οὐδὲ συγχωρήσουσιν αἱμάξαι ξίφος, οὐδὲ ἀποτεμεῖν κεφαλήν. Εἰ δὲ μὴ ἀνάσχοιτε, ἢ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν ἀποθανούμεθα πρότερος. δεινὰ μὲν τὰ τετολμημένα, καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν· ἀλλ' οὐχ ὑπερβαί-

νει τὴν τῦ βασιλέως φιλανθρωπίαν ἡ τῶν γεγυμνασμένων ἀγωνία. λέγεται τις ἐξ αὐτῶν καὶ ἕτερον ῥῆμα γέμον φιλοσοφίας εἰπεῖν, ὅτι ὁ μὲν ἀνδριὰς ὁ κατενεχθεὶς ἀνέστησαν πάλιν, καὶ ὃ οἰκεῖον ἀπέλαβεν σχῆμα, καὶ ὁ γεγυμνασμένος διέφθαρται ἔχει παλίσσυτον· ὑμεῖς δὲ ἐν τῦ Θεοῦ τὴν εἰκόνα ἀποκτείνατε, πῶς δυνήσεσθε πάλιν ἀνακαλέσασθαι τὸ πεπλημμεληκότας; πῶς ἁρπάσαι τῦ ἀπολλυμένους, καὶ τὰς ψυχὰς ἐκ τῶν σωμάτων ἀποδύσαι; πολλὰ καὶ τοιαῦτα χρίσεως ἀνδρῶν διελέχθησαν. τίς οὖν ἀνεκπλαγείη, τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν φιλοσοφίαν τῶν ἀνδρῶν; εἰ γὰρ μία τῶν ὑπαθυμίων μήτηρ γυμνώσασα τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰς πολιὰς δείξασα, ἃ μέλλοντες δικάζειν κατακρούσαι ἐποίησεν ἀπὸ τῦ καθέδρας καὶ τῶν ἐξουσῶν ὅπου ἀφ' ἁπάντων τῆς αἱρέσεως εἰς τὸ δικαστήριον συνεισῆλθε, πάντες ἐξεπλάγημεν, πάντες ἐθαυμάσαμεν τὴν φιλοσοφίαν, τὴν μεγαλοψυχίαν· πῶς οὐχὶ μᾶλλον τύτοις ἐκπλήττεσθαι χρή; ἐκείνη μὲν γὰρ εἰ καὶ ἀπέθανεν ὑπὲρ τῦ παιδὸς, ἀλλὰ θαυμαστὸν (μεγάλη γὰρ ἡ τῆς φύσεως τυραννὶς, καὶ ἄμαχος ἡ τῶν ὠδίνων ἀνάγκη) ὅτι ἦν, ὃς οὐκ ἐλύπησεν, οὐδὲ ἔφρεψαν, μᾶλλον ἢ ὃς οὐκ εἶδον, ὧν ὐκ ἤκουσαν, οἷς οὐδὲ ποτὲ ζωὴ γέγονεν, ὃς ἀπὸ τῆς συμφορᾶς ἐγνώρισαν μόνης, ὅτας ἐφίλησαν, ὡς, εἰ δυνατὸν ἦν ψυχὰς, ἐλεῆσαι πάσας ὑπὲρ τῆς τύτων ἐλπιδωθείσης σωτηρίας. μὴ γάρ μοι τῦτο εἴπῃς, ὅτι οὐκ ἐσφάγησαν, οὐδὲ ἐξέχεαν τὸ αἷμα, ἀλλ' ὅτι τοσαύτη τοῖς τὰς δικάζοντας ἐχρήσαντο παῤῥησία, ὅση μόνοις οἶμαι τοῖς ἀπεγνωκόσι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς χρήσασθαι εἰκὸς ἦν, καὶ μετὰ τοιαύτης γνώμης ἀπὸ τῶν ὀρέων ὅτι τὸ δικαστήριον ἔδραμον. οὐδὲ γὰρ, εἰ μή τοῖς ἑαυτὸν τοῖς πᾶσαν προεσκυάσατο σφαγὴν, οὐκ ἂν ὅτας ἴσχυσαν τοῖς τὸν δικάζοντας ἐλυθρεῦτο μῆσαι τότε, καὶ τοσαύτην ὑπεδέξαντο μεγαλοψυχίαν. καὶ γὰρ δι' ἡμέρας τοῖς τῶν θυρῶν τὸ δικαστηρίου καθήμενοι, οὐκ ἀπαλλαγῆναι μέλλοντες ἐζήτησαν τὴν δημίων παρεσκυασμένοι. ποδαπῶν εἶσιν οἱ τὸν πίδακας αἱματοβεβλημένοι, καὶ βαθὺ γλήσιοι δικηκόται, καὶ ῥόπαλα τῇ δεξιᾷ φέροντες, οἱ τῶν ἔξωθεν φιλόσοφοι, τὰ κωνεῖα καταγέλαστα, οἱ τῶν ὑπτιαστικῶν ἀθλητῶν ἀλαζονικώτεροι, καὶ γαστρὸς ἕνεκεν πάντα ποιοῦντες; πάντες καταλιπόντες τότε τὴν πόλιν, πάντες ἀπεπήδησαν, εἰς τὰ σπήλαια ἀπεκρύβησαν· μόνοι δὲ οἱ τῶν ἔργων ἀληθῶς τὴν φιλοσοφίαν ὑπεδεκνύμενοι, καθάπερ σεσείσας δεσπότης τὴν πόλιν καταλιπόντος, ὕτως ἀδεῶς ἐπὶ τὰς ἀγορὰς ἐφάνησαν. οἱ μὲν τὰς πόλεις οἰκοῦντες τοῖς τὰ ὄρη καὶ τὰς ἐρημίας ἀπέστησαν, οἱ δὲ τὰς ἐρήμους πολῖται εἰς τὴν πόλιν εἰσῆλθοσαν, δεικνύντες τῶν ἔργων αὐτῶν, ὅπερ οὐ ταῖς ἐμπροσθεν ἡμέραις ὑ διέλιπον λέγοντες, ὅτι μὴ τὰς ἀρετὰς ζῶντα οὐδὲ κάμινος βλάψαι δυνήσεται). τοσοῦτόν ἐστι φιλοσοφία ψυχῆς, πάντων ὑψηλοτέρα γενομένη, καὶ τῶν χρειῶν, καὶ τῶν λυπηρῶν ἁπάντων. ὕτι γὰρ οὐ σκεύεσι κεκόσμηται, ὕτι ὑπὸ τύτων καταγέλλεται καὶ καταπέπωται· ἀλλὰ μᾶλλον ἅπαντων ἴση, τὴν οἰκείαν ἰσχὺν οὐδὲ δυνάμει ὑπεδέχετο. πόθεν γὰρ οὐκ ἤλεγξεν ἡ τῦ πλήθους κακοήθη δυσκολία; οἱ τὰ μὲν ὄντα πολιτευόμενοι πρὸς ἡμῖν, οἱ δὲ δυνατείαις ὄντες, οἱ πλούσιοι ἄφαντοι καταβεβλημένοι, οἱ πολλῷ μᾶλλον βασιλέα παῤῥησίαν ἔχοντες, τὰς οἰκίας ἀφέντες ἐρήμους ἅπαντες ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἐβουλεύοντο σωτηρίας. καὶ φιλία πᾶσα καὶ συγγένεια τότε ἠλέγχετο, καὶ ὃς πάλαι ἤδεσαν," κἀκ τῶν κατὰ τῆς συμφορᾶς τύτους ἀγαθοῦ ἐβούλοντο, καὶ ἀγαθοῦσθαι παῤ' ἐκείνων ἤθελον. οἱ μὲν ταῖς, ἀδελφοὶ πάντες, ἱματίου πλέον οὐδὲν ἔχοντες ὑπλοις, τὸ ἀγεννὲς βεβιωκότες, οὐδένες ἦσαν δεχοῦτες ἐμπορεύεσθαι, ὄρεσι καὶ πάσαις ὁμιλοῦντες, καθάπερ πρὶν λέοντες, μετὰ μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ φρονήματος, πάντων δεδοικότων καὶ κατανεηκότων, εἰς τὸ μέσον σφᾶς τὸ ἄφνω ἔλυσαν, οὐκ ἐν πολλαῖς ἡμέραις, ἀλλ' ἐν βραχεῖα καιροῦ ῥοπῇ. καὶ καθάπερ οἱ γυναῖοι τῶν ἀρτίων, οὐ συμπλακέντες τοῖς ἑαυτῶν, ἀλλὰ καὶ φανέντες ὑπὲρ τῆς παῤῥησίας μόνον, καὶ βοήσαντες τρέπει ἐν αὐτοπαλεῖ· ὕτω δὴ καὶ ὅτοι ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ κατέβησαν, καὶ διελέχθησαν, καὶ τὴν συμφο-

ρὰν

ρὰν ἔλυσαν, καὶ περὶ τὰ οἰκεῖα ἀνέβησαν καὶ καταγώγια. Τοῦτ' ἔστιν ἡ παρὰ τὸ Χριστοῦ τοῖς ἀνθρώποις Εἰσενεχθεῖσα φιλοσοφία. καὶ τί λέγω περὶ τῶν πλουτούντων, καὶ τῶν ἐν δυναστείαις ὄντων; ὅπου γὰρ αὐτοὶ μὲν δικάζειν λαβόντες ἐξουσίαν, μὲν καὶ δώματα διέποντες ἀρχαῖα, περὶ αὐτῶν τούτων παρακαλούμενοι τῶν μοναχῶν μὴ συγχώρησιν ποιήσασθαι τοὺς ψήφους, ἐδὲ ἔφησαν εἰ) κύριοι τὸ τέλος σφαλερὸν γὰρ εἰ) ὑπολήψεων, οὐχ ὑβρίζειν μόνον εἰς τὸ βασιλέα, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὑβρικότος λαβόντας πημονίας ἄφεσιν χωρίς. ἀλλ' ὅτοι πάντων ἐγένοντο κυριώτεροι, καὶ τῇ μεγαλοψυχίᾳ δὲ τῇ καρτερίᾳ περιστρέφοντες ἐδυσώπησαν, ὡὐκ ἐλάβοσι παρὰ τοῦ βασιλέως ἐξουσίαν, ταύτην ὑπιδείξασθαι· καὶ ἰσχύσαν τῶν ἐπιθυμιῶν μισθὸν φανερῶν πεῖσαι τοὺς δικάζοντας μὴ τὸν κατὰ δικάζοντα ἐξενεγκεῖν ψῆφον, ἀλλ' εἰς τὸν * βασιλέως γνώμην ἀναβεβήσθαι τὸ τέλος, καὶ ἐπὶ ἐσχάτου πεῖσαι ἐκείνους πρώτους δωρεᾶς συγχώρησιν τοῖς εἰς αὐτὸν ἡμαρτηκόσι, καὶ τῆς ἀποδημίας ἤπλουτο. ἀλλὰ διακάζοντες αἰδεσθέντες αὐτῶν τὴν φιλοσοφίαν, καὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ ἀπλανὲς φρόνημα, οὐ συνεχώρησαν ζημίαν λαβεῖν τὴν μακρὰν ταύτην ὁδόν, ἀλλ' ἡ φωνὰς αὐτῶν λαβεῖν μόνον ἐν τοῖς γράμμασιν, ἀπιέναι, καὶ βασιλέα δυσωπῆσαι ἄφεσιν τοῦ ὀργίλου ἅπασαν, ὃ δὴ καὶ προσδοκῶμεν ἔσεσθαι. καὶ γὰρ τῆς δίκης λεχθείσης εἰσελθόντες, πολλῆς ἐφθέγξατο φιλοσοφίας ῥήματα, καὶ δι' ὧν παρεκάλεσαν τὸν βασιλέα, καὶ τῆς χρίσεως ἀνέμνησαν, καὶ καὶ ἑαυτῶν ἔφασαν ἑστάναι κεφαλάς, εἰ μὴ τοῦτο γένοιτο. καὶ τοίνυν καὶ διακάζοντες διὰ γραμμῆς λαβόντες καὶ φωνὰς ἀπῆλθον, ὁ πάντως τιμῆς τοῦ λαμπροτέρου τὸν ἡμέτερον κοσμήσει πόλιν. καὶ νῦν τὰ ἐκείνων γενήσεται μὴ ὁ βασιλεύς, [ἀκούσεται γὰρ καὶ ἡ μεγάλη πόλις,] ἀκούσεται δὲ πᾶσα ἡ οἰκουμένη, ὅτι τοιούτοις τὸν τῶν Αντιοχέων πόλιν οἰκοῦσι μοναχοὶ, ὡς ἀποστολικὸν ὑπιδιξασθαι παρρησίαν· καὶ τῶν γραμμῆς ἀναγινωσκομένων ἐν τῷ γραπτῷ, πάντες αὐτῶν θαυμάσονται τὸν μεγαλοψυχίαν, πάντες τὸν πάλαι ἡμῶν μακαριοῦσι, καὶ τὸν ποιητὴν ἀποκρουσόμεθα δόξαν, καὶ Εἴσονται πάντες, ὡς τὰ γενόμενα, οὐ τῶν ἐνοικούντων τὴν πόλιν ἐστὶν, ἀλλ' ἀνθρώπων ξένων καὶ διαφθαρμένων, καὶ ὅτι ἱκανὴ τῆς πόλεως ἦν ἡ ἀπόδειξις ἡ τῶν μοναχῶν ἔσται μαρτυρία.

Μὴ τοίνυν ἀλυώμεν, ἀγαπητοὶ, ἀλλὰ χρηστὰς προσδοκῶμεν ἐλπίδας. Εἰ γὰρ ἡ πρὸς ἀνθρώπους παρρησία τοσοῦτον ἴσχυσε κωλῦσαι δεινὰ, ἡ πρὸς Θεὸν αὐτῶν παρρησία τί οὐκ ἐργάσεται; ταῦτα καὶ πρὸς ἐλλείψεις λέγωμεν, ὅταν τολμῶσιν ἐφ' ἡμᾶς φιλοσόφων ἡμῖν διαλέγεσθαι. ἀπὸ τῶν νῦν εὐδηλον, ὅτι καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι φυλαχθήσεται πρὸς ἐκείνους· ἀπὸ τούτων δῆλον, ὅτι καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι ἀληθῆ ἐστὶ πρὸς ἡμᾶς, τὰ περὶ Ἰωάννου, καὶ Παύλου, καὶ Πέτρου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ὅπερ γὰρ τῶν ἐκείνων εἰστήκει δι' ἐκείνων διεδέξατο, διὰ τοῦτο καὶ τὴν αὐτὴν παρρησίαν ἐπεδείξαντο· ὅπερ τοῖς αὐτοῖς νόμοις ἐτάφησαν, διὰ τοῦτο καὶ τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἐζήλωσαν. ὥστε ἡ χρεία γραμμάτων ἡμῖν οὐκ ἔστι τὸ διδάξαι τὸν ἀποστολικὸν ἀρετὸν, τῶν σωμάτων αὐτῶν βοώντων, καὶ τῶν μαθητῶν σὺν διδασκάλοις συνφώνων. οὐ χρεία λόγων ἡμῖν, ὡστε τὸ τελείων διδάξαι λῆρον, καὶ τὸν τῶν πρὸ αὐτοῦ φιλοσόφων μικροψυχίαν, τὴν σωμάτων αὐτῶν βοώντων τὸ νῦν καὶ τῶν σωτήρων, ὃς ἅπαντα τὰ πρὸ αὐτοῦ μῦθος καὶ σκιὴ καὶ ὑπόκρισις. οὐχ μοναχοὶ ἦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἱερεῖς τὸν αὐτὸν ὑπεδείξαντο μεγαλοψυχίαν, καὶ τὸν ἡμέτερον διετέλεσαν σωτηρίαν. καὶ ὁμοῦ εἰς τὸ γραπτὸν δόξαν ἅπαντα, πάντα δοῦναι τὸν ὑμετέρας ἀγάπης, καὶ αὐτὸς ἕτοιμος ὦν, εἰ μὴ πεῖσαι βασιλέα, ἀποθανεῖν· οὗτοι ἦ τὰ τοῦτα μείναντες, καὶ τὰ αὐτὰ τοῖς μοναχοῖς ὑπιδιξάμενοι, ταῖς οἰκείαις χερσὶ τὴν δικάζοντας κατέσχον, οὐκ ὑπερέπονται εἰσελθεῖν, πρὶν ἡ περὶ τέλους ἀποφήνασθαι τῆς δίκης. καὶ μέχρι ἐώρων ἀναβαίνοντας, πολλῇ τῇ παρρησίᾳ δὲ οὔπω πάλιν ἐκέλευσαν· ὅπερ ἦ εἴδοι ὑπιβαίνοντας, πο-

δῶν ἁλάμενοι ἢ γενάτων, ἢ χεῖρας καταφιλήσαντες, ἑκατέρωθεν τὸν ἀρετὸν μὴν ὑπερβολὴν ἐπεδείξαντο, τὸν τε ἐλθεῖν, τὸν τε ὑπεικέναι. ὅπου μὴν γὰρ οὐκ ἴσην ἅπασιν ἡ φρασύτητος ἡ παῤῥησία, ὃ καταφιλήσας γέγραπται, καὶ ποδῶν ἅψασθαι μᾶλλον ἔδειξε· πάλιν ὅπου τὰ χολερικὰ οὐκ ἰσῶ, οὐδὲ δουλοπρεπές τι, οὐδ' ἐξ ἀνελευθέρου γνώμης ἐλθεῖν, τὰ φλάσαντα ἐμβρύτιον αὐτῶν τὸν παῤῥησίαν. οὐ τοῦτα ἂν μόνον ἀπὸ τῆς περιεργασμοῦ τὰ καλὰ ἐκαρπωσάμεθα, ἀλλὰ καὶ πολλῷ σωφροσύνῃ, πολλῷ ὑπεικέναι· καὶ μυριάκις ἡμῖν ἡ πόλις ἐξαίφνης ἐλθεῖν. οὐκ ἂν τις αὐτὸν οὕτως εὐκόσμησεν, εἰ χρυσοῦς ἀνδριάντας ἀνέστησεν ὑπὲρ τὰ ἀγορᾶς, ὡς τὸν ὄντα λαμπρὸν καὶ σωφρονοῦντα, τὸν καλεῖν τὰ ἀρετὰς ἀνδριάντας τοῦ χρόνου λύειν, ἢ οἰκεῖον ὑπεδείξασα πλοῦτον. ἀλλὰ τὰ τοῦ τῆς βασιλέως λυπεῖ. ἀλλ' οὐδὲ εὐφρία μὴν οὕτω φορτικὰ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πολὺ τὸ κέρδος ἤνεγκε. τί γὰρ ἐπαχθὲς, εἰπέ μοι, τοῦ ἡμιόνων; ὅτι τὸν ὀρχήστραν ἀνέφερεν; ὅτι ἱππόδρομον ἔθεσεν ἐποίησεν; ὅτι τὰς τῆς ποινείας πύλας ἀπέκλεισε καὶ κατέχωσε; μηδὲ ἀνοιχθῆναι μὴν οὕτω εἴη ταῦτα ποτε. ἐντεῦθεν αἱ ῥίζαι τῆς ποινείας ἐβλάστησαν τῇ πόλει· ἐντεῦθεν ὁ ἦλος αὐτῆς ἀγαθὰ λοιτὰς εἰσιν, αὐτῶν φωνὰς τοῖς ὀρχουμένοις πωλοῦντες, καὶ τειχῶν ἐκολάσθη τὸν ἑαυτῶν περιποιοῦντες ἐκείνοις σωτηρίαν, πάντα ἄνω καὶ κάτω χιονῶντες. ἆρα ταῦτα ἀχάλκευς, ἀγαπητά; ἆρα ταῦτα μὴν οὕτω καὶ χαίρειν χρὴ καὶ ὠφελεῖσθαι καὶ χαρίζεσθαι ὁμολογεῖν τῷ βασιλῇ, ὅτι ἡ κόλασις αὐτὸν διόρθωσιν γέγονε, καὶ ἡ τιμωρία παιδαγωγία, καὶ ἡ ὀργὴ διδασκαλία. ἀλλ' ὅτι τὰ βαλανεῖα ἡμῖν ἀποκέκλεισται; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἀφορητον καὶ ἄχαρις ἐστὶν ἀβελτερον καὶ χαῦνον καὶ ἀλελυμένον βίον ζωῆς πρὸς τὸν φιλοσοφίαν ἀγαγεῖν. ἀλλ' ὅτι ὃ τῆς πόλεως ἀφεῖλεν ἀξίωμα, καὶ οὐκ ἔτι καλεῖσθαι μητρόπολιν αὐτὸν εἰάσιν; ἀλλὰ τί ποιῆσαι ἐχρῆν; ἐπαινέσαι τὰ γεγενημένα, καὶ χάριν ὁμολογῆσαι; καὶ τίς οὐκ ἂν αὐτὸν ἐμέμψατο, ὅτι οὔτε μᾶζον ἔπαινος ἐπεδείξατο τινα ἀναιδείας; οὐχ ὁρᾷς τοῦ πατέρας, ὅτι πολλὰ τοιαῦτα ποιοῦσιν εἰς τοὺς υἱοὺς τοὺς ἑαυτῶν; ἀποστρέφονται, καὶ πρεσβύτης εἶναι δοκοῦσι. τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς ἐποίησε, τοιαύτας ὑπερθεὶς τιμωρίας, αἳ βλάβην μὲν οὐδεμίαν ἔχουσι, πολλὴν δὲ φέρουσι τὴν διόρθωσιν. σύνοιδα τινα προσδοκήσαντα μὲν, καὶ τινα γέγονε, καὶ τότε μᾶλλον εἰσόμεθα τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν. ἀλγεῖς ὅτι τῆς πόλεως ἀξίωμα ἀφῄρηται; μάθε τί ποτέ ἐστι πόλεως ἀξίωμα, καὶ τότε εἴσῃ σαφῶς, ὅτι αἱ οἰκοῦντες αὐτὸ μὴ προδῶσιν, οὐδεὶς ἕτερος ἀφελέσθαι δυνήσεται ἀξίωμα πόλεως. οὐ τὸ μητρόπολιν εἶναι, οὐδὲ τὸ μέγεθος ἔχειν καὶ κάλλος οἰκοδομημάτων, οὐδὲ τὸ πολλοὺς κίονας καὶ στοὰς βαρείας καὶ προπύλαια, οὐδὲ τὸ περὶ τῶν ἄλλων ἀναγορεύεσθαι πόλεων, ἀλλ' ἡ τῶν ἐνοικούντων ἀρετὴ καὶ εὐσέβεια, τοῦτο καὶ ἀξίωμα καὶ κόσμος καὶ ἀσφάλεια πόλεως· ὡς ἂν μὴ τοῦτο ᾖ, πάντων ἐστὶν εὐτελέστερα, κἂν μυριάκις τὰ βασιλέων ἀπολαύῃ τιμῆς. βούλει μαθεῖν τῆς πόλεως σου τὸ ἀξίωμα; βούλει τὰ πατρῷα αὐτῆς εἰδέναι; ἐγὼ ταῦτα μὴ ἀκριβείας ἐρῶ· οὐχ ἵνα μάθῃς μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ζηλώσῃς. τί ποτ' οὖν ἐστὶ τῆς πρὸ ἡμῶν πόλεως τὸ ἀξίωμα; ἐλθέτω πρῶτον τὸ Ἀντιοχεία τοῦ μεγέθους καὶ πλήθους κατασκευὰς εἰσιόντος. τοῦτο γὰρ οὐδεμία τῶν νῦν τῶν οἰκουμένων ἔχει πόλεων, οὐδὲ αὐτὴ ἡ Ρωμύλου πόλις. ἀλλὰ τοῦτο πρὸς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην ἀντιβλέψαι δυνατόν, ἀλλὰ τὸ φιλόχριστον τὸ πρὸς Χριστὸν, ἀλλὰ τὴν παῤῥησίαν, ἀλλὰ τὴν ἀνδρείαν ἐκείνων. βούλει καὶ ἕτερον ἀκοῦσαι τῆς πόλεως ἀξίωμα καὶ ἐγκώμιον; λιμὸς ποτε χαλεπώτατος ἔμβλησε ἔσεσθαι, καὶ κατοικισθῶσι τὸ Ἀντιοχείᾳ ὤφθησαν, καθὼς ἐπορεύετο τις, πέμψαι πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικισθῶσας τὸ Ἱερουσαλήμ. ἰδοὺ καὶ δεύτερον ἀξίωμα, ἡ τὸ λιμῷ φιλοφροσύνη. οὐ ζωσέχλει αὐτοὺς ὁ καιρὸς, οὐδὲ ὀκνηροτέρους ἐποίησεν ἡ τῆς συμφορᾶς προσδοκία, ἀλλ' ὅτε πάντες τὰ ἑτέρων συλλέγειν, τότε ἐκεῖνοι τὰ ἑαυτῶν πρίεντο, οὐχὶ τοῖς πλουσίοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς πένησι καὶ πτωχοῖς. εἶδες πίστιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀγάπην πρὸς

εἰ

εἰ ℣ πλούσιον. βούλει ἢ ἕτερον μάθῃς ἀξίωμα τῆς πόλεως ταύτης; Κατῆλθόν τινες ἀπὸ Πράξ. π. α'
τῆς Ἰουδαίας εἰς Ἀντιόχειαν ἐπιτιθέντες τὸ κήρυγμα, καὶ Ἰουδαϊκὰς ''προστάγματα παρατηροῦντες. οὐκ ἐνέγκαν στῆναι τὸν χειροτονίαν ἐκείνοι, οὐδὲ ἡσύχασαν· ἀλλὰ ζηλωτὴς γενόμενος ὁ ἀκλησίαστος, εἰς Ἱεροσόλυμα ἔπεμψαν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν, καὶ παρεκβάσεις τοὺς ἀποστόλους καθαρὰ δόγματα, πάσης Ἰουδαϊκῆς ἀπηλλαγμένα ἀθετείας, πόντα χοῦ ἁγίου πνεύματος τῆς οἰκουμένης. τοῦτο πόλεως ἀξίωμα, τοῦτο περιβόλαιον, τοῦτο μηδεμία πόλις αὐτῇ ποιεῖ, οὐκ ἐν τῇ γῇ, ἀλλ' ἐν τῷ οὐρανῷ· ὡς αἱ γε ἄλλαι πᾶσαι πρὸς φθαρτά τε καὶ ὑπόκεινται καὶ τῷ πρόσκαιρος βίῳ πολλάκις ἢ καὶ τῷ πρόσκαιρος βίου τέλος λαμβάνουσι, καθάπερ οὖν καὶ νῦν ἔλαβον. ἐμοὶ πόλις μὴ ἔχουσα πολίτας ἁγίους πάσης κώμης ἐστὶν ἀτιμοτέρα, καὶ ἀπηλαίου πόντου ἀτιμοτέρα. καὶ τί λέγω περὶ πόλεως; ἵνα γὰρ μάθῃς ἀκριβῶς, ὅτι ἡ ἀρετὴ μόνη κοσμεῖ τὸν οἰκοῦντα, τοῦτό σοι λέγω περὶ πόλεως, ἀλλ' ὁ πάσης πόλεως ἐστὶ σεμνότερον, ℣ τὸ Θεοῦ ναοὶ τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ εἰς μέσον εἰσήγαγον, τοῦτο ἀποδεῖξαι πειράσομαι. ἔστι γὰρ ὁ ναός, ἐν ᾧ θυσίαι καὶ θυσιαὶ καὶ λατρεῖαι, εἶθα τὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ τὰ χερουβὶμ, καὶ ἡ Διαθήκη, καὶ ἡ στάμνος ἡ χρυσῆ, τὰ μεγάλα σύμβολα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας τῆς περὶ ὅλον τὸν οἶκον, εἶθα χρησμοὶ ζωηροῖς λίθοις ἐνῆσαν ἐφέροντο, εἶθα προφῆται ἔνθους ἐλάμποντο, εἶθα οὐκ ἀνθρωπίνης τέχνης, ἀλλὰ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἡ διατύπωσις ἔργον ἐγένετο, εἶθα πολλῷ πλούτῳ ℣ τοῖχοι κατελάμποντο χρυσίῳ, καὶ πρὸς πᾶσαν εὐθυμολογίαν καὶ ὕλης πολυτέλεια καὶ τέχνης ἀκρίβεια ζωηλωθεῖσα μόνον οὐχὶ τοῦτο ἐβόησε τότε· μᾶλλον ἢ οὐ τέχνης ἀκρίβεια μόνον, ἀλλὰ καὶ Θεοῦ σοφία τῆς οἰκοδομῆς ζωεφάνταρον ἐκείνης. οὐ γὰρ οἴκῳ, οὐδὲ πρὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ πρὸ τοῦ Θεοῦ πάλαι μαθὼν ὁ Σολομὼν, καὶ τὸν συγγραφέα τῶν οὐρανῶν κατενόησε, οὕτως αὐτὸν διεχαράξε καὶ ἀνέστησεν. ἀλλ' ὅμως ὁ καλὸς ἐστὶ καὶ θαυμαστὸς ναὸς καὶ ἅγιος, τῶν χερωβὶμ αὐτῷ περιφερομένων, οὕτως ἠπιμόθη καὶ κατεφρονήθη καὶ γέγονε βέβηλος, ὡς πρός γε τῆς δηώσεως ἀπηλαίοι λῃστῶν καὶ ἀλλοδαποὶ ἀνδρῶν, καὶ ἀπηλαίου ὑάκινθος· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ταῦτα βαρβαρικῆς καὶ ἀκαθάρτοις καὶ βεβήλοις Ματθ. κα.
πρέπει διέταξε χερί. βούλει καὶ περὶ πόλεων τὸ αὐτὸ τοῦτο μαθεῖν; τί τῶν ἐν Σοδόμοις πό- Ιερ. ιζ. β.
λεων λαμπρότερον ἰδεῖν καὶ γὰρ οἰκίαι καὶ οἰκοδομήματα λαμπρὰ καὶ πύργοι περὶ αὐτοῖς ἦσαν, καὶ χώρα λιπαρὰ καὶ βύθιος καὶ τοῦ παραδείσου τοῦ θείου ἐφεστιοῦχα. ἀλλ' ἡ καλύπτουσα τὴν Ἀβραὰμ βυθὸς καὶ μικρὰ καὶ σεσηπυῖα καὶ ἀσφάλειαν ἔχουσα. ἀλλὰ πολέμου ποτὲ ἡμομένου βαρβαρικοῦ, ἐκεῖ μὲν πόλις ἐκείνη καὶ πυρὸς καταπίμπλαταί τε καὶ εἶναι ℣ βαρβαρικὸν, καὶ σὺν οἰκουμένῃ λαβοῦσα αἰχμαλώτους ἀπῆλθον· ℣ ἡ τῆς ἐρήμου πολίτιδος Ἀβραὰμ οὐκ ἐνέγκαν ἐπιλαθέσθαι. καὶ μάλα εἰκότως. τῆς γὰρ ἀπὸ τῆς πλήξεως καὶ τῶν τειχῶν ἀσφαλείας πολλῷ μείζονα εἶχε θυμὸν, τὴν βύθισιν. εἰ γὰρ σεισμὸς εἶ, πόλιν οὐκ ἔχεις ἐπὶ τῆς γῆς· τῆς πόλεως ἡμῶν τειχίτης καὶ δημιουργὸς ἐστιν ὁ Θεός. καὶ ἅπασαι λαβοῦσαι τὴν οἰκουμένην, ξένοι καὶ παρεπίδημοι πάσης ἐσμέν· εἰς ℣ ἀγαθὸν συγγράφηλθε, οὐκ πολιτευόμενα. μὴ καὶ τὰ παιδία τὰ μικρὰ, τῶν μεγάλων ἐπορφανίζοντες, καὶ μικρὰ θαυμάζωμεν· ἐν μέγεθος πόλεως, ἀλλ' ἀρετὴ ψυχῆς κόσμος ἐστὶ καὶ ἀσφάλεια. εἰ γὰρ ἀξίωμα ἐν νομίζῃς πόλεως, σκόπησον πόσοι πορισκόποι, πόσοι μαθηταὶ καὶ διεφθαρμένοι καὶ μυρίων γέμοντες κακῶν κοινωνοῦσί σοι τῆς ἀξίας ταύτης· καὶ καταφρόνησον ποτὲ τῆς τιμῆς ταύτης. ἀλλ' οὐκ ἐκείνη τοιαύτη. καὶ γὰρ ἀδύνατόν ἐστι δοῦναι μεταλεῖν ℣ μὴ πᾶσαν ἐπιδιξάμενον ἀρετήν. μὴ τοίνυν αὐτοκαταγνῶμεν· ἀλλὰ τότε ἀγαλλώμεθα, ὅταν ὁ ἀξίωμα ἡμῶν τῆς ψυχῆς ἀφέληταί τις, ὅταν ἀμπτήμεθα ἐργασώμεθα, ὅταν τῷ κοινῷ πάντων διαστῶμεν προσκρούσωμεν· ὡς τά γε νῦν ἡμόμεθα ἐν μέσῳ ἐστὶν ἀφελεῖν τὴν πόλιν, ἀλλ', ἐὰν πέφυκεν, καὶ ὠφελήσει τὰ μέγιστα. καὶ γὰρ [καὶ] χαμαιπετῶν ἔοικεν ἡμῖν ἡ πατρὶς ἀνέχεσθαι καὶ ἐλεύθερα καὶ σώ-

φεσιι. ὁ φόβος ὑπτιεχετέραν αὐτὴν καὶ σιμωτέραν ἐποίησε, καὶ τῶν μιαρῶν ἐκείνων τῶν τὰ γεγυμνωμένα τελμησάντων ἀπήλαξε. μὴ τοίνυν γυναικώδεις ἀριωμεν ἀριώνους. καὶ γὰρ ἤκουσα πολλῶν κατὰ τῆς ἀγορᾶς λεγόντων· ἰοὺ σοι, Ἀντιόχεια, τί σοι γέγονε; πῶς ἠτιμώθης; καὶ ἀκούσας καὶ πεπλασμένα τῆς παιδικῆς τῶν ζώων τὰ λεγόντων βλασφημίας. ἰοὺ γὰρ νῦν ζῶν λέγω σε, ἀλλ' ὅταν ἴδῃς ὀρχουμένους, μιμουμένους, ᾄδοντας, βλασφημοῦντας, ὀμνύοντας, ὑποπορνεύοντας, ψευδομένους, τότε ταύτην ὑπόλαβε τὴν ῥῆσιν· οὐαί σοι, πόλις, τί σοι γέγονεν; ἀνθ' ἑνὸς ἴδῃς τὴν ἀγορὰν ὀλίγους ἔχουσαν ἄνδρας ὑποκρεῖς καὶ σώφρονας καὶ μετρίους, μακάριζε τὴν πόλιν ἐκείνην. οὐδὲν γὰρ αὐτὴν ἡ ὀλιγότης βλάψαι ποτὲ δυνήσεται, ἀρετῆς περισούσης· ὥσπερ οὖν ὁ πλῆθος οὐδὲν ὠφελήσει ποτέ, κακίας ὄντος. Εἰ γὰρ ἦν ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Ισραὴλ, φησίν, ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, ὁ ἔγκατάλειμμα σωθήσεται. οὐδὲν μοι ὁ πλῆθος δυνήσεται, φησίν. ὅτου καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε· ἐπαλαίσασε πόλεις, ἀνδρῶν ὀλιγότητα, ἀνάξιαν ὁ μὴ ἔτι μὴ ἐξοπολίς. ἐπὶ τὴν Ιερουσαλὴμ πάλιν δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπαλαίσασε, ὅτου λέγων· Ιερουσαλήμ, Ιερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν. τί γάρ μοι τὸ πλῆθους ὄφελος, εἰπέ μοι, αἱ μὴ κακίας ἦ πολιτευόμενον; τοιοῦτον μὴν ὄν, καὶ βλάβος ἀπὸ τούτου ἔλυε. νῦν δὲ τὰ γεγυμνωμένα κακά τι ἄλλο εἰργάσατο; οὐχὶ ἡ ῥᾳθυμία καὶ ἡ ὀλιγωρία καὶ ἡ μαθηρία τῶν οἰκοιούντων; μήτι δὲ ἀξίωμα τὴν πόλιν ὠφέλησε; μήτι δὲ μέγεθος τῆς οἰκοδομῆς; μήτι δὲ μὴ ἐξοπολίν αὐτὴν ἔι); εἰ δὲ καὶ βασιλεὺς τῶν τῆς γῆς οὐδὲν, αὐτὸς τοῦτο ἀμαρτύσας, πρόεσι, ἀλλὰ πολλὰ σκῆπτα ἀφήρηται· πολλῷ μᾶλλον καὶ τὰ διαφυγὴν τῶν ἀπέλαυσεν οὐδὲν αὐτὸς δὲ ἀξίωμα τοῦτο πρόσεσι). οὐδὲν γὰρ ἡμᾶς ὠφελήσαι δυνήσει) τὴν ἡμέραν ἐκείνην, δὲ μὴ ἐξοπολίν οἰκεῖν, καὶ τοὰς ἔχουσαν βύρειας, καὶ τὰ ἄλλα ἀξιώματα τὰ τοιαῦτα. εἰ τί λέγω τὴν ἡμέραν ἐκείνην; εἰς γὰρ ⟨ΦΝ⟩ πρόσταβίον τί σε ὠφελήσαι δυνήσεται, δὲ μὴ ἐξοπολίν ἔι) σε τὴν πόλιν; ἆρα οἰκίδιον τις κακῶς ᾠκοδομημένον ἀπὸ τούτου διώρθωσεν; ἢ πρόσοδόν τινα ἔχει ἀπὸ τῆς ἀξίας ταύτης; ἢ ἀγυμίαν ἀπεκρύσατο; ἢ σώματος ἀῤῥωστίαν ἔλυσεν; ἢ κακίαν ψυχῆς ἀπέδετο; μὴ παίζωμεν, ἀγαπητοί, μηδὲ πρὸς τὰ τῶν πολλῶν ἀστοχάστως βλέπωμεν, ἀλλὰ μάθωμεν τί ποτέ ὄστι πόλεως ἀξίωμα, τί ποτέ ἐστι δ ποιοῦν πόλιν μὴ ἐξοπολίν.

Ταῦτα λέγω, προσδοκῶν πάλιν ἀπολήψεσθαι τὸ τοῦτο τὴν πόλιν δ ζῆμα, καὶ ἐπὶ τῆς οἰκείας φαντάσεσθαι πατρίδος (καὶ γὰρ φιλόθεος ὁ βασιλεὺς καὶ φιλόπολις) βούλομαι ὑμᾶς, εἰ καὶ ἀποδοθείη, μὴ μέγα ὑπὸ τούτου φρονῆσι, μηδὲ ἐγκαλλωπίζεσθαι, μηδὲ ἐκ τούτου τὴν πόλιν ἡμῖν σεμνύειν. ὅταν ἐθέλῃς τῆς πόλεως εἰπεῖν ἐγκώμιον, μή μοι τὴν Δάφνην εἴπῃς δ πρόαστον, μηδὲ δ πλῆθος δ μῆκος τῶν κυπαρίσσων, μηδὲ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, μηδὲ δ πολλοὺς τὴν πόλιν οἰκοῦντας θεοφόρους, μηδὲ δ μεγεθυτάτης ἐστερεᾶς ὑπὸ τῆς ἀγορᾶς περιέχεσθαι μῆκος ἀδείας πολλῆς, μηδὲ τῶν ὠνίων τὴν ἀφθονίαν· ταῦτα ἄπαντα ζῶντα, δ μέγεθος τοῦ πλήθους βιοῦντα· ἀλλ' ἐὰν ἔχῃς εἰπεῖν ἀρετήν, ὑπακοήν, ἐλεημοσύνην, πραότητας, [δικαιοσύνην,] σωφροσύνην, φιλοσοφίαν ψυχῆς, ἀπὸ τούτων κόσμει τὴν πόλιν. ταῦτα γὰρ τοῖς τὴν ἔρημον οἰκοῦσι πρόσοδος πάσης πόλεως λαμπροτέραν αὐτὴν ποιεῖ, καὶ πόλιν πάντων αὐτὴν ἐλευθέραν, δὲ μὴ πρὸ ταῦτα τοῖς ἐκείνης πολίταις. τοῦτο μὴ ὑπὲρ πόλεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἀνθρώπων ποιῶμεν. ἂν ἴδῃς ἀνθρώπους πολυπραγμονοῦντας, εἰς διέξοδον πολλὴν ἐκβεβηκότας, ὑπηλθε, καὶ τοῦτ' ἄλλοις ἐπιβαίνοντα τῶν μηκέτι τοῦ σώματος, μὴ θαυμάσῃς, ἕως ἂν αὐτὸν τὴν ψυχὴν καταμάθῃς. μὴ ἀπὸ τῆς ἐξωθεν διμορφίας, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ καὶ τὴν ἀνθρώπειαν κάλλους μακαρίζωμεν ἄπαντας. μικρὸς ἦν ὁ Δαβὶδ καὶ βραχὺς τὸ σῶμα· ἀλλ' ὅμως ὁ βραχὺς ἐκεῖνος καὶ μικρὸς καὶ τῶν ὅπλων γεγυμνωμένος ἅπαντων, γραπτὸ πεδον τοσοῦτον, καὶ ⟨ΦΝ⟩ βραχίονι ἐκεῖνον

πύργοι

πύργοι ἀπὸ μιᾶς κατιδόντος πληγῆς, οὐκ ἀνηρτήσας δόρυ, οὐ βέλος ἀφεὶς, οὐδὲ ξίφος γυμνώσας· ἀλλὰ μικρᾷ τῷ πνῷ ἐργασάμενος. Διὰ τοῦτο καί τις προφητεύων λέγει· Μὴ ἐπαισχύνεσθε ἄνδρα ἐν πλούτῳ αὐτοῦ, μηδὲ βδελύξῃ ἄνθρωπον ἐν ὁρισμοῖς αὐτοῦ. Μικρὰ Sηρ. ια. ε. γ.
ἐν τοῖς πλουσίοις ἡ μέλισσα, ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς γλυκασμοῦ ὁ καρπὸς αὐτῆς. τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς πολλαχοῦ
καὶ ἀνδρῶν λέγομεν, καὶ πρὸς ἀλλήλους φιλοσοφοῦμεν, καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχομεν διηνεκῶς
καὶ ὑπὲρ τῶν παρόντων, καὶ ὑπὲρ τῶν μελλόντων, καὶ προσκαλοῦμεν αὐλὴν καὶ σκηνὴν εἰς ἐκ-
τενείας ἀπάσης, ὥστε καὶ τοὺς δεσμώτας οἰκτείρειν, καὶ τοὺς εἰς τὴν ἀλλοτρίαν μετοικίζεσθαι
μέλλοντας, τοὺς μὲν ἀφελέσθαι, τοὺς δὲ ἐπισπάσασθαι. μήτε ἡμῶν εἰσι κακεῖνοι· μήτε ἡμῶν ἐκλυθω-
μάτης, μήτε ἡμῶν τὴν ἀνδρίαν ὑποστάς. προσκαλούμεθα τοίνυν Χν Φιλαν, θεσπέσιοι Θεοὶ, μήτε
ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπολέσασαι τὴν ἀγάπην. μὴ λεγέτω τις, τί δὲ μοι μέλει λοιπόν; ἀπαλλάγην
κινδύνου· ἀπολλύσθω ὁ πλησίον, διαφθαρήτω ἕτερος. μὴ προξενώμεν Χν Θεὸν διὰ τῆς
ὑπερορφίας ταύτης, ἀλλ' ὡς αὐλοὶ ὄντες τοῖς δεινοῖς, οὕτως ὀδυνώμεθα, ὕτω Χν Θεὸν μᾶλ-
λον οἰκτειρίας προσκαλώμεθα," Χν Παῦλος πληρῶν λέγων· Τοῖς δεσμίοις, ὡς συνδεδεμένοι· Ρωμ. ιβ. ιε.
τοῖς κακουχουμένοις, ὡς καὶ αὐλοὶ ὄντες" τὸ σῶμα· κλαίοντες μετὰ κλαιόντων· τοῖς ταπεινοῖς
συναπαγόμενοι. τοῦτο καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ὠφελήσει τὰ μέγιστα. οὐδὲν γὰρ οὕτω Χν Θεὸν ἐυ-
φραίνει ἐλεῶντα, ὡς τὸ μετὰ πολλῆς προθυμίας ἀλγεῖν ὑπὲρ τῶν μελλόντων τῶν ἡμετέρων.
προσκαλώμεθα τοίνυν αὐλοὶ κιθάρᾳ καὶ ὑπὲρ τῶν παρόντων, καὶ ὑπὲρ τῶν μελλόντων, ὥστε κα-
θάπερ ἡμᾶς ἁρπάσαι τῆς κολάσεως. τὰ μὲν γὰρ παρόντα, οἷα αὐτῆς, φορητά τί ἐστι καὶ τέ-
λος ἔχει· τὰ δὲ ἐκεῖ βασανιστήρια, ἀθάνατά τε καὶ" ἄφυκτα. μὴ δὴ τῆς προσκλήσεως καὶ
αὐλοὶ κατουδάζωμεν μηκέτι τοιούτοις ἐπιπίπτειν ἁμαρτήμασιν, εἰδότες ὅτι λοιπὸν οὐδὲ
συνδιώμεθα ἀπολέσασαι" δυνάμεθα. χαίρει τοίνυν προσταττόμενος ἀπαντῶν τῷ Θεῷ, ἐ σω-
ζόμενα ὄντες, ἢ κἂν σὺν οἴκοις γινόμενοι, ἢ λέγωμεν· Δίκαιος εἶ, Κύριε, ὅτι πᾶσιν, οἷς ἐποίη- Δαν. γ κ.
σας ἡμῖν, ὅτι ἐν ἀληθινῇ κρίσει ἐπήγαγες, ὅσα ἐπήγαγες. Εἰ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν αἴτιαι γεγόνασιν
ἡμῖν, ποίησον" ἡμῖν ἔλεον τοῦ ὀνόματός σου, καὶ μὴ συγχωρήσῃς μηκέτι τοιούτων δεινῶν περιπε-
σεῖν ἡμᾶς, μηδὲ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ὅτι σοῦ
ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΕΧΘΕΙΣΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΣΗΝ ΤΩΝ ΝΗ-
στειῶν, καὶ εἰς ὃ ἀποστολικὸν ῥητὸν ὃ λέγει, Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, καὶ περὶ Φιλιπ. δ. δ.
τῆς παρουσιμένης ἐν τῇ πόλει στάσεως. Λογ. ιη.

Ὅλοις εἶδον χαίροντας καὶ πρὸς ἀλλήλους λέγοντας· εἰκήσαμεν, ἐνεκάτησαμεν, ἐδαπανήθη τῆς νηστείας ὁ νῆστις. τοὺς δὲ τοιούτοις προσκαλοῦμαι διὰ τοῦτο χαίρειν, ὅτι ἐδαπανήθη τῆς νηστείας ὁ νήστις, ἀλλ' ἐκεῖνο σκοπεῖν, εἰ τῶν ἁμαρτημάτων ἐδαπανήθη ὁ νῆστις, καὶ τότε ἀγαλλιᾶσθαι. τοῦτο γὰρ ἡδονῆς ἄξιον, τοῦτο ἔστι ὁ ζητούμενον, καὶ δι' ὃ πάντα" ἔχει, ἵνα τὰ ἐλεημοσύνατα ἡμῶν διαρτώσωμεν, ἵνα μὴ τοιοῦτοι ἐξέλθωμεν ἀπὸ νηστείας, οἷοι εἰσήλθομεν εἰς νηστείαν· ἀλλ' ἀποπλά-
σμενοι, καὶ πάντα ἀποθέμενοι τὰ τῆς πονηρᾶς ζωνηστείας, ὕτω τῷ ἱερᾷ ἀγαγώμεθα ἑορτήν. ὡς ἐὰν μὴ τοῦτο ᾖ, ἐὰν μόνοι ἡμῖν δοκῶσι ἔσαι κέρδος, ἀλλὰ καὶ βλάβους μείζονι τῆς νηστείας δα-
πανηθῆσης. μὴ τοίνυν χαίρωμεν," ὅτι διελύσαμεν τῆς νηστείας ὁ μῆκος (τοῦτο γὰρ οὐδὲν μέγα ἐστὶν) ἀλλὰ χαίρωμεν, ὅταν μὴ καταρθώματα αὐλοὶ διαφύσωμεν· ἵνα καὶ ἀπολούσω-
μεθα ταύτης, ὁ ταύτης διαλάμπῃ καρπός. καὶ γὰρ τοῦ" ἡμέρου ἀπολόντος, μένει ὁ τοῦ ἡμέρου

μῶλος κέρδος, ϗ τότε μάλιστα δείκνυται, ὅταν ἐκβιος πλέλθῃ. ϗ γὰρ χαμαὶ πεσοῦται τὰ λεῖα, ϗ φύλλοις ϗ καρπῷ τὰ δένδρα βρύοντα διὰ τῆς ὄψεως βοᾷ τὸν ἐκ τῆ χάμωνος ἡμᾶς μαθεῖν ὠφέλειαν αὐξῆς. τῆτο δὲ ϗ ἐφ' ἡμῶν γίνεται. ϗ γὰρ νεκρῶν ζώντων ϗ ἐπαλλήλων ἀπολαύσαιμεν ἂν τῷ χάμωνι, κ(αὶ) τῆς ἐκείνης σοφίας ἀπολαύσαιμεν ἂν διδασκαλίας, ϗ ἀπέρματα ἐνεδρεύοντα πνευματικὰ, ϗ τὰ ἀκάνθας τῆς πονηρᾶς ἀποτέμοιμεν. μᾶλλον τοίνυν, ἅπερ ἐνεδρεύοντα, τηρῶντες μὴ ἀκριβείας, ἵνα ϗ τῆς ἐκείνης ἀπολαύσωμεν ὁ τῆς ἐκείνης βρύη καρπὸς, ϗ δι' αὐτῶν μανθάνωμεν τὰ ἐκείνης. ἐὰν δὲ ἑαυτὸν παιδεύσωμεν, πρεσβύτας ἀντὶ μὲν ἡδονῆς δεξόμενα πάλιν. ϗ γὰρ ὅταν πολλοὶ ὁρῶ μακροθύμως ἔχοντας, ὡς τὰ πρότερα τῆς μηδούσης μεμνημένα πεπαιδευμένης, ϗ πολλῶν ἤκουσα λεγόντων, ὅτι μὴ τῶν ἐκείνης ἀπαλλαγὼν οὐκ ἀγαθὸν) τῆς ἡδονῆς τῆς ἐκ τῆς ἀνέσεως διὰ τῶν φερόντα τὰ μέλλοντος σώματος. Τί γὰρ ἐροῦσι μοι τότε τῶν μακροθυμότερον, εἰπέ μοι; ὃ γὰρ ἄμεινον τῆτο ἐστὶν, ὅτι ἐκείνης ἐκπλεύσης ἐκ ὅπως τὰ κακὰ ἐργάσηται, ἀσυνδάζομεν, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν σιτίων ἀποχῇ μόνον αὐτῶν ὀφείλομεν. ὡς εἰ μέγα τι εἰς τὸν τῶν ζώντων διόρθωσιν ἀπ' αὐτῆς ἐκαρπωσάμεθα, καὶ νυξάμενα καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς τῶν ἐκείνης, διὰ αὐτῶν τῶν ἔργων αἰσθησιν λαμβάνοντες τῶν κατορθωμάτων αὐτῆς· καὶ ἐκ ἂν ποτε τῶν ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἐξεβάλομεν, ἐκ ἂν προσδοκωμένης αὐτῆς ἐγκόμια καταφῆς ϗ σκαιότατοι. κ(αὶ) γὰρ κ(αὶ) διὰ ταῦτα δεῖ διακείμεθα, ἐν τῆς ψυχῆς ἐπιμελώμεθα τῆς ἑαυτῶν ὀφθῆναι ὅλως τῶν ὄντων ἐλλιπᾶ δυνησόμενα, ἀλλ' ἀπολαύσεται καθαρᾶς ἡδονῆς καὶ διηνεκοῦς. ϗ ὅτι τῆτο ἔστιν ἀληθὲς, ἀκούσατε τῆ Παύλε σύμβουλον προσποιῆτος ἡμῖν καὶ λέγοντος· Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. ϗ οἶδα μὲν ὅτι πολλοῖς ἀδύνατον εἶ) δοκεῖ ὃ λεγόμενον. πῶς γὰρ οἷόν τε, φησὶ, μὴ θεμιτὸν ὄντα χαίρειν διηνεκῶς; ὃ μὲν γὰρ χαίρειν, ὑ δύσκολον· ὃ δὲ διηνεκῶς χαίρειν, τῆτο ἐν ἀδύνατον εἶ) μοι δοκῇ, ἴσως εἴποι τις ἄν. πολλαὶ γὰρ ἀνθρωπίναι ἡμᾶς ἀνάγκαι περιστοιχίζονται. εἰ γὰρ παιδός τις ἀπόδημος, ἢ γυναῖκα, ἢ φίλον γνήσιον πάντος συγγενοῦς ἀναγκαιότερον, ἢ ζημίαι ἐπὶ χρημάτων, ἢ νόσῳ περιέπεσεν, ἢ πείρασιν πραγμάτων ἐπήμενος ἕτερον, ἢ πρᾶξίαι ὑβρισθεὶς ἤλγησεν, ἢ λιμὸς, ἢ λοιμὸς, ἢ ἐπίσκεψις ἀφόρητος, ἢ τὰ τῶν οἰκίαν πράγματα (μᾶλλον δὲ ἐκ ἄν ποτε φθάνοιμεν ἅπαντα καταλέγοντες, ἃ ϗ ἰδίᾳ ϗ δημοσίᾳ λυπεῖν ἡμᾶς εἴωθε) πῶς ἂν δυνατὸν, φησὶ, πάντοτε χαίρειν; δυνατὸν μὲν ἐστὶ, φαμὲν, ϗ εἰ μὴ δυνατὸν ἦν, ἐκ ἂν ὁ Παῦλος προέτρεπεν, ἀλλ' ἂν συνεβούλευσεν ἄνθρωπος πνευματικῆς ἀπολαύων σοφίας· ϗ ἀφ' τῆτο συνεχῶς ὑμῖν ἐλέγομεν, καὶ λέγων ἀ παύσομαι, ὅτι ἀ μηδαμοῦ μηδὲ πρότερον ἴσμεν ὄντα μαθεῖν, ταῦτα ἐνταῦθα ὑμῖν ἔξεστι φιλοσοφεῖν. ἡδονῆς μὲν γὰρ κ(αὶ) τῆ χαίρειν ὀρεγομένοις ϗ ἀφ' τῆτο πάντα ποιοῦσι, καὶ λέγεται, καὶ πραγματεύονται). καὶ γὰρ ἔμποροι ἀφ' τῆτο πλέκ, ἵνα χρήματα ζημιωσάμενοι χρήματα ζημιῶνται, ἵνα ἔχωσι ἀποχέσθαι χαίρῃ. ϗ ὁ γραπτόμενος ἀφ' τῆτο γραπτεύεται, καὶ ὁ γεωργὸς ἀφ' τῆτο γεωργεῖ, ϗ πρόχειρον ἔκαστος ἀφ' τῆτο μέτεισι, ϗ ἀρχῆς κ(αὶ) ἐραστὴς ἀφ' τῆτο ἐρῶσιν, ἵνα δόξης ἀπολαύσωσι· δόξης ἐν ἀπολαύειν βούλεται, ἵνα χαίρωσι. ϗ πρᾶγμα ἕκαστον πρὸς τῆτο ἴδοι τις ἂν ὀρθιζόμενον ἡμῖν ὁ πλέκ, ϗ πρὸς τῆτο ἕκαστος βλέπων ἀφ' πολλῶν τῶν μέσων ἐπ' αὐτὸ σπεύδει βαδίζειν. ἐπιθυμίας μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, ἐρῶσιν ἅπαντες, ὅτι τυχεῖν ἐν οὐκ ἄπαντες δύνανται. οὐ γὰρ ἴσασι τὸν ὁδὸν φέρουσαν ὁδόν· ἀλλὰ πολλοὶ νομίζουσιν, οἷς ὃ πλουτεῖν ἄξιον τῆτο ἐκεῖ. εἰ ἐν τῆτο αἴτιον ἦν, ἐνδεὶς ἂν τῶν χρήματα κεκτημένων ἠθύμησέ ποτε. νῦν ἐν πολλοὶ τ πλουτούντων ἀζίωσιν εἶ) κ(αὶ) βίον νομίζωσι, ϗ θανάτῳ μυρίους ἂν ἔχοι), ἐπιδὴ δυσημερίας τινὸς ἄφνω ἐν, ϗ οἱ σφόδρα ἀθυμοῦντες, οὗτοι μάλιστα πάντων εἰσί. μὴ γὰρ μοι τὰς τραπέζας αὐτῶν ἴδῃς, μηδὲ τὸν κάλα-

χας

χας αὐτῶν ἢ σὺν πλησίοις, ἀλλὰ τὰ ὄξ αὐτῶν πικτώματα πεζάγματα, ἢ ἐπηρείας, ἢ συκοφαντίας, σὺν κινδύνοις, τὰς ἀγωνίας, ἢ ὅ τι τοῦτο πολλῷ χαλεπώτερον, ὅτι ἢ ἀμελέτητοι πρὸς ταῦτας ἐρχόμενοι τὰς μεταβολὰς φιλοσοφίᾳ οὐκ ὀπίσαπται, σὺν ἡμεραίως ἢ συμπίπτοντα φέρειν. δίκην σὺν τινα τὰ δεινὰ, οἷα περ ὄντι τῇ φύσει· ἀλλ' ἢ τὰ κοῦφα, ἀφόρητα λοιπὸν εἶ) δοκεῖ· ὥσπερ οὖν ὅτι τῶν πεπτώτων τὸ ωμότατον ἢ ἢ, ἢ τὰ μήκιστα φορητὰ φαίνε), " τῷ πολλὰ τοιαῦτα ἐμπεφυκέναι αὐλοῖς μεμηχανημένα. ἡ γὰρ οὕτως ἡ τῶν πραγμάτων φύσις, ὡς ἡ τῶν παρόντων δίκαιόν ἢ μεγάλα ἢ μικρὰ πεῖσ φαίνεσθαι τὰ ὀπτόντα ἡμῖν κακά. ἢ ἵνα μὴ πόρρωθεν ἀγάγω " ὃ πρόβλημα ἑκατέρων τούτων, ἀπὸ τῶν συμβαίντων ἡμῖν διαλέξομαι. ἰδοὺ γοῦν ⓜ μὴ πόντος διέφυγεν ἅπαντας, ⓒ ὁ δῆμος " ἀπήλλαχε τὸν κινδύνου, καὶ ἀδίκως " ἀπολωλόμεν καθαρεῖς· ⓜ ἢ τὰ τῆς πόλεως πεζάγματα πεζάποντες, ἱππαρχοι, ἢ ἀγωνοθέται, ἢ ταῖς ἄλλας λειτουργίας λειτουργήσαντες, οὗτοι ὃ δεσμωτήριον οἰκοῦσι πᾶν, καὶ πρὸς τῶν ἑκάστου διδόϊκασι, ἢ τῶν ἅπασι πολεμημένων αὐλοῖς τὰς βυθιώδας ὑπαντῶσι, ἢ φόβοι συζῶσι διὰ παντὸς, ἢ πόνων ἀθλιώτερον οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου ἀνθρώπῳ, οὐ δίκη ὃ μέγεθος τῶν κινδύνων, ἀλλ' ἢ ὃ τυφὴ ⓜ ἔμπροσθεν ὑπὸ ὀφθαλμῶν ἑστὼς ζωγραφικός. πολλοὶ γοῦν πρὸ ἡμῶν πεζαναλώμενοι, ἢ ἡμεραίως φέρειν συμβουλευόμενοι τὰ δεινὰ, τοῦτο ἔλεγον· ὅτι σὺν ἐστὶ σὺν ἔστι ποτε τοιοῦτον ἐμηχανήσαμεν, σὺν ὀπτὸν τοιαῦτα φιλοσοφίᾳ. δίκη τοῦτο πολλῆς διαμέτρου τῆς πεζαληθείας. ἔτεροι πάλιν ὁμοίζουσιν, ὅτι ὃ ὑγιαίνειν τοῦτο ἐστὶν αἴτιον ἡδονῆς· οὐκ ἔστι δέ. πολλοὶ γοῦν τῶν ὑγιαινόντων, ⓒ αὐτοὶ μυριάκις ἤυξαντο ἀποθανεῖν, τὰς ἐπαγωνίους αὐτοῖς οὐκ ὑπερκόντες ἐπηρείας. ἀλλοι πάλιν ὃ δόξης ἀπολαύειν ἢ δυναστείας ἐστὶν ἅπτεσθαι ἢ διέπειν ἀρχὰς ἢ πεζὰ πολλῶν κολακεύεσθαι, διὰ μακροῖς χαρᾶς ποιητικὸν εἶ) φασι. οὐκ ἔστι ἢ, σὺν τοῦτο. καὶ τί λέγω ταῖς ἄλλας ἀρχάς; καὶ γὰρ ἐπ' αὐτῷ διαβαίνειν τῷ λόγῳ τοῦ βασιλεύειν, ἢ ⓜ οὐ ἐκείνῃ ζῶντα πολλαῖς βύρσοις μεμεστωμένον ἀθυμίας, ἢ τοσούτῳ πλείους ἔχοντα λύπης ἀνάγκης, ὅσῳ καὶ μείζονα πεζεβέβληε) πεζάγματ' ὄγκον. ἢ τί χρὴ λέγειν πολέμους καὶ μάχας καὶ ταῖς πρὸ τῶν βαρβάρων ἐπαναστάσεις; παλαιὸν αὐτὸν σὺν ἔνδεια τρεφομένοις δέδοικε. καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν βασιλευσάντων, ταῖς πολεμικῆς ἀλεξιφυγόντες χεῖρας, ταῖς τῶν ὁμοφύλακων οὐ διέφυγον ὀπλοκλοπάς. τοσαῦτα ἢ τοῖς " βασιλεῦσιν ἀθυμίας ἀνάγκη, ὅσα τῇ θαλάττῃ τὰ κύματα. εἰ ἢ βασιλεία σὺκ ἂν " ἄλυπον " ἐργάσαιτο βίον, τί ἕτερον δυνήσεται κατορθῶσαι τοῦτο; τῶν μὲν βιωτικῶν σὺν ἔστι· ὃ ἢ Παύλου ῥῆμα μόνον, ὃ βραχὺ τοῦτο καὶ φιλόν, " αὐτὸν ἡμῖν τοῦτον αἰσχίζει ⓜ θησαυρόν. οὐ γὰρ πολλῶν ἐστὶ λόγων, σὺν ἐ μακρᾶς τῆς πεζοδοῦ· ἀλλ' ἐὰν σπουδάσωμεν ὃ εἰρημένον μόνον, εὑρήσομεν τὸν ὁδὸν τὸν ὅτι τοῦτο φέρουσαι. σὺν γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, χαίρετε πάντοτε, ἀλλ' πρόσθηκε τὸν αἰτίαν τῆς διωκούσης ἡδονῆς, χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, εἶπεν. ὁ ἐν Κυρίῳ χαίρων, σὺν ἐστὶ τῶν συμπιπτόντων τῆς ἡδονῆς ταύτης ἐκπεσεῖν δύναται. τὰ μὲν γὰρ " ὄντα πάντα, ἐφ' οἷς χαίρομεν, πρόσκαιρά τί ἐστι ἢ θνητὰ πάντα, καὶ ἀλλοῖα ῥᾳδίως· ἢ ὃ τοῦτο μόνον ἔχῃ ὃ δεινὸν, ἀλλ' ὅτι ἐ μόνοντα ὑ τοιαῦτον ἡμῖν πρόκειται τὸν ἡδονὸν, ὡς τὸν ἐκ τῶν ἄλλων ὀπτομεμάθειν ἡμῖν ἀθυμεῖν " ἀποκρύεσθαι ἢ συσκιάζειν· ὁ ἢ τῶν Θεοῦ φόβος ἀμφότερα ταῦτα ἔχει· βέβαιός τί ἐστι ἢ ἀκίνητος, ἢ ποιοῦτον βρύει χαρὰν, ὡς μηδεμίαν ἡμᾶς αἴσθησιν τῶν " ὄντων λαμβάνειν δεινῶν. ὁ γὰρ ⓜ Θεὸς, ὡς χρὴ, φοβούμενος, ἢ ἐπ' αὐτῷ θαῤῥῶν, τὸν ῥίζαν ἐκαρπώσατο τῆς ἡδονῆς, ἢ πᾶσαν τῆς θυμίας ἔχει τὸν πηγὸν. ἢ καθάπερ εἰς πέλαγος ἄπειρον ἀπὸ μικρᾶς ἐμπτώσεως ἀφανίζεται ῥᾳδίως, ὅτως " ὅσα ἂν " πρόσπεσῃ τῷ φοβουμένῳ ⓜ Θεόν, καθάπερ εἰς πέλαγος ἀχανὲς θυμίας ἐμπίπτοντα καταδέεται ἢ ἀπόλλυ). ⓒ ὃ δ' ἂν μάλιστα θαυμάσειε τοῦτο ἔστι, ὅτι τῶν λυπούντων πρόσωπον μόνον χαίρων ἀνθρ. εἰ μὲν γὰρ μηδὲν ἐστὶ ὃ λυποῦν, οὐκ

οὐκ ἰῶ αὐτῷ μέγα ὃ δύναται διὰ παντὸς χαίρειν· ὃ δὲ πολλοὶ ὑπομένουσιν τὴν εἰς ἀθυμίαν ἐμβάλλοντα ἀνώτερον ἀπάντων ἐστί, τὸ δὲ μίσους τοῖς λυποῦσιν ὑπερβαίνεσθαι, τοῦτο ἐστὶ τὸ παράδοξον. καὶ καθάπερ τοὺς παῖδας τοὺς τῆς τοιαύτης ἀθυμίας μὴ καίοντα, εἰ πόρρω τῆς Βαβυλωνίας ἦσαν καμίνου (τὸ γὰρ ἐκπλῆξαι ἀπόνοιαν τοῦτο ἐστιν, ὅτι δὴ πυρὶ τοσούτῳ ὁμιλήσαντες χρόνῳ, τὴν ὀχ ὡμληκότων ἐξέφυγον ἀθυμίαν) οὕτω καὶ ὅτι τὴν ἀγίαν ὄντα εἰπεῖν· ὅτι εἰ μηδεὶς αὐτοῖς ἐπήγετο πειρασμός, οὐκ ἂν αὐτοὺς ἐθαυμάσαμεν διὰ παντὸς χαίροντας. ὃ δὲ ἐκπλήξεως ἄξιον καὶ φύσιν ἀνθρωπίνην ὑπερβαῖνον τοῦτο ἐστιν, ὅτι μυρίοις κυκλούμενοι κύμασι, πάντοθεν τὴν γαλήνην καθαιροῦς ἀπολλυόντων ῥᾳστώνην ἀφίκειντο.

Ὅτι μὴν οὖν οὐδὲν βίον τὴν ἔξωθεν θύραν δυνατὸν ἀθυμίᾳ συγκεχλεισμένον διαπεφεύγει, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· ὅτι δὲ πιστὸν ἀμήχανον μὴ διαπεφευγότας ἀπολαύειν ἡδονῆς, καὶ τοῦτο αὖθις πάλιν ἀποδεῖξαι πειρασόμεθα· ἀλλ' ἵνα καὶ ζηλώσητε τὸν ἀθυμον τοῦτον βίον. ἔστω γάρ τις μηδὲν ἑαυτὸν κατηγωνικώς, ἀλλ' ἀγαθῇ ξυνειδότι ξυντεθραμμένος, καὶ τοὺς τὰ μέλλοντα κρίνοντας, καὶ τὰς ἀγαθὰς ἐκείνας ἀναιδῶν ἐλπίδας, τί τοῦτο, εἰπέ μοι, εἰς ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν δυνήσεται; ἢ πάντων ἀφορητότατον ὁ θάνατος εἶναι δοκεῖ; ἀλλ' οὐ τοῦτο παρρησίαν ἢ μόνον αὐτὸν ἢ λυπεῖ, ἀλλὰ καὶ ὠφελεῖ μείζονος. οἶδε γάρ, ὅτι οὐ τὸν θανάτου πρᾶσις πόνων ἐστὶν ἀπαλλαγή, καὶ δρόμος ὅτι τοῖς στεφάνοις καὶ τὰ βραβεῖα τὰ ἀπειλήφασι τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς ἀγωνισαμένοις. ἀλλὰ παίδων ἄωρος τελευτή; ἀλλὰ καὶ τοῦτο φέρει ἡμαυρώς, καὶ ἐρᾷ τὰ τῆς Ἰωδ*· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· εἶπε δὲ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τὸν αἰῶνας. εἰ δὲ θάνατος καὶ παίδων ἀποβολὴ λυπεῖν δύναται, πολλῷ μᾶλλον ζημίαι χρημάτων καὶ ἀτιμίαι καὶ κατηγορίαι καὶ ἀφορολαὶ τῆς οὕτω μεγάλης καὶ ἡμιαφοῦς ψυχῆς οὐκ ἂν ποτε ἄφαιτο, ὅτι οὐδὲν σώματος. ἐπεὶ καὶ ἀπόστολοι ἐμαστιγοῦντο μᾶλλον, οὐκ ἠθύμουν δέ. μέγα μὲν οὖν καὶ τοῦτο· ὃ δὲ πολλῷ μεῖζον, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἠθύμουν, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς ταῖς μάστιξιν ὑπερῆσαν ἐπιδιώκοντο μείζονος ἡδονῆς. [καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές, ἄκουε τοῦ τὸ βιβλίον τῆς πράξεως γράψαντος τοῦτο αὐτὸ δηλοῦντος, ἐν οἷς φησιν.] Ὑπέστρεφον οὖν ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου χαίροντες, ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ἀτιμασθῆναι. ὕβρεισέ τις καὶ ἐλοιδόρησε τοιοῦτον; δεῦρο ἐπαιδεύθη πρὸς τοῦ Χριστοῦ χαίρειν ὅτι παῖς ὕβρεσι. Μακάριοί ἐστε, φησίν, ὅταν εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ· χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. δεῦρο νόσῳ ἐπισκέψεσθε; δεῦρο ἤκουσον ἑτέρου πρὸς ἀνδρειότητος καὶ λέγοντος, Ἐν νόσῳ δὲ πενίᾳ ἐπ' αὐτῷ πεποιθὼς γίνου· ὅτι ὥσπερ τὸ πυρὶ δοκιμάζεται χρυσὸς, οὕτως αἱ δεξιαὶ δεκτοὶ τὸ καμίνῳ καταπιπώσεως. ὅταν οὖν μήτε θάνατος, μήτε ζημία χρημάτων, μήτε νόσος σώματος, μήτε ἀτιμία, μήτε λοιδορία, μήτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων μηδὲν αὐτὸν λυπῆσαι δυνήσεται, ἀλλὰ καὶ ὠφελήσει μᾶλλον, ποίαν ἀθυμίας ὑπόθεσιν ἕξει ποτέ; τί οὖν; οὐκ ἠθύμουν ὁ ἄγιοι, φησίν; οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος, Λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου; ἀλλ' μὲν οὖν τοῦτο ἐστὶ θαυμαστόν, ὅτι ἡ λύπη κέρδος καὶ ἡδονὴν τινὰ οὐκ τῆς πάθους ἔφερεν. ὥσπερ γὰρ αἱ μάστιγες οὐκ ὀδυνῶσι, ἀλλὰ χαρὰν, οὕτω καὶ ἡ λύπη πάλιν τοὺς μεγάλους στεφάνους ἐφέρεν. καὶ ὃ παράδοξον τοῦτο ἐστιν, οὐ τῆς κόσμου μὲ οὐχὶ ἡ ἀθυμία μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ χαρὰ ζημίας ἔχει τινὰ ἐναντίαν· ὅτι δὴ τὴν πνευματικὴν τύνδυτον ἀπόνον οὐχὶ χαρὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀθυμία πολὺν ἔχει τὴν ἀγαθῶν ὠφελείαν. καὶ πῶς, ἐγώ λέγω. χαίρει μὲν τῷ κόσμῳ πολλάκις ἐνδροὶ δυσπαρεμπόδιστα ἰδεῖν, καὶ διὰ τῆς χαρᾶς ταύτης πολλὰ ὑπαστάτα ἑαυτῷ τὰ κόλασιν. ἀλγεῖ τις πάλιν ἕτερος ἀδελφοὶ πεσόντα ἰδών, καὶ διὰ τῆς ἀθυμίας ταύτης πολλὰ ἑαυτῷ πρὸς τὸν

Θεὸν

Θεῷ προσέχειν τοῖς βίοις. ἐρᾷς πως ἡ χ̄ς Θεοῦ λύπης τῆς τοῦ κόσμου χαρᾶς βελτίων
καὶ χρησιμωτέρα. οὕτω δὲ Παῦλος ἐλυπήθη διὰ τοὺς ἀμαρτήσαντας, διὰ τοὺς ἀπιστήσαντας τῷ Θεῷ καὶ τῆς λύπης ταύτης πολλοὺς εἶχεν ἀποκείμενον αὐτῷ Ⓦ μαθοῦ. ἵνα γὰρ σαφέστερον ὁ λέγω ποιήσω, καὶ μάθητε, ὡς εἰ καὶ παράδοξον τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ὅμως ὄντως ἀληθές· οἶδε θρῆνος πολλάκις ἀνακαθαίρειν ταῖς ὀδυνωμένας ψυχάς, καὶ κουφίζειν στενοχωρουμένους βεβαρημένους· πολλαὶ πολλάκις γυναῖκες ἀποβαλοῦσαι παῖδας ποθεινοτάτους, διὰ μὲν κωλυθῶσι δακρύσαι καὶ θρηνῆσαι δὲ ὀλοφύρασθαι, διαρρήγνυνται καὶ ἀπόλλυνται· αἱ δὲ ταῖς ἀθυμούντων ποιήσωσιν ἄπαντα, κουφίζονται καὶ παραμυθίαν λαμβάνουσι. δὲ τί θαυμάζεις, εἰ ὅπερ γυναικῶν τοῦτο συμβαίνει, ὅσας καὶ αὐλοὶ Ⓦ προσφέρειν ἰδίοις αὐτῶν πάθεσι· τοῦτο καὶ σωτηρίας; Ὡς ἔλεγεν, Ἄφετέ με, πικρῶς κλαύσομαι, μὴ παρακύψητε παραλαθεῖν ὅτι ὁ σύντεμνα τὴν γαστέρα τῆς ἡμέρας μικρὸν ὅσον πολλάκις λύπη παραμυθίαν φέρουσα. εἰ δὲ ὅτι τοῦ κόσμου τούτου, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν πνευματικῶν προσήκει. διὰ τοῦτό φησιν, Ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται, καὶ δοκεῖ μὲν τοῦτο ἀσαφὲς εἶναι· ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· διὰ λυπηθῆς ὅτι ἐζημιώθης, οὐδὲν ὠφέλησας· διὰ λυπηθῆς ὅτι ἀσήμαντα, ἀδόξους ἐκέρδησας, ἀλλὰ δὲ ἐπέτεινας σαυτὸν μᾶλλον. καὶ πολλοὶ ἔγωγε ἤκουσα μὴ τὰ παύτων προσῆκον αἰτιωμένων καὶ πρὸς ἑαυτοὺς λεγόντων· τί δὲ ὄφελος, ὅτι ἠλγησα; ὅτι τὰ χρήματα ἀπεκτησάμην, καὶ ἐμαυτὸν κατέβλαψα. ἀλλ' ἡ λυπηθῆς ἐφ' ἁμαρτίᾳ, ταύτην τι ὠφέλειας, ἢ σκαιᾷ πόσῳ μείζων ἡδονή. διὰ λυπηθῆς ὅτι τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς πτωχοὺς, σαυτὸν τε πλουτίσας καὶ πλουσίους ἐποίησας, καὶ ἐκείνους ἀπέκτησω πάλιν. καὶ μηδὲν ὠφελήσῃς ἀδελφούς, ἀναίσχυντον ἔχε τὴν ἀντίδοσιν. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο δὲ λυπεῖσθαι ὅτι τοῖς πτωχοῖς, καὶ μηδὲν ὠφελῶμεν, μείζονα ἡμῖν φέρει τὴν ἀμοιβήν, ἄκουσον τοῦ Ἰεζεκιὴλ λέγοντος, μᾶλλον δὲ τοῦ Θεοῦ δι' ἐκείνου λαλοῦντος. ὅτι γὰρ ἔπεμψέ τινας κατασκάψαι τὴν πόλιν, καὶ οἰκίαν καὶ πυρὶ δαπανῆσαι καὶ οἰκοδομήματα ἄπαντα μὴ τῶν κατοικούντων αὐτῶν, καλοῦσι λέγων οὕτω· Δὸς τὸ σημεῖον ὅτι δὲ πρόσωπον τῶν ἀνδρῶν τῶν στενάζόντων καὶ κατοδυρομένων. καὶ τοῖς ἑτέροις καλοῦσι δὲ εἶπεν, ὅπως ἀπὸ τῶν ἁγίων μου ἄρξασθε, ἐπήγαγε λέγων· ὅτι δὲ ὅς ἐστι τὸ σημεῖον, καὶ μὴ ἄφησθε αὐτῶν. τίνος ἕνεκεν, εἶπέ μοι; ὅπως εἰ καὶ μηδὲν ὠφέλωμεν, ἀλλ' ὅμως ἕστιον τὰ γενόμενα καὶ ὠλοφύρασθε. καὶ ἑτέρωθι δὲ σκεπάζει πάλιν λέγων· ὅπως τυφλοὶ καὶ μαχριζόμενοι καὶ πολλῆς ἀπολαύοντες ἀδείας, ἰδόντες τοὺς Ἰουδαίους εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπαχθέντας, οὐκ ἠλγησαν, οὐκ ἐκοπώθησαν τῆς ἀθυμίας. καὶ ἄκουε τί καὶ ἐγκαλῶν αὐτοῖς φησιν· Οὐκ ἔπαθον οὐδὲν ὅπερ τῇ Ζωσεδὲκ τοῦ Ἰωσὴφ, Ἰωσὴφ Ⓦ λαοὶ καλοῦσι πάντα. καὶ πάλιν, Οὐκ ἔδεῖξε κατοικοῦσα· Αἰνῶ, κόπτεσθαι οἶκοι ἐχόμενοι αὐτῆς. καίτοι γὰρ δικαίως κολάζωνται, βούλεται Ζωσαλεῖν ἡμᾶς, ἀλλὰ μὴ χαίρειν, μηδὲ ἐφέδεσθαι. Εἰ γὰρ ἐγώ, φησιν, ὁ κολάζων· οὐ χαίρω τοῦτο ποιῶν, οὐδὲ ἥδομαι αὐτῷ ὅτι τῇ πυρώσει (Οὐ γὰρ θλίψει θλίβω Ⓦ θάσσον τοῦ ἀνθρώπου δεῖ καί σε τοῦ δικαίου μιμεῖσθαι, καὶ δι' αὐτὸ μὴ οὕτω ῥᾳστα λαγεῖν, ὅπου δικαίας κολάσεως ἐπιτυθῆναι πρόφασιν δὲ φασιν. ὥστε καὶ λυπητὰς ὡς χ̄ς Θεῷ, μεγάλην σοι τιθεῖς καρπώσεται τὴν ὠφέλειαν. ὅταν οὖν Ⓐ μαστιζόμενοι τῶν μαστιζόντων εἶσι μακαριώτεροι, καὶ Ⓐ θλιβόμενοι πρὸς ἡμῶν τῶν ἐν αἰσθήσει πολλῷ τοῖς ἐξωθεν, δὲ Ⓐ ἀθυμοῦντες τὴν ἡδονὴν, ὡς ἔσται λοιπὸν θλίψεως ἡμῖν ἀφορμή; Διὰ τοῦτο οὐδένα χρὴ μακαρίζειν, ἀλλ' ἢ Ⓦ χ̄ν Θεὸν ζωῆς μόνον· τοῦτον καὶ ἡ γραφὴ μακαρίζει μόνον. Μακάριος γὰρ ἀνήρ, φησιν, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν. Μακάριος, οὗ ἂν παιδεύσῃς, Κύριε, καὶ ἐκ τοῦ νόμου σου διδάξῃς αὐτόν. Μακάριοι Ⓐ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ. Μακάριοι πάντες Ⓐ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ. Μακάριος ὁ λαὸς, οὗ Κύριος ὁ Θεὸς βοηθὸς αὐτοῦ. Μακάριος, ὃς ὑπέγραψεν ψυχὴν αὐτοῦ. Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος Ⓦ Κύριον. καὶ ὁ Χριστὸς πάλιν οὕτω· Μακάριοι

Ησ. κε. δ'.

α. Κορ. ζ. ι.

Ιεζεκ. θ. δ.

Αμ. ε. ε.

Μιχ. α. ιε.

Ιεζεκ. ιη. λς.

Ψαλ. α. α.
Ψαλ. λε. ιϛ.
Ψαλ. ριη. α.
Ψαλ. β. ιβ.
Ψαλ. ριιδ. ιθ.
Σοφ. ιδ. β.
Ψαλ. ριε. α.
Ματθ. ε.

Ⓐ

Ⓐ πειθομῶτες, μακάριοι Ⓐ ταπεινοί, μακάριοι Ⓐ πραεῖς, μακάριοι Ⓐ εἰρηνοποιοί, μακάριοι Ⓐ διωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης. ὁρᾷς, πῶς πάντα χθαμαλὰ τὰ τῶν πλουτούντων, ἀπὸ τῆς εὐγλωσσίας, ἀπὸ τῆς δόξης ἀπολωλυότων μακαρίζουσι Ⓐ θεῖοι νόμοι, ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἐπιλημμένοι; ὃ γὰρ ζητοῦμεν, πάντων, ὧν δεόμεθα ἢ παρέχουσι, ταῦτα ἐν τῷ Θεοῦ Ⓦ φόβῳ. καὶ ταύτην προσκαταβάλης τὴν ῥίζαν, οὐκ αἰσθήσει μόνον, ἀλλὰ τιμῆς καὶ δόξης καὶ ἡδονῆς, ἀπὸ ἐπηρείας καὶ συκοφαντίας καὶ ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ βασάνου καὶ πάντα ἁπλῶς ἡδονῆς σου βλαστήσει καρπούς. καὶ καθάπερ τῶν δένδρων αἱ ῥίζαι αὐταί μέν εἰσι πικραί, ἡδίστους δὲ ἡμῖν τοὺς καρποὺς φέρουσι· οὕτω δὴ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ λύπη πολλῶν ἡμῖν οἴσει τὴν ἡδονήν. ἴσασιν ὅσοι πολλάκις μετ' ἡδυπάθειας ἤχθοντο καὶ δάκρυα ἐξέχεον, πόσην ἀπολαύσαντο τὴν εὐφροσύνην, πῶς ἐξεκαθήρατο ὁ ζωοδότης, πῶς μετὰ χρηστῆς ἀνέπαυσαν ἐλπίδος. ὅταν γὰρ ἀεὶ λίγω, οὐχ ἡ τῶν πραγμάτων φύσις, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια ἡμετέρα λυπεῖν ἡμᾶς ἐώθει καὶ εὐφραίνειν. ἀλλ' ταῦτα μὲν καταπαύσωμεν, εἴπας δὲ ἀρχήν, πάσης εὐθυμίας ἐπέχυσεν ἔξοδον. καὶ καθάπερ τὸ σῶμα οὐχ ὕπνος ἡ τῶν ἀέρων φύσις, οὐδὲ αἱ ἔξωθεν προσβολαί, ὡς ἡ οἰκεία κατάσχεσις, καὶ βλάπτει καὶ ὠφελεῖ· οὕτω καὶ ὁπὶ τῆς ψυχῆς, καὶ πολλῷ πλέον. ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ φύσεώς ἐστιν ἀνάγκη, ἐκεῖ δὲ πολλαχοῦ ἡ προαιρέσει κεῖται. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος μυρίας περιόδους διῆλθε, ναυάγια, πολέμους, ἐπιβουλάς, ληστῶν ἐφόδους, καὶ ὅσα οὐδὲ ἀπομνημονεύεται, εἰπὼν, καὶ καθημερινὸς θάνατος ἀπόθνησκω, ἵνα μάθῃς, οὐδὲν ἐδυσχέρανεν, ἀλλὰ πάντα ἐκαυχᾶτο ἔχειν. Κολασσ. β. καὶ Ῥωμ. ε. γ. καὶ λέγει, Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου, καὶ ἀντιπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου. καὶ πάλιν· Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν· ἡ δὲ καύχησις ἡδονῆς ἐστιν ὑπόστασις. διὰ τοίνυν θυμοῦ ὑπερθυμίαν, μὴ ζήτημα, μὴ σώματος ὑγίειαν, μὴ δόξαν, μὴ δυναστείαν, μὴ τρυφήν, μὴ τραπέζας πολυτελεῖς, μὴ σπουδὴν ἱματίων περιβολάς, μὴ πολυτελεῖς ἀγρούς, μηδὲ οἰκίας λαμπρὰς καὶ περιφανεῖς, μηδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων δίωκε μηδέν· ἀλλὰ φιλοσοφίαν μέτελθε τὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀρετῆς ὑπόλαβε· ἐκ ταύτης γὰρ, ὅταν, ὅταν ἐλπίζοιμεν λυπῆσαι διωκόμενα. τί λέγω λυπῆσαι; περιθήκη μᾶλλον οὖσα ἡδονῆς συνήσεται καὶ τοῦ ἄλλους λυποῦντα. καὶ γὰρ μάστιγες καὶ θάνατοι καὶ ζημίαι καὶ κατηγορίαι καὶ ὁ κακῶς πάσχειν καὶ πόνοι τὰ τοιαῦτα, ὅταν Ⓦ Θεοῦ ἡμῖν ἐπάγηται, καὶ ταύτην ἔχει τὴν ῥίζαν, πολλῶν ἡμῖν εἰς τὴν ψυχὴν εἰσάγει τὴν ἡδονήν. οὐδὲν γὰρ ἡμᾶς ἀθλίους ποιῆσαι δυνήσεται, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς πονηρώσωμεν· ὥσπερ οὖν οὐδὲ μακαρίους, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ἐργασώμεθα τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, καὶ ἵνα μάθητε, ὅτι οὐδὲ μόνος ὅτι μακάριος ὁ φοβούμενος Ⓦ Κύριον, οὐκ ἀπὸ τῶν προγεγραμμένων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμῖν συμβαίνειν τῶν ὑμῖν ἀποδείξω νῦν. σκανδαλίζουσιν ἡμῖν αἱ πόλεις ἀφανισθῆναι πᾶσαι· καὶ τῶν μὲν πλουσίων καὶ περιφανῶν καὶ βαπτισμάτων ἀνδρῶν οὐδεὶς ἐτόλμησεν ὑπὲρ μέσου φανῆναι, ἀλλὰ πάντες ἔφυγον καὶ ἀπεπήδων· Ⓐ οἱ Ⓦ θεοὶ φοβούμενοι, Ⓐ οἱ μοναχικοὶ ἀναστρεφόμενοι, ὅτοι μὴ πολλῆς τῆς παῤῥησίας καταβραμόντες πάντα ἔλυσαν· καὶ τοσοῦτον ἀπέχουσιν αὐτοὺς φοβηθῆναι καὶ εἰς ἀγωνίαν ἐμβῆναι συμβάντα διὰ καὶ αἱ προσδοκώμεναι ἀπειλαί, ὅτι πρόῤῥω καὶ θήλυμοι τῆς συμφορᾶς, καὶ οὐδὲν κοινὸν ἔχοντες, ἑκόντες ἑαυτοὺς ἔῤῥιψαν εἰς μέσον τὸ πυρά, καὶ πάντας ὠφέλησαν. ὃ πᾶσι δοκεῖ φοβερὸν εἶναι καὶ φεικτῶδες, ὁ θάνατος, τοῦτο ὅτοι μὴ πάσης ἀνεδέξαντο τῆς προθυμίας· καὶ μὴ πλείονος ἔτυχον προσῆλθε τὸ προσῆμα ἡδονῆς, ἢ ὅτι δέχας ἔτυχον καὶ τιμᾶς. ἤδεσαν γὰρ, ὅτι μείζονα τοῦ δέχεσθαι καὶ τιμᾶν· καὶ διὰ αὐτῶν τῶν ἔργων ἐδίδαξαν, ὅτι μόνος οὗτος μακάριός ἐστιν, ὁ φιλοσοφίας ἐπιλημμένος τῆς ἀνωτάτω, καὶ μεταβολὴν οὐδεμίαν δέχεται, οὐδὲ δυσημερίαν νομίζει τινά, ἀλλὰ διὰ παντὸς εὐημερίας ἀπολαύει, καὶ πάντων καταγελᾷ τῶν δοκούντων εἶναι λυπηρῶν. νῦν γοῦν Ⓐ μὲν ἐν δυναστείαις ἀθυμία πολλὴ κατέσχηται,

τέχονται, ὃ δεσμωτήριοι οἰκιῶν τες, ἀλύσεις περιεβλημένοι, ἐκ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπο-
θνήσκειν προσδοκῶντες· οὗτοι γὰρ καθαρώτατης ἀπολαύουσιν ἡδονῆς. καὶ συμβαίη τι πα-
θεῖν *, ἢ ἃ τοῖς ἄλλοις εἴ) δοκεῖ φοβερά, ταῦτα τούτοις δοκεῖ πρᾴα. ἴσασι γὰρ ὅτι τί τρέχουσι,
καὶ ποία λῆξις μὴ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν βραδύνεται. καὶ τοσαύτην συζώντες ἀκρίβειαν,
καὶ θανάτου καταγελῶντες, ὅμως ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀλγοῦσι, καὶ ἀπὸ τούτου μᾶλλον πάλιν
ὠφέλειαν κερδαίνουσι. σπουδάζωμεν τοίνυν τῆς ψυχῆς ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἡμετέρας, καὶ
σώσωμεν ἡμᾶς τῶν ἀδοκήτων λυπῶν δεινά)· καὶ γὰρ τῶν ἐμπεσόντων Θεοῦ παρακαλοῦμεν, ὥστε ἀῤῥῆξαι" ἀπαλλαγῆναι τῆς ἐπιχειμένης αὐτοῖς συμφορᾶς. ἠδύνατο μὲν
γὰρ ὁ Θεὸς ἀθρόον λῦσαι τὸ δεινὸν, καὶ μηδὲ μικρὰ ἀφεῖναι λείψανα· ἀλλ' ἵνα μὴ πάλιν ὅτι
τῶν προτέρων ἐπιμελήσωμεν ῥᾳθυμήσωμεν, πρέπον ἐκ μακρᾶς Θεοῦ χειμάῤῥου τῶν κακῶν τού-
των χαλᾶν πρεσκύσαι, κατέχειν ἡμᾶς ὅτι τῆς αὐτῆς εὐλαβείας. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές,
καὶ πολλοὶ τῶν τῶν προτέρων ἐπαπῆλθον μὲν ῥᾳθυμίαν, εἰ δὲ σωτηρίας ἐλύθη τὸ πρᾶγμα, δῆλον ἐκ τοῦδε. ἔτι τὰ λείψανα μόρια τῆς συμφορᾶς· ἔτι τοῦ βασιλέως ἀδηλότης ὅτι ἡ γνώμη·
καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως ἄγοντες πρόγματα ἅπαντες εἰσὶν ἐν δεσμοῖς, καὶ πολλοὶ τῆς πόλιν ἡμῖν
οἰκειώτων τῇ τοῦ λυθέντος ὁπλίζουσι θυμίᾳ· ὅτι Θεοῦ ποταμοὶ τρέχουσι, μυρία κωμῳδοῦντες ἐκεῖ,
ἀσελγαίνοντες, σκιρτῶντες, χορεύοντες, γυμνάρχας ὑπισυρόμενοι. ἆρα τίνος μὲν εἶεν ἐκεῖνοι
συνηθέστερον ἄξιοι; ποίας ἀπολογίας; μᾶλλον δὲ ποίας οὐκ ἂν εἶεν καλάσεως ἄξιοι καὶ
τιμωρίας; ἡ κεφαλὴ τοῦ πόλεως ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, τὰ μέλη ἡμῶν ἐν θορίᾳ, ἀδηλον ἡ πρὸ
τούτων ψῆφος, καὶ σὺ χορεύεις, εἰπέ μοι, καὶ παίζεις, καὶ γελᾶς; οὐ γὰρ φέρομεν τὴν ἀλγεινότητα,
φησὶν. ὦ τῆς δυσκινήτου γνώμης, ὦ τῆς βαθυτάτου καὶ διεφθαρμένης [ψυχῆς.] πόσου γελᾶ-
σαι, εἰπέ μοι, μείζονες, πόσου σεαυτοῦ; οὔπω εἴκοσι ἡμέρας ἔχεις τῶν βαλανείων ἀποκλε-
σθεὶς, καὶ ὡς σεαυτὸν ἔχων ὀλόκληρον τὸ ἀλγεινόν, ὕπτιος ἀλύεις καὶ δυσχεραίνεις; τοιοῦτος ἦθος,
εἰπέ μοι, ὅτε γραπτῶν προσεδόκησας ἔφοδον, ὅτε καθ' ἑκάστην ἐλπίζες τὴν ἡμέραν ἀ-
ποθανεῖσθαι, ὅτε εἰς τὰς ἐρημίας ἔφυγες, καὶ τὰς κορυφὰς τὸ ὄρους ἀνέτρεχες; εἶτίς σοι τότε
προέτεινε σεαυτὸν ὀλόκληρον τὸ ἀλγεινόν μεῖναι, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τῆς ὑπερεμένης ἀ-
γωνίας, οὐκ ἂν ἑτοίμως κατεδέξω καὶ ὑπερέμενας; δέον οὖν ἀγαπᾶν τῷ χωρὶς πάσης ζη-
μίας λύσαντι ταῦτα Θεῷ, σκιρτᾷς πάλιν καὶ ἐξυβρίζεις; καὶ ὅθεν πρῴην ὁ φόβος, πρὸς
μείζονα πάλιν ἐπαπῆλθες ῥᾳθυμίαν; ὅτε σου καθῆψατο τὰ δεινά, ὡς τῶν βαλανείων ὑπερεμένησας; εἰ γὰρ ἀνεῖτο τὰ βαλανεῖα, οὐκ ἐν ἐκκλησίᾳ τῶν ἔτι κατηχουμένων ἡ συμφορὰ καὶ τοῦ
οὐκ ὄντας σε τοῖς δεινοῖς" τούτοις πεῖσαι πάσης ὑπολαβεῖν ψευδοῦς; πρὸς ψυχῆς ὀχληρώτερός
ἐστι, καὶ σὺ βαλανείων μέμνησαι καὶ ψυφᾶν βούλει; καταφρονεῖς, ὦ διέφυγες πῶς; ὅρα μὴ
μείζονος κολάσεως σαυτῷ πρόφασιν ἀναγκάσῃς, καὶ πάλιν ἀπελθοῦσαν καλέσῃς μὴ πλεί-
ονος τῆς παρουσίας τὸν ἀπειλῶν, καὶ πάθῃς ταῦτα, ὁ πρὸς τῶν" δαιμονιώντων φησὶν ὁ Χρι-
στός. Ἐκβλθὸν γὰρ ἐξέλθῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, εἶτα εὕρῃ οἴκον σχολάζοντα καὶ Λκκ. ια. κϛ.
σεσαρωμένον, ἑτοῖμα ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ πάλιν λαβὸν, εἰσέρχεται τὴν ψυχὴν
καὶ ἔστι τὰ ἔσχατα αὐτοῦ χείρονα τῶν πρώτων. φοβηθῶμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, μὴ τῶν προτέ-
ρων ἀπαλλαγέντες μείζονα τῶν πρώτων ὑπομείνωμεν διὰ τὴν μὴ ταῦτα ῥᾳθυμίαν.
οἶδα ὅτι ὑμεῖς ταύτης ἐστὲ καθαρεύοντες τῆς ἀβουλίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας κατέχετε, κολά-
ζετε, σωφρονίζετε· ἵνα πρόθυμοι" χαίρωμεν, καθὼς ὁ Παῦλος" ἐπέταξεν· ὅπως καὶ τῶν
οἰκείων καλοκαγαθίᾳ καὶ τῆς ἑτέρων προνοίας πολλῷ καὶ σὺν τούτοις, καὶ τῆς τοῦ μέλλου-
σαν ζωὴν κερδανώμεθα τὴν ἀμοιβήν· χάρις καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

TH

ΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ "ΕΠΙΣΩΖΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ἀπὸ τῆς χάρεως, ᾗ σεὶ τῦ μὴ ὀμνύειν. Λογ. ιθ.

Καὶ ἀπηυφήσατο τῶν ἁγίων μαρτύρων σὺ ταῖς ἔμπροσθεν ταύταις ἡμέραις, σεφορήθητε τῆς πνευματικῆς ἑορτῆς, ἐσκιρτήσατε τὰ καλὰ σκιρτήματα. Εἴδετε πλῆθος ἀσεψημένας ᾗ λαγνείας καταπαυθείσας, αἷμα καταῤῥέον πάντοθεν, μυεῖα βασανιστήρια εἴδη. Εἴδετε φύσιν ἀνθρωπίνην ὑπὸ ἀνόμου φύσιν ὑπιδεικνυμένην, ᾗ σεφανους ἐξ αἵματος πλεκομένους. ἐχαρήσατε χορεύσαντα καλῶς πάντα χοῦ τῆς πόλεως τῦ καλοῦ τότε σεσιγήσαντος ὑμᾶς γραπτοῦ. ἀλλ' ἡμᾶς ἡ ἀθεσία ᾗ ἀνομία οἴκοι μένειν καὶ τὰ ἀγκάζει· πλὴν εἰ καὶ μὴ μετέχομεν τῆς ἑορτῆς, * μετέχομεν τῆς ἡδονῆς· εἰ ᾗ μὴ τῆς παρηγύρεως ἀπελαύσαμεν, ἀλλ' ἐκοπωνήσαμεν τῆς ὠφελείας " ὑμῖν. τοιαύτη γὰρ ἡ τῆς ἀγάπης δυνάμις· σὺ δὲν ἀπολαύσαντας τῶν ἀπολαυσάντων ἴσης ποιῆ χάριτος, κἀπὶ τῶν πλησίον ἀγαθὰ πείθουσα νομίζειν. Διὰ τῦτο ᾗ οἱ οἴκοι καὶ θάλαμος ἔχαιρον μετ' ὑμῶν, ᾗ τῆς ἀῤῥωστίας μοι μηδὲν λυθείσης ἅπασης, φύσις ἴσως ᾗ ἔσραμοι πρὸς ὑμᾶς, ὥστε τὰ πρόσωπα ὑμῶν ἰδεῖν, ᾗ τῆς παρούσης μεταλαβεῖν ἑορτῆς. ἑορτὴν γὰρ μεγίστην ἔγωγε νομίζω τὴν παροῦσαν ἡμέραν διὰ τὴν τῶν ἀδελφῶν παρουσίαν τῶν ἡμετέρων, οἳ τὴν πόλιν ἡμῖν ἐκαθωπίσαν τὴν μέρην, καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐκόσμησαν· λαὸς γὰρ μὴ τὴν [ἰδίαν] γλῶτταν ἡμῖν ἐκαλλωπισμένος, ᾗ ὃ τὴν πίστιν ἡμῖν συμφωνῶν· λαὸς ἀπερισμοσιωπὴ συζῶν, βίον σώφρονα καὶ σεμνὸν ἔχων. Οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀνδράσι τούτοις ὀκ ἔστι διάτεγα παρθενομείας, οὐδὲ ἵππων ἀμίλλαι, οὐδὲ πόρναι γυναῖκες, οὐδὲ ἡ λοιπὴ τῆς πόλεως " βλαβερὰ· ἀλλὰ πάντα μὲν " ἀσελγείας εἶδος ἐξελήλαται, πολλὴ ᾗ πάντοθεν αὐθαδὴ ἡ σωφροσύνη. ὃ ᾗ ἄτοπον, ὑπὸ πόνος αὐτοῖς ὄντι ὁ βίος, καὶ διδασκάλους ἀρετῆς ἔχουσι ᾗ σωφροσύνης, τὴν τῆς γῆς ἐργασίαν, καὶ τέχνην μεπόντες, ἵν' ὥσπερ τὰ ἄλλων ἁπάντων ὁ Θεὸς εἰς ᾧν βίον εἰσήγαγε ᾧν ἡμέτερον. καὶ γὰρ ὥσπερ τῆς ἁμαρτίας ὁ Ἀδὰμ, πίπτα πολλῆς ἀπέλαυε παῤῥησίας, γεωργίαν ἅμα ἐπετάγη μετέχειν, ὀκ ὑπόνοιαν μὲν, οὐδὲ καλαιπωρίαν ἔχουσαν, πολλὴν ᾗ αὐτῷ τὴν φιλοσοφίαν παρέχουσαν. Ἔφυκε γὰρ αὐτοῖ, φησιν, ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν ᾧν αὐτόν. τούτων ἕκαστον ἴδοι τις ἂν, νοῦν μὲν ζωγραφοῦντα " βοῦς ἀροτῆρας ᾗ ἀρότρου ἕλκοντας καὶ βαθεῖαν αὔλακα " τέμνοντα, νοῦν ᾗ ὅτι ὃ ἱερεὺς διαβαίνοντα βῆμα καὶ ταῖς ψυχαῖς ἀροτριῶντα τὸν ἐπουράνιον, νοῦν μὲν ἀρεπάνην ταῖς ἀκάνθας ἐκτέμνουσαν τῆς γῆς, νοῦν ᾗ λόγον ταῖς ἁμαρτίας ἐκκαθαίροντα τῶν ψυχῶν. ᾗ γὰρ ἐπαιρόμενοι τὴν ἐργασίαν, καθάπερ ᾧ τὴν πόλιν ἡμῖν οἰκοῦντες· ἀλλ' ἐπαιρόμενοι τὴν ἀργίαν, μαθόντες ὅτι πᾶσαν ἐκείνη μὲν " βλαβερὰν ἐδίδαξε, ᾗ διδάσκαλος ποικιλίας ἐγένετο ἐξ ἀργῆς τοῖς ἁπάντων αὐτόν. ᾗτοι μάλιστά εἰσιν ᾧ τὴν ἀρίστην ἡμῖν φιλοσοφίαν φιλοσοφοῦντες, ὀκ ἀπὸ τῦ σχήματος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς γνώμης τὴν ἀρετὴν ἐνδικνύμενοι τὴν αὐτῶν. ὡς οἵ γε τῶν " ἔξωθεν φιλόσοφοι τῶν ἐν τῇ σκηνῇ ᾗ παῖς τῶν μίμων παιδιᾶς ὀδὲν ἀμέτοχοι γέγονασι, τῦ τελέτου ᾗ τῦ πώγωνος ᾗ τῆς στολῆς ὀδὲν πλέον ἔχοντες ὑπὲρ διέξεισι· ᾗτοι ᾗ τὸν ἀνδρεῖον ἄπαν, βακτηρία ᾗ πώγωνι ᾗ τῇ ἄλλῃ σκευῇ πολλὰ χαίρειν εἰπόντες, τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν κατεκόσμησαν τοῖς τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας δόγμασιν· ᾗ οὐ τοῖς δόγμασι ᾗ μόνοις, ἀλλὰ ᾗ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς. καὶ " ἔρη ἴσως τότων τῶν τὸ ἀνεξικάκως ζώντων καὶ τὸ σκαπανῆ ᾗ τὸ ἀρότρῳ δακτυλιθέντων ὑπὲρ τῶν δογμάτων, ὑπὲρ ὧν μυεῖα πεπελεκίσται ᾧν τῶν ἔξωθεν φιλόσοφοι ᾗ πολλοὺς ἀνακλώσαντες λόγους ὀδὲν ἠδυνήθησαν ὑγιὲς εἰπεῖν, μὴ ἀκριβείας ἀποκρινάσθαι σοι πάντα ὀκ πολλῆς τῆς σοφίας. Ὃ ᾗ τῦτο ἔστι θαυμαστὸν μόνον, ἀλλ'

ἀλλ' ὅπ ἡ Δ διὰ τῶν ἔργων βεβαιοῦται τὴν δι' Δ τῶν δογμάτων πίστιν. ἡ γὰρ ὅπ τὴν ψυχὴν ἀθάνατον ἔχομεν, καὶ μέλλομεν τῶν σωμάτων ἀπολαμβάνειν βελτίους διὰ θανάτου καὶ βάπτισμα παιδεύσασθαι φοβερῷ, καὶ τὴν δι' ἡμῶν ἔπεισαν, καὶ Χ βίον ἅπαντα πρὸς ταύτας κατεσκεύασαν τὰς ἐλπίδας, καὶ πάσης ἀνωτέρω βιωτικῆς ἐγένοντο φαντασίας, παιδευθέντες παρὰ τῆς θείας γραφῆς, ὅτι Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης, καὶ πρὸς οὐδὲν τῶν Ecclesiast. c. 1.
δοκούντων εἶναι λαμπρῶν κεχήνασι. ὅτοι καὶ πρὸ Θεοῦ φιλοσοφοῦσι ταῦτα, ἅπερ ἐπέταξεν ὁ Θεός. καὶ ἵνα αὐτῶν λάβωσι φιλοσοφούντων τὴν ἔξωθεν ἀναίσχυντον εἰς μέσον πῶς (μᾶλλον δὲ πῶς μὴ οὐδένα ὄντα θύρσι) δὸς δή μοι τὰ τούτων λάβωσι, καὶ τὰ βιβλία τῶν παλαι πρὸ αὐτοῖς φιλοσοφησάντων διανατύξας ἐπίδηξις, καὶ τί μὴ ὅτι πῶς ἐπιχείρουσι, τί δὲ ἐκεῖνοι τότε ἐφιλοσόφησαν, πρὸ ἁλιεῖς ἦσαν ἐξεπέσης, ὅπου πόσον ἀπέχει τούτων φιλοσοφία, πόσον δὲ ἐκείνων δόξα. ὅταν γὰρ Δ μὴ αὐτῶν μηδὲ περιοίσας λέγωσιν ἀπολαύειν τὰ ὄντα, μηδὲ ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγενῆσθαι τὸν κτίσιν, μήτε τὴν ἀρετὴν αὐτὸν ἑαυτῶν αὐτάρκη εἶναι, ἀλλὰ δεῖσθαι χρημάτων καὶ δυνάμεως καὶ τῆς ἔξωθεν περιφανείας, καὶ ἕτερα πολλὰ τούτων καταπλαστότερα, ὅταν δὲ καὶ πρὸς περιοίσας, καὶ πρὸς δικαστήριον τῶν μὴ ταῦτα, καὶ πρὸς τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας τῆς ὄξ οὐκ ὄντων τὰ πάντα προσαγούσης, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων φιλοσοφοῦσι, τῆς ἔξωθεν ὅλως μὴ μεταχόντες παιδεύσιας, πῆς οὐκ ἂν αὐτὸν μάθοι τὸν τοῦ Χριστοῦ δυνάμει, ἢ τὸν ἀγραμμάτους καὶ ἰδιώτας τῶν μέγα ὅτι σοφία κομπάζοντων τοσούτῳ σοφωτέρους ἀπέδειξεν, ὅσῳ τῶν μικρῶν παιδίων τὸν ἔμφρονας ἄνδρας ὑπερέχει τὰ ὅσῳ ἰδιῶν; ἢ γὰρ ἀνθρώποις βλάβος ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ λόγου ἰδιωτείας γέγονε ἂν, ὅταν τὰ νοήματα αὐτοῖς πολλῆς γέμῃ σοφίας; τί δὲ ὄφελος τοῖς ἔξωθεν ἀπὸ τῆς τῶν λόγων διδασκαλίας, ὅταν ἐρήμη τοιμῆς ἢ ἡ ἀλήθεια; ὥσπερ ἂν εἴ τις μάχαιραν ἔχοι τὸν μὴ λαβὼν ἔχουσαν ἀκριβῶς, δὲ δὲ σιδήρου μαλίσθου πρὸς ἀθετήσειεν. ἡ γὰρ καὶ τούτοις ἡ μὴ γλαφυρὰ Δ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων * ὅτι κεκαλλωπισμένη, ἡ ἀλήθεια δὲ πολλῆς γέμει τῆς ἀσθενείας, καὶ πρὸς ἅπαντα ὅτι ἀνθρώποις ἀχρηστος. ἀλλ' ἡμεῖς τῶν φιλοσόφων τούτων, ἀλλὰ τοῦτο ποιῶ ἁπλῶς, πολλῆς ἀνθρώποις ἡ ἀλήθεια γέμει σοφίας πνευματικῆς, καὶ ὀβίοις τὰ δόγματα μεμιμῆται. πρὸ τούτοις οὐκ εἰσὶ γυναῖκες, θρυπτόμεναι, οὐδὲ ἱματίων καλλωπισμοὶ, οὐδὲ ὑπογείμματα καὶ ὑπογραφαί· ἀλλὰ πᾶσα τοιαύτη ἀλλοφροσύνη ἔξωθεν ἀπελήλαται. ὅθεν καὶ "ἀκαλώτερον Χ ὑπογεγραμμένοι ἀνθρώποις δῆμοι εἰς σωφροσύνην ἄγεσι, καὶ Χ τῶ Παύλου νόμου Χ καλλίονα σκεπάσματα ἔχει καὶ Δ σοφίας καὶ μηδὲν πλέον ὑπιζητῶν, μὴ 1 Tim. c. 2. n.
πολλῆς φυλαττόμενοι τῆς ἀκαιρείας. πρὸ τούτοις οὐκ ἔστιν ἀλαζονικὴ μύρων καταχυνθύσεται τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἡ γῆ βοτάνας ἀναφέρουσα πάντος μυρεψοῦ σοφώτερον ἀνθοῖς καταστολίζει τὸν ποικίλιον τῶν ὀνθῶν βιωσίαν. Δ τούτων ἀνθοῖς καὶ τὰ σώματα ὑγιείας ἀπολαύει καθαρᾶς μὴ τῆς ψυχῆς, ὑπὸ πάσαι πευθοῦ ἀπήλασαν, καὶ τὰ περιττὰ τῆς μέθης ὀξέα λόγου ῥήματα, καὶ τοσοῦτον ἐαθίστου, ὅσον ἀνίζην. μὴ τοίνυν ἀπὸ τοῦ σήματος αὐτῶν καταφρονῶμεν, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν θαυμάζωμεν. τί γὰρ ὄφελος τῆς ἔξωθεν περιβολῆς, ὅταν ἡ ψυχὴ περιαίρῃ πάντος ἀθλιώτερον ἢ ἔστα λαμπὴ; τὸ δῶρα οὐκ ἀπὸ τῶν ἱματίων, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐπαινῆσαι χρὴ καὶ θαυμάζειν. ἀπόδυσαι "τοῦτο τὸν ψυχὸν, καὶ ἐνδύσῃ τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ Χ πλούτου ἀλλὰ τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ τῶν δογμάτων, ἀλλὰ τῆς ὅλης τῶν ἔργων κατασκευῆς. αἰσχυνέσθωσαν τοίνυν ἐλλιπεῖς, "ἐγκαλυπτέσθωσαν ὅτι τοῖς αὐτῶν φιλοσόφοις, καὶ τῇ πάσης μωρίας ἀθλιωτάτῃ αὐτῶν σοφίᾳ. Δ μὲν γὰρ πρὸ αὐλοῖς φιλόσοφοι κῆ Χ κρείττων, οἳ ἔζων, ὀλίγοις μάλις τε σφόδρα δυσαριθμήτοις "ἴσχυσαν πεῖσαι φυλάξαι τὰ αὐτῶν δόγματα, καὶ κινδύνου μακροῦ καταλαβόντος καὶ τύραννος ἀπώλεσαν· Δ δὲ τῶ Χριστοῦ μαθηταὶ, Δ ἁλιεῖς καὶ τελῶναι καὶ σκηνοποιοὶ τε ὀλίγοις ἔτεσι τὸν οἰκουμένην ἅπασαν πρὸς τὸν ἀλήθειαν ἐπῆγαγον, καὶ μυρίων ὄξ ἐκεί-

νου γινομένων κινδύνων ὁ μόνον οὐκ ἐσβέσθη ὃ κήρυγμα, ἀλλὰ καὶ αὐξεῖ, καὶ πολὺς ὁ μισθὸς ἐπιδίδωσι, καὶ φιλοσοφία ἐδιδάχθη ἀνθρώποις ἰδιώταις καὶ γυναιξὶ καὶ ἀρέμμασιν μιλησίαις. ὅτι μὴ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν ἀγαθῶν αὐτὴν ἀγαθῶν ἐρριζωμένων ἔχοντες, ἔπεσον πρὸς ἡμᾶς τοσαύτην δραμόντες ἐλθεῖν ὁδόν, καὶ τὰ οἰκεῖα προεπιθύεσθαι μέλη.

Φέρε οὖν καὶ ἡμεῖς αὐτὴ τῶν δώρων τούτων, τῆς ἀγάπης λέγω καὶ τῆς ἀληθείας, ἐφόδια δόντες αὐτοῖς, οὕτως αὐτὸν ἀποπέμψωμεν, καὶ ⟨Ψ⟩ πρὸ τῶν ὅρκων πάλιν κατίσωμεν λόγον, ὥστε προῤῥιζον ἐκ τῆς ἀληθείας ἀπάντων ἀναπαθῶσαι τὸν πονηρὸν ταύτην ζωὴν. βούλομαι γὰρ πρότερον μικρὰ τῶν προφῶν ἡμῖν ἐκπυθέσθαι ἀναμνῆσαι τὴμερον. ὅπου γὰρ τῆς Περσίδος ἀπαλλαγέντες ⟨Ψ⟩ Ἰουδαῖοι, καὶ τῆς τυραννίδος ἐλεύθεροι γενόμενοι ἐκ- Ζαχ. ε. α. νησε πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπανῆλθον πατρίδα, ἐκεῖσε δρέπανον, φησι, πετόμενον μήκους πηχῶν εἴκοσι, καὶ πλάτους πηχῶν δέκα· καὶ τῷ προφήτῃ παιδεύοντος αὐτὸν ἤκουσε, ἐπὶ αὐτὸ ὅστι ἡ ἀρά ἡ ἐκπορευομένη ὅπου πρόσωπον τῆς γῆς, καὶ εἰσερχομένη εἰς ⟨Ψ⟩ οἶκον τοῦ ὀμνύοντος ὅπου ψευδεῖ. καὶ καταλύσει εἰς τὸ μέσον καὶ ξύλα, καὶ λίθους καὶ λῆμμα πρώτης. καὶ τούτων διαγωνισθέντων τότε, ἐζητοῦμεν τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐν τοῖς ὁμόσασιν μένει, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καταλύει καὶ ξύλα καὶ λίθους; ἐμάθομεν αἰτίαν εἶναι, ὅτι τῶν χαλεπωτάτων ἁμαρτημάτων ἐστὶν ἐπιμελείας βούλεται μᾶλλον ὁ Θεός· διὸ καὶ ἐξετάζει, ὥστε σοῦ μὴ ταῦτα συμφερόντως ἐθέλειν πρᾶξαι. ἐπεὶ οὖν τὸν ὅρκον ἀποβαίνειν ἀνάγκη ἀφανῆ καὶ τοῖς κάλλεσι τοῦ δεδομένου τῆς γῆς, ὥστε μὴ καὶ τῶν σωμάτων τὴν ποιότητα ἀναφανῆναι, [καὶ] τὴν οἰκίαν ἐποίησε χῶμα, ὑπὲρ τοῦ σοῦ πρόσωπα ἁπάντων ὁρῶντας αὐτὸν, καὶ τὸν αἰτίαν μανθάνοντας τῆς καταστροφῆς, φόβον λάβωσι τοῦ τῆς ἁμαρτίας μίσους. τοῦτο καὶ ὅτι Σοδόμων ἐλύετο. ὅπου γὰρ ἐξεκαύθησαν εἰς τὴν ὀργὴν αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἐξεκαύθη καὶ τῆς γῆς ἡ φύσις ὑπὸ τοῦ κατιόντος ἀνωθεν πυρός. ἐβούλετο γὰρ καὶ ταύτης τῆς ἁμαρτίας τὸν τιμωρεῖσθαι μόρον· διὸ ἐκεχεῖτο. καὶ σκόπει τοῦ Θεοῦ τὸν φιλανθρωπίαν. οὐχὶ σοῦ ἁμαρτανόντος αὐτοῦ ἐποίησε διὸ ἐκεχοῦς καθεσθαι μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας, ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἀπωλέσθαι ἐμπρησθέντας ἀπέκρυψε, σὲ δὲ πρόσω τῆς γῆς καταπαύσας, εἰς τὸ μέσον ἄπαντα παρέθηκε τοῖς μὴ ταῦτα βουλομένοις ὁρᾶν. καὶ νῦν φωνῆς ἀπάσης λαμπρότερον πάσης τῆς μὴ ταῦτα πράττειν ἡμέρας ἡ τῆς γῆς ὄψις, μονονουχὶ βοῶσα καὶ λέγουσα, μὴ τολμήσητε τὰ Σοδόμων, ἵνα μὴ πάθητε τὰ Σοδόμων. οὐδὲν γὰρ οὕτω λόγος καθικνεῖσθαι δύναται, ὡς ὄψις φοβερὰ καὶ τῆς συμφορᾶς ἐναργὴς φέρουσα πρὸ παντὸς τοῦ προσώπου. καὶ μαρτυροῦσι ⟨Ψ⟩ σοι τοῖς χωρίοις ἐκείνοις προσελθόντες, οἱ πολλάκις τῆς γραφῆς ὑπὲρ τούτων δι' ἀκοῆς ἀκούοντες, οὐ σφόδρα ἔδεισαν· ὅπου δ' ἦλθον, καὶ τῆς χώρας ἐπέβησαν, καὶ τὴν ὄψιν αὐτῆς ἠφανισμένην εἶδον ἅπασαν, καὶ τὸν ἐμπρησμὸν ἐθαύμασαν, καὶ γλῶ μὲ ὕδατος φαινομένῳ, κόνιν δὲ πανταχοῦ, καὶ καπνὸν ἀναπλαγήτου, καὶ πλείω ἀπὸ τῆς θωρίας ἐκείνης δοξάσθησαν διδασκαλίαν σωφροσύνης, οὕτως ἀπῆλθον. καὶ γὰρ αὐτὸς τῆς κολάσεως ὁ τύπος τῆς ἁμαρτίας τὸν τύπον μιμεῖται. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι μέχρι ἐπισκήψεως ἄγονοι, οὐκ εἰς παιδοποιΐαν τελευτῶσαι, οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεὸς τιμωρίαν ἐπήγαγε, καὶ τὴν γαστέρα τῆς γῆς ἐποίησεν ἄγονον· καθάπαξ, καὶ καρπῶν ἔρημον ἀπάντων. διὰ τοῦτο καὶ τῶν ὀμνυόντων τὰς οἰκίας καθαιρεῖ καὶ πίπτειν, ἵν' ἑτέρους τοῖς ἐκείνων τιμωρίαις σωφρονεστέρους ποιήσῃ. ἀλλ' ἐγὼ δείκνυμι σήμερον οὐχὶ μίαν καὶ δύο καὶ τρεῖς καθαιρεθείσας οἰκίας διὰ τὸν ὅρκον, ἀλλὰ πόλιν ὁλόκληρον καὶ δῆμον πολυφιλῆ, καὶ ἔθνος πολλῆς ἀπολαύσαι προνοίας ἀεί, καὶ φυλὴν πολλοὺς διαφυγοῦσαν κινδύνους. καὶ γὰρ Ἰερουσαλήμ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ, ἡ τὸν χιλιοστὸν τὸ ἀλλαι ἔχουσα, καὶ τὴν λαμπρείαν ἅπασαν ἐκείνην, ἐνθα προφῆται ἦσαν, καὶ πνεύματος χάρις, καὶ χιλιοστός, καὶ πλάκες διαθήκης, καὶ σάμβατα ἡ ζυγὸς, ἐνθα ἄγγελοι πολλάκις

ἐπεφοίτων,

ἐπεφοίτων, αὕτη ἡ πόλις, μυρίων ἡμυνόμην πολεμίων, ἢ πολλῶν αὐτὴν ὑπεδραμόντων βαρβάρων, καθάπερ τοῖχος ἐξ ἀδάμαντος ἀδιάβλητον, οὕτω πάντων ἀεὶ κατιγέλασεν ἐκείνων, καὶ τῆς χώρας ἀφνειοτέρας ἀπάσης, ἣν ἔπαθε δι' αὐτό. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι ἢ χαλεπωτέρων πολλάκις δοῦσα πληγὴν τοῖς πολεμίοις, οὕτως αὐτοῦ ἐξέπεμψε· ἢ τοσαύτης ἀπέλαυσε παρὰ τοῦ Θεοῦ τῆς εὐνοίας, ὡς αὐτὸν Θεὸν λέγειν. Ὡς σαφῶς ἐν ἐρήμῳ, φησὶν Ἰσαΐας· ὡς "χαρπὸν ἐν τῇ συκῇ εὑρίσκομεν ἐλπίδα πατέρας αὐτῶν. ἢ πάλιν τῆς πόλεως αὐτῆς πάλιν· Ὡς ῥῶγας ἐλαίας ἐπ' ἄκρῳ τῷ μετώπῳ, καὶ ἐρημώσει, μὴ λυμαίνη αὐτοῖς. ἀλλ' ὅμως ἡ τοῦ Θεοῦ φίλη πόλις, καὶ τοσούτοις διαφυγοῦσα κινδύνοις, καὶ εἰς πολλὰς ἀμαρτίας συνηνέχθη τυχοῦσα, ἢ διωκηθεῖσα πρὸ τῶν ἀπαθῶν τῶν ἄλλων μόνη τῶν αἰχμαλωσίαν διαφύγῃ, ἢ ἄπαξ ἢ δὶς καὶ πολλάκις καταλυέσθη ὑπὸ ὅρκου μόνου. ἢ πῶς, ἐγὼ λέγω. ἐλήφθη τις Σεδεκίας πρὸ αὐτῆς βασιλεύς. οὗτος ὁ Σεδεκίας τῷ βασιλεῖ τῶν βαρβάρων τῷ Ναβουχοδονόσορ ὅρκους ἐδίδωκεν, ὥστε μένειν ὑπὸ τῆς ἐκείνου συμμαχίας. μὴ ταῦτα ἀπέστη ἢ πρὸς Αἰγύπτιον πρόσωπον βασιλέα, τῶν ὅρκων καταπύσας, καὶ τοσαῦτα ἔπαθεν, ὅσα αὐτὸν ἀκούσατε. πρότερον ὁ αἰσχρὸν ἐστὶν τῷ βαρβάρῳ τῷ φήτορι, δι' ἧς ἄπιθμα ταῦτα ἠμύναντο. Ἐλθὼν λέγει Κυρίου, φησὶ, πρὸς με λέγων· ἰδὲ ἀπέστην, διήγησαι διήγημα, ἢ εἰπὶ βαβυλών, ἢ ἐρεῖς ταῦτα· ἢ λέγει Ἀδωναὶ Κύριος· ὁ ἀετὸς ὁ μέγας, ὁ μεγαλοπτέρυγος, ὁ μακρὸς τῇ ἐκπάσει, ὁ πλήρης φύσεων. ἀετὸν σὺ ταῦτα βασιλέα τὴν Βαβυλωνίων ἐκάλεσε· μέγαν ἢ αὐτὸν ἢ μεγαλοπτέρυγον "εἶπε, ἢ μακρὸν τῇ ἐκπάσει ἢ πλήρη φύσεων ὠνόμασε διὰ τὸ τῆς γραπτὰς πλῆθος, καὶ τὸ τῆς δυνάμεως μέγεθος, ἢ τὸ τάχος τῆς ἐφόδου. καθάπερ γὰρ τῷ ἀετῷ πτέρυγες ἢ φύσεις ὅπλα, οὕτω τοῖς βασιλεῦσι γραπτὰ ἢ ἵπποι. διὰ τοῦτο ὁ ἀετὸς, φησὶν, ἔχει τὸ ἤγημα εἰσελθεῖν εἰς Λίβανον. Ἵνα ἐστὶ τὸ ἤγημα; βουλὴν, γνώμην. Λίβανον ἢ τὸν Ἰουδαίαν ἐκάλεσε διὰ τὸ πλησίον ἐκείνου κεῖσθαι τὰ ὄρη. Εἶτα βουλόμενος εἰπεῖν τὸν ὅρκον ἢ τὰς ζωοτροφίας, Ἐλαβέ, φησὶν, ἀπὸ τὰ σπέρματος τῆς γῆς, ἢ ἔδωκεν εἰς τὸ πεδίον τὸ σπόρημον λαβεῖν ῥίζωσιν ἐν ὕδατι πολλῷ. ὑπολελειμμένον ἔταξεν αὐτὸν, ἐν δυνάστευσεν, ἢ ἐγένετο εἰς ἄμπελον ἀδόκητον καὶ μικρὰν τῷ μεγέθει· ἢ "ἐξετείνετο τὰ κλήματα αὐτῆς ἐπ' αὐτὸν, καὶ αἱ ῥίζαι αὐτῆς ὑποκάτω αὐτῆς ἦσαν. ἄμπελον ἢ ἐποίησαν αὐτὸν αἱ πόλεις ἐκάλεσε τὴν Ἱερουσαλήμ. τὸ ἢ εἶπεν, ὅτι τὰ κλήματα αὐτῆς ἐπ' αὐτὸν "ἔβαλε τὸν ἀετὸν, καὶ αἱ ῥίζαι αὐτῆς ὑποκάτω αὐτῆς ἦσαν, ταῦτα ζωοτροφίας ἐδήλωσε δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν συμμαχίαν, καὶ ὅτι ἐπέρριψεν "ἑαυτὸν ἐπ' ἐκεῖνον. Εἶτα βουλόμενος δεῖξαι τὴν παραυτομολίαν, φησὶ· Καὶ ἐλήφθη ἀετὸς ἕτερος, πρὸς τὸν Αἰγυπτίου βασιλέως λέγει, μέγας καὶ μεγαλοπτέρυγος καὶ πολὺς τοῖς ὄνυξι, καὶ ἡ ἄμπελος αὕτη πρὸς ἐπλεκομένη ἐπ' αὐτὸν, καὶ ὁ ἔλιξ αὐτῆς ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὰ κλήματα αὐτῆς ἐξαπίνης τὸν ποτίσαι αὐτὸν. διὰ τοῦτο εἶπεν, τὰ ἢ λέγει Ἀδωναὶ Κύριος, Εἰ κατευθυνεῖ, τυτέστι, παραδοθεῖσα τὸν ὅρκον καὶ τὰ συνθήκας εἰ διώκηται μεῖναι καὶ σωθῆναι καὶ μὴ διαπεσεῖν. Εἶτα διαιρεῖ, ὡς οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἀπολεῖται πρώτως διὰ τὸν ὅρκον, πρὸς τῆς κολάσεως αὐτῆς διαλέγεται καὶ τὸν αἰτίαν τίθησιν· Αἱ ῥίζαι γὰρ αὐτῆς, φησι, τῆς ἀπαλότητος, καὶ ὁ καρπὸς σαπήσεται, καὶ ξηρανθήσεται πρὸ τοῦ τὰ πρέποντα τέλλοντα αὐτῇ. ἢ διὰ βουλόμενος, ὅτι οὐκ αἰθερίῳ δυνάμει καθαιρεθήσεται, ἀλλ' ὅπερ Θεοὶ ἐξεπολέμωσεν ἑαυτῇ διὰ τοὺς ὅρκους ἐκείνους, ἐπήγαγεν· Οὐκ ἐν βραχίονι μεγάλῳ, οὐδὲ ἐν λαῷ πολλῷ τοῦ ἐκπάσαι αὐτὸν ἐκ ῥίζων αὐτῆς. ἢ ἡ μὲν βαβυλὼν αὕτη. πάλιν ἢ αὐτὸν σαφηνίζει, οὕτως εἰπών· Ἰδοὺ ἔρχεται βασιλεὺς Βαβυλῶνος ὑπὲρ Ἱερουσαλήμ. Εἶτα ἕτερα ἅττα μεταξὺ, λέγει τοὺς ὅρκους ἐν τῇ συμμαχίας· Διαθήσεται γὰρ, φησὶ, πρὸς αὐτὸν διαθήκην. Εἶτα καὶ τὸν ἀποστάσιον "δηλοῖ, φησὶ· Καὶ ἀποστήσεται ἀπ' αὐτοῦ, τοῦ ἐξαποστεῖλαι ἀγγέλους εἰς

Αἴγυπτον, τὸ δουῶναι αὐτῷ ἵππους καὶ λαὸν πολύν. καὶ μὴ ταῦτα ἐπάγῃ, δείκνυς ὅτι δίκη
Ⓐ ὀργὴν ταῦτα πρὸ τῆς τῶν ἁμαρτιῶν. ἢ μᾶλλον ὁ τῷ τόπῳ τοῦ βασιλέως τοῦ βα-
σιλεύσαντος αὐτοῦ, ὃς ἠτίμωσε τὸν ὅρκον μου, καὶ πρέσβυν τὸν Δεδεκίαν μου, ὁ μέσος Ba-
βυλῶνος πολεμήσει, καὶ οὐκ ὁ δυνάμει μεγάλη, οὐδὲ ὁ ὄχλῳ πολλῷ, ὅτι ἠτίμωσε τὸν
ὁρκωμοσίαν τοῦ βασιλέως τὸν Δεδεκίαν μου. ἢ μᾶλλον τὸν ὁρκωμοσίαν μου, ὃν ἠτίμωσε, καὶ
τὸν διαθήκην μου, ὃν πρέσβυν, δώσω αὐτὸν εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, ὁ ἁπλοῦς ἔσται αὐτῷ ὁ
δικτυόν μου. ὁρᾷς πῶς οὐ πᾶς, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ καὶ πλειονάκις εἶπεν, ὅτι διὰ τὸν ὅρκον ταῦτα
πάντα ἔπαθεν ἐκεῖνος; καὶ γὰρ ἀναβατικός ἐστιν ὁ Θεὸς ὑβριζομένων ὅρκων. οὐκ ἐκ τοῦ κλά-
σεως ἦν μόνης τὸ ἐπιτεθῆναι τῇ πόλει διὰ τὸν ὅρκον ὅπου τοῦτο ἐστιν ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ μελλή-
σεως καὶ τῆς ἀναβολῆς, ἵνα ποιήσῃ ὁ Θεὸς τὸν ἀσυδίκητον ὑπὲρ τοῦ μὴ καταπατηθῆναι
αὐτοῦ ὅρκους. Ἐγένετο γάρ, φησιν, ἐν τῷ ἐτει τῆς βασιλείας Σεδεκίου, ἐν ᾧ μιᾷ τοῦ
Α.Βασ.κε α. δευτέρου, ἐν τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς ἦλθε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, καὶ πᾶσα ἡ
δύναμις αὐτοῦ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ παρεκάθισαν αὐτῇ, καὶ παρωχενδόμησαν αὐτῇ τεῖχος
κυκλόθεν, καὶ ἦλθεν ἡ πόλις εἰς συνοχήν, ἕως τοῦ ἑνδεκάτου ἔτους Σεδεκίου τοῦ βασιλέως,
ἐνάτῃ τοῦ μηνός. καὶ ἐσίσχυσεν ὁ λιμὸς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, καὶ οὐκ ἦν ἄρτος τῷ λαῷ φα-
γεῖν, καὶ ἐρράγη ἡ πόλις. ἠδύνατο μὲν γὰρ οὐκ παρὰ τῆς βύθιος αὐτοῦ παραδοῦναι τῆς ἡ-
μέρας, καὶ ποιῆσαι τοῖς πολεμίοις συνοχείας, ἀλλὰ διὰ τὸν χρόνον ἐν μέσῳ τελεῖ ἐπὶ
τελείωσι σπουδάσῃ καὶ πολιορκίας αὐτοῦ αἰσθάνεται χαλεπωτάτης ἐποίησε, ἵνα καὶ τῷ τὴν
γραπτὴν ἔξωθεν φόβῳ καὶ τῷ συνέχοντι τὴν πόλιν ἔνδοθι λιμῷ σωφρονιζόμενοι καὶ ἀκού-
σαντα Ⓐ βασιλέα κατάναγκάσωσιν ὑποταγῆναι τῷ βαρβάρῳ, καὶ ἡμέραν πρὸ τῆς
ἁμαρτήματος παραμυθίαν. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν δηλοῖ, καὶ οὐκ ἐμὸς ὁ συλλογισμός, ἄκουσόν τι λέ-
Ιερ. λη. ιζ. γει τῷ προφήτῃ φησὶ πρὸς αὐτόν· Εἰ δὲ ἐξελθὼν πρὸς τὰ ἡγούμενα βασιλέως *, ζήσεται ἡ ψυ-
χή σου, καὶ ἡ πόλις αὕτη οὐ μὴ κατακαυθῇ ἐν πυρί, καὶ ζήσῃ σύ, καὶ ἡ οἰκία σου. ἐὰν δὲ μὴ ἐξ-
έλθῃς σὺ πρὸς τοὺς ἄρχοντας βασιλέως Βαβυλῶνος, παραδοθήσεται ἡ πόλις αὕτη εἰς
χεῖρας τῶν Χαλδαίων, καὶ κατακαύσουσιν αὐτὴν πυρί· καὶ σὺ οὐ μὴ σωθῇς ἐκ χειρὸς αὐ-
τῶν. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, λόγον ἔχω τῶν Ἰουδαίων τῶν φθάσαντων πρὸς τοὺς Χαλδαίους, μὴ
δώσουσί με εἰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ καταμωκήσονταί μου. καὶ εἶπεν Ἱερεμίας, οὐ μὴ παραδώ-
σουσί σε. ἄκουσον Ⓐ λόγου Κυρίου, ὃν ἐγὼ λαλῶ πρὸς σέ, καὶ βέλτιον ἔσται σοι, καὶ ζήσεται ἡ
ψυχή σου. καὶ εἰ μὴ θελήσεις ἐξελθεῖν, τοῦτό ἐστιν ὁ λόγος, ὃν ἔδειξέ μοι ὁ Κύριος· πᾶσαν αἰγυ-
πτίας αἱ καταλοφθεῖσαι ἐν οἴκῳ βασιλέως Ἰούδα ἐξάγονται πρὸς τοὺς ἄρχοντας βασιλέ-
ως Βαβυλῶνος. Ἐὰν αὗται λέγουσιν, ἠπάτησάν σε καὶ ἐδυνήθησάν σοι, ἐβύθρες εἰρωνικῶς σε
καταμύουσιν, ἐν ὀλισθήμασι πόδας σου οὐκ ἀπερείδουσιν, καὶ πάσας τὰς γωνίας σου ἐξάγ-
ξουσι πρὸς τοὺς Χαλδαίους, καὶ οὐ μὴ σωθῇς ἐκ χειρὸς αὐτῶν, ὅτι ἐν χειρὶ βασιλέως Βαβυ-
λῶνος συλληφθήσῃ, καὶ ἡ πόλις αὕτη καταπατηθήσεται πυρί. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔπεισε ταῦτα
λέγων, ἀλλ' ἔμεινε διὰ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἀφροσύνης, μὴ τοίνυν ἐπὶ τῷ πολλὰ πρέ-
δυκεν ὁ Θεός, καὶ τῷ ἑαυτοῦ φιλανθρωπίᾳ ὑπεδείξας, καὶ τῷ ἀναγωμοσύνῳ τῷ ἐκείνου.
καὶ εἰσελθόντες μετὰ βοκολίας πολλῆς ἐκύκλωσαν Ⓐ οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς οἴκους Ie-
ρουσαλήμ, καὶ πάντα οἶκον μέγαν ἐνέπρησεν ὁ Ἀσχιμάλεχος, καὶ τὸ τεῖχος Ἱερουσαλὴμ κα-
θεῖλε, καὶ πάντα χοῦν πυρὶ τῷ βαρβαρικῷ, τὴν ὀργὴν τῶν ἐμπρησμῶν γρατηγεύοντος καὶ
τὸν φλόγα πάντα χοῦν πειράζοντος. καὶ ὁ καταλοφθεὶς τοῦ λαοῦ ἐν τῇ πόλει, καὶ τοὺς πε-
Α.Βασ.κε. κεχωρηκότας τῷ βασιλεῖ μετοίκησεν ὁ Ἀσχιμάλεχος, καὶ τοὺς φύλακας τοὺς χαλκοῦς τοὺς ἐν οἴ-
κῳ Κυρίου κατέκοψαν Ⓐ Χαλδαῖοι, καὶ τὴν βάσιν καὶ τὸν θάλασσαν τὸν χαλκῆν τὸν ἐν
οἴκῳ Κυρίου κατέκοψαν Ⓐ Χαλδαῖοι, καὶ τοὺς λέβητας καὶ τοὺς κρεάγρας καὶ τοὺς φιάλας καὶ
τοὺς θυίσκας, καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ χαλκᾶ, ἐν οἷς ἐλειτούργουν ἐν αὐτοῖς ἔλαβον, καὶ τὰ πυρεῖα

καὶ

καὶ τοὺς φιάλας τοὺς χρυσοῦς ἃ ἔδωρεῶς ἔλαβον, καὶ τῶν ξύλων τῶν δύο καὶ τῶν βάσεων καὶ τῆς θαλάσσης, ἣν ἐποίησεν ὁ Σολομὼν ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἔλαβε Ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος· καὶ ἔλαβε Ⓦ Σαρέα Ⓦ ἱερέα Ⓦ πρῶτον, καὶ Ⓦ Σαφὰν Ⓦ ἱερέα Ⓦ δεύτερον, καὶ τοὺς τρεῖς τοὺς φυλάσσοντας Ⓦ " σταθμόν, καὶ ἐκ τῆς πόλεως εὐνοῦχον ἕνα Ⓦ " καὶ ἑπτὰ ἄνδρας τοὺς ὁρῶντας τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως, καὶ Σαφὰν Ⓦ ἀρχιστράτηγον, καὶ Ⓦ γραμματέα τὸν ἐξάγοντα ἄνδρας. καὶ ἔλαβεν αὐτοὺς, καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς πρὸς Ⓦ βασιλέα Βαβυλῶνος, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς ὁ βασιλεύς, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτούς. καὶ ἀμφότεροι μοι " οὖν τῆς ἀρπαγῆς τῆς πεποιθήσεως τῆς καταλύσεως τοῦ ἀρχαίου οἴκου τοῦ ὁμολογοῦντος, τοῦ καθαιρούσης τοὺς τοίχους, τὰ ξύλα, τοὺς λίθους. καὶ ἀμφότεροι μοι, πῶς ὁ ὄρκος τοῦ Ἐπιστηλῶν εἰς τὴν πόλιν, καὶ οἰκίας καὶ ναοὺς καὶ τείχη καὶ οἰκοδομήματα λαμπρὰ καθεῖλε, καὶ " χῶμα τὴν πόλιν ἐποίησε. καὶ ὅτε τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὅτε τὰ σκεύη τοῦ ἱεροῦ, ὅτε ἄλλο τοῦτο ἀπέστρεψε τὴν κόλασιν καὶ τὴν τιμωρίαν σκεύων, ἀλλὰ ὁ Ναβουζαρδὰν ὁ ὄρκος. καὶ ἡ μὲν πόλις ὅτως ἐλεεινὰς κατελύετο· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐλεεινότερα καὶ ὀδυνηρότερα τούτων ἔπαθε. καὶ καθάπερ τὰ οἰκοδομήματα καθεῖλεν αὐτὴ ἡ δρεπάνη ἡ τεμοῦσα, οὕτω καὶ τοῦτον φθάσασα καθεῖλεν. Ἐξῆλθε γάρ, φησι, ὁ βασιλεὺς νικητὴς ὁδοὶ πύλης, καὶ Ⓖ Χαλδαῖοι σκύκλοιν τὴν πόλιν, καὶ κατεδίωξε δυνάμεις τῶν Χαλδαίων ὀπίσω τοῦ βασιλέως, καὶ κατέλαβεν αὐτόν· καὶ Ⓦ συνέλαβον βασιλέα, καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς Ⓦ βασιλέα Βαβυλῶνος. καὶ ἐλάλησεν ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος μετὰ Σεδεκίου κρίσιν, καὶ ἔσφαξε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κατέναντι αὐτοῦ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς Σεδεκίου ἐξετύφλωσε, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν πέδαις, καὶ ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα. τί ὅτι, ἐλάλησε μετ' αὐτοῦ κρίσιν; ἀπήντησεν αὐτῷ βδελυρίαν, ἐδικάσατο μετ' αὐτοῦ. καὶ πρῶτον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κατέσφαξεν, ἵνα γενομένης ψυχῆς τῆς οἰκείας συμφορᾶς, καὶ τὴν τραγῳδίαν σκεύων ἴδῃ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ὅτε αὐτὸν ἐξετύφλωσε. τίνος ἕνεκεν τοῦτο πάλιν ἔδρασεν; ἵνα διδάσκαλος τοῖς βαρβάροις ἀπέλθῃ, καὶ τοῖς σκληροῖς κατοικοῦσιν Ἰουδαίοις, καὶ ἵνα μάθωσιν Ⓖ βλέποντες ἀφ' ὧν πέπονθεν, πόσον κακὸν ὅρκος· οὐκ ἐκφεύγει δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ Ⓖ φθάνει τὴν ὁδὸν ἀπάντων οἰκείων διδιμέων καὶ πεπονθότων ὁρῶντες, μανθάνουσι ἀφ' ὧν συμφορᾶς τῆς ἀμβλίας ὁ μέγιστος. ἀφ' οὗτος τῶν προφητῶν ὁ μὲν φησιν, Οὐκ ὀφθήσεται Βαβυλῶνα· ὁ δὲ φησιν, ὅτι εἰς Βαβυλῶνα ἀπαχθήσεται. καὶ δοκεῖ μὲν ἐναντία εἶναι ἡ προφητεία, οὐκ ἔστι δὲ· ἀλλὰ ἀμφότερα ταῦτα ἀληθῆ. καὶ γὰρ Βαβυλῶνα οὐκ εἶδε, καὶ εἰς Βαβυλῶνα ἀπήχθη. πῶς οὖν Βαβυλῶνα οὐκ εἶδεν; ὅτι ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ τὴν πρῶσιν ἐποιήσατο. ἔνθα γὰρ ὁ ὅρκος ἠθετήθη, ἐκεῖ καὶ ἐξεδικεῖτο, καὶ ἡ τιμωρία αὐτοῦ ἐπέμενε. πῶς δὲ ἀπήχθη εἰς Βαβυλῶνα; ἀχμαλώτου γὰρ δύο εἶναι αἱ τιμωρίαι, πρῶσις καὶ αἰχμαλωσία, διεπέμψατο αὐτοῦ Ⓖ προφήτης· καὶ ὁ μὲν οὐκ ὄψεται φησι Βαβυλῶνα, τὴν πρῶσιν αὐτοῦ λέγων· ὁ δὲ φησιν, Εἰς Βαβυλῶνα ἀπαχθήσεται, τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτοῦ αἰνιττόμενος.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀδελφοὶ, καὶ τὰ εἰρημένα, καὶ τοὺς τούτων λεχθέντα συλλέγοντες, παυσώμεθα ποτὲ τῆς ποτὲ τῆς ταύτης σκληρίας, καὶ δέομαι καὶ δυσωπῶ πάντων ὑμῶν. εἰ γὰρ οὐ τὴν παλαιὰν, ὅτι οὐ τὴν ἀκριβῆ φιλοσοφίαν ἀπῃτοῦντο Ⓖ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ πολλὴν συγκατάβασιν εἶδεν, τοσαύτην ὀργὴν γέγονε δι' ὀργὴν ἅπαν, τοσαύτη ἅλωσις καὶ αἰχμαλωσία, ἵν' εἰκὸς ἦν προσήκεσθαι τοῦ τοῦ ὁμολογοῦντος μὴ νόμον κωλύοντα τοῦτο ποιεῖν, καὶ τοσαύτην τὴν ὀλωλυῖαν προσθήκην; μὴ γὰρ τοῦτο ἐστὶ τὸ ζητούμενον, ὅπως εἰς ζωὴν ἐλθωμεν, καὶ ἀκούσωμεν τῶν λεγομένων. τοῦτο μὲν οὖν καὶ κρίμα μείζονι ὅτι καὶ κόλασις ἀπαράιτητος, ὅταν συνεχῶς ἀκούοντες μὴ ποιῶμεν τὰ λεγόμενα. τίνα γὰρ ἕξομεν ἀπολογίαν, τίνα δὲ συγγνώμην, ὅταν ἐκ προφήτης ἡλικίας ἡμᾶς ἄγειν ἐκάστης πόλεως τὰ τοιαῦτα ζημιούμενοι, καὶ τοσαύτης ἀπολαύοντες διδασκαλίας, ὁμοίοι ὦμεν ἀκίνητοι, καὶ μηδὲ ἓν ἐλάττωμα διορθώ-

σαλῆς ἀπουδάζωμεν; μή μοί τις λοιπὸν ζωηδίαν προσεδρεύσω. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἀγαπακτῶ κἀ ὀργίζομαι, ὅτι ζωηδίας προσηλύσαλῆς οὐ δυνάμεθα. κἀ εἰ ζωηδίας μὴ προσηνώμεθα, πῶς προσεσόμεθα ὀπιθυμίας; σκέπτε * ἡ ῥίζα ἀπὸ τῆς φύσεως ἔχει τὴν ἀρχήν. ὃ μὲ γὰρ ὀπιθυμεῖν, φυσικόν· ὃ δὲ κακῶς ὀπιθυμεῖν, τῆς προαιρέσεως λοιπόν· ὃ μὲν οὖν ὁμιλῶν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν σκ τῆς φύσεως ἔλαβεν, ἀλλ' σκ ῥᾳθυμίας μόνης. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐκ σκ τῆς δυσκολίας τὸ προάγματος, ἀλλὰ πολλῷ τινὶ ὀλιγωρίᾳ τινὶ ἡμετέρᾳ μέχρι τοσούτου τὸ ἁμάρτημα προβέβηκε τοῦτο, σκοπήσωμεν, πόσα πολλῷ τούτων δυσκολώτερα κατορθοῦσιν ἄνθρωποι, καὶ ταῦτα μηδεμίαν προσδοκῶντες ἀμοιβήν· σκέψαι. σκοπήσωμεν τίνα ὁ Παῦλος ἐπέταξε, πῶς ὀπίσω, πῶς ὀπίσσω, καὶ οὐκ ἐγένετο κώλυμα ἡ δυσκολία τοῖς ὀπισθάγμασι. τί γὰρ αὖ γένοιτο δυσκολώτερον, εἰπέ μοι, ἀλλ' ἢ ὅταν τις νέος τοῖς βουλεύμασι καταμαλάττειν ἀνδρὶ καὶ λυπίζειν αὐτὸν τὰ μέλη προθέσθαι ἑαυτοῖ, φιλονεικοῦν πρὸς ἀκρίβειαν ἔχοντι δίκην τὸ σῶμα ἅπαν κάμπτειν καὶ στρέφειν ὅπῃ τὸ εὐάφιον, καὶ ἅμα τὴν ὀφθαλμὸν καὶ ἅμα τὴν τῶν χειρῶν περιαγωγὴν καὶ τὴν ἄλλης " διαπόρως εἰς τὸ θῆλυ γένος ἐκβιῶναι βιάζηται), καὶ μήτε τινὰ δυσκολίαν τὴν γινομένην, μήτε τὴν αἰσχύνην τὴν ἀπὸ τούτων λογίζηται); σὺν ὅτι τὴν ὀρχήστραν " πάλιν ὅπισυρομένους, καὶ καθάπερ πτερυγίς, τοῖς κώλοις κεχρημένους τοῦ σώματος, τίς οὐκ ἂν ὀργὴν σκπλαγείη; ἆρ' ὅτι μαχαίρας σιδηρᾶς εἰσὶν οἱ ἐκεῖ ἀκοντίζοντες, καὶ πάσας ἀπὸ τοῦ λαοῦ δεχόμενοι πάλιν, ἵνα σὺν τῷ καταισχύνειν τὸν ἀρετῆς σοῦ βιαλομένων δυναδέξασθαι πόνον; ἢ ὅτι ἂν τις εἴποι πρὸς ἐκείνων τῷ ἀνδρῶν, οἱ καὶ ὅτι τοῦ μετώπου βασάζοντες, καθάπερ δένδρον ἐρριζωμένον ὅτι τῆς γῆς, οὕτως ἀκίνητοι διατηροῦσι; καὶ οὐ τοῦτο μόνον ὅτι τὸ θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι τὰ παιδία μικρὰ " ἐστ' ἄκρου τοῦ ξύλου παλαίειν ἀλλήλοις προσκυδάζοντα καὶ οὔτε χεῖρες, οὔτε ἄλλο τι τοῦ σώματος μέλος, ἀλλὰ τὸ μέτωπον μόνον δεσμοῦ πάντος ἀσφαλέστερον φέρει τὸν κάτω ἐκεῖνον ἄσειστον. ἕτερος πάλιν ὅπου σχοίνου σειοπάτης μὴ τοσαύτης ἀδείας βαδίζει, μᾶλλον ὅσης τὰ ὑπόπεδα πεδία καπατέχοντες. ἀλλ' ὅμως ταῦτα τὰ καὶ παῖς οἱουδήποτε ἀφορήτου δοκοῦντα, τῇ τέχνῃ γέγονε δυνατά. τί τούτων ἔγωμαι εἰπεῖν ὅτι τῶν ὄρκων, εἰπέ μοι; ποίαν δυσκολίαν; ποῖον ἱδρῶτα; ποίαν τέχνην; ποῖον κίνδυνον; ὀλίγης χειρὸς ἀπουδοῦς μόνον, καὶ ταχέως ὁ πόνος ἡμῖν ἀνυσθήσεται. ἐμὴ μοί λέγε, ὅτι ὁ πλέον κατόρθωσας· ἀλλ' εἰ μὴ τὸ πόνου κατόρθωσας, μηδὲν μηδέπω πεποιηκέναι νόμιζε. τὸ γὰρ ὀλίγον τοῦτο ἀμύνει καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν καθαιρεῖ. πολλάκις γοῦν οἰκίας οἰκοδομήσαντες ἀνέθεσαν, καὶ τὸ ὄροφοι ὀπιθέντες, μιᾶς κεραμίδος ἀποπιαζθείσης μὴ ποιησάμενοι ἀπουδὴν, ὀλόκληρον τὸν οἶκον ἀπώλεσαν. καὶ ὅτι ἰμαλίων ὁ τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει ἰδεῖν πολλάκις. τὸ γὰρ σκεῦος μικρὸν ῥῆγμα λαμόμενον, καὶ μὴ ῥαφὲν, πολὺ τὸ χάσμα ἐποίησε. τοῦτο καὶ ὅτι τῶν χαμαῤῥοῶν συμβαίνει πολλάκις. τὸ γὰρ σκεῦος μικρὰς αὖ ὀπιλαβοῦσαν μόνον εἰσόδους, ὀλόκληρον τὸ ῥεῦμα εἰσάγουσι. καὶ σὺ τοίνυν, εἰ τὸ πρῶτόν σαυτῷ ἐπέτυχας, μικρὸν ὑπολείπεται ἔτι μέρος, καὶ τοῦτο * λοιπὸν ἀποφράξαι τὰς ἀγκύλας, ἵνα ἐσπεσμένος ἧς πρώτου. εἶδες τὸν δρεπάνην, εἶδες τὸν κεφαλὴν Ἰωλάου, ἤκουσας τῆς ἱστορίας τὸ χύ· τὸ Σαοὺλ, ἤκουσας τὸ αἰχμαλωσίας τῆς Ἰουδαϊκῆς τὸ τέρπον. μὴ ὑ τούτων ἁπάντων ἤκουσας τῆς ἀποφάσεως τοῦ Χριστοῦ λεγούσης, ὅλη οὐ τὸ ὀπισορκεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὀμνύειν ὁπωσοῦν, ἀγαθολικόν ἐστι, καὶ ὅλον τοῦ πονηροῦ τὸ κατασκεύασμα. ἔμαθες ὅτι πρὸς ἀγαθοῦ τοῖς ὅρκοις ἔπονται [καὶ] ὀπιορκίαι. ταῦτα δὴ πρὸς σωναγωγὴν ἔλεγον τὴν ἀγαπάν σου. οὐχ ὁρᾷς ὡς αἱ γυναῖκες καὶ παιδία τὰ μικρὰ δῶτι φυλακῆς μεγάλης βιαγλύλια ἅρπασι τοῦ τε ἀγκάλου, καὶ πρὸς τοῦ προφέρουσι, ὥσπερ δὴ ἀπίσω; σὺ τὰ " γράμματα τοῦ βιαγγελίου καὶ σὸν νόμος ἔλεγεν σοι τὴν ἀγαπάν. οὐ χρεία χρυσίου καὶ " χρημάτων σοὶ ταῦτ', οὔτε βιβλίον περιάσθαι· προαιρέσεως δεῖ μόνης, καὶ ἀγαθύσεως, ψυχῆς διεγηγερμένης, καὶ ἀσφαλέστερον ἕξεις τὸ βιαγγέλιον, σὸν ἔξωθεν προφέρων, ἀλλ' ἔνδον αὐτὸ τοῖς τῆς ψυχῆς ἀποτυπώμασι

πθέμβος ταμείοις. ἀπιτάμβος τοίνυν ἀπὸ τῆς κλίνης, καὶ τὸν οἰκέτην σκεβάψων τὸν σταυζ, τὸ νόμοι ἐπίλεγε τῦτον· Εγὼ γὰρ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· καὶ ἔς αι σοι διδασκαλία τὸ Ματθ. ε. λδ.
ῥῆμα. ϖόθεν γὰρ ϖόν ϖολλοὶ δεῖ, ἀλλὰ μικρᾶς ϖροσοχῆς μόνον. καὶ ὅτι τῦτο ἔστιν ἀληθὲς, βέβηλοι σκεῖθεν. τὸ γὰρ τὸ σὸν καλέσας φόβησον, καὶ ἀπείλησοι αὐτῷ ὅτι θήσει πλη-
γας ὀλίγας, εἰ μὴ καταρθώσειε τὸ νόμοι τῦτον· ἐ ὅ-γε, πῶς βέλτιος ἀποχήσε) τῆς ζωῆς. ϖῶς οὖν σὸκ ἄτοπον, εἰ τὰ μὲ μικρὰ παιδία τὸ ϖρὸ ἡμῶν διδοικότα φόβοι ϖεί-
ρηντο τῆς ϲτολῆς, ἡμεῖς ὃ μηδὲ οὕτω φοβούμβα τὸ Θεὸν, ὡς ἡμᾶς ⓐ γοὶ διδάξαιεν; ὅταν
" οὖν καὶ ϖερῆν ἔϊπον, τῦτο καὶ νῦν λέγω· νόμοι ἑαυτοῖς θῶμεν μὴ ϖέντεσιν, μὴ δημοσί-
ων, μὴ ἰδιωτικῶν ἁμαρτημάτων, ἕως ἂν τῦτοι ἐκπληρώσωμεν τὸν νόμον, καὶ ϖεύ-
τως ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ζωωθούμβοι ϖρεσσόμβα ῥαδίως, καὶ κοσμήσομεν ἑαυτὸν, κοσμή-
σομεν ὃ καὶ τὸν ϖόλιν ἅπασαν. ϲυνόησον γὰρ ἡλίκον ὄϕελος τῆς οἰκουμένης ταῦτα
ἀκούϕ, ὡς ὁ Αντιοχεία κεκράτηκεν ἔθος ζειστιασοῖς ϖρίτον, καὶ ϖανδήμου ἀκούσῃ, κἂν μεγίστη
ἀνάγκη ἐπίκειται, ὅρκον ϖροιεμένου. ϖάντως ἀκούσονται ταῦτα αἱ γείτονες ϖόλεις· μᾶλ-
λον δὲ ὄχ αἱ γείτονες μόνον, ἀλλὰ καὶ ϖρὸς αὐτὰ τὰ ϖέρατα τῆς γῆς ὁ λόγος ἀφίξεται.
καὶ γὰρ εἰκὸς καὶ ὑμῖν ἐμπορίας, καὶ ϲυτυγχάνει ἑτέρους ἀφικνουμένους ταῦτα
ἀπαγγέλλειν ἅπαντα. ὅτεν οὖν ἄλλας ϖόλεις ἐγκωμιάζοντες ϖολλοὶ, λιπῶσι λέγωσι
καὶ ἀηδεῖ, καὶ ἀφθονίαν ὠνίων, δότε [καὶ] τοῖς ϲυτυγχάνει ἀφικνουμένοις λέγειν· ὅτι ὅπερ ἔστιν
ϲ Αντιοχεία, τῦτο ϐάλαμος τῶν ἄλλων ϖόλεών ἐστιν ἰδεῖν. ἔλεγτο γὰρ αὖ ⓐ αἰθέσιοι
ⓐ τὴν ϖόλιν οἰκειῶντες σκεύεσιν, τὴν γλῶτταν σκεπάσαι ϖροῖτιεν, ἢ ὅρκον ἀπὸ τῦ σό-
ματος ϖροέσθαι. τῦτο ὑμῖν εὐκόσμος ἔς αι καὶ ἀσφάλεια μόνον, ἀλλὰ καὶ μαθεῖν οἵοτι ϖο-
λιτῶ. καὶ γὰρ ϖάντας ζηλώσουσιν ὑμᾶς ἕτεροι, καὶ μιμήσονται. εἰ γὰρ ἕνα τις καὶ δύο κερδά-
νας, τοσῦτον λήψεται μαθεῖν ϖαρὰ τῦ Θεοῦ, ⓐ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ϖαιδεύοντες, πόσας
εὐλήψεσθε τὰς ἀμοιβάς; χρὴ τοίνυν ἀσπουδάζειν καὶ ἐγκηδρεῖαι ϲ νήφειν εἰδότας, ὡς ὄχὶ
τὴν οἰκείων κατορθωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτέρων καλορθουμένων αἰτίδοσιν ληψόμβα
μεγίστην, καὶ ϖολλῆς ϖαρὰ τῦ Θεοῦ τῆς δωρεᾶς ἀπολαύσομεν· ἧς γένοιτο διηνεκῶς ἀπολαύ-
σαντας ϖάντας ἡμᾶς τυχεῖν τῆς βασιλείας τὴν ὑρανῶν, ϲὺ Χρις῵ Ιησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν,
῵ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τὸν αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμὴν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΑΛΛΑΓΗΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΡΟΣ τὸν πόλιν, καὶ εἰς τὸν ϖλημμελήσαντας εἰς τὸν τῶν ἀνδριάντων" καταϕυγόν, καὶ εἰς τὸν ἐπηρεάσαντα τὸ ὑπισχνᾶσθαι. Λογ. κ.

Ἀπὸ τῆς ῥήσεως, ἀϕ' ἧς ἀεὶ ϖρὸς ⓜ χαίρει τῶν καλῶν ϖρὸς τὸν ὑμετέρων εἰωθὼς ἀγάπην ϖροιμιάζεσθαι, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ταύτης
καὶ τήμερον ἀρξόμην τὸ ϖρὸς ὑμᾶς λόγου, καὶ ἐρῶ μὲν ὑμῶν, εὐλογη-
τὸς ὁ Θεὸς, ὁ τὸν ἱερὸν ταύτην ἑορτὸν μὴ χερσὶ καὶ βύϕεσιν ὕδατος
πολλῆς καταλιώσας ἡμᾶς ὑπιπλέσαι * τήμερον, καὶ τὸν κεφα-
λὸν ἀποδοῦναι τῷ σώματι, καὶ ⓜ ποιμένα τοῖς ϖροβάτοις, καὶ ⓜ διδά-
σκαλον τοῖς μαθηταῖς, ⓜ στρατηγὸν τοῖς στρατιώταις, ⓜ ἀρχιερέα τοῖς ἱερεῦσιν. εὐλογητὸς
ὁ Θεὸς, ὁ ποιῶν χαρᾶς ἐκπλεῖσαι τῶν αἰτημάτων, ἢ καὶ νοεῖν. ἡμῖν μὲν γὰρ ἀρκοῦν τὴν ἐ- Εφισ. γ. κ.
δόκει, τὸ τῶν ὑπερπληρῶν κινδύνων ἐκφυγεῖν, χαρᾶς ὧν πᾶσαν ἐποιούμβα τὴν ἱκετηρίαν·
ὁ δὲ φιλάνθρωπος Θεὸς, καὶ τῇ δόσει ϖᾶς αἰτήσεις ἡμῶν ἀεὶ νικᾷν μὲν ϖολλῆς τῆς χαρᾶς
λῆς, καὶ ⓜ ϖατέρα ἡμῖν θαῦμον ἐλπίδος ἀπάσης ἀπέδειξε. τίς γὰρ αὖ ϖροσεδόκησεν, ὅτι
ἐ οὕτως ὀλίγας ἡμέρας καὶ ἀπελθύσ), καὶ ἐξελέξεται τῷ βασιλεῖ, καὶ λύσει τὰ δεσμὰ,

καὶ

καὶ πάλιν ἐπῆλθεν πρὸς ἡμᾶς οὕτω ταχέως, ὡς καὶ ὁ πάλαι ὁ ἱερεὺς δυνηθῆναι φθάσαι, καὶ μὴ ἡμᾶς ὑπιπλέσαι; ἀλλ' ἰδοὺ γέγονε τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο, καὶ ⓜ πατέρα ἀπειλήφαμεν, καὶ μείζονα καρπὸν ἐλπίδα αὖθις ἀπολαβεῖν ποιῶ. κἂν δὴ τούτων ἀπέλθωμεν, εὐχαριστῶμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, καὶ θαυμάζωμεν αὐτοῦ τὴν δύναμιν * καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν κηδεμονίαν τὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως γεγονυῖαν. ὁ μὲν γὰρ διάβολος καταδύσαι πᾶσαν αὐτὴν ἐπεχείρησε διὰ τῶν τελωνῶν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ τὴν πόλιν καὶ ⓜ ἱερέα καὶ ⓜ βασιλέα διὰ ταύτης διεσώσατο τῆς συμφορᾶς, καὶ λαμπροτέρας πόλεως ἀπέφηνεν. ἡ πόλις μὲν γὰρ ηὐδοκίμησεν, ὅτι τοιούτου κινδύνου καταλαβόντος πολλὰ θαύματα πόλεως οὐκ ἐν δυναστείαις, οὐκ ἐν πλούτοις πολλοῖς περιβεβλημένοις, οὐκ ἐν μεγάλοις διὰ βασιλεῖ δυνάμεσιν ἔχουσα, ὅτι τὴν ἐκκλησίαν καὶ ⓜ ἱερέα τοῦ Θεοῦ κατέφυγε, καὶ μὴ πολλῆς τῆς πίστεως, τῆς ἀνώθεν ἑαυτὴν ἀξιερέμασεν ἐλπίδος. πολλῶν γοῦν μὴ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ κοινοῦ πατρὸς οὐ τὸ δεσμωτήριον οἰκειωσαμένων θορυβούντων, καὶ λεγόντων, ὡς οὐ καθυφήσει τῆς ὀργῆς ὁ βασιλεύς, ἀλλὰ προξενήσει μείζονας, καὶ πρὶν καταστροφῆς ὁλοκλήρου τῆς πόλεως βουλεύσειν, καὶ ἕτερα πολλῷ πλείονα τούτων θρυλλούντων, ⓐ διεδιδάσκετο τότε οὐδὲν ἐλάττονα ἐκ τῆς φήμης ταύτης δειλότερος· ἀλλ' ἡμᾶς λέγοντας, ὡς ψευδῆ πάντα καὶ διαβόλου μεγαλομήχανα ἔστιν ἔργα βουλευομένου καταβαλεῖν " ὑμᾶς τὰ φερόμενα· οὐδὲν διόμενα τῆς διὰ " λόγων παρακλήσεως, πρὸς ἡμᾶς ἔλεγεν. ἴσμεν γὰρ οὗ τὴν ἀρχὴν κατεφυγόντες, καὶ ποίας ἑαυτοὺς ἀξιερεμάσαμεν ἐλπίδος· τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας τὴν σωτηρίαν ἡμῖν ἀξηρτήσαμεν· οὐκ ἂν, δεσπότα, ταύτην ἐπιστεύσαμεν, ἀναπτῶ τὰ πρῶτα δυναμένῳ Θεῷ. διὸ δὴ καὶ θαρροῦμεν χρηστὸν ἔσεσθαι τὸ τέλος πρᾶγμα. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι τὴν ἐλπίδα ταύτην καταισχυνθῆναί ποτε. τοῦτο αὐτὶ πόσων σταφύλων, αὐτὶ πόσων ἐγκωμίων ἀρκέσει τῇ πόλει; πόσων ὑπατειῶν τοῦ Θεοῦ τὴν βύνοιαν καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς πράγμασιν; οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι τῆς τυχούσης ψυχῆς ἐν τῇ τοῦ πειρασμοῦ ἐπαγωγῇ νήφειν, καὶ πρὸς ⓜ Θεὸν βλέπειν, καὶ πάντων καταπατῆσαι τὰ ἀνθρώπινα πρὸς ἐκείνου κεχηνέναι τὴν συμμαχίαν. ἡ μὲν οὖν πόλις οὕτως ηὐδοκίμησεν· ὁ δὲ ἱερεὺς πάλιν οὐχ ἧττον, ἢπερ ἡ πόλις. τὴν γὰρ ἑαυτοῦ ψυχὴν " ἔσωσεν ἀπάντων ἔδωκε, καὶ πολλῶν ὄντων τοῦ κωλύοντος, τοῦ χειμῶνος, τῆς κλιτίας, τῆς ἑορτῆς, καὶ οὐκ ἔλαττον τῆς ἀδελφῆς πρὸς ἐκάστας ὕσπερ ἀναπνοὰς, ἀπάντων ὑψηλότερος ἐφάνη τῶν κωλυμάτων. καὶ οὐκ ἔστιν πρὸς ἑαυτὸν, τί τοῦτο; ἡ μόνη παρεληλυθυῖα ἡμῖν ἀδελφή, καὶ μετ' ἐμοῦ ⓜ ζυγὸν ἕλκουσα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοσοῦτον μοι ζωοποιήσασα χρόνον, πρὸς ἐκάστας ὅστιν ὧν ἀναπνοὰς· ἡμᾶς δὴ αὐτὸν καταλείψαντες ἀπιλθυσόμεθα, καὶ οὐκ ὀφόμεθα ἐκπνεύσαι καὶ ταῖς πλουσίαις ἀφεῖσαι φωνάς; ἀλλ' αὐτὴ μὲν καθ' ἑκάστην νῦκτα τὸν ἡμέραν ἡμᾶς ἐξ ὀφθαλμοὺς καθελοῦ, καὶ σῶμα ξηρανθῇ καὶ συνέχῃ καὶ σβεσθῆναι, καὶ ταῖς ἄλλα πάντα τὰ πρὸς ⓜ ταφὴν ὑπομεμενήσεσθαι· νυνὶ δὲ, καθάπερ ἔρημος ὑὸς ἐξ ἀπροσταύτου, οὐδενὸς ὑπιτθύζει τούτων πρὸς τὸ ἀδελφοῦ, πρὸς ὃ μάλιστα " ἐπεθύμει τυχεῖν· ἀλλ' ἀφεῖσα τὸν ψυχὸν οὐκ ὤφελεν ⓜ πάντων αὐτῇ πολυτιμότερον. καὶ πόσων οὐκ ἔσται θανάτων αὐτῇ τοῦτο βαρύτερον; εἰ γὰρ καὶ πορρωθεν ἀφυσήκει, οὐκ ἔδει δραμεῖν καὶ πάντα ποιῆσαι καὶ παθεῖν, ὥστε ταύτην αὐτῇ προσκαλεῖν τὸν χεῖρα; πῶν δὲ πλησίον ὢν ἐγκαταλείπω, καὶ ἀφεὶς ἀπελθοῦσαν; καὶ πῶς οἴσει ταῦτα μὴ ταῦτα ἡμέρας; ἀλλ' οὐδὲν τούτων οὐ μόνον οὐκ εἶπεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐνενόησεν, ἀλλὰ καὶ πάσης συγγενείας ⓜ τοῦ Θεοῦ προτιμήσας φόβον ἔγνω τοῦτο καλῶς, ὅτι καθάπερ ⓜ κυβερνήτην ⓐ χειμῶνες, καὶ ⓜ στρατηγὸν ⓐ κίνδυνοι, οὕτω δὲ ⓜ ἱερέα ὁ πειρασμὸς ποιεῖ φαίνεσθαι. πάντες, φησὶ, πρὸς ἡμᾶς κεχήνασι, καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ ἕλληνες. μὴ δὴ καταισχύνωμεν αὐτὸν ταῖς πρὸς ἡμᾶς ἐλπίδας, μηδὲ τοσοῦτο προϊδώμεθα ναυάγιον· ἁπλᾶ γὰρ καθ' ἡμᾶς " ἐπιτέλαστις τοῦ Θεοῦ πάντα, καὶ τὸν ψυχὸν αὐτοῦ σκεδῶμεν. ἢ σκέπτει

πεις ἡ ἱερέως μεγαλοψυχίαν, ἡ Θεοῦ φιλανθρωπίαν. ὧν ἁπάντων χρεία ἐστὶ πᾶσιν, τούτων ἀπολαῦσαι πάντας, ἵνα καὶ τῆς προθυμίας μισθὸν λάβῃ, καὶ διὰ τῆς ἀπολαύσεως τὴν προσδοκίαν μείζονος ὄντος τυχὴν τῆς ἡδονῆς. Εἵλετο τοίνυν ἑορτὴν ὅτι τῆς ἀνιαρείας ἡ πρᾶξις τὴν οἰκείαν ὅτι πλέονα διὰ τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν· ὁ δὲ Θεὸς πρότερον πάσχα ἡμῖν αὖθις ἀποδέδεικεν, ὥστε κοινὴν μὲν ἡμῖν τὴν ἑορτὴν ἀγαγεῖν· ἵνα ἡ τῆς προθέσεως ἔχῃ μισθόν, ἡ τῆς διαφερούσης ἀπολαύσεως μείζονος. Οὐκ ἔδωκε τοίνυν ὥσπερ τοῖς ἄλλοις, [καὶ λέγε πάντα γέγονε τῆς ἀποδημίας χαριέν.] ἀλλ' ἐπελογίσατο τὴν ἡλικίαν, καὶ καθαπερεῖς ἡ σφενδόνη, ὅταν μετὰ βιαιολίας διάδραμῃ τὴν μακρὰν ταύτην ὁδόν. Οὐκ ἐκείνην τὴν τελευτὴν τῆς ἀληθοῦς, ἀλλὰ κατεμαλάξῃ· καὶ ἐπεμελήθη ζώσαν αὐτὴν κατέλιπε, καὶ πάντων ὧν ἐκράξατε, πάντων ἐπέτυχε.

Καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς ὕστερον δόξαν μέγας γέγονε παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις· [καὶ] βασιλέα ἡ τοῦ διαδήματος λαμπρότερον τοῦτο ὁ παρὰ μὲν ὅτι ἄλλον ἐθαύμασε τότε, ὅτι ἄπορ ἐδόκει ἑτέρῳ, ταῦτα χαρίσασθαι τοῖς ἱερεῦσιν· ἔπειτα, ὅτι καὶ μὴ πολλοῦ πάσχειν τὴν χάριν ἔδωκε, καὶ τὴν ὀργὴν ἔλυσεν. Ἀλλ' ἵνα σαφέστερον ἡ τοῦ βασιλέως τὴν μεγαλοψυχίαν, καὶ τοῦ ἱερέως τὴν σοφίαν, καὶ πρὸ τούτων ἀμφοτέρων τοῦ Θεοῦ μάθητε τὴν φιλανθρωπίαν, δότε μοι μακρὰν τῆς ἐκεῖ γεγονυίας δημηγορίας διηγήσασθαι πρὸς ὑμᾶς. ἐρωτῶ, ἃ παρά τινος τῶν εἰδότων ἔμαθον. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ οὐδέν, ὅτε μικρόν, οὔτε μέγα εἶπε πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ τὴν Παύλου μεγαλοψυχίαν μιμούμενος ἀεί, τὰ οἰκεῖα κρύπτει κατορθώματα· ἡ παρὰ τῶν ἐρωτώντων πυνθάνομαι, ἃ πρὸς βασιλέα εἶπε, καὶ πῶς ἔπεισε, καὶ πῶς αὐτὸν τὴν ὀργὴν ἐξέβαλεν ἅπασαν, ταῦτά ἐλέγετο ῥήματα· οὐδὲν ἡμῖν εἰς τὸ πρᾶγμα εἰσπίπτοντες, μὴ αὐτὸς ὁ βασιλεύς, ὑπὸ Θεοῦ μαλαχθεὶς αὐτῷ τὴν καρδίαν, καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων ῥημάτων πᾶσαν ἀφεῖλε τὴν ὀργήν, καὶ ἡμέρωσε θυμὸν ἔλυσε· καὶ τοῦτ' ἐγένετο μέγιστον τῆς γεγονυίας ἀφορμῆς, ὡς ἑτέρου τινὸς ὑβριζόντος, οὕτω τὰ συμβαίνοντα ἅπαντα χωρεῖς ὀργῆς διηγεῖτο. Ἀλλ' ἄπερ οὖν ἀπέκρυψαν οἱ παρόντες, ταῦτα ὁ Θεὸς εἰς μέσον ἐξήνεγκε. τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα; μακρὰν αὐτοῦ λόγον ἀγαγών, ὑμῖν διηγήσομαι. ὅπου γὰρ ἐξῆλθε τῆς πόλεως, πόθεν εἰς τοσαύτην καταλιπὼν ἀθυμίαν, πολλῷ διπότερα ἡμῶν ἔπαθε αὐτὸς τῶν ἐν αὐτοῖς ὄντων τοῖς δεινοῖς; πρῶτον μὲν γὰρ συνεῖδε μόνος τὸ μέγεθος τῶν ὀδυνῶν τοῖς ὅτι τὴν ἐξέτασιν τῆς γεγονυίας πρᾶξιν τοῦ βασιλέως πεπιφθῆσι, καὶ μαθὼν ἤδη ἐκείνων, ἐφ' οἷς ἦσαν ἀπεσταλμένοι, καὶ κατανοήσας τὴν πόλιν ἀναλογίζεσθαι μόνος δεινά, τοὺς θορύβους, καὶ τὰ σκάφη, τὴν φυγήν, καὶ φόβον τὴν ἀγωνίαν, τοὺς κινδύνους, πηγὰς ἡφίει δακρύων, τῆς ἀπλάγχνου αὐτῆς ἀφαιρούμενος. τοῖς γὰρ πᾶσιν ἔθος πολλῷ μείζονι ἀλγεῖν, ὅταν μηδὲ πρᾶξαι δυνώνται κακοῦσθαι τοῖς ἑαυτῶν παισί· ὁ δὲ φιλόστοργος ἅπας ἦν, οὐ τὰ κατανοήσας ἡμᾶς δεινὰ ἀφειδῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ πόρρω, ταῦτα παρόντων ἡμῶν, εἰς. πλὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῆς ἡμετέρας ἐγίνετο σωτηρίας. ὅπου γὰρ ἐμάθε ταῦτα πρὸς ἐκείνων, θερμοτέρας ἡφίει πηγὰς δακρύων, καὶ μᾶλλον ἱκετεύσεως ἐποιεῖτο πρὸς Θεὸν καταφυγὴ, καὶ τὰ νύκτα ἄϋπνος ἦν, ἀναβοῶν καὶ τῇ πόλει ἀναμένεσθαι ταῦτα παρούσῃ, καὶ τοῦ βασιλέως παραστῆναι πᾶσαν τὴν ἀφορμήν. ὡς δ' ἐπέβη τῆς μεγάλης πόλεως ἐκείνης, καὶ εἰς τὰ βασιλικὰ εἰσῆλθεν αὐλάς, εἰσῆκει ὁ βασιλέως πόρρωθεν, ἄφωνος, δακρύων, κάπα κύπτων, ἐγκεκυπτόμενος, ὥσπερ αὐτὸς ὢν ὁ πάντα ἐργασάμενος ἐκεῖνα. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο, τῷ σχήματι, τῷ βλέμματι, τοῖς δεινοῖς προέτεινε δῆτα παύσασθαι βουλόμενος αὐτὸν εἰς ἔλεον, καὶ τότε ἀρξασθαι τῆς παρ' ἡμῶν ἀπολογίας. μία γὰρ τοῖς ἀμύητοῖς ἀπολελείπται συγγνώμη, ἡ σιγὴ, καὶ μηδὲν παρ' ἡμῶν γεγονυίας φθέγξασθαι. ἐβούλετο γὰρ δὴ πάνυ, ἡ μὴ ἐξενεγκεῖν, ἡ δ' εἰσαγαγεῖν· ἐκλογίζεσθαι τὸ θυμοῦ, εἰσαγαγεῖν δ' ἀθυμίαν, ἵν' οὕτω προσοδοποιήσῃ τοῖς τῆς ἀπολογίας ῥήμασιν,

μασιν, "ὅπερ οὖν ἐγὼ ποιῶ. καθάπερ Μωϋσῆς εἰς ὄρος ἀναβάς, τὸν λαὸν προσεκ- χ.ιη
Εξοδ. λβ χρυσότος, ἄφωνος εἰσήκει αὐτός, ἕως ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐξεκαλέσατο, εἰπών, Ἄφες μοι, καὶ ἐξαλείψω Ⓦ λαὸν τοῦτον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐποίησεν. ἰδὼν τοίνυν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς δακρύοντας καὶ κάτω κύπτοντας, προσῆλθεν αὐτός· καὶ ὅπερ ἐπὶ τῶν δακρύων τοῦ ἱερέως, τοῦτο ἐνταῦθα ἐπὶ τῶν ῥημάτων τῶν πρὸς αὐτόν. ἀ γὰρ θυμούμενον, "ἢ ἀγανακτοῦντος εἶναι Ⓓ λέγει, ἀλλὰ 5 χ.ιθ
ἀμελοῦντος· οὐκ ὀργιζομένου, ἀλλὰ ἀθυμοῦντος καὶ προσωδυνία κατεχομένου μᾶλλον. καὶ ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἀκηκόατε εἰρηκότος. οὐ γὰρ εἶπε, τί ποτε τοῦτό ἐστιν; ἐπὶ δὲ τῶν ἀθεμίτων μιαρῶν καὶ παμμιάρων, καὶ οἷς οὐδὲ ζῆν ἔδει, πρόσοιδεν ἔχεις κομίζων, τῶν τυφλώσεων, τῶν νεωτερισμοῦ, τῶν πάσης ἀξίων κολάσεως; ἀλλ' [ὅμως] πάλιν ταῦτα ἀφεὶς τὰ ῥήματα, ἅπερ λοιπὸν ἐπιδείκνυται σὺν ἔργοις μέγεθος καὶ βαρύτητος, καὶ ἑαυ- 10
τοῦ κατέλεγεν ἀνέργειας, ὅσας οὐδὲ πάλαι τὴν βασιλείαν τὴν πόλιν ἡμῶν ἀνηργέτησε, καὶ ἐφ' ἑκάστῳ ταῦτα ἐπέλεγε· ταῦτά με αὐτὸ εἰκὸς παθεῖν ἔδει; ποίοις ἀδικημάτων με ταύτην ἐποιήσαντο δίκην; τί μικρόν, ἢ μέγα ἐγκαλοῦντες ἔχοντες; οὐκ εἰς ἐμὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἀπόλεμον τάξιν ἐνύβρισαν. οὐκ ἦρκει Ⓦ θυμοῦν φιλονεικίαν μόνον τῶν ζώντων, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τοὺς ταφέντας καταισχῦναι, οὐδὲν οἰόμενοι πεπονθέναι δεινόν; ἠδικήκαμεν ἡμεῖς, ὡς 15
αὐτοὶ νομίζουσι· ὀλοιῶν τῶν νεκρῶν φείσασθαι ἔδει τῶν οὐδὲν ἠδικηκότων. οὐ γὰρ δὴ κἀκείνοις ταῦτα ἐγκαλῶν εἶχον· οὐχὶ ταύτην ἀπάντων προῳδήκασι τὴν πόλιν ἀεί, καὶ τῆς "ἐνεγκούσης πολλοστεραν ἐτί) οἰόμενοι; καὶ διὰ τί μοι διωκόσι ἔργων ὧν τὴν πόλιν ἐκείνων ἰδεῖν, καὶ τοῦτον "ἐποιοῦμεν" ὅρκων πρὸς πάλαι; οἰκτρὰ "πικροὶ αἰσιμώξας ὁ ἱερός, καὶ θρη- χ.κ
νότερα ἀφεὶς δάκρυα, οὐκ ἔτι λοιπὸν εἶπεν (ἐώρα γὰρ τὴν τῶν βασιλέως ἀπολογίαν, μεί- 20
ζονα ποιοῦσαν ἡμῶν τὴν κατηγορίαν) ἀλλὰ σιγάζας κάτω βαρὺ καὶ πικρόν·

Ὁμολογοῦμεν, φησιν, ὦ βασιλεῦ, καὶ οὐ δυνησόμεθα ἀρνήσασθαι Ⓦ ἔρωτα τοῦτον, οὐ πρὸς τὴν παιδείαν ἐπιδείξω τὴν ἡμετέραν, ἐξ ἧς τοῦτο μάλιστα δηλωσόμεθα, ὅτι τὸν οὕτω φιλανθρώπων ἐδιδάσκησαν δαίμονες, καὶ πρὸς Ⓦ θυμὸν ἀγωγίμους ἐφηνήμεθα, καὶ Ⓦ σφοδρὸν ἡμῶν πρωξιώσασθαι ἐρασθῆ. καὶ καθαιρέσεις, καὶ ἐμπρήσεις, καὶ ἀποκτενίσεις, καὶ ὅλων οὕτω ἕτερα προσάξεις, οὐδέπω τὸν ἀξίαν ἡμᾶς ἀπαιτήσασθαι δίκην. φθάσαντες γὰρ ἡμεῖς ἑαυτοὺς μυρίων θανάτων χαλεπώτερα διεθήκαμεν. εἰ γὰρ δὴ τοῦτο πικρότερον, δηλονότι τὸ θυμοῦσθαι, καὶ οὕτω φιλεῖσθαι φανερῶς ἀδίκως προῳδάντες; καὶ τίνα πᾶσα ἡ οἰκουμένη μανθάνει, καὶ τὴν ἐκάστην ἡμῶν ἀγωμοσύνην καταγινώσκει. εἰ Ⓓ βαρβάροις τὴν πόλιν ἡμῶν καταδραμοῦσι κατίσχυσαι τὰ τείχη, καὶ τὰς οἰκίας εἰσέρησαι, καὶ λαβοῦσι 30
αἰχμαλώτους "ἀπήλθον, ἔλαττον ἢ ὅ δεινόν. τί δήποτε; ὅτι σὺ ζωντοφ, καὶ τοσαύτην "ὑπεδεικνυμένῳ πρὸς ἡμᾶς ἔννοιαν, ἐλπὶς ἦν σχεῖν πάλαι τὰ δεινὰ, καὶ πάλιν ἡμᾶς ὅτι ὃ προτέρων ἐπεμηχάνω κῆμα, καὶ λαμπροτέραν ἀπολήψεσθαι τὴν ἐλευθερίαν· νῦν ὑπὸ τῆς σῆς βουλήσεως ἀφηρημένους, καὶ τὸ φίλτρον σοι βεβαίτερον, ὁ πάντοτε τείχους ἡμῖν ἦν ἀσφαλέστερον, πρὸς τίνα λοιπὸν καταφεύξόμεθα; ποῦ δεηθησόμεθα ἰδεῖν ἑτέρωσε, Ⓦ γλυ- 35
κὺν ὕπνον διασώσοντες ἐπὶ πατέρα προσιόντι πρὸς ὀργίσαντες; ὥστε δοκοῦσι μὲν ἀφόρητα πεποιηκέναι, ἔπαθον δὲ πάντων δεινότερα, πρὸς οὐδένα" αὐθέκτων δυτιβλέψαι τολμῶντες, οὐδὲ ἀνδρῶν ἰδεῖν δεδιότες Ⓦ ἥλιον ἐλευθέρους ὀφθαλμοῖς, τῆς αἰχμώσης πάντα χοῦν καταστελλούσης καὶ βλέφαρα, καὶ ἐγκαλύπτεσθαι κατημαγκαζούσης. τῆς πρόρησις οὖν αὐτοῖς δεινῆς μήνης, πάντων αἰχμαλώτων ἀθλιώτερον διῆγεν αὐτοὺς, καὶ τὸν ἑκάστην ἀπαμβώσιν ἀπειλή· καὶ ὃ μέγεθος τῶν κακῶν ἐνόουν τες, καὶ εἰς ὅσον ἀπεσχίρτησαν ὕβρεως, οὐδὲ δι' ἀπῳδῆς δυνάσται, τὰ δοκοῦντες ὑγιεῖς σφοδρότερος τοὺς [κζ'] τὸν οἰκουμένην οἰκοῦντας ἅπαντας δὲ δεῖπτεις ὀπτασασάμενοι κατηγόρους. ἀλλ' ἐμὲ ἐθέλεις, ὦ βασιλεῦ, ἔστι ἴασις τῶν πεπαυμάτων, καὶ φάρμακον τοῖς δεινοῖς κακοῖς. πολλάκις καὶ ὅτι ἰδιωτῶν τοῦτο γέγονε· τὰ

μεγάλα

μεγάλα ϗ ἀφόρητα ϖεϱιεϱγάσματα, μεγάλης ϑλιβόμενοι ϲτενοχωρίας γέγονεν. ὅτα ϗ ὅτι τῆς φύσεως ζωοδόχη τῆς ἡμετέϱας. ὅτι γὰϱ Ⓐ δι᾽ ἄλλο τι ϑεὸς ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ϗ εἰς Ⓐ ϖλεῖϲτα ἐδίδωϲεν εἰϲηγαγε, ϗ πολλῆς ἠξίωϲε τιμῆς, ἢ φέϱων τινὰ τοϲαύτην βλημελείαν ὁ ϑλιβόμενος ἐβάϲκηϲέ τε αὐτῷ, ϗ τῆς δοθείϲης ἐζεδέξατο ϖεϱεδϱίας· ἀλλ᾽ ὁ Θεὸς ἢ μόνον αὐδὲν ἢ καταλιπὼν, ἀλλά ϗ δι᾽ ὅτι ϖλεῖϲτα Ⓐ ἤνεγκεν ἡμῖν ἀνέφξε, τούτῳ τε αὐτῷ τινὰ τε οἰκείαν φιλανθϱωπίαν ἐπιδειϗνύμενος, ϗ Ⓐ ϑλιβόμενον μείζονως ϗαλάζων. τοῦτο ϗ σὺ ϖοίηϲον. ϖολλὰ ϲκίπτϲαϲι Ⓓ δαίμονες νυῶ, ὥϲτε ϲοι τινὰ ϖαϲῶν φιλοπάτϱιν πόλιν ἀϖοῤῥῆξαι ϲε τῆς εὐνοίας. τοῦτο τοίνυν εἰδὼς, δίκαιον ὠϱὴν, ἰὼ ϑάλϕς, ἀϖαίτηϲον· τῆς ϑ᾽ φιλίας μὴ ϲκυβάλης ἡμᾶς τῆς ϖϱοτέϱας· ἀλλ᾽ εἰ δεῖ τι ϗ ϑαυμαϲτὸν εἰϖεῖν, μείζονα ἡμῖν ἐπιδείξαι τινὰ βύϑιον νυῶ, ϲὲ ϖάλιν εἰϲ ταὐτὰ ϖεῖϑε τὴν φιλευμβόλων αὐτινὰ ἔγγεϗφον, εἴγε βούλῃ σὺν ταῦτα ϗαταϲκευάζοντας ἀμύναϲθαι δαίμονας. σὺ μὲν γὰϱ ϗαθάλης ϲὲ ϗαταϲκάψης ϲὲ ἀφανίϲῃς, ἅπεϱ ἐϲκύϱοι ϖάλαι ἐβούλοντο, ταῦτα ἐϱγάσῃ· σὺ ϑ᾽ ἀφῆϲ τινὰ ὀϱγάν, ϗ ϖάλιν ὁμολογήϲῃς φιλοῖ αὐτινὰ, ὥϖεϱ ϖϱότεϱον ἐφίλεις, ϗαίϱιαν αὖδις ἔδωϗας τινὰ ϖλημμυϱίδα, ϗ τινὰ ἐϗαϑίϲαν αὖδις ἀϖηνήϲαϲ δίκην, διίξας ὡς ἢ μόνον ϲεαυτοῖς ϖλέον γένηται ἀϖὸ τῆς ὀϱθοβουλίας, ἀλλ᾽ ἃ ϗ ϗαϑιϲτία αὐτοῖς ἄϖοϑεν ἀπέϱϱει, ἅπαϲι ἐβούλοντο. δίκαιος δ᾽ ἂν εἴης ταῦτα ϖοιήϲας, ϗ ἐλεήϲας ϖόλιν, ἢ δι᾽ ἀϖὸ τινὰ ϲὴν ἐφθόνηϲαν φιλίαν Ⓓ δαίμονες. εἰ γὰϱ μὴ ϲφόδϱα αὐτινὰ ὕτως ἠγάϖηϲας, οὐκ ἂν᾽ αὐτῇ ϲεαυτὴ ϲκυβοῖ τοϲοῦτον ἐβάϲκηϲαν. ὥϲτε εἰ ϗ ϑαυμαϲτὸν ὃ λεγόμενον, ἀλλ᾽ ὅμως ὄϲτιν ἀληθὲς, ὅτι δι᾽ ϲὲ ϗαὶ τινὰ ϲὴν φιλίαν ταῦτα "ἔπαθε. ϖόϲων ἐμνησικάϗησ᾽, ϖόϲους "ϗαταϗαφῆς ϗαὶ ῥήματα ταῦτα ϖαϱόντεϱα, ἅπεϱ ἀϖολωλυϑμένος ἔλεγες; νυῶ ὑβϱίϲθαι φὴς ϗ ϖεποιῆϑαι, "ὅϲα μηδεὶς ϖώποτε τὴν ϖεϱτέϱων βαϲιλέων. ἀλλ᾽ ἐάν᾽ θέλῃς, ὦ φιλανθϱωπότατε ϗ "ϲοφώτατε ϗ ϖολλῆς βϱϋϑείας γέμων, τὰ δι᾽ ϑλιβόμενος τότε μείζονά ϲοι ϗ λαμπϱότεϱα ἡ ὕβϱις αὕτη ϖεϱιθήϲει ϲέφανον. τοῦτο μὲν γὰϱ ὃ δίϗαιόν ἐϲτι μὲν ϗ τῆς ϲῆς ἀϱετῆς ἀπόδειξις, ἔϲτι ϑ᾽ ϗ τῆς τὰ δεδωϗότος φιλοτιμίας τιϗμήεις. ὁ ϑ᾽ ἀϖὸ τῆς φιλανθϱωπίας ϲοι ταύτης ϖλεϗόμενος ϲέφανος, ϲοὶ μόνον ὅτι ϗαϑάϖεϱ μα ϗ τῆς φιλοϲοφίας τῆς ϲῆς· ϗ οὐϗ ἄτω ϲε ϑαυμάϲονται ϖάντες ϑλιβόμενοι ϲὺν λίϑοις τοὺς τιμοῦντας τότε, ὡς ἐϖαιρέϲονται ϑλιβόμενοι τινὰ ϗαθοψίδα τινὰ ϗ τῆς ὀϱγῆς. ϗαθαίλοι ϲε τοὺς αἰδριάντας· ἀλλ᾽ ἔξεϲί ϲοι λαμπϱοτέϱους ἀναϛῆϲαι ϲκείνων. αὖ γὰϱ ἀφῆς τοῖς ἠδικηϗόϲι ϗ ἐγϗλήματα, ϗ μηδεμίαν ἐάϲῃς δόϱυβον αὐτοὺς, ἢ ϗαλϗοῦν ϲε ὅτι τῆς ἀγοϱᾶς αἰαϛήϲουϲι, οὐδὲ ϗϱυϲοῦν, οὐδὲ λιθοϗόλλητον, ἀλλ᾽ ὑ πάϲης ὕλης τιμιωτέϱαν· τολμῶ, φιλανθϱωπίᾳ ϗ ἐλεημοϲύνῃ δωδεϗαλιθμένον, ὕτως ὅτι τῆς ϑλιβούϲης ἕναϲιν δωϛήϲουϲί ϲε τῆς ἑαυτῶν, ϗ τοϲούτους ἕξεις δωδριάντας, ὅϲους ὑ οἰϗουμβόλου οἰϗήϑειν δι᾽ ἄλλο τι ἢ ϑλιβομένους, ϗ οἰϗήϲουϲι. ἢ γὰϱ ἡμεῖς μόνοι, ἀλλὰ ϗαὶ Ⓓ μεθ᾽ ἡμᾶς, ϗ Ⓓ μετ᾽ ἐϗείνους ἅπαντες ταῦτα ἀϗούϲονται, ϗ ϗαθάπεϱ βοῦ παῖδες αὖδοὶ, οὕτω ϲε ϑαυμάϲονται ϗ φιλήϲουϲι. ϲὲ ὅτι ταῦτα οὐ ϗολαϗεύων λέγω, ἀλλ᾽ οὕτως ἔϛ᾽ αἰ πάντας, ἐϱῶ ϲοι παλαιόν τινα λόγον, ἵνα μάθῃς ὅλι ἢ οὕτω ϛϱατόπεδα ϗαὶ ὅπλα ϗ χϱήματα ϗ ϖοϖηϗόων πλῆθος ϗαὶ ϗ ἄλλα δὴ τὰ τοιαῦτα λαμπϱοτέϱ᾽ ἐϖὶ ϖοιῆϲι ϲὸν βαϲιλέας ἐϊῶϑεν, ὡς φιλοϲοφία ψυχῆς ϗ ἡμεϱότης. ὁ ϖαλαιὸς [λέγει] Κωνϛαντῖνος, τῆς εἰϗόνος αὐτὸν ϗαταλθυϑείϲης ποτὲ, ϖϱοξωϱίϲαντων αὐτὸν ϖολλῶν ἐπεξελθεῖν τοῖς ὑβϱιϗόϲι ϗ δίϗαιον ἀϖαιτῆϲαι, ϗ λεγόντων ὅλι ϖᾶϲιν αὖδῦ τινὰ ὄψιν ἔπεϲαν, ϲὸν λίϑους ἐζαϗοντίζοντας, ψαλαφήϲας τῇ χϱεὶ ὃ ϖεϱόϲωπον, ϗ ἠρέμα μειδιάϲας, εἶπεν· ὅτι οὐδαμοῦ πληγὴν ὅτι τῷ μετώπου γεγλυμμένην ὁϱῶ, ἀλλ᾽ ὑγιὲς μὲν ἡ ϗεφαλὴ, ὑγιὴς ϑ᾽ ἡ ὄψις ἅπασα· ϗαϗείνους ἐϱυθϱιάσαντας ϗ αἰσχυνθέντας ἀϖὸ ϗωλυμάτων τῆς ἀδίϗου ταύτης συμβουλῆς. ϗ ὃ ῥῆμα τοῦτο μέχϱι νυῶ ἄδουϲι ἅπαντες, ϗ τοϲοῦτος χϱόνος οὐϗ ἐμβέβληϗεν, οὐϗ ἔϑεσε τῆς φιλοϲοφίας ταύτης τινὰ μνήμην. ϖόϲων οὖν ἂν᾽ εἴη τοῦτο ϑαυμαίων λαμπϱοτέϱων; ϖολλὰς ϑ᾽ μεγάλας πόλεις ϲκύφος ἀνέϲτησι,

νέσησι, καὶ πολλοῖς βαρβάροις εἰάσησι, ἀλλ' οὐδεὶς ἐκείνων μεμνήμεθα· ὃ δὴ ῥῆμα τῆς σήμερον ἀδεται, καὶ ⓖ μὴ ἡμᾶς ἀνῇ, καὶ ⓖ μετ' ἐκείνους ἀκούσονται πάντες. καὶ οὐ τοῦτο ἔστι μόνον θαυμαστὸν, ὅτι ἀκούσονται, ἀλλ' ὅτι καὶ μετ' ἐπαίνων καὶ βλασφημίας οἱ τὰ λέγοντες λέγουσι, οἵ τε ἀκούοντες δέχονται, καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ὃς αἰτίαται τοῦτο ἀκούσας σιγῆσαι, ἀλλ' ὁμοῦ τε ἠύξησε, καὶ Ⓦ εἰρηνόβα ἐποίησε, καὶ μυρία αὐτοῖς καὶ ἀπὸ λυπῶν γίνεσθαι ἤυξατο ἀγαθά. εἰ δὲ δι' ἐκεῖνο τὸ ῥῆμα τοσαύτης ἀπέλαυσε δόξης παρὰ πάντων, πόσων ἀπολαύσεται παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τοιαῦτα; καὶ τί λέγω Κωνσταντῖνον, καὶ τὰ ἀλλότρια παραδείγματα, δέον οἰκοθέν σε ἐκ τῶν σῶν παρακαλῶ καταρθωμάτων; μέμνησαι γοῦν, ὅτε τῆς ἑορτῆς ταύτης καταλαβούσης ὀπισθόλιθοι ἔπεμψας πάντα μὲν τὰ οἰκουμένης κελεύουσαι σοὶ δεσμωτήριοι οἰκοῦσι ἀφεῖναι, καὶ συγχωρῆσαι αὐτοῖς τὰ ἐγκλήματα· καὶ ὡς οὐκ ἐχρῆν σε ἐκείνων διιέναι σε τὸν φιλανθρωπίαν, ἔλεγες δι' ἣν γραμμάτων, ὅτι εἴθε μοι δυνατὸν ἦν καὶ σοὶ ἀποδιδόναι καλέσαι, καὶ αἰσθέσθαι, καὶ πρὸς τὸν παρόντα καὶ αἰσθέσθαι ἀναγαπᾶν ζωλόν. τούτων οὐδαμοῦ τῶν ῥημάτων νῦν· ἰδοὺ καιρὸς σοὶ ἀποδιδόναι καλέσαι καὶ αἰσθέσθαι καὶ πρὸς τὸ παρόν ἐπιθυμᾶν ζωλῶ. καὶ ὅτι μὲν ἤδη πεπόνθασι, καὶ πρὶν ἢ τὸν ψῆφον ἐνεγκεῖν, * πᾶσα αὐτοῖς ἡ πόλις ἐσκήνωται καὶ ὅλον πόλεως νῦν· ἀνάγκασον οὖν αὐτὸν ἐκεῖθεν χωρεῖς χρημάτων, χωρεῖς δαπάνης, χωρεῖς χρόνου καὶ πόνου πινός. ἔρχεῖ γάρ σοι φθέγξασθαι μόνον, καὶ αἰσθέσθαι τὸν πόλιν τὸν ἐπ' ὄψεσι κειμένον. νῦν δὲ αὐτὸν καλεῖσθαι λοιπὸν ἀπὸ τῆς σῆς φιλανθρωπίας. οὐδὲν γὰρ τοσαύτην ἔσεται χάριν παρὰ τοῦ πάντα τὸν ἐγκλεῖν αὐτὸν οἰκίσαντι, ὅσην τῇ ψήφῳ τῇ σῇ. καὶ μάλα εἰκότως. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἔρχεῖν αὐτῇ δεῖ ἀπῆλθε, σὺ δὲ αὐξηθεῖσαν καὶ γλυκυτέραν μεγάλην, καὶ μετὰ πολλῆς ταύτης βουλεύσεως καταπεμφθεῖσαν αἰσθήσεις. οὐκοῦν οὕτω θαυμαστὸν, εἰ πολεμίων αὐτὸν ἐλέησαν, καὶ βαρβάρων καταδραμόντων ἀπήλασε τὸν ἀδικοῦντα, ὡς ἔστι θαυμαστὸν τὸ φείσασθαι νῦν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ πολλοὶ πολλάκις βασιλέων ἐποίησαν, τοῦτο δὲ σὺ μόνος ἐργάσῃ καὶ παρὰ πάντα καὶ προσδοκίαν ἅπασαν. καὶ ἐκεῖνο μὲν οὖν οὐδὲν θαυμαστὸν, οὐδὲ παράδοξον, ἀλλὰ τῶν ἀεὶ συμβαινόντων ἐστὶ, τὸ τῶν ἑτοίμων πεῖσαι θαι· τὸ δὲ τοσαῦτα παθόντα καὶ τοιαῦτα, ἀφεῖναι τὸν ὀργὴν, τοῦτο πᾶσαν ἀνθρωπίνην ὑπερβαίνει φύσιν. ἐπίστασαι ὅτι νῦν οὐ παρὰ τῆς πόλεως σοι βουλεύεται μόνον ὅστις ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς δόξης τῆς σῆς, μᾶλλον δὲ καὶ παρὰ τοῦ χριστιανισμοῦ πάντος. νῦν δὲ Ἰουδαῖοι, καὶ Ἕλληνες, καὶ βάρβαροι (καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνοι ταῦτα ἤκουσαν) καὶ πᾶσα ἡ οἰκουμένη πρὸς σὲ κεχήνασιν, ἀναμένοντες ἰδεῖν οἵαν οἴσεις τὴν γενομένην τὸν ψῆφον. καὶ μὲν φιλανθρωπον ἐξενέγκης καὶ ἥμερον, ἐπαινέσονται τὸ δόγμα ἅπαντες, καὶ δοξάσουσι Ⓦ Θεὸν, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐροῦσι· βαβαί, πόσον τὸ χριστιανισμοῦ ἡ δυνάμις; ἀνθρωποι οὐδένα ἔχοντα ὁμότιμον ὑπὲρ τῆς γῆς, κύριον ὄντα ἀπολέσαι πάντα καὶ ἀφεῖναι, καὶ πάλιν καὶ ἐκαλίνωσι τὴν φιλοσοφῶν ἐπαίδευσι φιλοσοφίαν, ἣν οὐδ' ἀνθρωπος ἐπεδείξατο. ὁ τῶν χριστιανῶν Θεὸς, ὃς ὀργὰς ἀνθρωπίνας ἀγελείας ποιεῖ, καὶ πάσης ἀνάγκης φυσικῆς ἀνωτέρους καθίστησι. μὴ γὰρ δὴ Ⓦ πρέπει ἐκείνου δίκης φόβον, μηδὲ αἰδέσχη λεχθῆναι τινὰ, ὡς αἱ λοιπαὶ χάριτες ἔσονται πόλεις, καὶ καταφρονήσουσι μᾶλλον, τούτης μὴ κολασθείσης. εἰ μὲν γὰρ ἀδυνάτως εἶχες ἐπιξελθεῖν, καὶ βίᾳ σε πρέπει ἐλθόντα ταῦτα ποιῆσαντες, καὶ ἰσοζύσιος ἦν ἡ δυνάμις, εἰκότως ταῦτα καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐποίεις· εἰ δὲ καταπλήξασι καὶ προσπέσασι τῷ δίκῃ, καὶ πρὸς σὸν πόδας ἔδραμον σὸν χεῖρα δι' ἐμοῦ, καὶ σοὶ ἕτερον καὶ ἐκατὸν ἐκατὸν προσδεχῶσι τὸν ἡμέραν, καὶ βαρὰ θεῖν, καὶ λίαν ποιοῦνται πυκνάς, ἐὰν Ⓦ οὐρανὸν βλέποντες, καὶ Ⓦ θεὸν παρακαλοῦντες ἐλθεῖν καὶ ζωσφάξασθαι τῆς αὐτῆς ἡμῖν θρησκείας, καὶ, καθάπερ ⓖ πρὸς ταῖς ἐκάστας ἄνθρωπος αἰσθάνεται, πρὸς τὴν οἰκείων ἕκαστος ἐπίσκηψιν τὴν ἑαυτῶν, πῶς οὐ πρέπει τοῦτο τὸ θεῖος; οὐκ

ἀν

δω̃ εἰ σφαγίω̃αι ἐκελεύσθησαν, τοσα῀ῦτα αἱ ἔπαθον, ὅσα πάσχοισι νυ῀ῦν, ἡμέρας τοσαύτας φόβῳ καὶ ζημίᾳ συζῶντες, καὶ ἐσπέρας κατδαιδούσης οὐ προσδοκῶντες ὀψεσθαι τὴν ἕω, καὶ ἡμέρας γινομένης οὐκ ἐλπίζοισιν εἰς ἑσπέραν ἀφίξεσθαι. πολλοὶ καὶ θηρίοις ἐκέπεσον τὰς ἐρήμους διώκοντες, προὶ̃ς τούτους μεταπεσόντες, οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδία μικρὰ, καὶ γυναῖκες ἐλεύθεραι καὶ βιαζόμενοι πολλαὶ νύκτας καὶ ἡμέρας ὑπ ἀσπαλείοις καὶ φαράγξι καὶ ταῖς ὀπαῖς καταχρυπτόμεναι τῆς ἐρήμου. καὶ καινὸς ἀρχμαλωσίας κατέχει τὴν πόλιν ζόφος. τῶν γὰρ οἰκοδομημάτων καὶ τῶν τειχῶν ἐσκότωται, χαλεπώτερα τῶν ἐμπεπτωκότων πάσχοισι πόλεων. σεισὸς βαρβάρου πρόσωπος, σεσηπὸς πολεμίου φαινομένου, ἀθλιώτερον τῶν ἀλόντων διάκεινται· οἱ φύλλοις κεκρυμμένοι μόνον πάντας αὐτοὺς ἀποσοβῶ καὶ ἐκάστην ἡμέραν. οἱ ταῦτα ἴσασιν ἄπαντες. οἱ εἰ καὶ ἀσφαλῶς διαφεύγουσαν αὐτὴν εἶδον, ὅμως αἱ οὕτως ἐσωφρονήθησαν, ὡς νῦν ταύτας αὐτῆς ἀνεχομένας ταῖς συμφοραῖς. μὴ τοίνυν ὅτι νομίσῃς, ὡς χαίρουσι ἔσονται αἱ λοιπαὶ πόλεις. οὐκ ἄν, εἰ κατέσκαψας πάσας τὰς πόλεις, οὕτως αὐτὰς ἐσωφρόνισας, ὡς νῦν διὰ τῆς ἀθλίου τῶν ἐνοικούντων προσδοκίας σφοδρότερον πάσης κολάσεως παιδεύουσας αὐτάς. μὴ δὴ περαιτέρω προσενέγκῃς αὐτοῖς ταῖς συμφοραῖς, ἀλλὰ δὸς ἀναπνεῦσαι λοιπόν. ὃ μὲν γὰρ κολάσας σὸν ἐστὶ θυμούμενος, καὶ δίκην ἀπαιτήσας τῶν πεπραγμένων ῥᾴδιον παύσῃ καὶ σύντομον· ὃ δὲ φείσασθαι τῶν ὑπεικόντων, ἐκ συνεχοῦς δουλείας τοῖς ἀνυπέρβλητα πάσχουσιν, ἐνὸς ἂν ἐκ δευτέρου μόλις ὄντος, καὶ μάλιστα ὅταν βασιλεὺς ὀργιζόμενος ᾖ. καὶ ὃ μὲν φόβῳ δεῖ κατασχεῖν πόλιν, σύντομον· ὃ δὲ πάντας ἐφεξῆς καταζῆσαι, ἐκ μετ ὀργῆς πεῖσαι δυσκόλως πρὸς τὴν βασιλείαν τὸν, ἐκ μὴ μόνον κοινὰς, ἀλλὰ καὶ ἰδίας ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς ποιεῖσθαι βλάβας, δυσκατόρθωτον. καὶ μυρίας ἂν ἀναλώσῃ χρήματα, καὶ μυρία κινήσῃ γραπτὰ πεδία, καὶ ὁπόσα ἐργάσῃ, οὐκ ὀλίγως τοσούτων αἰτιᾶσθαι δόξει πρὸς ἑαυτὸν ὑπιασάσασθαι δυνήσεται, ὅπως ἐκ ῥᾴδιον ἔσται ἐκ βλαβήσεσθαι. οἵ τε γὰρ ὀργισθέντες, οἵ τε ἀκουσάντες ὁμοίως τοῖς ὀργισθεῖσι δεῖ τὰ βασιλείαν τὸν, ἐκ μὴ μόνον κοινὰς, ἀλλὰ καὶ ἰδίας ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς ποιεῖσθαι βλάβας, δυσκατόρθωτον. καὶ μυρίας ἂν ἀναλώσῃ χρήματα, καὶ μυρία κινήσῃ γραπτὰ πεδία, καὶ ὁπόσα ἐργάσῃ), οὐκ ὀλίγως τοσούτων αἰτιᾶσθαι δόξει πρὸς ἑαυτὸν ὑπιασάσασθαι δυνήσεται, ὅπως ἐκ ῥᾴδιον ἔσται ἐκ βλαβήσεσθαι. οἵ τε γὰρ ὀργισθέντες, οἵ τε ἀκουσάντες ὁμοίως τοῖς ὀργισθεῖσι δεῖ σὲ διακεῖσονται. πόσων δὲ ἐπαίω πόνων, πόσων δὲ ἐπαίω χρημάτων ἐκ βεβαίας καὶ εὐδρόπου τὴν οἰκουμένην ἅπασαι αἰσχύνησαθαι, ἐκ πεῖσαι τοὺς τὸ νῦν ὄντας δυθεφπους, τοὺς τε ἐσομένους ἀπόντας, ὅσα τοῖς ἑαυτῶν ὠνόματι παῖσι, τοιαῦτα καὶ τῇ σῇ κεφαλῇ; εἰ δὲ δυθεφπων ταῦτα, ἐνίσησιν ὅσον δυθεφπου τὸ Θεοῦ λήψῃ μισθόν, οὐχὶ τῶν νῦν γινομένων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν μὴ ταῦτα πρὸ ἑτέρων κατορθουμένων. εἰ γάρ ποτε συμβαίη γενέσθαι τοιοῦτον, ἵνα δὴ γένηται νῦν (ὃ μὴ γένοιτο) καί τινες τῶν ὑβεισμένων βουλεύσονται ἐπεξελθεῖν τοῖς ὑβρικόσιν, ἡ παράστης ἡ σὴ καὶ φιλοσοφία αὐτοῖς ἔσαι διδασκαλίας αὐτοῖς καὶ παραινέσεως· καὶ ἐρυθριάσουσι καὶ αἰσχυνθήσονται), τοιοῦτον ἔχοντες φιλοσοφίας παράδειγμα, ἐλάττους φανοῦσαι· ὥστε τῶν μὴ ταῦτα πρώτων ἔσῃ διδάσκαλος, καὶ τὰ νικητήρια κατ αὐτῶν ἕξεις, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς χορυφαίους τῆς φιλοσοφίας φθάσουσιν. ὃ γὰρ ὄντι ἴσον αὐδεὶ καπάρξαι τοσαύτης παράστητος σεσῶσαι, καὶ πρὸς ἑτέρους βλέπουσα μιμήσαιο τὰ πρὸ ἐκείνων κατορθωθέντα. διὰ τοῦτο ὅσοι μὲν οἱ σὲ φιλανθρωπίας καὶ ἡμερότητα ὑπιδείξωνται, σὺ λήψῃ τὸν μισθὸν μετ ἐκείνων. ὁ γὰρ τὴν ῥίζαν πεφυκὼς, ἔστ αἰ εἶπῃ καὶ τῶν καρπῶν αἴτιος. διὰ τοῦτο μὲν σὸν νῦν μὲν δοθὲν δυνάται μείζεσθαι ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας μισθόν. σοὶ γὰρ ὁ κατόρθωμα γέγονε μόνον· σὺ δὲ μὲν πρώτων τῶν μὴ ταῦτα, εἴ τινές ποτε τοιοῦτοι φανήσει, ἐξ ἴσης δυνήσῃ μετ αὐτῶν διανείμασθαι ὁ κατόρθωμα, καὶ τοσαύτην ἀπενέγκασθαι μοῖραν, ὅσον ὑπὸ μαθηταῖς διδάσκαλοι. καὶ μηδεὶς γένηται τοιοῦτος, πάλιν σοι τὰ τῶν ἐγκωμίων καὶ τῶν ἐπαίνων καὶ ἐκάστην ὑπιδίδωσι τὸν θεμέλιον. σύνισον γὰρ ἡλίκον ὄντι σὸν μὴ ταῦτα πρᾶξαι ἀκούειν, ὅτι, πόλεως ὅλης μεγάλης [καὶ] ἐνοικούσης καὶ πυρίας ἀνομούσης, πεφεικότων ἁπάντων καὶ δεδοικότων στρατηγῶν καὶ ἀρχόντων καὶ δικαστῶν, καὶ σὸν φωνὴν ῥῆξαι τολμῶντων ὑπὲρ τῶν ἀθλίων ἐκείνων, εἷς πρεσβύτης, τὸ Θεοῦ τὸν

ἱερωσυνῶν ἐγκεχλεισμένος, ἀπὸ τῆς ὄψεως μόνης αὐτῆς δὲ ψυλῆς τῆς σωτηρίας σὲ ἐρ-
ῶ κωλύοντα· κἀγὼ οὐδενὶ τῶν ἐκτὸς αὐτοῦ ἐγχρίσατο, εἰ μὲ γε σπουδὴν τὴν ἐμὴν, τὴν
τοῦ Θεοῦ νόμους αἰδεσθείς. κἀγὼ γὰρ κἀν τούτῳ αὐτοῦ μακρῷ σοι, ὦ βασιλεῦ, τιμήσειεν ἡ πό-
λις, ἐμὲ μὲν τῆς προσβείας ταύτης ἀποστήσασα. ψῆφον γὰρ ἀρίστην ἔξενεγκα
μὲν οὐδὲ καλλίστην, ὅτι τῆς ἀρχῆς ἁπάσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς τοῦ Θεοῦ τὸν ἱερέας προ- 5 χ ου
τιμᾶς, καὶ βούλῃ· ὄντες τύχωσιν. οὐ περὶ ἐκείνων ἦλθον νῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐκείνων
πάντων τοῦ κοινοῦ τῶν ἀγγέλων [καὶ αὐθεντῶν] ἀπέσταλμαι διαστήσασθαι ταῦτα εἰπὼν πρὸς
τὴν σὴν ἡμερωτάτην καὶ πραοτάτην ψυχήν· ὅτι αἱ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ ὀφειλήμα- χ. ἀφίουσιν
Ματθ. ς. ιϛ. τα αὐτῶν, καὶ ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν. ἀναμνήσθητι τοί- χ. ἡμῖν
νυν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἅπαντες δίκην δώσομεν τῶν πεπραγμένων· σύγκρισον 10 π
ὅτι εἰ καὶ τί σοι ἡμάρτηται, πάντα ἀπαλείφασθαι δυνήσῃ τὰ πλημμελήματα διὰ τῆς * φὴ
ψήφου καὶ τῆς γνώμης ταύτης χωρὶς πόνων, χωρὶς ἱδρώτων. ἄλλοι μὲ δεῖν προσβεύσομαι χρυ- χ. ἀπολύσει δεῖ
σίον καὶ ἀργύριον καὶ ἕτερα τοιαῦτα δῶρα κομίζοντες· ἐγὼ δὲ μὴ τῶν ἱερῶν μὲν τὴν σὴν βα-
σιλείαν ἀφῖγμαι νόμων, καὶ διὰ τί δώρων ἀπάντων τούτων πρότερον, καὶ παρακαλῶ σε μι-
μήσασθαι σὲ τὸν δεσπότην, ὃς καθ' ἡμέραν πρὸς ἡμᾶς ὑβριζόμενος, οὐ διαλιμπάνει τὰ 15
πρὸς ἑαυτὸν χορηγῶν ἅπασι. καὶ μὴ καταισχύνῃς ἡμῶν τὰς ἐλπίδας, μηδὲ ἐλέγξῃς τὰς ὑ-
ποσχέσεις. κἀγὼ γὰρ καὶ τοῦτό σε μὴ τῶν ἄλλων εἰδέναι βούλομαι, ὅτι εἰ μὲν βουληθεί-
ης καταλλαγῆναι, καὶ τῆς προτέρας θυσίας μεταδωῆναι τῇ πόλει, καὶ τὴν ὀργὴν ἀφέ-
ναι τῶν δικαίων ταύτην, μὴ πολλῆς ἀπελθούσης τῆς πρόνοιας· εἰ δὲ σκάλοις 20
τὴν πόλιν τῆς βασιλείας τῆς σῆς, οὐ μόνον σὸν ὑπεδησόμην, οὐδὲ ὄμομαι αὐτῆς δὲ ἐ-
δαφος, ἀλλὰ καὶ ἁρπάσομαι αὐτὴν καθάπαξ λοιπὸν, καὶ εἰς ἑτέραν ἐμαυτὸν ἐγκρύψω
πόλιν. μὴ γάρ μοι γένοιτο πατρίδα ὑπεξαλάσθαι ποτε σκαιὴν, πρὸς ἣν ὁ φι-
λανθρωπότατος σὺ καὶ πάντων ἀνθρώπων ἡμερώτατος σὸν ἄνθρωπον ἔλθοι κατίσασθαι καὶ κα-
ταλλαγῆναι.

Ταῦτα καὶ πλείονα τούτων εἰπὼν, ἵστω βασιλέα συνέχειν, ὡς ταὐτὸν ἡγεῖσθαι, ὅπερ 25
ὑπὲρ τῆς Ἰωσὴφ συνέβη ἡγεῖσθαι ποτέ. καθάπερ γὰρ σκῆπτρον τότε τὸν ἀδελφοὺς ἰδὼν ἐσύλ-
λεγε μὴ διακρύειν, ἔχειν δὲ πάθος, ὥστε μὴ διαφθεῖραι τὴν ὑπόκρισιν· ἵστω δὴ καὶ ὁ βασι-
λεὺς ἰδὼν κρύε μὴ τῆς διανοίας, οὐκ ἐπιδείκνυτο δὲ διὰ τὸν πρόνοιαν ἅπασαν· καὶ μὲν ἴσχυ-
σεν εἰς τέλος κρύψαι τὸ πάθος, ἀλλὰ καὶ ἄκων ἠλέγχετο. μὴ γὰρ τὴν δικαιοσύνην ταύ- χ. διαφ
τὴν οὐκ ἐδεήθη ῥημάτων δευτέρων, ἀλλ' ἓν μόνον ἐφθέγξατο ῥῆμα, ὃ τῆς διαβήματος αὐτὴν 30
πολλῷ μείζονος ἐκόσμησε. τί δὲ τοῦτο ἐστί; τί τὸ θαυμαστὸν καὶ μέγα, φησὶν, εἰ τοῖς ὑβρισταῖς
ἀφήσομεν τὴν ὀργὴν αἰθεντοῖς ὄντες, δοῦλοι δεσπόταις καὶ αὐτοὶ τυγχάνοντες, ὅπουγε ὁ τῆς οἰ-
κουμένης δεσπότης διὰ γῆς ἐλθὼν, καὶ δι' ἡμᾶς γενόμενος δοῦλος, καὶ τοὺς τὸν ἐργατὴν ὑπ-
Λουκ. κγ. λδ. τῶν σταυρωτὴν, ὑπὲρ τῶν σταυρωσάντων αὐτὸν παρεκάλει πατέρα, λέγων· Ἄφες αὐ- χ. αὐ
τοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι; τί τοίνυν θαυμαστὸν, εἰ τοῖς ὁμοδούλοις καὶ ἡμῖν ἀφήσομεν; χ. πο
καὶ ὅτι ταῦτα τὰ ῥήματα οὐχ ὑποκρίσεως ἦν, ἔδειξε μὲν καὶ τὰ γεγενημένα ἅπαν-
τα· οὐκ ἔλαττον δὲ τούτων καὶ τοῦτο, ὃ μέλλω νῦν ἐρεῖν. αὐτὸν γὰρ ὁ ἱερεὺς τοῦ-
τον βουλόμενον ἐκεῖ καπῆ μετ' αὐτὸν τὴν ἑορτὴν ὑπιτελίσαι ταύτην, ἄκοντα κατεναγ-
κασε κατεπεῖξαι, καὶ ἀναδῆσαι, καὶ τοῖς πολίταις φανῆναι. οἶδα, φησὶν, ὅτι νῦν αὐτῶν χ. ἐστὶν
εἰσὶν αἱ ψυχαὶ δεδομηθῶσαι, καὶ πολλὰ τῆς συμφορᾶς τὰ λείψανα· ἀπελθὼν, ἀνάκλη- 40
λεσον. μὴ ἴδωσι κυβερνήτην, οὐδὲ τὸ πρέλθοντος μεμνήσονται χειμῶνος, ἀλλὰ τὸν
μνήμην αὐτὴν ἐξαλείψουσι τῶν λυπηρῶν ἅπασαι. ὡς δὲ ἐπέτυχεν ὁ ἱερεὺς, ἀξιοῖ τὸν τι-
μῆσαι ἑαυτὸν, βουλόμενος ἐκεῖνος δεῖξαι σαφῶς, ὡς ἅπασαν καθόλου τῆς ὀργῆς ἐξ-
ήλειψε τὴν ὀργὴν· δέξασθε, φησὶ, ταῦτα ἀναιρεθῆναι τὰ κωλύματα, σβεσθῆναι τὸν πο-

λέμους

λέμους τούτους, καὶ αὐτὸς ἀφίξομαι πάντας. τί τῆς ψυχῆς ἐκείνης ἡμερώτερον γέγονεν; ἢ αἰχμάλωτοι ἔλαβον, μᾶλλον δὲ οὐκ αἰχμάλωτοι, ἀλλὰ παιδευθέντες, καὶ τὴν οἰκείαν ἀφέντες πλάνην, ἐπόμπευσαν τῷ τοῦ χειροτονήσαντος δυνάμει, ἀπὸ τοῦ βασιλέως, ἀπὸ τοῦ ἱερέως μαθόντες τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλοσοφίαν. οὐδὲν γὰρ μέγεθος τούτου ἴσον τοσοῦτον ὅσον τὸ ἡσυχίσαι τὸν βασιλέα· ἀλλ' ὅπερ ἐπὶ τῆς πόλεως ἔλεγον ὁ ἱερεύς, καὶ διέβη τὴν θάλασσαν, ἐπιμένω καὶ ἐγὼ τοῖς ἐπιεικάζουσι καὶ πολυπραγμονοῦσι, μή ποτε τείχη τις χέοντι, καὶ τῇ πόλει τὴν ἡδονὴν ἀφαιρῆται τῆς ἡμισείας ποιῇ, ἔξω τὴν ἑορτὴν ἐπιτελῶν. ποῖος πατὴρ ἢ μήτηρ τοσαύτην δύναται ὑπὲρ τῶν ὑβρικότων ἐποίησατο συνουσίαν; εἶπω καὶ ἕτερον τῆς διηγήσεως ἔλαττον. ταῦτα γὰρ δύσας οὐκ ἔσπευσεν, ὡς δὲ εἴ τις ἕτερος δόξης ἐρᾷ, αὖθις τὰ γράμματα τὰ λυσιτελῆ τὴν κεφαλὴν ἡμῖν ἐκείνων κομίσας· ἀλλ' ὅπερ ὀλιγώτερον ἐδάδιξεν, ἕτερόν τοι τὴν ἴππους ἐλαύνειν ἐδίδοτον ἠξίωσε παραλαβὼν καὶ κομίσας τῇ πόλει τὰ εὐαγγέλια, ὥστε μὴ τῇ μνήμῃ τῆς ἐπιμόνου τῆς ἑαυτοῦ τὴν ἀθυμίαν ἐπιτελεῖν. ὃ γὰρ συνδαζόμενοι αὐτῷ μέτοιδα, οὐχ ὅπως ἄλλο τι ἐλθοι φέρων τὰ χρηστὰ ταῦτα ἐκ πολλῆς πόδης γέμοντα, ἀλλ' ὅπως ἡμῖν τὰ χείρω πατεῖς ἀναπτύσσειεν. ὅπερ οὖν τοῦτο ἐποίησατε σφαγιάσαντες τὸν ἀγρεύσαντα καὶ λύσαντες ἅπαντες, καὶ σιδηροῦς ἀφέντες, καὶ ὥσπερ ἀπὸ τῆς πόλεως τηλθείσης, οὕτω πάμπυρείσαντες τὸν ἕτερον ὄχλον πάντα ποιεῖτε τὸν χρόνον, μὴ τοῖς ἄγγεσιν, ἀλλ' ἀρετῇ σεφανούμενοι, ὃ φῶς ὃ ἀπὸ τῶν ἔργων ἀστράπτοντες καὶ τὸν ψυχικὸν τοῦτον ὑμέτερον, θυσιαστήριον θυσιαπόμενοι πνευματικήν, καὶ τῷ Θεῷ διηνεκῶς ὑπὲρ τούτων ἀπάντων θυσιαστηριάζοντες μὴ διαλείπωμεν· μηδὲ ὅτι μέτοιδεν ἔλυσε τὰ δεσμά, ἀλλ' ὅτι καὶ συνεχώρησεν αὐτὰ λῦσαι, * πολλὴν αὐτῷ χάριν ὁμολογῶμεν. δι' ἀμφοτέρων γὰρ ἡμῖν τὴν πόλιν ἐκόσμησε. ταῦτα οὖν πάντα καὶ ὁ προφητικὸς λόγος ἀναγέγραπται τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν τοῖς τέκνοις αὐτῶν, καὶ εἷς εἰς ἕτερον· ἵνα ἀπάντες τὸν μέγαν τῆς σωτηρίας γινόμενοι τὸν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν τὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως μαθόντες, μακαρίζωσι μὲν ἡμᾶς τοσούτους ἀναλαβόντας εὐνοίας, θαυμάζωσι δὲ ἡμῶν τὸ διαπύριον τοῦτο καὶ ἀπαράτρεπτον τὸν πόλιν ἀνασώσαντα, κερδάνωσι δὲ καὶ αὐτοὶ διὰ πάντων τῶν γεγενημένων εἰς εὐλάβειαν συνιόντες. οὐ γὰρ δὴ μόνοι ἡμᾶς, εἰ μεμνήμεθα αὐτῶν διηνεκῶς, ἀλλὰ καὶ τὸν μὲν ἡμᾶς γεννήσαντα καὶ μέγιστα τῶν συμβάντων ἡμῖν ἰσχύσαντα ὠφελῆσαι δυνήσεται. ἅπερ οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, μὴ μόνον ἐν τῇ λύσει τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ συγχωρήσει τῶν δεινῶν εὐχαριστῶμεν ἀεὶ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, ἀπὸ τῶν τῶν ἰδίων κεφαλῶν, ἀπὸ τῶν τῶν ἡμῖν συμβάντων· αὐτὸν δὲ τοῦτο μαθόντες, ὡς ἅπαντα ἀεὶ πρὸς τὸ δέον ἡμῖν οἰκονομεῖ μετὰ τῆς αὐτοῦ πρεπούσης φιλανθρωπίας· ἧς γένοιτο διηνεκῶς ἡμᾶς ἀπολαύσαι καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΦΩΤΙΖΕΣΘΑΙ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΩΝ ἐν ΠΛΕΓΜΑΣΙ ΚΑΙ ΧΡΥΣΩ ΚΑΙ ΠΑΝΟΙΣΜΥΣΩΝ ἑαυτὰς ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΧΛΙΔΟΝΙΣΜΟΙΣ Η ΠΕΡΙΑΠΤΟΙΣ Η ΕΠΩΔΑΙΣ ΚΕΧΡΗΜΕΝΩΝ, ΑΠΤΕΑ ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΑΛΛΟΤΡΙΑ ΧΕΙΡΟΤΟΝΗΘΗΝΑΙ ΠΑΡΑΚΕΛΕΥΕΤΑΙ. ΛΟΓΟΣ ΚΑ.

Τῶν προφήτων εἰρηνεύοντες πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην προτρέπομεν τὸν καρπὸν προσδοκῶμεν ἀπαιτήσοντες ὑμᾶς. Οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο λέγομεν, ἵνα ἀκούητε μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ μνημονεύητε τῶν εἰρηνευόντων, καὶ τὴν διὰ τῶν ἔργων ἐπίδειξιν ἡμῖν προσφέρητε· μᾶλλον δὲ οὐχ ἡμῖν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ καὶ ἀπόρρητα τὰ δίκαια εἰδότι. διὰ τοῦτο δὲ κατήχησις λέγεται, ἵνα καὶ ἀπόντων ἡμῶν ὁ λόγος ἡμῶν σώζηται τὴν δικαιοσύνην. καὶ μὴ θαυμάσητε, εἰ δίκαια ἡμερῶν διαγενομένων μόνον τοὺς καρποὺς ἀπαιτήσομεν τοὺς ἀποκειμένους. καὶ γὰρ ὁ γεωργὸς μιᾶς δύναται ὁμοῦ τὰ σπέρματα καταβαλεῖν, καὶ ἀμήτους ποιήσασθαι. ἀλλὰ γὰρ οἰκεία δύναμει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ῥοπῇ δυναμούμενοι, οὕτω πρὸς τὸν ἀγῶνας καθιστάμεθα. ὅσοι μὲν οὖν κατεδέξαντο τὰ εἰρημένα, καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐπλήρωσαν, μεθέτωσαν ἐπίκτητοι γενόμενοι πρὸς τὰ ἔμπροσθεν· ὅσοι δὲ οὐδέπω τῆς ἀγαθῆς ταύτης ἐργασίας ἥψαντο, σπεύδετε ἀφάσθωσαν, ἵνα καὶ τὸν ἐκ τῆς ῥᾳθυμίας καταδίκην τῇ μὴ ταῦτα προθυμίᾳ ἀποκρύσωνται. εἷς γὰρ, εἷς καὶ ἑκατὸν ἐρράθυμηκότα σφοδρᾷ μιᾷ ταῦτα χρησάμενοι τῇ προθυμίᾳ, τὰ πρόσθεν χρόνῳ πᾶσαν ἀνάσωσαν τὴν ζημίαν. δεῖ φησὶ· Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. τοῦτο δέ λέγω, παραινῶ καὶ συμβουλεύων μηδέποτε ἀπογινώσκειν, ἀλλ' ἕως ἂν ἐν ταύτῃ ὦμεν, χρηστὰς ἔχειν τὰς ἐλπίδας, καὶ τὴν ἐμπροσθεν ὑπολαμβάνειν, καὶ πρὸς τὸ βραβεῖον διώκειν τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ. τοῦτο πίνων [ποιήσωμεν,] ἵνα τὸ ὄνομα τῆς μεγάλης ταύτης ἐξεπάσωμεν δωρεᾶς. ὥσπερ γὰρ ἀγνώμονι ἀξιώματος μέγεθος ῥᾳθυμοτέρους ποιεῖ τοὺς ἀμελοῦντας, οὕτω γνωρίζομένου βιαιοτέρους καθίστησι καὶ σπουδαιοτέρους ἐργάζεται· καὶ ἄλλως δ', αἰσχύνη ἂν εἴη καταγέλαστοι τοσαύτης ἀπολαύοντες δόξης παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τιμῆς, μηδὲ τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰδέναι, τί ποτε σοὶ δίκαιόν ἐστι βλέπειν. καὶ τί λέγω περὶ τῆς δωρεᾶς ταύτης; ἀν' γὰρ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως ἡμῶν δεσπότης ὄνομα, μεγίστη πρὸς ἀρετὴν λαμπὰς διδασκαλίαν καὶ παράκλησιν. ὁ γὰρ αἰδέσπος τοῦτο ὄνομα οὐκ τοὺς ἔξωθεν ἡμεῖς οὐ ζητοῦμεν, ἀλλ' ὡς ἡ θεία γραφὴ ἐκέλευσεν· ἀν' αἰδέσπος γάρ ἐστιν, οὐχ ὅστις ἁπλῶς χεῖρας ἔχει καὶ πόδας ἀν' αἰδέσπου, ἀλλ' ὅστις ἐστὶ λογικὸς*, ἀλλ' ὅστις εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν μετὰ πρόθυμίας ἀσκεῖ. ἀκούσωσι γοῦν πρὸς τοῦ Ἰωὴλ τοῦ προφήτου. Εἰπὸν γὰρ ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Αὐσίτιδι αἰδέσπος ἰών, οὐκ ἀπὸ τούτων αὐτὸν ἐπεγράφετο τῶν ὁρῶν, ἀφ' ὧν ἐξῆλθεν, οὐδὲ τοῦτο λέγει, ὅτι πόδας δύο εἶχε καὶ ὄνυχας πλατεῖς, ἀλλὰ τὰ γνωρίσματα τῆς εὐσεβείας ἐκείνης ζωντανὰς ἔλεγε· δίκαιος, ἐνάρετος, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος· δικαίου δὴ τοῦτο ἐστὶ καὶ αἰδέσπου. καθάπερ οὖν καὶ ἕτερός φησι· Τὸν Θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλαττε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος. Εἰ δὲ ὁ αἰδέσπος ὄνομα τοσαύτην εἰς ἀρετὴν παράκλησιν πρέπει, πολλῷ μᾶλλον, ὁ, πιστός. πιστὸς γὰρ διὰ τοῦτο καλεῖ, ὅτι τὸν πιστεύεις τῷ Θεῷ, καὶ πιστεύῃ πρὸς αὐτόν. αὖθις δικαιοσύνην, ἁγιωσύνην, καθαρότητα ψυχῆς, ὁσιότητα, βασιλείαν οὐρανῶν ἐπίστευσε, καὶ ταῦτά σοι παρακατέθετο· σὺ πάλιν ἕτερα αὐτῷ ἐπίστευσας καὶ παρακατέθου, ἐλεημοσύνην, θυσίας, σωφροσύνην, τὴν ἄλλην ἁπασαν ἀρετήν. καὶ τί λέγω ἐλεημοσύνην; καὶ ψυχρόν αὐτῷ ποτήριον δῶς, οὐδὲ τοῦτο ἀπολέσεις, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μετὰ ἀκριβείας φυλάξεις εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ μετὰ πολλῆς ἀποδώσει τῆς εὐγνωσίας. οὐ γὰρ διὰ γάμου τοῦτο ἔστιν, ὅτι καὶ φυλάττει τὰ παρακατθήκας μόνον, ἀλλὰ καὶ πλεονάζει ταύτας ταῖς ἀντιδόσεσι. τοῦτο καὶ σοὶ ποιῆσαι ἐκέλευσε κύριος τὴν δύναμιν τὴν σὴν, ἐν οἷς ἐπιστεύθης· τὴν ἀγωσύνην, ἵνα ἔλαβες, ὀπτεύειν καὶ τὴν δικαιοσύνην τὴν ἀπὸ τοῦ λυσιτελοῦς λαμπροτέραν ἐργάζεσθαι, καὶ ὁ χάρισμα φαιδρότερον ποιῇ· καθάπερ οὖν καὶ

Παῦλος

Παῦλος ἐποίησε τοῖς μὴ θέλουσι πόνος καὶ τῇ ἀσωτίᾳ ἢ τῷ πορνείᾳ αὐξήσαι ἄπορα, ἀφορᾶλαβὲ φιλία. καὶ σκόπει θεοῦ κρίσεως μοίραν. ὅτε σοι ὁ πλοῦτος ἔδοκει τὸ θεῖον, ὅτε τῶν πλουτούντων ἀπεστέρησεν· ἀλλ' αὖθις μὲν ἔδωκε, πάλιν ἔκοψεν. καὶ πῶς ἔστιν ἢ ὁ πλοῦτος τὸ θεῖον ἔδωκεν; ἵνα σὺ τὸν πλησίον ἐλεήσῃς τὸν ἐξ αὐτοῦ, πῶς μαθήσεται δοῦναι τοῖς πένησιν ἀστὴρ μόνος πεφύκαμεν; πῶς ἔστιν πάλιν ὁ πλοῦτος ἐκ ἐπαμείβεται, ἀλλ' ἔδωκε ἢ πάθεσιν χαρὰ καὶ διαφορὰν καὶ ἀγῶνας; ἵνα σοι κουφίσῃ τὰς πόνους, καὶ ἐκ τῶν ἡδονῶν ἀθλητὰν, καὶ ἐκ τῶν μωλώπων ἐλπίδα. καὶ τάχα τοῦτο καὶ περὶ φώτισος μέλλεις καλῶς ἄκουσαι, ὅτι νεῦσι σοι ὁ φωσφόρος, ἂν ἐθέλῃς, ἢ ὁδὸν ἔστι σώζεσθαι. πῶς μὲν γὰρ ἢ βαλανείου, ἢ μὴ βαλανείου ἡδονὴ ἀφθαρσίαν ἢ ψυχὴ σκεύεται ἢ ταῦτα σκότος οὐκ οἶδε.

10 Τὸ γὰρ φῶς ἐν τῷ σκότει φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. οὐκ ἔστιν ὅπου χωρῶ ὁ κόσμος Ιωαν. α ι.
ὅτι λαβεῖν, ἀναχύσεως τῆς ἀκτῖνος, ὡς ψυχὴ καθυσηάζεται ἢ λαμπρύνεται ἡμῶν, πλὴν ἐκ τῆς παθήματος δόξαμεν χάριν. καὶ μαθήσεται τὸν ἀγαθοποιῶν ἀφελεῖσθαι τὴν φύσιν. πικτὸς μὲν γὰρ καταχύσεως καὶ σκότους ἔστιν πολλάκις ἢ χαλκοῦ ἰδεῖν τὴν ἐνόμισεν ὄφιν εἶναι, ἢ φίλον πρόσωπον ὡς ἐχθρὸν ἔφυγεν, ἢ φῶς πικρὸν αἰσθάνεται ἐκ ἐδεήσῃ γένεται· ἡμέρας
15 ἢ ἡμερόβιος θανεῖν τοιοῦτον ἡμῶν· δὸ, ἀλλὰ πάντα, οἷς ἀφ' ὅτι, φαίνεται· ὁ ἐ ὅτι τῆς ψυχῆς συμβαίνει τῆς ἡμετέρας. ἐπειδὴ γὰρ ἢ χαρὰ ἐκλύσει τὸ σκότος ἀπολείσῃ τῆς ἀφανείας, μανθάνομεν τὸν τοῦ πρόσωπον ἀκριβῶν, ἢ ἡμῶν δίκαια φέρητα ζωὴ πρέπει φοβερά. ὅτι γὰρ θάνατον ἐν δικαίοις, μαθόντες ἀκριβῶς ἀφ' ἑαυτῶν ἐξῆς ταύτης μιᾶς ἀγαγίας, ὅτι οὐκ ἔστι θάνατος ὁ θάνατος, ἀλλ' ὕπνος ἢ κοίμησις πρόσκαιρος· ἢ πεί-
20 θω, ἢ ἴσασι, οὐκ ἄλλο τι τῶν πιστῶν ὄντων, εἰ ἔδωκε ἐπὶ πρόβατα ζωὴν ἀδιόριθμον, ἐκήρυκτόν τι καὶ ἄφθαρτον, ἢ πάσης παντὸς ἀπολλαγμένον ἀνωμαλίας. μὴ τοίνυν ἐπὶ πρὸς τὰ βιωτικὰ μόνον ἀποβλέπωμεν κεχυμένοι, μηδὲ πρὸς τὰ παρόντα τραπώμεθα, μηδὲ πρὸς πολυτελῆ ἐνδύματα. καὶ γὰρ ἔχῃς ἱμάτιον μέγιστον, ἔχῃς τροφὴν πρόσφατον, ἔχῃς τὸν δόξαν ἐν ἄνω, ἢ πόλεμος σοι ὁ Χριστὸς ἔσῃ, ἢ πρόσταξαν ἢ ἱμάτιον, ἐκοίχες, καὶ κεφαλὴν ῥίζα. Ὅσοι γὰρ Γαλ. γ. κζ.
25 Εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. ἰδοὺ πῶς ἱμάτιον σοι γέγονε. βούλει μάθῃ, πῶς ἢ πρόσταξαν σοι ἔσῃ; Ὁ πρόσταξαν μέν φησι, ὥσπερ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ Ιωαν. ς. κζ. νς.
ὁ τρώγων ζήσεται δι' ἐμέ. ὅπερ ἢ καὶ οἶκός σοι ἔσῃ, Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. ἐ ὅλως ῥίζα πάλιν, Ἐγώ, φησίν, ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. Ιωαν. ιε. α. ιδ.
καὶ ὅτι ἀδελφὸς καὶ νυμφίος καὶ φίλος, Οὐκέτι λέγω δούλους· ὑμᾶς δὲ φίλους μου
30 εἶπα. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν, Ἡρμοσάμην ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ C. Kορ. ια. ς.
Χριστῷ. καὶ πάλιν, Εἰς ὃ δὲ ἐστὶν αὐτὸς πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. οὐκ ἀδελφοὶ ἢ Ρωμ. η. κθ.
ἐστὶν μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδία γαμούμενα. Ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Εβρ. β. ιγ.
Θεός. ἢ τοῦτο ἢ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέλη αὐτοῦ, ἢ σῶμα αὐτοῦ. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔχομεν πάντων α. Κορ. ιβ. κ.
35 εἰρημένων ὑπόδειξαι τὸν ἀγάπην ἢ τὸν οὐσίαν, ἵνα πρὸς ἡμᾶς ὑπόδειγμα γένηται, καὶ ἐπεσεν Εφες. α. κε.
πάντων μείζονα ἢ ἐντολὴν ἔδωκε, καθάπαξ αὐτὸν ἡμῖν προσενεγκεῖν.

Ταῦτα δὴ πάντα εἰδὼς, ἀγαπητὲ, ἀμείνονά σε ἢ ἐργάτιν ἐρίζει πολιτείᾳ, ἢ ἐπαινοῦσι τῆς ψυχῆς τὸ μέγεθος, καλλώπισον σε τὰ μέλη τὸ σώματος· ἐπόησεν τί δέκη τῇ χρεὶ, ἢ μηδέποτε ἀνάσχῃ τυχεῖν τινα, μηδὲ τὸν τοσοῦτον τιμηθῆναι δῶρον καὶ παρχθῆς
40 τῇ τῆς πλησῆς ἀμοιρίᾳ. ἐπόησεν τί δέκη τῇ χρεὶ, ἢ καθαρὸν αὐτὸν πλέονες ἢ ἀκρο-
πάτης πάσης διατήρησον. λόγισαι ὅτι ἢ τῇ χρεὶ δέκη μόνον, ἀλλὰ ἢ τῷ σώματι προσε-
άγει· καὶ καθαρὸν φύλαττε τὴν γλῶτταν ἀφ' ὕβρεως καὶ ὑβριστικῶν ῥημάτων, βλασφημίας, ἐπιορκίας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἁπάντων. καὶ γὰρ ὀλέθριον τὸν διάβολον μυσηρὸν ὄντα φεύγουσι πάντες, καὶ αἷμα ποιοῦσα τοιοῦτον, καὶ χρυσῆν θηρεύειν, μᾶλλον ὅτι λοιδορίας καὶ ὕβρεως καὶ βδελυρίας μισεῖ. αἰδέσθητι τὸν τιμὴν, ἵνα ἐπιμεν-

σεν αὐτὸν ὁ Θεὸς, ἢ μὴ κατηγάγῃς εἰς τὸν τῆς ἁμαρτίας θάνατον· ἀλλ' ὀδυνηθεὶς πάλιν, ὅλη μὲν τὴν χεῖρα ἢ τὴν γλῶσσαν ἡ καρδία δέχεται· ὁ φεικτὸς ἐκεῖνος μυελὸς, μηδάμῃ ποτὲ κατὰ τὸ πλησίον δόλον, ἀλλὰ κακουργίας ἁπάσης κεφαλεῖ Δεσπότῃ τῷ Δεσπόσῃ· ὕπνου καὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ἀκοῆς ἀσφαλέσασθαι δυνάμενος. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον μὲν τὸν μυστικὸν ἐκεῖνον φυτὸν καὶ ὑπὲρ τὴν ἀρετὴν φερεσβόλον (τὸν τῶν χερουβὶμ λέγω) πορνικοῖς ἀσμασι καὶ καπηλικοῖς μέλεσι τὸν ἀκοῆς μολῦναι; πῶς δὲ οὐκ ἐσχάτης κολάσεως ἄξιον, τοῖς ὀφθαλμοῖς, οἷς ὁρᾷς τὰ ἀπόῤῥητα καὶ φεικτὰ μυστήρια, τούτοις πόρνας ὁρᾷν, καὶ μοιχεύειν ἐργάζεσθαι τὸν τῆς ὄψεως; Εἰς γάμους ἐκλήθης, ἀγαπητὲ· μὴ εἰσέλθῃς ῥυπῶν σου τὸ δυσῶδες ἱμάτιον, ἀλλὰ τῶν γάμων καταλλήλων λαβὲ στολήν. Εἰ γὰρ εἰς γάμους ἀθῶνται δοῦλοι καὶ ἄσχημοι καὶ αἰκίαν πάσχοντες, ὅμως πενέστεροι, χρησάμενοι πολλάκις ἢ φριάμῳ ἱματίῳ καθαρῷ, ὅταν πρὸς τὸν καλέσαντα ἀθῶσι ἀπεντεῦθεν· ὁ πρὸς γάμους κληθεὶς πνευματικὸς [καὶ ὄψιν βασιλικὴν,] οὐνόησον ἡλίκων ἂν ἔπῃ ὀνειδισμῶν, ἱματίου σε φριάσθαι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀγορᾶσαι χρεία, ἀλλ' ἀθῶς σοι δίδωσιν ὁ καλῶν δωρεάν, ἵνα μηδὲ πενίαν προβαλέσθαι ἔχῃς. τήρει τοίνυν ὅσην ἔλαβες ἱμάτιον. δὺ γὰρ ἀπολέσῃς, χρήσασθαι ᾗ δυνάσῃ λοιπὸν, οὐδὲ φριάσθαι· οὐδαμοῦ γὰρ πωλῆται τοιοῦτον ἱμάτιον. ἤκουσας ὡς ἐγὼ αἰτῶ πάλαι μυστηγωγηθῆναι, ἢ ὃ ξῆθος ἐπάταξεν, τὸ Σωσιβίου θύγατρα ἀναστήσαντος. σκόπει πόσων, ἀγαπητὲ, μὴ ἢ σύ ποτε τοῦτο πάθῃς. πρόφασιν οὐ πίσῃ, πλὴν πυνθάνει Σωτῆρα μὴ ἐκδημεῖν τῶν κακῶν; Δέσποτα ἢ σοφὲ εἶπον, ἢ νῦν λέγω, καὶ λέγων ἡσυχάσω· Εἰ δὲ καὶ ἐλαττώματα τῶν ἔργων μὴ διορθώσωμεν, ἀλλὰ πρόθεσιν ἔσωθεν τὸν ἀρετὸν θύσαμεν, μὴ βαπτιζέσθω. τὰ μὲν γὰρ πρόσκαιρα ἁμαρτήματα ἀφῆναι δυνατὸν ὃ λουτρόν· δίως ἢ μικρὸν ἢ κίνδυνος ἐκ τύχης, μὴ ἅπαξ πάλιν ἐπὶ αὐτὰ ἐπανέλθωμεν, ἢ ἡμῖν) ἡμιτέλεστος ὁ φάρμακος. ὅσῳ γὰρ μείζων ἐστὶν ἡ χάρις, τοσούτῳ πλείων ἡ κόλασις τοῖς μὴ τηρήσασι τὰ ἁμαρτήματα. ἵν' οὖν μὴ πρὸς ταῦτα πρότερον ἐπανέλθω μόνον ἔμετον, παιδεύσω μόνον ἑαυτὸν ὀστισοῦν ἤδη. ὅτι γὰρ οὐ πρότερον μετανοήσαντας καὶ τῶν πρώτων ἀπηλλάχθαι κακῶν, ὅταν τὴν χάριν προσαιτῶμεν, ἄκουσον τί μοι Ἰωάννης ἐβόησεν, τί ὁ τῶν ἀποστόλων κορυφαῖος τοῖς βαπτίζεσθαι μέλλουσιν. σκήνωσάτω γὰρ φησὶ Ποιήσατε καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας, ἢ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. Λέγω γὰρ τοῖς ἐρωτῶσι πάλιν ἔλεγε· Μετανοήσατε, ἢ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὁ γὰρ μετανοῶν οὐκ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἅπεισι πρόσκαιρα, ἐφ' οἷς μετανόησι. Δέσποτα τοίνυν ἐγὼ καλοῦμαί σε λέγω, Ἀπόστασόν μου σοι, Σατανᾶ, ἵνα μηκέτι πρὸς αὐτὸν ἐπανέλθωμεν καθάπερ οὖν ὅτι τῶν ζωγράφων ἔργον, ὅταν ἢ τινῶν γένηται· ἐγὼ γὰρ σκιώσας σοι σανίδας προθέντος, καὶ λευκὰς ἀπεργασάμενος γραμμὰς, ἢ σοι βασιλικὰς ὑπογράφοντος εἰκόνας, πρὶν ἢ τῶν χρωμάτων ἐπαγαγεῖν τὸν ἀληθινὸν, μετ' ἐξουσίας ἁπάσης τὰ μὲν ἐξαλείφω, τὰ δὲ ἀποτελεσφόρους, ἢ διορθοῦντος τὰ ἡμαρτημένα, ἢ μεταποιοῦντος τὰ κακῶς ἔχοντα· ἐπιδοὺς δὲ λοιπὸν τὸν βαφέα ἐπαγάγωσιν, οὐκ ἐπὶ εἰσὶ κύριοι πάλιν ἐξαλεῖψαι καὶ ἀνεπιγράψαι, ἐπεὶ τῶν κάλλει τῆς εἰκόνος λυμαίνονται, ἐγκλημα ὃ ποίημα ἔργου. τὸν δὴ καὶ σὺ ποίησον· νόμισον εἰκόνα σου τὸν ψυχὴν εἶναι πρὶν ἢ τοῦτον ἐπελθεῖν τὸν ἀληθῆ τῦ πνεύματος βαφέα, ἐξάλειψον τὰς κακῶς σοι θείσας σου Σωκράτους. Εἶπε ὀμοῦσαι, εἶπε ψεύδεσθαι, εἶπε ὑβρίζειν, εἶπε ἀργολογεῖν, εἶπε γελωτοποιῆσαι, εἶπε ἄλλο τι τῶν τοιούτων τῶν μὴ νενομισμένων Σωκράτει ἔχειν ποιῆσαι, ἐξάλειψον τὸν Σωκράτους, ἵνα μὴ πάλιν πρὸς αὐτὸν ἐπανέλθῃς μὴ τὸ βάπτισμα. τὰ ἁμαρτήματα ἀφανίζει ὁ λουτρόν. τὸν Σωκράτους διόρθωσον σὺ, ἵνα τῶν χρωμάτων ἐπενεχθέντων ἢ λαμπάσης τῆς βασιλικῆς εἰκόνος, μηκέτι λοιπὸν ἐξαλείφῃς, ἐ τραύματα ἢ ὕλας ἐμποιῇς ᾧ παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθέντι σοι κάλ-

λει.

λω. κατὰς ἄλλα πάντα ὀργιῶ, σθένος ἡμῶν. καὶ ἀδικήσῃ τις, καὶ ὑβρίσῃ, δάκρυσιν ἐκτέσῃ, μὴ ἀγανακτήσῃς· συμπάλλησον, μὴ προξενήσῃς, μηδὲ ἔλθῃς, ὅπως εἰς ψυχὴν ἀδικήσῃ. οὐκ ἔστι σοὶ τις εἰς ψυχὴν ἀδικούμενος, ἐὰν μὴ πρῶτος ἑαυτὸν εἰς ψυχὴν ἀδικήσωμεν. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ἀφείλετό σε τις πλοῦτον; οὐκ ἠδίκησεν εἰς ψυχήν, ἀλλ' εἰς χρήματα. εἰ δὲ σὺ μισοπονηρήσῃς, εἰς ψυχὴν σαυτὸν ἠδίκησας. τὰ μὲν γὰρ χρήματα ἀφαιρεθέντα οὐδὲν ἐζημίωσεν, ἀλλὰ καὶ ὠφέλησε· σὺ δὲ τὴν ὀργὴν οὐκ ἀφεὶς, βιβλίους ἐκτήσω τῆς μισοπονηρίας ταύτης. ἐλυπήθησαν ὡς ἐβρίσθησαν, οὐδὲν εἰς ψυχὴν ἠδίκησαν, ἀλλ' οὐδὲ εἰς σῶμα. σὺ τί ἐλυπήθης ἀδικηθείς; σὺ σαυτὸν εἰς ψυχὴν ἠδίκησας, τῷ ῥήματι, ὧν ἔπαθες, ἐκεῖ μᾶλλον βιβλίους ὑφέξων. καὶ τοῦτο δὴ μάλιστα πάντων ὑμᾶς εἰδέναι βούλομαι, ὅτι ⓜ χειρόνων καὶ πικρῶν ὕβρεις εἰς ψυχὴν ἀδικήσαι δύναιτο), οὐδὲ αὐτὸς ὁ διάβολος. ἐπὶ τοῦτο γὰρ μόνον ἐστὶ δεινὸς, ἵνα μανίαν, ἃ καὶ χείρονας ἡμᾶς ὁ Θεὸς πάσης ἐποίησε ταῖς ἐπιβουλαῖς, ἀλλ' ὅτι ἡ πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν ἐπιτηδείους ἡμᾶς κατεσκεύασε, ⓒ κώλυμα οὐδέν ἐστιν, ἐὰν ἐθέλωμεν, κἂν πάντες ὦμεν, καὶ αἱ ὕβρεις ᾖ ὅσα σῶμα, καὶ ἀπερρίμμενοι, καὶ ἀσώματοι, καὶ οἱάπερ. οὔτε γὰρ πενία, οὔτε ἀῤῥωστία, οὔτε σώματος πήρωσις, οὐ δουλεία, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν ἐμπόδιον πρὸς ἀρετὴν γένοιτ' ἂν ποτε. ἢ τί λέγω πένητα, ἢ οἰκέτην, ⓒ ἀνώνυμον; καὶ δεσμώτης ἦς, οὐδὲ τοῦτο ἦν ἐμπόδιον ⓜ πρὸς ἀρετήν. ἢ πῶς, ἐγὼ λέγω. ἐλύπησέ τις τῶν ἔνδοθεν καὶ πρόξενος; ἄφες αὐτῷ τὸν ὀργήν. μὴ γὰρ πρὸς τοῦτο τὰ δεσμὰ ἢ πενία ἢ ὁ ἄτιμος εἶ) ἐμπόδιον γένοιτο; ἢ τί λέγω ἐμπόδιον; ἢ ἐβοήθησε μᾶλλον εἰς τοῦτο, ἢ συνέπραξε πρὸς ὃ καταπεῖλαι ⓜ τύφον. εἶδες ὅπερ ἦν εὐπρόσοδα τὰ; μὴ βάσκαινε. οὐδὲ γὰρ σὲ ταῦτα ἡ πενία κώλυμα ἦν. πάλιν ὅταν εὔξασθαι δέῃ, πηδῶσα ἢ ἀγρυπνοῦσα δέησιν τοῦτο ποιήσῃ· καὶ οὐδὲν ἐς ἂν ὃ κωλύον οὐδὲ ταῦτα. φρόνησιν, ἐπιείκειαν ἐπιδείκνυσθαι πᾶσαν, δωφερσύνην, σεμνότητα. οὐδὲ γὰρ ταῦτα τῶν ἔξωθεν δεῖται βοηθημάτων. καὶ τοῦτο μάλιστα ὃ μέγιστόν ἐστι τῆς ἀρετῆς, ὅλιγα πλοῦτον, οὐ δυναστείας, οὐ δόξης, οὐκ ἄλλου τινὸς τοιούτων ἔχει χρείαν, ἀλλὰ ψυχῆς μόνης ἡγεμονικῆς, ἢ πλέον οὐδὲν ἐπιζητεῖ. ὅρα δὴ καὶ τὸ χεῖρον αὖθις ὕστερον λαμβάνων. καὶ γὰρ χωλεύῃ τις, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκαμμένος ᾖ, καὶ ὁ σῶμα πεπηρωμένος, καὶ εἰς ἑκάτερα καταπεπλωκὼς ἀῤῥωστίαν, οὐδὲν τούτων ἐπιλήθειν ἡ χεὶρ κωλύεται. ψυχὴν γὰρ ἐπιζητεῖ μόνην αὐτὴ προθυμίας αὐτὴν ἐπιδεῖξαι, ἢ ταῦτα ἅπαντα ἐδυνατέχθη τὰ ἔξωθεν. ἐπεὶ μὴ γὰρ τῶν ἔξωθεν γραπτῶν καὶ σώματος μέγεθος καὶ ῥώμης ἀκμὴ ἐπιζητοῦσι οἱ μέλλοντες αὐτοῖς καταλήγειν εἰς ὃ γραπτόν ἐστι. οὐ ταῦτα ἦν μόνον ἔχειν χρὴ τὸν μέλλοντα γραπτὸς εἶναι· ἀλλὰ ἢ ἐλεύθερον εἶ). ἀπὸ γὰρ δούλου τινὸς ἦν, σκεδάλλεται. ὁ δὲ τῶν ἀπόρων βασιλεὺς οὐδὲν τοιοῦτον ἐπιζητεῖ· ἀλλὰ ἢ δούλους δέχεται εἰς ὃ αὐτὸν γραπτὸν, ἢ γενναίους, ἢ πρεπόντως τὰ μέλη, καὶ οὐκ ἐπαναμένει. ἢ τούτων φίλτερον, ἢ κρείττονα ἦμεν ἂν; οὐκοῦν μὴ γὰρ τὰ ἐφ' ἡμῖν ζητῇ μόνον, σκῆπτρον δὲ τὰ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ὃ γὰρ δοῦλον εἶ) ἢ ἐλεύθερον, οὐχ ἡμέτερον· οὐ γὰρ ἐφ' ἡμῖν πάλιν εἶ) ἢ βραχὺν, οὐκ ἐφ' ἡμῖν· ὃ γενναῖον καὶ ἀρτίως ἢ ὅσα τοιαῦτα· ὃ δὲ βραχεῖαν ἢ χρησὸν εἶ) ἢ τὰ τοιαῦτα πλησίον τύπτει, τῆς ἡμετέρας γνώμης· ἢ ταῦτα ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἁπαντᾷ μόνα, ὧν ἡμεῖς ἐσμεν κύριοι. ἢ μάλα εἰκότως. οὐ γὰρ δι' οἰκείαν χρείαν, δηλαδὴ δι' εὐεργετεῖσθαι ἡμᾶς ὅτι τὸν ἑαυτῷ χρῆται καλῷ· ⓜ δὲ βασιλεὺς ἀφ' ὧν ἑαυτῷ δέχεται. καίτοι μὲ ὅτι πόλεμον ἔλκουσιν ἀθυμητὸν, ἐκεῖ δὲ ὅτι μάχιμον πνεῦμα τικτόν. οὐκ ὅτι τὸ πολέμων ὃ μόνον τὸ ἔξωθεν, ἀλλὰ ἢ ὅτι τῶν ἀγώνων τὸν αὐτὸν ἀνάλογον ἴδοι τις ἄν. ⓜ γὰρ μέλλοντες εἰς ὃ ἀγαθὸν ἕλκεσθαι ἐκεῖσε, οὐ πρότερον καθιᾶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, ἕως ἂν αὐτὸν ὁ κήρυξ λαοῦ ἐκάστου τοῖς ἀπόροις ὀφθαλμοῖς ἐπεισαγάγῃ βοῶν ἢ λέγων· μή τις τούτῳ κατηγορῇ; καίτοιγε οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ψυχὴς, ἀλλὰ σωμάτων τὰ παλαί-

σματα.

σμαλα. ἵνος δῶμ ἔτεκεν" ἐνθυμίας ἀπλότητος εὐηθείας; σὺ ζῶθα ὃ σὸν πλοῦτον, ἀλλ' ἀπόμ ὠμωμένον. οὐκ ἀσχολοῦ γὰρ εὐφυῶς ὅταν ἡμῖν σῶμ" ἀγαθὸν, ἀλλ' ὁ φιλοσοφία ψυχῆς ἐ ἀρετῆς ἐργασία, ὥσπερ ὁ ἀγαθοεργὸς ποιῶ. οὐ γὰρ ἀφεῖναι αὐτὸν ἐθέλει ἀγαθὸν ὄντα, μὴ τις τοῦτο κατεργάσηται ἀλλὰ βοᾷ, καὶ" ἀδελφοποιεῖται πάντας, καὶ διαμένει μὴ τῶν ἀγαθῶν συμπόνητος αὐτῷ καὶ τηρῶν τὰ ἄγαλμα καὶ ἀπόρρητα δόγματα, οὐκ ἐπιβαλλόμενος ἀνδρὶ βελτίονι μᾶλλον, ἀλλὰ τὴν κατηγορουμένην ἀφαιρούμενος πολλάξας, καὶ τῆς πατρίας αὐτὸν ἐλευθερώσας, οὕτως ὅτι σὸν ἀγῶνας" ἄγει. καὶ μάλα εἰκότως. ὁκεῖ μὲν γὰρ ὁ" ἀγαθοεργὸς σοβεῖ σὺν τελῶν τοῖς ἀγωνιζομένοις πρὸς τὸν ἀθλον, ἀλλ' ἔστιν μέσος· ὁ ζῶθα δ' ὁ ἀγαθοεργὸς τὴν ἀθλων τῆς εὐσεβείας σύμμαχος γίνεται, ξυνεφαπτόμενος αὐτοῖς τῆς πρὸς Θν ἀγωνίας, οὐ τοῦτο δ' μόνον ὅτι ὁ θαυμασὸν, ὅτι ἀφίησιν ἡμῖν καὶ ἁμαρτήματα, ἀλλ' ὃν ἀντὶ ὧνπερ ὀφείλεται, ὁδὲ ποιῶ αὐτὰ φασὶν καὶ δῆλα, οὐδὲ ἀναγκάζει πρελθεῖν εἰς μέσον ἐξαιτῶν τὰ πεπλημμελημένα, ἀλλ'" αὐτῷ μόνῳ ἀπολογήσασθαι κελεύει, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐξομολογήσασθαι. καίτοιγε" ὁκ ἦν ἐξῶλες δικαιῶν εἶναι τις εἰπεῖν ἀλόητων λῃστῶν ἢ τυμβωρύχων ἐπιῶν τὰ πεπλημμελημένα, ἢ ἀφεθέντας τῆς κολάσεως, πᾶσαν προθυμίαν" καταδέξασθαι τοῦτο, τὴν τῆς σωτηρίας ὀπτηρίαν τῆς ἀγκύρας" καταφερούσας· ὁ ζῶθα δ" ὁ σὸν τοιοῦτόν ὅστιν, ἀλλὰ ἡ ἀφίησι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ὁκ ἀναγκάζει πρόσωπον πρὸς αὐτὰ ἐκπεμπόμενα, ἀλλ' εἰ μόνον ζητεῖ, ὅπως αὖθις ὁ τῆς ἀφέσεως ἀπολαύων μάθοι τῆς δωρεᾶς ὃ μέγεθος. πῶς οὖν ὁκ ἄτοπον," εἰ αὖθις ἡμᾶς βυέργατ' ἀρχαῖον τὴν πρὸ ἡμῶν μαρτυρίαν μένη, ἡμεῖς δ', οἷς [ἀφ'] αὖθις θεσπίζομεν, ἑτέρους ὅτι ζητοίημεν μάρτυρας καὶ πρὸς ὅτι δείξιν τι ποιοῖμεθα θαυμάσιοι; αὐτὸ τοῦτο τιμᾶ φιλοφρόσυνον, ὅτι δείκνυμεν τὰ πρὸ ἡμῶν· καὶ πρὸ πρὸ ἄλλων ἀπάντων τιμᾶ τῆς γλώττης χαλινώσωμεν" φύμενον, καὶ μὴ ἀεὶ φλεγμώνωμεν. ἐκ γὰρ πολυλογίας, φησίν, ὁκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν. εἰ μὲ οὖν ἔχης τι χρήσιμον εἰπεῖν, ἄνοιξον τὰ χείλη· εἰ δ' ὃ μηδὲν ἀναγκαῖον ἦ," σιγᾶν βέλτιον. χρεστίχης εἶ; κακόζωμος φάλλε. ἀλλ' οὐ βούλει τῷ στόματι φάλλειν; τῇ ψυχρίᾳ τοῦτο ποιεῖ. μέγας σου ὁμίλος ὁ ψαλμός, οὐδὲν σύνηθυ ὑποσχόμενον δεινόν, ἀλλ' ὡς ἐν μοναστηρίῳ δεινῶν καθίζεσθαι. οὐ γὰρ τὸ πῶν ὀπτηδευόντες, ἀλλὰ ἓν πῶν ἀκρίβειαν τιμῶ ἡσυχίαν ἡμῖν πρέξειαν. Παῦλος γοῦν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῇ τέχνῃ κεχρημένος, οὐδὲν εἰς τὸν οἰκεῖον ἀρετὸν πρεβλάβη. μὴ τοίνυν λέγε σύ, πῶς δυνήσομαι χρεστίχης ὢν καὶ πένης φιλοσοφεῖν; ψυχῆ τοῦτο μᾶλλον δυνήσῃ φιλοσοφεῖν. καὶ γὰρ πενία πλοῦτον, καὶ ἐργασία ἀργίας πολὺ βελτίονα ἡμῖν ὀπτηδευτήν, ὡς ὅ γε πλούτου τοῖς μὴ πρεσχοῦσι καὶ ἐμποδίου ὄντος. ὅταν γὰρ ὀργὸν δέῃ ἀφεῖναι, ὅταν σάρκα φεύγειν, ὅταν" χαλινῶσαι θυμόν, ὅταν θυμὸν ὀπτηδεύσασθαι, ὅταν ὀπτικίαν καὶ πραότητα, ὅταν φιλοφρόσυνον ἐ ἀγάπην, πολὺ ἡμῖν ἀπὸ πενία χώλυμα; οὐ γὰρ ἀργύριον καταβάλλουσι ταῦτα δύσαι ὅστιν, ἀλλὰ προαίρεσιν ὀρθὴν ὀπτηδεύσαμένοις. ἐλεημοσύνη μάλιστα ὅστιν ἡ χρημάτων διομένη· ἀλλὰ ἐ αὕτη ψυχῆ· τῆς πενίας μειζόνως ἐξελαμψε. καὶ γὰρ ἡ τοῦ δύο ὀβολοὺς καταβαλοῦσα ἀπάντων δὴ θεάτων ἐν πρεσβεία, καὶ πάσας ὑπερέκυψεν. μὴ τοίνυν μέγα νομίζωμεν εἶ πλοῦτον, μηδὲ πλοῦτ βελτίονα εἶ Θν χρυσόν λογιζώμεθα. ἡ γὰρ τιμὴ τῆς ὕλης ὁκ ἀπὸ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ὅστι" ψυχρίας. εἰ γὰρ ἵνα ἀκριβῶς ἐξετάσεις, πολὺ τῷ χρυσῷ σίδηρος ἀναγκαιότερον. ὁ μὲ γὰρ εἰς Θν βίου τοῦτο μόνον εἰσαγηγὸν χρείαν, ἐκεῖ ὃ ὁ πλείων ἡμῖν κατισχύσας τῆς χρείας, μυρίαις τέχναις ὑπηρετούμενος. ἐ τί λέγω χρυσῷ ἐ σιδήρῳ σύγκρισιν; τῆς γὰρ πολυτελῶν λίθων ἀναγκαιότερον Θ λίθος ὅτι. ὧν ὁκείνων μὲ γὰρ οὐδὲν αὐ ἡμῖν χρηστὸν, ἀπὸ ὃ τούτων οἰκίαι τε ἐ πύργοι ἐ πόλεις ἔστησαν. σὺ δέ μοι δῆξον, εἰ ὁ κέρδος ἀπὸ τῶν μαργαριτῶν ἡμῖν δὴ τούτων, μᾶλλον ὃ ποῖον ὁκ αὐ ἡμῖν βλάβος; ἐ γὰρ ἵνα σὺ κόκκον ἕνα

φορέσῃς,

φορίσης, μυελοὶ τῷ λιμῷ πίπτες ἀγχονται. ποίας οὖν ἀπολογίας τύχῃ; πῖος συγχώμης; βούλει χοσμῆσαι τὸ πρόσωπον; μὴ μύρα εἰπῃς, ἀλλὰ σωφροσύνῃ καὶ σιμνότητι· οὕτω γὰρ ἐστὶν ὄψεται τὶς ἰδεῖν ὁ ἀνήρ. ἐκφυσᾷ γὰρ ὁ κόσμος ἐκ εἰς ζηλοτυπίας ὑποψίαν ἐμβάλλειν εἰώθει, ἢ εἰς ἔρωτας ἢ φιλοπειρίας ἢ μάχας ἐπάγει (ὅσοι γ' ἐμφρόνως ὑποβαθυμῶσι ἀπολύεσθαι) ὁ δὲ τῆς ἐλευθερίας καὶ σωφροσύνης κόσμος πᾶσαν μὲν ἐκβάλλει πονηρὰν ὑποψίαν, πόντος δὲ δεσμοῦ σφοδρότερον ἅπαντας ἀνθρώπους ἰσχύοιεν, πόντος δὲ δεσμοῦ σφοδρότερον ἅπαντας κόσμοι. οὐδὲ γὰρ ὕτω καλλοις φύσις εὔμορφον ποιῆ γυνέωτα τὶν ὄψιν, ὡς ἡ τῦ γνωσομένου αὐτὴν ἀγαθότης· ἀγαθότης δὲ οὐδὲν οὕτως, ὡς σωφροσύνη καὶ σιμνότης ποιῆ εἶναι. ὥστε καὶ εὔμορφος ἤ τις, ἀπιθῶς δὲ πρὸς αὐτὴν ὁ ἀνὴρ ἔχῃ, πασῶν αἰσχροτέρα αὐτῷ φανήσται· καὶ μὴ τύχῃ τις εὐπρεπὴς οὖσα, ἡδέως δὲ πρὸς αὐτὴν ὁ ἀνὴρ ἔχῃ, πασῶν εὐμορφοτέρα αὐτῷ φανήσται. οὐ γὰρ ἐν τῇ φύσει τῶν ὁρωμένων, ἀλλ' ἐν τῇ διαθέσει τῶν ὁρώντων αἱ ψῆφοι γίνονται. καλλωπίσωμεν τοίνυν τὴν ὄψιν σωφροσύνῃ, σιμνότητι, ἐλευθερίᾳ, φιλανθρωπίᾳ, ἀγάπῃ, τῇ πρὸς τὸν ἄνδρα φιλοφροσύνῃ, ὑπομονῇ, πραότητι, ἀνεξικακίᾳ. ταῦτα τῆς ἀρετῆς τὰ κοσμήματα· διὰ τούτων ἀγαπῶσιν, οὐ διὰ χρυσίου, οὐδὲ διὰ λίθων πολυτελῶν, ἀλλὰ διὰ τούτων ἀγαπῶσιν· διὰ τούτων αὐτὸν ἕξεις τὸν Θεὸν ἐπαρήτιον. ὅταν δὲ ὁ Θεὸς ἀποδέξηται, καὶ τὸν ἄνδρα σοὶ ὑποτάξῃ πάντως. εἰ γὰρ σοφία ἀνδρὸς φωτίζει τὸ πρόσωπον, πολλῷ μᾶλλον ἀρετὴ γυναικὸς φωτίζει τὴν ὄψιν. εἰ δὲ μείζονα νομίζεις εἶναι τοῦτον τὸν κόσμον, εἰπέ μοι, τί σοι δοκεῖ ὀφελος ἀπὸ τῶν μυργαειτῶν τούτων τὸν ἐκείνην τὴν ἡμέραν γλυφῆσαι; καὶ τί χρὴ λέγειν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐξὸν καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων ταῦτα ἀποδείξαι πάντα; ὅτε γοῦν ἐδόξαντις εἰς βασιλέα ὑβρικέναι πρὸς δικαστήριον ἤλθον αἱ τῶν ἐδόντων ἐκπώματα, τότε αἱ μητέρες καὶ αἱ γυναῖκες τὰ περιδέραια καὶ τὰ χρυσία καὶ τοὺς μυργαείτας ἀποπλύνασαι, καὶ τὸν κόσμον ἅπαντα ἐκ τὰ ἱμάτια τὰ χρυσᾶ, λιτὴν καὶ βυτλῆ λαβοῦσαι ἐσθῆτα, ἐκ ἀποδὺς καλὰ παστάδας, ἐκ πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ δικαστηρίου καθίσασαι, οὕτω τοὺς δικαζοντας ἐπέκαμψαν. εἰ δὲ ὑπὲρ τῶν ἐκτὸς ἐδῶν δικαστηρίων τὰ μὲν χρυσία καὶ ὁ μυργαείτης καὶ ἡ ποικίλη ἐσθὴς ἐπιβουλὴ καὶ προδοσία ἦλθεν, ἡ δὲ ὑπόκρισις καὶ ἡ πραότης καὶ τὸ φρόνημα καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὰ βυτλῆ ἱμάτια μᾶλλον ἐπισπᾶται τὸν δικαστὴν, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἀδικήτου ψήφου καὶ φοβερᾶς ἐκείνης ἦλθον δικαστοῦ τοῦτο. ἵνα γὰρ εἴπῃς, εἰπέ μοι, λόγον εἰπεῖν, ποίαν ἀπολογίαν, ὅταν ὁ δεσπότης ἐγκαλῇ σοι περὶ τῶν μυργαειτῶν τούτων, καὶ σὺ πίπτῃς εἰς μέσον ἀγαγὼν τὸν λιμὸν καὶ βρώσεις; ἀλλὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγε· Μὴ ἐν πλέγμασι, ἢ χρυσίῳ, ἢ μαργαείταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ. ἐντεῦθεν μὲν γὰρ ἡ ἐπιβουλὴ γένοιτ' ἄν. εἰ δὲ καὶ διλωσεκῶς αὐτῶν ἀπολαύσαιμεν, ἀλλὰ τοῦ θανάτου πάντως ἀπησόμεθα. ἀπὸ δὲ ἀρετῆς ἀσφάλεια πᾶσα, καὶ μεταβολὴ καὶ μετάπωσις ὠδίνεια· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἡμᾶς ἀσφαλεστέρους ποιεῖ, καὶ ἐκεῖ συμμεδίσεται. βούλει κτήσασθαι μυργαείτας, καὶ πλοῦτον τοῦτον μηδέποτε ἀποβαλεῖν; πρόελθε τὸν κόσμον ἅπαντα εἰς τὰ τοῦ Χριστοῦ χαλεπὰ ἀπόδυσαι τῶν πενήτων. ἐκφύσει σοι φυλάξαι πλοῦτον ἅπαντα, ἐπιδώσει σαρκὸς τὸ σῶμα μὴ πολλῆς τῆς λαμπρότητος. τότε σοι βελτίονα πρόσεισι πλοῦτον καὶ κόσμος μείζονα. ὡς ὁ γε πρῶην οὗτος, βυτλὴς καὶ καταπίλητος. ἐπίθησον γοῦν πίνι ἀρέσκειν βούλει, καὶ ἀπὸ τίνας πρόσεισι τὸν κόσμον τοῦτον. ἵνα ὁ χρυσοχόος καὶ ὁ χαλκοτύπος καὶ ὁ ἀργυροῦς ἰδόντες θαυμάσωσιν; εἶτα οὐκ αἰσχύνῃ, οὐδὲ ἐρυθριᾷς ἐκείνοις ἐπιδεικνύμενος· καὶ οἷς οὐδὲ ἀξίοις εἶ νομίζεις τῆς σῆς προσρήσεως, ἀπὸ τούτων ἅπαντα ποιοῦσα; πῶς οὖν καταπλήξῃς τῆς φαντασίας ταύτης; ἀν μὲν ἀμμιναδῆς τῆς φωνῆς ἐκείνης, ἵνα ἀφῇς μυσαγωγυμένη· Ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ, καὶ τῇ πομπῇ σου, καὶ τῇ λατρείᾳ σου. καὶ γὰρ ἐκεῖ κόσμοι τῶν μυργαειτῶν μαρία, πομπὴ Σατανικὴ ὄντι. χρυσίον γὰρ ἔλαβες, οὐχ ἵνα τὸ σῶμα καταδύσῃς, ἀλλ' ἵνα τοῦ πτήσεως λύσῃς καὶ ἀπαθρέψῃς. λέγε τοίνυν συνεχῶς· Ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ. οὐδὲν παύ-

Εκκλησ. π. α.

α. Τιμ β. θ.

τῆς

της ἀσφαλέστερον τῆς φωνῆς, εἰ δέ γε τῶν ἔργων αὐτὸν ἐπιδιξόμεθα. παύτην γὰρ ὑμᾶς δεῖ μυσταγωγεῖσθαι μέλλοντας μαθεῖν ἀξίως. αὐτὴ γὰρ ἡ φωνή, ζωοποιὸν ἐκείνη ἐστὶ διαπαντὸς ὄσα· καὶ καθάπερ ἡμᾶς οἰκέται ἀγοράζοντες, οὐδὲν τοιοῦτον ποιοῦσιν ἐρωτῶντες, εἰ βούλονται ἡμῖν δουλεῦσαι· οὕτω δὲ ὁ Χριστὸς πρᾶγμα· ὅπερ μέλλει σε εἰς δουλείαν λαμβάνειν, τοῦτό σου ἐρωτᾷ, εἰ βούλει τὸ σῶμα σὸν ἐκεῖνον ἀφεῖναι καὶ ὁμοίως καὶ ἀπολωλὸς, καὶ σωθῆναι δίκαια τοῦτο σοί. οὐ γὰρ καταναγκασμένη ἡ διαστολὴ αὕτη ὅση. καὶ σχῆμα Θεοῦ φιλανθρωπίας. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἢ τὸν πλοῦτον καταβαλεῖν, ἐρωτῶμεν δὲ πολλοὺς· καὶ ἐπιδεῖν μάθωμεν, ὅπου βούλονται, ὅτι τὸν πλοῦτον καταβάλλουσι· ὁ Χριστὸς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλὰ καὶ τὸν πλοῦτον καταβαλεῖν ἐστὶν ἀπὸ τῶν ἡμῶν, ὃ πλείονι αὐτὸ αἷμα
α. Κορ. ζ. κγ. (Τιμῆς γάρ, φησὶν, ἠγοράσθητε) καὶ ὅμως οὐδὲ οὕτως ἀναγκάζει μὴ βουλομένους αὐτῷ δουλεῦσαι· ἀλλ' εἰ μὴ χρῆσιν ἔχεις, φησὶ, καὶ πρᾶσιν σεαυτοῦ καὶ ἐκὼν θέλεις ὑπαγάγασθαι τὴν διαστολὴν, οὐκ ἀναγκάζω, οὐδὲ βιάζομαι. καὶ ἡμεῖς μάλιστα μὲν οὐκ ἂν ἐλείπομεν πατρὸς οἰκέται πρίασθαι· εἰ δὲ ἐλείπομέν ποτε, αἱρέσει καὶ ἡμῖν τύττω ἀγοράζομεν, καὶ τοιούτου καταβάλλομεν τιμήν· ὁ δὲ Χριστὸς ἀγνώμονας οἰκέτας ἀγοράζει καὶ πονηρούς, τοσούτου δούλου τιμὴν καταβάλλων, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονα, καὶ τοσούτῳ μείζονα, ὡς μηδὲ λόγον μηδὲ ἔννοιαν αὐτῆς πρᾶξαι τὸ μέγεθος. οὐ γὰρ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλασσαν δοὺς, ἀλλὰ τὸ πάντων τούτων τιμιώτερον, τὸ ἑαυτοῦ αἷμα καταβαλὼν, οὕτως ἡμᾶς ἐζημίωσε. καὶ μὴ ταῦτα πάντα μάρτυρας ἡμᾶς, οὐκ ἔγγραφα ἡμᾶς ἀπαιτεῖ, ἀλλ' ἀρκεῖ φωνὴ τῇ φωνῇ. καὶ εἶπεν· ἀπὸ Ἰδαμαίας, ἀπεπάσομαί σοι, Σατὰν, καὶ τῇ πομπῇ σου, ὃ πρῶ ἀπεῖπε.

Τοῦτο τοίνυν λέγω μοι, ἀποπάσομαί σοι, Σατανᾶ, ὡς ἐκεῖνος μέλλοντες καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ταύτην ἀπαντεῖν τὴν φωνὴν· καὶ φυλάξωμεν αὐτὴν, ἵνα σῶσαι τὴν παράκλησιν ταύτην ἀποδῶμεν τότε. πομπὴ γὰρ Σατανικὴ ὄντως θέατρα καὶ ἱπποδρομίαι καὶ πᾶσα ἁμαρτία καὶ παράτηρησις ἡμερῶν καὶ κληδόνες καὶ σύμβολα. καὶ τί πατεῖ ὄντως σύμβολα, φησὶ; πολλάκις ἐξελθὼν ἐκ τῆς οἰκίας τὸν ἑαυτοῦ, εἶδεν ἀνθρώπου ἑτεροφθαλμοῦντος ἢ χωλεύοντα, καὶ οἰωνίσατο. τοῦτο πομπὴ Σατανική. καὶ γὰρ ἡ ἀπάντησις τοῦ ἀνθρώπου ποινὴν ἔσπευδε τῆς ἡμέρας ἡμῖν, ἀλλὰ τὸ σὸν ἁμαρτίας ζῆν. ὅταν τοίνυν ἐξέλθῃς, εἰ μέν σε φυλάξαι, μὴ ἁμαρτία σοι ἀπαντήσῃ (αὐτὴ γὰρ ὄντως ἡμᾶς ὑποσκελίζουσα χωρεῖς ἐκ τούτου δεῖ ἡμᾶς ὁ διάβολος πολεμῆσαι δυνήσεται). τί λέγεις; ἀνθρώπου ἑώρακας, καὶ οἰωνίζῃ; καὶ διὰ τί ὁρᾷς τὸν πλησίον τὸν διάβολον, πῶς σε πολεμοῖ τὸν μηδὲν ἀδικοῦντα; πῶς ἐξώρυξε καθίησι τὸν ἀδελφὸν ἐξ οὐδεμιᾶς δικαίας αἰτίας; καὶ ὁ μὲν Θεὸς καὶ σὸν ἐξόρυξον φιλεῖ· σὺ δὲ καὶ τὸν ἀνθρώπου ἀδικοῦντα ἀποτρέπῃ, μηδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν. * οὐκ οἶσθας, πόσους ὁ γέλως, πόσην ἡ αἰσχύνη, μᾶλλον δὲ πόσους ὁ κίνδυνος; εἶπω καὶ ἕτερα καταγελαστότερα; αἰσχύνομαι μὲν καὶ ἐρυθριῶ, ἀναγκάζομαι δὲ ὅμως διὰ τὸν ὑμετέραν σωτηρίαν εἰπεῖν. ἐὰν ἀπαντήσῃ πρόβατον, φησὶν, ἄτοκον ἡμέρας γάλα· ἐὰν δὲ ἀπαντήσῃ πόρνη, δεξιὰ καὶ χρηστὴ καὶ πολλῆς ἐμπορείας γέμουσα. ἐγκαλύπτεσθε, καὶ ὅ μέτωπον σκεύασατε, καὶ πρὸς τὸν γάμον κατεύχεσθε; ἀλλὰ μὴ τοῖς τῶν ῥημάτων λεγομένοις, ἀλλὰ τοῖς πραγμάτων γινομένοις. ὅρα γοῦν καὶ σὺ ταῦτα πῶς ὁ δόλιος σκέπτεται ὁ διάβολος· πῶς τὸν μὲν σώφρονα ἀποτρεφόμενα, τὸν δὲ ἀκόλαστον ἀναζόμενα καὶ φιλούμενα. ὅπερ γὰρ ἤκουσε τοῦ Χριστοῦ λέ-
Ματθ. ε. κη. γοντος, ὅτι Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν, καὶ εἶδε πολλοὺς ἐπιθυμοῦντας ἀκολασίας, βούλεται δι' ἑτέρας ὁδοῦ πάλιν ἐμβαλεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν ἁμαρτίαν, διὰ ταύτης τῆς παρατηρήσεως * ἑταιρίσαι γυναῖκα ἡδίως πρόσεχε αὐτῇ. πρὸς τί γὰρ ἵνα ἐπιδῇς τὸ ἐπιφανὲς καὶ πρόσωπον χρυσοῦν, καὶ νομίσματα χαλκᾶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ταῖς κεφαλαῖς καὶ τοῖς ποσὶ περιδεδεμένα; αὐτὰ αἱ ἐλπίδες ἡμῶν,

ἡμῶν, Εἰπέ μοι, ἵνα μὴ ϛαυρὸν καὶ θάνατον δεκαοπτὼ, Εἰς ἕλλιψος βασιλέως Εἰκόνα ϛὰ ἐλπίδας τῆς σωτηρείας ἔχεις; Οὐκ οἶδας, πόσα καπόρθωσεν ὁ ϛαυρός; ϖ θάνατον κατέλυσε, τὸν ἀμάρτιαν ἴσβεσε, ϖ ᾅδου ἄλγησον ἐποίησε, τὸ διαβόλου τὸν δυνάμιν ἐξέλυσε, καὶ Εἰς σώματος ὑγείαν οὐκ ἔστιν ἀξιόπιστος; τὸν οἰκουμένου ἀνέσησεν ἅπασαν, καὶ σὺ αὐτῷ ὑ θαρρεῖς; καὶ τίνος ἄξιος δὲ εἶπε, Εἰπέ μοι; ὑ φειδόμενος ἧ μίσει, ἀλλὰ καὶ ἐσφαδὰς σαὐτῷ φειδόμενος, χαίδεμα μᾶλλον καὶ παιδαίολα Εἰς τὸν οἰκίαν σου Εἰσάγων. ἢ οὐκ αἰσχύνῃ οὐδὲ ἐρυθριᾷς μὴ τοσαύτην φιλοσοφίαν φέρεις ϛαῦτα ἐπιδεικνύμενος; ἢ ὃ χαλεπώτερον τῆς ἀπάτης· ὅταν γὰρ φθαπαῦμεν ϛαῦτα ϵ ἀπάγωμεν, δοκοῦντες ἀπολογεῖσθαί φασιν, ὅτι χρεία μή ἐστιν ἡ γυνὴ ἡ ϛαῦτα ἐπᾴδουσα, ἢ οὐδὲν ἕτερον φλύαρεται, ἢ ὃ τοῦ Θεοῦ ὄνομα. ἀλλὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτῶν μάλιστα μισῶ ϵ ἀποτρέπομαι, ὅτι ϖ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ φέρει * καπαχέρηται· ὅτι λέγουσα χρείαν μή ἐστιν, ϛὰ τῶν ἑλλήνων ὑπιδείκνυται. ἢ γὰρ ϖ δαίμονες ὃ τοῦ Θεοῦ ὄνομα ἐφοβοῦντο, ἀλλ' ἦσαν δαίμονες, ϵ ὕπως ἔλεγον φέρε ϖ Χριστόν· Οἴδαμεν σέ τίς Εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ· ἢ ὅμως ἐπιτρέπουσιν Μαρκ. α. ιδ. αὐτοῖς, ϵ ἀπήλασε. διὰ δὴ ϛαῦτα φθακαλῶ τῆς ἀπάτης καθαρεύειν ϛαύτης, ϵ καθάρ βακτηρίαν ἔχειν ὃ ῥῆμα τοῦτο. ἢ ὥσπερ χρεὼν ἀποδημάτων ἢ ἱματίων οὐκ ἂν ἔλαιτό τις ὑμῶν Εἰς τὸν ἀγορὰν ἀπέραν, ὕτω χρεὼν τοῦ ῥήματος τούτου μηδέποτε Εἰς τὸν ἀγορὰν ἐμβάλης· δῆ ὅταν μέλλῃς ἀποδημεῖν ϛὰ πρόβατα, ἔτω φέρε ὁ πυλωρός, ἵνα φθέγξαι ὃ ῥῆμα πρότερον· ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ, ἢ τῇ πομπῇ σου, ἢ τῇ λατρείᾳ σου, ἢ στυτάσσομαί σοι, Χριστέ· ἢ μηδέποτε χρεὼν τῆς φωτὸς ϛαύτης ἐξέλθῃς. ἵνα σοι βακτηρία ἔσται, ἵνα ὅπλον, ἵνα πύργος ἀμάχος, ἢ μὴ ὃ ῥήματος τούτου ϵ ϖ φανερὸν ὅτι ὑ μετώπου διατύπωσιν. ὕτω γὰρ ὑ μόνον ἀθεφπος ἀπέρωτῶν, ἀλλ' οὐδὲ ἄνθρ ὁ διάβολος βλέψαι τι δυνήσεται, μετὰ τούτων σε ὁρῶν τὸν ὅπλων πάντα γὰρ φαινόμενον. ἢ ϛαῦτα σαὐτὰ ἤδη σὺ τοὺς παίδας σου, ἵν', ὅταν τὸ σφενδόνα λάβῃς, ἐμβαλεῖν δύνοιτο ἧς γραπώτης, ἢ ὃ κῦ ὁ διάβολος ἔμπαλιν φύσας, δίξῃ ϖ τῆς δικαιοσύνης ἥλιον· ὑ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι ἢ φιλανθεφπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' ὑ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, Εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΤΙ ΟΥΚ ΑΡΚΕΙ Η ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΥΝΑΣΘΑΙ

κοπιωτεῖν, ἀλλὰ ἢ δεῖ τῆς κῦ ψυχικὸν ἀρετῆς φέρτης· ἢ πῶς δυνατόν μὴ μνησικακεῖν· ἢ ὅτι πολὺς ϖ Θεῷ ϝ τόμος τούτου λόγος· ἢ ὅτι φέρε τῆς γαστρὸς ὃ μνησικακεῖν καλάζει τοὺς ἀληθῶς· ἢ φέρε τῆς τῶν ὅρκων ἀποχῆς· καὶ φέρε τῶν μὴ καταρθωκότων ὃ μὴ ὀμνύειν.

ΠΡὸς ὃ τέλος ἡμῖν τῆς νηστείας λοιπὸν ὁ χρεὼς ἐπείγεται, σχολῶ καὶ ἡμεῖς φέρε πλείονα ἑαυτοὺς ὑπιδῶμεν ἀρετῶν. ὥσπερ γὰρ οὐδὲν ὄφελος τῶν πολλοὶ διαφύλαττοντες τοὺς τείχεσιν, αὐ τῶν βεβαίων ἐκπέσωσιν, ὕτως οὐδὲν ἡμῖν ἔσαι τι κέρδος ἀπὸ τῶν πολλῶν πόνων ἢ τῶν ἱδρώτων τῶν φέρε τὸν νηστείαν, ἐὰν μὴ μὴ καθαρῶν ϛωμυδότος δυνηθῶμεν τῆς ἰσχυρᾶς ἀπολαῦσαι τραπέζης. διὰ τοῦτο

τῦτο ἱκετεία, καὶ τεταραγκυῖα, ὡς τοσύτων ἡμερῶν" ζωὰξις, καὶ "ἀκρόασις, καὶ εὐχαὶ, καὶ διδασκαλίαι, ἵνα πάντα ὕστερα τὰ πρόσθεν ᾖ σεαυτὸν ἡμῖν ἀμαρτήματα ἐγκρύπτῃς ἀφ' ἧς ἀπορδῆς ταύτης * ἀποσμηχόμενοι, μὴ πρόφασιν τῆς πνευματικῆς" μεταχωρήσωμεν ἐκείνης τῆς ὑσίας. ὡς δὲ μὴ τῦτο ᾖ, μάθωμεν ὡς εἰκὸς ὡς ἐπ' ὀφθαλμοῖς χρησίμως τοῦτον ὑπὲρ ἑσμὸν ποιοῦσιν. ἕκαστος τοίνυν ἀνάγκαζέσθω πρὸς ἑαυτὸν, ποῖον ἐλάττωμα διώρθωσε, ποῖον κατόρθωμα προσεκτήσατο, ποίαν ἁμαρτίαν ἀπεβάλετο, ποίαν κηλῖδα ἀπενίψατο, καὶ τί βελτίων ἐλήλυθε. κἂν μὲν οὖν πλέον τι γνόμενοι ἀπὸ τῆς ἱκετείας ἑαυτὸν πρὸς τὸν καλὸν ταύτην ἐμποιεῖται, καὶ ζωῆς πολλῆς ἑαυτὸν" προπαιδεύσωμεν τῆς παρόντων τὸν ὀπισθόδομον, προσερχέσθω· εἰ δὲ ἀμφίβολος ἔμενε, ἱκετείαν μέτοι ἔχων ὀπισθίζεσθαι, τῆς δ' ἄλλων ὀφθαλμοῖς κατορθωκώς, ἔξω μενέτω· καὶ τότε εἰσίτω, ὅταν ἀπάντα σκληθρὰ τὰ ἁμαρτήματα *. ὦ μὴν γὰρ μὴ τῆς ὑσίας εἰκὸς καὶ συνηνωμένης τυχεῖν, σώματος ἀσθενείαν προβαλλόμενοι· τί δὲ μὴ ἐξορθώσαντα ἑαυτῶν τὰ πλημμελήματα, ἀμήχανοι ἀπολογίας τυχεῖν. οὐκ ὀπῆς ὕσας ἀφ' ἑνὸς τῆς ἀρχῆς" ἀσθενείας· τοῖς ἐχθροῖς σου ὑπὸς ἔπεχε καταλλάγης; μὴν καὶ σὺ ταύτην ἀσθενείαν σώματος προβάλεσθαι ἔχεις; πάλιν δὲ βασκανίαν καὶ φθόνον ὑφῆς" ἔχων, πάντα ἔξεις ἀπολογίαν," εἰπέ μοι; οὐδαμοῦ γὰρ σὺ τούτοις τοῖς ἐλαττώμασιν ὅτι σώματος ἀσθενείαν ὅτι καταφυγεῖν. καὶ τῦτο τῆς τῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἔργον ἐγένετο, ὃ ταῖς" κωλυταῖς τῶν ἐντολῶν ἐκ ζωοῦσας ἡμῶν τὸν ζωὸν μηδὲν ἀπὸ τῆς τῦ σώματος ἀσθενείας προβλάπτεσθαι. ἐπεὶ οὖν πάντων μὲν ὁμοίως διέφθαρται τὸν ἱερὸν νόμον, μάλιστα δ' πάντων, τῦ κελεύοντος μηδένα ἔχειν ἐχθρὸν, μηδὲ μάτην ὀργιζόμενον διὰνεκῶς, ἀλλὰ καταλλάττεσθαι εὐθέως· φέρε σοὶ ταύτης ὑμῖν ἀφαλεξθῶμεν σήμερον τῆς ἐντολῆς. ὥσπερ γὰρ πορνεύοντα καὶ βλασφημοῦντα μὴ χρὴ τῆς ἱερᾶς μεταλαγχάνειν τραπέζης· οὕτω ἐχθρὸν ἔχοντα καὶ μνησικακοῦντα" ἀδιώατον ἀπολαῦσαι κοινωνίας ἁγίας. καὶ μάλα εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ πορνεύσας καὶ μοιχεύσας ὁμῶς τε ἐπλήρωσε τὸν ὀπισθυμίαν, καὶ τέλος ἔδωκε τῇ ἁμαρτίᾳ· καὶ θελήσῃ νήφας ἀνενεγκεῖν" ἀπὸ τῦ πώματος," πολλῶν μὲν ταῦτα ὀπισθέξάμενος τὸν μετανοοῦντα," ἔξει πάντως ἀφαμαρτάνειν τυχεῖν· ὁ δὲ μνησικακῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐργάζεται ἁμαρτίαν, καὶ ὀδέποτε" παύσεται ἁμαρτάνων." ἐκεῖ γέγονε τὸ πλημμέλημα, καὶ ἐπληρώθη ἡ ἁμαρτία· ἐνταῦθα καθ' ἑκάστην ἡμέραν τολμᾶται ἡ ἁμαρτία. τίνα οὖν" ἔχομεν, εἰπέ μοι, συγνώμων τοιούτῳ πονηρῷ ἀνείῳ * ἀφαδιδόντες ἑαυτοὺς ἐχόντες; πῶς δὲ βούλει τὰ διασόσω, ὦ αὐθέντα, ἡμέραν σοι γλυκεῖαν καὶ φαῦσι, τὸν ζωοδούλῳ γλυκὺν ἀνθρωπον καὶ ἀσύγνωστος; ἀλλ' ὑβρισός σε ὁ ζωόδυλος. καὶ σὺ Θεὸν ὑβρίζεις πολλάκις. πῶς δὲ ἴσον ζωόδυλος καὶ διασώτης; καὶ ταῦτα μὲν σίνοπι καὶ ἠδικημένος ἴσως ὑβρισε, καὶ πρωξιόθης· σὺ δὲ διασώτην ὑβρίζεις ὐκ ἠδικημένος, οὐδὲ ἐπηρεαζόμενος, ἀλλ' ὑπερπετόμενος καθ' ἑκάστην ὥραν αὐτὸν τὴν ἡμέραν. σύνοπσον τοίνυν, ὅτι εἰ βουληθείη μὴ ἀκριβείας καὶ εἰς ἄκρον γενόμενα ὁ Θεὸς δέχεσθαι, οὐδεμίαν βιωσόμεθα τὴν ἡμέραν· Ἁμαρτίας γὰρ, φησὶν ὁ προφήτης, ἐὰν παρατηρήσῃς, Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται; καὶ ἵνα πρῶτα τὰ ἄλλα πάντα, ἃ ὁ ζωοδὸς ἑκάστου τῶν" ἁμαρτημάτων ὀπίσατο, καὶ ὧν οὐκ ἔχομεν μάρτυρας ἀνθρώπους, ἀλλὰ Θεὸν μόνον, τῶν φανερῶν τούτων καὶ ὡμολογημένων αὖ ἀπαιτηθῆναι λόγον, ποίαν σὺ τούτοις ἔξομεν συγνώμην; αὖ ἀκεπάστην τὴν ῥᾳθυμίαν ἡμῶν τὴν σὺ ταῖς ψυχαῖς, καὶ τὴν ὀλιγωρίαν, καὶ ὅτι ἐμπεφθάκεν τῦ Θεοῦ ἐγῶτες καὶ προκαλούμενοι αὐτὸν, οὐδὲ τοσαύτην αὐτῷ πρέχομεν αἰδῶ καὶ τιμὴν, ὅσην τοῖς διαπόντας ἀνθρώπους ὅσην τοῖς ἀρχοῦσι γραπτὰς, ὅσην τοῖς φίλοις φίλοι. φίλῳ μὲν γὰρ ὀφλεκτήσαντι τῦτο ποιῆς, Θεῷ δὲ σύντυχόντων ἁμαρτημάτων τοσούτων, συγχάρησιν αὐτὸν καὶ συγνώμην ἀξιοῖ σοι γλυκάναι, ῥᾳθυμῆς πολλάκις, καὶ τὸν γοργὸν σου χαμαὶ χειμῶνα, πολλάκις τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς οἰκίας πλανᾶσθαί σου τὴν ἀφοσίαν

ἐᾶς,

Ψαλμ. ρλ. γ.

ἐᾶς, τὸ σώματος σε ληρεῖν τοῦτος εἰκῇ καὶ μάτην. καὶ τοῦτο οὐχ ἁπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις πάρεσμεν. διὰ τοῦτο μόνον ἐξετάσας θελήσῃ ὁ Θεὸς, ἆρα ἔξομεν συγγνώμην; ἆρα δυνησόμεθα ἀπολογίας τυχεῖν; οὐκ ἔγωγε οἶμαι. τί δὲ, διὰ ταῦτα κακηγορίας, ἃς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀλλήλους λέγομεν κακῶς, εἰς μέσην παρεισάγῃ, καὶ ταῦτα κρίσεις; ταῦτα ἀκούσεις, ὅταν εἰς καταγρίνωμεν πλησίον, οὐδὲν ἔχοντες πρόφασμα, ἀλλὰ φιλαίτιοί τινες ὄντες, καὶ μεμψίμοιρες, τί δυνησόμεθα ἀπολογήσασθαι καὶ εἰπεῖν; διὰ δὲ ταῦτα ἐκβεβλήμεθα τῆς οὐρανίας ἐξέδρας καὶ ταῦτα τοῦ παραδείσου ἀπολαύσεως, ἃς ἔχομεν ἐν τῇ βασιλείᾳ, πολλάκις αἰχμάλωτοι καὶ ἀκαθάρτοις ἀναδιχόμενοι λογισμοὺς ἀπὸ τῆς ἐνεξετάστου τῶν ὀφθαλμῶν πλάνης, πόσων ἀπαιτησόμεθα δίκην; τῆς δὲ λοιδορίας ἡμᾶς διὰ ἀπαιτήσει λέγων (Ὃς γὰρ ἂν εἴπῃ, φησὶ, τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρὲ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὸ γέενναν τοῦ πυρός) ἆρα δυνησόμεθα βαστάσαι ἐκεῖσε τὸ σῶμα; ἢ χεῖρας ἢ ὅλως, ἢ μικροὶ, ἢ μέγα πρὸς τοῦτο εἰπεῖν; ταῖς δὲ κενοδοξίας, ἃς ἐπισωρεύομεν ἐν βυσσόμενοι, ἐν ὑπεύθυνοι, καὶ ἐλεημοσύνῃ ποιοῦντες διὰ ἐξετάσωμεν, οὐ λέγω, ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοὶ οἱ ἡμαρτηκότες, ἆρα δυνησόμεθα εἰς ὕψος ἀναβλέψαι; τὰς δὲ δόλους, ὃς κατ' ἀλλήλων ῥαπίζομεν, καὶ μὴν πολλάκις ἐπαιρόμενοι τὰ ἀδελφὰ, καὶ ὡς φίλοις ἀγαλλόμενοι, ἔπειτα διὰ κατηγορούντες, ἆρα ἐπισταζόμεθα ταῖς ὑπὲρ τούτων κολάσεις; τί γὰρ ὅρκους; τί δὲ τὸ ψεῦδος; τί δὲ ταῖς ὑπορκίας; οὐκ ἀδίκους ἡμᾶς; πλὴν βασκανίαν, καὶ βασκαίνομεν πολλάκις ἀδικούμενοι οὐκ ἐχθροὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ φίλους; καὶ [ὅπου] ἡδόμεθα, παρόντων ἑτέρων κακῶς, καὶ νομίζομεν πρόφασιν * τῆς οἰκείας συμφορᾶς ταῖς ἀλλοτρίας δυσημερίας; τῆς δὲ ἐν ταῖς ζηλώσεσι ῥᾳθυμίας καὶ ἀπαιτήσει ταῖς ἀδικίας, τί δὲ πάθωμεν; ἴσως γὰρ δικαίου τοῦτο, ὅπου πολλάκις αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ παρακαλουμένου πρὸς πάντας ἡμᾶς διὰ τοῦ προφήτου, πολλοὺς καὶ μακροὺς περὶ τῶν πλησίον ποιούμενος λόγους πρὸς τὸν ὁμοιον ἡμῖν πρόσκοπον προσαγωγῆς.

Ἀντοίνυν πάντα πρὸς ταῦτα ἄλλα, τούτης τῆς ἁμαρτίας θελήσῃ δίκην ἀπαιτῆσαι ἡμᾶς, ποία σωτηρίας ἔσται ἡμῖν ἐλπίς; μὴ γὰρ δὴ μακροὶ εἰσὶ νομίσῃς ὁ πλημμέλημα· ἀλλ' εἰ βούλει ὁ μέγεθος αὐτοῦ καταδεῖν, ἐπὶ διὰ θεάτων αὐτὸ τοῦτο ἐξέτασον, καὶ τότε ὄψῃ τῆς ἁμαρτίας ὁ μέγεθος. τόλμησον, ἄρξον πρὸς σὲ φιλοσοφούμου, μᾶλλον δὲ φίλου τινὸς τῶν ὀλίγῳ σεμνοτέρων, ἀφεὶς αὐτὸν πρὸς οἰκέτην διαλέγεσθαι καὶ σαυτὸν, καὶ τότε ὄψῃ ἡλίκον τολμᾷς ὅτι τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιεῖν. ἐὰν γὰρ ἡ διὰ τῶν ἀφαιρετέρων ἐχθρὸς; καὶ δίκην σε ἀπαιτήσει τῆς ὕβρεως. ἀλλ' ὁ Θεὸς τοσαῦτα καὶ πλείονα τούτων καθ' ἑκάστην ὑβριζόμενος τὸν ἡμέραν, οὐ πρὸς ἑνὸς, καὶ δύο, καὶ τριῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ πάντων χαρὸν ἡμῖν αἰτεῖ καὶ μακροθυμεῖ· καὶ οὐκ ὅτι τούτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἑτέροις πολλοῖς χαλεπωτέροις. ταῦτα μὲν γὰρ ὅσα τὰ ὠμολογημένα, καὶ πᾶσι δῆλα, καὶ ὑπὸ πάντων χαρὸν τολμώμενα· ἔστι γὰρ ἕτερα, ἅπερ ὁ τῶν ἁμαρτημάτων συνειδὸς οἶδεν. ἐὰν τοίνυν ἅπαντα ταῦτα ἐννοηθῶμεν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀναλογισώμεθα, καὶ ἀπάντων ὧν ἐποιήσαμεν, καὶ ἀπαιτήσεσι, ὁ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν σκυθήσαντες, ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγωνίας ἀδιαπαθῶς τῆς περὶ ἑτέρων εἰς ἡμᾶς γενομένης ὕβρεως δυνησόμεθα· ἀναμνήσθητι τοῦ ποταμοῦ τοῦ πυρὸς, τοῦ σκώληκος τοῦ ἰοβόλου, τῆς φοβερᾶς κρίσεως, καθ' ὧν ἅπαντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα. ἐννόησον, ὅτι τὰ κρυπτόμενα νῦν ἐκκαλύπτεται τότε. διὰ τοίνυν ἀφῆς τῶν πλησίον τὰ παραπτώματα, ἅπερ ἐκκαλύπτεσθαι μέλλει τότε, σὺ ταῦτα ἀφανίζεις πρῶτα, καὶ ἀπελθὼν μηδὲν ὑπισυρόμενος, ὧν ἐπλημμέλησας· ὥστε μείζονα λαμβάνεις, ἢ δίδως. καὶ γὰρ πολλὰ πολλάκις ἁμαρτάνομεν τοιαῦτα, ἃ μηδεὶς ἕτερος οἶδεν· εἶτα ἐννοοῦντες, ὅτι κἀν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πρὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀπάντων κείσεται ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα ἐν τῷ κοινῷ τῆς οἰκουμένης θεάτρῳ, τῆς καθίσεως καλεπωτέρᾳ ἀλγοῦμεν, πνιγόμενοι καὶ ἀγχόμενοι τῷ συνειδότι. ἀλλὰ τῶν τοσούτων αἰσχυνώμεθα, καὶ τοσαῦτα ἁμαρτήματα,

ἁμαρτήματα, τὴν τοσαύτην κόλασιν ὄντιν ἀπαίρασθαι ἐκ τῆς εἰς ⸂ψ⸃ πλησίον συγχωρήσεως. ᾗ γὰρ οὐδὲν τούτης ἴσον ὅσι τῆς ἀρετῆς. βούλει μαθεῖν τούτης τῆς ''ἀρετῆς τὴν δύναμιν; Εἰ ἦν Μωϋσῆς καὶ Σαμουὴλ, φησι, πρὸ προσώπου μου, οὐκ ἔστιν ἡ ψυχή μου πρὸς αὐτούς. ἀλλ' ὅμως τούτους, οἷς οὐκ ἠδυήθησαν Μωϋσῆς καὶ Σαμουὴλ ἐξαρπάσαι τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, αὐτὴ ἐδυήσατο ἐξαρπάσαι ἡ σωτηρία. Διὰ τοῦτο οἰκείοις, οἷς τοῦτο εἶπε, σωφρόνως προσελθύσης λέγει· Κακίαν ἔχετος τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς μὴ μνησικακείτω τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὴν κακίαν τοῦ πλησίον αὐτῆς ''ἕκαστος μὴ λογιζέσθω. οὐκ εἶπεν, ἄφες μόνον, ἀλλὰ μηδὲ ἐχέτω ὁ πλησίον, μηδὲ λογίζου. ἄφες τὴν ὀργὴν ἅπασαν, ἀφάνισον τὸ ἕλκος. δοκεῖς μοι γὰρ σκῶπτειν ἀμυσσόμενον, ὅταν σὺ σαυτὸν βασανίζεις, καθάπερ δήμιον εἰσδεξάμενος ὀφειλήσας σε πάντα χρόνον ⸂ψ⸃ θυμὸν, ὃν καταλέλοιπεν σαυτῷ τὰ σπλάγχνα. τί γὰρ γλυκύτερον ἀθλιώτερον δὲ θεάματος διηνεκοῦς ὀργιζομένου; καθάπερ ⸂ψ⸃ μεμηνότος οὐδέποτε ἀπολαύσεται γαλήνης, οὕτως ὁ μνησικακῶν, καὶ ἐχθρὸν ἔχων, οὐδέποτε ἀπολαύσεταί τινος εἰρήνης, διηνεκῶς φλεγμαίνων, καὶ ⸂ψ⸃ χιμῶνα τοῦ λογισμοῦ καθ' ἑκάστην αὔξων τὴν ἡμέραν, τὰ ῥήματα δυσμιμησικάμινος καὶ τὰ πράγματα, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν σπουδὴν τοῦ λελυπηκότος ἀπειθῶς ἔχων. καὶ ''ὄνομα μόνον ''ἔχθρης τοῦ ἐχθροῦ, σκληρότερος καὶ πολλῷ εἴδει ὑπομένει τὴν ὀδύνην· καὶ φιλῶ ἴδῃ τὸν ὤμον μόνον, δίδωσι καὶ τίμιον καθάπερ τὰ ἕλκη πάσχων καὶ· καὶ πῦρ τῷ σκεύει προσπόντων, καὶ ἱμάτιον, καὶ οἰκίδιον, καὶ ζῶον ποῦ θεάσηται, ὑπὸ πάντων βασανίζεται τῶν ὁρωμένων. καθάπερ γὰρ τὸ φιλουμένου καὶ τὰ ἱμάτια, καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ τὰ ὑπόδημα τα, καὶ αἱ οἰκίαι, καὶ οἱ ζῶα ποῦ περιῶσιν ἡμᾶς εὐθέως ''ὀφθέντα, οὕτω τὸ ἐχθροῦ καὶ μισουμένου καὶ οἰκέτιον, καὶ φίλοι, καὶ οἰκίδιον, καὶ ζῶον ποῦ ἴδωμεν, καὶ ὁτιοῦν ἕτερον, ὑπὸ πάντων δακνόμενα, καὶ πυκναὶ καὶ συνεχεῖς ἡμῖν'' ἀφ' ἑκάστου τῶν ὁρωμένων πληγαὶ γίνονται. τίς οὖν χρεία τῆς * τοσαύτης βασάνου καὶ κολάσεως; Εἰ γὰρ καὶ μὴ γέενα προηπειλήτο τοῖς μνησικακοῦσι, διὰ τοῦτο σὺ τῷ προσώπατος ἡμῖν γινομένῳ βάσανοι ἀφεῖναι τὰ ἁμαρτήματα τοῖς λελυπηκόσιν ἐχρῆν. ὅταν δὲ καὶ ἀθάνατοι μένωσιν αἱ τιμωρίαι, τί γέγονεν αὐ αἰσχύνεσθαι τὸν καὶ σῶζοντα καὶ σκῶπτοντος μὲ ἑαυτοῦ, νομίζοντος δὲ ⸂ψ⸃ ἐχθρὸν τιμωρεῖσθαι; αὖ τι γὰρ εὐδοκιμοῦντα ἴδωμεν, ἀπολλύμεθα'' ἀπὸ τῆς ἀθυμίας· καὶ δυστυχοῦντα, διδόκαμεν μὴ τις γένηται δεξιὰ πάλιν μεταβολή· ἀμφοτέρων δὲ τούτων ἡμῖν κεῖται κόλασις ἀφορμήτος. Ἐπὶ γὰρ τῷ ὑποσκελίσματι τῆς ἐχθροῦ σε μὴ ἐπαίρεσθαι, φησί *. καὶ μὴ μοι λίαν τοῦ ἀδικημάτων ὁ μέγεθος. οὐ γὰρ τοῦτο ἔστι τὸ ποιοῦν μάθειν σοὶ τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ τὸ μὴ μεμνῆσθαί σε τῶν οἰκείων πλημμελημάτων, μηδὲ τὴν γέενναν ἔχειν πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ ⸂ψ⸃ τὸν Θεὸν φόβον. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο ἔστι ἀληθές, ἀπὸ τῶν συμβούτων τῇ πόλει τοῦτο ἀποδείξαι πειράσομαι. ὅταν γὰρ ⸂ψ⸃ τῶν πραγμάτων ἁμαρτημάτων ἐκείνων ὄντες ὑπεύθυνοι πρὸς τὸ δικαστήριον ἤχθησαν, ὅτε πῦρ ἔσβεσαν, καὶ δήμιοι προσῆκεισαν, καὶ τὰς πληγὰς κατέλαμπον, εἷς τις αὐτῶν οὐκ πλησίον εἶπεν, ὅτι εἴ τινας ἐχθροὺς ἔχετε, λύσατε τὴν ὀργὴν, καὶ δυνησόμεθα τούτης ὑμᾶς ἀπαλλάξαι τῆς κολάσεως, ἆρα οὐκ ἂν ᾗ τοὺς πόδας αὐτῶν κατεφίλησαν; καὶ τί λέγω τοὺς πόδας; Εἰ καὶ διαπρίσαι * αὐτοὺς ἐκέλευσεν, οὐκ ἂν'' παρῃτήσαντο τότε. Εἰ δὲ τὴν κόλασιν καὶ τὴν ἔχουσα πάσης αὐτὴν ὀργῆς, πολλῷ μᾶλλον ἡ μέλλουσα τιμωρεῖν, Εἰ ζωντὸς ἡμῶν τὸν Δεσπότην κατέχαν, οὐχὶ μνησικακίας μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντα ἂν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐξέλαυσε ποιεῖν λογισμόν. Οὐ γὰρ βούλομαι σκῶπτειν, Εἰπέ μοι, ''τὸν τὴν ὀργὴν ἀφεῖναι τῷ λελυπηκότι *; μὴ γὰρ μικρὰν ἀποδημίαν δεῖ σιγᾶσθαι; μὴ γὰρ χρήματα δαπανῆσαι; μὴ γὰρ ἕτερός σε ἐκακολόγησε; δεκάκις ἐλάσας μόνον, καὶ ὃ κατόρθωμα πλεῖον ἔλαβε. Ἵνα οὖν καὶ ''ἐπιμένῃ ἄξιοι κολάσεως, Εἰ βιωτικὸν μὲν ἕνεκεν πραγμάτων δουλοπρεπῶς ὑπομένομεν Δεσποτείας, καὶ

ἀναξίους

Ιερ. 18. a.

Ζαχ. ζ. ι.

Ζαχ. η. ιζ.

Παροιμ. κδ. ιζ.

ἀναξίους ἑαυτῶν ὑπομένομεν ἀτιμίας, καὶ χρήματα ἀναλίσκομεν, καὶ πυλωρεῖς ἀφορίζομεν, ἵνα μισεῖν δυνηθῶμεν, καὶ πόνους ποιούμεθα, ὥστε καταφρονῆσαι ἡμῶν δυνηθῶμεν, ἐπαγόμεθα τὸν Θεὸν νόμων λειτουργὸν ἀδελφῶν οὐχ ὑπομένομεν ἀφαιρεθῆναι, ἀλλὰ καὶ αἰτούμεθα εἰς νομίζομεν, δοκεῖ περὶ ἡμῶν μεγάλα φρονεῖν; ἀφρόνη, εἰπέ μοι, μᾶλλον περὶ ἡμῶν χαρᾶς πλήρεις; τίνων ἡμῶν μὴ δοῦναι αἰτούμενοι δεῖσθαι χρή, ὃ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν πάντων καὶ λειτουργικότατα ἐκδικεῖσθαι παρὰ τὰς καταλλαγὰς ἐλθεῖν. τοῦτο γὰρ ἐστὶ αἰσχύνη, ἐστὶ ἀνειδος, καὶ ζημία μεγίστη. ὁ γὰρ περὶ τῶν ἐλθὼν, ἐκδίκως καρπούται τὸ πρᾶγμα. διὸ μὴ γὰρ πρὸ ἑτέρου παρακληθεὶς, ἀφῆς τὴν ὀργήν, ἐκείνῳ λογίζεται τὸ κατόρθωμα (οὐ γὰρ δι' τὸν Θεὸν πεποίηκας, ἀλλ' ἐκείνῳ χαριζόμενος νόμον ἐπλήρωσας) διὸ μηδενὸς παρακαλοῦντος, μήτε αὐτοῦ τοῦ λειτουργικότατος περὶ σὲ παρακαλουμένου καὶ δεηθέντος, ἀνδρὸς πάσαν αἰσχύνην, καὶ πάντα ὄκνον ῥίψας ἀπὸ τῆς ψυχῆς, παρασράμης τῷ πρόθυμῳ, καὶ καταλύσης τὴν ὀργήν, ὁλόκληρόν σε γίνεται τὸ κατόρθωμα, καὶ πάντα ἀνδρὸς λήψῃ μισθόν. διὸ εἶπον, ἡσύχασον, ἀναθεώρησόν μοι παρεβάλλῃ σώματος πολλάκις· διὸ εἶπον, δός πεῖσαι, παραδέξομαι δὲ πειθώ· αὖ εἶπον, φόβησόν με εἰς ζωοφόρους, φοβητὰς βιωτικούς· διὸ εἶπον, φρόντιζε τῶν λεγομένων, καὶ τοῦ τῆς διδασκαλίας τὴν δύναμιν, ἰδιωτείαν· αὖ εἶπον, διόρθωσαι ἕτερα, λέγεις, ὅτι οὐχ ὑπακούσεται συμβουλευόμενος, πολλάκις γὰρ εἶπον, καταφρονήθην. φοβεῖσαι μὴ διὰ ταῦτα αἱ παρρησίαι, ἀλλ' ὅμως καὶ παρρησίας ἔχεις εἰπεῖν. ἀλλ' εἶπον, τὴν ὀργὴν ἄφες, ὅτι ἀναθεωρεῖ σώματος, ὅτι πεῖσον, οὐκ ἰδιωτείαν, οὐκ ἀφροσύνην, οὐκ ἄλλο τοιοῦτόν ἔχεις εἰπεῖν, ἀλλ' ἀσυγχώρητος αὕτη μάλιστα πάντων ἐστὶν ἡ ἁμαρτία. πῶς δυνήσῃ τὰς χεῖρας εἰς προσευχὴν ἁγνὰς αἴρειν, πῶς τὴν γλῶτταν κινῆσαι, πῶς αἰτῆσαι συγχώρησιν; καὶ βούλεται ὁ Θεὸς ἀφεῖναί σοι ἁμαρτίας, οὐ συγχωρεῖς, ἀλλὰ τὸν ζωοδούλου κατέχων. ἀλλ' ὠμὸς ἐστι, καὶ ἄγριος, καὶ θηριώδης, καὶ κολάσεως ὑπόδυμοι, καὶ ἀπαιτήσεως. καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἄφες. ἠδίκησαί πολλά, καὶ ἀπειλήρησας, καὶ κακῶς ἤκουσας, καὶ τὸ τοῖς μεγίστοις ἐκδίκοις πρόσκαιρον, καὶ βούλει κολαζόμενον ἰδεῖν προσπόρους; καὶ εἰς τοῦτο σοι πάλιν χρήσιμον τὸ ἀφεῖναι. αὖ μὴ γὰρ ἀνδρὸς ἐκδικήσῃς καὶ ἐπιξέλθῃς, εἶτα ἀφρημί, εἶτα διὰ προσκαίρων, εἶτα διὰ τῆς εὐχῆς τῆς κατ' αὐτοῦ, ὁ Θεὸς οὐκ ἐπιξελεύσεται λοιπόν, ἀλλὰ σὲ τὸν πονηρὸν λαβόντος, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐπιξελεύσεται, ἀλλὰ καὶ σε ἀπαιτήσει δίκαιον ὡς ὑβρισμένος. εἰ γὰρ ἐπ' ἀνθρώπων τοῦτο γίνεται, καὶ τυραννικὸν ἀλλότριον οἰκέτην, ὁ δεσπότης ἀγανακτεῖ, καὶ ὕβρει εἰς φησι ὁ προφήτης (καὶ γὰρ ἠδικημένοι τύχωμεν εἴτε ὑπὸ δούλων, εἴτε ὑπὸ ἐλευθέρων, ἀλλὰ τοῦ δεσπότου καὶ τοῦ δεσπότου ἀναμένουσι χρὴ ψήφους) εἰ τοίνυν ἐπ' ἀνθρώπων οὐκ ἀσφαλὲς ἐστὶν ὑβρίζειν, πολλῷ μᾶλλον, ὅταν ὁ Θεὸς δικαζῇ.

Ἀλλ' ἠδίκησέ σε, καὶ λελύπηκε, καὶ μύρια διέθηκε κακά. μηδὲν οὖν τοιοῦτος ἐπιξέλθῃς, ἵνα μὴ ὑβρίσῃς σαυτὸν καὶ δεσπότην. παραχώρησον τῷ Θεῷ, καὶ αὐτὸς δίκασον τὸ πρᾶγμα πολυβέλτιον· οἶδα σὺ βάλλῃ. σοὶ μέντοι δύναται γὰρ τὸν λελυπηκότος ἐκβαλεῖν· ὁ δὲ πῶς ἐκείνῳ δεῖ χρήσασθαι, αὐτῷ καταλιπεῖν προσήκει. οὐχ ὕπου σὺ σαυτὸν ἐκδικεῖς, ὡς ἐκεῖνός σε ἐκδικήσας πρέσκυβάσαι, διὸ αὐτῷ παραχώρησον μόνον, καὶ μὴ κατύξῃ τὸν λελυπηκότος, ἀλλ' αὐτοῦ ἀφῆς κύριον γενέσθαι τῆς ψήφου. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ἠδικηκόσι, καὶ καταλλαττόμεθα, καὶ γὰρ αὐτῶν δεόμεθα, ὁ Θεὸς οὐκ ἀφίησιν, ἐὰν μὴ μεταβάλλωνται καὶ αὐτοὶ, καὶ βελτίους γένωνται). οὐκ ἀφίησι γὰρ τοὺς χρήσιμον ἐκείνῳ βλέπων. σὲ μὲν γὰρ ἐπαινῆς καὶ ἀποδέχεται τῆς φιλοσοφίας, ἐκείνῳ δὲ ἐπιξέρχεται, ἵνα μὴ τῇ φιλοσοφίᾳ χείρων γένηται. ὥστε σκόπει ὁ τῶν πολλῶν λόγος· πολλοὶ γὰρ πολλάκις ἐγκαλέσαντες ἡμῖν, ὅτι τοῖς ἐγκαλέσασι καταλλαττόμεθα τοῖς ἐχθροῖς οὐκ ἐπείθοντο, τούτων ἐδόκουν τὴν ἀπολογίαν παραβαλέσθαι, τὸ πίστευμα τῆς ἑαυτῶν ὕστερον πορείας. ὑβρίλο-

μὴ καταλλαγῶσι, φησιν, ἵνα μὴ χείρονα αὐτὸν ἐργάσωμαι, ἵνα μὴ τραχύτερον, ἵνα μὴ μείζονος μισθοῦ καταφρονήσῃ μου τοῦτα· καὶ πῶς τοῦτο λέγουσιν, ὅτι πολλοὶ τῶν ἀπίστων ἐξ ἀθεότητος με νομίζουσι τοῦτο ποιεῖν ὅτι τοὺς καταλλαγέντας ἔρχεσθαι, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐνδρῶσι καλόν. τοῦτα πρὸς μάταια. ὁ γὰρ ἀκούμενος ὀφθαλμὸς οἶδε τὴν γνώμην τὴν σήν. διὸ καὶ εὐθέως χρὴ ποιεῖσθαι τὴν ζωοδούλων λόγον, ὅταν κριτὴν πείσῃς, καὶ μέλλοντά σοι διαιτᾶσθαι. εἰ δὲ τὸ μὴ ἡδέως σοι χείρονα ἀπὸ τῆς σῆς ἐπιεικείας οὐδὲν φερεπίζεις, ἐκεῖνο μάθωμεν, ὅτι οὐχ ὅτων ἐστὶν χείρων· ἀλλ' ἂν μὴ καταλλαγῇς μᾶλλον. καὶ γὰρ ἀπάντων μιαρώτερος ἦν, καὶ μὴ λέγῃ, καὶ μὴ κηρύττῃ, καὶ σιγῶν πάντως ἀποδείξεταί σε τὴν φιλοσοφίαν, αἰδεσθήσεταί σε τὴν πραότητα καὶ τὸ ζωοδὸς τὸ ἑαυτοῦ. ἐὰν δὲ ὅτι τῆς αὐτῆς μοίρης ποιῇ πορείας κολακευόμενος καὶ θεραπευόμενος, ἔξει μισθὸν μέγιστον παρὰ Θεοῦ. καὶ ἵνα μάθητε, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἀγαπᾶν καλέσωμεν ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν καὶ ἕνεκα τῶν ἀδικούντων, ὁ Θεὸς οὐκ ἀφῆκεν, ἀλλὰ μέλλουσι γίνεσθαι χείρους διὰ τῆς ἡμετέρας ἀνεξικακίας, ἰσοτιμίαν ὑπὲρ ἑρῶ παλαιάν. κατελάλησέ ποτε τοῦ Μωϋσέως ἡ Μαρία. τί οὖν ὁ Θεός; λέπρα ἐπαφῆκεν αὐτῇ, καὶ ἀκάθαρτον αὐτὸν ἐποίησε, κρίνας τὰ ἄλλα ὄντα ἐπιεικῆ καὶ σώφρονα. ἕνεκα τοῦ Μωϋσέως αὐτὴν τοῦ ἰσοτιμίου" ἀγαπᾶν κελεύσας ἀφῆναι τὴν ὀργήν, οὐκ
Act. 16 18. ἠνέσχετο ὁ Θεός· ἀλλὰ τί φησιν; Εἰ ἐμπτύων ἐνέπτυσεν ὁ πατὴρ αὐτῆς εἰς τὸ πρόσωπον, οὐκ ἂν ἐνεπάπη; μενάτω, φησὶν, ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας. οὐ λέγει τοῦτο ὅτι· Εἰ πατέρα, φησὶν, εἶχε, καὶ ἓξ ὕψεως αὐτὴν ἐποίησεν, οὐκ ἂν ἠνέγκε τὴν ὕβριν; σὲ μὲν ἀποδείκνυμι τῆς φιλαδελφίας καὶ τῆς πραότητος καὶ τῆς ἐπιεικείας· ἐγὼ δὲ οἶδα πότε αὐτὴν ἀφῆναι δεῖ τὴν κόλασιν." σὺ μὲν πᾶσαν φιλοφροσύνην ἐπιδεῖξαι θέλει τῇ ἀδελφῇ, καὶ μὴ κολάσεως ἐπιθυμίᾳ μείζονος ἀφῆς τὰ πλημμελήματα, ἀλλὰ φιλοτεχνίᾳ καὶ γνώμῃ χρηστῇ. οἶκτον μὲν τοι σε φαίην ἔχειν, ὅτι ὅσῳ ἂν θεραπεύοντα χαρίσῃ, τοσούτῳ μείζονα ἐπιτιμήσῃ) καθ' ἑαυτὸν τὴν κόλασιν οἶκτος. τί λέγεις, εἰπέ μοι; φαυλότερος ἦν θεραπεύόμενος; τοῦτο ἐκείνῳ μὴ κατηγόρει, σοὶ δὲ ἐγκώμιον· σοὶ μὲν ἐγκώμιον, ὅτι τὸν ὁρῶντα τοιοῦτον γινόμενον ἀφεῖς τὸ δοκοῦν Θεῷ δοκοῦντα, οὐκ ἀπίστως θεραπεύων αὐτόν· ἐκείνῳ δὲ ἔγκλημα, ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τῆς σῆς ἐπιεικείας βελτίων γέγονε. πολὺ δὲ αἱρετώτερον ἑτέρους ἐγκαλεῖν διήμας, ἢ ἡμᾶς δι' ἑτέρους. μηδὲν λέγε τὰ ψυχρὰ ταῦτα ῥήματα· μὴ νομίσῃ, φησὶν, ὅτι φοβηθεὶς αὐτὸν ποιοῦμαι, ἵνα μᾶλλόν μου καταφρονήσῃ. παιδικῆς ταῦτα ψυχῆς καὶ αἰσθητοῦ, καὶ πρὸς δόξαν ἐπιπόνου θυμοῦ. νομιζέτω ὅτι φοβηθεὶς προσῆλθες, καὶ ὅτι μείζων ὁ μισθός ἐστι σοι, ὅτι δὲ καὶ ταῦτα προῄδεις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ" φόβου ὑπομένεις πάντα. ὁμοῦ γὰρ τὸ καταφρονῆσαι δόξαν ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τούτου καταδικαζόμενος, ἀποτίνυσι τῆς αὐτοδόσεως τὸν κέρδος. ὁ δὲ ἀκριβῶς ἐπιζήμιος, ὅτι πολλοὶ καταγινώσονται καὶ καταγελάσονται, καὶ οὐδὲν οὕτως ἀφιζάμενος τῆς κατηγορίας, διπλασίονα καὶ τριπλασίονα ἕξει τὸν ζημίαν. καὶ τοῦτο μάλιστά ἐστιν, ὁ ἀπὸ Θεοῦ τοῦτο ποιῶν. μή μοι λέγε, ὅτι τὰ καὶ τὰ ἐδίκησε. καὶ γὰρ εἰ πᾶσαν ποιεῖσθαι τὴν εἰς ἀνθρώπους ἐπιδείξασθαι σε, καὶ ὅτω σοι τοῦτα ἀφεῖναι ἐκέλευσεν ὁ Θεός. ἰδοὺ σοὶ λέγω, καὶ διαμαρτύρομαι, καὶ λαμπρᾷ βοῶ τῇ φωνῇ· μηδεὶς τῶν ἐχθρῶν ἐνδρὸν ποιείσθω*, μηδεὶς ποιῶν ἐνδρὸν ἐχέτω. ἐνδρὸν ἔχῃς μὴ ποιοῦντα. βούλει προσελθεῖν; καταλλάγηθι, καὶ τότε προσελθὲ* ἅψαι τοῦ ἱεροῦ. μᾶλλον δὲ οὐκ ἐγὼ ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὁ δι' ἡμᾶς σταυρωθεὶς διαστὰς αὖθις, ἵνα σε καταλλαγῆς τῷ πατρὶ, οὐδὲ σφαγὴν ἠρνήσατο, οὐδὲ τὸ αἷμα ἐκχεῖ· καὶ σὺ ἵνα καταλλαγῆς τῷ ζωοδότῃ, οὐδὲ ῥῆμα προΐεσθαι βούλει, οὐδὲ ποιεῖς προσδραμεῖν. ἄκουσον τί φησι ποιεῖ τὸν ὅτω διακωλύων· Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον,
Matth. 5. xy. κἀκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἐκεῖ ἔμπροσθεν, ἀφὲς τὸ δῶρόν σου, καὶ ὕπαγε, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν προσένεγκε τὸ δῶρόν σου. οὐκ εἶπεν, ἀφὲς τὸ δῶρον ἐκεῖ ἔμπροσθεν, καὶ ὕπαγε, διαλλάγηθι, καὶ ἄλλον ἵνα καταλέσῃ, ἀλλ', αὐτὸς πρὸς

ἐκεῖνον

ἐξέστι δραμεῖν. ὑπάγε γάρ, φησι, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου. ὦ τῆς ὑπερβολῆς. ἀδὸς οὐκ ἠγείται ἀπιέναι τοῦ, τὸ δῶρον καταλιπεῖν προσιόντος, καὶ σὺ τολμᾷς εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τοῦ; ὁ πρότερος ἀπελθὼν καὶ διαλλαγεὶς καὶ τοσαῦτα ἀξιωσόμενος, εἶτά μοι ἐὰν ἴδῃς σε μόνος ἐκτὸς μεμφοῦ, ἃ πολλὰ ποιεῖς, οὐκ ἀνέξομαι ταῖς σιωπαῖς· τοῦτο γὰρ ὅλως τὴν ἀδελφὴν πάσχει· ὅταν ἴδῃς σε μηδαμοῦ τῆς φιλίας, ἀφίεται, ἔνωσον, μὴ προτίεσθαι ἀναμένουσα ἐκείνους ἀλλήλοις σε, ἀλλ' ἄλλος προτίεσθαι ἐπιζήτησον λαβεῖν τὴν ἀρχήν. ἵνα μέντοι ἐξ ὑπερβολῆς ἐκπέλυσθαι δόξῃ τῷ Θεῷ· προτίεσθαι αὐτὸν μηδέποτε καταλλάττου, προτίεσθαι ἀδιλφὴν μηδέποτε ἀπαρνοῦ· ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς μικροψυχίᾳ, ἐφ' ἡμέρας αὐτὸν μόνον ἔσῃ, ἵνα μὴ ὑπερβαίνῃτε τὸ δίκαιον τῆς ἡμέρας. Ὁ ἥλιος γάρ, φη- Ep 3.xv.
σί, μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. εἰ μὲν γὰρ προτίεσθαι τῆς ἐκείνου κατηγορίας, ἔχεις λόγον τοῦ Θεοῦ ἵνα συγχωρήσῃ· εἰ δὲ πρωτίστου μέρους ἐξῆρξεν ἐκεῖνος ὀργῆς ἕνεκα ἁμαρτάνοντος, ἀλλὰ πόσας ἡμέρας ἔχεις ἀπειλῆσαι; ἢ ψυχῆς ἀκριβῆ καὶ κρίσεως μελούσης. οὐ τοῦτο δέ μοι δοκεῖ, ὅτι ὁ Θεὸς, ὅτι συγχωρεῖν ἐκείνοις ἀπειρήκει, ἀλλ' ὅτι ἡ κατηγορία δυσκολώτερον ἦν. μιᾶς γὰρ προελθούσης ἡμέρας πλείονα αἰσχύνη καὶ βδελυρίαν προσγενομένην αὔξει καὶ βαθυνθῆναι ποιεῖ καὶ πεπαρτίου γενέσθαι, προσθήσει καὶ πέμπτην ἕτερος ἐπὶ πᾶσιν ἐκείνοις ἐπιθήσει καὶ δεκάτην καὶ εἰκοστὴν καὶ τριακοστὴν καὶ λοιπὸν ἀνίατον ἔσται βέλκος. ὅσῳ γὰρ πλείων ὁ χρόνος, τοσούτῳ μᾶλλον ἰσχὺν λαμβάνει. ἀλλὰ μηδὲν τούτων πάθῃς, ὦ ἄνθρωπε, τὴν παροξυσμὸν ταύτην παθών, μηδὲ αἰσχρᾶς ὀργῆς ἐρυθριάσῃς, μηδὲ ἕτερος πρὸς σεαυτὸν πολὺν τοσοῦτον ἀλλήλοις ἐπιδεδρακότε μόνε, μυρία ἄρρητα ἐπαμόν, ἐπὶ τοῦ δράματος μὴ ὅτι τοὺς κεφαλαίους· ἢ τίς οὐ κατηγόρησεται μᾶλλον πολλῶν ἑνὸς; τίνος γοῦν ἔχων βύκλιαν σε κατηγορεῖ; ἀλλ' ὅταν μόνος ἀκατάλλακτος, τότε σου πάντες ἀγαλάσονται, τότε πολὺ δώσεις τῷ Θεῷ δίκην. οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ λοιπὸν δυσκόλυτος ἡ ἔχθρα γίγνεται; ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν μεταξὺ γινομένων κατηγορημάτων. ὥσπερ γὰρ ἀγάπη κεκολλημένης πλήθος ἁμαρτιῶν ἀφίησι, οὕτως ἔχθρα καὶ τὰ ὄντα ἁμαρτήματα σωρεύει, καὶ πάντες ἀξιόπιστοι τῷ κατηγορεῖν γίνονται, τῷ τοῖς ἀλλοτρίοις χαίρειν κακοῖς, καὶ πᾶς ἕτερον ἐκπομπεύοντες ἀνημοσύνης. 1 Pet. 4.8.

Ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰδὼς ἀφέλασε, καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς ἀδελφοί, περὶ τηλικούτου σπουδάσατε. καὶ δὴ πᾶσαι τὴν πόλιν κατέδραμεν καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ ἔξω τοίχων ἀπῆλθεν, καὶ ὁδοὺς βαθείας μακρὰς, πάντα τὰ ὑπὸ χαρᾶς ἀφεὶς, εἰς τοῦτο μόνον ἦλθεν τοῦ κατορθῶσαι τὸν ἀδελφόν. Εἶτ' ἐρωτᾷς ὁ τοιοῦτος, ἐπίσασιν ὅτι τῷ Θεῷ τοῦτο πάντων ἀπόδεκτον, καὶ ἱκετεύει λιτῇ τοιαύτῃ, καὶ τὴν ψυχὴν ἀναδύεται, καὶ ὀκνεῖ, καὶ ἐμυθρίασεν * διάλογον; τοῦτο αὐτὴ ἡ συνεχὼς ἐπαδὰν ταῖς ἐπῳδαῖς· τί μέλλεις; τί ἡ ἀναβολή καὶ ὀκνεῖς; οὐ χρὴ χρόνου, οὐδὲ χρὴ ἄλλου τινὸς τὸν ἐπικήρων, ἀλλὰ χρὴ σωτηρίας ἡμῖν ὁ λόγος. ὁ Θεὸς ταῦτα πάντα ἐκκλίνει, καὶ πόρρω ἀπέστησεν τῆς ἐκείνου προσώπου τὰ μιάσματα. ἐμπορεία τις ἐστὶ πνευματικὴ ὁ προσήλυτος· μὴ ἀμύνωμεν, μὴ ῥαθυμῶμεν. μισθαποδοσία ἐστὶν ὄντως, ὅτι πολλοὺς ἐπισπασάμενοι ἀπωλείας ἔχομεν τοῦ τῆς Θεᾶς δόκιμους. καὶ ὑβρίζῃ πάλιν, καὶ τύπτῃ, καὶ ὁπόσα ἕτερα χαλεπώτερα πάσχῃ; φέρωμεν ἅπαντα ἡμεῖς. οὐδὲν ἐκείνῳ τοσοῦτον, ὅσον ἡμῖν ἀφθίας, ἐμοὶ λέγω καὶ σοί. πάντων τῶν κατορθωμάτων τοῦτο μέζονας ἡμῖν κατ' ἐκείνου προσήσεται τοῦ ἡμέρου· ἡμέρωσον πολλά, * καὶ προσοικείωσαι, ἵνα διασώσωμεν ἡμῶν πρωτεύσαμεν. ἔδωκε δῆτα τοῦ αὐτοῦ φίλοις θεραπεύειν ταύτην ὁδὸν κατορθώσεως· μὴ τοίνυν προδῶμεν τὸν καλὸν τοῦτον θησαυρόν. μὴ γὰρ οὐκ ἴσασιν οἱ κύριοι κελεύσαι μόνον κατορθῶσαι, καὶ μηδὲν ἡμῖν ἐξ ἐμοῦ; μὴ γὰρ ἔχομεν ἵνα τοῖς ἀντιλέγουσι καὶ διορθούμενοι αὐτὰ τὰ προστάγματα; ἀλλ' ὅμως δῆτα τοῦ πολλοῦ αὐτοῦ φίλου θεραπεύειν, ἵνα μικρὸν ἡμῖν ἐπιτάγῃ μέγαν καὶ ἄφατον, ἵνα δ' μάλιστα ἐπιθυμῶ-

μβρ τυχεῖν, τίνι τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῖν συγχώρησιν, ᾗ ταύτην ἐστὶν ἀκριβῶς ἡμῖν διακελεύεται ποιεῖν. πῶς οὖν ἔχομεν συγνώμην, ὅταν ᾖ μαθὼν τοσοῦτον μέλλοντες λαμβάνειν μηδὲν ὧν ἐστὶν ἀκριβῶς τοῦ νομοθέτου, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὸν καταφρονοῦντες ὅτι γὰρ καταφρόνησις τοῦτο ἐστί, δῆλον ὁπωσοῦν. Εἰ νόμοι ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐχθροῖς ἀπόντας ἀλλήλοις καταλλάττεσθαι, ἢ τοὺς κεφαλὰς ἀποτέμνεσθαι, ἆρα οὐκ ἂν πάντες ἐπεσπεύδομεν ὅπως τοὺς τῶν πλησίον καταφάγωμεν; ἴσμεν δήπου. πῶς οὖν ἔχομεν συγνώμην, μηδὲν τοσοῦτον ἀποτέμνοντες ἀλλ' ἀκριβῆ διαστολὴν τιμωρίας, ὅσην τοῖς ὁμοδούλοις τοῖς ἡμετέροις; ἆρα τοῦτο ἐκείνῳ δώσομεν λέγοντι, Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφείλεταις ἡμῶν. τί τούτου ἀρατότερον, τί δὲ ἡμερώτερον τοῦ προστάγματος; σὺ κριτὴν ἐποίησε τῆς συγχωρήσεως τῶν σῶν ἁμαρτημάτων. ἂν ὀλίγα ἀφῇς, ὀλίγα ἀφίεται· ἂν πολλὰ ἀφῇς, πολλὰ ἀφίεται· ἂν ἀπὸ καρδίας ἀφῇς καὶ καθαρῶς, οὕτω σοι καὶ ὁ Θεὸς ἀφίησι· ἂν μέντοι τὸ συγχωρῆσαι καὶ φίλον αὐτὸν ἔχῃς, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς προσὸν σὲ διατηρήσει. ὥστε ὅσῳ μείζονα ἡμῖν, τοσούτῳ μᾶλλον ἡμᾶς ἀπολύειν ὀφείλει τοὺς κατηφαγας χρὴ, ὅπου καὶ μικρὰ ἁμαρτήματα συγχωρήσεως ἡμῖν ἄξιος ἦν. βούλει μαθεῖν, ὡς ὀφείλομεν συγχωρεῖν μηκέτι κακοῦσιν ἡμᾶς, ἀνθ' ὅσα ἡμᾶς ὁ δεσπότης; ὅτι γὰρ δεσπότης, ὁ λέγω, ποίησον φάσκειν. τί σε πλέονται ὁ πλησίον; τὰ χρήματα ἥρπασεν, ἐβλασφήμησεν, ἐπλεονέκτησεν; οὐ λέγω τοῦτο μέσον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα προσέθηκε πλείονα τούτων, καὶ ὅσα σοὶ ἐθέλεις· ἀμελῶν σε ἐπιθυμεῖ; μυρίους σοι πρόσκεται κινδύνους; πᾶσαν ἐπιδείξατο μωρίαν, ἣν οὐδὲν ἀπέλιπεν ὅλως ἀνθρώπου βοηθείας; ἵνα γὰρ μὴ πάντα καθ' ἕκαστον ἐπιξιώμεν, ἃς τοσούτων αὐτὸν ἠδικήκαμεν σε ἀδικήματα, ὅσων οὐδεὶς οὐδέποτε" ποῖα ἠδίκησεν. οὐδὲ γὰρ οὕτω μισητικῶς ἄξιος ἔσῃ συγγνώμης. ἢ πῶς, ἐγὼ λέγω. Εἴ τις οἰκέτης σοι ὤφειλέ σοι χρήματα πολλὰ, εἶτα ἕτερός τις ὤφλεν ἀργύρια ὀλίγα, καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πολλὰ χρεώστης παρεκάλεσέ σε, καὶ ἱκέτευσεν ἄφεσιν" συγγνώμης τυχών, καὶ σὺ τὸν οἰκέτην καλέσας τὸν σαυτοῦ, προστάξας ἀφεῖναι τὸ ὀφείλημα εἶπον, ὅτι ἄφες τὸ ὄφλημα τοῦτο, καὶ ἀπὸ τῆς λήξεως, οὐ ὀφειλῆς μοι, λογίζομαί σοι τὸ ὀφείλημα· εἶτα σκαιὸς αἰσχυντηθεὶς καὶ παροινήσας πάλιν ἦγχε τὸν ὀφείλοντα, ἆρα ἂν ἠνέσχετό τις αὐτὸν τῶν σῶν χειρῶν; ἆρα οὐκ ἂν αὐτὸν μυρίας ἐπέθηκες πληγὰς, ὡς ὑβρισθεὶς τὸν ἐλάττονα ὑβρεν; καὶ μάλα εἰκότως. τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ποιήσει. ἐρῶ γάρ σοι κατ' ἐκεῖνον τὸν ἡμέραν, ὦ πονηρὲ δοῦλε καὶ παμμίαρε, μὴ γὰρ οὐκ τῶν σῶν αὐτῷ συνεχώρησας; ἐξ ὧν ἐμοὶ ὤφειλες, ἐκβόαθης αὐτῷ λογίσασθαι; ἄφες γάρ, φησὶ, καὶ ἀφέμί σοι. εἰ καὶ τὰ μάλιστα, καὶ εἰ μὴ τοῦτο προσέθηκα, καὶ ὅτως ἀφίεσαι ἐκείνῳ διακονήσαι πεισθόμενοι νυνὶ δὲ οὐχ ὡς διακονήσαι ἐπέταξα, ἀλλ' ὡς φίλῳ χάριν ἤτησα, καὶ ταύτην ἐκ τῆς ἐμῆς, καὶ μείζονα δώσειν ὑπεσχόμην πάλιν, καὶ οὐδὲ οὕτω βλέπων ἐλυπήθην καὶ αὖθις μὲ ὅταν τοῦτο ποιῶσι, ποιοῦσι λογίζονται τοὺς αὐτῶν οἰκέτας, ὅσοι δεῖ τὸ μέγεθος τὸ ὀφλήματος. οἷς, ὀφείλει δὲ διακόσια χρυσίνους ἕκαστος ὁ οἰκέτης, ὁ δὲ τὸν οἰκέτην χρεώστης χρεώστας δέκα. ἂν αὐτῷ συγχωρήσῃ τὸ ὀφλημα, οὐχὶ τὸν ἕκαστον αὐτῷ ἀφήσει ὁ διακονήτης, ἀλλὰ τὸν δέκα μόνους, τὸν δὲ ἑτέρους ἀπαιτήσει. ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως· ἀλλ' ἂν ἀφῇς* ὀλίγα δὲ συνδούλῳ, * πάντα σοι ἀφίεται αὐτός. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπὸ αὐτῆς τῆς βύβλου. Ἐὰν γὰρ ἀφῆτέ, φησὶ, τοῖς ἀνθρώποις τὰ ὀφλήματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν τὰ ὀφειλήματα ὑμῶν. ἔστι δὲ ἑκατὸν δηναρίων τὰ μυρίων ταλάντων τὸ μέσον, τοσοῦτον ἐκείνου καὶ τούτων τῶν ὀφλημάτων. ποίας οὖν οὐκ ἂν εἴη κολάσεως ἄξιος, ὁ τὰ μυρία τάλαντα δοὺς ἑκατὸν δηναρίοις λαμβάνειν μέλλων, καὶ οὐδὲ οὕτω τὰ μικρὰ ταῦτα ἀφεὶς, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν τὸν βύβλον ταύτην ποιούμενος; ὅταν γὰρ εἴπῃς, ἄφες ἡμῖν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν, εἶτα σὺ μὴ ἀφῇς, οὐδὲν ἔτερον ἢ Θεὸν παροξύνεις, ἀλλ' ἢ πάσης ἀπολογίας ἀποστερῇ σε καὶ συγγνώμης. ἀλλ' οὐ τολμῶ, φησὶν, εἰπεῖν, ἄφες μοι, καθὼς ἀφίημι· ἀλλ' ἄφες μοι μόνον. καὶ τί τοῦτο; καὶ γὰρ αὐτὸς

Ματθ. ς. ιϛ.

Ματθ. ς. ιϛ.

ἀλλ' μὴ εἴπῃς· Θεὸς οὕτω ποιῇ, ἐκεῖνα ἀφίησι, ταῦτα ἀφίησι. καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς δῆλον ἐποίησεν. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀφῆτε, φησί, τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν. μὴ τοίνυν βιάζεσθαι νομίσῃς, ὃ μὴ λέγει ὀλοκλήρως τὴν ῥῆσιν, μηδὲ ἐξ ἡμισείας τοῦτον τὸν εὐαγγελιστὴν, ἀλλ' ὡς ἔταξεν, οὕτως βάλλου, ἵνα καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς λέξεως φοβήσασα καθ' ἡμᾶς ζωοποιήσῃ σε πρὸς τὸν τῶν πλησίον συγχώρησιν. μή μοι λέγε, παρεκάλεσα πολλά, ἱκέτευσα, ἐδεήθην, καὶ οὐ καταλλάττομαι. μὴ πρότερον ἀνῇς, ἕως ἂν καταλλάξῃς. οὐ γὰρ εἶπεν, ἄφες ὃ δέδοκέ σοι, καὶ ὕπαγε, ἱκέτευσον τὸν ἀδελφόν σου, ἀλλ', ὕπαγε, διαλλάγηθι· ἔστι καὶ πολλὰ ἱκετεύσῃς, μὴ πρότερον ἀνῇς, ἕως ἂν πείσῃς. ὁ Θεὸς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμᾶς προσκρούειν, καὶ οὐκ ἀκούομεν, καὶ ὅμως οὐ παύεται προσκαλούμενος· σὺ δὲ μίαν ἐντολὴν σου παραβαινομένην προσκαλέσασθαι; καὶ ποτὲ δυνήσῃ σωθῆναι; ἀλλὰ πολλάκις παρακληθεὶς καὶ πολλάκις ἀπικρούσθης. ἀλλὰ πλείονα δίκαι τοῦτο λυθῆναι μέλλει, ὅσῳ γὰρ ἂν ἐκεῖνος φιλονεικῇ, καὶ σὺ μᾶλλον προσκαλοῦ, τοσούτῳ σου τὰ ἀμείνω αὔξεται· ὅσῳ δὲ πλείονος δυσχερείας ὁ κατόρθωμα ἔχῃ, καὶ πολλοῦ τοῦ πόνου ἡ καταλλαγή, τοσούτῳ καὶ μᾶλλον ἵστασθαι τὸ κρίμα, καὶ σου λαμπροτέρας τὰς καρτερίας φανῆναι. ταῦτα μὴ μόνον ἐπαινοῦμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔργων ἐπιδεικνύμεθα, καὶ μὴ πρότερον ἀναχωρήσωμεν, ἕως ἂν εἰς τὸν πρότερον ἐπανέλθωμεν φιλίαν. οὐ γὰρ ἁρπαγὴν, ὃ μὴ λυπῶν, μηδὲ ἀδικεῖν ἐθέλοντα, μηδὲ ἀνδρὸς ἔχθραν, μηδὲ αὐλὴν καὶ οἰκίαν, ἀλλὰ χρὴ καὶ κτᾶσθαι προθυμίαν ἐνδείκνυσθαι πρὸς ἡμᾶς ἔχειν. καὶ γὰρ ἀκούω πολλοὺς λέγοντας, ἐγὼ οὐκ ἐθέλω, οὐδὲ λυπεῖσθαι, οὐδὲ ἔχω τι κοινὸν πρὸς αὐτόν. ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐπέλθωμεν ὁ Θεὸς, ἵνα μηδὲν κοινὸν ἔχῃς πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα πρὸς αὐτὸν κοινὰ ἔχῃς πολλά. διὰ τοῦτο γὰρ σοῦ ὄντος ἀδελφός, διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ἄφες τῷ ἀδελφῷ σου, ἃ ἔχεις κατ' αὐτοῦ· ἀλλά τί; ὕπαγε, διαλλάγηθι αὐτῷ, καὶ ἐκεῖνος ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἢ μὴ πρότερον ἀνῇς, ἕως ἂν εἰκόνος ὁ μέλλος [εἰς ὁμοίωσιν]. σὺ δέ, ἵνα οἰκέτιον κτήσῃ χρήσιμον, ἢ χρήσιμον καταβάλλεις, ἢ ἐμπόδιος διαλέγῃ πολλοῖς, ἐξ ἀσπιδημίας πολλάκις ἀσπιδημεῖς μάχεσθαι· ἵνα δὲ ἐχθρὸν πιστὸς φίλον, ἃ πάντα κινεῖς καὶ προσάγεις, εἰπέ μοι; ἢ πῶς δυνήσῃ Θεὸν προσκαλέσασθαι, τὴν νόμισιν αὐτὸν οὕτω καταμελῶν; κἂν οἰκέτην μὴ κτῆσις σεαυτῷ μᾶλλον ἡμᾶς ἑαυτοὺς δυνήσεται· ὁ δὲ ἐχθρὸς γειτόνιος φίλος ἢ Θεὸν ἡμῖν ἵλεων ποιῆσαι ἢ εὐμενῆ, καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῖν ἀφαλυνεῖ ῥᾳδίως, καὶ προσκαλούμενος ἔστιν, καὶ πολλὰ ἡμῖν καὶ Θεὸν βίον προξενήσει τὴν ἀσφάλειαν. οὐδὲν γὰρ ὑπισφαλέστερον τῆς ἐν μόνοις ἐχθροῖς κακοπημονοῦν. καὶ γὰρ ἡ δόξα τῆς ζωῆς ἡμῶν καταβαλεῖται, μυρία κακῶς ἐκεῖνος λέγοντος πρὸς πάντας ἡμᾶς, καὶ ἡ ἀφέλεια ἡμῶν ἀπολεῖται, καὶ ὁ ζημιωδὴς δορυβηθήσεται, καὶ χιλιάρχου δίκαιον λογισμοῦ ὑφιστάμεθα.

Ἀπὸ πάντα ζημιώδεις ἀπαλλάξωμεν ἑαυτοὺς καλέσεως καὶ τιμωρίας, καὶ τὴν καινὴν ἑορτὴν μετὰ τῶν εἰρηνεύοντων ἀδιαβλήτων πάντων, καὶ ὧν προσκαλεῖται τοῦ βασιλέως δι' ἐκείνων ἀξιούμεθα τυχεῖν, τούτων καὶ ἡμεῖς ἀπολαύσαι δώημεν ἐτέρους. καὶ γὰρ πολλοὺς ἀκούω λέγοντας, ὅτι πάντας ὁ βασιλεὺς ὁ πάσχα ὁ ἱερὸν αἰσθάνεται, τῇ πόλει καταλλαγήσεται, καὶ ἁμαρτήματα ἀφέσει πάντα. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, ἑνὸς μὲν πρὸς ἕτερον σύνεσθαι δίκην, τὴν ἑορτὴν δὲ τὴν ταύτης ἀξίαν προσκαλεῖσθαι, ἑνὸς δὲ αὖ ἑτέρους καταλλάττεσθαι καλοῦμεν, ἀπαιτεῖν ταῦτην, καὶ μηδὲν εἰσφέρειν; οὐδεὶς γὰρ οὕτως, οὐδεὶς τὴν ἱερὰν ταύτην καταχρῆται πανήγυριν, ὡς ὁ μὴ τὴν μετανοίαν ταύτην ὑπολαβών· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὑπολάβοι αὐτὴν διὰναπαύσεως ποιοῦσα, καὶ δίκην ἡμέρας ἐφεξῆς ἄσιτος μένῃ. ὅπου γὰρ ἔορτὴ καὶ ἀπόδυσις, οὐδὲ νηστεία, οὐδὲ ἑορτὴ γίνοιτ' ἄν. μὴ τολμᾷς δοῦναι χάριν τῆς ἱερᾶς ἀναδαπανῆσαι θυσίας, καὶ πολλὴ δύναγκη ὑπάρχειν. μὴ τοίνυν δοῦναι προσπίπτω ψυχῇ· πολλῷ γὰρ ἐκείνου τοῦτο χαλεπώτερον, καὶ μείζονα φέρει τὴν κόλασιν. οὐδὲ γὰρ οὕτως, οὐδὲ,

σθῆναι ἀκριβαρσίας πληροῖ τὴν δικαίωσιν, ὡς ὀργὴ διωγμοῦ ὁδὸν ποιοῦσα. εἶτα γελᾷς θυμὸς, ἡ ὀργὴ, πνεῦμα παράπτωτος οὐκ ἐφίπλασας· πνεύματος γὰρ ἁγίου δικαίου ἔρημος ὤν, ποίαν ἔχει σωτηρίας ἐλπίδα; πότε γὰρ βασιλεύσει; μὴ τοίνυν, ἀγαπητὲ, ἡμῶν ἐξορύξαι βουλόμενος, σαυτὸν κατακρήμνιζε, μηδὲ ἔρημον ποίει τῆς τοῦ Θεοῦ προστασίας· μάλιστα μὲν γὰρ, εἰ καὶ δύσκολον ἰδεῖν τὸ πρᾶγμα, ἐκείνου τῆς ἡμερείας τὸ μέγεθος, ὅπερ οὐκ ἐᾷ μὴ πεῖσθαι ἡμᾶς, καὶ σφόδρα ὑπίσχνεται ὅτι δικαίους, καὶ πάντα ποιοῦσαν πόνον εὐκοπώτερον ποιεῖ· εἰ δὲ καὶ πολλὰ ἐδύσκολεν ὁ λόγος τὴν δυσκολίαν ἔχειν, ἀλλ' ἐλλιπάνομεν. μὴ τοίνυν καταμελήσωμεν τῆς ἑαυτῶν ζωῆς, ἀλλὰ σπουδάσωμεν, καὶ πάντα ποιῶμεν, ὥστε χωρεῖς ἐμβῆναι τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων ἐς ἀδύσκολον, ἐὰν προσέχωμεν. καὶ τοῦτο οὐκ ἴδιον ἐστι τῆς τῶν ἔργων κατορθώσεως ἀπαιτοῦντος ζωηδείας; καὶ τὸ πρᾶγμα δυσκατόρθωτον εἶναι δοκεῖ; ἀλλ' ὅμως διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ ἔρωτα, ὅλην μικρὰν ἐπιδείξασθαι σπουδὴν, τὸ πλέον ἀπονίψασθαι. διὰ τοῦτο δὴ καὶ διὰ κελεύει καὶ τὸ λῆμμα ἀπολαῦσαι, καὶ ἐπίδοσις ἡμῖν ἀγαθῶν διδασκάλους. οὐκοῦν μήποτε καταρθώσασθαι, ἀλλὰ τῇ μακρὰν χρόνοι ἡμῖν προσδοκωμένους καθ' ὧν ὤμυνον ἐμπεσεῖν, καὶ λέγοντας, ὡς ἀδύνατον τὸ βαρὺ κεῖσθαι τὸ πολλοῖς ἔτεσι ῥιζωθὲν δυσάπαστον, σκῆψιν ἐμοὶ εἶ ποιεῖ, ὅτι ἔνθα μὲν δίοι κατορθῶσαί τι τῶν τοῦ Θεοῦ κελευομένων, οὐ χρόνος χρεία, οὐδὲ πλήθους ἡμερῶν, οὐδὲ διαστήματος ἑαυτῶν, ἀλλὰ φόβου μόνου, καὶ ψυχῆς βουλομένης ἐγρύσης, καὶ πόνου προσκειμένης, καὶ τὸ βαρὺ κεῖσθαι. ἵνα μὴ νομίσητε, ὅτι ἁπλῶς ταῦτα λέγω, οἱ νομίζετε πολύορκον μὲν θεῖναι, καὶ πλείονα ὁμνύειν μᾶλλον ἢ φιλοῦμεν, τοῦτον ἐμοὶ πειθόμενοι δίκαια μόνον ἡμέρας, καὶ μὴ πᾶσαν ἀξίλωτον τὴν ζωὴν διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ὀλίγας ταύτας ἡμέρας, κατήσωτέ μου τὸν ἐκάτερον κατάγνωσιν. καὶ ὅτι ὑ κόμπος τὰ ῥήματα ταῦτα, μὴ τῶν ἔργων μαθητεύσατε τούτου ἐς μὲν ὑμῖν. τί γὰρ τῶν Νινευϊτῶν ἀλαζονέστερον, τῆς μετανοίας; ἀλλ' ὅμως ὅτι βάρβαροι καὶ ἄπιστοι, οἱ μηδενὸς μηδέποτε ἀκούσαντες φιλοσοφοῦντος, καὶ μηδέποτε προφήτου διαλεγομένου τοιαῦτα λέγοντος, ἀκούσαντες τοῦ προφήτου λέγοντος, Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσῃ, οὐ πεισθεῖσι ἡμέρας πᾶσαν ἀπέβαλον πονηρίαν ζωηδείας· ὁ πόρνος σώφρων ἐγένετο, ὁ ἅρπαξ μέτοχος καὶ φιλόφρων, ὁ ῥᾳθύμως ἀσπουδαῖος. οὐ γὰρ δὴ ἦν, οὐδὲ δύο, καὶ τρία, καὶ πέντε, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτῶν διορθῶσαι τὴν πονηρίαν. καὶ πῶς τοῦτο δῆλον, φησὶ; ἀπὸ τῶν τοῦ προφήτου ῥημάτων. αὐλὸς γὰρ ὁ κατηχήσας αὐτῶν, καὶ εἰπὼν, ὅτι Ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῆς κακίας αὐτῶν ἔως τοῦ οὐρανοῦ, αὐλὸς αὖλις ὁ σωτὴρ ἐμβρυθμησε πάλιν εἰπὼν, Ὅτι εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι ἀπέστησαν ἕκαστος· οὐκ εἶπεν, ὅτι ἀπὸ πορείας, ἢ μοιχείας, ἢ κλοπῆς, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς. καὶ πῶς ἀπέστησαν; ὡς ὁ Θεὸς οἶδε, οὐχ ὡς ἄνθρωποι ἐδοκίμασαν. εἶτα οὐκ αἰσχυνόμεθα, οὐδὲ ἐρυθριῶμεν, εἰ βαρβάρων ἀνθρώπων τὸ πεισθῆναι ἡμέρας μόνον πᾶσαν ἀπολιθέντων κακίαν, ἡμεῖς δὲ τοσαύτας ἡμέρας σπουδάζομεν, διδασκόμενοι, μιᾶς μὴ ἀπολιμπάνεσθαι πονηρᾶς συνηθείας; κἀπειδὴ εἰς ἔλαττον ἥκει καὶ κύριος προτρέπει κακίας ἐλλιπακότας, ὅταν γὰρ ἀκούσῃς, ὅτι ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῆς κακίας αὐτῶν, μηδεὶς ἄλλο νομίζε, ἢ τὸν ὑπερβολὴν τῆς πονηρίας αὐτῶν· ἀλλ' ὅμως ἱκανὸν τὸ πεισθῆναι ἡμέρας πρὸς ὁλοκληρίαν ἀρετῆς μεταπέσαι. ὅπου γὰρ φόβος Θεοῦ, καὶ χρεία ἡμέρας, οὐδὲ διαστήματος χρόνου, ὥσπερ ὅπου ἀφοβία, οὐδὲ ὄφελος ἡμέρων. καθάπερ γὰρ τὰ ἰώδη τῆ σπόδῳ ὁ μὲν ὕδατι μόνον ἀποτείσῃ, καὶ πολὺν ἀμύσῃ χρόνον, πάσης οὐκ ἀπαλλάξει τῆς κακίας σκιᾶς· ὁ δὲ εἰς χωνευτήριον ἐμβαλὼν τὸ βαρὺ καὶ κυρῷ ῥοπῇ φαιδρότερον τῶν νεοτεύκτων ἐργάσεται. ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ τῆς τῆς ἁμαρτίας ἰῷ βαφῆσαι, δεῖ μὲν ἁπλῶς ὡς ἔτυχεν ἑαυτὸν ἀποσμήξῃ, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μετάνοιαν, οὐδὲν πλέον κερδανεῖ· καὶ γὰρ ὥσπερ εἰς χωνευτήριον εἰς τὸν Θεοῦ φόβον ἑαυτὸν ἐμβαλῇ, τὸ βαρὺ καὶ κυρῷ ῥοπῇ τὸ πρὸ ἀποπίπτει.

ἀποπίψεται. μὴ τοίνυν εἰς τὴν αὔριον ἀναβαλώμεθα (οὐ γὰρ οἴδαμεν τί τέξεται ἡ ὀψιαύριον) μηδὲ λέγωμεν, ἀνεισόμεθα τῆς ζωηφόρου τροφῆς μακράν. τοῦτο γὰρ ὁ τῆς μακρὰν ὁδοῦ ποτε ὑπολείψει. διὸ τοῦτο ἀφέντες, ἐκεῖνο λέγωμεν, ὅτι ἐὰν μὴ σήμερον κατορθώσωμεν ὀργήν, οὐκ ἀποστησόμεθα τροφῆς· καὶ μυρία ἄγχη προσγίνεται, καὶ ἀποθανεῖν δεῖ, καὶ κολασθῆναι, καὶ πτῶτα ἀπολέσαι, ὑφ' ὧν δώσομεν τῷ ἁμαρτωλῷ ῥᾳθυμίας ἐξουσίαν, οὐδὲ ἀναβολῆς προφάσιν. ἀλλ' ὁ Θεὸς ἤδη σε τὴν πεπυρωμένην ψυχὴν, τὴν διεγηγερμένην προθυμίαν, καὶ αὖθις ζωηφάψαι σε τῆς διορθώσεως. καὶ δίομαι καὶ ἀπολοῦ ἀπουδάσωμεν, ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς ἀκούσωμεν, οἱ ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται καὶ κατακρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην· ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἅπαξ ἀκούσαντες κατώρθωσαν, ἡμεῖς δὲ πολλάκις ἐκείνοις ὁλόκληροι ἀρετὴν, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ μέρος ἀρετῆς· ἐκεῖνοι καταπαφθέντες ἀκούσαντες ἐφοβήθησαν, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ γέενναν ἀκούοντες φοβούμεθα· ἐκεῖνοι προφητείαν μεταχόντες, ἡμεῖς δὲ συνεχοῦς ἀπολαύοντες διδασκαλίας καὶ πολλῆς τῆς χάριτος. ταῦτα λέγω οὐκ ἐπὶ τῶν οἰκείων, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων ὑμῖν ἐγκαλῶν ἀμαρτημάτων. ὑμῖν μὲν γὰρ οὐδεὶς ὅπου, καθάπαξ ἐφθέγξατο εἰπών, ὁ νόμος σου ὁ δεῖνα τὸν ὁμώνυμον κατώρθωσε· ἀλλ' οὐκ ἔρχεται τοῦτο εἰς σωτηρίαν ἡμῶν, εἰ μὴ καὶ ἑτέρους διδάξομεν διορθώσασθαι, ἐπεὶ καὶ ὁ τὰ πάλαι τὸν ἐκεῖνο προστενεγκὼν, τὸν προσκαταθέμενον ὁλόκληρον ἀποδοὺς, ὅπερ οὐδὲν ἐπλεόνασεν, ἐκολάζετο. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς τοῦτο σκοπήσωμεν, εἰ αὖθις τῆς ἁμαρτίας ἀπηλλάγημεν, ἀλλ' ἕως ἂν ἑτέρους ἀπαλλάξωμεν, μὴ ἀποστῶμεν, ἀλλ' ἕκαστος δέκα φίλους ῥυσάμενος τῷ Θεῷ προσαγάγετω· καὶ οἰκέτας ἔχεις, καὶ μαθητάς. ἀλλ' οὐδὲ μαθητάς, οὐδὲ οἰκέτας ἔχεις; ἀλλὰ φίλους ἔχεις· τούτους κατόρθωσον. καὶ μή μοι λέγε, ὅτι οὐ πλείονας τῶν ὅρκων ἀπηλάσαμεν, ὀλιγάκις δὲ ἁλισκόμεθα· ἀλλὰ καὶ τὸ ὀλιγάκις τοῦτο αἴρει. εἰ γοῦν ἕνα ἀπολέσεις, οὐκ ἂν ἀπέστης τῆς ἐπιλήθης, ἐρωτῶν καὶ ζητῶν, ὥστε αὖθις εὑρεῖν τοῦτο δὲ ὅτι τῶν ὅρκων ποίησον· ἐὰν ἴδῃς, ὅτι ἕνα ὀργὴν ἐκλάπης, θρήνησον, στέναξον, ὡς τῆς ὑσίας σου πάσης ἀπολωλείας. πάλιν λέγω· ὁ καὶ προτέρου· σύγκλεισον σαυτὸν ὅτι τῆς οἰκίας, μηδὲ τὸν ποίησον καὶ γυμνάσιον μετὰ τῆς γυναικός, μετὰ τῶν παιδίων καὶ συνοικούντων· εἰπὲ πρὸς ἑαυτὸν σὺ πρότερον· οὐκ ἰδιωτικὸν, ἀλλὰ δημοσίων ἅψομαι πραγμάτων, ἕως ἂν τὴν ψυχὴν διορθώσωμαι τὴν ἐμαυτοῦ. ἂν ὑμεῖς οὕτω τοὺς οὕτω ἑαυτῶν παιδεύσητε, καὶ ἐκεῖνοι οὕτω ἑαυτῶν διδάξουσι, καὶ ὅτε μὲν τῆς συνηλείας καὶ πλησίας τοῦ Χριστοῦ ὁ προσπαγμα βαῖνον τοῖς τὴν ῥίζαν προφρόσουσι ἀπόντα οἴονται τοῦτον μαθόν. αὖ μαθὴ λέγει ὁ ἐμὸς σὺ, πίστευσον, καὶ δυνήσεται εἰς θάλασσαν ἀναβῆναι, οὐδὲ εἰς καπηλοῦ εἰσελθεῖν, οὐδὲ σὸ κύβους ἀφατεύσαι. ὃ γὰρ ῥῆμα τοῦτο αὐτὴ χαλινῷ τὸ στόμα προκείμενον καὶ ἄκρατα ἐρυθριᾶν προσκυάσει καὶ αἰσχύνεσθαι. εἰ ποτε εἰς ἐκείνους φανείη, καὶ ἀποπηδᾶν αἰσχύνεσθαι ταχέως. ἀλλὰ καταπίλωσον ἐκεῖνοι· ἀλλὰ σὺ δάκρυσον αὐτῶν τὴν παρανομίαν. πολλοὶ καὶ τὸν Νῶε κατεπίλησαν ποτε, ὅτε τὸ κιβωτὸν κατεσκεύαζεν· ἀλλ' ὅτε ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, ἐκεῖνος αὐτῶν κατεγέλασε· μᾶλλον δὲ οὐδέποτε αὐτῶν κατεγέλασεν ὁ δίκαιος, ἀλλ' ἐθρήνησεν αὐτῶν καὶ ἐστέναζεν. ὅταν οὖν ἴδῃς γελῶντας, ἐνθύμησον, ὅτι οἱ γελῶντες νῦν ὀδόντας, τότε κλαυθμὸν καὶ βρυγμὸν ἐκτήσονται χαλεπώτατον, καὶ γέλωτος τούτου μνησθήσονται τρέζοντες κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ βρυχώμενοι· τότε αἱ μνησθήσῃ τοῦ γέλωτος τούτου. πόσα κατεγέλασε τοῦ Λαζάρου ὁ πλούσιος; ἀλλ' ὕστερον ἴδεν αὐτὸν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ, ἑαυτὸν ἐθρήνει λοιπόν. ταῦτα οὖν ἀπόντα ἐνόησε ζωοφόρα πάντα ταχέως εἰς τὴν τῆς ἐντολῆς ἐκπλήρωσιν. καὶ μή μοι λέγε τὸν μακρὸν, μηδὲ εἰς τὴν αὔριον ἀναβάλλου· ἡ γὰρ αὔριον οὐδέποτε λαμβάνει τέλος. παρῆλθε καὶ τὰ λοιπὰ ἡμέραι πολλαὶ. ἂν τοίνυν τὸ πάθος παρέλθῃ ὀλίγον, οὐδὲν συνεπιώσομαι λοιπόν, οὐδὲ προσέσεσθαι προσάξω, ἀλλ' ὑπερβαλῶ, καὶ ἀποτομίαν ἀκατάφευκτον. οὐδὲ γὰρ ἰσχυρὰ αὕτη ἡ ἀπολογία

ἡ δεῦ-

ἀ ἀφὴ τῆς ζωῆς. ἀφὴ τί ὁ κλέπτων ἢ προσβάλλει ζωῆς, ἢ ἀπολλύει κλοπῆς; ἀφὴ τί ὁ φονεύων, ἢ μοιχεύων; πᾶσι τούτοις προσλέγω δὲ ἀφομαρτύρομαι, ὅτι δὴ συγγενόμενος ὑμῖν κατ' ἰδίαν, ἢ λαθὼν ἀπέτυχον (λέγομαι δ' οὖν τολμῶντας) οὔρω τινὰς μὴ διορθώσαντας ὃ ἐλλέπω, ἀπαντήσω δίκιος, κελεύσας ἔξω μένειν τοῦ μυστηρίου τοῦ ἱεροῦ, οὐχ ἵνα μόνοι ἔξω, ἀλλ' ἵνα διορθώσαντες ἑαυτοὺς οὕτως εἰσέλθωσι, ἢ μὴ καθαροὶ ζωοειδοῦς ἅπτωνται τῆς ἱερᾶς τραπέζης· τοῦτο γὰρ ὅσῃ μεταφρᾶσαι κοινωνίας. γένοιτο δ' εὐχαῖς τῶν προφήτων ἢ τῶν ἁγίων πόντων ἢ ταῦτα δὲ καὶ ἄλλα πόντα διορθώσαντας ἐλθεῖν τυχεῖν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ σὺν ἁγίῳ πνεύματι δόξα, τιμή, ἢ προσκύνησις, νῦν ἢ ἀεί, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΕ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ,

ὅτι ὄντως Θεὸς ὁ Χριστός, ἐκ τῶν παρὰ τοῖς προφήταις πολλαχοῦ περὶ αὐτοῦ εἰρημένων. χ. ἰων

ΕΠΕΙΔΗ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐ μὴ οἴκοθεν ὄντες ῥᾳθυμοί, οὐδὲ τοῖς βιωτικοῖς ἑαυτοὺς μὴ πολλῆς ἐκδιδόντες τῆς σπουδῆς, ἕπεσι δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀμαθείας πολλῆς καταγόμενοι, οὐκ ἂν ῥᾳδίως μακρὰν ἀνάγοιντο λόγων, ἀναγκαῖον εἶ) ἐνόμισα τὸ ἐκ τῆς μακρηγορίας ἐπιτιμᾶσθαι πάντων· ὥστε ἵνα ὅσον αἰσθοῦ τὴν βραχυλογίαν τῶν ῥηθησομένων, καὶ τὸν σφόδρα αὐτῶν ἀναπτερώσῃς πρὸς τὴν ἀκρόασιν, πεῖσαι τῆς προσκαιρίας ὑμῖν προσγραπτείας μὴ πολλῆς ἀκροάσασθαι τὸ προθυμίας. ἀφὴ τοι τοῦτο σοὶ κομψοπαίζων ῥήμασί τι ἢ ὀνόμασι τὸ ἑρμηνεύσω, ἀλλ' αὐτὰ ἁπλᾶ καὶ ὀνόματα οὕτως, ὡς ἢ οἰκέτῃ ἢ θεραπαινίδι ἢ χήρᾳ γυναικί, ἢ καπήλῳ, ἢ ναύτῃ, ἢ γηπόνῳ ῥᾴδια εἶ) ἢ εὔληπτα, πάντα τοῦ πιεσίσομεν σχεῖν ὅλως τὸ μῆκος, ὡς ἂν ἐγχωρῇ, ἢ διὰ ὀλίγων τὴν διδασκαλίαν ποιῆσαι, ἑκατέρους τούτους τῶν ἀκροατῶν διετέρων τὴν ὄρεξιν, εἰς ὃ ῥᾳδίως ἢ χωρεῖς καὶ μάτην πρὸς τὰ εἰκαίμυθα ἐπλεῖν, ἢ καταχόρτας ὁπὶ μνήμης ταῦτα κερδᾶναι. ποιήσομεν δ' οὖν ἀγῶνα πρὸς Ἕλληνας πρῶτον. εἰ γὰρ δὴ λέγοι ὁ Ἕλλην, πόθεν δῆλον ὅτι Θεός ὅστις ὁ Χριστός (τοῦτο γὰρ δεῖ προϋποτίθεσθαι πρῶτον, ὡς τἄλλα πάντα τούτῳ ἑπόμενα) οὐκ ἀπ' οὐρανοῦ ποιησάμενα τὴν ἀπόδειξιν, οὐδὲ ἀπ' ἄλλων τοιούτων. ἐὰν γὰρ εἴπω πρὸς αὐτὸν, ὅτι οὐρανὸν ἔκλισεν, ὅτι γῆν, ὅτι θάλασσαν, οὐκ ἀνέξεται. ἂν εἴπω, ὅτι νεκροὺς ἤγειρε, τυφλοὺς ἐθεράπευσε, δαίμονας ἔλασεν, ὑδὸν ὕδατο καλαδίξε). ἂν εἴπω, ὅτι βασιλείαν ἐπηγείλατο ἢ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ, ἃ οὐδὲ ἀναστάσεως ὄφελος ὦ, ἢ μόνον οὐκ ἀνέξεται, ἀλλὰ ἢ γελάσεται. πόθεν οὖν αὐτὸν σαλέξομεν, καὶ μάλιστα ἐὰν ἰδιώτης ᾖ; πόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τῶν περὶ ἡμῶν ἢ αὐτῶν κοινῶς ἢ ἀναντιῤῥήτως ὁμολογουμένων, ἢ πρὸς ἃ ἀμφιβόλως οὐκ ἴσχει; ὅτι μὲν γὰρ οὐρανοὶ ἐποίησε, ἢ τὰ ἄλλα, ἅπερ εἶπον, ἐὰν ἀναθῶμεν, οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο πιθανῶς ῥᾳδίως. ἵνα οὖν ὅστις ἃ ἢ σκῆνος ὁμολογεῖ αὐτὸν πεποιηκέναι, ἢ οὐδαμῶς ἂν αὐτεῖποι; ὅτι ὃ χειστιανῶν ἡμῖν αὐτὸς ἐφύτευσεν. ἢ γὰρ δὴ ἢ πρὸς τοῦτο ἀντερῶ, ὅτι ταῖς πόντα χρὴ τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας αὐλῆς ἐπῆξατο. ἀπὸ τούτων περιξόμεθα τῆς δυνάμεως αὐτῶν τὴν ἀπόδειξιν, ἢ δείξομεν αὐτὸν ὄντα Θεόν, ἢ ἐροῦμεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου ψυχὴ τοσαύτην τὸ βραχεῖ καιρῷ προελθεῖν οἰκουμένην, ἢ γῆν, ἢ θάλασσαν,

ἀλλ' ἅπαξ μόνον, καὶ ὅτι τοιούτοις καλῶν τρόπαιοις οὕτω, καὶ τοῦτο ἀπὸ ἀτόπου συνηθείας τρόπαιον ἐπιλημμένους ἀνθρώπους, μᾶλλον δὲ ἀπὸ τοσαύτης κακίας καταγομένους. καὶ ὅμως ἴσχυσι τούτων πάντων ὁ τῶν ἀνθρώπων ὄχλος ἐλθεῖν, οὐχὶ Ρωμαίους μόνον, ἀλλὰ καὶ Πέρσας δὲ ἁπλῶς καὶ τῶν βαρβάρων ἅπαν. καὶ ταῦτα κατόρθωσεν, οὐχ ὅπλοις χρώμενος, καὶ χρήματα διαπέμπων, καὶ στρατόπεδα κινῶν, καὶ πολέμους ἀναρριπίζων, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ δείξας ἀνθρώπων τὸν ἀχθὸν, ἀσήμων, ἀπλῶν, ἀμαθῶν, ἰδιωτῶν, πτωχῶν, γυμνῶν, ἀόπλων, ἀνυποδέτων, μονοχιτώνων. τί λέγω, κατόρθωσεν; πεῖσαι ἠδυνήθη τοσαῦτα φυλάξαι ἀνθρώπων, οὐ τοὺς τῶν πρώτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαγίστων φιλοσοφεῖν, καὶ νόμους πατρῴους ἀναπαῦσαι, δὲ παλαιὰ ἔθη τοσούτῳ ῥιζωθέντα χρόνῳ ἐκ ῥιζῶν ἀνελεῖν, καὶ ἕτερα ἀντιφυτεῦσαι, καὶ τὴν βύκολον ἀπαγαγεῖν εἰς τὰ δύσκολα ἐμβαλεῖν τὰ αὐτῶν· καὶ ταῦτα τοιοῦσαι τολεμώμενον τοὺς πάντων, καὶ σαυρωθὲν ὑπὸ μαθητῶν κλυδαζόμενον, καὶ θάνατον ὑποπεσόντα. οὐ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο ἀντερεῖσι, ὅτι οὐκ ἐσταυρώθη ὑπὸ Ἰουδαίων καὶ τὰ μυεῖα ἔπαθε πρὸ αὐτῶν, καὶ ὅλη καθ' ἑκάστην ἡμέραν διαδίδωσι τὸ κήρυγμα. καὶ τὸ προσδόξον, οὐκ ἐσταῦσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο Πέρσαις ἀνθεῖ, ἔτι καὶ νῦν πρὸ αὐτοῖς τολεμώμενον. καὶ γὰρ πρὸ ἐκείνοις αὐτὴ μάρτυρα δῆμοι τολλοί· καὶ ὅμως ἡ καὶ λύχνων αὐτὴ ἀγελαιότερα, δόξαμενον τὸ κήρυγμα, τροβάτων ἡμερώτερα γεγένασι, δὲ τοῦ ἀθανασίας καὶ τοῦ ἀναστάσεως φιλοσοφοῦσι, καὶ τὴν ἀπορρήτων ἀγαθῶν. οὐκ ἐν τῇ τόλεσι δὲ μόνον, ἀλλὰ δὲ εἰς τὴν ἔρημον ταῦτα ἐξῆλθε καὶ κατορθώματα, καὶ εἰς κώμας, καὶ εἰς χώρας, καὶ εἰς τόνους, καὶ ὅρμους, καὶ ὑπαίθρια· καὶ οὐκ ἰδιῶται, οὐδὲ ἀρχοντες ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὰ ἀγάλματα τοιχαίμενοι, μὴ πολλῆς εἶσιν ὑποτεταγμένοι τῆς πίστεως τῷ σαυρωθέντι. καὶ ὅτι ταῦτα πάντα οὐχ ἁπλῶς λέγεται, ἀλλὰ μὴ τοτρήτως τοῦ πολλοῦ γεγενημένης χρόνου, ὑπὲ τοῦ πρώτους ἀποδεῖξαι πιστεύσομεν· μᾶλλον δὲ, ὥστε ἡμῖν μηδὲ ὕστοθεν ἐξεῖναι λόγον, ἀναγκαῖον τὰ βιβλία τῶν σαυρωσάντων αὐτὸν Ἰουδαίων εἰς μέσον τοθῆναι, καὶ ταῦτ' ἐκεῖ αὐτοῦ μαρτυρίας ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ φυλαττομένων γραφῶν ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ ὄψιν τῶν ἀπιθούντων διελεγχεῖν. ὅτι τοίνυν ὁ Θεὸς ἀνθρωπος ἔσται, Θεὸς ὤν, τοφητεύει Ἱερεμίας λέγων· Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ λογισθήσεται ἕτερος τοὸς αὐτόν. ἐξεύρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα, ὅτι τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνδιεστράφη. Εἶδεν πῶς ἅπαντα τὰ βραχέα ῥήμασι προεδήλωσε, καὶ ὅτι Θεὸς ὢν ἄνθρωπος ἐγένετο, καὶ ἀνθρώποις συνανεστράφη, καὶ ὅτι δὲ τὴν παιδαγωγὸν αὐτὸς ὑπομοθήτησεν; Ἐξεύρε γάρ, φησι, πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. δείκνυσι γὰρ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ὅτι καὶ τοῦ τῆς πρώτης τῆς ὑπὲρ σαρκὸς πάντα αὐτὸς οἰκονόμει, καὶ πάλιν αὐτὸς ἐπορεύετο, νομοθετῶν, τροτρέπων, κηδόμενος, ἐνεργετῶν. ἕτερος πάλιν τοφήτης, ὅτι οὐκ ἄνθρωπος μόνον ἔσται, ἀλλ' ὅλη καὶ ὑπὲρ πρῶτον τεχθήσεται, ἀκούσει πῶς φησι· Ἰδοὺ ἡ πρῶτος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ησ. ζ. ιδ. Ἐμμανουήλ· τοῦτο δέ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Εἶτα διακρίνει, ὅτι οὐ φαντασία τὸ φαινόμενον ἦν, ἀλλ' ἀληθῶς ἄνθρωπος, ἐπάγων λέγων· Διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον [καλῶν πατέρα] ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ τοτεύειν τῷ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. ὅτι δὲ αὐτὸς οὗτος οὐκ ἄνθρωπος μόνον, οὐδ' ὅτι ἐκ τοῦ τρώτου μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐξ οἴκου Δαυίδ, ἀκούσει πῶς καὶ τοῦτο αἰνίττεται τοφητεύων ὁ Ησαΐας, τραχὺς μὲν κεχρημένος τοῖς λέξεσι καὶ μεταφορᾷ τολλῇ, τροφητεύει δ' οὖν ὅμως· Ἐξελεύσεται ῥάβδος Ησ. ια. α. ἐκ τῆς ῥίζης Ιεσσαὶ, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀναβήσεται, καὶ ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν τνεῦμα Θεοῦ, τνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, τνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, τνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, τνεῦμα φόβου Θεοῦ ἐμτλήσει αὐτόν· ὁ γὰρ Ιεσσαὶ οὗτος τατὴρ τοῦ Δαυὶδ ἦν. δῆλον

οὐκ

ἐκ τούτου ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς φυλῆς ἐκείνης ἦν. οὐ μόνον δὲ ὅτι ἀπὸ τῆς φυλῆς, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς οἰκίας Ἰεσσαὶ προελεύσεται, καὶ τοῦτο προσαναφώνησεν, εἰπών· Ἐξελεύσεται γάρ, φησι, ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, οὐ πάλιν ῥάβδον λέγων ἁπλῶς, ἀλλὰ πάλιν αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ὅτι οὐ πάλιν ῥάβδου τοῦτο εἶπεν, ἐδήλωσε διὰ τῆς ἑξῆς. Εἰπὼν γάρ, Ἐξελεύσεται ῥάβδος, ἐπήγαγε· Καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως. Σοφὸς ἦν, καὶ σοφόδρα ἀνόητος ἦν τοῦτο ἐρῶ, ὅτι ὅπου τοῦ ξύλου ἤρχετο ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, δῆλον οὐδὲν ὅτι ὅπου τὸν ναὸν ἐκεῖνον ἄμεμπτον. διὰ τοῦτο οὐδὲ, ἦξεν, εἶπεν, ἀλλ', ἐπαναπαύσεται· ὅπερ ἐλθὼν προέμενε, καὶ οὐκ ἀπέστη. ὁ δὲ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης δηλῶν ἔλεγεν· Ἐγὼ τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν. οὐ προσωπήσαν γὰρ, οὐδὲ τὸν νωμέλιον τὸν Ἰουδαϊκὸν, ἵνα ἐπιδείξωνται ἅμα τεθέντος αὐτοῦ. ὁμοῦ γὰρ Ματθαῖός φησι· Ἀκούσας ὁ Ἡρῴδης ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἡσαΐας ἄκλυστον ὡς καὶ τοῦτο ἀνῶδεν προφητεύει λέγων· Θελήσουσιν εἰ ἐγνώσθησαν πυείκαυστι· ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρὸς, ὀξουσιαστὴς, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ὅτι ὃ ποτὲ ἀνθρώπου οὐκ ἂν τις εἴποι τοῦτο φίλου, δῆλον καὶ τοῖς σφόδρα φιλονεικεῖν ἐθέλουσι. Θεὸς γὰρ ἰσχυρὸς οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐλέχθη ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, οὐδὲ ἄρχων εἰρήνης τοιαύτης. Τῆς γὰρ εἰρήνης αὐτοῦ, φησι, τέλος οὐκ ἔστιν ὅριον. καὶ δηλοῖ τὴν προαιρέσεως ἡ φύσις, ὅτι πᾶσαν ἐπῆλθε τὴν γῆν, πᾶσαν θάλασσαν, πᾶσαν οἰκουμένην, πᾶσαν ἀοίκητον, καὶ ὄρη καὶ πάπας καὶ βουνοὺς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀφ' ἧς ἀνεξάλμωσε, εἰς ὑστέρους αἰῶνας μέλλων, ὁ Χριστὸς εἶπεν· Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσι, δίδωμι ὑμῖν. ἡ μὲν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου" οὐκ ἀπλήστως ὅτι, καὶ πολλὰς ἔχει μεταβολάς· ἡ δὲ παρ' αὐτοῦ, βεβαία, ἀκίνητος, παγία, μόνιμος, ἀθάνατος, τέλος οὐκ ἔχουσα, καὶ ταῦτα μυρίων πολέμων πάντα χρόνον ἀναρριπιζόντων, καὶ καθ' ἑκάστην ὥραν μυρίων ἐπιβουλῶν γινομένων. ἀλλ' ὁ πάντα αὐτοῦ λόγος, καὶ τοῦτο λύσει μὴ τῶν ἄλλων.

Οὐ μόνον δὲ ὅτι ἀνθρωπος ἔσται, ἀλλὰ καὶ τῆς πρωτοσίας αὐτοῦ τὸν τρόπον προεφήτευσαν. ὅπερ γὰρ ἔμελλε πρᾶγμα γίνεσθαι, οὐκ ἀστραπὰς ἀφιεὶς, καὶ κεραυνοὺς ἄνωθεν, οὐ σείων τὴν γῆν, οὐ κλονῶν τὰ ὄρη, οὐκ ἐκπλήττων πινὰς ἐργαζόμενος, ἀλλ' ἀφωνητὶ καὶ μηδενὸς εἰδότος τὸ οἰκεῖον τέκνον ἐτέχθη, τὸ οἰκεῖον ἀσήμως καὶ ἀτύπως, ἄκουσον πῶς οὐδὲ τοῦτο προεσιώπησεν ὁ Δαβὶδ εἰπών· Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ὅπου πόκος, ὃ ἀλέεσχον, ὃ ἤσυχον δηλῶν τοῦτο δηλονότι. οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τότε μὴ πάντων αὐτοῦ διαφωνούσης ὃ τράπεζα καὶ ὀπτικὲς ἐμφάσεων ἄλλος προφήτης ὅσα οἶδε φησιν. ὅπερ γὰρ ὑβριζόμενος, ἐμπτυόμενος, λοιδορούμενος, ἀτιμαζόμενος, μαστιζόμενος, πλυνταῖον καὶ σταυρωθεὶς ὑδέποτε τῶν ταῦτα πεποιηκότων ἠμύνατο, ἀλλ' ἔφερεν ἅπαντα μακροθύμως καὶ πράως, οἷς ταῖς ἀτιμίαις, ταῖς ὀπισθίαις, τοῦ μαρίαν, τὸν ὄμμι τὸν ἄκαιρον ἐκείνου τὸν δῆμον, ταῖς ἐφόδοις, ταῦτα πάντα δηλῶν ἔλεγε· Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. ἕτερος δὲ πάλιν καὶ τόπον, ἐν ᾧ ἔμελλε πίπτεσθαι, δηλοῖ οὕτω λέγων· Καὶ σύ, Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ, καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. ἔστι καὶ τὴν θεότητα, καὶ τὴν ἀνθρωπότητα διήκουσι. ᾧ μὲν γὰρ εἶπεν, αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος, τὸν προαιώνιον ἐδήλωσεν ὑπάρξιν· ᾧ δὲ εἶπεν, ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ, τὴν κατὰ σάρκα γένησιν. καὶ ὅπερ πάλιν καὶ ἕτερα σὺν αὐτοῖς προεφητεύθη δηλοῦσαι. καὶ γὰρ μόνον, ὅτι τεχθήσεται, εἶπεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁπόσιμον ἔσται τὸ χρεῖον, καὶ τοῦ

βιβλιαρίδιον ἐν ᾧ μικρόν. Οὐδαμοῦ γὰρ ἐλέγχεται εἰ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα, φησί. πᾶσα τοίνυν ἡ οἰκουμένη ζωντέχνιον ἰδίαν τὴν Βηθλεέμ, ἔνθα τεχθεὶς ἐτέθη, οὐδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ ἐντεῦθεν μέσον. ἄλλος πάλιν ᾧ κωφόν, ἐν ᾧ ἔμελλε βασιλεύεσθαι, ἐδήλωσεν ὕστερος εἰπών· Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, ἕως ἂν ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται· ᾧ οὗτος προσδοκία ἐθνῶν, δεσμεύων πρὸς ἄμπελον ᾧ πῶλον αὐτοῦ, ἐν τῇ ἕλικι ᾧ πώλου τῆς ὄνου αὐτοῦ· πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὸ περιβολαῖον αὐτοῦ· χαροποιοὶ ᾧ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἴνου, καὶ λευκοὶ ᾧ ὀδόντες αὐτοῦ, ἢ γάλα. ὅρα δὲ ταῦτα τὴν προφητείαν διαστρέφουσαν. τότε γὰρ βασιλεύεται, ὅτε λοιπὸν ἐπέλιπον ᾧ ἄρχοντες ᾧ Ἰουδαῖοι, καὶ ὑπὸ τὰ σκῆπτρα τῶν Ρωμαίων ἐλθόντες· καὶ οὕτως ἐπλήρωσε καὶ ἡ προφητεία ἡ λέγουσα, Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, ἕως ἂν ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται, ᾧ Χριστὸν λέγουσα. ὁμοῦ τε γὰρ ἐτέχθη, καὶ ἀπογραφὴν ἐλθὼν ἐκεῖνα προέτη, κατατασσόντων Ρωμαίων τῶν Ἰουδαίων ἔθνους, καὶ ὑπὸ ζυγὸν τῆς οἰκείας βασιλείας ἀναγόντων αὐτούς. Εἶτα καὶ ἄλλο προσημαίνεται τῷ λέγειν, Καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. προσηλυτισμοὺς γὰρ τὰ ἔθνη πρώτα ἐπιτεταύσαντο. ἔμελλεν Ἡρῴδης, Γεν. μθ. ι.

* * * * * * * * * * * *

αὐτὸν ἔμελλον ἀποτρέφεσθαι εἰκῇ καὶ μάτην, ὦ μικροί, ὦ μεγάλα ἐγκαλοῦντες ἀγνοίᾳ. καὶ τοῦτο προδιεκηρύττετο. ἄκουε γὰρ τοῦ Δαβὶδ τοῦτο αὐτὸ προφητεύοντος οὕτω καὶ λέγοντος· Μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἤμην εἰρηνικός· ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς, ἐπολέμουν με δωρεάν. ἔμελλε καὶ ὅτι ὧδε ὀχούμενος, οὕτως εἰς τὴν πόλιν εἰσιέναι. καὶ τοῦτο δὴ πάλιν προδιεκηρύττετο ὑπὸ Ζαχαρίου λέγοντος οὕτω· Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών, κήρυσσε, θύγατερ Ἰερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι δίκαιος καὶ ἐπιβεβηκὼς ὄνῳ καὶ ζύγιον καὶ πώλου νέου. ἐξέβαλε δὴ πωλεῖν τοὺς καὶ ἀγοράζοντας καὶ δὴ κολλυβιστάς. ἐποίει δὲ τοῦτο αὖθις ζηλῶ τοῦ ὑπὲρ τοῦ οἴκου, καὶ ἃ μὲν δείκνυσιν ὅτι οὐκ αὐτόθεν τῆς ὕβρεως, ἀλλὰ καὶ σύμφωνος τοῦ πατρί. διὸ καὶ ὀξέως εἶχεν ᾧ οἴκῳ ὡς τὸ αὐτοῦ καὶ πλείας τοσαύτης γενομένης. δὴ τοῦτο καὶ πλειόνων ἀνεπισκέπτων, ἀλλὰ καὶ αὖθις ὁ προφήτης Δαβὶδ προαγορεύων, καὶ τὸ γενόμενον, ὡς ἂν τοῦ ἐκδικήσεως ἕνεκα ᾖ, προαναφωνῶν, λέγει· Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με. τί τούτου γένοιτ' ἂν σαφέστερον; ἔμελλε προδιδόσθαι, καὶ ὁ κηπωνῶν αὐτοῦ τῆς ἡσυχίας τοῦ προδόσιμα ἐργάζεσθαι. ὅρα πῶς καὶ τοῦτο προσηγόρευσεν ὁ αὐλὸς ὃν προφήτης λέγων· Ὁ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλωσεν ἐπ' ἐμὲ πτερισμόν. σκόπει δὴ καὶ τὸ διαγελίσου τοῦ συμφωνίας· Ὁ ἐμβάπτας, φησί, μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ, οὗτός με προδώσει. ἔμελλεν ὁ προδιδοὺς αὐτὸν οὐχ ἁπλῶς προδιδόναι, ἀλλὰ πωλῶν τὸ αἷμα τὸ τίμιον, καὶ χρήματα ὑπὲρ τούτου λαμβάνων. διὸ τοῦτο εἰσήγαγεν ὁ προφήτης, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλοις συμβόλαια, καὶ οὓς λέγει, ὡς πρὸς ἀλλήλους ἐπιοιῶντο, ἐμφαίνων, Ὁ Θεὸς τοῦ ἀρέσει μὲν μὴ προδοσιωπήσης, ἔλεγεν· ὅτι σὸν αἷμα ἀμὴ πωλοῦ καὶ σὸν αἷμα δούλου ἐστὶν ἐμὲ ποιῆσαι. ὁ αὐτὸς προφήτης μεταγνοίας ὕστερον ὑπὲρ ὧν ἐτόλμησε, καὶ τὴν ἀργύρεια ἔρριψε, καὶ δραμὼν ὅτι βρόχον, ὅτου τὸν βίον κατέλυσε, χαρίεν τὸ γνωσθὲν, καὶ ὀρφανίᾳ τὰ τέκνα προδοὺς, καὶ ἐρημίᾳ τὴν οἰκίαν. ὅρα πῶς καὶ ταῦτα ἐκτραγῳδεῖ τὸ συμφορεὺς ὁ προφήτης ὅτι λέγων· Γενηθήτωσαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὀρφανοὶ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ χήρα, σαλευόμενοι μετανάσται οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκβληθήτωσαν ἐκ τῶν οἰκοπέδων αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἐκεῖνο μετ' ἐκείνου γένοιτ' ἂν ἀπόστολος ὁ Ματθίας. καὶ τοῦτο πάλιν ὁ αὐτὸς προδιαφωνῶν λέγων· Τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος. προδοθέντος αὐτοῦ καὶ συλληφθέντος ἐκεῖνος, ζωΐσας τὴν δικαστήριον πολλῶν χρόνων πλανομένην, Ἰουδαίων τε καὶ τῶν ἐξ ἐθνῶν. ὅρα πῶς καὶ αὐτὸ προφητεύει ὁ προφήτης, λέγων· Ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; Ψαλ. ρλθ. ε. Ζαχ. θ. θ. Ψαλ. ξη. ι. Ψαλ. μ. ι. Ματθ. κς. λ. Ψαλ. ρη. α. Ψαλ. ρη. π. Ψαλ. ϙ. α.

χειά; οὐ ταῦτα ἦ μόνοι προεφωνήσαν· ἀλλὰ δι' ὅλου σιγῶν, ἵνα πολλῶν μεταξὺ λόγων
Ησ. νγ. ζ. η. ὁμοιοφώνων δι' κατηχοριῶν εἰσήκει σιγῶν, δηλῶν ὁ Ησαΐας ἔφη· Ὡς πρόβατον ὅτι σφαγὴν
ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.
Εἶτα δικαιοῖ τὸ διεφθαρμένον τῆς ψήφου, ἐπήγαγον· Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ
ἤρθη, τουτέστιν, οὐδεὶς αὐτῷ τὰ δίκαια ἐδίκασεν. Εἶτα καὶ τὸν αἰτίαν λέγει τῆς σφαγῆς. 5
Ησ. νγ. θ. ὅτι γὰρ ἁμαρτημάτων εἶχεν οὐκ ἔπαθεν, ἅπερ ἔπαθεν, ἄμωμος καὶ ἄληπτος ὤν, ὑπὲρ
τῶν τῆς οἰκουμένης κακῶν προεδίδοτο, σχεδόν που καὶ τοῦτο ἡμῖν ἔλεγε εἰπών· Ὃς
ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐδήλωσεν,
ἵνα μὴ ἕνεκα ἀμαρτιῶν ἀπηρέθη. Εἶτα καὶ ἄλλη αἰτία· Ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν, φησι, τοῦ λαοῦ μου ἦκεν εἰς
Ησ. νγ. ε. θάνατον. οὐ μόνον ἦ τὴν αἰτίαν τῆς σφαγῆς, ἀλλὰ καὶ τί κέρδος ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς σφαγῆς 10
ἐκείνης γέγονε θέλων δεῖξαι, ὅρα πῶς προαναφωνεῖ τοῦτο λέγων· Πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν·
ἀνθρωπος τῇ ἐδίᾳ αὐτοῦ ἐπλανήθη. παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτῷ· τῷ
μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἰάθημεν. Εἶτα ἐπεὶ καὶ δίκης ἔμελλον διδόναι ὑπὲρ τῶν πολεμι-
Ησ. νγ. θ. μάτων τούτων Ⓐ Ἰουδαῖοι, καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ αὐτὸς προφήτης ἐν οἷς λέγει· Δώσω τοὺς πονη-
ρεύσεις ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ὁ Δαβὶδ πάλιν εἰ- 15
Ψαλ. ϲ. γ. δ. πών, Ἀποῤῥίψωμεν Ⓦ ζυγὸν αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν, ἐπήγαγον· Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγε-
λάσεται αὐτούς. τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταράξει
αὐτούς, τὸ πάμπαχυ τῆς οἰκουμένης δηλαδὴ λέγων αὐτῷ. Ὃ καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐν ταῖς διαγ-
Λουκ. ιθ. κ. ζ. γελίοις δηλῶν ἔλεγε· Τοὺς δὲ μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτῷ ἀγάγετε ὧδε, καὶ κα-
τασφάξατε αὐτούς. Εἶτα ὅπερ πάλιν σφαγὴν εἶπον, οὐδὲ Ⓦ ἔξωθεν τῆς σφαγῆς πα- 20
Ψαλ. κα. ιη. ρεσιώπησαν, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ πρεδήλωσεν ὁ Δαβὶδ οὕτως εἰπών, Ὤρυξάν χεῖράς μου καὶ
πόδας μου· ἐξηριθμήσαντο πάντα τὰ ὀστᾶ μου. οὐδὲ πάλιν μὴ Ⓦ σαφῶς προσημαίνῃ εἰσ-
Ψαλ. κα. ιθ. γησι πάλιν εἰπών, Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ Ⓦ ἱματισμόν μου ἔβαλον
Ψαλ. π'. ϛ. κλῆρον. Εἶτα καὶ ὅτι θανατωθεὶς ἔμελλε, δι' τοῦτο ἐδήλωσεν εἰπών, Ἐθετό με ὡς πρόβατον
κατάτρωτον, ὡς σκεπτοῖς ἐν σκιᾷ θανάτου. ἐν ὅλοις αἰσίοις ἔμελλεν, ὅρα πῶς καὶ τοῦτο προ- 25
Ψαλ. ιε. ι. φωνεῖ λέγων· Οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις Ⓦ ὅσιόν σου
Ησ. νγ. ι. ἰδεῖν διαφθοράν. ἕτερος ἦ ὁ Ησαΐας ὁ αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἐμφαίνει λέγων· Καὶ Κύριος αὐ-
τὸν βούλεται καθαρίσαι ἀπὸ τῆς πληγῆς, δεῖξαι αὐτῷ φῶς, δικαιῶσαι δίκαιον εὖ δουλεύ-
σαντα πολλοῖς. ὅλα τὰ ἁμαρτημάτων τὴν λύσιν γέγονεν αὐτοῦ ἡ σφαγή, καὶ
Ησ. νγ. ιϛ. τοῦτο προέσησε τῷ εἰπεῖν, Καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκεν. ὅτι τὸν δαιμόνιον ἀ- 30
Ησ. νγ. ιϛ. πήλλαξε τὸν ἀνθρωπον, καὶ τοῦτο, Καὶ τὸν ἰχνεύοντα, φησι, μισεῖται σκληρά. ὅτι διὰ τὸ θα-
Ησ. νγ. ιϛ. νάτου τοῦτο ἐποίησεν, οὐδὲ αὐτὸ ἐσίγησεν, ἀλλὰ λέγει· Ἀνθ' ὧν προεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ
αὐτοῦ. ὅτι προέσησεθαι ἔμελλε τῆς οἰκουμένης, καὶ τοῦτο ἐδήλωσε δι' ὧν ἔφη· Καὶ αὐτὸς
κληρονομήσει πολλούς. Εἶτα ἐπεὶ καταβὰς εἰς Ⓦ ᾅδου ἅπαντα διεπέρασε, καὶ θεμε-
λίου καὶ παρασχὰς σὲ πλησι, καὶ τὸν ἀχρόπολιν κατέλυσεν, οὐδὲ τοῦτο σιγῶσι, ἀλλὰ καὶ ὧν μὴ 35
Ψαλ. κγ. ζ. Δαβὶδ οὕτω βοᾷ λέγων, Ἀρατε πύλας Ⓐ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσ-
Ησ. μ. ε. ϛ. ελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης· καὶ ὧν ἕτερος ὁ Ησαΐας, Πύλας χαλκᾶς συνθλάσω, καὶ μο-
χλοὺς σιδηρεῖς ξυντρίψω, καὶ δώσω σοι θησαυροὺς σκοτεινούς, ἀποκρύφους, ἀοράτους ἀνα-
δείξω σοι, Ⓦ ᾅδου οὕτω καλῶν. Εἰ γὰρ καὶ ᾅδης ἐστὶ, ἀλλὰ ψυχὰς ἐκεῖσε ἁγίας δι' σκεύη
τίμια, Ⓦ Ἀβραάμ, Ⓦ Ἰσαάκ, Ⓦ Ἰακώβ· διὰ καὶ θησαυροὺς σκότους ἦ, ὅπερ 40
οὐδέπω ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἐκεῖ καταλάμψας αὐτόθι, οὐδὲ τὸν ἐκεῖ αἰχμαλωσίαν
κηρύξας λήσει. ὅτι ἦ ἁρπάσας ἔμελλεν οὐ μὴ αἰχμαλωτισθήσεσθαι, οὐδὲ μὴ ἁρπασθέν, οὐδὲ
μὴ ἄλλης τινὸς λειτουργικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὅτι Ⓦ θεῖον καθιεῖσθαι Ⓦ βασιλικὸν, ἀ-
Ψαλ. ρθ. α. κουσον τί φησι πάλιν ὁ Δαβίδ· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν

θῶ

θῶσι· ἐχθροί σου γένωνται πάντες τῷ πεσεῖν σε. μὴ ταῦτα εἶπεν ἀπεστάλοις πέμπειν· ἀλλὰ τοῦτο προφητεύων ἔφησι Ησαΐας εἰπών, Ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, Ησ. νβ. ζ.
τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. καὶ ὅρα ποῖον ἐπαινεῖ τὰ σώματος μέρος, οὐ πόδας, οὐ πτέρυγας αὐτοῖς προσγενομένας. εἶτα καὶ τὸ ἐφ' οἷς τῆς χειροτονίας αὐτῶν ἐμφαίνων ὁ Δα- Ψαλ. ξζ. ιβ.
5 βὶδ λέγει· Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ. οὐ γὰρ δὴ ὅπλα κτησαμένους, οὐ χρήματα δαπανήσαντας, οὐδὲ ῥώμην σώματος, οὐδὲ γραπτοπίδων πλήθη, οὐδὲ ἄλλο τι τοιοῦτον προεγλόμενον, ἀλλὰ ῥήματι ψιλῷ, ῥήματι πολλῷ ἔχοντι δυνάμει, τὴν τῶν σημείων ἐπίδειξιν. καὶ γὰρ ἐσαυρωμένοι κηρύττοντες, καὶ σημεῖα ἐργαζόμενοι, οὕτω τῆς οἰκουμένης ἐκράτησαν. Διὰ τοῦτό φησι, Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνά-
10 μει πολλῇ, καὶ σημεῖα ταύτῃ καλεῖ. καὶ γὰρ ἄφατος δύναμις ἦν, καὶ ἀλιεῖς καὶ πτωχοὺς ἀντὶ φιλοσόφων ἐπιτηδείους ἀπεργάσασθαι, δαίμονας ἀπελαύνειν, θάνατον ἀπωθεῖν, φιλοσόφων ἐπισοφίζεσθαι γλῶσσαν, ῥητόρων ἐπαρρησιάζεσθαι στόματα, βασιλέων ἐρχόντων προσγίνεσθαι, βαρβάρων, Ἑλλήνων, πάντας ὁμοίους κρατῆσαι. καὶ καλῶς εἶπε. πάντα γὰρ ταῦτα ἤνυσεν ἐκείνῳ τῷ ῥήματι, καὶ τῇ πολλῇ δυνάμει μετιπήδησαν
15 νεκροὺς εἰς ζωήν, ἀμβλυωπεῖς εἰς διοράσεις, πηροὺς εἰς βλέπειν, καὶ νοσήματα τῆς φύσεως καὶ τὴν κακίαν τῆς ψυχῆς ἀπελαύνοντες. Εἶτα ἡ δύναμις αὕτη πόθεν αὐτοῖς παρεγένετο; ὅτι ἀπὸ πνεύματος ἁγίου, καὶ τοῦτο σαφῶς δηλοῦσι. Πνεύματος γὰρ ἦσαν πεπληρωμένοι, φησί, καὶ ἄνδρες ὁμοίως καὶ γυναῖκες προεφήτευον· πυρὸς γὰρ εἶδεν γλῶσσαι Πραξ. β. δ. ζ.
φθεγξάμεναι, ἐκάθισαι ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν. καὶ τοῦτο Ἰωὴλ πρόρρησιν προεφώνησεν οὕτω λέ-
20 γων· Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ὅτι πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, Ιωηλ. β. κη.
καὶ θυγατέρες ὑμῶν ὁράσεις ἐνόψονται, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται). καὶ γε ὅτι τοὺς δούλους μου, καὶ ὅτι τὰς δούλας μου ἐκχεῶ, φησὶν ἡ ἐλπὶς τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ· μεγάλην ἡμέραν καὶ ἐπιφανῆ, καὶ ταύτην οὕτω δηλοῖ τὴν τοῦ πνεύ-
25 ματος καὶ τὴν μέλλουσαν ὅτι συντέλεια φανήσεσθαι. ὁ αὐτὸς δὲ οὗτος προφήτης, καὶ τὴν δι' πίστεως σωτηρίαν προαναφωνῶν (τοῦτο γὰρ τοῦτό ἐστιν ἡμῖν) Καὶ ἔσται, φησὶν, ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται. πάντα γὰρ τῆς οἰκουμένης κήρυγμα ἀποστελεῖ, καὶ οὐδεὶς ἀμήχανος ἔσται τοῦ κηρύγματος· καὶ τοῦτο προαναπεφώνηται. ἀκούει γὰρ τοῦ Δαβὶδ λέ- Ψαλ. ιη. γ.
γοντος τοῦτο καὶ προφητεύοντος· Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ
30 πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. Εἶτα δεικνὺς ὅτι μετ' ἐξουσίας ἐκήρυττον, καὶ τὰ ἀλόγως δόγματα προβεβουλημένων δυνατώτερα ἦσαν, ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει· Καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν. ὅτι γὰρ καὶ βασιλέων μᾶλλον καὶ ἀρχόντων Ψαλ. μδ. ιζ.
κρείττους ἐπῆρχον Πέτρος καὶ Παῦλος, δηλοῖ καὶ προστάγματα. Ἐγὼ τῶν βασιλέων νόμοι καὶ ζώντων αὐτῶν καὶ τελευτώντων· ἐγὼ δὲ τῶν ἀλιέων ἐκείνων καὶ ἀποδεδειγμένων πεπήγασι καὶ
35 μέχρι σήμερον ἀκίνητοι· καὶ ταῦτα, καὶ δαιμόνων, καὶ ζωοπλαστῶν χορῶν, καὶ κακίας καὶ ἡδονῆς καὶ μυρίων ἑτέρων ἐπικρατησάντων αὐτοῖς δυναμένων. δηλοῖ δὲ πάλιν ὅτι καταξιωτικῶς ἄρχοντες αὐτοὶ δὴ ὄντες ἐπέστησαν πᾶσι καὶ πολῖται ἔσονται), ἐπήγαγε λέγων, Διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονταί σοι εἰς ἐκείνους, τουτέστιν, ἐνεργουμένους σοι, καὶ χάριν εἴσονται πολλήν, ὅτι τοιούτους ἄρχοντας ἔδωκας. ὅθεν δὲ καὶ ὁ κήρυγμα πάντα χωρῆσαι, προαναπεφώνηται. ὅρα Ψαλ. β. η.
ἐκείνους Δαβὶδ τοῦτό σοι πρίσεσθαι δι' ὧν λέγει· Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ ἕτερος προφήτης φησὶν ὁ αὐτὸ δηλῶν· Πλησθήσεται ἡ σύμπασα γῆ τοῦ γνῶναι τὸν Κύριον, ὡς ὕδωρ πολὺ καλύπτον θαλάσσας. σκέπει γὰρ ὁ ὄγκος τὴν ἀναχύσιν. Οὐ μὴ διδάξουσιν ἕκαστος πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι τὸν Κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν. ὁ ἀρραγὴς τῆς ἐκκλησίας· Ἔσται ὁ παῖς ἐκά-

ταις ἡμέραις ἐμφανὲς ὃ ὄρος Κυρίου, ⁊ ἐπ' ἄκρου τῶν ὀρέων ὁ οἶκος Κυρίου, ⁊ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, ⁊ ἥξουσιν ἐπ' αὐτὸ λαοὶ πολλοὶ ⁊ ἔθνη πολλά· ⁊ ἐροῦσι παῖδες πολλοὶ καὶ εἴπατε πρὸς τὸν οἶκον Ἰακὼβ, καὶ ἀναγγελοῦσιν ἡμῖν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν ταῖς τρίβοις αὐτοῦ· ὅτι ἐκ Σιὼν ἐξελεύσεται νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἰερουσαλήμ. καὶ κρινεῖ ἀνὰ μέσον ἐθνῶν πολλῶν, καὶ ἐλέγξει ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως μακρόθεν· καὶ συντρίψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰ δόρατα αὐτῶν εἰς δρέπανα· οὐ μὴ ἐπάρῃ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος μάχαιραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν. προέτρεπον μὲν γὰρ ἐν τούτοις ἔζων ἅπαντες· νυνὶ δὲ καὶ τέχνης αὐτῆς ἐπελάθοντο, μᾶλλον δὲ οὐδὲ πλείους οὐδὲ ἐγένοντο τῶν ἀρχῶν. Εἰ δέ τινες καὶ εἶεν, ὀλίγοι, καὶ οὐ συνεχῶς, οὐδὲ πολλοί, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ καὶ πρὸ ἔθνος μυρίων ἐπομασάσεων γινομένων. Εἶτα διὰ τί λέγει συχνὰ ἡ ἐκκλησία, προσέχετε; ὅτι γὰρ οὐκ ἀπειθεῖς ἀλλ' ἕτοιμοι μόνον, οὐδὲ ἥμερον καὶ χρηστὸν, ἀλλὰ καὶ ἄγγελοι καὶ ἀπαθεῖς, καὶ οἷόν τε λύκοι καὶ λέοντες καὶ ταῦροι καὶ Ⓜ ὄφιν ἔμελλον συναγελάζεσθαι αὐτοῖς, καὶ πάντες ἐκκλησίαν γίνεσθαι μίαν, ἀκούσουσι πῶς ὁ προφήτης ἐδήλωσεν εἰπών· Τότε συμβοσκηθήσεται λύκος μετ' ἀρνός, ὁ λιτὸν ἀφῆ τοῦτο τῆς ἀφῆς τῶν βασιλέων ἐμφαῖνον. ὅτι δὲ καὶ θεῖόν ἐστι τοῦτο, εἰπάτω Ἰουδαῖος πότε τοῦτο γέγονεν. οὐδέποτε γὰρ λύκος μετ' ἀρνὸς ἐκοσκύθη. Εἰ δὲ ἦλθε βόσκεσθαι, τί τοῦτο ὃ τῶν ἀνθρώπων ὠφέλει γένος; ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγρίων Ⓜ ὄφιν ἀνθρώπων λέγει, καὶ Σκυθῶν, καὶ Θρᾳκῶν, καὶ Μαίρων, καὶ Ἰνδῶν, καὶ Σαυροματῶν, καὶ Περσῶν. ὅτι δὲ ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη συνελθόντα ἅπαντα ζυγὸν, καὶ ἄλλος προφήτης δηλοῖ λέγει· Καὶ ἀναβήσονται αὐτῷ σωτῆρες ἐν ζυγὸν ἕνα, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ· οὐκέτι φησὶν ἡ Ἱερουσαλὴμ μόνοι, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. οὐκέτι γὰρ εἰς Ἱερουσαλὴμ καταβήσονται ἀνθρωποι ἀπείραν, ἀλλ' ἕκαστος οἴκοι μένων, τὸν λατρείαν ταύτην ἐπιτελεῖ. ὅπερ ἔμελλον Ἰουδαῖοι ἐκβαλεῖσθαι, οὐδὲ τοῦτο σιωπῶντες. καὶ ὅρα πῶς καὶ τοῦτο προσέθηκεν ὁ προφήτης. Ἰδοὺ ἐγὼ ὑμῖν συγκληθήσονται δύο, καὶ οὐκ ἀφήσετε ὃ θυσιαστήριόν μου δωρεάν· καί τινες μέλλουσι θεραπεύειν, καὶ αὖθις προσαπεφώνηται. Ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου, φησὶ, μέχρι δυσμῶν ὅμοιά μου διδόξασαι ἐν τοῖς ἔθνεσι. καὶ πάλιν, Ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεταί μοι ⁊ θυσία καθαρά. Εἶδες πῶς τῆς λατρείας τὸν ὄγκον ἀφῄρηται; πῶς ὃ ἀξιάριστον καὶ ἀνεπιλαμπέστατον; ⁊ ὅπου οὐκ ἐν τόπῳ, ἀλλ' ἐν ἔθνει, οὐδὲ ἐν καπνῷ καὶ πυρὶ, ἀλλ' ἐν ἑτέρᾳ λατρείᾳ ἐστὶ καὶ τῆς θεραπείας; καὶ πῶς τοῦτο, φησὶν, ἀπὸ πάντας ἐπιτάσσουσιν Ⓜ ἀπόστολοι; ὁ μίαν γλῶτταν ἔχων τὸν Ἰουδαϊκὸν, πῶς Σκύθην καὶ Ⓜ Ἰνδὸν ⁊ Σαυρομάτην καὶ Ⓜ Θρᾳκα πείσει; λαβὼν οὖν ἀπὸ τῆς τοῦ πνεύματος δωρεᾶς τὸν χάριν τῆς πολυφωνίας ταύτης. καὶ τοῦτο τῶν ἐθνῶν· ὅτι καὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ὃ τῶν γλωσσῶν χάρισμα· καὶ ὅτι οὐδὲ τοῦτο ἐπιτάσσατο τοῖς Ἰουδαίοις. Ἐν ἑτερογλώσσοις γὰρ καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει Κύριος. Ἵνα τούτου σαφέστερον ἴδοι τις αὖ; ἐμβλέπουσιν Ἰουδαῖοι ἀπιστεῖν, τὰ δὲ ἔθνη προτρέχει· καὶ τοῦτο προεκηρύχθη. ἄκουε τοῦ Ἡσαΐου πάντα δηλοῦντος καὶ λέγοντος· Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσι, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. Εἶπον, ἰδού εἰμι, ἰδού εἰμι, οἷ οὐκ ἐκαλέσατο τὸ ὄνομά μου. καὶ διὰ τοῦ Ἰσραὴλ, Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα· καὶ πάλιν, Ἀνηβίλεμεν αὐτῷ ὡς παιδί, Ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ. καὶ πάλιν, Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; οὐκ εἶπε, τῇ διδασκαλίᾳ ἡμῶν, ἀλλὰ τοῦτο σημεῖον, ὅτι οὐκ οἰκοθεν τὰ ἐφθέγγοντο,

Ησ. ξ. β.

Σοφον. γ. ι.

Μαλα. α. ιο. καὶ ια.

Μαλαχ. α. ια.

Ησ. κη. ια.

Ησ. ξε. α. β.

Ησ. κε. ϛ.

Ησ. νγ. β. καὶ α.

ἀλλ'

ἀλλ' ἅπερ ἤκουσαν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ταῦτα ἀπήγγειλαν. ὅθεν παρεπιμαθὼν δεῖ πάλιν καὶ ἡμᾶς παρὰ τῶν ἐκείνων, καὶ πολλῷ ἀμείνονα γίνεσθαι, καὶ τοῦτο προεδήλωσε Μωϋσῆς εἰπών· Παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς, Δευτ. λβ. κα.
τινὰ παρεπίκρανε βούλημα τοῦ λαοῦ λέγων παρὰ τοῦ ἐπ' οὐκ ἔθνει εἰπεῖν (οὐδὲ γὰρ ἔθνος
(ἐστιν) 5 ἐστὶ) σοφίζεσθε, παρὰ τὴν πολλὴν βούλησιν, παρὰ τὴν μωρίαν, παρὰ τὴν ἄγνοιαν) ἀλλ' ἀπὸ τῆς πίστεως τοσαύτη γέγονεν ἡ μεταβολή, ὡς ἐκείνων τῶν ἀμφιβόλων πολλῷ ἀμείνοσι φανῆναι. ὅτι ἐμελλε διὰκρεμεῖν Ἰουδαίοις τοῦτο αὐτὸ, καὶ οὐκ ἐκ τούτου βελτίους γίνεσθαι, καὶ τοῦτο αὐτοῦθεν δηλοῦται. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπε, παρεπιμόσω, ἀλλ' ὁμοῦ καὶ τοῦτο δηλῶν, καὶ τὴν οὐκ παραζηλώσεως ἡμισυμβόλου αὐτοῖς ὑπὲρ σωτηρίας διόρθωσιν, παραζηλώσω ὑμᾶς,
10 φησὶν, ἐπ' οὐκ ἔθνει· ὡσὶ ἔλεγε, τοσαῦτα δώσω αὐτοῖς ἀγαθὰ, ὡς ὑμᾶς ζηλοτυπῆσαι, ὡς ὑμᾶς δηλῶσαι. τοῦτο γοῦν αὐτοῦ καὶ βελτίους ἐποίησεν. ⓐ γὰρ θάλαττα σχιζομένην, πέτρας ῥηγνυμένας, ἀέρα μεταλλομένους, καὶ τοσαῦτα τεράστια θεωρήσαντες, μᾶλλον ἢ ⓐ τοῖς ἑαυτῶν τέκνα θύοντες, καὶ τῷ Βεελφεγὼρ τελούμενοι, καὶ μαγείαις πολλαῖς προσέχοντες, ὅτε, ὅτε προσπλοκὴν ἦμεν, καὶ πολλῷ μᾶλλον τὰ ἡμέτερα ἐκείνων γέγονεν,
15 οὕτως ἀπὸ τῆς ζηλοτυπίας ἐδιδάχθησαν καὶ βελτίους ἐγένοντο ⓒ συνεσκάλησαν, ὥστε ὅσα μὴ κατώρθωσαν προφητῶν ἀκούοντες καὶ τεράστια βλέποντες, ταῦτα ἐκ τῆς πρὸς ἡμᾶς ζηλοτυπίας κατώρθωσαν. οὐδὲν γοῦν αὐτῷ οὐ τέκνα σφάζειν ἐῶν, οὐκ εἰδώλοις προσρέχειν, οὐ μάγοι προσκυνεῖν.

Τὸ τῆς πρὸς Ἰουδαίους στόμωσιν ὅτι μὴ τῆς παλαιᾶς οὐδὲ μέχρις ὁμολογεῖ ἐν· ὅτι δὲ τῆς καὶ-
20 τῆς ἐπὶ ἐμελλε διὰκρεμεῖν, ὅρα πῶς καὶ τοῦτο προλέγει ὁ Δαβὶδ οὕτω λέγων· Ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ πλησίοι ὀπίσω αὐτῆς, ἀπενεχθήσονται εἰς ναὸν βασιλέως. Ψαλμ. μδ. ιε.
ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸ ὃ τὸ ἱερεῖον ὅμοιον ἀποδιώπησε, ὃ τὴν ὁλοκάρπωσιν λέγω. Καθαρίσω γὰρ οὐδὲ αὐτοὺς, σὺ Ησ. ξ. ιβ.
εἶ Εἰρήνη, φησὶ, καὶ οὐδὲ ὁλοκαυτώσεις σὺ οὐ δικαιοσύνη. ἔμελλε παραγίνεσθαι καὶ θυήσους ἀπαντᾷ ὃ τὴν ἀνθρώπων ψυχὴν, καὶ μὴ τὴν ἄλλων καὶ Ἰουδαίοις. ὅρα πῶς καὶ αὐτὸ προλέγει
25 ὅτι Δαβὶδ, ὅτι Μαλαχίας· ὁ μὲν οὕτω λέγων· Καὶ εἰσπλήσει ὡς χωνευτήριον, ὡς πόα Μαλαχ. γ. γ.
πλυνόντων, καὶ καθεδεῖται ὃ ἐκλύσει καὶ ὃ χρυσίον, συνέσεσθε τοῖς Παύλου εἰπὼν γράφουσιν οὕτως· Ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· ὁ δὲ Δαβὶδ, Ὁ Θεὸς α Κορ. γ. ιγ.
ἐμφανῶς ἥξει, πάλιν τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν αἰνιττόμενος. ἡ μὲν γὰρ πρώτη Ψαλμ. ϙ. γ.
παλλιὸν εἶχε τὴν συγκατάβασιν· ἡ δὲ δευτέρα οὐχ οὕτως, ἀλλὰ φέλικης γέμουσα καὶ χαλα-
30 πλήξεως, ὅτε τὴν προσηγορίαν ἀγέλων τῆς παρουσίας αὐτοῦ θελων ἁρπαπῆς πάντα καὶ χαλα- Ματθ. κδ. κζ.
λαμβάνουσης. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ, φησὶν, ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνει ἕως δύσεως, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὃ σαφέστερον ταύτῃ δηλῶν, ὃ αὐτοάγγελτον. οὐ γὰρ δεῖται τοῦ κηρύξοντος, ἀλλ' αὐτὴ ἑαυτὴν διήκουσι. τοῦτο τοίνυν ⓒ ὁ Δαβὶδ ἐμφαίνων ἔλεγε· Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἥξει. Εἶτα ⓒ ὃ διακρίνειν ἐστὶν χρὰφων ὃ μέλλει,
35 ἐπάγει καὶ λέγει· Πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καυθήσεται, καὶ κύκλῳ αὐτοῦ χαταιγὶς σφοδρά. εἶ- Ψαλμ. μθ. γ. δ.
τα ἵνα τιμωρίας, λέγει καὶ ὃ λαμπρότητα. Προσκαλέσεται τὸν οὐρανὸν ἄνω, καὶ τὴν γῆν τοῦ διακρῖναι τὸν λαὸν αὐτοῦ, γῆν ἐνταῦθα ὃ ἡμᾶς τὴν ἀνθρώπων λέγων. ἵνα μὴ τὸ πάντος ἡμᾶς καὶ ὃ Ἰουδαϊκὸν ἀριθμὸν (πρὸς γὰρ αὐτοὺς καὶ ἀποστέλλεται) πάλιν ἐπάγει λέγων· Συνάγαγετε Ψαλμ. μθ. ε.
αὐτῷ τοὺς ὁσίους αὐτοῦ, τοὺς διαθήκην τὴν διαθεμένους αὐτοῦ ἐπὶ θυσίαις, καὶ ἀ-
40 ναγγελοῦσιν ⓐ οὐρανοὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς κριτής ἐστι· ἔμελλε παραγινόμενος τὴν διὰ θυσιῶν λατρείαν σκεδάσειν καὶ προσέχειν, τοῦτον ἢ τὴν ἡμετέραν δέχεσθαι. ἄκουσον πῶς καὶ περὶ τούτων προλαμβάνει· Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω Ψαλμ. μ. ζ.
μοι. ὁμοῦ δὲ καὶ ἀλλαχοῦ δηλῶν ἔλεγε· Λαός, ὃν οὐκ ἔγνων, ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ἐπή- Ψαλμ. ϙ. μδ.
κουσέ μου· τουτέστιν, οὐ θαλάττας ὁρῶν σχιζομένας, οὐ πέτρας ῥηγνυμένας, ἀλλ' ἀκού-

σας τὴν ἀποστολὴν τὴν ἐμήν. καὶ σέσωσθαι πάλιν, Σῶσόν με ὁ κύριος μου· Εἰ-
Ψαλ. λβ. ιδ. πὼν ὁ τοῦτο, ἔπι πεποίθησι καὶ λέγει· Τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω· ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέ-
γραπται περὶ ἐμοῦ. δύο γὰρ δεῖ ταῦτα ἐστὸν ἔχειν δηλοῦσθαι, καὶ ὅτι πέφευγε, καὶ ὅθι τότε,
ὅταν σκληθῶσιν αἱ θυσίαι· ὅπερ ἐστὶν ἐναντίον τῆς ἀρχῆς μᾶλλον πεποίησε τῆς Ἰουδαϊκῆς ὅτι τὸν
Βαρ γ. κδ. Ρωμαϊκὴν. ὃ ἐσμὲν ὁ ἡμεῖς Βαρούχ περὶ τῆς προφητείας αὐτὸν λέγοντα οὕτως· Ἐπὶ τῆς 5
Δαν. ιβ. ιε. γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη. λέγει δὲ ὁ Μωϋσῆς, Προφήτην ὑμῖν ἀναστή-
σει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα. Ἐξ ἧς καὶ πᾶ-
σα ψυχὴ, ἥτις οὐκ ἀκούσει τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.
ὁρᾷς τοῦτο ἐπ' ἀνθρώπου συμβαῖνον, ἢ ἐπ' αὐτοῦ μόνου; Ἐπεὶ γὰρ πολλοὶ προφῆται ἀνέστησαν, καὶ
πάντων προήκουσαν, ἀλλ' οὐδὲν ἔπαθον· τοῦτο δὲ παθεῖν προακούσαντες Ἰουδαῖοι, ἀλλήπτας καὶ 10
πλανήτας, φυγάδας καὶ μετανάστας ἑαυτοὺς ἐπεξέρχονται πάντα χρόνον. ὅρα γάρ· πολιτείας ἀλλοτρι-
ωθῆναι, ἐθῶν παρεφθάρη ὁ νόμος, ἡ ἀπιμία, καὶ ἀγνωμία καὶ κηλῖδες καὶ πιμωρία. ἃ δὴ ὅτι Οὐ-
εσπασιανὸς καὶ Τίτος πεποίηκασι, δῆλον ἐπιτὸν ἔνι· οὕτω πᾶσαι συμφορὰ ἐπέβη καὶ πτα-
γωδία ἐκείνη, καὶ ὃ προφητικὸν ἐπληρώθη· Ὅτι πᾶς, ὃς ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκεί-
νου, ἐξολοθρευθήσεται, ὅπερ τοῦ προφήτου πρόκυσαι ἐκείνου. ὅτι ἀναστήσει πάντα, καὶ 15
τοῦτο ἐδήλωσε Ἡσαΐας εἰπών· Ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις.
ἡ γὰρ δρόσος ἡ παρὰ σοῦ ἴαμα αὐτοῖς ἐστιν. ὃ μόνον ὁ Παῦλος, ἀλλ' ὅτι καὶ Μωϋσῆς φανερῶς,
μὴ τὸν στραγγὸν λεπτυσθέντα ἐς αἷμα ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι μὴ τὸν αἰάσασιν μᾶλλον ὑπο-
δώσει ὁ κήρυγμα. ὅθεν γὰρ ἐδέχθη, προεδόθη ὑπὸ μαθητοῦ, ἐσπλύσθη, ἐλοιδορήθη,
ἐμαστιγώθη, ὅσα εἰς Χριστὸν τὰ εἰς ἐκείνους ἦκον, ἠξιώθη παθεῖν· πάντα αὐτοῦ δι- 20
μερίσαντος Ἰησοῦ γραπτῶς· ὅτι ὑπερφία τυφωνίδος βίον καταλύσει, ὡς βλασφήμου,
Ματθ. ε. κβ. ὡς τύραννος. Πᾶς γὰρ ὁ ποιῶν ἑαυτὸν, φησι, βασιλέα, αὐτὸν λέγει τῷ Καίσαρι· καὶ πάλιν, Ἴδε, ὑμεῖς ἠκούσατε τὸν βλασφημίαν αὐτοῦ. ἐπεὶ τοίνυν ταῦτα πάντα ἔμελλε συμβαίνειν,
διεγείρων Ἰησοῦς ἀκροατὰς ὁ θαρρῆσαι παρασκευάζων, μὴ φοβηθῆς, φησι, τούτων ἕνεκα. τὸν δὲ
φανερωθέντος, τὸν μαστιγωθέντος, τὸν ὑπὸ λῃστῶν λοιδορηθέντος, τὸν ὅτι ὑπὸ πολλῆς βλα- 25
σφημίας ἀναιρεθέντος, τοιαῦτα ἐς αἷμα τὰ πεπάγματα μὴ τὸν τελευτὴν, μὴ τὸν ἀνάσασιν, ὡς μεγάλα αἰτιᾶται, ὅτι ὁ πολλῆς ἐμπόπλησε τῆς ὑμῶν. τοῦτο γοῦν καὶ ἐλθὼν ἐκήρυ-
Ησ. ιβ. ι. ξεν ἀνὴρ πορρωτέρω πεφανερωκὼς ὁ προφήτης ἔλεγε· Ἐς αἷμα ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος
ἄρχειν ἐθνῶν· ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι, καὶ ἔς αἷμα ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. ὡσεὶ ἔλεγε, αὐτὸ 30
δὲ εἶδος τῆς τελευτῆς παραδήματος ὅτι τιμώτερον. ὁ γοῦν βασιλεὺς παραδήματα ἀπο-
πέμπει, φανερὸν ἀρχομένοις, ὃ σύμβολον αὐτοῦ τῆς τελευτῆς· ὧν πορφυρίδα φανε-
ρὸς, τὸ παραδήμασι φανερὸς, ὅτι βυσσὸν φανερὸς, ὅτι ὅπλων φανερὸς, ὅτι τῆς περιζώνης τῆς
ἱερᾶς φανερὸς, καὶ πάντα χορὸν τῆς οἰκουμένης ὁ φανερὸς ὁ ἥλιος παραλάμπει. Καὶ ἔ-
ς αἷμα ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. ἀλλ' οὐ τὰ ἀνθρώπινα τοιαῦτα, ἀλλ' ἀπειρίας εἰώθαμεν 35
ζώντων μὲν γὰρ τὴν εὐδοκιμοῦσαν, καὶ τὰ ἐκείνων αἰδεῖ· τελευτησάντων δὲ, συγ-
καλύπτει καὶ τὰ ἐκείνων. Ἐξ οὗ δὲ ὅτι πλουσίου, οὐκ ἐπ' ἀρχοντος, ἀλλ' ἐπ' αὐτῷ τῷ
βασιλέως ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ καὶ ὁ νόμοι αὐτὸν καταλύονται, καὶ αἱ εἰκόνες ἀμαυροῦνται,
καὶ ἡ μνήμη αὐτοῦ σβέννυται, καὶ ὃ ὄνομα αὐτοῦ τὸ λήθῃ, καὶ ὁ προφητεύσαντες τὸ καθαφεῖ-
σαι, ἐκείνων τὸν ὅπλα κατοικίσαντες, ὃν νόμοι μεταλλάττων δίκην ἡ πόλεων ἡ πραγμάτων 40
καταξάσεις, τὴν ἀναιρῆ κυρίαν, τὴν ἀπαγορεύσεις ἀνακαλεῖσθαι δυναμένων. ἀλλ' ὅμως
ἅπαντα καταλύεται, εἰ καὶ πρὸ τούτου διδοκίμει. ὅτι ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ πρὸ τοιουτοτρόπου.
πρὸ μὲν γὰρ σταυροῦ τὰ πρὸς φιλίαν τὰ πρὸς ἀλλήλους Ἰούδας προείδωκε, Πέτρος ἠρνήσα-
το, οἱ λοιποὶ φυγάδες ἐγένοντο, μόνος μεταξὺ τῶν ἐχθρῶν ἀπελαμβάνετο, πολλοὶ πιστεύσα-
ντες ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω. ὅπερ ὑπὸ ἐσφάγη καὶ ἐτελεύτησεν, ἵνα μάθῃς ὅτι ὑπὸ φιλῶν ἀνθρώ-
πων

πὸς τὶς ἰῶ ὁ ζαύρωλις, ἓ λαμπρότερος ἢ φαιδρότερος γίγνε ἓ ὑψηλότερος παλῶ. ὁ μὲ
ἅγιος κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων πρὸ τῆς ζωῆς του δὲν θυμᾶται ἀπιλιὰν ἰῶ ἔχειν, ἀλλὰ μὴ
τοσαύτην μυζαγωγίαν ἔφησεν αὐλαὶ μὰ Εἰδέναι· μὴ ὁ ⓦ ζαῦρος τὴν οἰκουμένην ἐξε-
έδραμεν. ὅτι οὖν μυρίοι δαίμονες μὴ τὴν ρωμαϊσφάγησαν, ἀλλὰ μυρίοι μᾶλλον ἀπάτησι, ἢ φύγ-
ξασθαι ἅπερ ἔφυγξαν ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων, μιᾶς θυρωρῶ δείσας ἀπιλιώ. ὅτ-
τως ἐξ ἐκείνου πᾶσαι χῶραι, ἢ πᾶσαι πόλεις, ἢ ἔρημοι, ἢ οἰκουμένη ἢ ἀοίκητος ⓦ ἐζαυρω-
μένοι ἀνακηρύττομεν· ἢ βασιλῆς ἢ στρατηγοὶ ἢ ἄρχοντες ἢ ὕπατοι, ἓ δοῦλοι ἢ ἐλεύθεροι,
ἢ ἰδιῶται ἢ σοφοὶ ἢ ἄσοφοι, ἢ βάρβαροι, ἓ ζαῦ ποικίλοι τῶν ἀνθρώπων γλῶι, ἢ λειπὸν
ὅσων ἥλιος ἐφορᾷ γλῶ, ζαὐτῶν δὲ τὴν τοσαύτην ἐπίδοσιν ἔδωκαν τὸ ὄνομα ἢ ἡ προσωίκησις, ἵνα
μάθῃς τί ἐστιν, Ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτῶν τιμή. ὁ γὰρ τὸ σῶμα δοξάσθεις ἐκεῖσε τὸ σφαγὴν τό-
πος, σμικρὸς ὢν ἢ σφόδρα βραχύς, μυρίων αὐλῶν βασιλικῶν ἐστι τιμιώτερος, ἢ αὐτῶν τῶν
βασιλέων τιμιώτερος. Καὶ ἔσται ἀνάπαυσις αὐτῶ τιμή. τὸ γὰρ δόξαζοι, οὐκ ἐπ' αὐτῶ
μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὴν μαθητὴν αὐτῶ τὸ αὐτὸ τοῦτο δὴ γίγνεται. ⓦ γὰρ ἀγάθυμοι ἢ θρα-
συάθυμοι, ⓦ καταφρονούμενοι καὶ δεσμούμενοι, ⓦ ζαὶ μυρία πάσχοντες δεινά, τελευτή-
σαντες αὐτῶν εἶσαι τῶν βασιλέων τιμιώτεροι. καὶ πῶς, φησὶ, ἐστὶν ἐκεῖνα, ἐν τῇ βασιλικω-
τάτῃ πόλει Ῥώμῃ, πόθεν ἀφίκτο, ὅτι σὺν τοῖς θεοῖς τῶν ἀλιέων καὶ τὸ σκηνοποιῶν πέφυκεν
καὶ βασιλεῖς καὶ ὕπατοι καὶ στρατηγοί· καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ὁμοίως, οὐδεὶς πρὸς τῶν ἀπο-
στόλων ἐγλίε, ἀλλὰ πᾶν αὐτὰ τὰ σπουδαῖα ἔχει ἀγαπητὰ οἰ) ἐφόμισεν ⓦ τὰ ἀγαθύμητα
ἐκείνων τὰ σώματα αὐτῶν καταγινώσκειν, καὶ γεγράφασι θυρωροὶ λοιπὸν τῶν ἀλιέων ⓦ
βασιλεῖς· καὶ ἐν τῇ τελευτῇ οὐκ αἰσχύνονται, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζονται, ἃ μόνοι αὐτοί,
ἀλλὰ καὶ ⓦ ἔκγονοι ἐκείνων. Καὶ ἔσται, φησὶν, ἡ ἀνάπαυσις αὐτῶν τιμή. πάντες τι-
μῆς τὸ μέγεθος οἶδα, ὅτι καὶ παιδίον ἴσασι τὸ θανάτου τὸ σύμβολον, τὸ θανάτου τοῦ ἐπα-
ράτου, τοῦ θανάτου τοῦ πάντων θανάτων αἰσχίστου. τοῦτο γὰρ μόνον τῆς τελευτῆς τὸ εἶδος
οὐκ ἀδεῶς ἔχειν. οἷς τι λέγω· τοῖς ἀμυντηρίοις τὸ παλαιοῖς, ⓦ οἷς ἐκείνοις, ⓦ οἳ
ἐλιθάζοντο, ⓦ οἳ ἑτέρῳ ζώῳ τιμωρίας ⓦ βίον κατέλυον· ὁ δὲ ἀποσχολαστικὸς ὁ ὅτι
ξύλῳ κρεμάμενος, οὐ τοῦτο μόνον ἐπέμενε τὸ χαλεπὸν, ὅλη ζωὴν ἐκολάζετο καὶ παίζων,
ἀλλ' ὅτι καὶ ἐπῆρατο ὁ τοιοῦτος ζεύ. Ἐπικατάρατος γὰρ, φησὶ πᾶς ὁ κρεμάμενος ὅτι ξύ- Δευτ. κα κζ.
λου. ἀλλ' ὅμως τὸ ἐπῆρατον τοῦτο, τὸ αἰσχρὸν, τοῖς ἐχθίστοις τιμωρίας σύμβολον, νῦν
γέγονε πολλοὶ καὶ ἐπέρασεν. οὐδὲ γὰρ οὕτω σέφθμος βασιλικὸς κάμνωτίζει κεφαλὴν, ὡς
ζωὴς πάντος κόσμου τιμιώτερος ὢν· καὶ ὁ ἅπαντες ἐπιφείκασι σεφθμὸν, τοῦτο νῦν τὸ
ξύλον σύτως ὅτι ἅπασι ἀσεμάχητον, ὡς πάντα χοῦ τοῦτο εἰσικέναι τοῦ ἀρχῆσι,
οὐδὲ δεχομένοις, οὐδὲ γωνατῆ, οὐδὲ ἀλόγοις, οὐδὲ πτηνοῖς, οὐδὲ χαμαιπετέσι,
οὐδὲ δούλοις, οὐδὲ ἐλευθέροις. καὶ γὰρ ζωικῶς αὐτὸ ἅπαντες ἐζηχράσαντο ὅτι ἢ τῶν
μελῶν ἡμῶν ὀπτισμοτέρα μέρις, καὶ ὥστε τὸ πλὴν ὅτι τὸ μεσόκαρδα καὶ ἑκάστωι ἡμέρᾳ
θρασυτάτοις ἀφιέρωσι. ἔστ' ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ, ἔστ' ἐν ταῖς τῶν ἱερέων χροτοπί-
αις, ἔστ' πάλιν μὴ τὸ σώματος τῶ Χριστοῦ ὅτι τὸ μυστικὸν δεῖπνον θρασύνεται. τοῦτον
πάντα χοῦ χορεύοντα ἴδοι τις ἄν, ἐν οἰκίαις, ἐν ἀγοραῖς, ἐν ἐρημίαις, ἐν ὁδοῖς, ἐν ὄρεσι, ἐν
πάπαις, ἐν βουνοῖς, ἐν θαλάττῃ καὶ πλοίοις καὶ ἵπποις, ἐν ἡλικίαις, ἐν ἱματίοις,
ἐν ὅπλοις, ἢ ἐν παστάσι, ἐν συμπόσοις, ἐν στεύσου ἀργυροῖς, ἐν χρυσοῖς, ἐν μύρα-
σιν, ἐν ταῖχοι γραφαῖς, ἐν σώμασι πάλαι πεποιηκόσι, ἐν σώμασι νῦν δαι-
μόνων πολιορκουμένοις, ἐν πολέμοις, ἐν ἐιρήνῃ, ἐν ἡμέραις, ἐν νυκτὶ, ἐν τυφόντων χρεί-
αις, ἐν σκληροκαρδιωμένοις φρενίτεσιν. οὕτω πεπεμάσμεθα ἅπασι γέγονε τὸ θαυμαστὸν ἢ τὸ
δῶρον, ἢ ἄφατος αὐτῶν χάρις· οὐδεὶς αἰσχύνεται, οὐκ ἐγκαλύπτεται, ὑποῶν, ὅτι θανάτου τοῦ
ἐπαράτου τοῦτο σύμβολον, ἀλλὰ πάντες τοῦτο κάμνωτίζόμενα μᾶλλον, ἢ σέφθμον καὶ δό-

δήμασι

δήματι καὶ μυελοῦ μᾶλλον πλησθῆναι εὐχόμεθα. οὕτως ὑμῶν οὐκ ἔστι φθονερὸς, ἀλλὰ καὶ πολλοῦ ζήλου καὶ ἐπιθυμίας ἄπασι, καὶ πάντα χοῦν ἀφανίσαι καὶ διεσπαρμένος ἐν πέτραις οἴκων, ἐν ὀροφῇ, ἐν βίβλοις, ἐν πόλεσιν, ἐν κώμαις, ἐν ταῖς ἀοικήτοις, ἐν ταῖς οἰκουμέναις.

Ἡλίκος αὖ οὖν ἐρεῖ μοι ἔλλιμος λοιπὸν, πόθεν τῆς καταδίκης ταύτης, τὸ θανάτου ἢ ἐκβάλλειν τοῦτο ὃ σύμβολον ἅπασι πονηροῖς, ἐφικτὸν οὐδαμοῦ, εἰ μὴ μεγάλη τοῦ σωφρονοῦντος ἡ δυνάμις; Εἰ γὰρ μηδὲν ἰῷ, καὶ τοῦτο σὺ νομίζῃς καὶ δυσχεραίνεις ἔτι, καὶ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἀνιπλέπεις, καὶ πρὸς ὃ φῶς τυφλώττεις, φέρε σοι δείξωμεν καὶ ἐξ ἄλλης ἐπιθέσεως ἡλίκον τοῦτο ἔστι. ποίας δὴ ταύτης; ἔστι τοῖς δικάζουσι πολλὰ βασανιστήρια εἰδη, ξύλον, ἱμάντες, ὄνυχες, μολυβδίδες, δι' ὧν ξέουσι τὰ σώματα καὶ ἀφαιροῦσι τὰ μέλη καὶ ἐξαρτῶσι. τίς γοῦν αὐτὰ ἔλοιτο ταῦτα εἰς οἰκίαν ἀγαγεῖν; τίς δ' ἂν καταδέξαιτο χλευὴς ἄφαθαι τῶν ταῦτα ἐργαζομένων δημίων, ἢ πλησίον ἡμέσθαι ἰδιῶν; ὑχὶ μυσαττόμεθα πλείους; εἶναι γὰρ οἰκεῖζόμεθα, καὶ σὺν τῆς ἀφῆς, σὺν τῆς ὄψεως αὐέχεται. ὑ πορρω φθάνουσι; σὺκ ἀποστρέφουσι ὃ ἄμμα; τοιοῦτον δή τι καὶ ὁ σωφρὸς ἰῷ ὃ παλαιὸς, μᾶλλον γὰ τούτων πολὺ χαλεπώτερος. ὅταν γὰρ ἔφθιν εἴπω, οὐκ ἁπλῶς θανάτου, ἀλλὰ θανάτου τοῦ ἐπιθέτου τοῦτο σύμβολον ἰῷ. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, πᾶσιν ὕστερον τῶν φειδομένου, πᾶσιν ὕστερον πονηρὸς γέγονε, πάντων φειδόμενος; ἀλλ' ἢ ὃ ξύλον σκῆπτρον, ἢ θα ὃ ἄγιον ἐπάθη σῶμα καὶ αἰσχυνθῆναι, πῶς ὅτι φειδόμενον ἅπασι; καὶ μαρὸν ἴσα λαμβάνοντες ἐξ οὐκείου πολλοὶ, καὶ χρυσῷ καταπλέοντες, καὶ ἁβροὶ γυναῖκες τῶν παχόλεων ἐξαρτῶσι τῶν ἑαυτῶν κεκλωπτοζώθροι; καὶ τοι καταδίκης ὃ ξύλον ἰῷ, καὶ τοι ὠμφείας. ἀλλ' ὁ πάντα ποιῶν, καὶ μετασκευάζων αὐτὰ, ὁ τὸν οἰκουμένην οὐκ τοσαύτης κακίας μεταδεὶς, καὶ τὸν γλῶ ὑφαίνοντα ἐργασάμενος, οὗτος καὶ ὃ φειδόμενον τοῦτο ἐποιεῖδισεν οἱ ἢ πάντων θανάτων αἴρεσιν, ὑπὲρ τῶν ὑφαινόντων λύπαγα. ταῦτ' οὖν ἄπαντα φειδόμενος ὁ φειδόμενος ἔλεγε· Καὶ ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. τοῦτο γὰρ ὃ τοῦ θανάτου σύμβολον (ἢ γὰρ παύσομαι συνεχῶς τοῦτο λέγων) ἐγένετο εὐλογίας ὑπόθεσις" πολλοῖς, ἢ πάντοθεν ἀσφαλείας τοῖχος, ἀφανοῦς καὶ ἀόρατος πλευρὰ, δαιμόνων χαλεπὸς, κημὸς τῶν τῆς ἀνθρωπείας ὀργάνων. τοῦτο θάνατον ἀνῆλε, τοῦτο τῷ ᾅδου τὰς χαλκᾶς πύλας συνέκλασε, καὶ σιδηρᾶς μοχλοὺς συνέθλασε, τῷ ἀφανοῦς τὸν ἀκρόπολιν κατέλυσε, τῆς ἁμαρτίας τὰ νῶτα ἔξέκοψε, ὑπὸ καταδίκη κειμένου τὸν οἰκουμένου ἅπασαν ἐξήρπασε, θηλάτου φερομένου καὶ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας πληγὰς ἀνέστλε. ἢ λέγω; ἆρ' οὐκ ἴσασι θαλάσσια σαλευόμενα, πίστει ῥηγνύμενα, ἀὴρ μεταβαλλόμενος, καὶ μαίνα ὅτι τοσαῦτα ἐκεῖνα ἔτεσι τοσούτοις χιλίοις ἀφανιζόμενα, καὶ νόμος, καὶ ἔτερα σημεῖα ἢ ὃ ἐρήμου, ἃ ὃ Παλαιστίνη ἡμείφθη, ταῦτα ἴσχυσεν ὁ σωφρὸς, οὐκ ὃ ἑνὶ ἔθνει, ἀλλ' ὃ πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, σωρὸς ὃ ἐπάρατον σύμβολον, ὃ πᾶσι φθικτὸν, ὃ πᾶσι ἀπάλικτον, τὸ ἐποιεῖδισεν, ἴσχυσε, μὴ τὸ πιλθυτῆσαι τὸν σωρυφῆτα, πόρρω βιάλλων ἐργάσασθαι. ἢ ταῦτα ἢ μὲν, ἀλλὰ ἢ τὰ μὴ ταῦτα δύασιν αὐτῷ τὸν ἰχνῶ. τὸν γὰρ οἰκουμένην ἄγειν ὕσαι κὴ τῆς ἀρετῆς λόγον, καὶ ἐρήμου γῆς οὐδὲν ἄμεινον ἀφανισμένου, οὐδὲ εἰς ὃ τεῖχος ἢ χρησὸν προσδοκῶσαι, ἀνθρώπου πάθειν καὶ μυρίων πολύπαθα πεπείκασι. καὶ τοῦτο αὖθις προεφήλωσεν ὁ προφήτης ὕτω λέγων· Εὐφράνθητι σὺ ἡ οὐ τίκτουσα· ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. ὅτι τοιούτων ἐργασάμενος, νόμων ἔδωκεν αὐτῇ πολλῷ τοῦ προτέρου βελτίονα, οὐδὲ τοῦτο ἐσίγησαν ὁ προφῆται. καὶ ἔσται ἢ προφαφωνούντος εἰρήκασι· Διαθήσομαι αὐτοῖς διαθήκην, ἰῷ διαθήμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ὃ ἡμέραι ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ὃκ γῆς Αἰγύπτου· ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ὃ τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει Κύριος· ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη, ἰῷ διαθήσομαι αὐτοῖς, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίαν

Ησ. νδ. α. Ιερ. λα. λε.

καρδίαν αὐτῶν ὑπηρέφω αὐτοῖς. Εἶπα καὶ τὴν ἀθέσιαν μεταβολὴν, καὶ τὴν μετ' ὀκνολίας διδασκαλίαν προφανῶς ἔλεγε· Καὶ ὁ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος Ⓦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος Ⓦ ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι Ⓦ Κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν. ὅτι ἁμαρτημάτων ἔμπλεω διδόναι συγχώρησιν ἅπασι προφανὴς ὢν, καὶ τοῦτο πάλιν προσαφώνησεν ὁ προφήτης ὅτως εἰπών· Αὕτη αὐτῆς ἡ πρὸς ἐμὲ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. τί τοῦτο σαφέστερον γένοιτ' ἄν; τὴν κλῆσιν γὰρ τῶν ἐθνῶν, τὴν ὑποροχὴν τοῦ καιροῦ πρὸς τὸν παλαιὸν νόμον, τὴν βλασφημίαν τῆς προσαγωγῆς, τῶν πιστευσάντων τὴν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος γενομένην διὰ τούτων σαφέστατα προῄρησεν. ὅτι αὐτὸς οὗτός ὁ τὰ πάντα ἐργασάμενος, αὐτὸς πλάσας καὶ κτίσας, μὴ ταῦτα ὄντα πῶς καὶ αὐτὸ προαναφωνοῖ. καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο πλάσμα μέν, ὃ μὴ ὁρῶντες αὐτὸν οἱ αὐτῷ τῷ ῥήματι, ᾧ μέλλει προσγίνεσθαι, καὶ ὃ διὰ ῥημάτων αὐτῶν προαναφωνοῦντες. ὁ μὲν γὰρ Δαυὶδ, καὶ ταῦτα ἐν μέσῳ βαρβάρων τῶν Βαβυλωνίων, ὁρᾷ αὐτὸν ὅτι τῶν νεφελῶν ἐρχόμενον, καὶ ἄκουε τῶν ῥημάτων αὐτῶν τοῦ προφήτου. Ἐθεώρουν, φησί, καὶ ἰδοὺ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ὅτι τῶν νεφελῶν, καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ προσωνέχθη· καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ βασιλεία· καὶ πάντες Ⓦ λαοὶ, φυλαὶ, γλῶσσαι αὐτῷ δουλεύσουσι. καὶ τὸ κριτήριον ὃ αὐτοῦ ὑποχάφων φησίν· Ἐθεώρουν ἕως ὅτου θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ βίβλοι ἀνεῴχθησαν, καὶ παταμὸς πυρὸς εἵλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ μύριαι μυριάδες παρεῖστηκεισαν αὐτῷ. οὐ μόνον δ', ἀλλὰ καὶ τὸν τιμίων δείκνυσιν, ἵνα μάλιστον ἔχῃ Ⓦ δίκαιοι, λέγων· Καὶ τὸ κρῖμα ἔδωκεν ἁγίοις ὑψίστου, καὶ τὴν βασιλείαν κατέχουσι Ⓦ ἅγιοι. ὁ δὲ Μαλαχίας, καὶ ὅτι ἀφ' πυρὸς ἔσται τὸ δικαστήριον σαφῶς, παρίστησι λέγων· Ἰδοὺ αὐτὸς εἰσπορεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου, καὶ ὡς πόα πλυνόντων. Εἰδὼς ἀκριβείαν προφητῶν, πῶς ἅπαντα προλαβόντες ἀνεκήρυξαν τὰ συμβήσεσθαι μέλλοντα; πῶς οὖν ἔτι τολμᾶς ἀπιστεῖν, τοιαύτας λαβὼν αὐτὸν ἀποδείξεις τῆς δικαιώσεως, ῥήματα τοσούτου χρόνου ἀναφωνηθέντα, καὶ τοσούτοις ἔτεσι προλαβόντα, καὶ τοῖς ῥήμασι συμβαίνοντα βλέπων, καὶ οὐδὲν ὅλως ἀπιστῶν; καὶ ὅτι οὐ πλάσματα ἡμέτερα, μάρτυρσιν Ⓦ τὰ βιβλία καὶ τοσοῦτοι δοξάμενοι καὶ νῦν κατέχοντες, ἑβραῖοί τε ὄντες, καὶ τῶν ἑβδομήκοντα ἐκείνοι, καὶ νῦν αὐτὰ κατέχοντες καὶ φυλάττοντες. καὶ πῶς οὐ πιστεύουσι, φησίν, ἔχοντες τὰ βιβλία; ὅτι καὶ πότε γὰρ ματαιοπονοῦντα βλέποντες οὐκ ὀπίσευον. ἀλλὰ τοῦτο οὐ τοῦ ἀπιστουμένου ἔγκλημα, ἀλλὰ τῶν οὐ μεσημβρίᾳ μέσῃ τυφλωττόντων. ἐπεὶ καὶ τὸν κόσμον τοῦτον εἰς μέσον προέθηκε, πολυαρμόνιον ὄργανον, φωνὰς πολυτρόπους ἀφιέντα, καὶ τὸν δημιουργὸν ἀναπρύτοντα· καὶ ὅμως τινὲς τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν, Ⓦ οἳ αὐτόματα πολλὰ λέγοντες, Ⓦ ἃ ἀγλώττητα τὰ ὁρώμενα, οἱ δαίμοσιν ὑπηρέφοντες τούτων δημιουργὸν καὶ ποιητὴν, ἄλλοι τύχην, καὶ εἱμαρμένην, καὶ γένεσιν, καὶ ἄτρεπτον πρόθεσιν. ἀλλ' οὐδέπω τοῦτο τοῦ δημιουργοῦ ἔγκλημα, ἀλλ' ἡ κατηγορία τῶν μὴ τοσαῦτα φάρμακα ἐν ἑαυτοῖς κεκτημένων τοσοῦτος. ὥσπερ γὰρ ὅταν βυγώμεν ἡ ψυχὴ, ὃ δεῖ σιτοῦσθαι, οὐ πολλοῦ διορύττοντος βοηθήματος εἰς τοῦτο· οὕτω δὴ καὶ ὅταν ἀγνώμων καὶ ἀναίσθητος, καὶ μυρίας ἔχῃ τοῦ χρεωκοπεῖσθαι, πρόκατειλημμένη πάθεσι, μόνη τυφλώττουσα. ὅρα γοῦν τοῦτο πολλαχοῦ συμβαῖνον, οὐκ ὀπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἀλλὰ καὶ ἄλλαχοῦ. πόσοι γοῦν νόμων οὐκ ἀκούσαντες, ἐπομένται διετέλεσαν ὑπὸ διαφθορὰν βίοις; ἄλλοι δ' ἐκ προθέσεως αὐτοῖς ζωοτροφίαν ἐκ ἑκάστου γῆρας τοῖς νόμοις, οὐκ ἐπαύσαντο αὐτοὺς παραβαίνοντες; ταῦτα καὶ ὅπὶ τῶν παλαιῶν ζωὸν ἔστιν. καὶ γὰρ Ⓦ μὴ Ἰουδαῖοι, καὶ σημείων καὶ θαυμάτων μυρίων ἀπολαύσαντες, οὐκ ἐγένοντο βελτίους· Νινευῖται δ' μιᾶς μόνης φωνῆς ἀκούσαντες μετεβάλλοντο, καὶ τῆς κακίας ἀπηλλάγησαν. τοῦτο καὶ ἐπ' ἀνδρῶν ἴδοι τις ἂν συμβαῖνον οὐ τυχόν, οὐκ ὀπισήμων μόνον. πόσης διδασκαλίας οὐκ ἀπέλαυ-

Ιερ. λα. λδ.

Δαν. ζ.

Δαν. ζ. θ.

Μαλ. γ. β.

σεν ὁ Ἰούδας, καὶ ὅμως προδότης ἐτέθη· ποίας οὖν παῤῥησίας ἀπέλαυσεν ὁ λῃστὴς, ἀλλ' ἐν ταυτῷ αὐτὸν ὡμολόγησε, καὶ τὴν βασιλείαν αἰτήσας τὴν σκέψιν; μὴ τοίνυν ἀπὸ τῶν διεφθαρμένων ταῦτα γνώμας καὶ κρίσεις ποιῶ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείας τὴν προσήκουσαν ψῆφον ἐκφέρε περὶ τῶν ὀρθῶς βουλευσαμένων. οὐκ ἐπίστευσαν ὁ Ἰουδαῖοι, ὁ ἐξ ἐθνῶν ἐπίστευσαν. καὶ οὐδὲ τοῦτο στέργηται, ἀλλ' εἴθει μὲ ὁ Δα- 5

Ψαλ. ιζ. μθ. Ησ. νγ. α. ιξ. α. βὶδ προφητῶν βοᾷ· Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό μοι, υἱοὶ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν, καὶ ἐκ χωλαθροῦ ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν· εἴθει δὲ ὁ Ἡσαΐας λέγων, Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; καὶ πάλιν, Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. καὶ σὺ αὐτὴν τὴν προφητείαν αὐτοῦ Χαναναῖα καὶ Σαμάρεια γυνὴ ἐπίστευσαν· ἱερεῖς δὲ καὶ ἄρχοντες ἐπολέμουν καὶ ἐπεβούλευον, καὶ σὺ ἄλλους ἀπείργει καὶ ἀποστεναγάζεις ἐπὶ οἷα πιστεύοντας εἰς αὐτόν. μηδείς τοίνυν ξενιζέτω σε ταῦτα· πολλῶν ἐμπέπληται τοιούτων ὁ τοῦ βίος ἡμῶν, καὶ σὺ τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ, καὶ σὺ τοῖς ἔμπροσθεν οὖσι· ἄλλως δὲ, εἰ καὶ μὴ πρώτης· ἀλλὰ πολλοὶ καὶ ἐξ Ἰουδαίων καὶ τότε καὶ νῦν ἐπίστευσαν· εἰ δὲ μὴ πρώτης, οὐδὲν κωλύει, οὐδὲ παράδοξον. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀγνωμοσύνη, τοιοῦτον ἡ ἀλόγιστος ἅπασα νόησις, τοιοῦτον ἡ ἐκ παθῶν κεκαπυωμένη ψυχή. 10 15

Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ περὶ αὐτοῦ προεφητείας παρὰ τῶν προφητῶν εἰρήκαμεν, καὶ περὶ τοσούτων χρόνων διακηρυχθείσας εἰρήκαμεν, φέρε καὶ ἐκ τῶν αὐτοῦ ἰδίων καὶ πρεσβεύειν τὸν λόγον, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ζωοποιεῖσθαι, εἰ μάθοιμεν εἰρηνικὰς ἀγάγωμεν, ἵνα καὶ τεθῇ αὐτῷ μάθῃς τὴν ἰσχύν. παραλήψομαι γὰρ τότε καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων προαιρουμένους σωτηρίαν, τῶν τε καὶ ἐκείνους ὄντων τοὺς χρόνους, τῶν τε ὕστερον ἐσομένων, ποικίλως αὐτὸν μεταχειρίζει. ἃ ὅσα δὲ ποιῶ. θαύματα ἐργάζεται, καὶ προλέγει ἅπερ τῶν μακροῖς ὕστερον χρόνοις ἐκβησομένων· ἀλλὰ μὰ τῶν τότε γινομένων τὴν ἀληθείαν τῶν μὴ πολὺν χρόνον ἐκβησομένων ἐγκωμίων πρὸ τοῖς ὄπτι ἀκροαταῖς, τοῖς τε μὴ ταῦτα ἐσομένοις ἐκ τῶν εἰρημένων ἐκβάσεων ἀξιόπιστα δείκνυσι, καὶ καὶ ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ γεγενημένα θαύματα, καὶ ἀπὸ τῆς διπλῆς ταύτης ἀποδείξεως καὶ περὶ τῆς βασιλείας πιστούμενος. καὶ γὰρ δι' ἃ ταῦτα αἱ παῤῥησίαι ἦσαν, αἱ μὲν τῶν παρόντα ἐκβησόμενα μέλλουσαι βίον, αἱ δὲ μὴ τὸ τελεσθὲν αὐτὸν· καὶ ἑτέρα τὴν ἑτέραν ζωοῖ καὶ ἐδείκνυ μὴ πολλῆς τῆς ἐξουσίας ἀληθεύουσαν. οἷς μὲν λέγω (καὶ γὰρ ἀσαφὴς ὁ λόγος· δῆλα δὲ καὶ σαφέστερον αὐτὸν ποιῆσαι πειράσομαι) δώδεκα ἦσαν ἑπόμενοι αὐτῷ μαθηταὶ· ἐκκλησίας δὲ πρᾶγμα οὐδὲ εἰς νοῦν ἦν ἐλάμβανε τότε, ἀλλ' οὐδὲ ὄνομα. πῶς οὖν ἐπὶ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ὡς βούλου τοῦτο βασανίζειν ὃ ῥῆμα, καὶ ὄψῃ παραλήψομαι αὐτὸν τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτο θαυμαστόν ἐστι μόνον, ὅτι ᾠκοδόμησεν αὐτὸν τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀχείρωτον ἐποίησατο, καὶ ἀχείρωτον ὄντα τοσούτων ἐπολέμουν. ὃ γὰρ, πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς, κλίνουσί ἐστιν εἰς ᾅδου καταγόντες. εἶδες παῤῥησίας ἀληθοῦς; εἶδες ἐκβάσεως ἰσχύν; εἶδες ῥήματα ὑπὲρ τῶν πραγμάτων παραλαμβάνοντα, καὶ δυνάμει ἅμαχον πόλεμον ποιοῦσαν ἀνίκητον; μὴ γὰρ ὅπερ ῥῆμά ἐστι βραχύ, ὃ, Οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, παραβραχύμενος ἁπλῶς, ἀλλ' ἀναπτύξον τῇ διανοίᾳ, καὶ ἐπόψει πλέον ἐστὶ τὸν ὑφ' ἥλιον χειμῶνα ἅπασαν ἐκκλησίαν ἐν χρόνῳ βραχεῖ τοσούτων ἐμπλῆσαι, ἔθνη μεταθεῖναι τοσαῦτα, μεταπεῖσαι δήμους, ἔθη καταλῦσαι πατρῷα, συνήθειαν ἐρριζωμένην ἐξαρπάσαι, ἡδονῆς τυραννίδα, κακίας ἰσχύν, ὥσπερ κόνιν ἀπολέσαι, καὶ βωμοὺς καὶ ναοὺς καὶ ξόανα καὶ τελετάς, καὶ ταῖς ἀναγωγίοις ἑορταῖς, καὶ τὴν ἀκόλαστον κρίσαι, ὥσπερ καπνὸν οὕτω, ἀφανίσαι, καὶ πάντα μὲν θυσιαστήρια διασπάσαι ἐν τῇ Ῥωμαίων χώρᾳ, ἐν τῇ Περσῶν, ἐν

τῇ

τῇ Σκυθῶν, ὁ τῇ Μαύρων, ὁ τῇ Ἰνδῶν. τί λέγω; ὁ γὰρ τῦ οἰκουμένου τῦ καθ' ἡμᾶς. ἡ γὰρ ἀγία Βρεττανικὴ νῆσος, αἱ τῆς θαλάττης ἐκεῖνος κείμεναι ταύτης, ἡ ὁ αὐτὸς ὅσαι τῷ ὠκεανῷ, τῆς θείας μύσεως τὰ ῥήματος ἠθροῦτο. ἡ γὰρ καθ' ἑκάστην ἐκκλησία, ἡ θυσιαστήρια πεπήγασιν. ἐκεῖνο δὲ ῥῆμα, ὅσαι ἐφθέγξατο τότε, τοῦτο ὁ τῶν ἀποστόλων πεφύτευται ψυχῶν, ὁ τοῖς ἀποστόλων στόμασι κεῖται· ἡ πᾶσα, ὡς εἰπεῖν, ἡ γῆ ὅλη καθ' ὅλην ἀγγέλων πεπλήρωται, ἡ καθαρὰ γέγονεν ἀρότρα, ἡ τὰ σπέρματα τῆς θυσείας ἐδέξατο. μεγάλα μὲν ὄντως, μέγα, μᾶλλον δὲ μείζονος ἐστὶ βολῆς ἡ λίας δυνάμεως ἀπόδειξιν ἔχοι, ὃ ἡ μυδεὶς σὺν ἐκλύτοις, ἀλλ' εἰρήνης ὕσης, ἡ πολλῶν τῆς συντεταγμένων κειμένων, σὺν ἀστοιμύθοις δὲ μυδεὶς, δυνηθείη τοσαύτην οἰκουμένην ἀναθεῖναι μιᾷ τῆς σὺ τοσούτῳ χρόνῳ πεκατειληφύιας αὐτὴν πονηρᾶς ζωνδηλίας, μεταθεῖναι δὲ εἰς ἑτέραν πολὺ δυσκολωτέραν. ἡ γὰρ ζωνδηλία μόνον ἦν τὸ ὠμοῦ, ἀλλὰ ἡ ἡδονὴν κατεῖχε, δύο τυραννικὰ πρόσταγματα. ἀ γὰρ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, πρὸς πατέρων ἡ πάππων ἡ προπαππων ἡ τῶν ἀνωτέρω προγόνων, ἡ φιλοσοφων ἡ ῥητόρων ἦν πρεσβυτέρων, ταῦτα ἐπείθοντο ἀποπτύειν, καὶ πρὸ πολλῦ δυσκολώτατον, ἡ ἑτέραν δίκαιος ζωνδηλίαν κατὰ τὸ ἐπιστηθούς, ἐς ὃ δὴ χαλεπώτερον, πολὺ δὲ βλάπτουσι ἔχουσι· ἀπῆγε γὰρ τῦ φῆς, ἡ σπῆλυ εἰς ἡσυχίαν· ἀπῆγε φιλοχρηματίας, ἐς ἐπῆλυ εἰς ἀκτημοσύνην· ἀπῆλυ ἀστοργίας, ἡ ἐπῆλυ εἰς σωφροσύνην· ἀπῆσι θυμοῦ, ἡ ἐπῆλυ εἰς πραότητα· ἀπῆγε φθόνου, ἡ ἐπῆλυ εἰς φιλοφροσύνην· ἀπῆσι τῆς πλατείας ὁδοῦ ἡ θυρυχάρμης, ἡ ἐπῆλυ εἰς τὴν στενὴν ἡ τεθλιμμένην ἡ ἀποκρήμνου, ἡ ἐπῆλυ ὡς πρὸς φῶς τῆς πλατείας. ἃ γὰρ δὴ ἄλλους δή θεσπεσίους λαβοῦσι ἔξω τῦ οἰκουμένης ἡ τῆς ζωνδηλίας ταύτης, ἀλλ' αὐτοῦ ἐκείνους τοῦ εἰ τούτοις καταστάντας ἡ πολὺ θηριωδεστέρους μεταβαλεῖν τρόπους, τούτους ἐκέλευσε τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν ὁδεῦσαι, τῦ πρὸς χάλαζαν ἡ σκληρᾶν, ὃ ἐστιν. ἡ πόσους ἔπεισεν; οὐ δύο ἡ δέκα ἡ εἴκοσι καὶ ἑκατόν, ἀλλὰ πολλὰς χιλιάδας τοῦ τῦ ὑφ' ἥλιον οἰκουμένης. ἡ ἐξ ὅτου; ἐξ ἀρχῆς ἔπεισεν; ἐξ οὗ δώδεκα ἁλιεῖς, ἀγραμμάτους, ἰδιώτας, ἀγλώττους, ἀσήμους, πενήτας, οὐ παιδείας ἐχόντας, οὐ εὐσεβείας χρήματος, οὐ σώματος δυνάμεως, οὐ δόξης περιφανείας, οὐ τοῦ γνῶναι λαμπρότητα, ἡ λόγων ἰσχύν, οὐ ῥητορείας δεινότητα, ἡ τῦ ἀπὸ γνώσεως προσάψασθαι, ἀλλὰ ἀλιεῖς, σκηνοποιοῦ, ἑτερογλώσσους. οὐδὲ γὰρ ὁμόφωνοι τοῖς πεπομφόσι ἦσαν, ἀλλὰ ξένην λιὰ καὶ πρόσφατον τῶν πάσας τὰς γλώττας κεκτημένου φωνὴν, τῦ Ἑβραΐδα λέγω, καὶ δι' ἀὸ τὴν ἀποδεδομένος τῦ ἁγίοις ταύτην, τῦ ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα τεταμένην. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ὅτι ὃ θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι ⸋ ἰδιῶται δὲ οὗτοι καὶ πτωχοὶ καὶ ὀλίγοι, καὶ ἄσημοι καὶ ἀγράμματοι, καὶ ἄτεχνοι καὶ ἑτερόφωνοι καὶ εὐκαταφρόνητοι, τῆς οἰκουμένης ἁπάσης τῦ θεῦ θεωθέντες ἐγχειρίζεται, καὶ ὅτι ⸋ πολλῷ δυσκολώτερα πρόσταγματα ἀγεν αὐτῦ κελευσθέντες, τοῦτ' ἐστὶ εἰρήνην ταύτην ἐνέσκηπτον, ἀλλὰ μυρίων πόρπαξ ἐν πολέμοις αὐλῖς ἐγκεκυφόσιν. κ' γὰρ ἔθνος ἔκαστον, ἡ κ' πόλιν· τί λέγω κ' ἔθνος καὶ κ' πόλιν; κ' οἰκίαν ἑκάστην πολεμος αὐλῖς ἀνέρριπτεν. εἰσιοῦσα γὰρ ἡ διδασκαλία, καὶ ἀποκλύουσα παιδὰ πολλαχοῦ πατρός, καὶ νυμφίων πιστὴν ἀπὸ, καὶ ἀδελφοὶ ἀδελφοῦ, καὶ δοῦλον δεσπότης, καὶ ἄρχοντος ἄρχοντες, καὶ ἀνδρὸς γυναικὸς, καὶ γυναῖκα ἀνδρὸς, καὶ πατέρα παιδῶν (οὐ γὰρ ἀθεοὶ πάντες ἐπίστευον) καθημερινὰς ἀπειλίας, ζωνδηλῆς πολέμους, μυρίους αὐλῖς ἐπῆγε θανάτους, ἡ ὡς καινοὺς ἐχθροὺς ἡ πολεμίους ἀποτρέπεσθαι πρέσκευεν. ἡ γὰρ πάντες αὐτοῦ πλησίον, βασιλῆς, ἄρχοντες, ἰδιῶται, ἐλεύθεροι, δοῦλοι, δῆμοι, πόλεις καὶ οὐκ αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ δὲ δὴ χαλεπώτερον, τοῦ ἐπὶ νεοπαιδίς ἐν τῇ πίστει, τοῦ ⸋ ὧν αὐτὴν κατηχουμένους. καινὸς γὰρ πόλεμος καὶ τοῖς μαθηταῖς καὶ τοῖς διδασκάλοις ἐγίνετο, ἀπὸ τῆς διδασκαλίας ἀπειλούσης καὶ σταυρώμασι βασιλικοῖς, καὶ ζωνδηλίαις, καὶ ἔθεσι παντοίοις φαινομένης. πρῶτον γὰρ ἐδόκουν ἀπιέναι, καταφρονῆσι βουλῆς, ἃς ⸋ πατέρες αὐτῶν καὶ ⸋ προγόνοι πόλεις ἐνεκεπόνησαν, ἀφίσα-

σθαι

σθαι τῶν μυρίων δογμάτων, καταγῆαι ἑορτῶν, ἀγαπῆσαι καὶ τελεῖν· ἃ φείκω δίκαια ἐδόκει εἶ) ἐκείνοις καὶ φοβερώτατα, καὶ ὑπὲρ ὧν δὴ καὶ τὸν ψυχὸν παρέσχοντο, ἢ αἱρεῖσθαι τὰ πρὸ αὐτῶν λεγόμενα, καὶ πιστεύειν εἰς τὴν ἀπὸ Μαρίας τεκοῦσαν, τὸν ἐν πτωμονικῷ δικαστηρίῳ παραστάντα, τὸν ἐμπυσθέντα, τὰ μυεῖα παθόντα δεινά, τὸν θανατον ἐπιβάτον ὑπομείναντα, τὴν ταφήν, τὴν ἀναστάσιν. ἐγὼ δὲ οὐκ ἐδέξον, ὅτι τὰ μὴ τῶν παθῶν δῆλα πᾶσιν ἦν, αἱ μάστιγες, αἱ ἐπὶ κόρρης πληγαὶ, αἱ εἰς πρόσωπον ὕβρεις ἔχω τὴν ἐμπυσμάτων γινόμενα, τὰ ῥαπίσματα, ὁ σταυρός, ἡ πολλὴ χλευασία, ἡ παρὰ πάντων κωμῳδία, ὁ τάφος ὁ ἐκ μέρους χρίτος γινόμενος· τὰ δὲ τῆς ἀναστάσεως ὑπὲρ αὐτῆς οὐ μόνοις ἀναστὰς ἐφάνη· ἀλλ' ὅμως ἃ ταῦτα λέγοντες ἐπίστευσα, καὶ οὕτω τὸν ἐκκλησίαν ᾠκοδόμουν. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; τῇ δυνάμει τοῦ ταῦτα κελεύσαντος. αὐτὸς γὰρ προεδοποίησεν ἡμῖν, αὐτὸς πάντα καὶ τὰ δύσκολα ῥᾴδια ποιεῖ. εἰ γὰρ μὴ θεία τις δύναμις ἦν ἡ ταῦτα καταρθοῦσα, οὐδ' ἂν προεῖπεν, οὐδ' ἂν ἤρξατο ταῦτα ἔλαβε. πῶς γάρ; ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ εἰπών, γενηθήτω ἅρκτος, καὶ διέξας ὃ ἔρρηξεν· καὶ γαμβρὸς γενήτω ἡ γῆ, καὶ παράγαγεν ὑσίδα· καὶ λαμπέτω ἥλιος, ἐκ διέξας ὃ ἄστρον, καὶ πάντα ἐργασάμενος λέγω, ὅτος καὶ ταῦτ' ἐκκλησίας ταύτας ἐφύτευσε· καὶ ὃ ῥῆμα ἐκεῖνο, ὃ, Οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, τοῦτο πάντα εἰργάσατο. ζητοῦσι γὰρ ⓜ τοῦ Θεοῦ λόγοι, ἔργων δημιουργοί, ἔργων θαυμασιῶν καὶ παραδόξων. ὥσπερ γὰρ εἶπε, Βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, καὶ πάντα ἀγέλαι παράδεισος ἦν, καὶ πάντα λειμῶνες, καὶ μυεῖοις ἐκόμα φυτοῖς ἡ δεξαμενὴ ὃ ὕπαιθρον γῆ, οὕτω καὶ νῦν εἶπεν· οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ μὴ πολλῆς βυκολίας ὕστερον· καὶ τυρεύοντων κατ' αὐτὴν ὁπλιζομένων, καὶ γραπτῶν ὅπλα κινούντων, καὶ δήμων πυρὸς σφοδρότερον μαινομένων, καὶ στωμυλίας αὖ παρὰ παντὸς ῥητόρων, καὶ σοφιστῶν, καὶ πλουτούντων, καὶ ἰδιωτῶν, καὶ ἀρχόντων ἀνισαμένων, πυρὸς σφοδρότερον ὄντων ὁ λόγος ταῦτ' ἀκούσας ἐνίκησεν, ταῦτ' ἀρθέντας ἐξεκάθηρεν, ἔσωσε τὸ κηρύγματος ⓜ λόγον· καὶ τῶν πιστευσάντων, τῶν μὲν δεσμωτήριον οἰκητῶν, τῶν δὲ εἰς τὸν ἀνθρώπων μίσταμένων, τῶν δὲ τὰ χρήματα ἀφαιρεθεμένων, τῶν δὲ ἀναιρεθέντων καὶ κατακοπέντων, τῶν δὲ πυρὶ παραδοθέντων, τῶν δὲ κατα ποντιζομένων καὶ πολλὴ εἶδος πημονῆς ὑπομενόντων, ἀτιμαζομένων, ἐλαυνομένων, ὡς χθιζῶν ἐρήμων διοκομένων πάντοθεν, ἕτεροι πλείονες παρεσπέσαν, οὐ μόνον σῶν, ἀφ' ὧν ἔπαθον ἕτεροι, εἰς δὲ πιαθεῖαι οἰκετέροις γινόμενοι, ἀλλὰ καὶ παθυμότεροι, καὶ μᾶλλον ὑπερπηδῶντες τὴν χαλεπὴν ταύτην ἥβρα· καὶ ὅπως πλιβύοντο, οὐκ ἀναγκαζόμενοι, ἀ βιαζόμενοι, ἀλλὰ παρέρχοντες, χάριν εἰδότες τοῖς ὑπὲρ ὧν ἄγειν· καὶ χαμάρροις αἱμάτων ὁρῶντες ἀπὸ τῶν ἤδη πεπιστευκότων ἀπορρέοντας, θερμότεροι πρὸς τὴν πίστιν ἐγίνοντο καὶ θαρσαλεώτεροι· καὶ οὐχὶ τῶν μαθητῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν διδασκάλων, τῶν μὲν δεδεμένων, τῶν δὲ ἐλαυνομένων, τῶν δὲ μαστιζομένων, τῶν δὲ ἕτερα μύρια παρόντων κακά, πλείονες ⓜ μαθητευόμενοι καὶ ἀποδεδαιότεροι μᾶλλον ἐγίνοντο. καὶ βοᾷ Παῦλος λέγων· Ὥστε τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν τὸ Κυρίῳ χαίρειν πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως ⓜ λόγον λαλεῖν. καὶ ἄλλαχοῦ πάλιν, Ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ· ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν Κύριον ἀποκτεινάντων, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων καὶ μὴ ἀρεσκόντων θεῷ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων, κωλυόντων τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι, ἵνα σωθῶσιν. ἑτέρωθι δὲ πάλιν γράφων ὅτος ἔλεγεν· Ἀναμιμνήσκεσθε τὰς πρώτερας ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν παθημάτων ὑπεμείνατε, γενόσχοντες ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ μένουσαν. εἶδες δυνάμεως ἀνθρωπίνου τὰ ταῦτα ἐργασαμένου; οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἠθύμουν, οὐδὲ μόνον οὐκ ἐθελίσοντο ταῦτα πάσχοντες, ἀλλὰ καὶ ἔχαιρον, ἐσκίρτων, ἐπήδων. καὶ οὐ μὴν τούτων οὐδὲ ταῦτα λέγω, ὅτι τὴν δύναμιν τῆς οὐσίας μᾶλλον ἐδείκνυτο· ἀλλὰ καὶ τῶν διδασκάλων ὁ Λυκᾶς ἐν τῇ τῶν πράξεων βίβλῳ, ὃν Υπέρεφον ἐκ προσώπου τοῦ Σιμεὼν λέγοντες, ὅτι

κατηξιώθησαν

Γεν. α. ιι.

Φιλιπ. α ιδ.

α. Θεσσ. β. ιδ.

Εβρ. ι. λβ.

Πραξ. ι μα.

χαπτόμενοι ἐκαρτέρουν τὸ ἀόμματος τῦ Χριστοῦ ἀπιμια θλίψεως. ὥστε ἵνα μὴ πάλιν ὁ Παῦλος, Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τῦ Χριστοῦ Κολασ. α.
ἐν τῇ σαρκί μου. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ καὶ ὅτι πα θήμασιν ἔχαιρεν, ὅπου γε καὶ θανάτου μέλλων νδ.
ἐκαρτέρει; ἃ μόνον ἔχαιρεν, ἀλλὰ καὶ τῦ μαθητὰς εἰς κοινωνίαν τῆς εὐφροσύνης ἐκάλει, ὅπερ
3 ἦν ἐκφοβοῦντος δὲ φραπομάχης ψυχῆς, ἅπερ λέγων· Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν; Ὃ δ' αὖθ' ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. τί γέγονεν, εἰπέ, ὅτι τοσαύτης ἐπλήσθης χαρᾶς; Ἐγά, φησιν, ἤδη ἀπόδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκεν. Οὕτω τοίνυν φκοδό- β. Τιμ. δ. ς.
μουν τὸν πάντα χρόνον ἐκκλησίαν. κατέπιπτε τοίνυν ἑκάστη δυσωδίαν οἰκοδομῆσαι, δέκα λίθου καὶ ἀσβέστου ζωτηδεῖς τὸν οἰκοδομοῦν, ἑλκυσόμβους, κωλυόμβους. Ὅταν δ' ἐκκλησίας τοσαύτας πάντα χρόν τῆς οἰκουμένης φκοδόμησαι, καθαιρεθῆναι, δεσμευθῆναι, διωκόμενοι, φυγαδευόμενοι, δημευόμενοι, μαστιγούμενοι, σφαττόμενοι, καιόμενοι, καὶ παντοίως ζόμενοι μὴ τῆς μαθητῶν· ἐ φκοδόμησαι οὐ δι' λίθων, ἀλλὰ δι' ψυχῶν καὶ προαιρέσεων, ὅπερ δυσκολώτερον πολλῷ τῦ δι' λίθων οἰκοδομῆσαι. οὐ γὰρ ὅστις ἴσασι στυγνοῖναι τοῖχοι, καὶ ψυχὴ ὅτι τοσούτοις χρόνοις ἐκαθαχευθῆναι, πεῖσαι ματαιωῶναι, καὶ τῆς μανίας ἀπαλλαῦναι ἐκείνης, ἐ ποιῆσαι τοσαύτην ἐλθεῖν σωφροσύνην. ἀλλ' ὅμως ἴσχυσαν γυμνοὶ καὶ ὑποδέτοι, μονοχίτωνες τὸν οἰκουμενῶν ὠθοῦντες ἅπασαν· εἶχον σύμμαχον καὶ Ματθ. κ. ιη.
βοηθὸν, τὸν ἄμαχον δυνάμεων τῦ Εἰρηκότος, Ἐπὶ τῇ πέτρᾳ ταύτῃ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Ἀριθμήσαι γοῦν πόσοι τύραννοι ἐξ ἐκείνου προεπάξαντο ποιῆσαι αὐτὸν, πόσοι διωγμοὶ ἐκίνησαν χαλεπωτάτους, ὡς ἅπαντα ἐμπεσεῖν ἄπαντα διέκειτο χρόνον, ὅτι νεόφυτος ἦν ἡ πίστις, ὅτι ἀπαλώτερα αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων. ἔλλιπες ἦσαν βασιλῆς, Αὔγουστος, Τιβέριος, Γάιος, Νέρων, Οὐεσπασιανός, Τίτος, καὶ μετ' ἐκεῖνον ἅπαντες ἕως τῶν τὰ μακελείου Κωνσταντίνου χρόνων τῦ βασιλέως· καὶ πάντες δέ τοι, οἱ μὲν ἐλάττονες, αἱ δὲ σφοδρότερον ἐπολέμουν τὴν ἐκκλησίαν· ἐπολέμουν δ' οὖν ὅμως ἅπαντες. Εἰ δέ τινες αὐτῶν ἡσυχάζειν ἔδοξαν, ἀλλὰ τοῦτο δὲ τὸν βασιλθίον ζας καθάπερ εἰ ὅτι ἀσυνείας, ἐπόθησαν πολέμειν ἐγκλεῖσαι τῶν ἄλλων κολασθέντων αὐτοῖς, θεραπεύοντων δὲ τῶν τῆς ἐκκλησίας πολέμων. ἀλλ' ὅμως πᾶσαν αὐτῶν αἱ ὁπλοθυλακαὶ καὶ ἔφοδοι, δράκοντος δύκολώτερον διεσπάσθησαν, καὶ πολὺ θᾶττον διελύθησαν, κονιορτὸν ζαχύτερον πτῆλθον. διὸ ὧν γὰρ ἐπεβούλθυσαν, πολὺ μᾶλλον τύρων χρεῶν ἐργασάμθοι, καὶ τὸν ἀθανάτους ἐκείνους τῆς ἐκκλησίας ἀφέντας ἦσαν θεούς, τὸν τύλους, τὸν πύργους, οὐχὶ ζῶντες μόνον, ἀλλὰ καὶ τελθυτήσαντες μεγάλης ὠφελείας τοῖς ὕστερον ἐπόθησις ἐγένοντο. Εἶδες παῤῥησίας ἰσχύν; Καὶ πόλεμοι ἄδικοι οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς. ἀπὸ τούτων πίστθυε καὶ τῶν μελλόντων, καὶ ὅτι τοῦτοις αὐτῶν ὠφέλεις αἱ. Εἰ γὰρ ὅτι ὀλίγων στυγνοῖναι, ὅτι χρηστομαθίας ἐδέησε τὸ πρᾶγμα, ὅτε ποιμαίνης ἡ διδασκαλία, ὅτε τοιοῦτοι πόλεμοι, καὶ τοσοῦτοι αἱ πάντα χθὲς ἀναῤῥιπίζόμθοι μάχαι οὐκ ἴσχυσαν, οὐ μᾶλλον ἐγένοντο, πολλῷ μᾶλλον τὸν οἰκουμένων ἅπασαν καταλαβούσας αὐτῆς καὶ τόπον ἅπαντα, ἔ ὄρη, καὶ νάπας, ἔ βουνοὺς (καὶ γὰρ καὶ θαλάττθεν, καὶ ὑφ' ἡλίῳ κείμθα ἔθνη πάντα κατέλαβε) καὶ τῆς ἀσυνείας εἰς ὀλίγους πρβάσης λοιπὸν, ἔ βωμῶν, ἔ ναῶν, καὶ εἰδώλων, καὶ πάντων ἀνημμένων, καὶ ἑορτῶν, καὶ τελετῶν, καὶ καπῶν καὶ κρίσεως καὶ πομπῶν ἀναγωγῶν. πῶς οὖν τοσοῦτοι καὶ τηλικοῦτον πρᾶγμα, μὴ τοσούτων κωλυμάτων ἔ πύλης ὄντος ὅπου λαμπρυνθῇ, ἔ ἔκδασιν μαρτυρθῆναι τῇ ἀληθείᾳ, εἰ μὴ θεία ἦς καὶ ἄμαχος δυνάμεις ἡ τῦ ταῦτα πρβεπόντος καὶ τελέσαντος; οὐδεὶς ἂν πρὸς ταῦτα δυτείποι, εἰ μὴ σφόδρα ἦς τῶν μεμηνότων καὶ ἀξιοκάτω εἶη, καὶ τῆς τῦ Φύσει ἀπεστερημένος φρενῶν. οὐχ αὕτη δ' μόνη, ἀλλὰ ἔ ἑτέραι πρόῤῥησις ἀνακηρύττουσιν αὐτὸν τὸν ἄμαχον δυνάμεων. καὶ γὰρ πρόῤῥησις ἀλλὰ μέλλοντα μὴ ἀληθείας ἀπάσης ἔ εἰς τέλος ἦγαι· καὶ ἀμήχανόν ἦ ἀξιοπιστῆναι τῶν περὶ ἐκείνης λεγόντων· ἀλλ' εὐκολώτε-

ρεῖ τὸν γλῶ ἀφαιρεθῆναι ἢ Ⓦ ὄφεως, ἢ τῶν ῥημάτων ἢ τῶν ἐκείνου ἢ τῶν προῤῥήσεων ἐλεγθῆναι ψευδῶς Εἰρηνάρχου. διὸ καὶ αὖθις ὁ πρὸ τῆς τῶν πραγμάτων σαφηνείας τοῦτο
Ματθ. κδ. λε. αὖθ' ὅλων, ὅτω σαφῶς ἀποφαίνεται περὶ τῆς Εἰρηνάρχου πρὸς αὐτὸν, λέγων· Ὁ οὐρανὸς ὁ καὶ ἡ γῆ παρελθεῖται, Ⓠ ὁ λόγος μου οὐ μὴ παρέλθωσι· καὶ μάλα εἰκότως. οὐ γὰρ λόγοι εἰσὶν, ἀλλὰ Θεοῦ λόγοι, ἔργων δημιουργοί· ὅτω τὸν οὐρανὸν ἐποίησεν, ὅτω τὸν γλῶ, ὅτω τὸν θάλασσαν, ὅτω Ⓦ ἥλιον, ὅτω τοῦ τῶν ἀγγέλων δήμους, ὅτω καὶ ἄλλας ἀοράτους δυνάμεις. καὶ τοῦτο σαφῶς ποιῶν ὁ προφήτης ἔλεγεν· Αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν, καὶ πάσης ὁμοῦ τῆς κτίσεως, τῆς ἄνω, τῆς κάτω, τῆς αἰσθητῆς, τῆς νοερᾶς, τῆς ἐν σώμασι, τῆς ἀσωμάτου ταῦτα λέγων.
Ψαλμ. ρμη. ε.

Ἐλιπε μὲν οὖν, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, καὶ ἡ περὶ τῆς ἐκκλησίας προφητεία, τῆς ἀληθείας αὐτῆς, τῆς προγνώσεως, τῆς ἀγαθότητος, τῆς κηδεμονίας τὸ μέγεθος, Ⓦ ὄγκον, τοῦ ἐμφρόνου. φέρε οὖν καὶ ἑτέραν προῤῥήσει μεταχειρισώμεθα τὸν ἥλιον μᾶλλον δηλοῦσαν, καὶ τῆς ἀκτίνος φαιδροτέραν οὖσαν, καὶ πρὸς τῆς ἀκτίνων λειμῶνος ὄψεως, καὶ πάσας πρὸς ἡδονὴν τοῦτο γλυκείας προκεκομμένην, ὥσπερ καὶ τὸν προτέρου. τοιαύτη γὰρ αὐτῶν αἱ προῤῥήσεις αἱ πλείους. οὐ χρόνῳ γὰρ περιποίητα βραχεῖ, οὐδὲ εἰς μίαν συντελουμένην γενεὰν, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις, τοῖς τε ὕστερον, τοῖς τε ἐσομένοις αὖθις, τοῖς μετ' ἐκείνους, καὶ τοῖς μέχρι τέλους πάλιν, καὶ ἕως τῆς συντελείας πρόκειται μόνοις πᾶσι πρόσχαρις καταμαθεῖν τῆς οἰκείας ἀληθείας τὸν ἰσχυρὸν, ὥσπερ οὖν καὶ ἡ προτέρα. ἡ γὰρ ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἧς ἐρρήθη μέχρι τῆς συντελείας ἡ αἰῶνος, ἔσται βεβαία καὶ ἀκίνητος, ἀνθοῦσα, γεμοῦσα, καὶ ἐκάστην ἀκμάζουσα τὴν ἡμέραν, αὐξανομένη, προὸς μείζονα ἐπιδιδοῦσα δύναμιν, πᾶσι πρόχουσα τοῖς ἐξ ἐκείνου μέχρι τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἐσομένοις τὰ μέγιστα καρπώσασθαι ἐξ αὐτῆς ἀγαθὰ, καὶ ἀφατον ὠφέλειαν. καὶ γὰρ καὶ Ⓠ τοὺς ἡμῶν, καὶ Ⓠ τοὺς ἐκείνων, καὶ Ⓠ τοὺς τούτων ἀνωτέρω, ἐπήγασται αὐτῆς τὸν δυνάμεων, τοὺς μὲν πολέμους ὁρῶντες ὑπὸ τοῖς αὐτῆς, καὶ τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς ταραχὰς, τοὺς θορύβους καὶ τὰ κύματα καὶ τοὺς χειμῶνας· αὐτὸν δὲ ὁρῶντες ὑπερκαθήμενον, ὑπερκειμένον, ὑπερκρατοῦντα, οὐ σεισόμενον, ἀλλὰ ἀνθοῦσαν, αὐξανομένον, προὸς μείζονα ὕψος ἐγειρόμενον. καὶ αὕτη δὲ, ἣν μέλλω νῦν ἐρᾷν, τοιαύτη τίς ἐστιν εἰς ὃ ἦλθεν αὐτῆς τὸν ἰσχὺν καὶ τὸν ἀνθησιν τῆς Εἰρηνάρχου. τίς δέ ἐστιν αὕτη; εἰσῆλθόν ποτε εἰς Ⓦ ναοὺς Ⓦ Ἰουδαϊκὴν, αἰθομένους τότε καὶ πολλῷ πάντοθεν καταλαμπόμενον τῷ χρισίῳ καὶ κάλλει τὸ μεγέθει οἰκοδομῆς, ἐχόντας τὸν ἄλλων ἅπασαν πολυτέλειαν, τὸν ἀπὸ τῆς τέχνης, τὸν ἀπὸ τῆς ὕλης, καὶ τῶν μαθητῶν ἐκπληττομένους, τί φησι; Οὐχ ὁρᾶτε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃ μὴ μείνῃ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, τὸν μὲν ταῦτα αὐτῶν καθαιροῦντα δηλοῖ, τὸν πολιορκήσαντα, τὸν ἐρημίαν, ὃ ἐρέπιον ὃ νῦν οἱ Ἱεροσολυμεῖς. καὶ γὰρ ἐρείπιον ἐκεῖνα πάντα γεγονότα καὶ πεδίον ἦν οἰκοδομήματα ἅπαντα. εἶδες ὁπόσην μεγαλοψυχίαν αὐτῶν καὶ ἄφατον τὴν ἰσχὺν, ὁπόσα τοῦ θεοῦ προστάγματα αὖθις οἰκοδομῆσαι καὶ αὔξειν; ὁπόσα δὲ τοῦ θεοῦ ἀνατρέπουσα εἰς αὐτὸν ταπείνωσιν καὶ ὀλύσεις, καὶ προῤῥήσεις ἀναιρεῖ; οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα οὐδαμοῦ ὁ ναὸς τοιοῦτος, οὐδὲ ὕστερος ἀοίδιμος, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσει θεραπείας. Ⓠ γὰρ πάντα χοῦν γῆς οἰκοῦντες Ἰουδαῖοι, καὶ πρὸς αὐτὰ τῆς γῆς τὰ πέρατα, ἐκεῖσε ἀφικνοῦντο οἱ παλαιοὶ, δῶρα καὶ θυσίας καὶ προσφορὰς καὶ ἀπαρχὰς, καὶ πολλὰ ἕτερα φέροντες, ἡ δὲ τῆς οἰκουμένης πλοῦτῳ καλλωπίζοντες Ⓦ ναοὶ καὶ πάντες ἐκεῖ ζωγράφοι Ⓠ πάντα χθὲς Ἰουδαῖοι, προσήλυτοι, καὶ πολὺ νῦν ὃ ὄνομα τοῦτο, πρὸς αὐτὰς τῆς οἰκουμένης τὰς ἐσχατιὰς φθάνει. ἀλλ' εἰ ῥῆμα τοῦ Χριστοῦ πάντα ἐκεῖνα κρεῖττον καὶ ἀπώλεσεν, καὶ ὥσπερ κονιορτὸν ἐκ μέσου γενέσθαι ἐποίησε· καὶ ὧδε οὐδὲ Ἰουδαίοις ἅπασι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῖς ἱερεῦσι πᾶσιν, ἀλλ' εἰ μόνῳ τῷ τῶν ἀρχιερωσυνῶν λαχόντι ἐνιαυτῷ ἔξω, καὶ τοῦτο ἅπαξ

τοῦ

τῶ σταυρῶ μόνον ἀλλὰ καὶ τοὺς φαρισαίους καὶ μίσος, καὶ ἐπίφασις λοιδορίας ἐδόθησαν ἱερεῦσι, νῦν δὲ πόρνοις καὶ μαθηταῖς καὶ παρηκόοις καὶ μοιχοῖς ἔξεστιν ἐπιβαρεῖν, καὶ ὁ κωλύων οὐδείς. Τὸ γὰρ ῥῆμα ἐκεῖνο ἐπλήρωσε πάντα φανέντα καὶ κατίλυσε· καὶ τοσοῦτον μένει τοῦ ναοῦ, ὅσον ἕλξαι εἴθα ἰὼ ὁ ναὸς ὁ παλαιός. σύνεσιν τοίνυν πάσης καὶ τοῦτο δυνάμεως. Οἱ γὰρ τοσαῦτα δυνηθέντες, καὶ ἔθνη καὶ βασιλέων στρατηγούμενοι, καὶ αἱματωπὶ πολλαχοῦ πολέμων κρατήσαντες, καὶ τρόπαια μυρία στήσαντες κατὰ τῆς δόξης, οὐδὲ ναὸν ἕνα ἐξ ἐκείνης μέρει τῆς σπουδῆς οἰκοδομῆσαι σὺν ἴσχυσαν· καὶ τοῦτο τοσούτων βασιλέων ἡγεμόνων καὶ συμπροσπαιόντων αὐτοῖς, καὶ πλήθους τοσούτου καὶ τῆς εἰκῆ συμβάντος κατὰ μικρόν, καὶ χρημάτων τοσούτων αὐτοῖς πρόντων. Εἶδες πῶς ἄφρ᾽ οἰκοδόμησεν, οὐδὲ ἰς καθεῖλε, καὶ ἄφρ᾽ καθεῖλεν, οὐδὲ ἰς οἰκοδόμησεν; οἰκοδόμησε τὸν ἐκκλησίαν, καὶ οὐδὲ αὐτὸν καθελεῖ δυνάμει δι᾽ κατέλυσε ναόν, καὶ οὐδὲ αὐτὸν ἀναστῆσαι δυνάμει, καὶ τοῦτο ἐν ὕστερον χρόνῳ μακρῷ. καὶ οἱ καὶ τούτων καθελεῖν ἐπεχείρησαν, ἀλλ᾽ οὐκ ἴσχυσαν· καὶ εἶπον ἀναστῆσαι ἐσπούδασαν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐδυνήθησαν. Σιωπησάτω καὶ τοῦτο, ἵνα μηδεὶς ἔχῃ λέγειν, ὅτι εἰ ἐπεχείρησαν, ἴσχυσαν ἄν. ἰδοὺ γὰρ καὶ ἐπεχείρησαν, καὶ οὐδὲν ἐδυνήθησαν. καὶ γὰρ ὅτε τῆς ἡμετέρας τῆς ἡμετέρας, ὁ πάντας εἰς ἀσεβουμενικήσας βασιλεὺς, καὶ ἔδωκεν ἐξουσίαν τότε καὶ Ἰουλιανὸς ἔλαβε, καὶ τὸ ἔργον ἤφαντο, καὶ οὐδὲ μικρὸν προσελθεῖν ἐδυνήθησαν, ἀλλὰ πῦρ ἀπὸ τῶν θεμελίων ἐκπηδῆσαν πάντας αὐτοὺς ἀπέκλεισεν. ὅπου γὰρ ἐδοκιμήθησαν, καὶ τότε διῆκμα ἔδειξεν ἕως τοῦ νῦν, καὶ θεμέλια γυμνωθέντα· ἵνα εἰδῇς, ὅτι ἐπεχείρησαν μὲν Ἀμφικάπτειν, οἰκοδομῆσαι δὲ οὐκ ἴσχυσαν, τῆς ἀποφάσεως τοῦτης ἀπὸ προτέρου αὐτοῖς. καὶ ὅτι δὲ ἤδη κατελύθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ μὴ ἐδοκιμάκησε τὰ ἔτη ἐπιμελήτων, δῆλον ἀρέσει, καὶ λαμπρότερος τοῦ πρότερον γένηται, καὶ λέγουσι τοῦτο καὶ προφανῶς φόνοσι ἀρὰ γεγράφθαι ἐν προφήταις. νῦν δὲ τετρακόσιοι εἴκοσι ἔτη, καὶ οὐδὲ ἔποιά τις, οὐδὲ προσδοκία, οὐδὲ ἐλπὶς τοῦ φανῆναι πάλιν αὐτόν. καὶ οἱ τὸ κωλύον νῦν, εἰ μὴ θεία δυνάμεις ἦν ἡ ἀμπλακύσασα; ἢ χρημάτων εὐσεβεία πολλὴ πρὸ αὐτοῦς; ἢ σὺν ἀπορίαν πόντων χόλον φόβος ζωγράφου ὁ πατριάρχης, ἀπείρους κέκτηται θησαυρούς; οὐκ ἰταμὸν ὄνος; οὐκ αἰσχύνην; ἢ φιλόνικον; ἢ πρόπετες; ἢ πολεμικὸν; ἢ πολλοὶ τοῦ Παλαιστίνου; ἢ πολλοὶ τοῦ Φοινίκην; ἢ πολλοὶ πόντα χοῦ; πῶς οὖν οὐκ ἴσχυσαν ἕνα ἀνάστησαν ναόν, καὶ ταῦτα ὁρῶντες τὴν λατρείαν αὐτοῦς σύντονον πόντα χοῦ πεπεδημένην, καὶ τὰ Ἰουδαϊκὰ ἔθνη φανερώτερα, καὶ τὰ τῆς θυσίας, καὶ τὰ τῶν προσφορῶν, καὶ τὰ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων νομίμων ἀπηρτισμένα, πεπαυμένα; ὅτε γὰρ σῆσαι βωμοί, ὅτε θυσίαν ἀνενεγκεῖν, ἢ καπῆσαι, ἢ προσβαλεῖν ὅλως θεῖναι, ἢ θυμίαμα, οὐκ ἀναγράψαι νόμον, ἢ ἑορτὴν ὅλως τελέσαι, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων αὐτοῖς ἐκτὸς τῶν πρὸ θύρων ἐκείνων ἔξω· ἀλλὰ καὶ ὁ Βαβυλωνίων ποτὲ ἡμῶν ἀναπαζόμενοι οὐδὲ τῶν πολεμίων φάλλειν, οὐκ εἶχαν, οὐδὲ ἐπήκουσαι, αἰχμάλωτοι καὶ δοῦλοι ὄντες ἐν τοῖς διασπασταῖς καὶ κακοποιοῦσιν αὐτούς· ἀλλὰ καὶ πατρίδος ἐκπεσόντες καὶ ἐλευθερίας, καὶ πρὸ ὀζῆν αὐτὸ καὶ δυνάμενοι, καὶ ὡς ἐν μέσῃ παγίδι ταῖς χαρσὶ τῶν λεόντων ἀπειλημμένοι, καλυόμενοι τῷ φόβῳ ἄδην ἐκείνῳ τὴν δίκην τῶν ὀργάνων, ὥστως ἔλεγον· Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν, καὶ ἐκλαύσαμεν, ὅτι ἐπηρώτησαν ἡμᾶς Ψαλμ. ρλς. ἃ
Ⓐ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς λόγους ᾠδῶν. πῶς ἄσωμεν τὸν ᾠδὸν Κυρίου ὅτι γῆς ἀλλοτρίας; καὶ οὐδὲν ἔχει τις εἰπεῖν, ὅτι ἀλλὰ τὸν ἀπειλὴν τῶν ὀργάνων τῶν οὐκ ἐποίει. Ἐ γὰρ αὐτοὶ τηλίκοι τὸν αἰτίαν εἰπόντες· Πῶς ἄσωμεν τὸν ᾠδὸν Κυρίου ὅτι γῆς ἀλλοτρίας; καὶ τὰ ὄργανα ἡμῶν ἰὼ. εἰ γὰρ τὸ ἱτιάσεις τὸ ἄσωμεν αὐτὸ σκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν, φησίν. ἀλλ᾽ ὑδὲ ἡσυχίαν ἡσυχίαν ἔξω. καὶ ὅτι δηλοῖ αὐτοῖς ὁ προφήτης ἔλεγε· Μὴ ἡσυχίαν ἡσυχίαν κατὰ μοι ἔτη ἐδόθη μήκιστα, λέγει Κύριος; ὅπου γὰρ ὑδὲ δίκην, ὑδὲ ἀπειλὴν ἔξω, ἄκουσον τὸ τελεῖν παίδων λεγόντων, Οὐκ ἔστι ἀρχὼν, ὑδὲ προφήτης, ὑδὲ ἡγούμενος, ὑδὲ τόπος ὃ καρπῶσαι ἐνώπιόν σου ἡ θυσία ἔλεος. οὐκ εἶπεν, οὐκ ἔστιν ἱερεὺς (πρὸ- Ζαχ. ζ. οἱ Δαν. γ. λα.

σαι γλῶ ἱερᾶς) ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὅτι ὃ πᾶν τῦ τόσε ἰῶ, ϗ ἡ νομοθεσία πᾶσα ἐκλ ζωοδίδε-
το, εἶπεν, οὐκ ἔστι τόπος. ϗ τί λέγω ἡμῖν ϗ ἀπίδυσι; ὁσοὶ ἁπλῶς αἰαγνῶται ⓦ τὸν μὲν ἐ-
Αμ. ϛ. 9. ξελῦ αὐλοῖς (ϗ τῦτό ποτε ἐγκαλῶν ἕτερος ψευφήτης ἔλεγε· Καὶ ἀνέγνωσαν ἐξω τόμον, καὶ
ἐπεκαλέσατο ὁμολογίαν) ϗ πάσα, ϗ πιτηκες ἰῶ, ϗ σκηνοπαγίαν, οὐκ ἄλλο τῆλ τοιῦτων
ὑπιτιλέσαι σοὶ δοκῶ. ἀλλ' ὅμως εἰδότες, ὅτι ταῦτα πάντα ἀπέκλισεν αὐλοῖς ἡ τῦ τόπυ ἐ-
ρήμωσις, καὶ ὑπεχάρησάν τινι, ⓦ δημοκοινῶτες ὑπεχέσυσι, ⓒ δίκαιον τῦτο διδάσαι, οὐκ ἴσχυ-
σαν ⓦ τόπον, ὃν ᾧ ταῦτα πάντα ἐξελῶ χῦ νόμον ψευφήσθαι, ἀναιρῆσαι ϗ ἔπασι. ἡ γλῶ
δυνάμις τῦ Χριστῦ ἡ τὴν ἐκκλησίαν οἰκοδομήσασα, αὕτη ϗ τῦτον κατέλυσε. ϗ ψευφῆ-
τε ϗ τῦτο ὁ ψευφήτης, ὅλι ϗ πρέσται ὁ Χριστὸς ϗ ταῦτα ἐργάσεται, κἀκεῖνος μῆ τὴν αἰχ-
Μιλ. α. 1. μαλωσίαν ἠνόμβος. ἄκυσε ϗ ϗ τί φησι· Καὶ ὃν ὑμῖν συγκλειδήσυσιν ἄνθρωποι, καὶ οὐκ
ἀνάψυσιν ὃ θυσιαστήριόν μυ δωρεάν. οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀπὸ ἀνατολῆς ἡ-
λίου μέχρι δυσμῶν ὄνομά μυ δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, ϗ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμά
μοι ψευσάγεται ϗ θυσία καθαρά. εἶδες πῶς σαφῶς ϗ ⓦ Ἰουδαϊσμὸν ἐξέβαλε, ϗ ⓦ
χριστιανισμὸν ἐδίδαξε μᾶλλόν τε, καὶ παντα χῦ τῆς γῆς ἐκτετάμθαι; ϗ ⓦ εἶπεν ὃ
Σοφον. γ. 1. τῆς λατρείας ἐδέλωσεν ἕτερος πάλιν· Καὶ ψευσκυνήσυσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τῦ τόπυ αὐ-
Αμ. ε. 8. τῦ, ϗ δουλεύσυσιν αὐτῷ πάντα ζυγὸν ἕνα. ϗ ἕτερος πάλιν· Παρδένος τῦ Ισραὴλ ἔσφηλε,
οὐ μὴ ἀνασῇ ἔτι. ϗ ὁ Δαμιὴλ ὃ σαφῶς ἅπαντα ταῦτα δηλοῖ, ὅτι πάντα ἀφανι-
σθῇ ὃ θυσία ϗ σπονδή, ϗ χρεῖσμα ϗ κρίμα. ἀλλὰ ταῦτα μὲ ἐνίκα ἀν πρὸς Ἰουδαίους λέ-
γοντα μόν, σαφέστερον ϗ βύρυτερον ἀναπτύξομεν· τίνος ὃ τῆς προκειμένης ἐχώμθα ὠδῦ, τῶν
ἀνοήτων Ἑλλήνων τὴν φιλονεικίαν διορθυμένοις. ὅτι σοὶ νεκροὶ εἶπον ἐγερθῆναι, ὅτι λεπροὺς κα-
θαρίζεις, ἵνα μὴ λέγῃς, ψευδῆ ταῦτα, κόμπος, μῦθος, τίς εἶδε; τίς ἤκουσεν; ⓐ Εἰπόντες ὅτι
ἐσταυρώθη, καὶ ὅτι κόρρης πλῆγας ἔλαβεν, οὗτοι ταῦτα εὑρήκασι. πῶς οὖν ὁ ἐκείνοις ἀξι-
πίστους τῇ νομίζων, ὁ τότε ὑπολαμβάνῃ τῶν Ἑβραίων ὡς ϗ γνησίων; καίτοιγε εἰ
πρὸς χάριν τῦ διδασκάλου ταῦτα ἔγραφον εἰκῇ ϗ μάτην κομπάζοντες, τὰ σχυθρωπὰ
αὖ ἐσιώπησαν, καὶ τὰ πολλοῖς δοκοῦντα ἐπονείδιστα εἶ) νῦν ὃ δικαιότατα αὐτῶν τὴν
ἀληθῆ, ὁ ἐκείνοις μάλιστα ὠφέλιμα, καὶ πάντα μᾶλλον ἀκριβείας καὶ πολλῆς εἶπεν
τῆς δα- * * λόπα * *

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΙΣ ΤΟ, ΟΤΙ ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ ΕΙΣ Ο νομοθέτης, ⓒ Εἰς ὃ ᾠδυμα τῦ ἱερέως, ϗ ψευδὲ μετανοίας.

ΤΗς Χριστοῦ βασιλείας ὃ διάβολος κηρύττοντας ψευφήτας, ἐμπλυβύ-
σους ὃ ⓐ τῆς νέας χάριτος ὑπηρέτας, δίκοντας ὃ ⓐ τῦ θείου λόγυ
ἀκροατὰς ϗ ἐρασὰς ϗ ἐπαινέτας. οὐκ ἔστιν ὑποτυφῶσαι τῷ λόγῳ
τῆς ἀληθείας, μὴ διῳῶντα ⓦ λόγον τῆς διδασκαλίας· ϗ ὥσπερ
οὐκ ἔστι μὴ διῳῶντα ϗ πιστεύοντα πάντως ἀπολέσθαι ψευφῆς, οὕτως
οὐκ ἔστιν ὑποτυφῶσαι λόγῳ ἀληθείας, μὴ διῳῶντας τῦ ἀγίυ πνεύ-
Ματθ. α. 5. ματος τὴν διδασκαλίαν. διὸ φησιν ὁ σωτήρ· Μακάριοι ⓐ πιστεύοντες ϗ διῳῶντες τὴν δι-
καιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. ἡ ἀληθὴς τῆλ ψυχῆς ψευφή, ἡ ἀληθὴς τῆλ βύστε-
χυς τυφή, ὁ ἀληθὴς τῆλ βύστεχυς πλοῦτος ὁ τῦ Θεοῦ λόγος, ὁ ψαλμὸς τῦ Δαβὶδ λέγων
(ποτὲ

(πολλοὶ γὰρ τοὺς πλουτοῦντας σκάζοντας εἶναι, ποτὲ δὲ καὶ τυφλοὺς) ἢ λέγε· Ὡς γλυκεῖα σου τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου ὑπὲρ μέλι, καὶ κηρίον τῷ στόματί μου. οὐκοῦν ἀγνοοῦντες ἀφῆκε φωνὴν, τυφλὴν γλαῦκα αὐτὸν τοῦ Θεοῦ φόβου καὶ λόγου· ὃν οὐ πολλάκις ἔλεγε, Καταπέτυφεν τὸν Ψαλ. ις δ.
Κύριον, καὶ λάμπουσι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου. ἀλλαχοῦ δὲ οὐχ ὡς τυφλὸν μέντοι, ἀλλὰ
9 καὶ ὡς πλουτοῦντα ἐγκαλλωπίζεται τῷ πλούτῳ τοῦ νόμου λέγων· Ἀγαθὸν μοι ὁ νόμος τοῦ στόμα- Ψαλ. ριη. ιϛ.
τός σου ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου. Εἶδες τυφλοῦ διάνοιαν, καὶ πλοῦτον ἀνεξι-
χνίαστον. ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς διδάξῃ θεῖα, καὶ πανταχοῦ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐκεῖ ἀφθόνου τοῦ διδάσ-
καλου ὄντος ἐκ τῆς βασιλικῆς τοῦ Χριστοῦ τραπέζης, αὐτὴν εἶναι τὴν τοῦ εὐαγγελίου τῆς σωτηρίας·
οὕτω ἀρξάμενος, ἀλλὰ οὐ τοῖς τοῦ φήσαντος δεδιδαγμένοις, καὶ οὐ τοῖς ἀποστόλοις οἰκοδομη-
10 θεῖσι. οὐ γὰρ ἀφ' οὗ ἐφάνη Χριστὸς, ὁ εὐαγγέλιον ἤρξατο, ἀλλ' ἐρριζώθη μὲν ἐν τοῖς βί-
βλοις τῶν προφητῶν, ἐβλάστησε δ' ἐπὶ τοῦ κηρύγματος τῶν ἀποστόλων, διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος
βουληθεὶς δεῖξαι, ὅτι ὁ εὐαγγέλιον οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἤρξατο, ἀλλ' ἀπὸ τῶν προφη-
τῶν ἐλάμψαν, διὰ τῆς οἰκειώσεως αὐτὸ διαγράφει. Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ κλητὸς Ρωμ. α. α.
ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ, ὃ προεπηγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν
15 γραφαῖς ἁγίαις περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα. οἶδε Παῦλος
διαιρέσεσι τὸ παλαιὸν, καὶ τὸ νέαν διαθήκην. διὰ τοῦτο πρὸ μὲν αὐτῶν καλῇ καινὴν
διαθήκην, ἵνα δείξῃ πῶς ἀνεκαινίσθη τῆς οἰκειώσεως καὶ πίστεως (οἶδα τοῦτο προφέρων γογγύ-
σας τινὰς· ἀλλ' ἐπόμνησιν ποιοῦμαι τοῖς ἐντυγχάνουσι) καλῇ καινὴν διαθήκην τοῦτο
δηλῶν τῆς γαγγραίνης, κρύπτοντα τοὺς αἱρετικοὺς τῆς ἐλευθέρου, αὐτὸν
20 τὴν τοῦτο δηλῶν τῆς παλαιᾶς. καλῇ αὐτὸν καὶ δευτέραν διαθήκην. διὰ
τί δευτέραν; ἵνα τὴν γνώμην συναλῴη. Ὁ γὰρ ἀπαρχὴν μόνον τινὸς δευτέραν οὐ λέγει. ἀλλ'
ὅταν θείας ἐλάβωσι καὶ ἐν τῇ πρώτῃ, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ, ὁ αὐτὸς καλῇ πρώτην καὶ
δευτέραν, τὸν ἀριθμὸν τὴν συμφωνίαν ἐργαζόμενος. Διὰ τοῦτο Παῦλος ἀδιαίρετον κη-
ρύττων βασιλείαν πατρὸς, καὶ υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος, ποτὲ μὲν καλεῖ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ
25 τοῦ πατρὸς, ποτὲ δὲ τοῦ υἱοῦ, λέγων· Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρι-
σμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ. ἀλλ' ἵνα μὴ τις ἀνοήτως εὐαγγέλιον Θεοῦ, νομίσῃ τὸν υἱὸν μὴ ἐ-
χειν αὐθεντίαν εἰς τὸ κήρυγμα, ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ μικρὸν ὑστέρας λέγει· Μάρτυς γάρ μού Ρωμ. α. θ.
ἐστιν ὁ Θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Εἶδες δὲ θεώ-
μαστον κήρυκος, ἐν τῷ ἀπηρτισμένῳ δόγματι. ἵνα μὴ νομίσῃς ἐν ᾧ ὁ νόμος ἄλλῳ Θεᾷ δου-
30 λεύειν, εἰ ἦν τῷ εὐαγγελίῳ πρὸς ἄλλον χωρεῖν, λέγει· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγό- Ε. Τιμ. α γ.
νων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. ἐν δὲ ἄλλῃ, φησὶ, πρὸς ἄλλον ἔφαμεν, ἐν ᾧ εἶχεν ἐν ἀγνοίᾳ,
προσέλαβον ἐν γνώσει. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς βουληθεὶς δεῖξαι, ὅτι τὰ ῥήματα τῆς παλαι-
ᾶς διαθήκης, καὶ τῆς νέας ἑνός ἐστι στόματος, καὶ ἑνὸς διαστόλου, μίαν μαρτυρίαν ἀπὸ γρα-
φῆς πρόχειρα συμπλέξας τῷ εὐαγγελικῷ λόγῳ τὸν παλαιὸν, καὶ λέγει· Γέγραπται, οὐ Δευτ. κε. δ.
35 φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα, ἐν, ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. Ὃ, οὐ φιμώσεις, Μωϋσῆς εἶ- α. Κορ. θ. θ.
πε· Ὃ δὲ, ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ, ὁ Χριστὸς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις. ἀλλ' ἵνα δείξῃ, ὅτι
ἓν σῶμα καινὰ καὶ παλαιὰ ταῦτα ἐλάλησε τὰ τοῖς χρόνοις διηρημένα, συνῆψε τῇ συμφωνίᾳ τῶν
ἀληθείας εἰπών, γέγραπται, οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα, καὶ ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ
αὐτοῦ. τοῦτο δὲ εὐαγγελίου εἶχεν, τὰ δίκτυα πλέξαι, τὰ σήματα ἐπ' ὄψεσιν καθιέναι καὶ ἀ-
40 νακαίειν καλαθοῦσα. οὐ γὰρ ἅπαξ πλέξεις ἐκάλασε τὰ δίκτυα, ἀλλὰ τῇ μὲν ἱστορίᾳ ἅπαξ,
τῇ δὲ διανοίᾳ πολλάκις. ὁσάκις γὰρ ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον, τοσοῦτον ἕπεται ὁρᾶν, ἢ Πέ-
τρον, καὶ Ἀνδρέαν, καὶ τοὺς χρόνοις τῶν ἀποστόλων, καὶ τὰ δίκτυα ἀπλοποιοῦντας τὸ εὐαγγελικόν. καὶ
ἰδοὺ ξένον θέαμα· τοὺς πεζοὺς ἰδεῖν τὸ θαλάσσιον, καὶ τοὺς διδασκομένους τοὺς τοὺς αἰγιαλοὺς ἐσώ-
τατα· ξένον πρᾶγμα, τοὺς ἰχθῦς ὑπὲρ γῆν, καὶ τὸν ἀλιέα τὸ θαλάσσιον. ἡ κλῆσις ἐκείνου

τ̃ δικτύου εἰκὼν ἰδοὺ τ̃ βιαγγελικ̃ λόγου. βύρε, φησί, τὸν ἁλιᾶ ἀποπλυνοντας τὰ δίκτυα, ὡς ἀπιπόντας τὰς ἄγρας. ἁλιᾶς γὰρ ἐὰν μὴ ἀπαγρεύσῃ τ̃ θήρας, οὐ πλυνεῖ τὸ δίκτυον. βύρεσιν οὖν αὐτοῖς ὁ σωτὴρ ἀπιπόντας τὰς ἄγρας, καὶ ἐφίσταται ὁ τ̃ θηρᾶς διδάσκων τ̃ λόγῳ τ̃ ἀληθείας· εἶτα κελεύει χαλασθῆναι τὸ δίκτυον. ὅπερ γὰρ τὰ ῥήματα ἰδοὺ ἀναπόδικτα ἄνθρ τ̃ ἔργων, ἐγερθὲν ἀκολουθήσαι τῷ λόγῳ τ̃ ἀχρὶ τ̃ ἔργων ἀπόδειξη, ὅτι Θεοῦ κελεύσαντος καὶ τὰ μὴ εὐεισκόμενα θηρᾶται, καὶ τὰ μὴ ὄντα ἁρμοδίως. χαλάσατε, φησὶ, τὸ δίκτυον ὑμῶν. ὁ δὲ Πέτρος λέγει· Ἐπιστάτα, δι' ὅλης τῆς Luc. 5. 5. νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν εἴρηκαμεν, ὅτι δὲ τῷ σῷ ῥήματι χαλάσω τὸ δίκτυον. θαυμάζω Πέτρου τὴν πίστιν, τὰ ἀφανῆ ἀπηγορευόκοτος, καὶ τὰ νῦν πιστεύοντος. ὅτι τῷ σῷ ῥήματι χαλάσω τὸ δίκτυον. ἆρά γε εἶπεν ὅτι ὅτι σῷ ῥήματι; ἀλλ' ὅτι ὅτι ῥήματι αὐτ̃ καὶ ὁ οὐρανὸς ἐστερεώθη, καὶ ἡ γῆ ἐθεμελιώθη, καὶ θάλασσα ἀφωρίσθη, καὶ πᾶν θέρος οἰκεῖος ἀληθοῖ ἐ- Εφ. 2. 2. φανώθη, καὶ πάντα ὅτι σῷ ῥήματι συνέστηκεν, ὡς φησιν ὁ Παῦλος· Φέρων τὰ πάντα τῷ ῥήματι τ̃ δυνάμεως αὐτ̃. ὅτι δὲ ὅτι σῷ ῥήματι χαλάσω τὸ δίκτυον. προκατέβη τὸ δίκτυον τὸ ῥῆμα. οὐ παρῆσαν οἱ ἰχθύες. εἰ γὰρ οἱ παρῆσαν, ἀχρὶ τίνων ἔχλεπτον τὴν ἀγρευόντων διέφθυ- ρον. ἀλλὰ κατέλαβε τὸ ῥῆμα ἐκείνου τὴν καλουῶτος καὶ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα· προκατέλαβε τὴν δικτύου ἡ δυνάμις τ̃ κελεύσαντος· συνήχθη πλῆθος ἰχθύων. εἰκὼν ἰδοὺ τ̃ οἰκουμενικ̃ ἐκκλησίας, διερρήγνυτο τὸ δίκτυον· ἔβοσαν τῷ πλοίῳ τῷ συμμετόχῳ ἐλθεῖν, καὶ συναράσθαι αὐτοῖς. ἔδει γὰρ δύο σκάφη συνδραμεῖν εἰς τίνων ἄγραν. ἐὰν γὰρ μὴ πλῆ χρεὼς προφητ̃ βοηθῶν τ̃ ἀποστολικ̃ χρεί, καὶ τ̃ προφητικ̃ προρρήσει μὴ ἀκολουθήσῃ τ̃ ἀποτέλεσι ἡ ἔκβασις, ἀθηρᾶτα καὶ ἀθρώμβωτα. βουληθεὶς τούτων ὁ σωτὴρ δεῖξαι, ὅτι ἡ τ̃ ἰχθύων ἄγρα εἰκὼν ὅλ τ̃ ἐκκλησίας, καὶ βουληθεὶς παιδεῦσαι Πέτρον ἔτι, ᾧ ἐπιστεύματι τὴν ἁλιᾶν αὐτοῖς εἰς ἀνδρείαν, λέγει αὐτ̃, Μὴ φοβοῦ, ἀπὸ τ̃ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. ἀπὸ τ̃ νῦν, ἀφ' οὗ, φησι, ἐπιστεύθης τῆς δυνάμεως, καὶ ἔμαθες ὅλη καὶ πάντα ἐπ' ἀκοὴν λέγω, καὶ πάντα ἔπεσαν ᾧ ἐμῷ νεύματι, λαβὼν ἐγκαίνιον τὸ ἐπίδειγμα, χρήσῃ λοιπὸν τῇ θήρᾳ. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀνθρώπους ἔσῃ ἁλιεύων, ἀλλά, ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν· ὅπερ οἱ ἰχ- θύες ἀπὸ ζωῆς εἰς θάνατον ἁλίσκονται, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀπὸ θανάτου εἰς ζωὴν ἀγόμενοι. ἀπὸ τ̃ νῦν, φησιν, ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. ἆρά τί λέγει αὐτ̃, μὴ φοβοῦ; ἔγω, ἡ ἐπαγγελία καλὴν εἶχεν ὄψιν. ἆρά τί οὖν μὴ φοβοῦ; ὅπερ προσίπισσι τῇ μνήμῃ τ̃ προτέρων ἁμαρτημάτων, μὴ φοβοῦ, φησι, σαυτὸν, ὡς ἁμαρτωλὸν, ἀλλὰ λοιπὸν νόει σαυτὸν ὡς ἀπόστολον, ῥήματι διαστοιχῶν καλυόμενος τὴν οἰκουμένην σαγήνευσον. μὴ φοβοῦ, πᾶς ἁμαρτωλὸς προσέρχεσθαι ἀκουέτω· μὴ φοβοῦ, μόνον ἀπὸ τ̃ νῦν μετανοείτω. τὸ πίνων δίκτυον, ἵνα εἰς τὴν προσεχοῦσαν ἔλθω ἀκολουθίαν, εἰκὼν ὅλ τ̃ εὐαγγελικ̃ τ̃ σωτ̃ος διδασκαλίας· ὁ δὲ εὐαγγέλιον τοῦτο καλῶ Παῦλος, ποτὲ μὲ εὐαγγέλιον δικαιοσύνης, ποτὲ δὲ εὐαγγέλιον εἰρήνης, ποτὲ δὲ εὐαγγέλιον δυνάμεως. ὅπερ γὰρ δυνατὸν ἡ χάρις τ̃ κηρύγματος, καὶ πολέμους ἔφασκε, καὶ σάσεις δαιμόνων μὴ συμφωνούντων περὶ εὐσεβείας ἐσκήρκτισε. καὶ δικαίως μὲν ὁ πανάγιος καλέσας προσηκόντως λέγει εὐαγγέλιον δικαιοσύνης· δικαίως δὲ καταπέλλει ᾧ πόλεμον τ̃ δαιμόνων λέγεται εὐαγγέλιον εἰρήνης. ἆρά δὲ τὸ εὐ- πλέσι ῥήμασι κηρύττειν Θεοῦ γνῶσιν κλῆσιν εὐαγγέλιον δυνάμεως. ἄκουε Παύλου λέ- γοντος· Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον· δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν. τὸ δυ- Rom. 1. 16. νατὸν γὰρ τότε φαίνεται δυνατὸν, ὅταν μὴ τοῖς ἀκολούθοις χαρακτῆρος λογισμοῖς, κρατήσῃ τ̃ περάτων τ̃ γ̃ς· ὡς λέγει ὁ σωτὴρ ᾧ Παύλῳ, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς 2. Cor. 12. 9. μου ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖται. ὁρᾶτε γὰρ μέγας ἐν γυμνῇ τῇ θεότητι τὸν οἰκουμένου ἐφύτευσε. ἀλλ' ὅτι σῷ σώματος τὸν ἀπαρχὴν ἐν ἀσώματον ἔλαβε δόξαν. ὁρᾶτε γὰρ θαυμαστὸν, εἰ ὁ ζῶν ζωοποιὸν ἀπαστράψας δόξαν, τὸν οἰκουμένου ἐζωοποίησεν· ἀλλὰ τὸ δυνατὸν τ̃ λόγου, ὅλη

θανάτῳ

θανάτου ⸗ θάνατον ἀφανίζει, ⸗ δηλ. τὴν ὕβριν τοῦ ἀθανάτου ἀπαραπόπλευ δόξαν. ἀλλα-
χοῦ λέγει, εὐαγγέλιον αἰρήσης· Τοὺς γὰρ πόδας ὑμῶν, φησι, ⸗ διαπεδυσαμένους τὸ ἑτοιμασία τῆς Εφ. ς. ιε.
εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. ἀλλαχοῦ κηρύττει δικαιοσύνης, ὡς φησι· Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐ- Ρωμ. α. ις.
αγγέλιον. δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται. τί ἐστι δικαιοσύνη Θεοῦ; ὅτι ⸗ ὁ
⸗ προφητικὸς νόμος Ιουδαίοις ἐδόθη μόνοις, ⸗ ἡ εὐαγγελικὴ πᾶσι, καὶ ⸗ εὐαγγελικὴ δικαιοσύνης. "δί-
καιος γὰρ ὁ Θεὸς, ὁμοίως πάντας πατήσας, ὁμοίως πάντας ἐφώτισε. ⸗ καὶ τοῦτο ἵνα δίκαιον, ⸗ ὃ
μὴ τὸν υἱὸν σῶσαι, τὸν ⸗ μὴ σῶσαι, ⸗ ὃ μὴ τὸν μὴ καλέσαι, τὸν ⸗ μὴ καλέσαι. ⸗ ἐν τῇ
παλαιᾷ ⸗ Διαθήκῃ τὸν ἴνα ⸗ ἡ κλῆσις δικαία, ἀλλ' οἰκονομική, ⸗ προκατασκευάζουσα οὐδὲν τῇ
δικαιοσύνῃ. ⸗ οὐ γὰρ λέγω τὸ τὸν δικαίαν, καὶ ἐκεῖνον ἄδικον, ἀλλ' ἐκεῖνον οὐδὲν ὑμᾶς, καὶ
⸗ προκατασκευὸν ὑμᾶς. "ἔδωκε νόμον τῷ Ισραὴλ. ⸗ καὶ λέγει ὁ Δαυίδ· Ο ἀπαγγέλλων ⸗ τὸ Ψαλ. ρμζ. ιθ.
λόγον αὐτοῦ τῷ Ιακώβ, δικαιώματα ⸗ καὶ κρίματα αὐτοῦ ⸗ τῷ Ισραήλ. οὐκ ἐποίησε πάντα πόν-
τα ἔθνη, ⸗ καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ οὐκ ἐδήλωσεν αὐτοῖς. ἐπεὶ οὖν ἐκεῖνον ἔθνη ἀπεκάλυψεν,
⸗ οὐ τοῦτο ⸗ ἦν ζητοῦσα τὸν ⸗ ἀληθείας λόγον, πᾶσιν αὐτὸν ὀξέως ἐπέρχεσθαι. ⸗ προσέχωμεν καὶ
καλῶ. δικαιοσύνη ὅτι, τὸ πάντας ὁμοίως σῶσαι, ⸗ ἢ μὴ ⸗ εἰ) δηλοφορεῖ δοῦλον, ⸗ ἐλεύθερον, βαρ-
βάρου, ⸗ Ἕλληνος, γυναικὸς, ⸗ ἢ ἀνδρός· ἀλλ' ὁ λέγει Παῦλος, Εν Χριστῷ Ιησοῦ ⸗ οὐ βάρβα- Κολασ. γ. ια.
ρος, ⸗ οὐ Σκύθης, οὐκ ἄρσεν, ⸗ οὐ θῆλυ, ⸗ οὐ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος. ὁρᾷς ὁμοπλίαν; ὅτι γὰρ
⸗ ἡ φύσις ὁμότιμος, εἰ ⸗ καὶ πᾶσι γεώμασι ἐμερίσθη μόνῳ, ζωγράφῳ τῷ φύσει εἰς ⸗ τὸ ἀρχαῖον
κάλλος. ὅτε γὰρ ἐπλάσθη Ἀδάμ, οὐκ ἦν τις ἀλλογλώσσος, ⸗ οὐ Σκύθης, ⸗ οὐ βάρβαρος, ⸗ οὐκ
Ἕλλην, ⸗ οὐ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος, οὐκ ἄρσεν, ⸗ οὐ θῆλυ. ἐκ γὰρ τοῦ ἑνὸς τὰ δύο ἐπήγαγε.
δουλείαν ⸗ οὐ φύσις ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ ⸗ προαίρεσις ⸗ ἔπλασε. ⸗ ἥτις ⸗ καὶ δουλεία ἐναγκασμένη ⸗ ἢ
⸗ ἐκ συμφορᾶς λιμοῦ, ⸗ ἢ αἰχμαλωσίας ἀνάγκη. ἔστι ⸗ δὲ ⸗ ἑτέρα δουλεία αὐθαίρετος, ⸗ ἡ δι' ὀπτα-
σίαν ⸗ θεραπαινίδων τῷ ἑαυτῆς ἐλευθερίαν πιπρασκουσα, ⸗ καὶ τὸν ζυγὸν δουλείας ἑρ-
γασμένη. ⸗ ἢ ⸗ δὲ ⸗ τῆ δουλεία ἀπὸ καλῆς ζωῆς γεώμης. ⸗ καὶ πόθεν εἰσέπεσε ⸗ ἡ ῥίζα τῆς
δουλείας, ἄκουε. μετὰ ⸗ τὸν καταποντισμὸν ὁ Νῶε πάντων οἴνου, ⸗ καὶ μὴ κεφάσας αὐτὸν τῇ ⸗ ἀρε-
παύσῃ κεφάσει, δι' ἀπειρίαν ἐμεθύσθη, ⸗ γεώμης νόσον ⸗ ἐδιδάξατο, ἀλλ' ἀγροίας· ⸗ καὶ ἐμε-
θύσθη, καὶ μεθυσθεὶς ἐγυμνώθη, ⸗ καὶ εἰσελθὼν εἰς ⸗ τὴν ⸗ ἰδίαν αὐτοῦ, εἶδε ⸗ τὸν ⸗ ὑπὸ ⸗ ζῶν γύμνω-
σιν, καὶ ἐγέλασε. ⸗ τί οὖν ὁ πατὴρ ἐπιψᾶς λέγει; Επικατάρατος Χαναάν, παῖς οἰκέτης
ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς τὴν δουλείαν ἐνθύμησεν ⸗ ἡ ἀμαρτία; Διὰ τοῦτο λέγει
⸗ ὁ σωτήρ· Πᾶς ⸗ ὁ ποιῶν ⸗ τὴν ἀμαρτίαν, δοῦλός ⸗ ἐστι ⸗ τῆς ἁμαρτίας. ⸗ ἐπεὶ οὖν ἦλθεν ὁ ἐλευθερω-
⸗ τὴς ⸗ τὸ ⸗ ἀνθρωπίνου γένους, ⸗ καὶ ζωοχόρησε ⸗ τὴν ἀμαρτίαν, μᾶλλον ⸗ ἤρει (ἐκτομὴν γὰρ ⸗ τὴν
ῥίζαν ζωοξέτεμε ⸗ τῶν καρπῶν) καὶ ⸗ δικαιοσύνης εὐαγγέλιον, ⸗ διὰ ⸗ τὸ πάντας ὁμοίως φωτί-
ζειν. ⸗ ὑπελάμβανον οὖν οἱ Ιουδαῖοι, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον τὸ κηρυττόμενον δι' αὐτῶν ⸗ αὐτοῖς δίδοται μό-
νοις. ἐξέπεσε ⸗ γὰρ ⸗ ἐλπίδας ⸗ ἡ ⸗ προσδοκία. ⸗ διὸ φησιν ὁ Δαυίδ· Υπολάβοιμι, ὁ Θεὸς, τὸ Ψαλ. μζ. β.
ἔλεός σου ⸗ ἐν μέσῳ ⸗ τοῦ λαοῦ σου· ⸗ καὶ τὸ ὄνομά σου, ὁ Θεὸς, οὕτω ⸗ καὶ ⸗ ἡ αἴνεσίς σου ⸗ ὅτι ⸗ τὰ πέρατα
⸗ τῆς γῆς. ⸗ ἵνα δείξῃ, ὅτι τὸ ἐλεῆσαι τὰ πέρατα ⸗ τῆς γῆς, δικαιοσύνη ⸗ ἐστὶν, ἐπήγαγε· Δικαιοσύνης
πλήρης ⸗ ἡ δεξιά σου. ὅτε μὲν βαθύ τι ⸗ καὶ προφητικὸν ἀνακύψῃ ζήτημα, ζωόδραμε ⸗ δὲ λέγω, μὴ
τροπῶν, ἀλλὰ νοῶν, μὴ ἁπλοῦς διηγούμενος ⸗ τὰ τρόπων ⸗ τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ ⸗ τὴν ⸗ ἔποιαν βασανίζων ⸗ τὰ
νοήματα. ἐπεὶ γὰρ ἀδήλης ⸗ τὰ ⸗ τοῦ Θεοῦ μᾶλλον ⸗ ἀληθείας, ⸗ καὶ μάλιστα ⸗ τὴν φιλίαν ταύτην, λέγει ὁ Δαυὶδ εἶπεν
(Υπολάβοιμι, ὁ Θεὸς, τὸ ἔλεός σου ἐν μέσῳ ⸗ τοῦ λαοῦ σου ⸗ καὶ ⸗ τὸ ὄνομά σου, ὁ Θεὸς, οὕτω ⸗ καὶ ⸗ ἡ αἴνεσίς
σου ὅτι τὰ πέρατα ⸗ τῆς γῆς· δικαιοσύνης πλήρης ⸗ ἡ δεξιά σου) εὐσέβειαν ⸗ καὶ ἀλήθειαν ⸗ τοῦ Θεοῦ, ⸗ καὶ πλη-
σμὸς πνεύματος ἁγίου. ὁ γὰρ γνησίως φάλλων δυσκρηπιζόμενος τὴν ψυχὴν, ἀποτυ-
γχανούσης τοῦ ἁγίου πνεύματος. μὴ γὰρ μικρὸν νομίσῃς τὴν ⸗ φιλοσοφίαν ⸗ εἶναι). δοκεῖ μὲν ⸗ γὰρ
⸗ τὸ κοινὸν θέλειν, τῇ ⸗ δὲ ἀληθείᾳ τὴν ψυχὴν ἐτέρπε. ⸗ οὕτω καὶ ὁ μακάριος Ελισσαῖος ὁ ⸗ προ- ⸗ Βασ. γ. ιθ.
φήτης ⸗ προκαθήμενος ⸗ τῶν πάντων βασιλέων ⸗ προφητεύσας τὰ μέλλοντα, λέγει· Δότε μοι
ἀνδρα

αὐδρα εἰδότα ψάλλειν. ἦλθεν ὁ τῶν μετοχῶν ἔμπειρος, ᾧ σὺ ψάλλειν, φησὶ, σὺκ ἔχεις, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὅπερ Ἐλισαῖον. τί οὖν; ἆρα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον φωνὰς θέλγεται, ᾠδαῖς καθέλκει, εἰ τῇ ψυχῇ ἐπιθυμεῖ παύεσθαι τῆς προφητικῆς; ἤρκει ἡ καθαιρέτης τοῦ προφήτου προσκαθέσθαι, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀλλὰ τί οὖν λέγει, δότε ἀνδρα εἰδότα ψάλλειν; οὐχ ἵνα τὸ πνεῦμα τρυφῇ τῆς ψαλμῳδίας, ἀλλ' ἵνα, ἐκείνου ψάλλοντος, ὁ τοὺς τοῦ προφήτου ἀναχαιτίσας, ἄξιος γένηται τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιφοιτήσεως. ἀλλὰ τοῦτο ὁ πνεῦμα καλεῖ, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐ τῇ ψαλμῳδίᾳ ἐθέλγθη, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ τῇ ἀπὸ τῆς ψαλμῳδίας διεγρθείσῃ. οὐκ ἦλθεν ὅτι Ⓦ ψάλλονται, ἀλλ' ὅτι Ⓦ ἀκούονται. δεῖ μὲν οὖν καθόλου ταῖς δυ- Ψαλ ξϛ.α. νάμεις τῶν ψαλμῶν ἐρᾶσθαι, ὡς ἀρετῆς τῆς σπουδῆς ἡμῖν ῥηθέντος ἁγίου ψαλμοῦ. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, εὐφρανθήτωσαν νῆσοι πολλαί. ὃ, ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, πῶς ἀπὸ λαμβάνεις; ἆρα ὡς προσφάτου λαβόντα τὸ τῆς βασιλείας ἄξιωμα; Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν, ὁ Κύριος βασιλεύει, τάχα ἄν τις αὐτὸν ἡμιλιθρεῖ ἀξίαν· νυνὶ δὲ λέγει, ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν. Εἴρηται καὶ προφθάσαν ἡμῖν, καὶ νῦν λεχθήσεται. προ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, προ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ἐβασιλεύετο ἡμῶν ἡ φύσις ἀπὸ τοῦ διαβόλου, Ρωμ. ε. ιϛ. ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἀπὸ τοῦ θανάτου. πόθεν τοῦτο; λέγει Παῦλος· Ὡσπερ γὰρ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ἡμῶν σώματι, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσει διὰ Χριστοῦ. ἰδοὺ ἡ τῆς ἁ- Ματθ. ιϛ. κε. μαρτίας βασιλεία· ποῦ ἡ τοῦ διαβόλου; ἄκουε τοῦ σωτῆρος λέγοντος· Εἰ ὁ Σατανᾶς Ⓦ Σατανᾶν ἐκβάλλει, καθ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη. πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ἰδοὺ ἡ τοῦ Ρωμ. ε. ιϛ. διαβόλου βασιλεία· ποῦ ἡ τοῦ θανάτου; ἄκουε Παύλου λέγοντος· Ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως, καὶ ὅτι τοὺν μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ. ἐπεὶ οὖν ἐκράτει ἡ διαβολικὴ πειρα, ἡ κτῆσις τῆς ἁγίας καὶ ἀκράντου πειράδος τυραννήσασα, τυτέστιν, ὁ διάβολος, ἡ ἁμαρτία, ὁ θάνατος· καὶ ὁ μὲν διάβολος ἥπτατο, ἡ δὲ ἁμαρτία ἔσφαζεν, ὁ δὲ θάνατος ἔθανατοῖ, εὐαγγελίζεται τοὺν τυραννουμένους ὁ Δαβὶδ, καὶ λέγει, ὥστε ἐξηγεῖσθαι Ⓦ ζητεῖ τὰς δουλείας, καὶ δίξασθαι τὸ Χριστοῦ πλοῦ" διασοτείδω κηρυττομένου· ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν. πέπαυται τοῦ θανάτου ἡ χ βασιλεία, πέπαυται τῆς ἁμαρτίας τὸ κράτος, πέπαυται τοῦ διαβόλου ἡ ἐξουσία. ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ. ἀγαλλιάσθω γὰρ ὀφείλει ἡ ποτὲ δεδουλωμένη, καὶ νῦν ἐλευθερωθεῖσα· ἡ ποτὲ πεπλανημένη, καὶ νῦν δεδοξασμένη· ἡ ποτὲ τὸ πάθος, καὶ νῦν τὸ θεῖον· ἡ ποτὲ τὸ ἀπιμία, καὶ νῦν τὸ πμῆ. ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν. ὅπου καὶ ἀναχοῦ λέγεται (δεῖ γὰρ τὸ Ψαλ ξϛ.α. συνιέναι τὸ νοημα ἐκ τοῦ ἄλλου) Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ὑπερέπειαν ἐνεδύσατο. ἡμεῖς ἐνδυσώμεθα ἐξωθεν ἱμάτιον, ἵνα δὲ ἀπερπὲς τῆς φύσεως καλύψωμεν· ὁ δὲ Θεὸς, ἵνα μὴ καλύψῃ τοῦ ἀσώματον φύσιν τοῦ φωτὸς γέμουσαν, μᾶλλον δὲ φωτὸς ἀπαστράπτουσαν. ἀλλὰ καλεῖ ἔνδυμα αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ· ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ὑπερέπειαν ἐνεδύσατο. ὑπερέπειαν Ησ. ργ. θ. καλεῖ τοῦ σάρκα τοῦ Χριστοῦ. ὑπερεπὴς γὰρ ὢν οὐκ ἔχουσα αἶσχος ἁμαρτίας. Ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησε πώποτε, οὐδὲ ηὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ἐνεδύσατο Κύριος δύναμιν, καὶ περιεζώσατο. ὅτι Ⓦ βασιλεία ζωὴ κόσμου, ἔστι δὲ ἡ ζωὴ βασιλέως γνώρισμα, καὶ χριτὸς, Εἰσαΐ. ἀκούει καὶ βασιλεύοντα, καὶ χρίοντα. λέγει γὰρ Ησαΐας· Ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ιεσσαί, καὶ ἄνθος ἐξ αὐτῆς ἀναβήσεται, καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα Θεοῦ, καὶ ἔσται δικαιοσύνη ἐζωσμένος τοῦ ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἀληθεία ἐνδεδυμένος τὰς πλευρὰς αὐτοῦ. τοῦτο δὲ ἔνδυμα τοῦ σωτῆρος, ὃ τῆς ζωῆς λέγω, χρυσοῦν, καὶ ὃ ἐνέκυσε ἐνέχει ὁ ἀρχιερεὺς ἐν τῷ νάῳ. καὶ προσέχε ἀκριβῶς, πῶς αἱ σκιαὶ τοῦ ἀληθοῦς ἡμιλιθρεῖ, πῶς Ⓦ τύποι τὴν διαγλείψιν προσλαμβάνει. λέγω δὲ ῥῆμα, καὶ κτῆ ὃ δυνατὸν συγκαταβαίνων τῇ ἀκοῇ τῶν ἀκεραίων καὶ τῶν ἀπείρων, ἵνα μὴ ὧδε κἀκεῖσε περιάγωνται. ἐνεδύσατο ὁ ἀρχιερεὺς ἐνδύσιν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ποδήρη, τουτέστιν, ἱμάτιον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἀπεωρισμένον, ἐπωμίδα, ζώνην, περισκελῆ, πίταλον χρυσοῦν. τί ἄρα τοῦτ' ἐστι,

χρυσοφόρον,

χερουβὶμ ποιεῖν, ὃ λέγουσι διὰ τοῦ ς γίνεσθαι, καὶ ὅσα ἀλληγορεῖται ἡ γραφή, καὶ ἔστιν ἰδιῶν· ἄλλα μὲν τὰ ῥήματα, ἄλλα δὲ τὰ νοήματα. ὁ γὰρ πέμπτος θεὸς ἀναπαύεται ἀπὸ πάσης ἐργασίας, καὶ πορφύρα, καὶ κόκκῳ, καὶ βύσσῳ (θεὸς γὰρ ψυχῆς ἀπαιτεῖ καθαρότητα) ἀλλ' ὁ τοῖς σωματικοῖς δόγμασι ἀλληγορῶν τῶν ἀρετῶν τὸν εἰκόνα. Εἰ γὰρ ἀληθῶς ταῖς σκιαῖς ἐκείναις ταῖς ὑποδοχαῖς ἀναπαύεται, ἀλλ' οὐ τῷ Ἀαρὼν Μωϋσῆς οὐκ ὑπέδυσεν· ἀλλ' ὁ Μωϋσῆς καὶ γεγυμνωμένος τῆς ἐσθῆτος ἐκείνης, καὶ ὑπέδυσεν αὐτὸν τὸν ἱερᾶς. Μωϋσῆς οὐκ ἐλούσθη ὕδατι, καὶ ἔλουεν· οὐκ ἠλείφθη ἐλαίῳ, καὶ ἤλειφεν· οὐκ ἐφόρησεν ἱματισμὸν ἱερατικὸν, καὶ τὸν ἱερᾶς ὑπέδυσεν· ἵνα μάθῃς ὅτι τῶν τελείων ἄρχει ἡ ἀρετὴ τοῦ λόγου. λαβὲ δὴ λοιπὸν Μωϋσῆς ἱερέα. ἔστι γὰρ ἡ αὐτὸ τὸ ὑποδύματος ὄνομα ἀμφίβολον, καὶ ζητούμενον, τῇ μὲν ἑλληνικῇ γλώσσῃ μεταποιούμενον. λαβὲ οὖν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. τοῦτον τί λοιπόν; ἡ πάρεργα, ἢ τί ἀνόμασται, ἢ μὴ ὃ τοῦτον, πάρεργα, ἀλλὰ τὰ ῥάκη ὅτι ὃ ῥῆμα τοῦ ὑποδύματος. ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς κεφαλὴν λοιπὸν τοῦ λαοῦ, ἔδει δὲ Μωϋσῆς πρώτην κεφαλὴν γενομένου ἔχειν τῆς κεφαλῆς τὸ ὀξυσίδιον (ἀπελευθερία γὰρ αὐθεντία ἀφορητὸς ὅστις· ἔχουσα δὲ ὑπεικόμενον ὃ ζυγὸν τὸ διανοητικὸν, καὶ τὸν νόμου ἄγει) καλεῖ δὲ τὸ κεφαλὴν μὲν εἰ γυμνεῖον, ἀλλὰ κεκαλυμμένον· ἵνα μάθῃ ὁ κεφαλὴ τοῦ λαοῦ, ὅτι κεφαλὴν ἔχει. ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ χειροτονίας τῶν ἱερέων ὃ διάγγελλον τὸ Χριστοῦ ὅτι κεφαλῆς ἥπτετο, ἵνα μάθῃ ὁ χειροτονούμενος, ὅτι τὸν ἀληθινὸν τῶν εὐαγγελίων παρὸν λαμβάνει· καὶ ἵνα μάθῃ, εἰ δὲ πόντων ὅτι κεφαλὴν, ἀλλ' ὑπὸ τούτους ποιεῖται τοὺς νόμους, πόντων κρατῶν, καὶ τῶν νόμων κρατούμενος, πάντα λογιζόμενον, καὶ ὑπὸ τὸν νόμον νομοθετούμενος. ἀλλὰ τοῦτο ἠνιάσθη πως τῶν ἀρχαίων, Ἰγνάτιος ὁ ἐπώνυμα αὐτῷ, τοῦτ' ἐστὶ θεοφόρος καὶ μαρτυρίῳ ἀλληγορίας, ἐπιστέλλων τινὶ ἱερεῖ ἔλεγε· Μηδὲν αἴσθου γνώμης σου γαίαθω, μηδὲ σὺ ἄλλου γνώμης θεοῦ μὴ ποιήσῃς. ὃ τοίνυν, ἔχει ὁ ἀρχιερεὺς ὃ διάγγελλον, σημαίνει ὅτι ὁ ἐπεξουσίαν ἔχει· ἀλλὰ τοῦτο λέγει Παῦλος περὶ γυναικὸς ἐχούσης κάλυμμα, ὃ ἐστιν ἐξουσίας. ἐπὶ οὖν ἡ παρὰ ὃ ῥῆμα τῆς ἐξουσίας· ἐπὶ ὃ πέταλον ὃ χρυσοῦν, ᾧ ἐπιγέγραπται ὃ γεγραμμένον, ὃ ᾧ ἐστι τύπτων ὃ τοῦ Θεοῦ ὄνομα. καὶ ποῦτον δείκνυσιν ὅτι ἐξουσία Θεοῦ ὄνομα Θεοῦ. μὴ τὸ παρὸν καὶ ὃ πέταλον, δύο λίθοι ὅτι τῶν ὤμων σμαράγδινοι, ἔχοντες ἓξ ἐξ φυλὰς ἑκατέρωθεν, καὶ ἓξ ἐξ ἑκατέρωθεν. σημαίνει τοῦτο τῆς ἱερατικῆς ὄψεως. ἀπαιτεῖ δὲ τῶν ἱερῶν σμαράγδου δύο λίθους καὶ λίθων. καὶ γὰρ ἀκρότητα ἔχει ὑπερτεθῆναι, καὶ κεκραμένος ὢν κατόπιν διὰ μιᾶς ἐπέχει. ὅτι οὖν ἱερεὺς ἀσκησιν ἤνεγκεν, καὶ βίου κατόπιν ἔχειν τοῖς πολλοῖς, βούλεται τῆς ἀρετῆς τὸν εἰκόνα φέρειν ἱερεὺς ὅτι τῶν ὤμων. διὰ τί ὅτι τῶν ὤμων; ὅτι ὃ τοῦ Θεοῦ ὄνομα ὅτι τῆς κεφαλῆς, ὃ ἀρχὴν ὅτι τοῦ ἀρχῆς. καὶ διὰ τί ὅτι τῶν ὤμων; ὅτι γὰρ πρακτέον ὅτι σημαῖνον. ἡ γὰρ πρακτικὴ δύναμις ἐν τοῖς ὤμοις ἵδρυται). βούλεται οὖν ὃ κόσμος τῆς ἀληθείας ὅτι τῶν πράξεων εἶναι). διὰ τοῦτο λέγει ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἰεροσολύμων· Θὲς τὸν καρδίαν σου ὅτι τῶν ὤμων σου δυνάστην αἰτιωμένη, ὅτι Κύριος ἔκτισε σωτηρίαν. Ἐκ χειρὸς καὶ ὃν ὤμους εἰς πράξεις λαμβάνει ἡ γραφή, ὡς ὅταν λέγῃ πρὸς τὸν Δαυίδ· Καὶ ὁ παῖς Ἰωάσαφ τῶν χρόνων αὐτοῦ ὠδήγησεν αὐτούς. καὶ ἡ Ἰωάσαφ ἦρχε τοῖς χρόνοις ὅτι; ἀλλ' ὁ παῖς Ἰωάσαφ λέγει αὐτῶν τῶν πράξεων. καὶ ὅτι τοὺς λίθους ἐλάμβανεν ὁ ἱερεὺς ὃ λίθοις τοῦ δωδέκα λίθους· ἐγκεκαλυμμένος, τυπτόμενος, σαρδίῳ, τοπάζιον, σμαράγδου, δῴθρακα, σαφείρου, ἰάσπιδος, ἰάκινθος, ἀχάτου, ἀμέθυστος, χρυσόλιθος, βηρύλλιον, ὀνύχιον. ὁ τοῖς δώδεκα λίθοις ἐμπεζόντο αἱ δώδεκα φυλαί. βαρὺ δὲ ῥῆμα. δῶρον ὅτι τῶν ὤμων μία ἦν ἡ τῶν λίθων φύσις εἰ ὄνομα ἔχουσα, ᾧ σμάραγδος· ὅτι ὃ τοῦ ζητοῦς κατὰ ἀλλοφόροι ᾧ λίθοι. τί βούλεται τοῦτο; ὅτι μία φύσις ἡμᾶς ἐλύπησε, ἀλλοφόροι ὃ γνώμη ἡμᾶς ἐμίσησαν, ὃ μὴ δίδωσι τῇ γνώμῃ, τὸ δὲ τῇ φύσει. ἦν τοίνυν Θεοῦ ὄνομα ἡ πρακτικὴ ἀρετὴ, ἡ ἀλλὰ λόγῳ καὶ ἀληθείας ζωτικῶσα. καὶ ὑπὸ τὸ κεφάπιδον τοῦ ἱερέως

τὸ

Ἱερ. λα. κα.

Ψαλμ. ο'. επ.

τὸ λεγόμενον λάβμα, δῶρα καὶ θυσίαι προσφέρειν, καὶ κάθηται. ἢ ἐβούλετο ταῦτα ὁ τῶν ἱερεῖ; ἆρα Θεὸς ἀνεπαύετο τούτοις τοῖς δώροις; ἆρα ἐβούλετο γήινα δῶρα τῷ οὐρανίῳ ἱερέα; ἀλλ' ὁ τῷ ῥήματι τὸ ἱερεῖον ἁγιάζει καὶ ἁρπεῖ. διὰ τοῦτο ὅτι τῆς κεφαλῆς ὅμοια Θεοῦ, ὅτι τὸ ῥητὸν λόγος, καὶ κατὰ δῶρα καὶ καρποὶ, καὶ τὰ ἀρετῶν κατορθώματα, ἅπερ ἐστὶν ἐλεημοσύνη, δικαιοσύνη, φιλανθρωπία. διὰ οὗτο ὑμᾶς ἔχει καὶ τὰ δῶρα τὰ καλὰ καὶ τὰ πεπληρωμένα. δῶρα δὲ εἰσιν ἱερεῖς, ζωντυχία, ὁμιλία, λόγος ἀγαθὸς, λόγος χρηστὸς, πίστις, δόξα, ἀλήθεια, δικαιοσύνη· καὶ μεταξὺ τούτων τὰ κώδωνες, ἡ συμφωνία τῶν καλῶν ἔργων. πᾶσα γὰρ ἀρετὴ ἦχον ἀποπλήσσει. διὰ λέγει Παῦλος, Αφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ; πόθεν ἤρξατο ὁ ἦχος; Καὶ θεῖον, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς διδάσκων πᾶσαν πόλιν, καὶ πᾶσαν κώμην, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν, καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἦχος οὗτος ἀνὰ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. τοῦτο γὰρ ἀκριβῶς. Εἶδες τῶν ἀρετῶν τὸν κόσμον; ἐκεῖνος ὁ ἱερεὺς Χριστοῦ ἐστὶν ὁ τύπος. οὐκ ἀλλοτρίαν ἐποιήσαμεν τὸ παρόν, εἰ μὴ ἀφορμὰς ἐλάβομεν ἀπὸ Παύλου. Εἰ μὴ Παῦλος ἠρμήνευσεν τὴν δυνάμιν τῆς δικαιοσύνης, ἡμεῖς ταῦτα μαθεῖν οὐκ ἠδυνάμεθα. Διὰ τοῦτο πάλιν Παῦλος ἱερέα ἐκάλεσεν τὸν Χριστοῦ, καὶ λέγει· Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστὸς ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. τοῦτο οὖν ἐστὶν τοῦτο τὸ τοῖς τότε Ἰουδαίοις, καὶ ζήτημα ξένον. ὅτι γὰρ οἱ ἀπόστολοι ἐκήρυττον σωτῆρα, καὶ βασιλέα, καὶ ἱερέα, καὶ προφήτην, ἐμάχοντο οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον τὰ ἡμέτερα ἄλλη, φησὶ, φυλὴ βασιλείας, καὶ ἄλλη ἱερωσύνης· ἡ Λευϊτικὴ φυλὴ ἱερωσύνης, ἡ δὲ Ἰούδα βασιλείας, φησὶν. Εἰ οὖν ὁ Χριστὸς βασιλεὺς ἐστι, οὐκέτι ἱερεύς· εἰ δὲ ἱερεύς, οὐκέτι βασιλεύς. Παῦλος μαχόμενος, καὶ πρὸς τοὺς ἐκείνων τοιούτοις ἀριθμοῦσι λόγοις, φησί· μὴ γὰρ κατὰ τὴν τάξιν τῆς ὑμετέρας ἱερωσύνης ἐρῶ Χριστός; πρὸ ὑμῶν διῆρπασε βασιλεία, καὶ ἱερωσύνη· ἐπεὶ δὲ τῷ Χριστῷ ζωὴ πᾶσα. Σὺ γὰρ ἱερεύς, φησιν, εἰς αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. Διὰ τοῦτο συλλογίζεται, καὶ λέγει· Εἰ γὰρ ἡ τοιαύτη ἱερωσύνη ἐπὶ ἄμεμπτος, ἧς χρεία λέγειν ἄλλην κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ααρών; μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. ἀρχιερεὺς τοίνυν ὁ σωτὴρ ἡμῶν, οὐ κατὰ τὴν γενέσεως λόγον, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀφθαρσίας τύπον. ἀνάγκη Υἱὸν, ἵνα Θεοῦ δι' ἡμᾶς, καὶ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ· Περὶ οὗ πολὺς ὁ λόγος, ἀλλ' οὐ τοῦ πρώτου. προσενεγκὼν προσενεγκὼν. ἐν τῷ νόμῳ ὁλοκαυτώματα, θυσία καὶ ἁμαρτίας, προσφορὰ· ἐλθὼν ὁ σωτὴρ παύει καὶ τυπικὰς προσφορὰς, καὶ ποιεῖ τὸ σῶμα τὸ ἴδιον ἀντὶ πάσης θυσίας. λέγει Παῦλος καὶ τοῦ σωτῆρος· Διὸ εἰσερχόμενος εἰς κόσμον λέγει, θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐδεήθησας. τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπταί μοι καὶ ἐμοῦ. Εἰπὼν τὸν προφήτην Παῦλος, καὶ εἰρηκὼς, ὅτι θυσίαν, καὶ προσφορὰν, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω. ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. καὶ ποῦ ἡ θυσία, καὶ ἡ προσφορὰ εἰσήκεται τὸ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ; καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος· Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητὰ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν θυσίαν καὶ προσφορὰν τῷ Θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. διὰ σὲ δεχερδὲς, δι' ἑαυτὸν Θεός. μὴ μεταβάλῃς ῥήματα Θεοῦ ζῶντος. Εἰς πατέρα, καὶ μὴ, ἀλλὰ πνεῦμα ἐλπίδης· τί ἀναιρεῖς τὰ σώματα τὰ ζῶντα, καὶ εἰσάγεις σώματα λογισμῶν ῥυπώντων, λέγων, ἀλήπτους καὶ ῥυπτοὺς, κτιστοὺς καὶ ἀκτίστους, ὧν ἀεὶ, καὶ μὴ ὧν ἀεί; τούτων ἀμείβεται Θεὸς τῶν παλαιῶν ῥημάτων; εἰ ῥῆμα ἵνα μεταβάλλῃ προφήτης, ποτὲ ἐκπεδώθησεν ἀπολέσθαι. καὶ βλέπε ῥήματος μακρὰν ἀκριβολογίαν. τὰ ῥήματα τῶν προφητῶν

φητῶν τινες ἐκάλεσαν ἀπὸ ἀπειρίας, λῆμμα Κυρίου. λέγει ὁ Θεὸς Διὰ Ἱερεμίου· Ἐὰν Ιερ κγ. λγ.
ἐρωτήσῃ σε ὁ λαός, ἢ ὁ ἱερεύς, ἢ ὁ προφήτης, καὶ εἴπῃσοι, τί ὃ λῆμμα; εἰπὲ αὐτοῖς·
ὅτι ὃ λῆμμα Κυρίου ὑμεῖς ἐστε. λήψομαι γὰρ ὑμᾶς λῆμμα, καὶ ῥίψω ὑμᾶς, ἵνα
μὴ λέγητε λῆμμα. ἐν ῥήμασι ἵνα μεταποιῆσῃ, ἀπειλεῖ ὁ Θεός· καὶ σὺ ὀλοκλήροις δογ-
5 μάτων ἀκρίβειαν Διαστρέφεις, παῦρος ὤμοσα πάντως φόβος, ἵνα ἀξίαν ἀριθμε-
ρος, πανύστατος ἁγίου δόξαν ἀφετῶ; ἆρα δικαιοῖς τὰ τοῦ Θεοῦ χρέα; βαρὺ δὲ φο-
βεροὶ Διαστρέφαι λόγον Θεοῦ ζῶντος, Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. λόγοι Διαστρεφόμενοι ἀ-
γαναντὰς Θεός· δόγματα διαστρεφόμενα οὐκ ἀγαναντεῖ; μὴ σοφώτεροι εἶναι σωτῆρος;
μὴ ἀκριβέστεροι εἶναι τοῦ βιαγγελίου; φοβηθῆτε κρῖμα Θεοῦ, φοβηθῆτε σκῆπτρο ὃ φοβερὸν ὅτο-
10 μα, καὶ ἀπόδυσαι τὰ κακίαν, καὶ δόλον λαβὲ τὰ μετάνοιαν, καὶ ἐνδύου τὰ σὺ πίστιν τὰ σωτηρίου.
μετάνοια γὰρ σωτηρίου πρεῖ καὶ τῷ ἐν αἱρέσει, καὶ τῷ ἐν κακοῖς προφέρει τυγχάνοντι.
μετάνοια ῥίζα θεοσεβείας. μετάνοιαν ποιῶμεν, δυσωπήσωμεν Θεὸν τὴν μετάνοιαν· ἵνα καὶ πο-
λέμιος ἀφανίσῃ, καὶ βαρβάρους σβέσῃ, καὶ τὴν ἐμφυλίαν ἐπαναστάσεις ἠρεμάσῃ, καὶ δόξῃ ἡμῖν
πάντων τὴν ἀγαθὴν τιμὴν ἀποδοῦναι. πολὺ Θεὸν ἐξιλεοῦται μετάνοια, ὅταν τις γνησίως
15 προσοδράμῃ τῇ μετάνοιᾳ. οἷς ἂν λέγω· μετανόησον δὲ ἐδάκρυσε. λέγει ὁ Θεός· Ἀκούων ἤκου- Ιερ. λα. ιη.
σα τοῦ ζηλωτοῦ Ἐφραὶμ ὀδυρομένου καὶ λέγοντος· ἐπαίδευσάς με, Κύριε, καὶ οὐκ ἐπαιδεύ-
θην, ἀλλ' ἐλογίσω ὡς μόσχος ἀδίδακτος. ἐπίστρεψόν με, καὶ ἐπιστραφήσομαι. καὶ τί φρὸς
αὐτὸν ὁ Θεός; Διὰ ὧν ἐλέγχει μοῦ εἶπεν ὁ αὐτός, οὐ μὴ ἀναμνησθήσομαι αὐτοῦ, καὶ ἐλεήσω
αὐτόν. μηδεὶς σε πλοίτω, μὴ φήμη, μὴ βαρβάρων γένος, μὴ ὁμίχλη πολλή. κἂν ἀ-
20 ναρίθμητοι ὦσιν ἐλέφαντες πολέμιοι τῷ πλήθει, ὁ ἡμέτερος ἔνοπλος ἰσχυρότερος. ἐὰν διπλα- Δ. Βασ. κ. ιε.
σίως ὃ πλῆθος ὑφορώμενος, λέγει πρὸς σε Ἐλισαῖος ὁ προφήτης, Μὴ φοβοῦ, πλείους εἰ-
σὶν ἐλέφαντες μεθ' ἡμῶν, ἢ ἐκεῖνοι μετ' αὐτῶν. ἐκεῖ βαρβάρων πλῆθος, ὧδε ἀγγέλων φάλαγξ. ἔνθα δύσε-
βοῦς ἔνοπλος χεὶρ εὐαγγελικὸς στρατὸς, προφητῶν χορός, ἀποστόλων δυνάμεις, μαρτύρων πρεσ-
βεῖαι. μὴ νομίσῃς, ὅτι μάρτυρες μόνοι πρεσβεύουσιν ἔνοπλοι ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἄγγελοι σὺν ταῖς
25 θλίψεσι ἱκετεύουσι ἐκεῖ Θεόν· καὶ οὐ μόνον ἱκετεύουσι, ἀλλὰ καὶ ἀποκρίσει δίδονται πρὸς τὸν
ἐνεργοῦντα. λέγει Ζαχαρίας ὁ προφήτης· Καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ, καὶ Ζαχ. α. θ. ιϛ.
εἶπε πρὸς Κύριον· αὕτη ἡ εὐχὴ τοῦ ἀγγέλου· Κύριε παντοκράτωρ, ἕως πότε οὐ μὴ ἐλέησῃς
τὴν Ιερουσαλὴμ, καὶ τὰς πόλεις Ιούδα, ἃς ἐμβριθεῖς τοῦτο ἑβδομηκοστὸν ἔτος; τί οὖν; ἀπε-
πέμψατο ὁ Θεὸς τὴν πρεσβείαν τοῦ ἀγγέλου; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τί; Ἀπεκρίθη, φησὶ, Κύ- Ζαχ α ιγ.
30 ριος πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλοῦντα ἐν ἐμοὶ ῥήματα παράκλησιν, καὶ λόγους παράκλη-
σιν. παράκλεσόμαι τὸν ἀγγέλων διασώσω, καὶ ἕνα ἄγγελον ἀποστελεῖ, καὶ πᾶσαν
τὴν ἐναντίων τιμὴν φάλαγγα συντρίψει. ἐγὼ δὲ τὴν κτῆσιν γράφω ἡγάπησα εὐσεβείας
πεπληρωμένην. εἶδον ἐν εἰκόνι ἄγγελον ἐλαιοῦσθαι νέφη βαρβάρων, εἶδον πατοῦντα
βαρβάρων φύλα, καὶ τὸν Δαβὶδ ἀληθεύοντα· Κύριε, σὺ τῇ πόλει σε τὴν εἰκόνα αὐτὸν ἔξ- Ψαλ. οϛ. κ.
35 ουδενώσεις. λεπτὸν δὲ νῦν ἐστὶν ἡμῖν ὁ μακάριος Δαβὶδ· Γενηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος, καὶ Ψαλ. λδ. ϛ.
ὀλίσθημα, καὶ ἄγγελος Κυρίου κατὰ διώκων αὐτούς. οἶδεν ὁ Θεὸς Διαφόρους ἁρμοὰς πα-
σχεῖν πρὸς τὴν τῶν πολεμίων καθαίρεσιν. πολλὴ ἐν τῇ τάξει τοῦ Σεπαχθέντα βασι- Δ. Βασ. ιϑ.
λέως τῶν Ασσυρίων, καὶ εἷς ἄγγελος ἀπέκτεινε λεὺς, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας ἔξρω-
σεν. ἡμεῖς δὲ θεοῦ Θεοῦ πολὺ αἰσθόμενοι λογισμοῖς μεγαλυνόμεθα τὰ συμβαίνοντα, καὶ λέγομεν καθ'
ἑαυτούς· τί γάρ, ἐὰν μὴ εὑρεθῇ στρατιώτης ἐν ταῖς μάχαις τούτοις; ἐὰν πρὶν ἢ φθάσῃ ὁ στρατηγὸς,
πάντας παρθήσωσι, τί ποιοῦμεν; μὴ γὰρ ὅπερ σὺ πρεσβεύσῃ, καὶ Θεὸς πρεσβεύει; μὴ
γὰρ ὅπερ σὺ οὐκ εἰ πάντα χρή, Θεὸς οὐκ ἔστι πάντα χρή; μὴ γὰρ ὃ μὴ δύναται Θεὸς, ὃ γὴ δύ
δύναται; ἢ ἄψυχος θάλασσα ἐπαΐουσι, καὶ ὑπείκουσι, καὶ ἄλογοι ἰχθῦες ἐπαΐουσι τῇ
φωνῇ Πέτρου· ἢ ἄγγελος, ἐὰν κελευσθῇ, ὅλοις οὐκ ἀφανίζει σὺν ἐχθροῖς τὸ ἀληθείας; μόνοι
ἡμῶν,

τὴν ψυχὴν μου, μόνον προσηχήσωμεν, μόνον ἱκετεύσωμεν. εἰ δόμισέ τις ἐν τοῖς ἀρχαίοις στρατηλάτης ἄριστος (λέγω δὲ κοινῷ ὀνόματι, ἵνα πᾶσι καὶ σαφὴς γένηται) εἰ δόμισέ τις στρατηγὸς τῶν
Ψαλμ. π. ἀλλοφύλων ὁ Σισάρα· μέμνησο γὰρ αὐτοῦ ἐξ Δαβὶδ λέγων· Ποίησον αὐτοῖς ὡς τῇ Μαδιὰμ, καὶ τῷ Σισάρα, ὡς τῷ Ἰαβεὶν ἐν τῷ χειμάρρῳ Κισσών. ὁ Ἰαβεὶν βασιλεὺς ἦν τῶν ἀλλοφύλων, ὁ Σισάρα ἀρχιστράτηγος. ἦν αὐτῷ ἅρματα σιδηρᾶ ἐννακόσια, ἐξ πλήθους ἄπειρον. ἐφοβήθη ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων, εἶδε τὸ πλῆθος, καὶ ἔφριξε. τί οὖν ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς
Κειτ. λ θ. λέγει διὰ τῆς προφήτιδος Δεβώρας τῷ ὑπερμάχῳ τῆς θυσιαστηρίου; Μὴ φοβηθῇς· ἰδοὺ παραδίδωσί σοι ἄνδρα Κύριος ἐκ τῆς χειρός σου, ἐξ ἧς ὁ κατόρθωμα ἐκ τῆς χειρός σου, ἀλλ' ἐκ χειρὸς γυναικός. βλέπε πῶς ὁ Θεὸς τὴν ἀλαζονείαν ἐκόλασεν. ἄνδρες οὐκ ὑπέστησαν, καὶ γυνὴ ἐστρατήγησεν. εἰσῆλθεν ὁ Σισάρα φεύγων πρὸς τὴν γυναῖκα Ἰαὴλ λεγομένην, καὶ κεκυφυῖαν ἀπειλημμένος αἰτεῖ παρ' αὐτῆς ὕδωρ· ἡ δὲ ποτίζει αὐτὸν γάλα. ὄρα σοφίαν γυναικός. ὅπερ γὰρ ἐν ψυκτικὸν ὁ γάλα, καὶ εἰς ὕπνον προκαλούμενον, ποτίζει αὐτὸν γάλα· ἵνα ἀμεθύσῃ καὶ γραφὴ καὶ λέγουσα, Ὕδωρ αὐτὸν ᾔτησε, καὶ γάλα ἔδωκεν, ἵνα καὶ ποτίσῃ, καὶ κοιμήσῃ. εἶτα κοιμηθέντος τοῦ ἀλλοφύλου ἔλαβέ, φησι, καὶ γυνὴ σκεῖπτ πάσσαλον, καὶ σφῦραν, καὶ ἐπέδραμε τῷ πολεμίῳ. καὶ ὄρα σοφίαν γυναικός· οὐκ εἶπε τί; Οὐκ ἔλαβε ξίφος καὶ μάχαιραν, ἀλλὰ πάσσαλον· ἐφοβήθη ὡς γυνὴ, μὴ ἔξυπνος γενόμενος κατάγαιον αὐτὸν καὶ κατέχουσαν ξίφος. διὰ τοῦτο καὶ λαμβάνει ὅπλον ἀνδρός, ἀλλ' ὁπλοποιὸν μὲν γυναικεῖον. ἔθος γὰρ ταῖς διεζωσμέναις γυναιξὶ πάσσαλον καταπήγνυσθαι τοῦ ἱστοῦ. καὶ τὸ μὲν ἔργον τὸ ἰδίαν ἐργασίαν. καὶ τὸν σκληρὸν ἀπὸ τοῦ αὐτοπόνου οὐδὲν διέστησεν. ὅπερ ἦν ὁ Θεὸς συνήργησεν (καὶ Θεοῦ ἦν ἔργον πληρωσαι τὰ τῆς προφητείας. οὐ γὰρ ἦν σκιᾶς τὸ κρατήσαι, ἀλλὰ Θεοῦ τὸ ἀποφθέγμα, Ἐν χειρὶ γὰρ γυναικὸς ἔσται ὁ θάνατός σου) συνήργησε Θεὸς ὕπνῳ δήσας Ⓦ ἀλάστορα, καὶ λαβοῦσα ἡ γυνὴ Ⓦ πάσσαλον καὶ τὴν σφῦραν, διῆλασε κατὰ κροταφίου αὐτοῦ οὕτως ἰσχυρῶς, ὡς καὶ τῆς ἄκρας ἅψασθαι· καὶ οὕτω μεταξὺ τῶν ποδῶν τῆς γυναικὸς ἀπέθανε. μὴ λείπει τῷ Θεῷ πρόφασις, καὶ ὅτι βούλεται, οὐκ ἐμποδίζει ὁ μὴ πρᾶξαι συμμαχίαν. Θεοῦ ὅπλον, Θεοῦ στρατιώτης, Θεοῦ δύναμις, καὶ μὲν μόνον Θεῦ. τῷ Χριστῷ τοῦτο εἶπωμεν· Εἰπὲ λόγῳ, καὶ σκορπισθήσονται Ⓦ ἐχθροί σου· Εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἐλεήσεις τὴν πόλιν σου· Εἰπὲ λόγῳ, καὶ οἰκτιρήσεις Ⓦ κόσμον σου. Εἴπωμεν αὐτῷ, Ἰδοὺ Ⓦ ἐχθροί σου ἤχησαν, καὶ Ⓦ μισοῦντές σε ἦραν κεφαλήν. θέλεις μαθεῖν καὶ ἄλλης γυναικὸς
Κειτ. θ. στρατήγημα, ὅπερ τοῦτο ἠθέλησεν ὁ Θεός; ἄλλος τις ἦν Ἀβιμελὲχ ὠμὸς καὶ ἀπηνὴς καὶ ἀδελφοὺς ἑβδομήκοντα, καὶ κρατήσας ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀδελφοκτονίας πόλεως τὸν λαὸν ἔσχων ὑποχείριον, ὡσπερεί τινι πόλει τυραννικῇ· καὶ πόλιν ἀναχησάσαν πρὸς τὸν θεὸν τὸν πόλεμον, πάλιν ὁ Θεὸς γυναικὸς χειρὶ νικήσας πυρὶ τινα γυναῖκα φαντασίαν ἐκ τοῦ τείχους, μύλου λαβοῦσα ἐπέρριψε τῇ κεφαλῇ τοῦ τυράννου, καὶ ὡσπερεὶ ἀστὴρ αὐτοῦ ὁ κρανίον. καὶ ὄρα τοῦ ὑποφαύσου τὴν ἀμαθίαν καὶ κακίαν ὡσαπολαυούσαν. λέγει τῷ πρεσβυτῇ δορυφόρῳ· ἀπόσπασον τὴν μάχαιράν σου, καὶ πλῆξόν με, ἵνα μὴ εἴπωσι, γυνὴ αὐτὸν ἀπέκτεινε. ὁ σῶμα αὐτοῦ ἀπέθησκε, καὶ ἡ ὑποφαία ἔμενεν· ἀπεπήδησε τὴν ζωὴν, καὶ οὐκ ἀπεπήδησε τὴν κενοδοξίαν. καὶ ἵνα μὲν λείπῃ τῷ Θεῷ Δεβώρα, οὐ λείπει Θεῷ Ἰαὴλ. ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀγίαν πρόθεσιν, καὶ θυσιαστήριον Μαρίας προσεύουσαν ὑπὲρ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἡ τυχοῦσα γυνὴ ἐνίκησε, πόσῳ μᾶλλον ἡ τοῦ Χριστοῦ μήτηρ καταισχύνει τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας. πάμπολλοι ἐνδυόμενοι ὁ ἐχθρὸς ἐνόμισε γυναῖκα εἶ) χλευάζοιμι, καὶ εὗρε στρατηγὸν ἀγωνιζόμενον· οὐκ ὠόμισε μηνύματι ἀπλέεσθαι, καὶ εὑρέθη αὐτῷ ξίφος· νεκρὸν ὠόμισε, καὶ ὠεκρώθη ὑπ' αὐτῆς. ἔχομεν τὴν δέησιν ἡμῶν τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν θεοτόκον. ἀλλὰ χεῖρα καὶ ἀποστόλων. Εἴπωμεν
Πραξ. ιε. θ. Παύλῳ, καθὼς εἶπεν Ⓦ τότε, Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. ἔχομεν ἀποστό-

λους,

λους· μὴ ναρκήσωμεν. ἔχομεν τὸν διδάσκαλον ἡμῖν τὸν θεοτόκον τὸν ἀγίαν ἀειπάρθενον Μαρίαν· μὴ ὀκνήσωμεν. ἔχομεν καὶ χορὸν τῶν μαρτύρων· μὴ ῥαθυμήσωμεν. μὴ μόνον ἱκετεύσωμεν, ἀλλὰ, εἰ δεῖ, καὶ πείσωμεν. βέλτιον πείσαντας πεῖσαι πολλοῦ, καὶ μὴ πεῖσαι λιμοῦ· βέλτιον πεῖσαι ἀγάπης, καὶ μὴ πεῖσαι ἀνάγκης. λέγει ὁ σωτὴρ περὶ τῶν δαιμόνων· Τὸ γένος τοῦτο οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. δαίμονας φυγαδεύει Matth. ιζ. κα.
5 εὐχὴ καὶ νηστεία, καὶ βαρβάρους οὐκ ἐλαύνει; καὶ πάλιν εἶπον, καὶ πάλιν λέγω· διδαχθέντες μὲν τὸν ἀγίαν ἔνδοξον πρῶτον καὶ θεοτόκον Μαρίαν· διδαχθέντες δὲ τοὺς ἁγίους καὶ ἐνδόξους ἀποστόλους· διδαχθέντες δὲ τοὺς ἁγίους μάρτυρας. ἐὰν δέ τις ἐκ ἀνάγκης καταφερόμενος πρὸς τὰ δυνατὰ, οὐ προσέχει αὐτῷ γνησίως. προὶ ἀνάγκης, φησὶν, οὐκ ἦλθες
10 μετὰ πρόσωπον ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνάγκης. αὐτόπαιδος ἡμῖν ἢ ἔξω ἀνάγκης. ἐὰν προ ἀνάγκης δεχόμενος ἐκβάλῃς, ἐκ τῆς ἀνάγκης εὑρήσεις συμμαχον. οἶδε γὰρ ὅτι οὐχ ἡ ἀνάγκη, ἀλλ' ὁ πόθος σε ἤγαγε. ἡμῶν τῶν μαρτύρων μὴ ἐκ τῆς ἀνάγκης φίλοι, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀγάπης προθύμως· ὡς ἐκ προθύμου λυπηθῶμεν, ἵνα ἐκ χειρὸς προθύμου δῶρον εὑρωμεν. ταῦτα λέγομεν οὐκ ἀνθυποπτοῦντες, ἀλλὰ διδάσκοντες· ὑ νομοθετοῦντες, ἀλλὰ
15 δυσωποῦντες. ἱκετεύομεν πάντας ἡμᾶς· ἱκέτης ὁ Θεὸς ὑπὲρ πάσης πίστεως, ὑπὲρ πάντα λόγον, καὶ ὑπὲρ ἐχθρούς καταλλαγείς, καὶ τὸν οἰκουμένην ἡσυχάσας, καὶ ὑπὲρ βασιλεῖς πείσας, καὶ τὸν βασιλείαν ζῆσαι, καὶ τὸν αὐτῷ δόξαν φαιδρύναι, ὁ Χριστὸς ᾧ Ἰησοῦ ᾧ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

20

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΠΟ-

ΔΕΙΞΙΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΙΜΩΣ ΤΑΣ ΠΕΡΙ ΧΡΙΣΤΟΥ

καὶ ἐθνῶν καὶ τῆς σκοτωθείσης Ιουδαίων προφητείας ἀσα-

25 ### φεῖς εἶναι. Λογ. α.

Προφητικὸν σήμερον ὑμῖν διδάξαι βούλομαι πρᾶγμα, καὶ περὶ οὗ τὸ πέλαγος τῆς Ησαΐου σοφίας ἐπαφεῖναι τὸ λόγον διασκευάζομαι. ἀλλὰ τί πάθω; ἀσαφὴς καὶ δύσβατος, μή ποτε λιμένα ἐξευρόντες, καὶ
30 εἰς τὸ βάθος κατορύξαντες τῶν προφητικῶν νοημάτων, ἐλλιμενίσωμεν· ὅπερ πάσχουσι τῶν πλωτήρων ἀνθρώπων. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, ἐπειδὰν τὸν γλυκὺν ἀφέντες, ὃς ἑκατέρωθεν μέρους τῆς νεὼς πέλαγος ἴδωσι, καὶ θαλάττης ἕτερον, ἀλλ' ἢ θαλάττης καὶ οὐρανὸν, σκοτοδινιῶ κατειλημμένοι, καὶ ἀποφέρεσθαι τὸ πλοῖον αὐτοῖς κόλπῳ νομίζουσι μὴ τῆς θαλάττης. ἀλλ' οὐ διὰ τὴν φύσιν
35 τῆς θαλάττης, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν πλεόντων ἐλλιποῦς γίνονται. ἐπειδὴ καὶ τῶν νεωτέρων γυμνοῖς τοῖς σώμασι κυλιομένοις ἐν τῷ κυμάτων, καὶ θαλάττης πάσχουσι τοιοῦτον· θαλασσομανοῦσι γὰρ εἰς τὸ βάθος καταδύντες αὐτὸ, τῶν δὲ ἐδάφους ἀμφιπολούντων ἀσφαλέστερον ἐλαττεῖσθαι· καὶ τῷ σώματι, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ πάντι τῷ σώματι διηνεμοῦσι τὴν ἄλμην, οὐ δυναμένοις. τοσοῦτόν ἐστι μὴ γνῶναι καλόν· τοιοῦτόν ἐστιν ἀπειρία κακόν. οὕτως αὐτὴ καὶ τῶν
40 φοβερῶν καὶ ἀφορήτων πίπτει, ἐκεῖνο ἐν καὶ ἀσφαλῶς ἐστιν πλεῦσαι καὶ διδοικέναι διασκευάζει. ἐνδὸν γὰρ ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ ἰχρίου καὶ θαλάμου τῆς νεὼς, καὶ εἰς τὸν ἅλα ἐλλιμενίσαι· ἐν δὲ σάλῳ τὸ μέσον δορυφοροῦντας τοῖς κύμασι. τοῦτο καὶ ὅπερ τῆς ἀμαθίας καὶ τῆς ἀμετρίας. καὶ γὰρ καὶ ταύτην πολλάκις καταλαμβάνει κύματα παθῶν τοῦ θαλασσίου ἀγριώτερα, ὅταν ζάλη θυμοῦ κατόπιν ἐγείρασα τὸν καρδίαν, πνεύματα ἐπιθυμίας πονηρᾶς πολ-

λιὼ ποιοῦσα τῇ ἀμαθίᾳ τὴν σύγχυσιν. ἀλλ' ὁ μὲν ἄπειρος καὶ ἀμελέτητος, ἀχθεὶς τὸ χαλινὸς τῆς ὀργῆς, οὐδέως θορυβῆται, ταράττεται, κλονῆται, ἀστοριᾶ γεωμετρίαν ἐπιδρύχοι τὴν ψυχὴν ἐπὶ τῶν παθῶν καὶ ναυάγιον ἐπιδιδῶσαι· ὁ δὲ ἔμπειρος καὶ μεμελετηκὼς τὰ τοιαῦτα φέρει γενναίως, καθάπερ κυβερνήτης ὅτι τῶν οἰάκων, ὅταν Ⓦ λογισμὸν ἐπιδῶ τῶν παθῶν κρίσας, ὁ πρόσταγμα τῆς φιλοσοφίας λιμένα. ὥσπερ οὖν ὅτι τῆς θαλάττης ἐστὶ, καὶ ὅτι τῆς ἀμαθίας συμβαίνει, τοῦτο καὶ τῇ ὀξηκοΐσει τῶν γραφῶν συμπίπτει. ἀνάγκη θορυβεῖσθαι, ταράττεσθαι, ἐπιδιδῶ ἀξέλθωμεν εἰς ὃ πέλαγος· οὐκ ὅπου ὁ πέλαγος φοβερόν, ἀλλ' ὅπου ἡμεῖς Ⓓ πλέοντες ἀπειροι. οὐ γὰρ ὄντι οὐκ ἀνάγκη φύσει λέγειν ἅπαντα, δύσκολον γενέσθαι τὴν ἀπειρίαν τῶν ἀκουόντων, Παῦλον ὑμῖν μαρτυρεῖ. εἰπὼν γὰρ ὅτι Χριστὸς ἐγένετο ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, ὃ ζητῶν ἐστὶν ὁ Μελχισεδὲκ, ἐπήγαγε· Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος. τί λέγεις, ὦ μακάριε Παῦλε; δυσερμήνευτός σοι τῷ πνευματικὴν ἔχοντι σοφίαν; τῷ τὰ ἀπόρρητα ῥήματα ἀκούσαντι; τῷ πρὸς τρίτον ἁρπαγέντα ἕως οὐρανοῦ; εἶτα σοὶ δυσερμήνευτος, ὅτι καταλιπὼν; ἐμοί, φησι, δυσερμήνευτος, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν δυσχέρειαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκουόντων. εἰπὲ γάρ, δυσερμήνευτος, ἐπήγαγε, ἐπειδὴ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. ὁρᾷς ὅτι οὐχ ἡ φύσις τοῦ λόγου, ἀλλ' ἡ ἀπειρία τῶν ἀκουόντων, δύσκολον Ⓦ τὸ δύσκολον ἐποίησεν; οὐ μόνον δὲ δύσκολον, ἀλλὰ Ⓒ πολλῶν ποιεῖ Ⓦ βραχὺν ἡ αὐτὴ αἰτία. διόπερ οὐχὶ δυσερμήνευτον εἶπεν εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶν, Ⓒ τοῦ μήκους, καὶ τῆς δυσκολίας ἀμφοτέρων τὴν αἰτίαν τῇ νωθρότητι τῆς ἀκοῆς. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν ἀρρώστων οὐκ ἀναγκαῖον ζωμὸν τέμνειν καὶ ἐκβδλασμένον παρατίθεσθαι τράπεζαν, ἀλλὰ δεῖ παρασκευάσαι τὰ σιτία δλάφορα, ἵνα αὐτῶν ὁ κάμνων μὴ βουληθῇ μεταλαβεῖν, ὃ ἕτερον λαβεῖν· καὶ ἐκεῖνο μὴ προσπεσεῖν, ὃ ἄλλο δέξασθαι· καὶ τοῦτο διακρύσαι, ὅτι λαβόντα θατέρου, καὶ τῇ ποικιλίᾳ τῶν βρωμάτων τὸν δυσχολίαν νικήσωμεν, καὶ τῷ πολυτρόπῳ τῆς τραπέζης ὃ δυσάρεστον τῆς γνώμης θεραπεύσωμεν· οὕτω πολλάκις καὶ ὅτι τῆς πνευματικῆς ἐστάσεως χρὴ ποιεῖν. ὅταν ἀδυνάτους ὁρῶμεν, πολλῶν παρασκευάσασθαι χρὴ Ⓦ λόγων καὶ ποικίλων, παραβολὰς καὶ παραδείγματα ἔχοντα, καὶ παρασκευὰς καὶ εἰσόδους, καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα, ἵνα σὺν πόνῳ ῥᾳδία γένηται ἡμῖν τῶν συμφερόντων ἡ αἵρεσις. πλὴν ἀλλ' εἰ καὶ πολὺς ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος, οὐκ ἀπεστέρησεν αὐτοὺς τῆς διδασκαλίας τοῦ Μελχισεδὲκ, τῷ ἰδεῖν [γὰρ] εἰπεῖν, πολὺς καὶ δυσερμήνευτος, ἀνάσχεσθαι αὐτῶν τοῦ κακοδιδάκτου, ἵνα παρθυμότερον γένωνται πρὸς τὸ ἀκροᾶσθαι· τῷ δὲ παρασχεῖν τὸν τράπεζαν, χαρισάμενος αὐτῶν τῇ ὀλιγωρίᾳ. τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιήσωμεν. εἰ καὶ ἄπειρον ὁ πέλαγος τῶν παρόντων, καὶ πολλὰ σκάφη παβήσῃ, καὶ καταλιμπάνωμεν τὴν θαλάττης καὶ τὸν ἡμετέραν δύναμιν· μᾶλλον δὲ μὴ καὶ τὸν ἡμετέραν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνωθεν δεδομένην ἡμῖν χάριν, καὶ διὰ τὸν ἡμετέραν παῤῥησίαν, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑμετέραν ὠφέλειαν καταπελαγώσωμεν τῆς θαλάττης, καὶ τούτῳ Παύλου μιμούμενοι. ὅπου γὰρ οὐκ ἀπεστέρησεν αὐτοὺς τοῦ λόγου τοῦ καὶ Ⓦ Μελχισεδὲκ, ἀκούσαντες τὰ ἑξῆς. Εἰπὼν γοῦν, ὅτι περὶ οὗ πολὺς ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος, ἐπήγαγε· Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδὲκ, βασιλεὺς δικαιοσύνης· ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς σαλήμ, ὅ ἐστι βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων· ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ τοῦ Θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. ἆρα οὐκ ἐπαρέξει ὑμῖν καὶ ἀκοὰς, ὅτι ἀπὸ ποίου ἀφανεστάτου ἀναλεγόμενος ὁ Παῦλος καὶ λέγων, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ; καὶ τί λέγω ὅτι ἀπὸ ποίου; εἰ γὰρ ὅτι τοῦ Χριστοῦ λέγοιτο τοῦτο, οὐκ ἂν πολλῶν καὶ ὕστερον ἡμῖν πρόχειρον ζήτησιν; εἰ γὰρ ἀπάτωρ, πῶς υἱός; εἰ ἀπάτωρ, πῶς μονογενής; ὁ γὰρ υἱὸς ὀφείλει πατέρα ἔχειν, ἐπεὶ οὐκ ἂν εἴη υἱός. ἀλλὰ καὶ ἀπάτωρ ὄντως ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀμήτωρ. πῶς; ἀπάτωρ τοῦ

κατω

κάτω ἡμῶν, ἀμήτωρ τὸν ἄνω. οὔτε γὰρ ὅτι γῆς ἐστι πατέρα, ὅτι τὸ ἀέριον μήτερα. ἀγνοεῖ ἀλόγιστος. ἀκούσωμεν ④ τῶν οὐσίαν αὐτῶν πολυπραγμονούντων· καί τινες νομίζουσιν, ὅτι ὁ ἀγνοεῖ ἀλόγιστος τῦτο, περὶ τῆς ἄνω ἡμῶν ἐρήσεως εἴρηκε). ④ μὴ γὰρ αἱρετικὸν ἄνδρα τῦτο βούλεται. καὶ γὰρ οἱ ἐκεῖνον πολυπραγμονοῦσι καὶ περιεργάζονται. ④ ἢ ὅτι προσέχειν τῶν, ἐκεῖνη μὴ παραχωροῦσιν· οὐκ ἔστι ἢ καὶ περὶ ταύτης τῆς κάτω νομίζουσιν εἰρῆσθαι ὁ, ἀγνοεῖ ἀλόγιστος. δείξωμεν δὲ ὅτι περὶ ἑκατέρας ἡμῶν τῦτο ὁ Παῦλος εἶπε, καὶ περὶ τῆς ἄνω, καὶ περὶ τῆς κάτω. οἱ γὰρ καὶ ἐκείνη φείδη, καὶ αὕτη μυστικωτάτη. διὸ τῦτο οἱ Ησαΐας φησί, Τὸν ἡμέραν αὐτῦ τίς διηγήσεται); ἀλλὰ περὶ ἐκείνης, φησί, εἶπε τῆς Ησ. νγ. ε'.
ἄνω. τί οὖν ἐρεῦμεν Παύλῳ ἀμφοτέρας εἰπόντι τὰς ἡμήσεις, καὶ τότε ἐπαγαγόντι ὁ, ἀγνοεῖ ἀλόγιστος; περί τινος γὰρ εἶπεν, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, τότε ἐπήγαγε ὁ, ἀγνοεῖ ἀλόγιστος· ἵνα μὴ μάθοις κατ' ἐκείνην τὴν ἡμῆσιν, καθ' ἣν ἀμήτωρ ὄστιν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκείνην, καθ' ἣν ἀπάτωρ ἐστίν, τὴν κάτω λέγω, ἀγνοεῖ ἀλόγιστον εἶ) πίστις βύσις. Διὰ τῦτο ἀμφοτέρας εἶπε, τότε εἶπε ὁ, ἀγνοεῖ ἀλόγιστος. καὶ γὰρ καὶ αὕτη ἡ κάτω, ἀκατάληπτος, ἵνα περὶς ἐκείνην μηδὲν παθεῖν φρονῶμεν. εἰ γὰρ αἱ περιπόλιαι τῶν ναῶν ὕπνα φοβεροὶ καὶ ἀπρόσιτα, πῶς εἰς τὰ ἄδυτα εἰσελθεῖν ὑπολήψεσθε; ὅτι μὲν γὰρ ἐγνώσθη ἐκ τῦ παθεῖν, οἶδα· ὃ δὲ πῶς, οὐκ οἶδα. ὅπερ ἔπαθεν ἐκ τῆς πρὸ ἡλίου, ὑπέστη μὴ ④ ἢ δὲ πνεῦμα οὐδὲν ἐστὶν ὃ ἐγὼ λαμβάνω. ἑκατέρας γὰρ φύσεως ἡ ἡμῆσις ὁμολογεῖται, καὶ ἑκατέρας ὁ θεὸς σέσιγηκε). καὶ ὥσπερ ἐστὶν ὃ ἐγὼ λαμβάνω ὅτι τῆς πρὸ ἡλίου, οὐκ εἶδας ἐγὼ πῶς ἐκ πρὸ ἡλίου ἐγνώσθη, ὁμολογῶ ὅτι ἐγνώσθη, καὶ οὐκ ἀναιρῶ ὃ περιγέγραπται διὰ τὴν ἄγνοιαν τῦ θεῦ· οὕτω καὶ σὺ ποίησον ὅτι τῦ παθεῖν· εἰ καὶ οὐκ οἶδας πῶς ἐγνώσθη, ὃ, ἐγνώσθη, ὁμολόγησον. καὶ λέγει σοι ὁ αἱρετικός, πῶς ἐγνώσθη ἐκ τῦ παθεῖν ὁ υἱός; καὶ ἀπαίτει αὐτῦ ὃ φεύγημα εἰς τὴν γλῶ, ἃ εἶπε περὶς αὐτόν· καὶ λέγει ἐκ τῆς θεότητος, καὶ δῶσον πῶς ἐγνώσθη ἐκ τῆς πρὸ ἡλίου, ἃ τότε ἐκφεύγει ἐρώτα. καὶ γὰρ αὐτόν, ἃ περιπλῆ, καὶ μὴ ἀφῆς ἁρπαθῆναι, μηδὲ ἀναχωρῆσαι εἰς ④ λαβόμενοι τῆς λογισμῶν· ἀλλὰ κάτω γε, καὶ ἀπόπνιξον, μὴ τῇ χειρί, ἀλλὰ ταῖς ῥήσεσι· μὴ δῶς αὐτῷ ἀφελεῖς καὶ ἀφυγεῖν, ἃς βούλεται. ἐκφεύγει δόρυβον ἐμποιοῦσι τοῖς ἀφελεγμένοις, ὅπως ἡμᾶς αὐτῶν ἀκολουθοῦμεν, καὶ οὐκ ἀγνοῦμεν τὸν τόπον τῆς θείας γραφῆς. περίλαβε τοίνυν αὐτὸν πυκνὸν πόλεμον, καὶ ἀπὸ τῆς γραφῆς μάρτυρείας, καὶ οὐδὲ χάριν δώσει σοι. εἰπὲ περὶς αὐτόν, πῶς ἐγνώσθη ἐκ τῆς πρὸ ἡλίου; οὐκ ἀφίσει μὴ οὐδὲ ἀναχωρῆσαι. ἀλλ' οὐκ ἀν' ἴχνει ④ ζήτει εὑρήσεις, καὶ μυρία φιλονεικῆ. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ἀποκλείσῃ, τίς ἀνοίξει λοιπόν; πίστις παθεῖν δείκνυται τοιῦτον μόνη. εἰ δὲ οὐκ ἀνέχῃ, ἀλλὰ λογισμοὺς ὑπόσχῃς, ἐρῶ περὶς σέ, ὁ περὶς ④ Νικόδημον ὁ Χριστός· Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐὰν τὰ ἐπουράνια εἴπω, πιστεύσητε; περὶ τῆς οὐ πρὸ ἡλίου ἡμήσεως εἶπεν, καὶ οὐκ οἶδας, οὐδὲ χάριν τολμᾷς, ὁ ④ ἀέριον περιεργάζῃ; εἶτα μὲν οὖν ④ οὐράνιον, ἢ μὴν ④ διαστῆναι τῶν οὐρανῶν ἐπολυπραγμόνησας. εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. οὐκ εἶπεν, οὐ πιστεύσετε, ἀλλ', οὐ πιστεύετε, διηνεκῶς ὑμῖν, ὅτι καὶ τὰ ἐπίγεια πίστεως ἄξια. εἰ δὲ τὰ ἐπίγεια πίστεως ἄξια, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἀέρια. καίτοι τότε τῷ Νικοδήμῳ περὶ τόκου διελέγετο πολὺ ἐλαφρότερον. περὶ τῦ βαπτίσματος γὰρ ὁ λόγος ἦν, καὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς πνευματικῆς· ἀλλ' ἔλεγεν, ὅτι καὶ ταῦτα πίστεως ἐστὶ καὶ ληπτά. ἐπίγεια δὲ αὐτὰ καλέσει, οὐκ ὅτι ἐπίγεια ἐστιν, ἀλλ' ὅτι σὺ τῇ γῇ πεπλησται· καὶ τῇ συγκρίσει τῆς ἄνω ἡμήσεως τῆς ἀπορρήτου καὶ πάντα ὑπερβαινούσης νοῦν, ἐπίγεια ταῦτά ἐστιν. εἰ τοίνυν, πῶς ἀναγεννῶμαι ἐκ τῦ ὕδατος, οὐ δύναται εἰδέναι, ἀλλὰ πίστει μόνη παραδέχεται δεῖ τὸ γινόμενον, καὶ ④ ζήτει μὴ περιεργάζεσθαι, πόσης δὴ εἰκῆ μανίας, ὅτι τὰ ἄνω ἡμήσεως τῦ μονογενοῦς υἱῦ λογισμὸς δύναται ἀνθρωπίνους κεῖσθαι, καὶ ζήτησιν ἡμήσεως θνητὰς ἀπαιτεῖσθαι;

Πῶς μὴ οὖν ἀπάτωρ ἡ ἀμήτωρ ὁ μονογλμὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἱκανῶς ἀποδέδεικται, καὶ πῶς ἀγλωσσόγητος ἑκατέρων τὴν γλῶσσαν· λοιπὸν ἴδωμεν ἃ ἐπείγομεν ἀπαγγέλλειν, τὸν λόγον τοῦ Ἰω. ι. γ. Μιχαίου δεύτερον εἰς ἑτέρους ἡμᾶς ἀναβαλλόμενοι, καὶ ἀναπαύσωμεν τὰ ἀκοάς, τοσαῦτα μέλλοντες ἀκούειν αἰνιγμάτων. αἰνίγματι γὰρ ἔοικε τὰ τοσαῦτα, καὶ πολλὴ δυσχολία ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ, καὶ δυσεπίληπτα τὰ βιβλία· ἡ δὲ καινὴ σαφεστέρα καὶ εὐχολωτέρα. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησί, ταῦτα οὕτω διακεκτύπωται, καίτοι ἡ καινὴ τοσοῦτον μείζονων διαλέγεται τοσαγμάτων, τοσοῦτον βασιλείας οὐρανῶν, καὶ σωμάτων ἀναστάσεως, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν, ἃ καὶ δι' ὀνείρατος ἐναργέστερον; τίς οὖν ἡ αἰτία τοῦ τὰς τοσαφήτειας ἀσαφεῖς εἶναι; πολλὰ τοσλέγουσι Ἰουδαίοις αὐτὰ κακά· καὶ ὅτι σκληρύνθησονται μὴ σκῶμεν, ἡμεῖς ἂν εἰσδεξώμεθα· καὶ ὅτι καταγνωσθήσονται μὴ ὁ νόμος, καὶ σὺκ ἔτι λοιπὸν ἀναστήσονται· πεσοῦνται δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσιν ἐς ἀβάτους· Ἰουδαῖοί τε πλανῶνται γλώσσαις, πάντα χοῦς τῆς οἰκουμένης διασαρήσονται, καὶ τῆς πόλεως σκηπτόντες, σοῦδὲ τὴν πολιτείαν ἔξουσι λοιπὸν τὴν ἀρχαίαν· ἀλλὰ πάντα αὐτῶν ἀφαιρεθήσεται τὰ τοσέπτρα, καὶ τοσοφητεῖαι, καὶ θυσίαι, καὶ ἱεροσύνη, καὶ βασιλεία. οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα προέλεγον οἱ προφῆται, μυρίας τοὺς ἀγῶνας τοῖς οἰκείοις ἐγκαταμιγνύοντες βιβλίοις. διὰ οὖν οἱ Ἰουδαῖοι μὴ σαφῶς ἀκούσαντες σοῦδὲ τὴν ἀρχὴν, διακριθῶσιν σοῦ λέγοντας ταῦτα, τῇ δυσκολίᾳ τῆς ἑρμηνείας ἀπέκρυψαν τὰς προρρήσεις, καὶ πολλὴν ἀσάφειαν κατέχεαν τῶν τοσαγμάτων, τῇ ἀσαφείᾳ τῶν λεγομένων τοῖς λέγουσι τοσκευάζοντες ἀσφάλειαν. καὶ πόθεν δῆλον τοῦτο; ἀκριβῶς καὶ βιωσόμεθα ἡμᾶς ἀπαιτεῖσθαι, εἰ καὶ οἱ φίλοις λέγομεν. καὶ γὰρ πολλοὶ ἴσως καὶ τῶν οὐ φίλων πάρεισι. μαθητεύσασαι τοίνυν ταῦτα καιροῖς, ἵνα σὺν αὐτοῖς φίλοι γένωνται. εἶπον, ὅτι εἰ ἤκουσαν οἱ Ἰουδαῖοι τὰ μέλλοντα αὐτοῖς κατηγήσεσθαι κακά, καὶ ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα ἁλώσεται ὑπὸ Ῥωμαίων Χριστὸν τὸν ἅλωσιν ταύτην τὸν ἀθάνατον καὶ σὺκ ἔχουσαν μεταβολήν· εἰ ἤκουσαν φανερῶς σοῦδὲ τῶν τοσφητῶν ταῦτα, βύθιος ἂν σοῦδὲ ταῦτα λέγοντας ἀπέκτειναν. πόθεν οὖν τοῦτο δῆλον; τοσοῦτοι μὲν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν. μεμνικοὶ γὰρ καὶ θηριώδεις ἦσαν. δῆμός ἐστιν αἱμάτων ἀεὶ διψῶν τοσφητικῶν, αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐμολύνθησαν σὲ ταῖς σφαγαῖς τῶν ἁγίων. ταῦτα ὁ μέγας Ἠλίας αὐτῶν κατεβόα λέγων· Κύριε, σοὺς τοσφήτας σου ἀπέκτειναν, τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν. ὁ Χριστὸς πάλιν, Ἰερουσαλήμ, Ἰερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνασα σοὺς τοσφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα σοὺς ἀπεσταλμένους τοσὸς αὐτήν. καὶ ὁ Ἡσαΐας βοᾷ δὲ τούτοις, αὐτῶν κατηγορῶν, ἑβδόμα· Αἱ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις. καὶ πάλιν ὁ Χριστός· Οἱ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν σοὺς τοσφήτας, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε τὰ μνήματα αὐτῶν· πληρώσατε δὲ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ὁρᾷς πῶς καὶ ὁ διαπύρητος καὶ οἱ δοῦλοι μαρτυροῦσι μαφοίαν αὐτῶν μαρτυρίαν; τί δέ ἐστι, πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν; ἀπεκτείνατε, φησί, καὶ μέ· τοσέθετε τοῖς δουλικοῖς αἵμασι τὸν διαπύρητικὸν σφαγόν. εἰ δὲ μυρίοις ἔσφαξαν αὐθέντας, ἀλλὰ βωμοδούλους πρώτας. ὅτι δὲ κτῦ τοῦ διαπύρητος τὰς χεῖρας ἐξέτειναν, τότε ἐπληρώθη τὸ μέτρον· καὶ εἰκότως. ἕως μὲν γὰρ σὺκ ἀπέκτειναν οἱ διαπύρητον, εἶχον ἐλπίδα σωτηρίας, σὲ προσδόκων ὅτι ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ἐλθών, ἄρας τὰν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· ὅπερ οἱ μαϊα ἐν μέσῳ διεχείσαντο, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἱλαστήριον ὥρισαν, σὲ μαὶ ἐλθόντα ἀφείναι τὰ ἁμαρτήματα ἀπεγράφησαν, πάσης λοιπὸν ἐλπίδος ἐξέπεσον. διὰ τοῦτο λέγει, πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ναί, φησὶν· ἀλλ' ὅτι μὲ μαφόνοι καὶ σκαγεῖς, ἀποδέδεικται σὺκ πολλῷ μαρτυρίῳ· πόθεν δῆλον, ὅτι τῶν τοσφητῶν σὺκ ἂν ἐφείσαντο, εἰ ἤκουσαν ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα καταγραφήσεται, ὅτι ὀνόματος παυθήσεται, ὅτι ἡ παλαιὰ ἀλλαγήσεται; μάλιστα μὲν καὶ σὺκ τῶν εἰρημένων δῆλον· πλὴν ἀλλ' ὅμως αὐτῶν τῶν γραφῶν πάλιν ποιήσομαι τὴν ἀπόδειξιν σαφεστέραν. εἰ γάρ ποτε ἤκουσαν τοσφήτου λέγοντος, ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα καταγραφήσεται καὶ μετοφίῳ τοσσκαιρεῖ

καιρεῖ

καίρου, διὸ αὐτοῦ μεταβάλλεσθαι τὸ ἀπρούεσθαι τῆς Θεοῦ τὴν ὀργὴν, εἰς ἣν προφήτην ἀφίεσθαι τὸν θυμόν. τὸ ὅπου τοῦτο ἔστιν ἀληθές, αὐτὴν ἀκούσατε τὴν ἱστορίαν. Ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν αὐτὴν οἱ Πέρσαι ποτὲ, καὶ βαρβαρικὸν στρατόπεδον ἔξω προσεκάθητο· τοῖς τὴν κλίσιν οὐκ ἦν ἀδηλον, ἀλλ' ἐν μέσῃ παλίσῃ ἡ πόλις ἦν τότε Ἱερουσαλήμ, ὡπλισμένων ἀπάντων τοῖς προσώποις ἔξωθεν. ἀλλ' ὅμως οὕτω φανερῶν ὄντων τῶν δεινῶν, ὅτῳ Ἱερεμίας ἐλθὼν εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἡ πόλις παραδοθήσεται εἰς χεῖρας Χαλδαίων (καίτοι τοῦτο οὐκ ἦν προφητεία ἦν· οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἑώρων τὰ συμβησόμενα) ἀλλ' ὅμως ὅτῳ τὰ φανερὰ καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν εἶπεν, οἱ μισοῦντες καὶ φθονοῦντες καὶ πρὸς αὐτοὺς εὐεργέτας ἀγνώμονες οὕτως ἐμάνησαν, ὡς προδότην αὐτὸν τοῦ λιμοῦντα τὴν πόλεως νομίσαι καὶ εἰπεῖν, ὅτι Ἐκλύει τὰς Ιερ. λη. θ. χεῖρας τοῦ λαοῦ τούτου. καὶ μὴν ἑτέρου, καὶ μὴν διήτησε τὴν προθυμίαν αὐτῶν, καὶ πρὸς Θεοῦ ἦν, τὸ ἄῤῥαγὲς καὶ ἀκαταμάχητον αὐτοῖς παρεσκευάζετο τεῖχος. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐνοήσαντες ἐκφανοῖ, ἐκέλευον αὐτὸν ἀναιρεθῆναι. τοιαῦτα γὰρ τοῖς εὐεργέταις ἀεὶ τὰς ἀμοιβὰς ἀποδίδοσαι, καὶ τοῦ βασιλέως συγγίνεσθαι, οὐδὲ ὕπνος ἐπέδωκεν· ἀλλ' ὅτῳ ἀνελεῖν οὐκ ἴσχυσαι, εἰς τὸν βορβόρου λάκκον ἐνέβαλον. εἰ δὲ προσκαίρου ἀχλυμονίας ἀκούειν οὐκ ἀνέγκλημα, πῶς τὴν προόρησιν τῆς διηνεκοῦς δουλείας ἔμελλον εἰσακούειν; εἰ Ἱερεμίας εἶπεν, ὅτι ἀπελθόντες εἰς Βαβυλῶνα, καὶ οὐχ ὑπανέγκλητα ἀκούσαι, ἀλλ' ἐπιμορήσαντο ἂν εἰ πόντα· εἰ ἤκουσαι τῶν προφητῶν εἰπόντων, ὅτι οὐκ εἰς Βαβυλῶνα, ἀλλὰ πάντα τὴν οἰκουμένην διασαρήσεσθε, καὶ οὐκ ἔτι λοιπὸν ἐπανήξετε, οὐκ ἂν καὶ τὸ αἷμα τῶν λεγόντων ἐξέπιον; εἰ δὲ δοκεῖ τοῦτο ἔπι στασμὸς εἶναι, φανερὰν ὑμῖν ἀπόδειξιν πρόσφερω, ὅτι οὐκ ἦν ἀσφαλὲς αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλοντα, τὸν ἡμέτερον τιμῶν λέγω, τὸν ἔκπαλαι τῶν σκείων. Σπίφαμον γὰρ, εἰπέ μοι, τὸν ἀπρόσκλητον τῶν μαρτύρων, διὰ τί ἐλίθασαι; οὐ ταῦτα ἐγκαλοῦντες αὐτῷ λέγοντες, ὅτι ὁ δεῖνα οὗτος βλάσφημα ῥήματα; εἰπέ, φησὶν, ὅτι Ἰησοῦς καταλύσει τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἄλλα ἄττα, ἃ προέδωκε Μωϋσῆς, διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐλίθασαν. εἰ δὲ τότε οὐκ ἠνέχοντο ταῦτα ἀκούειν, καὶ ταῦτα τῶν πραγμάτων αὐτοῖς πειθόντων λοιπὸν, πῶς ἂν τῶν προφητῶν ἠνείχοντο ταῦτα προσαφωνούντων; ἠκούσατε, ἀγαπητὲ, ὅτι διὰ τὸν ναὸν καὶ τὴν μετάθεσιν τῆς πολιτείας αὐτὸν ἐλίθασαν· ἄκουσον πῶς καὶ τῶν Χριστῷ τοῦτο αὐτὸ προφέρουσιν ἔγκλημα. Εἶπε γάρ, φησὶν, οὗτος· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Εἶδες πῶς πάντα ταῦτα ἡ καταλύσις τοῦ ναοῦ, καὶ ἡ μετάθεσις τῆς πολιτείας τὴν ὀργὴν αὐτοῖς ἐνεποίει; διὰ τοῦτο ἔλεγον μὲν οἱ προφῆται ταῦτα, οὐκ ἔλεγον δὲ φανερῶς. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλον ἐβούλοντο ἀνελεῖν, ὅτι ἔπεισεν αὐτοὺς μεταπίπτειν ἀπὸ τῆς πολιτείας. πόθεν τοῦτο δῆλον; Θεωρῶ, φησὶν, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν Ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων· οὗτοι πάντες κατὰ χίλων ἐσμοὶ, ὅτι ἀποστασίαν τοῦ νόμου διδάσκεις. οἱ δὲ πιστοὶ οὐκ ἠνείχοντο διδάσκεσθαι ἀποστασίαν τοῦ νόμου· καὶ οὐδέπω πιστεύσαντες πῶς δὲ ἠνέχοντο ἀκούσαι, ὅτι παύσεται ὁ νόμος ποτέ;

Οὐκοῦν ἐκ τούτων τῶν προφήτας ἀπέκτειναν οἱ Ἰουδαῖοι, εἴ τι πιθανὸν σαφῶς προῆν, ἐδιζάμην ἀπὸ τῶν μαρτυριῶν, ἀπὸ τε τοῦ μακαρίου Ἱερεμίου καὶ τοῦ πανευμάρτυρος Στεφάνου, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου. πᾶσι γὰρ τὰ αὐτὰ ἐγκαλοῦντες, ὅτων αὐτοὺς ἀπέκτειναν. ὅπου γὰρ καὶ αὐτὰ τὰ βιβλία κατέκαυσαν οἱ τὰ προφητικὰ, εἰ μὴ εἴδον τὰ λεγόμενα, καὶ τοῦτο πεφαντασμένην ἀπό τινος ἱστορίας, κεκρυμμένης μὲν ὑμῖν, δήλης δὲ ἐκείνῳ καὶ μάλα. οὕτω γὰρ αὐτὸν ἀπαγγέλλει πειρασμόν. Ἵνα οὖν ἡ ἱστορία, ἀκούσατε. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει Ἰωακεὶμ υἱοῦ Ἰωσίου βασιλέως Ἰούδα, εἶπε Κύριος Ιερ. λς. α. πρὸς Ἱερεμίαν· γράψον πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἐλάλησά σοι πρὸς σὲ ἀπὸ τῆς ἡμέρας Ἰωσίου, ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης· τουτέστι, πάντα τὰ κακὰ, ἃ λογίζομαι ποιῆσαι αὐτοῖς. ὅρα τὸ φιλάνθρωπον τοῦ Θεοῦ καὶ κηδεμονικόν. ὅτῳ γὰρ μέρος ἀκοῦσαι οὐκ ἠνείχοντο, σωφάγα-

γέ, φησιν, αὐτὰ πάντα, καὶ αὔξησον Ⓦ φόβον, ἵνα καὶ οὕτω βελτίους γένωνται. μνημονεύετε τῆς ἐποχέσεως. Ὃ ζητούμενον ἡμῖν ἦν, ὅτι καὶ τὰ βιβλία δὶς αὐτὰ κατέκαυσαν, εἰ ὡσπερ
Ier. λε. γ. τὰ σήματα σκεδάντα πάντα. Ἴσως ἀκούσονται κακά (δῆλον γὰρ ἔσεσθαι τῆς ἱστορίας) ἃ λογίζομαι ποιῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἀπεγράφησονται ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς. ἴσως ὁ Θεὸς λέγει; ἄγνοε, εἰπέ μοι, τὰ ἐσόμενα; οὐκ οἶδεν εἰ ἀκούσονται, ὁ εἰδὼς πάντα πρὶν γενέσεως; ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφρούς; ὁ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν; ᾧ πάντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ; τίνος οὖν ἕνεκεν ἔλεγεν, ἴσως ἀκούσονται; καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἀναγκαζομένους μαθεῖν, δηλονότι ἐγκαλουμένους ἄγνοιαν τῷ μετοχλῷ. ἰδοὺ γὰρ καὶ ὁ πατὴρ ἀγνοοῦντος φήσας ῥήματα. Ὃ γάρ, ἴσως, ἀγνοοῦντός ἐστιν· ἀλλ' οὐκ ἄγνοε. ὁπότε μοιχὸν καὶ [" πόρνῃ] τὴν γυναῖκα ἀκούσης τοιούτων λέγοντος, τίνι αὐτὴν καταδέξαι ψῆφον. γὸς γὰρ ὤν, πάντα χρῶ Ⓦ πατέρα μιμεῖται. ἀλλ' Ⓓ μὴ τῶν ἀγώνων χάριν τούτων διαμαλλώμεθα, ἵνα μὴ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως ἐκπέσωμεν· εἰπωμὲν δή, πίνος ἕνεκεν λέγει, ἴσως ἀκούσονται. εἰ εἶπεν, ὅτι ἀκούσονται, χρεὼς τὸ ἴσως, ψευδὴς ἦν· ἐγὼ γὰρ ἔμελλον ἀκούσεσθαι. εἰ εἶπε δὲ ἀληθές, ὅτι οὐκ ἀκούσονται, εἰκότως ἔπεμπε Ⓦ προφήτην τοῖς οὐκ ἀκουσομένοις. καὶ ἐγὼ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἵνα μὴ ἡ προγνωσις αὐτοῦ νομισθεὶς ἀναγκαστική τις εἴη τῆς πράξεως, διὰ τοῦτο ἐπαμφιβόλως τίθησι τὰ ῥήματα· ἵνα μὴ λέγωσί τινες, ὅτι προφητεύει ὁ Θεός, καὶ πάντως ἔδει γενέσθαι· ὁ περὶ τοῦ Ἰούδα λέγεται. προεῖπε, φησιν, ὅτι προδότης ἔσται, καὶ διὰ τοῦτο προδότης ἐγένετο. ὡ τῆς δόξης, ὡς τῆς ἀναισχυντίας. οὐκοῦν ἡ πρόγνωσις, αἴθεσθε, τῆς ποιήσεως αἰτία· μὴ γένοιτο. οὐ γάρ ἐστιν ἀναγκαστικὴ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, ἀλλὰ προγνωστικὴ μόνον. οὐκ ὀφεῖλε προφητεύειν ὁ Χριστὸς, διὰ τοῦτο ἐγένετο ἐκεῖνος προδότης· ἀλλ' ὀφεῖλε προδότης ἔμελλε γενέσθαι, διὰ τοῦτο προεῖπεν ὁ Χριστός. ἵνα οὖν μὴ καὶ σὺ ταῦτα λέγωσιν, ὅτι εἶπεν ὅτι οὐκ ἀκούσονται, καὶ ἀπέκλεισεν αὐτοῖς τῆς μετανοίας τὴν ὁδὸν, προλαβὼν διέστασεν αὐτῶν τὴν προφασιν, εἰπὼν τῷ προφήτῃ, ἴσως ἀκούσονται. μνημονεύετε τῆς ἐποχέσεως. διὰ γὰρ τοῦτο συνεχῶς ὑμᾶς ὑπομιμνήσκω, ἵν', ὅταν ἐπαγάγω τὸ συμπέρασμα, μὴ ὀπισθόθεν τοῦ ζητηθέντος ἡμῖν εἰς ἀρχὴν κεφάλαιον. Τί οὖν ἐστιν τοῦτο; ὅτι Εἰ ἠθέλησε Ⓓ Ἰουδαῖοι, ὅτι ἔμελλεν αὐτοῖς συμβήσεσθαι τὰ κατειλημμένα αὐτοῖς δεινά, ταῦτα δὲ λέγω τὰ νῦν κατέχοντα αὐτούς, αὐτὰ τὰ βιβλία αὖ κατέκαυσαν, καὶ οὐκ ἂν ἐφείσαντο οὐδὲ τῶν θείων γραμμάτων. ἀλλ' ὅτι τὴν ἱστορίαν ἐλθωμεν.
Ier. λς. δ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἱερεμίας, καλεῖ Ⓦ μαθητὴν αὐτοῦ Βαρούχ υἱὸν Νηρίου, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· γράψον εἰς βιβλίον πάντα τὰ μέλλοντα αὐτοῖς ἔσεσθαι δεινά. Τί γέγονε; σὺ ἐπιτάττεις τῷ Θεῷ, καὶ τὸν μαθητὴν πέμπεις; ἆρα μὴ δυλιᾶς; ἆρα μὴ ἀγωνιᾷς; ἆρα μὴ δέδοικας; Εἰ σὺ δέδοικας, πῶς ὁ μαθητὴς τολμήσει; ἀλλ' οὐδὲν τύπον. πρόσκειται γὰρ ἡ αἰτία. Εἰπὲν γὰρ, γράψον καὶ ἀνάγνωθι, ἐπήγαγε· Ἐγὼ γὰρ κατέχομαι ὑπὸ τῆ φυλακῆ. ὦ μεγαλοψυχίας· ὁ δὲ δεσμωτηρίῳ ἐνδεδεμένος, καὶ τῆς προφητείας οὐκ ἀφίσατο. προσέχωμεν τῇ αὐθρείᾳ τοῦ δικαίου, καὶ τῇ τῆς διανοίας φιλοσοφίᾳ. οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτόν· τοσαῦτά μοι δεινὰ συμβέβηκε διὰ τὴν παρρησίαν ταύτην· μυρίοις αἰτίαις ἀπόλωσα λόγοις, καὶ οὐδὲν ὤνησα, οὐδὲ ἐγένετό μοί τι πλέον, ἀλλ' ἢ δεδέσθαι μόνον· ἀλλ' οὕτω με τὴν δεσμὴν ἀπέλυσεν ὁ Θεός, καὶ πάλιν πέμπει με πρὸς τοὺς ἐκεῖ; οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπεν, οὐδὲ ὑπεστείλατο· ἀλλ' ἐν μόνοις ἐσκόπευε, ὅπως αὐτοῦ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ διαστήματος. καὶ ἐπὶ δι' ἑαυτοῦ οὐκ ἴσχυσε, διὰ τοῦ μαθητοῦ κατεσκεύασεν αὐτό. ἀνάγνωθι γάρ, φησιν, αὐτοῖς, ἃ εἶπε πάντα τὰ κακά. ἐγὼ γὰρ κατέχομαι ὑπὸ τῆ φυλακῆ. καὶ ἔλεγεν Ἱερεμίας, καὶ ἔγραφεν ὁ Βαρούχ ὑπὸ βιβλίῳ. ἡσυχίας γενομένης λοιπὸν, ὅτε ταῦτα ἐγίνετο· ἑορτὴ ἐφειστήκει, πάντα καλοῦσα πρὸς τὴν μεγάλην. ἔδει γὰρ κοινὴν γενέσθαι τὴν σύλλογον, ὅθεν καὶ ἀναγκαίων πραγμάτων ἔμελλεν ἡ ἐκκλησία ἔσεσθαι. Εἰσῆλθε πρὸς τοὺς ἄρχοντας ὁ Βαρούχ,

ρεύχ, καὶ αὐέγνω εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀρχόντων πόλεως τὰς λόγους τούτους· καὶ εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν. Ἰσως γάρ, φησι, πεσεῖται ὁ ἔλεος ὑμῶν ἐνώπιον Κυρίου· ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι ὡς καλὴν χρείαν ἔλεγξω, ἀλλὰ μαθόντες ὅτι ψευδῆ ἔπεσαν αὐτὰς ἀφῖκται, ὀπισθέσεσι γλύφωνται. Τί οὖν ἐκεῖνοι; δέον χαρίζεσθαι ὁμολογῆσαι, δέον ἐπαινέσαι, δέον θαυμάσαι, ὁπόσῃ τούτων ποιοῦσιν· ἀλλ' ἀπελθόντες, ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ, καὶ ὁ βιβλίον ἀπέγνω ἐν τῷ οἴκῳ Ελισαμᾶ. καὶ πέμψας, φησὶν, ὁ βασιλεὺς τὸν Ιουδαῖον ἕνα ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ, ἐκέλευσε κομισθῆναι τὸ βιβλίον. καὶ ἐκάθητο ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ οἴκῳ χειμερινῷ· μὴν γὰρ ἔνατος ἦν, τουτέστι, νοέμβριος. ἔνατον δὲ ἀπὸ τοῦ ξανθικοῦ ἀριθμῶν λέγει. δεῖ γὰρ καὶ ταῦτα ἀκριβῶς εἰδέναι. Εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ δίου ἠρξάμεθα, οὐκ ἐμάνθανεν ἴσως ὅτε τότε χρόνου. τίνος οὖν ἕνεκεν δὲ τοῦτο προσκέπται; ὡς τῶν μὴ ταῦτα εἰδότων σαφῶς. Καὶ ἐκάεσε πυρὸς ἐμπροσθεν αὐτοῦ (ἀνθρακιά, φησι) δίπτυχος ἦν. ὁρᾶτε πῶς οὐδὲν παραλιμπάνεται τῆς θείας γραφῆς; ἡ ἀνθρακιὰ πυρὸς ἐμπροσθεν αὐτοῦ· ἡ διερεσκεισαι ἀσταχάπαι· ἐκοιμᾶτο ὁ βιβλίον μυείων τέμενος καλῶν (ἡ γὰρ τῶν καλῶν προφητεία, καλῶν ἀναίρεσις ἦν) ἡ ἀνεγινώσκετο. μεμνημένοί μοι, παράκλητε, τῆς ἐναντιώσεως. καὶ ὡς τῷ αἰσχυνώσκειν αὐτὸν τῆς σελίδας, λαβὼν τὸν σμίλιον ἔκοψεν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὸν ἐσχάραν τοῦ πυρός, ἕως ἐξέλιπε ὁ βιβλίον ἀπάν. Εἶδες πῶς οὐ φείδονται οὐδὲ τῶν βιβλίων; πῶς οὐδὲ τῶν γραμμάτων τῶν θείων ἀπέχονται; ὅπερ αἰχμαλωσίαν εἶχε τῆς Ιερουσαλήμ, καὶ πέκοψε· καὶ οὐχ ὑρῶν ὁ προφήτης, εἰς τὰ γράμματα τὸν ὀργὸν ἀφῆκεν. ὁ τοίνυν τοῖς ἀψύχοις ὕπτα πολεμῶν, εἰ ψυχὴν ἔχοντα ὕρε, τί οὐκ ἂν εἰργάσατο; καθάπερ γὰρ τὰ χόρτα τῶν θείων, ἐπειδὴν ὑπὸ λάβωσιν τῶν πικλιδώντων ἀνθῶν, εἶτα ἐκφοι ἀφαφύγωσι καταλιπόντες τὸ τῷ σώματι τῶν θείων ἃ πεφύκασιν δέρματα, λοιπὸν αὐτὰ πεζεύουσι πάθη μυδώμενα ὑμῶν· ὕτω δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν. οὐχ ὕρε ἔχοντα ὁ βιβλίον, καὶ αὐτὸ ὁ βιβλίον κατέκοψε· καὶ οὐ κατέκοψε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐβάλεν εἰς τὸν ἐσχάραν τοῦ πυρός· ἵνα μηδὲ λείψανον μείνῃ τῶν γραμμάτων ἐκείνων. ἀλλ' οὐδέπω πᾶσαν ἔγνωτε αὐτοῦ τὸν μανίαν· ἴστασθε ἢ σαφῶς, ἐὰν μὴ ἀκριβείας τοῦ διηγήματος πεσίσχητε. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι αἰσχύνοις ὁ βιβλίον ἄπαν, ὕτως ἔκαυσεν· ἀλλ' ὡς τῷ ἀναγινώσκειν αὐτὸν τὰς σελίδας ἢ πάσαρας, ἐξέτεμεν αὐτό. οὐκ ἀνέμεινεν οὐδὲ τὸ τέλος τῆς αἰσχύνοις, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν προοιμίων θέως ἐξεγελώθη. διὰ ταῦτα οὐκ ἦν ἀσφαλὲς τοῖς προφήταις, Ιουδαίοις λέγω μὴ σαφηνείας πάντα τὰ ἐσόμενα δηλοῦν. Εἰ γὰρ προσκαιρον οὐκ ἦν ἔγκειτο αἰχμαλωσίαν ἀκούσαι, τὸν διπεκῆ πῶς ἂν ὑπέμενε μαθεῖν; καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔξη ὁ βασιλεύς· ἀλλ' ἔπεμψέ, φησι, ζητῆσι πάντα χρὸν τὸν προφήτην. ἀλλ' ὑχ ὕρεν αὐτόν. ἔκρυψε γὰρ αὐτὸν ὁ Θεός. ἐκεῖνον μὲν τότε ἔκρυψε, σὺν ἄλλοις προφήταις τῇ ἀσαφείᾳ τῶν λεγομένων.

Οὐκ ἀπὸ τούτων ἦν μόνον ἡμῖν ἔσται φανερὸν, ὅτι πολυμερὴς ἦν τοῖς Ιουδαίοις καὶ ψυχῆς ῥιψοκινδύνου, τὸν ἐσομένον τοῖς ἔθνεσι πλοῦν καὶ δόξαν, καὶ τὸν ἀφοδεξόμενον ἐκείνους ἀπιμίαν λέγω, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν Παύλου ῥημάτων. σὺ γὰρ ἴδων ἵνα προφήτην μικρὸν παροξύνῃ τὸν τῆς προρρήσεως ταύτης, καὶ σαφέστερον τῶν ἄλλων εἰπόντα καὶ τὰ ἡμέτερα ἀγαθὰ, καὶ τὰ ἐκείνων κακὰ, ἐξεπλάγη καὶ ἐθαύμασε τῆς τόλμης αὐτοῦ, ὕτως εἰπών· Ησαίας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει, ὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. Εἶπον, ἰδοὺ ἐγώ, ἰδοὺ ἔθνει, οἳ οὐκ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομά μου. καίτοι, εἰ μὴ κίνδυνος ἐκ τῆς προρρήσεως ἠκολούθη, τίνος ἕνεκεν εἶπε Παῦλος, Ησαίας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει· ὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν; μεγίστη ὄντως κατηγορία Ιουδαίων. οἱ μὴ ζητοῦντες ὕρεσι, καὶ οἱ ζητοῦντες ἀπέτυχον· οἱ μὴ ἀκούσαντες ὑπὸ ἔφυσαν, καὶ οἱ ἀκούσαντες ἐταύρωσαν. Διὰ ταῦτα τολμητὸν ἐκάλεσε Ησαΐαν. καὶ γὰρ ὄντως μεγί-

Ιερ. κδ. κζ

Ρωμ. ι. κ.

ςης τὸλμης ἰω̃, ὲν μέσῳ τῶν κατηγορημάτων ἑστῶτα, ἀφυλάκτως ποιῆσθαι τὰς κατηγορίας, καὶ ἐκείνοις μὲν τῆς τιμῆς φανερῶς ἐκβάλλειν διὰ τῆς προφητείας, ἑτέρους δὲ εἰσάγειν εἰς τὸν ὀφειλομένων ἐκείνοις δόξαν. ὃ δικαιήσειεν τῶν ἀκουόντων κατηγόρους εἶναι πρώτους. πῆς γὰρ ὲν δικαίοις ἐχθροῖς ἀγαθύνειν δυνάται κίνδυνον; διὰ τοῦτό, φησιν, ἀποβολμᾶ καὶ λέγω. ἀλλ' ἐπὶ τοῦτο ὑμῖν σαφέστερον ἀποδεῖξαι βούλομαι. διὰ τοῦτο καὶ Ἰουδαίων ὲ ἡμῶν ἀσαφῶς ὲ ταῖς γραφαῖς εἴρηται, ἵνα μὴ πρὸς χάριν ζωσῖν τῶν λεγομένων Ἰουδαῖοι. καὶ τοῦτο προφέρω μάρτυρα τὸν μεγαλοφωνώτατον Παῦλον, τὸν αὐτῶν φθεγγόμενον, τὸν σάλπιγγα τῶν ὑρανῶν, ὃ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, τὸν νυμφαγωγὸν τοῦ Χριστοῦ. Ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς, φησιν, ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. τοῦτον ὑμῖν προφέρω μάρτυρα φανερῶς λέγοντα, ὅτι διὰ τοῦτο ζωσεσίασαί τινα τὸ ὲν τῇ παλαιᾷ, καὶ πρώτα. εἰ γὰρ πάντα ἀσαφῆ ἐμένετο ἦν, οὐδεπῶς εἴρητο τοῖς τότε. αἱ γὰρ προφητεῖαι ἔχουσι καὶ πολέμους προσκαίρους τοὺς τότε, καὶ λοιμούς, καὶ λιμούς· ἔχουσι δὲ καὶ σύμπαροι ἐκβάντα, τὴν ἐκκλησίας τε κλῆσιν, τῆς ζωναγωγῆς τὴν ἀποβολήν, τὴν νόμου τὴν κατάργησιν. ταῦτα δὲ οὐκ ἐβούλετο αὐτοὺς εἰδέναι· ἐκεῖνα δὲ ἠθέλετε τὰ ὲν τοῖς κρυφίοις συμβαίνοντα τοῖς αὐτῶν. καὶ τοῦτο αὖθ' ἀποδεῖξαι πειράσομεν, ὅτι ταῦτα μόνα ἀσαφῆ ἐποίησε γνῶσθαι, τὰ περὶ ἡμῶν καὶ τὴν ζωναγωγῆς ταύτην ἐκβολήν, καὶ τὴν τοῦ νόμου κατάργησιν. τοῦτο δὲ αὐτοῖς οὐκ ἤθελε εἰδέναι οὐ τότε. εἰ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἔμαθον, ὅτι προσκαίρους ὁ νόμος, πρώτους ἂν αὐτοῦ κατεψήφισαν. διὰ τοῦτο αὐτὸν ζωσεσίασε μόνον. ὅτι γὰρ ὁ πᾶσα προφητεία ἀσαφὴς ἦν, ἀλλὰ τοῦτο μόνον προείρητο ὃ μέρος, ἄκουσον τοῦ Παύλου σαφῶς ἀμφότερα ταῦτα ἡμῖν ὑποδεικνυμένου, καὶ ὅτι ζωσεσίασο ὁ νόμος, καὶ ὅτι κατ' τοῦτο μόνον ὃ μέρος. Κεκωλύκασι γὰρ βατιστέλλων, 20
ὅπου πως φησίν· Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα, καὶ οὐ καθάπερ C. Kor. γ. ιγ.
Μωϋσῆς ἐτίθη κάλυμμα ὲπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου, ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ σήμερον κάλυμμα ὲπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ὲν Χριστῷ καταργεῖται. ταχὰ ἀσαφὲς ὃ εἰρημένον. οὐκοῦν ἀναγκαῖον αὖθ' ποιῆσαι σαφέστερον, τῆς ἰσοτείας αὐτῆς ὑμᾶς ἀναμνήσας. ὅπου γὰρ λαοὶ τὰ πλάκες τὸ τοῦ ὄρους ἔμενε καταβαίνων ὁ Μωϋσῆς, δόξα τις ἀπόῤῥητος καὶ θαυμαστὴ τῆς ἁγίας σκηνῆς ὀξέλαμπεν ὅλως τηνικαῦτα, ὡς μηδένα τῶν πολλῶν αὐτοῦ δυνάσθαι προσιέναι καὶ διαλέγεσθαι. ἵνα οὖν μὴ διὰ πάντος ἀπρόσιτος ᾖ τοῦ νόμου, κάλυμμα ὲπὶ τῆς ὄψεως ὑπῆρχε, πρὸς μὲν ἀδίας τοῖς Ἰουδαίοις αὐτοῦ συγίνεσθαι. καὶ τοῦ νόμου μὲ ὁμιλοῦντος εἶχε τὸ κάλυμμα, πρὸς ὃ Θεὸν ὑπισρέφων ἀπετίθη τοῦτο πάλιν. τοῦτο δὲ ζωσέβαινεν, ὁμοῦ μὲν ἵνα ἀξιόπιστος ὑνομοθέτης φαίνηται τοῖς μέλλουσι Θ διὰ αὐτὸ καμίζόμενον δίκαιον νόμον, ὁμοῦ δὲ ἵνα καὶ ὁ τῆς ἀληθείας τὸ αὐτῷ προσδιαγραφῇ τύπος, καὶ διαγραφῇ τῆς καὶ Χριστοῦ οἰκονομίας ἀνάγκη ἡ αἰτία. ὅπου γὰρ ἐμηνόν λύπες λέγει, λύπος ἔνεκεν ἠγνοήθη τῇ θεότητι προσελήλυθε ὁ Χριστός, ἀλλὰ σάρκα προσεβάλλετο, ἀίωθεν διὰ τῆς ὄψεως τὸ δούλου πᾶσι τούτοις ἀπελογήσατο. εἰ γὰρ τὸν τοῦ δούλου δόξαν οὐκ ἐνέγκαν ἰδεῖν τὸν ὑπερομένου ὑστεροι Ἰουδαῖοι, πῶς ἂν γυμνὸν τὸν θεότητα μὴ τοῦτα ἰδεῖν ὑπέμειναν; ἡ τοῦτο δὲ μόνον τὸ κάλυμμα ἡμῖν ὑποδέδικται σκέπειν, ἀλλ' ὅλα καὶ τοῦτα πάσχουσι Θ Ἰουδαῖοι ὑπὲ τὸ νόμου, ἅπερ ἔπασχον ὑπὲ τῆς ὄψεως Μωϋσέως τότε. καθάπερ γὰρ ἠ ἐώρων τῆς ὄψεως τὸ νομοθέτου τὸν δόξαν, τὸ προπατάσματος ἐκείνου πρεμβεβλημένου μέσου, ἤτως οὐδὲ τὸν τὸ νόμου δόξαν δύνανται νῦν κατιδεῖν. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς αἱρετικοὺς ἀναγκαῖον ἡμῖν. καὶ γὰρ νομίσαντες καταλύειν εἶ τὸ νόμον τὰ εἰρημένα, κατιδέξαντο τῆς ὑπισολῆς τὸ χωλεῖον τοῦτο· καὶ ὅπου ἤκουσαν, ὅτι κάλυμμα ἔχει ὁ νόμος, καὶ ὅτι καταργεῖται, νομίσαντες εἶ Θ διαβολὴν, ἀφῆκαν τὰ γράμματα, ἵνα τοῖς οἰκείοις ἀλῶσιν ὑπιχρήσασιν. αὖθ' γὰρ τοῦτο δείκνυσι μέγα ὄντα

Μωϋσέως νόμου. ὥσπερ γὰρ τότε οὐκ ἦν κατηγορία Μωϋσέως ὁ κάλυμμα ἔχων ἐπὶ τῆς ὄψεως, ἀλλ' ἀθέτησα τὴν Ἰουδαίων, Μωϋσέως ὄντων μέγιστον ἦν, ὅτι τοιαύτην εἶχεν ἐπὶ τῆς ὄψεως δόξαν, ὡς καὶ τοὺς πατέρας δεηθῆναι πρὸς αὐτὸν ὁμοδούλους, ἵνα μὴ ἐπὶ τὸ νόμου χωρίσῃ. Εἰ γὰρ μὴ δόξαν εἶχεν ὁ νόμος, οὐκ ἂν ἐδεήθη καλύμματος. ὅταν οὖν λέγῃ, ὅτι κάλυμμα ἐπὶ τῆς ἀναγνώσεως τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, τὴν ἀσάφειαν αὐτῆ φησιν· ὅταν δὲ λέγῃ, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι τὸ Χριστῷ καταργεῖται, τὸ μέρος, ὅπερ ἐστὶν ἀσαφές· ὁ νόμος, ἡμῖν ἐπιδείκνυσιν. Ἃ γὰρ ἔχρῃζε ἀσαφῆ ἦν τοῦ νόμου τὸ μέρος, ὅπερ εἰς βίον ἡμῖν χωρεῖ τελοῦσιν (ἐπεὶ οὐδεπώποτε ἂν ἐδόθη) ἀλλ' ἔχρῃζε μόνα χωρεῖν τὰ μέρη, δι' ὧν ἐδιδάσκετο μαθεῖν, ὅτι διὰ τοῦ Χριστοῦ καταργεῖται. Καὶ διὰ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἔργον, τὸ νόμου αὐτοῦ εἰσαγαγεῖν λέγοντα οὐκ αὐτῷ, ὅτι Χριστὸς ἐλθὼν αὐτοῦ καταργήσει, καὶ ὅ, τι τὸ αὐτῷ παυθήσεται. ἀλλὰ διὰ τοῦτο τὸ μέρος τοῦ νόμου τὸ λέγειν, ὅτι τὸ Χριστῷ καταργεῖται ὁ νόμος, τοῦτο ἀσαφὲς μόνον ἦν. καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλοῖ ὁ μέγας Παῦλος, ἐπάγων· Μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι τὸ Χριστῷ καταργεῖ). ἵνα 2. Kor. γ. ιδ. μὴ ἀκούσας, ὅτι κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, ἀλλὰ αὐτὸ ἀσαφῆ καὶ συνεσκιασμένον εἶναι) νομίσῃς, τῇ ἐπαγωγῇ ταύτῃ διορθοῦται τὸν ἐναντίωσιν. εἰπὼν γὰρ, κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, ἐπήγαγε, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅ, τι τὸ Χριστῷ καταργεῖ). ἵνα αὐτό, φησι, μὴ ἀνεκαλύφθη, ὅ, τι μέλλει τὸ Χριστῷ καταργεῖσθαι· οὐκ ἀνεκαλύφθη τοῖς μὴ προσελθοῦσι τῇ πίστει. ὡς ὅταν προσέλθῃ, καὶ τὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτος ἀποκαλύψας, οὐκέτι μετὰ παραπετάσματος βλέπει Μωϋσέως νόμου, ἀλλὰ γυμνῷ αὐτῷ καθορᾷ τὴν δόξαν. δόξα δὲ νόμου, τὸ διωνθῶναι διδάξαι, ὅτι τὸ Χριστῷ καταργήσει, ἵνα καὶ τοῦτο μάθῃς. Εἶδες τοῦ νόμου τὴν δόξαν; δόξα δέ ἐστιν ἀληθὴς ἐκείνου, ὅταν τις πρὸς Χριστὸν παιδαγωγήσας διωνθῇ· παιδαγωγεῖ δὲ, ἐπήδαι· δείξῃς αὐτὸν καταργούμενον. ὥστε καὶ σὺ τεθεῖσθαι καιρὸς τοῖς αἱρετικοῖς ἡ πλανὴ γένηται. Εἰ γὰρ ἐναντίος ἦν ὁ νόμος καὶ πολέμιος τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν μὴ πρὸς ἐκείνου δοθείς, οὐκ ἔδει Παύλῳ δόξαν αὐτοῦ καλέσαι, τῷ διωνθῶναι παιδεύσαι σὺν προσιόντας αὐτῷ, ὅτι διὰ Χριστοῦ καταργεῖται. Εἰ ποτὲ ἦν ὁ νόμος πάλιν, οὐκ ἔδει τὸ κάλυμμα αὐτοῦ ἀφαιρεθῆναι, ἀλλὰ μένειν αὐτὸν καὶ μὴ τὴν χάριν συνεσκιασμένον. Εἰ δὲ τοῦτο τῆς χάριτος ἔργον, τὸ δι' ἐναντιωτέρας ποιεῖν σὺν προσιόντας πρὸς τὸν τοῦ νόμου καταλῦσαι, ὥστε ἐκεῖνον μὲν καὶ ἀφορμὰς καὶ πάσας λαμβάνειν τῆς πρὸς Χριστὸν πίστεως· τί μεῖζον τούτου τεκμήριον τῆς τοῦ νόμου συγγενείας τῆς πρὸς τὴν χάριν εἰπεῖν τις ἂν, ἀλλ' ἢ ὅταν μὲ Χριστὸς ἀνοίξῃ σὺν ὀφθαλμοὺς τοὺς αὐτῶν προσιόντων, ὥστε διωνθῶναι καὶ δεῖν τοῦ νόμου τὸν ἀγωγόν, ἐκεῖνον δὲ φανῆναι ἡμῖν ἀπὸ πολλῆς τῆς βυκολίας διωκόμενον σὺν συνέργου καὶ Χριστοῦ. Ταῦτα γὰρ οὔτε Χριστὸν τῷ νόμῳ μαχόμενον δείκνυσι, οὔτε νόμον πολεμοῦντα τῷ Ἰησοῦ· ἀλλὰ τοὐναντίον ἄμφω, καὶ μὴ προδοκιοῦσα τὴν μεγάλην ταύτην φιλοσοφίαν, ἣν ἔχει παρ' αὐτοῖς παραλαμβάνοντα καὶ πρὸς ἄκρον ἄγοντα χορυφῆς. ὧν ἐγὼ τούτων ἀπόντων εὐχαριστήσω μὲν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, ᾧ καὶ τὸν προσήκοντα κρίνει ἕκαστα οἰκονομοῦντι, καὶ πολυτρόπως τὴν ἡμετέραν πραγματευομένῳ σωτηρίαν, καὶ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ τῆς τοσαύτης προνοίας αἰτήσω καὶ δυνάμει ὑπὲρ δεξιώμεθα πολιτείαν, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ὑπὲρ τυχόντων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπὲρ τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, τιμὴ, κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΤΙ

ΕΤΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΣΑΦΕΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑ-
ζήκης, καὶ εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ ὡς δεῖ τοὺς μὴ κατηγορεῖν ἀλλήλων. Λογ. ϛ.

Χαίρει μὲν βουκόλος, ἐπειδὰν εὐπαθοῦσαν αὐτῷ καὶ σφριγῶσαν ἴδῃ τὴν βοῦν τὸν ἀγέλης· χαίρει δὲ καὶ γηπόνος, θεωρῶν κομῶντα τὰ λήια. ἀλλ' οὔτε γηπόνος ὅτι τοῖς ληίοις, οὔτε βουκόλος ὅτι ταῖς βουσὶν ἥττω χαίρουσιν, ὡς ἐγὼ χαίρω νῦν καὶ ἀγάλλομαι, τὸν καλὸν τοῦτον ἄλλο τῶν πνευματικῶν τούτων δραγμάτων πεπληρωμένον ὁρῶν. ὅταν γὰρ εἰς ἀκοὰς τοσαύτας καὶ τοιαύτας ἀπίρηται τῆς εὐσεβείας ὁ λόγος, αἰδὼς ἀχθέως πολλοὺς καὶ ὠφέλιμον βλαστῆσαι τῆς ὑπακοῆς τὸν ἀγαθόν. καὶ γὰρ ὅταν τις εἰς βαθὺν ἀροῦν καὶ λιπαρὸν ἄρουραν αὔλακα τέμῃ, καὶ μὴ δαψιλῆ τὴν χεῖρα καταβάλῃ τὰ σπέρματα, πολλοὺς δίδωσι τοὺς φορεῖς, τῆς φύσεως τοῦ χωρίου τὴν ὀλιγότητα τῶν σπερμάτων ἀφ' ἑαυτῆς οἰκείας δυνάμεως πλεονάζουσης· οὕτω καὶ ὅταν ὁ λόγος εἰς ψυχὰς σπείρῃ καταπεπηδημένας καὶ βύλακας γεγυμνάσας, καὶ ὀλίγα καταβάλῃ τὰ τῆς διδασκαλίας σπέρματα, πλούσιον ὄψεται τὸν ἄμητον, τῆς τῶν ἀκουόντων σοφίας τὸν τοῦ λέγοντος πόνον ἐπικρυπτούσης. τοῦτο καὶ ὅπου τῆς ἁλιείας τῶν ἰχθύων. καὶ γὰρ ἄπειροι τυγχάνωσιν ὄντες οἱ ἁλιῆς, εἰς κόλπον ἢ βάλωσι τὰ δίκτυα πολλοὺς ἔχοντα τοὺς ἰχθύας, ῥᾳδίως τῆς θήρας ὅπου τυγχάνωσι, τοῦ πλήθους τῶν συνεχόντων ἰχθύων συσκιαζούσης ἐκείνων τὸν ἀσφάλειαν. εἰ δὲ ὅπου τῆς ἄγρας ἐκείνης τῶν ἁλιευθέντων μελλόντων ὁ πλοῦτος τοῦ σαγηνεύοντος πολλάκις ἐπεκρύβη τὸν ἁμαθέα, πολλῷ μᾶλλον ὅπου τῆς ἁλιείας ταύτης τῆς πνευματικῆς τοῦτο συμβήσεται. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν οἱ ἰχθύες, ὅταν ἴδωσιν ἐμβεβληκότα τὰ θήκτρα, βύθιοι ἀποπηδῶσι καὶ ἐξάλλονται· ὑμεῖς δὲ ὁ ἐναντίον ποιεῖτε· ὅταν ἴδητε διαφανῆ καὶ τὸν σαγηνεύσαντα τῆς διδασκαλίας, οὐ μόνον οὐκ ἀποπηδᾶτε καὶ ἐξάλλεσθε, ἀλλὰ καὶ ἐναντίως βαδίζετε πρὸς τὸν λόγον ζωοτρέχοντες, καὶ πλησίον ἕκαστος ὠθεῖ καὶ θλίβων, πρότερος αὐτὸς ἐπιβῆναι ἐμπηδήσαι καὶ ἐμπεσεῖν εἰς τὰ δίκτυα. διὰ τοῦτο οὖν ποτὲ κενὸν ἀνέπαυσα μὲν τὸν σαγηνεύσαντα, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑμετέραν ἐπιθυμίαν. ἐπεμώλησε μὲν οὖν ἡμᾶς ἐκ προφάσεως εἰσῆσαι καὶ χεῦσαι δόκιμον καὶ καθαρὸν ῥέουσα γλῶττα ἐκ πηγῆς ἕλκουσα μέλιτος ἐν τῷ στόματι (ἡττᾶτο μαχαίρου, λέγω, Παύλου) μᾶλλον δὲ καὶ κηρίου πάντος ἀποκρύπτουσα τὸν ἡδονὴν, τῇ τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας γλυκύτητι. ὅθεν δὲ καὶ τὸν παρέπυσαι ὑμῖν φιλοσοφίαν οὐδὲ τὰ τοῦ πέπτος ἐμοῦ καὶ πεπονθότος ἀπαιτίζετε, ἀλλὰ θαυμάζετε μὲν τὰ πολλὰ ἔχοντα ἐπαρκῶν, προσίεσθε δὲ καὶ τὰ τῆς ἡμετέρας βιοτελείας ῥήματα, δύεσθαι καὶ προθυμίας ἀποδώσων ὑμῖν τὸ ὄφλημα, ὃ προσῆν ἀπαιτούμενον μὲν, οὐ καταβαλὸν δὲ, τοῦ μήκους τῆς διδασκαλίας ἐκκρούσαντος ὑμᾶς τοῦ τέλους. τί οὖν ἐστὸ ὄφλημα ἐκεῖνο; ἀνάγκη γὰρ εἰπεῖν ὑμᾶς τὸν ἀρχαῖον τοῦ δανείσματος, ὥστε σαφεστέραν ὑμῖν ἀποτίσεως γενέσθαι τὸν ἀξίωσιν. ἐζητήσαμεν ποτὲ ποῖος ἔσχεν ἀσάφειαν τῆς χαινῆς ἡ παλαιὰ διαθήκη (ἴσχα γὰρ μεμνῆσθε) καὶ μόνα τίνος εἵρηκα μὲν αἰτίαν, τὸν θηριωδέστατον τῶν ἀκουόντων,
β. Κορ. γ. ιλ. καὶ μάρτυρα πρηγάγομεν Παῦλον λέγοντα· ὅλη τὸ αὐτὸ κάλυμμα ὅπου τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. ἐδείξαμεν ὅτι καθάπερ Μωϋσῆς εἶχε κάλυμμα ὁ νομοθέτης, οὕτω καὶ ὁ νόμος εἶχε κάλυμμα, τὸν ἀσάφειαν· ἀλλ' οὔτε τοῦ νομοθέτου ἔγκλημα, οὔτε τοῦ νόμου κατηγορία τὸ κάλυμμα, ἀλλὰ τῆς ἀφυΐας τῶν ἀκουόντων. οὐδὲ γὰρ δι' ἑαυτὸν εἶχε κάλυμμα ὁ Μωϋσῆς, ἀλλ'

ὅθεν

ὅπερ οὐκ ἠδύναντο ὑπενεγκεῖν τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ. ὅτι γὰρ ἐπέστρεφε πρὸς Κύριον, ἀφῃρεῖτο τὸ κάλυμμα. οὕτω γὰρ ὁ νόμος, ἐπεὶ οὐδέπω ἠδύναντο μαθεῖν τὰ τέλεια διδάγματα τῆς θεοσοφίας γέμοντα τὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς καινῆς διαθήκης (πάντα γὰρ σκιᾶς ἐναπέκειτο, καθάπερ ἐν θησαυρῷ, τῇ παλαιᾷ γραφῇ) κάλυμμα εἶχεν, ἐκείνοις μὲν συγκαταβαίνων, ἡμῖν δὲ τηρῶν πλοῦτον ἄφθονα. εἰ, ὅταν μεταβαίνῃ ὁ Χριστὸς, καὶ ἀποτρίψωμεν τοὺς αὐλοὺς, ἀφαιρεθήσεται τὸ κάλυμμα. ὁρᾶτε τοίνυν εἰς ὅσην ἡμᾶς ἀξίαν ἤγαγεν ἡ τοῦ Χριστοῦ παρουσία, εἰς τίνα τάξιν ἀνάγουσα Μωϋσέως; ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, καὶ ἵνος ἕνεκεν ἐλέγετο τότε, εἰ μὴ ἔμελλεν ἀθρόως σαφῆ εἶναι τὰ λεγόμενα; ἵνα τοῖς μὲν τότε τὰ ῥήματα χρήσιμα. προφητείας γὰρ ἀξίωμα τοῦτο ἐστιν, οὐχ ὅταν τὰ πράγματα ἀπαγγέλῃ προφήματα, ἀλλ' ὅταν τὰ μέλλοντα προαναφωνήσῃ. προφητεία γάρ, ὅταν συνεσκιασμένως λέγηται, μὴ τοῦ τῶν πραγμάτων ἔκβασιν ἔχῃ σαφεστέραν· πρὸ γὰρ τῆς ἐκβάσεως, ἄδηλος ὦσι, ὅπερ τότε ἐβούλετο συνεσκιασμένως, ἀσαφῆ ἵνα· ὅτι δὲ ἐκβέβηκε τὰ πράγματα, σαφῆ τὸν σαφέστερα ἵνα τὰ λεγόμενα. καὶ ἵνα μάθητε, ὅτι προφητεία, κἂν πρὸ πολλοῦ λέγηται τοῦ χρόνου, συνεσκιασμένως δὲ λέγηται, ἀσαφεστέρα δυναμένου τοῦ ἐκ τῆς πραγμάτων ἐκβάσεως, ἀπ' αὐτῆς τῆς μαθητῆς ὑμῖν τοῦτο ποιήσω φανερόν. Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον Ioan. β. 19.
τοῖς Ἰουδαίοις ἔλεγεν ὁ Χριστός. ὅπερ γὰρ ἐδίωκε τοῦ ὄχλου τὴν καπηλείαν εἰς τὸν ναὸν συνωθοῦντας, λέγουσιν οἱ Ἰουδαῖοι· Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; καὶ πρὸς τοῦτο φησι· Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. ὁ ναὸς δὲ ἔλεγε τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. τοῦτο προφητεία τίς ἐστιν. οὕτω γὰρ ἐκβέβηκεν ὁ φανερός, οὐδὲ ἡ λύσις τοῦ ναοῦ, οὐδὲ ἡ τριήμερος ἀνάστασις, ἵνα αὐτὸς ἐποίησατο. καὶ ὅσα πῶς τὰ ἀμφότερα μὴ ἀκριβείας ἠνίξατο, καὶ τίνα τόλμαν τινὸν ἐκείνων, καὶ τίνα οἰκείαν αὐτοῦ δυνάμεις. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἤδεισαν τὰ λεγόμενα. καὶ δὴ μὲν Ἰουδαῖοι ἀγνοοῦσι, οὐδὲ ἡμεῖς· λέγει γάρ, ὅτι ὑδροποτοῦσαι μαθηταὶ αὐτοῦ ζωπυροῦσι, ἕως ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν· καὶ τότε ὑπὸ ὕδατος θύσαι τὴν γραφήν, καὶ τὸν Ioan. β. 22.
λόγον, ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. ὁρᾶς ὅτι ἐδιδάχθησαν τῆς ἀμφοτέρων ἐκβάσεως, ἵνα σαφεστέρα γένηται ἡ προφητεία· καὶ δὴ ἔγκλημα οὐκ εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι μὴ συνιέντες τὰς προφητείας ἐκείνας τὰς περὶ Χριστοῦ τοῦ τοῦ Χριστοῦ πρόνοιας; τῇ γὰρ προνοίᾳ δῆλαι ἔμελλον γίνεσθαι καὶ σαφεῖς. ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα Ioan. 15. 22.
αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. ἀμφὶ τί οὐκ εἶχον ἁμαρτίαν, εἰ αἱ προφητεῖαι προέλεγον; ὅτι προέλεγον μὲν, οὐκ ἦσαν δὲ σαφεῖς, οὐδὲ δῆλαι περὶ τῆς πρόνοιας τοῦ προλεγομένου. εἰ γὰρ καὶ τότε σαφεῖς ἦσαν αὐτοῖς καὶ δῆλαι, δῆλον ὅτι καὶ περὶ τῆς πρόνοιας αὐτοῦ ἁμαρτίαν εἶχον· εἰ δὲ ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον, εὔδηλον ὅτι ἀφανὲς αὐτοῖς καὶ ὃ συνεσκίαζε τὰ λεγόμενα. οὐδὲ γὰρ ἀπῄτουν τὴν εἰς τὸν Χριστὸν πίστιν περὶ τοῦ Χριστοῦ πρόνοιας. ἵνος οὖν ἕνεκεν προελέγετο τότε; ἵν', ὅταν μεταβαίνῃ, οἰκοθεν ἔχωσι τοῦ διδασκάλου σάφησιν, καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἡ καινοτομία τὰ γενόμενα, οὐδὲ παράφατος ἡ οἰκονομία, ἀλλ' αἰῶνι ταῦτα καὶ πρὸ πολλοῦ προμεχρύπτετο χρόνων. καὶ μακρὰν ἦν τοῦτον εἰς ὃ βλασφημεῖσθαι πρὸς τινὰ πίστιν αὐτούς.

Μία μὲν οὖν αὕτη τῆς ἀσαφείας αἰτία, ἵνα ἡ ὄχλου πλειόνων ἀποδείξαμεν μαρτυρίαν ἐν τῇ παρούσῃ μεταλέξει. ἡ δεύτερα μὴ πάλιν ὑμᾶς ἐνοχλοῦμεν καὶ αὐτὰ λέγοντες, αἰσχύνομαι μὲν ταύτης ἀπέχεσθαι, ἕτερον δὲ εἰπεῖν τινὰ οὐκ ἀσαφῆ καὶ ἄγνωστον, ἀλλὰ δυσχωλωτέρα ἡμῖν ποιοῦσαι τὰ παλαιὰ ὄχλου θήκην. ἄλλο γάρ ἐστι μηδὲν ὅλως εἰδέναι τὴν ἐγκειμένην, καὶ ὁρᾶν κάλυμμα ὀπτικὸν μόνον, ἄλλο δὲ βυρεῖν μὲ τὰ λεγόμενα, μὴ πόθεν ὑφῇ. τίς οὖν ἐστιν ἡ δευτέρα αἰτία, δι' ἣν δυσχωλωτέρα τὰ παλαιὰ ὄχλου θήκη τῆς νέας ἐστίν; οὐχὶ τῇ ἐγχωρίᾳ φωνῇ ἐχόμεθα τοῦ παλαιοῦ ὄχλου θήκῃ πρὸς ἡμῶν γεγραμμένου· ἀλλ' ἑτέρᾳ μὲν συνετέθη γλώττῃ, ἑτέρᾳ δὲ ἐχόμεθα αὐτοῦ διὰ γλωσσοχρήστου ἡμᾶς. τῇ γὰρ Ἑβραίων φωνῇ πρὸς τοῦ

ἀρχαίου

ἀξιολόγως συνεχράφη· ἡμῖς δ' αὐτὸν τῇ Ἑλλήνων προελάβομεν γλώττῃ. ὅταν δ' γλῶττα ἑρμηνευθῇ εἰς ἑτέραν γλῶτταν, πολλὴν ἔχει τὴν δυσχολίαν. καὶ ἴσασιν ἀκριβῶς, ὅσοι πολλῶν γλωσσῶν εἰσιν ἔμπειροι, πῶς οὐ δυνατὸν πᾶσαν τὴν σαφήνειαν τῆς φωνῆς τῆς ἐν τῇ οἰκείᾳ φύσει κειμένης μετενεγκεῖν εἰς τὴν ἑτέραν μεταβάλλοντας γλῶσσαν. ὅτι δὲ τῶν αἴτιον τῆς δυσχολίας τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ γέγονε. τοῦ γὰρ ἑκατὸν ἐτῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ προνοίας, ὅτε Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων, τοὺς τὴν Ἑλλάδα μετηνέχθη γλῶσσαν ἡ παλαιὰ διαθήκη, χρησίμως σφόδρα καὶ ἀναγκαίως. ἕως μὲν γὰρ ἐνὶ ἔθνει τῶν Ἰουδαίων διελέγετο, ἔμενεν ἐν τῇ Ἑβραΐδι φωνῇ. ὅτε δὲ τότε ἤμελλεν αὐτὴ προσέρχεσθαι, τοῦ λοιποῦ τῶν ἀνθρώπων ἤδη εἰς πολυθεΐαν ἑκάστοτε ἐκπιπτόντων. ὅτε δὲ ἤμελλεν ὁ Χριστὸς προσγίνεσθαι, καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν τοὺς ἑαυτοῦ καλεῖν, καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν προφητῶν (καὶ γὰρ καὶ οὗτοι τοὺς τὴν πίστιν ἡμᾶς χρεωστοῦσι τῆς τοῦ Χριστοῦ γνώσεως) πλανηθέντα λοιπὸν ὥσπερ εἰς πύλας εἰσόδους καὶ ὁδοὺς τοῦ προφητείας τοῦτον ἀποκλεισμένας τῇ τῆς γλώττης ἀσαφείᾳ, πρόσθεν αἰνιγμῶν προκειμένων ἀπὸ τῆς ἑρμηνείας· ἵνα πάντες ὁμοῦ ἐκ τῶν ἐθνῶν πάντα χόρτον συρρέοντες, καὶ μὴ πολλῆς τῆς δυσχολίας ταύτας ὁδοὺς διοδεύοντες ταῖς ὁδοῖς, δι' αὐτῶν διανηθῶσι τοῦ βασιλέα τῶν προφητῶν ἐλθεῖν, καὶ προσκυνῆσαι τῷ μονογενεῖ τοῦ Θεοῦ υἱῷ. ἀπὸ τούτου τοίνυν τοῦ χρόνου τῆς προνοίας τοῦ Χριστοῦ ἑρμηνεύθησαν ἅπασαι· ἐπεὶ, εἰ ἔμενον ἐν τῇ Ἑβραΐδι
Ψαλ. β. ιι. διαλέκτῳ μόνον, ἔλεγε δὲ ὁ Δαβίδ, Αἴτησαί με καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς, πόθεν ἔμελλεν εἰδέναι ὃ λεγόμενον ὁ Σύρος, ἢ ὁ Γαλάτης, ἢ ὁ Μακεδών, ἢ ὁ Αἰθίοψ, ὁ ἀσαφείᾳ μεμουσώμενος τῆς γραφῆς; πάλιν ὁ Ησαΐας ἐβόα· Ὡς προέφητεν ὅτι σφαγὴν ἤξει, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος ἄφωνος. καὶ πάλιν, Ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν· ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι. καὶ πάλιν, Πλησθήσεται ἡ γῆ τοῦ γνῶναι τὸν Κύριον, ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θαλάσσας. καὶ ὁ Δαβὶδ πάλιν ἔλεγεν, Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος. καὶ πάλιν, Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ἐπὶ οὖν καὶ τοῦ πάθους, καὶ τοῦ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τοῦ τῆς ἀναλήψεως, καὶ τοῦ τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, καὶ τοῦ τῆς δευτέρας αὖθις παρουσίας, καὶ τοῦ πάντων τῶν ἁπλῶς τῶν ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ προφητῶν ἡ παλαιὰ διαθήκη, ἵνα μὴ ἀγνοῦσα μόνη ταῦτα τοῖς ἔθνεσι τοῖς μὴ ταῦτα μέλλουσι ἔσεσθαι, καὶ ἀγνοῦσι τῆς προφητείας τὸν ἰσχνόν, φοιτήσωσιν ἐπὶ τοῦ Θεοῦ χάριν πρὸ τῆς προνοίας τοῦ Χριστοῦ ἑρμηνευθεῖσαι ταῖς γραφαῖς, οὐ τοῖς ἐξ ἐθνῶν μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἰουδαίων τοῖς πάντα χόρτον τῆς οἰκουμένης διαπαρεῖσι καὶ τὸν Ἑβραΐδα λοιπὸν ἀποβαλοῦσι γλῶσσαν χρησίμως αὐτοῖς ποιοῦσι. ἰδοὺ γάρ· ὑπίσχνεται ὁ ἐξ ἐθνῶν, βλέπειν τὰ σημεῖα τῶν Ἰουδαίων· πῶς εἶχον πάλιν ἐπαγαγέσθαι τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ἀπίστους, εἰ μὴ ἔμελλον αὐτοῖς διδάσκαλον οἰκεῖον προφήτην τοῦ προφήτου; εἰ γὰρ εἰς Αἰθίοψ εἰσῆλθεν ὁ Παῦλος ὑπογράμματος ἐδιδάχθη ἐγκεκαλυμμένου βωμοῦ, καὶ τὸν διδασκαλίαν ἐξ ἐκείνου τοῦ αὐτὸν ἐποιήσατο, τοῖς οἰκείοις αὐτῶν ὅπλοις βυκολωτέρους αἱρήσει τοῦ σοφοῦ, ὅπερ καὶ ἐγένετο, πολλῷ μᾶλλον Ἰουδαίοις διαλεγόμενος ἐδίδου συμμαχίας τῆς ἀπὸ τῶν προφητῶν, ὥστε μὴ ἐκείνους ἐγκαλεῖν, ὅτι καινά τινα καὶ ξενίζοντα εἰσφέρει εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτῶν. καὶ διὰ τί, φησι, οὐκ ἐν μία φωνὴ, καὶ πάσης ἤμεν ἀπηλλαγμένοι τῆς δυσχολίας; μία φωνὴ ὁ παλαιὸς ἦν, ὡς ἀληθῶς, καὶ ὥσπερ μία φύσις ἀνθρώπων, καὶ μία φωνὴ πάντων ἦν. οὐκ ἦν ἑτερόγλωσσος ἀπὸ δεσμῶν, οὐκ ἦν ἑτερόφωνος, οὐκ ἦν Ἰνδὸς, ὅτι Θρᾴξ, ὅτι Σκύθης· ἀλλὰ πάντες μιᾷ διελέγοντο γλώσσῃ. τί οὖν γέγονε τὸ αἴτιον, φησι; ἀνάξιοι τῆς μιᾶς ταύτης φωνῆς ἐφάνημεν ἡμεῖς, καὶ ἀγνώμονες ἀεὶ καὶ βάρβαροι. τί λέγεις; φωνῆς

ἀνάξιοι

ἀναξίοι ἐφάνημεν· ἢ καὶ μᾶλλον τῶν οἰκείων φωνῶν ἔχομεν πόλεις· βληχᾶται περίβολα, μυκῶνται αὐλαί, μυκᾶται ταῦροις, χρεμετίζει ἵπποις, βρύχεται λέουσι, ὠρύεται λύκοις, συρίζει δράκουσι. ἔκαστον τῶν ἀλόγων Ⓦ οἰκείοις φθόγγοις διετήρησεν, ἐγὼ δὲ μόνος τῆς οἰκείας ἀπερίτμητον φωνῆς· καὶ καὶ ἄγελαι καὶ καὶ ἡμέραι, καὶ καὶ χαλεπὴν καὶ καὶ ἀπηλάστρια ζῶα ἐμείνειν ἔκαστον ἔχοντα τὸν ὄζον ἀρχῆς συγκληρωθῆσαι αὐτοῖς φωνὴν· ἐγὼ δὲ ὁ ἀρχὴν αὐτῶν ἠτιμωμένος· καὶ καὶνοὶ ἀκίνητοι καὶ πρὸς· ἐγὼ δὲ ἐξέπεσον τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ; καὶ τί τοσοῦτον ἡμάρτηκά σοι; οὐκ ἤρκουν αἱ πρότερον τιμωρίαι; ἔδωκά μοι Ⓦ πονηρὸν δεσμόν, καὶ ἐξέβαλέ με τοῦ παραδείσου· ἔζων βίον ἀγαθὸν πάντων ἐγὼ καὶ πάντων ἀπηλλαγμένον, κατεδίκασέ με ἱδρῶτα καὶ μόχθους· ἀσπαρτα καὶ ἀπόρευτα πρόκειταί μοι πρόφασις γῆ, ἐκάλυψεν αὐτὴ ἀκανθας καὶ τριβόλους ἀνεῖναι καὶ, Εἰς αὐτὴν με πάλιν ἀπίστρεψας· θανάτῳ με ἐκόλασεν· ὃ τῶν γυναικῶν γένος ἐκόλασεν· ἐπαδαλεῖν ὠδῖσι καὶ πόνοις. οὐκ ἤρκει ταῦτα Εἰς ὑμᾶς εἶδα, ἀλλὰ καὶ τῆς φωνῆς με ἐξέβαλε καὶ ταύτης ἀπεστέρησε τῆς τιμῆς· ἵνα σὺν ὁμοφύλοις καὶ ὁμογλώσσοις, καθάπερ ἀνημέρωτος, ἀπεστρέφωμαι, τῆς φωνῆς ἀφαιρούμενος μοι τὸν ζωγράφον· διὰ τοῦτο ἤνεγκα τὸν αὐτῆθεν, ἵν', ὅταν ἐπαγάγω τὸν λύσιν, λαμπροτέραν ἡμῖν ἡ νίκη. Εἰ ἐβούλετό με, φησίν, ἐκβαλεῖν τούτων ἀπόντων, τίνος ἕνεκεν μοι αὐτὰ πρὸ τοῦ ἄρχειν ἐδίδου; βούλεσθε ἀπ' αὐτῶν τούτων ἐπαγάγω τὸν λύσιν, ἀπ' αὐτῆς τῆς παρρησίας τῆς φίλης; τοσαύτη γὰρ τοῦ Θεοῦ δικαιωμάτων ἡ ἐξουσία, ὡς αὐτοῦ τοῦ δυλέγοντος τὸν αὐτόρρησιν, μηδὲν πρὸς ἡμᾶς προσλαμβάνουσα, δέχεσθαι πρὸς τὸν τῆς ἐγκλήσεως λύσιν. Εἰ ἐβούλετό με ἐκβαλεῖν πάντων τούτων, τίνος ἕνεκεν αὐτὰ μοι πρὸ τοῦ ἄρχειν ἐδίδου; καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ λέγω. Εἰ ἐβούλετό σε ἐκβαλεῖν πάντων τούτων, τίνος ἕνεκεν ἐδίδου; ὥστε, ὅπερ οὐκ ἐβούλετο σε ἐκβαλεῖν, διὰ τοῦτο ἔδωκέ σοι ταῦτα πρὸ τοῦ ἄρχειν. ἢ οὐκ ἐβούλετο σε ἐξέβαλεν, ἀλλὰ σὺ ἀπώλεσας τὰ δόντα. ἐκφυσιῶμαί σε τῆς φιλοσοφίας, ὅτι ἠγνόησατο· σαυτῷ μέμφου τῆς ῥᾳθυμίας, ὅτι δεῦρο οὐκ ἐφύλαξας. ὥστε δῆλον, ὅτι οὐχ ὁ πρόκειται θυμός, αἴτιος, ἀλλ' ὁ τοῦ πρόκειται παθεῖν προθυμίας ἐγκλήσεως κατάδικος. ὅτι γὰρ ἐφίλει, καὶ φιλοσοφεῖν ἐδούλετο, καὶ ἐβούλετο σωθῆναι, ἔδειξεν, οὐδενὸς ἂν ἀναγκάζοντος οὐδὲ βίαν ὑπομένοντος, ἃ τὰ κατορθώματά σου θαυμάσας, οὐκ ἔγωγε σοι πόνων ἀμοιβὴν ἀπέδωκα· ἀλλ' ἁπλῶς πλάσας, διὰ τοῦτο Εἰς τὸν ἄρχειν μετήγαγε τοῦτον, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐκ ἀπέδωσε μισθὸν ἀπὸ τῆς δωρεᾶς, ἀλλὰ γυμνὴν ἡ χάρις ἐῶν. Εἰ δὲ οὐκ ἐφύλαξας τὰ δόντα, σαυτὸν αἰτιῶ, μὴ Ⓦ δεδωκότα τὸν δωρεάν. ἆρ' οὖν τοῦτο μόνον ἔχομεν Εἰπεῖν ἀπὸ τοῦ διαύστου; ἰσχυρὰν μὲν οὖν καὶ αὕτη ἡ ἀπολογία. ἀλλ' ἡ ἄπειρος αὐτοῦ ἀγαθότης καὶ ἡ ἄῤῥητος φιλανθρωπία καὶ ἑτέραν ἡμῖν προτείνασα διεκδικεῖν πρόφασιν. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μόνον ἔστιν Εἰπεῖν, ὅτι αὐτὸς μὲ ἔδωκε, σὺ δὲ ἀπώλεσας (ἀπήλλακται μὲν γὰρ καὶ ὅτι τὴν ἐγκλησιν ὁ δούς· μᾶλλον δὲ καὶ μείζονος θαυμάτος ἔστιν ἄξιος, ὅτι καὶ προέδωκε τὸν ἀπολέσαντα, οὐκ ἀπεστέρησέ σε τῆς δωρεᾶς) πλείω δὲ καὶ ἑτέραν πολλῷ μείζονα ἔχω τούτων Εἰπεῖν. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; ὅτι καὶ μετὰ τὸ ἀπολέσαι ἐξ οἰκείας ῥαθυμίας, πάλιν ἀπέδωκά σοι τὰ ἀπολωλότα· μᾶλλον δὲ καὶ ἀπολωλότα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ μείζονα τούτων. ἀπώλεσας μὲν γὰρ παράδεισον, ἔδωκα δέ σοι Ⓦ οὐρανόν. ὁρᾷς πῶς μείζων ἡ ῥᾳστώνη τῆς ζημίας, πῶς πλείων ὁ πλοῦτος; ἔδωκά σοι Ⓦ οὐρανόν, ἵνα καὶ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν ἐπιδείξωμαι, καὶ τὴν ἀχρεῖολον δόκησιν, δείξω, ὅτι κἂν μυρία τῷ τῆς φιλοσοφίας θησαυρῷ ἐπιβουλεύσῃ ἡμῖν, οὐδὲν ἔσται πλέον αὐτοῦ, καὶ Θεοῦ πρὸς μείζονα ἀεὶ ὑμῖν ἡμᾶς ἀναγαγόντος. ἀπώλεσας τοίνυν παράδεισον, καὶ λοιπὸν ἔξω σοι Θεὸς Ⓦ οὐρανόν· κατεδικάσθης πόνῳ προσκαίρῳ, καὶ ἐπιμήκη ζωὴν αἰωνίαν· ἐκάλυψε τὴν γῆν ἀκανθας καὶ τριβόλους ἀνεῖναι, καὶ ἐλαχίστης σοι καρπὸν πνεύματος ἡ ψυχή. καὶ σκότος μοι τὸν φιλοσοφίας τοῦ Θεοῦ, μέχρι πόσου κατίδῃ. εἰ τοῖς ἀπολλύουσι πᾶσα τῶν οἰκείων κτημάτων, καὶ μείζονα λαβόντα καὶ πολυπλείονα;

λυτελέστερα, ἐκεῖνα τὰ ἀπολωλότα ζητεῖν ἐφίεται, καὶ μὴ πρότερον πληροφορεῖσθαι, ἕως ἂν αὐτὰ ἀπολάβωσιν. ἐπεὶ οὖν ἀπώλεσας, δέδωκεν, οὐχὶ σοὶ δέδωκε μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' σοῦ. Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ὁ τοῦ δεδωκότος, φησίν· ἵνα μὴ μόνον τῇ τοῦ μείζονος προθυμίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ ἀπολωλότων ἀναπτήσει δεδραμηκότα τὸν ὀδυνώμενον ψυχήν. Ἀλλ', εἰ δοκεῖ, καὶ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἐλθωμεν ὃ προκείμεθα, καὶ ἴδωμεν πῶς ἀπωλέσαμεν τὸν φοβόν. Οὐδὲ γὰρ μακρὰν εἰς ἀσφαλείας λόγον ἡ ἱστορία. ὁ γὰρ μαθὼν τὸ μέτρον τῆς προτέρας ἀσφαλείας, πρὸς τὰ λοιπὰ ἀσφαλέστερος ἔσται. ἀναγκαῖον οὖν πρῶτα πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν ὀλίγα, ὅτι μία φωνὴ ὁ παλαιὸν πρώτων ἀνθρώπων ἐβόησεν, ὅτι εἷς πολλὰς ὕστερον μετέπεσον. μέχρι πότε μία ἦν; καὶ πότε μετέπεσον εἰς πολλάς; καὶ πότερον αὐτὴ ἐκείνη ἡ φθορὰ ἦν, καὶ ἕτεραι εἰσηνέχθησαν, ἢ μυρίαι ἐκείνης ἐπεισηνέχθησαν αἱ λοιπαί; Δεῖ γὰρ ἐκεῖνο συνεχῶς ἦν, ἐκ ποίας αἰτίας; εἶτα, ποία τούτων τῶν πολλῶν φωνῶν ἡ παλαιὰ συνέκλεισε δεσμωτήριον (δεσμὸν γὰρ ἐκείνην πάντα τοῦτα ἐκτησάμεθα) πότερον τῇ ἀρχαίᾳ καὶ προσφυτίρᾳ, ἢ τῇ ὕστερον ἐπιφυεισῇ; ἀλλὰ μὴ διΐστη· καὶ γὰρ μὴ τίμερον ἅπαντα δυνηθῶμεν ἀποδοῦναι, ἀλλὰ πάντως ὑμῖν ἀποδώσομεν ὕστερον. ἵνος οὖν ἔνεχεν μὴ μέλλοντες ἅπαντα τίμερον ἀποδιδόναι, ἁπάντων τὸ ὀφλημα τῷ θεῷ ὑμῖν ἐγκαλοῦμεν; ἵνα προσδοκῶντες τὴν ἀπόδοσιν, δεσμωτὰς ἡμᾶς ἔχητε. καὶ γὰρ ὁ χρεοστοίσιος τὸν ὀφειλόμενον ἔχων τὸ ὀφλήματος, καὶ τὸ τραπέζη, καὶ τὸ οἰκίᾳ, καὶ τὸ ἀγρᾷ, καὶ τὸ κλίνῃ, καὶ πάντα χοῦ τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ φυλάττει· καὶ ὁ τὸ χρῆμα ἔρως μὴ τὸ χρῆμα καὶ καίπερ ὅτι τὸ τῆς διδασκάλου ποιεῖ δεσπότης προφέρεται ψυχῆς. ἵνα οὖν καὶ ἡμεῖς τῇ ἐλπίδι τὸ ἀποδόσεως ἰσχύωμεν δεσπότας τὸ τοῖς ὑμετέροις δεσποίαις, καὶ τὸ οἰκίᾳ, καὶ τὸ ἀγρᾷ, καὶ ὅπου δ' ἂν ᾖτε, δεσμὸν τοῦτο τὰ μὴ ὀφλήματα ὡμολογήσαμεν, τὴν δ' ἀπόδοσιν ἅπασαν οὐ ποιούμεθα σήμερον, ἵνα τῇ προσδοκίᾳ τῆς λειπομένων ἐπιθέσει τῆς περὶ ἡμᾶς μνήμης πρὸς ὑμᾶς κατάγειν δυνώμεθα. μεγάλη γὰρ ἡμῶν ἀσφάλεια τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ἀπολαύειν διηνεκῶς, δήμου τοιούτου καὶ τοσούτου. ὁ γὰρ ἀγάπης ἀπολαύων, καὶ θύρας ἀπολαύσεται πάντως. τοῦτο δὴ ἦλθον ὅτε ἀγαθόν, δῆλον ἐκ τοῦ. Παῦλος ἐκεῖνος, ὁ εἰς τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγεὶς ἄνθρωπος, ὁ ῥήματα ἀκούσας ἄρρητα, ὁ πάσας καταπατήσας τὰς ἀνάγκας τῆς φύσεως, ὁ τὸ ἀσφαλείᾳ τελείᾳ λοιπὸν ὤν, ἐδεῖτο καὶ θύρας τοῦ μαθητοῦ, καὶ ἔλεγε· Προσεύχεσθε περὶ ἐμοῦ, ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων. καὶ πάλιν, Προσεύχεσθε, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου. καὶ πάντα ταῦτα ἀνέδην καὶ αἰτούμενα τὰς εὐχὰς τῶν μαθητῶν, καὶ θύραν ἀνοιγομένην αὐτοῖς μὴ δοθῆναι. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃ τις, ὅτι Παῦλος ταπεινοφρονούμενος κατέφυγε ὅπου τὰς εὐχὰς τῶν μαθητῶν, δύναμιν αὐτοῦ καὶ τοῦ δυνάμει, οὕτω λέγων· Ὃς ἐκ τηλικούτων θανάτων ἐρρύσατο ἡμᾶς· καὶ ἐλπίκαμεν ὅτι καὶ ῥύσεται, συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν τῇ δεήσει ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν θύρᾳ ἐκ ὑμῶν. Εἰ δὲ Παῦλον κατδυόμενον ἀπήλλαξεν ἡ τῶν πλήθους θύρα, πῶς οὐ μεγάλας ἔχει προσδοκᾶν καὶ ἡμᾶς ἀπὸ ταύτης καρπώσασθαι τῆς προσευχῆς; ὅπου γὰρ καὶ ἑαυτοὺς εὐχόμενοι ἀθανεῖς ἐσμεν, ὅταν δὲ συλλεγώμεθα, ἰσχυροὶ γινόμεθα μᾶλλον, δυσωπούμενοι Θεὸν τῷ πλήθει καὶ τῇ συμμαχίᾳ. ὅπου καὶ βασιλεὺς πολλάκις τινὰ ἀπαράμυθα δεδακρυμένα, εἰ μὴ ὄχ ἑπτύσας διορύξαι τὸν καταδικασθέντος, πάλιν δὲ ὀλόκληρον ἀπολυσάμενον ἐδυσωπήθη, καὶ ὅτι ὁ βαρὰθρον ἀπαγόμενον ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀπαλούντων ἐξήρπασε τῆς καταδίκης, καὶ πρὸς ζωὴν ἐπεμήναγε. τοσαύτη ἡ δυνάμις τῆς τοῦ πλήθους ἱκετηρίας ἐστί. διὰ τοῦτο καὶ σὺ ταῦτα συλλεγόμενα πάντες, ἵνα μείζονος εἰς οἶκτον ἐπασασώμεθα Θεόν. ὅταν γὰρ καὶ ἑαυτοὺς θύρᾳ ἐμεν, καθὼς ἔφθην εἰπών, ἀθανεῖς ἐσμεν, ἀπὸ τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης δυσωποῦμεν Θεὸν δοῦναι ἡμῖν καὶ αἰτήματα. ταῦτα δὲ οὐκ ἀπλῶς λέγω, οὐδὲ διὰ ἐμαυτὸν μόνον, ἀλλ' ἵνα ἀεὶ ἀσυνδέτως εἰς τὰς συναξεις, ἵνα μὴ λέγητε· τί γὰρ σὺ τῇ οἰκίᾳ ἢ δυνάμει θύρᾳ ἐθα; δύνασαι μὴ

μὴ θέλοιμι, οὐ τοσαύτην ἔχει ἡ δύναμιν ἔχει ἡ ψυχὴ, ὡς ὅταν μὴ τῶν μελῶν τῶν οἰκείων γένηται, ὡς ὅταν ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας ὁμοθυμαδὸν ἀναπέμπῃ τὴν δέησιν μιᾷ φωνῇ, ἱερέων πρόκριτον καὶ ἁγίας τῦ χοροῦ πλήθους ἀναφερόντων. βούλῃ μαθεῖν πόση ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινομένης; ἐδίδετο ὁ Πέτρος ποτὲ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ ἀλύσεις ἐκρέμαντο πολλαὶ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας πρὸς αὐτὸν γινομένη, καὶ θύρας οὐδὲν ἀπέλαβε τῦ δεσμωτηρίου. Πέτρος. ιε. α.

Τί τοίνυν διωπάτερον ταύτης γένοιτ' ἂν τῆς εὐχῆς, ἢ τοὺς φύλακας καὶ πύργους τῆς ἐκκλησίας ὠφέλησε; Παῦλος γὰρ καὶ Πέτρος πύργοι καὶ φύλακες τῆς ἐκκλησίας· καὶ τῦτο μὴν τὰ δεσμὰ ἔλυσε, τῦτο δὲ τὸ σῶμα αἰτέσαντες. ἵνα δὲ μὴ μόνοι ἀπὸ τῶν τότε συμβαίνοντων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν καθ' ἑκάστην τελουμένων τὴν ἡμέραν, διπλῶν τὴν δύναμιν ἐπιδείξωμαι αὐτῆς, τῆς ἐπὶ τῦ βήματος γινομένης βοηθείας ὑμᾶς ἀναμνήσω μόνον. καίτοιγε εἴ τις τῶν πολλῶν ὑμῶν ἐπιπάσχει βοηθείας καθ' ἑαυτὸν ἐπὶ τῦ ἐπισκόπου σωτηρίας, ἕκαστος αὐτῶν προσαιτήσαιτο, ὡς μείζονι τῦ φορτίου τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ὄντος· νῦν δὲ πάντες ἀκούοντες τῦ ἀρχιερέως τῦτο καλοῦντος καὶ λέγοντος, δεήθητε ὑπὲρ τῦ ἐπισκόπου καὶ τῦ γήρως καὶ τῆς ἀσθενείας, ἵνα ἐρθοτομῇ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀπόντων ἀδελφῶν, καὶ προσευχέσθε πάντες ὁ ἐπίταγμα· ἀλλὰ μετ' ἐκτενείας ἀναφέρετε τὴν δέησιν, εἰδότες τῆς ὑμετέρας συνόδου τὴν δύναμιν. ἴσασιν οἱ μεμνημένοι καὶ λεγόμενα. τῇ γὰρ δεήσει τῶν κατηχουμένων οὐδέπω τῦτο ἐπιτέτραπται· διὸ οὐδέπω τοὺς τὴν πρόρησιν ἔφασαν ἑαυτῶν· υἱῶν δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τῆς μέχρι περάτων τῆς γῆς ἐκτεταμένης, καὶ ὑπὲρ τῶν διοικούντων αὐτὴν ἐπισκόπων ἁπάντων προσευχέσθαι ποιεῖσθαι καὶ δεήσεις ὁ ταύτας ἀφορισμός, καὶ ὑπακούετε μιᾷ προθυμίας, ἔργῳ μαρτυροῦντες, ὅτι μεγάλη τῆς δέησις ἡ δύναμις τῆς ἐν ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τῦ δήμου συμφώνως ἀναφερομένης ὅλης.

Ἀλλὰ γὰρ ὅτι ὁ προειρήμενος ἐπημίωμαι, ὅτι μία φωνὴ ἐστὶν ὁ παλαιόν. πόθεν οὖν δῆλον, ὅτι μία φωνὴ ἐστί; Καὶ ἐστὶ πᾶσα ἡ γῆ, φησι, χείλος ἕν. ἀσαφές ὁ εἰρημένον. ἡ γῆ Γεν. ια. ἐ χείλος ἔχει; ὑδαμῶς. τί οὖν φησι, καὶ πρὸς τίνος; οὐ πρὸς ταύτης λέγει τῆς γῆς τὸ δυναμένου, τῆς ἀκινήτου· ἀλλὰ ὁ κρατῶν τῶν ἀνθρώπων ὄχλος οὕτως ἐκάλεσε, τῆς οἰκείας αὐλῆς αἰσθομένης φύσεως, τῆς μιᾶς εἰς ἀπόμνησιν ἄγων, ὅθεν ἐγένοντο. διπλοῦν γὰρ τῦτο ὁ ζῶον, ὁ ἄνθρωπος λέγω, ἐκ δύο συγκείμενος οὐσιῶν, τῆς μὲν ἀοράτης, τὴν νοητὴν, ψυχῆς λέγω καὶ σώματος, καὶ τὸ ὁρατὸν καὶ τὸ γῆ συγγενὲς ἔχον. ὅτε μὲν γὰρ τῆς νοητῆς οὐσίας, χαίρειν ταῖς ἄνω δυνάμεσι· ὅτε δὲ τῆς ἀοράτης, τοῖς τῆς γῆς ζωγραφήμασι, σύνδεσμός τις ὢν ἀκριβὴς ἑκατέρας τῆς κτίσεως. ὅταν μὲν οὖν προσέλθῃ τι τῶν ἐν Θεῷ δοκούντων, πνευματικὸς λέγεται, καὶ θεὸς ἀπὸ τῆς ψυχῆς ὀνομάζεται, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρας μείζονος τιμῆς, ἀπὸ τῆς τῦ πνεύματος ἐνεργείας. θεὸς γὰρ δέχεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἰς κατορθώματα, ἐὰν μὴ ἀπολαύσωμεν τῆς βοηθείας ἐκείνης. καὶ ἵνα μάθητε, ὅτι θεὸς ἡ ψυχὴ δέχεται ἡμῶν εἰς κατορθώματα, θεὸς εἰς ὁ δυνηθῆναι ζωγραφῆσαι τῶν λεγομένων, Ψυχικὸς, φησιν, ἄνθρωπος ὁ δέχεται τὰ τῦ πνεύματος. ὥσπερ γὰρ ἐρχικὸν καλεῖ τὴν ἐρχὴ δουλεύοντα, οὕτω ψυχικὸν καλεῖ τοῖς λογισμοῖς τοῖς ἀνθρωπίνοις καὶ προσκόμματα ὑπερέκπτωτα, καὶ μὴ δεχόμενον τὸ πνεύματος τὴν ἐνέργειαν. ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, ὅτι κατορθοῦντες μὲν πνευματικοὶ λεγόμεθα· ὅταν δὲ ἁμαρτάνωμεν καὶ ἐπισκελιζώμεθα καὶ προσκόμματί τινι ἀναξίοις τῆς ἡμετέρας θεότητος, ἀπὸ τῆς θύραθεν ἡμᾶς καλεῖ φύσεως, γλῶν ἡμᾶς ἀποκαλῶν. ἐπεὶ οὖν καὶ ἐν ταύτῃ μέλλει τινὰ κατηγορήσειν τῶν πύργων οἰκοδομησάντων, τὰ εἰς ἀπίστους ἐκπεσόντα, τῶν μείζονα ἔπεσον λαβόντων τῆς οἰκείας ἀξίας, μέλλει δὲ αὐτῶν κατηγορῆν ἀπίστους, ὅτε ὑπὸ τῶν θύραθεν αὐλῶν ἐκάλεσεν ὑσίας, εἰπών· καὶ ἐστὶ πᾶσα ἡ γῆ χείλος ἕν. ἵνα μάθητε, ὅτι ὅταν καλῶμεν ἡμᾶς, ὅταν ἀμάρτωμεν, τὸν Ἀδὰμ μὲν τῶν ἀμαρτόντα ὅτως ἐκάλεσεν, εἰπών· Γῆ Γεν. γ. ιθ.

εἶ, ϗ εἰς γλῶ ἀπελεύσῃ. ἐ μὲν οὐκ ἰῶ γῆ μόνοι, ἀλλὰ ϗ ἀθάνατοι εἶχε ψυχάς· τίνος οὖν ἕνεκεν γλῶ αὖζει ϗ κάλεσεν; ὅπερ ἤμαρτεν. ὅτι γὰρ ἔπλασεν αὐτ, οὐκ ἐκάλεσεν αὐτ ὕστερος·

Γεν. α. κζ. ἀλλά τί; Ποιήσωμεν δῦ, φησὶν, κατ' εἰκόνα ϗ ὁμοίωσιν ἡμετέραν, ϗ ἀρχέτωσαν τῶ ἰχθύων τ θαλάσσης, ϗ τ πετεινῶν τ γῆς· ϗ ἔσαι ὁ φόβος αὐτῶ ϗ ὁ τρόμος ἐπὶ πᾶσαι τὴ γλῶ. ὁρᾷς οἷα τὰ πρόεδρια τῆς φύσεως; οἵαν αἰχμήν; οἷα τὰ ἐγκώμια; ἀλλὰ περὶ τῆς ἁμαρ-

Γεν. γ. ιθ. τίας· μᾶ ἢ τὴν ἁμαρτίαν λοιπὸν, Γῆ εἶ, ϗ εἰς γλῶ ἀπελεύσῃ. ἀκούσωσι ἢ ϗ τῶ Μαλαχίου τῶτο αἱρετιζόμενοι, μᾶλλον ἢ τῶ Θεοῦ λόγῳ τῶ προφήτου. Ἰδοὺ γὰρ ἀποστέλλω ὑμῖν,

Μαλαχ. δ. ε. φησιν, Ηλίαν Θεσβίτην. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἀποστέλλει; Ὥστε ἐπιστρέψαι καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱόν. ὅπερ γὰρ μέλλει ὁ δικαστὴς ἐφίστασθαι ὁ φοβερὸς ϗ σφοδρὸς ϗ φειδοῦς· ἵνα μὴ ἀπαπολωλότες λαοὶ τοῦ τοῦ εὐθυτάτου ὁ δικαστὴς καταχρίμψωσι. ἵνα ἐλθὼν μὴ σκυθρὸς ϗ πρόσωπον, ὅτι ἐγγὺς ὅτι θύραις ἡ πρόνοια, σωφρονεστέρους ποιήσῃ τοὺς ἀνθρώπους (ϗ γὰρ τὰ πρὸ πολλοῦ χρόνου εἰρημένα εἰς ὀλιγωρίαν ἐμπίπτειν εἴωθεν) ἀπαγγελὼν τοίνυν τὴν μηνύσιν ἡμῖν, ἔρχεται σκυθρὸς ὁ προφήτης. ἀλλ' ὅπερ γῆ καλοῦνται ἁμαρτάνοντες, τῶτο ἀποδέξαι χρὴ νῦν. Εἰπὲ τοίνυν, ἵνα τί ἐπιστρέψῃ καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱόν, ἐπήγαγε· Μή ποτε ἐλθὼν παίσω τὴν γλῶ ἄρδην. παίσαι ἢ τοὺ ἁμαρτάνοντας. ὁρᾷς τοὺ ἁμαρτάνοντας γλῶ καλουμένους; πάλιν ἀλλαχοῦ πρὸς τὸ Χριστοῦ διηθρημένος ὁ προφήτης, ὕστερος ἔλεγεν· Ἔσαι δικαιοσύνη περιεζωσμένος τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, ϗ ἀλήθεια εἰλημένος τὰς πλευράς αὐτοῦ· ὑχ ὅτι πλευρὰ ϗ ὀσφὺς πρὸς Θεὸν (ἀσώματον γὰρ τὸ θεῖον) ἀλλὰ τὸ ἀδέκητον ϗ ἀπροσκλόητον τῆς τοῦ δικαστοῦ κρίσεως δηλῶν τούτων ἡμῖν ἐμφαίνει· ἐ ὅπου ὑδαμοῦ συνοφθήσῃ λοιπὸν, οὐδὲ ἐπηρεάζοντες, οὐδὲ ἡ δηλῶν τῶν χρημάτων ἀφθορά, οὐδὲ ἄγνοια τοῦ δικαίου. ἐ τούτοις μὲν γὰρ τοῖς δικαστηρίοις ἐ δυθύμενος κολάζεται, ϗ ὑπεύθυνος ἀφεύγει. διέφθαρται γὰρ πολλαχοῦ τὸ δίκαιον. ἐπιδὴ ἢ ὁ δίκαιος κριτὴς ϗ ἀπροσκλόητος προσκλήπτα, ὁ δικαιοσύνῃ ἐζωσμένος τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, ϗ ἀληθείᾳ περιειλημένος τὰς πλευρὰς αὐτοῦ, τῶν δικαίων μὴ ἀκριβείας ἀπαιτῆς τυγχάνοντα. ἐ παίσει τὴν γλῶν ἐν λόγῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ. ϗ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ περὶ τῆς γῆς λέγει, ἀλλὰ περὶ ἁμαρτωλῶν, ἐπήγαγεν· ὅτι καὶ πνεύματι ἀφ' ὑψηλέων ἀνελεῖ ἀσεβεῖς. ὁρᾷς ὅτι ϗ σὺν θεῷ τοὺς ἁμαρτωλοὺς σκάλεσε γλῶ; τοῦτ' οὖν εἰδὼς, ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι ἡ γῆ πᾶσα ἰῶ χῆλος ἔσῃ, τὴν δυθρωπίνην πάλιν σπεῦσον φύσιν. ἀναμιμνήσκει γὰρ τῆς οἰκείας εὐτελείας ἡμᾶς. καὶ γὰρ μέγα ἀγαθὸν τὴν οἰκείαν ὑποπεπεῖσθαι συγγένειαν, καὶ εἰδέναι πόθεν ζωοποιήθημεν. ἀρκοῦσα αὕτη διδασκαλία ἐς περιφρονήσεως, ἡ τῆς φύσεως ὑποσκεψις· πολλὰ γὰρ πάθη καταστεῖλαι δυνάται, ἐ ποιῆσαι γαλήνιον τὸν βίον. διὰ τῶτο πρήνει τις λέγων· Πρόσεχε σεαυτῷ, ἀνάλογισαι τὴν φύσιν σου ϗ τὴν καταβολήν, ϗ ἀρκεῖ σοι τῶτο πρὸς ὃ κατισχύσαι διηνεκῶς. διὰ τῶτο ὁ δίκαιος ἐκβοᾷ Αβραὰμ διὰ παντὸς τῶτον εἶχε ὡς λογισμὸν ἐν ἑαυτῷ, ϗ οὐδέποτε μέγα ἐφρόνει. ὀχθῶ Θεῷ διαλεγόμενος, ϗ πρῥησίας τοσαύτης ἀπολαύων, καὶ μαρτυρηθεὶς πρὸς αὐτοῦ ὅτι ἀρετῇ, ἐ-

Γεν. ιη χ. λεγεν· Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ ϗ σποδός. ϗ ἄλλος βουλόμενος πάλιν ὡς πεφυσιωμένον δῦ δεσπότου καταστεῖλαι, ὑ μακροὺς κινεῖ λόγους, ἀλλ' ἀναμιμνήσκει αὐτοὺ τῆς φύσεως μόνον, ϗ ὅτι τιμᾷ σφοδρῶς, ὑπισὶ λέγων· Τί ὑπερηφανεύεται γῆ ϗ σποδός; ϗ μὴ ὡς θάνατοι μοι

Σιρ. ι. θ. φαντάσματα λέγῃς; καταστεῖλον αὐτοὺ ζωντα· οὐκ οἶδα νῶ, ὅτι γῆ καὶ σποδός ὄστιν. ὁρᾷ τὴν ὑπερέπειδεν τοῦ σώματος, ὁρᾷ τὴν δυναστείαν, τὴν θεραπείαν τῶν κολάκων, οὐδ' ὡς δασπότας ἀκολουθοῦσα. ἱμάτια περίκειται πολυτελῆ, ὄγκων ἀρχὴς περιβέβληται μέγας, ἡ φαντασία αὐτοὺ ἀπατᾷ ϗ ὑπιλαθέσθαι ποιεῖ τῆς φύσεως. οἶδα ἐγὼ, ὅτι γῆ ἐσμεν ϗ σποδός· ἀλλ' ἡμᾶς ὡς σωφρονοῦντες. ἐκεῖνος δὲ οὐκ αἰσθάνει τὴν ἀπὸ τοῦ τέλους ἀπόδειξιν, οὐδὲ ἔρχεται πρὸς τὰς συμφορὰς ϗ τὰς θήκας τῶν προγόνων, ἀλλὰ πρὸς τὰ παρόντα βλέ-

πει,

πει, σοὶ τῶν μεγίστων ἐστὶ κακῶν. διὸ ἄξιον αὐτὸν ἐστυφλῶσθαι, ὅτι γῆ καὶ σποδός ἐστιν. ἀλλὰ μανιῶν μέν, φησι, καὶ οὐ διδάσκω τοῦτο, ἀλλὰ πολλῷ ἄλλο βέλτιόν τι· ἵν', ὅταν φιλοσοφῶμαι, ἀπογινώσκῃ τοῦ ἑαυτοῦ βέλτιον· ἵνα ζηλῶν λάβῃ τὸ φάρμακον. Εἰπὲ γάρ, τί ὠφελεῖ φιλοσοφεῖν καὶ γῆ καὶ σποδός; ἐπήγαγε· Ὅτι δὲ καὶ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐξουδένωται τὰ ἐνόδοθια αὐτοῦ. τί ἐστιν, ὅτι καὶ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐξουδένωται τὰ ἐνόδοθια αὐτοῦ; ταῦτα ἁπάσης ἐστὶ τῆς εἰρημένης. ἐνόδοθια, τὰ ἐγκλήματα λέγει, τὰ ἀναλήμματα λέγει, τοῦ γαστέρα τοῦ τέμνοντα· κυβάλων καὶ πολλῆς ἀκαθαρσίας καὶ δυσωδίας, οὐ κατηγορῶν τῆς φύσεως, ἀλλ' εἰς ταπεινοφροσύνην ἄγων. ὅτι καὶ τὸ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐξουδένωται. Εἶδες τὸ βέλτιον καὶ ὑπερέχουσαν τῆς οὐσίας; μὴ ἀναμείνῃς τοῦ ἡμέραν τῆς τελευτῆς, ἵνα μάθῃς σου τοῦ ἀθλίου. ἔτι μοι ζῶντα τὸν ἄνθρωπον διορθώσασθαι, καὶ εἰς τὰ ἐγκλήματα αὐτοῦ ἀφεῖναι τὸν λόγον, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ὀδύνην ἀφελεῖν τοῦ ὄψους. ἀλλὰ μὴ καταπίῃς. σοὶ γὰρ μισῶν ἡμᾶς, ἀλλὰ φιλάνθρωπος οὕτως ἐποίησεν ὁ Θεός, προφάσεις ἡμῖν καταπεινοφροσύνης παρέχων μεγάλας. Εἰ γὰρ ἄνθρωπος, γῆ ὢν καὶ σποδός, ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι εἰς ὕψος ἀναβήσομαι· εἰ μὴ τῆς φύσεως Ησ. ιδ. ιγ. ἐφρόντισε, ποῦ σὺ ἂν ἐξέπεσες τῆς ἀφροσύνης;

Ὅταν οὖν ἴδῃς γυναῖκα πεφυσιωμένην, καὶ οἰκέτας ἀναπεπταμένα, καὶ ὀφρῦς ἀναστοῦσαν, ὅτι τοῦ ὀχήματος φερομένου, ἀπειλοῦσα, εἰς δεσμωτήριον ἐμβάλλοντα, θανάτῳ παραδιδόντα, ἐπηρεάζοντα, εἰπὲ πρὸς αὐτήν· τί ὠφελεῖ φυσᾶσθαι γῆ καὶ σποδός; ὅτι καὶ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐξουδένωται τὰ ἐνόδοθια αὐτοῦ. ταῦτα δὲ οὐκ ἐπὶ γυναικὸς μόνον ἰδιώτου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄρχοντος καὶ βασιλέως ἐστὶ λέγειν. μὴ γὰρ τοῦ ἀλουργίδα ἴδῃς, μηδὲ τὸ διάδημα, μηδὲ τὰ ἱμάτια τὰ χρυσᾶ· ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ φύσιν ἐρώτησον, καὶ εὑρήσεις οὐδὲν πλέον ἔχουσαν τῶν πολλῶν· μᾶλλον δέ, εἰ βούλει, καὶ τοῦ ἀλουργίδα, καὶ τὸ διάδημα, καὶ τὰ ἱμάτια, καὶ πᾶσαν παρελθὼν τοῦ φαντασίαν ἐκείνου, καὶ τούτων αὐτῶν οὐδὲν πάλιν τοῦ ζῶν ὄντα ἐνόησον. Πᾶσα γὰρ δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου. ἰδοὺ δὲ γῆς Ησ. μ. ζ. βέλτιόν ἐστιν ἐφάπαξ ὁ καλλωπισμὸς ἐκεῖνος ἅπας. ὁρᾷς πῶς καταγέλαστον τὸ φύσημα; πῶς καθαρᾶς πάσαν ἀπόνοιαν ἡ ἴσωσις τῆς φύσεως αὐτῆς; δεῖ μόνον λογίσασθαι τίνες ἐσμέν, καὶ πόθεν ἐληλύθαμεν, καὶ πᾶσα οἴησις ἀπόλοιτο. Διὰ γὰρ τοῦτο οὐκ ἀνώτερον ἐποίησεν ἡμᾶς ὁ Θεός, ἵν', ὅταν μὲν εἰς ἀπόνοιαν ἐμπίπτωμεν, καταγέλαστοι ὦμεν τοῦ βελτίονος τῆς φύσεως· ὅταν δὲ ἀναζητῶμεν καὶ ἀγωνιῶμεν τῆς ἀδηλίας ταύτης καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπόνοιαν, ἀναγάγῃ σε πρὸς τὴν ἀρχαίαν διαπάμενον ζῆλον ἡ τῆς ψυχῆς βούλησις. οὐκ εἰς αἵρεσιν ἢ ἀπονοίας μόνον ἐμπίπτειν ἡ ὑπερηφάνεια τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας εἰς ἐπιθυμίας ἐκτρέχειν, καὶ ἡ τῶν χρημάτων, καὶ ἡ τῶν σωμάτων, ἡ ἄτοπος αὕτη καὶ εἰς ἀσέλγειαν ἐκκαλουμένη. ἀπόχρη τοῦτο εἰς κατάμωλυσιν τῶν παθῶν. ὅταν οὖν ἴδῃς γυναῖκα βύμορφον λάμπουσαν ἔχουσαν ὀφθαλμοὺς, φαιδροὺς, ἐλλάμπουσαν ἀπὸ τῆς πρεμιᾶς, ἀμήχανόν τινα ὦσαι ἀπὸ τῆς ὄψεως φέρουσαν, φλέγουσάν σε λογισμοὺς ἐπιθυμίας αὔξουσαι, σύνησον ὅτι γῆ ὁ θαυμαζόμενος, ὅτι σποδὸς τὸ ἐκκρῖνον, καὶ παύσεται λυπήσασα ἡ ψυχή· ἀνακάλυψον αὐτῆς τὸ δέρμα τῆς ὄψεως, καὶ τότε πᾶσαν αὐτοῦ ὄψιν τῆς βυμορφίας τοῦ βελτίονος· μὴ ἐξῆς μόνον τῆς ἀπιφανείας, ἀλλ' ἐνδοτέρω βάθους τῷ λογισμῷ, καὶ σύνες ἑτέρας βόρβορος, ἀλλ' ἡ ὀσφῦς καὶ ἡδυσμὸς καὶ φλέβας. ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ ταῦτα; λόγισαί μοι ταῦτα ἀλλοιωθέντα, γενόμενα σχυσιν, ἀρρωστούσας, ὑφιζάνουσας ὀφθαλμούς, καὶ κοιλαινομένας παρειάς, ἅπερ καὶ παρρέον τὸ ἄνθος ἐκεῖνο· σύνησον καὶ θαυμάζεις καὶ ἀγαπᾷ σου τοῦ κρίσιν. πλὴν θαυμάζεις καὶ σποδόν· ἀλλὰ κόνις σε ἐκκρῖνει καὶ τέφρα. καὶ κατηγορῶ τῆς φύσεως ταῦτα λέγων (μὴ γένοιτο) καὶ κακίζων, σοὶ δὲ εἰς βέλτιόν ἐμβάλλων, ἀλλὰ φάρμακα τοῖς νοσοῦσι καταστάζων. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τοιαύτην αὐτοῦ ἐποίησεν, ἵνα μὴ βέλτιον, ἵνα καὶ τοῦ οἰκείου δυνάμεως ἐπιδείξηται, καὶ τοῦ κηδεμονίαν τοῦ περὶ ἡμᾶς, τῇ τῆς φύσεως μὲν βελτίονι πρὸς τα-

πεποφεσύνην σάγων, ἡ πᾶσαν τὴν ὀπὴν ἡμῶν καταχέων, τὴν δὲ σοφίαν δεικνὺς τὴν ἑαυτοῦ, ὡς ἡ σὴ πηλῷ τοσοῦτον ἰχῶρα ἐξασκήσας κάλλος. ὥστε ὅταν ἐξεργαστήριον τὴν οὐσίαν, τότε σκιαγραφῶ τὴν τέχνην τοῦ δημιουργοῦ. ὥσπερ γὰρ ἀνδριαντοποιὸν τότε μᾶλλον θαυμάζομεν, ὅταν ὅταν σκεύη καλὰ ἡμῖν δείξῃ ἀνδριάντα, ἀλλ' ὅταν σκ πηλοῦ τῆς ὕλης ὑποκειμένης ἀπηρτισμένην ἡ ἀκριβῆ τὴν εἰκόνα ἐργάζηται, οὕτω καὶ τὸν ἀρίστου τέχνην Θεὸν σκοπούμενοι καὶ δοξάζομεν, ὅτι σοφῷ καὶ πηλῷ κάλλος ἀμήχανον καὶ σοφίας ἄῤῥητον νοῦν ἐπέδειξεν τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἐναπέθετο. καὶ οὐκ ἐν τῷ σώματι μόνον τῷ ἡμετέρᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ κτίσει ἐποίησεν. εὐτελὴς γὰρ πολλαχοῦ φαίνεται ἡ οὐσία, καὶ ἡ οἰκεία τέχνης δεῖγμα σαφὲς εἴληφε, καὶ τὴν οὐσίαν ἀσθενείας ἔλεγχον ἵνα εἴληφεν ἵνα δῆλα μὲν τὸν τέχνην καὶ τὸ κάλλος θαυμάζῃς τὸν δημιουργὸν, δῆλα δὲ τὴν ἀσθένειαν καὶ τὴν εὐτέλειαν τὴν φύσεως καὶ τὴν οὐσίας, μὴ προσκυνήσῃς καὶ γλυπτὰ. Φαίνεται ὁ ἥλιος, λάμπων, καὶ πᾶσαν καταυγάζει τὴν οἰκουμένην; ἀλλ', ἐλθούσης τὴν νυκτὸς, σκιάπτει. Τί γάρ, φησι, φωτεινότερον ἡλίου; ἀλλὰ καὶ τοῦτον σκιάπτει, οὐκ ἐν νυκτὶ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἡμέρᾳ. καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἥλιος ἐξέλιπεν· ἵνα θαυμάζῃς μὲν διὰ τὴν τέχνην τοῦ δημιουργοῦ, μὴ προσκυνήσῃς δὲ διὰ τὴν ἀσθένειαν τὸ γλυπτόν. ὁρᾷς οὐρανὸν τοῦτον, ἡλίκον ὄντα σῶμα; πῶς καλόν; πῶς ἀπερίληπτον, καὶ τῶν ἡμετέρων βέλτιον σωμάτων καὶ τὴν ὀπτασίαν; ἀλλ' ἄψυχόν ἐστιν. Εἶδες καὶ τῆς τέχνης τὴν ὀπτασίαν, καὶ τῆς ἀσθενείας ἔλεγχον; ὁρᾷς ἐκατέρωθεν σου καὶ ὀχυρώματα κείμενα; ἵνα γὰρ μὴ καταγνώσῃς τοῦ δημιουργοῦ ὡς ἀσθενοῦς, καὶ διὰ ἐποίησεν· ἵνα δὲ μὴ προσκυνῇς καὶ γλυπτὰ ὡς θεούς, ἀσθενῆ ταῦτα σκ μέσης εἰργάσατο. ταῦτα μέμνησαι διηνεκῶς. δῆλα τοῦτο γράφας ἐρμηνεύομεν, οὐχ ἵνα γράφας μάθητε μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ πάθη διορθώσητε. διὸ γὰρ τοῦτο μὴ γλύπτας, ἀσεπτῶς διακείσεσθε, ἀσεπτῶς ἐζητοῦμεν. ὥσπερ γὰρ ἀθλητὴς εἰς παλαίστραν εἰσιὼν ἀλειφόμενος καὶ ἀποπαλεύων τὴν χεῖρα τοῦ παιδοτρίβου, αὐτοῦ ἀγῶνος νομιζομένου ἐλέγξαι σκεύη τὸν τέχνην, ἀσεπτῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν παλαίστραν· οὕτως δὲ σὺ ταῦτα νομίζομεν οἱ μανθάνοντες καὶ παλαίσματα πρώτα καὶ λαβὰς τοῦ διαβολου, τοῦ κρατεῖν τὴν ἀγώνων ἐλθόντος, ἢ βδελυρφοῦντα ὄψιν ἰδόντες, ἢ ἀσεβῆ ἀπόνοιαν ἐπιδόντες, ἢ ἑτέρῳ τινὶ πονηρῷ χείρωθέντες λογισμῷ, μάτην σὺ ταῦτα εἰσήλθετε. μέμνησθε πάντων τῶν λόγων, καὶ τὴν τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας, ἀλλὰ τὴν τῆς ἐπιθυμίας τῆς αἰσχρᾶς. οὐ φύσεως ἔγκλημα καὶ ἐρημία, ἀλλὰ ἐπιθυμίας καὶ λεγόμενα. ταύτην καταχέλευε θυμὸν, οὕτω προσώπατε ἐπιθυμίαν, οὕτω καὶ κατὰ παντὸς ἀπόνοιαν. Καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ χείλος ἓν, καὶ φωνὴ μία πᾶσιν. ἰδοὺ δὲ ζητούμενον ἔτι. οὐ περὶ ταύτης ὁ λόγος, ἀλλ' ὅτι πάντες οἱ ἀνθρωποι φωνὴν εἶχον μίαν. δῆλα τί δὴ χεῖλος ἓν ἐκάλεσε τὴν φωνὴν; ἔθος τῇ γραφῇ οὕτω καλεῖν τὰ ῥήματα, γλῶσσαν. ἀναγκαῖον δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι δῆλα τοῦ αἱρετικοὺς, τοῦ κατηγορεῖν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, τοῦ λέγειν ὅτι πονηρὸν τὸ σῶμα. ὅπου γὰρ τὰ πονηρὰ κτίσματα τῆς ἀγαθότητος τοῖς μέλεσι τὸ σώματος ἡ γραφὴ καλεῖ· οἷς ἐγὼ λέγω· Ηκούσατε γλῶσσαν αὐτῶν, ὡσεὶ ὄφεως· ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα· νομίζοντες ἴσως, ὅτι περὶ τῆς γλώττης εἴρηται. οὐκ εἴρηται δὲ περὶ τῆς γλώττης (μὴ γένοιτο· ἔργον γὰρ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ) ἀλλὰ περὶ τῶν ῥημάτων τῶν φονικῶν, τῶν ἀποκτηνώντων αὐθεντῶν, τῶν ἐμπιπλώντων ζόφου χαλεπώτερον· ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα. καὶ πάλιν, Χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ καὶ καρδίᾳ ἐλάλησε κακά· οὐ περὶ τῶν μελῶν λέγων τοῦ σώματος, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀνοήτων ῥημάτων. ὅτου καὶ ἐνταῦθα εἰπών, καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἓν, οὐ τοῦτο ἐδίδαξεν, ὅτι πάντες αὐθεντικὸν εἶχον ἓν χεῖλος, ἀλλὰ χεῖλος τὴν φωνὴν ἐκάλεσεν. Εἰπὼν γὰρ, ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἓν, ἐπήγαγε, καὶ φωνὴ μία πᾶσιν. οὕτως ὅταν λέγῃ, Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, καὶ τοῦ λάρυγγος κατηγορεῖ, ἀλλὰ τῶν ἀκαθάρτων ῥημάτων τῶν ἀναβαινόντων ἐκεῖθεν, τῶν νεκρῶν δογ-

μάτων,

Σειρ. κε. Γεν. ια. α. Ψαλ. ριθ. γ. καὶ νε. ε. Ψαλ. ιβ. ϛ. Ψαλ. ε ια.

μάτων. παφος γὰρ τῦτο ἐστι, νεκρῶν δὲ χεῖον ὀστῶν καὶ σωμάτων. διαὐτα καὶ χείρονα τὰ σώματα τῶν κατηχουμένων τῦ δημιουργοῦ· διαὐτα τὰ σώματα τῶν αἱρεσιῶν φλεγομένων ὑπὸ θεοῦ πῶν, τῶν λοιδορήτων, τῶν δυσώδη καὶ πονηρὰ ῥήματα ἐκ τῆς οἰκείας φαρύγγος ἐκβαλόντων. βυώδιας αὐτὴν ἔμπλησον, ὑπὸ θεοῦ πᾶν, μὴ δυσωδίας· θησαυρὸν ποίησον βασιλικὸν, μὴ παφον Σατανικόν. Εἰ γὰρ παφος ὄζει, καὶ ἀπόκλεισον, ἵνα μὴ πορεύσῃ ἡ δυσωδία. πονηρὰ ἔχεις ἐνθυμήματα; μὴ προσεύχῃς αὐτὰ διὰ ῥημάτων· ἔασον κἀκεῖ κεῖσθαι, καὶ ἐκεῖνος ἀποπνίγηται. αἰ θεοῦ ἐσμεν, πολλὰ πολλάκις πονηρὰ βουλευόμεθα καὶ ἄτοπα καὶ αἱρετὰ βαλλόμεθα. προσέχειν, ἵνα πιεζόμενα κάτω, ἀδυνάτως γένηται καὶ ἀπολλύηται. καθάπερ γὰρ θηρία ὅταν πάντοθεν ἀπὸ δυσμῶν ἐπὶ ἕω κύκλῳ ἐμβληθῶν, εἰ μὴ ὑπὸ ἐμφράξῃ ⓐ λάκκον ἄνωθεν, ἀποπνίγη ῥᾳδίως· οὕτω δὲ ὅτι τῶν λογισμῶν καὶ τῶν παθῶν, ὅταν τις θῶσιν ἔνδον. εἰ μὴ ἀποκλείσωμεν αὐτῶν τὴν εἰς τὰ ἔξω πρόοδον, ταχέως αὐτοὶς ἀφανιζόμεθα· διὰ γὰρ τῶν ῥημάτων αὐτὰς ἐξενεγκόμεν, κἀκεῖνοι ἰσχυροτέρας εἰργασάμεθα, δόντες αὐτοῖς καὶ τῆς γλώττης αὐτοῖς, καὶ πρὸς τὰ τῶν ἀτόπων προσέξεων βαρυθῆναι ταχέως ἀπὸ τῆς τῶν αἱρεσιῶν ῥημάτων μηδέτης καταπίστομεν. διὰ τῦτο ὁ προφήτης οὐκ ἁπλῶς παφον ἀναλεσιν, ἀλλὰ παφον ἀνεφημένον, αὐτὸ τῦτο ἐγκαλῶν ὅπερ εἶπον. οὐδὲ γὰρ ἑαυτὸν αἰχμάλωτον μόνον ὁ τὰ αἱρετὰ φθεγγόμενος ῥήματα, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησίον, καὶ τοὺς συγκινουμένους αὐτῷ πολλῆς ἀναπίμπλησι τῆς λύμης. καὶ καθάπερ εἰ τοὺς παφους ἀνοίξομεν, λοιμοῦ βαρὺ πόλεις ἐμπλήσομεν· οὕτω τὰ αἱρετὰ σώματα εἰ μὴ ἀδείας ἀνοίγοιτο, τοὺς συγκινουμένους ἀπάντων νόσων χαλεπωτάτης ἐμπλήσει. διὰ τῦτο χρὴ θύραν καὶ μοχλὸν καὶ χαλινὸν ὑπερθεῖναι τῷ στόματι.

Οτι μὲν οὖν μία φωνὴ ἐστὶ τότε, ἱκανῶς ἐκ τύτων ἡμῖν ἀποδέδεικται· λοιπὸν δὲ ἀναγκαῖον εἰπεῖν, τίνος ἕνεκεν αἱ πολλαὶ ἐπισκήψησαν. ἀλλὰ τίνος ⓐ ἠθικώτεροι γυμνάσωμεν λόγοι· παιδεύσωμεν τὴν ἡμετέραν γλῶτταν χαλινὸν ἔχειν, καὶ μὴ πάντα ἁπλῶς ἐκφέρειν τὰ ἀπὸ τῆς διανοίας· μὴ καταγορεύειν τῶν ἀδελφῶν, μὴ ἀλλήλους δάκνειν καὶ κατεσθίειν. τῶν δακνόντων τὰ σώματα χείρονα ἐστὶν ⓐ διὰ λόγων τῦτο ποιοῦντες. ὥσπερ οἱ τοῖς ὀδοῦσι δάκνοντες ὃ σῶμα, οὕτως τοῖς λόγοις δάκνει τὴν ψυχὴν, λυπῶσαι τὴν ἀποστολὴν, αἰτίαν ποιεῖ ὃ πεσεῖν. ὅσπερ μείζονα ἐκδέχεται κόλασιν καὶ ὠμωρείαν, ὅσον χαλεπώτερον ἐστὶν ὃ δῆγμα. ὑ διὰ τῦτο ἦν μόνον ἐκπεσεῖται συγκινώμενος ὁ κατηγορῶν, ἀλλ' ὅτι ὑτε δικαίαν, ὑτε ἄδικον ἔχει προφασιν εἰπεῖν τ ποιείας τ ἑαυτῦ. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι ἁμαρτίαι καὶ ἀλόγως ἔχουσιν αἰτίας, διὰ ὅμως ἔχουσιν· οἷον, ὁ πόρνος ὑπὸ θυμοῦ πλήττει ὁ κλέπτης τ πένητα, ὁ ἀνδροφόνος τ θυμὸν παύει· ὁ κακηγορῶν οὐδεμίαν ἔχει προφασιν εἰπεῖν, ποίαν γὰρ, εἰπέ μοι, χρημάτων ἀπώλεια ἀπέβαλε); ποίαν ὑπὸ θυμοῦ πληγὴν ἔπαθεν; οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, διὰ ἡ βασκανίας ἐπιθυμία, οὔτε δικαίαν, οὔτε ἄδικον ἔχουσα αἰτίαν. διὸ τ τὸ ἀπεχθέσθαι συγγνώμης ἁπάσης. βούλει κατηγορεῖν; δίδωμί σοι χρησίμων ἐπιθέσεων. βούλει κακῶς λέγειν; Εἰπὲ καὶ ἁμαρτίας σε κακῶς. Λέγε γὰρ σύ, φησι, καὶ ἁμαρτίας σε ποιῆσαι, ἵνα δικαιωθῇς. Εἶδες κακηγορίαν φέρουσαν καὶ ἐγκώμιον καὶ δικαιοσύνην; πάλιν, Δίκαιος ἑαυτῦ κατήγορος ἐν πρωτολογίᾳ· ἑαυτῦ, οὐκ ἄλλου. ἐὰν ἄλλου κατήγορος ᾖς, ἐκκόλαθης· ἐὰν ἑαυτῦ, ἐστεφανώθης. καὶ ἵνα μάθῃς πόσον ὄζει καλὸν ὃ κατηγορεῖν ὃ ἑαυτῦ παραπτώματος, δίκαιος ἑαυτῦ κατήγορος ἐν πρωτολογίᾳ, φησί. καὶ μοι εἰ δίκαιος, πῶς κατήγορος; εἰ κατήγορος, πῶς δίκαιος; ὁ δίκαιος οὐκ ἔστι κατηγορίας ἐπιδέχομος. ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ ἁμαρτωλὸς ἡ ψυχὴ, κατηγορῇ τῶν ἁμαρτημάτων, διὰ τῆς κατηγορίας δίκαιος γίνῃ, διὰ τῦτο εἶπε, δίκαιος ἑαυτῦ κατήγορος ἐν πρωτολογίᾳ. Ἡ δὲ ὅτι ἐν πρωτολογίᾳ,

Ησ μγ. κζ.

Παροιμ. ιη. κ.

πολεγία, πεδότερα ἀκριβῶς. ὁ τοῖς δικαστηρίοις δύο μέρη ὄντι, τῶν μὲν σωζομένων, τῶν δὲ σωζομένων· τῶν μὲν κατηγορουμένων, τῶν δὲ κατηγορούντων· τῶν μὲν ἀναθυμίων, τῶν δὲ αἰθυμίων. καὶ ἡ πεδοτολογία τῷ κατηγόρῳ δίδοται, ᾧ αἰθυμίᾳ. ὁ τοῦτο δὲ, τίνα τρόπον. σὺ ὁ ἀναθύμιος ἁρπασον τὴν πεδοτολογίαν, ἵνα αἰθύμιος γένῃ· μὴ δυνάμενος ✠ κατηγορον. εἰ δὲ τῶν ἀναθυμίων εἶ, ἀλλὰ πρὶν ἢ πρὸς ἐκεῖνον τι τοιοῦτον ἀκούσῃς, αὖθις κατηγόρησον τῶν ἁμαρτημάτων. μάχαιρα ἐστὶν ἡ γλῶσσα ἀκονημένη· ἀλλὰ μὴ ἑτέρους ἐπάγωμεν τραύματα, ἀλλὰ τὰς ἡμετέρας ὀφθαλμοὺς ἀποτέμνωμεν. βλέπε μοι μὴ ὅπως ἔθος ἐστὶ τοῖς δικαίοις μὴ ἄλλους κακῶς λέγειν, ἀλλ' ἑαυτούς; ἄκουσον τοῦ Παύλου βοῶντος· Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον βλάσφημον ὄντα, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν. ὁρᾷς πῶς ἑαυτὸν κακῶς λέγει; καὶ πάλιν, Χριστὸς ἦλθεν εἰς ✠ κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. καὶ πάλιν ἄλλαχοῦ, Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς, φησι, καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. εἶδες πῶς πανταχοῦ ἑαυτὸν κακῶς λέγει; οἶδε γὰρ τῆς κατηγορίας ταύτης ὁ κέρδος, ὅταν δικαιοσύνην ἐργάζηται). ὅταν μὲν γὰρ αὐτὸν ἑαυτῷ κατηγορεῖν δίκη, ἀφειδῶς χάριζηται τῇ κατηγορίᾳ· ὅταν δὲ καὶ ἑτέρους ἴδῃ τοῖς ἀλλοτρίοις δικαίοις κακοῖς, ὅσα μηδ' ὅσιος αὐλοῖς ὑποσημαίζειν τῆς αὐχηρότητος, οὕτω λέγων· Ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· ἐκείνῳ τήρησον τὸ δικαστήριον, ᾧ τὰ ἀπόρρητα εἰδότι τὸ δίκαιον. καὶ ἀκριβῶς νομίζῃς εἰδέναι τὰ τῶν πλησίον, ἐσφαλταί σου ἡ κρίσις. Τίς γὰρ οἶδε, φησὶ, τὸ μὲν θέρος, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ θέρος τὸ ἐν αὐτῷ; ποσοὶ τῶν ἀπερριμμένων καὶ βυτελῶν ἡλίου φαιδρότεροι ἀπελάμπειν ἔχουσι; πόσοι τῶν μεγάλων καὶ περιφήμων ἀσοφοὶ ὄντες καὶ πάθος κεκοιλιαμένοι βύρηθησον); ἠκούσατε πῶς ὁ Παῦλος ἑαυτὸν κακῶς λέγει, μᾶλλον σφοδρότητος ἡ ὑπερβολῆς ἁμαρτημάτων, οὐκ ἔμεινε βλάσφημος ἐπ' ἐκείνοις, ἀλλ' ἵνα διέξῃ τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ τίνα ὄντα, οἵους κατεσκεύασεν, ἀπὸ διώκτου ποιήσας ἀπόστολον. εἰ δὲ ἐκεῖνος τῶν ἀφανισθέντων ἁμαρτημάτων μέμνηται, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τῶν μὴ τὸ βάπτισμα μεμνῆσθαι χρή. ἵνα γὰρ ἡμῖν ἀπολογία ἔσται, ἢ ποία συγγνώμη, ὅταν ἐκεῖνος μὲν τῶν αἰθύμων μνημονεύῃ διηνεκῶς, ἡμεῖς δὲ μηδὲ ὧν μέλλομεν λέγειν ἐπέχειν, μηδὲ τούτων ἑαυτοὺς ἀπομιμνήσκωμεν, ἀλλ' ἀφέντες τὰ οἰκεῖα, τὰ ἀλλότρια περιεργαζώμεθα κακά; ἄκουσον πῶς καὶ Ματθαῖος τῆς πρώτης ἑαυτοῦ κατηγορεῖ ζωῆς, καὶ τελείαν ἑαυτὸν καλεῖ, καὶ σοφὴν αἱμυίαν) ✠ πρότερον ἐκπομπεύων βίον. ὅπως γὰρ σοφὴν εἶχεν κατηγορῶν ἑαυτοῦ μὴ τὸ βάπτισμα, τὸ πρότερον ἐμέμνητο, παιδεύοντος ἡμᾶς τὰ μὲν ἀλλοτρίων κακῶν μηδένα ποιεῖσθαι λόγον, τὰ δὲ οἰκεῖα μελετᾶν καὶ διηνεκῶς διορθοῦσθαι. οὐ γάρ ἐστιν, ὡς ἔστι σοφὴ ἔστιν φαρμακοῦ τοιοῦτον πρὸς τοὺς τῶν ἁμαρτημάτων διωθεῖσθαι, ὡς ἡ διηνεκὴς αὐτῶν ἀναμνησις, καὶ ἡ διηνεκὴς αὐτῶν κατηγορία. οὕτως ὁ τελώνης τὰ μυρία ἠδυνήθη κακὰ ἀποθέσθαι, ἵνα εἴπῃ, Ὁ Θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ· οὕτως ὁ Φαρισαῖος τῆς δικαιοσύνης ἀπάσης ἐξέπεσεν, ὅτι ἀφεὶς λογίζεσθαι τὰ αὐτῷ πεπλημμεληθέντα, τοῖς οἰκουμένοις κατεδίκαζε, λέγων· Οὐκ εἰμὶ ὡς ✠ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἁρπαγες ἢ πλεονέκται, ἀδικοι ὡς οὗτος ὁ τελώνης. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος πρόφημι λέγων· Ἕκαστος δὲ δοκιμαζέτω τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς ✠ ἕτερον. βούλει μαθεῖν καὶ τὸ τῇ παλαιᾷ πῶς ✠ δίκαιοι κατηγόρησαν ἑαυτῶν; ἄκουε καὶ τούτων ἐκείνοις ζώσθαι φληναφούντων. ὁ μὲν γὰρ Δαυὶδ ἔλεγεν· Αἱ ἀνομίαι μου ὑπῆραν τὴν κεφαλήν μου· ὡσεὶ φορτίον βαρὺ, ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. ὁ δὲ Ησαΐας ἔλεγεν· Οἴμοι ὁ πάσχω ἐγὼ, ὅτι ἀνδρὸς

πος

πως ὧν ἢ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων. ἢ ⓐ τοῖς παιδίοις σε κεμένοις ἀφατέλοντες, ἢ τὰ σώματα θανάτῳ δίδε ⓦ Θεοῦ θεδαδότες, σε τοῖς ἑκάστοις ταῖ ἁμαρτωλῶν ἑαυτὸν ἐείθμων, Ημαρτομεν, ἠνομήσαμεν, λέγοντες. καίτοι τί λαμπρότερον ἐκείνων, τί καθαρώτερον ἐω; ἢ γὰ εἰ καί τινας ἦσαν ἁμαρτίας πεποιηκότες, πάσας ἀπέσμηξε τῆς φλεγὸς ἐκείνης
5 ἡ φύσις. ἀλλ' οὐ θεὸς τὰ κατορθώματα ἐώρων τὰ οἰκεῖα, ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα ἀνελογίζετο. οὕτω γὰ Δαυὶλ μετ' ἦχον τῶν λεόντων, μετὰ μυείας πηνελείας, ἃς ἐπέμπε, ἢ αὐλὸς ἑαυτῦ κατηγόρει, τῦ τὴ πλησίον σεσθλίς. Ἵνα δή ποτε; ὅτι ὁ μὲν ἕτερος λέγων κακῶς, πεοξύνει ⓦ δεσπότην· ὁ δὲ ἑαυτὸν λέγων κακῶς, ἀξιλεοῖ ἢ κατευμένη· ἢ ⓦ δίκαιον δικαιότερον ἀπεργάζε), καὶ ⓦ ἁμῦρτωλὸν ἀξαρπάζω τῶν ἐγκλημάτων ἢ συγχώμης ἄ-
10 ξιον ποιεῖ.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ τὰ ἀλλότρια, ἀλλὰ τὰ οἰκεῖα πολυπεαγμονῶμεν κακά· ἀπλύξωμεν ἡμῶν τὸ σωειδός. ἀνὰ μνησθῶμεν ἡμῶν τῶν ζωῶν ἅπασαν, ἕκαστον τῶν ἡμαρτημένων ἡμῖν πεεργασώμεθα· ἐ μὴ μόνον μὴ λέγωμεν κακῶς ἕτερος, ἀλλὰ μηδὲ ἀκύωμεν ἑτέρων λεγόντων κακῶς. ἢ γὰ ἢ τύτυ ἔγκλημα κεῖται, καὶ τιμωεία μεγίστη. Ἀκούω Ἐξ. Π. κγ. α.
15 γάρ, φησι, μεταίμου μὴ θεδιδίξῃ. οὐκ εἶπεν, ἀκοῇ ματαίᾳ μὴ πιστεύσῃς, ἀλλὰ μηδὲ δίξῃ αὐτῷ. ἀποφεάξον τὰ ὦτα, ἀποτείχισον τῇ κατηγείᾳ τῷ ἐίσοδον· δίξον ὅλα τῦ κατηγορυμένου· οὐκ ἔλαττον αὐτὸς ὁ ἀκύων ἐχθρὸς εἶ ἢ πολέμιος τῷ κακῶς λέγοντι· μίμησαι ⓦ θεοφίλτον οὕτω λέγοντα, Τὸν καταλαλοῦντα λάθρᾳ τὸν πλησίον αὐτῦ, τοῦτον ἐξε- Ψαλ. ρ. ε.
20 δίωκον. οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐκ ἐπίστευον, θεθὲ ὅτι ἃ πεδιέχομεν τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ ἢ ἀπήλαυνον, ὡς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον. ἀλλ' εἰσί τινες, οἳ ψυχρᾶ θεδαμυδία ἑαυτὸν θεδαμυθοῦνται, οὕτωσι λέγοντες· Κύειε, μὴ ῥήσῃς μοι τὸν ἁμαρτάνοντα τοῦτον, ὅτι ἀκοῆς λόγον ὀφείλω. τίς χρεία τ ἀπολογίας; τίς χρεία τ συγγνώμης ταύτης; σίγησον, ἢ ἀπήλαξαι τ ἐγκλημάτων· μηδὲν εἴπῃς, ἢ καθαρὸς εἶ τ ἀναγίας. τί σαυτῷ πεάγματα πλέκεις, ἢ θεδὲ Θεῷ, ἢ θεδὲ δι' ἐμὲ πταίεις; Ἵνα τίνος ὑπόδυσιν ἑαυτὸν ἐκκλημῇς; τί δ' Φαρισαῖον βαρύ-
25 τερον δεσμὸς; οὐκ ἀρκεῖ σοι πρὸς τὴν οἰκείων κακῶν θύησιν ἐπαφεῖν, ἀλλὰ ἢ ἑτέρας ἁμῦρτίας ὑπεσωρεύεις σαυτῷ; πρὸς τῇ αὐτῇ ἡ ἀπολογία· οὐκ ἀκῆς λόγον ὀφείλεις, ἀλλὰ κατηγορίας. Ἐκ γὰ τῶν λόγων σε δικαιωθήσῃ, φησί, καὶ ἐκ τῶν λόγων σε καταικριθήσῃ. Ματθ. ιβ. λζ.
Οὐ τοίνυν ἐκ τῶν κακῶς ἀκουόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν κακῶς λεγόντων διδεικτὸν λέγω ἢ μαῦρτυόμενον. ὁ μὲ γὰ κακῶς ἀκύσας, θεθὲν ἐπηρίασεν, θεθὲν ἐβλάβη· ἀλλ' αἱ μὲν
30 ψευδῆ ἢ τὰ πρὸς αὐτῦ λεγόμενα, ἐ μιαθὸν ἔχῃ· αἱ δὲ ἀληθῆ, θεθὲν θεθὲ ὕβρις ἐπηρίασεν θεθὲ τὸν σὸν κατηγορίαν. θεθὲ γὰ ἀπὸ τῆς σῆς λοιδορίας οἴσει τότε τὸν ψῆφον αὐτοῦ ὁ δικάζων. Εἰ δὲ χρὴ καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, ἢ τὰ μέγιστα κερδήσει ἡμῶν ὠφελούμενος τὸν βλασφημίαν, ὥσπερ οἶδα καὶ ὁ τελώνης. ὁ δὲ κακῶς λέγων, ἂν τι ψεῦδῃ, ἂν τι ἀληθῆ κακῶς εἴπῃ ⓦ πλησίον, τὰ μέγιστα ἠδίκηται· καὶ ὅτι μὲν ὁ συκοφαντῶν ἀπόλωλεν, θεθὲ
35 ἀποδείξεως χρεία· ὅτι δέ, κἂν ἀληθῆ λέγῃ, Φορτικώτερον ἑαυτῷ ποιεῖ ὁ δικαιούμενος, ἐκπομπεύων τὰ τοῦ πλησίον συμφορὰς, ἢ σκανδάλεων αἴτιος γινόμενος, ἃ κρύπτειν δέον, ἐκκαλύπτων ἅπασι, καὶ κηρύττων τὰ ἁμαρτήματα τοῦ πλησίον, πάντι που δῆλόν ἐστιν. Εἰ γὰ ἕνα τις σκανδαλίσας ἀθεμίτητον δώσει τιμωείαν, ὁ μυρίους σκανδαλίζων ἀφ' τῆς ποινῆς Φήμης, πόσην ἐκ ὑποστήσεται κόλασιν; καὶ γὰ ὁ Φαρισαῖος οὐκ ἐψεύδετο, ἀλλ' ἀ-
40 ληθῆ ἔλεγε, τελώνου κρείττων τὸν τελώνην, ἀλλ' ὅμως δίκην ἔδωκε. ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀγαπητοί, φεύγωμεν τὸ κακηγορεῖν· ὕβρει γὰ τούτης χαλεπωτέρα ὅστις ἁμῦρτία. τίνος ἕνεκεν; ὅτι πάσης θεθαιμίας ὀξύτερον δρᾶται, ἢ ταχέως ζωαρπάζει ⓦ μὴ θεσέχοντα. αἱ μὲ γὰ ἄλλαι ἢ χρόνου δέονται, ἢ δαπάνης, ἢ μηχάνεως, ἐ ζωεργῶν, καὶ πολλάκις σὺ τῇ τῦ χρόνου διατελεῖ θεμαχόμενοι. οἷ' τι λέγω· Εἴλετό τις φονεῦσαι, Εἵλετό τις ἁρ-

πάσαι

πάσαις δὲ πλεονεκτήσαις. πολλῆς αὐτῷ δεῖ τῆς προαιρέσεως, καὶ σὺ τῷ μέλλειν πολλάκις ὀξέλυσε Ⓜ ἡμῖν, ἀπόστα τῆς ποιμενικῆς ὁρμῆς, κατέλυσε τὴν διεφθαρμένην γνώμην, οὐ προσέσχηκε τὸ ἔργον τῇ βουλῇ. ὅπου γὰρ τὰ κακῶς λέγειν οὐκ ὄπως· ἀλλ' ἐὰν μὴ σφόδρα ὠμὴν ἡ φύσις, ζωμφαζόμενα ῥᾳδίως· ἢ ὅτε χρόνου, ὅτε μνήσεως, οὔτε δαπάνης, οὔτε προαιρέσεως ἡμῖν δεῖ ἴσως, ὥστε κακῶς εἰπεῖν· ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον ἐλέσθαι, καὶ εὐθέως εἰς ἔργον ἐξῆλθε τὸ βούλημα. γλῶττα γὰρ ὀξεῖα ἡ μετανοοῦσα μόνον. ἐπεὶ οὖν καὶ ὀξύρροπον τὸ κακόν, καὶ εὐπαθείστατος ἡ ἁμαρτία, καὶ χαλεπὴ ἡ κόλασις καὶ ἡ τιμωρία, καὶ κέρδος κἀδεῖν, οὐ μικρόν, ἀλλὰ μέγα, μὴ πολλῆς τῆς ἀκριβείας φεύγωμεν τὸ κόσμημα· καὶ τὰ ἀλλότρια περιελλώμεθα κακά, καὶ μὴ ἐκπομπεύωμεν· ἀλλὰ παιδεύωμεν τοὺς ἁμαρτάνοντας, καθὼς δὲ ὁ Θεός
Matth. 18. 15. φησιν· Ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ δὲ καὶ αὐτοῦ μόνου. ὥστε ὁ ἀδημοσίευτον τῶν ἐλέγχων θεμένους ποιήσει τὴν διόρθωσιν. μὴ διαχέωμεν, μηδὲ καταδιώκωμεν τὰ ἀλλότρια πταίσματα· μὴ ταῖς μίαις μιμησώμεθα, ἀλλὰ ταῖς μελίτταις ζηλώσωμεν. αἱ μὲν γὰρ τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἐγκαθίζονται καὶ διάκρισιν, αἱ δὲ μέλιτται τοῖς ἀνθρώποις ἐφίπτανται. διὰ τοῦτο αὐταῖς μὲν κηρία πήγνυσι, σκιάν τε νοσήματα ἐπάγουσι, οἷς αἱ ὀπτικαθαίρουσι σώματα· καὶ αἱ μὲν εἰσι βδελυκταί, αἱ δὲ ποθειναὶ καὶ ὀπτίδοξοι. καὶ ἡμεῖς τοίνυν τὴν λειμῶνα τῆς ἀρετῆς τῶν ἁγίων ὀπτιπλέωμεν τὴν ψυχὴν ἀνθρακιάσωμεν, καὶ ζωοτροφοῦντες τὴν διάνοιαν τῶν πρὸς ἐκείνους κατορθωμάτων διαχαιρώμεν, ταῖς δὲ τῶν πταισμάτων μὴ διάκεισθαι τῶν πλησίον· ἀλλ' εἴ τινας ἴδοιμεν τοῦτο ποιοῦντας, ὀπτιζομίζωμεν, Ⓜ φόβον αὐτοῖς τῆς κολάσεως ὀπιτεχίζοντες, τὴν συγγένειαν αὐτοῦ διαμιμησκόμενοι τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφούς. εἰ δὲ μηδενὶ τούτων ἔοικεν, μίαν αὐτοῦ καλῶμεν, ἵνα καὶ ὁ ὄνειδος τῆς προσηγορίας παύσῃ τὴν ἀποχὴν τῆς ποιμενικῆς μελέτης αὐτοῖς· ἵνα τῆς κακοχολίας παύσῃ τὴν ἀπαλλαγήσεται, πᾶσαν τὴν χολὴν εἰς τὴν ἔριν τὴν οἰκείων διαλύσωσι κακῶν. ὅταν δὲ οἵ τε πεπωκότες διαστήσονται τῇ μνήμῃ τῶν ἡμαρτημένων αὐτοῖς οὐκ ἐκπομπευομένων, οἵ τε τὰ οἰκεῖα ἀναλογιζόμενοι ζωοτροφοῦσι κακά, ῥᾳδίως αὐτὰ ἀποθήσονται, τῇ μνήμῃ τῶν ἡμαρτημένων πρὸς τὴν τῶν λοιπῶν προαίρεσιν ἐκπεσόντες γινόμενοι, οἵ τε τὴν ἀρετὴν τῶν ἁγίων ὀπτισκοποῦντες ζωοτροφοῦσι μίσει λήψονται ζῆλον πρὸς τὴν τῶν αὐτῶν μίμησιν· καὶ διὰ τούτων ἀπάντων ὁλοκλήρου τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας ἡμῖν κατορθωθέντος, δυνησόμεθα μετὰ τοῦ πληρώματος τούτου εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ, σὺν μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΕΙΣΜΟΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΟΥΣΙΟΝ ΚΑΙ ΕΙΣ Ⓜ ΛΑΖΑΡΟΝ, ΚΑΙ ΠΟΘΕΝ Η ΔΟΥΛΕΙΑ ΕΛΗΛΥΘΕΝ.

Εἴδετε Θεοῦ δύναμιν; εἴδετε Θεοῦ φιλανθρωπίαν; δύναμιν, ὅτι ἔλυσε τὴν ὀχυρωμένην· φιλανθρωπίαν, ὅτι πέπαυσαι αὐτὴν ἔχουσα· μᾶλλον δὲ ἑκατέρωθεν καὶ δύναμιν καὶ φιλανθρωπίαν. καὶ γὰρ τὸ σεῖσαι, δυνάμεως, καὶ τὸ σῶσαι, φιλανθρωπίας· ὅτι ἔσεισε τὴν γῆν καὶ ἐτάραξε τὴν οἰκουμένην, ὅτι σαλευομένην καὶ μέλλουσαν αὐτὴν πεπτωκέναι ἤγειρε. ἀλλ' ὁ μὲν σεισμὸς παρῆλθεν, ὁ δὲ φόβος μένει· ὁ σάλος ἔ-

χθιος

κρίσις πρὸ ἡμέρας μιᾶς, ἢ καὶ βλάβεια μὴ προσδοκήσαμεν. ἐλυπήθημεν μιᾶς πρὸ ἡμέρας, ἀλλὰ μὴ καταλύσωμεν τὴν ἀπουδήν. Διὰ γὰρ τοῦτο ὁ σεισμὸς, διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν τὴν ἡμετέραν. ἐῤῥᾳθυμήσαμεν, καὶ ἐκαλέσαμεν ☧ σεισμόν· ἐσπουδάσαμεν, καὶ ἀπεκρύσαμεν τὴν ὀργήν. μὴ πάλιν ῥᾳθυμήσωμεν, ἵνα μὴ πάλιν καλέσωμεν τὴν ὀργὴν καὶ τὴν τιμωρίαν. Οὐ γὰρ βούλεται ὁ Θεὸς ☧ θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ὑπισχνεῖσθαι καὶ ζῆν αὐτόν. Εἶδετε τὸ ὑπόκρισιν τῶν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων; ὅτε ὁ σεισμὸς ἐγίνετο, σκευάζομαι σοι ἐκεῖθεν λέγων· ποῦ αἱ ἁρπαγαί; ποῦ αἱ πλεονεξίαι; ποῦ αἱ τυραννίδες; ποῦ αἱ ἀδικίαι; ποῦ αἱ δικαιοσύναι; ποῦ αἱ καταπονήσεις; ποῦ αἱ λεηλασίαι τῶν πενήτων; ποῦ αἱ ὑπερηφανίαι τῶν πλουσίων; ποῦ τῶν ἀρχόντων αἱ δικαιοσύναι; ποῦ αἱ ἀπειλαί; ποῦ ☧ φόβοι; μία καρδία ροπὴ καὶ ἀράχνης ὑπελέγετο πάντα διεσώζετο. πάντα σκῦλα προσελύετο, καὶ κοσμικὸς πόλεως ἦν, καὶ πάντες ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἔτρεχον. σκοπήσατε, εἰ ἔδοξε τῷ Θεῷ πάντα κατενέγκαι, τί ἂν ἐπάθομεν. ταῦτα δὲ λέγω, ἵνα ζωηρὸς ἀκμάζῃ σου ὁ φόβος τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τὴν ἀμάθειαν πάντων φρίξῃ. ἔστησεν, ἀλλ' ὑ κατέδειξεν. Εἰ γὰρ ἐβούλετο καταδῦσαι, οὐκ ἂν ἔστησεν· ἀλλ' ὅπως οὐκ ἐβούλετο, προέλαβε καθαρὰ κήρυξ ὁ σεισμός, προαγγέλλων ἅπασι τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τῷ φόβῳ βελτίους ἡμῶμεν, ἀποκρυσώμεθα τὴν ἀπὸ τῶν προσκμάτων ὑμῶν εἰδώλων. Οὕτω καὶ ὅτε τῶν βαρβάρων ἐπέστησεν. Επὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ Νινευὴ καταστραφήσεται. καὶ Διὰ τί ὑ καταστρέφῃς; ἀπειλῆς καταισχύνην, καὶ Διὰ τί ὑ καταισχύνεις; ὅπως ὑ βλέπομεν καταισχύνην, Διὰ τοῦτο ἀπειλῶ. Ἵ οὖν λέγῃς; ἵνα μὴ ποιήσω, ἃ λέγω. προσλαμβανέτω ὁ λόγος, καὶ καλυέτω ὃ ἔργον. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ Νινευὴ καταστραφήσεται τότε ὁ προφήτης ἔλεγε, σύμφυτοι ☧ τοῖχοι φανῶ ἀφιᾶσι. ταῦτα δὲ λέγω, καὶ λέγων ὑ παύσομαι, καὶ προσκ πίπτας, καὶ προσκ πλουσίους. σκοπήσατε πόση τοῦ Θεοῦ ἡ ὀργή, ὃ πῶς αὐτῷ πάντα ῥᾳδίως ὃ βύκλασ· καὶ σῶμά ποτε τῆς ποινείας. ὁ βεβαίως καρδίας ροπὴ καὶ τὴν διάνοιάν καὶ ☧ νοῦν οὕτω πρέλυσεν ἑκάστου, καὶ τὰ θεμέλια τῆς καρδίας διέστησεν. σκοπήσωμεν, εἰ κ τὴν ἡμέραν σκείνην τὴν φόβερὰν, ὅτε ὑ μία καρδίας ροπὴ, ἀλλ' ἅπασι αἰῶνες, καὶ πανταχοῦ πυρὸς, καὶ ἀπειλὴ φόβερὰ ὀργαὶ, καὶ δικαιώματος ὑπὲρ τὴν κρίσιν ἔλκουσαι, ὃ βῆμα φόβερὸν, ὃ δικαστήριον ἀδέκαστον, καὶ ἐκάστου τὰ πεπραγμένα προσ τὸν ὀφθαλμὸν ἕστηκε, καὶ οὐδεὶς ὁ βοηθῶν, ὅτε γείτων, ὅτε ῥήτωρ, ὅτε συγγενὴς, οὐκ ἀδελφὸς, ὑ πατὴρ, ὑ μήτηρ, ὑ ξένος, οὐκ ἄλλος οὐδείς, τί ποιήσωμεν τότε, εἰ πάρεστι μοι; ἄγωμεν τὸ φόβον, ἵνα καταισχύνωμεν τὸ σωτήριον· σπουδήσωμεν τὴν ἐργασάμενην τὸ διδασκαλίαν, ἵνα ἔχωσιν ὑμῶν σπουδὴν ἔχωσι, ἀποδῶ). Οὐκ ἀεὶ ἔλεγον, καὶ νῦν λέγω, καὶ λέγων ὑ παύσομαι· μέχρι ποτὲ τοῖς πλουσίοις ἐσ προσπλωμένοις; πρὸς πάντας μὲ λέγω, ἐξαιρέτως δὲ πρὸς σὲ τὸν πλούσιον σώζεσθαι, καὶ μὴ προσέχοντας τοῖς λεγομένοις· μᾶλλον δὲ, ἑκατέρῳ χρήσιμος ὁ λόγος, τῷ μὲν πλουσίῳ, ἵνα ὑγιαίνῃ τῷ δὲ ὑγιαίνοντι, ἵνα μὴ νοσήσῃ. μέχρι ποτὲ χρήματα; μέχρι ποτὲ πλοῦτος; μέχρι ποτὲ προφάσεις οἰκοδομημάτων; μέχρι ποτὲ λύπαι περὶ τὰ ἄψυχον φιλοδοξίαν; διὰ τί ἦλθεν ὁ σεισμός; ἵνα ὠφέλησεν ὁ πλοῦτος; ὁ πόνος ἑκατέρων προέλυσεν· ὧν κεκτημένων τὸ κτῆμα ζωὰ πόλεται· ἢ οἰκία δὲ καταισχύνασιν. κοπὸς ταῦτα ἀπάντων ἡ πόλις ἐγένετο, τάφος ἐκλεξάμενος, οὐκ ἐν χαρὰ τυχεῖν, ἀλλὰ τῇ συμφορᾷ καταισχυνόμενος. πῦ ὁ πλοῦτος; ποῦ αἱ ἁρπαγαί; ποῦ αἱ πλεονεξίαι; ὁρᾶτε ὅτι ἀράχνης πάντα ὑπελέγετο; ἀλλ' ἐρᾷς μοι, καὶ τί ὠφελῇς λέγων; ὠφελῶ, ἐὰν ὦς μου ἀκούσῃ. ἐγὼ δὲ ἐμαυτὸν ποιῶ. ὁ ἀπείρων, ἀπείρων. Ἐξῆλθεν ὁ ἀπείρων τὸν ἀπεῖρον, καὶ πάντα μὲ ἔπεσε πρὸς τὸ ὁδὸν, πάντα δὲ ὑπὸ τὸ πόδα, πάντα ὑπὸ ζωὰ ἀκάνθας, πάντα ὑπὸ τὸ γλῶν τὸ κακόν. πεῖα μέρη ἀπώλετο, καὶ εἰ ἐσώθη, καὶ οὐκ ἀπέβη τὸ γεωργίας· ἀλλ' ὅπως εἰ διεσώζετο, οὐκ ἐπαύσατο τὸ γεωπονίας· καὶ νῦν δὲ ἀμήχανον σε τοσούτῳ πλήθει ἀπόρων καταδῦσαι μὴ σοβεκήν μοι σάκκον. καὶ μὴ πάντες ἀκούσωσιν, ☧ ἡμίσεις ἀκούσονται· καὶ μὴ ☧ ἡμίσους, ἢ τρίτη μοῖρα· καὶ μὴ ἡ τρίτη μοῖρα, ἢ δικαίτη· καὶ μὴ ἡ

δικαίτη,

δικάτη, καὶ εἶς ἐκ τῆς πολλῆς ἀκηκόη, ἀκηκόεται. οὐ μικρὸν γὰρ ὃ καὶ ἓν πρόβατον ἀμαυρωθῆναι· ἐπεὶ καὶ ὁ ποιμὴν ἐκεῖνος τὰ ἐνενηκονταεννέα περίβαλλε καὶ κατέλιπεν, ὅτι ὃ ἓν ἐπλανήθη. οὐ καταφρονῶ δεσπότου· καὶ εἷς ἦν, ἀνδεσπότου ὄντος, ὃ ἀδιαπόδατον τῷ Θεοῦ ζῶον. καὶ δοῦλος ἦν, ἐκ ἔστι μοι δίκαιος ἀφορμῆς. οὐ γὰρ ἀξίωμα ζητῶ, ἀλλ' ἀρετήν· οὐ διαστάσιαν, οὐ δουλείαν, ἀλλὰ ψυχήν. καὶ εἷς ἦν, δεσπότου ὄντος, διὰ τοῦτο ὑετοὶ ἐτρύησαν, ἡ ἥλιος ἔφριξε, ἡ σελήνη τὴν ἐχλὴ, ἡ ἀὴρ ἐζεχάνθη, καὶ πηγαὶ βρύουσι, ἡ θάλασσα ἐπεπλώθη, ἡ πετρῶναι ἐπέμφθησαν, ἡ νόμος ἐδόθη. ἐπὶ δὲ πολλὰ λέγω; διὰ τοῦτο ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀνθρωπος ἐγένετο. ὁ διαπόντιος μὲν ἐσφάγη, ἐπὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἔζεχεεν ὑπὲρ ἀνθρώπου, καὶ γὼ καταφρονῶ ἔχω; ἐπὶ ποίαν ἔχω συγγνώμην; οὐκ ἀκήκοατε ὅτι Σαμψὼν πολλοὺς διελέτητο ὁ Κύριος, ἡ μυρίους ἀπώλεσε λῃστὰς; ἡ οὐκ ὅπου Σαμψὼν ἦν, κατέφευγεν, ἀλλ' ὅπου ψυχὴ ἦν, ἐκεῖσε ἐσπουδάζετο. οὐκ ὅπου πόρνη ἦν, ὑπερεωρᾶτο, ἀλλ' ὅπου ἔμελλε σώζεσθαι ἡ πίστις ἐπιδείξασα, πολλῆς ἀπήλαυσε τῆς φιλανθρωπίας. οὐ παύσομαι λέγων ἐγὼ, καὶ μηδεὶς ἦ ὁ ἀκούων. ἰατρός εἰμι, ὅπου δεῖ μι τραύματα· διδάσκαλός εἰμι, ὅπου δεῖ σκληρύνεσθαι. λέγω γάρ· Σκοπεῖ δίδωκέ σε τῷ οἴκῳ Ισραήλ. σὺ δὲ τί; ἀλλ' ἐγὼ μεμαθηκέναι ἔχω. ἡ τοῦτο καθ' ὑπερβολὴν εἶπον. ἀμήχανον γὰρ τὸ πλῆθος τοσοῦτον μὴ διορθωθῆναι ὅσα. ἀλλ' αὗται αἱ σκηψεῖς ἡ αἱ προφάσεις εἰσὶ τῶν ῥᾳθύμων ἀκροατῶν. ἀκούω, φησὶ, καθ' ἡμέραν, ἡ οὐ ποιῶ. ἄκουε, καὶ μὴ ποιῆς. οὐκ γὰρ τῷ ἀκούειν ἡ ὁ προφήτης ἐστεφάνωται. καὶ μὴ ποιῆς, ἀγανακτῶ ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ· καὶ μὴ ποιῆς, μεταβάλλῃ τὸν γνώμονα· καὶ μὴ ποιῆς, καταδικάζεις σεαυτὸν, ὅτι οὐ ποιεῖς. τοῦτο γὰρ ὃ κατηγορεῖ σεαυτοῦ, πόθεν; ὁ καιρὸς τῶν ἐμῶν λόγων. ὅταν εἴπῃς, οἴμοι, ἤκουσα, ἡ οὐ ποιῶ, ὃ, οἴμοι, προσθήκην ὅτι τῆς ὅτι ὃ βέλτιον μεταβολῆς. ἡμάρτηκας; ἐθρήνησας; ἔλυσας τὸν ἁμαρτόντα. Λέγε γὰρ προφήτης σοι ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς. καὶ συγκάσῃς, ἡ κατηφὴς ᾖς, ἔχει σωτηρίαν ἡ κατήφεια, οὐ διὰ τὴν φύσιν τῆς κατηφείας, ἀλλὰ διὰ τὸν φιλανθρωπότατον τοῦ δικαστοῦ. τῷ ἔχοντι ἁμαρτίας οὐκ ὀλίγη προθυμία, ὃ λυτρῶσαι ἑαυτόν. Εἶδον γάρ, φησιν, ὅτι ἐλυπήθη ἡ ἐσύγασε, ἐ ἰάσαμην αὐτοῦ τὰς ὁδούς. ὦ φιλανθρωπίας ἀφάτου, ἡ ἀγαθότητος ἐρμηνευθῆναι μὴ δυναμένης. ἐλυπήθη, ἡ ἰασάμην αὐτόν. ἐ τί μέγα, ὅτι ἐλυπήθη; οὐ μέγα ὄντως· ἀλλ' ἐγὼ ἀφορμὴν ἔλαβον τοῦ "ἰάσασθαι τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. Εἶδετε πῶς τὸ βραχεῖα καὶ ἐν ῥοπῇ πολλὰ ζωώγησε; διὰ τοῦτο τοίνυν τὸν ἑαυτοῦ ἔρωτα ἐκείνῳ τῷ σπουδῇ λογίζεσθε ὁ ἑαυτοῖς. ἐμὲ γὰρ ἄλλοι πολλοὶ διὰ τὸν σπουδὴν ἐδιδοίκασιν, ἐγὼ δὲ διὰ τὸν αἰτίαν τοῦ σπουδῆ. ζωήκατέ με εἶπον; ἐμὲ ἐφοβοῦντο, μὴ πίσῃ ἡ πόλις ἡ ἀπολάνωσι· ἐγὼ δὲ δέδοικα, ὅτι ὁ δικαστὴς ἡμῖν ὀργίζεται. οὐ γὰρ χαλεπὸν ὃ ἀπολαῦσι, ἀλλὰ χαλεπὸν ὃ προξενῆσαι τὸν δικαστήν. ὥστε οὐ διὰ τὸν σπουδὴν ἐφοβούμην, ἀλλὰ διὰ τὸν αἰτίαν τοῦ σπουδοῦ. ἡ γὰρ αἰτία τοῦ σπουδοῦ, ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· τῆς δὲ ὀργῆς αἴτιον, αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν. μηδέποτε φοβοῦ κόλασιν, ἀλλ' ἁμαρτίαν τὸν μητέρα τῆς κολάσεως. σείεται ἡ πόλις; καὶ τί τοῦτο; ἀλλὰ σοῦ μὴ σαλευθήτω ἡ διάνοια· ἐπεὶ καὶ ὅτι τῶν νοσημάτων καὶ τῶν τραυμάτων οὐκ ἐκείνους θρηνοῦμεν τοὺς θεραπευομένους, ἀλλὰ τοὺς τὰ αἴτια τὰ νοσοῦντας. ὅπερ ὅτι νόσος ἡ τραῦμα, τοῦτό ἐστι ἡ ἁμαρτία· ὅπερ ὅτι τομὴ ἡ φάρμακον, τοῦτο ἐστὶ ἡ τιμωρία. συνήκατε τί λέγω; προσέχετε. φιλόσοφον γὰρ ὑμᾶς βούλομαι παιδεῦσαι λόγον. διὰ τί τοὺς κολαζομένους θρηνοῦμεν, ἀλλ' οὐ τοὺς ἁμαρτάνοντας; οὐ γὰρ οὕτω χαλεπὸν κόλασις, ὡς χαλεπὸν ἡ ἁμαρτία. τῆς γὰρ κολάσεως ἀπόθεσις ἡ ἁμαρτία. ἐὰν τοίνυν ἴδῃς τινὰ σπαθία ἔχοντα, σκώληκας ἐκ ἰχῶρος ἀπὸ τοῦ σώματος κατερχομένους, ἡ ἀμελουμένα τοῖς ἕλκεσι ἡ τῆς σηπεδόνος, ἕτερον δὲ τὰ αὐτὰ πάσχοντα ἰατροῦ ἀπολαύοντα χειρὸς, κομώμενον ἡ τεμνόμενον ἡ πίνοντα φάρμακα, τίνα θρηνήσεις, εἰπέ μοι τὸν νοσοῦντα, ἡ μὴ θεραπευόμενον;

πολύμβρους, ἢ τὰ νοσώδη καὶ θεραπολύμβρους; δῆλον ὅτι νοσώδη, καὶ μὴ θεραπολύμβρους. οὕτως ἔχουσι δύο ἁμαρτωλοί, ὁ μὲν κολαζόμενος, ὁ δὲ μὴ κολαζόμενος. μὴ λέγε, μακάριος ἐστὶν, ὅτι πλουτεῖ, ὀρφανοὺς ἀποδύει, χήρας βιάζεται. καὶ οὐ νοσεῖ, ἀλλ' ἀρπάζων διάγει μὴ, πῶς ἀπολαύει καὶ δυναστείας· οὐδὲ τῶν αἰθεριπόνων ἀκούομεν, οὐ πυρετοὶ, οὐ κάκωσις, οὐκ ἄλλο τινὰ νόσον· παίδων χορεὺς περὶ αὐτὸν, γῆρας λιπαρὸν. ἀλλὰ τοῦτο μάλιστα θρηνῶ, ὅτι καὶ νοσεῖ, καὶ οὐ θεραπεύεται. πῶς; ἐγὼ λέγω. ἐὰν ἴδῃς τινὰ ὑδέρῳ κατεχόμενον, ἐπιλιπὼν ἁλεπωτάτῳ τὸ σῶμα ἀζογκούμενον, καὶ μὴ πεῖνα πρὸς ἰάσεις, ἀλλὰ ψυχαπάτας πρὸς σίτα, πρὸς πίδα ἔχοντα Συβαριτικὰ, καὶ ἡμέρας μυδῶντα, δορυφορούμενον, καὶ ὑπιτιῶντα τὸν νοσοῦντα, εἰπέ μοι, μακαρίζεις τοῦτον, ἢ παλαιίζεις; ἐὰν δὲ ἕτερον ἴδῃς ὑδέρῳ κατεχόμενον, ἰατρικῶν ἀπολαύοντα χρῶν, λιμῷ ἑαυτὸν ἐκδιδόντα, τὸ ἀπεῖρα πολλῆς ὄντα, φαρμάκοις προσκαρτεροῦντα πικροῖς, ἔχοντι μὲν ὀδυνῶν, πίκτοντι δὲ ἔχθραν τῆς ὀδύνης ὑγείαν, οὐχὶ τοῦτον ἂν ἐκεῖνον μακαρίζεις; ὡμολόγηται. ὁ μὲν γὰρ νοσεῖ, καὶ οὐ θεραπεύεται· ὁ δὲ νοσεῖ, καὶ ἀπολαύει ἰατρείας. ἀλλ' ὑπὲρ ποίου νοσεῖ; ἀλλ' ὠφέλιμον αὐτῆς τὸ τέλος. οὕτως ὅτι καὶ ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ. ἀλλ' ἀπὸ τῶν σωμάτων ἅπαγε λέγει ὅτι ἀπὸ ψυχαῖς, ἀπὸ τῶν νοσημάτων ὅτι ἀπὸ ἁμαρτήματα, ἀπὸ τῆς πικρίας τῶν φαρμάκων ὅτι ἀπὸ τιμωρίας καὶ τοῦ κρίσεως τοῦ Θεοῦ. ὅπερ γὰρ ὅτι ὁ φάρμακον ὁ πρὸς τὸ ἰαθῆναι καὶ ἡ τομὴ καὶ ὁ πῦρ, τοῦτο ἐστὶν ἡ τιμωρία ἡ πρὸς τὸ Θεοῦ. ὥσπερ γὰρ ὁ πῦρ πολλάκις ἐπαγόμενον καίει, καὶ τοῦ νομέα κωλύει, καὶ ὁ σιδήριον ἀφαιρῆται τοῦ σκληδόνα, ἔχει μὲν ὀδύνην, πρέχον δὲ ὠφέλειαν· οὕτω καὶ λιμὸς καὶ λοιμοὶ, καὶ ὅσα κακὰ δοκοῦσι εἶναι, αὐτὰ σιδήρου καὶ πυρὸς ἐπάγονται τῇ ψυχῇ, ἵνα τοῦ νομέα τῶν νοσημάτων κόψῃ καὶ τοῦ ἕλκους τῶν σωμάτων κωλύσῃ καὶ βελτίονα ἐργάσηται. πάλιν ἔχουσιν δύο πόροι (καὶ ἐπανοίσω τῷ λόγῳ τὸ ἕλκος) δύο πόροι· ἀλλ' ὁ μὲν πλούσιος, ὁ δὲ πένης. τίς μᾶλλον ἐλπίδας σωτηρίας ἔχει; ὡμολόγηται δηλονότι ὁ πένης. μὴ τοίνυν εἴπῃς, ὅτι ὁ πλούσιος περιβάλλεται καὶ πλουτεῖ, καὶ διὰ τοῦτο μακαρίζω αὐτόν. μᾶλλον ἔδει σε μακαρίζειν αὐτὸν, εἰ πορισμὸν ἐπύετο, εἰ πορισμὸν ἐλίμπανεν. ἔοικε γὰρ διδάσκαλον κατεπαγκασμένον τῆς φιλοσοφίας τοῦ πενίαν. ὅταν ἴδῃς κακὸν εὐημερούμενον, δάκρυσον. δύο γὰρ κακά, ἔνοσος, καὶ ὁ πλούσιον. ὅταν ἴδῃς κακὸν συμφορᾶς ὄντα, μὴ διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι βελτίων γίνεται, ἀλλ' ὅτι πολλὰ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ κολούεται. πρόσεχε μοι ἀκριβείας τῆς λόγου. πολλοὶ τῶν δικαίων καὶ κολούονται, καὶ οὐ κρίνονται· ὁ δὲ κολούων μείων, ὁ δὲ οὐ μένων. κάτοχά μου τοῦ διδασκαλίαν. ἔστι γὰρ διδυκρινηθεὶς ὁ λόγος, πολλοὺς θορύβους ἐκβαλὼν σου τοῦ λογισμοῦ. ἀλλ', εἰ δοκεῖ, πάλιν ἀναγάγωμεν εἰς μέσον πρῶτον ὁ οὐ μὲν κολαζόμενον, ὁ κολούων δὲ ἀπολαύσαντα πυθῶς. προσοχέπωσαν καὶ πλούσιοι καὶ πένητες τῆς λεγομένης· ἑκατέρῳ γὰρ χρήσιμος ἡ διδασκαλία. ὅτι γὰρ καὶ κολούει καὶ οὐ κρίνει πολλοὶ χρίνονται, ἄκουε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ οἰκίαν Matt. 10. 11.
εἰσέλθητε, εἰσερχόμενοι εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν, λέγει τις· εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. κἂν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. καὶ, ὃς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς πόλεως, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι, κἀκεῖ μείνατε, ἕως ἂν ἐξέλθητε. ἀπὸ τούτων δῆλον ὅτι καὶ Σοδόμων καὶ Γομόρρων καὶ οὐ σωθῆναι, καὶ ἐκεῖνοι κολάζονται. ὅταν γὰρ λέγῃ, ὅτι ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις, ἢ τούτοις, δείκνυσιν, ὅτι κολάζονται μὲν, οὐχ οὕτω δ' ὡς οὗτοι. πάλιν αὖσιν καὶ οὐ σωθῆναι κολαζόμενοι μείονι, ὥσπερ ὁ πορνεύσας. Κορνήλιος γὰρ βαπτισθῆναι ὁ μακάριος Παῦλος, οὕτως ἔλεγεν· Ὅλως ἀκούεται Act. 11. 14.

ὸ ὑμῖν παρεῖα, ἢ τοιαύτη παρεία, ἥτις οὐδὲ ὸ τοῖς ἔθνεσιν ὁμοιάζεται, ὥστε γυναικά τινα ἔ-
πα θὸς ἔχειν. ἢ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, ⸀ὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἄρθῃ ⸀κ μέσου
ὑμῶν ὁ ⸀ὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας. ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν ⸀ὲ τῷ πνεύματι,
ἤδη κέκρικα, ὡς παρὼν, ⸂ὕτω τοῦτο κατειργασμένον, ὸ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ συναχθέντων ὑμῶν ⸀ὲ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει⸃ τοιοῦτον τῷ Σα- 5
τανᾷ ⸀ὸν ἐξ ἔλεγχειν τῆς σαρκὸς, ἵνα ⸀ὸ πνεῦμα σωθῇ ⸀ὸ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. εἶδες πῶς
οὗτος ὧδε κολάζεται, ⸀ὐχὶ οὐ κολάζεται; ὅλος γὰρ ὧδε ⸀κολάσθη αὐτοῦ ὸ σῶμα, ⸀κ ⸀ὐ
κολάζεται.

Λεκ. ιζ. ιγ. Θέλω λοιπὸν ⸀κβαλεῖν ⸂ὧδε πυθέσθαι, ⸀κ ⸀ὐ κολαζόμενοι. ἰοὺ τις πλούσιος. ἀλλ' ⸀ὶ
⸀ὐ περιλαμβάνετε τὴν ἰσοτιμίαν τοῦ δικηγήματος, ἀναμείνατε τὴν λύσιν τοῦ λόγου. τοῦτο γὰρ 10
ἐμὸν ἐγκώμιον, ⸀ὐ ὑμέτερος ἔπαινος, περιοιμίων καὶ ⸀βαλλομένων, ἵνα ὑμᾶς ⸂τάχιον
δράπευσαι. διδασκάλους ὑμᾶς ⸀ἰργάσατο ⸀ὁ συνεχὴς τῶν λόγων ἀπόλαυσις. ἀλλ' ὅπερ
μοὶ ὑμῶν ⸀ἰσὶ ⸀ὐ ξένοι ἰοὺς ⸀ἰσίστε, μὴ τείχετε, ἀλλ' ἀναμείνατε ⸀ὸν χωλεύοντας. ⸀ὐ γὰρ
⸀ὁ σκληρὸς σῶμά ⸀ὅτι· ὀφθαλμοὶ ἔχει, ⸀ὐ κεφαλὴν ἔχει. ὥσπερ οὖν ἐαν ⸀ὁ πτέρνα δέξηται
ἄκανθαν, ὁ ὀφθαλμὸς κάτω κύπτει, μέλος ὢν τοῦ σώματος, καὶ οὐ λέγει, ὅπερ ⸀ὸ ὕψος κε- 15
φαλῆς, καταφρονῶ τοῦ κάτω μέλους, ἀλλὰ κύπτει ⸀ὐ καταλιμπάνει ⸀ὸ ἑαυτοῦ ὕψος (κείται γὰρ
πτέρνης εὐτελέστερον; ⸀ὴ οἱ ὀφθαλμοὶ εὐηλιέστεροι;) ἀλλ' ⸀ὴ συμπάθεια ⸀ὸ ἀνώμαλον διώρθω-
σε, καὶ ⸀ὴ ἀγάπη ⸀ὸ πρὸς ⸀κέρασεν· ὕτω ⸀ὲ σὺ ποίει. κἂν ταχύς ᾖς, κἂν προεκθυμούμενος
πρὸς ἀκρόασιν, μὴ ἔχῃς ⸀ὁ ⸂καταχλευσόμενον ⸀ὰ ἀδελφὸν τοῖς καταβαλλομένοις, κατα- 20
βάπτου ὁ ὀφθαλμὸς σου πρὸς τὴν πτέρναν· συμπαχέτω τῷ χωλεύοντι μέλει, ὥστε μὴ διὰ
τὴν χωλότητα, καὶ τὴν ⸀κείνου βραδυτῆτα, ἕρημον αὐτὸν ἀπομεῖναι τοῦ λόγου. μὴ
τῇ ζωϊσει τῇ σῇ εἰς ⸀κείνου ἀπώλειαν ἀπαχρήσῃ, ἀλλὰ χάριν ἔχε τῷ Θεῷ διὰ τὴν
σὴν ταχυτῆτα. πλούσιος ⸀ἐ; χαίρω ⸀ὐ βυθεμένομαι· ἀλλ' ⸀κεῖνος ἔτι πένεται. μὴ διὰ
⸂σὸν πλοῦτον μένετω ⸀ὸ τῇ πλωχείᾳ. ἀκήμιαν ἔχῃ ⸀κεῖνος, τηλουρημένον λογισμόν· 25
ἀλλὰ καθίσθητι πρὸς αὐτὸν, ⸀ὐ ἕλκε τὴν ἀκηθίαν. τί οὖν φησιν; ἰοὺ τις πλούσιος ὠμέμνη,
⸀ὐχὶ πεῖγμα· ἰοὺ ἦς πλούσιος πορφύραν ⸀ὸ διδυσκόμενος, πολυτελῆ, καὶ τῆσιν ἔχων ἐσταμμένους οἴνου, συμπόσια καθ' ἑκάστην ἡμέραν ποιῶν. ἔπει-
τος δέ ἦς ἰοῦ πύλης, Λάζαρος ὀνόματι. καὶ πολὺ ⸀ὸ ἄθυμα τοῦ πλουσίου; ⸀ὐδαμοῦ. ἀνώνυ-
μος γάρ ⸀ὅτι. πόσης πλουτῆς, ⸀ὲ ὄνομα αὐτῷ ⸀ὐχ ⸀υρίσκεται; ποίοις πλούτης ⸀ὸν; ⸀ὐθρον φύλ-
λοις μὴ κοσμῶν, καρπὸν ⸀ὲ ἀπεστερημένον· δρυὸς πρὸς ὕψος αἰωρουμένης, ἀλήθειαν ⸀κφύ- 30
πτουσα τὴν βάλανον· αἰθέριος οὖν ἔχων αἰθέριον καρπόν. ὅπου γὰρ πλοῦτος
⸀ὐ ἁρπαγαὶ, λύκος ὁ βλεπόμενος· ὅπου πλοῦτος ⸀ὐ θηριωδία, λέοντα ὁρῶ, ⸀ὐκ ἀνθρω-
πον. ἀπώλεσε τὴν εὐηλιείαν τῇ δυσηλιείᾳ τῆς παρειᾶς. ἰοὺ τις πλούσιος, πορφύραν καὶ
ἑκάστην ἡμέραν ⸀ὸ διδυσκόμενος, τὸν ⸀ὴ ψυχὴν ἁρπάζοντα γάμων· μύρου πνέων, δυσωδίας
⸀ὲ ἐμπεπλησμένος· κατέπιεζεν ⸂ἀνθρακόμενος πολυτελῆ, ⸂ἀνθρώπους πέφυκεν ⸀ὐ κόλαζας, 35
τὴν δούλην πιάσων τὴν σάρκα, τὴν διάνοιαν ⸀ὲ τὴν ψυχὴν λιμῷ φθειρομένην ⸀θεώ-
ρων. κατεσκήνωτο αὐτῷ ⸀ὴ οἰκία, ⸀ὐ ὸ τῆς ἁμαρτίας θαμάλιος κακοπαθὲς· ὸ οἶκος τὴν ψυ-
χὴν ἔχων κατορωρυγμένην. ἰοὺ τοίνυν ὁ πλούσιος ⸀κεῖνος πτάπιζεν ἔχων πολυτελῆ, κεκτη-
μένος ἐσταμμένους οἴνου, ⸂ἀνθρώπους πέφυκεν ⸀ὐ κόλαζας, ὸ παρὸν τοῦ δράκοντα θεάσεσθαι, ⸀ὸν λύ-
κοις ⸀ὸν αἰχμαλωτίζοντας πολλοὺς τῶν πλουτούντων, ⸀ὸν ὠνουμένους τῆς οἰκείας γαστρὸς 40
τῇ πλησμονῇ τὴν ⸀κείνων ἀπώλειαν, ⸀ὸν πολλῇ τιμῇ ⸀ὐ κολαζόμενον πλοῦτον λυμεῶ-
μενον. οὐ

* * * \

ἵνα μὴ μιμῆται αὐτὴ τοῦ τρόπους. μητέρα ἔχεις ἀγίαν; τοῦτο πρὸς σέ. μητέρα ἔχεις πονηράν; τοῦτο πρὸς σέ. ὥσπερ ἐκείνης ἡ ἀρετὴ οὐκ ὠφέλησε μὴ ζηλωτὰ αὐτῆς τὴν ἀρετήν, οὕτως οὐδὲ ἡ κακία αὐτῆς βλάπτει σε, ἐὰν μεταβάλῃς τὴν πονηρίαν. ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖ μεῖζον ὁ ἔγκλημα, ὅτι οἰκίαν ἔχων τὸν τρόπον, οὐκ ἐμιμήσω τὴν ἀρετήν, ἵνα καὶ σὺ θαυμάσιος μᾶλλον, ὅτι μητέρα κακὴν ἔχων πονηράν, οὐκ ἐμιμήσατο τὴν πονηρίαν αὐτῆς, ἀλλ' ἀπὸ ῥίζης πικρᾶς γλυκὺς ἐφύη καρπός· οὐ γὰρ τοσοῦτον τοῦτο ἐγκώμιον ἐστὶν εὐφράνειν, ἀλλὰ τρόπος ἀρετῆς ζητεῖται. ἐγὼ δὲ ἕνα ἴδω εὐθυμον καὶ πρᾶον, καὶ διακοσίων ἄλλων τοῦτον προτίθεμαι, ἐὰν καταμάθω αὐτοῦ Ⓜ τρόπον. ἐμοὶ καὶ ὁ σὸς ἀξιώματι δυσθυμὸς, ἐμοὶ δοῦλος ἔχει τὴν ψυχήν· τίς γὰρ ὀφθαλμὸς δοῦλος, ἐὰν μὴ ὁ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν; ἡ μὲν γὰρ ἄλλη δουλεία, τοσοῦτόν ἐστι σωμάτων· αὕτη δὲ ἡ δουλεία, καὶ φθορὰν γνώμης ἐπισύρει καὶ ἡ δουλεία ἐξ ἀρχῆς ἐστὶ θεῖον εἰσπλέον. οὐκ ἴσον δοῦλος ὁ παλαιός. ὁ γὰρ Θεὸς πλάττων Ⓜ ἀνθρώπους, οὐκ ἐποίησεν αὐτοὺς δούλους, ἀλλ' ἐλευθέρους. ἐποίησε Ⓜ Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν, καὶ ἀμφοτέρους ἦσαν ἐλευθέρους. πόθεν οὖν ἡ δουλεία ἐγένετο; ἐξώκειλε τὸ ἦθος τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ μέτρα τῆς ὑπερβολῆς ὑπερβάντες, εἰς ἀκολασίαν ἐπήρθησαν. καὶ ὅπως, ἄκουε. ἐγένετο κατακλυσμὸς, ὁ κοινὸς τῆς οἰκουμένης ναυάγιον, κατερράγησαν πηγαὶ ἀβύσσου, καὶ ἀβυσσοι ἀνεβλύσθησαν, καὶ πηγὰ τὰ ἰῶ ὕδωρ· καὶ τὰ φαινόμενα ἀνέσχιζοντο καὶ διελύοντο· καὶ γῆ οὐκ ἐφαίνετο, ἀλλ' ἰῶ ἅπαντα πέλαγος, ῥίζαν ἔχοντα τὸν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ πηγὰ κύματα ἰῶ, καὶ πηγὰ πελάγη· ὄρη πρὸς ὕψος αἰώρημα, ἀλλὰ ὁ πέλαγος αὐτὰ κατελυσεν· καὶ ἰῶ πέλαγος καὶ ἀέναον μένει. καὶ ἰῶ ὁ ἥλιος τὴν ἀνθρώπων ἀπολωλὼς, καὶ ἰῶ ὁ ἀστὴρ τὴν ἡμέρας τὴν μετέρχου ὁ Νῶε· ἀστὴρ ἐν μέσῳ πελάγους, καὶ μὴ σβεννύμενος, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν ἡμέρας ἡμῶν ἔχων, γυναῖκα καὶ παιδία, πρόβατα καὶ βόας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα. καὶ ἦσαν πάντες εἷς ὁδὸς, καὶ ἐφέρετο ἡ κιβωτὸς ἐπάνω τοῦ ὕδατος ἐν μέσῳ τοῦ κλύδωνος, καὶ οὐκ ἐναυάγει. εἶχε γὰρ κυβερνήτην Ⓜ τὸν πάντες διασώζοντα. αἱ γὰρ σανίδες αὐτῆς οὐ διέσωσαν, ἀλλ' ἡ χεὶρ ἡ κρατοῦσα. καὶ ὅρα θαῦμα. ὅτι [ὡς] ἐξεπλύθη ἡ γῆ, ὅτε ἀνῃρέθησαν Ⓐ τὰ κακὰ ἐργασάμενοι, ὅτε ἐλώφησαν οἱ χειμῶνες, ἐφάνησαν αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων, ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς, ἔπεμψε τὸν πρεσβύτερον ὁ Νῶε. μυστήρια γὰρ ἰῶ τὰ λεγόμενα, ὡς τῶν μελλόντων τύπος τὰ γενόμενα· ὄρη, ἡ ἐκκλησία, ἡ κιβωτὸς· ὁ Νῶε, ὁ Χριστός· ἡ πρεσβυτέρα, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· τὸ φύλλον τῆς ἐλαίας, ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. τὸ ἥμερον ζῶον ἐξεπέμπετο, καὶ ὀξήλθεν ἀπὸ τῆς κιβωτοῦ. ἀλλὰ τύπος ἐκεῖνα, τοῦτα δὲ ἀλήθεια. ὅρα δὲ τὸν διαφορὰν τῆς ἀληθείας. καθάπερ ἡ κιβωτὸς τὸ μέσῳ τοῦ πελάγους διέσωζε τοὺς ἔσω ὄντας, οὕτω καὶ ἡ ἐκκλησία διασώζει τοὺς πλανωμένους ἀπὸ τοῦ. ἀλλ' ἡ μὲν κιβωτὸς ἔσωζε μόνον, ἡ δὲ ἐκκλησία πλέον τι ἐργάζεται. οὐδὲν λέγω· ἔλαβεν ἡ κιβωτὸς τὰ ἄλογα, καὶ ἔσωζεν ἄλογα· ἔλαβεν ἡ ἐκκλησία ἀνθρώπους ἀνθρώπους, καὶ οὐ σώζει μόνον, ἀλλὰ καὶ μεταβάλλει· ἔλαβεν ἡ κιβωτὸς κόρακα, καὶ κόρακα ἐπεμψε· λαμβάνει ἡ ἐκκλησία κόρακα, καὶ ἐκπέμπει περιστεράν· λαμβάνει λύκον, καὶ ἐκπέμπει ἀμνὸν πρόβατον. ὅταν γὰρ εἰσέλθῃ τοιοῦτος ἀνθρωπος ἁρπάζων, πλεονέκτης, ἁκάθαρτος ἢ τῶν θείων λογίων τῆς διδασκαλίας, μεταβάλλει τὸν γνώμιον, καὶ ἀντὶ λύκου γίνεται πρόβατον. ὁμοῦ γὰρ λύκος καὶ τὰ ἀλλότρια ἁρπάζει, ὁ δὲ πρόβατον καὶ ὃ ἕτερον αὐτοῦ προσίεται. ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς, καὶ ἀνεῴγησαν αἱ θύραι· ὀξῆλθε Νῶε ἐκ τῆς ναυαγίου διασωθείς· βλέπει τὸν γῆν ἠρημωμένην· βλέπει τὰ φῶτα ἐκλελοιπότα, ἰλύν, τὰ φῶτα κεῖνον κτίσεσι καὶ ἀνθρώποις. πάντα ὁμοῦ τὰ σώματα ὕπτια καὶ ἀνθρώπων καὶ κτίσεων ἀλόγων πάντων ὁμοῦ καταχεχωσμένα. εἶδε τὸν πραγωδίαν ἐκείνην, εἶδε τὸν γῆν πικρίας γέμουσαν· ὁ ἀθυμίας πολλὴ ἰῶ. πάντες ἀπώλοντο· οὐκ ἂν διασωθείς, οὐ κτίσις, οὐκ ἄλλο τι πλὴν ἔξω τῆς κιβωτοῦ διεσώθη, οὐ φρουρὸν ἔβλεπε μόνον. ἐκ τοῦ τῆς ἀθυμίας ἐτυφλώθη, καὶ πίπτει ἐκ τοῦ τῆς ὀδύνης, ἔπιεν οἶνον,

ἔδωκεν ἑαυτὸν τῷ ὕπνῳ, ἵνα μὴ δάκνωμι θήσηται ὁ ἕλκος τῆς ἀθυμίας. ἔκφερε γὰρ ὑπὸ τῆς κλίνης, καθάπερ ἰατρῷ τῷ ὕπνῳ ἑαυτὸν ὑπιδοὺς, λήθην ἐργαζόμενος τῇ ἀμφιπλήκτῳ τῶν λογισμῶν, οἷα εἰκὸς γενέσθαι, καὶ οἶνον πιόντα, καὶ ὕπνῳ κατακλιθέντα. δεῖ γὰρ τὸν δικαίου ἐπολεγήσασθαι, ὅτι οὐκ ἰῶ μάθης οὐδὲ πάθους ὑπιθυμία ὁ γενόμενον, ἀλλὰ δι' ἀμφοτέρων ἰᾶτο ὁ ἕλκος. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Σολομὼν ἔλεγε· Δότε οἶνον τοῖς σὺ λύπῃ, καὶ μέθην τοῖς ἐν ὀδύναις. Διὰ τοῦτο πολλοὶ τὴν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα σὺ τοῖς ὑπτιχηδίοις, ὅταν τις παιδίον ἢ γυναῖκα ἀποβάλῃ, ὅπου ὁ πάθος τυραννῇ, ὅπου ἀθυμία ἐπεγείρεται, ὅπου κέντρον ὁ ζωυσὸς, λαμβάνει φίλους εἰς τὴν οἰκίαν ἑαυτοῦ, καὶ συμπότους ἀναπείθει, καὶ οἶνος ἄκρατος δίδοται ὡς λυπουμένῳ, ἵνα μὴ δάκνωμι θήσῃ τὸ ἕλκος. Τοῦτο ἔπαθε καὶ ὁ τίρων ἐκεῖνος τότε. ὑπὸ γὰρ τῆς ἀθυμίας τυραννούμενος, καθάπερ φαρμάκῳ ὡς τοιούτῳ ἐχρήσατο, καὶ ἀπὸ ἡμέρας δίδωκεν ἑαυτὸν ὑπνῳ. ἵνα μάθητε πόθεν ἡ δουλεία εἰσῆλθεν, μὴ μακρὰν εἰσελθὼν ὁ ὑπτιακατάρατος ἐκεῖνος υἱὸς αὐτοῦ· υἱὸς μὲν αὐτοῦ τῇ φύσει, οὐχ υἱὸς δὲ τῇ προαιρέσει (πάλιν δὲ λέγω βούλεσθαι, ἀ προηγήσω δείκνυμι, ἀλλὰ ζήτησον ἀκριβῶς) εἰσελθὼν ὁ υἱὸς εἶδε τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρός. διὸν προσῆλθε, διὸν ἀνεκάλυψε καὶ ὁ γῆρας, καὶ ὁ πάθος, καὶ τὴν συμφορὰν, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν· ὁ δὲ ἐξελθὼν ἐξεπόμπευσε καὶ ἐξέτρεψε γράψας, ὡς δὲ ἄλλοι αὐτοῦ ἀδελφοὶ λαβόντες πάλιν, ὑπαδόφωσε, ἵνα μὴ ἴδωσι καὶ πρὸ ἐκείνης ἐκπομπεύομενα, εἰσελθόντες ἀνακαλύψαι τὸν πατέρα. ἀνάσας δὲ ὁ πατὴρ, ἔγνω πόθεν, καὶ ἀρχεται λέγειν· Ἐπικατάρατος Χαναὰν παῖς, οἰκέτης ἔσαι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· δοῦλος ἔσῃ, ὅτι ἐξεπόμπευσας τὴν ἀκμοσύνην τοῦ πατρός σου. ὁρᾷς ὅτι ἀπὸ μοιχείας ἡ δουλεία, καὶ ἡ ποινὴ τὴν δουλείαν εἰσήγαγε; βούλει δείξω σοι ἐλευθερείαν ἀπὸ δουλείας; ἐγένετό τις Ονήσιμος οἰκέτης, καταφυγὼν δραπέτης· ἦν ἔφυγε, καὶ ἀπῆλθε πρὸς Παῦλον· ἔτυχε τοῦ βαπτίσματος, ἀπελύσατο καὶ ἁμαρτήματα, πρόσθεν ἀκούσας αὐτοῦ τοῖς ποσί. γράφει Παῦλος πρὸς Φιλήμονα διακονοῦντα αὐτῷ· Ονήσιμον, τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ καὶ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. τί γὰρ ἐλύπει; Ὃν ἐγὼ ἐλύπησα διὰ τοὺς δεσμούς μου. Εἶδες βούλομαι; Εἶδες ὅπου προέχοντα ἐλευθερίαν; δοῦλος γὰρ καὶ ἐλεύθερος, ὀνόματά ἐστιν ἁπλᾶ. τί ἐστι δοῦλος; ὄνομα φιλόν. πόσοι διακόνων ἐπὶ σικάδος κεῖνται μεθύοντες, οἰκέται δὲ προεῖπαν σιφορτίς; τίνα καλέσω δοῦλον, τὸν σιφορτία, ἢ τὸν μεθύοντα; τὸν δοῦλον δὲ, δεσπότου, ἢ τὸν αἰσχμάλωτον πάντες; ἐκεῖνος τὴν δουλείαν ἔξω θεν ἔχει, τοῦτο τὴν αἰσχμαλωσίαν ἔνδοθεν περιφέρει. ταῦτα λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι· ἵνα ἔχητε γνώμην ἀκριβῆ κρίνειν τῶν πραγμάτων τῇ φύσει, καὶ μὴ ἀπάγησθε τῇ τῶν πολλῶν ἀπάτῃ, ἀλλ' εἰδῆτε, τί δοῦλος, τί πένης, τί δυσχερὴς, τί μαχαίριος, τί πάθος. ἐὰν γὰρ μάθητε ταῦτα ἀκριβῶς, οὐδένα ὀκνήσετε φοβεῖσθαι.

Ἀλλ' ἵνα μὴ ὁ περίεργον τοῦ λόγου πλέον γένωμαι ἀπάγων τὸν λόγον, ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν. οὗτος τοίνυν ὁ πλούσιος, λοιπὸν ἦν πένης· μᾶλλον γὰρ ἐπλούτει, πένης ἦν. τί γὰρ ὄφελος δεσπότου ἀλλότρια ἔχοντι, καὶ ταῦτα ἑαυτοῦ οὐκ ἔχοντι; τί ὄφελος δεσπότου χρήματα κεκτημένου, ἀρετὴν δὲ μὴ κεκτημένου; τί λαμβάνεις τὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ σὰ ἀπολλύεις; ἔχω, φησὶ, χώραν βύθριον· καὶ τί τοῦτο; ἀλλὰ ψυχὴν οὐκ ἔχεις βύθριον. ἔχω ἁρπάσαι· ἀλλ' ἀρετὴν οὐκ ἔχεις. ἔχω ἱμάτια· ἀλλὰ βλάβεσιν ἃ κέκτησαι. τὰ μὲν ἄλλα ἔχεις, τὰ δὲ σὰ οὐκ ἔχεις. ἐάν τις σοι δώσῃ δάκνωμα θήκην, μὴ δυνάμει σε καλέσαι πλούσιον; ἀλλά. Διὰ τί; ἀλλότρια γὰρ κέκτησαι. τοῦτο γὰρ δάκνωμα θήκην ἐστί· εἰδὲ γὰρ δάκνωμα θήκην μόνον ἦν, καὶ μὴ προσθήκην σοι ὑμνωδίας ἐγίνετο. ἰδὼν οὖν ὁ πλούσιος Λάζαρον, λέγει· Πάτερ Ἀβραὰμ, ἐλέησόν με. πέμψον ῥάκια, προσαγαγὲ, πίωχοῦ. πάτερ Ἀβραὰμ, ἐλέησόν με. τί θέλεις; πέμψον Λάζαρον. ἐν μυελαίαις πρέφραμαι, οὐδὲ ἰδίῃ ἠθέλησας, τοῦτον νῦν αἰτεῖς πιμφθῆναί σοι εἰς σωτηρίαν; πέμψον Λάζαρον.

καὶ

καὶ ποῦ νῦν Ⓐ οἰκεῖ σε; ποῦ Ⓐ ἁπτῆται; ποῦ Ⓐ ἅπτεται; ποῦ Ⓐ κόλακες; ποῦ ὁ τύφος; ποῦ ἡ ἀπόνοια; ποῦ ὁ χρυσίον ὁ καταρρυγμένον; ποῦ τὰ ἱμάτια τὰ σπόδρωτα; ποῦ ὁ ἀργυρεῖς ὁ ὑμνούμενος παρὰ σοῦ; ποῦ ἡ φαντασία ἡ ἀπάλαυσις; φύλλα ἐστὶν χλιαρὰ κατέλαβε, καὶ πόρτα ἀξηνάθη. ὄναρ ἐστὶν· ὡς ἡμέρα ἐγένετο, ἀπῆλθε τὸ ὄναρ. σκιά ἐστιν· ἦλθεν ἡ ἀλήθεια, καὶ πρέδραμεν ἡ σκιά. πέμψον Λάζαρον. ἐκ δεξιῶν τί σοῦ βλέπει διχῆ ἄλλον; τὸν Ⓦ Νῶε, τὸν Ⓦ Ἰακὼβ, τὸν Ⓦ Λὼτ, τὸν Ⓦ Ἰσαὰκ, ἀλλὰ Ⓦ Ἀβραάμ; διὰ τί; ὅτι φιλόξενος ἐστὶν ὁ Ἀβραάμ, καὶ σὺ ὁδοιπορεῖσθαι εἰς τὸν σκληρὸν εἶλκε. τῆς τοίνυν ἀπάνθρωπίας ταύτης ἡ ἐκείνου φιλοξενία μείζων ἔδειξε κατήγορος. πέμψον Λάζαρον. ἀκούοντες φοβηθῶμεν, ἀγαπητοί· μὴ ἐκ ἡμῶν ἴδωμεν πάντες ἐκ τῶν δεξιῶν μέρων, μὴ δὲ τὸν Λάζαρον πολλοὶ ἡμῶν τότε ζηλώσωσι κατήγοροι. πέμψον Λάζαρον, ἵνα τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατι βάψας, διροσάξῃ μου τὴν γλῶτταν, ὅτι ἀποτήκομαι. Ω γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. ὃ μετέδωκας ψυχέως· ὃ μεταλαμβάνεις ταχέως. πέμψον Λάζαρον, ἵνα ἄκρῳ τοῦ δακτύλου διροσάξῃ μου τὴν γλῶτταν, ὅτι ἀποτήκομαι. καὶ τί πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀβραάμ; Τέκνον, ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ αὐτοῦ· καὶ νῦν ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. πάλιν ἐροῦμεν οὐκ εἶπεν, ἔλαβες, ἀλλὰ, ἀπέλαβες. πολλὴν διαφορὰν ἔχει ἡ προσθήκη τοῦ ῥήματος. ὅταν γὰρ πολλάκις εἴπῃ ὑμῖν τὴν ἀγάπην, καὶ πάλιν καὶ σπλάγχνα ὀφείλομεν εἰρηνικά. Ερρηθη γάρ, φησι, καὶ γέγραφας· ἰδοὺ γὰρ εἰμι, ἡ μία χειρία πολλάκις τόνημα ἐγείρει. ἵνα δὲ μάθῃς ὅτι ἡ προσθήκη ἐκείνου τοιχεῖόν ποιεῖ τόνημα, οὗτος ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ Ἰωσ. ε λθ. Ματθ. ε. ιη. Γεν. ιζ. ε.
Ἀβραὰμ ἐλέγετο πρότερον. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Θεὸς, Οὐκέτι ἔσται τὸ ὄνομά σου Ἀβραὰμ, ἀλλ' Ἀβραάμ. ἄλφα προσέθηκε, καὶ πατέρα αὐτὸν πολλῶν ἐθνῶν ἐποίησεν. ἰδοὺ τοίνυν ἑνὸς στοιχείου προσθήκη πολλὴν δύναμιν ἔδειξε. μὴ προσθέτεις οὖν ἁπλῶς τὰ διαφορα. ὃ γὰρ εἶπεν, ἔλαβες τὰ ἀγαθά σου, ἀλλὰ, ἀπέλαβες· ὁ δὲ ἀπολαμβάνων, τὰ χαρισθέντα ἀπολαμβάνει. προσέχετε οὖν ὃ λέγω. ἄλλο γάρ ἐστι λαβεῖν, καὶ ἄλλο ἀπολαβεῖν. ἀπολαμβάνει γάρ τις, ἅπερ εἶχε· λαμβάνει δὲ πολλάκις, ἅπερ οὐκ εἶχε τὸ πρότερον. ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ. ἰδοὺ καὶ ὁ πλούσιος τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ ἀπέλαβε, καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ. ταῦτα δὲ μοι πάντα εἴρηται διὰ τοῦτο τὰ τῶν πονηρῶν κολαζομένοις, καὶ μὴ ἐκεῖ, διὰ τοῦτο τὰ τῶν τρυφώντων καὶ ἐκεῖ κολαζομένοις. προσέχετε πάλιν ὃ λέγω. ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ, τὰ χαρισθέντα, τὰ ὀφειλόμενα. προσέχετε τῷ ζητήματι. φθάνω γὰρ εἰς Ⓦ τόπον. ἄφες, ὑφάνω Ⓦ ἐγώ· ἀλλὰ μὴ θορυβοῦσθε τῷ προοιμίῳ· ἀλλ' ὅταν τι τοιοῦτον λέγω, δύναμαί τινα λύσιν. βούλομαι γὰρ ὀξυδερκεῖς ὑμᾶς καταστῆσαι, καὶ μὴ ἁπλῶς ὑπολαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ εἰς βυθὸν καταφέρειν τὴν θείαν γραφήν, βυθὸν οὐκ ἔχοντα χάμψιν, βυθὸν γαλήνιον ἀσφαλέστερον. ὅσον οὖν καταδῦναι, πλείονα ἀσφάλειαν εἰσκρίνει. οὐ γάρ ἐστι τῶν ὑδάτων ἀτακτος ῥύμη, ἀλλ' εὔτακτος νοημάτων διάθεσις. ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ· καὶ νῦν οὗτος παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. ζήτημα μέγα ἐστί· εἶπον, ὅτι ὁ ἀπολαμβάνων, τὰ χαρισθέντα ἀπολαμβάνει. εἰ τοίνυν ὁ Λάζαρος δίκαιος ἦν, ὥσπερ δῆλον καὶ ἐστί, διὰ τί ἔλαβεν ὁ κόλπος τοῦ Ἀβραάμ, ὁ τάφος, τὰ βρώσιμα, ἡ λύσις, ἡ ἀπόλαυσις, ἡ χαρτερία, ἡ εὐθυμία; οὗτοι δὲ ἀμύητοι καὶ παμπόνηροι καὶ ἀπάνθρωποι, πυρὶ καὶ μέθῃ προσέχων, Συβαριτικῇ τραπέζῃ καὶ πλήθει τῆς ἀπωλείας, ἐν ἀσελγείᾳ τοσαύτῃ καὶ ἀκολασίᾳ τρεφόμενος, διὰ τί αὐτῷ λέγει, ὅτι ἀπέλαβες; ἐχαρισάτο γάρ τι αὐτῷ, αἰθέρα πλουτοῦντι, λιθέρα αἰσθητῷ καὶ ἀπάνθρωπε; τί γὰρ αὐτῷ ἐχαρισάτο; διὰ τί γὰρ μὴ εἶπεν, ἔλαβες, ἀλλ', ἀπέλαβες; προσέχετε τῷ λεγομένῳ· ἐχαρισάτο αὐτῷ ἡμωρίαν, ἐχαρισάτο αὐτῷ κολάσεις, ἐχαρισάτο αὐτῷ ὀδύνας. διὰ τί μὴ εἶπεν, ὅτι αὐτὰ ἔ-

λαβες, δηλα' ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐκεῖνα, ϖ βίοι ὄντων λέγων, ϗ Λάζαρος τὰ κακὰ
αὐτῦ; δηλα' ζωὴ πόσα σε τὴν δίκαιοσύνην· Εἰς βάθος γὰρ καταβαίνω νοημάτων. τῶν δὲ θεόπτων ἀπάντων τῶν ὄντων ⓐ μὲν εἰσὶν ἁμαρτωλοὶ, ⓐ δὲ δίκαιοι. πρόσεχε τοίνυν ϗ σὺ τοῖς δικαίοις διαφορὰν· ὁ μὲν δίκαιος, οὐ πλῆρες δίκαιος· ὁ δὲ ὑψηλότερος, ὁ δὲ μείζων. ϗ καθάπερ ἀστέρες εἰσὶ πολλοὶ ϗ ἥλιος ϗ σελήνη, οὕτω ϗ διαφορὰ δικαίων. Ἄλλη γὰρ δόξα ἡλίου, ϗ ἄλλη σελήνης, ϗ ἄλλη δόξα ἀστέρων. Τὰ μὲν γὰρ διαφέρει σὲ δόξῃ, τὰ δὲ ἐλαττώται. ϗ καθάπερ εἰσὶ σώματα ἑτερόφωτα, οὕτω ϗ σώματα ὀπτήρια· ϗ ὥσπερ σὲ τοῖς σώμασι, ὁ μὲν ἔλαφος, ὁ δὲ κύων, ὁ δὲ λέων, ὁ δὲ ἄλλο θηρίον, ὁ δὲ ἄρκος, ὁ δὲ ἄλλο τι τοιοῦτον· οὕτω ϗ σὲ τοῖς ἁμαρτήμασι διαφορά. τῶν αὐθεόπτων τοίνυν ⓐ μὲν εἰσὶ δίκαιοι, ⓐ δὲ ἁμαρτωλοί· δηλα' ϗ σὲ τοῖς δικαίοις πολλὴ διαφορά, ϗ σὲ τοῖς ἁμαρτωλοῖς πολλὴ ἄπειρος. ἀλλὰ πρόσεχε. Εἰ ϗ δίκαιος ἦ τις, καὶ μυριάκις ἦ δίκαιος, ϗ πρὸς αὐτὸν δράσῃ τὸν χορυφαῖον, ὥστε ἁπλῶς εἰπεῖν ἁμάρτημα, οὐ δυνατὸν καθαρὸς εἶναι κηλῖδος, καὶ μυριάκις ἦ δίκαιος, δηλ' αὐθεόπτης ὄντι. Τίς γὰρ καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παῤῥησιάσεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτίας; διὰ τοῦτο καλυπτόμεθα εἰς τὸν βυθὸν λέγει, Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ἵνα τῇ ζωηφόρᾳ τῆς βύβλου ἀναμνησθῶμεν ἐκεῖ, ὅπου τῶν βυθίων ἐσμεν κηλίσεων. ϗ γὰρ Παῦλος ὁ ἀπόστολος, ὁ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ λύρα τοῦ πνεύματος, ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, ὁ γλῶσσαν θαλάσσαν διελθών, ὁ ζωὴν ἀχράντως τῶν ἁμαρτιῶν ἀναπάσας, ὁ τὰ σπέρματα τῆς βιοτεύσεως καταβαλών, ὁ βασιλέων βυθορώτερος, ὁ πλουσίων δυνατώτερος, ὁ φιλοσόφων φιλοσοφώτερος, ὁ ῥητόρων βυγλωσσότερος, ὁ μηδὲν ἔχων, ϗ πάντα κεκτημένος, ὁ σὲ τῇ σκιᾷ αὐτοῦ θαύματον λύων, ὁ σὲ τοῖς ἱματίοις αὐτοῦ ϗ νοσήματα φυγαδεύων, ὁ σὲ θαλάσσῃ βῆμα ἡσας, ὁ ἁρπαγεὶς ἕως τρίτου οὐρανοῦ ϗ εἰς παράδεισον εἰσελθών, ὁ τὸ Χριστοῦ θεῖον ἀναχηρύξας, ἑκάστος λέγει· Οὐδὲν ἐμαυτῷ ζωοῖδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. ὁ τοσοῦτον ϗ τηλικοῦτον κεκτημένος θρέττῳ πλῆθος, λέγει· Ὁ δὲ ἀνακείνων με, Κύριός ἐστι. Πῶς οὖν καυχήσεται ἄγνὼν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παῤῥησιάσεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτίας; ἀμήχανον τοίνυν εἶναι αὐθεόπτου ὅσα ἀναμάρτητον. τί γὰρ λέγεις; δίκαιός ἐστι; ἐλεήμων ἐστί; φιλόπτωχός ἐστι; ἀλλ' ἔχει τι ἐλάττωμα· ἢ ὑβρίζει ἀκαίρως, ἢ κενοδοξεῖ, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ποιεῖ (εἰ γὰρ δεῖ πάντα καταλέγειν) ὁ μὲν ἐλεήμων, ἀλλ' οὐ σώφρων πολλάκις· ὁ δὲ σώφρων μέν, ἀλλ' οὐκ ἐλεήμων· ὁ μὲν τὸ ταύτῃ τῇ ἀρετῇ ὁμοιάζεται, ὁ δὲ τὸ ἐκείνῃ. ἔστω ὡς δίκαιος. ϗ πολλάκις μὲν δίκαιός ἐστι, ϗ ἔχει πάντα τὰ ἀγαθά, ϗ ἔχει ἀπόνοιαν διὰ τὴν δικαιοσύνην, ϗ ἐλυμαίνατο αὐτὴν τὴν δικαιοσύνην ἡ ἀπόνοια. ὁ Φαρισαῖος οὐκ ἦν δίκαιος, πιστεύων δὶς τοῦ σαββάτου; ϗ τί φησιν; Οὐκ εἰμὶ ὡς ⓐ λοιποὶ τῶν αὐθεόπτων, ἁρπαγες ϗ πλεονέκται. ϗ πολλάκις ἀπὸ καθαροῦ ζωειδότος εἰς ἀπόνοιαν ἦλθε μυῖα· ϗ ὅπερ οὐκ ἐβλαψεν αὐτὸν ἡ ἁμαρτία, ἐβλαψεν αὐτὸν ἡ ἀπόνοια. Οὐκ ἔστι γοῦν αὐθεόπτου ϗ ὅλως ὅστις ἐστὶ δίκαιον, ὡς καθαρὸν εἶναι ἀπὸ ἁμαρτίας. ϗ πάλιν, οὐκ ἔστιν αὐθεόπτου οὐδένα κακὸν εἶναι, ὡς μὴ ἔχειν τι καὶ μικρὸν ἀγαθόν. οἷ τι λέγω· ὁ δεινὰ ἁρπάζει ϗ πλεονεκτεῖ ϗ λυμαίνεται, ἀλλ' οἴοιτε ἐλεημοσύνην δίδωσιν, ἀλλ' οἴοιτε σώφρων ὄντι, ἀλλ' οἴοιτε λόγον ἔχει χρηστὸν, δηλ' οἴοιτε καὶ εἰς αὐτὸν ἐξομήσειεν, ἀλλ' οἴοιτε ἔκλαυσεν, δηλ' οἴοιτε ἐξύμνησεν. οὔτε οὖν δίκαιός ἐστι χωρὶς ἁμαρτίας, οὔτε ὅστι ἁμαρτωλὸς καθόλου ἔρημος ἀγαθοῦ. τί τὸν Ἀχαὰβ ζηλεπόντιες; ἥρπασε ϗ ἐφόνευσε· δηλ' ὅμως ὅτι ἐξύμνησε, λέγει ὁ Ηλία ὁ Θεός· Εἶδες πῶς κατενύγη Ἀχαάβ; Εἶδες τὸν τοσοῦτον βυθὸν κακοῦ πῶς εὗρεν τι μικρὸν ἀγαθόν; τί Ἰούδα χαίρεις, τὸ προδότου, τὸ αἰχμαλωπαθέντος ὑπὸ τῆς φιλαργυρίας; δηλ' ὅμως ϗ αὐτὸς ἐποίησε καὶ μικρόν τι μὴ ζωῦτα ἀγαθόν. Ἡμάρτηκα γὰρ, φησι, παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. ὅπερ οὖν ἔ-

λεγον·

α. Κορ. ιε μα.

Παροιμ. κθ.

Ματθ. ς. ιβ.

α. Κορ. δ. δ.

Λυκ. ιη. ια.

γ. Βασ. κα. κθ.

Ματθ. κζ. δ.

λεγον· οὐ γὰρ ὅτι φύσει ἡ κακία, ἵνα μὴ ἔχῃ χάραν ἡ ἀρετή. ὃ μεγάλως σοὶ ποτε δύναται γενέσθαι ἄγγελοι· φύσει γὰρ ἔχει ὃ ἄνθρωπος. ὁ λύκος σοὶ ποτε δύναται γενέσθαι ἄνθρωπος· φύσει γὰρ ἔχει τὸ ἄγγελοι. οὐ λύονται δὲ οἱ νόμοι τῆς φύσεως, σοὶ παλεύονται, ἀλλὰ μένουσιν ἀκίνητοι. ὅτι ἐμοὶ τοῦτο σὺκ ἔνι· ἀλλὰ καὶ ἄγγελος γίνομαι ὅταν βούλωμαι, καὶ ἄνθρωπος ὅταν θέλω. οὐ γὰρ φύσει δέδεμαι, ἀλλ' ἐλευθερίᾳ προαιρέσεως τετίμημαι. ὅπερ οὖν εἶπον, οὔτε ἀγαθός τις οὕτως ἐστὶν, ὡς μὴ ἔχειν μικρὰν κηλῖδα, ὅτι πονηρός τις οὕτως ἐστὶν, ὡς μὴ ἔχειν καὶ μικρὸν ἀγαθόν. ἐπεὶ οὖν πάντων ἀνάδοσις ἐστὶ, καὶ πάντων ἐστὶν ἀμοιβή. κἂν γὰρ φονεὺς ᾖ τις, κἂν πονηρός τις ᾖ, κἂν πλεονέκτης, πονηρὸν ὄντα καλεῖ· μένει ἀπαθὴς τοῦ κακοῦ ἡ αἰτία πάσδοσις, καὶ οὐ μισεῖ τὰ κακὰ, ἃ ἐποίησεν, ἀμείβεται δὲ τὸ καλόν. καὶ πάλιν, κἂν μυρία τις ἐργάζηται ἀγαθὰ, πονηρὸν δι' τι φαῦλον, μένει αὐτοῦ τοῦ φαύλου ἡ αἰτία πάδοσις. κἀκεῖνα μὲν οὖν, τηρεῖ αὐτὰ ἐν χερὶ καὶ οὐκ ἀπόλλυσι. ὅτε ἀγαθός τις ἐστὶ χωρὶς ἁμαρτίας, οὔτε κακός τις ἐστὶ χωρὶς δικαιοσύνης. τὰ αὐτὰ γὰρ λέγω πάλιν, ἵνα ῥιζώσω, ἵνα φυτεύσω, ἵνα εἰς βάθος δήσω. ἐμβάλλει γὰρ ἵνας μείμνας ὁ ἀγαθὸς εἰς τὴν ψυχὴν, βυλόμενος ἀποδυκαλῆσαι ὑμᾶς τῷ ἀγαθῷ, καὶ λυμιῶσαθαι τὰ περὶ ἐμοῦ λεγόμενα. ἀγαθὸν εἰς βάθος αὐτὰ καταφέρω. ἐὰν γὰρ ὦδε τηρήσῃς ἀσφαλῶς, κἂν ἔξω ἀπέλθῃς, ἀπολέσαι αὐτὰ οὐ δυνάσαι. ὥσπερ γὰρ ἐὰν βάλω χρυσὸν εἰς βαλάντιον, σφίγγω καὶ σφραγίζομαι, ἵνα καὶ ἐμοῦ ἀπόντος ὁ λῃστὴς μὴ λάθῃ· οὕτω καὶ ὅτι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ποιῶ· τῇ ζωηρείᾳ τῆς διδασκαλίας σφίγγω καὶ σφραγίδας ἐπιτίθημι, καὶ ἀσφαλίζομαι ὑμῶν τὴν γνώμην, ἵνα μὴ ῥᾳθυμίᾳ ἐξίτηλος τῇ ῥαθυμίᾳ, ἀλλ' ἵνα τηρήσας μᾶλλον, τῇ ἐντεῦθα γαλήνῃ τοὺς ἔξω θορύβους ἀποκρούσωμαι. ὑ τοίνυν ζωῆς πολυλογίας τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἐπιμελείας καὶ φιλοσοφίας καὶ πόνου τοῦ διδασκάλου, ἵνα μὴ ἀπορρυῇ τὰ λεγόμενα. ζωῆς γὰρ λέγει ἐμοὶ μὲν σὺκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. διδάξαι βούλομαι, ὑχ ἁπλῶς ἐπιδεῖξαι. ὑκ ἔστι οὖν ὃς δίκαιος, ὃς ὑκ ἔχει ἁμαρτίαν· καὶ ὑκ ἔστι ὃς ἁμαρτωλὸς, ὃς ὑκ ἔχει ἀγαθόν. ἀλλ' ὅλῳ ἑκάτων ἐστὶν ἀντίδοσις, βλέπε τί ποιεῖ. ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπολαμβάνει τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ τὰ ἰσόρροπον ἀντίδοσιν, ἐὰν μὲν ἔχῃ καὶ μικρὸν ἀγαθὸν καὶ ὁ δίκαιος ἀπολαμβάνει τὰ ἁμαρτίας αὐτοῦ τὰ ἰσόρροπον κρίσιν, κἂν μικρὸν μὲν ποιήσῃ κακόν. τί οὖν ποιεῖ, καὶ τί ποιεῖ ὁ Θεός; ἀφαιρεῖται τοσοῦτον τῆς ἁμαρτίας, τὰ πρόσκαιρα βίου καὶ τὰ μέλλοντα αἰώνια. ἐὰν δὲν ᾖ τις δίκαιος, καὶ ἐργάσηται τί φαῦλον, καὶ νοσήσῃ ὧδε, καὶ ὑμωλεία προσπεσθῇ, μὴ θορυβηθῇς· ἀλλ' ἐνθύμησαι πρὸς ἑαυτὸν, καὶ εἰπέ· ὅτι σοῦ ὁ δίκαιος πώποτε μικρόν τι κακὸν ἐποίησε, καὶ ἀπολαμβάνει ὧδε, ἵνα μὴ σοὶ κολασθῇ. πάλιν, ἐὰν ἴδῃς ἁμαρτωλὸν ἁρπάζοντα, πλεονεκτοῦντα, μυρία πονηρὰ, καὶ θύνειν, ἐνθύμησαι, ὅτι ἐποίησέ ποτε ἀγαθόν τι, καὶ ἀπολαμβάνει ὧδε τὰ ἀγαθὰ, ἵνα μὴ σοὶ ἀπαιτήσῃ μισθόν. ὅταν καὶ δίκαιος ᾖ τις, καὶ πάσχῃ δεινόν τι, ἀντὶ τούτου ἀπολαμβάνει ὧδε, ἵνα ὧδε ἀπόθηται τὸν ἁμαρτίαν, καὶ ἀπέλθῃ σοὶ καθαρός. κἂν ἁμαρτωλὸς ᾖ, γέμων κακῶν μυρίων, καὶ πλείονα τούτων αἴτια νοσῶν, ἁρπάζων, πλεονεκτῶν, ἀντὶ τούτου ἀπολαύει τῶν τῆς φύσεως, ἵνα μὴ σοὶ ἀπαιτήσῃ μισθόν. ὅτῳ οὖν ζωήσαι καὶ τὸν Λάζαρον ἔχειν τινὰ ἁμαρτήματα, καὶ τὸν πλούσιον ἔχειν τι ἀγαθόν, δέχου τοῦτο ὁ Ἀβραάμ λέγει· ὧδε μηδὲν ζήτει· ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου σοὶ, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ. ἵνα δὲ μάθῃς ὅτι ὑχ ἁπλῶς λέγω τοῦτο, ἀλλ' ὅτως ἐστὶ, λέγει· ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου. ποῖα; ἐποίησας τι ἀγαθόν; ἀπέλαβες σου τὸν πλοῦτον, ἢ υἱόν, ἢ τεκνοφόνον, ἢ δυναστείαν, ἢ ὑμήν. σοὶ σοι χαριεσάμενος· ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου. τί οὖν; ὁ Λάζαρος σοὶ ἥμαρτε; ναί, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ. ὅτι σὺ ἀπολαμβάνεις τὰ ἀγαθὰ, τότε καὶ Λάζαρος τὰ κακά. ἀγαθὸν τοῦτο νῦν σοὶ προσκαλεῖται, σὺ δὲ ὠθυμᾶσαι. ὥστε ὅταν ἴδῃς δίκαιον κολαζόμενον ὧδε, μακάριζε αὐτὸν, καὶ λέγε· σοὶ ὁ δίκαιος εἰ ἁμαρτίαν ἔχει καὶ ἀπολαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἀπέρχεται σοὶ καθαρός, εἰ πλέον τῶν ἁμαρτημάτων κολάζεται,

καὶ

δ προσηθικη δικαιοσύνης αὐτῷ λογίζεται. λέγει γὰρ ἡ γρ. ὁ δὲ λέγει ὁ Θεὸς τῷ δικαίῳ, ἔχεις μυ τόσον· τυχὸν ἢ πιστεύει αὐτῷ δέκα ὀβολοὺς, ἢ ποιῇ αὐτῷ λόγον τῶν δέκα ὀβολῶν. ἐὰν δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν ἑξήκοντα ὀβολοὺς, λέγει αὐτῷ ὁ Θεὸς, τὸν δέκα ὀβολοὺς λογίζομαί σοι εἰς ἀμαρτίαν, ἢ τὸν πεντήκοντα εἰς δικαιοσύνην. ἵνα ἢ μάθῃς ὅτι ὃ λειπόμενοι εἰς δικαιοσύνην αὐτῷ λογίζεται, Ἰωὴλ δίκαιος ἦν, ἀμεμπτος, ἀληθὴς, θεοσεβὴς, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος· ἐκολάφθη αὐτὸ τὸ σῶμα ὧδε, ἵνα ἐκεῖ μάθοις ἀπαντήσῃ. τί γὰρ φησιν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν; Ἀλλως οὐκ ἂν μοι κεχαρισμένην σοι, ἢ ἵνα μὴ φανῇς δίκαιος; τίνι οὖν τούτων τῶν δικαίων συνεπόμενοι ὑπεδείξάμεθα, ἢ τῇ ἀγαθῇ αὐτῶν πολιτείᾳ τίνι κατορθώσεως ἰσόρροπον ὑπεδείξάμεθα, ἀπολαύσομεν τῶν ἀγαθῶν τῶν ἀποκειμένων τοῖς ἁγίοις τοῖς ἀγαπῶσι Θεόν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἰωὴλ. κ.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙ-
ΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΛΕΓΟΝΤΑΣ, ΟΤΙ ΔΑΙΜΟ-
νες τὰ ἀνθρώπινα διοικοῦσι, καὶ δυσχεραίνοντας ὅτι ταῖς τοῦ Θεοῦ κολάσεσι, καὶ σκανδαλιζομένους ὅτι ταῖς τῶν φαύλων διημερείαις, καὶ δυσπροσηγορίαις τῶν δικαίων.

Ἐγὼ μὲν ἤλπιζον τῇ συνεχείᾳ τῆς παραλέξεως κορεσθῆναι ὑμᾶς λήψεσθαι τῶν ἡμετέρων λόγων· ὁρῶ δὲ ὃ σφόδρα ἐλυπήθην, οὐ κορεσθέντας ὑμᾶς ἀπὸ τῆς συνεχείας γενομένους, ἀλλὰ πόθον αὐξηθέντας, οὐ πλησμονὴν, ἀλλ' ἡδονὴν προσειληφότας· καὶ ταῦτα συμβαίνει, ὅταν ὑπὲρ τὴν ἐξουσίαν συμπόσιον φίλοι πάσχωσι. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅσῳπερ ἂν πλείω ἄκρατον ἐγχέωσι, τοσούτῳ μᾶλλον ὁ δίψος ἐξάπτουσι· καὶ ὑμεῖν, ὅσῳπερ ἂν τὴν διδασκαλίαν ἐπιχέωμεν, τοσούτῳ μᾶλλον ἀναπτόμεθα τὴν ὑπομνήσιν, πλείω ποιούμεθα τὴν ὄρεξιν, σφοδρότερον ἔρωτα. Διὰ τοῦτο, καίτοι πεπληρωκότες ἑκατὸν ἐμφανεῖς ὁμιλίας, οὐ παύομαι τὸν φιλοτιμούμενος τῶν ἑστιατόρων μιμούμενος, καὶ συνεχῆ παραπηδεῖς ὑμῖν τὴν τράπεζαν, καὶ πλήρη κατασκευάζων τῆς διδασκαλίας ἰσχύς. ὁρῶ γὰρ ὅτι μὴ ὃ πάντα αὐτοὺς ἐκπίῃ, πάλιν διψῶντες ἀναχωρεῖτε. καὶ τοῦτο λέγει μὲν καὶ ἐκ τοῦ πάντος ἐλπίσας χρήσιμον, μᾶλλον δὲ ἐκ τῆς παρελθούσης κυριακῆς. ὅτι γὰρ ἀκριβῶς ὑμᾶς μετέχειν τῶν θείων λογίων, ἐκεῖθεν μάλιστα ἔδειξεν ἡ ἡμέρα, ἐν ᾗ τὸν μὴ δεῖν κακῶς λέγειν ἀλλήλους διελεγόμην· ὅτι καὶ παράδοσιν ὑμῖν κατηχείας παρέχει ἀσφαλεστάτην, παραινῶν καὶ οἰκεῖα ἁμαρτήματα λέγειν κακῶς, ἀλλὰ μὴ τὰ ἀλλότρια περιεργάζεσθαι· ὅτι τὸν ἀγίους παρήγαγεν ἑαυτῷ μὲν κατηγορουμένους, τῶν δὲ ἄλλων φειδομένους· Παῦλον λέγοντα, Ὅτι ἁμαρτωλῶν πρῶτός εἰμι ἐγώ, καὶ ὅτι βλάσφημον ὄντα, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστὴν ὁ Θεὸς ἠλέησε, καὶ ἔκτρωμα ἑαυτὸν καλοῦντα, καὶ τοῦτο τῆς τῶν ἀποστόλων πρεσβείας ἄξιον εἶναι νομίζοντα· * Πέτρον λέγοντα, Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι· * Ματθαῖον τελώνιον ἑαυτὸν προσαγορεύοντα καὶ τὸ τῷ χαρῷ τῆς ἀποστολῆς· Δαβὶδ βοῶντα καὶ λέγοντα, Αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλήν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ· καὶ Ἡσαΐαν ἀποδυόμενον καὶ ἀρνούμενον, ὅτι

Ἀκαθάρτος

1 Τιμ. α. 15.
2 Κορ. ιβ. 7.
Λουκ. ε. 8.
Ματθ. ι. 3.
Ψαλμ. λ. δ.
Ησ. ς. 5.

ἀκέφαρτος" Εἰμι, ἢ ἀκέφαρτα χείλη" ἔχω· τοῦ τῆς παίδας τὸ τῇ καμίνῳ πυρὸς ἐξομολογουμένους ἢ λέγοντας, ὅτι ἡμάρτον ἢ ἠνόμησαν ἐν τοῖς προστάγμασι τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐφυλάξαντο· ⟨Φ⟩ Δανιὴλ δὲ αὖ τοῦτο πάλιν ἀποδυσώπων. "ὅτι μὴ ⟨Φ⟩ τῶν ἁγίων καταλογῇ τούτων, ἢ μίας ἐκάλεσα τοῦ κατηγορίας, ἢ τοῦ προσδείγματος δικαίου ἐπήγαγον τὴν αἰτίας, λέγων, ὅτι καθάπερ ἐκεῖναι τοῖς πεύμασιν ἐγκαθέζονται ἀλλοτρίοις, οὕτω καὶ ⟨Φ⟩ κατήγοροι ἐν ἀλλοτρίοις διάκεινται ἁμαρτήμασι, τόσον ἐκεῖνοι τοῖς συλλεγομένοις συλλέγοντες· μελίτας προσηγόρευσε, οὐχὶ νοσήματα ζωάγοντας, ἀλλὰ κηρία πηγνυμένους βιωφελείας μετίσης, ἢ οὕτω τῆς λαμπρᾶς τῆς ἀρετῆς τῶν ἁγίων ἐφιστορίους. τότε δὴ, τότε ⟨Φ⟩ ἀκόρεστοι ὑμῶν ἐδυήσατε ἔρωτες. ὅπερ γὰρ εἰς μῆκος ἡμῖν ὁ λόγος ἐξετάσθη, μῆκος ἄπτιερον, ἢ ὅσον οὐδέποτε, ἢ πολλοὶ μὴ προσδόκων τῆς πλήθη τῶν λεγομένων τοῦ προθυμίαν ὑμῖν σβεσθήσεσθαι," ἐλέγετε ἢ τοὐναντίον. μᾶλλον γὰρ ὑμῖν ἡ καρδία διεθερμάνετο, μᾶλλον ἢ ἐξέκαετο ὁ πόθος. ἢ πόθεν δῆλον; ⟨Φ⟩ γνώμῃ προὸς ἓν τέλει γλυκύθυμοι καιροὶ μείζους ἦσαν, ἢ λαμπρότεραι αἱ βοαί· ἢ τοῦτον ζωύεσαινεν, οἷς ὅτι τῶν καμίνων. καθάπερ γὰρ ἐκεῖ προδήλου τοῦ ἀρχοῦ οὐ σφόδρα λαμπρὸν ὄντι τοῦ πυρὸς τὸ φῶς, ἐπειδὴν ἢ ἁπάντων ὑπολάβωσι τῶν ὑπεικειμένων * ἡ φλόξ, εἰς ὕψος αἴρεται μέγα· οὕτω δὴ ἢ ὅτε τῆς ἡμέρας ἔστι ἐκείνης τοῦτο" συνίσει. προδήλου τοῦ ἀρχοῦ ὡ σφόδρα μὲν ὁ σύλλογος οὐκ ἐκεκίνητο· ὅπερ ἢ ὁ λόγος εἰς μῆκος ἐξετάθη, ἢ πάντων ἐπιλάβετο τῶν ὑποκειμένων, ἢ πλείων ἡ διδασκαλία κατελήφθη, τότε δὴ, τότε ὑμῖν ἐξεκαίετο τῆς ἀκροάσεως ἡ ὑπόθυμία, ἢ σφοδρότερος ὁ κρότος ἐξερρήγνυτο. ⟨Δ⟩ά τοῦτο, καίτοι ἐλαττῶν τῶν εἰρημένων πρὸς ἐσκευασμένος εἰπεῖν, ⟨χ⟩αρίζομαι τότε τοῦ συμμετεῖναι· μᾶλλον ἢ οὐδέποτε συμμετεῖναι ⟨χ⟩αρίζομαι ἐγώ. τοῦ γὰρ πλούτου τῆς διδασκαλίας οὐ τῷ πλήθη τῶν λεγομένων, ἀλλὰ τῇ προθυμίᾳ τῶν ἀκροωμένων μετρῶ δὴ πέφυκα. ὁ μὲν γὰρ ναυτιῶντας λαβεῖν ἀκροατὰς, καὶ συμβαίνει τοῦ διδασκάλου, πρόσοχλον δοκεῖ· ὁ ἢ θερμοὺς ἢ διεγηγερμένους ἢ πόθου, καὶ ἐκτὸς προὸς μῆκος, οὐδὲν ὕστερον τοῦ ὑπόθυμίαν ἐμπίμπλησιν· ἀλλ' ὅπερ συμβαίνει εἴ τινας ἢ ἀσθενὴς ὁ δῆμος τοιοῦτος, ἀδυνατοῦντας προσκαλεσάμενος μόνον τῷ λόγου, ἐκεῖνο" αὐτοῖς προσπόσαι βούλεται, ἀκροασαμένους ἵνα δύνανται δίξασθαι, ἢ τὰ ἀρκοῦντα λαβόντας ἀναχωρῆσαι (οὐδὲν ὁ κωλύων, οὐδὲ βιαζόμενος πέρα τῆς οἰκείας μόνον δυνάμεως) ⟨Φ⟩ μόνον τοι λέγειν μὴ ἀναγκαζέτωσαν προὸς τὸ κατεσθίειν καὶ τῆς οἰκείας ὥρας συγχέλεσθαι. ἐσκεπλήσθης γὰρ σύ· ἀλλ' ὁ ἀδελφός σε ἔτι πεινᾷ. ἢ σὺ μεθύεις τῷ πλήθη τῶν εἰρημένων, ἀλλ' ὁ ἀδελφός σε ἔτι διψᾷ. μήτε ἐκεῖνος σπευδέτω σε τοῦ ἀναθεῖναι, ἀναγκαζόντω πλείω τῆς οἰκείας δίξασθαι δυνάμεως· μήτε σὺ ἐπηρεάζε τῇ ἐκείνου ὑπόθυμίᾳ κωλύων ἅπαν, ὅσον δύνασαι δίξασθαι, λαβεῖν. τοῦτο ἢ ὅτι τῶν ἐξωθεν ⟨χ⟩ρῆζ τεραπίζει. ⟨Φ⟩ μὲ γάπτοι, ⟨Φ⟩ ὁ βεβαδύτερος ἐμπίπλαμ), ἢ οὔτε οὗτοι ἐγκαλεῖσθαι ἐκείνοις, οὔτε οὗτοι τούτων κατηγορήσουσιν. ἀλλ' ἐκεῖ μὲ ὁ ταχύτερος ἀποστῖλαι, ἐγκώμιον· ἐνταῦθα ἢ ὁ ταχύτερος ἀποστῖλαι, οὐχὶ ἐγκώμιον, ἀλλὰ συγγνώμης ἄξιον. ἐκεῖ ὁ βεβαδύτερος παῦσαι, κατηγορία ἢ μέμψις· ἐνταῦθα ὁ βεβαδύτερος ἀποστῆναι, ἔπαινος ἢ εὐφημία μεγίστη. τί δήποτε; ὅτι ἐκεῖ μὲν ὀξ ἀδηφαγίας ἡ βεβαδύτης ⟨χ⟩ρῆζ· ἐνταῦθα ἢ ὀξ ὑπερθυμίας πνευματικῆς ἐ θείας ὀρέξεως ἡ προθυμία ἢ ἡ καρτερία συνίστατο.

Αλλὰ τῶν μὲν παροιμιῶν ἄλις· ἡμῖς ἢ λοιπὸν ὅτι ὁ χρεὼς ἐκεῖνο βαδιζώμεθα, ὅπερ ὀξ ἐκείνης ἡμῖν ἐπελείφθη τῆς ἡμέρας. τί οὖν ὁ λεγόμενον τότε ἐστί; ὅτι μία φωὴ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐστί, καθάπερ ἢ φύσις μία, ἢ οὐδεὶς ἑτερόφωνος, ἢ ἑτερόγλωσσος ἐστί. πόθεν οὖν ἡ τοσαύτη διαφωνία; ἀπὸ τῆς ῥαθυμίας τῶν λεγόντων ὁ δῶρον· ἅπερ ἀμφότερα τότε εἰρήκαμεν, ἐ ὀξ ἀπὸ τῆς ὁμοφωνίας τοῦ τῶ διασώζειν φιλανθρωπίας δεικνύντες, ἢ ὀξ ἀπὸ

τῆς

τῆς ἀφροσύνης τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν οἰκετῶν. ὁ μὲν γὰρ πρεσβύτης, ὅτι ἀπολοῦμαι δῶρα, ὅμως ἔδωκεν· οἱ δὲ ἐμπιστευθέντες, καὶ εἰ τὴν παρακαταθήκην ἐλήφοντο. Εἰς μὲν οὖν ἀπολογίας τοῦτ' ἔχω, ὅτι οὐχ ὁ Θεὸς ἐξέβαλε τῆς δωρεᾶς, ἀλλ' ἡμεῖς ἀπωλέσαμεν τὰ δοθέντα· δεύτερος μετ' ἐκεῖνον, ὅτι μείζονα τῶν ἀπολωλότων τὰ δοθέντα ὕστερον ἐλάβομεν, αἰτὶ πόνων πρὸς καιρὸν ἐτίμησεν αἰωνίαν ζωήν, ἀντὶ ἀκαρθῶν καὶ τριβόλων καρπὸν τὸ πνεῦμα τοῖς ψυχαῖς ἡμῶν βλαστῆσαι παρεσκεύασεν. οὐδὲν ἐκεῖνου βύτιλέστερον ἀνθρώπου, καὶ οὐδὲν γέγονε τιμιώτερον ἀνθρώπου. ὃ ἕκαστον μέρος τῆς λογικῆς φύσεως ἔχει· ἀλλ' ὁ πόδες ἐλήφοντο κεφαλήν, καὶ εἰς θεῖον αἰωνέζησαν βασιλικὸν δόγμα τῆς ἀρχῆς. καθάπερ γὰρ αἱ ἀνθρώπου φιλότιμος καὶ μεγαλόδωρος, ἰδοῦσα τινα ἐκ ναυαγίου ἀναφυγόντα, καὶ ὃ σῶμα γυμνὸν ἀπὸ τῶν κυμάτων ἀφρωσῶσαν δυσπάθειαν μόνον, δόξαν μένος ὑπείαις ταῖς χερσὶ, λαμπρᾷ πορφυρίδι τολιῷ, καὶ πρὸς τιμὴν ἀγάγοι τὸν ἀνωτάτω· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ὀπὶ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ἐποίησε· πρῶτα ἀπέβαλεν, ὅσα εἶχεν, ὁ ἀνθρωπος, τὴν παρρησίαν τὴν πρὸς Θεὸν, τὴν ὁμιλίαν τὴν ἐκ παραδείσου, τὴν ἀπαλλαγὴν βίου, καὶ "καθάπερ ἐκ ναυαγίου," γυμνὸς ἐκβέβηκεν ἐξηλθεν. ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὸν δόξαν μένος πορφύρας ἔγειρε θύρεως, καὶ κλῆ μικρὸν χλαναγωγῶν πρὸς ὑρανὸν ἀνήγαγε. κἀκεῖ σὺν λόγῳ συγκώμιος ὁ ναυαγίου ἄξιον. ὁ γὰρ παρὰ τὴν τῶν πνευμάτων βίαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ πλοίου ῥᾳθυμίαν ἄπαντα συνέβη τὸν κλυδώνιον τοῦτο. ἀλλ' ὁ πρὸς τοῦτο εἶδυι ὁ Θεὸς, ἀλλὰ ὁ μέγεθος τῆς συμφορᾶς κατηλέησε, καὶ τὰ λιμένι παθόντα ναυάγιον, καθάπερ τὸ μέσῳ τῷ πελάγει τοῦτο ἐτορμίσατο, ὅτω φιλοφρόνως ἐδίξατο. ὁ γὰρ τὸ παραδείσῳ πεσεῖν, τὸ λιμένι ναυάγιον" ὅστι ἐτορμίσατο. τί δήποτε; ὅτι οὐδέπω λύπης, οὐδέπω φροντίδος, οὐδὲ πόνων, οὐδὲ μόχθων, οὐδὲ τὸ μυρίων τὸ ἐπιθυμίας κυμάτων ὑπεκωμαζόντων τῇ φύσει τῇ ἡμετέρᾳ, ὑπεσκιρτήθη καὶ κατέπεσε. καὶ καθάπερ οἱ τὸ θαλάσσιον πλέοντες κακοῦργοι, μικρῷ σιδήρῳ πολλάκις τὸν ναῦν διατρήσαντες, ἅπαξ ἐπεισάγουσι κάπειτα ὃ πλοίῳ τὸ θαλάσσιον· ὅτω δὴ καὶ τότε ἰδοὺ τὸ πλοῖον τοῦ Ἀδὰμ ὁ διάβολος, τυτέστι, τὴν ψυχὴν πολλῶν γέμουσαν ἀγαθῶν, ὥσπερ τινὶ σιδήρῳ μικρῷ, τῇ φιλῇ φωνῇ προσελθὼν καὶ διαπτύσας, ἅπαντα ἐκείνου τὸν πλοῦτον, καὶ ὃ σκάφος αὐτοῦ κατέδυσεν. ἀλλ' ὁ Θεὸς μείζω τῆς ζημίας τὴν ἐμπορείαν ἐποίησατο, καὶ πρὸς θεῖον βασιλικὸν τὴν φύσιν ἀνήγαγε τὴν ἡμετέραν. διὸ καὶ Παῦλος βοᾷ, λέγων· Σωτῆρος Χριστοῦ σωσαμένου ἡμᾶς εἰ δόξαν αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς. τί λέγεις; ἤδη ὁ πρᾶγμα γέγονε καὶ τέλος ἔχει, καὶ λέγεις· ἵνα ἐν τοῖς αἰῶσιν ἐνδείξηται τοῖς ἐπερχομένοις; καὶ γὰρ ἐνδείξατο; ἐνδείκνυται μὲν ἤδη, ἀλλ' οὐχὶ πᾶσι δηλούμενος, ἀλλ' ἐμοὶ τῷ πιστῷ· ὁ δὲ ἄπιστος οὐδέπω τὸ θαῦμα εἶδε. τότε δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις εἰς μέσον ἐλθοῦσα θαυμάσει· ὃ γνῶμεν μόνοι, ἄλλως τε καὶ ἡμῖν τότε φανερώτερον ἔσται. πιστεύομεν γὰρ καὶ νῦν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως τὸ θαῦμα πρίσιμον ἀκοὴ καὶ ὄψις. ἀλλ' ὥσπερ ὅτι τῶν βασιλέων ἀκούοντες τὴν ἀλουργίδα καὶ τὸ διάδημα καὶ τὰ χρυσᾶ ἱμάτια καὶ θεῖον τὸ βασιλικὸν, θαυμάζομεν μέν, μειζόνως δὲ τότε πάθομεν, ὅταν τῶν πραγματευμάτων ἐναλλαχθέντων ἴδωμεν αὐτοὺς ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ βήματος προκαθημένους· ὅτω καὶ ὅτι τὸ μονογενοῦς ὅταν ἴδωμεν τὰ πράγματα τῶν ἀνθρώπων ἐναλλαχθέντα, καὶ καταβαίνοντα βασιλέα τῶν ἀγγέλων ἐκβῆναι καὶ δορυφορούμενον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων δήμων, τότε μείζονι ὄψεως τὸ θαῦμα δεχόμεθα. σύνοισον γάρ μοι, εἴ ἔστιν ἰδεῖν τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ὅτι πᾶν χερσὶν ἐγκαθήμενον, καὶ πᾶσαν αὐτῇ τὴν ἀγγελικὴν πρέπει κυμαίνειν δυνάμιν. σκέπει δέ μοι καὶ τὸν Παῦλου σοφίαν, πόσα ὀνόματα ὀνομάζηται, ὡς πρᾶξαι τὸ Θεοῦ τὸν φιλανθρωπίαν. οὐ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς τὸν χάριν, οὐδὲ τὸν πλοῦτον ἁπλῶς, ἀλλὰ τί; ὑπερβάλλοντα

καὶ λοιπὰ πλοῦτον τῆς χάριτος τὸ χρηστότητι. ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως ἠτίμωσε. καθάπερ τὰ ἐλιθασθεὶς τὸν σωμάτων μυείαις κατηχούμενα χαροὶ, διαφθείρα καὶ λαβὰς ἡμῶν, ὃ δι' ἐλιθασθαι ῥᾳδίως· οὕτω καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὅσους δὲ αὐτὸν καταχωμεν ὑόμασιν, οὐδὲν οὕτω δυνάμενα βλαβῆναι, ἀλλὰ πᾶσα ὃ μέγεθος αὐτῆς ἐκ πολλῆς εὐεργεσίας τῶν ἡμετέρων ῥημάτων τὸν αἰτίαν. ὅπερ οὖν καὶ Παῦλος παθὼν, καὶ ἰδὼν ἠπειλημένον τῷ ῥημ[illegible] τὸν δυνάμιν τοῦ μεγέθους αὐτῆς, ἐν Εἰπὼν ῥῆμα ἀπέστη. ποῖον δ' τοῦτο; Χάρις δ' τῷ Θεῷ C.Kop.θ.15. ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ. ὅτι γὰρ λόγος, οὔτε νοῦς οὐδὲις ἐξαρκῆσαι δυνήσεται τοῦ Θεοῦ τὸν κηδεμονίαν. δῆλα τοῦτο σὺ τοῦτο μὲ ἀνεκδιήγητον αὐτὸν εἶ φησι, ἀλλὰ χοῦ δ', καὶ ἡμῶν νοῦν ὑπερβαίνειν, ὑπισοῖ λέγων· Η εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάν- Φιλιπ. δ. ζ. τα νοῦν φρουρήσει καὶ καρδίας ὑμῶν. ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, δύο μὲ ὅτι τὸν ἀπολογίας δύρωσαι δ' φησὶ· Εἶς μὲ, ὅτι οὐχ ὁ Θεὸς ἐξέβαλεν, ἀλλ' ἡμᾶς ἀπωλέσαμεν· δεύτερος δ', ὅτι πλείω τῶν ἀπολωλότων καὶ μείζονα τὰ δοθέντα ἡμῖν ἀγαθά. βούλομαι δ' ἐκ τρίτου εἰπεῖν. Ὡς οὖν ὅστι ὁ τρίτος; ὅτι εἰ καὶ μὴ ἔδωκε μείζω τῶν ἀπολωλότων τὰ μὴ ταῦτα, ἀλλ' ἀφείλετο μᾶλλον τὰ δοθέντα ἡμῖν, ἡμῶν πρόφασιν ἔχοντων τὸν αἰτίαν (τοῦτο γὰρ προσκείσθω) καὶ τοῦτο ἰσχυρὸν καθ' ἑαυτὸ δόξαν τὸν κηδεμονίαν αὐτοῦ τὸν εἰς ἡμᾶς. ὑ γὰρ ὃ δοὺς μᾶλλον, ἀλλὰ ἐκ ὃ ἀφελέσθαι τὰ δοθέντα, μεγίστης φιλανθρωπίας ὅστί. καὶ, εἰ βούλεσθε, ἐπὶ τῶ παραδείσου λόγον γυμνάσωμεν. ἔδωκε παράδεισον· τοῦτο τῆς αὐτοῦ κηδεμονίας. ἀνάξιοι τῆς δωρεᾶς ὤφθημεν· τοῦτο τῆς ἡμετέρας ἀγνωμοσύνης. ἀφείλετο τὸν δωρεὰν ἀναξίοις γενομένοις· τοῦτο τῆς αὐτοῦ μόνης ἀγαθότητος. καὶ ποία ἀγαθότης, φησὶ, ὃ ἀφελέσθαι τὸν δωρεάν; ὁράμεν, καὶ ἀκούειν πάντως. σκόπησον γὰρ ὡς ἔμελλεν ὁ Καὶν ἔσεσθαι, εἰ παράδεισος ἀμετέωτον μὴ τὸν μιαιφονίαν. εἰ γὰρ καὶ σκέψαι σκείπις τῆς ἁμάρτης, εἰ μέγθος καὶ πάφ καταδικασθεὶς, καὶ τῷ θανάτῳ τὸν ἀπειλὸν ἐπηρτημένον ὁρᾶν, εἰ τῷ πάθος παρὰ τῶν ὀφθαλμῶν βλέπων τὸν συμφορὰν, καὶ σὺ χαρὰν ἔχων ἐπὶ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ καὶ ἴχνη, καὶ τοσούτοις παρεσκευασμένος δωροῖς, εἰς τοσοῦτον ἐξεκλάκησι τοπορείας, ὡς· ἀγνοῆσαι τὸν φύσιν, ὅτι λεθήθα, τῆς χοικείας τῶν ὑδίνων, καὶ σὺν ὑδινικὸν σφάξας, ἐ' ἀδελφικὸν σώματος ἅψασθαι, καὶ αἱμάξαι τὸν δεξιὰν, καὶ τῷ Θεοῦ παραπουῶντος ἡσυχάζειν μὴ δύνασθαι, ἀλλ' ὑβρίσαι πεπαικότα, ἀπιμάσας σὺν γελωτικῶς, εἰ σὺ παράδεισον δίπεζεν ταῦτ', σκόπει ποῖος ἐσῖν αὖ ἤλασε κακίαν. εἰ γὰρ, τοσούτων ὑπεκειμένων τῷ χαλινῷ, θανάσιμα ἰσχίρτησε σκίρτήμασι, εἰ ἦ τὰ τοιαῦτα ταῦτα αἰήρητα, τοῦ σὰν αὖ ἑαυτὸν κατηγόρησεν; βούλει δ' ἀπὸ τούτου μᾶλλον μαθεῖν, ὅσον ἀγαθὸν λέγεις τὸ τῆς παραδείσου ἀμέτρητος; ἐξέπασον ὡς ἐκ Εὔα περὶ τούτου, ἢ τὶς ἐγήμετο μὴ ταῦτα περὶ τούτου μὲ, τὸ ἀπατεῶνα ὄφεως, καὶ πανοῦργον δικήματα σκήσιν ἀξιοπιστότερον εἶ) ὁόμεν τὴν τοῦ Θεοῦ παρεσκευασμένην, ἢ ἀπὸ ψιλῆς ὄψεως τῆς δένδρου καταπάτησι καὶ ἀπὸ αὐτοῦ πιθανὸν τόμεν· ὅλως δ' ἐξέπασον τὸ παραδείσου, σκόπει πῶς βελτίων ἐγήμετο καὶ σωφρονεστέρα. τιχοῦσα γὰρ ἰσότ, φησὶ, Εκτησάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ Θεοῦ. ὅπερ καὶ διανοήτων βάθεως κατέφυγεν ἡ τοῦ διανοήτου παρὰ τούτου καταφρόνησα, καὶ οὐχὶ τῇ φύσει τὸ πρᾶγμα λογίζεται, οὐδὲ νόμῳ γάμου τόκον αἰσθήσεται· ἀλλ' οἶδε τῆς φύσεως διανοήτου, καὶ κόσμῳ χάριτος ὑπὲρ τῆς τοῦ παραδείσου ἡμπόσεως ὁμολογεῖ. καὶ ἡ παρὰ τούτου ἀνδρα ἀκατάσκεπτα, ὕστερον καὶ ὃ παράδεισον ἐπαίδευε, καὶ ὅσα μὰ ὅπερ πάθησεν αὐτὸ ὃ δυνάμενον αὐλὸν εἰς ἐπανόρθωσιν ἄγει τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς· καὶ πάλιν ἕτερον τεκοῦσα, φησὶν· Ἐξανέστησέ μοι ὁ Θεὸς σπέρμα ἀντὶ Αβελ, ὃν ἀπέκτεινε Γεν. δ. κε. Καὶν. μέμνηται τῆς συμφορᾶς, καὶ οὐκ ἀποδυσαντῆ ὃ γυναῖον, ἀλλ' ἐυχαριστεῖ ὃ Θεῷ πάλιν, ὃ ὃ παράδεισον ἀπὸ τῆς δωρεᾶς καλῆ, διδυσκαλίαν ὑπερέχουσα αὐτοῦ διδασκαλίας ὑπόδηλον. οὕτω καὶ ὃ αὐτοῦ τοῦ ἀφελέσθαι μείζονα ἐχαρίσατο ὁ Θεὸς ἀγαθὰ. ἐξέπασον τοῦ

παραδείσου

περὶ δείσω ἡ γυνή, ἀλλὰ πρὸς ὑποψιαν ἐληλεγμένη διὰ τῆς σκολῆς· ὥστε μᾶζον βῦρεν, ἢ ἀπόλεσε. ἢ εἰ χρήσιμον ἦν, φησι, τὸ σκοπεῖν τὸν περὶ δείσω, τίνος ἕνεκεν ἐδίδου περὶ τὸν δεσμὸν τὸν περὶ δείσιν ὁ Θεός; χρησίμως τοῦτο διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν, δν δεῖ πε, ἐλθόντο τὸν ἡμέτερον· ὡς εἶγε περιεῖχον ἑαυτοῖς σκῶλα, καὶ τὸν διαστὸν ἐπεγέωσκον, καὶ σωφρονεῖν ἠπείγοντο δι μετεμέλοντο, ἔμενεν ἂν ὅτι τῆς ὑμῆς· ὅπερ ἦν ἀξύβεισαι εἰς τὸν δοθεῖσαι δωρεάν, τὸν καὶ χρήσιμον ἐλθόντο σκολιθῶναι. ἵνα οὖν ἔχεν περὶ τὸν δεσμὸν ἔδωκεν ὁ Θεός; ἵνα τὸν οἰκείαν ὅτι δείξηται φιλοσοφίαν, δι οὐκ ἄλλως ἰδὼ προσκυνάσσο πρὸς μείζονα τιμὴν ἄγῃ ἡμᾶς ἀεί· ἡμεῖς ἦν αἴτιοι πάντα χορὸν τῶν κολάσεων δι τῶν πονηρῶν, σκολαίοντες ἑαυτὸν διὰ ῥᾳθυμίας τῶν διδομένων ἡμῖν ἀγαθῶν. καθάπερ οὖν πατὴρ φιλόστοργος περὶ μὲν τὸν δεσμὸν ἀφίησι ὅτι τῆς οἰκίας τὸν παῖδα τὸν ἑαυτοῦ διατρέφει, καὶ τῶν παιζόντων ἀπολαύειν ἀπάντων· ἐπειδὰν ἦ ἤδη φαῦλον τῇ πονηρίᾳ γεγονυῖαν, ἀπάγῃ τῆς τροφῆς, καὶ πόρρωθεν τῆς οἰκείας ὄψεως καθίστησι, πολλάκις ἦ καὶ αὐτῆς σκυβάλλει τῆς πατρῴας οἰκίας, ἵνα σκέψιν σκήνος, καὶ βελτίων γένοιτο ταῖς ὕβρεσι ταύταις καὶ ταῖς ἀτιμίαις, ἄξιον ἑαυτὸν ἀποφήνῃ τῆς ἐπανόδου [πάλιν], καὶ τὸν πατρῴον δέχεσθαι κλῆρον· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησεν. ἔδωκε τῷ μὲν Δαβὶδ τὸν περὶ δεσμὸν· μὲν ἄξιον φανεῖται δεσπόσῃ, ἵνα διὰ τῆς ἔξω διατριβῆς καὶ τῆς ἀτιμίας βελτίων γένοιτο καὶ σωφρονέστερος, ἄξιος φανῇ τῆς ἐπανόδου πάλιν. ὅπερ τοίνυν μὴ τοῦτο βελτίων ἐγένετο, ἐπανάγει πάλιν αὐτόν, καὶ φησι· Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ περὶ δείσῳ. ὁρᾷς ὅτι οὐ τὸ δοῦναι τὸν περὶ δεσμὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ σκολαφῆ τὸ περὶ δείσου, τὴν μεγίστης κηδεμονίας ἐστί; εἰ μὴ γὰρ ἔξέπεσε τοῦ περὶ δείσου, οὐκ ἂν ἐφάνη τῷ περὶ δείσου πάλιν ἄξιος. τοῦτον τοίνυν διαπαντὸς τηρῶμεν τὸν λόγον, τοῦτο δὲ ὅτι τῆς ἀκριβείας, εἰ βουλόμεθα, συμμάσωμεν ἐπανόδου. ἔδωκα φωνὴν κοινὴν ἅπασι. τοῦτο τῆς αὐτοῦ φιλοσοφίας. οὐκ ἐχρήσαντο εἰς δέον ἐκεῖνοι τῷ δώρῳ, ἀλλὰ πρὸς αἰσχύνην ἐξέκλιναν ἐμαυτόν· ἀφείλετο δὲ δοθὲν πάλιν. εἰ γὰρ ὅλως γλῶσσαν εἶχον μίαν, εἰς ἑαυτὸν ἂν ἐξέπιπτεν αἰσχύνας, ὡς βουληθῶσι πύργον ἕως τοῦ οὐρανοῦ οἰκοδομῆσαι, εἰ μὴ πολλὰ ἐκολάσθησαν, ἆρα οὐκ ἂν ἐπιθύμησαν καὶ αὐτῆς τοῦ οὐρανοῦ τῆς κορυφῆς ὅτι λαβέσθαι; τί γάρ, εἰ καὶ ἀδύνατον ἦν ἐκείνοις, ἀλλ' ὅμως ἐκ τῆς προθέσεως τὰ τῆς ἀσεβείας αὐτοῖς ἀπηρτίζετο. ἅπερ ἅπαντα προορῶν ὁ Θεὸς, ὅπερ εἰς δέον οὐκ ἐχρήσαντο τῇ ὁμοφωνίᾳ, εἰς δέον αὐτὸν ἁμαρτῇ τῇ διαφωνίᾳ.

Καὶ σκόπει μοι τὸν φιλοσοφον αὐτόν. Ἰδού, φησι, φωνὴ μία πᾶσι, καὶ τοῦτο ἤρξαντο ποιῆσαι. ὕπνος ἔσχεν οὐκ ἀθρόως ἦλθεν ὅτι τὸ διαπεσεῖν τὸν γλῶσσαν, ἀλλὰ πρότερον ἀπολογίαν, καθάπερ ἐν δικαστηρίῳ κείμεθα μέλλοντες; καίτοιγε οὐδὲν αὐτῷ ἐρῶ, ἵνα ἐποίησας; ἀλλὰ κύριός ἐστι πάντα ποιῆσαι ὅσα βούλεται. ἀλλ' ὅμως καθάπερ μέλλων αἰτήσας παρ' ἐμοῦ, οὕτως ἀπολογίας αἰτήσει, ἡμᾶς διδάσκων ἡμέρας εἶ καὶ φιλοσοφεῖσθαι. εἰ γὰρ ὁ διαστὰς τῆς δούλους ἀπολογεῖται, καὶ ταῦτα ἠδικηκότας, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς ἀμελεῖς ἀπολογεῖσθαι χρή, καὶ τὰ μέγιστα ὠμὰ ἠδικημότας. ὅρα γοῦν πῶς ἀπολογεῖται· Ἰδού χῶλος εἰ, καὶ φωνὴ μία πᾶσι, φησι, καὶ τοῦτο ἤρξαντο ποιῆσαι. ὡσανεὶ ἔλεγε· μηδεὶς ἐγκαλείτω μοι ταῦτα τὰ γλωττῶν διεστραμμένων ὁρῶν, μηδεὶς δὲ ἀρχὴν νομιζέτω τὸν διαφωνίας ταύτην τοῖς ἀνθρώποις συγκαταβεβλῆσθαι. ἰδοὺ χῶλος εἶ, καὶ μία φωνὴ πᾶσι. ἀλλ' οὐκ ἐχρήσαντο εἰς δέον τῇ δωρεᾷ. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ τὸ γένομένον κολάζει τοσοῦτον, ὅσον τὸ μέλλον προσδέρδοσθαι, ἀκούσον τῆς ἐπαγωγῆς. Καὶ νῦν καὶ μὴ σκλείψῃ ἀπ' αὐτῶν πάντα, ὅσα ἂν διανοήσωνται ποιῆσαι. οὐ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐὰν μὴ δῶσι δίκην νῦν, καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης αὐτῆς τῶν ἁμαρτημάτων ἀναχαιτισθῶσιν, οὐ χρήσονται τῆς πονηρίας οὐδαμοῦ. τοῦτο γάρ ἐστι, καὶ μὴ σκλείψῃ ἀπ' αὐτῶν πάντα, ὅσα ἂν διανοήσωνται ποιῆσαι. ὡσανεὶ ἔλεγε, καὶ ἕτερα

περὶ θήσουσι

προσθήσομεν μείζονα" ἀποπήματα. τοιοῦτον γὰρ ἡ σωτηρία, ὅταν δεχομένη λαβοῦσα μὴ κωλυθῇ, καθάπερ πῦρ ὕλης ὑπολαβόμενον, οὕτω πρὸς ὕψος αἴρηται ἄφατον. ὁρᾷς ὅλη ἡ τοῦ ἀφελέσθαι τὴν ὁμοφωνίαν φιλοτιμία θεῶν, ἐγένετο πολλῆς; σὺ δὲ λαβὼν ἀπόλαυε. εἰς ἀφροσύνην, ἵνα μὴ ἐκπέσωσιν εἰς τὴν σωτηρίαν μείζονα. τοῦτο δή μοι παρατήρησον Ⓦ λέγει, καὶ σπουδὴν ἀεὶ περὶ ὑμᾶς ἔχω ἡ ἀκίνητος, ὅλη οὐκ ἐνεργεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ βούλεσθαι, ἀγαθός ἐστιν ἡ φιλοτιμία θεοῦ ὁ Θεός. καὶ γὰρ καὶ βούλεσις αὐτοῦ καὶ αἱ ἐνέργειαι μάλιστα ἐνεργείας μέρος, μάλιστα προαιρέσεως εἶδός εἰσιν. ὅταν οὖν ἴδῃς λιμοὺς ἐπομένους, καὶ λοιμοὺς, καὶ ἀνομίας, ἢ ἀπορίας, καὶ ἀέρων ἀνωμαλίας, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων τῶν κολαζόντων τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, μὴ δυσχεράνῃς, μηδὲ ἀπορήσῃς, ἀλλὰ προσκύπτοντι Ⓦ τοῦ σώσαντος, θαύμασον" αὐτοῦ τὰς ἐπιβουλάς. ἐκεῖνος γὰρ ὅστις ὁ ταῦτα ποιῶν, ἵνα τὸ σῶμα κολάζῃ, ἵνα τὴν ψυχὴν σωφρονίσῃ. ἢ ὁ Θεὸς ταῦτα ποιῶν, φησὶν; ὁ Θεὸς ταῦτα ποιῶ· καὶ ἡ πόλις πᾶσα πέπτωκε, καὶ ἡ οἰκουμένη πᾶσα, οὐκ ἐκείνου τοῦτο εἰπόντος. εἰ γὰρ μοι ἡ σάλπιγξ ἐν φωνῇ λαμπροτέρᾳ, ἢ ὁ ὑμνῳδὸς ἐν ᾠδῇ χαρίεντι δυνατὸν ἦν, καὶ πᾶσι βοῆσαι καὶ ἅπασι μαρτύρασθαι, ὅτι ὁ Θεὸς ταῦτα ποιεῖ. οὐκ ἐξ ἀπονοίας ταῦτα λέγω, ἀλλ' ἔχω πρόφασιν Ⓦ προφήτου μοι ἐμοῦ βοῶντος καὶ λέγοντος· Ὅτι οὐκ ἔστι κακία ἐν πόλει, ἣν Κύριος οὐκ ἐποίησε· κακία ἦ" ὁμωνυμία ὅστις ὅτου μοι καὶ τῆς προσηγορίας ἑκατέρας βούλομαι τὴν ἀκρίβειαν μαθεῖν ὑμᾶς σημαίνω, ἵνα μὴ" ἅπαξ τὴν ὁμωνυμίαν τῷ πράγματι συγχέοντες τὴν φύσιν, εἰς βλασφημίαν ἐμπίπτητε. ὅστις τοίνυν κακία, ἢ ὅπως κακία, πορεία, μοιχεία, πλεονεξία, καὶ τὰ μυρία ἄλλα τὰ τοιαῦτα ὅπως ἐγκλημάτων ἄξια καὶ πυρὸς ἐστί. πάλιν ὅστις κακία, μᾶλλον ἢ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ λέγεται, λιμὸς, λοιμὸς, θάνατος, νόσος, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ταῦτα γὰρ οὐκ ἂν εἴη κακά. πρὸς τοῦτο εἶπον, λέγεται μόνον. τί δέ φησι; ὅτι εἰ κακὰ ἦν, οὐκ ἂν ἀγαθὸν ἡμῖν αἰτίαν ἐγίνετο, σωφρονίζοντα τὸν ἄνθρωπον," ἐξορίσμους τε ῥᾳδιουργίας, καὶ πρὸς ἀπονοίαν ἐπιμάζοντα, προσκρούσεις ποιοῦντα. Ὅτι Ψαλ. οξ. λπ.
γὰρ, φησὶν, ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, τότε ἔζησαν ὀρθοί, καὶ ἐπέστρεφον, καὶ ὠρθρίζον πρὸς Ⓦ Θεόν. κακίαν οὖν ταύτην φησὶ τὸν σωφρονίζεσθαι, τὸν λαμπροὺς ποιῆσαι, τὸν ἀπονοδαιστέρους ἐργαζόμενον, τὸν πρὸς φιλοσοφίαν ἐπιμάζυσαν, οὐκ ἐκείνην τὴν ἀληθεστάτην καὶ ἐγκλημάτων ἀξίαν. ἐκείνη γὰρ ὁ Θεὸς ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως εὕρεμα· αὕτη ἢ πρὸς τὸν ἐκείνης αἵρεσιν. κακίαν οὖν ταύτην καλεῖ τὸν κάκωσιν, τὸν ἐκ τῆς πενίας ὑποφόρων ἡμῶν· ἃ κατὰ τὴν εἰκαίαν φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἐπονοίαν τῶν δυσεβούντων, ὅπως αὐτὸν ἐκφοβίζωσι. ὅπερ γὰρ" κακίαν καλεῖν εἰώθαμεν, ἃ ταῖς κλοπαῖς καὶ ταῖς μοιχείαις μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς συμφοραῖς, ἀπὸ τῆς τῶν δυσεβούντων ψήφου ὅπου ὃ πρᾶγμα ἐκάλεσεν. τοῦτο οὖν ὅστις ὁ φησὶν ὁ προφήτης, ὅτι οὐκ ἔστι κακία ἐν πόλει, ἣν Κύριος οὐκ ἐποίησε. τοῦτο δὲ λέγει Ησαΐας πρὸς Ἰσραήλ ὁ Θεὸς εἰπών· Ησ. με ζ.
Ἐγὼ Θεὸς ποιῶν εἰρήνην, καὶ κτίζων κακά· κακὰ πάλιν, ταῖς συμφοραῖς ὀνομάζων. ταύτην καὶ ὁ Χριστὸς τὴν κακίαν ἐν ταῖς διαγελίοις εἰρήκεσαν, ὅπου λέγων τοῖς μαθηταῖς· Ματθ. ε. λδ.
Ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς, τουτέστιν, ἡ πενία, καὶ ἡ πτωχεία. πάντα γοῦν ἐνταῦθα ὕλην, ὅπου κακίαν ἐν τούτοις ταῖς πονηρίαις καλεῖ, καὶ ταύταις ἡμῶν αὐτὸς ἐπάγει, μάλιστα προαιρέσεως εἴδους ἀποτελούμενος, ἃ γὰρ ὁ λιμὸς, οὐχ ὅταν εἰς ἀδικίαν καὶ λαιμαργίαν ἀπαγάγῃ τὰ κακοπαθοῦντα, δαιμονιῶδες ὅστις μόνον, ἀλλ' ὅταν εἰς βδελυρίαν καὶ κλοπὴν ἀφορᾷ ὑδάτων, ἀλλ' ὅταν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας ἀπελθεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἄσιτον καλύπτῃ ἀμφίασις, καὶ ὅταν ἄγχῃ λιμῶν καὶ δίψῃ κατατείνῃ, τῇ κλίνῃ προσπλοκὴν καὶ τὴν οἰκίαν δεσμωτηρίου ποιούμενος, καὶ αὐτὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας δεύτερον ἐπισκιάζων σκότος ὀλίγον δωμάτιον ἀπαπατήσασι, καὶ ὅταν τίμιον καὶ ὅταν κενὸν, καὶ ὅταν πικρὸν προσπάσῃ φάρμακα, ἀφ' ὧν ὅστις" ὁμοίως. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ἐκεῖνον μὲν πονηρὰ ἐργαζόμενον κακὰ ἐν ἔργοις καλοῖς, Ⓦ ὦ Θεοῦ, εἴ ποτε ἐν τούτων ποιήσειεν,

οὐ ἡ λιμὸν ἢ θάνατον ἐπαγάγοι, βλασφημεῖν, ἢ τῆς τῦ πάντος ἐκβαλλάν προνοίας; καίτοιγε ὁ ἀγαθὸς ἰατρὸς οὗτός ἐστι, ἢ ψυχῶν ἢ σωμάτων. Διὰ τῦτο πολλάκις τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν παιδαγωγῶν δέξ βιωτικίας σκιρτῶσαν, ἢ πυρετὸν ἀμέτρημάτων ὠδίνουσαν, σιδηρίᾳ δὲ λιμῷ ἢ θανάτῳ ἢ συμφοραῖς ἑτέραις, ἢ τοῖς ἄλλοις, οἷς ἀνθρωπος οἶδε, φαρμάκοις ἀπαλλάττει τῶν νοσημάτων. Ἀλλ' ὁ πάντες ἀθάνατοι μόνοι τῦ λιμῦ, φησιν. Ἀλλ' οὐχὶ μόνῳ λιμῷ κολάζῃ, ἀλλὰ ἢ ἑτέραις μυρίοις. ὁ τί γὰρ μὴ ὄντα λιμῷ πολλάκις ἐσωφρόνισε, ὁ πλυτισμῷ ἢ ἢ βυθοῦ ἀπολαύοντα, κινδύνοις, νοσήμασι, θανάτοις αἰῶσι. βυθμὴ χάμος γάρ ἐστι, ἢ ποικίλα ἐχῃ τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὰ φάρμακα. ὕτω καὶ δικαιοῖ ποιῶσιν· ἢ πενίᾳ μόνον, οὐδὲ σφαλῶσι τῦ τὰ πόλεις οἰκουμένας, οὐδὲ δωρεὰς πρέχουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ κολάζουσι πολλάκις. Διὰ τῦτο ἢ ξίφος αὐτοῖς ἐκόπτατο, ἢ βάεθρα πρεσκλύζαι, ἢ λοιμός, καὶ ξύλα, ἢ δήμιοι, ἢ ἕτερα μυρία κολάσεων εἴδη. ὥσῤ οὖν ὅτι τῶν δικαίων ὁ δήμιος, τῦτο ὅτι τῦ Θεοῦ λιμός, καθάῤ δήμιος, σωφρονίζων ἡμᾶς καὶ τῆς κακίας ἀπάγων. ὕτω ἢ ὅτι τῶν γεωργῶν ἐστιν ἰδεῖν. ὁ γὰρ δὴ μόνον ἀφιείλλευσι τὴν ῥίζαν τῆς ἁμπέλυ, οὐδὲ ἀφιφρόπτουσιν, ἀλλὰ ἢ ἀφικόπτουσι, καὶ πολλὰ τῶν κλημάτων ἀποτέμνουσι. Διὰ τῦτο ἢ σκαπάνη μόνοι σκεύους, ἀλλὰ καὶ δρέπανα πρὸς τομὴν ἐπιτήδεια. Ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐγκαλῶ μὴν οὐδὲ τύτοις· ἀλλὰ καὶ τότε μάλιστα αὐτῦ θαυμάζομεν, ὅταν ἴδωμεν πολλὰ τῶν ἀρχόντων σκυθρωπάζοντας, ὡς τῆ τῶν ἀφετῶν ἀποβολῆ τοῖς μαθηταῖς πολλὴν παρασκευάσαι τὴν σωτηρίαν. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, πατέρα μὲ, καὶ ἰατρὸν, καὶ δικαστὴν, καὶ γεωργὸν ὕτω δοκιμάζειν, καὶ μήτε σκῦτος σκυβάλοντα ἢ ὑποδήματος, μήτε ἢ ἰατρὸν ἐπιτιθέντα ἢ κάμνοντα, μήτε ἢ δικαστὴν κολάζοντα, μήτε τὸν γεωργὸν κόπτοντα μεμφεσθαι καὶ αἰτιᾶσθαι, τὸν ἢ Θεὸν, Εἰ ποτὲ βουληθείη καθάῤ καρπογονῶν ἡμᾶς ἀπὸ τ πολλῆς ἀμαρτίας μέχρις τῆς νῦν τὴν πατρίδα, μεμφεσθαι καὶ μυρίας βάλλειν κατηγορίας; πόσης οὐκ αὖ εἴη μανίας, μηδὲ τῆς αὐτῆς τῦ διαύτη μεταδιδόναι δικαιολογίας, ὅσης μεταδίδομεν τοῖς ζωοδούλοις;

Ταῦτα γὰρ αὐτῶν τ ἐγκαλούντων διδοικὼς λέγω πω, ἵνα μὴ πρὸς κέντρα λακτίζωσι τοὺς τῦ πόδας αἱμάσσωσιν, ἵνα μὴ εἰς οὐρανὸν τῦ λίθους βάλλοντες, τῇ κεφαλῇ τὰ τραύματα δέξωνται. ἐγὼ γὰρ ἢ ἑτέραν γάρβολίαν ἔχω πλείω ταύτης εἰπεῖν. " αἰσθόμενος γὰρ ὁ ζητῶν (τί συγχώρησιν λέγω) εἰ χρησίμως ἔλαβε παρ' ἡμῶν ὁ Θεὸς, ἐκεῖνο λέγω μόνον, ὅπ ἔλαβε τὰ δοθέντα· οὐδὲ οὕτως ἐγκαλεῖ τις εἶχεν αὐτῷ· ὁ γὰρ κύριος ἰῶ τῶν ὅλων. Εἰ αὖ δεήσοιτο, ὅταν ἡμῖν παρακαταθῶνται χρήματα, ἢ δανείζωσι δεσπόται, χρήσεσθαι τῦ τόκου, καὶ ἃ δὴ ἐδανείσατο, οὐκ ἀγανακτοῦμεν ἂν ἐπὶ τῦ χρέους, καὶ ἃ ἀφαιρεῖται τὰ ἴδια· τῷ Θεῷ ἢ τὰ αὐτῦ βουλομένῳ λαβεῖν ἐγκαλέσομεν, Εἰπέ μοι· ἢ πῶς οὐκ ἐκάστης ταῦτα αἰσίας; ἀλλ' οὐχ ὁ μέγας ἢ ἡμῶν Ἰωὴλ οὕτως ἐποίησεν· οὐδὲ νίκα ἐλάμβανε μόνον, ἀλλὰ ἐ νίκα ἀφῆκεν, χεῖρα ὡμολόγει μεγίστην, οὕτως λέγων· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· Εἶπε δὲ ὅσον μὴ Κυρίου βλασφημῆσαι εἰς τὸν αἰῶνα. Εἰ ἢ ὥσπερ ἀμφοτέρων τύτων βουλομένου δεῖν ἢ καθ' ἑαυτὸ, ἢ τῆς δόσεως ἡ ἄφεσις οὐκ ἐλάττων ἢ χρησιμωτέρα, ποίαν ἂν ἀρίστην συνιστῶμεν, Εἰπέ μοι, ὁ οὕτως ἡμᾶς ἢ φιλοθεωτέρους, ἐ χαριεστέρους, ἢ πάντος ἱλαροῦ σοφωτέρους, ἢ πάντος πλουσίους φιλοτιμοτέρους, ἢ πάντος δικαιοσύνης δικαιοτέρους, ἐ γεωργοῦ πάντος ἐπιμελέστερον ἢ μετέρας "θεσπαίσιον ψυχὰς τοῖς σώμασιν ἀμειβόμενος, ἢ ὅτι προσκυνῆσθαι, ἀπόδυσιν τοῦτον; ἆρα γίνοιτ' ἂν ἡμῖν μανικώτερον ἐ ἀναισθητότερον τῶν τὸ ὑπεραίρειν τοσαύτην λεγόντων ἀποτρέφειν τῆς τῦ Θεοῦ προνοίας ἡμᾶς; ὥσπερ γὰρ εἴ τις φιλοτεκνοίη ὁ ἥλιον καὶ ζοφερὸν ἢ ψυχρὸν, ἐκάστης ἀναφερούσης ἀκτῖνα δεῖγμα τῇ γένεσι· οὕτως εἴ τις ἀμφιβάλλοι περὶ τῆς τῦ Θεοῦ προνοίας, πολλῷ μᾶλλον μανίας ἐγκλήμασιν ὑπεύθυνος. ἢ γὰρ οὕτως ἥλιος φαεινὸς, ὡς ἢ τῦ

Ιαϐ. α. κα.

ἡ τῶν θεοῦ προθύρια σαφῶς· ἀλλ' ὅμως τολμῶσί τινες λέγειν, ὡς δαίμονες τὰ καθ' ἡμᾶς διοικοῦσι. Τί παθὼν; φιλόθεον ἔχεις διανόημα· ἀλλὰ μᾶλλον βλασφημεῖσθαι ὑπὸ σοῦ διὰ τοῦτο ῥήματος τοιούτου, ἢ τοῖς δαίμοσιν ὑπηρετοῦντας τὰ σὰ πιστεύειν σε διὰ τοῦτο προσήκειν, πῶς δαίμονες διοικοῦσι. Ὅτε γὰρ οὐ ἔγνως καλῶς τοὺ οἰκείου πορείαν διὰ τῆς πίστεως αὐτῆς· μᾶλλον ἢ ἐν νῷ δοὺς ὑμῖν προσῆκεν, ὡς ἐν μικρῷ τινι προδείγματι. ἀπήντησαν τῷ Χριστῷ δαιμονιζόμενοί τινες ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, καὶ προσεκάλουν αὐτοὺ Matθ. 8. xx.
(4) δαίμονες ὑπηρετῆσαι αὐτοῖς εἰς τοὺ ἀπέλθειν τῶν χοίρων εἰσελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψε· καὶ ἀπῆλθον, καὶ κατεκρήμνισε αὐτοὺς βυθέως ἅπαντας. οὕτω δαίμονες διοικοῦσι. καίτοι πρὸς τοὺς χοίρους τοσοῦτος ἰοὺ αὐτοῖς λόγος· πρὸς δὲ σε ἀεὶ πόλεμος ἄσπονδος, καὶ ἀκήρυκτος ἐστὶ μάχη, καὶ ἔλεγχος ἀθάνατος. εἰ γὰρ ἐκείνων, πρὸς οὓς τοσοῦτοι ἰοὺ αὐτοῖς κοπὸς, τοσοῦτο μικρὸν καταγνόντες ῥοπὴν δυσσεβείας ὑπέμειναν, εἰ τοῦ πολεμίους αὐτοῖς καὶ διωκτὰς αὐτοὺς δαίμονας ὑπηλεήσας ἔλαβον ἡμᾶς, τί οὐκ ἂν εἰργάσαντο; τί γὰρ οὐκ ἂν τῶν αἰσχίστων διέθηκαν; διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ θεὸς ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐμπεσεῖν τῇ τῶν χοίρων ἀτιμίᾳ, ἵν' ἐν τοῖς τῶν ἀνθρώπων σώμασι μάθῃς αὐτῶν καὶ τὴν πονηρίαν. καὶ ὅτι τοῦ δαιμονιζομένους ἐκείνους τοιαῦτα ἂν ἐποίησαν, ἃ καὶ τοῦ χοίρους, εἰ μὴ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μανίᾳ πολλῆς ἀπήλαυον (4) δαιμονιώντες τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας, δῆλον ἅπασι. καὶ νῦν οἶμαι, ὅταν ἴδῃς ἂν διάβολον ἐπὶ δαίμονος κινούμενον, προσκυνήσοντι (W) διαστόλου, μάθε τῶν δαιμόνων τοὺ πονηρίαν. ἀμφότερα γὰρ ὄντα ἰδεῖν ὅτι τῶν δαιμονώντων τούτων, καὶ τοὺ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ τοὺ "τῶν δαιμόνων κακίαν," "ὅταν "τε ἐκπλῆσαι καὶ θορυβῶσαι τοὺ ψυχοὺ τοῦ παιόντος· τοὺ γὰρ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὅταν μὲν πνεύματα ἀκάθαρτα δαίμονα, ἔνοικον ὄντα, καὶ ὀπτάμενα καταπρησίσαι (W) διάβολον καὶ τύχῃ καὶ κωλύῃ, μὴ συγχωρεῖ εἰς ἅπαν τὴν οἰκείαν χρήσασθαι δυνάμει, ἀλλὰ τοσοῦτον ὑπερτείνων ἐπιδείξασθαι τοὺ ἰσχυὸ, ὅσον καὶ (W) αὐτὸν διάβολον σωφρονίσαι, καὶ τοὺ οἰκείου "ἐκφανῆ ποιῆσαι πονηρίαν. βούλει καὶ ἐφ' ἑτέρου προδείγματος πάλιν ἰδεῖν πῶς διοικεῖ δαίμων, ὅταν ὁ θεὸς αὐτὸν συγχωρῇ τῇ οἰκείᾳ χαίρειν δυνάμει; σκόπησον τὰ βουκόλια, τὰ ποίμνια τοῦ Ἰὼβ, πῶς τὸ μὲν καιροῦ ῥοπὴν πάντα καταναλῶσι, (W) ἐλεεινὸν τῶν παίδων αὐτοῦ θάνατον, "τοὺ καὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ πληγοὺ ἐνεγκεῖσαν· καὶ ὅλως ὃ ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον καὶ φειδὲς τῆς τῶν δαιμόνων πονηρίας, καὶ ἀπὸ τούτων εἰσῃ σαφῶς, ὅτι εἰ καὶ τοῦτο ἐπέτρεψεν αὐτῶν τῇ ἐξουσίᾳ ὁ θεὸς, πάντα δὲ ζωὴν καὶ ζωοτροφίαν καὶ τὰ τῶν χοίρων ἡμᾶς διέθηκεν, καὶ τὰ τῶν βουκολίων ἐκείνων, ὡς οὐδὲ μικρὸν καταῦρόπιον φέσασθαι τῆς ἡμετέρας αἰωνίου σωτηρίας. Εἰ δαίμονες διώκουσι, οὐδὲν τῶν δαιμονώντων αἰθέρια ἄμωμον διεκείμεθα, μᾶλλον ἢ καθάπερ ὑπὸ ἡμῶν. ὅτι γὰρ ἐκείνους καθόλου τῇ τυραννίδι τῶν δαιμόνων ἐξέδωκεν ὁ θεὸς, ἐπὶ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα ἂν ἔπαθον, ὧν παρῆσι νῦν. ἐγὼ δὲ καίτοι ἂν ἐπὶ τοῖς τῶν τοιούτων λεγόντων, ποίαν δὴ ἀταξίαν τὸ τοῖς προοῦσιν ὁρᾶν τὰς, δαιμόνων διοικήσει τὰ καθ' ἡμᾶς ἀναπεφάσι πάντα; καίτοιγε ἥλιον ὁρῶμεν ὑπὸ τοσούτοις ἐπισυρόμενον ἅρμασι καθ' ἑκάστην βαδίζοντα τὴν ἡμέραν, ποικίλων ἀστέρων χορεῖ τοὺ οἰκείου διατηροῦντα τάξιν, σελήνην δρόμους ἀποδιδύτους, νυκτὸς καὶ ἡμέρας διαδοχὴν ἀκριβῆ, πάντα, καὶ τὰ ἄνω, καὶ τὰ κάτω, ὥσπερ τὸ ἁρμονίᾳ τινὶ χορεία, μᾶλλον ἢ καὶ πολλῷ πλέον καὶ ἀκριβέστερον, τὴν οἰκείαν ἕκαστον χώραν διαφυλάττον, καὶ οὐκ ἀξιοῦν τῆς τάξεως, ἧς ἀπὸ τοὺ ἀρχοὺ αὐτοῖς πᾶσιν ἔταξεν ὁ θεός. καὶ τί τοῦτον ὄφελος, φησὶν, ὅταν μὲ καιρὸς ᾖ, καὶ ἥλιος, καὶ σελήνη, καὶ ἀστέρων χορὸς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα πολλοὺ ἔχῃ τοὺ θὰ τάξιαι, τὰ δ' ἡμέτερα συγχύσεως ἢ πεπληρωμένα καὶ ἀταξίας; ποίας συγχύσεως, ἄνθρωπε, καὶ ἀταξίας; ὁ δεῖνα πλουτεῖ, φησὶ, καὶ βιάζεται, ἁρπάζει, καὶ πλεονεκτεῖ, τὰ ἀπὸ πενήτων οὐσίας καταπίνει καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ οὐδεὶς παρὰ δίκην· ἕτερος ἐν ὀπτικείᾳ ζῇ, σωφροσύνῃ δὲ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀγαθοῖς κεκοσμημένος, καὶ πενίᾳ καὶ νόσοις καὶ τοῖς ἑκάστοις κολάζεται δικαίοις. ταῦτ'

οὖν ὄντα σκανδαλίζοντα σε; ταῦτά, φησιν. ἐὰν οὖν ἴδῃς καὶ τὸν ἁρπάζοντα πολλοὺς κολαζομένους, ἢ τὸν σὸν ἀρετῇ ζῶντα σύνδουλον, ἢ ἐν μείζοσι ἀπολλύοντα ἀγαθοῖς, διὰ τί μὴ λύεις ταύτην τὴν ψῆφον, μηδὲ ἀποδίχῃ (Ⓦ) διασύρεται; ὅτι αὐτὸ τοῦτο ἐστὶ τὸ σκανδαλίζον με πλέον. διὰ τί γάρ, δύο ὄντων τῶν πονηρῶν, ὁ μὲν κολάζεται, ὁ δὲ διαφυγὼν ἀπέρχεται; ἐν δύο ὄντων ἀγαθῶν, ὁ μὲν τιμᾶται, ὁ δὲ τιμωρούμενος διατελεῖ; ἐν τοῦτο αὐτὸ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας μέγιστον ἔργον ἐστίν. εἰ γὰρ πάντα τὰ ταῦτα ἐσκόλαζε τὸν πονηρόν, ἐν πάντα τὰ ταῦτα ἐτίμα τὸν ἀγαθούς, προεπῆν ἂν τῆς κρίσεως τὸν ἡμέρα. πάλιν, εἰ μηδένα ἐσκόλαζε πονηρὸν, μηδὲ ἐτίμα τινὰ τῶν ἀγαθῶν, ἢ (Ⓐ) φαῦλοι φαυλότεροι ἐν κακίους ἂν ἐγίνοντο, ὡς πολλοὶ τῶν ζητῶν ῥᾳθυμότεροι· ἐν μείζονως (Ⓐ) βουλόμενοι βλασφημεῖν κατηγόρησαν ἂν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁλοσχερῶς ἂν εἶπον ἀποχρεῖσθαι προνοίας τὰ καθ' ἡμᾶς. εἰ γὰρ καὶ νῦν κολαζομένων τινῶν πονηρῶν, ἐν τιμωμένων ἀγαθῶν, ὁμοίως φασὶν ἀπρονόητα εἶναι τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, εἰ μηδὲ τοῦτο ἐγίνετο, τί οὐκ ἂν εἶπον; ποίαν δὲ οὐκ ἂν ὀξέβαλον ῥήματα; διὰ τοῦτο τὸν μὲν κολάζει, τὸν δὲ ἐν κολάζει τῶν πονηρῶν, καὶ τὸν μὲν τιμᾷ, τὸν δὲ ἐν τιμᾷ τῶν ἀγαθῶν. ἐν κολάζῃ μὲν ἀπόντας, ἵνα σε πείσῃ, ὅτι ἐστὶν ἀνάσασις κολάζει δὲ ὧδε, ἵνα τὸν ῥᾳθυμότερον τῷ φόβῳ διὰ τῆς τῶν ἑτέρων τιμωρίας ποιήσῃ σπουδαιότερον. πάλιν τιμᾷ μὲν τινας τῶν ἀγαθῶν, ἵνα ἑτέρους ὑπαπάσηται ταῖς τιμαῖς πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ζῆλον· οὐ τιμᾷ δὲ πάντας, ἵνα μάθῃς, ὅτι ἔστιν ἕτερος κρείττων ἀποδεδοὶ ἅπασι τὰ ἀμοιβάς. εἰ μὲν γὰρ ἅπαντες τὰ ταῦτα ἀπελάμβανον τὰ κατ' ἀξίαν, ἠπίστησαν ἂν τῷ τῆς ἀνασάσεως λόγῳ· εἰ δὲ μηδεὶς ἀπελάμβανε τὰ κατ' ἀξίαν, (Ⓐ) πλείους ἂν ἐγίνοντο ῥᾳθυμότεροι. διὰ τοῦτο τὸν μὲν κολάζει, τὸν δὲ οὐ κολάζει, ἐν τὸν κολαζομένους, ἐν τὸν μὴ κολαζομένους ὠφελῶν. σκείνων μὲν γὰρ σκόπει τὸν κακίδν, τὸν δὲ ἑτέρους τῇ τούτων ὑμωείᾳ σωφρονιστέρους ποιῇ. ἐν τοῦτο δὲ ὧν αὐτὸς εἶπεν ὁ Χριστὸς δῆλον. ὅπου γὰρ ἀπήγειλαν αὐτῷ, ὅτι πύργος κατενεχθεὶς ἀπέκτεινε τινας, φησὶ πρὸς αὐτούς· Λουκ. ιγ. ε. Τί νομίζετε, ὅτι σκληροὶ ἁμαρτωλοὶ ἦσαν μόνοι; ἀλλ', ἐὰν μὴ μετανοήσητε, ὡς ὑμεῖς πάντα ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. εἶδες πῶς κακεῖνοι διὰ ἁμαρτίας ἀπώλοντο, ἐν (Ⓐ) λοιποὶ δὲ διὰ σωφροσύνην διέφυγον, ἀλλ' ἵνα ταῖς ἐκείνων ὑμωείαις βελτίους ἡμῶνται; οὐκοῦν ἠδίκηνται, φησὶν, (Ⓐ) κολαζόμενοι. ἐδικαίωσε γὰρ μὴ κολασθέντας ταῖς ἑτέρων τιμωρίαις αὐτοὺς γενέσθαι βελτίους. ἀλλ' εἰ ἤδει βελτίους ἐσομένους ἐκ μετανοίας, οὐκ ἂν ἐκόλασεν ὁ Θεός. εἰ γὰρ πολλοὺς προεῖδε διὰ τῆς μακροθυμίας αὐτὸν κερδανοῦντας, ὅμως φέρει μετὰ πολλῆς τῆς ἀνεξικακίας, ἵν' αὐτὸν πληρώσῃ τὸν προέχον αὐτοῖς ἀναπαῦσαί ποτε ἐκ τῶν οἰκείας αἰρίας· πῶς ἂν οὖν μέλλοντας βελτίους ἀπὸ τῆς ἑτέρων ὠφεῖσθαι ὑμωείας, ἀπιστέρησεν αὐτὸν τῆς μετανοίας κέρδους; ὥστε οὗτοι ἠδίκηνται, ἐν τῆς κακίας αὐτοῖς ἐκνεπαίσης τὴν τιμωρίαν, ἐν τῆς ἐκ κολάσεως κρείττονος ἐσομένης δίκαιον κολαζόντας ἑαυτοὺς παύσῃ κακῶς. πάλιν (Ⓐ) μὴ κολασθέντες οὗτοι ἠδίκηνται. ἐξὸν γὰρ αὐτοῖς, εἴπερ ἐβούλοντο, τῇ μακροθυμίᾳ τοῦ Θεοῦ μεταβολὴν ἀρίστην χρήσασθαι, ἐν θαυμάσαντας ὅ ἀνεξίκακον αὐθαδιάσαι τῆς μόχθης τοῦ ἐπιτρόπου, ἐν μετανοῆσαι ποτε πρὸς ἀρετὴν, ἐν ταῖς ἑτέρων τιμωρίαις τὸν οἰκείαν κερδᾶναι σωτηρίαν. εἰ δὲ ὑπεμβύουσι τῇ πονηρίᾳ, οὐχ ὁ Θεὸς αἴτιος, ὁ δίκαιος τοῦτο μακροθυμῶν, ἵνα αὐτοὺς ἀνακτήσηται, ἀλλ' ἐκείνοι συγγνώμης οὐκ ἄξιοι, (Ⓐ) μὴ χρησάμενοι εἰς δέον τῇ τοῦ Θεοῦ μακροθυμίᾳ. ἐ τοῦτο δὲ (Ⓦ) λέγειν μόνον ἐστὶν εἰπεῖν, δι' οὓς οὐ κολάζονται πολλοὺς ἐν ταῦτα (Ⓐ) πονηροί, ἀλλὰ ἐν ἕτεροι οὐκ ἐλάττονα τούτων. ποῖον δὲ τοῦτο; ὅλη εἰ πᾶσι πρὸ αὐτῶν τὰ ἁμαρτήματα τὰ κολάσεως ἐπήγαγεν ὁ Θεός, προεμηρπάσθη ἂν ὁ χρόνος ἡμῶν, ἐν οὐκ ἂν ἔφθασεν εἰς ἀγαθοεργίαν ἐλθεῖν. Ψαλμ. ρκθ. γ. ἐν ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, ἄκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἐαὶ ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; εἰ δοκεῖ ἐν βασανίσαι τὸν ῥῆσιν, (Ⓦ) ἐκεῖσε βίοι ἀφέντες

τῆς μὴ ἀκριβείας ὀξέπαζεν (οὐδὲ γὰρ διωατὸν ἡμῖν εἰδέναι τὰ ἑκάστῳ βέλτιω ἡμῶν) ἅπερ ἀνθρωπίνης ἅπαντες ἁμαρτάνομεν, ταῦτα εἰς μέσον ἀγάγωμεν, καὶ ὄκνου τινὸς ἄλλου ἡμᾶς ἔσται φανερὸν, ὅτι εἰ καθ' ἕκαστον ἐκολαζόμεθα τὰς ἁμαρτίας, πάλαι ἂν ἀπολώλειμεν. ὁ καλέσας (φησὶν) ἀδελφὸν μωρὸν, ἔνοχός ἐστι εἰς τὸ γέενναν τοῦ πυρός, φησίν. ἐστιν οὖν Matθ. 5 xc.
5 τις ἡμῶν, ὃς οὐχ ἡμάρτηκε τὸν ἁμαρτίαν ταύτην; τί οὖν, οὐδεὶς ἀναπαυθήσεται; οὐκοῦν πάντες ἁμαρτάνομέν τε καὶ ἐφθείρθημεν ἂν πάλαι καὶ ἀπεπάλαι. πάλιν ὁ ἀμνὸς, Matθ 8. λδ.
φησὶ, καὶ βόρχη, καὶ οὐκ ἦν ποτε οὐδὲ ποιμὴν πρόβατα. Πῶς οὖν ἐστιν, ὃς οὐκ ὤμοσε; μᾶλλον δὲ τίς ἐστιν, ὃς οὐκ ὀμώρκησε πώποτε; ὁ ποιμὴν γὰρ ἀρκεῖ ἰδεῖν, φησὶν, ἀκολάστοις ὀφθαλμοῖς, ἀ- Matθ 8. xθ.
πηρτισμένος ἐστὶ μοιχὸς καὶ ἁμαρτίας πολλοὺς ἔχων τοὺς ἀνθρώπους. ὅταν
10 οὖν τὰ ὡμολογημένα ποιῶμεν ἢ, οὕτως ἀφίεται, καὶ τούτων ἕνεκεν καθ' ἑαυτὸ κόλασιν οὐκ ἀπαιτεῖται ἡμᾶς ἐπάγειν. εἰ δὲ τὰ λάθρα ἡμῶν ἁμαρτήματα ἀναλογισαίμεθα, πολὺ ἐνδέοιμεν μᾶλλον τοῦ θείου ποιήσεως ἐκεῖνα ἐπάγεσθαι καθ' ἕκαστον ἁμάρτημα τοῦ πρέποντος ἡμᾶς ὥστε "ὅταν ἴδῃς τινὰ ἁρπάζοντα, πλεονεκτοῦντα, καὶ μὴ κολάζοντα, ἀλλὰ πίνοντα καὶ
15 τρυφῶντα καὶ συμφέρει καθ' ἕκαστον τῶν ἁμαρτημάτων κολάζεσθαι. δῆλα γὰρ τοῦτο ἀφελοῦσι πολλοὶ φιλόσοφοι, ὅτι οὐ τὰ "ἴδια τοῦ τῶν ἀλλοτρίων σκοποῦσι, ἀλλὰ τὰ ἡμέτερα ἀφέντες, τὰ τῶν ἄλλων ἐξεπάζομεν ἅπαντες. ἀλλὰ μηκέτι τοῦτο ποιῶμεν, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον. καὶ μὴ δίκαιόν τινα κολάζομεν ἴδῃς, ἀναμνήσθητι τοῦ Ἰώβ. αὐτὸς γὰρ δίκαιος ἦν τις, ὅτι δικαιότερος ἔξεστιν ἐκείνου, ὅτι χεὶρ μακρὰν ἐγλείς· ἀλλὰ τοσαύτην θλῖψιν
20 τοσοῦτον ἔπαθεν, ὅσον οὐδείς. τοῦτο τοίνυν εἰς νοῦν λαβὼν, παῦσαι κατηγορῶν τοῦ δικαιοτάτου, μαθὼν ὅτι οὐκ ἐξεκαλθημπθύων τοιοῦτον ὁ Θεὸς ἀφῆκε παθεῖν κακῶν, ἀλλὰ στεφανώσαι, καὶ λαμπροτέραν ποιῆσαι βουλόμενος. ἀλλ' ἁμαρτωλὸν ἴδῃς τιμωρούμενον, ἀναμνήσθητι τοῦ ληστοῦ τοῦ τελευταίου ἐκείνου ἐπὶ ἐσχάτου ὄντος τῆς κλίσης. ὅτι γὰρ καὶ χαλεπὸς δι' ἁμαρτίας
25 τὴν ἀρχὴν προῆλθε τότε ἐκεῖνος, ἄκουσον τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Ἰδοὺ γέγονας ὑγιὴς, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. ἢν γὰρ ἁμαρτήσῃς τοιοῦτόν τι οἷον κολάζομεν, ἢ στεφανοῦσι λαμβάνομεν· ἐπόησεν," ἀλλὰ καταγνώμασι ζῶντες πάσχομεν κακῶν. ὥστε καὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἡ ἁμαρτίας ζημία, χρήσιμον ἡμῖν ἡ κόλασις, ὅταν μὲν λαμπροτέρους ποιοῦσα, ὅταν δὲ συστέλλουσα ἐργαζομένη, καὶ τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν στεφάνου. οὐ γὰρ
30 ἔστι σὺν τοῖς ἁμαρτήμασι κολασθῆναι καὶ συγκόπτειν ἀξίως, τραπέντας ἀπολαῦσαι σὺν τῆς "ἀ- a. Kor ιε. λ.
μωμείας, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος· Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς, καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐνεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ταῦτα οὖν ἅπαντα εἰδότες, καὶ τὰ τοιαῦτα φιλοσοφῶμεν περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, καὶ τὸν ἀνθρώπινον ὑπερορίζωμεν. καὶ ἡ μὲν τῶν γινομένων τοῦ βλέποντος ἐπιτροπὴ τοῦ ἡμετέρου, μὴ ἀπὸ τούτου τὰ
35 καθ' ἡμᾶς ἀπρονόητα εἶναι νομίζωμεν, ἀλλ' ὀκνῶμεν καταλαβόντες αὐτοῦ τοῦ προνοίας, τοῖς ἀκαταλήπτοις περιχαρῶμεν αὐτοῦ τῷ ἀνεξιχνίαστῳ τῆς σοφίας. Εἰ γὰρ ἀνθρώπου τέχνῃ οὐ διωατὸν καταλαβεῖν τὴν ἰδιώτην, πολλῷ μᾶλλον τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ὃ ἄπειρον ἀδυνάτου * ζωοδεῖν αἰθερίην βλέποιεν. ἀνεξερεύνητα γὰ τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τῆς ὀλίγων δὲ περὶ τὰ πράγματα σοφίᾳ καὶ ἀν-
40 θρώπων καθόντες πίστιν, ἀπὸ ἀπόρρητον τῶν γινομένων θαυμάζωμεν αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἕτερός ἐστι λόγος ἀναπόῤῥητος τοῖς βουλομένοις περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας φιλοσοφεῖν. ἐρώμεθα γὰρ τοὺς ἀνθρώπους λέγοντας, ἆρά ἐστι Θεὸς; καὶ μὲν δὴ ἐροῦσιν, ὅτι οὐκ ἔστι, μηδὲν ἀποκρινώμεθα. ὥσπερ γὰρ τοῖς μαινομένοις οὐκ ἄξιον ἀποκρίνεσθαι, ὅταν οὖν τοῖς λέγουσι μὴ εἶναι Θεόν. Εἰ γὰρ πλοῖον ὁλκάδος ταύτας ἔχοι καὶ ὑπερβάλλας, οὐκ ἂν οὖν εἰ ταῦτα ἀγαθὸν εἶναι χωρὶς τῆς

κυβερνώσης αὐδ' ἁλός, πολλῷ μᾶλλον κόσμος τοσοῦτος, τοσαῦτα σώματα ἔχων ἐν ἑαυτῷ ἐκ διαφόρων συγκείμενα στοιχείων, ὅτι τοσοῦτον χρόνον οὐκ ἂν διήρκεσεν, εἰ μὴ πρόνοια ἰδία τις ἐφεζῶσα, καὶ πάλι τὸ πᾶν συγκρατοῦσα καὶ ζωὴν χουσα διηνεκῶς. αἰ δ' αἱρετικοὶ λέγοντες τὸν κτίστην ἀπόντων ψεφοι καὶ τῶν ἀπ' αὐτῶν ῥημάτων πεῖσαι, ὁμολογήσουσιν εἶναι Θεόν, οὐκ ἄφρονα λέγομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι εἰ ἔστι ὁ Θεός, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστι, ἀνάγκη καὶ εἶναι καὶ δίκαιον. εἰ δὲ μὴ ἔστι δίκαιος, ἤτοι Θεὸς ἔστιν· εἰ δὲ δίκαιος ἔστιν, ἑκάστῳ τὰ κατ' ἀξίαν ἀποδίδωσι. ἀλλ' ὁρῶμεν ἐν πολλοῖς τὸ ἐναντίον κατ' ἀξίαν ἀπολαμβάνοντας· οὐκοῦν ἀνάγκη καὶ ἐλπίσαι ἑτέραν ἀποκειμένην ἀμοιβὴν, ἵνα ἑκάστου τὰ κατ' ἀξίαν ἀπολαβόντος φανῇ τοῦ Θεοῦ τὸ δίκαιον. ἔστι γὰρ ὁ λόγος, οὐ τὸν τῇδε προνοίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκεῖ δημιουργίας ζωοποιὸν φιλοσοφίαν νομίζοντας. ταῦτα πάντων εἰδότες, καὶ αὐδὲ μαθεπόμενα τὰ τῇδε προνοίας καὶ διακόσμου, καὶ ἑτέρους διδάσκομεν, καὶ ἀσυνδέτῳ πεποιθότες ἅπασι τοῦτο κηρύττειν τοῖς ἐντυγχάνουσιν, καὶ αὐδὲ δοξάσουσιν αὐδὲν ἐν πᾶσιν. οὕτω γὰρ πλείω τὸν κηδεμονίαν αὐτοῦ ἐπιδεικνύμεθα, καὶ πολλῆς ἀπολαύσαντες ροπῆς, καὶ οὕτω διωκόμεθα τῆς ὄντως ἀπολαύσεως κακίας, καὶ τῶν μὴ ὄντων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΖΗΤΟΥΝΤΑΣ, ΤΙΝΟΣ ΕΝΕΚΕΝ ΟΥΚ

ἐκ μέσου γίγνεται ὁ διάβολος, καὶ ὅτι οὐδὲν ἡμᾶς βλάπτει ἡ τούτου πονηρία, ἐὰν μὴ προσέχωμεν, καὶ αὐδὲ μετέχωμεν.

Μὲν Ἰσαὰκ ἐπιθυμήσας ποτὲ ἄρτου οὐκ τῶν χειρῶν τοῦ παιδὸς φαγεῖν, τὸν παῖδα εἰς τὸν θῆρα ἐξέπεμψεν ἐκ τῆς οἰκίας· ἔστι γὰρ ὁ Ἰσαὰκ ἐπιθυμήσας ἄρτου ἐκ τῶν ἡμετέρων χειρῶν λαβεῖν, οὐκ ἡμᾶς ἐξέπεμψεν ἐκ τῆς οἰκίας, ἀλλ' αὐδὲ πρὸς τὸν ἡμέτερον ἔδραμε πάπιζον. τί τούτου φιλοσοφώτερον εἶναι δύναιτ' ἄν; τί δὲ τὰ πεποιθότα, οὓς οὕτω θερμὸν ἐπιδείξασθαι τὸν ἀγαθὸν κατηξίωσε, καὶ τοσοῦτο καταδεῶς ἐνέγκατο; ἀλλά τοι τοῦτο καὶ ἡμεῖς τὸν τῆς φωνῆς, καὶ τὸν δύναμιν τῶν πολλῶν καταδεήσεων ἀπὸ τῆς εὐπαθείας ἀναλίσκεως, ἰδόντες τὸν πατέρα ἡμῶν, βύθιος ἐπιλαθόμεθα τῆς ἀθυμίας, ἀπεδήμησε τὸν ὄκνον, ἀνεπερώθημεν τοῦ τῆς ἡδονῆς, εἰσδραμεῖν τὸν λαμπρὸν πόλιν, καὶ φωτὸς ὁσεπλήσθη ἡμῶν ἡ ψυχή. ἀλλὰ τοῦτο καὶ μὴ τῆς θυμιάσεως τὸν πάπιζον ἐδεήθημεν, ἵνα φαγὼν εὐλογήσῃ ἡμᾶς. οὐκ ἔστιν οὐδὲν κλοπὴ καὶ δόλος, καθάπερ ἐκεῖ τότε ἕτερος μὲν ἐπετάγη εἰσενεγκεῖν, ἕτερος δὲ εἰσήνεγκεν· ἀλλ' ἐγὼ καὶ ἐπετάγην εἰσενεγκεῖν, ἐγὼ δὲ καὶ εἰσήνεγκα. εὐλόγησον δὴ ἡμᾶς, ὦ πάτερ, εὐλογίαν πνευματικὴν, ἣν πάντες εὐχόμεθα λαβεῖν ἀεὶ, τὴν οὖσαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν, καὶ τούτοις πᾶσι χρησίμην. κέλευσον καὶ ἡμῖν ἀπελθεῖν διαπύτην εἰς τὸ μαχαίρᾳ γῆρας τοῦ Ἰσαὰκ τὴν ζωὴν τὴν σὴν ἐξαγαγεῖν. τοῦτο γὰρ καὶ ἐμοὶ καὶ τούτοις τῆς δρέσσης τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς πιότητος τῆς γῆς τιμιώτερον καὶ ἀναγκαιότερον. ἀλλὰ γὰρ ὕστερα λοιπὸν γενέσθαι τὸν πάπιζον. τίς οἶδε ὅστις αὔριον; λείψανα τῆς σοφῆς εἰρημένων πρὸς τὸν ὑμέτερον ἀγάπην. ἐπὶ γὰρ, ἐπὶ τοῦ ἐκεῖ τῷ Ἰακὼβ λόγου ἀναχωρῶμεν, ὃν πρὸ τούτων τῶν δύο ἡμερῶν ἐκινήσαμεν, ὃν καὶ ἕως πρὸς σὲ μυσταγωγούμενοι εἴπαμεν, ὅτι τοῦ ἀπολαύσεως καὶ ζωτικῆς διηγούμεθα

τούτοις.

τάτας. πολυλόγου γὰρ τοῦτο, οὐκ ὀπῆ ἡδὺς ἡμῖν ὁ περὶ τοῦ ἀγῶνος λόγος· ἀλλ' ὀπῆ ἀσφαλὴς ἡμῖν ἡ περὶ τούτου διδασκαλία. ἐχθρὸς γάρ ἐστι καὶ πολέμιος. μεγάλη γὰρ ἀσφάλεια, καὶ τῷ ἐμφρόνι εὐδήλως σαφῶς. εἰρήκαμεν πρόπαι, ὅτι βίᾳ οὐ κρατῆς, οὐδὲ πυγμῇ, οὐδὲ ἀναγκάζων, οὐδὲ βιαζόμενος· ἐπὶ εἰ τοῦτο ἰῷ, πάντα ἂν ἀπώλεσε. εἰ τούτου τοιγαροῦν πληγὰς λαμὼν τοῦ χείρους, ὧν οὐκ ἠδυνήθησαν καταπαλαῖσαι οἱ δαίμονες πρὸ τῆς ἀπὸ ξύλου τοῦ σταυροῦ· τὰ βουκόλια τοῦ Ἰώβ, καὶ τὰ ποίμνια. οὐδὲ γὰρ ταῦτα διαφθεῖραι ἐπάλμησεν ὁ διάβολος, ἕως αὖθις τοῦ ἀξιοπίστου ἔλαθεν. εἰ τοίνυν τοῦτο πρόκειται ἐμάθομεν, ὅτι βίᾳ οὐ κρατῆς, οὐδὲ ἀνάγκῃ. δεύτερον μετ' ἐκεῖνο προσεπιθήκαμεν, ὅτι καὶ ἀπάτῃ κρατεῖ, οὐδὲ οὕτω πάντων προήγηται. καὶ πάλιν αὖ τὸν τοῦ ἀθλητοῦ εἰς μέσον προκαλούμεθα τὸν Ἰώβ, καὶ ὃ μικρὰ κτήσας μηχανήματα, οὐδὲ οὕτω προεσφάλη, ἀλλὰ καὶ ὑπερθὺς αἰσχύνῃ. εἰ δὲ ἀπολείπει ζήτημα λοιπόν. ποῖον δή τοῦτο; ὅτι εἰ καὶ μὴ βίᾳ, φησί, κρατεῖ, ἀλλ' ἀπάτῃ. καὶ διὰ τοῦτο βέλτιον τῷ Ἰὼβ αὖθις ἀφανισθῆναι. εἰ γὰρ καὶ προεσφάλη ὁ Ἰώβ, ἀλλ' ἠπατήθη ὁ Ἀδάμ, καὶ ἀπεσκελίσθη. εἰ καὶ δυνηρίσθη ὁ τοῦ μέσου κρατῆσαι, οὐδὲ ὁ Ἀδὰμ δι' ἀπεσκελίσθη ποτέ. τοιγὰρ ῥᾴθυμον, ἀπάτας μὲν ὑφ' ἑνὸς, προσχάσας δὲ πολλῶν· δίκαι αὐτὸ κρατοῦσιν, ἀλλ' ἐμείωσε αὖθις κρατεῖ καὶ καταγωνίζεται. εἰ δὲ δύσλυτος αὖθις ὁ τοῦ μέσου, οὐκ ἂν οὐδὲ μειοῖ ἀπώλεσε. τί δὴ πρὸς τοῦτο ἀπορήσομεν; ὅτι μᾶλλον ἡμῶν τὰς ἡττωμένων κρατοῦντες, καὶ μὴ πλείους, ἢ ἐλάττους ὦσι. Κρείττων γὰρ εἷς, φησὶ, πολλῶν θέλημα Θεοῦ, ἢ μυρίοι σοφίσματα. δεύτερον δέ, ὅτι, διαιρεθέντος τοῦ ἀγωνιστοῦ, αὖθις ὁ κρατῶν ἐπηρεάζεται δι' ἑαυτοῦ. αἱ μὲν γὰρ ἀφῆς μέρη τὰ παλαίσματα, καὶ ῥᾳδιουργίαι οὐχὶ σοφίαι τοῦ ἀσυδαιμόνος, ἀλλὰ σοφὸς τῷ ἑαυτῷ ῥᾳδιουργήματι ἐπηρεάζεται· διὸ δὴ ἀνέλης τὸν ἀνταγωνιστήν, καὶ ἀσυδαίμονες σοφοὶ τοῦ ῥᾳδιουργήματος ἐπεβουλεύθησαν, καὶ τῷ οἰκείῳ οὐκ ἐπεδείξαντο δυνάμενα, οὐδὲ τῶν τεφθέντων ἐπέτυχον. πάλαι οὐδέπω ξυνῆκατε τὸ λεγόμενον· οὐδαμοῦ ἀναγκαῖον σαφέστερον αὖθις πάλιν εἰπεῖν. ἔστω ἀγωνιστὴς εἷς· ἔστωσαν δὲ οἱ ἀθληταὶ δύο πρὸς ἐκφυὲς παλαίειν μέλλοντες· καὶ τούτων τῶν δύο ἀθλητῶν ὁ μὲν ἀπὸ γαστριμαργίας ἔστω διεφθαρμένος, ἀμελημένος, ἀξιοπαθημένος, ἀκατεσκευασμένος· ἕτερος δὲ ἀσυδαίζων, διέκτην, καὶ παλαίστρας διατρίβων, καὶ γυμνασίοις πολλοῖς, πᾶσαν τὴν ἄσκησιν τοῦ περὶ τοῦ ἀθλήσειν ὑπεδεδεγμένος. ἀλλὰ τοίνυν ἀνίσης τὴν ἀνταγωνιστὴν, τίνι ἐπηρέασας τούτων; ἆρα τῷ ῥᾳθύμῳ καὶ ἀμελεῖ, ἢ τῷ ἀσυδαίμονι καὶ τοσαῦτα πεπονηκότι; δῆλον ὅτι τῷ ἀσυδαίμονι. ὁ μὲν γὰρ διὰ τοὺς ῥᾳθύμους ἠδίκηται ἀναιρεθέντος τοῦ ἀνταγωνιστοῦ· ὁ δὲ ῥᾳθυμος λοιπὸν τούτου οὐκ ἐπὶ τὸν ἀσυδαίμονα ἐπηρέασε. ἀπὸ γὰρ τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας κατέπεσεν. εἰπὲ καὶ ἑτέραν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐχ ὁ διάβολος ἐπηρεάζει, ἀλλ' ἡ οἰκεία ῥᾳθυμία πολυταχοῦ ὑποσκήπτει τοῦ μὴ προσέχοντας. ἀφείλετο ὁ διάβολος, ὁ σφοδρὰ πονηρὸς οὐ φύσει, ἀλλὰ προαιρέσει καὶ γνώμῃ. ὅτι γὰρ οὐκ ἔστι φύσει πονηρὸς ὁ διάβολος, ἀπ' αὐτῶν τῶν ὀνομάτων μάθοις. διάβολος γὰρ ἀπὸ τοῦ διαβάλλειν εἴρηται. διέβαλε γὰρ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεὸν, Οὐχὶ δωρεὰν Ἰωβ. α. β. σέβεται σε Ἰώβ, λέγων· ἀλλ' ἀπόστηθι τῆς χειρός σου, καὶ ἅψαι ὧν ἔχει· εἰ μὴ εἰς πρόσωπόν σε βλασφημήσει. διέβαλε πάλιν τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν Θεὸν, Πῦρ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων, καὶ κατέφλεξε τὰ πρόβατα. ἐσυκοφάντησε γὰρ αὐτὸν πιστὸν, ὅτι αὖθις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ πόλεμος τοῦτ' ἀπεβέβλητο, καὶ ξυνήργησε τοὺς οἰκέτας πρὸς τοὺς διαπότας, καὶ τοὺς διαπότας πρὸς τοὺς δούλους· μᾶλλον δὲ καὶ συνέκρουσεν, ἀλλ' ἐπεχείρησε μὲν, οὐκ ἴσχυσε δὲ· ἐπεὶ, ὅταν ἴδῃς ἕτερον συγκρουόμενον οἰκέτην πρὸς τοὺς διαπότας, τὸν Ἀδὰμ πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ τὰς βύσσους αὐτοῦ τῇ Ἀγαρηνῇ, μάθῃς ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας δυνάμεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐκείνου ῥᾳθυμίας τὰ καὶ ἀμελείας τοῦ ἰσχὺν ἔλαβε. Διάβολος τοίνυν οὐκ ἐστὶ φύσει πονηρός. διάβολος δὲ ἐστὶν, ἐπειδὴ διαβάλλει, καὶ μὴ διαβάλλει, οὐ φύσις ἐστὶν, ἀλλὰ πρᾶγμα γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον,

μθροι, συμβαίνον δὲ ἀποσυμβαίνοι. τὰ γὰρ διαφορὰ φύσεως ἐπέχει τάξιν, οὐδὲ οὐσίας. οἶδα ὅτι πολλοῖς δυσκατάληπτος ὁ λόγος οὗτος ὁ περὶ τῆς οὐσίας καὶ τῶν συμβεβηκότων· ἀλλ' εἰσὶν οἱ καὶ λεπτότερα ἀκούειν δυνάμενοι· διὸ καὶ ἡμᾶς ταῦτα εἰρήκαμεν. βούλεσθε καὶ ἐφ' ἕτερον ὄνομα ἔλθω; καὶ ὄψεσθε καὶ κεῖνο οὐ τῆς οὐσίας, οὐδὲ τῆς φύσεως ὄνομα ὄν. ποιητὴς καλεῖται· ἡ γὰρ ποιητὴς οὐ φύσεώς ἐστιν, ἀλλὰ προαιρέσεως. καὶ γοῦν καὶ αὐτὴ ποτὲ μὲν ἐγκίνεται, ποτὲ δὲ ἀπολύεται. μὴ γὰρ δὴ τοῦτό μοι εἴπῃς, ὅτι ἐπ' ἐκείνου ἀμεταθέτου μένει. καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνου οὐκ ἐξ ἀρχῆς ἦν, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐπεγένετο (διὸ καὶ ἀποστάτης λέγεται) καίτοι πολλῶν αἰῶνες ὄντων πατρὸς, μόνος ἑνὸς ποιητὴς κατ' ἐξοχὴν λέγεται. τί δήποτε οὖν οὕτω καλεῖται; ὅτι οὐδὲν πρὸ αὐτοῦ ἠδικημένος, οὐ μικρὸν, οὐ μέγα ἐγκαλεῖν ἔχων, ἰδίαν τιμωρίαν ᾗ δὴ θεσπον, εὐθέως ἐδιάσκαλον αὐτὸν τοῖς ἀγαθοῖς. ταύτης οὖν τῆς ποιητείας τί χρήσιμον δὴ χρεία, ἀλλ' ἢ ὅταν ἔχθρα καὶ πόλεμος ᾖ, μηδεμίαν βλάβην αἰτίαν ἔχων;

Ἀφείλετο τοίνυν ὁ διάβολος, καὶ προσηγάγετο εἰς μέσον τὸν κύριον· ἵνα μάθῃς ὅτι οὐχ ὁ διάβολος ἡμῖν αἴτιος τῶν κακῶν, ἐὰν θέλωμεν προσέχειν· ἵνα μάθῃς, ὅτι ἀθεότης τὸν προαίρεσιν καὶ ἀμελημόρος καὶ ῥᾳθυμος, καὶ διάβολον οὐκ ὄντες, καταπίνομεν, καὶ εἰς βάραθρα πολλὰ κακίας ἑαυτοὺς καταβάλλει. ὁ διάβολος ποιητὴς ἐστιν· οἶδα κἀγὼ, καὶ ὡμολόγηκε τοῦτο καὶ πᾶσι· ἀλλὰ μετ' ἀκριβείας προσέχετε τοῖς μέλλουσι ῥηθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ. οὐ γὰρ κατὰ τυχόντα ὄντα, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν πολλάκις καὶ πολλοῖς πολλάκις γέγονται λόγοι· ὑπὲρ ὧν πολλὴ μάχη καὶ πόλεμος οὐχὶ πιστοῖς πρὸς ἀπίστους μόνον, ἀλλὰ καὶ πιστοῖς πρὸς πιστούς. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ὀδυνηρὸν γένος. ὁ μὲν οὖν διάβολος ὡμολόγηκε, καθὼς ἔφην, ποιητὴς εἶναι καὶ πάντων· τί οὖν πρὸς τῆς κλίσεως ἐφθόγγου τῆς καλῆς ταύτης καὶ θαυμαστῆς; ἢ καὶ ἡ κλίσις ποιητικὴ; καὶ τίς οὕτω μαίνεται; τίς οὕτως ἀναίσθητος καὶ παλαιὸς, ὡς καὶ τηρῆσαι τὴν κλίσεως; τί οὖν πρὸς ταύτης ἐρῶμεν; καὶ γὰρ ἐστι ποιητικὴ, ἀλλὰ καὶ κλητὴ, καὶ ἀξίωμα τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καὶ δυνάμεως καὶ φιλανθρωπίας ἐστίν. ἄκουσον γοῦν πῶς αὐτὴν ὁ προφήτης θαυμάζει λέγων· Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. οὐ καθάπαξ εἶπεν ἐπιξηλθεν, ἀλλὰ προσεχώρησε τῇ ἀκαταλήπτῳ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. ὅτι δὲ καὶ χρησίμως αὐτὴν οὕτω καλεῖ καὶ μεγαλείως ἐποίησεν, ἄκουσόν τινος λέγοντος, Ὅτι ἐκ μεγάλου καὶ κτισμάτων ἀναλόγως ὁ δημιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται. ἄκουσον καὶ τοῦ Παύλου λέγοντος· Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. τούτων γὰρ ἕκαστος ἡμῖν ἔζησεν δι' ὧν εἶπεν, ὅτι αὕτη προσηγωγέν ἡμᾶς χειραγωγεῖ· ὅτι αὕτη ποιεῖ ὑπογράφειν τὸν διαστολέα. τί οὖν; ἐὰν ἴδωμεν τὸν κτίσαντα ταύτην καὶ θαυμάσωμεν αὐτὸν ἡμεροῦμεν αἰσχρείας αἰτίαν πολλοῖς, αἰτιασόμεθα αὐτὸν; ὐδαμῶς, ἀλλ' ἐκείνους τοὺς μὴ χρησαμένους εἰς δέον τὸ φάρμακον. πῶς οὖν αἰσχρείας αἰτία αὕτη ἡ χειραγωγοῦσα προσηγωσίας; Ἐσκοτίσθησαν, φησὶ, τὰ διαλογισμοὶ αὐτῶν καὶ ἐσκοτίσθησαν, καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. ὐδαμοῦ διάβολος τὰ τοιαῦτα, ὐδαμοῦ δαίμων τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ κτίσις εἰς τὸ μέσον προκειται μέτη διδάσκαλος τῆς προσηγωσίας. πῶς οὖν γίγνεται αἰσχρείας αἰτία; οὐ παρὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀμέλειαν τὴν μὴ προσιόντων. τί οὖν; αἱρήσομεν τὸν κτίσιν, εἶπέ μοι; καὶ τί λέγω περὶ τῆς κλίσεως; ὅτι καὶ μέλλει ἔλθειν καὶ ἡμέτερα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα εὑρήσομεν ἀπωλείας αἴτια, ἐὰν μὴ προσέχωμεν· καὶ παρὰ τὴν οἰκείαν ἡ φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν ῥᾳθυμίαν. σκέψαι δὲ· ὀφθαλμὸς ἐδόθη, ἵνα βλέπειν τὸν κτίσαντα, δοξάζῃς καὶ κτίσαντα καὶ διασώσαντα· ἀλλ' ἐὰν μὴ καλῶς χρήσῃ τῷ ὀφθαλμῷ, μοιχείας σοι γίνεται πρόξενος. γλῶττα ἐδόθη, ἵνα εὐφημῇς, ἵνα ὑμνῇς καὶ κτίσαντα· ἀλλ' ἐὰν μὴ καλῶς προσέχῃς, βλασφημίας σοι γίνεται αἰτία. χεῖρες ἐδόθησαν, ἵνα ἀναπτύσσῃς αὐτὰς εἰς εὐχάς· ἀλλ' ἐὰν μὴ νήφῃς, εἰς πλεονεξί-

Ψαλμ. ργ. κλ.

Σοφ. ιγ. ε.

Ρωμ. α. κ.

Ρωμ. α. κα.

5 κ. γίνεται

40 κ. ἵνα

ἀν αὐτοὶ ἐκτείνεις. πόδες ἐδόθησαν, ἵνα τρέχῃς εἰς καλὰ ἔργα· ἀλλ' ἐὰν ἀμελῇς, καὶ πονηρὰς δι' αὐτῶν ἕξεις περόδους. ὁρᾷς ὅτι ⓦ ἀσθενῆ πρόσωπα βλάπτει; ὁρᾷς ὅτι ⓦ ἀσθενῆ καὶ ἁπαλὰ φάρμακα τὰ σωτήρια εἰς θάνατον ἐμβάλλει, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἐκείνου, ἐποίησεν οὐρανὸν ὁ Θεός, ἵνα θαυμάσας τὸ ἔργον, προσ-
5 κυνήσῃς τὸν δεσπότην· ἀλλ' ἕτερος τὸν ποιητὴν ἀφέντες, αὐτὸν ⓦ ὑρανὸν προσεκύνησαν. ταῦτα ἦν ἀπὸ τῆς ἐκείνων ῥᾳθυμίας τε καὶ ἀνοίας. ἀλλὰ τί λέγω κτίσιν; καὶ μὴν τί τοῦ ὑρανοῦ σωτηριωδέστερον ἦμιν ἦν; ἀλλ' ὁ ὑρανὸς τοῦτ' σκάνδαλον τοῖς ἀσθενοῦσι γέγονεν. Ο a. Kορ. a. ιη.
λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί, τοῖς δὲ σῳζομένοις δύναμις Θεοῦ. καὶ πάλιν· Κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ιουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρίαν. τί a. Kορ. a. κγ.
10 οὖν Παῦλος διδασκαλικάτερον ἦν, καὶ τοῦ ἀποστόλου; ἀλλ' ⓐ ἀπόστολοι οὗτοι ὁσημέραι θανάτου τοῖς πολλοῖς ἐγίνοντο. φησὶ γοῦν· Οἷς μὲν ὁσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ * ζωῆς β. Kορ. β. ιϛ.
εἰς ζωήν. ἑρᾷς ὅτι ὁ μὲν ἀσθενὴς καὶ ἀπὸ τοῦ Παύλου βλάπτεται)· ὁ δὲ ἰσχυρὸς οὐδὲ ἀπὸ τοῦ διαβόλου ἀδικεῖται; βούλει καὶ ὅτι τοῦ Χριστοῦ τὸν λόγον γυμνάζωμεν; τί τῆς σωτηρίας ἐκείνης ἴσον; τί τῆς προθυσίας ἐκείνης χρησιμώτερον; ἀλλ' αὕτη ἡ προθυσία ἡ σωτηριώδης, ἡ
15 χρησίμη, πολλοῖς προσκόμμα καὶ σκάνδαλον γέγονεν. Εἰς κρίμα γὰρ, φησὶν, ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον εἰς τὸ ⓐ μὴ βλέποντες βλέψωσι, καὶ ⓐ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Ιωαν. θ. λθ.
τί λέγεις; ὁ φῶς πηρώσεως αἴτιον γέγονε; ὁ φῶς πηρώσεως αἴτιον ἐγένετο, ἀλλ' ἡ ἀσθένεια τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ φῶς ὁ φῶς ὑποδέξασθαι οὐκ ἴσχυσεν. εἶδες ὅτι ἀσθενὴς πρόσωπον βλάπτει), ὁ δὲ ἰσχυρὸς πάντοθεν ὠφελῆται; παντελῶς γὰρ ἡ προαίρεσις αἰτία, πρόσωπα γοῦν ἡ γνώμη κυρία· ἐπεὶ ὁ διάβολος,
20 εἰ βούλει μαθεῖν, καὶ χρήσιμος ἡμῖν ὅστις, ἐὰν εἰς δέον αὐτῷ χρώμεθα, καὶ τὰ μεγάλα ἡμᾶς ὠφελῇ, καὶ κερδαίνομεν δι' αὐτοῦ πολλά. καὶ τοῦτο ἐδιδάξαμεν πολλοσοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰὼβ ἔξεστι δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Παύλου μαθεῖν. ὥσπερ γὰρ τοῦ πεπορνευκότος γράφων, οὕτω λέγει· Παραδόντες τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ. ἰδοὺ, καὶ σωτηρίας αἴτιος ὁ διάβολος γέγονεν. ἀλλ' οὐ διὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην, ἀλλὰ διὰ τὴν τέχνην τοῦ ἀποστόλου.
25 καθάπερ γὰρ ⓐ ἰατροὶ ἐχίδνας λαμβάνοντες, καὶ τὰ ὀλέθρια αὐτῶν ἀποτιμῶντες μέλη, καὶ θηριακὰ καταασκευάζουσι φάρμακα· οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ἐποίησεν. ὅσον χρήσιμον ἦν ἀπὸ τῆς καλάσεως τῆς ἐπαγομένης διὰ τοῦ διαβόλου λαβεῖν, τὸ λοιπὸν ἔασεν. ἵνα γὰρ μάθῃς, ὅτι οὐχ ὁ διάβολος τῆς σωτηρίας αἴτιος, ἀλλ' ἀπολέσας τὸν ἄνθρωπον καὶ καταπιὼν ἐπείγετο, ὁ δὲ ἀπόστολος διὰ τῆς αὐτοῦ σοφίας τοῦ λύκου ἐκένωσε· ἄκυρον ἐν τῇ δευτέρᾳ
30 τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ φησὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ πεπορνευκότος. Κυρώσατε εἰς αὐτὸν β. Kορ. β. η.
ἀγάπην, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος, καὶ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. προσεξαρπάσωμεν τῆς φαρυγγος τοῦ θηρίου τὸν ἄνθρωπον, φησίν. ὡς γὰρ δημίῳ πολλάκις ἐχρήσατο τῷ διαβόλῳ ὁ ἀπόστολος· ⓐ ἢ δήμιοι καλάζουσι μὲν τοὺς ἡμαρτηκότας, καὶ μὴν οὐσον βάλλονται, ἀλλ' οὐσον ⓐ δικαίζοντες ὑπηρέτουσι. τοῦτο γὰρ δημίου νόμος, τῷ νόμῳ τοῦ δικαστοῦ προσέχοντα τιμωρεῖσθαι. εἶδες εἰς ὅσον ἀξίωμα ἦλθεν ὁ διάβολος; ὁ σῶμα προσεικάσθη, τῷ ἀσωμάτῳ, ὡς δημίῳ, ἐχρήσατο, καὶ ὥσπερ ὁ καλὸς διακόνης λέγει τῷ διαβόλῳ περὶ τοῦ Ἰὼβ πρὸς Θεὸν ἑλλων ὕστερος, Ἅψαι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ· πλὴν τῆς Ιωβ. β. ε.
ψυχῆς αὐτοῦ μὴ ἅψῃ· ὅρους αὐτῷ δίδοις καὶ μέτρα τιμωριῶν, ἵνα μὴ προπέσῃ οἴ τὸ θηρίον ἀναισχυντότερον ὑπερπηδήσῃ· τοῦτο δὲ ὁ ἀπόστολος ποιεῖ. πρόδοσις γὰρ αὐτῷ τὸν πεπορνευκότα, φησὶν, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς· τοῦτ' ἔστι, τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μὴ ἅψῃ. εἶδες ἀθυμίαν οἰκέτου; μὴ τοίνυν φοβοῦ τὸν διάβολον, καὶ σώματος ἦ. προσέχρωσι γὰρ· οὐδὲν γὰρ τοῦ προσεκρυκότος ἀσθενέστερον, καὶ μὴ σῶμα προσεικάσθη, ὥσπερ οὖν οὐδὲν τοῦ πρόρρησιν ἐχόντος ἰσχυρότερον, καὶ σῶμα προφέρῃ θηρίου.

Ταῦτα μοι πρὸς τὰ ῥηθέντα νῦν, ὑπὲρ ἵνα ⓦ διάβολον ἐγκλημάτων ἀπαλλάξω· ἀλλ'

ἵν' ὑμᾶς ἐλευθερώσω τῆς ῥᾳθυμίας. καὶ γὰρ σφόδρα βούλεται σκῆνος τὴν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων ἐκ' αὐτὸν ἄγειν τὴν αἰτίαν· ἵνα ταύτας ταῖς ἐλπίσι προφόμενοι, καὶ πολὺ εἶδος κακίας ὑπιόντες, πολλῷ αὐξήσωμεν καθ' ἑαυτῶν τὴν κόλασιν, ὀδυνώμενοι τυγχάνοντες συλλογώμενοι ἀπὸ τοῦ μεταπίπτειν ἐπ' αὐτὸν τὴν αἰτίαν, ὥσπερ οὖν καὶ ἡ Εὔα ἔτυχεν. ἀλλ' ἡμεῖς μὴ τοῦτο ποιῶμεν· ἀλλ' ὑπιγνῶμεν ἑαυτούς, ὑπιγνῶμεν τὰ τραύματα. οὕτω γὰρ καὶ τὰ φάρμακα ἐπιθεῖναι δυνησόμεθα. ὁ γὰρ τὴν νόσον ἀγνοῶν, οὐδεμίαν ποιήσεται τῆς ἀῤῥωστίας ὑπιμέλειαν. ἡμάρτομεν πολλά· οἶδα κἀγὼ (πάντες γὰρ ἐσμεν οἱ ὑπὸ πρόσκοποι) ἀλλ' οὐκ ἀπεγνώκαμεν συγγνώμης, οὐδὲ ἐξεπέσομεν μετανοίας. ἔτι γὰρ καὶ τῷ σκάμματι ἐσμέν, καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι τῆς μετανοίας ἐσμέν. γέρων εἶ, καὶ πρὸς τὴν ἑκάστην ἀπάντησιν ἐξοδον, μὴ νομίσῃς μηδὲ ὅτως ἐκπεπλωκέναι μετανοίας, μηδὲ ἀπογνῷς τῆς σωτηρίας τῆς ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐνίσχυσον Ⓦ λῃστὴν Ⓦ ἐν τῷ σταυρῷ ἐλευθερώσαντα. εἰ γὰρ τῆς ὥρας ἐκείνης βραχύτερον, καὶ ἴσως ἐστέφαντο; ἀλλ' ὅμως ἤρκεσεν αὐτῷ ἐν αὐτῇ πρὸς σωτηρίαν.

α. Θεσ. ε. β. νέος εἶ; μὴ θαῤῥήσῃς τῇ νεότητι, μηδὲ νομίσῃς ἐγκρίνειν ἔχειν προῆσμίαν τῆς ζωῆς. Ἡ γὰρ ἡμέρα Κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται. Διὰ τοῦτο ἄδηλον ἡμῖν ἐποίησε τὸν τελευτὴν, ἵνα δήλων ποιησώμεθα τὸν καθ' ἡμέραν καὶ τὸν προσδοκῶντα. οὐχ ὁρᾷς ἀώρους καὶ

Ἐκκλησ. ε. ζ. ἐκάστην ἡμέραν αἰφνιδίως ἁρπαζομένους; Διὰ τοῦτο πάντας τις λέγων, Μὴ αἰσθάνῃ ὑπερηφάνου πρὸς Κύριον, μηδὲ αὐθαδιάλλου ἡμέρας· μή ποτε, ὡς μέλλεις, ἐκτεθῇς. ὁ γέρων ἐκεῖνον ἐχέτω τὸν παιδαγωγὸν· ὁ νέος ταύτην ἐχέτω τὴν ναυτίαν. ἀλλ' ἐν ἀσφαλείᾳ εἶ, καὶ

α. Θεσ. ε. γ. πλοῦτος, καὶ κομᾷς χρήμασι, καὶ σοὶ ζῆν δοκεῖ; ἀλλ' ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· Ὅταν γὰρ λέγωσιν Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος. πολλῆς γέμει μεταβολῆς τὰ πράγματα. Οὐκ ἐσμὲν κύριοι τῆς τελευτῆς· ἡμῶμεν κύριοι τῆς ἀρετῆς· φιλάνθρωπός ἐστιν ὁ δεσπότης ἡμῶν Χριστός. βούλεσθε εἰπεῖν τὰ μετανοίας ὁδούς; πολλαὶ καὶ αἱ ποικίλαι καὶ διάφοροι, καὶ πᾶσαι πρὸς Ⓦ ὑψηλὸν φέρουσιν. ἔστι πρώτη

Ησ. μγ. κε Ψάλ. λα. ε. μετανοίας ὁδὸς, ἁμαρτημάτων καταγνῶσις. Λέγε γὰρ σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς. διὰ καὶ ὁ προφήτης ἔφη· Εἶπα, ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. καταγνῶθι σεαυτοῦ καὶ σὺ τὴν ἡμαρτημένων· ἔχει τοῦτο ὡς διαφορὰν πρὸς ἀπολογίαν. ὁ γὰρ καταγνοὺς τῶν ἡμαρτημένων, ἐκπεφευγὼς ἔστι πρὸς ὃ τοῖς αὐτοῖς πάλιν πρᾶξαι. κίνησον Ⓦ κατήγορον ἔνδον, ὃ σὸν συνειδός, ἵνα μὴ ἐκεῖ κατήγορον ἔχῃς ὅταν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ. μία μοὶ δοκεῖ μετανοίας ὁδὸς ἁρίστη αὕτη. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα ταύτης οὐκ ἐλάττων, ὃ μὴ μνησικακεῖν τοῖς ἐχθροῖς, ὃ μὴ κρατεῖν ὀργῆς, ὃ ἀφιέναι τὰ συνδουλικὰ ἁμαρτήματα. οὕτω γὰρ ἡμῖν ἀφεθήσεται καὶ τὰ

Λουκ. ιη. γ. Ⓦ δισσότερα γεγυμνώμεθα. ἰδοὺ δὲ δευτέρου ἁμαρτημάτων καθάρσεως. Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε, φησὶ, τοῖς ὀφειλέταις ὑμῶν, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν. βούλῃ καὶ τρίτον μαθεῖν μετανοίας ὁδόν; θύρα ζέουσα δὲ ἀκριβὴς, καὶ ἀπὸ βαθυτάτης καρδίας τοῦτο πιεῖν. οὐκ εἶδες ἐκείνου τοῦ χήρου, πῶς Ⓦ αἰσχύνην δικαστὴν ἐπισπάσατο; σὺ δὲ ἡμέρου ἔχῃς δικαστὴν καὶ πρόσκοπον δὲ φιλάνθρωπον. ἐκεῖνος κατ' ἐχθρῶν ἤτει· σὺ δὲ κατ' ἐχθρῶν αἰτεῖς, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας. Εἰ δὲ καὶ τετάρτου θέλῃς μαθεῖν, τοῦ ἐλεημοσύνου ἐρῶ. πολλὴν γὰρ δύναμιν αὕτη ἔχει καὶ ἄφατον. καὶ γὰρ ὁ Ναβουχοδονόσορ εἰς πολὺ εἶδος

Δαν. δ. κδ. κακίας ἐληλύθει, καὶ πᾶσαν βδέλυγμαν ἐπεληλύθει φησὶν ὁ Δανιήλ· Βασιλεῦ, ἡ βουλή μου ἀρεστὰ τοῦ σοι· τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων. Εἰ δὲ ἡμῖν ταύτης ἴσμεν τῆς φιλανθρωπίας; μὴ μικρὰ ἁμαρτήματα, μὴ τοσαύτας πλημμελείας ἐπαγγέλλεται καταλλάττεσθαι ὁ πρόσκοπος, εἰ τοῖς συνδούλοις φιλανθρωπεύσεται τοῖς αὐτοῦ. καὶ ὃ μετεωρίζῃ καὶ καταφρονῇς, τὴν εἰρηνικῶν ἀπομίτων

Λουκ. ιη. ιγ. οὐκ ἦσαν δακτυλοὶ ἁμαρτημάτων φύσιν. καὶ μάρτυς ὁ τελώνης, κατορθώματα μὴ οὐκ ἔχων

εἰπεῖν,

εἰπεῖν, ἀλλ' ἵνα πάντων τὴν ταπεινοφροσύνην προσφέρωμεν, καὶ ὃ βαρὺ τῶν ἁμαρτημάτων ἀποτιθέμενος φορτίον. ἰδοὺ πέντε μετανοίας ὀφείλει· πρώτην, τὴν κατάγνωσιν τῶν ἁμαρτημάτων· δευτέραν, ὃ ἀφεῖναι τοῖς πλησίον τὰ ἁμαρτήματα· τρίτην, τὴν ἀπὸ τῆς βύσσης γινομένην· τετάρτην, τὴν ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης· πέμπτην, τὴν ἀπὸ τῆς ταπεινοφροσύνης. μὴ τοίνυν ἀργὰ, ἀλλὰ πάσας ταύτας καθ' ἑκάστην ἔνδον τὴν ἡμέραν. καὶ γὰρ βύσσολοι αἱ ὁδοὶ, ἀλλ' οὐκ ἔχεις προβαλέσθαι πενίαν· ἀλλὰ καὶ ἀπόνοιαν πλουσίου βιοῖς, καὶ ὀργὴν ἀφεῖναι, καὶ ταπεινοφροσύνην δυνήσῃ, καὶ βύσσασθαι ἐντεῦθεν, καὶ καταγνῶναι τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ οὐδαμοῦ κώλυμα ἡ πενία γίνεται. καὶ τί λέγω σὲ τοῦτο, ὅπου σοὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὁδῷ τῆς μετανοίας, τὸ μὴ χρήματα κατασκευάζειν ἐστὶ (τὴν ἐλεημοσύνην λέγω) οὐδὲ ἐκεῖνο κωλύει τι πρὸς σὲ τὸ πολιτεύεσθαι ἡμᾶς ἡ πενία; καὶ ἐδήλωσεν ἡ τὰ δύο λεπτὰ καταβεβηκοῦσα χήρα. Μαρ. ιβ. μβ.
μαθόντες οὖν τὴν θεραπείαν τῶν ἡμετέρων τραυμάτων, ζωντανὴν, ζώντα ὀπτησώμεθα τὰ φάρμακα, ἵνα πρὸς ὑγίειαν ἐπιμελούμενοι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης μὴ πυρώσεως ἀπολαύσωμεν, ἀλλὰ μὴ πολλῆς δόξης ἀπολαύσωμεν τῷ βασιλεῖ τῆς δόξης Χριστῷ, καὶ τῆς αἰωνίου ὀπτυχώμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ σοὶ πατρὶ δόξα, κράτος, τιμὴ ἅμα σοὶ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΕΙΝ ΤΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ, ΜΗΔΕ ΚΑΤΕΥΘΥΝΕΙΝ ΤΩΝ ΕΧΘΡΩΝ.

Μακρὰν εἰμὶ τῆς ἀπονοίας ὑμῶν, ἀγαπητοὶ, μᾶλλον δὲ εἰς τὸ παντελὲς οἰκεῖοι γενέσθαι. ἀπὸ γὰρ τῆς ἀπονοίας ταύτης καὶ τῆς ὑγιείας ὑμῶν τῆς κατὰ ψυχὴν ἔχω θαρρεῖν. καὶ γὰρ ἰατρεῖον θαυμαστὸν τῆς ἐκκλησίας ὁ διδάσκαλος ὄντως ἰατρεῖον, οὐ σωμάτων, ἀλλὰ ψυχῶν. πνευματικὸν γὰρ ὄντα, καὶ οὐ σώματα θεραπεύει, ἀλλ' ἁμαρτήματα διὰ μετανοίας διορθοῦται. τῶν δὲ ἁμαρτημάτων τούτων καὶ τῶν τραυμάτων ὁ Φαρμακὸς, ὁ λόγος ὄντως. τοῦτο ὁ Φαρμακὸς οὐκ ἐκ βοτανῶν τῶν ὄντως γῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ῥημάτων τῶν ἐκ εὐαγγελίου σύγκειται· τοῦτο οὐκ ἰατρῶν χρῄζει, ἀλλὰ τοὺς φιλοτίμως κατασκευάσαντας γλίσχρως. διὰ τοῦτο διὰ φαρμάκου ὄντως, καὶ οὔτε πλείονα χρόνον ἀμφιβάλλει, οὔτε δευτέραν ποιεῖται τῶν ἁμαρτημάτων ἐλέγχεται. καὶ μὴ γὰρ τῶν ἰατρῶν φαρμακα ἀμφοτέρους τούτους ἔχειν τὰ ἐλαττώματα. νεαρὰ μὲν γὰρ ὄντα τὸν ἰατρὸν ὑπὸ ἀπειρίας τοῦ ἑαυτῶν· στερεὰ δὲ χρόνος πολλὴν ἀφεῖλε τὴν πολιὰν, καθάπερ τὰ γηρασκόντα τῶν σωμάτων, ἀσθενέστερα γίνεται. πολλάκις δὲ αὐτὰ καὶ δυσχολίαν ἀῤῥωστημάτων διηλεγξεν. ἀφ' ἑαυτῶν γὰρ ὄντα. ὁ δὲ ἡμέτερος φαρμακὸς οὐ τοιοῦτος, ἀλλὰ χρόνου διαγλυμμένου πολλοῦ, τὴν οἰκείαν ἰσχὺν ἔχει πᾶσαν. ὃς ὅτε γὰρ ἐπέμετο Μωϋσῆς (ἐξ ἐκείνου γὰρ ἡ ἀρχὴ τῶν γραφῶν) τοιούτους ἐθεραπεύσαμεν ἂν ἑαυτοὺς, καὶ τὴν οἰκείαν δυνάμει οὐκ ἀπέβαλεν· ἀλλ' ὁσονοῦν τοσοῦτον αὐτὸν ἐπιδιέμενεν πάντα. τοῦτο ὁ Φαρμακὸς οὐκ ἔστιν ἀρχαῖον καταβαλόντα λαβεῖν, ἀλλ' ὁ τοσαυτάκις καὶ ἐξ ἑτοίμου γενόμενον ὀπτὸν δειξάμενος, ἅπερ ἔχων ἀπέλιπε. διὰ τοῦτο καὶ πλουσίοις καὶ πένησιν ὁμοίως τῆς ἰατρείας ἀπολαύουσι ταύτης. εἴδη μὲν γὰρ ἀναγκαῖα καθαίρεται χρήματα, ὁ μὲν βύσσος μετέχει τῆς ὠφελείας· ὁ δὲ πένης πολλάκις ἀπεστερημένος τῶν κερδῶν ἀπέρχεται, οὐκ ἀγνώμων αὐτὸς τῆς τοσούτου πρὸς τὸ φάρμακον καταβολῆς. τοιοῦτον δὲ, ὅπου ἀργύριον οὐκ

ἔστι

ἔστι κατανοῆσαι, ἀλλὰ πίστει δεῖ διελέγξασθαι. διὸ καὶ προσαιρεσιν, ὁ τοῦτο κατορθοῖ μὴ προθυμίας, οὐδὲ καρποῦται μᾶλλον τὸν ὠφέλειαν· ὅπερ καὶ τούτου τοῦ ἰατροῦ ἐστιν ὁ μισθός. καὶ ὁ πλούσιος καὶ ὁ πένης τῆς ὠφελείας κοινωνοῦσιν ὁμοίως· μᾶλλον δὲ οὐχ ὁμοίως κοινωνοῦσι τῆς ὠφελείας, ἀλλὰ πολλαχοῦ πλείονος ἀπολαύουσιν ὁ πένης ἀναπαυόμενος. τί δήποτε; ὅτι ὁ μὲν πλούσιος πολλαῖς περικατειλημμένος φροντίσιν, ἔχων τὴν ἀπόνοιαν καὶ ὁ φύσημα τὸ τῆς ὑπερηφανίας, ὀλιγωρεῖα συζῶν καὶ ῥᾳθυμίᾳ, καὶ μὴ πολλῆς τῆς ἀκριβείας, οὐδὲ μὴ πολλῆς τῆς ἀκριβοῦς τὸ φαρμάκου τὴν ἀκρόασιν τὴν χρεώδη δέχεται· ὁ δὲ πένης, πτωχὸς καὶ ἀληθοφαγίας καὶ ῥᾳθυμίας ἀπηλλαγμένος, ἅπαντα τὸν χρόνον εἰς τὴν τῶν χρημάτων ἐργασίαν καὶ τοῖς δικαίοις ἀνδράσιν πόνοις, καὶ πολλὴν εἰσπνεῖται τὴν ψυχὴν συλλέγων φιλοσοφίαν, προσεκτικώτερός τε καὶ ὑπηκοώτερος γίνεται, ἐὰν μὴ πλούσιος προσέχῃ ἀκριβείας τοῖς λεγομένοις. ὅθεν καὶ πλείονα κατορθοῖ μαθὼν, πλείονα τὴν ὠφέλειαν καρπωσάμενος ἅπασιν. οὐ τοίνυν πλουτεῖν ἁπλῶς κατηγορῶ τούτου εἶπον, οὐδὲ εἰς τοῦτο πένητας ἁπλῶς ἐπαίρω. οὔτε γὰρ ὁ πλοῦτος κακόν, ἀλλὰ τὸ κακῶς κεχρῆσθαι τῷ πλούτῳ· οὔτε ἡ πενία καλόν, ἀλλὰ τὸ καλῶς κεχρῆσθαι τῇ πενίᾳ. σκόλοψ ἐστὶν ὁ πλούσιος σκληρὸς ὁ διὰ τὸ λαζάρου, οὐκ ὀφθεὶς πλούσιος ἦν, ἀλλ' ὀφθεὶς ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος. ἐπηνέχθη ὁ πένης σκληρὸς ὁ διὰ τῆς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, οὐκ ὀφθεὶς πένης ἦν, ἀλλ' ὀφθεὶς μετὰ δυσχερείας τὴν πενίαν ἠνέγκε. τὸ γὰρ πρᾶγμα (προσέχετε γὰρ μοι ἀκριβείας τούτῳ τῷ λόγῳ. ἐκκλίνω γὰρ ὑμῖν σκοπεῖσθαι φιλοσοφίαν δυσπόνητον), καὶ πάντα διεφθαρμένον λογισμὸν ἐκκαλεῖ, καὶ ποιῆσαι δεῖ τοὺς ὄντως ὠφελεῖσθαι ἔχοντας τὴν κρίσιν) τὴν τοιαύτην πραγμάτων τὰ μὲν ὅτι φύσει καλά, τὰ δὲ ἑαυτῶν· τὰ δὲ ὅτι καλά, ὅτι κακά, ἀλλὰ τὴν μέσην τάξιν ἐπέχει. καλὸν ἡ εὐσέβεια φύσει, κακὸν ἡ ἀσέβεια· καλὸν ἡ ἀρετή, κακὸν ἡ κακία. οὐ πλοῦτος καὶ ἡ πενία καθ' ἑαυτὰ μέν ἐστι τοῦτο ἔστιν, ὅτι σκῆψιν· πρὸς δὲ τὴν προαίρεσιν τὴν χρωμένων ἢ τοῦτο ἢ σκῆψιν ἔχει. δεῖ μὲν γὰρ πρὸς φιλοσοφίαν ἀφορμὴν τῷ πλούτῳ, λέγει σοι καλῶς ὁ πρᾶγμα κτᾶσθαι· δεῖ δὲ εἰς ἁρπαγὰς καὶ πλεονεξίας καὶ ὕβριν, πρὸς ὃ ἑαυτὸν ἐπιτρέψας αὐτῷ τὴν χρῆσιν. ἀλλ' οὐχ ὁ πλοῦτος αἴτιος, ἀλλ' ὁ πρὸς ὕβριν τῷ πλούτῳ χρησάμενος. ὅταν καὶ δεῖ τῆς πενίας ὅτι εἴπῃς. δεῖ μὲν γὰρ ἡμᾶς αὐτὴν ἑκόντας βιάζεσθαι τὴν διαστολὴν, λέγει σοι σφόδρα ὁ πρᾶγμα ἀφορμὴν καὶ κατόρθωσιν· ἂν δὲ βλασφημίᾳ ᾖ διὰ τοῦτο τὸ πεπονηκότα, καὶ κατ' ἀμφότερα αὐτὸ τῆς προαιρέσεως, ὅτι κακῶς πάλιν ἐχρήσω τῷ πράγματι. ἀλλ' ὥσπερ οὐκ, τῆς πλεονεξίας οὐχ ὁ πλοῦτος αἴτιος, ἀλλ' ὁ κακῶς τῷ πλούτῳ χρησάμενος· ὅτω καὶ σώζεσθαι, τῆς βλασφημίας οὐ τὴν πενίαν αἰτιασόμεθα, ἀλλὰ τὴν μὴ βουληθέντα σωφρόνως τὸ πρᾶγμα διοικῆσαι. πάντα γὰρ καὶ ὁ ἔπαινος καὶ ὁ ψόγος τῆς γνώμης τῆς ἡμετέρας καὶ τῆς προαιρέσεώς ἐστιν. ἀγαθὸς ὁ πλούτος, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ᾧ μὴ ἔστι κακίᾳ· καὶ πάλιν, πατρικὴ ἡ πενία, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἐὰν τόλμαι αἰσχύνῃ· ὅπερ δυσχεραίνω, ὅπερ βλασφημῶ, ὅπερ ἀγανακτῶ, ὅπερ κατηγορῶ τῶν πεπονηκότων. μὴ τοίνυν κατηγορῶμεν πλούτου, μηδὲ κακίζωμεν πενίαν ἁπλῶς· ἀλλὰ τὸν οὐκ ἐθέλοντας τούτοις χρῆσθαι καλῶς. αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα τὸ μέσον κεῖται.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν (καλὸν γὰρ ἐπιμνησθῆναι διὰ τὴν προτέρων ἐπανόδων) ὅτι ὁ πλούσιος καὶ πένης μιᾷ τῆς αὐτῆς ἀδίας καὶ παῤῥησίας τῶν σωζομένων φαρμάκων ἀπολαύουσι· πολλαχοῦ δὲ μᾶλλον ὁ πένης. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μέσον ὅτι ὁ ἀφαίρετον τῶν φαρμάκων, ὅτι ψυχαὶ θεραπεύονται, ὅτι μάκαιρ χρόνων οὐ διαφθείρεται, ὅτι ἐπὶ νοσήματος οὐκ ἀπάγει, ὅτι δωρεὰν προκεῖται ἡ ὠφέλεια, ὅτι ἐξ ἴσου καὶ πλουσίοις καὶ πένησι ὁ τῆς θεραπείας· ἀλλ' ἔχει τι καὶ ἕτερον οὐκ ἐλαττοῦν τούτων τὴν ἀγαθῶν. ποῖον δὴ τοῦτο; οὐκ ἐρχομένους εἰς ὃ ἰατρεῖον τοῦτο καὶ δημοσιεύομεν ἡμεῖς. καὶ μὴν γὰρ εἰς τὰ ἰατρεῖα τὰ ἔξωθεν ἄπιστος, πολλοὺς ἔχοντα τοὺς τὰ τραύματα θεραπεύοντας. καὶ μὴ ἀποκλύσῃ προτέρου ὁ ἰατρὸς ὁ ἕλκος,

χος, ὁ φαρμακὸν οὐκ ὀπτήσει. σὺ δὲ τί; ἢ οὐκ οὕτως, ἀλλὰ μείζους ὁρῶντες κάμινοι-
ζε, λαθραιότατος ποιοῦμεν τὸν ἁγιασμὸν αὐτῶν. ὁ γὰρ εἰς μέσον ἄγων τὸν ἁμαρτη-
κότα, ὅτα δημοσιοῦμεν αὐτῶν τὰ ἁμαρτήματα· ἀλλὰ κρύπτων ἅπασι παρέχεται τὸν δι-
δασκαλίαν, τῷ τῶν ἀκουόντων ζημιῶν μηδὲν καταλιμπάνομεν, ὥστε ἕκαστον ὃ κατάλληλον
φαρμακον τῷ οἰκείῳ τραύματι ἐπιτιθέναι. παρέσεται γὰρ ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας ἀπὸ τῆς γλώττης ὃ λέγοντος, ἔχων κατηγορίαν κακίας, ἔπαινον ἀρετῆς, μέμψιν ἀσελγείας, ἐγκώμιον σωφροσύνης, φόβον ἀπωλείας, ὑπόσχεσιν ἀγαθῶν, ἀπειλὴν κολάσεως· ὃ δὴ παρέσται ἑκάστου ἀκούοντος ἐκ τῶν ἰδίων συνειδότος. ὃ δὴ παρέσται ἐκάστου ζημιοῦσθαι ἢ ὠφελεῖσθαι. παρέσεται γὰρ ὁ λόγος, εἰς ὃ ἕκαστον ζημιώδης ἐγκαθεζόμενος, λαθραιότατος τὸ πρὸ ἑαυτοῦ ἁμάρτημα πλέξας, καὶ ἀρτίως δημοσιωθῆναι ὑπόσχεται, τὸν ὑγιῆ παλαιὰς ἐπήγαγε. πλὴν ἐρῶ σοι, πῶς ἐπήνεσα τῆς βύβλου τὸν δυνάμενον, πῶς ἐκάκισα τὸν μὴ ῥᾳθυμίας βύβλους, ἵνα τὸ αὐτῶν δημοσιεύσας; ἢ μὴν ὅταν ζημιώδεις ἑαυτοῖς ἀσυδλίαν, ἐδίξατο ὁ ἐγκώμιον τῆς βύβλου, καὶ ἐγένοντο ἀσυδλιαστέροι τοῖς ἑταίροις· ἢ ὅ ζημιώδεις ἑαυτοῖς ῥᾳθυμίαν, ἐδίξατο πάλιν τὸν ὀπτίμησιν, καὶ τὸν ἐλλιγείαν ἀπέλαυε. ἀλλ' ὅτι τοῦτο, οὔτε ἐκείνους ἴσμεν· ἡ δὲ ἀγνοια ἀμφοτέροις χρήσιμος αὖτη. πῶς, ἐρῶ λέγω. ὁ τῶν ἐγκωμίων ἀκούσας τῆς βύβλου, καὶ ζημιώδης ἑαυτῷ ἀσυδλίαν, εἰ πολλοὺς εἶχε μάρτυρας τῶν ἐγκωμίων, πρὸς ἀπόνοιαν ἂν ἐξωλίσθησε· νυνὶ δὲ λαθραιότατος δέξαιτο τὸν ἔπαινον, πάσης ἀλαζονείας ἀπηλλαγκώς. πάλιν ὁ ζημιώδης ἑαυτῷ ῥᾳθυμίαν, τῆς κατηγορίας ἀκούσας, ἐγένετο βελτίων ἀπὸ τῆς κατηγορίας, οὐδὲν ἄλλο τῆς ὀπτιμήσεως γνωσῶν ἂν θεῖτο. τοῦτο δὲ αὖθις οὐχ ὡς ἔτυχεν ὥρισε. δεῖ γὰρ τὸ πρὸς τὸν τῶν πολλῶν ἐπαινοῦσθαι δόξαν, ἕως μὲν ἂν λαθραίως νομίζωμεν ὄντες καλοί, ἀσυδαίζομεν γίνεσθαι βελτίους· ἐπειδὰν δὲ πᾶσι γνώριμα καταστῶμεν, καὶ τὸν ἐκ τοῦ λαθραίως ἀπολέσωμεν πρόσκαιρον, ἀναισχυντότεροι καὶ ῥᾳθυμότεροι μᾶλλον γινόμεθα. καὶ καθάπερ τὰ ἕλκη γυμνούμενα, καὶ ἀεὶ ψυχρῷ συχνῶς ὁμιλοῦντα, χαλεπώτερα γίνονται· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἁμαρτησῖα, ἂν μεταξὺ πολλῶν ἐλέγχηται ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησεν, ἀναισχυντοτέρα γίνεται. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, λαθραίως ὁ λόγος ὑμᾶς ὠφελησάτω. καὶ ἵνα μάθητε, ὅτι ἡ λαθραίουσα αὕτη ἰατρεία πολὺ τὸ κέρδος ἔχει, ἀκούσατε τί φησιν ὁ Χριστός. Ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἔλεγξον αὐτόν. Ἐ οὐκ εἶπε, μεταξὺ σοῦ καὶ τῆς πόλεως, οὐδὲ, μεταξὺ σῦ Ἐ τῆς δήμου, ἀλλὰ, μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἁμάρτυρος ἔστω, φησὶν, ἡ κατηγορία, ἵνα σύκοφος γένηται ἡ πρὸς διόρθωσιν μεταβολή. μέγα ἄρα ἀγαθὸν, ὃ παιδεῦσαι τὸν πλησίον μὴ δημοσιεύοντα. ἀρκεῖ ὁ Χριστὸς εἰπὼν, ἀρκεῖ ὁ κριτὴς εἰπὼν ὁ ἀδέκαστος. οὐχ οὕτω σὺ ὀπτιμᾷς τῷ ἡμαρτηκότι, ὡς ὁ Χριστὸς ἑαυτῷ (πικρότερος ὄντι ὁ κατήγορος εἰκὸς) οὔτε ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ πεπλημμελημένα. μὴ τοίνυν καταδῶμεν πρόσωπα πρὸς μαρτύρων, δημοσιεύοντες τὴν ἡμαρτηκότα, ἀλλ' ἁμάρτυρον ποιοῦντες τὸν παίδευσιν. τοῦτο τοίνυν καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας τὸν, ὅπερ Ἐ Παῦλος ἐποίησε, ἁμάρτυρον κατασκευάζοντα τὸν παίδευσιν Κορινθίοις ἡμαρτηκόσι τὸν κατηγορίαν καὶ ἄκουε πῶς. Διὰ τοῦτο, φησὶ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα Ἐμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶ. καὶ μὴν οὐχὶ ἀμφοῖν, οὐδὲ Ἀπολλῶ ἦσαν Ἐ ἐκείνων ἡμῶν καὶ τῶν σκληρῶν παιδευτῶν· ἀλλ' ὅμως συνεσκίασε τὸν κατηγορίαν, καθάπερ παρασώπιόν τινι, τοῖς αὐτοῦ Ἐ Ἀπολλῶ. ὑπόμασι, ἵνα τὸν ἀνωφθώσαν ἀπηκρίβωσε, ἐξουσίαν αὐτοῖς ἐδίδου μεταβαλέσθαι ἐκ τῆς παιρίας σκέψεως. καὶ πάλιν, Μήπως ἐλθόντα με ὁ Θεὸς ταπεινώσῃ, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ ἀσελγείᾳ, ᾗ ἔπραξαν. ὅρα πῶς καὶ ὁ Παῦλος ἀδιορίστως λέγει τοὺς ἡμαρτηκότας, ἵνα μὴ φανερὸν ποιήσας τὸν κατηγορίαν, αἰσχυντηρὸν ἐργάσηται τὸν τῶν ἡμαρτηκότων ψυχήν. ὥσπερ οὖν ἡμᾶς μὴ τοιαύτης φειδοῦς τοὺς ἐλέγχους

Μαθ. ιη. ιε.

β. Κορ. ιβ. κδ.

ἐλέγχους ποιούμεθα, οὕτω προσκαλῶ, καὶ ὑμᾶς μετὰ πάσης ἀσυδησίας διαλαβεῖν τὴν διόρθωσιν, καὶ μετὰ ἀκριβείας τοῖς λεγομένοις προσέχειν. διελέξαμεν ὑμῖν χθὲς περὶ τῆς δυνάμεως τῆς κατὰ τὴν βύβλον· ἔδειξα πῶς ὁ διάβολος τότε ἐφεδρεύει καὶ πανοῦργος ὤν. ὅπερ γὰρ μέλλουσι χέρδος ἐκ τῆς βύβλου ὁρᾶν γινόμενον ὑμῖν, τότε μάλιστα ὀπτάνεται· ἵνα ὑμᾶς ἐκκρούσῃ τῆς ὠφελείας, ἵνα κενὰς οἴκαδε ἀποπέμψῃ χαράς. καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρχόντων, ἐπειδὰν ⓖ τῆς τάξεως καὶ τοῦ αὐτοῦ ὦσιν τὰ πρῶτα ἀπερρωγότες ἔχωσι πρὸς σὲ σύντονον μάχην, δίδωσι ῥᾳδίως παρρησίαν αὐτοῖς ἀπολωλυῖαν, καὶ λύοντες προστίθησι τὸ ἀποδύεσθαι καὶ φιλανθρωπίας τυγχάνειν· οὕτω καὶ ὁ διάβολος, ἐπειδὰν ἴδῃ προσιόντας τῷ δικαίῳ, παρρησίαν ἀπολωλυῖαν, οὐ δίδωσι ῥᾳδίως, ἀλλὰ δίδωσι ῥᾳθυμίας. οἶδε γάρ, οἶδε σαφῶς, ὅτι μὴ προσέλθωσι νήφοντες, καὶ εἰ πῶσι τὰ ἡμέτερα, καὶ ἀποδύσωνται ζωὴν τὴν ψυχὴν, πολλῶν λαβόντες συγγνώμην ἀπαλλάττονται. φιλάνθρωπος γάρ ἐστιν ὁ Θεός. καὶ διὰ τοῦτο προσερχόμεθα, καὶ ἀπαλλαγὴν τῆς συντυχίας αὐτοῦ, ἵνα μηδενὸς ὦμεν δίκαιοι διὰ τοῦτο τυχεῖν. ἀλλ' ⓖ μὴ γράπτωσαν τὸν ἄρχοντα μετὰ βίας ἀποσυρῆναι τοῦ συντυγχάνειν· ὁ γὰρ μετὰ ἀνάγκης, ἀλλ' ἀπατᾷ ἡμᾶς καὶ εἰς ῥᾳθυμίαν ἐμβάλλει. διὰ τοῦτο οὖν συνιόντες ἐσμὲν ἄξιοι, ἐκόντες ἑαυτοὺς ἀποστερεῖν τῶν ἀγαθῶν. φῶς ἐστὶ δικαίοις καὶ ψυχῆς ἡ μετὰ ἀσυδησίας εὐχή, φῶς ἄσβεστον καὶ δίλυχνίς. διὰ τοῦτο μυρίοις συρφετὸν λογισμοὶ ἐμβάλλει ταῖς ἡμετέραις δικαιοσύναις, ἵνα ἀφ' οὗ ἐν ἐπὶ ποτε ἐλογισάμεθα, ταῦτα συναγωνιῶντες τῷ χειρὶ τὰς εὐχὰς κατασχεῖν τῆς ψυχαῖς ἡμῶν. καὶ καθάπερ ἄεμοι πολλάκις ἀπειλαῖς προσπίπτοντες, λυχνίαν τὸν δραπόμενοι ῥίπισαντες ἔσβεσε· οὕτω καὶ ὁ διάβολος, ἐπειδὰν ἴδῃ τὸ φλέγον τὸν βύβλου ἡμῖν ἀναπομφύσιον, μυείαις φερνίσιν ἔνδον καὶ ἔνδον ῥιπίζων, οὐ πρότερον ἀφίσταται, ἕως ἂν σβέσῃ τὸ φῶς. διὰ τοῦτο ⓖ τὸν λύχνους σκεύους ἀναπλώσαντες ποιοῦσι, τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιήσωμεν. οἱ γὰρ σκάφοι ποιοῦσιν· ἐπειδὰν ἴδωσιν ἄνεμον πρόσοντα σφοδρὸν, τὸν δάκτυλον ὑπερίσχοντες τῇ ὀπῇ τοῦ λύχνου ἀποτρέχουσι τὸν πνεύματι τὸν εἴσοδον. ἕως μὲν γὰρ ἂν ἔξωθεν προσπαλλῇ, δυνησόμεθα μύλις ἴσως· ἐπειδὰν δὲ μυρίζωμεν αὐτῷ τὰς θύρας τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἔνδον δεξώμεθα ⓦ ἐγρὸν, οὐκ ἔλαττον οὐδὲ μακρὸν αὐτὸς ἴσως δυνάμεθα· ἀλλὰ πόνταχόθεν καπνοῦσας ἡμῶν τὸν μνήμην, ὥσπερ λύχνον κεκαπνισμένον, ἀφίσιν τὸ σῶμα ῥήματα προφέρον κενά. ἀλλ' ὥσπερ σκάφοι ⓦ δάκτυλον ὑπερίσασι τῇ ὀπῇ τοῦ λύχνου, οὕτως ἡμᾶς ὑπερχώμεθα ⓦ λογισμοὶ τῇ ἡμετέρᾳ διανοίᾳ· ἀποφράξωμεν τὸ πονηρὸν πνεύματος τὴν εἴσοδον, ἵνα μὴ σβέσῃ ἡμῶν τὸ φῶς τῆς βύβλου. μέμνησθε τούτων ἀμφοτέρων τῶν παραβολῶν, καὶ τοῦ τῶν γραπτῶν, καὶ τοῦ ἀρχόντων, καὶ τοῦ τῶν ⓖ λύχνων· διὰ γὰρ τοῦτο ταῦτα λέγομεν ὑμῖν τὰ παραδείγματα, ἐφ' οἷς γρεφόμεθα, ἐφ' οἷς ἐσμεν, ἵνα καὶ σύντονον διαχωρήσαντες καὶ οἴκοι γινόμενοι, ἀπὸ τῶν ἐν χερσὶ προσαγωγὴν ἐπάμυνσιν λαμβάνωμεν τῶν εἰρημένων. μέγα ὅπλον βύβλος, καὶ μεγάλη ἀσφάλεια. ἠκούσατε χθὲς, πῶς ⓖ τῆς παῖδες πεπιστευμένοι κατέλυσαν τοῦ τοῦ πυρὸς δυνάμεις; πῶς κατεπάτησαν τοῦ φλόγα, πῶς ἐσβεσμένον τῆς καμίνου, καὶ τῆς ἐκφορείας ἐκράτησαν τοῦ σωτηρίου; ἀκούσατε σήμερον πάλιν, πῶς ὁ γυναῖος καὶ μέγας Ισαὰκ αὐτῆς προσελθόντος τῆς τῶν σωμάτων φύσεως δι' βύβλος. σκάφοι κατέλυσαν τοῦ πυρὸς τὴν δυνάμιν, ἐδῶ σήμερον τῆς φύσεως πεπληρωμένης ἔλυσε τὰ δεσμά. Gen. 21. 22. ἐμάθετε πῶς τῦτο ἐποίει. Εἰδέτε, φησὶν, Ισαὰκ προσελθόντος τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἔλυσε ταῦτα ἴσως. ταῦτα σήμερον ὑμῖν ἀνεγνώσθη· χθὲς περὶ βύβλος ὁ λόγος, καὶ σήμερον πάλιν ἀποδείξις τῆς δυνάμεως τῆς βύβλου. ὁρᾶτε πῶς ἡ τοῦ πνεύματος οἰκονομία χθὲς σύμφωνα τοῖς χθὲς εἰρημένοις ἀναγινωσθεῖσα τὰ σήμερον; εἰδέτε, φησὶν, Ισαὰκ μετὰ Ρεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὅτι ἔλυσε ἴσως. τοῦτο προῆλθεν ἄξιον ζητῆσαι, πῶς ἔσχεν ἔλυσε ἴσως. βίου ἴσως γάμου καὶ πολλῆς γάμου τῆς σωφροσύνης καὶ αὐτοῦ καὶ ὁ ἀνήρ. οὐκ ἔχομεν ὑπολαβεῖν τῆς ζωῆς τῶν διαφόρων, καὶ εἰ τοσοῦτοι, ὅλη ἔργον ἀμαρτίαν ἡ πεῖρασις. καὶ οὐκ αὐτὴ ἔλυσε μόνον, ἀλλὰ καὶ

καὶ ἡ μήτηρ αὐτῦ ἡ Σάρρα ἡ τεκοῦσα αὐτόν· οὐχ ἡ μήτηρ ἢ αὐτῦ μόνον τετέκωσιν, οὐδὲ ἡ γυνή, ἀλλὰ καὶ ἡ νύμφη ἡ τῦ Ιακὼβ γυνὴ ἡ Ραχήλ. τί βούλεται τῶν τέκνων τὰ ὀνείδη; πάντες δίκαιοι, πάντες ἐν ἀρετῇ ζῶντες, πάντες τοῦτο τῦ Θεοῦ ἐμαρτυρήθησαν. ὥσπερ γὰρ αὐτῶν ἔλεγεν, Ἐγὼ εἰμὶ ὁ Θεὸς Αβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ισαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ιακώβ. οὕτω τῶν αὐτῶν καὶ Παῦλος οὕτω πως λέγει· Διὰ τί αὐτοῖς οὐκ ἐπαισχύνεται ὁ Θεὸς, Θεὸς καλέσθαι αὐτῶν. πολλὰ αὐτῶν τὰ ἐγκώμια ἐν τῇ καινῇ, πολλοὶ αὐτῶν ἐπαινοι ἐν τῇ παλαιᾷ. πάντες γὰρ ἦσαν δόκιμοι, πάντες ἄνδρες ἔνδοξοι γυναῖκας, καὶ ἐπαιδία μέχρι πολλοῦ διετέλεσαν χρόνου. ὅταν οὖν ἴδῃς ἄνδρα καὶ γυναῖκα ἀρετῇ συζῶντας, ὅταν ἴδῃς θεοφιλεῖς, εὐσεβείας ὑπομνήσεις, καὶ ἀπαιδίαν νοσοῦντας, μὴ νομίσῃς ἀμαρτίαν εἶναι πάντως τοῦτο ἀπαιδίαν δικαίαν ἀπόδοσιν. πολλοὶ γὰρ τῆς οἰκονομίας ἕνεκα τῦ Θεοῦ λόγου ἐκώλυσε ἡμῖν ἀπόρρητα, καὶ γὰρ πάντων εὐχαριστεῖν δεῖ, καὶ μόνους ἐκείνους παλαίειν τοῦτο ἐν καιρῷ ζῶντας, καὶ τοῦτο παιδία μὴ κεκτημένους. πολλάκις ὁ Θεὸς ἅπασι συμφέροντος· ἡμεῖς δὲ τοῦτο τὴν αἰτίαν τῶν γινομένων οὐκ ἴσμεν. Διὰ τοῦτο πάντα χρὴ θαυμάζειν καὶ αὐτῦ τοῦτο σοφίαν, καὶ δοξάζειν τοῦτο φιλανθρωπίαν αὐτῦ τοῦτο ἄφατον.

Ἀλλ' οὐδέ μοι εἶπας ὁ λόγος ἡμᾶς παιδοῦσαι δυνάμεναι· διὰ δὲ τοῦτο αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν ἦσαν αἱ γυναῖκες ἄτεκνοι. τίς οὖν ἡ αἰτία; ἵνα, ὅταν ἴδῃς τοῦτο πρόθυμον πίστεως καὶ καρτερικὸν ἡμῶν διασώσῃ, μὴ ἀπιστήσῃς. ἀκούω γύμνασόν σε τοῦτο Δαβὶδ καὶ τὴν μήτρα τῶν ὑδάτων· ἵνα, ὅταν ἴδῃς πεπηρωμένον καὶ διεκκεκλεισμένον τοῦτο μήτρας πρὸς παιδοποιΐαν δυνάμενον ἐκ τῆς τῦ Θεοῦ χάριτος, μὴ θαυμάσῃς ἀκούων ὅτι πρόθυμος ἔτεκε. μᾶλλον δὲ καὶ θαύμασον, καὶ ἐκπλάγηθι· ἀλλὰ μὴ ἀπιστήσῃς τῷ θαύματι. ὅταν λέγῃ πρὸς σὲ ὁ Ισδαῆς, πῶς ἔτεκεν ἡ πρόθυμος; εἰπὲ πρὸς αὐτόν, πῶς ἔτεκεν ἡ στεῖρα καὶ γεγηρακυῖα; δύο κωλύματα τότε ἦν, τό τε ἄωρον τῆς ἡλικίας, καὶ ὃ ἄχρηστον τῆς φύσεως· ὅτι δὲ τῆς πρόθυμον κώλυμα μόνον ἦν, ὃ μὴ μεταλαβεῖν γάμου. πρὸς οὖν τοῦτο τὴν πρόθυμον ἡ στεῖρα. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι Δαβὶδ τοῦτο αἱ στεῖραι πρὸς ἔλεγον, ἵνα πιστευθῇ τῆς πρόθυμον ὁ τόκος, ἄκουσον τῶν ῥημάτων τῦ Γαβριὴλ τῶν πρὸς αὐτόν. ὅτε γὰρ ἤλθε πρὸς εἰπεῖν αὐτῇ, Συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτῦ Ιησοῦν, ἐξεπλάγη ἡ πρόθυμος καὶ ἐθαύμασε καὶ εἶπε· πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; τί οὖν ὁ ἄγγελος; Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ. μὴ ζήτει φύσεως ἀκολουθίαν, φησὶν, ὅταν γὰρ φύσιν ἡ τὸ γενόμενον· μὴ παρεκβολέπου γάμου καὶ ὠδῖνα, ὅταν μείζων γάμου τῆς ἡδύτητος ὁ τόκος ἦ. καὶ πῶς ἔσται τοῦτο, φησὶν, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; πρὸς μὲν Δαβὶδ τοῦτο ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκεις. εἰ γὰρ ἐγίνωσκες ἄνδρα, οὐκ ἂν κατηξιώθης ὑπηρετήσασθαι τῇ Δεσποίνῃ ταύτῃ. ὥστε διὰ τὸ ἀπιστεῖν, Δαβὶδ τοῦτο πίστευε. οὐκ ἄν γὰρ κατηξιώθης τοιαύτης Δεσποίνης ὑπηρετήσασθαι, οὐκ ὄντος καλοῦ ὁ γάμος, ἀλλ' ὄντος χρείαν ἡ πρόθυμος. τοῦτο δὲ τοῦτο εἰσοδον συμποτέσειν ἐχρῆν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας. βασιλικὴ γὰρ ἦν· ὁ δὲ βασιλεὺς Δαβὶδ συμποτέσεις εἰσέρχεται. ἔδει δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἡμῖν οἰκεῖον, καὶ ἐξηλλάχθαι τῆς ἡμετέρας. ἀκούω ἀμφότερα ταῦτα οἰκονομεῖται. ὃ μὲν γὰρ ἀπὸ μήτρας ἡδέσθαι, κοινὸν πρὸς ἡμᾶς· ὃ δὲ χρεὶς γάμου ἡδέσθαι, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. καὶ ὃ μὲν σὺ γαστρὶ κυηθῆναι καὶ συλληφθῆναι, τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης· ὃ δὲ χρεὶς μίξεως ἡδέσθαι τοῦτο κύησιν, συμποτέσει τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης. διὰ τοῦτο δὲ ἀμφότερα ταῦτα γέγονεν, ἵνα καὶ τοῦτο ὑπερβολὴ, καὶ τοῦτο καινοπαθὲς τοῦτο πρὸς σὲ μάθῃς τὸ τίκτομενον. καὶ σκόπει μοι τοῦτο σοφίαν τῶν γινομένων. ὅτε ἡ ὑπερβολὴ τοῦτο πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν καὶ συγκρίσεις ἐλυμαίνατο, ὅτε ἡ πρὸς ἡμᾶς συγκρίσις τοῦτο ὑπερβολὴ ἠμαύρωσεν· ἀλλ' ἑκάτερα ἐδείκνυτο διὰ τῶν πραγμάτων ἀπόντων. καὶ τὰ μὲν ὁλόκληρα εἶχεν ἡμέτερα, τὰ δὲ ἠλλαγμένα πρὸς ἡμᾶς. ἀλλ' ὑπὲρ ἔλεγον, ὅτι Δαβὶδ τοῦτο πρὸς ἔλαβον αἱ στεῖραι, ἵνα πιστευθῇ τῆς πρόθυμον ὁ τόκος, ἵνα αὐτὴ χλευασ-

Exod. γ. ς. Esp. ια. ις.

Luκ. α. λα.

γηθῆ πρὸς τὴν πίστιν τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῆς ὑποσχέσεως ἐκείνης, ἧς ἤκουσε πρὸ τοῦ ἀγ-
Λκκ. α. λβ. γέλου λέγοντος, Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεταί σοι, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ, φησὶν, ἔχῃς τεκεῖν. μὴ βλέπε πρὸς τὴν γῆν, ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἡ σύνοδα ἔρχεται. πνεύματός ἐστι χάρις ὁ γινόμενον, μὴ ζήτει μοι φύσιν καὶ νόμους γάμων. ἀλλ' ὅσῳ μείζονα τούτης ἐκφαίνει τὰ ῥήματα, βούλεται δὲ ἑτέρως πρὸς αὐτὴν διαλεχθῆναι ἀπόδειξιν. σὺ δέ μοι πρὸς πατήρ, 5
πῶς ἡ τεῖρα αὐτοῦ ὁδηγεῖ πρὸς τὴν πίστιν τούτου. ὅσῳ γὰρ ἐκείνη ἡ ἀπόδειξις μείζων τοῦ τῆς ἀγελοίας τῆς πρόθεσις, ἄκουσον πῶς καὶ διὰ τὰ παρεπόμενα κατέπαυσε τὸν λόγον, ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν αὐτοῦ διδάσκων.
Λκκ. α. λς. Ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, Ἐλισάβετ ἡ συγγενίς σου καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρᾳ αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ τείρᾳ. ὁρᾷς ὅτι ἡ τεῖρα ἀπὸ τοῦ πρόθεσιν; ἐπεὶ, τίνος ἕνεκεν ἔπαθε μήτραν αὐτῇ καὶ τόκον τῆς συγγενίδος; τίνος ἕνεκεν ἔλεγεν, ἐν γήρᾳ αὐτῆς; τίνος ἕνεκεν ἐπῆγαγε, τῇ καλουμένῃ τείρᾳ; ἀπὸ πάντων τούτων σκόπει αὐτοῦ δηλονότι πρὸς ὃ πιστεῦσαι τῷ εὐαγγελισμῷ. ἀπὸ τούτου καὶ τοῦ ἡλικίαν εἶπε, καὶ τοῦ πήρωσιν τῆς φύσεως· ἀπὸ τούτου καὶ χρόνοι διέμεινε καὶ ἀπὸ τῆς συλλήψεως. οὐ γὰρ ἐκ προοιμίων αὐτῇ βίβλως εὐαγγελίσατο, ἀλλ' διέμεινεν ἐξαμηνιαῖον χρόνον τῇ τείρᾳ γηρᾶσθαι· ἵνα ὁ τῆς γαστρὸς ὄγκος λοιπὸν τοῦ κύησιν ἐγγυήσηται, καὶ διαμφισβητήτως ἀπόδειξις γένηται τῆς συλλήψεως. καὶ θέα μοι πάλιν τοῦ Ζοέσιν τὸ Γαβριήλ. οὐδὲ γὰρ ἀνέμεινεν αὐτοῦ τῆς Σάρρας, οὐδὲ τῆς Ρεβέκκας, οὐδὲ τῆς Ραχήλ· καίτοι καὶ αὗται τείρα ἦσαν, καὶ αὗται γεγηρακυῖαι, καὶ θαῦμα τὸ γινόμενον ἦν. ἀλλὰ παλαιὰ τὰ διηγήματα ἦν. τὴν δὲ ἀρχαίων τὰ νέα καὶ προσφατα καὶ τοῦ γεγενημένου συμβαίνοντα τοῦ ἡμετέραν μᾶλλον ἡμᾶς εἰς πίστιν τῶν θαυμάτων ἀναγκάζειν εἰώθε. ἀπὸ τούτου ἐκείνας ἀφεὶς, ἀπ' αὐτῆς ἐννοῆσαι τῆς συγγενίδος τὴν Ἐλισάβετ ὃ ἐπ' αὐτῇ προσεβάλλετο· ὥστε ἀπ' ἐκείνης πρὸς οἰκεῖον αὐτοῦ τόκον ἀναγαγεῖν φειδόμενον ἐκφῆναι καὶ σεμνύσαι τόν. μέσος γὰρ τῶν πηγμετέρου, καὶ τῶν διαστικοῦ ὁ τόκος ὁ τῆς τείρας ἦν, ἐλάττων μὲν τῶν τῆς πρόθεσις, μείζων δὲ τῶν ἡμετέρου. ἀπὸ τούτου, ὥσπερ ἀπὸ ἴσης γεφύρας, μέσης τῆς Ἐλισάβετ ἀπὸ τῶν κατὰ φύσιν ὠδίνων ὅτι σὺν ὑπὲρ φύσιν αἰσθήσεται τῆς πρόθεσις τοῦ ἀγίου.

Ἐβουλόμην πλείονα εἰπεῖν, καὶ ἑτέρας λόγους ὑμᾶς διδάξαι, δι' ὧν τείρα ἡ Ρεβέκκα καὶ ἡ Ραχὴλ ἦν· ἀλλ' ὁ καιρὸς οὐκ ἀφίησι κατεπείγων λέγειν πρὸς τὴν τῆς βίβλου δύναμιν. ἀπὸ γὰρ τούτου καὶ ταῦτα πάντα σκοπήσαμεν, ἵνα μάθητε, πῶς τοῦ κύησιν τῆς γυναικὸς ἔλυσε τὸ Ἰσαὰκ ἡ βίβλη, καὶ βίβλη τοσαύτη χρόνου. Ἐδέετο, φησὶν, Ἰσαὰκ περὶ Ρεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ ὁ Θεός. μὴ γὰρ [ὅτι] νομίσῃς ὅτι σκάλεσι Θεοῦ, καὶ βίβλως ἐσκιάθη. πολλοῦ γὰρ διάλωσι χρόνου δεόμενος τοῦ Θεοῦ. καὶ εἰ βούλεσθε μαθεῖν πόσου, ἐγὼ ὑμῖν καὶ τοῦτο μὴ ἀκριβείας ἐρῶ. εἴκοσι ἐτῶν ἀριθμὸν διάλωσε δεόμενος τοῦ Θεοῦ. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἐκ τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς. βουλόμενος γὰρ ἡ γραφὴ τοῦ πίστιν καὶ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ φιλοσοφίαν δεῖξαι τοῦ δικαίου, οὐδὲ χρόνου ἀπιστώπησεν, ἀλλὰ καὶ αὖθις δῆλον ἡμῖν ἐποίησε, λαθραίως μὲν, ὥστε διεγεῖραι ἡμῶν τοῦ ῥᾳθυμίαν, πλοῦ δὲ οὐκ ἀφῆκεν εἰς ἀφανῆ. ἄκουσον γοῦν πῶς λαθραίως ἡμῖν χρόνου
Γεν. κε. κ. ἐδήλωσεν. Ἰσαὰκ ἦν ἐτῶν τεσσαράκοντα, φησὶν, ὅτε ἔλαβε τοῦ Ρεβέκκαν θυγατέρα Βαθουὴλ τοῦ Σύρου. ἔμαθες πόσων ἐτῶν ἦν, ὅτε τοῦ γυναῖκα ἠγάγετο; τεσσαράκοντα ἐτῶν, φησὶν, ἦν ὅτε ἔλαβε τοῦ Ρεβέκκαν. ἀλλ' ὅσῳ ἐμάθομεν πόσων ἐτῶν ὢν ἔγημε τοῦ γυναῖκα, μάθωμεν καὶ πότε ἐγένετο λοιπὸν πατήρ, καὶ πόσων ἐτῶν ἦν τότε, ὅτε ἐγέννησε Ἰακώβ· καὶ δυνησόμεθα εἰδέναι πόσοι ἔμεινε χρόνοι τείρα ἡ γυνὴ, καὶ ὅτι τοῦτον ἅπαντα ἐδέετο τοῦ
Γεν. κε. κε. Θεοῦ. πόσων οὖν ἐτῶν ἦν, ὅτε ἐγέννησε Ἰακώβ; Ἐξήλθε, φησὶν, Ἰακὼβ ἐπτελημμένος τῇ δόξῃ τῆς πρωτοτόκου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἀπὸ τούτου σκάλεσιν αὖθις Ἰακὼβ, ἐκείνου δὲ Ἡσαῦ. Ἰσαὰκ δὲ ἦν ἐτῶν ἑξήκοντα, ὅτε ἐγέννησεν αὐτούς. Εἰ τοίνυν ὅτε μὲν ἠγάγετο

τοῦ

τίνα Ρεβέκχαν, πατρὸς ἔχουσα ἐτῶν ἓν, ὅτε ἦλθεν ὁ ἐλεύσεται τοῦ ἔτους, ἐξήκοντα βούλεται ὅτι εἴκοσι ἔτη μεταξὺ ταῦτα ἔμεινεν ἡ γυνή, καὶ τοῦτο ἀπόδειξις ἐστὶ χρόνου ἐδέετο τοῦ Θεοῦ ὁ Ισαάκ. Εἶτα οὐκ αἰσχυνόμεθα οὐδὲ ἐγκαλυπτόμεθα, μὴ δίκαιον ὁρῶντες εἴκοσι ἔτη προσδαμβάνοντα ἡ οὐκ ἀφιεμένην, ἡμᾶς ὃν οὐκ ἐκ τοσούτης αἰτήσεως καὶ δεήσεως πολλάκις ἀπαγορεύοντες καὶ δυσχεραίνοντες; καίτοι ὁ μὲν πολλοῦ πρὸς τὸν Θεὸν εἶχε τὸν παῤῥησίαν, καὶ ὅμως οὐκ ἐδυσχέρανε πρὸς τὴν ἀναβολὴν τῆς δόσεως, ἀλλ' ἔμενε καρτερῶν· ἡμᾶς δὲ μυρίων ἁμαρτημάτων γέμοντες, πανηρῶς ζῶντες, οὐδεμίαν ἔχοντες πρὸς τὸν Θεὸν διαπόντιον ἐπιδεικνύμενοι, οὐ μὴ, πρὶν ἢ φθέγξασθαι, ἀκαταπαύομεν, ἀλύομεν, ἀπαυανιτοῦμεν, ἀφιστάμεθα τῆς αἰτήσεως. ὅμως τοῦτο καὶ ἀεὶ διαχωρεῖν χρή. τίς εἴκοσι ἔτη ὑπὲρ ἑνὸς πράγματος παρεκάλεσε τὸν Θεὸν, καθάπερ οὗτος ὁ δίκαιος; μᾶλλον δὲ τίς εἴκοσι μυριάδας μόνους; ἀλλ' ἡμεῖς μὲν οὕτω ἐλέγομεν, ὅτι πολλοί εἰσιν ἐν μικρᾷ ῥᾳθυμίᾳ βυθισθέντες, καὶ χασμώμενοι, καὶ ἀφυπνοῦντες. καὶ μεταστρεφόμενοι συνεχῶς, καὶ ὀλιγωρείᾳ πάσῃ πρὸς τὰ βιωτικὰ κεχρημένοι. σπανίως δὲ καὶ ἑτέρως βαλόντων τὰς βιωτικὰς πράγματα σκοποῦντες ὀλεθριωτέρᾳ ἕκαστος πολλοὶ γὰρ ἑαυτοὺς ῥιπτοῦντες, καὶ τῷ μετώπῳ τὸν γῆν τύπτοντες, καὶ θερμὰ προχέοντες δάκρυα, καὶ πικρὰ καὶ πόθου γέμοντες, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνοντες, καὶ πολλὴν ἀπορρῆξιν ἐπιδεικνύμενοι, τῇ θερμότητι ταύτῃ δὲ τῇ προθυμίᾳ καὶ τῆς οἰκείας κεχρῆσθαι σωτηρίας. οὐ γὰρ ὑπὲρ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων προσκαλοῦσι τὸν Θεὸν, οὐδὲ συγγνώμην αἰτοῦσι τῶν πλημμεληθέντων αὐτοῖς, ἀλλὰ τὴν ἀπορρῆξιν ταύτην τῶν ἐχθρῶν κενοῦσι πάντας· ταῦτα ποιοῦντες, ὥσπερ δὴ εἴ τις ὃ ξίφος ἀκονήσας, μὴ κατὰ τῶν πολεμίων χρῆται τῷ ὅπλῳ, ἀλλὰ τῆς οἰκείας αὐτὸ δέρης σῴζοι. οὕτω καὶ οὗτοι οὐκ ὑπὲρ τῆς Φύσεως τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ κατὰ τῆς ὑμωμοσίας τῶν ἐχθρῶν ταῖς βιωτικαῖς κεχρῆσθαι· ὅπερ ἐστὶ, καὶ ἑαυτῶν ὃ ξίφος ὠθοῦσι. ἀπιστήσει δέ τις τοῦτο ὁ παρὼν, ἵνα πεισθῇ ἑαυτὸν ἀπολλύωμεν, καὶ δίκῃ ῥᾳθυμίας, καὶ ἀφῃ ἀπονοίας. ἐν μὲν γὰρ τῇ πρὸς τὰς βιωτικὰς ὀλιγωρείᾳ προξενοῦσι τὸν Θεὸν, τὴν καταφρόνησιν ἀφῃ τῆς ῥᾳθυμίας ἐπιδεικνύμενοι· ἐν δὲ τῇ ἀπονοίᾳ ἀπολλύουσι, τῇ ἀπονοίᾳ πάλιν τῆς ἑαυτῶν ἐπιδεικνύμενοι σωτηρίας. ὁ δοῦλός, φησι, ῥᾳθυμῆς. δέομαί σου πρὸς ὃ μηδενὸς αὐτὸν ἐπιτυχεῖν. ἔστι πονηρὸς ὅτι καὶ διεγηγερμένος. τί οὖν ἵνα μάθητε; οὐ δυνάμενοι σκληρὸν τὴν πονηρὸν, οὐδὲ εἰς ὀλιγωρείαν ἐμβαλεῖν; ἑτέρως αὐτὸν ἐξεπόδισον τὴν ἀπώλειαν. πῶς; εἰς προσποίησιν τῆς πονηρᾶς χρήσασθαι προσκυνήσει. ὃ γὰρ τῶν ἐχθρῶν θύεσθαι, προσποίησίς ἐστιν. ἀπολύσεται τοίνυν οὐ μόνον οὐδὲν κερδήσας ἀπὸ τῆς πονηρᾶς, ἀλλὰ καὶ πλείονα τὴν βλάβην ὑπομείνας ἀφῃ ῥᾳθυμίας. τοιαῦται αἱ τῶν ἀφροδίτων μηχαναί· οὐδὲν μὲν ἀφῃ τῆς ῥᾳθυμίας, οὐδὲν δὲ διὰ αὐτῆς ἀπόλλυσι τῆς πονηρᾶς, ὅταν μὴ τῶν νόμους αὐτὴ γένηται).

Ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἄξιον ἀκοῦσαι τῶν ῥημάτων τῆς βύβλου, καὶ πῶς παιδικῆς ἐστὶ φροντίδος τὰ ῥήματα, πῶς ὑποπιπόδιος ψυχῆς. ἀσχημονῶμεν μὲν οὖν αὐτὰ μᾶλλον ἐρῶν, πλὴν ἀνάγκη πάντως εἰπεῖν καὶ μιμήσασθαι τὴν ἀπαιδευσίαν γλωττῆς ἐκείνου. τίνα οὖν ἐστὶ τὰ ῥήματα; ἐκδίκησόν με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου· λέγει αὐτοῖς, ὅτι Θεὸν ἔχω κἀγώ. καὶ τότε μεμνήσονται, καὶ λέγουσι, ὅτι Θεὸν ἔχομεν, ὅταν ἀγανακτῶμεν καὶ ὀργιζώμεθα καὶ δυσχεραίνωμεν· ἀλλ' ὅταν ὑπείκῃς ὦμεν καὶ πραεῖς καὶ ἥμεροι, καὶ πᾶσαν ἀσκῶμεν φιλοσοφίαν. οὕτω καὶ ὁ Θεὸς εἶπε· Λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὐκ οἴονται ὅτι υἱοὶ ἐσμὲν τοῦ Θεοῦ, ὃ αἰτοῦμεν καὶ τῶν ἐχθρῶν τὸν Θεόν; καὶ πῶς υἱοὶ ἐσμεν, φησι; ὅτι αὐτὸς εἶπεν, Εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καὶ τοῦ θείου τούτου εἰσάγαγε νόμου. ὅταν οὖν τὸν νομοθέτην αἰτῶμεν τοῦ οἰκείους καταλύειν νόμους, καὶ καταγέλωτα αὐτὸν ὑποσχεῖν αὐτῷ, καὶ τοῦ σε κωλύσαντα κατάραθαι τῶν ἐχθρῶν ἱκετεύσαι σε κατάραθαι τῶν ἐχθρῶν, οὐκ ἂν τοῦτο ποιῶν,

Matth. 5. 16.

οὐδὲ προσκαλεῖς, ἀλλ' ὑβρίζεις τὸν νομοθέτην, καὶ πρὸ ἀπειλῆς εἰς τὸν μέλλοντα δίδοναί σοι τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀπὸ τῆς βύχης. καὶ πῶς δυνατὸν ἀκουσθῆναι βυχόμενον, εἰπέ μοι, ὅταν τις μέλλοντα ἀκούειν παροξύνῃς; ταῦτα γὰρ ποιῶν εἰς βαρὰ θεὸν τὸν οἰκεῖον οὐδεὶς σωτηρίαν, καὶ χεὶρ πρηνὴς φέρει τὸν ἐχθρὸν ἐπ' ὄψιν τύπτων τὸν βασιλέα. εἰ γὰρ μὴ ταῖς χερσὶ τοῦτο ποιεῖς, τοῖς ῥήμασιν αὐτὸν τύπτεις· ὅπερ οὐδὲ ὅτι τῶν ὁμοδούλων ποιῆσαι τολμᾷς. τόλμησον γοῦν ὅτι ἀρχοντος τοῦτο ποιῆσαι. καὶ μυρίας καταρᾶται κακὰς, τὸν ὅτι θᾶττον εὐθέως ἀπαλλάξῃ πόνων. εἶτα ὅτι ἀρχοντος μὴ οὐ τολμᾷς τὸν ὁμότιμον ὑβρίσαι, ὅτι ἢ τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιεῖ, εἰπέ μοι, οὐ φείδῃ, οὐδὲ δέδοικας ὃ καιρὸς διόρθωσις; εὐχὰς ἀγελαίους ὅταν καὶ ἀκήθεμον μύθους, καὶ μείζονα ἀγνωμοσύνην ὅτι δεικνύμενος τοῦ τὰ ἑκατὸν ἀπαιτοῦντος Ματθ. ιη. κθ. δίκαια; ὅτι γὰρ ἐκείνου σὺ μᾶλλον ὑβρίζεις, αὐτὸς ἄκουσον τῆς ἱστορίας. μυρία ὀλιγοστὰ ὤφειλέ τις τῷ δεσπότῃ· εἶτα οὐκ ἔχων ἀποδοῦναι, ἠξίου μακροθυμῆσαι, ἵνα, πραθείσης αὐτοῦ τῆς γυναικὸς καὶ τῆς οἰκίας καὶ τῶν παίδων, λυθῇ τὸ ὄφλημα τὸ δεσποτικόν. ἰδὼν ἢ αὐλὴ ὁ δεσπότης κατέλιπεν καὶ τὰ μυρία ἀφῆκε τάλαντα. ἐξελθὼν ἐκεῖνος καὶ εὑρὼν οἰκέτην ἕτερον ὀφείλοντα αὐτῷ δηνάρια ἑκατὸν, ἄγχων ἀπῄτει μὴ πολλῆς τῆς ὠμότητος καὶ τῆς ἀπανθρωπίας. ἀκούσας ταῦτα ὁ δεσπότης ἐκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ ὃ πρότερον ἀφῆκεν ὄφλημα τῶν μυρίων ταλάντων, ἐπέθηκεν αὐτῷ πάλιν, καὶ τῆς εἰς τὸν συνδοῦλον ὠμότητος ἔδωκε τὸν τιμωρίαν σκληρός. σὺ δὲ κἀκείνου θᾶττον ἀγνωμονέστερος καὶ ἀπανθρωπότερος γέγονας, τῶν ἐχθρῶν καταδυχόμενος. σκληρὸς οὐχὶ τὸν δεσπότην ἠξίου ἀπαιτῆσαι, ἀλλ' αὐτὸς ἀπῄτει τὰ ἑκατὸν δηνάρια· σὺ δὲ καὶ τὸν δεσπότην ὅτι τὸν ἀπαίτησον τοιοῦτον τὸν δραπέτην καὶ κακοκυμβούλου προσκρούεις. κἀκεῖνος μὲν οὐκ ἐπ' ὄψιν τοῦ κυρίου, ἀλλ' ἔξω τὸν συνδοῦλον ἦγε· σὺ δὲ εἰς αὐτὸν δὴ καιρὸν τῆς εὐχῆς περὶ τοῦ βασιλέως ἐρεῖς ταῦτα ποιῶν. εἰ δὲ σκληρὸς ὕβρι τὸν δεσπότην προσκαλέσας ὅτι τὸν ἀπαίτησιν, καὶ μὴ δὲ ἐξελθεῖν ταῦτα ποιῶν, οὐδεμιᾶς ἔτυχε συγγνώμης· σὺ καὶ τὸν δεσπότην ὅτι τὸν κακοκυμβούλου ταύτην ἔκπυον διεγείρων, καὶ ἐπ' ὄψιν αὐτοῦ ταῦτα ποιῶν, πόσαν οὐ δώσεις τιμωρίαν, εἰπέ μοι; ἀλλὰ φλεγμαίνει σοῦ τῇ μνήμῃ τῆς ἐχθρᾶς ἡ σφαγὴ καὶ οἰδεῖ, καὶ διέσηκεν ἡ καρδία, καὶ τὸ λελυπηκότος ἀναμιμνησκόμενος, οὐ δυνάσῃ καταπιεῖν τὸ οἴδημα τῶν λογισμῶν; ἀλλ' ἀνάτεινον τῇ φλεγμονῇ ταύτῃ τὸν ἀπὸ τῶν σῶν ἁμαρτημάτων μνήμην, τὸν ἀπὸ τῆς μελλούσης κολάσεως φόβον. ἀναμνήσθητι πόσων σὺ εὐθύνος εἶ τῷ δεσπότῃ, καὶ ὅτι πάντων ἐκείνων δίκας ὀφείλεις αὐτῷ καὶ κρατήσει πάντως σοῦ ὁ φόβος τῆς ὀργῆς ἐκείνης, ὅταν δὲ πολὺ δυνατώτερον τοῦτο ἐκείνου τοῦ πάθους. ἀναμνήσθητι γέεννης καὶ κολάσεως καὶ τιμωρίας καὶ τοῦ καιροῦ τῆς εὐχῆς, καὶ οὐδὲ εἰς νοῦν λαβοῦσι δυνήσῃ τὸν ἐχθρόν. ζωστέον τὸν ὀσφύν, καὶ πίπτωσον τὸν ψυχὴν τῇ μνήμῃ τῶν σοι πεπλημμεληκότων, καὶ οὐδὲ ἐσοχλῆσαι δυνήσεταί σοι θυμός. ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν, ὅτι καὶ μὴ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα μὴ πολλῆς ἐξετάζομεν τὴν ἀκριβείας, καὶ ἡμεῖς μὴ πολλῆς πραγματευόμεθα τῆς ῥᾳθυμίας. τοιοῦτόν ἐστι ποιῆσαι ἐγκλεῖσαι τὰ μὲν οἰκεῖα καὶ κακὰ ἀλλήκτα ἔχειν, τῶν δὲ ἀλλοτρίων μηδέποτε ἐπιθυμῆσαι λαμβάνειν. διὰ τοῦτο ποιῶμεν, καὶ τὸν Θεὸν ἕξομεν ἵλεων, καὶ τοῖς πλησίον παυσόμεθα ἀδίκατα ὀργιζόμενοι, καὶ ἐχθροὶ οὐδέποτε οὐδενὶ ἔσομεν. εἰ δέ τις καὶ θρίμβος ποτὲ, καὶ χάος καὶ τὸν ἀπέχθειαν καταλύσωμεν, καὶ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων καὶ χεῖραι λαβοῦσαι συγχωρήσουσιν. ὥσπερ γὰρ ὁ τοῖς πλησίον μνησικακῶν οὐκ ἀφίησι τὸν ὅτι τοῖς οἰκείοις ἁμαρτήμασι καταλυθῆναι κόλασιν, οὕτως ὁ καθαρὸς ὢν ὀργῆς, καὶ καθαρὸς καὶ ἁμαρτημάτων ἔσται χάους. εἰ γὰρ ἡμεῖς ὦμεν πονηροὶ καὶ θυμῷ δουλεύοντες, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσταγμα πάντα τὰ εἰς ἡμᾶς παροράσωμεν ἁμαρτήματα, πολλῷ μᾶλλον ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἀγαθὸς καὶ πάντως καθαρὸς ὢν πάντων προκαλέσεται ἡμῶν τὰ πλημμελήματα, τῆς εἰς τὸν πλησίον φιλοφροσύνης, καὶ τῇ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων συγχωρήσει,

τὸν

τὴν ἀμοιβὴν ἡμῖν ἀποδιδοὺς· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙ-

ΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚ ΝΕΚΡΩΝ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

Εἰ δογμάτων ὑμῖν ἔμπειρον διελέχθημεν τῆς τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δόξης, ἐπιχειρήσομεν καὶ περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως αὐτοῦ τὴν ἀξίαν, ἐν τῷ παλαιστὴν αὐτὴν ἀπεργάσασθαι· σύμφορον δὲ ἡδίκησε τὸν βούλεσθαι γυμνάσασθαι λόγῳ, καὶ περὶ βίου καὶ πολιτείας ἅπασαν ποιήσασθαι τὴν παρασκευήν· μᾶλλον δὲ οὐκ ἠδίκησε· ἐς ἃ μόνον, ἀλλὰ καὶ δογματικὴν ταύτην ὁ λόγος. Εἰς γὰρ τὴν περὶ τῆς ἀναστάσεως ἐπίδοσιν καθίστησι παρασκευάζομεν. αὕτη δὲ ἡ ἐπίδοσις ποικίλη τίς ἐστιν, ὁμοῦ καὶ εἰς δόγματα ἡμᾶς διορθοῦσα, καὶ βίον ἡμῖν ῥυθμίζουσα, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν ἀπάσης ἀπαλλάττουσα κατηγορίας. καὶ ὥσπερ ἀπιστοῦμεν, τὴν ζωὴν ἀναπέμπει τὴν ἡμετέραν, καὶ μυρίων κακῶν ἐμπίπλησι, καὶ τὰ ἄνω κάτω ποιεῖ· ὕτω πιστεύομεν, τοῦ περὶ τὰ προνοίας ἡμῖν ζωοποιοῦντος λόγους, καὶ πολλὴν τὴν ἄρετὴν παρασκευάζει ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ μυρίας τὰς ἀσωτίας τὴν κακίαν φεύγειν, καὶ γαλήνης ἅπαντα καὶ εὐροίας πλήρη. ὁ μὲν γὰρ μὴ προσδοκῶν ἀναστήσεσθαι, μηδὲ εὐθύνας δώσειν τῶν ὁσημέραι πραττομένων αὐτῷ, ἀλλὰ μόνον τοῦ παρόντος βίου τὰ ἡμέτερα ἡγήσεσθαι νομίζων, καὶ πέρατι μηδὲν ἕτερον πλέον, οὔτε ἀρετῆς ἐπιμελήσεται (τί γὰρ, μηδεμίαν προσδοκῶν ἀμοιβὴν αὐτῷ κεῖσθαι τῶν πόνων;) οὔτε κακίας ἀφέξεται, μηδεμίαν προσδοκῶν ἐπισχήσεσθαι κόλασιν τῶν κακῶν αὐτῷ πεπραγμένων· ἀλλ' ἐπιδοὺς ἑαυτὸν ταῖς ἀπόποις ἐπιθυμίαις, πάσῃ εἴδους ἐπιλεύσεται πορείας. ὁ δὲ τῆς μελλήσεως πεπτωκὼς ἑαυτοῦ κείσεως, καὶ ὃ φοβερὸν δικαστήριον ἐκεῖνο τοῦ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχει καὶ τὰς ἀπροσδιτήτους εὐθύνας καὶ τὴν ἀπροσδιόρατον ψῆφον, πάντη ἔσται πρόφασιν σωφροσύνης μὴ καὶ ἐπιεικείας ἀντέχεσθαι καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ἀκολασίαν δὲ καὶ ἀσωτίαν καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν πορείαν φεύγειν καὶ τὸν κατηγορεῖσθαι δὲ τοῦ Θεοῦ προνοίας μὴ πολλῆς τῆς ἀφελείσθαι ἀντιδῶναι ἐπιζητοῦσιν ἔστ' ἀνωτέρω. ὅταν γὰρ ὁρῶντες τινες μὲν ἐπιεικεῖς καὶ σώφρονας καὶ δικαιοσύνῃ ζῶντας ἀγχομένους πενίᾳ, ἐπηρεαζομένους, συκοφαντουμένους, μόλις τῆς ἀναγκαίας ἀπορουμένους τροφῆς, πολλάκις δὲ καὶ νόσῳ μακρᾷ καὶ χαλεπῇ νοσήμασι παραχρωσιώτοις, καὶ ὀδύναις τοιαύταις περιστάσεις, αἰδέσιμον δὲ γήρᾳ καὶ μιαροὺς καὶ πολλὴν γέμοντας κακῶν πλοῦτον ἀφειδοβλαπτήτους, πυφόντας, λαμπρὰ ἀφικνουμένους ἱματία, ἐσθῆτι οἰκετῶν ἀπεσταλμένους πολλῇ, θαυμαζομένους, δυναστείας ἀπολαύοντας, πολλὴ βασιλεῖ πολλὴν κεκτημένους πρόνοιαν· εἶτα τινες ἐκ τούτων κατηγοροῦσι τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, καὶ λέγουσι, πῶς ζῶντα προνοίας; πῶς δὲ δικαίας κείσεως; ὁ σώφρων καὶ ἐπιεικὴς ἐν κακοῖς, ὁ ἀκόλαστος καὶ διεφθαρμένος ἐν ἀγαθοῖς· καὶ ἔστι μὴ θαυμάζειν, ἐκεῖνος δὲ καταφρονεῖται· ἔστι ἀπολαύειν πυφῆς πολλῆς, ἐκεῖνος δὲ πενίᾳ καὶ τοῖς ἑκάστοις ὅτι κακοῖς· ὁ μὲν ἔστιν ἐν μιγάσιν ἀμφιβάλλειν σιωπῆσαι, καὶ θανεῖν ὅλως ἐρᾷ· ὁ δὲ ἀναστάσεως φιλοσοφεῖ εἰδὼς, ῥᾳδίως τὸν βλασφημίαν ἐφέξει, καὶ πρὸς τὰ τοιαῦτα ἀποδυσωπήσεται ἐρᾷ· παύσασθε χρὴ τῆς πεποιημένου ὑμᾶς Θεοῦ τὴν γλῶτταν ἀχρειοῦντες τὴν ἑαυτῶν. οὐ γὰρ μέτρει τῷ παρόντι βίου τὰ ἡμέτερα ἔσκηκε πράγματα, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ζωὴν ἐστηλιβάδα πολλῷ μακροτέραν, μᾶλλον δὲ πέρας οὐκ ἔχουσαν· κἀκεῖ πάντας

πθήτως ὁ μὴ πόνης ἐδὲ κὴ μὴ δικαιοσύνης ζωὴν, τὴν τοίων τούτων λήψεται τὰς ἀμοιβάς, ὁ ἢ ἀκόλαστος κὴ γόης, τῆς ποινείας ταύτης κὴ τῆς ἀδίκου πυφῆς δώσει τὰ δίκαια. μὴ τοίνυν ἀπὸ τῶν πρώτων μόνον τὰς τῆς Θεοῦ ψηφιζώμεθα προνοίας, ἀλλὰ κὴ ἀπὸ τῶν μελλόντων τὰ πρότερα. τὰ γὰρ παρόντα, ἀγῶν ὅτι κὴ σκάμματα τὰ δεῦρο· τὰ ἢ μέλλοντα, ἴπατα θλα κὴ στέφανοι τὰ βραβεῖα. ὥσπερ οὖν ⓜ ἀθλητὴν τὸ τῶν σκαμμάτων κὴ ἱδρῶτι κὴ κόνει τὰ θέρμη πολλῇ κὴ πόνοις κὴ τραυματίαις μάχεσθαι δεῖ, οὕτω κὴ ⓜ δίκαιον τὸν τοῦδε πολλὰ ὑποφέρειν χρὴ κὴ φέρειν ἅπαντα γενναίως, εἴγε μέλλοι λαμπρὸς ἀποδήσεσθαι τῶν στεφάνων ἐκεῖ. εἰ ἢ αἱ τῶν πονηρῶν εὐημερίαι θορυβοῦσί τινας, κὴ ὅτι τούτων ὀκνῶ λογίζεσθαί πάλιν, ὅτι, καθάπερ λῃσταὶ κὴ τυμβωρύχοι τὰ ὑδροφόροι κὴ ⓒ τῶν θαλασσῶν πλέοντες πειρατὴ, φὴσὶ ἢ εἰς τὸ δικαστήριον εἰσελθεῖν, πολλῆς ἀπολαύουσι τυφῆς, οἰκείαν βυπορίαν τὰ ἀλλοτρίας ποιούμενοι συμφοράς, κὴ ⓜ ἀδικεῖν κτώμενοι πλοῦτον, κὴ καθ' ἑκάστην μηδύοντες τῶν ἡμέραν· ἐπιδδὴ ἢ κατὰ τὰς τῶν δικαστῶν γνώσεται ψήφους, πάντων ἐκείνων διδόασι δίκην· οὕτω τὰ οὗτοι ⓒ πορίας ἀναβαίνοντες, κὴ τὰ συκοφαντικὰς ἀναπτόμενοι τραπέζας, κὴ τὰ ὀφρῦς ἀναστρώντες, κὴ σοβοῦντες ὅτι τῆς ἀγορᾶς, κὴ τὸν πάντας ἀπαράπτοντες, ὅταν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ παραγένηται μὴ τῶν ἀγγέλων τῶν ἑαυτοῦ, κὴ ὅτι τοῦ βήματος ἐκείνου καθίσῃ, τὰ τῶν οἰκουμένων εἰς μέσον παραγάγῃ, γυμνοὶ τὰ πάσης ἔρημοι τῆς φαντασίας εἰσπεσόντες, κὴ οὐδένα ζωπυρὸν τοῦδε περιάπτων ἔχοντες, χωρὶς συγγνώμης ἅπασης εἰς τὸν τοῦ πυρὸς ἀπενεχθήσονται ποταμούς. μὴ τοίνυν μήτε τούτους μακαρίσῃς διὰ τὸν τοῦδε πυφὸν, ἀλλὰ δάκρυσι δίκαι τὸν μέλλουσαν πομπεύειν· μηδὲ ⓜ δίκαιον τοῦδε φύσιν δίκαι τὸν τοῦδε πτωχὸν, ἀλλὰ μακάρισον δίκαι ⓜ μέλλοντα τῶν ἀγαθῶν πλοῦτον· κὴ τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως λόγον τὰ τῇ σαυτοῦ διανοίᾳ ῥίζωσον, ἵνα, κὰν ἀναβὸς ἧς κὴ πιεσθῇς, δοκιμώτερος γένῃ, ταῖς μελλούσαις ἐλπίσι προθυμίαν μείζονα προσλαμβάνων· κὰν κακὸς ἧς, ἀπειλῆς τῆς πονηρείας, τῷ φόβῳ τῆς μελλούσης κολάσεως σωφρονίστερον σεαυτὸν κατασκευάζων. δίκαι τοῦτο κὴ ὁ Παῦλος ζωηρῶς ἡμῖν τὸν περὶ ἀνα-
C. Kor. 8. a. στάσεως κατὰ λόγον, καθάπερ οὖν κὴ σήμερον ἀκούσατε αὐτοῦ βοῶντος κὴ λέγοντος· Οἴδαμεν γὰρ, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκίαν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν οἰκοδομὴν, αἰώνιον, ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μᾶλλον ἢ αἰωτέρω ⓜ λόγον ἀναγωμεν, κὴ ἴδωμεν πόθεν σύνεσιν εἰς ⓜ περὶ ἀναστάσεως λόγον. οὐ γὰρ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχε, ταύτην ζωηρῶς κατὰ τὸν διδάσκαλόν· ἀλλ' ὁμοῦ τι διδάξαι βουλόμενος τὰ μέλλοντα, κὴ τοῦ ἀθλητοῦ τῆς εὐσεβείας ἐπιρρῶσαι ζῆλον. νυῦ μὲν γὰρ διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ χάριν πολλῆς ἀπολαύομεν τῆς εἰρήνης. κὴ γὰρ βασιλεῖς τὸ εὐσεβεῖν ζῶσι, κὴ ἄρχοντες τὸν ἀληθῆ ἐπαίνουσι, κὴ δῆμοι κὴ πόλεις κὴ ἔθνη τῆς πλάνης ἀπαλλαγέντες, ⓜ Χριστὸν ἅπαντες προσκυνοῦσι, τότε ἢ τὸ ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος, ἀρτι τῶν σπερμάτων τῆς εὐσεβείας καταβαλλομένων, πολλὴ ὁ πόλεμος κὴ διάφορος κὴ ποικίλος. τὰ γὰρ ἄρχοντες κὴ βασιλεῖς τὰ οἰκεῖοι τὰ συγγενεῖς τὰ πάντες τοῖς πίστεσι ἐπολέμουν, τὰ διὰ τὴν φύσεως αὐτὴ ὁ πόλεμος ἦρτο. κὴ γὰρ πατὴρ τέκνον πρόδηλος πολλαχοῦ, κὴ θυγατέρα μήτηρ, κὴ οἰκέτην δεσπότης. οὐδὲ γὰρ αἱ πόλεις μόνοι, ἀλλὰ κὴ οἰκίαι πολλαχοῦ καθ' ἑαυτὰς ἐμάχοντο· κὴ πάντος ἐμφυλίου πολέμου χαλεπώτερος ἰὼ ὁ τότε κατέχων θόρυβος. κὴ γὰρ κὴ χρήματα ἁρπάζετο, κὴ ἐλευθερία προεδίδοτο, κὴ δεῖ αὐτῆς τὴν ζωῆς ὁ κίνδυνος ἐπικρέματο, οὐχὶ βαρβάρων ὅπλα τεχνῶντων κὴ ἐπαριαζόντων, ἀλλ' αὐτῶν τῶν ὁμοεθνῶν προεστάσαι κὴ ἀρχὴν, πολεμίων ἁπάντων χαλεπώτε-
Ecp. 1. 2c. ρον τοῦ ἀρχομένους διαφθείροντος. τὰ τοῦτο δηλαδὴ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Οτι πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς τε κὴ θλίψεσι θεατιζόμενοι, τοῦτο ἢ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως διαστρεφομένων γενηθέντες. κὴ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, κὴ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε. κὴ Γαλάται δὲ φη-

σι·

σι· Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ, εἴγε καὶ εἰκῇ. καὶ Θεσσαλονικεῦσι δέ, καὶ Φιλιππησίοις, ὧν Γαλ. γ. δ.
πᾶσιν ἁπλῶς, οἷς ὑπισχνεῖτο, πολλὰ τοιαῦτα μάρτυρες. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐμοὶ δοκεῖ πολὺ, ὅτι πολὺς ὁ πόλεμος ἔξωθεν κεκίνητο καὶ διωγμός, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πιστοῖς ζωπυρεῖσθαι γίνεσθαί τινα σκάνδαλα καὶ ἔριδες καὶ φιλονεικίας καὶ ζηλοτυπίας, καὶ ταῦτα αὐτὰ δηλοῖ ὁ
5 Παῦλος ἐλέγχων· Ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι· καὶ οὗτος ἐκείνου χαλεπώτερος ὁ πόλεμος β. Κορ. ζ. ε.
ἐμοῦ, καὶ τοῖς ἄρχουσι, καὶ τοῖς διδασκάλοις. οὐχ οὕτω γὰρ τῶν ἐξωθεν ἐδεδοίκει ταῖς ὑπονοίαις ὁ Παῦλος, ὡς τὰ ἔνδον πάθη, καὶ ταῖς τῶν οἰκείων ἀβουλίαις. ὅτε γὰρ ἐπορθοῦτο μὲν ὑπὸ Κορινθίων, ἅπαντα δὲ χρόνον ἐκεῖνον πενιχῶν διετέλεσε, τὰ ἀναγκαῖα ἀναβαίνων τὰ ἑαυτῷ, καὶ πικρὸν ὀλολύζων. ἐμοὶ δὲ καὶ τέτταρσι ὄντι ἔλαττον τῶν Εἰρηναίου, α. Κορ. ε.
10 πολὺ ἐπάγειν τοῖς πιστεύουσι πόνον, αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις πολλῶν ἱδρῶτα γέμουσα καὶ πόνων. οὐ γὰρ εὔκολος ἡ ῥᾳδία μὲν ἐμοὶ ἡ ὁδός, ἐφ' ἣν ἦγεν αὐτοὺς ὁ ἀπόστολος, ἀλλὰ τραχεῖα καὶ δυσκατόρθωτος ἡ φιλοσόφου τινὸς καὶ ἀγρύπνου διοικοῦσα ψυχὴς καὶ ἀκριβοῦσθαι πάντα λέγων. ὅθεν τοῦτο ἡ Χριστὸς ἐμοὶ καὶ πολλαπλασίονι αὐτῷ ἐκάλεσεν. οὐ γὰρ ἐθέλω ἀβιώτως ζῆν, καθάπερ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων, ἐν αἰσχρότητι καὶ μέθῃ καὶ ἀδηφαγίᾳ καὶ τρυφῇ
15 καὶ πολυτελείᾳ· ἀλλ' ἔδει καὶ θυμοῦ χαλεπωτέρου, καὶ ὑπερθυμίας ἀπόπτως ἐχούσης, καὶ χρημάτων ὑπεροράσεως, καὶ δόξαν καταπατεῖν, καὶ φθόνου καὶ βασκανίας ἀνώτερον εἶναι. ταῦτα δὲ πλείονι πόνου πρόκειται, ἴσασιν ὅσοι καθ' ἡμέραν αὐτοῖς πυκτεύοντες. ὧν γὰρ ὑπερθυμίας ἀπόντων χαλεπώτερον, εἰπέ μοι; ἢ, καθάπερ κύων λυττῶν, ζωπυρῶν ἡμῖν ὑπερπηδᾷ, ἢ καθ' ἡμέραν ἡμῖν διεγείρει, ἢ δεῖται διωγμοῦ ἐγκαρτερήσεως ψυχῆς. πῶς δ' ἂν ὀργῆς πικρότερον; γλυκὺ μὲν γὰρ
20 ὃ τὴν πλεονεξίαν ἀμύσσει· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐξίλεω. ἢ τί λέγω; τὴν πλεονεξίαν οὐκ ἐξίλεω ἀμύναμαι; εὐεργετῆσαι δεῖ τὸν λυττῶντα, καὶ βλασφημεῖν τὸν λοιδορούμενον, καὶ μηδὲ ῥῆμα πικρὸν ἐκβάλλειν ποτέ· καὶ σωφρονιστέον δέ, οὐ τῷ μέτρῳ τῶν ἔργων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ μέτρῳ τῆς οἰκείας αὐτῆς ὀργῆς δεῖξαι. οὐ γὰρ μόνον αὐτῆς τῆς ἀκολάστου πράξεως, ἀλλὰ καὶ ὄψεως τῆς τοιαύτης ἀπέχεσθαι δεῖ, καὶ μηδὲ σατυροῦν ταῖς ὄψεσι τῶν θηρίων
25 γινώσκω, ὡς καὶ ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας ταύτης τὴν ἐκάστου μέλλουσαν ὑποστήσεσθαι δίκην. ἐπεὶ δοῦν πολὺς ὁ πόλεμος ἐμοὶ πρὸς τῶν ἔξωθεν, πολὺς ὁ πόνος ὁ περὶ τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν, περισσὸν δέ τι τὸ ταραχῶδες, ἡ ἀπιστία τὸν μηδέπω ἀγωνίζεσθαι τὸν μέγαν ὄντα ἀγῶνα. ὁ γὰρ ἐκ περιόντων τὴν εὐσέβειαν μεθιστάμενος τοῦ αἰῶνος ἐλαφρὸν ἀπέστολε, ἀλλ' ὁ βλακείᾳ καὶ τρυφῇ καὶ μέθῃ καὶ ἀκρασίᾳ καὶ ἀκηδίᾳ παραφέρων. οὐ
30 μικρὸν δὲ τοῦτο εἰς δυσκολίαν τῶν ἀγώνων ἐμοὶ, ὃ μὴ ἄνωθεν, μηδὲ ἐκ περιόντων ταύτῃ πεπαιδεῦσθαι τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλὰ νῦν περῶντι πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἀποδύεσθαι τούτους.

Ἐπεὶ δοῦν τοσαύτη ἐμοὶ ἡ δυσκολία τοῖς ἀγωνιζομένοις τότε, παραμυθούμενος αὐτοὺς πόνου συνεχῶς περὶ ἀναστάσεως ἐκεῖνά λέγων. ἃ δὲ ταύτῃ περιτρέπει μόνον, ἀλλὰ ἀλεά-
35 φει τὸν ἀθλητὰς ἐν τῇ διηγήσει τῶν οἰκείων παθῶν. δέδοκα γὰρ εἰς τὸν περὶ ἀναστάσεως λόγους, καὶ αὖτὸ πάθη διηγεῖται, λέγοντάς τινας· Εἰ πεμνὶ θλίβόμθοι, ἀλλ' οὐ στενο- β. Κορ. δ. η.
χωρεύμθοι· ἀπορεύμθοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορεύμθοι· διωκόμθοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλιμπανόμθοι· καταβαλλόμθοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμθοι· δέδοκα τοῦτον τὸν καθημένους θανάτῳ ὀδηλῶν, ὅτι καθάπερ ἔμψυχοι νεκροὶ περίεσμεν εἰς θάνατον παραδιδόμθοι καθ' ἡμέραν.
40 ὅτε τοίνυν ἃ περὶ αὐτῶν ἐπήγετο, τότε περὶ τῆς ἀναστάσεως ἐκεῖνά λέγων. Πιστεύομθ γὰρ, φησὶν, ὅτι ὁ ἐγείρας Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. διὰ τοῦτο οὐκ ἐκκακοῦμθ, μεγίστην παράκλησιν ἔχοντες ἐν τοῖς ἀγῶσι, τὴν τῶν μελλόντων ἐλπίδα. καὶ οὐκ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, διὰ μὴ ἐκκακεῖτε· ἀλλὰ τί; διὰ τοῦτο οὐκ ἐκκακοῦμθ, δεικνὺς καὶ αὐτὸν ἐν τοῖς ἀγῶσιν ὄντα διηνεκῶς. ὅτι μὲν γὰρ τῶν Ολυμπιακῶν

ἀγώνων,

ἀγάπων, ὁ μὴ ἀθλητὴς εἶδον ἀγωνίζεται, ὁ δὲ παιδοτρίβης πόρρω καθήμενος, τῶν ἀπὸ τῆς λόγων εἰσάγει βοηθόν, τοσοῦτον ζωτηλῶν τὰς παλαίοντι μόνον, ὅσον βοῆσαι ἢ φθέγξασθαι δύασθαι ἢ ἐγεῖραι, ἢ τῶν ἀπὸ τῶν χειρῶν συμμαχίαν εἰστενεγκεῖν· οὐδὲ ὑπτιάσαι τὸν ἀντίπαλον αὐτῶν. ὅπερ ἢ τῶν τῆς θυσεβείας ἀγώνων οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁμοῦ καὶ παιδοτρίβης ὅστις ἐστὶν ἀθλητὴς ὁ αὐτός. Διὰ τοῦτο οὖν ἔχω τὸ σκάμματος καθήμενος, ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἐμβεβληκὼς τὸν ἀγῶνας, ἀλείφω σὺν αὐτῷ πυκτεύοντας, λέγων· διὸ οὐκ ἀέρα κόπτω. καὶ οὐκ εἶπα, διὸ οὐκ ἀέρα κόπτω, ἀλλ', διὸ οὐκ ἀέρα κόπτω, τοῖς ἐγκειμένοις αὐτοῖς αἰσθάνεται βυλόμενος. Ἀλλ' εἰ δὲ ὁ ἔξω μου ἄνθρωπος ἡμῶν διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. ὅρα ζωὴν ἀποστολικήν. παρέτρεψεν αὐτὸν ἀφ' ὧν ἔπαθεν, εἰπὼν, ὅτι οὐ πάμφθλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· παρέτρεψεν ἀπὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ εἰπών, ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν Ἰησοῦν δὲ ἡμᾶς ἐγερεῖ. εἶτα δὲ ἕτερόν ἐστιν ἀνακτίσεως θεάσασθαι. ὀδύνη γὰρ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων μικροψυχήσαντες οὐ τὸν δὲ ἀθλήσεως καὶ παιδευθέντες ὠφελεῖ τῆς ἀναστάσεως ὠφεῖν, ὀλιγωρήσει παρὸ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου καὶ ἐλαττώσει δὲ ἀναπαύσασθαι, καὶ ἕτερον ἀνθρώπου παρὸ τῆς ἀναστάσεως δίδωσι μισθὸν καὶ ἀμοιβήν. πόθεν δὴ τοῦτο; εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα· ἔξω ἄνθρωπον τὸ σῶμα καλῶν, ἔσω ἄνθρωπον τὴν ψυχὴν λέγων. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· δεῖν ἀναστῆναι, καὶ δεῖν ἀπολαῦσαι τῆς δόξης τῆς μελλούσης, σπεύδειν ἤδη τῶν πόνων ἀπαλλαγὰς τῶν ἀμοιβῶν, σὺ αὐτῷ τῷ θλίβεσθαι τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀνανεουμένης, σοφωτέρας γινομένης καὶ βελτιωτέρας, πλείονα κτωμένης τὰ μισθά, βυτονωτέρας καθισταμένης καὶ δυνατωτέρας. καθάπερ γὰρ τῶν σωματικῶν ἀθλητῶν ἀθλησιν, καὶ παρὰ τῶν σιφάνων καὶ παρὰ τῶν βραβείων ἀπ' αὐτῆς τῆς γυμνασίας καὶ τοῦ παλαίειν μέγαν λαμβάνουσι μισθὸν, ὑγιεινότεροι καὶ δυνατώτεροι αὐτῶν τὰ σώματα διὰ τῆς γυμνασίας κατασκευάζοντες, καὶ πᾶσαν διαφθοράν ἀρρωστίαν· οὕτω δὴ καὶ ὁ ὅπερ τῶν ἀγώνων τῆς ἀρετῆς, καὶ παρὰ μὲν θεοῦ ἀπολαύσεται, καὶ παρὰ μὲν υἱοῦ τοῦ Θεοῦ παρρησίαν, καὶ παρὰ δὲ τὰς ἀμοιβὰς ἡμᾶς ἀπολαβόν, μέγαν σπεύδει καρπούμενα μισθὸν, τῆς ψυχῆς ἡμῶν φιλοσοφωτέρας καθισταμένης. καὶ γὰρ πολλῷ πλούσαντες θαλάσσαν, καὶ μυρίων ἀναρρίμματα κυμάτων, καὶ πολλοῖς θηρίοις πυκτεύσαντες, καὶ πολλοὺς χειμῶνας ὑπενεγκόντες, καὶ παρὰ τῆς ἐμπορείας αὐτῆς τὸ μικρὸν ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀποδημίας ταύτης καρποῦται τὸ κέρδος τῷ θαρρεῖν καὶ καταπολεμᾶν τὸ πελάγους, καὶ ἀδεῶς καὶ μὴ ἡδονῆς ταῖς διαπορίοις ταύταις πεῖραν ἀποδημίας· οὕτω δὴ καὶ ὁ ὅπερ τοῦ πλούτου βίου, ὁ πολλὰς ὑπενεγκὼν θλίψεις διὰ Χριστὸν, ὁ πολλὰ δεινὰ παθὼν, καὶ παρὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν μεγάλων ἔλαβεν ἀμοιβῶν, παῤῥησίαν κτησάμενος παρὸ Θεοῦ σπεύδει ἤδη, καὶ ὑψηλοτέραν τὴν ἑαυτοῦ καταστήσας ψυχὴν, ὡς ἁπάντων λοιπὸν καταγελᾶν τῶν δεινῶν. ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον μάθητε τὸ λεγόμενον, ὅπερ παραδείγματος αὖθις βούλομαι ποιῆσαι φανερόν. αὖθις γὰρ οὗτος ὁ Παῦλος μυρίων καταφρόνησις δεινῶν, καὶ μυρίας καὶ σπεύδει ἔλαβε τὰς ἀμοιβὰς, καταγλῶν τυραννίδων, κατιξάνισα μόνος μαινομένων δήμων, πάσης ὑπερόρων τιμωρίας, καὶ παρὰ θηρίων, καὶ παρὰ οἰδήσεων, καὶ παρὰ πελάγων, καὶ παρὰ κρημνῶν, καὶ παρὰ ἐπιβουλῶν, καὶ παρὰ ἀπόντα τὰ δεινὰ ἀκαταπλήκτως μόνων, ὃ τί μέμοιτ' ἂν ἴσον; ὧν γὰρ ἀγύμναστον καὶ μηδὲν παθήματα δεινὸν ἢ τὰ τυχόντα θορυβεῖν εἴωθε· μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτὰ τὰ παράγματα μόνον, ἀλλὰ καὶ παρασκευὴ ψυχαὶ, αἱ σκιαὶ φοβοῦσι καὶ διαπτοοῦσι τὸν τοιοῦτον· ὁ δὲ ἀποδυσάμενος πάντα, καὶ εἰς ἰδὼν ἀγῶνας ἐμβαὰς, καὶ μυρία δεινὰ παθὼν, ἀπάντων λοιπὸν ἐστὶν ἀνώτερος, ὥσπερ κολοσσὸς χαλκοῦν, οὕτω τῶν ἀσφαλεστάτων καταγλῶν. οὐ μακρὸς δὲ ἐστὶν ὁ σίφανος, οὐδὲ ὁ τυχὼν μισθὸς, ὅταν μηδὲν αὐτὸν τῶν ἀνθρωπίνων δυνήσηται λυπεῖν, ὅταν τὰ τοῖς ἄλλοις φοβερὰ τούτῳ δυκαταφρόνητα γένηται), ὅταν ὑπὲρ ὧν ἄλλοι φείδονται

τοῖσι

τοῖσι καὶ ἀξίζεται, ὑπὲρ τύπων μέλλῃ ἡδέως ἄνδρα, τῇ τῆς ὑπομονῆς ὑπερβολῇ εἰς τὸν τῶν ἀγγέλων δυνάμεων φιλοσοφίαν ἑαυτὸν μεταστήσας. ἡ γὰρ δὴ σῶμα μακαρίζουσιν δυνάμενον καὶ ψυχὴ καὶ πῦρ ἀλύπως φέρειν, ἢ λιμὸν, ἢ ἔνδειαν, καὶ ὀδυνηρείαν, καὶ ταλαιπωρίας ἑτέρας, πολλῷ μᾶλλον ψυχὴν μακαρίζειν δεῖ τὴν δυναμένην καρτερῶς καὶ γενναίως ἁπάσας τὰς δεινὰς φέρειν ταῖς περιστάσεσι, καὶ διατηρῶν ἀδούλωτον αὐτῆς δεῖ πάντων τὸ φρόνημα. ὁ τοιοῦτος τῶν βασιλέων αὐτῶν ὄντι βασιλικώτερος. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ δορυφόροι καὶ φίλοι καὶ ἐγγροὶ πολλὰ δύνανται· ἂν ἀδικῆσαι ὑπερβουλεύσηται καὶ κακουργεῖν. ⟨℣⟩ ἢ τοιαύτην ἔχοντα ψυχὴν, οἵαν εἶπον ἐγώ, ὦ βασιλεῦ, οὐ δορυφόρος, οὐκ οἰκέτης, οὐ φίλος, οὐκ ἐχθρὸς, οὐκ ἄλλος ὁ διαβόλου δυνήσεται. πῶς γὰρ, ⟨℣⟩ μελετήσαντα μηδὲν τῶν νομιζομένων εἶναι δεινῶν πτοεῖσθαι δεινόν; τοιοῦτος ἦν ὁ μακάριος Παῦλος. διὰ τοῦτο ἔλεγε· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Ρωμ η. λε.
θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα, καθὼς γέγραπται, ὅτι ἕνεκέν σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς; ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. τοῦτο δὴ καὶ ὁ τοιοῦτος ἀπηλλάγθαι ἔλεγεν, ὅτι εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἀνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. ἀθανάτισεν τὸ σῶμα ⟨℣⟩, φησὶν, ἀλλὰ δυνατωτέρα ἡ ψυχὴ καὶ ἰσχυροτέρα, καὶ πλουσιωτάτη μᾶλλον. καὶ καθάπερ γραπτώτης βαρυώσπα μὲν ἔχων ὅπλα, καὶ σφόδρα γυναῖος ἢ καὶ πολεμικὸς, οὐκ ἂν γένοιτο τοῖς πολεμίοις φοβερὸς, τῆς τῶν ὅπλων βαρύτητος τὴν τῶν ποδῶν ταχύτητα καὶ τὴν τῶν πολεμικῶν ἐμπειρίαν λυμαινομένης· εἰ δὲ καὶ φαλλοὶ καὶ εὐμετακίνητα, πλοῦτος πάντος δίκτ ἐπίρχα) τοῖς ἐσθητοῖς· οὕτω καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀρχιστράτηγος μὴ μέθῃ, μηδὲ ἀνέσει καὶ τρυφῇ καὶ ἀλιμεπτοῖαις, ἀλλὰ νηστείαις καὶ εὐχαῖς καὶ τῇ πολλῇ τῶν θλίψεων ὑπομονῇ καὶ φορτίοις καὶ χαλεπωτέροις καταπονάζων, καθάπερ τις ὑπόπτερος ἀνωθεν καθαίρων, οὕτω μὴ πολλὰς τὰς ῥύμας εἰς τὰς τῶν δαιμόνων ἐμπτώσεις φάλαγγας, καταφέρει ῥᾳδίως τὰς ἀπρεπεμφόρους δυνάμεις, καὶ ὑπομελείους ποιῇ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λαβὼν πολλὰς πληγὰς, καὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐμπεσὼν, καὶ τὸ τοῦ ξύλου διῆλθεν, ὃ μὲν σῶμα ἀθανέστερον εἶχε πόνοις καταπονούμενον, τὴν δὲ ψυχὴν ἰσχυρὰν καὶ ἄτρωτον· καὶ οὕτως ἦν ἰσχυρὸς ὁ διδάσκαλος, ὡς διὰ φωνῆς σαλπίσαι πάντα τὰ μέλη τοῦ δεσμωτηρίου, καὶ ⟨℣⟩ λελυμένους δεσμοφύλακα δέσμιον εἰς τὸν πόδας ἀγαγεῖν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ τὰς θύρας ἀπεκλεισμένας ἀνοῖξαι. οὐ μικρὰν οὖν ἡμῖν ὑπομνήσιν ἔδωκεν ὁ Παῦλος ταύτην καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως, ὃ βελτίους ἡμᾶς γίνεσθαι καὶ φιλοσοφωτέρους τοῖς πειρασμοῖς. διὰ τί δὲ φησι, Ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. καὶ πάλιν ἄλλος τις φησι· Ἀνὴρ ἀπείραστος, ἀδόκιμος· ὁ δὲ ἀδόκιμος, οὐδενὸς ἄξιος λόγου. ὥστε ἡ μὲν ἀπὸ τῆς θλίψεως κατόρθωσις περὶ τὴν ἀναστάσεως, ὃ τὴν ψυχὴν ἔχειν δοκιμωτέραν καὶ σοφωτέραν καὶ ἰσχυροτέραν, καὶ πάσης ἁπάλλαξαι δειλίας. διὰ τοῦτο φησι, Εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὅμως ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. πῶς ἀνακαινοῦται, εἰπέ; ἀνδρείας ἀξιολογωτάτης ἁπάσης, ὑπερθυμίας σφοδροτάτης, φιλοτιμίας, κενοδοξίας, τῶν ἄλλων ἁπλῶς τῶν διεφθαρμένων λογισμῶν ἀναιρουμένων ἀπάντων. ὥσπερ οὖν ἡ ὀργὴ καὶ ἀδεία ἀπολαύουσα ψυχὴ εὐκόλως ὑπὸ τῶν παθῶν ἁλίσκεται τότε· οὕτως ἡ διακειμένη τοῖς ἀγῶσι τοῖς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἐκλελειμμένη, οὐδὲ σχολαίως ἄγει τοῦτο ὑποπτεῦσαί ποτε, τῆς περὶ τὰ σωζόμενα περιέμπτου τάξεως αὐτὴν ἀπαγούσης ἐκεῖσε. διὰ τοῦτο ἔλεγε, ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. εἶτα πάλιν ὑποδεικνύουσα καὶ ψυχὰς καὶ εὐδυναμίας ὅτι τοῖς δικαίοις τοῖς ἐπαγομένοις καὶ οὐκ εἰδόσιν φιλοσοφεῖν, διὰ τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων αὐτοὺς ἀνίστησιν, οὕτω λέγων· Τὸ γὰρ παρόν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰ- β Κορ δ ιζ.

ώνιον

ώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· μάλιστα μὲν οὖν ἡ σὰρξ αὕτη. ἡμᾶς εἰσῆγεν ἡ θλῖψις, σοφωτέρους ἡμῶν ποιοῦσα τὴν ψυχὴν καὶ φιλοσοφωτέρους· μὴ δὲ τοῦτο καὶ μυρίαν ἡμῖν παρέξῃ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀγαθοῦ, οὐκ ἀπόρροπα τῶν πόνων, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα τῶν παλαισμάτων καὶ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα. ταῦτα ἀμφότερα, λέγω, δηλῶν ὁ Παῦλος, καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῶν καθυσώνων, καὶ τῶν ἀθλων ποιῶν τὴν σύγκρισιν, καὶ αἰτιᾶται τῶν ῥᾳθυμοῦντας ὃ αἰώνιον· τῷ ἐλαφρῷ ὃ βάρος· τῇ θλίψει τὴν δόξαν. ἡμῖν γὰρ θλῖψις παρέσκαμεν, φησι, καὶ κόπος· ἡ δὲ ἄνεσις (μᾶλλον δὲ οὐκ εἶπεν, ἄνεσις, ἀλλὰ, δόξα, ὃ πολλῷ μᾶλλον τῆς ἀνέσεως) αἰώνιος καὶ διηνεκὴς καὶ μεγάλη. βάρος δὲ ἐνταῦθα, οὐ τὸ ὀπίσω σιωπὴν καὶ φορτικὸν εἶπεν, ἀλλὰ τὸ πολυτελὲς καὶ ἔντιμον καὶ τὸ ἐκ πολλῶν ἔθος, οἱ τὰ τοιαῦτα μανθάνουσι καὶ βαρύτιμα καλεῖν εἰώθασιν. ὅταν οὖν εἴπῃ βαρὺς δόξης, μέγεθος δόξης λέγει. μὴ τοίνυν τοῦτο μόνον λογίζου, φησὶν, ὅτι μακρὰ καὶ ἑλαφρὰ, ἀλλὰ καὶ τοὺς στεφάνους καὶ τὰς ἀμοιβὰς, ὅτι πολλῷ μείζους καὶ λαμπροτέρας τῶν πόνων ἐκείνας, καὶ τίλος οὐκ ἔχοντας, οὐδὲ πέρας.

Ἀλλὰ ταῦτά, φησιν, ὁ πειρασμὸς, σκιὰ ἐστὶ καὶ ἐλπίς· καὶ ταῦτα μὲν φθαρτά, σκιὰ ἐστὶ καὶ φαίνεται, ἀλλ' σκληρὰ καὶ μετέωρά ἐστιν. ἀλλ' εἰ δὲ ἀφαιρῇ, ἀλλὰ τῶν φαινομένων ἐστὶ φανερώτερα. τί λέγω φανερώτερα; σκιὰ διώκοντι μᾶλλον ὁρᾶν, ἢ ταῦτα. ταῦτα μὲν γὰρ παρέρχεται, σκιὰ δὲ μένει. διὸ ἐπήγαγε, λέγων· Μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια. εἰ δὲ λέγεις, πῶς δυνησόμεθα τὰ ἀφανῆ βλέπειν, τὰ δὲ παρόντα μὴ βλέπειν; ἀπὸ τῶν βιωτικῶν σε εἰς ταῦτα σαγηνεῦσαι πειρώμεθα τὴν πίστιν. οὐδὲ γὰρ τῶν τῷ κόσμῳ πραγμάτων τῶν ὀπτικῶν τούτων ἄψασθαι ῥᾴδιον, μὴ τὰ ἀφανῆ πρὸ τῶν φανερῶν ἰδών. οἷον λέγω· ὁ ἔμπορος ὑπομένει μὲν χειμῶνας πολλοὺς καὶ κυμάτων ἐπιθαλάσσιος καὶ ναυαγία καὶ μυρίας δυσκολίας, ἀπολαύσῃ δὲ καὶ πλούτου μετὰ τῶν χειμώνων, τὰ φορτία ἀμπλήσας, καὶ πολλὴν ἐργασάμενος πραγματείαν. ὅσα πῶς οἱ μὲν χειμῶνες παρῆσαν, τὰ δὲ φορτία οὔπω· καὶ τὰ μὲν πελάγη καὶ τὰ κύματα φαίνεται ἐξελθόντα τὸν λιμένος, ἡ ἐμπορία δὲ οὐ φαίνεται· τὸ ἐλπίσαι γὰρ ὅτι ἔστι. ἀλλ' ὅμως οὐ μὴν παρὸν σκοπῶν ἰδὴ παρῶντα τὰ ἀφανῆ καὶ μὴ παρόντα, μηδὲ τὸ χαρὰν ὄντα, ἀλλὰ τὸ ἐλπίσαι, οὐκ ἂν ἄψαιτο τούτων τῶν παρόντων καὶ φαινομένων. οὕτω καὶ γεωργὸς ζεύγνυσι βόας, καὶ ἄροτρον ἕλκει, καὶ βαθεῖαν αὔλακα διατέμνει, καὶ σπέρματα καταβάλλει, καὶ τὰ ὀπτὰ ἄσπορα δαπανᾷ, καὶ κρυμοὺς καὶ πάγους καὶ ὄμβρους καὶ ἑτέρας ἀνέχεται θλιψιπρωείας πολλὰς, καὶ μὴ ἂν ποτὲ τοῦτον προσδοκᾷ κομιεῖται ἕψεσθαι τὰ λεῖα, καὶ πεπληρωμένον τὸν ἄλωνα. ὁρᾷς πῶς καὶ τὰ ταῦτα πρότερος ὁ πόνος, καὶ μετὰ ταῦτα ὁ μισθός; καὶ ὁ μὲν μισθὸς ἄδηλος, ὁ δὲ πόνος δῆλος καὶ φανερός; καὶ εἶπεν μὲν τὸ ἐλπίσαι, οὐδὲν δὲ τὸ χαρᾶναι; ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω δὴ μὴ πρότερον πρὸς σκιὰν ἰδὴ ἂν ἄδηλον καὶ ἀφανῆ καὶ μὴ βλεπόμενον τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸ σώματος πόνον, ἀλλὰ μόνον ἀζεύξει βόας, οὐδὲ ἀρόσῃ ἕλξει, οὐδὲ σπέρματα καταβαλῇ, ἀλλ' οὐδὲ καπηλήσεται οἰκοθεν πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην ποτέ. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, ὅτι μὲν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων πρὸ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανῆ βλέπειν, καὶ πρὸ τῶν μισθῶν ὑπομένουσι τοὺς πόνους, καὶ πρότερον τὰ δυσχερῆ πάντα φέρουσι, τότε τὰ δὲ αὐτῶν ἀναμένουσι χρηστὰ, καὶ ταῖς τῶν ἀφανῶν ἐλπίσι πρέπει ἕπεσθαι τῶν φανερῶν· ὅπου δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ δίκαιά ἐστι καὶ ἀμφισβήτητα, καὶ πρὸ τῶν πόνων ἀπαιτεῖ τὰς ἀμοιβὰς, καὶ γεωργῶν καὶ ναυτῶν μακροψυχότερους φαίνεσθαι; ἃ γὰρ δὴ μόνοι κτῶνται τοῦτο αὐτῶν φθαρτὰ χείρους, ἀχάλλοντας πρὸς τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕτερον οὐκ ἔλαττον τοῦτο. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι σκιᾶς μὲν οὐδὲ πρὸς τὰς πλείους θαῤῥεῖν ἔχοντες πόντους, οὐδὲ ὕστερον τῶν πόνων ἀφίστανται·

ται· σὺ δὲ ἀξιόπιστον τὴν φθορὰν ἔχων ἐγκυμοσύνην, οὐδὲ ὅτω μικρὸν τὸν ἐκείνου καρπὸν εἰδώς. ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς πολλάκις μὲν τὰ σπέρματα καταβάλλει, καὶ περιπάτησεν τὸν γῆν, καὶ κόμματα καὶ λίθια ἰδεῖν, καὶ ἀκάνθης, καὶ ἐρυσίβης, καὶ ἀκρίδος, καὶ ἄλλης τοιαύτης ἐπιτεθείσης πληγῆς, ἐξέπεσε τῆς τῶν πόνων ἀμοιβῆς, καὶ μὴ τὸν πολλὰς ἱδρῶτας κενὰς οἴεται γεγονέναι χαρᾶς. καὶ ὁ ἔμπορος δὲ πάλιν, μὴ τὸ ἀσφαλὲς πολὺ πέλαγος πεπληρωμένον ἀγαθῶν τὸν ὁλκάδα, πολλάκις τὸ σῶμα τῷ λιμένος ἐμπεσόντα ἀρέμονι σκηπτῷ τοῖς θεμελίοις τοῦ βράξας, μόλις ὀξήλθε τὸ σῶμα ἀσωσάμενος γυμνόν. καὶ ὅτι πολλῶν ἁπλῶς τῶν βιωτικῶν πολλὰς πολλάκις πρὸς τὴν τέλειαν συμφορὰς ταύτας συμβαίνειν εἰκός· ὅτι δὲ τῶν ἀγαθῶν τῶν σῶν οὐκ ἔστι τοῦτο· ἀλλὰ ἀνάγκη πάντως ἀγαπησάμενον, καὶ ἀπέχοντα τοῦ βυθίσασαι, καὶ πολλοὺς ἐνεγκόντα πόνους, ὑπερτυχεῖν τῆς τέλους. ὑ γὰρ ἀέρων δρόμος λίμνης, οὐδὲ πνευμάτων ῥύμης τῶν πόνων τούτων ἐστὶ ἀμοιβὰς ἐπιτρέψαι ὁ Θεός· ἀλλ' ἐν τοῖς ὑπάρχουσι ἀπέκειται, ἐν τοῖς ἀσύλοις θησαυροῖς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. μὴ τοίνυν εἴπῃς ὅτι ἀφανῆ τὰ μέλλοντα. εἰ γὰρ βουληθείης μὴ ἀκριβείας ἐξετάσαι, τί ἐν χερσὶν ὄντι πολὺ φανερώτερα. καὶ τοῦτο αὖθις πάλιν ἐνδικνύμενος ἡμῖν ὁ Παῦλος, τὰ μὲν ὁρώμενα καλεῖ, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, ὧν προσκαίρως τὸ φθαρτὸν αὐτῶν δηλῶν. περὶ μὲν γὰρ φθειρομένων ἀφίησι, καὶ ἀποτείνει περὶ ὑπάρξεως, καὶ ὀξύρροπον μὲν αὐτῶν αἱ μεταβολαί, ἄπιστος δὲ ἡ κτῆσις. τοῦτο καὶ ὅτι πλούτου καὶ δόξης καὶ δυναστείας καὶ ὅτι τῆς τῶν σωμάτων εὐμορφίας, τοῦτο καὶ ὅτι ῥώμης καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἁπλῶς τῶν βιωτικῶν συμβαίνει ἴδοι τις ἄν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ τοσοῦτος κωμῳδῶν τὸν τυφλοὺς καὶ τοὺς χρήματα μαργαρώσους καὶ τὰλλα ἅπασαν φαντασίαν, Ὡς ἐξῶπα, φησίν, ἐλογίσατο τοῦτα, καὶ οὐχ ὡς φθαρτά. ὥσπερ γὰρ σκιᾶς οὐκ ἔστιν ὅτι λαβέσθαι, οὕτως οὐδὲ τῶν βιωτικῶν τοιαῦτα· ἀλλὰ τὰ μὲν τῇ πλευτῇ καταλύεται, τὰ δὲ καὶ τοῦ τῆς πλευτῆς χάρακος πρώτης ὀξυρρεπέστερα τοῦ ἀφθάρτου. τὰ δὲ μέλλοντα οὐδαμοῦ. οὐκ οἶδε γὰρ μεταβολήν, οὐ δέχεται δύπτην, οὐκ ὑπέστη γῆρας, οὐκ ἔχει πινὰ ἀλλοίωσιν· ἀλλ' ἀκμάζει διηνεκῶς, καὶ ὅτι τῆς αὐτῆς ὡραιότητος μένει. ὥστε εἰ δεῖ ἀφθαρῆ καὶ ἄδηλα εἰπεῖν καὶ ἄπιστα, τὰ πρόκειμενα δεῖ λέγειν παράδοξα, καὶ μὴ παράδοξα τοῖς κεκτημένοις, ἀλλὰ ἀμείνονα τοῦ διαπορεῖσθαι, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπὸ τούτου πρὸς ἕτερον μεταπηδῶντα, καὶ πάλιν ἀπ' ἐκείνου πρὸς ἄλλον. ταῦτα δὴ πάντα δηλώσας ἡμῖν ὁ Παῦλος, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν πρόκειμενα, πρόσκαιρα, τὰ δὲ μέλλοντα, αἰώνια καλέσας, καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως καιρὸν λάβῃ, οὕτω λέγων· Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκίαν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅρα πάλιν ἐν τούτοις πῶς ταῖς λέξεσι κέχρηται κυρίως, διὰ αὐτῶν τῶν ὀνομάτων τὴν δυνάμιν ἐμφαίνων τῶν πραγμάτων. οὐ γὰρ ἁπλῶς σκῆνος τὸ σῶμα ἐκάλεσεν, ἀλλὰ τὸ προσκαίρου τῆς παρούσης ζωῆς ἡμῖν ἐνδυκνύμενος, καὶ τὴν ὅτι τὸ βέλτιον μεταβολὴν δηλῶν, μετονομάζει λέγων· τί συνάζεις καὶ δακρύεις, ἀγαπητέ, ὅτι τύπτῃ καὶ ἐλαύνῃ καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμπίπτεις; τί θρηνεῖς τοσοῦτον καθ' ἡμέραν ταύτας κακώσεις, ὀφείλων τὴν ὁλόκληρον δέξασθαι κατάλυσιν τοῦ σώματος· μᾶλλον δὲ οὐχ ἁπλῶς τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῆς ἐν τῷ σώματι φθορᾶς; ἵνα γὰρ δείξῃ ὅτι αἱ καθ' ἡμέρας αὗται κακώσεις οὐ μίσει ἡμᾶς λυπεῖν οὐκ ὀφείλουσι, ἀλλὰ διὰ φιλανθρωπίαν, δείκνυσιν ὅτι ἡ καθολικὴ καὶ τελευταία καθαίρεσις, βύσσης ἔργον ὄντι ἡμῖν, τὴν διὰ τοῦ θανάτου καταλυσιν οὕτω λέγων. καὶ πάλιν, Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν τὸ σκήνει, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες. οἰκίαν δὲ σκήνους ἢ τοῦ σῶμα δι' ἀμφοτέρων καλεῖ τῶν ὀνομάτων, ἢ οἰκίαν σκήνους, διὰ οἰκίας τὸ εἰς αὐτὸ κατοικοῦμεν, διὰ πόλεως, τὸ ἄκμα τοῦ πρόσκαιρου βίου. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, οἶδα, ἀλλ', οἴδαμεν, καὶ τὸν τῶν ἀκουόντων προσλαμβάνεται γνώμην. οὐ περὶ πραγμάτων ἀμ-

φιλοσοφοῦμεν διαλέγεσθαι, φησιν, οὐδὲ πρὸς τοὺς ἀγνοουμένους, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἤδη τοῖς πί-
στει ἐδέξασθε, εἰς τὸν τοῦ Κυρίου πιστεύσαντες δυνάσται. διὰ τοῦτο καὶ σκηνώματα καλεῖ-
ται τῶν ἀπελθόντων τὰ σώματα. καὶ ὅρα πῶς καὶ τῇ λέξει κυρίως κέχρηται. οὐκ εἶ-
πεν, λυπρέσθη καὶ πεφαίσθη, ἀλλὰ, κατεπλύθη, δηλῶν ὅτι καὶ θλῖψιν, ἵνα φαιδρότερον, ἵνα
λαμπρότερον δυάσῃ. Εἶτα ὥσπερ ὑπὲρ τοῦ πόνου καὶ τὴν ἐπάθλων ἐποιήσατο σύγκρισιν, 5
ἀπὸ τῆς ποιότητος, ἀπὸ δὲ χρόνου καὶ τῆς ποσότητος, οὕτω δηλῶν ὡς σοφῶν ποιεῖ, τὸ μὲν πίπτον σῶμα,
σκῆνος καλῶν· ὃ γὰρ φύσει μένον, οἰκίαν· καὶ οὐχ ἁπλῶς, οἰκίαν, ἀλλ', αἰώνιον· καὶ γὰρ οὐχ ἁπλῶς, αἰ-
ώνιον, ἀλλ', οὐρανίον, καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου δηλοῖ τὴν ὑπεροχήν. αὕτη μὲν γὰρ
ὀπτάνομος, ἐκείνη δὲ οὐρανός· αὕτη παρεσκαμμένος, ἐκείνη αἰώνιος. καὶ πάλιν μέλη καὶ σώματος δηλοῖ καὶ
οἰκημάτων ἡμῖν διὰ τοῦ ἀοθενεῖν τῆς σαρκός· τότε γὰρ ὃ ἀνθ' οὗ καὶ σῶμα ἔφη καὶ οἴκημα, δι' 10
δεόμενοι σκέπης, οὐδὲ καλυμμάτων τινῶν, αὐτοῦ πρώτων ἀρχούσης αὐτῷ τῆς ἀφθαρσίας. εἶ-
τα δηλοῖ τοῦ ὑπερβολὴν τῶν ἐναπκειμένων αὐτῷ ἀγαθῶν, φησὶ· καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στε-
νάζομεν τῇ σκήνῃ. οὐκ εἶπε, στενάζω, ἀλλὰ κοινοῦ ποιεῖται τὸν γνώμιμον. καὶ γὰρ
ἐν τούτῳ, φησὶ, στενάζομεν, βουλόμενος αὐτοὺς εἰς τὸν οἰκεῖον ἐλκύσαι φιλοσοφίαν, καὶ
τῆς αὐτῆς κρίσεως ποιῆσαι κοινωνούς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, ὃ οἰκητήριον ἡμῶν ὃ 15
δὲ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ὀπιποθοῦντες. οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἐνδύσασθαι, ἀλλ', ἐπενδύσασθαι.
2. Κορ. 5. γ. καὶ ἐπάγει, Εἴγε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα. καὶ δοκεῖ μὲν ἀσαφὴς
2. Κορ. 5. δ. εἶναι ὁ εἰρημένος, ἔστι δὲ σαφέστερον διὰ τῶν ἑξῆς ἐπαγομένων. Καὶ γὰρ ἐν ὄντες ἐν τῷ
σκηνώματι στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι. ὁρᾷς
πῶς ἑαυτὸν οὐκ ὀπιλαμβάνεται, οὐδὲ καλεῖ οἰκίαν τὸ σῶμα τοῦτο, ἀλλὰ σκῆνος πάλιν; 20
ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι. ἐνταῦθα τοῖς τοῦ σώματος ἀφαλλά-
λοισι τὴν φύσιν καὶ τῆς σαρκὸς τῆς ἡμετέρας κατηγορήσει καμείαν ἔδωκε πλημμύ. ὀπτὸν γὰρ
εἶπεν, ὅτι στενάζομεν καὶ ἐκδύσασθαι βουλόμενα, ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι ὡς κακὸν φεύγει τὸ σῶ-
μα καὶ πονηρίας αἴτιον καὶ ἐμφρόνων καὶ πολέμιον, ἀκουσον πῶς διορθοῦται τὸν ὑποκείμενον· ἀφεῖται
μὲν τῆς εἰπεῖν, ὅτι στενάζομεν τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ὀπιποθοῦ- 25
ντες. ὁ γὰρ ἐπενδυόμενος τοῦ ὅτι ἕτερον ἐπενδύεται. ἔπειτα τῷ εἰπεῖν, στενάζομεν βα-
ρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι ὀπιποθοῦντες. ὃ γὰρ λέγει τοι-
οῦτόν ἐστιν· οὐ τὸν σάρκα ἀποθέσθαι βουλόμεθα, φησὶν, ἀλλὰ τὸν φθοράν· οὐ τὸ σῶμα,
ἀλλὰ τὸν θάνατον. ἄλλο σῶμα, καὶ ἄλλο θάνατος· ἄλλο σῶμα, καὶ ἄλλο φθορά. οὔτε τὸ σῶ-
μα φθορά, ὅτε ἡ φθορὰ σῶμα. καὶ φθαρτὸν μὲν τὸ σῶμα, οὐ φθορὰ δὲ τὸ σῶμα· ἐξ ἀνάγκης μὲν 30
τὸ σῶμα, οὐ θάνατος δὲ τὸ σῶμα. ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα ἔργον ἐγένετο τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ φθορὰ καὶ ὁ
θάνατος ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας εἰσήχθη. τὸ γοῦν ἀλλότριον ἀποδύσασθαι βούλομαι, φησὶν,
οὐ τὸ οἰκεῖον. ἀλλότριον δέ, οὐ τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἡ φθορά. διὰ τοῦτό φησιν, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν
ἐκδύσασθαι, τουτέστι, τὸ σῶμα, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι ἐπὶ σώματι τὸν ἀφθαρσίαν. μέσον ἐστὶ
τὸ σῶμα φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας. ἀποδύεται τοίνυν φθοράν, καὶ ἐπενδύεται ἀφθαρσίαν· ἀ- 35
ποβάλλει ὅσον ἔλαβεν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ κέρδανε ὅπερ ἔδωκεν ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις. καὶ ἵνα
μάθῃς, ὅτι ἐκδύσασθαι οὐ περὶ τὸ σώματος φησιν, ἀλλὰ περὶ τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου,
ἄκουσον τῶν ἐπαγομένων ῥημάτων. Εἰπὼν γὰρ, οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ', ἐπενδύσασθαι,
οὐκ εἶπεν, ἵνα καταποθῇ τὸ σῶμα ὑπὸ τῆς ἀσωματότητος, ἀλλὰ τί; ἵνα καταποθῇ τὸ
θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς, τουτέστιν, ἵνα ἀφανισθῇ, ἵνα ἀπόληται. ὥστε ἀπώλειαν οὐχὶ τοῦ σώ- 40
ματος λέγει, ἀλλὰ θανάτου καὶ φθορᾶς. ἐναρχομένη γὰρ ἡ ζωὴ οὐχὶ τὸ σῶμα ἀφανίζει καὶ
διαπνοᾷ, ἀλλὰ τὸν ὀπιγινομένην αὐτῷ φθορὰν καὶ θάνατον. ὁ τοίνυν στεναγμὸς οὐ διὰ
τὸ σῶμα, ἀλλὰ διὰ τὴν ὀπικειμένην φθοράν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα βαρύ ἐστι καὶ φορτικὸν καὶ
ἐπαχθὲς, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὕστερον αὐτῷ παρεσχημένην θνη-
τότητα.

τότητα. ἀλλ' οὐχὶ σῶμα φθαρτόν, ἀλλ' ἄφθαρτόν ἐστι. Τοσαύτη γὰρ αὐτῷ ἐστιν ἡ δύναμις, ὡς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ φθορᾷ τὸν ἀξίωμα ἐπιδείκνυσθαι τὸν αὐτόν. αἰχμὴν σκιᾶς δηλονότι τὴν ἀσωμάτους ἀπήλασαν δυνάμεις, καὶ ἡ κόνις καὶ ἡ τέφρα δαιμόνων πλείονα ἐλαύνει, καὶ τὰ ἱμάτια τὰ ὁμιλήσαντα τοῖς σώμασιν αὐτῶν νόσους ἀφῆλον καὶ ὑγείαν ἐπεμηχάνησαν. μὴ γάρ μοι φλέγμα τὸ χολὴν εἴπῃς, καὶ ἱδρῶτα, καὶ ῥύπον, καὶ τὰ ἄλλα, ἅπερ ⟨Ϟ⟩ κατηγορεῖτε τοῦ σώματος λέγοντες. οὐ γὰρ τῆς τοῦ σώματος φύσεως ταῦτα ἐστίν, ἀλλὰ τῆς ὕστερον ἐπιγενομένης φθορᾶς. Εἰ δὲ θέλεις αὐτοῦ καταμαθεῖν τὴν ἀρετήν, ἔπειθε τὴν μελλὴν ἀπάντων τὸν ἀφάπλασιν, τὸ σῆμα, τὰς σπορέως, τὸν πρὸς ἄλληλα συμφωνίαν· καὶ πάσης πόλεως βιωμεμβίης δὲ φιλοσόφους ἀπάντων ἔχουσης ἀκριβεστέραν ὅλῃ τὴν τῶν μιμῶν τούτων πρὸς ἄλληλα πολιτείαν. Εἰ δὲ καὶ κάτω ταῦτα διήκειχεν, τὸ φθαρτὸν αὐτοῦ δὲ τὸ θνητὸν μόνον πρὸς τίποις, οὐδὲ ὀτιοῦν ἀπιστήσομεν ἀπολογίας. ὅτι γὰρ οὐ μόνον οὐδεμίαν γίνεται ὀτιοῦν ἡ βλάβη, ἀλλὰ καὶ πολὺ τὸ κέρδος ἔξω γίνεται τῶν δυσκόλων, δῆλον ἐκεῖθεν. οἵ τε γὰρ ἅγιοι πάντες μὴ τοῦτο ζῶντες, τὸν ἀγελαιότερον ἐκείνων ἐπεδείξαντο πολιτεύμενον, δὲ οὐδεμία τις αὐτοῖς ὀτιοῦν ἐγένετο βλάβη πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς δρόμον· οἵ τε πρὸς ἀσέβειαν βλέποντες οὐ μικρὸν ἔσχον κώλυμα, τὸ σώματος τὸν φθορέα, πρὸς τὸ μὴ πορρωτέρω προβῆναι τῆς οἰκείας πονηρίας. Εἰ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο καὶ παθητὸν σῶμα πρειττόνων πολλοὶ τῶν δυσκόλων ἰσοτίμων ἐφαρμόσθησαν, καὶ οὐκ ἂν τοιούτων ἑαυτοῖς πρείττονα δόξαν, πολλὰ ἂν ἐπεφθέγματο· εἰ μὴ παθητὸν εἶχον τὸ σῶμα καὶ φθαρτόν, ἐλέγχον αὐτῶν τὸν ἀθέτειαν, τίνας οὐκ ἂν ἠπάτησαν τῶν δυσκοτέρων; ὅτε δὲ καὶ ἀσέβειάς, ὅπερ ἐστὶν ἕλκος ψυχῆς πρεσβύτερον, κώλυμα φαίνεται γινόμενον, καὶ τοῖς ἁγίοις περέχει τῆς ψυχῆς τὸν εὐδρείαν ἐπιδείκνυσθαι, τίνος αὖ τύχοιεν συγγνώμης ⟨Ϟ⟩ βλασφημοῦντες αὐτὸ δὲ καὶ ζῶντες; καὶ γὰρ δὴ ταῦτα δύ' ἔχουσιν πρὸς αὐτὸ μόνα εἰπεῖν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀγνοίας ἦταν αἴτιον γένοιτο αὐτό. Εἰ γὰρ τὰ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, καὶ ἡ πίστις ὀξὺ ἀκούει, εὐδηλον ὅτι δι' ὀφθαλμῶν καὶ ὧτων χειραγωγηθεῖσα ἡ ψυχὴ ⟨Ϟ⟩ ποιήσαντα αὐτὸν ἐπίγνω Θεόν. λέγει τοῦτο αὐτὸ Φιλεῖ Παῦλος, καὶ βοᾷ λέγων, ὅτι οὐ θέλομεν αὐτὸ ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι αὐτὸ τὸν ἀθανασίαν. καὶ μή μοι λέγε, πῶς δύναται ἀναστῆναι τὸ σῶμα πάλιν καὶ γενέσθαι ἄφθαρτον; ὅταν γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἐργάζηται, τὸ, πῶς, μὴ προσκείσθω. καὶ τί λέγω ὅτι Θεοῦ; σὺ δημιουργὸν αὐτὸν ἐποίησον ἀναστάσεως γενέσθαι· τοῦτο μὲν ὅτι τῶν σπερμάτων, τοῦτο δὲ ὅτι τῶν τυχῶν, τοῦτο δὲ ὅτι τῶν ὑλῶν τῶν μετοικιῶν. καὶ γὰρ τὰ σπέρματα οἱ μὴ πρότερον ἀποθάνῃ καὶ σαπῇ καὶ διαφθαρῇ, οὐ τίκτει ⟨Ϟ⟩ ἄσταχυν· ὥσπερ οὖν ὁρῶν ἐκεῖ ⟨Ϟ⟩ κόκκον σπόριμον καὶ ἀναλυόμενον, οὐκ ἀμφιβάλλεις πρὸς τῆς ἀναστάσεως, ἀλλ' ἀπόδειξιν σαυτῷ ποιῇ σαφεστάτην (ἀν γὰρ μὴ μείνῃ σπόριμος μηδὲ φθειρόμενος, οὐκ ἂν ἀναβαίνοι ποτέ) οὕτω καὶ ὅπου τοῦ σώματος λογίζου τοῦ σοῦ. ὅταν ἴδῃς τὸν φθορέα, τότε μάλιστα πρὸς τῆς ἀναστάσεως φιλοσόφει. ὁ γὰρ θάνατος οὐδέν ἐστιν ἕτερόν ἐστι, ἢ τῆς φθορᾶς λοιπὸν αἵρεσις. οὐ γὰρ δὴ τὸ σῶμα ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸν φθορέα αὐτοῦ δαπάνημα ὁ θάνατος. τοῦτο καὶ ὅπου τῶν μεταλλικῶν ἐστιν ἰδίων ὑλῶν συμβαῖνον. τὸν γοῦν χρυσοῦν ἡμῶν λαμβάνοισιν ⟨Ϟ⟩ πρὸς ταῦτα ἔμπειροι, καὶ τῷ χωνευτηρίῳ παραδιδόντες χρυσὸν ἐργάζονται, καὶ ἄμμον καὶ ἕτερα ὕλιν ἀναμιγνύοντες, ὕελον κεραμέαν ἐποίησαν. εἶτα ὅπερ ἡ τοῦ πυρὸς δύναμις, τοῦτο καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ δύνησεται χάρις, εἰπέ μοι; καὶ τίς ἂν ταῦτα εἴποι τῶν ὑπωσοῦν νοῦν ἐχόντων; πῶς σε παρὰ τὸν ἀργυρὸν ἐποίησεν σινόψασι, καὶ μηκέτι ἀμφίβαλλε πρὸς τ' ἀναστάσεως. οὐχὶ γοῦν ἔλαβε καὶ ἔπλασε; καὶ τοι τί δυσκολώτερον, ἀπὸ γῆς ποιῆσαι σάρκας καὶ φλέβας καὶ δέρμα καὶ ὀστᾶ καὶ ἴνας καὶ ἰσχύν καὶ ἀρτηρίας, καὶ τὰ ὀργανικά, καὶ τὰ ἁπλᾶ σώματα, ὀφθαλμοὺς, ὦτα, ῥῖνας, στόδας καὶ χεῖρας, καὶ ἑκάστῳ τούτων καὶ ἰδίαν καὶ κοινὴν ἐνδεῖξαι τὸν ἐνέργειαν, ἢ φθαρτὰ γνώμενα ἀθάνατα ἐργάσα-

Rom. 4. 18.

σαλῆ; ὐχ ἑρᾷς πῶς μετοικιδὴς μὲν ἡ γῆ, ποικίλον δὲ καὶ πολυειδὲς τὸ σῶμα, καὶ τῇ μὲν ἐπερτίας, καὶ τῇ τὰ χρώματα, καὶ τῇ τὴν διάπλασιν, καὶ τῇ μὲν οὐσίας, καὶ τῇ τὰ ἄλλα πάθη; πῶς οὖν ἀφ' τῶν μηχάτων ἀμφιβάλλεις, εἰπέ μοι; καὶ τί χρὴ λέγειν περὶ σωμάτων; τὰ μὲν γὰρ ἀπείρους δυνάμεις, καὶ τὸν δήμιον τῷ ἀγγέλῳ, τὸν ἀρχαγγέλους, τὰ δυνάτερα πνεύματα τούτων, πῶς ἐποίησεν, εἰπέ μοι; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ δύνον οὐκ αὖ ἔχοιμι λέγειν· ὅπου γὰρ ἤρκεσεν αὐτῷ τὸ θελῆσαι μόνον. Εἶτα ὁ τοσαύτας γραπὰς ἀσωμάτους ἐργασάμενος, δι' ἀθεφτον σῶμα διαφθαρὲν ἀναστῆσαι πάλιν οὐ δύναται, καὶ εἰς μείζονα ἀγαγεῖν ἀξίαν; καὶ τίς οὕτως ἀναίσθητος, ὡς μὴ τούτων ἀμφιβάλλειν, καὶ τίνι δύάσασιν ἀναιρεῖν; Εἰ δὲ μὴ ἀΐδια ταῦτα σῶμα, οὐκ ἀΐδια ταῦτα ἄν ἀθεφτος. ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι ψυχὴ μόνον, ἀλλὰ ψυχὴ καὶ σῶμα. Εἰ τοίνυν ψυχὴ μόνον ἀΐδια ταῦτα, οὐ ἡμισείας τὸ ζῶον ἀΐδια ταῦτα, ἀλλ' ὐχ ὁλόκληρον. ἄλλως δέ, ὅπου ψυχῆς οὐκ ἂν λεγοῖτο κυρίως ἀνάστασις. ἀνάστασις γάρ ἐστι τὸ πεσόντος καὶ διαλυθέντος· ψυχὴ δὲ οὐ διαλύεται, ἀλλὰ σῶμα. τί δέ ἐστι τοῦτο, Εἴγε καὶ σπειρόμεθα; μυστήριον μέγα καὶ ἀπόρρητον ἡμῖν σπείρεσθαι παρίστησι. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅταν καὶ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ φησιν· Οὐ Πάντες ἀναστησόμεθα, ἔκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι. Τί δέ ἐστι τὸ λεγόμενον; ὅτι καὶ ἐλλὶν καὶ Ἰουδαῖος καὶ αἱρετικὸς καὶ πᾶς ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον τοῦτον προελθὼν, κατ' ἐκείνην ἀναστήσεται τὴν ἡμέραν. καὶ τοῦτο αὖθις δηλῶν ἔλεγε, Πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι. ἐπεὶ οὖν καθολικὴ πᾶσιν ἐστιν ἡ ἀνάστασις, καὶ κοινὴ καὶ δυσεβῶν καὶ ἀσεβῶν, καὶ πονηρῶν καὶ χρηστῶν ἀνθρώπων, ἵνα μὴ ἀπὸ τούτου νομίσῃς ἄδικόν τινα γίνεσθαι κρίσιν, μηδὲ λέγῃς πρὸς σεαυτόν· Τί ποτε τοῦτό ἐστι; ἐγὼ ὁ ταπεινὸς καὶ τοσαῦτα πονέσας καὶ ταλαιπωρηθεὶς δύσαμαι, καὶ ὁ ἔλλην καὶ ὁ ἀσεβήσας καὶ πορνεύσας εἰδώλοις καὶ τῇ Χερσὶ ἀγνοήσας καὶ ἅπαξ δύσαται ὁμοίως, καὶ τῆς αὐτῆς ἀπολαύσῃ τιμῆς; ἵνα μὴ ταῦτα λέγων θορυβηθῇς, ἄκουσον τί φησιν· Εἴγε καὶ σπειρόμεθα, καὶ γυμνοὶ θυρεθησόμεθα. καὶ πῶς ἐστι, φησιν, σπειρόμενοι ἄφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν γυμνοὶ θυρεθῆναι; πῶς; ὅταν δέξῃ ὦμον ἔρημοι, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν παῤῥησίας ἀπεστερημένοι. καὶ γὰρ τὰ σώματα τῶν ἁμαρτωλῶν ἄφθαρτα ποιῆσαι καὶ ἀθάνατα, ἀλλ' ἡ ἁμαρτία αὕτη ἐφόδιον αὐτοῖς κολάσεως γίνεται καὶ ὀδυνείας. ἄφθαρτα γὰρ δύσαται, ἵνα ἀπαθῆ τὰ παθήματα. ὅπερ γὰρ τὸ πῦρ ἀσβεστόν ἐστιν ἐκείνο, τοιούτων αὐτῷ δεῖ τὰ σωμάτων μηδέποτε διαφθειρομένων. Διὰ τοῦτό φησιν· Εἴτε καὶ σπειρόμενοι, καὶ γυμνοὶ θυρεθησόμεθα. καὶ γὰρ τοῦτο ἐστὶ τὸ ζητούμενον μόνον, ἵνα δύασῶμεν καὶ σπουσώμεθα ἀθανασίαν, ἀλλ' ἵνα δύασάντες καὶ σπουσάμενοι τὴν ἀθανασίαν, μὴ γυμνοὶ δέξῃς θυρεῶμεν, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν παῤῥησίας· ἵνα μὴ τῷ πυρὶ παραδοθῶμεν. Διὰ τοῦτό φησιν, Εἴτε καὶ σπουσάμενοι, καὶ γυμνοὶ θυρεθησόμεθα. Εἶτα πάλιν ἀξιοπιστότερον ποιῶν τὴν ἀναστάσεως λόγον, εἰπὼν ὅτι μέλλει καταπίνεσθαι τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς, ἐπήγαγε· Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο Θεός. ὃς λέγει τοῦτο ἐστι· δι' ἐμοῦ διὰ τοῦτο τὸν ἄνθρωπον ἔπλασεν, ὐχ ἵνα ἀπόληται, ἀλλ' ἵνα πρὸς ἀφθαρσίαν ὁδεύῃ. ὥστε καὶ ἵνα θάνατον διανεχώρησε, μὴ τοιαύτης αὐτὸν διανεχώρησε γνώμης, ἵνα σωφρονισθῇς ἀπὸ τῆς κολάσεως, καὶ βελτίων γένῃ, δυνηθῇς πρὸς τὴν ἀθανασίαν ἀναδῦναι πάλιν. καὶ ἀδύνατον καὶ διὰ τοῦ Θεοῦ ἐκράτει ἡ βουλὴ καὶ ἡ γνώμη, καὶ μὴ διὰ τούτης τῆς ψήφου πρὸς τὸν διέπλασεν ἄνθρωπον. τοῦτο βούλεται καὶ διὰ αὐτοῦ ἡμῖν ἡνίξατο τῷ προοιμίῳ. Εἰ γὰρ μὴ ἐβούλετο διὰ θύρας ἡμῖν διὰ τοῦ λόγου τῆς ἀναστάσεως ἀνοῖξαι, οὐκ ἂν ἀφῆκε Κύριος πᾶσαν ἀρετὴν ὑποδείξασθαι, καὶ φίλον αὐτῷ γενησόμενον, παθεῖν ἂν διὰ τοῦτο ἔπαθε. νυνὶ δὲ ἡμῖν ἐνδείκνυται, ὅτι πρὸς ἑτέραν ζωὴν ὁδεύομεν, καὶ ἵνα αἰῶνα ἕτερον ἀπολέλυται τῶν δικαίων, ἔχοντα ἀμοιβὰς καὶ τοὺς στεφάνους ἀποκειμένους, πρόκειται δικαίου μὴ λαβόντα ἐν ζωῇ

τοῦ

a. Kor. 15 κζ.

a. Kor. 15. να.

β. Kor. 5 γ.

β. Kor. 5. 5.

τοῦ μισθοῦ, ὧν ἐπόνεσαν, ἀφῆκεν ἀπολαβεῖν βοηθείαν, δι' ὧν ἔπαθε, πᾶσι λέγοντα, ὅτι μὴ τὸν ἐντεῦθεν ζωὸν ὄντα παράδοσις ἐστὶ καὶ μισθὸς ἀμοιβῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ⓦ Ενὼχ μετέθηκε, καὶ ⓦ Ηλίαν ἀνήρπασεν, ἀπιστούμενος ἡμῖν ὁ ἐκεῖ τῆς ἀναστάσεως δόγμα. Δέχεῖ μὲν οὖν εἰς πλεονεξίαν ἡ τοῦ ποιοῦντος δυνάμις. Εἰ δὲ ἀναίσχυντός τις ἐστὶ, καὶ βλέπων ἀπόνοιαν ἑτέροις λαβοῦσαν ἐπίσχυσεν τῆς μωμήσεως ἀναστάσεως, καὶ τοῦτο μὴ πολλῆς τῆς ἀμελείας ἔδωκεν ὁ Θεὸς, τὸν τοῦ πνεύματος χάριν μὴ πολλῆς ἐπαφεῖς τῆς ἀφθονίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ποιήσας ἀξιόπιστον τὸν ἐκεῖ τῆς ἀναστάσεως λόγον ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δημιουργίαν ἐπάγει καὶ τοῦτο ῥητοῦ, λέγων· Οὐκ ἀρ- C. Kor. 1 ε.
ραβῶνα ἡμῖν ἔδωκεν, ἀλλὰ χρημάτων, οὐδὲ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἀλλ' ἀρραβῶνα πνεύματος.
ὁ δὲ ἀρραβών, μέρος ὄντι τοῦ πράγματος, καὶ ὥσπερ τοῦ πράγματος πιστός. καθάπερ γάρ ὅτι τῶν συμβολαίων, ὁ τὸν ἀρραβῶνα δοὺς μέρος τοῦ πράγματος λοιπὸν ἐπιπίστευκεν, οὕτω καὶ σὺ λαβὼν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος, τὰ χείσματα λέγω, μηκέτι ἀμφίβαλε περὶ τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν. ὁ γὰρ νεκροὺς ἀνίστας, ὁ τυφλοὺς θεραπεύων, ὁ δαίμονας ἀπελαύνων, ὁ λεπροὺς καθαίρων, ὁ νοσήματα διεργούμενος, ὁ θάνατον λύων, ὁ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα δυνάμενος ἐν ὀπτικῇ καὶ ἁπτῷ σώματι, πῶς τύχῃ συγγνώμης ἀμφιβάλλων περὶ τῆς ἀναστάσεως; Εἰ γὰρ μηδέπω τοῦ καιροῦ τῆς ἀνιδόσεως παραγενομένου, ἀλλ' ἔτι τῶν παλαισμάτων ἐχόντων, τοσούτους σημεῖα ἡμῖν ἐποίησεν ἐνθάδε ὁ Θεὸς, οἰόν σοι καὶ ⓦ καιρὸν ⓦ τῶν βεβαίων δώσει τὰ ἀγαθά. Εἰ δὲ λέγοις τις, ἀλλ' οὐκ ὁρῶμεν ταῦτα νῦν γενόμενα καὶ σημεῖα, οὐδὲ ἡμεῖς τοσαύτην ἐσχήκαμεν δύναμιν· ἐκεῖνο ἀντεῖπον ἐγὼ, ὅτι οὐδὲ ἀφῃρέθη, εἶπεν ἐγώ, εἶπε δὲ τοῦτο γεγένηται. ὅτι γὰρ ἔμελλε τοῦτο γενέσθαι ἐλέγετο καὶ τῶν ἀποστόλων, μαρτυροῦσιν αἱ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίαι, καὶ δῆμοι, καὶ πόλεις, καὶ ἔθνη τοσοδαμοῦ τοῖς ἰδιώταις καὶ ἀλιεῦσιν. οὐ γὰρ δὴ τῆς οἰκουμένης ἐκράτησαν ⓐ ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται καὶ πένητες καὶ θνητοὶ, εἰ μὴ τὴν τῶν σημείων εἶχον βοήθειαν. πλὴν ἀλλ' οὔτι σὺ τῆς τοῦ πνεύματος ἔρημος γέγονας χάριτος, ἀλλὰ πολλὰ ἔτι καὶ νῦν μέρει τῆς δωρεᾶς ἐκείνης σύμβολα, αὐτῶν τούτων τῶν ἀπειθουμένων πολλῷ μείζονα καὶ θαυμαστότερα. οὐ γάρ ὅτι ἴσον σῶμα τελευτῆσαι δύασθαι, καὶ ψυχὴν νεκρωθῆναι ἴσον τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαλλάξαι τῆς ἀπωλείας ἐκείνης, ὁ Διὰ τοῦ βαπτίσματος ⓨ. Οὐκ ἔστιν ἴσον νοσήματα ἀπελάσαι ἕρκος, καὶ ἁμαρτίαν φορτίον ἀποθέσθαι. Οὐκ ἔστιν ἴσον ὄμμα πεπηρωμένον ἐξορθῶσαι, καὶ ψυχὴν ἐσκοτισμένην φωτὶ καταλάμψαι. Εἰ γὰρ μὴ διὰ τοῦ ἀρραβῶνος τοῦ πνεύματος καὶ νῦν, οὐκ ἂν ζωώσῃ τὸ βάπτισμα, οὐκ ἂν ἁμαρτημάτων ἄφεσις ἐλάμβανε, οὐκ ἂν δικαιοσύνη καὶ ἁγιασμὸς, οὐκ ἂν υἱοθεσίαν ἐλάβομεν, οὐκ ἂν μυστηρίων ἀπελαύσαμεν (σῶμα γὰρ καὶ αἷμα μυστικὸν οὐκ ἂν ποτε ἠξιοῦτο τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος χωρὶς) οὐκ ἂν ἱερέως ἐφικόμεθα. Οὐδὲ γὰρ ταῦτα δυνατὸν καὶ λειτουργίας αὐτὴν ἐκείνης τῆς ἐπιφοιτήσεως γένεσθαι. καὶ ἄλλα ἂν πολλὰ ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος σύμβολα. ὥστε καὶ σὺ ⓦ ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἔλαβες, καὶ νεκρωσιν ἀπίθου ψυχῆς, καὶ πήρωσιν λογισμῶν, καὶ ⓦ ἀκαθαρσίαν ἀπέδυσω βίου. μὴ τοίνυν ἀφαλλώμεθα ἐκεῖ τῶν μελλόντων, ἐνταῦθα λαβόντες εἰσχύσεως· ἀλλὰ πανταχόθεν ⓦ ἐκεῖ τῆς ἀναστάσεως συλλέξωμεν λόγον, καὶ βίον ἄξιον τῶν δογμάτων ὧν πιστεύομεν τούτων· ἵνα καὶ τῶν ἀκαθάρτων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, τῷ πάντα λόγον ὑπερβαίνοντι καὶ νοῦν ἀπεργάσασθαι· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ ἡ δόξα τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙ-

ΛΙΑ, ΟΤΙ ΤΟ ΜΗ ΛΕΓΕΙΝ, ΑΠΕΡ ΙΣΜΕΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ

ἑτέρους σκῶμμα φέρειν, πενέστερον ποιῇ, καὶ τὴν χάριν σβέννυσι· καὶ Εἰς ταῦτα βλέπων, ἃς ὁ Χριστὸς ἤνεγκε, καὶ τὴν ἐξουσίαν, μεθ' ἧς ἅπαντα ἐποίει· καὶ Εἰς τὴν τοῦ παλαιοῦ νόμου διόρθωσιν· καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὴν ἰσότητα αὐτὴ τὴν πρὸς ἡμᾶς πατέρα οὐκ ἐλαττοῖ, ἀλλὰ μᾶλλον αὔξησιν.

ΑΚριβῶς ὀφείλομεν ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἁγίων ἡμέρων, τῶν ἄλλων ἐπιλαμβανόμενοι τῶν ἀναγκαίων, καὶ τῇ διηνεκείᾳ τῶν πνευματικῶν ὁμιλίαν ἐπιφαίνοντες κατόρθωμα. ὥσπερ δὲ λοιπὸν ἀποδοῦναι τὰ χρέη ὑμῖν. καὶ γὰρ τὸ κεκλύειν ὀφείλει. καὶ οἶδα μὲν ὅτι ὑπελήφθη τῶν ὀφλημάτων ὑμᾶς τῶν ἐμῶν λόγων τὸ τῶν ἡμερῶν πλῆθος· οὐ μέντοι διὰ τοῦτο αὐτὰ ἐγὼ ἀπαιτήσομαι, ἀλλὰ μετὰ πάσης ὑμῖν ταῦτα ἀποδώσω τῆς προθυμίας. πιστοῦται δὲ τοῦτο, οὐ διὰ βιγνομασμούων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ φιλοσοφίαν ἐμήν. ὅτι μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν ζημιωμάτων κέρδος τῷ διδόντι τὸ διδόμενον ἐκτὸς ὅτι λαθόντα· ὅτι δὲ τῶν πνευματικῶν συμβολαίων κέρδος τῷ μέλλοντι κατακαλλεῖ τὸ χρέος μέγιστον, τὸ σὺν ἀκριβείᾳ μέλλοντας διηνεκῶς μεμνῆσθαι τῶν ὀφλημάτων. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ δάνεισμα ἀποδοθὲν μὴ καταδεήσεται ἀφέσεως, μᾶλλον τοῦ δανείσαντος ἀποδεξαμένου, καὶ τὸ μὴ λαβεῖν, τὸ δὲ ἐπλεόνασε τὴν οὐσίαν· ὅτι δὲ τῶν πνευματικῶν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ διπλοῦν αὐτὸ καὶ καταδεῆσαι καὶ ἔχειν. καὶ τὸ δὲ θαυμαστὸν, ὅτι τότε μάλιστα αὐτὸ ἔχομεν, ὅταν καταβάλωμεν ἑτέροις. αἱ μὲν γὰρ σὺν τῇ ἀκριβείᾳ κατορύξας φυλάξω διηνεκῶς μηδενὶ μεταδιδούς, ἐλαττοῦται μοι τὸ κέρδος, μιᾶς παῤ τῆς οὐσίας· αἱ δὲ εἰς ἀπόμοιρα ἐκτείνω, καὶ πολλοὺς μετέχειν πολλοὶ καὶ κοινωνοὺς, ὧν αὐτὸς ἐβαπτίσθην μὴ πρώτων, αὔξεται μοι παῤ τοῦ πνευματικοῦ πλούτου. καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, καὶ ὁ μὴ ἐπέχειν μεταδιδοὺς αὔξει τὴν οἰκοδομήν, ὁ δὲ ἀποκρυπτόμενον ἐλαττοῖ τὴν ἐργασίαν ἅπασαν, μάρτυρες ἡμῖν ἔστωσαν οἱ τάλαντα ἐγχειρισθέντες ἐκεῖνοι, ὁ παῤ πέντε, καὶ ὁ παῤ δύο, καὶ ὁ ἓν. Ματθ. κε. 18. ἡμεῖς γὰρ διπλασίονα τὰ ἐμπιστευθέντα προσήγαγον, καὶ ἐπαινοῦντο ἐκεῖ τοῦτο· ὁ δὲ ἓν ἐφύλαξε πρὸς ἑαυτὸν, καὶ κατέδικε, διπλοῦν τὸ αὐτὸ ποιῆσαι οὐκ ἴσχυσε, ἀλλὰ τοῦτο ἐκολάζετο. ταῦτα οὖν ἀκούοντες ἅπαντες, ἐν τῇ κλήσει τὴν ἐκεῖθεν διδοικότες, ὅταν αὖ ἔχωμεν ἀγαθὰ, εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἐκφέρωμεν, καὶ εἰς τὸ μέσον ἅπαντα καταβάλλωμεν, ἀλλὰ μὴ ἀποκρυπτώμεθα. ὅταν γὰρ ἑτέροις μεταδῶμεν, πολλαπλοῦν αὐτὸ μᾶλλον ἔσται· ὅταν κοινωνοὺς ποιησώμεθα τῆς εὐποιΐας πολλοὺς, τότε τὴν ἡμετέραν αὐξομεν οὐσίαν. ἀλλ' ἐλαττοῦσθαι σοι τὰ τῆς δόξης νομίζεις, ὅταν μὴ πολλοὶ τὴν εἰδῶσι, ἃ μόνος οἶδας αὐτὸς; καὶ μᾶλλον τότε αὔξει τὰ τῆς δόξης, καὶ τὰ τῆς ὠφελείας, ὅταν τὸ φθόνον καταπατήσῃς, ὅταν τὸ βασκαίνειν σβέσῃς, ὅταν φιλαδελφίαν ὅτι διίξῃ πλείω. αἱ δὲ μόνος εἰδὼς ταπεινῇ, ἀνθρώποις ὡς βασκήνων καὶ μισάδελφον ἀποφαίνοντας μισήσεσι, τὸν Θεὸν ὡς ποιητὴν τὴν ἑαυτοῦ ἀπαιτήσει σε δίκην· χωρὶς δὲ τούτων, καὶ αὐτὴ σε τὸ χρέως ἡ χάρις ἔρημον ἐγκαταλιποῦσα οἰχήσεται. ἐπεὶ καὶ ὁ σῖτος, ἂν μὴ σὺν τῇ ἀποθήκῃ ἢ διηνεκῶς κείμενος, δαπανᾶται, σπὸς αὐτὸν κατιόντος· αἱ δὲ ἀξιοχρεῖς εἰς τὰ ἀγοῦρας καταβάλληται, πολυπλασιάζεται καὶ αὐξάνεται πάλιν· οὕτω καὶ λόγος πνευματικὸς,

ὁ μὴ

ἐὰν ἔνδυ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀποκλείῃ, φθόνῳ καὶ ὀκνῳ καὶ τηκεδόνι φθειρόμενος τῆς ψυχῆς καὶ καταδιωκόμενος, καταστέλλεται τὰ χάους· αὐ γ', ὥσπερ εἰς ἀρένας δύφορον, εἰς ζῆλ τ' ἀδελφοῦ ψυχὰς ἀφαπίρπται, πολυπλασίαν ὁ ἐπιστασεὺς καὶ τοῖς ἐπαδιχομένοις, ἢ τοῦ κεκτημένου. καὶ καθάπερ πηγὴ ζωοχόος ἐξελυπλυμένη καὶ χαίρεται μᾶλλον καὶ ἀναβλύζῃ πλέον, καταχωνυμένη δ' ἀποστύγεται· ἅτα δὲ χρήσιμα πνευματικοῦ καὶ λόγος διδασκαλικὸς, ζωοχόος μὲ αὐτολύμενος καὶ δίδοις ἀρύεσθ τοῖς βουλομένοις, ἀναβλύζῃ πλέον· βασκανία δ' ἢ φθόνος καταχωσθεὶς, ἐλαττῶται καὶ σβέννυται τάλεοι. ἐπεὶ οὖν τοσοῦτον ὁ κέρδος ὑμῖν, ὅσον ἀν' ἐγὼ μόν, φέρε εἰς μέσον καταθέντες, πᾶσαν ὑμῖν ἀποδῶμεν τ' ὀφελίαν, φράσεσι ἀναμνήσαντες τ' ἀκριβείας τ' ὀφλημέν τότων αἰτίαν. ἴστε τοίνυν καὶ μέμνησθε χρεών, ὅτι ἐκ τῆς τῦ μονογενοῦς δόξης ἐξαλειφθέντες, πολλαὶ ἀνεμνήμονται αἰτίαι τ' ὀπὸ τοῖς ῥήμασι συγκαταβάσεως· καὶ ἐλέγομεν, ὅτι ἀ μόνοι ἐξ' ἑ τ' ἀρχὴς ἐκβεβολίου, ὀπὸ τῦ ἀοράτου μόνοι τὸν ἀκηράντων ἐκπεπὰ φθείρεται πολλαχοῦ ὁ Χριστὸς, ἀλλ' πολλαχοῦ καὶ ἐκπεποφεγκὼς διδάσκων· καὶ καίπερ μὲ ἰκανῶς τότε ἐπεξήλθομεν ταῖς αἰτίαις, καὶ τῆς ὅτι τῷ Λαζάρῳ, καὶ τῆς πρὸς αὐτῶν ὡς ταφῆ ἡμομένης δύχῆς μνημονεύσαντες, καὶ δείξαντες σαφῶς, ὅτι τῖν μόν, ἵνα τῖν οἰκονομίαν πιστώσηται, τῖν δ', ἵνα τῖν τῦ ἀκινούτων ἀθάνατα δόξηθώσηται, πεποίηκε, σύντομίας ἕνεκ' διόμενος βοηθείας. ὅτι δ' πολλὰ καὶ ἐκπεφοφεγκὼς αὐτῶν διδάσκων ἐποίει, καὶ τῦτο ἄκουσον. ἔβαλεν ὕδωρ εἰς ⟨Θ⟩ νιπτῆρα· καὶ ὡς οὐκ ἤρκουν τῦτο, ἵνα δ' λεπτῶν διεξώσατο, πρὸς τῖν ἐμάτιον δύτίλειαν κατάγων ἑαυτὸν, καὶ ἤρξατο νίπτειν τῶν πόδας τῶν μαθητῶν, μᾶ δ' τῶν μαθητῶν, ἢ τῶν προδότην τῶν πόδας ἔνιψε. τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη καὶ θαυμάσειε; τῦ μέλλοντος αὐτῶν προδιδόναι νίπτει τῶν πόδας· καὶ ⟨Θ⟩ Πέτρος ἀφαιρούμενον καὶ λέγοντα, Κύριε, σὺ μοὶ μὴ νίψῃς τῶν πόδας, οὐ κατεῖχε, ἀλλὰ φησὶ πρὸς αὐτόν· Ἐὰν μὴ νίψω σε τῶν πόδας, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. ὁ δ', Κύριε, μὴ τῶν πόδας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν. Εἶδες βούλεσθαι μαθητὰ δι' ἀμφοτέρων, καὶ ἀφ' τῆς κατηχήσεως, καὶ ἀφ' τῆς συγκαταβάσεως; Εἰ γὰρ καὶ σαπρὰ τὰ ῥήματα, ἀλλ' ἐκ τοῦ ζεούσης ἀμφότερα χεύμενα ἐλέγετο. ὁρᾷς πῶς πανταχοῦ θερμὰς ἐν καὶ διεγηγερμένος; ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, ἵνα μὲ ἀφ' τὴν τῦ ῥημάτων βούλεσθαι, τῆς φύσεως καὶ τὰ γῆς βούλεσθαι, μᾶ δ' νίψαι τί φησι πρὸς αὐτόν, ἄκουσον. Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; ὑμεῖς καλεῖτέ με, ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ καλῶς λέγετε· Εἰμὶ γάρ· Εἰ οὖν ἐγὼ ὁ Κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος ἔνιψα ὑμῶν τῶν πόδας, ὕτω καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν. ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα ὡς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἀλλήλοις ποιῆτε. ὁρᾷς ὅτι πολλὰ ὑπόδειγματος ἕνεκεν ἐποίει; καθάπερ γὰρ τις διδάσκαλος σοφίας πεπληρωμένος παιδίοις φιλοσοφοῦσι συμφιλοσοφῶ, καὶ ὁ φιλόσοφος ἀπὸ τῆς ἀναγκαίας τῦ διδασκάλου, ἀπὸ τῆς κηδεμονίας τῆς πρὸς τῶν παῖδας ὅτι τοιαύτην· ὕτω δὴ καὶ ὁ Χριστὸς, οὐ δι' εὐτέλειαν τῆς οὐσίας ταῦτα ἐποίει, ἀλλὰ ἀφ' συγκαταβάσεως καὶ ἀφ' ταῦτα ψυχαγωγῆσαι. καὶ γὰρ αὐτὸ τῦτο εἰ καὶ ἑαυτοῦ πάντων ἐξετάσωμεν, ὀφεσόμεθα ἔνιστε. Εἰ γὰρ οἱ πάντων τῦ παθομένου εὐτέλειαν ἔδοξαν ἔστι δ' ὁ μὲ νίπτων ὁ Χριστὸς, ⟨Θ⟩ μαθηταὶ δ' ⟨Θ⟩ νιπτόμενοι· ἆρα εὐτέλειαν ἔστ' αὐτοῦ ὁ Χριστὸς τῶν μαθητῶν. ἀλλ' οὐδεὶς ἂν τῦτο οὐδὲ μαινόμενος εἴποι. ὁρᾷς ὅσον ὄφελος καὶ τοῖς αἰτίας ἀγνοοῦσι, δι' ἃς ὁ Χριστὸς ἐποίει πάντα, ἄκουε ποίει; μᾶλλον δὲ βλέπειν, ὅσον ὄφελος ἀγαθοῖ πάντα μᾶ ἀκριβείας ἐξετάζειν· ἐμὲ γὰρ ἁπλῶς, ὅτι εἰπεῖ τι ζαπφόν ἢ ἐποίησεν, ἀφ' ἑνὸς ὤκνει καὶ ἀφ' τί πρὸς εἰπεῖν; οὐκ οὐ ζωῦν, ἀλλὰ μόνον τῦτο ἐποίησε, ἀφ' ἑνὸς ἀλλαχοῦ τὸ αὐτὸ τῦτο ἐποίησε. Εἰπὲ γάρ, Τίς ἐστι μείζων, ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; ἐπάγομεν, οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ εἰμὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ὁ διακονῶν. καὶ τῦτο δὲ εἰπὼν, παύσῃ ἐποίησε, ἀφεὶς ὅτι πολλαχοῦ ζαπεπὰ αἰρόμενος εἰς διδασκαλίαν τῶν μαθητῶν, μετεσκεύαζε τὸ φρονῆ παθῶν αὐτοῦ. καὶ δῆλον ὅτι ἀφ' τὸ

Ιωαν ιγ δ.

Ιωαν ιγ ς.

Ιωαν. ιγ. 18.

Λυκ κβ. κζ.

τῆς

τῆς φύσεως καταδείξει, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων διδασκαλίαν ταῦτα πάντα αἰτήσας.
Ματθ. κ. κβ. καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ φησιν· Οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, οὐχ οὕτως δὲ ὑμεῖς ἔσεσθε· ἀλλ' ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων διάκονος. καὶ γὰρ ὁ ὑμέτερος αὐθέντης οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι. Εἰ τοίνυν διακονῆσαι ἦλθε καὶ ταπεινοφρονεῖν διδάξαι, μὴ θορυβῶ, μηδὲ καταπίπτωμεν, εἰ τὰ τῶν διακόνων ἴδοις αὐτὸν ἐπιτελοῦντα· καὶ φιλοτιμούμενον. οὕτω καὶ πολλοὶ τῶν εὐχῶν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιτελεῖ γνώμης. καὶ γὰρ προσ-
Λκ. ια. α. ῆλθον αὐτῷ λέγοντες, Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Τί οὖν ἐκεῖνος ποιεῖ, εἰπέ μοι; μὴ διδάσκει αὐτοὺς προσεύχεσθαι; ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθεν, ἵνα εἰς πᾶσαν αὐτοὺς εἰσαγάγῃ φιλοσοφίαν. διὰ ἐκεῖνο διδάσκει, οὐκ ἀνῶν εὔξασθαι ἐκεῖ. ἀλλ' ἔδει ῥήματι τοῦτο μόνον πεῖσαι, φησί. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἡ διὰ τῶν ῥημάτων, ὡς ἡ διὰ τῶν πραγμάτων διδασκαλία τοὺς μαθητευομένους εἰσάγει. Διὰ τοι τοῦτο καὶ διδάσκει αὐτοὺς εὐχὴν μόνον τὴν διὰ τῶν ῥημάτων, διὰ καὶ ὁ αὐτὸς διὰ παραλείπει τοῦτο ποιῶν, καὶ εὐχὴν διακατηχερεύων σὺν τῇ ἐρημίᾳ, ἡμᾶς παιδεύων καὶ ἡσυχάζειν, ἐπειδὴ μέλλομεν ὁμιλεῖν τῷ Θεῷ, φθόγγῳ θορύβους καὶ ταῖς τῶν πολλῶν ταραχαῖς, καὶ πρὸς ἐρημίαν ἀναχωρεῖν, οὐχὶ τόπων μόνον, ἀλλὰ καὶ τρόπων. ἐρημία γάρ, οὐχὶ ὄρος μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ οἰκίσκος κεκωφωμένος ἀπηλλαγμένος. καὶ ἵνα μάθητε ὅτι συγκαταβάσεως ἐστὶν ἡ εὐχὴ, μάλιστα μὲν καὶ ἦδη διὰ τοῦ Λάζαρον συμβάντων ἀπεδείξαμεν· πλείω δὲ καὶ ἑτέρωθεν δῆλον. τίνος γὰρ ἕνεκεν ὅτε τῶν μειζόνων οὐκ ἠύξατο θαυμάτων, ἀλλ' ὅτε τῶν ἐλαττόνων; ἢ γὰρ διόλου βοηθείας οὐκ ἔχων αὐτὸς ἐτέλει δεόμενος, ὅτε πρώτων ἠύξατο ἂν καὶ πατέρα καλῶν· εἰ δὲ μὴ ὅτε πρώτων, καὶ ὅτε τῶν μειζόνων. ναὶ δὲ σεαυτὸν ποιῶ ὅτε τῶν μειζόνων προσηύξατο οὐκ ἠύξατο, ἵνα δείξῃ σὺν τοῦτο ἄλλους παιδεύων τοῦτο ἐποίει, καὶ διαμένειν διόλου. ὅτε γοῦν τοὺς ἀρτους ηὐλόγησεν, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ηὔξατο, ἡμᾶς παιδεύων τοῦτο ποιεῖν ἀπαρέσκεσθαι, ἕως ἂν ἐκεῖνος ἐπιδώσωμεν τοὺς τοὺς καρποὺς πεπονηκότι Θεῷ· καὶ πολλοὺς νεκροὺς ἀνέστησας, οὐκ ηὔξατο, ἐπὶ δὲ Λάζαρον μόνον. τὸ δὲ αἴτιον τότε εἰρήκαμεν, ὅτι διὰ τὸν ἀθετοῦντα τὴν πρόνοιαν διοργούμενος· διὸ καὶ
Ισαι. ιε. μδ. αὐτὸς εἶπε, σαφῶς οὕτω προειπών, Ὅτι διὰ τὸν ὄχλον τοῦτον εἶπον. καὶ ὅτε οὐχ ἡ βοὴ, ἀλλ' ἡ φωνὴ τοὺς νεκροὺς ἤγειρεν, ἱκανῶς ἀπεδείξαμεν πάλαι. καὶ ἵνα μάθῃς τοῦτο σαφέστερον, ὅρα. ὅταν γὰρ κολάζειν δέῃ, καὶ ὅταν ὠμᾶν, καὶ ὅταν ἁμαρτήματα ἀφιέναι, καὶ ὅταν νομοθετῇ, καὶ ὅταν τι τῶν πολλῷ μείζονων δεῖν ποιῇν, οὐδαμοῦ τὸν πατέρα καλοῦσι αὐτοὶ βήσεις, οὐδὲ βήσεσθαι, ἀλλὰ μετ' αὐθεντίας ἅπαντα προστάττοντα. καὶ τούτων ἕκαστον ἐγὼ
Ματθ. κα. δ. μὲν ἀπριβῶς ἐξετάσω, σὺ δὲ σκόπει μετ' ἀκριβείας, πῶς οὐδαμοῦ δῆλός βήσεις. Δεῦτε, φησὶ, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν. καὶ πάλιν, Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἰδοὺ κολάζει καὶ ὠμᾷ μετ' αὐθεντίας ἁπάσης, καὶ βήσεις οὐδαμοῦ δῆλος. πάλιν,
Μαρκ. ε. θ. ὅταν διαρθώσας σῶμα δεῖ διακλυσμόν, Ἐγείρεις ἀρτον οὐ κελεύσας σου, καὶ πεπάτηκε· ὅταν ἀπαιτῇ ἄξαι θυγατέρα, Τὸ κοράσιον κοιμᾶται, φάσκων· ὅταν ἐλεύθερώσας ἁμαρτημάτων, Θάρσει, τέκνον, ἀφίωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι· ὅταν ἐπιτιμήσας δαίμοσι, Σοὶ λέγω τὸ πνεῦμα δαιμόνιον, ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ· ὅταν καταστῆναι τὸν θαλασσαν, Σιώπα, πεφίμωσο· ὅταν καθαίρειν πνεύματα λέπρας κατηχούμενον, Θέλω, καθαρίσθητι· ὅταν νομοθετῆσαι, Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὸν γεέννης τοῦ πυρός. εἶδες πάντα μετ' αὐθεντίας ποιοῦντα διαστοιχῆς, καὶ εἰς γέενναν ἐκβάλλοντα, καὶ εἰς βασιλείαν εἰσάγοντα, καὶ τῶν ἁλίσεσι διοργούμενον, καὶ θαλάττης ἀπαλλοιοῦντα, καὶ ἁμαρτίας ἀφιέντα, καὶ δαίμοσι ἐπιτιμῶντα, καὶ τὴν θαλάττην καταστέλλοντα; κράτει τί μεῖζον, εἰπέ μοι, εἰς βασιλείαν εἰσαγαγεῖν, καὶ εἰς γέενναν ἐμ-

βαλεῖν,

ϛάγξη, ϗ ἀμύητίας ἀφίεται, ϗ νόμιμος ϑεῖναι μὴ αὐθεντίας, ἢ ἀρτύς ποιῆσαι; οὐκ οἶδηλοι δὲ ὡμολογημένοι ἅπασιν, ὅτι ζωῶτα ἐκείνων μείζω; ἀλλ' ὅμως ὅτι τῶν μειζόνων οὐκ εὐχεται, δείκνυς ὅτι ϗ ὅτι τῶν ἐλαττόνων, οὐ δι' ἀδένειαν δυνάμεως τῦτο ἐποίει, ἀλλὰ διὰ διδασκαλίαν τῶν τότε πρώτων. ϗ ἵνα μάθης, ἔστι ὅστιν ἀμύητίας ἀφίεται, δείκνυσι. λέγω σοι μύτυρα τὴν ϖεφήτιν. Σαδινὸς γὰρ ἕτερον τῦτο δείκνυσιν ὁ ϖεφήτης, ἢ τῦ Θεοῦ μόνου. Τίς γὰρ Θεός, φησιν, ὥσπερ σὺ, ἀφαίρων ἀνομίας, ὑπερβαίνων ἀδικίας; ϗ ὃ Εἰς βασιλείαν ϗ Εἰσαγαγεῖν, "τὸν θάνατον λύσας, πολλῷ μᾶλλόν ὅστιν. ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνος μετ' ἐξουσίας ποιῆ. καὶ ὁ νομοθετῶν, οὐ τῶν ὑποτεταγμένων, ἀλλὰ τῶν βασιλευόντων ὅστι. καὶ τῦτο βοᾷ μὴ αὐτὴ τῶν ϖεγμάτων ἡ φύσις. βασιλέων γὰρ μόνον ὅστὶ πλάσαι νόμους. δείκνυσι ϗ καὶ ὁ ἀπόστολος, οὕτω λέγων· Περὶ ϗ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην ϗ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ Κυρίου πιστὸς εἶναι. ὅπῳ γὰρ δοῦλος ἦν καὶ ἄφεκτος, οὐκ ἐτόλμησε ϖροσθεῖναι τοῖς ἐξ ἀρχῆς νομοθετηθεῖσιν. ὁ ϗ Χριστὸς οὐχ οὕτως· ἀλλὰ ἐκ πολλῆς τῆς αὐθεντίας τῦ παλαιοῦ διαγινώσκει νόμους, καὶ τῦτον πρὸ αὐτῦ πάλιν εἰσάγει. Εἰ ϗ ὁ νόμος ἁπλῶς πλάσαι, βασιλικῆς μόνον ὅστιν ἐξουσίας, ὅταν εὑρίσκηται μὴ μόνον νόμους ἀθετῶν τῦτον, ἀλλὰ καὶ τῦτον παλαιοὺς διορθούμενος, τίς ὑπολείπεται λόγος τοῖς διαίρεσιν βουλομένοις; ἀπὸ γὰρ τύτου δῆλον, ὅτι τῆς αὐτῆς οὐσίας ὅστι τῷ γεννήσαντι.

Καὶ ἵνα σαφέστερον ὃ λέγω γένηται, ἐπ' αὐτὸ τὸ γράφος ἔλθωμεν τὸ χωρίον. ἀνελθὼν εἰς Ματθ. ε. α.
τὸ ὄρος, φησὶν, ἐκάθητο· ϗ προσελθόντων πρὸς αὐτὸν ἤρξατο λέγειν· μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, οἱ ϖραεῖς, οἱ ἐλεήμονες, οἱ καθαροὶ τὴν καρδίαν, εἶτα μὴν τῦτον μακαρισμοὺς ἐκείνοις λέγει, Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι ⟨Ϟ⟩ νόμον ἢ τῦτον ϖεφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, Ματθ. ε. ιζ.
ἀλλὰ πληρῶσαι. Τίς γὰρ τῦτο ἐποίησεν; ἢ τί τῶν ἐκπεπτώκοτων ἐστὶν τοῖς ϖροτέροις, ἵνα τῦτο εἴπῃ; Μακάριοί, φησι, ⟨Ϟ⟩ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, τύτεστιν, ⟨Ϟ⟩ ταπεινόφρονες. Ματθ. ε. γ.
ἀλλὰ τῦτο ϗ ἡ παλαιὰ εἶπε· Θυσία γὰρ τῷ Θεῷ, πνεῦμα συντετριμμένον, Ψαλ. ν. ιθ.
καρδίαν συντετριμμένην ϗ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. ϗ πάλιν, Μακάριοι Ματθ. ε. ε.
⟨Ϟ⟩ ϖραεῖς. ϗ τῦτο Ησαΐας πάλιν βοᾷ· ἐκ ϖροσώπυ τῦ Θεοῦ λέγων· Επὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ὅτι ⟨Ϟ⟩ ϖραῦν ϗ ἡσύχιον ϗ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; Μακάριοι ⟨Ϟ⟩ ἐλεήμονες. Ησ. ξϛ. β. Ματθ. ε. ζ.
ϗ τῦτο πάλιν πρωταχοῦ διέσπαρται. Μὴ ἀποστρέψῃς γάρ, φησι, τὸν ζωλὸν τῦ πλησίον, Σειρ. λ. δ.
ἱκέτην θλιβόμενον μὴ ἀπομάχου. ϗ πολὺς πρωταχοῦ ϖερὶ φιλανθρωπίας ἐστὶν ὁ λόγος.
Μακάριοι ⟨Ϟ⟩ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ. τῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ φησι· Καρδίαν καθαρὰν κτίσον Ματθ. ε. η.
ἐν ἐμοὶ, ὁ Θεὸς, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου. καὶ τῶν λοιπῶν ϗ Εἴ τις Ψαλ. ν. ια.
ἐπέλθοι μακαρισμοὺς, εὑρήσει πολλῷ οὖσαν τῷ συμφωνίαν. Ἵνος οὖν ἔνεκεν, μηδὲν ἐκπεσὸν ἐκείνων Εἰρηναῖος τοῖς ϖρώτοις, ἐπήγαγε· Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τῶν Ματθ. ε. ιζ.
ϖεφήτας; οὐ γὰρ ἦλθον Εἰρηνεύσα, ἀλλὰ δηλῶν τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι ζωτίνῳ τῷ διῤῥήθησιν ὕστερον. ὅπῳ γὰρ ἔμελλεν ἐμβαίνειν εἰς ὅπασαν ἐντολὴν, ἵνα μὴ νομίσωσι τῷ αὔξησιν ἐκπεπωκέναι εἶναι), μηδὲ τῷ ϖεφήτῃ μάχεσθαι, δηλῶν τῦτο εἶπε· μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς ϖεφήτας· τύτεστι, μέλλω τινὰ λέγειν τελεώτερα τῶν ϖρώτερον εἰρημένων. οἶδ, ὅτι ἠκύσατε, οὐ φονεύσεις, ἐγὼ ϗ λέγω, ὅτι ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα ϖρὸς ὃ ἐπιθυμῆσαι Ματθ. ε. κζ.
αὐτὴν, ἤδη ἐμοιχευσε, καὶ ὅσα τοιαῦτα. μὴ τοίνυν νομίσητε καταλῦσιν εἶναι τῷ τελείωσιν. οὐ γὰρ ὅστι καταλῦσις, ἀλλὰ πλήρωσις· καὶ ὅπερ ὅτι τῶν σωμάτων ἐποίησε, τῦτο καὶ ὅτι τῶ νόμῳ ποιῆ. Τί ϗ ὅτι τῶν σωμάτων εἰργάσατο; ἐλθὼν καὶ εὑρὼν δυσάπτεκα πολλὰ μέλη, καὶ ὁδοὺς ἔχοντα πρώτα, ἀπήρτισε, καὶ εἰς τὸν ϖροσηκύσαν εὐκοσμίᾳ ἐπαινάγαγε· δηλῶν τῶν ϖεγμῶν αὐτῶν ἅπασι ϖασὶν φανερὸν, ὅτι καὶ τὰς ἀρχαίους αὐλὰς τε-

ῆκα

ἦκε νόμους, ἢ τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ἐδημιούργησε. καὶ ὅτι τοῦτο ἐσπούδαζεν ἀποδεῖξαι, δῆλον ἀπὸ τῆς τοῦ τυφλοῦ θεραπείας μάλιστα. πρῶτον γὰρ καὶ ἰδίᾳ τινὰ τυφλὸν ἐποίησε πηλόν, καὶ τοιοῦτον πηλὸν τοῖς πεπηρωμένοις ἐπέχρισεν ὄμμασι, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὕπαγε, νίψαι εἰς Σιλωάμ. τίνος γὰρ ἕνεκεν ὁ νεκροὺς ἐκ τάφων ἀμελῶς καὶ ῥᾳδίως ἐγείρων, καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα θαυματουργῶν, οὐ ταῦτα καὶ ἔργῳ τι προσέθηκε, πηλὸν ποιῶν, καὶ ἐπιχρίων αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς; ἀλλ' εὔδηλον, ἴνα, ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι ἔλαβεν ὁ Θεὸς χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον, μάθῃς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ τῶν γινομένων, ὅτι ἐκεῖνός ἐστιν ὁ καὶ τὴν ἀρχὴν πλάσας καὶ αὖθις ποιῶν; ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο δεῖξαι ἐβούλετο, πρόδηλον ὅπερ ἐβούλετο. εἶτα ἵνα μάθῃς ὅτι οὐχ ἡ τοῦ πηλοῦ χρεία ἐνέργειαν αὐτῷ πρὸς τὴν ἀναβλεψιν τοῦ πεπηρωμένου, ἀλλ' ἦλθε καὶ χρείας τῆς ὕλης ἐκείνης πρὸς τέλεσιν μείζω δεῖξαι πλάσαι τοὺς ὀφθαλμούς, προσέθηκε καὶ λέγων· Ὕπαγε, νίψαι εἰς τὸν Σιλωάμ. μὴ γὰρ ὁ δεῖξαι ἡμῖν δεῖ τοῦ ἔργου τῆς δημιουργίας, τίς ἐν ἀρχῇ τὸν ἀνθρωπον πλάσας, τότε λέγει αὐτῷ· Ὕπαγε, νίψαι εἰς τὸν Σιλωάμ. καθάπερ ὅταν ἀνδριάντοποιὸς ἄρτιος βουλόμενος δεῖξαι τὸ ἔργον ὑπὸ δεύξασθαι τὴν ἑαυτοῦ τέχνην, ἀφέλῃ, τὸν ἀνδριάντα διαπλάττων, ὃ μέρος, ἢ πρὸς τὸ πάντος τέχνης ἀπόδειξιν ἐν ᾧ λείποιτο δῆλον· οὕτω δὲ ὁ Χριστός, ὅτι τὸ ὅλον ἀνθρωπον αὐτὸς ἐποίησε δεῖξαι βουλόμενος, ἀφῆκεν ἀτελῆ τοῦτον, ἵν' ἐλέγχῃ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποδοὺς διὰ τὸ μέσης τοῦ τὸ πάντος ἡμῖν ἐγκαλλωπίζηται πίστιν. καὶ ὅρα πολὺ τοῦτο ἐποίησεν; οὐκ ὅτι χρείας καὶ πόδος, ἀλλ' ὅτι ὀφθαλμῶν, τὸ καλλίστου καὶ ἀναγκαιοτάτου τῶν μελῶν τῆς ἡμετέρας, καὶ οὗ τιμιώτερον ἡμῖν οὐδὲν ἔστι μέλος. ὃ δὴ τὸ κάλλιστον καὶ ἀναγκαιότατον διαπλάσας δυνηθεὶς, τοὺς ὀφθαλμοὺς λέγω, οὐδηλον ὅτι καὶ χεῖρα καὶ πόδα καὶ τὰ λοιπὰ δύναται κατασκευάσαι μέλη. ὦ μακαρίων ὀφθαλμῶν ἐκείνων, οἳ θεραπείαν ἐγλύφοντο τοῖς παρούσιν ἅπασι, καὶ πάντας πρὸς ἑαυτοὺς ἐπεσπάσαντο, καὶ φωνὴν διὰ τὸ κάλλους ἀφῆκαν, διδάσκοντες τοὺς πρόσω πάντας τὴν τοῦ Χριστοῦ δύναμιν. καὶ ἵνα τὸ ἀδόξον τὸ γινόμενον. ὁ γὰρ τυφλὸς τοὺς ὁρῶντας βλέπειν ἐδίδασκεν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν ἔλεγε· Εἰς κρίμα ἦλθον ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. ὦ πρωτοτύπου μακαρίας. οἷς γὰρ οὐκ ἔλαβε τὸ διὰ τῆς φύσεως, ἔλαβε τὸ διὰ τῆς χάριτος, οὐδὲν ἐκ τῆς αἰσθήσεως ζημιωθεὶς τοσοῦτον, ὅσον ἐκέρδανε τὸ χεῖρον τὴν δημιουργίαν ὕστερον. τί γὰρ ἂν ἠθέλησε τὸν ὀφθαλμὸν ἄμεινον ἐκείνου, οἷς ἅψασθαι καὶ ἁγίας χεῖρας διαπλάσας κατηξίωσαι; καὶ ὅπερ ὅτι τῆς σαρκὸς ἐκείνου, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἐγένετο. καθάπερ γὰρ ἐκείνη οὐδὲν ἐκ τῆς μιγήσεως πρεσβεῖον, ἀλλὰ καὶ λαμπροτέρα μᾶλλον ἐγένετο, καὶ νόμοις φύσεως, ἀλλὰ νόμοις χάριτος ὁ παιδίον ἀπολαβοῦσα· οὕτω δὴ καὶ ὁ τυφλὸς οὐδὲν ἐκ τῆς προελθούσης προεληλύθει πηρώσεως, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ἐντεῦθεν ἐκέρδανε, τῆς δικαιοσύνης ἥλιον πρότερον ἰδεῖν καταξιωθείς, καὶ τότε τοῦτον ἀνθρωπον. ταῦτα λέγω, ἵνα μὴ δυσχεράνωμεν, ἐπειδὰν ἰδωμέν ἑαυτοὺς, ἢ ἑτέρους νόσας τὸ συμφερούσης ὄντας. καὶ γὰρ θαυμαστῶς καὶ ἡμᾶς φέρωμεν καὶ συμπίπτοντα ἀπόντα, πάντως εἰς τέλος χρηστὸν τὰ πολλὰ ἔχον ἀγαθὰ πᾶσα ἡμῖν ἀπαντήσεται ἡ συμφορά. ἀλλ' ὅπερ ἠβουλήθην εἰπεῖν, ὅτι ὥσπερ τὰ σώματα τὰ δεόντως ἔχοντα ἀπηρτισμένα κατασκεύασεν, οὕτω καὶ νόμον ἀτελῆ λαβὼν ἐρρύθμιζε καὶ διέπλαττε, καὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἄγων. μηδεὶς οὖν ἀκούων ὅτι ὁ νόμος ἀτελὴς ἦν, τὸν θεὸν αὐτὸν κατηγορεῖν ἡμᾶς νομιζέτω. ἀτελὴς γὰρ ἐκεῖνος, οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰ χρήσιμα λοιπὸν ἐγένετο. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς, οὐκ εἰσπέσῃ, σφόδρα τέλειος ἦν, καὶ τοῖς δεχομένοις αὐτὸν καταλλήλως. ὅπερ οὖν πρὸς τὸ βέλτιον ἦγε ἐκείνου παιδαγωγήσασα λοιπὸν ἡ φύσις ὑπεδείκνυεν, ἀτελέστερος, οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόδοσιν τῆς χρείας τῶν ἦγε αὐτὸν διδαχθέντων οὐκ ἐγένετο. καὶ καθάπερ τόξα ἢ βέλη, παιδίῳ κατασκευασθέντα βασιλικῷ πρὸς γυμνασίαν μᾶλλον,

μᾶλλον, ἢ τοὺς μάχιμον καὶ πόλεμον, αὐξηθέντος ἤ τοῦ παιδίου καὶ μαθόντος ἀριστεύειν ἐν πολέμοις, ἄχρηστα γίγ· οὕτω δὴ καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως σωθεῖσα τῆς ἡμετέρας ἰωΐκα ἀτελέστερον διεκείμθα ἐγυμνάζεσθαι ἐμαθήσομθα, καταλλήλως ἡμῖν ἔδωκεν ὅπλα, ἅπερ ἡδυνάμθα φέρειν μετὰ βυκολίας· ὅτε ἤ ἠυξήθημθα λοιπὸν καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς λόγου, ἀπὸ τῆς ἡμετέρας τελειότητος ἐκεῖνα λοιπὸν ἀτελῆ λέγειν. Διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ Χριστὸς ἵνα μείζονα ἐγχειρίζωσιν ἡμῖν. καὶ σκέπτε μοῦ ὅσης σωτέσεως καὶ τοὺς παλαιοὺς ἀναγινώσκει νόμους, καὶ τοὺς νέους ἐδιδάσθησιν. Ἠκούσατε, φησιν, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις. Εἰπὼν δὲ ἁπλῶς Matθ ε κα.
τίνος ἐρρέθη. σὺ εἶπας τοῦτο, ἢ ὁ πατὴρ ὁσός; ἀλλ' οὐ λέγει. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο εἰσήγαγε, καὶ
Ⓦ εἰκότα οὐκ ἐπίστα φανερόν, ἀλλὰ τοῦ σωποιῆσαι τὴν νομοθεσίαν εἰσήγαγε; ὅτι εἰ
μὴ ἔλεγεν, οὐ φονεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, οὐκ ὀργισθήσῃ, ἔδοξεν ἂν βαρὺ δ λεγόμενον
εἶναι, διὰ τὴν ἀπόνοιαν τῶν ἀκουόντων μηδέπω σωνειμένων δυναμένων, ὅτι οὐκ ἀνατρέπων τὰ
παλαιὰ, ἀλλ' αὔξων ταῦτα εἰσομοθέτει· καὶ εἶπεν ἂν τοῦτο ἀλλοτί· τί λέγεις; ὁ πατὴρ σου εἶ-
πεν, ἢ φονεύσεις, σὺ δὲ λέγεις, οὐκ ὀργισθήσῃ; ἵν' οὖν μὴ τις σοφιζόμενος αὐτὸν τῷ πατρὶ νομίσῃ
ἐναντία, ἢ ὡς σοφώτερόν τι πλέον εἰσφέρῃ ἐκείνου, οὐκ εἶπεν, ὅτι ἠκούσατε τοῦτο τοῦ πατρός. πά-
λιν εἰ εἶπεν, ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον τοῖς ἀρχαίοις, ἀφόρητον ἔδοξεν ἂν εἶναι καὶ τοῦτο οὐκ ἔλαττον
ἦν ὃ παρῆγεν. εἰ γὰρ, ὅτε εἶπε, πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἠμείβετο ἐγώ εἰμι, λιθάσαι αὐτὸν ἐπεχείρη- Ιωαν η ιθ.
σεν, εἰ προσέσχεν ὅτι καὶ Μωϋσεῖ αὐτὸς τὸν νόμον ἔδωκε, τί ἂν οὐκ ἐποίησε; διὰ τοῦτο ὅτε ἑαυτὸν,
ὅτε δὲ τὸν πατέρα σύνδυο εἶπεν, ἀλλὰ μέσον ἀφεὶς, καὶ εἰπὼν, ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς
ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις, ὅπερ ὑπὸ τῶν σωμάτων ἐποίησε, διὰ τῆς τοῦ λείποντος διὰ πληρώ-
σεως διδάξας αὐτοὺς καὶ Ⓦ τὸ ἀρχῆ δημιουργήσαντα Ⓦ δι' ὃν ἔφθειρεν, τοῦτο καὶ σέβεσθαι πιέ,
διὰ τῆς τοῦ νόμου διορθώσεως καὶ τῆς τοῦ σωδίοντος προφήτης διδάσκει ὃς ἐστιν ὁ καὶ τὸν
ἀρχὴν Ⓦ νόμον διδοκώς. διὰ τοῦτο δὲ οὐδὲ τῆς τοῦ δι' ὃν ἔφθειρεν δημιουργίας διαλεγόμενος, ὅτι ἑαυτῷ, ὅτι τοῦ παρόντος ἐμνήσθη, ἀλλὰ τὸ σῶμα ἀποσώποιητε δὲ ἀσθένειαν ποι-
εῖται Ⓦ λόγον, εἰπών· Ὁ ποιήσας ἀρ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· καὶ τῷ εἶ ῥή- Matθ.19 δ.
μασι σίγησε Ⓦ ποιήσαντα, ταῦ' ἤ ἔργῳ ἐδίδαξε τὰ λείποντα τῶν σωμάτων διὰ πληρῶν.
ὅτε καὶ τὸ σῶμα εἰπὼν ὅτι ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐδὲ μὴν τίνος ἐρρέθη ἐσί-
γησε, διὰ τῆς ἔργων αὐτῶν ἐδήλωσεν ἑαυτόν. ὁ γὰρ ὃ λείπει διὰ πληρώσας, οὗτός ἐστιν ὁ
δι' ὃν ἔφθειρεν αὐτοὺς εἰσηνεγκών. καὶ αὐτοὺς ἢ τοὺς παλαιοὺς ἀναγινώσκει νόμους, ἵνα τῇ σω-
θήσει μάθωσιν Ⓐ ἀκούοντες, ὅτι ὅτε σωθῆ πώσεως ὅτι τὰ λεγόμενα, καὶ ὅτι τῷ γνησιωτέρῳ
τῶν αὐτῶν ὀξιοτέρῳ ἔχει. τοιοῦτα δὲ Ⓐ Ιουδαῖοι σωῆκαν, καὶ ἐθαύμαζον. καὶ ὅτι ἐθαύμα-
ζον, ἄκουε τοῦ βαπτιστοῦ τοῦτο δηλοῦντος καὶ λέγοντος· Ἐξεπλήσσετο, φησιν, Ⓐ ὄχλοι ὅτι τῇ Matθ.7
διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐδίδασκεν αὐτοὺς, ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς Ⓐ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ Ⓐ
Φαρισαῖοι.

Τί οὖν εἰ κακῶς τοῦτο ἐποίησεν ἐκεῖνοι, φησι; καὶ μὴν οὐκ ἐκάλεσεν αὐτοὺς, οὐδὲ
ἐπετίμησεν, ἀλλὰ καὶ ἐκύρωσεν αὐτοῦ τὸν γνώμην. προσελθόντος γάρ τινος τῷ Κυρίῳ καὶ λέγοντος, Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι, τί φησι; θέλω, καθαρίσθητι. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, καθαρίσθητι; καίτοι ὁ λεπρὸς ἐμαρτύρησεν αὐτῷ ἐξουσίαν ἔχειν, εἰπών, ἐὰν θέλῃς. ἀλλ' ἵνα μὴ νομίσῃς τῆς τοῦ λεπροῦ γνώμης εἶναι ὃ, ἐὰν θέλῃς, προσέθηκε καὶ αὐτὸς λέγων· θέλω, καθαρίσθητι. οὕτως ὑπέτηδες πάντα χορὸν τὸν ὀξιοῦσιν ἐδείκνυε τὸν ἑαυτοῦ, ἢ ὅτι πάντα ἀπὸ αὐθεντίας ποιεῖ· ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, προεῖπον ἦν ὃ λεγόμενον. μαθόντες τοίνυν ἀφ' ὧν πάντων αὐτοῦ τὸν ὀξιοῦσιν, αἰδέσθητε ἐπερωτῆσαι τὰ παρ' ἡμῶν τί ποιοῦντα καὶ λέγοντα, ἀφ' ὧν τε αἰτίας, ἃς ἠξιώμησαμθα προεῖπεν, καὶ ἀφ' ὧν βούλεσθαι σὺν ἀκούοντας εἰς ἀναστοφεσόπιον εἰσαγαγεῖν, μὴ ἀφ' τοῦτο αὐτοὺς εἰς βύτιλέ-
αν ὑσίας ἀφαλλώμθα. καὶ γὰρ αὐτὸ ὃ σάρκα ἀναλαβεῖν, ἀπὸ ἀναπτοφεσσώσης ἐστὶ ἐ-

μπεν,

μειπεν, ὑ ἀφ᾽ ὃ καθαιρέσεσθαι εἴη τῆ παρρ. ἢ πόθεν τοῦτο δῆλον; ἢ γὰρ ἢ τοῦτο αὐτοῖς φέρουσιν ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἐλεγχοι, λέγοντες· ὅτι Εἰ ἦσαν ἐκ θεοῦ, τίνος ἕνεκεν ὁ πατὴρ οὐκ ἀνέλαβε σάρκα, ἀλλ᾽ ὁ υἱὸς ἐπέδυ πλὴν τοῦ δούλου μορφῆς; ἀρα οὐκ εἴδηλον, ὅτι ὀλίγῳ καταδέεστερος ἦν; ἢ μᾶλλον Εἰ ἀφ᾽ οὗ τοῦτο πλὴν ἡμετέραν ἐπέδυ φύσιν, τὸ πνεῦμα, ὃ φασιν αὐτοὶ τοῦ υἱοῦ ἔλαττον εἶναι (οὐ γὰρ ἂν ἡμᾶς Εἴποιεν) οὐκέτι ἐπέδραμεν ἔλεγχον. Εἰ γὰρ ἀφ᾽ οὗ τοῦτο μείζων τοῦ υἱοῦ ὁ πατήρ, ὅτῳ ὁ μὲν ἐπέδραμεν, ὁ δὲ οὐκ ἐπέδραμεν, ἐς ἃ ἢ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀφ᾽ οὗ πλὴν αὐτοῦ αἰτίου μᾶλλον. οὐδὲ γὰρ αὐτὸ σάρκα ἀνέλαβεν. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ ἀπὸ συλλογισμοῦ τοῦτο ἀποφαινώμεθα, φέρε ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν γραφῶν αὐτὸ παραστήσωμεν, δεικνύοντες ὅτι ἀφ᾽ οὗ ταπεινοφρονεῖται σάρκα ἀνέλαβεν. ὁ γὰρ Παῦλος ὁ ταῦτα εἰδὼς ἀκριβῶς, ἐπιθυμῶν μᾶλλόν τι τῆς χρησίμου ἡμῖν παραινέσεως, καὶ ὑποδείγματα ἀνῶθεν ἡμῖν καταγγέλλειν τῆς ἀρετῆς· οἶδ, συμβουλεύει πολλάκις περὶ ἀγάπης· ἢ βουλόμενος εἰσαγαγεῖν
Κολασσ. γ. ιδ. τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, Χειστὸν εἰς μέσον παράγει λέγων, Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χειστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν. πάλιν, ἐπειδὴν περὶ
β. Κορ. η. θ. ἐλεημοσύνης διαλέγηται, τοῦτο αὖθις ποιεῖ. διὰ τί λέγει· Γινώσκετε τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χειστοῦ, ὅτι δι᾽ ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὥσπερ ὁ δεσπότης σου ἐπτώχευσε, σάρκα περιβαλόμενος· ἵνα σὺ πλουτήσῃς ἐν χρήμασι. ἢ γὰρ ὥσπερ ἐκεῖνον οὐδὲν ἔβλαψεν ἡ πτωχεία τῆς δόξης, οὕτως οὐδέ σε βλάψει δυνήσεται ἡ τῶν χρημάτων πλουτοῦντα, ἀλλὰ πολλὰ ἐργάσεταί σοι τὸν πλοῦτον. οὕτω δὲ
Φιλιπ. β. γ. καὶ ἐπὶ ταπεινοφροσύνης πάλιν Φιλιππησίοις διαλεγόμενος τὸν Χειστὸν εἰς μέσον ἄγει, καὶ εἰπών, Τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, ἐπήγαγε· Τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χειστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών. καίτοι εἰ διὰ τὸ ἀληθῶς εἶναι καὶ φύσει, κατεδέξατο σάρκα φορέσαι, οὐκ ἐπὶ ταπεινοφροσύνῃ τοῦτο γεγόνασιν, ἀλλὰ δεσποτικῶς αὖθις προσῆκεν ὁ Παῦλος εἰς ταπεινοφροσύνην παρακαλεῖ. ταπει-
Φιλιπ. β. ε. νοφροσύνη γὰρ ἐστι, ὅταν ἴσος ὑπακούῃ τῷ ἴσῳ. τοῦτο οὖν καὶ αὖθις διεκρινὲς λέγει· Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών. τί ἐστι, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών; ὁ ἁρπάσας τι τῶν μὴ προσηκόντων κατέχει τοῦτο διηνεκῶς, καὶ ἀπολέσας οὐκ ἂν ἔλεγξε, διδοὺς, ἢ δαρρεῖν οὐκ ἔχων ὑπὲρ τῆς κτήσεως· ὁ δὲ αἰσθάνεται ἔχων ἀγαθοῦ, καὶ ἀπερύσασθαι τοῦτο, οὐ δίδωσιν. οἶδ (ἵνα καὶ ὅτι ὑποδείγματος ἕνεκεν φῶ λέγειν φανερὸν) ἔστω τις τοῦ αὐτοῦ, ὁ μὲν οἰκέτης, ὁ δὲ υἱός. ἐὰν οὖν ὁ οἰκέτης ἐλευθερίαν ἀναζητῇ μηδαμόθεν αὐτῷ προσήκουσαν, καὶ αὐτὴν καταξιῇ τῆς διαφορᾶς, οὐχ ὑπομενεῖ τι πᾶσαν δουλικὴν, οὐδὲ ὑπιταπόμενος ὑπακούει, διδοὺς μὴ τοῦτο αὐτὸ τῇ ἐλευθερίᾳ λυμαίνηται, καὶ προσκαμμα αὐτῷ ὃ ὑπιτάγμα ἐργάσηται. ὅρασι γὰρ τοῦ τιμίου, καὶ οὐδὲ ἀξίαν ἔχει. ὁ δὲ υἱὸς οὐ προσποιήσεται ὑπιτιλείσας πᾶσαν ἔργον δουλικὴν, εἰδὼς ὅτι καὶ ἄπαντα ἀφικνήσηται τὰ τῶν δούλων, οὐδὲν αὐτῷ τὰ τῆς ἐλευθερίας προσβέβληται, ἀλλ᾽ ἀκίνητα μένει, τῆς φυσικῆς εὐγλωττείας ἀναφαιρέτως μὴ δυναμένης ἀπὸ τῶν δουλικῶν ἔργων· ἐπειδὴ οὐκ ἐξ ἁρπαγῆς αὐτὸν ἔχει, καθάπερ ὁ οἰκέτης, ἀφ᾽ οὗπερ καὶ οὐκ προσῆκεν αὐτῷ συγκληρωθῆναι ἡμέρας. τοῦτο οὖν καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν, περὶ τοῦ Χειστοῦ φησιν ὅτι ὅτῳ φύσει ἐλεύθερος ἦν καὶ γνήσιος υἱός, οὐχ, ὡς ἁρπαγμὸν λαβὼν τὴν ἰσότητα, ἐδείκνυ αὐτὴν ἀπόκρυφα, ἀλλὰ παρρησίᾳ ἀνέλαβε τὴν τοῦ δούλου μορφήν. ἤδει γὰρ, ἤδει σαφῶς, ὅτι ἡ συγκατάβασις οὐδὲν αὐτῷ τὴν δόξαν ἐλαττώσαι δυνήσεται). ὁ γὰρ ἐπίσακτος ἦν, οὐδὲ τῇ ἁρπαγμὸν δοκεῖσα, οὐδὲ ἀνοτεία καὶ μὴ προσήκουσα· ἀλλὰ φυσικὴ καὶ γνησία. ἀφ᾽ οὗ τοῦ δούλου μορφὴν ἔλαβεν, εἰδὼς σαφῶς καὶ πεπεισμένος, ὅτι οὐδὲν αὐτὴν τοῦτο παρα-

βλάψαι

ἐκλαφῆναι δυνήσῃ). σύκκειται δεῖ πρέπειν ἐκλαφῆναι, ἀλλὰ ἡ σὰρξ τῇ τῆς δούλου μορφῇ τὸν αὐτὸν ἔμπεδον δόξαν ἔχων. ὁρᾷς ὅτι δὲ αὐτὸ τὸ σάρκα ἀναλαβεῖν, σημεῖόν ἐστι τοῦ Ⓜ υἱὸν ὄντα τῷ πατρὶ, καὶ τῆς τοῦ ἰσότητα τιμῆς οὐκ ἐπισκεπτόν ἐστι), δεῖ δὲ ὑπηκοΐαν καὶ ἀποκοπὴν, ἀλλὰ ἀκίνητον δὲ βεβαίαν, καὶ οἵαν εἰκὸς ἔχειν υἱὸν πρὸς πατέρα;

Ταῦτ' οὖν ἅπαντα πρὸς ἐκείνους λέγωμεν, καὶ ἀσυνδάζωμεν, τόγε εἰς ἡμᾶς ἧκον, ἀπαγὲ αὐτοὺς τῆς πίστεως ἐκείνης αἱρέσεως, καὶ πρὸς τὸν ἀληθῆ ἐπάνιμεν. καὶ ἡμεῖς δὲ οὐ μὴν τὸν πίστιν μόνον ἀρκεῖν ἡμῖν πρὸς σωτηρίαν νομίζωμεν, ἀλλὰ καὶ πολιτείας ἐπιμελώμεθα, καὶ βίον ἄριστον ἐπιδιεξώμεθα· ἵν' ἐκατέρωθεν ἡμῖν ἀπηρτισμένα ᾖ τὰ τῆς ὠφελείας. καὶ ὁ πρὸ ἐκάλεσα πρόθυμον, τοῦτο καὶ νῦν, ὡς καπρῶσαι, πρόκαλῶ· καὶ μὴ πρὸς ἀλλήλους ἔριδας καταλύσωμεν, καὶ μιᾶς ἡμέρας μηδεὶς πλέον ἔστω τῶν πλησίον ἐχθρὸς, ἀλλὰ πρὸ τῆς νυκτὸς καταλυέτω τὸν ὀργήν· ἵνα μὴ καθ' ἑαυτὸν γλυκάνῃς, καὶ τὰ γεγονότα δὲ τὰ εἰρημένα πρὸς τῆς ἔριδας συλλέγων μὴ ἀκριβείας, χαλεπώτερον ὁ τέλος ἐργάσῃ), δὲ δυσκολωτέραν ποιήσῃ τὴν κατηγορίαν. καθάπερ γὰρ τὰ τοῦ σώματος ἡμῶν ὀστᾶ ἐξολισθήσαντα τῆς οἰκείας ἕδρας, ἂν μὲν θᾶττον ἐπανάγηται, ὑμῖν μὴ πολλοῦ ποιεῖ τὸν οἰκεῖον ἀποληφθέντα χῶρον· ἂν δὲ πολὺν ἔξω τῆς οἰκείας ἕδρας μείνῃ χρόνον, δυσκόλως ἐπανέρχεται πάλιν δὲ πρὸς τὸν οἰκεῖον ἐπανύσιν χῶρον, καὶ ἐπανάγεται δὲ πολλῶν δεῖται τῶν ἡμερῶν, ὥστε ἀρμοσθῆναι μὴ ἀκριβείας καὶ ἑδραιοτέραν καὶ μείζονα· οὕτω δὴ δὲ ἡμεῖς· ἂν μὲν θᾶττον ταῖς ἔριδος κατηγανῶμεν, βλάπτει τε τοῦτο ποιοῦμεν, καὶ ὑ πολλῆς διόμεθα ἀσυνδήσεως, ὥστε εἰς τὸν ἔσχατον φιλίαν ἐπανελθεῖν· ἐὰν δὲ πολὺς μεταξὺ γένῃ) χρόνος, ὥσπερ τυφλωττόντες ἀπὸ τῆς ἔριδος, ἐρυθριῶμεν, αἰσχυνόμεθα, ἑτέρων διόμεθα, καὶ τῆς ζωαγόντων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν μὴ τὸν ἐπανόδου κατιέντων ἡμᾶς μὴ ἀκριβείας, ἕως ἂν τὸν πρότερον ἀναλάβωμεν παῤῥησίαν. καὶ οὕτω λέγω Ⓜ γλῶτταν καὶ τὸν αἰσχυνόμενον. τίνος γὰρ καταγνώσεως ἄξιον οὐκ ἂν εἴη, ἑτέρων δεῖσθαι τῶν ζωαγόντων ἡμᾶς πρὸς τὰ ἡμέτερα μόνον; καὶ τοῦτο δὲ μόνον μὴ δὲ διὰ τὴν μῆνιν καὶ τὴν ἀναβολὴν, ἀλλ' ὅτι δὲ πάντα οὐκ ἄνευ ἁμαρτήματος, ἁμαρτήματα δὲ) δοκῇ λαγχάνει. καὶ ἐπίσω ὁ ἔριδος φθόγξηται, πρόθυμα μὲν ἀκοὴν δεχόμεθα, δὲ ῥήματα, καὶ βλέμματα, καὶ φωνὴν, καὶ βάδισιν. καὶ γὰρ ὀργώμενος ἀναφλέγει τὸν πεπυρωμένον ψυχὴν, καὶ ὐχ ὀργώμενος ὁμοίως πάλιν λυπεῖ. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἡ ὄψις τῶν ἠδικηκότων, ἀλλὰ καὶ ἡ μνήμη διὰ παντὸς ἡμᾶς ὀδυνᾷ δὲ ἴσως. καὶ ἕτερόν τι πρὸς αὐτὸ λέγοντος ἀκούσωμεν, ὁμοίως φθεγξώμεθα πάλιν, καὶ πρόπαν ἁπλῶς Ⓜ βίον τὸ ἀθυμίᾳ καὶ ὀδύνῃ ζωφερῷ μᾶλλον ἑαυτοῖς ἢ ἐκείνοις ἐργαζόμενον καὶ κακά, καὶ διὰ παντὸς τὸ ἕλκειν φυλάττοντες ὑπὸ τῆς ψυχῆς. ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰδότες, ἀγαπητοὶ, μάλιστα μὲν ἀσυνδάζωμεν πρὸς μηδένα ἀπράγμονας ἔχειν. εἰ δὲ καὶ γένηταί τις ἀπράγεια, τὸ αὐτῇ καταλλαττώμεθα τῇ ἡμέρᾳ. ἂν γὰρ ὑπολάβωμεν δευτέρας δὲ τρίτης, ἤδη ζοχέως ἡ τρίτη τεταρτη, καὶ χαλεπὴ πέμπτη, καὶ αὐτὴ πολλῷ πλείους τέξεται πάλιν ἡμέρας ἀπραξίας ἡμῖν. ὅσῳ γὰρ ἀναβαλλόμεθα, τοσούτῳ μᾶλλον ἐρυθριῶμεν. ἀλλ' αἰσχύνῃ προσελθὼν, καὶ καταφιλήσας ἠδικηκότα· τοῦτο μὲν οὖν ἔπαινος, τοῦτο εὐφροσύνη, τοῦτο ἐγκώμιον, τοῦτο κέρδος καὶ θησαυρὸς μυρία ἔχων ἀγαθά. καὶ αὖθις σε ὁ ἔριδος ἀποδέξεται, καὶ Ⓜ πρῶτος ἅπαντας ἐπαρέσονται. καὶ δὴ θεσπέσιοι ἐγκαλέσωσιν, ὁ Θεὸς εὐφρανθήσεται πρῶτος. αὖ ὁ σκῆνος πρότερον δυσμενείας ἐλπὶς καὶ συστρώμενον ἀρτήσας, οὐ ποσοῦτον ἕξεις τὸ κέρδος. σκῆνος γὰρ πρὸς λαὸν τὸ βεβρυθὸς ἥρπασεν, καὶ τὸν βιλεγλὸν εἰς ἑαυτὸν μετέσχησεν ἅπασαν. ἂν δὲ αὖθις πρόθραμῃς, οὐκ ἀλαπαθήσῃ, ἀλλ' εἰκήσας Ⓜ θυμὸν, πρεσβεύσου τὰ παθόν, φιλοσοφίαν ἐπιδείξου πολλὴν εὐαρεστήσας τῷ Θεῷ, παθητέον Ⓜ μὴ ταῦτα κατέσησας βίον, πρόγνωσιν ἀπολλάγης καὶ παρεσχῆς. οὐ πρὸς Θεὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐθρώπους σφαλερὸν καὶ ὑπεύθυνον ἔριδος ἔχειν πολλοὺς· καὶ τί λέγω πολλούς; ἕνα δὲ μόνον ἔχειν ἔριδα,

ὑπικίνδυνοι, ὥσπερ οὕτω ἀσφαλεῖς καὶ σωτήριοι ὁ πόθος κεκτῆσθαι φίλους. οὐκ οὕτω ζημίᾳ πρόσοδος, οὐχ ὕτως ὅπλα καὶ τείχη ἐξ ἁπάντων καὶ μυρία ἔτερα μηχανήματα ἡμᾶς ἀσφαλίζεσθαι πέφυκεν, ὡς φιλία γνησία. τοῦτο τεῖχος, τοῦτο ἀσφάλεια, τοῦτο πρόκοπος βίου ἡμᾶς μετ' εὐθυμίας πολλῆς ἀσκησάσει δίκαιον, καὶ τὸ μέλλον χαρᾶς πλήρη ζωὴν ἀπεργασάμενον. ἅπερ οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, καὶ ὁ κέρδος ὅσον ἀπὸ τοῦ πρόχειρος λογιζόμενοι, πολλὰ ποιοῦμεν καὶ κατασκευάζομεν, ὥστε καὶ σὺν ἅπασι ἐχθροὺς ἡμῖν καταλαβεῖν, καὶ σὺν μέλλουσι γέλωτας κωλύειν, καὶ τὴν φιλίαν σὺν ἅπασι ἀσφαλεστέραν ποιῆσαι. καὶ ἡδὺ ἀρχὴ καὶ τέλος ἀρετῆς ἁπάσης ἡ ἀγάπη· ἧς γλυκὺν γνησίως καὶ διηνεκῶς ἀπολαύοντας ἡμᾶς, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ ὁ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙ-

ΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝΤΑΣ ΤΗΝ

Συναξιν τῆς ἐκκλησίας, καὶ εἰς ὃ μὴ παραπέχει τις ὑπογραφὰς τῶν θείων γραφῶν, καὶ εἰς ὃ ὑπόγραμμα τοῦ βωμοῦ, καὶ εἰς τοὺς νεοφωτίστους.

Τί τοῦτο; ὅσῃ παρρησίᾳ ἡμῖν αἱ ἑορταὶ, τοσοῦτον καὶ αἱ Συνάξεις ἐλαττοῦνται. ἀλλὰ μὴ ῥαθυμῶμεν ἡμεῖς οἱ πρόκριτοι. ἐλαττοῦνται μὲν γὰρ τῷ πλήθει, οὐκ ἐλαττοῦνται δὲ τῇ προθυμίᾳ· ἐλαττοῦνται τῷ ἀριθμῷ, οὐκ ἐλαττοῦνται δὲ τῷ πόθῳ. ἐλαττοῦνται γάρ, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ὑμῖν, καὶ μάθωμεν, τίνες μὲν Συνάξεις, τίνες δὲ ὑπερθυμίᾳ θείων λογίων προσίενται δι' ὅλου τοῦ ἑορτῆς, τίνες ὑπερθυμίᾳ ἀκροάσεως πνευματικῆς. πᾶσα ἡ πόλις ἐοικυῖα τῇ προτέρᾳ κυκλαχῇ, μετὰ σπουδῆς ἔοικεν, καὶ κίνημα ἀπίστου καὶ ὑπίστου ἐμπεφόρτωται ὁ πλῆθος. ἀλλ' ἐμοὶ τῶν πολλῶν ἐκείνων πενιχροτέρα ἡ ὑμετέρα γαλήνη· ἐμοὶ τοῦ θορύβου δὲ τῆς τοιαύτης ἐκείνης ἀμείνων ὑμῶν ἡ ἡσυχία. τότε μὲν σώματα ἐοικυῖα πρόκριτα, νῦν δὲ φαντάσματα ἀνάλγητα γέμοντα. εἰ γὰρ τὰς Συνάξεις ταύτας τὰς ὀλιγανθρώπους, ὦ δέσποτα, καὶ ὁ πλοῦτος ἐκ πενήτων συναγείρας, καὶ κάλλος ἐκ νόσου συγκεκροτημένου, εἰ μὴ ἀμφοτέρας τὰς συνάξεις τοιούτους, ὥσπερ οἱ ζυγῷ καὶ σταθμῷ ἁλίσκοντες σταθμῷ ἁλίσκουσαν, οὕτω δὴ τοιούτοις καθάλλουσαι. εἰ γὰρ ἐλαττοῦνται τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ πλουσιώτεραί εἰσι τῇ ὑπερθυμίᾳ. ὅτου δὲ ὑπὲρ τῶν σταθμητῶν λόγος· ἐὰν δίκαι τινες στατῆρες χρυσίου λαβοῦσι εἰς μέσον κατάθῃ πλάστιγξ, εἶτα εἰς τὸν ἕτερον πλάστιγξ χαλκοῦς ἑκατὸν, καὶ μετὰ ἑκατὸν χαλκοῖ πρὸς ἑαυτοὺς καθάλλουσι τὸν τετυφλῶσθαι· καὶ ὁ δίκης χρυσοῦ τῆς τῆς φύσεως ὑπεροχῆς μείζονος ἀνάλλουσι, βαρύτεροι καὶ πλουσιώτεροι ὄντες καὶ τῆς ὑσίας λόγου. ὥστε ἔστιν ὀλίγους οὓς τῷ ἀριθμῷ, τῶν πολλῶν εἰ μὴ πλουσιωτέρους καὶ ἀναγκαιοτέρους. ἀλλὰ τί ὑμῖν τὰ παραδείγματα ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Συναγωγῇ φέρω πραγμάτων, δέον αὐτὸν τὸν Θεὸν τῶν ὑφορᾶσθαι τούτων παραγαγεῖν ἀποφαινόμενον; τί οὖν αὐτὸν φησί; Κρείττων εἷς ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἢ μύριοι παράνομοι. ἔστι γάρ, ἔστι πολλάκις δοῦλος εἷς μυρίων αὐτάξιος. καὶ τί λέγω, ὅτι εἷς δοῦλος μυρίων δούλων ἄξιος μόνος; ἀλλὰ ἐκ τῆς οἰκουμένης ἀναγκαιότερος καὶ πλουσιώτερος. καὶ τοῦτο τῶν μαρτυριῶν ἀπὸ τῶν Παύλου ῥημάτων ποιησόμεθα. οἱ δεσπόται γὰρ μηδενὸς πεινῶντος, ἐλεημοσυνῶσι, θλιβομένων, κακουχουμένων, οὔτω φησί·

φησί· Πεπλήθυνας τὸ μὴ λωτάς, τὸ αἰγείοις δέρμασι, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος. τί λέγεις; τῶν ὑστερουμένων, τῶν κακουχουμένων, τῶν οὐκ ἐχόντων παιδεύσας οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος; ὁρᾷς μοι, φησι, καὶ ἀπὸ τούτου εἶπεν, ὅτι οὐκ ἦν ὁ κόσμος ἄξιος αὐτῶν. ἐγὼ γὰρ τῶν τοιούτων τούτων τὴν φύσιν οἶδα σαφῶς. καὶ γάρ, καὶ θαλάττας, καὶ βασιλέας, καὶ ἐπάρχους, καὶ πᾶσαν ἁπλῶς τὴν φύσιν πηλεῖς, καὶ δύο ἢ τρεῖς πένησας τούτοις δυσχερήσας, θαῤῥῶν δὲ εἶπον, ὅτι οὗτοι μᾶλλον καταγέλαστοι εἰσὶ πένητες. εἴπερ ἐκεῖνοι ἀπηλαύνοντο παιδείας, ἀλλ' εἶχεν παιδεία τὸν ἄνω Ἱερουσαλήμ. οὐ πενίαν δίδωσι· ἀλλ' ἐπλούτουν κατὰ τὴν βούλησιν. διὰ θεράποντας ἦσαν ἐχθροί· ἀλλὰ τῷ Θεῷ φίλοι. καὶ τίνες εἰσὶν οὗτοι; ὁ Ηλίας, ὁ Ελισσαῖος, καὶ οἱ κατ' ἐκείνους ἅπαντες. μὴ γὰρ δὴ τοῦτο εἴπῃς, ὅτι σοῦ τῆς ἀναγκαίας ἠπόρουν τροφῆς, ἀλλ' ὅτι τὸ σῶμα Ηλίου οὐ θέμιτον ἔκλεισε καὶ ἀνέῳξε, καὶ ἡ μηλωτὴ αὐτοῦ Ἰορδάνην ἀπέστρεψε. καὶ ταῦτα σπουδὴν χαίρω, καὶ ἀληθῶς χαίρω διὰ ὑμᾶς τοὺς προνοίᾳ, ἀλλ' οὐ δι' ἐκείνους τοὺς μὴ προνοίᾳ· ἀλλὰ σφόδρα, καὶ ὀδυνῶμαι, καὶ συντίτεμμαι τὴν καρδίαν. πῶς γὰρ τῶν σφόδρα ἀναγκήτων οὐκ ἂν ἀλγήσειε τὰ τοῦ Παύλου πλείονος ἀπολαύοντα ἀσυδήτως ὁρῶν; κἂν τοῦτο εἰ καὶ ἴσης ἀπήλαυσεν, οὐδεμία ἡμῖν ἦν συγγνώμη, οὐδὲ ἀπολογία· ὅταν γὰρ καὶ πλεονεκτῇ, ἵνα ἡμῖν ἐλλείπῃ λόγος; θάπτω καὶ ἐκείνου κηδεύω τὴν ἡμέραν, καὶ οὐδὲν ὀκνῶν, οὐδὲν ὀναδυόμενος, οὐδὲν ἀργολίαν προβάλλεται προσχήματος· ἀλλ' ὥσπερ βόες καὶ λελυμένοι φρονήματος ἅπασι, οὕτω τρέχουσιν ἅπαντες. οὐχ ὁ γέρων τὴν πολιὰν αἰδεῖται, οὐχ ὁ νέος ὑφορᾶται τὸν φλόγα τῆς φύσεως καὶ τῆς ὀπτῆς ὁρμῆς, οὐχ ὁ πλούσιος τὸ ἀξίωμα τὸ ἑαυτοῦ καταισχύνειν ἡγεῖται. ἀλλ' ἐὰν μὲν εἰς ἐκκλησίαν ἅπαντῆσαι δέῃ, καθάπερ δὴ ῥοπάλης ἅλως καὶ ἀξιώματος καταβαίνων, οὕτω νάρκα καὶ ὀκνῶ, ἐὰν μὴ ταῦτα φυσᾶται, ὥσπερ ἡ τοῦ Θεοῦ χειροτόνητος. εἰς δὲ θέατρα σπεύδων, εἶτα ἀσελγῆ θεάματα καὶ ἀκούσματα, καὶ νομίζει καταισχύνειν αὐτόν, οὐ πλοῦτον, οὐδὲ τὴν εὐγένειαν. ἐβουλόμην εἰδέναι πῶς ἐστιν οἱ τῇ ἡμέραν ἐκείνην ἡμῖν σχολήσαντες. σχόλησις γὰρ ἦν αὐτῶν ἡ πρᾶξις. ἐβουλόμην εἰδέναι τί προέπῃσι, τί τῶν πρόντων αὐτοῦ ἀναγκαιότερον ἀπεργάσηται. ἀλλ' ἀργολία οὐδεμία, τύφος δὲ μόνος. καὶ τί γέγονεν αὖ μανιχώτερον; τίνος γὰρ ἕνεκεν, ὦ θεράπον, μεγαλοφρονεῖς, καὶ νομίζεις ἡμῖν προσέχεσθαι, ἐὰν προσαγόμενος τὸ σῶμα προσέχῃς, ἀκούσῃ δὲ πρὸς σωτηρίαν τῆς σῆς ψυχῆς; τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι, καὶ ὅλως τί ἀλαζονεύῃ; ὅλως δὲ πλοῦτον; ὅλως δὲ ἱμάτια τὰ σηρικά; εἶτα οὐκ οἶσθας, ὅτι σκωλήκων εἰσὶν ἔκφυτα ῥήματα, καὶ βαρβάρων ὠθεράπων ὑρέματα; ὅτι πόρναι ἐκείνοις κέχρηνται, καὶ μαλακοὶ, καὶ τυμβωρύχοι, καὶ λῃσταί; ὀπτήνωδι δίκαιον πλοῦτον, καὶ καπήλῃ ποτὲ ἀπὸ τῆς φυσήματος ἐκείνης τοῦ ὑφάλου καὶ κενοῦ. διάκενα τῆς φύσεως ὁ βύτελις. γῆ καὶ σποδός εἶ, τέφρα καὶ κόνις, καπνὸς καὶ σκιά, χόρτος καὶ ἄνθος χόρτου. τοιαύτῃ φύσει μεγαλοφρονεῖς, εἰπέ μοι; καὶ τί τούτου ῥᾳδιουργότερον; ἀλλὰ πολλῶν ἀρχὰς ἀνθρώπων; καὶ τί τοῦτο ὄφελος, ὅταν μὴ ἀνθρώπων μὲν ἀρχὰς, τῶν δὲ παθῶν δοῦλος εἶ καὶ τυραννούμενος; ὥσπερ εἴ τις οἴκοι μὲν τῶν οἰκετῶν τύπτοιτο καὶ τραύματα λαμβάνοι, ἔξω δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλων μεγαφρονοῖ, ὅτι τῇ τῶν ἄλλων ἐξουσίᾳ· οὕτω τύπτει σε κενοδοξία, τραύματά σοι ἐπάγουσα ἀσήμαντα. πάντων τῶν παθῶν δοῦλος εἶ, καὶ μεγαφρονεῖς ὅτι τῶν ὁμοφύλων ἄρχεις; εἶτα ἐκείνων ἦρχες, ἐκείνων ἦς ἰσότιμος. οὐ τῶν πλουτούντων κατηγορῶν ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τῶν κακῶς τῷ πλούτῳ κεχρημένων. οὐ γὰρ ὁ πλοῦτος κακόν, ἐπεὶ εἰς δέον βουλόμενα αὐτῷ χρήσασθαι, ἀλλ' ἡ ἀπόνοια, καὶ ἡ ἀλαζονεία. εἰ κακὸν ἦν ὁ πλοῦτος, οὐκ ἂν πάντες ἠξιώμεθα εἰς κόλπους Αβραὰμ ἀπελθεῖν τὸν ἔχοντα πεντακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκέτας οἰκονόμους. οὐ τοίνυν ὁ πλοῦτος κακὸν, ἀλλ' ἡ προαίρεσις αὐτοῦ χρῆσις κακή. ὡς ὥσπερ πρώην περὶ μέθης λέγων, οὐ φησι διέβαινον (πάντα γὰρ κτίσμα Θεοῦ καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετ' εὐχαριστίας λαμβανόμενον)

Εβ. γ. λζ.

λαμβανόμενοι) ὅτω " τοίνυν ὑπὲρ τῶν πλουσίων κατηγορῶ, οὐδὲ τὰ χρήματα ἀφαιρῶμαι, ἀλλὰ τίνων χάριν τῶν χρημάτων χρῶνται, καὶ εἰς ἀσωτίαν δαπανωμένων. διὰ τοῦτο χρήματα λέγεται, ἵνα ἡμεῖς αὐτοῖς χρησώμεθα, καὶ μὴ ἐκεῖνα " ἡμᾶς. τί οὖν Ⓦ δοῦλον ἔχεις διαφορᾶν; ἀντίστρεψας τὴν τάξιν. ἀλλ' ἐθέλομεν μαθεῖν, τί νῦν πίθοιμι Ⓠ τὴν ζωὴν ἀξίαν ἐγκαταλύψαντες, καὶ σὲ πίονα εἰσίν. ἀλλ' ἡ κυβεῖαι, ἢ πόρνας ἐφόλκια ἀναγκαῖα βιωτικά, ἀλλ' ἀχρεῖα ἐμπεπλησμένα. σὲ ταῦτα εἰ πρᾶξαι, σὲ γαλήνην ἔσχαι καὶ σὲ λιμένα. οὐκ οἰκοδόμος εἰσελθὼν ἐτάραξεν, οὐκ ὀπώρα ἐφορύσσει, οὐκ οἰκέτης ἀλλ' ἀφαιρεῖται τὴν βιωτικὴν εὐσχολίαν, οὐκ ἄλλος τις πρόφασιν. ἀλλὰ σὺ ἡσυχίαν διαφθείρεις ἀπόλαυσιν θείων ἀκροάσεων. ὕδατος κύματα σὲ ταῦτα, ὕδατος ταραχή· ἀλλὰ βλάβη, καὶ θλῖψις, καὶ ὀμιλία πνευματικὴ, καὶ μετάστασις εἰς Ⓦ ἀρετήν· καὶ σὲ τοῦτο ἡδὺ Ⓦ ἀρραβὼν τῆς βασιλείας τῶν ἀρετὴν λαβὼν ἀπῇς. τίνος ἕνεκεν τὴν πλουσίαν ταύτην ἀφεὶς, εἰς ἑτέραν φορτικωτέραν σαυτὸν μετήγαγες; καὶ Ⓦ λιμένα καταλιπὼν, ταραχὴν ἀντικαλέσῃ γαλήνης; ὃ μὴ πάθοιμι ἐγὼ τότε πρόφασις, δεινὸν μὲν, ἀλλὰ δεινὸν, ὡς ὃ μὴ πάθοιμι πλουσίους. τίνος ἕνεκεν; ὅτι Ⓠ μὲ πένητες ἔχουσι τὴν ἀναγκαίαν ἀσχολίαν, τὴν φορτίδα τῆς καθημερινῆς ἐργασίας, ἀπὸ τῶν χρῶν πορίζομαι Ⓦ βίον. παιδεύσεως ὑπομιμνῄσκω, γυναικὸς προσέχω. καὶ μὴ κάμνω, τὰ τῆς ζωῆς αὐτοῖς οἰκήσω). " ταῦτα γὰρ ἀπολογίαν ἔχει σαφῆ ζωτηθείς, ἀλλὰ δεικνὺς πῶς μείζονος κατηγορίας Ⓠ πλουσιώτερός εἰσιν ἄξιοι. ὅσῳ πλείονος ἀπολαύσιν ἀδίας, τοσούτῳ καὶ κατακρίσεως, ὅτι οὐδενὶ τούτων κατέχει). ὑχ ἑορτὴ σοὶ Ἰουδαίοις, σοὶ νουμηνίαις, σοὶ ἀζυμίταις τῷ ἀλλοτρίῳ πνεύματι, σοὶ σκληροτραχήλοις; τούτων Ⓠ μὴ προσηλυτισθέντες πόντων χείρονες εἰσίν. σκεύους ἐστὶ εἰπεῖν Ⓠ ἱερᾶς ἑορτὰ ἡμέρας ἀργῆσαι, καὶ δίκαι, καὶ ἔτος, καὶ πεντήκοντα, οὐκ ἀνταλέγουσι. καὶ τοι τί τῆς ἀργίας σκεύους χαλεπώτερον; ταῖς θύραις ἀποκλείουσι, καὶ ὅτι πῦρ καίουσιν, ὑχ ὕδωρ φέρουσιν, οὐκ ἄλλο τι πρὸς τὸ χειμῶνι τοιούτῳ μεταχειρίζωνται ἐφόδιον· ἀλλ' ἔστιν ἄλυσις αὐτοῖς ἡ ἀργία, καὶ οὐδὲ ὅπως ἀνταλέγουσι. ἐγὼ γοῦν τοιοῦτον λέγω, ὅτι ἑπτὰ ἡμέρας ἄργησον, οὐδὲ δέκα ἡμέρας· ἀλλὰ δύο μοι δεῖξον ὥρας τῆς ἡμέρας, καὶ ταῖς λοιπαῖς αὐτὸς ἔχε· καὶ οὐδὲ τοῦτό μοι δὸς μέχρι εἰσφέρῃς. μᾶλλον δὲ μὴ ἐμοὶ δεῖξον ταῖς δύο ὥραις, ἀλλ' ἑαυτῷ· ἵνα ἀναπαύσῃ τινα βίου πατέρων, ἵνα βουλευσῇ περὶ πλησμονῆς ἀναχωρήσῃς, ἵνα πόθεν τοσοῦτος ἀσφαλὴς ἀπέλθῃς, ἵνα τὰ ὅπλα λαοῦ τὰ πνεύματικὰ ἀκαταγώνιστος γένῃ καὶ ἀχείρωτος τῷ ἀφαιρέτῃ. τί ἡδύτερον, εἰπέ μοι, τῆς σὺν ταῦτα ἀφαιρέσεως; εἰ γὰρ διημερεύειν σὺν ταῦτα ἐχρεῖον, τί σεμνότερον; τί ἀσφαλέστερον, ὅπου ἀδελφοὶ τοσοῦτοι, ὅπου ὁ πνεῦμα ὁ ἅγιον, ὅπου Ἰησοῦς μέσος, καὶ ὁ πάντα πατήρ; ποίαν ἑτέραν ζητεῖς ζωαγωγίαν τοιαύτην; ποίοι ἕτεροι βουλευτήριοι; ποίαι ζώσεις; τράπεζαν ἀγαθὰ σὺν τῇ τραπέζῃ, σὺν τῇ ἀκροάσει, σὺν ταῖς βλάβαις, σὺν ταῖς θλίψεσι, σὺν ταῖς ζωοποιούσαις· καὶ σὺ ποίας ἑτέρας βλέπεις ἡδονὰς; καὶ ποίαν ἔχεις συγκρίνειν; ταῦτα οὐχ ἵνα ὑμᾶς ἀκούσωσι, εἶπον (οὐ γὰρ χρείαν ἔχουσι τῶν φαρμάκων τούτων ὑμεῖς, Ⓠ ἀφ' ὧν ὄργανα ὑπεδείξαμεν τὴν γλῶτταν, τὴν ἐπακοὴν, Ⓠ ἀφ' ὧν τὰς ἀσωτοὺς Ⓦ πόδοι ἀπλώσαντες) ἀλλ' εἶπον ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, ἵνα ἀκούσωσιν Ⓠ μὴ πλάνητες δι' ὑμᾶς. μὴ εἴπητε, ὅτι " κατηγόρησε τῶν μὲν ἀναμνήσαι ἀπλῶς, ἀλλ' ὅλον ἀνῶχθαι αὐτοῖς διηγήσασθαι Ⓦ λόγον· ἀνάμνησατε αὐτοὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀνάμνησατε αὐτοὺς τῶν βιωτικῶν πραγμάτων· εἴπατε πόσῳ βελτίων ἡ ἐνταῦθα ζώωξις, εἴπατε πόσοι ἀσωδινοῦσι τὰ τῆς κόσμου πράγματα ὑπεδείξαμεν, εἴπατε πόσος μισθὸς ἕπεται τοῖς ἐνταῦθα συλλεγομένοις. ἀλλ' ἴσως μέλλει εἴπειν τις, ὅτι κατηγόρησα, Ⓦ μὴ ὑμᾶς ἠγάπησα, καὶ πρᾶγμα εἰργάσασθε, ὃ ἐγὼ φαρμάκοις οὐκ ἐπιθήκατε· ἀλλ' ἐγὼ διδάξατε αὐτοὺς, οὐ γὰρ ὡς ἐχθρὸς κατηγόρησα, ἀλλ' ὡς φίλος ὀδυνώμενος, καὶ πείσατε αὐτοὺς, ὅτι Ἀξιοπιστότερα πράγ-

Παροιμ. ιζ. ε.

ματα

μετὰ φίλων, καὶ ἐκγόνοις φιλήμασι ἐζηραν, δίχα πᾶσι καὶ πολλῆς ἡδονῆς τὴν κατηχεῖαι. οὐ γὰρ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τῆς λέξεως προσέχουσιν. οὕτω δεκαπλάσιον τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ὑμετέρους. ἡμᾶς τοὺς οὐτοσὶ ἐν βίβλοις τοὺς πρότερον ὑμῶν, ὑμᾶς τοὺς ἀπολιφθέντας. οὐ δυνάμεθα αὐτοῖς συγγενέσθαι δι' ἑαυτῶν· συγγενώμεθα αὐτοῖς δι' ὑμῶν, καὶ τῆς ὑμετέρας διδασκαλίας. γάφυρά τις ἡμῖν γενέσθω πρὸς ἐκείνους ἡ ὑμετέρα ἀγάπη· ποιήσατε τοὺς ἡμετέρους λόγους δι' ὑμετέρας γλώττης διαδραμεῖν πρὸς τὴν ἐκείνων ἀκρόασιν.

Τάχα αὐταρκῶς εἴρηται ἔνεκεν τῶν ἀπολειφθέντων τὰ εἰρημένα, καὶ οὐδὲν δεῖ πλέον προσθεῖναι. εἰλῶ μὲν γὰρ πλείονα εἰπεῖν, ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ κενὸν ἅπαντα εἰς τοῦτο καταδαπανήσωμεν κατηχοῦντες, ὑμᾶς δὲ μηδὲν ὠφελοῦντες προθυμοτέρους αὐτοὺς, φέρε λοιπὸν καὶ ὑμῖν προθώμεθα ξένον ὄψον καὶ κενὸν, λέγω δὲ οὐ τὴν πανδαισίαν τραπέζαν, ἀλλὰ ξένον τὴν ὑμετέραν ἀκρόασιν. διελεύσομαι γὰρ ὑμῖν ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς ῥήσεως ἐν τῇ ἐμπροσθεν ἡμέρᾳ, καὶ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ, ὅτι πρὸ ἓξ Ἰουδαίου διελεύσομαι· διελεύσομαι γὰρ ὑμῖν καὶ ἀπὸ προφητικοῦ. σύμφησι βαλοῦμεν ἀπὸ τῶν προλεχθέντων τῆς ἀποστόλου εἰπεῖν. ὄψον τὸ εἰπεῖν δὲ ὄψον ξένον· ξένον μὲν, ὅτι τῆς ἀκολουθίας ὄντος τῆς ξένου γραφῆς, ξένον ἦν ὄψον τὰ παρ' ἡμῶν ὑμῖν καὶ ἀκοὴν προσενεχθῆναι τοιαύτην ἀκρόασιν. πολλοῖς γοῦν δοκῶ τὸ βιβλίον τοῦτο οὐδὲ γνώριμόν ὄντι, πολλοῖς δὲ δοκῶ σαφὲς εἶναι πάλιν πρέπον ἐστὶ καὶ τῆς μὲν ἀγνοίας, τοῖς δὲ ἀγνοίας ῥᾳθυμίας κατάλυσις. ἵν' οὖν καὶ οἱ ἀγνοοῦντες μάθωσι, καὶ οἱ νομίζοντες σαφῶς εἰδέναι, ὅτι πολὺ βάθος νοημάτων ἔχει, καὶ ἀναγκαῖον ἀμφοτέρους διορθώσασθαι τὴν ῥᾳθυμίαν τὴν μέσην. εἰ δὲ πρότερον ἐμαθεῖν, τίς ὁ βιβλίον ἔγραψεν. αὕτη γὰρ ἀρίστης βίβλου ἀκολουθία, πρότερον γράψαντα ἰδεῖν, εἰ αὐθεντικόν ἐστιν, ἢ ὁ Θεός. καὶ μὲν δὴ αὐθεντικός, προσκρουσόμεθα. Μὴ καλέσητε γάρ, φησι, διδάσκαλον ὑμῶν τὸν γῆς. εἷς γὰρ ὁ Θεός, δεδώκαμεν. ἀνῳδὸν γὰρ ὄντι ὁ διδασκαλικὸν ὁ ἡμέτερον. καὶ γὰρ σεμνότερον τὸ ἀξίωμα τοῦ διδάσκειν τοῦτο, μηδὲν προσὰν ἀνθρώπων μεμαθηκέναι, ἀλλὰ προσὰν Θεοῦ δι' ἀνθρώπων. δεῖ τοίνυν ἐξετάσαι, τίς ὁ γράψας, καὶ πότε ἔγραψε, καὶ ποῦ ἦν, καὶ τίνος ἔτυχε τῇ ἑορτῇ ταύτῃ γενομενότητας αὐτῷ ἀναγινώσκεσθαι. τάχα γὰρ οὐκ ἀκύρους, μὴ προσηκόντως τοῦ ἔτους οὐκ ἀναγινωσκομένου τοῦ βιβλίου. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο χρήσιμον. ἐὰν μὴ τοῦτο ζητήσωμεν χρὴ, τίνος ἕνεκεν ταύτην ἔχει τὴν ἐπιγραφὴν, Πράξεις ἀποστόλων. οὐδὲ γὰρ ταῖς ἐπιγραφαῖς ἁπλῶς παρεῖναι χρὴ, οὐδὲ μάτην εἰς τὸν ἀρχαῖον ἐμβαλεῖν τῆς συγγραφῆς· ἀλλὰ πρότερον ὁρᾶν τὸν προσηκοντα τοῦ βιβλίου. καθάπερ γὰρ ἡ κεφαλὴ γνωριμωτέρα πᾶσι τοῦ λοιποῦ σώματος, καὶ ἡ ὄψις μᾶλλον ἐπιτίθεται ἐπὶ τοῦ μετώπου καταφανεστέρου ἡμῖν ποιεῖ τὸ λοιπὸν τῆς ἐπιγραφῆς. οὐχ ὁρᾶτε δὲ ἐπὶ τῶν εἰκόνων τοῦτο τῶν βασιλικῶν, ὅπου κεῖται ἡ εἰκὼν, καὶ τὸν βασιλέα ἔχει ἐγγεγραμμένον, κἄπειτα ἐν τῇ χλαμύδι ἐπιγέγραπται τοῦ βασιλέως τὰ ζῆπαμα, ἡ νίκη, τὰ κατορθώματα; οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῆς γραφῆς ἐστιν ἰδεῖν. γέγραπται μὲν ἡ εἰκὼν ἡ βασιλικὴ ἀνῳδὴ· κἄπειτα ἐν ἐπιγέγραπται ἡ νίκη, τὰ ζῆπαμα, τὰ κατορθώματα πολλά. οὕτω καὶ, ἐπιστολὴν ὅταν δεξώμεθα, πρεσβύμεθα· οὐκ ἐθέλω δέχεσθαι τὸν δισμὸν, οὐδὲ ἐθέλω τὰ ἐγκλείσματα εἰσδέχεσθαι ἀναγινώσκομεν· ἀλλὰ πρότερον τὴν ἔξωθεν ἐπιγραφὴν ἀναζητοῦμεν, καὶ ὃς ἐκείνης μανθάνομεν καὶ τὸν πέμψαντα, καὶ τὸν ὀφείλοντα ἀποδέξασθαι. καὶ πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον τὸ μὴ τοῖς βιωτικοῖς τοσαύτην χαρίσασθαι σπουδὴν, καὶ μὴ ἐρευνᾶν, μηδὲ ἐπαΐειν, ἀλλὰ κεῖσθαι ἐκάστου ἐπιτίμια· τὸ δὲ ἐν ἀγαλλεῖον, καὶ βιβλίου ἐπιγραφὴν ἀρίστην τὴν ἀρχὴν; βούλει μαθεῖν ὅσον τῆς ἐπιγραφῆς ἡ ἰσχύς; ὅσους ἀπέκτειναν θησαυροὺς ἐξ ὧν ταῖς ἀρχαῖς τῶν γραφῶν; ἀκούσατε, ἵνα μὴ καταφρονῆτε τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ἁγίου βιβλίου. Εἰσπλεύσας εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὁ Παῦλος Πραξ. κ. κβ'.
τοῦτο (ὡς αὐτῷ τὸ βιβλίον γέγραπται καὶ ἱστορεῖται αὐτὰ) εὑρὼν τὴν πόλιν, οὐχὶ βιβλίου θεῖον, ἀλλὰ βωμὸν εἰδώλων εὗρεν ἐπιγραφὴν οὕτως ἔχουσαν, Ἀγνώστῳ Θεῷ· καὶ οὐ κατέδραμεν,

ωρ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὀπιγραφῆς τῦ βωμῦ ⟨Ⓐ βωμὸν κεφάλαι. Παῦλος ὁ ἅγιος, ὁ πνεύματος χάριν ἔχων, οὐ περίεργος βωμῦ ὀπιγραμμα· καὶ σὺ ὀπιγραφὴν γραφὴν παραπέμπεις; ἐκεῖνος οὐκ ἀφῆκεν ἅπερ ἔγραψαν Ἀθηναῖοι εἰδωλολάτραι, καὶ σὺ ἅπερ ἔγραψε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐ νομίζεις εἶ) ἀναγκαῖα; καὶ ποίαν ἔχεις συνήγορον; ἀλλ' ὁρᾷς πόσον τὸ κέρδος ἀπὸ τῆς ὀπιγραμματος ὄφλη. ὅταν οὖν ἴδῃς ὀπιγραμμα βωμῷ ἐγκεχαραγμένον τοσαύτην παρέχον τὴν ἰσχύν, μαθὴσῃ ὅτι πολλῷ μᾶλλον τὰ ὀπιγράμματα τῆς θείας γραφῆς τῦτο ποιῆσαι δυνήσεται. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ὁ Παῦλος, εὗρε βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ Θεῷ. τί οὖν ποιῆσαι; ἔλλιπες πάντες ἦσαν, ἄστοχῆς πάντες. Τί οὖν ἐχρῆν παθῆσαι; ἀπὸ βιαγελίων ἀληθείαν ἀληθείας; ἀλλὰ κατηγόρει. ἀλλ' ἀπὸ παραφυπικῶν, ἢ τῶν τῦ νόμυ γραμμάτων; ἀλλ' οὐκ ὀπίσω. Τί οὖν ἐποίησεν; ὅτι Ⓐ βωμὸν
a. Kor. 9. κε. ἑώρακε, ἢ ἀπὸ τῶν ὅπλων τῶν πολεμίων αὐτῦ ἐχρώσατο. ἢ τῦτό ἐστιν, ὃ λέγω· Ἐλληνίζω τοῖς Ἕλλησι πάντα, τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος. Εἶδε τὸ βωμὸν, εἶδε τὸ ὀπιγραμμα, ἀρέσει τῇ πνεύματι. Τοιαύτη γὰρ ἡ τῦ πνεύματος χάρις, πάντα ποιῆ καρ-
C. Kor. 1. 2. δίαν εἶναι τὴν ἑαυτῦ. Τοιαῦτα ἡμῖν τὰ ὅπλα τὰ πνευματικά. Αἰχμαλωτίζοντες γάρ, φησι, πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τῦ Χριστῦ. Εἶδε τοίνυν τὸν βω- 13
μὸν, καὶ οὐκ ἐθαύμασεν· ἀλλὰ μετέτηκε τὸν βωμὸν εἰς ἑαυτόν· μᾶλλον δὲ τὰ γράμματα ἀφεὶς, μετέθηκεν αὐτῦ τὰ νοήματα. Καὶ καθάπερ ὁ πολέμιος γραπτὸν ἰδὼν γραπτὸν ὁ τῇ παρατάξει τῶν πολεμίων θηπᾶν, εἶτα λαβόμενος ἀπὸ τῆς κόμης τῦ γραπτῦ, εἰς τὴν ἑαυτῦ πάλιν "ἑαυτὸν μεταχήσεις, ἢ " παρασκευάσει ὑπὲρ αὐτῦ πολεμεῖν· οὕτω ἰσ. αὐτὸ
ἰσ. σημαί- καὶ ὁ Παῦλος ἐποίησε, καθάπερ ὁ παράταξει πολεμίων τὸ ὀπιγραμμα εὑρὼν ὁ τῷ βω- νει δὲ
μῷ γεγραμμένον, εἰς τὴν ἑαυτῦ πάλιν μετέτηκεν, ἵνα μὴ Παῦλος τοῖς Ἀθηναίοις πολεμῇ, ἀλλ' οὐ μὴ Ἀθηναῖοι τὸν Παῦλον βάλλῃ. ξίφος γὰρ ἦν τῶν Ἀθηναίων, μάχαιρα ἦν τῶν πολεμίων ὁ ὀπιγραμμα ἐκεῖνο. ἀλλ' ὅτε ἡ μάχαιρα τῶν πολεμίων τὴν κεφαλὴν ἐξέτεμεν. Οὐκ ἦν οὖτε ἡμῶν μάχη, εἰ τοιοῦτοι αὐτῦ ὅπλοις ἐχρῶντο· τῦτο γὰρ κῆ λόγῳ συμβαίνει. Ὁ γὰρ κοινὸς ἡ παράδοξος, ὅταν τὰ τῶν πολεμίων ὅπλα, τοῦτα μὴ χρήματα τοῖς πολεμίοις παρασκήται· ὅταν ὁ ξίφος, ὃ κατ' ἐμῶν βαστάζουσι, τῦτο αὐτοῖς τὴν κεφαλὴν ἐπαγάγῃ πληγήν. Τοιαύτη γὰρ ἡ τῦ πνεύματος δυνάμις. οὕτω καὶ ὁ Δαβὶδ ἐποίησέ ποτε. ἐξῆλθε γυμνὸς τῶν ὅπλων, ἵνα φανῇ γυμνὴ ἡ τῦ Θεοῦ χάρις. μᾶλλον γάρ, φησι, δύναμαι πίπτειν ἔτω, ὅταν Θεὸς ὑπὲρ ἐμῶν πολεμῇ. ἐξῆλθε τοίνυν γυμνὸς τῶν ὅπλων, καὶ κατέτυγχε τὸν πύργον ἐκεῖνον. Εἶτα ὅπου ὅπλα οὐκ ἔστιν, δραμὼν ἥρπασε τὴν μάχαιραν τῦ Γολιάθ, καὶ οὕτω τὴν κεφαλὴν ἐξέτεμε τὴν τῦ βαρβάρυ· ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἐποίησεν ὅτε τῦ ὀπιγράμματος τῦτο. καὶ ἵνα σαφέστερος γένωμαι) ὁ τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ὅπλα, καὶ τὴν δύναμιν ὑμῖν τῦ ὀπιγράμματος ἐρῶ. εὗρε τοίνυν ὁ Παῦλος ἐν Ἀθήναις βωμὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ Θεῷ. Τίς γὰρ ἦν ὁ ἀγνοούμενος, ἀλλ' ἢ ὁ Χριστός; Εἶδε πῶς ὀξὺ μεμάθηκε τὸ ὀπιγραμμα, οὐκ ὅτι καιρὸν τῶν γραφέντων, ἀλλ' ὅτι συντέλεια αὐτῶν καὶ πρόθεσις; Τί οὖν; Ⓐ Ἀθηναῖοι ἤδεισαν Ⓐ Χριστὸν ἔγραψαν τῦτο, φησι; Εἰ ἤδεισαν Ⓐ Χριστὸν ἔγραψαν Ⓐ Ἀθηναῖοι, οὐκ ἦν οὖτω δυνατόν· ἀλλὰ τῦτο ἐστὶ τὸ δυνατὸν, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἄλλως ἔγραψαν, ἐκεῖνος δὲ ἤκουσεν ἄλλως αὐτὰ μετεκάλεσε. πρόθεσιν ἀνάγκην εἶπεν τινος ἔσεσθαι Ⓐ Ἀθηναῖοι ἔγραψαν ἀγνώστῳ Θεῷ. Ἦσαν οὖν ὧδε ἔθνη ἐκεῖνοι; πάντες εἶχον θεοὺς ἐκεῖνοι, μᾶλλον δὲ πάντες δαίμονας. πάντες γὰρ οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαίμονια. Εἶχον δὲ ὀπιγραφείους, ἢ ξέστες. ὁρᾶτε ὅσος ὁ κατακάλυς. Εἰ γὰρ Θεός ἐστιν, οὐκ ἔστι ξέστος. τῆς γὰρ οἰκουμένης ἁπάσης δεσπότης ἐστί. τῦτον τοίνυν τὸν μὲν πατέρα εἶχον δεκαέπτυοι, τὸν δὲ ἀπὸ τῶν πλησίον ἐθνῶν, οἷς ἀπὸ Σκύθων, ἀπὸ Θρᾳκῶν, ἀπὸ Αἰγυπτίων. ἢ εἰ τῆς ἔξωθεν παιδεύσεως ἦν ἔμπειρος, ἢ τοὺς μὲν ὑμνῶν ὑμνήσων τοὺς ἱστο-

εἰας

εἰας πάσας. ἐπεὶ οὖν οὐκ ὀλίγης πόνου ἐδέησεν, ἀλλὰ καὶ μακρὰ ἐνεπέδησαν αὐτοῖς, ἡ μὲν ὅτι τὴν πατρίδα, ἡ δὲ ὅτι τὰς ἡλικίας τὰς ἑαυτῶν, ζωηρότατα ἔχειν πρὸς ἀλλήλας· ὅπερ ἴσασιν τύτοις ἀγωνοθέται, φασὶ, ἔνιοι τῶν ἀθλητῶν ἐδεξάμενοι τὸ ἀγωνίσασθαι, ἵνα συμβαίνει ἀγωνούμενοι, οὕτω μὲν Θεὸν, ἀγωνιζόμενοι δὲ ὑφ' ἡμῶν· ἀλλ' ἀπὸ τούτου λαμβάνει ἀμοιβὴν, καὶ μισθὸν ἀγαπᾷ ὁ μισθός. τί οὖν ἵνα ἡμῖν; ἔσπευσεν βοηθεῖν, καὶ ἐγκαταλιπεῖν ἀγῶνος ᾧ Θεῷ, τούτου λέγεται ἀπὸ τοῦ ἐπιγράμματος· ὅθεν καὶ δεῖ τις ὅτι Θεὸς ἔστιν ἐν ἡμῖν ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ἡμῶν. ὅσα τοιαῦτα τοῦ Παύλου διανοήματα. ἀπὸ τούτου ὁ Παῦλος ἀγωνιζόμενος ἔφη, Καὶ ἐπέμπετε εἰς διανοήματα ὑμᾶς ὁρῶ. οὐ γὰρ Πραξ. κ. κε.
τοὺς γεωργοὺς ὑπὲρ δαμάλεως ἀγωνιζομένους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοιούτους γεωργοὺς ὑμᾶς. οἱ μὲν γὰρ τούτου ἕνεκα ἄλλον ἔλεγον, αὐτὸς δὲ αὐτὸ μετέστησεν ὅτι Χριστὸν, ἀντὶ τοῦ λαλοῦντος τὸ ὄνομα, καὶ μεθ' ἑαυτοῦ ἔσησας τὸ τῆς ἀποστολῆς τῆς ἑαυτοῦ. Οὐ γὰρ ἀγωνοθέτου βούλεσθε ὑμᾶς, τούτου ἐγὼ καταπέλλω, φησὶ. ἀγωνοθέτης γὰρ Θεὸς τοῦδε ἄλλος ἐστὶν, ἢ ὁ Χριστός. καὶ ὅσα τοιαῦτα πνευματικά. ἔμαθον αὐτοῦ μὴ τοῦτο ἐγκαλεῖν, ὅτι ξενίζοντα εἰσφέρει δόγματα εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν, ὅτι κηρύττομεν, οὐ Θεὸν εἰσφέρει, οὐκ οἶδεν. βουλόμενος τοίνυν ἀπαλλαγῆναι τῆς ὑποψίας τῆς κατὰ τοῦ κηρύττειν, καὶ λέγει ὅτι ὁ ξένοι κηρύττει Θεὸν, ἀλλ' ὃν παρελάβοντες αὐτοὶ ἀπὸ τῆς θεραπείας ἐπίστευσαν, ἐπήγαγε, καὶ εἶπεν· ὅθεν εἰ ἀγωνοθέτας ὑμᾶς ἔσχετε, τοῦτον ἐγὼ καταπέλλω ὑμῖν. ὑμᾶς μὴ παρελάβετε, φησὶν· ἔφθασεν ὑμᾶς ἡ θεραπεία ὃ ἐμοὶ κήρυγμα. μὴ τοίνυν ἐγκαλεῖτε, ὅτι ξένοι εἰσφέρω Θεόν. τοῦτον γὰρ κατηγέλλω, ὃν ὑμᾶς ἀγωνοθέτας θεραπεύετε, οὐκ ἀξίως μὲν αὐτοῦ ἔχετε, θεραπεύετε δὲ ὅμως. οὐ γὰρ τοιοῦτος βωμὸς ἵσταται τῷ Χριστῷ, ἀλλὰ βωμὸς ἔμψυχος ὁ πνευματικός. ἀλλ' ἀπὸ τούτου ὑμᾶς καὶ παρὼν ἀνεγαγεῖν διώκομεν. οὕτω καὶ Ἰουδαῖοι ὃ παλαιὸν ἐθεραπεύοντο· ἀλλ' ἀπέστησαν ἀπὸ τῆς σωματικῆς θεραπείας, καὶ ἦλθον ἐπὶ τὸν πνευματικόν· ὃν πιστεύσαντες ἀπέμενον.

Εἶδες σοφὸν Παῦλον· εἶδες Χριστὸν· εἶδες πῶς ἀνθρώπου ἐφρόντισεν, οὐκ ἀπὸ εὐαγγελίων, οὐκ ἀπὸ προφητικῶν, ἀλλὰ ἀπὸ ἐπιγράμματος; μὴ παρέτρεχε λοιπὸν, ἀγαπητὲ, τὸν ἐπιγράφιον τοῦτον ἡμῶν λογισμόν. αὐτὸ μὲν γὰρ ἔφης, καὶ ἐγκάτοπτρος ἦς, καὶ σὺ ἀλλοτρίοις εὐλόγοις τι χρήσιμον· ἀλλ' ὁ ῥᾴδιος καὶ ἀκαπόνωτος, καὶ δι' ἀπὸ τοῦ ἡμῶν γράφεσθαι ἐς αὖθίς τι πλέον. ὥσπερ γὰρ ὁ εὐδὺς καρδιάφθ, πολλαχόθεν καρδιάφθ· ὕπου καὶ ὁ μὴ εὐδὺς, κἂν θήσεις ῥᾳδίως εὕρῃ, κεῖσε ἅπτεται. βούλεσθε, εἴπω καὶ ἕτερόν τι τοιοῦτον ἐπιχείρημα, ὅθεν ἄλλος μὲν ἑτέρας ἐφρόντισε δόξης, ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς πρὸς ἑαυτὸν μετέθηκε τὴν εἰρημένην τοῦ δεύτερον; Σκοπῶ πρὸς σὲ χρὴ ἀκριβῶς, ἵνα μάθητε ὅτι καιρὸς ἦν μαλάττειν τὸ ὄνημα εἰς τὸν ἐπανακλητὸν τοῦ Χριστοῦ· ἵνα μάθητε, ὅτι εἰ καὶ ἄλλοτε ἀρχὴν μαλακτικὴν δυνάμεως, πολλῷ μᾶλλον τότε τοῖς οἰκείοις ἐμπορευσάμενα καρδίαις. ὁ Καϊάφας ἀρχιερεὺς ἦν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου. ἦν γὰρ καὶ Ιωαν. ια. μθ.
τοῦτο τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐθέλετο πατρείας. κατέχων γὰρ ὁ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα, ὡπλίσθη πατάξαι ἀρχιερέας. ἐμαινόμενον γὰρ οὐχ ὁρῶντας ἦν, ἀλλὰ τῇ πλάνῃ μὴ καταλύειν τὴν ἱερωσύνην τοῦ ἀρχιερέως. τότε γὰρ καὶ ζῶντες περιέλυοντο τὰ τιμᾶς. ἀρχιερεὺς τοίνυν ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ὁ Καϊάφας, καθοπλίζει τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἔλεγεν· ὅτι οὐ τοῦτον ἀποθανεῖν, ἵνα καλεῖν μὲν τοῦτο ἔχει, βασιλείαν δὲ τυραννίδος. τοιοῦτον γὰρ ὁ φθόνος τὴν ἐνέργειαν, καὶ πανοῦργος ἀποδίδωσι τοῖς ἀνοήτοις. ὅθεν δὲ τοῦ αἰτίου διδάσκων τῆς βουλῆς, ἔλεγε, Συμφέρει ἵνα εἷς ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. τούτου τοῦ ῥήματος ἡ δυνάμις ὅσα τοῖς μὲν ἡμῶν ἐνήνεγκεν· ἵνα μάθῃς ὅτι τὸ μὲν ῥῆμα ἦν τοῦ ἱερέως, τὸ δὲ πρᾶγμα ἀθανασίαν ἠργάζετο πνευματικήν. συμφέρει ἵνα εἷς ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. Τὸν δὲ οὐκ ἔλεγεν ἀφ' ἑαυτοῦ, φησὶν, ἀλλ' ὅτι ἀρχιερεὺς ἦν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν,

ὅτι

ὅπ. διὸ ⁂ Χριστὸν ἀποθανεῖν, οὐ μόνον ὑπὲρ Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὅλης τῆς οἰκουμένης. Διὰ τοῦτο καὶ ἐλεγχω, ὅτι συμφέρει ἵνα εἷς ἀνθρωπος ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. εἰδὼς δυνάμιν Θεοῦ, πῶς πανταχοῦ γλωττίζει τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας λέγειν.

Ἵνα μὴ οὖν μηκύνωμεν καὶ ὑπεραφῶμεν τὴν μέτρον γραφῶν, ἐρχώμεθα ταῦτα εἰρηται, ἐὰν μεταμάθητε. ἐβουλόμην ἂν εἰπεῖν, καὶ τίς ὁ γράψας τὸ βιβλίον, καὶ πότε, καὶ τίνος ἕνεκεν ἔγραψεν. ἀλλὰ πάντα ταῦτα καταλιπόντες ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν, ἐὰν ὁ Θεὸς θέλῃ, ἀποδώσομεν. βούλομαι γὰρ λοιπὸν περὶ τοῦ νεοφωτίστους ἀγαγεῖν τὸν λόγον. νεοφωτίστους δὲ λέγω, οὐχὶ τοὺς δύο ἢ τρεῖς, οὐδὲ τοὺς δέκα ἡμερῶν φωτισθέντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐνιαυτῷ, καὶ τοὺς πλείονος χρόνου. ἐπεὶ γὰρ καὶ τούτους ὕστερον χρὴ καλῶς. εἰ γὰρ πολλῶν ἀπορρεόντων ὑπὸ ἀκρασίαν τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν, ἕξεσι καὶ μὴ δέκα ἔτη οἱ νεοφωτίστους, ἀπὸ τὴν νεότητα τὴν ἀπὸ τοῦ φωτίσματος ἐπιμορφοῦν ἡμῖν δυσωπήσωμεν. οὐδὲ γὰρ ὁ χρόνος ποιεῖ νεοφώτιστον, ἀλλ' ὁ βίος ὁ καθαρός. ἐπεχόρει γὰρ καὶ μὴ δύο ἡμέρας ἀπολέσαι τὸ ἀξίωμα τῆς πολιτείας ⁂ μὴ προσέχοντα. καὶ τοῦτο προβάλλομαι ὑμῖν ἐρῶ, πῶς νεοφώτιστος βιῶναι ἀπώλεσε μὴ δύο ἡμέρας καὶ τὴν χάριν τοῦ νεοφωτίστου, καὶ τὴν τιμήν. λέγω δὲ τὸ προβάλλομαι, ἵνα ἰδόντες τὸ σῶμα, ἀσφαλίσησθε τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐξωτέρων ὑμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐσωτερικωτέρων διορθοῦσθαι χρὴ καὶ θεραπεύειν. Σίμων ὁ μάγος" μετεβάλετο, φησι, καὶ βαπτισθεὶς προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ, θεωρῶν τὰ σημεῖα. ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας βιῶναι ἐπιθυμήσας ὅτι τὴν ἐαυτοῦ κακίαν, καὶ ὅλῳ χρημάτων ἐβούλετο τὴν σωτηρίαν περίσασθαι. τί οὖν φησὶ πρὸς τὸν νεοφωτίστον ὁ Πέτρος; Εἰς χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. διὰ δὲ ἐπιθυμεῖ τοῦ Κυρίου, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ κακία αὕτη. ὅπως εἰσέλθῃ εἰς σὸν ἀγῶνας, καὶ βιῶναι ἐπιτόνως εἰς σῶμα ἀσύλητον. ὥσπερ οὖν ὅτι μὴ δύο ἡμέρας πεσὼν, καὶ ἀπολέσας τὴν πολιτείαν τοῦ νεοφωτίστου καὶ τὴν χάριν, οὕτω καὶ μὴ δέκα ἔτη καὶ εἴκοσι καὶ μίαν τῆς ἑκάστης ἡμέρας ὅτι ἴσχυε τὸ λαμπρὸν τοῦτο καὶ σεμνὸν ὄνομά τε καὶ πρᾶγμα. ⁂ τούτου μάρτυς ἀπόστολος Παῦλος, ὁ γήρᾳ δεδαλαμένος μικρὸν ὅσον. ὅτι γὰρ ἡ νεότης αὕτη οὐκ ἀπὸ φύσεως, ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως πονηρίας ἡμῖς ἐσμεν κύριοι, καὶ τὸ γηράσαι καὶ μεῖναι νέους ὁ ἡμῖν ὅσι κείμενον. ὅτι μὲν γὰρ τοῦ σώματος καὶ ἀπόντα ἂν ὑπεραπονοίζη, καὶ ἄπρακτα ἂν προμαθήσῃ, ⁂ μὴ καταπέσῃ εἴδει τὸ σῶμα, καὶ ποιῇ μόνον εἴδει, καὶ μὴ καταπίπτῃ τοῖς πόνοις αὐτοῦ καὶ τοῖς ἀναγκαίοις ἔργοις, πάντως κρ ⁂ τῆς φύσεως τὸ μὲν τοῦτο" αὐτῷ κελαλείφθαι τὸ γῆρας. ὅτι δὲ τῆς ψυχῆς οὐχ οὕτως" ἀνὴρ δὲ μὴ καταπέσῃς αὐτοῦ, μηδὲ καταπίπτῃς πόνοις βιωτικοῖς καὶ κοσμικοῖς φέρωσι, μόνος ἀπρακτος ἀκραιφνῆ τὴν νεότητα διατηρήσεται. οὐχ ὁρᾷς τούτους σοῦ ἀγιέστερος σοῦ τοὺς γέροντας; ἑξακισχίλια, λοιπὸν ἡμῖν ἔτη φαίνονται, καὶ σοῦ αὐτῶν ἀμαυρότερος γίνεται. εἰ δὲ ἔνθα φύσις, οὕτως ἔμπεσεν ἀκμαῖον τὸ φῶς· ἔνθα προαίρεσις, καὶ πολλῷ μᾶλλον μόνου τοιοῦτον, οἷς ἐκ δεχῆς ἔλαμψε; μᾶλλον δὲ, ἐὰν ἐθέλωμεν, οὐ τοιοῦτον μόνον μόνῳ, ἀλλὰ καὶ λαμπρότερον ἔσται, ὡς καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀμιλλᾶσθαι καὶ ἡλιακῆς ἀκτῖνας. βούλει μαθεῖν πῶς ἕξεσι καὶ μὴ δέκα ἔτη οἱ νεοφωτίστους; ἄκουσον τί φησι ὁ Παῦλος πρὸς ἀνθρώπους πρὸ πολλοῦ τῆς χάριτος πεφωτισμένους· Ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες εἰς καύχημα ἐμοί. ἀποδύσασθε τὸν παλαιὸν καὶ διερρωγότα ἱμάτιον, ἀλείψασθε τὸ μύρον τὸ πνευματικὸν, ἐλεύθεροι πάντως ἐγένεσθε· μηδεὶς λοιπὸν ὅτι τὴν δουλείαν ἐπιμερίζεται τὴν πρότερον. πολεμεῖ ὅτι τὰ πρόβατα καὶ ἀγαπᾷ. οὐδεὶς ἀγαπήσας δοῦλος, οὐδεὶς γραπτεύσας οἰκέτης· ἀλλ' ἐὰν ἄλλῳ δοῦλος ᾖ, μὴ πιμελείας ἐκβαλλέτω τὸν τῶν γραπτῶν καταλόγον. οὐκ ὅπι τὰ γραπτὰ ἦν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ὁ αὐλὸς τοῦτο ἔθος κρατεῖ. μὴ γὰρ

γὰρ τοὺς τεσσαράκοντα ἡμέρας τοὺς τοῦδε διαγαγόντας αὐτοῦ εἰς ὃ παρέλαβον ἀνελάμβανον, καὶ τὸν λαὸν καθημένους πάντας βοᾷ ὁ κήρυξ, μή τις τούτων κατηγορῇ· ὥστε αὐτοὺς ἀποκαθαίρεσθαι τῆς δυλείας τοῦ διαβόλου, ὅτως εἰς τὸν ἀγῶνας ἐμβαίνειν. Εἰ δὲ ὁ δέκολος δέχεται δούλους εἰς τοὺς ἀγῶνας τοὺς ἑαυτοῦ, πῶς σὺ τολμᾷς δούλους θεοῦ ὄντας τῆς ἁμαρτίας εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐμβαίνειν τοῦ Χριστοῦ; ὅκῃ μὲ ὁ κήρυξ λέγει, μή τις τούτων κατηγορεῖ· τοῦτο γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ὅτω λέγει· ἀλλὰ καὶ ἂν ἅπαντες αὐτοῦ κατηγορήσωσι πρὸ τοῦ βαπτίσματος, λέγει· ἐγὼ δίδωμι αὐτοῖς, καὶ ἀποκαθαίρω τῆς δουλείας, καὶ ποιῶ ἐλευθέρους εἰς τοὺς ἀγῶνας εἰσάγω. Εἶδες φιλανθρωπίαν ἀγωνοθέτου; οὐ ζητεῖ τὰ πρότερα, ἀλλὰ τὴν μετάνοιαν βλέπει ἅπαντα. ὅτι δοῦλος ἦς, μυρίους εἶχες κατηγόρους, τὰ ἁμαρτήματα, τοὺς δαίμονας ἅπαντας. οὐδείς με, φησι, σκώπτων σκώπτει κατ' αὐτοῦ, οὐδὲ ὀνόμασά σε δυάζιον τῶν ἀγώνων τῶν ἐμῶν, ἀλλ' ἐδέξαμην εἰς τὰ παλαίσματα, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀξίας τῆς σῆς, ἀπὸ τῆς ἐμῆς φιλανθρωπίας. μὴ τοίνυν ὑπαναίνου, κἂν πρέσβυς ᾖς, κἂν πυκτεύειν, κἂν παγκρατιάζειν, μὴ ἀθύμως, μηδὲ ἁπλῶς, μηδὲ εἰκῇ ἄκουσόν τι ἐποίησεν ὁ Παῦλος. βλέπεις ἀπὸ τῶν καμάτων αἴτιας, αὐτίκα ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἠγωνίζετο, κήρυττε ὅτι σὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ ζωντὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἀπὸ τῆς πρότερα. ἀλλ' ὑ δυνάσαι κηρύξαι σύ, οὐδὲ ἔχεις διδασκαλικὸν λόγον; ὑκοῦν δίδαξον ἀφ' ὧν ἔργων καὶ τῆς πολιτείας, ἀφ' ὧν λαμπρότερος τῶν πρόσθεν. Λαμψάτω γάρ, φησι, τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι Ⓦ πατέρα ὑμῶν Ⓦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ δυνάσαι συγχύσαι Ἰουδαίους ἀφ' ἧς φωνῆς; ποίησον αὐτοὺς συγχυθῆναι ἀφ' ἧς πολιτείας, ποίησον καὶ ἑλληνίσαι δυνηθῆναι ἀφὶ μεταβολῆς. ὅταν γὰρ ἴδωσι Ⓦ σοῦ τοῦτο ἀσπίλητον, Ⓦ πτηνὸν, Ⓦ ἡμιπτώσιον, Ⓦ διεφθαρμένον, ἀθρόον μεταβεβλημένον, καὶ μὴ τῆς μεταβολῆς τῆς ἐπὶ τοῦ χείρονος, μεταβολὴν τὴν ἐπὶ τοῦ πολιτείας ἐπιζητήσωσι, οὐ συγχυθήσονται ἐνθένδε, ὅταν ὅτι τὸ τυφλὸν Ⓦ Ἰουδαῖοι ἔλεγόν ποτε; Οὗτός ἐστιν, οὐκ ἔστιν οὗτος, ἀλλὰ ὅτι. συγκεχυμένων γὰρ τούτων τὰ ῥήματα, ἀμφιβάλλειν ποιεῖ τὸν γνώσιμα, διαπάζειν ποιεῖ καὶ ἑαυτούς, τῷ οἰκείῳ μὴ πιστεύειν, μηδὲ τοῖς ἑαυτῶν ὀφθαλμοῖς. ἀπόδυσαι σκῆνος τοῦ σωματικοῦ πόνου, ἀπόδυσαι σὺ τοῦ ψυχικοῦ πόνου· ἀμύλεψον σκῆνος εἰς Ⓦ ἥλιον τοῦτον, ἀπάλειψον σὺ τοῦ Ⓦ ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. ἐπίγνωσι Ⓦ δοκιμάτου· ἄξια τοίνυν ποίησον τῆς ἐπιγνώσεως· ἵνα δὲ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτύχῃς, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ ἡ δόξα τῷ πατρὶ, σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ καὶ προσκυνητῷ πνεύματι, νῦν τε καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ.

ΘΕΙΣ ἡμῖν, ὦ φιλόχριστοι, ἡ τοῦ ἁγίου καὶ προσκυνητοῦ πνεύματος ἐπιφοίτησις αὐτομάτως, οὐκ ἀνθρωπίνης εὐσεβείας ὑπομνήσει, ἀλλὰ τῇ "πατρικῇ δυνάμει μαρτυρουμένη. οὐ γάρ, ὃ ἂν λογιζόμεθα "φθεγγόμεθα, ὁ τοῦ Θεοῦ Χριστὸς λέγει, ἀλλ' ὃ ἂν φωνῶμεν, καὶ ἡ εὐσέβεια Χριστὸς καὶ ἡ ἀλήθεια κηρύττεται· μόνος ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, μόνη ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος διδασκαλία ἡ "λαμπὰς

ὅτι

ὅτιν εὐσεβείας, ⁊ κήρυγμα θεογνωσίας, ⁊ φωτισμὸς τῆς οἰκείου διδασκαλίας. ἀναγκαῖον δὲ ἐστι βαπτισθῆναι τῇ τοῦ ἁγίου ⁊ τοποιητικῷ πνεύματος ἁγιασθέντα, ⁊ σαφέστερον ἢ πρὸ τῆς ἁγίας ⁊ ἐνδόξου δυνάμεως εἰπεῖν. πάλιν, ἵνα τοῖς αὐτοῖς χρήσωμαι, οὐκ ἐξ ὧν λέγομεν, ἀλλ' ἐξ ὧν διδασκόμεθα, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον (ἐξ ὧν ⓐ θεῖοι διδάσκουσι λόγοι, μᾶλλον ἐξ ὧν αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ κηρύττει, ⁊ ἃ παρ' τῶν προφητῶν φθέγγεται, ⁊ ἃ παρ' τῶν ἀποστόλων τοῦ [αὐτοῦ] ἑαυτὸ ἀκίνητα φέρει) τοῦ μὲν φύσει ὄντι ἀδιαίρετον (ἅτε δὴ οὐκ τῆς ἀδιαιρέτου ⁊ ἀμερίστου φύσεως προελθόν) ὄνομα ἴδιόν ἐστι, πνεῦμα ἅγιον, πνεῦμα ἀληθείας, πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα Κυρίου, πνεῦμα τοῦ παιδὸς, πνεῦμα τοῦ υἱοῦ, πνεῦμα Χριστοῦ. ⁊ οὕτω καλῶς αὐτὸ ἡ γραφή· μᾶλλον δὲ αὐτὸ ἑαυτὸ ⁊ πνεῦμα Θεοῦ, ⁊ πνεῦμα τοῦ οὐκ τοῦ Θεοῦ. ἵνα μήποτε ἀκούσαντες ἡμᾶς πνεῦμα Θεοῦ, νομίσωμεν δι' οἰκειότητα λέγεσθαι πνεῦμα Θεοῦ, διὰ τοῦτο ἡ γραφὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ⁊ προσέθηκεν τῷ Θεῷ τὸ οὐκ Θεοῦ. ἄλλο δὲ τὸ τοῦ Θεοῦ, ⁊ ἄλλο τὸ οὐκ Θεοῦ. Θεοῦ μὲν ⁊ γὰρ ἄγγελος ⁊ γῆ, ὡς πρὸς αὐτὸ πεποιημένα· οὐκ Θεοῦ δὲ οὐδὲν λέγεται, εἰ μὴ ὃ οὐκ τῆς οὐσίας ἐστί. λέγεται τοίνυν πνεῦμα ἅγιον. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ κυρία ⁊ προτέρα προσηγορία, ἡ ἐμφαντικωτέραν ἔχουσα τὴν διάνοιαν, ⁊ πρέπουσα τῷ ἁγίου πνεύματος τῇ φύσει. πνεῦμα ἅγιον, πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. τίς αὐτὸ καλῶς πνεῦμα Θεοῦ; ἄκουε τοῦ σωτῆρος· Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια. πνεῦμα Θεοῦ. ἵνα τοίνυν, ὡς ἔφθην εἰπών, μή τις ἀκούσας πνεῦμα Θεοῦ, νομίσῃ οἰκειότητα σημαίνεσθαι, ⁊ μὴ φύσεως κοινωνίαν, ὁ Παῦλος λέγει· Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐλάβετε τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ Θεοῦ. πάλιν λέγεται πνεῦμα παιδὸς, ὡς ὁ σωτὴρ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις λέγει· Μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε ⓐ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ παιδὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. ὥσπερ δὲ εἶπε πνεῦμα Θεοῦ, ⁊ ἐπάγαγεν ἡ γραφὴ τὸ οὐκ Θεοῦ, οὕτω πάλιν εἰρηκὼς) πνεῦμα παιδός. ⁊ ἵνα μὴ νομίσῃς τοῦτο κατ' οἰκείωσιν λέγεσθαι, ὁ σωτὴρ βεβαιοῖ· Οταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ παιδὸς ἐκπορεύεται. ἐκ δὲ τοῦ Θεοῦ, ὡδὶ παρὰ τοῦ παιδός· ὅπερ ἐπήγαγεν ἑαυτῷ, Ἐγὼ παρὰ τοῦ παιδὸς ἐξῆλθον, τοῦτο ⁊ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ὃ παρὰ τοῦ παιδὸς ἐκπορεύεται. ἔστι δὲ πνεῦμα ⁊ ἐκ Θεοῦ, ⁊ παιδὸς πνεῦμα, ⁊ παρὰ τοῦ παιδὸς ἐκπορεύεται. τί ἐστιν, ἐκπορεύεται; ἐκ εἶπε, γινώσκω. ἀγνοῶ γέγραπται, ὑπὲρ δὲ φεύγω. ὁμοίως ἐκ παιδὸς γνωσθείς, πνεῦμα ἐκ παιδὸς ἐκπορευόμενον. ζητῶ πρὸς ἐμοῦ τὸν διάφορον πάντως, πῶς ἐγνώσθη σοί, πῶς ἐξεπορεύθη ἐκεῖθεν; τί γάρ; οὐκ ἐγνώσθη μαθών, ⁊ ⓜ ὅπου κατέλαβες. ἀρά σοῦ, ὅπερ κηρυττόμενον ὁμοίως ἀκούεις, ⁊ γνώσεως ⓜ ὅπου κατέλαβες; ὁμοίως τὸ ὅτι πίστει τιμώμενα, καὶ θύσεσι λογισμῷ τεθύμενα. τίς ἡ δύναμις τοῦ ἐκπορεύεται); ἵνα δὲ τῆς γνώσεως ὁμοίως πρὸς ἐλθὼν ἡ γραφὴ, ἵνα μὴ ἀεὶ αὐτὸ καλέσῃ, λέγῃ πνεῦμα ἅγιον, ὃ παρὰ τοῦ παιδὸς ἐκπορεύεται. Εἰσάγῃ αὐτὸ ἐκπορευόμενον, ὡς ὕδωρ ἀπὸ πηγῆς βρύον, καὶ τὸ εἰρημένον πρὸς τὴν Σαμαρίτιν, Ποταμὸς ἢ ἐκπορεύεται) ἐξ Εδὲμ. ἐκπορεύεται, ⁊ πηγάζει. ὁ πατὴρ πηγὴ ὕδατος ζῶντος λέγει) καὶ ⓜ προφήτῃ Ιερεμίᾳ ⓜ λέγοντα· Ἐξέστη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ, ⁊ ἔφριξεν ὀδοὶ σφόδρα ἡ γῆ, ὅτι δύο ⁊ πονηρὰ ἐποίησεν ὁ λαός μου. ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος. οὐκ ὀλίγος πηγὴν ὕδατος ζῶντος, ⓜ πατέρα ὁ θεῖος λόγος εἰσάγαγεν. ἐκ τῆς πηγῆς τὸ ζῶν ὃ ὕδωρ τὸ ζῶν ἐκπορευόμενον. ὃ παρὰ τοῦ παιδὸς ἐκπορεύεται. τί ἐκπορεύεται; τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. πῶς; ὡς ἀπὸ πηγῆς ὕδωρ. πόθεν τοῦτο; ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὕδωρ καλεῖται. λέγει ὁ σωτὴρ, Ο πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος· ⁊ ἑρμηνεύων ὁ εὐαγγελιστὴς τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἐπάγει· Τοῦτο δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν ⓐ πιστεύοντες εἰς αὐτόν. εἰ τοίνυν ὁ εὐαγγελιστὴς Ιωάννης σαφηνίζων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἶπε τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, ὁ δὲ πατὴρ λέγῃ,

Λογ. οϛ. χ. ἐκπορ.

Ματθ. ιϛ. κβ.

α Κορ. β. ιβ.

Ματθ. ι. κ.

Ιωαν. ιϛ. κϛ.

Ιωαν. ιε. κϛ.

Ιερ. β. ιγ.

Ιωαν. ζ. λη.

ἵσ. τοῦ τὰ Θεοῦ

λέγῃ, ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, παρὰ τῦ πνεύματος ὁ πατήρ, ἀφ' τῦτο καὶ ἐκ τῦ παρὰ τῦ ἐκπορεύε). λέγε) τοίνυν (ἐπεὶ καὶ ἁμαρτάνω γάρ) πνεῦμα Θεοῦ, ἢ πνεῦμα τὸ ἐκ Θεῦ, πνεῦμα παρὰ, ἢ πνεῦμα τὸ παρ' ἢ παρὰ, πνεῦμα Κυρίε. μάρτυς Ησαΐας ἐκ προσώπου τῦ Χριστοῦ, Πνεῦμα Κυρίε ἐπ' ἐμὲ ἢ ἕνεκεν ἔχρισέ με. ἢ Παῦλος, Ο δὲ Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. ὃ δὲ τὸ πνεῦμα Κυρίε, ἐκεῖ ἐλευθερία. εἰ ὅπου παράγινε) ἐλευθερία, ἀνθ' "δούλων, εἰ οἷς ὑπεφορτᾶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, λύσ τ τ δουλείας ζυγὸν, ἐ χαρίζε) τὸ τ ἐλευθερίας προσώπων, πῶς ἀνθ' δούλων; πῶς χαρίζε) ὃ μὴ ἔχῃ; πῶς ἀνθ' δούλων, "ὁ ἐλευθερῶν ὑκ ἠκούσας Παύλε λέγοντος, Ο δὲ νόμος τῦ πνεύματος τ ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με; ἐλευθερῶν δὲ πνεῦμα τοῖς δούλοις, ὃ μὴ ἔχων ἐν τῇ Φύσει τ ἐλευθερίαν; εἰ γὰρ ἔκπαις ἦν ἢ δεδούλω), οὐκ ἐλευθερῶν. μὴ καταφρίζεσθω ὑμᾶς αἱρετικοί. ἢ λέγω ἀνθ' δούλων, ἀνθ' κτίσματος. ἢ μὴ τῦτο αἵρεσις. καθυπνεύσαντες τῆς ἀρχαίς εἰσάγοντες, ἄκτιστον, κτιστὸν, ἢ ἄλλην, ἵνα οὐκ οἶδα πῶς καλέσω. πνεῦμα Θεοῦ, πνεῦμα δὲ ἐκ τῦ Θεοῦ, πνεῦμα παρὰ, πνεῦμα ὃ παρ' τῦ παρὰ οὐκ πορεύε), πνεῦμα Κυρίου. πνεῦμα γοῦν λέγει ὁ ἀπόστολος. Οτι δὲ ἔστι γοῦν, δῆλα πίστιλλει ὁ Θεὸς ὃ πνεῦμα ἢ γοῦν αὐτῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν κράζον, Γαλ. δ. ς.
ἀββᾶ ὁ πατήρ. ἰδοὺ αὐτὸ τὸ πνεῦμα τ γοῦν. ἄνωθεν πάλιν πνεῦμα Χριστοῦ λέγει Παῦλος. Ρωμ. η. θ.
Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα Χριστοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. παράκλησ, πρόσεχε τῇ πλοκῇ ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ, πῶς ὥσπερ στιβαρὰ ἁλύσεσι δυνάμεως εἰσήγαγε ὁ Παῦλος, τ φύσει σεσωσμένων τ ἀδιαίρετον, ἢ ἐν ἁγιαφόρεσις ὀνόμασι μίαν τινὰ δύναμιν ἐνδεικνύμενος. ὑμεῖς δέ, φησι, οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι. ἰδοὺ πνεῦμα. Εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. ἴδε πνεῦμα Θεοῦ. Εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει. ἢ μᾶλλον ἐρῶ εἴπερ, Εἰ δέ τις πνεῦμα Θεοῦ οὐκ ἔχει, ἀλλ' εἶπε, πνεῦμα Χριστοῦ. Εἶπε Θεοῦ πνεῦμα, ἢ ἐπήγαγε Χριστοῦ. Εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτῦ. ἀλλὰ τῦτο εἶπεν, ἵνα δείξῃ ὅτι Εἰ πνεῦμα, ἢ Χριστός· ἢ ἔστι δῆτα Χριστὸν πρᾶξαι, ἢ πνεῦμα πρᾶξαι· ἢ ἔστι δῆτα εἰπεῖν πνεῦμα Θεοῦ, ἢ πνεῦμα Χριστοῦ. ἔστι τοίνυν πνεῦμα ἅγιον, πνεῦμα δὲ τῆς ἀληθείας, ὡς δ' ἂν εἴποι πνεῦμα τῦ γοῦ. ὅπερ λέγει ὁ σωτὴρ, Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια, λέγεται δὲ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὅ Ιωαν. ιδ. ς.
ἐστὶ δὲ πνεῦμα τῦ γοῦ, ὡς φησιν ὁ Παῦλος· Ἐξαπίστιλλει ὁ Θεὸς δὲ πνεῦμα τῦ γοῦ αὐτῦ. ἔστιν Γαλ. δ. ς
οὖν ἢ πνεῦμα τῦ γοῦ, ἐ πνεῦμα τῦ ἐγείραντος Ιησοῦν Χριστόν. ἐ ἄκουε αὐτῦ τῦ Παύλου· Εἰ δὲ πνεῦμα τῦ ἐγείραντος Ιησοῦν Χριστὸν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. Ρωμ. η. ιά.

Ταῦτα τὰ ὀνόματα τῆς ἁγίας ἢ ἀληθοῦς δυνάμεως, τῦ ἁγίου ὄντος ἢ προσκυνητῦ πνεύματος. ἔστι δὲ ἢ ἄλλα ὀνόματα, οὐ τῇ Φύσει προσήκοντα, ἀλλὰ τῇ ἐνεργείᾳ. βαθὺς ὁ λόγος, ἢ χρῄζει ἀκρῆς προσοχῆς ἐ ἀσφαλῦς ἢ πίστης. λέγεται δὲ πάλιν ὃ πνεῦμα, ζωῆς πνεῦμα, ὅθεν ὁ σωτὴρ λέγει, Ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια ἢ ἡ ζωή. λέγεται δὲ πνεῦμα ζωῆς, καθὼς ἢ ὁ Παῦλος λέγει· Ο δὲ νόμος τῦ πνεύματος τῆς ζωῆς. ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῆς Ιωαν ιδ. ς. Ρωμ. η. ς.
τῆς αὐθεντίας, αὐτῆς τῆς Φύσεως. ἔστι δὲ ἄλλα ὀνόματα, ἃ ἢ προσγράφεται τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ἀλλὰ τῇ δυνάμει ἢ τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῦ, οἷς αἱ δωρεαὶ αὐτῦ. λέγω δὲ ἢ προσδέησαν φιλίζω τινὸς ἐπαίνου, ἐ ἐπάγω τινὸ μαρτυρίαν. ἐπειδὴ χρείσπται ὃ πνεῦμα ὃ ἅγιον ἐν ἡμῖν ἢ ἐμοὶ ἢ ἑτέρῳ χρεισιαζῷ ἁγιασμοῦ, ἢ λαβὼν δῶρον ὥστε ἅγιον ἔχειν ὃ σῶμα ἢ τινὰ ψυχήν, ἢ δωρεὰ ἢ δεδόσθαί μοι καλῆται πνεῦμα ἁγιωσύνης, τυτέστι, χάρισμα. ἐάν δῷ ὃ πνεῦμα ὃ ἅγιον δωρεάν τινι μὴ ἔχοντι σοφίαν, μὴ ἔχοντι γνῶσιν, ἀλλὰ δῷ αὐτῷ μείζω πίστιν, οἷοί εἰσι πολλοὶ χάρισμα ἔχοντες τῦ προφητεύειν, οὐκ εἰδότες γραφάς, ἢ ταῖς γραφαῖς πιστεύοντες, καλῆται ἢ δωρεὰ ἐκείνη πνεῦμα πίστεως. ἐάν τις λάβῃ δύναμιν ἐ δωρεὰν παρὰ τῦ ἁγίου πνεύματος πιστεύειν τῇ ἐπαγγελίᾳ τῦ δυνήσεσθαι ἀγαθῶν τὸ τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἔλαβε πνεῦμα ἐπαγγελίας. ἐάν τις λάβῃ σοφίας

δῶρον,

δῶεσι, καλεῖται ἡ δωρεὰ πνεῦμα σοφίας. καὶ πάντα χεῖ τὰ χαρίσματα τοῦ πνεύματος, καλεῖται πνεῦμα. καὶ περισσῶς ἀκριβῶς τὸ τύπῳ ἀμφισημίζοντων ἡμᾶς ἐκ μέσης τῆς θεωρίας. ἔλθωμεν οὖν ὅτι τὰς ἀποδείξεις. ὅταν μὲν ἔχῃ χάρισμα ἀγάπης, λέγεται ὅτι πνεῦμα ἀγάπης ἔχει· ὅταν λάβῃ μὲν χάρισμα μαρτυρίου, λέγεται πνεῦμα δυνάμεως ἔχειν, τουτέστι, χάρισμα. ἐπειδήπερ τὸ δωρούμενον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐστι, καλεῖται καὶ τὸ δῶρον ὁμωνύμως τῷ χαρίσματι. Διὰ τοῦτο λέγει Παῦλος· Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας. καὶ πάλιν· Οὐ γὰρ ἔδωκεν ὑμῖν πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ πνεῦμα δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. πνεῦμα δὲ λέγει τὸ χάρισμα, ὡς ὅταν λέγῃ· Ὑμεῖς δὲ ἐστερεώθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ. ἐπαγγελίας πνεῦμα τὸ τέρας παρὰ Παύλῳ· Ἐχεῖτις δὲ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπαγγελίας, τουτέστι, τὸ χάρισμα τὸ πνεύματος. ἴδε δὲ πνεῦμα πίστεως, πνεῦμα ἐπαγγελίας. ἐὰν ᾖ τις πρᾶος, καὶ πικρὸς τὴν καρδίαν, δῶρον ἔλαβε πραότητος. ἔστι δὲ Θεοῦ χάρισμα. καὶ διὸ λέγει Παῦλος· Ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπός τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος, τουτέστιν, ἐν τῷ χαρίσματι τῆς δωρεᾶς τῆς πραότητος, σκοπῶν, φησι, σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. ἰδοὺ πνεῦμα πραότητος. ἄλλο δίδοται ἁγιασμὸς ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ καλεῖται πνεῦμα ἁγιωσύνης, καθὼς φησι· Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ, περὶ πνεῦμα ἁγιωσύνης. διὰ τί προφορικῶς αὐτὸ εἶπεν, ἢ ἔννοια τοῦτο ἔχει· Παῦλος ἡμόμβως ἀπόστολος καὶ πνεῦμα ἁγιωσύνης. πολλοὶ γὰρ οἰόμενοι ἁγιαθυδοιῶτις τῷ ῥήματι τῷ προφητῷ, τὸ ὀνειδίσαι ἰσοῦ Θεοῦ καὶ πνεῦμα ἁγιωσύνης· οὐκ ἔστι δὲ οὕτως, ἀλλὰ Παῦλος ἀπόστολος χριστοποιεῖς καὶ πνεῦμα ἁγιωσύνης. καὶ πότε ἐχριστοποιήθη; ἐκ ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὅσοι δὲ μὴ ἄλλοι ἀπόστολοι περὶ τοῦ πάθους, οὗτοι δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, διὰ τοῦτο καὶ πνεῦμα ἁγιωσύνης. καὶ ἄλλο δέ λέγω. ὅταν ἀρξώμεθα πρώτης τῆς ὥρας τῆς μυσταγωγίας λέγειν, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δῶρον ἐλάβομεν πνεῦμα υἱοθεσίας, τουτέστι, τὸ χρίσμα τοῦ ἁγίου πνεύματος. πνεῦμα καλεῖται ζῆλος, ὡς φησιν ὁ Παῦλος· Ἐπεὶ καὶ ὑμεῖς ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, τουτέστι, ζῆλον ἔχετε εἰς τὰ πνευματικὰ χαρίσματα. ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, τουτέστι, τῶν χαρισμάτων. Καὶ ἔτι καὶ ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι· Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι· τουτέστι, πάντος χαρίσματος μείζων ἡ ἀγάπη. ἀλλ' εἰς ὃ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ἤρξατο Ἡσαΐας πάλιν. Τὸ γὰρ αὐτὸ πνεῦμα δίδωσι πάντων λαλεῖ. ὥσπερ οὖν εἶπε Παῦλος πνεῦμα ζωῆς, πνεῦμα ἀγάπης, πνεῦμα δυνάμεως, πνεῦμα σωφρονισμοῦ, πνεῦμα ἐπαγγελίας, πνεῦμα πίστεως, πνεῦμα πραότητος, πνεῦμα υἱοθεσίας, οὕτω καὶ ὁ μακάριος Ἡσαΐας. Ἐξελεύσεται, φησιν, ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ ῥάβδος, τουτέστιν, ἡ βασιλικὴ τοῦ σωτῆρος. ῥάβδον γὰρ καλεῖ βασιλικὸν ζωόθημα, ὡς φησιν ὁ Δαυΐδ· Ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ, καὶ ἄνθος ἐκ αὐτῆς ἀναβήσεται, καὶ ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα Θεοῦ. ὧδε τὸ ὄνομα τῆς φύσεως αὐτοῦ τὸ πνεύματος, λοιπὸν τὰ χαρίσματα· πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως, πνεῦμα εὐσεβείας, πνεῦμα φόβου Θεοῦ. εἰς ἀναπύσαιμι γραφεῖον ἢ σὺ ὁ πιστὸς, ἢ ἄλλος χριστιανὸς, ἐὰν μὴ ἀποκρυφον νόημα ᾖ ἀσαφές, δῶρον ἦν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὥστε τὰ κεκρυμμένα τῶν νοημάτων ἀποκαλυφθῆναι, ἔλαβε πνεῦμα ἀποκαλύψεως, τουτέστι, χρίσμα ἀποκαλύπτον τὰ βάθη. ὅθεν ὁ ἀπόστολος βουλόμενος εὖ μαθεῖν τῆς εὐσεβείας νοῆσαι τὰ τῶν γραφῶν, λέγει· Εὔχομαι τῷ Θεῷ, ἵνα δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν. Εἶδες πνεῦμα ἀποκαλύψεως; ἀλλὰ περὶ ὃ προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

Ρωμ. η. ιε. β. Τιμ. α. ζ. Εφεσ. α. ιγ. Γ. Κορ. δ. ιδ. α. Κορ. δ. κα. Ρωμ. α. α. Γ. ἀνάστασις. Ἰσ. ἐνεκεν. α. Κορ. ιβ. ιε. α. Κορ. ιβ. λα. α. Κορ. ιγ. α. Ησ. ια. α. Ψαλ. μδ. η. Εφ. α. ιη. * ἀποκαλύπτει

μῶν. ὅπου δεῖ μαθεῖν τὰ βάθη, κελεύει πνεῦμα ἀποκαλύψεως· ὅπου δεῖ ἀγάπην ἔχειν, κελεύει πνεῦμα ἀγάπης· ὅπου δεῖ σοφῶς λαλῆσαι ⟨W⟩ διδάσκαλον, κελεύει πνεῦμα σοφίας· ὅπου δεῖ νοῆσαι ⟨W⟩ ἀκροατὴν ζωηρῶς, κελεύει πνεῦμα ζωήσεως. Τὸ πνεῦμα τῆς σοφίας δίδοται τοῖς διδάσκουσι, τὸ πνεῦμα τῆς ζωήσεως τοῖς ἀκροαταῖς. κηρύττω ἐγώ· ἀλλὰ σὺ νοῆσαι οἶδας, ⟨"⟩ ἵνα διδάξῃς· ὁ λεγόμενόν ἐστι χάρισμα σοφίας. Διὰ τὸ διδάσκειν. βουλόμενος ὁ Θεὸς δεῖξαι ὅτι ὥσπερ πέμπει τὸν διδάσκοντι λόγον σοφίας, ἵνα πέμπει ⟨ὃ⟩ μανθάνοντι δῶρον ζωήσεως, ἵνα νοήσῃ τὰ τῦ Θεοῦ, φησι· σοφίας χάριν ἔχει σῶμα κηρύττον, ζωήσεως χάριν ἔχει καρδία μανθάνουσα. ἡ σοφία ὅπλον ἐστὶ τῦ σώματος, ἡ ζωήσις ὅπλον τῆς καρδίας. Διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ λέγει· Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου ζωήσιν. ἄλλος οὐκ ἔλαβε διδασκαλίας χάριν, ἀλλ' ἔλαβε χάριν διδόναι γνώμιλιν καὶ βουλὴν ἀγαθὴν καὶ ἀσφαλῆ. οἱότι ὁ διδάσκων γνώμιλιν οὐκ οἶδε δοῦναι. ἃ γὰρ ἔλαβεν. οὐ πάντα γὰρ λαμβάνῃ τις, ἵνα μὴ ἕις φύσιν εἶναι τινὰ χάριν νομίσῃ. λαμβάνῃ τις διδασκαλίας χάριν, καὶ ἵνα μὴ ἐπαίρηται, τὸ παράγγελμα τῶν βουλῶν θεῖσκε ⟨ὃ⟩ ἀπόστολος· καὶ ἄλλος διδάσκῃ μὴ δυνάμενος, συμβουλεύει καλῶς· καὶ εὐεῖσκε ⟨ὃ⟩ δυνείζων ἄλλοις, ἀλλαχοῦ δυνάζόμενος. πόθεν τοῦτο; νῦν ἀποδείξω παρασήσω, ὅτι ὁ λαβὼν χάριν διδασκαλίας, ὅπου δεῖ ⟨ὃ⟩ γνώμης ἑτέρου. Μωϋσῆς ἔλαβε πνεῦμα σοφίας, νομοθεσίας, διδασκαλίας· ἐπέτρεψεν ἑαυτῷ δικάζειν πᾶσι ἡμέραν. ἐπεὶ δὲ εἶπεν Ιωθὸρ ὁ πενθερὸς αὐτῦ συμβουλεύων αὐτῷ, καὶ λέγει· Οὐ δυνήσῃ ἐξολ. ιη. ιθ.
ἄρχειν τοσοῦτον λαὸν μόνος σὺ ὥστε δικάζειν· ἀλλὰ φθορᾷ καταφθαρήσῃ, ἐὰν τοῦτο ποιήσῃς. ἀλλὰ τί; Καθίστησον, φησι, δεκάρχας καὶ πεντηκοντάρχους καὶ ἑκατοντάρχους καὶ χιλιάρχους, ἵνα τὸν ⟨ὑπερβαίνοντα⟩ ⟨W⟩ δεκάρχου μὲν ἐγκῃ ὅτι ⟨"⟩ πεντηκοντάρχει· τὸν ⟨ὑπερβαίνοντα⟩ ⟨W⟩ πεντηκοντάρχου μὲν ἐγκῃ ὅτι ⟨W⟩ ἑκατοντάρχει, καὶ τὸν ⟨ὑπερβαίνοντα⟩ ⟨W⟩ ἑκατοντάρχου μὲν ἐγκῃ ὅτι ⟨W⟩ χιλιάρχει, καὶ τὸν ⟨ὑπερβαίνοντα⟩ ⟨W⟩ χιλιάρχει μὲν ἐγκῃ σοι, ⟨ὃ⟩ τὰ ⟨ὑπερβαίνοντά σε⟩ μὲν εἰσῃς τῷ Θεῷ. Εἰ δὲ, φησι, βαρὺ ῥῆμα, μὲν οἴσεσιν ὅτι σέ· Εἰ δέ τί σοι βαρύ, μὲν οἴσεις τοῖς ⟨W⟩ Θεόν. καὶ ὁ νομοθέτης σοφὸς ὤν, ἐδέξατο γνώμιλιν ἰδιώτου. καὶ ἐλθὲν ἡ γνώμη νόμος, καὶ εἰκὼν τῦ μαθόντων, ὅπερ ὁ Ιωθὸρ ὁ πενθερὸς Μωϋσέως ἱερεὺς ἰῦ τῦ Εἰδώλων, μὴ ⟨ὃ⟩ ταῦτα κατίγνω⟩ τινὶ πλούσιῳ, καὶ ἔμαθε τινὶ ἀληθέστερον, καὶ εἰκὼν ἐγένετο τῆς τῦ ἐθνῶν ἐκκλησίας, ὅτι τινὶ⟩ σοφίαν τῦ νόμου ⟨χαρίζεται⟩ ἡ τῦ ἐθνῶν ζωήσις, οὐκ ἐν τῷ ⟨εἶ⟩ ἐθνικὴ, ἀλλ' ἐν ⟨ὃ⟩ μετανοῆσαι. πότε γὰρ ἐδείχθη ἡ γνώμη Ιωθὸρ; οὐκ ἐν ὅσῳ ἰῦ ἱερεύς, ἀλλὰ μὴ ὃ ὑπηγόρευσαν ⟨W⟩ Θεόν. ὅτε γὰρ εἶδε τῦ Θεοῦ τὰ ἔργα, καὶ διηγήσατο αὐτῷ Μωϋσῆς τὰ ἐν Αἰγύπτῳ θαύματα, λέγει· Νῦν ἔγνων (ἴδε μετάνοιάν) ὅτι μέγας Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν παρὰ πάντας τοὺς θεούς. ἀφ' οὗ νῦν ἔγνω τινὶ ἀληθέστερον, ἔλαβε χάρισμα γνώμης ἀγαθῆς. ἀλλ' εἰς τὸ παρακείμενον ἐπανέλθωμεν. ἔλαβεν ὁ διδάσκων πνεῦμα σοφίας, ὁ διδασκόμενος πνεῦμα ζωήσεως, ἵνα σωθῇ. Διὰ τοῦτο Ησαΐας τινὶ Ησ. ϛ. β.
σοφίαν ὑπογράφει τῷ λέγοντι, τινὶ ζωήσιν ⟨ὃ⟩ ἀκούοντι, καὶ φησι, Σοφὸν ἐξηκόντοντα, καὶ ζωήσιν ἀκροατήν. πνεῦμα βουλῆς δίδοται ⟨ὃ⟩ γνωμοδοτοῦντι, πνεῦμα ἰσχύος τῷ τινὶ γνώμιλιν δηλοῦντι. λαμβάνει χάριν ὁ γνωμοδότης, ἐὰν πρὸ τινὶ ζήσῃ· λαμβάνει χάριν ὁ τινὶ γνώμιλιν δηλοῦντος, ὅταν τελέσας τὸ συμφέρον. πνεῦμα φόβου Θεοῦ. ἔκαστον τούτων τῶν χαρισμάτων πρὸς τινὶ παρακαιμένῃ χρείαν ἐδίδοτο. ἃ μέλλει ὅτε κατασκηνάζεσθαι ἡ σκηνὴ ὅτι Μωϋσέως ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἃ χρεία ἰῦ ἦν δωρεᾶς διδασκαλικῆς, ἀλλὰ δωρεᾶς ἐργατικῆς, ὡς ὑφαίνουσι τινὶ βύσσον, τινὶ ὑάκινθον, τὸ κόκκινον, τινὶ πορφύραν. ἔδωκεν ὁ Θεὸς χάρισμα δωρεᾶς ἐργατικῆς, ὑφαντικῆς, ἱστουργικῆς, χρυσοχοϊκῆς, λιθουργικῆς, ραφιδωτικῆς. καὶ Διὰ τί ταῦτα πάντα ἔδωκεν; ὅπερ τινὶ σκηνῇ ἐποίει ὁ Θεὸς ὅτι τῆς γῆς· ἰῦ ἦν εἰκὼν ὑρανοῦ καὶ γῆς ἡ σκηνὴ, ἐν ἓξ ἡμέραις ὁ Θεὸς ἐποίησε ⟨W⟩ ὑρανὸν καὶ τινὶ γῆν. κατασκευάζετο ἡ σκηνὴ τύπον ἔχουσα ὑρανοῦ καὶ γῆς, καὶ χρεία δωρεᾶς τῦ ἁγίου πνεύματος

ἰῶ πρὸς ὃ πρᾶγμα ἁρμοζούσης. οὐ γὰρ ἰῶ κεκλεῖς διδακτικῆς, ἀλλ' ὑφωτικῆς τῷ
Εξοδ.λα.β. ἄλλων. τῇ λέγῃ ὁ Θεός, Ἰδοὺ κέκληκα ἐξ ὀνόματος Ⓦ Βεσελεὴλ υἱὸν Οὐρὶ υἱοῦ Ἰούδα, καὶ
ἐπλήρωσα αὐτὸν πνεύματος θείου, πνεύματος σοφίας ⁊ ἐπιστήμης καὶ αἰσθήσεως· σοφίας,
πρὸς ὃ δύναται ποιεῖσθαι τοῖς ἐργαζομένοις τοιῶνδε ἐργάζεσθαι ἢ τόνδε ποιῆσαι· ἐπιστήμης, ἵνα
ἁρμόσῃ· αἰσθήσεως, ἵνα νοήσῃ τὰ πρόσφορα τοῦ Θεοῦ λεγόμενα ποίῳ ἔργῳ δυνάμει. Ἀλλαχοῦ δὲ
Ζαχ.ιϛ.ι. ἐπαγγέλλεται δίδοναι χάριν φιλανθρωπίας ⁊ λέγει· Ἐκχεῶ ἐπὶ Ⓦ οἶκον Δαβὶδ πνεῦμα
χάριτος καὶ οἰκτιρμοῦ, τουτέστι, δωρεὰν φιλανθρωπίας. πάλιν δωρεᾶται χάρισμα ταπεινοφρο-
σύνης. πόθεν τοῦτο; Ⓐ τῆς παλαιᾶς διαθήκης, ὅτι ὡς δίκαιοι τὴν πλάνην ἐπάτησαν,
ὡς ἂν ταπεινόφρονες ἁμαρτωλοὺς ἑαυτοὺς ἐκάλεσαν, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν δικαιοσύνην
ἐπάτησαν τὴν πλάνην, ⁊ τὴν κάμινον δρόσον ἐποίησαν. Οὐκ ἐπήρθησαν ἢ, ὡς εἶπον· ὦ, 10
πῶς ἡ δικαιοσύνη μοῦ ἡμῶν; ἐσκήνωσεν φύσει, ὑπερέβημεν νόμον· ἀλλὰ πρόθεσιν ὡς
δίκαιοι, ⁊ λαλοῦσιν ὡς ἁμαρτωλοί. ἐνόησαν γάρ· ἐπάτουν τὴν πλάνην, ⁊ ἐγήρυον ὡς
Δευ.γ.κθ. ἅγιοι, ⁊ ὁμολογοῦσιν ὡς ἁμαρτωλοί· Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν, πάντα, ὅσα
ἐπήγαγες ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ κρίσει ἐποίησας· ὅτι ἠνομήσαμεν ἀπεστάντες ἀπὸ σοῦ, καὶ τῶν
ἐντολῶν σου οὐκ ἠκούσαμεν, ἵνα σοὶ ἡμῖν γένηται. ἐπεὶ οὖν δίκαιοι ὄντες ἑαυτοὺς ἐταπείνουν, 15
ἔλαβον πνεῦμα ταπεινώσεως, χάρισμα ταπεινοφροσύνης. διὰ τοῦτο ἰδόντες τὴν χάριν λέ-
Δευ.γ.λη. γουσι· ὅτι Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ προφήτης, οὐδὲ προσφορά, οὐδὲ θυμίαμα,
οὐ τόπος τοῦ καρπῶσαι ἐνώπιόν σου ἔλεος. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔχομεν πόλιν, οὐ ναόν, οὐ θυσιαστήριον,
οὐ θυμίαμα, διότι πάντων ἡ ταπεινοφροσύνη ἡμῖν ἀρκέσει. Διὰ τοῦτο λέγουσιν, ἀλλ' ἐν
Δευ.γ.λθ. ψυχῇ συντετριμμένῃ, ⁊ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεξθείημεν· ἄλλος, ὅταν πλήρης 20
ᾖ τῆς χάριτος, λαβὼν ὁλόκληρον τὸ δῶρον, λέγει· πνεῦμα ἔλαβε πληρώσεως. πόθεν τοῦτο;
Ιερ δ.ι.α. λέγει ὁ Ἱερεμίας· Ἡ ὁδὸς τῆς δικαιοσύνης τοῦ λαοῦ μου οὐκ εἰς ἅγιον, οὐδὲ εἰς καθαρὸν πνεῦ-
μα πληρώσεως. οὐκ ἔχουσι, φησι, πνεῦμα τὸ πληροῦν αὐτούς. οὕτως εἶχον πνεῦμα
Πραξ.ιγ.θ. πληρώσεως οἱ ἀπόστολοι, καθὼς γέγραπται· τότε, φησὶν, ὁ Παῦλος πλησθεὶς πνεύματος ἁ-
γίου, ὅτι ἐλέγχῃ Ἐλύμαν Ⓦ μάγον. ὁρᾷς χάρισματα; ἐπῳδὰ λαμβάνω τοίνυν χάρι-
νόματα τῆς ἀφράστου φύσεως· πνεῦμα Θεοῦ, πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα Κυρίου, πνεῦ-
μα παιδός, πνεῦμα υἱοῦ, πνεῦμα Χριστοῦ, πνεῦμα τοῦ ἐλεήσαντος τὸν Χριστὸν, πνεῦμα ζωῆς,
πνεῦμα ἀληθείας. λοιπὸν χάρισματα· πνεῦμα δυνάμεως, πνεῦμα ἀγάπης, πνεῦμα
σωφρονισμοῦ, πνεῦμα ἐπαγγελίας, πνεῦμα πίστεως, πνεῦμα ἀποκαλύψεως, πνεῦμα ὑπο-
θέσεως. ὅταν λάβῃ τις χάρισμα τοῦ δικαίου, ἔλαβε πνεῦμα κρίσεως, ὡς λέγει Ἡσαΐας· 30
Ησ δ.ϛ. Καὶ καθεεῖς αὐτὸν ὁ Κύριος πνεύματι κρίσεως ⁊ πνεύματι καύσεως. τὸν πυρωτικὸν ⁊
ι καθαρτικὸν δύναμιν καλῶ πνεῦμα κρίσεως ⁊ πνεῦμα καύσεως. ὁ γὰρ Δαβὶδ αἰτῶ πνεῦ-
μα εὐθὲς, τὸ εἰς εὐθύτητα φέρον· ⁊ πάλιν αἰτεῖ χάρισμα ἡγεμονεῦον τῶν παθῶν, ⁊ ποιῶ
τὸν ψυχικὸν μὴ δουλεύειν τοῖς πάθεσιν. ὅταν γὰρ διεγράφῃ ἡ καρδία τοῦ Δαβὶδ, ⁊ ἀπὸ σω-
φροσύνης ἦλθεν εἰς κακίαν πάθων ⁊ ἡδονῶν· ⁊ ὅταν ὁ δικαίως ἐκρίνει αἱρεθῆναι Ⓦ αὐ- 35
Ψαλ.ν.ιβ. δρα, ⁊ δοῦλος ἐλθεῖν ὀπιθυμίας, ⁊ εἰς μοιχείαν ἐπῆλθε πάλιν, αἰτῶ πνεῦμα εὐθὲς, λέγων, Εγ-
κράτισόν σε τοῖς ἐγκάτοις μου, ⁊ μὴ ἀπορρίψῃς με, φησὶν, ἀπὸ τοῦ προσώπου σου· ἀπόδος
μοι τὸν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου, ⁊ πνεύματι ἡγεμονικῷ στήριξόν με, τουτέστι, χάρισματι
ἡγεμονεύοντι τῶν παθῶν ⁊ κρατοῦντι τῶν ἡδονῶν.

Ταῦτα ἡμῖν εἴρηται περὶ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος θείας αὐθεντίας, ⁊ τῆς χάριτος τὰ ἐ- 40
ργήματα ⁊ μορφῆς. οἱ δὲ αἱρετικοὶ ἀγνοήσαντες ὅτι, ὅταν λέγῃ πνεῦμα ἀγιωσύνης ἢ ἐ-
παγγελίας, τῶν δωρεῶν μέμνηνται, αὐτοὶ διὰ τὸν φύσιν αὐτῶν λέγοντες, ὅτι ὁ Θεὸς ἔδωκε, ⁊
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐδωρήσατο. Εἰδὼς, φασὶν, ὅτι δῶρόν ἐστι Θεοῦ; μὴ ἔλεγον τὰ τῶν δωρεῶν,
⁊ εἰς τὸν φύσιν αὐτῶν ἀπήγαγον, δίκαιοι νοοῦσαι πῶς τὰ ὀνόματα τὰ τῶν φύσιν δηλωτικὰ, ⁊ πῶς τὰ

ὀνόματα

ἐνέμαντα τὰ τῶν χαρίτων ἐρυλωθύοντα· ἐκαπήλθυσαν τῶν ἀληθείαν, ζωὴ ἔχον τὸ πνεῦμα, αἰέςρεψαι ἑαυτοὺς, ἐξώκειλαν τῆς ἀληθείας, ἐσκοτίωθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία, φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωρεύθησαν. διὸ ἐπάγει· ἐπτώδη, φησὶ, σὲι πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀπὸ γραφῶν διδάσκεις, καὶ βύλει μάρτυρας ἔχειν ταῖς γραφαῖς, ἀπ' αὐτῶν τῶν γραφῶν κινύμενοι λέγωμεν,
5 ἅπερ ὁ σωτὴρ πρὸς τὸ πνεύματος εἶπε τῦ ἁγίου. τί οὖν λέγει; Ὅταν ἔλθῃ, φησὶν, ὁ Ioan. 16. 13.
παράκλητος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος ὑμᾶς ὁδηγήσει πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτῦ λαλήσει, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ, ἀναγγελεῖ ὑμῖν, ὅτι ἐκ τῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Εἶδες πῶς φησιν, ἀφ' ἑαυτῦ δ' λαλεῖ, ἀλλ' ἐξ αὐτῦ λαμβάνει; μὴ δύναται ἡ αὐθεντία διαιρεθῆναι τῦ πνεύματος; Οὐκ ἐδειξέ,
10 φησιν, ἡ γραφὴ ἰσοκείμενον αὐτὸ τῇ ὀξυσίᾳ τῦ υἱῦ, καὶ δημειόμενον πρὸς αὐτῦ καὶ ἄλλοις χρησιμεῦον; πρόσεχε ἀκριβῶς. ὅταν τι τῶν λεγομένων ἀπορεῖν σοι φαίνῃ, μὴ εὐθέως ὑπιπτιάσῃς τῇ λέξει, ἀλλὰ διάμεινον τὸ τέλος τῦ νοήματος. Οὐκ εἶδες ἐν ταῖς πρὸ ἡμῶν οἰκοδομαῖς, πῶς πρῶτα συγκεχυμένα, ἄσηστος, λίθοι, ξύλα; καὶ τῇ μὲν σῇ ὄψει πρῶτα συγκέχυται, τῷ δὲ τεχνίτῃ πρῶτα ἥρμοσται, καὶ οἷδε ὁ κτίστης, καθ' ὃν τρόπον τὸ συγκεχυμένον ἁρ-
15 μόσει ἐκεῖσε, καὶ ἐκεῖνο τύτῳ· καὶ τὰ νῦν διεσκορπισμένα τῶν πρέπουσαν ἁρμονίαν λαμβάνοντα ἀποτελεῖ τὸ τῆς οἰκοδομῆς κάλλος. ὅταν τοίνυν ἴδῃς ὁ κύριος λέγοντα ἀπὸ τύτου εἰς τῦτο, καὶ ἀπ' ἐκείνου εἰς ἄλλο μεταβαίνοντα, μὴ τὰ ὕλας αὐτὸν διδασκυάζῃν. ὅταν δὲ διδάσκων τὰς ὕλας, τότε δείκνυμι τῶν ἁρμονίαν. μία φύσις υἱῦ καὶ πνεύματος, μία δύναμις, μία ἀλήθεια, μία ζωὴ, μία σοφία. ἀφ' οὗ δὲ ὁ σωτὴρ κατηξίωσε τὸ πλάσμα λαβεῖν τὸ ἡμέτε-
20 ρον, πλησθῆναι πνεύματος ἁγίου, οὐχ ὡς κατώτερος ἁγίου πνεύματος, οὐδ' ὡς τῆς χάριτος ὀφλήσας αὐθεντίαν τύτῳ λαβεῖν τὸ πνεύματος τῶν ἐπιφοίτησιν, οὐχ ὅτι οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεὸς λόγος ἁγιάσαι τὸ πλάσμα ὃ ἀνέλαβεν. ἐὰν γὰρ εἰς τῦτον χωρήσῃς λέγει, καὶ ὁ υἱὸς πρόσκειται· ἦρκει γὰρ ὁ πατὴρ ἁγιάσαι τὸ πλάσμα. μὴ γὰρ ὡς ἀπόντων ὁ πατὴρ προσλαμβάνει τὸν υἱόν; μὴ γὰρ ὡς ἀπόντος ὁ υἱὸς προσλαμβάνει τὸ πνεῦμα; ἀλλ' ὅτι μία φύ-
25 σις ὅλα τὰ πρῶτα ἐν πᾶσιν ἐνεργῆσα, καὶ μὲν ὁ πατὴρ ἐργάζεται, καὶ εἰς πᾶσαι τῶν φύσιν ἐπλήρωσαι καὶ ὁ υἱὸς, καὶ εἰς πᾶσαι τῶν φύσιν καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ εἰς πᾶσαι τῶν φύσιν προσλαμβάνεται. ὅτι δὲν ὅτι ἡ φύσις καθ' ἑαυτὸν θεωρυμένη, ἴσον ἐν ὁμαλὴ, διαστοιχὴς αὐθεντίας πλήρης, θαυμαστὴ, ὅτι σεβάσιος, ὅτι ἀτελὴς, ὅτι προκόπτουσα, ὅτι μεμερισμένη, οὐκ ἐλαττουμένη, ὅτι ἀθάνατος λαμβάνουσα· ὅταν δὲ προσλάβῃ ὁ Θεὸς λόγος τῶν
30 σάρκα τῶν ἐξ ἡμῶν, ποῖα αὐτῶν καὶ ὁ αὐθεντικὸν τύτοις, ὡς ἕνα τῶν προφητῶν, ἢ ὡς ἕνα τῶν ἀποστόλων, διχομηνίαν πνεῦμα ἅγιον. Εἶπον προσλαβών, οὐχ ὡς μὴ ἔχοντος τῆς θεότητος τὸ υἱῦ, ἀλλ' ἵνα σύντελὴς τῆς πλάσεως ἡ γνῶσις τὸ τῷ πλάσματι τύτῳ δειχθῇ. κατηξιώθη δὲν ἡ σὰρξ ἡ διαστοιχὴ πνεύματος ἁγίου, καὶ λοιπὸν ἐβύλετο ὁ σωτὴρ τὸ πλάσμα, ὃ ἀνέλαβεν, οἰκειοῦν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ἵν', ὅπερ δὴ ποιῇ ὁ Χριστὸς τὴν σάρκα, ὑπο-
35 γεγράφηται τῷ ἁγίῳ πνεύματι τῷ ἐνοικοῦντι ἐν αὐτῷ, ὡς τὸ ἁγίῳ ναῷ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀνθρώπος γὰρ δι' ἡμᾶς, Θεὸς δὲ δι' ἑαυτόν· Θεὸς δι' ἑαυτὸν, ἀνθρώπος δὲ διὰ φιλανθρωπίαν. ἀξέδοξε δαιμόνια, καὶ ἠθέλησε τῶν ἀπέλασιν τῶν δαιμονίων ὑπογεγράφθαι τῷ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ λέγει· Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια· καὶ Οὐκ εἶπεν, Matth. 12. 28.
ἐν τῷ Θεῷ λόγῳ, ἀλλ' ὑπογεγράφθαι τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ὡς ἀνὴρ ἅγιος πνεύματος ἁγίου
40 κατηξιωμένος. ἀμέλει ὅτε εἰσῆλθεν εἰς ὁ ἱερὸν, λαμβάνει τὸ προφητῶν Ησαΐαν, καὶ ἀναγινώσκει· ἀναγινώσκει δὲ τὰ περὶ ἑαυτῦ γεγραμμένα. Καὶ ἀναπτύξας, φησὶ, τὸ βιβλίον, Luc. 4. 17.
λέγει, πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ. Ταῦτα ἆρα τῷ Θεῷ λόγῳ ἁρμόζει; Θεὸς λέγει, πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ; Οὐκ ἀνάρμοστόν ἐστι, ὅτι ὁ προσώπων τῦ ἀνθρώπου λαβεῖ; πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με. Διὰ τῦ πνεύματος, φησι, τῦ ἁγίου ἐχρίσθη.

Πσξ. ι. λη. Δηλ. τοῦτο Πέτρος φησίν· Ἰησοῦν Ⓜ ἀπὸ Ναζαρὲτ, οἵ ἔχρισεν ὁ Θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ
Ισαι. μ. ιδ. δυνάμει. ὥδε γὰρ Ⓜ νοῶ, προσδέχομαι, ἔχωμαι. Ταῦτα γὰρ ὅλα προσκυνῶ τῷ, Ἐκ
μ. τοῦ ἐμοῦ λήψεται. ὑγρὰ αὖ ἄλλων εἰς ἄλλα ῥέων ἐθίσθημι, ἀλλ', ὡς ἐφθάνω εἰπεῖν,
Ζαὶ ὕλας εὐτρεπίζω, ἵνα σὺ τὴν ἕνωσιν ἁρμόσῃς. κατηξιώθη πνεύματος ἁγίου, ἐβαπτίσθη
Ιωαν. α. λβ. εἰς τὸν Ἰορδάνην, ἡ λέγει Ἰωάννης· Εἶδον τὸν οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ 5
καταβαῖνον, ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν. Εἶδες πῶς τούτῳ αἰθερίῳ λαμβάνει
πνεῦμα ἅγιον; Θεότης ὕπως ἀσεβής, ἵνα νομίσῃ ὅτι ἡ θεότης ἔλαβε πνεῦμα. λέγει Ἰωάννης
Ιωαν. α. κϛ. ὁ Βαπτιστὴς, Μέσος ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, καὶ ἐγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας
με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καταβαῖνον, 10
ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου. κατῆλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἵνα
Ησ ξα. α. πληρωθῇ τὸ τοῦ Ησαΐου, Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ. ἐβαπτίσθη ἡ σὰρξ, καὶ εὐθέως βαπτι-
σθεὶς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἀνήχθη ὑπὸ τοῦ πνεύματος εἰς τὴν ἔρημον. ἀνήχθη, ἡ
ὡς παιδαγωγὸν εἶχεν ἡ σὰρξ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀλλὰ τί ἦλθε; ἵνα ἡμῖν τύπον δῷ, ὅτι
ὥσπερ ἡ σὰρξ ἡ ἐμὴ οὐκ ἄγεται ὑπ' ἐπιθυμίας, ἀλλ' ἄγεται πνεύματι, ὕπω καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε.
Γαλ. ε. ιη. ἀλλὰ τοῦτο ἡ ὁ Παῦλος· Εἰ δὲ πνεύματι Θεοῦ ἄγεσθε, οὐκ ἔστε ὑπὸ νόμον. ἄγεται ἡ σὰρξ τοῦ Χριστοῦ, ἀγόμενα καὶ ὑμεῖς. Ις ἐγένετο
Ρωμ. η. ιδ. ἀλλὰ τοῦτο γὰρ ἡ πεῖρα εἰς ἑαυτὸν ἀναλαμβάνει, ἵνα τύπον ἡμῖν καταλίπῃ. ἀνήχθη ὑπὸ
τοῦ πνεύματος πειρασθῆναι, καὶ ἐνίκησε τὸν ἀλάστορα· οὐχ ἡ θεότης· οὔδεις γὰρ ἴσως τῇ θεότητι
τὸ εἰπεῖν, ἐνίκησα. Θεὸς γὰρ ὅτε πέπαται ποτε, ὅτε νικᾷ, ἀλλ' ἀεὶ κρατεῖ. Εἰ νίκιμον δέ-
χεται, πρώτως οἴδατε αὐτὸν καὶ πεπᾶσθαι· ὃ δὲ ἀεὶ κρατῶν, πρωτοκράτωρ, καὶ ὅτε σασάζε- 20
ται ὑπὸ τῶν κερατομβρίων, ὅτε καμάτῳ ἐξιλάπεται τῶν ἀγχιμιδίων. Εἰ τοίνυν ἡ σὰρξ χ. ι
ἡ διαστατικὴ, τὸ κυμαικὸν πλάσμα, ὁ ξένος ἄνθρωπος, ὁ ὑρώδιος, τὸ νέον βλάστημα, τὸ ἀπὸ
τῆς ξένης ὠδῖνος ἀνθῆσαν, οὗτος λαμβάνει πνεῦμα ἅγιον, ἔχῃς ζωὴν μάρτυρίας. ὅτι ἐπεδή-
μησε πνεῦμα ἐξ ὑράνου, ὅτι ἀπήγαγεν αὐτὸ τὸ πνεῦμα εἰς ὃ ἐξεγένετο τῷ Δαβὶδ τοῦ. 25
ἡ τῷ Ἀδὰμ εἰκὼν ἡ ἐν τῇ ἀρχῇ πλανηθεῖσα, ἵνα νικήσῃ λοιπὸν, ὁ ἄνθρωπος ὁ ξένος ἐσήρ-
χετο δορυφορούμενος τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος. Δηλ. τοῦτο, ὥσπερ εἶπον, ἀνήχθη ὑπὸ τοῦ
Ακτ. α. ιδ. πνεύματος ἐν τῇ ἐρήμῳ πειρασθῆναι· ὕτως ὅτι ὡς νικητὴς ὑπέστρεψε, λέγει, Ἰησοῦς ὑπέστρεφεν ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος ἀπὸ τῆς ἐρήμου. εἶχεν οὖν ἡ σὰρξ πνεῦμα ἅγιον,
α. Κορ. ιϛ. η. οὐ μέσης χαρισμάτων ὡς ἡμεῖς, Τῷ μὲν σοφία, τῷ δὲ γνώσις, ἀλλὰ πάντα ἔχε τὰ
χαρίσματα. ἐπὶ ἀληθείας ἀγωνιῶ καὶ τρέμω, μὴ τὸ ἀσθενὲς τῆς γλώττης ἀμ- 30
βλυώπῃ τὸ μέγεθος τοῦ κηρυττομένου. τὸ τοίνυν σῶμα τὸ διαστατικὸν, καὶ ἡ σὰρξ ἡ ἁγία
λαβοῦσα τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν ἐνέργειαν, οὐκ ἔλαβεν ὡς ὁπὸ τῶν ἀποστόλων
καὶ τῶν προφητῶν μίαν χάριν ἢ δύο ἢ τρεῖς. μᾶλλον γὰρ πάντα χωρῆσαι ἠδυνήθη.
α. Κορ. ιϛ. ιθ. διὸ λέγει Παῦλος· Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες χαρίσματα
ἔχουσιν ἰαμάτων; ἐφ' ἡμῖν γὰρ" μείζονα ταῦτα δῶρα· τὸ γὰρ τῇ σαρκὶ τοῦ Χριστοῦ ὅλα τὰ χα- 35 χ. μειζ
ρίσματα, ὅλαι αἱ δωρεαὶ ἦσαν ἐν τῷ τῆς σαρκὸς ὑσίᾳ. ἡ προφητεία. ἐπλήρωσε προφήτου Ⓜ
ὄβλον καὶ πάσης χάριτος· Εἶχε χάρισμα νόσους ἰᾶσθαι, δαίμονας ἐκβάλλειν, νεκροὺς ἐγεί-
ρειν, προφητεύειν, τὰ τῆς ἀληθείας ἐργάζεσθαι, πάντα ἠδυνάτο, ἡ εἶχε τῶν χαρισμά-
των τὸ πλήρωμα. ἀφ' οὗ ἐπληρώθη ἡ σὰρξ ἡ διαστατικὴ πάντων τῶν χαρισμάτων, χρεία
ἐστὶν ἵνα πάντως ἡμᾶς λαμβάνῃ ἐν μέσῃ, ὡς ἀπὸ δεξαμενῆς, ἀπὸ τοῦ κυμαικοῦ σώματος,
χορηγεῖται ἡ ἀποστόλους καὶ προφήτας ἐξ αὐτοῦ. Ἰωάννης ἐμαρτύρει, ὅτι ἐκ αὐτοῦ ὅλον τὸ
Κολασ. β. θ. πλήρωμα τῆς θεότητος· ἡ Παῦλος, Ἐν ᾧ κατῴκησε τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματι-
κῶς. Οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἐν ᾧ κατῴκησεν ἡ θεότης, ἀλλὰ, τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος,
τουτέστι, πᾶσα ἡ δωρεὰ τῆς θεότητος. Ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι ἐν τῷ Θεῷ λόγῳ κατῴ-

κησε,

κησι, λέγ. Εἰ ὦ καὶ τῷ κόσμῳ πᾶν ὃ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, ἀλλὰ τῇ χάριτι αὐτῦ πᾶν ὃ πλήρωμα σοφίας, συνέσεως, δυνάμεως, σημείων, πάσης ἀνεξικακίας. λοιπὸν ἀπὸ τῦ πληρώματος ἁπάντων ἡμεῖς ἐλάβομεν πάντες. μάρτυρ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής· Κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, Ιωαν α. λγ.
ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ
5 μένον (οὐκ εἶπε, χεχρισμένον αὐτῷ δῶρον ἔνι, ἀλλά, μένον ἔλαβεν) οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. Εἶτα βεβαιῶν διὰ ξένου ὁ Ἰωάννης, ὅτι μὴ ὡς ἀνθρώπου ἔλαβε χάριν ὁ σωτήρ, λέγ· Οὐκ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα. Ο πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, Ιωαν γ λϛ. λϛ.
καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῦ. ἡμεῖς οὖν πόθεν λαμβάνομεν; Ἐκ τῦ πληρώματος αὐ- Ιωαν α. ις.
10 τοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν. ἐκεῖνος τὸ πλήρωμα, ἡμεῖς ἐκ τῦ πληρώματος. πῶς; ἀφ' ὧ ἐπλήρωσε τὴν δι' ἀποστολικῆς σάρκα, ἀπ' αὐτῆς ἰωτὰ ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ πηγῆς, καὶ ἐδημιούργησε τοῖς ἀνθρώποις τὴν δωρεάν. παράκλητος, παράκλητος. λέγ οὖν· Οταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃ Ιωαν ις. ιγ.
πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ἐκεῖνος ὑμᾶς πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι οὐκ ἐξ ἐμοῦ λήψεται). προσέχωμεν τῇ ἀκριβείᾳ. οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐμοῦ, ἀλλ', οὐκ ἐξ ἐμοῦ. ὅτι ἐμοῦ, ἵνα; οὐκ ἐξ ἐμοῦ δώσει ὑμῖν, ἀλλὰ λήψεται. λαμβάνει, ἃ δημιούργουμεν· ἀλλ' ὅπως ἐπλήρωσε τὴν πα-
15 λαιὰν ὡς ἀρχὴν χαρισμάτων, ἀπὸ τῆς δόξαμένης αὐτὰς ἡ παράκλητος πᾶσιν οὐκ τῶν ἰδίων. ἡ πόθεν τοῦτο, ὅτι ὃ λαμβάνει, οὐκ τῶν ἰδίων ἐστὶ λαμβάνει; ἄκουε. ἐπλήρωσεν ὁ Θεὸς τὸν Μωϋσῆν πνεύματος, καὶ λέγ Μωϋσῆς· Οὐ δυνάμομαι μόνος φέρειν τὸν βαρὸς τῦ λαοῦ τούτου· προ- Αριθ. ια. ιδ.
χείρισαί μοι ἕνδεκα σαυτῷ. λέγ αὐτῷ ὁ Θεός· ἐκλέξαι ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρους, καὶ λήψομαι ἀπὸ τῦ πνεύματος τῦ σοῦ, καὶ δώσω ἐπ' αὐτούς. οὐκ εἶπε, λήψομαι ὃ σόν, ἀλλ', ἀπὸ τῦ πνεύματος τῦ σοῦ, οὐκ τῦ ἐμοῦ λήψομαι. Λέγ ὁ Θεός, ὃ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις Ιωηλ. ια. κη.
οὐκέτι ἀπὸ τῦ πνεύματός μου ὅτι πᾶσαι σάρκα, καὶ προφητεύσουσι. Εἰ ὁ Θεὸς τὸν ἀπὸ Μωϋσέως λαμβάνων ἐδημιούργησε, καὶ τὸ πνεῦμα τὸν ἀπὸ τῦ υἱοῦ λαμβάνων ἐδημιούργησε. καὶ γὰρ Μωϋσῆς τύπος ἰωτὰ τῦ Χριστοῦ, ὅτι ὥσπερ ἀπὸ Μωϋσέως ἑβδομήκοντα ἐλάμβανε, ἵνα τὸν ἀπὸ τῦ Χριστοῦ ἡ οἰκουμένη ἐδέξατο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. οὐκ τῦ ἐμοῦ λήψεται. ἐξ ὧν
25 ἐγχείρησέ μοι μόνῳ τῷ κυριακῷ ἀνθρώπῳ, λήψεται ἵνα ὃ διδάσκω, τὸ ἐλθὸν καὶ μεῖζόν σε ἐμοί, τὸ χρίσαι με, τὸ ἀπαλάσαι, τὸ ἀναγαγεῖν εἰς τὴν ἔρημον, τὸ νικῆσαι με νικητήν. οὐκ τῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἵνα δείξῃ ὅτι ἃ τῦ ἁγίου πνεύματος ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ τὴν δωρεάν, ἐπάγ μὴ ὃ εἶπεν, οὐκ τῦ ἐμοῦ λήψ), ἀλλ', Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πα- Ιωαν. ις. ιν.
30 τὴρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τῦ ἐμοῦ λήψεται. Ἀλλ' τοῦτο εἶπον, οὐκ τῦ ἐμοῦ λήψεται. ὅπως ὁ Θεὸς τὴν σάρκα ἐνίασε πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἀπέχρισε τὸν δωρεὰν τὸ πνεύματος ὁ πατὴρ εἰς τὴν σάρκα τῦ Χριστοῦ, ἐλθοῦσα ἡ χάρις ὅλα τὰ δῶρα εἰσέθηκε τῷ Χριστῷ, λέγ· οὐκ τῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. τί οὖν ἐστι τὸ, Αφ' ἑαυτῦ τὸ λα- Ιωαν ις. ιγ.
λήσει, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ, λαλήσει ὑμῖν; Εἴρηται πρὸ τούτου, ὅτι ἄλλο ἐστὶ πνεῦμα ἅγιον, καὶ ἄλλο χάρισμα· ἄλλο βασιλεύς, καὶ ἄλλο ὁ δῶρον τῦ βασιλέως. ὅταν τις πρὸς πόλεμον ἐξέρχηται βαρβάρων ἔθνη, ἵππος πόθεν ἀρέσκεται τῷ πολέμου. ἐὰν πρὸς τούτοις ἀχρήσῃ, ὦ πόλεμοι ἔπειτα δυσκόλως χέρας· ἐὰν διέλῃ ἑαυτὸν εἰς δύο μέρη, χρήσεται καὶ τῆς δυνάμεως. τὸ μέσον ἐσμὲν Αρειανοὶ τῶν ἀθετούντων τὸν Χριστοῦ τὴν δόξαν, καὶ τῶν Μακεδονιανῶν τῶν ὀλιγοστῶν τὸν ἁγίου τῦ πνεύματος δόξαν. ἐὰν ὡς ὁμολογήσω Εὐνόμιος ὃ τῦ υἱῦ, ὡς πρὸς Μακεδονιανούς, ὁ Αρειανὸς εὐθέως μάχεται. πρὸς γὰρ τῦ υἱοῦ εἶπας, ὅτι πρὸς πνεύματος μου λαλεῖς;

Ἀλλ' ὅπως πρόκειται σήμερον πρὸς πνεύματος ἁγίου (πολλάκις γὰρ ἐν τῷ δοθῆναι χάριν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τῦ υἱοῦ ἐπεκράτησαν· καὶ μάρτυρες τῶν εἰρημένων ὑμῖν, ὡς οὐκ ἰδίων σοφίσματα πέμπω, ἀλλ' ἀποδείξεις γραφῶν) ἐβουλόμην ἂν καὶ ἐμαυτὸν καθασκευάσαι πρὸς τὸν υἱοῦ λόγον (αὐτὸς γὰρ ἐν ἐμοὶ τῷ δυνάμει οὐκ ἀφεμπουσαι ἔχει) ἀλλὰ δέκα τῷ τὸ

αἱρετικῶν πλεονεξίαν τὴν περὶ τὸ πνεῦμα σκάζοντας τοὺς θεομαχοῦντας. ἀμὴ χάνει δέ ὅτι ⓦ περὶ τὸ πνεῦμα σκάζοντα "ὀρθοποδοῦσαν περὶ ⓦ γῆν. ἕως σήμερον οὐ πείθης ὅσα Μακεδονιανοὶ ἐπαγγέλλαν τῷ ὁμοουσίῳ τῷ ἁγίῳ Νικαίᾳ, καίτοι λέγοντες ἀεὶ, ἡμᾶς ἀκοινώνητους ποιοῦμεν τῇ πίστει· ὅπερ περὶ πνεύματος ἁγίου διεσαφώθη. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα ἀγὼν περὶ σαρκός. ὅμως περὶ τοῦ σκεύους πλεονεξίαν λέγω, γέγραπται, ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλήσει. εἰπὲ δὲ Μακεδονιανῷ, γέγραπται τοῦτο ἁγίου περὶ τοῦ ἁγίου, μᾶλλον δὲ ἁγίου λέγει περὶ ἐμοῦ, Ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. περίσχες, βλασφημεῖς. βλάπτω τοῦ μυστηρίου ἀπὸ τοῦ ὁμολογουμένου βλάβην σοί. περὶ μὲν γὰρ ⓦ Ἀρειανοῦ ἀγῶνος ξένα εἶδος, ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἀλλὰ περὶ τοῦ πνεύματος· περὶ δὲ οὗ ⓦ ἐπαγγελλόμενοι βούλεσθε οὐ ξένα ἀγῶνος. περὶ Χριστοῦ γυμνάζωμεν λέγοις, ἴσθι, ὅμοιον δὲ πάντες ἀπόντα. ὡς περὶ ὁμολογουμένου τοῦ δόξαν, εἰσήγαγον τὸ ζήτημα. λέγεις περὶ τοῦ πνεύματος, ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλήσει· λέγει ὁ σωτὴρ περὶ ἑαυτοῦ, ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἀλλ' ἅπερ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ταῦτα λαλῶ. ἰδοὺ γὰρ ὁ υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλεῖ· τίνος ὁμοτιμία. ταῦτα περίσχες σὲ λέγω. ὁ γὰρ Ἀρειομάχος καὶ χθὲς καὶ τῆτο ἀπορεῖ. ὃ παράνοιαι ⓐ ναυαγοῦντες, τοῦτο παράνοιαι ⓐ ἀπιστοῦντες, ὡς λέγει Παῦλος· Οἵτινες περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν. ⓐ Ἀρειομανοὶ ναυαγήσαντες, ἀπώλεσαν καὶ Χριστοῦ δόξαν καὶ ἁγίου πνεύματος δύναμιν· Μακεδονιανοὶ Φιλονεικοῦσι μὲν δυάδα εἶναι, ὃ οὐ ἡμῖν τοῦ φορτίου ἀπώλεσαν, ὡς λέγει Παῦλος· Εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. φρόντιζε τοίνυν, ἵνα μὴ δόξωμεν ἀγωνιστικῶς ἐπαμβαίνειν, καὶ ὑβριστικῶς τὴν ἀπόδειξιν ποιεῖσθαι. ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. ἐρωτῶσί μοι τί ὅτι Θεὸς, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, πῶς εἶπεν ὁ σωτήρ. ἰῶ γὰρ αὖ ἐλκύσῃ λύσει ὁ Μακεδονιανὸς καὶ τὸν υἱόν, ζωὴν τὸν ὄντως ὄντα τῷ ἁγίῳ πνεύματι. ζωὴ δύο ἔσχηκεν ἰσόῤῥοπα· ὅτε μὲν πνεῦμα ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτε ὁ υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ· ἀλλὰ χρείᾳζει ὁ υἱὸς τοῦ πατρός, χρείᾳζει καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρός. τίνος ὁμοτιμία. περίσχε τοίνυν. οἶδα εἰς βάθος ἐμαυτὸν διδοκώς, ὡς οἶδεν ἡ τοῦ Χριστοῦ δυνάμις ἡ πάντα ἐρθώσασα. μᾶλλον τέμω, ἢ λέγω, μὴ εἰς ἄπειρον ἄνυσσον δράμῃ τὸ σκάφος, καὶ πνεῦμα μὴ ᾖ. δοὺς γὰρ εἶ τὸ σκάφος ἕτοιμον, ⓦ κυβερνήτην, τοὺς ναύτας, τοὺς χοίνικας, τοὺς ἀγκύρας, πάντα ὑπερεπισωρεύσας, καὶ μηδαμοῦ πνεῦμα αἴρεται. ὀργὴ ἀργεῖ τὰ τῆς παροικίας, μὴ προύσης τῆς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος; ὕπνος ἔβυσε. καὶ λόγου πλάτος, καὶ βραχοίας βάθος, καὶ φράσις, καὶ ἔννοια, καὶ μὴ πρῇ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον χορηγήσῃ, ἐργεῖ τὰ πάντα. βλασφημεῖ τί οὖν περὶ ἑαυτοῦ, ὡς καὶ περὶ τοῦ πνεύματος εἶπεν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ; ἀγωνιστικῶς ἐνεπλάμην ⓦ ἀνθρώποις, λοιπὸν πλεονεξήσωμεν καὶ ἑαυτοῖς, καὶ ἐκείνοις. εἶτα πείθονται, οὐκ ἂν πάντως ἀπαγγέλλω αὐτοῖς ἐπάγγελμα· ἀλλὰ λέγωμεν, εἰ ἄρα πείσωσι; ἢ μὴ θαυμάσῃς, εἰ ἐγὼ ὁ ἀθεώτατος τοῦτο λέγω· λέγει ὁ Θεὸς τῷ Ἰεζεκιήλ, Ἀπελθὲ περίσχες ⓦ οἴκῳ τοῦ Ἰσραήλ, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς· ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν, ἐὰν ἄρα πιστεύσωσιν, ἐὰν ἄρα σωθῶνται. ἐὰν δὲ τάχα λεγομένων μὴ (σωθῶσι), ἀθῷοί ἐσμεν ἡμεῖς. ὅτω Παῦλος ἐδίδασκε, καὶ μὴ ὃ διδάξαι λέγει· Διαμαρτύρομαι πάντας, ὅτι καθαρός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων ὑμῶν. ἐγὼ γὰρ περιεσχεμένων μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ. καὶ νῦν λέγω, βλασφημεῖ τί ὁ σωτὴρ εἶπεν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, καὶ περὶ τοῦ πνεύματος, ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλήσει; διόμεθα τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, σὺν τοῖς ⓦ νοῦν ἔχουσι*. εἷς ὅστος Χριστοῦ, πολλοὶ παρῆλθον ψευδόχριστοι, ὡς ὁ σωτὴρ εἶπε· Πολλοὶ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ψευδόχριστοι, καὶ ψευδοπροφῆται. εἷς οὖν ὅστος Χριστὸς καὶ παρελθόντος βλασφημεῖ τὸ παρελθὸν ὅτι ἔρχεται, παρὰ τῆς πρόνοιας αὐτοῦ ἐφάπτεται ἴσως πλανοῦ λέγοντες, ἡμᾶς ἐσμεν. Θευδᾶς λέγει, ἐγώ εἰμι· Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος, ἐγώ εἰμι. καὶ ἐπλάνων πολλούς. ὁ σωτὴρ ἐλθὼν λέγει, Ὅσοι ἦλθον πρὸ ἐμοῦ, κλέπται ἦσαν καὶ λῃσταί. ἐπεὶ οὖν ⓐ μὴ πρόσχοντες πλανοῦσιν ὄντες, ἀδυσωπήσωμεν τὸ ὅσιον τοῦ Χριστοῦ,

Λογ. οϛ. = Homily 66
Ἰωαν. ιδ. ι. = John 14:10
α. Τιμ. α. ιθ. = 1 Tim. 1:19
Ρωμ. η. θ. = Rom. 8:9
Ἰεζεκ. ϛ. α ζ. = Ezek. 6:1-7
Πραξ. κ. κϛ. = Acts 20:26
Ματθ. κδ. κδ. = Matt. 24:24
Ἰωαν. ι. η. = John 10:8

Χριστοῦ, ἐπαυόμαζοι πιστοὶ τ λαοὶ, ὅτι αὐτοί εἰσιν ὁ Χριστὸς, ὐχ ὁμῦ φανέντες, ἀλλ ἕκαστος καθ' ἑαυτόν, ὁ μὲ νῦν φανόμενος, ἄλλος ἦν τότ' ἄλλῳ καιρῷ, λέγει ὁ Χριστὸς ὅσοι ἦλθον πρὸ ἐμῦ, κλέπται ἦσαν καὶ λῃσταί. ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα· Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς Ιωαν. ι κ. ἐμῆς φωνῆς ἀκόυει, καὶ γινώσκει τὸν φωνόν μου, καὶ ἀκολυθοῦσί μοι. ἦλθον οὖν ἐκεῖνοι οἱ ψευδόχριστοι, ἐκ οὐκ ἐδίδαξαν ἀπὸ νόμυ, οὐκ ἀπὸ προφητῶν, ἀλλ' ἐξ ἑαυτῶν ἐλάλουν ἐκ ἀπὸ τῆς ἰδίας γνώμης· ὁ σωτὴρ ἐλθὼν οὐκ ἀπέστη τῦ νόμυ, οὐκ ἀπέστη προφητῶν, ἀλλ' ἔλεγεν, ὡς ἐν ὑποδείγματι· Καλῶς εἶπεν Ησαΐας· καὶ πάλιν, Οὐ γέγραπται ἐν τῷ νό- Ματθ. ιϛ. μῳ ὑμῶν; καὶ ὅτι προσῆλθεν αὐτῷ ὁ διάβολος, λέγει αὐτῷ, Γέγραπται· Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου Ιωαν. ι ιϛ. προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. ἐλθὼν οὖν ὁ Χριστὸς ἐξ Ματθ. δ. ι. ἑαυτῦ, ἀλλ' ἀπὸ προφητῶν. ἐπεὶ οὖν οἱ ἐλθόντες πρὸ τῦ Χριστοῦ, ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, ὐκ ἐλάλησεν ἐξ ἑαυτῦ, ὐκ ἀπὸ νόμυ, οὐκ ἀπὸ προφητῶν, ἀλλ' ἀπὸ ἰδίας γνώμης τὰ τῆς πλάνης ἐλάλουν, λέγει ὁ σωτήρ· Ἐγὼ ἀφ' ἐμαυτῦ ὐ λαλῶ, ὡς ἐκεῖνοι. ὃ γὰρ ἀφ' ἑαυτῦ λαλῶ, ὃ ἴξω νόμυ Ιωαν. ιδ ι. λαλῶ ἐστιν. οὕτως οὖν διὰ τῦ ἡμᾶς λαλῶ. ὅταν ἴσῃς αἱρετικὰς Ἀρειστελικὰ κακοῦργα, ἢ Πλατωνικά, εἰπέ, ἡμῖς ἀφ' ἑαυτῶν ὐ λαλοῦμεν· ὅσα ἠκόυσα μὲν παρὰ Χριστοῦ, ταῦτα φθεγγόμεθα. καὶ πόθεν τῦτο, ὅτι ὁ ἀφ' ἑαυτῦ λαλῶν, ψευδοπροφήτης ἐστὶν, ἢ ὃ λαλεῖν ἀφ' ἑαυτῦ ψευδοπροφήτου χαρακτηρίζει; λέγει ὁ προφήτης Ιεζεκιήλ· Ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος, Ιεζεκ. ιγ. γ. ὅτι τὸν προφήτας τὸν πλανῶντας καὶ λαόν μου οὐκ ἀπέστειλα αὐτοῖς· ἀφ' ἑαυτῶν ἐλάλησαν, καὶ ὐκ τῆς καρδίας αὐτῶν φθέγγονται. ἐπεὶ οὖν οἱ ψευδοπροφῆται ἀφ' ἑαυτῶν ἐκήρυττον, ὁ σωτὴρ ἀποδυόμενος τὸν κακὸν ἔνδυσιν, λέγει· ἐγὼ ἀφ' ἐμαυτῦ ὐ λαλῶ. πόθεν τῦτο; ὅτι ὁ σωτὴρ πλανώμενος ὑπενοήθη. τῦτο προσῆκεν σημανθῆναι. ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς σκηνοπηγίας ἐζήτουν οἱ ὄχλοι τὸν Ἰησοῦν λέγοντες, ποῦ ἐστι; καὶ ἐν πολλοῖς περὶ αὐτῦ διαφωνία· ἄλλοι ἔλεγον, ἀγαθός ἐστιν· Ιωαν. ζ ια. ἄλλοι ἔλεγον, ὐκ. ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. εἶδες πῶς πλανὸς ὑπενοήθη; πάλιν μὴ θανάτου τῦ σωτῆρος τ ἄγιον, λέγουσιν οἱ ἀρχιερεῖς τῷ Πιλάτῳ· Οἴδαμεν, Κύριε, ὅτι εἶπεν ὁ Ματθ. κζ. ξγ. πλανὸς ἐκεῖνος ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. ταῦτά μοι εἴρηται εἰς τὸ δεῖξαι, ὅτι πλανὸς ὑπομείνη. ἐπεὶ οὖν πλανὸς ὑπομένετο, λέγει, ἐγὼ ἀφ' ἐμαυτῦ ὐ λαλῶ, ἀλλ' ἀπὸ νόμυ, ἀπὸ προφητῶν, ὅσα ἤκουσα παρὰ τῦ πατρός. ὐ χρὴ τ θεότητα ἤκουσα παρὰ Ιωαν. ιι ιι. τῦ πατρός· ὑπὸ νόμυ, ὑπὸ προφήτας. ὐκ προσώπῳ τ ἁγικὸς λαλῶ εἰς ἔκλεισιν τῆς πλάνης. ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτῦ ὐ λαλῶ, ἀλλ' ὅσα ἤκουσα παρὰ τῦ πατρός· Ὑμῖς δ', ὅσα ἠκούσατε Ιωαν. ι. μδ. παρὰ τῦ πατρὸς ὑμῶν τῦ διαβόλου, λαλεῖτε. καὶ ἵνα δείξῃ ὅτι ὁ διάβολος, ὅταν λαλῇ, ἐν ποιῳ ψεύδους ἐργάζεται, λέγει· Ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ. ἐγὼ δὲ ἐμαυτῦ ὐ λαλῶ, ἀλλ' ἀπὸ προφητῶν, ἀπὸ νόμυ. τῦτο γάρ ἐστιν ἀλήθεια. ὥσπερ οὖν ὁ σωτὴρ ἐκλύων τὸν κακὸν ἔνδυσιν καὶ ἀποδυόμενος τὸν κακὸν χιτῶνα λέγει, ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτῦ ὐ λαλῶ ὡς οἱ πλανοί, οὕτω καὶ ἐπὶ τῦ σταυρώματος. λοιπὸν ὦδε νοῶ, ὦδε καλῶ, ἔχωμεν. καὶ μὴ οὖν τὸ μέρος τῦ σωτῆρος φάσκωσι πολλοὶ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ ἐλεγέτω ὁ διάβολος, ἐγὼ εἰμὶ, καὶ ἄλλος, ἐγὼ εἰμὶ, καθὼς γέγραπται, Ὅτι πολλοὶ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες, ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν, ἀλλὰ μὴ πλανᾶσθε. ὥσπερ οὖν ἐπενοήθη τὸ ὄνομα τῦ Χριστοῦ εἰς τὸν πλάνον, ὕτως ἔμελλον πολλοὶ ἀνθρωπίζεσθαι ἔχειν πνεῦμα ἅγιον, ὃ μὴ εἶχον, καὶ λέγειν· ἀφ' ἑαυτῦ ὐ λαλῶ. ἀφ' ἑαυτοῦ μὲν ὁ ἀνθρωπος ἐφάνετο καὶ ἔλεγεν, ἐγὼ εἰμὶ ὁ Χριστός· ὁ δὲ θεὸς οὐκ ἐπέλυσε λέγειν· ἐγὼ εἰμὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὐ γὰρ ἐλήφθη ἐν σώματι, ἀλλ' ἀοράτως ἐπεδήμει. ἦλθεν ὅτι Πέτρου, ἦλθεν ὅτι Παύλου, καὶ ἐν ὑμῖν ὡμολογημένοις, ὅτι πνεῦμα Κυρίου εἶχον. ἀνέκυψε Σίμων καὶ λέγει, πνεῦμα ἔχω. ἀπὸ τῆς ὄψεως οὐδεὶς ἤδει τίς ἔχει, τίς οὐκ ἔχει, ἢ τίς ἔχει πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἢ τίς ἔχει πνεῦμα ἅγιον. εἰ μὲ γὰρ ὄψις ἦν, οὐκ ἂν ἐπλανήθην. ἀπὸ γὰρ τῆς ἀγνωσίας εἶχε τὸν ἔλεγχον. ἦλθε Μοντανὸς λέγων, πνεῦμα ἅγιον ἔχω.

ἦλθε

ἦλθε Μαικαῖος λέγων, πνεῦμα ἅγιον ἔχω· οὐκ ἐῶ ἢ δῦλον. ἵνα οὖν μὴ πλανῶνται τῷ ὀ-
Ιωαν ις. ιγ. νόματι, ὅπερ ἀορίστως ἔμελλε τὸ χάρισμα ἔρχεσθαι, λέγει· Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδαξει πάντα καὶ ῥήματά μου, καὶ ὁδηγήσει ὑμᾶς ἐν πάσῃ τῇ ἀληθείᾳ. οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλήσει. ἐὰν ἴδωτί τινα λέγοντα, πνεῦμα ἅγιον ἔχω, καὶ μὴ λα- χ. νε
λοῦντα τὰ εὐαγγελικά, ἀλλὰ τὰ ἴδια, ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖ, καὶ οὐκ ἔστι πνεῦμα ἅγιον ἐν αὐτῷ. ὥσπερ γὰρ λέγει πρὸς ἑαυτόν, ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἵνα ἐκλύσῃ τὸν ἐπαίοντα τῆς πλάνης· μᾶλλον δὲ τὸν πλανῶντα ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἵνα διέλθῃ, καὶ διίξῃ τίνες ἔχουσι πνεῦμα ἅγιον, τίνες οὐκ ἔχουσιν, ἀλλὰ παραπεποίηται ἔχειν, λέγει· ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ λαλήσει. πρὸ ἐμοῦ ἠκούσατε, τί προέδωκα. ὅταν ἔλθῃ ὁ ἀόρατος πνεῦμα, καὶ ἐμὲ λαλήσει. ἐὰν ἴδωτί τινα τὰ τοῦ εὐαγγελίου δοκοῦντα, ὅτιος πνεῦμα ἔχει ἅγιον. ἤρξατο γὰρ ὁ πνεῦμα ἀναμιμνῆσαι ὑμᾶς, ἃ ἐδίδαξα· ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸν ὀνομαζόμενον ἔχειν πνεῦμα λέγοντα ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου, μὴ πιστεύσητε. τῇ ἐμῇ διδασκαλίᾳ στοιχήσατε. ἀφ' ἑ- χ. πδ
αυτοῦ δὲ λαλήσει. ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἡ ὑπεροχὴ τῆς γνωμοδοτήσεως δείκνυσι, ὅτι ἔλαβε πνεῦμα ἅγιον, τὸ οὐκ ἔλαβεν. Εἴ τις δοκεῖ τὰ τοῦ Χριστοῦ, πνεῦμα ἅγιον ἔχει. Οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἦλθε Μάνης, ὁ ἀληθῶς μανείς, ὁ φερωνύμως τῇ πλάνῃ ὄνομα ἔχων, καὶ λέγει· ἐγώ εἰμι ὁ παράκλητος, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ σωτὴρ τοῖς ἀποστόλοις· ἐγώ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. πόθεν ἤκουσας ἐν τῷ εὐαγγελίῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη δημιουργοί εἰσι; πῶς εἶπεν ὁ Χριστὸς, ὅτι ζῶντα αὐτὰ θεοὶ ψυχας, καὶ ἀναίρουσιν αὐτάς; πῶς ἀνέγνωκας τοῦτο; οὐκ τῷ μὴ λέγειν τὰ ἀναξαμμόνα, ἀλλὰ ζῶντα ἀφ' ἑαυτῶν λαλεῖν δῆλόν ἐστιν, ὅτι οὐκ ἔχει πνεῦμα ἅγιον. Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλήσει, ἀλλ' ὅσα ἀκούσει, ἀναγγελεῖ ὑμῖν, ἀπὸ τοῦ, ἃ ἐλάλησα, ζῶντα βεβαιώσει. καὶ ὅσα θαυμάσιον. ὥσπερ ὁ σωτὴρ ἐλθὼν ἐπλήρωσε πλήρωμα νόμου καὶ προφητῶν, ὅτω πλήρωμα τοῦ εὐαγγελίου τὸ πνεῦμα. ὁ Χριστὸς ἐλθὼν, ἐβεβαίωσε τὰ παρὰ τοῦ πατρὸς, τὰ ἐν τῷ νόμῳ· Εἰρηνεύω καὶ προφήταις. Διὰ τοῦτο λέγει Παῦλος· πλήρωμα νόμου Χριστὸς· τὸ χ. πδ
πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλθὸν ἐπλήρωσε τὰ τοῦ εὐαγγελίου. ὅσα ὅστι ἐν τῷ νόμῳ, ὁ Χριστὸς πληροῖ· ὅσα ὅστι ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίᾳ, τὸ πνεῦμα πληροῖ, οὐχ ὡς ἀτελεῖς ὄντος τοῦ πατρός· ἀλλ' ὡς ἐφάπαξ Χριστὸς βεβαιῶν τὰ τοῦ πατρὸς, οὕτως ἐφάπαξ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βε-
Ιωαν. ις. ιδ. βαιοῖ τὰ τοῦ υἱοῦ. πόθεν τοῦτο; λέγει ὁ σωτὴρ τοῖς μαθηταῖς· Πολλὰ ἔχω λαλῆσαι ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ὅπερ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλήσει· τὰ γὰρ ἐμὰ πληροῖ. ἀναπληροῖ ὁ υἱὸς τὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλεῖ· ἀναπληροῖ τὸ πνεῦμα τὰ τοῦ υἱοῦ, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλεῖ. ἐὰν δὲ ἀκούσῃς λέγοντος, ἀποστελῶ ὑμῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, μὴ κατὰ τὴν θεότητα σκανδάλῃς (Θεὸς γὰρ οὐκ ἀποστέλλεται) ὀνόματα δέ ἐστι ταῦτα τῆς οἰκονομίας σημαίνοντα, ὀνόματα κρυπτόμενα καὶ λεγόμενα· κρυπτόμενα τῇ ἀξίᾳ, λαμπόμενα τῇ θεωρίᾳ· ὃν, πᾶς ἀποστέλλων εἰς σκαιότερους ἀποστέλλει τοὺς τόπους, τὸ οἷς μὴ πρέπει. Ὑπόδου ἐμοὶ σὺ Ⓐ λαμπούσῃ τὸ τῷ καθίσματι τούτῳ. καὶ δύναμαι εἰπεῖν σοι, δεῦρο, ἀποστελῶ σε ὧδε. τοῦτο οὐκ ἔστι πέμψαι, ἀλλὰ συγκαθίσαι ἢ παρασῶσαι. Εἰ δὲ ὁ Θεὸς πέμπει τὸν πέμποντα (Τὸν ἄγγελον γάρ, φησι, καὶ
Ψαλ. ρλη. ζ. τὸν γλῶν ἐγὼ πλησῶ) πῶς οὖν πέμπει ὁ πέμποντος ὤν; Ἐὰν ἀπέλθω εἰς Ⓐ ἄγγελον, σὺ οὐκ εἶ· ἐὰν καταβῶ εἰς Ⓐ ἄδυσσον, πάρει· ἐὰν ἀναβαίνω τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, καὶ γὰρ οὐκ ἔσῃ ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με. ποῦ οὖν ὁ Θεὸς ἀποστέλλει; ἀλλ' ἆρα μὴ αὐτὸς ἑαυτοῦ πέμποντος ὁ πέμποντος; ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς Ⓐ ὑὸν αὐτοῦ εἰς Ⓐ κόσμον. ἆρα ὡς μὴ ἦν ὁ υἱὸς ἐν τῷ κόσμῳ; καὶ γὰρ ὁ κόσμος οὐκ ἦν τοῦ υἱοῦ. διὰ τοῦτο οὖν ἦλθεν εἰς Ⓐ κόσμον, ὡς ποιήσων τοῦτο μὴ ὢν ἐν τῷ κόσ-
μῳ;

μῶ; πῶς οὖν Ιωάννης ὁ βαπτιστὴς λέγει, Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο; ὁ τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο; πῶς οὖν ἀπέρχεται εἰς τὸν κόσμον; πάλιν εἰ ἀπέρχεται ὁ ἀποστελεὶς, καὶ ἔμεινεν ὁ ἀποστείλας αὐτὸν, καὶ ὁ ἀποστελεὶς χάπω, πῶς ἔλεγε, Καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστί; παρακαλῶ, προσέχετε μὴ ἀσφαλείας, ἀσφάλισαι τὸν λόγον. δύναται γὰρ εἰπεῖν ὁ αἱρετικὸς, μετ' ἐμοῦ ἐστὶ τῇ βοηθείᾳ, ὡς λέγω καὶγὼ, ὁ Θεὸς μετ' ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἀλλά τί; Ὁ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων. Εἰ μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ ἐν αὐτῷ ἦλθε, πῶς ἐκεῖθεν ἀπέρχεται, ἢ πῶς ἔστ ἀπέρχεται; Εἶτε γὰρ ἦλθον, ⓐ δύο ἦλθον, καὶ οὗτοι ἀπέρχεται. πάλιν, ἀλλ' ⓐ δύο ἔμειναν; Εἰ ἔμεινεν ὁ πατὴρ μόνος, πῶς λέγει ὁ υἱὸς, ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστιν; Εἰ μόνος ἔμεινεν ὁ ἀποστείλας, πῶς μετ' αὐτοῦ ἦλθε ὁ ἀποστελεὶς ⓦ ἀποστείλαντα; Ἐγὼ γὰρ, εἶπε, σὺν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ μοῦ ἐν ἐμοί ἐστι. πῶς οὖν ἀπέρχεται ὁ λέγων, ὁ πατὴρ σὺν ἐμοί ἐστι; πῶς ἦ πάλιν ἀπέρχεται, ὅταν οὖν λέγῃ, πέμψω ὑμῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τινάς, τὴ δωρεὰν τοῦ πνεύματος; καὶ ἵνα μάθητε ὅτι ἡ δωρεὰ πέμπεται, τὸ ἦ πνεῦμα οὐκ ἀποστέλλεται, ὁ σωτὴρ λέγει τοῖς ἀποστόλοις· Μείνατε εἰς Ιερουσαλήμ, ἕως ἂν ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους, καὶ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς. ἄλλη ἡ δύναμις ἡ χορηγουμένη, καὶ ἄλλο τὸ πνεῦμα τὸ χορηγοῦν. Πάντα γὰρ ἐνεργεῖ εἷς τε τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται. σὺ μὲν οὖν οὐ δύνῃ λῆξαι πεμπόμενον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπὸ γυμνῆς τῆς θεότητος· ἐὰν δέ σοι διέξω τὴν ποικίλην ἐνέργειαν καὶ γῆς ἀποστελλόμενον ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, τί ποιήσῃ; ἢ ἀρνήσῃ ⓐ Χριστὸν, καὶ ἀπαλείψεις τὰς γραφὰς, ἢ δοῦλος ὢν τῷ γραφῷ ἀπὸ τοῦ πάθους τῆς γραφῆς. καὶ πού, φησὶ, εἴρηται τοῦτο; ἄκουε τοῦ Θεοῦ λέγοντος διὰ τοῦ προφήτου Ησαΐου τοῦ κήρυκος τῆς εὐσεβείας. Ἄκουε μου, φησὶ, Ιακὼβ καὶ Ισραὴλ, ὃν ἐγὼ κέκλημαι· ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα, καὶ πλὴν ἐμοῦ Θεὸς οὐκ ἔστι. προσέχετε. λοιπὸν γὰρ σοφῶς τὸ ζητούμενον. ἆρα τίς ὁ εἰπὼν ταῦτα; ὁ πατὴρ, ἢ ὁ υἱός; ὅσα πρὸς τὸν μοναρχίας τύπον τὴν παιδικὴν κηρύττῃ συγκεκαλυμμένως. ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα, καὶ πλὴν ἐμοῦ Θεὸς οὐκ ἔστι. Τίς ὁ ταῦτα λέγων; ὁ δημιουργός. ἐπάγει γὰρ, Ἐγὼ τῇ χειρί μου ἐθεμελίωσα τὴν γῆν (βλέπε πῶς ὁ δημιουργὸς λαλεῖ) καὶ τὸ πνεῦμά μου ἐστερέωσε τὸν οὐρανόν· ἐγὼ πᾶσι τοῖς ἄστροις προστέτακα· ἐγὼ ἤγειρα μετὰ δικαιοσύνης βασιλέα, καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοί μου εὐθεῖαι. εἰπὼν ἑαυτὸν δημιουργὸν καὶ ποιητὴ οὐρανοῦ καὶ γῆς, λέγει λοιπὸν ταῦτα· Οὐκ ἀπ' ἀρχῆς ἐν κρυφῇ ἐλάλησα ὑμῖν ταῦτα οὐδὲ ἐν τόπῳ σκοτεινῷ· εἰπὼν, ὅτι ἐδημιούργησα τὴν γῆν, καὶ ἐποίησα ⓐ οὐρανόν· ὅτε ἐβόμβουν, σκιὰ ἦμεν, καὶ νῦν, Κύριος ἀπέστειλέ με, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. σὺ ⓐ ποιήσαντα ⓐ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν; τὸν εἰπόντα τοῖς ἄστροις Κύριος ἀπέστειλε καὶ ὃ πνεῦμα αὐτοῦ; ἐλήφθησαν καὶ τὴν θεότητα, ἀπέστειλε καὶ τὴν σάρκα. ὁ ποιητὴς οὐρανοῦ λέγει, Κύριος ἀπέστειλέ με, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. τὴν ἀποστολὴν ὁ αἱρετικὸς τοῦ πνεύματος εἰς ὕβριν λαμβάνει. ἀπέστειλεν ὁ πατὴρ, καὶ μεταξύ, οὐ μεταξύ. ἀπέστειλεν ὁ υἱὸς τὸ πνεῦμα, καὶ ἐχωρίσθη, καὶ διαιρεῖται. ἐπὶ τούτου γέγραφεν Ο Θεός, φησὶ, δέδωκε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, ἤγουν τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. θεότης οὐκ ἐκενώθη, ἀλλὰ ἡ δωρεά. ἐπὶ τούτου, ἵνα διεχθῇ ὅτι τὸ ἐκχυνόμενον καὶ πνεῦμα ἅγιον, ἀλλὰ πνεύματος θείου χάρις, λέγει Δαυὶδ τῷ Χριστῷ· Ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου· χάρις ἐκενώθη, καὶ ὁ δωρούμενος τὴν χάριν. Εἰ οὖν ὁμοτιμία κηρύττει, καὶ τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ στοιχειοῦσθαι, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, ὡς ἀπὸ δεξαμενῆς ἡμιλύου, μὴ ἐχέτωσαν χώραν αἱ πυρώσδυσιν ἀσεβείας ⓐ αἱρετικοί. Ὑμνησον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ ἔλαβες. Εἶπον πολλάκις, ὅτι δωρεὰν ἔσχες· ἔλαβε Χριστὸς ἐκ σοῦ τὸ πλάσμα τὸ σὸν, ἔδωκέ σοι αὖθις τὸ πνεῦμα τὸ ἑαυτοῦ. ἐτίμησε τὸ πλάσμα τὸ σὸν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθίσας, καὶ σὺ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν ταύτῃ ἔλαβες; ταῦτα ὁ σωτήριος νόμος ἐστὶ κηρύττει, προφῆται φθέγγονται,

ἀπόστολοι

Ιωαν. α. γ.

Ιωαν. ι. κβ.

Ιωαν. ιδ. ι.

Ιωαν. ι. λη.

Λουκ. κδ. μθ.

α. Κορ. ιϛ. ιβ.

Ησ. μβ. ιβ.

Ησ. μβ. ογ.

Ιωηλ. β. κθ.

Ψαλμ. μδ.

ἀπόστολοι θεατίζοισι, μάρτυρες ὁμολογοῦσι, εὐσεβὴς πιστεύοισι, ἡ ἐκκλησία ζωοπήγηται, ἡ ἀγωμοσύνη μάχε), ὁ πιστὸς πεπλήρωται Φόρη), ὁ Χριστὸς δοξάζε). αὐτῷ γὰρ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ πνευματίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΤΕΛΕΙΑΣ ΑΓΑΠΗΣ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤ' ΑΞΙΑΝ ΤΩΝ ἜΡΓΩΝ ΑΥΤΑΠΟΔΟΣΕΩΣ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΚΑΤΗΜΥΞΕΩΣ.

Ἰωαν. ιγ. λε. Ρωμ. ιγ. η. Πᾶσα μὲν ἀρετὴ ἀγαθὴ, καρπὸς ἀγάπης ἐστί. διὸ καὶ πολλαχοῦ αὐτῆς ὁ λόγος, τὸ μὲν Χριστοῦ λέγοντος· Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· τὸ δὲ Παύλου βοῶντος, Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. οὐκ ἁπλῶς εἶπεν, ἀλλ' ὡς ὀφείλοντας ἀλλήλοις. ὡς γὰρ τῷ σώματι τιὼ ζῶντι ἀεὶ μὲν ὀφείλομεν αἷμα, ἀεὶ δὲ ἀποδίδομεν (πᾶσα γὰρ ἡμῶν τῇ ζωῇ τὸ τοιοῦτον ζωοκτονεῖται χεῖρος) ὅτω δὲ ὅπερ τῆς ἀγάπης διδάσκει ποιεῖ· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον, ὅσῳ καὶ τοῦς αἰῶνιον ὁδηγοῦ ζωὴν, καὶ συμπαθεμβύει τοῖς ἔχουσιν αὐτήν. α. Κορ. ιγ. Μένει γάρ, φησι, τὰ τρία ταῦτα, πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη. καὶ μάνον δὲ ἀξιοῖ ῥημεῖν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ παραγμεῖν διδασκόμεθα ταῦτην. καὶ τοῦτον μέν, διὰ τοῦ τρόπου τῆς ἡμετέρας κατασκευῆς. ἐπεὶ γὰρ πλάσας ὁ Θεὸς ἀνθρώπους, ἔξ αὐτῶν πάντας προσέταξε γεννᾶσθαι, ἵνα πάντες ἀλλήλους, ὡς ἕνα νομίζωμεν, καὶ ἡ ἀγάπη τοὺς ἀλλήλους διηνεκῶς συνδαίζωμεν. ἔπειτα καὶ διὰ τῆς τῶν στεναγμῶν ἐπιμιξίας σοφῶς ἡμῖν ὁ φιλάλληλος ἐνεργάσατο. καὶ πῶς, ἄκουε. πολλῶν πλήσας τὸν οἰκουμενίαν ἀγαθῶν, ἔδωκεν ἑκάστῃ χώρᾳ πάλιν ἐνδεεῖς εἶναι ἑτερογενοῦς καρπῶν ἵνα διὰ τῆς χρείας ἀναγκαίως πρὸς ἀλλήλους βαδίζοντες, καὶ τῶν ἐπιτηδείων μεταδιδόντες, καὶ τῶν λειπόντων ἡμῖν ἀπολαμβάνοντες, ἀγαπῶμεν ὁ ὁμόφυλον. τοῦτο καὶ ἐφ' ἑκάστου πεποίηκεν ἀνθρώπου. οὐ γὰρ πάντα πᾶσιν ἔδωκεν εἰδέναι· ἀλλὰ τῷ μὲν ἰατρικὴν, τῷ δὲ τεκτονικὴν, καὶ ἄλλῳ ἄλλην· ἵνα χρῄζοντες ἀλλήλων, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς δὲ πάλιν τὸ αὐτὸ γινόμενον ἴδοι τις ἄν, ὡς φησιν ὁ Παῦλος· Ὅτι τῷ μὲν διδοται λόγος σοφίας, τῷ δὲ λόγος γνώσεως, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἄλλῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν. ἀλλ' ἐνδεῖν τῆς ἀγάπης αὐτὰ πάντων ἐποίησεν, ὅτως εἶπεν· Ἐὰν τὰς γλώσσας τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον· καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ ἐὰν ἔχω πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. καὶ οὐδὲν μέλει τούτων ἔσται· ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὑποστείας θαίνεται οὖσα καθαρτήριον χέρδος, μὴ προσούσης ἀγάπης. οὐ μάτην δὲ τοσαῦτα περὶ αὐτῆς εἴρηκεν. ἤδει γὰρ, ἤδει σαφῶς, ὅτι γεωργὸς τῶν ἀποστόλων τοῦ Θεοῦ, ὅτι ταύτης ἐρριζωμένης ἀσφαλῶς, ὁ τῶν ἀγαθῶν ἅπαντων βλαστάνει καρπός. ὁ γὰρ, ὁ μοιχεύσεις, ὁ φονεύσεις, ὁ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολὴ, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. καὶ τί χρὴ τὰ μικρὰ λέγειν, τὰ μεγάλα σιωπῶντας; διὰ ἀγάπην κατῆλθε πρὸς ἡμᾶς ὁ ἀγαπητὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁμόσκηνος καὶ ὁμοδίαιτος τοῖς

ἀνθρώποις

ἀνθρώποις γένηται· ἵνα τῷ πολύθεον καταλύσας πλάνῳ, καὶ τῷ ἀληθῆ καταγείλας θεογνωσίαν, τῷ περὶς ἄλληλους ἀγάπῳ διδάξῃ σὺν ἀνθρώποις, καθὼς Ἰωάννης μάρτυρεῖ λέγων· Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς Ⓦ κόσμον, ὅτι Ⓦ τὸν αὐτοῦ Ⓦ μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Διὰ τοῦτο τοιγαροῦν σκηνώμασι ὁ Παῦλος, τῷ θείῳ ἀφῆκε φωνῇ· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, λέγων; θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα; καταφρονήσας ὧν τούτων ὡς οὐδενῶν, καὶ πολλῷ τούτων μείζονα τίθησι. Φησὶ γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. ἐντεῦθεν οὖν ἠδυνάτησε χωρίσαι Ⓦ μακάριον σκῆνος ἀπὸ τῆς ἀγάπης πυρπολούμενον, οὐκ ἀέρας, οὐ γῆ, οὐ θάλασσα, οὐ τὰ ἐν τοῖς ἀέρασι βασίλεια, οὐ τὰ ἐν ᾅδου κολαστήρια. πάντων γὰρ ὑπερέσχε τὰ Ⓦ Χριστοῦ. Εἰ γὰρ καὶ τοῦ ἄλλους ἀξιεπαίνους μὲν ἀγίους, πάντας εὑρήσομεν διὰ ἀγάπην διαρεσήσαντας. ἡ ἀγάπη δείκνυσί σοι Ⓦ πλησίον ὡς σαυτὸν, καὶ χαίρειν σε διδάσκει ὅπου τοῖς ἐκείνου καλοῖς, ὥσπερ ὅπου τοῖς σοῖς, καὶ φέρειν αὐτοῦ τὰ ἐλαττώματα, ὥσπερ καὶ τὰ σά. ἡ ἀγάπη εἷς σῶμα τοὺς πολλοὺς ἀπεργάζεται, καὶ πνεύματος ἁγίου δοχεῖα τὰ τούτων καταασκευάζει ψυχάς. οὐ γὰρ διηρημένοις ἀλλήλων, ἰδιωτικοῖς ὧν καὶ ψυχρῷ, ὁ τῆς Εἰρήνης ἐπέμπαυσε πνεῦμα. ἡ ἀγάπη κοινὰ ποιεῖ πᾶσι καὶ ἑκάστου ἐστὶν ἀρχέτυπα, καθὼς φησιν ἡ βίβλος τῶν Πράξεων· Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία· καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά, καὶ διεδίδοτο ἑκάστῳ, καθότι αἰ τις χρείαν εἶχε. ποῖον γὰρ τεῖχος ἀρραγὲς ἁρμονίᾳ λίθων βιμεγάθων ὠχυρωμένον, ἀπερίθετον τῆς ταῖς τῶν ἐχθρῶν ἐφόδοις, ὡς ὁ σύστημα τῶν ἀλλήλους ἀγαπώντων, καὶ ὁμοφρονούντων; καὶ αὐτὰ τοῦ διαβόλου περισκολὰς ἀποκρούεται· καὶ μάλα εἰκότως. Ⓐ γὰρ μετ' ἀλλήλων κατ' ἐκείνου παρατασσόμενοι, καὶ μὴ μετ' ἐκείνου κατ' ἀλλήλων ἰσάμενοι, ἀήττητοι γίνονται τοῖς αὐτοῦ μηχανήμασι, τὰ λαμπρὰ τῆς ἀγάπης ἐνεργοῦντες ἔργματα. καὶ καθάπερ αἱ τῆς λύρας νευραὶ, πολλαὶ μὲν οὖσαι, εἰς μίαν δὲ νεύουσαι συμφωνίαν, τερπνότατον τοῖς μέλεσι ἠχοῦσιν· ὕτως περὶς μίαν συγκεχεαμένοι γνώμην, βύσσον ἀναχρούονται τῆς ἀγάπης Ⓦ φθόγγον. Διὰ τοῦτο συμβουλεύει ὁ Παῦλος τὸ αὐτὸ φρονεῖν, καὶ λέγειν, καὶ ἀλλήλοις ἡνείσθαι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν· ὥστε μὴ τῇ φιλοτιμίᾳ διαλύεσθαι τῷ ἀγάπῳ, ἀλλὰ τῷ τιμῷ περιχωρεῖν ἀλλήλοις τὰ ὁμοιοπαθῆ λέγειν. καὶ πάλιν φησὶ· Διὰ ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σαυτόν. ὁ ἀγαπῶν, οὐκ ἐπιπάτειν βούλεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιχαίρειν· καὶ χαίρει μᾶλλον ἐπιχαιρόμενος, ἢ παρ' ἐπιπάτων. ὁ ἀγαπῶν, χρείζεσθαι βούλεται μᾶλλον, ἢ χρῆναι λαμβάνειν. θέλει γὰρ ὀφειλέτην ἔχειν Ⓦ φίλον, ἢ παρ' αὐτὸς ὀφείλειν ἐκείνῳ. ὁ ἀγαπῶν δὲ βούλεται χρείζεσθαι τῷ ἀγαπωμένῳ, δὲ οὐ βούλεται δοκεῖν χρείζεσθαι, ἢ ἀρχὴν αὐτὸς διεργασίας, καὶ μὴ δοκεῖν ἀρχὴν διεργασίας. ταῦτα πινὲς ἀγνοοῦσι τὸ λεχθέν. Οἰκονομῶ δὲ ὑποδείγματος αὐτὸ ποιήσωσαφές. ἔμαθεν ὁ φιλάνθρωπος διακονεῖν Ⓦ ὑπὲρ αὐτοῦ χρείζεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν. ἀλλ' ἵνα μὴ δόξῃ χρείζεσθαι, ἀλλ' ὀφειλὼν ἀποδιδόναι, προσέταξε τῷ Ἀβραὰμ δοῦναι Ⓦ ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα τοῦτο καὶ αὐτὸς ποιῶν, μὴ ὡς χάριν δίδοις, ἀλλ' ὡς χρέος ἀποδίδοις λύρεθῇ διὰ Ⓦ ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος. οἶδα ὅτι ξένον φαίνεται τοῖς πολλοῖς τὸ λεχθέν. τὸ δὲ ἄτοπον, ὅτι παρὰ παραδείγματος διαλέγομαι Ⓦ θείου οἰκονόμου νῦν. ὥσπερ γὰρ εἰ ἔλεγεν παρά τινος φυτοῦ ὁ Ἰνδικὰ πικτεύμενος, καὶ μηδεὶς πίστιν ἔλαβεν, οὐκ ἂν ἴσχυσεν ὁ λόγος παραδραμεῖν, καὶ μυεῖα παρ' αὐτοῦ ἔλεγεν· ὅτι ἐγνων, ὅτα αἱ ἔπτω, μάτιν ἐρῶ. ἐγὼ γὰρ ζωιοδοσί τινες τὰ λεγόμενα. ὁ θεῖος γὰρ, ὡς ἔφην, τοῦτο πεφύτευται ὁ φυ-

τοῦ.

Ρωμ. η. λε.

Ιωαν. γ. ις.

Πραξ. δ. λς.

Φιλιπ. γ. ις. ς. γ.

Γαλατ. ε. ιγ.

τοι. ἀλλ' ἐὰν θέλωμεν, καὶ παρ' ἡμῖν αὐτὰ φυτευθῆναι δυνατόν. Διὰ τοῦτο γὰρ ἐδιδάξθημεν λέγειν τοῖς Ⓦ ἐν οὐρανοῖς πατέρα, Γενηθήτω τὸ θέλημά σου ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. μὴ τοίνυν ἀδύνατον εἶναι νομίσωμεν τὸ τοιοῦτον ἀγαθὸν κτήσασθαι. δυνατὸν γάρ, ὄντας δυνατούς, εἶτα βουλόμενα μὴ φεῦγε· ὃ τοῦτο ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν καταρθῶσαι τὴν ἀρετήν. αὐτεξουσίου γὰρ προαιρέσει κυβερνώμενα, καὶ οὐκ ἐξ ἀμαρτίας ἀνάγκη τινὰς ἀποκείμενα, ἐν ᾧ θέλειν καὶ μὴ θέλειν οἰκεῖόν ἐστι καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Θεὸς εἰς βασιλείαν ἐπήγαγε, καὶ τιμωρίαν ἀπείλησεν. οὐκ ἂν ἦν τοῖς ἀνάγκῃ δεδεμένοις οὕτως ἐποίησε. τὴν γὰρ ἀπὸ γνώμης γινομένην ἀμοιβὴν δοτέον ἑκατέρων. οὐκ ἂν νόμους ἔθηκεν, οὐκ ἂν προφητείας ἔδωκεν, εἰ δεσμοῖς ἐξαμαρτάνειν ἦν ἡμᾶς. ἀλλ' ὅπερ ἐλεύθερόν ἐσμεν, καὶ τῆς ἰδίας προαιρέσεως κύριοι, καὶ ἀπὸ μὲν ῥᾳθυμίας γινομένα φαῦλοι, ἀπὸ δὲ ἀσυδησίας ζηλωταί, διὰ τοῦτο τοῦτα κατεσκεύασε τὰ φάρμακα, ὁ φόβος τῆς κολάσεως, καὶ τὴν προσδοκίαν τῆς βασιλείας διεγείρουσα ἡμᾶς, καὶ φιλοσοφεῖν παιδεύουσα. οὐκ ἐκ τούτων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ἡμεῖς αὐτοὶ ποιοῦμεν, δῆλον ὅτι ἐξ ἁμαρτίας ἐστὶ, καὶ τύχη, καὶ γῆσεις, καὶ δρόμος ἕτερον τὰ καθ' ἡμᾶς διοικεῖ. Εἰ γὰρ ἐκ μιᾶς ἦρτηται τὰ γινόμενα πάντα, καὶ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως τῶν ἀνθρώπων, τίνος ἕνεκεν μαστιγοῖς Ⓦ οἰκέτην κακοφόρτα; τίνος ἕνεκεν μαχεσθῆσαι τὴν γυναῖκα; εἰς δικαστήριον ἕλκεις; τίνος ἕνεκεν αἰσχύνῃ προσέπεσε τὰ ἄτοπα; τίνος ἕνεκεν οὐδὲ τὰ ῥήματα φέρεις ὀνειδιζόμενος· ἀλλ' ἐάν τις σε καλέσῃ μοιχὸν, ἢ πόρνον, ἢ μέθυσον, ἢ τι τοιοῦτον, ὕβρεως ὁ πρᾶγμα καλεῖς; Εἰ γὰρ μὴ τῆς σῆς γνώμης τὸ ἁμαρτάνειν, ὅτε ἔγκλημα τὸ γινόμενον, ὅτε ὕβρεις τὸ λεγόμενον. νυνὶ δὲ καὶ διὰ ταῦτα τοῖς ἁμαρτάνουσι συγχωρεῖς, καὶ διὰ ταῦτα ἀεὶ αἰσχύνῃ τὰ κακὰ προσάπτων, καὶ λοιδόρειαν ἀσυδαίζεις, καὶ διὰ ταῦτα σοι προφέρουσιν ὕβρεις τοιαύτας, Διὰ πάντων ὁμολογεῖς, ὅτι οὐκ ἀνάγκῃ δέδεται τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ προαιρέσεως ἐλευθερίᾳ τετίμηται. τοῖς γοῦν ἀνάγκῃ κατεχομένοις συγχωρεῖν οἶδαμεν. καὶ ἐπὶ δαίμονός τις ὀχλούμενος, ἢ Ⓦ χειρὶ διαρρήξῃ Ⓦ ἡμέτερον, ἢ πληγὰς ἐπενέγκῃ, ἀμαρτάνειν μόνον ἀναλίσκομεν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐλεοῦμεν καὶ συγχωροῦμεν. τί δήποτε; ὅτι οὐχὶ ἡ τῆς προαιρέσεως ἐλευθερία, ἀλλ' ἡ τοῦ δαίμονος βία ταῦτα εἰργάσατο. ὥστε εἰ καὶ τὰ ἄλλα ἁμαρτήματα ἀπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς τοῦ διαβόλου ἐγίνετο, συνεγνώσθη ἄν· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀληθὲς, ἀνάγκης, διὰ τοῦτο δὲ συγγινώσκομεν, ὅτι διαφορὰ οἰκέτου, ὅτι αἴδρεις γυναῖκες, ὅτι γυναῖκες ἀνδράσιν, ὅτι πατέρες παισὶν, ὅτι διδάσκαλοι μαθηταῖς, ὅτι ἄρχοντες ἀρχομένοις· ἀλλὰ πάντοτε τὸ τοῦ μιμήσεως ὄφελος ἔστι καὶ τιμωρίαν γινόμενα, καὶ δικαστήρια κατασκευάζομεν, καὶ πληγὰς ἐπαναλλόμεθα, καὶ ὀπτῶμεν μέσοις χειρώμασι, καὶ πάντα πράττομεν, ὅπως ἀπαλλάξωμεν αὐτοὺς τοῦ κακοῦ. τοῖς δὲ παισὶ τοῖς ἡμετέροις καὶ παιδαγωγοὺς ἐφιστῶμεν, καὶ εἰς διδασκάλους πέμπομεν, καὶ ἀπειλὰς προσάγομεν, καὶ μάστιγας ὀπτῶμεν, καὶ πολλὰ ἕτερα βοηθήματα προστίθεμεν, ἵνα καλοὶ γένωνται. τίς οὖν χρεία πόνων καὶ ἱδρώτων πρὸς τὸ κατορθοῦν ἀρετήν; εἰ γὰρ ἐξ ἁμαρτίας τινὶ ἡδέως καλὸν, καὶ καθεύδων ὁ τοιοῦτος καὶ ῥέγχων ἐς αἰῶνας καλὸς, μᾶλλον δὲ οὐδὲ καλὸς Ⓦ τοιοῦτός ἐστιν εἰπεῖν, Ⓦ ὃς ἀνάγκης τοῦτο γινόμενον. τίς χρεία πόνων καὶ ἱδρώτων πρὸς τὸ φθάσαι κακίαν; Εἰ γὰρ ἐξ ἁμαρτίας ἔστι ἡδέως κακὸν, καὶ μυεῖα θαλαττουρὴ, κακὸς ἔσται· μᾶλλον δὲ οὐδὲ κακὸς Ⓦ τοιοῦτός ἐστιν εἰπεῖν, Ⓦ ὃς ἀνάγκης πρὸς τοῦτο ὠθούμενον. ὥσπερ γὰρ Ⓦ δαιμονῶντα, καὶ λοιδορῆ, καὶ τύπτῃ (πάλιν γὰρ ὃ αὐτῷ χαρίσεται προφάσιμα) καὶ προσεύξομαι ὑγιαίνειν (καὶ γὰρ αὐτῷ λογιζόμενα τὴν λοιδορίαν, ἀλλὰ τῇ ἀνάγκῃ δὲ δαίμονος) οὕτω δὲ Ⓦ κακὸν, εἰ καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ὠθεῖται πρὸς ὅτε, μὴ κελεύωμεν αὐτὸν κακὸν, ὥσπερ οὐδὲ Ⓦ καλὸν, καλόν. καὶ γὰρ εἰ τοῦτον δοκῇ, πάντα συγχωρήσεται ταῦτα καθ' ἡμᾶς, καὶ ὅτι ἀρετὴ ἐστί τι, ὅτι καλία, καὶ πίστις, καὶ νόμοι, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ὧνος δὲ ἔνεκεν ἀσυδησῶ πολλῶν πολέμων κοσμικῶν, καὶ χρήματα διαπεμψάμεν, καὶ ἱππεῖς

καλεῖν,

χλοῦμθ, ἢ φαρμακὰ ἐπιτίθεμθ, ἢ χαστρὸς κατέχομθ, ἢ ὀπιθυμίᾳ κολάζομθ; Εἰ γὰρ τῆς ἐιμαρμένης ἤρτηται ἢ ὑγίεια ἢ νόσος, περιττὰ τὰ χρήματα τὰ ἀναλώματα, περιττὴ τῶν ἰατρῶν ἡ ἐίσοδος, περιττὴ τῆς τῶν νοσούντων ἀμελείτης ἡ ἀκρίβεια. νυνὶ δὲ οὐ τῶν ἄλλων ἢ οὐκ τούτων δηλοῦμθ, ὅτι περιττὰ αὐτῶν περιτίθεται. Ἀλλ' οἴεται μέ τις ὁ τῆς ἐιμαρμένης μῦθος (οὐδεμιᾶ γὰρ ἀνάγκη ταῦτα καθ' ἡμᾶς ὑποκείται) πρῶτα ἴσ, καθὼς ἔφθμεν, ἐλευθερία τετίμηται παρ' αἱρέσεως.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀγαπητοὶ, ἢ τὰ τοῦτον πλείονα (πολλὰ γὰρ ὄντι ἢ ἄλλα περὶ τούτων εἰπεῖν· ἀλλὰ τοῖς ζωοτατίοις ἀρκεῖ ταῦτα) φυγωμθ κακίαν, ἐλώμθα ἀρετὴν, ἵνα διίξωμθ μετὰ τῶν προφητῶν, ὅτι αὐτιξούσιοι ἔχομθ πρὸς τὰ δοκοῦντα τιμωμένων· ἵνα μὴ καταισχυνθῶμθ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς τῶν ἔργων ἀποκαλύψεως. Τοὺς γὰρ πρὸ- β. Kορ. ε ι.
τας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, κατὰ φησιν ὁ Παῦλος, ἵνα κομίσηται ἕκαστος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. λάβωμθ, παρακαλῶ, κἢ νοῦν ὀρθὸν ὃ δικαστήριον, ἢ νομίσωμθ αὐτὸ πρᾶγμα νῦν, ἢ Ⓦ κριτὴν καθέζεσθαι, ἐν τὰ πάντα ἀνακαλύπτεσθαι ἢ εἰς μέσον ἄγεσθαι. ὁ γὰρ ἁπλῶς πάντας ἴσως δεῖ, ἀλλὰ ἐν φανερωθῆναι ἡμᾶς. ἆρα οὐκ ἠρυθριάσατε; ἆρα οὐκ ἐφείξατε; ἆρα δὲ οὐ αἰσχύμθα πολλάκις ἀποβαίνειν, ἢ ὅτι φίλων αἰδεσίμων παῤῥησια χρυσοῦν ἡμῶν φανερωθῆναι; πῶς οὖν τότε παῤῥησιασόμθα, ὅτι πάντων ἀγγέλων ἢ πάντων ἀνθρώπων φανερουμένων τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, ἢ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἱσταμένων; Ἐλεγξω σε γάρ, φησι, καὶ Ψαλ. μθ. κβ.
παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἁμαρτίας σου. Εἰ δὲ μήπω τὸ πρᾶγμα πρόσωπος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦτον ὑποστάσεως δοθέντος, ἢ λόγῳ παραγενόμθα φέροντος, ἀποκαλύπτεται τὸ ζωοποιοῦν, τί ποιήσομθ ὅταν παραγένηται, ὅταν ἡ οἰκουμένη πᾶσα πρῶτον, ὅταν ἄγγελοι ἢ ἀρχάγγελοι, ὅταν ἀρχαὶ ἐξουσίαι, ὅταν σάλπιγξ ἠχῇ αἱ ζωοποιοὶ ἐπάλληλοι, ἢ ἁρπαγὴ τῶν δικαίων ὑπὸ νεφελῶν, ἢ πολὺς τῶν ἡμαρτηκότων ὀλοφυρμός; ποῖος ἄρα φόβος ἔξει τότε τὸν ὑπὸ τῆς γῆς ἀποῤῥοῦντα; Μία γάρ, φησι, ἁρπάζεται, ἢ μία ἀφίεται· ἢ εἷς παραλαμβάνε- Ματθ. κδ. μ.
ται, ἢ εἷς καταλιμπάνεται. Ὡς ἔστιν ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ὅταν τὸν μὴ ὁρῶσιν ἀπαραμυθήτοις μετὰ τιμῆς μεγάλης, ἑαυτὸν δὲ ἀφιερωθέντες μετὰ πολλῆς αἰσχύνης; οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι, πιστεύσατε, παρακαλῶ λόγῳ τὸ πάθος. Εἰδυῖά ποτε τὸν ἀπαραμυθήτους τὸ ὑπὲρ θάνατον; ποίαν αὐτοῖς νομίζετε εἶναι τὴν ψυχὴν τὴν μέλλουσαν τῆς πύλης ὁδὸν βαδίζεσθαι; τί οὐκ ἂν εἶλετο ἢ ποιῆσαι ἢ παθεῖν, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀχλύος ἐκείνης; ἐγὼ πολλῶν ἤκουσα λεγόντων τῶν φιλανθρωπίᾳ βασιλικῇ μὴ τὴν ἀπαγωγὴν εἰς τὰ πίσω διακληθῆναι, ὅτι οὐδὲ ἀνθρωποι ἐώρων τὸν ἀνθρωπον, τὸ τρυφερὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἢ ἐκπεπληγμένης. Ἐ τί λέγω περὶ τῶν ἀπαραμυθήτων; ὄχλος περιέστηκε τότε, Ⓐ πλείους οὐκ εἰδότες αὐτούς. Εἴ τις ἐνὸς τότε ἑκάστου τὴν ψυχὴν περισκέπτοιτο, οὐδὲν ἂν ὅπως ὠμοῦ, οὐδὲν οὕτω θρασοῦ, οὐδὲν ὕπερηφάνου, ὃν οὐ κατανενοήκει αὐτὴν ἔχοντα θέσει καὶ παρεμφύτου τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀθυμίας. Εἰ δὲ ἑτέρων διαφερομένων Ⓐ μηδεὶς αὐτῶν κοινωνοῦντες οὕτω παρατίθενται, ὅταν ἡμᾶς αὐτοὶ τοῖς μείζοσι περιπίσωμθ, τίνες ἆρα ἐσόμθα, τῆς μὲν ἀρρήτου χαρᾶς ἐκείνης ἀποπεμπόμενοι, εἰς αἰωνίαν δὲ πυρφόρου παραπεμπόμενοι; Εἰ γὰρ ἐ γέενα μὴ ἦν, ὃ οὐ τοσαύτης λαμπρότητος ἀπωθοῦσα, ἐ ἄτιμον ἀναχωρῆσαι, πόση κόλασις; ἢ γὰρ Εἰ νῦν, βασιλέως εἰσιόντος, θεωρῶντες πολλοὶ, ἢ τὸν ἑαυτῶν πτωχὸν συνοῦντες, ὑ τοσαύτην ἀπὸ τῆς θέας λαμβάνοντες ἡδονὴν, ὅσην ἀπὸ τοῦ μηδενὸς μετέχειν τῶν περὶ Ⓦ βασιλέα, μηδὲ ἐγκεῖσθαι τοῖς κεκτημένοις, ἀθυμοῦσι, κἂν τοῦτο ἐστιν; ἢ μικρὰν Εἰ νομίζετε κόλασιν ὃ μὴ καταζεῖσθαι ἐν ἐκείνῳ τῷ χορῷ; ὃ μὴ καταξιοῦσθαι τῆς ἀπορρήτου δόξης; ὃ τῆς παρρησίας ἐκείνης ἢ τῶν ἀφεκτῶν ἀγαθῶν πόῤῥω που ἢ μακρὰν ἀπερρίφθαι; ὅταν ὁ ἢ σκότος ᾖ, ἢ βρυγμὸς ὀδόντων, ἐ δε-

σμα ἄλυτα, καὶ σκώληξ ἀτελεύτητος, καὶ πῦρ ἄσβεστον, καὶ θλῖψις καὶ στενοχωρία, καὶ γλῶσσαν τηλαυγίζουσαν, καθάπερ ὁ τοῦ πλουσίου, καὶ ὀλοφυρώμεθα, καὶ μηδεὶς ἀκούῃ, καὶ στένωμεν, καὶ βρύχωμεν ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων, καὶ μηδεὶς παραστήκῃ, καὶ πάντα ἔνδον βλέπωμεν, καὶ μηδαμοῦ μηδεὶς ὁ παραμυθούμενος ᾖ, πῶς ταῦτα ἔνδον ὄντα; τί δὲ ἐκείνων ἀθλιώτερον τῶν ψυχῶν, τί δὲ ἐλεεινότερον; Εἰ δὲ εἰς δεσμωτήριον εἰσιόντες, καὶ ἔνδον μὲν αὐχμοῦντας ὁρῶντες, ἔνδον δὲ σιδηραῖς ἀλύσεσι δεδεμένους, ἔνδον δὲ σκότῳ καταπεκλεισμένους, καταχλωμοῦμεν, φείδεσθαι, πάντα παραπλησίως ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τοιαύτην ἀνάγκην καὶ θλῖψιν· ὅταν ἀπαγώμεθα εἰς αὐτὰ τὰ τῆς γεέννης βασανιστήρια δεδεμένοι, ἵνες ἐσόμεθα; τί δὲ προσδοκῶμεν; οὐ γὰρ ἔστι σιδήρου τὰ δεσμὰ ἐκεῖνα, ἀλλ' ἀπὸ πυρός εἰσι· καὶ ἔστι τινὲς σφενδονῶντες ἡμῖν, οὓς οὐκ ἐστὶν ἐκφυγεῖν, οὐδὲ ἀποκρούσασθαι πολλάκις ἔνι, ἀλλ' ἄφευκτοι φοβεροὶ καὶ ἀσυμπαθεῖς, οἷς οὐδὲ ἀνθελέσθαι δυνατόν, σφοδρῶς γὰρ ὧν ὁ διαστὴς ὑφίσαμεν ὀργιζόμενοι. Οὐκ ἔστι, καθάπερ ἐνταῦθα, οὔτε μὴ ἀργύριον, οὔτε ἡ ἔφασις, οὔτε ἡ λύσις εἰσάγεται παράκλητοι ἴδιοι, καὶ παραμυθίας τυχεῖν· ἀλλὰ πάντα ἐκεῖ ἀσύγκριτα. κἂν Νῶε ᾖ, κἂν Ἰὼβ, κἂν Δανιὴλ, καὶ σὺν οἰκείοις ἴδιοις χαλεπώτερον ἀγανακτῆσαι καὶ χεῖρες ὀρέξαι. καὶ γὰρ τοῦ ἐκ φύσεως συμπάθειαν διαιρεθῆναι τότε συμβαίνει. ὅπου γὰρ ὑπερίσχυσαν δίκαιοι τέκνων ἀμπελῶνες πατέρες, καὶ παῖδες ἀγαθοὶ γονέων πονηρῶν (οὐ γὰρ φύσεώς ἐστιν, ἀλλὰ γνώμης τὰ κακά) ὥστε καθαρεῦσαι αὐτοῖς εἰ τοῦ βδελύσσεσθαι, καὶ μὴ τῇ τῆς συμπαθείας ἀνάγκῃ κατακλᾶσθαι σὺν ἀπολλυόντων τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, καὶ ταύτην σφένδονᾶσθαι τότε δίκῃ, καὶ αὐσταυρωτὴν τῆς διαστῆς χεῖρ τῶν οἰκείων ἀπολάγνων. Εἰ γὰρ καὶ τινῶν τινες, ὅταν ἴδωσι φαύλους σὺν αὐτῷ παῖδας, ἀπαρρήσιοι, καὶ τῆς συγγενείας ἀποτέμνοιεν, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ κρίσει τοῦτο γενήσεται. τοιγαροῦν μηδεὶς ἐλπιζέτω, χρηστὰ μὴ ἐργασάμενος, ἢ χρήσει, καὶ μυρίους ἕξει παρηγόρους δικαίους. Ἕκαστος γὰρ κομίσεται, φησι, τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. ἀκούσωμεν, παρακαλῶ, καὶ σωφρονῶμεν. εἰ πῦρ ἔχεις ἐπιθυμίας πονηρᾶς, σβέσον τῆς κολάσεως ἐκείνης τὸ πῦρ, καὶ τοῦτο καταφρονεῖν οἴσεται. μὴ βουληθῇς φθόγγαθαί τι τῶν ἀτόπων, σβέσον ἔνδον βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, καὶ χαλινὸς ἔσῃ σοι φόβος. μὴ ἁρπάσῃς θαλάσσης, ἄκουσον τοῦ δικαίου λέγοντος· Δήσατε αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ βάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, καὶ ταύτην σκάλαξε τοῦ ἐπιθυμίαν. μὴ ὠμὸς καὶ ἀνελεήμων ᾖς, ἀναμνήσθητι τῶν πρόσθεν σκληρῶν, οἳ, τῶν λαμπάδων αὐτῶν σβεσθεισῶν διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἔλαιον, τοῦ νυμφίου ἐξέπεσον, καὶ ταχέως ἔσῃ φιλάδελφος. μὴ μεθύῃ καὶ πυροῦται ἐπιθυμίᾳ, ἄκουσον τοῦ πλουσίου λέγοντος, Πέμψον Λάζαρον, ἵνα ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ καταψύξῃ τοῦ τηκομένου γλῶσσάν μου, καὶ ἐπιτυχόντος τῆς αἰτήσεως, καὶ ταχέως ἀποσῄσῃ τοῦ πάθους· καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὁμοίως τούτῳ καταρθώσεις τῷ τρόπῳ. Οὐδὲν γὰρ φορτικὸν ἐπιτάττει ὁ Θεός. πόθεν οὖν φορτικὰ φαίνεται τὰ ἐπιτάγματα; ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς ἡμετέρας. ὥσπερ γὰρ, ἐὰν σανδαλίζωμεν, τὰ δεκτὰ πάντα βαρέα καὶ σφαῖρα ἔσται καὶ ῥάδια, ὅταν ἐὰν ῥᾳθυμῶμεν, καὶ τὰ φορτικὰ φανῇ δύσκολα ἡμῖν. ἅπερ ἅπαντα λογισάμενοι, μὴ σὺν πτύφωντες μακαρίζωμεν, ἀλλὰ τὸ τέλος αὐτῶν σκοπῶμεν (σκοτοῦται μὲν γὰρ κόπους καὶ πολυσαρκία, σκῶλῃξ καὶ πῦρ) μὴ σὺν ἁρπάζοντας, ἀλλὰ τί τὸ τέλος αὐτῶν (σκοτοῦται φεγγίδες καὶ πόνοι, σκεῖ δεσμὰ ἄλυτα καὶ σκότος ἐξώτερον) μὴ σὺν δόξης ἐρῶντας, ἀλλὰ τί; τὸ τέλος αὐτῶν. σκοτοῦται δουλεία καὶ εἰρωνεία, ἐκεῖ ζημία πολλὴ καὶ τὸ διὰ παντὸς ἐμπυρίζεσθαι. μὴ ὅταν ἑαυτοῖς δικαιολογώμεθα, καὶ ταῦτα καὶ τοιαῦτα συνεχῶς ἐπαιδώμεθα τῆς πονηρᾶς ἡμῶν ἐπιθυμίας, ταχέως καὶ κακίαν ἐκφυξόμεθα, καὶ ἀρετὴν κατορθώσομεν, καὶ τὸν τῶν παρόντων ἐρῶτα σβέσομεν, καὶ τὸν τῶν μελλόντων ἀναλύσομεν. τί γὰρ ἐχθρὸν τὰ παρόντα βέβαιον, ἢ τί ξένον καὶ παράδοξον, ὅτι πᾶσιν τοῦ κοσμοῦ εἰς αὐτὰ καταλίσκομεν; καὶ τὰ αὐτὰ πάσχοντες ἐρῶμεν ἀναχυλόμενα,

οἷς

οὖ ἡμέρα καὶ νύξ, νὺξ δὲ ἡμέρα, χθὲς σήμερον δὲ θέρος, θέρος καὶ χθὲς, καὶ πλέον οὐδέν· ἀνάψωμεν τοίνυν τὴν μνήμην τῶν μνηστήρων ἀγαθῶν τὸ πόθον. μεγάλη γὰρ ἀπόκειται δόξα τοῖς δικαίοις, καὶ ἐν οὐκ ἔστι διαξῆσαι λόγῳ. τὰ γὰρ σώματα μὴ τὴν ἀνάστασιν ἀπολαβόντες ἄφθαρτα, ζωοδοξάζονται καὶ συμβασιλεύουσι τῷ Χριστῷ. τοῦτο ἦν ἡλίκον ἐστὶν, οὐ τοῦτο ἐσόμεθα. μᾶλλον δὲ σαφῶς μὴν ἀδαμάστους ἐσόμεθα· ὥστε ἢ ἀπὸ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγαθῶν ἀναβάντες, μικρόν τινα λάβωμεν ἔννοιαν, ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ, διαξῆσαι πειράσομαι τὸ λεχθέν. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τίς σε γαγγραινόλα, καὶ σὲ πενία ζώντα ἐπαγγέλλετο παύσειν ἐξαίφνης νέον, καὶ εἰς αὐτὴν ἄξειν τῆς ἡλικίας τὴν ἀκμήν, καὶ σφόδρα ἰσχυρὸν καὶ ὡραῖον ἐργάσεσθαι, καὶ βασιλεύειν δώσειν τῆς γῆς ἁπάσης ἐπὶ ἔτεσι χιλίοις, βασιλεύοντι Εἰρηναίῳ ἐχουσι βασιλεῖ, τί οὐκ ἂν ὑπὲρ ταύτης εἶλου τῆς ὑποθέσεως καὶ πεῖσαι καὶ παῦσαι; ἰδοὺ τοίνυν ὁ Χριστὸς οὐχὶ ταῦτα, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα τούτων ἐπαγγέλλεται. οὐ γὰρ ὅσον γήρως καὶ νεότητος τὸ μέσον, τοσοῦτον φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας τὸ διάφορον· οὐδὲ ὅσον βασιλείας καὶ πενίας, τοσοῦτον τῆς δόξης τῆς πρὸς ὕσης καὶ τῆς μνηστῆς, ἀλλ' ὅσον ὑπεράνω καὶ ἀληθείας· μᾶλλον δὲ οὐδὲ οὐδέπω εἴρηκα. οὐδὲ γὰρ ὅσα λόγος ἐφικνεῖται διαξῆσαι τὸ μέγεθος τῆς διαφορᾶς τῶν ἐσομένων πρὸς τὰ παρόντα. χρόνου δὲ ἕνεκεν, οὐδὲ ἐνενόησα ὅλως ὅτι διαφορά. πῶς γὰρ ἄν τις παραβάλοι τοῖς παροῦσι ζωὴν πέρας οὐκ ἔχουσαν; τῆς δὲ εἰρήνης τοσοῦτο τὸ μέσον, ὅσον εἰρήνης καὶ πολέμου τὸ διάφορον· καὶ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀφθαρσίας, ὅσον βώλου πηλίνης ὁ καθαρὸς μαργαρίτης ἀμείνων· μᾶλλον δὲ, ὅσα ἂν εἴπῃ τις, οὐδὲ παρέξῃσαι δυνήσει. καὶ γὰρ τὸ τῆς ἀκτῖνος παραβάλωφωτὶ τὸ κάλλος τὴν τότε σωμάτων, καὶ ἀστραπὴν τῇ φαεινοτάτῃ, οὐδὲν οὐδέπω τῆς λαμπρότητος ἐκείνης ἄξιον ἐρᾷ. ὑπὲρ δὲ τούτων πόσα οὐκ ἄξιον παρεῖσθαι χρήματα καὶ σώματα; μᾶλλον δὲ πόσας οὐκ ἄξιον παρεῖσθαι ψυχάς; νυνὶ δὲ μὴ πῇς σε εἰς βασίλεια εἰσήγαγε, καὶ πόλιν πρόκριται διαλεξόμενός σοι τὰ βασίλεια παρεσκεύασε, καὶ ὁμοτράπεζον αὐτῷ καὶ ὁμοδίαιτον ἐποίησε, πολλῶν μὲν ἕνεκα σαυτὸν εἰς μακαριότητα· εἰς δὲ οὐρανοὺς μέλλων ἀναβαίνειν, καὶ περὶ αὐτοῦ ἐρωτᾶν βασιλέα τῶν ὅλων, καὶ τοῖς ἀγγέλοις διαπλέκειν, καὶ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἀπολαύειν σκέπης, ἀμφιβάλλοις, εἰ δίκαιον παρεῖσθαι χρήματα; δίκαιον, εἰ καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν ἀποδύσασθαι ἔδει, σκιρτᾶν καὶ ἀγάλλεσθαι καὶ πλεονάζειν ἐπὶ τῇ ἡδονῇ. σὺ δέ, ἵνα μὴ ἀργὸν λόγος τὴν προκειμένην σοι χλοερῶν ἀφορμὰς (καὶ γὰρ κέρδος τοῦτο ἐγὼ καλῶ) καὶ τὰ ὄντα σκεδάννυς, καὶ τὰ ἑτέρων διαπυνθάνῃ, εἰ δίκαιον, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα ἐπιποθεῖσθαι καὶ κτήσεις· τῆς δὲ βασιλείας τῶν οὐρανῶν παρεκπίπτοις, τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ ἐκ τῶν παρόντων ἀναλογιζόμενος, καὶ τὰ μὲν ὄντα σκιὰν καὶ ὄναρ, τὰ δὲ μέλλοντα ἀλήθειαν καὶ πράγματα ἡγούμενος; καὶ ὅτι σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ταῦτα ἰδεῖν οὐκ ἔστι, ἀναλογίσῃ τῷ λογισμῷ, καὶ ὑπὲρ τὰ ὁρατὰ ὅτων φασὶ, ἀνάβλεψον εἰς ἐκεῖνον τὸν αἰωνίου τούτου οὐρανὸν, εἰς ὃν ὕψος ὃ ἀπτεσι, εἰς ὃ φῶς ὃ ἀπρόσιτον, εἰς τὸν δήμους τῶν ἀγγέλων, εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀρχαγγέλων, εἰς τὰς ἄλλας δυνάμεις τὰς ἀσωμάτους. καὶ πάλιν ὑπὲρ τοῦ τῆς πρὸς ἡμᾶς εἰκόνος καταβάς ἀνθρώπου, καὶ ὑπογράφου μοι τὸν περὶ βασιλέα βασιλέων ὑπὲρ γῆς, οἷος, ἀνδρὸς χρυσοφορεσιωτάς, καὶ ζεύγους λευκῶν ἡμιόνων χρυσῷ κοσμοπρεπῶς ὁμοῦ, καὶ ὄχημα λιθοκόλλητον, καὶ πέπλους τούτῳ περιστιζόμενα, καὶ δραπετίδας ἐν ἱματίοις σχηματιζομένους σπειρῶν, καὶ ἀσπίδας χρυσᾶς ἐχούσας ὀφθαλμούς, καὶ ἵππους χρυσοφορεσιωτάς, καὶ χαλινοὺς χρυσοῦς. ἀλλ' ὅτον βασιλέα ἴδωμεν, οὐδὲν τούτων ὁρῶμεν λοιπόν· ἐκεῖνος γὰρ ἡμᾶς ὑπερφέρει μόνος, καὶ τὰ πορφυρᾶ ἱμάτια, καὶ ὁ διάδημα, καὶ ἡ καθέδρα, καὶ ἡ περίπτη, καὶ τὰ ὑποδήματα, καὶ ἡ τῆς ὄψεως λαμπηδών. ταῦτα δεῖ ἀπόντα συναγαγὼν ἀκριβῶς, ἀπὸ τούτων μεταβὰς πάλιν ὑπὲρ τὰ ἄνω βασιλέως λογισμῷ, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν, καθ' ἣν ὁ Χριστὸς παραγίνεται. οὐ γὰρ ζεύγος ἡμιόνων ὄψει τότε, οὐδὲ ὀχήματα χρυσᾶ,

οὐδὲ δραχμὰς ἢ ἀσσαρίδας· ἀλλ' ὁ πλοῦτος μέμει φείδηται, ἢ τοσαύτην ἐμποιῇ τοῦ ἔκστασιν,
Ματθ. κδ. κβ. ὡς ἢ αὐτὰς ἐκπλαγῆναι τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις. Αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν, φησι, σαλευθήσονται. τότε δυσίγειται ὑμῖν ἅπας ὁ οὐρανός· κἀντεῦθεν ἡ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ υἱός, οὐκ ἔχουσι, οὐδὲ ἔχατὸν δορυφορικῶν αὐτῷ, ἀλλὰ χιλιάδων ἢ μυριάδων ἀγγέλων τε ἢ ἀρχαγγέλων· καὶ πάντα ἔς αἰ φόβου ἢ τρόμου μεστὰ, τῆς γῆς ἀναρρηγνυμένης, ἢ τῶν πώποτε ἡμιθνῶν ἀναστάντων, ὃς οὐ γέγονεν ὁ Ἀδὰμ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀπὸ γῆς ἀνισταμένων, ἐς ἁρπαζομένων, αὐτὰ μὴ τοσαύτης φαινομένου δόξης, ὥστε ⓦ ἥλιον ἢ τὸν σελήνην ἅπαν κρύψαι ὁ φῶς, ἀλλὰ τῆς αὐγῆς ἐκείνης ὑπερλαμπόμενον. ἀλλ' οἶμαι τῆς πολλῆς ἀναισθησίας, ὅτι, τοιούτων προσδοκωμένων ἀγαθῶν, ἔτι πρὸς τὰ παρόντα κεχήναμεν, ἢ οὐκ ἀνοούμεθα τὸ ἀβάσταλον τοῦ κακουργίας, ὃς ἀφ' ὧν μικρῶν τὰ μεγάλα ἡμᾶς ἀφαιρεῖται, ἢ δίδωσι πηλὸν, ἵνα ἁρπάσῃ ἁρμόν, ἢ δείκνυσι σκιὰν, ἵνα ἐκβάλῃ τῆς ἀληθείας, καὶ ὁ ἀσέβεια φαντάζει (τοῦτο γὰρ ὁ πρῶτον πλοῦτος) ἴν', ἡμέρας ἡμοιρόης, δείξῃ πάντων πενεστέρους. ἅπερ μαθόντες, ἀγαπητοὶ, φύγωμεν ⓦ ἐκείνου δόλον, φύγωμεν τοῦ μετ' ἐκείνου κατάκρισιν, ἵνα μὴ ἢ πρὸς ἡμᾶς ὀργὴ εἴπῃ· Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ ⓓ κατηραμένοι
Ματθ. κε. μα. εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ ἢ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.

Ἀλλὰ φιλάνθρωπός ἐστιν ὁ Θεός· οὐκ ἐς αἰ τοῦτο, φησιν. Ὀκνῶ εἰκῇ γέγραπται. οὐχί, φησιν, ἀλλὰ πρὸς ἀπειλὴν μόνον, ἵνα σωφρονῶμεν. αἰ οὖν μὴ σωφρονῶμεν, ἀγνοήσομεν κακοὶ, οὐκ ἐπάξει τὸν κόλασιν, εἰπέ μοι; Ὀκνῶ οὐδὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἀποδώσει τὰς ἀμοιβάς. ναί, φησι. τοῦτο γὰρ πρέπον αὐτῷ ἐστὶ τὸν ἀξίαν ἐνεργετῆσι. ὥστε ἐκεῖνα ἀληθῆ ἢ πάντως ἔσαι, τὰ δὲ τῶν κολάσεων οὐ πάντως. ὦ τῆς πολλῆς τοῦ διαβόλου κακοτεχνίας, ὦ τῆς ἀπάνθρωπου ταύτης φιλανθρωπίας. ἐκείνου γάρ ἐστι τοῦτο ὁ λογισμὸς χρῆναι ἀνόητον χειριζόμενος ἢ ῥᾳθύμους ποιῶν. ὁ δὲ γὰρ οἶδεν ὅτι τῆς κολάσεως ὁ φόβος, καθάπερ ἡνία χαλινὸς, τὸν ἡμετέραν ἀγχὶ ψυχὴν, καὶ τῶν κακῶν ἀναστέλλει, παίζοντες καὶ προσχρηματεύεται, ὥστε προῤῥίζους ἀνασπάσαι τοῦτον, ἵνα λοιπὸν ἀδεῶς καθαρπάσωμεν Φερώμεθα. πῶς οὖν αὐτὰ δείκνυμεν; ὅσα αἰ εἴπωμεν ἀπὸ τῶν γραφῶν, ἐρῦσι ⓓ ἀντιλέγοντες, ὅτι ἀπειλὴς ἔσχεν γέγραπται. ἀλλὰ πρὸς μὲ τῶν μυρίων ἔχρην ἐν τοῦτο λέγειν, εἰ ἢ λίαν ἀσεβῶς· πρὸς ἓ τῶν ἐκατοντάκοντα οὐκ ἔστι, καὶ τέλος ἑβδομήκοντα. ἐρώμεθα τοίνυν αὐτὸν, πῶς ἅπαντες πρὸς τὸ κατακλυσμὸν καὶ τῆς πόλεως ἐκείνης; μὴ κακῶς ἀπειλῆς ἔσχεν εἴρηται; οὐχί γέγονε, καὶ εἰς ἔργον ἤλθεν; οὐχὶ καὶ τὰ ὄρη μάρτυρά τῆς Ἀρμενίας, ἔνθα ἡ κιβωτὸς ἐδρύθη; οὐχὶ καὶ τὰ λείψανα αὐτῆς ἕως νῦν ἔχει σώζεται πρὸς ἡμετέρων ὑπόμνησιν; ζώντα καὶ τότε πολλοὶ ἔλεγον, καὶ ὅτε ἑκατὸν ἔτεσι τῆς κιβωτὸν πεντηκοντόρου, καὶ τῶν ξύλων κατασκευαζομένων, καὶ τὸ δικαίου βοῶντος, οὐδεὶς ὁ πιστεύων ἦν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔπεισθυσαν τῇ ἀφ' ἑνὸς ῥιμῇ ἀπειλῇ, πλὴν ὅσα τῶν πραγμάτων ὑπέστησαν τιμωρίαν ἄξιοι. Εἶτα ὁ τοιαύτην κόλασιν ἐπαγαγὼν ἐκείνοις, ἢ πολλῷ μᾶλλον ἐπάξει ἡμῖν; οὐ γὰρ ἐλάττονα τῶν τότε κακῶν τὰ νῦν γινόμενα. τότε μὲν γὰρ μιᾶς ἐπιούσης ἀθρο-
Γεν. ς. β. μοις. Εἰσῆλθον γάρ, φησιν, ⓓ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων. νῦν δὲ οὐκ ἔστιν εἶδος ἁμαρτίας ἀπρακτον, ὃ καταλιμπάνεται. ἀλλ', εἰ δοκεῖ, ἢ ἐφ' ἑτέρα κολάσιος εἶδη ⓦ λήσει ἀγάγωμεν, ἵνα ἐκ τῶν γινομένων τὰ μέλλοντα τις σθῇ. ἐπιδήμησάς ὑμῖν τῇ Παλαιστίνῃ ποτέ; ἔγωγε οἶμαι. Ὀκνῶ ὑμᾶς μάρτυρήσατε τῇ ἀληθείᾳ τῶν λεγομένων. Ἀσκάλωνος γὰρ ἢ Γάζης δυώτερον εἰς αὖθις τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ ὃ τε-
Γεν. ιγ. ι. λεσιοῦς ὃς χόρτος πολλὴ τε ἢ θάμνος, ἢ τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ ἀμιλλωμένη. Εἶδε γάρ, φησι, Λὼτ πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, ἢ ἦν ποτιζομένην, ὡς ὁ παράδεισος τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ νῦν αὕτη πασῶν τῶν ἐρήμων ἐστὶν ἐρημοτέρα. ἔσηκε μὲν γὰρ δένδρα, ἢ καρπὸν ἔχει, οὐ καρπὸς τῆς τοῦ Θεοῦ ὀργῆς ἐστὶν ὑπόμνημα. ἐσήκασι γὰρ ῥοιαὶ λαμπρὰ μὲν ἔχουσαι τὸ ὑπόφαιδρον,

ὑπερφανείσῃ, ἡ χρησας πρὸ ἐτῶν πολλῶν τοῖς ἀγαθοῖσι ἐλπίδας, εἰς ἣν χθες ληφθεῖσαν ἡ ὀλιγαχαθεῖσαν καρπὸν μὴ σώσεια, κἂν ἣ ἐς πέρας ὑπὸ δείνων τινῶν πολλῶν ἔνδον ἀποκειμένων. τοιαύτη ὄντι ἡ γῆ, τοιοῦτοι καὶ οἱ λίθοι, τοιοῦτος καὶ ὁ ἀὴρ αὐτός. πάντα ἐμπέπαρηται, πάντα τετύφρωται, τῆς προσλαβούσης ὀργῆς ὑπομνήματα ὄντα, τῆς μιαιφονίας κολάσεως προμηνύματα. μὴ ἡ ταῦτα ἀπειλὴ ῥημάτων; μὴ ἡ ταῦτα φοβοῖ ῥήματα; εἴ τις ἀπίστει τῇ γραφῇ, τὰ Σόδομα λογιζέσθω, τὰ Γόμορρα σκοπείτω, τὸν πυρωθέντα τὸν ἔνδεκα γεγονότα μέχρι νῦν μένοντα. ὅπερ καὶ ἡ θεία γραφὴ διηνυμένη πρὸ τῆς σοφίας φησίν, Αὕτη δίκαιον ἐξαπολλυμένων ἀσεβῶν ἐρρύσατο φυγάδα καταβάσιον πῦρ πενταπόλεως. αὕτη καὶ νῦν εἰς ἔμφασιν μαρτύριον τῆς πορείας, καπνιζομένη καθήκει χέρσος, ἐς ἀτελέσιν ὥρας καρποφορήσασα τὰ φυτά. ἀναγκαίου ἣ ἡ τῶν αἰτίων εἰπεῖν, δι' ἃ ταῦτα πεπόνθασιν. ἕνεκα δὲ σώματος αὐτῶν, χαλεπὸν μὲν καὶ ἐπιμεμφόντο, ἐς ἀλλ' οὖν τοῦτο πυρὶ κατακαυθῆναι ὑετῷ. νῦν ἣ μυρία καὶ ἴσα καὶ χαλεπώτερα ἔχει, ἐς τοιοῦτος ἐμπορησμὸς οὐ γίνεται. τίνος ἕνεκεν; ὅτι πῦρ ἔτερον ἀπείληφε, μηδέποτε σβεννύμενον. πῶς γὰρ ὁ ὑπὲρ ἑνὸς ἁμαρτήματος τοσαύτην ὀργὴν ἐπαγαγὼν, καὶ μήτι τῶν Αβραὰμ τὸν ἱκετηρίαν δεξάμενος, μήτε ἔνοικον δυσωπηθεὶς Λώτ, τοσούτων κακῶν γενομένων φείσεται ἡμῶν; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. ἀλλὰ μὴ μένει τούτων χώμεν· ἀλλὰ φέρε, ἑτέρους εἰς μέσον ἀγαγώμεν καλαθέντας, ἵνα ἀπὸ πλειόνων ἀποδείξεων πιστωθῇ τὰ λεγόμενα. Φαραὼ πρότερος ἀκούεται βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων· οὗτος οἶδατε καὶ τὸν δίκαιον, ὡς ἔδωκεν, ὅπως ζῶν ἅρμασι καὶ ἵπποις μετὰ τῆς στρατιᾶς ὅλης εἰς ὃ ἐρυθραῖον κατεποντίσθη πέλαγος. ἵνα ἣ καὶ ταῦτα Ἰουδαίων μάθητε κολάσεις, ἄκουε Παύλου λέγοντος· Μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἴκοσι τρεῖς χιλιάδες· μηδὲ γογγύζωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ· μηδὲ πειράζωμεν Κύριον, καθώς τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. εἰ ἣ καὶ ἐκεῖνοι τοιαῦτα πεπόνθασιν ὑπὲρ ὧν ἥμαρτον, τί ἐγὼ πείσομαι λοιπόν; καὶ ἀπὸ τούτου μάλιστα δεδοικέναι χρή. οὐ γὰρ ὅτι τῶν μὴ δικαίων δίκαιον, ἀλλ' ὅτι τῶν χείρονα δικαίων τηνικάδε, εἰ μὴ μεταβαλοίμεθα. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐκ ἤδεισαν τὸν γέεννάν, καὶ ταῖς ἀπὸ ταύτης ἀπειλούντο τιμωρίαις· ἡμεῖς ἣ ὅσα αἱ ἁμαρτάνομεν, καὶ μηδὲν ἀναφέρομεν τῶν παρόντων βίῳ παθημάτων, ἀπὸ τῶν μελλόντων πάντα πεισόμεθα. πῶς γὰρ ἂν ἔχοι λόγον, ἐκείνους μὲν ἀπαιδευτοτέρους ὄντας ταῦτα πεπονθέναι, ἡμᾶς ἣ πολυμαθοῦντας ἀπολάσαντας μαθημάτων, καὶ πολὺ χείρονα τῶν ἐκείνων, διαφυγεῖν τὰς τιμωρίας; βούλεσθε δὲ τὰς λοιπὰς αὐτῶν ἀκοῦσαι συμφορὰς, ὅσας ἔπαθον ὑπὸ Παλαιστίνης ὑπὸ Βαβυλωνίων καὶ Ασσυρίων καὶ Μακεδόνων; ὅσους ὑπέμειναν λιμοὺς; λοιμούς, πολέμους, αἰχμαλωσίας ὅτι Τίτου καὶ Οὐεσπασιανοῦ; τὸν Ιωσήπου βίβλον ἀνάγνωτε, ἵνα ἴδητε διὰ τῆς τῶν Ιεροσολύμων ἁλώσεως, καὶ μαθήσεσθε τὸν πικρὸν ἐκείνου τραγῳδίαν. μυρία γὰρ τῶν ἄλλων δεινῶν εἰς ποσὰν τὸν λιμὸν ἐμπέπτωκεν ὑπερβολὴν, ὡς ἐς τοὺς ζώντας αὐτῶν, καὶ τὰ ὑπὸ τούτων ἐσθίειν βδελυρώτερα. πάντα γὰρ ὑπ' ὀδόντας ἦλθε ἡ ἀνάγκη, καθὼς που φησὶν ὁ προλεχθεὶς συγγραφεύς. καὶ ταῦτα μέχρι τούτων ἔστησαν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων ἀπεγεύσαντο τέκνων. πῶς οὖν, ἐκείνων τοιαύτας δεδωκότων δίκας, ἡμεῖς τὰ χείρονα τούτων προσάπτοντες μὴ φθόξωμεν; εἰ γὰρ ἐκεῖνοι ἐκολάσθησαν τότε, μὴ τί ἡμεῖς ἂν κολασθῶμεν νῦν; καὶ ἐς τυφλῷ δῆλον, ὅτι μὴ ὁ ἀπειλεῖται ἡμῖν ἐν τῷ μέλλοντι τὸν κόλασιν, καθὼς ἔφην πολλάκις; χρὴ ἣ λογίζεσθαι πρὸς τούτοις καὶ τὰ νῦν ἐν τῷ βίῳ γινόμενα; καὶ οὐκ ἀπιστήσομεν τῇ γέεννῃ. εἰ γὰρ δίκαιός ὅστιν ὁ Θεὸς καὶ ἀπροσωπόληπτος, ὥσπερ οὖν ἐς ἔστι, πόθεν ἔτερον μὴ δώσειν ἐν ταῦθα φόνων δίκας, μὴ ἣ δώσειν· μὴ τῶν μοιχῶν ὑμοφρονοῦντα, μὴ ἣ τελωνῶν ἀπειρήκοντα; πόσοι τυμβωρύχοι διέφυγον; πόσοι λῃσταί; πόσοι

πόσοι πλεονέκται; πόσοι ἁρπαγες; ἀν' ὧν γέγονα μηδὲν, πολλὰ τιμωρίαν ὀφείλουσιν; ἆρα πείθομαι σὺν αὐτοῖς λέγειν, ὅτι οὐκ ἔστι μῦθος ὁ περὶ αὐτῆς λόγος; ὕτω γὰρ ὄντι ἀληθὲς, ὅτι οὐχ ἡμεῖς μόνοι, ἀλλὰ καὶ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι καὶ λογοποιοὶ περὶ τῆς μελλούσης ἀνταποδόσεως ἐφιλοσόφησαν, ὥστε οὐ ῥᾴδιον καθεῖλε σθαι τῶν πεπεισμένων εἰρήκασιν. εἰ γὰρ καὶ μὴ ἀληθείας, ὡς ἔχει ταῦτα, εἰπεῖν οὐκ ἠδυνήθησαν, ἀπὸ λογισμοῦ γοῦν τινὸς καὶ τῶν ἀδεκαστημάτων τὴν πρόνοιαν, ἀλλ' ὅμως εἰκότα τινὰ χρίσεως ἔλαβον. Κωκυτὸν γὰρ φασί τινας καὶ Πυριφλεγέθοντας ποταμοὺς, καὶ Στυγὸς ὕδωρ, καὶ Τάρταρον τοσοῦτον ἀπέχοντα τῆς γῆς, ὅσον αὐτὴ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πολλοὺς ἑτέρους κολάσεως τρόπους· καὶ πάλιν Ηλύσιον πεδίον, καὶ μακάρων νήσους, καὶ λειμῶνας θυσιῶν, καὶ βιωσίαν πολλὴν, καὶ αὖραν λεπτὴν, καὶ χορεῖς ἀκηράσους, καὶ λαμπάδων ἐκδεδεδλημένους τόπους, καὶ ᾄδοντας ὕμνους τινὰς, καὶ ὅλως καὶ ἀγαθοῖς καὶ ποτηρίοις ἀπεκειμένην αὐτοῖς τὴν ὁσιότητα ἔξοδον. μὴ τοίνυν ἀπιστῶμεν τῇ γραφῇ, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν εἰς αὐτὴν (ὁ γὰρ ἀπιστῶν, ῥᾳθυμότερος γίνεται· ὁ δὲ ῥᾳθυμῶν, εἰς αὐτὴν ἀπολυόμενος πάντως) ἀλλὰ καὶ πιστεύωμεν ἀσφαλέστερον, καὶ ᾠδὰς λεγώμεθα περὶ αὐτῆς συνεχῶς, καὶ ὑμνολογίας ἀμύρτητον. τῶν γὰρ τοιούτων λόγων ἡ μνήμη, καθάπερ τὰ φάρμακα πικρὰ, πᾶσαν κακίαν ἀποσμῆξαι δυνήσεται, ᾠδὰ πάντως ἡμῶν σὺν ἡδονῇ τῇ ψυχῇ. χρησώμεθα τοίνυν αὐτῇ, ἵνα καθαρθέντες καλῶς, ἀξιωθῶμεν ἰδεῖν Θεὸν, ὡς ἀθεφθοις ἰδεῖν δυνατὸν, καὶ τῆς μακαριότητος ἀπολαύσωμεν ἀγαθῆς, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΠΡΑΟΤΗΤΟΣ.

ΘΕΛημι πάντας ὑμᾶς ἐπίστασθαι σαφῶς, ὅτι προσήκει τοὺς τῆς λογικῆς τοῦ Θεοῦ ζωοτροφίας ἀκούοντας, ἦθος ἀγαθὸν καὶ τρόπων ἐπιεικῆ ἀσκεῖν. τοῦτο γάρ ἐστιν ᾧ μάλιστα διαφέρουσι τῶν δούλων τοῦ Χριστοῦ τῆς τοῦ ἀληθινοῦ ἀγροικώτερον, ὃν χρηστότητι συζῆν, καὶ βίον ἄξιον τῆς εὐσεβείας προτρέχεσθαι. τοὺς μὲν γὰρ τοῦ Χριστοῦ ἀγροικοτέρους οὐδὲν ἀπεικὸς ποτε εἶναι τρόπους τινὰς εἶ), καὶ μοχθηροὺς τοῦ τρόπου· ὁ δὲ τοῦ Χριστοῦ δοῦλος ἐκ τῆς τῶν ἠθῶν ἡμερότητος καλεῖσθω μᾶλλον, ἢ τοῦ παρὰ τῶν γονέων αὐτῷ τεθέντος ὀνόματος. ὁ γὰρ ὕστως ἀγαπᾶται παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁ τῶν ἀνθρώπων φόβος, οὐκ ἀπὸ πλουσίας, οὐκ ἀπὸ ἰσχύος, οὐκ ἀπὸ τοῦ τῶν χρημάτων καταφρονεῖν, οὐκ ἀπὸ τοῦ προθύμως χεῖρα τοῖς δεομένοις ὀρέγειν, ὡς ἀπὸ τῆς ἡμερότητος καὶ τῆς τῶν ἠθῶν εὐταξίας. καὶ τοι καὶ τὸ προθύμως ἐπαρκεῖν τοῖς δεομένοις, οὐκ ἀλλοθεν ἢ δαιμόθεν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς χρηστότητος περιγίνεται πᾶσι τοῖς Χριστοῦ ἀγαπῶσι· καὶ ὥσπερ οὐκ τῶν πηγῶν ὁ ῥύαξ, οὕτως ἡ προθυμία τῶν πλουσίων οὐκ τῆς τῶν ἠθῶν ἡμερότητος. πᾶς γὰρ ἐπιεικὴς τε καὶ πρᾶος ῥᾳδίως εἰς φιλανθρωπίαν καθέλκεται, καὶ οὐκ ἀπάρχεται περιιδεῖν τοὺς ἐνδεεῖς καταφρονούμενος, ἑαυτῷ νομίζων συμφορὰν τὴν πενίαν τῶν ἄλλων. ἔστι τοίνυν φθόνος μὲν ἀπάντων κάκιστος· αὐτὴ γὰρ χρηστὸς καὶ πρᾶος οὐ προσδέχεται τῇ ψυχῇ τὸ πονηρὸν τοῦτο νόσημα, ἀλλὰ τοὺς εὐδοκιμοῦντας ἀδελφοὺς ὁρῶν, συγχαίρει καὶ ζηλοῦσθαι, ἑαυτῷ νομίζων εὐδοξίαν τὴν τῶν ἄλλων εὐδοξίαν, κοινὰ καὶ τῶν φίλων ἡγούμενος, ὧν μὲν τοῖς ἀγαθοῖς συγχαίρων, ὧν δὲ τοῖς λυπηροῖς συνδυνῶν. τοιαῦτα καὶ τῆς πραότητος δῶρα, τοιοῦτος ὁ βίος τῶν εὐπειθείᾳ συζώντων. ὁ πρᾶος,

ος, ὀρφανῶν πατὴρ, χήρων προστάτης, πενίας κηδεμών, ἀδικουμένων βοηθὸς, πάντα τοῦ πλησίον ποιῶν τὸ δίκαιον τὸ κρῖνον· καὶ παιδίῳ πατὴρ ἀγαθὸς ἁρμόσει πραότητι συζῶν, καὶ παῖς πατρὶ, καὶ δοῦλος δεσπότῃ, καὶ τὰ δεσπότου σοφὸν ἕτερον τῶν ἰδίων καὶ οἰκείων ἡγούμενος. ὅταν γὰρ ἴδωσιν αὐτὸν ὑβριζόμενον χαίροντα καὶ πράως ἅπασι προσφερόμενον, φεύγει πολλοῦ ποιοῦμαι καὶ θαυμάζουσι, πατέρα μᾶλλον, ἢ δεσπότην, Ⓦ κεκτημένου νομίζοντες. Φέρε δὴ καὶ δυνάμει ἐμπείρῳ ἀκριβῶς ἐξετάσωμεν, ὅσα τοῖς ὑβριζομένοις ἐκ τῆς τοῦ πλησίον ἡμερότητος ἀγαθὰ προσγίνεται. ὀκνοῦσι γὰρ οἱ πράοι, φίλοις μὲν τοῖς ὁρῶσι, φίλοις δὲ καὶ τοῖς ἀκοῇ γνωρίμοις, καὶ σοφοῖς ὄντες· ὃς ἡμερωθεὶς δὲ θεσπίσιον ἐπαρυόμενον ἀκούσει, σὺν δὲ ὑβριζομένοις ἰδεῖν ἐστὶ καὶ ἀκοῦσαι θαῤῥοῦντας καὶ ζωοτροφοῦντας ὁρᾶν, ἐν κέρδεσι μέρει τῶν τοιούτων φιλίαν ποιούμενος. καὶ ὑπὲρ χρημάτων ἰσότης πρὸς ἀλλήλους διενεχθῶσιν, ὑπὸ τῶν χρησίων καὶ πράων ἐπαινοῦνται, νομίζοντες πᾶσιν εἶναι καὶ φιλονικίαν λυθήσεσθαι ταχέως ὑπὸ τοῦ ἐκείνου χρησότητος. καὶ γὰρ αἱ συμβολαὶ τοῦ μὲν θεσπεσίου φιλεμπόρως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, ἡ τῶν δικαίων ἡμερότης δυσωπεῖν ἠνέσθαι πράοις τοῦ ῥᾳδίως εἰς ὀργὴν καὶ θυμὸν ἐκφερομένους. μὴν οἱ ἄλλοι φαῦλοι ἴσως εἰς φιλίαν ἀγαγεῖν τοῦ μαχομένους ἐθέλοντες, οὐκ ἂν δυνηθεῖεν αἰδέσιμοι φαίνεσθαι. ἐφ' ἑκάστου γὰρ, οἶμαι, τῶν πραγμάτων σύμβουλος πιστὸς ὁ θεσπέσιος τῶν πράξεων, ὧν ἔχεσθαι ζωοδοτήσουσιν, ἀπόμαχος. ὅταν οὖν ὁ τῆς ὑβριστείας διδάσκαλος, θεσπέσιος φανεὶς τὰ παραγγέλματα βεβαιοῖ, ἅμα τι ὠφελεῖ τοῦ μεμνῆσθαι ἡμέρωσιν· καὶ οὐδὲν αὐτῷ δηλητηριώδους καὶ λύπης, ἀλλὰ πολύ τι φθέγξασθαι, τὴν εἰρηνεύειν εἰσήκατι. ὥσπερ ἀκτὶς ἡλίου φανεῖσα, τὸ σκότος ἀπελαύνει ταχέως, οὕτως ὁ χρησὸς καὶ πρᾶος, τὴν παροξυσμὸν καὶ τὴν μάχιμον εἰς εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν μεταῤῥυθμίζει ταχέως. ἄξιον τοίνυν καὶ ἡδέως ὑβρισμεμνῆσθαι, ὅτι μόνοις τοῦ εἰρηνικοῦ Ⓦ ἔσται υἱοῖς τοῦ Θεοῦ φησὶν ὁ Χριστός. τίνος οὖν ἕνεκα τῆς θεοσεβείας τῆς οἰκείας μόνοις τοῖς ὑβριζομένοις μεμαθήκαμεν; ὅτι μόνος ὁ φιλίας καὶ εἰρήνης αἴτιος τοῖς ἄλλοις καθιστάμενος, Ⓦ ἐὰν τοῦ Θεοῦ μιμῆται καὶ δύναμιν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ, ὡς Θεὸς καὶ τῶν ὅλων κύριος, τοὺς ἀγίους ἀγγέλους ἐκπολεμωθέντας τοῖς ἀνθρώποις, εἰς φιλίαν ζωοποιήσας, ὑπὲρ φανεὶς ἡμῖν ἀφῆκε τῆς ἁγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας. χρησὸς δὲ ἀνθρώπους ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς καὶ οἰκείους πολεμοῦντας ἀλλήλοις αἰδέσθαι πείθει τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἐνθάδε ἀποῤῥίπτουσαν φιλίαν ἀλλήλους καὶ ὁ θεῖον ὑπέταγμα. ἐκ μὲν ὅπερ ἐστὶ τοῖς σώμασι τοῖς ἡμετέροις τὰ νεῦρα, τοῦτο χρησὸς ἀνθρώπους ἐν οἰκίᾳ καὶ ἐκκλησίᾳ καὶ πόλει. σῶμα μὲν γὰρ καὶ μέλη ἀλλήλων ἔστι καὶ ὀνομάζειν τῷ Παύλῳ τοὺς ἀδελφούς. ὁ δὲ τοὺς διεστασμένους καὶ μαχομένους εἰς φιλίαν ἄγων, ἐκβεβαίωσε τοῦ Παύλου Ⓦ λόγου, πείθων ἅπαντας μὴ ἀγνοεῖν τὰ μέλη, μηδὲ κατεσθίειν ἀλλήλους. ὀκνοῦσι ἀληθὴς ὁ λόγος ἐκεῖνος· ὥστε τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν ἐν ἐκκλησίᾳ καὶ οἰκίᾳ καὶ πόλει ὁ τῆς εἰρήνης αἴτιος τοῖς ἀδελφοῖς καθιστάμενος, ἢν ἔχει δύναμιν ἐν τοῖς σώμασι τὰ νεῦρα, συγκολλῶν καὶ ζωώσεων τοὺς διεστασμένους καὶ πολεμοῦντας ἀλλήλοις. τοιούτων μὴν τοῦ λαμβάνειν τὴν δύναμιν ὑπὸ τῶν ἄλλων ἕκαστος, ὅταν αὐτὸς φανῇ πρᾶος ὑβριζόμενος συζῶν. ὁ δὲ ῥᾳδίως εἰς ὀργὴν ἐκφερόμενος, καταγέλαστος εἶναι δόξειεν ἂν τοῖς πολλοῖς, ὅταν ὑβριζόμενος τοὺς θυμουμένους πείθειν. ἵνα γὰρ αὐτὸν ἡμῖν χρήσῃ ὀργῇ ἀναλθώτων ἀνθρώπων; τίς δὲ Ⓦ τοιοῦτον ὁρῶν, οὐκ ἀποστρέφει τοὺς ὀφθαλμούς; αἴτημα ὀργίλος, ἀνδρὸς μὲν τοῖς ἀπέμποσιν, ἀνδρὸς δὲ τοῖς γείτοσι. καὶ εἰς χρείαν καταξῃ χρημάτων, οὐ ῥᾳδίως εὑπορεῖ τῶν χρυσίζοντων τὴν πενίαν. χαλεπός ἐστι πολέμιος καὶ πολίτῃ καὶ ξένοις, βοσὴν καὶ κακεργάζεσθαι πλησίας τοῖς ἀπαντῶσιν ὀστείνων, ῥητὰ καὶ ἄῤῥητα λέγων. τῷ τοιούτῳ τὸ βλέμμα τὰ σκέπτεται, τὸ πρόσωπον οἰδαίνει, ἡ γλῶσσα λυσσᾷ ῥᾳδίως, αἱ χεῖρες ἐπὶ πάντα φέρονται, τὰ τῶν δαιμονώντων ὁ ταῦτος ἐργάζεται. καὶ γὰρ ὁρᾶν θυμούμενον δεῖ θεσπέσιον, ἀποῤῥήσειεν ἂν εἴτε δαίμων ἐλαύνει τὸν ἄθλιον, εἴτε ἐκὼν εἰς τοσαύτην ἐξεώρᾳσθη μανίαν. ὀργὴ, δαίμων ἑκούσιος, αὐθαίρετος μανία, ἑρπετὸν φρενῶν. ὁ θυμούμενος τῷ διαβόλῳ παί-

Matθ. ε. θ.

Ep. ά. κε.

γνιον,

γιον, ἐργαστήριον δαιμόνων, τῆς ἐκείνων πονηρίας ὑπηρέτης ἄξιος. εἰπέ μοι, τί μάλιστα βούλονται σοὶ δυσσεβοῦντες ⓐ δαίμονες ἐργάζεσθαι; οὐχὶ γονέας ὑβρίζειν; οὐχὶ θεμιτὰς χάριτας τοῖς γεγηνικόσιν ἐπάγειν; οὐχὶ βλασφημεῖν ⓦ Θεόν; ταῦτα τοίνυν ἅπαντα τῶν δυσμενῶν ἔργα. ὥστε ἡ ἀσεβείας ὁ θυμὸς ῥᾳδίως ἄπτος ἐστὶ τοῖς ὀργὴν δουλεύουσι. σοὶ γὰρ κρατῆσαι ἑαυτοῦ δυνάμενα ταχέως ⓐ διδωκότες ἑαυτὸν τῷ θυμῷ, ἀλλ' ὥσπερ ὁ χειμὼν ἡ ζάλη θαλάττης, κυβερνήτου μὴ παρόντος, οὕτω λαμβάνοντα τὰ κύματα τὴν ναῦν ἐρημον, ὑποβρύχιον ποιεῖ ταχέως· οὕτως ὁ θυμὸς, ὥσπερ τις σκηπτὸς καὶ χειμὼν, ἐμπεσὼν τῇ ψυχῇ, ἐκφέρει καὶ τοῦτο πλῆγα ποιεῖ ταχέως ⓦ αὐτῷ δουλεύοντα. τί οὖν; δεῖ φεύγοντων δυσθεράπευτον ὄντα, τοῦτο νόσημα, καὶ πρὶν εἰς ὀργὴν ἐξενεχθῆναι, κατέχειν τὸν ψυχὸν, καὶ ταῖς ἀπὸ τῆς γραφῆς νουθεσίαις χαλιναγωγεῖν τὸν θυμόν. εἰ γὰρ τῶν γηπίων ἀπῳδὰς ἔχει τὰ θηρία ῥᾳδίως, τί θαυμάζεις, εἰ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ψυχὸν ἀγελαίφουσαν εἰς γαλήνιον καὶ ἰσοψυχίαν μεταῤῥυθμίζει ταχέως; Πᾶσά, φησι, πικρία καὶ ὀργὴ καὶ θυμὸς καὶ κραυγὴ ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν. γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ. ὁρᾶτε εἷος ὀργίλος ὁ ῥᾳθυμος; τίνος οἰόμεθα μιμητὴς; οὐκ ἀλλήλων, οὐδὲ ἀλλοτρίων, ἀλλὰ τοῦ διαπαντὸς τῶν ὅλων. καίτοι καὶ χρηστοὶ ῥᾳθυμοῦσι καὶ πάσης ἀρετῆς γέμουσι· ἀλλ' ὅμως ὁ Παῦλος ζηλωτὰς Θεοῦ τοὺς ἡμέρους ὠνόμασεν, ἵνα δείξῃ μετέχοντες τῆς τιμῆς ῥᾳθυμοῦντες διὰ παῤῥησίαν τοῦ ἀκούσματος. ἵνα πᾶς ὁ ὑβριζόμενος, ἢ ἄλλο τι πάσχων δεινὸν, ῥᾳθυμῇ σὺν ἐγκρατείᾳ, καὶ λοιδορίας, καὶ χειροτονίᾳ τῆς ὀργῆς, ὡς τῷ Θεῷ μέλλων ἀχολωθήσῃ τὸ τῆς ὀργῆς. ἵνα γὰρ δὴ τοῦ Θεοῦ; ἀκούων μὲν ἅπαντα ὁρᾷ καὶ ἀκούει, τὸ δὲ τοῖς ὑπὸ γῆς καὶ λεληθόσι καὶ προπεπομένοις ἀδικήματα πολλά. εἰσὶ δέ τινες εἰς τοσοῦτον ἥκοντες ἀσεβείας, ὡς καὶ βλασφημεῖν τὸν Θεὸν, ὅταν τι παρὰ τῶν πραγμάτων λυπῶνται, καὶ βλέποντες εἰς τὸν οὐρανὸν, σοβαροῦ ἀπέχονται ῥήματος. ὁ δὲ Θεὸς ἀνέχεται, καὶ τοσαύτην ἔχων δύναμιν τοῦ λαμβάνειν δίκην παρὰ τῶν ἀσεβούντων, οὐ λαμβάνει. εἰ δὲ πάντας τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐκόλαζεν ὁ Θεὸς, σφόδρα ἂν ὀλίγοι ἦσαν τὸ σωζόμενον, καὶ οὐδεὶς ἂν ἐξήρκεσεν ⓐ ζῶντες πρὸς τὰς ταφάς. διὰ τοῦτό φησιν ὁ Δαβίδ· Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃ Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται; ὅλη παρὰ σοὶ ἡ ἱλασμός ἐστι. νῦν δὲ καὶ αὐτὸς τοῦτο δεικνὺς τὸν ἑαυτοῦ φιλανθρωπίαν ὁ Θεὸς, οὐ μηδὲ δικαίως κολάζειν. ὅστις οὖν ἐοικέναι βούλεται τῷ Θεῷ κατὰ δύναμιν αἰθρωπίνην, ῥᾳδίως ἔστω ἥμερος, καὶ φερέτω γενναίως, ὅταν τι πάσχῃ παρὰ τῶν ἄλλων δεινόν. Ἀγαπᾶτε, φησι, τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὅμοιοι τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὅτι ⓦ ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. πολλαὶ μὲν οὖν εἰσιν ἀρεταὶ χριστιανοῖς ἀνδράσι πρέπουσαι, μείζων δ' ἁπασῶν ἡ ῥᾳθυμία. σοὶ γὰρ ἐν ταύτῃ μάλιστα λάμπουσι, μόνης τοῦ Θεοῦ ζηλωτὰς ὁ Χριστὸς ἀνομάζει. προσήκει τοίνυν ἡμᾶς, ὅταν ὑβρίζῃ τις, ἢ τύπτῃ, ἢ ἄλλο τι πάσχῃ δεινὸν, ἡσυχάζοντας ψυχῇ πρέπα γενναίως ἀπομένειν, εἰδότας ὅτι τοῦ Θεοῦ μιμηταί ἐσμεν ῥᾳθυμοῦντος. καὶ γὰρ αὐλὸς ὁ διαπαντὸς καὶ σωτὴρ ἡμῶν ὑβριζόμενος, πληγὰς λαμβάνων, προσπλούμενος, ταφῆναι ἠνέσχετο τὴν Ἰουδαίων μανίαν· καὶ τοσαύτην ἔχων δύναμιν τοῦ λαβεῖν δίκην παρὰ τῶν ἀσεβούντων, οὐκ ἔλαβεν, ἀλλὰ τὴν μὲν δύναμιν ἔδειξε διὰ τῆς σιωπῆς τοῦ γένους, καὶ τεκροὺς ἀνέστησε, καὶ κρύψας τὸν ἥλιον, καὶ νύκτα τὴν ἡμέραν ποιήσας, τὴν δὲ ῥᾳθυμίαν καὶ φιλανθρωπίαν διὰ τῆς μηδέπω τὴν ἀσεβοῦντων κολάσεως· ἵνα μάθωσιν ἅπαντες ⓐ καὶ ἀσεβεῖς χάριτος προσιόντες τῷ δεσπότῃ, ὅτι ῥᾳδίως μὲν σοὶ μανέντας κολάσαι ὁ ῥᾳδίως δὲ σείσας τὴν γῆν, καὶ τὸν ἥλιον ἐξαίφνης ἀφανῆ γενέσθαι ποιήσας. νῦν δὲ, ἐπειδὴ πρὸς ὀργὴν ἥμερος, καὶ ῥᾳδίως φέρει τὴν μανίαν τῶν ἀσεβῶν, οὐκ

αὐτὸς

αὐτὸς μόνος ἡμέρως διέκειτο τῶν ταπεινοτάτων, τῶν βλασφημουμένων, ἀλλὰ καὶ Ⓦ πατέρα παρεκάλει μὴ χαλεπαίνειν καὶ τοῖς ἀσεβέσι τοῖς ἀρημίοις βέλεσιν. ὅταν οὖν σοι πάσχοντι δεινὰ ἡ ἀφόρητος ἡ ὀργὴ παροξύνῃ καὶ θυμός, ἀναμνήσθητι τῆς τοῦ Χριστοῦ πραότητος, καὶ παχέως ἔμπεσες ἔσῃ τῷ πρᾴῳ, οὐκ αὐλὸς μόνος εἰς τῆς ἡμερότητος τὰ μέγιστα κερδαίνων, ἀλλὰ καὶ Ⓦ ἐχθροὶ ὠφελῶν καὶ χρηστοὺς παιδεύων. ὅταν γὰρ ἴδῃ σε Ⓦ τὰ ἔσχατα πάσχοντα πράως τῆς ὀργῆς ἀνεχόμενον, βαρέως καὶ αὐτὸς ὑπτιαχὴς ἔσται καὶ χρηστὸς, καὶ Ⓦ θυμὸν ἀπορρίψας, ζηλωτὴς ὑπομονῆσαι γενέσθαι τῆς σῆς ἡμερότητος. ὅσις οὖν ἐθέλει σοῦ θυμομάχους νικᾶν, θυμῷ φερέτω βαρεῖς καὶ βαρεῖς πληγάς, καὶ πολλῷ ὄφεται μεταβολῷ τοῦ μεμηνότος καὶ τυπτομένου. σὺ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς ὀργῆς ἡττηθεὶς τοῖς ἴσοις ἀμύνασθαι ἀσυνδάτῃ Ⓦ ἐχθροῖς, μηδέποτε πέρας ἔσται τῆς ὀργῆς καὶ τῆς μάχης, ἀλλ' ἀεὶ μεμηνότες καὶ λυπῶντες, καὶ νικᾶν ἀλλήλους ὑπερθυμοῦντες ταῖς λοιδορίαις καὶ ταῖς πληγαῖς, εἰς ἀπέραντον πόλεμον καὶ μάχην ἐκφέρεσθαι, ὑπερβαλλόντως ἀλλήλοις συκοφαντίας ἀπάπτοντες, ὑπορχεῖν τολμῶντες, ἃ μήτε ἑωράκασι, μήτε ἀκηκόασι, κατηγορῆσαι μελετῶντες· ὁ ἡμέρᾳ μοὶ ὥσπερ κυνὲς λυπῶντες καὶ ζητοῦντες Ⓦ ἐχθροὶ, τῆς δὲ νυκτὸς ὁ πλησίον ἀναλίσκοντες ἐν ᾧ βουλεύεσθαί τι κακὸν καὶ ῥάψαι ὑπερβουλῆς. τοῖς τοιούτοις οὐδὲ ὁ ὕπνος καθαρεύει παθημάτων· ἀλλὰ Ⓦ ἐχθροὶ πρᾳότητι καὶ λοιδορεῖσθαι καὶ τύπτειν νομίζοντες, ἐκ τῶν ὕπνων ἀναπηδῶσιν, ἐρῶντες τῆς ἀλλήλων σφαγῆς πλέον ἢ τραπέζης, ἔτεροι δὲ ἀπὸ τῆς ὀργῆς μεθύοντες, συκοφαντίας μιαθυμοῦντες, καὶ πράγματα ἀμύθητα πρέχοντες ἀλλήλοις, ὅσῳ ἂν πλείω κακὰ προσδέχωνται ἀλλήλοις, τοσούτῳ μᾶλλον εἰς μανίαν ἐρεθιζόμενοι. ὅπερ γὰρ φασι τοὺς μεθύοντας πάσχειν, ἀπὸ τῆς ἀπλήστου μέθης εἰς χαλεπωτέραν διάνοιαν ἐκφέρεσθαι, τοῦτο πάσχουσιν Ⓤ δουλεύοντες ὀργῇ, ἀπὸ τῆς ἀμέτρου φιλονεικίας εἰς μίζω καὶ χαλεπωτέραν ἐκφερόμενοι μανίαν. ὁ μὲν δάκνει σκάλλων, ὁ δὲ πορίσκος ἐστὶ· ὁ μὲν αἰκίσσεται, ὁ δὲ μαινόμενος· ὁ μὲν κλέπτει καὶ ἁδικεῖ, ὁ δὲ πάσης πονηρίας ἀνάμεστος. εἶτα ἀπὸ τῆς ὀργῆς μεθύοντες, συμπλακέντες ἀλλήλοις, μικροῦ δεῖν, τὰ τῶν θηρίων μιμοῦνται, τύπτοντες, λακτίζοντες, δάκνοντες, καταπίπτοντες τὰ σώματα, σεσηρότες φοβερὸν μέρος, οὐκ ὀφθαλμῷ, οὐκ ὠτῶν, οὐ ῥινὸς, ὐ προσώπου, οὐκ ἄλλο μέλος τινὸς, ἀλλὰ συρραγέντες ἀλλήλοις, καὶ καταπίπτοντες ἑαυτοῦ, καὶ τί κακὸν ὐ ποιήσαντες, ἀναχωροῦσιν ἐκ τῆς μάχης, Ⓤ μὲν ὀφθαλμὸν ἐκκοπέντες, Ⓤ δὲ ὦτα, Ⓤ δὲ χεῖλη, οἱ δὲ ἄλλο τι τοῦ σώματος μέρος, πλέον τοῦ ψυχικοῦ ἢ τὸ σῶμα διεφθαρμένοι, μεμηνότες, παραφρονοῦντες, λυπῶντες, ἀγνοοῦντες τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος, τὸν κελεύοντα, ῥαπιζομένους καὶ τυπτομένους καὶ τὰ ἄλλα πάσχοντας, ἡσυχαζούσῃ τῇ ψυχῇ πάντα φέρειν ἡμέρως, καὶ νικᾶν τῇ πραότητι τὸν τῶν ἀδικούντων θυμόν. ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν, ἐπαρεῖται μὲν ἀπὸ ἀνθρώπων, σεφανοῦται δὲ ἀπὸ Θεοῦ καὶ σωτῆρος. διόπερ χρὴ καρτερεῖν, καὶ τῶν ὀργιζομένων ἡμέρως ἀνέχεσθαι, βλέποντας πρὸς Ⓦ σέφανον, ὃν ὁ Θεὸς ἑτοιμάζει τοῖς ὑπτιαχέσι καὶ χρηστοῖς. ἄτοπον γὰρ τοῦ μὲν γυμνικοῦ ἀγῶνα ἀθλήσαι, καὶ κονιορτὸν καὶ πληγὰς καὶ παλαισμὸν ἀνέχεσθαι, πρὸς δόξαν καινὴν, καὶ σέφανον θνητὸν ἄξιον βλέποντας ἡμᾶς δὲ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ σεφανοῦσθαι μέλλοντας, μὴ κρατεῖν ὀργῆς, μηδὲ πάντα φέρειν ἡμέρως, ἀλλὰ βραχεῖαν ἡδονὴν καὶ θυμὸν ἄδικον τῆς εἰς οὐρανοὺς προσημαίνει τιμῆς τε καὶ δόξης. καὶ μὴν καὶ χαίρειν γε ἔοικεν, ὅτι πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων, οἷς ὁ τῶν δικαίων κεκόσμηται βίος, τούτῳ πρὸ τῶν ἄλλων λαμπροῖς πεποίηκε τοὺς ἀνδρας, τῇ χρηστότητι συζῆν, καὶ τοῖς ἀδικοῦσιν ἡμέρως προσφέρεσθαι. τοῦτο μὲν γὰρ, ὁ Μωϋσῆς πρᾴως ἀνεχόμενος τῆς τῶν Ἰουδαίων μανίας, καὶ ταῖς βολαῖς τοὺς ἐχθροὺς διασώζων, τῆς εἰς οὐρανοὺς τιμῆς τε καὶ δόξης πρὸ τῶν ἄλλων ἀπήλαυσε, καὶ τῷ Θεοῦ φίλος ἐκλήθη· τοῦτο δὲ, ὁ Δαβὶδ τοὺς ἐχθροὺς καὶ πολεμίους φεισάμενος, εἰς πολλῷ βίνοιδμ καὶ φιλίαν Ⓦ Θεοῦ ἐπιτασάσατο. ἄπαντα μὲν γὰρ ἀνθρώπων τοῦτο κοσμεῖν δύναται,

δυώπαι, ἀφαφερόντως ἢ τοῦ τὰ τῆς ὄψεως. ὃ γὰρ, πάντα ποιῆ ὑπὲρ ἐπῳδὴν τῆς βασιλείας, καὶ πέχῃ ἑαυτὸν, καὶ ⁂ τῷ Θεοῦ νόμοι ἡγεμόνα ποιῆσθαι τῶν ἔργων, μέγα μὲν εἰς εὐφημίαν τε καὶ δόξαν. καὶ μὲν καὶ Παῦλος καὶ Πέτρος τῆς ἀρετῆς ἀφίδος ἀφάμψοι ἀφ' ἑαυτῶν ἐρέτιον, ἢ ζωνίζησαι, ἀπὸ τῆς ἡμερότητος μᾶλλον, ἢ τῶν ἄλλων ἐξελαμψάν ἀγαθῶν, τοῦ λοιδορεῖσθαι πιμῶντες, τοῦ ἐχθροὺς εὖ ποιοῦντες, τοῦ καταλιθάσαντας πολλαχοῦ ταῖς εὐχαῖς δοξάζοντες. ἠδέσαν γὰρ τοῦτο μάλιστα κεχαρισμένοι τῷ Θεῷ ποιοῦντες, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τὸ ἀρετῶν θαυμάζοιμεν. διὸ περ αὐτοὶ γε ⁂ ἑαυτῶν βίον ἡμερότητι κοσμοῦντες ἐφάνησαν, καὶ τοὺς ἄλλους αὐθέντας ὑπὲρ τούτου προκαλοῦντες. ἐπεὶ καὶ ⁂ Στέφανον τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν ἐχθρῶν ὁρῶντας εὐχόμενον, ὁμοίως ὑπὲρ τε τῆς παρούσης καὶ τοῖς ἀγῶσι θαυμάζομεν. ὑπὲρ τοίνυν τοσοῦτος καὶ τοιούτους ἡγεμόνας ὑπεικείας ἔχομεν, προκαλέσωμεν ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους τοῖς ἐκείνων ἴχνεσιν ἕπεσθαι, καὶ δι' παρούσης τῷ Θεῷ λειτουργεῖν, ὡς ταύτην μᾶλλον ἀσμένως δεχομένῳ τὴν λειτουργίαν, ἢ τὰς ἄλλας ἁπάσας ἀρετάς. καὶ γὰρ ὁ θεῖος Παῦλος, ἀρετὴν ἀποστόλου δεῖξαι βουλόμενος, ἐκ τῆς ἡμερότητος μάλιστα βούλεται ⁂ τοῦ Χριστοῦ δεῖγμα εἶναι φαίνεσθαι. καίτοι πολλὰ ἐξῆν εἰπεῖν, εἴγε λέγειν ἐβούλετο τὰ κοσμοῦντα ⁂ ἀποστόλους, δαιμόνων ἔλασιν, νεκρῶν ἀνάστασιν· ἀλλ' ὅμως πάντα ὑπερβὰς ἐκεῖνα, τὴν ἐν τοῖς ἤθεσιν ὑπεικείαν φέρω καὶ κάτω διεξέρχεται, ὅπως ἡμέρως προσενεύσῃ τοῖς ἐχθροῖς, διεξιὼν τε καὶ λέγων· ἵνα πείσῃ καὶ ἡμᾶς τοῖς οἰκείοις ἴχνεσιν ἕπεσθαι, καὶ χρηστοὺς εἶναι καὶ παρόντας. δίκαιον οὖν τοῖς ἁγίοις ἐκείνοις ἀκολουθῆσαι, κἀκείνοις πεῖσαι τὸ βίῳ παράδειγμα, ἵνα πᾶσι τοῖς κόσμοις ἐκλάμποντες, τὴν ἐπαγγελμάτων τύχωμεν ἀγαθῶν, ἅπερ καὶ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, σὺν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Παρ. π. ξ.

a. Τιμ. γ. γ. Τιτ. γ. c. Φιλιπ. δ. ε.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ. Λογ. α.

ΑΜφοτέρων ἕνεκα προσήκει τοῦ τὸ Θεοῦ θεράποντας μακαρίζειν καὶ θαυμάζειν, ὅτι τὴν ἐλπίδα τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἐπὶ ταῖς ἁγίαις εἶχον εὐχαῖς, καὶ ὅτι γραφῇ φυλάξαντες τοῦ ὕμνους καὶ τὰς λατρείας, ἃς τῷ Θεῷ σὺν χαρᾷ καὶ φόβῳ προσέφερον, καὶ εἰς ἡμᾶς πρὸ ἐπιμελῶς ⁂ ἑαυτῶν θῆσαι ἐθέλουσι· ἵνα πρὸς ⁂ οἰκοδομὴν ζῆλον πᾶσι τοῖς ὑπαγορεύμενοι ὑπὲρ ἀπάντων θαυμηθῶσι. Θαυμάσειε γὰρ προσήκει ⁂ τῶν διδασκάλων ὑπὲρ τοῦ ὁμιλούντας ὅπου, καὶ τοῦ τῶν προφητῶν ἀκροατὰς, μιμητὰς [προσήκει] φαίνεσθαι τῆς ἐκείνων δικαιοσύνης, ἵνα πάντα ⁂ χρόνον ταῖς προσευχαῖς, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ καὶ μελέτῃ συζῶμεν, τοῦτο ζωὴν, τοῦτο ὑγείαν καὶ πλοῦτον, τοῦτο πέρας ἀγαθῶν εἶναι νομίζοντες, ὃ προσβύχεσθαι τῷ Θεῷ μὴ καθαρᾶς καὶ ἀδιαφθόρῳ ψυχῆς. ὥσπερ γὰρ τῷ σώματι φῶς ἥλιος, οὕτω ψυχῇ προσευχή. εἰ οὖν τυφλῷ ζημία τὸ μὴ ὁρᾶν ⁂ ἥλιον, πόση ζημία χρεία τῷ μὴ προσεύχεσθαι συνεχῶς, καὶ δεχθῆναι τῆς βύχης τὸ τοῦ Χριστοῦ φῶς εἰς τὴν ψυχὴν εἰσάγει; καὶ τοι τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη καὶ θαυμάσειε τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ἣν εἰς ἡμᾶς ὑπερδείκνυται, τοσαύτην τιμὴν ἀνθρώποις χαριζόμενος, ὡς καὶ προσευχῆς ἀξιῶσαι καὶ ὁμιλίας τῆς ἑαυτοῦ; Θεῷ γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁμιλοῦμεν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, * δι' ἧς καὶ τοῖς ἀγγέλοις συναπολούμεθα, καὶ τὴν πρὸς τὰ ἄλογα χαυνωτέραν πολὺ φαινόμεθα ἀφαφυγόντες. ἀγγέλων γὰρ ἔρ-

χ. διὰ λόγ
χ. τὴν τοῦ ὑπαγ.
χ. μαθητ.
χ. μαθητ.
χ. τὸν τῆς προσευχ. λόγον
χ. καὶ λειτ. * προσευχῆς

γεν ἡ προσευχὴ, ὑπερβαίνουσα καὶ τὴν ἐκείνων ἀξίαν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτο ἦν τῆς ἀγγέλων ἀξίας ὁ Θεὸς ἀφαλίσασθαι. καὶ ὅτι γε χρήσιμόν ἐστιν, αὐτὸ διδάσκουσιν ἡμᾶς, ζῶν πολλῷ μᾶλλον φόβῳ ταῖς ψυχαῖς προσφέροντες, παρέχοντες ἢ ἡμῖν εἰδέναι καὶ μανθάνειν, ὅτι προσήκει τῷ Θεῷ προσιόντας, ζῶν χάριτι καὶ φόβῳ τοῦτο ποιεῖν· φόβῳ μὲν, διδασκόμενοι μὴ τῆς προσευχῆς ἀναξίοι φανῶμεν· χάριτι δὲ μετεῖναι γινομένους διὰ τὸ μεγέθη τῆς τιμῆς, ὅτι τοσαύτης καὶ τοιαύτης προσιόντες ὁ ἀνθρώπινος ἠξιώθη γένος, ὡς καὶ θείας ἀπολαύειν ὁμιλίας ζωοποιοῦς, δι' ἧς καὶ ὁ ἄνθρωπος εἰς καὶ προσκαιρῶς ἀφθαρτίζεται, φύσει μὲν ὄντες ἄνθρωποι, τῇ δὲ πρὸς Θεὸν ὁμιλίᾳ προσὼ ἀθανάτου ζωῆς μεταβαίνοντες. ἀναγκαῖον γὰρ ὁμιλοῦντα Θεῷ, καὶ χρείττονα γινόμενα θανάτου καὶ πάσης ἀφθορέας. καὶ ὥσπερ ἀναγκαῖον πᾶσα τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἀπολαύοντα ἀφθαρτίζεσθαι τὸ σῶμα· οὕτως ἀναγκαῖον πᾶσα θείας ὁμιλίας ἀπολαύοντα, μηκέτι εἶναι ἄνθρωπον. αὐτὸ γὰρ τὸ τῆς τιμῆς μέγεθος προσὼ ἀθανασίαν ἡμᾶς μαθήσειν. εἰ γὰρ τοὺς βασιλέως ἀγαλλομένους καὶ τῆς πρὸς ἐκείνου τιμῆς ἀπολαύοντας, ἀμήχανον εἶναι πάντας, πολλῷ μᾶλλον ἀδύνατον τοὺς τῷ Θεῷ προσευχομένους καὶ ὁμιλοῦντας ἀνθρώπους ἔχειν ψυχάς. θάνατος γὰρ ψυχῆς, ἀσέβεια καὶ βίος ἄθεσμος· ἔκνομον καὶ ζωὴ ψυχῆς, ἡ τοῦ Θεοῦ λατρεία καὶ βίος ὁ ταύτῃ πρέπων. βίον δὲ ὅσιον ἢ τὴν τοῦ Θεοῦ λατρείαν πρέποντα προσευχὴ ζωοῦσα καὶ θησαυρίζει θαυμασίως ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς. εἴτε γὰρ πρᾳότητός τις ἐφικνεῖται, εἴτε τῷ γάμῳ σωφροσύνῃ πρέπει ἐπιτυγχάνοντας, εἴτε κρατεῖν ὀργῆς, καὶ πραότητι συζῆν, εἴτε φθόνου καθαρεύειν, εἴτε ἄλλο τι τῶν προσηκόντων ποιεῖν, προσευχὴ ἡγεμονεύουσα καὶ προλεαίνουσα τὴν τοιαύτην ὁδὸν τοῦ βίου, εὐχερῆ τε καὶ ῥᾳδίαν ἔξει τὴν εὐσεβείας δρόμον. οὐ γὰρ ὅσιον, οὐκ ἔστι τοὺς αἰτοῦντας παρὰ τοῦ Θεοῦ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην καὶ πραότητα καὶ χρηστότητα, μὴ τυγχάνειν τῆς εὐχῆς. Αἰτεῖτε γάρ, Matth. 7. 7.
φησι, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν, λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· Τίς ἐστι, φησὶν, ἐξ ὑμῶν, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ ἐὰν Luc. 11. 11.
ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; τοιούτους μὲν λόγοις καὶ τοιαύταις ἐλπίσιν ὅτι προσευχὴ πρεσβεύεσιν ἡμᾶς ὁ τῶν ὅλων Κύριος. ἡμᾶς δὲ προσήκει τῷ Θεῷ πειθομένους ἀεὶ ζῆν εὐ ὕμνοις καὶ προσευχαῖς, ἀκριβέστερον τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας ἐχομένους, ἢ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς. ὅτε γὰρ ἡμῖν ἐπαρέξειε ζῆν ἀεὶ τὸν πρέποντα δι' εὐσεβείας ζωόν. ὅστις γὰρ ἀπροσεύκτως τῷ Θεῷ, οὐδὲ θείας ὁμιλίας ἀπολαύειν ἐπιθυμεῖ ζωοποιοῦς, νεκρὸς ὢν καὶ ἄψυχος, καὶ ἀμετέχων φρονήσεως. αὐτὸ γὰρ τοῦτο μέγιστον ἀφροσύνης σημεῖον, τὸ μὴ ἐπίστασθαι τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς, μηδὲ ἐρᾶν προσευχῆς, μηδὲ θαυμάζειν ἡγεῖσθαι ψυχῆς τὸ μὴ προσκυνεῖν τῷ Θεῷ. ὥσπερ γὰρ, οἶμαι, τὸ σῶμα τοῦτο τὸ ἡμέτερον, ψυχῆς μὴ παρούσης, νεκρόν ἐστι καὶ δυσῶδες· οὕτω ψυχὴ μὴ κινοῦσα ἑαυτὴν εἰς προσευχὴν, νεκρόν ἐστι καὶ ἀθλία καὶ δυσώδης. ἀλλὰ μὴν, ὅτι γε θανάτου πάντος πικρότερον ἡγεῖσθαι προσήκει, γρηγορεῖν προσευχῆς, διδάσκει καλῶς ἡμᾶς Δαυὶδ ὁ μέγας προφήτης, μᾶλλον ἢ ἐνύπνιος ἀπαθανίζων, ἢ τοὺς ἡμέρας μόνας γρηγορεῖν προσευχῆς. [οὐ γὰρ ἀσπασάμενοι τούτῳ προσέταξεν ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, ἀλλὰ τοὺς ἡμέρας μόνον σκηπτούμενος θύρας.] αὐτὸ γὰρ τῆς θείας ῥοπῆς οὐκ ἄν τι τῶν ἀγαθῶν εἰς ἡμετέρας ἔλθοι ψυχάς. Θεοῦ ἢ ῥοπὴ συναφάπτεται τῷ πόνῳ ἡμῶν, καὶ τότε ἐπικουφίζει καλῶς, ἂν ἴδῃ προσευχὴν ἀγαπῶσαν, καὶ συνεχῆ τοῦ Θεοῦ δεομένου, καὶ πάντα ἐκφεύγει τὰ ἀγαθὰ καταδύεσθαι προσδοκῶσα. ὅταν οὖν ἴδω τινὰ μὴ φιλοῦντα προσευχὴν, μηδὲ θερμὸν ἔρωτα ταύτης ἔχοντα καὶ σφοδρὸν, ἤδη μοι δῆλός ἐστιν ὡς οὐδὲν ἡμαρτηκὼς εἰς τὴν ψυχὴν κέκτηται. ὅταν ἢ ἴδω τινὰ τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας ἀκαρέστως ἐχόμενον, ἢ

ὃ

Σειρ. ιθ. κε.

Ὃ μὴ προσεύχεσθαι ζωὴν ἐν ταῖς μεγίσταις ἀριθμοῦσα ζημίαις, τοσαύτην πάσης ἀρετῆς ἀσκητὴν εἰ) βέβαιον, καὶ τοῦ Θεοῦ ναόν. Εἰ γὰρ σάλπισμός ἐστιν ὑδρὸς καὶ βῆμα ποδὸς καὶ γέλως ὀδόντων ἀναγγέλλει τὰ πρὸ αὐτοῦ, καὶ "σοφοὶ Σολομῶντα· πολλῷ μᾶλλον ψυχὴ καὶ λατρεία Θεοῦ σημεῖόν ἐστι δικαιοσύνης ἅπασης, σαλπίζουσα πνευματικὴ καὶ θεία, πολλῷ μορφῇ καὶ κάλλει" κατακοσμοῦσα ταῖς ἡμετέραις διανοίαις, καὶ ἑκάστου ῥυθμίζουσα βίον, οὐκ ἐῶσα φαῦλον οὐδὲν, οὐδὲ ἄτοπον τῆς διανοίας κρατεῖν, αἰδεῖσθαι πείθουσα καὶ Θεὸν καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ τιμῶν, πᾶσαν τοῦ ποιητοῦ γνῶσιν ἀποπέμπεσθαι παραδοῦσα, τοὺς αἰσχροὺς καὶ ἀτόπους ἐξελαύνουσα λογισμοὺς, καὶ εὐκαρδίαν τῆς ἡδονῆς καθιστῶσα τοῦ ἑκάστου ψυχοῦ. αὕτη γάρ" ἡ εὐκαρδία μόνη πρέπει τοῖς καὶ Χριστοῦ στεφομένοις, τὸ μηδενὶ δουλεύειν αἰσχρῷ, ἀλλὰ τηρεῖν ἐν ἐλευθερίᾳ τὸν ψυχὸν, καὶ βίῳ καθαρεύοντα.

χ. πρέπει

χ. ἐλευθερίᾳ

χ. μόνη

Οπερ οὖν πάντας ἀμήχανον αὖθις προσευχῆς ἀρετὴν συζῆν, καὶ μὴ ταύτης πρῶτον βίον, οἷμαι δῆλον ἅπασι εἰ). πῶς γὰρ ἄν" τις ἀρετὴν ἀσκήσειε, μὴ προσοικοῦσαν καὶ προσαπτομένην ἐκείνης ἀεὶ ταύτης χορηγὸν ἐν δοτῆρα; πῶς δ' ἄν" τις ὑπομνήσειεν εἰ) σώφρων καὶ δίκαιος, μὴ ὁμιλῶν ἡδέως ἐν ταῦτά τε καὶ πλείω τούτων ἅπαντων πρὸς ἡμᾶς; βούλομαι δ' ἐπιδεῖξαι ὑμῖν βραχέων, οὐκ ἂν ἁμαρτήματα γένοιτο αἱ προσευχαὶ λάθωσιν ἡμᾶς, ταχέως ἀποκαθαίρουσι. καὶ τοι τί μεῖζον γένοιτ' ἄν" προσευχῆς, ἢ ὅτι ἐστὶν ἀλεξιφάρμακον φάρμακον θανάτου τοῖς ταῖς ψυχαῖς νοσοῦσι; σκόπει δὴ προσευχῆς" ἀπολουσάμενοι τὰς πολλὰς πρὸς Θεὸν ἁμαρτίας. ἅμα τε γὰρ ἔλαβεν αὐτὸν ἡ προσευχὴ, καὶ δικαίους ἐποίησε, καὶ πόλιν εἰθισμένην ἀκολασίᾳ καὶ πονηρίᾳ καὶ ῥᾳθύμῳ βίῳ συζῆν, ἐπανορθώσει ἐξέως, παλαιᾶς σωτηρίας μεῖζον ἰσχύσασα, τὴν θείων νόμων πλήρη πεποιηκυῖα τὴν πόλιν, σωφελουμένη μὲν ἑαυτῆς καὶ σωφρονοῦσα καὶ φιλανθρωπίαν καὶ παράστασιν καὶ προνοίαν παρεχῶν. ἐν γὰρ ἀνέχεται χωρεῖν τούτων ἐν δικαιοπαθοῦντι" βεβήτοις, ἀλλ' εἰς ἓν ἄν" οἰκήσῃ δικαίοις, πλήρη ποιεῖ δικαιοσύνης πάσης, παιδοτελοῦσα πρὸς ἀρετὴν, καὶ καλὸν ἐξοικίζουσα. ἐν δὲ ἐν τότε εἴ τις εἰσῆλθεν εἰς Νινευὴ τὴν πόλιν, καὶ προήκουσεν αὐτὴν ἀκριβῶς ὀπτικὰ μόνος, οὐκ ἄν" ἐπίγνω τὴν πόλιν· ὕστως ἐξαίφνης ἀπὸ τοῦ φαυλοτέρου βίου πρὸς εὐσέβειαν μετεπέδησεν. ὥσπερ γὰρ γυναῖκα πλωτὴν ῥάκια" φορέσασαν, μὴ ταῦτά τις χρυσοῖς ἱματίοις κεκοσμημένην ἴδων, οὐκ ἄν" ὀπτικοῖς ὁ γνώσαιτο· ὕστως ὁ τὴν πόλιν ἐκείνην εἰδὼς πλωτὴν γενομένην προήκουσαν, καὶ τὴν πνευματικὴν ἔρημον οὖσαν θησαυρὸν, κατανοήσει ἂν" ποία, ἢ τίς ἐστὶν ἡ πόλις, ἐν ὀλίγῳ ἰσχύσεν μεταβαλοῦσα καὶ ἐξ ὅπου καὶ βίου πρὸς ἀρετὴν ἐπιμαγαγεῖν. καὶ γυνὴ δέ τις ἐν ἀκολασίᾳ καὶ πορνείᾳ πρώτη βεβιωκυῖα πολλῷ χρόνῳ, ἅμα τε προσέπεσε πρὸς τοῦ πόδας τοῦ Χριστοῦ, καὶ σωτηρίας ἔτυχεν. ἐ τοίνυν ἀποκαθαίρει μόνον ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ κινδύνους ἀπείργει μεγάλους. "ὁ γέ τοι βασιλεὺς ὁμοῦ τι ἐν προφήτης ὁ θαυμάσιος Δαβὶδ, τοὺς πολλοὺς καὶ χαλεποὺς πολέμους τῇ προσευχῇ διέφυγε, τότε μόνον ὃ ὅπλον τῆς στρατιᾶς προβαλόμενος, καὶ πρέχων τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις καὶ ἡσυχίαν ἐν ἀδειαν ἀπολαύειν τῆς νίκης. ὡς καὶ μὲν ἄλλοι βασιλεῖς, ἐν τῇ τῶν στρατηγῶν ἐμπειρίᾳ καὶ τῇ τύχῃ καὶ τοξόταις καὶ ὁπλίταις καὶ ἱππεῦσι τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας εἶχον· ὁ δὲ μόνας Δαβὶδ πάσης ἀλκῆς κρείττονα τὸν στρατιὰν ἐτείχιζεν, καὶ βλέπων εἰς" ὀφρῦν στρατηγοὺς, καὶ ταξιάρχων, καὶ ἱππαρχῶν, οὐδὲ χρήματα συλλέγων, οὐδὲ ὅπλα κατασκευάζων, ἀλλὰ τὴν θείαν πανοπλίαν ἐξ οὐρανοῦ καταφέρων. πανοπλία γὰρ ὡς ἀληθῶς θερμὸς, καὶ θεία προσευχὴ, καὶ μόνη δυνατὴ) φυλάττειν βεβαίως σὺν διδασκάλῳ ἑαυτὸν τῷ Θεῷ. τὸν μὲν γὰρ τῶν ὁπλιτῶν ἰσχνόν τε καὶ ὀπτικήμονα, καὶ τοξοτῶν ἐμπειρίαν καὶ προδοσίαν πολλάκις ἀποφαίνει μάταιον καὶ" κλέμματα πολεμικὰ, καὶ ἀντιπάλων" δυσχέρεια, καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοις. προσευχὴ δ' ἀνάγκην

χ. ἀνάγκην

μαχοι ὅσπλοις καὶ ἀσφαλὲς φυλακτήριον, ὁμοίως μὴν γραπτώτιον ἔνα, ὁμοίως δὲ καὶ πολλοὶ ἀποκρουομένη μυριάδας. ἐπὶ καὶ Δαυὶδ ὁ θαυμάσιος τὸν Γολιὰθ ἐκφύγον, ὥσπερ δαίμονα τινα φοβερὸν ἐπερχόμενον, οὐκ ὅπλοις, οὐδὲ ξίφεσιν, ἀλλ' ὐχαῖς καὶ τινὶ ἔγχει. οὕτως ἰσχυρὸν μὲν βασιλεῦσιν οἱ μάχαιραι ὅπλοι καὶ προσευχὴ, ἰσχυρὸν δὲ καὶ ἡμῖν προὸς δαίμονας. οὕτω δ. Βασ. ιζ. 5 ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας προσέπεσε τῷ πολέμῳ τῶν Περσῶν, γραπτὸν μὲν οὐκ ὅπλισας, ὐχαῖς δὲ μόναις ἀποπέμψας τὸν παμπληθῆ τῶν ἀντιπάλων. ὕτω καὶ θάνατον διέφυγε μετὰ τῆς προσοχύσης βλασφημίας τὸν Θεὸν προσαιτοῦν, καὶ ἡ προσευχὴ μόνη δέδωκεν ἀναίσθησιν τοῦ βασιλέως. καὶ μὴν γε ὅτι ψυχικὸν ἡμῶν τὸ τηκτὸν ἡμῶν ἡ προσευχὴ ῥᾳδίως ἀποκαθαίρει, διδάσκει ἡμᾶς ὁ τελώνης, δικαιούμενος τοῦ Θεοῦ τυχὸν ἀφέσεως, καὶ τυχὸν διδάσκει δὲ καὶ ὁ λεπρὸς, ἅμα τε προσαιτῶν τὸν 10 Θεὸν, καὶ καθαριζόμενος βλέπων. Εἰ δὲ σῶμα διεφθαρμένον ὁ Θεὸς ὀξέως ἰάσατο, πολλῷ μᾶλλον ψυχὴν νεοσηπῆ θεραπεύσει φιλάνθρωπος. ὅσῳ γὰρ ἡμιωτέρα τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ, τοσούτῳ μᾶλλον εἰκὸς παρ' ἑαυτὴν τελείαν ἀπολαβεῖν ἐπιδεικνυμένη Θεόν. καὶ μυρία δ' τις ἔχοι λέγειν καὶ παλαιὰ καὶ καινὰ, εἰ πρὸς ἀξιολογίαν βλέποι τὸν λόγον προσευχῆς σεσωσμένους. ἴσως δέ τις τὴν ῥᾳθυμοτέρων, καὶ οὐκ ἐθελόντων ἐπιμελῶς προσ- 15 εύχεσθαι καὶ ἀπολαύειν, ἐκφέρει τὰ ῥήματα φήσιν δὴ εἰρηκέναι Θεὸν, ὡς, Οὐ πᾶς ὁ Matth. ζ. κα. λέγων μοι Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἐγὼ δὲ εἰ μόνην ἐξαρκεῖν προὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν τὴν προσευχὴν ἐνόμιζον, εἰκότως δ' τις τούτοις ἐκέχρητο τοῖς λόγοις. ἐπεὶ δὲ κεφάλαιον εἶναι ἀγαθῶν τὴν προσευχὴν φημι, καὶ πρεπίδα καὶ ῥίζαν τοῦ λιτοπλοίου 20 βίου, μηδεὶς ὅτι προφάσει ῥᾳθυμίας ἐκείνοις κεχρήσθω τοῖς λόγοις. οὐδὲ γὰρ σωφροσύνην μόνη δύναται σῴζειν αὐτὴ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, οὐδὲ πρᾳότητα πλουτεῖν, οὐδὲ χρηστότης, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἀλλὰ δεῖ πάντα συνδραμεῖν εἰς ταὐτὸ ἡμετέρας ψυχάς. προσευχὴ δὲ, ὥσπερ ῥίζα καὶ κρηπὶς, ἑστῶσα). καὶ ὥσπερ τὰ λεῖα καὶ οἰκίδια τὰ κάτωθεν ἰσχυρὰ πιέζει καὶ συνέχει, οὕτω καὶ ἡμετέρου βίου αἱ προσευχαὶ συνέχουσιν. ἄνευ γὰρ ταύτης οὐδὲν ἂν ἡ- 25 μῖν ἀγαθὸν οὐδὲ σωτήριον γένοιτο. δηλοῖ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔγκειται συνεχῶς ἡμῖν δηλαδὴ ἐλθυόμενος, καὶ λέγων, Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγορεῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. καὶ Κολ. δ. β. ἀλλαχοῦ· Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, φησὶν, ἐν παντὶ εὐχαριστοῦντες· τοῦτο γὰρ ὅτι α Θεσσ. ε. ιζ. θέλημα Θεοῦ. καὶ ἑτέρωθι πάλιν, Προσεύχεσθε ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι, εἰς αὐτὸ Εφεσ. ϛ. ιη. 30 ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει. ὅπου πολλαχοῦ καὶ θείαις φωναῖς ὅτι προσεύχου ἡμᾶς" ἐκάλεσε Σωσεχῶς ὁ τῶν ἀποστόλων ἡγεμών, προσέχει τοίνυν ἐκ ἐκείνου παραδυομένης, μὴ προσευχῆς παρύεσθαι Θεὸν βίον *, καὶ ταύτῃ συνεχῶς τὴν ἀληθείαν ἀρύεσθαι. χρήζομεν γὰρ πάντες θεοπτοι ταύτης οὐχ ἥττον, ἢ τὰ δένδρα τῶν ὑδάτων. ὅτι γὰρ ἐκεῖνα δυνάμενα) ἐκφέρειν τοὺς καρποὺς, μὴ πίνοντα ἀφ' ἑαυτῶν ῥίζωθεν οὔτε ἡμεῖς τοῖς πολυτιμήτοις καρποῖς τῆς εὐσεβείας δυνησόμεθα βρύειν, μὴ τῇ προσευχῆς ἐρραδήμονες. 35 ὅθεπερ χρὴ καὶ τῆς κλίνης ἀπαναστάντας φθάνειν ἀεὶ Θεὸν ἥλιον τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ, καὶ τραπέζης ἀπολαύοντας, ἐκ καθεύδειν μέλλοντας μᾶλλον δὲ καθ' ἑκάστην ὥραν καὶ μίαν ὐχὴν τῷ Θεῷ προσφέροντας ἴσον τῇ ἡμέρᾳ δρόμον τελέοντας· τὸ δέ γε τῆς νυκτὸς ὅπλοις μέρος εἰς προσευχὰς διαλύσαντας, καὶ τὰ γόνατα κάμπτοντας ὡς πολλῷ τῷ φόβῳ τῇ δεήσει προσέχοντας, μακαρίζοντας ἑαυτοὺς ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ. Εἰ- 40 πέ μοι, πῶς ὁ ἥλιος, μὴ προσκυνήσας πέμπουσα τοῖς σοῖς ὀφθαλμοῖς γλυκύτατον φῶς; πῶς ἀπολαύσεις τραπέζης, μὴ προσκυνήσας τοσούτων ἀγαθῶν δοτῆρα καὶ χορηγὸν; μετὰ ποίας ἐλπίδος ὅτι τῆς νυκτὸς ἥξεις καιρῷ; ποίοις προσδέξαις ὀνείρασιν ὁμιλήσεις, μὴ τιμήσας σαυτὸν προσευχαῖς, ἀλλ' ἀφύλακτος ὅτι ὕπνον ἐλθὼν; θύκαζα φρένης καὶ ἀλώτος τοῖς πονηροτάτοις δαίμοσιν ἔσῃ, οἳ περιέρχονται Σωσεχῶς καιρὸν φυ-

λαχεῖν ἡμᾶς, ἵνα λαβόντες γυμνὸν τῆς εὐχῆς αἰκάρπασαν οἴχεσθε. ἀλλ' ἵνα δῶν ἵδωσιν ἡμᾶς πτερωμένους ταῖς προσευχαῖς, ἀποπτήσωσιν ἀπράκτως, ὥσπερ λῃσταὶ καὶ κακοῦργοι, τοῦς τῆ κεφαλῆ τὸ γραπτὸν ξίφος ὁρῶντες κρεμάμενον· ἀλλ' οὐ γάρ συμβῆ ποτε γυμνὸν εἶναι τῆς εὐχῆς, ἵνα μὴ ἁρπασθῆ ὑπὸ τῶν δαιμόνων φέρεται, εἰς ἀμαρτίας ὠθούμενος καὶ συμφορὰς καὶ κακά. Ταῦτα δὴ πάντα φοβούμενοι ἡμᾶς, προσευχαῖς καὶ ὕμνοις ἀεὶ τηλίζειν ἑαυτοὺς, ἵνα πάντας ὁ Θεὸς ἐλεήσας, ἀξίους ἀπεργάσηται τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας διὰ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ. Λογ. ς.

ΟΤι μὲν πάντων ἀγαθῶν κεφάλαιόν ἐστιν ἡ προσευχὴ, καὶ σωτηρίας καὶ ζωῆς αἰωνίου προέξενος, ἄπορος τῶν ἁπάντων ἂν εἴη. ἀναγκαῖον δ' ὅμως καὶ κατ' δύναμιν λέγειν περὶ τοῦ προοιμίου, ἵνα σὺν μὲν εὐωδίᾳ ζῆν ἐν προσευχαῖς, καὶ τῇ λατρείᾳ τοῦ Θεοῦ προσέχειν δύνησθε μᾶλλον, ἀνυσιμώτερος ὁ λόγος ἀπεργάσηται· οἱ δ' ῥᾳθυμότεροι βεβιωκότες καὶ προσευχῆς ἔρημον τὸν ψυχὸν ἀφέντες, τὸν τε τοῦ παρελθόντος χρόνου ζημίαν μάθωσι, καὶ μὴ προαποτερήσωσιν ἑαυτοὺς τῆς σωτηρίας ὁ λειπόψυχος τοῦ βίου μέσος. Οὐδὲν τοίνυν ἰσχύει μέγιστον πρὸς προσευχὴν ἐλθεῖν, ὅτι πᾶς προσευχόμενος τῷ Θεῷ συναλέγεται. ὅσοι δέ ἐστιν ἀνθρωποι ὄντα τῷ Θεῷ λαλῆν, ἄγνοεῖ μὲν οὐδείς· προδῆλον δ' ὂν λόγῳ τὸν τιμὸν οὐκ ἂν τις διωνθείη. αὕτη γὰρ ἡ τιμὴ καὶ τὸν τῶν ἀγγέλων ὑπεραίρει μεγαλοπρεπείαν· ὁ κάλλος ἰσχύοι ἅπαν μόνον, πάντες φαίνονταί που πρὸς τοῖς πρώταις σὺν πολλῷ τῷ φόβῳ τοῦ ὕμνους καὶ τὰς λατρείας τῷ δεσπότῃ προσάγοντες, καὶ κύπτοντες μὲν καὶ τὸ σῶμα καὶ τοὺς πόδας ὑπὸ πολλῆς εὐλαβείας, τῇ δὲ πίστει καὶ τῷ μὴ δύνασθαι ὁρᾶν ὡσεὶ ἡ ἡσυχία, καὶ πολὺν ἐπιδεικνύμενοι φόβον· παραδύοντες, οἶμαι, καὶ ἡμᾶς ἐπιλαμβάνεσθαι μὲν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν χειρῷ προσευχῆς, τῇ δὲ προθυμίᾳ καὶ τῷ φόβῳ συνεχομένους, μηδὲν τῶν πρόσθεν ὁρᾶν· ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν ἀγγέλων ἑστάναι νομίζειν, καὶ τὸν αὐτὸν σὺν τοῖς ἐκείνοις λατρεύειν ἐπιπλῆξ. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα πολὺ κατωτέρω ἐστὶ τῆς ἡμετέρας, καὶ φύσις, καὶ δίαιτα, καὶ σοφία, καὶ ζωὴ, καὶ πάντα ὅ, τι ἂν εἴπῃς· προσευχὴ δὲ κοινὸν ἔργον ἀγγέλων ἐμοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἔστι μέσον οὐδὲν ἑκατέρας φύσεως, ἀλλὰ εἰς προσευχὴν. αὕτη σε χωρίζει τῶν ἀλόγων, αὕτη * ζωάπτει τοῖς ἀγγέλοις· ἀλλὰ δίπτης εἰς τὸν ἐκείνων μεταξῆναι δύνησεται πολιτείαν καὶ βίον καὶ δίαιταν καὶ τιμὴν καὶ θυμηδίαν καὶ σοφίαν καὶ ζωὴν, πάντα πρὸς βίον ἐν προσευχαῖς καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ ἀσυδαίζων ἀπορληθῆναι. τί γὰρ ἂν ὁσιώτερον γένοιτο τῶν ὁμιλούντων Θεῷ; τί δὲ δικαιότερον; τί δὲ σοφώτερον; εἰ γὰρ τοῖς σοφοῖς αἰδρασιν ὁμιλοῦντες, ἀπὸ τῆς ζωηρᾶς ὁμιλίας εἰς ὁμοιότητα τῆς ἐκείνων φρονήσεως καθίστανται ταχέως, τί προσήκει λέγειν περὶ τῶν λαλούντων Θεῷ καὶ προσευχομένων; ἴσης μὲν σοφίας, ὅσης δὲ ἀρετῆς, καὶ ζωηρότητος, καὶ καλοκαγαθίας, καὶ σωφροσύνης, καὶ ὅλων ἐπιεικείας ἀναπίμπλησιν ἅπαντας ἡ προσευχὴ καὶ ἡ δέησις· ὥστε οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι, πάσης ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης ἀφορμὴν εἰς τὴν προσευχὴν ἀποφαινόμενος, καὶ μηδὲν δύνασθαι τῶν ζωτελεστάτων εἰς βύσσινον εἰσελθεῖν εἰς ψυχὴν προσευχῆς καὶ δεήσεως ἔρημον. Ἀλλ' ὥσπερ ἀτείχιστος πόλις ῥᾳδίως ἂν ὑπὸ τοῖς πολεμίοις γένοιτο, καὶ πολλῶν τῶν κωλυόντων ἐρημία· οὕτω δὴ καὶ ψυχὴ μὴ τετειχισμένη προσευχαῖς, ῥᾳδίως ὁ διάβολος ὑφ' ἑαυτῷ ποιήσεται, καὶ πάσης ἁμαρτίας θυέρως ἀναπίμπλησι.

προσῆτον

προσῆκον μὴ γὰρ ὅταν ἴδῃ ψυχὴν πεφορτισμένην προσευχαῖς, οὐ θελήσῃ πλησίον, δεδοικὼς τὴν ἰσχὺν & τὴν δύναμιν, ὧν αἱ προσευχαὶ πρόσεισι, μᾶλλον τρέφουσαι τὴν ψυχήν, ἢ τὰ σώματα σῖτος. ἔπειτα & προσευχόμενοι καταδαίως, οὐχ ὑπομένουσιν οὐδὲν παθεῖν τῆς προσευχῆς ἀνάξιον, ἀλλ' αἰσχυνόμενοι & Θεὸν, ᾧ διελέχθησαν ἀρτι, πᾶσαν ἀπωθοῦνται ταχέως τὴν πονηρὰν μηχανήν, ὑφορμούμενοι πρὸς ἑαυτοὺς, ὅσον ὅτι κακὸν ἄρτι τῷ Θεῷ λαλήσαντα, καὶ διηνεκῆ σωφροσύνης καὶ ὁσιότητος, οὗτος ὅτι & διαβόλου μεταῤῥῆναι, & παραδέξασθαι τῇ ψυχῇ τὰς αἰσχρὰς ἡδονὰς, καὶ δοῦναι τῷ διαβόλῳ πρόοδον ὅτι τὴν διάνοιαν, ὧν ἄρτι Θεὸς ἐπεσκέψατο, καὶ συγχωρῆσαι τοῖς δαίμοσιν ἐμβατεύειν εἰς ψυχάς, ἐν αἷς ἡ τοῦ πνεύματος χάρις πολλὴν ἐπεδείξατο φιλανθρωπίαν καὶ προνοίαν. καὶ "ὅπως, ἄκουσον. ἀμήχανον αἰσθητῷ διωκθῶναι "θείαν σοφίαν ὁμιλίαν δίχα τῆς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ δι' αὐτῆς προύσης καὶ ζωοφαιδρούσης τὴν ἀκοὴν ἀγῶνα, οὕτως εἰσπλεῖν καὶ κάμψαι χάλαζα, καὶ διακρῖναι καὶ προσύξασθαι. ὅπερ γὰρ κρεῖττον ἢ χεὶρ ἀνθρώπου λαλῆσαι Θεῷ, δεῖ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος ἐλθοῦσαν εἰς ἡμᾶς ὑπορρῶσαι καὶ θαῤῥῦναι, καὶ διδάξαι τῆς τιμῆς τὸ μέγεθος. ὅταν οὖν μάθῃς ὅτι καὶ Θεῷ λαλεῖς, καὶ πνεύματος * ἐνέργειαν ἐδίξω διαλέγεσθαι μέλλων, εὐθυμίαν δώσεις τῷ διαβόλῳ πρόοδον ὅτι τὴν ψυχὴν τὴν ἡγιασμένην ὑπὸ τοῦ πνεύματος. ὥσπερ γὰρ & βασιλεῖ διαλεγόμενοι, καὶ λόγων ἡμέρων καὶ τιμῆς ἀπολαύσαντες, οὐκ ἀξιοῦσιν ἐλθεῖν εἰς ὁμιλίαν τὸν προσαγορεύσαντα ὅπως ὁ Θεῷ "λαλήσας καὶ προσευξάμενος, οὐκ ἂν ἀξιώσειε τὸν πονηρὸν καὶ ἀσεβῆ ὁμιλίαν παραδέξασθαι. καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁ διαβολῶν ἡδονὰς, δαίμοσιν ὁμιλεῖ, καὶ τὰ ἐκείνων μανίαν ἐζήλωσεν· ὥσπερ ὁ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην ἀσκῶν ἀγγέλοις συνδιαιτᾶται, καὶ τὰ ἐκείνων ζηλοῖ μεγαλοπρεπῆ φθόγγον δὲ μία ἡ ἐπιτή, ὅτι νεύσεται ψυχῆς εἰσιν αἱ προσβολαὶ, πάλλησις εἰπεῖν. ὥσπερ γὰρ οἶμαι, τὸ σῶμα διὰ τὸ ὑδρωπιᾶν, καὶ πτέρνα & ἴσχιαται, καὶ ζῆν καὶ πέπηγεν· οὕτω ψυχὴ τῶν τοιούτων ἐπιτήδευμα, πᾶσαν τὴν ἁρμονίαν διαλύει τοῦ σώματος· ὅτως αἱ ψυχαὶ διὰ τῶν ἁγίων προσευχῶν ἁρμόζονται, καὶ ζωοποιοῦνται, & δρόμου τῆς εὐσεβείας πτέρυγας εὐχαρίστου. διὸ τῆς προσευχῆς ἀποστερήσης σεαυτὸν, ταύτην ποιήσεις, ὥσπερ ἂν εἰ & ἰχθὺν ἐκ τοῦ ὕδατος ἐξήγαγες *. ὥσπερ γὰρ ἐκείνῳ ζωὴ τὸ ὕδωρ, οὕτω σοι προσευχή. διὰ ταύτης ἐστὶν, ὥσπερ διὰ ὕδατος, ἀναπτῆναι, καὶ τοῦ ἀέρος ἐπιβῆναι, καὶ τοῦ Θεοῦ ἅψασθαι πλησίον. ἐνταῦθα μὲν οὖν & τὰ ῥηθέντα δίξαι τὴν ἰσχὺν τῆς ἁγίας προσευχῆς· βέλτιον δ' ἴσως, ὅτι ταῖς θείαις "ἐλθόντας γραφαῖς, ἐκ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Χριστοῦ μαθεῖν & πλοῦτον, οἱ αἱ προσευχαὶ θησαυρίζουσι τοῖς βουλομένοις ἐν αὐταῖς πάντα & βίον χαλάζειν. ἔλεγε δὲ, φησὶ, καὶ παραβολὴν αὐτοῖς, πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι. κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει, & Θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος. χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, & ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα, ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου· καὶ οὐκ ἤθελεν ὅτι χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, Εἰ καὶ & Θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι, διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτὴν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με. εἶπε δὲ ὁ Κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει· ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ, τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, & μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς; λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. μαθωμεν, ἀδελφοὶ, τὴν κεκρυμμένην σοφίαν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ πνεύματος, διερευνώμενοι κατὰ δύναμιν ἡμετέραν, οὐχ ὅσην ὀφείλομεν, ἀλλὰ ὅσον ἡμῖν ἐφικτόν. & μὴν οὖν ἐν τῇ θαλάττῃ ποιούμενοι τὸν βίον, ἐπ' αὐτὸν "καπήλευον & βυθὸν, ἐν πολυτιμήτοις λίθοις ἐν τῇ ἀβύσσῳ κομίζοντες· ἡμεῖς δὲ ἐν πελάγει τῶν θείων γραφῶν "ἐμπορήσαντες, εἰς αὐτὸν & βυθὸν τῆς πνευματικῆς σοφίας, ὅσον οἷόν τε, "καταδησόμεθα, ἵνα κομίζωμεν ὑμῖν θησαυρὸν "ἀγαθὸν, κεκτημένοι ἐν ψυχαῖς

Λυκ. ιη. ά.

βέλτιον, ἢ ζῆν καὶ φαλῆς τῶν βασιλέων ᾠδῆ λιθοκόλλητοι ὑφαίνοι. Ὁ μὲν γὰρ ἐκείνων κάλλος, τῷ βίῳ τούτῳ ζωγραφεῖται· ὁ δὲ τοῖς λόγοις τοῦ πνεύματος ὑφαινῶν τὴν ψυχήν, καὶ ἐμοῦ μὴ ἀσφαλείας πάσης ἀμφιέρα ᾠδὴν χρέιον, καὶ μὴ τὴν τοῦ βίου τελευτὴν θαρρῶν προσέρχεται τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, γέμων ἀρετῆς, καὶ καθαρεύων πάσης κακίας. τίνα οὖν ὑμῖν φησαν ἐκ τοῦ βυθοῦ τῶν γραφῶν ἀναμίζοιμι, ὧν αὐτοὶ τοῦ βάθους ἀπτόμενοι τῆς σοφίας, ἀλλ' ὑποστρέφετε, ὅσον ἐγχωρεῖ; ὅτι τὴν προσευχὴν ἄγων ὁ ἀνθρωπος ὁ Χριστὸς, καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης ὠφέλειαν ἐδίδαξεν βουλόμενος ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς, κριτὴν εἰσάγει ποιητὴν ὄντα καὶ σοφὸν, πᾶσαν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν ἀπορρίψαντα καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐκ τῆς ψυχῆς ἐξελάσαντα. καίτοιγε ἦρκει δίκαιον καὶ ἐλεήμονα ὑποδεῖξαι προσώπου, καὶ πρέξεπίσαντα τὴν ἐκείνου δικαιοσύνην τῇ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Θεοῦ, δεῖξαι τὴν ἰσχὺν τῆς δεήσεως. Εἰ γὰρ ἄνθρωπος χρηστὸς καὶ ῥᾳδίως ἡμέρως δέχεται τοὺς ἱκετηρίαν προσάγοντας, πόσῳ μᾶλλον ὁ Θεὸς, οὗ τὸ μέτρον τῆς φιλανθρωπίας ὑπὲρ μίαν τὴν ἡμετέραν ὑπερβαίνει διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ; ἦρκει μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, δίκαιον προσωπον ὑποδέσθαι κριτὴν· νῦν δὲ ὠμὸν καὶ ἀστοργὸν καὶ μισάνθρωπον εἰσάγει κριτὴν, ὅτι μὲν τῶν ἄλλων αἰτημάτων, ὅτι δὲ τῶν δικαίων χρηστὸν καὶ ῥᾳδιον· ἵνα μάθῃς ὅτι πᾶσα δέησις καὶ φύσιν ποιεῖ εἰς οἶκτον ἐλεον ὀφείλουσαν ῥᾳδίως. τίνος οὖν ἕνεκα τοῦτο πεποίηκεν ὁ Χριστός; ἵνα μηδεὶς ἀγνοῇ τῶν ἀπάντων τῆς προσευχῆς τὴν ἰσχύν. Διὰ τοῦτο τῷ πατρὶ πάντων ᾠδήσας τὴν χάριν, καὶ δείξας αὐτὸν ᾠδὴ φύσει φιλάνθρωπον, ἀπὸ τοῦ ποιεῖν ᾠδὴς ἑαυτῷ πατέρα μετέσχηκεν ᾠδὴν λόγῳ, τὸν ἀγαθὸν, τὸν ῥᾴδιον, τὸν ἥμερον, τὸν φιλάνθρωπον, ὑποδεδεμένον ἀνομίας, συγχεόμενον ἁμαρτίας πολλὰς, βλασφημούμενον καὶ ἐκάστην ἡμέραν καὶ φέροντα, ἀνεχόμενον ὁρᾷ τιμὴν εἰς δαίμονας, ὕβριν εἰς αὐτὸν, εἰς τὸν υἱὸν βλασφημίας, ῥητὰ καὶ ἄῤῥητα μυρία δεινά. Εἶτα βλασφημούμενος μὲν, ὅταν ῥᾳδίως ἀνέχηται· ἂν δὲ ἴδῃ μὴ τὸ προσήκοντος φόβου προσαπαιτοῦντας ἡμᾶς, οὐκ ἐλεήσει ταχέως; ἀκούσατέ, φησι, τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει. Εἰ καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβούμεθα, καὶ ἀνθρωπον οὐκ αἰσχυνόμεθα, ἀλλά γε ὅ πρέπει μοι κόπτειν, ἐκδικήσω αὐτόν. τί λέγεις; ὅπερ οὐκ ἴσχυσε φόβος *, τοῦτο δέησις ἴσχυσε; καὶ ἀπειλὴ μὲν καὶ τιμωρίας ἐλπὶς οὐ προσήγαγε τὸν δίκαιον τὸν ἄνθρωπον μὲν ἱκετηρίας δὲ φαῦλα λέγει, τὸν ἄγριον ἥμερον; τί οὖν εἰκάζειν προσήκει τὸν φιλάνθρωπον Θεόν; εἰ τὸν ὠμὸν ὄντα ῥᾴδιον πεποίηκεν ἡ χάρις προσαπαιτοῦσα πόσης χρηστότητα, πόσης φιλανθρωπίαν ἐφ' ἡμῖν ὁ Θεὸς ὑπεδείξατο; ὁ μόνον ἐλεῆσαι θέλων ἀεὶ, κολάζειν οὐδὲ πώποτε· ὁ καὶ τιμωρίας καὶ πολλὴν φιλανθρωπίαν ἀπειλήσας ἡμῖν, καὶ μεγάλας ἑτοιμάσας τιμὰς, ἵνα καὶ φόβος καὶ τιμῆς ἐλπὶς, ἡ μὲν ἐπιλίπῃ προσὼν δεήσεως, ὁ δὲ κωλύσῃ ποιεῖν τὰ ἐπιθυμήματα. Καὶ δύναμιν τοῦ κειμένου τῆς ἀδικίας ἀποφῆσαι τὸν Ἀθηναῖον, θεωρῶν ἐν τῇ ἐκείνου ᾠδῇ φύσιν ῥᾳδιότητι τὸν ἀμυθήτου τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν. Εἰ γὰρ ὁ μηδέποτε μηδὲν χρηστὸν ὑποδείξασθαι βουληθεὶς, ἄφνω μεταβάλλεται, τὸν δικαίως ἠλέησε· πόσην ἡμῖν ἐξ ὑπερῳᾶς κηδεμονίαν αἱ προσευχαὶ κομίσουσι; γνοίη δ' ἂν τις τὸν ἰσχὺν καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἁγίων προσευχῶν, σκοπῶν καὶ θεωρῶν ὅσων ἀγαθῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν ἀπολαύουσιν ἅπαντες πρὸς τοῦ Θεοῦ προσαπαιτοῦντες. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι τοῦ ἡλίου ὁ φωτὸς καὶ τῶν ἀστέρων καὶ τῆς σελήνης καὶ ἀέρων διαφοραὶ, καὶ τροφαὶ πάντων, καὶ πλοῦτον, καὶ βίοι, καὶ μυρία ἀγαθὰ πᾶσιν ὁμοίως ἀνθρώποις ὁμοίως ὁ Θεὸς χορηγεῖται καὶ δικαίοις καὶ ἀσεβέσι διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, ἣν κέκτηται πρὸς ἡμᾶς; Εἰ δὲ τοῦτ' μὴ δικαίους μηδὲ αἰτιωτέρους ὄντας ἐλεῆ καθ' ἡμέραν καὶ ἀναπαύει, πόσων εἰκὸς ἀγαθῶν ἀπολαύσεσθαι τοῦτ' εὐθὺς καὶ δεήσεσι πάντα βίον ἐορτάζοντας;

Φέρε δὴ, καὶ ὅσους τὴν δικαίων ἰσχὺν ὑποδῆξε διὰ προσευχῶν σώσας καὶ ἔθνη καὶ πόλεις καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, εἴπωμεν πρὸς ὑμᾶς. σὺ δὲ μὴ μοι προσεύχῃς, Παῦλος προφήτος ἄξιος

χ. χρυσ. λεπτοι

χ. ὠδῆς

5

10

15

20

25

* θεοῦ χ. ἰδίᾳ δίκαιος αὐτὸν ἐπιτιμᾷ ἰσχύσαι

30

χ. δικαίου

35

40

ἄξιος μνήμης, Παῦλος ὁ τῆς τῶ Θεοῦ λατρείας ἀκόρεστος, ὁ κοινὸς πατὴρ ἡ παιδαγωγὸς τῶν δούλων τῶ Χριστοῦ. ἐκβιάζου πάντως ὁ φύλαξ τῆς οἰκουμένης, διὰ προσευχῆς καὶ τῆς συνεχοῦς δεήσεως πομπὰς καὶ ἐθνῶν διέσωσεν, " λέγων ἀεὶ πρὸς ἡμᾶς, Τούτῳ κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς Ⓦ πατέρα τῶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δῷ ὑμῖν κατὰ Ⓦ πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς Ⓦ ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι Ⓦ Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ὁρᾷς ὅσην ἰσχύει προσευχὴ καὶ δέησις; ναοὺς Χριστοῦ ἐν ἀνθρώποις ἐργάζεται· καὶ ὥσπερ χρυσὸς καὶ λίθους πολυτίμητους καὶ μάρμαρα ποιῶσι τοὺς οἴκους τῶν βασιλέων, ὅταν προσευχὴ ναοὺς τῶ Χριστοῦ. " Κατοικῆσαι, φησι, Ⓦ Χριστὸν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τί μεῖζον ἂν γένοιτο προσευχῆς ἐγκώμιον, ἢ ὅτι ναοὺς ἀπεργάζεται Θεοῦ; εἰ δὲ χαίρουσιν ἄγγελοι," ἐπὶ Εἷς ψυχὴν ἐπιστρέφοντι ζῶσαν ἡ προσευχή. Ὁ ἄγγελος μοι δοκεῖ, φησὶν, ἡ ἐν γῇ ἐκκλησία τῶν ποδῶν μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει Κύριος; ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; ἀλλ' ὅμως οἶκον ὁ Παῦλος οἰκοδομεῖ διὰ τῶν ἁγίων εὐχῶν. κάμπτω, φησί, τὰ γόνατά μου πρὸς Ⓦ πατέρα τῶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα κατοικήσῃ ὁ Χριστὸς διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. καὶ μὴν καὶ χαίρει θεὸς ἰδών τινα ἐν τῇ δυνάμει τῶν ἁγίων εὐχῶν, ὅτι Παῦλος ὁ διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης ὥσπερ ἀστραπὴ τρέχων, καὶ δεσμωτήρια οἰκῶν, ἐν μάστιξιν ἀστρεμβόμενος, καὶ φορτῶν ἄλυσιν, καὶ ζώνῃ τὸ αἷμα τῇ κακοδοξίοις, καὶ δαίμονας ἐλαύνων, καὶ νεκροὺς ἐγείρων, καὶ παύων ἀρρωστήματα, σοβεῖν τὰ τῶν ἐθνῶν ἐπέρρησεν εἰς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· ἀλλὰ ταῖς προσευχαῖς ἐπίσχισε τὸν χάλυβα, ἐν μιᾷ τὰ σημεῖα ἐν τῷ τῶν νεκρῶν ἀναστάσιν ὅτι ἐν προσευχαῖς ἔτρεχεν, ὥσπερ τις ἀθλητὴς ὅτι παλαίστρου ἀπὸ στεφάνου. καὶ γὰρ ἐν τῇ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἡ προσευχὴ χορηγός. ἐν εἰκόνος. ἰδοὺ γὰρ ὅτι τῶν δίδρων ἰσχὺν ἔχει τὰ ὕδατα, ταύτην ὅτι τοῦ βίου τῶν ἁγίων αἱ προσευχαί. σὺ τὴν νύκτα, ταύτην ἀρδων τὸν ψυχὸν ὁ Παῦλος, πάντα ἐπάνεισι θύραθεν καὶ δίνα, πρίζων πάντα ταῖς πλημμύραις ὥσπερ ἀνδριάς. ὕτως ἐν Μακεδονίᾳ ὁ δεσμωτήριον ἔσεισεν· ὕτω καὶ δεσμὰ διέρρηξεν, ὥσπερ λέων, ταῖς προσευχαῖς· ὕτω Ⓦ τοῦ δεσμωτηρίου φύλακα τῆς πλατείας ἐξήρπασεν· ὕτω τὸν τυραννίδα τῶν δαιμόνων κατέλυσε. καὶ μὴν κἀκεῖνα γε ἴσμεν, ἃ γράφει πρὸς πόμπας αἱ δεήσεις, Τῇ προσευχῇ προσκαρτερῆτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ, ἐν εὐχαριστίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου ἐν παῤῥησίᾳ λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου. Τί λέγεις; τοσαύτην ἡμῖν παῤῥησίαν αἱ προσευχαὶ διδόασιν, ὡς ὑπὲρ Παύλου βουλομένῳ Ⓦ Θεῷ ἱκετεύειν; τίς βουλομένῳ γραπτὰς ὑπὲρ τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ Ⓦ βασιλέα προσεύξηται; καὶ τίνα οὐκ οἶδεν ὕτω στρατηγὸς τοῦ βασιλέως φίλον, ὡς Παῦλος Ⓦ Θεῷ· ἀλλ' ὅμως εἰς τοσαύτην ἄδυσιν ἡμᾶς αἱ προσευχαὶ ἦμεν, ὡς ὑπὲρ Παύλου βουλομένῳ τῷ Θεῷ ἱκετεύειν. ὕτω γὰρ Πέτρος ὁ μέγας, ὁ τῆς ἀρχῆς πρωτοστάτης, τὸ δεσμωτήριον διέφυτε· μάλιστα μὲν διὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν, καὶ τὸ κηρίον τοῦ δεσπότου σωτηρίαν· ἔπειτα ἵνα καὶ ἡ προσευχὴ τῆς ἐκκλησίας κεκλεισμένης ἐν δεσμωτηρίου ταῖς θύραις τὰς θύρας ἀνέῳξεν. οὐ γὰρ εἶχεν προσέχραψαν ὁ Λουκᾶς, ὅτι προσευχὴ ἦν ἐν ἐκτενὴς ἄλης τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ Πέτρου· ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ἡμεῖς ὅσον ἰσχύει τὰ ἀγαθοῖς αἱ προσευχαὶ κέκτηνται, ὡς Παύλου μὲν Πέτρου κινδύνων ἀπαλλάττειν, τοὺς φύλακας τῆς ἐκκλησίας, τοὺς χοροφαίους τῶν ἀποστόλων, τοὺς πρεσβυτέρους τὸ οὐρανῶ, ὃ τεῖχος τῆς οἰκουμένης, ὃ κηδεὶ φυλακτήριον πάσης γῆς καὶ θαλάττης. Εἰπὲ δή μοι, πῶς ὁ Μωϋσῆς Ⓦ Ἰσραὴλ τὸν πολέμοις διέσωσεν; οὐ τὰ μὲν ὅπλα καὶ τὸν γραπτὸν μαθητὴ πρέπουσιν, ἀλλὰ ἐν βυθὸς ἀνέῳξεν καὶ πλῆθος τῶν ἀντιπάλων, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι μὲν ὅπλων, μὲν ἵππων, μὲν χειρὸς, μὲν γραπτοπήδων " πολλῶν μείζονα δυνάμιν ἔχουσιν αἱ προσευχαὶ τῶν δικαίων; διὰ τοῦτο μὲν πᾶς ὁ γραπτὸς μὲν πολλαὶ

μυριάδες ὁ τῇ προσευχῇ τῶ προφήτῃ πλείω. προσβυχομένου μὲν γὰρ τῶ Μωϋσέως στρατεύειν Ἰουδαῖοι· πεπαυμένου δὲ τῆς προσευχῆς, ἐλαττοῦσθαι τῷ πολέμῳ. οὕτω δὴ καὶ ἡμᾶς προσβυχομένους μὲν, ῥᾳδίως τῶ διαβόλῳ κρατήσομεν· ῥᾳθυμοῦντας δὲ, καὶ ἑαυτῶν ἀσχολουμένους πειρᾶται. καὶ μὲν δὴ καὶ λαὸν ἀσεβοῦντα, διὰ προσβυχῆς μόνης διέσωσε Μωϋσῆς, καὶ τῶν θηρίων ὀφθέν, καὶ μυρίων ἀγαθῶν διὰ ταύτης ἐτύχομεν. αὕτη γὰρ αὐτῷ καὶ βίον παρεσκεύασε τοῖς οἰκείοις τὸν ἔρημον. προσευχὴ πυρὸς δύναμιν ἔπαυσε, καὶ λέοντας ἡμέρωσε, ὃ μὲν ὅτι τῶ Δανιὴλ, ὃ δὲ ὅτι τῶν περὶ ἐραστὰν μόνον παίδων. διὸ καὶ, οἶμαι, καὶ θῆλυ πεποίηκεν ἅπασιν, ὅλη πρὸς τοὺς, ὅσους ἂν λάβῃ κινδυνεύοντας, ῥᾳδίως ἁρπάζειν τῶν ἐπιπεσόντων θηρίων. προσευχὴ, σωτηρίας ἀφορμὴ, ἀθανασίας πρόξενος, τῆς ἐκκλησίας τεῖχος ἀῤῥαγές, φυλακτήριον ἄσειστον, φόβητρον μὲν τοῖς δαίμοσι, σωτήριον δὲ τοῖς βουλομένοις ἡμῖν. αὕτη καὶ ἄγιον προφήτην τὸν Σαμουὴλ ἐγέννησεν. ὅθεν γὰρ ἡ φύσις ἰσάστιος τῇ μητρὶ πρὸς γονὰς, ἡ προσευχὴ θᾶττον ἐπηνώρθωσε τὸ τῆς φύσεως ἐλάττωμα. τοιοῦτος τῆς προσευχῆς ὁ καρπός· τοιοῦτον ἐφύτευσεν ἡ προσευχὴ τὸν προφήτην. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀβραὰμ ὁ Σαμουὴλ ἐγέννησε, κρείττων ἢ κατ' ἀνθρωπον, ζηλωτὴς τῶν ἀγγέλων. ἔδει γὰρ, οἶμαι, τοιοῦτον φανῆναι τῆς προσευχῆς τὸν ἄσταχυν, νικῆσαι τοὺς ἄλλους τῇ καλοκαγαθίᾳ καὶ ταῖς ἀρεταῖς τῶν ἔργων, καὶ τοσοῦτον τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἁπάντων ἁγίους, ὅσον ὁ τοῖς λιμοῖς ὑπερέχειν τῶν ἀσταχύων δεῖ πρέποντος. μὴ ταύτης ὁ Δαβὶδ τοσούτους καὶ τοιούτους πολέμους ἀπώσατο, οὐχ ὅπλα κακῶν, οὐδὲ δόρυ σείων, οὐδὲ ξίφος ἕλκων, ἀλλ' ὠχρᾶς τοῖχος ὁπλος. μὴ ταύτης Ἐζεκίας ὁ πλῆθος τῶν Περσῶν εἰς φυγὴν ὠθήσας ἔτρεψε. καὶ μὴν μεχανήματα δεῖται πρὸς τοῖχα πρεσβεύειν ὁ δὲ τοῦτο τεῖχος ὁ τοῖχος ἐπίσχυσε· καὶ καταλύθη πόλεμος δίχα ὅπλων ἀπὸ προσευχῆς, σάλπιγγος μὲν οὐκ ἠχούσης, χρεπίδας δὲ οὐσας, ὅπλων δὲ κινουμένων, γῆς δὲ φοβουμένης, προσευχῆς δὲ ἐχούσης εἰς φόβον τὸν ἀντιπάλων. προσευχὴ καὶ Ναβουχοδονόσορ διέσωσε, καὶ πῦρ ἔξω θερμὸν φερόμενον ὀργῶν ἀπεκρούσατο τοῖχος, καὶ βίον διεφθαρμένον ἐπηνώρθωσεν ἔξω. τοσαύτην γὰρ ἰσχὺν καὶ δύναμιν ἔχει, ὅτι τοὺς ζῶντας Νινευίτας αἰχμῶς, καὶ πόλιν τὸν βίον ὅλην ἁμαρτάνοντας, εἰσήγαγεν εἰς τὸν τάλαν ἡ προσευχὴ ἀνθρώπου μετανοοῦντος, καὶ σωφροσύνῃ, καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ φιλίᾳ, καὶ ὁμονοίᾳ, καὶ πίστεως πλούτῳ, καὶ πόλιν τὰ ἀγαθὰ συνεισοικίσαντος ἑαυτῇ. ὥσπερ γὰρ τινος βασιλίδος εἰσιούσης εἰς πόλιν τινὰ, πόλις πλοῦτον ζωοκαλουθεῖ ἀναγκη· οὕτω δὴ καὶ προσευχῆς εἰς ψυχὴν εἰσιούσης, πᾶσα ἀρετὴ συνεισέρχεται. ὅπερ γὰρ ὄντι τὸ οἰκίᾳ θαμίλιος, τοῦτο τὸ ψυχῇ προσευχή. καὶ διὰ ταύτην προπύλαια, ὥσπερ κρηπίδα καὶ ῥίζαν τινὰ τὸ τῇ ψυχῇ πήξαντας πάντας, ἐπικοδομεῖν ἀσφαλῶς καὶ σωφροσύνην, καὶ πραότητα, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀνεξικακίαν τῶν πλησίον, καὶ πάντας τοὺς τούτων τῶ Χριστῶ, ἵνα καὶ κατ' αὐτοὺς λοιπὸν ζήσαντες τύχωμεν τῶν τὸ ἀγαθοῖς ἀγαθῶν, χαρᾶς καὶ φιλανθρωπίας τῶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ, ὦ πατρὶ ζωὴ ὦ ἁγίῳ πνεύματι δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐξοδ. ιζ. Δαν. γ. ς. ιδ. α. Βασ. α.

Ἰωαν. γ.

χ. ἐλαττώθη ἐν σωτηρίᾳ
χ. δηλονότι
χ. ἴδιον ἐκείνου ἐν ἄλλοις πολλοῖς δέξου δὲ
χ. ἐσθίειν
χ. σβέσαι
χαλινοῦσι
* τῶ
* αἷμα

χ. ἐν τῇ Νινευίτῃ
χ. ἐν τῇ
χ. δι'
μετανοίᾳ
χ. δὲ

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ, ΕΞ ΑΓΡΟΥ

"αὐτὸ ἐπομελθόντος. Λογ. α.

ΑΡα ἐμάμπαξ ἡμῖν, ὡς ἔοικε, μεταλλὰξ τὸν ἐχθρὸν ἐθηκάν χεῖρον ὑμῶν; ἐγὼ μὲν γὰρ ὑμῶν οὐδένα τοιοῦτον ἐδυνάσθην ὑπολαβεῖν· ἀλλὰ τὴν πόλιν ἀφεὶς, τὴν ὑμετέραν οὐκ ἀφῆκα μνήμην. ἀλλ' ὥσπερ οἱ τῶν λαμπρῶν ἐρασταὶ σωμάτων, ὅπου περ ἂν ἀκούσωσι, μὴ ἐαυτοῖς τὴν πολυμορφίαν ἐκφέρουσιν ἔνδον· οὕτω δὴ κἀγὼ τὴν ἡμῶν τῶν καλλόνων τῆς ὑμετέρας ψυχῆς ἐρασθεὶς, ἀεὶ μὲν ἐαυτῷ τὴν εὐμορφίαν τῆς ὑμετέρας ἐκφέρομαι διανοίας. κἂν καθάπερ ζωγράφοι ποικίλα χρώματα κερασάμενοι, τὰς τῶν σωμάτων εἰκόνας ἐργάζονται· οὕτω δὲ ἡμῖν τὴν ἀσυδίαν ὑμῶν τὴν ἐν ταῖς ζωαῖς, τὴν ἀσωτίαν τὴν ἀεὶ τὴν ἀκρασίαν, τὴν εὐτονίαν τὴν ἀεὶ λέγω τὰ, τὰ ἄλλα πάντα καταρτώμενα, καθάπερ ποικίλα χρώματα ἀρετῆς, κεραίσαντες, ἐν χαρακτῆρα τῆς ψυχῆς ὑμῶν ἐπιγράψαντες, ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῆς διανοίας θέντες, ἱκμαίῳ διὰ τῆς φιλοσοφίας τοῦτης ἐλεημοσύνῃ τῆς ἀποδημίας ἀπομάσσομαι. κἂν τοῦτα κἂν οἴκοι καθήμενοι, κἂν δίκην διδόντες, κἂν ὁδοιπορεῖτε, κἂν ἀναπαυόμενοι, ἐν ἐσθίοντες, κἂν ὀζιόντες ἐστρέφοιμεν ζωεχῶς, τὴν ὑμετέραν ὑπερπολεῖτε ἀγάπην· καὶ οὐκ ἐν ἡμέρᾳ μόνον, ἀλλὰ κἂν ἐν νυκτὶ ταύτας ὑφαινούσας ταῖς φαντασίαις. κἂν ὅπερ ὁ Σολομὼν ἔφη, ὅτι Ἐγὼ καθεύδω, κἂν ἡ καρδία μου ἀγρυπνᾷ, τοῦτο καὶ ἡμῖς τότε ἐπάσχομεν. ἡ μὲν γὰρ Λαμ. α γ.
ἀνάγκη τοῦ ὕπνου κατέχειν" ἡμῶν τὰ βλέφαρα, ἡ δὲ τῆς ἀγάπης τῆς ὑμετέρας τυραννὶς ἀφύπνιζεν ἐκεῖ τῆς διανοίας ἡμῶν ὀφθαλμούς, ἐν πολλάκις ὑμῶν ὅταρ διαλέγεσθαι, ἐδόκουν. κἂν γὰρ πέφυκεν ἡ ψυχὴ ταῦτα φαντάζεσθαι νύκτωρ, ἅπερ ἂν μὲν ἡμέραν λογίζηται· ὅπερ οὖν κἂν ἐφ' ἡμῶν τότε ζωέβαινε· κἂν οὐχ ὁρῶν ὑμᾶς ταῖς ὀφθαλμοῖς τῆς σαρκὸς, ἑώρων ὑμᾶς τῆς ἀγάπης ταῖς ὀφθαλμοῖς· κἂν μὴ παρὼν ὑμῖν τῷ σώματι, παρῆμεν ὑμῖν τῇ διαθέσει, καὶ μοι τὰ ὦτα ἀεὶ ἠκροῦτο τῆς ὑμετέρας εὐφημίας κραυγῆς. διὰ τοῦτο κἂν τῆς τοῦ σώματος ἀῤῥωστίας ὅτι πλέον ἐκεῖ διαστείλειν ἀναγκαζούσης κἂν τῆς τοῦ ἀέρος ὠφελείας εἰς τὸν τῆς σαρκὸς ἀπολαύειν ὑγίειαν, ἡ τῆς ἀγάπης βία τῆς ὑμετέρας οὐκ ἐᾶσε τοῦτο, ἀλλὰ κατεῖπεν· κἂν ὅ πρεσβύτερον ἀπόντα διεκωλύσατο, ἕως ἡμέρας κἂν ὁρᾷ τῆς παρουσιούσης ὥρας ἀναμένειν ἐᾶσαι, κἂν ὑγιάσῃ κἂν τάχιστα καὶ πρῶτον ὁπόσον ἀγαθὸν τὸν ὑμετέραν ἠγάπησαν "συμβουλεύουσαν ζωοποιόν. ταύτην δὴ πειθόμενοι ἡμεῖς εἰλόμεθα μᾶλλον ἔχοντες ἐπὶ τὰ λείψανα τῆς ἀῤῥωστίας ἐπαναλθεῖν, ἵνα ἀκαιρότερος ἀποθέμενοι τὸν τοῦ σώματος ἀσθένειαν, ὅπως πλέον λυπήσαι τὸν ὑμετέραν ἀγάπην. καὶ γὰρ ὅπως ἀκούσω ἡκουον ἡμῶν καὶ ἐγκλήματα, καὶ ζωοχῆς ἀπεστολαὶ τοῦτα ὑμῖν διεκόμιζον. "καὶ γὰρ προσοῦχον τοῖς ἐγκλήμασιν οὐχ ἥδεσθαι, ἢ τοῖς ἐγκαλοῦσιν. ψυχῆς γὰρ "ἰδίας φίλοι ἦσαν αἱ μεμψάμεναι σοφίαι. κἂν δὴ τοῦτα ἀνύσασα ἔδραμον, δὴ τοῦτο σπεύσαντες ὑμᾶς τῆς διανοίας σκοπὸν ἀδυνάσθην τῆς ἐμῆς. καὶ ἵνα μάθητε, ὅτι σὺ ἀγαπᾷ διανοίαν ἐγὼ καὶ ἀδίκως ἀπολαύσαι τῆς ὑμετέρας ἐμεμνημένων ἀγάπης, ὅπου τὸν Παῦλος διωγμὸν ἐκεῖνος, καὶ δεσμωτήριον οἶκον καὶ μυρίους ὁρᾷ ἐπηρτημένους αὐτῷ κινδύνους, καθάπερ τὸ λειμῶνα, τῷ δεσμωτηρίῳ διαγόν, ὅτι τῆς ἀδελφῆς ἐμέμνητο, καὶ γράφων ἔλεγε· Καλῶς ὅτι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν περὶ Φιλιπ. α. ζ.
ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου; ἐξωθεῖ ἄλγεσις, ἡ πρὸς τὸν ἐχθρὸν· καὶ ἔσωθεν ἄλγεσις, ἡ τοῦ φίλ-

τον

τῶν μαθητῶν. ἀλλ' ἡ μὲν ἔζωγεν, ἀπὸ σιδήρου σκεβάλλευτο· ἡ δὲ εἰσῆλθεν, ὃς ἀγάπης ἐνεπλήσθη· καὶ εἰκότως· μὴ πολλάκις γὰρ ἀπέθετο, οὕτω δὲ οὐδέποτε ἀπέρριψεν. ἀλλ' ὥσπερ αἱ γυναῖκες, ὅσαν πεῖραν ὠδίνων ἔλαβον, καὶ μητέρες ἐγένοντο, τοῖς παιδίοις παιδίοις, ὅσα πέρ ἐστιν, εἰσὶ διὰνεκῶς στωδεδεμέναι· οὕτω καὶ Παῦλος, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ τούτου σφοδρότερον ἀεὶ τοῖς μαθηταῖς ἐνεσπήλωτο τοῖς αὐτοῦ· καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ τῶν φυσικῶν τόκων τοῦ πνεύματός εἰσι θερμότεροι. καὶ γοῦν καὶ οὗτος ὠδίνει, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δὶς τοῖς αὐτοῖς, καὶ ἑβδόμην λέγων· Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω. καίτοι τοῦτο οὐδέποτε ἐπὶ παῖδι γυνὴ, οὐδ' ἐπὶ ὑποσαίνῃ ταῖς αὐταῖς πάλιν ὠδῖσιν. ἀλλὰ Παῦλος ὑπέμεινε τοῦτο, ὅπερ ὅτι τῆς φύσεως ἰδεῖν οὐκ ἔστι, καὶ τοὺς ἅπαξ τεχθέντας πάλιν ἐπωδηκέναι, καὶ τὰς ἀριμείας ἐπ' αὐγαῖς ὑπομεῖναι ὠδῖνας. διὰ τοῦτο καὶ σοφίσμασι βουλόμενος αὐτοῖς ἐλεγχθῆναι, οἷς πάλιν ὠδίνω, μετανοοῦντι λέγων, φείσασθέ μου. οὐδεὶς γὰρ δεύτερον τὸν μητρικὸν γαστέρα ταῖς ὠδῖσι διέτεινε, ὅπερ ἀναγκάζει με πάσχειν ὑμᾶς. καίτοι ἐκεῖναι μὲν αἱ ὠδῖνες εἰς μιᾶς καιρὸν ῥοπῆς καταπίνουσι, καὶ τῷ πτώματι τῆς τεκούσης ἐξολισθήσαντος συνεξέρχονται· αὗται δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ μυρίας ἀλγηδόνας μένουσι. καὶ γὰρ ἑαυτοὺς ὅλους ὠδῖνε πολλάκις, καὶ οὐκ ἔτεκε τοὺς κυοφόρους ὁ Παῦλος. καὶ ἐκεῖ μὲν τῆς ὠδῖνος ὁ πόνος, εἰς τοῦτο δὲ οὐ γαστέρα διατείνουσιν αἱ ἀλγηδόνες, ἀλλ' αὐτοῦ τῆς ψυχῆς τοῦ ἐμοῦ καταξαίνουσι. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι θερμότερα αὗται αἱ ὠδῖνες, τίς ποτε ὑπὲρ τῶν τεθέντων παιδίων ἤξιωσε μετανοίαν γενέσθαι; οὗτος δὲ μόνον αἰρεῖται μετανοίαν γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ βούλεται ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ὥστε διωθηθῆναι τοὺς Ἰουδαίους ἀποτεκεῖν, ὃς ὠδίνει αἰεὶ καὶ διὰνεκῶς. καὶ ὅπῃ μὴ συνέβαινε τοῦτο, ὠδυνᾶτο λέγων· Λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. καὶ ἐκεῖθεν πάλιν· Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. Εἰ τῆς ψυχῆς ἐκείνης μακαριώτερον ἦν τοῦτο, καὶ τοιαῦτα παιδία τίκτειν οὐδύνατο, ὡς Χριστὸν ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς; τί δὲ φορώτερον, καὶ τίνι οἰκειότερον ἅπασαν ἀπιτηδεύσει; εἰ δὲ δυνατώτερον, πῶς τεκεῖν καὶ αὐξῆναι καὶ εἰς ἄμωλωσιν ἐκπεσόντας ἀναλαβεῖν ἴσχυσε πάλιν καὶ μῶσθαι διαπλάσαι; τοῦτο γὰρ ὅτι τῶν φυσικῶν τόκων ἀδύνατον. διὰ τί δὲ οὐκ εἶπε, τεκνία μου, οὓς πάλιν ἀναλαμβάνω, ἀλλ', ὠδίνω; καίτοιγε ἄλλοχου ἐμνήσθη φησὶν· Ἐγὼ γὰρ ἔλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν. ἐκεῖ μὲν οὖν τὸν συγγένειαν μόνον δηλῶσαι ἐβούλετο, ἐνταῦθα δὲ καὶ πόνον παρασῆσαι ἐπεισάγει. πῶς δὲ καὶ τέκνα καλεῖ τὰ μηδέπω τεθέντα; εἰ γὰρ ὠδίνει, οὐδέπω ἔτεκε. πῶς οὖν τέκνα καλεῖ; ἵνα μάθῃς, ὅτι τοὺς τοιούτους ὠδῖνας ἐκείνων ἐστὶ μείζους. ὅπερ ἐμοὶ δοκεῖ καὶ ἐκείνους ἐνταῦθα ἐμφῆναι. καὶ γὰρ ἐλεγόμεθα, φησὶν, ἅπαξ πατὴρ, καὶ ὀφειλόμεθα ἐξ ὑμῶν ἀναπλήρωμα πόνων· ἐλπίζεται δὲ τέκνα καὶ ὑμᾶς ἅπαξ· πῶς οὖν πάλιν με εἰς δευτέρας ὠδῖνας ἐμβάλλετε; ἱκανοὶ οἱ πόνοι τῶν τέκνων τῶν ἐξ ἀρχῆς· τί με διαπαίνετε πάλιν τὰ ὠδῖνας; τὰ γὰρ μηδέπω πεπιστευκότων οὐκ ἐλεεῖτε πόνου πρεῖττον αὐτοῖς τῶν πιστῶν τὰ σώματα. καὶ γὰρ ἐκ τῆς ἀφορήτου μνήμης τῶν τοιούτων μυστηρίων καρπωσίας πρὸς τὸν ἀστεῖσαι αὐτὸν μωλωπωθέντας ὁρᾷς. διὸ καὶ σφόδρα δριμὺ, καὶ πάσης γυναικὸς ἐκπαιδεύτερον ἀνωλόλυζε λέγων· τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ὁμοῦ μὲν θαρρύνων καὶ φοβῶν βουλόμενος. τὸ μὲν γὰρ διὰ τοῦ μὴ μεμορφωμένον ἐν αὐτοῖς Χριστὸν, ἀγωνίας καὶ φόβου ἐνέπλησε· τὸ δὲ ἐμφαίνων ὅτι δυνατὸν αὐτὸν μορφωθῆναι πάλιν, θαρρεῖν παρεσκεύαζε. τὸ γὰρ εἰπεῖν, ἄχρις οὗ μορφωθῇ, ἀμφότερα τοῦτο ἔστι συνδεικνύμενον, καὶ ὅτι οὐδέπω μεμόρφωται, καὶ ὅτι δυνατὸν μορφωθῆναι πάλιν. εἰ γὰρ μὴ δυνατὸν ἦν, εἰκῇ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, καὶ ματαίαις αὐτοὺς ἔτρεφε ταῖς ἐλπίσι.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μηδὲ ὑμᾶς ἀπογνώσκωμεν, ἀλλὰ μηδὲ ῥᾳθυμῶμεν ἁπλῶς. ἑκάτερα

Γαλ. δ. 19.

Ρωμ. θ. 2.

α. Κορ. δ. 15.

χ. τόκων

ια. λόγου ὁ

κάτεχε γὰρ ταῦτα ὀλέθρια. ἡ μὲν γὰρ ἀπόγνωσις ⓦ καίμενον οὐκ ἀφίσιν ἀναζῆναι· ἡ δὲ ῥᾳθυμία καὶ ⓦ ἑαυτὰ ποιᾷ καταπίπτειν. ἐκείνη τῶν παρειμένων ἀγαθῶν ἀποστερεῖ εἴωθεν· αὕτη τῶν ὀρθουμένων οὐκ ἀφίσιν ἀπαλλαγῆναι κακῶν. καὶ ἡ μὲν καταφέρουσα καὶ ὀξὺ αὐτῶν καταφέρει τῶν ὑφειμένων· ἡ δὲ ἀπόγνωσις εἰς αὐτὸ καταγαγοῦσα τῆς κακίας τὸ ἄβυσσον, ὥσπερ οὖν ὃ μὴ ἀπογνῶναι κἀκεῖθεν ταχέως ἀναδραμεῖν ποιᾷ. σκόπει δὲ ἀμφοτέρων τὸ ἰσχυρόν. ὁ μὲν ὀλιγόλογος ἀγαθὸς ἦν· ὅμως τούτου ῥᾳθυμήσας δὲ καὶ ἀπόγνους, ἔπεσεν εἰς τοσαύτην κακίαν, ὡς μηδὲ αἰσχῦναι λοιπόν. ὅτι γὰρ ἀγαθὸς ἦν, ἀκούσει τί φησιν· Εἶδον ⓦ Λκκ. ι. ιη.
Σατανᾶν, ὡς ἀστραπήν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. ἡ δὲ τῆς ἀστραπῆς ταχυτὴς καὶ ὁ φαιδρὸς τῆς στέρας δείκνυσιν ἀναστροφῆς, καὶ τὸ τῆς πτώσεως ὀξύτατον. ὁ Παῦλος βλασφημος ἦν, ⸂καὶ διώκτης, καὶ ὑβριστής· ὅτῳ δὲ ἐπαυσάσθην, καὶ οὐκ ἀπέγνω, καὶ ἀνέξη, καὶ τὴν ἀγγλῆν μέγνει ἴσος. ὁ Ἰούδας ἀπόστολος ἦν· ἀλλὰ ῥᾳθυμήσας γέγνε προδότης. ὁ λῃστὴς πάλιν μὴ τοσαύτην κακίαν, ὅτῳ δὲ μὴ ἀπέγνω, πρὸ τῶν ἄλλων ἀπαντῶν εἰς ⓦ παράδεισον εἰσῆλθεν. ὁ Φαρισαῖος θαρρήσας, ὅτι αὐτὸν τῆς ἀρετῆς κατενέχθη τοῦ ὕψους· ὁ τελώνης μὴ ἀπογνούς, ὅτως ὠρθώθη, ὡς κάκιστον παράδεγμα. βούλει σοι δείξω καὶ πόλιν ὁλόκληρον τοῦτο ποιήσασαν; ἡ τῶν Νινευϊτῶν πόλις οὕτως ἐσώθη πᾶσα· καίτοιγε ἡ ἀπόφασις εἰς ἀπόγνωσιν αὐτοὺς ἐκάλεσεν. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐὰν μετανοήσωσι, σωθήσονται· ἀλλ' ἁπλῶς, Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται). ἀλλ' ὅμως ἀπειλοῦντος τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ προφήτου βοῶντος, καὶ τῆς ἀποφάσεως οὐκ ἐχούσης μέλλησιν οὐδὲ διορισμόν, οὐκ ἀνέπεσον, οὐδὲ ταῖς χερσὶν προσέδωκαν ἐλπίδας. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ὑπερέθηκε διορισμόν, οὐδὲ εἶπεν, ἐὰν μετανοήσωσι, σωθήσονται, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὅταν ἀκούσωμεν ἀποφάσεως τοῦ Θεοῦ φερομένης χωρὶς διορισμοῦ, μηδὲ ὅτως ἀπογνῶμεν, μηδὲ ἀπαγορεύσωμεν, εἰς ἐκεῖνο ὁ νοῦν βλέποντες. ὑ ἀλλὰ τοῦτο ἦν μόνον ὅσιν ἰδεῖν τὸν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὅτι μὴ προθεὶς διορισμὸν τῇ ἀποφάσει, ὅμως μετανοήσασι κατηλλάγη, ἀλλὰ καὶ ὃ ἐξ αὐτοῦ τοῦ τὸν ἀπόφασιν ἀπηρτισμένην ἐξενεγκεῖν. αὐξῆσαι γὰρ ⓦ φόβον βουλόμενος καὶ τῆς πολλῆς αὐτῶν ῥᾳθυμίας καθάψασθαι, τοῦτο ἐποίησε. ⸂καὶ αὖθις ὁ ὁρισμὸς τῆς μετανοίας δείκνυσιν αὐτοῦ τὸν ἄφατον φιλανθρωπίαν. τί γὰρ ἡμέραι τρεῖς τοσοῦτον ἐργάσαιντο, ὡς ἀφανίσαι κακίαν τοσαύτην; ὁρᾷς πῶς καὶ σὺ τοῦ Θεοῦ φάρεται κηδεμονία; ἡ γὰρ πλέον αὐτὸν ζωοποιοῦσα εἰς τὸν τῆς πόλεως σωτηρίαν; ταῦτ' οὖν εἰδότες, μηδέποτε ἀπογινώσκωμεν. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἰσχυρὸν ὅπλον τῷ διαβόλῳ, ὡς ἀπόγνωσις. διὰ τοῦτο ὑκ οὕτως αὐτοὶ θυφαίνουσιν ἁμαρτάνοντες, ὡς ἀπογινώσκοντες. ἄκουσον γοῦν ὅτι τοῦ πεπορθικότος πῶς τῆς ἁμαρτίας μᾶλλον τὸν ἀπόγνωσιν δέδοικεν ὁ Παῦλος. γράφων Κορινθίοις ὅτως ἔλεγεν· Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις Α. Κορ. ε. α.
οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται. καὶ οὐκ εἶπεν, οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσι τολμᾶται, ἀλλ', οὐδὲ ὀνομάζεται. ὃ γὰρ μᾶλλον τὰ σωτηρίας ἐκείνοις ἀφόρητον, τοῦτο ὑμῖν ἔργῳ τετόλμηται. καὶ ὑμᾶς πεφεισμένους ἐᾷ. καὶ οὐκ εἶπε, καὶ ἐκεῖνος πεφείσται· ἀλλ' ἀφεὶς ⓦ ἁμαρτηκότα, τοῖς ὑγιαίνουσι προσέλεγεν, καθάπερ ⓓ ἰατρὸς τοὺς πονοῦντας, πρὸς τοὺς πρόσω χωροῦντας αὐτοῖς πλείονι χρῶνται) λόγῳ· ἄλλως δέ, καὶ οὗτοι τῆς ἀπωλείας αἴτιοι ἦσαν αὐτοῖς, μὴ διατιμῶντες, μηδὲ διαπλήττοντες. ἐκκοπώμεθα τοίνυν τὸ ἔγκλημα, ἵνα ῥᾳδία γένηται τοῦ τραύματος ἡ θεραπεία. διὸ καὶ ὁ ἁμαρτάνειν, πολλῷ δέ χαλεπώτερον καὶ μέγα φρονεῖν ὅτι τοῖς ἁμαρτάνουσιν. εἰ γὰρ ὅτι δικαιοσύνη ὁ φυσᾶσθαι κένωσις δικαιοσύνης ὅτι, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασι τοῦτο συμβαίνει, ἑκάστῳ οἴσει βλάβην ἡμῖν, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν μείζων ὁ ἔγκλημα ἔσται. διὰ τοῦτό φησιν, Ὅταν πάντα ποιήσητε, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν. Εἰ δὲ ⓓ Λκκ. ιζ. ι.
πάντα ποιοῦντες ὀφείλουσι ζωοτροφῆσαι, πολλῷ μᾶλλον ⓦ ἁμαρτήκοτα ⸂καὶ θρέψει καὶ σώ-

τοῖς

τοῖς ἑαυτοῦ ἀριθμεῖν ἄξιον· ὅπερ οὖν ὁ τότε δηλῶν ἔλεγε· Καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε; τί λέγεις; ἕτερος ἥμαρτε, καὶ ἐγὼ πενθήσω; ναί, φησι. σώματος γὰρ μέλων δίκαιον ἀλλήλοις ἐσμὲν συνδεδεμένοι. ὅτι γὰρ τοῦ σώματος καὶ ὁ ποὺς δέξηται τραῦμα, τίνι καὶ φαλίῳ ὑπιχύσουσιν ὁρῶμεν. καίτοι τί χαυότερον; ἀλλ' οὐχ ὁρᾷ τὸν ἀξίαν τῷ καιρῷ τῆς συμφορᾶς. οὕτω δὲ σὺ ποίησον. Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἔφη Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. Διὰ τοῦτο δὲ Κορινθίοις φησί, Καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας; οὐκ εἶπε, δὲ οὐχὶ μᾶλλον ἐκαυδάσατε· ἀλλὰ τί; οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ὡς νόσον καὶ λοιμὸν τὸν πόλιν καταλαβόντος· μετανοησάτω λέγων, βούλῃ καὶ ἐξομολογήσεως δεῖ καὶ ἱκετηρίας, ἵνα τὸ νόσημα ἀπαλλαγῇ τῆς πόλεως ἅπασης. ὁρᾷς πόσαι αὐλοῖς φόβον ἐπεκρέμασεν; ὅπερ γὰρ ἐ- 10
α. Κορ. ε. 5. τόμιζον μέχρι μόνου ἐκείνου ἑστάναι τὸ δεινόν, ἐναγωνίους αὐλοὺς καθίζησι, λέγων· Οὐκ οἴδατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; οὐ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὁλῷ τὸ κακὸν βαδίζον καὶ τοὺς λοιποὺς ἅψεται μέλους. ὡς γὰρ κοινὸν τοῖνυν κακὸν βουλευομένους, οὕτω φέρειν χρή. μὴ γὰρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ἐκεῖνος ἥμαρτε μόνος· ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι σπουδών τις ἐστὶ τὸ δεινὸν, καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν ὑπενέμεται σῶμα. καὶ καθάπερ οἰκίας καμομένης, καὶ μηδέπω δοξάζοντος τὸ κακὸν τοὺς ὄντων τὸ τῆ συμφορᾷ οὐκ ἔλαττον ἐπιζενται, καὶ πόρτα ζωωισφέρουσιν, ὥστε μὴ τὸ πῦρ ἐπιγόμενον καὶ ὅτι ζωὰς αὐτῶν ζύγας ἔλθῃ ὕστερον καὶ τούτοις ὁ Παῦλος διεγείρει λέγων, πυρά τίς ἐστι· τοιγαροῦν καταλάβωμεν τὸ δεινόν· σώσωμεν ἐμπρησμόν, πρὶν καταλαβεῖν τὴν ἐκκλησίαν. εἰ γὰρ καταφθείρῃς τὰς ἁμαρτίας, ὡς τὸ ἄλλοτρίον ἁμάρτημα σώματι, μάλιστα μὲν καὶ ὕστερον κακὰς (μέλος γάρ ἐστι τοῦ πονηροῦ σώματος ἐκεῖνος) πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι σὺ ῥᾳθυμήσῃς καὶ πρίδῃς, καί σε καταλήψεται ποτε. ὥστε εἰ καὶ μὴ διὰ τοὺς ἀδελφούς, διὰ γοῦν σαυτὸν διεγέρθητι καὶ ἀπάσχηλον τὸν λοιμὸν, καὶ μὴ κατάσχῃ τὴν σπουδὴν, καὶ τὴν νομὴν ἀφέκοψον. Ταῦτα τοίνυν καὶ τὰ πλείονα τούτων εἰπὼν, καὶ κελεύσας μηδεμίαν αὐλοῖς δοῦναι Σατανᾷ, φησὶν ὕστερον, ὅπερ
β. Κορ. β. 5. μετεβάλετο καὶ βελτίων ἐγίνετο· Ἱκανὴ δὲ τοιούτων ἡ ὑπὲρ ἡμῶν αὕτη ἡ τοσούτων πλειόνων κυρώσατε οὖν εἰς αὐτὸν ἀγάπην. ὅπερ γὰρ αὐτὸν κοινὸν ἐχθρὸν καὶ πολέμιον κατέστησεν ἅπασι, καὶ τῆς ἀγάπης ἀπέβαλε, δὲ τοῦ σώματος ἀπέκοψεν· ὅρα πόση κέχρηται σπουδῇ, ὥστε κολλῆσαι καὶ ζωάφαι πάλιν αὐτόν. καὶ γὰρ εἶπεν, ἀγαπήσατε αὐτὸν ἁπλῶς, ἀλλὰ, κυρώσατε εἰς αὐτὸν ἀγάπην· τουτέστι, βεβαίωσον καὶ ἀκίνητον ὑπόδειξον τὸν φιλίαν· θερμὸν πᾶσι καὶ ζέουσαν καὶ πεπυρωμένην, ἀντίρροπον τῆς προτέρας ἀπιστίας, τοῦ θύσαι· εἰσαγάγητε. Οὐ γέγονεν, εἰπέ μοι; καὶ γὰρ Σατανᾷ παρέδωκε αὐτὸν; ναί, φησιν· ἀλλ' οὐχ ἵνα μένῃ ἐν ταῖς τοῦ Σατανᾶ χερσὶν, ἀλλ' ἵνα ἀπαλλαγῇ ταχέως αὐτοῦ τῆς τυραννίδος. ἀλλ, ὅταν ἔλεγχοι, σκόπει πῶς διέδοκε τὴν ἀπόγνωσιν ὁ Παῦλος, ὡς μέγα ὅπλον τὸ μεταβάλου. εἰπὲ γὰρ, κυρώσατε εἰς αὐτὸν ἀγάπην, καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι· Μή πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. ἐν τῇ Φαρυγγὶ τοῦ λύκου, φησὶν, ὅτι τὸ προβατον. φθάσωμεν τοίνυν, πρὶν ἐξαρπάσωμεν, πρὶν καταπίῃ δὲ διαφθείρῃ τὸ μέλος ἡμῶν. ἐν κλυδωνίῳ γάρ ἐστιν ὁ ναὸς· πρὸ τοῦ ναυαγῆσαι διασώσαι αὐτὸν σπουδάσωμεν. καθάπερ γὰρ θαλάττης αἰφνιδίως καὶ χωρὶς πνεύματος κορυφούμενον κατορύττει τὸ σκάφος· οὕτω καὶ ψυχὴν, τῆς ἀθυμίας αὐτὸν πνεύματος περιστοιχιζομένης, ἀποπνίγεται ταχέως, ἐὰν μὴ πια ἔχῃ χεῖρα ὀρέγοντα· καὶ ὁ σωτήριος ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασι λύπη, ὀλέθριος ἐστὶ τῆς ἀμεταμελήτου. καὶ ὅρα πῶς ἀκριβῶς εἶπεν. οὐ γὰρ εἶπε, μὴ ἀπολέσῃ αὐτὸν ὁ διάβολος· ἀλλὰ τί; μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. πλεονεξία δέ ἐστι τὸ τὴν ἀλλοτρίων ἐφίεσθαι. δείκνυς τοίνυν ὅτι ἀλλότριος αὐτὸν γέγονε λοιπὸν, καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ποίμνης οἰκεῖον ἑαυτὸν δείκνυσι τῆς μετανοίας κατέστησε, φησὶ· μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. ἐὰν γὰρ κατά-

σχῃ

σχὴ λοιπὸν αὐτὸν, ἡμέτερον ἁρπάζει μέλος, ὃ τῆς ἀγάπης λαμβάνει πρόβατον. ἀπίθε-
το γὰρ τὸν ἀμαρτίαν ἀφ' ἧς μετανοίας. Εἰδὼς τοίνυν ὁ Παῦλος ὅσαν ἐποίησεν ὁ ἀφό-
λος ὅτι τὸν Ἰούδαν, ἔδειτε μὴ καὶ σὺ ζηλώσῃς τοῦτο. Τί οὖν ἐποίησεν ὅτι τὸν Ἰούδα;
μετενόησεν ὁ Ἰούδας. Ἡμάρτον γὰρ, φησὶ, παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. Ἤκουσε τῆς ῥημάτων Matth. 27 5.
τούτου ὁ ἀφόλος· ἔγνω τῆς ὅτι τὸ βέλτιον ἀρχόμενον ὁδοῦ, καὶ πρὸς σωτηρίαν βαδίζον-
τα, καὶ ἐφοβήθη τὸν μεταβολίου. Φιλαίτιε δέσποτα, φησὶν, ἔχε διαστόλιν. ὅτε ἔμελλεν αὐτὸν
παραδιδόναι, ἐδάκρυσεν αὐτὸν, καὶ μυρία προσεκάλεσεν· καὶ πολλῷ μᾶλλον μετανοοῦντα δέξε-
ται; ἀδιόρθωτον ὄντα ἐφείλκυσατο καὶ ἐκάλεσεν· καὶ πολλῷ μᾶλλον διορθωθέντα καὶ τὸν ἁ-
μαρτίαν ὑπεγνόντα ὑπαπάσηται; Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ σταυρωθῆναι ἦλθε. τί οὖν ἐποίησεν;
ἐθορύβησεν αὐτὸν, ἐσχάτωσε τῇ τῆς ἀθυμίας βαρυκοΐᾳ, ἐδίωξεν, ἤλασεν, ἕως ὅτι Ⓦ
βρόχον ἤγαγε, καὶ πρὸς ἐξήγαγε ζωῆς, καὶ τῆς παραθυμίας ἔχει τὸ μετάνοιαν ἀπεσέ-
ρησεν. ὅπου γὰρ, εἰ ἔζη, καὶ αὐτὸς ἐσώθη ἂν, δῆλον ἐκ τῶν σταυρωσάντων. εἰ γὰρ οὗτοι ὅτε τὸν σταυρὸν αὐτὸν
διαβαλόντας ἔσωσε, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ ὢν προσεκάλεσε τὸν πατέρα καὶ συνηγώμιον αὐτοῖς
ᾔτει τὸ τολμήματος, δῆλον ὅτι καὶ τὸν παραδόντα, εἰ τόπον τοῦ προσέσχον τὸ μετάνοιαν ἐπεδείξα-
το, μὴ πάσης δὲ θυμηδίας ἐδέξατο. ἀλλ' ἐκβὰς ὡς ἐκ ἐμίμησαι τοῦ Φαρμάκου, τὴν ἀσι-
συτέραν λύπην καταπαθείς. Τοῦτο τοίνυν ὁ Παῦλος φοβούμενος, ἐπειδὴ τοὺς Κορινθίους ἐζηλώπασαν
τῆς Φαρύγγος τὸν ἀφόλον Ⓦ αὐθέσπιον. καὶ τί λέγω τοὺς Κορινθίους; Πόσους μὴ τὸν
τῶν μυστηρίων κοινωνὸν ἠρήσατο τοὺς, καὶ διακρύσας ἀπήλειψεν ἅπαντα. Παῦλος διάκλης
ὢν καὶ βλάσφημος καὶ ὑβριστὴς, καὶ ἀλλὰ Ⓦ σταυρωθέντα μόνον, ἀλλὰ καὶ σπόντας τὸν ἐκείνου διώ-
κων, μετανοήσας ἀπόστολος γέγονε. μόνον γὰρ πρόφασιν ὁ Θεὸς βραχέα τὸν ζητεῖ πρὸς
ἡμᾶς, καὶ πολλῶν ἡμῖν ἁμαρτημάτων χαρίζεται ἄφεσιν. Εἶπω καὶ παραβολὴν ὑμῖν αὐτὸν
ἐκλυσιμαῖον ἡμῖν. δύο τινὲς ἦσαν ἀδελφοί· ἐκλεκτὰ μόνοι ὁ τὸν πατρικὸν πρεσβεύσαν ἐκ-
κτησι, ὁ μὴ αὐτῷ ἔμενεν ὅτι τῆς οἰκίας, ὁ ὃ πάντα τὰ δοθέντα καὶ καταφαγὼν, εἰς τὸν ὁ-
περορίαν μετῆλθε. Εἶτα τὸν ἀπὸ τῆς πενίας ὑ φέρων αἰσχύνην. ταῦτον ὁ τὸν παραβο-
λὴν παρήγαγεν εἰπεῖν, ἵνα μάθητε ὅτι καὶ τῶν μὴ ὃ βάπτισμα ἁμαρτημάτων ὅσων ἄ-
φεσις, ἐὰν μετανοήσωμεν. λέγω δὲ, οὐχ ἵνα εἰς ῥᾳθυμίαν ἐμβάλω, ἀλλ' ἵνα ἀπὸ ἀπογνώ-
σεως ἀπαγάγω. καὶ γὰρ χείρονα τῆς ῥᾳθυμίας ἡμᾶς ἡ ἀπόγνωσις ἐργάζεται κακά. οὐκ
τοίνυν ὁ ὑὸς εἰκόνα τῶν μὴ ὃ λουσθὲν φέρει παραπεσόντων. ὅτι ὁ οὐ μὴ ὃ βάπτισμα
πεσόντας δηλοῖ, δῆλον ἐκ τοῦ. ὑὸς γὰρ λέγεται. οὐδεὶς δὲ ὑὸς βαπτίσματος αὖ κληθείη
χωρὶς καὶ τὸν οἰκίαν ὃ ἔχει τὸν πατρῷον, καὶ τὰ πατρῷα διενεύματα πάντα. ὡσὶ δὲ βαπτί-
σματος οὐκ ἔστι πατρῷον λαβεῖν οὐδὲ δίχα θεοῦ κληρονομίαν. ὥστε διὰ πάντων ἡμῖν τὸν τῶν
ὃ τῶν πιστῶν ἀρίστευται ζῆλημα. καὶ ἀδελφὸς ὃ ἐὼν τῷ βουλομένου. ἀδελφὸς ὃ οὐκ ἂν τέ-
νοιτο χωρὶς πνευματικῆς διαλλαγῆς. Οὐκ τοίνυν εἰς ἑκάστην κακίαν πίστιν, τί φησιν;
Ἐπομένῳ πρὸς Ⓦ πατέρα μου. Διὰ γὰρ τοῦτο αὖθις καὶ ἀφῆκεν ὁ πατὴρ, καὶ οὐκ ἐκώλυσεν Luke 15 19.
εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπελθεῖν, ἵνα διὰ τῆς πείρας μάθῃ καλῶς, ὅσης ἀπήλαυσεν βδελυρίας
οἴκοι ῥυθμῶν. πολλάκις γὰρ ὁ Θεὸς, ὅταν λέγων μὴ πείθῃ, τῇ διὰ τῶν πραγμάτων πείρᾳ
τὴν διδασκαλίαν ἀφίησι· ὅπερ οὖν καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν. ὅπου γὰρ μυρίους ἀ-
ναλώσας διὰ τῶν προφητῶν λόγους οὐκ ἔπεισεν, οὐδὲ ἐπισπάσατο, ἀφεὶς διὰ τῆς κα-
λάστεως αὐτοὺς παιδεῦσαι φησι πρὸς αὐτούς· παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, καὶ ἡ κακία
σε ἐλέγξει σε. ἔδει μὲν γὰρ αὐτὸν ἀξιοπίστου εἶναι καὶ πρὸ τῶν τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως.
ὅπου γε ὄντως αἰσθητῶς διέκειντο ὡς ἀπιστεῖν αὐτὰ ταῖς προθυμίαις καὶ τὰ συμβουλαῖς, προ-
θυμαζέλλων τῇ κακίᾳ μὴ πείθεσθαι, ὅπερ ἐπεὶ διὰ τῶν πραγμάτων αὐτοὺς παιδεῦσαι,
ἵν' ὄντως αὐτοὺς αἰσχύνῃ πάλιν. ὅπου τοίνυν ἀπελθὼν ὁ ἄσωτος εἰς τὴν ἀλλοτρίαν, καὶ
διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν μαθὼν ὅσον κακὸν ἐκπεσεῖν οἰκίας πατρῴας, ἐπεμνήσθη, οὐκ ἐμνησικά-

κησεν

χησει ὁ πατὴρ, ἀλλ' ἐπαλλιαις αὐτὸν ἐδίξατο ταῖς χερσί. τί δήποτε; ὅτι πατὴρ ἰῶ, καὶ οὐ δικαστής. καὶ χορεὶ καὶ θαλίαι καὶ πομπγύρεις λοιπὸν, καὶ φαιδρὰ τὰ περιχωρήσαντα ἰῶ ἡ οἰκία πᾶσα. τί λέγεις; αὕτη τῆς κακίας αἱ ἀμοιβαί; οὐχὶ τῆς κακίας, ἀλλ' οὐδὲ ὅτι ἐπωμόσθη· οὐχὶ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ τῆς μετανοίας· οὐχὶ τῆς πονηρίας, ἀλλὰ τῆς ὅτι τὸ βέλτιον μετασκολῆς. καὶ τὸ δὴ μέγιστον, πεπαύκησιν ὅτι τάχιστα ὁ υἱὸς ὁ πρότερος. ὁ γὰρ τὸν πρᾶον ἐπεισε λέγων· Οπου σὺ μόνον ἀεὶ μετ' ἐμοῦ διετέλεσες, σοὶ δὲ ἀπολωλὼς ἰῶ, καὶ εὑρέθη· νεκρὸς ἰῶ, καὶ ἀνέζησεν. ὅταν δὲ καὶ ἀπολωλότα δέχεσθαι δέῃ, φησὶν, οὐ δικαστηρίων χρεὼς, οὐδὲ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως· ἀλλὰ φιλανθρωπίας καὶ συγγνώμης μόνον. οὕτως ἱκανὸς ἀφεῖς ὅπλα θεῖναι φαρμακὰ τῷ κάμνοντι, τῆς ἀταξίας αὐτὸν βύθιους ἀπαιτῆσαι καὶ τιμωρίας. εἰ δὲ καὶ δίκιον αὐτὸν ὅλως δοῦναι ἐχρῆν, ἱκανὸν ἔδοκε δίκιον, τὸν ὁπὸ τῇ ἀλλοτρίᾳ σκηνοῦντα. τοσοῦτον γοῦν χρόνον τῆς ὑμετέρας ἐχωρίσθη συνουσίας, καὶ λιμῷ καὶ ἀπιμίᾳ καὶ τοῖς ἑκάστοις παλαίων κακοῖς διετέλεσε. Διὰ τοῦτό φησι, ἀπολωλὼς ἰῶ, καὶ ἀνέζησα. μὴ τὰ παρόντα ἴδῃς, φησὶ, ἀλλ' ἐνθύμησον τὰς προτέρας συμφορᾶς ὁ μέτοχος. ἀδελφὸν ὁρᾷς, οὐκ ἀδελφὸν· πρὸς πατέρα ἐπανῆλθεν οὐδὲν δυνάμενον αἰσχυνθῆναι τὸν πρότερον, μᾶλλον δὲ σκῆνος μεμυημένον μόνα, ἄνθρωπε, εἰς συμπάθειαν ἀγαγεῖν δυνάμενον καὶ ἔλεον καὶ τροφὴν καὶ φιλοτιμίαν τοῖς γεγηθόσι προσήκουσαν. Διὰ τοῦτο οὐκ ἄνθρωπε ἐπαινεῖ, εἶπεν, ἀλλ' ἄνθρωπε ἐπαινεῖ· οὐκ ὅτι κατέφαγε τὸν σῖτον, ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ὅτι μυρίοις προεπέσοι κακοῖς. οὕτω δὲ πρόδηλον ἐζήτει μὴ τοσαύτης ἀπουσίας, μᾶλλον δὲ μὴ μείζονος. οὐ γὰρ μόνον ἐπανῆλθεν ὁ υἱὸς, ἀλλὰ καὶ ὁ αὐλὸς ἀπῆλθεν ὁ ποιμένι, καὶ εὑρὼν ἤγαγε, καὶ ἐχάρη ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ὅτι τοῖς διασεσωσμένοις ἅπασι. ὅρα δὲ πῶς ἐπεμνήσθη. οὐκ ἐμάσιξεν, ἀλλ' ὅτι τὸν ὦμον φέρων καὶ βαστάζων, πάλιν τῇ ποίμνῃ ἀπέδωκε. ταῦτ' οὖν εἰδότες, ὅτι οὐ μόνοι οὐκ ἀπεστρέφεσθε ἐπανιόντας, ἀλλὰ καὶ τὸν καταρθωκότων οὐκ ἔλαττον δίκην, ὅτι μόνοι οὐκ ἀπαιτεῖ δίκην, ἀλλὰ εἰς ὅπερ ἥκησιν τῶν πεπλανημένων ἔρχεται, καὶ τῷ διασεσωσμένῳ μᾶλλον ὅτι τῇ τούτου εὑρέσει χαίρει, μήτε τὰ πονηρὰ ὄντες ἀπογινώσκωμεν, μήτε τὰ ἀγαθοὶ ὄντες θαῤῥῶμεν· ἀλλὰ καὶ κατορθοῦντες φοβώμεθα, ἵνα μὴ θαῤῥήσαντες πίσωμεν, καὶ ἁμαρτάνοντες μετανοῶμεν. ὅπερ γὰρ ἔμπροσθεν εἶπον, τοῦτο λέγω καὶ νῦν· ὅτι προδοσία τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ταῦτα ἀμφότερα, καὶ τὸ θαῤῥεῖν ἐκεῖνα, καὶ τὸ ἀπογινώσκειν κείμενον. δεῖ οὖν μὲ ἐκεῖνα ἀσφαλιζόμενος ὁ Παῦλος ἔλεγε· Ο δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. καὶ πάλιν, Φοβοῦμαι μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. τοὺς γὰρ χειμῶνος αἴσης καὶ Εἰς προθυμίαν πλείονα διεγείρων, διεμαρτύρατο Κορινθίοις λέγων οὕτω· Μήπως πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων, δίκης ὑπὸ χεῖρα οὔτως ἁμαρτάνοντας, ὡς μὴ μετανοοῦντες ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασιν εἰσὶ θρίων ἄξιοι. καὶ ὁ προφήτης πρὸς αὐλοὺς φησι· Μὴ ὁ πίνων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ὑποστρέφει; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ τούτους αὐλοὺς ἐκάλει καὶ ἔλεγε· Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. ἕως γὰρ τὸ σήμερον λέγεται, μὴ ἀπογινώσκωμεν· ἀλλὰ τὰς εἰς θεὸν ἐλπίδας ἔχοντες καὶ πίστιν ἔχοντες αὐτὸν τῆς φιλανθρωπίας ἐννοοῦντες, πῶς ποτὲ ἀποτιναξάμενοι σωτηρίας, καὶ πολλῆς τῆς προθυμίας καὶ τῆς ἐλπίδος ὑπολειφθῶμεν τῆς ἀρχαίας, καὶ τὸν μετανοοῦντα μὲν ἐπιδεικνύμενοι πᾶσιν· ἵνα πόθεν ἐστοχάσθην ἀποθέμενοι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ παῤῥησίας δυνηθῶμεν τυχεῖν ὑπὲρ τὸ βήματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς βασιλείας τυχεῖν τῶν οὐρανῶν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπὲρ τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λουκ. ιε. λα.

α. Κορ. ι. ιβ. θ. κζ.

β. Κορ. ιβ. κα.

Ἱερ. κ. δ.

Ψαλμ. ϛδ. ν.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΥΞΕΩΣ, ΚΑΙ ΟΤΙ ταχὺς ὁ Θεὸς εἰς σωτηρίαν, βραδὺς εἰς τιμωρίαν, ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς Ραὰβ παρεκδοχῆς ἱστορία. Λογ. β.

Αὐτοτὶ μοὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος θεία καὶ ὑρμυίᾳ κέχρηται γλώττῃ, καὶ μὴ πολλῆς δεόμενος παραινέσεως ἀγγελικὸν ὑφαίνει λόγον· οὐκ ἐξ οἰκείας γλώττης ἁπλῶς φθεγγόμενος, ἀλλ' ἐκ τῆς βασιλικῆς αὐθεντίας αὐτὰ προφέρων τὰ δόγματα· ὅθεν μετρίως καὶ τῇ τοιαύτῃ κέχρηται τῇ ἐπιτιμήσει, ὅταν τὸν τῆς μετανοίας λόγον εἰσάγῃ τοῖς ἁμαρτάνουσι. πρὸς δὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ κεφάλαιον πρότερον ὑμᾶς παρακαλῶ. ἠκούσατε τοίνυν, ἵνα ἐκ μέρους ἀφέσεως τῶν ἐγκλημάτων, ὡς ἔστιν ἀβλεπτότερος ὁ τοῖς Κορινθίοις ἐλέγχων ὁ θυμαρὴς ἐκεῖνος καὶ θαυμάσιος ἀνήρ· Μή πως ἐλθόντος πάλιν μου ταπεινώσῃ με ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων. πρὸς δὲ τούτοις ὁ μὲν τῇ φύσει μέγας ἐστὶ διδάσκαλος, Θεοῦ δὲ ἐστὶ κήρυκος τὸ πρόσταγμα. ἐπεὶ τοίνυν καὶ τοῦτο ὥσπερ ὑρμυίᾳ κέχρηται γλώττῃ· καὶ ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς ἐσχατιᾶς φθεγγόμενος, ὅτου καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἀπαγορεύει, καὶ τοῖς μετανοοῦσιν ἐλεημοσύνην ἐπαγγέλλεται. ὅταν δὲ ταῦτα εἴπω, οὐ τῇ Παύλου γλώττῃ τὸν αὐθεντικὸν ὑβρίζω, ἀλλ' ὅτι τὸ τοῦ Θεοῦ χεῖρον δοκιμεῖν οὐ φέρω, διὰ τοῦτο ἐλέγχω· Εἰ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ. 2. Κορ. 13. 3. τοίνυν τοῖς ἁμαρτάνουσι φάρμακον ἐργασίας, καὶ μετανοίας εἰς σωτηρίαν. σωτηρίαν δὲ σημαίνει τὴν ἀποστολικὴν ἀναγωγὴν καὶ ὑβριστικὴν τοῦ σωτῆρος αὐθεντίαν, ἁμαρτιῶν ἄφεσιν ἀφθόνως χαριζομένην. ὁ δὲ παρακλητικὸς ὁ σωτὴρ ἰώμενος ἐλέγχει, ὡς ἀρτίως ἀκηκόατε· Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πολλαί. Μαρκ. β. ε. ἄφεσις δὲ ἁμαρτιῶν, πηγὴ σωτηρίας, καὶ ἔπαθλον μετανοίας. ἰατρὸν γὰρ ὄντι αἱρετικὸν τῆς ἁμαρτίας ἡ μετάνοια, ἰδοὺ νῦν ὅτι οὐ φαύλοις, διὰ μικρὰν ἁμαρτίαν κεχριπνικῶσι τὴν τῶν νόμων ἀκολουθίαν. ἀφ' οὗ τοῦ πόρου ἀποστάτης, οὐ μοιχὸς ἀποστός, οὐ μέθυσος ἀποστρέφεται, οὐκ εἰδωλολατρείῳ βδελύσσεται, οὐ λοίδορος ἀπελαύνει, οὐ βλάσφημον ἀποδιώκει, οὐκ ἀλαζόνα· ἀλλὰ πόρος μεταπτοής. χρηστότερον γάρ ὅτι τῆς ἁμαρτίας ἡ μετάνοια. ἀναγκάζει δὲ πρῶτον γνωρίσαι τὸν Θεὸν ὃς οὐκ ἐκ μετέρων ἐπινοιῶν ὑπερκαλλόντως τούτῳ τῷ ἤθει, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν θείων γραφῶν μεμαρτυρημένον ἀποδείκνυσι τὸν ἀληθῆ. σκοπὸς τῷ Θεῷ μακροθυμεῖν τοῖς ἁμαρτάνουσι διπλοῦς ὅτι εἰς σωτηρίαν ἔλεος," μηνύσαν ὁμοῦ αὐτοῖς τὸν ἐκ μετανοίας σωτηρίαν, καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν ἀπογόνοις τοῖς εἰς ἀρετὴν ὑπαδιδόναι μέλλουσι τὸν μιαιφόνον τὸν βδελυσσόμενον. καὶ ἵνα πάλιν ἀναλάβω λόγον, ὁ Θεὸς μακροθυμεῖ, ἵνα εἰς ὁ ἁμαρτάνων μετανοήσῃ· καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τεκνοποιοῖς μὴ ἀποκλείσῃ τὸν σωτηρίαν. καὶ γὰρ αὖτος ὁ ἁμαρτάνων ἀμπελόπτηλα τοιαύτη, φείδεται πολλάκις τῆς ῥίζης, ἵνα φυλάξῃ τοῦ καρποῦ. πολλάκις μὲν οὖν καὶ αὐτὸν μεταβάλλει τὸν ῥίζαν, ὡς ἔφθην εἰπών· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς πονηρὰν καρδίαν ἐκείνη πίπτει, ὁ Θεὸς ἐπιτήδεται χρησίμως τὸν τιμωρίαν, ἀναμένων τὸν μετανοοῦντα τὸν σωτηρίαν. καὶ ὅπως, ἄκουε. Θαῦρα ὁ πατὴρ Ἀβραὰμ εἰδώλων ἦν προσκυνητής· ἀλλ' ὁ δίδυμος ἐκεῖνος τῆς ἀσεβείας τὸν δίκην. καὶ εἰκότως. εἰ γὰρ προλαβὼν ὁ Θεὸς ἀπέτεμε τὸν ῥίζαν, πόθεν ὁ τοσοῦτος καρπὸς τῆς πίστεως ἀνεδίδοτο; ἢ τῶν Ησαῦ μοχθηρότερον; σκόπει μοι καὶ ἑτέρας" φιλανθρωπίας ἐπίθεσιν. τί τῆς κακίας ἐκείνης ἀναδέχεσι; οὐ πόρνος καὶ βέβηλος, ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος; οὐ μητραλοίας καὶ πατραλοίας; οὐκ ἀδελφοῦ φονεύς; ὅσον εἰς τὸν προθυμίαν; οὐχὶ τοῦ Θεοῦ μισούμενος; ἡ γραφὴ μάρτυρας λέγουσα· Τὸν Ιακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ησαῦ ἐμίσησα, εἰ τοίνυν πόρνος, καὶ ἀδελφοκτόνος, καὶ βέβηλος, καὶ" μεμισημένος; Ecp. 12. 17.

σημῶμος, διὰ τί μὴ ἀφανίζει ὁ διὰ τί μὴ ἐκκόπτει ὁ διὰ τί τὸ δοκοῦν πρᾶγμα τῆς σοφίας πιμωρίαν δ' δίκαιος; διὰ τί; καλῶς ὡς ἀληθῶς καὶ τὴν αἰτίαν εἶπεν. εἰ ἐξεκόπη, μίαν καρπὸν δικαιοσύνης ὁ κόσμος ἀπώλεσεν ἄν. "Ἀλλ' ὁπῶν, ἄκουε. Ησαῦ ἐμίσησε Ραβηλ, Ραχηλ Ζαρὲ, Ζαρὲ Ἰώβ. ὁρᾶς πηλίκον τὸ κωμῳδεῖν αὐτὸς ἀφανίζει, εἰ μὴ καλῶς ὁ Θεὸς δίκαιον ἀπήτησε τὴν ῥίζαν; καὶ ὅλως ὅταν τὴν πρᾶγμα τοῦτον σκληρὸν τὴν ἀκρίβειαν. Διὰ τοῦτο μακροθυμεῖ τοῖς Αἰγυπτίοις ἀνόσια βλασφημοῦσι, διὰ τοὺς νῦν αὐθούσας σκληρίας ὁ Αἰγύπτιος, διὰ τὰ μοναστήρια ὁ τὸν ἀγγελικὸν ἐπομηρημένους βίον. καὶ γὰρ, ὡς φασι τὴν νόμων τὴν κοινὴν ἔμπειροι, καὶ ὡς Ρωμαῖοι τὸ δικαίου νόμοι, τὴν κυφορῆσαι, εἰ τοῦτο πρόσταγμα δικαστοῦ δίκην ἐπάγειν, μὴ πρότερον ἀναιρεῖσθαι, πρὶν ἂν τέκῃ ὁ κυφορήσων. καὶ μάλα εἰκότως. οὐ γὰρ ἐδίκαιωσαν καλῶς τεθηκότες τὸν νόμον ζωὰ φανερὰν ἀναιρεῖν τὸ ἀναμάρτητον τῇ ἁμαρτησάσῃ. Εἰ δὲ καὶ δι' ἑβραῖοι νόμοι φείδονται τῶν μηδὲν ἡμαρτηκότων, ὁ Θεὸς οὐ πολλῷ μᾶλλον φυλάξει τὴν ῥίζαν, τοὺς καρποὺς θαμυθόμενος τὴν ἐκ τῆς μετανοίας εὐεργεσίαν; λάβε μοι λοιπὸν καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἁμαρτησάντων τὴν ἐκ μετανοίας εὐεργεσίαν. καὶ γὰρ καὶ ὅπου τούτων ὁ αὐτὸς τῆς φιλανθρωπίας ἀποδίδοται λόγος. εἰ προελήμβανεν ἡ δίκη τὴν διόρθωσιν, ὁ κόσμος παντελῶς ἀπώλλυτο καὶ διεφθείρετο· εἰ οὖν ἐκ τῶν ἐμφερείαν ὁ Θεὸς, οὐκ ἂν ἐκτήσατο Παῦλον ἡ ἐκκλησία, οὐκ ἐδίκαιον τοιοῦτον καὶ τηλικοῦτον. Διὰ τοῦτο οὖν ἀφῆκεν βλασφημοῦντα, ἵνα δύξῃ μετανοοῦντα. ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία διώκτην ἐπέπεισε κήρυκα· ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία λύκον μετέβαλεν εἰς ποιμένα· ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία τελώνην ἐπέπεισε διαπελεῖν τὸν· ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία πόρνας ἡμᾶς ἠλέησε, πάντας μαλάξαλε, πάντας μετέρεψεν. ἐὰν ἴδῃς τὸν ποτε μέθυσον, ἧς θυτὸν· ἐὰν ἴδῃς τὸν ποτε βλάσφημον, θαλάσσαν· ἐὰν ἴδῃς τὸν ποτε αἱρεσιάρχην ὠδαῖς ὁ τόμα μολυσάντα, νῦν τοῖς θείοις ὕμνοις τὸν ψυχὸν καθαίροντα· θαύμαζε τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπαίρει τὴν μετάνοιαν, ἡ ὁπ τῆς ἀλλοιώσεως λίτε ἀναλαβεῖν· αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου. ἀγαθὸς μὲν ὁ Θεὸς πρὸς πάντας, ἐξαιρέτως δ' τὴν ἑαυτῆς μακροθυμίαν ἐνδείκνυται πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας.

Καὶ εἰ βούλει ξένων ἐπαγαγεῖν λόγον, ξένων μὲ ὅσον ἐπὶ τὴν Νινευΐτιν, ἀλλ' ὅσον ἐπὶ Ἰουδαίους, ἄκουσον. βαρεῖ ὁ Θεὸς πάντας τοὺς φάπτας τοῖς δικαίοις, χρηστὸς δ' τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ταχὺς εἰς φιλανθρωπίαν. ἁμαρτάνουσι καὶ πεσοῦσι διδοῦσι, καὶ φησι πρὸς αὐτούς· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται, ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; καὶ, ἵνα τί ἀπέστρεψεν ἀποστροφὴν ἀναιδῆ ἡ ἀσύνετος θυγάτηρ Ἰούδα; καὶ πάλιν, Επιστράφητε πρός με, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς. ὅτε ἐτέρωθι καὶ ὅρκῳ βεβαιοῖ τὴν ἐκ μετάνοιας σωτηρίαν διὰ πολλὴν φιλανθρωπίαν. Ζῶ γὰρ ἐγὼ, λέγει Κύριος, ὃ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. πρὸς δὲ δίκαιον λέγει, Εαν ποιήσῃ δὲ θεσπος πᾶσαν δικαιοσύνην καὶ πᾶσαν ἀλήθειαν, καὶ γραφεὶς ἁμάρτῃ, ὃ μὴ μνησθῶ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται. ὦ πολλῆς ἀκριβείας τῆς πρὸς δίκαιον· ὦ πολλῆς ἀνεξικακίας τῆς πρὸς τὸν ἁμαρτάνοντα. οὕτω δ' ποικίλως καὶ διαφόρως μηχανᾶται, οὐκ αὐτὸς μεταβαλλόμενος, ἀλλὰ χρησίμως μεῖζον τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ ταῖς οἰκονομίαις. καὶ ὅπως, ἄκουε. ἁμαρτωλὸν καὶ ἐμμένοντα ταῖς ἁμαρτίαις ἐὰν φοβήσῃ, εἰς ἀπόνοιαν αὐτὸν καὶ ἀπογόρευσιν τῆς ἐλπίδος φέρει· δίκαιον ἐὰν μακαρίσῃ, χρηστὸν τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ τὸν, καὶ ὡς ἥδη μακαριοῦντα ἀμυδρὰ αὐτὸν τῆς ἀσουδοῦς ἀπαμβύζει. διὰ τοῦτο μὲ ἁμαρτωλὸν ἐλεεῖ, δίκαιον φοβεῖ. φοβερὸς γὰρ ὅτι πόρρω τοῦ πλησίον αὐτοῦ*. καὶ τίνες δ' εἶεν, ἀλλ' ἢ ἄγιοι; Ο Θεὸς γὰρ, φησὶ ὁ Δαβὶδ ὁ ἐνδοξαζόμενος ἐν βουλῇ ἁγίων, μέγας καὶ φοβερὸς ἐστιν ὅτι πόρρω τοῦ πλησίον αὐτοῦ. ἐὰν ἴδῃ

Ισρ. ιη. λ.
Ζαχ. α. γ.
Ιεζεκ. λγ. ια.
Ιεζεκ. ιη. κβ.
Ψαλ. ιη. ιγ.

ἴδῃ πεσόντα, ἐκτείνει χεῖρα φιλανθρωπίας· ἐὰν ἴδῃ ἐγκύπτοντα, ἐπάγει φόβον. καὶ τοῦτο δικαιοσύνης, καὶ δικαιοκρισίας. Ⓦ μὴ γὰρ δίκαιον τῷ φόβῳ πλείζειν, Ⓦ ἢ ἁμαρτωλὸν τῇ φιλανθρωπίᾳ διεγείρειν. καὶ θέλεις αὐτοῦ γνῶναι τὸν βύθισον ἀγαθότητα, καὶ τὸν βύθισον καὶ ἀριθμῆσαι ἡμῖν ἀποτομίαν; πρόσεχε ἀκριβῶς, μή σε λάθῃ φύγη τῆς ἀνοίας τὸ μέγεθος. ἡ ἁμαρτωλὸς ἐκείνη γυνὴ καὶ μεμαρτυρημένη ὅτι πάσης ἁμαρτίας καὶ ἀνομίας, καὶ πεσοῦσα ἁμαρτήσασα καὶ ποσάκις ἁμαρτιῶν ἔργοις ἐνεχομένη, διέλυσεν τὸν ἐκ μετανοίας σωτήριον ἀναπλῆσαι τὸν συμπόσιον τῶν ἀγίων. καλῶς ἢ συμπόσιον ἁγίων, ὅπου Ⓦ πρῶτος ὁ ἅγιος τῶν ἁγίων. τὸν γὰρ σωτῆρος καταπαχλιμένου ἐν ᾧ οἴκῳ Σίμωνος ὁ Φαρισαίου, ὑπῆλθεν ἡ γυνὴ ἡ ἁμαρτωλὸς ἐκείνη, καὶ τῶν ποδῶν ἥψατο τοῦ σωτῆρος, καὶ ταῖς δάκρυσιν ἀπέπλυνεν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶν ἐξέμαξε· καὶ τὸν τοσούτοις κεχωσμένον ἁμαρτήμασι διαμένησιν ὁ φιλάνθρωπος λόγων, ἀφέωνται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι. ὁ γὰρ ὠφείλεται μοι νῦν ἐξεπάσας πᾶσαν τὴν ἰσοτιμίαν, ἀλλὰ μείζων ἐδιηγήσω τὴν μαρτυρίας. ἔφη τοίνυν διαλύσας. ὃ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολύ. τοσούτων οὖν ἁμαρτημάτων ἀμνησίαν ἐκομίσατο ἡ ἁμαρτωλὸς γυνή· ἡ Μαρία ἢ ἡ ἀδελφὴ Μωϋσέως διὰ μικρὰν γογγυσμὸν λέπρᾳ καταδικάζεται. τοῖς ἁμαρτάνουσι λέγει, Ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς κόκκινον, ὡς χιόνα λευκανῶ, καὶ μεταβάλλει ὁ σκώληξ Ησ. α. ιη. εἰς φωνὴν τὴν μεταβολὴν τῆς μετανοίας, καὶ τοσαύτην κακῶν ἀφορμὴν τὴν φωνὴν διαλύει τὴν ἀγαθότητος. ποῖος ἢ Ⓦ ὁ δικαιοσύνη βαδίζοντά φησι· Ὃς ἐὰν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρέ, ἔνοχός ἐστι τῇ γεέννῃ τοῦ πυρός. ἐνὶ ῥήματι τοσαύτην ἐπέθηκεν ἀκρίβειαν, καὶ τοσούτοις ἁμαρτήμασι τοσαύτην μετῆκε τὴν ἀφορμήν. καὶ ἕτερόν μοι σκέψασθαι θαυμαστόν. ὅπου γὰρ ἁμαρτήματα ὡς ὀφλήματα αἰτεῖ, ποῖος μὴ ἁμαρτωλὸς ἢ τὰ κεφάλαια συνεχῶρησε μετῳκοδόμησε, πόθεν ἢ τῶν δικαίων καὶ τοκετὸς ἀπαιτεῖ. ποῖος πλήρης αὐτῷ χρεωφλέτης πολλῶν ταλάντων, καὶ ὡς τῇ μετανοίᾳ καὶ τῇ πολλῇ ἱκεσίᾳ εὐδυσώπησε τὸν δίκην καὶ εἶπε, Κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω; οὐκ ἀνέμεινε τὴν ἀπόδοσιν ὁ φιλάνθρωπος, ἀλλὰ τὴν ὁμολόγησιν λύσιν ἐποίησε τῶν ὀφλημάτων. ὦ ὀφλέτη τῶν μυρίων ταλάντων πόρρω χωρήσῃς, καὶ αὖθις τὸ κεφάλαιον, πόθεν ἢ τῶν δικαίων ἐπαγγέλλει) καὶ τοκετὸς ἀπαιτῶν. Διὰ τί γὰρ οὐκ ἐδώκατε ὃ ἀργύριόν μου τοῖς τραπέζαις, κἀγὼ ἐλθὼν σὺν τοκετὸς ἀπήτησα; ταῦτα λέγω, οὐχ ὡς τοῦ Θεοῦ πόθεν σὸν δίκαιος ἀπαιτῶν ἁμαρτάνοντος (οὐδὲν γὰρ ᾧ Θεῷ τὸ δικαίου πρόσεστιν) ἀλλ', ὡς ἔφθην εἰπών, πόθεν μισθοῦ) τὸ ἁμαρτωλόν, ἵνα διεγείρῃ φοβῇ καὶ Ⓦ δίκαιον, ἵνα σπείζῃ. καὶ τοῖς μὲν τὰ πολλὰ συγχωρῆ πλημμελήματα ὡς ἐλεήμοσι καὶ πεφιλανθρώποις· τοῖς ἢ καὶ σπεύδει τῶν τυχόντων ἀκριβολογεῖται, μηδὲν αὐτοῖς ἔλλιπες εἰ βαλλόμενος εἰς ἀκρότητα. ὃ γὰρ ἔστι σὺν τοῦ κόσμου τούτου πλούσιος, τοῦτο τοῦ Θεοῦ δίκαιος· καὶ ὃ ἔστι σὺν τοῦ κόσμου πένης, τοῦτο ᾧ Θεῷ ἁμαρτωλός. σπεύδει πλουτίζειν τοὺς ἁμαρτάνοντας, σὺν πλουτίζειν τοὺς δικαιοπραγοῦντας. διὰ τοῦτο καὶ μὴ τῶν σὺν εὐσεβείᾳ καὶ εὐθηνίᾳ διὰ πλοῦτον φησὶν ὁ Παῦλος· Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι σὺν πάντι ἐπλουτίσθητε σὺν αὐτῷ, σὺν πάντι λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει. καὶ διὰ τῶν ἀσεβούντων ὁ μακάριος Ιερεμίας λέγει· Ἰσως πλωχοί εἰσι, διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο ἀκούειν λόγου Κυρίου. ὁρᾷς ὅπως πλωχοὺς καλεῖ σὺν ἀπηλλοτριωμένους τῆς εὐσεβείας; ὡς πλωχοὺς τοίνυν σὺν ἁμαρτάνοντας ἐλεεῖ, καὶ ὡς πλουσίους σὺν δικαιοπραγοῦντας ἀπαιτεῖ, τοῖς μὲν διὰ τὴν πενίαν χαριζόμενος, τοῖς ἢ διὰ τὸν τῆς εὐσεβείας πλοῦτον μὴ πολλῆς ἀκριβείας σὺν λόγους εἰσπραττόμενος. ὃ ἢ ποιεῖ ὅτι δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν, τοῦτο ποιεῖ ὅτι πλουσίων καὶ πενήτων. καὶ ὥσπερ τὸν ἁμαρτάνοντα ἐγείρει διὰ φιλανθρωπίας, τὸν ἢ δίκαιον φοβεῖ διὰ τῆς ἀποτομίας, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῖς κοσμικοῖς πράγμασι διαπέπνηκε τὸν ἑαυτοῦ οἰκονομίαν. ἐὰν ἴδῃ δυνάστας ἀξιώμασιν ὑπερλάμποντας, βασιλέας, ἄρχοντας, πόλεως σὺν ἐπλουτηκότας, τούτοις διὰ

λέγεται μὴ φόβου, ἀλλ' ὑπερβολὴν χρησίμως τῇ δυναστείᾳ τὸ φόβου. Καὶ νῦν βασιλεὺς σύνετε, Ψαλ. β. 1.
παιδεύθητε πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν· δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ, ὅλη βασιλεία ἐστὶ τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων. ὅπου ἀρχὴ δυναστείας, ὑπερβολὴν τὸ φόβου τῆς αὐτῆς βασιλείας· ὅπου δὲ ἀπώλεσε εὐτελείας, προσφέρῃ ὁ Φαρμακὸν τῆς ἑαυτοῦ Φιλοσοφίας. ὁ γὰρ Θεὸς οὗτος μέγας βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, οὗτος αὖθις πάλιν ἐπισωρεύων τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας εὑρίσκει καὶ τὴν ἀγίαν γραφὴν, πατέρα ὀρφανῶν καὶ κριτὴν τῶν χηρῶν, βασιλέων βασιλεὺς, ἀρχόντων ἄρχων, κυριευόντων Κύριος. ὁρᾷς πολλὴν ἀφθονίαν Φιλοσοφίας; ὁρᾷς χρήσιμον τὸν φόβον τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἐξουσίας; ὅταν μὲν γὰρ εἴδῃ ἀρκοῦσαν τὴν ἐξουσίαν εἰς παιδευτήριον, ἐπέθηκε τὸν φόβον εἰς ὠφέλειαν· ὅταν δὲ εἴδῃ παραλελυμένην τὴν αὐτοῦ ἀλήθειαν τὴν ὀρφανὴν καὶ τὴν παντελῆ ἀπορίαν τῆς χρείας, προσήγαγε τὴν Φιλοσοφίαν εἰς παραμυθίαν. ἐγὼ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν. δύο ποιεῖ, καὶ τὴν Φιλοσοφίαν δείκνυσι, καὶ τὴν δυναστείαν καλάζει. καλῶς ἑαυτὸν πατέρα τῶν ὀρφανῶν, ἵνα καὶ σὺ ἐν συμφορᾷ παραμυθήσηται, καὶ σὺ ἐν δυναστείᾳ καταπλήξῃ, ὥστε μὴ ἐπηρεάζειν ὀρφανοῖς καὶ χήραις, ὅπερ ὁ θανάτου ἐγύμνωσε τὸ μὴ τοῦ παθεῖν, τὸν ἐξεῖρσε τοῦ ἀνδρός. καὶ οὐδὲ διέφθειρεν ὁ τῆς φύσεως νόμος, ἀνεκαίνισεν ὁ τῆς Φιλοσοφίας ὅρος. ἐν αὐτὴν χεῖρα τῇ μὲν ἔδωκε τὸ κριτὴν, τῷ δὲ ὀρφανῷ πατέρα, τὸν βασιλέα τῶν ἀλήθων. ὥστε, φησὶν, ὦ ἄδικε, ἐὰν χήραις ἐπηρεάζῃς, τὸν τῶν χηρῶν προστάτην προσβλέπουσι· ἐὰν ὀρφανοῖς ἀδικῇς, γονεῖς Θεὸν ἀδικεῖς. ἐγὼ εἰμὶ ὁ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν. τίς δὲ οὕτω τολμηρὸς πρὸς ἀσέβειαν, ὥστε γονεῖς ἀδικεῖν Θεοῦ, καὶ παῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προστασίαις χήραις ἐπηρεάζειν; ὁρᾷς πῶς χρήσιμος καταπλήξαι καὶ Φαρμάκα τῆς δυσσεβείας, καὶ σὺ μὴ φοβῇ, σὺ δὲ ἐλεᾷς, οὐκ αὖθις μετριοπαθὴς, πρὸς δὲ τὰς γνώμας τῶν δυσσεβῶν ἀμετριοπαθής; προσάγωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς, ἀδελφοὶ, Φαρμακὸν εἰς σωτηρίαν, τὴν μετάνοιαν· μᾶλλον δὲ δεξώμεθα παρὰ Θεοῦ τὴν μετάνοιαν ἱκετεύσωμεν ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἡμεῖς αὐτῷ ταύτην προσάγομεν, ἀλλ' αὐτὸς ἡμῖν ταύτην ἐχορήγησεν. ὁρᾷς αὐτὸν τὴν ἀκρίβειαν τὴν ἐν τῷ νόμῳ; ὁρᾷς αὐτὸν τὴν Φιλοσοφίαν τὴν ἐν τῇ χάριτι; ὅταν δὲ εἴπω τὴν ἀκρίβειαν τὴν ἐν τῷ νόμῳ, ἐκ παραβάλλω χρίσιν, ἀλλὰ τὸ διαγελικῆς χάριτος κηρύττω τὴν Φιλοσοφίαν· ὅτι ὁ μὲν νόμος ἀπαραίτητος ἐκόλαζε τὸν ἁμαρτάνοντας, ἡ δὲ χάρις μὴ πολλῆς μακροθυμίας ἐπάγεται τὴν τιμωρίαν, ἵνα ἐπαγάγῃ τὴν διόρθωσιν.

Δεξώμεθα τοίνυν μετάνοιαν, Φαρμακὸν εἰς σωτηρίαν· δεξώμεθα Φαρμακὸν ὀξαλιφοῦν ἡμῶν τὰ πλάσματα. μετάνοια δέ ἐστιν, οὐχ ἡ λόγῳ κηρυττομένη, ἀλλ' ἡ πράγμασι βεβαιουμένη· μετάνοια, ἡ ἐξ αὐτῆς τῆς καρδίας ἐξαλείφουσα τὸν ῥύπον τῆς ἁμαρτίας. Λούσασθε γὰρ, φησι, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν Ησ. α. 16.
ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου. τί βούλεται ὁ πρόσθεν τῆς λέξεως; ὁ γὰρ, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν, οὐχ ἱκανὸν ἐμοὶ δοκοῦσαν ὁ πρὸ τί οὖν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου; ὅπερ ἄλλως ὁρῶσιν ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπων, καὶ ἄλλως ὁρᾷ ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ· ἄνθρωπος γὰρ εἰς πρόσωπον, Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν. μὴ σήμασι, φησι, τοῦ μετανοίας, ἀλλ' ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου, τῶν τὰ κρυπτὰ ἐρευνώντων, δείξατε τοὺς καρποὺς τῆς μετανοίας. ἵνα δὲ ἡμᾶς καθαιρομένους ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, περὶ ὀφθαλμῶν ἔχῃ αὐτὰ τὰ ἁμαρτήματα. καὶ ὁ Θεὸς ἵνα φιλανθρωπίαν συγχωρήσῃ σοι τὸ ἁμαρτίαν, ἀλλὰ σὺ" περὶ τὴν ὠφέλειαν τῆς σαυτοῦ ψυχῆς περὶ ὀφθαλμῶν ἔχε τὴν ἁμαρτίαν. ἡ γὰρ μνήμη τῶν πεπλακότων," ἀποκαλύπτει τῶν μισητῶν· καὶ ὁ ὅτι τοῖς πεπτωκόσι δακτύλοις, τοῦτο δύσκολα ἀσφαλέστερα τὴν γνώμην δείκνυσι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ, Καὶ ἡ ἁμαρτία μου, φησὶν, ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός· ἵνα περὶ ὀφθαλμῶν ἔχων τὰ Ψαλ. ν. 5.

χ. διὰ τὸν ἀσφάλειαν
χ. ἐπὶ

τὰ προσλαβόντα, μὴ ἀδικήσῃ τοὺς μέλλοντας. ὅτι δὲ τοῦτον ὁ Θεὸς πρὸ ἡμῶν ἁπάντων
τὸν κατάσταση, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Ἐγώ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ οὐ μὴ Ησ. μγ. κε.
μνησθήσομαι· σὺ δὲ μνήσθητι, καὶ κριθῶμεν, λέγει Κύριος. λέγε σὺ τὰς ἁμαρτίας σου πρῶ-
τον, ἵνα δικαιωθῇς. οὐκ ἀνανεοῖ ὁ Θεὸς χρόνον Ⓦ ἀπὸ τῆς μετανοίας. εἶπες τὴν ἁμαρ-
τίαν σου; ἐδικαιώθης. μετενόησας; ἠλεήθης. ὁ χρόνος ἀπολογεῖται, ἀλλ' ὁ τρόπος τοῦ μετα-
νοοῦντος τὴν ἁμαρτίαν σβέννυσιν. ἔστι καὶ χρόνῳ πολλῷ πρεσβεύσαντα μὴ τυχεῖν σωτηρίας,
καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ γνησίως ἐξομολογησάμενον ἀποδύσασθαι τὴν ἁμαρτίαν. πολλοὺς χρό-
νους ἀνάλωσεν ὁ Σαμουὴλ ἀξιῶν ἀφεῖναι τοῦ Σαοὺλ, καὶ πολλὰς ἱκετείας διλούσιν ἀγρύπνων
ἀφεῖ τῆς τοῦ ἁμαρτήσαντος σωτηρίας· ὁ δὲ Θεὸς Ⓦ χρόνον οὐδαμοῦ πεποίωκε (καὶ γὰρ συν-
έδραμε τῇ ἱκεσίᾳ τοῦ προφήτου ἡ μετάνοια τοῦ ἁμαρτήσαντος) λέγει πρὸς Ⓦ ἑαυτὸν προ-
φήτην· Ἕως ποτὲ σὺ πενθεῖς ὅτι Σαοὺλ, κἀγὼ ἀπώσμαι αὐτόν; τὸ, ἕως ποτέ, Ⓦ χρόνον a Βασ. ιϛ. α.
δείκνυσι καὶ τὸν πολὺν τοῦ ἱκετεύοντος· καὶ ἀπεπέμψατο ὁ Θεὸς Ⓦ χρόνον τῆς ἱκεσίας
τοῦ προφήτου. καὶ γὰρ ζωύδραμε τῇ προσευχῇ τοῦ δικαίου ἡ μετάνοια τοῦ βασιλέως. τῷ
δὲ μακαρίᾳ Δαυὶδ δεξαμένῳ Ⓦ ἔλεγχον τῆς ἁμαρτίας διὰ τοῦ ἁγίου Νάθαν τοῦ προ-
φήτου, καὶ εὐθέως πρὸς τὸν ἀπειλοῦντα ὅτι δεξαμένῳ τὸν μοιχὸν ἐπιστροφὴν, καὶ εἰπόντι,
Ἥμαρτον τῷ Κυρίῳ, εὐθέως ῥῆμα ἦλθε σὺν μιᾷ ῥοπῇ πρὸς σπεῦδον μοιχόν, ὁλόκληρον ἰδοὺ ἔγκα- a Βασ. ιβ ιγ.
τῷ μετανοήσαντι τὴν σωτηρίαν. εὐθὺς γὰρ ἡ διόρθωσις κατέλαβε τὴν ἀπόφασιν. φησὶ
γοῦν πρὸς αὐτὸν ὁ Νάθαν· Καὶ Κύριος ἀφεῖλε τὴν ἁμαρτίαν σου. ὅρα δέ μοι Ⓦ θείαν
βραδυτῆτα εἰς πρόνοιαν, καὶ ταχυτῆτα εἰς σωτηρίαν. καί μοι πρόσεσον σοφόν, ὅπως Ⓦ ἔ-
λεγχον ὁ φιλάνθρωπος μὴ πολλοὺς προσκαλεῖται χρόνους. ἥμαρτεν ὁ Δαυὶδ, συνοφόρησεν
ἡμέρα, καὶ σοφὸς ἔλεγχος τὴν ἁμαρτίαν περιεκολούθησεν· ἀλλὰ μὴ ὃ ἀποτιθῶμαι ὃ βρέ-
φος ὃ ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ἀποτέλεσμα ἰατρὸς τῆς ἁμαρτίας. ἀλλὰ τί δὲ ἁμαρτήσαντα
εὐθέως οὐ διορθώσατο; ὅτι οἶδεν ὁ τὰς ἀκμὰς τῶν ἁμαρτημάτων τυφλώσας τὸν
ψυχὸν τῶν ἁμαρτανόντων, διότι ἐκκεκάφωται τὰ ὦτα τῶν βεβαπτισμένων ὁ ὃν βάλῃ τῆς
ἁμαρτίας, ὑπορρήγνυται οὖν φλεγμαίνοντι ὃν παθεῖν προσκαλεῖ τὸν βοηθόν· καὶ μὴ τοσοῦ-
τον χρόνον ὁ ἔλεγχος περιστέλλεται, καὶ ὁ μιᾷ καιρῷ ῥοπῇ ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἄφεσις. καὶ Κύριος
ἀφῆκε τὴν ἁμαρτίαν σου. ὦ τῆς οἰκονομίας τοῦ ἀπειλήσαντος. ὁρᾷς ὅτι ὀξὺς εἰς σωτηρί-
αν; τοῦτο καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ποιᾷ βραδυτέρων πρὸς καθαίρεσιν, ταχυτέρων δὲ πρὸς δόπλησιν.
οἷον τί λέγω· ἐφ' ἡμῶν τῶν αἱρετικῶν· πολλοὶ χρόνοι τὰ κλίσματα καταπυθαί-
ζεται. ὁ πολὺς χρόνος κλίζομεν οἰκίαν· καὶ τῆς μὲν οἰκοδομῆς πολὺς ὁ χρόνος· τῆς δὲ κα-
θαιρέσεως ὀλίγος. ὅτι δὲ τοῦ Θεοῦ ὃ δυνάμενον. ὅταν κλίζῃ, ταχέως κλίζει· ὅταν κατα-
στρέφῃ, βραδέως καταστρέφει. ταχὺς ὁ Θεὸς κλίζων, βραδὺς καταστρέφων· ὅτι Θεῷ τὰ
δύο πρέποντα· καὶ γὰρ ὀκνηρὸν δυνάμεως, καὶ τοῦτο ἀγαθότητος. δι' ὑπερβολὴν δυνάμεως,
ταχύς· διὰ πολλὴν ἀγαθότητα, βραδύς. ἔλεγχος ἐν τοῖς ῥημάτων, ἢ πεῖρα τῶν πρα-
γμάτων. ὃ ἐξ ἡμέρας ἐποίησεν ὁ Θεὸς Ⓦ θεμένου καὶ τὸν γῆν, τὰ μεγέθη τῶν
ὀρέων, καὶ πεδιάδας, καὶ φάραγγας, καὶ πάπας, πὰς ὕλας, καὶ βλαστήματα, πηγὰς, πο-
μοὺς, πάσῃ τὴν ὀρωμένην ποικιλίαν, τὴν θάλατταν ταύτην τὴν μεγάλην
καὶ εὐρύχωρον, πὰς ἰχθύς, πὰς ἀμφιβίους χώρας, καὶ πὰς μεσογείους· πάντα Ⓦ ὁρώμενον τοῦ-
τον κόσμον καὶ ὃ ὃν αὐτῷ κάλλος ὃ ἐξ ἡμέρας ἐποίησεν ὁ Θεός. τὰ δὲ αὐτῷ ζῶα, τὰ λογικὰ
καὶ τὰ ἄλογα, καὶ πᾶσαν τὴν ὁρωμένην ἅμα κόσμησεν ἐν ἓξ ἡμέραις ποιᾷ. ταύτῃ οὖν ὁ ταχὺς
εἰς ὃ κτίζειν, ὅτι ἐβουλεύσατο μίαν πόλιν καθελεῖν, εὑρέθη βραδὺς ἅμα ἀγαθότητα. θέ-
λει καθελεῖν τὴν Ιεριχὼ, καὶ φησὶ πρὸς Ⓦ Ισραήλ· Κυκλώσατε αὐτὴν ὅτι ἑπτὰ ἡμέ- Ιησ ϛ. γ.
ρας, καὶ τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ πεσεῖται τεῖχος. Ⓦ κόσμον ὅλον ἐν ἓξ ἡμέραις κατασκευάζεις, καὶ
μίαν πόλιν ἐν ἑπτὰ ἡμέραις λύεις; τί γὰρ ἐμποδίζει σε τῇ δυνατείᾳ; ἅμα τί γὰρ μὴ ἀ-

Ψαλ 45. ι. θεὸν καταμαθεῖν; οὐ σὺ εἶ ὁ προφήτης βοᾷ λέγων· Ἐὰν ἀναβῇς εἰς οὐρανὸν, ἐκεῖ εἶ· ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ἅδην, παρεῖ. ἐὰν λάβω πτέρυγας τῆς ἕω, καὶ κατασκηνώσω ἐπ' ἐσχάτων θαλάσσης, καὶ ἐκεῖ ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με, καὶ κατέχει με ἡ δεξιά σου. καὶ πάλιν· Ἐὰν εἴπω, σκότος ἐπιπεσεῖται μοι, καὶ νὺξ φωτισμὸς ἐν τρυφῇ μου. καὶ πάλιν· Ἐὰν ἀναβῇ ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἡ κακία σου, ἢ τὰ ἔργα σου ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ συντελεσθῇ ὁ αἰὼν τοῦτο, καὶ ἀπολεῖται ἡ γῆ, καὶ ὁ οὐρανὸς ὡς καπνὸς ἀφανισθήσεται, καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις πάντα ὡσαύτως. καὶ πάλιν· Ἐὰν καταβῇ εἰς τὸν ἅδην, ἐκεῖ εἶ· ἐὰν ἀναβῇ εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐκεῖ εἶ· ἐὰν λάβῃ πτέρυγας ἀετοῦ, καὶ κατασκηνώσῃ

λημβανήτω τὸν νομοθέτην τὸ ῥῆμα τοῦ πίστεως; Καὶ οἶδα, ὅτι ὁ Θεὸς ὑμῶν ὁ τοῦ ὑψηλοῦ ἐμοῦ, Isa. c. 14.
καὶ ὁ ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ πλὴν αὐτοῦ Θεὸς οὐκ ἔστιν. Εἰκὼν τῆς ἐκκλησίας ἡ Ραὰβ τῆς πο-
τε πεφυρμένης τῇ πορνείᾳ τῶν δαιμόνων, δεχομένης τοὺς κατασκόπους· καὶ
τοῦ τοῦτο Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἀλλὰ τοῦ ἀποστόλους τοῦ τοῦτο Ἰησοῦ τοῦ ἀληθινοῦ σωτῆρος ἁ-
πασαλμώους. ἔγνων, φησὶν, ὅτι ὁ Θεὸς ὑμῶν ὁ τῷ ὑψηλῷ ἄνω, καὶ ὁ ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ πλὴν
αὐτοῦ Θεὸς οὐκ ἔστι. Ταῦτα προέλαβον οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐφύλαξαν· ταῦτα ἔκτυσεν
ἡ ἐκκλησία, καὶ διετήρησεν. ἀξία τοίνυν ἐπαίνου πόρνης Ραὰβ, ἡ εἰκὼν τῆς ἐκκλησίας.
Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μηπαῖος Παῦλος καταμαθὼν αὐτῆς τὸ ἀξίωμα τῆς πίστεως, καὶ οὐκ ἀδόκι-
μον ἡγησάμενος διὰ τὴν προτέρων κατάστασιν, ἀλλὰ δόκιμον διὰ τὴν ἔνθεον μεταβο-
λὴν, συναριθμεῖ αὐτὴν τοῖς ἁγίοις πᾶσι· καὶ Εἰρηκὼς, ὅτι Πίστει Ἄβελ θυσίαν προσήνεγκε, Ecp. ıc. 8.
πίστει Ἀβραὰμ ὃς καὶ ὃ ἐποίησε, πίστει Νῶε κιβωτὸν εἰργάσατο, πίστει Μωϋσῆς δὲ καὶ ἐπ-
οίησε καὶ κατώρθωσε, καὶ πολλῶν ἐφεξῆς μνησθεὶς ἁγίων, ὃν τελευταῖον ἐπήγαγε, Πίστει Ραὰβ Ecp. ıc. ıa.
ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους, εἰς ἑτέραν ὁδὸν ἐκ-
καλεσαμένη. καὶ ὅρα πῶς μὴ πολλῆς σοφίας ἐκέρασε τὴν ἑαυτῆς εὐγνωμοσύνην. ὅτε γὰρ ἀ-
πεσάλπισαν τοῦτο τοῦ βασιλέως ζητοῦντες τοὺς κατασκόπους, λέγουσιν αὐτῇ· [εἰ] εἰσῆλθον
πρὸς σὲ ἄνδρες; ἢ οὐ πρὸς ἄνδρες, ναί, φησὶν, εἰσῆλθον. πρῶτον οἰκοδομεῖ τὴν ἀλήθειαν, καὶ
ὕστερον ἐπάγει τὸ ψεῦδος. οὐδέποτε γὰρ καθ' ἑαυτὸ τὸ ψεῦδος πιστεύεται, ἐὰν μὴ πρότερον τὸ ἀληθὲς
συνδιέξῃ τὴν ἀλήθειαν. διὰ τοῦτο οἱ πιθανῶς ψευδόμενοι, πρῶτον λέγουσι πάλιν τὴν καὶ πᾶσιν
ὁμολογουμένην, εἶτα τότε ἐπάγουσι τὰ ψευδῆ καὶ ἀμφιβαλλόμενα. Εἰσῆλθον πρὸς σὲ κατα-
σκοποι; λέγει, ναί. Εἰ γὰρ εἶπεν ὄχι δέχῃς, ὦ, προσεκαλεῖτο εἰς ἔρευναν τοὺς ἐπεληλυθότας.
ἀλλὰ καὶ εἰσῆλθον, φησὶ, καὶ ἐξῆλθον τῇδε τῇ ὁδῷ· καταδιώξατε, καὶ καταλήψεσθε αὐτούς.
ὦ καλοῦ ψεύδους, ὦ καλοῦ δόλου οὐ προδιδόντος τὰ ἔνδον, ἀλλὰ φυλαττόντος τὴν ἀλή-
θειαν.

Εἰ τοίνυν τὴν Ραὰβ ἐκείνην ἡ μετάνοια σωτηρίας τοσαύτης ἠξίωσε, καὶ δῆλον τοὺς ἁγίων
κηρύττεται, Ἰησοῦ μὲν τοῦ Ναυῆ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ζήτω Ραὰβ ἡ πόρνη, παύλου δὲ λέγον-
τος, Πίστει Ραὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι· πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς, ἐὰν προσά-
γωμεν τὴν μετάνοιαν, οὐ δεξόμεθα τὴν σωτηρίαν; μετάνοιας γὰρ ὁ πρῶτος κηρυκτής. πολὺς
γὰρ ὁ φόβος τῶν ὑπεικαιμένων ἡμῖν ἁμαρτημάτων· ἀλλὰ προσλάβωμεν τὴν μετάνοιαν, καὶ
προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, σβέσωμεν τὴν πυρκαϊὰν
τῶν ἁμαρτημάτων, οὐχ ὕδασι πολλοῖς, ἀλλὰ μικροῖς δάκρυσι. πολὺ δὲ πῦρ τῆς ἁμαρ-
τίας, καὶ ὀλίγοις δάκρυσι σβέννυται. ὃ γὰρ δάκρυον σβέννυσι πυρκαϊὰν ἁμαρτημάτων, καὶ
ἀποπλύνει δυσωδίαν ἁμαρτίας. μάρτυρά μοι Δαβὶδ ὁ μακάριος λέγων καὶ δεικνύων τὴν
δύναμιν τῶν δακρύων, ὅσον ἰσχύει. Λούσω γὰρ, φησὶ, καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, Ψαλ. ϛ. ϛ.
καὶ τοῖς δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω. καὶ μὴν εἰ τὴν ἀφθονίαν ἐβούλετο δεῖξαι τῶν
δακρύων, ἤρκει ὃ εἰπεῖν, καὶ τοῖς δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω. διὰ τί οὖν προέτα ξε,
ὃ, λούσω; ἵνα δείξῃ ὅτι λουτρὸν ὄντως καθάρσιον ἁμαρτημάτων τὰ δάκρυα. πόνων τῶν κα-
κῶν αἴτια τὰ ἁμαρτήματα. διὰ τὰ ἁμαρτήματα τὰ ἐκτοπαί· διὰ τὰ ἁμαρτήματα
πόλεμοι· διὰ τὰ ἁμαρτήματα νόσοι, καὶ πάντα ὅσα ἡμῖν προσαπτεῖ δυσίατα πάθη. ὥ-
σπερ οὖν ὁ ἀρίστης τῶν ἰατρῶν καὶ τὰ φαρμάκων πάθη ἀξιπάζεται, ἀλλὰ διὰ τὴν αἰτίαν τῶν
φαρμάκων ἐπιζητοῦσι· οὕτω καὶ ὁ σωτὴρ βουλόμενος δεῖξαι πάντων τῶν κακῶν τὴν ὑπ' αὐ-
θεστοις αἰτίαν, τὴν ἁμαρτίαν, φησὶ τῷ παραλελυμένῳ σῶμα. ὁρᾷς εἶδεν αὖθις ὁ
ἰατρὸς τῶν ψυχῶν, πρότερον τὸν ψυχὸν παραλυθέντα, καὶ τότε τὸ σῶμα, λέγει πρὸς αὐτόν·
Ἰδὲ, ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. σκόπει καὶ τῆς προσλα- Ioan. ε. ıδ.
βούσης ἀῤῥωστίας αἴτιον ἡ ἁμαρτία. τοῦτο δὲ ζημίας αἴτιον, τοῦτο καὶ λύπης, τοῦτο καὶ συμφορᾶς

ἁπάσης

ἁπάσης ἐστὶν ὑπόθεσις ἡ ζ. πλὴν θαυμάζω ὅπως, πῶς τὴν λύπην ἀπ' ἀρχῆς ὁ θεὸς ἀνέθετο διὰ τὴν ἁμαρτίαν, τῇ ἀποφάσει τὴν ἀπόφασιν λύει, καὶ τῇ κατάδίκῃ τὴν κατάδικην ἀκυροῖ. καὶ ὅπως, ἄκουε. ἐδόθη λύπη διὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ διὰ λύπης λύεται ἁμαρτία. πρόσεχε ἀκριβῶς. τῇ γυναικὶ ἀπειλῶν ὁ θεὸς, καὶ διὰ τὴν πρᾶξιν
Γεν. γ. 15. τὴν ὠμότητα ἐπάγων, φησὶ πρὸς αὐτήν· Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ ἔδωκε καρπὸν τῆς ἁμαρτίας, τὴν λύπην. ἀλλ' ὥσπερ μεγαλοδώρου· ὃ ἔδωκεν εἰς ὠμωρίαν, μετέθηκεν εἰς σωτηρίαν. ἁμαρτία λύπην ἐγέννησε, λύπη τὴν ἁμαρτίαν ἀνάλωσε. καὶ ὥσπερ σκώληξ ἀπὸ τοῦ ξύλου γινόμενος αὐτὸ δαπανᾷ τὸ ξύλον, ὅπου καὶ ἡ λύπη τεχθεῖσα ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀνα-
2 Κορ. ζ. 1. λίσκει τὴν ἁμαρτίαν, διὰ τῆς μετανοίας πρόσταγμα. διὰ τοῦτό φησιν ὁ Παῦλος, Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργάζεται. καλὴ ἡ λύπη τοῖς γνη-
Ματθ. ε. δ. σίως μετανοοῦσι. πρέπει τοῖς ἁμαρτάνουσι τὸ κατ' αὐτὴν πάθος. Μακάριοι γὰρ οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. πένθησον τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα μὴ θρηνήσῃς τὴν ὠμωρίαν· ἀπολόγησαι ἐν κρίσει, πρὶν ἐλθῃς εἰς τὸ κριτήριον. ἂν σὺ οἶδας ὅτι πολλοὶ βουλόμενοι δυσωπῆσαι κολάσεως, σὺ σεαυτὸν τῇ ἐξόδῳ τῆς δίκης παραδίδοσι, ἀλλὰ πρὶν εἰσελθεῖν εἰς τὸ κριτήριον, ἂν δύνασαι φίλων, ἂν δύνασαι πρεσβευτῶν, ἂν δι' ἑτέρου τρόπου τινὸς διαλῦσαι παραδίδοσι; οὐκοῦν ἐν ὅσῳ τοῦ Θεοῦ σοι ἐν ὁδῷ κυρίῳ τοῦ βήματος οὐκ ἔστι πεῖσαι διαλῦσαι· πρὸ τοῦ τοῦ κριτοῦ δυνατοῦ δυσωπῆσαι κριτοῦ. διόπερ ἐλε-
Ψαλμ. ζδ'. ς. γμὸν ὁ Δαυῒδ, Προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει. ὅπου μέγας κριτὴς ὁ παραλογίζεται ῥητόρων τέχνη, ὁ δυσωπεῖν δυνατός, ἀξιώματι ὁ πείθεται, πρόσωπον οὐκ αἰσχύνεται, χρήμασι ὁ διαφθείρεται, ἀλλὰ φοβερὸς ὅστις ὁ ἀδυσώπητος καὶ δικαιοκρισία. "ἐν τούτῳ οὖν κριτὴν δυσωπήσωμεν καὶ παρακαλέσωμεν." ἐν τούτῳ πάντα πεποίθαμεν" καθικετεύσωμεν, ἀλλ' ὁ χρήμασι· μᾶλλον δέ, εἰ χρὴ τἀληθῆ λέγειν, πείθεται καὶ χρήμασιν ὁ φιλάνθρωπος, οὐκ αὐτὸς διαστρεφόμενος, ἀλλὰ διὰ τὴν πενίαν. δὸς πενομένῳ χρήματα, καὶ κριτὴν εὐδυσώπητον. ταῦτα δὲ λέγω, οἰκειούμενος ὑμᾶς, ὅπως μετάνοια χωρὶς ἐλεημοσύνης ἐνεργὸς ὅστις καὶ ἄπρακτος. ὁ δυνάμενος μετανοῆσαι πλουτῆσαι, μὴ ἔχουσα πλουτῆσαι ἐλεημοσύνης.
Πραξ. ι. γ. διὰ τοῦτο καὶ ἄγγελος μετανοήσαντι Κορνηλίῳ πλουτῆσαι ἐλέους τῆς εὐσεβείας καὶ ἐλεημοσύνῃ. Αἱ ἐλεημοσύναι σου γάρ, φησὶ, καὶ αἱ προσευχαί σου εἰς ὑψος ἀνέβησαν· ὡς εἰ μὴ εἶχε πλουτῆσαι τὴν ἐλεημοσύνην ἡ μετάνοια, οὐκ ἂν εἰς ὕψος ἴσχυσεν. ἀνέῳκται οὖν σήμερον ἐμπορεῖα ἐλεημοσύνης. ὁρῶ γὰρ σοῦ αἰχμαλώτους καὶ σοῦ πτωχούς, ὁρῶ σοῦ τὸν ἀγρὸν πρὸς φερομένους, ὁρῶ σοῦ βοῦς, ὁρῶ σοῦ δακρύοντας, ὁρῶ σοῦ τέκνα. πρόκειται θαύματα· πρόκειται ὑπὲρ ὕδωρ ἕτερόν ἐστιν ἐπάγγελμα, καὶ ὃ ἐμπορῶ σοί, ἕτερόν ἐστι φάρμακον, ἂν τὰ σὰ τοῖς οἰκείοις ὀλίγου μὴ ἀγοράσῃ, πολλοῦ γε πωλήσῃ. ἂν οὐχ "οὕτω τοῦ ἐμπόρου ἑκάστου ὁ σκοπός; μὴ δι' ἕτερόν τι ὑπεβάλλεται τις τῇ ἐμπορίᾳ, ἂν ἵνα τὰ μικρὰ ἐσπουδῇ μεγάλα διαπωλήσῃ, καὶ ὕδωρ πολυπλασιαζόμενον αὐτῷ τὴν ἐμπορίαν; τοιαύτην οὖν πρόκειται ἡμῖν ὁ Θεός. ὀλίγου τὰς δικαιοσύνας ἀγόρασον, ἵνα πολλοῦ μεταπωλήσῃς σὺ τῷ μέλλοντι, εἶτα δεῖ μεταπέσῃ εἰπεῖν τὴν ἀνταπόδοσιν. πρόσωπα δι' ὀλίγων ἀγοράζεται δικαιοσύνη, δι' ὑετείους κλάσματος ἄρτου, δι' ὑετείους ἱματίου, διὰ
Ματθ. ι. μ. ποτηρίου ψυχροῦ. Ὃς ποτίσῃ ποτήριον ψυχροῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, φησὶν ὁ τῆς πνευματικῆς ἐμπορίας διδάσκαλος, οὐ μὴ ἀπολέσῃ μισθὸν αὐτοῦ. ποτήριον ψυχροῦ ἔμμισθον· ἱμάτια καὶ χρήματα διδόμενα δι' ὑπερβολὴν οὐκ ἔμμισθα; τοσαυτοπλάσιον μᾶλλον οὖν καὶ πολύμισθα. διὰ τί οὖν ποτήριον ἐμνημόνευσε ψυχροῦ; ἀδάπανον εἶπεν ἐλεημοσύνην. ὃ γὰρ ψυχρὸν οὔτε ξύλων δεόμενον, οὔτε ἑτέρου τινὸς προσδαπανᾶς. εἰ δὲ ὅσον ἀδάπανος ἡ δόσις, τοσαύτη τῆς ὑπερβολῆς ἡ χάρις, ὅσον ἱματίων ἀφθονία, χρημάτων χορηγία, τῶν ἀλ-

λων

λων ἀγαθῶν ἡ οὐσία, πόσοι ἀπεκδέχεσθαι χρὴ μισθὸν παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ; ὃ ὅσῳ οὖν παρέχειν μὴ δρεπανὸν λίγου πωλεύμενα, παρὰ τὰ μεγαλοδώρου λαβόντα, ἁρπάσωμεν, ἀγοράσωμεν. Οἱ διψῶντες, φησι, πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ, καὶ ὅσοι μὴ ἔχετε ἀργύριον, βαδίσαντες ἀγοράσατε. ὃ δὲ ὅσῳ παρέκειτο ἡ πανήγυρις, ἀγοράσωμεν ἐλεημοσύνας, μᾶλλον δὲ ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης ἀγοράσωμεν τὴν σωτηρίαν. Χριστὸν σὺ δοῦλε, πτωχὸν σὺ δοῦλον. Ταῦτα, φησιν, οἶδα καλῶς καὶ ἀκριβῶς· ταῦτα παρεμαθόμην, οὐ σὺ παρ' ἐμοῦ ἐδίδαξας· οὐ παρὰ σοῦ τοῦτον ἀκηκόαμεν· οὐ ξένα κηρύττεις, ἀλλ' ἃ πολλάκις ἡμᾶς πολλοὶ τῶν πρόσθεν ἐδίδαξαν. οἶδα κἀγὼ αὐτός· οἶδα ὅτι ταῦτα κἀγὼ τὰ τοιαῦτα πολλάκις μεμαθήκατε. ἀλλ' εἰ ἦν πολλάκις μαθόντες, καὶ ὀλίγον ὃ καλὸν ἐργαζόμεθα. Ο ἐλεῶν πτωχὸν, δανείζει Θεῷ. Θεῷ δανείσωμεν τὴν ἐλεημοσύνην, ἵνα παρ' αὐτοῦ λάβωμεν φιλανθρωπίας ἀπόδοσιν. ἀλλ' ὦ τοῦ σοφωτάτου ῥήματος· ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ. ἀλλὰ τί οὖν οὐκ εἶπεν, ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δίδωσι Θεῷ, ἀλλὰ, δανείζει; οἶδεν ἡ γραφὴ τὴν ἡμετέραν πλεονεξίαν· παρέσχεν, ὅτι ἡ ἁπλῆ ἡμῶν πρὸς πλεονεξίαν βλέπουσα τὴν πλεονασμὸν ζητεῖ. Ἐπὶ δὲ τούτου οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δίδωσι Θεῷ, ἵνα μὴ ἁπλῶς τὴν ἀπὸ μισθὸν νομίσῃς, ἀλλ', ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ. εἰ δανείζεται Θεὸς παρ' ἡμῶν, ἄρα χρεώστης ἡμῖν ἐστι. τί οὖν θέλεις αὐτὸν ἔχειν; κριτὴν, ἢ χρεώστην; ὁ χρεώστης αἰδεῖται δανείσασθαι, ὁ κριτὴς δὲ δυσωπεῖται δανείζόμενον. ἀναγκαῖον ἦ καὶ ἕτερον τρόπον ἰδεῖν. τίνος ἕνεκεν ὁ Θεὸς εἶπεν, ὅτι ἐμοὶ δανείζει ὁ διδοὺς πτωχῷ; ὅπως ἰδὼν οἶδεν ἡμῶν τὴν πλεονεξίαν ῥίψασαν εἰς πλεονασμοὺς, ὡς ἔφθην εἰπὼν, καὶ μηδαμοῦ χρήματα ἔχοντα δανείζῃ θέλοντα δοῦναι ἀσφαλείας (ἀπαιτεῖ γὰρ ὁ δανείζων ἢ ὑπογράφειν, ἢ ἐνέχυρα, ἢ τὰ ἀντιφωνοῦντα· καὶ δὴ τῶν τοιούτων ἀσφαλειῶν ἐμπίπτευει τὰ ἑαυτοῦ χρήματα, ἢ ἐγγύας δεχόμενος, ὡς ἔφθην εἰπὼν, ἢ ὑπογραφὴν παραγμάτων, ἢ ἐνέχυρα) ὅπως οὖν εἴδῃ ὁ Θεὸς, ὅτι οὐκ ἐπὶ τούτων τοιούτοις δανείζῃ, ἀλλ' εἰς φιλανθρωπίαν βλέπῃ, ἀλλ' εἰς μόνον τὸ κέρδος ὁρᾷ, πότερον ὁ τούτων ἔρημος ὁ πτωχὸς, ἢ οὐχ ὑπογραφὴν ἔχων (οὐ κέκτηται γὰρ τοιαύτην) οὐκ ἐνέχυρα φέρων (γαμύμενος γὰρ) οὐ τοῖς ἀντιφωνοῦσι παρέχων (ἀπιστεῖται γὰρ διὰ τὴν πενίαν) ὡς οὖν οἶδεν αὐτὸν διαπεπυθυῖαν τῇ πενίᾳ, καὶ τὰ ἔχοντα χρήματα κεκτημένα διὰ τὴν ἀπάνθρωπον, μᾶλλον δὲ ἀνήμερον, ἐπιδεικνύμενον μὴ ᾧ πίστιν, ἐνέχυρον ἢ ᾧ δανείζοντι. ἀπιστεῖς τούτῳ, φησί; διὰ τὴν πενίαν; ἐμοὶ πίστευσον διὰ τὴν ἀφθονίαν. εἶδε τὸν πτωχὸν, ἠλέησεν, εἶδε τὸν πτωχὸν, καὶ οὐ προῆδεν, ἀλλ' ἐαυτὸν ἔδωκεν ἐνέχυρον τῷ μηδὲν ἔχοντι, καὶ ᾧ ἀπορῶ πρέπει διὰ πολλὴν ἀγαθότητα, ἐπαληθεύοντος τὸ μακαρίου Δαβὶδ τὴν φιλανθρωπίαν ταύτην καὶ λέγοντος, ὅτι Παρέξει ἐκ δεξιῶν πένητος. ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ. Ἀφορᾷ, φησὶν, ἐμοὶ δανείζῃς. καὶ τί τοσοῦτον κέρδαιρω σοι δανείζων; μάλιστα μὲν ὅτι παραμύθιον παρὰ Θεοῦ λήψει ἀπαιτῶν παλιν ἵνα συγκαταβῶ σοι τῇ δυσμίᾳ, καὶ λύσω τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ ἀποτομίαν, διὰ τοιούτων σοι πρὸς ταῦτα. δανείζων τοῖς ἄλλοις τί κερδαίνεις; τί παρ' αὐτῶν εἰς πλεονασμὸν ὀφείλῃς; οὐκ ἐκπέσῃ, ἐὰν τὸν ἔννομον ζητήσῃς; ἐὰν δὲ πλεονάσῃς τὴν ἀπίστιαν, διπλοῦν δὲ τοιοῦτον κερδανῶν τὴν ἀδικίαν. ἐγὼ δέ σε νικῶ τὸν πλεονεξίαν, ὑπερβαίνων σε τὸν ὄρεξιν τῆς ἁπλήσιας· καλύπτω τῇ ἐμῇ ἀφθονίᾳ τὸν σὸν ἀμετρίαν. σὺ ἐκπεσὼν ζητᾷς, ἐγὼ δὲ ἐκπεσόντα πλασίονα δίδωμί σοι. Εἶτα δανείζῃ, Κύριε, καὶ δανείζῃ παρ' ἐμοῦ τὰ σῶν εἰς τὸν πτωχὸν ἐλεημοσύνας, ἵνα ποτέ μοι ταῦτα ἀποδῷς; ἁπανταχοῦ σύμφωνα, χρείαν βουλόμενος τὸ σὸν ἀλλαγμα· δὸς μοι τῆς ἀποδόσεως καιρὸν, ὅσον τῆς ἀπολήψεως τὸν προσήκοντα μάλιστα μὲν οὖν τοῦτο ποιητέον. πιστὸς γὰρ Κύριος ὁ πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὅπου δὲ ἔδος καὶ σκηνὴ τῶν βουλομένων δανείζεσθαι" χρέους μετρεῖν καὶ ἡμέρας ὁρίζειν, ἄκουε πότε καὶ ποῦ σοι τὸν ὀφειλόμενον ἀποδίδωσιν ὁ Δανειστὴς" τὸ πτωχοῦ δανεισάμενος. ὅταν κλαύσῃ ὁ υἱὸς τοῦ αὐ-

Δεσπότου

θεσπου ὑπὲ θεσπου δόξης αὐτὸ, καὶ ϛήσῃ τὰ μὲ πεῖσματα ἐκ δόξιῶν αὐτὸ, ϛ᾽ ἵ εἰσῆια ἐξ
βώνυμων, καὶ ἐρεῖ τοῖς ἐκ δεξιῶν (ὁ τοῦτο πεῖσαι, ὡσ ὁ χρεώστης βύγνώμων ἀεὶ Ⓐ
Ματθ κε λεῖ. δημείσαιτα, πῶς ὁ δημεισάμενος μὴ πόλλῆς χάριτος ἀποδίδωσι) Δεῦτε Ⓐ βύλογημένοι τοῦ
πατρός μὸ, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.
γὰρ πίνων; Οτι ἐπίασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ μοι· ξένος ἤμην, 5
καὶ ϛυναγάγετέ με· γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς καὶ * ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθετε πρὸς * ἐπεσκέ-
μέ. Εἶπα Ⓐ καλῶς ὁ χειρῶ δημείσαντες, εἰς τὴν οἰκείαν ἀδύνειαν ἀφορῶντες, καὶ εἰς ψαμεν με.
τὴν ἀξίαν τὸ δημειαμβόου, λέγεισι· Κύριε, πότε σε εἴδομὲν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμὲν,
Ψαλ. ρμδ. ιϛ. ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμὲν, Εἰς οἵ Ⓐ ὀφθαλμοὶ πάντων ἐλπίζουσι, καὶ σὺ δίδως τὴν ἐροφὴν
αὐτῶν ἐν ἀφορίᾳ; ὦ τῆς πολλῆς ἀγαθότητος· κρύπτει τὴν ἀξίαν ἀφ᾽ ἑαυτῆς φιλανθρωπίαν. 10
Επείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ὦ τῆς πολλῆς ἀγαθότητος, ὦ τῆς ἀμέτρου χρηστό-
Ψαλ. ρμδ. ϛ. τητος. Ο δίδους τροφὴν πάσῃ σαρκὶ, καὶ αἰσίῳν ϛαὶ χέρας, ἐμπιπλᾷ πάσῃ ζῴου βούλησι-
ας, ἐπείνων, φησὶ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, οὐ τῆς ἀξίας ἐλαττούμὴης, ἀλλὰ τῆς φιλανθρω-
πίας τοῦ πλουσίου ἐγκωμιάσης. ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με. τίς ὁ ταῦτα λέγων; ὁ λίμναις
Ιωαν. ζ λη. καὶ ποταμοῖς καὶ πηγαῖς τὴν τῶν ὑδάτων φύσιν ἐκχέων, ὁ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ βαγγελίων φάσκων, Ο 15
πις βίων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ῥεύσουσιν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτὸ ὕδατος
Ιωαν. ζ. λζ. ζῶντος, ὁ εἰπὼν, Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς μὲ, καὶ πινέτω. Αλλὰ γυμνός ἤμὲν, φησὶ, καὶ
συνεδύσατέ με. συνεδύσαμὲν Ⓐ συνδύοντα Ⓐ ἱματίοις συνεφέλαις; Ⓐ συνδύοντα τὴν ἐκ-
Γεν γ. κϛ. κλησίαν ἅπασαν ἐν τῷ οἰκουμένῃ; Οσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσα-
Ψαλ. ξϛ ζ. σθε. Εν φυλακῇ ἤμὲν. ἐν φυλακῇ σὺ, Ο δεσμῶν πεπεδημένους ἐρημοῦσθαι ἀ᾽ λέγῃς. 20 χ. λειῖ
ἡ γὰρ ἀξία δρίζεται τὰ λεγόμενα. πότε σε εἴδομὲν ἐν σοφία τοσαύτῃ; πότε ταῦτα πε-
Ματθ. κε. μ. ποίηκαμὲν; Εφ᾽ ὅσον, φησὶν, ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. μὴ ὄχ ἀλ-
ληθὴς ὁ λόγος, ὅτι ὁ ἐλεῶν πτωχὸν, δανείζει Θεῷ; καὶ ὅσα ὃ χαμασιν. ὀφείλει ἕτερον ὑπέ-
μνησεν ἔργων ἀρετῆς, ἢ τῶν· καίτοι ἐδυνάτο εἰπεῖν, δεῦτε οἱ βύλογημένοι, ὅτι ἐσωφρο-
νήσατε, ὅτι ἐπρῳθυμήσατε, ὅτι ἀπελαλκὼν πολιτείαν ἠγελάσετε. ἀλλὰ σιωπᾷ ταῦτα, οὐχ 25 χ. ἐσωφρο-
ὅτι ἀνάξια μνήμης, ἀλλ᾽ ὡς δεῖται φιλανθρωπίας. ἀλλ᾽ ὥσπερ τούτοις τοῖς ἐκ δεξιῶν ἀφ᾽ νήσατε
τῆς φιλανθρωπίαν ἔδωκε δεδωρημένοις τὴν βασιλείαν, οὕτω καὶ τοῖς ἐξ ἀριστερῶν ἀφ᾽
Ματθ. κε. μα. τῆς ἀκαρπίας ἢ πειλῆσθαι τὴν ἡμωρίαν. Πορεύεσθε Ⓐ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ χ. ἐπήλαυ-
αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτὸ. διὰ τί; γὰρ τίνος; ὅτι ἐπεί- χ. αὐτὸ τ
νων, καὶ ὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ὐκ εἶπεν, ὅτι ἐπορνεύσατε, ὅτι ἐμοιχεύσατε, ὅτι ἐκλέ- ἐξέπεσε
ψατε, ὅτι ἐψευδομάρτυρήσατε, ὅτι ὑβριωρκήσατε. καίτοι ἦν ὁμολογουμένως καὶ ταῦτα· ἀνὰ 30
τῆς ἀπάνθρωπίας κατάτερα καὶ τῆς ἀνελεημοσύνης. διὰ τί ἦ, ὦ Κύριε, ὐκ ἄλλων τοι-
ούτων φέρεις μνήμην; ἵ κρίνω, φησὶ, τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ τὴν ἀπάνθρωπίαν· ἵ κρίνω τοὺς
ἁμαρτήσαντας, ἀλλὰ τοὺ μὴ μετανοήσαντας. γὰρ ἀπάνθρωπίας ὑμᾶς καταδικά-
ζω, ὅτι ἔχοντες τοσοῦτον τηλικοῦτον φαρμακον σωτηρίας, τὴν ἐλεημοσύνην, τὸ ἢ ἐξηλεί- 35
φετο πάντα τὰ ἁμαρτήματα, πρεῖκατε τοσαύτην ὠφέλειαν. ὀνειδίζω τοίνυν τὴν ἀ-
πάνθρωπίαν, ὡς ῥίζαν κακίας καὶ πάσης ἀσεβείας· ἐπαινῶ τὴν φιλανθρωπίαν, ὡς ῥίζαν
πάντων τῶν ἀγαθῶν· καὶ ἀπειλῶ τοῖς μὲν πῦρ αἰώνιον, τοῖς δὲ βασιλείαν οὐρανῶν ἐπαγγέλλομαι.
καλαί σε, δέσποτα, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι· καλὴ σε καὶ ἡ προσδοκωμένη βασιλεία, καὶ ἡ γέ-
εννα πάλιν ἀπειλουμένη. ἡ μὲν προτρεπτική. προτρέπει γὰρ καλῶς ἡ βασιλεία, φοβεῖ 40
δὲ χρησίμως ἡ γέεννα. ἀπειλεῖ γὰρ γέενναν ὁ Θεὸς, οὐχ ἵνα εἰς γέενναν ἐμβάλλῃ,
ἀλλ᾽ ἵνα γένηται ἀπαλλαξῃ. Εἰ γὰρ ἐβούλετο κολάσαι, ὐκ ἂν προεπείλησεν, ἵ-
να ἀσφαλισάμενοι φύγωμὲν τὰ ἀπειλούμενα. ἀπειλᾷ τὴν ἡμωρίαν, ἵνα φύγωμὲν τὴν
πρόξενον τῆς τιμωρίας· φοβᾷ τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ κολάσῃ τῷ ἔργῳ. δημείσωμὲν τοίνυν τῷ
Θεῷ

Θεῷ τὴν φιλοθεΘρησίαν· δανείσωμαι, ἵνα βύραμαι ἄρτον χρεώστην, ὡς ἔφην εἰπών, ⁊ μὴ δικαίῳ. ἀφίστησι γὰρ ὁ χρεώστης ⓦ δανείσαντα· ἀφίστησι ἄρτον, ⁊ δυσωπεῖται. ἐὰν ἀπέλθῃ δανειστὴς εἰς ἄγραν χρεώστου, ἐαν μὴ ᾖ ἄπορος, φθάνει· ἐαν ᾖ εὔπορος, μὴ πρήσιας δίκαται ἄρτον. ὅρα δὲ μοι ⁊ ἕτερον θαῦμα τῆς δικαίου κρίσεως· οὐκ ἐπὶ ἀνοθεσπίσιν καλούμεθα. ἐὰν πού σε πενίᾳ κατάσχῃ δανείσης, προσέλθῃ ὁ εἰς ἀνθρωπίαν ὁ δανεισάμενος, ⁊ δεώμενός σου λαβεῖν ἀποδοῦναι τὸ χρέος, λαβὼν δὲ τὸν πολλοὺς ⁊ ἀποδίδωσιν, ἵνα μὴ αἰσχύνηται ὅτι τὴν προτέραν κατέστρεψε· ⁊ χαίρεις μὲν ὁμολογεῖ, κρύπτει δὲ τὴν εὐεργεσίαν, τὴν προτέραν ἔδωκας αἰσχυνόμενος. ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως ποιεῖ, ἀλλ' ὁ κρυπτῷ δανειζόμενος, πρήσιας τὸ χρέος ἀποδίδωσιν. ὅτι μὲν γὰρ λαμβάνει, μαρτυρεῖ Ἰακώβου ἐλεημοσύνης· ὅτι δὲ ἀποδίδωσιν, ἐπ' ὄψεσι πάσης τῆς δημιουργίας ἀποδίδωσιν. ἀλλ' ἐρεῖ τις ἴσως, μαθ' τί δὲ, ὥσπερ ἐμοὶ τῷ πλουσίῳ δίδωκεν, οὐχὶ ⁊ τῷ πένητι πολλαπλασίως δίδωκεν; ἐδώκατο μὲν ⁊ σοὶ δοῦναι ὁμοίως ⁊ τῷ πένητι, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν οὔτε σου ἄχαρπον εἶδε ⓦ πλοῦτον, οὔτε σκεῦος ἄμαθον τὴν πενίαν. σοὶ τῷ πλουτοῦντι δίδωκε πλοῦτεῖν ἐλεημοσύνῃ, ⁊ σκορπίζειν τὸ δικαιοσύνη. Ἐσκόρπισε γὰρ, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτὸ μένει εἰς ⓦ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. ὁρᾷς ὅτι ὁ πλούσιος οὐκ ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης ἔκτησαι εἶχε δικαιοσύνην αἰώνιον; ὅρα πάλιν ⁊ ⓦ πένητα. ὅτι οὐκ ἔχει πλοῦτον ὃν ἐργάσατο δικαιοσύνην, ἔχει πενίαν ἐξ ἧς καρπούται ὑπομονὴν αἰώνιον. ἡ γὰρ ὑπομονὴ τῶν πενήτων οὐκ ἀπολεῖται εἰς τέλος, ὁ Χριστὸς ᾧ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα, ⁊ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΥΘΡΩΠΟΤΗΤΑ ΒΑΣΙΛΕΙΩΣ ΑΧΑΑΒ, ⁊ ΕΙΣ ΙΩΝΑΝ ⓦ ΠΡΟΦΗΤΗΝ. ΛΟΓ. Γ.

Εἶδετε τὴν προτέραν κυριακὴν πόλεμον ⁊ νίκην; πόλεμον μὲν τοῦ Διαβόλου, νίκην δὲ τοῦ Χριστοῦ; εἴδετε πῶς μετανοίαν ἐπεκαμάζετο, ⁊ ὁ Διάβολος τὸν πλησίον οὐκ ἐᾷ σωθῆναι, ἀλλ' ἐφοβήθη ⁊ ἔφευξε; τί δίδοικας, ὦ Διάβολε, μετανοίας ἐγκαμαζούσης; τί ὀδύρῃ; τί φεύγεις; ναί; φησι· δικαίως ὀδύρομαι ⁊ θλίβομαι. μεγάλας μοι σκεύη, φησὶν, ἅρπασεν ἡ μετάνοια αὕτη. ποῖα δὲ ταῦτα; τὴν πορνὴν, ⓦ τὴν ὠμότητα, ⓦ τὴν ληστὴν, ⓦ τὴν βλασφημίαν. ᾗ γὰρ ἀληθῶς πολλὰ σκεύη αὐτὸ ἥρπασεν ἡ μετάνοια, ⁊ αὐτὸν τὸν ἀχρεῖον αὐτὸ καθεῖλε, ⁊ κενεῖον ἔχει τὸν πλησίον τῆς μετανοίας. Εἶσιν, ἀγαπητοί, ἀφ' ὧν ἡ πεῖρα προῆλθε. τίνος οὖν ἕνεκεν ὁμιλίας τοιαύτης οὐκ ἀπολυόμεθα, ⁊ ἐφ' ἑκάστης εἰς τὸν ἐκκλησίαν ἀπαντῶμεν, τὴν μετάνοιαν ἀσπαζόμενοι; καὶ ἁμαρτωλὸς ἦς, εἴσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἵνα λέγῃς ταῖς ἁμαρτίαις σου· καὶ δίκαιος ἦς, εἴσελθε, ἵνα μὴ ἐκπέσῃς τῆς δικαιοσύνης. λιμὸν γὰρ ἀμφοτέρους ἔστιν ἡ ἐκκλησία. ἁμαρτωλὸς εἶ; μὴ ἀπογνῷς, ἀλλ' εἴσελθε μετάνοιαν προσδοκῶμενος. ἥμαρτες; εἰπὲ τῷ Θεῷ ὅτι ἥμαρτηκα. ποῖος κόμματος ἐστί; ποία προῖοδος; ποία θλῖψις; ποία στενοχωρία λέγει εἰπεῖν, ὅτι ἥμαρτον; μὴ γὰρ σύ, σαυτὸν ἐὰν μὴ εἴπῃς ἁμαρτωλὸν, οὐκ ἔχεις κρίνεσθαι ⓦ Διάβολον; προσλαβὲ ⁊ αἰτήσασθαι αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, τὸ κατηγορεῖν. Τί οὖν οὐ προσλαμβάνεις αὐτὸν, ⁊ λέγεις τὴν ἁμαρτίαν, ⁊ ἐξαγορεύεις τὸ ἁμάρτημα, εἰδὼς ὅτι τοιοῦτον κατήγορον ἔχεις σιγῆσαι μὴ δυνάμενον; ἥμαρτες; εἴσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰπὲ τῷ Θεῷ, ὅτι ἥμαρτον. οὐδὲν σε ἄλλο ἀπαιτῶ, ἢ τοῦτο μόνον. ἡ γὰρ θεία γραφή φησι· λέγε σὺ ταῖς ἀνομίαις σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς· εἰπὲ τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα λύσῃς τὴν ἁμαρτίαν. οὐκ ἔστι τὸ τούτου κόμματος, οὐδὲ προῖοδος λέγων, ὅτι χρημάτων δαπάνην,

θεσπεσίου δόξης αὐτοῦ, καὶ σήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ
ἀριστερῶν, καὶ ἐρεῖ τοῖς ἐκ δεξιῶν (ὁρᾷς πάλιν πρόσεχε, πῶς ὁ χρεώστης ἀφίγκωμεν ἐκεῖ Ⓦ
Ματθ. κε. λθ. δημοσιεύεται, πῶς ὁ δημοσιεύμενος μετὰ πολλῆς χάριτος ἀποδίδωσι) Δεῦτε Ⓓ εὐλογημένοι τοῦ
πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.
γὰρ τίνων; Ὅτι ἐπείνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ μοι· ξένος ἤμην, 5
καὶ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς καὶ * ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθετε πρὸς * ἐπεσκέψασθέ
με. Εἶτα Ⓓ καλῶς ἐν χαρᾷ δημοσιεύσαντες, εἰς τὴν οἰκείαν ἀπόνοιαν ἀφορῶντες, καὶ εἰς με,
τὴν ἀξίαν τοῦ δημοσιεύσαντος, λέγουσι· Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν,
Ψαλ. ρμδ. ιε. ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν, Εἰς οὓς Ⓓ ὀφθαλμοὶ πάντων ἐλπίζουσι, καὶ σὺ δίδως τὴν τροφὴν
αὐτῶν ἐν ἀφθονίᾳ; ὡς τῆς πολλῆς ἀγαθότητος· χρύσωσι τὴν ἀξίαν ἀπὸ φιλανθρωπίας. 10
Ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ὡς τῆς πολλῆς ἀγαθότητος, ὡς τῆς ἀμείβου χρησό-
Ψαλ. ρμδ. ις. τητος. Ὁ δίδους τροφὴν πάσῃ σαρκὶ, καὶ αἰτούμενα τὰ χείρονα, τὰ ἐμπιπλῶν πάσῃ ζώσῃ εὐδοκί-
ας, ἐπαίνων, φησὶ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἀπὸ τῆς ἀξίας ἐλαττούμενος, ἀλλὰ τῆς φιλαν-
θρωπίας σου πλουτούμενος. ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με. τίς ὁ ταῦτα λέγων; ὁ λίμνας
Ιωαν. ζ. λη. καὶ ποταμοὺς ἐκ πηγῆς τὴν τῶν ὑδάτων φύσιν ἐκχέων, ὁ ἀπὸ τῶν βασιλείων φάσκων, Ὁ 15
πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ῥεύσουσιν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ὕδατος
Ιωαν. ζ. λζ. ζῶντος, ὁ εἰπὼν, Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς μὲ, καὶ πινέτω. ἀλλὰ γυμνὸς ἤμην, φησὶ, καὶ
περιεβάλετέ με. περιεβάλομεν Ⓦ ἐνδύοντα Ⓦ δικαιοσύνην; Ⓦ ἐνδύοντα τὴν ἐκ-
Γεν. γ. κζ. κλησίαν ἅπασαν ἐκ τῆς οἰκουμένης; Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσα-
Ψαλ. ξζ. ζ. σθε. Ἐν φυλακῇ ἤμην. ἐν φυλακῇ σύ, Ὁ ἁλύσεων πεπιεσμένους ἐρυμνοῖς θυσὶν ἀλύων λέγῃς. 20 χ. λαοῖς
ἡ γὰρ ἀξία ἀρίστηται τὰ λεγόμενα. πότε σε εἴδομεν ἐν ἐνδείᾳ τοσαύτῃ; πότε ταῦτα πε-
Ματθ. κε. μ. ποιήκαμεν; Ἐφ' ὅσον, φησὶν, ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. μὴ ὄντως ἀλ-
ληθὴς ὁ λόγος, ὅτι ὁ ἐλεῶν πλουτεῖ, δανείζει Θεῷ; καὶ ὅσα ὃ θαυμαστόν. ὀφείλει ἕτερον τοιμῆσαι ἔργον ἀρετῆς, ἢ τοῦτο· καίτοι ἐδυνάτο εἰπεῖν, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι, ὅτι ἐσωφρονήσατε, ὅτι ἐπλουτήσατε, ὅτι ἐπαιδεύθητε, ὅτι ἀπελαύσατε πολιτείας ἀγγελικῆς. ἀλλὰ σιωπᾷ ταῦτα, οὐχ 25 χ. ἐπαινεῖ ὅτι ἀνάξια μνήμης, ἀλλ' ὡς δούτερα φιλανθρωπίας. ἀλλ' ὥσπερ τύποις τοῖς ἐκ δεξιῶν
ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν ἔδωκε διδωρημένοις τὴν βασιλείαν, οὕτω καὶ τοῖς ἐξ ἀριστερῶν δι'
Ματθ. κε. μα. τὴν ἀκαρπίαν ἀπειλᾶται τὴν ζημίαν. Πορεύεσθε Ⓓ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ χ. ἐπιλοιπον
αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. διὰ τί; γὰρ τίνος; ὅτι ἐπεί- χ. εἰς τὸ
νων, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐπορνεύσατε, ὅτι ἐμοιχεύσατε, ὅτι ἐκλέ- ἐξώτερον
ψατε, ὅτι ἐψευδομαρτυρήσατε, ὅτι ἐβλασφημήσατε. καίτοι μυρίων ὁμολογουμένως καὶ ταῦτα· ἀπὸ 30
τῆς ἀπανθρωπίας καὶ τούτου καὶ τῆς ἀνελεημοσύνης. διὰ τί δή, ὦ Κύριε, οὐκ ἄλλων ὁ-
δῶν φέρεις μνήμην; ἁρπάζω, φησὶ, τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ τὴν ἀπανθρωπίαν· ἁρπάζω τοὺς
ἁμαρτήσαντας, ἀλλὰ σὺ μὴ μετανοήσαντας. γὰρ ἀπανθρωπίας ὑμᾶς καταδικάζω, ὅτι ἔχοντες τοσοῦτον μὲ τηλικοῦτον φάρμακον σωτηρίας, τὴν ἐλεημοσύνην, οὐ μόνον τὰ ἁμαρτήματα, πλείονα τοσαύτην ἐργασίαν. ὀνειδίζω τοίνυν τὴν ἀ- 35
πανθρωπίαν, ὡς ῥίζαν κακίας καὶ πάσης ἀσεβείας· ἐπαινῶ τὴν φιλανθρωπίαν, ὡς ῥίζαν πλούτου τῶν ἀγαθῶν· καὶ ἀπειλῶ τοῖς μὲν πῦρ αἰώνιον, τοῖς δὲ βασιλείαν ἀρχαίαν ἐπαγγέλλομαι. καλαί σε, διάττουσα, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι· καλὴ σε καὶ ἡ προσδοκωμένη βασιλεία, καὶ ἡ γέεννα πάλιν ἀπειλουμένη. ἡ μὲν προτρεπτικὴ ἐστιν. προτρέπει γὰρ καλῶς ἡ βασιλεία, φοβεῖ 40
δὲ χρησίμως ἡ γέεννα. ἀσυμφόρως γὰρ γέενναν ὁ Θεὸς, οὐχ ἵνα εἰς γέενναν ἐμβάλλῃ, ἀλλ' ἵνα γέεννης ἀπαλλάξῃ. εἰ γὰρ ἐβούλετο κολάσαι, οὐκ ἂν προεπειλήσει, ἵνα ἀσφαλισάμενοι φύγωμεν τὰ ἀπειλούμενα. ἀπειλεῖ τὴν ζημίαν, ἵνα φύγωμεν τὴν αἰτίαν τῆς τιμωρίας· φοβεῖ τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ κολάσῃ τῷ ἔργῳ. δημοσιεύωμεν τοίνυν τῷ

Θεῷ

Θεῷ τὴν φιλανθρωπίαν· δανείσωμεν, ἵνα εὑρεθῶμεν αὐτῷ χρεώστῃ, ὡς ἔφθην εἰπών, ἂν μὴ δικαίῳ. αἰδέσθητι γὰρ ὁ χρεώστης ⓜ δανείσαντα· αἰδέσθητι αὐτὸν, καὶ δυσωπήθητι. ἐὰν ἀπέλθῃ δανεισὴς εἰς ὕβριν χρεώστου, ἐὰν μὴ ἡ ἄπορος, φθάνει· ἐὰν δὲ εὔπορος, μετὰ πάσης δίκης αὐτὸν. ὅρα δέ μοι καὶ ἕτερον θαῦμα τῆς δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ τῶν ἀνθρωπίνων παραβαινόντων. ἐὰν πού σε πενίᾳ καθέζωσι δανεισής, προέλθῃ εἰς ἀνθρωπίαν ὁ δανεισάμενος, καὶ δυνάμενος αὐτὸν ἀποδοῦναι τὸ χρέος, καταβάλλει τὸν πολλοὺς καὶ ἀποδίδωσιν, ἵνα μὴ αἰσχύνηται ὅτι τὴν προτέραν κατασείσει· καὶ χαρίζεται μὲ ὁμολογεῖ, κρύπτει δὲ τὴν εὐεργεσίαν, τὴν προτέραν ἐνδεικνύμενος αἰσχύνην ὀφλῶν. ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτω ποιεῖ, ἀλλ' ὁ κρυπτῶς δανείζων ὀφλεῖ, φανερὰν δὲ τὸ χρέος ἀποδίδωσιν. ὅτε μὲ γὰρ λαμβάνει, ἀφαλαιοῦται ἐλεημοσύνης· ὅτε δὲ ἀποδίδωσι, ἐπ' ὄψεσι πάσης τῆς δημιουργίας ἀποδίδωσιν. ἀλλ' ἐρεῖ τις ἴσως, ἀφ' τίνος, ὥσπερ ἐμοὶ τὰ πλούσια δίδωκε, οὐχὶ καὶ τῷ πένητι παραπλησίως δίδωκεν; ἐδίψησα μὲν καὶ σοὶ δοῦναι ὁμοίως καὶ τῷ πένητι, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησας οὔτε σοῦ ἄκαρπον εἶναι ⓜ πλοῦτον, οὔτε ἐκείνου ἄμισθον τὸν πενίαν. σοὶ μὲν τὸν πλουτοῦντι δέδωκε πλοῦτον ἐλεημοσύνης, καὶ σκορπίζειν εἰς δικαιοσύνην. Ἐσκόρπισε γάρ, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς ⓜ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. ὁρᾷς ὅτι ὁ πλούσιος οὐκ τῆς ἐλεημοσύνης ἔστανείζει δικαιοσύνην αἰώνιον; ὅρα πάλιν καὶ ⓜ πένητα. ὅτῳ οὐκ ἔχει πλοῦτον ᾧ εἰργάσατο δικαιοσύνην, ἔχει πενίαν ἐξ ἧς κατορθοῦται κατοικητήριον αἰώνιον. ἡ γὰρ κατοικητὴ τῶν πενήτων οὐκ ἀπολεῖται εἰς τέλος, ὁ Χριστὸς ᾧ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΥΘΡΩΠΟΤΗΤΑ ΒΑΣΙΛΕΙΩΣ ΑΧΑΑΒ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΙΩΝΑΝ ⓜ ΠΡΟΦΗΤΗΝ. ΛΟΓΟΣ Γ.

Ἴδετε τὴν προτέραν χριστιανὴν πόλεμον καὶ νίκην; πόλεμον μὲν τοῦ Ἀβεδνάγω, νίκην δὲ τοῦ Χριστοῦ; Εἴδετε πῶς μετανοίαν ἐνεκωμιάζετο, καὶ ὁ Ἀβεδνάγω τὸν πλησίον οὐκ ἐλάσασιν, ἀλλ' ἐφοβήθη καὶ ἔφευξε; τί δέδοικας, ὦ Ἀβεδνάγω, μετανοίας ἐγκωμιαζούσης; τί ὀδύρῃ; τί φεύγεις; ναί; φησι· δικαίως ὀδύρομαι καὶ θλίβομαι. μεγάλαι μοι συμφοραί, φησὶν, ἥρπασαν ἡ μετάνοια αὕτη. ποῖα ταῦτα; τὸν πόρνην, ⓜ τὸν κλώπην, ⓜ τὸν λῃστὴν, ⓜ τὸν βλασφήμους. καὶ ἀληθῶς πολλὰ σκύλα αὐτοῦ ἥρπασεν ἡ μετάνοια, καὶ αὐτὸν τὸν ἀκρόπολιν αὐτοῦ καθεῖλε, καὶ κτήματα ἔχει τὸν πλησίον τῆς μετανοίας. Εἶσιν, ἀγαπητὲ, ἀφ' ὧν ἡ πεῖρα προτρέπει ἐλέγξει. τίνος οὖν ἔτυχεν ὁμιλίας τοιαύτης οὐκ ἀπολαύομεν, καὶ ἐφ' ἑκάστης εἰς τὸν ἐκκλησίαν ἀπομπώμεθα, τὸν μετάνοιαν ἀσπαζόμενοι; καὶ ἁμαρτωλὸς ἦς, εἴσελθε εἰς τὸν ἐκκλησίαν, ἵνα λέγῃς σαυτῷ ἁμαρτίας σου· καὶ δίκαιος ἦς, εἴσελθε, ἵνα μὴ ἐκπέσῃς τῆς δικαιοσύνης. λιμὸν γὰρ ἀμφοτέροις ἐστὶν ἡ ἐκκλησία. ἁμαρτωλὸς εἶ; μὴ ἀπογνῷς, ἀλλ' εἴσελθε μετάνοιαν προσδοκῶμενος. ἥμαρτες; εἰπὲ τῷ Θεῷ ὅτι ἥμαρτηκα. ποῖος κάματος ἐστί; ποία πρόοδος; ποία θλῖψις; ποία στοχασία λόγου εἰπεῖν, ὅτι ἥμαρτον; μὴ γὰρ σύ, σαυτὸν ἐὰν μὴ εἴπῃς ἁμαρτωλὸν, οὐκ ἔχεις καθηγεσίαν ⓜ Ἀβεδνάγω; προέλαβε καὶ αὐτὸν τὸ ἀξίωμα, τὸ κατηγορεῖν. Τί οὖν οὐ προλαμβάνεις αὐτὸν, καὶ λέγεις τὰς ἁμαρτίας, καὶ ἐξαγείφεις τὸ ἁμάρτημα, εἰδὼς ὅτι τοιοῦτον κατήγορον ἔχεις σιγῶσαν μὴ δυναμένην; ἥμαρτες; εἴσελθε εἰς τὸν ἐκκλησίαν, εἰπὲ τῷ Θεῷ, ὅτι ἥμαρτον. σοὶ γὰρ σε ἄλλο ἀπαιτῶ, ἢ τοῦτο μόνον. ἡ γὰρ θεία γραφὴ φησι· λέγε σὺ σαὶ δικαιώσεις σε προφθάσῃς, ἵνα δικαιωθῇς· εἰπὲ τὰς ἁμαρτίας, ἵνα λύσῃς τὰς ἁμαρτίας. οὐκ ἔστιν ὁ τούτου κάματος, οὐδὲ πρόοδος λόγου, ὅτι χρεμπτὴν δα-

πανήσῃ,

πολύν, ὅτε ἄλλο τί τοιοῦτον ὠδύνη. λέγει Εἰπὲν, διγνωμόησον ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ Εἰπέ, ὅτι ἥμαρτηκα. καὶ πόλυ τοῦτό, φησὶν, ὅτι ἐὰν Εἴπω τὴν ἁμαρτίαν, λύω τὴν ἁμαρτίαν; ἔχω ἐν τῇ γραφῇ καὶ Οἱ Εἰπόντα καὶ λύσαντα, καὶ Οἱ μὴ Εἰπόντα καὶ καταχριθέντα. Καὶν ἀπέκτεινε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Αβελ τὸν φθόνῳ κατακόμψας, ὡς τῷ φθόνῳ φόνον ἐπαχολουθῆσαι. καὶ γὰρ λαβὼν αὐτὸν εἰς ὄρος πεδίον ἀφλε. καὶ τί φησι πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός; ὁ ὀπτασάμενος τὰ πόρρω ἐρωτᾷ; οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλ' εἰς μετάνοιαν ἕλκων Ⓦ φειδόμενος. ὅτι γὰρ οὐκ ἀγνοῶν ἠρώτα, ἔδειξε· Ποῦ ὄντι Αβελ ὁ ἀδελφός σου; ὁ δὲ Εἶπεν, οὐκ οἶδα· μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μού Εἰμι ἐγώ; ἔστω, οὐκ Εἶ φύλαξ· ἀλλὰ τί δὲ ἀπαίρετος; οὐκ ἐφύλαττες; ἀλλὰ τί καὶ ἀπέκτεινες; ὁμοῦ ὁμολογεῖς ταῦτα; αὐτὸς Εἶ καὶ τῆς φυλακῆς. τί οὖν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν; Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς μὲ ἐκ τῆς γῆς. ἤλεγξεν βύθιος, καὶ τὴν τιμωρίαν αὐτῷ ἐπήγαγε, ὑ τοσοῦτον ἀφῆ Ⓦ φόνου, ὅσον ἀφῆ τὴν ἀναίδειαν. οὐ γὰρ τοσοῦτον μισεῖ ὁ Θεὸς Ⓦ " ἁμαρτήσαντα, ὅσον Ⓦ αἰσχυντοῦντα. ἀμέλει Ⓦ Καὶν εἰς μετάνοιαν ἐλθόντα ὑ δέχεται, ὅπῃ μὴ πρῶτος Εἶπε τὴν ἁμαρτίαν. τί γὰρ φησι; μείζων ἡ ἁμαρτία μου τοῦ ἀφεθῆναί μοι· αὐτὴ τοῦ μέγα ἥμαρτον, οὐκ Εἰμὶ ἄξιος ζῆσαι. τί οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός; Στένων καὶ τρέμων ἔσῃ ὅπι τῆς γῆς. ἀλλὰ τιμωρίαν αὐτῷ ἀπέφηνε δεινὴν καὶ χαλεπήν. οὐκ αἴρω σέ, φησὶν, ἵνα μὴ λήθῃ πρόδηλος ἡ ἀλήθεια, ἀγαθὸν ποιῶ σε νόμον ὑπὸ πάντων ἀναγινωσκόμενον, ἵνα ἡ συμφορὰ μήτηρ φιλοσοφίας ᾖ. καὶ δείκνυσι ὁ Καὶν νόμος ἔμψυχος, ζῶλη κινουμένη, σιωπῶσα δὲ σάλπιγγος λαμπροτέρα ἀφῖξα τὴν φωνήν. μή τις ποιήσῃ, φησὶ, ταῦτα, ἵνα μὴ πάθῃ τοιαῦτα. ἔλαβε τὴν τιμωρίαν ἀφῆ τὴν ἀναίδειαν, καὶ μὴ Εἰρηκὼς, ἐλεγχθεὶς ᾖ, κατεκρίθη ἀφῆ τὴν ἁμαρτίαν. εἰ γὰρ ἐαυτῷ ὡμολόγησε, καὶ ἄξιος ἦν τὴν ἁμαρτίαν πρῶτος. ἵνα ᾖ μάθῃς, ὅτι ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, μάθε πῶς ἄλλος τις πρῶτος Εἰπὼν, ἔλυσε τὴν ἁμαρτίαν. ἔλθωμεν ὅπι Οἱ Δαβὶδ Οἱ πρωφήτης δὲ βασιλεὺς, μᾶλλον ᾖ αὐτὸν ἡδέως ἀπὸ τῆς προφητείας κωλῶ. ἡ μὲ γὰρ βασιλεία εἰς παλαιστήλιον· ἡ ᾖ προφητεία εἰς τὰ ἅγιατα τῆς οἰκουμένης· καὶ ἡ μὲ βασιλεία μικρῷ κατελύθη τῷ χρόνῳ, ἡ ᾖ προφητεία ἀθάνατα φέρει τὰ ῥήματα. αἱρετώτερόν ὅστι Ⓦ ἥλιον σεσαθρῶναι, ἢ τὰ ῥήματα τοῦ Δαβὶδ λήθῃ πρόδηλον γενέσθαι. διὸ πρεπόντως μοιχείᾳ ᾖ φόνῳ. Εἶδε γὰρ, φησι, γυναῖκα καλὴν λουομένην, καὶ ἠράσθη αὐτῆς. Εἶπα τὰ δόξαντα αὐτῷ εἰς ἔργον ἄγαγε. δὲ ἰὼ ὁ προφήτης τὸ μοιχείᾳ, ὁ μοιχεύτης τὸ βορβόρῳ. ἀλλ' οὔπω ἤδει, ὅτι ἥμαρτεν· ὕπνος ἰὼ κεκαρωμένος ᾧ πάθη. τοῦ γὰρ ἰωλίοχου μεθύοντος, καὶ ὁ ἅρμα ἀπέκτωσε φέρεται. ὅπερ ᾖ ἰωλίοχος καὶ ἅρμα, τοῦτο ψυχὴ καὶ σῶμα. ἐὰν ἡ ψυχὴ σκοτωθῇ, καὶ ὁ σῶμα τὸ βορβόρῳ κυλίεται. ἕως γὰρ ἔσχεν ὁ ἰωλίοχος, καὶ ὁ ἅρμα καλῶς ἐλαυνέται· ὅταν ἰδὼ τοι αὐλὸς ἀτενῆ, καὶ ὑ δύναται ἡνιοχητὴς γνώεσθαι τῶν ἵππων, καὶ αὐτὸ ὁ ἅρμα τὸ διυοτέρους ὁρᾶται. οὕτω καὶ ὅπι τὸ ἀνθρώπου· ἕως αὖ πόφῃ ἡ ψυχὴ, καὶ χρηγορῇ, καὶ αὐτὸ ὁ σῶμα τὸ ἀγνεία ὅστιν· ὅταν ᾖ σκοτισθῇ ἡ ψυχὴ, τὸ αὐτὸ ὁ σῶμα τὸ βορβόρῳ τὸ ἡδονῇ κυλίεται. τί οὖν ὁ Δαβίδ; ἐμοίχευσεν, ἀλλ' οὐκ ἤδει, ὅτι ἡλέγχετο ὑπὸ τίνος, καὶ τοῦτο τὸ ἐκάτερ πολιᾷ· ἵνα μάθῃς, ὅτι ἐὰν ἧς ῥᾳθυμος, οὔτε ἡ πολιὰ σε ὠφελῆ, ὅτε πάλιν, ἐὰν σπουδαῖος ἧς, ἡ νεότης πρόδηλόν σε δύναται. οὐ γὰρ τῆς ἡλικίας ὁ ἔργον, ἀλλὰ τῆς γνώμης ὁ κατόρθωμα· ὅπῃ τὸ Δαπὶλ " δίκη ἐπῆλθεν, καὶ ἔκλινεν· Ⓦ ᾧ πρεσβύτεροι παλαιοὶ τὸ ἡμέρας καὶ δράμα μοιχείας ἔπεσχεθεν. καὶ ὅτε ἐκείνους ἡ πολιὰ ὠφέλησεν, οὔτε τοῦτον ἡ νεότης πρέσβευσεν, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ τὸ τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλ' τὸ τῇ γνώμῃ τὰ πρόσκαιρα τῆς σωφροσύνης κρίνεται. ὁ Δαβὶδ τὸ αὐτῇ τῇ πολιᾷ ὤν, καὶ τότε εἰς μοιχείαν ἐκπίπτων, φόνον εἰργάσατο, καὶ διέκειτο οὕτως, ὡς μηδὲ εἰδέναι αὐτὸν ὅτι ἥμαρτεν. ὁ γὰρ ἰωλίοχος νοῦς ἰὼ μεθυσθεὶς " τὸ ἀκρασίας. τί οὖν ὁ Θεός; πέμπει πρὸς αὐτὸν Ναθὰν Ⓦ προφήτην. ὁ προφήτης ἐρ-

χαται τοῖς Ⓜ προφήταις. ὅτω γὰρ ἡ ὅτι τῷ ἰατρῷ ἓν ἔργον· ἕτερον ἰατροῦ ἀποτίσαι, ἄλλου ἰατροῦ σῶσαι χεῖρα ἓν. ὁ αὐτὸς δὲ σοφὸς· προφήτης ἐστὶν ὁ νομοθέτης, καὶ προφήτης ἐστὶν ὁ τὰ φάρμακα ἐπικομίζων ἰατρός. ἔρχεται οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ Νάθαν, καὶ οὐκ εὐθὺς ἀπὸ θυρῶν ἐλέγχει αὐτὸν καὶ λέγει, Ἀδικοῦμεν καὶ σφαγίζεται, μοιχεύει καὶ φονεύει· τοσαῦτα τιμᾶς ἐ-
3 δίξω τὸν Θεόν, ὃς σὺ τὰ σὰ τολμᾷς αὐτὸν καταπατῆσαι; οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν ὁ Νάθαν, ἵνα μὴ δυσαχωρητότερον αὐτὸν ἀπεργάσηται. δημοσιεύομεν γὰρ τὰ ἁμαρτήματα, εἰς αἰσχύνην προκαλούμενα τὸν ἁμαρτάνοντα. ἔρχεται οὖν πρὸς αὐτὸν, καὶ δρᾶμα δίκης ὑφαίνει, καὶ φησὶ βασιλεῖ, δίκη μοί ἐστι πρὸς σέ. ἰδοὺ τις πλούσιος, καὶ ἰδοὺ πένης. εἶχε δὲ ὁ πλούσιος βουκόλια καὶ ἀγέλας πολλάς· ἰδοὺ δὲ ὁ πένης ἀμνάδα ἔχων μίαν, ἥτις ἐκ τοῦ ποτηρίου αὐτοῦ ἔπινε, καὶ ἐκ τῆς πανίδος αὐτοῦ ἤσθιε, καὶ ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ ἐκάθευδεν. ἐταύτην δὲ γήσιον τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα δείκνυσιν. ἐλθόντος δὲ ξένου τινός, ἐφείσατο ὁ πλούσιος τῶν οἰκείων, καὶ λαβὼν τὴν ἀμνάδα τοῦ πένητος, ἔσφαξεν αὐτήν. εἶδες πῶς ἐταύτην ὑφαίνει τὸ δρᾶμα, τὰ παράλογα ἐπικεκρυμμένον ἔχον τὸ σιδήριον; τί οὖν ὁ βασιλεύς; νομίζων μὴ ἄλλου ἀποφαίνεσθαι, ὀξυτάτην ἐπήγαγε τὴν ἀπόφασιν. τοιοῦτοι γὰρ Ⓐ δικασταὶ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπιεικέστεροι καὶ ἀπότομοι ποιοῦνται τὰς ἐκδικάσεις. καὶ τί φησιν ὁ Δαβίδ; ζῇ Κύριος, ἄξιος θανάτου ὁ τοιοῦτος, ὃς ἀποδώσει τὴν ἀμνάδα τετραπλάσιον. τί οὖν ὁ Νάθαν; οὐκ ἐμάλαξε πολλαῖς ὥραις τὸν πληγέα, ἀλλ' εὐθὺς ἐκφανὴς ὀξυτάτην ἐπήγαγε τὴν τομήν, ἵνα μὴ κλέψῃ τὴν ἀπόφασιν τοῦ φόνου. σὺ εἶ, βασιλεῦ. τί οὖν ὁ βασιλεύς; Ἥμαρτον τῷ Κυρίῳ, φησίν. οὐκ εἶπε, τίς γὰρ εἶ ὁ ἐλέγχων με; τίς δέ σοι ἀπέστειλε παῤῥησιάζεσθαι; ποία ἦν τόλμη τοῦτο πεποίηκας; οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν, ἀλλὰ ζωγρεῖ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τί φησιν; ἥμαρτηκα τῷ Κυρίῳ. τί οὖν ὁ Νάθαν πρὸς αὐτόν; Καὶ Κύριος ἀφῆκε τὸ ἁμάρτημά σου. ἑαυτὸν κατεδίκασας; ἐγὼ συγχωρῶ σοι τὴν κατάκρισιν. θυμωθεὶς ὡμολόγησας τὴν ἁμαρτίαν; ἔλυσας τὴν ἁμαρτίαν. σαυτῷ τὴν κατάκρισιν ἐπισπάσω; ἐγὼ ἔλυσα τὴν ἀπόφασιν. εἶδες πῶς ἐπλη-
25 ρώθη τὸ γεγραμμένον, Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς; ποῖος κάμα- Ησ. μγ. κς.
τος ἔσῃ, τὸ εἰπεῖν πρῶτος τὴν ἁμαρτίαν;

Ἐχεις μετανοίας ὁδὸν ἑτέραν. ποίαν δὴ ταύτην; τὸ προθῆναι τὴν ἁμαρτίαν. ἥμαρτες; πρόθησον, καὶ λύεις τὴν ἁμαρτίαν. ποῖος κάματος ἔσῃ; οὐδέν σε πλέοι ἀπαιτῶ, ἀλλὰ τὸ προθῆναι τὴν ἁμαρτίαν. ἃ λέγω σοι πλαγίαν τιμεῖν, ἵνα εἰς λιμένας καταγα-
30 γεῖν, ἵνα εἰς λιμένας ἀπενεχθῇς, ἵνα ὁδοιπορήσας, ἵνα χρημάτων καταβολὴν, ἵνα κυμάτων ἀγρίων διοδεύσῃς ποιήσασθαι, ἀλλὰ τί; πρόθησον ἁπλῶς τὴν ἁμαρτίαν. καὶ πόθεν τοῦτο, φησίν, ἐὰν προθήσω, λύω τὴν ἀκλῆρίαν; ἔχεις δὲ τούτου ἀπόδειξιν οὐκ ἐκ τῆς θείας γραφῆς. ἰδοὺ γὰρ Ἀχαὰβ βασιλεὺς δίκαιος ὢν ἁλῴσκεται, ἐβασίλευσε δὲ κακῶς· καὶ ἐκ τοῦ Ιεζάβελ γ. Βασ. κα. α.
τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. οὗτος πρὸς Ναβουθαὶ Ισραηλίτην ἀμπελῶνα ἐπεθύμησε, καὶ ἀπέστειλε
35 πρὸς αὐτὸν λέγων· Δός μοι Ⓜ ἀμπελῶνά σου, οὗ ἐπεθύμησα, καὶ ἦν ἐγγύτερον λαχὸς πρὸς ἐμοῦ, ἢ ἀπαλλαγμα τοῦ τόπου. ὁ δὲ εἶπε· μή μοι γένοιτο κληρονομίαν πατέρων μου πωλῆσαί σοι. ὁ δὲ Ἀχαὰβ ἐπεθύμει μὲν τοῦ ἀμπελῶνος, οὐκ ἤθελε δὲ βιάσασθαι αὐτὸν, ὡς ἂν τούτου κακῶσαι αὐτὸν προαιρούμενον. εἰσελθοῦσα δὲ πρὸς αὐτὸν Ιεζάβελ. γυναῖον ἀναίσχυντον καὶ ἀπηνὲς θρυλλοῦσα, ἀκήδαστον καὶ σκαιᾶς τὸν, φησὶ· τί λυπῇ, καὶ οὐκ ἐσθίεις; δρᾶσα, φάγε. ἐγώ σε ποιῶ κληρονομῆσαι Ⓜ ἀμπελῶνα Ναβουθαὶ τοῦ Ισραηλίτου. καὶ λαβοῦσα γράφει ἐπιστολὴν ὡς πρόσωπον τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους λέγουσα· κηρύξατε νηστείαν, καὶ ἵστατε ἄνδρας ψευδεῖς καὶ Ναβουθαὶ, ὅτι βλασφήμησε Θεὸν καὶ βασιλέα, τοῦτον, ἐκλιθοβολήσατε. ὡς ἐπὶ ταῦτα ἐπιτελεσθῆναι τὰ δόγματα πε-

πληρωθῇ. κήρυξόν μοι τοῦτο, ἵνα φόβον ποιήσωσι. τί οὖν γέγονεν; ἐλιθάσθη Ναβουθαί, καὶ ἀπέθανε. μαθοῦσα ἡ Ιεζάβελ λέγει τῷ Αχαάβ· ἀνάστα, κληρονόμησον Ⓦ ἀμπελῶνα, ὅτι ἀπέθανε Ναβουθαί. ὁ δὲ λυπηθεὶς πορεύεται δὲ πρὸς, εἰσῆλθε μόνος τοῦ, ἵνα κληρονόμησῃ Ⓦ ἀμπελῶνα. πέμπει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς Ηλίαν Ⓦ προφήτην. ἀπελθέ, φησι, εἰπὸν τῷ Αχαάβ· αἰνὰ ὧν ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας, ὧδε τάδε λέγει κύριος· ὃν τρόπον ἐξέλειξαν οἱ κύνες τὸ αἷμα Ναβουθαί, οὕτως ἐκλιχμήσουσι τὸ αἷμά σου, καὶ αἱ πόρναι λούσονται ἐν τῷ αἵματί σου. θυμὸς ἡ ὀργή, ἀπρεπισμένη ἡ ἀποφασις, πεπληρωμένη ἡ καταδίκη. καὶ ὅσα πρὸς πέμπει αὐτόν. Εἰς Ⓦ ἀμπελῶνα. ὅπου ἡ ἀδικομία, ἐκεῖ καὶ ἡ ἁμαρτία. καὶ τί φησι; ἰδοὺ αὐτόν Αχαάβ λέγει, εὗρηκάς με, ὁ ἐχθρός μου; διὰ τοῦτο, ἐπ' αἰτίαν με ἔλαβες, ὅτι ἡμάρτηκα· νῦν καὶ ἐγὼ ἐπιβαλῶ σοι μοι. εὗρηκάς με, ὁ ἐχθρός μου; ὅτι ἔλεγχόν σε ὁ Ηλίας Ⓦ Αχαάβ, ὁ Αχαάβ εἰδὼς ὅτι ἥμαρτεν, ἀεὶ μοι ἔλεγχές με, φησί, νῦν δὲ βιαίως μοι ἐπιβαίνεις. ἤδει γὰρ ὅτι ἡμάρτηκε. προσαγωγεύει αὐτῷ τιὼ ἀποφασιν. τί δὲ λέγει Κύριος, φησί· διὰ τοῦτο ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας καὶ αἷμα δούλου δικαίου ἐξέχεας, ὅπως ἐκλιχμήσουσι τὸ αἷμά σου, καὶ αἱ πόρναι λούσονται ἐν τῷ αἵματί σου, καὶ Ⓦ κύνες λείξουσι τὸ αἷμά σου. ταῦτα ἀκούσας ὁ Αχαάβ ἐδουλοπρεπῶς ἐσκυθρώπασεν καὶ πενθῶν ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ. ζωύγησε τιὼ ἀδικίαν, καὶ ἔλυσε τιὼ κατ' αὐτὸν δικαιοῦν ὁ Θεός. ἀλλὰ Ⓦ προῆλθεν ἀναλόγισαι τὰ τοῦ Ηλίου, ἵνα μὴ [ὡς] φύσης φανῇ ὁ Ηλίας, καὶ πάθῃ τι ὅπερ ἔπαθεν ὁ Ιωνᾶς. ζωοδοτεῖ γὰρ ἔπαθεν ὁ Ιωνᾶς. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· Ἀπελθε, κήρυξον εἰς Νινευὶ τιὼ πόλιν, ὃν ἡ κατοικοῦσι δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων, ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. ὁ Ιωνᾶς οὐκ ἐβούλετο ἀπελθεῖν, εἰδὼς τιὼ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν· ἀλλὰ τί ποιεῖ; εἰς φυγιὼ τρέπεται. λέγει γάρ, ἐγὼ ἀπέρχομαι κηρύσσων, σὺ φιλάνθρωπος ὢν μεταμεληθῇ, ἐγὼ δὲ ὡς ψευδοπροφήτης αἰσχυνθήσομαι. ἀλλ' ὅμως ἡ θάλασσα αὖθις λαβοῦσα οὐκ ἀφῆκεν, ἀλλ' ἀπέδωκε τῇ γῇ, καὶ ἀπέσωσε πάλιν εἰς Νινευὶ, καθάπερ ἀρίστη ζωόδωλος ζωόδουλος ἀμεταμελήτως. καιτίδη, φησὶν, Ιωνᾶς τῷ φυγεῖν, καὶ βύρε πλοῖον βαδίζον εἰς Θαρσεῖς, ἐξέδωκε Ⓦ ναῦλον αὐτῷ, ἐμβὰς εἰς αὐτό. ποῦ φεύγεις, Ιωνᾶ; εἰς γῆν ἄλλην ἀπέρχῃ; Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ ὁ πλήρωμα αὐτῆς. ἀλλ' εἰς τιὼ θάλασσαν; ἀλλ' Αὐτῷ ὅτι ἡ θάλασσα, καὶ αὐτὸς ἐποίησεν αὐτιό. ἀλλ' εἰς Ⓦ ὄρεσιν; οὐκ ἤκουσας τοῦ Δαυὶδ λέγοντος, Οἴχομαι ὡσεὶ ὄρεσιν ἔργα τῶν δακτύλων σου; ἀλλ' ὅμως σκληρὸς φόβῳ κατεχόμενος, ἔφυγε τῷ δοκεῖν. Θεὸν γὰρ ἀληθῶς φυγεῖν οὐδυάσατο. ὅμως ὅτι ἀποκατέστησεν αὐτὸν ἡ θάλασσα, καὶ ἦλθεν εἰς Νινευὶ, κήρυξε λέγων· ὅτι ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο ἔχει τὸ Δεσποτικὸν εἰς φυγιὼ ἑαυτοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς φιλάνθρωπος ὢν μετάμελος ἐπὶ τῇ κακίᾳ, ἢ ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔμεινεν αὐτὸς ὡς ψευδοπροφήτης ἐφ', αὐτὸς ἑαυτῷ δείκνυσι. μὴ γὰρ ὁ κηρύξας τῇ Νινευὶ ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ περιετρέπετο ἐν ἠθέλησεν. ὅτε δὲ εἶδε τρεῖς ἡμέρας παρελθούσας, καὶ ὕδατος οὐδὲν τῶν ἀπειλημμένων γενόμενον, τότε Ⓦ προῆλθεν αὐτὸν λογισμὸς κακὸς, καὶ λέγει· Οὐχ ὅτε εἶπα Ⓦ λόγοι μου, οὓς ἔλεγον· ὅτι ὁ Θεὸς ἐλεήμων ὅτι, καὶ μακρόθυμος, καὶ μετάμελος ὅτι κακίας ἀνθρώπων; ἵν' οὖν μή τι ζωοδοτῇ πάθῃ Ηλίας, οἷς καὶ Ιωνᾶς, λέγει ὁ Θεὸς τιὼ αὐτίδη δι' ἣν ὃν Αχαάβ συνεχώρησε. καὶ τί φησιν ὁ Θεὸς πρὸς Ⓦ Ηλίαν; Εἶδες πῶς ἐπερβίβη Αχαάβ πενθῶν καὶ σκυθρωπάζων ἐπ' αὐτῷ μου; ὑ μὴ ποιήσω κατὰ τιὼ κακίαν αὐτοῦ. βαβαί· διακονίτης δούλου ζωοδοτεῖς ἄρα, καὶ ἀποδεσπότης Θεὸς αἰνδεσπότου ἐπὶ δεσπότου. μὴ νόμιζέ, φησὶ, ὅτι ἁπλῶς συνεχώρησα αὐτῷ· μετεβαλόμην Ⓦ ἔτι, καὶ μετέβαλε τιὼ ὀργιὼ μου καὶ ἐλύσα. καὶ ἵνα μὴ νομισθῇς ὡς ψευδοπροφήτης (σὺ γὰρ ἀληθῶς εἶπας) εἰ μὴ μετέβαλε Ⓦ ἔτι, ἐπὶ τρεῖς ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως. ἀλλ' ὅτι μετέβαλε Ⓦ ἔτι, καὶ-

γὼ

ἐγὼ ἀφέλυσα τὴν ὀργήν μου. καὶ φησὶν ὁ Θεὸς πρὸς Ἡλίαν· Εἶδες πῶς ἐταπεινώθη Ἀχαὰβ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ σκυθρωπάζων; οὐ μὴν ποιήσω κατὰ τὴν ὀργήν μου. Εἶδες ὅτι ὃ πεποίηκας ἐξαλείφει ἁμαρτίας;

Ἐχεις δὲ καὶ τρίτην ὁδὸν μετανοίας. πολλαὶ δὲ ὁδοὶ μετανοίας εἰσὶν, ἵνα τῇ ποικιλίᾳ τῶν ὁδῶν εὐκολόν σοι τὴν σωτηρίαν ἐργάζωμαι. ποίαν οὖν τούτων; ταπεινοφρόνησον, καὶ ἔλυσας τὰς στενὰς τοῦ ἁμαρτάνειν. δεῖ δὲ καὶ ταύτης ἀποδεῖξιν ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς, ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ τελώνην δὲ Φαρισαῖον. Ἀνῆλθον, φησὶν, ὁ Φαρισαῖος καὶ ὁ τελώνης εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι. καὶ ἤρξατο ὁ Φαρισαῖος ταῦτα ἀρέσκειν αὐτῷ ἀπαριθμεῖσθαι· οὐκ εἰμὶ ἐγὼ, φησὶν, ἁμαρτωλὸς, ὡς πᾶς ὁ κόσμος· οὔτε ὡς ὁ τελώνης οὗτος. ἄθλιε καὶ ἄφρον, τῇ ψυχῇ ὅλῳ τὸν οἰκουμενικὸν κατεδίκασας· δίκαι τί καὶ εἶπάς σε ἔθλιψας; οὐκ ἤρκεσέ σοι ἡ οἰκουμένη, εἰ μὴ καὶ τὸν τελώνην κατέκρινας. πόθεν ἐστιδῶν διέβλεπες, καὶ σοὶ τῷ εἰς ἀνὴρ ἐφαίνου; οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὡς πᾶς ὁ κόσμος, οὐδὲ ὡς ὁ τελώνης οὗτος. δύο τρεῖς τῆς ἑβδομάδος ἡμῖν βύω, ἀποδικαιοῦντα τοὺς ταπεινοῖς. ἀλαζονείας ῥήματα ἐφθέγξατο. ἄθλιε καὶ ἄθεσπι· ἔστω, τὸν οἰκουμενικὸν κατεδίκασας· τί δὲ καὶ τὸν εἶπάς σε τελώνην ἐπέπληξας; οὐκ ἐπλήσθης τῆς κατηγορίας τοῦ συνειδότος, εἰ μὴ καὶ τὸν σὸν σοὶ κατέκρινας. Τί οὖν ὁ τελώνης; ἀκούσας ταῦτα, οὐκ εἶπε· σὺ γὰρ λίαν εἶ ὁ ταῦτά μοι λέγων; πόθεν οἶδας τὸν βίον μου; οὐ συνημερεύσας μοι, οὐ συνέμεινας, οὐ συνεχρήσω. δίκαι τί σοῦ τὴν ἀκριβῆ φωνὴν; σοὶ γὰρ λίαν μαρτυρεῖ ἀγαθοεργίας; Τί σεαυτὸν ἐπαινεῖς; Τί σεαυτῷ χαρίζῃ; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν ὁ τελώνης, ἀλλὰ κύψας προσευχήσατο καὶ εἶπεν· Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, καὶ ταπεινοφρονήσας ὁ τελώνης, ἐγένετο δίκαιος. ὁ δὲ Λυκ. ιη. ιγ. Φαρισαῖος κατῆλθεν οὐκ ἔτι δικαιοσύνην ἀπολέσας, καὶ ὁ τελώνης κατῆλθε δικαιοσύνην κτησάμενος, καὶ ῥήματα εἰσήνεγκαν προσήμαλα. ὁ μὲν γὰρ ἔργοις δικαιοσύνην ἀπώλεσεν, ὁ δὲ λόγῳ ταπεινοφροσύνης δικαιοσύνην ἐκτήσατο· κρείττων οὖν ταπεινοφροσύνη τοῦ ἐκείνη. ταπεινοφροσύνη γὰρ τοῦτό ἐστιν, ὅταν τις μέγας ὢν, ἑαυτὸν ταπεινοῖ. τοῦτο δὲ τοῦ τελώνου οὐκ ἦν ταπεινοφροσύνη, ἀλλ' ἀλήθεια. ἀληθινὰ γὰρ ἦν τὰ ῥήματα. ἁμαρτωλὸς γὰρ ἦν. Τί γὰρ τελώνου χεῖρον, εἰπέ μοι; τοῦ ἀλλοτρίων συμφορῶν ὄντι πραγματευτῆ, τὰ ἀλλοτρίων πόνων συμμισεῖ; καὶ τὸν μὴ κάματον οὐκ ὑπολέπει, ὃ δὲ κέρδος συμμισεῖ· ὥστε ἑκάστη ἁμαρτία τοῦ τελώνου. ἕτερον γὰρ ἄλλο ἐστὶν ὁ τελώνης, ἢ πεπρησμένη βία, ἔπομαι ἁμαρτία, δίκαι πρόσωπος πλεονεξία. Τί δὲ χρεῖον τελώνου τὸ καθεζόμενον τὴν ὁδὸν, καὶ ἀλλοτρίων πόνων οὐ καρπούς πυνθάνεσθαι; καὶ ὅτι μὴ κάματον, οὐδεμία αὐτῷ φροντίς· ὅτι δὲ ὃ κέρδος, ἐξ ὧν οὐκ ἔκαμε τοῦτο μισεῖται λαμβάνει. ὥστε εἰ ἁμαρτωλὸς ὢν ὁ τελώνης, τοσαύτης ἐπέτυχε τοῦ δωρεᾶς ταπεινοφρονήσας, πόσῳ μᾶλλον ὁ εὐαρέστος ὢν καὶ ταπεινοφρονῶν; ὥστε ἐὰν ὁμολογήσῃς σὰς ἁμαρτίας σου, καὶ ταπεινοφρονήσῃς, δίκαιος γένῃ. θέλεις δὲ μαθεῖν ταπεινόφρονα τίς ἐστι; βλέπε Παῦλον τὸν ὅπως ταπεινοφρονᾷ, Παῦλον τὸν διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης, τὸν ῥήτορα τὸν πνευματικὸν, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, τὸν λιμένα τὸν ἀκύμαντον, τὸν πύργον τὸν ἀσάλευτον, τὸν ἐν σώματι βραχεῖ τὴν οἰκουμένην κυκλούμενον, καὶ καθάπερ ἐστεφανωμένον ἅπαν τοῦτον περιδραμόντα. βλέπε σκῆνον ταπεινοφρονοῦντα, τὸν ἰδιώτην καὶ φιλόσοφον, τὸν πένητα καὶ πλούσιον. σκῆνος ἀληθῶς ταπεινόφρονα λέγω, τὸν μυρίους καμάτους διηνυσμένον, τὸν μυρία ἔπαθε καὶ τὸ βραβεῖον ἐδιώξατο μόνον, τὸν κηρύττοντα καὶ λέγοντα, Ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγνώσθη, ἀλλὰ περισσότερον πάντων ἐκοπίασα. ὁ Α. Κορ. ιε. ι. φυλακὰς ἐστενούμενος καὶ πληγὰς ἔτι μάστιγας, ὁ δι' ὑπογυλίων τοῦ οἰκουμενικοῦ σαγηνευθείς, ὁ οὐρανίᾳ φωνῇ κληθείς, σκῆνος ταπεινοφρονεῖ λέγων· Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλαχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος. εἶδες ταπεινοφροσύνης μέτρα; εἶδες Παῦλον ταπεινοφρονοῦντα, ἐλάχιστον ἑαυτὸν καλοῦντα; Ἐγὼ γάρ εἰμι, φησὶν, ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων,

ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος. τοῦτο γὰρ ἀληθῶς ἐστι ταπεινοφροσύνη, τὸ ταπεινοῦσθαι ἐπὶ πᾶσι, καὶ ἑαυτὸν καλεῖν ἐλάχιστον. ἐνόησον ὡς ἐνταῦθα ὁ τοιοῦτα λέγων τὰ ῥήματα. Παῦλος ὁ οὐρανοπολίτης, ὁ τὸ σῶμα ἁπλῶς περικείμενος, ὁ τῆς ἐκκλησίας τὸν ἀκλινῆ, ὁ ὑπήγειος ἄγγελος, ὁ οὐράνιος ἄνθρωπος. ἡδέως γὰρ λοιπὸν ἐνδιατρίβω τῷ ἀνδρὶ, θεωρῶν αὐτοῦ τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς. οὐχ οὕτως ἥλιος ἐκ ἀκτῖνας ἀναπέμπει καὶ λαμπρὰς ἀφιεὶς διαφαίνει μᾶλλον ἐκ ὄψεις, ὡς τὸ πρόσωπον Παύλου καταυγάζει μᾶλλον τὴν διάνοιαν. ὁ μὲν γὰρ ἥλιος ἐκ ὄψεις φωτίζει, ὁ δὲ Παῦλος εἰς αὐτὰς ἀναπέμπει ἐκ ἀφίδας τῆς οὐρανοῦ. τὴν γὰρ ψυχὴν καὶ ὑψηλοτέραν τῆς ἡλίου ἀπεργάζεται καὶ ἀνωτέραν τῆς οἰκουμένης. τοιαύτη γάρ ἐστι δύναμις τῆς ἀρετῆς· ἄγγελον καὶ ἄνθρωπον ποιεῖ· τὴν ψυχὴν ἀναπέμπει εἰς τὸν οὐρανόν. ταύτην τὴν ἀρετὴν διδάσκει ἡμᾶς ὁ Παῦλος. ἀλλ' οὐ δεῖ ὀκνεῖν ἡμᾶς τὰ προκείμενα. δηλῶσαι γὰρ θέλω ὁ σκοπὸς τείνων ὁδοῦ μετανοίας, τὴν ταπεινοφροσύνην· ὅτι ὁ τελώνης οὐκ ἐταπεινοφρόνησεν, ἀλλ' ἀληθῆ εἶπε, καὶ ἰδίας ἁμαρτίας ἀπαγγείλας· καὶ δίκαιος ἐλθὼν, οὐ χρήματα καταδήσας, οὔτε πλαγίᾳ δίαιτήσει, οὔτε πολλὴν ὁδὸν πεζεύσας, οὔτε ἄπειρα πελάγη περάσας, οὔτε φίλους ἐξεώσας, οὔτε χρόνον πολὺν κατέδησας· ἀλλὰ διὰ ταπεινοφροσύνης δικαιοσύνην ἐκτήσατο, καταξιωθεὶς τῆς βασιλείας τῆς οὐρανῶν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἡ δόξα, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ. Λογ. Δ.

ΕΙ καὶ δεδὶς ὑμῶν ἀπελείφθην, ἀλλ' οὐκ ἐκών, ἀλλ' ἀναγκασθείς· ἀπελείφθην τῷ σώματι, οὐ γνώμῃ· ἀπελείφθην ἀποστολῆς ἀρχὴν, οὐ δίκαιος ἔστι δίκαιος. καὶ γὰρ περιπλεκόμην, πρὸς ὃ ἐδυνάμην, ἅπαντας ὑμᾶς, καὶ ὅπου τῆς δίκαιος ἔφερεν. πάλιν, ἀδελφοὶ, τὴν προσκαιρον ταύτην νέφος πρέποντες, περιωδυνότερος ἐπασυδάσαμεν τὰ πρόσωπα ὑμῶν ἰδεῖν. ἐπὶ γὰρ τὰ λείψανα τῆς ἀρρωστίας ἔχων, ἔδραμον πρὸς τὸ ὑμέτερον ἀγάπωμα. οἱ μὲν γὰρ ἀρρωστοῦντες λυπτὰ καὶ βαλανῆα * ζητοῦσιν, ἐγὼ δὲ τὰ παθούμενα ὑμῶν πρόσωπα ἄξιον ἡγησάμην θεάσασθαι, καὶ τὴν ὀφειλομένην ὑπὲρ ὑμῶν τῆς ἀκεσάσεως ἀποπληρῶσαι. ὃ πέπληγε τοῦτο ὃ μέγα καὶ ἄλμιον οὐκ ἔχει, τὴν θαλασσαν ταύτην τῆς κυμάτων ἀπηλλαγμένην, ἦλθον ὑμῶν τὴν ἀρούραν τὴν κεκαθαρμένην ἰδεῖν. ὡς γὰρ τοιοῦτος λιμήν, οἷος ἡ ἐκκλησία; τίς τοιοῦτος παράδεισος, ὡς ἡ σύνοδος ἡ ὑμετέρα; οὐκ ἔστι σὺ ταῦτα ὄφις ὑπεισδύων, ἀλλ' ὁ Χριστὸς μυσταγωγῶν· οὐκ ἔστιν Εὔα ὑποσκελίζουσα, ἀλλ' ἡ ἐκκλησία ὀρθοῦσα· οὐκ ἔστι σὺ ταῦτα φύλλα δένδρων, ἀλλ' ὁ καρπὸς τοῦ πνεύματος· οὐκ ἔστι σὺ ταῦτα φραγμὸς ἀκανθῶν, ἀλλ' ἄμπελος εὐθηνοῦσα. ἐὰν δὲ ἄκανθαι εὕρω, εἰς ἐλαίαν μεταφέρω. ἃ γὰρ ἀπορία φύσεως τὰ σὺ ταῦτα, ἀλλ' ἐλευθερία προαιρέσεως τετίμηται. ἐὰν δὲ λύκον εὕρω, πρόβατον ποιῶ· ἃ τὴν φύσιν μεταβάλλων, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν μεταφέρων. διὰ τοῦτο οὐκ ἂν τις ἁμάρτοι τῆς χιδωτοῦ τὴν ἐκκλησίαν μείζονα προστιθείς. ἡ μὲν γὰρ κιβωτὸς * περιελάμβανε τὰ ζῶα, καὶ ἐφύλαττε ζῶα· ἡ δὲ ἐκκλησία προσλαμβάνει τὰ ζῶα, οὐ μεταβάλλει. οἷόν τι λέγω· εἰσῆλθεν ἐκεῖ ἔρεξ, οὐ ἐξῆλθεν ἔρεξ· εἰσῆλθε λύκος, καὶ ἐξῆλθε λύκος· εἰσῆλθέ τις ἔρεξ ἐνταῦθα, καὶ ἐξέρχεται πάντοτε ἔρεξ· εἰσέρχεται λύκος, καὶ ἐξέρχεται πρόβατον· εἰσέρχεται ὄφις, καὶ ἐξέρχεται ἥμερον, οὐ τῆς φύσεως μεταβαλλομένης, ἀλλὰ τῆς κακίας ἐλαυνομένης. διὰ τοῦτο συνεχῶς ἔστι περὶ μετανοίας κινῶ λόγον. καὶ γὰρ μετάνοια δεινὴ καὶ φοβερὰ πρὸς ἁμαρτωλὸν, φαρμακεῖ τὴν πλημμέλειαν,

πλημμελημάτων, ἀπάτημα τῶν ἀδικημάτων, παῤῥησία πρὸς Θεόν, ὅταν λοιδορῇ τις τὸν ἀμβολῶνα, μάχαιρα ἀποτέμνουσα αὐτοῦ τὴν κεφαλήν, σωτηρίας ἐλπίς, ἀπογνώσεως ἀναίρεσις. αὕτη ἐστὶν ἡ ἀνανέωσις, αὕτη εἰς τὸν παράδεισον εἰσάγει, αὕτη τὸν ἀμβολῶνα ἀποκτείνεται (ἀμὰ δὲ τοῦτο συνεχῶς ποιεῖ τούτου χάριν λέγω) ὥστε καὶ ὁ παῤῥησίᾳ ποιῇ ἐπισκιάζεσθαι. ἁμαρτάνεις εἶτα; μὴ ἀπογνῷς. οὐ παύομαι συνεχῶς ταῦτα ἐπαλείφων τὰ φάρμακα. εἰ γὰρ οἶδα ἠλίκον ὄπλον ἐστὶ τὸν ἀμβολῶνα, οὐ μὴ ἀπογνώσκειν ὑμᾶς. κἂν ἔχῃς ἁμαρτήματα, μὴ ἀπογνῷς. διὰ παύομαι ταῦτα συνεχῶς λέγων. καὶ καθ' ἡμέραν ἁμαρτάνῃς, καθ' ἡμέραν μετανόει. ὃν ὅπερ ἐν ταῖς οἰκίαις ποιοῦμεν ὅταν σαθρωθῶσιν, ἐπανεξαιροῦμεν τὰ σεσαθρωμένα, καὶ τὰ νέα ἐπισκευάζοντες, καὶ οὐδὲν πο-
τὲ συνεχοῦς ἐπιμελείας ἐπιλαμβανόμεθα· τοῦτο δὲ ἐν ἡμῖν ποιῶμεν. εἰ ἐπαλαιώθης σήμερον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἀνακαίνισον σαυτὸν ἀπὸ τῆς μετανοίας. καὶ ἐνί, φησί, μετανοήσαντα σωθῆναι; ἐνί, καὶ πάνυ ἐνί. πάντα ἐστὶ βίον ἐν ἁμαρτίαις διατετριφα, καὶ ἐὰν μετανοήσω, σώζομαι; πάνυ. πόθεν δῆλον; ἀπὸ τῆς τοῦ δεσπότου σου φιλανθρωπίας. μὴ γὰρ τῇ μετανοίᾳ σου θαῤῥῶ; μὴ γὰρ ἡ μετανοιά σου ἰσχύει τοσαῦτα κακὰ ἀποσμήξασθαι; εἰ ἡ μετανοία
μόνη λέγω, εἰκότως ἐφόβου· ὅτῳ δὲ τῇ μετανοίᾳ κεκαίνυται Θεοῦ φιλανθρωπία, θαῤῥεῖ. Θεοῦ γὰρ φιλανθρωπίας μέζον οὐκ ἔστιν, οὐδὲ λόγῳ ἐρμηνευθῆναι δυνάται αὐτοῦ ἡ ἀγαθότης. ἡ μὲν γὰρ σὴ κακία μέζον ἔχει," ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία μέζον οὐκ ἔχει. ἡ σὴ κακία, οἵα ἐάν τις, ἀνθρωπίνη ἐστὶ κακία· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία" ἀνθρωπίνως· καὶ θαῤῥεῖ, ὅτι ἀνθρωπίνης σου κακίας. ἐπιτίμησον εἰς πέλαγος ἀσπιδήρεα ἐμπεσόντα, μὴ δύ-
ναται σαθρῶσαι ἢ φθεῖραι; ὅσον ἀσπιδήρεα πρὸς πέλαγος, τοσοῦτον κακία πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοσοῦτον, ἀλλὰ πολλῷ πλέον. ὃ μὲν γὰρ πέλαγος, κἂν μέγα ᾖ, μέζον ἔχει· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία μέζον οὐκ ἔχει. ταῦτα λέγω, οὐκ ἵνα ὑμᾶς ῥᾳθυμοτέρους ἐργάσωμαι, ἀλλ' ἵνα ἀσυνδαμοτέρους καταστήσω. πολλάκις εἰς θάλασσαν μὴ ἀναβαίνειν. ἤκουσας, οὐκ ἐπείσθης, ἀνέβης εἰς ὃ θάλασσαν, πολλάκις μου
τοῦ λόγου. μὴ αἰσχυνθῆς πάλιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκούσας. ἤκουσα, καὶ οὐκ ἐτήρησα· πῶς δύναμαι πάλιν εἰσελθεῖν, καὶ ἀκούσας; τίνος ἄλλος τοῦτο οἶδας, ὅτι οὐκ ἐτήρησας; τίνος αἰσχύνῃ; τίνος ἐρυθριᾷς; τίνος μηδενὸς ἐλέγχοντος ἐμὲ χαλινοῖ" ὄφελες; τίνος τὸν λόγον μου ἔχεις ἐρριζωμένον ἐν τῇ διανοίᾳ σου; τίνος μὴ φαινομένου μου" ἡ διδασκαλία μου καθαίρει σε; οὐκ ἐτήρησας; κατέγνως σαυτοῦ· εἰς ὃ ἥμισυ ἐτήρησας, καὶ μὴ
τηρήσῃς, εἴπῃς ὅτι οὐκ ἐτήρησα. ὁ γὰρ καταγνοὺς ἑαυτοῦ ὅτι τῷ μὴ τηρῆσαι, ὅτι ὃ τηρῆσαι ἀσυνδαίζει. ἐθεώρησας; εἰργάσω ῥᾳθυμίαν; ἀκμαλέστερον ἐλθὲ" τῆς πόρνης; κατέβης ἀπὸ τοῦ θεάτρου; πάλιν ἐμνήσθης; ἠκμώθης; προέστηθι. ἐλυπήθης; προκαλέσαι Θεόν. " ἀλλ' ἔσῃ μέζων τούτου. οἴμοι, ἤκουσα, καὶ οὐκ ἐτήρησα· πῶς εἰσέλθω πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν; πῶς πάλιν ἀκούσω; μᾶλλον εἰσέλθε, ἵνα μὴ οὐκ ἐτήρησας, ἵνα πά-
λιν ἀκούσας τηρήσῃς. φάρμακον ἐμοὶ δώσεις, ὃ μὴ καθαίρει σε τὴν αὐτὴν ἡμέραν, τὴν ἄλλην ἡμέραν οὐκ ἐπιθήσῃ αὖθις πάλιν; ἔστι τις δρυοτόμος, θέλετε τέμνειν δρῦν· λαμβάνει ἀξίνιον, κόπτει τὴν ῥίζαν· ἐὰν δῷ μίαν πληγήν, ἂν μὴ πέσῃ ἡ ἄκαρπος δένδρον, οὐ δίδωσιν ἄλλην πληγήν; οὐ τὴν τετάρτην; ἢ τὴν πεμπτὴν; οὐ τὴν δεκάτην; οὕτω δὲ σὺ ποιεῖς· δρῦς ἐστὶν ἡ" πορνεία, βαθυρίζους ἐκφέρουσα χοίρων ἀλόγων βοφίων. ἐν πολλῷ
χρόνῳ ἐρριζώθη ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ἐν τῇ ἀφελούσῃ τὸ δένδρον, καταβαλέ σου ἐν συνειδότι· ὁ λόγος μου ἀξίνη ἐστίν. ἤκουσας μίαν ἡμέραν. πῶς εἰς μίαν ἡμέραν πέπτωκεν ἡ τοσοῦτον χρόνῳ ἐρριζωμένη; ἐὰν γὰρ δίς, ἐὰν γὰρ τρεῖς, ἐὰν ἑκατοντάκις, ἐὰν μυριάκις, οὐκ ἔστι θαυμαστόν· μόνον ἔχωμεν προσάγμα ποιοῦν καὶ ἰσχύον. συνήθειαν ποιησάν. μόνα πάθιον ἐστὶν Ἰουδαῖοι, καὶ χρίμνυσι ἐζήτουν τὰ τοῦ Αἰγύπτου. οὕτως ἰσχυρὸν προσάγμα συνήθεια καὶ κάκιστον. καὶ γὰρ εἰς δέκα

ἡμέρας κατορθώσῃς, ἐὰν γὰρ εἰς εὐχὴν, ἐὰν γὰρ εἰς πειρασμὸν, οὐκ ἀγαπῶ, οὐ χαίρω ἔχω, οὐ πείθομαί σε· μόνον μὴ ἀποκάμῃς, μηδ' αἰσχύνῃ, καταγίνωσκε πάλιν. διελέγξω σε ἀγάπης· ἤκουσας, ἀπῆλθες, καὶ ἥρπασας· οὐκ ἐπιδείξω σοι τὰ ἔργα τοῦ λόγου. μὴ αἰσχυνθῇς πάλιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. αἰσχύνου ἁμαρτάνων, μὴ αἰσχύνου μετανοῶν. πρόσεχε τί ἐποίησέ σοι ὁ διάβολος. δύο ταῦτά ἐστιν, ἁμαρτία καὶ μετανοία· ἁμαρτία πταῖσμα, μετανοία φάρμακον. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ σώματι πταίσματα καὶ φάρμακα· οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἁμαρτία καὶ μετανοία. ἀλλ' ἡ μὲν ἁμαρτία τὴν αἰσχύνην ἔχει, ἡ δὲ μετανοία τὴν παῤῥησίαν κέκτηται. πρόσεχε μὴ ἀκριβείας, πρόσκαλῶ, ἵνα μὴ τὴν τάξιν συγχύσῃς τὴν ὠφέλειαν. ἔστι πταῖσμα καὶ φάρμακον, ἁμαρτία καὶ μετανοία. ὃ πταῖσμα ἡ ἁμαρτία, ὃ φάρμακον ἡ μετανοία. ἐν τῷ πταίσματι σπουδή, ἐν τῷ φαρμάκῳ καθαρισμὸς σπουδῆς. ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ σπουδή, ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὄνειδος, ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ γέλως· ἐν τῇ μετανοίᾳ παῤῥησία, ἐν τῇ μετανοίᾳ ἐλευθερία, ἐν τῇ μετανοίᾳ καθαρισμὸς τῶν ἁμαρτημάτων. πρόσεχε. τῇ ἁμαρτίᾳ αἰσχύνη ἕπεται, τῇ μετανοίᾳ παῤῥησία ἀκολουθεῖ. πρόσεχες ᾧ λέγω; τὴν τάξιν ὁ Σατανᾶς ἀνέτρεψε, καὶ ἔδωκε τὴν παῤῥησίαν τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ τὴν αἰσχύνην τῇ μετανοίᾳ. Ps. xxxi. 4. οὐκ ἀφίσταμαι ἕως ἐσπέρας, ἕως οὗ αὐτὸ λύσω. δεῖ με τὴν ἐντολὴν πληρῶσαι· ἀμήχανόν με ἀπορεῖν. ἔστι πταῖσμα καὶ φάρμακον. ὃ πταῖσμα τὴν σπουδὴν ἔχει, ὃ φάρμακον καθαρισμὸν τῆς σπουδῆς κέκτηται. μὴ ἐν ᾧ φαρμάκῳ σπουδή; μὴ ἐν ᾧ πταύματι ἴασις; οὐκ ἔχει ταῦτα τὴν οἰκείαν τάξιν, καὶ ἐκεῖνα τὴν οἰκείαν; μὴ δύναται μεταβαλεῖν τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο, καὶ ἐκεῖνο πρὸς τοῦτο; εὐδαιμῶς. ἐλθωμὲν λοιπὸν ὅπου τῆς ψυχῆς τὸ ἁμαρτήματον. ἡ ἁμαρτία τὴν αἰσχύνην ἔχει, ἡ ἁμαρτία ὄνειδος ἔχει, καὶ τὴν ἀπιμίδα συγχεχλημωμένον· ἡ μετανοία τὴν παῤῥησίαν ἔχει, ἡ μετανοία τὴν νηφαλέαν ἔχει, ἡ μετανοία τὴν δικαιοσύνην κέκτηται. Ησ. μγ. κε. Λέγε γάρ μοι, δύνασαι σὺ πρόσωπος, ἵνα δικαιωθῇς· καὶ, Δίκαιος ἑαυτῷ κατήγορος ἐν πρώτοις λόγοις. Παροιμ. ιη. ιζ. εἰδὼς οὖν ὁ Σατανᾶς, ὅτι ἡ μὲν ἁμαρτία ἔχει τὴν αἰσχύνην, πρᾶγμα ἰσχυρὸν ἀποκρούσασθαι τοὺς ἁμαρτάνοντας· ἡ δὲ μετανοία ἔχει τὴν παῤῥησίαν, πρᾶγμα ἰσχυρὸν ὑπερπάσασθαι τοὺς μετανοοῦντας· ἐπήλλαξε τὴν τάξιν, καὶ ἔδωκε τὴν αἰσχύνην τῇ μετανοίᾳ, καὶ τὴν παῤῥησίαν τῇ ἁμαρτίᾳ. πόθεν τοῦτο, ἐγὼ λέγω. ἀλίσκεταί τις ὑπὸ ἐπιθυμίας χαλεπῆς πρὸς πονηρὸν πρᾶγμα; ἀκολουθεῖ τῇ πορνῇ ὡς αἰχμάλωτος, εἰσέρχεται εἰς τὸ καταγώγιον, ἁδάμας αἰσχρὸν ὁρᾷς, οὐκ ἐρυθριᾷ συμπλέκεται τῇ πορνῇ, πρόκειται τοῦ ἁμαρτεῖν· ἁδάμαντος αἰσχύνη αὐτῷ, ἁδάμαντος ὑπερηφανία. ὀξέρχεται ἐκεῖθεν μὴ τὸ πλέον τοῦ ἁμαρτεῖν, καὶ ἵνα μετανοήσῃ, αἰσχύνεται. ἄλλοτε καὶ παλαίπωρε, ὅτε πρὸς πλέκου τῇ πορνῇ, οὐκ ἠσχύνου, ἀλλ' ὅτε ἦλθες μετανοῆσαι, τότε αἰσχύνῃ; αἰσχύνεται, εἰπέ, εἰς τί; ὅτε ἐπορνεύετο, οὐκ ἠσχύνετο. τὸ πρᾶγμα πρόκειται, καὶ οὐκ αἰσχύνεται, καὶ τὸ ῥῆμα ἐρυθριᾷ; διάβολον δέ ἐστιν αὕτη ἡ κακοτεχνία, ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ οὐκ ἀφίσιν αὐτὸν αἰσχύνεσθαι, ἀλλὰ δημοσιεύεσθαι (οἶδε γὰρ ὅτι ἐὰν αἰσχυνθῇ, φεύγει τὴν ἁμαρτίαν) ἐν τῇ μετανοίᾳ ποιεῖ αὐτὸν αἰσχύνεσθαι. οἶδε γὰρ ὅτι αἰσχυνόμενος οὐ μετανοεῖ. δύο κακὰ ποιεῖ, καὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἕλκει, καὶ τὴν μετάνοιαν ἐπέχει. τί αἰσχύνῃ λοιπόν; ὅτε ἐπορνεύου, οὐκ ἠσχύνου· ὅτε τὸ φάρμακον ὑπεδέδησο, αἰσχύνῃ; ὅτε ἀπαλλάττεις σαυτὸν ἁμαρτίας, αἰσχύνῃ; τότε ὤφειλες αἰσχύνεσθαι, τότε ἔδει σε αἰσχύνεσθαι, ὅτε ἡμάρτανες. Ησ. μγ. κε. ὅτε ἐγένου ἁμαρτωλὸς οὐκ ἠσχύνου, ὅτε γέγονε δίκαιος, αἰσχύνῃ; Λέγε γάρ μοι, δύνασαι σὺ πρόσωπος, ἵνα δικαιωθῇς. ὦ φιλανθρωπία διαπύρου. οὐκ εἶπεν, ἵνα χλευασθῇς, ἀλλ', ἵνα δικαιωθῇς. οὐκ ἤρκει αὐτῷ, ὅτι οὐ κολάζεις αὐτὸν, ἀλλὰ δίκαιον αὐτὸν ποιεῖς; καὶ πόθεν. ἀγαλλιᾶσαι πρόσεχε. δίκαιον αὐτὸν ποιῶ. καὶ ποῦ τοῦτο ἐποίησεν; ὅτι τοῦ λῃστοῦ, ἵνα εἴπῃ μόνον· ἐχθρὸς, Ουδὲ φοβῇ σὺ Θεὸν, ὁμοίαν ἐπιτιμίαν ἐπιτιθεὶς αὐτῷ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν,

μὴν, ἀπολαμβάνωμεν. λέγει αὐτῷ ὁ Χριστὸς, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. οὐκ εἶπεν, ἀπαλλάττω σε κολάσεως καὶ τιμωρίας, ἀλλ' εἰς τὸν παράδεισον εἰσάγει αὐτὸν δίκαιον. εἶδες πῶς ἀπὸ ὁμολογήσεως δίκαιος ἐγένετο; πολὺ φιλάνθρωπός ἐστιν ὁ Θεός. γοῦν οὐκ ἐφείσατο, ἵνα τῶν δούλων φείσηται· προέδωκε τὸν μονογενῆ, ἵνα ἀπολυτρώσῃ δούλους ἀγοράσας· τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τιμὴν καταβάλλει. ὦ φιλανθρωπία διαπύρου. καὶ μή μοι λέγε, ἥμαρτον πολλά, καὶ πῶς δυνάμην σωθῆναι; σὺ δὲ δυνάσαι, ὁ δεσπότης σου δύναται, καὶ θέλει, ὡς ἐξαλείψαι τὰ ἁμαρτήματα. προσέχωμεν μετὰ ἀκριβείας τοῖς λεγομένοις. θέλει ἐξαλείφειν ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήματα, ὡς μήτε ἴχνος αὐτῶν μεῖναι. διὰ μὲν γὰρ τοῦ σώματος οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μυελὸς ἀπουδαίου ὁ ἰατρὸς, καὶ φάρμακα ἐπιτιθῇ τοῖς τραύμασι, τὸ μὲν τραῦμα ἠφάνισε· καὶ πολλάκις ἐπλήγη τις εἰς τὸν ὦμον, καὶ τὸ μὲν τραῦμα διώρθωσεν, ἡ δὲ οὐλὴ σαπτέμφυτον, ἔλεγχον τοῦ τραύματος παρέφερουσα, τὴν ἀμορφίαν τοῦ ὤμου. καὶ φιλανθρωπεύεται ὁ ἰατρὸς, τὸν ἀλγοῦντα ἐξαγαγεῖν δυνάμενος. διὰ πίστεως γὰρ αὐτῷ ἡ ἀσθένεια τῆς φύσεως, καὶ τὸ ἀνίσχυρον τῆς τέχνης, καὶ τὸ ἀτελὲς τῶν φαρμάκων. ὁ δὲ Θεὸς, ὅταν ἐξαλείφῃ τὰ ἁμαρτήματα, οὕτως ἐξαλείφει αὐτὰ, ὡς μὴ μεῖναι οὐλὴν, ὡς μὴ μῶμον δεῖγμα, ὡς μὴ μεῖναι ἴχνος, ἀλλὰ μὴ τῆς ὑγιείας καὶ τοῦ εὐμορφίου ἐνδείξεται, μὴ τοῦ ἀπαλλαγῆναι τῆς κολάσεως καὶ δικαιοσύνην δίδωσι, καὶ ποιεῖ ἡμαρτηκότα ἴσον τῷ μὴ ἡμαρτηκότι. ἀναιρεῖ γὰρ τὸ ἁμάρτημα, καὶ ποιεῖ αὐτὸ μηδὲ γενέσθαι, μηδὲ γενησόμενον· οὕτω καθόλου αὐτὸ ἀναιρεῖ. οὐκ ὕλη, οὐκ ἴχνος, οὐκ ἔλεγχος, οὐ σῆμα. καὶ πόθεν δῆλον; ὁ γὰρ λέγω, τοῦτο καὶ ἀποδεῖξαι ὀφείλω, ὥστε μὴ ἀποφαίνεσθαι μόνον, ἀλλ' ἀποδεῖξαι ἀπὸ τῶν γραφῶν, ἵνα ἀσφαλὴς μείνῃ ἡ πληροφορία. εἰσάγω οὖν ὑμῖν αὐθεντικοὺς τοὺς αὐτοπαθισμένους, δῆμον ὁλόκληρον, ἑλκῶν γέμοντας, σποδιόν, σκωλήκων, ὅλον τραῦμα ὄντας, ὅλον ἕλκος· καὶ οὕτω δυναμένους θεραπευθῆναι, ὡς μὴ μεῖναι οὐλὴν, ὡς μὴ μεῖναι ἴχνος, ὡς μὴ μεῖναι δεῖγμα· οὐχ ἓν ἔχοντας τραῦμα, οὐ δύο, οὐ τρία, οὐ τέσσαρα, ἀλλ' ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς τραῦμα ὄντας. προσέχωμεν μετὰ ἀκριβείας ᾧ λέγω. χρηστὸς γὰρ ὁ λόγος οὗτος ἡμῖν καὶ σωτήριος. φάρμακα κατασκευάζω τῶν ἰατρῶν βήτορα, οἷα οὐ βασιλεῖς κατασκευάσαι δυνάμενοι. βασιλεὺς τί δύναται; δεσμωτηρίου ἐκβαλεῖν, γενέσθαι δὲ ἐλευθερῶσαι οὐ δύναται· χρήματα χαρίσασθαι, ψυχὴν δὲ σῶσαι οὐ δύναται. ἀλλὰ τῇ χάριτι τῆς μετανοίας ὑμᾶς ἐγχειρίζω, ἵνα μάθητε αὐτῆς τὴν δύναμιν, ἵνα μάθητε αὐτῆς τὴν ἰσχύν, ἵνα μάθητε ὅτι οὐ περιγίνεται αὐτῆς ἁμαρτία, οὐδὲ ἔστι βρομία ἰσχύουσα περιβαλέσθαι αὐτῆς τῆς δυνάμεως. τίνως εἰσάγω οὐχ ἕνα, οὐ δύο, οὐ τρεῖς, ἀλλὰ χιλιάδας πολλὰς ἑλκωδῶν, τετραυματισμένας, μυρίων ἁμαρτημάτων γεμούσας, καὶ ἀπὸ τῆς μετανοίας δυναμένας σωθῆναι, ὡς μηδὲ ἴχνος, μηδὲ ὕλην ἔχειν τῶν ἑλκῶν τῶν προτέρων. ἀλλὰ προσέχετε μοι ἀκριβείας τῷ λόγῳ, καὶ μή μοι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ μνήμῃ παραδότε τὰ λεγόμενα, ἵνα καὶ τὰς ἀπολαύσεις συμβοήσητε, καὶ ὅπως τῇ ὠφελείᾳ τῶν εἰρημένων * αὐθαιρετότερος καταστήσητε. πρέσβυν τοίνυν Ησαΐαν, ὁ τὰ Σεραφὶμ θεωρήσας, ὁ δὲ μυστικὸν μέλος ἀκούσας ἐκεῖνον, ὁ μυρία πρὸ τοῦ Χριστοῦ προειπών· ἐρωτήσωμεν τί φησιν. Ὅρασις, ἣν εἶδεν Ησαΐας υἱὸς Ἀμὼς περὶ τῆς Ἰουδαίας, καὶ περὶ Ἰερουσαλήμ. καὶ πάλιν τὸν ὅρασιν, ἣν εἶδες. ἄκουε, οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. ἄλλα ἐπαγγέλλω, καὶ ἄλλα λαλῶ. ποῖα ἄλλα ἐπαγγειλάμενος; ἐρχόμενος λέγω, ὅρασις περὶ Ἰουδαίας καὶ περὶ Ἰερουσαλήμ, καὶ ἀφεὶς τὴν Ἰουδαίαν καὶ τὴν Ἰερουσαλήμ, οὐρανῷ προσδιαλέγῃ, καὶ ὅπως τοῖς ἀλόγοις ὁμιλεῖς ἀλόγοις. ἀφῆκας τοὺς λογικοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοῖς ἀλόγοις στοιχείοις προσλέγῃ; ναί, φησιν. ὅτι τῶν ἀλόγων ἀλογώτεροί εἰσι λογικοὶ ἐγένοντο. οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλ' ὅτι μέλλων ὁ Μωϋσῆς εἰσάγειν αὐτοὺς εἰς τὸν νόμον τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ἀφορῶν τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, ὅτι τὰ παραδεδομένα ἔμελλον παραδοῦναι· Ἄκουε, οὐρανὲ, φησὶ, καὶ λαλήσω, καὶ προσέχε γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου. καὶ, Διαμαρτύρομαι

Ησ. α. α.

μάρτυρομαι ὑμῖν ⟨W⟩ ὀφαιόν καὶ τὴν γῆν, ὅτι ἐγὼ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ἐγκαταλίπητε Κύριον ⟨W⟩ Θεὸν, ἔχετε ἀφασκεδαθῆναι εἰς πόλεμα καὶ ἔθνη. ἦλθεν Ησαΐας, ἔμαγεν ἡ ἀπειλὴ εἰς ἔργον ἐκφέρεσθαι. οὐκ ἠδυνάτο καλέσαι Μωϋσέα ⟨W⟩ ἀποθανόντα, καὶ σὺν τότε ἀναστάντας καὶ τελευτήσαντας· τὰ στοιχεῖα οὖν, ἅπερ διεμάρτυρατο Μωϋσῆς, ταῦτα καλεῖ. ἰδοὺ ἐξελήλυθε τῆς ἐπαγγελίας, ὦ Ιουδαῖοι, ἰδοὺ ἐγκαταλίπετε ⟨W⟩ Θεόν. πῶς σε καλέσω, Μωϋσῆ; ἀπέθανες γάρ, καὶ ἐτελεύτησας. πῶς καλέσω ⟨W⟩ Ααρών; καὶ οὗτος τελευτῇ προεδόθη. οὐκ ἔχεις πῶς καλέσαι ἀδελφοὺς κάλεσον, φησι, τὰ στοιχεῖα. ἐγὼ γὰρ τοῦτο καὶ νῦν ζωὴ οὐχὶ ⟨W⟩ Ααρὼν μόνον, καὶ τόνδε, καὶ τόνδε διεμάρτυρόμην, ἐπειδὴ περ ἔμελλον τελευτᾶν, ἀλλὰ καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ μόνιμα ταῦτα διαμάρτυρομαι ὑμῖν, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. λέγει οὖν ὁ Ησαΐας, Ακουε, οὐρανέ, καὶ σωτίζου, γῆ. ὑμᾶς γὰρ σεσιτίλατο Μωϋσῆς καλέσας σήμερον. οὐ ταῦτα δὲ μόνον αὐτὰ καλῶ τὰ στοιχεῖα, ἀλλ' ὅπερ διελέχθην τοῖς Ιουδαίοις. ἄκουε, οὐρανέ· σὺ γὰρ ὃ μάτην κατηύξω. σωτίζου, γῆ· σὺ γὰρ τὸν ὀρτυγομήτραν ἔδωκας. ἄκουε, οὐρανέ· σὺ γὰρ ὃ μάτην κατηύξω, σὺ γὰρ ὕδωρ τὸν φύσιν ἐπεδείξω. δῶρα ἧς, καὶ ἄλωσα ἐμιμήσω. σωτίζου, γῆ· σὺ γὰρ κάτω ἧς, καὶ πεπίεσαι ἐλεεχθησομένων προεκυάσας. ὀργὴ ἡ φύσις, καὶ ἐξηργάζετο ἡ χάρις. σὸν βοῦν ἐργασία, καὶ ὁ σὰρξ προεκυασμένος· οὐ μαγείρων χάρες, καὶ ὀπτάγματα, ἀλλ' ἦν ὃ μάννα πρώτα γινόμενον, πηγὴ ἡλασμένη. ἡ φύσις τῆς ἰδίας ἀθυμίας ἐπελάθετο. πῶς τὰ ἱμάτια αὐτῶν οὐ κατετρίβη; πῶς τὰ ὑποδήματα αὐτῶν οὐκ ἐπαλαιώθη; πρώτα ἐγίνοντο πρὸς τὴν τότε χρείαν. ἄκουε, οὐρανέ, καὶ σωτίζου, γῆ. μὴ τῶν ὑποτιμημάτων καὶ τῆς ἐργασίας ἐκείνων ὑμεῖζεν ὁ δεσπότης. πῶς σοι τύχω ἢ ὑμῖν; ἀδελφοὺς οὐκ ἔχω τοὺς ἀκουόντας. ἦλθον, καὶ οὐκ ἦσαν ἀδελφοί, ἐλάλησα, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀκουσόμενος. τοῖς ἀλόγοις ὡμοιώθημεν, ὅπερ ⟨W⟩ λογικοὶ εἰς ἄλογα ἀπεπλανήθησαν. ἀφ' τούτου δὲ ἄλλος προφήτης βλέπει ⟨W⟩ βασιλέα μαγιόμενον, καὶ εἰδώλων θεραπεύόμενον, ⟨W⟩ Θεὸν ὑπερεζόμενον, οὐ ἄλλως ἀπομάξας κατεσκήνωσας, καὶ λέγει· Ακουσον, θυσιαστήριον, ἄκουσόν μου. λίθῳ ὡμοιώθη; ναὶ, ὅπερ λίθου ἀναισθητότερος ὁ βασιλεύς. ἄκουσόν μου, θυσιαστήριον, ἄκουσον· τὰ γὰρ λέγει Κύριος. καὶ βλέπεις ἐκείνου τὸ θυσιαστήριον, καὶ ὁ λίθος ἤκουσεν· ὁ λίθος ἐρράγη, καὶ ἔδεξε τὴν θυσίαν. πῶς οὐκ ἤκουσεν ὁ ἀδελφός; ἔξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἁρπάσαι ⟨W⟩ προφήτου· καὶ τί ποιεῖ ὁ Θεός; ἔξήρανεν αὐτοῦ τὴν χεῖρα. βλέπε τί ἐποίησεν, βλέπε φιλαδελφίαν διασώζει, καὶ ἀμαρτίαν δούλου. ἀφ' οὗ δὲ ἐξηράνθη οὐκ ἔξέτεινεν αὐτοῦ τὴν χεῖρα; ἵνα μὴ πάθῃ τὸ λίθου σωφρονέστερος γένηται. εἰ γὰρ μὴ ἐξηράνθη ὁ λίθος, ἐφειδόμην σου· ὅπερ γὰρ ἐξηράνθη ὁ λίθος, καὶ σὺ δι' ὀργὴν ἧς, ὅτι σε φέρω τὴν ὀργήν. ἔξέτεινε τὴν χεῖρα ἁρπάσαι ⟨W⟩ προφήτου, καὶ ἐξηράνθη ἡ χείρ. εἰσῆκει δὲ θυμαμα. δορυφόρει τοσοῦτοι, καὶ στρατηγοὶ, καὶ βοὴθεια πολλὴ, καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ συσταλῆναι οὐκ ἠδυνάτο· ἀλλ' εἰσῆκει ἡ χεὶρ φωνὴν ἀφιεῖσα, σπλιτεύουσα τῆς ἀσεβείας τὴν ἧτταν, καὶ τῆς βδελυρίας τὸ θυμαμα, τὸ θεοῦ τὴν φιλαδελφίαν, καὶ κεῖνο τὴν ἀπόνοιαν. καὶ συσταλῆναι οὐ-
τὴν οὐκ ἠδυνάτο.

Αλλ' ἵνα μὴ λόγου ὑφαιρούντες τῆς ἀποθέσεως ὑπολαθώμεθα, φέρε, ἀπαγγαλάμεθα, δείξωμεν. τί οὖν ἐπηγγειλάμεθα; ὅτι εἰ μυεία πεποιήκατε τις ἔχει, μετανοήσει, καὶ ποιήσει τὸ ζητοῦν, ὅταν αὐτὰ δεξιωθεὶ ὁ Θεός, ὡς μηδὲ ὄλεθρος, μηδὲ ἴχνος, μηδὲ δεῖγμα φαίνεσθαι τῶν πρότερον ἁμαρτημάτων. ταῦτα ἀπαγγέλλομεν, ταῦτα ἀποδείξαι πειρώ-
σομαι. Ακουε, οὐρανέ, καὶ σωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. εἰπέ μοι, τί ἐλάλησεν; υἱὸς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν. ἔγνω βοῦς ⟨W⟩ κτησάμενον (ἀλόγων ἀλογώτεροι) καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ (ὧν οἰωνίζεσθαι) Ισραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός μου οὐ συνῆκε. ὦ ἔθνος ἁμαρτωλόν. ἀφ' τί, φησιν, οὐκ ἔτι σωτηρίας ἐλπίς; ὦ ἀφ' τί λέγεις,

λέγῃς, Εἰπέ μοι; ὅλη ἡ χ βυείσκω ἴασιν. ἐπίστηκα γὰρ φάρμακα, ἃ οὐκ εἶξε τὸ ἕλκος, ⸌ Δι᾽ τοῦτο ἀπιστράφιω. Τί οὖν ἔχω ποιῆσαι; ἡ δύναμαι θεραπεῦσαι. ἁμ. Θριωῦσαι γυναῖκα μεμφῆται, ἃ κλαγὼς ποιῇ. ⸌ Δεῦκλαγ᾽ ⸌ θεσπέχετέ μοι μετ᾽ ἀκριβείας. ἁμ Δι᾽ τί λέγει; ὅτι τὸ αὐλὸ χ ὑπὸ τῶν σωμάτων ϟζ. ὅταν γὰρ ἴδῃ ὁ ἰατρὸς Ⓦ νοσοῦντα οὐκ ἔχοντα σωτηρίας ἐλπίδα, δακρύει *, χ Ⓓ οἰκῆσαι ἃ ⸌ θεσπέκοντες ὀλοφυρόμενοι τεταζόμεν. ἀλλ᾽ οὐχ Εἰκῇ χ μάτην. ὅταν γὰρ μέλλῃ τελευτᾶν ὁ τελευτῶν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος Θριωύσῃ, οὐκ ἐγερῶ αὐλοί· ὥστε πένθους ὁ Θρηνος, ἃ διεργασίας. ὑπὲρ ⸌ τῆς ψυχῆς ἡ ὕπνος· ἀλλ᾽ ἐὰν Θριωήσῃς, πολλάκις ἐγερῶ τὴν ἐμὴν ψυχήν. Δι᾽ τί; ὅτι τὸ μὲν σῶμα ἀποθανεῖν οὐκ ἐγείρεται δυνάμει ἀνθρωπίνῃ, ψυχὴ ⸌ ἀποθανοῦσα διεργασίᾳ ἐγείρεται. Βλέπε πόρνον, καὶ Θριώσῃν· καὶ ἐγερῶ αὐτὸν πολλάκις. Δι᾽ τοῦτο ἃ Παῦλος οὐκ ἔγραφε μόνον, οὐδὲ πρᾶξιν, ἀλλὰ καὶ ἐθρίωσε, μὴ δακρύων τοῦτον ἕνα ἕκαστον. ἔξω, ναθετεῖς. Τί καὶ δακρύεις; ἵνα ἐὰν μὴ ἰσχύσῃ ἡ νουθεσία, τὰ δάκρυα βοηθήσῃ. ὕπου καὶ ὁ ⸌ θεσφάτης θρῆνος· ἃ ὁ διασώτης ἡμῶν τὴν Ιερουσαλὴμ ἰδὼν πεπληγυῖαν, λέγει· Ιερουσαλήμ, Ιερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς ⸌ θεσφήτας, ἃ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους ⸌ θεὸς πρὸς σέ. αἰανακλαῦται τὴν πόλιν πεπωκυῖαν, ἃ μεμῆται αὐθέντην Θριαμβεύοντα. καὶ ὁ ⸌ θεσφάτης, Οὐαὶ ἔθνος ἁμαρτωλόν, λαὸς πλήρης ἁμαρτιῶν· μὴ ἔχῃ υἱοὺς ὃ σῶμα. Εἶδες αὐλοὺς ἠλαωιδόρους; σπέρμα πονηρὸν, ὑοὶ αὐόμενοι. Δι᾽ τί Θρηνῇς, Εἰπέ μοι; ἐγκατέλιπεν Ⓦ Κύριον, ⸌ παρώργισαν Ⓦ ἅγιον τοῦ Ισραήλ. Τί ἔτι πληγῆτε, λέγει; Τί ἔχω ὑμᾶς πλῆξαι λιμῷ, ἢ λοιμῷ; πᾶσα τιμωρία ἦλθε, ἃ ἡ καρδία ὑμῶν ὑ κατεναλώθη. τροσιδέντες δυσμίας. πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, χ πᾶσα καρδία εἰς λύπην. οὐκ ἔστι τραῦμα [ἐν] ὑ μώλωψ. τραύγματα καινά. τοῦ μικροῦ ἕλεγες, σπέρμα πονηρὸν, υἱοὶ αὐόμενοι ἐγκατελίπετε Ⓦ Κύριον, ⸌ παρωργίσατε Ⓦ ἅγιον τοῦ Ισραήλ, χ, ἁμ ἔθνος ἁμαρτωλόν. Θρῆνος, κόπτη, ὀδύρη, καταλέγῃς τὰ τραύματα, ἃ ἐπάνω λέγῃς· οὔτε τραῦμα, οὔτε μώλωψ; τραῦμα τότε ϟζ, ὅταν ὃ μὲν ἄλλο μέρος τοῦ σώματος ἢ ὑγιές, ἐν ᾧ μέρος τοῦ σώματος ἔχῃ τραῦμα· σὺ δὲ ἂν λέγῃς, ὅτι ὅλον τραῦμά ἐστιν, ὅλον μώλωψ ἐστίν, ὅλον ἕλκος ἐστίν. ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμος. ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος, αἱ πόλεις ὑμῶν πυρίκαυστοι, τὴν χώραν ὑμῶν σκώπιοι ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσι. πρώτα ταῦτα ἐποίησα, χ ὑμεῖς ἃ διωρθώθητε· πρώτα ἐποίησα τὰ τῆς τέχνης, ὁ ᾧ νοσεῖς μᾶλλον νεκρός. Δεῦτε, ἀκούσατε λόγον Κυρίου ἄρχοντες Σοδόμων χ Γομόρρας. Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; τί οὖν; Σοδομιτῶν Δι᾽ λέγεται; ἀλλ᾽ Ιουδαίοις Σοδομιτῶν καλῶ. ὑπὲρ Ⓦ ⸌ ὅτου ἐμιμήσαντο, ⸌ ὃ ὄνομα αὐτοῖς ἐπιτέθειται. Δεῦτε, ἀκούσατε λόγον Κυρίου ἄρχοντες Σοδόμων ⸌ Γομόρρας. τί μοι τὸ πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν, λέγει Κύριος; πλήρης εἰμὶ ὁλοκαυτωμάτων κριῶν, χ στέαρ ἀρνῶν ἃ βούλομαι. ἐὰν ⸌ θεσφέρητε σεμίδαλιν, μάταιον· θυμίαμα, βδέλυγμά μοί ἐστι· τὰς νεομηνίας ὑμῶν χ τὰ σάββατα μισεῖ ἡ ψυχή μου· ἑορτὰς χ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι. ὅταν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν ⸌ πρός με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ᾽ ὑμῶν. ἐὰν τῆς ὀργῆς ταύτης ἴσον; ὁ ⸌ προφήτης τ᾽ ὑ ἀγαθὸν καλῶ, Θρῆνος, ὀλοφύρε), ὀδύρεται, λέγει, οὐκ ἐπὶ τραῦμα, οὐκ ἐπὶ μώλωψ. ὁ Θεὸς λύων ὀργίζεται, ἃ δέχεται θυσίαν, ἃ νεομηνίαν, ἃ σάββατα, ἃ σεμίδαλιν, οὐκ βύχλων, οὐκ ἔκπαστον χέρσιν. Εἶδες ἕλκος; Εἶδες νόσημα λύσιτον, οὐχ ἑνός, ἃ δύο, ἃ δέκα, ἀλλὰ χιλιάδων; τί οὖν λέγει μὴ ταῦτα; Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε. μὴ ὅτι ἁμαρτία ἔχουσα ἀπόγνωσιν; αὖλος λέγει ὁ Θεὸς, οὐκ ἀκούω ὑμῶν, ⸌ λέγεις, λούσασθε; Εἰς τί ἐκφέρεις λέγεις; Εἰς τί ταῦτα; χρησίμως ἀμφότερα· ἐκφέρω, ἵνα φοβήσω, ταῦτα, ἵνα ὑπακούσωμεν. Εἰ οὐκ ἀκούεις αὐτῶν, οὐκ ἔχουσιν ἐλπίδα σωτηρίας· χ Εἰ οὐκ ἔχουσιν ἐλπίδα σωτηρίας, πῶς λέγῃς, λούσασθε; ἀλλ᾽ ὁ Θεὸς πολυφιλάνθρωπός ἐστι χ φιλόστοργος, χ μόνος ἀγαθός,

Ησ. α. ϟ.

Ματθ κϟ. λζ.

Ησ. α. ϟ.

Ησ. α. ι.

Ησ. α. ιε.

θὸς, ϗ ἀπλαγχνίζόμθος ὑπὲρ πατέρα. ϗ ἵνα μάθῃς ὅτι πατήρ ἐστι, λέγε ἀὐτοῖς, τί ποιήσω, Ἰώδα; οὐκ οἶδας τί πιήσεις; οἶδα, ἀλλ' οὐ βέλομαι. ἀπαιτεῖ τὼν ἁμαρτημάτων ἡ φύσις, ϗ κατέχει τῆς φιλοσοφίας ὁ μέγεθος. τί ποιήσω; φείσομαί σε; ἀλλὰ γάρ ῥαθυμότερος. ἀλλ' ἐπιξέλθω σοι; ἀλλ' οὐκ ἀνέχεται μου ἡ φιλοσοφία. τί σοι ποιήσω; ὡς Σόδομα θήσομαί σε, ϗ ὡς Γόμορρα καταστρέψω σε. ἐστράφη ἡ καρδία μου. ὁ ἀπαθὴς ἐμπαθὴς ἀὐτὸν ἐδείχθη πολλοῖς, μᾶλλον δὲ μητέρα φιλόστοργον. ἐστράφη ἡ καρδία μου, ὅπερ ἀὐτὸν εἶπον γυνὴ παιδίῳ. ἀλλ' οὐκ ἠρκέσθη τῇ πικρίᾳ λέξει, ἀλλ'; ἐπαφίησιν ἐν τῇ μεταμελείᾳ μου. ϗ ὁ Θεὸς ταράττεται; ἄπαγε· μὴ ἐνοείσθω τοιοῦτον. ἀλόγως γὰρ ὁ θεῖον. ἀλλ', ὅπερ εἶπον, μιμήσεται ἡμᾶς λέξεως ἕνεκεν. ἐστράφη ἡ καρδία μου. τί γὰρ μὴ ταῦτα λέγε; λυθήσεσθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν τὰς πονηρίας ὑμῶν ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν. ϗ καλὸν τί ἐπιτάττεις; Κρίνατε ὀρφανῷ, ϗ δικαιώσατε χήραν. οὐδὲ βαρέα τὰ ἐπιτάγματα, ἀλλὰ ϗ ὅσα ἡ φύσις ἐπέτρεψεν. [ὅτι ϗ γυναικὶ ὁ ἔλεος συμφέρει.] καὶ δεῦτε, ϗ διαλεχθῶμεν. λέγει Κύριος, ποίησατε μικρὸν, ϗ ὃ λοιπὸν ἐγὼ προσθήσω ὀλίγον μοι δότε, ϗ ὃ ὅλον ἐγὼ χαρίζομαι. δεῦτε. ϗ ποῦ ἀπέλθωμεν; πρὸς ἐμέ, ὃν πρόσωξιώσατε, ὃν προὐδόσατε, πρὸς ἐμὲ τὸ εἰπόντα, οὐκ ἀκούω ὑμῶν· ἵνα φοβηθέντες τὸ ἀπειλὴν, φύγητε τὸν ὀργήν. δεῦτε πρὸς τὸν οὐκ ἀκούοντα, ἵνα ἀκούσω. ϗ τί ποιήσεις; οὐκ ἀφήσω ἁμαρτίαν, οὐκ ἀφήσω ἴχνος, οὐκ ἀφήσω δεῖγμα. Δεῦτε, ϗ διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος· καὶ φησιν, ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ. μήτε ὕλη; μήτε ῥυτὶς ϗ μὴ τὸ χρώματος τῆς καθαρότητος; Καὶ ἐὰν ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ. μήτε μελάνωμα; μή που σπίλος; ϗ πῶς γὰρ ταῦτα; μὴ ἄλλαι αἱ ἐπαγγελίαι; ὃ γὰρ σῶμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. ὑ μόνον ὃ μέγεθος εἶδεν τῶν ἐπαγγελθέντων, ἀλλὰ ϗ τὸ ἀξίωμα τὸ δεδωρημένου. τῷ γὰρ Θεῷ πάντα δυνατά, τῷ δυναμένῳ ποιῆσαι καθαρὸν ἀπὸ ῥύπου. τούτων τοίνυν ἀκούσαντες, ϗ τῆς μετανοίας ὃ φάρμακον εἰδότες, δόξαν αἀπέμψωμεν τῷ πατρὶ, ϗ τῷ υἱῷ, ϗ ᾧ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ϗ ἀεὶ, ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΛΕΙΦΘΕΝΤΑΣ ὁ ἐν ταῖς Ζωαῖξεσιν, ὁ ᾧ καὶ περὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης καὶ περὶ κείσεως. Λογ. ε.

ΩΣπερ τοῖς ἀπίοῦσιν ὄφελος ὁδὸν, ὅταν πολλὰ τὴν ὁδὸν ῥίπτωσι ϗ σπέρματα· ὕτως οὐδὲ ἡμῖν ὄφελος ἐκ τῆς ἀκηδίας ἡμᾶς χειρίσηται, ἐὰν μὴ ϗ τοῖς ἔργοις καταλλήλων ἔχωμεν τὴν προσοχήν. καὶ, εἰ βούλεσθε, πολλάκις ὑμῖν ἀξιόπιστον μάρτυρα τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον φάσκοντα, Ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν. ἀεὶ οὖν πάντα χρὴ τῆς τῶν ἔργων ἐρασίας. Ταύτης γὰρ ἀπούσης, ὅτε ἡ τῆς χειρίσεως προσοχὴ ὠφελῆσαι ἡμᾶς δύναται. ϗ μὴ θαυμάσῃς. τί γάρ, εἰπέ μοι, κέρδος ἔχει ὁ γραπτὸς ἐν τῷ γράφεσθαι αὐτὸν, ἐὰν μὴ ἄξιος ᾖ τῆς γραφείας, ϗ πολεμῇ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως πρεσβεύοντος πρὸς αὐτόν; ταχὰ δ', εἰ ϗ φοβερόν ἐστι τὸ λεγόμενον, ἄμεινον ἦν αὐτὸν μὴ γραφῆναι, ἢ γραφέντα ἀμελῆσαι τῆς τοῦ βασιλέως τιμῆς. πῶς γὰρ οὐ τιμωρηθήσεται ὁ ἐκ τοῦ βασιλέως πρεσβεύοντος, ὑπὲρ ὃ τοῦ βασιλέως μὴ ἀγωνιζόμενος; καὶ τί λέγω ὑπὲρ τοῦ βασιλέως; εἰδὲ καὶ ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ ψυχῶν ἐφεστήκαμεν. καὶ πῶς, φησι, διώκομαι ὁ τῷ κόσμῳ εἶ), ϗ ὁ μέσῳ πραγμάτων, ϗ σώζεσθαι; τί λέγεις, ἄθρωπε; βούλει Ζωτύλους διῆξαί με μὴ ὢν τύπον εἶ) ὢν σώζοντα, ἀλλὰ ὢν ἕξοντα τὸν προαιρέσιν;

Ησ. α. ιη.

Ιακ. β. κ. κα.

αἱρεσιν; ὁ Ἀδὰμ ὁ προδότης ὡς ὁ λιμὸς ὁ ναυάγιον γέγονεν· ὁ δὲ Λὼτ ὁ τῆς Σοδόμοις ὥσπερ ὁ παλαιὸς διεσώθη· ὁ Ἰωὴλ ὅτι τῆς καρδίας ἐδιηκονώθη, ὁ δὲ Σαὺλ ὁ τοῖς παμείοις ὤν, τῆς βασιλείας καὶ τῆς ὁσίας ἐξέπεσεν. οὐκ ἔστι τοῦτο ἀπλοῦν, ὃ λέγω, ἀλλὰ δυνάμει ὁ τῷ κόσμῳ τοῦτο, ὁ δὲ μέσῳ πως γεγονὸς, καὶ σώζεσθαι. ἀλλὰ ταῦτα πόθεν; ὅτι ἡμῖν ὁ μὲν τοῖς πρωτοτύποις, ἡμεῖς δὲ τοῖς θείοις ζωοποιήσεσι καὶ ζωοτύποις προσγεγόναμεν. ἢ οὐχ ὁρᾷς τοὺς βουλευτὰς ἀξιώματα λαβεῖν παρὰ τοῦ ὑπηνίου βασιλέως, πῶς πρωτοστατοῦσι, πῶς καὶ ἑπόρκους εἰς πρόκλησιν κτείνουσι, ὅπως τῷ ζητουμένῳ μὴ ἐκπίπτωσι ταῦτα πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους τῶν θείων ζωοποιήσεων εἶναι, καὶ πρὸς τοὺς ὁ τῆς τῆς φοβερᾶς δὲ μυστικῆς τραπέζης ὥρα εἰς ζωοτυπίας καὶ μεταποιήσεις ἀγελαμβάνοις. τί ποιῆς, ὦ δέσποτα; οὐκ ἐπέχου τῷ ἱερεῖ εἰπόντι, Ἄνω σχῶμεν ἡμῶν τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας; καὶ εἶπας, Ἐχομεν πρὸς τὸν Κύριον; ἡ φοβῇ, οὐκ ἐρυθριᾷς κατ' αὐτοῦ τοῦ φοβεροῦ ὥρου ψύχης βδελυκτὸς ὤν; βαβαὶ τῆς ἀναισθησίας. τῆς τραπέζης τῆς μυστικῆς ἐξαρτισμένης, τοῦ ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σοὶ σφαγιαζομένου, πυρὸς πνεύματικοῦ ὄντος τοῦ ἀχράντου ἀναλύζοντος τὰ τραπέζης, τὰ χερουβὶμ πρὸς ἁμᾶς ὁρῶντα, καὶ τὰ σεραφὶμ ἑπταπτέρυγα τὰ πρόσωπα κατακαλυπτόντων, πασῶν τὰ ἀσωμάτων δυνάμεων μὴ ὑπὲρ σοῦ προσβλεπόντων, τοῦ πυρὸς τοῦ πνεύματικοῦ καταρρεύσαντος, τοῦ αἵματος τὸ τοῦ κεκτῆσθαι εἰς σὴν κάθαρσιν ὁπὸ τῆς ἀχράντου πλευρᾶς κενουμένου, οὐ φοβῇ, οὐκ ἐρυθριᾷς ἢ κατ' αὐτοῦ τοῦ φοβεροῦ ὥρου ψύχης βδελυκτὸς ὤν; ἑκατὸν ἑξηκοντάκτω ὥρας ἐχούσης τῆς ἑβδομάδος, μίαν ἢ μόνην ὥραν ἀφώρισεν ἑαυτῷ ὁ Θεός· ἢ ταῦτα εἰς πρόσκαιρα βιωτικὰ ἢ εἰς γελοῖα ἢ εἰς ζωοτυπίας ἀνθήσεις; μὴ ποίας λοιπὸν παῤῥησίας τοῖς μυστικοῖς προσέρχῃ μὴ πάνυ συνειδὸς μεμολυσμένου; ἆρα εἰ ἐβαΐαζες κόπρον ὁ τοῖς χαροῖ σου, ἐτόλμας προσψαῦσαι τῷ κεκαπισμένῳ τοῦ ὑπηνίου βασιλέως; οὐδαμῶς. μὴ ὅτι ἄρτος ὄντι ἴδῃς, μᾶλλον ὅτι οἶνος ὄντι νομίσῃς. οὐ γὰρ ὡς αἱ λοιπαὶ βρώσεις εἰς ἀφεδρῶνα χωρεῖ. ἄπαγε, μὴ τοῦτον νόμιζε. ἀλλ' ὥσπερ κηρὸς πυρὶ προσομιλήσας οὐδὲν ἀπολείπει, οὐδὲν ἀφίστησι· οὕτω καὶ ὧδε νόμιζε ζωοποιεῖσθαι τὰ μυστήρια τῇ τοῦ σώματος οὐσίᾳ. διὸ ἢ προσερχόμενοι, μὴ ὡς ὄζ ἀνθρώπου νομίσητε μεταλαμβάνειν τοῦ θείου σώματος, ἀλλ' ὡς ὄζ αὐτοῦ τοῦ σεραφὶμ τῇ λαβίδι τοῦ πυρὸς, ὅπερ Ἡσαΐας εἶδε, τοῦ θείου σώματος νομίζετε, ἢ ὡς τῆς θείας Ητ.ε.ε. ἀχράντου πλευρᾶς ἐφαπτόμενοι τοῖς χείλεσι, οὕτω τὸ σωτηρίου αἵματος μεταλάβωμεν. ζητήσωμεν, ἀδελφοὶ, τοῦ ἐκκλησιάσαι μὴ ἀπολυπώμεθα, μήτε πάλιν τὸ αὐταῖς ζωοτυπίαις ἑαυτοὺς ἀχαλάσωμεν· σώμεν ἐμφοβοι ἢ ἐγρηγορότες, κάτω νεύοντες τὸ ἔμμα, πλέω τοῦ ψυχικοῦ. στηρίξωμεν τὴν καρδίαν, ἢ ἀφώνως ἀναβοήσωμεν. ἢ οὐχ ὁρᾷς τοὺς ἀγαθοὺς, ἢ φαρτοὺς, ἢ προσαίρεσι, ἢ ὑπηνίῳ βασιλεῖ πλησιάζοντας, πῶς εἰσὶ ἀμεταχείριστοι, μὴ φθεγγόμενοι, μὴ στενάζοντες, μὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑδατι καταβρέοντες, ἀλλὰ φυγοὶ, κατηφεῖς, ἐμφοβοι; ὄζ αὐτὸν, ὦ ἄνθρωπε, τὸν ἔλεγχον λαβὼν, ἢ οὕτω προσκαλοῦντι πλησιάσαι ὑμᾶς τὸν Θεὸν. ὥσπερ εἰσερχόμενοι οὐρανίων τοῦ ὑπηνίου βασιλέως τυγχάνετε, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἐπουρανίου βασιλέως μὴ φόβου πλησιάσαι χρεών. ταῦτα πολλάκις λέγω, ἕως οὗ διορθώσωμεν ἰδιώ. εἰσερχόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὡς Θεῷ ὁμιλεῖν εἰσέλθωμεν, μὴ μετεωρικάζοντες τὸ τῆς ψυχῆς ἔχοντες, μήπως εὐχόμενοι, καθ' ἑαυτὸν εὐχόμενοι, λέγετε· Ἄφες ἡμῖν, ὡς ἢ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. φοβερὸν γὰρ ὄζ τὸ λεγόμενον, καὶ κακὸν εἰπεῖν, τοιοῦτον πρὸς τὸν Θεὸν βοᾷ ὁ τοῦτο λέγων· ἄφες, δέσποτα, ἄφες· ἔλυσα, λύσον· ζωοποίησα, ζωοποίησον· εἰ ἐκρέμασα, κρέμασον· εἰ μὴ ἔλυσα τῷ πλησίον, μηδὲ σὺ λύσῃς τὰ ἐμὰ ἁμαρτήματα· ὃ ᾧ μέτρῳ ἐμέτρησα, ἀντιμετρηθήσομαι. ταῦτα εἰδότες, ἢ τὸν φοβερὸν τοῦτον ἐκεῖνον τὸν μηδότε, ἢ ὃ πῦρ ἐκεῖνο, ἢ τὰ φοβερὰ ''κολάσεα εἰς νοῦν λαβόντες, ἀποστρέψωμεν λοιπὸν ἀπὸ τῆς παλαιοπαθείας ὁδοὺς ἡμῶν. ἐλεύσεται γὰρ

γὰρ ὥρα ὅταν ὁ θάνατος τοῦ κόσμου τούτου ἀφανισθήσεται, ἢ οὕτως οὐκ ἔστι λοιπὸν ἀγωνίζεσθαι· οὐκ ἔστι μὴ τινὸ προδοῦναι τὸν βίον τοῦτον, οὐκ ἔστι μὴ τινὰ τοῦ θανάτου ἀπόλεσαι τιφθόνου θεῖναι. οὐκ ἔστι ὁ καιρὸς μετανοίας, ἐκεῖνος κρίσεως· οὐκ ἔστι ὁ καιρὸς τῶν ἀγώνων, ἐκεῖνος τοῦ τεφθόνου· οὐκ ἔστι κόπος, ἐκεῖνος ἀνέσεως· οὐκ ἔστι κάματος, ἐκεῖνος ἀναπαύσεως. διεγέρθητε, πρὸς κελεύω, διεγέρθητε, ἢ τὸν λεγόμενον προθύμως ἀκούσωμεν. ἐζήσαμεν τῇ σαρκὶ, ζήσωμεν λοιπὸν τῷ πνεύματι. ἐζήσαμεν τοῖς ἡδοναῖς, ζήσωμεν λοιπὸν καὶ ταῖς ἀρεταῖς. ἐζήσαμεν τῇ ἀμελείᾳ, ζήσωμεν καὶ τῇ μετανοίᾳ. τί γὰρ ἡφανίσθη γῆ καὶ σποδός; τί φησιοῦσαι, ὦ ἄνθρωπε; μὴ μεγαλαυχεῖς σεαυτόν; τί ἐλπίζεις ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου δόξης ἢ τοῦ πλούτου; ἐξέλθωμεν ὅτι σὺν θάφοις, πρὸς κελεύω, καὶ ἴδωμεν τὰ σκήνη μυρία. ἴδωμεν τινὸ φύσει διεσπαρμένα, ὀστᾶ βεβρωμένα, σώματα σεσηπότα. καὶ σοφὸς ἦς, ἐπίσκεψαι, καὶ φρόνιμος, ἐπί μοι, τίς σκῆ ὁ βασιλεύς, ἢ τίς ὁ ἰδιώτης, τίς ὁ εὔδημος, καὶ τίς ὁ δίκαιος, ἢ τίς ὁ σοφός, καὶ τίς ὁ ἄσοφος. ποῦ τὸ κάλλος σκῆ τῆς νεότητος; ποῦ ἡ εὐειδὴς ὄψις; ποῦ ὀφθαλμοὶ καὶ βλέμματα; ποῦ ἡ εὔθετος ῥὶς; ποῦ τὰ πυρίζοντα χείλη; ποῦ τὰ κάλλη τῶν πρέσωπων; ποῦ τὸ ἀποστίλβον μέτωπον; οὐ πάντα κόνις; οὐ πάντα τέφρα; ἢ πάντα σποδός; οὐ πάντα σκώληξ, καὶ δυσωδία; οὐ πάντα βεβμος; ταῦτα σπουδάζοντες, ἀδελφοὶ, καὶ τῆς ἑκάστης ἡμῶν ἡμέρας σὺν μηδὲν ὄντες, ὡς καιρὸν ἔχομεν, ὀπτιερίφωμεν ἀπὸ τῆς πε-
Ματθ. π. κ. πλανημένης ὁδοῦ ἡμῶν. αἵματι τιμίῳ ἠγοράσθημεν. σκῆ τοῦτο ὁ Θεὸς ὀπτὶ γῆς ὤφθη· σκῆ σὲ, ὦ ἄνθρωπε, Θεὸς ὀπτὶ γῆς ὤφθη, ἵνα ἔχωσι τὸν τινὰ καφάγκη κλίναι. βαβαὶ τοῦ θαύματος. ὁ κριτὴς σκῆ σὺν κατακρίτοις εἰς κριτήριον ἔρχεται· ἡ ζωὴ θανάτου γεύεται· ὁ πλάστης ἀπὸ τοῦ πλάσματος ῥαπίζεται· ὁ ζωῆς σεσαφεὶμ ἀθεώρητος, ἀπὸ τῶν δούλων ἐμπτύεται, ὄζοις καὶ χολῆς γεύεται, λόγχῃ κεντᾶται, καὶ φῶ καταπίπτεται· καὶ σὺ ἀμελεῖς, ἐπί μοι, καὶ καθεύδεις, καὶ καταφρονεῖς, ἄνθρωπε; οὐκ οἶδας, ὅτι τὸ ἰδίῳ αἷμα ἐμὸν σκῆχῆς ὑπὲρ αὐτοῦ, οὐδὲ ὅτι τὸ δέον ἐπλήρωσας; ὀπτὶ γὰρ ἄλλο αἷμα διαπονεῖ, καὶ ἄλλο αἷμα θηλικόν. σπεύδωμεν τῇ μετανοίᾳ τινὸ ἐξοδον τῆς ψυχῆς, μήποτε θανάτου ἐπιλάβηται, ἀρνήσηται πᾶσα τῆς μετανοίας ἡ θεραπεία, ὅτι ὀπτὶ τῆς γῆς ἡ μετάνοια ἰσχύει, καὶ μόνον, ὅταν ᾖ τῷ ἄδῃ τοῦτο οὐκ ἔστι. ζητήσωμεν Κύριον, ὡς καιρὸν ἔχομεν ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθὸν, ἵνα καὶ τῆς πρώτης ζωῆς ἀπολαύσωμεν, καὶ τῆς αἰωνίου ὀπτιτύχωμεν ἀγαθῆς, διὰ Χριστοῦ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ. Λογ. ς.

ΑΡα οἴδατε πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος τοσοῦτον ἤρξατο, ἢ ποῦ κατέληξε; πόθεν ἠρξάμεθα, ἢ ποῦ ἐπαυσάμεθα; ἢ ἐκ ποίας ὑποθέσεως εἰς ποῖον ἐλήξεται τὰ τῆς τοσούτους ὁμιλίας ῥήματα; ἀλλ' ὑμᾶς μὲν οἶμαι ἐπιλελῆσθαι, ἐγὼ δὲ οἶδα. καὶ οὐκ αἰσχύνομαι ὑμᾶς ἐκ τούτου, οὐδὲ καταγνῶ. ἑκάστου γὰρ ὑμῶν γυναῖκα ἔχει, καὶ παίδων ἀντέχεται, καὶ οἴκου φροντίζει. καὶ ἰδὼν καὶ ἐκ τραπέζης ἀπολείπεται, ἄλλοι δὲ χλευάζουσι, καὶ εἰς διαφόρους χρείας ἕκαστος ὑμῶν ἀπολίσκεται· ἡμεῖς δὲ ἐκ τούτου τρεφόμεθα, καὶ ἐκ τούτου μισθὸν ἔχομεν, καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐκ τούτου ἀμοιβὴν ἀπολαμβάνομεν. ὥστε ἀμφοτέρους ἐκ τούτου ὑμᾶς, ἀλλ' ἐπαινετοὺς ἐκ τῆς σπουδῆς, ὅτι ἐκκλησίαν ἡμέρας τῆς ἐκκλησίας ἀπολιμπάνεσθε, ἀλλὰ πάντων καταφρονοῦντες, εἰς ἐκκλησίαν ἀπάντατε. τοῦτο γάρ ἐστι μέγιστον ἐγκώμιον τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἡ δόξουσα ἔχειν καὶ ἀγαθοὺς καὶ πονηροὺς, ἀλλὰ δῆμον ἔχειν σπουδαῖον ὅτου καὶ διεγειραθέντος. ἀμφὶ γὰρ ἐκ τῶν φύλλων τινὰ βύγκομεν τὸ δένδρον ὀπτιζητοῦμεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον ὀπτιγινώσκομεν. Διὰ τοῦτο γὰρ προπτιμήμεθα

μᾶλλον τῆς ἀληθινῆς ζωῆς ἐστὶ τὸ λόγου ἔχειν ἢ λόγου μεταλαμβάνειν ἢ λόγου ἐρᾶν. διὸ θεσπέσιος γὰρ μὴ ἐρᾶν λόγου, πολὺ ἀλογώτερος τῆς κτίσεως ὄντι, μὴ εἰδὼς ἅ τί ἐστιν ἡμῖν, καὶ πόθεν ἔχει τὸν λιμόν. " καὶ καλῶς ἔλεγεν ὁ προφήτης, Παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι Ψαλμ. μθ. ιβ.
τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς. διὸ θεσπέσιος λογικὸς ὢν λόγου οὐκ ἐρᾷ, εἰπέ μοι; ἢ ποίαν ἔχει συγγνώμην; ὥστε ὑμᾶς πολλῶν ἐμοὶ ἀναγκαιοτέρους, ⓦ πρὸς ⓦ λόγου τῆς ἀρετῆς ἀπαιτεροῦμαι, ἢ πολλὰ τῆς ἄλλης λογίου δεύτερα πάντες. φέρε οὖν καὶ ἡμᾶς τὰς ὑποθέσεις ἀφῶμεν, καὶ τῆς προκειμένης ῥηθέντων τὰ ἀκόλουθα εἴπωμεν. χρεωστῶ γὰρ ὑμῖν, καὶ ἡδέως καταβάλλω ὃ χρέος. ὁ γὰρ πενίαν μοι φέρει, ἀλλὰ πλοῦτον " ζωοποιεῖ. ὅτι γὰρ τῶν ἔξωθεν προσγραμμάτων, ⓐ χρεωστοῦσι φθόνησιν τοῖς δυνατοὺς πρὸς τὸ μὴ ἀποδοῦναι· ἐγὼ δὲ καταδικάζω πρὸς τὸ ἀποδοῦναι. καὶ μάλα εἰκότως. ὅτι γὰρ τῶν ἔξω προσγραμμάτων ἡ ἀπόδοσις πενίαν ἐργάζεται· ὅτι δὲ τοῦ λόγου, ἡ ἀπόδοσις πλοῦτον γεννᾷ. οἶδ' ἃ λέγω· χρήματα χρεωστῶ λιπεῖν. ταῦτα ἐὰν καταβάλλω, οὐ δυνάμενα καὶ πρὸ ἐκείνου τοῦ καὶ πρὸ ἐμοί· ἀλλ' ἀπ' ἐμοῦ μὲν ἀνεχώρησαν, ἐκείνῳ δὲ προσεκολλήθησαν. λόγον δὲ ἐὰν καταβάλλω, καὶ μετ' ἐμοῦ ὄντι, καὶ πάντοτε αὐτὸν ἔχετε. ἐὰν καταλίπω ⓦ λόγον καὶ μὴ " ἀποδῶ, τότε πένης εἰμί· ὅταν δὲ καταβάλλω, τότε " οὐ πένης γίνομαι. ἐὰν μὴ καταβάλλω ⓦ λόγον, μόνος πλουτῶ· ἐὰν δὲ καταβάλλω, μετὰ πάντων ὑμῶν ⓦ καρπὸν ἀποφέρομαι. φέρε οὖν ἀποδῶ ὃ χρέος. πόθεν; τοῦτο; περὶ μετανοίας λόγον ἐγυμνάζομεν πρώην, καὶ ἐλέγομεν, ὅτι πολλαὶ καὶ ποικίλαι αἱ ὁδοὶ τῆς μετανοίας, ἵνα εὔκολος ἡμῖν γένηται ἡ σωτηρία. εἰ γὰρ ἡμῖν μίαν ὁδὸν ἔδωκεν ὁ Θεὸς μετανοίας, ἀνεβαλόμεθα ἂν λέγοντες, οὐ δυνάμεθα ταύτην μεταλαβεῖν καὶ σωθῆναι· νῦν δὲ σκέψαι σὺ τὸν προφάσεις ταύτας, οὐ μίαν ἔδωκεν, οὐδὲ δευτέραν μόνον, οὐδὲ τρίτην, ἀλλὰ πολλὰς καὶ διαφόρους, ἵνα τῷ πλήθει εὔκολόν σοι ποιήσῃ τὸν " αἰώνιον. ἐλέγομεν ὅτι εὔκολος ἡ μετανοία, καὶ οὐδὲν βαρὺ ἐν αὐτῇ. ἁμαρτωλὸς εἶ; εἴσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰπέ, ὅτι ἥμαρτον, καὶ ἔλυσας τὴν ἁμαρτίαν. καὶ προηγάγομεν ὅτι τῷ πρότερον λόγου ⓦ Δαβὶδ ἡμαρτηκώς, καὶ λύσαντα τὴν ἁμαρτίαν. εἶτα δευτέραν σοι ὁδὸν ἐποιήσαμεν, ὃ πεισθῆναι ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ ἐλέγομεν ποῖος κάματος ἔστι. οὐκ ἐν χρήμασι καταβαλεῖν, οὔτε πολλὴν ὁδὸν πορεύσαι, ὅτι ἄλλο τι τοιοῦτον, ἀλλὰ πεισθῆναι μόνον ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ ἔλυσας τὴν ἁμαρτίαν. ⓒ προηγάγομεν ἀπὸ τῆς γραφῆς τοῦτο, ὅτι ὁ Θεὸς μετεμελήθη ὅτι τῷ Ἀχαὰβ εἶπε· πεισθῆναι αὐτὸν καὶ σκυθρωπάσαι. καὶ τοῦτο αὐτὸς ἔλεγε ὁ Ἠλίας· Εἶδες πῶς 3. Βασ. κα. κθ.
ἐπτοήθη ὁ Ἀχαὰβ ἐνώπιόν μου πεισθεὶς καὶ σκυθρωπάζων; μὴ ποιήσω κακὰ τὴν ὀργήν μου; ἐπὶ τοῦ ἐποίησεν. εἶτα καὶ τρίτην ὁδὸν ἐδείξαμεν μετανοίας, καὶ προηγάγομεν " ἀπὸ τῆς γραφῆς εἰς μέσον ⓦ Φαρισαῖον καὶ ⓦ τελώνην, ὃν ὁ μὲν Φαρισαῖος ἐκφρόνιμος ὢν ⓒ ἀλαζονευόμενος, τῆς δικαιοσύνης ἐξέπεσεν, ὁ δὲ τελώνης ταπεινοφρονήσας, ἔγκαρπος δικαιοσύνης κατῆλθε, καὶ ὅτι ἕνα κάματον ἀναλώσας, δίκαιος ἐγένετο. ῥήματα ἔδωκε, καὶ πρόσταγμα ἔλαβε. φέρε οὖν ὅτι τὴν ἀκηδίαν ἐλάθομεν, καὶ τετάρτην ὁδὸν μετανοίας εἴπωμεν. ποίαν δὴ ταύτην; τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν βασιλίδα τῶν ἀρετῶν, τὴν ταχὺ ἀνοίγουσαν τὰς ἀψῖδας τῶν οὐρανῶν τοῖς ἀνθρώποις, τὴν ζωοποιὸν τὴν ἀρίστην. μέγα πρόσταγμα ἐλεημοσύνη. διὰ τοῦτο καὶ Σολομὼν ἔφη, Μέγα ἀνὴρ ἄνθρωπος, καὶ τίμιον δῶρον ἐλεήμων. μεγάλα παρὰ τῆς ἐλεημοσύνης· τίμιον ⓦ ἀέρα, πτέρυγας τὴν σελήνην, ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, εἰς αὐτὰς ἀέρχεται καὶ ἀψῖδας τῶν οὐρανῶν, * πτέρυγας τοὺς νόμους τῶν ἀγγέλων, πτέρυγας τοὺς χορεῖς τῶν ἀρχαγγέλων, καὶ καὶ αἰωνίους πάσας δυνάμεις, καὶ αὐτῷ πρίσασθαι τῷ θρόνῳ τῷ βασιλικῷ. καὶ ὅς αὐτὴν διδάξηται τῆς γραφῆς τοῦτο· φησὶ γάρ, Κορνήλιε, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώ- Πραξ. ι. δ.
πιον τοῦ Θεοῦ. ὃ ἦν, ἐνώπιον Θεοῦ, τοῦτ' ἔστι· καὶ πολλὰς ἔχῃς ἁμαρτίας, ἐλεημοσύνῃ ἔχῃς

ἔχῃς μετὰ σῦ σωτῆρος, μὴ φόβου. σὺ δὲ ἐν ἀυτῇ τῇ δύω δυνάμεσι ἀπιπάσῃ.
Δαν. δ. κδ. Ἐλέος καὶ παρακαυχᾶται κρίσεως· ᾗ, Τὰς ἁμαρτίας σου ἐν δικαιοσύναις λύτρωσαι· ᾗ, Ἐφ'
Ματθ. κϛ μ. ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποίησας. ᾗ πολλὰ ἕτερα· ὅτι
ῥύσῃ ὅτι τῆς ἐλεημοσύνης ἐκλέγεται μόνα, καθὼς λέγει ἡ γραφή. χρέος γὰρ ἀπαιτεῖ ἴδιον,
Παροιμ. ιθ. κ. χρεοκράφον βαστάζουσα δ' ἄγιον ἀγγέλιον. αὐτῷ γὰρ ὅτι τῷ διαστάτῃ φωνῇ, ὅτι Ὁ ἐλεῶν 5
πλουτεῖ ἐμοὶ δανείζει. ὥστε οὖν ὅσας ἐὰν ἔχῃς ἁμαρτίας, ἡ ἐλεημοσύνη βαφῆς πάσας. ἡ
χ. ἐπιλύει. οὐκ οἶδας σὺ τῷ βαγγελίῳ τῶν δέκα παρθένων ὃ καταδίκημα; πῶς αἱ μὴ ἔχουσαι ἐλεη-
Ματθ. κϛ α. μοσύνην, παρθένοι ἦ ἀσκήσασαι, ἔξω μένουσιν ὑμνοφώνου; Ἦσαν γάρ, φησι, δέκα παρθένοι,
πέντε μωραὶ, καὶ πέντε φρόνιμοι· αἱ φρόνιμοι εἶχον ὃ ἔλαιον, αἱ δὲ μωραὶ οὐκ εἶχον ἔλαιον· ἐσβέν-
νυντο δὲ αἱ λαμπάδες αὐτῶν. παρελθοῦσαι δὲ αἱ μωραὶ τὰς φρονίμους εἶπον· δότε ἡμῖν ἔλαιον 10
ἐκ τῶν ἀγλείων ὑμῶν. αἰχμώμεθα, καὶ ἐρυθριῶ, καὶ δακρύω ὅταν παρθένοι μεγάλαι ἀκούω. ἐρυθριῶ
μὲν τὸ ἀκούειν ὃ ὄνομα· μὴ τοσαύτην ἀρετὴν, μὴ παρθενίας ἄσκησιν, μὴ ὃ ἀναπεπαῦσαι
παθῶν ἡδονὰς καὶ σώματα, μὴ ὃ παρὰ καὶ ἄνω δυνάμεις τὰ ἄμειλλον ἔχειν, καὶ τὰ καινὰ
ὑπομένειν, μὴ ὃ τὰ κάμινοι τὰ ἡδονῆς καταπατῆσαι, τότε μωραὶ ἤκουσαι· καὶ δικαίως μωραὶ, ὅτι
Ματθ. κϛ π. ὃ μέγα ποιήσασαι παρῆμεν, ἐπὶ τῷ μικρῷ πτήξαντες. Καὶ παρελθοῦσαι, φησι, αἱ μωραὶ, καὶ 15
εἶπον τὰ φρονίμοις, δότε ἡμῖν ἔλαιον ἐκ τῶν ἀγλείων ὑμῶν. αἱ δὲ εἶπον, ἐπεὶ δυνάμεθα δοῦναι
ὑμῖν, μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν. [ἀλλ'] ἐπὶ δὲ ἀσπλαγχίαν ὅτο ποιοῦσιν, ἀλλὰ δίκῃ ὃ χωροῦσι τὰ καινὰ,
χαρᾷ. ἔμβαινε δὲ ὁ νυμφίος εἰσερχόμενος, σκήναι ἦ ἔλαιον εἶχον, αὗται ἦ οὐκ εἶχον. ὃ γὰρ πῦρ
ὄντιν, ἡ παρθενία· ὃ δὲ ἔλαιον, ἡ ἐλεημοσύνη. ὥσπερ οὖν τὸ πῦρ, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἔλαιον ὑπτιάζοι,
ἀφανίζεται), οὕτως ἡ παρθενία, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἐλεημοσύνην, σβέννυται). δότε ἡμῖν ἔλαιον ἐκ τὰ ἀγλύ- 20
κων ὑμῶν. αἱ δὲ εἶπον παρὰ αὐτάς· ὑ δυνάμεθα δοῦναι ὑμῖν. ἀλλ' ὑ κακίας τὸ ῥῆμα τοῦ-
το, ἀλλὰ φόβου. μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν τε ὑμῖν· μήπως ὀλίγοι ζητοῦσαι εἰσπλεῖν, ὀ-
Ματθ. κϛ θ. λίγοι ἀποκείνεσθε. Ἀλλ' ἀπελθοῦσαι ἀγοράσατε παρὰ τῶν πωλούντων. τίνες ἦ ⓐ
ἔμποροι τῆς ἐλεημοσύνης τούτης; δῆλον ὅτι ⓐ πένητες, ⓐ παρὰ τῶν ἐλεημοσύνην κατοικοῦντες*. * οἰκοῦντες ἐδιπτ.
καὶ πόσου; ὅσου θέλεις, ὅσου ἰσχύεις. οὐχ ὅσου θέλω σκήνος, ἀλλ' ὅσου ἰσχύεις σύ. ὑμεῖς οὖν 25
ὑπτιάζετε, ἵνα μή μοι πνέων παρεμβάλλῃ· ὅσων ἔχεις ὀλόλαβε, ἀγόρασον ⓐ ὑγιεινόν. οὐχ
ὅτι βύσσινος ὁ ὑγιεινός, ἀλλ' ὅτι φιλάνθρωπος ὁ διανύτης. οὐκ ἔχεις χρυσίον δοῦναι; δὸς ἐρ-
γόσιον, δὸς ὀλόλαβε, δὸς ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος. τὸ γὰρ πολύ, καὶ τὸ ὀλίγον, ὑ πρὸς μέτρῳ
τῶν διδομένων ὁ Θεὸς ὁρίζει, ἀλλὰ τῇ δυνάμει τῆς ὑσίας τοῦ διδόντος. οὐκ ἔχεις ποτήριον
Ματθ. ι μϛ. ψυχροῦ ὕδατος; καὶ ταῦτα ξένοις ἰδοὺ τοῖς πένησι, καὶ δέδεικταί σε ἡ δέησις. Ἐὰν γὰρ τις ἐλεήσῃ 30
ἕνα τούτων τῶν ἐλαχίστων ἕνεκεν ἐμοῦ, ὑ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. ἐμπορεία καὶ παρεμ-
βολὴ ὑγιεινός, καὶ ἡμᾶς ἀμύσσομεν. δὸς ἄρτον, καὶ λάβε παράδεισον· μικρὰ δός, καὶ λάβε
μεγάλα· σπλᾶ δός, τὰ λάβε ἀθάνατα· φθαρτὰ δός, καὶ λάμβανε ἄφθαρτα. Εἰ μὲν
πεμπόμενος, εἰ πέμει, ἐμπορείαν ἔχουσα ἀφθονίας, καὶ τὰ πολλὰ ὀλίγου πιπρασκουσαι, χ. ἀφθο-
οὐκ ἂν τὰ ὑσίας ἄπεμπες· ἀφ' ἁπανλήσαντες, καὶ πέμπε δεύτερα πάντες τῆς παρεμβολῆς 35 ἔχεται ἐν φθονίᾳ ἐσ-
σκεύης, ἐπιστρέψαι θέλεσθαι ἐπανευδάσαμεν; καὶ ὅπου μὲν φθαρτὰ, τοσαύτην σε δύκην- αν,
σθε πανευδεῖν· ὅπου ἦ παρεμβολὴ ἀθανάτου, ὕτω ῥᾳθυμεῖτε καὶ ἀπατεῶσθε; δὸς πέ- χ. διαστ-
νητι, ἵνα σὺ σωσθῇς σκῆνος, καὶ μυεῖα τόμοια τὰ σὲ ἀπολογῶνται, αὐτῆς τῆς ἐλεημοσύ- σεσι,
νης ἐσώσης καὶ ζωοποιούσης. λύτρον γὰρ ὅτι ψυχῆς ἡ ἐλεημοσύνη. ἀφ' ὧν, ὥσπερ ⓐ χ. ἐγκρα-
λουτῆρες ὕδατος πεπληρωμένοι ἑστήκασι παρὰ τῶν θυρῶν τῆς ἐκκλησίας, ἵνα νίψῃς καὶ χαί- 40
ρεις σε, ὕτω τῆς ἐκκλησίας ἔξω καθίζονται ⓐ πένητες, ἵνα πλυθῇς καὶ χάρεις τῆς ψυχῆς
σου. ἐπλύθης καὶ χάρεις καὶ ἀνεθῇς τῷ ὕδατι; πλυθῶσι καὶ καὶ χάρεις τῆς ψυχῆς τῇ ἐλεη-
γ. Βασ. κ. μοσύνῃ. μὴ πενίᾳ παρεμβάλλε. ἡ χάρις σκεύη τὸ ᾧ ἑκάστῳ τῆς πενίας τὸν Ηλίαν ἐξένισε,
καὶ ἡ πενία κώλυμα οὐκ ἐγένετο, ἀλλὰ μὴ πολλῆς αὖθι τῆς χάριτος ἐπεδέξατο· δεῖ καὶ
ἀξίους

ἀξίως ἀπέλαβε τὸν καρπὸν τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐλέησε τὸν ἄσπλαγχνον τῆς ἐλεημοσύνης.
Ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ ὁ ἀκροατής, δὸς μοι τοῦτον δὸς θεραπεύειν ὡς τὸν Ηλίαν τὸν προφήτην, καὶ δίδωμι.
Ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, τί δικαιότερον σοι δίδωμι τοῦ Ηλίου, ἢ ὃν τρέφως αὐλόν; τοῦ Ηλίου εἰ θῦρες,
πῶς δὲ ἐζήτησας αὐλόν; οὐκ ἤκουσας τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Ος δ' ποιήσῃ καὶ τηρήσῃ τὰς ἐλαχίστας,
5 ἐμοὶ ἐποίησεν; εἰ βασιλεὺς ἕνα ἢ δύο καλέσειν ἐπὶ τὸ δεῖπνον, καὶ τοὺς ἑκατὸν παρέσεσθαι εἶ-
πεν τῷ οἰκέτῃ, θορυφορήσατε τοὺς τοῦ αὐτοῦ ἐμοῦ, ἵνα με τὸ πανίκα ὅταν διέρχωμαι, ἵνα μοι πολ-
λὰς ἐργασίας ἐν χωρίῳ γενομένας πρόῃ· πῶς οὐκ ἂν ἔκανος ἑαυτῷ ἐφιλοφρόνησε τοὺς
πάντας; πῶς οὐχὶ ἕκαστος ἑαυτὸν ἐσπούδασεν αὐτῷ προσκαθῆσθαι; καὶ φιλιωθῆναι;
Εἰ γὰρ ὅτι βασιλέως ἀνθρώπου τοσαύτην τιμὴν ἔχει τὸ πρᾶγμα, σύνισον Χριστὸν
10 ἐν σκιᾷ τῇ ἡμέρᾳ καλοῦντα ὅτι ἀγγέλων καὶ πάσης δυνάμεως καὶ λέγοντα· ἵνα με ἐν τῇ
γῇ ἐζέωσιν, ἵνα με ἐργάτησεν, ἵνα ζένον ὄντα ζωοτροφῇ. σύνισον λοιπὸν παῤῥησίαν
τινὰ ὅτι τῶν ἀγγέλων, ὃ καύχημα ὅτι τῶν ἀνθρώπων, πόσην ἀνθρωπίνην παῤῥησίαν ὁ μάρ-
τυρος ἔσχε τοῦ Χριστοῦ, μέγα οὖν πρᾶγμα ἡ ἐλεημοσύνη, ἀδελφοί. Ταύτην
ἀσπασώμεθα ἅπαντες σπουδὴν ἴσην. ἐχθρὴ ἐστὶ καὶ ἄλλης ἀρετῆς ἀφαλέσθαι καὶ τῆς χρίστεως ἀπε-
15 λάσαι. σὺ σιωπῶντος ἔσπευσε καὶ στυγηρεῖ· μᾶλλον δὲ σὺ σιωπῶντος μυρία σώματα βύζαρεις
ἐκεῖ πεινῆντων ὑπὲρ σοῦ*. τοιαῦτα ἀγαθὰ οὐκ ἔστι ἐλεημοσύνης, καὶ ἡμεῖς ἀμελοῦμεν καὶ ἀνα-
πεπαύκαμεν; δὸς ὅσον ἰσχύεις καὶ δύναμαι, δὸς ἄρτον, δὸς ὀβολόν, δὸς ποτήριον ψυχροῦ ὕ-
δατος καὶ προαίρεσιν, καὶ ἔζεις μισθὸν τὸν ἄπειρον. ὁ γὰρ τῆς ἀνάγκης ὁ μισθός, τῆς προ-
αιρέσεως δέ. ἀλλ' ὅτι ὃ προσκείμενοι ἐπεμελήθημεν. Δότε ἡμῖν ἔφησι οὐκ τῶν ἀγγείων ὑ- Matth. xx. 4.
20 μῶν. αἱ γὰ ἀπεκρίναντο, ἵνα δυνατὰ μὴ δῶσιν ὑμῖν, μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· ἀλλ'
ἀπελθοῦσαι ἀγοράσατε ἑαυτοῖς τῶν πωλούντων. τίνες γὰ οἱ ἐμπορεῖ; ἢ δῆλον ὅτι οἱ
πένητες, οἱ τοῦ ἐλεημοσύνου ἐπαίροντες. ἀπερχομένων γὰ αὐτῶν ἦλθεν ὁ νυμφίος,
καὶ αἱ ἕτοιμαι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκλείσθησαν αἱ μωραὶ ὁ νυμφίος. ἦλ-
θον δεῦρο αἱ μωραὶ, καὶ ἤκρουν τοῦ θύρας, βοῶσαι· Κύριε, Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. καὶ φωνεῖ ἐ-
25 κείνην τοῖς αὐταῖς, ἀπέλθητε ἀπ' ἐμοῦ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. μὴ πόσους κεράτας ἤκουσαν
ὃ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. τοῦτο ἐστὶν ὁ ἔλεγον, ἔσχη καὶ μάτην ἐκτήσαντο ὃ μέγα τῆς πρθνί-
ας κῆμα. ὅτι ἀκριβοῦν ἐλαλήσαμεν, ὅτι νόμους κατηλάσαμεν, ὅτι τοῖς ταῖς ἄνω δυνά-
μεις τοῦ ἄμεμπτον ἔφαν, ὅτι τῶν βιωτικῶν καταπύσαι προαιρεῖ, ὅτι καύσωνα ὑπέ-
νεγκαν μέγαν, ὅτε τὰ σκάμματα ἐχώρεσαν, ὅτι ἀπὸ τῆς γῆς εἰς ὕψος ἀνεστρω-
30 θησαν καὶ τῶν σώματος τοῦ σφυρίδα καὶ διέλυσαν, ὅτι ὃ μέγα εἶδος τῆς πρθνίας ἐκτή-
σαντο, ὅτι τοῖς τοῦ ἀπέλεος τοῦ ἄμεμπτον ἔφαν, ὅτι τῶν σώματος ταῖς ἀνάγκης κατεπάτη-
σαν, ὅτι τῆς φύσεως ἐπελάθησαν, ὅτι τὸ σώματι ταῖς τῶν ἀσωμάτων ἐπετέλεσαν, ὅτι ὃ μέ-
γα καὶ ἀκατάμαχον κῆμα τῆς πρθνίας ἐσκολιώσαντο, τότε ἤκουσαν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.
μὴ γὰ μικρὸν νομίσῃς εἶναι τῆς πρθνίας ὃ μέγεθος. τοιοῦτόν ἐστι ἡ πρθνία, ὅτι τοσοῦτος ἦ-
35 δυνήθη τῶν ἀρχαίων τοῦτο τηρῆσαι. δεῖ γὰ τοῦτο ἡ χρὶς μεγάλη, ὅτι ἀνθρώπους ἐν τοῖς ἀρχαίοις, ταῦτα τοῦ βύσκεσθαι. τί γὰ ἐστὶ ταῖς βαρύτατα καὶ ἀπαγκαῖα; πρθνία καὶ γαστέρ ἐστὶν ἀφροσύνη. ἀλλὰ τούτου τοῦ καὶ κόσμου βύτελες καὶ ἀνθρώπου. βαρύ ἐστὶ
ὃ τῆς πρθνίας κῆμα ὕτως, ὡς μηδένα δύνασθαι ταύτην ἀνθρώπων τῆς παλαιῶν. Νῶε δίκαιος
ὢν ἐμαρτυρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ γυναικὶ προσωμίλησεν· ὁμοίως καὶ Αβραὰμ καὶ Ι-
40 σαὰκ συγκληρονόμοι αὐτοῦ τῆς ἐπαγγελίας γυναιξὶ προσωμίλησαν· Ιωσὴφ ὁ δίκαιος, ὁ
σώφρων, ὃ μὴ δράμα τῆς μοιχείας ὑπήσατο, ἀλλὰ καὶ ταῖς γυναικὶ προσωμίλησε· Μωϋσῆς
δὲ Πέτρος ὁ ἀπόστολος γυναιξὶ προσωμίλησαν. βαρὺ γὰ ἐστὶ τῆς πρθνίας κῆμα. ἐκ τότε
ἰσχυρὰ ἐγένετο ἡ πρθνία, ἐκ τότε ὃ αὖχος τῆς πρθνίας ἐβλάστησεν, ἀφ' οὗ ὁ Χριστὸς
προῆλθε πρθνίαν δι' ἑαυτῆς πᾶσι συνομολογήσαν. Σοβεῖς τοίνυν τὴν παλαιὰν πρθνίαν ἀ-

σκῆσαι ἠδυνήθη. μέγα γὰρ τεῖχος σῶμα χαλινῶσαι. ἀλλ' ἐπείθη τῆς πτωχείας εἶδες, καὶ κατάμαθε τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς αὐτῆς, ὅτι πόλεμον ἔχει ἐφ' ἑκάστης ὥρας οὐδέποτε δυνάμενον κατασχεθῆναι. χαίρων τῷ βαρβαρικῷ πολέμῳ σοῦ ὁ πόλεμος. ὁ μὲν γὰρ τῶν βαρβάρων πόλεμος καιρὸν ἔχει τινὰ ἀνοχῆς· ὁ δὲ τῆς πτωχείας οὐδέποτε μὲν συμβάλλουσι, ποτὲ δὲ οὔ, ἀλλὰ τάξεις καὶ χάρακες εἰσὶν· ὅτι δὲ τῷ πολέμῳ τούτῳ οὐκ ἔστιν ἀνοχή. διάβολος γάρ ἐστιν ὁ πολεμῶν, οὐ καιρὸν τηροῦ ἐπιθέσεως, οὐ διαστάξεων τοῖς τῶν συμβολῶν ἐκδεχόμενος, ἀλλ' ἕστηκεν ἀεὶ ζητῶν τινὰ πτωχὸν γυμνὸν θύρᾳ, ἵνα καιρὸν ἐπαγάγῃ τῷ πληγῷ· καὶ οὐδέποτε δύναται ἡ πτωχεία τοῦ πολεμεῖν παύσασθαι, ἀλλ' ἐν ἑαυτῇ Κ. πολέμου τότε "ταῖς ἔσωθεν μάχαις, καὶ πολεμεῖται. καὶ μὴ καταδίκοι, καὶ τοῖς καιροῖ ἴδωσι Κ. ἀρχὴν ἄρχοντα, οὐχ οὕτω χαμαίζοντα· ἡ δὲ πτωχεία ὅπερ ἂν ἢ καὶ ἀπῇ χάνται, δίκας ἀπαιτεῖ παρ' ἑαυτῆς, καὶ πολέμιον ἑαυτῆς καὶ πολέμιον φέρει. καὶ ὁ πόλεμος οὐκ εἰς ἑσπέραν αὐτῇ δίδωσιν, οὐκ ἐν νυκτί, οὐκ ὄρθρου, οὐκ ἐν μεσημβρίᾳ, ἀλλὰ πολεμεῖ πάντοτε, ἡδονὴν ἐποτιθέμενος, γάμοι μίμνουσι, ὅπως τινὰ ἀρετὴν ἐξ αὐτῆς ἀποδιώξῃ, καὶ ὅπως κακίαν ἐν αὐτῇ ἐγείνῃσι, ὅπως τινὰ σωφροσύνην αὐτῆς ἀπελάσῃ, καὶ ὅπως πορνείαν ἐν αὐτῇ ἐμ- Κ. ἀπώλεσε φυτεύσῃ. ἐκκαίεται ἐφ' ἑκάστης ὥρας τῆς ἡδονῆς ἡ κάμινος μαλθακῶς ἐκκαομένη. ἐν- νόησον πόσος ὁ κάματος τούτου τοῦ καταρτώματος. ἀλλ' ἐκεῖναι μετ' ἐκεῖνα πάντα ἤκουσαν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ὅρα πῶς μέγα τεῖχος ἡ πτωχεία. ἀλλ' ὅταν ἔχῃ τινὰ ἀδελφὸν αὐτῆς, τινὰ ἐλεημοσύνην, οὐδὲν αὐτῆς ἀφελεῖται τοῦ δυναστοῦ, ἐν αἰωτέρῳ πάντων ὄντι· ἀφ' οὗ τοῦτο ἐκεῖναι οὐκ εἰσῆλθον, ὅταν μὴ τῆς πτωχείας ἡ ἐλεημοσύνη οὐκ εἶχον. πολλῆς ἀγχμώνης ἄξιοι τὸ ῥῆμα τοῦτο· ἡδονὴν καταπαλαίσασαι καὶ νικήσασαι, χρημάτων οὐ κατα- φρονήσασαι. ἀλλὰ πτωχείας ἀπταλαιπώρου καὶ γαυριώσης, χρημάτων ἐρᾷς; εἶδε ἀνδρὸς ἐπιθύμησας, καὶ ὑ τοσοῦτον ἐγκλημάτων. τῆς γὰρ ὁμοουσίου ὕλης ἐπιθυμεῖς· πῶ δὲ μείζων ἡ κατηγορία, ὅτι ἀλλοτρίας ὕλης ἐπιθυμεῖς. ἔστω αἰτιῶνται ἄνδρες καὶ ἀπόμαχοι ἀνδρὶ ἐπιδείκνυνται. ἴσως δὲ τὸν τῶν τειχῶν προφασιν. καὶ εἶπης αὐτῇ, δὸς μοι ἐλεημοσύνην, τίς ὁ ψυχρὸς αὐτῶν καὶ καταγέλαστος λόγος; τείχη ἔχω, φησὶ, καὶ οὐ δύναμαι. ὁ Θεὸς ἔδωκε τείχη· καρπὸν καρδίας ἔλαβες, ἵνα φιλάνθρωπος ᾖς, οὐχ ἵνα ἀπάνθρωπος ᾖς. μὴ τὸν ἐπαινέσῃ τῆς φιλανθρωπίας εἰς ἀφορμὴν ἀπανθρωπίας σκληρότητος. θέλεις κληρονομῆσαι καλὸν καταλεῖψαι τοῖς τέκνοις σου; καταλιπὲ αὐτοῖς ἐλεημοσύνην, ἵνα πάντες σε ἐγκωμιάσωσι, καὶ πολυθρύλλητον τὸν μνήμην σου καταλείπῃς. Κ. τὴν πόλιν σὺ δὲ μὴ τέκνοις ἔχουσα, ἀλλ' ἐσωρωμένη τῷ βίῳ, ἆρά τι χρήματα συλλέγεις; ἀλλ' ὁ λόγος ἡμῖν ἔμψυχος ἐστὶ "ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς μετανοίας. καὶ ἐλεημοσύνης γὰρ ἐλέησον, ὅτι μέ- γα κτῆμα ἡ ἐλεημοσύνη· ἐκείνην διεδέξατο ἡμᾶς ὁ πίλατος τῆς πτωχείας. ἔχεις οὖν καὶ τὸν καὶ μεγάλην "μετανοίαν, τὸν ἐλεημοσύνην, δυναμένην λαλύσαι σου τὰς σιεροὺς τῶν ἁμαρτημάτων σου. ἔχεις δὲ ἄλλην ὁδὸν μετανοίας εὐχρεστοτάτην πάντων, δι' ἧς δύνασαι ἀ- παλλαγῆναι τῶν ἁμαρτημάτων. εὔχου ἐφ' ἑκάστης ὥρας, καὶ μὴ ἐκκακήσῃς εὐχόμενος, μη- δὲ ῥᾳθυμήσῃς, καὶ οὐκ ἀποστραφήσεταί σε ὁ Θεὸς ὁρῶν σε ἐμμένοντα τῇ εὐχῇ, ἀλλὰ συγχωρήσει σοι τὰς ἁμαρτίας σου. εὐχόμενος ᾖ, ἐὰν εἰσακουσθῇς, ἀλλὰ εὐχαριστῶν καὶ χαί- ρων τῇ εὐχῇ. εἰ δὲ οὐκ εἰσηκούσθης, ὅτι ἀνάξιος εὐχόμενος, ἵνα εἰσακουσθῇς, καὶ μὴ λέ- γε ὅτι πολλὰ ἁμαρτάνω, καὶ οὐκ εἰσακούομαι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πολλάκις ὠφέλησε τὸ συμ- φέρειν σοι μή. οἶδε γὰρ ὁ Θεὸς ὅτι ῥᾳθυμος εἶ καὶ δύναπαθὴς, καὶ ἐὰν ὑπερτύχῃς τῆς δεήσεως, ἀναχωρεῖς μηκέτι εὐχόμενος, καὶ προφάσει τῆς χρείας ἐκκόπτεταί σε, ἵνα πυκνό- τερον τῷ Θεῷ προσομιλῇς, καὶ τῇ εὐχῇ σχολάζῃς. εἰ γὰρ τοιαύτην ὢν ἀνάγκην καὶ χρείαν ἔχων, ῥᾳθυμεῖς καὶ ὑ προθυμεῖς τῇ εὐχῇ, τί ἄν, εἰ μηδενός τούτων ἔχοις; πότε ἂν εἶχες εὔξασθαι πρὸς Θεόν; ὥστε καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ συμφέροντός σοι ἐστὶν ἵνα σε μὴ ἀπολιμπά-

νεσθαι

νεσθαι τῆς βλάβης, τοῦτο ποιῶ· μόνε σῶν βλαβήμενος, καὶ μὴ ῥᾳδιούργει. πολλὰ γὰρ δυνάται ἡ βλάβη αὐτοῦ. καὶ μὴ ὡς μικρῷ τοῦτο παρόμοιόν τι τοῖς τῆ βλάβη. ὅτι ἡ βλάβη ἀφίησιν ἁμαρτίας, οὐκ ἴσον ἐστὶ τῷ ἰδίων βλασφημίαν ποιήσασθαι. Ωμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ, Λυκ. ιο. ϛ.
ὅστις ποτὲ ἔκλεισε τὴν θύραν αὐτοῦ. ἐσπέρας δὲ καταβαίνοντος, ἦλθέ τις ξένος θέλων λαβεῖν ἄρτον πρὸς αὐτόν, καὶ κρούει λέγων· ἀνοιξόν μοι ὅτι χρείαν ἔχω ἄρτων. ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν, οὐ δύναμαί σοι δοῦναι νῦν. ἐμοὶ γὰρ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἐπὶ τῆς κλίνης. ὁ δὲ ἐπέμενε κρούων τὴν θύραν. ἔτι πάλιν φησὶν, οὐ δύναμαί σοι δοῦναι. ἀνέῳγα μὲν γὰρ ἤμην καὶ τὰ παιδία. ὁ δὲ τοῦτο ἀκούσας ἐπέμενε κρούων, καὶ μὴ ἀναχωρῶν, ἕως οὗ εἶπεν ὁ οἰκοδεσπότης· ἀναστὰς δότω αὐτῷ, ὅπως ἀπέλθῃ *. διδάσκει οὖν σε θύρας ἔχεσθαι ἀεὶ, καὶ μὴ ἀκηδιᾶν, ἀλλὰ λαβὼ ἐὰν μὴ εἰσακουσθῇς, τοῦτο μόνε ἕως ὅτου λάβῃς. αὕτη ἡ μετάνοια καὶ παρὰ τοῦ Χριστοῦ πρᾶσίας ἐκπρύτεται διὰ τῆς τοῦ προφήτου Ιερεμίου φωνῆς· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται, καὶ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; καὶ πάλιν μετὰ ταῦτα, Εἶπον αὐτῇ * δεῦρο ἀπόστρεψον πρὸς μέ. Διὰ τοῦτο πολλὰς καὶ ἄλλας διὰ φόβους ὁδοὺς μετανοίας δέδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, ἐκκόπτων ἡμῶν πᾶσαν πρόφασιν ῥᾳθυμίας. Εἰ γὰρ μίαν ἔχομεν ὁδὸν μετανοίας, διὰ ταύτης οὐκ ἂν εἰσελθεῖν ἠδυνάμεθα. Ταύτην τὴν μάχαιραν ἀεὶ φυλάττει ὁ ἀρχάγγελος. ἥμαρτες; εἴσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐξάλειψόν σε τὸν ἁμαρτίαν. ὁσάκις γὰρ πέσῃς εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ τοσαυτάκις ἐγείρῃ πάλιν; ὕστερον ὁσάκις ἐὰν ἁμαρτῇς, μετανόησον ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ, μὴ σαυτῷ ἀπογνῷς. κἂν δεύτερον ἁμάρτῃς, δεύτερον μετανόησον· μὴ διὰ ῥᾳθυμίαν ἐκπέσῃς τελείως * τῶν προκειμένων ἀγαθῶν. κἂν σὺ ἑβδομηκοντάκις ἑπτάκις ἁμαρτήσῃς, εἴσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ μετανόησον. ἰατρεῖον γὰρ ὄντι πανταχοῦ, καὶ δικαίοις οὐκ εὐθύνας ἁμαρτημάτων ἀπαιτοῦν, ἀλλὰ συγχώρησιν προτείνον. Θεῷ μόνῳ ἐπιτίμησον σεαυτῷ, καὶ συγχωρεῖται σοι ἡ ἁμαρτία. ἔχεις καὶ ἄλλην ὁδὸν μετανοίας οὐ δύσκολον, ἀλλὰ πάνυ εὐχερεστάτην. ποίαν δή ταύτην; κλαῦσον ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ σου. ἔκλαυσας; ἐξήλειψας τὴν ἁμαρτίαν σου. καὶ διδάσκομαι καὶ τοῦτο παρὰ τῶν ἰδίων βλασφημιῶν. Πέτρος ἐκεῖνος, ὁ κορυφὴ τῶν ἀποστόλων, ὁ πέτρος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὁ φίλος τοῦ Χριστοῦ, ὁ τὴν ἀποκάλυψιν παρὰ τοῦ ἀοράτου μὴ δεξάμενος, ἀλλὰ παρὰ τοῦ διαπαντὸς Χριστοῦ, καθὼς αὐτὸς μαρτυρεῖ ὁ Χριστὸς, Μακάριος εἶ, Σίμων, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὗτος ὁ Πέτρος (Πέτρον δὲ ὅταν εἴπω, λέγω τὴν πέτραν, τὴν κρηπῖδα τοῦ ἀσάλευτον, τὸν ἀπόστολον τὸν μέγαν, τὸν πρῶτον τῶν μαθητῶν, τὸν πρῶτον κληθέντα καὶ πρῶτον ἀκούσαντα) ἐκεῖνος οὐ μικρᾷ τινι πρόφασι ἐπαίσιον, ἀλλὰ σφόδρα μέγα, ὡς αὐτὸν ἀρνήσασθαι καὶ διαπαντὸς τῆς κτίσεως. τοῦτο δὲ λέγω οὐ κατηγορῶν τοῦ δικαίου (μὴ γένοιτο) ἀλλά σοι πεποίθησιν δίδουσι μετανοίας· αὐτὸν καὶ διαπαντὸς τῆς οἰκουμένης, καὶ κηδεμόνα, καὶ σωτῆρα τῶν ἀπάντων ἐκτήσατο. ἵνα δὲ ἄνωθεν τὸν πεποίθησιν εἴπωμεν, ἐν τῇ πρώτῃ εἶδεν ὁ σωτὴρ τινας ἀναχωροῦντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· Μὴ καὶ σὺ ἀναχωρῆσαι θέλεις; ὁ δὲ Πέτρος, κἂν δέῃ με ζῶν σοὶ ἀποθανεῖν, Ματθ. κϛ. λϐ.
οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁ δὲ Χριστὸς πρὸς αὐτόν· Ἀμὴν λέγω σοι, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. πάλιν ὁ Πέτρος· κἂν δέῃ με ζῶν σοὶ ἀποθανεῖν. τί λέγεις, Πέτρε; Θεὸς ὁ ἀποφηνάμενος, καὶ τί ἀνθομολογῇ; ἀλλ' ὅμως ἡ προαίρεσις τὸ ἴδιον ἔδειξε, τὴν φύσεως ἀσθένειαν ἠλέγχετο. ταῦτα δὲ πότε; ἐν τῇ νυκτὶ, ἣ παρεδόθη ὁ Χριστὸς, ἔστηκεν ὁ Πέτρος πρὸς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως θερμαινόμενος, καὶ κόρη τις προσέρχεται, καὶ λέγει αὐτῷ· Καὶ σὺ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἦσθα. ὁ δὲ, οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον. Εἶτα δεύτερον, καὶ τρίτον, καὶ ἐπληρώθη ἡ ἀπόφασις. Εἶτα ὁ Χριστὸς ἐνέβλεψε τῷ Πέτρῳ, φωτὶ διὰ τοῦ βλέμματος ἀφεὶς. ἵνα γὰρ διὰ τόματος αὐτὸν ἐλέγξῃ, ἵνα μὴ ἐλέγξῃ αὐτὸν ὅτι τῶν Ιουδαίων, καὶ τὸν ἴδιον καταγνῷ μαθητὴν· ἀλλὰ διὰ τοῦ βλέμματος τοῦ φωτὸς ἀφῆκεν, αἰτίαν τοῦ, τί ὅτι,

Πέτρε; ὁ ἔλεγεν, γέγονεν. ἀμέλει οὖν ὁ Πέτρος" αἰσθόμενος ἤρξατο κλαίειν. ἀλλ' οὐκ ἁ- χ. αἰσθὶς
πλῶς ἔκλαυσεν, ἀλλὰ πικρῶς, δεύτερον βάπτισμα διὰ τῶν δακρύων ποιήσας, πηγὰς ἀφι-
εὶς δακρύων διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. ἀλλὰ κλαύσας οὕτω πικρῶς ἐξήλειψε τὴν ἁμαρτί-
αν· μὴ γοῦν τοῦτα ἡ πίστις σου καὶ κλαῦσις τῶν οὐρανῶν. Εἰ γὰρ Πέτρου κλαυθμὸς τηλικοῦτον
ἐξήλειψε ἁμάρτημα, σὺ, ἐὰν κλαύσῃς, πῶς οὐκ ἐξαλείψεις τὴν ἁμαρτίαν; ὁ γὰρ μικρὸν 5
ἔγκλημα ἐν ὃ ἀρνήσασθαι Χν ἴδοι διαστολὴν, ἀλλὰ μέγα καὶ ἰσχυρόν· ἀλλ' ὅμως τὰ δά-
κρυα ἐξήλειψε τὸ ἁμάρτημα. κλαῦσον οὖν καὶ σὺ ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας σου. ἀλλὰ μὴ ἁ-
πλῶς, μηδὲ μετὰ σχήματος, ἀλλὰ κλαῦσον πικρῶς, ὡς ὁ Πέτρος τότε, ἐξ αὐτοῦ τοῦ βάθους
τῆς καρδίας καὶ πηγὰς τῶν δακρύων, ἵνα οὕτως ὁ διαστὸς καὶ παραγγελθεὶς συγχωρήσῃ σοι
Ἰεζεκ. ιη. κγ. τὸ πλημμέλημα. φιλάνθρωπος γάρ ἐστιν. ἀλλ' ἡδὲ εἶπεν, Οὐ θέλω Χν θάνατον τοῦ ἁ- 10
μαρτωλοῦ, ὡς τὸ ὑποστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. μικρὸν ζητεῖ ὁ Θεὸς παρὰ σοῦ ποιῆσαι, καὶ ἄλλος προσέ-
χει τὰ μεγάλα. τοσοῦτον ζητεῖ, ἵνα μοι δωρήσῃ σωτηρίας. τοσοῦτον δάκρυα, καὶ ἄλλος μοι προσέχει ζωὴν τὴν αἰώνιον *. τὰ μὲν γὰρ παρ' αὐτοῦ ἐστι, τὰ δὲ παρ' ἡμῶν. * σχέσει μισθοῦ ἡ αἰσθήσει ἡ συνείσει ἔχει ἀπορ-
τὰ παρ' ἡμῶν ἐὰν εἰσενέγκωμεν, πάλιν καὶ ἄλλος παρέχει τὰ παρ' ἑαυτοῦ. ἤδη μὲν γὰρ γιαν.
εἰσὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ, ἃ αὐτὸς προέχει ἡμῖν. ἥλιον, σελήνην, ποικίλην χορηγὸν ἀέρων, ἀέρα 15
ὀξέτητος, γλῶν ἥπλωσε, θάλασσαν ἐτάχυνε, ἔδωκεν ὄρη, πάπας, βοσκοὺς, πηγὰς, λίμνας,
πόταμους, τὰ μέταλλα ὑλην τῶν φυτῶν, παραδείσους, τὰ ἄλλα πάντα. πάλιν σὺ συνεισένεγκε
μικρὸν, ἵνα σοῦ καὶ τὰ ἄνω σοι χορήσηται. μὴ ἀμελήσωμεν ἑαυτῶν, μηδὲ ἀποφωμεν τῆς ἡμε-
τέρας σωτηρίας, τοσοῦτον πέλαγος ἔχοντες φιλανθρωπίας τοῦ παντὸς διασώζειν, καὶ μετανοοῦ- 20
ντος ἐπὶ ταῖς ἡμετέραις κακίαις. βασιλεία οὐρανῶν παρέκειτο καὶ παράδεισος, ἃ τὰ ἀ-
γαθὰ, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ
ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν· καὶ οὐκ ὀφθαλμὸν παρέπεμψαν, ἵνα τι συνεισενέγ-
κωμεν, ὥστε τῶν μὴ ἐκπεσεῖν; ἢ οὐκ οἶδας Παῦλος τί λέγει; ὁ πολλὰ κοπιάσας, καὶ μυ- χ. πολλὰς
ρία ἔθνη ἐκ τοῦ διαβόλου ζήσας, ὁ σὺν σώματι τὴν οἰκουμένην" περιβύσας, ὁ γῆν καὶ θά- 25
λατταν καὶ ἀέρα περιδραμών, ὁ καθάπερ τις ἀστραπὴ τὴν οἰκουμένην περιελθών, ὁ λι-
θαυθεὶς, ὁ φονευθεὶς, ὁ πάντα διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ πάθων, ὁ ἐρήμῃ φωνῇ κληθεὶς, ὅρα
πόσην φωνὴν εἶπεν· Ἐλάβομεν χάριν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, φησὶ· ἀλλὰ καὶ ἐγὼ σκοπίασα καὶ συ-
α Κορ. ιε. ι. νεισενήνοχα, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον πάντων σκο- 30
πίασα. οἶδα, φησὶν, οἶδα τῆς χάριτος τὸ μέτρον, ὃ ἐλάβομεν, ἀλλ' οὐκ ἐρεῖ μοι
βύρε· φανερὰ γὰρ τὰ ἐν ἐμοὶ εἰσαχθέντα. οὕτω καὶ ἡμεῖς ταῖς χερσὶν εἰς ἐλεημοσύνην δι-
δάξωμεν· κλαύσωμεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς μικρόν τι συνεισφέρωμεν·
θρηνήσωμεν ὑπὲρ τῆς ἀνομίας, ἵνα δόξωμεν καὶ μικρόν τι συνεισενεγκεῖν, " ὑπὲρ μεγάλων χ. καὶ ὑ
τῶν μελλόντων δίδοσθαι ἡμῖν, καὶ ὑπερβαρεῖ τὴν ἡμετέραν δυνάμιν παράδεισος γάρ ἐστι καὶ βασιλεία
αἰώνιος· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρξαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΧΗΣ. Λογ. ζ.

ΟΙ πολλοὶ τὰ παράπτωματα, εἰδότες αὐτὰ ἰδίᾳ βαθυτέραν ἔσαι τὴν πόλιν, συνε-
χῶς ἄγουσι, καὶ ἐπὶ τέρατι σκάλλειν ἐγείρουσι, ἕως αὐτὴν πᾶσαν
ἀποκαίρῃ τὰ πάθη. τούτους οὖν καὶ ἡμᾶς μιμησώμεθα, ταράττειν ἑαυ-
τὸν ἤδη ἀρξάμενον εἰς τὴν μετανοίαν ἕτοιμον βόσκωμεν ἕτοι ὁ πάθη-
σι· καὶ οὐδέπω καὶ σήμερον αἰσχύνης ἀναζωσώμεθα. φοβοῦμαι γὰρ
πολλοὺς ἔσαι ἐπὶ νομῆς ἀπειλῇ, καὶ πολλὴν τέρψιν ἐμοὶ καὶ ὠφέλει-
αν·

μν. Οὐδὲ γὰρ ὕπνος αἱ κόμαι τῶν δένδρων, ἀπὸ ρίζης τοῖς πρεσβάτοις γινόμεναι καὶ ὁ μεσημβρινὸς τῆς ἡμέρας, ἀναπαύουσι καὶ πρέσβατα, πηφίζω τε καὶ ὠφέλιμον προέχουσι τῷ σκιᾷ, καὶ μὴ πολλῆς καὶ πικρᾶς ἀπείρου τῆς ἡδονῆς, ὡς ἡ τῶν θείων γραφῶν ἀναγνωσις ταῖς ὀδυνωμέναις ψυχαῖς καὶ ἀθυμίᾳ καταχομέναις ἀνάπαυσις καὶ καταψύχει, ὃ μὲν σφοδρὸν καὶ ἀφανὲς τῆς ὀδύνης ἀποχρωμένη, ἀναμιμνήσκουσα γὰρ μόνον ἐν ταῖς τῶν χρημάτων ζημίαις, οὐδὲ ἐν ταῖς τῶν τέκνων ἀποβολαῖς, οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ ἐν ταῖς τῶν ἁμαρτιῶν ἀφιξάσεσι πολλὴν πεῖραν αὐτὰ προέχουσι τῷ ἀναμνήσει. ὅταν γὰρ ἀνθρωπος τὸν ἁμαρτίας ἀλγεῖ καὶ κατασκελιθεὶς καταπίπτῃ, εἶτα καταληφθῇ αὐτὸν ὁ ζωηδὸς, καὶ ἡ ἁμαρτίας ζωοχαὶ ἀναμιμνήσκωσι ἑαυτὸν ἀποπνίγῃ τῇ τῆς ἀθυμίας καταβολῇ, καὶ καθ' ἑκάστην ἐμπυείζηται τὴν ἡμέραν, καὶ μυρίων ἀναπαλαιώτων, αἱ μὴ προσίεται τὴν ἀνάκλησιν· εἰσελθὼν εἰς τὸ ἐκκλησίαν, καὶ ἀκούσας ὅτι πολλοὶ τῶν ἁγίων πεσόντες ἀνέστησαν, καὶ εἰς τὴν προτέραν πάλιν ἐπανῆλθον εὐδοκίμησιν, λανθανόντως λαῶν τὴν ἀναμνησιν ἀπέρχεται. καὶ ἀνθρώποις μὲν πολλάκις ἁμαρτάνουσιν οὐ τὸ ἐκκαλύψαι τὸ πλημμέλημα κατορθοῦται, ἀσχημόνως καὶ ἱρυθριῶντες· καὶ ὁ ἐκκαλύψων, οὐδὲν καρπώσιμα τοσοῦτον. ὅταν ὁ Θεὸς ἀνακαλῇ, καὶ τῆς καρδίας ἀφίηται, πᾶσα ταχέως φυγαδεύθησεται Σατανικὴ λύπη. ἀλλὰ τοῦτο καὶ πλώματα τῶν δικαίων ὄντων ἡμῖν ἀναγκαῖα, ἵν' οἵ τε καταρθωτοῦντες, οἵ τε ἁμαρτάνοντες, καὶ μᾶλλον ἐκ τούτων κερδάνωσιν. ὁ γὰρ ἁμαρτάνων οὐκ ἔρχεται εἰς ἀπόγνωσιν ἐκ ἀπελπισμοῦ, ἰδὼν ἕτερον πεσόντα, καὶ πάλιν ἀναστᾶσαν δυνηθέντα· ὁ δὲ δικαιοσύνην ἐργαζόμενος, ἀσφαλέστερος ἐς αὐτὸν καὶ ἀσφαλέστερος. ὅταν γὰρ τῶν αὐτὸ πολὺ βελτιόνων πολλοὶς καταπεσόντας ἴδῃ, τῷ φόβῳ τῆς ἐκείνων πτώσεως σωφρονίζόμενος, σκαγώνιος ἐς αὖ πάντοτε, καὶ πολλὴν πρὸ ἑαυτοῦ ὑπόδειξεται τὴν ἀσφάλειαν. ὁ δ' ὅτως ὁ μὴ τὴν ἀρετὴν καταρθῶν, ὁ δὲ ἁμαρτάνων τῆς ἀπογνώσεως ἀπαλλαγείς, ὁ μὲν σπεύσεται ἀσφαλῶς, ὁ δὲ ἐπάνοδον ταχέως ὄψει ἐξέπεσεν. ὅταν γὰρ ἡμᾶς ἀνθρωπος ἀναλῇ λυπουμένους, καὶ ἀδόξους ἐν ὀλίγῳ ἀναμνησθῆναι, πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν ἀθυμίαν καταπίπτομεν· ἐπάνω δὲ ὁ Θεὸς προσπέπτωκε δι' ἑτέρων ἁμαρτησάντων καὶ σωθέντων, φανερὰν ἡμῖν ποιῆσαι τὴν αὐτὸ ἀγαθότητα, ἵνα μὴ ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ὁμολογούμενοι καὶ ἀσφαλῆ διηγούμενοι τὴν ἀνάκλησιν. ὥσπερ οὖν ἐν ταῖς τῶν ἁμαρτημάτων προεισάσεσιν, ὅτω καὶ ἐν ταῖς τῶν κινδύνων ἐπαγωγαῖς, ἰσχυροὶ τοῖς ἀθυμοῦσι φάρμακοι αἱ παλαιαὶ τῶν γραφῶν ἱστορίαι προέχουσι πᾶσι τοῖς βουλομένοις προσέχειν καὶ εἴτε χρημάτων ἀπωλείαις, εἴτε συκοφαντῶν ἐπήρειαι, εἴτε δεσμωτήρια, εἴτε μάστιγες, καὶ ὁποιῳοῦν ἕτεροι τῶν δεινῶν ἡμᾶς καταλάβῃ, ἀποβλέποντες εἰς τοὺς δικαίους τοὺς ταῦτα παθόντας καὶ νικησαντας, ταχέως εἰς ἑαυτοὺς ἐλθεῖν δυνησόμεθα. ὅτι μὲν γὰρ τῶν τοῦ σώματος παθῶν, ὃ προσὶς τοὺς πάσχοντας ἀφορᾶν ὅτι τάχιστα τὴν νόσον καὶ ἀρρωστουμένους, πολλάκις ἢ καὶ οὐκ ἄσαι ἐργάζεται· οἱ, ὀφθαλμοὶ πάσχοντας ἰδόντες ἰατοὶ, μετέλαβον τοῦ νοσήματος ἀπὸ τῆς θέας μόνης. ὅτι ἡ ψυχὴ ἄκ ἄτως, ἀλλὰ ὁ σωτὴρ αὐτὸν· καὶ ὁ ζωοχῶς σπουδὴν τοὺς πάντα τοιαῦτα πεποιθότας, ἡμῖν κουφοτέρους ποιεῖται τὸν ὅτι τοῖς ἡμετέροις καὶ οἷς ἀθυμίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τοὺς ὄντας πίστει τοῦτον παρακαλεῖ Ⓦ ζῆτον, οὐχ ὅτι τοὺς ζῶντας μόνον ἁγίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀποθανόντας εἰς μέσον παράγων. Εὐφραίνοις γὰρ ἀναλεγόμενος μέλλουσι κατασκελίζεσθαι καὶ καταπίπτειν, τοὺς ἁγίους ἄνδρας εἰς μέσον παράγει, Ⓦ Δαυὶδ, τοὺς παῖδας τοὺς τρεῖς, Ⓦ Ηλίαν, Ⓦ Ελισσαῖον, αὐτοὺς λέγων· Εφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δυνάμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐλιβάσθησαν, ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἐπὶ δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς προῆλθον· σὺν μηλωταῖς, σὺν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι· Εβρ ια. λγ. λε. λζ.

μθνοι· ὧν οὐκ ἐῶ ἄξιος ὁ κόσμος. ἡ γὰρ χαυνωτία τῆς παθόντων τοῖς ὀδυνωμένοις πρέπει παραμυθίαν. ὃ καθάπερ ὃ μόνον παθεῖν ἢ δεινὸν, ἀπαραμύθητον ἔχει τὸ κακόν· οὕτω τὸ βίῳ ἕπεσθαι τοῖς αὐθαδεστάτοις κακοῖς, κουφοτέραν ἐργάζεται τὴν πληγήν. εἰ οὖν ἐν πᾶσι τοῖς δοκοῦσιν ἡμᾶς ἐνοχλεῖν μὴ καταπίπτωμεν, μηδ' ἀκριβείας παρεισχώμεθα ταῖς τῆς γραφῆς ἱστορίαις. πολλῆς γὰρ ἐστὶ μανίας ἐστὶ δεῖν λυπεῖσθαι ἀφορμὴν, ἢ τῇ χαυνωτίᾳ τῆς τῶν παθόντων παραμυθήσασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ μανθάνειν Ⓦ ἔφησι τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς ἐπαγομένων ἡμῖν δεινῶν, καὶ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐπιθυμεῖν πάλιν ὅπως τῆς αὐτῆς, καὶ μήτε εἰς ῥᾳθυμίαν ἐκπίπτειν, μήτε εἰς ἀπόνοιαν αἴρεσθαι. ὃ μὲν γὰρ κακῶς παρεῖσθαι συγκέλευσθαι καὶ ταπεινοῦσθαι, καὶ πολλὴν βλάβην ὅπου δύναται, δηλαδὴ δείκνυσιν. αὐτὴ γὰρ ἡ τῶν πειρασμῶν φύσις καὶ τοὺς λιθίνην ἔχοντας καρδίαν κατάγνυσθαι ποιεῖ, ὃ λυπεῖσθαι. ψυχῆς δέ ἐστιν βλάβους, καὶ Ⓦ θεὸν ἐγείρουσι παρ' ὀφθαλμῶν, καὶ μὴ τῆς παρασμῶν ἀπαλλαγὴν μηδέποτε εἰς λήθην ἐμπεσεῖν. ὅπερ Ἰουδαῖοι συνεχῶς ἔπασχον. διὰ καὶ σκώπτων αὐτοὺς ὁ προφήτης ἔλεγεν· Ὅταν ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, τότε ἐζήτουν αὐτὸν, καὶ ἐπέστρεφον καὶ ὤρθριζον πρὸς Ⓦ Θεόν. καὶ Μωϋσῆς δὲ αὐτοῖς τοῦτο αὐτὸ ζωφδὸς, προλέγει συνεχῶς λέγων· Φαγὼν καὶ πιὼν καὶ ἐμπλησθείς, παρέστη σεαυτῷ, μὴ ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. τοῦτο γὰρ ἐῶν καὶ ἐγίνετο· Ἔφαγε γάρ, φησὶν, Ἰακὼβ, καὶ ἐλιπάνθη, καὶ ἐπαχύνθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος. διόπερ οὐ μάτην τοῦτο χρὴ θαυμάζειν τοὺς ἀγίους, ὅτι τῆς θλίψεως αὐτῆς ἀκμαζούσης οὕτως ἦσαν βλαβεῖς καὶ φιλόσοφοι· ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦ χάλυβος πρὸς ῥηγνύντος, καὶ γαλιώνης ῥωννύσης, ὅτι τῆς αὐτῆς ἐστὶν ὑφαντικῆς καὶ σαπρᾶς. καὶ ἵππον δ' ἔχειν θαυμάζειν μάλιστα χρὴ, Ⓦ χρεὶς χαλινοῦ δυνάμενον βύρσημα βαδίζειν. αὐτὸ, κτῆμα καὶ χαλινοῦ κατέχοντος αὐτὸν, εὐτακτῆ, θαυμαστὸν οὐδέν· καὶ γὰρ τῇ εὐχρηστίᾳ τοῦ ζώου, ἀλλὰ τῇ ἀνάγκῃ τοῦ χαλινοῦ τὸν ἑστανάξιον λογίσασθαι χρή. τοῦτο δὲ ὅτι ψυχῆς ἐστιν εἰπεῖν· ὅτι φόβῳ μὲν ὑπεκειμένων ἠρεμεῖν, θαυμαστὸν οὐδέν· ὅταν δὲ πρόσελθωσιν Ⓓ παρασμοὶ, καὶ Ⓦ χαλινὸν τοῦ φόβου παρελεῖν τις, τότε μοι δόξει φιλοσοφίαν ψυχῆς, καὶ τὸν εὐταξίαν ἄπασαν. ἀλλὰ φοβούμεθα μὴ βουλόμενος Ἰουδαίων κατηγορεῖν, τῆς ἡμετέρας κατηγορήσω πολιτείας. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς πολλὰ ἐσαλευόμεθα ἀπὸ τοῦ λιμοῦ, καὶ λοιμοῦ, καὶ χαλάζης, καὶ ἀδεσποσίας, καὶ ἐμαρτησόμεθα, καὶ ἐπομασάσεως ἐζηρωῖ, καὶ πολλάκις ἴσως ἡ ἐκκλησία τῷ πλήθει τῶν συναγομένων ἐστενοχωρεῖτο; καὶ πολλή τις ἴσως ἡμῶν ἡ φιλοσοφία, καὶ ἐπιστήμη τῶν βιωτικῶν πραγμάτων· καὶ ὅτι χρημάτων πόθος, ὅτι δόξης ἐπιθυμία, ὅτι ὄρεξις καὶ ἔρως ἀσελγείας, ὅτι ἄλλος τις λογισμὸς ποτὲ τοῦτο ἠνώχλει, ἀλλὰ πάντες εἰς θυσίαν ἑαυτοὺς ἐπεδώκαμεν μετὰ δάκρυων καὶ δεήσεως. καὶ ὁ πόρνος μὲν ἐσωφρόνει τότε, ὁ μοιχὸς ὅτι τὰς καταδήσας ἐπέστρεφε, ὁ πλεονέκτης πρὸς ἐλεημοσύνην ἐκαλεῖτο, ὁ ὀργίλος καὶ θρασὺς εἰς ταπεινοφροσύνην καὶ πραότητα μετεκάλλει· καὶ ἐπεὶ ὁ Θεὸς τὸν ὀργὸν ἐκαίνισε διεσκέδασε, καὶ τὸ χάλκωμα πρόσηγε, καὶ γαλήνη ἐποίησεν ἐκ τοσούτων κυμάτων, εἰς τὰς πρότερον πάλιν ἐπανήλθομεν πονηρίας; καίτοιγε οὐκ ἐπανόμην τότε πρὸς αὐτὸν τὸν χειρωθέντων πρεσμῶν πρὸς λέγων ταῦτα, καὶ προδιαμαρτυρόμενος. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἡμῖν ἐβλάβη τὰ πλέον, ἀλλ' ὡς ὄναρ δὲ σκιὰν προελθόντας, ὕπνου ἀπάντα σκῆνα τῆς ἀναισθησίας ἐξεβάλομεν. διὰ τοῦτο δείδοικα μὴ μᾶλλον ἢ τότε, καὶ ὃ τότε ἔλεγον, νῦν δείδοικα μείζονος, μὴ χαλεπώτερα τῶν πρότερον ὑπομένωμεν κακὰ, καὶ τότε δεξώμεθα πληγὰς ἀνίατον ἐκ τοῦ Θεοῦ. ὅτι γάρ τις συνεχῶς ἀμαρτάνων συγχώρησιν τυγχάνει παρὰ τοῦ Θεοῦ, εἶπα μηδεὶς ἀπὸ τῆς ἀνεξικακίας ταύτης καρδίαν ὁ ἀνθρώπου εἰς τὸ τῆς κακίας ἀπαλλαγῆς· λοιπὸν τοῦτο παρασκευάζει, ὥστε καὶ μὴ βουλόμενον αὐτὸν Ⓦ κληθῶνα τῆς κακῆς ἐπαγαγεῖν, καὶ ἐκτείνας αὐτὸν τέλεον, καὶ μηκέτι δοῦναι μετανοίας τινὰ παρασμόν· ὅπερ καὶ ὅτι τοῦ Φαραὼ συνίδεν. ὅπου γὰρ πρώτα καὶ δεύτερα καὶ τρίτη καὶ τετάρτη

καὶ

Ψαλ. οβ'. λη.

Δευτ. η'. ιε. ιζ.

Δευ. λβ'. ιε.

χ. ἀδιαλείπτως

χ. ἀδιαλείπτως

καὶ ταῖς μετ' ἐκείνας πληγαῖς πολλῆς ἀπήλαυσε μακροθυμίας παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὐδὲν ἐλλεῖπον αὐτῷ πρὸς ἴασιν, ἐξετείνετο λοιπὸν, καὶ ἠφανίσθη μετὰ τῆς πόλεως αὐτῶν. τοῦτο καὶ Ἰουδαῖοι πεπόνθασι. διὸ ὁ Χριστὸς μέλλων αὐτοὺς ἀφανίζειν, καὶ ἐρημίαν ἐπάγειν αὐτοῖς ἀδιόρθωτον, οὕτως ἔλεγε· Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; ἰδοὺ, Λυκ. κγ. λθ. μ.
ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. διὰ δὲ τοῦτο μὴ καὶ ἡμᾶς τὰ αὐτὰ παθεῖν, καὶ οὔτε τοῖς ἀλλοτρίοις, οὔτε τοῖς ἰδίοις μετέρχεσθαι σωφρονίζόμενα κακοῖς. οὐ περὶ ὑμᾶς δὲ μόνον λέγω ταῦτα τοὺς νῦν παροῦσας, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς ἐπορρᾳθύμους τῆς καθημερινῆς ἀσυδησίας, καὶ τῶν πρότερον θλίψεων ἐπιλελησμένους. περὶ οὓς ἀεὶ διαλέγομαι ἀεὶ διαρρηγνύμενος, καὶ λέγων, ὅτι εἰ καὶ παρῆλθον αἱ πειρασμοὶ, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς ἡμῶν τὰ πειρασμῶν ἀναπέμπει, ἵνα καὶ τὰ εὐεργεσίας συνεχῶς μνημονεύοντες, διὰ παντὸς εὐχαριστῶμεν τῷ ταύτην παρέχοντι Θεῷ.

Ταῦτα δὲ τότε ἔλεγον, καὶ νῦν λέγω ὑμῖν, καὶ δι' ὑμῶν ἐκείνοις. μιμησώμεθα τοὺς ἁγίους, οἵτινες ὅτε ἐπὶ τοσοῦτον τῶν θλίψεων κατεπόθησαν, ὅτε ἐπὶ τοσοῦτον τῆς ἀνέσεως χαμηλότεροι γεγόνασιν· ὅσῳ πολλοὶ τῶν αὐχενούντων πάχος, καθάπερ τὰ κοῦφα τῶν πλοίων ἐπὶ πάσης εὐδιαστάσεως κυμάτων εὐθὺς πλοῦμα βαπτίζεται. καὶ γὰρ πενία πολλάκις ἡμῖν ἐπελθοῦσα ἐβάπτισε, καὶ ἐπανορθώσεις ἡμᾶς ἐποίησε, καὶ πλοῦτος πολυσχιδὴς πάλιν ἐφύσησεν ἡμᾶς, καὶ εἰς ἐσχάτην ὀλιγωρίαν ἐνέβαλε. διὰ τοῦτο παρακαλῶ, παραλιπόντες ἅπαντα, ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς ῥυθμίσωμεν πρὸς σωτηρίαν ἕκαστος ἡμῶν. ταύτης γὰρ κοινῶς ἀμελουμένης, ὅταν δὲ ἐμπέσῃ τὰ δεινὰ, καὶ λιμὸς, καὶ νόσος, καὶ συνωφαρτία, καὶ χρημάτων διαρπαγὴ, καὶ ἄλλοι ἄλλο, φορητὸν ἔσται καὶ κοῦφον διὰ τὴν τοῦ διαστάντος ἐντολὴν, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα· ὥσπερ πάλιν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀνούσης κοινῶς, καὶ πλούτου ἀπερρέη, καὶ παίδες πρῶσι, καὶ μυρίων ἀπώλειαι χρημάτων, ἀθυμίας πολλὰς ἐπιφασάσεται ὁ τοιοῦτος καὶ φορτίδας. μὴ τοίνυν πλοῦτον ζητῶμεν, μὴ πενίαν φεύγωμεν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τῆς ἑαυτῶν ἐπιμελώμεθα ψυχῆς ἕκαστος· καὶ ποιῶμεν ἐπιτηδείαν αὐτὴν πρός τε τὸν τοῦ παρόντος βίου οἰκονομίαν, καὶ πρὸς τὸν ἐσόμενον ἀνάπαυσιν ἀπόδημίαν. ἐπὶ γὰρ μικρὸν, καὶ ἡ δοκιμασία ἑκάστου ἡμῶν γίνεται, ὡΐκα πάντες ἀναστῶμεν τῷ φοβερῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, περιβεβλημένοι ταῖς ἑαυτῶν πράξεις, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ὁρῶντες, τοῦτο μὲν τὰ δάκρυα τῶν ὀρφανῶν, τοῦτο δὲ ταῖς αἰχμαῖς ἀσελγείας, ἃς ἐμιάναμεν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς, τοῦτο δὲ τοὺς στεναγμοὺς τῶν χηρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς κονδυλισμοὺς τῶν πενήτων, ταῖς ἁρπαγαῖς τῶν πλησίον· ἃ μόνον δὲ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, ἀλλ' εἴ τι καὶ τὸ μιαρὸν ἀπόπον διεπραξάμεθα· ὅπου Αὐτός ἐστιν ἐνθυμήσεων διακρίσις, καὶ ἑκάστων κρίτης· καὶ πάλιν, Ερ. β. ιβ. Ιερ. κζ. α.
Ἐπάζων καρδίας καὶ νεφρούς, καὶ ἀποδιδοὺς ἑκάστῳ ὃ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. ἔστι δέ μοι ὁ λόγος, οὐ περὶ τοὺς ἐν τῷ βίῳ ἐξεταζομένους μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς ἐν τοῖς ἔρεσι ταῖς ἑαυτῶν καλύβας πηξαμένους, τὸ μοναδικὸν ἠσκηκότας βίου· ὅτι οὐ μόνον τὰ σώματα αὐτῶν καὶ τοιοῦτοι φυλάττειν ὀφείλουσιν ἀπὸ μολυσμοῦ πορνείας, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἀπὸ πάσης Σατανικῆς πλεονεξίας. οὐ γὰρ γυναιξὶ μόνον διαλέγεται ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἀλλὰ καὶ ἀνδράσι, καὶ ὁλοκλήρῳ τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅπου φησὶ, τὸ πνευματικὸν ὁλόκληρον ψυχὴν εἶναι ἁγίαν, καὶ σῶμα καὶ πνεῦμα. καὶ πάλιν· Παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ἁγίαν. ἁγίαν δὲ πῶς; Μὴ ἐχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα· ἐπὶ καθαρᾶς αἱ πνευματικαὶ καὶ λαμπάδας ἐχούσας ἐσφαιρωμένας, πνευματικὸν δὲ σῶμα τὸ, ἀλλ' οὐκ ἀγαπᾷ τὴν καρδίαν· ἀλλ' εἰ καὶ μὴ σὰρξ αὐτοῦ καὶ διέφθειρεν, ἀλλ' ὁ τοῦ χρυσοῦ διέφθειρεν ἔρως. Ὃ σῶμα αὐτοῦ ἦν καθαρὸν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ αὐτοῦ πολλῆς ἦν ἐμπεπλησμένη τῆς μοιχείας, ποικίλων λογισμῶν εἰς αὐτὰς χορηγούντων, τε φιλοχρηματίας, καὶ ἀπωλαλαγείας, καὶ ὀργῆς, καὶ φθόνου, καὶ ἀδικίας, καὶ ὑπερηφανείας, λυμαινομένων πάντων τὸ σεμνότητα τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ. διὸ δὲ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ἵνα ἡ πνευματικὸς ἡ ἁγία καὶ σῶμα, καὶ πνεῦμα.

πνεύματι. ᾗ πάλιν, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἀπὸ μοιχείας ἀφθαρτεῖται· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ οὐκ ἀπὸ λογισμῶν Σατανικῶν μιαίνεται, οὐκ ἀπὸ ῥημάτων διεφθαρμένων, οὐκ ἀπὸ νοημάτων πονηρῶν. ὁ γὰρ λέγων, παρθένος εἰμὶ τῷ σώματι, τῇ δὲ ψυχῇ φθορεὺς τῷ ἀδελφῷ, οὗτος οὐκ ἔστι παρθένος· τὸ γὰρ παρθενεύειν αὐτὸν διέφθειρε τῆς παρθενίας μίξις. πάλιν ὁ κενόδοξος οὐκ ἔστι παρθένος· τὴν γὰρ παρθενίαν αὐτοῦ διέφθειρεν ὁ τῆς βασκανίας ἔρως. ὃ δὲ πάντων ἐστὶ χαλεπώτερον, τῆς ψυχῆς ἔλυσεν αὐτὸν τὸν παρθενίαν. ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, οὗτος δῆλον ὅτι μᾶλλον ἢ παρθένος. καὶ ἁπλῶς ἔπασχεν εἰς ὃ κατέστη πάντων πονηρότερον, ὁ τὸν τῶν παρθενίαν αὐτοῦ διαφθείρας. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος πάσας ταύτας ποινὰς ταύτας ἐξώρισεν μίξεις, καὶ κελεύει παρθένους ἡμᾶς εἶναι οὕτως, ὡς μηδένα λογισμὸν σαρκικὸν παραδέχεσθαι ἑκουσίως τῇ ψυχῇ. τί οὖν πρὸς ταῦτα λέγωμεν; πῶς ἐλεηθῶμεν; πῶς σωθῶμεν; ἐγὼ λέγω. τὸν θυμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ διαλαβόντες πρότερον, καὶ οὕτω ταύτης κάρπους· λέγω δὲ τὸν ταπεινοφρονοῦντα. Ματθ ια. κθ. Μάθετε γάρ, φησιν, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. καὶ πάλιν ὁ Δαβίδ· Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀποδέχεται ὁ Θεὸς ὡς ἀγάπην, ὡς ψυχὴν πρᾴαν καὶ ταπεινοφρονοῦσαν καὶ ὑψαίρουσαν. βλέπεις οὖν καὶ σύ, ἀδελφέ, ἐπὶ πόσην ἵδρωτα τὴν ἀδοκήτων πραγμάτων ἐλεύσεται καὶ σὺ ἐσόμενος, μὴ πρὸς ἀνθρώπους καταφύγῃς, ἀλλὰ πρὸς θηρία ἵδρωτα παραδραμὼν ἀνάδραμε τῇ ἀγωνίᾳ σου πρὸς τὸν ψυχῶν ἰατρόν. καρδίαν γὰρ θεραπεύσας ἰσχύος μέγας δυνάσται, ὁ πλάσας καὶ παμπόνας ταῖς καρδίας ἡμῶν, καὶ συνιεὶς πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν· αὐτὸς δυνάσται εἰς τὸ σωθῆναι ἡμᾶς εἰσελθεῖν, καὶ τῆς ἀγωνίας ἀφαιρεθῆναι, καὶ παρακαλέσαι τὴν ψυχήν. ἐὰν δὲ ἰσχύος μὴ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ἡμῶν, τὰ παρ' ἀνθρώπων πειρατήρια καὶ ἀνίατα· ὥσπερ πάλιν τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος καὶ παραμυθουμένου, κἂν μυρία ἀνθρωποι παρενοχλῶσιν, οὐδὲν εἰς τὸ τυχὸν ἡμᾶς παραλύσαι δυνήσονται. ὅταν γὰρ ἰσχύος γεμίσῃ καρδίαν, οὐδὲν εἰς τοῦτο ἀσθενὲς δυνάσεται.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀγαπητοὶ, ἀεὶ πρὸς τὸν Θεὸν καταφεύγωμεν, καὶ βουλώμεθα λῦσαι ἡμῶν τὰς συμφορὰς. ἀνθρώπους μὲν γὰρ ὅταν δέῃ παρακαλέσαι, καὶ πυλωρεῖς ἡμᾶς συντυχεῖν ἀνάγκη πρότερον, εἶτα δεήσεσι καὶ κόλαξι παρακαλέσαι, εἶτα οὐδὲν πολλοῦ ἀπολαῦσαι. ὅπου δὲ τοῦ Θεοῦ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστι· ἀλλὰ χωρὶς μεσίτου παρακλῆσαι, χωρὶς χρημάτων, χωρὶς δαπάνης ὁπηοῦν τὴν δύνασιν. ἔκχεε μόνον βοῶσαν τὴν καρδίαν, καὶ δάκρυα πρόσενεγκε, καὶ βύθιον εἰσελθὼν αὐτὸν ἱκέτευσον. καὶ δι' ἀνθρώπων μὲν παρακαλοῦντες, πολλάκις διδοῦσι μοι, μὴ τῆς ἐξόδου πρῶτον, ἢ φίλος, ἢ τις τῶν ἐπιδόξων ἀκούσῃ τοῦ πράγματος, καὶ ἄλλος ἐκφανὴς καὶ λεγόμενος, καὶ ἀφαιρῇ τὸ δίκαιον· ὅπου δὲ τοῦ Θεοῦ οὐδὲν τούτων ἐστὶ μεμνῆσαι. ὅταν γὰρ βάλῃ μέ, φησι, παρακαλέσαι, μόνος μοι πρόελθε, μηδενὸς πρόντος τοῦτο, τῇ καρδίᾳ βόησον, μὴ χωρὶς καὶ χείλη. Ματθ. ς. ς. Εἴσελθε γάρ, φησι, εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, ἀπόκλεισον τὴν θύραν σου, καὶ πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. ὅρα πῶς ἐμοῦ χαρίεσθαι. ὅταν με παρακαλῇς, φησι, μηδεὶς βλεπέτω· ὅταν δὲ ἐγώ σε ὁμιλῶ, τὸν οἰκουμενικὸν φέρω μαρτυρίαν τῆς εὐεργεσίας. πεπόμφαμεν τοίνυν, καὶ μὴ πρὸς ὀπαδεῖν ψυχώμεθα, μηδὲ τῶν ἐξόδων τῶν ἡμετέρων, καὶ μὴ τὸν ἔπαινον τῆς βοηθείας διδάσκωμεν αὐτόν. εἰ γὰρ ἀνθρώποις ταῖς συντηρούσι καὶ ῥητορεύουσιν ὅπου τῶν ἔξωθεν δικαιῶν, τὰ πράγματα καὶ ἡμέτερα λέγειν μόνον, τὸ δὲ ἔπαινον τὸ συμμαχίας ἐκείνοις καταλιμπανόμενον, ὅπως ἀν βάλοιτο ἀληθῆναι τὰ ἡμέτερα· πολλῷ μᾶλλον ὅπου τοῦ Θεοῦ τὸ χρὴ παῦσαι. ἔστιν αὐτῷ τὸ δίκαιον τὸ σὸν, ἔστιν αὐτῷ ἔπαινος; μηκέτι λέγε ὅ τι πῶς βοηθήσαι. αὐτὸς γὰρ οἶδεν ἀκριβῶς

ἀκριβῶς τὸ συμφέρον σοί. εἰσὶ γὰρ πολλοί, οἵτινες μυρίοις τέχνης ἀπατῶσι τὴν ψυχὴν ἔνεκεν, λέγοντες· Κύριε, δὸς μοι ὑγίειαν σώματος, διπλασίασόν μου τὰ ὑπάρχοντα, ἄμωσόν μου τὴν ἐχθρόν· ὅταν πολλῆς ἀληθείας ὄντι πεπληρωμένον. διὸ χρὴ τοῦτα πάντα ἀφέντας, ἱκετεύειν καὶ παρακαλεῖν μόνον κύριον τὸν θεὸν λέγοντα· Ὁ Θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ· καὶ αὐτὸς οἶδε λοιπὸν πῶς σε δεῖ παιδεύεσθαι. Ζητεῖτε γάρ, φησι, πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. ἄντως οὖν, ἀγαπητοί, φιλοσοφῶμεν, μὴ πάντοτε δὲ ταπεινώσεως τύπους ἔχοντες ἑαυτοῖς τὰ ἤθη, καθάπερ ἐκεῖνος· καὶ ὅπερ θυόμεθα ὠπτῶμεν. ἐὰν γὰρ ὑμεῖς καὶ ὀργῆς πεπληρωμένοι προσευχώμεθα, βδελυκτοὶ καὶ μισητοὶ τῷ θεῷ γινόμεθα. συντείνωμεν οὖν ἡμῶν τὸν λογισμὸν, καὶ ταπεινώσωμεν ἡμῶν τὰς ψυχάς, καὶ θυσιάσωμεν ἐκεῖνον τὸν λυτρούμενον ἡμᾶς. Εἰ γὰρ βούλει δικαίως ὑπακοῦσαι τοῦ βοηθῆσαι τῆς σῆς ψυχῆς, δὸς τοῦ θεοῦ μέρος αὐτὸν ποιῆσαι· μηδέποτε αὐτῷ ἐντύγχανε καὶ τὸν λελυπηκότα. τοιοῦτος γάρ ἐστι τοῦ δικαίου ὁ τύπος· ἐκείνοις μάλιστα ὑπακούει, καὶ δίδωσι τὰ αἰτήματα, τοῖς ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν θυσιάζουσι, τοῖς μὴ μνησικακοῦσι, τοῖς μὴ ἐπηρωμένοις τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν. Ὅσον δ' ὅτι ποιοῦσι τοῦτο, τοσοῦτον ἐκείνοις ὁ Θεὸς ἐπιξέρχεται, ἐὰν μὴ καταλληθῶσιν εἰς μετάνοιαν. βλέπετε οὖν, ἀδελφοί, ὅταν ἡμῖν ἁμαρτία ἡμῖν ἐπενεχθῇ παρά τινος, μὴ θέλωμεν δυσχερέσωμεν καὶ ἀγωμῶμεν, ἀλλὰ διηγεισώμεθα φιλοσοφοῦντες, καὶ δυναμένοντες τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου. μὴ γὰρ ὄφελος ἡδυπάθειαν βίου ἡμῖν ἀφώδυνον χαρίσασθαι ὁ Θεὸς, παρὰ τῆς αἰτήσεως δίδοναι ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ, καὶ πάσης θλίψεως κεχωρισμένον; ἀλλὰ ἀμφότερα ἀπὸ φίλτρου ποιῇ. τί γὰρ παρέχαρή θλιβῆναι ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐπάγη ταχέως ἀπαλλαγήν; διὰ τί; ἵνα αὐτῷ προσεδρεύωμεν, αὐτιχόμενοι τῆς πρὸς αὐτὸν βοηθείας, καὶ αὐτῷ προσφεύγωμεν, καὶ συνεχῶς αὐτὸν καλῶμεν εἰς ἀντίληψιν ἡμῶν. διὰ τοῦτο οὖν ἀλγηδόνες σώματος, διὰ τοῦτο ἀπορίαι κτημάτων, διὰ τοῦτο λιμοί, ἵνα ἀπὸ τῶν θλίψεων τούτων πάντοτε πρὸς αὐτὸν ἐγκρεμάμεθα, καὶ ὕτω δι' αὐτῶν προσκαίρων θλίψεων τὸν αἰώνιον ζωὸν κληρονομήσωμεν. ὥστε οὖν καὶ ὑπὲρ τούτων εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ Θεῷ, τῷ διὰ πολλῶν μαθημάτων ἰωμένῳ καὶ σώζοντι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. ἀλλ' ἄθεσποι μέν· γὰρ ἐάν τυχὸν εὐεργετήσωσιν ἡμᾶς πάντες, εἶτα ἄκοντες αὐτοὺς λυπήσωμέν τι μακρὰν, εὐθὺς ὀνειδίζουσι τὴν εὐεργεσίαν προφέροντες, ὡς πολλοὺς καταφρονᾶσθαι ἑαυτοῖς, ὅτι ὅλως πρὸ αὐτῶν εὐεργετήθησαν. ὁ δὲ Θεὸς οὐχ ὕτως· ἀλλὰ μὴ τὰς εὐεργεσίας καταφρονούμενος δὲ ὑβριζόμενος, ἀκμὴν καὶ ἀπολογεῖται, καὶ εὐθυμίας πρὸς τοὺς ὑβρικότας αὐτὸν, οὕτως λέγων· Λαός μου, τί ἐποίησά σοι; αὐτοὶ Θεὸν οὐκ ἐβούλεσθε αὐτὸν κύριον· καὶ αὐτὸς οὐ διέλειπε λαὸν αὐτὸν ὀνομάζειν. αὐτοὶ προφητεύσαντα τὸν διασωτεύσαντα· αὐτὸς δὲ οὐκ ἠρνεῖτο αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς ἰδίου, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ εἶναι λέγων· λαός μου, τί ἐποίησά σοι; ἢ τί πλεονάζω σοι; μὴ φορτικός σοί, φησιν, ἐνομόμην, ἢ βαρὺς καὶ ἐπαχθής; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἔχεις εἰπεῖν. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτο ἦν, οὐδὲ ὕτως ἔδει σε ἀποσκιρτῆσαι. Τίς γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τοῦτο ἔχετε εἰπεῖν. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ· Τί εὗρον οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν ἐμοὶ πλημμέλημα; μέγα καὶ θαυμαστὸν ὄ εἰρημένον. οὐ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· τί ἤμαρτον, φησιν; ὁ Θεὸς λέγει τοῖς ἀθέσποις, τί ἤμαρτον; ὅπερ οὐδὲ δοῦλοι δικαίου φθέγξασθαι εἰώθασιν. καὶ οὐ λέγει, τί ἤμαρτον εἰς ὑμᾶς; ἀλλ', εἰς οὐδὲ πατέρας ὑμῶν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο, φησιν, ἔχετε εἰπεῖν, ὅτι πατρικὸν εἰς ἐμὲ τηρεῖτε ἔρωτα. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πρόπους ὑμῶν ἐγκαλέσαι ποτὲ ἀφορμὴν τῇ ἐμῇ προνοίᾳ, ὡς μικρῷ ἢ μεγάλῳ παιδεύων αὐτούς. καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς· ὅτι ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν ἄλλα, τί θύρον; πολλὰ ζητήσαντες, πολλὰ προσελθόντες, ὡς ἀνοήτοις ἔτεσιν ὑπὸ τὸν ἐμὸν ἄρχοντα ἡμόμεθα, οὐδὲν εὗρον ὡς ἐμοὶ πλημμέλημα. διὰ δὴ ταῦτα πάντα συνεχῶς προσέρχομαι αὐτοῖς καὶ καταφθέγγομαι, καὶ ὡς πάσῃ ἀθυμίᾳ ζητῶμεν τὸν προμηθίαν αὐτοῦ, ὡς πάσῃ συμφορᾷ

Λευ. κη. ιγ. Ματθ. ς. λγ. Μαλ. ς. γ. Ησ. κ. ζ. Ιερ. ς. ε.

φορᾶ τῆς αὐτοῦ λύσεως, καὶ αὐτοῦ ἔλεος, καὶ πάντα πειρασμὸν τῆς αὐτοῦ βοηθείας. οὔτε γὰρ ἐὰν ἡ θλῖψις, οὔτε ἐὰν ἡ μέγεθος συμφορᾶς, πάντα δὲ λῦσαι καὶ διώκειν δυνατόν· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἀσφάλειαν, καὶ δυνάμεις, καὶ δόξαν ἀγαθήν, καὶ ὑγείαν σώματος, καὶ φιλοσοφίαν ψυχῆς, καὶ ἐλπίδας χρηστάς, καὶ τὸ μὴ ταχέως ἀμαρτάνειν ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ παρέξει ἡμῖν. μὴ οὖν τοῦ θεοῦ ἀγνώμονας ταύτας ὠνομάσωμεν, μηδὲ τῆς διαστάσεως κατηγορήσωμεν, ἀλλὰ τῆς παρ' ἡμῶν ἀμελείας τὰ πάντα βλαπτόμεθα· καὶ εἰ μόνον θέλειν εἴπωμεν νομίζωμεν, τὸ εἰς αὖθις ἐξαμαρτάνειν. καὶ ἐνταῦθα ὅταν πρὸς τὸν Θεὸν διαλεγώμεθα, ἡ νόσος, ἡ πεῖνα, οὐκ ἀπιμία, οὐκ ἀπειρία καρπῶν, οὐκ ἄλλο τοιοῦτον τῶν δοκούντων εἶναι λυπηρῶν διαδέξεται ἡμᾶς, ἀλλὰ καθαρεύσει πάντων καὶ ἀγνὸν καρπούμενοι οἱ δίκαιοι, καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτυγχάνοντες, διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΗΡΩΔΗΝ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΒΑΠΤΙΣΤΗΝ. ΛΟΓΟΣ Α.

ΠΡΟ δὲ, καὶ τῶν ἡμετέρων κρότων τῶν ὑμετέραν ταραξάντων ἀκοὴν λυσιτελῆσαι· μικρόν τι τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ πολιτείας ἠθικῆς ἐπανορθώσασθαι διαλεχθῶμεν ὑμῖν, ἐξ ὧν ἐλάχιστος μὲν ἀναπέμπει δὲ λέγοντι κρότος, πλήττει δὲ τοὺς ἀκούοντας ἐγγίσαι τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας ὁ πόθος. καθὸς μὲν γὰρ καὶ ὁ τοῦ πίστεως λόγος, καὶ πρέπων φιλοθέοις ψυχαῖς· καὶ ὅταν ἴδωμεν ὑμᾶς τὸ ζηλοῦν ἐγκαρδιάζον ἐπὶ ταῖς τοῦ πίστεως ἀκροάσεσι, τὸ φιλοδίδασκον τῆς ὑμετέρας ψυχῆς ἀκριβῶς καταμανθάνομεν. δεινὸς μὲν γὰρ οἰκέτης καταγνῶναι δεσπότου· βύσσος δὲ οἰκέτης χαίρει τῷ δεσπότου τοῦ πάντων ἐπαινουμένου. δῆλον ἡ τοῦ θεοῦ ἐπαίνοις τὸ δεσπότου προθυμία, τῆς οἰκετικῆς βυσσοὺς ἀποδείξαι ἔχει. καλὸν δὲ καὶ τὸ ἀγῶνα ἐκκομίζειν τῆς ψυχῆς· ἵνα διὰ τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας προκαθαρθέν, δεκτικὸν τοῦ μύθου τῆς θεολογίας βυσσοῦται. εἰς γὰρ ἀκάθαρτον ψυχὴν, φησὶν, οὐκ εἰσελεύσεται σοφία. ἔστι δὲ ἡμῖν ὁ τοῦ πολιτείας λόγος σφόδρα διάλυσις ἀκεκλοῖς ἐξεπάστους. ἐὰν γὰρ ἐλπίδας ἐκτείνω μετανοίας, δέδοικα μὴ τις χαυνωθεὶς ἐλπίδι τῆς μελλούσης μετανοίας, καταῤῥᾳθυμήσῃ τῆς πολιτείας. ἐὰν τε πάλιν ἀποκλείσω τὰς μετανοίας ἐλπίδας, δέδοικα μή τις ἀπαλγήσας τοῦ καλοῦ τὸ σῶμα ταῖς ἐπιθυμίαις. ἴσον γὰρ εἰς ἡδυπαθείας προσέρπει καὶ ῥᾳθυμία ψυχῆς ἡδοναῖς χαυνωθείσης, καὶ μετανοίας ἀπόγνωσις. διὸ δὴ ὁ λόγος ἡμῖν διαιρείσθω διχῆ· πρός τε τοὺς ὑγιαίνοντας, καὶ τοὺς ἀῤῥωστοῦντας. Ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ· ὁ φθάσας ὀλισθῆσαι, προλαβέτω τὸ πεσεῖν τῇ μετανοίᾳ· ὁ καταπεσεῖν κινδυνεύσας, μὴ καταῤῥαγήτω· εἰ δέ τις καὶ προλαβὼν καταῤῥάγη, τῆς τοῦ ἀνορθοῦντος τοὺς καταῤῥαγμένους φιλανθρωπίας μὴ ἀπογνώτω. ἔστι γὰρ οὐ σαλευθῆναι· Παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πόδες. ἔστι καὶ σαλευθέντα βοηθηθῆναι καὶ διὰ τοῦ διαστάντος· Εἰ ἔλεγον, ὁ σάλευσά μου, Κύριε, ἐβοήθει μοι. ἔστι μὴ σαλευθῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὠσθῆναι, καὶ κινδυνεύσαι πρὶν ἢ καταπεσεῖν· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτον προῆκε ὁ Θεός. Ὠσθεὶς ἀνέτρεπτον τοῦ πεσεῖν, καὶ ὁ Κύριος ἀντελάβετό μου. ἆρ' οὖν ὁ πεσὼν ἀπόλωλε παντελῶς; οὐδαμῶς.

* * * *

Ὑποπεσεῖν μὲν Κύριος πολλοῖς τοῦ καταπιστοῦσθαι, καὶ ἀνορθοῖ πολλοὺς τοὺς καταῤῥαγμένους. τοῦτο (μοι δοκεῖ) καὶ ἡ ψαλμῳδία καλῶς ὑπεδηλωμένη, πρὸς ἀπόγνωσιν ἡμᾶς μετανοίας οὐκ ἤγαγε. λέγουσα γὰρ περὶ τοῦ Θεοῦ, φησὶν· Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος. μὴ καταφερόμενος

σῃς

σης τῆς λέξεως. δικαιοσύνη γάρ ἐστιν ἴσον κατ' ἀξίαν ἀμοιβαίαν ἀποδιδόναι. ἔοικεν οὖν ἀκουσον ὅτι δίκαιος, καὶ προσδοκᾷ τὸν πρὸς ἀπολογίαν. εἶτα, ὅπου πολλάκις πολλαχοῦ πρὸς ἑαυτούς· εἰ τοίνυν δίκαιος ὁ Θεός, πῶς οὐκ εὐθὺς ἀπαποδίδωσι τοῖς ἁμαρτάνουσιν; ὁ δίκαια ἄδικος, καὶ εὐθύνεται· ὁ δίκαια βίαιος, καὶ πλουτεῖ· ὁ δίκαια ἀστεργής, καὶ δικα-
3 ζέτω· πῶς

* * * *

δικαίως μὲ δικαίζει, ἀλλ' εἰς τὸν οἰκεῖον ἀπόφασιν ἀγαγεῖν εἰς ἔργον; ἆρ' οὖν μὴ δι' ἀθέτησιν καὶ ἀπαθολὴν τῆς τιμωρείας; μὴ γένοιτο. Οὐ γάρ εὐθὺς ἐπάγει; Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρός. οὐκοῦν ὡς δίκαιος μὲ, οἶδε δίκαιον· ὡς δὲ ἰσχυρός, δύναται ὃ νοηθὲν ἀγαγεῖν εἰς
10 ἔργον. Οὐ δῶν τῆς ἀναβολῆς τὴν ἁμαρτημένην ὃ ἄπιον; Οὐκ ἦν τῆς τιμωρείας ἀναβολή; δίκαιός ἐστιν, οἶδε Ⓜ ἁμαρτάνοντα· ἰσχυρός ἐστιν, ἐπαγαγεῖν δύναται τῇ ψήφῳ ὃ τέλος. Οὐκ οὖν ἦν τῆς ἀναβολῆς αἰτία; ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος. καὶ ἑρμηνεύει τί ὃ μακρόθυμος· Μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. μακρόθυμός ἐστι τὴν λέξιν ἐπαρκαῖον· μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὀργὴν ἐπάγων. καὶ ἵνα γνῷς ὅτι περὶ ἀναβολῆς τῆς τιμωρείας ἀναμένει σε τὸν μετανοοῦντα· Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ σιλεώσει. ψαλ. ζ. ιγ.
ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε. Οὐκοῦν ἐὰν ἐπιστρέψωμεν, οὐκ οὐδὲν τῆς τιμῆς πάσχει ἀνεχόμεθα. καὶ βούλει τὴν φιλανθρωπίαν ἰδεῖν τοῦ ἐπαρκολούθου; τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ σιλεώσει. ὅπου εἶπεν, ὅλη τῇ ῥομφαίᾳ χρῆται, ἀλλά, σιλεώσει· ἵνα τὴν λαμπηδόνα τῆς ῥομφαίας ἀσπάσωμαι, προλαβοῦσης τῇ μετανοίᾳ τὴν τομὴν τῆς ῥομφαίας. τῇ σιλεώσει φοβοῦ, καὶ οὐ τέμνει.
20 ὁ φόβος συστέλλεται, τὴν τομὴν φαντάζεται καὶ ἡ μετανοία. καὶ ἵνα δεῖξῃ πάντων γνῶς τὴν κρίσιν τὴν σκηπτὸν, Τὸ τόξον αὐτοῦ ἐτέτυπε, καὶ ἡτοίμασεν αὐτό· καὶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασε σκεύη θανάτου. οὐχ ἱκανοὶ ψαλ. ζ. ιδ.
φοβῆσαι δὲ ἁπλῶς; ἢ διέγραψε δὲ λέγω τὴν ἀσωμάτου; Τὸ τόξον αὐτοῦ ἐτέτυπε, καὶ ἡτοίμασεν αὐτό, καὶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασε σκεύη θανάτου· ταῦτα βέλη αὐτοῦ τοῖς καμοῦσιν ἐξειργάσατο. ἐνταῦθα καθάπερ ἐκ γραφῆς ἐστὶν ὅλη ἡ ἀγωνία Ⓜ κριτοῦ. ἐνόησον μοι τὸ τόξον τιτανικόν, ὃ τὰς
25 χεῖρας διεσκυασμένας· τὸν μὲν ὠθοῦντα τὸ τόξον, τὸν δὲ ἕτερον ὑπεστρωμένον τὸν νευρόν· τὸ βέλος ἄκροις δακτύλοις προσῆκεν τῆς κρίσεως κατεχόμενον. ἀκούεται; τὸ τόξον, τὸ βέλος ἕτοιμον, ὁ κριτὴς εὐσεβείας· μήτε καταφρονήσῃς τοῦ τόξου· τέτακται γάρ· μήτε ἀπογνῷς μετανοίας· τὸ γάρ βέλος ὕπου βέβληται. ἀλλὰ μὴ χαυνωθῇς διὰ τὸν ἐπαρκολούθου τῆς μακροθυμίας, μηδὲ βουληθῇς ἀεὶ προσκατέχειν σαι τὸν ταῖς ἡδοναῖς. μὴ εἴπῃς, τίως
30 ἀπολαύσω τῆς ὑπερθυμίας, τίως χρήσομαι τῇ νεότητι, ἔχει μετ' ὀλίγον μετανοίας καιρός, αὔριον μετανοήσω, ταχεῖ τὸ γῆρας ἀσφαλίσομαι τὸν ζωόν. μάταιοι Ⓐ τοιοῦτοι λογισμοί, σαθρά σε τὰ τῆς ὑπερθυμίας βουλεύματα, πονηρῷ κέχρησαι συμβούλῳ τῇ ἡδονῇ. λέγεις, ποιήσω τὸν ἁμαρτάνειν σήμερον, καὶ αὔριον μετανοήσω. κύριος γάρ ἐστὶ τῆς αὔριον;

* * * *

35 Διὰ τοῦτο καλῶς ὁ θεῖος λόγος διαφόρως ἡμᾶς εἰς ἀνάκλησιν τῆς ἁμαρτίας ἀνακαλεῖται. Σήμερον, φησιν, ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, Εβρ. γ. ζ. ιγ.
ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ· καὶ, Παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς, ἕως οὗ τὸ σήμερον καλεῖται. ποιεῖ γάρ καὶ τοῦτο ὁ διάβολος πολλάκις κακοτέχνως. ὅταν ἴδῃ ψυχὴν ἀρξαμένην ἀναθαίνεσθαι τῷ ἁμαρτήματι, ἀρξαμένην νοεῖν τῆς τιμωρείας τὸ τέλος, τοιούτους ἐμβάλλει λογισμούς· νεώτερός εἰμι, καιρὸν ἔχω μετανοίας, τίως σήμερον παρακαταθέσθαι, τὸν χρεώστην τίως τῆς
40 καὶ οὕτω καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὃ μὲν σήμερον ἐν ταῖς ὑπερθυμίαις κατέχων, ὃ δὲ αὔριον ἐν ταῖς ἐλπίσι τῆς μετανοίας ὑπνοδικηθείς, παραλίσκει σε Ⓜ βίον καθ' ἡμέραν ἁμαρτάνοντος. ἀλλὰ σὺ γράτθυσαι τῆς ἡδονῆς· ἄκουσον τοῦ Κυρίου κεκραγότος σήμερον· Ἴσθι εὐνοῶν τῷ Ματθ. ε. κε.

ἀμπδίκω σε, ἕως ὅτε εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ. καλὸν μὲν οὖν καὶ καθάπαξ καὶ τοὺς τοῦ φιλοτοξεγμοσύνης ἐρῶντας, ἵνα μηδὲ δίκης φιλονικότερον ἐπιμαίζωσι. βέλτιον γὰρ ἐν ὀλίγῃ τοξολογῆσαι φιλικῆς δικαιόσυνι ἢ τῆς δίκης ἄδηλον τέλος, ἢ ταῖς ἐλπίσι τῆς νίκης ἐπηρεαζομένους ἀδήλῳ καταπιεζόσαι πλάγῃ. ἀναγινώσκεις σε τὰ γραμματεῖα, θαρσεῖς ταῖς ἐκβάσεσιν· ὁ ζωπύρος χιλιάρχης τῷ χάρτῃ τῷ λήμματι, ἐγλυάται τὸν νίκην, ἵνα τοῦ εἰσφίλησαι μαθαρίᾳ. οἷοτε γὰρ δικαστὴς τοξοφθαρμένος τοῦ ἐπιτελεσαί σοι τῆς δίκης τὸ τέλος. ἀβεβαίοις θαρσεῖς ἐλπίσι. εἰ γὰρ σὺ τοξολογῶν τοξοφθόρος ⳩ δικάζοντα, ἄλλοτε ἄλλοις λήμμασι χύσεως ἀνοίξας, νόμιζε τὰ αὐτὰ καὶ ⳩ δικάδικον μισθοτάν· καὶ πολλάκις ἠρέμα" σοι τὰ τῆς δίκης βύδια "πλέοντι πνεύσοι χαλάσαι τοῦ ⳩ πλοῦν τὸ ἰσίον. οὐδέποτε εἶδες θαλάσσαν τοξὸς αἰγιαλὸν χαλικώδη ἔχουσαν, ἢ τὸ ὦ βυθῷ κυμαινόμενον; πόσοι μετ' βύδιας ἐς χαλικώδης ἀναπλεύσαντες εἰς τὸ μέσον τῦ πελάγους, αἰφνιδίοις χλυδωσι ξενοπαθοῦσι καὶ κύμασιν ὑπανάγησαν; τοιαῦτα τῆς δίκης τὰ τέλη· οἷοτε τὰ τοξοίμια μὴ τ' ἐλπίδων, καὶ τὸ τέλος ἀντίστροφον τῷ ἔκβασιν τῆς ἐκπίδος ἀπενεγκέμενον. καλὸν μὲ οὖν (ὅπερ εἶπον) καὶ ⳩ χρηματικὰς δίκας φθάσαν διαλύσοι φιλικῆς, ἵνα τοξὸς τῷ τέλει τῆς δίκης κυβερνήσης ⳩ φίλον. ἐγκλημαπικὰς ⳩ μηδὲ διαλύεσθαι γνώστε, ἀλλὰ μηδὲ τῷ ἀρχῷ ἐγυμνάζῃ· πλοῦν ἀλλὰ καὶκὰς βελτίων ἢ φειδὼ τῦ ψυμοῦ. ὅμως οὐ δοκῶ μοι μόνον τοξὸς χρημ[illegible] ὁ λόγος ἔχειν τὸ αἴτιον. Ἰαδι, φησίν, βύσσῃ ⳩ ἀμπδίκω σε ταχύ, ἕως ὅτε εἶ τὸ τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ. αὕτη ἡ τοξοθήκη δίδωσί μοί τι καὶ μεῖζον ἐνοῆσι. εἰ γὰρ τοξὶ χρηματικὴν δικὴν μόνον ὁ λόγος, ἢ τὴν ἐγκλημάπων τῶν ἀναθήτων ἔλεγε· διὰ τί τοξοτέθη, ἕως ὅτε εἶ τὸ τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ; τίς γὰρ ἀντίδικος ἀντιδίκῳ συνοδοιπορῶν καταδίκεται; τίς κοπετία τῆς ὁδοιπορείας; ὁ μὴ κοπιῶν τῆς γνώμης, οὐ δίδοικε καὶ γραμμάτων κλοπίν, καὶ μάρτυρων διαφθορᾶν, ἢ ταῖς κ' ταῖς λεωφόρεις ὑπιβουλάς; οὐκοῦν ὀφείλομεν βύρσῃ ἀντίδικον ⳩ ἀεὶ συνοδεύοντα· οὗ τὴν συνοδίαν καὶ

* * *

Γαλ. ε κ. Ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κ' τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ πνεῦμα κ' τῆς σαρκός· ταῦτα γὰρ ἀντίκεινται ἀλλήλοις. καὶ ὁ Μανιχαῖος εἰσάγω λόγον, οὐδὲ ἄλλον λέγω σώματος δημιουργόν· ἀλλ' ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κ' τοῦ πνεύματος, τῇ ἡδονῇ συμβάλλῃ χρωμένη· τὸ γὰρ πνεῦμα κ' τ' σαρκὸς, τῇ μνησθῆναι ἐλπίσιν ἐπηρεάζομενον. ἀντίκειται γὰρ ἀλλήλοις ἐπιθυμία κόσμου καὶ ἐπιθυμία βασιλείας τῶν οὐρανῶν· τοῦτ' ἔστιν ὁ ἀντίδικος ὁ ἐς ἐκόντος ἐς ἄκοντος ξυνοδεύων. οὐδὲ γὰρ ὁ βίος, ἡ ψυχὴ τοῦ ἰδίου εἰκόνα παύσει μιμεῖσθαι· ἡ σὰρξ ἐπὶ ⳩ χρῶ καταῤῥᾷ· ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις. τοῦτο ὦ ἀμπδίκω σε ἴαδι εὐνοῶν. καὶ πότε

* * *

τοῦτο οὖν ἴαδι ὦ ἀμπδίκω σε εὐνοῶν. οὐκ εἶπα, χαίζόμενος, ἀλλ', εὐνοῶν. μὴ δὲ ἡδὺ ποιήσας ὦ ἀμπδίκω σε, ἀλλ' ὡς εὔνους ἀπὸ τῆς ἡδονῆς εἰς τοῦ μετὰ μόνον αἰσχύνεσαι. καὶ κελεύῃ σε ὡς ὀλοποιὸν χρήσασθαι ὦ σώματι πρὸς τὰ ἐξ ἡδονῆς ζητούμενα· ἀλλ' ὡς ἰατρόν. ἰατρὸς γὰρ πολλάκις καὶ πικρὸν χειρᾶ, καὶ τέμνει, καὶ καίει, καὶ" τοξολυπῶν μᾶλλον λαμβάνει. Εἰ γὰρ καὶ μικρὸν λυπῇ τοῦ αἴσθησιν, ἀλλὰ σκοπὸς "ὑγείας ὦ θεραπευομένῳ. Μήποτέ σε τοξοδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ. ὦ μέλλοντι κειτῇ. ὁ ἀντίδικος· ὦ "ἐμὲ νῦν σὺ χαίζῃ, τότε εὐείσκεταί σε τοξοδιδοὺς ὁ κειτὸς ὦ ὑπηρέτῃ· ταῖς τιμωρητικαῖς δηλαδὴ δυνάμεσι, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ, εἰς ὃ σκότος ὃ ἐξώτερον. φοβερὸς ὁ τόπος. οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἀποδῷς ⳩ ἔσχατον κοδράντην. ἐὰν τοξὸ τῦ θανάτου διαλύσῃς ὃ χρέος, λέλυται· ἐὰν ὀφείλων ἀπέλθῃς, καὶ τὸ ἐγκαπάλειμμα τῶν ἐλαχίστων ὀφλημάτων ἀπαιτηθήσῃ. τί ὅτι, ⳩ ἔσχατον κοδράντην; Ὅτι σὺ θύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεταί σοι, ἐς ἐγκαπάλειμμα ἐθυμίου ἑορτάσει σοι. ταῦτα εἰδότες, ἀδελφοί, παραλλήλα

Ματθ. ε. κα. Ψαλ. οε. 10

ἐβλήθη ἡδονάς, ἢ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν τῆς κρίσεως, καὶ τὴν τοῦ δικαίζοντος ψῆφον· ἢ τότε νοήσατε πῶς πικρὸν ἡ ἡδονὴ, ὅταν μωρὸν πλίνθης πικρίας ἡμῖν ἀρέξενος. βούλεσθε μικρόν τι τὴν ἐκκλησίαν ἀποδύω συμπισίων ἀναγεγραμμένων ἐν εὐαγγελίοις; ἀγαλήπωμεν, τί μὴ ὁ τῶν φιληδόνων τέλος, τίς τε ὁ τῶν μετανοούντων καρπός. καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ πολλάκις ἢ φιληδόνων συμπόσια γράφω καὶ γράφω. πάντα γὰρ ἀναγράφω, τί φυλάξῃ, τί μιμήσῃ. γράφω τὰ τῶν φιληδόνων, ἵνα διὰ τοῦτο ἀπαλλαγῇς τῆς μιμήσεως· γράφω τὰ τῶν φιλοθέων, ἵνα ὑποδράμῃς τῇ εἰκόνι τὴν μετανοίας, ἢ θεὶς ἀπέλλησε τὴν φιληδονον ἢ τὸ φιλόθεον, τὸν μὲν ἀποφύγῃς, τὸν δὲ ζηλώσῃς. ἅμα δὲ καὶ διδασκάλιον ἔσται τοῖς ζωγράφοις, ὃ μὴ σφίσι παῖς δημοτελέσι θέας ἐστιᾶν ὑμᾶς ἐθὺ ὀφθήσεται, μηδὲ πρόχειρος ἐπὶ τὸν ἱππόδρομον τρέχειν, μηδὲ ἀποκυκᾶν καταλαμβανόμενον τὸν θέατρον. μανικὴν γὰρ θεαμάτων ἀσέμνων ἐλπὶς. καὶ γὰρ καταλαμβάνεσι τὴν ἡμέραν ὡς τάχος τῆς προθυμίας, ἐν νυκτὶ τὸν σκότους τόπον καταλαμβάνοντες, ἵνα θεάσωνται ἀσέμνους παῖδας κόσμου τέρψιν, ἢ θηρίων ἀμοιβὰς καὶ θηριομάχων θάσωνται· καὶ κἂν πολλάκις αὐθέκτοι θεάσωνται, παῖδας βούσιας ὅτι τὰ θηρία μᾶλλον ἢ ἐθὺ ἐμοφύλους τρέφοντες. καὶ οὐ παλαίζει ὁ ἀθλιος, ὅς, ἵνα πληρώσῃ τὴν γαστέρα, εἰς θηρίων αὐθαιρέτως γαστέρα· καὶ ἵνα πληρώσῃ τῆς γαστριμαργίας τὴν τόσην, ἡδέως τῆς χιλίας τῶν

* * *

ἀλλ' ὀρχήσεσι γυναικείαις θρυπτόμενος, καὶ τὰ παῖδα φύσιν ἐκμιμούμενος, καὶ λικνιζόμενος ὅλα μὴ γυνὴ παῖδα τῶν γενέων ἐτέχθη, ἢ τὴν τῆς φύσεως μεταβολὴν φιλοπρεπῆ ποιούμενος· καὶ ταῦτα πάντα ποιῶν γαστρὸς ἕνεκα καὶ κέρδους, καὶ τοῖς αἰσχροῖς φιλοπρωκτούμενος. ἆρ' οἶσθα καλὸν εἰπεῖν τὸν τοῦ Παύλου φωνήν· Ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν. μὴ φιλιπ. γ. ιθ
παρὰ ταῦτα γινώσκετε, μὴ ἐθὺ πόδας ὀξεῖς ὅτι τὰ τοιαῦτα βήματα τρέπετε· ἀλλὰ μηδὲ τοῖς συμποσίοις τοὺς ἀσέμνους ἡδονὰς ἐπισάγετε. εἰώθασι λέγειν, παιδομιμῆ δὲ θέαν

* * * *

ἢ τῶν ἀσέμνων θεαμάτων κακία, ἢ διὰ τῶν αἰσθητηρίων τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῆς ἀκοῆς, ὥσπερ διά τινων θυρίδων, τὸ λῃστικὸν ἐπαφίσασα. ὅταν οὖν παθάπτῃ ὁ θεατὴς, καὶ παθὰ τὸ σταυρὸν πράττῃ τοὺς τῶν θεαμάτων ἐπισάγῃς αἰσχρούς· λέληθας τὸν οἶκον σταυρὸν ποιήσας θεατοῦ. σὺν γὰρ τῷ θεάτρου μισῶ τὸν τόπον, ἀλλὰ δέδια τὴν συνιόντων τὸν ὄχλον. ἵνα γὰρ ὅπου καὶ παῖδα συμπόσια θεάματα πολλάκις ἄσεμνα καὶ βλασφημὰ ταῖς ψυχαῖς ἐπισαγόμενα καταχρίσεως ἄξια γίνῃ, ἐκεῖσε μήπω σε συμποσίου βασιλικοῦ, μᾶλλον δὲ τυραννικοῦ, τῷ σῷ τῇ βίβλῳ τῶν εὐαγγελίων ἀναγεγραμμένου. δεῖπνον ἐνῶ βασιλικὸν, μᾶλλον δὲ (εἰ δεῖ παληθῆ λέγειν) τυραννικὸν, γενέθλια Ἡρῴδου, τῆς μιαρᾶς ἀλώπεκος, τῷ μιαφόνῳ θηρίου, τῷ δολερῷ· οὗ τὸν βάπτοντα καὶ ὁ Κύριος βαπτισάμενος, οὐκ εἶπεν, εἶπατε τῷ λέοντι τούτῳ (καίτοι τοῦτο θηρίον ἐδόκει βασιλικὸν) ἀλλ', Εἴπατε τῇ ἀλώπεκι. εἰ γὰρ καὶ ἡ ἐξουσία λέοντος, ἀλλ' ὁ τρόπος ἀλώπεκος. συγκροτουμένου δὲ τοῦ συμποσίου, καὶ προελθόντων αὐτῶν εἰς τὸ πίνειν, παρεισπορεύεται εἰς τὸ συμπόσιον, αἰσχρὸν θέαμα καὶ ἀδόκιμον, ἐλεφάντινον καὶ εἴπερ τινῶν θεάτρων καὶ τῆς σκηνῆς ἐπισπᾶται βασιλικῷ συμποσίῳ. βούλει γνῶναι τὸ τοῦ συμποσίου θέαμα τὸ αἰσχρόν; ἀπὸ τῶν Βασιλείων ἡ ὀρχήστρις, θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος. βασιλέως τὸ γένος, καὶ ὀρχήστριδος ὁ τρόπος. αὕτη δέ ἐστιν Ἡρωδιὰς ἡ μηδὲ τοῖς τῆς φύσεως ὅροις ἐμμείνασα· ἡ Φιλίππῳ συναφθεῖσα, καὶ Ἡρῴδῃ συνοικήσασα. ἀνήγμα δὲ λεγόμενον· καὶ εἰς ἀνηγμάτων γὰρ ζήτησιν ἄγει τῆς ἀκολασίας τὸ τέλος. ὁ γὰρ Ἡρῴδης πρωσάμενος τὸν πρὸς τὸν ἀδελφὸν μνησικακίαν, καὶ τῆς ἀκολασίας ἕλκος δοῦλος γενόμενος,

μῶνος, ἢν μὴν Ἰουδαίων βασιλεύς, ἢν ὁ πλέον δοῦλος τῶν ἡδονῶν. Ταῦτα οἶοι ⓐ βασιλεύμενοι, τοιοῦτοι καὶ ⓐ δεσπόται. τὸ τίνων Ζωοιχεσίου τὸ Ηρῴδου παλαιομένου, Ἰωάννης μὲν ὁ μέγας, ὁ θειοτέρου πεφήτου, μὴ παῤῥησίας τινὸς ἀπολαῦσαι δικαίας. οὕτως γὰρ καὶ θειότερον πεφήτου. πᾶς γὰρ πεφήτης, ὅταν ἔξει τῆς ἡλικίας ἡμόμβος, τότε τῆς ἀῤῥίτου τῆς πεφητικῆς ἠξιώθη· ἔνιοι δὲ καὶ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις. Ἰωάννης δὲ μόνος ἐξ ἐπ μίλωνι ἔχων τὴν σύλληψιν ἐν γαστρὶ, καὶ καὶ τὰς τῆς φύσεως νόμους πεφόμβος, τὸ ἐν γαστρὶ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ ἀσπασμοῦ τῆς μητρός," πεσισκίρτησεν, ἀπλῆς ἁπαλῆς μέλη, τὴν πίστιν τέλειος· καὶ ταῦτα σκιρτᾷ ὁ ἀγαλλιάσει ὁ βρέφος, ἐσφιγμένοι (εἰ δυνατὸν) πελαβεῖν τὴν πεφητείαν τῆς φύσεως. εἶδε τὸ διαστὸν μητέρα παῤῥῆσαι· ἐνοχωρεῖται τῇ φυλακῇ τῆς γαστρὸς, ὁ ἀγαλλιάσει

* * * *

ⓐ πεφῆται ὃ "μ--λει πεφητεύειν, ἃ ἐπεθύμουν ἰδεῖν ὃ πεφέβλεπον τῇ ψυχῇ. ἀλλὰ τοῦτο κεκραγάτω· Δεῖξον ἡμῖν, Κύριε, ὃ ἐλεές σε, καὶ ὃ σωτήριόν σε δῶρε ἡμῖν. ἀλλὰ τοῦτο πεῖ αὐτῶν ὁ Κύριος εἶπε· Πολλοὶ πεφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε· καὶ οὐκ εἶδον, οὐδὲ ἤκουσαν. ⓐ μὴν οὖν πεφῆται ὃ μέλλον πεφαγορεύουσιν· Ἰωάννης ὁ καὶ ⓜ πεφητευόμενον δείκνυσι. πεφαγορεύει ὃ μέλλον οὐκ τῆς γαστρὸς, καὶ μὴ ταῦτα φησι· Οὗ οὐκ εἰμὶ "ἄξιος, λέγων, μίσος ὑμῶν ἔσχηκε. πῶς δείκνυσι

* * *

μὴ γὰρ Ἰωαὶμ παῤῥησιάσεται καὶ λίβανον; μὴ γὰρ θύματα καὶ ποιμνίδας; μὴ γὰρ εἶπεν, ἀρνήσαι τὸ Θεόν; μὴ γὰρ εἶπε, θῦσιν τοῖς εἰδώλοις; ἀλλ' ὑπὲρ σωφεσύνης" ἐλθὼν ἐλεγξαι παῤῥησιαζόμενος τόματι, μάρτυς τῆς σωφεσωσύνης διείσκεται. ἵνα γὰρ γνῷς πόσον δύναται παῤῥησία πεφητική, φησὶ πρὸς τὸν βασιλέα· Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου γυναῖκα. βλέπεις πῶς καὶ" φύσιν τὴν ἀρετὴν, ὃ ἀρχὴν τῆς κακίας. Ηρῴδης βασιλεύς, δορυφόρους ἔχων, πλοῦτον περιβεβλημένος, δωρεὰς βασιλικὴν δωρεῖται· Ἰωάννης πένης, ἀνέστιος, ἄπολις, ἀκτήμων, ἄσιτος, ζῶν τὸν ἐρῆμον, ὅσον ἡ φύσις βιάζεται. ὁ περιβεβλημένος οὐκ ἐπιχῶν καμήλῳ, τῷ τὴν πορφυρίδα περιβεβλημένῳ νομοθετεῖ· ὁ δὲ τὴν ἐρήμου πορευόμενος, τοῖς τοῦ πολυανδρίου ἀρχουσι πόλεων· ὁ ἀκρίδας οὐκ ὀπτὰς ἐσθίων ἀλλὰ μέλι ἄγριον, τῷ τὸν λαμπρὸν καὶ πολυτελῆ καὶ βασιλικὴν τράπεζαν ἐξ αὐγῆς πεφαίτει· οὐκ ἔξεστί σοι. καίτοι ἐδόκει βασιλεῖ πολλὰ ἐξεῖναι. ἀλλὰ πολλὰ ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πολλὰ συμφέρει. ὅτι τούτοις δίον εὐχαριστεῖν, δίον" εὐεργετεῖν ἢ κρίνειν τὸν ὑπὲρ σωφεσύνης διδάσκαλον· πρόωξαι δὲ μὴ ὁ Ηρῴδης, πλέον ὃ πρόωξαι Ηρωδιάς (γείτονες γὰρ τῶν ὁμαίτων, καὶ τὸ ἓν πνεῦμα πλέον ὁμόζυγοι· καὶ ἔσονται ⓐ δύο, οὐκ εἰς σάρκα μίαν, ἀλλ' εἰς ἀκεφαλὴν μίαν) καὶ ὑπὲρ τούτων ἐμβάλλουσι τὸν πεφήτην εἰς δεσμωτήριον, ἵνα δείξωσι τὴν οἰκείαν ἀσυνεσίαν. Ελεγχασοφὶν, ἃ ἀγαπήσῃ σι· ἀσωτεύεται ὃ, ἃ πεφάσει τὸ μισεῖν σε. ἐμβάλλεται τῶν δεσμωτηρίῳ, καὶ οὐ μεταλλάσει τὴν παῤῥησίαν. λυσόν, φησι, τὰ "μέλη" μοῦσι λυσόν ὃ ἄδικον ζωοτικέσιον. ἐγκαρτερῶντες ὃ αὐτὸ τῷ δεσμωτηρίῳ, ὃ δὲ πικρὸν ἐκεῖνο συμπόσιον, ὃ τυραννικὸν καὶ ὠμόν· ὃ τῆς εὐφεσύνης τέλος, πεφήτου φόνος. εἰσεισιν Ηρωδιὰς τῆς Ηρωδιάδος θυγάτηρ, τέκνον τῆς ἁρκὸς, τέκνον τῆς ψυχῆς· εἰσεισιν εἰς οἰνωμβῖον συμπόσιον, ὀρχεῖται δημοσίᾳ καὶ βασίλεια, οὐ δὲν ἐχρῆν πεσκύπτειν καὶ ποιπίδος, οὐ δὲν ἐχρῆν ἀῤῥένων ὄψεσι θαρσεῖν. ἀλλὰ ταῦτα, ὥσπερ Ἰωάννης πρὸ τῆς μητρὸς πεφέβρεχεν ἐχρήσατο γλώσσῃ, καὶ ἡ κόρη πρὸ τῆς μητρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς δυσχερωσίας ἐχρήσατο. εἰσεισιν εἰς τὸ συμπόσιον. οὐκ ἤρκει τοῦτο τῆς ἀσεμνίας ἔχειν ὑπερβολήν· ἀλλὰ καὶ πῶς εἰσεισιν; ἆρα ὡς βασιλίς; ἆρα σεμνῶς; ἆρα εὐτρεπῶς, ἆρα

ἆρα θεραπαίνης; ἆρα τῷ ἄλλῳ κόσμῳ καὶ τῇ σεμνότητι προσεκόσμησε; οὐδαμῶς· ἀλλ' ἐπίστασιν ὀρχουμένη· καὶ τῆς ἐπάνω χώρας ἡ κατάβασις· καὶ ὠρχήσατο ἐν μέσῳ τῷ συμποσίῳ, ἐν τοῖς τῶν ἀκολάστων

* * *

καὶ ἡ ἀλώπηξ οὐκ ἐγκαλύπτεται. βλέπει τὸ ἀδελφοῦ τοῦ θυγατέρα καὶ τῆς κακῶς συνοικούσης ἐν μέσῳ ἀρχόντων ὀρχουμένην, καὶ οὐ καλύπτεται, ἀλλ' ἀρέσκεται, καὶ ἀρέσκει κἀκείνῳ καὶ τοῖς συνανακειμένοις. Μετὰ ὅσου ὄσους θήσῃ, καὶ μὴ τρέλαθι ἀφαιρέψῃς. ἐξελόμενον αὐτὸν μικρόν τι Παύλῳ μαθητεύσαι· Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, οἵα τις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὡς βασιλέως ἄρξασθαι θυγατέρα. ἐν ὑμῖν πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐ μᾶλλον ἐπενθήσατε. ἀλλ' ἐν ἀρέσκει κακῶς, καὶ μιαθοῦ λαμβάνει τὸ κατρθώματος χεῖρα, ὥστε Ⓦ Ηρῴδιον ὀμόσαι· Αἴτησόν με ὃ θέλῃς, ἐν δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.

Ψαλ. ρ. κα. κθ.

α. Κορ. ε. α.

Ματθ. ιδ. ζ.

* * * *

βλέπεις πῶς βασιλέως ἀξίωμα φιληδονία κατασύρει εἰς γῆν; βλέπεις ποῦ τοῦ βασιλέως ἀπέρριψεν; ὃ ἐὰν αἰτήσῃς, δώσω σοι, καὶ ἕως τοῦ ἡμίσους τῆς βασιλείας. τοσοῦτον κενώσει τοῦ βασιλέως ἀξίαν, ὥστε προσδιεφθάρης σου ὀφθαλμός· ἀπὸ ἀξιώματος ὠρχήσατο ἐν χορείοις, καὶ ἀπέδυ ἑαυτὸν ἡμίσους· ἐὰν δοῦλος ὀρχήσηται, ἰδιώτης ὁ βασιλεύς. ποῦ τὸ τῶν φιληδόνων ἀξίωμα; ποῦ τῶν ἀκολάστων ἡ ἀλυσιτέλεια; τὸ ἡμίσους τῆς βασιλείας τοῖς ποσὶ τῆς ὀρχηστρίδος ἐπέρριψας· δοῦναι μὲ πάλιν αὐτοῦ ὀρχήσασθαι, ἢ μὴ πάλιν αὐτοῦ ὀρχησαμένου δώσω χιλιάς. Εἰ δὲ μή, λύπεταί σου τὸ προσωπεῖον. ἀλλ' ταύτην μὲν ἀκόλαστος ἡ τοῦ μιαροῦ πρόθεσις· οὐ δὲ ἡ τῆς ὀρχηστρίδος αἴτησις; οὐκ ἐφείσατο τοῦ δώρου, οὐκ ἀπὸ φειδοῦς Ⓦ μισθὸν ἤτησεν· ἀλλὰ προβουλευσαμένη ἐπὸ τῆς μητρός, ἀπέρχεται χρήσασθαι συμβούλῳ τῷ μιαροῦ τῇ κακῇ διδασκάλῳ. καὶ ποῖον ἤτησε μισθόν; Δός μοι, ὧδε ἐξ αὐτῆς ὅτι πίνακι τοῦ κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. ἆρα μὴ δακρύσω τῆς αἰσχύνης τοῦ ἐπαγγελίας, τοῦ μιαροῦ τοῦ αἰτήσεως; οὐ φείσεται λοιπὸν τῶν ὀρχουμένων ἐπὶ τέλει; ἀβουλεύτους τῶν κρότων τοὺς λογισμούς; οὐκ ἀποπίνετε τῶν ἡμιγύμνων τοὺς λογισμούς; τολμᾷς ὀρχηστοῦ φίλον ἔχειν; τολμᾷς σαυτὸν ταύτης ἐραστὴν ὀρχηστοῦ; καὶ μισεῖς τὸ πρᾶγμα, ἀφ' ἁμαρτάνουσι καὶ πρὸς ταῦτα ὀφλισκάνει; ὀφλισκάνει μὲν γλῶττα εἰς ἄκοσμον ἢ καταρθῆναι, πορνεύει φονεύει μισόκαλον μὲν ὄρχησιν, εὕρεμα δαιμόνων καὶ μαιέτιον κακοδαιμόνων. ὅτι τούτοις ὁ Ηρῴδης ἐλυπήθη· ἐλυπήθη δὲ ἄκρως (ὡς αἱ ἔπειτα) καὶ μεμφεται Ⓦ Πιλάτῳ, μᾶλλον δὲ Ⓦ ζήτει τὸν Πιλάτου· προσηνέχθησαν γὰρ τὸ διήγημα. πίπτεται ταῖς χάρισι σκληρὸς, καὶ τῇ ψήφῳ τῇ κολασικῇ προσδίδωσι· λυπεῖται καὶ σὺ, καὶ ἀφ' σοῦ ὅρκοις καὶ σοῦ συνανακειμένους ἐπένθυσεν. καλῶς ἔλεγε Κύριος σήμερον, Μὴ ὀμόσῃς ὅλως; εἶδες διαστὰν προδήλως· μὴ ὀμόσῃς ὅλως. ἀφ' τί γὰρ ὀμνύεις, ἵνα ὑπορκῇς" παγιδεύσῃς αὐτὸν, ἢ βιάσῃ προφήτου φονεύσῃς; κακῶς ὤμοσε, χρεὼν θυσάσθαι. ὤμοσε ἀφ' σοῦ ὅρκους, φησὶ, καὶ σοῦ συνανακειμένους. σοῦ συνανακειμένους ἠδέσθη, καὶ Ⓦ κριτοῦ σὺκ ἐφοβήθης; καὶ σκέλθυσε, φησὶ, καὶ προσχέημα ἰδοὺ ἐδόθη ἡ κεφαλὴ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ὅτι πίνακος, καὶ ἐδόθη κορασίῳ. ἴδε τοῦ πικροῦ συμποσίου πικρότερον καὶ ὁ τέλος· τέμνεται ἡ κεφαλὴ τοῦ προφήτου, δίδοται τῷ κορασίῳ, καὶ ὁ κοράσιον δίδωται. καὶ φειδῆς ὁ θάνατος, καὶ κατηπλάγη τοῦ κεφαλοῦ, σὺκ ἀπεγράφη ταῖς τῶν αἱμάτων

* * *

ἐδόα, σὺκ ἔξεσί σοι ἔχειν αὐτοῦ· καὶ λαβοῦσα ἀπένεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς. ἀπόλαβε ἡ ὀρχηστροδιδάσκαλος τῆς κακῆς διδασκαλίας ὁ ἀστεῖος καρπὸν. τοῦτο μὲν οὖν αἰσχυνόμενοι

ἠρυθπσαμθν ὃ δίηγημα, ἵνα σὺν ὀφθαλμοῖς τῶν φιλθαμόνων ἐκσμπίζωιθν, καὶ πίσωμθν ὑμᾶς ἀποτρέφεσθαι τὰ τοιαῦτα θαύματα. ἀλλὰ μὴ καταλύσωμθν Ⓦ λόγοι ὁ συνθεσπῶ δινγήματι, μηδὲ λόγοι ἐκκλησιαστικὸν ὀρχηστρὶς καταστελλέτω, ἀλλ' ἀντιθαλμθν ἀκολάστῳ συμποσίῳ καὶ τυραννικῷ καὶ πικρῷ συμποσίοι διαστικὸν καὶ φιλάνθροποι, ἵνα νο-

Λευ. ζ. λε. λζ. ὑσωμθν πολίκος ὁ τῆς μετθμοίας καιρός. ἠρώτησε τὸν Κύριον τὸν" Φαρι. 5

* * *

γυνὴ ἡις ἰῶ, φησιν, ἐν τῇ πόλει" ἁμαρτωλός. ἀκούσασα ὅτι Ιησοῦς ἐκεῖ κατάκειται, ἔρχεται, φησιν, εἰς Ⓦ οἶκον· καὶ κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου, καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν αὐτῆς, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ. ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἡ ἁπτομένη αὐτοῦ· ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δὲ φησίν· διδάσκαλε, εἰπέ. δύο χρεοφειλέται ἦσαν δανιστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλεν δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα· μὴ ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν πλείονα ἀγαπήσει τὸν δανιστήν; ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν· οἶμαι ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. εἶπεν δὲ αὐτῷ· ὀρθῶς ἔκρινας. καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη· βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ μοι ἐπὶ πόδας οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξὶν αὐτῆς ἐξέμαξεν. φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλιπεν καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψεν τοὺς πόδας μου. οὗ χάριν λέγω σοι· ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν πολύ· ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. εἶπεν δὲ αὐτῇ· ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν; εἶπεν δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκές τινες αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρῴδου καὶ Σουσάννα καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς. ἐπεὶ δὲ πολὺς ὄχλος συνήρχετο καὶ τοὺς κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένους πρὸς αὐτὸν παραβολῆς διὰ τοῦτο ἔλεγεν· ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. καὶ ἕτερον κατέπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ φυὲν ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει· ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη. ὁ δὲ εἶπεν· ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσιν καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν. ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας οἵτινες ὅταν ἀκούσωσιν μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν. τὸ δὲ εἰς τὴν καλὴν γῆν, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ. οὐδεὶς λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς. οὐ γάρ ἐστιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε· ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. παραγίνεται οὖν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. ἀπηγγέλη δὲ αὐτῷ· ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω ἰδεῖν θέλοντές σε. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτούς· μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιοῦντες. ἐγένετο δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης. καὶ ἀνήχθησαν. πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν. καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνευον. προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέγοντες· ἐπιστάτα ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ διεγερθεὶς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος, καὶ ἐπαύσαντο καὶ ἐγένετο γαλήνη. εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέρα τῆς Γαλιλαίας. ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν ὑπήντησεν ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως ὃς εἶχεν δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδύσατο καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν. ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀναβοήσας προσέπεσεν αὐτῷ καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν· τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς. παρήγγειλεν γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου· πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεύετο ἁλύσεσιν καὶ πέδαις φυλασσόμενος καὶ διαρήσσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαιμονίου εἰς τὰς ἐρήμους. ἐπηρώτησεν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων· τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπεν· λεγεών, ὅτι εἰσῆλθεν δαιμόνια πολλὰ εἰς αὐτόν. καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν. ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένη ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη. ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγονὸς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονὸς καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξῆλθεν ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐφοβήθησαν. ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς. καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο· αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ὑπέστρεψεν. ἐδεῖτο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν λέγων· ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέν σοι ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθεν καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς. ἐν δὲ τῷ ὑποστρέφειν τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ οὗτος ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι, προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ· ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν σε καὶ ἀποθλίβουσιν, καὶ λέγεις τίς ὁ ἁψάμενός μου; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· ἥψατό μού τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν ἔτρεμουσα ἦλθεν καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων αὐτῷ ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μηκέτι σκύλλε τὸν διδάσκαλον. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων· μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευσον, καὶ σωθήσεται. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν τινα εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπεν· μὴ κλαίετε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησεν λέγων· ἡ παῖς, ἐγείρου. καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα, καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός. συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενεῖς. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδους μήτε πήραν μήτε ἄρτον μήτε ἀργύριον, μήτε δύο χιτῶνας ἔχειν. καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ. ἤκουσεν δὲ Ἡρῴδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα πάντα καὶ διηπόρει διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ὑπό τινων δὲ ὅτι Ἠλίας ἐφάνη, ἄλλων δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. καὶ εἶπεν Ἡρῴδης· Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· τίς δέ ἐστιν οὗτος περὶ οὗ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν. καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ὑπεχώρησεν κατ' ἰδίαν εἰς πόλιν καλουμένην Βηθσαϊδά. οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ ἀποδεξάμενος αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς χρείαν θεραπείας ἔχοντας ἰᾶτο. ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπαν αὐτῷ· ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα πορευθέντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ ἀγροὺς καταλύσωσιν καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπαν· οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλείονες ἄρτοι ἢ ἰχθύες πέντε καὶ δύο, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα. ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ὡσεὶ ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ ἐποίησαν οὕτως καὶ κατέκλιναν ἅπαντας. λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἦρεν τὸ περισσεῦον αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ μόνας συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων· τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν· Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. εἶπεν δὲ αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ Πέτρος εἶπεν· τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ λέγειν τοῦτο, εἰπὼν ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. ἔλεγεν δὲ πρὸς πάντας· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν, ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς; ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, εἰσίν τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτὼ καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἠλίας, οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἣν ἤμελλεν πληροῦν ἐν Ἰερουσαλήμ. ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ· διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν· ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοὶ καὶ μίαν Μωσῇ καὶ μίαν Ἠλίᾳ· μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν νεφέλην. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἐκλελεγμένος, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν εὑρέθη Ἰησοῦς μόνος. καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν. ἐγένετο δὲ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐβόησεν λέγων· διδάσκαλε, δέομαί σου ἐπιβλέψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής μοί ἐστιν· καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κράζει καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ συντρῖβον αὐτόν· καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου. ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό, καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου. εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἰδὼς τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν ἐπιλαβόμενος παιδίον ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται, καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτος μέγας ἐστίν. ἀποκριθεὶς δὲ Ἰωάννης εἶπεν· ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν· μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήμψεως αὐτοῦ καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον ἐστήρισεν τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἰερουσαλήμ. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην Σαμαρειτῶν ὡς ἑτοιμάσαι αὐτῷ· καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἰερουσαλήμ. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης εἶπαν· κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς; στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν· οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην. καὶ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν τις πρὸς αὐτόν· ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον· ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπεν· ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθόντι θάψαι τὸν πατέρα μου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. καὶ ἕτερος εἶπεν· ἀκολουθήσω σοι, κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω εὐθέτως ἔχει τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτούς· ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται

καὶ ἀκριβῶς ἐξετάσῃς, εἶτα τῶν ἁλόντων τὸ πλέον ὀξυδερκῆ πρὸς ἡμᾶς. Οἱ γὰρ οὐ μόνον εἰσὶν ὅλως ὑπηρέται, ἀλλὰ τὸ μετανοίας ἐργάται· μακάριοί σε φυλάξαι τὸ λουτρὸν τὸ βαπτίσματος. Εἰ δ' ὡς ἀδελφὸς προσελήφθης, κίνησον δακρύων πηγάς. ἔχεις δὲ φάρμακον τῆς καρδίας τὴν λύπην δοῦναι· κίνησον δὲ διδύμους κόρας προχεῖν δακρύων ῥεύματα κατὰ ἀνάλογον τῶν πεπλημμεληκότων· ἴσως δὲ δάκρυα. μακρὰ ψαλὶς κόσμα τῇ γυναικὶ φέρει καρφή· μεγάλα ποτὰ μᾶλλον βάθη τὸ ῥεύματα· χείμαρροι σφοδροὶ τὸ βαθὺς κατάγουσι λίθων ἄθη τῇ σύρει πεφύκασι. σὺ δὲ μισεῖς τὸ ἁμαρτήματα. εἰ μικρόν σε τὸ ἁμάρτημα, ἀρκεῖ τὸ βραχὺ δάκρυον· εἰ μέγα τὸ ἁμάρτημα, μεῖζον ὀφείλει δακρύων ῥεῖθρον χείμαρρος. εἰ δὲ πρόσταγμα ἔχεις βίᾳ, τὸ ὀπτικὸν δάκρυα, τὸ καρδίαν κατάνυξιν, εἰ δὲ μή· πόθεν ἔχεις σαυτῷ δάκρυα· καὶ μοὶ δείκνυσι δάκρυον μέρος. δάκρυον ἐστὶ τὸ ἀναφίκτου ἁμαρτημάτων· Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε. οὐχ ἥμαρτε Σαμουὴλ· ἀλλ' ὅτι Σαοὺλ ἥμαρτηκότα πενθεῖ Παῦλος ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς· ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν ἐδωκάτην. Τίς σκανδαλίζεται, φησι, καὶ οὐκ ἐγὼ πυρόμαι; ὁρᾷς ὅτι τὰ ἐμὰ σκανδαλα τὸ Παύλου ζωοτρόφει καρδίαν; πλέον ἀλλ' ἕκαστον ἡμῶν ἥμαρτε τοῖς οἰκείοις ἁμαρτήμασι μὴ τῶν δακρύων ἀρκέσαι. μυρσώμεθα τὸ γωνίαν· δάκρυσι βρέξωμεν τοὺς πόδας τὸ Ἰησοῦ, ἀλείφει τῷ μύρῳ. " δάκρυσι τοὺς πόδας. ὅλην τὰ ἁμαρτήματα, σκεῦλον καὶ τὰ ἱάματα. ἤκουσας τὸ Κυρίου λέγοντος σήμερον· Ὅς ἂν ἤδη γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτοῦ· ὅπως δὲ τὸ βλέμματος τὸ ἁμάρτημα κατήρξατο, ὅπου τὸ

* * * *

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ α.

Ἀλλὰ ἡμῖν πρὸς τὸ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐδόθη καιρὸς τὸ καταβαλεῖν τοῖς ὑμετέροις ἀκοαῖς τὰ τῆς ἐλεημοσύνης σπέρματα· πάλιν ἡμῖν ὁ Χριστὸς δέδωκε Ⓦ σπουδὴ μιμήσασθαι Ⓦ ὅτι τὸν καλὸν γεωργὸν" σπείροντα Ⓦ σπόρον αὐτοῦ, καὶ ἑκάστοτε πλασίονα κομισάμενον. ἰδοὺ γὰρ ὁ τῆς χάριτος ἐσάλπισε κήρυγμα· ἰδοὺ ὁ τῆς ἐλεημοσύνης θάλαττα ζωοτροφήθη. καλείσθωσαν οὖν εἰς μέσον Ⓐ φιλόθεοι, καὶ φιλόπτωχοι, καὶ φιλοπόνητες· καλείσθωσαν Ⓐ τῶν σεφανῶν ἐραστάι. " πρόκειται γὰρ ὁ Θεὸς ὁ τῶν βασιλείων χορηγὸς, ὀλίγα χρήματα τὰ τῶν φιλοπτώχων" ὑποδεχόμενος, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν αὐτοῖς χαριζόμενος. μηδεὶς τοίνυν" ἡμῶν, παρακαλῶ, ζημιωθῇ" τῆς τοιαύτης χάριτος· μηδεὶς δὲ μέγα τοῦτο καὶ ὑπερκόσμιον δώρον δι' ὀλίγα χρήματα" πρίηται· μὴ πένης, μὴ πλούσιος· μὴ δοῦλος, μὴ ἐλεύθερος· μὴ σοφός, μὴ ἰδιώτης· μὴ ἀνὴρ, μὴ γυνή· ἀλλὰ πάντες, παρακαλῶ, μὴ προθυμίας ἀγαθοεργοῦμεν τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. καὶ μή μοί τις τῶν πενήτων λεγέτω, πλουτῶ ἐγώ. αὐτῶν γὰρ προῆκον δυναγκῶν καθάπτεσθαι, ἐπειδὴ πᾶν νομίζουσιν αὐτῶν τὴν ἀπολογίαν εὐπρόσδεκτον παρὰ τῷ Θεῷ φαίνεσθαι. τί γὰρ φησι πολλάκις ὁ πένης; οὐκ ἔχω χρήματα, τῆς καθημερινῆς οὐκ ἀπορῶ τροφῆς· ὀλίγου τὴν ἡμέραν κάμνω καὶ παλαπτῶ, ἵνα μόλις" τῆς ζωῆς διωθῶ ἀναγκαίας. ὠμοφορῶ, πεπτοκεύω, σφυρόκοπῶ, καὶ τὴν τοῦ σώματος καταμόχθως διώκω· καὶ σὺ καθίζῃ κατακείμενος μετὰ τῶν ἐμῶν κεκμάτων τοῖς ἀλλοτρίοις χρήσασθαι; ὅλως γάρ, εἰπέ μοι," τῶν σῶν κεκμάτων λέγεις, ἃ σὺν κτῆμα νομίζεις τὸν

ἐμὸν

ἰχμὼ τῶ σώματός σε; ἢ οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐὰν μικρόν τι τῶν, ὡς λέγῃς, καμάτων σε δώσεις, ἐλεημοσύνῶν ἐκείνῳ πρέχῃς τῷ χρείαν σοι τῶν ἰχμὼ ἢ δυνάμει τῆς ἐργασίας; μᾶλλον δὲ μικρὸν δὸς ᾧ σώματί σε, ἵνα τῇ ψυχῇ χρείσῃς τὸ πολλῶ θησαυρόν. μὴ γὰρ, ἐὰν ἔχων δέκα ὀβολοὺς δώσῃς σεαυτὸν ᾧ σώματι ἢ ἐν τῇ ψυχῇ, πολλὰ τοῦτό σοι πρόσταται τὸν βίον διατελέσαι; ἐὰν εὐπορήσῃς ὀβολοὺς πενιτήσιν, καὶ δώσῃς ᾧ Θεῷ πάντα ὅσα ἔχεις ἀδυνάτων, καὶ τὰ τριακοντάπηχα πάντα ἑαυτῷ, σὺ ἁρμόσας τὴν ψυχὴν τῇ πίστει, σὺ εὐδυνάμωσας καὶ τὸ σῶμα δι' ἑτέρων πρεσβευτῶν, καὶ ἔλαβες χάριν παρὸ τοῦ πάλιν ἐργάσασθαι, καὶ πάλιν κερδῆσαι πολυπλασίονα, καὶ γέγονας πλουσίων πλουσιώτερος εἰς ἐλεημοσύνην. ἀλλὰ πρόσταξις μοι, καὶ φησι, κερδῆσαι σε ταῦτα; ὅτι οὐκ ἔστι, φησὶν, ὁμολογῆσαι πάντα, ἀλλὰ δανεισὴς Θεοῦ. καὶ πόθεν μοι, φησὶ, τοῦτο γένηται; πίστευσον τῇ γραφῇ τῇ λεγούσῃ, Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ. καὶ ἔχεις ἀκούσας παρ' αὐτοῦ· Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. ἆρα οὐ πολλάκις σε διήμαρτον ὅτι τῆς ἀγαθῆς ἕξεως πλούσιον πρεγράμμενον, καὶ ἐμακάρισας αὐτὸν λέγων, μακάριός ἐστιν οὗτος ὁ πλούσιος, ὅτι "τῆς τῶν ἑτέρων οὐ χρείαν ἔχει χορηγίας, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ δανείζει. καὶ σκῆνος μὲν δανείζεις πρὸς θεραπείαν, σὺ δὲ ᾧ Θεῷ· σκῆνος ἑκάστου τὰ ἀπὸ "καμάτων λαμβάνῃ μὴ κόπτων δὲ μὴ μάχης τὸ ἀμάρτημα· σὺ δὲ ἐκ τῶν Θεοῦ λαμβάνεις ἀκόπτως, ἀμεριμνῶς, μὴ χαρᾶς ἑκατονταπλασίονα. σκῆνος εἰς τὸν βραχὺν τοῦτον βίον λαμβάνῃ· σὺ δὲ εἰς ⓜ ἀπολύτητον βίον ζωὴν αἰώνιον κληρονομεῖς. εἰ δὲ μὴ πιστεύεις μοι, πίστευσον ᾧ Θεῷ ᾧ μὴ "ὄρκου σε" πληροφορήσαντι, καὶ λέγοντι· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἑκατονταπλασίονα λήψεσθε, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσετε. μὴ οὖν νόμιζε ἐλαττοῦσθαι τῇ τῶν πενήτων δόσει. καὶ γὰρ γίνῃ πένης ἐκ τῆς τῶν πενήτων μεγαλοδόσεως. ἐὰν ὁ πένης ἐλεῇ πένητα, πενέστερος καὶ γίνῃ, ἀλλ' ἐπαινετός, καὶ τῶν πενήτων μᾶλλον ἀσφαλίζεται. ἤκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος, Νεώτερος ἐγενόμην, καὶ γὰρ ἐγήρασα· καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους. καὶ πάλιν, Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλεᾷ καὶ δανείζει ὁ δίκαιος, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν ἔσται. εἰς εὐλογίαν, διὰ τί; ὅτι ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίας, ἐπ' εὐλογίας καὶ θερίζει. ὃς γὰρ ἐπιμελήσῃ τῶν ἀμφιεσμάτων σου, ἐπιμελήσει καὶ τῆς ψυχῆς σου. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀμφιέννυσι τὴν ψυχὴν, ὡς ὁ τῆς χάριτος καὶ ὀρφανοῦ καὶ πένητος σκέπασμα. οὐκ ἀφίησι γὰρ τὴν ψυχὴν γυμνὴν ὀφθῆναι ᾧ Θεῷ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὴν φοβερὰν καὶ φρικτήν· ἀλλὰ στολὴν φωτὸς περιβεβλημένην διὰ τῆς ἐλεημοσύνης μετὰ παρρησίας δόξης φαίνεται ᾧ Θεῷ. λέγει γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου, Διάρρηξον πεινῶντι ⓜ ἄρτόν σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἴσαγαγε εἰς ⓜ οἶκόν σου· καὶ τότε ἔσται πρόδρομος τὸ φῶς σου, καὶ τὰ "ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ, καὶ προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου.

Εἶδες πόσος μισθὸς διὰ μικροῦ ἄρτου ἢ ἕνα ὀβολὸν ἀπόκειταί σοι; ἔγνως πόσον σοι προσάγει φῶς ὁ τῆς ἐλεημοσύνης καρπός; θέλεις μαθεῖν πόσον θησαυρὸν προεξέπεμψεν ἡμῖν ἡ μικρὰ τῶν πτωχῶν δόσις; βούλει ἰδεῖν τίνες πτωχοὶ πτωχοὶ προσάγοντες μεγάλων θησαυρῶν χώραν "σκληρυνόμησαι; ἄκουσον. ἡ γὰρ ἀπὸ τῆς κτίσεως διὰ θείας πληροφορεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς παλαιᾶς, ἵνα σὺ" διὰ τῆς φιλοπτωχίας κερδήσῃς ⓜ ἀφθονίαν θησαυρόν. λιμὸς ποτὲ κατὰ πάσαν τὴν γῆν ἐπεδόκησε, καὶ ἰσχυρὸς λιμὸς, ὥστε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ποταμοὺς ἀνθρώπων καὶ ζώων πεδία δίδοσθαι εἰς θάνατον, οὐκ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἀλλ' ἐν τρισὶν "ἔτεσιν ὅλοις σὺν αὐτοῖς, ὡς καὶ τὴν γῆν ἅπασαν καταφθαρῆναι. αἰτία δὲ γέγονε τοῦ κακοῦ * ἡ τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰδωλολατρεία, καὶ τοῦ Ἀχαὰβ ἐξ τῆς Ἰεζάβελ ἡ πρόσκομμα, δι' ὧν ὁ Ἠλίας αἰθέριος ὢν ἐδιώκετο τοῖς θεσπεσίοις ὀφθαλμοῖς, εἰπών· Ζῇ Κύριος, εἰ ἔστιν ὑετὸς, εἰ μὴ κατὰ τὸ ῥῆμά μου. καὶ οὐκ ἐβρέχετο ὑπὲρ τὴν γῆν ὑπὲρ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ. εἶτα λοιπὸν ἀναθάλλουσα ὁ πρόσκομος βασιλὰς, ὅτι ὁ προφήτης

φήτης

φήτης Ηλίας γέγονε δηλώσεις τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἐξεπορεύετο ζητῶν ἀποκτεῖναι αὐτόν. ὥστε δηλονότι τοῦτο ἀποφυγὼν εἰς τὴν γῆν τῶν ἀλλοφύλων ὁ προφήτης εὗρε γυναῖκα χήραν, λεύκαιον τὸ λιμοῦ, ὀλίγην ἄλευρον ἔχουσαν, καὶ ὀλίγον ἔλαιον, ἐν οἷς πᾶσαν τὴν ἐλπίδα τῆς ἑαυτῆς ζωῆς καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς εἶχε κρεμαμένην. καὶ λέγει αὐτῇ ὁ προφήτης Ηλίας· Ἔνεγκέ μοι μικρὸν ἄρτον ἐν τῇ χειρί σου. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς αὐτόν· ζῇ Κύριος ὁ Θεός σου, εἰ ἔστι μοι ἐγκρυφίας, ἀλλ' ἢ ὅσον δραξὶ ἀλεύρου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ὀλίγον ἔλαιον ἐν τῷ καμψάκῃ· καὶ ἰδοὺ συλλέγω δύο ξυλάρια, καὶ εἰσέρχομαι τοῦ ποιῆσαι αὐτὸ ἐμοὶ καὶ τοῖς τέκνοις μου, ἵνα φάγωμεν καὶ ἀποθανούμεθα. μή πως ἡμῶν σήμερον εἰς τοσαύτην πενίαν ἐλάσῃ; μὴ γένοιτο. ἀλλ' ἐκ τοῦ λευκάνου τούτου τοῦ θαλάττου ἐποίησεν ἡ χήρα τῷ προφήτῃ πρῶτον ἐγκρυφίαν, καὶ ἐξήνεγκεν αὐτῷ, καταφθησάσης ἑαυτῆς καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς. καὶ ποίαν ἔλαβεν ἀντιμισθίαν τῆς πενιχρᾶς ταύτης ἐλεημοσύνης; ἄκουε φανερῶς τί φησιν ὁ προφήτης. Τάδε λέγει Κύριος, ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου οὐκ ἐκλείψει, καὶ ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου οὐκ ἐλαττοῦται. ἕως ποτέ, προφῆτα; ἕως τοῦ δοῦναι Κύριον ὑετὸν καὶ δρόσον ἐπὶ τὴν γῆν. ἀλλὰ τοῦτο λέγει ὁ προφήτης, Εὐλογημένος ὁ ἀνθρωπος, ὃς πέποιθεν ἐπὶ τῷ Κυρίῳ· καὶ ἔσται ἐλπὶς αὐτοῦ ἐν καιρῷ ἀθυμίας, καὶ οὐκ ἐλαττωθήσεται οὐδὲ ἐκλείψει. καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦ προφήτου ἔργον, καὶ ὅτε ἡ ὑδρία ἔλιψεν, ὅτε ὁ καμψάκης ἐλαττοῦτο. μὴ ταύτης πενέστερός εἶ, ὦ ἀνθρωπε; μὴ τοσοῦτον λιμὸς ὑπέκειται σοι, τοῦ μὴ ποιῆσαι ἐλεημοσύνην; οὐκ ἔστιν οὕτω, μὴ γένοιτο· ἀλλὰ καὶ ἔχεις, καὶ δυνάσαι, εἴτις ἀπ' εἶ, [καὶ] μᾶλιστα πιστός. καὶ πρὸς μοῦ τὸ σῶμα φιλότιμος ἐστὶν ἀρχή, ἐκεῖ τὴν ψυχὴν ἐκφέρος. ἡ ἐλεημοσύνη ἐστὶ τῆς ψυχῆς ὄντως καὶ ὥσπερ ἄρτος καὶ οἶνος τοῦ σώματος ὄντως ἐστὶ καὶ εὐφροσύνη, οὕτω καὶ ἡ ἐλεημοσύνη καὶ προσευχὴ τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἀρχὴ παρρησίας καὶ χαρᾶς. καὶ τί δίδωσιν αὐτῷ ἀνθρώπου ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ μόνον ἐλεημοσύνην; εἰ δὲ ἀγνοεῖς, μάθε καὶ παρὰ τῆς χήρας τῆς ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ, ὅτι δύο ὀβολοὺς ὀλίγου τοῦ τῶν ὑφάντων βασιλείαν ἐκέρδανεν, αὐτὸν ὅλον Θεὸν ἐπαινέτην λαβοῦσα τῆς πτωχείας ταύτης, καὶ μέχρι τοῦ ὑφάντου διηνεκοῦς τὴν καρποφορίαν αὐτῆς. οὐκ εἶδες τὸ σωτήριον ἐν τοῖς ἁγίοις εὐαγγελίοις ἀποδεδεγμένον τὸ χήρας τὸ βάλλουσιν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ τὰ δύο λεπτά, καὶ θαυμάσαντα αὐτῆς τὴν τοσαύτην ἐπιείκειαν, εἶδε γὰρ τὴν ψυχῆς τὴν εὐσπλαγχνίαν, εἶδε τὸ πτωχὸν φιλόπτωχον, εἶδε τὸν ἀδηλον χρημάτων τοῖς μὴ ἀδήλοις ζωοφορήσαν. πολλοὶ μὲν ἦσαν οἱ βάλλοντες πολλὰ εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· ἀλλὰ πρῶτον τοῖς γινώσκουσιν ὁ Θεὸς ἅμα καὶ ἀνθρωπος, ὁ ἀνὴρ δικάζων καὶ πρόσωπον, καὶ καρδίας τῶν ἀνθρώπων διερευνᾶν. καὶ ποίαν ἀπόφασιν ἐκφέρει περὶ τούτων, ἀκούσωμεν. Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν. οὐ γὰρ ἐκ βαλλόμενα πάντα ἀποδέχομαι, φησίν, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν τῶν συνεισφερόντων δοκιμάζω. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλε. δηλονότι; ὅτι οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἐνέγκαν, αὕτη δὲ ὅλον τὸν βίον αὐτῆς εἰσήνεγκεν. οὐκοῦν ὀρθῶς δικαίως ἔκρινεν, εἰ πρωΐθεν καὶ ἡμεῖς ἅπαντες τῷ Θεῷ, ὡς ὁ προφήτης εἶπε· Δίκαιος εἶ, Κύριε, καὶ εὐθεῖς αἱ κρίσεις σου· ὅτι τὴν προαίρεσιν τῶν ἀνθρώπων δοκιμάζεις, καὶ οὐ τὸ πλῆθος τῶν προσφερομένων τὴν βασιλείαν προεξαίρεις. οὐ γὰρ προσέχεις τοῖς προσφερομένοις, ἀλλὰ τῇ διαθέσει τῶν προσφερόντων. μὴ τοίνυν ἐκπέσῃ τις ὑμῶν, ὅτι καλῶ, καὶ δύο λεπτὰ, καὶ δίκα ὀβολοὺς εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν καταβαλεῖν. οὕτω γὰρ ἡ ἁγία γραφὴ διδάσκει, ὅτι καθὼς ἂν ἔχῃ τις προαίρεσιν, οὕτω πρόσδεκτός ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ. μὴ οὖν ἡμῖν ἡ πράξις ἐκείνη ἀλλοτρία τῆς σῆς καρποφορίας· ἀλλ' ἔχε μερίδα μετ' αὐτῆς, ἵνα λάβῃς μερίδα καὶ τῶν κομιζομένων ἔλεος παρὰ τοῦ ἐλεήμονος Θεοῦ τοῦ Εἷς πάντος, Ἐλεῆσε, ἵνα ἐλεηθῇς. ὥσπερ γὰρ πιστεύεται, ὅτι ἔστιν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ ὁ τὰς προσευχὰς δεχόμενος τοῦ λαοῦ, καὶ προσφέρων τῷ Θεῷ

ταύτας,

ζωΐζας, ϗ ασυνδάζεις μὴ πόνων ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ ζαὶ δῶρα, ἵνα σε ὁ δῶρον τ προσευχὴς μὴ πόνων ἀποδεχθῇ· οὔτα πίς θυε, ὅτι ϗ ὁ τ τοὺς ὄστν ἄγγελος ὁ διῤῥώμος ζὰ παρὰ σοῦ διδόμθνα τοὺς πωχοὺς, ϗ ζῶντα προσφέρων ᾧ Θεῷ. ϗ ποῖος ὄστν οὗτος ὁ ἄγγελος, ἀλλ' ἢ ὁ ζὰς προσευχὰς ϗ ζὰς ἐλεημοσύνας Κορνηλίου τῷ Θεῷ προσενέγκας, ζ εἰπὼν
Πραξ ι. δ. αὐτῷ· Κορνήλιε, αἱ ἐλεημοσύναι σου ϗ αἱ προσευχαί σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τ Θεοῦ; ϗ ἰω ὁ προφήτης Ἑλλὶς· μὴ τοῦτο ; ἀφ' οὗ ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος, ἐγήγετο πιστὸς, ζ οὕτω προσεδέχθησαν· πόσῳ μᾶλλόν σου τὸ φιλοζείτου;

Οφείλομθν ὖ λοιπὸν ϗ ζὰν πλουσίους προζαλέσαι. μάλιστα μέ, ὦ πολλοὶ φιλόπωχοί εἰσι, ϗ ἀφ' ἑαυτῶν τοῦτο προάπουσι (ζαλῶς γὰρ ἐμελέτησαν ἐζδδλθῶαι προζὰ τῶν τοιούτων ἀνδρῶν, ἐζείνων τῶν προ ἡμῶν διδασζάλων, ζαρποφορδν) ἀλλ' ὅμως ὅπῃ ζ τῶν πρὸ ἡμῶν πωχῶν λόγοι ἀπαιτοῦσι, οὐζ ἀποζνήσω προζαλέσαι αὐτούς, ϗ πρὸς ἐλεημοσυνῶν χειραγωγῆσαι, δύο ζῶντα προφυλαττόμθνος, ᾧ μήτε αὐτοὺς προ Θεῷ ἐγζληθῶμι, μήτε ἐμὲ προ τῶν ἀπόλωτ βλθληθῶαι. ϗ πῶς, ἐγὼ λέγω. ἐὰν γὰρ μὴ ζαταβάλω τὰ τῆς θείας γραφῆς λόγια εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγαθὴν τράπεζαν, ὥσπερ ἀργύριον ὅπῃ τραπεζίτῃ, θέλως ἐγζαλοῦμαι προ τοῦ Θεοῦ, ϗ αἰτιῶμαι πρὸς αὐτόν. Ἐχρῆν σε ὁ ἀργυρικόν μου ζαταβαλεῖν τοῖς τραπεζίταις, ϗ ἐγὼ ἐλθὼν ἀπήτησα ζ ἐμοὶ ζὺν τόκῳ. εἰς τοῦτο γὰρ ϗ ἐπεζάλεσεν ὁ τοῖς ἁγίοις διαπελίοις ᾧ πιστεύσῃ ὁ δίωαιος, ϗ ζατακρύψαι. ϗ πῶς ἀργύριον ὁ προφήτης λέγῃ, αἰσθυσον. Τὰ λόγια Κυρίου λόγια ἁγνὰ, ἀργύριον πεπυρωμένον δοζίμιον τῇ γῇ ζεζαθαρισμένον ἑπταπλασίως. οὕτω ϗ ᾧ προφήτῃ λέγῃ ὁ Θεός· Υἱε ἀνθρώπου, μαρτύρου ᾧ λαῷ τούτῳ. ϗ πάλιν ἄλλως, Παραζαλεῖτε ἱερεῖς λαόν μου· λαλεῖτε εἰς τὰ ὦτα Ιερουσαλήμ. Διαύτα οὖν ἐγὼ παρελήλυθα ἀνθρώπους προζαλῶ πάντας ὑμᾶς προς ἐλεημοσύνην ἐλθεῖν, ἵνα μὴ ϗ παρ' ὑμῶν ϗατ' ἐζείνην τὴν ὥραν ἐγζληθῶ, ἐὰν (ὅπερ μὴ γένοιτο) αἰσθύσῃ τις προ τοῦ ϗριτοῦ ϗατ' ἐζείνην τὴν φοβερὰν ἡμέραν· πονηρὲ δοῦλε, μαὶ πόθεν ἠλέησας τὸν ζυνδοῦλόν σου; ϗ νῦν σὺ πῶς θέλῃς ἐλεηθῆναι; ϗ πάλιν, μετάνοησον νῦν, ὅτι ζαῖρός ἐστι ϗ σοὶ μετάνοιας· μήποτε ἐγζαλούμθνός τις ϗατ' ἐζείνην τὴν φοβερὰν ὥραν εἴπῃ, ζτι θέλω διδάσζειν προ τοῦ πτωχόν, θέλω ἔμαθον τί δῶσει ἄνθρωπος ἀνάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, οὐδὲ εἶπεν ἡμῖν ὅτι ἐλεημοσύνη ἐζλάσκεται ἁμαρτίας, οὐχ ἡμεῖς δὲ ἡμῖν τὴν προ σοῦ δοθῆσαν αὐτῷ γραφὴν τὴν λέγουσαν, Μακάριος ὁ συνιὼν ἐπὶ πτωχὸν ϗ πένητα, ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ ῥύσεται αὐτὸν ὁ Κύριος· ἀλλὰ μόνον τῆς Ιουδαϊκῆς ἀπιστίας ἀπεχόμενοι ἡμᾶς, ϗ πάλιν ἑλλιῶν τὴν διαπαμονίαν ἀπηνήρθωσεν· ὧν ϗ τῆς προ νομίας διδαζθέντες ἀπέστημεν. Εἰ γὰρ ϗ προς ἐλεημοσύνην ἐπαίδθσεν ἡμᾶς, εἶχομεν ϗ ζαὐτὴν ζὺν ζαρποῖς διῤῥαθαι. Διὰ τοῦτο ϗ μὴ πρόφασιν προ καλοῦ οὐ παύομαι, ἀλλὰ ϗαὐτῷ ζ διαμαρτύρομαι πλουσίους ἅμα ζ πένητας, ἄνδρας ὁμοῦ ζ γυναῖζας, φείσασθε τῶν ὑμετέρων ψυχῶν, ϗ λυτρώσασθε ζαὐτοὺς διὰ τῶν χρημάτων ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς. ϗουφίσατε ὁ φορτίον τῶν ἁμαρτημάτων διὰ τῆς ἐλεημοσύνης· ἐλεήσατε, ἵνα ἐλεηθῆτε. ἡ γὰρ ἐλεημοσύνη βαπτίσματος ἀγίου δύναμιν ἔχει· ϗ ὥσπερ ὃ ἅγιον λουτρὸν ἀποζαθαίρει τῶν ἀνθρώπων ζαὶ ἁμαρτήματα, οὕτω ϗ ἡ ἐλεημοσύνη ζαθαίρει τῶν ἐλεουμένων τὰ τῆς ψυχῆς πλημμελήματα. οὐζ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλ' ἡ θεία γραφὴ διδάσκει λέγουσα· Ελεημοσύναι ϗ πιστίαι εἰσὶν. ἐζζαθαίρουσαι ἁμαρτίας. Ζαὶ χρήματα, ϗὰν μὴ βούλωμθα, ϗ ζῶντα μάθωμεν· ἡ ψυχὴ, ϗὰν μὴ θέλωμθν, ϗκφθεν μεθοδεύεται, ζαὶ διὰθηϗας ἐπέχουσα τῶν ἁμαρτημάτων. Διὰ τοῦτο γὰρ ϗ ὁ Κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστὸς τοὺς θυσιαστηρίους ἔλεγε· Τί ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν ϗόσμον ϗερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀνάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

ἄϗουε

ἀκούεις γοῦν, φησὶ καλῶς, ὁ ῥῆμα τοῦτο. ὅτι σὺ μὲν εἰρωνείᾳ καταφέρῃ· ὁ δὲ τῆς ἀνάγκης δείκνυσι τὴν τοῦ Θεοῦ τοῦ δύναμιν. ἀκούει γὰρ πολλάκις ὁ ἀκροατὴς, Τί ὠφελήσῃ ἄν, δέσποτα, ἐὰν ⓜ κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὸν δὲ ψυχὸν αὐτοῦ ζημιωθῇ; καὶ φοβερίζει τοῦ ῥήματος τούτου τὸν δύναμιν. καὶ ἐὰν καταφέρῃ ὁ εἰρωνείᾳ τὸ ῥήματος, μανθάνει ὁ τῆς ἀνάγκης τοῦ εἰρωνικοῦ τὸν δυνάμιν. τί γὰρ ποιῇς ὁ Θεὸς, ὅταν πινὰ ἴδῃ χρημάτων μὴ δικαίωμον, ἐλεημοσυνῶν δὲ ἀποστρεφόμενον, καὶ πόντα αἰσχύνομον παλαιὰ ὑπὸ τοῦ μὴ φοβουμένου τὰ χρήματα; ὁ τῆς ἀνάγκης αὖθις διδάσκει γνωρίζειν τὸ τοῦ Θεοῦ νόμον. καὶ πῶς, ἄκουε. συνέπεσε μοί ποτε ἐμπορεῖν θαλαττεύοντα, καὶ ὡς χρήματα μέτοχον ⓜ νοῦν ἔχοντα, πόντα αἰσχύνομον παλαιὰ, ἵνα ὁλοθὲν ἀπολέσω, ὅρκους μυρίους ἐπάγοντα τὴν ψυχὴν, ὥστε μὴ φοβοῦμαί τὴν ἰδίαν. ἀλλ' ὁ ζοῦσος ἀπίστης καὶ φείδωλος, ὁ ὥρᾳ ἀνάγκης, ὅταν σφοδρῶς χειμάζῃ καὶ κυδωνᾷ ὁ τῇ θαλάσσῃ (ἐφίσταται γὰρ ὁ κλύδων, ἐγείρει τρικυμίας ἡ θάλασσα, ὑψοῦται μέχρι τοῦ ὄρεσιος τὰ κύματα) βύθιος ζῶν ἡ φιλαργυρία μὴ ἀπόληται, καὶ ὁ πόντα κέρματον ὑποτρομεύσας, ἵνα ζωάξῃ τὰ χρήματα, ἐκβολὰς ποιῆται τῆς ἰδίας χαρᾶς πόντων, ὧν ἔχει, καὶ χαρίζεται τὸ πλοῦτον τῇ θαλάσσῃ. ἀλλ' ἐρώτησον αὐτὸν βύθιος, τί ποιῇς, ὦ δέσποτα; ἡ μαίνῃ; τί ῥίπτεις τὰ χρήματα ἀχρήστως; καὶ φυλάττει σε τὰ θαλασσοφύλακες ἡ θάλασσα. οὐκ ἔστιν ὡς ἡ γῆ δέξασθαι τὰ σπέρματα, ἃ δίδωσί σοι πολυπλασίονα. οὐ γὰρ λαμβάνει σπέρματα, καὶ δίδωσι δράγματα. τί οὖν δαπανίζεις ἀχρήστως ἀχρήστῳ τοιχείῳ; τί πίστεις βύεις ἀπίστοις κύμασι; τί δίδως τὸν σὸν θησαυρὸν εἰς θάλασσαν θησαυρὸν τῇ μὴ ἀποδιδούσῃ θαλάσσῃ; θεῷ οὐκ ἠθέλησας δανεῖσαι, καὶ τῇ ἀχρείᾳ θαλάσσῃ ῥίπτεις τὰ χρήματα; τί οὖν βύθιος σκῶλος ἀποκρίνεται; θέλω τὸν ψυχόν μου σῶσαι, ἵνα ὅλον ⓜ κόσμον κερδήσω. νοῦν ἔγνως, τί δώσει δέσποτα ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· νοῦν ἔμαθες ὃ ῥῆμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπου διδάσκαλον ἔλεγε, Τί ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν ὅλον ⓜ κόσμον κερδήσῃ, τὸν δὲ ψυχὸν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἀλλ' οὐκ ἐπαίδευσέ σε ὁ νόμος; παιδεύσει σε καὶ ὁ φόβος. οὐκ ἐπαίδευσέ σε ἡ τοῦ Θεοῦ διδασκαλία; παιδεύσατω σε τῆς θαλάσσης ἡ μανία. ὦ τῆς ἀναχολεύτου πραξέως, ὦ τῆς πόντα παιδευούσης ἀνάγκης. ἡ θάλασσα βιαζομένη λαμβάνει ὅλα, ὁ Θεὸς δὲ πεπεισόμενος εἰς βασιλείαν οὐρανῶν, οὐδὲν μέρος τι λαμβάνει; τῇ θαλάσσῃ πιστεύεις μηδέν σοι χρησὸν ἐπαγγελλομένῃ, καὶ τῷ Θεῷ οὐ πιστεύεις ἑκατονταπλασίονά σοι ἐπαγγελλομένῳ καὶ χαριζομένῳ; βούλει καὶ ἑτέραν εἰκόνα τῆς τοιαύτης ἀνάγκης ὑποθωρακίσω σοι; χεὴ γὰρ καὶ ἀφ' ὧν φοβερῶν καὶ ἀφ' ὧν ἀγαθῶν πόντα χόλον ὠφελεῖσθαι τὸν ζῶν ψυχόν. σύνοισον οὖν καὶ σὺ τὸ τῇ γῇ πραγματευόμενος, σὺν πόντα ποιοῦσα, καὶ πράττουσα ὑπὲρ τοῦ κερδῆσαί τι, σὺν ὅρκῳ τολμῶσα, καὶ πάσης ἐπιορκίας γέμουσα ὑπὲρ τοῦ ἵνα ὁλοθὲν λαβεῖν πλέον, [ὅτι] ⓖ τοιοῦτοι σὺν τοῖς Θεοῦ νόμοις πεφρόνηται. πεφήνασι κηρύττοντες, καὶ κεῖνοι τὰ ὦτα ἀποκλείοντες· διδάσκαλοι βοῶσι, καὶ κωφοὶ τὸν ἀκοὴν μυκτηρίζουσι. καὶ τί λοιπὸν ὅτι τούτων χεῖρόν ἐστιν; ὃ γὰρ ὅτι πόντων, ἀλλ' ὅτι τούτων. ἀπιστοῦσι γὰρ πολλάκις ὁ ζοῦσος ἐμπορος λῃστῆς· καὶ ὁ πεὸς ⓜ πλοῦτον κεχηνὼς, καὶ ἀπλήστως ὃ τῆς φιλοχρηματίας πάθος ἐνδιδυμῶσι, βύθιος ἀποδύεται τὸν τοιοῦτον νοῦν, καὶ χεῖρ δαιμονικὴ εἰς ὃ χρήσασθαι. βλέπει γὰρ ὃ ξίφος, ὃ ὑπερφέρεται ὁ λῃστὴς, καὶ φοβεῖται ὃ πάθος. ἐπέρχεται ὁ λῃστὴς, καὶ βυθίζει· λοιπὸν σκῶλος, ὥσπερ ἰὸς φιλότιμος, τὰ ἑαυτοῦ πρόσχων μὴ ἰχεσίας. τί οὖν λέγει τοῦ λῃστοῦ τὸ τι; πόντα λάβε, καὶ μόνον τὸν ψυχόν μου χάρισαι. ἀκουέτω δὲ σοῦ· νοῦν ἔγνως τί δώσει αὐτῷ δέσποτα ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; λῃστὴ πόντα βουλομένῳ λαβεῖν δίδως μὴ πάσης διδασκάλου, τοῦ βλέποντί σε εἰς πάντα· θεῷ δὲ μέρος τι βουλομένῳ λαβεῖν οὐ δανείζεις, τῷ πάντα πλουσίως προέχοντί σοι ἀγαθὰ, ὁπόταν τι οὐ θέλῃς; διὰ τοῦτο φοβῇ ⓜ θεὸν, ὅσον ⓜ λῃστήν; ὁ ξίφος μὲν γυμνούμενον φοβεῖ, γέεννης δὲ πῦρ

πῦρ ἀπφλεύμενοι καὶ ζαφερῆς; μὴ, ϖδ ἀκαλῶ, μὴ ζιοὶ τινες ὑμῶν γενέσθωσαν. οὐ γὰρ ἐστι, μάλιστα φιλόχριστοι ἔντες. οἶδατι γὰρ πάντα τὰ ἀποβησόμενα τοῖς ἀνθρώποις. ζᾲ ψυχὰς ὑμῶν ἀσφαλίσασθε ϖρὸ τῆς ὀπτσθεν ἀποδημίας, ⁊ ὑπτιγνώσκετι ⓜ τὸ
Ματθ. ε. ζ. τοῖς ἁγίοις διαπελλίοις εἰρηκότα· Μακάριοι ⓖ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. αὐτῷ οὖν τῷ ἐλεοῦντι, ⁊ πέφοντι, ᾧ μὴ ὀνειδίζοντι Θεῷ δόξαν ἀναπέμψωμεν, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ πνευμάτῳ ⁊ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν ᾧ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑ-

ρείναι αὐτοῖς χειμὼν ὥρα, ⁊ ἰδεῖν τοὺς πένητας ⁊ πτωχοὺς ἀνεπιμελήτους ἐρριμ- 10
μένους ⁊ τῷ ἀγορᾷ. Λογ. β.

Ρεσβείαν ζητᾶ δικαίαν ⁊ λιτὴν ⁊ πρέπουσαν ὑμῖν αἰτῶν ἐγὼ ποιησόμενος τήμερον ϖρὸς ὑμᾶς· ἑτέρα μὲν οὐδεμία, πλὴν ἢ τῶν πόλει οἰκούντων ἡμῖν πτωχῶν ὅτι ζωῦτα μετὰ χρηστοτητος πάντων, οὐ ῥᾳθυμίᾳ ⁊ ψηφίσμασι ⁊ κενῆς γνώμης βουλῆς, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀναγκαίων τῶν ἐλεεινῶν ⁊ πικροτάτων. πρῶτον γὰρ διὰ τῆς ἀγορᾶς ⁊ τῶν γενομένων, ⁊ ϖρὸς τὸν ὑμετέραν ζωοδοτικὴν σπουδὴν, εἶτα ὁρᾷ τὸ μέσον ἀμφόδους ἐρριμμένους πολλοὺς, ⁊ τοὺς μὲν ζητὰς χεῖρας ἐκκεκομμένους, τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς, τοὺς δὲ ἕλκη ⁊ τὰ αὐμάτων ῥύσεις ἔχοντας, ⁊ ζωῦτα μᾶλλον ϖροβάλλοντας τῶν μερῶν, ἃ συγκαλύπτειν ἀναγκαῖον ἦν διὰ τὴν ἐναποκειμένην αὐτοῖς σπουδὴν, ἑκάστης ἐνόμισα ἀπὸν θεωρίας εἶ), ὃ μὴ ϖοιεῖ τὸν ὑμετέραν ἀγάπην, ⁊ μᾶλλον μᾶ τῶν εἰρημένων ⁊ τὸ κηδεμονικὸν ϖρὸς τοῦτο ζωωθοῦντος ἡμᾶς. ἀεὶ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον τοῦ ϖοιεῖ τῆς ἐλεημοσύνης ποιεῖσθαι λόγους, ὅπῳ ⁊ ἡμεῖς πολλῆς ζωύτης ϖαρὰ τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς δεόμεθα δεσπότου· μᾶλλον δὲ ⁊ τῷ παρόντι καιρῷ, ὅτι πολὺς ὁ χρυμός. ⁊ μὲν γὰρ τῷ θέρει πολλὴν ϖαρὰ τῆς ὥρας ἔχοισι ϖαραμυθίαν ⓜ πάντες, ⁊ γὰρ ⁊ γυμνοὶ βαδίζειν ἀκίνδυνοι, διὰ ϖᾶσαν ὥραν τῆς ἀκτῖνος ἐγκειμένης αὐτοῖς, ⁊ ἐπ' ἐδάφους ἁπλῶς καθεύδειν ⁊ ὑπαίθριον διαπεπτερυγεῖν ἀσφαλές· ⁊ οὔτε ἐνδημάτων αὐτοῖς χρεία τοσαύτη, οὔτε οἰκοποσίας, οὔτε διαφιλεσίας ζοφῆς· ἀλλ' ἐρχομένου μὲν τοῖς τῶν ὑδάτων πηγαῖς, ἐρχομένου δὲ ⓜ μὴ τῶν λαχάνων τοῖς φαυλοτέροις, ⓜ δὲ ἀσπαρμάτων ξηρῶν ὀλιγότητι, τῆς ὥρας τὸ ἔτος ἐκθειασμένου αὐτοῖς ϖαρεχούσης τὸν πάππον. ⁊ ζωῦτης δὲ οὐκ ἐλαφρὰν ἔχοισι ἑτέραν ϖαραμυθίαν, τὸν τῆς ἐργασίας διακολίαν. ⓜ γὰρ ζᾲ οἰκίας οἰκοδομούμενοι, ⁊ ⓜ τὸν χιῶν σκάπτοντες, ⁊ ⓜ τὸν θάλασσαν πλέοντες, τῆς τοῦτον μάλιστα δέον) ζωεργείας. ⁊ ὅπερ τοῖς πλουτοῦσιν ἀγαθοῖ ⁊ οἰκίαι ⁊ λειπανοῖ ϖερίοδοι, τοῦτο τούτοις ὁ σῶμα ἐστὶ ⁊ πᾶσα ἀπὸ τῶν χρῶν ἡ ϖερίοδος, ἑτέρωθεν δὲ οὐδαμόθεν. διὰ τοῦτο λέγεις μὴ ἀπολαύοισί χιῶνος ϖαραμυθίας· ἐν δὲ τῇ χειμῶνος ὥρᾳ πολὺς αὐτοῖς πόνος ὁ πόλεμος· ⁊ διπλῆ ἡ πολιορκία· τοῦ λιμοῦ καταθέοντος ἔνδοθι τὰ ἀπλάγχνα, τοῦ χρυμοῦ πηγνύοντος τὴν σάρκα ἔξωθεν, ⁊ νεκροὶ ἐργαζομένου. διὸ ⁊ πλείονος μὲν αὐτοῖς ζοφῆς δεῖ, ἰχνευτήρας δὲ τῆς ϖερικολῆς, ⁊ σίγης, ⁊ σιδαύλου, ⁊ ἐνδημάτων, ⁊ πολλῶν ἑτέρων. ⁊ ὃ δὴ ϖάντων χαλεπώτερον, οὐδὲ ἐργασίας τις ἔστιν αὐτοῖς εὐπορία· ⁊ γὰρ ὀλιγοπέ- 40
τῆ τοῦ ἔτους ἡ ὥρα. ἐπὶ δὲ ⁊ πλείων αὐτοῖς ἡ τῶν ἀναγκαίων χρεία, ⁊ ὃ ἐργάζεσθαι μᾶ τούτου πρόφασιν, οὐδενὸς οὐδὲ ἀθλίους μισθουμένου, οὐδὲ καλοῦντος εἰς δίκαιαν· φέρε, ζᾲ τῶν ἐλεημόνων ἀντισάγωμεν χεῖρας ἀντὶ τῶν μισθουμένων, ⓜ ἀληθῶς ϖροσατεῖν ⁊ κηδεμόνα τῶν ἀπορίᾳ ζώντων Παῦλον ζωεργὸν ϖρὸς τὸν ϖρεσβείαν ζωύτην λαβόντες.

⁊

καὶ γὰρ πολλῷ τῷ περάγματος πείρατι τὴν περίνοιαν ἔδει, καὶ ὅσην οὐδεὶς ἕτερος. Διὰ τοι τοῦτο οὐ μαθηταῖς πρὸς Ⓦ Πέτρον διελέγετο μόνος, τὴν τῶν πενήτων δ' ἐλάλει προσασίαν· ἀλλ' εἶπεν, ὅλη Δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ Γαλ. β. 9.
εἰς τὴν περιτομήν· ἐπήγαγε, Μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν, ὃ καὶ ἐσπούδασα
5 αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. καὶ γὰρ πάμπαν τῶν ἀπίστων Ⓦ περὶ τούτου εἰσφέρει λόγον, καὶ οὐκ ἔστιν εὑρεῖν οὐδαμόθεν ἀπίστων τοιαύτης σπουδῆς οὖσαν τῆς φιλοπένητος. οἶδε γὰρ, οἶδεν ὅσον τὸ πράγματος τὸ ἰσχύς. Διὰ τοῦτο καθάπερ οἰκοδομὴν θαυμαστὴν ὀροφὴν ἐπιτιθεὶς τὰ λοιπὰς φιλοπένησι καὶ συμβουλαῖς, τὴν περὶ τούτου εἰσαγωγὴν διδασκαλίαν. ὅπερ οἶμαι καὶ ἐνταῦθα πεποίηκε διαλεχθεὶς περὶ ἀνάστασιν, καὶ τὰ ἄλλα διορθώσας ἅπαντα, εἰς τὸ περὶ
α. Κορ. ιϛ. α. 10 τῆς ἐλεημοσύνης κατήλυσιν λέγει, οὕτως εἰπών, Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, καθὼς διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε καθ' μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν. σκόπει ζωέσιν ἀποστολικὴν, πῶς εὐκαίρως ταύτης ἅπτεται τῆς φιλοπένητος. ὅταν γὰρ ἀπέμενσε τὰ μέλλοντος διηγητηρίου, καὶ τὰ βήματος ἐκείνου τὰ φοβεροῦ, καὶ τῆς δόξης, ἧς ἀμφιέννυσθαι ἔμελλον Ⓐ καταρθωκότες, καὶ τῆς ἀφάτου διηγεσέως· τότε λοιπὸν
15 εἰς Ⓦ περὶ τούτων ἐμβάλλει λόγον· ἵνα ταῖς χρηταῖς ἐλπίσιν ἀναπλώσας, καὶ ῥᾴων γλυόμενος ὁ ἀκροατὴς, μὴ πλείονος αὐτὸν καταδέξηται τῆς προθυμίας, ἐναγκαλίζοντα τὸν φόβον ἔχων τῆς κρίσεως, καὶ γαυρωμένον τῷ ψυχῇ τῇ ἀποκειμένων ἀγαθῶν προσδοκίας. ὁ γὰρ περὶ ἀνάστασιν δυνάμενος φιλοσοφῆσαι, καὶ μεταῤῥίσας ἑαυτὸν ὅλον πρὸς τὸν ἐκεῖ ζωὴν, οὐδὲν κτήσηται τὰ πρόσκαιρα εἰ· οὐ πλοῦτον, οὐκ εὐπρέπειαν, οὐ χρυσίον, οὐκ ἄργυρον, οὐχ
20 ἱματίων περιβολὴν, οὐ τρυφὴν, οὐ πραπίδας πολυτελῆς, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ὁ δὲ ζῶντα μηδὲν εἰ νομίζων, εὐκολώτερον τῆς τῶν πενήτων ἀνάληψιν προσασίας. Διὰ δὲ τοῦτο ὁ Παῦλος καλῶς περὶ φιλοσοφίας ἐπιδειξάμενος αὐτὸν τὴν διάνοιαν τῇ περὶ τῆς ἀναστάσεως φιλοσοφίᾳ, τότε εἰσάγει τὴν φιλοπένησιν. καὶ οὐκ εἶπε, περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς πτωχοὺς, οὐδὲ τὸ εἰς τοὺς πένητας, ἀλλὰ, τὸ εἰς τοὺς ἁγίους· παιδεύων τοὺς ἀκούοντας μὴ
25 τὸν πενίαν θαυμάζειν, ὅταν εὐσεβοῦσιν, μὴ τοὺς δὲ πλούτου διαπτύειν, ὅταν ἀρετῆς καταφρονῶσιν. οἶδε γοῦν καὶ βασιλέα βέβηλον καλῶν καὶ φιλόνομον, ὅταν ἕξωθεν ᾖ τῆς Θεοῦ· καὶ πτωχοὺς ἁγίους, ὅταν ὑπερηφάνους ὦσι καὶ μέτριοι. Ⓦ γοῦν Νέρωνα μυσαρὸν τῆς ἀνομίας καλῶν, λέγων· Τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας. τούτους δὲ καὶ τῆς ἀναγκαίας ἀπορρίπτει ἐξουσίας, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων προφάσεις, ἁγίους ὀνόμασεν· ἅμα δὲ καὶ
30 κενοὺς λογισμοὺς ἐπιδεικνύς μὴ μεγαλοφρονεῖν, μηδὲ ἐπαίρεσθαι τῇ τῆς ἐπιπλήξεως δόσει, ὡς ἀπλέστοις οὖσι καὶ ἀκαταφρονήτοις παρέχοντας· ἀλλ' εἰδέναι σαφῶς καὶ πιθανὸν ἑαυτοὺς, ὅτι μείζοσι δεῖ λογισμοῖς μεγάλης κατασκευάζεσθαι κοσμικῆς τοὺς ἐκείνων ἐλλείψεις. ἄξιον δὲ καὶ ἐπιζητῆσαι, τίνες εἰσὶν οἱ ἅγιοι. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα αὐτῶν μίμνηται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιφωνεῖ πάλιν αὐτὸ λέγων· Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. καὶ λέγει Ρωμ. ιε. κα.
35 πάλιν· ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, λιμὸν προσδοκωμένου μεγάλου, τούτων αὐτῶν μεμνημένος τῶν ἁγίων φησί· Τοῦτο δὲ μαθητὰς καθὼς διωρίσατο λαὸς, ὥστε ἕκαστος πέμψαι τοὺς πτωχοὺς Πραξ. ια. κθ.
τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ πάλιν, ὃ καὶ ἐμὲ προσῆκεν εἰπεῖν, Μόνον τῶν πτωχῶν Γαλ. β. ι.
ἵνα μνημονεύωμεν, ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. ὅπερ δὲ διαλέγεται, ἐγὼ μὲ τοὺς ἑλλήνας, ὁ δὲ Πέτρος τοὺς Ἰουδαίους, κοινῇ γοῦν μοι συνεδόκησαν, φησὶν, ὥστε ἐκείνους μὲν
40 εἰς τὴν περιτομὴν ταύτην. ὅτι μὲν γὰρ ἀκροβυστίᾳ, Ⓐ μᾶλλον τοῖς Ἰουδαίοις, ὁ δὲ τοῖς ἕλλησιν ἀκροβυστίᾳ· ὅτι δὲ πενήτων προείσατο, δῆλον ἔστω, ὁ μὲν τῶν πενήτων τῶν Ἰουδαίων, ὁ δὲ τῶν πενήτων τῶν ἑλλήνων μόνον· ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Ἰουδαίοις πτωχεύοντων ἕκαστος πολλῷ ἐπιεικέστερος ἦν. διὸ καὶ ἔλεγε, μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν, ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. ὅπως οὖν εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι, πρὸς οὓς ἐνταῦθα διαλέγεται, καὶ ἐν τῇ πρὸς Ρω-

μαίους ἐπισολὴν, καὶ ὁ τὴν πρὸς Γαλάτας, ἐπὰν ὧν καὶ Μακεδόνας παρεκάλεσεν; ὁ τῶν Ἰουδαίων πέμπτος, ὁ ὁ Ἱεροσολύμοις καθήμενοι. καὶ πῶς οὖν ἔσεσθαι ταῦτα αὐτῶν ποιεῖται πρόνοιαν; μὴ γὰρ ἀγνοεῖ καὶ καθ' ἑκάστην πόλιν ἦσαι πλανῶν καὶ πέντε; τί δήποτε οὖν πρὸς ἐκείνους πέμπει, καὶ πάντας ἐπὰν αὐτῶν προκαθεζεῖ; οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲ περισκοπολογία χρώμενός τινι, ἀλλὰ χρησίμως καὶ συμφερόντως.

Μικρὸν δὲ αὐτίκα ὁ λέγει ἀναγκαῖον. ὅπερ γὰρ τῶν Ἰουδαίων μετέπεσε πράγματα, καὶ ὁ Ἰησοῦ σταυρώσαντες, τὸν φωνὴν ἐκείνην καθ' ἑαυτῶν ἐκύρωσαν, λέγοντες· Οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα· καὶ λοιπὸν ὑπὸ τὸν Ρωμαίων ἐπέθηκαν ζυγόν, ὅτε αὐτόνομοι ἦσαν, καθάπερ καὶ πρότερον, ὅτε καθόλου δοῦλοι, καθάπερ καὶ νῦν· ἀλλ' ὁ τάξει συμμάχων ὄντες διετέλουν, φόρους μὲν τελοῦντες τοῖς βασιλεύσιν ἑαυτῶν, καὶ τὸν πρὸ ἐκείνων ἀρχόντας διὰ βίου, τοῖς ἰδίοις χρησθαι νόμοις, καὶ τὸν πρὸ αὐτῶν ἀμύρτημόντας καὶ τὰ πάτρια κολάζοντας νόμιμα. καὶ ὅτι μὲν φόρους ἐτέλουν Ρωμαίοις, δῆλον ἐξ ὧν πρεσβεύοντες Ἰησοῦ, φησὶν, ἠρώτων, Διδάσκαλε, ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ; ὅτε καὶ αὐτὸς δείξαι κελεύσας αὐτοῖς νόμισμα, εἶπεν· Ἀπόδοτε, λέγων, τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ Θεῷ. ὁ Λουκᾶς δέ, ὅτι στρατηγοὶ καὶ χιλιάρχοις εἶχε τὸ ἱερόν, λέγει. Τὸ μὲν οὖν ὑποκεῖσθαι τὸν Ἰουδαίους Ρωμαίοις, καὶ μικρὰ ταῦτα δίγματα. ὅπου γε οἰκείοις ἐκέχρηντο νόμοις, δῆλον ἐκβάλλειν. Στέφανον ἐλίθασαν, οὐκ εἰς δικαστήριον ἀγαγόντες· Ἰάκωβον ἀπέκτειναν, ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου· Χεῖρας ἔβαλον ἐσταύρωσαν, καίτοι τοῦ δικαστοῦ συγχωρήσαντος καὶ ἀφέντος πάσης αἰτίας καὶ τιμωρίας. Διὰ τοῦτο καὶ τοῦτο καὶ τὰς χεῖρας ἐνίψατο, λέγων· Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου. καὶ ὅπου σφόδρα ὀλιγανθρώπους εἶδεν, ἀλλὰ μὲν τὸν ὕπνον οὐκ ἐξεμέσαι, ἀλλ' ἀπίσω· ἐκάμνοι δὲ οἰκείαις χρησάμενοι τυραννίδι τὸ πολὺ μὲν ταῦτα εἰργάσαντο· ἐπὶ Παύλου δὲ πολλάκις ἐπέβαινε. ἐπεὶ οὖν τοῖς ἑαυτῶν ἐκέχρηντο δικαστηρίοις, ὁπόταν συνέβαινε τὰς ἐξ αὐτῶν πίστεις ὑπερβάλλειν χαλεπότερα τῶν ἄλλων ἀπάντων πάσχειν κακά. τὸ μὲν οὖν παῖς ἄλλαις πόλεσι καὶ δικαστήρια, καὶ νόμοι, καὶ ἀρχοντες ἦσαν, οὐκ ἐξῆν τοῖς ἕλλησι τὰς ἐξ αὐτῶν ἀποπεδῶντας οἰκείαις τυραννίδι καὶ σφάττειν, καὶ λιθάζειν, καὶ ἄλλο τι τοιοῦτον ἐργάζεσθαι αὐτοῖς κακόν· ἀλλ' εἴ τις ἐάλω τοιοῦτόν τι πολυπρᾶγμον τὸν τῶν δικαζόντων ψῆφον, καὶ αὐτὸς ἐκολάζετο. τὸν δὲ τοῖς Ἰουδαίοις μὴ πολλῆς ταῦτα συνεχώρησε τῆς ἐξουσίας. Διὰ δὴ τοῦτο πάντων δεινότερα ἔπασχον ὑπὸ ἐξ ἐκείνων πιστεύοντες, ὥσπερ ὑπὸ μίσους ἀπειλημμένοι λύσσης, καὶ οὐδένα ἐξαιρούμενοι ἔχοντες. ὅπου γοῦν καὶ Παῦλον ἐμαίνοντο πολλάκις. καὶ ἄκουε αὐτοῦ τοῦτο δηλοῦντος καὶ λέγοντος· Πεντάκις πεντεσάκοντα παρὰ μίαν ὑπὸ Ἰουδαίων ἔλαβον· τρὶς ἐρραβδίσθην· ἅπαξ ἐλιθάσθην. καὶ ὅπου δὲ συγχωρεῖ ὁ Εἰρηναῖος, χαίρων πρὸς Εβραίους ὁ Παῦλος φησὶν Ἀναμιμνήσκεσθε γὰρ πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς καὶ θλίψεσι θεατιζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτω πασχόντων γενηθέντες. καὶ γὰρ τοὺς ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες κρείττονα ὕπαρξιν ἔχειν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν. καὶ Θεσσαλονικέας δὲ πάλιν καλῶν, τούτοις εἰς μέσον φησὶν· Ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοὶ, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ὅτι καὶ ὑμεῖς τοιαῦτα ἐπάθετε ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθάπερ καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. ἐπεὶ οὖν πάντων χαλεπώτερα ἔπασχον, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἠλεοῦντο, ἀλλὰ καὶ ὄντα ἀφεσιῶτο ἅπαντα, καὶ ἤγειρον καὶ ἐφέροντο, καὶ πάντολμοι ἠκολούθουν, εἰκότως ἐν πάντα χόλον ὅτι τῶν ἐκείνων ἀντιλαμβάνει διεγείρει. καὶ ἐν ταῦτα πάλιν ὑπὲρ τούτων αὐτῶν προκαλεῖ Κορινθίους, λέγων· Πείθῃ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, καθὼς διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. τίνες μὲν οὖν εἰσιν οἱ ἅγιοι οὗτοι, καὶ τί δήποτε πλείονα ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖται

ταῦ τροφοῖδν, ἱκανῶς ἀποδέδικται. Νῦν δὲ λοιπὸν ζητῆσαι, τίνος ἕνεκεν Γαλατῶν μέμνηται. Σὺ δὲ τί γὰρ μὴ εἶπε· τοῦτο δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους τοῦτο ποιῆσατε· καὶ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων· ἀλλ' εἰπὼν τοῦτο τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, καθὼς διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε; τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ, καὶ οὐδὲ μιᾶς, οὐδὲ δύο, οὐδὲ τρεῖς αἰσχύνεται πόλεων, ἀλλὰ ἐθνῶν ὁλοκλήρων; ἵνα πλείονα δίξωνται τοῦ θυμιάματος, καὶ τὰ ἑτέρων ἐγκαίνια αὐτοῖς ἐπιτύχωσι λάμπαν ζήλου. Εἶτα λέγει καὶ Παῦλος, καθὼς διέταξε, Κατὰ μίαν σαββάτων, φησὶν, ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων ὅ, τι ἂν εὐοδῶται, ἵνα μὴ, ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται. μίαν σαββάτων, τὴν κυριακὴν σημαίνει. καὶ τίνος ἕνεκεν τοῦτον ἐπέτα-ξε τὴν εἰσφορᾶν τὴν ἡμέραν; διὰ τί μὴ εἶπε, τὴν δευτέραν τοῦ σαββάτου, τὴν τρίτην τοῦ σαββάτου, ἢ αὐτοῖς τοῖς σάββασιν; οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ· ἀλλὰ βουλόμενος ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ λαβὼν συμμαχίαν εἰς τὸ προθυμοτέρους ποιῆσαι τοὺς εἰσφέρειν. οὐ μικρὰν γὰρ ὀξυτητὸς ἰσότης χορηγὸν ἐν ἅπασι παρέχεται. καὶ τί, φησιν, ὁ καιρὸς ὀξυτήτων ἔχει πρὸς τὸ ποιῆσαι δεδόσθαι ἐλεημοσύνην; καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην τὸ πάσης ἐργασίας ἀφίστασθαι, τὸ φιλοτιμότερον γίνεσθαι τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς αἰσθήσεως· ὃ δὴ πάντων μάλιστα, ὃ μᾶλλον ἡμᾶς κατ' αὐτὴν ἀπολελαυκέναι καλῶς. ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ἡμέρᾳ κατελύθη ὁ θάνατος, ἰσοέδη ἡ κατάρα, ἀμαρτία ἠφανίσθη, ᾅδου πύλαι συνεκλάσθησαν, καὶ δίσμιος ὁ διάβολος γέγονε, καὶ ὁ χαλκοῦς ἐκεῖνος πόλεμος, καὶ καταλλαγαὶ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐγένοντο· καὶ πρὸς τοῦτο προτέρημα, μᾶλλον δὲ πρὸς πολλῷ μείζονα ἐπεμπλήθην ἐνθυμήσεως ἡμᾶς ὁ νόμος, καὶ ὁ θαυμασιὸν ἐκεῖνο καὶ προσδόξον ἐπιδεῖξαι θέαμα ἥλιος, ἀνθρώπων ἀθάνατον γεγυμνωμένων. τούτων δὲ πάντων ἡμᾶς ἀναμνῆσαι βουλόμενος, καὶ τῶν τοιούτων, τὴν ἡμέραν εἰς μέσον ἤγαγε, μισθοῦσθαι αὐτὴν λαμβάνων, καὶ πρὸς ἕκαστον λέγει· συνέπεσθε πόσων καὶ πλίκων ἀπέλαυσας ἀγαθῶν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀνθρωπε· πόσων ἀπηλλάγης κακῶν· ἵνα οὖν ὁ προτρέπεται, τίς ἐνθύμου μὴ ταῦτα. Εἰ δὲ τὰς ἡμεθλίου ἡμῶν ἡμέρας, πολλοὶ δὲ τῶν οἰκετῶν κἀκείνας, ὁπόταν αἷς ἠλευθερώθησαν, μὴ πολλῆς ἄγουσι τῆς τιμῆς, καὶ μὴν συμπόσια ποιοῦνται, καὶ δεῖπνα δίδωσι καὶ δῶρα δωρῶνται, πολλαὶ καὶ χορεῖαι τιμῶνται· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς χρὴ τιμᾶν τὴν ἡμέραν ταύτην, ἵνα σὺν ἀνθρωπίνης φύσεως ἁπάσης ἐνθύμιον προσιτῶν. ἀπολωλότες γὰρ ἦμεν, καὶ εὑρέθημεν νεκροὶ, καὶ αἰχμάλωτοι ἐσμὲν ἐχθροὶ, καὶ κατηλλάγημεν. Σὺ δὲ τοῦτο καὶ προσήκει αὐτὴν τιμᾶν ἡμᾶς ἐνθυμίοις πνευματικοῖς, οὐχὶ συμπόσια ποιοῦντας, οὐδὲ οἴνοις ἐκχέοντας, οὐδὲ μεθύοντας καὶ χορεύοντας, ἀλλὰ σὺν πάσῃ εὐλαβείᾳ καὶ διὰ πολλῆς καθιστάντας ἀφροσύνης. Ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ἐπαίνητε, ἀλλ' ἵνα καὶ μιμῆσθε. μὴ γὰρ δὴ μόνοις τοῖς Κορινθίοις ταῦτα εἰρῆσθαι νομίζετε, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἕκαστον, καὶ τὴν μὴ ταῦτα ἐσομένην ἀπόντων. καὶ ποιεῖ μὲν αὐτὸ τὸ τοῦτο, ὅπερ Παῦλος ἐπέταξε· καὶ κατὰ κυριακὴν ἕκαστος ἀποκείσθω οἴκοι χρήματα διασωτικά· καὶ νόμος ἔστω τὸ προσταγμα καὶ χειροθεσία ἀκίνητος, καὶ οὐ δεησόμεθα παραινέσεως λοιπὸν, οὐδὲ συμβουλῆς. καὶ γὰρ οὕτω λέγεις καὶ παραίνεσιν ἰσχύειν τοιαῦτα κατορθοῦν, ὡς χειροθεσία χρόνῳ βεβαιωθεῖσα. διὰ τοῦτο κωλύσωμεν κατὰ κυριακὴν ἀποτίθεσθαί τι πρὸς τὸν τῶν πενήτων ἀποπλη-σμὸν· οὐδὲ, διὰ μυείαν ἡδονῆς ἀπάγκης, καὶ νόμον παραδεησόμεθα τούτων. Εἰπὼν δὲ, κατὰ μίαν σαββάτων, ἐπήγαγεν, ἕκαστος ὑμῶν, οὐχὶ πλουσίοις λέγω, φησὶ, μόνοις, ἀλλὰ καὶ πένησιν· οὐκ ἐλευθέροις, ἀλλὰ καὶ δούλοις· οὐκ ἀνδράσι, ἀλλὰ καὶ γυναιξί· μηδεὶς οὖν ταύτης ἀπολύσῃ τῆς λειτουργίας, μηδὲ ἀμοίρους τοῦ κέρδους, ἀλλ' ἕκαστος εἰσφερέτω. οὐδὲ γὰρ ἡ πενία κώλυμα ἡδοιτ' ἂν τῆς ἰδιώτης εἰσφορᾶς. κἂν γὰρ μυελαίχις ᾖς πένης, οὐκ ἐξ ἐπικτήτου τῆς χήρας σκεπῆς, ἢ τοῦ οἰκέτου παῦσαι σκέπουσι. κἂν μυελαίχις ᾖς πλουσίος, οὐκ ἐξ ἐπικτήτου τῆς Σιδωνίας γυναικὸς, ἢ δράκα ἀλθύρα μόνον ἔχουσα, οὐδὲ ὅτως ἐξευλογεῖτο πρὸς

τῶν τῶ πνεύματος δεξίωσιν· ἀλλ' ὁρᾶσα καὶ χορεύουσα καὶ παίδων, καὶ λιμοῦ ἐπικείμενον, καὶ οὐδὲν ἀπεκείμενον ἕτερον, μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας τῷ πνεύματι ἐδίδετο. τίνος οὖν ἕνεκεν εἶπεν, ὅτι πρὸς ἑαυτὸν λάθετω θησαυρίζων; ὅτι ὁ πλεῖς ἴσως ἠμύετο καὶ ἠρυθρία ὀλίγων οἱ ὑπὸ δεῦξαι· διὰ τοῦτό φησι, σὺ τήρει καὶ φύλαττε, καὶ ὅταν ταῖς τῶν μέρος εἰσφορᾶς ὁ ὀλίγων πολὺ γένηται, τότε ἄγε εἰς μέσον. καὶ οὐκ εἶπε, συλλέγων, ἀλλὰ, θησαυρίζων, ἵνα μάθῃς ὅτι ἡ δαπάνη αὕτη θησαυρός ἐστιν, ὅτι ὁ ἀνάλωμα τοῦτο, πρόσοδος τοῦ· θησαυρὸς θησαυρῶ πάντος βλεπόντων. οὐδὲ μὲν γὰρ ὁ ἀφανὴς, ὑπὸ βλεπόμενος ὑμᾶς, ὑπὸ τῶν ληστῶν πολλάκις ἀπώλεσεν· ὁ δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τοιαῦτα ἄπαντα· ἀνάλωτος μενὼ καὶ ἀνεπιβούλευτος, σωτηρία τοῖς κεκτημένοις καὶ τοῖς μεταλαμβάνουσι. οὐ γὰρ δαπανᾶται χρόνῳ, οὐκ ἀλίσκεται φθόνῳ, ἀλλ' ἔστιν ἀχείρωτος πάσας ταῖς τοιαύταις ἐπιβουλαῖς, καὶ μυρία κομίζει τοῖς λέγουσιν αὐτὸν ἀγαθά. πειθώμεθα τοίνυν, ἵνα ποιῶμεν ὅπως καὶ ἡμεῖς· καὶ ἔστω ἡμῖν τὰ ἱερὰ χρήματα μὴ τῶν ἰδιωτικῶν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀπεκείμενα ταῖς ἡμετέραις, ἵνα καὶ τὰ ἰδιωτικὰ ἀφανῆ τύπων φυλάττηται. καθάπερ γὰρ ἐν ταμείοις βασιλικοῖς αὐτῶν φασὶ τινος τῶν ἀρχομένων ἀποκείμενα χρήματα, κἀκεῖνα ἀφανῆ ἀπολαύει τῆς ἀσφαλείας· οὕτω δὴ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ σῇ αὐτὴ χρήματα πενήτων, καὶ μὴ κινεῖται συλλίγης, ταῦτα ἐκείνων ἔσται ἀσφάλεια· οὕτω καὶ οἰκονόμος γένῃ τῶν σαυτοῦ χρημάτων καθὼς Παῦλος ἐβουλήθη. τί λέγω; καὶ τὰ ἤδη συλλεγέντα πρὸς τὸ πλείονα συλλέξαι πάλιν ἐκίνησεν σε γένησεται καὶ ἀφορμὴ πλείων. αἱ γὰρ ἀρχαὶ ποιοῦσι μείζονα τῆς χαλεπῆς ταύτης ζωοτροφίας, αὐτὸς ἐκεῖνος ἀφαιρεθῆναι πάλιν, οὐδένος γένωνται συμβόλου. γένεσθω τοίνυν ἐκκλησία τῷ ἐμῷ τούτῳ ἡ ἐκείνου οἰκία, χρημάτων ἱερῶν εἴσοδον ἀποκειμένων. καὶ γὰρ τὰ ζωοφυλάκια τὰ ἐν ταῖς κώμαις τούτων δεῖ συμβολεῖ. ὅταν πενήτων κεῖται χρήματα, ἄδακτος τοῖς δαίμοσιν ὁ τόπος ἐστί. καὶ ἐὰν ἀσπίδα, καὶ δόρυ, καὶ ὅπλα, καὶ σώματος ἰσχύν, καὶ γραπτῶν πλῆθος, καὶ πρὸς ἐλεημοσύνην συλλεγόμενα χρήματα τειχίζῃ ταῖς οἰκίας. εἰπὲ οὖν τοίνυν πότε, καὶ πόθεν τίνων, καὶ πῶς ταῦτα συλλεγεσθαι δεῖ χρήματα, τὴν ποσότητα λοιπὸν αὐτοῖς τοῖς εἰσφέρουσιν ἐπέτρεψεν. ὁ γὰρ εἶπεν, ὅπου τόσον καὶ τόσον εἰσήνεγκε, ἵνα μὴ βαρὺ τὸ ἐπίταγμα γένηται, πολλῶν πειθομένων προθυμούμενοι· ὥστε μὴ λέγε, οὐκ πένης, τί οὖν δώσω μὴ δυνάμενος; ἀλλὰ τῇ δυνάμει τῶν εἰσφερόντων ὁ μέτρον τῆς εἰσφορᾶς ὡρίσατο. ἕκαστος, φησὶν, ὑμῶν πρὸς ἑαυτὸν πλέτω θησαυρίζων, ὅ, τι ἂν δύνωνται, καὶ οὐκ εἶπεν, ὅταν αὐ δώσῃ, ἢ ὅταν αὐ εὕρεθῇ, ἀλλ', ὅταν αὐ εὐοδωθῇ· δείκνυσι ὅτι καὶ τῶν ἀνάγκην ῥοπὴν καὶ εὐπορίαν ἔχει συναπολαμβάνομένην αὐτῷ. οὐ γὰρ δὴ τοῦτο μόνον ὁ Παῦλος ἐσκόπει, ὅπως εἰσενεχθείη τοῖς πένησι χρήματα, ἀλλὰ καὶ ὅπως μὴ προθυμίας πολλῆς. ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς τῶν ἐλεημοσύνῶν ἀφῄρηται τοῦτο οὐ θέσει, οὐχ ἵνα τὰ ἐφῶνται μόνοι ⓐ διδόμενοι, ἀλλ' ἵνα καὶ ⓐ πρὸ ἔχοντες εὐεργετῶνται, καὶ δι' αὐτοὺς μᾶλλον, ἢ δι' ἐκείνους. εἰ γὰρ τὸ ἐκείνων ἐσκόπει μόνον, ὅπως δοθείη τὰ χρήματα μόνον ἐπέταττεν ἄν, οὐκ ἂν ὁ τῶν προθυμίαν τῶν διδόντων ἐζήτει. νυνὶ δὲ ὁρᾷς ἄνω καὶ κάτω ὅταν τοῦτο μάλιστα ⓐ ἀποστολὴν διατάττόμενον, ὅπως χαίροντες, ὅπως ἱλαροὶ πρὸ ἔχοντες ⓐ πρὸ ἔχοντες. καὶ ποτὲ μὲν φησι, Μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός· οὐχ ἁπλῶς δότην, ἀλλὰ τὸν μὲν ἡδονῆς τοῦτο ποιοῦντα. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ, Ο μεταδιδοὺς ἐν ἁπλότητι, ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἔστιν ἐλεημοσύνη, τὸ χαίροντα καὶ νομίζοντα λαμβάνειν μᾶλλον ἢ διδόναι, οὕτω πρὸ ἔχειν. διὰ τοῦτο πάντα τρόπον πειρᾶται εὔκολον ποιῆσαι τὸ ἐπίταγμα, ἵνα μὴ προθυμίας ἡ εἰσφορὰ γένηται. καὶ σκόπει πόσοις ἐπιχείρησι καθυφαίρεσιν ὁ βαρὺ τοῦ προστάγματος ἐπιτιμῶν ὅλος. ἐνὶ μὲν καὶ πρόσωπῳ, ᾧ μὴ πρὸς ἑνὸς ἢ δύο ἢ τριῶν, ἀλλὰ πάσης ἀνθ' ἑκάστου εἰσενεχθῆναι τῆς πόλεως. λοιπὰ γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ συλλογὴ καὶ ἕκαστος πάντων

τῶν

των ὑπερβολὴν. δευτέρῳ, τῷ τὴν λαμβανόντων ἀξιώματι. ὁ γὰρ εἶπε, πίωχοις, ἀλλ', ἁγίοις. τρίτῳ, ᾧ προσήμαται τὴν ἀδὴν πεποιηκόσιν. Καθὼς διέταξα γὰρ, φησι, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας. πρὸς τούτοις, τῇ τῆς ἡμέρας εὐκαιρείᾳ· κεῖ μέλλω γὰρ, φησι, σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων. πέμπτῳ, τῷ μὴ πᾶσαν ὑφ' ἓν κελεῦσαι εἰσενεγκεῖν τιμωρίαν τὴν ἐλεημοσύνην· ἀλλ' ἡρέμα κεῖ κατὰ μικρόν. οὐ γὰρ ἔστιν ἴσον τὸ ἡμέρᾳ μιᾷ κελεῦσαι τὸ πᾶν εἰσφέρειν, κεῖ τὸ τοσούτῳ καταχαρισάμενον αὖθις χρόνῳ. τὸ γὰρ τοιοῦτον οὐδὲ αἴσθησιν παρέχει δαπάνης. ἕκτῳ, ᾧ μὴ μέζω εἰσαι, ἀλλ' ὑπερβάλλαι τῇ γνώμῃ τὴν εἰσφερόντων, κεῖ δεῖξαι πᾶσι Θεοῦ τοῦτο δεδόμενον. ᾧ γὰρ εἶπεῖν, ὅπ αὐ δύο δῶται, ἀμφότερα ταῦτα ἐδήλωσε. προσέθηκε κεῖ ἕβδομον ἕτερον ἐφ' ὅπον εἶπεν, Ἵνα μὴ, ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται. ὁμοῦ τι γὰρ αὐτὸς κεῖ καιρὸν ἐβούλετο προσδοκᾶσθαι αὐτὸ τὸν πρῶτον, κεῖ πᾶσαμηχανᾶται, προθεσμίαν αὐτοῖς πολλὴν πάρεχων. ᾧ οὐδὲ τούτοις ἠρκέσθη μόνοις, ἀλλὰ κεῖ ὁδοὺς προσέθηκεν ἑτέρας. ποίους δὴ τούτους; Ἐπειδὰν δέ, φησι, πᾶσαν ἡμῶν- a. Κορ. ιϛ. γ.
μαι, οὓς ἂν δοκιμάσητε διὰ ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν· κεῖ ἐὰν ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. ὅρα δὲ ἀτυφον κεῖ ἐπιεικῆ τῆς μακαρίας ᾧ γενναίας ἐκείνης ψυχῆς, κεῖ ὅ κηδεμονικὸν κεῖ φιλόστοργον. οὐ γὰρ ἠθέλησεν αὐτὸς, οὐδὲ ἠβούλετο τοῦ λαοπροσωπήσαι τούτοις χρήμασι τούτοις χρησάμενος ἐξ οἰκείας γνώμης· ἀλλ' ἐκείνοις τὴν αἵρεσιν τούτων ἐπέτρεψε, κεῖ οὐκ ἐνόμιζεν εἶναι δῶρον εἰ ὃ πρᾶγμα, εἰ τῇ Κορινθίων ψήφῳ κεῖ γνώμῃ, ἀλλὰ μὴ τῇ Παύλου μέλλοιεν οὕτω καθίστασθαι. τοιοῦτοι μὲν οὖν αὐτῷ ἀποτίνει εἰ ἐφαίνετο, τὴν μὲν εἰσφορὰν ἐκείνων εἰ, τὴν δὲ αἵρεσιν τοῦ ἐπιτρέπειν τοῖς ἐπιστολὰς κομίζουσιν αὐτοῦ. ἀλλὰ τοῦτο αὐτοῖς τοῦτο ἐπέτρεψε, ὁμοῦ τι τὴν ἐπιείκειαν ἐπιδεικνύμενος, ὁμοῦ τι πᾶσαν λαβεῖν ἀφαιρῶν πρόφασιν ἀπιστίας ἀποκρύψασθαι. εἰ γὰρ καὶ τοῦ ἡλίου λαμπρότερος ἦν, κεῖ πάσης ποπρᾶς ἀπιστίας ἀπηλλαγμένος, ἀλλ' ὅμως κεῖ οὕτως ἐκ περιουσίας ἐσπούδαζε καὶ τὴν ἀφεσιέρωσιν φείδεσθαι, καὶ ταῦτ' ψευδῆς ἀπιστοίας ἀφορμὴν. ἀλλὰ τοῦτό φησιν, ἐπειδὰν πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν. τί λέγεις; σὺ δὲ οὐ πλεῖς, οὐδὲ δέχῃ τὰ χρήματα, ἀλλ' ἑτέρους τὸ πρᾶγμα ὑπερέπεμψας; ἵν' οὕτω μὴ ταῦτα ἀπορούμενοι ῥᾳθυμότεροι γένωνται, ὅρα πῶς κεῖ τοῦτο πάλιν διώρθωσεν. οὐ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε πέμψω, ἀλλὰ τί; δι' ἐπιστολῶν· καὶ μὴ ᾧ σώματι πρᾶσ', ἀλλὰ τοῖς γράμμασι πρέσομαι τοῖς ἐμοῖς, καὶ συναποστέλλομαι τῆς ἀφορμῆς ἐκείνοις. ἄρα ἄξιοι τῆς σχολῆς ἐσμεν τῆς τοῦ Παύλου, ἢ τὴν ἀποδημιῶν ἐκείνου, ὅταν σχολὴν μὲν τοσαύτην πᾶσι δόξαν ἴσχων διακρούηται ταῖς πάντων ἡμᾶς ἡμῖν ἡδονὰς ἀγαπᾶν, κεῖ δυσχεραίνωμεν, ἂν μὴ τῇ ἡμετέρᾳ γνώμῃ, μηδὲ τῇ χρίσει κεῖ τῇ ψήφῳ ᾧ τὰ τοιαῦτα διακονούμενοι χρήματα χλευάζωνται; ὅταν δὲ εἰ νομίζωμεν τὸ μὲν μὴ ἡμῖν καὶ τῆς ἡμετέρας γνώμης οὐδὲ τὰ αὐτὴν διαπραττόμενα τοῦτο ποιεῖν; κεῖ ὅρα πῶς ἑαυτῷ πάντα χαλεμαίνεται, καὶ οὐδαμοῦ ὑπολαμβάνεται. οὐδὲ γὰρ οὐ ταῦτα στολίων σκάλεσεν, οὐδὲ ἐλεημοσύνῃ, ἀλλὰ χαρᾷ· δείκνυς, ὅτι καθάπερ νεκροῖς ἐπίρειν, καὶ δαίμονας ἐλαύνειν, καὶ λεπρὰς καθαίρειν, χαρίτος ἔργον ἐστίν· οὕτω καὶ πενίαν διορθοῦν, καὶ τοῖς δεομένοις χεῖρα ὀρέγειν, καὶ πολλῷ μᾶλλον τοῦτο ἡ ἐκεῖνα. ἀλλ' εἰ καὶ χαρίς ἐστι, καὶ τῆς ἡμετέρας δεῖται σπουδῆς καὶ προθυμίας, ἵνα ἐλεώμεθα καὶ βραβεῖα λάβωμεν, καὶ τῆς χαρίτος ἀξίους ἑαυτοὺς παρασκευάσωμεν. εἰ μὲν οὖν τούτῳ πρέπεμψατο, τῷ τὰ χρήματα αὐτὸν πέμπειν μετ' ἐκείνων· ἑτέρῳ δὲ μείζονι τοῦ προτέρου πάλιν, τῷ καὶ αὖθις κατέχεσθαι τῆς ἀποδημίας ταύτης κοινωνήσειν αὖθις. ἐὰν γὰρ ᾖ ἄξιον, φησι, τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. καὶ σκόπει καὶ ταῦτα αὐτοῦ τὸν σύνεσιν. οὔτε γὰρ ἐπήνεσεν σιωπᾶν, ὅτι κατέχετο καθάπαξ, ἀλλὰ πάλιν τῇ τοῦ διδόντων γνώμῃ τοῦτο ἐπέτρεψε, καὶ χωρίοις αὖθις ἐποίησε τὴν ἀποδημίας τῆς ἑαυτοῦ, σὺν δυσὶ λόγοις ὅπ εἰ δαψιλὲς εἴη ὃ δεδο-

μηδὲ καὶ τοσοῦτοι ὡς καὶ αὐτὸν ἀχθαιρῆσαι, πάντως" ἄμφ) τ' ὁδοῦ. ὃ γὰρ εἰπεῖν, ἐὰν ἡ ἄξιον, χ ἄξιων
τοῦτο ἔστιν ἀριτηοιδῶν. εἰ μὴν οὖν καθόλου τ' ἀποδημίαν ταύτην ἠρνήσατο, ἀθυμοτέρους ἂν ἐ-
ποίησε καὶ ἀκνηροτέρους αὐτούς. πάλιν εἰ ἀμφιβόλως ὡμολόγησε καὶ ὑπῆρχεν, ῥᾳθυμοτέρους ἂν
εἰργάσατο. ἀλλ' οὐ τοῦτο οὔτε ἀπαγορεύει καθόλου, οὔτε ἐπαισχύνεται· ἀλλ' ὅτι τῇ γνώ-
μῃ τῶν Κορινθίων τοῦτο πιεῖ, εἰ πών, ἐμὸν ἢ ἄξιον. ἀκούοντες γὰρ ὅτι Παῦλος μέλλει τιὼ 5
προσφορὰν αὐτῶν ἀποφέρειν, πλείονι προθυμίᾳ καὶ σπουδῇ περὶ τὸ πρᾶγμα ἐκέ-
χρηντο· ὥστε τὰς ἀγίας χεῖρας ἐκείνας ἀχαλκήνασθαι τοῖς διδομένοις, καὶ τὰς βύχας τὰς ἐ-
κείνου προικιθείσας τῇ θυσίᾳ ταύτῃ. εἰ γὰ Παύλῳ δίδυαι μέλλοντες ⓐ Κορίνθιοι ὥστε
ἀχθεσθῆσαι, μὴ πλείονος τοῦτο ἐποίουν τῆς προθυμίας· σὺ τῷ Παύλῳ μέλλων δίδυαι π
δεσπότῃ (ἀχθεσθήσῃ γὰρ τῶν πενήτων ἐκβοῶν λαμβάνει) πόθεν ἔξεις ἀπολογίαν ἀναδησόμενος; 10
οὐδὲ γὰρ ἂν, εἰ μὴ μέγα ἐῶ ὃ πρᾶγμα καὶ πολλῆς ἄξιον σπουδῆς, ὁ τιὼ οἰκουμένῳ πᾶ-
σαν ἐγκρατεῖς, καὶ ἅς' ὑφ' ἡλίῳ κεκμήρας μεμιγῶν ἐκκλησίας, ὥστε ἔχειν τῇ τῶν χρημά-
των οἰκονομίᾳ ἀχθεσθῆσαι τούτων.

Ταῦτ' οὖν καὶ ἡμεῖς λογιζόμενοι, αὖ τι δοιῶμεν δεῖ, ἀῦ τι πρὸς ἔχοιεν ὑπηρετεῖν,
μὴ κατοκνῶμεν, μηδὲ ἀθυμῶμεν, ὡς τῆς οὐσίας" ἡμῖν ἐλαττουμένης. πῶς γὰρ οὐκ ἄπο- χ ἡμῖν
ποι, ⓜ μὴν γνήσιον καὶ σπέρματα καταβάλλοντα, καὶ ἅ οἱ καὶ ἅ κτενοῦντα, μὴ δάκνεσθαι, μηδὲ
ἀλγεῖν, μηδὲ ἀνάλωμα νομίζειν εἶ) ὃ γινόμενον, ἀλλὰ κέρδος καὶ προσοδοι, καίτοι ἀδήλων
τῆς ἐλπίδος οὔσης· σὺ γὰ οὐκ ὅπου τοιούτους, ἀλλ' ὅπου πολλῷ μείζονι σπέρματα, καὶ αὐτῷ μέλ-
λοντα ὃ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἐγκρεῖν ὃ Χριστῷ, ἀναδύεσθαι, καὶ ναρκᾶν, καὶ πανάλλα προβάλλεσθαι;
Γεν. α. ια. μὴν γὰ οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεὸς κελεῦσαι τῇ γῇ χρῆσθαι ἀπηρτισμένον ἐκβοηθεῖν; ὁ γὰ εἰπών, Βλα- 20
στησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, ὃ διίξας αὐτὸν ἀξαίφνης κομῶσαι, ἠδύνατο κελεῦσαι καὶ πη-
γὰς καὶ ποταμοὺς χρῆσθαι ῥεῦσαι πάντοθεν· ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ἀφῆκεν εἶ) πολλοὺς ὑ
πλουτεῖν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἐκείνους, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σοὶ συμφέρον. καὶ γὰρ πρὸς ἀρετὴν ὑπερδεέστε-
ρον πένια πλούτου· καὶ τοῖς μὲ ἁμαρτήμασι καθεσπκόσιν οὐ μικρὰ προβάλλεται
ἀπὸ τῆς εἰς τοὺς δεομένους βοηθείας. καὶ τοσαύτη τὸ πράγματος σπουδὴ ὃ Θεῷ, 25
ὅτι καὶ προσγινόμενος, καὶ σάρκα περιβαλόμενος, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφείς, ἁ παρ-
ρησίασατο, οὐδὲ αἰσχύνης ἄξιον εἶ) ἡγούμενον οἰκονομεῖν αὐτὸν καὶ τῶν πενήτων. καίτοιγε τοσού- * τι
τους ἐργασάμενος ἄρτους, καὶ πάντα ὄξ ὀλίγων ἰχθύων ἅπερ ἤθελε, * καὶ δυνάμενος
δόξαι μυρίους ἀνθρώπους θησαυρούς, οὐκ ἐποίησε τοῦτο· ἀλλὰ γλωσσοκόμον ἔχων ἐκέλευσε τι ἐπερ
τοῖς μαθηταῖς, καὶ ἅ βαλλόμενα βαστάζειν, καὶ τοῖς δεομένοις ἀφθόνως ὀλίγων ὀλίγοις. ὅτε γοῦν 30
τῷ Ἰούδᾳ περὶ τῆς προδοσίας αἰνιγματωδῶς διελέγετο, μὴ ζωιέντες ⓐ μαθηταὶ ὃ λε-
Ιωαν. ιγ. κβ. γόμενον, " σύμισαν, φησιν, ὅτι εἶπεν αὐτῷ ἵνα τοῖς πωλοῦσι τι δῷ. καὶ γὰρ ὃ γλωσσοκόμον χ γλωσσόκομον
αὐτὸν μόνον εἶχε, φησιν, εἶχε, καὶ ἅ βαλλόμενα ἐβάσταζε. πολὺς γὰρ τῷ Θεῷ λόγος ἐλέους, ὁ τοῦ
πρὸς αὐτὸν μόνον εἶναι ἡμᾶς, ἀλλὰ ὃ τὸ πρὸς ἡμᾶς εἶναι σὸν ζωοδότην ὀφείλοντος γίνεσθαι·
καὶ ὁ τῇ παλαιᾷ, καὶ ὁ τῇ καινῇ μυρίους ὑπὲρ τούτου ἡμῖν νόμους, κελεύων διὰ πάν- 35
των εἶ) φιλεῖν, θεραπεύειν, ὃ διὰ ῥημάτων, καὶ χρημάτων, καὶ προσευχῶν. καὶ Μωϋσῆς δύο καὶ
κάτω σὸν πρὸ τούτων διαπείρει λόγους πάσης νομοθεσίας ἀποσας· καὶ ⓐ προφῆται διὰ
Ωσ. ς. ζ. προσώπου τοῦ Θεοῦ τοῦτο βοῶσιν, ὅτι Ἔλεον θέλω, ὃ θυσίαν· καὶ ⓐ ἀπόστολοι πάντες σύνευ-
δοκοῦσι τούτοις καὶ ποιοῦσι καὶ λέγουσι. μὴ τοίνυν καταμύωμεν τὸ πρᾶγμα. ἁ γὰρ σὸν πέ-
νησας, ἀλλ' αὐτὸς ἡμᾶς διὰ μέγιστα ὠφελοῦμεν, καὶ μείζονα λαμβάνομεν ὧν προέχομεν.
ταῦτα δ' οὐκ ἁπλῶς λέγω νῦν, ἀλλ' ὅπου πολλοὶ πολλάκις πρὸς σὸν δεομένους ἀκριβο-
λογησάμενοι, καὶ παιδεύσαντες ἐξεπαίζοντες, καὶ βίοι, καὶ ζῆσοις, καὶ ὑπισχνούμενα, καὶ τιὼ τὸ σώ-
ματος εὐεξίαν, ἐγκλήματα ποιούμενοι, καὶ μυείας ὑπὲρ ὑγείας ἁπαντοιῶτας αἰτήσας. ἀλλὰ
τι τοῦτο δὲ πολλοὶ πληρώσεις ὑπερεκρίναντο σώματος, ἵνα τιὼ ὠμότητα τιὼ ἡμετέραν καὶ τιὼ
ἀπάνθρωπίαν

ἀπὸν δεσπότην τῷ τῆς συμφορᾶς ταύτης ὑποκάμψωσι δεσμοῖς. ἐ δὲ ὧδε, θέρους ὄντος, ταῦτα ἐγκαλεῖ, δῆθεν ὢν, οὐχ οὕτω δῆθεν ὄντι. ὃ γὰρ ἐκ χρυσοῦ καὶ ψυχῆς οὕτως ὠμοῖ καὶ ἀπὸν δεσπότην γίνεσθαι δικαστοῦ, καὶ μηδεμίαν ἀποδεμένου τοῖς δεομένοις συγγνώμην, οὐκ ἂν ἔχοι τινὰ ὠμότητος ὑπερβολήν. Τί οὖν ὁ Παῦλος, φησὶν, ὁμοιοτρόπως Θεοπαθητικεῖ, λέγων· Εἴ τις οὐ (Θεσσ. γ. ι.
θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω; ἵνα καὶ σὺ ταῦτα ἀκούσῃς, καὶ μὴ τοὺς ὑπνῶντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς σαυτὸν ἀφελέσθαι τὰ τοῦ Παύλου ῥήματα. ⓐ γὰρ τοῦ Παύλου νόμοι οὐχὶ τοῖς πένησι μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν κεῖνται. Εἶπω τι φορτικὸν καὶ ἐπαχθές; οἶδα μὲν ὅτι ὀργιεῖσθε· πλὴν ἀλλ' ὅμως ἐρῶ. οὐδὲ γὰρ ὡς πλήξαι, ἀλλ' ὡς διορθώσασθαι τοῦτο λέγω.
χτήτ ᾽Ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀργίαν ἐγκαλοῦμεν, τοσαῦτα καὶ συγγνώμης πολλάκις ἄξιον· αὐλοὶ γὰρ ἐργάζο-
μένοις τοιαῦτα πολλάκις, ἃ πάσης ἀργίας ἐστὶ χαλεπώτερα. ἀλλ' ἐγὼ παιζόντων ἔχω κληρίν, φησιν. ἐπεὶ οὖν οὐδὲ πένης ἐστὶ, καὶ οὐκ πεινῶντων, καὶ οὐκ ἔχει τοσούτους ὑπόσεις, ἀπόλλυσθ δίκαιος, εἶπέ μοι; διὰ τοῦτο μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἐλεεῖσθαι καὶ κατοικτίρεσθαι ἄξιος ἂν εἴη τοὺς ἐχόντων. σὺ μὲν γὰρ πολλάκις δι' ἡμερῶν τινῶν ἡμέραν ἑορτὴν ἄγεις, ἢ ὁ συνεδρίοις καὶ συλλόγοις οὐδὲν ἔχουσι κέρδος, καὶ μυρίοις λέγων κακοῖς, οὐδὲν ἧττον ποιεῖν δεινοὶ, ὑ-
δὲ ἀργεῖν· ⓑ ἢ ἄθλιοι τῶν καὶ ἀλγεινοτέρων, πᾶσαν ἀναλίσκοντα τὴν ἡμέραν εἰς ἰκετηρίας, εἰς δάκρυσιν, εἰς μυρίας ἀλγηδονεία, κρίσεις, καὶ εἰς δικαστηρίων ἕλκεις, καὶ βυθιώσας ἀπαιτήσεις; καὶ πῶς ταῦτα γινώμενα δυσφορεῖς, εἶπέ μοι; ὥστε ὅταν λέγῃς, τί οὖν ἐφθέγξω τῷ Παύλῳ; μὴ τοῖς πένησι, ἀλλὰ καὶ σαυτὸν ἀφαιρούμενος ταῦτα λέγε. ἄλλως γὰρ, μὴ τὴν ἀπειλὴν ἀναγινώσκε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν συγγνώμην. ὁ γὰρ εἰπὼν, Εἴ τις μὴ ἐρ-
γάζεται, μηδὲ ἐσθιέτω, τοσοῦτόν ἐστιν· Ὑμᾶς γὰρ, ἀδελφοὶ, μὴ ἐγκακήσητε καλὸν ποιοῦν- C. Θεσσ. γ. ιϛ.
τες. ἀλλ' ἵνα αὐτῶν ἡ βυθοτόσωπος τοσοῦτος φάσις; δραπέται γάρ εἰσι, φησὶ, ξένοι, καὶ μασιγίαι, καὶ ταῖς αὐτῶν ἀφέντες πατρίσι, εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν συρρέουσι. ἀλλὰ τοῦτο οὖν ἀγανακτεῖς, εἶπέ μοι, καὶ ⓒ τέφαιοι τῆς πόλεως ὀλιγαπίλλεις, ὅτι κοινὴν λιμένα πάντες αὐτὴν νομίζουσι, καὶ τὸ εὐεγκούσης τὴν ἀλλοτρίαν τοσοῦτον; ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὖν ἀγάλλεται ἕνεκα καὶ χαίρει, ὅτι καθάπερ εἰς κοινὸν ἐμπόριον ταῖς ὑμετέραις χώραις χρέχουσι ἅπαντες καὶ μητέρα κοινὴν αὐτὴν νομίζουσι. μὴ δὴ διαφθείρητε ὁ ἐγκώμιον, μηδὲ ἀκρωτηριάσητε ⓒ ἔπαινον πάτριον ὄντα αὐτῇ καὶ ἀρχαῖον. καὶ γὰρ ποτὲ λιμοῦ μέλλοντος εἰς τὸ γλῶ ἐμβαλεῖν ἅπαξ, ⓐ τὴν πόλιν ταύτην οἰκειωτὴς τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Ἰουδαίοις, αὐτοῖς ἦν τότε, ἐκεῖ ὧν ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος ἅπας κεκίνηται, διὰ χηρῶν Βαρνάβα καὶ Σαύλου χρήματα ἐπιμ- Πραξ. ια. λ.
ψαν οὐκ ὀλίγα. πόσου οὖν δὴ ἐνταῦθα ἡμᾶς συγγνώμης ἄξιον, ποίας ἦν ἀπολογίας, ὅταν ⓐ μὲ τοσοῦτοι ⓐ ἡμέτεροι καὶ σὺν παρρησίᾳ καὶ δικαίως φαίνονται διὰ τῶν οἰκείων τέφρον τες χρημάτων, καὶ αὐτοὶ τοῖς ἐκείνους τρέχοντες· ἡμᾶς ἦν δὲ τὰ ἀλλότρια τοῖς ἡμᾶς κα-
ταφθείρειν ἀπειλοῦμεν, καὶ ἀπαιτοῦμεν εὐθυωρὸς ἀκριβῶς, καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι μυρίων ὄντων βυθιωτῶν ἐσμεν κακῶν, καὶ ὁ Θεὸς οὕτως ἀκριβῶς ταῦτα καθ' ἡμᾶς ἐξετάσει, ὥσπερ ἡμῖς τὰ τῶν πενήτων, οὐδὲ μικρᾶς τινὸς ξυμβάλλοντα συγγνώμης, οὐδὲ ἐλέους τινός; Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρί- Matt. ζ. β.
νετε, φησὶ, ⓒ ὑμῖς κριθήσεσθε. ὁμοῦ τοίνυν φιλάνθρωπος καὶ ἡμέρως τῷ ζωοδούλῳ, καὶ πολλὰ ἄφες τῷ ἡμαρτηκότι, καὶ ἐλέησον, ἵνα καὶ αὐτὸς τοιαύτης τύχῃς τῆς ψήφου. τί τοσαῦτα σαυτῷ πλέκεις; τί περιεργάζῃ; ἆρα εἰ τοσοῦτον ὁ Θεὸς βίους ἐρθυτὰν, καὶ βυθιώσας ἀπαιτήσῃ, ⓒ πολυτοσαγμοσύνης ἔσονται, οὐκ ἂν ἐδυσχέραινον πολλοί; οὐκ ἂν εἶπον
πρὸς ἑαυτούς· τί ποτε τοῦτ' ἔστι; δύσκολον ἡμῖν τὸ πρᾶγμα κατέστησεν ὁ Θεός· μὴ γὰρ δυνάμεθα τὰ ἑτέρων ζωὴν ἐξετάζειν; μὴ γὰρ ἴσμεν τὰ ἡμαρτημένα ᾧ δῆθεν; οὐκ ἂν πολλοὶ πολλὰ τοιαῦτα εἶπον; νῦν δ', ὅτε πάσης ἡμᾶς τοιαύτης πολυτοσαγμοσύνης ἀπήλλαξε, καὶ ὑπέσχετο δώσειν ἀπηρτισμένον τὸ μισθὸν, καὶ ποιήσει, καὶ χρηστὸν ⓐ λαμβάνοντας ὧδε, ἑαυτοῖς πρά-
γματα ὑπιστούμεθα; καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον, φησὶν, ὅτι χρηστὸς, καὶ τοῖς μὴ τοιούτοις δόντες λη-

ψόμεθα

Ματθ. ι μδ. φόμβα τὸν μαθόν; ἀφ' ὧν αὐτὸς εἶπεν, Εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὅμοιοι τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. ὥσπερ οὖν ὁ δεσπότης σου, μυρίων αὐτὸν βλασφημούντων, μυρίων πορνευόντων, κλεπτόντων, ληστευόντων, ψεύδους ἀνορύττοντων, μυρία ἐργαζομένων κακά, οὐκ ἀφίσταται τῆς εἰς ἅπαντας εὐεργεσίας· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀκτῖνα, καὶ νοτὸν ὄμβρους, καὶ τοὺς καρποὺς τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς προβάλλεται, τὸν φιλοῦντα καὶ μισοῦντα ὁμοίως· οὕτω καὶ σὺ ποίησον, καὶ ὅταν ἐλεᾶς κλαίοντα ἢ καὶ φιλανθρωπίας, δίῤῥυσον τὴν πηγήν, λύε τὸν λιμόν, ἀπάλλαττε τῆς θλίψεως, μηδὲν περιττότερον ἐξεργάζου. Εἰ γὰρ δὴ μέλλοιμεν βίᾳ ἐρεθιάζειν, οὐδέποτε οὐδεὶς ἂν φανείη ἐλεήσων. ἀλλ' ἐπὶ τοῦτο τῆς ἀνομίας ταύτης πολυτρόπου συμπεσόντες, ἄκαιροι καὶ πάσης ἔρημοι βοηθείας ἀπολούμεθα, καὶ πολλὰ ἐπισωρεύσομεν κακά. διὸ δὴ παρακαλῶ πάντας ἀνομίας ταύτης ἐξεργάσασθαι τοὺς δεομένους διδόναι πᾶσι, καὶ μὴ πολλῆς τοῦτο ποιῆσθαι τῆς φιλοσοφίας, ἵνα καὶ αὐτοὶ τῆς παρὰ τοῦ ἐλεᾶν καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας τύχωμεν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ Ἰωνᾶν καὶ Δαυὶδ καὶ τοὺς παῖδας. ἐλέχθη ἐν τῇ εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων νηστῶν. α.

ΔΙὰ τί σημεῖον ἡμῖν οὐ προφητεύεις, καὶ λαμπρότερος τοῦ σωφρονοῦντος ὁ σύλλογος; τί ποτε ἄρα ὁ αἴτιον; νηστείας ὁ καταρθωμα τοῦτο· οἶδα καὶ ἐγὼ νηστείας οὐχὶ πρόσωπα, ἀλλὰ προσδοκωμένης. ἐκεῖνη γὰρ ἡμᾶς πρὸς τὸν πατέρα συνήγαγεν οἴκοι, ἐκείνη καὶ τοὺς πρὸ τούτου ῥᾳθυμοτέρους σημεῖον πρὸς ταῦτα παρεσκεύασε χθές. εἰ δὲ καὶ προσδοκωμένη μόνον τοσαύτην ἡμῖν ἐπέποιηκε σπουδήν, φανεῖσα καὶ παραγενομένη πόσην ἐργάσεται τοῦ βελτίωσιν; οὐ τοίνυν ἡ πόλις, ἄρχοντος εἰσπλεῖν μέλλοντος φοβεροῦ, πᾶσαν ἀποθεῖται τὴν ῥᾳθυμίαν, καὶ ἐπὶ πλεῖον καθίσαται τῇ σπουδῇ. ἀλλὰ μὴν παίζητε φοβερὸν ἄρχοντα, τοῦ νηστείου ἀκούσαντες. οὐ γὰρ ἡμῖν ὅτι φοβερός, ἀλλὰ τῇ τῶν δαιμόνων φύσει. ἐὰν σκιρτίσῃ ὁ μηνὸς ἢ τις, ὀφθῇ αὐτοῦ νηστείας πρόσωπον, καὶ τῶν λίθων αὐτῶν ἀκινητότερος ἰδρὼς ὁ φόβῳ πηγνύμενος, καὶ καθάπερ δεσμῷ τινι κατεχόμενος· καὶ μάλιστα ὅταν ἴδῃ τῇ νηστείᾳ συμβεβληκότα τοῦ ἀδελφοῦ τῆς νηστείας [καὶ] ὁμόζυγον τοῦ βίου. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς φησι· Τὸ γένος τοῦτο οὐκ ἐξέρχεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. ὅταν οὖν τοὺς πολεμίους τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας οὕτως ἐλαφρὰν, καὶ τοῖς ἐχθροῖς τὰ ζωῆς ἡμῶν οὕτως ἡ φοβερὰ, φιλῇ αὐτοῦ καὶ ἀπαλίζεσθαι, οὐ δεδοικέναι χρή. Εἰ γὰρ φοβεῖσθαι δεῖ μέθην καὶ ἀδηφαγίαν, οὐχὶ νηστείαν φοβεῖσθαι χρή. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ὄπισω ἄγει χθὲς ἡμᾶν διώσασα, τῇ τυραννίδι τῶν παθῶν, καθάπερ τινὶ δεσποίνῃ χαλεπῇ, δούλοις καὶ αἰχμαλώτοις ἐκδίδωσιν· ἡ δὲ νηστεία δουλεύοντας ἡμᾶς καὶ δεδεμένους ἐλευθέρους ἀφῆκε τῶν δεσμῶν, ἀπαλλάττει τῆς τυραννίδος, καὶ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἐπανάγει τὸν πρέσβυν.

ὅταν οὖν ὦσιν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν πολεμῶ, καὶ δουλείας ἀπαλλάττῃ,

λαίτιη, ϗ πρὸς ἐλθυτείαν ἐπσμάγη, ποίαν ἑτέραν μείζονα ζητεῖς ἀπόδειξιν τῆς φιλίας αὐτῆς τῆς πρὸς ὃ γέιος ὃ ἡμέτερος; μεγίστη γὰρ φιλίας ἀπόδειξις εἶναι δοκεῖ, ὃ σὸν αὐτὸν ἡμῖν φιλεῖν ϗ μισεῖν. βούλει μαθεῖν, ὅσος κόσμος ἀνθρώποις ἡ νηστεία; ὅση φυλακὴ καὶ ἀσφάλεια; ἐπίστασό μοι ὃ μακαρίαν ϗ ζαυμαστὸν τῶν μεταζύτων γέιος. ὑ-
5 τοι γὰρ σὸν ἐν μέσῳ ζορύβοις φυζῆτας, ϗ πρὸς ζὰς χορυφὰς τῶν ἐρέων ἀναδραμόντας, ϗ ζὰς χαλύβας ἐν τῇ τῆς ἐρημίας ἡσυχίᾳ, καθάπερ ἐν βιβλείῳ τινὶ λιμνῇ, πηξάμενοι, ζαύτην συνέμπορον ϗ "συγκοινωνὸν τοῦ βίου πάντος ἔλαβον. "τοιγαροῦν ϗ ἀγέλευτος αὐτὸν ὄξ ἀν-θρώπων ἐποίησεν· οὐκ ἐκείνης" μόνης, ἀλλὰ ϗ ἐν ταῖς πόλεσιν ὅσους ἀν βύρῃ πρωτεύοντας αὐτοῦ, πρὸς" αὐτὸ τῆς φιλοσοφίας ἀνάγει ὃ ὕψος. ϗ γὰρ Μωϋσῆς ϗ Ηλίας, ὦ πύρ-
10 γοι τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ πρωφητῶν, καίτοι ϗ ἀπὸ τῶν ἄλλων ὄντες λαμπρεῖ ϗ μεγάλοι καὶ πολλοῦ ἔγοιτις παῤῥησίας, ὅτι ἐβούλοντο πρωσπλέξαι ϗ ζαλαιπωρῆσαι Θεῷ, ὡς ἀνθρώπῳ δυνατὸν ἦν, πρὸς ζαύτην κατέφυγον, ϗ ὄχ᾽ τῶν ζαύτης αὐτῷ "πρωσφέροντο χάρων. ὄχ᾽ τοῦτο ϗ ὁ Θεὸς ὦ ἀνθρωπε ποιῶν ὄξ ἀρχῆς, βούλεως αὐτοὺς ταῖς τῆς νηστείας Φέραις "πα-
15 ραπατέζετο χερσὶν, ὥσπερ φιλοτέχνῳ μητρὶ ϗ ἀρίζῃ διδασκάλῳ, τινὶ σκεύεν σωτηρίαν ἐγ-χρίζωσιν αὐτῇ. τὸ γὰρ, Ἀπὸ πάντος ξύλου ϗ ἐν ᾧ πρωβάδεισε βρώσει φαγῇ, ἀπὸ ὃ ϗ ξύλου ϗ γινώσκειν καλὸν ϗ πονηρὸν οὐ φάγεσθε, νηστείας εἶδός ἐστιν. εἰ ὃ ὁ πρωβάδεισε ἀναγκαία ἡ νηστεία, πολλῷ μᾶλλον ἐκτὸς τοῦ πρωβάδεισε· εἰ πρὸ τῆς πλημμῆς χρήσιμον ὃ φάρμακον,
20 πολλῷ μᾶλλον μετὰ τὸν πλημμόν· εἰ μηδέπω τοῦ πολέμου τῶν ἐπιθυμιῶν ἀναζάντος, ἐπιτήδειον ἡμῖν ὃ ὅπλον ἦν, πολλῷ μᾶλλον μετὰ τὸν πρωτόπλων μάχην τὸν ἀπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν, τὸν ἀπὸ τῶν δαιμόνων ἀναγκαῖα ἡ πρωβάδεισε τῆς νηστείας συμμαχία. Εἰ ζαύτης ἤκουσε τῆς φωνῆς ὁ Ἀδὰμ, οὐκ ἂν ἤκουσε τῆς δελτέρας τῆς λεγούσης, Γῆ εἶ, ϗ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. ἀλλ᾽ ὅτῳ ζαύτης πρήκουσε, ὄχ᾽ τοῦ θανάτου ϗ φεύγειδες ϗ πόνοι ϗ ἀθυμίαι
25 καὶ ζωὴ θανάτου πάντος βαρυτέρα· ὄχ᾽ τοῦτο ἄκουσαι καὶ τέλεσαι· ὄχ᾽ τοῦτο πόνοι ϗ ὠδῖνες καὶ βίος ἐπίμοχθος. Εἶδες πῶς ὁ Θεὸς ἀγαναχτεῖ, νηστείας ὑβριζομένης; μάθε καὶ πῶς δόφεκίνεται, νηστείας τιμωμένης. ὥσπερ γὰρ ὑβρισθείσης αὐτῆς θανάτου ἐπέθηκε τῷ ὑβρίσαντι ὃ ἐπιτίμιον, οὕτω πάλιν τιμηθείσης αὐτῆς θανάτου ἀνέκα λέσατο. καὶ γὰρ βουλόμενός σε διῖξαι τοῦ πρόγματος τὸν δύναμιν, ἔδωκεν ὄξουσίαν αὐτῇ μὴ ἀποφασι, με-
30 τὰ ἀπαγωγῆς, σὸν ἀπαγομένους τὸν ἐπὶ θανάτου ἐκ μέσης "ἁρπάσαι τῆς ὁδοῦ, καὶ πρὸς ζωὴν μεταγαγεῖν. ϗ τοῦτο ἐκ ἐπὶ δύο ἢ καὶ τρισὶ καὶ εἴκοσιν ἀνθρώπων ἐ-πρᾶξεν, ἀλλ᾽ ἀδήμων ὁλόκληρον, τὴν τῶν Νινβιτῶν πόλιν μεγάλην καὶ θαυμαστὴν ὅτι γόνυ κεκμῆκεν, πῦρ αὐτὸ ὃ βαρὰ θεῖναι τὸν κεφαλὴν κλίνασαν, καὶ μέλλουσαν τὸν ἀνω-θεν Φερομένην δέχεσθαι πληγὴν, καθάπερ τις ἀνωθεν "ἐπιοῦσα δύναμις ϗ ὄξ αὐτῶν ἥρπασε" τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν, καὶ πρὸς τὸν ζωὸν ἐπανήγαγεν. ἀλλ᾽, Εἰ δοκεῖ, καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἐπακούσωμεν. Καὶ ἐγένετο, φησὶ, λόγος Κυρίου πρὸς Ιωνᾶν λέγων· ἀνάστηθι, Ιων. α. α.
35 καὶ πορεύθητι εἰς Νινβὶ τὴν πόλιν τὴν μεγάλην. εὐθέως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ μετώπου τῆς πό-λεως δυσωπῆσαι βούλεται, τὸν μέλλουσαν πρωειδοῦς τοῦ πρωφήτου φυγεῖν. ἀλλὰ ἀκούσω-μεν καὶ τοῦ κηρύγματος. Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινβὶ [πόλις] καταστραφήσεται. καὶ τίνος ἕνεκεν ἃ μέλλεις δεινὰ ποιεῖν, προλέγεις; ἵνα μὴ ποιήσω, ἃ προλέγω. Διὰ τοῦτο καὶ γέεν-ναν ἠπείλησεν, ἵνα μὴ ἀπαγάγῃ εἰς γέενναν. φοβεῖτο, φησὶν, ὑμᾶς τὰ ῥήματα, ϗ μὴ λυ-
40 πεῖτο τὰ πρόγματα. τίνος ὃ ἕνεκεν καὶ τὴν πρόθεσμίαν εἰς οὕτω στενὴν "ζωὴν χρόνου; ἵνα ϗ τὸ τῶν βαρβάρων μάθῃς ὄχρειτ, λέγω δὴ τὸ τῶν Νινβιτῶν, ὃ τεσσαρακονθήμερος δυνηθέντων πολλοῦ ἀνύρτησεν ὀργὴν κατασβέσαι· ϗ τὸ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν μιᾶς ἡμέρας μετανοίᾳ τεσσάρων ἡμερῶν ἀρχεθέντος ὑπὲρ τοσούτων πλημμελημάτων, ϗ αὖθις μὴ καταπίσῃς εἰς ἀ-πόγνωσιν, κἂν μυρία ἡμάρτηκώς ᾖς. ὥσπερ γὰρ ὁ νωθρὸς τοῦ ψυχροῦ ϗ ὀλιγώρους, κἂν πολλοὺ

λάβῃ

λάβοι τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, οὐδὲν μέγα ἐργάζεται. Θέσι ἑαυτῷ ἀφορμὴν τὴν ῥᾳθυμίαν· ὅτως ὁ διεγηγερμένος καὶ τὴν προθυμίαν ζέουσαν μὴ πολλῆς τῆς ἀσωτίας τὸν μετὰ ταῦτα ἐπιδιακύμβους, εἰς τὸ βεβαίως καὶ μετὰ ῥοπῆς πολλοῦ χρόνου τὰ βεβαιώματα ἀφαίσας δυνήσεται. οὐχὶ τέτοι ὁ Πέτρος ἠρνήσατο; οὐχὶ μὴν ὅρκου δὲ τέτου; οὐχὶ θεραπαινίδι ἑνὸς οὐτελοῦς ῥήματα δείσας; τί οὖν; σεαυτὸν πολλῶν ἐδίκησεν αὐτὸς ὁ μετὰ ταῦτα; οὐδαμῶς· ἀλλ' αὐτῇ τῇ νυκτὶ καὶ ὠλίσθησε δὲ αὖθις, καὶ τὴν πλημμελὴ καὶ δὲ φάρμακον ἐδέξατο, δὲ ἠρνήσατο καὶ τοῦ ὑγιαίνειν ἐπεμελήθη. πῶς καὶ τίνα τρόπον; κλαύσας καὶ ἀποδυρόμενος· μᾶλλον δὲ οὐ κλαύσας ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς * ἀθυμίας. καὶ ἀφῆκεν αὐτῷ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οὐκ εἶπεν, ὅτι ἔκλαυσεν ἁπλῶς, ἀλλ', Ἔκλαυσε πικρῶς. καὶ τοσαύτην τοῦ δακρύου ἐκείνου ἡ δυναμις, φησι; λέγε μοι τοίνυν τοῦτο, ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων ἔκβασις δείκνυσι σαφῶς. μετὰ γὰρ τὸ γαλεπὸν ἐκεῖνο πτῶμα (ἀρνήσεως γὰρ οὐδὲν ἴσον κακόν) ἀλλ' ὅμως μετὰ τοσοῦτον κακόν, πάλιν αὐτὸν τοῖς τῶν προτέρων ἐπεμελήσατο τιμίων, καὶ τὸν ὀπίσασθαι τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας ἐνεχείρησε, καὶ ὁ πρώτων μείζον ἐστὶν, ἀπέδειξεν ἡμῖν αὐτὸν πλείω τοῦ ἀποστόλου ἁπάντων ἔχοντα τὸν εἰς τὸ διαπαντὸς τὸν ἀγαπᾶν. Πέτρε γάρ, φησι, φιλεῖς με πλέον τούτων; τοῦτο δὲ οὐδὲν ἡμῖν ἔοικε δυνατὸν εἶναι ἴσον εἰς ἀρετῆς λόγον. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς, ὅτι τοῖς Νινευίταις εἰκότως συνέγνω, ἀνθρώποις βαρβάροις καὶ δυσκόλοις (ὁ γὰρ δοῦλος, φησιν, ὁ μὴ εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται) ὀλίγας ἵνα οὖν μὴ τοῦτο λέγῃς, διὰ τοῦτό σοι καὶ Πέτρον εἰς μέσον πρόαγαγον, δοῦλον μάλιστα τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ εἰδότα, ἀλλ' ὅμως καὶ ὄντα ἁμαρτιῶν καὶ τοῦ ἐκάστου ἁμαρτήματος, ὅσα τοῖς ὅσον παῤῥησίας ὕψος ἐκτήσθε.

Μὴ τοίνυν μηδ' αὐτὸς ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασι καταπέσῃς. τὸ γὰρ χεῖρον πεσεῖν ἐστὶν ἁμαρτίας, τὸ μένειν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὅσι, καὶ τὸ δεινότερον τοῦ σώματος, τὸ κεῖσθαι ἐν ᾧ σώματι. τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐδίωκεν καὶ ἀποδύρεται, τοῦτο πένθους ἄξιον εἶναι φησι. Μή πως γάρ, φησιν, ἐλθόντος μου πρὸς ὑμᾶς, ταπεινώσῃ με ὁ Θεὸς, καὶ πενθήσω πολλοὺς, οὐχὶ τοὺς ἡμαρτηκότων ἁπλῶς, ἀλλὰ τοὺς μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ, ἢ ἔπραξαν. πρὸς δὲ μετανοίαν ποῖος ἐπιτηδειότερος γένοιτ' ἂν καιρὸς τοῦ τῆς πενθείας καιροῦ; ἀλλ' ἐπανίωμεν εἰς τὸν ἱστορικὸν. Ἀκούσας γὰρ τὰ ῥήματα ταῦτα ὁ προφήτης, κατίδων εἰς Ἰωππην, τὸ φυγεῖν εἰς Θαρσεῖς ἀπὸ προσώπου Κυρίου. ποῦ φύγω, ἄνθρωπε; οὐκ ἤκουσας ἑτέρου προφήτου λέγοντος, Ποῦ πορεύσῃ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; εἰς τὸν γῆν; ἀλλὰ τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. ἀλλ' εἰς οὐρανόν; Κἂν καταβῶ, φησιν, εἰς οὐρανόν, πάρει. εἰς ᾅδου; ἀλλ' ἐὰν ἀναβῶ εἰς οὐρανὸν, σὺ ἐκεῖ εἶ. ἀλλ' εἰς τὸν θάλασσαν; Καὶ ἐκεῖ, φησι, καθέξει με ἡ δεξιά σου· ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τούτου γέγονεν. ἀλλὰ πολὺ τοῦτο ἡ ἁμαρτία· εἰς πολλὴν δύοιαν ἐμβάλλει τὸν ἡμέτερον ψυχήν. καθάπερ γὰρ οἱ καρηβαρίᾳ δὲ μέθης κατεχόμενοι, ἁπλῶς δὲ εἰκῇ φέρονται, κἂν βαρὰ θέσιν, κἂν κρημνὸς, κἂν ὁτιοῦν [ἑαυτὸν] ἢ ἐπιπεσεῖν μέλλουσι, καταπίπτουσιν ἀφυλάκτως· οὕτω καὶ οἱ εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἐξολισθαίνοντες, καθάπερ μέθῃ δηθῇ, τῇ τῆς πράξεως ἐπιθυμίᾳ κατενεχόμενοι, οὐκ ἴσασιν ὅπερ πράττουσιν, οὐ τοῦ πρόσθεν, οὐ τοῦ μελλόντων οὐ προορῶσι. διαπότου φθόγγος, εἰπέ μοι; οὐκοῦν μικρὸν ἀναμεῖνον, καὶ ἀφ' ὧν πραγμάτων αὐτὸν μάθῃσι, ὅτι οὐδὲ τῆς δούλης θαλάττης ἔχεις ἀνεκτὸν ἀφῆσαι φυγήν. ὁμοῦ γὰρ ἐπέβη τῆς νεὼς, καὶ εἶπε τὰ κύματα ἀφανέσαι, καὶ εἰς ὕψος ἠγείρετο μέγα. καθάπερ δὲ ἡ παιδαγωγὸς τὸν ἀγαθὸν παῖδα δουλεύειν ἐθίσασα φυγάδα, τοῦ διαπτῆναι ὑφελόμενον τὰ πτερὰ, καὶ ἐπὶ γῆς ἀφῆκε τὰ μυελὸν τοῖς ὀστοδεδεμένοις αὐτὸν πρέπουσα φάσματα, ἕως ἂν λαβοῦσα αὐτὸν ἀπέλθῃ· οὕτω δὴ καὶ ἡ θάλαττα ἐνεθύμησε δουλεύειν ἑαυτῆς ἐπιγνοῦσα, μυελὸν τοῖς ναύταις

πρέπει

προέχῃ τὰ ἐγκλήματα, ἐκ ἐάσῃ, βοᾷ, οὐκ εἰς δικαστήριον ἐλκουσα, ἀλλ' αὐτόθεν ἀπειλοῦσα καὶ πάδυσι τὴν σκάφους, εἰ μὴ ⓦ ὁμόσηται δώσειν αὐτῇ. τί οὖν ⓖ ναῦται; τὸν τῶν γενομένων ἐπαινέσαντες, φησίν, ἐκολούσθησαν τῇ σκευῇ τῇ ἐν τῷ πλοίῳ, ὃ δὴ πλοῖον οὐκ ἐκουφίζετο· ὁ γὰρ φόρτος ἅπας ἔνδον ἦν. τὸ μὲν φορτίον ὃ σῶμα, ὃ βαρὺ φορτίον, οὐ πρὸς τὴν τοῦ σώματος φύσιν, ἀλλὰ πρὸς ὃ τῆς ἁμαρτίας ἄχθος. οὕτω γὰρ ὕστερον βαρὺ καὶ δυσβάστακτον, ὡς ἁμαρτία καὶ πρόσκοπον. Διὰ τοῦτο ἡ Ζαχαρίας εἰς ἴψος μολίβδου διετύπωσεν αὐτήν. ὁ Δαβὶδ δὲ τὴν φύσιν αὐτῆς διαχαράξας ἔλεγεν, Αἱ ἀνομίαι μου ἐπῆραν τὴν κεφαλήν μου· ὡσεὶ φορτίον βαρὺ, ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. ὁ δὲ Χριστὸς πρὸς τοὺς ἐν ἁμαρτίαις βεβιωκότας πολλοὺς ἔφη· Δεῦτε πρός με πάντες ⓖ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. αὕτη τοίνυν καὶ ὁ πλοῖος ἐβαρύνετο τότε, καὶ βαπτίζειν ἔμελλεν· ὁ δὲ Ἰωνᾶς ἐκαθεύδει καὶ ἔρρεγχε. βαρὺς ὁ ὕπνος, ἀλλ' οὐκ ἐν ἡδονῇ, ἀλλ' ἐν λύπῃ, καὶ ῥᾳθυμίας, ἀλλὰ ἀθυμίας. ⓖ γὰρ θυγατέρες τῶν οἰκετῶν ταχέως ἀναδέονται τῶν ἁμαρτημάτων, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰωνᾶ ἔπαθε. μὴ γὰρ τὸν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας ἔγνω τῆς ἁμαρτίας τότε δεινόν. καὶ γὰρ ἐπίστατο ἡ ἁμαρτία· " μὴ δὲ πεθύμει, πλήρης τότε ἐκ ὠδίνας ἐγείρει τὴν πεκυφυσημένην ψυχήν, ἀπειλητίας δρόμον τῆς ἡμετέρας ἡμέρας. ἡμεῖς μὲν γὰρ ὁμοῦ πεθήσαντες ἐκ " ὠδῖνας λύομεν, ἐκείνη δὲ ὁμοῦ πεθήσασα ἐκ ταῖς " ὠδῖσι τὸν πεκονέναι αὐτὴν λογισμοὺς. Τί οὖν ὁ πρωρεύς; Περισπλῆξ, φησίν, αὐτῷ, ἐκ λέγε ἀνάστα, καὶ ἐπικαλοῦ Κύριον ⓦ Θεόν σου. ἔγνω λοιπὸν ἀπὸ τῆς πείρας, ὅτι οὐκ ἐν ζωῇ ἦν ὁ χειμὼν, ἀλλ' ὅτι θηλάτου ἐν ἡ πληγή, ἐκ μείζων ἂν ἐφέρετο τὴν ὀργὴν ὁ κλυδώνιος, καὶ ὅτι τῷ τὸ κυβερνητικὸν χρῶν ὄφελος οὐδέν. ἐπέρχεται γὰρ ἐνίοτε μείζονος κυβερνήτου τὰ γινόμενα, τὸν ⓦ κόσμον ἐκκυβερνῶντος ἀπόντα, καὶ τῆς ἀνωθεν χειρὸς Εἰσχειροπῆς. Διὰ τοῦτο καὶ εἰποὶ κώπας καὶ ἱστία καὶ σχοινία ἐκ πάντα ἀφέντες, καὶ τῆς Εἰρεσίας τὰς χεῖρας ἀποστάντες, πρὸς ⓦ ὑρανὸν ἀνέτειναν, καὶ ⓦ Θεὸν παρεκάλεσαν. ὡς δὲ οὐδὲν ὕστερον ἐγένετο τῷ πλοίῳ, ἐβαλον " κλήρους, φησί, καὶ πρέπουσα λοιπὸν ὁ κλῆρος [τῇ ψήφῳ] ⓦ τὸν βύθιον. ⓖ δὲ οὐδὲ ὕστερον αὐτὸν λαβόντες κατεπόντισαν· ἀλλὰ θορύβου τοσούτου δὲ ταραχῆς " ὑπαγομένης, ὥσπερ ναυαγίας πολλῆς ἀπολωλυίας, ὕστερον δικαστήριον τὸν πλοῖον καθίσαντες, καὶ λόγου μετέδωκαν αὐτῷ, καὶ ἀπολογίας ἠξίωσαν, καὶ πάντα μὲν ἀκριβείας ἐξήτασαν, ὥσπερ μέλλοντες τινὰ πρέπουσαν βύθιόν, ὃν ἐλὼν ψηφίσωνται. ἀκουσον γοῦν αὐτῶν, ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ, πάντα ἐξεταζόντων. τίς σου ἡ ἐργασία ἐστί; καὶ πόθεν ἔρχῃ; καὶ ποῦ πορεύῃ; καὶ ἐκ ποίας χώρας, καὶ ἐκ ποίου λαοῦ εἶ σύ; καὶ τοι κατηγόρησε μὴ ἡ θάλασσα " καὶ ἐβόησε, ἤλεγξε δὲ ὁ κλῆρος καὶ κατεμαρτύρησεν· ἀλλ' ὅμως ὅτε τὴν θάλασσαν κατεβόησε, ὅτι τὸν κλῆρον καταμαρτυρήσαντος, τὴν ψῆφον ἐπάγεσθαι οὐδέπω· ἀλλ' ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ, καὶ κατηγόρων πρόσωπον, καὶ μαρτύρων ἐφεστηκότων, καὶ ἐλέγχων ἡσυχίαν ἀγόντων, καὶ πρότερον ⓖ " δικάζοντες τὴν ψῆφον " ἐπιφέρουσιν, ἕως δὴ αὖθις ὁ καταδίκος κατηγορεῖς τῆς " ἰδίας ἁμαρτίας γένηται. οὕτω δὴ καὶ ⓖ ναῦται ἐνταῦθα, δῆθεν ποι βαρβάροι καὶ ἀθῶοι, τὸ ἐν τοῖς δικαστηρίοις εὐπαθὲς ἐμιμοῦντο, καίτοι τοσούτου φόβου, τοσούτου κλυδωνίου, τοσαύτης ἐκκλησίας ἀθεεσώσης αὐτοῦ, καὶ τὸ θαλάσσης ὑδὲ ἀναπνεῦν ὅτι τὸ ἐπαύσης· ὕστερον ἐφορύσει καὶ κατέσεισε μᾶλλον, καὶ κατέδυσε, καὶ συνεχῆ τὰ κύματα ἐπιτείνουσα. πόθεν οὖν ἡ τοσαύτη πρόνοια γέγονε [ἀγαπητοὶ, ἐκεῖ τὸ πρόσωπον;] ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ οἰκονομίας. ὁ γὰρ Θεὸς " ἐκκόπτει τὸν τοῦ προφήτου δι' ὑπνου παιδεύων φιλάνθρωπον ἐν ἦ) καὶ " ἡμέρᾳ, καὶ μυστικὰ βοᾷ πρὸς αὐτὸν καὶ λέγων· ἐμίμησαι τὸν ναύτας, ἀνάθρεπτε ἀσεβὲς· Εἰ περ ὕστερον μὲν οὐδὲ μιᾶς καταφθαρείσης ψυχῆς, οὐδὲ ἑνὸς ἀφανισθέντος σώματος τοῦ σοῦ· σὺ δὲ ὁλόκληρον πόλιν τοσαύτας ἐχούσαν μυριάδας ἐξέδωκας, τίνα σοι μέρος. καὶ " αὖθις μὲν ⓦ ἄπιστον τῶν κακῶν θεάσασθαι τὸν μεγαλοπρεπῆ τοῦτον, οὐδὲ ὕστερον ὁρισθῆναι ὑπὲρ τοῦ καταδικάζεσθαι ψῆφον· σὺ δὲ οὐδὲν ἔγνω ἐγκαλεῖν τοῖς Νινευίταις,

πταις,

Ιων. α. 9.

Ζαχ. ε. ζ.

Ψαλμ. λζ. δ.

Ματθ. ια. κθ.

Ιων. α. ε.

ταις, κατέδυσας ἀῦλως· καὶ ἀπώλεσας. καὶ σὺ μὲν, ἐμοῦ καλοῦντος ἀπίεναι καὶ τοῖς σωτηρίοις αὐτοῦ διακαλεῖσθαι λόγοις τοῦ κηρύγματος, οὐχ ὑπήκουσας· ὅτοι γε οἱ σοφοὶ ἀκούσαντες πρόθυμα ποιοῦσι καὶ προσγυμνάζονται, ὥστε οἱ ἀνοήτων ἡγούμενοι ὠμφείλω ἀνακαλέσασθαι. καὶ γὰρ καὶ μὴ τοῦ ἀπὸ τῆς θαλάσσης κατηγορίας, μὴ τοῦ ἀπόδειξιν τοῦ λόγου τοῦ κλήρου, ὅτι ἀῦλος ἑαυτὸν κατηγόρησε, καὶ τοῦ φυγὴν ὁμολόγησεν, οὐδὲ οὕτως ὥρμησαν ὑπὲρ τοῦ ἀπωλείας τοῦ προφήτου· ἀλλὰ ἐνέσχον, καὶ ἐβιάζοντο, καὶ πρῶτα ἐπίοιεν, ὥστε ἀῦλον μηδὲ μὴ τοσαύτην ἀπόδειξιν ἐκδοῦναι τῇ τῆς θαλάττης ὁρμῇ. ἀλλ' οὐκ ἐπέτρεπεν οὐδὲ οὕτως ἡ θάλασσα, μᾶλλον δὲ ὁ Θεὸς οὐκ ἠφίει, ὥσπερ διὰ τοῦ ναυτοῦ, οὕτω καὶ διὰ τῶν κήτους ἀῦλον σωφρονίσαι βουλόμενος. καὶ γὰρ μὴ δὲ ἀκούσαι, Λέγε μοι καὶ ἐμβάλλεται εἰς τὸν θάλασσαν, καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ' ὑμῶν· προβιάζοιτο εἰς τὸν γῆν ἀπελθεῖν, ἀλλὰ τὰ κύματα οὐκ ἐστέγασε. σὺ δὲ ὥσπερ εἶδες τοὺς προφήτου φθόγγους, οὕτως ἤκουσον αὐτοῦ καὶ ὀξέως ὑπήκουσε τοῦ κήτους τοῦ θείου. σκῆνος μὲν γὰρ ἔπαθε ὡς ἄνθρωπος, τοῦτο δὲ ὡς προφήτης ἐπαιδεύετο. λαβοῦσα τοίνυν αὐτὸν ἡ θάλασσα, καθάπερ εἰς δεσμωτηρίου τινὰ, τὴν καρδίαν τοῦ κήτους εἰσέπεμψε, σῶον δὲ διασώζουσα φυλάττουσα τοὺς φυγάδα· καὶ οὔτε κύματα ἄγρια λαβόντα ἀπέπνιξαι, οὔτε κήτος, κυμάτων ἀγριώτερον, κατέδαξάμενον αὐτὸν εἰς κοιλίαν διέφθειρεν, ἀλλὰ διέσωσε, καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐπέμπαγε· καὶ θάλασσα καὶ κῆτος δοῦλα φύσει ὑπήκουσαν, ἵνα δείξῃ πάντων ὁ προφήτης παιδευόμενος. ἐλθὼν τοίνυν εἰς τὴν πόλιν ἀνέγνω τὴν ἀπόφασιν, καθάπερ ἐπιστολὴν βασιλικὴν κόλασιν ἔχουσαν, καὶ ἐβόα λέγων· Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. ἤκουσαν ταῦτα οἱ σοφοὶ, οὐ διέπτυσαν, οὐ κατεφρόνησαν, ἀλλ' εὐθέως δρόμος ἀπήντων εἰς ὅτι τὴν ἡσυχίαν, ἀνδρῶν, γυναικῶν, δούλων, δεσποτῶν, ἀρχόντων, ἀρχομένων, * παιδίων, πρεσβυτέρων· καὶ ἡ τοῦ ἀληθοῦς φύσεις ταύτης ἀτιμίας ἐν τοῖς λειτουργίας. πρωταγὲ σάκκος, πρωταγὲ σποδὸς, πρωταγὲ θρῆνος καὶ οἰμωγή. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ διάβημα πρόσκειμενος, ἀπὸ τοῦ θρόνου καταβὰς τοῦ βασιλικοῦ, σάκκον ἐνεδύσατο, σποδὸν κατέπασατο, καὶ οὕτω τὴν πόλιν ἐξήρπασε τοῦ κινδύνου. καὶ ἐν ἰδοὺ πρᾶγμα παράδοξον, ἐν σάκκῳ πορφυρίδα πεπλεγμένην εἶδον. ὅπερ γὰρ οὐκ ἴσχυσεν ἡ ἀλυσγὶς, τοῦτο ἴσχυσεν ὁ σάκκος· ὅπερ οὐκ ἔκλινε τὸ διάβημα, τοῦτο κατώρθωσεν ἡ σποδός. ὁρᾷς ὡς οὐ μάτην ἔλεγον, ὅτι καὶ ἱκετείαν, ἀλλὰ μάθωμεν καὶ ἀδελφαλίαν δεδοικέναι χρή; ἡ μὲν γὰρ μάθη καὶ ἀδελφαλία τὴν πόλιν ἐσώσατε διέστησε, καὶ καταβάλλειν ἐμέλλει· ἡ δὲ ἱκετεία σαλευομένην αὐτὴν καὶ μέλλουσαν καταπίπτειν ἔστησε. μὴ τοίνυν καὶ ὁ Δανιὴλ εἰς λάκκον λεόντων εἰσελθὼν, καθάπερ τοῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν * συνεθίζόμενος, οὕτως ἔζη. καὶ γὰρ καὶ τῷ θυμῷ ζέοντες, καὶ φόνιον βλέποντες, τὰ πρόβατα διαπίζης διακειμένης οὐκ ἤπλοντο, ἀλλὰ καὶ τὰ φύσεως αὐτῆς διεγρήγορσις (οὐδὲν γὰρ ἀγριώτερον ἐκείνου τὸ θηρίου) καὶ τὰ λιμοῦ (καὶ γὰρ ἑπτὰ ἡμέρας οὐ μετέσχον ξηρᾶς) καθάπερ δημίου τινὸς ἔνδοθεν καθημένου, καὶ τὴν λαγόνων μὴ ἀπλῆσαι βοῶντος τὴν προφητικὴν, ἠδέσθησαν τὸν ξένον. μὴ τοίνυν καὶ τὰ παῖδες τὰς εἰς τὸν Βαβυλωνίαν καμίνον εἰσελθόντες, καὶ πολὺ χρόνον ὁμιλήσαντες τῷ πυρὶ, αὐτοῦ τὰ πυρὸς λαμπρότερα ἔχοντες τὰ σώματα, ἀπὸ τῆς καμίνου τότε ἐξῆλθον. καίτοιγε εἰ πῦρ ἦν ἐκεῖνο ὄντως τὸ πῦρ, πῶς οὐκ ἔπαθε τὰ τοῦ πυρός; εἰ σώματα ἦν ἐκεῖνα τὰ τρία, πῶς τὰ τοῦ σώματος οὐκ ἔπαθε; πῶς; ἐρώτησον τὸν ἱκετείαν, καὶ ἀποκρινεῖταί σοι, καὶ αὐτὴ λύσει σου τὸ ἄπορον. καὶ γὰρ ἦν ὄντως ἄπορον. σωμάτων γὰρ φύσις ἐμάχετο φύσει πυρὸς, καὶ ἡ νίκη τῶν σωμάτων ἐγίνετο. εἶδες προβάδοξον μάχην; εἶδες προβαδοξοτέραν τὴν νίκην; θαύματον τὸν ἱκετείας, καὶ ὅπλας ἀπόδοξαι ταῖς χερσίν. ὅταν γὰρ καὶ ὁ καμίνῳ βοηθῇ, καὶ ὁ λάκκῳ λεόντων φυλάττῃ, καὶ δαίμονας ἀπελαύνῃ, καὶ ἀποφάσιν ἀναλύῃ Θεοῦ, καὶ παθῶν μανίαν καταστέλλῃ, καὶ πρὸς ἐλευθερίαν ἡμᾶς ἐπανάγῃ, καὶ πολλῶν

Ιων. γ. δ.

* νίκη, ἐγερσίτιτον, κ. φθόνος καὶ οἰμωγή.

χ. τῇ πυρᾷ

χ. ἐμαχέσθη-το

χ. ἴσως

* τοῖς αὐτοῖς ἐσθ

χ. ἐμοῦ σώθη-τε

χ. καμίνου

πολλῷ σὺ τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν ποιῆται τὸν γαλεώτην, πῶς οὐκ ἐκάστης ἡμέρας ἐννοίας τοσαύτας ἔχουσι σὺ ταῖς χερσὶν ἀγαθὰ φύγῃ καὶ διεδοκέαι; ὅπερ δείκνυσι γὰρ ἡμῖν τὸν ἀθάνατον τῆς σώματος, φησιν. ἀλλ' Ὅσῳ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, τοσούτῳ ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. μᾶλλον δὲ, εἰ βουληθείης ἀκριβείας ἐξετάσαι τὸ πρᾶγμα, καὶ θαυμάσεις αὐτῶν τὴν ῥῆσιν μᾶλλον τυγχάνουσαν. Εἰ δὲ τοῖς ἐμοῖς ἀπιστεῖς λόγοις, παῖδας ἰατρῶν πεῖσον ταῦτα ἐρώτησον, καὶ αὐτοὶ ταῦτα σοφίσονται ἐροῦσιν, οἱ τὸν μὲν ἔνδειαν μητέρα τῆς ὑγείας καλοῦσι, τὰς δὲ παραλυσίας καὶ καρηβαρείας καὶ ἀποπληξίας καὶ φόβους καὶ ὕδρωτας καὶ φλεγμονὰς καὶ οἰδήματα καὶ μυρίων ἑτέρων νοσημάτων ἀμάρτους ἀπὸ τῆς τροφῆς καὶ τῆς ἀδηφαγίας ἐξιέναι φασὶν, ὥσπερ ἀπό τινος πονηρᾶς πηγῆς πυθομένους ῥύακας, καὶ τῇ τοῦ σώματος εὐεξίᾳ καὶ τῇ τῆς ψυχῆς σωφροσύνῃ λυμαινομένους. μὴ τοίνυν φοβώμεθα τοὺς εἰδότας, τὸν τῶν τοιούτων ἡμᾶς ἀπαλλάττοντα κακῶν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ὑμῖν τοῦτο * παραινῶ· ἀλλ' ὅπως πολλοὺς ὁρῶ τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ ἀγρίᾳ τινὶ γυναικὶ παραδίδοσθαι μέλλοντας, ὅταν ἀκολουθῶσι καὶ ἀπαδυνόμενοι καὶ μίθῃ καὶ ἀδηφαγίᾳ τιμωρῶνται ἑαυτοὺς ἀμφοτέρως, διὰ τοῦτο παραινῶ, ὥστε μὴ τὸν ἐκ τῆς τροφῆς ἐσομένην ὠφέλειαν παρασπάσῃ *. καὶ γὰρ ὁ καλὸς τῶν ἀνθρώπων, ὅταν πικρὰ μέλλωσι πίνειν φάρμακα, ἐὰν πολλῆς ἑαυτοὺς ἐμπλήσωσι τροφῆς, καὶ οὕτω φάρμακα λάβωσι, τὸν μὲν πικρίαν οὐκ ἐμποιεῖ, τῆς δὲ ὠφελείας ἐξίστησι, δυσκολωτέρους τοὺς φαρμάκου ποιοῦντας τὸν πάλαι παρὰ τῶν διεφθορότων χρόνων πομπείαν. Διὰ τοῦτο αὐτοὺς ὁ τῶν ἰατρῶν παῖδες μὴ διαπνοὰς ἑλκύουσι καθυδεῖν, ἵνα πᾶσαν τῶν φαρμάκων τὸν δυνάμιν εἰς παντὸς τοῦ σώματος τοῖς νοσοποιοῖς τῶν ἐνεστώτων παρασκευάσῃ χυμοῖς. οὕτω καὶ ὁ τῆς ἱερωσύνης· ἐὰν μὲν πολλῆς ἑαυτὸν ἐμπλήσῃς τῆς μέθης τιμωρῶν, εἶτα αὖθις οὐκ ἀναδέξῃ τὸ πῦρ ἐκείνης φάρμακον, ἄχρηστον αὐτὸ καὶ ἀόρατον ἐποίησας· καὶ ὁ μὴ πόνον οὐκ ἐμείνας, ὃ δὴ κέρδος οὐκ ἐναρπάσῃ τοῦ πράγματος, εἰς τὸν παρόντα οὐκ τῆς μέθης ἐκπομφόλυγα καὶ κενὸν ἅπασαν αὐτὴν καταδαπανήσῃς τοῦ δυνάμεως. ἐὰν δὲ καθόλου αὐτῇ τὸ σῶμα παρασκευάσῃς, καὶ νήφοντι λογισμῷ τὸ φάρμακον ἀδέξῃ, πολλὰ τῶν παλαιῶν ἁμαρτιῶν ἀποκαθᾶραι δυνήσῃ. μὴ τοίνυν δίχα μέθης ἴωμεν εἰς τὴν ἱερωσύνην, μηδὲ ἀπὸ ἱερωσύνης εἰς μέθην καταλύσωμεν πάλιν· ἵνα μὴ ταὐτὸν ᾖ πάθωμεν, οἷ εἴ τις ἀρρώστων σώματι καὶ διανίσασθαι μέλλοντι λαμπρὰν ἐμβοηθῶν σφοδρότερον καταβάλοι πάλιν· ὃ καὶ ὅπου τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας ἦν, ὅταν δὲ ἑκατέρου μέρους, καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τῆς ἱερωσύνης, τῇ νεφέλῃ τῆς μέθης τὸν ἐκ τῆς ἀσπίδος ἡμῶν ἀφῶμεν ἡμῖν συσκιάσωμεν. καθάπερ γὰρ ὁ θηρίοις πυκτεύων μέλλοντες, πολλοῖς ὅπλοις καὶ ἀσφαλίσμασι τὰ κέντρα τῶν μελῶν περιφράξαντες, τὸν πρὸς ἐκεῖνα διαδέχονται μάχην· οὕτω καὶ ἡμῶν πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν, οἱ καθάπερ θηρίῳ τῇ ἱερωσύνῃ πυκτεύειν μέλλοντες, οὕτω τῇ γαστριμαργίᾳ καθοπλίζονται, καὶ διαῤῥήξαντες ἑαυτοὺς καὶ σκεπάσαντες, μὴ πολλῆς τῆς περιφερούσης διέχονται τὸ γαλεώτου καὶ ἡμέρας τῆς ἱερωσύνης ὄμμα. καὶ ἐάν μου ἐρωτήσῃς σε, τίνος ἕνεκεν εἰς βοήθειαν τρέχεις σήμερον; ἵνα καθαρὸν τὸ σῶμα τοῦ νηστείαν ἀναδέξωμαι, φήσεις. ἀλλ' ἐρωτήσω σε, τίνος ἕνεκεν μεθύεις; ὅπως εἰς νηστείαν μέλλω εἰσιέναι, πάλιν ἐρεῖς. καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον ὄντι, σώματι μὲν καθαρῷ, ψυχῇ δὲ ἀκαθάρτῳ καὶ μεθυούσῃ τοῦ καλλίστου ταύτου ἑορτοῦ ἀναδέχεσθαι; σὺλῶ μὲν οὖν καὶ πλείονα τούτων εἰπεῖν, ἀλλὰ τοῖς σοφωτέροις καὶ ταῦτα ἀρκεῖ πρὸς διόρθωσιν. διόπερ ἀναγκαῖον κατέπαυσαν ὁ λόγον. καὶ γὰρ τῆς τοῦ παιδὸς φωνῆς ὑπομνήσαι ἀκούσαι. ἡμεῖς μὲν γὰρ τὰ παιδία τὰ ποιμνικὰ λεπίδι τοῦ καλάμου συνείλομεν, ὥσπερ τινὰ δρυὸν ἢ λεύκην τῇ σκιᾷ * τούτων καθημένους· ἔστι δὲ, καθάπερ μυσικός τις ἀρίστης χρυσίου ἁρμοσάμενος χιθάραν, τῇ συμφωνίᾳ τῶν κρουσμάτων ὁλόκληρον ἀΐσκησι θέαν· οὕτω δὴ καὶ ἔστι οὐ συμφωνία κρουσμάτων, ἀλλὰ συμφωνία λόγων καὶ πράξεων πολλοὺς ἡμῖν ἐστὶ δεῖσθαι τοῦ ὠφε-

Matθ. ε. ιθ. λείαν. τοιούτους γὰρ ὁ Χριστὸς ζητεῖ διδασκάλους. Ὁ γὰρ ποιήσας, φησί, καὶ διδάξας, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. τοιοῦτος οὖν ὅστις· δηλονότι ὁ μέγας ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὅστι. γένοιτο δὲ ἡμᾶς ἐν ταύτῃ γενέσθαι τῇ τῶν" πρεσβέρων ἀπάντων δωνθωνάων καταξιωθῶναι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι δὲ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. πάλιν 5

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. β.

Ἆρα τὰ τῆς πνευματικῆς ταύτης ἡμῖν θαλάσσης καὶ κύματα, καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τῇ πελάγει τερπνότερα; ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἀνέμων ἀταξία, ταῦτα δὲ ἀκροάσεως ἐπιθυμία διαιτᾶται· κἀκεῖνα μὲν κορυφούμενα, πολλῷ τῷ χειμερινῷ τοῦ ἀγανοῦ πρέπει, ταῦτα δὲ φαινόμενα πολλῷ τῷ λέγοντι τοῦ πρέποντος ἐπίδηλα. Καὶ μὲν γὰρ ὅστι χειμαζομένης θαλάσσης τεκμήρια· ταῦτα δὲ ψυχῆς εὐφημουμένης σημεῖα· κἀκεῖνα μὲν ταῖς πέτραις περιῤῥαπτόμενα, ἄσημοι καὶ ἠχοὶ ἀφίησι· ταῦτα δὲ ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας περιῤῥηγνύμενα, περισπᾷ τοῦ φωνοῦντος ἀφίησι. οὕτω καὶ ζεφύρου πνοαί, ὅταν ἐμπέσωσιν εἰς λύπας, καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ἀσταχύων ἐπικλίνουσι καὶ διασείουσι, καὶ κύματα τῆς θαλάσσης ὑπὸ τῆς χέρσου μιμοῦνται. ἀλλὰ καὶ ἐκείνων τῶν λήϊων ταῦτα τερπνότερα. οὐ γὰρ ζεφύρου πνοαί, ἀλλὰ πνεύματος χάρις καὶ ὑμετέρας διανοίξασα ψυχὰς καὶ ἐθέρμανε, καὶ ὁ πῦρ ἐκάησε, ὃ πάλαι ὁ Χριστὸς ἔλεγε· Ὅτι πῦρ ἦλθον Luκ. 12. μθ. βαλεῖν εἰς τὴν γῆν· καὶ τί θέλω, εἰ ἤδη ἀνῆφθη; τοῦτο ὁρῶ καταβεβλημένους καὶ κειμένους ἐν ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς. ἐπὶ οὖν τοσαύτας ἡμῖν λαμπάδας ὁ τοῦ Χριστοῦ φόβος ἀπῆλθε, φέρε σκοπῶμεν ὃ τῆς διδασκαλίας ἔλαιον ὑπεισάξωμεν, ὡς ἂν διαρκὲς ἔτι σοι ἡμῖν γένεσθαι τὸ φῶς. ὁ γὰρ καιρὸς τῆς νηστείας ἡμῖν λοιπὸν πρὸς τὸ τέλος ἐπείγεται. Εἰς γὰρ τὰ μέσα τῶν σαββάτων φθάσαντες, πρὸς τὸ τέλος λοιπὸν ἀπειωτήκαμεν. ὥσπερ γὰρ οἱ ἀγχοίμενοι ἐμέσασιν, ἵνα οἱ πρὸς μέσον ἐλθόντες, τοῦ τέλους ἐπιλήσωνται. οἱ μὲν οὖν καιροὶ πρὸς τὸ τέλος ἐσπεύγεται, καὶ πρὸς ὃν λιμένα βλέπει τὸ σκάφος λοιπόν· ἀλλὰ τὸ ζητούμενον, οὐ πρὸς ὃν λιμένα ἐλθεῖν, ἀλλὰ μὴ κενοὺς τῆς ἐμπορείας ἐλκύσαι τὸ σκάφος. διόμεν πάντων ὑμῶν δεόμεθα, εἰς τὸ Συνεδὸς ἕκαστος αὐτῶν ἀναλογίζεσθω τὴν ἀπὸ τῆς νηστείας προγραμματίδα. κἂν μὲν βύρη κέρδος πολὺ γαζοφυλάκιον, προσιέτω τῇ προγραμματείᾳ αὐτοῦ μηδὲν ἡ Συνελεύσομένου, τοῦ λειπομένου τοῦ χρόνου χεχρήσθω πρὸς τὴν εὐπορίαν, ἕως ἔσχεν ἡ πρόνοιες, μέγα προγραμματευσάμενοι κέρδος ἀναχωρήσωμεν· ἵνα μὴ κενοὶ ἀπελθόντες χαροπὸν ἵνα μὴ πόνοι κατοφαίνωνται νηστείας, μισθὸν νηστείας ἀπολέσωμεν. ἔστι γὰρ ἃ πόνοι κατοφθαίνουσι νηστείας, καὶ μισθὸν νηστείας μὴ λαβεῖν. πῶς; ὅταν βρωμάτων μὲν ἀπεχώμεθα, ἁμαρτημάτων δὲ μὴ ἀπεχώμεθα· ὅταν κρέα μὲν μὴ ἐσθίωμεν, κατεσθίωμεν δὲ τὰς τῶν πενήτων οἰκίας· οἶνον μὲν μὴ μεθύωμεν, μεθύωμεν δὲ ἐπιθυμίᾳ πονηρᾷ· ὅταν πᾶσαν τὴν ἡμέραν ἄσιτοι διατελῶμεν, πᾶσαν δὲ διημερεύωμεν ἐν ἀκαθάρτοις λαλήμασιν. ἰδοὺ δὲ πόνος νηστείας, καὶ μισθὸς νηστείας οὐδαμῶς, ὅταν εἰς τὰ θέατρα τῆς πορνοκρατίας ἀναβαίνωμεν. οὐ πρὸς ὑμᾶς ὁ λόγος. οἶδα γὰρ ὅτι καθαρεῖ τὰ κατηχείας ἐστί, ὃν ἔθος τοῖς ὀδυνωμένοις, ὅταν τὰς αἰτίας μὴ λάβωσιν, εἰς τὰς πρόφασιν ἀφιέναι τὸ ὀργύλον. πόσοι κέρδος νηστεύοντες εἰς τὰ θέατρα πορνοκρατίας ἀναβαίνουσιν, εἰς δὲ χοροὺς τὰ ἀσελγείας διδασκάλους εἰσιέναι, εἰς δὲ δημόσιον τὰ ἀκολασίας γυμνάσιον; ὅτι τοῦ καθέδρου καθίζεσθαι τὸν λοιμόν. ἡ γὰρ ἡ καθέδρα λοιμοῦ, ἡ ἀκολασίας γυμνάσιον, ἡ διδασκάλους ἀσελγείας, ἡ πόρνα τὰ αἴσχιστα, τοῦ ὀρχήσεως τὰς προσεπτὰν οὐκ ἂν ἁμάρτοι, ὃ ποταπώτατον ἀκάθαρτον χωρίον, ἡ νοσημάτων γέμον πάντοδαπῶν, τοῦ

Βασιλαΐαν

Βασιλωνίδη κάμινον. καθάπερ γὰρ ὡς εἰς κάμινόν τινα, εἰς ὃ θέλει τὴν πόλιν ἐμβαλὼν ὁ Ἀμφίονος, οὕτω κάτωθεν ἐστοχάσει, ὑ κλιμακίδα ἐστοπλεῖς, καθάπερ ὁ βαρβαρος τότε ἐκεῖνος, οὐδὲ καφθαι, οὐδὲ ζυπτῆσοι, οὐδὲ πίασθη, ἀλλὰ τὰ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα

* * * * * *

αὕτη ἐκείνης· ὅπῳ ὑ ὁ πῦρ χαλεπώτερον. οὐ γὰρ σωμάτων κρίσει φύσιν, ἀλλὰ ψυχῆς εὐεξίαν λυμαίνεται, ὑ ὃ χαλεπώτερον, ὅτι οὐδὲ αἰσθάνονται ⓜ κάμνοντες. εἰ γὰρ ἠσθάνοντο, οὐκ ἂν πλατεῖα ᾖλωτα ὅπῃ τοῖς γενομένοις ἀφίεσαν· ὅπερ οὖν ἐστὶ χαλεπώτατον, ὅταν τις νοσῶν, μηδὲ αὐτὸς τοῦτο οἶδεν, ὅτι νοσεῖ, ὑ κάμνων ἀθλίως ⓒ ταλαιπώρως, οὐκ αἰσθάνεται τῶν ἐμπρησμῶν. τί δὲ ὄφελος τῆς πηρείας, ὅταν ὃ μὲν σῶμα κωλύσῃς τῆς νομισμένης ἐφῆς, τῇ δὲ ψυχῇ παρασαίνῃς τὴν παρόντων ἐφιεῖ; ὅταν διημερεύσῃς ἐκεῖ καθήμενος, βλέπων τὴν κοσμικὴν φύσιν ἀγημονοῦσαν ὑ παραδειγματιζομένην, γυναῖκας πορνευομένας, μοιχείας ἐστηκυμένους ἐκεῖ οὐ τὰ ἐκείνης οἰκία κακὰ συλλέγοντας; ὑ γὰρ καὶ πορνείας ⓒ μοιχείας ὅσην ἰδεῖν ὑ βλασφημίας ἀκοῦσαι· ἵνα ὑ διὰ ὀφθαλμῶν, ὑ δι' ἀκοῆς ἡ νόσος ἐπιφύσῃ τῇ ψυχῇ. μιμοῦνται γὰρ ἀλλοτρίας συμφορὰς, ὅταν αὐτοῖς ὃ θρῆνος τῆς ἀρχμένης ἐπίκειται). τί οὖν τὸ κέρδος τῆς πηρείας, ταῦτα τῆς ψυχῆς σιτευούσης; ποίοις ὀφθαλμοῖς ἴδῃς τὴν γυναῖκα ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἐκείνων; ποίοις ὄμμασιν ἔψῃ ⓦ ἐμέ; ποίοις ⓦ οἰκέτην; ποίοις ⓦ φίλον; ἀνάγκη γὰρ λέγονται τὰ ἐκεῖ γενόμενα ἀγνοεῖν, ἢ σιγᾶν καὶ καταδύεσθαι ἐρυθριῶντα. ἀλλ' οὐκ ἐστιν οὕτως ἀναχωρεῖς· ἀλλ' ἔξεις ἐν τῇ οἰκίᾳ σὺν πολλῆς τῆς παῤῥησίας πόρνα καὶ λεγόμενα διηγεῖσθαι, καὶ φθορικὰς φωνὰς, ἀποστολικὰ δόγματα, νόμους διαστολικοὺς, ἅπασαν τῆς ἀρετῆς καταπέτασμα τὴν πρᾶξιν. καὶ γυναῖκα σωφρονεστέραν πιεῖς τοῖς ἐντεῦθεν διηγήμασι, ὑ ἐὰν ζωηρότερον ἐργάζῃ, καὶ οἰκέτην εὐνούστερον, ὑ φίλον φιλικώτερον, ὑ ⓦ ἐχθρὸν ἢ αὐτὸν πείθῃς καταλύσαι τὸν ἔχθραν. ὁρᾷς ὡς ταῦτα μὲν πάντα χοῦ σωτηρία καὶ δόγματα, ἐκεῖνα ἢ ἄχρηστα πάντα χοῦ τὰ ἀκούσματα; τί τοίνυν ὄφελος πηρείας, εἰπέ μοι, ὅταν τῷ σώματι μὲν πηρεύῃς, ἀφ' ἧς τὴν ὀφθαλμῶν μοιχείας; μοιχεία γάρ ἐστιν, οὐ συμπλοκὴ μόνον, οὐδὲ ὁμιλία σώματος, ἀλλὰ ὑ ὄψις ἀκόλαστος. τί τὸ ὄφελος; ἐστοῦτα παρέχῃ, καίει· ἐγὼ παιδεύω, ἐκεῖνος ἀφαιρεῖται· ἐγὼ φάρμακα ἐπάγω τῇ νόσῳ, ἐκεῖνος παρεσίθησιν ἐστόθεν τῇ νόσῳ· ἐγὼ σθένω τὴν φλόγα τῆς φύσεως, ἐκεῖνος αὐάπτει τὴν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας. τί δὲ ὄφελος, εἰπέ μοι; Εἰς οἰκοδομῶν, ὑ Εἷς καθαιρῶν τί ὠφέλησαι πλέον, ἢ κόπους; μὴ τοίνυν ἐστοῦτα, ὑ ἐκεῖ, ἀλλ' ἐστοῦτα μόνον διαπειρώμεθα· ἵνα χρησίμως ἐστοῦτα, ἵνα μὴ μάτην ἐστοῦτα, ἵνα μὴ εἰκῇ, μηδὲ ὅπῃ καταχρίσει. Εἷς οἰκοδομῶν, ⓒ Εἷς καθαιρῶν τί ὠφέλησαι πλέον, ἢ κόπους; καίτοιγε εἰ ὑ πολλοὶ ⓜ οἰκοδομοῦντες εἶεν, εἷς ἂν ὁ καθαιρῶν, νικᾷ τὸ πολυχρονίδιον τῶν οἰκοδομούντων ἡ ῥᾳστώνη τῆς καταφροφῆς. μεγάλη ὄντως ἀρχμὴ ὑ νεάζουσα, ὑ γηγενοκτόνα ὅπῃ τὴν τοιαύτην πέτρα ἀσυνδέτου. ἀλλ' εἶτα μέχρις ἀρχμῆς ἐῶ ὃ κακόν· καίτοιγε ὅταν τύπτῃ φορτὸν ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ, ἀλλ' ἐλάττη ζημία ἢ νοῦ ἔχοντι, κατάγνωσις ὑ ἀρχμή· ἀλλ' οὐ μέχρι τῆς ἀρχμῆς ὃ ὀπτίμιον, ἀλλὰ ὑ κόλασις ὀπίκειται μεγάλη ⓒ τιμωρία. ἀνάγκη γὰρ ὅταν ἐκ καθημένου μοιχείας ἀμῤῥᾳτία πάντα ἀλίσκεσθαι· οὐκ ὀπῃ συμπλέκονται ταῖς ἐκ γυναιξὶν, ἀλλ' ὅπῃ ἀκολάστοις βλέπουσιν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς. ὅτι γὰρ ὑ τύπτει ἀνάγκη μοιχεία ἁλίσκεσθαι, οὐκ ἐμὸν ὑμῖν ἐρῶ λόγον, ἵνα μὴ καταφρονήσητε, ἀλλὰ θεῖον ὑμῖν ἀναγνώσομαι νόμον. οὐ ταῦτα γὰρ οὐκέτι καταφρονῆσαι δυνατόν. τί οὖν ὁ θεῖος νόμος φησίν; Ἐγὼ ἢ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ὀπτιμῆσαι αὐτὴν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. εἶδες ἀπηρτισμένον ⓦ μοιχόν; εἶδες πεπληρωμένον τὸν

τὴν ἁμαρτίαν; ἡ δὲ χαλεπώτερον, ⟨Ⓦ⟩ μοιχὸν μοιχείας ἀλύτου οὐκ ἐν ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἐν τῷ ἰδίῳ δικαστηρίῳ τῆς μοιχείας γινόμενον ἐπὶ βήματος, ἔνθα ἀθάνατα καὶ τὰ πωρωθέντα; πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ἡ δὲ νόσημα, ἀλλὰ ἡ τῆς ῥίζης ἀφαίρεσις τοῦ νοσήματος. ῥίζα γὰρ μοιχείας, ἐπιθυμία ἀκόλαστος. διὰ οὐ μοιχείαν κολάζει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμίαν, τὴν τῆς μοιχείας μητέρα. οὕτω καὶ ⟨Ⓦ⟩ ἰατρὸς ποιοῦσιν· οὐ τοὺς τὰ νοσήματα ἴσχοντας μόνον, ἀλλὰ δὲ τοὺς καὶ αἰτίας αὐτοῖς· καὶ ἵνα ἴδωσι ὀφθαλμοὺς νοσοῦντας, ὃ πολλοὶ ῥεῦμα ἀνωθεν ἀπὸ τῶν κροτάφων ἀναπέλλουσιν· ὅτω καὶ ὁ Χριστὸς ποιεῖ. ὀφθαλμία γάλεπη, μοιχεία· τὸν ὀφθαλμὸν ὅτι τὸ νόσημα, οὐ τὸν τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὸν τῆς ψυχῆς. διὰ τοῦτο ἀνέσπασε τὸ ῥεῦμα τῆς ἀκολασίας τῷ φόβῳ τοῦ νόμου· διὰ τοῦτο καὶ μοιχείαν μόνον ἐκόλασεν, ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμίαν ἐβαμμώσατο. ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. τῆς γὰρ καρδίας διεφθαρμένης, τί λοιπὸν ὄφελος τοῦ λοιποῦ σώματος; ὥσπερ γὰρ ἐπὶ φυτῶν καὶ ξύλων, ὅταν ἴδωμεν τὴν καρδίαν διεφθορωθεῖσαν, τὸ λοιπὸν ἀποδοκιμάζομεν μέρος· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν σκώληκα ἀπόληται, ἐκεῖνο λοιπὸν καὶ τοῦ σώματος ὑγίεια. ὁ ἰὸς ὄχλος ἀπόλωλε, διέφθαρται καὶ καταβέβληται, μάτην ἔχουσιν ⟨Ⓦ⟩ ἵππον λοιπόν. ἐπὶ πόνος ὁ νόμος καὶ πολὺ τὸ φορτίον ἔχει, ὥσπερ οὖν καὶ μέγαν ἔχει ⟨Ⓦ⟩ στέφανον. τοιαῦτα γὰρ τὰ ἐπίπονα, μεγάλης ἔχει τὰς ἀμοιβάς. σὺ δὲ μὴ τὸν πόνον πρόσεχε, ἀλλὰ τὸν ἀμοιβὸν σκόπει. οὕτω γὰρ ἐπὶ τῶν βιωτικῶν καὶ τοῦ γεωργοῦ. διὰ τί γὰρ ⟨Ⓦ⟩ πόνον ἴδης τὸν κατορθώματον, βαρὺν καὶ φορτικόν· ἂν δὲ τὸν ἀμοιβὸν ἴδῃς, κοῦφον καὶ ῥᾴδιον τὸ προκείμενον. οὕτω καὶ κυβερνήτης, ἂν τὰ κύματα βλέπῃ μόνον, οὐδέποτε ἐξέλκει τὸ λιμένος τὸ σκάφος· ἀλλὰ πρὸ τῶν κυμάτων τὸν ἐμπορικὸν ὁρᾷ, οὕτω καὶ ἀπλέτου καταπολεμᾷ πελάγους. οὕτω καὶ γραπτώτης διὰ τὰ τραύματα βλέπει καὶ τὰς σφαγάς, οὐδέποτε ἐκδύσεται ὁπλα· διὰ δὲ τὸν τραυμάτων τὰ ἐξόπαιμα σκοπεῖ καὶ τὰς νίκας, ὥσπερ εἰς λειμῶνα δραμὼν τὴν εὐθάταξιν. τὰ γὰρ φύσει βαρέα, οὕτω κοῦφα γίνεται, ὅταν μὴ τοὺς πόνους λογίζωμεθα, ἀλλὰ τὰς ἀμοιβὰς αὐτῶν σκεπτώμεθα. βούλει μαθεῖν πῶς τὰ φύσει βαρέα, κοῦφα γίνεται; ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται. αἴνιγμα τὸ ἀριθμόν ἐστιν. εἰ θλίψεως, πῶς ἐλαφρόν; εἰ ἐλαφρόν, πῶς θλίψεως; ταῦτα γὰρ ἐναντία. ἀλλ' ἔλυσε τὸ αἴνιγμα τῇ ἐπαγωγῇ δείξας ἐλαφρόν. πῶς; Μὴ σκοπουμένων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα. ἐπεὶ τοίνυν στέφανον, καὶ κοῦφον ἐποίησε τὸν ἀγῶνα· ἐπεὶ δὲ βραχεῖον, ἀπρεμονήσατο τοῦ ἱδρῶτος. ἂν σὺ τοίνυν ὅταν ἴδῃς γυναῖκα λάμπουσαν ἀπὸ τοῦ κάλλους, φαιδρὸν ἀπὸ τοῦ σχήματος, ἴδῃς ἐπιθυμοῦν γαργαλιζομένην, ἴδῃς τὸν ψυχὴν ἐπιθυμοῦσαν τὸν θεωρίας, ἀνάβλεψον πρὸς τὸν ἄνω σοι κείμενον στέφανον, ἵνα παραθραύσῃς τὸν τοιαύτην ὄψιν. εἶδες ζωοδούλιον; σύντομον τὸν διαύλιον, καὶ πάντως καταπαύσει τὸ νόσημα. εἰ γὰρ παιδία παιδαγωγῷ ἀκολουθοῦντα καὶ περιτρέχοντα, καὶ κεχήνασιν, οὐκ ἐπαίρει, πολλῷ μᾶλλον σὺ ⟨Ⓦ⟩ Χριστὸν αἰεὶ ἴδῃς τοῖς λογισμοῖς παρόντα, οὐδὲν πείσῃ τοιοῦτον. ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ἡδέως δὲ ζωοτρόπους ἐστὶν ἀναγινώσκω τοὺς νόμους τὰ γράμματα· εἶπε δὲ διὰ παύσης τῆς ἡμέρας ἵνα τοῦτο λέγῃ πρὸς ὑμᾶς· μᾶλλον δὲ οὐχὶ πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐν ἀκαθαρσίαις τοῖς ἁμαρτήμασιν ὄντας· μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς ὑμᾶς. καὶ γὰρ ὑμᾶς ἀσφαλεστέρους ἕστηκε, ⟨Ⓦ⟩ δὲ τῇ νόσῳ ὄντας, ταχέως πρὸς τὴν ὑγίειαν ἐπαναγαγεῖν. ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ἀρκεῖ πᾶσαν τῆς ἁμαρτίας τὴν σπερμολογίαν καθαρεῦσαι φιλαναγνωσθεῖσα [σίφει] τὰ ῥήματα. ἀλλὰ σύγνωτε· τραύματα καθαίρομεν. ⟨Ⓦ⟩ δὲ τραύματα καθαίρει τὰ ἀνάγκη καὶ πικρὰ ἐπιτιθέντα φάρμακα. ὅσῳπερ αἱ ἐπέγκητε τὰ ῥήματα, τοσούτῳ μᾶλλον ἐκκαθαίρεται ὁ ἰός. ὥσπερ γὰρ τοῦ πυθέος ἡ φύσις,

β. Κορ. δ. ιζ.

φύσις, ὅσῳπερ ἂν ὑπερπλέον ὁμιλήσῃ τῷ ἀρρενικῷ φύσει, τοσούτῳ μᾶλλον διαπέμψαι. ἵνα δὲ μὴ τοῦτο εἰς τὴν ῥημάτων τούτων ὑπόθεσιν ἐκπέσῃ τὴν ὑμετέραν διάνοιαν, τοσούτου μᾶλλον ἅπασαν ἐκκαθαίρειν τῆς ἀκολασίας τὴν ἀμπελῶνα. πυρώσωμεν αὐτὴν ὡς τῷ λόγῳ τῆς διδασκαλίας, ἵνα μὴ δυσγκαθῶμεν αὐτὴν ἐκεῖ πυρωθεῖσαν τῷ πυρὶ τῆς γεέννης. τὴν μὲν γὰρ σὰρκα βλέπει ἀπιλήθουσαν καθαρὰν ὁ πῦρ· τὴν δὲ ψυχὴν βλέπει ὁ πῦρ ἀμπελουργίαν ἀπιλήθουσαν σὰρκα δίκαιον. Ἑκάστου γάρ, φησί, τὸ ἔργον, οἷόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει. δοκιμάσωμεν ἑαυτοὺς νῦν χωρὶς ὀδύνης, ἵνα μὴ δοκιμασθῶμεν τότε μετ' ὀδύνης. ὅσα δὲν εἶπῃς, φησὶν, ὑπέρογκος ὁ νόμος. τί οὖν; ἀδύνατα ἡμῖν ὁ Θεὸς προστάττει; οὐ φημί· ὑπερορίζου, μὴ κατηγόρει τοῦ διαστόλου. οὐ γάρ ἐστιν ἀπολογίας ἔργον, ἀλλὰ ἁμαρτίας προσθήκη τῆς προτέρας χαλεπωτέρα. ὅπου γὰρ τοῖς πολλοῖς τῶν ἁμαρτανόντων ἔθος ἐστὶ διαστόλου ἀφιέναι ἐγκλήματα, ἄχθεται. προσπλήσσει σκληρὸς ὁ ταμίας τὰ πάντα πιστωθεὶς, καὶ προσπέσῃ ἄλλα πάντα· προσπλήσσει ὁ τὰ δύο τάλαντα πιστωθεὶς, καὶ προσέλεγχεν ἄλλα δύο· προσπλήσσει ὁ τὸ τάλαντον πιστωθεὶς, καὶ ὅλως ἄλλο τάλαντον προσεπελέγχειν οὐκ εἶχεν, αὐτὸ τάλαντον κατηγορῶν προσπέσῃ. πῶς φησιν; Εἶπον σοι, ὅτι σκληρὸς εἶ. ὦ ἀγνωμοσύνης οἰκέτου. οὐκ ἀρκεῖται τῇ ἀμπελίᾳ, ἀλλὰ καὶ κατηγορεῖν εἰσάγει τοῦ διαστόλου. Θεωρεῖ ὧν ὅπου οὐκ ἔπεσεν, καὶ ζημιώσαι ὀφείλει δι' ἐσχάτης. οὕτω δὲ καὶ τῶν πρόσθεν βίῳ ὄντων μηδὲν ἐργάζονται ἀγαθὸν, προσθήκην τῶν κακῶν ἑαυτοῖς ποιοῦνται τὴν κατηγορεῖν τοῦ διαστόλου. μὴ τοίνυν κατηγορῇ τοῦ διαστόλου, οὐκ ἐπέταξεν ἀδύνατα. πολλὰ τὰ προστάγματα ὑπερβαίνουσιν· οὐκ ἂν οὖν, εἰ ἀδύνατα ἦν, ὑπερέβησαν δι' οἰκείας προαιρέσεως. πορνεύειν οὐκ ἐπέταξεν, καὶ κατορθοῦσι πολλοὶ· ἀκληρονομησίαν οὐκ ἐπέταξεν, καὶ πολλοὶ τὰ ἑαυτῶν ῥίπτουσι, διὰ τὴν ἐργασίαν μαρτυροῦντες πολλὴν βύκολίαν τοῖς τῆς ὑπερβάσης νόμοις. οὐ γὰρ ἂν ὑπερέβησαν αὐτά, εἰ μὴ αὐτὰ τὰ ὑπερβαλλόμενα βύκολα ἦν. οὐκ ἐπέταξε πορνεύειν. ὁ μὲν γὰρ ὑπὲρ ἀνάγκης πορνεύων, ἀπὸ τοῦ ἀναγκαίου ἀλλὰ τῆς νόμου καὶ μὴ βουλόμενος· ὁ δὲ προαιρούμενος, κύριος ἀφίησι τῆς αἱρέσεως ἀκροατήριον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησι, Περὶ τῆς παρθένου ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι. ὁρᾷς οὐκ ἐπιταγήν, ἀλλὰ συμβουλήν; ὁρᾷς οὐ πρόσταγμα, ἀλλὰ προαίρεσιν; πολὺ δὲ μέσον. τὸ μὲν γὰρ ἀνάγκης ἐστὶ, τὸ δὲ προαιρέσεως. οὐκ ἐπιτάττω, φησὶν, ἵνα μὴ βαρήσω· προσπαίζω καὶ συμβουλεύω, ἵνα σώσω. οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐκ εἶπε πεπληρωμένης δεῖ πορνευθῆναι. εἰ μὲν γὰρ ἐπέταξε πορνευθῆναι ἀπόντας, καὶ νόμον ἐποίησε τὸ πρόσταγμα, οὗτος ὁ κατορθώσας ἂν πολλῆς ἀπέλυσεν ἡμᾶς, ὅσης νῦν, καὶ ὁ παραβὰς τὴν ἐναντίαν ἂν ἔδωκε δίκην. εἶδες πῶς ἡμῖν ὁ νομοθέτης φείδεται; πῶς κηδεται τῆς ἡμετέρας σωτηρίας; μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο δὲ τοῦτο ἐπίταγμα ποιῆσαι δὲ εἰπεῖν, ὅτι οὐ μὴ πορνεύοντες ἁμαρτήσεσθε, οἱ δὲ μὴ πορνεύοντες κολασθήσεσθε; ἀλλ' ἐφείσατο τῆς φύσεως. φείδεται τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας, ἀφῆκεν ἔξω τῆς σφαίρας, ἀφῆκεν πάντοθεν τὸν ἀγῶνα τῆς πορνείας· ἵνα καὶ οὐ κατορθοῦντες τὴν οἰκείαν μεγαλοψυχίαν ὑπόδείξωνται, καὶ οὐ μὴ κατορθοῦντες, τῆς συγγνώμης ἀπολαύσωσι τοῦ δικαστοῦ. οὕτω καὶ περὶ τῆς ἀκτημοσύνης οὐκ ἐποίησε τὸ πρόσταγμα ἐπίταγμα. ὁ γὰρ ἁπλῶς εἰπὼν, Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, ἀλλ' Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα. τὸ τῆς βουλῆς κείσθω τῇ σῇ, κύριος ἔσω τῆς γνώμης· οὐκ ἀναγκάζω, οὐδὲ βαρῶ· ἀλλὰ καταρθώσαντα οὐ στεφανῶ· μὴ καταρθώσαντα δὲ οὐ κολάζω. τὰ μὲν γὰρ ὀφειλόμενα ἡμῖν ἐκ ὀφειλῆς οὐ ποσῶς ἔχει μισθὸν· καὶ ὃ ἐκ προαιρέσεως καὶ ἐξ οἰκείας φιλοτιμίας, πολλαπλασίους ἔχει τοὺς στεφάνους. καὶ τοῦτον Παῦλον θαύμαζε μάρτυρα. Ἐὰν εὐαγγελίζωμαι, φησὶν, οὐκ ἔστι μοι καύχημα. Διὰ τί; ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ δέ μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. ὁρᾷς ὅτι τοῖς νόμοις, ὁ μὲν κατορθώ-

σας, οὐκ ἔχω πλείω μισθόν (ἀναγκη γὰρ ἔστιν) ὁ ὢν μὴ καταρᾶσας, οὐδὲ βδημυὸς ὢν τῇ καθέσει καὶ τῇ τιμωρίᾳ; Οὐαί μοί, φησιν, ἐὰν μὴ διαγελίζωμαι. ὅτι ὢν τῶν ἄλλων οὐχ οὕτως, ὅτι τῶν ἐκ προαιρέσεως, ἀλλὰ τί; Τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα διαγελίζωμαι μόνος ἀδιαπτώτως ἅπασα ὁ διαγέλιος τοῦ Θεοῦ, εἰς ὃ μὴ καταχέσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου. οὐκ ἔχω νόμος ἐμοί· διὰ τοῦτο μισθὸν οὐκ εἴληφα πλείω. τοῦτο ὢν προαιρέσεως ἐμοί· διὸ πλείω ἔχω ⓦ μισθόν. Ταῦτά μοι πάντα οὐχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλὰ διὰ ⓦ νόμου ⓦ δῆλον, ἵνα δείξω οὐκ ὄντα βαρύ, οὐκ ὄντα φορτικόν, οὐκ ὄντα ὑπόπτωτον οὐδὲ ἀδυνάτου.

Φέρε δὴ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν τοῦ Χριστοῦ ῥημάτων αὐτὸ τοῦτο φανερὸν ποιήσωμεν. Ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. σαφῶς καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸ τοῦτο, ὅπου μέλλοισι πολλοὶ τὸν νόμον κατηγορεῖν δυσχερῶς. Διὰ τοῦτο αὐτὸν οὐ μυσαττόμενος ἐπῄνεγκεν, οὐδὲ ψέγων, οὐδὲ καθ' ἑαυτοῦ· ἀλλὰ καὶ τὸν παλαιοῦ ἀναμιμνήσκει νόμου, ἀπὸ τῆς συγκρίσεως καὶ τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν ἐνδεικνύμενος. πῶς δή, φησίν. οὐκ ἐπὶ γὰρ ἁπλῶς, ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ (οὕτω δὲ προσέχετε μὴ ἀκριβείας) ἀλλὰ πρότερον ἀνέμνησε τοῦ παλαιοῦ νόμου, οὕτω λέγων· Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Εἶδες τὸν δύο νόμους, ⓦ παλαιὸν, καὶ ⓦ καινὸν, ὃν εἰσήγαγε Μωϋσῆς, καὶ ὃν εἰσάγει αὖθις, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτον αὖθις εἰσήγαγε καὶ γὰρ διὰ Μωϋσέως αὖθις ἐλάλησεν. ἆρα πάλαι δῆλον ὅτι καιρὸν αὖθις εἴρηκεν; οὐκ ἀπὸ Ἰωάννου, οὐδὲ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων τὸν μάρτυρα πρόξομεν (πρὸς γὰρ Ἰουδαίους μοι νῦν ὁ ἀγών) ἀλλ' ἀπὸ τῶν προφητῶν, οἷς δοκοῦσι πιστεύειν, ἀπ' αὐτῶν ἀποδείξω, ὅτι καὶ παλαιὰ καὶ καινὴ νομοθεσία ἦν ἐκ. Τί οὖν ὁ Ἱερεμίας φησί; Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν. Εἶδες καὶ τῆς καινῆς τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς παλαιᾶς; Εἶδες καὶ τὸν προσηνεῖ τρόπον προσέχετε μοι; Οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν, διαθήκην καινήν; ἀλλὰ πάλαι δῆλον, ὅτι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ ἄλλος ἔδωκεν; Εἶπον, ὅτι διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν, ἐπήγαγον· Οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν. ναὶ· ἀλλ' οὕτω δὲ προῆλθα ἀποδείξαμεν. δεῖ γὰρ ἅπαντα ἐκ δυσκρασίας ἐπὶ μέσον ἀγαγεῖν εἰς μέσον ἀγαγεῖν, ἵνα πάντοθεν ὁ λόγος ἡμῖν ἐκκαθαίρηται, καὶ μηδὲ τοῖς αἰσχυνταῖσι καταλείπηται πρόφασις. διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν. διέθετο διαθήκην πρὸς ⓦ Νῶε, ἰδοὺ καὶ κατακλυσμὸς ἐγένετο, βουλόμενος ἡμᾶς ἀπαλλάξαι τῆς φόβου, ἵνα μὴ δι' αὐτὸν κατακλυσμὸν βλέπωμεν, καὶ ὁμοίως ὁρῶντες ἀεί, καὶ τὸν πρωτοπλάστην ἐκεῖνον προσδεχόμενοι ἕστασαν. διαθήκην τοῦτο φησι, Διαθήσομαι διαθήκην μετὰ σοῦ, καὶ οὐ πάσης σαρκός. διέθετο πάλιν πρὸς ⓦ Ἀβραάμ διαθήκην περιτομῆς· διέθετο διαθήκην Μωϋσέως, τὸν καὶ πᾶσι γνώριμον. Εἶπεν ὁ Ἱερεμίας, Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν. Εἶπε ποίοις πατράσι. καὶ γὰρ Νῶε πατὴρ ἦν, καὶ ὁ Ἀβραὰμ πατὴρ ἦν, ποίοις οὖν λέγει πατράσι; ὃ γὰρ ἀδύνατον τοῦ προσώπου σύγχυσιν ποιεῖ. οὕτω δὲ προσέχετε· ἵνα κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς, ὅτι τὴν ὅτι Νῶε λέγει, ἵνα μὴ λέγῃς, ὅτι τὸν ὅτι τοῦ Ἀβραὰμ λέγει, αὐτὸ τοῦ χρόνου λοιπὸν τὴν διαθήκην ἐμνημόνευσεν οὕτως. Εἶπεν γὰρ, ὅτι διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ἐπήγαγε τὸν ⓦ χρόνον· Ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Εἶδες ὁ τοῦ καιροῦ διορισμὸς πόσην ἐποίησε τὴν διαφορὰν; οὐκέτι λοιπὸν οὐδὲ Ἰουδαῖος αὐτοῖς εἶπεν· ἀναμνήσθητι τοῦ χρόνου, καὶ λάβε τὴν νομοθεσίαν· ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν. Διὰ τί δὲ ⓦ

Ⓜ Τί οὖν λέγῃ τῆς ἐξόδου, ὑπολαβοιμέν μὲ τῆς χθὲς αὐτὴν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου; ἵνα παιδευθῇ δίκῃ φιλοτεργίαι. οὐχ ὡς δούλους ἐξήγαγεν, ἀλλ' ὡς παιδίον λαβὼν πατὴρ, οὗτος ἀπήλλαξεν, οὐκ ὄπισθεν βαδίζειν κελεύων, ὥσπερ οἰκέτην, ἀλλ' ὡς υἱὸν εὐγενῆ καὶ ἐλεύθερον, τῆς δεξιᾶς λαβόμενος, οὕτως ἐξήγαγεν. Εἶδες δύο δόγματα ἕνα νομοθέτην; οὐκοῦν λοιπὸν ὅπου τὰ ἀγῶνα ἀπηλλάγημεν, καὶ ἀπὸ τῆς καινῆς δείξω σοι τοῦτο, ἵνα ἴδῃς τὴν συμφωνίαν τῶν δογμάτων. εἶδες τὸ προφητεία δόγμα τὸ ῥημα μάθε τὸ προφητείαν καὶ δόγμα τὸ τύπον. ἢ ἵνα πάλιν ἀσαφὲς ᾖ, μὴ ποτὲ ᾖ δόγμα τύπος προφητεία, καὶ τί ποτὲ ᾖ λόγος προφητεία; οὐκοῦν ἐκ βεβαίας καὶ τῶν ποιῶν σαφὲς ἀπὸ προφητείας ἀπὸ δόγματος, ἀπὸ ῥήματος ᾖ ὅτι προφητεία· ἢ ἄλλη προφητεία, ἀπὸ δόγματος ᾖ ὅτι προφητεία. τὸν μὲν γὰρ αἰνεπωτέρεσι δόγμα τὸ λόγον ἐπάθε, τὸν δὲ φιλανθρωπωτέρεσι καὶ δόγμα τὸ προστάγματος ὅλως ἐπληροφόρει. ὅπου γὰρ πρᾶγμα ἔμελλεν ἐκβαίνεσθαι μέγα, καὶ ὁ Θεὸς ἐρχόμενος ἐμέλλει ἀναλαμβάνειν, ὅπου ἡ γῆ φύσεως ἔμελλεν ἔσεσθαι, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις πρὸς τὴν τῶν ἀγγέλων εὐημερίαν ἀφίστασθαι, ὅπου ἐπαφέσαιεν ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν ὁ λόγος τῶν μελλόντων ἐκβαίνεσθαι ἀγαθῶν, ἵνα μὴ ὃ χρηὸν καὶ παράδοξον ἀθρόως φανεὶ θορυβήσῃ τὸν τότε ὁρῶντας καὶ ἀκούοντας, αὐτῷ χρόνῳ πρόεισι δόγματος καὶ δόγμα ῥημάτων ἐρεθίζων ἡμῶν τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν ὄψιν, καὶ ὃ μέλλον ἐκβαίνεσθαι παρασκευάζων. τοῦτο γὰρ ἦν ὅπερ ἐλέγομεν, πότε ᾖ δόγμα τύπος προφητεία, καὶ πότε ᾖ λόγος προφητεία, καὶ μὲ δόγμα προσταγμάτων, καὶ ἢ δόγμα ῥημάτων. Εἶπω σοι δόγμα προσταγμάτων προφητείαν, καὶ δόγμα ῥήματος εἰς αὐθις; Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτόν. τοῦτο Ησ. νγ. ϛ.
δόγμα ῥήματος προφητεία. ὅτι γὰρ Ⓜ Ισαὰκ δόκιμος ἔσχεν ὁ Αβραάμ, τότε πρόβατον ἴδωμεν ἐκκρεμάμενον ἐκ τῆς κεφαλῆς, προς τὴν θυσίαν ἤγαγεν ἔργῳ, καθάπερ ἐν τούτῳ προλαφωνῶν ἡμῖν ὁ πρωτόκτιστος πάτος. ὅπερ οὖν ἔλεγον, βούλει σοι δείξω καὶ δύο δόγματος ταύτας δόγμα τὴν ἔργων, ὥσπερ εἶδες ὃ πρόβατον ἐν τῷ ῥήματι; μαθὲ ἐν τῷ προστάγματι. Λέγετέ μοι Ⓜ νόμον θέλοντες γεῖ). καλῶς εἶπε, θέλοντες (οὐ γὰρ Γαλ. λ. κα.
ἦσαν) εἰ γὰρ ἦσαν νόμου, οὐκ ἂν ἦσαν νόμου. ἔχω ἀπόδειξιν ὅτι ὃ λεγόμενον. ὁ γὰρ νόμος τῷ Χριστῷ προπέμπει τὸν προστάτην· ὁ Ⓜ διδάσκαλος ἀπαιτῶν ἀγωγοῦ καὶ Ⓜ παιδαγωγόν. δόξει φησὶ, λέγετέ μοι, Ⓜ νόμου θέλοντες εἶ). Ⓜ νόμος οὐκ ἀκούετε, ὅτι Αβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας, ἄπιστον ὄντα ἀλληγορούμενα; Εἶδες δόγματος προφητείαν; ὃ γὰρ γυναῖκας ἔχειν, οὐ ῥῆμα, ἀλλὰ προστάγμα, καὶ δουλείαν καὶ ἐλευθερίαν. ἐπίσχες σοι δόγμα τῶν ῥημάτων, ὅπου δύο δόγματος εἰς ὄντα νομοθέτην· μαθὲ δόγμα τὸν τύπων ὃ αὐτὸ τοῦτο. Αβραὰμ δύο γυναῖκας ἔσχε· Γαλ. δ. κε.
αὗται δὲ εἰσὶ δύο δόγματα, καὶ εἷς νομοθέτης· ὥσπερ ἐκεῖ πρόβατον, καὶ πρόβατον, ὃ μὲν τὸ ῥήματι, ὃ δὲ τὸ προστάγματι (πολλὴ δὲ ἡ τῶν ἔργων καὶ τῶν λόγων καὶ συμφωνία) ὧδε καὶ ἐνταῦθα δόγματα δύο· καὶ ταύτας ὁ μὲν Ιερεμίας δόγματος προσεῖπεν, ὁ δὲ Αβραὰμ δι' αὐτῶν ἐτύπωσε τὸ τῶν δύο γυναῖκας ἔχειν. ὥσπερ γὰρ εἷς, καὶ δύο γυναῖκες, οὕτως εἷς νομοθέτης, καὶ δύο δόγματα.

Αλλ', ὅπερ ἔλεγον, τὸ δὲ πάντα ταῦτα κεκίνηται (τὸ δὲ γὰρ χρὴ τῆς νομοθεσίας ἐκπεσεῖν) Ο ἐμβλέπας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοιχεύσατο αὐτὴν ἐν τῇ Matth. ε. κη.
καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἀλλαχοῦ δι' ὃ ταῦτα πάντα ἐκπέπτωκεν. Ἵνα γὰρ ἔσχεν ἀνθρώποις παλαιὸν ἀναγινώσκει νόμον; λέγει γὰρ αὐτοῖς, Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. συν- Matth. ε. κζ.
ῆδειν ὅτι δυσκόλως ἔβη τὸ ἐπίταγμα, οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ῥᾳθυμίαν τὴν ἀκουόντων. πολλὰ γὰρ ἡ φύσις ἔχουσα ὅπλα, δυσκατόρθωτα γίνεται, ὅταν ῥᾳθυμήσωμεν· ὥσπερ δῆλον ἡ δύσκολα ὄντα, καὶ φάσκα γίνεται ἀπουδαζόμενα ἡμῖν. οὐ γὰρ ἐν τῇ φύσει τὴν προστάγματα ἡ δυσκολία, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει τὴν μαθόντων. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές,

δῆλον

δῆλον ὅτι δῆλον. ὃ μέλι φύσει ἔχει γλυκάζον ἡ ἡδύνειν· ἀλλὰ τοῖς νοσοῦσι καὶ παρὰ ὀλίγον ἐστὶν ἡδές· ἀλλ' οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀῤῥωστίαν ἐκείνων. οὕτω καὶ ὁ νόμος αὐ δοκῇ φορτικὸς εἶναι), οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν ῥᾳθυμίαν. οὐ πολλοί μοι πόνος δεῖξαι θύκαλον ὄντα, ἵνα καταῤῥαθῇ. ὃ γὰρ δύσκολον αὐτὸν ποιεῖ, ὃ ἕτερον ἐστὶν εἰπεῖν. νῦν μὲν γὰρ λέγει, φύγε τὸν ὄφιν τῆς γυναικός, ἀπέχθητι τῆς ἀπωλείας. ὃ δὲ χαλεπόν, ὃ ἐναντίον ἐστὶν εἰπεῖν· καταμάθατε τὴν γυναῖκα, ἐργάζου καὶ κάλλη καὶ ἀλλότρια, καὶ οὕτω τῆς ἐπιθυμίας κράτει. τοῦτο δὲ δύσκολον ἦν. ὃ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, φύγε τὸν κίνδυνον, ἀπέχθητι τῷ πυρὶ, μὴ προσπελάσῃς τῇ φλογί, ἵνα μείνῃς ἀσινής, πολλὴν ἔχει τὴν εὐκολίαν. καὶ φύσει γάρ ἐστι τὸ ἐπίταγμα. Ἠκούσατε, ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. ἵνα οὖν ἔτερον ἔχητε ἡμᾶς ἀντιμιμήσασθαι τῷ παλαιοῦ νόμου, ἕτερον μέλλων εἰσάγειν; ἵνα ἀπὸ τῆς συγκρίσεως μάθῃς, ὅτι οὐκ ἔστι μάχη τούτῳ, κἀκείνου. ὅταν γὰρ σύγκρισις ᾖ, τότε φανερωτέρα ἡ κρίσις γίνεται. ὅπερ ἔμελλον ἐγκαλεῖν τινες, ὅτι αὐτονομοθετῶν ταῦτα λέγει, ἰδού, φησιν, ἑκατέρους διέλιπε τὰ ἐντάλματα τοῦ νόμου, δοκίμασον ἐμὲ μᾶλλον τὸν συμφωνίαν. οὐ τούτου ἕνεκεν, ἀλλ' ἵνα δείξῃ καὶ εὐκόλους ὄντας, καὶ εὐκόλως εἰσαγόμενον. διὰ τοῦτό φησιν, ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. τοσοῦτον χρόνον ἐμελετήσατε Ⓦ παλαιὸν νόμον. ὥσπερ διδάσκαλος πρὸς παιδίον λέγων σκηπτὸν τοῖς πάλαι βουλόμενον ὀρθοτρίβειν ἐπὶ μαθήμασιν, ὑπὲρ τὰ ὑψηλότερα αἰσχαγωγῆσαι θέλων, λέγει· σύνεσιν πόσον χρόνον δὲ μάθημα τοῦτο κατέχεις· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς αἰνιττόμενος ὅτι πολλοῦ χρόνου ἐμελέτησαν καὶ κατέχει τὸν παλαιὸν νόμον, καὶ ἡμᾶς λοιπὸν πρὸς τὰ ὑψηλότερα ἀνελθεῖν, εἰς τὸν παρ' αὐτοῦ νομοθετούμενον τῶν πατέρων ἀπήγαγε, λέγων· ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. ἐκεῖνο τοῖς ἀρχαίοις ἐῤῥέθη· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν. Εἰ μὲν γὰρ τοῖς ἀρχαίοις ἔλεγεν, εἰκότως ἠγανάκτουν, ὅτι ἀπολέγει ἡμῶν ἡ Φύσις διέκειτο· ὅτι δὲ ἐπέδωκεν ἡ Φύσις, ὅτι τελειοτέρα γέγονε, καὶ διδαγμάτων τελειοτέρων λοιπὸν καιρός. διὰ τοῦτο καὶ ἀρχέμυθος τῆς νομοθεσίας, ἵνα μή τις τὸν βαπτίζοντα ὁρῶν τὸν φιλοσοφίας ἀκμὴν καὶ αὐαδύηται, φησιν· Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. πλείονά με ἀπαιτεῖς τὸν πόνον; διὰ τί; οὐχὶ τῆς αὐτῆς κἀκείνων φύσεως ἐσμεν; οὐχὶ αἱ αὐθεντικὸς εἰμι, καθάπερ ἐκεῖνοι; ἵνα μὴ ταῦτα λέγωσι, πόθεν ἔνεκεν μᾶλλον ἔδηκα τὰ σκάμματα; παρελθὲ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. μείζονά, φησι, φέρω τὰ ἔπαθλα. Εἰπὲ οὖν ἀγῶνας, εἰπὲ τὸν βαπτίζοντα τῆς νομοθεσίας, ἐμνημόνευσον καὶ τῶν ἐπάθλων. οὐ γὰρ τὸν Παλαισπλῶν ὑμῖν δίδωκα, φησι, οὐδὲ τὸν χλῶ ῥίουσαν χάλαζαν καὶ μέλι, ἀλλ' αὐλοὶ ὑμῖν κεκίζω Ⓦ ἐρημίαι. οὐκ ἐπὶ τῷ μισθῷ ἢ τῶν κατορθωμάτων πλεονεκτοῦμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἀμπλήματα μείζονα τὸν κόλασιν ὑποπτεύειν. ὥσπερ γὰρ Ⓦ περὶ τὰ νόμιμα ῥᾳστώνην διδοῦσι ῥωμαῖοι τῷ τὸ τοῦ νόμου (Ὅσοι γάρ, φησιν, ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· τοιγαροῦν, οὐκ ἔχουσι Ⓦ νόμον κατηγορεῖν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς οἴσω τὴν ψῆφον, φησι, μεταξὺ τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπολογουμένων) οὕτω τῷ τὸ τοῦ νόμου παραστάντων Ⓦ ἐπὶ τῆς χειρὸς ἀμπλήματος ἀφορητοτέραν ἐπάγουσι τὴν κόλασιν. καὶ τούτων τὴν διαφορὰν οὕτως ἔδειξεν ὁ Παῦλος εἰπών· Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶ ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας, ὁ Ⓦ υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; ὁρᾷς ὅτι τῆς χάριτος μείζονα τὴν τιμωρίαν, ὥσπερ οὖν καὶ τὰ ἔπαθλα μείζονα; ἀλλ' ὅπερ τῶν μυστηρίων ὑμᾶς ἀνέμνησα τῶν φρικωδεστάτων καὶ πνευματικῶν, διὰ τοῦτο καὶ τὴν δίαιταν ἡμῶν μὴ πάσης ἀξιοῦ ἀσυνδέτου, ὡς πᾶσαν ἁμαρτίαν ἀποθεμένους,

ἀποδεμένοις, οὕτω περισπᾶσθαι τῇ φερομένῃ ταύτῃ πλάνῃ. Εἰρωνεύεται γάρ, φησι, διώκειν μὴ πόρρω τῶν καὶ Θεοῦ ἀγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται ὁ Κύριος. ὁ δὲ Θεοῦ Κύριος οὐκ ἐν ἀξίοις ἰδεῖν, οὐδὲ τῆς κοινωνίας ἀξίους ὄντας τοῦ σώματος τοῦ διαφθορικοῦ. Διὰ τοῦτό φησιν ὁ Παῦλος· Ἑκαστος δὲ δοκιμαζέτω ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. οὐκ ἀποκέκλυφε τὸ ἔλεος, οὐκ εἰς κενὸν διαζῇ ἡμᾶς τὰ κατηφείας, οὐ περιέστησε μάρτυρας τὰ πλημμελημάτων. ἔνδυσαι δὲ τὸν στολὴν τοῦ γάμου, μηδὲ τὸν πρόπους, πλὴν τὰ πόρρω ὁρᾶν τοῦ Θεοῦ, ποιοῦ τὰ χρεία, καὶ τὰ μὴ ἡμάρτημένα τὰ ἐξέτασιν· δὸς πόρρω τὰ βίου ἀναλογίζόμενος, καὶ τὰ τοῦ νοὸς τὰ κριτήρια ἄγε καὶ ἁμαρτήματα, διόρθου καὶ πλημμελήματα, καὶ οὕτω μὴ καθαρὸν τὸν στολισμὸν τῆς ἱερᾶς ἀπόλου παρέζης, καὶ τῆς ἁγίας μέθεξε θυσίας. Ταῦτα ἔχοντες δὲ νῷ, καὶ τὰ περὶ ἀκολασίας ἡμῖν εἰρημένων μεμνημένοι, καὶ ὅσα καθ' ἡμέραν ὑμῖν εἰς τοὺς ἁπλῶς καὶ ἀκολάστως ὁρῶσι καὶ τὰ γυναικῶν ὄψεις, μὴ περὶ τῆς γενέσεως τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον καὶ τὸν ἀγάπησον περὶ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, πόρρω χόρτου ἑαυτοὺς καθαίροντες, οὕτω καὶ προσίωμεν τοῖς ἱεροῖς μυστηρίοις· ἵνα μὴ εἰς κρίμα καὶ κατάκριμα, ἀλλ' εἰς σωτηρίαν ψυχῆς καὶ ὑγίειαν, εἰς ἀπόρρησιν διωνεχῆ, τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπολαύωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐκ. ιβ. ιδ.

α. Κορ. ια. κη.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΛΟΓΟΣ

ΠΑΝΥ ΩΦΕΛΙΜΟΣ "ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ ΝΟΜΟΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ.

γρ. περὶ συμπαθείας

ΜΑσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος, δόγμα ἔχουσα καὶ πολιτείαν τῆς "θεοσεβείας, ὃ πνεῦμα τῆς "ἀληθείας. ἀπὸ γὰρ τοῦ ἁγίου καὶ προσκυνητοῦ πνεύματος, ὥσπερ ἀπὸ ἁγίας βύθου πηγῆς καὶ ζωηφόρου πηγῆς, πόρρω πηγάζει τὰ θεῖα νάματα· καὶ ὅσα ὁ νόμος διαγορεύει, ὅσα προεφήτευσαν θεσπέσιοι, ὅσα ἀπόστολοι κεκήρυχασι, πάντα ταῦτα τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἀληθῶς ἀπεικάζεται καὶ ὁμοιοῦται. Πάντα γὰρ ἐνεργεῖ ὁ εἷς καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται. Διὰ τοῦτο πόρρω ἀπαγορεύει καὶ κάλλη τῆς θεοσεβείας, καὶ λαμπουσῶν ἀγάπησι τῆς ἀληθείας, καὶ βρύουσι θησαυροὶ τῆς ἀγίου σοφίας· θησαυροὶ οὐκ ἐν γῇ καταχρυπτόμενοι, ἀλλ' ἐν τῷ βάθει τῆς θεοσεβείας κεκρυμμένοι· θησαυροὶ ψυχὰς θεφελοῦντες, ἐποίας φωτίζοντες, τὸν οἰκουμένην ὑπερφέροντες, πᾶσαν τὴν Ἀδὰμ τὸν πλωχείαν πλουτίζοντες. ὥσπερ γὰρ εἰς πολλὸν κατανάλωσιν τὸ κεκτύπωσιν τὸ κεκτυπωμένον κάλλος τῆς θεοσεβείας ἀπολυσάμενος, οὕτω διὰ τῆς σωτῆρος ἡμῶν τοῦ Θεοῦ λόγου συγκαταβάσεως ἐπλουτίσθη. καὶ μάρτυρεῖ Παῦλος ὧδέ πη λέγων· Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι τὸ πνεύματί ἐπλουτίσθητε τὸ αὐτὸ, τὸ πνεύματι λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει. ὁ γὰρ Θεοῦ λόγου δεκόμενος πλουτεῖ, ὁ δὲ μὴ δεκόμενος Θεοῦ λόγον πλωχεύει. καὶ μάρτυρες Ἱερεμίας λέγων· Καὶ εἶπον, ἴσως πλωχοί εἰσι· διὰ τοῦτο οὐ δύνανται ἀκούειν λόγου Κυρίου. ἀλλ' ὁ μὴ πλωχεύων οἰκειοῦται, ὁ δὲ πλουτῶν ἀγαλλᾶται, ὁ πλουτῶν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, ὁ κεκτημένος πᾶσι δρεπὰς τῆς ἐν Χριστῷ φιλοσοφίας, οἷος ἦν ὁ Δαβὶδ λέγων· Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία καρπίμη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ· ἐλαία καρπίμη, καὶ φύλλοις κομῶσα, ἀλλὰ καρποῖς θυσίας βεβρυθοῦσα. ἔστι γὰρ ψυχὴ πολλάκις κομῶσα μὲν τοῖς φύλλοις

α. Κορ. α. δ.

Ἱερ. ε. δ.

Ψαλ. νβ. η.

χλαδοῖς

δῆλον ὅτι δεῖ. Ὃ μέλι φύσει ἔχει γλυκέως ἢ ἡδέως· ἀλλὰ τοῖς νοσοῦσι καὶ πικρόν ἐστι καὶ ἀηδές· ἀλλ' οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀῤῥωστίαν ἐκείνων. οὕτω καὶ ὁ νόμος αὐ δοκῇ φορτικὸς εἶναι, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν ῥᾳθυμίαν. οὐ πολλοί μοι πόνος δεῖξαι θύραθεν ὄντα, ἵνα καταῤῥαθῇ. Ὃ γὰρ δύσκολον αὐτοὶ ποιοῦμεν, ὃ ἕτερον ἐκείνῳ εἰπεῖν. πῶς οὖν γάρ λέγεις, φύγε τὴν ὄψιν τῆς γυναικός, ἀπόσχου τῆς ἀσελγείας. Ὃ δὲ χαλεπόν, ὃ σφόδρα ἐστὶν εἰπεῖν· καταμάθωμεν αὐτῆς γυναῖκας, ἐξεργαζόμενα καὶ κάλλη τὰ ἀλλότρια, καὶ οὕτω τῆς ἐπιθυμίας κρύπτει. τοῦτο δὲ δύσκολον ἐκείνῳ. Ὃ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, φύγε τὴν κάμινον, ἀπόσχου τοῦ πυρός, μὴ προσπελάσῃς τῇ φλογί, ἵνα μείνῃς ἀσινής, πολλὴν ἔχει τὴν εὐκολίαν. καὶ φύσει γάρ ἐστι τὸ ἐπίταγμα. Ἠκούσατε, ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. Ἵνα οὖν ἐκεῖνα ἡμᾶς ὑπομιμνήσκει τοῦ παλαιοῦ νόμου, ἕτερα μείζονα εἰσάγῃ; ἵνα ἀπὸ τῆς συγκρίσεως μάθῃς, ὅτι οὐκ ἔστι μάχη τούτῳ, κἀκείνου. ὅταν γὰρ σύγκρισις ᾖ, τότε φανερώτερα ἡ κρίσις γίνεται. ὅπερ ἔμβραχυ ἐγκαλεῖ τινες, ὅτι ἀντινομοθετῶν ταῦτα λέγει, ἰδού, φησιν, ἑκατέρωθι διαλλήλοις τίθεμεν τοὺς νόμους, δοκίμασον καὶ μάθε τὴν συμφωνίαν. οὐ τούτου ἕνεκα, ἀλλ' ἵνα δείξῃ καὶ εὐκόλους ὄντας, καὶ εὐκαίρως εἰσαγομένους. διὰ τοῦτό φησιν, ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. Ὅσοῦτον χρόνον ἐμελετήσατε τὸν παλαιὸν νόμον. ὥσπερ διδάσκαλος πρὸς παιδίον λέγων ἀκριβῆ ζῆν τοῖς πάλαι βουλόμενον ἐπιδεικνύειν ἐπὶ μαθήμασιν, ὅτι τὰ ὑψηλότερα ἀναγαγεῖν θέλων, λέγει, σκέψασθε πόσον χρόνον ὁ μάθημα τοῦτο κατέσχες· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἀναμιμνήσκων ὅτι πολὺν χρόνον ἐμελέτησαν καὶ κατέσχον τὸν παλαιὸν νόμον, καὶ καιρὸς λοιπὸν πρὸς τὰ ὑψηλότερα ἀνελθεῖν, εἰς τὴν ποτὲ αὐτοῦ νομοθεσίαν τοὺς πατέρων ἀπήγαγε, λέγων· ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. ἐγὼ δὲ τοῖς ἀρχαίοις ἐῤῥέθη· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν. Εἰ μὲν γὰρ τοῖς ἀρχαίοις ἔλεγον, εἰκότως ἠλλοίουν, ὅτι ἀτελέστερον ἦν ἡ φύσις διέκειτο· ὅτι δὲ ἐπίδοσιν ἡ φύσις, ὅτι τελειοτέρα γέγονε, καὶ διδαγμάτων τελειοτέρων λοιπὸν καιρός. διὰ τοῦτο καὶ ἀφελόμενος τὴν νομοθεσίαν, ἵνα μή τις τὴν

Matth. c. x. ὑπόταξιν ὁρῶν τῆς φιλοσοφίας ἀκμὴν καὶ αὐαδύηται, φησιν· Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. πλείονά με ἀπαιτεῖς τοὺς πόνους; Διὰ τί; οὐχὶ τῆς αὐτῆς χειρωθῶ φύσεως ἐκείνοις; οὐχὶ αὐθεντός εἰμι, καθάπερ ἐκεῖνοι; ἵνα μὴ ταῦτα λέγωσι, πόσος ἔσται μισθὸς καὶ στέμματα; περισσεῦσαι τὴν δικαίωσιν, εἰπὼν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. μείζονά, φησι, φέρω τὰ ἔπαθλα. Εἰπὼν οὖν ἀγῶνας, εἰπὼν τὴν ὑπόταξιν τῆς νομοθεσίας, ἐμνημόνευσι καὶ τῶν ἐπάθλων. οὐ γὰρ τὴν Παλαιστὴν ὑμῖν δίδωκά, φησι, οὐδὲ τὴν γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, ἀλλ' αὖθις ὑμῖν καμίζω τὸν δίκαιον. Οὐκ ἐν τῷ μισθῷ δὲ τῶν κατορθωμάτων πλεονεκτοῦμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ διδάσκειν τῶν ἁμαρτημάτων μείζονα τὴν κόλασιν ὑποπτεύειν. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς νόμου σφοδρότερον διδάσκει

Rom. β. 18. ὠφελεῖσθαι τὸν ἐκ τοῦ νόμου (Ὅσοι γάρ, φησι, ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· τοιγαροῦν, οὐκ ἔχουσι τὸν νόμον κατηγορεῖν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς οἴσω τὴν ψῆφον, φησι, μεταξὺ τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπολογουμένων) οὕτω τῷ ἐκ τοῦ νόμου τεταγμένῳ ἐπὶ τῆς χάριτος ἀμφοτέρωθεν ἐπισήσασθαι τὴν κόλασιν. καὶ τοῦτο

Εφ. ε. κγ. τὸν διὰ φόβου οὕτως ἔδιδεν ὁ Παῦλος εἰπών· Λελυτῆσθε τοῦ νόμου Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ὅτι δυσὶ ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται ὑμωρίας, ὁ τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; ὁρᾷς ὅτι τῆς χάριτος μείζονα τὴν τιμωρίαν, ὥσπερ οὖν καὶ τὰ ἔπαθλα μείζονα; ἀλλ' ὅπερ τῶν μυστηρίων ὑμᾶς ἀνέμνησα τῶν φοβερωτάτων καὶ πνευματικῶν, τοῦτο καὶ νῦν καὶ δέομαι καὶ μὴ παύσομαι ἀξιῶν ἀσυνδήτως, ὡς πᾶσαν ἀμφιβολίαν ἀποθεμένους,

ἀποδημήσοις, οὕτω προσεῖναι τῇ φυκτῇ ταύτῃ πραπέζῃ. Εἰρωνεύεται γάρ, φησι, διώκειν μὴ πόντων καὶ ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται Κύριον. ὁ δὲ καὶ Κύριον οὐκ ὢν ἄξιος ἰδεῖν, πόθεν τῆς κοινωνίας ἄξιος ἔσται τοῦ σώματος τοῦ ἁγιάσματος. Διὰ τοῦτό φησιν ὁ Παῦλος· Ἑκαστος δὲ δοκιμαζέτω ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. οὐκ ἀπεκάλυψε τὸ ἔλεγχος, οὐκ εἰς κοινὸν θέαν ἤγαγε τὸν κατηγορούμενον, οὐ προείρησε μάρτυρας τῶν πλημμελημάτων. ἔνδοθεν δὲ τοῦ συνειδότος, μηδενὸς παρόντος, πλὴν τοῦ πόντα ὁρῶντος Θεοῦ, ποιοῦ τινὸ κρίσιν, καὶ τὴν ἡμέρταμένων τινὸ ἐξέτασιν· ἐκ πόντα τὸν βίον ἀναλογιζόμενος, ἵνα τοῦ νοῦ τὸ κριτήριον ἄγῃ καὶ ἁμαρτήματα, διόρθου καὶ πλημμελήματα, καὶ οὕτω μετὰ καθαρᾶς τῆς συνειδότος τῆς ἱερᾶς ἅπτου τραπέζης, καὶ τῆς ἁγίας μετέχε θυσίας. Ταῦτα ἔλεγεν ἐκεῖνος, καὶ τὴν περὶ ἀκολασίας ἡμῖν εἰρηνεύων μεμνημένος, καὶ ὅσοι κεῖται λιμφεία τοῖς ἁπλῶς καὶ ἀκολάστως ὁρῶσι καὶ τὴν γυναικῶν ὄψιν, καὶ περὶ τῆς γεέννης τοῦ Θεοῦ καὶ φόβου καὶ τινὰ ἀγάπην περὶ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, πόντα χρὴ ἐαυτὸν καθαίροντες, οὕτω καὶ προσιώμεν τοῖς ἱεροῖς μυστηρίοις· ἵνα μὴ εἰς κρίμα καὶ κατάκριμα, ἀλλ' εἰς σωτηρίαν ψυχῆς καὶ ὑγίαν, εἰς ἀπόρρησιν διϊωνεκῆ, τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπολαύωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΛΟΓΟΣ

ΠΑΝΥ ΩΦΕΛΙΜΟΣ ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΕΡΙ ΦΥΣΕΩΣ ΝΟΜΟΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ.

ΠΑσα γραφὴ πνεύοντος ἐστὶν ὠφέλιμος, δεῖγμα ἔχουσα καὶ πηγὴν τῆς θεοσεβείας, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας. ἀπὸ γὰρ τοῦ ἁγίου καὶ προσκυνητοῦ πνεύματος, ὥσπερ ἀπὸ ζωοδόχου βύθου καὶ ζωηφόρου πηγῆς, πόντα πηγάζει τὰ θεῖα νάματα· καὶ ὅσα ὁ νόμος διαγορεύει, ὅσα προφῆται διακηρύττουσιν, ὅσα ἀπόστολοι κηρύττουσι, πάντα ταῦτα τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἀληθῶς ἀπηχεῖται καὶ ἐπιγράφεται. Πάντα γὰρ ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται. Διὰ τοῦτο πόντα ἀπαγγέλλει καὶ κάλλη τῆς θεοσεβείας, καὶ λαμπρύνει τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ βρύειν ποιεῖ ἐν τῆς θείου σοφίας· ποιεῖ ἐν οὐκ ἐν γῇ καταχρυπτόμενοι, ἀλλ' ἐν τῷ βάθει τῆς θεοσεβείας διανεύμενοι· ποιεῖ ἐν ψυχὰς ὑφηγούμενοι, ἐποίας φωτίζοντες, τὸν οἰκουμενίου ἐπιστρέφοντες, πᾶσαν τὴν Ἀδὰμ τὸν πλουτίζοντες. ὥσπερ γὰρ εἰς πολλὸν κατανέμηται καὶ πείνωσιν τὸ προκείμενον κάλλος τῆς θεοσεβείας ἀπέδυσάμενος, οὕτω διὰ τῆς σωτῆρος ἡμῶν τοῦ Θεοῦ λόγου συγκαταβάσεως ἐπλουτίσθη. καὶ μαρτυρεῖ Παῦλος ὧδέ πη λέγων· Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι τὸ πόντι ἐπλουτίσθητε τὸ αὐτῷ, τὸ πόντι λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει. ὁ μὲν Θεοῦ λόγος πλούσιος, ὁ δὲ μὴ πλούσιος Θεοῦ λόγου πλουτεῖ. καὶ μαρτυρεῖ Ἱερεμίας λέγων· Καὶ εἶπον, ἴσως πτωχοί εἰσι· διὰ τοῦτο οὐ δύανται ἀκούειν λόγου Κυρίου. ἀλλ' ὁ μὲν πτωχεύων ὀνειδίζεται, ὁ δὲ πλουτῶν ἀγάλλεται, ὁ πλουτῶν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, ὁ καλῶς πᾶσι δρέπας τὸν ἐν καρποῖς φιλοσοφίας, οἷος καὶ ὁ Δαυὶδ λέγων· Ἐγὼ δέ φησιν ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ· ἐλαία κατάκαρπος, ἢ φύλλοις κομῶσα, ἀλλὰ καρποῖς εὐσεβείας βεβρύθουσα. ἔστι γὰρ ψυχὴ πολλάκις κομῶσα μὲν τοῖς

χλαδοῖς

Ἐφ. ιβ. ιδ.

α. Κορ. ια. κη.

Ἰερ. ε. δ.

Ψαλ. νβ. η.

χλαίδοις καὶ τοῖς φύλλοις, καρπὸν δὲ μὴ φέρουσα, ὡς Ἱερεμίας ἔλεγε περὶ τοῦ Ἰσραήλ· Ἀμπελος εὐκληματοῦσα ὁ Ἰσραήλ· εὐκληματοῦσα, οὐκ εὐκαρποῦσα. ἀλλ' ἐκείνη μὲν τοιαύτη· ὁ δὲ προφήτης ἀγαλλεται λέγων· Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία καταύκαρπος, οὐκ ἐν τοῖς ἔξω κομῶσα, ἀλλὰ ταῖς ἔσω βρύουσα, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἐλαία καταύκαρπος. οὐδὲ γὰρ ὅτι καλοὶ οἱ ἔξω τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ πολιτεύεσθαι. εὑρήσεις γὰρ πολλοὺς ἐν σκηνῇ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας ἔργοις ἀγαθοῖς κτῆ οἱ φαινόμενοι ἀφ' ἁλμπρότητος· εὑρήσεις ἄνδρας συμπαθεῖς, ἐλεήμονας, δικαιοσύνῃ προσέχοντας· ἀλλ' οὐδὲν χαρπὸς τοῖς ἔργοις, ὅπερ ἠγάπησαν οἱ ἔργον τῆς ἀληθείας. καλὰ μὲν γὰρ τὰ ἔργα· ἀλλὰ δεῖ προηγεῖσθαι τὸ ἔργον τοῦ ἀνώπατον. καὶ γὰρ Ἰουδαίων ποτὲ λεγόντων πρὸς Ⓦ Κύριον, Τί ποιήσομεν, ἵνα ἐργασώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτούς· τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. ὅσα πάσι τὴν πίστιν ἔργον κατάλειπεν. οὐκοῦν ἅμα δίκης θύσας, ἅμα δὲ τοῖς ἔργοις κατόμησας· οὐχ ὅτι ἦ ἐλλείπη πρὸς τὰ ἔργα, ἀλλ' ὅτι καθ' ἑαυτὴν πίστις πλήρης ἐστὶν ἀγαθῶν ἔργων· τὰ μὲν γὰρ ἔργα εἰς ἀνθρώπους ἐστὶ δίκης, ἡ δὲ πίστις εἰς αὐθρώπων πρὸς Θεόν. ἡ πίστις Ⓦ ὑπερφερόμενον πολίτευμα οὐρανῶν ἀποδείκνυσιν, ἡ πίστις Ⓦ ἀπὸ γῆς ἀνθρώπων Θεοῦ συνομιλεῖν παραιτεῖται. οὐδέν ἐστιν ἔξω πίστεως ἀγαθόν. ἐοίκασι δέ μοι, ἀδελφοί, ἵνα εἰκότι πιὸ χρήσωμεν τῷ λόγῳ, ἐοίκασιν Ⓐ ἔργοις κομῶντες ἀγαθοῖς, καὶ Ⓦ Θεὸν τῆς εὐσεβείας ἀρνησάμενοι, λειψάνοις νεκρῶν, καὶ μὰ σανδαλιδυμάτοις, αἰθησιν ἢ τῶν κάτω οὐκ ἔχουσι. τί γὰρ ὄφελος ψυχῆς νεκρᾶς τῷ μὲν Θεῷ λόγῳ νενεκρωμένης, τοῖς δὲ ἀγαθοῖς ἔργοις περιβεβλημένης; τὰ ἔργα ἐπ' ἐλπίδι γὰρ ἀμοιβῆς καὶ σεφθίων. εἰ δὲ Ⓦ ἀγαπητὸν ἀγαθὸς, τὸν ἴσος ἀθλῆς; οὐ σὺ μὲν τῇ πίστει γυμνὴν τῶν ἔργων, ἵνα μὴ ὑβρίζηται, πλὴν αἰωτέρω τῶν ἔργων ἡ πίστις. ὥσπερ γὰρ τὸ πνεῦμα τοῖς ἀνθρώποις ἔδωκε πρῶτον προσηκεῖσθαι τὸ ζῆν, εἶτα τὸ σέφεσθαι (τὸ μὲν γὰρ ζωὴν τῷ ζῶντι· ἡμῶν δέ ἐστιν ἡ σέφη) οὕτω δεῖ προσηκεῖσθαι ἡμᾶς τῆς ζωῆς τὴν εἰς Χριστὸν ἐλπίδα, πρέπειν δὲ τοῖς ἔργοις τοῖς ἀγαθοῖς. Ⓦ μὴ πρέπομένοι ἐγχωρεῖ ζῆν πολλάκις, τὸ δὲ μὴ ζῶντα οὐκ ἐγχωρεῖ πρέπεσθαι. σὺ δὲ ὅτι Μωϋσῆς ἡμέρας πολλὰς ἐνήστευσε· δι' ὃν ὅτι εἶχεν ἐν ἑαυτῷ Ⓦ ζῶντα λόγον, οὐδὲν αὐτὸν ἐζημίωσεν ἡ τῶν χιόνων ἐνδεια. οὕτω καὶ ὅτι τῆς κτῆ τὴν ψυχὴν κατεσκεύασεν· δεῖ μὲν τοῖς ἔργοις πρέπεσθαι, δεῖ δὲ πρὸ τῶν ἔργων τὴν πίστιν εὐδύεσθαι. δύθι πίστεως τὰ ἔργα ζόμενα ἔργα δικαιοσύνης ἡ δυνὴ προσῆκεν ζήσαντα, αὐθι δὲ ἔργων τὰ πιστὸν δυνάμενα δεῖξαι ἐν ζήσαντα καὶ βασιλείας ἀξιωθέντα. οὐδὲν δύθι πίστεως ἔζησεν, ὁ δὲ λησὴς πιστεύσας μόνον ἐδικαιώθη. καὶ μή μοι λέγε, οὐκ ἔχε χρείαν πολιτεύεσθαι· οὐδὲ γὰρ ἐγὼ τοῦτο φιλονεικῶ, ἀλλ' οὐδὲν προέτεινα, ὅτι ἡ πίστις καθ' ἑαυτὴν ἔσωσεν. εἰ γὰρ ἐπίζησε τῇ πίστει, καὶ ἔργων ἐμέλησεν, ἀξίπιστος τῆς σωτηρίας. τὸ δὲ σκοπούμενον νῦν καὶ ζητούμενον, ὅτι καὶ ἡ πίστις καθ' ἑαυτὴν ἔσωσεν, ἔργα δὲ καθ' ἑαυτὰ οὐδαμοῦ σὺν ἔργάζας ἐδικαίωσε. καὶ θέλεις ἰδεῖν ἀκριβῶς, ὅτι ἔργα δίχα πίστεως οὐ ζωοποιεῖ; μεμάθετε τί ῥητὸν Κορνήλιος ὅτι ἐλεημοσύναις ἐπροσεύχετο, ἀλλὰ Χριστὸν κηρύσσει, Θεῷ δὲ πιστεύων, Ⓦ ὃ τῶν Θεοῦ λόγων οὐδέπω μεμαθηκώς. καὶ ὅπερ ἔργα ἐν" καλὰ καὶ θαυμαστά, ἤρεσκε μὲν τῷ τῶν ἀγαθῶν βασιλεῖ καὶ ἐφάνη Θεῷ. ἀλλ' ὅπερ εἶδεν ὁ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας μέγας ὀφθαλμός, ὁ ἀπροσωπόληπτος καὶ δίκαιος κριτὴς, ὅτι καλὰ μὲν τὰ ἔργα, νεκρὰ δέ ἐστιν οὐκ ἔχοντα πίστιν, ἀποστέλλει ἄγγελον θεῖον βεβαιοῦντα τοῖς ἔργοις, ὡς Ⓦ καλῶς ἀθλιωτα σεφθωσαν τῇ πίστει, ὃς φησι πρὸς αὐτόν· Κορνήλιε, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. εἰ πάντων εἰσηκούσθη ἡ δέησις, φησι, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι ἐδέχθησαν, τί μοι δεῖ λοιπὸν εἰς δικαιοσύνην; Πέμψον οὖν εἰς Ἰόππην, φησὶ, καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, ὃς ἐλθὼν λαλήσει σοι ῥήματα, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ ὅλος ὁ οἶκός σου. οὐκοῦν οὐκ εἶχε τὰ ἔργα σωτηρίαν. εἰ γὰρ ἐξ ὧν

κηρύττει

Ησ. Ωσὶ

Ιωαν. ϛ. κη.

Πραξ. ι.

Πραξ. ι δ.

κηρύττει Πέτρος, σώζεται καὶ αὐτὸς καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ, οὐκ εἶχεν ἐπὶ τοῖς
ἔργων τοῦ σωτηρίου, ἕως ἀπὸ τῆς ἔργων ἐκενώθησαν ἡ πίστις. διὸ τοῦτο καὶ Πέτρος, ὁ
μακάριος καὶ τίμιος Χριστοῦ ἀπόστολος, ἐλθὼν εἰς τὴν Ἰόππην, καὶ διασάφησας τὸ Θεοῦ τοῦ
χάριτι οὐ κεχωρίσαν τὸ τοῖς τότε νομισμένοις ἀλλοφύλοις, ὑπερνικῶμεν ἡμόμβος τῆς τοῦ Θεοῦ
κρίσεως, λέγει· Ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ Θεός· Πραξ. ι. λδ.
ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ποιῶν δικαιοσύνην, δεκτός ἐστιν αὐτῷ. Οὐκ εἶπεν, ἐν παντὶ ἔθνει ὁ
ποιῶν δικαιοσύνην σώζεται, ἀλλά, δεκτός ἐστι, τουτέστιν, ἄξιος γίνεται τοῦ δικαιωθῆναι. διὰ τοῦτο
προλαμβάνει τῶν ἔργων τὴν πίστιν, καὶ ἀκολουθεῖ τῇ πίστει τὰ ἔργα. καὶ μή τις τὴν πίστιν ὑ-
βριζέτω διὰ ἀκαρπίαν, μήτε τὰ ἔργα ὑβριζέτω τῇ ἀπιστίᾳ. γάνος ἐλαίας καρπὸς, ἀλλ'
ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. Ὁ μὲν γὰρ ἐλαίας εἰ καρπὸν, ἐρημωθείη τὰ ἔργα· ὁ δὲ ἐν τῷ
οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, τὴν πίστιν δείκνυσι. τίνα δὲ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; ἅπαντες ἴσμεν, ἐὰν ἐργάζεσθαι
θέλωμεν. Οὐδὲν γὰρ ὄφελος κρυπτόν. ζωὴ γὰρ τὰ δόγματα ἀμφιβάλλεται, τὰ δὲ τῶν ἔργων οὐ
κέκρυπται. ἡ γὰρ φύσις ἐστὶ καταγραφὴ τοῦ νόμου. οἶδα μὲν ἐξ ἑαυτοῦ τί καλὸν καὶ τί πονη-
ρόν. ἔθηκεν ὁ Θεὸς νόμον ἐν τῇ φύσει ἀγέραφον, τὸν φωτίζοντα ἡμῶν τὰς διανοίας. μηδεὶς
λεγέτω, οὐκ ἀνέγνων νόμον, οὐκ οἶδα τὰ τοῦ νόμου. ἐὰν γὰρ ἀρνήσῃ τὸ κοινὸν νόμον, ἐλέγχῃ σε
ὁ τῆς Φύσεως νόμος. θέλεις μαθεῖν, ὅτι ἐν τῇ Φύσει ἔπηξεν ὁ Θεὸς τοῦ νόμους τοῦ διακρίνοντας
τί καλὸν καὶ τί πονηρόν; αὐτὸν ἡμῶν τὸν διάφορον ἐρώτησον, πῶς ἅπαντες ⟨α⟩ πιστεύοντες
θεῷ καὶ φοβοῦνται τὸ κακὸν τὸ προσηνείαν. καὶ ὅπως, ἄκουε. ὁ μοιχὸς μοιχᾶται· μοιχὸς δὲ
ἀκούων, αἰσχύνεται. Εἰπὲ δὲ ὁμολογουμένως μοιχῶ, μοιχᾷ· καὶ ὁ ποιῶν ἥδεται, ἀκούων αἰ-
σχύνεται. καίτοι εἰ καλὸν ἦν τὴν ἁμαρτίαν, τί φεύγεις τὸν προσηνείαν; Εἰπὲ τῷ ἐ-
πίορκῳ, ἐπίορκε· καὶ εἰς ὕβριν λαμβάνει τὸν προσηνείαν τῶν ἰδίων ἔργων. οὕτως αὐ-
τὸν ἡ φύσις κρίζει, ὥστε φαῦλον ἀπολογεῖσθαι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὃ ἐποίησεν ὁ Θεὸς, καλὸν, καὶ
καλὸν λίαν, καὶ ὕστερον καλὸν, ὅτι καὶ τοῖς κακοῖς ἐμφύρεται, καὶ τὸν κακίαν αἰσχύνεται. Εἰπὲ
τῷ σώφρονι, σώφρων· ὦ τοῦ ἔργου ἡδονῆς, σὺν τὸν προσηνείᾳ αἰσχύνῃ. καλέσωμεν τὸν
δίκαιον, δίκαιον· καὶ τοῦ ἔργου στεφανούμεθα, καὶ τῇ προσηνείᾳ σεμνυνόμεθα. καὶ γὰρ διὰ βλασφημίαν
βλασφημήσεται ὄνομα, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ δίκαιος τὸν εὐφημίαν. ἐπίκεισον ὅση κακία ἐν
κόσμῳ πολιτεύεται, καὶ πρόσωπον οὐκ ἔχει. καὶ πῶς οὐκ ἔχει πρόσωπον; ἐὰν λε-
χθῶμεν ἐρθῶς ἐρθήσῃς, σὺν δίκαια εὑρήσεις κακίαν ἐξ οἰκείου προσώπου φαινομένην· ἀλλ'
ἐὰν μὴ δημόσιον τὸ πρόσωπον ἔρεθῇς, οὐ φαίνεται. καὶ ὅπως, ἄκουε. ὁ ψευδόμενος, οὐχ
ὁμολογῶν ὃ ψεύδεται, ψεύδεται, ἀλλ' ἀληθὴς νομοθετούμενος, ἀπατᾷ· ὁ δὲ ἀδικῶν οὐ
κηρύττει, ὅ ἐστιν, ἀλλὰ σχηματίζεται, ὃ μή ἐστι, καὶ τότε τὸν ἀδικίαν ἐργάζεται. ὁμοίως ὁ
δόλιος οὐ δείκνυσι ⟨ϖ⟩ δόλον, ἀλλὰ σχηματίζει τὸν φιλίαν, καὶ προσχηματίζεται τὸν πο-
νηρίαν· ὁ μοιχὸς οὐχ ὁμολογήσας τὸν ἄθεσμον μοιχείαν, ὑπεκρίνατο ὃ οἶκος, ἀλλὰ πλάσμα
σωφροσύνης· ⟨α⟩ ἐνδυόμενος, εἰς ὃ τόμα ἐνυβρίζει τὰ θεῖα. ὁρᾷς ὅτι οἰκεῖον οὐκ ἔχει προ-
σωπον ἡ κακία; ὁμοίως καὶ ὁ συκοφάντης, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς δικαστήριον, οὐ τοῦτο ὁμολογή-
σας, ὅπερ ἐστὶν, εἰσέρχεται· ἀλλὰ μάρτυρα ἀληθείας προσκαλούμενος τῷ σχήματι, ἀλλὰ τοῦ
ψεύδους ⟨ϖ⟩ μάρτυρα τῆς κακίας ἐνδείκνυται. οὕτω κακία προσώπου ἴδιον οὐκ ἔχει, ἐὰν Ματθ ζ. ιι.
μὴ δημόσιον προσώπου ἔρεθῇς. διὰ τοῦτο ὁ σωτὴρ ἔλεγεν, Ἐλεύσονται πρὸς ὑμᾶς ἐν
ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἁρπαγες. ἀλλ' εἰς ὃ προκείμενοι ἐπιμέλ-
ωμεν. θέλεις ἰδεῖν, ἀδελφέ, ἔστι δυνάται ἐμφυτος νόμος; ἐὰν ἡ ψυχὴ ἡ ἡμετέρα, καὶ ἐν
κακίαις ἐμφύρῃ, ὃ ἐνομα ὃ ἀγαθὸν ἀπαίζεται. πολλοὶ πολλάκις δυνάσαι πλεονεξί-
αι πνέοντες, καὶ μηδὲν ἕτερον ἐνθυμούμενοι, ἢ ἁρπαγὴν καὶ ἀδικίαν, δυσωπούμενοι πρὸς πινῶν
ἢ δυσέραν τῶν πέντε τὸν ὑπερμεμφῆ ἀνάγκην, ἢ συγχαρῆσαί τι τῶν χρέους, ἢ μὴ ἀμυνα-
θῆναι τοῦ λυπήσαντος, ἢ λυτρῶσῃ νομισθέντος. καὶ ὁ ἐλθὼν καλῶς προσδεύσαι πρὸς δυσφρὶ

δυνάσῃ

δυνάζῃ καὶ πομπεύῃ, οὐκ ἐνδίκως ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἀρξεται· οὐ λέγω αὐτῷ, ὅ ἐστιν, ἀλλα προσέθηκεν αὐτῷ ὄνομα ἀρετῆς. ἢ οὐκ οἶδας, πῶς ἀεὶ χηματίζονται ⓦ καλῶς προσευχόμενοι; ἀνὴρ εἶ, φησιν, ἀγαθός, ἀγαβεβόηται σου τὸ ὄνομα, πάντες σε ἐκ πολλῆς παρρησίας ἀδουσι, καὶ πολλὰ τοιαῦτα ζωγράφει τῇ προσηκούσῃ, ἵνα καμφθῇ τῇ εὐφημίᾳ, καὶ φύγῃ τὴν πονηρίαν. ὅρα πῶς ἡ κακία νικᾷ τὴν εὐφημίας τὴν ἀρετῆς. οὐδεὶς κακὸς κακὸς ἀκούειν βούλεται. ἡ γὰρ φύσις τὸ ἴδιον ἀπαιτεῖται, εἰ καὶ ἡ προαίρεσις τὸ ἐναντίον αἱρεῖται. ἠκούσθα σῶν, ἀγαπητοί, ἐλαία κατάκαρπος, καὶ ἔργοις καὶ καρποῖς καὶ φύλλοις κοσμοῦντες. φύλλα ἡμῶν ⓦ λέγει, καρποὶ ἡ πολιτεία. γενέσθω σε καὶ ὁ λόγος σύμβολος, καὶ ἡ πολιτεία ἔγκαρπος. παρὰ γὰρ τῷ θεῷ οὐδὲ τὰ φύλλα ἀπόβλητα. Τὸ γὰρ φύλλον αὐτῶν, φησὶν ὁ Δαβὶδ, οὐκ ἀπορρυήσεται, καὶ πάντα, ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται. ἀλλ' ὦ τῶν θαυμάτων. "σκεύασα πῶς ὁ Ἀδὰμ γυμνὸς ἔζηλε τὸν διάβολον, καὶ πῶς Δαβὶδ κομᾷ τὰ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ. ὁ μὲν ἔζηλε γυμνὸς ὢν τὸν διάβασιν, ὁ δὲ σεσυσσώμενος" ἀρετὰς βοᾷ, Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία καρπὸς. οὐδὲν ἡμᾶς οὕτως ἀποδύει, ὡς ἀκαρπία· καὶ οὐδὲν ἡμᾶς οὕτως σώζει, ὡς καρποφορία δι' ἔργων ζηλωτῶν. ὁ Ἀδὰμ ἐπλάσθη (δεῖ γὰρ καὶ τοῦτο ἐπιμαθεῖν τὰ" εἰρημένα, ἐπειδήπερ ἡ τῶν ἀγαθῶν ἐπιμέλεια βεβαιοῖ τὰς ψυχὰς τὸν διδασκαλίαν. ὥσπερ γὰρ τὰ βαπτόμενα ἔρια ζωγραφεῖται τὰς βαφὰς ἐμβάλλει), ἵνα εἰς βάθος ἀγαθὸν τὸν οἰκεῖαν σπέρμα ἡ βαφή· οὕτω δεῖ καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς ζωγραφεῖσθαι τοῖς θείοις λόγοις ἐμβάλλεσθαι, ἵνα ἀποπλυθῇ μὲν ὁ ἀρχαῖος σπίλος, σεσυσσώμεθα δὲ τὸν νέον κάλλος. ἐκεῖνα γὰρ τὰ ἔρια, ἐπειδὰν δέξηται τὸν βαφὸν, ἀποτίθεται τῆς φύσεως τὸ ὄνομα, καὶ δέχεται τῆς βαφῆς τὸν προσηγορίαν· καὶ οὐκ ἔτι καλεῖς ἐρίφιον, ἀλλὰ πορφύραν ἢ κόκκινον ἢ προβατίνην ἢ τι τοιοῦτον, οἷς ἡ βαφὴ προσέλαβε τὸ κάλλος. Εἰ οὖν ἡ βαφὴ μεταβάλλει φύσεως ὄνομα, Θεοῦ φύσις οὐ μεταβάλλει ⓦ δέσποτον, ὥστε ⓦ αὐλὸν προσῆλθε μὲν τῆς βαφῆς τῆς εἰκόνα χοϊκὴν, μετὰ δὲ τὸν βαφὸν εἰκόνα λαμπροτέραν ἐπουρανίαν;) ἐπλάσθη πάλιν ὁ Ἀδὰμ πλησίον ἀπὸ γῆς. Χοῦν γὰρ λαβὼν ὁ Θεὸς ἔπλασεν αὐτόν. ἀλλ' οὐκ εἶδεν ὁ Ἀδὰμ πῶς ἐπλάσθη, ὡς ἔφθην εἰπών. ἵνα γὰρ ἐγείρῃ αὐτὸν μάρτυρα πρὸς ταύτην γενομένων, ἵνα μὴ ἐπαίρηται κατὰ τοῦ Θεοῦ. Εἰ γὰρ τοσαύτη κατανύσσει τοὺς ἐσκοτισμένους ἐπαίρει), καὶ ἀγνοεῖ ⓦ κτίσαντα, καὶ ἀθετεῖ ⓦ πλάσαντα, εἰ ἔλαβε τὸν ὑπερηφανίαν τὴν φύσιν, τίς ἂν ἐχώρησεν αὐτὸν τῆς ὑπερηφανείας τὴν ἀμετρίαν; διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς πλάσας ⓦ δέσποτον, καὶ δυνάμεις μεγάλας ἐνέθηκε τῷ πλάσματι καὶ παπεινώσεις πολλὰς, ἵνα διὰ μὲν τῆς ἐγκειμένης δυνάμεως ἡ χεὶρ τοῦ τεχνίτου θαυμάζῃ), διὰ δὲ τῆς παπεινώσεως τὸ φρόνημα τὸ δεσποτικὸν καταστέλληται. ἔδωκεν αὐτῷ γλῶτταν φθεγγομένην, θεοὺς ὑμνοῦσαν, τὰ θεῖα ᾄδουσαν, ἑρμηνεύουσαν τὰ κάλλη τῆς κτίσεως. διαλέγεται δὲ οὐρανοῦ καὶ γῆς, μικρὸν σῶμα, ἡ γλῶσσα, ἐνδεῖ δύο δακτύλων ἔχουσα μέζον. καὶ τί λέγω δακτύλων; ἐνδεῖ ἄκρου ὄνυχος. ἀλλὰ τὸ ἄκρον ἐκεῖνο τὸ μικρὸν καὶ εὐτελὲς φθέγγεται οὐρανοῦ καὶ γῆς. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃ τις ἐπὶ μεγάλῃ τινὶ ὄντι, καὶ ὑπὲρ τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἐπαίρῃ), πολλάκις καὶ φύματα καὶ τραύματα ἐν αὐτῇ πεπλέκεται, ἵνα μάθῃ ὅτι ἐπὶτη οὖσα τοῦ τῶν ἀιδίων καὶ ἀθανάτων λαλεῖ, καὶ ὀφείλει γνωρίζειν τὶς μὲν ἡ τοῦ κηρυττομένου δύναμις, καὶ τίς ἡ ἀσθένεια τοῦ κηρύττοντος. ἔδωκεν αὐτῷ ὀφθαλμοὺς, τὸν μικρὸν ἐκεῖνον κόγχον. τὸ μέσον γὰρ ὅτι τὸ βλέπον, τῆς κόρης τὸ μεσαίτατον. καὶ ὅμως διὰ τῆς μικρᾶς ἐκείνης κόγχου καθορᾷ πᾶσαν τὴν κτίσιν. καὶ ἵνα μὴ προσλαμβάνων τῇ ὅλῃ πᾶσαν τὴν κτίσιν ἐπαίρηται, πολλάκις καὶ ὀφθαλμίαν καὶ λῆμην καὶ δάκρυα καὶ ὕπνα γαλεῖ τὸν ὅλον ὀργανισμόν, ἵνα ἀπὸ μὲν τῆς ἀσθενείας ἑαυτὸν γνωρίσῃ, ἀπὸ δὲ τῆς δημιουργίας ⓦ τεχνίτου ἐκπλαγῇ. ἔδωκεν αὐτῷ καρδίαν λογιζομένην, ῥίζαν ἐνθυμημάτων, πηγὴν λογισμῶν. ἀλλ' ἐν αὐλοῖς τοῖς τόποις ἐποίησε καὶ τὴν τῶν ὑστέρων διάπλασιν, ἄπτια καὶ κόσμον καὶ πάσης ἄλλης ἀνδίας πλησθῆναι, δι' ὧν ὁ δεσπότης ἐ-

ἀδίκ, ἵνα, ὅταν ἐπαίρηται ἡ καρδία, καταπέλλῃ αὐτὴν ἡ γαστήρ. ὥστε καὶ ἡ γάστηρ καὶ ἡ κόπρος ἀναγκαία πρὸς παιδαγωγίαν. Εἰ γὰρ κόπρος τοσοῦτον διαφέρων δοῦλος πολλῷ μᾶλλον θρασύνεσθαι, καὶ οὐχ ἁπλῶς θρασύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐτόλμησέ τις βάρβαρος βασιλεὺς εἰπεῖν, Ἐπάνω τῶν ἄστρων θήσω μου θρόνον μου, καὶ ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ, εἰ τοσαύτην κόπρον καὶ ἀπόνοιαν τοσοῦτον διαφέρων οὕτω λήξῃ. Εἰ δὲ τούτῳ πάντα λῶς ἀπήλλακτο τῆς ἀθυμίας καὶ βδελυρίας, τίς ἂν αὐτὸν ἐπαινέσειεν ἐπαγόμενον; Διὰ τοῦτο ὁ μέγας Ἡσαΐας πρὸς τὸν ὑπερηφάνους φησί· Τί ἀλαζονεύεται γῆ καὶ σποδός; ἀλλὰ πάλιν εἰς τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ὁ Θεὸς ἔκτισε μὲν ἄθανατον ἀπὸ χρόος· ἀλλ' οὐκ εἶδεν ὁ διάβολος, ὅπως ἐγένετο. Διὰ τοῦτο καὶ ἠγνόησεν αὐτοῦ τὴν βδελυρίαν. ὁ Θεὸς γὰρ, ὡς ἔφθην εἰπών, οὐ προσηλωμένος ἐπέπνευσε τὸν ψυχὴν τοῦ σώματος, ἵνα μὴ βλέπῃ τὴν δημιουργίαν. πλὴν, ἐπειδήπερ ὅλως οὐκ οἶδεν ἐξ οἵας ταπεινώσεως ἀρξεν, ἢ ὅτι αὐτὸν ὁ δημιουργὸς ἀπὸ γῆς ἔπλασεν, ἀποστρέφει αὐτὸν εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη· ἵνα πάλιν τῆς ἑαυτοῦ ἀθυμείας πειρασθείς, ὑπιγηθῇ τὴν ἀρχαίαν ἐνέργειαν, καὶ τὴν μέλλουσαν φιλανθρωπίαν. ὅτι μὲν γὰρ ἐπλάσθη, οὐκ οἶδεν ὅτι ἀπὸ γῆς ἐλήφθη. προσέτι ἀκριβῶς, μὴ σκανδαλισθῇ τὸ νόημα. ὅτι ἐπλάσθη ὁ Ἀδάμ, οὐκ οἶδεν ὅτι ἀπὸ γῆς λήψεται· ὅτι μὲν τοι ἐγείρεται τὴν ἀναστάσει, οἶδεν ὅτι χοῦν ἀποδυσάμενος ἐγείρεται. Εἰ γὰρ καὶ ἑαυτὸν μὴ βλέπει ὁ νεκρὸς, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτὸν ὁρᾷ. βλέπομεν ἡμεῖς τὸν τεθνηκότας καὶ εἰς χοῦν ἀναλυθέντας, καὶ δι' ὧν ὁρῶμεν παθημάτων. οὐκ οἶδεν πολλάκις θρασεῖς ἄνδρας καὶ ὑπερηφάνους, πῶς ταπεινοὶ καὶ κατεσταλμένοι εἰσὶ τοῖς θανάτοις; ἀπαγγέλλεται θάνατος, καὶ πάντων ἡ καρδία πέπτωκε, πάντων ὑποπίπτει τὸ φρόνημα· καὶ φιλοσοφοῦμεν πρὸς τὰ μνήματα. ὅταν ἴδωμεν ὀστᾶ γυμνά, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν διαβεβρωμένην καὶ διαλελυμένην κατανοήσωμεν, βοήθειαν ἀλλήλοις φιλοσοφοῦμεν, ἴδε τί γινόμεθα; καὶ ποῦ ἀπερχόμεθα; καὶ φλυαροῦμεν. ἐξαλλοιούμεθα τὴν πάθον, καὶ ἐπιλαθόμεθα τῆς ταπεινώσεως. ὁ τοῦ πάθους πρὸς μὲν πλησίον ἕκαστος ὧδέ πη φθάνεται· ὦ τῆς ἀλαζονείας, ὦ τῆς οἰκτρᾶς ἡμῶν ζωῆς. ἕως τί γινόμεθα. καὶ ὅμοιος καὶ φλυαρούμεθα, καὶ ἁρπάζομέν τι καὶ βοῶμεν, καὶ μαινόμεθα καὶ οὐκ ἀκούομεν. καὶ ἕκαστος ἁπλῶς οὕτω φιλόσοφος, ὡς μέλλων πάντα τὴν καλίαν ἀποτίθεσθαι. καὶ ἴσως μὲν λόγοις φιλόσοφος ἔξω δὲ τοῖς ἔργοις δυσμαχεῖ. διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς πάντα χοῦ ταπεινώσας τὰ μνήματα περιεσκόπασε, καὶ ὑπομιμνήσκοντα ἡμᾶς τὴν ἑαυτῶν ἀθυμίαν. διὰ πάσης πόλεως, πάσης χώρας πρὸ τῶν εἰσόδων τάφους ἔχει. ἐπείγεταί τις εἰσελθεῖν εἰς πόλιν βασιλεύουσαν, καὶ κομῶσαν πλούτῳ καὶ δυναστείᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀξιώμασι· καὶ πρὶν ἴδῃ ὁ φαντάζεται, βλέπει πρόσθεν ὁ ὄψις. τάφοι πρὸ τῶν πυλῶν, τάφοι πρὸ τῶν ἀγορῶν. πάντα χοῦ διδασκάλιον τῆς ταπεινώσεως ἡμῖν προκείται, καὶ παιδευόμεθα πρόσθεν εἰς ἃ καταλήξειεν, καὶ ὅτι ὁρᾷ τὰ ἴσα φαντασμάτα. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ μέλλοντες εἰσέρχεσθαι πολλάκις εἰς βίου κτῆσιν, τῆς φύσεως τὸν ἄκρον παιδευόμεθα ταπείνωσιν. ἀνὴρ πολλάκις ἐπιδεδημευκὼς γυναῖκα θέλει λαβεῖν, καταγράφει τὰ προικῶα. σκέπτου σεαυτὸν, καὶ θανάτου βύθιος ἀναγράφεται· σκέπτου τῆς συμβιώσεως ἀπόλαυσιν καὶ τὸν γάμον, καὶ θανάτου βύθιος ὀφείλεται· σκέπτου εἶδε τὸν μαστῆρα, καὶ θανάτου ψῆφος καθ' ἑαυτὸν καὶ κατ' ὀκνὴν προσυποτίθεται, καὶ γεγάφει διαύδην· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ αὐτὸς πρὸς τὴν γυναῖκος, ἐὰν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρος, ὃ καὶ ὃ διατυποῦται. οὕτως ἔπηξεν ὁ δεσπότης νόμοι πάντα χοῦ τοῖς πᾶσι τῆς φύσεως καὶ κατὰ μνήματα. καὶ οὐ μόνον πρὸς τὸν ὄντων καὶ ζώντων αἱ θανάτου ὕδατα ψῆφοι, ἀλλὰ καὶ τῶν οὐδέπω γεγενότων. Τί γὰρ φησι; ἐὰν δὲ τεχθησόμενοι παιδίοι ἀποθάνῃ. οὕτω σκαρπὸς καὶ ἡ ἀποφασις ἑδραία. Εἶπα δὲ μὴ τοῖς γραμματικοῖς ὑπεναντιώσει τὴν φύσιν· ἐὰν δέ τι τῶν καὶ ἀνδρεῖον πάθῃ, ἢ ὃ ζωὸν ἀποθάνῃ, ὑπολαμβάνεται ὧν ἔχασε, καὶ ἕτερα τραγῳδίας πρόφορα ῥήματα. καὶ ζωὸν, φησι, εἶδεν

με παθῆν; ταῦτα ἐγὼ πεῖσαι δίκησα πάλαι, ἢ ἀπιστεῖσθαι τῆς συζυγίας; τί οὖν; ἐπιλαθοῦ ὧν ἔγραψας; εἰ ὅτι μὴ ἔξω εἰς τὴν πορνείαν, ἐπιλήσασκες σὺ ὅρους τῆς φύσεως; ὅτι ἢ πεῖσαι τοῖς παθεῖν, ἐπιλάθου τῶν νόμων τῆς φύσεως; ταῦτα λέγεται εἰς συμφερόμενα ἀπόντων, εἰς δὲ πονηρὰς πόνηρα φέρει ψυχαῖς καὶ πρόσκαιρα, εἰς δὲ μὴ ζημιῶν ἠγεῖσθαι τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα. μὴ φιλοσόφει ἔξω τῶν παθῶν· ἀλλ' ὅταν σὺ τὸς γένῃ τῶν παθῶν, τότε μεγαλοψυχίαν ἐπίδειξαι· ὅταν λυπῇ, μνήσθητι τῶν λόγων, δι' ὧν παραμυθῇ ἡ λυπούμενος. ὅσα χαρήματα λόγοις πρὸς σὲ λυπουμένους; οὐ ταῦτα πρὸς αὐτὸν φιλοσοφοῦμεν; ἀλλ' ἔσπινα ταῦτα τὰ τῶν συμφορῶν· ὁ μέτος ἀπείρας τοῦ συμφορᾶ, οὐ μόνος τὸν θανάτου τοῦ βίαν ἀπέμπας· ταῦτα ἡ βασιλῆς φέρεται, ἐζημιώθησαν πολλάκις ἀρχοντες, ζημιοῦνται δὲ δυνάσται. ὑπόγραφε σεαυτὸν τῇ φύσει. ἀνδρεῖος εἶ· μὴ πόρνην ἡ αὐλὸς τῶν κοπῶν τῆς φύσεως ἀπολαύεις νόμων. ταῦτα ἡ τέκνα πλείονα φθέγξῃ, ὅταν ἄλλοι διδασκαλῆς. ἢ γὰρ ἄλλων μὲν διδάσκαλος ἡμῶν εἶ, σεαυτοῦ ἢ σὸν οἰκέτης μαθητής; μεγάλης ὄντι ἡ ἡμῶν ψυχῆς, ὃ ὁ τῇ ἀκμῇ τῶν παζῶν φιλοσοφῆν. εἴ τις δύναται ἐφ' ἑκάστης συμφορᾶς ἢ λύπης ἢ ζημίας λέγειν, Δίκαιος εἶ, Κύριε, ἡ εὐθεῖς αἱ κρίσεις σου, ζημιοῦται μὲν ὡς ἀνδρεῖος, στεφανοῦται ἢ ὡς φιλόθεος. ὁ βίος, ἀδελφοί, πολλῆς γέμει δυσχολίας, ἡ οὐ πόνου ἡ δίκαιον ἡ ἄδικον, ἡ εὐσεβῆ καὶ ἀσεβῆ θλίβεσθαι. ἀλλὰ πολλὴ ἡ διαφορά. ἄλλο γάρ ὄντι ὡς οἰκέται παιδεύεσθαι, καὶ ἄλλο ὡς ἀλλότριοι μαστίζεσθαι. τύπτεται γὰρ, τύπτεται ἡ οἰκέτης· ἀλλ' ὁ μὲν ὡς δοῦλος ἀμύρτησας, ὁ ἢ ὡς ἐλεύθερος· εἰ ὡς γὰρ ὑπερφῆς δέδμηκε. ἡ ποιοῦσι αἱ πληγαὶ τοῦ ὁμοπαθεῖν. οὐκ ἐστὶ πάθη εὐσεβῆς, ἃ πάσχει ἀσεβῆς, ὁμοπαθῆ ἡ τῆς ἀσεβοῦς· ἀλλὰ λογίζεται τὸ τοῦτο ἡ παιδεία εἰς θλῖψιν ἡ δοκιμασίαν, τῷ ἢ ἀσεβεῖ εἰς μάστιγας ἡ τιμωρίαν. διὰ τοῦτο ταὐτὸν ταῖς δυσχολίας εἶδεν ὁ μακάριος Δαυὶδ πολλάκις τῶν δικαίων λέγει· Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων. ἀλλ' ὅρα ὃ ἐπαγόμενον· Καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτὸν ὁ Κύριος. ὅπου εἶπε τοῦ θλῖψαι, ἡ οὐκ ἐδόξετοῦ ἰᾶσαι. πολλαὶ ἢ τῶν ἁμαρτιῶν, πολλαὶ αἱ μάστιγες τοῦ ἁμύρταλοῦ· ἡ οὐδὲν ὃ ἐπαγόμενον. τῶν ἢ δικαίων πολλαὶ μὲν αἱ θλίψεις, ἐκ ἢ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτὸν ὁ Κύριος. ταῦτα δέ τις ἀκούων μὴ ἰαυτῷ ἀπογινωσκέτω, μηδὲ λεγέτω· Εἰ τύπτων ὡς ἁμύρταλὸς μαστίζομαι, ἐλπίδα μὴ ἴσχω, ἄκαρπός μοί ἐστιν ἡ παιδεία. ἁμύρταλὸν γὰρ ἐκάλεσε τὸν ἡ γραφὴ, ἡ τῆς πόρνης τῆς εὐσεβείας ἀλλότριον, ἀλλὰ τοῦ θλιβόμενον· τῆς εὐσεβείας μετέχοντα, πεφύκασι ἢ αἱ θλίψεις ὠλιθαίνουσα. ἐπεὶ ὅτι ἁμύρταλοὺς ἐλεᾷ ὁ Θεός, μεχρὶ πάσα γραφὴ τῶν ἐσχύρων τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας. φησὶ γάρ· Ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος, ἡ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμύρταλοῦ, ὡς τὸ ὑποστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. ὁμνυσι ὁ Θεὸς, οὐχ ὡς ἑαυτῷ ἀπιστῶν, ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν ἀπιστίαν εἰς πίστιν ἐκκλίζομενος. λοιπὸν πόθεν αἱ θλίψεις ἐσπάζεμενος, δίκαιος εἶ, Κύριε, ἡ εὐθεῖς αἱ κρίσεις σου· καὶ ὁμοῦ ἡ τοῦ ἡμαρτεν ἔλυσε ψυχῆς, ἡ τὴν εὐσέβειαν οὐκ ἔλυσεν· οἷος ἦν ὁ μακάριος Ἰώβ, ὁ στρατηγήσας καὶ πόνων τῶν παθῶν, ὁ πάντα νικήσας τοῦ διαβόλου καὶ φόβητρα, ὁ πᾶσαν αὐτοῦ τοῦ μανίαν ἐκλύσας, ὁ τῇ σπουδαιοτάτῃ τῆς γνώμης καὶ κύματα τοῦ διαβόλου διαλύσας, ὁ πόνων ὁμοῦ στρηνὴς, ἡ ἀπάντων Κύριον οὐκ ἀρνησάμενος. ἀλλὰ καὶ σκεύους στρατηγήματα ἴδωμεν λοιπὸν λέγει. εἰ γὰρ ἀληθῶς ἰδίου δόξαι καιρὸν πρὸς ἐξέτασιν· μὴ τῇ παιδρομῇ τῶν λόγων ὑπείσιμεν τὰ σκεύου παλαίσματα· σκότος ἢ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχομεν, ἅπερ εἶπεν ὁ ἡμέτερος σκότος ἡ μέγας ἀγωνίσης. ὅπερ γὰρ σφεκλίδα τοῖς ἑρμηνεῦσι ἐπάγει, * πάντων γυμνωθεὶς, ἑαυτὸν εὐσεβείας οὐκ ἐγύμνωσεν, ἀλλά φησιν, Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς ᾧ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω ἡ ἐγένετο. καλὸν ὃ, ἔδοξε· παχωρεῖ τῇ αὐθεντίᾳ, ἡ οὐκ ἐργάζεται τοῦ διοικήσει. οὐκ εἶπεν ὡς ἡμεῖς, Διὰ τί νέοι ἀποθνήσκουσι, ἡ γέροντες μένουσι; ποία δίοικησις αὕτη;

* ἡ

αὕτη; ὅπου γάρ ἐστιν ἀνάτη, λελυμένος πᾶς ὅρκος, οὐδεμία τις χρεμάτων καὶ πάσης ἄλλης ἀδεμνίας, καὶ ὃ τυγχάνω τῆς ὑπογυμίας· ὃ πᾶς ἐπίορκος ἔχων κάλλος, πλήθος τοῖς γνεύσιν, ἄωρος ἁρπάζεται. μάθε μὴ τοιαῦτα ζήτει, μάθε λέγω, Τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλή· μάθε λέγω, Δίκαιος εἶ, Κύριε, καὶ εὐθεῖς αἱ κρίσεις σου· μάθε λέγω, Ὡς ὦ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω ὃ ἐγένετο. γνώριζε τὴν αὐθεντίαν, ἵνα γνωρίσῃς τὴν εὐσέβειαν. ἀλλ' ὅπου πρόεισιν ὁ λόγος εἰς δόξαν τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἴπωμέν τι καὶ τῆς δογματικῆς εἰς ἀσφάλειαν ἡμετέραν καὶ βεβαίωσιν. ὥσπερ γὰρ ὁ Ἰωὴλ εἶρηκώς, ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξε, τὴν αὐθεντίαν ἔδωκε τὴν κυριότητα, οὕτω καὶ Ⓐ ἀπόστολοι, τὴν διακονικὴν αὐθεντίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος σημαίνοντες, φασίν· Ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι μᾶλλον ὅπου πάθω ἐγώ, πλὴν τῆς ἐπιμαγκίας. ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι. Εἰ κατάκειται, ἀφ' τί αὖτις ἔδοξεν; εἰ κατὰ νόμον ὅτι τὸ πνεῦμα καὶ ἀνέλθοι, πῶς ἔδοξε τῷ κατακειμένῳ; οὐχ ἁ τῷ βασιλεῖ δοκεῖ, ταῦτα καὶ τῷ; μὴ τὰ τοῖς ἀρχομένοις παιδαγωγίας ὦ Κυρίῳ ἴδιξέ, φησὶν ὁ Ἰωήλ· ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι φασὶν Ⓐ ἀπόστολοι. ὁμότιμος ἡ λέξις τῆς αὐθεντίας, ὅπου ἀμέλειος ἡ δόξα τῆς βασιλείας. ἀλλ' ἐλέγχει πάλιν ἡ καχία τῶν αἱρετικῶν παρρησίαν. ἆρα γὰρ ὅπου εἶπόν, φασίν, Ⓐ ἀπόστολοι, ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ἐπήγαγον ἡμῖν, ὃ ἐμοὶ, τοῦτο τὴν αὐθεντίαν ἔχουσι θεότητος Ⓐ ἀποστόλοι; ταῦτα μελετάσθω, ἵνα μὴ ἀγυμνάστοις ψυχαῖς ἐμβάλωσι Ⓦ ἰοὶ αὐτῶν τῆς ἀπιστείας, ἵνα μὴ ταῖς ἀχράσι τῶν ἀκεραίων αἱρετικῶν ἀσέβειαν ἐγχέωσι. πολλαχοῦ γὰρ πολλάκις σεμνολογοῦσι· μηδὲν σὺ, φησὶν, ἀδελφέ, ξένιον τῶν εἰρημένων. ὡς ἀδελφὸν καλεῖ, καὶ ὡς πολέμιον διαιρεῖ. μὴ θαυμάσῃς, φησὶν, εἰ δεῖ τὸ ἁγίου πνεύματος εἶπεν Ⓐ ἀπόστολοι, ἔδοξε ὦ ἁγίῳ πνεύματι· ἀλλ' ὅσα καὶ τοῖς παρῶσιν, ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ ἡμῖν ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις. ἆρα φασὶν Ⓐ ἀπόστολοι; ἆρα Θεοῦ ἔχουσι τὴν αὐθεντίαν; ὅταν ταῦτα λέγῃ ὁ αἱρετικὸς, ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἁγίας χαφῆς τὰ βέλη περιφέρωμεν. τὰ γὰρ βέλη τοῦ διαπτοῦ ἡκονημένα εἰς καρδίαν τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως πεπτώκασι. τί οὖν ὅτι πρὸς αὐτὸν εἶπεν; εἰ τὸ συνῆφθαι τοῖς ἀποστόλοις ὦ ἁγίῳ πνεύματι ἐλαττοῖ τὸ πνεύματος τὴν ἀξίαν, σκέπου καὶ τὸ ζωωθῆναι Μωϋσῆν ὦ Θεῷ ἐλαττοῖ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀξίαν. εἶπε λέγω· ἐὰν μὴ μέγα νομίσῃς τὸ, ἔδοξε ὦ ἁγίῳ πνεύματι, ἀφ' τὸ ζωῆφθαι τοῖς ἀποστόλοις. οὐκ ἆρα μεγάλη διαίρεσιν λέγει τὴν εἰς Θεὸν πίστιν ἀφ' τὸ ζωῆφθαι καὶ Μωϋσῆν ὦ Θεῷ. λέγει γὰρ ἡ γραφή· Ἐπίστευσε ὁ λαὸς εἰς Ⓦ Θεὸν καὶ εἰς Ⓦ Μωϋσῆν. ἀλλὰ καὶ ἕτερα παρεισχωρεῖ βέλος. εἰ καθαιρῶ τὸ πνεύματος τὴν ἀξίαν σεσημείωμαι ἡ δόξα τῶν ἀποστόλων, ὑπερεῖδε Ⓦ Θεὸν καὶ ἐλαττοῖ αὐτὸν τὴν ἀξίαν Σαμουὴλ παρεσιώμενος. ἐπεχάσθαι γὰρ, Καὶ ἐφοβήθη πᾶς ὁ λαὸς Ⓦ Κύριον ὃ τὸν Σαμουήλ. πάλιν καὶ τρίτον παρεισέγκλημα βέλος κατὰ τῆς ἀσεβείας. ἐλαττοῖ τὸ πνεύματος τὸ ἁγίου τὴν ἀξίαν καὶ τὴν θείαν αὐθεντίαν τὸ ζωῆφθαι ὦ πνεύματι τοῖς ἀποστόλοις· ἐλαττοῖ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀξίαν ὃ Γεδεὼν παρεσιώμενος αὐτῷ τῇ παρουσίᾳ. ἐβόησε γὰρ πᾶς ὁ λαὸς πολεμῶν, Ῥομφαία ὦ Κυρίῳ καὶ τῷ Γεδεών. ὥσπερ οὖν σεσῆφθαι Μωϋσῆς τῷ Θεῷ, οὐχ ὡς ὁμότιμος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς ὑπηρέτης Θεοῦ· καὶ Σαμουὴλ τῷ Θεῷ, οὐχ ὡς ὁμότιμος, ἀλλ' ὡς προφήτης· καὶ Γεδεὼν ὦ Θεῷ, οὐχ ὡς ὁμότιμος. ἀλλ' ὡς στρατηγὸς τοῦ πολέμου, ἕτω καὶ Ⓐ ἀπόστολοι τῷ πνεύματι, ὡς κήρυκες τοῦ εὐαγγελίου. γνώριζε τοίνυν τὴν αὐθεντίαν, καὶ μὴ ὕβριζε τὸ πνεύματος τὴν ἀξίαν. γνώριζε τὰς ἁγίας περιόδους τῆς θεολογίας, πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος. αὕτη ὅστις ἡ ἄκλινος φύσις, ἡ ἀληθὴς ἀξία, ἡ ἀμέλειος βασιλεία, ἡ ἄχρονος τιμή, ἡ ἀδιαίρετος ἐλπίς, ἡ ἀκατάληπτος δόξα τοῦ πατρὸς ὃ τοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΤΙ

ΕΚ ΡΑΘΥΜΙΑΣ Η ΚΑΚΙΑ, ΚΑΙ ΑΠΟ ΣΠΟΥΔΗΣ

ἡ ἀρετὴ, καὶ οὐδὲν οὕτω ⓖ διάβολον ποιεῖ, οὔτε αὐλὸς ὁ διάβολος τὴν ἡμέτερα συμφιλοσοφήσαι δύναται, καὶ ἡ ἀπόδειξις ἄλλοθέν τε πολλαχόθεν, καὶ ἐκ τῆς ⓦ Ἀδάμ, καὶ ⓦ Ἰώβ.

ΗΜεῖς μὲν περὶ τῆς ἡδυπαθείας ἡμέρας σοὶ περὶ τοῦ διαβόλου λόγους ποιούμεθα τοῦ ἀγάπην σοι κατορθώσαι τοῦ ὑμετέραν· ἐπειδὴ δὲ περὶ τῆς ἡδυπαθείας ἡμέρας, λόγων χυδαίων ἐστὶ ταῦτα τοιαῦτα, καὶ τοῖς θεάτροις καὶ τοῖς θυμοῖς, τοῦ διαβόλου τοῦ πομπεῖον ἐπιδείξεως. ἀσωμάτων μετέχουσι σκάφοι πορνικῆς, ὑμᾶς ἀκροαμάτων σκοπεῖν τε πνευματικῆς· παθεῖν σκάφοι τοῦ ἀκαθαρσίαν τοῦ διαβολικοῦ, ἐστὶ παθεῖν ὑμᾶς τὸ μέρος τὸ πνευματικόν. τίς ἄρα αὐτὸν ἀπεσυκόλησε; τίς ἄρα αὐτὸν ἀπέκλεισε τῆς πείνης τῆς ἱερᾶς; ἆρα κἀκεῖνος ὁ διάβολος ἠπάτησε; πῶς οὖν ὑμᾶς οὐκ ἠπάτησεν; ⓖ αὐλοὶ ἀνθρωποι ὑμᾶς κἀκεῖνοι, καὶ τοῦ φύσιν λέγω τοῦ αὐτοῦ. ἔχετε ψυχὴν ὑμᾶς κἀκεῖνοι, ἔχει αὐτὰ ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τῆς φύσεως. πῶς οὖν οὐκ ἐν τοῖς αὐλοῖς ὑμᾶς κἀκεῖνοι; ὅπερ αἱ προαιρέσεις οὐκ ἦσαν ὑμῶν κἀκεῖνοι. διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι μὲν ἐν ἀπάτῃ, ὑμᾶς δὲ ἐκτὸς τῆς ἀπάτης. οὐ πάλιν ⓦ διάβολον ἀπαλλάττων ἐγκλημάτων ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὑμᾶς ἁμαρτημάτων ἐλευθεροῦσαι σπουδάζων. πονηρὸς ὁ διάβολος, ὁμολογῶ κἀγώ, ἀλλ' ἑαυτῷ πονηρὸς, οὐχ ἡμῖν, οὐ γὰρ φθονεῖ. τοιαύτη γὰρ τῆς κακίας ἡ φύσις. τοῖς κεκτημένοις δοῦλοι ἐλευθερίαν μίσοις, ἢ δὲ ἀρετὴ τοὐναντίον· οὐχὶ τοὺς κεκτημένους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησίον ὠφελεῖν δύναται. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ὁ μὲν κακὸς, ἑαυτῷ κακὸς, ὁ δὲ ἀγαθὸς, καὶ ἑτέροις ἀγαθὸς, μὴ τύχειαν σοι πρόχειρον προοιμιάσωμαι. Τέκνον, φησὶν, ἐὰν κακὸς γένῃ, μόνος αὐτὸς ἔσῃ τὰ κακά· ἐὰν δὲ σοφὸς, ἑαυτῷ καὶ τοῖς πλησίον. ἠπατήθησαν οἱ τοῖς θεάτροις, ἀλλ' ὑμᾶς οὐκ ἠπατήθητε. μεγίστη αὕτη τῶν πραγμάτων ἀπόδειξις, ἔλεγχος σαφὴς, καὶ λογισμὸς ἀναμφισβήτητος τῆς προαιρέσεως εἰς κυρίαν. τούτῳ δὴ καὶ αὐτὸς χρήσασθαι βούλομαι τῷ τρόπῳ τῆς ἀποδείξεως. καὶ ἴδωμεν αὖ, ἀδελφοὶ οἱ πονηρίαν ζῶντα, καὶ πᾶσαν κακίαν ἐπιδεικνύμενοι, εἶτα αἰτιώμενοι τῶν Θεὸν τοῦ πράγματα καὶ λέγοντα, ὅτι τύχης ἐστὶ καὶ εἱμαρμένης ἀνάγκη, καὶ δαιμόνων τυραννίδι τοῦ ἡμετέραν ἐξέδωκε φύσιν, καὶ πάντοθεν τοῦ αἰτίαν ἀφ' ἑαυτῆς μὲν ἀπάγουσα, ὅτι ⓦ δημιουργὸν καὶ τῶδε τῶν πάντων προστιθοῦσα μεταφέρουσα, ἀπέφραξον αὐτῇ τὸ στόμα, μὴ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ, ἐπιδείξας ζωὴν ἑτέραν τὸ ἀρετῆς ἐπιδεχομένην ζῶντα. οὐ χρεία λόγων μακρῶν, οὐ χρεία κατασκευῆς συμπεπλεγμένης, ἀλλὰ συλλογισμοῦ· ἀπὸ τῶν ἔργων ἡ ἀπόδειξις γίνεται. Εἰπὲ πρὸς αὐτὸν καὶ σὺ δοῦλος, κἀκεῖνος δοῦλος· καὶ σὺ αὖ, ἄνθρωπος, κἀκεῖνος αὖ, ἄνθρωπος· ⓦ αὐτὸν κόσμον οἰκεῖς, αὐτὸν ⓦ αὐτὸν ἀέρα πνεῖς· ταὐτὰ αὐτὰ πέφυκας. πῶς σὺ μὲν τὸ πονηρὸν, σκάφος ἦ τὸ ἀρετῆς; ἀπὸ τούτου γὰρ ὁ Θεὸς ἀφῆκε σοὶ πονηρεῖν τοῖς ἀγαθοῖς ἀναμιμνήσκεσθαι, καὶ οὐκ ἄλλην μὲν τοῖς πονηροῖς ἔδωκε γῆν, εἰς ἑτέραν δὲ σοὶ ἀγαθοῖς οἰκουμένην ἀπῴκισεν, ἀλλὰ ἀνέμιξε τούτοις ἐκείνους, πολὺ τὸ χρήσιμον ἐργαζόμενος. ⓖ γὰρ ἀγαθοὶ δοκιμώτεροι φαίνονται, τὸ μέσον τῶν κακῶν αὐτοῦ ὀρθῶς ζῶντες καὶ πρὸς κακίαν ἐλκόντων ὄντες, ἐκ τῆς ἀρετῆς ἀπλανεστέρους. Δεῖ γὰρ, φησὶ, καὶ αἱρέσεις εἶναι ἐν ὑμῖν, ἵνα ⓖ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. ὁρᾷς καὶ τοῦτο τοῦ πονηροῦ ἀφῆκεν εἶναι ἐν τῷ μέσῳ, ἵνα ⓖ ἀγαθοὶ διαλάμψωσι μᾶλλον. ὁ-

ρᾷς

Παροιμ. θ. 12.

α. Κορ. ια. 19

ρᾶς ⸀ τὸ κέρδος ὄσον ; ἀλλ' οὐ ⸀ πρὸς τὸ πονηρὸν ⸀ τὸ κέρδος, ἀλλ' ⸀ πρὸς τῆς ἀνδρείας ⸀ τὸ ἀγαθόν. διὰ τοῦτο ⸀ Ⓦ Νῶε θαυμάζομεν, οὐχ ὅτι δίκαιος ἦν, οὐδὲ ὅτι τέλειος ἦν μόνοι, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ τῇ διεστραμμένῃ καὶ πονηρᾷ διέσωσε τὴν ἀρετήν· ὅτι οὐκ εἶχε πρόφασιν ἀρετῆς, ὅτι πάντες ⸀ πρὸς πονηρίαν αὐτὸν παρεκάλουν, ⸀ πᾶσαν αὐτῷ ἐνεδρεύοντες ἡλικίαν, καθάπερ τις ὁδίτης πολλῷ πλήθει ῥύμην φερομένῳ τινὶ ἐνεδρεύων ὁδεύοι ὁδόν. διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς εἶπε, Νῶε δίκαιος, τέλειος, ἀλλὰ ⸀ προσέθηκεν, ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, ἐν Γεν. ϛ. θ.
τῇ διεστραμμένῃ, ἐν τῇ ἀπεγνωσμένῃ, ὅτι οὐδὲν ἐμπόδιον ἦν ἀρετῆς. τοῖς μὲν οὖν ἀγαθοῖς ἀπὸ τῶν πονηρῶν τοῦτο ⸀ τὸ κέρδος ἦν. οὕτω γοῦν καὶ Δαυὶδ ἀνέμενεν ἐναντίων ῥιπιζόντων ἰσχυρότερα γίνεσθαι. ἔστι δὲ καὶ τοῖς πονηροῖς κέρδος ἀπὸ τῆς ἐπιμιξίας τῶν ἀγαθῶν· ἀνδοιῶνται, αἰσχύνονται, ἐρυθριῶσιν ἑκόντες, καὶν μὴ ἀποσχῶσι τῆς κακίας, ἀλλ' ὅμως μὴ τὰ λαμπρότερα τολμῶσιν, ἂν τολμῶσιν. ὑ μικρὸν ⸀ τοῦτο, μὴ ἔχειν παῤῥησιασμένην τὴν ⸀ πονηρίαν. ὁ γὰρ τῶν ἄλλων βίος κατηγορεῖ τῆς τούτων κακίας. αἰσχύνομαι λέγειν πρὸς τοὺς ἀκούοντας τὰ τοῦ δικαίου. Βαρύ ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος. οὐ μικρὰ ⸀ δὲ καὶ διορθώσεως ⸀ τὸ Σοφ. β. ιβ.
διδάσκεσθαι αὐτὸν τῇ παῤῥησίᾳ. καὶ γὰρ εἰ μὴ ἐδιδάσκει αὐτὸν ἡ ὄψις τὸ δικαίου, οὐκ ἂν τοῦτο ἐφθέγξατο ⸀ τὸ ῥῆμα· ⸀ τὸ δὲ διδάσκεσθαι καὶ σύφεσθαι ⸀ τὸ σωφρονοῦν ἀπὸ τῆς παῤῥησίας ἐκείνου, ὡς μικρὸν ἂν εἴη κώλυμα τὸ μὴ μετὰ ἀδείας τὴν πονηρίαν κερδαίνεσθαι. εἶδες πόσον ἐστὶ κέρδος ⸀ τοῖς ἀγαθοῖς ἀπὸ τῶν πονηρῶν, καὶ τοῖς πονηροῖς ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν. διὰ τοῦτο οὐ διέλυεν αὐτὸν ὁ Θεός, ἀλλ' ἀφῆκεν ἀναμεμίχθαι. ὁ αὐτὸς τοίνυν ἡμῖν λόγος ⸀ καὶ τὸ διαζώσασθαι. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τοῦτον ἀφῆκαν ἐν ζωῇ εἶναι, ἵνα σε ἰσχυροτέραν ἐργάσηται, ἵνα λαμπροτέραν ποιήσῃ Ⓦ ἀθλητήν, ἵνα μείζονα ᾖ τὰ ἀγωνίσματα. ὅταν οὖν λέγῃ τις, διὰ τί Ⓦ διέζωσαι ἀφῆκεν ὁ Θεός; ταῦτα λέγε πρὸς ἐκεῖνον τὰ ῥήματα· ὅτι σὺ νήφοντας καὶ προσεχοντας ὑμᾶς οὐδὲν παῤῥέλαφεν, ἀλλὰ ⸀ δὲ καὶ τὸν ἑαυτοῦ προαίρεσιν (πονηρὰ γὰρ ἐστι) ἀλλὰ ⸀ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀνδρείαν τὴν τῆ πονηρίᾳ εἰς δέον ἀντιπαλαίων. ἐπεὶ καὶ τῷ Ἰωὰβ προσεπλάκη μᾶλλον, ὑ διὰ τοῦτο ἦν, ἵνα αὐτὸν λαμπρότερον ποιήσῃ, ἀλλ' ἵνα ἀνασκελίσῃ. διὰ τοῦτο πονηρὸς διὰ ⸀ τοιαύτην γνώμην, ⸀ τὴν προαίρεσιν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν παῤῥέλαφε ⸀ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ ᾗ ἀπώναντο μᾶλλον ἐκεῖνος ἀπὸ ⸀ τῆς μάχης. ὅπερ καὶ ᾗ ἀπεδείξαμεν, ᾗ ὁ διάβολον ⸀ τὴν πονηρίαν, καὶ ᾗ ὁ δίκαιος ⸀ τὴν ἀνδρείαν ἐπεδείξατο. ἀλλὰ ᾗ ὑποσκελίζει πολλούς, φησι. διὰ ⸀ τὴν αὐτὴν ἀφέλειαν, οὐ διὰ ⸀ τὴν οἰκείαν ἰσχύν. ᾗ γὰρ τοῦτο ἀπεδείχθη διὰ πολλῶν ἤδη. ⸀ τὴν αὐτὴν τοίνυν καταθώμεθα γνώμην, ᾗ πρὸς ὕδωρ οὐδέποτε δίψῃ βλάπτεσθαι, ἀλλὰ ᾗ τὰ μέγιστα κερδαίνειν, οὐχὶ διὰ ⸀ τὴν ἀγαθοῦ μόνον, ἀλλὰ ᾗ διὰ ⸀ τὴν πονηρῶν. διὰ γὰρ τοῦτο, καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπον, μετ' ἄλλων ἀφῆκεν ⸀ εἶναι τὸν Θεὸν ἀνθρώπους ὁ Θεός, ᾗ μάλιστα τοὺς ἀγαθοὺς μὴ τῆς πονηρᾶς, ἵνα καὶ κἀκείνους πρὸς τὴν οἰκείαν μεταγάγωσιν ἀρετήν. ἀλλὰ χύνονται γοῦν τινὲς φησὶ τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστός. Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν γυναικὶ, Ματθ. ιγ. λγ.
ἥτις λαβοῦσα ζύμην ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία. ὥστε ζύμης δυνάμει ἔχρισεν ⸀ Ⓓ
δίκαιοι, ἵνα πρὸς τὴν ἑαυτῶν ποιότητα τὸν πονηρὸν μεταρρύσωσιν. ἀλλ' ὀλίγοι ⸀ Ⓓ δίκαιοι, ᾗ γὰρ ᾗ ἡ ζύμη μικρά· ἀλλ' οὐδὲν ἡ μικρότης παῤῥελαύνει ὁ ζύμα, διὰ ἡ σμικρότης ἐκείνη ἄπαν τὸ ἄλευρον πρὸς ἑαυτὴν μεθίστησι διὰ τῆς ἐνούσης αὐτῇ δυνάμεως. οὕτω δὴ ᾗ ἡ δυνάμις ⸀ τὸ δικαίου οὐκ ἐν τῇ ποσότητι τοῦ ἀριθμοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ πνεύματος χάριτι τὴν ἰσχὺν ἔχει. δώδεκα ἦσαν ⸀ Ⓓ ἀπόστολοι. εἶδες πῶς μικρὰ ἡ ζύμη; ὅλη ἡ οἰκουμένη ἐν ἀπιστίᾳ ἦν. εἶδες πόσον τὸ ζύμα; ἀλλ' ἐκεῖνοι ⸀ Ⓓ δώδεκα πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πρὸς ἑαυτοὺς ἐπέστρεψαν. ἡ ζύμη, ᾗ τὸ ζύμα τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλ' οὐ ⸀ τὸ αὐτὸ πιστικόν. διὰ τοῦτο ἀφῆκε μετ' αὐτοῦ τὸν δίκαιον ⸀ τὸν πονηρὸν, ἵν', ὥσπερ τῆς αὐτῆς φύσεώς εἰσι τοῖς δικαίοις, οὕτω ᾗ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως γένωνται. τούτων μέμνησθε, τούτοις ἐπιστομίζετε ⸀ τοὺς ῥᾳθύμους, ⸀ τοὺς ἀλαζονευομένους, ⸀ τοὺς ἀκηρεμίστους, ⸀ τοὺς ἀπαδυομένους πρὸς τοὺς τῆς ἀρετῆς

πόνες, τοὺς τοῦ κόσμου διαφθείρωμεν. Ἡμάρτηκεν, φησὶν, ἠσύχασον, μὴ προσθῇς δευτέραν ἁμαρτίαν χαλεπωτέραν. οὐχ ὅτι χαλεπὸν τὸ ἁμαρτεῖν, ὡς μὴ τοῦ ἁμαρτάνειν τοῦ διαφθείρειν. ὑπόγραφε ἄξιον τῆς ἁμαρτίας, καὶ σύνειπε ἄλλοις βιβλίοις, ἢ μᾶλλον ἡμάρτηκότα σε. πολλὴ γὰρ προαιρέσεως χρεία ἀγαθῆς. ἔδειξα γάρμιν τοῦτο οὐκ ἀπὸ λογισμῶν φιλῶν, ἀλλ' ἀπὸ ζωοδούλων τοῦ τὸ αὐτῷ τῷ κόσμῳ ζῆτων. ταύτῃ γὰρ οὖν σε κέλευσα τῇ ἀποδείξει. οὕτω γὰρ ὁ κοινὸς ἡμᾶς κριτὴς διαφθείρει. μάθετε τοίνυν τῆς ἀποδείξεως τὸ βούλημα, καὶ συνίητε ὑμᾶς διωκόμενα συλλογίσασθαι. πορνεύει τίς; δείξον αὐτῷ σωφρονοῦσαν ἑτέραν. πλεονέκτει τίς, καὶ ἁρπάζει; δείξον αὐτῷ ἐλεημοσύνῃ διδόσα. τὸ βασκαίνειν ζῆ καὶ φθόνῳ; δείξον αὐτῷ καθαρὸν τοῦ πάθους. ναὶ ὀργῆς κρατοῦντα; τὸν δὲ φιλοσοφίᾳ ζῶντα εἰς μέσον ἄγαγε. οὐ γὰρ ἁμάρτημα εἰς τὰ παλαιὰ ἀνατρέχει διηγήματα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων λαμβάνειν τὰ παραδείγματα. καὶ γὰρ καὶ τήμερον ἀφῆκε τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν οὐκ ἐλαττόνα τῶν προτέρων ὄντα τὰ κατορθώματα. ἄπιστος ὄντι, καὶ ψευδεῖς πίστεις καὶ χαράς; οἶδε; οὐ πιστεύει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς τοιοῦτος ἐστι; δείξον αὐτῷ ἕτερον ἀνθρωπον τὸν ἐκείνου τοῦ δικαίου ζηλωτὴν τὸν βίον. οὕτω καὶ ὁ δεσπότης ἡμᾶς κρινεῖ. συνδούλους ἴσχυσε μὴ συνδούλων, καὶ οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτῆς κρίσεως φέρει τὴν ψῆφον, ἵνα μὴ ἀρξηται λέγειν τις πάλιν, καθάπερ ἐκεῖνος ὁ οἰκέτης ὁ τὸ τάλαντον πιστευθεὶς, καὶ αὐτὸ τὸ τάλαντον κατηργάσθαι προσενεγκών, ὅτι σκληρὸς εἶ. δέσποτα γὰρ ἔφευγε, ὅτι οὐκ ἐδιπλασίασε τὸ τάλαντον, ἀλλὰ καὶ χαλεπωτέραν τὴν ἁμαρτίαν εἰργάσατο, τὴν κατηγορίαν τοῦ δικαστοῦ προσθεὶς τῇ οἰκείᾳ ἀργίᾳ. Τί γὰρ φησιν; Εἶδόν σε ὅτι σκληρὸς εἶ. ὦ ἄθλιε, καὶ τοιαύτην, καὶ ἀνωφελῆ, καὶ ὀκνηρὸ· ὤφειλες τὴν σαυτοῦ κατηγορεῖν ἀργίας καὶ ὑφελέσθαι τῆς προτέρας ἁμαρτίας, σὺ δὲ ὅτι τὸν διαφθείραντα τὸν κατηγορίαν μετενεγκών, αὐτὴν τὸ τάλαντον τὸν ἁμάρτημα ἐδιπλασίασας. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἄλλας καὶ ἄλλας ἔσχεν, ἵν' ὅταν ἐκείνους κρίνῃ, καὶ ἐκείνοις λέγῃ τὸν τῶν κρινομένων μὴ ἔχωσι λοιπὸν κατηγορεῖν τοῦ δικαστοῦ. Διὰ τοῦτό φησιν, Ἔρχεται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὅταν τῆς δόξης τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (ὅρα τῆς δόξης ὃ ἀναγέλαστον. οὐκ εἶπεν, ὅταν δόξης ὁμοίας τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς, ἀλλ', ὅταν τῆς δόξης τοῦ πατρὸς) καὶ συναξει τὰ ἔθνη πάντα (φοβερὸν τὸ κριτήριον· φοβερὸν τοῖς ἁμαρτάνουσι καὶ ἀνωφελοῦσι· ἐπὶ τοῖς ζωοδόσιν ἐλαφρὸς κατορθώματα κοθόνη καὶ περισσοὶ) Καὶ ὥσπερ τὰ πρόβατα οὐκ ἀδίκων, καὶ τὰ ἐρίφια οὐκ εὐωνύμων. καὶ ὅτι, καὶ ἐκεῖνοι ἀνθρωποι. Διὰ τί οὖν ἐκεῖνοι μὲν πρόβατα, ὅτοι δὲ ἐρίφια; οὐχ ἵνα τοῦ ἐθισμοῦ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἵνα τοῦ ἐθισμοῦ τῆς προαιρέσεως μάθῃς. Διὰ τί δὲ μὴ διδόντες ἐλεημοσύνην, ἐρίφια; ὅτι ἀκαρπὸν ὄντι τὸ ζῆν, καὶ ὅτι τοῦ ἀπὸ τῶν γάλακτος λειτουργίαν, ὅτι τοῦ ἀπὸ τῶν γνημάτων, ὅτι τοῦ ἀπὸ τῶν τριχῶν εἰσφέρειν δυνάται τοῖς κεκτημένοις, πόντα χρόνον ἔρημοι οἱ τοιαύτης" εἰσφορᾶς διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἄωρον. διὰ τοῦτο τοὺς ἐκείνα καρπὸν ἐλεημοσύνης φέροντας ἐκάλεσεν ἐρίφια, τοὺς ἐκ δεξιῶν πρόβατα. ἀπὸ γὰρ τούτων πολλὴν ἡ φορὰ, οὐκ τῆς τοῦ ἐρίου φύσεως, οὐκ τῶν γνημάτων, οὐκ τοῦ γάλακτος. Τί οὖν φησι πρὸς αὐτούς; Πέφυκά με εἰδέναι, καὶ ἐνδύσατε· γυμνόν, καὶ περιεβάλλετε· ξένον, καὶ συνηγάγετε. πάλιν πρὸς ἐκείνους τὰ ἐναντία. καίτοιγε ὦ αὐτοὶ ἄνθρωποι καὶ ὅτοι καὶ οὗτοι, ἀλλὰ ἔλαβον ἐπαγγελίας καὶ ὅτοι καὶ οὗτοι, τὰ αὐτὰ ἔπαθλα ἀμφότεροις προέκειτο κατορθώσασι· ὁ αὐτὸς καὶ πρὸς τούτους καὶ πρὸς ἐκείνους ἦλθε, μιᾷ τῆς αὐτῆς γυμνότητος καὶ πρὸς τούτους καὶ πρὸς ἐκείνους, μιᾷ τῆς αὐτῆς πείνης, καὶ ξένος ὁμοίως. πάντα ἴσα καὶ οὗτοι καὶ τούτοις. πῶς οὖν τὸ τέλος οὐκ ἴσον; ὅτι ἡ προαίρεσις οὐκ ἀφῆκεν. αὐτὴ γὰρ μόνη τοῦ διαιρεῖν ἐποίησεν. διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι μὲν εἰς γέενναν, ὅτοι δὲ εἰς βασιλείαν. εἰ δὲ διάκονος ὢν αὐτοῖς τῶν ἁμαρτημάτων αἴτιος, οὐκ ἄλλου ἁμαρτόντος καὶ ὠφήσαντος, ὅτοι ἔμελλον κολάζεσθαι. εἶδες σεαυτὸν καὶ σὺν ἁμαρτάνοντας, καὶ σὺν κατορθώσαντας. εἶδες πῶς ἰδόντες σὺν ζωοδόκοις ἐπεσομίσθησαν.

ἄθησαν. φέρε σοι ⸂δὲ⸃ ἐφ' ἕτερον ⸂παράδειγμα⸃ λόγον ἀγάγωμεν. πλησθέντες, φησὶν, ἦσαν Matθ. xi.
δίκα. πάλιν σὺ ζῶντα αἱ ⸂προαιρέσεις αἱ κατορθώσασαι⸃, πάλιν αἱ ⸂ἁμαρτήσασαι⸃· ἵνα σκ
⸂ἀλλήλου⸃ ϗ τὰ ⸂ἁμαρτήματα εἴδῃς, καὶ κείνων ζᾳ κατορθώματα. ἡ γὰρ σύγκρισις
σα φέρα ζῶντα ποιῇ. ϗ αὖται πλησθέντες καὶ κλαῦσαι, ϗ αὖται πάντα καὶ κεῖναι· λαμπάδας εἶ-
χον ϗ αὖται καὶ κεῖναι· ⸂συμφέρον⸃ ἀρέμνοις πᾶσαι. πῶς οὖν αἱ μὲν εἰσῆλθον, αἱ δὲ σκ
εἰσῆλθον; ὅτι αἱ μὲν ἀπὸ θερμοῦ ἦσαν, αἱ δὲ ἦμεσαν ϗ φιλόθερμοι. ὁρᾷς πάλιν τὸν
⸂προαίρεσιν⸃ τέλειος αἰτίαν γινομένην, ὑχὶ τὸ ⸂ἀκολουθοῦν⸃ εἶδος σκ ⸂ἀλλήλων⸃ ζᾳ κείσεις, ϗ
χρήσιμον σκ τὸ ὁμοίων ⸂φερομένων⸃ τὸ ψῆφος; ζαύδουλοι συνδούλοις κρινοῦσι. βούλει σοι δείξω ϗ ἐξ ἀνο-
μοίων γινομένην σύγκρισιν; γίνῃ γὰρ ϗ ὀξ ἀνομοίων, ὥστε τὸ κατάκρισιν γνώσεσθαι σα φεστέραν.
Ἄνδρες Νινευῖται, φησὶν, ⸂ἀναστήσονται⸃, ϗ κατακρινοῦσι τὸ γενεὰν ταύτην. σκέπε ὅμοιοι ⸂κεί- Matθ. xii.
νόμενοι. οἱ μὲν γὰρ βάρβαροι, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι· οἱ μὲν ⸂προφητικῆς ἀπήλαυσαν⸃ διδασκαλίας, οἱ δὲ
σκδέ ποτε μετέσχον θείας ἀκροάσεως. ϗ τοῦτο δὲ μάθοις ὅτι· τὸ ⸂διαφορὰν⸃, ἀλλ' ὅτι σκ ἐκεῖνοι δοῦ-
λος ἀπῆλθεν, σὺ ζῶντα δὲ ὁ δεσπότης· καὶ κείνος μὲν καταστροφὴν σκήρυττε ⸂παρανόμως⸃,
σοῦ δὲ βασιλείαν ϗ σωτῆρα εὐηγγελίζετο. ⸀Πῶς οὖν εἰκὸς ἦν πιστεῦσαι μᾶλλον; τοὺς βαρ-
βάρους, ϗ μοιχοὺς, ⸂μηδέποτε μεταβόλους⸃ θείας διδασκαλίας, ἢ τοὺς σκ ⸂προφητικῆς⸃ ἡλικί-
ας ⸂προφητικῆς⸃ σύντροφείας βίβλους; πάντι δῆλον, ὅτι τοὺς Ἰουδαίους μᾶλλον. ἀλλὰ γέ-
νεσθε τοίνυν ἀκόλουθοι· ϗ ὅτοι μὲν ἠπίστησαν ⸂τῷ⸃ δεσπότῃ βασιλείαν ϗ σωτῆρα κηρύττοντι, ἐκεῖνοι δὲ πί-
στευσαν τῷ ζαυδούλῳ καταστροφὴν ἀπειλοῦντι, ἵνα μείζονος κακείνων ἡ ἀπειθείας, ϗ τού-
των ἡ ἀγνωμοσύνη φανήσηται. μή τι δαίμων; μή τι ⸂ἀκόλουθος⸃; μή τι τύχη; μή τι εἰμαρ-
μένη; ὑχὶ ἕκαστος ἑαυτῷ αἴτιος ϗ τῆς κακίας, ϗ τῆς ἀρετῆς ἐγίνετο; εἰ γὰρ μὴ αὐθαί
ἔμελλον ⸂ἀναβαίνειν⸃ ἔσεσθαι, σὐκ ἂν εἶπεν, ὅτι κατακρινοῦσι τὸν ἄνδρα τοῦτον· σὐκ δὲ
ϗ τὸν βασιλιστὴν τῆς τότε καλαχρίνειν σὸν Ἰουδαίους ἔφη. οὐ γὰρ δὴ δῆμοι δήμους μόνοι
κατακρινοῦσι τότε, ἀλλὰ ϗ εἷς ἀνὴρ δῆμοι ὁλόκληρον πολλάκις, ὅταν ὡς μὴ σιεδέχε-
ται μᾶλλον ἀπατηθεῖσα, φαίνωται μείζονος ἀνέξεπάτητοι· ⸂ἀνάξιον⸃ σκ ἂν πάντος ζῆπου ⸂γε-
νέσθαι⸃ ὀφείλοντες, πληθέντες τύχωσι.

Διὰ τοῦτο ϗ τῆ Ἀδὰμ ϗ τῆ Ἰωὸ ἐμνήσθημεν. ἀνάγκη γὰρ πάλιν ἐπιμνελθεῖν ὅτι
τὸν ⸂ἀποθέσιν⸃ σκείνων, ὥστε τὰ λείψανα ἀποδοῦναι τῷ λόγῳ. ⸀Ὅ μὲν οὖν Ἀδὰμ ζᾳ
ῥημᾶτ ⸂προσέβαλε φιλοσ⸃, τῷ δὲ Ἰωὸ ζᾳ ⸂προσαγμᾶτ⸃. ⸂ἀνὴρ⸃ γὰρ τὸ πλούτου πάντως
ἐγύμνωσε, ϗ τὴν παίδων ἀπιστέρησε· τοῦτο δὲ μικρὸν, ἀ μέγα τι τὴν ὅτιοῦν ἀφείλατο.
μᾶλλον δὲ ἀ αὐτὰ ζᾳ ῥήματα ἐξεπάσωμεν, ϗ τῆς ἀπιβουλῆς ⸂ζῆπου⸃. Πρόσπλθε, φησὶν, Γεν. γ.
ὁ ὄφις, ϗ εἶπε τῇ γυναικί· τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ πάντος ξύλου τοῦ σὺ
τῷ ⸂παραδείσῳ⸃; σὺ ζῶντα ὄφις, σκεῖ γυνὴ ὅτι τὸ Ἰωὸ. πῶς πολὺ τὴν συμβούλων δ'
μέσον. ὁ μὲν γὰρ δοῦλος, ἢ δὲ κοινωνὸς τοῦ βίου· ἡ μὲν βοηθὸς, ὁ δὲ ⸂ἐπετάπακτο⸃. εἶδες δ' ἀ-
σύγκρισιν ὅσην; τὸν μὲν γὰρ ὁ ⸂ἐπιστατημένος⸃ ἐδουλάγωγεν ἢ πάτησεν, σκ ἦσαν δὲ σὐδὲ ἡ κοι-
νωνὸς ϗ βοηθὸς ⸂ἐπισκελίσαι⸃ ἴσχυσεν. ἀλλ' ἴδωμεν ⸀δὲ τί φησι. Τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς, ὑ
μὴ φάγητε ἀπὸ πάντος ξύλου; ϗ μάλα σὐκ εἶπεν ὁ Θεὸς τοῦτο, ἀλλὰ δ' ὁ σάμβουλον. ὅρα οὖν
κακουργίαν τοῦ ⸂διάβολου⸃. εἶπε δὲ μὴ εἰρημένον, ἵνα μάθῃ τὸ εἰρημένον. τί οὖν ἡ γυνή;
δέον βπτισμίσαι, δέον μὴ ⸂παραδοῦναι⸃ λόγου, ⸂ἐπὶ⸃ αἰσίας ⸂ἐξελάλησε⸃ τὸν γνώμην
τὸν ⸂διαστικὸν⸃· ⸂διὰ⸃ τοῦτο πρέχει αὐτῷ λαβεῖν ἰσχυρά. ὅρα ὅσον * κακόν ὅτι ζ
ἁπλῶς τοῖς ἐχθροῖς ϗ τοῖς βπτιβόλοις ἑαυτὸν ἐγχειρίζειν. διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγε· Μὴ Matθ ζ. 5.
δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίψητε σὸν μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μή-
ποτε ⸂καταπατήσωσιν⸃ αὐτοὺς ⸂καὶ⸃ ῥήματα, ⸂καταπατήσαντες⸃ ἐκείνους ⸂καὶ⸃ ῥήματα, ⸂στραφέντες⸃ ῥήξωσιν ὑμᾶς. τοῦτο δὲ ἐγλύπτο ὅτι τῆς Εὔας· ἔδωκα τὰ ἅγια τῷ κυνὶ, τῷ
χοίρῳ· κατεπάτησεν σκήνος τὰ ῥήματα, ⸂στραφεὶς⸃ ἔρρηξε τὸν γυναῖκα. καὶ ὅρα πῶς κα-
κουργεῖ· Οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, φησὶν. σὺ ζῶντα μοι ⸂προσέχετε⸃, ὅτι δυνατὴ ἐστὶν ἡ γυνὴ

ἡ γυνὴ ζωιδῆι τῷ ἀπάτῃ· οὐδέπω γὰρ τῷ ἐχθρῷ καὶ ⟨W⟩ πάλαι συνεκήρυξε ⟨W⟩ τοῖς ⟨W⟩ Θεοῖ, οὐδέπω ἀπεναντίας ἐφθέγξατο. ἔγω· τοῦτο βουλομένου μαθεῖν τῷ γυναίῳ ἔλεγε· μὴ ζῶπα σοι ἀπίπτει τί κεκελεύθεις· εἶπεν ὁ Θεός, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε· ἀντιφθέγξατο τούτοις ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν, οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. τί τοῦ πολέμου τοῦτο σαφέστερον; πόθεν ἄλλοθεν ἔδει μαθεῖν ⟨W⟩ ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, ἀλλ' ἢ ὁπότεν ἐκ τοῦ ἀντιφθέγξασθαι τῷ Θεῷ; ἔδει τοίνυν φυγεῖν εὐθέως τὸ δίλεαρ· ἔδει τῆς παλάθος ἀποπηδῆσαι. οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, φησιν. ἤδει γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ἡ ἀν ἡμέρᾳ φάγητε, ὀφθαλμοὶ καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί. ἐλπίδι μείζονος ὑποκρίσεως καὶ ἐν καιρῷ ὀξέδρεγεν ἀγαθά· ἐπηγγείλατο ποιῆσαι θεούς, καὶ κατέβαλλεν εἰς τὸν τοῦ θανάτου τυραννίδα. πόθεν οὖν ὑπῆρξας, ὦ γύναι, ᾧ διάβολε; τί ζωιδῆς ἀγαθόν; οὐκ ἦρχεν ἡ ἀξιοπιστία τοῦ νομοθέτου, ὅτι ὁ μὲν Θεός, καὶ δημιουργὸς καὶ ποιητής· ὁ δὲ διάβολος, ⟨W⟩ ἐχθρός; καὶ ὅπου λέγω διάβολον. ὅθεν αὐτὸν σὺ νομίζεις εἶναι φιλόν. ὅθεν οὖν, εἰπέ μοι, τοσαύτης ἰσηγορίας ἀξιοῦσαν ἐχρῆν, ὡς καὶ διαστολὴν γνώμης δέκεσθαι αὐτήν; ὁρᾷς ὅτι δυνατόν ἐστιν ζωιδῆσαι τῷ ἀπάτῃ, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν αὕτη. καίτοι ὁ μὲν Θεὸς ἐκβαλὼν ἐδωκε τῆς θυρησίας τῆς ἑαυτοῦ καὶ ἀποδείξεις, ⟨W⟩ διὰ τῶν ἔργων τὴν κηδεμονίαν ἐπεδείξατο. καὶ γὰρ οὐκ ὄντα ⟨W⟩ δένδρα ἔπλασε, καὶ ψυχὴν ἐνέπνευσε, ⟨W⟩ κατ' εἰκόνα αὐτὸν ἐποίησεν ἀρχὴν ἔπλασε τῆς ὑπὲρ γῆς ποιήσας ἀπάντων, καὶ βοηθὸν ἐκαίσατο, καὶ παράδεισον ἐφύτευσε, καὶ τὴν χρῆσιν τῶν λοιπῶν ὑπετίθασε δένδρων, ἑνὸς ἀπηγόρευσε μὴ ἅψασθαι μόνου, ⟨W⟩ τοῦτο δὲ αὐτῷ χρησίμως ἐκώλυσεν. ὁ δὲ διάβολος ἔργῳ μὲν οὐδὲν μικρόν, οὐδὲ μέγα ἐπεδείξατο ἀγαθόν· ῥήμασι δὲ φιλεῖς ἐπάγεσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ φυσήσας τῆς ματαίας ἐλπίσιν, ὅπως ἠπάτησεν. ἀλλ' ὅμως τῷ Θεοῦ τὸν διάβολον ἀξιοπιστότερον εἶναι νόμιστε, καίτοι διὰ τῶν ἔργων ὑπεδέξαμεθα τὸν φθόνον. Καὶ ῥήματα φιλῶ προσεπεγκόντι μένα, ἄλλο δὲ οὐδέν, ἐπίστευσεν ἡ γυνή. ὁρᾷς ὅπως ὀξὺς δυσίας μόνης καὶ ῥαθυμίας, οὐκ ἀπὸ βίας ἡ ἀπάτη γέγονε; καὶ ἵνα μάθῃς αὐτὸ σαφέστερον, ἄκουσον, πῶς καὶ ἡ γραφὴ κατηγορεῖ τῆς γυναικός. Γεν. γ. καὶ εἶπεν, ἀπατηθεῖσα, ἀλλ' ἰδοὺ σὺ ξύλον, ὅτι ὡραῖόν ἐστι, καὶ φαγόν. ὥστε τῆς ὄψεως τῆς ἀκεραίους ὁ ἔγκλημα, καὶ τῆς ἀπάτης τῆς παρὰ τοῦ διαβόλου μόνης. ἀπὸ γὰρ τῆς ὑπερηφανίας ἠπατήθη τῆς οἰκείας, καὶ οὐκ ἀπὸ τῆς πονηρίας τοῦ δαίμονος. διὰ τοῦτο οὐδὲ συγγνώμης ἀπέλαυσεν, ἀλλ' εἶπε σοι, ὅτι ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ ὅτι δίκαιον ἔδωκε τῷ ἐχθρῷ. ἐν αὐτῇ γὰρ ἦν ὃ μὴ πρέπειν. καὶ ἵνα μάθῃς τοῦτο σαφέστερον, φέρε ὅτι ⟨W⟩ Ἰωὴλ τὸν λόγον ἀγαγὼν μέν, ἀπὸ τῆς ἡδονῆς ἐπὶ τὸ κρατῆσαι, ἀπὸ τῆς νεικηφόρου ὅτι ⟨W⟩ νεικηκότα. καὶ γὰρ πλείστα ἡμῖν ἔστι δῶσι προθυμίαν, ὥστε δύνασθαι χεῖρας καὶ τὸ διαβόλου. ἐκεῖ ὅφις ἦν ὁ ἀπατῶν, καὶ ἐκεῖνος ἐστὶ τὸ ζῶον γυνὴ, καὶ οὐκ ἴσχυσε· καίτοι αὕτη πολλῷ πιθανωτέρα ἐκείνου. καὶ ὁ μὲν Ἰωὴλ μὴ τὴν ἀπώλειαν τῶν χρημάτων, μὴ τὸν ἀποβολὸν τῶν παίδων καὶ τὴν γύμνωσιν τῶν ὅλων ἀπόντων ἡ μὴ χήρα προσέκειτο· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἦν. οὐκ ἀπέβαλε παῖδας, οὐκ ἀπώλεσε χρήματα ὁ Ἀδάμ, οὐκ ὑπὸ χωρίας ἐκάθητο, ἀλλὰ παράδεισον εἶχε τρυφῆς, καὶ δένδρων ἀπήλαυε πάντων, καὶ πηγῆς, καὶ ποταμῶν, καὶ τἄλλης ἀδείας ἁπάσης. ὑδαμοῦ πόνος, οὐδὲ ὀδύνη, οὐδὲ ἀθυμία καὶ φροντίδες, οὐδὲ συμφορὰ καὶ λυπηρεία, οὐδὲ τὰ μυρία κακά, ἃ δὴ κατέσκηψεν εἰς τὸν Ἰωήλ. ἀλλ' ὅμως οὐδενὸς ὄντος τοιούτου κατέπεσε καὶ ἐταπεινώθη. οὐκ οἶδας, ὅτι διὰ ῥαθυμίαν; ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος πάντων τῶν ὑπαρχόντων ὑπῆρχε κύριος, καὶ οὐδενὸς ἔστι χαλεπώτερον, καὶ οὐ κατέπεσεν. οὐκ οἶδας ὅτι διὰ ταύτην τὴν ῥαθυμίαν ἡ ψυχὴ ἐκατέρωθεν οὖν, ἀγαπητέ, καρπωσαμένη μέγιστον κέρδος, καὶ φύγε ⟨W⟩ τὸν Ἀδὰμ ζῆλον, Εἰδὼς ὅσα διὰ τῆς ῥαθυμίας τίκτεται κακά· ζήλωσον δὲ τὸν τοῦ Ἰωὴλ θυμὸν, μαθὼν ὅσα διὰ τῆς σπουδῆς βλαστάνει καλά. τοῦτον Δαβὶδ καλεῖ ⟨W⟩ σφαντίλον, καὶ πάσης ὀδύνης καὶ περιστάσεως ἐκτὸς ἐστὼς παραμυθίαν. καθάπερ γὰρ ὁ χειμὼν δεάτῳ

ἀπεῳ τῆς οἰκουμβύης ἐστὼς ὁ μακάριος Ⓒ ἡμιταῖος σκῆνος, ἅπασι τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτῷ παθῶν ἀλγαλέγεται πρώτα φέρων τὰ συμπίπτοντα ἡμιναίως, ἢ τοῖς μηδὲν σὺ διδόναι τῶν ὀπτάντων δεινῶν. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι οὐδὲν αἰθέριον πάθος, ὃ μὴ δύναται τοῦ ἁμαρτίας σκῆνει δέξασθαι. ἃ γὰρ σὺ πάσῃ τῇ οἰκουμβύῃ διέσπαρται πάθη, ταῦτα ὁμοῦ συνελθόντα εἰς ἓν σῶμα κατέσκηψε τὸ σκεῦος. πῆς οὖν ἔσται συστῶμεν ταῖς μὴ δυναμβόῳ τὸ μέρος τῶν ἐπαθόντων σκεύους δεινῶν μετ' ἀγχεστείας σύεγκαῖν, ὃς μὴ μέρος μόνον, ἀλλ' ὁλόκληρα φαίνεται τὰ πρώτων δοθέντων φέρων κακά; Ⓒ ἵνα μὴ καταγλῶς ἐπβολιῶ τὸ λόγου, φέρε καθ' ἕκαστον προχειρισάμβοι τῶν ἐπελθόντων αὐτῷ, τίνι ἐπάγεσιν ταῦτιν ἐπάγωμβν. ἢ, εἰ βούλει, τὸ πρώτων ἀφορητότατον εἰ δοκοῦν, προῆτοι εἰς μέσον ἀγάγωμβν, τίνι πιείας λέγω, Ⓒ τίνι σὺ ταῦτης ὠδυίῳ. τοῦτο γὰρ πρωταχοῦ πρώτης δοῦθεσι θρίωθσι. τί οὖν τοῦ Ἰωὼ πιέσεσιν γέγονεν, ὃς Ⓒ τῶν σὺ βδομείοις ἐρριμμένων, ἢ τῶν σὺ τῇ καμινάρᾳ τέφρᾳ καθεύδοντων, ἢ πρώτων ἁπλῶς αἰθέρων πιέσεσιν; ἤτοι μὺ γὰρ καὶ ἰμάτιον ἔχουσι διερρωγός, σκῆνος ᾗ γυμνὸς σκάθητο, ἢ ὁ μόνον ἰμάτιον εἶχε θρὶξ τῆς Φύσεως, τῆς ἔρκος τίνι πρόβολίν, χαλεπῇ σπιπδόνι ἢ τοῦτο πρωταχόθεν διέφθρεν ὁ ἀλγόλεος. πάλιν οὗτοι Ⓓ πέντες, καὶ σὺν τέγλῳ εἰσὶ προπυλαίων τῶν σὺ τοῖς βδομείοις, καὶ κελύβῃ καλύπτονται· σκῆνος ᾗ ἀθθριος ἀγανακτερβύων ἀεὶ διετέλη, οὐδὲ τίνι ἀπὸ ψιλῆς τέγης πρόβλησιν ἔχων· ἢ τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι ἤτοι μὺ πολλὰ ἑαυτοῖς ξυνίσασι τὰ δεινά. τοῦτο γὰρ καθ' ἕκαστον τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ πρὸ τερβύμβοι, ὃ μείζονα αὐτοῦ τίνι ὀδυίῳ ἐποίη, ἢ πλείονα τίνι ἀπειλὴν εἰργάζετο, τὸ μηδὲ τίνι αἰτίαν τῶν γινομβύων εἰδέναι. οὗτοι μὲν οὖν, ἵνα φθσι, πολλὰ δὴ ἔχοιεν ἑαυτοῦ αἰτιᾶσθαι, ἃ μικρὸν ᾗ τοῦτο εἰς πρόβλησιν συμφορᾶς, τὸ ξυνίσειν ἑαυτῷ δικαίως τιμωρησυμβύῳ· σκῆνος ᾗ ἡ τούτης ἀπειρήτου τῆς πρόβλησις, ἢ πολιτείαν ὑπτιδειξάμβος ἀρετῆς γέμουσαν, τὰ τῶν ἐναντίων τετολμηκότων ὑπέμεπε. ἢ οὗτοι μὺ Ⓓ πρὸ ἡμῶν πέντες δύωθεν ἢ ἐξ ἀρχῆς σὺμβυήτησαν τῇ συμφορᾷ· σκῆνος ᾗ ἀμβήτητον ὑπέμβιε πενίαν, ἃ πρῶτον δόξαμβος τίνι τοῦ σκ τοῦ πλούτου μεταβολίου. ὥσπερ οὖν τὸ τίνι αἰτίαν εἰδέναι τῶν γινομβύων, μέγιστον εἰς πρόβλησιν, οὕτως οὐκ ἐλάττον σκεύους Ⓜ μβήτησαντα πενίαν ὀξ ἀρχῆς, ὕτως εἰ πενίᾳ ἀγάγοι· ὧν ἀμφοτέρων ὁ δίκαιος σκῆνος ἐσέρηται, ἢ οὐδὲ οὕτω κατέπιπτεν. εἰδὼς αὐτὸ ἢ τοῖς ἐμπάτιν ἐλθόντα πενίαν, ἢ μῶν ἰῶ ἑτέρων οὐκ ἔστιν θύρᾳ. τί γὰρ αἱ Ϝ γυμνοῦ, ἢ μηδὲ τέγλῳ ἔχοντος πενέστερον γένοιτ' ἄν; μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐδάφους πρώτως ἀπολαύειν κύριος ἰῶ. ἢ γὰρ ὑπὲ τῆς γῆς, ἀλλ' ὑπὲ τῆς κοπρίας σκάθητο. οὐκοῦν ὅτεμ ἴδῃς σαυτὸν σὺ πενίᾳ γινόμβυον, σπόσον τὸ δικαίου τὸ πάθος, ἢ εὐθέως ἀνάσῃσῃ, Ⓒ πρώτα ἀπορρόσῃ λογισμοὶ ἀθυμίας. μία μὲν οὖν αὕτη συμφορὰ πρώτων ὁμοῦ τῶν ἀφνῶν ὑπόθεσις εἰ δοκῇ τοῖς ἀνθρώποις. δευτέρα ᾗ μετ' ἐκείνιν, μᾶλλον ᾗ τοῖ ἐκείνης ἡ τοῦ σώματος πληγή. πῆς οὖν οὕτως ἠρρώσησέ ποτε; πῆς τοιαύτιν νόσον ὑπέμεπε; πῆς τοσαύτιν πληγὴν ἐδέξατο, ἢ ἕτερον δοξάσθιον εἶδεν; οὐκ ἔστι οὐδείς. ἢ μικρὸν αὐτῷ τὸ σῶμα ἐδαπρυᾶτο, ἢ πηγὴ σκωλήκων αὐτῷ πρόσθεν ἔρρυεν ἀπὸ τῶν μελῶν, Ⓒ διὰ μιᾶς ἐκπὸς ἰῶ αὕτη ἡ ὀπτρροή, Ⓒ πολλὴ πρωταγθὴς ἡ δυσωδία, ἢ τὸ σῶμα ἢ μικρὸν αἰαρρύθμοι ἢ τοιαύτῃ σπιπδόνι τηκόμβυον ἀνθῶν ἀπὸ σπιᾶ ἐποίει, ἢ λιμὸς ἰῶ αὐτῷ ξένος ἢ πρόδοξος. οὐδὲ γὰρ διεδομβύης ἠδύνατο τῆς τροφῆς ἀπολαύειν· Βεβρωμένον γάρ, φησιν, ὁρῶ τὰ σπία μου. ὅτεμ οὖν ἀρρωσία πρεσπέσῃς, Ioc. 5. ζ.
ἀπ' ἀθέρος, ἀναμνήσθηθι τὸ σώματος σκέπους, ἢ τῆς ἔρκος τῆς ἀγίας. ἁγία γὰρ ἰῶ ἢ καθαρὰ ἢ τοιαῦτα ἔχουσα πεπώματα. καὶ σὺ γραπία δὲ τῆς πλῆ, εἶτα ἀδίκως ἢ χωρὶς δικαίου λόγου πινὸς πρόφασιν αἰαρτηθεὶς σὺ ξύλῳ ἀγκαίπται τὰ πλευρὰ, μήτε ὀνειδος εἰ νομιζέτω τὸ πρᾶγμα, μήτε πρὸς τίνι ὀδυίῳ σὺδιδότω, Ⓜ ἅγιον τοῦτον σπουδῆ. ἀλλ' ἰκμὶν εἶχεν ἔδη πρόκλησιν ἢ πρόμυθίας, φησὶ, τὸ εἰδέναι Ⓜ Θεὸν αὐτῷ ταῦτα ἐπάγοντα.

ἐπάγοντα. τοῦτο μὲν οὖν αὐτοὶ μάλιστα ἑταράττει καὶ ἐθορύβει, ὅτι Θεὸν δίκαιον Θεὸν, καὶ πάντη
ζῆτῳ περὶ αὐτὸν διαπαλαίοντα, τοῦτον ὑπόμιζει αὐτῷ πολεμεῖν. καὶ πρόφασίν τινα βούλονται
εὑρεῖν τῶν γινομένων οὐκ ἔχουσιν· ἐπεὶ ὅτι γε ἔμελλεν ὕστερον τιμὴν αἰτήσειν, ὅσα πρόσθεν βλαβέντας
Ioc. μ. γ. ἐπεδείξατο. ὅτι γὰρ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός· Ἀλλως με οἶει σοὶ κεχρηματικέναι, ἢ ἵνα δίκαιος
ἀναφανῇς; καταπλαγείς, φησὶ· Χάρισαι μόνον ὅτι σώματί μου. ἄπαξ ἐλάλησα, ὅτι οὐ
δευτέρῳ πρόσεσθαι. καὶ πάλιν, Ἕως μὲν ἀκοῇ ἤκουσέ σου ὁ πρότερον· νυνὶ δὲ ὁ
ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε. διὰ ἐφείλετο ἐμαυτὸν, καὶ ἐβάκχευ· ἤγημαι δὲ ἐμαυτὸν χοῦν καὶ
σποδόν. Εἰ δὲ ἀρκεῖ τοῦτο εἰς διάλυσιν νομίζεις, δίωκε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν πρόσθεν
μισθὸν ἔχων. καὶ γὰρ μὴ ἀφ' ὧν Θεὸν πάσης τῆς ὕλης, ἀλλ' ὧν αὐθέντην ἐπηρώμεθα,
βλασφημήσης δέ, καὶ μὴ βλασφημήσης δικαίως κωλύσαι μέν, ἀφεῖλε δὲ τῆς σῆς ἐ-
νεκεν δεκτὸς, ὥσπερ οὖν ἀφ' ὧν Θεὸν πάσχοντες εὐφραινώμεθα, οὕτω καὶ σὺ τῶν αὐτῶν ὑπεύ-
ξῃ μισθῶν, ὅτι σὰς πρόσθεν ἐπεδείξω συμφορὰς ἡμαρτηκὼς ἰδίᾳ ἔγκλημα, καὶ τῶν
δικαίων αὐτὰς κωλύσας μή, μὴ βουληθεὶς δὲ, ἠμφεβόησας. ἰδοὺ τοίνυν καὶ πενίαν καὶ νό-
σον, καὶ ἀμφότερα μὴ τῆς ἑκάστης ὑπερβολῆς εἶδος ἐπινεμόντα τῷ δικαίῳ. βούλει σοι
καὶ πρόσθεν τῆς φύσεως πόλεμον ὑπεδείξω μὴ τοσαύτης ὑπερβολῆς δεῖν ἡμαρτῆσθαι τότε ὑπὲρ
ἡμῶν σκέψῃ; δίκαια τέκνα ἀπώλεσεν, ἀλλὰ δίκαια ἀθέσμοις, ἀλλὰ δίκαια σὺν αὐτῷ τῷ αὐθέντῃ τῆς ἁλι-
κίας, ἀλλὰ δίκαια πολλῷ ἀρετῆς ὑπερδιαλάμποντα, καὶ σοὶ τῷ κτίσαντι τῆς φύσεως νόμῳ, ἀλλὰ
βιαίῳ θανάτῳ καὶ ἐλεεινῷ. ἵνα οὖν ἔχοις τοιαύτην συμφορὰν εἰπεῖν; οὐκ ἔστι σοὶ λίς. ὅτῳ
οὖν ἀποβάλῃς υἱὸν καὶ θυγατέρα ὁμοῦ, διαδραμὼν πρὸς δίκαιον σκῆνος, καὶ πάντας θρήνησις
πολλῷ σαυτοῦ τῷ πρόσθεν. ἆρα οὖν ταῦτα μόνα αὐτῷ ζωγράφει τὰ δεινά; ἢ τῶν
φίλων ἐγκαταλείψει; καὶ πρόδοσία, καὶ ὀνείδισμα καὶ αἱ λοιδορίαι, καὶ ἡ χλευασία καὶ ὁ
γέλως. ὃ δὴ πάντων ἀφασύρεσθαι, μάλιστα ἰδεῖν. καὶ γὰρ οὕτως ἡ τῶν συμφορῶν
φύσις, ὡς πρόσθεν αἱ συμφοραὶ ἡμῖν ὀνειδίζοντες δάκνειν ἡμᾶς εἰώθασι τὸν ψυχικόν.
καὶ μόνοι ὁ πρόσθεν καλῶν οὐκ ἦν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ πολλαχοῦ ἐπῆκαν ὀνειδίζοντες. ἐπεὶ ὁρᾷς
αὐτοὶ τοῦτο ἀποδυσώμενον, καὶ λέγοντα· Ἀπὸ δὲ καὶ ὑμεῖς ἐπέσκηπτέ μοι. καὶ ἀπελεήμονας αὐτοὺς
Ioc. ιθ. ιζ. καλῶ, καὶ φησὶν· Οἱ ἀπείπαντό με οἱ πλησίον μου, καὶ οἰκεῖοί μου κατ' ἐμοῦ ἐλάλησαν·
καὶ οἱ οἰκοῦντές με παλλακίδων μου ἐκάλουν, αὐτοὶ δὲ ἀπεπήδων. ἕτεροι δέ, φησὶ, συνεπνεύσατό μοι, καὶ
Ioc. κ. θ. θρύλλημα πάντων ἐγενόμην, καὶ αὐτὴ, φησὶν, ἡ σωτηρία μου ἐδεδιλύξατό με. ταῦτά τι οὐκ
Ioc. θ. λα. αἰχμάσαι φορητὰ, μᾶλλον δὲ πρόσθεν τῶν παρόντων αὐτῶν ἀπομεῖναι. πενία ἑκάστη, καὶ νόσος
ἀφόρητος καὶ καινὴ καὶ παράδοξος· παίδων ἀποβολὴ τοσούτων, καὶ τοιούτων καὶ τοιούτῳ τρόπῳ
ὀνείδη, καὶ σκώμματα, καὶ λοιδορίαι πρὸς δὲ καὶ θεόθεν. εἰ μὲ ἐχλεύαζον, εἰ δὲ ὠνείδιζον,
εἰ δὲ καταφρόνουν, οὐκ ἂν δεινὰ μέτριον, ἀλλὰ καὶ φίλοι· καὶ φίλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰκέται· οὐκ
ἐχλεύαζον δὲ, οὐδὲ ὠνείδιζον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδεδιλύαντο, καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ δύο καὶ τρισὶ καὶ
δέκα ἡμέραις, ἀλλ' ἐπὶ πολλοῖς τοῖς μησὶ· καὶ ὅπερ ἐπ' ἐκείνου ζωγραφεῖν μέλλω, οὐδὲ τὸν ἀπὸ
τῆς νυκτὸς εἶχε φαντασίαν, ἀλλὰ τὴν μὲν ἡμέραν δεινὴν προσδοκίαν μᾶλλον ἢ τὴν νυ-
κτερινὴν φόβων φαντασία. ὅπερ γὰρ χαλεπώτερον τοῖς ὕπνοις ἐπέμενεν, ἀκουσόν τί
φησι. Διατί μοι φοβεῖς τοὺς ὕπνους, καὶ τὸ ὅραμά μου κατὰ πλάσεις; ποῖος σιδηροῦς ἀν-
θρωπος, ποῖος ἀδάμας τοσαῦτα ἂν ἐπ' ἐμοὶ ἐμήνυε δεινά; Εἰ γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὸ τούτων ἕκα-
στον ἀφόρητον, σύνισθι ὁμοῦ ζωγραφοῦντα πόσην ἦγαγε θόρυβον. ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος ἅπαντα
ταῦτα ὑπήνεγκε, καὶ τὸ ἅπασι τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτῷ οὐχ ἥδιστον, οὐδὲ τοῖς χείλε-
σιν αὐτοῦ ἐλθεῖν δόλος. ἡμεῖς δὲ τοίνυν ἐκείνου τὰ πάθη φαρμακὰ τῶν ἡμετέρων κακῶν,
καὶ ὃ χαλεπὸν τότε κλυδώνιον τῶν ἡμετέρων παθῶν λιμήν. καὶ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν συμβαι-
νόντων ἡμῖν ἀναλογιζώμεθα ἅγιον· καὶ ὀρώντες ἐν σώματι τὰς τῆς οἰκουμένης αὐτὴν ἁπλῶσαν δλ-
νάς, ἡμαίως ἡμᾶς ὑπὸ τοῖς κοινοῖς μέρεσι δέξεσθαι μεθα· καὶ καθάπερ πρὸς μητέρα ἰοῦσα φι-

λόστοργον

λέτοργον καὶ ταχέως καὶ χρῆσις ἐκτείνουσι καὶ τὰ παιδία προφθάνομεν διχοῦσθαι ὑπ' αἰακτωμόνος, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὸν βίβλον τοῦτον αὐτῶν καταφθάνομεν. καὶ τὰ πάντων οἰκτίρομεν ἡμῶν ἐπὶ δικαίᾳ, ἐκφυγεῖν πάντων λαβόντες τὸν προμηθίαν, ὅταν ἀπολυσόμεθα. Εἰ δὲ λέγεις, ὅτι ἐκφυγεῖν Ἰωὴλ ἦν καὶ Δαβὶδ τοῦτο ἔπεσχεν, ἐγὼ δὲ οὐκ εἰμὶ κατ' ἐκφυγὸν, μείζονά μοι σαυτοῦ τὸν λέγεις κατηγορεῖν, καὶ τὸ δικαίου πάλιν ἔπαινον. μᾶλλον γὰρ σε εἰκὸς ἐνεγκεῖν, ἢ ἐκφυγεῖν. τί δήποτε; ὅτι ἐκεῖνος μὲν τοῦ τῆς χάριτος, καὶ τοῦ τὸν νόμον, ὅτι ὁ πολλοῦ πολιτείας ἦν ἀκρίβεια, ὅτε ὁ τοσαύτην δὲ πνεύματος ἦν χάρις, ὅτι δυσκατανόητος ἡ ἁμαρτία, ὅτι ἡ κατάρα ἐκρέπτει, ὅτι ὁ θάνατος φοβερὸς ἦν· νυνὶ δὲ εὐκολώτερα τὰ παλαίσματα γέγονε, μετὰ τὸν τὸν Χριστοῦ παρουσίαν πάντων τούτων ἀπηλλαγμένων. ὥστε εὐθυμίαν ἡμῖν ἀπολογίαν μετὰ πολὺν χρόνον, καὶ τοσαύτην ὑπόδοσιν, καὶ τοσαύτας δωρεὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθείσας ἡμῖν μὴ δυναμένοις εἰς ὃ αὐτὸς ἐκείνῳ φθάσαι μέτρον. ταῦτ' οὖν ἅπαντα συνορῶντες, ὅτι μείζονα ἐκείνου ἦν τὰ δοθέντα, καὶ ὅτι χαλεπώτερος ἦν ὁ ἀγών, τότε ἀπεδύσατο καὶ ἐπάλαισε, φέρωμεν ἅπαντα τὰ ἐπίπονα γενναίως ἡμῖν, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς εὐχαριστίας· ἵνα δυνηθῶμεν τῶν αὐτῶν ἐκείνοις τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ σοὶ πρέπει ἡ δόξα σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

Φωτίζεσθαι, καὶ περὶ τῆς λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ὅτι οὐκ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων λέγεται· καὶ ὅτι ὑπεύθυνοι ἐσμὲν ὅταν ἐπιορκῶμεν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὀμνύωμεν, καὶ περὶ ἐπιορκιῶν.

Σκοπὸς ἐστὶν ἐπιμελείας τῆς νῦν ἡμῖν ἀδελφοὶ ὁ χρεών; ἀδελφοὶ γὰρ ὑμᾶς ἐγὼ καὶ τοῦ τῶν ὠδίνων πόθου κελεύω, καὶ τοῦ τῆς τόκου τέως συνεῖναι ὑμῖν τοῖς ὑμᾶς ἀναπαύομαι. οἶδα γὰρ, οἶδα σαφῶς, εἰς ὅσον μὲν ἄγεσθαι μέλλετε πρὸς, εἰς ὅσον δὲ ἄρχειν· σὺν δὲ ἄρχειν μέλλοντας λαμβάνειν, καὶ τοῦ τῆς ἀρχῆς εἰώθασι πρεσβῦται ἄπωθεν, ἀφ' ἧς θεωρίας βοῦλομαι ἐμοῖς προαποτρέψαι ὑμᾶς πρὸς ὃ μέλλει. τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ποιῶ πάλαι. οὐ γὰρ εἰς ἄρχειν ἄπαξ μέλλετε φιλεῖν, ἀλλ' εἰς βασιλείαν αὐτοῦ· μᾶλλον δὲ οὐκ εἰς βασιλείαν ἁπλῶς, ἀλλ' εἰς αὐτοῦ τῆς ἐνεργοῦντος βασιλείαν. Διὰ τοῦτο οὖν μάλιστα καὶ ἀντιβολῶ, ἵνα μνησθῆτέ μου, ὅταν ἔλθητε εἰς τοῦ βασιλείαν ἐκείνου· καὶ ὅπερ ὁ Ἰωσὴφ ἔλεγε τοῖς ⟨Ω⟩ ἀρχιοινόχοις, Μνήσθητί μου ὅταν σοὶ γένηται· τοῦτο καὶ λέγω τοῖς ὑμᾶς ἄρτι, ἀναμνήσθητέ μου, ὅταν ὑμῖν γένηται. οὐκ ἐνυπνίων τούτων ἀπαγγελῶ τὰ ἀμείνω, καθάπερ ἐκεῖνος. οὐ γὰρ ὀνείρατα ἦλθον Διὰ λῦσαι ὑμῖν, ἀλλὰ τὰ ἐν τοῖς ἐνεργοῦσι δικηγορήματος πράγματα, καὶ βασιλεία κομίζων ἀγαθὴ τοιαύτην, οἵα οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη· τοιαῦτά ἐστιν ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ὁ μὲν οὖν Ἰωσὴφ ἔλεγε τοῖς ⟨Ω⟩ οἰνοχόοις ἐκφυγεῖν, Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἐν ἀπολογήσεται σε Φαραὼ εἰς τὴν ἀρχιοινοχοΐαν σου· ἐγὼ δὲ οὐ λέγω, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἵνα εἰς οἰνοχοΐαν ἐπανέλθητε τυχεῖν· ἀλλ', ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας, ἵνα ἀπολογήσησθε ὑμᾶς, οὐχὶ Φαραώ, ἀλλ' ὁ τῆς ἐνεργοῦντος βασιλεὺς εἰς τὴν ἄνω πατρίδα, εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἱερουσαλήμ, εἰς τὴν πόλιν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ-

χαίτος

χεῖνος μὴ ἔλεγλε, ὅτι δώσεις ὃ ποτήριον εἰς χεῖρας φασκώ· ἐγὼ δὲ οὐ λέγω, ὅτι δώσεις ὃ ποτήριον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ βασιλεὺς εἰς χεῖρας τοῦ μητέρων δώσει ὃ ποτήριον ὃ φιλεῖς, καὶ πολλῆς γάμει δωσάμενος, καὶ τῆς κλίσεως πρωτεύεις ἑκατέρας. ἴσασιν ⓐ μεμνημένοι τοῦ ποτηρίου τούτου τοῦ ἐμοῦ· εἰσὶ δὲ καὶ ὑμεῖς μικρὸν ὕστερον. μνήσθητι οὖν, ὅταν ἔλθῃς εἰς τὸν βασιλείαν ἐκείνου, ὅταν ὁ ἰμάτιον ὁ βασιλικὸν ἀπολάβητε, ὅταν τοῦ πορφύρου περιβάλησθε τοῦ αἵματι βαφεῖσαι διαστικτόν, ὅταν διάδημα διαδήσησθε τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος φαιδροτέρας ἔχον πρωταχόθεν ἐκπεδώσας λαμπηδόνας. τοιαῦτα γὰρ τὰ νυμφίου τὰ ἔνδυα· μείζονα μὲν τῆς ἡμετέρας ἀξίας, ἄξια δὲ τῆς αὐτοῦ φιλοσοφίας. διὰ ταῦτα ὑμᾶς ὀντιδῶ ἤδη καὶ πρὸ τῶν ἱερῶν ἐκείνων μακαρίζω παιδῶν· ὃ μακαρίζω δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπαινῶ τοῦ βιγνωμοσύνου, ὅτι μὴ, καθάπερ ⓐ ῥᾳθυμότεροι τῆς δοξοσοφίας, ἐν ἑκάστοις δυσπροσοῖς τῷ φωτίσματι προσπλάττει· ἀλλ' ὀντιδῶ ἤδη, καθάπερ οἰκέται βιγνώμονες, μὴ πολλῆς βιοίας ὑπαχθέντες διαστοχῇ πρεσβυτέρου, ⓐ αὐχένα τῆς ψυχῆς μὴ πολλῆς ὑπεικείας τε καὶ προθυμίας ὑπὸ τοῦ ζεύγλου καταδῦναι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ ζυγὸν ἐδέξασθε τὸ χρηστόν, καὶ ὃ φορτίον ἐλαφρόν. εἰ γὰρ καὶ τῆς χάριτος ἴσα ὑμῖν καὶ τοῖς ἐν τῇ τελευτῇ μυσταγωγουμένοις, ἀλλὰ τὰ τῆς προαιρέσεως οὐκ ἴσα, οὐδὲ τὰ τῆς προθυμίας τῶν προσμάτων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐν τῇ κλίνῃ λαμβάνουσι, ὑμεῖς δὲ ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἐκκλησίας τῆς καινῆς ἅπαντων ἡμῶν μητρός· κἀκεῖνοι μὲν ὀδυρόμενοι καὶ δακρύοντες, ὑμεῖς δὲ χαίροντες καὶ θυφαπόμενοι· ἐκεῖνοι σίοντες, ὑμεῖς δὲ θυγρεισιῶντες· κἀκεῖνοι μὲν πολλῷ κεκαρωμένοι ὦ πυρετῷ, ὑμεῖς δὲ πολλῆς ἐμπεπλησμένοι τῆς πνευματικῆς ἡδονῆς. ὅθεν ἐν ταῦτα μὲν ἅπαντα σύμφωνα τῇ δωρεᾷ, ἐκεῖ δὲ πάντα ἐναντία τῇ δωρεᾷ. καὶ γὰρ θρίνος καὶ ὀδυρμὸς πολὺς μυσταγωγουμένων αὐτῶν, ἐκ παιδία περίεσται κλαίοντα, καὶ γυνὴ ἐκ πρείας καταλαίπουσα, καὶ φίλοι κατηφεῖς, καὶ οἰκέται δακρύοντες γάμενοι· ὅλον δὲ τῆς οἰκίας σχῆμα χαμευνιὸν ἴσα καὶ ζοφώδη μιμεῖται ἡμέραν. ἐμοὶ δὲ αὐτοῦ τοῦ καταχειμάρου τοῦ καρδίαν διανατύξης, σκυθρωποτέραν τούτων θύρησις. καθάπερ γὰρ ὄμεμοι μὴ πολλῆς τῆς ῥύμης ἐξ ὁρμητίας ἀλλήλοις ἐμβάλλοντες εἰς πολλὰ ὃ πλῆθος διατίμησιν μέρη, οὕτω δὲ ⓐ λογισμοὶ τῶν τότε κατηγόντων ὀφθῆναι εἰς τὸν τῶ κάμνοντος ἐμπίπτοντες ψυχήν, εἰς πολλὰς τοῦ ἐχείρου διαίρουσι κλίσεις φροντίδας. ὅταν εἰς τὰ παιδία ἀπίδῃ, τοῦ ὀρφανὸν αὐτῶν ὄντος· ὅταν πρὸς τὸν γυναῖκα ἀποβλέψῃ, τοῦ χηρεύσαι λογίζεται· ὅταν ἴδῃ τὸν οἰκέται, τοῦ ἐρημίαν ἀπάσης σχεπῆς τῆς οἰκίας· ὅταν πρὸς ἑαυτὸν ἐπανέλθῃ, τὸν παρούσης ἑαυτοῦ ἀναμιμνήσκει ζωῆς, καὶ ἀποῤῥήγνυσθαι μέλλων, πολὺ δίχεται τῆς ἀθυμίας ὃ νέφος. τοιαύτη ἡ τῶ μέλλοντος μυσταγωγεῖσθαι ψυχή. εἶτα μεταξὺ τῶν θορύβων ἡ τῆς ἐκκλησίας ἐπεισέρχεται ὁ ἱερὸς αὐτῶ τῶν πυρετῶν φοβερώτερος ὤν, ὃ τῶ θανάτου τοῖς τῶ κάμνοντος προσήκουσι ἀπειλούσης. τῆς γὰρ τῶν ἱερῶν θυμῶν τῆς ἀπηνεστάτης τοῦ ζωοῦ τοῦ ἐκείνου, μείζων ἀπάτησις εἰ νομίζεται ἡ τῶν προσευτέρων εἴσοδος, καὶ θανάτου σύμβολοι εἰ δοκῇ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἡ σύνοδος. ἀλλ' οὕτω ⓐ καλοφωνα ἐπίδηκα τῶν κακῶν. μεταξὺ γὰρ θορυβουμένων τῶν ὀπτασιῶν καὶ προσκλυζομένων, πολλάκις ἐρημον ἀφεῖσα ὃ σῶμα ἀπεπήδησεν ἡ ψυχή, πολλοὺς δὲ καὶ πρόσθεν ὤπσεν. ὅταν γὰρ μήτε τῶν προφήτας ὀπτασιάσῃ, μήτε φωνῆς ἀκούῃ, μήτε ἀποκρίνασθαι δυνῆται τὰ ῥήματα σαφῆ, δι' ὧν τοῦ μακαρίου ζωοθήκου πρὸς ⓐ κοινὸν ὑμῶν ἀπόστολον καταδήσεται διαστοῦ, ἀλλ' ὥσπερ ξύλον ἀζωῆ, ἢ λίθος, ὁ φωτίζεσθαι μέλλων παρέκειται, κακοῦ μηδὲν διαφέρων, τί τῆς μυσταγωγίας ὄφελος ἐν αἰσθησία τοσαύτη; ⓐ γὰρ τοῖς ἱερεῖς τοῖς καὶ φοβεροῖς μέλλουσι προσιέναι μυστηρίοις ἐγκαρτέραι χρὴ ἡ διαγωγή, πάσης βιωτικῆς φροντίδος εἰ καθαρᾶ, πολλῆς γάμης σωφροσύνης, πολλῆς προθυμίας, πάντα ⓐ μυστη-

εἰων

εἶναι ἀλλότριον λογισμοῦ ὀρθοῦ εἶναι τὴν ἀγχινοίας, καὶ πάντοθεν καθαίρειν τὸν οἶκον, ὥσπερ αὐτὸν ἑτοιμάζων μέλλοντα τὸν βασιλέα· τοιαύτη τῆς ὑμετέρας ἀγχινοίας ἡ παρασκευή, τοιοῦτοι πρὸς ὑμᾶς οἱ λογισμοί, τοιαύτη τῆς ψυχῆς ἡ προαίρεσις. τὴν μὲν οὖν αἰτίαν ἀκριβῶς τῆς ἄρτι γενομένης ἀμαθείας παρὰ τοῦ Θεοῦ τῆς πατρίδος νικῶντος τὴν ἑτέραν ἀκολουθοῦσαν ὅτι διὰ φιλοπονηρίαν τὴν πρὸς αὐτούς. ὅτι δὲ καὶ ἡ τῶν ζωοδούλων πρὸς ἑαυτὴν εἰσενεγκεῖν, καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς εἰσοίσομεν· μᾶλλον δὲ αὐτὴ τῶν ἡμετέρων, δηλαδὴ καὶ τῶν διαστολικῶν. Τί γὰρ ἴχθυς, φησίν, ὁ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί κενοῦται ὡς μὴ λαβών; a. K p. δ. ζ.

Ἠβουλόμην μὲν πρῶτον ἀπόντων εἰπεῖν, τί δήποτε διαφθαμόντες ἡμᾶς πάντες ἅπαντα τὰ ἑαυτῶν ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ μᾶλλον ἐφαίδρυνται τοὺς τοίχους τῆς ἐκκλησίας ἐνομοθέτησαν, καὶ τίνος ἕνεκεν μὴ τὴν πρὸς ἡμᾶς διδασκαλίαν ἐπολύσαντες ὑμᾶς καὶ ἀπολύσαντες, γυμνοὺς καὶ ἀνυποδήτους μὴ τὸ χαμαιπετὲς μόνον πρὸς τὸ διορύττειν διαπέμπεσθαι φωνάς. οὐ γὰρ ἀπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ καὶ ὁ σχῆμα καὶ τὰ κείμενα ἐκφοβεῖ τοὺς τὴν ἡμῶν διατύπωσιν· ἀλλ' ἔχει τοῦτο ἀμφότερα μυστικήν τινα λύπην καὶ ἀπόρρητον. ἃ τοῦτον ὑμῖν ἐγὼ λέγειν εἰμὶ πάλιν· ὁρᾶτε δὲ μὴ πρός ἕτερον ἀναγκαιότερον ἡμᾶς καταπείγητε τὸν λόγον. ἀναίσχυντον γὰρ εἰπεῖν τί ποτέ ἐστι τὸ βάπτισμα, καὶ τίνος ἕνεκεν εἰς τὸν βίον εἰσῆλθε τὸ ἡμέτερον, καὶ πόσα κομίζει ἡμῖν τὰ ἀγαθά. ἀλλ', εἰ βούλεσθε, πρότερον περὶ τῆς προσηγορίας τοῦ μυστικοῦ τούτου καθάρματος ἀκούσατέ μου. οὐ γὰρ ἔστιν ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα, ἀλλὰ πολλὰ καὶ πάντοθεν ἁπά. ὃ γὰρ καθαίρει τοῦτο καλεῖται λουτρὸν παλιγγενεσίας. Ἔσωσεν γὰρ ἡμᾶς, φησί, διὰ Τιτ γ. ε.
λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινίσεως πνεύματος ἁγίου. καλεῖται καὶ φώτισμα, καὶ τοῦτο αὖθις Εἰρ. ι. λε.
Παῦλος αὖθις πάλιν ἐκάλεσεν. Ἀναμιμνήσκεσθε γὰρ φησί, τοὺς πρώτους ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὸν ἆθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων. καὶ πάλιν, Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ Εἰρ. ς. δ.
φωτισθέντας καὶ γευσαμένους τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν. καλεῖται καὶ βάπτισμα. Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν Γαλ. γ. κζ.
ἐνεδύσασθε. καλεῖται καὶ φυτόν. Σεσυμφύτευται γὰρ αὐτῷ, φησί, διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς θάνατον. Ρωμ. ς. δ.
καλεῖται καὶ ἐπιτομή. Εἰ ὡς ἐν ἐπιτομῇ δέδεται περιτομὴ οὐ χειροποίητος, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῆς ἁμαρτίας τῆς σαρκός. καλεῖται καὶ σφραγίς. Ὁ παλαιὸς γὰρ ἐκεῖνος Κολασσ. β. ια. Ρωμ. ς. ς.
τύπος ἡμῶν συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας. ἔστι δὲ ἕτερα πλείονα τούτων εἰπεῖν ὀνόματα· ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ κείμενα ἀπόντα εἰς τὴν προσηγορίαν τοῦ χρίσματος αἰσχύνωμεν, φέρε ὅτι τὴν προσηγορίαν ἐλάβομεν, καὶ ταύτης τὴν σημασίαν εἰπόντες, καταπαύσωμεν τὸν λόγον. πῶς δὲ ἀνωτέρω μικρὸν τὴν διδασκαλίαν ἐλκύσωμεν. ἔστι τὸ χρῖσαι ἀπόντων δύο δεσποτῶν λυτρῶσαι, τὸ μὲν τοῦ βαπτίσματος, τὸ δὲ τοῦ σώματος ἀπεσμηχθῆναι εἴωθε ῥύπου. ἔστι δὲ λυτρῶσαι Ἰουδαϊκοῖς, ἐκείνοις μὲν συμβαῖνον, τοῖς δὲ τῆς χάριτος πολὺ καταδεέστερον· καὶ αὖθις μὲν γὰρ σωματικοῦ ἀπεσμηχθῆναι ῥύπου, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς σωματικοῦ, ἀλλὰ καὶ συνειδότος ἀπονίπτου ἀδίκους. ἔστι γὰρ πολλὰ τῶν περιγινομένων, ἃ φύσει μὲν οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτα· ἀπὸ δὲ τῆς ἀδικίας τοῦ συνειδότος ἀκάθαρτα γίνεται. καὶ καθάπερ ὅτι τῶν παιδίων τὰ περισσώματα καὶ τὰ λοιπὰ μυρμηκιὰ φύσει μὲν οὐκ ἔστι φορτικά, φορτικὰ δὲ τοῖς παιδίοις δοκεῖ διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀδυναμίαν· οὕτω καὶ ὅτι τούτων, ὧν εἶπον, οἷς ὁ νεκρὸς ἅψασθαι σωμάτων, φύσει μὲν οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτον· ἕνεκεν δὲ ἀδικίας ὑπολαμβάνεται συνειδότος, ἀκάθαρτον πεποίηται τὸ ἁψάμενον. ὅπου γὰρ οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτον φύσει τὸ πρᾶγμα, αὐτὸς ὁ τῶν ἁπάντων δεσπότης Μωϋσῆς ἐκέλευσεν, ὁλόκληρον ὑπὸ φερόμενος μηδὲ ἁψῆναι νεκροῦ τοῦ Ἰωσήφ, καὶ μάλιστα καιρός. λέγει τοῦτο καὶ Παῦλος ἡμῖν πρὸς τὴν ἀκαθαρσίαν ταύτην ἁμαρτάνομεν τῆς οὐ φύσει γινομένης, ἀλλὰ διὰ ἀδικίαν τοῦ συνειδότος γίνεσθαι πάντα φησίν· Οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι. ὁρᾶς τὴν ἀκα- Ρωμ. ιδ. α.

θαρσίαν, οὐκ ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος φύσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀθυμίας τοῦ λογισμοῦ γινομένης; καὶ πάλιν, Παῦλα μὲν καθαρά, ἀλλὰ καὶ τῷ αἰσθητῷ δι' αἱμορροΐσσης ἐθίοντι". Ρωμ. ιδ. κ.

* * *

τοῦτο αἴτιον ἀκαθαρσίας. τὴν τοιαύτην τοίνυν κηλίδα ὁ Ἰουδαϊκὸν ἐξεκάθαρε λουτρόν· ὃ γὴ τῆς χάριτος, οὐ τοιαύτην, ἀλλὰ τὴν ὄντως ἀκαθαρσίαν, τὴν μὴ τοῦ σώματος καὶ "τῆς ψυχῆς πολλῶν ὀντῶν ἐκτηλῶσαι τὴν κηλίδα. οὐ γὰρ οἷόν νεκρῶν ἁψαμένους σωμάτων, ἢ λαβεῖν τοὺς νεκρῶν σωμάτων ἅψασθαι, τούτους ποιῆς καθαρούς. καὶ μαλακός, καὶ πόρνος ἤ τις, καὶ εἰδωλολάτρης, καὶ ὅ, τι δή· εἰργασμένος ἦσιν, καὶ ἅπασαν τὴν ὑπ' αἰσθητοῖς πονηρίαν ἔχων ἤ, ἐμπεσὼν εἰς τὸν τοῦ ὑδάτων κολυμβήθραν, τῷ ἡλιακῷ καθαρώτερος ἀκτίνων φύσιν ἀπὸ τῶν ἡλίων ταμάτων. ᾗ ἵνα μὴ νομίσῃς κόμπον εἶναι τὰ λεγόμενα, ἄκουσον Παύλου λέγοντος σοι τῆς τοῦ λουτροῦ δυνάμεως. Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε πλεονέκται, οὐ μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι. καὶ τί τοῦτο πρὸς τὰ εἰρημένα, φησί; τὸ γὰρ ζητούμενον διῆξας, εἰ πάντα σοι καθαίρει τὰ τοῦ λουτροῦ δυνάμις. οὐκοῦν ἄκουσον τῶν ἐξῆς. Καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἡμεῖς μὲν ἐπιχειροῦμεν διῆξαι ὑμῖν καθαροὺς πορείας γινομένους ἁπάσης τῆς τοῦ λυτροῦ προσιόντας· ὁ δὲ λόγος πλέον ἀπέδειξεν, οὐ καθαροὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ δικαίους καὶ ἁγίους γινομένους. ἐν γὰρ εἶπεν, ἀπελούσασθε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡγιάσθητε ἐδικαιώθητε. τί τοῦτο γένοιτ' ἂν παῤῥησιαστικώτερον, ὅταν πόνων καὶ ἱδρώτων χρεὶς καὶ κατορθωμάτων δικαιοσύνῃ πεπιεσμένῃ ᾖς; τοιαύτη γὰρ τῆς θείας δωρεᾶς ἡ φιλανθρωπία· χρεὶς ἱδρώτων ποιῇ δικαίους. εἰ γὰρ βασιλέως ἔπεσόλη, χράμματα" πρεσβύτα ὀλίγα, μυρίων ἀγαθῶν ἐγκλημάτων ἀφέσεις ἐλευθέρους, ἑτέρους δὲ πρὸς τιμὴν ἄγει μείζω· πολλῷ μᾶλλον ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ πνεῦμα καὶ πόρνα δυνάμενον, πάσης μὲν ἡμᾶς ἀπαλλάξει κακίας, πολλῷ δὲ ἡμῖν χαριεῖται δικαιοσύνης, καὶ πολλῆς ἐμπλήσει τῆς παῤῥησίας. καθάπερ γὰρ ἀσπὴρ μέσος εἰς πέλαγος ἀχανὲς ἐμπεσών, βυθίως ἀποσβεσθείη, ἢ καὶ ἀφανὴς γένοιτο τῷ πλήθει τῶν ὑδάτων καταποντισθείς· οὕτω καὶ πᾶσα πονηρία ἀνθρώπου, ὅταν εἰς τὸν κολυμβήθραν ἐμπέσῃ τῶν θείων ταμάτων, σκότους τα χύτερον καὶ βυθολώτερον καὶ ἀσπιδήρες καταποντίζεται τε καὶ ἀφανίζεται. καὶ πῶς ἔνεχεν, φησί, εἰ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῖν ἅπαντα ἀφίησι δὲ λουτρὸν, οὐχὶ λουτρὸν ἀφέσεως ἁμαρτημάτων καλεῖται, ἀλλὰ λουτρὸν παλιγγενεσίας; ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἡμῖν ἀφίησι τὰ ἁμαρτήματα, οὐδὲ ἁπλῶς ἡμᾶς καθαίρει τῶν πλημμελημάτων, ἀλλ' οὕτως, ὡς δὴ εἰ δῶσθαι ἐλπὶ δηλῶν. καὶ γὰρ δῶσθαι ἡμᾶς δημιουργεῖ καὶ κατασκευάζει, οὐκ ἀπὸ γῆς ἀλλὰ πλάττων πάλιν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου φυτείου τῆς τῶν ὑδάτων φύσεως δημιουργῶν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀπεσμήχθη ὁ σκώληξ, ἀλλ' ὁλόκληρον αὐτὸ ἀνεβλάστησε πάλιν. τὰ μὲν γὰρ ἀπεσμηχθέντα, καὶ μὴ ἀκριβείας ἐκκαθαίρηται, ἔχει τῆς "πιότητος ἴχνη, καὶ τῆς κηλίδος φέρει τὰ λείψανα· τὰ δὲ εἰς κολυμβήθραν ἐμπεσόντα ἐκ δεξιᾶς τῆς φλεγμονῆς ἀνασεσωσμένα, πᾶσαν ἀποθέμενα ῥυπαρίαν, τὴν αὐτὴν τοῖς νεοπαγέσιν ἀπὸ τῆς καμίνου προσελθόντα τὴν λαμπηδόνα ἀφίησιν. ὥσπερ οὖν ἀνδριάντα χρυσοῦν πολλῷ μὲν χρόνῳ καὶ καπνῷ καὶ τῇ κόνει καὶ ἰῷ ῥυπωθέντα λαβών τις καθαίρας, καθαρώτατον ἡμῖν καὶ ἀστράπτοντα ἀποδίδωσιν· οὕτω καὶ τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ὁ Θεὸς ἐνδεῖσαν μὲν τῆς ἀμαρτίας ἰῷ, καὶ πολὺν δεξαμένην τὸν καπνὸν τὸν ἀπὸ τῶν πλημμελημάτων, καὶ τὸ κάλλος ἀπολέσασαν, ὅπερ πρὸς αὐτὴν πρὸς τὸν δεσπότην ἐγκατέθηκε, λαβὼν ἀνῆλθεν ἐκείθεν, καὶ καθάπερ εἰς κολυμβήθραν ἐμβαλὼν τὰ ὕδατα, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ἐπαφεὶς χάριν αὐτὴ φλεγμονὴ, εἶτα νεοπαγεῖς ἐ-

χειρίζεν

χαίρει ἡ χάρις γινομένοις ἀντιβλέψαι λοιπὸν τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος μὴ πολλῆς ἀναλογούσης τῇ λαμπρότητος, τὸν μὲν παλαιὸν συντρίψας ἄνθρωπον, νέον δὲ καταστησάμενος θᾶττον λαμπρότερον, καὶ τούτῳ ἡμῖν τῷ Χριστοῦ καὶ Ⓦ μυστικῷ τοῦτον καθαρμῷ ἀντιπόμπιμος ὁ προφήτης αὐτῷ ἔλεγεν· Ὡς σκῦλος κεκαμένως στρουθίου αὐτός. ὅτι γὰρ τοῦ Ψαλμ. C. 8.
πίστιν ὁ λόγος, ἡμῖν καὶ αὐτόθεν δείκνυσι σαφῶς. Υἱός μου εἶ σύ, φησίν, ἐγὼ σήμερον Ψαλμ. C. 8.
γεγέννηκά σε· αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. Εἶδες πῶς τῆς ἐκ τῶν ἐθνῶν ἐκκλησίας ἐμνημόνευσε, καὶ τὸν πρωτάγγελον τοῦ Χριστοῦ τεταπεινῶσθαι βασιλείαν εἶπεν; εἶτα φησὶ πάλιν, Ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ (τοῦ φορτικῆς, ἀλλ' ἰσχυρᾶς) ὡς σκεῦος κεραμέως συντριβήσεται αὐτός. ἰδοὺ καὶ ὅλου τοῦ μυστικώτερον προεπεφώνηται. τοῦτο γὰρ εἰπεῖν ἁπλῶς, σκεῦη ὀστράκινα, ἀλλὰ, σκεῦη κεραμέως. ἀλλὰ πρόσεχε. τὰ μὲν γὰρ ὀστράκινα σκεύη συντριβέντα οὐκ ἂν λάβοι διόρθωσιν διὰ τὸ ἐκ τοῦ πυρὸς ἐγγλωμμῶσαι αὐτοῖς ἄπαυστον ἀπειλήν· ὅτι δὲ τὰ σκεύη τὰ κεραμέως οὐκ ἔστιν ὀστράκινα, ἀλλὰ πήλινα· ὅταν δὲ διαφθαρέντα ῥᾳδίως ἂν πρὸς τὸ δεύτερον ἐπανέλθῃ σχῆμα τῇ τοῦ τεχνίτου σοφίᾳ. ὅταν μὲν οὖν συμφορὰν ἰδιάτην λέγῃ, τὰ σκεύη κεραμέως φησὶν, ἀλλὰ σκεῦος ὀστράκινον. ὅτι γοῦν ἐβούλετο διδάξαι Ⓦ προφήτην καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι συμφορᾶς ἰδιάτης προέδωκε τὴν πόλιν, ἐκέλευσε λαβεῖν βίκον ὀστράκινον, καὶ χρίσαι ἔμπροσθεν πάντος τοῦ λαοῦ, καὶ εἰπεῖν· Οὕτως ἀπολεῖ τὴν πόλιν καὶ τὸν λαὸν τοῦτον. Ier. xix. 10.
ἐπειδὴ βούλεται χρῆσαι αὐτοῖς πρὸς τοῦτο ἐλπίδας, εἰς κεραμέα κατὰ Ⓦ προφήτην, καὶ τὰ δείκνυσιν αὐτῷ σκεῦος ὀστράκινον, ἀλλὰ δείκνυσιν αὐτῷ σκεῦος πήλινον ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ κεραμέως γινόμενον σχηματιζόμενον, καὶ ἐπάγει λέγων· Εἰ ὁ κεραμεὺς οὗτος ὁ σκεῦος ὃ σχηματισθὲν ἀνάγκαζεν ἐρρύθμισε πάλιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ δυνήσομαι σχηματίσαι ὑμᾶς ἐπανορθῶσαι; δυνατὸν μὲν οὖν τῷ Θεῷ καὶ πηλίνους οὕτως μόνον διορθῶσαι διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ πνεύματος δεξαμενὰς ἐνεργάσθαι καὶ διὰ θλιβῆναι διὰ μετανοίας ἠκριβωμένης τοὺς ἀρχαίους ἐπανορθῶσαι. ἀλλ' οὐ χαίρει ὑμῖν τοῦτο μετανοίας ἀχθούσας λόγοις· μᾶλλον δὲ μηδέποτε γένοιτο χαίρειν εἰς χρείαν ὑμᾶς ἐκείνων ἐμπεσεῖν τῶν φαρμάκων, ἀλλ' ἀεὶ μένοιτε τὸ κάλλος καὶ τὸν λαμπρότητα, ἵνα μέλλητε λαμπρὸν καὶ θεῖον νυμφῶνα, ἀκήρατον σχηματισθῆναι.

Ἰδοὺ οὖν ἀεὶ μένοιτε, φέρε καὶ περὶ πολιτείας ὑμῶν σχολάσωμεν ὀλίγα. ἐν γὰρ τῇ παλαίστρᾳ ταύτῃ ἀκίνδυνα τοῖς ἀθληταῖς τὰ στέφανα. πρὸς γὰρ τοὺς οἰκείους ἡ πάλη, καὶ τοῖς σώμασι τῶν διδασκάλων ἐμμίγνυσθαι πάντα. ὅταν γὰρ ὁ τοῦ ἀγῶνος θεσμοθέτης χρεών, ὅταν μύσῃ τὸ σάλπιγξ, ὅταν τὸ θέατρον μένω καθήμενον ᾖ, ὅταν ὁ ἀγωνοθέτης πρῖῃ, ἀνάγκη λοιπὸν ἢ ῥᾳθυμήσαντας πεσεῖν, καὶ μὴ αἰσχύνης ἀναχωρῆσαι πολλῆς, ἢ κονισάσαντας τοῦ στεφάνου καὶ τῶν βραβείων ὀπίτυχεῖν. οὕτω δὴ καὶ ἐφ' ὑμῶν αἱ τειάκοντα ἡμέραι αὗται παλαίστρα τινὶ προεστοίκασι καὶ γυμνασίοις καὶ μελέτῃ. μάθωμεν οὖν τοίνυν νῦν ἡδὴ προσγυμνάσασθαι τὸ ποιητὸν δαίμονος ἐκείνου. πρὸς γὰρ σκῆνος ἀποδύεσθαι μέλλομεν μὴ τὸ βάπτισμα, πρὸς σκῆνος πυκτεύειν καὶ μάχεσθαι. μάθωμεν τοίνυν σὺν τοῖς λαοῖς ἐκείνοις, πόθεν ὁ ποιητὴς, πόθεν ἡμῖν εὐκόλως ἐπηρεάσας διώκται· ἵνα τῶν ἀγλαϊσμάτων τοῦ ἀγλαϊσμοῦ μὴ ξενοπαθῶμεν, μηδὲ θορυβώμεθα, καινὰ τὰ παίσματα ὁρῶντες, ἀλλ' ἤδη μεταξὺ ἡμῶν αὐτῶν μελετήσαντες, καὶ τὰς μεθοδίας αὐτοῦ μαθόντες ἁπάσας, μὴ τὸ θαρρεῖν ἀφώμεθα τῶν παιγνιδίων πρὸς σκῆνος. πρώτοθεν μὲν οὖν ἐπηρεάζει ἡμῖν εἴωθε, μάλιστα διὰ τῆς γλώττης δὲ διὰ τοῦ σώματος. οὐδὲν γὰρ ὕστερον ὀπίσθιον ὄργανον ἐκείνου πρὸς ἀπάτην καὶ ἀπώλειαν ἡμετέραν, ὡς γλῶττα ἀκόλαστος δὲ σῶμα ἀθύρωτον. σκυθρὸν ἡμῖν τὰ πολλὰ πρόσωπα, σκυθρὸν ἡμῖν τὰ χαλεπὰ ἐγκλήματα. δὲ τοῦ μὲν διαβολέως τοῦ ὀλισθηροῦ διὰ τῆς γλώττης τις ἀλλοῦ ἔλεγε· Πολλοὶ ἔπεσον διὰ μαχαίρας, ἀλλ' οὐ τοσοῦτοι, ὅσοι διὰ Sirach xxii. 26.
γλώττης.

θαρσίαν, οὐκ ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀθυμίας τοῦ λογισμοῦ
Ρωμ. ιδ. κ. γινομένης; καὶ πάλιν, Παῖδα μὴ κάθαιρε, ἀλλὰ κακὸν τὸν ἀθεράπευτον δι' ἑαυτὸν πράγ-
κόμματος ἐαθέντα". * * * ἴσως λέγει ἐπὶ τῶν
ἐπὶ τῶν

* *

τοῦτο αἴτιον ἀκαθαρσίας. τὴν τοιαύτην τοίνυν κηλίδα ὁ Ἰουδαϊκὸν ἐξεκάθαιρε λουτρόν· ὁ δὲ τῆς χάριτος, οὐ τοιαύτην, ἀλλὰ τὴν ὅντως ἀκαθαρσίαν, τὴν μὲν τοῦ σώματος καὶ 5 διάσημα.
"τῆς ψυχῆς πολλῷ σοφωτέραν τὴν κηλίδα. οὐ γὰρ τοὺς νεκροὺς ἀφανθήσας σωμάτων, φη- σωμάτων, ἢ
λοῖ τοὺς νεκροὺς πράξεων ἀφανθήσας, τούτους ποιῆς καθαρούς. καὶ μαλακός, καὶ πόρνος ἤ τις, ἴσ. τῆ ψυχῆ
καὶ εἰδωλολάτρης, καὶ ὅ,τι δὴ εἰργασμένος ἦτον, καὶ ἅπασαν τὴν ἐκ παιδίου πονηρίαν ἔχων ἦ, ἐμπεσὼν εἰς τὸν τῶν ὑδάτων κολυμβήθραν, τῷ ἡλιακῷ καθαρώτερος 10
ἀκτίνων ἀφίησιν ἀπὸ τῶν θείων ταμάτων. ᾗ ἵνα μὴ νομίσῃς κόμπον εἶ τὰ λεγόμενα, ἄκουσον Παύλου λέγοντος πρὸς τῆς τοῦ λουτροῦ δυνάμεως. Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε εἰδωλολάτραι, ἴσ. τ
α. Κορ. ϛ. θ. οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε πλεονέκται, οὐ μέθυσοι, οὐ ἴσ. ἀ
λοίδοροι, οὐχ ἁρπαγες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι. ᾗ τί τοῦτο πρὸς τὰ εἰρημένα, φησί; τὸ γὰρ ζητούμενον δεῖξαι, εἰ πάντα σκηνοποιεῖ ταῦτα ἢ τοῦ λουτροῦ δυνάμις. οὐκοῦν 15
ἄκουσον τῶν ἐξῆς. Καί ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἡμεῖς οὖν ἐπαινοῦμεν δεῖξαι ὑμῖν καθαροὺς πορνείας γινομένους ἁπάσης τοὺς τῷ λουτρῷ προσιόντας· οὐ λέγει πλέον ἀπέδυσε, οὐ καθαροὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ δικαίους καὶ ἁγίους ἡμομένους. 20
καὶ γὰρ εἶπεν, ἀπελούσασθε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡγιάσθητε ἐδικαιώθητε. τί τοίνυν γένοιτ' ἂν
ἐκείνου δοξότερον, ὅταν πόνων καὶ ἱδρώτων χωρὶς καὶ πορθμείων διακομιδῆς πικτομένη ἡ; τοιαύτη γὰρ τῆς θείας δωρεᾶς ἡ φιλανθρωπία· χωρὶς ἱδρώτων ποιεῖ δικαίους. εἰ γὰρ βασιλέως
ὑπέσχετο, γράμματα παρεσκευάζετο ὀλίγα, μυρίων ἐπανορθωμάτων ἀφίησιν ἐ- χ. ασπ.
λευθέρους, ἑτέρους δὲ καὶ πρὸς τιμὴν ἄγει μεγίστην· πολλῷ μᾶλλον ὁ ἄγιον τοῦ Θεοῦ πνεῦ- 25
μα καὶ πάντα δυνάμενον, πάσης μὲν ἡμᾶς ἀπαλλάττει κακίας, πολλὴν δὲ ἡμῖν χαρίζεται δι-
καιοσύνην, καὶ πολλῆς ἐμπλήσει τῆς παῤῥησίας. καθάπερ ἀσπὴρ μέσος εἰς πέλαγος ἀχανὲς ἐμπεσών, διὰ βάθος ἀποσβεσθείη, ἢ καὶ ἀφορμὴν λάβοιτο τοῦ πλήθους τῶν ὑδάτων καταποντισθείς· οὕτω καὶ πᾶσα πονηρία ἀνθρώπου, ὅταν εἰς τὸν κολυμβήθραν ἐμπέσῃ τῶν 30
θείων ταμάτων, σκεδαννύεται ταχύτερον καὶ διαλύεται θᾶττον καὶ ἀφανίζεται. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησίν, εἰ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῖν ἅπαντα ἀφίησι δι' λουτροῦ, οὐκέτι λου- ἴσ. πάντα
τροῦ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων κελεύεται, ὅτε λουτροῦ καθαρσίου, ἀλλὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας; ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἡμῖν ἀφίησι τὰ ἁμαρτήματα, οὐδ' ἁπλῶς ἡμᾶς καθαίρει τῶν πλημμελημάτων, ἀλλ' οὕτως, ὡς ἂν εἰ μόνως ἐγεννήθημεν. καὶ γὰρ μόνως ἡμᾶς δη- 35
μιουργεῖ καὶ κατασκευάζει, οὐκ ἀπὸ γῆς ἀναπλάττων πάλιν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου στοιχείου τῆς τῶν ὑδάτων φύσεως δημιουργῶν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀπεσμήχθη τὸ σκεῦος, ἀλλ' ὁλόκληρον αὐτὸ ἀναχωνεύει πάλιν. τὰ μὲν γὰρ ἀποσμηχόμενα, καὶ μετ' ἀκριβείας σκαθαίρεται, ἔχει τῆς
"πιότητος ἴχνη, καὶ τῆς κηλίδος φέρει τὰ λείψανα· τὰ δὲ εἰς χαλκοῦν ἐμπεσόντα ἐξ ὅλης τῆς ἴσ. πάντα
φλογὸς ἀναπεπλήσθη, πᾶσαν ἀποβέβληκε ῥυπαρίαν, τὴν αὐτὴν τοῖς νεοπαγέσιν ἀπὸ τῆς καμίνου προελθοῦσα τὴν λαμπηδόνα ἀφίησι. ὥσπερ οὖν ἀνδριάντα χρυσοῦν πολλῷ ἐν χρόνῳ καὶ ἐν καπνῷ καὶ τῇ κόνει καὶ ἰῷ ῥυπωθέντα λαβών τις καὶ χαλκοῦν, καθαρώτατον ἡμῖν καὶ αὐγοειδέστατα ἀποδίδωσιν· οὕτω καὶ τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ὁ Θεὸς ἰωθεῖσαν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ἰῷ, καὶ πολυ- ἐν τῷ
δεκαετίᾳ τὸν καπνὸν τὸν ἀπὸ τῶν πλημμελημάτων, καὶ τὸ κάλλος ἀπολέσασαν, ὅπερ πρὸς αὐτὴν πρὸς τὸν δεσπότην ἐγκατέθηκε, λαβὼν ἀνωθεν ἐκάθυνε, καὶ καθάπερ εἰς χαλκοῦν ἐμβαλὼν τὰ ὕδατα, καὶ τὸν τοῦ πνεύματος ἐπαφεὶς χάλκην αὐτὴ φλογὸς, εἶτα νεοπαγεῖς ἐ-

χαλκεύσας

χαίζει ὁ χαμαὶ γινόμενος ἀντιβλέψαι λοιπὸν ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτῖσι μὴ πολλῆς ἀναγκῆς τῆς λαμπρότητος, τὸν μὲ παλαιὸν συντρίψας ἄνθρωπον, νέον δὲ κατασκευάσας ἕτερον λαμπρότερον, καὶ τοιοῦτον ἡμῖν τὸν Χριστὸν ὁ μυστικὸν τοῦτον καθαρμὸν ἀντιτόμβυος ὁ ωροφήτης αἴνιττεν ἔλεγε· Ὡς σκῦλος κεραμέως συντρίψεις αὐτούς. ὅτι γὰρ ωρὸ τῶν Ψαλ. c. 8.
πίστων ὁ λόγος, ἡμῖν καὶ αὐτόπτου δείκνυσι σαφῶς. Υἱός μου εἶ σύ, φησιν, ἐγὼ σήμερον Ψαλ. c. 8.
γεγέννηκά σε· αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσιν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. Εἶδες πῶς τῆς ἐκ τῶν ἐθνῶν ἐκκλησίας ἐμνημόνευσι, καὶ τὸν ωτωχοῦ τοῦ Χριστοῦ τετραμμένον εἶπεν; Εἶτα φησι πάλιν, Ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ (τοῦ φορτικῆ, ἀλλ' ἰσχυρᾷ) ὡς σκεῦος κεραμέως συντρίψεις αὐτούς. ἰδοὺ καὶ ὅλου τοῦ μυστικώτερον ωροῆλθε. τοῦ γὰρ εἰπεῖν ἁπλῶς, σκεύη ὀστράκινα, ἄλλα, σκεύη κεραμέως. ἄλλα ωροσέχετε. τὰ μὲν γὰρ ὀστράκινα σκεύη συντριβέντα οὐκ ἂν λάβοι διόρθωσιν διὰ τὸ ἐκ τοῦ πυρὸς ἐγγαμμένον ἀεῖς ἄπαξ ἀπεπυτίδωτον· ὅτι δὲ τὰ σκεύη τοῦ κεραμέως οὐκ ἔστιν ὀστράκινα, ἀλλὰ πήλινα· ὅθεν καὶ διαστραφέντα ῥᾳδίως αὖ ωροὸς τὸ δοῦναι ἐπανελθεῖν ἐξῆμα τῆς τοῦ τεχνίτου σοφίας. ὅτοι μὲν οὖν συμφορὰν αἰνίττεται λέγων, ὅτι σκεύη κεραμέως φησὶν, ἀλλὰ σκεῦος ὀστράκινον. ὅτι γοῦν ἐβούλετο διδάξαι τοὺς ωροφήτας καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι συμφορᾷ δικαίᾳ ωροέδωκε τὴν πόλιν, ἐκέλευσε λαβεῖν βίκον ὀστράκινον, καὶ Ιερ. κα. ιθ.
ἐμπλησθέντα ὕδατος τοῦ δήμου, καὶ εἰπεῖν· Οὕτως ἀπολεῖται καὶ ἡ πόλις καὶ σωτηρίαν ἐπιδεῖν οὐ βούλεται χρῆσαι· ἀλλὰ τοιαύτην ἐλπίδας, εἰς κεραμέα κατάγει ωροφήτην, καὶ οὐ δείκνυσιν αὐτῷ σκεῦος ὀστράκινον, ἀλλὰ δείκνυσιν αὐτῷ σκεῦος πήλινον ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ κεραμέως γινόμενον ἀκαπίστως, καὶ ἐπάγει λέγων· Εἰ ὁ κεραμεὺς οὗτος ὁ σκεῦος ὃ ἠκατέσχε δυνάμενος ἐρρύθμισε πάλιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ δυνήσομαι ἀκαπεστάσας ὑμᾶς ἐπανορθῶσαι; δυνατὸν μὲν οὖν τῷ Θεῷ καὶ πηλίνους ὄντας μόνον διορθῶσαι καὶ ἀπὸ παλιγγενεσίας, ἀλλὰ δι' ἑτέρων τοῦ πνεύματος δεξαμένους ἐνέργειαν καὶ διαλαθήσαντας καὶ μετανοίας ἠκριβωμένης ωροὸς ὀρχαῖον ἐπανάγειν. ἀλλ' οὐ χαίρει ὑμῖν οὕτω μετανοίας ἀκέσασαι λόγοις· μᾶλλον δὲ μηδέποτε γένοιτο χαίρειν εἰς χρείαν ὑμᾶς ἐκείνων ἐμπεσεῖν τῶν φαρμάκων, ἀλλ' ἀεὶ μένοιτε ὁ κάλλος καὶ τὴν λαμπρότητα, ἵν' μάλλετε λαμπρυνόμενοι νῦν, ἀκήρατον ἀκατηργασμένοι.

Ἵν' οὖν ἀεὶ μένοιτε, φέρε καὶ ωερὶ πολιτείας ὑμῖν διαλεξώμεθα ὀλίγα. ἐν γὰρ τῇ παλαίστρᾳ ταύτῃ ἀκίνδυνα τοῖς ἀθληταῖς τὰ σώματα. ωροὸς γὰρ τοὺς οἰκείους ἡ πάλη, καὶ τοῖς σώμασι τῶν διδασκάλων ἐμμελετῶσι ἅπαντα. ὅταν γὰρ ὁ τῶν ἀγώνων ωροκαλῆται καιρὸς, ὅταν ἀνοιχθῇ ὁ σάλπιγξ, ὅταν ὁ θέατρον ἅπαν καθήμενον ἦ, ὅταν ὁ ἀγωνοθέτης παρῇ, ἀνάγκη λοιπὸν ἢ ῥαθυμήσαντας πεσεῖν, καὶ μὴ αἰσχύνης ἀναχωρῆσαι πολλῆς, ἢ ταπεινοῦσθαι τῶν στεφάνων καὶ τῶν βραβείων ὑπερτυχεῖν. οὕτω δὴ καὶ ἐφ' ὑμῶν αἱ τελευταῖαι ἡμέραι αὗται παλαίστρᾳ τινὶ ωροεοίκασι καὶ γυμνασίοις καὶ μελέτῃ. μάθωμεν οὖν τίνος ἤδη ωειρᾶσθαι τὸ ωονηρὸν δαίμονος ἐκείνου. ωροὸς γὰρ ἐκεῖνον ἀποδύεσθαι μέλλομεν μὴ ὁ βάπτισμα, ωρὸς ἐκεῖνον πυκτεύειν καὶ μάχεσθαι. μάθωμεν τοίνυν ἐπιτήδειον ἤδη τὰς λαβὰς ἐκείνου, πόθεν ὀξὺ ωονηρὸς, πόθεν ἡμῖν δύσκολος ἐπηρεάσαι δύναται· ἵνα τῶν ἀγώνων ωροαγωνιῶντες μὴ ξενοπαθῶμεν, μηδὲ θορυβώμεθα, καινὰ τὰ παλαίσματα ὁρῶντες, ἀλλ' ἤδη μεταξὺ ἡμῶν αὐτῶν μελετήσαντες, καὶ τὰς μεθοδείας αὐτοῦ μαθόντες ἁπάσας, μὴ τὸ θαρρεῖν ἀφῶμεν τῶν ωαλαισμάτων ωροὸς ἐκεῖνον. ωόθεν μὲν οὖν ἐπηρεάζει ἡμῖν εἴωθε, μάλιστα ὀξὺ διὰ τῆς γλώττης καὶ ὀξὺ τοῦ σώματος. ἐπεὶ γὰρ ὅτως ἐπιτήδειον ὄργανον ἐκεῖνο ωροὸς ἁπάντων καὶ ἀπώλειαν ἡμετέραν, ὡς γλῶττα ἀκόλαστος καὶ σῶμα ἀθύρωτον. ἐπιτήδεια ἡμῖν τὰ πολλὰ ωρὸς σώματα, ἐπιτήδεια ἡμῖν καὶ χαλεπὰ ἐγκλήματα. καὶ τοῦτο μὲ διὰ χιλίων τῶν ὁλιγωρούντων ὀξὺ διὰ τῆς γλώττης τις ἁλοὺς ἔλεγε· Πολλοὶ ἔπεσον ὀξὺ μαχαίρας, ἀλλ' οὐ τοσοῦτοι, ὅσοι ὀξὺ Σειρ. κη. κζ.
γλώττης.

γλώττης. ὃ γὰρ χαλεπὸν τῶν σωμάτων ἐμφαίνων πάλιν ὁ αὐτὸς εἶπεν· Ὀλίθημα ἀπὸ
Σειρ. κ. ιη. ἐδάφους μᾶλλον, ἢ ὀλίθημα ἀπὸ γλώσσης. ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· βέλτιόν ἐστι, φησι, πτῶσιν ἢ ζωτερεύσαι τὸ σῶμα, ἢ ῥῆμα προφέσθαι τοιοῦτον, ὃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀπολλύει. ὑ
λέγει γὰρ σώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ προσβολὴν πολλὴν ποιῆσθαι προσέσται ἡμῖν, ὥστε μὴ ὑποσκελισθῆναι, οὕτως εἶπεν· πάσησον τῷ στόματί σου θύραν τῷ μοχλῷ, ἵνα θύρας μοχλοὺς καπασκευάσωμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας προς τὰ ἄτοπα τὴν ῥημφ τὴν γλῶτταν ἀποκλείσωμεν. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει, ὅτι μὴ τῆς ἡμετέρας ἀσυνδησ, καὶ πρὸ τῆς ἡμετέρας, τῆς ἀνωθεν δεομένα ῥοπῆς, ὥστε ὁ θεῖος τοῦτο καὶ ταχεῖν ἔνδον, προς
Ψαλ. ρδ'. ς'. ὃν τὰς χεῖρας ἀνατείνας ὁ προφήτης ἔλεγεν· Ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου, θυσία ἑσπερινή. σου, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου, καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χείλη μου. ὁ γὰρ τὰ προέτερα
Σειρ. κς'. λ. προβαίνεσας, πάλιν καὶ οὗτος φησι· Τίς δώσει ὅπως τῷ στόματί μου φυλακὴν, καὶ ὅπως τῶν χειλέων μου σφραγίδα πανουργον; ὁρᾷς ἑκάστου διεξοδικότατα τὰ πλήμματα ταῦτα, καὶ ἀριθμούντα, καὶ συμβουλεύοντα, καὶ δι' ἐμοῦ πολλῆς ἀπολαύσαντα τὴν γλῶτταν φυλακῆς; καὶ πῶς ἔνεκεν, φησιν, εἰ τοσοῦτον ἡμῖν φέρει τὸ ὄλεθρον τοῦτο ὄργανον, ἐνέδηκεν ἡμῖν αὐτὸ προς τὴν ἀρχὴν ὁ Θεός; ὅτι καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ὠφέλειαν. καὶ ἀσυνδάζωμεν, ὠφέλειαν ἔχει μέγιστον, ὄλεθρον δὲ οὐδένα. ἀκούσωσι γοῦν οἱ φησιν ὁ τὰ προέτερα ἐκφύσας εἰπών· Ἐν χειλεσι γλώττης ζωὴ καὶ θάνατος. καὶ ὁ Χριστὸς δὲ τὰ αὐτὰ δηλοῖ, λέγων· Ἀπὸ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ, καὶ ἀπὸ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ. μέσον γὰρ ἔστηκεν ἡ γλῶσσα τῆς προς ἑκάτερα χρήσεως. σὺ Κύριος εἶ. οὕτω καὶ ὁ ξίφος κεῖται μέσον. καὶ μὴ κτῇ τῶν πολεμίων χρῆσαι, σωτηρίου σοι ὄντος ὀργάνου γέγονεν· ἂν δὲ κτήσῃ σαυτῷ τὴν πληγὴν ὠθήσῃς, οὐκ ἡ τοῦ σιδήρου φύσις, ἀλλὰ ἡ σὴ παρανομία γέγονε τὸ σφαγῆς αἴτια. οὕτω καὶ προς τὴν γλῶτταν λογισώμεθα. ξίφος ἐστὶν ἐν μέσῳ κείμενον. ἀκούσωσιν οὖν αὐτῆς οἱ τῶν ἁμαρτημάτων τῶν σῶν κατηγορείας, μὴ κτῇ ἀδελφοῦ τὴν πληγὴν ὠθήσῃς. ὅθεν τὸν διπλῶ τιμίῳ προσέβαλεν αὐτῷ ὁ Θεός, ᾧ τὸ ὀδόντων ὅπλῳ φράγματι, καὶ τῇ τῆς χιλέων περιβολῇ, ἵνα μὴ ῥᾳδίως καὶ ἀπροσκόπτως ἐκφέρῃ τὰ ῥήματα τὰ μὴ προσήκοντα. χαλίνωσον αὐτὴν ἔνδον. ἀλλ' οὐκ ἀνέχῃ; καὶ σωφρόνισον αὐτὴν ὅπλῳ τῶν ὀδόντων, ὥσπερ δημίοις τισὶ τοῖς ἐκδοῖς αὐτῆς τὸ σῶμα, καὶ ποίησας δακεῖν. καὶ γὰρ βέλτιον αὐτὴν δηχθῆναι τοῖς ἐδοῦσι καὶ ἁμαρτάνουσαν, ἢ τὰ τὴν ζητοῦσαν ταγήνα ὕδατος καὶ τηγανιζομένων μὴ τυχεῖν τῆς παρανομίας. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα ἁμαρτάνει εἴωθε, λοιδορουσα, βλασφημοῦσα, αἰσχρὰ προϊεμένη ῥήματα, συκοφαντοῦσα, ὀμνύουσα, ἐπιορκοῦσα. ἀλλ' ἵνα μὴ πάντα ἀθρόα τιθεμεν ὑμῖν λέγοντες καταχώσωμεν ὑμῶν τὴν διάνοιαν, ἕνα τέως ὑμῖν νόμον τὸν περὶ τὸν ὅρκων φυλακῆς, ἐκεῖνο προλέγοντες καὶ διαρρυθμίζοντες, ὅπι εἰ μὴ φύγητε τοὺς ὅρκους, καὶ λέγω τοὺς ἐπιορκίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὅρκους τοὺς ὑπὲρ [τῶν] δικαίων ὀμνυμένους, εἰ μὴ φύγητε, οὐκ ἐπὶ πολὺ ἑτέρας κατορθώσεως ὑμῖν διαλεξόμεθα. καὶ γὰρ ἄτοπον τοὺς μὴ τὰ γραμμάτων διδασκάλοις μὴ δόντι τοῖς παισὶν διδόναι μάθημα, ἕως ἂν ὁ προτερον ἴδωσι καλῶς ἐμπαγὲν αὐτῇ τῇ μνήμῃ· ὑμᾶς γὰρ τὰ προτερήματα μαθήματα μὴ δυναμένους ἀπαγεῖλαι μετ' ἀκριβείας, ἕτερα προσεμβαλεῖν πάλιν. ὑδεῖν γὰρ ἔτερον τοῦτο ἐστιν, ἀλλ' ἢ εἰς πίθον τετρημένον ἀντλεῖν. ἵνα οὖν ἡμᾶς μὴ ἐπιορκήσητε, πολλὴν ὑμῖν προέγραμμα ποιησάμενοι τὴν ἀσυνδησίαν. καὶ γὰρ χαλεπὸν τοῦτο ἐστὶ τὸ ἁμάρτημα καὶ σφοδρὰ χαλεπὸν· σφοδρὰ δὲ ὅτι χαλεπὸν, ὅτι καὶ δοκεῖ χαλεπὸν εἶναι· καὶ διὰ τοῦτο καὶ δεδοικα, ὅπως μὴ καὶ εἰς αὐτὸ δέδοικε. διὰ τοῦτο ἀνίατόν ἐστι τὸ νόσημα, ὅπως μὴ καὶ νόσημα εἶναι δοκεῖ· ἀλλ' ὥσπερ τὸ διὰ λέγεσθαι ἁπλῶς οὐκ ἔστιν ἔγκλημα, οὕτως μὴ καὶ τοῦτο ἔγκλημα εἶναι δοκεῖ, ἀλλὰ μὴ πολλῆς περιουσίας ἡ παρανομία αὕτη τολμᾶται. καὶ ἐγκαλῇσή τις, διὰ θεὸς γλῶσσαν ἔπεται καὶ χλευασία πολλὴ διὰ τοὺς ἐγκαλουμένους μᾶλλον τῶν ὅρκων, ἀλλὰ τοὺς διαρρήδην τὸ νόσημα βουλομένους. διὰ τοῦτο μακρὰν τούτων ἀποτίνω ὁ λόγος. βαθέως γὰρ ῥίζαν διὰ πάσης βουλόμεθα, καὶ

χρήσιμον

χρήσιμον ἀπαλλαγῆναι κακοῦ, οὐ λέγω τῆς ὀπτορκίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ὀμορκίας αὐτῆς. ἀλλ' ὁ ἀφιλάργυρος, φησὶν, ἀνθρωπος ὀπτευκτὴς, εἰς ἱεροσυλίαν τελῶν, πολλῇ σωφροσύνῃ καὶ εὐλαβείᾳ συζῶν". μή μοι Ⓦ ὀπτευκτῆ τοῦτον εἴπῃς, Ⓦ σώφρονα, Ⓦ εὐλαβῆ, Ⓦ εἰς ἱεροσυλίαν τελοῦντα· ἀλλ', εἰ βούλει, δὸς Πέτρῳ καὶ τοῦτον, καὶ Παύλῳ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις ἐξ οὐρανοῦ καταδάλλοντα. οὐδὲ γὰρ οὕτως ὀπτιτρέφομαι πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν προσώπων. νόμον γὰρ οὐκ δουλικὸν, ἀλλὰ βασιλικὸν ἀναγινώσκω ἐγὼ, Ⓦ περὶ ὅρκων. ὅταν γὰρ βασιλέως διαγινώσκηται γράμματα, ἄφαν ὁ τῶν δούλων ἀξιώματα ἐξετάζεται. καὶ μὴ γὰρ ἔχῃς εἰπεῖν ὅτι ὁ Χριστὸς ὀμνύειν ἐκέλευσεν, ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς οὐ κολάζει τοῦτο ποιοῦντας, δεῖξον, καὶ πείσομαι· εἰ δὲ μὴ τοσαύτης ἀφείρηκε συμφορᾶς, καὶ τοσαύτην ὑπὲρ τῶν προγόνων ποιήσεται πρόνοιαν, ὡς μὴ τῶν ποινῶν ζημιῶσαι Ⓦ ὀμνύοντα (Τὸ γὰρ περιεῖναι τούτων, τῷ καὶ τῶν οὐ, φησὶν, ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶ) ἢ μοι Ⓦ δεῖπνα, καὶ Ⓦ δεῖπνα προσαγάγῃς εἰς μέσον; ὁ γὰρ ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας τῶν ζημιούντων οἶσει σοι τὴν ψῆφον ὁ Θεὸς ταύτην, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὑπερταγῆς τῶν αὐτοῦ νόμων. ἐπέταξα, φησὶ· ἔδει πειθῆναι, καὶ μὴ Ⓦ δεῖπνα προβάλλεσθαι, μηδὲ ἀλλότρια περιεργάζεσθαι κακά. ἐπεὶ ὁ μέγας Δαβὶδ ἥμαρτεν ἁμαρτίαν χαλεπήν· ἆρα οὖν ἀκίνδυνον ἡμῖν ἅπαντα τοῦτο ὃ ἁμαρτάνω, εἰπέ μοι; ἀλλὰ τοῦτο μόνον οὖν "τοῦτο ἀσφαλίζεσθαι χρή, καὶ τὰ κατορθώματα τῶν ἀγίων μόνον ζηλοῦν· εἰ δὲ πᾶν ῥᾳθυμία καὶ νόμου παράβασις, μὴ πολλῆς ἀποφεύγειν χρὴ τῆς κατακρίσεως. ὁ γὰρ πρὸς τὸν ζωοδότην ἡμῖν, ἀλλὰ πρὸς Ⓦ δεσπότην ὁ λόγος ὅδε, καὶ τούτῳ τὰ βυθίας δώσομεν τῶν βεβιωμένων ἀπάντων. πρὸς ἐκεῖνο τοίνυν παρασκευάζωμεθα ὃ δικαστήριον. κἂν γὰρ μυριάκις ἡμαρτάκῃς ἢ καὶ μέγας ὁ Ⓦ νόμον παραβαίνων τοῦτον, δώσει πάντως τὴν ὀπὴ τῇ παραβάσει πρέπουσαν τιμωρίαν. οὐ γάρ ἐστι πρόσωπολήπτης ὁ Θεός. πῶς οὖν ἐστι, καὶ πῦρ ἕτερον φυλάττει ὃ ἁμάρτημα; ὁ γὰρ δὴ μέγιστον ὃ ἔγκλημα χαλεπὸν χρὴ δεῖξαι, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἂν ἀπαλλαγείημεν, συμβουλεύσαι. ἔχεις γυναῖκα; ἔχεις οἰκέτην; ἔχεις παιδία καὶ φίλους καὶ συγγενῆ καὶ γείτονας; πᾶσι τούτοις τὴν περὶ τούτων ὑπεύθυνον φυλακήν. χαλεπὸν τὸ σωθῆναι, καὶ δεινοὶ περισκελίσαι, καὶ δυσφύλακτοι, καὶ ἀεὶ ἡμᾶς πολλάκις καὶ οὐκ εἰδότας ἐμβάλλειν; ἔχω σοι ὅσῳ τῆς σωτηρίας οἶδας τὴν δύναμιν, τοσούτῳ τῆς μὴ ποινῆς σωτηρίας ἀπαλλαγῆναι κατύδασον, πρὸς ὃ τὴν ἑτέραν τὴν χρησιμωτάτην σαυτὸν μετάσχοις. ὥσπερ γὰρ νῦν κατυδαίζοντά σε καὶ φυλαττόμενον καὶ μεμνημένα καὶ φεισάμενον ἴσχυσε πολλάκις περισκελίσαι σκεῦος, οὕτως καὶ εἰς τὴν ἀγαθὴν σαυτοῦ σωτηρίαν μεταστῆσαι τὴν τῆς μὴ ὀμνύειν, οὐδὲ ἄκων, οὐδὲ ῥᾳθυμῶν ἐμπεσεῖν δυνήσῃ ποτὲ πρὸς τὰ τῶν ὅρκων πτώματα. μέγα γὰρ ὄντως σωτηρία, καὶ φύσεως ἔχει δύναμιν. ἵν' οὖν μὴ ποιῶν σωθῶ συνεχῶς, ἐὰν δὲ εἰς σωτηρίαν μεταστήσωμεν ἑτέραν, καὶ ἕκαστον τῶν σοι συνεπομένων καὶ σωζόντων ταύτην αἴτησαι τὴν χάριν, ἵνα συμβουλὴν καὶ ῥᾳθυμῆ φυλακὴν σὺν ὅρκοις, καὶ ἀλισκόμενοι ἐλέγχῃ. ὁ γὰρ περὶ αὐτῶν εἰς σὲ γινομένη φυλακὴ καὶ αὐτοῖς ὅσῃ συμβουλὴ καὶ παραίνεσις τοῦ κατορθώματος. ὁ γὰρ ἐγκαλῶν ἑτέρῳ πρὸς ὅρκων, ὁ ῥᾳδίως αὐτὸς εἰς ὃ βαρέσθαι ἐμπεσεῖται τοῦτο. βαρέσθαι γὰρ ὁ τυχὼν ἡ πολυορκία, οὐχ ὅταν πρὸς ἐλαχίστων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅταν πρὸς μειζόντων γίνηται πραγμάτων. ἡμεῖς γὰρ καὶ γέλωτα ὠφλήκαμεν, καὶ σχεδὸν ὅλοις δύο φιλονεικοῦντες, καὶ πρὸς οἰκέτας ἐρίζοντες καὶ ἀπειλοῦντες, Ⓦ Θεὸν πάντα κρατοῦντα καλοῦντες μάρτυρα. καὶ αἴθρην τινὰ ἐλθοῦσαν ἀξίας τινὸς μεταχόντα φιλῆς οὐκ ἂν ἐτόλμησας σχεδὸν τοιούτων καλέσαι μάρτυρα ἐπ' ἀργυρᾶς, ἀλλὰ καὶ ὑπερχρήσης, δίκαιον δώσεις τῆς ὕβρεως Ⓦ τῷ θρόνῳ βασιλέα, Ⓦ τῶν ἀγγέλων δεσπότην, καὶ πρὸς ὠνίων καὶ πρὸς χρημάτων καὶ πρὸς τὴν τυχόντων ἐγκαλούμενος, ἕλκεις εἰς μάρτυρα. καὶ πῶς ταῦτα ἀνέχεται; πόθεν οὖν ἀπαλλαγείημεν οὐκ τῆς ποινῆς ταύτης σωτηρίας; τὸν φύλακας, οὓς εἶπον, πρὸς εἰσήσαντες, χρόνον ῥητὸν ὁρίσαντες

ἑαυτοῖς τοὺς διόρθωσιν, καὶ καταδίκῃ ὑπηχθέντες, εἰ τῷ χρόνου προελθόντες μὴ κατορθώσαμεν τοῦτο. πόσους οὖν ἡμῖν χρόνος ἀρκέσει τοὺς τοῦτο; οὐκ οἶμαι τὸν σφόδρα ἠφορισμένους καὶ διεγηγερμένους καὶ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἀγρυπνοῦντας σωτηρίας πλέον ἡμερῶν δέκα δεηθῆναι, ὥστε πάντελῶς ἀπαλλαγῆναι τῆς ποινῆς τῶν ὅρκων ζημίας. Εἰ γὰρ μὴ τοὺς δέκα ἡμέρας ὀφειλήσαμεν ὁμνύοντες, δίκαιον ἑαυτοῖς ὑπηχῶμεν τὴν τιμωρίαν μείζονα, καὶ καταδίκαιον ὁρίσωμεν τῆς παραβάσεως. τίς οὖν ἐστιν ἡ καταδίκη; οὐκ ἐγὼ τοῦτο ὁρίζω ἐγὼ, ἀλλ' ὑμᾶς αὐτοὺς ἀφίημι κυρίους τῆς ψήφου εἶναι. οὕτω γὰρ καθ' ἑαυτὸν οἰκονομῶμεν, μὴ μόνον ὅτι τῶν ὅρκων, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἐλαττωμάτων, καὶ χρόνον ὀφείλοντες ἑαυτοῖς ἡμερῶν ἀπολυσόμεθα δεσμῶν, καὶ τῆς τοῦ πυρὸς γεέννης ἀπαλλαγησόμεθα, ἐὰν μὴ πρήσιας τησόμεθα ἡμῶν ἀθετήσαντες τὰ βήματος τοῦ Χριστοῦ· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ ἑαυτῷ
χ. καὶ τιμωρίαν
χαλεπωτάτας

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΛΟΓΟΣ, ΤΩ ΣΑΒΒΑΤΩ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ, ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΧΕΙΜΑΖΟΝΤΑΣ.

ΟΙ τοὺς φῶτας μὲν, τὸ ἀξιόπιστον τῶν λεγομένων δεῖξαι βουλόμενοι, τοὺς τῶν ἄλλων ἁπάντων τοῦτο λέγειν· Οἰκεῖος, ἵνα εἴδῃ Ἡσαΐας· καὶ πάλιν, Ῥῆμα, ὃ ἐλαλήθη τοὺς Ἱερεμίαν· καὶ πάλιν, Τὰ δὲ λέγει Κύριος, καὶ ὅσα τοιαῦτα. πολλοὶ δὲ καὶ αὐτοὶ καθήμενοι ὁρῶσι τὸν Θεὸν, ὡς αὐτοῖς ἰδίᾳ δυνατόν· ὁ δὲ Παῦλος, οὐ καθήμενον ἰδὼν, ἀλλ' ἔχων τὸ ἐαυτοῦ λαλοῦντα τὸν Χριστὸν, διὰ τοῦτο, φησὶ, καὶ δι' ἐμοῦ λέγει Κύριος, ἔλεγεν· Ἢ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ; καὶ πάλιν, Παῦλος ἀπόστολος· οὐ παρ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου φθέγγεται, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ πάλιν, Δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν. ἐκεῖνα μὲν οὖν πνεῦμα τι πάντα ἐφθέγγετο· τοῦτο δὲ, ὃ λέγει νῦν, καὶ ῥητῶς ἤκουσε παρὰ τοῦ Θεοῦ· ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνο, ὃ τοῖς Ἐφεσίοις παραλεγόμενος ἔλεγε, Μακαρίαν ἐστὶ μᾶλλον διδόναι, ἢ λαμβάνειν, καὶ ὃ σιωπώμενον ἤκουσεν. ἰδωμεν τοίνυν τί καὶ νῦν φησι. Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν τὸ λόγῳ Κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κεκοιμημένους· ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ. Τότε γὰρ, φησὶν, οἱ δικαίως τῶν ἀρετῶν σαλευθήσονται. τί δήποτε ἐν σάλπιγγι; καὶ γὰρ ἐν τῷ Σταυρῷ ὄρει τοῦτο ὁρῶμεν, καὶ ἀγγέλους καλεῖ. τί δὴ βούλεται ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχαγγέλου; καθάπερ γὰρ ὅτε τῶν πρώτων ἔκλεγε, Ἐξέρχεσθε, ἦλθεν ὁ νυμφίος. ἤτοι τοῦτό φησιν, ἢ ὅτι καθάπερ ὅτε βασιλέως, οὕτω καὶ τότε ἔσται, ἀγγέλων τοὺς τιμὰς αἰτάσαντων λειτουργούντων. λέγει γὰρ, ἀνάστητε οἱ νεκροὶ, καὶ ἀνέστη· οὐ τῶν ἀγγέλων τοῦτο ἰσχυόντων, ἀλλὰ τοῦ ῥήματος αὐτοῦ, ὡσανεὶ βασιλέως, κελεύσαντος, καὶ εἰ πάντος, ἐξέλθοιεν οἱ συγκεκλεισμένοι, καὶ οἱ λειτουργήσαντες ἐξάγοιεν. οὐκ ἔστι λοιπὸν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἰσχύος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐκείνης τοῦτο ποιοῦσι. τοῦτο καὶ ἄλλαχοῦ ὁ Χριστὸς λέγων, Ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης, καὶ ὑπισχνούμενος τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανοῦ ἕως ἄκρων αὐτῶν. καὶ πάλιν αὖ τοὺς ἀγγέλους ὁρᾷς ἀθροιζομένους. διὸ καὶ ἀρχάγγελον εἶπε, καὶ ἐ-

C. Κορ ιγ. α'.
α. Κορ ζ. μ.
Περὶ ξ. κ. λθ.
α. Θεσσ. δ. ιζ.
Ματθ. κδ. λα.
Ματθ. κδ λα

φεξῆς τὰ

φεζῶτα οἱ μὴ, τοῖς ἀπίστοις βοῶντα τοῦτο, ὅτι ἐτοίμοις πίστε πάντες· πρέπει γὰρ ὁ κριτής. τί ὅστιν, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι; δείκνυσιν ἐντεῦθα πολλὰς καὶ σάλπιγγας γινομένας, ἢ πρὸς τὴν ἐσχάτην καταβαίνοντα Ⓦ κριτήν. Καὶ Ⓖ νεκροί, φησιν, ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτοι· ἔπειτα ἡμεῖς Ⓖ ζῶντες, Ⓖ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα· ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις. Εἰ μέλλει καταβαίνειν, τίνος ἕνεκεν ἁρπαγησόμεθα; τιμῆς ἕνεκεν. καὶ γὰρ βασιλέως εἰς πόλιν εἰσιόντος, Ⓖ μὴ ἕντιμοι πρὸς ἀπάντησιν ὄξίαν, Ⓖ ἢ καταδίκοι ἔνδον μένουσι Ⓦ κριτοῦ. καὶ παῖς φιλοστόργου παρηγορουμένου, Ⓖ μὴ πάντες ἢ ἄξιοι παῖδες εἰσί; ὥστε ὀχήματος ἁρπάζονται, ὡς ἰδίου ἢ καὶ φιλήσαι· Ⓖ ἢ προσκεκρουκότες τοῖς ἰκετῶν ἔνδον μένουσιν. διὰ τοῦ ὀχήματος φερόμεθα τοῦ παιδός. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ νεφέλας ὑπέλαβεν αὐτόν, ἢ ἡμεῖς ὁ νεφέλαις ἁρπαγησόμεθα. ὁρᾷς σοι τιμὴν ὅσην; ἢ τοῦ ἀπάντησιν καταβαίνοντος πειούμεθα, ἢ, ὃ πάντων μακαριώτερον, οὕτω σὺν αὐτῷ ἐσόμεθα. Τίς λαλήσει καὶ δυναστείας Κυρίου, ἀκουστὰς ποιῆσαι πάσας καὶ αἰνέσεις αὐτοῦ; ὅσων ἀγαθῶν ἠξίωσε τὸ γένος τὸ ἀνθρώπινον; ὥστοι Ⓖ τελωνήσαντες ἐγείρονται, ἢ οὕτως ἡμῖν ἡ ἀπάντησις γίνεται. Ἀσελγὴς ὁ πᾶς πάντων τετελωνημένος ὁμοῦ μετὰ τῶν ζώντων τότε ἀπαντήσει. ὥστε οὐδὲν ἐς αἰῶνας πλέον ἐκείνοις κατὰ τοῦτο, ἀλλ' ὁ δίκαιος, ὁ τοσαῦτα ἔχων ἐν τῇ γῇ ἔτη, μετ' ἐκείνων ἀπαντήσεται, ἢ ἄπαντες Ⓖ ἄλλοι. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι ἡμᾶς προέμενοι, ἵνα σεφανωθῶμεν, καθὼς ἐπέρωθι φησὶ γραφῶν, Τοῦ Κυρίου δὲ ἡμῶν κρεῖττόν ἐστι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι, πολλῷ μᾶλλον καὶ ἡμεῖς ἐκείνους· μᾶλλον γὰρ ἐκεῖνοι μᾶλλον προέμενοι, ὑμᾶς γε οὐκ ἔτι. ἐν γὰρ ἀτόμῳ ἡ διάστασις γίνεται, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ. ὃ γὰρ λέγει, ὅτι ζωάγονται, διὰ ζωὴν ἁρπαγήν, ζωάγονται γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀγέλου. ὃ μὲν οὖν τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἔργον ὅστι τῇ γῇ κελεύσαντος ἀφῆναι τοὺς καθαροὺς ἀθικίας, ἢ σωθῆς ὁ προετοιμασθείς, ὥσπερ τότε ἐκάλεσε Ⓦ Λάζαρε, Λάζαρε, δεῦρο ἔξω· ὃ γὰρ ἀγαγεῖν, τοῦ προετοίμου γίνεται. ἀλλ' εἰ ζωάγουσι καὶ εἰς ἐχθροὺς ἔτι ἄγγελοι, πῶς αὐτοὶ σὺν θεῷ ἁρπάζονται μετ' ὀλίγων; ἅμα γὰρ σωθέντος εἰδότος τοῦτο γίνεται. ὅταν γὰρ ἴδωσι τοὺς γλῶ κλαυσομένους, κοινὰ αἱμαγμένους, ἴσως πάντοθεν ἐγκεκλεισμένα καὶ σώματα, σωθέντος πρὸς τοῦτο προετοιμάστου, ἀλλὰ τοῦ κελεύσματος ἀρχομένου, τοῖς γλῶ πεπληρωμένοις γνέσθαι πᾶσαι, τότε ἢ αὐτοὶ τοῖς κρίσιν τεκμηριοῦνται. συνίησιν γὰρ ὅσον ὅσι σὺν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ μέτρει τῆς αὐτοῦ προθέσεως πρὸς ἐκείνους ἐσάναι τότε μὴ γυναικὸς ἢ παίδων. ὅταν γὰρ ἴδωσι σοῦτον, ὅτι τῆς γῆς χόρτου, τότε ἐπίστανται. ὥσπερ οὖν ὅτι τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας σὺν προεωράκασι, οὕτω καὶ τότε. ὅταν οὖν ζῶντα γένηται, τότε ἢ ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχαγγέλου ἔσται τοῖς ἀγγέλοις ὅτι πάντοτε καὶ βοῶντος, καὶ αἱ σάλπιγγες, μᾶλλον δὲ ὁ τῶν σαλπίγγων ἦχος. ποῖος γὰρ αὖρα ζῆμος ἔξει, ποῖος φόβος σοῦ ὅτι τῆς γῆς σοῦ ἀποθνήσκειν; μία γὰρ ἁρπάζεται, ἢ μία ἀφίεται· καὶ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ εἷς ἀφίεται. τίς ἔστι ψυχὴ ἐκείνων, ὅταν σοῦ μὲν αἰσθάνηται ὁρῶσιν, ἑαυτοῦ δὲ ἀφισθάνηται; αὖρα ὑπάσης γένοιτο φοβερώτερον ἑαυτοῦ ζῶντα ἁμαρτάνεσθαι διώκεσθαι; ἐπανῆκόμεθα τοίνυν πάλιν τοῦτο πρῶτον τοῦ λόγου. Εἰ γὰρ θάνατος αἰφνίδιος, εἰ πόλεων σεισμοὶ ἢ ἀπειλαὶ ὑπὸ σοῦσι καὶ ἡμετέρας ψυχαί, ὅταν τοῦ γλῶ αἰσθάνηται σοῦ δὲ πεπληρωμένου πάντων ἐκείνων, ὅταν τῶν σαλπίγγων ἀκούσωμεν, ὅταν τῆς φωνῆς τοῦ ἀρχαγγέλου πάσης σάλπιγγος λαμπροτέρας οὔσης, ὅταν Ⓦ οὐρανὸν συνελκόμενον, ὅταν αὐτοὶ παραγινόμενοι Ⓦ ἀπάντων βασιλέα Θεόν, τίς αὖρα ἡμῖν ἔσται ἡ ψυχή; φείξωμεν, παρακαλῶ, ἢ φοβηθῶμεν, ὡς ἤδη τούτων γινομένων· μὴ τῇ μελλήσει παραμυθώμεθα ἑαυτούς. ὅταν γὰρ πάντας δεῖ γενέσθαι, σοῦν ἡ μέλλησις ὠφελεῖ. ποῖος ὁ ζῆμος, ποῖος ὁ φόβος τότε; Εἰδιτί ποτε σοῦν ἀπαγομένους τοῦ ὅτι θανάτου; ποίαν

νομίζετε

νομίζετε αὐλοῖς εἶναι τὴν ψυχὴν, τὴν μέλλουσαν τῆς πύλης ὀδὸν βαδίζειν; πόσων θανάτων οὐχὶ ἔργα; τί οὐκ ἂν ἔλεγεν ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν καὶ παθεῖν, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀχλύος ἐκείνης καὶ τοῦ νέφους; ἐγὼ πολλῶν ἤκουσα λεγόντων, τὴν φιλάνθρωπον θεοσέβειαν βασιλικὴν μὲν εἶναι τὴν ἀπαγωγὴν εἰς τὰ πίσω κληθέντων, ὅτι οὐδὲν αἰσθέσεως ἐώρων οὖσαν ἀλλ' ἀναισθησίας, τὴν δὲ θεοσέβειαν τὴν τῆς ψυχῆς καὶ σκοπὴν πληγμένης καὶ ὀξεχούσης. Εἰ τοίνυν σωματικὸς θάνατος οὕτως ἡμᾶς φοβεῖ, ὅταν ὁ αἰώνιος θάνατος παραγένηται, τί πείσομεθα; καὶ τί λέγω περὶ τῆς ἀπαγωγῆς; ὄχλος περιέσται τότε, καὶ πλείους οὐκ εἰδότες αὐλοῖς. Εἴ τις ἐκείνων ἅπαξ ψυχαὶ περιεσκέπτοιτο, οὐδεὶς οὕτω θρασύς, οὐδεὶς οὕτω γενναῖος, ὃς οὐ καταπεπληγὼς ἂν αὐτὸν ἔχοι, πρεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀθυμίας. Εἰ δέ τινων ἀναισθησία καὶ θάνατον τοῦτον, καὶ ὕπνου οὐδὲν διαφέρουσι, καὶ μηδὲν κοινωνοῦντες οὕτω διατίθενται, ὅταν ἡμεῖς αὐλοὶ τοῖς μείζοσι περιπίπτωμεν, τίς ἆρα ἔσται κατάστασις; οὐκ ἔστι, πιστεύσατε, διαρρήδην λέγω τὸ πάθος. ναί, φησιν· ἀλλὰ φιλάνθρωπος ὁ Θεός, καὶ οὐδὲν τούτων ἔσται. Οὐκοῦν εἰκὴ γέγραπται; ἀλλ', φησιν. ἀλλὰ πρὸς ἀπειλῶ μόνον, ἵνα σωφρονίσωμεν· ἐὰν δὲ μὴ σωφρονίσωμεν, ἀλλὰ μείνωμεν κακοὶ, οὐκ ἐπάξει τὴν κόλασιν, εἰπέ μοι; Οὐκοῦν οὐδὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἀποδώσει τὰς ἀμοιβάς. ναί, φησιν. ἐκεῖνο γὰρ αὐτῷ πρέπον ἐστὶ καὶ τὴν ἀξίαν διεριτεῖν. ὥστε ἐκφοβεῖν μὲν ἀληθῆ καὶ πρώτως ἔστι, τὰ δὲ τῶν κολάσεων οὐ πρώτως, ἀλλ' ἀπειλῆς ἕνεκεν καὶ φόβου. πόθεν ὑμᾶς πείσω, οὐκ οἶδα. ἀλλ' ἐμὲ εἰπεῖν ὅτι ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, ἐμὲ εἰπεῖν ὅτι ἀπειλοῦσιν εἰς πῦρ αἰώνιον, δεῖ καὶ πλούσιον παραγενέσθαι ἤδη κολαζόμενον, πολλὰ ἀπειλῆς ἕνεκεν εἰρῆσθαι. πόθεν οὖν ὑμᾶς πείσω; Σατανικὸς γάρ ἐστιν ὁ λόγος, χαρὰν αἰσίνεται χαίρειν ὁμολογοῦντας, καὶ ῥᾳθύμους ποιεῖν. πῶς οὖν αὐτὸν ἐξέλωμεν; ὅσα δὲ εἴπωμεν ἀπὸ τῆς γραφῆς, εἰρῆσθαι, ὅτι ἀπειλῆς ἕνεκεν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ τῶν μωρόντων ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν· καὶ γὰρ τῶν σκωληκοτόντων οὐκ ἔστι κατακλυσμοῦ, μὴ ἐκείνα ἀπειλῆς ἕνεκεν εἴρηται; οὐχὶ ἀξίαν καὶ γέγονε; τοιαῦτα καὶ σκῶλοι πολλὰ ἔλεγεν, καὶ σὺ ἐκατὸν ἔτεσι τῆς κιβωτοῦ τεκταινομένης καὶ τῶν ξύλων υφαινομένων καὶ τοῦ δικαίου βοῶντος, οὐδεὶς ὁπὶς ὤων ἐῶ. ἀλλ' ὅμως οὐκ ὀπὶς ὤουσαν τὴν διὰ τῶν ῥημάτων ἀπειλὴν, ἐπέσπασαν τὴν διὰ τῶν πραγμάτων τιμωρίαν. τοῦτο καὶ ἡμᾶς πείσομεν, ἂν μὴ πιστεύσωμεν. διὰ τοι τοῦτο καὶ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ πᾶσι ἡμέραις βασκαλλει τὸν Νῶε, ὅπως καθάπερ ἐκείνῳ τῷ κατακλυσμῷ πιστεύσαντες, οὕτω καὶ τῷ κατακλυσμῷ τῆς γεέννης. μὴ ἀπειλὴ σκῆπτά ἐστιν; οὐχὶ ἔργον γέγονεν; Εἶπα ὁ κόλασιν οὕτως ἀγαθοὶ τότε ἐπαγαγών, οὐ πολλῷ μᾶλλον καὶ νῦν ἐπάξει; ὁ γὰρ δὴ ἐλάττονα τῶν ὧν γενόμενα. Οπι ὧν εἰσῆλθον, φησιν, καὶ γοῖ τοῦ Θεοῦ εἰς γῆν θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὑπερμιξίαν ἦσαν ὃ ἄθεον· νῦν δὲ οὐδὲν ἐστιν εἶδος κακίας, ὅπερ οὐκ ἀπόλαυσον. ἆρα οὖν πιστεύετε, ὅτι γέγονεν ὁ κατακλυσμός, ἢ λῆρος ὑμῖν εἶναι δοκεῖ; κρίτιται, καὶ τὰ ὄρη, ἐν᾽ ἂν κιβωτὸς ἱδρύθη, μαρτυρεῖ, καὶ Αρμενίας λέγω· πλοῦ δὲ οὐκ ἀφειδείας πολλῆς καὶ ἐφ᾽ ἕτερον ἐκείνου σαφέστερον ἄξω καὶ λόγον. ἐπεδήμησέ τις ἡμῖν τὴν Παλαιστίνην ποτέ; λοιπὸν γὰρ οὐκ ἔτι λόγον, ἀλλὰ πράγματα ἐρῶ, κρίνει καὶ τὰ πρότερα πράγματα σαφέστερα ἐκεῖνα. ἅπερ γὰρ αὐ εἶπεν ἡ γραφὴ, ταῦτα τῶν ὁρωμένων πιστότερα. ἐπεδήμησεν οὖν τις ὑμῖν τὴν Παλαιστίνην ποτέ; ἔγνωκε οἶμαι. τί οὖν; μαρτυρήσατέ μοι ὑμεῖς καὶ σὺν ὕπνῳ ἐκείνοις ἑωρακότες πρὸς σὺν ὀφθαλμοῖς ἔχει. Ασκάλωνος γὰρ ἄνω καὶ Γάζης εἰς αὐλῶνα τοῦ Ιορδάνου ποταμοῦ ὃ τόπος ἐστὶ χώρα πολλή τις καὶ εὔφορος, μᾶλλον δὲ ἐκεῖ, νῦν δὲ οὐκ ἔστιν. αὕτη δὲ οὖν, ἡνίκα πρὸ ἐδίδουσα οὖσα (Εἶδε γάρ, φησι, Λὼτ πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ιορδάνου, καὶ ἐκεῖ ποτίζουσαν ὡς παράδεισον τοῦ Θεοῦ) αὕτη δὴ οὖν ἡ ὕστερον βύθαλης καὶ πρὸς πάσας τὰς χώρας ἀμιλλωμένη, ἡ φθάνουσα τὴν εὐθηνίαν καὶ παράδεισον τοῦ Θεοῦ, πασῶν τῶν ἐρήμων ἐρημοτέρα ἐστὶ νῦν. καὶ ἔστηκε καὶ δένδρα, καὶ καρπὸν ἔχει· ὁ δὲ καρπὸς τῆς τοῦ Θεοῦ ὀργῆς ἐστὶν ὑπόμνημα. ἐστήκασι μὲν γὰρ ῥοαὶ, καὶ τὰ ξύλα, λέγω, καὶ ὁ καρπὸς,

Γεν. 5. β.

Γεν. 13. α.

χ. 6ον

καρπὸς, λαμπρὸν τὸν ὀπωφαίδιμον ἔχουσαν, ἐν τῷ ἀγνῶτι προέχουσι πολλὰς ἐλπίδας· Εἰ δὲ λησθεῖεν εἰς χρῆσιν, ἐξαχλαθεῖσαν καρπὸν μὴν ἐνέγκαι, κόπον δὲ τίκτειν πολλῷ δικαίως ἂν ἀποκινδύνῳ ἔοικεν. τοιαύτη καὶ ἡ γῆ πᾶσα. καὶ λίθον ὕρης, τετρωμένον βλέπεις. καὶ τί λέγω λίθον καὶ ξύλα καὶ γῆν, ὅπου γε καὶ ἀὴρ καὶ τὰ ὕδατα μετέχει τῆς συμ-
φορᾶς; καθάπερ γὰρ σώματος ἐμπαθοῦντος καὶ καταχαμαιζούσης τὸ μὲν ἄημα μένει, καὶ ὁ τύπος ἐν τῇ τῆς πυρὸς ὕλῃ, καὶ ὁ ὄγκος, καὶ ἡ διάμετρος, ἡ δὲ δυνάμεις οὐκέτι· οὕτω δὴ καὶ ἐκεῖνα γῆν ὄντα ἰδοῦ, ἀλλ' οὐδὲν ἔχουσαν γῆς, ἀλλὰ πόντια τέρεα· δένδρα δὲ καρποὺς, ἀλλ' οὐδὲν δένδρων καὶ καρπῶν· αἴειρα καὶ ὕδωρ, ἀλλ' οὐδὲν ὕδατος, οὐδὲ αἴειρος. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα πεπόνθασι. καίτοι πῶς δὴ ἀὴρ ἐμπαθεῖν ποτέ; πῶς δὴ ὕδωρ μὴ ὕδωρ; ξύλα μὲν γὰρ καὶ λίθους δυνατὸν καὶ ἀέρα ἢ καὶ ὕδωρ ἀδιαφθόρως δυνατόν· τῷ δὲ αὐτὰ ποιήσαντι δυνατόν. τοιγαροῦν οὐδὲν ἕτερον ἢ χαμαὶ ὄντι ὁ ἀὴρ, χαμαὶ ὄντος ὁ ὕδωρ, πόντα ἄκαρπα, πόντα ἄγονα, πάντα τοῖς ἐμφεύδεσι· τῆς προλαβούσης ὀργῆς εἰκόνες, τῆς μελλούσης τεκμήρια. μὴ καὶ ταῦτα ἀπειλαὶ ῥήματα; μὴ καὶ ταῦτα φόβοι ῥημάτων; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδὲν ταῦτα πρόσεστιν ἄπιστα, ἀλλ' ὁμοίως τοῖς ὡρωμένοις τὰ μὴ ὡρώμενα πιστά· τῷ δὲ ἀπίστῳ καὶ ταῦτα ἴσθμια πίστιν προσλαβεῖν. Εἰ τις ἀπιστεῖ τῇ γραφῇ, τὰ Σόδομα λογιζέσθω, τὰ Γόμορρα σκοπείτω, τὸν πυρεῖον τὸν γεμμηθέντα καὶ ἁλόντα. τοῦτο τοῖς Ἑβραίοις τὸν κόλασιν τεκμήριον. Φορτικὰ ταῦτα; σκληρὰ δὲ φορτικὰ, ὅταν λέγῃς ὅλα οὐκ ἔστι γέενα, ἀνὴρ ἁπλῶς ἠπείλησεν ὁ Θεός; ὅταν σκληρὸς εἶ καὶ χρῆσαι ἀκαμπὴς λαός; σύ με ταῦτα ἀναγκάζεις λέγειν ὁ Ἄπιστος. Εἰ τοῖς ῥήμασιν ὑπείκεις τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἀναγκάζομαι τὸν ἀπὸ τῶν γραμμάτων πίστιν προσαγαγεῖν. Ὅπου δὲ σκληρὸν πεφύλαγε, καὶ ἐκεῖ καὶ ἄκαιρον παιδεύσῃ λειπόν. τί γὰρ ἔχεις εἰπεῖν περὶ τῶν Σοδόμων εἰπεῖν; βούλει μαθεῖν δι' ἃ ἁμαρτίαν ταῦτα ἐδέξατο; ἐν ᾧ ἁμάρτημα χαλεπὸν καὶ ἐπάρατον, πλέον' ἀνήκεν. παιδὶ ἐπιμένει ὁ αὐτὸς, ἐν δὲ τοῦτο ταύτῃ ἔδωκεν τὸν δίκαιον· νεῦε δὲ μικρὰ καὶ ἴσα καὶ χαλεπώτερα τούτων ἁμαρτήματα. Εἶτα ὁ γὰρ εἰς ἁμάρτημα τοσαύτης σκληρᾶς ὀργῆς, καὶ μηδὲ τὸν Ἀβραὰμ ἱκετηρίαν δυσωπήσαις, μήτε ⳩ ἔνοικον Λὼτ ⳩ γαμβρὸν τῆς εἰς οὐδὲν δούλους αὐτῷ πεμπούσης γαμετέρας εἰς ὕβριν προσέμενον ταῖς ἑαυτῆς, τοσούτων ὄντων τῶν ἁμαρτημάτων φείσεται; βούλει καὶ ἕτερον ἐπάγω; ⳩ Φαραὼ πάντως ἀκούεις ⳩ Αἰγύπτιον βασιλέα. σκοπεῖν οἶδας καὶ τὸν δίκαιον ἰὼβ ἔδωκε, πῶς αὐτῷ ἁρμασιᾶν καὶ ἵππους καὶ τὸ στρατοπέδου πλῆθος εἰς ὃ ἐρυθραῖον κατεπόντωσε πέλαγος. βούλει καὶ ἕτερα μαθεῖν; σκέψαι μὲν ἴσως ἀσεβεῖς ἰὼβ, μᾶλλον δὲ οὐκ ἴσως, ἀλλ' ὄντως ἀσεβὴς ἰὼβ. βούλει καὶ σκιᾶς πίστιν ὄντων καὶ προστιθέντων τῷ Θεῷ, βίου δὲ σκιᾶς ὄντων ὀρθοῦ, ὑμνουσυμβόλους ἰδεῖν; ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος, Μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐξεπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ χιλιάδες εἴκοσι τρεῖς· μηδὲ πειράζωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ· μηδὲ σκηνοφαίζωμεν ⳩ Κύριον, καθώς τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. Εἰ δὲ πορνεία τοσοῦτον ἴσχυσεν, εἰ δὲ γογγυσμὸς, τί σκέπτεται τὰ ἡμέτερα; εἰ δὲ μὴ δίδωσι δίκαιον νεῦσαι, μὴ θαυμάσῃς. σκέψαι μὲν γὰρ σκιᾶς ἦσαν τὸν γέενναν· διὸ ταῖς προφητικαῖς πόδας σκολαίζοντο τιμωρίαις. σὺ δὲ ὅσα οὐχ ἁμάρτῃς, καὶ μηδενὸς δίκαιον ὄντως, πάντα ἀποστείλει σκιᾶς. Εἶτα σὺ μὲν ἀπαιτεῖς καὶ ὑποσημαίνεις οὕτως σκολαίζειν, ἡμᾶς δὲ φείσεται; σκέψαι δὲ ἔχει λόγον. καὶ γὰρ τὰ αὐτὰ ἁμαρτάνομεν σκιᾶς, μείζονος ἴσως ἐκείνων κολάσεων ἄξιοι. Ἀλλὰ τί; ὅτι πλείονος ἀπολαύσαμεν χρόνου. ὅταν δὲ καὶ πλείονος, καὶ μείζονα σκιᾶς ἐκείνων πλαγώμεν, τίνα οὐκ ἐποησόμεθα τιμωρίαν; καὶ μή τις νομιζέτω θαυμάζοντα αὐτὸν, ἢ συγχωρήσκοντα αὐτῇς λέγειν. μὴ γένοιτο. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς κολάζῃ, ὁ τὸν ἐναντίον Φέρων ψῆφον, ἀπὸ σκοπολικῆς ἀμαθίας τοῦτο ποιεῖ. ὁ τοίνυν ἐπαινῶν αὐτὸν, οὐδὲ συγχωρῶν τοῦτό φημι· ἀναιδείας τὸν ἡμετέραν κακίαν. σκέψαι τοίνυν, εἰ καὶ

ἐγγίζομεν,

ἐρήμους, ἵνα μὴ ἔρημον ἦρχετο· ἡμεῖς δὲ παιδία ἔχοντες καὶ οἰκίας ταῖς ἡμετέραις ἴσπις
γεγύζοιμεν. Ἐκεῖνοι δὲ καὶ ἐπορίσθησαν, ἵνα ἀπὸ Αἰγυπτιακῶν ἐξελθόντες κακῶν, τὸν νόμου
ᾠδὴν οὐκ ἀκούσαντες τοιοῦτον· ἡμεῖς ἐκ παιδίων τὰ σωτηρίου ἐδόγματα
ὥστε μείζονος καλάσεως ἐσμεν ἄξιοι. Βούλει δὲ ἕτερα ἀκοῦσαι, ὅσα ἔπαθον οἱ Παλαιστῖνοι, λι-
μοί, λοιμοί, πόλεμος, αἰχμαλωσίας, τὰ ἐπὶ Βαβυλωνίων, τὰ ἐπὶ Ασσυρίων, τὰ ἐπὶ τῶν
Μακεδόνων κακά, τὰ ἐπὶ Αδριανοῦ τοῦ Ουεσπασιανοῦ; βούλομαί σοι, ἀγαπητέ, διηγήσα-
σθαι· ἀλλὰ ἀποπηδήσας μᾶλλον ἢ παρὰ τούτου ἕτερον ἐρῶ. λιμὸς ἐγένετο ποτέ, φησί, τοῦ
ὁ βασιλεὺς ἐβάδισεν ἐπὶ τὸ τείχος. Εἶτα γυνὴ προσελθοῦσα τούτοις φθέγεται πρὸς
δ. Βασ. κη. αὐτὸν τὰ ῥήματα· Βασιλεῦ, εἰπέ μοι ἡ γυνὴ αὕτη, σώσωμέν σε σήμερον Ⓦ ἢ οὐ; καὶ φά-
γωμεν, καὶ αὔριον Ⓦ ἐμοὶ καὶ σοὶ φάγωμεν, καὶ Ⓦ αὐτῆς ἐκείνη ἔδωκε. Τί τοίνυν
Θρῆνοι δ. ι. τῆς συμφορᾶς χαλεπώτερον; πάλιν ἄλλαχού ὁ προφήτης φησί, Χεῖρες γυναικῶν οἰ-
κτιρμόνων ἥψησαν τὰ τέκνα αὐτῶν. Ἰουδαῖοι μὲν τοιαύτην ἔδωκαν δίκην· ἡμᾶς δὲ πολλῷ
μᾶλλον δώσομεν; βούλει καὶ ἑτέρας αὐτῶν ἀκοῦσαι συμφορᾶς; τὰ Ἰωσήπου ἔπελθε, καὶ
" μαθήσῃ πᾶσαν ἐκείνην τραγῳδίαν. ἆρά σε πείσωμεν ἀπὸ τούτων, ὅτι ἐστὶν γέεννα; Ἰσ. μαθεῖν
συνήσουσι γάρ. σκῆπτοι σκολάζουσι· δῆλον τί ἡμᾶς μὴ καλάζειν; ἢ πῶς ἡμᾶς μὴ κολάζειν 15 Ἰσ. ἐκεῖνοι μὲ
χείρονα ἐκείνων πάσχομεν; ἢ δῆλον, ὅτι διὰ τὸ ἀπειλεῖσθαι ἡμῖν τὴν κόλασιν. Εἰ δὲ βού- κολάζεσθαι
λει καὶ ἐπὶ προσώπων ἑνὸς ἑκάστου ἰδεῖν, πῶς ἐκολάσθησαν. ἀδελφὸν ἀπέκτεινεν ὁ Κάϊν. δέ- χείρονα ἐκεί-
νου τῶν
νου μὲν τὸ ἁμάρτημα· πῶς γάρ οὔ; ἀλλ' ἔδωκε δίκην καὶ χαλεπὴν καὶ μείζονα θανάτου δυτα- πόνων;
ξίδου, καὶ ὑπὸ τῆς ἐλεεῖν δοκούσης καὶ μειλιχίας ἀπολωλεκώς. ἀκούσατε γάρ αὐτοῦ λέγοντος· Εἰ ἐκβάλ- Γεν. δ. ιγ.
λεις με ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσομαι, καὶ ἔσομαι, πᾶς ὁ εὑρίσκων με ἀπο- 20
κτενεῖ με. Εἶτά σοῦ μοι, οὐχὶ ταῦτα προέτεινεν ἐκείνῳ πολλοῖς καὶ νῦν; ὅταν γάρ μὴ ἔφρικεν, ἀλλὰ πνευματικὸν αἰσθόμενος ἀδελφόν, οὐχὶ ταῦτ' εἰργάσω; Τί γάρ, εἰ καὶ μὴ ξίφει, ἀλλ' ἑτέρῳ ὅπλῳ; ὅταν δυνάμενος λῦσαι λιμόν, περιίδῃς; τί οὖν; σοὶ τοῖς ἐφ' ὑμῶν τῷ ἀ-
δελφῷ; σοὶ τοῖς προέβαλε κινδύνους; ἀλλ' ἐκεῖνον οὐκ ἔδωκεν δίκην, ἀλλὰ δώσουσιν. εἶ-
τα ὁ μὲν μηνῶν ἀκούσας χρόνων, μηδὲ προφήτου, μήτε σημεῖα θεασάμενος μεγάλα, 25
τοσαύτην δίδωσι τιμωρίαν· σὺ δὲ ἕτερος πὰ αὐτὰ διδράσκων, καὶ μηδὲ τοσούτοις θαύμασι δείγμασι σωφρονιζόμενος, ἀπαρηγόρητος ἔσῃ; καὶ ποῦ σοι δίκαιον τῷ Θεῷ; ἢ ποῦ σοι ἀγαθόν; καὶ πάλιν, ξύλα τις συλλέξας ἐν τῷ σαββάτῳ κατελεύσθη, κἀκεῖνα μικρὰ αὐτῇ ἡ στολὴ, καὶ τῆς προ-
πομπῆς φαυλότερα. Εἶτα ὁ μὲν ξύλα συλλέξας ἐν σαββάτῳ ἐλιθάσθη, σὺ δὲ μυρία ἐργα- 30
σάμενος πολλάκις θάνατον, ἀπήλθον ἀπήμονος; ἀλλ' οὖν μὴ εἴπῃ γέεννα, ποῦ σοι δίκαι-
ον; ποῦ σοι ἀπροσωπόληπτον; καίτοι πολλὰ ἐγκαλεῖ αὐτοῖς τοιαῦτα, ὅτι σάββατα οὐ τηροῦσι.
πάλιν, ἄλλος τις ὁ Χαρμὶ δυσθήμα κλέψας, μετὰ τοῦ γένους ἐλιθάσθη πάντος. Τί οὖν;
σοὶ τοῖς ἐξ ἐκείνου ἱερεῦσιν γέγονεν; ὁ Σαοὺλ πάλιν φεισάμενος τοῦ Θεῷ δοκοῦντος, τοσαύτην ἔστησε τιμωρίαν. σοὶ τοῖς οὖν ἐφείσατο ἐξ ἐκείνου; εἰ δὲ μὴ οὖν τοῦτο. ὑπὲρ μᾶλ- 35
λον θηρίων ἀλλήλους κατεσθίομεν τῷ Θεῷ δοκοῦντος, καὶ σοὶ τοῖς ἔπεσεν ἐν πολέμῳ; πά-
λιν, ὦ τοῦ Ηλὶ γέροντος, ὅσῳ περὶ τοῦ θυμιάματος πλείονα, δίκην ἔδωκεν χαλεπωτάτην μετὰ τοῦ παιδός. σοὶ τοῖς οὖν ἐγένετο πατὴρ ῥᾳθυμος περὶ " παιδός; ἀλλ' σοὶ τοῖς ἔδωκε δίκην. πό- Ἰσ. πάϊδα
τε οὖν δώσουσιν, ἢ γέεννα μὴ ἦ; πάλιν μυρία αἱ τις ἔχοι καταλέγειν. Τί γὰρ ὁ Ανανίας καὶ ἡ
Σάπφειρα; ὅτι ἔκλεψαν ἐξ ὧν ἐθέσθην, θάνατος ἐπιμορφήσαντες. σοὶ τοῖς οὖν ἀ-
φεκὼς ἐξ ἐκείνου ταῦτα ἐποίησε; πῶς οὖν οὐκ ἔδωκεν τὴν αὐτὴν δίκην; ἆρά σε πείθομεν 40
ὅτι γέεννά ἐστιν, ἢ πλείονα σοι δεῖ θάνατον; σκοπῶ δὲ ὅτι τὰ ἄγραφα ἤδειμεν τὰ παρ' ἡμῶν
ἐν τῷ βίῳ γινόμενα. ἀναγκαῖον γὰρ πάντοθεν ἑαυτὸν ἡμῖν συλλογίσασθαι τὴν ἔννοιαν, ἵνα μὴ
μάτην ἑαυτοῖς ζημιούμενοι βλασφημῶμεν ἑαυτούς. οὐχ ὁρᾷς πολλοὺς ἐν συμφοραῖς πα-
σώματα ἀναπήρους μυρία πάσχοντας δεινά, ἑτέρους δὲ εὐδοκιμοῦντας; δέχα τί ἃ μὲ φίλων δι-
δόασι

δόσει δίκης, ⓐ ἢ οὔ; ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος, Τισὶ αἱ ἁμαρτίαι προδηλοί εἰσι, ἡσὶ a. Τιμ. ε κδ.
ἢ ἐπακολουθοῦσι. πόσοι διέφυγον ἀνδροφόνοι, πόσοι τυμβωρύχοι; ἀλλ' ἀφείλω ταῦτα. πόσους οὖν ὁρᾷς κολαζομένους κόλασιν χαλεπήν; ⓐ μὴ νόσῳ μακρᾷ πρεδόθησαν, ⓐ ἢ βασάνοις διικνεῖσθαι, ⓐ ἢ ἑτέρᾳς μείζους ἀφοῖς. ὅταν οὖν ἴδῃς τὰ αὐτὰ σκεύοις πεπλη-
5 μεκότα, ἢ δὲ πολλῷ πλείονα, καὶ μὴ διδόντα δίκην, οὐκὶ καὶ ἄκων εὐσεβεύσεις τὴν γέενναν; ἔκλεγε τούτους τοῦ σοῦ, τοῦ πρὸ" σε κεκολασμένους χαλεπῶς. σύνοιδε, ὅτι ὁ Θεὸς φειδωλήπλης οὐκ ἔστι, ἢ ὅτι μείζα ἐργασάμενος κακὰ οὐδὲν τοιοῦτον πέπονθας, ἢ ἕξεις τὴν ἔσοιδν τῆς γέεννης. οὕτω γὰρ ἡμῖν ἀστεῖος ὁ Θεὸς ἐγκατέσπειρεν, ὡς μηδένα ἀγνοῆσαι τοῦτό ποτε. καὶ γὰρ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι δὲ μυθολόγοι καὶ πόλεις ἁπλῶς ἅπαντες τοῦ
10 ἀνταποδόσεως ἐφιλοσόφησαν τῆς ὠκῆς, δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι εἰρήκασι τοῦ πολλοί. εἰ δὲ σκεῖνα μῦθοι, ἀλλ' οὐ τὰ πρὸ ἡμῶν. ταῦτα οὐχ ἁπλῶς φοβῆσαι βουλόμενος εἶπον, οὐδὲ βαρεῖαι τὰς ἡμετέρας ψυχάς, ἀλλὰ σωφρονίσαι καὶ κουφοτέρας ἐργάσασθαι. ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς ἐγὼ μὴ εἶ) κόλασιν, καὶ μάλιστα πάντων ἐγώ. τί δήποτε; ὅτι ὑμῶν ἕκαστος σὺν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς δέδοικεν, ἐγὼ δὲ ἢ τῆς προστασίας ταύτης εὐθύνας σὺν ἔχω· ὥστε μά-
15 λιστα πάντων ἐμὲ δεῖ φυγεῖν ἀδύνατον. ἀλλ' οὐκ ἔστι μὴ εἶ) κόλασιν καὶ γέενναν. τί λέγω; ποῦ δῆτα, φησί, τοῦ Θεοῦ ὁ φιλανθρωπία; πολλαχοῦ. μᾶλλον δὲ ἐτέρῳ πρὸ τούτου δείξομεν καιρῷ, ἵνα μὴ σὸν πρὸ τῆς γέεννης συγχέωμεν λόγοις. τέως δὲ, ὅπερ ἐκερδήσαμεν, μὴ δεῖ ἀπολλύειν. κέρδος γὰρ οὐ μικρὸν πεπεῖσθαι πρὸ γέεννης. καὶ γὰρ τῶν τοιούτων λόγων μνή-
μη, καθάπερ τι πικρὸν φάρμακον, πᾶσαν κακίαν ἀποσμῆξαι δυνήσεται, ζωοποιοῦσα ἡμῶν
20 σοφίζουσα τῇ δεήσει. χρὴ οὖν πάντα ποιῶμεν, ἵνα καθαρὰν καρδίαν ἔχοντες, οὕτω κατατρέχωμεν ἐπὶ τὴν τράπεζαν, μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς ἤκουσε, μήτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

25.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ ΤΕ ΚΑΙ προνοίας, Λογ. α.

30

Πολλῆς γέμει ταραχῆς ἡμῶν ἡ ζωή, καὶ θορύβων μεστὸς ὁ παρὼν βίος ὅδε. ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐστὶ δεινὸν καὶ χαλεπόν, ἀγαπητοί· ἀλλ' ὅτι τοὺς θορύβους τούτους καὶ ταραχὰς, ἢ πρὸς ὀργὰς πολλὰς καὶ πάθη μεταλλήπας δυναμένους, ἢ
35 μᾶλλον τοὺς φέροντας ἀλύπως, οὐδὲν ἕτερον τούτων μεμαλέτηκεν, ἀλλ' ἀπολυπετοῦντες ⓐ ἅπαντα δεῖ πελεῖν χρόνον· καὶ ὁ μὲν πένης, ὁ ἢ νόσου ὀδυρόμενος, ἄλλος φροντίδων ὄγκου, καὶ πρὸς τὰ οἰκίας, ἕτερος παιδοτροφίας, ἄλλος ἀπαιδίας. καὶ ἴδοις ἂν τοῦ μὲν πλούσιου τὸν ἀβροδίαιτον. οὐ γὰρ ὅτι τοῖς αὐτοῖς πρόκειται, ἀλλ' ὅτι τοῖς ὁμοίοις ἴσως πάντες ἀλγοῦμεν. κἂν τοῦτο
40 εἰ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἡμῖν αἰτία τοῦ ὀδυρμοῦ ἦν, οὐκ ἔχειν ὅτι τοῖς ὁμοίοις ἴσως ὀδύρεσθαι, ἀλλ' εἰ πενία κακὸν καὶ ἀφορητον, τί τὸ πλουτεῖν ζῶντα οὐδέποτε ἔχειν ἀλύειν· καὶ εἰ ἀπαιδία κακὸν, ⓐ πολυπαιδίας ἀπολαύοντα διὰ παντὸς ἔχειν. πάλιν, εἰ δὲ ταῖς νόσοις τῆς πόλεως πρόκειται ἅπαντες, καὶ πᾶσιν ἀπολαύειν, καὶ πολλοῖς ἔχειν σὺν ἀναισθήτοις, ζηλωτὸν, ἔχειν ⓐ ἀπρόσκοπον βίον καὶ γαλήνιον φθάνειν εἶ), καὶ πρὸς πάντων αἰσθέ-

πων

πων μισεῖσθαι. νυῶ γὰρ ὅταν ἴδῃς, ὅτι πλουσίοις καὶ πένησιν ἴσως ὀδυνηρὸν, πολλάκις γὰρ ὁ πλουσίων ὑπὸρ πένητα τὸν πάλιν πτωχὸν, καὶ ὁ ἄρχων ὑπὸ λαῶν. καὶ ὁ δεσπότης, ὁ πολλοῖς παίδων πατὴρ, καὶ ὁ μηδένα ὅλως ἐχθρὸν, μὴ τὰ τοιαῦτα τῆς ἀταξίας αἰτιώμεθα, ἀλλὰ σὲ τὸν οὐ δυναμένους αὐτοῖς εἰς δέον χρήσασθαι, ὁ πάσης ἀθυμίας ἀπαλλάττειν ἑαυτούς. καὶ γὰρ ὁ στρατηγὸς, καὶ ὁ ὁδηγὸς, οὐχὶ τύπτει δεῖ πότε, ἀλλ' ἡμᾶς καὶ ἡμετέρα ἀφαίρεσις. ὡς ἐκεῖ τὴν καλῶς ἡμῖν ἡ κατασκευασμένη, καὶ μυρίοι πάντα χρόνον ἐκλείπουσι χάλκωνες, ὁ γαλκοῦν καὶ λιθίνη καθυδυόμεθα ἀφοπλοῦτοι· ὥσπερ οὖν οὐκ ἂν ἔχοῦσης αὐτῆς, καὶ ἐξ οὐρανοῦ ἡμῖν ἄπαντα φέρηται, τῶν ὀναγκαίων ὄντων ὄντων ἄμοιροι ἀφαιρεθησόμεθα. τοῦτο γοῦν ὅτι καὶ ὅτι τῶν σωμάτων ἰδιον. ὁ μὲν γὰρ ἰσχυρὸς ὁ ἑαυτῷ κατασκευασὼς σῶμα, καὶ μυρίαις ἀέρων ἀσωμαλίαις μάχεται, οὐ μόνον ὄντα πίστιν δῶσι, ἀλλὰ καὶ προαθλεῖν ἰσχὺς τῇ γυμνασίᾳ καὶ τῇ τῆς δυσκρασίας ὁμιλίᾳ προσπλέκεσθαι· ὁ δὲ ἀσθενὴς ἔχει καὶ δέρμα, καὶ ἀρίστης ἀπολαύει τὸ τῆ ὥρᾳ κράσεως, ὄντι αὐτῷ πλέον ἀπὸ ταύτης εἰς αὐτὸν ὠφελείας, τῆς οἰκοθεν ἀσθενείας τῇ πρὸς τὴν ὥρᾳ διαλλαγῆς λυμαινομένης. οὕτω δὲ ὅπου τῶν σιτίων ὁρᾶτε. ὅταν μὲν γὰρ ἰσχυρὸν καὶ ἐρρωμένον ἡμῖν τὸ σῶμα τῆς γαστρὸς ᾖ, πᾶν, ὅπερ αὖ εἰσέλθῃ, καὶ σκληρὸν ᾖ, καὶ αὐτῷ ἀκατέργαστον, πρὸς κάθαρσιν αὖθις μεταχειρίζεται χυμοῖς, τὸ φύσεως προσεγγιζόμενης τῆς τῶν σιτίων κακίας· ὅταν δ' ὁ τόνος αὐτοῦ καταλελυμένος ᾖ καὶ χαῦνος, καὶ τὸ πάντων διαχειρίσεως αὐτῇ προσπέσῃ ἔδεσμα, εἰς τὸ χείριστον αὖθις μεταῤῥύθμισιν διέφθορε, τῆς ἀσθενείας τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ λυμαινομένης. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἰδωμεν πραγμάτων ἀταξίας, μὴ θείαν αἰτιώμεθα, ἀγαπητέ. τὸ γὰρ οὐχὶ φαρμακὴν ὄντι διῤῥηγνὺς πταῦμα, ἀλλὰ πταῦμα ἐπαγαγεῖν πταῦμα. μὴ δαίμοσι λογιζώμεθα τὸν κόσμου τὸν οἰκονομίαν, μὴ ἀφρονέστατα εἰ νομίζωμεν τὰ πράγματα, μὴ ἡδέσεώς τινος καὶ εἰμαρμένης τυφομένα ὑπτιαχίζωμεν τῇ προνοίᾳ τοῦ Θεοῦ. ταῦτα γὰρ πάντα βλασφημίας γέμει, καὶ ἡ ὄντως ταραχὴ καὶ ἀταξία, οὐχὶ τῶν πραγμάτων ὄντι φορᾷ, ἀλλ' ὁ οὕτω διαχείμαρος λογισμός· ὃς καὶ μυρίας ὑπαξίας ἀπολαύει, ἕως μὲν τὸν ἀταξίαν τὸν ἐν αὐτῷ, καὶ τὸν ταραχὸν διερμηνεύσῃ, ὄντι αὐτῷ τῆς τὸ τῆς πράγμασι βιαξίας εἰς αὖ πλέον. ἀλλ' ὥσπερ ὀφθαλμὸς νοσῶν μὲν καὶ τὸ μεσημβρίᾳ φλογωτάτῃ σκότος ὑφήσεται, καὶ ὕστερα δὲ ἑτέρων, καὶ ὄντι αὐτῷ τῆς ἀκτῖνος εἰς αὖ πλέον· ὑγιαίνων δὲ καὶ ἐρρωμένος, καὶ τὸ ἑαυτὸν διωκόσεται τὸ σῶμα χλευαζεῖν μὴ ἀσφαλείας· οὕτω καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης τῆς ἡμετέρας ὀφθαλμὸς, ἕως μὲν αἱ ἐρρωμένος ᾖ, καὶ ἅπαντα εἰ δοκοῦντα ὄντι ἴδῃ, καλῶς ὑφήσεται· ὅταν δὲ διεφθαρμένος, καὶ εἰς αὖθις ἀναγκαίης θυρωνοῦ, καὶ τὸν ὀκῆ πολλοῦ ἀταξίαν καταγνώσεται καὶ ταραχήν. καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, πολλὰ σοι τῶν πάλαι καὶ τῶν ἐφ' ἡμῶν τούτων κατασκευάσω παραδείγματα. πόσοι πονηροὶ φέρεσιν εὐκόλως, καὶ ὃν Θεὸν ἀφ' τούτων διαγελῶντες οὐ δικαιμπόμοισι; πόσοι πλουτοῦσι καὶ τρυφῶν ἔχοντες, οὐκ εὐχαριστοῦσι, ἀλλὰ βλασφημοῦσι διαπαντός; πόσοι μανίαν παθόντες ὑφίσι, κατηγοροῦσι τῆς καθόλου προνοίας; πόσοι δισμωτήριον ἄπαντα χρόνον οἰκήσαντες, τῶν τὸ ἀδικία καὶ ἀσφαλεία βεβιωκότων εὐγνωμοσύνην τὸν ὀκῆ φέρεσι τοιαυτοῦτον; ὁρᾶς ὅτι ἡ τῆς ψυχῆς κατάστασις, καὶ ὅτι ὁ οἰκεῖος λογισμὸς καὶ τούτων καὶ ὀκείνων αἴτιος, ἀλλ' οὐκ αὐτὰ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις. ὥστε εἰ τὰ δικαίας ἐπιμελείας ἐποιούμεθα τὰ ἡμετέρας, οὐκ ἂν ταραχὴ, οὐκ ἂν ἀταξία, οὐκ ἂν τὰ δεινὰ τοῦτο, εἰ δὲ βούλεσθε πάντος χαλεπώτερα μᾶλλον καὶ κάτω τὰ πραγματα τῆς ἡμετέρας ἐφέρετο ζωῆς. ἀλλὰ νὴ, εἰπέ μοι, Παῦλος βιαίως; καίτοι τῶν ἀρίστα βεβιωκότων ὄντι, τῶν τῇ ἀρετῇ ζωοποιηκότων ἄπαντα χρόνον, τῶν ἡκιστα τοιαῦτα παθόντων ὀφά. ὁπόθεν ὅτι δικαιότερος ὀκείνου γένοιτο τῶν ὑφ' ἡλίῳ πάντων ἀνθρώπων, οὔτε χαριεστέρα ὀκείνου πέπονθε τῶν ἐξ οὐ γεγόνασιν ἄνθρωποι. ἀλλ' ὅμως ὁρᾶς πολλοὺς τὸ πονηρὰ ζῶντας, καὶ βιβυμασμένους, καὶ τῶν πρώτων χρημάτων ἀπολαύοντας,

βιαίως

βλάπτειν τὸν Θεὸν καὶ ἀδικεῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πρόδηλον τοῦτο· μόνους σκότος βλέπειν. καὶ σὺ ὅταν ἴδῃς τὸν πονηρὸν εὐθυμούμενον, ὅταν ἴδῃς ἐπαιρόμενον, ὅταν ἴδῃς ἐξόδους κατοικοῦντα, σὺν λελυπημένοις ἀμυδρῶς, μηδεμίαν τοιαύτην ζημίαν, πάντα γάρ σοι τὰ χρήματα ἐπιῤῥέοντα, πόρους πλοῦτου καὶ κτήσεως, σαυτὸν δὲ ἐν τοῖς ἐναντίοις πᾶσιν, ἐν ἐπηρείαις, συκοφαντίαις, ὑπὸ βαρβάρων, μὴ νομίσῃς εἶναι τῶν ἀπερριμμένων, μὴ εἰς Παῦλον ἴδῃς τὸν σῶν ἅπτα μελίδος, μὴ ἀλάβῃς τὸν σχοινίου, μὴ ἀκτήσας τὰς λογισμούς, μὴ καταπέσῃς ὑπὸ τῆς ἀθυμίας. τὸν φίλον δὲ Θεὸν καὶ τὸν πολέμιον μὴ ἀπὸ τῆς εὐπραγίας καὶ δυσπραγίας τὸν τοιοῦτον δοκίμαζε· ἀλλ' ἂν μόνον ἴδῃς ὀρθῶς ζῶντα, ἂν ὅσῳ κενούμενον, καὶ πρὸς εὐσέβειαν βλέποντα, μακάριζε καὶ ζηλωτὸν εἶναι νόμιζε, κἂν μυρίας ἀλύσεις περιέχῃ, καὶ δισμωτήριον οἰκῇ σκληρὸν, καὶ ἀναξίοις δουλεύῃ, καὶ πένῃ, καὶ μέταλλα ἐργάζῃ, καὶ ὁπόσων πάσχει δήπου. μακάριος γὰρ οὗτος ὄντως ἐστὶ, κἂν ὀξορύττηται, κἂν κάηται, κἂν κτυπῶνται μακρὸν δαπανώμενα τὸ σῶμα. ἀνὴρ δὲ ἴδῃς ἕτερον ἐν ἀσελγείαις καὶ πονηρίαις, καὶ τοῖς ἐκάστοις ζῶντα κακοῖς, καὶ πολλῆς ἀπολαύοντα τιμῆς, ὑπὸ θείων ἀνδρῶν ἀναβαίνοντα βασιλικὸν, καὶ σχῆμα ἐνδεικνύμενον, καὶ ἀλευρίδα ἔχοντα, καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης κρατοῦντα, δάκρυσον καὶ σχῆμα τοιοῦτον, καὶ ζηλώσεις. ὄντως ἀθλιώτερον τῆς ὕπτιον διακειμένης ψυχῆς, καὶ πᾶσαν ἀνατεταραγμένην ἔχῃ τὴν οἰκουμένην. τί γὰρ ὄφελος ἐν χρήμασι πλουτεῖν, ὅταν κακὴν τὴν ἀρετὴν πενέστερος ᾖς; τί δὲ κέρδος τοσούτων κρατεῖν, ὅταν ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἑαυτῷ παθεῖν μὴ δύνηται ἐπιτήδεια; ἀλλ' ἂν μὲν σῶμα ἴδωμεν κακῶς διακείμενον καὶ πυρέσσοντα, ἢ ποδαλγίαν, ἢ φθίσιν τινὰ, ἢ ἑτέρῳ ἀνηκέστῳ πάθει περικαταλημμένον, διακρυόμεθα, καὶ πάντων ἀπορώτερος ᾖς, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳπερ ἂν εὐπορώτερος ᾖς· ἡ γὰρ αἴσθησις δριμυτέρα γίνεται τῶν δεινῶν, ὅταν ἡ ἀφθονία πρὸς τὴν ἀναγκαίων ᾖ. ὁ δὲ γε πενόμενος κωλυόμενος τῆς ἀπολαύσεως, ἔχει τὸν ἀναγκαῖον παραμυθίαν· ὁ δὲ κύριος ὢν πάσης χρῆσθαι, καὶ κωλυόμενος ὑπὸ τῆς ἀῤῥωστίας, αὐτῷ τούτῳ μᾶλλον ἐμπίπτεται. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, εἰ τὸν μὲν σωματικῷ πάθει καταπεπλημμένον ἰδόντες, θαλαττοῦμεν αὐτὸν, καὶ εὐπορῆς ᾖ· ψυχὴν δὲ κακῶς διακειμένην, ψυχὴν, ἧς ἡμῖν ἴσον ἐστὶν ἐνδεῖν τὸν τιμιώτερον, μακαρίζειν δὲ ὀλίγα χρήματα, ἢ διὰ πενίαν ἡμῖν, ἢ διὰ ἄλλο τῶν ἐνταῦθα μενόντων, καὶ μὴ, τῆς ζωῆς ταύτης, μᾶλλον δὲ πολλάκις καὶ πρὸ τῆς ζωῆς ἡμᾶς ἀπολιμπανόντων; μὴ, παρακαλῶ. ταῦτα τῆς παρούσης ἡμῖν αἰτία, ταῦτα θορύβου. διὰ τοῦτο τὸ Θεοῦ κατηγορεῖν πολλοὶ, διὰ τοῦτο τὸν κόσμον ἀπρονόητον νομίζουσιν. ὡς εἰ ἤδεσαν, ὅτι ἐνδεὲς ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ πρόσκαιρον βίον, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ μόνον, οὐ πλοῦτος, ἢ χρήματα, οὐχ ὑγίεια, ἢ δυναστεία, οὐκ ἄλλο ἐνδεές, καὶ ὡς ἐνδεῖ κακὸν ἐστὶ τὸ πρόσκαιρον βίον, ἀλλ' ἡ κακία μόνον καὶ πονηρία καὶ διεφθορὼς ψυχὴ; οὐ πενία καὶ νόσος, καὶ ἐπήρεια, καὶ συκοφαντίαι, καὶ τὰ ἄλλα, ἃ νομίζει εἶναι δεινά, οὐκ ἂν ποτὲ ταῦτα ἐφθέγξατο, ἃ περιττὰ, οὐκ ἂν ποτὲ ἐν ἀθυμίᾳ διήγαγεν, οὐκ ἂν ποτὲ ἐμακάρισεν, ὧν ἐλαττοῦσθαι ἐχρῆν, οὐκ ἂν ποτε ἐταλάνισεν, ὧν μακαρίζειν ἔδει, οὐκ ἂν ὡς δεῖ ὄντων τῶν ἀνθρώπων διέκειτο. ὃ γὰρ ὅτι πολυσαρκία, καὶ δαψιλὴς φάτνη, καὶ ὕπνος πολλὸς μακαρίζειν ἀνθρώποις ἐνδεῖ ἕτερόν ἐστιν, ἢ ὡς δεῖ ἀλόγων διακεῖσθαι. ἐπὶ καὶ ἐκείνων τοῦτο ἐστὶν ἡ δυσπραγία, μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς ἀλόγοις κακία τοῦτο ἐστί. πολλοί γ' οὖν καὶ οἶνοι καὶ ἵπποι διεφθάρησαν, ἐν ἁρπαγαῖς καὶ ἀδηφαγίαις ζῶντες. εἶτα, ὅτι μὲν τῶν ἀλόγων ζώων, οἷς ἡ πᾶσα ἀρετὴ καὶ εὐεξία σώματος, βλασφημεῖν τοῦτο· ὅτι δὲ τῶν ἀνθρώπων, οἷς πολὺ τὸ κρεῖττον καὶ τῆς ψυχῆς εὐθυμία, ἀρετὴν τοῦτο ἡσόμεθα, καὶ οὐκ αἰσχυνθησόμεθα τὴν εὐφροσύνην, καὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν συγγενῆ ἀπέλασεν; οὐκ ἐρυθριᾷς καὶ αὐτὴν τὴν ὀφθαλμὸν τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀθάνατον; ἃ γὰρ ὥσπερ τοῖς ἀλόγοις, οὕτω καὶ ἡμῖν αὐτὰ διετύπωσεν ὁ Θεός· ἀλλ' ὡς πρέπον ἦν, μᾶλλον ψυχῇ λογικῇ καὶ ἀθανάτῳ σχοινίσαι. ἀλλὰ τί γὰρ τοῖς μὴ ἀλόγοις πᾶσι κατανεύουσι ἐποίησε σὺν ὀφθαλμοῖς ὁ Θεός· σοὶ δὲ καθάπερ οὐκ ἀκροπόλει τῇ κεφαλῇ φέρων αὐτοῖς ἐγκατέθηκεν;

ἐγκαπήκει; οὐκ ὀφθῆναι ἐκείνοις μὲν οὐδὲν πρὸς Θ̄ν οὐρανὸν κεκτᾶσθαι, σοὶ δὲ μάλιστα τὰ ὧδε πεποιηκέναι νόμος καὶ πρὸ τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸ τῆς φύσεως ἐξ ἀρχῆς ἐτέθη; ἐξὸν τί σοι μᾶλλον σῶμα ὄρθιον ἐποίησεν, ἐκείνοις δὲ πάλιν κάτω νεῦσαι; οὐχὶ ἐξὸν τὸν αὐτὸν αἰτῆσαι πάλιν, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς πλάσεως παιδεύεσθαι μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὸν γλῶ, μήτε προτιτηκέναι τοῖς πρόσω πρόγμασι; μὴ τύπῳ καταπροδῶμεν τὸν εὐθμίαν, μηδὲ πρὸς τὸν τῆς ἀληθοῦς δυσθμίαν ἐκλιθήσωμεν, ἵνα μὴ καὶ ἐπὶ ἡμῶν εἴπῃ, Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν, οὐ συνῆκε. Ὁ γὰρ τυφλὸς, καὶ πλούτῳ, καὶ δόξῃ, καὶ τοῖς πρόσω πρόγμασι τὸν εὐημερίαν ὁρίζεται, οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων ἐπισκεμμένων τὸν οἰκείαν εὐγένειαν, ἀλλ' ἀνθρώπων ἵππων καὶ ὄνων γενομένων. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο τινας τοιούτους εὑρεθῆναι πρὸ ἀγίας χορῆς καὶ θαύτῳ πνθυμα τικῷ καὶ συλλόγῳ θεοτεκῆ. Διὰ γὰρ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν θείας ἀπολαύομεν ἀνεφάσεως, ἵνα, καθάπερ δρεπάνῃ, τὰ λόγῳ, τὰ ὑλεμμένοντα πάθη τῆς ψυχοίας ἐκκόπτοντες, ἐγκαρπα δίδρα ἡμῶμεν, καὶ καρποὶ εὐγκωμίου ὦμεν ἐν ἀποθήκαις ἀποτιθέμενοι βασιλικαῖς, δόξαι φιέρεται τῷ κοπῷ διαυτὴ καὶ γεωργῷ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, καὶ ἡμῖν ζωὴν τὸν ἀθάνατον, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, καὶ τὸ κράτος, καὶ τιμὴ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. μη κα.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ, λογ. β.

Ἐξοδ. κα. κζ.

Καλοθεῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω, φησὶ. διὰ τῆς παλαιᾶς ὁ νόμος ἔκειτο, ὅτι δὲ πολλὴ διόρθωσις πολιτείας ἡ ἀκρίβεια, ὅτι εἰσαγωγὴ τοῦ θείου ἦν, ὅτε παιδικὰ τὰ θαυμάσματα, ὅτι τὸ μάλα, ὅτι ὁ παιδαγωγὸς, ὅτι ὁ λύχνος, ὅτι ὁ τύπος καὶ ἡ σκιά. τί δὲ καὶ εἰκαιμεν περὶ τῶν ὁμοίων τῇ χάριτι, καὶ τῇ τοῦ πράγματος ἀληθείᾳ, καὶ τῇ τοσαύτῃ γνώσει, οὐχὶ πατέρα καὶ μητέρα καταθεμιστέον, ἀλλ' αὐθις Θ̄ν τῶν ὅλων Θεόν; τίς οὖν τοιούτους δίκην τιμωρεῖα, ποία τῶν μέτρῳ τῆς κακίας ἀφορκέσῃ κόλασις, ποῖος πυρὸς ποταμὸς, ποῖος σκώληξ ἀτελεύτητος, ποῖοι σκότος ἐξώτερον, ποῖα δεσμὰ, ποῖος βρυγμὸς, ποῖος κλαυθμὸς; πόθεν ἐλάττω τὰ βασανιστήρια, ἢ καὶ ὅσα καὶ μέλλοντα τοῦ ὕπνου ἀφαιρεῖται μὴν ψυχῆς, τὸ φοβερὸν τοσοῦτον κακίας κατανάθεσις. βλασφημίας δὲ ἕτεροι πολλοὶ καὶ ἀφόρητοι ἀθλίους ἐκδέχονται τίμωροι, ὥστε μήτε ἑκόντας τινὰ τοιούτῳ περιπεσεῖν, μήτε τινὰ τῶν φίλων, μήτε ἐχθρὸν ἐπιπίπτοντα πρόσωπον. οὐ γὰρ ὅσιν, οὐκ ἔστι ταύτης ἀμαρτίας χεῖρον, ἀλλ' οὐδὲ ἴσον, ἀλλὰ τὸ προσθήκη κακοῦ τοῦτο ἔστι, καὶ ὁ πόνος συνεχής, καὶ ἀσύγκριτον ἔχει κόλασιν καὶ ἀφόρητον τιμωρίαν. τίνες εἰσὶν οἱ Θ̄ν Θεὸν κακῶς λέγοντες; οἱ τῇ σοφίᾳ τῆς προνοίας αὐτοῦ τὸν οὐκ τῆς εἱμαρμένης ἀπαξίαν καὶ ἀνάγκην ἐπιτιθέντες. καὶ ὃ μὲν οὐδὲν ἀπίστου, καὶ πρὸς ξύλα καὶ λίθους κεχηνότας καὶ θεραπεύοντας ταῦτα ποιεῖν τὸν νοῦν, θαυμαστὸν οὐδέν· ὃ δὲ οὐ ταύτης μὴν ἀπαλλαγὴν τῆς πλάνης καὶ τῆς δουλείας, καταξιωθέντας Θ̄ν ὑπὲρ τοῦ ἐπὶ πλείονα Θεοῦ, Θ̄ν ἀληθῆ καὶ ὄντως Θεὸν, ὥσπερ ἔκλυσος παλιρροίας, πρὸς σκάφει συστρέφεσθαι τὸν ζάλλον, Θ̄ν λογισμὸν καὶ τὸν μηνίθυ, τοῦτο ἐστὶ δὲ δεινότατον, καὶ πολλοὶ ὄντως δακρύων καὶ θρηνῶν ἄξιον· ὅταν Θ̄ν Χριστὸν λέγοντες προσκυνῶσι, καὶ τοσούτων καταξιωθέντες μυστηρίων, καὶ τῶν ἀπορρήτων μεταλαχόντες δογμάτων, καὶ τῆς σοφίας τῆς ἐξ οὐρανοῦ ἡμῖν κατειλουμένης, μετὰ τὸν τοσαύτην τιμὴν, ἧς ἀπολελαύκασι πρὸς τοῦ Θεοῦ, ἑκόντες ἑαυτοὺς καταχρημίζωσι, τῆς μὲν ἐλευθερίας, ἣν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο, μετὰ πολλῆς ἀλογίας ἑαυτοὺς ἐκβαλόντες, δουλείᾳ δὲ χαλεπωτάτῃ καταβαλόντες ἑαυτοὺς, καὶ τυραννικωτάτῳ τυφλίδι τὸν οὐκ ὄντων ἀνα-

πλάττοντες

πλάττοντες ἀλλὰ τῷ λόγισμῷ, καὶ πᾶσαν ἐλπίδα χρηστὴν ἐκκόπτοντες, καὶ τὰ ἰδιώματα τῆς ἀνθρωπίνης ἀρετῆς ἐπονυδαχότων ἐκτεμόντες ὑπηνέμοις ὁμοίους. καθάπερ οἱ πολέμιοι γραμμὴν ἅλωσαν ἡμαίους, ἢ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἀνθρώπου τῆς πατρίδος ἑτοίμους ὄντας ὑπιδοῦναι τῷ ἐχθρῷ πᾶσι ἰδεῖν, καὶ μὴ δυνηθεὶς ἑτέρῳ καταλαλῆσαι δόγματι, μηδὲ ἄπορον ἰδεῖν τὴν ἀνθρώπου τὸ βασιλέως προθυμίας, μηδὲ ποιῆσαι δικαίως, μηδὲ μὴ χρήμασι προδιδόσθαι, ἑτέρως λυμήνηται, ὃ πάθῃ ὑπηνέμῳ ὡς εἰκὸς καὶ μάτην καὶ ἐπ' οὐδενὶ πονηρῷ ὑπιδεικνύντα πόνον, ὥστε αὐτῷ σκληρὰς τὰς χεῖρας, ὥστε αὐτῷ καταβαλεῖν τὸν ῥωμαλέον, ὥστε σβέσαι τὴν προθυμίαν, ὥστε μηδὲ πρώτων τούτων ἀπορῆσαι μὴ τῆς περὶ θεοῦ πολέμιον ἀσυνδέτως, γυμνοῖς ὄντα καὶ ἀόπλοις νομίσας διδυμάνας ἀχμαλώτους λαβεῖν· οὕτω καὶ ὁ μηδὲν ὢν ἐποίησεν. ὅπως ἑώρα τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ὁ πλέον τῆς οἰκουμένης καταγωνίζεται μόνος τῆς Ἑλληνικῆς πλάνης, πρώτῃ ὁρμῇ καὶ πάσῃ ψυχῇ θεοῦ ὄντος τῆς εὐσεβείας προσβεύοντας λόγου, εἶτα ἐκ τούτου πολλῷ μᾶλλον ἀρετῆς γενομένου ἀσυνδέτου, πολλῷ δὲ ἀνθρωπίαν κακίας, προελθεῖν μόνον καὶ φανερῶς εἰπεῖν, ἀπόντος τοῦ Χριστοῦ, καταγελάσατε τῶν πρὸ αὐτοῦ δογμάτων, μῦθός ἐστι τὰ ἐκείνου καὶ πλάσις, πονηρὸς τις ἦν καὶ ἀπρόσωπος, καὶ τολμᾷ. οἶδε γὰρ ταύτῃ μᾶλλον ἀποπνίξαντας αὐτοῦ τὸ τυραννίδος, καὶ μισήσαντας αὐτὸν μειζόνως. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκ εὐθείας οὐκ εἰσάγει τὸν κατηγορίαν, κύκλῳ δὲ περιών, ὡς ἂν εἰπεῖν λάθρα τῶν δυσπειθῶν δογμάτων, ὃ μὲ δοκεῖ ἀφεὶς μένειν ἐν τῇ πίστει, τῇ δὲ ἀληθείᾳ προσέρριζον αὐτὸ αἰσθανόμενος, καὶ πρώτα καταθύων τῆς ἀληθείας τὰ δόγματα, καὶ πολλῷ τοῦ Θεοῦ καταχέων ἀκολουθῶν καὶ τοῖς πιστοῖς. ἀλλὰ τοῦτο αὐτῷ ὁ ἀληθέστερον τοῦτο, καὶ παγίαν φέρει τῆς εἰμαρμένης κατισχύσας αἰ φαρμακεῖαι, ἵνα πρώτα, ἅπερ εἶπε, λάθρα εἰσαγάγῃ, ἵνα χρόνῳ μᾶλλον διίζῃ ὁ φόβημα, καὶ τῷ πίστει κόπῳ, ἵνα ποτὲ μὲν τοῦ Θεοῦ πίστιν οὐ μόνον φόβον ἔχῃ· ὅπερ οὖν καὶ ἐν ἀρχῇ πεποίηκεν ὅτε τῷ Ἀδάμ, καθάπερ βασκανία τινὰ καὶ φθονερὸν ἀλλοδαπὸν Θεόν. μόνον γὰρ οὐχὶ οὕτως ἔλεγεν ἐξ ὧν πέπρηκεν· ἤδει, φησὶ, ὁ Θεός, ὅτι ἀνοιγήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, ἤδει ὅτι ἔσεσθε ὡς θεοί, ἐφθόνησεν ὑμῖν, ἐβάσκανεν ὑμῖν μείζονος τιμῆς. εἰ γὰρ καὶ μὴ προσεπῆλθε τούτοις τοῖς ῥήμασι, ταῦτα καὶ ἐκείνοις, ἀφ' ὧν ἔλεγεν, ὑποπίπτειν ἐδίδου· καὶ ὅσα τοῦ Θεοῦ τὸν φθόνον, καὶ εἰπεῖν, ὅτι μεγάλα αὐτοῖς ἀγαθὰ ἔσται μὴ πειθομένοις αὐτῷ, οἷς, λέγοις ὀφθαλμῶν, καὶ ἰσοθεΐα, καὶ γνῶσις πάντων· οὐκέτι προσέθηκεν, ὅτι ποιητὴς ὁ τούτων αὐτὸς πέπραγεν, ἵνα μὴ δόξῃ, καθάπερ ἐχθρός τις καὶ πολέμιος λέγειν, ἀποστερεῖσθαι, ἀλλὰ προσώποις συμβουλαῖς καὶ κηδεμόνος ἐπαίδευε, τὸν παράδεισον ποιῆσαι τοῦ κακοῦ πρόσχημα, ὃ δὴ καὶ γέγονεν. οὐδὲν γὰρ ἔτερον ἦλθε κατασκευάσαι δι' ὧν ἔλεγεν, ἀλλ' ἢ, ὅτι ἀπόντος Θεοῦ τῶν πεποιηκότος, βάσκανός ἐστι καὶ φθονερός, φθονῶν τῆς μείζονος ὑμῖν ἀγαθῶν. ἀλλὰ ταῦτα φαμερῶς μὲν οὐκ ἔφηκε τὰ ῥήματα· ἦν γὰρ ἂν ἐπιπλῆξαι τοῖς αὐτοῖς εἰ ἐξέφρον, ἔφυγον· ἀφεὶς δὲ εἰπεῖν αὐτοῖς ταῦτα καὶ πρεσβεύειν, τοῦ ὀλεθρίου ταύτου εἰσηγαγε συμβουλίου. οὕτω δὴ καὶ τοῦ οὐ λέγει μὲν, ἀπόντος τοῦ Χριστοῦ, ὡς κατηγορουμένων τῶν ἡμῖν δογμάτων (οἶδε γὰρ ὅτι ἐψεύδετο) κακούργως δὲ δοκεῖ μὲν ὑμᾶς ἀφεῖναι ἐπὶ τούτοις, καὶ συγχωρεῖν πρὸς τοῦ ἀληθῆ, ἑτέρως δὲ οὐκ εἰδότας ἀνεδὲν ἐξαιρεῖ τῆς αἰωνίου ταύτης κληρονομίας· ὥσπερ δὲ εἴ τις παῖδα γνήσιον καὶ ἐλεύθερον, ἁπλοῦν τινα καὶ ἀπείρατον τῆς δόξης μὲν κατέχοι μὴ σκληρά λαβὼν τοῦ πατρικῆς οἰκίας, πρόσταιρον δὲ αὐτῷ ποιεῖν, δι' ὧν καὶ ἔχων καὶ ἀκαιρόσκοπον τῶν πατρικῶν ἀπορήτων. ὃ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστι θεοῦ εἰμαρμένη προσέχοντα, διωκηθῆναι τῶν οὐρανῶν ὑπὸ τυχεῖν· μᾶλλον δὲ οὐκ ἔστι διωκηθῆναι τοῦ γένους καὶ τοῦ κόλασιν ἐκφύγειν. ἀπειθοῦσιν γὰρ τοῖς τοῦ Θεοῦ δόγμασιν ἀπωθεῖσθαι πίστεως ὑπάρχει. ὁ Θεὸς λέγει, Ἐὰν θέλητε, καὶ εἰσακούσητέ μου, καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται. ὁ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. Εἶδες πῶς ὁ Θεὸς φθέγγεται, καὶ ποίοις πήσει

Is. a. x.

τί θησι νόμος· ἄκουσον δὲ τῆς Εἰμαρμένης, πῶς φθέγεται, καὶ πῶς εὐσυνόητος εἰσάγει νόμους, καὶ μάθε, πῶς ἐκφυγεῖν μὲν ἀδύνατον θείου πνεύματος εἴρηται, τὰ δ' αὐτῆς ἀπὸ προαιρέσεως, καὶ δαίμονος οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπου. Εἶπεν ὁ Θεός, ἐὰν θέλητε, καὶ ἐὰν μὴ θέλητε, κυρίους ἡμᾶς ποιῶν ἀρετῆς καὶ κακίας, δι' ὅπερ τῇ γνώμῃ τῇ ἡμετέρᾳ πεῖσαι. ἐκφυγεῖν δὲ τί φησιν; ὅτι ὁ Εἰμαρμένη οὐ δυνατὸν ἐκφυγεῖν, κἂν θέλωμεν, κἂν ἀπευδάζωμεν. ὁ Θεὸς λέγει· ἐὰν θέλητε, καὶ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. αὐτὴ λέγει, κἂν θέλωμεν, μὴ ἢ ἡμῖν δεδομένον, οὐδὲν ὄφελος τοῦτο θέλειν. ὁ Θεὸς λέγει, ἐὰν μὴ θέλητε προσέχειν τοῖς λόγοις μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατεδέσεται. αὐτὴ λέγει, ἂν μὴ θέλωμεν, ἢ δὲ ἡμῖν δεδομένον, πάντας σωζόμεθα. οὐ ταῦτα ἡ Εἰμαρμένη φησί; πῖ γὰρ οὖν τῆς μάχης ταύτης σαφέστερον; τί δὲ πολέμου φανερώτερον τούτου, ὃν διαιωνίους ὅτι προσέχειν τοῖς θείοις λόγοις εἶλεν ⓐ τῆς πονηρίας διδάσκαλοι δαίμονες; ἀλλ', ὅπερ ἔφην, ὃ μὲν δαίμονας καὶ ἀνθρώπους ἄλλους δαίμονας, οὐ Ἕλληνας λέγω, ταῦτα πείθεσθαι χρὴ αὐτοὺς· ὃ δὲ ὑμᾶς οὕτω θείας καὶ σωτηρίου διδασκαλίας ἀπολαύοντας, ἀπιμάζειν μηδὲ ταῦτα, προσῆκεν ἢ ἐκείνοις τοῖς ἀλογωτάτοις, καὶ ψυχῆς ἀπωλείαν ἔχουσι, τοῦτο ἔστι δὲ πάντων χαλεπώτερον. Τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; ἐμοὶ τέως πρὸς ὑμᾶς ἐστιν ὁ λόγος, τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, τὰ τέκνα τῆς ἐκκλησίας, οὓς ἐγὼ τῷ πατρικῷ οἴκῳ παιδοτριβοῦσι, καὶ οὐρανίων ἀπολαύοντας διδαγμάτων, τὰς τοσαύτης τιμωρίας τιμῆς. ὀφείλω τοῦτο τέκνα, ἀφ' οὗ τοῦτο δακρύω καὶ θρηνῶ. θρήνων γὰρ ὄντως ἄξια, ὅταν τις μηδὲ συγκώμης ἄξια πάσχῃ παθήματα. ποία γάρ, εἰπέ μοι, συγγνώμη, ὅταν ἀποφαίνηται Θεὸς, καὶ δαίμονες ἀνυφθέγγωνται, καὶ ἀξιοπιστοτέρα δόξῃ παρὰ τῶν οἰκείων τοῦ Θεοῦ, τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα; μὴ γὰρ λογισμοὺς κινοῦμεν νῦν, ἀλλὰ τίνος τιμιότητα τῶν ἐκείνοις πειθομένων δείξομεν. ὁ Θεὸς λέγει, Παρέθηκά σοι πῦρ καὶ ὕδωρ, τίνι ζωὴν δὲ τὸν θάνατον, οὗ ἐὰν θέλῃς ἐκτείνῃ σου τὴν χεῖρα. ὁ δαίμων λέγει, ὅτι οὐκ ἔστι σοὶ ὃ ἐκτείνων τὴν χεῖρα, ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσι καὶ βίᾳ, καὶ ἀξιοπιστοτέρα εἶναι σοι δοκεῖ, καὶ οὐ ὃ μέσον τῶν συμβαλλόντων νοῆς, ὅτι ὁ μὲν Θεὸς, ὁ δὲ δαίμων· καὶ τῆς συμβαλλῆς ὃ διαφόρως διατάξῃς, ὅτι ὃ μὲν σωτήριον δὲ πρὸς ἀρετὴν καλεῖ, ὃ δὲ ὅπως καὶ δαιμονικὸν δὲ πρὸς κακίαν καὶ πονηρίαν· καὶ τὰ μὲν τοῦ Θεοῦ σοι γνώριμα, καὶ διὰ μὲν τοῦ δαίμονος σκεπτεῖς, ὅτι ὁ μὲν ὅπως σε φίλησει, ὡς καὶ ⓑ μονογενῆ δοῦναι ὑπὲρ σοῦ, οὐ τιμιώτερον οὐδὲν ἐμοῦ τῷ πατρί, καὶ ἐμὲ φιλεῖ, ὡς καὶ παρακαλεῖν σε διὰ τῶν ἀποστόλων ὑπὲρ τῆς σῆς σωτηρίας, δὲ πάντα ποιῶ· ὁ δὲ οὕτως ἐμίσησε καὶ μισεῖ, ὡς διὰ πάντων σοι πολεμεῖν, καὶ μὴ μόνον οὐδὲν δίδοναι χρηστὸν, ἀλλὰ καὶ ὧν ἔλαβες παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τούτων πειρᾶσθαι ἐκβάλλειν. ὁ μὲν ἀπέλεισε σι ἴσον ποιήσας ἑαυτῷ δήσασι, ὁ δὲ τὰ χαμαὶ βαδίζοντα ἀπιστότερόν σε κατέστησεν, αὐτοὺς τε σε προσκυνεῖν ἠνάγκασεν. ὁ μὲν Εἰς βασιλείαν οὐρανῶν ἕλκει καὶ διὰ ἄλλας πύλας, ὁ δὲ καὶ σὲ διὰ σοῦ δοῦναί σοι δοθείσης ἐφόρησε, καὶ οὐ προέτρεψε ἀπέσῃ, ἕως ἐξέβαλεν. Εἰ γὰρ καὶ τὰ δόγματα οὐ δυνάσθαι αὐτοῦ συνορᾶν, καὶ τοι ἡλίου σαφέστερα τοῖς μὴ νωθεστέροις ὄντα, οὔτε καὶ τοῦτα τοῦ Θεοῦ προδήλου ἔχει τὸν ἀρετὴν καὶ τὸν σωτηρίαν, καὶ κεῖνα τὸν κακίαν· ἀλλ' ὅμως εἰ πρὸς αὐτὰ μὴ δυνάσθαι συνιδεῖν, καὶ ἀπὸ τῶν συμβουλευόντων μάθετε τὸ σωτήριον καὶ τὸ βλαβερόν. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ὅτι μὲν τῶν ἄλλων πραγμάτων ταύτῃ χειρίζεσθαι τῇ γνώμῃ, καὶ μὴ ἰατρὸς δώσῃ τινὶ σιτίον, μὴ στρατηγὸς ἀναγκάσῃ, ἀλλ' ὡς ὑγιείας ποιητικὸν δέχεσθαι, καὶ ὃ φαρμακὸς καὶ γῆς, μὴ πολυπραγμονεῖν, ἀλλ' ὡς θεραπευτικὸν ἀποφέρεσθαι· ὅτι δὲ τοῦ Θεοῦ μηδὲ τούτῳ χειρίζεσθαι ὡς μέσῳ; καὶ τοι τοσούτῳ πλέον ὃ μέσον Θεοῦ καὶ δαίμονος, ἢ ἰατροῦ καὶ φαρμακοῦ, ὅσον οὐδὲ ἔξεστιν εἰπεῖν, οὐδὲ νῷ παραδέξῃσαι καὶ λόγῳ. πῶς οὖν οὐκ ἐσχάτης ἀτοπίας, ἵνα μὴ ἐλέγχειν ὃ διαφόρως τῶν πεπεισμένων τὰ σιτία, μὴ πολυπραγμονῶν, ἀλλὰ τῇ πειθοῖ τῶν προσώπων αὐτὴ πάσης χειρᾶσθαι διδασκαλίας· ἵνα δὲ τοσοῦτον ὃ μέσον τῶν συμβαλλόντων, λόγου χρεία ἔχειν πρὸς ὃ μαθεῖν, ὅτι

a. Κορ. ε ιϛ.

Σειρ. κε. ιϛ.

ὅτι δὲ μὴ σωτήριον, δῆλόν ἐστι· μὴ, φησὶ καλῶ, μὴ τὴν ἀλήθειαν ὠμὴν ἀλεγώτερον, ἀλλ' ἀποπηδῶμεν, καὶ μὴ ὑπομένωμεν τὰς ἀκοάς. Φθονέρωτέρη ἦν ἡ χρηστὴ ὁμιλία καὶ καὶ συγχώμης οὐκ ἔστι τυχεῖν τοῦτο ἀπατηθῶσας. τίνος γὰρ ἕνεκεν, ἆ ὠμὸν λοιμικὸν χωρίον ἴδης καὶ ὑπόνοσον, φεύγεις τὸν οἰκοῦντα Διαπελῶν, καὶ μυρία σε ἔλκη περὶς τὴν οἴκησιν οἰκείων, πάντων τὸν τοῦ σώματος ὑγίειαν περιηγούς· ὅταν δὲ λέγω τοῦ λοιμώδους πυρὸς ὧν ἐμπεπλησμένοι, καὶ νοσήματος, οὐ σῶμα Διαφθείροντος μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν ἀπολλύοντος, καὶ χεῖρον καὶ φαυλότερα ἐργαζομένου, οὐκ ἀποπηδᾶς; Ἀκουσόν, φησί τις Παροιμ. θ. ιη. ζῶντος ἀνὴρ, μὴ ἕρπῃς, ἵνα μὴ ἀποπήδησον, μὴ ἐγκρατίσῃς· ἢ τὸ βεβηκυπάτιλον σε τούτοις δεδοικὼς Διατελῶ. ταῦτα δὲ λέγομεν, οὐ τὸν ἰσχνὸν τῶν περὶ οἰκείους δογμάτων δεδοικότες, ἀλλὰ τὸν ὑμέτερον ἀσθένειαν φοβούμενοι. κἂν γὰρ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἀναχίσαι ἀσθενέστερα τὰ οἰκείων φαίνεται, τοῖς τεθραμμένοις τῇ πίστει, καὶ μυριάκις ἡμῶν ἐπαύσωσι τὰς ἀκοὰς, τοσούτῳ πλείω Ⓜ γέλωτα ὀφλισκάνουσι παρ' ἡμῶν, καθάπερ οἱ μεμηνότες καὶ τῶν οἰκείων φρενῶν ἐξεστηκότες· τὸν δὲ ὑμέτερον ἀσθένειαν δεδοίκαμεν. οὐ κατὰ πάντων λέγω τὰ Εἰρημένα, ἀλλὰ κατὰ τῶν ὑποβυθίων τοῖς λεγομένοις ὄντων. ἐπεὶ καὶ Παῦλος ὁ πάντων κρατῶν, οὐχὶ διδασκαλίαν μέτοι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἀλλοτρίων ὑπαδικῆς δὲ μαθητὴν Τιμοθέῳ τὰς λογομαχίας, τὰς κενοφωνίας περιίστασθαι παραινῶ. ὀλίγος ἐστὶν ὁ τῆς ζωῆς ἡμῶν χρόνος, βεβαίου δὲ τῆς σωτηρίας ἐφόδιον. διὸ οὖν αὐτοὶ Ⓜ βεβαίου χρόνου Ⓜ δοθέντες ἡμῖν πρὸς τὸ μαθεῖν τι τῶν χρησίμων, εἰς περιττὰς καὶ ἀνοήτους καὶ βλασφήμους αἰσχρώσωμεν ἀκροάσεις, πότε λοιπὸν ὑπορήσομεν ἑτέρῳ πρὸς τὸ μαθεῖν τὰ ἀναγκαῖα καὶ κατεπείγοντα; μᾶλλον μὲν γὰρ, εἰ καὶ μακρὸς εἰῶ, πάντα αὐτοῖς εἰς τὰ χρήσιμα ἀνθήσκειν ἔδει· ὅταν δὲ ὀλίγος ᾖ καὶ βραχύς, πῶς οὐκ ἐκάστης ἀνοίας τὸ ὀλιγότατα αὐτῆς εἰς τὰ ἀσφαλέστατα δόγματα τῆς ψυχῆς τὴν ἡμετέραν ἀναπέμψαι; τί σοι χρεία φαρμάκου μὴ δίζῃ πληγῆς, μὴ τὸ χρόνον ἀνάλωσης εἰς τὸ θεραπεῦσαι, ἃ λαμβάνεις παρ' ἑτέρου καὶ ὀφλεῖς· ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν τὸ ὑγιὲς συγκρότει· κἂν προσέλθῃ τις ἕτερόν τι λέγων, ἀποφραξον τὰ ὦτα, ἀποπήδησον ἀθρόως, μὴ ἐγκρατίσῃς. καὶ εἰ τῶν βασιλέων συλλόγου γινομένου, οὐκ ἂν ἰδιώτου μεταλαβεῖν τοῦ συνεδρίου, ὡς τῆς κοινωνίας τῆς ἀκροάσεως, εἰ καὶ μὴ συγκαθέσεως γένοιτο κινδυνεύουσι πάντες· ὅταν τοῦ Θεοῦ λέγηταί τι, ἢ δόγμα τοῦ αὐτοῦ τίμιον κατηχείας γυμνάζῃ, οὐκ ἀποφθίξῃ, οὐ μισήσεις τὸν βλασφημοῦντα, οὐκ ἐμφράξεις τὰ ἄθικτα σώματα; καὶ πῶς δυνήσῃ μὴ παρῄσιάς σὺ χάριν τοῦ Θεοῦ, τοῦ δόγματος τοῦ κατ' αὐτοῦ κοπιῶντι; μὴ, φησὶ καλῶ. ταῦτά μοι οὐ πρὸς σὲν παράκλησιν εἴρηται, μᾶλλον δὲ πρὸς σὲν παράκλησιν. εἰ γὰρ ἦμεν ἀνεύθυνοι, ἀλλ' οἵας τινὰς ἴσχε ταύτην τοσοῦτον τὴν ἴσον, τούτοις δὲ ἑτέροις πλείοσιν ἐπεμπλάτε ῥήμασιν, ὥστε παρόρριζον ἀναπαῦσαι τὸ κακόν. γένοιτο δὲ εὐχαῖς τοῦ ἁγίου καὶ φίλου τοῦ Θεοῦ (οὐ γὰρ δὴ τοσοῦτον ἡμῶν ἰσχύει τὰ ῥήματα, ὅσον τὸ ἐκείνου εὐχῆς καὶ παῤῥησία) γένοιτο πάντας ἡμᾶς, καὶ ὅσοι πρὸς τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας σωπηλῶσι, τούτων ἀπαλλαγῆναι τοῦ κακοῦ, καὶ παῤῥησίας ξῆναι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ, Λογος γ.

Οἶδα πρόθυμον εἰ μὴ μάτην εἶπών πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἀλλ' οὐδὲν κωλύει καὶ τιμωρεῖν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως γυμνάσαι Ⓜ λόγον· οὐκ ὄκνῳ δὲ πάλιν ἐπὶ ἰσχυρὸν, ἀλλ' ὅτι ἡ ῥᾳθυμία ἡμῶν ἐστιν ἄφατος, ἡ δὲ καὶ μικρὰ μεγάλα ποιοῦσα τὰ νοσημάτων· ἐπεὶ καὶ τυφλῷ δῆλόν ἐστι φύσει, ὅτι Ⓜ πίστει οὐδὲ λόγων, οὐδὲ διδασκαλίας δεῖται πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ τούτου φυγήν. καθάπερ γὰρ

γὰρ ⸂ὡ⸃ οἰκειῶται τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην, ⸂ὲ⸃ νόμοις πολιτευόμενοι τοῖς παρ' ἡμῖν, καὶ βασιλεῦσιν ὑποτεταγμένοι τοῖς αὐτοῖς, οὐδὲν πείθην, ὅτι τὴν Περσικὴν πολιτείαν εἰσάγειν οὐ χρή, ἀλλ' ἀπαγορεύειν μόνον, οὕτω δὴ καὶ σὺ φαῦλα. τῶν γὰρ ἁμαρτημάτων τὰ μὲν ὅτι λόγου διόρθωσαι ⸂ὲ⸃ διδασκαλίας, ταῦτ' οὕτω φανερὰ καὶ δῆλα, ὡς φόνος καὶ πιμωρίαν μόνην κωλύεσθαι· οἷς, ὃ φονεύειν, ὃ μοιχεύειν, ὃ κλέπτειν ὑ δῆτα λόγων· δι' ὅπερ καὶ ὁ νομοθέτης ὑκὶ διδασκαλίαν προσέταξεν ἡμῖν, ἀλλὰ τούτων σωτηρίαν ἡμῖν παρασκευάσαι, ὅτι ὃ πρᾶγμα ποιητέον (προκατειλήφει γὰρ ἡμᾶς τῷ λογισμῷ) ἀλλὰ μόνον ἀπαγορεῦσαι, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις. ὅταν δ' εἰς χρηστὸν ⸀παροικίας καὶ πρόσκαιρον διαγωγὴν καὶ κουφότητα ἡμῖν ἀφορμὴν λάβῃ, καὶ λογισμοὶ πίπτουσι, Ελέησεν τὸν χρέος, φησί, ⸂ὲ⸃ ⸂ὡ⸃ προσήλυτον καὶ γὰρ ⸂ὲ⸃ σὺ προσήλυτος ἦσθα ⸀ποτὲ γῆ Αἰγύπτῳ. ὃ σάββατον ἀργία πᾶσα, φησίν. εἶτα καὶ λογισμὸν τίθησι. ὃ τοίνυν εἰμαρμένης ἀπέχεσθαι, οὐ τούτων ὅτι τῶν δικαιούντων λογισμοῦ, ἀλλ' ἐκείνων τῶν δήλων. ὥσπερ γὰρ δῆλον ὅτι ποτὲ ὁ φονεύων, ⸂ὲ⸃ ὁ μοιχεύει φαῦλον, οὕτω δῆλον ὅτι ὃ προσέχειν εἱμαρμένῃ ποτὲ ⸂ὲ⸃ ἀπαγορευόμενον. μὴ γὰρ ἀπὸ τῶν πιθανομένων νομίζετε αὐτὸ εἶ τῶν μὴ κεκωλυμένων· ἐπεὶ καὶ φόνος πολλαχοῦ, καὶ κεκώλυ) ⸀παρὰ τοῖς νόμοις, καὶ αἱ μοιχεῖαι καὶ αἱ ἁρπαγαὶ τῶν ἀπηγορευμένων εἰσί, καὶ τοι δρωμένων ⸀παρὰ τῶν πολλῶν. ἐπεὶ ὅτι γε τῶν κεκωλυμένων ἐστίν, ὥσπερ ὁ φόνος, ⸀παρὰ τοῖς νόμοις αὐτοῖς τοῖς τῶν Ελλήνων, ὃ τῇ ἡδονῇ πείθεσθαι, πρελθὼν ὁ τῶν μοιχευσάντων τὴν τῆς ἄδικος γυναῖκα, κατηγορούμενος ἐν δικαστηρίῳ λεγέτω, ὅτι οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ἡ ἡδονή. ἐγὼ μὲν γὰρ σωφρονεῖν ἐβουλόμην· ἐκείνη δέ με ὥστε ἠνάγκασε. ἆρα δ' ἂν τοῦτο παραιτήσεται δώσει δίκην, ὡς καταγέλαστα ἀπολογούμενος; ἆρα συγγνώμης τύχοι παρὰ θεοῦ; ἀδαμῶς. καὶ μὴν ἐγκαλῶ κατ' ἐκείνου. εἰ γὰρ ἡδονὴ πάντα ἐν οὐδενὶ ἔστω, τούτου μείζων οὐκ ἔστιν ἀπολογία. εἰ μὲν γὰρ κυρία ἐν δυναστείᾳ ὅτι τῆς ἡδονῆς ἡ προαίρεσις, οὐκ ἂν εἴη ἡδονή. εἰ καὶ μανία μνησικακήσαι τις, ἀνάγκη τὰ ὑπεναντία τὰ ἐκείνης πλεονάζειν, μᾶλλον δὲ κωλύεται, καὶ ὑ τύχῃ) συγγνώμης. ἀλλ' ὁρᾶτε αὐτὸ ὅτι ἀπολογουμένου, ὅτι τυχόντος συγγνώμης ἀκούσῃ)· οὕτω ⸀παρὰ πᾶσι τὸ πρᾶγμα βλασφημεῖται, ⸂ὲ⸃ μῶμος ἔ) ⸂ὲ⸃ λόγος ἔχει. πολλοί τε τῶν ἀρχόντων (καίτοιγε εἰ ⸀παρὰ ἀνθρώπου βίαν, ἀρκεῖ πρὸς ἀπολογίαν αὐτὸ τοῦτο ἐγκαλουμένῳ, μᾶλλον δὲ ἐγκλημα λοιπὸν ἔ) ἔχει) πολλοὶ γοῦν τῶν ἀρχόντων ὑπὲρ φόνοις ἀδίκοις κατηγορηθέντες, δίκην ἔδοσαν· οὐδὲ ὃ δημόσιος οὐδὲ βλασφημούμενος τῷ φόνῳ, καὶ αὐτόχειρας γεγονυῖας τῆς σφαγῆς, οὐδὲ εἰς δικαστήριον ἑλκύσαι τις, ἀλλ' οὐδὲ ζητήσαι τὸν ἄρχοντα, τῆς ἀνάγκης ⸀παρ' αὐτῶν ἀπολογουμένης, καὶ τοῦ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματος, καὶ τοῦ τῆς ⸀παροικίας φόβου. εἶτα αὐθεντῶ μὲν ἴσασι συγγινώσκειν, ⸀παρ' αὐθεντοῦντι δὲ ὁμοφύλου καὶ ὁμογνίους κατάγνωσις ὁμήρου· ὃς γ' ⸀παρ' εἱμαρμένης καὶ πολλῷ μᾶλλον συγγινώσκειν ἐχρεῶν; καὶ γὰρ βλασφημεῖται ἐνθ. ἐκείνης γ', ὥς φασιν, ὅπως ἀμήχανος ἡ ἀρχή, ὡς καὶ εἰς ἔρημον, καὶ εἰς θάλασσαν, καὶ ὅπου τις ἀφίκηται, τὰ ἴσα μετὰ αὐτῆς ὑ βλασφθύξεται. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ⸂ὡ⸃ μὲν ⸀παρὰ βαρβάρων βίας ἀγχόμενον, πλείστης συγγνώμης ἀπολαύειν, ὡς μηδὲ εἰκαλεῖσθαι τὸν ἀρχὸν, ⸂ὡ⸃ δ' ⸀παρὰ δυναστείρας, ὡς φασι, δυνάμεως κατηναγκασμένον, δίκην διδόναι, καὶ μηδὲ λόγου μεταδιδόναι πρὸς ἀπολογίαν αὐτῷ τοιαύτην; οὐδεὶς γάρ ποτε προδηλούμενος εἱμαρμένην ἀπέφυγε, οὐκ ἐν δικαστηρίοις καὶ κρίσεσι, οὐκ ἐν οἰκίᾳ οἰκέτης, οὐκ εἰς διδασκάλου παῖδες, οὐκ ἐν ταῖς τέχναις μαθηταί, ἐν οἷς δὴ βλασφημοῦσι. πῶς οὖν τινες εἱμαρμένην προσβύσιοι, ἀτιμάζοντες αὐτὸν, καὶ τῇ ⸀παρ' αὐτῆς ἀνάγκῃ οὐδεμίας μεταδιδόντες συγγνώμης; οὕτω τῇ μὲν ἀληθείᾳ καὶ τῷ σεμνοῦσθαι σφόδρα πεπείκασιν ἑαυτούς, ὅτι μῶμός ὃ πρᾶγμά ἐστιν. ὅταν δ' εἰς ἀμηχανήματα ἐμπέσωσι χαλεπά, ἕτερον αὖ δίκης πρόσκλασιν παλιν, ὡς τούτῳ βλασφθύξομένοις τὸν ἀποκειμένην αὐτοῖς δίκην, ἀλλ' οὐ χαλεπώτερον αὐτὸν δώσοντες. οὐ γὰρ οὕτω ὃ

ἁμαρτάνειν

ἁμαρτάνειν χαλεπὸν, ὡς ὃ μὴ τοῦ ἁμαρτίας αἰσχυντῆναι, ἢ Θεὸν διαβάλλειν ὑπὲρ τῶν οἰκείων κακῶν. τοῦτο πάσης ἁμαρτίας χεῖρον· ὅπερ οὖν ὁ διάβολος ἐπαυδάσεν, ὡς μὴ μόνον ῥᾳθύμους ἡμᾶς ἡμῖν εἶναι πρὸς ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ προχείρους εἰς κακίαν, ἀπάντων τοῦ αἰτίας αἰσπάσασθαι τῷ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ μὴ τὸ βλάσφημον ἡμῶν καὶ τοῦ ψυχικοῦ καὶ γλώσσης ἐργάσασθαι ἀπολογίας προφάσεσι, τὸ Θεοῦ κατηγορεῖν, καὶ τῶν μὲν ἐργαζομένων ἡμῶν αὐτῶν ἀποκναίζομένους τοῦ διαβόλου, εἰς ὃν Ⓦ οὐκ ὄντα αἴτιον μεταπηγάζειν τοῦ κατηγορίας. καίτοι καὶ ἐπ' ἀνθρώπων οὐς τοιοῦτόν τι φάναι τολμήσας, ἔχει τοῦτο μόνον εἰς κατηγορίαν αὐτῷ ἀπόλειμμα. ὅταν γὰρ ἔτερον συκοφάντην ὁ μηδὲν ἐργασάμενος ἄνθρωπος, τῶν δεδραχότων τὸ τόλμημα πιμφεῖα σείηται. ἔστι οὖν πόσα καὶ συνέχουσιν ὁ διάβολος ἀπὸ τῆς εἰμαρμένης· ὑπερφίαλος ἀρετῆς· σκυλεύει γὰρ ψυχὴν, καὶν σφόδρα προθύμους ᾖ, πρὸς σὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἱδρῶτας, ὅταν πείσῃ, ὅτι τῶν ἡμερῶν οὐδέν ἐστιν ἐφ' ἡμῖν βεβαιωτικὸν πρὸς πατρείαν ἔργων. ὅταν γὰρ μάθῃ ὡς ὅτι μοιχεύων ἢ φονεύων, καὶ τοίχους διορύττων, οὐκ ἔστιν ἐγκλήματος ἄξιος, οὐ παύσεται, καθάπερ ὅτι κατὰ τὸν χωρίου μὴ προθυμίας φερόμενος, τῆς προσευχῆς ποιῇ συκοφάντας, καὶ συκοφάντης γινέσθαι καὶ τοῦ Θεοῦ. ὃ τί γένοιτο ἂν χεῖρον, εἰπέ μοι, κακόν; φεύγωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, τὴν εἰδωλολατρείαν ταύτην· ὄντως θανατός ἐστιν ὁ ταύτῃ λέσπι, καὶ πάντα Ⓦ ἐρυσάμενον ἀποδύει καὶ μακρόν τι τῶν διεφθαρμένων δογμάτων, ἀνάγκη πάντας ἀποθανεῖν, εἰ μὴ παλινδρομήσιε, καὶ τῆς ὑγιείας ἀπολαύσιε τὸ καθαρᾶς. ἵν' οὖν μὴ μὴ ταῦτα αἰσθητὰ θρηνῶμεν, ὅταν τῆς μετανοίας ἡμῖν ἡ προθεσμία μὴ τοῦ ἐπιδοῦναι ἀποδημίαν σκηνῆς, ἕως ἐσμὲν κύριοι, ὅσοι μὲν ἑαλωμεν ταῖς νοσήμασι, μετανοήσωμεν καὶ ἀναπτησώμεθα ἑαυτούς· ὅσοι δὲ ὑγιαίνομεν, τοῦ τὰ ὑγιῆ καθαρὰ διατηρῶμεν, καὶ τοῖς προκατειλημμένοις χεῖρα ὀρέγωμεν. εἰ γὰρ τοῖς μὲν σώματα νοσοῦσι τοσαύτην ἐπιδεικνύμεθα σπουδὴν καὶ κηδεμονίαν· ὅταν ψυχῆς ἀῤῥωστία προσκόπτῃ, τί τῶν πάντων ἂν προσκτέον ἡμῖν, τί δ' οὐχ ὑπομενοῦμεν, ὥστε Ⓦ ἀδελφὸν εἰς σωτηρίαν μέλους ἡμῖν σωτηρίου ἀναπτήσασθαι, Ⓦ καὶ ἐν τῷ πληρώματι τοῦ σώματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τελειῶται; πάντα οὖν ὑπὲρ τούτου προγραμματευσώμεθα, πάντα γὰρ τούτου προϊέμενοι, σὸν κινδύνοις, σὸν λύπαις ἀπολαύνοντες, μηδὲ ἀρχὴν ἡγώμεθα ἡμῖν τοῦ ἡμετέραν αὐτῶν σωτηρίαν. ὥσπερ γὰρ εἴρηται ὅτι, Εἰ ἐθεώρεις κλέπτοντα, συνέτρεχες, καὶ μὴ μοιχὸν τοῦ μᾶλλον σεαυτὸν ἐπίδης· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα ἀκουσόμεθα, ὅταν ἴδωμέν τινα τῶν ἀδελφῶν τῶν ἡμετέρων κλέπτοντα λόγοις καὶ ψιθυρισμοῖς, τὰ αὐτὰ ἀκουσόμεθα. οἷός ἐστι διαστροφικὸς ἡ ἐκκλησία, σκύβη πᾶσα εἶσι οἱ πιστοί. ὅταν οὖν ἴδῃς τινὰ τῶν ἔξωθεν βουλόμενον ὠφελεῖσθαι τῶν σκυβάλων, καὶν αὐτὸς ἀνάλωτος ᾖς, ὡς μέλλων κινδυνεύειν, εἰ προΐδοις, καὶ μὴ προσελθὼν εἴποις τοῖς διορύσσουσι κυρίοις, ἔνοχος γένῃ τῆς ἐκείνου ψυχῆς, ὁ Ⓦ κλέπτειν ὁρῶν διορύττοντα, καὶ μὴ κωλύων ἢ ἀφ' σαυτοῦ ἢ δι' ἑτέρου. οὐχ ὥς σοι Ⓦ κίνδυνον ἁπλῶς ὑπιχρέμασθαι ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὥστε ἀσφαλίσασθαι, ὥστε ποιῆσαι ἴσως ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ, καὶ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας μεριμνᾶν. ἵνα γὰρ δόξωμεν καὶ τῶν ἐπηγελμένων τυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ, Λογ. Δ.

Φιλιπ. γ.

ΤΑ αὐτὰ λέγω ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. Εἰ δὲ Παύλῳ συνεχῶς ἦν ἡ διδασκαλία πρὸς τοὺς μαθητὰς, Παύλῳ δὲ μὴ τῆς τοῦ πνεύματος διδάσκοντι χάριτος, καὶ μὴ ὅτι πάγματος ἐλαύνοντι τοὺς ἐλέγχους, καὶ πάντων ἀναγκαιοτάτων τὰ παραγγέλματα, Παύλῳ δὲ τιμωμένῳ, οὗ πάντες ἤκουον, ὡς ἐξ οὐρανῶν ἀληθοῦς καταβάντος, μᾶλλον δὲ ὡς αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ· εἰ τοίνυν ἐκείνῳ χρεία λιμοῦ τοῦ συνεχῶς ταῦτα λέγειν, πολλῷ μᾶλλον ἡμῖν τοῖς οὐδενὸς ἀξίοις λόγου. καὶ γὰρ ὄντως ἀσφαλὲς ὂν πολλάκις ὑμῖν φέρειν τοῦτο αὐτὸ ἀκούειν, καὶ δι' μόνον ὂν φέρειν τοῦτο αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ δι' ταῦτα φέρειν τοῦτο αὐτό. μὴ δὴ δυσχεραίνετέ τις, μηδὲ ἐνοχλεῖσθαι νομιζέτω πρὸς ἡμᾶς, ἃ φέρει τῆς αὐτῆς ἐστὶ νουθεσίας μέλλοντας καὶ αὖτα λέγειν πάλιν. Εἰ μὲν γὰρ ἐῶμεν θαρροῦσαν, ὅτι ἅπαξ ἀκούσαντες ἀπορίψεσθε τὸ νόσημα τῆς ψυχῆς, μάλιστα μὲν οὐδὲ ὅτως ἀπὸ ἐῶμεν ἐλέγχειν· ἀλλ' ἐπὶ φέρει τοῦτο αὐτὸ λέγειν ἐγχείρουν, ὥστε μόνιμον ὑμῖν καὶ βεβαίαν ποιῆσαι τὴν ὑγίειαν, καὶ δυσχειρώτους φέρειν τοὺς τοῖς αὐλοῖς μὴ φέρειπειθῆ πάλιν ἔργοις. ὅπερ ἡ ἀποστροφὴ δηλοῖ καὶ ἐπὶ λείψανά τινα τοῦ κακοῦ φέρει τοῖς ἀκροαταῖς, ἀναγκαία δὲ καὶ λόγων ἡμῖν ἡ συνεχὴς ἀπὸ τούτων ὅτι φέρειπεσις. τί μέντοι γὰρ ἀναγκαῖον ὅτιν εἰπεῖν ὡς αὐ σκυθρωπάζωμεν. πῶς οὖν σκυθρωπάζωμεν αὖ; φέρειπτε μοι ταῖς ψυχαῖς, καὶ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν ὁμιλίᾳ· δεύτερον δὲ, λογισμοῖς βυσταζόντων. αὖ γὰρ ἴδῃς τινὰ μὲν τὰ μέλλοντα, τινὰ δὲ τὰ παρόντα, καὶ τὴν ὀρθὴν φέρει ἑκατέρων ψῆφον σάγχῃς, οὐδέποτέ σε τῆς ψυχῆς ἅψεται τοῦτο τὸ κακόν. ὅταν οὖν ἴδῃς πλουτοῦντά τινα πρὸς ἀξίαν, μὴ μακαρίσῃς, μὴ ζηλωτὸν νομίσῃς, μὴ καταγνῷς τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, μὴ μάτην φέρεσθαι καὶ εἰκῇ τὰ παρόντα νόμιζε, ὅπερ ὁ ἅγιος πλουτεῖ πρὸς ἀξίαν. ἀναμνήσθητι τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουσίου, πῶς ὁ μὲν πρὸς ἄκραν εὐπορείαν ἐληλάκει καὶ τρυφῆς, ὡμὸς ὢν καὶ ἀπιστὸς καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ κυνῶν αὐτῷ ἀγελαιότερος· εἶτα γε καὶ μὴν πέντε ἡλέους ἐθεράπευον, οὐκ ἀκριβοῦντες τῇ γλώττῃ ἅψασθαι τῶν ἑλκῶν τῶν κατὰ πάντος τοῦ σώματος, ὁ δὲ οὐδὲ ψιχίων αὐτῷ μετεδίδου. σκόπησον οὖν πῶς αὐτὸς μὲν πρὸς ἄκραν εὐπορείαν ἐληλάκει, ὁ δὲ πένης ἀκρότατος, ὁ οὕτως πλούσιος, ὁ οὕτως εὐπορος, εἰς αὖθις τῆς πενίας ὃν ἔφαγεν κατέπεσε, καὶ αὐτῆς τῆς ἀναγκαίας ἠπόρει τροφῆς, καὶ νόσῳ καὶ λιμῷ διπλοῦς παλαίων· καὶ ὁ μὲν ἤπιτο τῆς χρείας εἶχεν, ὁ δὲ οὐδὲ τῆς συμμετρείας ἀπέλαυεν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐκ ἐφθέγξατο ῥῆμα ἀσεβές, οὐ κατηγόρησε τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐμέμψατο τὴν προνοιαν, οὐκ ἀνέδηκεν εἰς ὑβριστὴν καὶ γαστρίμαργα, οὐκ εἶπε πρὸς ἕνα, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἑαυτόν· ἐγὼ μὲν οὐδὲν ποιήσας κακὸν εἰδικῶς, τοσαύτην πίνω δίκην, καὶ τὴν ἑκάστην ὑποτείνω ὑμῶν εἰαν, λιμῷ τηκόμενος, ἀπανθρώπου νόσῳ χαλεπωτάτῃ, καὶ μικροῦ ἀναλισκόμενος ὑπ' ἀχημοσύνης· οὗτος ὁ πλουτῶν καὶ τρυφῶν, τὰς ἀλλοτρίας ἐνδιατρίβων μάθος συμφορὰς, ὁ τοῖς ἐμοῖς ἐμπρόσθεν κακοῖς· καὶ μὴν ἀπανθρώπου καὶ ὠμοῦ καὶ λίθου τοσούτου ἐποίησε χρημάτων κύριον ὁ Θεὸς, ἐμὲ δὲ οὐδὲ μέχρι ῥημάτων φίλων προέμενα ἀφῆκε καὶ παρέσπευσθαι πόνοις τοσούτοις. ποῦ ταῦτα δικαιοκρισίας ἄξια; πῶ ταῦτα προνοίας καὶ κηδεμονίας τῆς ὑπὲρ ἡμῶν; οὐδεὶς τούτων οὐκ εἴποι σκῶμμα. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, ὅταν αὐτοὶ μὲν οἱ πάσχοντες κακῶς οὕτω δικαστοῦ εὐλογοῦσιν ἐν πᾶσι, σὺ δὲ ὁ τῶν παραλογισμάτων ἐσκηκὼς ἔξω, ὑπὲρ τούτων βλασφημεῖς τὸν Θεὸν, ὑπὲρ ὧν εὐχαρίστως ἕτεροι ἔχουσιν; ὁ μὲν πάσχων δεινῶς, καὶ εἰπεῖν τι ῥῆμα φορτικὸν καὶ ἀπαιδὲς, εἰ καὶ μὴ τοσαύτης, ὅσης ἕτερος, ἀλλ' ὅμως γε καὶ ἐλαττόνος μετέχει συγγνώμης· ὁ δὲ ἔξω τῶν δεινῶν ἑστὼς, καὶ ὑπὲρ ἑτέρων τοῦ ἑαυτοῦ ψυχροῦ ἀπολλύς, ποίας ἂν εἴη συγγνώμης ἄξιος, ὑπὲρ τούτων

τῶν βλασφημῶν Θεόν, ὑπὲρ ὧν ὁ παθὼν κακῶς ὑπομενεῖ, ἢ Δημόκριτος αὐτὸν ἀνύμνων οὐκ ἀφίσεται; ὅτε γὰρ ἴδῃς δίκαιον πάσχοντα κακῶς, αἰδεσθήτι τοῦτο τὸ πρόβλημα· ὅτι γὰρ δικαιότερον ἐκεῖνο ἔχοις μετιέναι εἰπεῖν (καὶ γὰρ ἄλλον ἀπὸ τῆς ὑπομονῆς, ἄλλον ἀπὸ τῆς ἐπαθλον· Θ γὰρ προῆκε τῆς αἰσχύνης ὅπου, μὴ τὸ πατριάρχης πεμφθῆναι Αβραάμ) οὔτε μείζονα παθόντα κακὰ, ὅτε ὕπνος ὑπεφθέγξατο. τί γὰρ ἀν ἔχοις εἰπεῖν, ὅταν μηδὲν τῶν ἀπεπιτηδείων ἐμφορᾶσθαι ἔχῃ; ὅταν δεῖν ἴδῃς ἄχθεσθαι κακίᾳ· ἢ γὰρ ὠμότερον τοῦ Θ ἐν συμφορᾷ τοσαύτῃ πρᾶξαι ἔχοιτο; κακίαν εἰπεῖν μὴ αὐτὴ συνεζευγμένη· τί τούτου λυπηρότερον ἦμεν ἂν τῆς τραπέζης ἐκείνης, ἢ τῆς ἀμφιάσεως ἄχθεσθαι τῷ υἱῷ ἢ εὐπρεπείᾳ; πάλιν ὅταν ἴδῃς ἄχθεσθαι δικαιοσύνῃ· τί γὰρ ἂν ἦμεν τοῦ θεοφιλέστερον ψυχῆς ἐναίσιμα πάσχούσης, ἢ φερούσης ἡμᾶς ἄχθεσθαι καλαπωλείᾳ; τί γὰρ ἂν ἦμεν ἀθλιώτερον λιμοῦ ἢ νοσήματος ὅτου αἰσθάνῃ; ποίᾳ ἔλεγε, εἰπέ μοι, συγκρίνεται, ἐν τοῖς ἄλλοις σκληρὰ λιζόμενος; μὴ γὰρ μέτεστι τοῦ πρώτου βίου τὰ πράγματα ἔσχεν; ἀνάμνησον ὃ τάλας, ἢ πότε ἐν ὃ κατ' ἀξίαν τῆς ἐκείνου ζωῆς· μὴ πρὸ τοῦ βασιλείου, μὴ πρὸ τοῦ στεφάνου πορφύρου. ὅταν δεῦρο ἴδῃς εἰς ὃ δικαστήριον ἀμφοτέρους εἰσελθόντας, ἢ τῆς ψήφου τυχόντας, τότε ἢ ἄνδρὸς τοῦ ἐκείνου κρίσιν ἀξίνεγκε. πόσοι πω ταῖς ὁδοῖς ἐφεδρεύουσι; πόσοι διορύττουσι τοίχους; πόσοι δίκας τῶν κατοικούντων ἀναρπάσουσι; πόσοι γάμους ἐπιβουλεύσαντ' ἄλλοτρίοις; πόσοι δηλητηρίοις φαρμάκοις πολλοὺς ἀπώλεσαν; ἆρ' οὖν ὑπὲρ τούτων ἐγκαλεῖν τῷ δικαστῇ; οὐδαμῶς. δεῖ μὲ γὰρ λαβόντ' ἄνδρὸς ὑποφήτορος ἀφῆ, ἢ Θ μὲ παθόντα κακῶς κολάσῃ, Θ ὃ ποιήσαντα τιμήσῃ, ἢ στεφανώσας ἐκπέμψῃ, κατηγορίας ὄντως ἄξιος, ἢ ἐγκλημάτων ἑκάτων· ὅταν ὃ μηδέπω ὧσι παραδόντες, μηδὲ ὁ καιρὸς δίκης τῆς ψήφου, μήπω ὃ ἄνδρὸς τοῦ βίου δίκας ἀπαιτῇ, πρὸ λαβόντ' προκαταγιώσεις; ἀλλ' ἴδοι, φησὶν, ἐστιν ἤδη δοῦναι δίκην τῶν ἡμαρτημένων. ἐνόησον τὰ σαυτῷ βεβιωμένα, ἄνθρωπε, εἰς ὃ σὸν εἰσελθὼν συνειδὸς, ἢ μεταθήσῃς τὸ γνώμην, οὐκ ἐπαινέσεις τοῦτον τὸν ψῆφον, ἀλλ' ἀποδέξῃ τὸ μακροθυμίας τὸ φιλανθρωπον Θεόν. Εἰ γὰρ ἤμελλεν ἕκαστος ἀπὸ τούτων ἁμαρτήματα δίκην ἀπαιτεῖσθαι τῶν πεπλημμεληκότων, οὐκ ἂν ἠμέλει ἔφλασε ὁ ἥλιος πάλαι ἀναρπασθέν; Τίς γὰρ καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν καρδίαν, ἢ τίς παῤῥησιάσεται καθαρὸς εἶ ἀπὸ ἁμαρτίας; ἀλλ' ὅταν ἀλογῇς ὅτι τὴ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία, λογίζου τὰ πεπλημμεληκότα σοι μὴ ἀκριβείας, ἢ χαρὶν εἶναι τῆς μόνης, θαυμάσας τῆς μονοχρονίας αὐτοῦ. φορυσῇ ἡ ἄλυσις, ἢ πόντια παραχῆς πλησεῖς, ὅπῃ ὁ ὄφις πρὸ ἀξίαν πλουτεῖ, ἢ ἀπολαύει θεραπείας τῆς παρὰ τῶν πολλῶν; εἶτα οὐκ ἀκούεις τοῦ ψαλμῳδοῦ λέγοντος, Μὴ φοβοῦ, ὅταν πλουτίσῃ ἄνθρωπος, ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται τὰ πόντια, οὐδὲ συγκαταβήσεται αὐτῷ ἡ δόξα ὀπίσω αὐτοῦ; οὐκ ἀκούεις τοῦ προφήτου βοῶντος μὴ μεγάλης τῆς φωνῆς, Πᾶσα σὰρξ χόρτος, ἢ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου; οὐχ ὁρᾷς ὑπομαρτυρούσαις ταῖς τῶν προφητῶν ἀποφάσεσιν αὐτοῦ τῶν πραγμάτων τοῦ ἀληθῆ; οὐχ ὁρᾷς τοῦ πτῆναι ἢ τοῦ ἕκαστον ὑπερφιλοσοφοῦντας τοῖς ἁπλουστέροις; Οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται τὰ πόντια; ἄκουσον τοῦ Ἰωὴλ τοῦ λέγοντος, Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρὸς, γυμνὸς ἢ ἀπελεύσομαι, οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται τὰ πόντια. ἄκουσον τοῦ Παύλου τὰ αὐτὰ φιλοσοφοῦντος, Οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. σὺ ὃ μακαρίζεις δὲ, ἄνθρωπε, οὐδὲν ἐκτήσω δυνάμενον ἀπενεγκεῖν ἐκεῖ τὸ ὀφελήσαν αὐτὸν πρὸς σωτηρίαν ἢ τοῦ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. ἢ τίς ἄλλος ἀθλιότερος ὄφις, εἰπέ μοι, ἢ τοιαυτισμὸς, ἀλλ' ἢ, ὅταν ὁ ἐν πολλῇ πλουτῇ ζήσας ἀπέρχηται πόντων ἐκτὸς ἀτιμότερος; σὺ ὃ εἴ τινα τῶν ὑποφωνούντων ἢ σοφωτάτων ὄντων ἴδοις τῆς ἀγορᾶς εἴδος, ὅτι μὴ τὸ ἀλλοτρίας πολλῆς ἀπολαύοντα τιμῆς, πρὸς τοῦτος κολάκων ἔχοντα, εἰς ὃ τὰ οἰκεῖα ἐπιμελήσεται, καὶ

Παροιμ. κ. β.

Ψαλμ. μθ. ιζ.

Ησ. μ. ς.

Ιωὴλ α. κα.

α. Τιμ. ς. ζ.

οὐδὲν

οὐδὲν συγχωρεῖν ὑμῖν ἐκείνων λαβεῖν, ἀλλὰ γυμνοὶ, ἄτιμοι, τῶν περιττοτέρων ἀπορώτεροι καὶ φαυλότεροι φαινόμενοι· ἆρα τοῦτο ζηλωτὸν εἶναι νομίζεις, ἀλλ' οὐ μᾶλλον καὶ κλέος ἐστὶ καὶ ἀτιμίαν; τοῦτο γὰρ ὅπερ τῶν πλουσιωτάτων ποιεῖ. ἀλλ' εἰσί τινες, οἱ, ἐπειδὴ τούτους τῆς φιλοσοφίας οὐδὲν λέγειν κινήσωμεν, ὑμῖν καὶ πρὸς ἡμᾶς δίκην τῇ γαστρὶ περισπλωμένοις, καὶ τοῖς πράγμασι δουλεύοντας περάγμασι, οὐδὲν εἶναι μᾶλλον τοῦ ἀντιθέου νομίζοντας ἀποδημίαν· ἕτεροι δ' εἶναι μόνα τινὰ νομίζοντες, περιπλάσαι τὰ πρόντα τῶν μυθικῶν. περὶ μὲν οὖν τοῦ μηδὲν εἶναι νομίζοντας, ἀλλ' ἀποσεσεισμένους τὴν ψυχὴν τοῦ ἡμετέρου, μηδένα διδόναι λόγον, μηδὲ εὐθύνας ὑποφέρειν ὁμολογοῦντας, ταῦτα καὶ γλίσχιον αὐτοπεῖν, ὥσπερ περὶ οὐδὲν μαινομένους καὶ οὐδὲν ὑγιαίνοντας. οὐδὲ γὰρ εἰ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἡμέραν ἀμφιβάλλοι ἡμέραν μὴ εἶναι, οὐδὲ εἰ τῶν πάντων ὁμολογουμένων ἀμφισβητοῖτο, καιρὸς ἂν εἴη λόγων καὶ πειθοῦς παρασκευὴ καὶ δόγματι· σιωπὴ δὲ ἀλλὰ δεῖ τοῦ ἡμετέρου ἀγάπην, καὶ περὶ ἐκείνου ἀγαλεξόμεθα, ἅπερ καὶ δηλοῖ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις. τί λέγεις, ἀδελφέ; οὐδὲν εἶναι νομίζεις τὰ μὴ ὄντα; τοῦτο γὰρ ἀναλγήτως εἰπεῖν, πῶς, καθάπερ καλῶν τινων ὁρμαθῷ, ἀεὶ δυσπειθεστέρῳ δόγματι πᾶξ ἐκπεπάντα τῆς ἀληθείας περιδίδωσιν ὁ διάβολος. ὅρα γάρ. ἔπεισεν ἀμυήτους σωφροσύνης, ὑπείκειν τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ἐποίησε φαύλους καὶ βίον, πονηρῶς συζῆν ἀλλήλοις καὶ ἀνειδόλοιπον, καὶ τὸν ἀμοιβὸν τῶν αὐτοῖς ἡμαρτημένων ἑτέρους μεταδοῦναι ζητοῦντας, δίκαι μεταβάλλεσθαι τῆς κακίας. τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, ἀνέπλασαν δὲ δόγμα πονηρὸν, καὶ μυρίων γέμον κακῶν, ὃ τῆς εἰμαρμένης. εἶτα γάρ τοῦτο πάλιν ἐλεγχόμενοι, καὶ ὁμολογεῖν ἀναγκαζόμενοι μηδὲν εἶναι τὰ πρόντα, ὃ μέλλον ἀναπείσειν, καὶ καὶ ἀναστάσεως ἀναιροῦσι λόγον. καὶ τοῦτο πάλιν διελέγξωμεν, εἰς ἕτερον ἐκπεσόντες δόγμα δυσπειθῶς· πλὴν πῶς ὃ οὐ χρὴ διελέγξωμεν. οὐδὲν ὄφελος, ἀδελφέ, μὴ ταῦτα, καὶ περὶ ταῦτα ἴσασιν τὰ δόγματα; τοσαῦτα ἐλήρησαν Ἕλληνες, ἀλλ' ὅμως περὶ τὸν τοῦ δόγματος τούτου οὐκ ἀντέσχησαν ἀληθῆ. ἀλλ' εἰ καὶ αὐδοῖς ἀκολουθήσεις, ὅμως ἐδωκαν τινα μὴ ταῦτα βίον, καὶ διαίτας, καὶ δικαιοσύνα οὐ ᾄδου, καὶ κολάσεις, καὶ τιμὰς, καὶ ψήφους, καὶ κρίσεις. καὶ Ἰουδαίοις ἐρωτήσῃς, καὶ αἱρετικοῖς, καὶ ὅτινα ἂν ἀδελφέ, αἰσχυνθήσεται τοῦ δόγματος τοῦ ἀληθοῦς, καὶ εἰ καὶ οὐκ ἀλλοις ἀφέλησεν, ἀλλ' οὐ τούτῳ πάντες συμφωνοῦσι καὶ λέγουσιν εἶναι τῶν οὐκ ὄντα γεγηπιδίων διαίτας οὐκ ἔστι. ἀλλ' οὐδεὶ βούλει πιθέσθαι τούτων, ἀλλ' ἀναισχυντῆς καθάπαξ σκιδιοῖς σαυτὸν τῇ πλάνῃ; σκοπῶ ἀφ' οὗ ἐπὶ πόρους ἀναγκαίους οὐ περὶ τούτων κἀκεῖσε λόγους. πῶς γὰρ μηδὲν ὁμολογεῖσθαι εἶναι μὴ ὄντα, ἀνάγκη μηδὲ Θεὸν εἶναι ὁμολογῆσαι. ὁρᾷς ὅτι ὅσον εἶπον, ὅτι ἀεὶ τῶν φαυλοτέρων ὄντι μὴ τὰ περόντα δόγματα τὰ ὕστερα, ἅπερ αὖθις ἀφελέσθαι; εἰ γὰρ μηδὲν ὄντι οὐκ ἔστι μὴ ὄντα, οὐδὲ Θεός ὄντι. εἰ γὰρ ὄντι Θεός, δίκαιός ὄντι· εἰ δὲ δίκαιος ὄντι, ὃ κατ' ἀξίαν ἀποτίσει ἑκάστῳ· εἰ δὲ οὐδὲν ὄντι μὴ ὄντα, πολὺ ὃ κατ' ἀξίαν ἀπολήψεται ἕκαστος; πρόσεχε γάρ. πολλοὶ τῶν ἀξίας, ὡς καὶ αὖθις περικαταβάλλοντες ὁμολόγησαν, ὧν παρέσεσθαι τὰ τιμώμενα, ἕτερον δὲ κολάζονται τὸ δικαιοσύνη ζῶντες. εἰ τοίνυν οὐδὲν ὄντι μὴ ὄντα, ἀπολυθήσονται ἀδικηθέντας δίκαιοι, καὶ πρὸς ἀξίαν ὧν παθόντες ἄδικοι· εἰ δὲ ταῦτα μὴ ἔσται, πῶς δὲ εἶπε τὸ δίκαιον; ἀνάγκη γὰρ ἢ εἶναί τινα κρίσιν μὴ ταῦτα τὸ κατ' ἀξίαν ἀποτίνοντα ἑκάστῳ (τὰ ταῦτα γὰρ αὖθις οὐχ εἰσόμεθα) εἰ δὲ μὴ ἔστι κρίσις, πῶς τὸ κατ' ἀξίαν ἀπολήψεται ἕκαστος; εἰ δὲ μηδὲν ὃ κατ' ἀξίαν ἀπολαμβάνει, οὔτε Θεός ὄντι οὔτε δίκαιος· εἰ δὲ οὐκ ἔστι δίκαιος ὁ Θεός, οὐδὲ Θεὸς ὅλως ἐστίν. ἀλλ' ἡ βλασφημία εἰς τὸν κηφῆνα τῶν ταῦτα ἡμᾶς ἀναγκαζόντων περιτραπείη. ὁρᾶτε περὶ ὅσου βλασφημίαν ὁ λόγος ἐξενεύεκται. ἀλλὰ μὴν ὅτι Θεός ὄντι, τὰ περάγματα βοᾷ· σκοπῶ καὶ δίκαιός ὄντι· εἰ δὲ δίκαιος ὄντι, ὃ κατ' ἀξίαν ἀποτίσει ἑκάστῳ· εἰ δὲ ὃ κατ' ἀξίαν ἀποτίσει ἑκάστῳ, ἀνάγκη τινὰ εἶναι μὴ ταῦτα κρίσιν, καθ' ἣν ὃ κατ' ἀξίαν ἕκαστος ἀπολήψεται, καὶ δώσει δίκην, καὶ τι-

μηθήσεται

μη.θήσεται ὑπὸ τῶν κατηργωμένων αὐτοῦ. δυσωπήσωμεν, ἀγαπητοί· ἀγνοσίαν Θεοῦ τινες ἔχουσι· δυσωπήσωμεν, χρηγορήσωμεν. ἥμαρτες, μὴ προσθῇς εἰς· ἥμαρτες, ἡσύχασον· ἥμαρτες, μὴ καταδίκην δὸς ἁμαρτίας· ἡμᾶς γὰρ τοσαύτας καὶ τηλικαύτας καταδεσμοῦσιν, τοιούτων δεσμῶν φόρτον εἰς τὰς ἡμετέρας ψυχὰς εἰσάγοντες. ἥμαρτες, ὑπάγωμεν Ⓜ διαστείλωμεν Ⓜ ἐλεήμονα, τὸν φιλάνθρωπον, τὸν ἀγαθόν, τὸν ἱλάσκεσθαι, τὸν συσπλαγχνικόν, Ⓜ βυθὸν ἀγάπης, τὸν δικαίως ἀξίωτον. οὐκ ἤκουσας ὅτι μυρία πάλαι τὰ κατεδηλωθέντα, καὶ τὸν υἱὸν πᾶσαν τὴν διασυρικὴν ἀπολέσας καὶ σῶσαι βουλόμενος ἐκπεπλήρωκε τὴν ἐντολήν; Ματθ. ιη. κδ.

ἐτοίμως ὢν δέχεσθαι τὸν γυναῖκα ἀποδοθῆναι καὶ τὰ παιδία, ὅπου μόνον ἔκλαυσεν, ὅπου μόνον τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἥψατο, πάντος σκέπου τὸ ὀφειλήματος λύσιν ηὑρατο καὶ ἄφεσιν; εἰ δὲ λέγεις, ὅτι μὴ ταῦτα αὐτὸν προέδωκε τοῖς βασανισταῖς, ἴσασιν εἰδότες τὸν ἱστορίαν ἑτέρας μοι λέγειν φιλανθρωπίας ἐπιθυμοῦσιν. ἐκεῖνο γὰρ καὶ τότε αὐτοῦ ἐλεήσας ἀφῆκε, καὶ πάλιν σκῆπτον ἐλεήσας ἐσέβησεν· ὥσπερ τότε τούτῳ βοηθῶν ἐποίησεν, οὕτω καὶ νῦν σκέπῃ βοηθῶν μὲ προστάτει· τοῦτο μόνον ἵνα παιδεύσῃ μὴ εἰς ὠμὸν μηδὲ ἀπονήφοντα, σκέπτον δὲ ἵνα καὶ ἀπαλλάξῃ βίας καὶ ἀπονηρίας. ὁρᾷς, ἀγαπητοί· καλῶς γάρ με μετ' ἀξίου λέγειν τοῦτο εἰσῆλθε τὸ νόημα, πῶς οὐ μόνον τὸ πλεονεκτεῖν καὶ ἁρπάζειν, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ ἐλεᾶν γεγένηται ἡμῖν προσχεῖον γέγονεν. οὐδὲ γὰρ οὐκ ὅπου καὶ ἀλλότρια ἔλαβεν ἀδίκως, ἀλλ' ὅπου καὶ αὐτοῦ ἀπῆτει ἀπονήφοντος, προέδωκεν τοῖς βασανισταῖς. καὶ γὰρ εἴρηται, ὅτι ὠφελεῖ σκῆπτος· ἀλλ' εἰ σκῆπτος ὠφελεῖ, ὠφελεῖς καὶ σὺ τὸ αὐτὸ ὄφλημα, καὶ τὸ αὐτὸ δίκαιον ἐπ' ἀμφοτέρων φυλάττεσθαι ἐκέλευε. διὰ τοῦτό σοι ἀφῆκεν, ἵνα τὸν αὐτὸν σοι δείξῃ φιλανθρωπίαν, ἵνα ζηλωτὴν σε τῆς διασυρικῆς ἡμερότητος ἐργάσηται. ὅπου γὰρ παθῶν θῦ, οὐκ ἐνθένδε βελτίων, ἑτέρωθεν δὲ ὀργιζόμενος ἕξεις, τῷ τῆς καλλίστης, τῷ τῆς τιμωρίας. ὥστε καὶ τοῦτο θυσίας εἶδος ἐστί. προέδωκε τοῖς βασανισταῖς, ἵνα καὶ τὸν ἐκείνου ψυχὴν, καὶ τὰ περὶ αὐτὸν ἀρίστης. οὐκ εἶδες φαρμάκου προσφορὰν, σιδήρου σοι δεῖ δὲ πυρὸς λοιπόν. ἤδη μυρία καλὰ τὰ ἀφεὶς, ὅτι ὠμὸς ἐστὶ καὶ ἀπονήφων, ἀλλ' αἰσθάνῃ διὰ τῆς τῶν γραμμάτων ἐκβάσεως ἀποληφθείς σοι, ὁ πολλαχοῦ ποιῶν εἰδὼς ὅτι δικαίως ποιῶ. μὴ δὲ ἀποληφθῆναί σοι τοῦτο ποιεῖ, οὐδὲ ὅτι τῶν Σοδόμων. οὐχ ἁπλῶς ἀφῆκα τὸ πῦρ, οὐδὲ ὅτι πόλεις σκώληκας ἀνῆρπασεν· ἀλλὰ τί; Κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρων καὶ οὐδὲ μέχρι τότε, ἀλλά, Καταβὰς ὄψομαι· καὶ οὐδὲ σὺ ταῦτα ἔσῃ, ἀλλὰ πέμπει σοὶ ἀπέλους ἐπανδεικνύοντάς σοι τὸν κακίαν τῶν οἰκούντων τὴν πόλιν, ἵνα μηδὲ τῶν ἀναιρουμένων μηδὲν ἔχῃ βλασφημεῖν τὸν Θεόν, ὅτι σοῦ ἀξίους, ὅτι σοῦ ἀπονηφόντους, ὅτι σοῦ παρανόμους, καὶ τῆς δικαιοσύνης ἀγνοήσαντας δίκαια, καὶ σοῦ κοπιοῦς τῆς φύσεως ἀναπεφυκότας νόμους, καὶ σοῦ κακίας πεπληρωμένους ἀπολέσθαι ἔσῃ. πῶς οὖν τοῦτο φιλανθρωπίας ἡ προσποιοῦ Θεοῦ; καίτοιγε ἡμᾶς κολάζοντες, οὐκ ἀξιοῦμεν σε ἁπλῶς λέγειν πολλάκις, αὐτὸς δὲ οὐ μὴν προτρέπει σε διδάξῃ, ἀλλὰ μὴ προτρέπει σε πείσῃ, καὶ τὸν παρὰ σοῦ λαβεῖν ψῆφον, ὅτι δικαίως ἐπάγει τὸν κόλασιν, ὑπομφήσας σοῦ πάλαι κολάσεως ἡ τιμωρίας ἀξίους, καὶ βιβλίωσας σοι πολλαχοῦ προέχει ἕτοιμος ὤν, ἡ κρίνεσθαι πρός σε, καὶ δικάζεσθαι οὐκ ἀκριῶς. ὁρᾷς σοῦ προφάσεις τούτων ἐμπεπλησμένους τῶν λόγων· πάντα γὰρ δικαιοσύνη Θεοῦ πρὸς δούλους. καὶ πολλάκις ἰδὼν αὐτοὺς δικαίους σοῦ παρανόμους καλῶς, πολλάκις δὲ τὸν κτίσιν καὶ θαυμάζων ὅτι τῆς ψήφου, ἀφεὶς τὸν ἀφειλόμενον τῶν δικαιωμάτων, ἵνα αὐτὸν τὸν αἰτήσῃ, οὔτε τὰ δυνάμενα προσδιατρῖψαι εἰς κρίσιν καλεῖ ὁ Θεὸς, ὅπερ ἡμῖν ἔθος ἐστὶ ποιεῖν, ὁπόταν ἁρπάζωμεν τοῖς οἰκείοις δίκαιοις. Ἀκούσατε, φαράγγες, θεμέλια τῆς γῆς, ὅτι κρίσις τῷ Κυρίῳ. καὶ πάλιν, Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. πολλάκις δὲ αὐτοὺς ἐκείνους, Λαός μου, τί ἐποίησά σοι, ἢ τί ἐλύπησά σε; καὶ ὁ Ἱερεμίας, Τί εὗρησαν οἱ ἐμοὶ Ⓜ πατέρες ὑμῶν πλημμέλημα; οὐ ποιῶ δὲ αὐτὸ κατὰ πόλεις καὶ ἔθνη μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἕνα πολλάκις ἀνθρωπον. πρὸς τὸν Δαυὶδ κρίνει διὰ τοῦ προφήτου, καὶ τῷ Ἰωνᾶ διαπραγματεύεται

Μιχ. ε. β. Ησ. α. β. Ιερ. λ'. ζ'. καὶ β. ε.

μένῳ

Ιον. 8. 1. μβύω κηρύξαι Νινευίταις, ἀπολογεῖται ἀφ' ἑαυτῆς κολακεύθης, Εἰ σὺ ἐφείσω ὑπὲρ τῆς κολοκυνθης, ἐγὼ οὐ φείσομαι ὑπὲρ Νινευῖς; καὶ πολλοὶ τοιούτων εὑρήσεις γεμούσας ταῖς γραφαῖς. ταῦτ' οὖν εἰδότες, προσκυνῶμεν αὐτὸν, θαυμάζωμεν, θεραπεύωμεν, ὡς δυνατὸν ἡμῖν· ὡς γὰρ ἄξιον οὐ δυνατόν· ὑπεμείνωμεν τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ πείθωμεν, ὅτι Θεός ἐφέστηκε, καὶ προνοία πάντα κυβερνᾷ, καὶ μὴ ταῦτα πάντα ὅσα ἀπεδημήσαμεν τὰς τυχοῦσι τῶν ἐπιγελωμένων ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρξαι, χάριτι Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ Λογ. ε.

Ὑδὼ ὅτι ὄντως δόγμα πονηρὸν, ἀναπτὰ, καὶ σπουδαίως φυλάττομεν, ὡς ὃ τῆς Εἱμαρμένης καὶ τῆς γενέσεως δόγμα. μὴ γὰρ τὴν δόξαν βλάσφημοι καὶ ἀσεβῆ καὶ ὀλεθρίαν κολάσεως ταῖς τῶν ἀπατημένων ψυχαῖς, καὶ πείθει τοιαῦτα λέγειν περὶ Θεοῦ, ἃ μηδὲ περὶ δαιμόνων τις εἴποι, καὶ βίον συγχεῖ ἡμέτερον, πάντα θορύβου καὶ πολλῆς ἐμπίπλησι ταραχῆς. καὶ ὅσα περὶς διδασκαλίαν καὶ διόρθωσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς φύσεως, καὶ διὰ προφητῶν εἰσεπινοήκαμεν, καὶ διὰ αἰσθήσεως, ἀναιρέτου καὶ καταλύει καὶ δείκνυσι περιπατοῦ· καὶ ποῖς ταῦτον, οἷς δὴ εἴ τις σῶμα νοσοῦντος καὶ φαρμάκων δέοιτο, πρὶν ἰατρὸν καὶ ὃ φάρμακον κατασκευάζοντος, πείθοι μηδενὶ τούτων χρῆσθαι, μηδὲ ἀπαλλάττεσθαι τοῦ νοσήματος, ἀλλ' ἀμέλειαν καὶ ῥᾳθυμίαν ἐνδύεται τὰ καθ' ἑαυτὸν, τὸν ἐλεεινότατον ἀναμφίβολον ἀπώλειαν. ἢ γὰρ ταῦτα φησιν ἡ Εἱμαρμένη; μηδενὶς προσαινείτω τι τῶν χρησίμων· μηδενὶς ἀκουέτω προσποιοῦτος ἑτέρου· μάτην εἰσὶν οἱ νόμοι καὶ αἱ δικασταί, μάτην ὑπόπληξις καὶ κολάσεις, μάτην τιμωρίας φόβος, μάτην τιμὴ καὶ γέρα καὶ ἔπαθλα τοῖς κατορθοῦσιν. οὐτε, ἐὰν σπουδάσῃς, ὄφελός τι· οὔτε, ἐὰν ἀμελήσῃς, βλάβος τι γενήσεται. μήτε ὑπὸ διδασκαλείου παιδίον ὠθείζέτω, μήτε ἀνὴρ γεωμέτρης ἀκουέτω νόμων, μὴ προσεχέτω συμβουλαῖς καὶ κολάσεσι χρησίμοις. τί δύπος ὁ κάπος; ὥσπερ ἀνέρμάτιστον πλοῖον καὶ ναυτῶν καὶ κυβερνήτου ἔρημον, τῇ χειμῶνος φορᾷ ὑπείδοις καὶ πηδάλια τῆς διανοίας, οὕτω φέρεσθω. θέλεις, εἰπέ μοι, πειθησόμεθα, καὶ σώσωμεν τὸν προς σωτηρίαν τῆς ἀμείνονος ζωῆς; τίνος γὰρ ἀφείσθω τὰ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τὰ πρὸς τῆς πρώτης ζωῆς διαλεγώμεθα. πειθόμεθα τῇ Εἱμαρμένῃ ταῦτα λεγούσῃ, καὶ οὔτε αἰσχύνας ἀμυστιώντας κολάσωμεν, οὔτε ἀσελγείας διεφθαρμένους ὑπιζρέψομεν, οὔτε τοὺς ἀδικοῦντας εἰς δικαστήριον ἕξομεν, οὐκ ἀκουσόμεθα τῶν νόμων· ἐθελήσωμεν καὶ προς βεβαίου τοῦτο γνῶναι, ἵν' ἔργῳ τὸν ὀλεθρίαν ταύτην καὶ ὑπολαβὴν διδάσκαλον τῶν κακῶν δυνηθῆτε σωθῆναι. Εἰ γὰρ ἀνάγκη πάντως τὰ Εἱμαρμένα γνῶναι, καὶ σπουδάζοντας καὶ καθυδόντας, μηδεὶς γεωργὸς ζευγνύτω βοῦς, μηδὲ ἀρότου ἐλκέτω, μήτε αὔλακα τεμνέτω, μηδὲ καταβαλλέτω σπέρματα, μήτε ὥραν ἔτους ὑπιτηρείτω ὑπιτηδείαν, μηδὲ ἀνέχεσθαι χρυμοῦ, καὶ διλυσχοῦς ὑετοῦ, ἢ τεθαμπωμένης καὶ μόλις προς διαπεμπομένου ὄπος, μὴ θηλέτω δρεπανίου, μηδὲ ἀμάτω λήϊον, μὴ τεμέτω ἀσταχύς, μὴ φυτεύέτω, μηδὲ θεραπεύέτω φυτά, πᾶσαν ἀπωλείας γεωργίας ῥίζας τε ὑπιμέλειαν, οἴκοι καθεζέσθω, καὶ πάντα καθυδέτω τὸν χρόνον, πάντως αὐ Εἱμαρμένου αὐτῷ καὶ κεκλωσμένοι ἦν, αὐτόματα εἰς τὴν οἰκίαν ἥξει καὶ ἀναβαθμά. ἐὰν δὲ εἰς τοιοῦτον χρείαν τὰ ἀπαραίτητον ἡ Κλωθὼ, καὶ μυριάκις ποιῆται, πέρας οὐδὲν αὐτῷ τῶν πόνων ἕξαι καὶ ἱδρώτων. τίνος οὖν ἕνεκεν ὅτε προσαινεῖτε ταῦτα ποιεῖν, εἴγε ὄντως Εἱμαρμένη πιστεύετε; τίνος ἕνεκεν δὲ προσαινεῖτε, ἵν' ὄντως ἔργῳ μάθητε τὰ τῆς Εἱμαρμένης κελεύσματα; βούλεσθε μοι δεῖξαι τὸν ὄντως Εἱμαρμένον; καταλύσω γεωργόν,

γίαι, ἄγελε ναυπλίδω, ἔκβαλε πάσας τέχνας βιωτικάς, καὶ μήτε οἰκοδόμος, μήτε χαλκοτύπος, μήτε ὑφάντης, μήτε ἄλλος τις τῶν εἰς τὴν μετέραν ζωτελεωτάτων ζωὴν μεταχειριζέτω τὴν αὐτὴν τέχνην, καὶ τότε ὄψῃ κόσμον, οἷα δὴ εἰμαρμένης τὰ ὀπίσθεα, τότε αὐτῆς αἰσθήσῃ κόσμου, τότε αὐτὸ ὃ ἀπεύχεσθαί σοι ὄψει. καὶ τί λέγω τέχνας, αἳ τὴν ζωὴν ζωέχοισιν ἡμετέρην; ἔστωσαν τέχναι, ἃς μηδεμίαν καταλύσῃς, ἀλλὰ πάντων μᾶλλον ὅτι τῆς οἰκείας τάξεως, ὁ καθ' ἕκαστον μηδὲν μεῖον ἀτῶν αὐτῶν, μηδὲ φρονιζέτω τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν, ἀλλ' ὑπηρετείτω τῇ εἱμαρμένῃ τὰ κατὰ αὐτὸν οἰκονομήσαντι πάντα, καὶ τότε εἴσεται αὐτῆς τὴν ὠφέλειαν, ὅταν τρεπόμενος καὶ μαστιζόμενος ἀπαιτῆται μὴ τὰς εἰσφοράς, μὴ ἔχων ἃ καταφθίνῃ μὴ ὑπὸ τῆς σκέπης ἀπολογίαν, προσέχῃ δ' αὐτῷ μηδείς. μέλει ποτὲ παιδία ἐσμὸν τῶν φρεσί; μέλει τίνος οὐ παυσόμενα λοιδοροῦντες; μέλει τίνος οὐκ ὑπομενοῦμεν τὸν κηπουρὸν διακόπτειν; εἰ φαύλους καὶ ἀγαθοὺς εἱμαρμένη ποιεῖ, τίνος ἕνεκεν προσαπτῇς τῷ παιδὶ, τίνος ἕνεκεν νουθετῇς; πρόσεχε εἰκῇ καὶ μάτην. εἰ πλουσίους καὶ πένητας ποιεῖ, μὴ πέμψῃς εἰς διδασκαλεῖα, μὴ πορίσῃς χρήματα, μὴ προσάξῃς μηδὲν τῶν δυναμένων αὐτῷ τὴν οὐσίαν αὐξῆσαι, ἀλλ' ὑπηρέτει τῇ εἱμαρμένῃ τὰ κατ' αὐτόν. ἀλλ' οὐκ ἀνέχῃ. ὁρᾷς πῶς σὺ τοῖς ἐλάττοσι ζηλοτυπῶν αὐτῆς τὴν δύναμιν, σὺ τοῖς μείζοσιν αὐτὴ πιστεύεις; εἰ γὰρ οὕτως εἱμαρμένη ἐστὶν, ἄφες τὸν παῖδα καὶ τοιηροῖς αἰδράσι συγγίνεσθαι, καὶ μὴ διεφθαρμένον διαφθείρεσθαι, πάντως αὐ εἱμαρμένον αὐτὸν καὶ κεκλωσμένον ἦν, καὶ σοι χρησιμεύει. καὶ γὰρ οὕτως, φησὶν, οὕτως ἐστί. τίνος οὖν ἕνεκεν προσάγματα καὶ σαυτῷ πρόσεχε καὶ ἑτέρῳ; καὶ τί λέγω παίδων ἕνεκεν, ὅπου γε καὶ ὅτι οἰκέτην αἰνίξῃ τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ δὲ ἀπειλῆς καὶ φόβῳ, καὶ πάντα δύπον κινῇς, ὅπως γένηταί σοι καλὸς ὁ οἰκέτης, καὶ ὑδαρῆς τὴν ψυχὴν; τίνος ἕνεκεν κακὸν ψυχόμενον κολάζεις; καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ ἁμάρτημα γένοιτ', ἀλλὰ τῆς ὠμότητος ψυχῆς. τίνος ἕνεκεν καλὸν ψυχόμενον ἐπαιρῇς; καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ κατόρθωμα, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς, μᾶλλον δ' οὔτε καλὸς, οὔτε κακὸς ἔσῃ μοι. ὁ γὰρ πρὸς ἑαυτὸν μηδέτερον τούτων ποιῶν, ἀλλ' ἑτέρωθεν τὴν ἀνάγκην δεχόμενος, οὔτε τοῦτο ἔσται, οὔτε ἐκεῖνο. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπαινῶμεν ἄνδρας, ἵνος δ' ἕνεκεν ψέγωμεν, τίνος ἕνεκεν ἀποδώμεθα, ἵνος ἕνεκεν στυγνάζομεν ἑτέροις; ὁρᾷς εἰς ἔσπερ ἡμᾶς ἐμηγάνω ὁ τὸν εἱμαρμένης ἐξηγητὴς λόγος; σοφὸς ἐστὶ σώφρων, σοφὸς ἐστὶν ἀκόλαστος, σοφὸς ἐστὶ πλεονέκτης, ἀδικος ἐστὶ δίκαιος. αἵρεσις καὶ ἀρετὴ καὶ κακία, καὶ μάτην εἰς τὸν πρόσθεν τοῦτον βίον ἐνηθροίσθημεν, μᾶλλον δ' οὐ μάτην, ἀλλὰ καὶ ὅπως κακῶν. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ὠφελεῖσθαι μὲν ἐκ τοῦ ἀναγκαίου τῆς γενέσεως εἰς κακίαν, πάλιν δ' ἐκ τῆς βίας αὐτῆς, ταύτης δίκην διδόναι τοῦ ἐφάπτου, δίκην ἐλεεῖσθαι, δίκην τιμωρίζεσθαι, καὶ μισούμεθα καὶ κολαζόμεθα, δίκην τιμᾶσθαι; καὶ γὰρ ἀδικούμενοι καὶ βίαι παθόντα, οὐκ κολάζεσθαι, ἀλλὰ τιμᾶσθαι χρὴ ἡμᾶς δ' καὶ ἀδικούμενα, καὶ τιμωρείας ἐκκομιδόμεθα. τί τοίνυν ἀλλογάτεροι ἐκεῖνοι τῶν κακῶν πάσχοντες ὠφελοῦντες πρὸς κακίαν, ἐκεῖνοι τούτων καὶ τιμωρείαν δίδοιαι; ἐποίκοιν ἀνδροφόνοι καὶ εἱμαρμένη, καὶ τὸν φονέα ἀπαιτεῖ δικὴν ὧν ἐκράτησεν αὐτῆς; τί τοίνυν βασιλεῦσι δόγμα γένοιτ' ἄν; ὥσπερ δὴ εἴ τις εἰς θεὸν βαρβαρίσειε ὠθήσας, καὶ καταλαβὼν κρημνιώδεσι, πάλιν τιμωρείαν ἀπαιτοίη τούτων ἔνεκεν· ἢ ὥσπερ ἂν εἴ τις βαρβαρῷ δεσπότῃ πολλοὺς αἰκίζεσθαι καὶ μυρίοις ἐπεξόδοις κακοῖς, κολάζεσθαι γὰρ τῆς δουλείας καὶ τῆς αἰκιαλωσίας ἀπαιτοῖ τιμωρίαν. ἆρα γένοιτο ἂν τούτοις ἀλογώτεροι, εἰ τί μοι, ἢ ἀθλιώτεροι τῶν γένοιτο τούτων; εἰ τοίνυν τοιαῦτα, καὶ ἐχθροὶ ἐσμὲν καὶ πολέμιοι τοῖς αὐτῶν πολεμίοις ἴσασι συγχωρήσεις. ὅταν ἀκούητις καὶ μὴ βουλόμενοι προσπίπτωσί σοι τῶν χαλεπωτάτων αὐτοῖς, τί δὲ εἱμαρμένῃ τοῖς ἐπακόοις, καὶ πρόσω πεπορευμένοις, μᾶλλον δ' κατεναγκασμένοις, οὐκ εἴσεται συγχώρειν, ἀλλ' ἐπ' ὧν αὐτοῖς κατεναγκάσει προσέχειν, ἐπ' τῶν αὐτῶν αὐτοῖς ἀπαιτεῖ δίκην; ποῖος φορυτὸς, ποῖος λαβύρινθος, ποία ζάλη τοιούτου μιμήσεται τὸν σύγχυσιν, εἰπέ μοι; οὐκ ἤρκεσέ μοι ἓν πρὸς εἷς ἀδικίας, ὅτι μηδὲν ἁμαρτὸν εἰς κακίαν

καχίαν ἐμβεβλημένη, καὶ ὅλη ἕτερος μηδὲν κατορθώσας ἀγαθὸς γέγ, καὶ πηρὸς ἀπολαύει; οὐκ ἔχει αὕτη μόνη ἡ ἀδικία, ὅτι ἁπλῶς καὶ ἀληθῶς, ἐπεὶ καὶ ἐποίησε, ἐπεὶ οὐκ ἦν καλὸν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους προσέβησι, καὶ οὐδὲ τὴν τῶν αἱρετικῶν ὑποκρισίαν μιμεῖται; ἀλλ' ὁ μὲν αὐθέντης οὐτω φιλάνθρωπος ἐστὶ καὶ ἥμερος, ὡς διαιρεῖν τὰ ἀκούσια τῶν ἑκουσίων· ἡ δὲ τὰ αὐθέντια δικαιοῦσα ἐκπίπτει καὶ δαίμων πονηρὸς οὕτω πάντα συγχεῖ. Εἰ μὴ οὖν οὐκ ἔστι Θεὸς ὁ ταῦτα ἐφορῶν, ἐλέγχεται μὴ ὁ λόγος ἐπίρρωτος. οὐ γὰρ δυνατὸν τὸ βιοταξίαν τοσαύτην προνοίας μὴ εἶναι. πάλιν Εἰ μὴ οὐκ ἔστι Θεὸς, πῶς ὅλως ταῦτα ζωοῦται; Εἰ δὲ ἔστι, πῶς ταῦτα προορᾷ; Εἰ μὴ γὰρ αὐτὸς ἐποίησεν, ὅσα τὴν αὐσθένειαν, καὶ τῆς βλασφημίας τὸν ὑπόβολόν. Εἰ δὲ οὐκ ἐποίησε, γνώριμα δὲ προορᾷ, πάλιν οὐκ ἐλαττοῖ τὸ προπέρυ τὸ ἔγκλημα. ὁρᾷς πῶς πάντα ἔρχεται ξενοχωρεῖται ὁ Διάβολος, συνελαύνων σὺν αὐθέντοις εἰς τὴν τοῦ διαστάντος μανίαν; βούλει με πεῖσαι ὅτι ἐμμένειν πείθῃ, καὶ νομίζῃς εἶναι δόγμα; μὴ ἐγκάλει μοιχευομένῃ γυναικί, μηδὲ πλανωμένῃ γνώμῃ, μηδὲ εἰς κριτήριον δικαστοῦ ἀγαγὴν μοιχήν. ἀλλ' ἴδωμεν τοὺς διερευνῶντας, μὴ ὑπολάβῃ τὸ διερευνᾶσθαι, μηδὲ ἀπαιτήσῃς δίκην· οὐ γὰρ ἔχει τοῦτο ἐποίησε, καθὼς σύ φῃς· ἀμέλησεν τῶν σαυτοῦ πόνων· πάντως γὰρ ἤξει σοι καὶ τῆς εἰμαρμένης· ῥίψον ὅσον ἔχεις χρήσιον· ἀμέλησον οἰκιῶν, ἀγρῶν, ἀνδραπόδων, οὐδὲ ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς σῆς ἡ τῆς εἰμαρμένης ῥᾳθυμία καθαιρεθήσεται. ἀλλ' οὐκ ἀνέξῃ τούτων οὐδέν, ὡς ἔργον πειθοῦς, ὅτι κατέγνωκας τῶν δογμάτων τῆς εἱμαρμένης. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις αὐτὸν προσκάλλῃ, πόνηρον καταγνωκώς; ὁρᾷς ὅτι ὑδαμόθεν τὸ δόγμα τοῦτο εἰσενήνεκται, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας καὶ ὀλιγωρείας, καὶ τὸ προσὼν αὐτοῖς σὺν ὑπάρ τῆς ἀρετῆς ἐκλελύσθαι πόνοις. εἰ γνῶσις ἐστὶ, κρίσις οὐκ ἔστι· εἰ γνῶσις ἐστὶ, πίστις οὐκ ἔστι· εἰ γνῶσις ἐστὶ, Θεὸς οὐκ ἔστι· εἰ γνῶσις ἐστὶν, οὐκ ἔστιν ἀρετὴ, οὐκ ἔστι κακία· εἰ γνῶσις ἐστὶ, πάντα μάτην, πάντα εἰκῇ καὶ πιθανῶς καὶ πάσχομεν. οὐκ ἔστιν ἔπαινος, οὐκ ἔστι ψόγος, οὐκ ἔστιν αἰδὼς, οὐκ ἔστιν αἰσχύνη, οὐκ εἰσὶ νόμοι, οὐκ εἰσὶ δικαστήρια. πόθεν οὖν ὁ δεῖνα πλουτεῖ, φησὶ; πόθεν ἕτερος πένεται; μάλιστα μὲν εἰ καὶ σὺν λόγοις ἀγνοοῦμεν, ἔδει μᾶλλον διὰ τὴν ἀγνοιαν, ἀλλὰ μὴ ἕτερον δόγμα ποιεῖν ἀναλαμβάνειν. βέλτιον γὰρ ἀγνοεῖν καλῶς, ἢ εἰδέναι κακῶς. ὃ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει κατηγορίαν, ὃ δὲ ἀπεράτωτον συνίσωμεν. πάλιν ἀλλὰ καὶ νῦν δῆλον ἁπλῶς γέγονε διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, πόθεν ὁ μὲν πλουτεῖ, ὁ δὲ πένεται. ἢ γὰρ παρὰ τῶν προγόνων κληρονομίαν, ἢ ἐμπορία καὶ καπηλία χρησάμενος, ἢ ἀπὸ ἑτέρων ἁρπάσας καὶ βιασάμενος, ἢ γάμῳ χρησάμενος εὐπόρῳ, ἢ γεωργίᾳ, ἢ τέχνῃ, ἢ ἑτέρῳ τινὶ τοιούτῳ. καὶ πολλοὶ τοῦ πλουτεῖν ἔξεστι, ὁ μὲν δίκαιος, ὁ δὲ ἄδικος, οὕτω δὲ καὶ τοῦ πένεσθαι. ἢ γὰρ ἐπηρεασθεὶς, ἢ συκοφαντηθεὶς, ἢ πλεονεκτηθεὶς, ἢ καταφαγών, ἢ ἀργίᾳ συζῶν, ἢ αἰσίᾳ, ἢ ἑτέρῳ τινὶ ἔξεστι· πολλοί γε τοῦ πλουτεῖν πάντα ἔξεστι. ἐπὶ τίνος ἔνεκεν, φησὶν, ὁ Δίκαια πόρνας πρόφασιν ἐπιδεικνύς καὶ κόλασις, ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπηρεάζων προσήκασι, καὶ ὑλῇ τοῦτον καὶ Διαλελυμένον βίον ζῶν, καθάπερ ὅτι πηγῶν ὑπορρέοντα ἔχει ταῖς χεύματα· ἕτερος ὑπεικαία, καὶ σωφροσύνη, καὶ δικαιοσύνη, καὶ ταῖς ἄλλαις συζῶν ἀρεταῖς, οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας ὑπορρέοντος ἔχοντος; ὅτι ὁ μὲν ἔστι καλὸς καὶ ὑπόπτων τῆς ἀρετῆς αἱρεῖται βίον, ὁ δὲ κακὸς ἐπὶ τοῦ Διαρρέοντα καὶ διαλελυμένου ἀνεδέξατο τῆς κακίας ὁδόν. τίνος οὖν ἕνεκεν ὁ μὲν κακὸς πλουτεῖ, πένεται δὲ ὁ ἀγαθός; ἵνα καὶ σοῦ μείζονα λάβῃ στέφανον, αὐξανόμενος ἐπὶ τοῦ καρτερεῖν σὲ γὰρ καὶ κάκιστος μείζω τοῦ κόλασιν καὶ τὴν τιμωρίαν, ἂν μὴ μεταβάλητε, καὶ γένησθε βελτίων, καὶ ὑπὲρ διαστῆναι ὑπὲρ ἐμοῦ. αἱ γὰρ ἀνέσεις αἱ παρὰ τοῦ Θεοῦ διδόμεναι, μένουσι κακοῖς μᾶλλον βαρυδοσι καὶ ἡ ἀφθονία ἡ πρὸς αὐτὸ τοῖς μὴ χρωμένοις εἰς δέον αὐτῇ, προσθήκη γέγ κατηγορίας. οὕτως οὖν αἱ θλίψεις καὶ αἱ ξενοχωρίαι ἀγαθαὶ, προσθήκη στεφάνων, καὶ παράπτωσιν. μετέλα γοῦν τις συγχώμην· οὐ γὰρ ἁπλῶς τὰ ἁμαρτήματα κρίνεται· ἀλλ' ἕτερος ὁ πλούσιος, ἕτερος ὁ πένης, ὁ μὲν

ὑμῶν μὴ συγκώμης, ὁ δὲ χωρὶς συγκώμης. ὦ, ἔγω κλέπτης ⁊ φιλότιμος, πλούσιος ⁊ πένης· ὁ μὲν ἐν ψυχρῷ, ἀλλ' ὅμως ἔχει πνὰ καπφυλίν, τ' ἀπὸ τ πενίας ἀνάγκιν, ὁ δὲ σὺν ἱμάτῳ θύραζε ὁρῶν ἢ θέλων ἔχει καπφυλίν· ὥστε ὅσον ἐλαττοῦται ὁ πένης ⁊ Ⓦ πρόσωτα βίου, τοσοῦτον πλεονεκτεῖ ⁊ τ μέλλοντα ἐν καρτερήμασι, ⁊ ὁ πλούσιος ἐν ἁμαρτήμασι. μὴ τοίνυν νομίσῃς ἀδικεῖσθαι τ πένητα, μηδὲ πλέον ἔχειν Ⓦ πλούσιον. καθάπερ ⁊ ὅπου τῷ κακῷ, ὅσοι μὲν αὐ ἐν τοῖς δῶσι δίκιον, ἢ ὃ πρῶ ἀπενίψαντο, ἢ ἐλάττονα δίδασιν ἐκεῖ τιμωρίαν, ὡς ἐν τοῖς μεγάλων κακοπαθῶν δίκιον ὑποστάντες· οὕτω ⁊ ὅπου τῷ ἀγαθῷ, Ⓠ μὲν ἐν τοῖς ἀπολαύοντες τιμῆς, ⁊ ὠθοῦντες πονηρεῖ, ἐφ' ὕβρει κολάσεως ἕλκουσι, τὸν ἐμόν. ὅσα γοῦν, ὁ Θεὸς πῶς πρόσωπον τοῖς κακοῖς ἐν τοῖς ὑπερίζει τιμᾶς· Εδοκά σοι πρόσωπα τὰ τοῦ κυ- C Bas. ic. n. a. Bas. C xn. Am. C. 12.
ρίου σου· ⁊ πάλιν, τοῖς ἱερεῦσιν ὅπου τῷ Ηλι τὸν ἐμόν. ⁊ ἀλλαχοῦ, Εδοκα ὑμῖν ἐκ τοῦ νεανίσκων ὑμῶν εἰς προφήτας, ⁊ ἐκ τῶν υἱῶν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν. ⁊ ἐν ὅπου τῆς ἐρήμου πρόσωπον ἐστήθησιν. ὥστε ὅταν ἴδῃς Ⓦ πλουτοῦντα ἀδικοῦντα, πλεονεκτοῦντα, ἁρπάζοντα, ἐν τοῦτο μάλιστα αὐτὸν στέναξον, ὅτῳ πλούσιος ὢν ταῦτα ποιῇ· μείζονα γὰρ δίδωσι τιμωρίαν. ὅταν ἴδῃς πάντα πολλὴν τὴν δικαίου ποιούμενον προνοίαν, ἐν τοῦτο μάλιστα αὐτὸν θαύμασον, ὅτι μὴ πένης τοιοῦτός ἐστιν. αὗται ταῦτα ἡ πρόσοδοί σοι διηρθρωμέναι, ὥστέ ποτε ὅπου τοῖς γνωμένοις ἐναρμόσῃ πρόγμασι, ἢν μὲν τὰ μέλλοντα βλέπῃς, ἢν μηδὲν εἰς τὰ πρόσω, ἢν ἐκεῖνα ἐλπίσῃς ἀεὶ, ἢν τούτων σαυτὸν ἀποχήσῃς. γένοιτο δὲ πάντων ἡμᾶς τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχειν, χάριτι Χριστοῦ. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ, Η ΚΑΤΑ ΓΑΣΤΡΙμαργίας, Λογ. ϛ'.

ΘΑυμάζω ⁊ πίνω, ἀγνοῶ γὰρ ἀποθνήσκομεν, ὅπου τῶν προφητῶν Ησ. C. xv.
ἦσαν πολλοὶ πρόδηλοι Ιουδαίοις λέγοντες. Ἀλλ' ὃ μὲν Ιουδαίοις ταῦτα λέγῃ, ὧν ὁ Θεὸς ἡ χιλία, ⁊ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, θαύμασιόν ἐστιν· ὃ δὲ μὴ τὸν χρόνον, ⁊ τὸν τῶν προφητῶν ὑποφορὰν πραγμάτων; ⁊ τὸν τοσαύτην τελεότητα ⁊ ἀκρίβειαν, εἰ τινας ἔτι νῦν, εἰ ⁊ μὴ τοῖς ῥήμασι λέγοντας, ἀλλ' ὃ τῶν ἔργων ὃ αὐτὸ τοῦτο βοῶντας, πίστις ἂν εἴη κατηγορίας ἄξιον; ⁊ γὰρ ἐσμὲν, εἶσιν ὅτως, Ⓠ ἀλλ' οὕτω νομίζοντες εἰς τοῦδε πρόκηδαι Ⓦ βίον, ἵνα τρυφήσαντες, ⁊ τὸν γαστέρα ἀλαρρήξαντες, ⁊ ὃ σῶμα πιδύντες, οὕτως ἀπέλθωσι, διαλεχθέωσι τῷ σκώληκι συγκυλίζοντες πρόπεζον τὸν ὀζ εἰκείων ζωρόν. ⁊ εἶδε τοῦτο μείων ἐστὶν ὃ δεινόν, ὅτι μάτην καὶ εἰκῆ ⁊ εἰς οὐδὲν δίδοται πρόσωτα αἰθλίοις· καίτοι ⁊ τοῦτο χωρὶς ἐγκλήματος οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κατηγορίας· ὅταν γὰρ τὰ τοὺς τρυφῶντας σώματος πρὸς τὸ Θεοῦ δοθέντα ἡμῖν χρήματα, ⁊ εἰς ὑπερηφανείαν τῶν δαιμόνων, εἰς ἀκολασίαν ⁊ ὕβριν ⁊ τὸν ἑκάστων ῥᾳθυμίαν καταναλώσωμεν, οὐκ αἰθύνιος ἡμῖν ἔσται ἡ κακίσις αὕτη διαπεπτωκυῖα, ἀλλὰ πανούργως δεδεσμῶν λέγω· ⁊ ὃ τρεῖς τῶν πάντα ⁊ λαβόντων, ⁊ δύο, ⁊ ἑνὸς ἐξηρημένου, ⁊ ὑπὲρ χρημάτων, ⁊ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅστις ἐστὶν εἰπεῖν. ὅπερ οὖν ἔλεγον ὅτι μάλιστα κἀμὲ εἰ ⁊ εἰκῆ ⁊ μάτην τρυφήσαιμεν, οὐδὲν οὕτως ἀνθύνους ἡμῖν ἔσῃ ὁ τοιαύτη πρόξις, καὶ ὃ χωρὶς τούτων ⁊ ἕτερα κείσεται δίκαια. τὰ γὰρ τρυφῆς ζώντα ⁊ μηδὲν τὰ μάθοντα, ⁊ πρᾶσσοντες τὰ ἑαυτοῦ ⁊ κόλασιν, χρεωφειλία τὴν οἰκουσίαν διαῤῥηγνύμενον, πολλάκις ⁊ ἀκοῖλα ⁊ ἐκόντα ἀνάγκη ἁμαρτάνειν, ⁊ πρὸς τ ὃ πρόσω τόπου χωρεῖν, ⁊ μὴ τ ἐκεῖθεν ἀναχώρησιν. καθάπερ γὰρ πλοῖον, μείζω τὴν εἰκείαν συμμετρίαν ὁ πλοῦτος τ ἀγαγόμενον δεξάμενον, ὃ μηδὲν τῇ φορτίῳ βαρυνόμενον, ἀτρόμητον γένοιτ' ἂν· οὕτω ⁊ ἡ ψυχὴ ⁊ τὸ σώματος ἡμῶν ἡ φύσις, πλείονα τῆς οἰκείας δυνά-

μεως δεξαμβὰν τὰ σιτία, ὑπῆρξαν τλοῦ γένεται, καὶ ὁ βαρὺς οὐ φέρουσα τὸν ἐπιβληθέντων, εἰς ὃ τῆς ἀπωλείας καταπαντίζεται πέλαγος, ἐκ κυβερνήτου, καὶ ναύτας, καὶ στρατιώτας, καὶ ἐπιβάτας, καὶ αὐτὸν Φόρτον μὴ πάντων στερόσα πολλάκις. καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν ὑπὸ ἀμαχειμάτων πλοίων, ἡ γαλήνη θαλάσσης, οὐκ ἐπιζήμιον κυβερνήτου, ἡ ναυτῶν πλῆθος, ἡ κατασκευῆς ἐπιτηδειότης, οὐκ ὠφέλησεν οὐδένα, τὸν οὕτω χειμαζομένων εἰπεῖν ναῶν· οὕτω δὴ καὶ ἡ ἐπὶ τῶν πτωχῶν ἕξις, ἡ λογισμῶν πλῆθος, ἡ διδασκαλία καὶ παίδευσις, οὐ νουθεσία καὶ συμβουλία, οὐκ ἄλλο οὐδέν, ἡ φόβος τῶν μελλόντων, οὐκ αἰδὼς, ἡ κατηγορία τῶν πρόντων, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ἀμαυρὸν δυνάται τὸν ὕτω χειμαζομένων ψυχὴν, ἀλλ' ἐπιφερομένου πολλῶν ἡ ἀμετρία, καὶ ἀκρατὰ καὶ ἐκόντα λοιπὸν ἀποδρύχιον τὰ τοιαῦτα νοσήματα καταφέρουσα, καὶ ναυάγιον ἐργαζομένη χαλεπόν. ὅθεν οὐδὲ δυνατὸν ῥᾳδίως, καὶ οὐδὲ πρὸς τὰ μέλλοντα καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν ὁ τοιοῦτος ἄκρητος γένεται, πρὸς οὐδὲν ἐπιτήδειος, ἀλλὰ πολυτελοῦς καταγέλαστος, εἴ τε πολιτικοῖς, εἴ τε ἰδιωτικοῖς προσέχοιμεν. κἂν δέοι τι προσθῶμεν τῶν κατεπιτηδείων, οὐδὲν προνοητικὸν, οὐδὲν οἰκονομικὸν ἔχων εὑρεθήσεται, πᾶσιν ἀχείρωτος ὢν τοῖς ἐνδροῖς, πᾶσιν ἄκρητος τοῖς φίλοις καὶ τοῖς προσήκουσιν. οὐκ ἐν κινδύνοις ἐκ παρασάσεσιν εὐεπιρέαστος μόνον ὁ τοιοῦτος, οὐκ ἐν γαλήνῃ καὶ ἀδείᾳ ἀφόρητος, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς δυσκολίαις ἀπὸ τῆς ἀμετρίας ἑκάστῳ τῶν προσαπτόντων ἔσται ἄκρητος. ἐκεῖ μὲν γὰρ αὐδοί, ἐν ταῖς δυσημερίαις λέγω, δειλία καὶ ἀθυμία καὶ φόβος ἄμετρος ἐκ ἀδολία πολλὴ καθέξει· ἐνταῦθα δὲ ἡδρασος καὶ ῥᾳθυμία, ἐκ ἀκολασία, ἀμετρία καὶ τύφος καὶ ἀλαζονεία, τῶν προτέρων μᾶλλον δυσχερέστερα πᾶσι ποιεῖ. καὶ γὰρ δὴ μόνον τὰ σώματα τῶν οὕτω ἀμαχειμάτων, καὶ ἀνδρὶ καὶ πλαδαρὰ καὶ ἀμόρωχα, καὶ δυσωδίας ἀφορήτου πάντοθεν ἔμπλεα γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ πολὺ τοῦ σώματος ἐστὶν ἀηδεστέρα, πολλῷ μείζονα ἐκείνου νοσήματα δεξαμένη διὰ τῆς τρυφῆς. καθάπερ γὰρ ὁ σῶμα οὐ τὰ κατὰ φύσιν περιπώματα προίεται μόνον, ἀλλὰ πολλῷ πλέον καὶ πολυτελέστερον. καὶ γὰρ ὀφθαλμοὶ καὶ ῥῖνες, καὶ στόματα τῶν ἔνδον ἀπὸ τῆς ἡμουμένης πλημμύρας βαρυωμένων, ἰκμάδες φαυλοτάτης καὶ ἀμαθοφόρου ἀναπίμπλανται, καὶ αὐτὴ τῆς ἕρκους ἡ φύσις χαμοτέρα ἡμουμένη τῆς φυσικῆς συμμετρίας, καθάπερ βορβόρων καὶ ἀκαθάρτων τυλμάτων πληθύσα, δυσώδης τε ἅμα καὶ ἄκρητος γίνεται, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμος. καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ γῆ, ὅταν ἀπὸ τῆς τοιαύτης πλεονεξίας τυραννηθεῖσα, τὸν οἰκεῖον καὶ ἔμφυτον ἀπολέσῃ θερμότητα, ζωαπόλλυσιν αὐτῆς καὶ τὸν ἰσχνὸν, καὶ οὐτε πρὸς ἐργασίαν, ὅτε πρὸς τὸν οἰκείαν χρείαν ἐστὶν ἐπιτήδειος. οὕτω δὴ καὶ ἡ χαλεποῖς καὶ ἀνιάτοις ἁλίσκονται νοσήμασιν ἡ τρυφὴ συζώντες διώκει· καὶ γὰρ βέμμις καὶ πρέστις καὶ φθόη, καὶ κορύζας καὶ ποδαλγίας, καὶ χλεγγίας, καὶ ἑτέρους πλείστους, ἅπερ ἰατρῶν λέγουσι παῖδες, ἁλώσιμοι γίνονται. οὕτως ἐὰν καὶ μὴ γέεννα ᾖ, μηδὲ κόλασις, μηδὲ καταγνῶσις ἑκάστη παρὰ Θεοῦ, μηδὲ παρὰ δυσθέατος μέμψις, μηδὲ ἡ ἀκρασίας δαπάνη, μηδὲ ἕτερα μυρία τὰ ἀπὸ τῆς τρυφῆς ἐκπίπτοντα, τότε γε μόνον ἱκανὸν ἀπόνοιαν ἀποτρέψαι· δηλητήρια γὰρ φαρμάκων οὐδὲν ἀμείνονα αἱ τοιαῦται διακείσονται τραπέζαι, μᾶλλον γε, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ πολλῷ χείρονα. τὰ μὲν γὰρ θύραθεν ἀπειλούμενα κολάσεις, καὶ τὸν τελευτὸν δικαιοσύνης ἐπάγοντα λόγον, ὡς μηδὲ αὐτῷ τούτῳ λυπήσαντα ἀποθανόντα· αὗται γε ζωὸν μυρίων θανάτων χαλεπώτερον ἐπάγουσι τοῖς αὐτὰ πολλοῦ ποιουμένοις, ζωὸν ἔφιν, οὐκ ἐλεεινὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ καταγέλαστον. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάθη πολλοῖς ἔχει τὸν συμπαθοῦντα, ὅσα γε ἀπὸ τρυφῆς καὶ μέθης γένηται, οὐδὲ βαθυμίους τοὺς ὁρῶντας ἀφίησι συμπαθῆσαι τοῖς ἀπ' αὐτῶν χαροῦσιν· ἀλλ' ἡ μὲν ἀσωλία τοῦ κακοῦ πρὸς ἔλεον ἐπικάμπει, ἡ δὲ ἀπόθεσις τοῦ νοσήματος προξενεῖ τὸ εἰδέναι· διόπερ μέσον τι πάθος παθοιμεν ἄν, ὅτε ἐλεοῦντες αὐτοὺς (ὁ γὰρ ἀφίησιν αὐτοὺς ἡ αἰτία

τ̃ δικαίων) οὔτε ὀργιζόμενα (οὐ γὰρ ὀπτέον τὸ μέτρον τ̃ ὀργῆς) ἀλλὰ μετὰ ἀκριβοῦς κατηγορίας καὶ συνειλούμενος ἡ κρίσις. ὃ γὰρ ἐκ τ̃ φύσεως ἐπηρεάσθησαν, καὶ διὰ τ̃ αἰχμαλώτους, οὐδὲ ἐκ τ̃ δικαίων ἐπιβουλεύθησαν, ἀλλ' αὐτοὶ δημιουργοὶ τ̃ κακημάτων ἑαυτοῖς τούτων ἐγένοντο, ἑκόντας ἑαυτοὺς ῥιπτοῦντες εἰς τὸν τ̃ κακῶν βάραθρον. ὥσπερ οὖν τοὺς βρόχοις ἀνάπλοντας, καὶ τοὺς κτ̃ χρημάτων ἀφιέντας ἑαυτοὺς, καὶ τοὺς ἀπὸ μέσων ξιφῶν ἑαυτοὺς ἀναιρουμένους, ὰ σφόδρα οἰκτίρομεν· οὕτως οὐδὲ τούτους. κἂν εἰ δὴ συνειλούμενος τυχόν, μᾶλλον ἐκείνοι τούτων ἂν τύχοιεν, εἰ καὶ αὐτοὶ σφόδρα ἂν εἶεν ἀσύγνωστοι. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἢ συκοφαντίας, ἢ ζημίας ζημί̃, ἢ προσδοκώμενον κίνδυνον, ἢ πλοῦτον ἐλπίσαντες, ἢ ἕτερόν τι καραδοκήσαντες φόβον, ἢ μισοῦντες ἑαυτοὺς κακῶς ἐξαρπάζοντες, ὅτι τὸν τ̃ τελευτ̃ θάνατον καταφεύγουσιν, ὥσπερ εἰς ἄσυλόν τι χωρίον ⓦ θάνατον καταντ̃ ἐρχόντες, ἢ ὥσπερ εἰς λιμένα πνεῦσιν ἀπὸ τ̃ προσδοκωμένων χειμώνων ἀπευθύνοντες καὶ ἐπιγεμίζοντες· οὗτοι δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἔχοντες εἰπεῖν, μυρίων βιαίων θανάτων ζωὴν χαλεπωτέραν ἑαυτοῖς διδόασι. βούλεσθαι οὖν καὶ ἐντ̃θα ἐκεῖνο τὸ τ̃ σοφοῦ, Τίς ἐλέησει ἐπαοιδὸν ὀφιοδηκτον, καὶ πόρρω τοῦ προσ- Sир. ιβ γ.
ἀγαγεῖν θηρίοις ἑαυτούς; θηρίον γάρ ἐστιν ἡ πτυφή, θηρίον χαλεπὸν καὶ ἀπίθανον, καὶ οὐκ οὖν τῶν σκληρῶν ἢ ὄφεις τοῖς ἀπλάγχνοις ἡμῶν ἐγκαθήμενος λυμήνεται πολυτρόπως, ὡς ἡ τ̃ πτυφ̃ ἐπιθυμία πάντα διαπείρασα καὶ ἀπόλλυσι. τοῖς μὲν γὰρ θηρίοις ἐκείνοις μέχρι τ̃ σώματος ἡ ἐπιβουλή· αὕτη δ' ὅταν ἐγκαθεδῇ, μετὰ τὸ σώματος καὶ τὴν ψυχὴν ἀπόλλυσι. διόπερ φύγωμεν ἀπ' αὐτ̃ς, ὡς Φερεκύδης λέγει. εἰ μὲν ἔχθρ τι χρήσιμον, μὴ διαχώμεθα, μὴ πιαθῶμεν· εἰ δ' ἀληθ̃ τὰ εἰρημένα, καὶ λύμη πάντων ἐστὶ τὸ πρ̃γμα, καὶ καταγέλαστος ἕκαστος, ὑμῶν αὐτῶν φείσασθε τ̃ τὸ σώματος ῥᾳστώνης, τ̃ς δὲ ψυχ̃ ὑγιείας. οὐ λέγω πρὸς σκληραγωγίαν ἑαυτὸν ἀγαγεῖν, ἀλλ' μὴ βουληθείης, τὸ μὲν τ̃θ' ἀπέλωμεν, τὸ τ̃ς χρείας ἔξω πρακόψωμεν. ποίαν γὰρ συνειλούμενον ἔχομεν, ὅταν ἕτερόν τι μὴ δὲ τ̃ς χρείας ἀπολαύσωσι κύριοι ὄντες, ἡμᾶς δὲ καὶ τὸν χρείαν ὀφλήσωμεν; ὅρος ἡμῖν ἔστω ἐνθ̃ν, τὸ μὴ βλάπτον, τὸ παῦσαι πεινῶντας χρεὶς βλάβης δυνάμενον, πρακτέον μηδὲν ὀπτίζοντας· μᾶλλον δὲ εἰ χρὴ τί θαυμαστὸν εἰπ̃ν, καὶ τοῦδε τὸν τ̃ πολλῶν ἀπόλαυσιν, ἀληθὲς δέ, εἰ καὶ ἡδέως ὀπτίζοντες, ἐν αὐταρκείᾳ ταύτην μᾶλλον ἢ ἐν πτυφ̃ οὖσαν εὑρήσομεν. ἄκουσον πῶς αὐτὴ μείζων ἐκείνης ὅτι ἡ ἡδονὴ τὸ δυσπρωτέρα. ἡ μὲν γὰρ οὐδὲν συνειλῶσα δυνάταν λοιπὸν, οὐδὲ δυείσκει φύσει αἰμάτων ὀπτιδίαν αὐτ̃· ἡ δὲ καὶ δέκ ἐναντίων συνίστασθαι δυνάταν. ὃς τοῦτό φησιν; ὁ μάλιστα πάντων αὐτ̃ς ἀπολελαυκώς. Παροιμ. κζ ζ.
Ψυχὴν γάρ, φησιν, ἐνδεὴς καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνε̃· ψυχὴ ἐμπεπλησμένη κηρίον ἐμπαίζ. ὁρᾶς πῶς ἐκείνῳ μὲν, τὸ δέ ὀλίσθον, καὶ οὐ πάντων συνῆκεν ῥᾳδίως, ταύτῳ δὲ ἁδαμῶς; εἰ γὰρ τὰ κηρία μὴ προσιέμεθα, τί ἆρα ἡμῖν ἡδὺ λοιπόν; εἰ δὲ πάντων γλυκύτατον οὐκ ἂν δυνάμενον πρὸς ἐχθρὰν ἡδονὴν, ποῖον ἔσται δυνάμενον ποιῆσαι τὸ ἡδονῆς; ὡς εἰ ἡδονὴν ὀπτίζοντες, τὸ ταῦθα μᾶλλον αὐτῷ εὑρήσομεν. πῶς οὖν οὐκ ἐχάτης δυείας, τῷ μὲν ἡδεῖῳ, καὶ ὑγιάναι, τὸ πόντα ἔχουσαι τὰ ἀγαθὰ τὸ θεοφιλῆ φθάνειν πρὰ πεζαν, ἑτέραν δὲ καταστάζειν μυρίων κέντρων συμφοράν, ἀνδρὶ τινὶ καὶ ὀπτίοσιν, καὶ, ὃ πάντων χαλεπώτατον, προξωούσαν ἡμῖν ⓦ Θεόν; εἰ γὰρ ἡ χάρις ἡ ἀπαγγελοῦσα ζῶσα τί ἔσται, τί αὖ ἐπὶ- a. Τιμ. δ ι.
μιον πρὸς τὸν ἀνδρα; εἰ τὸ τ̃ παλαιᾶς τοῦτο ἀπηλόρθωται μετὰ πολλ̃ς τ̃ς ἀκριβείας, καὶ πολλ̃ χάριτος) κτ̃ τ̃ν πτυφώντων καταφορᾶ ὁ προφήτης· καίτοι εἶδες τέθηκε πτυφ̃ς ὰ σφόδρα δαπάμενον, οὐδὲ ὅτως ἀφεῖ. Οἱ δ' ἑαθίοντες ἐλέφια ἐκ ποιμνίων καὶ μοσχάρια Ἀμ. ϛ. δ.
γαλαθηνὰ, ⓐ πίνοντες ⓦ διϋλισμένον οἶνον, καὶ τὰ πρ̃τα μύρα χριόμενοι, ⓐ καθεύδοντες ὅτι κλινῶν ἐλεφαντίνων, καὶ καταπαταγαλώντες ὅτι ταῖς γρωμυαῖς αὐτῶν. εἰ ταῦτα κατηγορίας ἄξια, ὅτε πάντα ἰῶ σαρκικὰ, καὶ τὸ οὐρανοῦ λήγεις οὐδὲν, ὅτι παιδαγωγία μὲν τὰ Ἰουδαϊκὰ· τί δὲ εἰ ποιμνίων πρὸς τὴν βλακείαν τὴν νῦν; εἰ γὰρ ἐλέφια καὶ μοσχάρια γαλαθηνὰ

λαθλιώτ' ἐσθίειν, ὡς ὑγιές τινα ἢ σωτηρίαν σὺν ζωῇ καὶ ἀναβάλλεσθαι βίον, ἵνα ἀεὶ ἐπιμένειν τῇ τοῦ μηχανῆς τῆς θαλάσσης διεφθαρμένοις, καὶ ταῖς ἐκβάσεσι τῆς γῆς, καὶ πάντοθεν ὀρύσσειν καὶ ἐκβύθιον θησαυροὺς πάντα χρόνον συλλέγοντες ἑαυτοῖς; Εἰ δὲ δυλισμένοι εἶναι καὶ πίνοντες τὸ μέμψῃ, ἵνα δὲ εἴπωμεν τοῖς τοῦ ἀποδημίας ἀναπαύσεως γιλιοπλούσιοι ὄντες οἴκου, καὶ πάντα κατακοῶσας, ὥστε μηδὲν γένος ἀναλαθεῖν ἀμπέλου, καθάπερ μέλλοντας βυθίους διδόναι, ἢ ὅτι τοῖς ἐκβάσεις καταγινώσκεσθε, εἰ μὴ πάντως γένους ἐμφορηθεῖεν οἴνου; εἰ ἐλέφαντος χλίνη καταξιοῦσθαι κατηγορίας ἄξιον, καὶ πολλῷ αὐτοῖς ἐναλλάττοντες ἀργύρου, μᾶλλον δὲ ἐξ ἀργύρου μόνου χαλκεύοντες, οὐ κλίνας, ἀλλ' ἤδη καὶ ναοὺς ἀθρα καὶ λέβητας καὶ κρέμνα καὶ ἀμίδας, ποίας δὴ τύχοιεν συγγνώμης; τί μικρὸν ἢ μέγα εἴποι εἰς τοὺς βυθίους ἐκείνους διωρύσσοντας; ἐγὼ δὲ καὶ οὕτω παρεσίδημι δ' πάντων κρατιστότατον, ὅτι καὶ ἐξ ἀλλοτρίων συμφορῶν τοῦτα ζωπυλεκτεῖ. κρίτης ὁ παρεφθείς τοῦ τέθνηκεν, ἀλλὰ μόνον διέφθαρται τὸν πυθμένα. ὅταν δὲ καὶ αἰτία παρασκευῆς κρατίστερα τῆς πυθμένος, τίς ἐξαιρήσεται τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας τῆς ἐκάστης κολάσεως; ποῖος Νῶε παρεμένεται, ποῖος Ἰὼβ, ποῖος Δανιὴλ; οὐκ ἔστιν οὐδείς. ἀλλ' ὅτι τούτων ὄντων, εἴποι, ἐκκαυθήσεται Μτ. ξι. α. ὁ θυμός μου, ὥστε καιρός. οὐ γὰρ ὅτι, παρακαλῶ, θυμῷ καὶ ὀργῇ ὅπως ἐμπλησθῶμεν ἐκάστης ἡμέρας ἀναγκάζει ἀπολαύειν θεοῦ· σὺ δὲ τοσοῦτον εἶχε καὶ μάτην χαλκοῦς ἀργύρου εἰς οὐδὲν δίδοι, ἀλλ' οὐδὲ παρὰ δίκην; οὐδὲ γὰρ παρὰ ταῦτα χρήσιμον ἐσμεν σοι, ἀλλ' εἰς τοιοῦτοι παρεσκευάσεται. σὺ γὰρ, ὥστε ἐπιφανὴς καὶ ὀπίσημος θέλεσθαι, τοῦτο ποιεῖς, συμβαίνει δὲ τοιοῦτοι. οὐ γὰρ εἰ τις ὀπιφανὴς ἢ ὀπίσημος, ἀλλ' ὅτι ὠμότητι καὶ πλεονεξίᾳ καὶ τοῖς ἐκάστοις κακοῖς ἄπαντες σε ἀναλλοιοῦσι. πόσος γὰρ ὁ φθόνος, πόση ἡ βασκανία, τόσον δὲ μῖσος παρὰ πάντων, πόση ἡ μεταβολὴς ὀπιθυμία πᾶσι; ταῦ γὰρ εἰς Θεοῦ βλασφημίας ἀφίημι, αἷς καὶ τοιοῦτοι πλοῦτοι πίπτουσι. κρίνει τοῦτο πάντων χαλεπώτερον, ἐξ δὲ παρὰ τοῦτο, ἢ ὅπερ δὴ εἴπῃς θάτερον θατέρου χαλεπὸν εὑρίσκεις. ἀλλ' οὐχὶ τοῦ σύμμιξον ἢ μετείδω ὕδατι ὑμῖν, ἵνα οὐ παρεφθείς σκώπτει, οὐκ ἀνδρὸς μέμφεται, ἀ Θεὸς αἰτιᾶται, ἀ πῦρ κολάζει, οὐκ ἀπορρίπτεται ἰὸς, οὐ μισεῖ, ἀ βασκαίνει, ἀλλ' ἀποδίδρασκε μὲ Θεὸς, κτίσποδοτ ἢ ἀγγέλοι, ἐπαινοῦσι ἢ αἰ ἀνδρες, δίδρασκε ἀσεβές. αὗται αἱ πράξεις ἀγγέλους ἐδίξαντο· ταύταις ὁ Χριστὸς παραγίνεται, οὐκ ἐν σκεύεσι· τοιαῦται αἱ τῶν παρεφθέντων ἔσαι, τοιαῦται αἱ τῶν ἀποστόλων, τοιαῦται αἱ τῶν δικαίων· αἱ δὲ τῶν τυφόντων ἢ τῶν ὀπὶ γῆς κακῶν πλουτούντων, ἔχουσαι ὀρχεσάς, ἢ σὺν ἄλλοις τῶν ὀπὶ λύμῃ τοῦ βίου ζώντων, ἢ λῃστῶν, ἢ γοήτων, ἢ τυμβωρύχων, σκεύεσι. ὅταν τοιαύτην παραδῶ πράξεις μου, ἄγγελος μὲν ἀποπηδᾷ, προέρχεται ἢ Θεός, χαίρει ἢ ὁ τῶν δαιμόνων δεσπότης, ἀποστρέφεται ἢ ἢ μισοῦσι ἢ τίκτεται, οὐχ ἁγροὶ μόνοι, ἀλλὰ ἢ αὐτοὶ ἁλισκόμενοι ἐγὼ ὀπιτηδείως ἀνδρεῖοι, φθόνῳ μᾶλλον ἐαυτοὺς ἀναιροῦσι, ἢ τῶν παρόντων ἀπολαύοντες. ὅταν δὲ σκεύη ἃς παραδῶ τινὸ σῶμα ἢ σύμμιξον, ἢ σὺν μισοῦσι ἔχουσαν φλεγμονὴν, ἢ πάθος ἢ παρασπᾷ ἢ πᾶσι τοῖς φίλοις, ἢ Θεῷ, καὶ ἀγγέλοις, ἢ ἀνδράσι· παραγίνεται οὖν ὁ τοῦ Θεοῦ μισοῦμενος. ὥσπερ γὰρ φθόγγοι τύφοι ἢ ὑγιαλόφωνα ἄπαντα, ἢ δόρυσσοι· οὕτω τοῦ ταπεινῷ φίλος ὅτι δὲ ζωὴν ἀεὶ, ἢ πάντα ἀναφαίνει δὲ τυγχάνει πάντα χρόνον. τῷ δὲ Χριστοῦ παραγινομένου, σὺν ἑτέρῳ ὀπὶ γῆς χρή. ταῦτ' ἂν εἰδότες, ἀγαπητοὶ, φθυγώμεν σκῆνα, διώκωμεν ταῦτα, ἵνα ἢ τῶν πρώτων καὶ τῶν μελλόντων τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, τιμὴ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥ.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. Λογ. α.

Καλὴ ἡ νηστεία, καλὴ δὲ ἡ τῶν ἁλίων γραφὴ ἀπάγγωσις. καλὴ δέ ἐστι, ὅταν μὴ ἡ ἐκ ταύτης πρόξις ἐπηρεάζῃ. ἐπεὶ ἐάν ἀπαγγώσκῃς μέν, μὴ ποιῇς δέ, οὐδέν σοι εἰς κρίμα ἡ ἀπάγγωσις δὲ εἰς ἐφόδιον κολάσεως. Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, φησί, δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ νόμου δικαιωθήσονται. ὁ πάλιν ὁ Χριστός· Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. Μακάριος δὲ ὁ λέγων εἰς ὥραν ἀκαιρότατον, ὅταν μάλιστα ἡ τύχη κατακλύσῃ. τύχος δέ ἐστιν, ἡ συναχθεῖσα ἐκ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐργασία, καθώς ὁ Κύριός φησι· Καὶ γὰρ ἐλθὼν ἀπήτησα αὐτὸ σὺν τόκῳ. Διὰ τοῦτο ζωὴν αἰώνιον, ἀδελφέ, ἀπὸ τῆς νηστείας; ἐπεὶ καὶ γεωργὸς διὰ τοῦτο αὔριον, ἵνα θερίσῃ· καὶ ἔμπορος διὰ τοῦτο καὶ ἀποδημίας ὑπομένει, ἵνα χρήματα συναγάγῃ· καὶ κυβερνήτης διὰ τοῦτο πολλὰ πελάγη διαπερᾷ, ἵνα τὸ σκάφος φορτίων ἐμπλήσῃ. μή μοι εἴπῃς, ὅτι τόσας ἡμέρας σὺ νήστευσα, τὸ καὶ τὸ οὐκ ἔφαγον, οἶνον οὐκ ἔπιον, ἀλειτούργητον ἐποίησα τὴν ἡμέραν· ἀλλὰ δεῖξόν μοι, εἰ ἐλεήμων εἶ, θεᾶσαι ἐλήλυθα, καὶ εἰ ὠμὸς εἶ, ἐλήλυθα φιλάνθρωπος. ἐπεὶ ἐὰν μὴ δῷς ἐμοί, τί τοῦ χάριτος καταβλίσεις; ἐὰν φιλόνεικος ᾖ καὶ πλεονέξια, τίς ἡ ὠφέλεια τῆς ὑδροποσίας; ὁ ζητῶ νῦν παρὰ σοῦ ἡ τράπεζα, ἀλλ' εἰ γνώμης κακῆς ἐγένετο μεταβολή. ἐὰν ἡ διάνοια, ἡ ψυχή λέγω, πορνεύῃ, τί τοῦ θεραπαίνας, τοῦ χαρίεσσα φημί, μαστίζεις; εἰ ἡ ψυχὴ πολλῷ σὺ ῥυπαίνεται, τί δὲ σῶμα τήκεις; ταῦτα λέγω, οὐχ ὑμῶν κατηγορῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ῥιζώσας. ὅσον γὰρ ἐμοὶ εἰδῶ ὑμᾶς πεπαιδευμένους, ἐπὶ βούλομαι ὑμᾶς αἰωτέρω ποιῆσαι. τοιαύτη γὰρ ἡ τῆς ἀγάπης τυραννίς. καὶ ὥσπερ οἱ φιλάργυροι, ὅσον ἐὰν ἴδωσι χρυσίον, πλέον διψῶσιν· οὕτω καὶ ἡμεῖς πλέον ὀρεγόμεθα τῆς ὑμετέρας προκοπῆς. τῆς θύσεως, ὡς οἱ Νινευῖται, ἀδελφέ. ἐκβάλωμεν τὸν ἀδικίας τρόπον, ἐκβάλωμεν τὸν ἁμαρτίας τρόπον. ἐκβάλωμεν τὸν ἀδικίας τρόπον, καὶ

θερεσῆ, προθύμως ἀκούω. οὐ γὰρ ὁ ἀφορῶν τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ἡ χρῆσις τῆς συμβολῆς ποιῆ με δίκαιον ἢ λογίμον. Εἰ γὰρ Μωϋσῆς ἐκφύγων, ὁ πηλικοῦτος, ὁ τῷ Θεῷ ὁμιλήσας, καὶ τῶν κηδεστῶν αὐτοῦ συμβουλίας οὐκ ἀπιστράφη, καὶ τούτου βαρβάρου ὄντος, ἀγαθὰ κἀκείνους κατεδέξατο, καὶ ὁ Θεὸς ἐβεβαίωσε, πόσῳ μᾶλλον ἡμᾶς; καὶ λέγω σοι, ἀκτήμων ἦλθον, ἀλλὰ τὸ πρεσβεῖον εἰς σὲ πέπτωκε ἀνάλωσον, ἵνα ἡ πρεσβεία σου ἐπανόρθωσις σωτηρίας σοι γένηται. οὐχ ὁρᾷς πολλοὺς κατὰ τὴν ὁδὸν πίπτοντας, πῶς ἰδόντες νοσοῦντες καὶ γυμνητεύοντες; καὶ ὁ μὲν νεώτερος, ὁ δὲ πρεσβύτερος· καὶ ἄλλος ὑφ' ἑτέρου σπεύδεται, καὶ πολλὴ ἡ τούτων πραγῳδία. πρὸς οὖν τὸν Σωδυλον, ἵνα ἔχῃς καὶ διαπτύειν ὀφειλέτην, καὶ ἡδέως χρεωστοῦντα, καὶ ἀδόντα τὸ κεφάλαιον μετὰ τόκου. ὅπου μὲν γὰρ τὸν ἔξω ἔγκλημα ὁ τόκος, ὅπου δὲ τοῦ Θεοῦ ἔπαινος. καὶ δίδως τῷ πένητι; πρόσεχε τοῦ δι' αὐτοῦ αἰτοῦντος, ἐξ αἰδιάφορα τὸ ἀξίωμα τοῦ λαμβάνοντος. ὁ πένης λαμβάνει, καὶ ὁ Θεὸς δανείζεται· σπόσον ποτὲ κατέχει ὁ διαπτύστης σου δι' ὀκνηρίαν, ἵνα σε ὑπερημέρῳ μὴ εὕρῃ ὠμὸν καὶ ἀπαθῆ θεσπέσιον. Πεπωκότα με γάρ, φησιν, εἴδετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε· καὶ διψῶντα, ἐξ οὐκ ἐποτίσατε· ξένον, καὶ οὐ συνηγάγετε· γυμνόν, καὶ οὐ περιεβάλετε, καὶ ἐν ἐξῆς. οὐ δίδως οὖν πεινῶντι τῷ Χριστῷ; σὺ καὶ ὁ πένης τὸ σῶμα αὐτοῦ κοινῶς ἐκ τῆς τραπέζης μεταλαμβάνετε, τὸ ποτηρίου ὁμοίως μετέχετε. σὺ τοῖς μεγάλοις σου καὶ φειδοῖς κόποις, καὶ τῶν μαρῶν αὐτῶν καὶ μεταδίδως; μὴ γὰρ ἐκ σοῦ αὐτῷ πρόσεχε; καὶ γὰρ ἐκ τῶν γονέων ἐδέξω, καὶ ἐκ τῶν προγόνων, τοῦ Κυρίου εἰσί. τί καταχωνεύεις αὐτὰ εἰς τὴν γῆν; δὸς τῷ πένητι, ἐξ μὴ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας φυλάττει σοι αὐτὰ ὁ διαπτύστης. οὐχ ὁρᾷς σου γηπόνους, τί ποιοῦσιν; ὅτι πολλάκις ἐκ σπορᾶς μὴ ἔχων σπόρον, λίθοις αὐτοῦ τὸ ἱμάτιον, καὶ λαμβάνει ὁ βούλεται, καὶ τῇ γῇ καταπίπτει. κἀγὼ πολλάκις ἦλθε χειρῶν ἀνωμαλία, καὶ ἀπῆλθε μηδὲν θρέψασα· καὶ ὅμως πίστις βύει τὴν γῆν διὰ τὴν ἐλπίδα. ὅπερ οὖν ἡ γῆ ποιεῖ, τοῦτο ὁ διαπτύστης οὐ δύναται ποιῆσαι; μίμησαι σκεύη τὴν σὴν παλαιᾶ χέραν τὴν ἔχουσαν δράκα * ἀλθύσου σὺ τὴν ὑδρίαν, καὶ ὀλίγον ἔλαιον σὺ τῷ καμμάχῃ, ὅπου δὲ αὐτῷ πρόσφιλον δέξασθαι ἢ ταύτην τὴν σὺ τῷ διαγγελίῳ, ἧς δύο ὀβολοὺς βαλοῦσα, πάντας ἐπερήτησεν. ὅλον γὰρ πλοῦτον ἑαυτῆς ἔβαλεν. ἀλλὰ τί λέγῃς; πένης εἰμί, καὶ οὐκ ἔχω χρήματα; δύο ὀβολοὺς οὐκ ἔχῃς; Εἰ δὲ καὶ οὐκ ἔχῃς, γνώμης ἀγαθῆς πρόσεισιν ζητεῖ ὁ Θεός. Ἀλλὰ τοῦτο ἔλεγλε, Ος ἐὰν δῷ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος, ἐ μὴ ἀπολέσει μισθὸν αὐτοῦ. βλέπε, τί λέγει. ψυχροῦ ὕδατος, οὐ θερμοῦ, ἵνα μὴ ἀλλὰ τοῦ δαπανῶ τὴν ξύλων εὐπρεπῆς τοῦ μισθοῦ. ἐ βασιλεὺς μὲν ὅσον ἐὰν ὀπτεβάλῃ σοι χρυσίον, κρεμαστήρος, χωνευτήριος δίδως, ὅπερ βούλεται. καὶ πένης ἦς, οὐ προσέχῃ τῇ δυνάμει τῶν προσώπων, ἀλλὰ τῷ ἰδίῳ κέρδει. ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως· ἀλλὰ κἂν τοῦ ἐκείνου δυνάμει ἅπαντες. ἀλλὰ τί γὰρ εἰσὶ πένητες; μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεὸς ὅμβρους χρυσοῦ κατενεγκεῖν; ἀλλ' ἵνα σοι ἡ ἐκείνου πλουσία, τοῦ ἁμαρτημάτων σε ῥύηται. Μέγα ἀγαθὸς πένης, ἐ τίμιον ἀντὶ ἐλεήμονος. βλέπε πόσοι εἰσὶν ἡ ἐλεημοσύνη. ἑαυτῷ προκαλλεῖ ὁ Θεὸς τὴν ἐλεήμονα. Γίνεσθε γάρ, φησιν, οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος [οἰκτίρμων ἐστίν]. ἐὰν ἔλθῃ ὁ θάνατος, οὐδὲ μόνει τὰ χρήματα. Ἀλλὰ τί οὖν οὐ προαποστέλλῃς σεαυτῷ ἐκεῖ, ἵνα ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προδιαιτῶσί σοι * πένητες, οἱ πυλωρὸν οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ σωτῆρες; ὑπολείπομαι γὰρ τὰ ἱμάτια καὶ τὰ τροφάς, καὶ ἁρπάζουσί σε τοῦ πυρός. οὐχ οὕτως ἥλιος εἰς πάντας ἐλεῶν λύει αὐτὸ, ὡς ἐλεημοσύνη ἐμπεσοῦσα εἰς πλῆθος ἁμαρτημάτων ἀφανίζει αὐτά. ἵνα δὲ μάθῃς τῆς ἐλεημοσύνης τὸ ὕψος, τί τῆς πορνείας ὀπισθιώτεροι; οὐδέν. πολλαί εἰσιν αἱ ἁρπαί, αἱ μὲν μεγάλαι, αἱ δὲ μείζους, αἱ δὲ ἐλάττονες· τῆς δὲ πορνείας οὐδὲν δυσκολώτεροι· πρὸς τὴν φύσιν παλαίει. ὁ πόλεμος τοῦτο ἀνόχλητον οὐκ ἔχει, μάχη ὅτι εἰρηνεύει μηδέποτε ἔχουσα, εἰ μὴ ὅταν τοῦ ἐλέους τοῦ Χριστοῦ. ἔσχηκε γὰρ πόρνος τινὰ κόμητα πρὸς ἑαυτὸν συναγαγοῦσα, καὶ μὴ

μὴ χαμόθεν· ὅτι τῶν αἰθραίων ἐστῶσα, οὐ καταχάσκει· ἐν τῇ καμίνῳ δὲ φλέγεται, δρόσον ἔχουσα, καθάπερ ⓐ πεῖς παῖδες· ποῖος γὰρ ἀόρατος δυνάμις ἀμιλλᾶται ⓜ Μιχαὴλ μεμεῖται, ἢ ποῖος ⓜ Γαβριὴλ ἀμιλλᾶται. ἐν τῷ παραδείσῳ ἦν ἡ πρόθυρα, καὶ ἀπὸ τοῦ δράκοντος πρόεφθαρη. Διὰ τοῦτο ἐν τοῖς μέσοις χρόνοις οὐκ ἐφαίνετο· ὅτι ἦλθεν ὁ ἐκ πρόθύρου γνησίως Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τότε ἐφάνη πάλιν. θέλεις ἵνα γνῶσι τῆς πρόθυρίας ὁ μέγεθος; Μωϋσῆς τὸν θάλασσαν ἔσχισε, ⓜ αἷμα μετέβαλε, μάννα κατήγαγε, καὶ κατέλιπεν αὐτὸ ὡς τὸ ἴδιας γυναικὸς τῆς Αἰθιοπίσσης· ὥστε Αἰθιοπίσσης εἶχε γυναῖκα. ☞ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, ἀλλὰ καὶ Ἰωσὴφ, εἰ καὶ σώφρων ἦν· ἀλλ' ὅμως καὶ μὴ ταῦτα γυναῖκα εἶχε. Βούλει μαθεῖν ὅσον ἐστὶν ἡ πρόθυρία; ὁ Χριστὸς ἐλθὼν οὐ κατέδησεν αὐτὸν ἀνάγκη. ὁμοῦ γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς ὑπετέθη· ἵνα ἐκουσίως κατορθώσῃς, σεφανωθῇς. ⓐ ἐγκεντρίσθη ἀσκωῖται καὶ τὸν ἀκτημοσύνην," ὡσεὶ τὸν αὐτὸν μεταχειρίζοι). Εἰσὶ γὰρ βιοῦχοι, οἵτινες βιοῦχήθησαν ἀπὸ αἰθέρα· καὶ εἰσὶν βιοῦχοι, οἵτινες ἐγκρατήθησαν οὕτω· καὶ εἰσὶ βιοῦχοι, οἵτινες βιούχησαν ἑαυτούς. Διὰ τὸν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, οὐ τὰ μέλια κόπτοντες, ἀλλὰ τὸν ἀκόλαστον ὄπτιθυμίαν ἀποκόπτοντες. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω· καὶ ὁ ἀπόστολος ταῖς ἀρεταῖς ἐπλήθυνε πάσας, εἰδὼς αὐτῆς ὁ πλάτος, λέγει· Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Χριστοῦ οὐκ ἔχω. Εἶδες πῶς μεγάλη ἡ πρόθυρία; καὶ ὅμως χωρεῖς ἐλεημοσύνης οὐκ ἔσωσεν· ἐλεημοσύνη δὲ χωρεῖς πρόθυρίας ἔσωσεν. αἱ πέντε παρθένοι αἱ μωραί, ὅλως ἔλαιον οὐκ ἔχον, ἀλλὰ μόνον τὸν πρόθυρον, οὐκ εἰσῆλθον εἰς ⓜ νυμφῶνα. λέγεσι γὰρ ταῖς φρονίμοις, Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν. δικαίως δὲ ἐκλείσθησαν μωραί, ὅτι ὃ ἐπιποθοῦσι ἔχειν κατορθώσασαι, ὃ χρεὼν "ποιῶν οὐκ ἐποίησαν· ⓜ μέγας δὲ ζῆλος τοῦ καὶ τὸν ἐγκρατῆ, ὃν ἀπὸ τοῦ ἐλαίου ἐκλείσθησαν. καὶ ἐλθόντος τοῦ νυμφίου εἰσῆλθον αἱ φρόνιμοι εἰς ⓜ νυμφῶνα· καὶ ἦλθον ἐκφιάλας κρούουσαι, καὶ λέγει αὐτοῖς, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Διὰ τί; ὅτι πεπαιδιτά με εἴδετε, ἢ οὐκ ἐθρέψατε. ἡμᾶς δὲ μὴ ἠμύοιτο ἀκοῦσαι φωνῆς τοιαύτης. τοῖς δὲ τοῦ ἐλεημοσύνου κατορθώσασι λέγει· Δεῦτε ⓐ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὸν ἡτοιμασμένον ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Διὰ τί; ὅτι πρόθυρίαν ἐτήρησαν; ἀδαμῶς. ἀλλὰ τί; Ἐπίασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμουν, καὶ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ ἐπισκέψασθέ με. Ἵνα δὲ μάθῃς πόσον ἐστὶν ἡ ἐλεημοσύνη, βούλομαι πάλιν ὑμᾶς ὑπομνῆσαι τῆς αὐτῆς ἱστορίας. δέκα πρόθυροι ἦσαν, πέντε φρόνιμοι, καὶ πέντε μωραί. καὶ φωνὴ ἐγένετο κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ἀνάσχετε, ὁ νυμφίος ἔρχεται. τὸ μεσονύκτιον, ἀνάσασίς ἐστιν, ὅτι ⓐ ἄγγελοι πάντες ἡμᾶς ἐγείρουσιν. ἀνάσασα δὲ αἱ πρόθυροι ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν. ἡ δὲ λαμπὰς, ἡ πρόθυρία ἐστί, τὸ καθαρὸν, τὸ ἐξύ, τὸ φωτεινόν. καὶ λέγουσιν αἱ μωραὶ ταῖς φρονίμοις, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν. λέγουσιν αὐτοῖς αἱ φρόνιμοι· φοβούμεθα μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν (ἀλλ' οὐχὶ βασκαίνουσαι οὐκ ἔδωκαν. ἐκφιὰς γὰρ τὶς χρεία ἐλαίου λοιπόν; ἢ γὰρ ἐστὶν ἐκφιὰς πλούσιος καὶ πένης) ἀλλ' ἀπέλθατε μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε. ἢ τίνες οἱ πωλοῦντες; οἱ πένητες. μᾶλλον δὲ σὺ παρὰ τοῦ πένητος λαμβάνεις, ἢ δίδως. δίδως γὰρ αὐτῷ σὺ γῆινα, καὶ λαμβάνεις ἐπουράνια. Ὡς οὖν ἀπῆλθον ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ εἰσῆλθον εἰς ⓜ νυμφῶνα αἱ ἕτοιμοι, καὶ ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. ἐλθοῦσαι δὲ ἐκφιάλας ἔκρουσαι· καὶ λέγει αὐταῖς, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ἐρᾷς, ὅλως ἐλεημοσύνου οὐκ εἶχον, καὶ τοῦ πόνου τῆς παρθενίας οὐκ ἐπέτυχον, ἀλλ' ἔξω τοῦ νυμφῶνος ἔμειναν; μαθόντες οὖν τῆς ἐλεημοσύνης τὸ κέρδος, ἀδελφοὶ, ποιήσωμεν ἐλεημοσύνην, ἵνα καὶ τοῦ νυμφῶνος ἐπιτύχωμεν, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν, χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, σὺν ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ αἰθιόπισσα εἶπε, ὅτι γυναῖκα εἶχεν χ γυναῖκες

χ. σεφὶρα

χ πόνου

Ματθ. ιθ. ιϛ.

χ. κυρίου

α. Κορ. ζ. κα.

Ματθ. κε. π.

Ματθ. κε. λδ.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΜΕΓΙΣΤΗ ΘΥΣΙΑ ΕΣΤΙ, Ὃ ἐκ τῆς Θεοῦ θεραπείας ἀναληφθέν. Λογ. β.

Οὐχ ἑαυτῷ μόνον ἔρχεται ὁ Θεὸς βλέπων χειμαζομένους, ἀδελφοί, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους οἰκοδομῶν· ὅ ἐστι τῆς διδασκαλίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ἀναστροφῆς. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐκκλίνει τοὺς τῆς ἀληθείας ὁδοῦ, ὡς πολιτείας ἀκρίβεια. Οὐδὲ γὰρ τοῖς περὶ ἡμῶν λεγομένοις οὕτω προσέχουσιν, ὡς τοῖς ὑφ' ὑμῶν προπεμπομένοις. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, κἂν μυριάκις φιλοσοφῶμεν τοῖς λόγοις, καὶ οὐκ ἀνεξικακίας ἅψασθαι παρακελευώμεθα, κἂν μέχρι τοῦ ἐμπεσόντος, μὴ ἅψασθαι τοῦ ἔργου ταύτην ὑποθησόμεθα, οὐ τοσοῦτον ὁ λόγος ὠφέλησεν, ὅσον ἡ παραίνεσις ἔβλαψεν. ἐὰν δὲ καὶ περὶ τοῦ λόγου, καὶ μὴ τοῦ λόγου, τὴν ἅψασθαι τοῦ ἔργου ὑποθησόμεθα ποιούμεθα, ἀξιόπιστοι ἐσόμεθα σκῆπται παραινοῦντες, ἀλλ' ἅψασθαι τοῦ ἔργου πληροῦμεν. ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς τούτοις ἐμακάρισε, λέγων· Ματθ. ε. ιθ. Μακάριος ὁ ποιήσας, καὶ διδάξας. σκόπει πῶς πρότερον τὴν ποίησιν ἔθηκε, καὶ τότε τὴν διδασκαλίαν. τῆς παραίνεως γὰρ παραμυθούμενος, καὶ μὴ ἔπηται ἡ διδασκαλία, ἔργα φωτὸς λαμπρότερον διδάξαι τοὺς εἰς ἡμᾶς ὁρῶντας. τοῦτο οὖν πρωταχοῦ σκοπῶμεν, πρότερον τοῖς ἔργοις διδάσκειν, καὶ τότε τοῖς λόγοις· ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ Ρωμ. β. κα. Παύλου· Ὁ διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; καὶ ὅταν βουλώμεθά τι παραινέσαι, ὥστε κατορθῶσαί τι τῶν ἀναγκαίων, πρότερον αὐτὸ ἀποδείκνυμεν τοῦτο κατορθοῦν, ἵνα μὴ πλείονος τῆς πρήσεως τὴν διδασκαλίαν ποιώμεθα· καὶ πᾶσα ἡμῶν ἡ φροντὶς ἔχῃ περὶ τῆς τοῦ ψυχῶν σωτηρίας, καὶ ὅπως διωρθωμένην τὰ σκιρτήματα τῆς σαρκὸς χαλινώσαιτες, τὴν ἀληθῆ σοφίαν ὑποδείξασθαι, λέγω δή, τὴν τῶν κακῶν ἀποχήν· τοῦτο γάρ ἐστι σοφία. καὶ γὰρ ἡ τῶν βρωμάτων ἀποχὴ ἕνεκα τούτου πρόκειται, ἵνα τὸν τῆς σαρκὸς χαλινώσῃ, καὶ βελτίονα ἡμῖν ἐργάσηται. τῆς θύρας μάλιστα πάντων προσήκει θυμὸν χαλινοῦν, ὠμότητα πεπαῦσθαι καὶ ὑποτάξαι, σωφρονεστέραν ἔχειν τὴν καρδίαν, τὴν ὑπερηφανίαν τῶν ἀτόπων ἐξορίζειν τοὺς ἐνθυμήσεις, τοῦ ὀφθαλμοῦ λαμβάνοντα ἀκολάστου σχῆμα ὀφθαλμόν, καὶ ὃ κριτήριον ὃ ἀδέκαστον· χρημάτων κρείττονα γίνεσθαι, τοῦ τὴν ἐλεημοσύνην πολλοῦ τὴν δαψίλειαν ὑποδείκνυσθαι, πᾶσαν κακίαν τὴν τοῦ πλησίον ἐκ τῆς ψυχῆς ἀπελαύνειν. αὕτη ἀληθὴς νηστεία· καθάπερ καὶ Ἡσαΐας φησὶν ἐκ προσώπου Ησ. νη. ε. τοῦ Θεοῦ φιλοπόνως· Οὐ τοιαύτην τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην, λέγει Κύριος· ὑσὶ δὲ κάμψης ὡς κλοιὸν τὸν τράχηλόν σου, καὶ σάκκῳ καὶ σποδὸν ὑποστρώσῃ, οὐδὲ οὕτω καλέσετε νηστείαν δεκτήν, λέγει Κύριος. Ἀλλὰ ποίαν, εἰπέ. Λύε, φησί, γραφίδας βιαίων συνθημάτων, διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, τοὺς πτωχοὺς ἀστέγους εἴσαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐὰν τοῦτο ποιήσῃς, φησί, τότε ῥαγήσεται πρωΐμως τὸ φῶς σου, καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ. Εἶδες, ἀγαπητέ, ποία ἐστὶν ἀληθὴς νηστεία. Ταύτην ἀσκήσωμεν, καὶ μὴ ἁπλῶς καὶ οὐ πολλοστημορίζωμεν τὸ τοιοῦτο τῆς νηστείας ἡμῖν θεωρίας, ἐὰν μέρει τὸ ἐναντίον ἀσπασώμεθα. ὅ τοῦτο ἐστὶ τὸ ζητούμενον, ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦ βρωμίου ἀποχῆς, καὶ τοῦ ἀποχῆς τοῦ βλαπτόντων ὑποδειχθῶμεν, καὶ περὶ τοῦ πνευματικοῦ ἐργασίαν πολλοῦ ποιησώμεθα. τοὺς ταπεινοὺς καὶ πεσόντας μὴ ὑπερίδωμεν, τὰ πρὸς ὑπερορῶντα τοῦ δόξης τοῦ πλησίον βίου. ὡς ὑπερίδε βρωμίου, οὕτω προσήκει καὶ τοῦ κενῆς δόξης ὑπερίδειν, καὶ περὶς ἐκείνου μόνον ὁρᾶν τὸ ἐπιζητούμενον καρδίας καὶ πεφυκὸς, καὶ μὴ πολλῆς ἀκριβείας ταῖς δίκαις καὶ ταῖς ἐξομολογήσεις παρέχειν τῷ Θεῷ, καὶ τοῦ δύνασθαι τοῦ ἐκ τοῦ ἐλεημοσύνης βοηθοῦ ἑαυτῷ πλέκειν. αὕτη γάρ, αὕτη μάλιστα ἡ σωτηρία ἀφθονίσαι δύναται πρώτα τὰ ἡμῶν τραύματα, καὶ τοῦ πυρὸς τῆς γεέννης ἐξαρπάσαι,

πάσαις, μόνον ἐὰν μὴ δαψιλείας αὐτῶν ὑπιδιξώμεθα, καὶ μὴ πρὸς ὑπίδιξιν τοῦτο ποιώμεθα. καὶ τί λέγω, μὴ πρὸς ὑπίδιξιν; εἰ γὰρ ἤλθομεν ὑπηρετούμενοι, καὶ δι' αὐτῶν μόνον ὃ καλὸν ἐστὶ καὶ τοῦ Θεοῦ ὁμολογίας συμπαθὲς, οὕτως ὑπιδεικνύναι ἐμοιγε, ἵνα καὶ τοῦ ἐπηγελμένοις μισθοῖς πρὸς τῆς διατρίβης. ἀλλ' ὅπως ἂν ἡμεῖς ὑψηλοὶ φανῶμεν διωκόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο μεταρχόμεθα, μηδαμοῦ τῶν πρὸς τὴν αἵρεσιν ἀπρόσκοποι δόξωμεν· ἵνα μὴ τῶν διαπτύων ὑπερορώμεθα, καὶ τοῦ μισθοῦ ἀποστερώμεθα. καὶ τοῦτο μὴ μόνον ὅτι τῆς ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἑκάστῳ καταρτίσματι πνευματικῷ σκοπῶμεν, καὶ οὐδὲν πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων βλάβην ἀφορῶντες ποιῶμεν. ἐπεὶ οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος ἔσται, ὅτε ἐσθίομεν, ὅτε ἐσθίομεν, οὔτε ἐὰν ἐλεῶμεν, οὔτε ὅταν ἄλλο τι ποιῶμεν, αἱ μὴ δι' ἐκεῖνον μόνον γένηται. Εἰδότα καὶ τὰ λανθάνοντα, καὶ τὰ ἐν τῇ βάθει τῆς καρδίας ἡμῶν ἀποκείμενα. Εἰ γὰρ τοῦ ἐκείνου τὰς ἀμοιβὰς ἀναιδεῖς, ἀνθρωπε, ἵνος ἕνεκεν τοῦτο τοῖς ὁμοδούλοις βούλει ἐπαρθῆναι καὶ θαυμάζεσθαι; καὶ τί λέγω ἐπαρθῆναι; πολλάκις οὐδὲ οὐκ ἐπαρεῖ, ἀλλὰ καὶ βασκανεῖ. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ ὕστερον μαζηρῶς διακείμενοι, ὅτι καὶ τὰ καλῶς ὑφ' ἡμῶν γινόμενα εἰς τὸ ἐναντίον ἀφιστᾶσι. τίνος οὖν ἕνεκεν, εἰπέ μοι, τὴν διεφθαρμένην τούτων κρίσιν πρὸς πολλοῦ ποιῇ; καὶ γὰρ ἀκάθαρτον ἐστὶν ὀφθαλμὸν οὐδὲν ὅσον ὁ λανθάνει τοῦ παρ' ἡμῶν γινομένων· καὶ διὰ τοῦτο σπουδῶμεν, μὴ τοσαύτης ἀκριβείας καὶ ἑαυτῶν βίον οἰκονομῶν, ὡς μετ' οὐ πολὺ μέλλοντας καὶ ῥηθήσεσθαι καὶ πράξεων ἀπὸ αὐτῶν τοῦ εὐθυμημάτων εὐθύνας ὑπέχειν. μὴ τοίνυν καταφρονῶμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. οὐδὲν ἀρετῆς ἴσον, ἀγαπητέ. αὕτη γὰρ ἡμᾶς καὶ τῶν μέλλοντων αἰῶνι τῆς γεέννης ἐξαρπάσει, καὶ τῆς βασιλείας ἡμῖν τοῦ ἀπόλαυσιν χαρίζεται, καὶ τῶν παρόντι βίῳ πάντων ἀνωτέρους καθίστησι τοῦ μάτην καὶ εἰκῇ ὑπιδουλεύειν ὑπηγμένους· καὶ οὐκ αὐθεντῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων, καὶ τῆς ἐχθρᾶς τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, τῆς διαβόλου λέγω, ἰσχυροτέρους ἀπεργάζεται. Ἃ οὖν ἀνθ' ἑαυτῆς ἴσον, ὅταν μὴ μόνον τῶν ἀνθρώπων τὴν ὑπιδουλευόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν δαιμόνων ἀνωτέρους ποιῇ τοῦ αὐτῶν μισοῦντας; ἀρετὴ δέ ἐστι, ὃ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων ὑπερορᾷ, ὃ πάντα μέλοντα ἐφ' ἑκάστης ὥρας φαντάζεσθαι, ὃ πρὸς μηδὲν τῶν πρόντων ἐκπλήττεσθαι, ἀλλ' εἰδέναι ὅτι πάντα τὰ ἀνθρώπινα σκιά ἐστὶ καὶ ὄναρ, καὶ εἴ τι τούτων ὑπερλέγειν. ἀρετή ἐστι, ὃ, καθάπερ ἐκφέρει, οὕτω πρὸς τὰ τοῦ βίου πράγματα τούτου· καὶ πρὸς μὲν τὰ λυμαινόμενα τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν, ὡσανεὶ νεκρὰ ὄντα, οὕτως ἔχει ἀνενέργητον, πρὸς δὲ τὰ πνευματικὰ μόνον ζῆν καὶ ἐνεργεῖν, καθάπερ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. Ἐν ἡμῖν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, ὡς Χριστοῦ ἐσταυρωμένοι, οὕτως ἅπαντα προσκαρτερῶμεν, καὶ μὴ λυπῶμεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅταν οὖν ἐπέλθωμεν τινὰ πάθητε, ἢ ὑπιθυμίας ἀτόπου, ἢ ἡδυπαθείας, ἢ θυμοῦ, ἢ ὀργῆς, ἢ βασκανίας, ἐπισκώμεθα καὶ ἐπιστηρίζωμεν τὰ ἡμῖν ἐνοικοῦντα, καὶ φυγαδεύωμεν πόρρω πάσης τοιαύτης ἐνθυμήσεως. ὁ γὰρ Θεὸς κατανύξεως ὑπιδεὴς τῷ ἡμαρτηκότι, πάντα ζῆλον τοιαύτης κινοφοτέρας βουλῆς ποιῆσαι, ἵνα τῷ ἁμαρτεῖν ἡμᾶς καταδικάσας καὶ πάντα διώξας τοῦ ἁμαρτεῖν σωφρονίσῃ, καὶ τοῦ μὴ ἁμαρτεῖν ἐπιστήσῃ. καὶ ὁ δοῦναι τοῦ ἁμαρτεῖν, καὶ ὁ πάλιν ἀφελέσθαι, ἐστὶ Θεοῦ φόβου ὑπιδεῖσαι τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ πάντα, ἃ οὐκ ἀκριβῶς ἐξετάζοι καὶ διωκόμενος, πολλῆς γέμει κινδυνείας, πολλῆς φιλαυθεντίας. ὑπὲρ δὲ τούτων ἀπάντων διαγρυπνῶμεν αὐτῷ, καὶ διωκόμενοι ἡδώμεθα τοῦ τοσαῦτα ἡμᾶς ὑπηρετικότα. οὐδὲν γὰρ βαρὺ καὶ ἐπαχθὲς ὑπίδεσται πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ἢ ὃ ὁμολογεῖ μόνον τοσαύτας διεργασίας, καὶ τὰ ὑπὲρ τούτων αὐτῷ, διαγρυπνίας ἀναφέρων. οὐκ ὀκνῶ δὲ λέγειν τοῦτο (αἰσχύνεσθαι γὰρ ὑπὲρ ἀρχῆς) ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς παιδεύωμεν τοῦ χορηγὸν ὑπιστᾶσθαι τῶν ἀγαθῶν, καὶ μὴ ἀγνώμονες ἡδώμεθα, ἀλλ' ἀξίαν τῶν διεργασιῶν καὶ τῆς τοσαύτης κηδεμονίας τοῦ ἀρετοῦ εἰσφέρωμεν. οὕτω γὰρ καὶ εἰς πλείονα τοῦ ἐκεῖ ἡμᾶς ἐκκαλεσόμεθα

Γεν. β. κ.

μῶμα κηδεμονίαν. μὴ τοίνυν ῥᾳθυμῶμεν, ἀδελφοὶ· ἀλλ' ἕκαστος ἡμῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εἰ οἴοντε, ἀναλογιζέσθω καθ' ἑαυτὸν, μὴ μόνον τὰς κοπὰς ὑπερτείνας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίως εἰς αὐτὸν γινομένας· μὴ τὰς ὁμολογημένας καὶ πᾶσι δήλους, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίᾳ ζούσας καὶ λανθανούσας τὸν πολλούς. οὕτω γὰρ δυνήσεσθε διηνεκῆ τὴν εὐχαριστίαν ἀναφέρειν τῷ διασώσαντι. ἔστι μεγίστη θυσία, ὅταν πρόσφορα πλεία, ἔστι παῤῥησίας ἡμῖν ἐπιδῶσι γνήσιον. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ὁ γὰρ τοιαῦτα διηνεκῶς τρέφων ἐν τῇ διανοίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, καὶ τὴν μὲν οἰκείαν ὑπόληψιν καταμεμαθαίνων μετ' ἀκριβείας, ἐπιστοῦν δὲ τὴν ἄφατον καὶ ὑπερβάλλουσαν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ ὅπως οὐ πρὸς ἀξίαν τῶν ἡμαρτημένων ὑφ' ἡμῶν, ἀλλὰ πρὸς τὴν οἰκείαν ἀγαθότητα ἀφορῶν, οὕτω τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομῇ, συστέλλεται τὴν διάνοιαν, ζωπυρεῖται λογισμὸν, πάντα τὸν φόνον καὶ ἀπόνοιαν καταστέλλει, μετεωρίζει μανθάνει, ὑπερφορᾶν τῆς δόξης τοῦ πρόσκαιρος βίου, καταγελᾶν πάντων τῶν ὁρωμένων, φαντάζεσθαι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ τὴν ζωὴν τὴν ἀπολύτητον καὶ ἄφθαρτον ἔχουσαν. ὁ δὴ οὕτω τὴν ψυχὴν διακείμενος, τὴν ἀληθῆ καὶ εὐάρεστον θυσίαν τῷ Θεῷ ἀναφέρει· καθὼς καὶ ὁ προφήτης φησί, Ψαλ. ν. ιη. Θυσία τῷ Θεῷ, πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. τοῦτο γὰρ εὐγνώμονας τοὺς οἰκέτας οὐχ οὕτως αἱ καλάσεις καὶ αἱ παιδείαι ἐπιστρέφουσιν, ὡς αἱ εὐεργεσίαι καὶ ἡ εἰδέναι ὅτι οὐ πρὸς ἀξίαν τῶν πεπλημμεληκότων τὴν δίκην διδώασι. συντείνωμεν τοίνυν ἡμῶν τοὺς λογισμοὺς, ἀδελφοὶ, ταπεινώσωμεν τὴν διάνοιαν, καὶ μάλιστα νῦν, ὅτε τῆς ἡσυχείας ὁ καιρὸς πολλὴν ἡμῖν εἰς τοῦτο τὸν συμμαχίαν εἰσφέρει. ἐὰν γὰρ οὕτως ὦμεν διακείμενοι, δυνησόμεθα καὶ τὰς ψυχὰς μὴ πολλῆς τῆς νήψεως ποιεῖσθαι, καὶ ἐξομολογούμενοι τὰ πεπλημμελημένα πολλὴν ἐπιπαύσασθαι τὴν αἴσθησιν χάριν. καὶ ἵνα μάθητε ὅτι ταῖς τοιαύταις ἀρέσκεται ψυχαῖς ὁ δεσπότης, ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος· Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα μου τοὺς λόγους; διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς διακελεύμενος ἔλεγε· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁ γὰρ οὕτως ταπεινῶν ἑαυτὸν, οὐκ ἂν δυνηθείη ποτὲ εἰς θυμὸν ἐξενεχθῆναι, οὐδὲ ὀργισθῆναι, τῆς ψυχῆς κατεσταλμένης καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν σχηπτομένης. τῆς δὲ οὕτω διακειμένης ψυχῆς τί ἂν γένοιτο μακαριώτερον; ὁ τοιοῦτος δὲ λιμένι διηνεκῶς κάθηται, πάντος χειμῶνος ἀπηλλαγμένος, καὶ ἐπευφωνῶν τῇ ἀπὸ τῶν λογισμῶν γαλήνῃ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε, Καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὥσπερ οὖν ὁ τὰ πάθη ταῦτα καταδυσάσας πολλῆς ἀπολαύει τῆς ἀναπαύσεως, οὕτως ὁ ῥᾳθυμος καὶ ἀναπεπτωκὼς καὶ μὴ δυνάμενος διακόπως ἰσχῦσαι τὰ ἐν αὐτῷ πικτόμενα πάθη, ἐν διηνεκεῖ σάλῳ καθέστηκεν, οἰκοθεν πολέμιον ἔχων, καὶ ἐνδοθεν πρόντος παρεμπόλεμος, καὶ πολλὰ τὰ χαλεπὰ ἐπανιόντων. διὰ καὶ τῶν κυμάτων κορυφουμένων, καὶ τῆς τῶν πνευμάτων καταιγίδος ἐπιούσης, πολλάκις ἐπανορύσσεται, καὶ βαπτιζόμενος τῷ σκάφει διὰ τὴν ἀπειρίαν τοῦ κυβερνήτου. διὸ χρὴ νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ διηνεκῆ τὴν μέριμναν ἔχειν καὶ ἀδιάλειπτον τῆς κατὰ ψυχὴν σωτηρίας. πάντως γὰρ χειμαινόμεθα ἀεὶ πρὸς τὰ πάθη μάχεσθαι χρὴ πρὸς τὰ πάθη τῆς σαρκὸς, καὶ τοῦτον νόμιμον τοῦ τελέντος ἡμῖν πρὸς τὸ κοινὸν πάντων διαπαντὸς σκοπὸν ἔχειν, καὶ τούτοις τοιχίζεσθαι, καὶ τῇ πολλῇ αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς μακροθυμίᾳ εἰς δύο χεῖρας καὶ μὴ ἀναμένειν τὴν διὰ τῶν ἔργων πρᾶξιν, καὶ τότε συστέλλεσθαι, ἵνα μὴ καὶ πρὸς ἡμᾶς λέγηται, ὅπερ, Ὅταν ἀπίκτεινεν αὐτοῦ, τότε ἐξεζήτουν αὐτόν. ἔχοντες οὖν, ἀγαπητοὶ, σύμμαχον τὴν ἡσυχίαν τὴν προσευχὴν, πάντες ἐπὶ τὴν ἐξομολόγησιν τῶν πεπλημμεληκότων ἐπιφωνήσωμεν, καὶ ἀπεχώμεθα μὴ πάσης κακίας, μετανοοῦντες ὅπως πᾶσαν ἀρετήν. οὕτω γὰρ καὶ ὁ μακάριος προφήτης διδάσκει, λέγων· Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν. ἂν οὕτω τὰ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομῶμεν, καὶ μὴ τῆς ἀσχολίας τῶν βρωμάτων καὶ τοῦ ἀσχολεῖν τῆς κακίας ἀπολυόμεθα,

δυνησόμεθα

διὰ τοῦτο μᾶλλον ἡ αὐτὴ πλείονος ἀπολαύσαι τῆς παῤῥησίας, καὶ δαψιλεστέρας ἀξιωθῆναι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν φιλανθρωπίας καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ἡμέρᾳ ἀπολύσῃ τὴν φοβερὰν, βυθοῦ καὶ παρρησίας τῆς ἀῤῥητοποιήσαντων αὐτῷ, χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἀπ. ἀφιεραίωσιν

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΑΓΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ, ΚΑΙ ὍΤΙ ῬΑΔΙΟΥΜΕΝΩΤΕΡΟΝ ΗΜΙΝ ΤΟΥΤΟ ΠΟΙΗΣΑΙ ἘΣΤΙ ΑΠΟΛΟΓΙΑ.

ΟΥ τοῦτο μόνον δεῖ ὁ ζητούμενος, ἀγαπητοὶ, ἵνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν τούτων ἀκροώμεθα, καὶ ἐκεῖ τῶν αὐτῶν συνεχῶς ἀκούωμεν, καὶ τὴν τεσσαρακοστὴν πᾶσαν ταύτην ὦμεν. Εἰ γὰρ μὴ μέλλοιμεν τοῦ κερδαίνειν ἐκ τῆς τούτων συνεχοῦς ἐλεύσεως καὶ παραπέσεως καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς νηστείας καιροῦ, τοῦτο δὲ μόνον ἡμᾶς δεῖν ὠφελήσει, ἀλλὰ καὶ μείζονος ἡμῖν καταρρίσεως ἀφορμὴν γενήσεται, ὅταν τοσαύτης ἐπιμελείας ἀπολαύοντες αὖθις ἀχαμψώμεθα, καὶ μήτε ὁ ὀργίλος ἐπιεικὴς γένηται, μήτε ὁ θυμώδης εἰς πραότητα μεταβάλλοιτο, μήτε ὁ βάσκανος εἰς φιλοφροσύνην ἑαυτὸν ἐπιδιάγῃ, μήτε ὁ πρὸς ἕτερα μεμηνὼς, ἀποσταῖ τοῦ πάθους, πρὸς ἐλεημοσύνην μεταστῇ ἑαυτὸν καὶ τὴν τῶν πενήτων δίαιταν φιλήσῃ, μήτε ὁ ἀκόλαστος σωφρονήσειε, μήτε ὁ πρὸς τὴν κενὴν ταύτην δόξαν ἐπιπορεύσεται καὶ τοῖς ἀληθέσι ἐφίεται δόξης, μήτε ὁ πρὸς τὴν ἁρπαγὴν τοῦ πλησίον ἄθυμος, διαιτήσεις ἑαυτὸν παιδεύσῃ μὴ μόνον τῶν πλουσίων μὴ ἐπιβαίνειν (Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τὸν ἀγαπῶντας ὑμᾶς, φησὶ, τί περισσὸν ποιεῖτε; καὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν.) ἀλλ' ἵνα παιδεύσῃ αὐτὸν λογισμοὺς καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμέρως ὁρᾶν, καὶ πολλῷ πρείττω τὴν ἀγάπην ἐπιδείκνυσθαι. ἐὰν μὴ τούτων πρείττονες γενώμεθα τῶν παλαι, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν ἡμῖν πικτωμένων καθ' ἑκάστην, οὐδὲν πεφροντικότες, ἐκ τοσαύτης ἀκροάσεως ἀπολαύοντες, ἐκ τοσαύτης διδασκαλίας μετέχοντες, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς νηστείας ἔχοντες βοήθειαν, ποίαν ἡμῖν ἔτι συγγνώμην; ποίαν δὲ ἀπολογίαν; Εἰπέ μοι, παρακαλῶ· εἰ παῖδα σὸν τιθήσας καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς διδασκαλεῖον ἀπίοντα, καὶ τὸν χρόνον τοῦτον μηδὲν πλέον ἐκ τούτου κερδαίνοντα, ἆρα ἀνέχοιο; καὶ πῶς; καὶ τὸν παιδαγωγὸν ἐπιτιμήσεις, καὶ τὸν διδάσκαλον μέμψῃ; Εἶτα εἰ μάθοις ὅτι τὰ μὲν παρὰ τοῦ διδασκάλου πρόθυμα γενήσεται καὶ σοὶ ἐπιμελήσεται, ἡ δὲ ῥᾳθυμία τοῦ παιδὸς αἰτία πρώτων καθέστηκεν, οὐκ ἂν πᾶσαν τὴν ἀγανάκτησιν ἐπὶ τὸν παῖδα μετοίσῃς, τῆς αἰτίας ἀφεὶς τὸν διδάσκαλον; Τὸ αὐτὸ δὴ καὶ ἐπὶ τούτων γενέσθαι δίκαιον. ἡμεῖς γὰρ, καθάπερ ἐπαίδευθημεν παρὰ τοῦ Θεοῦ χάριτος, ὡς τέκνα πνεύματα πρὸς καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὸ διδασκαλεῖον τοῦτο καλούμενοι, τὴν σωτηριώδη διδασκαλίαν ὑμῖν παραθήσομεν, οὐ τὰ ἀπὸ τῆς οἰκείας διανοίας φθεγξόμενοι, ἀλλὰ τὰ παρὰ τοῦ δεσπότου μαθόντες τῶν θείων γραφῶν ἡμῖν διαρρήδην διδάγματα, ταῦτα εἰς μέσον προθήσομεν, καὶ ταῦτα συνεχῶς σημανοῦντες. Εἰ τοίνυν ἡμῶν πᾶσαν ἀπουδὴν καὶ ἀργυρπίαν ἐπιδεικνυμένων, καὶ ἐφ' ἑκάστης ἐπὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ὁδηγούντων, ὑμεῖς τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένετε, σκοπεῖτε ἴσως καὶ ἡμῖν ἔσται ὀδυνὴ, καὶ ὑμῖν ἡ κατάγνωσις, ἵνα μηδὲν πλέον εἴπω. Εἰ γὰρ καὶ αἰδήμονες ἡμᾶς δείκνυσι τὸ μηδὲν παραλιπεῖν τῶν εἰς τὴν ὑμετέραν οἰκοδομὴν ἡκόντων, ἀλλ' ὅμως ὅταν κηδόμεθα τῆς σωτηρίας τῆς ὑμετέρας, καὶ δυνάμεθα πρᾶγμα φέρειν ἐπὶ καὶ ὁ διδάσκαλος, ἐπειδὴν ἴδῃ μαθητὴν μηδὲν καρπούμενον παρὰ τῆς αὐτοῦ ἀπουδῆς, οὐχ ὡς ἔτυχεν ὀδυνᾶται καὶ ἀλγεῖ, ὁρῶν ἑαυτὸν μάτην πονούμενον. ταῦτα λέγω πᾶσι, οὐχ ἵνα λυπήσω τὴν ὑμετέραν ἀγάπην,

ἀλλ' ἵνα διεγείρω, καὶ σφοδρυνάσω μήτε ἁπλῶς καταπίπτῃ τὸ σῶμα τῇ ῥᾳστώνῃ, μήτε εἰκῇ καὶ μάτην ζῇ ἡμέρας τὰς ἀγίας παραλαχοῦσ *, ὅπου γε ἡμᾶς προσῆκεν μήτι μόνον ἡμέραν ὅλως σφοδρὰ μπεσθαι, εἰ οἷόν τε, τῷ πρωτὶ τῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς, τὸ δὲ μὴ κέρδος πνευματικὸν ἑαυτοῖς ἐναποθέμενα, ἢ δὶ εὐχῆς, ἢ δὶ ἐξομολογήσεως, ἢ δὶ ἐλεημοσύνης, ἢ δὶ ἑτέρας τινὸς ἐργασίας πνευματικῆς. εἰ γὰρ Παῦλος, ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος, ὁ τὰ ἄῤῥητα ἑκάστοτε ῥήματα ἀκούσας, ἃ μέλλει τὶς σήμερον ὑδεὶς ἔγνω, ἐδόα λέγων· Καθ' ἑκάστην ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι ὕτως ἑαυτὸν τοῖς κινδύνοις τοῖς ὑῤῥ τῆς βιοτείας ἐξεδίδου, ὡς πῦρ αὐτὸν τὸ θανατον γίνεσθαι ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας, καὶ ὅσῳ ἡ φύσις ὐκ ἐδέχετο (ἐνὶ γὰρ θανάτῳ πάντες ὑποκείμεθα) τοῦτο ἡ φιλοτεχνία τοῦ προαιρέσεως αὐτὸ κατώρθου, εἰ δὲ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπερπλέον αὐτὸν διετήρει ὀλίγον τὸν τῶν λοιπῶν σωτηρίαν· Εἰ τοίνυν ἐκεῖνος, ὁ τοσοῦτος κομῶν κατορθώμασι, καὶ καθάπερ ἄγγελος ὑπὶ τῆς γῆς φαινόμενος, καθ' ἑκάστην ἐσπούδαζε κερδᾶναι, καὶ πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας κινδύνους προσπίπτεσθαι, καὶ τὴν ὑπερβολὴν τὴν πνευματικὴν ἑαυτῷ συλλέγῃ, καὶ μηδέποτε ἵστασθαι, ποίαν δὴ ἀποκρύψομεν ἡμεῖς ἀπολογίαν, ὃς μὴ μόνον πρώτων ἐσμὲν ἔρημοι τῶν κατορθωμάτων, ἀλλὰ καὶ τοσούτοις ἐλαττώμασιν ὑποκείμενοι, ὧν καὶ ἓν μόνον ἡμῖν προσοφείλεται εἰς αὐτὸν τῆς ἀπωλείας τὸ βάραθρον καταγαγεῖν, καὶ μηδεμίαν ποιούμενοι σπουδὴν καθ' ἡμῶν ταῦτα διορθοῦσθαι; ὅταν ὁ αὐλὸς πολλάκις ὑπεισέρχηται μὴ μόνον ἓν ἐλάττωμα ἔχων, ἀλλὰ καὶ πλείονα, καὶ ὀργίλος ἢ καὶ ἀκόλαστος καὶ πλεονέκτης καὶ βάσκανος καὶ φιλήδονος, καὶ μήτε ταῦτα διορθοῦν βούλοιτο, μήτε τὸ τοῦ ἔργου ἐφάπτεσθαι, ποία λοιπὸν ἂν ἠλπίστο σωτηρίας ἐλπὶς; ταῦτα λέγω, καὶ λέγων οὐ παύομαι, ἵνα ἕκαστος τῶν ἀκουόντων τὸ κατάλληλον ἑαυτῷ φάρμακον διελόμενος ἐκ τῶν πρὸ ἡμῶν λεγομένων, σπουδάσῃ ταχέως τὸν ἐπιχλεύοντων παθῶν ἀπαλλαγεὶς πρὸς ὑγίειαν ἐπανελθεῖν, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν ἑαυτὸν ὁπερτάδιον καταστῆσαι. καὶ γὰρ ὑπὶ τῶν καμνόντων τὰ σώματα, κἂν μυρίαις ὁδοῖς ὑπάγῃ τὰ φάρμακα, οὐ ῥᾴστως μὴ ἀνέχηται ὑπομένειν τὴν ἀπὸ τοῦ φαρμάκου θεραπείαν, ἀλλὰ πολλάκις δυσχεραίνων μὴ δ' ὑπάγειν ἀναγκάζει, οὐκ ἀνεχόμενος τῆς ἀλγηδόνος ἐπορρίπτουσι τοῦτο, καὶ μὴ καταδέχοιτο τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν, οὐδὲ ἂν τῶν βοηθούντων μέμψοιτο τὴν ἰατρικὴν τὴν πρὸς ἑαυτὸν πρᾶξιν εἰσαγαγόντι· ἀλλὰ καὶ δὴ τοῦτο καὶ σὺ ποίησον. ἡμεῖς μὲν τὰ φάρμακα τὰ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῆς πνευματικῆς καταβασκευάσαντες ὑπεθέμεθα· ὑμέτερον δὲ ἂν εἴη λοιπὸν καὶ ἀνέχεσθαι τῶν ἀληγδόνων, καὶ τῆς θεραπείας ἀπέχεσθαι, καὶ ἀπαλλαγέντας τῆς νόσου πρὸς τὴν ἀληθῆ ὑγίειαν ἐπανελθεῖν. οὕτω γὰρ τὸν αὐλὸν πολλὴν τῆς ὠφελείας τὴν αἴσθησιν λήψεσθε, καὶ ἡμεῖς οὐ μικρὰν ἕξομεν τὴν εὐφροσύνην, ὁρῶντες τὸν πρότερον κάμνοντας οὕτω ταχέως πρὸς ὑγίειαν ἐπανελθόντας. ἕκαστος τοίνυν ὑμῶν, εὖ ἴσθι καλῶς, εἰ καὶ μὴ πρότερον, καὶ γοῦν ἐκ τοῦ παρόντος ἀνασταζέτω, ὅπερ οἶδεν ἑαυτῷ ὠφελοῦν· αὐτῷ ἐλάττωμα τῶν ἄλλων πλέον παθῶν, τοῦτο ἐκτέμνειν τῆς ψυχῆς, καὶ τῷ βιστῷ λογισμῷ, καθάπερ μαχαίρᾳ τινὶ πνευματικῇ, χρώμενος, οὕτως ἑαυτὸν τοῦ πάθους ἀπαλλαττέτω. δέδωκε γὰρ ἡμῖν ὁ Θεὸς λογισμὸν ἀγαθὸν, καὶ δυνάμενον, εἰ βουληθείημεν μικρὸν ἀναβλέψαι, ἑκάστου τῶν ἐν ἡμῖν πικτομένων παθῶν ἀπαλλάσσεσθαι. ἀναβλέψωμεν δὲ τῶν ἁγίων ἡμῖν ἀποστόλων τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν· ἀναβλέψωμεν τῶν θείων γραφῶν δυάγραπτον καταλέλειπεν ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, ἵνα μαθόντες, ὡς τῆς αὐτῆς ὄντες ἡμῖν φύσεως, ἄῤθρωτα τὰ τῆς ἀρετῆς κατώρθωσαν, μὴ ῥᾳθυμῶμεν περὶ τὴν ταύτης ἐργασίαν. ἢ οὐχὶ τῆς αὐτῆς φύσεως ἡμῖν ἦν ὁ μακάριος Παῦλος; ἐκχαίομαι γὰρ εἰς τὸ τοῦ ἀνδρὸς πόθον, καὶ ἀναβὰς τοῦτο συνεχῶς αὖθις ἀναστρέφων οὐ παύομαι· καὶ ὥσπερ εἰς ἀρχέτυπόν τινα εἰκόνα, εἰς τὴν τούτου ψυχὴν ἀποβλέπω, ἐκπλήττομαι τῶν παθῶν τὴν ἀναισθησίαν, τῆς ἀνδρείας τὴν ἀναβολήν, τοῦ φίλτρου τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ὃ διέπνει· καὶ λογίζομαι ὅτι πᾶσαν τὴν ἀρετὴν τὴν συναγωγὴν εἰς ἀνδρὸς βουληθεὶς κατώρθωσε,

a. Κορ. 15 λα.

καταῤῥωσε, ἢ ἡμῶν ἕκαστος ἑαυτὸν ὁ τυχὼν καταῤῥωσῶν βούλεται. τίς οὖν ἡμᾶς ἀφαιρήσεται τῆς κολάσεως τῆς ἀναιδείτητος, ὅταν ἢ τῆς αὐτῆς ἡμῖν κοινωνῶσι φύσεως, ἢ τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποκείμενος, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ δυσκολίας γεγενῶς, καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς εἰπεῖν, ἐλκόμενος, ἀπαγόμενος καὶ δημοσίᾳ συρόμενος ὑπὸ τῶν τῷ κηρύγματι πολε-
5 μιώτων, ⓐ καὶ νομίσαντες αὐτὸν πολλάκις τεθνάναι, τότε λοιπὸν ὡς εἰς ἔργον ἀγαγόντες τὸν φοιτικὸν αὐτῶν γνώμιον, οὕτω κατέλιπον, εὑρίσκοντα τοσοῦτον μέγεθος ἀρετῆς ἐπιδεικνύμενον, ἡμῶν οὕτω δυναπεπληκότων καὶ τοσαύτην ῥᾳθυμίαν ἑαυτοῖς ἐνδιδωκότων; ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ τῆς ἡμετέρας γλώττης ἀκούητε τὰ τοῦ μακαρίου τούτου καταῤῥώματα, καὶ τὸν ἀνδρεῖον, ἵν' ὑπὲρ τοῦ τῆς εὐσεβείας κηρύγματος καθ' ἑκάστην
10 ἀπειλήφητο, ἀναγκαῖον αὐτὸ ἀκοῦσαι λέγοντος. ἐπεὶκα γὰρ εἰς ἀνάγκην κατέστη τοῦ τὸν τῆς ψυχῆς πόλεμον ἀπὸ τῶν τοῦ σώματος διηγεῖσθαι (οὕτω γὰρ ἐν αὐτῷ τὸν βαρὺν ἢ ἐπαχθῆ, ὡς καὶ ἀναδύεσθαι, καὶ μηδέποτε βούλεσθαι ταῦτα εἰς μέσην ἄγειν, ἀλλὰ καὶ τόλμαν αὐτὸ καλεῖν) ὅπως ὑμεῖς ἐπὶ πλεῖον ἐπὶ τοῦ ἀναγκαίου ὑπὲρ τοῦ ἀπρᾶξαι ταῦτα σώματα τῆς ἀπατεώνης, ἢ μικρῷ δοῦναι τοῦ ψυχικοῦ τοῖς μαθητευομένοις. οὕτω πως ἤρξατο
15 μὲν ὁ πολλαπλῆ ἔτι ἐρᾶν εἰπεῖν· Ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ (ἐν ἀφροσύνῃ λέγω) τολμῶ κἀγώ. C.Kor 11.21.
σκέψαι ψυχικὸν φιλόθεον. οὐ μόνον τόλμας, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀφροσύνῃ ὁ τοιοῦτος καλεῖ, παιδοῦσαι ἡμᾶς μὴ ἁπλῶς, αὐτοῦ ἀνάγκης, ἢ μηδενὸς κατεπαγκάζοντος, τὰ ὑφ' ἡμῶν γεγυμνασμένα ἐκπορπᾶσαι, εἴγε ἴσως ἐξ ἡμῶν εὑρεθείη ἀγαθόν τι ἐργασάμενοι. ὁ δ' αὖ τὸ τολμᾷ, φησιν, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ· τουτέστιν, ὅπερ πολλοῦ ὁρῶ τοῦ ἀνάγ-
20 κην, τολμήσαι βούλομαι, ἢ ἀφροσύνης ἔργον ὑπολαμβάνειν. Ἑβραῖοί εἰσι; κἀγώ· σπέρ- C.Kor. 11.22.
μα Ἀβραάμ εἰσι; κἀγώ· Ἰσραηλῖταί εἰσι; κἀγώ· ὅπερ τούτοις, φησί, μεγαληγορεῖσθαι; μὴ νομιζέτωσαν λείπεσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ἡμεῖς τῶν αὐτῶν μετέχομεν. Εἶτα ἐπήγαγε· Διά- C.Kor 11.23.
κονοι Χριστοῦ εἰσι; (παραφρονῶν λαλῶ) ὑπὲρ ἐγώ. ἄκουε μου, ὦ μακάριε, τοῦ μακαρίου τούτου τῆς ψυχῆς τοῦ ἀρετοῦ. ὅπερ γὰρ ἢ τόλμαν ἢ ἀφροσύνην ἐκάλεσε τὸ γε-
25 γυμνασμένον ὑπ' αὐτοῦ, κἂν τοῖς τοσαύτοις ἀνάγκαις καταῤῥᾷς, τοῦτό ἐστιν ὅπως ἐρκέσθη τοῖς εἰρημένοις· ἀλλ' ὅτι ἐμόγησεν ἑαυτὸν δεικνύναι πολλῷ τῶν μετέπειτα ἐκείνους ὑπερανιστάντα, ἵνα μή τις νομίσῃ ἀπὸ φιλαυτίας αὐτὸν ταῦτα φθέγεσθαι, πάλιν τοῦ ἀφροσύνην καλεῖ τὸ παρ' αὐτοῦ λεγόμενον, μανίαν μὲν λέγων· μὴ γὰρ οὐκ οἶδα, ὅτι τοῦτο πιστῶν τοῖς πολλοῖς τοῦ σεσιτάμενον, καὶ οὐκ ἐμοὶ πρέπειν; ἀλλ' ἡ πολλή με ἀνάγκη εἰς τοῦτο ζωωθήσασα ἐκδιά-
30 ζεται. δέδοικά τοί, φησί, τοῦ ἀφροσύνης ῥήματα φθεγξομένου. τοῦτο καὶ τὸν σκηνὸν μιμησώμεθα ἡμεῖς ⓐ ὑπὲρ τὰ φορτία ἁμαρτημάτων ἔχοντες ὑπεκείμενα, ἢ πολλάκις ἐν τῇ βαρὺ καταῤῥωσῶντες, ἢ οὐδὲ τοῦτο εἰς τὰ ταμεῖα τῆς ἀφανίας φυλάττειν ἀνεχόμενοι, ἀνὰ μέσον δὲ τοῦ τοῦ ἀφροσύνην αἰσθέσθαι δόξαν ἐκπορπῶντες καὶ εἰς μέσον τοῦ πιθέντες, ἐκ μέσης τῆς ἀκαίρου ταύτης φλυαρίας τῆς τοῦ Θεοῦ ἀμοιβῆς ἑαυτὸν ἀπορι-
35 ροῦντες. ἀλλ' οὐχ ὁ μακάριος οὗτος τοιοῦτόν τι πέπονθεν, ἀλλὰ τί; δέδιχοτοι Χριστοῦ εἰσι; τοῦτο ἀφροσύνην λαλῶ, φησίν, ἐγώ. Εἶτα λοιπὸν ἐπιτίθησιν ἐκεῖνα εἰς μέσον ἄγει, ὧν ⓐ ψυχικὸν πόλεμον ἔδει ἦσαν ὑπεδειγμένοι. πῶς γάρ, ⓐ ἢ τῇ ἀληθείᾳ πολεμοῦντες, καὶ τοῖς ὁ ἐμποδίσαι τῷ κηρύγματι τῆς εὐσεβείας πάντα δέδιεσπουδοι, καὶ τοῦ ἀφελεστέρων τοῦ δέδιοίας τοῦ σαλεύοντες; εἶπον τοίνυν, φησίν, ἐγώ, ἀπαειθμῆσαι λοιπὸν τὰ τῆς ἀν-
40 δρείας αὐτοῦ καταῤῥώματα, καὶ φησιν· Εἰ κόποις περισσοτέροις, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις. ἵν' λέγῃς; ξένον ἢ ἐν τοῦ δοξάσῃ ὅτι ὁ τοῦ σὺ λεγόμενον. ἔστι γὰρ πολλάκις θάνατον ὑπομεῖναι; ναί, φησιν, εἰ καὶ μὴ τῇ πείρᾳ, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι διὰ παντὸς τοιούτοις ἑαυτὸν κινδύνοις ἐξεδίδου τοῦ τὸ κήρυγμα τοῖς θανάτοις αὐτοῦ πλουσίους, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐν αὐτοῖς μέσοις τοῖς κινδύνοις; ὃν ἀθλητὴν διεφύλαττεν,

ὥστε τοῖς μαθητευομένοις πολλὴν γίνεσθαι πρὸς αὐτὸν τὴν ὠφέλειαν. Ἐν θανάτοις, φησί, πολλάκις· ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις πεσαρέσχηται τὰς δὲ μίαν ἔλαβον· τρὶς ἐρραβδίσθην· τρὶς ἐναυάγησα· νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ. μὴ ἁπλῶς παρατρέχωμεν, ἀγαπητοί, τὰ ἐν ἐρημίᾳ. ἔκαστον γὰρ τούτων καθ' ἑαυτὸν μέτρον πλήρωσιν ἡμῖν ὑπὸ δείκνυσι πειρασμῶν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ὁδοιπορίαν μίαν εἶπεν, ἀλλ' ὁδοιπορίας, φησὶ, πολλάκις· οὐδὲ κίνδυνον ποταμῶν, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους κινδύνους· ἵν' πάν- 5
β Κορ ια. κζ. τα μὲν πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς ὑπομείνῃ. ἵν' μὲν οὖν τὰ ἄπαντα πάλιν φησί· Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός. ὅρα πάλιν ἄλλο πλῆθος ἡμῖν πειρασμῶν διανοηθῆναι. Εἶπὼν γάρ, χωρὶς τῶν παρεκτός, ἐπήγαγε ὅτι καὶ τὰ παραλειφθέντα πλείονα εἰκὸς ἦν τῶν εἰρημένων. ἵν' οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη, ἀλλὰ πάλιν ἡμᾶς διδάσκει καὶ ὑπισχνήσεις καὶ συγκρούσεις, ἃς ὑπομένει, οὕτω λέγων· Ἡ ὑπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. ἰδοὺ πάλιν ἵν' τοῦτο ἱκανὸν ᾖ κατόρθωμα, εἰ μὴν μόνον τυγχάνει, εἰς αὐτὸν αὖθις ἀναγαγεῖν τὴν ἄκραν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς. ἡ μέριμνά, φησι, πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· οὐχὶ μιᾶς ἢ δύο καὶ τριῶν, ἀλλὰ πασῶν τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην. ὅσον γὰρ ὁ ἥλιος διατρέχει γῆν, τοσαύτην καὶ ὁ μακάριος οὗτος εἶχε τὴν μέριμναν ἵν' τὴν Φοινίδα. Εἶδες πλάτος ψυχῆς, εἶδες διανοίας μέγεθος; καὶ ὃ ἔξης ἦν ἐπαγόμενοι πάλιν ἅπαντα, ὡς εἰπεῖν, τὰ εἰρημένα ἀνακρύπτει.
β. Κορ. ια. κθ. Τίς γὰρ ἀσθενεῖ, φησι, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; βαβαί, πόσῃ τῇ ἀνδρὸς τούτου φιλοσοφία; πόσῃ ἡ ἀγρυπνία; πόσῃ ἡ μέριμνα; ποία μήτηρ οὕτω διακόπτεται τὰ σπλάγχνα, τῆς παιδὸς αὐτῆς πυρέττοντος καὶ ὑπὸ τῆς χλίνης κειμένης, ὡς ὁ μακάριος οὗτος ὑπὲρ τῶν ἐν ἑκάστῳ τόπῳ ἀθυμούντων μᾶλλον πάσχει, καὶ ὑπὲρ τῶν σκανδαλιζομένων ἐπυροῦτο; σκόπει γάρ μοι λέξεως ἐμφασιν. οὐκ εἶπε, τίς σκανδαλίζεται, ἢ οὐκ ἐγὼ λυποῦμαι; ἀλλὰ πυροῦμαι, φησι, τὴν ὑπὲρ ἡμῶν τῆς ὀδύνης δηλῶν, καὶ μονονουχὶ δεικνὺς ἐμπυριζόμενον αὐτὸν, καὶ καιόμενον ἔνδοθεν ὑπὲρ τῶν σκανδαλισθέντων. οἶδα ὅτι εἰς πολὺ μῆκος πάλιν ἐξέτεινα τὴν διδασκαλίαν, καὶ ταῦτα προειρημένος σιωπᾶν συνεχῶς, ἵνα μικρὸν ἐκ τῆς τῆς ἡσυχίας πόνου ἐμεθύων ἀναπνεύσητε· ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐμπίπτω εἰς τὸν πλοῦτον τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἁγίου τούτου, καθάπερ ὑπὸ ῥύμης ὑδάτων σφοδροτάτης, οὕτω τὴν γλῶσσαν πρὸς ἔσυρεν. διὰ μέσου τούτου ζητῶ λόγον, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην διανεκῶς τούτοις ἐν διανοίᾳ προσφέρειν, καὶ τοῦτο λαμβάνεσθαι σπουδῆς, ὅπως τῆς αὐτῆς ἡμῖν κηπουρῶν φύσεως, καὶ περὶ αὐτῆς πάθεσιν ὑπομείμωμεν, καὶ ὑπομονὴν ἔχωμεν τελείαν καὶ ὑπερφέρουσαν, καὶ ῥίζαν ἀγαθὴν καὶ ἐργασίαν ἐκκόπτωμεν, ὅπως εὐδοκήσῃ καὶ ἡμῖν τῆς ἀρετῆς πόνους ἐναυτὶ σκεδάσαι, καὶ ἀξίους ἑαυτὸν καταστῆσαι τῆς ὑποδοχῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος, δαψιλεστέρας ἀπολαῦσαι τῆς ἄνωθεν φιλοτιμίας. καὶ ἡμᾶς τοίνυν ἐν βουληθῶμεν τὰ περὶ ἑαυτῶν ἐπιδείξασθαι, οὐδὲν ὃ κωλύσει τῶν αὐτῶν ἡμᾶς ἀπολαῦσαι. φιλότιμος γὰρ ὁ δεσπότης, καὶ βούλεται πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. ἀξίους τοίνυν ἑαυτοὺς κατασκευάσωμεν. καὶ μὴ περιυμίας ζητήσῃς τῆς ἀρετῆς ἐνταῦθα ποτὲ ὑπολαβώμεθα, ἐπὶ τὰ ἡμῖν παθῶν ἐπιδιορθώσεων ὑπιδιάξαμενοι, ἐπιτηδείους ἑαυτοὺς ἀπεργασώμεθα πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος ἐπιδοχήν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥ-

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙ-
ΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΟΤΙ ΔΕΙ ΤΗΝ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ
ϖεϖημᾶν ϑεϖπιδω, ἤπερ τῦ σώματος· καὶ ὅπι οὐ χρὴ ⓦ δχόλεν αἰτιᾶδαι, ἀλλὰ τὼ ῥᾳθυμον ἡμῶν γνώμων.

ΕΙ βουλοίμδα νῆφε, ἀγαπητοὶ, ἐχθρὰ τὰ ϖερὶ ἡμῶν κινδύνα διεγεῖραι ἡμᾶς ϖρὸς ⓦ πόθον τῆς ἀρετῆς, καὶ μηδέποτε νομίζειν χώλυμα ἡμῖν γίνεδαι ϖρὸς τὼ ταύτης ὁδόν. Εἰ γὰρ ⓓ ϖρὸ τῦ νόμυ ἀπὸ τῆς ἐν τῇ φύσῃ κειμένης διδασκαλίας εἰς τοσαύτην ἔφδασαν ἀρετὼ, τί ἔχομεν εἰπεῖν ἡμεῖς, ⓓ μὴ τοσαύτην βοήθειαν καὶ τὼ τῦ Χριστῦ πρόνοιαν καὶ τὰ μείζονα θαύματα πόῤῥω τῆς ἀρετῆς τῆς τυγχανόντες; δλὰ, φδέγκαλω, μὴ ἁπλῶς ἐπὶ χωμδα τὰ ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς κείμενα, ἀλλὰ μετὰ ϖολλῆς ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐγκείμενα, ἵνα τὼ ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν καρπούμενοι, ὀφείλωμεν ποτε τῆς τῦ Θεῦ ἀρετῆς ἀπλανέδαι δυνηδῶμεν. Εἰ γὰρ δὴ μέλλομεν ἡμεῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑμῖν ὁμιλεῖν τὼ ϖνευματικὼ ταύτην διδασκαλίαν, καὶ ὑμᾶς ὅτι τῆς αὐτῆς ῥᾳθυμίας μέτεστε, ϖοίαν ὑμῖν ὄφελος ἔσται ἐκ τῆς συνεχῦς διδασκαλίας; ἢ ὑμῖν τίς ἔσται ϖαῤῥησία, ὁρῶσι ⓦ τοσῦτον ἡμῶν κάματον ἀνόητον γινόμενον, ϗ ϖολλὴν ϖερικεῖσθαι γνώμην ἐκ τῆς ἡμετέρας ταύτης δῆς; Εἰπὲ γὰρ μοι· οὐχὶ ἀπὸ δύο ἐσμεν ζωγεγκαμδ, ψυχῆς, λέγω, ϗ σώματος; τίνος οὖν ἕνεκεν μὴ τὼ ἴσον ϖροσήκομδ ἀμφοτέρας ἀπονέμομδ; ἀλλὰ τῦ μὲ σῶμα ϖάντ' ἔξωϑεν ϑεραπεύειν ϖασυδάζομεν, ϗ ἰατροῖς χρήματα διδόντες, ϗ αὖδις ϖολλὼ ϖερὶ αὐτῦ τὼ ὑπερμέλειαν ὑπιδεικνύμενοι, ϗ ἑαυτῶν ϖολυτελῆ ϖεριβάλλοντες, ϗ ζῆφον ϖλέον τῦ δέοντος ϖαρέχοντες, ϗ τὸ μεταξὺ διπεκῆ αὖδις ἐᾷ βουλόμδα, ϗ ⓓ κατὰ μηδένος ὅλως εἶναι χλευάσματος· ἀλλὰ καὶ ὃ τυχὸν ἢ ὃ ἀσχλεῖν, ϖᾶσαν ϖοιῦμδ μηχανὼν ὥστε ὃ λυπεῖν δηρᾶσαδαι. ϗ ὅτι μὲ τῦ σώματος, τῦ ἐλαττόνος λέγω, τὼ ἰσχὺν (ϖολλὼ γὰρ ἴσον ψυχὴ ϗ σῶμα) ϖολλὼ τὼ ϖόνον αὐτῦ ϖοιῦμδα. ϗ Εἰ βούλει τὼ ϑαυμασιωτέραν ἰδῆν, σκόπει ϖῶς ϖολλοῦ λόγου ἄξιον διείσκεται ὃ σῶμα, τῆς ψυχῆς διαχωρησάσης. ὁ τοίνυν τῦ σώματος τοσαύτην ϖερίνοιαν ϖοιῦμδος, τίνος ἕνεκεν ϗ ϑαῤῥεῖ τί μὴ τοσαύτην ϖερὶ τὼ τῆς ψυχῆς ὑπιμέλειαν χεῖρα δαι βούλει; ϗ οὔτε ζῆφον αὐτὴν καταλλήλην ϖοιησάμενος, τ' ἐκ τ' θείων γραφῶν λέγω ϖαιδεύσεσιν, οὔτε τοῖς τεράσμασιν αὐτῆς ϗ τοῖς ἕλκεσι τοῖς κατ' ἐκείνην αὐτῆς τὼ ἰσχνὸν, ϗ τὼ ϖῤῥησίαν αὐτῆς τὼ ϖολλὼν ἐνοῦσαν τιμωμένοις, ϖᾶσι τοῖς ὑπιτιδείοις φαρμάκοις ὑπιτιδῆς· ἀλλὰ ϗ ϖεριορᾷς ἀμέλει αὐτὼ, ϗ λιμῷ τηκομένην, ϗ ⓓ κατὰ τῶν ἐλεῶν ϖροφήτην, ϗ ϖοικιλώτερον, ὡς εἰπεῖν, καθάπερ χοροῖς, τοῖς ϖανηγυρικοῖς ϗ ἀτόποις λογισμοῖς, ὥστε ϖᾶσαν, ϗ ⓦ τοῦτον αὐτῆς ἅπαντα καθαιρῆν; δχὶ τί μὴ, καθάπερ τῦ σώματος τῦ ὁρωμένου ποιοῦμδα τὼ ϖερίνοιαν, ⓦ αὐτὸν δὴ ζῆτον ϗ τῆς ψυχῆς τ' ἀσωμάτυ ϗ μὴ ὁρωμένης, ὁπόταν ϗ ἡ ϖερὶ ταύτην ὑπιμέλεια ϗ μέτριον δύκολος ϗ χαλεπὴ, ἀλλὰ ϖᾶσαν ἀδάπανος ϗ εὐδίαν ϗ καθαρὰν διομένη; ϗ οὐ ταύδα μὲ χάριν ὑπιμελείας ϗ τῶν τῦτο ἀῤῥωστημάτων δυάγκη ϖᾶσαν χρημάτων ϖολλὼ δαπάνην γενέδαι, ϗ τὰ μὲ αὐτῶν τοῖς ἰατροῖς ϖροσαναλίσκειν, τὰ δ' εἰς τὼ ἄλλην ἅπασαν ϑεραπείαν, ϖρὸς ζῆφον λέγω ϗ ϖρὸς εὐδύματα· ϗ οὔπω φημὶ, ὅτι ϗ ⓓ κατὰ τὼ χρείαν ⓓ πλείους ταῦτα δαπανῶσιν ἀμετρίᾳ πολλῇ κεχρημένοι· ὑπὲρ δὲ τῆς ψυχῆς οὐδεὶς τῶν τοιούτων δεῖ ποιεῖν. ἀλλ', Εἰ βουληδείης, καθάπερ ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας τῷ σώματι τὼ ζῆφον χορηγεῖς

χορηγῆς τὰ χρήματα κατασαλίσκων, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν μὴ τρυφαῖς λιμῷ διαφθεί-
ρουσι, ἀλλὰ πρέχῃ αὐτῇ τὴν καταλληλον ἐφοδιον τὴ ἐκ τῶν γραφῶν διαγνώσεως, καὶ
Δευτ. ι. γ. τῆς πνευματικῆς νουθεσίας ἀπολαύσεσι (Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος,
Ματθ. δ. δ. ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ) ἀρίστα τε τὸν ἀγαπήτον ἔσῃ, καὶ τῷ πρὸ ἡμῶν οἰκειότερον τῷ ἐπικούρους ἀγαθούμενος. ὥσπερ τοίνυν τῷ σώματι διάφορα πρέχεις ἐνδύματα, καὶ ἐπιτηδείως ὡς πρὸς τὴν τῶν καιρῶν ἕκπτωσιν τὸν τῶν ἐνδυμάτων ὁμοίως χρείαν· κἀ τὸ αὐτὸ μηδὲ τὴν ψυχὴν ἀπείρως γυμνὴν ἀπεικάσαι τῶν ἀγαθῶν προσάξεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἀπείλαλλε ἐνδύμασι τοῖς αὐτῇ πρέπουσιν, οἷς τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ πένητος δαψίλειαν. τοῦτο μάλιστον τῆς ψυχῆς ἀπεικάσμων, ἅτε κάλλιστον αὐτῆς ἱμάτιον. Εἰ δ' βούλει μὴ μόνον ἐνδύματα παρέχειν, ἀλλ' ὁμοίως τῷ σώματι κοσμωπίζειν· προσῆκε καὶ τὴν ἀγαθῶν βοήθειαν, καὶ τὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἐξομολόγησιν, καὶ τῇ συνεχείᾳ τῶν δακρύων ἀποσμήχειν αὐτῆς τὸ πρόσωπον μὴ ἀφαλίπτης. καθάπερ γὰρ πάσῃ ἀπουδῇ τὴν ὄψιν τοῦ σώματος καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκπλύνῃς, ὥστε μηδαμοῦ ῥύπου τινὰ ἐπικείμενον τῇ ὄψει δυσειδῆ αὐτὴν διεκπεσεῖν· ὡσαύτως καὶ ὅτι τῆς ψυχῆς ποιεῖν ἀπόδοσιν, καὶ καθ' ἑκάστην αὐτὴν ἀποπλύνε θερμὰ δάκρυα προχέων. τύπῳ γὰρ τῷ ὕδατι ἐκείνῳ ῥύπον ἀποτιθεμένη, φαιδροτέραν ἔχῃς. καὶ ὅπερ αἱ πλείονες τῶν γυναικῶν, ἀφ' πολλὴν βλασκείαν τοῦ προσλέλυμένου ὑπὸ φθειρόσης, τοῦ
α. Τιμ. ϛ. θ. κεκλυόντος Μὴ ἐν πλέγμασι χρυσοῦ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ ἑαυτὰς κοσμεῖν, ἀλλὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας τοῦτο ἐργάζονται· οὐ γυναῖκας ἂν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν ὅσοι βλασκώδεις πρὸς τὴν τῆς γυναικὸς κατάρρυσιν ἑαυτοῦ κατάρρυσι, δακτυλίοις προσπεπλεγμένοι, καὶ ὡς μετέωρα καὶ τῷ ὄγκῳ τῶν λίθων κοσμωπίζόμενοι, ἐφ' οἷς αἰσχύνεσθαι καὶ ἐγκεκύφεσθαι ἔχρην· ὑμᾶς τοῖς ἡμετέροις πειθόμενοι λόγοις τοῖς καθ' ἑκάστην συντεινομένοις ὑμῖν, τὰ χρυσία ταῦτα καὶ πολλὴν πρεπόμενα λύμην εἰς τὴν τῆς ψυχῆς κόσμον μεταλλάξατε, καὶ ἀντὶ τούτων ἐκείνην κοσμωπίζειν σπούδατε. ὥσπερ γὰρ τῷ σώματι προσκείμενα χρυσία, καὶ ἀμόρφου ἂν, δυσειδίστερον τοῦτο ἀπεργάζεται· ὅπου τῇ ψυχῇ προσπέπτωκε, καὶ ἀμορφος ἂν, εἰς τὴν ἀκραν εὐμορφίαν αὐτὴν μεθίστησι. καὶ πῶς, φησι, δύναιτο τῇ ψυχῇ προσκεῖσθαι τὰ χρυσία; διὰ τῆς τῶν πενήτων χειρός. οὗτοι γὰρ διηρθρωμένοι τοῦτα τὴν τοιούτης εὐμορφίαν κατασκευάζουσιν. ἐκείνοις ἐγχείρισαν τὰ χρυσία τοίνυν, ἀφανείμας εἰς τὰ αὐτῶν ταμίευε· καὶ τοσαύτην τῇ ψυχῇ εὐμορφίαν ἐργάσονται, ὡς αὐτὸν τὸν ἀληθῆ νυμφίον διὰ τῆς ὥρας ἐπιπαύσασθαι, καὶ τὰ μυρία σοι ἀγαθὰ διὰ τούτων χορηγήσασθαι. ὅταν γὰρ διὰ τὸ κάλλος ἐπιπαύσῃ τὸν δεσπότην, πάντων τῶν ἀγαθῶν ἔχῃς τὴν χορηγίαν, καὶ τὴν ἄφατον εὐπορείαν κτήσῃ. Εἰ τοίνυν βουλόμεθα ἐπιεικεῖς γενέσθαι τῷ δεσπότῃ, καταλιπόντες τὸ περὶ τὸ τοῦ σώματος κοσμωπισμὸν ἐπιτηδᾶσθαι, τὴν ἐκείνης εὐμορφίαν καθ' ἑκάστην προσκοπῶμεν, καὶ μιμώμεθα τῆς θείας γραφῆς τὸν κόσμον, καὶ ἐὰν βουλώμεθά ποτέ τινων γενεαλογίαν ἐξηγεῖσθαι, μὴ πατέρας καὶ πάππους καὶ ἐπιπάππους εἰς μέσον φέρωμεν, ἀλλὰ τὸν γενεαλογουμένου τὴν ἀρετὴν ἐκκαλύπτωμεν. ἔστι γὰρ ἄριστος γενεαλογίας ἔκπος. τί γὰρ ὄφελος ἐκ πατέρων εἶναι λαμπρῶν καὶ εὐαρέτων, αὐτὸν ἦ ἔρημον εἶναι τῆς ἀρίστης πολιτείας; ἢ πάλιν, τί βλάβος ἂν γένοιτο ἐκ πατέρων εἶναι καὶ προγόνων δυσκόλων καὶ ἀφανῶν, αὐτὸν ἦ πολλῇ κομᾶν τῇ ἀρετῇ; ἐπεὶ καὶ ὁ δίκαιος Ἰὼβ τοιοῦτος γεγονώς, ἐκ τῆς Θεοῦ ἐπαινούσης ἐπιπαπασάμενος, οὐκ ἀπὸ τοιούτων γέγονε προγόνων (οὐδὲ γὰρ ὡς εὐαρέστων αὐτῶν ἐμνημόνευσεν ἡ θεία γραφή) καὶ ὅμως ἴσμεν τοσούτων ὄντων κακῶν, καὶ ἐκ τοιούτων ἐμποδιζόμενος εἰς αὐτὸν τὸν ἀκρον ἐλθεῖν τῆς κορυφῆς· ἵνα μάθῃς ὅτι βουλόμενον νήφειν ἐκ ἐγκαταρρέναι, ἐκ πολλοῦ τὸν τῆς οἰκείας σωτηρίας προνοεῖσθαι ποιεῖσθαι, οὐδὲν ὄφελος ἀφαιρεῖσθαι. ὥσπερ γὰρ εἰς ῥᾳθυμίαν ἀποκλίναντες, καὶ ἐκ τῶν τυχόντων βλασφημούμεθα·

οὕτως,

οὕτως, ἐὰν βουληθῶμεν νήφειν, καὶ μὴ εἰδέναι ὥσπερ ⟨Ο⟩ πρὸς τὴν κακίαν ἕλκοντες, οὐδὲν ἡμᾶς τῆ ἀσυνδέτῳ λυμαίνεσθαι δυνήσονται· καθάπερ οὐδὲ ⟨Ψ⟩ δίκαιον Νῶε ἴσχυσαν τοσοῦτοι ὄντες ὑπηρετῆσαι πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐργάσασθαι. μηδεὶς τοίνυν ἕτερόν τινα αἰτιάσθω, καὶ ἐφ' ἑτέρῳ τὴν αἰτίαν μετατίθω, ἀλλὰ τῆ οἰκείᾳ ῥᾳθυμίᾳ ὃ πάσχομεν ἐπιγραφέτω. καὶ τί λέγω ἐφ' ἑτέρῳ; μηδὲ αὐτὸν τὸν Δεσπότην νομιζέτω τις ἱκανὸν εἶναι κωλύσαι τὴν ὑπὲρ τὴν ἀρετὴν φέρουσαν ὁδὸν διώκεσθαι, ἀλλὰ ἁπάντων μὲν καὶ ὑποσκελίζει τοὺς ῥᾳθυμοτέρους, οὐ μὴν κωλύει καὶ βιάζεται. καὶ τοῦτο αὐτὴ τῆς προαιρέσεως ἡ φύσις δείκνυσι, ἵνα, ἐπειδὴ μὲν αὐτὸν βουλώμεθα νήφειν, τοσοῦτον πόνον ὑπομένωμεν, ὡς μηδὲ πολλῶν ὄντων τῶν προτεπόντων ὑπὲρ τὴν τῆς κακίας ὁδὸν αὐτὸν χωρεῖσθαι τῆς συμβουλῆς· ἀλλὰ πάντως ἀδάμαντες γενέσθαι ῥοπὴν ἡμᾶς γίνεσθαι, καὶ ἀποφαίνειν τοὺς καὶ φαῦλα συμβουλεύοντας καὶ ἀχρεῖους. ὅταν δὲ ῥᾳθυμῶμεν, καὶ μηδενὸς ὄντος τὸ συμβουλεύοντος ἢ ὑποσκελίζοντος, οἴκοθεν κινούμενοι ὑπὲρ τὴν κακίαν ὁρμῶμεν. Εἰ γὰρ μὴ ἐν τῇ προαιρέσει ἡμῶν εἶκτο, μηδὲ ἐν τῇ τῆς γνώμης ἐξουσίᾳ, μηδὲ αὐτεξούσιον ἡμῶν τὸν Φύσιν ὁ Φιλάνθρωπος Θεὸς κατεσκεύασεν· ἐγρὼ ἢ ἀπόνοιαι εἰσὶ κακίαι, οὐδὲ τῆς αὐτῆς Φύσεως κοινωνοῦσαι, καὶ τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποκειμένας· ἢ πόνοι εἰσὶ ἀρεταί. ὅταν δὲ ἴδωμεν σὺν ὁμολογίᾳ ἡμῖν, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παθῶν συνεχομένους, οὐ τὰ αὐτὰ ἡμῖν ὑποτιθεμένους, ἀλλὰ καὶ ἐρρωμένῳ τῷ λογισμῷ ἰσοτονοῦσαι τὸν Φύσιν, καὶ πρωτοπορούσας τῶν ἀτάκτων σκιρτημάτων, καὶ χαλινοῦσαι τὸν θυμὸν, καταπαύουσαι ὀργῆς, βασκανίαν φεύγουσαι, φθόνου ἐξορίζουσαι, τῆς λύσσης τῶν χρημάτων ὑπεροράσαι, δόξης ἔλαττον φρονεῖν ἐπιτίθεσθαι, πάσης τῆς τῶν πολλῶν βίου θυμηδίας καταγελᾶν ἐπιτίθεσθαι, καὶ πρὸς τὸν ἀληθῆ δόξαν ἐπειγομένους, καὶ ⟨Ψ⟩ τῶν τοῦ Θεοῦ ἔπαινον πάντων τῶν ὁρωμένων προτιμῶντας, σὺν οὐδενὶ τούτων ἂν ἀσυνδέτῳ ταῦτα κατορθοῦν δυνάμενοι μὴ τῆς ἄνωθεν χάριτος, ἡμᾶς τῇ οἰκείᾳ ῥᾳθυμίᾳ κεχρημένους προδιδόναι τὸν σωτηρίαν, ἐρήμους ἑαυτοὺς καθιστῶντες τῆς ἐκεῖθεν βοηθείας; διὸ παρακαλῶ ταῦτα λογιζομένους καὶ συνεχῶς κτωμένους τὰ δίκαια μηδέποτε ⟨Ψ⟩ Δεσπόζειν αἰτιᾶσθαι, ἀλλὰ τὴν ῥᾳθυμοτέραν ἡμῶν γνώμην. καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἐκεῖνον ἀπαλλάξαι βουλόμενος κατηγορίας. μὴ γένοιτο. Καὶ γὰρ ἔρχεται ὡς λέων ἁρπάζων καὶ ὠρυόμενος, καὶ ζητῶν τινα καταπιεῖν· ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς ἀσφαλεστέρους ποιῆσαι θέλων, ἵνα μὴ νομίζωμεν ἐκτὸς εἶναι ἐγκλημάτων, οὕτως εὐκόλως πρὸς τὴν κακίαν αὐτομολοῦντες. καὶ μὴ τὰ ψυχρὰ ἐκεῖνα λέγωμεν ῥήματα· τίνος ἕνεκεν ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ Θεὸς τοιοῦτον ὄντα πονηρὸν, ὥστε ὑποσκελίζειν καὶ καταβάλλειν; μεγίστης γὰρ ἂν εἴη ταῦτα τὰ ῥήματα ἀγνωμοσύνης· ἀλλ' ἐκεῖνο σὺ ἐν ἑαυτῷ σκόπει, ὅτι Δεσπότης μάλιστα αὐτὸν κατέλιπεν, ἵνα ⟨Ω⟩ φόβῳ ζωννύμενοι, καὶ τὸ πολεμίου τὸν ἔφοδον προσδοκῶντες, πολλῷ τὸν ἀγρυπνίαν καὶ διὰ παντὸς τὸν ὑπὲρ ὑπομονὴν ἐπιδεικνύμεθα· τῇ τῶν ἀμοιβῶν ἐλπίδι, καὶ τῇ ἀντιδόσει τῶν αἰωνίων ἐκείνων καὶ ἀπορρήτων ἀγαθῶν πάντα τὸν ἀρετὴν ⟨Ψ⟩ κάματον ὑποτιμώμενοι. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ⟨Ψ⟩ Δεσπότης τοῦτο κατέλιπε, κηδόμενος ἡμῶν τῆς σωτηρίας, καὶ διεγείρων ἡμῶν τὴν ῥᾳθυμίαν, καὶ ὑποθέσεσι χρώμενος καὶ ἀσκεύαζων; αὐτὸν τὸν γέενναν Δεσπότης πεποίηκεν, ἵνα ὁ τῆς τιμωρίας φόβος καὶ τῆς κολάσεως ὁ ἀφόρητον πρὸς τὴν βασιλείαν ἡμᾶς σπουδῆσαι. Εἶδες θυμοῦ χρόνον διαπονηρεύεσθαι φιλάνθρωπος, πῶς πρόσκαιρα ποιεῖ καὶ προσκαίρως γινόμενα, ὡς μὴ μόνον σῶσαι τὸν ὑπ' αὐτὸν δημιουργήσαντας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἀξιῶσαι; Δεσπότου τοῦτο καὶ ὃ αὐτεξούσιον ἡμῖν δεδώρηται, καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ ὑπὸ τῶν ⟨Ω⟩ συνεδότων ἡμῶν ὑπαπήχθητο τὴν γνῶσιν τῆς κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ⟨Ψ⟩ Δεσπότου συνεχώρησεν εἶναι, καὶ τὸν γέενναν ἐπείλησεν, ἵνα μήτε τῆς γεέννης πεῖραν λάβωμεν, καὶ τῆς βασιλείας ἐπιτύχωμεν. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ταῦτα ἅπαντα Δεσπότης τοῦτο ἐποικιλματεύσατο καὶ μυρία ἕτερα; ὅλην μορφὴν ὁ εἰς τοὺς κόλπους ὢν τοὺς πατρικοὺς λαβὼν καὶ τὸ δέξατο, καὶ πάντα τὰ ἄλλα ὑποσμήνας

a. Πετ. ε. η.

ἀτομφίαν τὰ σωματικὰ, ἢ ἐκ γυναικὸς γίνεσθαι, καὶ ἐκ παρθένου τεχθῆναι, καὶ σπεσμίλιαίφ χυροφορηθῆναι χρόνφ, καὶ ἀπάρχημα δίξασθαι, καὶ πατέρα αὐτὸν νομισθῆναι Ⓜ Ἰωσὴφ Ⓜ μνηστῆρα τῆς Μαρίας, καὶ κλῆ μικρὸν αὐξηθῆναι, καὶ φεύγειν μηνῆσαι, καὶ θυσίαν αἰτεγκεῖν, καὶ πεπᾶσαι, καὶ διψῆσαι, καὶ κοπιᾶσαι, καὶ ὁ τελευταῖος θάνατον ἀτομφίαν, καὶ θάνατον οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ Ⓜ ἐποτείδιστον νομιζόμενον, τὸν φανερὸν λέγω, καὶ ζωῦτα πρώτα δι' ἡμᾶς καὶ τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν κατεδίξατο ὁ τῶν ἀπάντων δημιουργὸς, ὁ ἀναλλοίωτος, ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι πρώτα παράγαγών, Ο ὀφθαλμὸς ὀφθαλμὸν τὸν χλόον, καὶ ποσὶν αὐτὸν τὸ ἑμεῖν, οὐ τῆς δόξης τὸν ἀσφαλῆ οὐδὲ τὰ χαρίσιμα, αἰ ἀσώματοι δυνάμεις ἐκδῆναι, ἰδεῖν δυνάμεναι, ἀλλὰ ἀποφρέφουσαι τὰς ὄψεις τῇ προσβολῇ τῶν πτερύγων, ὃ θαῦμα ἡμῖν ὀφθαλμοὶ ἔκπληκται· οἱ ἀσώματοι ὑμνοῦσιν ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, καὶ μυριάδες μυριάδες· ὃν δὲ ἡμᾶς καὶ τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν δι' ὧν ἤθελε τρόπος ἐβουλεύσατο, καὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας ἡμῖν τὴν ὁδὸν ἔτεμε καὶ δι' ὧν αὖθις μετῆλθε, τὴν αὐτὴν ἡμῖν φύσιν ἀναλαβὼν ἡμῖν ἀρκοῦσαν διδασκαλίαν ἐναπέθετο. ποία τοίνυν ἡμῖν λείπεται λοιπὸν ἀπολογία, τοσούτων μὲν τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν προηγουμένων, εἰ μέλλοιμεν ἀνόητα ἅπαντα διακρούσασθαι δι' τῆς ῥᾳθυμίας τῆς τούτων, προδιδόντες ἡμῶν τὴν σωτηρίαν; διὸ παρακαλῶ πᾶσι καὶ μὴ ἁπλῶς τῇ ζωηδείᾳ τῶν ἄλλων καταχλυσθῆναι, ἀλλὰ τὴν ἑαυτῶν ζωὴν καθ' ἑκάστην ἡμέραν πολυπραγμονεῖν, καὶ εἰδέναι τί μὲ ἡμάρτηται, τί δὲ κατώρθωται, καὶ ὕστερον τῶν ἡμαρτημένων τὴν διόρθωσιν ποιώμεθα· ἵνα καὶ τὴν αἰώνιον ῥοστὴν ὀφθαπασώμεθα, καὶ βαρέσει τῷ Θεῷ γενώμεθα, καθάπερ ὁ δίκαιος Ἰὼβ, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὀφθυτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙ-

ΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΟΤΙ ΟΥ ΧΡΗ ΟΝΕΙΔΙΖΕΙΝ ΤΟΥΣ

ἱερεῖς ἐπὶ τῶν ζώντων τὴν αὐταρχείαν, ἀλλ' ὡς πατράσι χρῆσθαι, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτῶν τούτοις μᾶλλον εἰσφέρειν.

Ψαλμ. ργ. λγ.

Ep. 5. 16.

Σὲ δὴ τὸν φιλόχριστον, ἀγαπητὸν, τοῖς ἐχθροῖς καὶ πολεμίοις πρὸς τὴν τῶν ὄντων εἰρήνην ὁπλίζοντα καὶ μὴ πολεμιούτων ὀφείλεται τὰ τελέσματα (ὑπὲρ γὰρ ἐκείνων ἐρήκασιν οἱ τοι) ὕστερον καὶ ἐν τούτοις. Εἰ μὴ γὰρ ἐδίδασκε Παῦλος, οὐκ ἂν αὐτοῖς τότε ἐπέβαλεν εἰς δεσμωτήριον; ὥστε λειτουργεῖν χρὴ τοῖς ἁγίοις. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον τῷ μὲν φρατρυομένῳ βασιλεῖ ὁπλίζειν πρώτα εἰσφέρειν, καὶ σώματα καὶ χρήματα, οὐ χεῖρα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχήν· τῷ δὲ φρατρυομένῳ βασιλεῖ τῷ ἐπουρανίῳ, καὶ προκαταπολεμουμένῳ πρὸς πολλῶν καλεπωτέρους (Ἡ πάλη, φησὶν, οὐ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα) μηδὲ τὴν ἀναγκαίαν χρείαν χορηγεῖν, πόσης ἀγνωμοσύνης, πόσης τύφλωσεως, πόσης αἰσχροκερδείας; ἀλλ', ὡς ἔοικε, πλέον ὁ τῶν δαιμόνων ἰσχύει φόβος τοῦ ἡμῖν τῆς γεέννης καὶ τῶν μελλόντων κολάσεων. Διὰ δὴ τοῦτο πρώτα ἀναπέπταται, ὅτι τὰ μὲ πολιτικὰ πράγματα μὴ πολλῆς τῆς ἐπιστασίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν δεῖται, καὶ ἐλλείψεως οὐκ ἔνι· τῶν δὲ πνευματικῶν οὐδεὶς ἀδαμοῦ λόγος. ἀλλὰ τὰ μὲ μὴ ἀνάγκης ἀπαιτούμενα καὶ βασάνων καὶ ὡς πρὸς ἄλλων καὶ ἀκόντων, καταλύεται μὴ πολλῆς τῆς ἀγνωμοσύνης· τὰ

ὃ πολλοὶ ἔχοντων καὶ ὡς πολλοὶ ἐλευθέρων, πάλιν ἐλλιμπάνεται. οὐ χρὴ πάντων λέγω, ἀλλὰ χρὴ τῶν τὰ τελέσματα τοῦτα ἐγκαταλιμπανόντων. μὴ γὰρ οὐκ ἠδυνάτο ὁ Θεὸς αὐάγκην τοῦτα ποιῆν; ἀλλ' οὐ βούλεται. ὑμῶν γὰρ φείδεται μᾶλλον ἢ τῶν προφητῶν, διὰ τοῦτο ὑμᾶς οὐκ ἀναγκὴν βούλεται καταπονᾶν, ὅπερ οὐκ ἔστι μισθός. καὶ πολλοὶ τῶν τοιούτων τῶν Ιουδαίων εἰσὶ τὰ πεπρωτευκότα. σύνοισον ὅσα Ιουδαῖοι ἐδίδοσαν, δεκάτας, ἀπαρχάς, πάλιν δεκάτας, καὶ πάλιν ἄλλας δεκάτας, καὶ πάλιν τὰς ἑπτέρας πεντεκαιδεκάτας, καὶ ὁ σίκλος, καὶ οὐδὲν ἐλέγχει ὅτι πολλὰ καταθύουσιν· ἀλλ' ἴσως διὰ πλείονα λαβόντες, τοσούτῳ καὶ πλείων ὁ μισθός. οὐκ ἔλεγον, πολλὰ λαμβάνουσιν, ταραττόμενοι, ἃ παρ' αὐτῶν ἀκούω λεγόντων πολλῶν. καὶ ὃ μὴ οἰκοδομεῖν τὰς οἰκίας, ἢ ἀγρεῖς ὠνοῦσθαι, οὐδὲν πεπόνθασιν ἔχειν· διὰ δὲ ἃς τῶν ἱερέων λαμβάνουσιν ἁμάρτυρον ἐξέβαλον, ἢ τῆς αὐταρκείας διὰ παρόντος ἐφθῆς, ἢ ὃ διακονούμενον ἔχῃ, ἵνα μὴ ἀναγκάζηται ἀλλοῦ ἀγοράζειν, πλοῦτον τὸ πεζὸν μὴ λάβῃ). ὄντως πλουτοῦμεν καὶ οὐ τύποις· ἢ ἄκοντες ὁμολογοῦσιν. ὑμεῖς μὲν γὰρ καὶ μικρὰ ἔχοντες, πλουτοῦμεν· ἐκεῖνοι δέ, καὶ πάντα πεφορτωμένοι, πένονται. μέχρι τίνος δὲ ὀνειδιζόμεθα; οὐκ ἀρκεῖ ὃ μηδὲν ποιεῖν εἰς κόλασιν ἡμῖν, ἀλλὰ χρὴ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς κακηγορίας προσαπολαύειν ζημίαν; εἰ μὴ γὰρ αὐτοὺς ἐδίδαξας αὐτῷ ἅπερ κἀκεῖνοι), μισθὸν ἀπώλεσας, ὑπὲρ ὧν δίδαξας ἐγκαλεῖ. ὅλως δέ, εἰ σὺ ἐδίδαξας, πῶς ἐγκαλεῖς; προστίθησι δὲ οὗτος αὐτῷ πίστιν ἐμφατικὴν μαρτύρεις, λέγων ἅπερ ἔχει διδασκαλίαν αὐτός. ἵνα τοίνυν ἐγκαλεῖς; οὐκ ἐχρῆν δοῦναι, ἵνα ἔλθῃς ἐγκαλῆν. ἀλλ' ἐπίστευσε δοῦναι τοῦτα λέγει. χαλεπώτερον δὲ τοῦτο τὸ ἔγκλημα, ὅτι σὸν ἔδωκε δοῦναι ἐγκαλῆς, ὑπὲρ ὧν ἔπρεπε λαβεῖν. πόσον οἴει σὺν τοῦτα ἀκούσας μισθὸν ἔχειν; Διὰ γὰρ τὸν Θεὸν τοῦτα παρῄνεσε. πῶς, ἀλλὰ τί; δέομαι, εἴπατε, καὶ πηλίκον αὐτὰ δόξαν λαβεῖν, εἰ καὶ μὴ ἀπὸ προσώπου ἦν εἰπεῖν. ἐγὼ γὰρ ἀκούσας τοῦτα πολλῶν λεγόντων ἐταράχθην, ὅταν μὲν εἴπωμεν ὅτι ὁ δεῖνα πένεται. εἰ γὰρ ἐβούλετο, φησίν, ἐδύνατο πλουτεῖν· εἶπα γὰρ ἐσχάτως, ὁ προφήτης αὐτοῦ καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ ἦν ὁ δεῖνα τοιόσδε ἦν, πῶν ἂν τοιαῦτα ἐδύνατο προσλαβεῖν. ἀλλὰ τί, εἰ πένομαι, γυμνὸν ἐχρῆν περιεῖναι; σὺ μὲν οὖν ὑπὲρ τούτων ἀκριβολογῆ. ὅρα δὲ μὴ χεῖρον σαυτὸν τοῦτα λέγῃς· ἀλλ' ἄκουε τῆς παρθένου τοῦ Χριστοῦ τῆς λεγούσης· Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. ἀλλ' ἔξεστιν, ἐάν τε ἐβούλετο, καὶ πλουτεῖν καὶ ἐμπερικὰ βίον ζῆν, ἢ πάντως οὐκ ἂν ἠπόρησεν. ἀλλ' οὐκ ἠθέλησε. τί οὖν, φησίν, τὸ τοῦτα χρηματίζῃ, εἰ πένομαι; σημεῖα ἁμάρτια προφέρεται; πλῆθος ἀκολούθων ἔχων σοφὸς ὢν τοῦ ἀγροῦ; ὑπὲρ ἵππων φέρεται; οἰκίας οἰκοδομὰς ἔχαν ὅπου καταμείνῃ; διὰ τοῦτα ποιῆ. ἢ ἐγὼ κατηγορῶ, ἢ οὐ φείδομαι· ἀλλ' ἀνάξιον αὐτὸν εἶ τῆς ἱερωσύνης φημί. πῶς γὰρ ἑτέρους διωκήσεται παρακαλῶν μὴ προσέχειν τοῖς τοιούτοις τοῦτα ἐρωτικάσιν, αὐτὸς ἑαυτῷ προσέχοντα μὴ δυνάμενος; εἰ δὲ τῆς ἀναγκαίας διατροφῆς, ὅπερ τοῦτο ἀδικῶ. ἀλλὰ προσῆκεν ἐγκαλεῖν αὐτὸν ἢ προσαυτῷ. ἢ οὐκ ἀν' σὺ καταγνωσθῇς, εἰ πένομαι, ὁ μαθητής; ἀλλ' ὁ μὲν πατὴρ ὁ ἀρχικὸς διὰ τοῦτο πιεῖ, αἰχμαλώτου δὲ προσώπου ἦν· αὐτὸς ὁ πνευματικὸς ἀναγκάζηται τοῦτο ποιῆν, οὐκ ἐγκαλύψῃ, οὐδὲ ἡσυχάσῃ καταδύεσθαι; Ἀδοξία, φησί, παρέρχεται, οὐσιώδης τίκτων. ἀλλὰ τί; ταῦτα λιμῷ φθείρεσθαι ἔδει; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο βούλεται. οὐ γὰρ βούλεται ὁ Θεός. ἀλλὰ τί βούλεως φιλοσοφοῦσι; γέγραπται, φασί, Μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ χαλκοῦν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, μηδὲ ῥάβδον· ἕτοιμοι γὰρ τέκτονος ἄξιοι τροφῆς εἰσιν. ἐπῆλθέ μοι τινάξαι πικρότερον, εἰ δέ με μὴ ἔδει ἁμαρτάνειν, καὶ ἰδάκρυσα. τί δήποτε; ὅτι τοσοῦτοι μὲν τὰ τῶν ἄλλων χέρσα οὕτως ἐσμὲν ἀκριβῶς ἐξεπιστάμενοι· τὰ δὲ δικαίως ἔχοντες εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς οὐδὲ διανοούμεθα. Εἰπέ μοι, Διὰ τί γὰρ σαυτῷ τοῦτο μὴ λέγῃς; ὅτι τοῖς διδασκάλοις προστάττειν οἶδεν, φησίν. ὅταν οὖν ὁ Παῦλος λέγῃ· Ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα· πρὸς τοῦτον διδασκάλους φησὶ μόνους ὑδαμῶς· ἀλλὰ πρὸς πόλεις καὶ δήμους. ἢ δῆλον οὕτως. Τί γὰρ φησιν; Εστι δὲ πορισμὸς

α Τιμ. ς. ε.

α Τιμ. ς. ε.

εισμὸς μέγας ἡ οὐσία ἡμῶν ἀπαρκείας. οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. εἶτα οὕτως ἐπήγαγεν, Ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. ᾧ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς. εἶδες ὅπου πρὸς πάντα ὁ λόγος εἴρηται. τί δέ, ὅταν λέγῃ πάλιν· Τῆς σαρκὸς προνοίαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας; οὐχὶ πᾶσιν ἁπλῶς διαλέγεται; Πῶς δέ, ὅταν λέγῃ· Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει; πῶς δέ, ὅταν λέγῃ· Ἡ δὲ ἀσπαλιὼσα ζῶσα πέπτηκε, πῶς χρεὼν διαλεγόμενος; μὴ καὶ ἡ χρεὼ διδάσκαλός ἐστιν; ἀλλ' οἶδας εἰπόντα, ὅτι Γυναικὶ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός; ἡ δὲ χρεὼ εἶτα καὶ ἡ ἡλικία γηροβοσία. ὁ μὲν γὰρ γῆρας πολλῆς δεῖται θεραπείας, καὶ αὐτὴ ἡ φύσις. ὁ μὲν γὰρ τῶν γυναικῶν ὄχλος πλείονος δεῖται διαπαύσεως, ἅτε ἀσθενὴς ὤν. εἰ τοίνυν εἶδα καὶ ἡ ἡλικία καὶ ἡ φύσις, οὐκ ἀφίεται αὐτὴν ἀσπαλιᾶν, ἀλλὰ πρὸς τεθηκυίαν αὐτὴν φησιν (ἁπλῶς γὰρ εἶπε, μὴ ἀσπαλιᾶν, ἀλλ', ἡ ἀσπαλιὼσα ζῶσα τέθηκε, καὶ ἐξέκλυσιν αὐτῇ· ἡ γὰρ τεθνηκυῖα ἀκίνητος) ποίαν ἔξει συνήθειαν πρὸς ταῦτα ποιῶν, ἐφ' οἷς ἡ γεγηρακυῖα καταγελᾶται; ἀλλὰ ταῦτα οὐδεὶς οὐδὲ εἰ, νοῦν λαμβάνει, ταῦτα οὐδεὶς ἀξιοπαθεῖ. ἐγὼ δὲ νῦν ταῦτα εἶπον ἵνα γνῶτε πῶς ἀναγκαῖόν ἐστιν, καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀπαλλαγῆναι ἐγκλημάτων βουλόμενος, ἀλλ' ὑμᾶς φοβούμενος. ἀκμὴν μὲν οὖν δυνάμενοι συνέχεσθαι καὶ δικαίως ταῦτα ἀκούουσιν, ἅτε ὡς χρήματα ζητοῦντες, οὐδεὶς πώποτε ὑμᾶς βλάπτοντα· ἀλλ' ἅτε εἰπόντα, ἅτε μὴ εἰπόντα, λόγον τῶν δικαίων διδόασιν ἀκριβῆ. ὥστε οὐδὲν οὐδεὶς τὰ ὑμέτερα βλάπτει ῥήματα, ἂν ἡ ἀληθῆ ἢ τὰ περὶ ὑμῶν λεγόμενα. ἀκμὴν μὲν οὖν ἀκέραιοι συνέχεσθε πολλοὶ εἶναι, ὑμᾶς δὲ ἐὰν δόξῃ σκυθρωπάσαντες βλάπτετε. ὅπερ δὲ ὑμῶν ἔχ οὕτως ἔστιν· ἀλλ' ἅτε ἀληθῆ ἢ, ἅτε ψευδῆ τὰ κατ' αὐτῶν, λέγοντες αὐτοὺς κακῶς βλάπτεσθε. τί δήποτε; αὐτὰ γὰρ ἀληθῆ ἢ, ἡ ὕστερον βλάπτεσθε, κρίνοντες τὸν διδάσκαλον, ἢ τὴν ταχὺν διάτρεπτον. εἰ γὰρ ἀδελφὸν οὐ δεῖ κρίνειν, πολλῷ μᾶλλον διδάσκαλον. αὖ δὲ ψευδῆ, ἢ ἀφόρητος ἡ κόλασις καὶ ἡ πληγή. Παντὸς γὰρ ῥήματος ἀργοῦ δώσετε λόγον. ὥστε ὑμῶν ἴσως τὰ πάντα ποιοῦμεν. ὅταν δὲ ἔθνη, οὐδὲν ταῦτα ἀξιοπαθεῖ, οὐδὲν ταῦτα πολυπραγμονεῖ, οὐδὲν λέγει πρὸς ἑαυτὸν τὸν ἔπαινον οὐδέν. βούλεσθε δὲ ἕτερα προσενέγκω; Ἐὰν μή τις ἀποταξήται, φησὶν ὁ Χριστὸς, πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς ὑπάρχουσιν, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. τί δέ, ὅταν λέγῃ· Δύσκολον πλούσιοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; τί δέ, ὅταν λέγῃ· Οὐαὶ ὑμῖν οἱ πλούσιοι, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν; οὐδεὶς τοίνυν τοῦτο ἀξιοπαθεῖ· οὐδεὶς οὐδὲ πρὸς ἑαυτὸν ἀγαλλιᾶται· ἀλλὰ τοῖς ἑτέρων σφοδροί. ἀλλὰ τοῦτο μόνον ὅτι κεκωνωμένοι πεῖσαι τὸν ἔγκλημα τον. ἵνα δὲ καὶ αὐτοὶ, οἱ φατνιζόμενοι ἱερεῖς ἀναθυμιώμεθα, ἀπαλλάξω διὰ ὑμᾶς, ἀκούσατε. ὃ γὰρ πρὸς τὸν πένητα εἶπε, ὡς παραινέτην ἡμῖν τοῦ Θεοῦ, πολλὴ πρὸς ὃ καιρὸν ὄντα ῥοπή. Φέρε οὖν καὶ εἶπα ἀξιοπαθήσωμεν. Εἶπεν ὁ Χριστός· Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μὴ ζώνην, μὴ ῥάβδον. τί οὖν, εἰπέ μοι, Πέτρος παρὰ τοῦτο ἁμάρτημα ἔπεσε; πῶς γὰρ; ὁ μὲν ζώνην ἔχων καὶ ὑποδήματα. ἄκουε γὰρ τοῦ ἀγγέλου λέγοντος πρὸς αὐτόν· Περίζωσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. χαίρει οὖν τοσαύτη χρεία τούτῳ τῶν ὑποδημάτων ὄντα· ἔνεστι γὰρ κατ' ἐκείνου καὶ κατηγορίαν εὑρεῖν· ἡ δὲ πολλὴ χρεία τὸ μὴ χρῆσθαι ὑμῖν ἐστιν. ἀλλ' ὅμως εἶχε. τί δέ, ὁ Παῦλος; ὅταν λέγῃ Τιμοθέῳ γράφων· Σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν· εἰ τὰ βιβλία μάλιστα δὲ λέγει· Τὸν φελόνιον, ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας; ἰδοὺ φελόνιον εἶπε, καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅλως ἕτερον οὐκ εἶχεν ἢ ἐφόρει. εἰ μὲν γὰρ μηδὲ ὅλως ἐφόρει, εἰκότως ἐκέλευε τοῦτον ἀπενεγκεῖν. εἰ δὲ οὐκ ἐώλουν μὴ φορεῖν, δῆλον ὅλως ἕτερον εἶχε. τί δέ, ὅτι διετέλει ὅλην

ἐν

ὁπὶ δ' χρὴ ἀπειδίζειν τὸν ἱερὸς ὑπὲρ ὧν ζῶσιν ἐν αὐτάρκειᾳ.

ἐν οἰκείῳ μιάσματι ἔμβυσε, ἀρᾶ πρόκυψε τῷ Χριστῷ ὁ σκῦλος τῆς σκληγῆς, ὁ λέγων· Ζῶ γὰρ ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· πῶς οὖ ὁ Χριστὸς ἐμβρύτυρησε λέγων, Οὐκ σκῦλος σκληγῆς μού ἐστι; ἔδει ταύτην τὴν ἀμφιβολογίαν ἀφεῖναι πρὸ ὑμῶν, καὶ μηδεμίαν ζητήματι λύσιν ἐπαγαγεῖν, ἀλλὰ ταύτην ὑμᾶς δικὴν εἰσπράξασθαι τοῦ πῶς ταῦτα γράφας ὀλιγωρίας. πάντα γὰρ ταῦτα ἐκ τούτου ἦν. Ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἑτέροις ἁμαρτήμασιν ἐσμὲν πυκνοὶ ἀξιεταῖται, καὶ τῶν ἡμετέρων ἐθῶν λόγον ποιούμενα, ὅτι ταῦτα γράφας οὐκ ἴσμεν, ὅτι οὐδὲ θείοις οὐ παιδευόμεθα νόμοις. ἔδει μὲν οὖν ταύτην ὑμᾶς εἰσπράξασθαι τὴν δίκην. ἀλλὰ τί πάθω; πολλὰ καὶ πέρα τῶν δίκαιος ⓐ πατέρες χρείζονται τοῖς παισὶ, τῶν ἁπλάγχνων αὐτοῖς ἀλγηδονιζόντων τὴν ἀνθυμαπτικήν. καὶ ἴδωσι δὲ παιδίον κατηφῆ ἁπτικῶς
σαν, τηκόμενον, καὶ αὐτοὶ μᾶλλον ἐκείνου δάκνονται, καὶ οὐ παύονται, ἕως δὲ τῆς ἀθυμίας τὴν ἐπάθησιν ἀνέλωσι. πλὴν καὶ τοῦτο γλυκάθω, καὶ κατηφήσατε ὁπὶ τῷ μὴ λαβεῖν, ἵνα λάβητε καλῶς. τί οὖν ἐστιν; ὀκνήσωμεν μὴ γένοιτο· ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐκολυθήθη τοῖς ὁπιτάγμασι τοῦ Χριστοῦ. τὰ γὰρ ὁπιτάγματα ἐκεῖνα πρὸς καιρὸν ἐδόθη, ἐξ οὗ ἀθανάτους. καὶ τοῦτο οὐ τυχαζόμενος λέγω, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν. πῶς; φησὶν ὁ Λουκᾶς εἰρηκέναι τοῖς μαθηταῖς ⓦ Χριστόν· Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ζώνης καὶ ὑποδημάτων, μή τι ὑστέρησεν ὑμῖν; λέγουσιν αὐτῷ, Οὐδέν. Οὐκοῦν λοιπὸν κτήσασθε. ἀλλὰ τί ἔδει, εἰπέ μοι, ἵνα χαπῶνα ἔχῃ; τί οὖν εἰ πλουτεῖν τοῦτον ἔδει, γυμνὸν ἐχεῖν οἶκοι καθῆσθαι; ἢ γυμνὸν ἐκείνην χρεία καλύσης; ἐπόησεν οὖν οἷς ἐκεῖνος, Παῦλον, ⓦ ὁπὶ τοσούτοις κατορθώμασι πεπίστευται τὴν οἰκουμένην, καὶ ἱματίου ἔδει μὲν οἴκοι καθῆσθαι, καὶ τηλικούτοις πράγμασιν ἐμποδίζειν. τί γὰρ εἰ κρυμὸς ἐπέπεσεν σφοδρὸς καὶ τίτρεξεν, ἢ καὶ ἐπάγῃ σε, πῶς ξηραίνεσθαι σὲ ἐκεῖνος; πάλιν γυμνὸν ἐχεῖν καθῆσθαι; τί γὰρ εἰ ψύχος κατέφθιε τὸ σῶμα, τήκεσθαι ἔδει καὶ μὴ φθίνεσθαι; ὅτι γὰρ οὐκ ἀδαμαίτινα σώματα αὐτοῖς κατεσκεύασεν, ἄκουσον τί φησι πρὸς Τιμόθεον· Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ ⓦ τὸμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. καὶ πάλιν πρὸς ἕτερον· Ἀναγκαῖον ἡγησάμην ἀποστεῖλαι ὑμῖν τὸν ὑμῶν ἀπίσολον καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου· καὶ γὰρ ἠθύμησε παραπλήσιον θανάτῳ· ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ. ὥστε ἀλώσιμοι πᾶσιν ἦσαν τοῖς πάθεσι. τί οὖν; ἀπόλλυσθαι ἐχρῆν; ἠδάμων. τίνος οὖν ἕνεκεν τότε τοῦτο ἐπέταξε; τὴν δυνάμει αὐτοῦ θέλων δεῖξαι, ὅτι καὶ μὴ ταῦτα ἐδύνατο ὅτω ποιῆσαι. ἀλλ' οὐκ ἐποίησε. τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐποίησε; πολλῷ τῷ Ἰσραηλίτῃ ἦσαν οὗτοι θαυμασιώτεροι, ὧν τὰ ὑποδήματα ἡ κατατείβετο, οὐδὲ τὰ ἱμάτια, καὶ ταῦτα ἐκείνην τὴν ἔρημον διοδεύοντων, ἔνθα θερμότερα ὁπιπτώπτουσα ἡ ἀκτὶς ἡ ἡλιακὴ, καὶ λίθους αὐτοὺς καταφρύγει δύναται. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ἐποίησε; δῆλόν σε. ὅπου γὰρ οὐκ ἔμελλες ὑγιαίνειν, ἀλλὰ τραυματίζεσθαι, τῶν φαρμάκων σου τὸ ὑποδήσασθαι πρόκειται. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκεῖθεν. οὐκ ἐδύνατο αὐτὸς ἀφελέσθαι; εἴ σοι τῶν προσκεκρουκότι δίδοις, ὁ πολλῷ μᾶλλον Παύλῳ δὲ ἔδωκεν; ὁ τοῖς Ἰσραηλίταις δίδοις τὴν γογγυσαῖς, τοῖς πόρνοις, τοῖς εἰδωλολάτραις, ὁ πολλῷ μᾶλλον δὲ Πέτρῳ ἀναλίσκοντι ἄπαντα δι' αὐτὸν ἀφῆκεν; ὁ μαθητὴν ἀφεὶς ἔχειν ἄνδρας, οὐ πολλῷ μᾶλλον δὲ Ἰωάννῃ ἐχαρίσατο ⓦ πατέρα δι' αὐτὸν καταλιπόντι; ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ δι' σοῦ αὐτοῦ πέφευ, ἵνα σὺ ἀγαθὸς ᾖς θεράπων τοῦ φιλοσοφωτάτου τῆς φιλανθρωπίας. εἵλετο δὲ αὐτὸν μαθητὴν ἐλαττωθῆναι, ἵνα σὺ μικρὸν ἀναπνεύσῃς. εἰ γὰρ ἐπόησεν αὐτὸν ἀνενδεᾶ, πολλῷ μᾶλλον ἦσαν, πολλῷ ὁπιδοξότεροι. ἀλλά σου ἡ σωτηρία ἐζητεῖτο. διὰ τοῦτο εἵλετο τοίνυν ἐκείνους ἀθεράπευτα, ἵνα σὺ σωθῇς· ἀλλ' ἐλαττοῦσθαι μᾶλλον δὲ ἐλαττωθῆναι ἐκείνης ζωοχόρησεν, ἵνα σὺ ἐννοηθῇς σωθῆναι. οὐ γὰρ ὁμοίως αἰδέσιμός ἐστι διδάσκαλος λαμβάνων, ἀλλ' ἐκεῖνος μάλιστα πρεπτὸς ὁ μὴ λαμβάνων. ἀλλ' ὁ μαθητὴς οὐκ ὠφελῆται, ἀλλὰ ⓦ καιρὸν ἐκκόπεται. ὁρᾷς τὴν σοφίαν τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ; ὥστε

Τὴν β. κ. Παρ. θ. ιε.

Ἰ πικιλῶν

Λευκ. κβ. λθ.

α. Τιμ. ε κγ. Φιλιπ. β κθ.

γὰρ αὐτὸς οὐχὶ τῶν ἰδίων δόξαν ἐζήτησεν, οὐδὲ τὰ ἑαυτῷ ἐσκόπησεν, ἀλλὰ τὸ δόξη τοῦ θεοῦ, εἵλετο ἀπραγμονῆσαι μᾶλλον σὲ ἢ σὲ αὐτὸν καὶ τὸν διδάσκαλον, δυνάμενος αὐτὸν πεῖσαι εἰ ἀδεισίμεις, εἵλετο εἰ βλασφημοῦντες μᾶλλον σὲ, ἵνα σὺ ἔχῃς καρδαίνειν. ὅσῳ γὰρ μέγα ὁ ἀξίωμα, τοσούτῳ μείζους καὶ οἱ κίνδυνοι ὁ τῶν ἱερωσυνῶν ἔχοντι. ἀρχὴ γὰρ καὶ ἓν κατορθωμα ὑπισχνῆς αἴρεσιν εἶναι εἰς ὑρθρον, καὶ ἓν ἁμάρτημα εἰς ἀπώλειαν ἐμβαλεῖν τῶν γένεσιν. ἵνα γὰρ τὰ ἄλλα πάντα παρῶ τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συμπίπτοντα, ἂν τύχῃ ποτέ τινα ἢ μᾶλλον φιλίαν, ἢ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν, ἀνάξιον εἰς ὑπισχνῆσθαι τῶν ἀγαγών, ἢ πόλεως ὑπερέβλεψας μεγάλης ἀρχῶν, ὅσα πόσα πυρὸς ἑαυτὸν ἔβαλον καθίσαι. ὁ γὰρ τῶν ψυχῶν τῶν ἀπολλυμένων μᾶλλον (ἀπόλλυσι γὰρ αὐτὰς ἀνευλαβὴς ὤν) ἀλλὰ ὁ πάντων τῶν ἐκείνου παρεσπομένων αὐτὸς δώσει δίκας βλάβας. ὁ γὰρ σὲ πάντα ἰδιώτην ὄντα αἰδυλαβὴς, πολλῷ μᾶλλον, ὅταν ὑπολάβῃ τῆς ἀρχῆς. ἀγαπητὸν γὰρ τὸ βλαβῆναι μείναντα τοῦτον ὑπολαβόμενον τῆς ἀρχῆς. ὁ γὰρ κενοδοξία τότε σφοδρότερον ὑπιπτεται, ὅταν ἐγκαθέδρας ἔρως, ὁ αὐθάδεια, ὁ ἀρχῆς τῶν ἐξουσίαν πυρεχούσης, ὁ περισκρύσματα ὁ ὕρφς, ὁ λαοδρεία, καὶ μυρία ἕτερα. δὴ οὖν τις αἰδυλαβὴς ἦ, μᾶλλον ἐς αι αἰδυλαβέστερος, τοιοῦτος γινόμενος. ὅταν οὖν τοιοῦτον ὑπισχνῆται ἀρχοντα, πάντων τῶν ἁμαρτημάτων ἀπ' ἐκείνου, καὶ
Matθ. ιη. 5. δήμων ὁλοκλήρων ἀπαιτηθήσεται. εἰ γὰρ ὁ μίαν ψυχὴν σκανδαλίζων, συμφέρει αὐτῷ ἵνα μύλος ὀνικὸς κρεμασθῇ εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης· ὁ τοσαύτας ψυχὰς σκανδαλίζων, πόλεις ὁλοκλήρους, καὶ δήμους, καὶ μυρίας ψυχὰς, ἄνδρας, γυναῖκας, παῖδας, πολίτας, γεωργοὺς, οὐκ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, οὐκ ἐν ἑτέρᾳ τῶν ἀπ' ἐκείνην τὴν πόλιν, τί ἀπολογήσεται; καὶ γὰρ πλασίονα ἑτέρων εἴπῃς, οὐδὲν ἐρεῖς. τοσαύτης ἐς αι ἀπαιτήσεως καὶ τιμωρίας· ὥστε μάλιστα δεῖ δεῖσθαι τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ καὶ τῆς εἰρήνης. δὴ γὰρ μὴ μετὰ ταύτης κυβερνᾷ λαὸν, πάντα σὺν ἀπόλωλε, τὰ αὐχένων αὐτῷ ὄντων. κἂν γὰρ ἔμπειρος ἦ τὰ κυβερνητικῆς, αὖ μὴ τοῦτο οἴακας τούτους ἔχῃ, τῷ χαλεπῷ καὶ τῷ εἰρηνίῳ τῷ πρὸς τοῦ θεοῦ, καταδύσει τὸ σκάφος καὶ τοῦτο ἐμπλέοντας. ὅθεν ἐμοὶ θαυμάζειν ἔπεισι τοὺς ἐφιεμένους ὄγκου τοιούτου. ἄθλιε δὴ θεράπον καὶ παλαίπωρε, οὐχ ὁρᾷς τίνος ἐφίεσαι; σὺ σαυτὸν δὴ ἧς καὶ ἀγνὸς καὶ ἄσπιλος, καὶ μυρία ἁμαρτὴς, ἀλλὰ μιᾶς ψυχῆς δώσεις λόγον, καὶ ταύτης δίκαιος μόνον. ὅταν δὲ εἰς τὸν ἀρχὸν ταύτην ἀφίκῃ, σύνεσον ὅσων κεφαλῶν πάντων εἰ πμελεία. ἄκουε γὰρ
Εφ. ιγ. ι. Παύλου λέγοντος· Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ πείκετε, ὅτι αὐτοὶ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες. ἀλλὰ τιμῆς ἐφίεσαι καὶ δόξης; καὶ τίς ἡ ἡδονὴ ταύτης τῆς τιμῆς; οὐ γὰρ δὴ τοῦτό ὁρῶ. οὐ γὰρ ὅτι δυνατὸν ἀρχοντα εἰ ἀληθῶς. πῶς; ὅτι τῇ ἐξουσίᾳ κεῖται τῶν ἀρχόντων τὸ πάντα κωλύειν. καὶ εἴ τις ἀκεραίως ἐξετάσειε τὸ πρᾶγμα, οὐκ ὑπὲρ ἀρχὴν ἔρχεται ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ μυρίοις δουλείαις διασπᾶται καὶ ὀδυνίαις καὶ ὑπὸ θυμοῦσι καὶ λέγεσιν. ὅπερ γὰρ ἐγκωμιάζῃ ἕκαστος, μέμφεται ἕτερος· ὅπερ ψέγει τις, θαυμάζῃ ἄλλος. τίνος οὖν ἀκούσας χρὴ; τίνι πειθόμενον οὐκ ἔνι; καὶ ὁ μὲ ἐγκωμιάζων, κἂν ἐναντία ὁ διασύρων τῷ δούλῳ ὑπὸ τάξῃ, καὶ δυσχεραίνει· σὺ δὲ τοσούτων διασυρῶν σὲ μυρίαν ἐπιτιθέντων ἀλήθειαν, ὁ τούτων δίδως δίκην, τὰ πάντων ὑπὸ σὲ σώματα αἰσίγων. τοῦτο οὖν, εἰπέ μοι, τιμή; τοῦτο ἀρχή; τοῦτο ἐξουσία; εἶπεν ὁ τῶν ὑπισχνούμενον ἔχων εἰσενεγκεῖν χρήματα· δὴ μὴ θέλῃ, οὐ μόνον οὐκ εἰσήνεγκεν, ἀλλὰ ὁ κἂν τὴν μὴ δόξαν ῥᾳθυμίας ἔνεκεν τοῦτο ποιῇ, κατηγορῇ τοῦ καλύσαντος. κλέπτῃ, φησὶν, ἁρπάζει, καὶ παπίνῃ τὰ τῶν πτηνῶν, καὶ ταθίῃ τὰ τῶν πλωχῶν. παύσαι λοιδορῶν. μέμφει τινὸς τοῦτο φῆς; οὐ βούλει εἰσενεγκεῖν; οὐδεὶς ὁ κατηναγκάζων, οὐδεὶς ὁ βιαζόμενος. ἢ λοιδορῇ τῷ πράγματι καὶ συμβουλεύοντι; ἀλλ' εἰς χρεῖάν τις κατέῃ, ὁ οὐκ ὤρεξε χεῖρα μὴ δυνηθείς, ἢ ὁ ἑτέρωθι ἀσχοληθείς. οὐδεμία συγγνώμη, ἀλλὰ πάλιν κατηγορίαι χείρους τῶν πρώτων. τοῦτο

οὖν

δῶν δέχεσθαι; ἢ ἀμώμους εἶναι δεῖ· πολλάγχια γὰρ ὄντι ἴδοις. ἢ ὥσπερ τὸν ἀπολέγχοντα, καὶ οἶδεν, καὶ πόνον παρέχει τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ λοιπῷ σώματι, οὐ τολμῶμεν ἀμύνασθαι, οὐδὲ λαβόντες ξίφος ἀφαιρησόμεθα· οὕτω καὶ τῶν ἀρχομένων τοὺς τοιούτους ἢ πόνους ἡμῖν παρέχοντας καὶ ἀθυμίας ἐκ τῶν κατηγοριῶν τούτων, οὐ τολμῶμεν ἀμύνασθαι (πόρρω γὰρ τοῦτο τῆς παρούσης ἀφανοίας) ἀλλ' ἀνάγκη φέρειν καὶ πόνον, ἕως ἂν ἐκφύσῃ ὑγιαίνῃ καλῶς. ὁ δὲ γυρώπους οἰκέτης ἔχει τι ἕτερον ὑπὸ τεταγμένον· καὶ τοῦτο δούλου, λοιπὸν ἑαυτῷ κύριος γίνεται. τοῦτο γὰρ πολλαχοῦ πέπονθε). δοῦλος μὴ εἰδῇ λέγειν, πάλιν κατηγορεῖται· κενόδοξός ἐστιν. ἂν μὴ νεκρούς ἀνίστᾳ, οὐδένος λόγου ἄξιος, φησίν. ὁ δεῖνα βλάσφημός ἐστιν, τοῦτο γὰρ οὔ. δοῦλος ἀπολαύῃ συμμέτρου τροφῆς, πάλιν κατηγορεῖται. ἔδει αὐτὸν ἀπηγχονίσθαι, φησίν. δοῦλος λυπούμενον ἴδῃ πολλαὶ κατηγορίαι ὅλως τὸν ἥλιον ὁρᾶν ὀφείλειν, φησίν; εἰ γὰρ τὰ αὐτὰ πεπόνθασιν, ἅπερ ἐγώ, ἢ λύει καὶ ἐάσει, ἢ πίλον καὶ ἱμάτια πεπόνθεν), ἢ οἰκίας φροντίζει καὶ οἰκετῶν· τίνος ἕνεκεν ἐμοῦ πεφρόντικεν; ἀλλὰ καὶ οἰκέτας ἔχει, φησί, τοῦτο ἀφαιρούμενος αὐτούς, καὶ ὅτι οὐκ οἶδεν ὠφεῖσθαι· τίνος ἕνεκεν ἐμοῦ πεφρόντικεν; ἀλλὰ τί, εἰπέ μοι, οὐκ ὀφείλει ἀφαιρούμενον ἔχειν, ἀλλ' αὐτὸς τὸ πῦρ αἰσθάνεται, καὶ ὑδροφορεῖ, καὶ ξύλα διακλᾷ, καὶ εἰς ἀγρὸν ἐμβάλλει; καὶ πόσον τοῦτο αἰσχύνην ἔχει; καὶ οἱ μὴ ἅγιοι οἰκέται οἱ ἀπόστολοι τῷ λόγῳ προσκαρτεροῦντα τοῦτο διακονίαν χειρῶν βούλεσθαι πεποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀνάξιον αὐτὸ εἶναι τὸ πεφαντασμένοις· σὺ δὲ αἰδῆ καὶ εἰς τιμὴν τοῦ οἰκετῶν ὑπηρεσίαν καθέλκεις τῶν σῶν; διὰ τί ταῦτα ὀπτάζῃ οὐ πέφυρχε σύ, ἢ ταῦτα πλησίος, εἰπέ μοι; οὐχὶ μείζονα σοι διακεῖσθαι ὑπηρεσίαν, ἢ σὺ τοῦ σώματος; διὰ τί μὴ παῖδα πέμπεις σὸν πρὸς τὸν τούτου ὑπηρεσίαν; ὁ Χριστὸς ἔνιψε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν· σύ, θεραπεύσῃ αὐτοὺς διδασκάλου, μέγα τι ποιεῖς; ἀλλ' οὔτε σύ βούλει προδαπανᾶν, ἢ αἰδῆ κωλύεις. τί οὖν; ἀπὸ τοῦ ἀφανοῦς ζῆν ὀφείλει; ἀλλ' οὐ βούλεται οὕτως ὁ Θεός. τί οὖν; οἱ ἀπόστολοι, φησίν, ἐλεύθερος εἶχον δουλεύοντας; βούλει καὶ τοῦτο ἀκοῦσαι πῶς οἱ ἀπόστολοι διῆγον; ἀποδημίας ἐποιοῦντο, καὶ ἄνδρες ἐλεύθεροι, καὶ γυναῖκες συνῆλθον τῆς ἐκείνων ἀναπαύσεως καὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ ταῖς κεφαλαῖς ἐπιτιθέναι ταῖς ἑαυτῶν. ἄκουε δὴ καὶ τοῦ μακαρίου τούτου Παύλου προδαπανῶντος καὶ λέγοντος· Τοιοῖς οὖν τοιούτοις ἐντίμους ἔχετε, ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισεν παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρὸς μὲ λειτουργίας. ὁρᾷς τί φησι; σὺ δὲ οὐδὲ λέγειν πρέπει ὑπὲρ τοῦ παθεῖν τὸ σῶ, μήπως κίνδυνον τοσοῦτον ἀναδέχῃ. ἀλλὰ βούλεταί, φησιν, οὐ χρή. διὰ τί, εἰπέ μοι, ποῦ τοῦτο κεκώλυε); (οὐδὲ γὰρ ὁ ῥύπος καλόν) ὅταν μοῦ ταῦτα ὁρῶμεν οὕτω ἐγκαλύμματα, ὅτε θαυμαζόμενα. ἄλλα γάρ ἐστιν ἅπερ ἐπέταξε ὑπισχνούμενον ἔχειν· ἀνέγκλητον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν. ταῦτα ἀπαιτεῖ ὁ ἀπόστολος· ταῦτα χρὴ ὅτι ζητεῖν παρὰ τοῦ ἄρχοντος· περαιτέρω δὲ μηδέν. οὐκ εἶ τοῦ Παύλου ἀκριβέστερος. δοῦλος ἢ πλημμελῆς, ἢ ἀπρόσοδος, ἢ ὠμὸς καὶ ἀπηλεής, κατηγόρει. ἀνάξια ταῦτα τοῦ ὑπισχνουμένου. ἀνάγκη φέρειν, καὶ τοῦτο κατηγορία. δοῦλος θεραπεύῃ σῶμα ἵνα σοι διακονῇ, δοῦλος ἀπιμελῆται, ἵνα σοι χρήσιμος ᾖ, ὑπὲρ τούτων αὐτῷ ἐγκαλεῖσθαι δεῖ; οὐκ οἶδας ὅτι ἀσθενὲς σωματικὴ τῆς τοῦ ψυχικοῦ ἀσθενείας, ὃ χεῖρον καὶ ἡμᾶς βλάπτει καὶ τοὺς ἐκκλησίας; διὰ τί διῳρθοῦτο αὐτοὺς ὁ Παῦλος, γράφων τῷ Τιμοθέῳ· Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας; εἰ ἰδὼν γὰρ ψυχῆς μόνης τοῦ ἀρετοῦ κατορθοῦντος, οὐκ ἔδει φροντίζειν τοῦ σώματος. τί δῆτα ὅλως καὶ γεγόναμεν; εἰ δὲ πολλοὶ τοῦτο πεποιήκασι, πῶς οὐκ ἐξαίρετος ἐστὶν ἀνοίας ἀμελεῖν τούτου; ἔστω γὰρ τις ἀνὴρ ὑπισχνούμενος τὴν μισθοῦ τῆς ἐκκλησίας τοῦ προστασίαν ἐγκεχαλεσμένος, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἔστω σπουδαῖος, καὶ πολλὰ ἔχων, ἅπερ ἔχειν ἁρμόττει ἱερωμένοις· ἀφαιροῦντος δὲ τῆς κλίνης προσδεδέσθω τοῦ πολλῆς ἀργίας, τί

τοῦτ' οὖσαν δωμήσε) ; ποίαν ἀποδημίαν τείλεσθαι ; ποίας ὑπισχέσεις ποιήσασθαι ; τὴν ὑπιπλῆξαι ; τίνα νυξὶ τῆσαι ; ταῦτα εἶπον, ἵνα εἰδῆτε μὴ ἁπλῶς ἐγκαλῶ· ἵνα καὶ εἰ τις ἐφίεται τῆς ἀρχῆς, ταῖς πράξεσι τὴν κατηγορίαν ὁρᾷ, τὸ τοιαύτην ὑπιδυομένην σοφιστήν. μέγας γὰρ ὅπλος κίνδυνος, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δεόμενος χάριτος, καὶ τῆς εἰρήνης, ἣν ἐπιδέχεσθε ἡμῖν εἰ) πολλήν, καὶ ἡμεῖς ὑμῖν· ἵν' ἀμφότεροι κατορθώσαντες τὴν ἀρετὴν, ὅταν τύχωμεν τῆς ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, σὺν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τῶ Χρυσοστόμω λόγοι ΔΦ΄ φοεσι ἀμφισημόμενοι.

ΟΤΙ ΧΡΗ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗΝ ΗΠΙΟΝ ΕΙναι, καὶ μὴ ταχέως ὀργίζεσθαι.

Ἡ θεία φωνὴ τοῦ Κυρίου ἐν τοῖς εὐαγγελίοις διδάσκει ἡμᾶς, ἡ ἀναπληρουμένη τὸν νόμον, οὐ καταργουμένη, μὴ ὀργίζεσθαι τῷ ἀδελφῷ, καὶ ΔΦ΄ τῆς παρούσης ζωῆς τὸ λόγου ἀνεπλήρωσε τὸ, οὐ φονεύσεις, αὐτίκα τὴν ῥίζαν ἐξαίρων τοῦ φόνου, καὶ τὴν καρδίαν ἔσωθεν καθαρίζων, καὶ οὐχὶ τὰς χεῖρας ἔξωθεν. ἐμφωλεύει γὰρ ἐπιθυμία, οὐχὶ τοιαύτη, ἵνα τὸν ὁπλίτην, τὴν πρὸς βίον, ἀλλὰ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, λέγων· Ὁ γὰρ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. οὐ γὰρ ὄφελος αἱ πρὸς Χριστοῦ ἐμφύλιαι, καθάπερ τῷ νόμῳ, ἀλλὰ πολλὴ μοι ἀσαφολὴ τῶν κρίσεων ἀκριβοδοσίων, φοβερὰ δ' ὕστερον ἡ δίκη. ὥσπερ ὑπτιάζει τὰ μείζω, οὕτω καὶ μειζόνως μακροθυμεῖ, καὶ θαρσῶν καρδίας ὑπιζητῶν, ἵν' δυσκόλως ὀργὴν ἐξεργάσασθαι. διὸ ἐὰν μὲν παροξυνθῶμεν εἰς ὀργήν, οὐκ αὐτοῦ ἐπιμωρεῖται. εἰ γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἐπιμωρεῖτο, οὐκ ἂν ἦν ΔΦ΄ μετανοίας ἐπανόδος. διὰ τοῦτο γὰρ πέφυται τὸν ἐμφυλίου, ἵνα ἔχωμεν καιρὸν μετανοίας· ἵνα ὁ ἐξ ὀργῆς τοῦ ἀδελφῷ, σπουδὴν μετανοίας, καὶ ΔΦ΄ ἑαυτῷ δέδοται μηκέτι ὀργίζεσθαι τῷ ἀδελφῷ· καὶ τὸ μέρος ὅμοιοι Θεῷ γινώμεθα. μεταβάλλει γὰρ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀλλοτριότητος τὸν ζωὸν ἡμῶν ἐκ τῆς ὁμοιώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀγαθὸν εἰς τὸ κατὰ φύσιν καλὸν μετὰ τὸ παρείμενον. εἰς γὰρ τὸ κατὰ φύσιν ἀγόμεθα, καὶ εἰς τὸν τῶν θείων πνευμάτων κοινωνίαν, καὶ πρὸς ἀϊδιότητα μετὰ Θεοῦ ζωὴν παρὰ τὴν ἀλλοτριότητα ἀγωνιζόμενοι. παροξύνωμεν ἑαυτοῖς, καὶ μὴ καταφερώμεθα τὸ ἔργον τῆς εἰς Θεὸν ὁμοιώσεως ΔΦ΄ ἁρπαίρωμεν, ὅπερ χρῄζει ὁ Κύριος τοῦ ἐλθεῖν, μὴ ἑαυτοῖς ἀδειαν δῶμεν εἰς τὸ παραβαίνειν τὰ λόγια Κυρίου· μὴ ἀπελπίσαντες, ὡς μὴ δυναμένοι τούτου τυχεῖν τῶν καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, καταλίπωμεν τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ἡ ἐλπὶς πρέπει ΔΦ΄ ὃν παροξύναντα, καὶ δυνάμενον χαριζόμενοι ὅπερ τῶν παροξυνόντι. ἡ δὲ καταφέρεια καὶ ἡ ἀμέλεια

Ex edit. Morell. Parisi. emend. ex Ms.

Matth. 5. κε.

ἀμέλεια ἀπέστω, φοβερωτέραν ἡμῖν παρασκευάσωμεν τὴν τιμωρίαν διὰ τὴν μακροθυμίαν. ὅσοι γὰρ μακροθυμεῖ ζητοῦντι τὴν διόρθωσιν, τοσοῦτοι ἀγωνιστὰς μὴ διορθουμένων ἡμῶν, καὶ ὡς ἐξυβρίσασι τὴν χάριν ἐπιβαλοῦσα ἐξίους. καταφρονεῖτω οὖν ἡμῶν ἅπαντα τὰ τοῦ αἰῶνος τούτου πράγματα μᾶλλον, ἢ τὸ θεῖον παράγγελμα. πολλὰ γὰρ τὰ εἰς ὀργὴν εἰσκαλούμενα τὸν ὀξέα εἰς ὀργήν, τὸν βραχέως παροξυνόμενον· ὁ δὲ τὸ παράγγελμα τοῦ Φοβερωτάτου βασιλέως φοβούμενος, τοῦ κελεύσαντος ὅλως μὴ ὀργίζεσθαι, πάντων καταπέπυσται τὴν προσοχὴν θέλοντων· βραχέως οὖν ὑποπτεύει τὸν διὰ λόγων λυποῦντα, καρτερεῖ οὖν τὸν διὰ ἔργων λυπεῖν θέλοντα· ἐκ δὲ τούτου τὴν σιαγόνα στρέφει καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τὸ ῥῆμα αἰσχρὸν λοιδορίας χάριν ἐπαγόντα ψυχαῖς ὑποίσει, θαυμαστὸν τὸ μυστήριον τοῦ μακαρισμοῦ κεκτημένος, καὶ ἵνα ὑπήκοος τῷ Κυρίῳ φυλαχθῇ, καὶ "σώσῃ τὸν τοῦ ἀδελφὸν ὀργὴν, καὶ φύγῃ τὴν ἐπ' αὐτῷ ὠφειλομένην κόλασιν. διὰ γὰρ τοῦτο τῆς σωματικῆς συμπαθείας ἀπηλλάγθαι Χριστὸς βούλεται, φεύγειν τε φιλοχρηματίαν, καὶ φιλοδοξίας ἀφίστασθαι, ὅλως τε ἡδονῶν μὴ προσδέχεσθαι ἐν ἑαυτῷ, ἵνα μὴ διὰ μικρῶν τούτων κακωθῶμεν τὴν ψυχὴν, καὶ διαπτοηθῶμεν ἀλόγοτεροι εἰς τὸ ἄγιον πνεῦμα. ὁ γὰρ χρημάτων καταφρονεῖν διδαχθεὶς, πῶς διὰ χρήματα προσέξει θήσεται; ὁ δὲ δόξης μὴ ὀρεγόμενος, πῶς διὰ δόξαν προσέξει θήσεται; ἀπόδυσαι τοίνυν τὸ κοσμικὸν ἔνδυμα, καὶ τὸ πνευματικὸν ἔνδυσαι· ἀπόδυσαι παλαιοὺ ἀνθρώπου, ἵνα νέον ἐνδύσῃ. διὰ τοῦτο γὰρ ἀναγέννησις λέγεται, καὶ βεβόηται τοῖς θείοις γράμμασι. μεταβολῆς γὰρ τῶν προτέρων ἡ σωτηρία ἡμετέρα δεῖται, ἵνα ἕτερος, πρὸς ὃ ἐσμεν, γενώμεθα, ἵνα παυσώμεθα ὅπερ ἐσμὲν, ἀναρξώμεθα ἕτερον βίον, οἱ τῆς βασάνου κεφαλαιωθέντες ἐντυγχάνομεν. οὐκ ἔστι γὰρ τοιοῦτος βασιλεὺς, οἷος ἐκ παίδων γέγονας· "εἰ γὰρ τοιοῦτος, ἐκ τῆς θεοποιήτου πλάσεως εἶχες τὸ ἦθος, οὐκ ἂν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης γένεσεως. ἀκούσωμεν τοίνυν ἐμφύοντος τοῦ Κυρίου, καὶ φοβηθῶμεν· Ἀμὴν γὰρ, φησὶ, λέγω ὑμῖν, ἐὰν μή τις ἀνωθεν γεννηθῇ, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. διὰ ἀρχαίαν βίου καινότητα, καταλείπει ἐκ ἁμαρτίας παλαιωθέντα βίον. ὁ μὲν πόρνος, σήμερον γενέσθω σώφρων· ὁ μὲν μοιχὸς, σήμερον γενέσθω νηστευτής. τὸ κακῶς ὕστερον ὀπτηλόμενον ἀπόρριψον, ἵνα τὸ καλῶς ἐξ ἀρχῆς διεδομένον ἐπαπολαύσῃς. μικρὸν ὄφελος τὸ ἀπέραντον καὶ ἀόριστον διαπτύειν· ὁ θέλων κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ εἶναι, ὀφείλει ἀπὸ παντὸς καταφρονῆσαι, διαπτύσαι, ἀθυμῆσαι, διὰ ῥημάτων, διὰ πραγμάτων. διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ αὐτὰ ποδιδόασι καὶ ὁ δικαιότατος ἐκέλευσεν, ἵνα μὴ δώσαποδόσι τῷ ἀδικουμένῳ, τὴν τῆς φύσεως ἀπολέσῃς ἀπιότητα. μὴ τοίνυν ὑμῖν τῆς σωτηρίας φείσιμος, ὡς δίκαιος ὢν ὁ ἀμυνάσθαι ἐκ ἀδικουμένοις. μέμνησο τῶν ἱερῶν τοῦ Παύλου διδασκαλιῶν, Μὴ γίνεσθε, φησὶ, φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς, μηδὲ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. οὐκ ἔστι καλὸν αὐτεξούσιον ὑμᾶς ἑαυτοῖς τὸν δίκαιον ζητεῖν, ἀλλ' ὑπόρριψον τῷ δικαίῳ σου Θεῷ τὸν ἄμυναν ἀοργήτως ἐπάγοντι τοῖς ἀδικοῦσι. Μὴ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, φησὶν, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γὰρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος. μὴ λέγε, Θεὸς ἀνταποδώσει, αἰτοῦ ἀποδώσω κἀγώ. σκέψαι πῶσι Χριστὸς ἐπέδωκεν εἰς κόσμου ἐλθών, ἵνα σωτήριον τῆς ζωῆς ὑπεδείξῃ τύπον, καὶ τὸν ζήλωσον, ἵνα σωθῇς. οὐκ ἦλθε γὰρ κρίνειν, οὐδὲ τὸν ἐπιμισήσαι μόνον ἀμυνόμενος· καίτοιγε οὐχ ἑαυτῷ διὰ τῆς αὐξικακίας κέρδος μηχανώμενος, ἀλλὰ τῷ κόσμῳ τὴν σωτηρίαν προαγματευόμενος. ἡ γὰρ Χριστοῦ μὲν αὐξικακία τὴν τοῦ διαβόλου θρασύτητα καταβέβληκε, καὶ ἡ τοῦ Κυρίου ἠπιότης ἄγγελον θυμοῦ τὸν ποιητὴν κατεπάλαισε. καὶ σὺ τοίνυν τύπον εἰς μίμησιν προτίθη. οὐκ ὠργίσθη τοῖς ἐξυβρίσασιν, ἀλλὰ Σαμαρίτης καὶ "δαιμονιῶν ἀκούων, ἠπίως καὶ παραίτως πρὸς τὸν λέγοντας ἀποκρίνεται, Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ πατέρα μου, ὑμεῖς δὲ ἀτιμάζετέ με. ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου·

ἔστιν

Ιωαν. γ. γ.

Ιωαν. η. μθ.

ἰσ. ἰδὲ παράπτωσιν

χ. δαιμόνιον

ἐστιν ὁ ζητῶν τὰ χρήματα. Σχολῶ καὶ σὺ μὴ ἑαυτὸν σκόλιζε, ἀλλ' ἀνάμενε τὸν κριτήν. Εἰ γὰρ αὐτὸς ὁ κριτὴς τὸν ἀνθρώπινον χρήματι ἑλκύσας οὐκ ἀνταπέδωκε δυνάμενος, ἀλλὰ δέδοικεν τὴν τοῦ Θεοῦ· λοιδορούμενος γάρ, φησιν, οὐκ ἀνταποδώσει, πάσχων οὐκ ἀπειλεῖ, πρὸς ἐαυτὸν δὲ τὸν κρίνοντα δικαίως· καὶ σὺ τοίνυν ποίησον οὕτω, καὶ μίμησαι τὸν διδάσκαλον, ὃς καὶ μέλλει σαφῶς τὸν ἄθεον ὕβριν ἐκδίκασαι, καὶ τοῖς ἀξίοις ἀπωλείας σωτηρίαν ὑπισχνεῖται. καὶ γὰρ πρὸς τὸν πατέρα ἔλεγεν, Ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν. ἠδίκησεν ὁ ἀδελφός, ἀλλ' ἄξιος τῆς ἀδελφότητος ὤφθη· ἀλλὰ σὺ μὴ ἀφθείρῃς τὴν ἀδελφότητα. ὁ ἀδελφὸς ἐμιμήσατο τὸν τοῦ Ἰωσὴφ ἀδελφοὺς, ἀδελφοκτονίαν ὡπλίσατο, ἀλλ' ὅρος ἀνεφάνη αὐτῷ ἀδελφοῦ, πονηρίας ἔδειξεν ὑπερβολήν, οὐδὲν ἀδικούμενος ἀδικῆς· ἀλλὰ σὺ τὸ ἐνδυτὸν ποίησον, ἵνα εἴπῃς καὶ σὺ τῷ μαγῳδῷ Δαυΐδ, Μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἤμην εἰρηνικός. νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακὸν, πρόσκαλοῦ αὐτὸν εἰς τὸ ἀγαθὸν, λύσον τὸν θυμὸν ἀπιότητι, δεῖξον αὐτῷ ὅτι ἀδίκως διώκει τὸν σὸν Χριστὸν, οὐκ ἄξιον τοῦ διώκεσθαι σεαυτὸν ὑπερδικνύων. ἀλλ' ἀδέρξωτος ὄντι, καὶ πρὸς τὴν ζέουσαν ἡμερότητα οὐ μεταβάλλεται. καὶ θηρία μὲν μεταβάλλεται εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἡμερότητα, σκύλος δὲ τῶν θηρίων ἀγριώτερος χαλεπώτερος, μὴ φιλανθρωπεύει πρὸς τοιοῦτον, μηδὲ ἀντιπροεξάγαγε θυμῷ θυμόν· ἔσκληνον δὲ ὥσπερ χαλεπὰς τῶν πετρῶν ὁ σοφὸς κυβερνήτης· φύλαξαι δὲ ὥσπερ ἀσπίδα κωφὴν καὶ βύουσαν τὰ ὦτα αὐτῆς, ἥτις οὐκ ἐπακούσεται φωνῆς ἐπᾴδοντος· ἔξαγόρασον θυμόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσιν· ἐν σοφίᾳ περιπάτει, εἰδὼς, ὅτι ξένος εἶ καὶ πάροικος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προεπίδημος, καθὼς πάντες οἱ πατέρες σου. πρόβατον εἰς μέσον λύκων ἀπεσταλμένος εἶ σὺ, ὥσπερ καὶ οἱ ἀπόστολοι· μὴ λύκος αὐτὸ πρόβατον γένου, πρὸς λύκους φιλανθρωπήθης. φυλάσσου, ὅσον δυνάμεις, ἵνα μὴ θησαυρὸν τῆς δικαιοσύνης ἀπολέσῃς· φυλάσσου τὸν ἁρπάζοντα, φρόνιμος ὢν ὡς ὄφις· φυλάσσου καὶ ἐπιβουλάς. Εἰ δὲ καὶ βλαφθῇ ὁ λύκος, εἰ δὲ καὶ ἁρπάσαι σε μέλλει, πρόβασκε φέρων, μεμνημένος τοῦ λέγοντος, Ἐλυμήνατο ὡς πρόβατα σφαγῆς· ἀφορᾷ εἰς αὐτὸν ὁ Κύριος, ὃς ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος. ἔχει καὶ τῆς σῆς νίκης ὁ καιρός, ὅταν νικήσῃς ἀνεξικάκῳ μᾶλλον Χριστοῦ. καὶ γὰρ ὁ Κύριος οὐκ ἤκουσεν, οὐδὲ ἐκραύγασεν, οὐδὲ ἤκουσέ τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. καὶ ὁ ἀπόστολος ἐν ἑτοίμῳ ἔχειν φησὶν ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοὴν, ὅταν πληρωθῇ τὸ ὑπακουσάντων ἡ ὑπακοή. Θεοῦ δὲ μακροθυμοῦντος, μακροθύμει καὶ σύ. ὅταν γὰρ σπουδὴν πάσχει Χριστὸς, σὺ πάσχοντος, μᾶλλον Χριστοῦ ὑπομένειν δεῖ καὶ τὸ Χριστοῦ μᾶλλον. βόα πρὸς αὐτὸν, καὶ ποίησει τὴν ἐκδίκησιν ἐν τάχει· σωτηρίαν ἀπώλειαν, καὶ κατευθυνεῖ δίκαιον ὁ Θεὸς, κριτὴς δίκαιος, ἰσχυρὸς, καὶ μακρόθυμος. μακροθυμεῖ γὰρ πρὸς τὸ ἡμᾶς ὑπομεῖναι· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΙΝΕΤΙΚΟΣ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ, ΕΝ Ω ἐμνημόνευσε καὶ ἐσηλίτευσε πάντα τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων, Λογ. α.

Ex Ms. Regio Lut.

Εἰ μὲν μνημονεύειν Θεοῦ καλὸν, καὶ πάνυ καλόν· καὶ τί δὲ γένοιτ' ἂν τούτου κάλλιον; ἡ γὰρ τῶν κριμάτων αὐτοῦ μνήμη πρόσκλησιν ποιεῖται, καθὼς φησιν ὁ προφήτης· Ἐμνήσθην τῶν κειμάτων σου τῶν ἀπ' αἰῶνος, Κύριε, καὶ παρεκλήθην. πόσιον λοιπὸν πρόσκλησιν καὶ παραμυθίαν εἶχεν καὶ ἀνάπαυσιν ὑποδέχεσθαι ἀεὶ τοῦ Θεοῦ μνημονεύοντα; καθὼς πάλιν ὁ αὐτὸς προφήτης λέγει· Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ, καὶ ἠυφράνθην. καὶ γλυκάνθησαν ἐπ' αὐτῷ αἱ ὁδοὶ τῆς ἐκ τῆς μνήμης ταύτης εὐφροσύνης, οὐκ

Ψαλμ. ριδ. Οὐκ ἔστι λοιπὸν ἄλλο ὅτι μνήμης φέρει, εἰ μὴ μόνον τοῦ Θεοῦ, λέγων· Κύριε, μνη- Ισ. τὸν θεὸν
Ψαλμ. υδ. ιθ. σθήσομαι τῆς δικαιοσύνης σου μόνου· καὶ πάλιν, Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ
Ψαλμ. κε. κθ. καὶ γενεᾷ. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν καθολικώτερον λέγει· Μνησθήσονται καὶ ἐπιστραφήσονται πρὸς
Κύριον πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς. ὁρᾷς ὅσον ὠφέλειαν πρόξενος ἡ τοῦ Θεοῦ μνήμη; ὁρᾷς ὅσον
ἰσχὺν πρόξενος, ὡς καὶ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἑλκύσαι πρὸς ἑαυτόν; καὶ οὐ μόνον εἰ- 5
δωλολατρείας ἀπαλλάξαι, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς μνήμης αὐτῶν λήθην ἐμποιῆσαι. ἑλκυ-
σθέντα γὰρ ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης καὶ φωτισθέντα καὶ γνωρίσαντα Θεὸν ἀληθῆ, λέ-
Ψαλμ. ιε. δ. γουσι πρὸς τοὺς ματαίων εἰδώλων· Οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν διὰ χειλέων μου.
Εἴδες μνήμης Θεοῦ ἰσχύν; εἴδες ἀλλοίωσιν ἀγαθήν; εἴδες μετοικεσίαν ἐπαρουσίου; 10
ἀληθῶς αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου, ἧς ἐστιν ἡ
δεξιὰ τοῦ παιδός, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. λοιπὸν καλῶς ἡ ἀρχὴ τοῦ λόγου εἶπεν, ὅτι
πάντων τῶν καλῶν κάλλιον ὁ μνημονεύειν Θεοῦ. Τοιούτης τῆς μνήμης ὁ πάρα γνώμονος ὁ
προφήτης, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαν ὑπιλαβόμενος, πάντων ἡδονῶν τε καὶ τῶν τερπνῶν ὧν-
Ψαλμ. ο. ιε. περ ὑπιλαβόμενος, ἕως καὶ τοῦ φαγεῖν ἄρτου, ἔλεγε· Κύριε, μνησθήσομαί σου τῆς δικαιο- 15
σύνης σου μόνου, καὶ οὐ μὴ ὑπιλάβωμαί σου τῆς δικαιώματών σου. τῆς τοιαύτης μνήμης τὴν ὠφέ-
λειαν δὲ ὁ ἀπόστολος εὑρὼν καὶ γλυκάνθη ἔλεγεν, οὐ πρὸς Τιμόθεον μόνον, ἀλλὰ πρὸς
2. Τιμ. 2 α. πάντας δή, δέσποτα, Τιμοθέῳ λέγων· Μνημόνευε Χριστὸν Ἰησοῦν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν. καὶ
ὥσπερ ὁ ἔχων ἁπλῶς ἐν τινι τόπῳ κεκρυμμένον, πᾶσαν ὥραν, ἡμέραν τε καὶ νύκτα ὅλος οἷος
αὐτὸν ἐκζητεῖ, καὶ ὥσπερ τις σιδηροδέσμιος ἐνδημεῖ, καὶ οὔτε καθεύδει τοῦ τόπου ἀφί-
Ματθ. ε. κα. στατται, καθὼς ὁ Κύριος εἶπεν, Ὅπου ὁ θησαυρός, ἐκεῖ ἐστὶ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν· οὕτω καὶ ὁ 20
ὑπιλαμβάνων ἐκείνης τῆς ὡραιότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐπουρανίου νυμφίου, αὐτὸν ἐκείνου
μόνου μνημονεύει, ἐλκόμενος ὑπὸ τοῦ θείου ἔρωτος καὶ τῆς ἀχαρίστου ὑπιθυμίας, ἀλλὰ καὶ
Ψαλμ. οε. γ. μὴ τοῦ ἱερεμίου ἀλτοῦ Δαβίδ ὁ Ἐμμανουὴλ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑψηγόρου. τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἐπε-
Λουκ. κζ. ιθ. τίλατο ἡμῖν λέγων, Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὁρᾷς πῶς μνημονεύεσθαι θέ- 25
λει πρῶτος ἡμῶν αὐτῶν ὁ Κύριος. μνημονεύσωμεν οὖν φιλοχρίστου τοῦ Θεοῦ πάντοτε, καὶ μὴ
ὑπιλαθώμεθα· ἵνα μὴ καὶ ἡμᾶς ἐνείδιση τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι Θεοὺς ἐμνήσταντό σε εἶ-
Δευτ. λζ. ιη. κατέλιπες, καὶ ἐπελάθου Θεοῦ τοῦ τρέφοντός σε. ἀλλὰ τὸ μὴ μνημονεύειν Θεοῦ μὴ παυ-
Λουκ. κγ μζ. σώμεθα, καὶ ὑπὲρ τοῦ μνημονεύεσθαι ἡμᾶς, αὐτῷ κεκράζειν μὴ ἐκπέσωμεν, Μνήσθητι ἡμῶν,
Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ὥσπερ γὰρ καλὸν μνημονεύειν Θεοῦ διὰ τὴν ἀχόρε-
στον ἐκείνην εὐφροσύνην, οὕτω πάλιν μέγα κέρδος καὶ ὠφέλειαν ἔχει καὶ ἡ μνήμη, οὐ μόνον 30
τῶν τερπνῶν καὶ λοιπῶν χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ τῶν σκυθρωπῶν καὶ λυπηρῶν. δὲ γὰρ τοιού-
των ἐστὶν βελτιώτερον ἀπεργάζεται μνήμονα, δὲ ἀσυδαιμονέστερον ἡμᾶς ἀποσκυ-
θάζει. καὶ ποῖον, φησὶ, σκυθρωπόν; οὐκ ἐνοχλῶ, ὡς οἶμαι, ἤδη σοι διδασκαλίαν ζητῶν; ἄκουσον
ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγα, τοῦ βασανιζομένου πλουσίου οἰκτρὰς φωνὰς πρὸς τὸν φιλόξενον πα-
τριάρχην Ἀβραάμ ἡμφιάσας· ὅστις διὰ τοῦτο ἑαυτὸν ἀπολογούμενον οὐκ ἴσχυσε δεινὸν ἐ-
κφῦσαι καὶ φοβερὸν χάσμα πρόξενον, ὅπερ ὤρυξεν αὐτῷ ἡ ἀσπλαγχνία· ὁμοίως καὶ τῶν
πέντε μωρῶν παρθένων, ἅστερ δὲ ἀνώφελον ὁμοίως ἔξω τῆς μακαρίας νυμφῶνος ἀποκλεισθῆναι
κατεδίκασεν· εἶτα τῶν ἐξ ὑστερήματος πάλιν τὸν ἐνειδισμὸν, τὴν αἰσχύνην, τὴν σκοτόμην, καὶ
Ματθ. κε. μα. τέλος καὶ ἐπώδυνον ἀπόφασιν, Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ κατηραμένοι. σκότος καὶ κάχλασον καὶ
μάλιστα τὰς χεῖρας καὶ πόδας δισμυθῆναι, καὶ τὸ βασιλικὸν καὶ σοβερὸν μὴ μεγάλης 40
αἰσχύνης ἀκολουθῆσαι, καὶ εἰς τὸν ἐκλαμπρότερον καὶ φωτεινὸν ἐκεῖνον τόπον ἐξορισθῆναι, ὅπου ὁ
κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· ὃ καὶ μόνον ἡ ἀκοὴ βάσανον ἐμποιεῖ. δὲ γὰρ τοιούτων μνη-
μονεύσῃ, καθὼς προεμνήσθημεν, τὸ μακρὸν κέρδος ψυχῆς. ὃ δὴ γὰρ Θεοῦ μνημονεύειν, ὡς ὁ λό-
γος εἰσφέρει μνήμονα, καὶ ὅτι τὰ ὑψηλὰ ἔλκει· ἡ δὲ τῶν σκυθρωπῶν μνήμη φόβου ἐπάγει

ὁ

καταδύξη, καὶ ἀναγώνιον καὶ ἀσυνδάρητον καθίστησιν. τίς γὰρ ὅτι μὴ μόνος φέρων τὸν ἀπροβλήτου ἐκείνου ἀποτυχίαν, οὐ κατανύγεται καὶ ἐδύρεται καὶ ζωοτείβη τὸν ἑαυτοῦ καρδίαν; τίς οὐ βρέχει δάκρυσι καὶ τὸν κλίνον, καὶ ὅλον τὸ ζῆλος, καὶ ὅλον τὸ σῶμα, ἐπιδεῖν τὸν τοσαύτην ζημίαν, καὶ μάλιστα μὴ ἔχουσαν πρότερον πρηγορίαν ἢ προβάλλεσθαι; πᾶσα γὰρ ἀσχολία καὶ ναυάγιον παρὰ πλοῦτος ἔχει διάφορον καὶ προβλήμα. διὸ καὶ ἕκαστος ὅτι ὧν ἀπώλεσεν ἕτερος, τῆς πρώτης γύρεως τάχα ἰσαμοίρης, τὸ προβλῆται τὸν ἑαυτοῦ θλίψιν. ἢ ὃ μὴ τὸν ἔξοδον ἀποτυχία ἀπροβλήτου ἔχει πένθος. ἀναπολέσασθαι γὰρ ὁ ἀπώλεσεν, ὑ δυνάται. καὶ γὰρ ταφῆναι, καὶ ζητῆσαι, καὶ ὀδύρεται, καὶ δάκρυα ἐκχέει, καὶ φωνὰς ὑψηλὰς ἐπαφίησι, πάντα ἀπρόσδεκτα. ἀλλὰ τοῦτο πᾶσα γραφὴ βοᾷ, ἀλλὰ τοῦτο πᾶσα ἀσυνδήτη σωμολυτήθη, ἀλλὰ τοῦτο ἀγῶνες, ἀλλὰ τοῦτο παρασευχαὶ καὶ δέησις, ἀλλὰ τοῦτο κλαυθμοὶ καὶ ἀγρυπνίαι· ἀλλὰ τοῦτο χαμεύναι, πῆξις σώματος, ξηροφαγίαι, ἀπολαγαί, πτῶσις, πλευρῖτις πνεύματος, ἀλλαχοῦ, ἐλεημοσύναι, διαχώρησις κόσμου· ἀλλὰ τοῦτο ὑποστολὴ τῶν ἐπιγραμμάτων, καὶ αἰσχύνη ἀτιμίας καὶ μίσους καὶ διωγμῶν καὶ ἐμπαιγμάτων καὶ ῥαπισμάτων καὶ πάντων τῶν περασμῶν, τῇ μιμήσει τοῦ Κυρίου καὶ Στεφάνου καὶ λοιπῶν ἁγίων, ἵνα μὴ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἀσχολώμεθα τὸν λοιπὸν ἀσχολίαν· καὶ μάλιστα ἔχοντες ὑπὲρ πάσαν πόλιν καὶ πᾶν ἐχύρωμα ἐν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐπιταγάς. ποίας; Ὁ, Ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι· Ὁ, Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· καὶ, Μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα· Τηρήσατε τὸν κεφαλήν· Πάντος γὰρ ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ἐγώ εἰμι· τηρήσατε τὸν κεφαλήν, μὴ ἐπιλάθησθε Κυρίου τοῦ Θεοῦ· Ἔχοντες τὸν ἀπολύτρωσιν τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἐν τῷ σώματι καὶ ἐν αἵματί μου· Τοῦτο ποιήσατε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν, ὑμῶν σωτηρίαν. ὁρᾷς πῶς ἐπέλλεται μὴ ἐπιλαθέσθαι αὐτοῦ, καὶ πῶς παρατέτακται ἀεὶ μνημονεύειν αὐτοῦ, καθὼς καὶ παρεῖρηκε; Διὰ τοῦτο λέγω παῖς πάντα ἀνθρωπον, καθάπερ ὁ Παῦλος Τιμοθέῳ γράφων· Τέκνον Τιμόθεε, ἀεὶ μνημόνευε, ὁ μηδέποτε ἐπιλάθῃ Θεοῦ τοῦ πεφωτικότος σε, μηδὲ ἐπιλαθέσθω πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ. μνημόνευε ὃ ζωηρῶς μάλιστα τὰς φοβερὰς ἐκείνας τοῦ δικαστοῦ φωνάς, ἃς παρὰ σοῦ ἀκούσομεν ἀπολαύγχους ἐφθέγξατο· ἔπι ὃ καὶ παρὰ τὰ μωρὰ πάντα πλούτου· ὁμοίως καὶ παρὰ ἁπλοῦν ἐκεῖνον πλούσιον διὰ τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ διελέχθη· παρὰ τούτοις ὃ καὶ παρὰ ἄλλον πλούσιον καὶ πλεονέκτην τὰ ἀποθήκας πλατυνάσαντα εἰς ἀμοιβὴν ἔκπαυσιν. ἆρα ἐπίστασαι ὁποία παρὰ ἀμφοτέρους αὐτῶν ἀπόφασις δέδοται; ἆρα μνημονεύεις τὰς τοιαύτας σκυθρωπὰς φωνάς; ἆρα κατέχεις καὶ βεβαίως ῥῆμα ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἐκ τῶν ἀναγνωσθέντων θείων ῥημάτων; καὶ εἰ ταῦτα οὐ γινώσκεις, τί λοιπὸν ζωάγῃ εἰς τὸν ἐκκλησίαν, εἰ πρὸ μοι; ὑ χὶ ἵνα ἀκούσῃς τὰς φωνὰς, ἀσυνδέτως ζωάτασθαι καὶ ὠφελησθῆναι; εἰ μὲν οὖν ἕνεκα τούτου ζωάγῃ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἡ ἀσυνδὴ σε ἐπαρετὴ, καὶ πληρωθῇ ὅτι σὺ τὸ τοῦ Κυρίου λόγιον· Τὰ ἐμὰ πρόβατα τῆς φωνῆς μου ἀκούει. οἶδα γὰρ πολλοὺς ζωερχομένους, ὑ ἕνεκα Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ ἀκροάσεων τῶν ἁγίων ἀυτοῦ ῥημάτων. ἀλλὰ μὲν γὰρ ὁρῶ νυσταζοντας, ἀλλὰ ὃ ὧδε καὶ ἕως μετεωρίζομένους· ἄλλους παρὰ φίλους ἀλαλαζομένους. καὶ ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν παρὰ ἡμᾶς ἀλλείπεται εὐαυλάγχνῳ φωνῇ λέγων, Ὑμᾶς φίλους μοῦ ἐστε· ἡμᾶς ὃ ἐκφίνει καὶ ἀλιπόντας λαλοῦντα, ἀλλὰ φίλους ἐπιμοτέρους ἐποιησάμεθα. ἑτέρους ὁρῶ ἀτάκτως θορυβοῦντας, καὶ ταῦτα πολεμοῦντι ἐπὶ τοῦ Θεοῦ λαλοῦντος παρὰ ἡμᾶς. ὢ τῆς βαθείας ἀφροσύνης, ὢ τῆς ἀνιάτου ἀναισχυντίας, ὢ τῆς χαλεπῆς παραφρονήσεως. βασιλεὺς ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν πολλάκις ἀλλέγεται παρὰ λαοῦ, καὶ πάντες ὥσπερ ἄψυχοι σήλαι ἄφθογγοι μένουσιν, ἄχρις ἂν καταπαύσῃ ὁ λαλῶν. καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ γράμματα αὐτοῦ πολλάκις ἀναγινωσκόμενα, ἐν τόπῳ πολλῷ ἡσυχίας ποιοῦσι τοῖς παρεστῶσιν ἀκροαταῖς, ὡς δοκεῖν μὴ εἶ ἐκεῖσέ τινα, ἀλλ' ἢ μόνον ἀναγινώσκοντα τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα. ἐν-

ταῦθα

ταῦτα ἡ προφῆται καὶ ἀπόστολοι καὶ πατριάρχαι, ⓐ πάντων βασιλέων ὑψηλότεροι, ἀμελέγητοι, τί βούλεται Θεός, καὶ πῶς διαπράττεται, καὶ ποίᾳ ἔργῳ δυνησόμεθα ἀμφιτρέψαι τὴν χαλεπὴν ἀλλοίωσιν τοῦ βίου· ἡμεῖς δὲ λῆρον τὰ ῥήματα ἡγούμεθα καὶ μᾶλλον ἀρχὰς ῥήμασι προσχαριζόμενοι, ἀνάπαυσιν λογιζόμεθα. ἆρα διαπράττεται διὰ τούτοις ὁ Κύριος, ὁ εἰπὼν πρὸς τοὺς ὁμιλητὰς τοὺς ἡμᾶς ἁγίους, ὑμεῖς ἐστε τὸ Matθ. ε. ιδ. φῶς τοῦ κόσμου; καὶ τί λέγω περὶ λήθαργον καὶ ὕπνων; αὐτοῦ τοῦ πάντων διαπύτου καὶ βασιλέως τῆς δόξης, οὗ φρίττει πᾶσα ἡ κτίσις, καὶ ὑμνεῖ πᾶσα πνοή, ἀμφὶ τῶν ἀγγέλων διαγελίων ἀμελεγμένου πρὸς ἡμᾶς, νουθετοῦντος, ἀπειλοῦντος, παρακαλοῦντος, προσκαλουμένου, τὴν ἀπλήρωτον αὐτοῦ καὶ ἀκήρατον βασιλείαν διερευνωμένου, οὕτως αὐτῷ προσέχομεν, ὡς ὅτι ἀσθενὴς ἢ πλανᾶς ἀλλοτρίως πρὸς ἡμᾶς ἀδολεσχεῖ ἀμελούμενος, καὶ οὐδὲ κἂν ὡς φίλου τινός, προσέχομεν. οὕτως μάταιοι ἐσμὲν τῶν ἀληθῶν· οὕτως βύκεται πρὸς τοὺς τοιούτους εἰπεῖν, Μωσῆ, ποτὲ φρήσετε; ἀρμόσει δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ ἕτερος τοῦ προφήτου Ψαλ. ζγ. η. στίχος ὁ λέγων, Ἐξέλιπον οἱ ματαιότητι αἱ ἡμέραι αὐτῶν. ⓦ γὰρ ἀγγελικὸν ὕμνον καὶ τὰ Ψαλ. οε. λε. θεῖα ῥήματα ἀποδυόμενοι καὶ λῆρον ἡγησάμενοι, ἠγάπησαν ἀργολογίαν, καὶ προσεπλάσαντο ὕπνον. ὕπνος δὲ τῶν τοιούτων, οὐχ ὁ ὕπνος σου, ἀλλ' ἡ ῥᾳθυμία, ὁ χαλεπὸς ὕπνος τῆς ψυχῆς, ὁ ζημιώτερος τῶν χωριτέρων, ἡ τυφλότης τῆς καρδίας, ἡ συλήτρια τῶν θησαυρῶν τοῦ πνεύ- Ψαλ. ιε. δ. ματος· ποῦ οὖν ὁ προφήτης ἐδίετο τοῦ Θεοῦ λέγων, Φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μή ποτε Παροιμ. ε. θ. κοιμηθῶσιν εἰς θάνατον· ποῦ δ' ὧν καὶ Σολομὼν ἐπεσπουδάκει ἐγρηγορέναι λέγων, Πότε ἐξ Ματθ. κ. ε. ὕπνου ἐγερθήσῃ; οἱ καὶ ἀκούσονται δή, Τί ἐστηκατε ὅλην τὴν ἡμέραν, ἢ πᾶν ὅλον ⓦ βίον ἀργοί; ⓐ τοιοῦτοι καὶ ἐν ταῖς ζωαῖς ἀσύντακτοι, καὶ ἐν ἑορταῖς ἀνέορτοι, καὶ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀνθυλόγητοι, ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἁγίων ἀμνημόνευτοι, ἐν τῷ τῶν εἰρωνίων διδόναι ἀδόκιμοι, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνέτοιμοι, ἐν τῇ μεταλήψει ἀνάξιοι, ἐν τῇ κοιμήσει τῆς ἐξόδου τεταραγμένοι καὶ ἔμφοβοι καὶ κατηφεῖς καὶ σκυθρωποὶ καὶ ἀπηγωνισμένοι. ποῦ οὖν ὁ προφήτης προεκήρυξεν, Ψαλ. ρμε. γ. Ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες ⓐ διαλογισμοὶ αὐτῶν.

Εἶδες πόσην ζημίαν προείχε ἡ ῥᾳθυμία; ὁ πικρὸς ὕπνος, ὁ τῶν ψυχῶν λάκκος, καὶ τῶν γυναίων τερωτέρων ζωμόλεθρος, καὶ σύσκιμνος, καὶ διδάσκαλος; διὸ καὶ ὁ Παῦλος διὰ τὴν πολλὴν γαυρότητα καὶ μαλακίαν γυναῖκας ὀνομάζει, καὶ οὐδὲ γυναῖκας ἁπλῶς, ἀλλὰ γυναικάρια σεσωρευμένα (ἔθος γὰρ ταῖς τοιαύταις γυναιξὶ συγκυκλοῦσθαι καὶ στρεβλίζειν καὶ φλυαρεῖν καὶ μὴ δέοντα αὐταῖς, ἃ οὐ ποιμαίνει ὁ Θεός· οὐ γὰρ προέθετο ⓦ Θεὸς ὑπόποιον αὐτοῖς) Παύσασθε μανθάνοντες, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὁ δὲ ἀγαπῶν ⓦ Κύριον ὅλῃ καρδίᾳ, καὶ ἔχων τὴν αὐτοῦ μνήμην ἀλάθητον, ἅμα ἀκούσει τοῦ κήρυκος ἐπὶ τῷ φοβερῷ ἐκείνῳ προσκαλουμένου ζωοποιοῦ θεοφαλίδι, ἀσυδαίμως ἀνίσταται· καὶ προέρχεται μηδὲ ὅπως μήπου κατά τινος ἔχῃ, ἢ ἄλλος κατ' αὐτοῦ· καὶ τοῦτο καταρθώσας δι' ἐμποδὸν ἔχει τῆς σωτηρίας, καὶ ἑαυτὸν ἐλευθερώσας καὶ λύσας ἀπὸ τοῦ τοιούτου χαλεποῦ δεσμοῦ, πρόεισι πρὸς τὴν τῶν θείων λογίων ἀκρόασιν· οἱ δ' ὅπου ἔλαφος ἐπὶ πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ὁ πιστὸς καὶ πόθῳ πρόεισι καταλαμβάνει τὸ πνευματικὸν τοῦ Θεοῦ λιμνάριον. καὶ σὺ σφίξας ἑαυτὸν καὶ συναγαγὼν ἑαυτοῦ τὰ διάνοιαν, καὶ πᾶσαν βιωτικὴν τέχνην ἀπορριψάμενος μεμύησο, ἑτοιμάζου τὰς ἀκοὰς πρὸς ἀκρόασιν τῆς ἀγγελικῆς μυσταγωγίας· εἶτα τοῦ ἱεροψάλτου Δαυΐδ Ψαλ. ξε. δ. βοῶντος, Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ· δεῦτε τέκνα, ἀκούσατέ μου φόβου καὶ ἀγαλλίασιν, θυσίαν δικαιοσύνης καὶ ἀναφορὰν· δεῦτε ἴδετε ὅτι ὁ θυσιαστήριον τοῦ σιτευτὸν μόσχον, καὶ τὰ ἄμωμα Ψαλ. λγ. γ. τοῦ Θεοῦ θυόμενον, καὶ μὴ θανατούμενον. Μεγαλυνάτω ⓦ Κύριον, καὶ ὑμνησάτω ὁ ὅμοια αὐτοῦ Ησ. νγ. θ. καὶ μδ. κγ. ὅτι ὁ αὐτός. γλύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι Χρηστὸς ὁ Κύριος. εἶτα Ησαΐας, ἡ χελιδὼν τῆς ἐκκλησίας, μεγάλῃ τῇ φωνῇ κράζει· Ὡς πρόσκαιρον ὅτι σφαγὴν ἤχθη. Εὐφραίνεσθε ⓐ οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, ὅτι ἐλέησεν ὁ Θεὸς ⓦ λαὸν αὐτοῦ. Βάδιζε, λαός μου, εἰς τὸ ἀ-

χροατήριον, ἀκούσατε τί ὁ Κύριος λέγει τοῦ σώματος μου προσέχετε. Εἴπατε, ἀδελφοί, τοῖς Ησ. ξγ. ε.
μισοῦσιν ἡμᾶς καὶ τοῖς βδελυσσομένοις, ἵνα ὁ ὄνομα Κυρίου δοξασθῇ. Εἶπα ὁ ἀγγελος Η-
σαΐου Παῦλος, ἡ λύρα τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὁ πέπλεξ τῆς ἐκκλησίας, ὁ τοῦ Χριστοῦ κατοι-
κητήριον, αἰνιττόμενος ὅτι τοῦ ἀμώμους λαμπρᾷ τῇ φωνῇ χρῄζει ἡ προφητεία· Τὸ πάσχα α. Κορ. ε. ζ.
ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός, Ος ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη καὶ ἁγιασμὸς καὶ α. λ.
καὶ ἀπολύτρωσις· Διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τουτέστι τῆς ἀμώμου ἐκείνου θυσίας. Δοκιμαζέ- Κολασ. α.
τω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. τί δέ ιδ'.
ἐστι, δοκιμαζέτω τις ἑαυτόν; τουτέστιν, ἐποιήσατο τὰ γεγραμμένα, καὶ ἐρυθριάτω ἑαυτόν. μή τις α. Κορ. ια. κζ.
ἀνέτοιμος ὢν τῆς ὑποδοχῆς τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, καὶ ὢν ἀπίμαστον ἑαυτὸν,
ὥσπερ ὁ Συμεών, καὶ ὥσπερ Ἄννα ἡ προφῆτις, καὶ ὥσπερ ἐν σπόδει καθαρᾷ ὁ Ιωσήφ. ἐὰν δέ- Ματθ ιε ιε.
τως ἑαυτὸν ἡτοίμασας, αὐτῷ θαρρῶν, πίστει καὶ φόβῳ προσέλθε βοῶν καὶ λέγων, Σὺ εἶ ὁ
Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ζῶντος, καὶ ὃ καταξιωθὴς ὁ ἀποστάσας πιεῖν σαυτὸν ἄξιον. Ος γὰρ α Κορ. ια. κθ.
ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει. Ορᾶτε, ἀδελφοί, μή τις κακὸν ἀντὶ α Θεσσ. ε ιε.
κακοῦ ἀποδώσῃ. Ο ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ προοργισμῷ ὑμῶν. Βλέπετε πῶς προσπα- Εφ. δ. κς καὶ
τᾶτε. ὁρᾶς πόσα ἀγαθὰ καὶ ὑπέρμεγα χαρὰν δίκαια ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν, καὶ δι' ὧν ζωαγω- ε. ιε.
γεῖται; ἄκουε πάλιν Ιωάννου κράζοντος· Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστί, καὶ ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται· καὶ νῦν α. Ιωαν. β. ιη.
ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν. Αλλὰ μὴ πάντι πνεύματι πιστεύετε, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται β. Ιωαν. ζ
ἐξῆλθον εἰς τὸν κόσμον. Εἶτα ὁ ἀδελφόθεος Ιάκωβος πρεσβυτῶν εἷς μέσον λέγει· Πᾶσαν Ιακωβ. α. ε.
χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις. Μακάριος ἀνήρ, ὃς ιε.
ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν ἀμάραντον στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν
ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μετὰ τούτων Πέτρος ὁ ὑψηλὸς ἀναδραμὼν κράζει· Α. Πετ. δ. ζ.
Ἀγαπητοὶ, πάντων δὲ τέλος ἤγγικε, σωφρονήσατε καὶ νήψατε εἰς προσευχάς. ἀποθέμενοι οὖν καὶ ζ. α.
πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς, ὡς ἄρτι γέ-
νηται βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε. Εἶτα τοῖς ἀναγνώσμασι προσδέχεται
ἡ οὐράνιος λαλιὰ τῶν ἀγγέλων, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, τῶν ἄνω δυνάμεων ἡ πανηγυρία. καθὼς ὁ
μακάριος Ιωάννης ἑώρακέ τε καὶ ἔγραψε λέγων· Ηκουσα τῶν ἄνω δυνάμεων ὡς φωνὴν ὄ- Αποκαλ. ιθ. ς.
χλων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν λεγόντων, Ἀλληλουϊα. μετὰ τοῦτο ὅτε λοιπὸν
προσκηρυχθῇ πάντα, καὶ καταπαύσουσι αἱ περίοδοι καὶ λειτουργοὶ κηρίασιν καὶ μη-
νύει τοῦ δεσπότου τὴν ὅτι τοῦ ἀμώμους ἄνοδον, τῶν ἱερέων τὸν καθιζομένων, καὶ τῶν λειτουρ-
γῶν σιωπησάντων, καὶ ὥρας καταφθαζούσης τὴν ἀναφωνοῦσαν ἐφ' ὑψηλοῦ πάντα τὰ κύριον
διασώζειν καὶ Κύριον τῆς δόξης, καὶ τοὺς λαοὺς ἀκοὰς ἐπιμάζοντος πρὸς ἀκροάσιν τοῦ θεο-
λέκτου καὶ ζωοποιοῦ ῥημάτων, καὶ ὠδοιπόρων ἑαυτὸν, καὶ τὴν ἄμωμον πλησιαζόντων, καὶ
σιγῆς πολλῆς γενομένης, ὅτε λοιπὸν οὐκ ἔξεστί πια καθῆσθαι, οὐκ ἀρχιερέα, οὐκ ἱερέα, οὐ
βασιλέα ἔσεσθαι τῆς ὑποβαλλούσης δόξης τοῦ ἀναφαιρουμένου, χρῄζουσι τὰ δυνάμει τῶν
ἀγγέλων ἐπέχοντες τάξιν λέγοντες πρὸς πρώτας μιχαήλ τε καὶ γαβριήλ· ὀρθοὶ πρώτης
ἀκούσωμεν τί λαλήσει Κύριος ὁ Θεός· ὀρθοὶ ἀκούσωμεν τί κελεύσῃ, καὶ τί βούλεται ὁ βασι-
λεὺς τῶν βασιλέων· ὀρθοὶ ἀκούσωμεν ῥήματα καὶ ἐντολὰς ζωῆς αἰωνίου. ἡ γὰρ ἐντολὴ
αὐτοῦ, ζωὴ αἰώνιός ἐστι. Τί γὰρ, ὀρθοὶ, τί ἄρα σημαίνει ἡ καταδίκη; οἶδα γὰρ ὅτι πολλοὶ
τῶν ἐκ τῶν θείων ἔργων νοοῦσι καὶ μόνον. ἐγὼ δὲ πλέον τι ὑπονοῶ ἐγκεῖ βάθος τοῦ
ῥήματος· καὶ οὐ μόνον τῶν ἐκ τῶν θείων αὐόρθωσιν, ἀλλὰ καὶ μυστικώτερόν τι σημαί-
νειν νόημα· τουτέστιν, ὀρθοὶ τῇ πίστει, ὀρθοὶ τῇ καρδίᾳ, ὀρθοὶ τοῖς λογισμοῖς, τῇ ἀγάπῃ, τῇ
ὁμολογίᾳ, ὀρθοὶ πρὸς πᾶσαν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ὀρθοὶ δῶρα προσφέροντες. ὡς λο-
γικοὶ τὰ δῶρα φέρητε, καὶ μὴ ὡς τὰ κτηνὴ κάτω νεύοντες. Εἶτα πρώτων δυνασάντων καὶ ἐν
φόβῳ ἱσταμένων, ἄκουσαί τί ἄρα Κύριος διηγήσεται ἡμῖν ἐν γραφῇ, καθὼς προεσήμανεν
ὁ προφήτης

ὁ προφήτης Δαβίδ, τί κελεύσει, τί ἀποτέλεσμα, τί βούλεται ὁ φοβερὸς ἐκ βουλητῆς. Εἶτα ἀνύψωσται καὶ ὁ πολυτίμητος μαργαρίτης ἡ προσδοκία τῶν ἐθνῶν, ἡ φωταγωγία τοῦ κόσμου, ἡ χαρὰ ἡ ἐκ τῶν χιλίων χυθεῖσα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, ἡ αἴνεσις τῶν θλιβομένων, ἡ λύσις τῶν δεδεμένων, ἡ λύτρωσις τῶν ἁμαρτιῶν, ἡ ἀνόρθωσις τῶν πεπτωκότων, ὁ ἰατρὸς τῶν νοσούντων, ἡ ἐλπὶς τῶν ἀπηλπισμένων, ἡ βοήθεια τῶν καταπονουμένων, ἡ χαρὰ τῶν μετανοούντων, ἡ καθαρὰ τῶν διωκομένων, ὁ νόμος τῆς ἐλευθερίας τῶν καταδουλευομένων ὑπὸ τοῦ ἀλλοτρίου, ἡ σαλευομένη μὴ σαλευομένη, ἀλλὰ ζωοποιοῦσα τοῦτο ἐν τῇ ἁλμυρᾷ τοῦ κόσμου θαλάσσῃ βυθιζομένους, αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης, ἡ ἐκ τοῦ παραδείσου τοῦ ἁγίου σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐκπορευόμενοι τέσσαρες ποταμοί. ὦ δυοκαιδέκατον τῶν θείων καὶ σεπτῶν καὶ ἀγγελικῶν συναγελίων, χαίρουσι πάλιν μετὰ φόβου ἡ ὑπήκοοι ἄγγελοι, ἡ ἱερᾶς, φημι, τοῖς λαοῖς, προσχωμεν· τουτέστιν, ὧδε οἱ νοῖς ἑκάστου, ὧδε αἱ καρδίαι πάντων, μηδεὶς μετεωριζέσθω, μηδεὶς προσβλεπέσθω, μηδεὶς φλυαριζέσθω. προσχωμεν, Θεὸς ὁ λαλῶν· προσχωμεν, οὐρανοῦ γὰρ καὶ γῆς καὶ πάσης κτίσεως ὁ βασιλεὺς προσέρχεται· προσχωμεν, ὁ ποιμαίνων ὁ μέγας τῶν προβάτων ζωῆς ψυχὰς ἀγαπήσας· προσχωμεν, ὁ τὸν θάνατον φονεύσας, καὶ τὸν κόσμον νικήσας, χαρὰ ἀπλήρωτον καὶ βασιλείαν μὴ ἐχούσαν τέλος ἐπαγγειλάμενος ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις. ὦ τῆς ὑπεραγάθου φιλανθρωπίας, ὦ τῆς ἀνεκδιηγήτου ἀγαθότητος. ὅτι οὕτως ὁ ἀόρατος, ὁ ἀχώρητος, ὁ πάντων δημιουργὸς καὶ διατάκτης, οὐ φέρεται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα, ᾧ κάμπτει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, οὐ διὰ ἀγγέλου, ἢ διὰ τῶν σεραφείμ, ἢ διὰ ἄλλου τινὸς λειτουργοῦ, ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ προσλέγεται πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους, πληρῶν τὸν προφητικὸν Ησαίου τοῦ προφήτου λέγοντος· Οὐ πρέσβυς, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἥξει καὶ σώσει ἡμᾶς. ὁμοίως καὶ Δαβὶδ πολλαχοῦ λέγων· Ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος διηγήσατο τὰ κρυφῆ λαοῦ. ὁ-θεν ὁ ἱερὸς ἀπόστολος καθαπόμενος ἡμῶν σύντεθλιχώτερον ἔγραψε λέγων· Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν προσέχειν· ἀλλὰ τί ἐστι τὸ προσέχειν; τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν προσέχειν, τοῦτο ἐστὶ τὸ προσέχειν τῷ Κυρίῳ, τοῦτο ἐστὶ τὸ προσέχειν τῷ Θεῷ, τοῦτο ἐστὶ τὸ προσέχειν τῷ Χριστῷ, τοῦτο ἐστὶ τὸ προσέχειν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ. Εἰ γὰρ ὁ διὰ ἀγγέλου λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἐνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας, ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ Κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη; διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν. διὰ τί ἄρα εἶπε, Παῦλε; διότι οὐ διὰ ἀγγέλου, ἀλλὰ διὰ ἄλλων τινῶν δυνάμεων διαλέγεται πρὸς ἡμᾶς, καθὼς καὶ πρὸς τοὺς ἀρχαίους, ἀλλ' αὐτὸς ὁ τῶν ἀγγέλων καὶ πάσης πνοῆς Κύριος διαλέγεται καὶ διηγεῖται καὶ εὐαγγελίζει ὅ ἐστι τὸ παράδοξον, ὥσπερ τις πέπων. τίς δὲ φέλξει; τίς δὲ θαυμάσει; τίς γε καταμυγεῖ ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ ἀγαθότητι καὶ συγκαταβάσει τοῦ φιλανθρώπου; ἆρα ταῦτα λέγοντες πείσομεν ὑμᾶς, ἢ καὶ ἕνας ἐκ τῶν ἀκηκοότων, περισσοτέρως προσέχειν ᾧ λαλοῦντι Θεῷ; πιστεύω εἶ πολλοὺς ἐξ ὑμῶν προσέχοντας ἐμπόνως καὶ ἀμεταμελήτως· οἵτινες καὶ ἀκούσονται τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν πατέρα λέγοντος, ὅτι καὶ ὑπὲρ τῶν πιστευσάντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ· Πάτερ, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου. ἵνα μὴ πιστεύσαντες ἀκούσωσιν, ὑμᾶς οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν· τὰ γὰρ ἐμὰ πρόβατα τῆς φωνῆς ἀκούει τῆς ἐμῆς. ἆρα οὐκ ἐφρίξατε τοιαῦτα ἀκούοντες; ἕως πότε βαρυκάρδιοι; ἕως πότε νήπιοι τῇ φρονήσει; ἕως πότε οὐ προσέχετε τῷ λαλοῦντι, ἀλλὰ ζητεῖτε ὡς πρέπει χριστιανοῖς, ἄνω τὰς καρδίας ἔχοντες, ἀλλ' ἐπαίσατε βυσσίου καὶ πορφυροῦ καὶ καπηλεῖον τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου; βλέπετε μήπως ἐφ' ὑμᾶς πληρωθῇ τὸ φοβερὸν τοῦ ἀποστόλου ῥητὸν τὸ λέγον· Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς ἀκαθαρσίαν. ἡμεῖς οὖν καταλιπόντες τοῦτο τὸ καρδίαι ἀπολωλεκότας, πρὸς ὃν ὁ Σολομὼν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου ἔλεγεν, ὅτι Ἐλάλουν, καὶ οὐκ ἠκούετε, ἐζητοῦμεν λόγους, καὶ οὐ προσείχετε, ὅτι ὃ προκείμενον ἐπιμελώμεθα, καὶ τῷ ἀμώμῳ προσαπολαύσωμεν, καὶ ἀκούσωμεν τί λαλήσει ὁ κύριος

Ησ. λθ. δ. Ψαλμ. πγ. ε. Εξρ. ε. α. Ησ. νιαίτ. Ιωαν ιζ. ιζ. Ρωμ. α. κη. Παροιμ. α. κδ.

ἡμῖν Κύριος ὁ Θεὸς, ὁ μέγας βουλῆς ἄγγελος, ὁ τοῦ οὐρανίου τάγματος πρωτοστάτης Μιχαὴλ ἀρχάγγελος ἡμῖν ἐπὶ γῆς. δῆλον ὅτι λαλήσει εἰρωνίαν ὅτι τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὡς Θεὸς εἰρωνίας· ἢ προσκαλέσηται πρὸς αὐτὸν, ὡς ἀγαθὸς, τοὺς κατανυγμένους, καὶ ἀνταπολαμβάνεται ὡς βασιλεὺς δίκαιος· τοὺς κλαίοντας εἰς μετάνοιαν μακαρίζει, καὶ γελᾷν ἐᾷ τοὺς ἐν ἀκρίσει βιοῦντας, μακαρίζει τοὺς πτωχεύοντας, καὶ γελᾷν ἐᾷ τοὺς πλουσίους· δοξάζει τοὺς εὐσπλάγχνους, ὡς εὐσπλαγχνος, καὶ μακαρίζει τοὺς ἐλεήμονας, ὡς ἐλεήμων. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. ὡς ὁ ἄλλοτριος τῆς ἀσπλαγχνίας καὶ ξένος τῆς ἀπιστείας καὶ ἀμέτοχος πάσης κακίας, τὴν ἀσπλαγχνίαν ἀπωθῆται καὶ ἐξορίζει, καὶ ἀποστρέφεται τοὺς ἀπίστους καὶ ἀνελεήμονας καὶ ἀμεταδότους· καὶ ὥσπερ λέγει μετ' αὐτῶν, πατὴρ ἡμῶν εἶ σύ, ποτὲ μὲν διὰ τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ, ἢ καὶ δι' ἑτέρων ἁγίων. τοὺς μέλλοντας τότε ἐξ εὐωνύμων εὐείσκεσθαι αὐτὸς ἐγκαλεῖ καὶ ὀνειδίζει, ὡς δυναμένους ἐλεῆσαι, καὶ μὴ ἐλεήσαντας. οὐ γὰρ πρὸς ἀδυνάτων ἀπαιτεῖ ὁ κριτὴς τὸ χρέος τῶν ἐλέους (ἄλλοι γάρ τισιν ἄλλων ἐνδεής τι γινόμενοι) ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀφθόνως ἐκ τοῦ Θεοῦ δωρεὰς εἰληφότων, καὶ τοῦ διδόντος ὑπερβαλλομένων, καὶ καυχωμένων ὡς μὴ λαβόντων, πρὸς τούτους ἐνειδίζει καὶ ἐγκαλεῖ λέγων· ὦ ἄπιστοι καὶ ἀσπλαγχνοι, οὐκ ἐγὼ ὑμῖν δέδωκα τὰ ὑμῶν πρώτα; τί γὰρ εἰσπέπλευκατε εἰς Ⓦ κόσμου; οὐ γυμνοὶ ἐγεννήθητε, καὶ πάλιν γυμνοὶ ἀπέρχεσθε; οὐκ ἠκούσατε τοῦ ἀποστόλου κράζοντος, ὅτι οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς Ⓦ κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενέγκαι τι δυνάμεθα; συνήκασιν, ἄφρων, ὅτι οὐδὲν ἴδιον κέκτησαι, εἰ μὴ τὴν προαίρεσιν, εἴτε ἀγαθὴν, ὡς ὁ Θεὸς εἶπεν, εἴτε ἀπιστίαν, ὡς σὺ ἠθέλησας. Τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον ἐμόν ἐστιν· Ὁ οὐρανὸς θρόνος ἐμός, καὶ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· τὰ πετεινὰ ἐν τῇ χειρί μου, τὰ σύμπαντα ἐμοὶ δουλεύει· ὁ οὐρανὸς καὶ πᾶσαν τὴν ἀγγέλων γραπαὶ, καὶ γῆ καὶ ἡ θάλασσα, καὶ πᾶσα κτίσις καὶ πᾶσα πνοὴ ἐμὴ ἐστί, καὶ ἐμοὶ πίστεται καὶ ὑποταγήσεται δουλεύει. σὺ μόνος ὁ ἀσπλαγχνος ἄλλοτριος εὑρέθης τῆς ἐμῆς φιλανθρωπίας. Εἰπέ μοι, ἄφρων, τίς τινὶ γλῶ σοι ἐφύτευσεν; τίς δὲ φυτὰ κατεπότισεν; τίς τοῖς σπέρμασι προέβαλε τὴν αὔξησιν; τίς δίδωσι τῇ γῇ ὑετὸν ἐν καιρῷ τοῦ ἀλωητοῦ, καὶ σπέρμος ὑποπιδείους τῷ λικμητῇ; ἵνα τὰ τοιαῦτα μεγέθη τῶν βοῶν ὑπέταξε, καὶ ἔπεισεν αὐλακας ἑλκύσαι, καὶ ἄλωνα ζωθλῆσαι, καὶ ἁμάξας προσφέρειν; οὐ ταῦτα πάντα ἀφθόνως προέρχεται, καθὼς τοῖς ἀξίοις, καὶ ὑμῖν, βουλόμενος ἔχειν ὑμᾶς χορηγοὺς μου καὶ οἰκονόμους ἐκ τῶν ἐμῶν δωρεῶν, ἵνα ἐν καιρῷ ποιμνῷ καὶ ἐν ἡμέραις λιμοῦ οἰκονομήσητέ με; καὶ ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἐγὼ δέδωκα, καὶ ἐγὼ ἐπείνασα· ἐκ τῶν ἐμῶν ἐζήτησα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. καὶ οὐκ ἠτήσατε πολυτελεστέρας δαπάνας, οὐδὲ τρυφῆς, οὐδὲ ἐφόδου, ἀλλὰ φαγεῖν ἁπλῶς τὴν εὐτελεστάτην ἀνάγκην· καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. καὶ ἐν ταῖς ἐμαῖς δωρεαῖς πολλάκις τρυφώντων ὑμῶν, καὶ γογγυσμῶν καὶ εὐφημισμῶν ἐν μαλακοῖς ἐνδύμασιν, ἐπὶ στιβὰς τῇ θύρᾳ ῥάκη πολυτελῶς ἐνεβεβλημένος, πάντων ζωοφθόρος, λιμῷ τηκόμενος, ὅτι κρείττων ἰσχύων οὐκ ἐκ τῆς βίας τοῦ λιμοῦ· καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. καὶ οὐκ ἠτήσατε οἶνον, οὐ κρέα, οὐ σίκερα, εἰ μὴ ἄρτον μόνον· καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ὦ ἀπιστία καὶ ὠμότης χαλεπὴ καὶ σκότος βαθύ. πῶς οὐκ ἐμνημονεύσατε Ⓦ δεδωκότα καὶ ἐπαρχοντα; πῶς οὐκ ἐνεθυμήθητε τοῦ δικαίου Ἰὼβ κράζοντος, Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι; Ἰωβ. α. κβ. ἢ ποτε ἠκούσατε τοῦ ἱερέως ὅτι τῆς μυστικῆς τραπέζης βοῶντος πρός με, καὶ βιαιοπαθοῦντός μοι καὶ λέγοντος, τί σε ἐκ τῶν σῶν σοι προσφέρομεν; ὑμεῖς δὲ καυχᾶσθε, ὡς μὴ λαβόντες· ἐβούλεσθε δὲ τῇ θεότητί σου εἰσελθεῖν ἀσάλευτοι καὶ ἁγνοὶ εἰς Ⓦ αἰῶνα. καλῶς ὁ προφήτης τῶν τοιούτων προσώπων δυσωπουμένων ἐνθρασυνομένων αὐτῷ τὴν νόσον λέγων· Ἐγὼ δὲ εἶπα τῇ θεότητί μου, οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς Ⓦ αἰῶνα. καὶ, ἄρτι οὐκ ἐδύνασθε ἁγνοὶ γενέσθαι τοῦ μὴ γνωρίσαι σε Ⓦ δεδωκότα Θεὸν καὶ ἔτι φίλον ἁγνὰ τί μὴ ἔτι δύνασθε; (καὶ τοῦτο

Ψαλ. πδ. ε.

Ματθ. ε. ζ.

Αγγ. β. θ.

Ησ. ξς. α.

ε. Τιμ. ε. ζ.

Ψαλ. κθ. ια.

τοῦτο γὰρ μιαθὸς μέγας ὄστίν) ἢ ἀσθενοῦντα μὴ ἐπεσκέψω; (οὐ γὰρ" μὴ πρῶδον τὰ βήματά σου) ἢ τὸ φυλακὴν μὲ ὄργα, οὐ πρεσβύν, καὶ ἐξαρείσω λόγον τῷ διδασκάλῳ σου; καὶ οὐ μὴ ἀπώλεσας Ⓦ μιαθόν σου. "ἢ καὶ περιέβαλές με γυμνητεύοντα, ἢ διψῶντα ἐπότισας ποτήριον ὕδατος, πόσῳ αὐταπόδοσιν ἀνελήψω παρ' ἐμοῦ; ὑμᾶς δ' ταῦτα πάντα διωκόμενοι ποιῆσαι, οὐκ ἐποιήσατε, Αλλ' ἐματαιώθητε τοῖς διαλογισμοῖς, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος ὑμῶν καρδία, καὶ ἐστρήσατε ἑαυτοὺς τῷ ζωῷ τοῦ αἰῶνος, καὶ σκανδαλήσατε νεανίσκους μὴ ἔχοντας διόρθωσιν. τί λοιπὸν εἶπω πρὸς ὑμᾶς; ἆρα ὅ, δοῦλος; ἀλλὰ τῇ ἀπιστίᾳ οὐ προσφέρει τοιαύτη φωνή. ὃ γὰρ, δοῦλος Ⓖ βλασφημοῦσι, ἄλλοις ἐδόθη. πάντες οὖν Ⓖ οὐκ δόξιον μὲν πρισάμενοι ταύτης τῆς φωνῆς ἠξιώθησαν, ταύτῃ τῷ δόξῃ σκληρυνόμενοι, ταύτῃ τῷ βλασφημίᾳ σκέρδηναν, ταύτῃ τῷ βασιλείᾳ ἥρπασαν Ⓖ ἐλεήμονες, Ⓖ βλάσφημοι. Εἰς μὲν αἰωνίους γὰρ μονὰς ἀπλῶς κληρονομίαν οὐκ ἔχουσιν, Εἰς δὲ ἐμὸν παλάτιον ἄσπλαγχνος οὐκ εἰσέρχεται, Εἰς Ⓦ θεῖον πᾶσι ἀνελέημον οὐκ ἀξιῶται, Εἰς μὲν δῶμα μονὰς ἀμετάδοτος οὐ κατοικῇ· ἀλλὰ μόνοι Ⓖ ἐλεήμονες, μόνοι Ⓖ βλάσφημοι, Ⓖ ξενοδόχοι, Ⓖ ὀρφανοτρόφοι, χαρὰν δὲ ἀδιάπτων Ⓖ ὑπισχεθήσονται, Ⓖ τῶν καταπονουμένων ἀπολήψονται, Ⓖ τῶν θλιβομένων μεσάται, Ⓖ τῶν χμαζομένων πτέρυγες, τῶν σκεδασμένων Ⓖ βλάφοι, τῶν ἀπηλπισμένων Ⓖ πρόμαχοι, τῶν ἀσθενούντων Ⓖ δύναμις, τῶν κακοπαθούντων Ⓖ παράκλητοι, τῶν πενθούντων Ⓖ παράμυθοι, τῶν ἀληθοψύχων Ⓖ παρακλήτορες, Ⓖ τῶν ἐκ πικρᾶς δουλείας πατέρες, Ⓖ τῶν ἐκ πειρασμῶν βοηθοί, Ⓖ τῶν ἐξ ἀνάγκης μεσίται, Ⓖ τῶν διεφθαρμένων σωτῆρες, Ⓖ τῶν πλανωμένων ὁδηγοί, Ⓖ τῶν γυμνῶν σκεπασταί, Ⓖ τῶν χρεωστούντων πλήρωται· καὶ ἵνα ζωτόμως εἶπω, Ⓖ πάντων τῶν ἐνδεομένων ἐξ αὐτοῦ οἰκεῖοι, Ⓖ τοιοῦτοι τοῦ ἐμοῦ παλατίου οἰκήτορες, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμοι. τῶν τοιούτων ὅστις οἰκητήριον ἐν ἀνθρώπῳ πόλις· ἐκεῖ τῶν τοιούτων πρεκάλεσα Ⓦ πατέρα μου· Ομοι θέλω, πάτερ, ἵνα, ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, καὶ αὐτοὶ εἶσιν, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν μου· πρὸς οὖν τοιούτους εἶπον, ἐξ ἀεὶ λέγω, Υμᾶς φίλοι μου ἐστε. πρὸς ὑμᾶς δ' ἆρα τί εἶπω; ἆρα ἐλεήσω; ἀλλ' ἐχ ὁρῶ ἐν ὑμῖν χαρὰν ἐλέους. ἆρα οἰκτιρήσω; ἀλλ' οὐ βλέπω ἐν ὑμῖν σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ. ἆρα συγχωρήσω; ἀλλὰ μᾶλλον τῆς ἀφέσεως ὃ σφάλμα. οὐ γὰρ μόνον τὰ σπλάγχνα σκληύσατε ἀπιστοῦντός μου ἄρτον, ἀλλὰ ἐξ ἃ περιεβαλόμην ῥάκη ἥρπαξατε καὶ ἐγυμνώσατέ με· καὶ Ⓦ ἄρτον, ᾧ μοι ἄλλος ἐλεήμων ἔδωκεν, σκ τῷ σώματός μου ἥρπαξατε. ποσάκις ἦλθον εἰς τὸν θύρας σου, ἐξ εἶδον τραπέζας πεπληθυμμένας, καὶ ὄγκον βρωμάτων, καὶ κιόνας πολλὰς τεθρομμένας, καὶ ὑπὸ κλινῶν ἀναχειμένους· καὶ ἐπ' ἐμοὶ τὰς θύρας ἀπεκλείσατε καὶ ἀπεπέμψατε ἄπρακτον, καὶ οὐδὲ κἂν ὡς ἕνα τῶν κυναρίων, κλάσματος ἄρτου ἠξιώσατε; ποσάκις τὸ ψαλτήριόν μου ἐξεπλήσατε παγκάρδιον ὑπακοήν, καὶ οὐδ' ἅπαξ ὑμῶν σκηνώσατε, καὶ οὐκ ἐρεθυμήθητε ὅτι ὁ ἐξ κυνὸς καὶ ἵππους ἐγὼ ἐσωρεύθην, καὶ ὃ αἷμά μου ἐξέχεα; τῶν κτηνῶν αὐτὶ χάδε, τῶν κυνῶν φεγγίζετε, τῶν ἵππων ὑπομιμνήσθε, καὶ ψαλμὰ μὴν σὺν πλουσίοις καὶ ἀδυνάτοις φθεγγόμενος λιμῷ καὶ διψῇ καὶ παγετῷ ὀρώντις, γλάπτε δὲ βδελυκτὰ ἐποιήσατε, καὶ ψαλμὸν ἐπεγρέφεσθε, καὶ μάλιστα σὺν ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νόσου καταπαιόμενος; ὧν τὰ μὴν σὺν τῷ θανάτῳ τῇ γῇ παραδίδοται, ὧν τὰ σώματα τοῖς πολλοῖς σκήπτρα δὲ βδελυκτὰ νομίζονται· ἀλλ' ἡ ψυχὴ σκλαμπῇ ὡς ὁ ἥλιος. ὑμᾶς δ' ἐτυφώσατε, ἐασπαζαλήσατε, ὅπῃ τῆς γῆς ἀπελάβετε τὰ ἀγαθὰ σου τῇ ζωῇ ὑμῶν· τιῶν δ' τί εἶπω πρὸς ὑμᾶς; ἆρα σὺκ ἠκούσατε, ὅτι χρίσις ἑτοίμασται ἡ μέλλουσα τοῖς μὴ ποιήσασιν ἔλεος; ναί, σὺκ ἠλεήσατε, ἀλλὰ τῇ ἀσπλαγχνίᾳ ἐδουλεύσατε. Διὰ τί δ' ἐπερ εἶχεν ὁ πλούσιος ἁρπάσατε; ἆρα ὁ μὴ ἐλεῶν κολάζεται" διὰ τί οὐ μετέδωκεν, ὁ δ' καταπονῶν καὶ ἁρπάζων τὰ ἀλλότρια παθεῖται; ἆρα τί εἶπω πρὸς τὸν ἀπόντα θεσπέσιον ὑμῶν πρεσβύτην; ὁρῶ γὰρ μᾶλλον τῆς ἀφέσεως ὃ σφάλμα· ὑπὲρ πᾶσαν ἰατρείαν ὃ τραῦμα κατεσκεύασαι·

Ρωμ. α. κβ.

Ιωαν. κ. κδ. Ιωαν. ιε. ιδ.

ισ. ὦ

ισ. ὠ

5

10

15

20

25

30

35

40

ισ. δκς

κατισχύσαι· ἡ ἀπορία ὑμῶν τῶν ἁμαρτιῶν οὐκ ἔχει· ὁ ναὸς ἅγιος ὑμῶν ἀδιόρθωτος· ἡ πλημμέλεια ἀθεράπευτος· ἡ νόσος αἰώνιος· τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν ἀπέρπα ἀσυγχώρητα. οὐκ ἔστι γὰρ μετάνοια, οὐκ ἔστι ἁμαρτημάτων ἄφεσις· οὐκ ἔστι δάκρυον ὄφελος, ἐγκλημάτων ἀπὸ τοῦ νῦν ἐμοὶ οὐκ ἐμνημονεύσατε· τὴν ἀποστολὴν οὐκ ἠκούσατε· τὰς ἀγίας μου γραφὰς ἐ-
5 βδελύξασθε· πεπωρῶσθαί με οὐκ ἠλέησατε· ἀκούσατε λοιπὸν τοῦ ὀδυνηροῦ καὶ ἀρμόζουσαν φωνήν, ἣν ὑμῖν ἡ ἀπολαγχία προεξέπεμψε· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ Ⓖ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

Εἶδετε ἀποφάσεις χαλεπωτέρας καὶ ὀδυνηράς; εἴδετε ἀποτυχίας μὴ ἐχούσας πρωτοτόκους παραμυθίαν; εἴδετε ζημίαν τὴν ὑπὲρ πᾶσαν ζημίαν; ἠκούσατε τὸ φοβερώτατον τῶν ἀπολαγχόντων ἀποδημίαν; ἠκούσατε τὸ κατοικητήριον τῶν μὴ ἐλθουσῶν; ἔγνωτε ποῦ ἐκπέμπονται Ⓖ ἀπωλωλότες; ἐμάθετε εἰς ποίαν χώραν μακρὰν ἀποδημοῦσιν Ⓖ καταπονούμενοι καὶ θλίβοντες τὸν ἀδυνάτους; βούλεσθε πάλιν ἀκοῦσαι εἰς ποίαν ἀνάπαυσιν ἢ τρυφὴν ἀπέρχονται; εἰς τὸ πῦρ τὸ ἠτοιμασμένον τῷ Διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἀπολαγχόντες φείδεσθε καὶ ἐλεήσατε ἀπολαγχόντα οἰκτιρμῶν, ἀνελεήμονες γενέσθε καὶ μάθετε ἔλεος, τύραννοι ἡμερώσατε καὶ παύσασθε ἀπὸ τῶν ποινῶν ὑμῶν, ἁρπαγὰς σπάσατε καὶ ἅρπαγμα μὴ ἁρπάσητε. πρώτως σπουδάσωμεν τὸν φόβον ἐκεῖνον τὸν λογισάμενον, καὶ ἵνα τὸν ἀποτρίψωμεν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἡμῶν τὴν ποινὴν μιμησώμεθα τὸν Νινευΐτην, καὶ γλυκάνωμεν ἑαυτοῖς, ὡς ὁ Κύριος ἐπέλασεν. Εἶχον δὲ εἰπεῖν καὶ φανερῶσαι καὶ ὧδε τὸν τῆς ἀσωτίας τὸν χιτῶνα μαλακώμενον, καὶ μετ' αἰχμῆς τὸν βασιλικὸν γάμον καὶ τῆς χάριτος ἐκείνης καὶ δόξης ἐκβαλλομένους εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· ἀλλ' ἀποδώσωμεν τοῖς ἀγγέλοις τὰ ὧδε τῶν ἀπολαγχόντων τὰ ἀκόλουθα. ἔστι γὰρ ἐνταῦθα καὶ ἡ ὧδε αὐτῶν πραγματεία. ἔστι γὰρ ἃ αἱ πέτρα μοναὶ πρόβατα καὶ τῆς αὐτῆς ἀπολαγχίας ἀπεκλείσθησαν, οὐχὶ τῷ Διὰ τὸν πρόβατον (πρόβατον γὰρ ἐτύγχανον) οὐ Διὰ ἠσχίαν, οὐ διὰ ἀγρυπνίαν, οὐδὲ Διὰ ψαλμῳδίας ὑγίειαν, οὐ Διὰ σκληραγωγίας ἢ τήξεως σώματος ἔλλειψιν (πολλὰ γὰρ ταῦτα κατώρθωσαν τῶν πολλῶν ἀγῶνι, καὶ κόποις πολλοῖς ἐπιδειξάμενοι, καὶ ὁ βαρὺς τῆς ἡμέρας καὶ Ⓦ καύσωνα ἐβάστασαν) ἀλλ' ἢ διὰ ἀπολαγχίαν. αὕτη γὰρ ἡ μήτηρ πολλῶν κακῶν, ἡ ὑμητέρα τῶν μίσους, ἡ Ⓦ Θεοῦ καὶ πατρὸς προεξέπεμψε, ἡ ὁ πνεῦμα ὁ ἅγιον ἀποδιώκουσα· ἀπολαγχία, ἡ Ⓦ Χριστοῦ, Ⓦ σφαγὴν καὶ γολγοθᾶν καὶ τῆς ἐκείνου χορηγὸν καὶ ὀργάνου, τὸν ὀργιζόμενον ἀποδιακόνουσα καὶ ὁ μεγαμμένος· Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς Ψαλ. β. ε.
ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, πότε, πότε; ὁπηνίκα ὅταν μὴ πολλῆς θλίψεως καὶ λύπης λαλήσει πρὸς αὐτοὺς, προεξέπεμψε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι. εἶδες οἷον ἀγαθὸν τὸ ξένος ἡ ἀπολαγχία ἦν; τούτης γὰρ καρπὸς, μισαδελφία· τούτης γεώργημα, φιλαργυρία· τούτης ἡ ἀπιστία, ὃ ἀμεταδοσία, τούτης ἡ πρωτεύειν Θεοῦ θλίψαι πεπλήρωκε· τούτης ἡ ἀποθηκη ἀπιωσίας μέση· ἐν τῇ τούτης ἀγορᾷ πάντα διάβολα· ἀσωτία ἢ καὶ λιμὸς ἐλέους Θεοῦ καὶ ἀπολαγχίας καὶ φιλαδελφίας. τούτης οἰκήτορες Ⓖ ἐξ ἀνωνύμων, τούτης μαθητὴς ὁ ἀπολαγχὼς πλουσίου, ὃν ποτε πτωχὸν Λάζαρον προεξέπεμψε τὸν πυλῶνα αὐτοῦ προσκείμενον βδελυσσόμενος· τούτης φιλοσοφίαν μαθήσεται αἱ πέντε μωραὶ πρόβατοι· τούτης Ⓖ πολίτας πάνυ εἶδος πανάθλιον καὶ ἀγαθοεργίαι χαρὶς ἐλέους καὶ ἀγάπης. ὅθεν καὶ ἀκούσονται ὃ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. τούτης Ⓖ κληρονόμοι ἀκούσονται ὃ, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ· ταύτης οἱ ἔμπορεσι πάντα κέκτηνται χωρὶς τῆς Ⓦ Θεοῦ φιλανθρωπίας· ὥσπερ καὶ αἱ προειρημέναι μωραὶ πρόβατοι πάντα κατώρθωσαν, πρόβατα, σκέλη, ψαλμῳδίαν, ἀγρυπνίαν, ἐγκράτειαν, χαμαικοιτίαν, ξηροφαγίας, προσευχὴν, ἀλησίαν, κόπους καὶ ἱδρῶτας πολλοὺς, σιωπήν· ὅτι πᾶσι ἦν τούτοις προσκεκολλῶσθαι ἀγίου κτῆμα καὶ ὁλοθρίου τοῦ μισόπτου ἀπολαγχίαν, ἥτις πάσας αὐτῶν τὰς προειρημένας ἀρετὰς καὶ ἱδρῶτας ἀμοιπτὸς ἀπώλεσεν. ὦ ἀπολαγχία μισάδελφε καὶ

μισθεῖε· ὦ ἀσπλαγχνία ὀργῆς Θεοῦ ἀπροσίτητε· ὦ ἀσπλαγχνία κατακυτήσουσα ἔχουσα πῦρ
ὃ ἐξώτερον, ὅταν ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Εἶδες κτῆμα μακρὰν φαρέσθαι καὶ
" ἀφαιζόντα μιχερᾶς καὶ Ἰσ. νῆζαι μ.
* * * *

σασθε. Φρίξατε τὸν θείαν φωνὴν τὴν λέγουσαν, μὴ μοιχεύσεις· καὶ τὸν ἀπόστολον βοῶν- 5
τος, Πόρνους καὶ μοιχοὺς κρινῶ ὁ Θεός. μνήσθητε ὃν καὶ τὸν Σολομῶντος λέγοντος, Ὃς μοι-
Ecc. ιγ. δ. Παροιμ. ε. λϛ χᾶς δι' ἐνδείαν φρενῶν ἀπόλεται τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπεπίσθησεν. ἀκούσατε ὃν τοῦ Κυρίου τοῦ
τὸν μοιχαλίδα βοῶντος, Ἀπελθέ, καὶ μηκέτι ἁμάρτῃς, καὶ Ζαχαίου μετεμοήσατε· ἀ-
Ἰωαν. η. ιϛ. Ρωμ. αϛ. ιη. κούσατε τοῦ ἀποστόλου κηρύττοντος, ὅτι Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ
πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων· οἱ ἐν ἁρπαγῇ ἁρπαγὴν τὴν ἀγαπμοσύνην κατεργα- 10
ζόμενοι, ζημίαν ἑαυτοὺς καὶ τοὺς πλησίον ἡγούμενοι, καὶ μάλιστα τοὺς φύσει τολμή-
σαντας, λογιζόμενοι πῶς αἱ κολάσεις τοὺς τοιούτους ἀναδέξονται, ἐὰν μὴ ἐμπόνως καὶ ἀναλε-
α. Κορ. ε. θ. γήσωσι τοῦ παίσματος μετεμοήσωσι. μνημονεύετε τοῦ ἀποστόλου βοῶντος, Οὐκ ἄδικοι βασι-
λείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν, οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοὶ, οὔτε μαλακοὶ, οὔτε ἀρσενοκοῖται
βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. καὶ ἐκ ποίας αἰτίας εἰς ὃ χαλεπὸν τοῦτο πάθος 15
Ρωμ. α. κη. κατηρράγησαν, εἰπέ Παῦλε; δίδωτι, φησὶ, σὺκ ἐδοκίμασαν ἔχειν τὸν Θεὸν ἐν ἐπιγνώσει, παρ-
έδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτι-
μάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς. Εἶδες τὴν αἰτίαν τοῦ ἄφνω πάθους; Διὰ τοῦτο
β. Πετ. β. ιθ. καὶ ὁ αὐτὸς ἀπόστολος Μὴ εἴ ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, μηδὲ ἄλλας παθῶν. Ὃ γὰρ 20
τις ἥμαρτεν, τοῦτο ἐδούλωται. δεῖ τοῦτο οὖν πάντοτε φοβεῖσθαι, πάντοτε δακρύειν
καὶ ὀδύρεσθαι, ὅπως ῥύσηται ἡμᾶς ὁ Κύριος ἐκ τοῦ κακοῦ φρονήματος τοῦ σώματος τοῦ θανάτου
τούτου· ἐὰν ἐπιθυμήσωμεν καὶ ἐπὶ ποτὲ τὰ ὀπίσω ἐπιθυμητὰ ἐκείνα, εἰς ἃ καὶ ἄγγελοι ἐπιθυμοῦσι
παρακύψαι.

Ταῦτα καὶ ἡμεῖς ποιήσωμεν, καὶ ἀπουδάσωμεν μετεμοῆσαι· καὶ δεῖ τῆς μετεμοίας πάλι 25
ἄσπιλοι γενέσθαι, καθὼς καὶ πρὸ τοῦ καταπεσεῖν. τοιοῦτον γάρ ἐστι τὸ εἰδέναι καὶ δύ-
ναμις τοῦ ἁμαρτήματος τῆς μετανοίας· εἰς τὸν προτέρων ἐμέλλω, λέγει, πρὸς τοὺς
σφάλματες, ἀπεκδύσασθαι πάλιν μετανοοῦντα. τολμᾷ εἰπεῖν, ὅτι καὶ ὑψηλότερόν
τινες γενήσασι. πολλὰ κοπιάσαντες, καὶ πλειοτέρως δακρύσαντες, ἀπέπλυναν τὴν δυσ-
Ψλμ. ν. η. ωδίαν τῆς ἁμαρτίας καὶ λέγοντα, Πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. ἀπουσ-
δῆς ἡ πολλῆς χρείας, ὅτι ἡ ὥρα σὺκ οἶδαμεν, οὐδὲ ἀνθρώπων ἁρπάσῃ, καὶ θανεῖς ὁ ῥυσόμενος. ὄθεν ἡ
θεία φωνὴ ἀπαύστως βοᾷ, Γίνεσθε ἕτοιμοι. ὁ κείνῃ λαχεῖ, φθάνει ἢ κρίνῃ, ἢ Κύριε λέγοντος, Ἰσ. νῆ
Ματθ. ζ. α. Μὴ κρίνετε, καὶ μὴ κριθῆτε· πάλιν δέκα ταπεινώμενον, ἀλλὰ ἢ Κύριε μνημονεύε ἢ λέγοντος,
Ἰωαν. ζ. κδ. Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε· καὶ πάλιν, Μὴ καταδικάσητε,
καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. Εἰ ὃν τὸν ἕτερον κρίνων σὺ τὰ αὐτὰ πράττεις, σὺκ ἐκφεύξῃ
Ρωμ. β. α. τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ. ἄκουε τοῦ ἀποστόλου ὑπομιμνήσκοντος σὸν τοιοῦτος καὶ λέγοντος· Διὸ ἀνα-
πολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε, ὁ κρίνων σὸν τοιαῦτα πράττοντας, καὶ ποιῶν αὐτά· σὺ ἐν
γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, ἑαυτὸν κατακρίνεις. ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;
Ματθ. ζ. ε. β. ὁ κηρύττων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις; ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις; Ἔκβαλε πρῶτον τὸν
δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καθὼς ἔφη ὁ Κύριος. Ἐπεὶ γάρ, φησὶ, κρίματι κρίνετε, κριθή-
Ησ. α. κγ. σεσθε. ὅρα οὖν ὁ κείνων, μὴ λάθοις δῶρα ἐπ' ἀθῴοις. πέπραπται γάρ, Οὐαὶ οἱ δικαιοῦντες ἢ
ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων, καὶ ὃ δίκαιον τοῦ δικαίου αἴροντες. Εἴ τις οὖν τῶν δικαίων ἐκ κριτῶν εὕρῃ ἑ-
αυτὸν ἔνοχον ἐν τούτοις, ἀπουδάσῃ δεῖ μετανοίας ἑαυτὸν ἀπέχλειπτον ποιῆσαι. ἰδοὺ γὰρ ὁ Ἰσ. αὐξαν.
κριτὴς τῶν κριτῶν πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκε. μηκέτι οὖν ἀλλήλοις κρίνωμεν, ἀλλ' ἀλλήλοις ἀ-
γαπήσωμεν, ἀλλήλοις βοηθήσωμεν, ὑπὲρ ἀλλήλων δύξώμεθα, ὅπως ἰαθῶμεν ἀπαντεῦ-

θεν

θεῖ χαρίτι τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστοῦ. Εἴ τις τῷ θυμῷ ἢ τῇ ὀργῇ δεδούλωται, ἀκουέτω τῦ ἀποστόλου λέγοντος· Πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ ἀφ' ὑμῶν καὶ πᾶσα κακία, βλασφημία, αἰρέσθω ἀπὸ τῦ στόματος ὑμῶν. προσηνεμένως δὲ ἀκουέτω καὶ τῦ προφήτου λέγοντος· Παύσασθε ἀπὸ ὀργῆς, καὶ ἐγκατάλειπε θυμόν. Εἶπε δὲ καὶ ὁ Σολομὼν φησίν· Ἀνδρὶ θυμώδει μὴ συναυλίζου. ὁ γὰρ τοιῦτος οὐκ ἔστι δοῦλος Θεοῦ, ἀλλὰ τῦ κατέχοντος αὐτὸν πάθους, καθὼς γέγραπται. Ὠργίσθητε, καὶ τὸ μὴ ἁμαρτάνετε· ὀργὴ ὑμῶν μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ παροργισμῷ ὑμῶν. Ἐκ γὰρ ταραχῆς τινὸς ὀργαὶ ἀναβρύουσαι, ἐμποιοῦσι μετανοῆσαι, ἵνα μὴ ἀσπαγῆτε ἀπενεχθῆτε εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἔνθα συναγόμενα τὰ τῆς ὀργῆς τέκνα, ἐξ ὧν φυσιώμεθα χαρίτι τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστοῦ. Ἀναχαρίζονται δὲ καὶ ἀσπαλῶντες, ἀκούσαντι τῦ Κυρίου κελεύοντος μὴ ἀπειλῆς· Οὐαὶ οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσουσι· καὶ τῦ προφήτου λέγοντος, Εὐφράνθη Ἰακὼβ, καὶ σκιρτησάτω, καὶ ἐγκατάλιπε Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτόν. ὁρᾷς ὡς ἡ τὸ Θεοῦ χωρίζουσι; οἱ τυφῶντες, ἐκεῖ ὧν καὶ ὁ ἀπόστολος ἀδίκως ἀποδιακρίνει ἔλεγεν· Ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ὀπίσθια φρονοῦντες. ἄκουε πάλιν τῦ Θεοῦ πῶς προασφαλίζεται πᾶσι διὰ Μωϋσέως, καὶ λέγει· Πρόσεχε σεαυτῷ, μήποτε φαγὼν καὶ ἐμπλησθεὶς ὀπίσω ἐπιστρέψῃ Κυρίου τῦ Θεοῦ σου· ἐκ αὐτυδαίως καταλιπὼν τὸν τυφλὸν τὸν μητέρα πόλεων τῶν παθῶν καὶ πάσης δυσωδίας, ὀπίσω βαδῦ τῆς εὐωδίας, ἤγουν τῆς ἐγκρατείας, τὸν καρπὸν τῦ ἁγίου πνεύματος, καθὼς ὁ ἀπόστολος ἐδίδαξε· καὶ προσέχε σεαυτῷ, ἵνα μὴ ἀκάθαρτος καὶ σὺ, καθὼς ὁ ἀπατεληὴς ἐκεῖνος πλάνος, ὁ ἐν μισοπόνηρος, ὃν Ἀπέλλην οἱ ἁγιοι σε ἐν τῇ ζωῇ σου· ἐν δὲ τῷ τέλει τῆς μετανοίας, τῦ κεφαλαίου τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ὅτι οὐκ οἶδαμεν τὸν πόθεν, οὐδὲ τὸν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ Κύριος ἡμῶν ἔρχεται. ἐν μέσῃ νηπιώμενοι, καὶ τῆς ἀκηράτου βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἑαυτὸν ἀποχοιρίζοντες ἰδίᾳ γνώμῃ, ἀκούσαντι τῦ προφήτου κηρύσσοντος, Οὐαὶ οἱ μεθύοντες· καὶ τῦ ἀποστόλου λέγοντος, Οὐ Μέθυσοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι· καὶ πάλιν ἀναγγέλλοντος, Μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία. καὶ κατελθόντες τὸν οἶνον, μᾶλλον δὲ τὸν μέθυ, τῶν ἔξω ἀποκλεισθησαι τῆς βασιλείας, ὅπερ ἐποίησαν ἐκεῖνον τὸν οἶνον, ὃν ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν ἐκέρασεν ἡμῖν καὶ τὸ προφητικὸν, οἶνον κατανύξεως· ὃν οἱ πίστεις, ἐν κατανύξει. μετανοήσατε δακρύοντες. γλυκεῖα γὰρ τὰ ῥήματα τῦ Κυρίου. οἱ δὲ σαρκὶ πεποιθότες καὶ ὅπερ ἰδίᾳ μεταπότητι ἀκούσαντες τῦ Θεοῦ λόγου τὸ τῶν ἁγίων βοῶντος· Πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου. καὶ πάλιν, Στηρίζων σάρκα βραχίονος αὐτῦ, οὗ μεταβὰς σωτηρία ἀνθρώπου. διὰ τῦτο καὶ ὁ ἀπόστολος γράφει, Ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ Θεῷ, καθὼς ὁ προφήτης τὰ ὅμοια λέγει· Ἀγαθὸν πεποιθέναι ὅπερ Κύριον ἢ πεποιθέναι ἐπ' ἀνθρώπου. καὶ μετανοήσατε. ἔρχεται γὰρ ὁ κριτὴς ὁ ἀπροσωπολήπτως καταργῆσαι πᾶσ' ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. ἐστὶν γὰρ αὐτῦ ἀμοιρότερα. τὰ ἀδιέργαστα ὀπίσω δοῦναι λαμφοβῦνται, τὰ τῆς τότε τῶν φονέων κληρονόμοι, τὰ κρύφιοι λύκοι, τὰ ἀφανεῖς δαίμονες, τὰ τῶν καταδίκων οἰκήτορες, τὰ τῦ αἰωνίου σκότους υἱοὶ καὶ τὰ τῦ ἀσβέστου πυρὸς τέκνα, ἀκούσατε ἃ διηγεῖται ὁ ἅγιος εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἐκ τῶν τοῦτων ἐν ταῖς προφέσεσι τῶν ἀποστόλων λόγων· Πολλοὶ δὲ τῶν τὰ ἀδιέργαστα προσκαίνοντες, συναγάγοντες τὰς βίβλους, καὶ τέκνοι σκώπτοντες πόθεν, ἐν συνψηφίσαντο τὰς ἡμέρας αὐτῶν, ἐν βίβλοις ἀργυρίου μυριάδας πέντε. Εἶδες ὑπὲρ ἀκριβῦς ὀξέως, καὶ σωτηρίου συντόμου; Εἶδες πῶς ἐπληθύνθησαν αἱ ἀδικίαι αὐτῶν; ἀλλὰ ὁ τάχος τῆς ὑπερβαλλούσης πόθεν καὶ παρθήσει. ἐν ὑμῖς δὲ τὰ ὅμοια πληρώμενοι καὶ γνώμῃ ἀπατώμενοι, καὶ ἀποσπάσαντες τῦ τοιαύτου χαλεποῦ καὶ ἀπόθεν ἀπάτου, καὶ ὡς ἀπὸ ὄφεως ἀποφυγόντες, ἀσυνδάσατε ἀξίαν μετανοίαν ὀπίσω δεξαθαι, φθάσῃ ἡμῖν ἡ ἀνύποστος τῦ τοιούτου ἀπειλὴ καὶ οἰμωγή. ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς, καὶ μὴ ἀμέλητε.

μθητε. ⁂ ὃ δυσίατον ἰασώμεθα πάθος, ⁂ φθόνον λέγω καὶ βασκανίαν, μιμήσωμεθα τῶν φθο-
Ματθ. ε. ιγ. νερῶν ἐκείνων τῶν ἀκουσάντων, Ἐπαῖρε, οὐκ ἀλιχώσει, ἀροῦ σοι, καὶ ὕπαγε. ποῦ ἄρα; δῆλον ὅτι εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. καὶ ἀπορρίψαντες τὴν τοιαύτην ἀρρωστίαν, μετάσχωμεν. φοβερὸν γὰρ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. ⁂ Ταῦτ' ἀκούσαντες γραφὰς ἐξουδενώσωμεν, καὶ τὸ ἄγιον πνεῦμα ἐνυβρίζοντες τὸ λαλῆσαν διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀποστόλων τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ καινῇ διαθήκῃ, τί ποιήσωμεν ἐν τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ ὥρᾳ, ὅταν ὁ κριτὴς ἐκάθισεν, καὶ ἀνοιχθῶσιν αἱ βίβλοι, ἃς νῦν βουλόμεθα καὶ ἀποστρέφεσθε; ποῦ φύγητε; ποῦ κρυβῆναι δύνασθε ἀπὸ προσώπου τοῦ λαλήσαντος πᾶσαν θείαν γραφήν, καὶ πᾶσαν ἱερὰν βίβλον συντάξαντος; καὶ ἐὰν ἀπώλεια καταλήψῃ) ὑμᾶς, εἰ μὴ ταχέως ἀνάβλεψατε θρήνων καὶ ὀδυρμῶν, καὶ δυσωπήσητε, ὅν προσώπατε, δεόμενοι Θεοῦ. οὐκ ἀκούετε τοῦ Κυρίου λέγοντος, Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς; οὐκ ἀκούετε πῶς πεπλανημένους ἐκάλεσε τοὺς μὴ εἰδότας τὰς γραφάς; ἀκούσατε τοῦ ἀποστόλου θεσπίζοντος αὐτῷ καλοῦντος, καὶ ὠφέλιμον, καὶ λόγου ὑγιαίνοντα τε καὶ ἀκατάγνωστα, καὶ ἱερὰ γράμματα καλοῦντος, καὶ νόμου ἐλευθερίας. ἀκούσατε πάλιν πῶς διὰ τοῦ Σολομῶντος ὁ ἅγιον πνεῦμα ἀσκεῖ ὑμᾶς ἐκάλεσε, λέγων· Σοφίαν ἢ παιδείαν ἄσκησις ἐξουδενήσουσι.

Ταῦτα ἀκούοντες, μετάσχωμεν καὶ ἑτοιμάζεσθε πρὸς ἀπολογίαν, πρὶν ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου. καὶ ἵνα σωφρονῶν τὰ πάντα εἴπω, πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις ἐὰν μὴ ἀσυνδάσῃ ἀπαντεῦθεν διορθώσασθαι, ἀλλ' ἕλκεσι χρῆται διορθώσεως, ἀποδημίαν βαστάζων ξύλα οἰκοδομῆς, καὶ πρόσοδον κάπου, ὅπου ἀποκαλύπτεται ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, οὐχὶ ὅπου τὴν δικαιοσύνην, ἢ τὴν ὁσιότητα, ἀλλ' ὅπου πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπου, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. καὶ γὰρ ὅστις ἁμαρτωλός. πάντες γὰρ ἡμάρτομεν. Διὰ τοῦτο οἱ ἱερεῖς ἀπόστολος τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ καὶ εἰ γυναικῶν ἔγραψε λέγων· Γυναῖκας σεμνάς, διακόνους πιστὰς ἐν πᾶσι. Διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ, οἰκουρούς, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας Φιλαδέλφους εἶναι, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας. καὶ εἰ χήρα ἔγραψεν ἔτι· Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας, ἥτις πεπίστευται δέησιν καὶ ταῖς νυξὶ καὶ ταῖς προσευχαῖς, ἢ ἐτέκνοτρόφησεν, ἢ ἐξενοδόχησεν, ἢ ἁγίων πόδας ἔνιψαν, ἢ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, ἢ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε. καὶ εἰ πρεσβύτερόν τις καὶ προσευτίδων ἐλάλησε τὸ ἅγιον πνεῦμα διὰ στόματος τῶν ἁγίων, καὶ εἰ δούλων τις δεσποτῶν διεπάξατο, καὶ εἰ βασιλέων εἶπε, καὶ εἰ γραπτῶν ἐλάλησε, καὶ εἰ ὁπισθότυπα ἐτύπωσε, καὶ οὐδὲν τῶν συμφερόντων παρέδραμεν· ὅλως, καθὼς ἔφη, ὅτι πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν μικρόν τι καὶ μεγάλων ἀποκαλύπτεται ὀργὴ ἀπ' οὐρανοῦ. πάντα οὖν ἐμνησα τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἵνα εἰδῆτε πάντα τὰ παραγγέλματα, καὶ πᾶσα ἀρχὴ καὶ ἐξουσία καὶ πᾶσα πολιτεία μάθῃ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ θέλημα, καὶ τὴν φοβερὰν αὐτοῦ ἀπ' οὐρανοῦ προσταγήν, καὶ ταῖς φοβεραῖς κελεύσεις, καὶ ⁂ ὀδυνηρὰ σκεύη χωρισμοῦ, καὶ ἀσυνδάσῃ ἕκαστος ⁂ ἑαυτῷ βίον διορθώσασθαι, καὶ ἑαυτὸν ἑτοιμάσαι πρὸς ἀπολογίαν, καὶ μὴ τῇ ῥᾳθυμίᾳ ἑαυτὸν παραδῷ, καὶ ἀποτύχῃ τῶν ἀκροωμένων τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. ὅσα οὖν, ὦ ῥᾳθυμε σὺ, μὴ ἐμμείνῃς τῇ ῥᾳθυμίᾳ, μηνικῶν ἀπὸ τῆς ἀπάτης καὶ ἡδονῆς. βλέπε μὴ διὰ τὸν πλοῦτον, τῆς χρηστότητος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονῇς, καὶ θησαυρίσῃς σεαυτῷ ὀργὴν, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος, εἰς ἡμέραν ὀργῆς. ὀπίσω μου λοιπὸν, πάντες, χρηστεύσονται. ἔρχεται γὰρ ὁ προελθὼν καιρὸς εἰς τὴν ἀπάτην ἡ φιλοδοξία σου μὴ ἐπιμείνῃς, μὴ ἐμβαθύνῃς εἰς τὴν ἀδικίαν σου. οὐχ ὁρᾷς ⁂ ἄγγελον ἀκολουθοῦντα καὶ γράφοντά σου τὰ πράξεις; οὐκ οἶδας ὅτι κατὰ τὸν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητόν σου ἕλκος μᾶλλον βαρύτερον γράφει), καὶ ὀργὴ πλέον ἐξάπτεται; οὐκ οἶδας ὅτι τὸ κατεργάζεσθαι τὸ κακὸν, δυσεξάλειπτοι καθίστανται· ὥσπερ τὰ πάνυ χαραχίπρες, ⁂ μὴ καθαρθέντα εἰς ἀποκείμενοι οὐχρῶς καταλείπονται·

ἰσ. ρξ. ιγ

ἰσ. ι. μαῖ

Ἰωαν. ε. λ.

β. Τιμ. γ. ιϑ.

Παρ. μ. α. ζ.

α. Τιμ. γ. ιδ. καὶ β. ιϛ.

α. Τιμ. ε. γ.

Ρωμ. α. ιϑ.

Ρωμ. β. ε.

παλεαίνεται· ⓐ ὃ γὰρ βαθεῖς δυσεξάλειπτοι βυθίσκονται, ἵνα οὖν μὴ θελήσῃς τὸ μέλλοντος σε κρίνειν· ὅρα οὖν μὴ ὀπίσω, μείζω τῆς ἀφέσεως καταγελάσῃς σου τὴν ἀνοσίαν. γὰρ τοῦτο θεὶς πρώτα θεσπεσιάσατο πᾶσι ὁ θεόκλητον καὶ ἀγαθὸν πνεῦμα. καὶ πρώτα ἐνεφύσησε, καὶ πῶς ὁ πόρνος ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γάμου μετ' αἰσχύνης ἐκβάλλεται, πῶς ὁ καὶ πέντε μωρὰς παρθένους γὰρ ἀπωλείας ἔξω ἀπεκλείσθησαν τῆς ἐπουρανίου χορᾶς, πῶς ὁ πλούσιος ἐκεῖνος γὰρ πυρὶ καὶ τὴν ἀνάλεον αὐτὸν γλῶσσαν οὐ τοῦ τύπου ἐκείνου τῆς βασάνου ἔλαχεν. ὁμοίως καὶ ὁ ἕτερος πλούσιος, ὁ γὰρ ἀπειθείας ἐκτείνων, καὶ συν- Luc. 16. 2.
άγων πολλὰ, καὶ κερδαίνων οὐδέν, ἄφρων δικαίως ἠκούσθη. Οὐκ ἀγνοοῦσι δέ τινες καὶ ⓐ ὅτι θύωνύμων γὰρ ὃ ἀμεταδότων ἠκούσαν. ⓦ ὁ κλείσθρων ὁ Κύριος φωνὰ ἐκάλεσε λέγων, Ὁ κλέ- Ioan. 1. 1.
σθης οὐκ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ. ταῦτα δὲ τὰ τοιαῦτα γὰρ τοῦ σώματος τῶν ἁγίων ὃ ἅγιον πνεῦμα ἐλάλησε, καὶ γὰρ ὁ ἐνεφύσησε· καὶ ὅτι πᾶσι τούτοις ὁ ἀπόστολος χαίρει λέγων, Βλέπετε μὴ προσκόπους ⓦ λαλοῦντα· καὶ ἀρκέσει τοῖς ὑμῖν τὰ Ep. 1 β. 22.
Εἰρηνεύοντα, καὶ μάλιστα τοῖς ταπεινοφροσύνης, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ πάντα χάριν ⓦ προσειληφότα καὶ εἰς οἰκονομήσαντος εἰς τὸν ἡμῶν σωτηρίαν, καὶ προσκαλουμένου εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ βασιλείαν, θυγατὴρ τῶν μεμισθωμένων ἁγίων, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, ἅμα τῷ πατρὶ καὶ ᾧ ἁγίῳ πνεύματι, ὡς ἦν ἐν ἀρχῇ, νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΤΥΡΟΦΑΓΟΥ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ καὶ ἐλεημοσύνης, Λογ. β.

Βασιλέως τοῦ ἐπιγείου γραπτώσεις πρὸς παιδεύσεις βοῶσαι σάλπιγξ· βασιλέως τοῦ ἐπουρανίου Ἰησοῦ Χριστοῦ γραπτώσεις διεστίλβουσι πρὸς δοξολογίαν καὶ φόβον Θεοῦ καὶ τῶν θείων γραφῶν διάγνωσις· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν πρὸς αἰσθητὴν ἐξορὼν καὶ" πολέμων αἰτιᾶται· ἡμᾶς δὲ πρὸς ἀοράτους ἐχθροὺς τε καὶ δαίμονας· καθὼς φησιν ὁ Παῦλος, Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς Ep. 6. 12.
αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. ἴδωμεν, ἀδελφοὶ, ποίους ἐχθροὺς ἔχομεν· ἴδωμεν μὴ ποίων πολεμίων μαχόμεθα. πονηροὶ γάρ εἰσιν, ὡς ὁρᾶτε, καὶ αἱμάτων, καὶ πρὸς πᾶσαν ἁμαρτίαν ἐκκαίζονται ἡμᾶς. καὶ ἀποτυγχάνουσιν οὐ τούτου, ὅτι ἄλλο ἔρχονται· καὶ ἀπ' ἐκείνου" ἀπορίπτουσιν ὅτι ἑτέρου μεταβάλλουσι. ἢ, ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀπ' ἄλλου" εἰς ἄλλου μετερχόμενοι οὐκ ἀφίστανται, ἕως ἂν τὸ τέλημα αὐτῶν γένηται· καὶ ⓦ μὲν χαίρουσι" πονηρίᾳ, τὸν δὲ πρὸς μισοῦσι· καὶ ἄλλου ὅτι ὁ ἁρπάσας καὶ ἀλλότρια, καὶ ἄλλου ὅτι ὁ" κλέψας τὸν πλησίον· καὶ τὸν μὲν πρὸς πλεονεξίαν καὶ ἁπλησίαν, τὸν δὲ πρὸς βασκανίαν καὶ φθόνον· ἄλλου πρὸς φόνου καὶ λοιδορίαν, καὶ ἄλλου πρὸς καταλαλιὰν καὶ ἀδελφοκτονίαν· ἄλλου πρὸς γαστριμαργίαν καὶ παιδοφθορίαν, καὶ ἕτερον πρὸς ἱερόσυλίαν καὶ διαιρεσιάσαι· καὶ τὸν μὲν πρὸς φιλοξενίαν καὶ φιλοδοξίαν, τὸν δὲ πρὸς ἀσωτίαν καὶ ἀπανθρωπίαν· ἄλλου πρὸς αἵρεσιν καὶ ὅρκον, καὶ ἄλλου πρὸς ὕβριν καὶ ἀτιμίαν· καὶ ⓦ μὲν πρὸς ὀργὴν καὶ θυμὸν, καὶ ἄλλου ὅτι τύχου καὶ πρὸς ζῆλον καὶ ἔριν, καὶ ἕτερον πρὸς βλασφημίαν καὶ ἀκαθαρσίαν· καὶ τοῦτον μὲν πείθεσι μὴ ἐλεᾶν πτωχούς, τοῦτον δὲ τοῦ γείτονος τοῦτον ἔρως παρασαλεύει· ἄλλους ἀποστερεῖ πιέζουσι τοὺς μισθοὺς μισθωτοῦ, καὶ τί γὰρ ὅτι οὐ ἐλεεινότερον; ἄλλους ποιοῦσιν ὀρφανοὺς ἀποδύειν, ἄλλους χήρας καταπονεῖν· ἄλλους μηδὲ εἰς ἐκκλησίαν εἰσιέναι, ἄλλους εἰς μυεῖα πάσης καταχρημάτιζοντας, ὧν οὐκ

ἔστιν ἀριθμός· ἃ καὶ διηνυθμένων ὀπτελείψει με ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μου. ἴδετε, ἀδελφοί, εἰς πόσα κακὰ ἐμπίπτομεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ οὐ προσέχομεν. ἀλλ' οἴμοι, τίς γένωμαι ταῦτα διηνυθμένος; πῶς φύσατέ μοι, ἀδελφοί, ὅτι ἐν ᾧ δὲ μένον ταῦτα γράφω, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος, δεῖκνυμί μοι ἐπίπτωσι, καὶ ὀξίστα μου, καὶ δακρύειν μοι ἐπιχείται, ὅταν ἐνθυμηθῶ ὃ, ὅσα πάσχει πονηροῖς καὶ δαιμονικοῖς δουλεαζόμενα. τί οὖν ἀμελοῦμεν; τί προσδοκῶμεν; ποῖον καιρὸν ἐκδεχόμεθα; τί τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καταφρονοῦμεν; τί δὲ φειδόμεθα τῶν ἐξόδων ἡμῶν; τί ἀμελοῦμεν; τί ἀναβυόμεθα; ἕως πότε ἀθύμως; ἕως πότε πτοφή; ἕως πότε μέθη; ἕως πότε ἡδοναί; ἕως πότε ἡδυπάθεια; ἕως πότε ἀπληστία; ἕως πότε ἁρπαγαί; ἕως πότε ἀδικία; ἕως πότε ἡ καταδρομὴ τῶν πλουτῶν; ἕως πότε αἱ λεηλασίαι τῶν πενήτων; ἕως πότε πλοῦτος; ἕως πότε χρήματα; ἕως πότε χρυσός; ἕως πότε φιλαργυρία, τῶν ψυχῶν ἡ ἀγχόνη; ἕως πότε φθόνος; ἕως πότε ψεῦδος; ἕως πότε καταλαλιά; ἕως πότε λοιδορία; ἕως ποτε ὀπτιθυμίαι αἰσχραὶ καὶ ἀκόλαστοι; τί πλανώμεθα; τί ἀναμένομεν; τί ἀκαίρως κοπιῶμεν; τί ἑαυτοὺς χλευάζομεν; τί ἑαυτοὺς καταπατοῦμεν μάτην; τί πᾶν ἀγαλόετερα ὀπτιτέχομεν; τί ἀφεκατόμεθα; τί κοπιῶμεν; τί θησαυρίζομεν προσκαίρως; μετανοήσωμεν ὃ λοιπόν, ἐξυπνίσωμεν, γρηγορήσωμεν (προσκαλοῦμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί) ἀποτινάξωμεν τὸ βαθὺ ὕπνον τῆς ἀμαρτίας. δεῦτε, ἀκούσατε, καὶ διηγήσομαι ὑμῖν, πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν· δεῦτε, ἀκούσατε προσέγματα καὶ ῥήματα πνευματικὰ καὶ σωτήρια· δεῦτε, μάθετε βουλὴν σώζουσαν, καὶ θαρέσει· δεῦτε, γνῶτε πῶς ἐξομολογησόμεθα τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν· δεῦτε πρὶν λυθῇ ὁ βίος παρ' ἡμῶν, δεῦτε πρὶν ἀπολιφθῶσιν αἱ ὑγρεῖαι τῆς ζωῆς, πρὶν ὁ θάνατος ἔλθῃ καὶ αἴρῃ ὑμᾶς ἀνέτοιμους· δεῦτε πρὶν ὁ ἥλιος δυσῇ, πρὶν σκοτάσῃ τὸ φῶς· δεῦτε, ἀκούσατε παρ' ἐμοῦ τὰ ἔθνη, καὶ σωπήσατε πάντες ⓐ καταρχὴν τὸ οἰκουμένην· δεῦτε γηγενεῖς, καὶ γοῦν τὸ ἀνθρώπινον, δεῦτε πλούσιοι καὶ πένητες· δεῦτε σύγκλητοι καὶ ἔνδοξοι, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι· δεῦτε πᾶν γένος, καὶ ἡλικία πᾶσα, ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες, μικροί τε καὶ μεγάλοι, νέοι τε καὶ γέροντες· δεῦτε ἱερεῖς Κυρίου, καὶ πρῶτον τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας τὸ ἀπὸ πρεσβυτέρων ἕως πρεσβυτῶν τῆς οἰκουμένης· δεῦτε νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων· δεῦτε βασιλῆς τῆς γῆς· εἴτε σοφοὶ εἴτε ἰδιῶται, δεῦτε, προσπέσωμεν σήμερον Κυρίῳ τῷ ποιήσαντος ἡμᾶς· ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς λαὸς νομῆς αὐτοῦ, καὶ πρόβατα χειρὸς αὐτοῦ. δεῦτε, ἀδελφοί, καὶ γνῶμεν ὅτι οὐδὲν ὠφελήσουσιν ἡμᾶς τὰ πράγματα τῆς γῆς. δεῦτε, ἴδετε ὅτι γυμνοὶ εἰσήλθομεν, καὶ πάλιν γυμνοὶ μέλλομεν ἀπέρχεσθαι ἐκεῖ. δεῦτε, ἐξομολογησώμεθα τῷ Κυρίῳ τὸ διάκρισιν καὶ στεναγμοῖς, τὸ ἐλεημοσύναις, τὸ οἰκτιρμοῖς πενήτων· καὶ αὐτὸς διδάξει ἡμᾶς πῶς σωθῶμεν. Εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτόν· Κύριε, ἡμάρτομεν εἰς Ⓜ σέσκοτισαν καὶ σκώπτουσί σε· δίξαι ἡμῶν τὸν ὀπτιφρονοῦντα τὸν μετανοοῦντα, δίξαι ἡμῶν Ⓜ στεναγμοὶ καὶ τὰ δάκρυα, δίξαι ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν τὸν μετανοοῦντα, Ⓜ ὀδυρμοὶ καὶ κλαυθμοὶ τοὺς ὀπτὶ θανάτου· δίξαι ἡμᾶς τοὺς ἀθλίους, καὶ αἰχμαλώτους βιώσαντας· δίξαι ἡμᾶς, φιλάνθρωπε, τοὺς πολλά σε προσοργίσαντας· δίξαι ἡμᾶς, δέσποτα, τοὺς τὰ ἀσωτίᾳ καὶ πάσῃ πονηρίᾳ τὸ ἀκριβαρσίᾳ τὸν βίον ὅλον διαπεμώσαντας· δίξαι, Κύριε ὁ Θεός, τοὺς τῶν σῶν ἐντολῶν παραβάσαντας· δίξαι ἡμᾶς, δέσποτα, τοὺς ἀναξίους δούλους σου, καὶ μὴ ἀποστρέψῃς ἡμῶν τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν. ὁμολογοῦμεν, δέσποτα, ὅτι οὐδὲ τῆς ζωῆς ἄξιοι ἐσμὲν διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν· ὁμολογοῦμεν, Κύριε, ὅτι οὐδὲ τοῦ ἡλίου τούτου θεωρεῖν ἀξιοῦμεν ἀφ' ἡμῶν, διότι οὐκ ἔστιν ἁμάρτημα, οὐκ εἶδος πονηροῦ κακοῦ, ὃ οὐκ ἐποιήσαμεν οἱ ἄθλιοι· ἀλλὰ δίξαι ἡμᾶς, δέσποτα, ὡς πατὴρ τοὺς ἀσώτους υἱούς· δίξαι ὡς τὸ λῃστοῦ, δίξαι ὡς τοῦ πόρνου καὶ τελώνου. Κύριε, ὀπτίστρεψον ἡμᾶς, Κύριε σωτήρισον ἡμᾶς, καὶ μὴ ὀργισθῇς, ἀλλὰ ἱλάσθητι τοῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐκτὸς σοῦ ἄλλον οὐκ οἴδαμεν. Κύριε, ἔξελοῦ ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τῶν δούλων σου. Κύριε, σὺ εἶ Θεὸς, καὶ ἡμεῖς σὸς λαός. ἡμαρτομεν γάρ, ἠνομήσαμεν,

Ἰσ. πῶς μὲ δυμάζεις

Ἰσ. σωθῶμεν, γέν.

Ψαλμ. ζρδ. ζ.

Ἰσ. φιλάνθρ.

μεν,

μεν, ἠδικήσαμεν, καὶ ὃ πονηρὸν ἐποιήσαμεν, καὶ ὀξημβρήσαμεν ἐν πᾶσι, καὶ τῷ ἀποστόλῳ σου οὐκ ὑ-
κούσαμεν, ἐξ ἀφ᾽ ὧν μακρύνει σου ἀπεπλάνησεν ἡμᾶς· ἀλλ᾽ ἐλέησον, Κύριε, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν
σου· ἐλέησον, δέσποτα, τὸν τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὄφεως ἐκβληθέντα τοῦ παραδείσου· ἐλέησον ἡμᾶς,
καὶ ἔνδυσον χιτῶνα δόξης σωτῆρος ἱμάτιον· ἐλέησον ἡμᾶς, οὓς ἐγύμνωσεν ὁ ἀφ᾽-
5 ὧν τῆς βοηθείας· εὐσπλαγχνε, ἐλέησον τοὺς σε καταλιπόντας, καὶ ἐκείνῳ δουλεύσαντας·
ἐλέησον τὸν πεπλανημένους, ἐλέησον τοὺς σοὺς παραγελίας μὴ φυλαξάντας, καὶ ταῖς
δαιμόνων κακουργίαις καθυπουργήσαντας· ἐλέησον τὸν εἰς ἁμαρτίαις μολιωθέντας, ἐλέησον
τὸν τυραννημένους ὑπὸ τοῦ ἀβύσσου, ἐλέησον τὸν ῥερυπωμένους ἐν ἀσωλίᾳ· ἐλέησον ἐ-
λεήμων, ἐλέησον ἀγαθέ, ἐλέησον μακρόθυμε, ὅτι πῶς κακὸν καὶ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν καὶ πλε-
ἴσ. τὸ ψυχῶν ἡμῶν, ἰῶ 10 ονεξίαν καὶ ἀδικίαν αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐποίησαν. ἐμιάναμεν γὰρ τὸν, ἰῶ κατ᾽ εἰκόνα σου ἐ-
ποίησας· ἐμιάναμεν τὸ σῶμα, ἐμιάναμεν αἴσθησιν. ἡ γλῶσσα ἡμῶν, μάχαιρα ὀξεῖα ἐγένε-
το καὶ τὸ πλησίον· ⓐ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πῦρ βλέπουσιν, αἱ χεῖρες ἡμῶν αἵματος πλήρεις, ⓐ
ἴσ. ἡμῶν ὀξεῖα πόδες ἡμῶν ὀξεῖς εἰς τὸ κακὸν τοῦ ποιῆσαί τινα· τὸ στόμα ἡμῶν μεμίανται ταῖς λοιδορίαις·
σε ἡ γλῶσσα ἐστὶ καὶ καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐμιάναμεν τὸν νοῦν καὶ ⓐ αἴσθησιν. αἱ γὰρ ἀδικίαι ἡμῶν ἕως τοῦ ὑψους
15 ἦρεν, αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ὡσεὶ εἰς ὄρη ὑψώθησαν, αἱ πλεονεξίαι ὡσεὶ νεφέλαι ἐπήρ-
θησαν, αἱ κακίαι ἡμῶν ἕως τοῦ ὑψους ἔφθασαν, αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ἀσυγχώρητοι, τὰ σφάλ-
ματα ἡμῶν παραμυθίαν οὐκ ἔχει, ἡ ἀπορία ἡμῶν ἀπρηγόρητος, καὶ ἰδοὺ ἡ γῆ εἰς κακὰ ἡμῶν
βαστάζειν οὐ δύναται· καὶ ἀφ᾽ τοῦτο, δέσποτα, τοῦ σοῦ ἐλέους χρῄζομεν. γινώσκεις τὸν ἀσθέ-
νειαν τῆς φύσεως ἡμῶν· ἐλέησον, Κύριε, τὴν χεῖρά σου τὸ ποίημα. τὸν σὸν γὰρ βυσπλαγ-
20 χνίαν ὑπερβαλλόμεθα· τῆς σῆς βοηθείας μὴ ὑστερήσῃς ἡμᾶς· ὃ σὸν ἔλεος ἐξαπόστειλον ἡμῖν
τοῖς ἀναξίοις, τὸν σὸν παράκλητον δώρησαι ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς, καὶ ὑπόφαυσον τὸ πρόσω-
πόν σου, καὶ σωθησόμεθα. Ταῦτα (ἀδελφοί μου) λέγοντες καὶ ποιοῦντες, φύγωμεν πᾶσαν κα-
κίαν καὶ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν, φύγωμεν πᾶσαν ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν· φύγωμεν κενοδοξίαν,
μέθην, ⟨καὶ⟩ πᾶσαν ἀπληστίαν· φύγωμεν γαστριμαργίαν τὸν ἡμπάτειαν πάντων τῶν κακῶν,
25 φύγωμεν φιλαργυρείαν τὸν ἀρχὴν καὶ ῥίζαν πάσης ἁμαρτίας, φύγωμεν μισαδελφίαν καὶ
ἀσπλαγχνίαν, φύγωμεν καταλαλιὰν καὶ λοιδορίαν, φύγωμεν πορνείαν, μοιχείαν, καὶ πᾶ-
σαν βλασφημίαν. φύγωμεν κλεψίαν, ἁρπαγήν· φύγωμεν φιλοδοξίαν ⟨καὶ⟩ πρόσωπολη-
ἴσ. καὶ κλοπὴν καὶ ἁρ. ψίαν, καὶ ἔριν, ⟨καὶ⟩ ζῆλον, ⟨καὶ⟩ τὸν λοιπὸν ἀπάτην τοῦ ματαίου βίου τούτου· ἵνα μὴ ἔλθῃ ὁ Κύ-
ριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, καὶ εὑρήσῃ ἡμᾶς ῥαθυμοῦντας, ⟨καὶ⟩ διχοτομήσῃ ἡμᾶς, καὶ ἀποφαί-
ἴσ. καὶ ἡμῶν λέγων. ἴσ. αὐτῷ 30 νηται αὐτὰ καὶ θήσῃ τὸν λέγων· Δήσαντες αὐτοῦ τοὺς χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐμβάλετε εἰς Ματθ. κβ. ιγ΄.
τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ὢ πόσα μέλ-
λομεν τότε κλαίειν, ἀδελφοί, καὶ ὀδύρεσθαι, καὶ θρηνεῖν, καὶ ἑαυτὸν καταπόθεν, μηδὲν ὠφε-
λοῦντες λοιπόν; διὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν, ἐὰν ὅτως μὴ μετανοήσωμεν· καὶ
ἴσ. περὶ ἡμῶν λὸν ἡμῖν μὴ γένηται θλῖψαι, ἐὰν ὅτω μέλλωμεν εἰσκεῖσθαι· κλαύσωμεν μικρὸν λοιπὸν (ὦ
ἴσ. ἡμῶν· ας. 35 ἀδελφοί) ἵνα μὴ ἐκεῖ ἀθάνατα πεμωρηθῶμεν· ἐλεήσωμεν, ἵνα ἐλεηθῶμεν, ἵνα συγχω-
χηθῶμεν, ρηθῶμεν· σκορπίσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς χρήματα, ἵνα μὴ ἄλλοι μᾶς τὸν τὰ λοιπὰ ἡμῶν ⓐ κό-
πον ἐαθίοντες καὶ πίνοντες καὶ σπαταλῶντες, φάλλωσι λέγοντες· Θησαυρίζει ὁ πλούσιος, καὶ Ψαλ. λη΄.
οὐ γινώσκει τίνι συνάξει αὐτά. καὶ πάλιν, Ἰδοὺ ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἔθετο ⓐ Θεὸν βοηθὸν αὐ- Ψαλ. νβ΄.
τοῦ. τί γὰρ ὄφελος, ἀδελφοί, ὅταν ἡμᾶς κοπιάσωμεν, καὶ ἄλλοι ⓐ κόποι ἡμῶν δεσπόσωσι;
40 σωπέμψωμεν ἐκεῖ, ἵνα εὕρωμεν. Ὁ γὰρ σπείρει ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. μηδεὶς Γαλ. ϛ. ζ.
σφαζέσθω, ὅτι γυναῖκα ἔχω καὶ τέκνα, καὶ οὐ δύναμαι δι᾽ αὐτὰ σκορπίσαι τὰ χρήμα-
τα, ἵνα μὴ ἀποθήσωσι σωχρὸς αὐτὸν καταλίπω. μὴ, ἀδελφοί, μὴ (παρακαλῶ
πρὸς ὑμᾶς) μὴ τοῦτο μεμεμαθήκατε. ἔστι γὰρ Θεὸς ὁ εὐεργέτης ὁ οἰκτίρμων, ὁ μεμεμανὼς καὶ
δίκαιον τὸν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, ὁ καὶ ποιήσας αὐτούς· μόνοι ἡμεῖς ἑαυτοὺς μεμεμνήσω-

μεθα,

μὴν, ἑαυτὸν κλαύσωμεν, ἑαυτὸν εὐτρεπίσωμεν, ἑαυτὸν πρὸς τὰ ἐκεῖ κριτήρια καὶ δικαστήρια προασφιλισώμεθα. ὁ γὰρ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ὅτι τέκνα, ὅτι γυνὴ, ὅ πατὴρ, ὅ μήτηρ, οὐκ ἀδελφὸς, ὅ συγγενὴς, ἀλλ' οὐδὲ αὐλὸς ὁ Ἀβραάμ, ἢ Νῶε, ἢ Δαυὶλ, ἢ Πέτρος, ἢ Παῦλος δυνήσονται λυτρώσασθαι ἡμᾶς ἐκ τῶν ἀκαταλήπτων ἐκείνων βασάνων, εἰ μὴ τὰ ἔργα ἡμῶν. ἐξ ὑφάνου ἔρχεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ἔρχε῾ται ὁ ἐπὶ ζωῆς καρδίας καὶ νεφροὺς· ἔρχε῾ται, καὶ τίς λοιπὸν ἐκφύγῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ; ἔρχεται καθήμενος ὅπου θέλουσιν, καὶ ὁπόθεν βλέπων ἀβύσσους· ἔρχε῾ται ὁ Θεὸς τῶν θεῶν, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων· ἔρχε῾ται ὁ ἄρχων τῶν ἀρχόντων, καὶ κριτὴς τῶν κριτῶν· ἔρχε῾ται ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ δικαστὴς τῶν δικαζόντων· ἔρχε῾ται ὁ δημιουργὸς καὶ ἐλέγχων πᾶν φαῦλον καὶ ἀποκεκρυμμένον μυστήριον· ἔρχεται ὁ φανερὸς πᾶσι καὶ ἀπροκάλυπτα τὰ ἐσφαλισμένα τῶν κρυφίων· ἔρχεται ὁ τὰ ἐνθυμήματα καὶ τὰς πράξεις καὶ τὰ ῥήματα καὶ πᾶν σύνοιδα ὅτι πάντων ἀριαμβεύων· ἔρχε῾ται ὁ ἀληθὴς καὶ ἀκίβδηλος ὀφθαλμὸς, ὁ ἀπροσωπόληπτος δικαστὴς, ὁ ἀδωροδόκητος ἐξεταστὴς, ὁ πᾶσαν ῥυπαρὰν πρᾶξιν καὶ αἰσχρὰν ἡδονὴν καταφλέγων, καὶ εἰς γέενναν πυρὸς ἀπέμπων· ἔρχεται ὁ ἀγαπῶν εἰρωνίαν, καὶ μισῶν πᾶν πονηρὸν ῥῆμα, ἢ πᾶν ἄρπαγμα, καὶ ἀμνησίκακον πᾶσαν, καὶ τοὺς πλουτοῦντας τὰ σκληρὰ λαὰ αἰωνίως ἀμφιβάλλοντος· ἔρχε῾ται, οὗ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἡ γῆ φεύγει, ἡ θάλασσα ξηραίνε῾ται, ὁ οὐρανὸς εἱλίσσε῾ται ὡς βιβλίον, τὰ ἄστρα πίπτουσιν, ὁ ἀὴρ κλονῆται, ὁ ἥλιος σκοτίζε῾ται, ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσον῾ται, τὰ χερουβὶμ τρέμει, τὰ σεραφὶμ ὀξίσανται, ἀγγέλοι φείδονται, ἀρχάγγελοι τρέμουσι, τὰ δύω, τὰ κάτω δουλεύ῾εται, τὰ πάντα σείε῾ται· ἔρχεται ὁ μὴ λαμβάνων πρόσωπον ἀνθρώπου, καὶ μὴ ἐλεῶν τὸν χρίστου· ἔρχεται ὁ ἀποδιδοὺς ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὁ ἐλέγχων καὶ συλλογιζόμενος πάσης πονηρᾶς βουλὴν καὶ τὰ κινήματα· ἔρχεται ὁ ἐλεῶν τοὺς ἐλεήμονας, καὶ καταισχύνων τοὺς ἀσυμπαθεῖς, ὁ φοβερὸς ὁ βουλαῖς ἀνδρὸς τοὺς μὴ θεόφρονας· ἔρχεται ὁ κάμπτων πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων· ἔρχεται οὗ ὁ θεῖος φλὸξ πυρὸς, καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ πῦρ φλέγει· ἔρχεται τοὺς ὑπὸ δικαίους σῶσαι καὶ δοξάσαι, τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς τιμωρήσασθαι· ἔρχε῾ται μακαρίσαι τοὺς δικαίους, τοὺς δὲ ἐμπεπλησμένους καταπίσαι· ἔρχεται τιμῆσαι τοὺς ἀγωνοθέτους καὶ ἀγρυπνοῦντας τὸ πρεσβυτικὸν καὶ ψαλμῳδίας, τὸ βυζαντίον καὶ δίπτυχα καὶ ἀποστολικὸν· τοὺς δὲ ῥαθύμους καὶ ἀμελεῖς εἰς βασάνους καὶ θλιμμοὺς ἀπαπειλῆσαι· ἔρχεται πρὸς μὲν τοὺς ἁμαρτωλοὺς φοβερὸς καὶ σκληρὸς, μὴ πολλῆς ἀπειλῆς κολάσει· πρὸς δὲ τοὺς δικαίους πρᾶος καὶ ἱλαρὸς καὶ ἥμερος· καὶ τί φησι πρὸς αὐτούς; Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· οὐχ ὅτι πλοῦτον πολὺν ἐκτήσασθε ὅτι τῆς γῆς, οὐδ' ὅτι πολλοὺς δούλους καὶ δούλας ἐκτήσατε, οὐδ' ὅτι βύσσινα καὶ ἔνδοξοι ἐνεδύσασθε· ἀλλ' οὐχ ὅτι πολλοὺς ἀγροὺς καὶ ἀμπελῶνας ἐκληρονομήσατε, ἀλλ' οὐχ ὅτι ἀπωθήκας καὶ λαμπρὰς οἰκίας ᾠκοδομήσατε, ἀλλ' οὐχ ὅτι πολλὰ ζῶα βοῶν καὶ ἁλῶνας προβάτων ὑπερήσασθε, ἀλλ' οὐδὲ ὅτι πραπέζης πλουσίας καὶ ἀφθόνου ἀπηλαύσατε, οὐδ' ὅτι ἱματίοις λαμπροῖς ἐνεδύσασθε, ἀλλ' οὐδ' ὅτι μύροις καὶ ἀρώμασιν ἠλείφθε, ἀλλ' οὐδ' ὅτι πολλὰ πρὸ πάντων ἐθυμήθητε· οὐχ ὅτι ἐδοξάσθητε καὶ ὑψώθητε καὶ ἐμεγαλύνθητε, ἀλλ' οὐδ' ὅτι ἐσπεύσατε, ἢ ἠγρύπνησατε· οὐδ' ὅτι πρὸ πάντων ἐφυλάξατε, ἢ ὅτι ἐκαλοκαγαθήσατε· ἀλλ' ὅλα ἐπείνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ἐξένισα με ξένον, καὶ εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν ζωπαλάτε με, καὶ μεγάλως με προέμυθήσασθε· ἐγύμνωσα με γυμνὸν, καὶ ἐνεδύσασθε· ἐθλάσθην με ὁ ἀθανάτως καταπείμονι, καὶ ἐπισκέψασθέ με, καὶ πολλῆς θεραπείας ἠξιώσατε· ἤλθετέ με ἐν φυλακῇ, καὶ μετὰ πολλῆς προθυμίας ἤλθετε πρός με. καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ δίκαιοι Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν; ἢ ξένον, καὶ ζωπαλάσαμεν; ἢ γυμνὸν, καὶ περιεβάλομεν; ἢ

Ματθ. κε. λδ. Ἰσ. ἐβ. ιϛ.

ἀθετῆ,

ἀδελφῆ, ἢ τὸ φυλακῇ, καὶ διηκονήσαμέν σοι; ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτοὺς φησιν· Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, τῷ πεινῶντι, τῷ ἀπορριπτουμένῳ, τῷ ξένῳ, τῷ γυμνητεύοντι, τῷ ἐξουθενημένῳ, τῷ λελωβημένῳ, τῷ τὸ σῶμα εἰσάγοντι, τῷ τὸ ἀνάγκη, τῷ τὸ θλίψει, τῷ τὸ λιμῷ, τῷ τὸ δίψει, τῷ τῆς ἀμαρτίας ἐπιτιμίῳ, τῷ κατὰ ποινὴν ἀγομένῳ, τῷ ἀδικουμένῳ, τῷ κακουχουμένῳ· ἐφ' ὅσον ἐπτήσατε οὐκ ἐμοὶ τούτων ἑνὶ, ἐμοὶ ἐποιήσατε, τὰ ἐμὰ μὴν ἐκτρώματα, ἐμοὶ διηκονήσατε, τὸν ἐμὸν ψυχὸν ἀνεπαύσατε· Διὰ τοῦτο δοῦτε ⓐ βουλευόμενοι τῆς παρ' ἐμοῦ, κληρονομήσατε τὸν ἡτοιμασμένον ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. δοῦτε δὲ πρόθυμοι, ⓐ τὸν πίστιν ἀσπαλῶς καὶ ἀμόλυντον φυλάξαντες· δοῦτε ⓐ δι' ἐμὲ πτωχεύσαντες τὸν πνευματικὸν πλοῦτον χάριτος· δοῦτε ⓐ τὸ ἐρημίαις καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς μετὰ τῶν θηρίων δι' ὄνομά μου οἰκήσαντες· δοῦτε ⓐ πενθοῦντες καὶ τεθλιμμένοι· δοῦτε ⓐ δι' ἐμὲ πεινάσαντες καὶ διψήσαντες· δοῦτε οἱ διεσχισμένοι ἔνεκεν δικαιοσύνης· δοῦτε οἱ ὀνειδιζόμενοι καὶ μισηθέντες διὰ τὸ ὄνομά μου· δοῦτε οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, δοῦτε οἱ ἐλεήμονες, δοῦτε οἱ εἰρηνοποιοί, δοῦτε οἱ εὐσπλαγχνοι, δοῦτε οἱ ὀρφανοτρόφοι, δοῦτε οἱ ξενοδόχοι, δοῦτε οἱ τῶν χηρῶν προστάται, δοῦτε οἱ τῶν ἀδυνάτων αἰχμάλωτοι, δοῦτε οἱ τῶν ἀδικουμένων πρόμαχοι, δοῦτε οἱ τοῦ τὸ φυλακῇ ὑπισχνούμενοι, δοῦτε οἱ τῶν ἀ χρεοκοπούντων πλουτοῦντες, δοῦτε οἱ τὰς ψυχὰς τῶν πεινώντων καὶ διψώντων διὰ τὸ ὄνομά μου ἐμπλήσαντες, δοῦτε οἱ τῶν ἀδίκως καταδουλωθέντων καὶ κινδυνευόντων προστάται θερμότατοι, δοῦτε οἱ τῶν τὸ ἐξορίαις καὶ πικραῖς δουλείαις εὐσταλεῖς ἐλευθεροῦται, δοῦτε οἱ τὰ ἔρημοι καὶ ἡσύχιοι βίοι διὰ ἐμὲ πολιτευσάμενοι, δοῦτε οἱ πρόθυμοι καὶ ἀσκήσει καὶ σεμνῇ πολιτείᾳ ἕως θανάτου ἀγωνισάμενοι, δοῦτε οἱ τὸ σωφροσύνῃ καὶ ἁγνείᾳ τὸ σῶμα καὶ τὸν ψυχὸν ἀσπίλον καὶ ἀμίαντον διατηρήσαντες, δοῦτε οἱ τὸ ὑποταγῇ καὶ ἀγρυπνίαις καὶ ψαλμῳδίαις ὅλον ἑαυτῶν ⓦ βίον τελέσαντες, δοῦτε οἱ καὶ ἐκὰς νύκτα καὶ ἡμέραν τὰ ἐκκλησίας μὴ ἀφιέμενοι, δοῦτε οἱ τὰ θυσιαστήριά μου κοσμοῦντες καὶ ὑπομελούμενοι, δοῦτε οἱ κατασφαγέντες τῶν ὑπηκόων, ἀπολάβετε τὰ οὐράνια· δοῦτε οἱ καταλείψαντες δι' ἐμὲ πατέρας καὶ μητέρας, υἱοὺς καὶ θυγατέρας, οἰκίας καὶ ἀγρούς καὶ συγγενεῖς, ἀπολάβετε τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ τῆς ἐπουρανίου δοῦτε καὶ θεάσασθε τὸν δόξαν τὸν ἐμὸν, καὶ χαίρετε, καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς τοῖς οὐρανοῖς. δοῦτε, ἴδητε οἷον δεσπότην ἐπιποθοῦντες τυγχάνετε, καὶ χαίρετε, καὶ σκιρτήσατε, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. εἰσέλθετε εἰς τὸν χαρὰν τοῦ Κυρίου ὑμῶν, ἀπολάβετε τὰ ἀγαθὰ ἅγια, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οἷς οὐκ ἤκουσε, καὶ ὅτι καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη· εἰσέλθετε εἰς τὰ ταμεῖα τοῦ παρ' ἐμοῦ, ὅπου ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παραγενέσθαι· δέξασθε τὰ βασιλεῖα καὶ τὸν στεφάνους καὶ τὰ ἐπαθλα τῆς ἀγάπης ὑμῶν. ἐναγάλλεσθε τὸ βάρος καὶ ⓦ καύσωνα τῆς ἡμέρας· ἀπολάβετε τὸν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. εὐφράνθητε πεινῶντες καὶ δίψαντες, χαμηχειτῶντες καὶ ξενοφαγίαν· ἀπολαύσατε σὺν δόξῃ ἀνεκλείπτου, καὶ χαρᾶς ἀνεκλαλήτου, ἵνα συμποιμάνω ὑμῖν τοῖς φίλοις, ἀναπαύσασθε λοιπὸν εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ παραδείσου, εἰς τὰς μονὰς τὰς φωτεινὰς, εἰς τὸν φιλὸν καὶ χαρμοσύνου τέλος οὐκ ἔχοντας, εἰς σκηνώματα λαμπρὰ καὶ δεδοξασμένα. εἰσέλθετε εἰς τοὺς φωτεινοὺς, καὶ ἀναπαύεσθε σὺν τῷ κόπῳ ὑμῶν, ὃν δι' ἐμὲ ὑπεμείνατε. ἀναπαύεσθε μετὰ τῶν ἀγίων μου ἀγγέλων, μετὰ ἀποστόλων, μετὰ προφητῶν τῶν ἀπ' αἰῶνος καὶ διαφερησάντων ἀγίων. εἰσέλθετε εἰς ὃ ἐμὸν παράδεισον, ὅπου οὐκ ἔστι πόνος, λύπη, καὶ στεναγμὸς, οὐδὲ δάκρυον, ἀλλὰ ἀμώμητος, καὶ ζωὴ ἀτελεύτητος. τοιαύτας δωρεὰς χαρίζομαι ἐγὼ τοῖς ⓦ ἐμὸν λόγον τηρήσασιν, ὅτους ἐγὼ τιμῶ τοῖς ἐμὲ τιμήσασιν· οὕτως ἐγὼ δοξάζω τοὺς ἐμὲ δοξάζοντας, οὕτως ἐγὼ ἀναπαύω τοὺς τὰ ἐμὰ μὴν τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους ἀναπαύοντας, οὕτως ἐγὼ μακαρίζω τοὺς τῆς ἐκκλησίας μου ὑπερμαχοῦντας, οὕτως ἐγὼ ἀ-

ἀποδίδωμι

ποδίδωμι πλουσίως ϗ ἀφθόνως ϗ ἐκατονταπλασίως, τὴν αἰώνιον ζωήν. ἐδώκατέ μοι κλάσμα ἄρτου· λάβετε βασιλείαν οὐράνιον. ἐδώκατέ μοι ἄργύριον· λάβετε Ⓦ τὴν ἄδειαν τῆς τυφῆς. ἐδώκατέ μοι ἱμάτιον παλαιόν· ἐνδύω ὑμᾶς ὃ ἄδυτον φῶς. ἐδώκατέ μοι ποτήριον ὕδατος· ἀπολάβετε ὃ ὕδωρ ὃ ζῶν τῆς ἀναπαύσεως. Εἰσηλάγετέ με εἰς τὴν σκέπην· ἰδοὺ χρείζομεν ὑμῶν ὃ ἐν μιᾷ τῶν ἀγίων ἀγγέλων. ἐδώκατέ μοι φθαρτά· λάβετε ἄφθαρτα. ἐδώκατέ μοι προσκαιρα· λάβετε αἰώνια. ἠξιώσατέ με τῆς τραπέζης ὑμῶν· λάβετε πνευματικὸν αἰώνιον. ἐρρύσασθέ με ἀπὸ δεσμωτηρίου, ἐπεσκέψασθέ με ἀσθενοῦντα, ἐλύσατέ μου Ⓦ λιμὸν ϗ πιεῖν δίψαν, ἐνίψατέ μου τοὺς πόδας, ἐθερμάνατέ με ῥιγοῦντα· ἰδοὺ χρείζομεν ὑμῶν Ⓦ κάλπην τῆς Ἀβεσσάμ. ἔλαβον πηλὸν, ἐδώμι μύρον ἅγιον· ἔλαβον χέρνιν, ἐδώμι χρυσόν. πολλὰ γὰρ τὰ ὑμέτερα, οἷά εἰσι, τοὺς τοὺς ἐμοὺς δώρεας χορτος εἰσὶ ϗ πηλός. τὰ γὰρ ὑμέτερα ὀπτὰ, τὰ δ' ἐμὰ ἐπουράνια· τὰ ὑμέτερα πρόσκαιρα· τὰ δ' ἐμὰ φῶς, ζωὴ, ἡ χαρὰ, ϗ ἀνάπαυσις. οἶδα ἐγὼ ὅσα μοι ἐπηύξατε, γινώσκω ἐγὼ ὅσα οὐκ ἔστε σύμμαχοι ὑμῶν ἀπεκρύψατε, ϗ τὸν ἐμὸν ψυχὸν ἐσκορπίσατε· ὀπίσω μου, καὶ οὐκ ἐπιλαβόμενον ὅσα με ἐξενοδόχησατε· καὶ ἅ μὲ ζωὴ ταῦτα πρόσκαιρα, ὅσα οὐ χρεία, καὶ ὅσα ὀπὸ τῆς γῆς ἐστὶ ἀρχὴ ἀγαθὰ, ὑμῖν χρείζομεν τοῖς φίλοις μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

Εἴδετε, ἀδελφοὶ, τῆς ἐλεημοσύνης ὃ κέρδος, ἴστε αὐτῆς τὸν ἰσχὺν, ἐμάθετε αὐτῆς τὸν δυνάμιν, κατηξιώσατε αὐτῆς τὸν ὠφελειμόν. Εἶτά, φησι, ὁ Κύριος πρὸς τοὺς δίωνυμους λέγει, πρὸς τοὺς ἀνόμους, πρὸς τοὺς αἰρέσεως Ⓦ βίον δαπανωμένους· Ἐπείνασα γὰρ, φησι, ϗ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, καὶ τὰ ἑξῆς. πόσα ἦλθον εἰς τὸν θυεαν ὑμῶν ζητῶν στολὴν, καὶ ἀπωσάκτοί με ἀπεστρέψατε; πόσα ἦλθον εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν, καὶ εἶδον τραπέζας πεμπτίων ἀγαθῶν μεστὰ, καὶ πόρπας τρέφων ὀρχήστας, καὶ κόλακας, καὶ ἐμὲ καὶν κλάσματος ἄρτου οὐκ ἠξιώσατε; μὴ γὰρ αἱ ὑμέτεραι ἐζήτουν, καὶ οὐκ τῶν ἐμῶν οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν; πόσα ἦλθον εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν, χάμωνος στρωτοῦ ὀπτικειμένου, γυμνὸς καὶ αὐτόδετος, μηδὲν λαλῆσαι δυνάμενος ἀπὸ τῆς βίας καὶ τῆς ἀνάγκης· ὑμεῖς δ' ὀπτῶ ἔξαιτες, ἐξουθενήσαντες, ἐξωθεῖ με ἐγκαταλίπετε, καὶ οὐδὲ καὶ ὡς ἕνα τῶν κωφαρίων ἐλογίσασθε; καὶ ἀφ' τοῦτο πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ Ⓦ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ σκώληξ ὁ ἀκοίμητος, καὶ βρυγμὸς ὀδόντων· ὅτι οὐ μόνον ὑμεῖς με οὐκ ἠλεήσατε, ἀλλὰ καὶ τοὺς θέλοντάς με πολλάκις ἐλεεῖν ἐκώλυετε, καὶ ἐπὶ θέτε λέγοντες, ὅτι κλέπται εἰσὶν Ⓦ πλανοί· τί ἐλεεῖτε αὐτούς; τοὺς κυνὰς ἐτρέφετε, τοὺς ἵππους ἐθεραπεύετε, τῶν κτηνῶν ὀπτιλέπετε καὶ ὀπτιμᾶσθε ὄνους, καὶ χοίρους ϗ πρόβατα ἐμεμνᾶτε· τὰ δ' ἐμὰ μόνη, τοὺς πλανεῖς δ' ἀδυνάτους, οὐδέποτε κλείσατε· ὅτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐλεηθήσεσθε. οὐκ οἴδατε, ἄθλιοι, ὅτι ὁ τὸν πλανὸν ἔχων πᾶς ἀνθρωπος τὴν σωτηρίαν; οὐκ ἀκήκοατε ὅτι ἀδελφοὶς μου αὐτοῦ ἐποιήσατε; οὐκ ἠκούσατε τῆς γραφῆς λεγούσης, ὅτι Ὁ ἐλεῶν πλανὸν, δανείζει Θεῷ; οὐκ ἐμάθετε, ὅτι Κρίσις ἀνίλεως τοῖς μὴ ποιήσασιν ἔλεος; ὦ πόσα ἐρῶσιν Ⓦ πέπτες, Ⓦ ἀδελφοὶ μου, ὀδυρόμενοι, κλαίοντες καὶ θρηνοῦντες; ποῖον ῥῆμα οὐκ ὀπισοῦμαι εἰς τὸ ὀπικαίμενον ὑμῶν τὴν ἀμείλικτον καρδίαν, ἐλεεῖτε, βοηθεῖτε λέγοντες, δότε οἱ ἀγαθοποιοὶ, δότε οἱ ἐλεήμονες, δότε οἱ φίλοι τοῦ Θεοῦ, δότε οἱ λόγων ἐργοι, ϗ ἄλλα μυρία ῥήματα ϗ σχήματα ὀπιτηδεύόμενοι τὰ δυνάμενα ϗ λίθους μαλάξαι, ϗ ἀγρίων θηρίων τὴν ἡμερότητα ποιῆσαι, ὑμεῖς δ' ἐσκληρύνατε τὰ σπλάγχνα ὑμῶν. ϗ μόνοι οὐκ ἐλεεῖτε ϗ πολεμηθῆσθε, ἀλλὰ ϗ μᾶλλον κατηδιώκατε ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ὥστε πολλοὺς ἀποθήσκειν ἀπὸ τοῦ λιμοῦ ϗ τῆς ψύχους; ὦ πόσους ὀρφανοὺς ἠδικήσατε, πόσας χήρας ἐπλεονεκτήσατε, πόσους ἀδυνάτους ἐθλίψατε, πόσους καταπονουμένους γυμνοὺς ϗ αἰχμαλώτους κατεσήσατε; ὦ πόσων μισθῶν μισθοὺς ἐκρεμτήσατε, ἀφ' ὧν ϗ αἰωνίως πυρπολήσεσθε;

Ματθ. κε. λα.

ἰσ. κατὰ φωνὴν, ὑ

ἰσ. κτῆνῶν πρόβατα δὲ ὑ ἐπιλείπει ὄνους,

Ματθ κε. Παροιμ. κθ. κ. Ιακ. ε. γ.

ἰσ. ϗ μόνοι οὐκ

οὐκ ἐμάθετε ἐκ τῆ πέντε μωρῶν παρθένων, ὅτι πᾶσα ἀρετὴ χωρὶς ἐλεημοσύνης οὐδὲν ὠφελῆ; καὶ πρᾳότητα ἔπῃς, καὶ ἡσυχίαν, καὶ σεσυγχυμένον, καὶ ἀκροτηρίαν, ξενοφαγίαν τε, πραότητα καὶ διψᾶν, καὶ ὁ ποιῶν ἔπῃς χωρὶς ἐλεημοσύνης οὐδὲν ὄφελος. λοιπὸν τί ἔτι πλέον ὑμῖν παραιρεῖται; δέχου τοῦτο παρ' ἐμοῦ ⓐ κατεκαυμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. εἰς γὰρ τὸ ἐμὸν παλάτιον ἀνελεήμων οὐκ εἰσέρχεται, εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς ἀκαθαρσίας οὐκ ἀξιοῦται· εἰς Ⓦ ἐμὸν παράδεισον πονηρὸς, ἢ βλάσφημος, ἢ πονηρεύεται οὐκ ἔρχεται· εἰς τὸν ἐμὸν παστάδα πόρνος, ἢ μοιχὸς, ἢ ἀρσενοκοίτης οὐ καταξιωθήσεται· εἰς τὸν ἐμὸν τραπεζαν σκληρὸς, ἢ ἀμετάδοτος οὐκ ἀνακλιθήσεται· εἰς τὰς δύο μονὰς ἁρπαξ ἢ πλεονέκτης οὐ μὴ παρεισπατήσει· εἰς τὰ ἐμὰ βασίλεια κλέπτης, ἢ λοίδορος οὐ μὴ παρεσ-
εληλύσει· εἰς τὸ δῶμα θυσιαστήριον ψεύστης, ἢ καταλάλος, ἢ μέθυσος οὐκ εἰσελεύσεται· εἰς Ⓦ ἐμοὶ οἶκον φιλάργυρος, ἢ ἀπαστράπτης οὐκ ἀναπαύσεται· εἰς τὸ οὐράνιον καταπέτασμα ἀκάθαρτος, ἢ ἀσελγὴς, ἢ βέβηλος οὐ διέρχεται· εἰς αἰωνίαν ἀνάπαυσιν ῥαθύμος, ἢ νωθρὸς, ἢ ἀνδροφόνος οὐ διελεύσεται· εἰς τὸ ἐμὸν ἅγιον ὀργίλος, ἢ ζηλωτὴς, ἢ μνησίκακος οὐ μὴ παρεισέλθωσι· εἰς Ⓦ ἐμὸν νυμφῶνα φλύαρος, ἢ μωρολόγος, ἢ γελωτοποιὸς
ὅλως ἀνάλιθήσεται· εἰς αἰώνια σκηνώματα ἀνάξιος ἢ φθορεὺς κληρονομήσει οὐκ ἔχει. μηδεὶς πλανάσθω· οὐδεὶς ἄδικος, ἢ τις τῆ τοιούτων εἰς τὴν βασιλείαν τῆ οὐρανῶν οὐ καταξιωθήσεται· ἀλλ' ἐκτὸς μόνοι εἰσελεύσονται, ⓐ θυμαπάδοτοι, ⓐ πωρωθέντες τῆ πνεύματι, ⓐ πεπωρωμένοι τῆ καρδίᾳ, ⓒ οἱ εἰρηνοποιοί· οἱ τοιοῦτοι εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τῆ οὐρανῶν, καὶ χαρήσονται, καὶ ἀγαλλιάσονται, ὅτι ὁ μισθὸς αὐτῶν πολὺς ἐν τῆ οὐρανῷ. ὑμεῖς δὲ οἱ ἀπαίνθρωποι καὶ ἀνελεήμονες, παρθένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτῦ. ὥσπερ γὰρ ἐκ ἠλεήσατε, οὕτω καὶ ὑμεῖς οὐκ ἐλεηθήσεσθε. λοιπὸν ἀπέχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας, ἐπ' ἀγάτε εἰς τὸ σκότος τὸ αἰώνιον οἱ κατεκαυμένοι καὶ μεμισημένοι, ὅπου ὁ σκώληξ ὁ ἀκοίμητος, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς, καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ⓒ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. ταῦτα πάντων ἀκούσαντες, ἀδελφοὶ, δεῦτε, καὶ ἐπιστρέψωμεν ἐκ τῆς ὁδῦ ἡμῶν τῆς πονηρᾶς· μετανοήσωμεν, ἐνδύσωμεθα τὸν γάμον, τύψωμεν τὸ στῆθος, γενηφορήσωμεν οἱ νυστάζοντες, ἐξυπνίσωμεν, δακρύσωμεν ὅτι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν· καὶ εἴ τινός ἢ εὐσυκοφαντήσαμεν, ἢ ἁρπάσαμεν, ἀποδῶμεν, ἵνα μὴ καταχριθῶμεν· ἐλεήσωμεν ἵνα εὑρωμεν ἔλεος. καὶ εἴ τι ἔχομεν κτῆ-
νος ἢ πέντης, ἢ πλουσίου· πάντα συγχωρήσωμεν ἀπ' αὐτῆς τῆς καρδίας ἡμῶν, ὡς ὁ Χριστὸς ἐκέλευσε, μή πως καταχριθῶμεν καὶ καταδικασθῶμεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καθὼς ἐκεῖνοι οἱ ἀπελεήμονες ⓒ μισαὶ θεσπαι. γλυκάθητε εἰς ἀλλήλους θυπλαγχνα, φιλάδελφοι θεσπαι, πραεῖς, φιλόξενοι, ὑπήκοις, μακρόθυμοι, ἀλλήλοις βαστάζοντες, ἀλλήλοις ἀνεχόμενοι, ἀλλήλοις συγχωρούντες, ἀλλήλοις διερθύμενοι, ἀλλήλοις νουθετῦντες, ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζοντες· ἵνα καὶ τῆ παρεμπέσωσι καλοῖς τὴν πρᾶξιν πληρώσωμεν, καὶ Ⓦ ἐλθόντα βίον ἐκ ἀφέσει ἁμαρτιῶν λαμβάνοντες, τῆ αἰωνίων ἀγαθῶν ὑπερτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα ⓒ σὺν τῷ κράτος ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ Λογ. γ.

Γ x Ms. Reg. Lut.

Ματθ. γ. ι.

Ἀγαπητοὶ, τὰ τῆς μετανοίας φάρμακα, ἵνα διὰ τῆς σωτηρίας λιμένι προσορμίσωμεν. ἐτρώθημεν τῇ ἁμαρτίᾳ· ἰαθῶμεν τῇ μετανοίᾳ. ὄφις τῆς ἁμαρτίας ὁ διάβολος ἔπεσεν· ὄφις τῆς μετανοίας ὁ Χριστὸς ἐδημιούργησεν. ἰχθὺς ὄφιν τῆς ἁμαρτίας ταῖς ῥίζαις κατεβάλετο· ὁ Κύριος προέρριζον τὴν ἁμαρτίαν τῇ ἀξίνῃ τῆς μετανοίας ἐξέτεμεν. Ἰδοὺ γάρ, φησιν, ἡ ἀξίνη ὑπὸ πρὸς δένδρου κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ὁ διάβολος τὸν ἁμαρτίαν ὡς ζιζάνιον ἔσπειρε· ὁ Χριστὸς τῇ δρεπάνῃ τῆς μετανοίας τὸν ζιζανώδη ἁμαρτίαν ἀπέκειρε. κακόν πάθος ἡ ἁμαρτία, ἀλλὰ καλὸν προσφύγιον ἡ μετανοία. φύγωμεν τοίνυν τὸν φοβερόν, καὶ σπεύσωμεν τὸν πρᾶον. διὰ ἁμαρτίας ὁ διάβολος εἰς τὸν γέενναν ὁδηγεῖ· διὰ μετανοίας ὁ Χριστὸς εἰς τὸν βασιλείαν χειραγωγεῖ. ἥμαρτες; ἠσύχασον. καὶ γὰρ ὁ ἁμαρτεῖν, τοσοῦτον δοκεῖ· ἀλλὰ ὁ ἐμμεῖναι τῇ ἁμαρτίᾳ, κακόν. ὁ μὲν γὰρ ἁπλοῦν ἔχει· ὁ δὲ ἀσύγγνωστον ὑμῶν εἰσφέρει. ἐπεὶ καὶ ὁ Πέτρος ἀρνησάμενος ἥμαρτε, καὶ Παῦλος διώκων Χριστὸν πρωτόμυστος, καὶ δαιμόνων μοιχείαν καὶ φόνον ἐργασάμενος, ἄξια θανάτου ἔπραξεν. ἀλλ' εἰ καὶ ὡς δοῦλοι ἥμαρτον, ἀλλ' ὡς ἅγιοι μετενόησαν· καὶ εἰ ἀπροσώπως τοῖς δικτύοις τῆς ἁμαρτίας ἐνέπεσαν, ἀλλὰ τῶν λύμης τῆς ἀπιστίας ἐκ τῶν τῆς βαθυοίας ὀφθαλμῶν ἀφελόμενοι προσέδραμον τῇ μετανοίᾳ, ἵνα δι' αὐτῆς τὸν ἄφεσιν τῶν πλημμελημάτων ἀπενέγκωνται. δεῦτε οὖν, ἐξ ἡμῶν προσδράμωμεν τῇ μετανοίᾳ. Εἰ γὰρ καὶ ἐφύρησεν ἡμᾶς ὁ διάβολος τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ κουφίζει ἡμᾶς ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ γλυπθεὶς ἐκ τῆς ἁγίας πλήνης Μαρίας, τῇ μετανοίᾳ, ὃ φορτίον τῆς μετανοίας εἰς ἑαυτὸν ἀναδεξάμενος. Ἰδε γάρ, φησὶ, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὸν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. ὁ διάβολος γὰρ τὴν ἁμαρτίαν τοῖς δυσὶ θεσπεσίοις ἐπέθηκεν· ὁ Κύριος τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀνέλαβεν. ἐκ θείου ἔδωκε τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα τὴν ἁμαρτίας ἔπεκεν ἀπολέσῃ τὸν δυσσεβῆ· ὁ Κύριος ἔλαβε τὸν ἁμαρτίαν, ἵνα τῆς δυσσεβοῦς φύσεως ἐλευθερώσῃ ὃ ἀνθρωπος. διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ προνοίας φοβερὸς ἦν ὁ διάβολος, διὰ τοῦ σταυροῦ ἀφόρητος ἦν ἡ ἁμαρτία· ὁ γὰρ σταυρὸς πάνυ ἔθλασε τῆς ἁμαρτίας τὰ κέντρα. Φασὶν ὅτι γῆς ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὡς ἀγαθὸν ἰατρὸν ὅτι ὃ τῆς γῆς χοϊκὸν ὁ διάβολον κατέπαυσεν. Εἶδον γάρ, φησι, Σατανᾶν, ὡς ἀστραπὴν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἐλυμήνατο τοῦ θανάτου τὸν βασιλείαν. Εἰ γὰρ καὶ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως, καὶ ὅτι οὐκ μὴ ἁμαρτήσαντας ἐν τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος· ἀλλ' ὅμως μετὰ θάνατον τοῦ Κυρίου, παίγνιον καὶ πτῶσις γέγονεν ὁ θάνατος· διὰ πολλοὺς μετὰ τὸν τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν ὑπερτρομοῦσιν τοῦ θανάτου τύφον, λέγοντες· Ποῦ σου, θάνατε, ὁ κέντρον; ποῦ σου, ᾅδη, ὁ νῖκος; προσέδραμον τοῦ σταυροῦ καὶ ἡ τοῦ ἕψεως συμβουλὴ θάνατον ἔπνευσε· μετὰ τὸν σταυρὸν, μετὰ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ, ἰδοὺ γὰρ ἐσόμεθα, καὶ γυναῖκες, μαίεσθαί τε καὶ ἔφηβοι, ὥσπερ λίνεοι παρθενεύοντες, ἄτρωτοι καὶ ἄβλητοι πατοῦσι ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. ταῦτα ἔφην, ἵνα δείξω τῆς ἁμαρτίας τὴν ὠδῖνα, καὶ τῆς μετανοίας τὴν δύναμιν. μὴ ἐξιόντος οὖν καθ' ἑαυτῆς τῆς ἁμαρτίας ὃ κέντρον, μὴ ἡ σπαραγμὸς ἀχόρτου γλώσσης τῆς ἁμαρτίας. καὶ καταχρίσῃ ὅτι ἥμαρτες, ἀλλὰ τιμωρῇ ὅτι ἁμαρτήσας καὶ μετενόησας. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀδένεια τοῦ σώματος συγχωρεῖσκει ὁ Κύριος, τὸν ἰατρικὸν ὑπεισήλυν τοῖς ἀνθρώποις ἐπέτρεψε, καὶ πάσῃ τὸν ἰατρικὸν ἁρμοζόντας τὸν χεῖρα βλαστάνειν ἐποίησεν· οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς εἶδος ὁ θεόλιθος, καὶ τῆς ἁμαρτίας

Ἰω. α. κθ.

Λουκ. ι. ιη.

Ρωμ. ε. ιδ.

α. Κορ. ιε. νε.

Ἰσ. τὸν ζιζανιώδη

Ἰσ. τὰς ἁμαρτίας εἰς

Ἰσ. τὸν

Ἰσ. ὅτι τὸν Δίνασι τὸ σώματος συγχώρησιν

τὰ πεπραγμένα, ὡς ἀλεξητήριον ψυχῶν, τὴν μετάνοιαν ἔδωκε, καὶ ταῖς θείαις καὶ πνευματικαῖς βίβλοις ταύτης τῆς μετανοίας ἀφορμὰς, ὥσπερ βοτάνας, ἐσπείρηκεν, ἵνα ἕκαστος ἡμῶν ἐντεῦθεν ἔχῃ τῆς ἰατρείας τὸ ἁρμακον, φύγῃ δὲ πάθος, ἐπιδεὶς ἑαυτῷ ἀφορμὰς τῆς πίστεως. ἀγαθὸν μὴ μέλει ῥημάτων ἕνεκα ἡμῖν ἡ μετάνοια. ἄτοπον γὰρ ἀφορμὰς μὲν ὑφαίνεσθαι τὴν μετάνοιαν, ἀφορμὰς πραγμάτων δὲ μὴ οἰκοδομεῖσθαι τὴν ἐκκλησίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. ὁμολόγησόν σου τὰ πλημμελήματα, ἵνα δικαιωθῇς, ἐξαγόρευσόν σου τὴν ἀμαρτίαν, ἵνα λάβῃς σου τὴν ἄφεσιν τῆς ἁμαρτίας. ἐξαγόρευσον, τῆς ἀφέσεως τῶν πλημμελημάτων δίκην τὴν δωρεάν. μάρτυς Δαβὶδ, ὁ λέγων· Εἶπα, ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. ἵνα ἐγὼ μὴ ἅπτῃς σου τὸ πλημμέλημα, εὑρίσκεις σὺ τὴν συγχώρησιν (φιλανθρωπίας γὰρ ὁ παρὼν καιρὸς) σὺ δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι καὶ θρίων ἀνάπαυσιν θρίαμβος, καὶ μεταμελόμενος οὐκ ἀπολαύσεις τῆς συγχωρήσεως. Εἰ γὰρ τῷ ἄδηλον εἰ δεξομένῃ σοι; εἰ δὲ καὶ δεξομένῃ τὸ πλημμέλημα τότε, ὠφελήσεις σαυτὸν οὐδέν. καὶ γὰρ ὁ πλούσιος ὁρῶν τὸν Λάζαρον τὴν ἐνδιαίτησιν εἰς εὐθηνίαν μεταβληθεῖσαν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀθλιότητα εἰς ἄπειρον πλοῦτον καταπεσοῦσαν, ἔχειν μὲν, οὐκ ἠλέησε δὲ· ἐνθρύπτετο καὶ ὠδύρετο, ἀλλ' οὐκ ἀπήλαυσε τῶν δακρύων· ἐζήτει ἔλεος, ἀλλ' οὐκ ἔλαβεν, ὅτι καὶ αὐτὸς αὐτόμολος, μεταδοῦναι οὐκ ἤθελεν. ἐπλούτησεν ὧδε, ἀλλ' ἐπλούχθυσεν ἐκεῖ· ὧδε μεγάλα ἐφύσα ὅτι πλούτου, ἐκεῖ ἐλεφὰς ἐφθέγξατο ὅτι πενίας· ὧδε οἶνον εἶχε χιλιάρρους καὶ μύρων πηγάς· ἐκεῖ καὶ σταγὼν ὕδατος ζητῶν οὐκ ἐλάμβανεν, ἀλλ' ὧδε καίεσθαι ἐπείρατο, ὥσπερ τοῦ αὐλοῦ πυρὸς καταπνεόμενος. πρόσδραμωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς τῇ μετανοίᾳ· μετανοίας γὰρ καιρός· σβέσωμεν τῆς ἁμαρτίας τὸν φλογμὸν τῇ δρόσῳ τῆς μετανοίας. μὴ τῇ μακροθυμίᾳ τοῦ Θεοῦ πρόσχῃς, ἀναπομένῃτι κτίσαι καρδίαν· μὴ σου σκληρύνῃ τὸν γνώμονα ἡ τοῦ Θεοῦ χρηστότης. ὁ γὰρ χρηστὸς τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἐτείρει καὶ ἀγαθότης. ἔσχες δέ μὴ καὶ τὴν σκληρότητα σὺ καὶ ἀμεταμέλητον καρδίαν θησαυρίσῃς σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. μάρτυς· μετανόησον· μὴ δὲ τῆς ῥᾳθυμίας ἀνίατον σεαυτῷ τὸ πάθος ποιήσῃς. σκότος ἀγαλλιοῦται, φωτὸς φανέντος· καὶ ἁμαρτία ἀφανίζεται, μετανοίας ἐφεισης. γεωργὸς ἑαυτῷ γίνου· ὡς ζιζάνιον ἐκπλυνεῖ τὴν ἁμαρτίαν· ὡς ἄκανθαν θερίσει τὴν παρανομίαν· ὡς ἀγελέλαστον κλάδον, ὡς ἀνήμερον καὶ ἄκαρπον φυτὸν ἐκκόψει τὴν ἁμαρτίαν. χαίρουσι δαίμονες ἁμαρτίαν ὁρῶντες, ἀγάλλονται ἄγγελοι μετανοίαν καθορῶντες. Εὐτρεπίσθω γάρ, φησὶν, ᾧ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν Κυριακὴν φωνὴν, ὅτι ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. μὴ γυμνώσῃς σαυτὸν, ἀδελφὲ, μὴ ῥίψῃς τὸ ἅγιον πνεῦμα τὴν παρακλησιν· ἵνα μὴ εὐάλωτος γένῃ τοῖς πολεμίοις· τῷ τῆς μετανοίας θυρεῷ δέχου, ἵνα σε τῆς ὀργῆς τὰ βέλη. ἡδεῖα ἡ πορνεία; ἀλλ' ὀπίσω ἔρχεται· τραχεῖα ἡ σωφροσύνη; ἀλλ' ἔμπροσθεν ἔρχεται. ἡ πορνεία συμπεσοῦσα ἔρχεται τοῦ σώματος τὴν φύσιν· ἡ σωφροσύνη συνεργήσασα ἔρχεται τοῦ πνεύματος τὴν χάριν. ὅπου τοίνυν πορνεία, ἐκεῖ ὁ διάβολος κάθηται· ἔνθα δὲ σωφροσύνη, ἐκεῖ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπαναπαύεται. διὰ τοῦτο ὁ μακάριος Παῦλος λέγει· Εἴ τις ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθείρει τοῦτον ὁ Θεός· καὶ πάλιν φησίν· Ἆρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. φήσωμεν οὖν τῆς ἁμαρτίας τὸν ῥύμιλον τῇ ἀγκύρᾳ τῆς μετανοίας, ἵνα μὴ ἡ ἐπάλληλος τῶν ἐπιθυμιῶν ἀνάπνοια ναυάγιον ἡμᾶς ἐργάσηται καταδύσαι. ἀλλ' ὦ μὴ πλωτῆρες ναυάγιον τὸ ὕδασι κατορθώσωσι, ὦ δὲ ἁμαρτωλοὶ εἰς θάλασσαν τοῦ βυθοῦ ῥέοντα ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ὥσπερ μόλιβδος, καταπονήσονται, οὐ σὺν ἅρμασι καὶ ἵπποις, ἀλλὰ σὺν λογισμοῖς καὶ γνώμαις. ἀμελήσωμεν οὖν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀγαθότητος, ἐπτοημένοι αὐτοῦ τὰ πάθη, μὴ ματαιώσωμεν αὐτοῦ τὸν μόχθον, μὴ τῆς αἰσχρᾶς ἡδονῆς τῆς καλῆς αὐτοῦ προκρίνωμεν ἡδονὰς καὶ ἐντολάς,

Ψαλμ. λα. ε.

Ψαλμ. ε. α.

Ρωμ. β. ε.

α. Κορ. γ. ιζ. καὶ ε. ιζ.

μὴ κακοῖς ☞ ἀνεργέτην ἀμυνώμεθα· μὴ λάβωμεν αὐτῶ τὰ μέλη, ἢ ποιήσωμεν πόρνης μέλη, οὐκ ἐσμὲν γὰρ ἑαυτῶν κύριοι· Τιμῆς ἠγοράσθημεν. τίς ἢ ἡμᾶς ἀπέδοτο, ἢ τίς ἡμᾶς ὠνήσατο; ὁ Δεσπότης ἡμᾶς ἀπέδοτο διὰ τῆς ἁμαρτίας, ὁ Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασε διὰ τῆς δικαιοσύνης. πῶς ἢ ἡμᾶς ἠγόρασε; χρυσίον, ἢ ἀργύριον λύς; οὐχί, ἀλλὰ τὸ οἰκεῖον αἷμα, ὃ γὰρ χρυσίον ἢ λίθον τίμιον πολλῶν. πάσας γὰρ ἡμῶν τὰς ἁμαρτίας ἠγόρασε. πολλαὶ δὲ εἰσὶ ποικίλως ἢ διαφόρως· ἐσοχλήσει ἡμῶν τὸν σωτῆρα. ποίας ἁμαρτίας; τὰς τῶ νόμω. ἀλλ' οὐχ ὅτι ὁ νόμος ἁμαρτία (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὅτι ἐκτὸς νόμου ἁμαρτίαν οὐκ ἦν. ἐπεὶ οὖν ὁ νόμος ὡς παιδαγώγω με ἔτοιμον κατάρας ἐποίει, διὰ τῶτο ἐλθὼν ὁ Χριστὸς ἐξηγόρασέ με ἐκ τῆς κατάρας τῶ νόμω, γινόμενος γὰρ ἡμῶν κατάρα. μὴ τὸν πονηρὸν οὖν παρέλθωμεν τῶ διαβόλω παρκρίνωμεν τῆς οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ· μὴ παρὲξ χάριν τῆς ἁμαρτίας παραδράμωμεν τῆς μετανοίας ὁ κάλλος. Εἰ φοβῆ τὸν ἀπάγχιλον, καὶ φύγε ὅπου τὸν ἐντολῶν· Εἰ μὲν μέλλουσαι κρίσιν ἀποφάσαι θέλεις, ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, ἢ ποίησον ἀγαθόν· τοῦτέστιν, ἀπόθου τὸν ἁμαρτίαν, ἢ ἐργάτης γίνου τῆς μετανοίας· ἵνα ὁ μὴ βουλόμενος ☞ θάνατον τῶν ἁμαρτωλῶν ὡς ὁ ὑπερίδῃ καὶ ζῆν αὐτὸν, ἀποδεξάμενός σε τῆς ψυχῆς τὸν παρρησίαν, χαρίσηταί σοι τὸν ἄφεσιν τῆς ἁμαρτίας· ἡμῖν ἢ γὰρ τῶν Εἰρηνικῶν αἶνον δόξαν ἀναπέμπωμεν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

a. Kor. 5. x.

Ρωμ. ζ. ζ.

Γαλ. γ. ιγ.

Ψαλ. λγ. ιδ.

Ματθ. κε. μ.

Ιωσ. λα. λϛ. καὶ α κα.

ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ.

Ex Mſs. Auguſtano, emend. ex Mſ. Bauar.

Οἱ λειμῶνες ἔχουσι ποικίλα καὶ διάφορα ἄνθη, καὶ τὰ μὲν εἰς τέρψιν ὀφθαλμῶν, τὰ ἢ εἰς ὠφέλειαν, τὰ ἢ εἰς ὀσμήν, ἕκαστα ἢ αὐτῶν ἁρμόττει τῷ αὐθέντῃ· οὕτω καὶ ἡ ἐκκλησία ἔχει τῶν θείων γραφῶν τὴν διδαγωγὴν, ἠθικά τι, καὶ ἀποστολικὰ, καὶ προφητικὰ, καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰς βίβλους, ἕκαστα ἢ αὐτῶν ἁρμόττει τῷ Χριστῷ. ἀλλὰ μὴν ὅτι τῶν ἔξω λειμώνων διαπέπλευκεν ὁ ἥλιος, καὶ μεμάθηκε τὰ ἄνθη, καὶ ἡ θυμηδία τῶν προσώπων αὐτῶν ἀφανίζεται· τὸ ἢ τῷ λειμῶνι τούτῳ διαπέπλευκεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, καὶ ☞ μὴ σωφρονίζει, ☞ ἢ δικαίοι, ☞ ἢ ἐλεεῖ. διέπλευκε γὰρ ἡμῖν διὰ τοῦ βαπτίσματος σήμερον λέγων· Ἐφ' ὅσον ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε. πάλιν πεινῶντα οὐκ ὀμνύει, πάλιν πλουσίαν οὐκ εἶδος. οὐκ ἀξιοῖμι διαβάλλω (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ἀκόλαστον γνώμην· οὐ πλοῦτον διαβάλλω, ἀλλὰ τὸν κακῶς πλουτοῦντα. καλὸν γὰρ ὁ πλοῦτος τοῖς καλῶς διοικοῦσιν αὐτόν· καλὴ ἡ πενία τοῖς καλῶς ὑπομένουσιν αὐτήν. ἐπεὶ δὲ Ἀβραὰμ μὲν πλούσιος, καὶ τὸν ὑπεδέξατο, καὶ Λάζαρος πένης ἦν, καὶ τὸν ἐθεράπευσε, καὶ μάλιστα τοσαύτην ἀνάγκην. ἵνα τί ἢ δύο παρέσπασα μάρτυρας ἐνέγκω; φέρε μοι τὸν τῶδε ☞ μακάριον Ἰὼβ ἑκατέρων τὴν πεῖραν εἰληφότα. καὶ ὅτι πλούσιος ἦν, ἔλεγε· Πάντα μὲν θεράποντι ἐμῶ ἐποίησα· καὶ ὅτι ἐπένητο, ἔλεγε· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλατο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. πόσα ἐπάλαισεν ὁ διάβολος, καὶ ☞ " δίκαιον οὐκ ἔρριξε; τὴν φαρέτρας τῶν βελῶν ἐκένωσε, καὶ ☞ γραπτῶν οὐκ ἔτεσε· τὰ μηχανήματα παρεσκεύασε, καὶ ☞ πύργον οὐκ ἐσάλευσε· τὸ δένδρον ἐπέλαξε, καὶ ☞ καρπὸν οὐκ ἐτρύγησε· τῶν κλάδων ἔκλασε, καὶ τὸν ῥίζαν οὐκ ἀνέσπασε· ☞ τοῖχον διώρυξε, καὶ ☞ θησαυρὸν οὐκ ἐσύλησε. θησαυρὸν ἢ λέγω οὐ χρυσῶν δὲ ἀργύρου, ἀλλὰ τὴν ἀσάλευτον αὐτοῦ πίστιν. τοῦτον γὰρ ☞ αὐτῶ θησαυρὸν ἐβούλετο συλῆσαι ὁ Διάβολος. Εἶδες ☞ καρπὸν πληθυόμενον, εἶδες τὴν πίστιν ὡς πέτρα ἠσφαλισμένην, εἶδες ☞ πύργον ἀῤῥηκτον ἑαυτῶν, εἶδες ☞ γραπτῶν παραπτόμενον, εἶδες ☞ Διάβολον

Ισ. πολὺ ἰσ. ἐνοχλῆσαι

χ. ἐθλασε

ζαλῶν ἀφανιεῖ μίσθιον, εἶδες ⸋ Θεὸν βασιλεύοντα, εἶδες ⸋ διαζαλῶν αἰχμαλώτους. ποῖον
ὄνομα καλέσαι σε δικαίῳ οὐκ οἶδα. ἀθλητὴν αὐλῶ εἶπω; ἀλλὰ πολυάθλους τοὺς παλαί-
σμασι. γραπτὸν τίνα αὐλῶ εἶπω; ἀλλὰ δυναστείας τῇ καρδίᾳ. πύργον αὐλῶ εἶπω; ἀλλ'
ὑψηλοτέρους ⸋ φρονήματι. πέτρα σε αὐτὸν εἶπω; ἀλλὰ στερεωτέρους. λίθρον αὐτὸν εἶ-
πω; ἀλλ' ὠμοτέρους. θησαυρὸν αὐτ῀ εἶπω; ἀλλὰ πολυτελεστέρους. ποῖον ὄνομα ἔχω ὀνομά-
σαι τῷ δικαίῳ οὐκ οἶδα. ἀκουέτωσαι ⸋ πλούσιοι, ἀκουέτωσαι ⸋ οἱ πένητες, πῶς ὁ μακάριος
ἐστὶ σὺ μὴ τῇ βιωτικείᾳ αὐτ῀ διαίτῃσι ⸋ ἑαυ῀ πλοῦτον· σὺ δ' πενίᾳ πόσοι πειρασμοὶ ἐπο-
μείναι, οὐκ ἐλύθη ἡ ἐλπὶς αὐτ῀ ἀπὸ Θεοῦ. ὁρᾷς ὅτι καλὸν ὁ πλοῦτος τοῖς καλῶς διοικοῦσι,
καὶ καλὴ ἡ πενία τοῖς καλῶς ἐπανορθοῦσι. μή μοι λέγε, ὅτι πενίαν φοβοῦμαι. πενίαν φοβῇ, καὶ
τ῀ Θεὸν οὐ φοβῇ; πλοῦτον ἐφοβήθη, καὶ ἁμαρτίαν οὐ φοβῇ; μὴ φοβηθῇς πενίαν, ἀλλ' ἁμαρτίαν τ῀
μητέρα τ῀ κολάσεως. ἐὰν ἴδῃς φίλον τ῀ βασιλέα, πλουτίσειεν ἂν καὶ ἐὰν αἰσθάνῃ τ῀ Χριστὸν
τοὺς πλουσίους, πλουτίσει σε. αὐτὸς γὰρ πλουτίζει καὶ πτωχίζει, καὶ πένητας ἐποίησε μυρίους, μυρίῳ δὲ πρὸ γῆς πέν-
τερα, καὶ ἀπὸ κατορθώσεως αὐτοὺς πλουτεῖ. ὁ δὲ αὐτὸς αὐτ῀ στολίων, ὃς καὶ δίδωσι αὐτῷ· ὅταν οὖν ἀ-
κούσῃς αὐτ῀ λέγοντος, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐνὶ τούτων τ῀ ἐλαχίστων ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε, ὁρᾷς ὅλα
ἐμοῦ δίδως ⸋ πένητι, ⸋ Θεῷ δίδως. ἐὰν μὴ δώσῃς σὺ αὐτῷ, πῶς καὶ συναιτήσεις αὐτ῀ ἐν τῇ ἡμέρᾳ
ἐκείνῃ, ἵνα σε ἐλεήσῃ; ἆρα οὐκ εἶπα λέγει σοι ὅτι πεινῶντά με εἶδες, καὶ οὐκ ἐχόρτασας· διψῶν-
τά με εἶδες, καὶ οὐκ ἐπότισας· γυμνὸν εἶδες, καὶ οὐκ ἐνέδυσας; ἵ' ἆρα ἐρᾷς αὐτῷ; ποίαν ἔχεις
συνήθειαν; ἔχεις σπείρειν, ἔχεις λαχανᾶν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα βλάπτοντα, καὶ ὁ πένης ῥάκος οὐκ ἔχει. καὶ σὺ μὲν
πρώην φασιανοὺς καὶ ὄρνιθας ⸋ χιλίας καὶ ὅσα ὅτιν ⸋ ἐδέσματα· καὶ ὁ πένης οὐκ ἰσχύει τ῀ ἑαυ῀ κοι-
λίαν χορτάσαι ἄρτῳ ⸋ λαχάνοις. σὺ ἔχεις τοίχους χρυσορρόφους ⸋ μαρμάρα λαχεδαιμόνια
ποικίλα, καὶ κίονας καὶ κεφαλαίας κίοσιν χρυσᾶς· καὶ ὁ πένης οὐδὲ ἔχει καλύβιον. καὶ εἰσόπι
ἔχεις ⸋ οἶκον ἀπὸ ἁρπαγῆς, ἀπὸ πλεονεξίας· καὶ σὺ πλουτῶν καὶ τοιαῦτα μηδὲν ἔχων, καὶ
μάθοις σὺ ὁ οἴκοις διωκικὴς κατήγορος ἐλέγχου ἐμοὶ ἃς πρόσχεις. ἕκαστος γὰρ πῦρ ἐργάζεται
μέλλει λέγειν· ἐστὶ ὁ οἶκος ὅτιν; ἐκείνου τ῀ ἁρπαγῆς, τ῀ πλεονέκτου. πόσας χήρας ἐκά-
κωσε; πόσους ὀρφανοὺς κατέπόνησε; πόσα ἐπαίρηται διήρπασε; πόσους πένητας ἐπλεονέ-
κτησε; μή μοι λέγε, ὅτι ὑπηρέτης εἰμί. οὐκ οἶδα ἀξίωμα ἐγώ, οὐδὲ ἀγαθαλλω, ἀλλὰ
σὺν κακοῖς τῷ καλῷ κακῶς χρωμένοις. καλὸν ὁ πλοῦτος. εἰ ἵ' καλὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε,
πολλὰ καλὰ λίαν. βλέπεις πένητα, καὶ ἐπαφᾷς, καὶ οὐκ οἶνος ὅλα ἀνθρωπος εἶ, καὶ ὁ
πένης ἄνθρωπός ὅτιν, ἄνθρωπος, ὃ θεασαμένη τοι ζῶον τὸ Θεοῦ ἄνθρωπος, δι' ὃν γέγονε
ἐτιμώθη· ἄνθρωπος, δι' ὃν ὁ ἥλιος δρόμους τρέχει· ἄνθρωπος, δι' οὓς ἡ σελήνη ὑπηγωνίσατο
δύσμας· ἄνθρωπος, δι' οὓς ἄστρα δίδωσι ⸋ φέγος αὐτ῀, δι' οὓς θάλασσα ἐπλώθη, δι' οὓς ἡ γῆ
ἐθεμελιώθη ὑπὲρ τ῀ ὑδάτων, δι' οὓς ὄρη καὶ πέτραι καὶ βουνοὶ, δι' οὓς ἄλση καὶ δρυμοὶ καὶ φάραγγες,
δι' οὓς ἄστρατοι καὶ πεδιάδες, δι' οὓς πηγαὶ καὶ ποταμοὶ καὶ λίμναι, δι' οὓς ἡ γῆ ἀμέτροις βοτάνῃσι
χόρτου, καὶ τὰ ὕδατα ἐκβάλλουσι ψυχὰς ζώσας, δι' οὓς κτηνη, τετράποδα καὶ ἑρπετὰ καὶ πτε-
νὰ, δι' οὓς χρόνοι καὶ καιροὶ καὶ μῆνες καὶ ὧραι καὶ νύκτες, δι' οὓς ἄγγελοι ⸋ ἀρχάγγελοι,
ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι, θρόνοι, κυριότητες, ⸋ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφίμ. τί γὰ πολλὰ λέγω; δι'
οὓς ὁ δεσπότης τὸ αἷμα αὐτ῀ ἐξέχεεν. καὶ ἄνθρωπος τιμίῳ αἵματι ἀγορασθεὶς, καὶ τοῦτον ὑβρι-
ζόλεπτος; οὐκ οὖν ἄνθρωπός ὅτιν, ὡς καὶ σύ, ὅτι πένης ὅτι; ἀλλὰ τοῦτο ἐπαφῆφάς αὐτοῦ; καὶ
πένητας ἐξελέξατο ὁ Θεός; μὴ γὰρ πλουσίους; Πέτρος, ὁ χοροφαῖος τ῀ ἀποστόλων, ὁ κρη-
πὶς τῆς ἐκκλησίας, ὁ οὗτος Πέτρος ⸋ ὃν ὀνόματι καὶ τῷ σεσήμανται, οὐχὶ πένης ἦν; καὶ οἰκ-
τρὸς καὶ ἀπερίμιμπτος; οὐκ βύρσει, καὶ δίκαι παφόντες; οὐχὶ ἁλιεὺς ἦν; ὁμοίως ⸋ Ἰακώβου
καὶ Ἰωάννης οὐ πένητες ἦσαι ⸋ ἁλιῆς; καὶ σκόπει ὁ Ἰησοῦς ⸋ εἶδεν αὐτοὺς καὶ ⸋ καθέζει αὐτ῀ Mαρκ. α. ιθ
Ζεβεδαίου ῥάκεσι δίκτυα διερρηγμένα. ὦ πενίας ἐπαφολή· τοσοῦτον πένητες ἦσαι, ὡς
οὐκ ἴσχυον δίκτυα ἀγοράσαι παρὰ τοῦ θηρεύτου τοῦ ἁλιτυπικοῦ, ἀλλὰ τὰ παλαιὰ ῥάπτοντο

ἡ τέχνη τέχνων ζωνέχουσι, τῇ ῥαπίδι τὰ ἀλιβυτικά. ὁμοίως γὰρ ἡ Ματθαῖος ὁ τελώνης λέγει·

Ματθ. θ. θ. Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, ἡ λέγει αὐτῷ· Ἔπιρε, ἡ ἀκολούθει μοι. ἡ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἡ οὐκ οἶδεν, ὅτι βασιλικὸν λόγον κατέχει, ἀλλ' οἰκονόμησεν ὅτι βασιλεὺς τὸ βασιλεύοντι καλῶς ἡ ὁ ποτὲ τὰ ἄλλοτρια ἁρπάζων, νῦν ξένοις ἑαυτὸν πενιχροῖς τὸ ἰδίων παραγμάτων ἡ ὁ πολὺ λύκος, νῦν πρόβατον. ἔρριψε πέζας καὶ δίκτυα, ἡ ἔλαβε ζυγὸν καὶ χλῆν τὸ ἐργαστοῦ. ἀφῆκε Ματθαῖος τελώνιον, ἡ ἔλαβε τὸ διδασκάλιον. ὁμοίως ἡ ὁ Παῦλος ὑπὲρ τοῦ χριστιάνους; ἡ σμίλιον καὶ πέλεκυ, ἡ δίρματα ἔτεμνε; οὐκ ἔλαβεν ὑπηρέτας παρὰ τὸ ἀρχισυναγώγων, ἵνα ἐλθὼν σὺν ἀγέλαις αἰχμαλωτίσῃ; ἡ ὥφθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ ὁδῷ, ἡ φῶς ἀπὸ οὐρανοῦ περιέστραψε, καὶ λέγει· Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις; ὁ δὲ γράφεις λέγει· Τίς εἶ, Πραξ. θ. θ. Κύριε; ἡ λέγει, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. ἡ πεσὼν ὅτι πρόσωπον ἐτυφλώθη. διὰ τί προσέθηκεν, ὁ Ναζωραῖος; ἵνα μὴ νομίσῃ ὅτι ἄλλος μού ἐστιν ὁ Ἰησοῦς, ἡ ἄλλος ὁ καλῶν αὐτὸν ἀπὸ τὸ ὑψους. τοῦτο γὰρ ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι οὐκ ἀνελήφθη ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' ὅτι ἐκλεψαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· διὰ τοῦτο εἶπεν, Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος· ἵνα γνῷ ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τότε ἡ νῦν. εἰσῆλθεν οὖν χαραγωγὺς ὁ Παῦλος εἰς Δαμασκόν, ἡ ἀπῆλθε πρὸς Ἀνανίαν, ἡ ἐπέθηκε χεῖρας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Παύλου, ἡ ἰάσατο αὐτόν. πολλὴ μὲν ἱστορία, ἀλλὰ διὰ βραχέων βούλομαι διηγήσασθαι ὑμῖν. ἀναβλέψας γὰρ αὐτὸς διδάσκει ὅτι δεῖ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. ἀκούσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ὁ Παῦλος διδάσκει ὅτι δεῖ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ ὅπου αὐτὸν πιάσαι. οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ Παύλου ἰδόντες ἐβάλλοι αὐτὸν εἰς ἀσυρίδα, ἡ ἐχάλασαν διὰ τοῦ τείχους κάτω, ἡ οὕτως ἔφυγε καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ἱερουσάλυμα. ὦ μακαρίας ἐκείνης ἀσυρίδος, ἥτις τοιοῦτον ὁμολογίαν τῇ οἰκουμένῃ ἐπέμψεν. ὁμοίως γὰρ ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ τὴν ἔρημον οἰκεῖ, ἡ μὴ τοῦτο ἐρημοπολίτης ἐγένετο; οὐκ ἀκρίδας ἤσθιε ἡ μέλι ἄγριον; ὁ πολῖται πέντε ἦσαν καὶ πόλεις καὶ ἀπόστολοι; ἡ διὰ τῶν πέντε τούτων κατέσκευασεν τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν; πόσοι βασιλεῖς, πόσοι τύραννοι, ἢ πόσοι ὕπατοι, πόσοι ἄρχοντες, πόσοι πολιτευόμενοι ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ἐτελεύτησαν, ἡ πάντες λήθῃ παρεδόθησαν; ἡ οὗτοι οἱ οὐκ ἔχοι, οἱ ἀσημότατοι, οἱ ἀτελεῖς ἡ ἀκαταφρόνητοι λήθῃ οὐ παρεδόθησαν. ἀλλ' οὗτος ὁ βασιλεύς, ὁ τὴν πορφυρίδα πεπειλημένος, ἡ τὸ διάδημα ἔχων, δόξαν ἡ πεπλεγμένας χρυσᾶς ἡ γραπτὰς ὑφάσεις, ἀπῆρχε εἰς τὸ ἅφαντον τοῦ αἰῶνος, τοῦτ' ἔστιν ὁ τοιοῦτος αἰῶνος χαρισάμενος τέχνη. ὁρᾷς πόσοι ἰχθύσιν οἱ πέντε; οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ δαιμονιῶντες ἀπῆρχοντο εἰς τοὺς τάφους αὐτῶν, ἡ ἀνεχώρουν. ὁρᾷς ὅτι οἱ νεκροὶ τῶν ζώντων δυνατώτεροί εἰσι; μὴ ἐπιῤῥίπτει τοὺς πέντε. Εἰσέρχεται ὁ πέντε εἰς τὸν αὐλικὸν σου ζητῶν ἐλεημοσύνην, καὶ ἀναλίσκει δύο ὥρας μεθ' ἡμέραν, καὶ οἰκότε ὑπατεύεις τῷ δούλῳ σου βάλλειν αὐτῷ ἔξω. οὐκ οἶδας ὅτι ἐὰν βάλῃς πτωχὸν ἔξω, Χριστὸν ἐδίωξας; αὐτὸς γὰρ εἶπεν ὅτι ἐφ' ὅσον ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε. ὁρᾷς ὅτι ἐὰν ὑβρίζῃς πέντε, τὸν Χριστὸν ἀτιμάζεις; ὅσα γὰρ τῷ πέντε ποιήσεις, εἰς Χριστὸν ἀναπέμπεται, καθὼς αὐτὸς εἶπε. ταῦτα λέγω, καὶ λέγων ἡ παύσομαι. ἐμοὶ μὲν ὁ λόγος οὐκ ἐκπεσεῖται, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. ἡ παύσομαι ὑμᾶς παιδεύων, ἕως ἂν βελτίους γένησθε. μεγάλη γὰρ, Μακάριος ὁ λαλῶν εἰς ὦτα Σοφ. κε. ιϛ. ἀκούοντων. θανάτου καταργάζεται. βλέπεις πέντε, καὶ οὐκ ἐλεᾷς; πῶς ἀπέχῃ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ εὐχῇ; πῶς τὸ στόμα σου ἀνοίγεις, ἡ ὑπερεύχῃ Θεῷ; οὐκ ἐρυθριᾷς; ἡ τρέμεις;

τέμεις; οὐ φείσεις; Εἰσέρχῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ εὔξασθαι; ποίησον ἐλεημοσύνην, ἵνα ἐγγραφῇ σοι ἡ ἐλεημοσύνη ἡ δίκης. εἰσὶ γοῦν τινες ἐκβάλλουσι δίκην τοῦ βασιλέως τὸν ὑπηκόον, καὶ ἀνοίγουσι δικαστήρια, καὶ πολλάκις ἀδίκως προχωροῦσι, ἀλλ' ὡς ῥᾳδίαν κατέχουσιν αὐτὴν, καὶ σὺ δύο ὀβολοὺς οὐ θέλεις ἐπιγραφῆναί σοι τὴν δίκην. εἰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ὁ ὑπήκοος ὑπιγράφει, ἡ πολλάκις ἀδικία ἐστὶν ἡ ἐπιγραφή· ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων ἐὰν ἐπιγράψῃ, κεκύρωται καὶ βεβαίωται. Εἶδες δίκην δύο ὀβολῶν ἐπιγραφομένην. Διὰ τοῦτο δύο νηπτῆρές εἰσι περὶ τὴν πυλὴν τῆς ἐκκλησίας· μία τοῦ ὕδατος, εἰ μὴ νίψεις τὰς χεῖρας, καὶ μία ἡ χεὶρ τοῦ πένητος, εἰ μὴ ἀποσμήξῃς τὸν ψυχόν σου. Εἰσέρχου εἰς τὸν ἐκκλησίαν, καὶ νίψαι τὰς χεῖράς σου· ὑπὲρ δὲ εἰς τὸν χεῖρα τοῦ πένητος ὀβολὸν, καὶ ἀπόσμηξαι τὸν ψυχόν σου. ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς, καὶ νίψῃς, καὶ δῶξῃ, τῷ δὲ πένητι μηδὲν ὑπὲρ δώσῃς, τί ὄφελος; πλοῦτον ἔχεις, καὶ χρύσεια ἀλλὰ ὑπὸ τῆς γῆς, εἰ μὴ ἔρχονται νυκτὸς λῃσταὶ, καὶ διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι Θησαυρούς σου, καὶ ἀνάσας φέρῃ ἀλλαχοῦ σεσυλημένον. θέλεις μὴ συληθῆναι; ὃ λέγω σοι, τοῦτο ποίησον, καὶ οὐδέποτε συληθήσῃ εἰς αἰῶνα. Θησαυροὺς ἔχεις; χῶσον αὐτοὺς εἰς τὰ χιλίαρχα τῶν πενήτων, καὶ σεσωρευμένοι οὐδέποτε γὰρ διώρυγα συληθῆναι. ἐὰν δὲ χώσῃς εἰς τὴν γῆν, ἀπολέσεις αὐτούς. καὶ ἐὰν δὲ μὴ ἀπολέσῃς, φυλαχθῇ δὲ, μὴ τὴν τελευτήν σου καὶ ἄλλοι πλουτοῦσιν ἐκ τῶν σῶν, τί σοι ὄφελος, ὅτι καμοὶ καὶ μοχθεῖς, καὶ ἄλλοι εἰσέρχεται εἰς τοὺς ἐκείνου σου, ἀφ' ὧν οὐ λήψῃ μισθόν, καὶ καταγνώσεσι; οὐκ ἤκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος, Θησαυρίζει ὁ πλούσιος, καὶ οὐ γινώσκει τίνι συνάξει αὐτά; καὶ πάλιν ἄλλαχοῦ ὁ αὐτὸς λέγει, Ψαλ. xiii. 1.
Ἄφρων καὶ δοῦλος ἀπολεῖται, καὶ καταλείψουσιν ἀλλοτρίοις πλοῦτον αὐτῶν· καὶ, Μὴ φοβοῦ, ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, καὶ ὅταν πληθυνθῇ ἡ δόξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. ὅτι οὐκ ἐπιθήσει αὐτὸν λείψανα τὰ πάντα, οὐδὲ συγκαταβήσεται αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ. καὶ οὐ τοῖς βδελυγμίοις ὁ Κύριος τῶν ἀφρόνων πλουσίων λέγει· Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; ὁρᾷς ὅσα παίρουσιν οἱ θησαυρίζοντες ἑαυτοῖς ὑπὸ τῆς γῆς. ἀλλὰ θησαυρίσατε οὐ χρυσίον, ὅπου οὔτε σὶς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ μύρμηξ ἄσυλος. ὦ ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, σὺ τὴν γῆν πιστεύεις, καὶ τὸν Θεὸν οὐ πιστεύεις ὃν λέγουσι, Ο εἰ τὰ τῶν ἐλαχίστων ἐποίησατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε; οὐκ οἶδας ὅτι εἰσί τινες τῶν γηπόνων πένητες, οἱ κρεῖ, ἡμερινὸν ἄρτον ἐκ τῶν οἰκείων πονοῦντες ἱδρώτων, καὶ σὺ ὃν χαίρῳ τὸν σπόρον οὐκ ἔχουσι πόθεν σπεῖραι; καὶ λαμβάνει τὸ χαμαίσκιον αὐτοῦ ἡ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ πολλάκις αὐτὸ τὸ σκάφιον, εἰς ὃ ἐρύσεται τὴν γῆν, καὶ τί θησουσιν αὐτῷ οἱ ἔχοντες, καὶ δάνειζεται ἕνα μόδιον, ἢ δύο, ἢ τρεῖς, ἢ ὅσους δύναται αὐτοῦ ἁρπάσαι τὸν δέξασθαι, καὶ δανεισάμενος σκορπίζει αὐτὸ εἰς τὴν γῆν, καὶ πιστεύει τῇ γῇ, καὶ ἐκδέχεται καιροὺς φθινεροὺς, ἕως αὐτὸ ὁ καρπὸς γένηται ἐν τῇ γῇ· καὶ ἐκφύσῃ μὴ δανεισάμενος ἐπίστευσε τῇ γῇ, σὺ δὲ τῷ Θεῷ οὐ πιστεύεις; ἐκφύσῃ τῇ σπερμολόγῳ ὑπέστρεψε, καὶ σὺ τῷ διαστάτῃ οὐ πιστεύεις; πόθεν, εἰπέ μοι, συγγνώμην ἔχεις; ταῦτα λέγω οὐ πολλῆς ἀπονοίας ὑμᾶς κατηγορῶν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ ἀλείφων ὑμᾶς ἑτοίμους εἶναι) πρὸς τὴν ἐλεημοσύνης ταύτην. χρεῖαι φίλης αἰμοῤῥοούσης, πάσι πονηροῖς, καὶ πᾶσι πολέμιον, φιλούμενον καὶ τοῖς πᾶσιν ὑπερβουλεύοντα, δραπέτην, ἀγνώμονα; ἢ οὐκ οἶδατε, τίς ἐστιν ἡ τούτου ζημία; καθάπερ πορνὴ ἀσωτεύεται τούτῳ ὁμιλεῖ, καὶ ἐκείνῳ νυμφεύει· ἄλλῳ ζημιοῦται σήμερον, καὶ αὔριον πρὸς ἄλλον μεταβαίνει· σήμερον ἄρχων, καὶ αὔριον δεχόμενος· σήμερον πλούσιος, καὶ αὔριον πένης· σήμερον δικάζεις, καὶ αὔριον καταδικάζῃ. ὁρᾷς τοῦ βίου μεταβολήν, πῶς ὡς σκιὰ πάντα πέφυκε, καὶ καπνοῦ διαλύεται. ἤκουσας ἁπλῶς τῶν λεγομένων. οὐχ ὡς ἀράχνη ἁπλοῦται; οὐ παύσομαι ἐγὼ παιδεύων ὑμᾶς. κἂν τί ποιῆτε, κἂν ὑμῖν ποιῆτε, ἐγὼ λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι. γέγραπται γάρ, Μακάριος ὁ λαλῶν εἰς ὦτα ἀκουόντων. πολλὴ γάνατον κατεργάζεται. Σειρ. xxi. 16.

ται. μιμήσασθε καὶ τὸν χήρας ὀκνοῦντα τὸν πενιχρὰ τὸν τοῦ δύο ὀβολοὺς καταδεχοῦσαν, πῶς ἐδικαιώθη μὲ καλὸν προαίρεσιν. Οὐκ ἔχεις δύο ὀβολοὺς δοῦναι; δὸς ἕνα. Οὐκ ἔχεις ἕνα; δὸς ἄρτον. Οὐδὲ ἄρτον ἔχεις; καὶ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος μόνον πίστα, καὶ δείκται σου ἡ δίκαιος. ὁ γὰρ βαπτίσμενος τὰ ἀπόῤῥητα τῆς μακαρίας ἐκείνου, ὁ τὰ πρῶτα εἰδὼς ἀρὶ γενέσθαι αὐτὰ, οἶδεν ὅτι, εἰ ἔχεις, ἐδίδως. τὸν προαίρεσιν θέλει, τὸν καρδίαν διερευνᾷ ὁ οἶδεν. αὐθέντης γὰρ εἰς πρόσωπον, καὶ θεὸς εἰς καρδίαν. Παρακαλῶ οὖν, φυλάξατε τὸν ἀγγελίαν, ἵνα ἀγγέλλω ὑμῖν. Ἐν γὰρ τούτῳ ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. αὐτὸ τὸ διαστολὴ φωνή ὅτιν, αὖθις εἶπε τοῖς μαθηταῖς. Μαρκ. ιϛ. λ. ἡ πάλιν, Ἀγαπήσεις Κύριον θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν· ὁ τούτοις δυσὶ ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. Παρακαλῶ τοίνυν ἔστωσαν εἰς ἀλλήλους φιλοί, θεόπνοι, φιλόξενοι, φιλόπτωχοι· ἐξαιρέτως τὸν εἰς θεὸν διηνεκῶς κεκτῆσθαι, ἵνα δυνηθῶμεν ἀξιωθῆναι τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν πατρὶ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΚΗΡΥΓΜΑ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. Λογ. α.

Ex Ms. Regio Lut. Ἰωὴλ α. ιδ.

Ἐπὶ νηστείαν τίθησιν ὁ θεὸς τὸν νόμον καλῶν. ἰατρεύειν γὰρ μέλλων τοῦ πρόφητα τὸν νηστείαν ὠρίσατο, Ἁγιάσατε, λέγων, νηστείαν, κηρύξατε νηστείαν. ὅτε γὰρ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι ἀδιόρθωτον πολυτραυμάτισεν Ἀδὰμ βληθέντα, νηστείαν τότε τὸν νηστείαν ἀπέστειλε, καλῶς. τί γὰρ οὐκ ἰατρεύει νηστεία; ποῖον πάθος οὐκ ἀφανίζει τοῦ νοῦ; τῆς ἀκρασίας κόρον ἀποδιώξασα, ἀκαθαρσίζει καρδίαν· τοῦ βίου τὸ ὑγρὸν ἀκκαθάσασα, τοῦ θυμοῦ μὲ φλεγμονὰς καταπαύει· τοῦ φθόνου τὸν σκληρότητα καταπλάττει· τὸν ἐπιθυμιῶν τοῦ ὄγκους χαλεπουργεῖ· τὸν ἡδονῶν τοῦ πυρετοὺς ἀφανίζει· τῆς κενοδοξίας τοῦ φλεγμασίας ἰλαστεύει· τῆς μελίμνης τοῦ ἀγρυπνίας ἀποδιώκει· ὀφθαλμιῶντος λήμας καθαίρει· σώματος τὸ ψυχῆς τοῦ αἰσθήσεις ἀκκαθαίρει. τριχίτις γὰρ αὐτὴ αὖθις τὸ ἰατρεῖον δέξασθαι τὸν τοῦ κτίσαντος. ὁ τοίνυν ὑγείας ἐραστὴς ἑτοίμους τῇ νηστείᾳ ἑαυτὸν ἐπιδότω. οὐ γὰρ ἁπαξ ἰατρεύσασα ἰατρεύει, ἀλλὰ τὸ προσδίδωσι μισθόν. ὁποῖον οὖν προσδίδωσι μισθόν; καλὸν γὰρ τοῦτο μισθόν. δίδωσι μισθὸν, οὐκ ὀβολοὺς, ἀλλὰ σώφρονας λογισμούς· οὐ χρυσὸν, ἀλλ' ἦθος χρηστόν· οὐκ ἀργύριον, ἀλλὰ καθαρότητα μιγῶν· οὐ λίθους τιμίους, ἀλλ' βουλεύσεις λογισμούς· οὐκ ἐδάφους λαμπρούς, ἀλλὰ πίστεις τῆς καρδίας τοῦ αἰσθήσεις. δίδωσι πόρνας μισθὸν τὸν σεμνότητα, μεθύσοις τὸ νηφάλιον, σμικρολόγοις τὸ φιλότιμον, φιλαργύροις τὸ φιλόπτωχον, μισαδέλφοις τὸ φιλάδελφον τοῦ φιλόξενον, μικροψύχοις τὸ μακρόθυμον. τὸ δὲ μέγιστον, ζωώσασα ζωπάτει θεῷ. οὐ γὰρ ὅτιν, οὐκ ἔστιν ἄλλως ὁμιλῆσαι θεῷ, μὴ πρότερον τῷ τῆς νηστείας φαρμάκῳ προσομιλήσαντας. οὕτω γὰρ ὁ μὲν ἐχθροὶ, ὁ δὲ φίλοι ἐδείχθησαν θεῷ, ἀκρασίας τε ἐγκρατείας ἐραστὰς ἐκάτερον. Φαγὼν γὰρ Ἀδὰμ ἔφυγε θεὸν, ὡς ἐχθρός· τὸν προτείνει Καὶν ὁ μὲν χωρήσας θεῷ ἔστενε καὶ ἔπεσε, ὡς ἄφιλος θεῷ· ἀπαλλήσαντας ὅτι Νῶε ἤλθεν καθ' ἑαυτὸν τῆς κρίσεως κριτὴν· θρέψαντος τὰς ἡδονὰς οἱ τὸν Σοδόμοις, ὥσπερ ἐχθροὶ τὸν θεοῦ, τὸν μὲν ἐδέξαντο κακοῖς. βρῶσις οὐ συνεχώρησε τὸν Ἡσαῦ λέγεσθαι ἀγαπητὸν καὶ προφήτην· βρῶσις καὶ πόσις κατέκρινεν ἐχθρὸν τοῦ Ἰσραὴλ τὸν σημείοις τε τέρασιν ὁδηγήσαντα· διὸ οἷον τε σίκερα ὁ προφήτης κατηγόρησε τοῦ λαοῦ· οἶνος τε μέθη τῆς Ἰωβήλου καὶ τῆς Χριστοῦ φιλίας τὸν Ἡρῴδην ἐτίρησεν. ἔγνως τοῦ δὲ ἀκρασί-

ας ἐχθροὶ γλωμιδίοις τῦ Θεοῦ; μαθῆτε καὶ τῦ δι' πίστεως φίλως καταξιάζειν τῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ γλυκάμβως, ἀλλὰ προσευχῆς Αβελ Θεῷ, φιλοφρονήσας ἐφάνη Θεόν. πιστεύσας Μωϋσῆς φίλος ὀνομάσθη καὶ πιστὸς ἐκαλέσθη. πιστεύσας Ηλίας, ὡς φίλος ἀνελήφθη. πίστει θύσαντες προφῆται ἔγνωσαν τὰ τῦ Θεοῦ, ὡς φίλοι, μυστήρια. πίστει θύσας Ησαΐας ἰσόρροπα τὰ ἐξαπέρυγα σεραφίμ. ἄσιτος γλωμίδιος Ιεζεκιὴλ κατιδέσθαι τὰ πολυόμματα χερουβίμ. πίστει τὰ τῶν Βαβυλωνίων ὡς φίλως ἐπίσκεπτεν ὁ Θεός, τοῖς μὲν διὰ τῆ καμίνῳ τὸν ἄγγελον, τῷ δὲ διὰ τῆ λάκκῳ λέοντας ἀποστείλας τὸν Αμβακούμ. φίλοι δὲ ἐχθροὶ Νινευῖται δι' μετανοίας ἐγλύκαναν· φίλος δὲ ἐχθρὸς ὁμοίως ὁ Δαβίδ. ὅτι μὲν γὰρ τῆς τῦ Οὐρίου ἦρα γυναικός, ἤχθραινε Θεῷ· ὅτι δὲ ἐπαπείνου διὰ μετανοίας τὸν ψαλμὸν, Ηὔρεσι, ἤκουσε Δαβίδ, τὸν τῦ Ιεσσαὶ, ἀνδρα κατὰ τὸν καρδίαν μου. ὁ Ζαχαρίου Ιωάννης, τῦ νυμφίου φίλος διὰ τί; ὅτι διὰ τῆς ἐρήμου ἔμφυτον ἀκρίδας συλλέγων, καὶ μέλι ἄγριον τρυγῶν. Ανα διὰ τί; ὅτι διὰ μετανοίας καὶ δεήσεσι λατρεύουσα, νύκτα καὶ ἡμέραν ἀλητεύουσα Θεῷ. Πέτρος καὶ Ιωάννης φίλοι. διὰ τί; ὅτι ἄσιτοι μὲν ἐβαρύνοντο ὅτι τὸν ὥραν τῆς προσευχῆς τὸν σανάτιον προῆλθον εἰς τὸ ἱερόν. Παῦλος φίλος διὰ τί; ὅτι νέκρωσιν ἐν τῷ λαγόνι τῦ σώματος. φίλος Τιμόθεος διὰ τί; ὅτι ὑδροποσίαν τῷ ἡδονῷ ἔσβεσε τῦ πυρός. φίλος Κορνήλιος διὰ τί; ὅτι ἄσιτος τὸν διὰ Πέτρου σωτηρίαν εὐηδέχατο. φίλοι οἱ Χριστοῦ μάρτυρες. διὰ τί; ὅτι θρηνοὶ δὲ προσκαίρου καταφρονήσαντες ζωῆς. ὁρᾶς ὡς οὐ μόνον ὅτι διὰ πίστεως, ἀλλὰ καὶ διὰ θείαν φιλίαν Θεὸς διὰ τῆς ὕας καλῆ τὸ γλῶς, ἄγιον ἐν ὑγιῆ κατανύξαν ἐργάσασθαι τὸν Αδάμ, σώφρονα, φίλον, ἐγκρατῆ, καὶ χαρωπικὸν, σεμνὸν, καὶ συγγενῆ; τί γὰρ ὅτι τὸ φίλοι τῦ Θεοῦ, ἢ Θεοῦ ἡμέσθαι συγγενῆ; γένου ζήλωτὴς διὰ πίστεως φίλος Θεοῦ, γένου διὰ τῆς πίστεως Θεοῦ συγγενής. μὴ μείνῃς ἀκρατὴς, μὴ μείνῃς ἔχθρος, μὴ μείνῃς ἄρρωστος, μὴ μείνῃς παυμαπίας, μὴ μείνῃς παράλυτος. ἰδοὺ γὰρ σοι ἡ τήμερον ἐπέσκηψεν Χριστὸς τὸ τῆ καλῆ ταύτῃ ἐκκλησίᾳ, τῆ νέᾳ Ιερουσαλήμ· ἰδοὺ, ἐπέσκηψε παραλυτικὴ πνευματικῶ σοι κολυμβήθρα ὀφθῆναι· ἰδοὺ ἡ παραλυτικὴ, κολυμβήθρα πνευματική. ὑπόδηθι χαίρων, τὴν αὐτῆς ναμάτων ἀπόλαυσιν μεγάλως, πλυθοῦσα σάρκα, ἀπέπλυσαι καρδίαν, ἐκπέπλυσαι ψυχὴν, καθαρὸν νοῦν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τῦ τῆς ἀμαρτίας ῥύπου· ἀπέπλυσαι Αδάμ, ἀκούσας λέγοντος τῦ Χριστοῦ, Εγέρε, αἶρον κράββατόν σου, καὶ περιπάτει. Μὴ ὁ πίστωσον οὐκ ἀνίσατο; τί δὲ, πόδας ἔχων βαρελικὰς, λογισμὸς φιλοθέους, χέρας φιλοτέκνους, γόνατα ἀκλινῆ, μηρὸς ἀμοίρους ἡδονῆς, νεφρὸς ἐλευθέρους ὑπομονῆς, ὀσφῦν καὶ χιλίαν ἀσφαλισθείσας, μελέτην νόμου Θεοῦ, στῆθος, καρδίαν καθαρὸν, πρόκλησιν, ἔρωτ

ἐκκλησιάσαι τὸν κεντῶν· οὐκ ἰσχύομεν, πρὸς ἁπάντων μένοι τῷ ψυχῷ· ἀπαντῶμεν χαίροντες καὶ καμεῦ ῥοπτῶν διανύσασθαι δύχ ὑπείσχνεμεν. μὴ τοίνυν, ὃν τρόπον εὐθυμῶμεν ὁ πλούσιος, εὕρωσιν ἡμᾶς ⓐ τῷ ψυχῷ ἀπαντῶντες πρὸ ἡμῶν, τὸ ἀκρασίας νυκτὶ, τὸ κακίας ζόφῳ, τὸ πλεονεξίας σκότῳ· ἀλλ' τὸ ἡμέρᾳ νηστείας, τὸ ἡμέρᾳ σεμνότητος, τὸ ἡμέρᾳ φιλαδελφίας, τὸ φωτὶ θεοσεβείας, τὸ ὀρθρῳ πίστεως, ἐλεημοσύνης τε καὶ εὐχῆς· ἵνα ἡμᾶς εὑρόντες ὑμὲς ἡμέρας, τρέσωσι ἀγάγωσι ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης πλίφ, οὐ καταλύσαντας τὰς κακίας τὰς ἀποθήκας, ἀλλ' ἐκκενώσαντας καὶ καταλύσαντας, ἑαυτὸν ὃ ἀγαθὸν μετοικίσας καὶ νηστείας ἀνακαινίσαντας, χάριτι τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ἴσ. ἐκκλησιάσωμεν

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ Λογ. β.

Ex Ms. Regio Lut.

Ἀλλ' ἡμᾶς ἡ ἁγία νηστεία τοὺς ἀπόλεσιν ἀγαθῶν καλεῖ, πάλιν ἀγωνιᾶς καθαιρεῖν πάλιν ἀνδρείους βούλεται εἶναι, ὅπως νικήσωμεν τὰ παθῶν ἀναιδείαν, καὶ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς λαμπρότερον ἀποδείξῃ, καὶ ἀγαθῶν τῶν ποικίλων στεφάνους ἡμῖν πλέξῃ τοὺς χρυσοῦς. Τί γάρ ἐστι νηστεία, ἢ ἀγώνων στέφανος, καὶ μισθῶν τροπαῖον, καὶ σωτηρίας ὁδός; νηστεία γάρ ἐστὶ ἀγαλείας εἰς ἐλευθερίαν μεθίστησιν, ἀπὸ αἰχμαλωσίας εἰς τὴν πατρίδα ἐπανάγει. νηστεία τὰ πτώματα τῆς ψυχῆς ἰᾶται· νηστεία σαθρωθεῖσαν ψυχὴν τοῖς ἀρετῶν ἁρμοῖς συναρμίζει, καὶ ἀνδρεῖον τὴν ψυχὴν, καὶ ἀνδρεῖον ὁ φόβος, ⓦ φόβον τοῦ Θεοῦ εἰσάγει, ἐκπορθεῖ τὰ πάθη, γαλήνιον τὸν λογισμόν. τὸ ἡμέρας νηστεύσαι ἠδέως σβέννυσι, καὶ ἀρετῶν ἀνθοῦσι, καὶ σωφροσύνης τὸ κάλλος καθαρώτατον δείκνυσι, καὶ σῶμα εἰς ψυχὴν μεταβάλλει, πνευματικὸν ἡμᾶς ἀντὶ σαρκίνου. χαῖρε τὸ νηστεία, καὶ μὴ σύγναζε, φησὶν ⓐ ὑποκριτής. ἀφανίζουσι τὰ πρόσωπα, φησὶν, ἵνα φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες, ἀπολλύοντες ⓦ μισθὸν τῆς νηστείας. τοῦ γάρ σωτῆρός ἐστιν ὁ λόγος, Ἐν νηστείᾳ ἄλειψόν σου τὴν κεφαλὴν, νίψον τὸ πρόσωπον τῇ ὑποκρίσει, λάμψον ταῖς ἀρεταῖς, ὅπως ἐμοὶ μόνῳ φάνῃ νηστεύων, τῷ τὰ κρυπτὰ καθορῶντι. μὴ δυσχεράνῃς, ἀγαπητὲ, τοῖς τὴν νηστείαν, τὴν τῶν ἀρετῶν μητέρα, τὴν ῥίζαν τῶν ἀγαθῶν, τὴν πηγὴν τῆς σωφροσύνης, τὴν φύλακα τῆς εὐσεβείας, τὴν τῶν ἀγίων ζωοτρόφον, τὴν τῶν ἀγγέλων ὁμόσκηνον, τὴν ἀγαθόλυ ἕξιν, τὴν τοῦ πνεύματος φίλην· δι' ἧς αἱ ἡδοναὶ ἡμᾶς φεύγουσι, καὶ δαίμονες ἀναχωροῦσι, καὶ θυμὸς ἀτονεῖ, καὶ ἐπιθυμία νεκροῦται, καὶ ἀρεταὶ ζῶσι καὶ λάμπουσι σὺν ἡμῖν· δι' ἧς τὰ πάθη ἠρεμεῖ, καὶ καταγέλλει τῶν ἡδονῶν ὁ τρόμος, καὶ ὡς τὸ γαλήνιον πλοΐοις, τῶν τειχυμῶν τὸ χάλαζος τῆς πονηρίας ἀφανίσασα τῆς ἐγκρατείας ταύτης καλῶς ἀφανύσας, καὶ τῷ λιμένι τῆς ἀρετῆς τὴν ὁλκάδα τοῦ σωτῆρος ἐμβασιάσας. ἔχεις λοιπὸν τὸ κέρδος ἀσύλητον, ⓦ φόρτον ἀναυάγητον, ὅταν ταῖς ἐντολαῖς τὸ πνεύματος ἐμπορεύσῃ, ὅταν τὸν λογισμὸν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ φορτίζας καὶ τὰ πρόσταγμα ἀκούσῃ, ἀκούων τῆς θείας γραφῆς λεγούσης· μὴ ἀγαπᾶτε ⓦ κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. μὴ ἀγαπήσωμεν τοῦ κόσμου τούτου τὴν τρυφὴν, ἵνα μὴ ὡς φόρτος βαρὺς τῷ σκάφει τῆς ψυχῆς γενόμενον ἐπιβρύχιον αὐτὸν ἀπεργάζεται. ἢ οὐκ οἶδας, ὅτι μέλει φάρυγγος ἴσα ταῦτα, καὶ δεῖται λοιπὸν μὴ ⓦ φάρυγγα πᾶσα τρυφή· ἢ ὃ δεῖ αὐτὴν πλατυσθῆναι μικρὸν εἰς ἀπαιτεῖται ἐλεημοσύνην ἔχει τὴν βάσανον; σὺν μὴ γὰρ φορτίσας σχοινὶ ἡ τρυφὴ, τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς ἀμαυροῖ, νεκρὸν ἐμπνέον ἀπεργάζεται· ὅσα δὲ θέμις, ἐκεῖνα ποίει τὸν σκυθρωπάζει· διεγείρει τῆς ἡδονῆς τὰ ὄργανα, ⓦ πόλεμον αὔξει, διυπνίζει τὰς ἐπιθυμίας. ἀνενέργητος ἐστὶ λοιπὸν τοῖς ἀρετῶν. τῶν γὰρ μελῶν λυθέντων, καὶ τῆς πολυοπίας τὸν φρένα κλαπέντος, οὐκ ἰσχύς ἔτι δύναμιν ἐπιδείξασθαι, καὶ ἐπιχείρητος τοῖς ἐχθροῖς γίνῃ, ὥσπερ ναῦς ἀπὸ πνεύματος ἐλαττωμένη, μὴ ἔχουσα κυβερνήτην διυπάρχοντα τοῖς κυμάτων ἀντιμαχόσασθαι,

Ματθ. ς. ιζ.

ἴσ. τοῖς τῶν κυμάτων

δρόμημα χύσαι θεῷ, ἢ τὴν ὧδε κάμψεσι βαλλέται, ἐ σοὶ ἔτι ἐστὶν αὐτὴν ἐπαρχῆ, ἵ μὴ ναυαγίῳ τῆς σοδοκίας· μὴ πίνω, φησὶ καλῶ, μὴ μὴ τῶν νηστίμων τρυφῆν ἀγαλέσωμεν, μηδὲ τῶν πολλοὺς πόνους ἀμελείᾳ καταδύσωμεν· ἀλλὰ πόνους πόνοις ζωὰ ἀλλοντες, ἵ τῆς προσδοκήσωμεν τῶν ἀνπίδοσιν. ὅτῳ γὰρ ἡς μισθαποδοσίᾳ ζωὰ ἀλῇ, ἦλ πολὺ κέρδος τὶ θησαυρισόμενον. μὴ σῴσωμεν τῆς νηστείας τὸ ἄγος, μηδὲ τρυφῆν ναυαγήσαι τῶν φρένα τῆς ἡδονῆς τῆς χορτάσωμεν· ἵνα μὴ ἀνιάσωμεν τοὺς κακοὺς τῶν ψυχῶν ζημιώσωμεν. καὶ μὴ τῶν νηστίμων βούλῃ θεραπεῦσαι τὸ σῶμα ὡς ἀθανὲς τυγχάνον, τῇ συμμετρίᾳ θεράπευσον· ἵνα, ὥσπερ ὀλκὰς ἐλαφρὰν φορτίον ἄγουσα, ὑγιεστέρα ἡ τῶν κυμάτων τῆς πιπρασκούσης ἡ ψυχὴ, καὶ Ⓜ πειρασμοὶ διεξέλθωσι τῶν ὑπτιωμένων, πλαγὰ δύνηται τοῖς αἱρεσιώταις, τοῖς κυβέρνησι λογισμοῖς, ἵνα τὸ σκάφος ἀσινὲς ἀγήσῃ διαφυλάξωμεν. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀσφαλῆ τῆς νηστείας σύμμαχον τοῖς βοηθείας, ἀγκυλίθραν λέγω. καὶ γαλήνης ἡ, καὶ πειρασμός, ἡ ἐπιφορὰ τῶν κακῶν, ἀγκὴ ἡ νηστεία διαλύεται. ἡ πάλιν· νηστεία δαίμονας φυγαδεύει, ἡ τὸν τοῦ διαβόλου τυραννίδα καταλύει· μᾶλιστα εἰ τῶν ἀγκὴν ἔχῃ συνεργοῦσαν. νηστεία ἡ ἀγκὴ Ⓜ Ηλίᾳ εἰς ὄρεσιν ἀνῆγαγε, Νινευῖται ἐκ γαλήνης ἐρρύσατο· νηστεία Ⓜ Δανιὴλ ἐκ τῶν λεόντων ἀλύσεων διεφύλαξε, νηστεία τοὺς παῖδας ἀκαιρείας ἐν μέσῳ τῆς καμίνου διετήρησε, νηστεία Μωϋσέα τῆς ἀγαθῆς δόξης ἠξίωσε, νηστεία Ἐλισσαῖον αὐξητὰ τῶν προφητῶν ἀπετέλεσε. ἡ ἡ ἐπὶ πλέον; Εἰ μὴ τῶν φαρμακοσυστείας ἡ πρὸς ἔνον ζωῆς, ἐκ ἂν ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς τῆς βίβλου ἐνετείλατο. Εἰ γὰρ ἐκ ἦν βρῶσις Ἀδὰμ, ἐκ ἂν αὐτῷ γαλήνης ἠγλίζει, ἐκ δὲ ἐξέπιπτε τῆς ἀξίας τῆς δόξης αὐτοῦ πρὸς Θεὸν, ἡ τὸ πρὸς ὁμοίωσιν τῆς τρυφῆς ἐξεβάλλετο, ἐ τῶν ἀθανασίαν τοῦτον ζωὴν καταδικάζετο. ἀλλ' ὅπῃ νόμῳ γαστρὸς ἐναντίωσις, ἀγκὴ τὸν εἰς γάλατον κατάστασις. νηστεία ἀπέλων ἐναρχὴ διαπτ· ἡ τὸ δὲ μέζον, ὁ σωτὴρ ἐκ ἦν βρῶσις, ἐκ ἄρα διόλλυσι τὸ φαρμάκου τῆς νηστείας, ἀλλ' ἵνα ὑπογραμμοὶ ἡμῖν νηστείας ἐγκαταλίπῃ πρὸς σωτηρίαν. λέγε πάντων τῶν νηστίμων ὅλον τὸν βίον ζωμίμπρησι, ἵνα σε ἀγκὴ φυλάξῃ, ἵνα σε ἐκ γάλατος ῥύσηται, ἵνα σε ἐκ πειρασμῶν ἀγάσῃ, ἡ εἰσάξῃ σε εἰς Ⓜ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν λιμένα, χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ζωὴ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. Λογ. γ

Ρώμεν, ἐξ ὧν ἀκηκόαμεν, μεμαθήκαμεν ὅπως φιλόπονον τῆς νηστείας προσοίσωμεν, ἀδελφοί. ἀστοιχοῦντες γὰρ, τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις ὡς ὄφεσι ὑσταλθήμεν, οὐ μακρὰν, μᾶλλον σφοδρὰν ἀπασάμενοι θεοῦ ψυχῆς ὀφθήμεν ἐκτείνοντα Ⓜ οὐρανὸν, καλλωπίζοντα ὁ γειρέωμα, χλιποιοῦντα θαλάσσαν, ἐξοφοβοῦντα ἐκ γῆς. ἡ σκότος μὲν ὁ ἐπὶ βυθοῦ. τὰ μὲν γὰρ γεώδη ἀκτὴ βρίθος, ἡ τότε προσφέρει ἐφίλει· ὡς ἰδὼν μὴ βρίθος προσέλθῃ, ἄκαρπος ἡ θλῖψις. γῆ δὲ, πρὶν ἡμέλει Ⓜ Ἀδὰμ, προῆκαν ἐφίλει, ἐ προ τόκου τράπεζα προῦκεν ἐ παιδὶ, προ τόκου ἐ προτοπλάστῳ προῦκεν τράπεζα. Βλασφημάτω γάρ, φησὶν ὁ Θεὸς, βοτάνην, ἐ τότε ἔπλασε τ Γεν. 4. ια. αὐ θεφτοι, χιὼ· ἐκ ἄρτος, ἀλλ' ἵνα ἐκ τ γῆς προελθῇ, ἡ ὅπῃ τ γῆς πεῖπα τ, ἡ τοῦτον Γεν. β. ζ. τ μοτίσῃ καλῶ, ἡ ὡς τοῦτον ὁρᾷ μὴ ἐπαίρηται, ἀλλα τ Αβεραμιαῖον ἐκεῖνον Θεῷ προσφέρῃ φωνὴν λέγων· Ἐγὼ δὲ εἰμι γῆ καὶ σποδός. τοῦτον γὰρ τὴν ὁμολογίαν Γεν. ιη. κζ. Θεῷ ποτε προσβύων προσπέγκει ὁ φιλόξενος· τοῦτον καὶ ἡμᾶς προσφέρειν καλεῖ. αὐτὴ γὰρ ἡ φωνὴ τῆς φύσεως ἀσφαλίσατος χαλινός· αὕτη ἀπακτα βαίνειν ἡ συγχωρῇ, ἀν τις

ἀπάγχηται

Ex Mss. Regio Lut.

ἀπάγοιτο ἐργαθῶναι γῆς, τυγχάνων γῆ αὐτὸς. Εἰ γὰρ γῆς ἐρᾷ, κἂν μὴ κεκτήσθω ἀλλὰ σῶμα, καρποφόρει δικαίως ἑαυτῷ, ἵνα ἀντὶ γῆς ὡς εἰσφορεὺς ἀποδιδότω τῷ τῆς κτίσεως
Ioan. n. a. γεωργῷ. Ὁ πατήρ μου, φησὶ, ὁ γεωργός. πότε δὲ πᾶς ὀπιθυμήσει χρυσοῦ, ὁ γῆν ὀπιτάμβορς ἑαυτοῦ; πότε δ' ἐργασθεὶς ἑαυτὸς λαμπρὸς ὁ κύριος καλοῖ ἑαυτοῦ; πάντα εἰς πόρρω ἀξίας ἐλθεῖν παρασκευάσει, γῆν ὁμολογήσας ἑαυτοῦ· ὅτι γὰρ ὁ τοιοῦτον μαθητεύσας τὸν φωνὸν οὐκ ἐρᾷ ὧν πλησίον κακῶς, οὐ κινήσει χεῖρα τῆς πήλας γλωττῆς μὴ δίκαιον, πάντα σε δῆλόν ἐστιν. οὕτω σοφὴ πᾶς ἡ θεία καὶ τῆς φιλοξένου φωνή. Ἐγὼ γὰρ ἔλεγέ, φησὶν, εἰμὶ οὐ πλάσμα σοῦ, ὅπερ ἴσως ἀληθὲς, οὐχ εἶχον σε, ὅσον ἀφυσὸς, οὐκ ἐμφύσημα θεῖον, ὅσον ἀκρίσες, οὐ λογικὸς ἀνδριάς, ὅσον ἀσφαλές· ἀλλὰ ταῦτα πάντα διὰ βλάσφημα σιγήσας ἡ λήθη ἀνδρὸς, γῆν ὅτι τῆς κρητῆς ἡ ἀποδοὺς καλῆς ἑαυτοῦ. Τοιοῦτον τὸν φωνὸν λογισάμενος τις ὀπεικάσθω ἀσκεύτῳ, παντοφορεσιούσῳ ζυλεύτῳ, ᾧ πλησίον τῶν ἀφρτείων ἀναχωρεύτω, τὸ ἀξίας μὴ ἐπαυρέσθω, τὸ δυναστείας μὴ φλεγμαίνετω, τὸ ζωῆς μὴ ὀφρυάσθω, τὸ πλούτου μὴ ἐλπιζέτω, τὸ ὑγιείας μὲ λακπιζέτω, τὸ εὐγλωττίας μὴ ἀλαζονευέσθω. ὁ γὰρ τίμιος τὰ τιμῆ, αὔριον τὰ γῆ· ὁ τίμιος τὸ δόξῃ, αὔριον τὸ θήκη· ὁ τίμιος τὸ θρόνῳ, αὔριον τὸ θρήνῳ· ὁ τίμιος τὸ τύφῳ, αὔριον τὸ πάφῳ· ὁ τίμιος ὅτι βήματος, αὔριον ὅτι μνήματος· ὁ τίμιος στρατηγὸς, αὔριον ἀσσὸς· ὁ τίμιος λαμπρὸς, αὔριον πηλός· ὁ τίμιος ὅτι ὤλεπος, αὔριον βδελυκτός· ὁ τίμιος ἐμφανὴς, αὔριον ἀφανὴς· ὁ τίμιος σοφὸς, αὔριον ἀπάργανα ἀνεκείμενος ὅτι ζάφια καὶ δισμά· ὁ τίμιος εὐγλωττος, αὔριον ἄφωνος· ὁ τίμιος ὑπὸ κολάκων δορυφορούμενος, αὔριον ὑπὸ σκωλήκων δαπανώμενος· ὁ τίμιος εὐιδὴς, αὔριον δυσειδὴς· ὁ τίμιος ἐπαχθὴς, αὔριον εἰδεχθὴς. καλῶς ἔλεγεν ὁ σοφὸς, Τί ὑπερφαίνεται γῆ καὶ ἀσσός; ταῦτα εἰδῶν Ἄννα ἡ τῆς προφήτης μήτηρ Σαμουὴλ εὐχομένη ἔλεγε, τὸ παι-
a. Bas. c. 1. δία προσφέρουσα Θεῷ· Μὴ καυχάσθω ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύι αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ· ἀλλ' ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμενος, ἐν τῷ ξυνιέναι καὶ γινώσκειν τὸν Κύριον. μὴ καυχάσθω, φησὶν ὁ σοφὸς. ἀσσὸς γὰρ γινόμενος, ἄσοφος ὁ σοφὸς. μὴ καυχάσθω ὁ ἰσχυρὸς. πηλὸς γὰρ ἐν παφῷ φανεὶς, εἰ δέοι χόρτος, ἀποβάλλει τὴν σώματος δόξαν. μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος. παροικὸς γὰρ ἐστὶ τοῦ πλούτου καὶ πρεπιδήμος,
Ps. n. 1. καθὼς ὁ ψάλλων ἔλεγε Δαβίδ. ὅταν γὰρ εἴπῃ ὁ σοφὸς, ὁ ἰσχυρὸς, ὁ πλούσιος, πάντων τὸν ὄφιν ἐχάλασε τῆς ἀπιστίας ὅτι τὸν τῆς πρόνοιας κλύδωνος ἀδηλότητα. κλύδων γὰρ ὡς ἀληθῶς τὰ πρόσωπα καὶ θαλάσσια, ἐν ᾧ ἀκύτου πίσσης ἄδηλον, ὡς ἡ πίσσα διδάσκαλος· κλύδων τὰ παρόντα καὶ θαλάσσια· ἐν ᾧ ἀμπάλληλα κύματα καθ' ἑκάστην τῆς ψυχῆς τὸν ζάλων ἐγείρεται. ᾧ μὲν γὰρ ὅτι τιμῆ, ᾧ δ' ὅτι ζωῆ φυσᾷ, ἄλλοι ὅτι δυναστείαν σκηπτοχαλίζει, ἕτερον πλοῦτον ἢ κάλλει ἀγάλλεται πάντως, ὡς εἴπῃ, ὁ ὀπιθυμίας πνεύματος εἰς ᾧ τῶν παθῶν ὤθησε βυθόν. ἀλλὰ σὺ, πιστὲ, καὶ ᾧ ἀπόστελον, δὸς θεσπέσιε τοῦ Θεοῦ, φεῦγε τῆς ὀπιθυμίας τὰ κύματα, ἔκλυσε τῶν τοῦ βίου κλυδώνων· ἀνώτερος δὲ τῶν παθῶν, ὡς κυμάτων ἠρεμαῖος, πλέε τοῦ βίου τὸ θαλάσσιον, σωτηρίῳ
a. Tim. 1. ξύλῳ ἐμπιστεύσας τῆς ψυχῆς τὸ ἐφόλκιον. ἰσὸς σοι γενέσθω, σωφρός· ἀγκυρα, πίστις· χειμῶνος, ἐλπὶς· κωπὴ, θυμός· οἰάκες, ὀρθοὶ λογισμοί· ὁδὸς, Χριστός· ὑδροδρόμει, πνεῦμα τὸ ἅγιον· κυβερνήτης, ὁ τῶν ὅλων πατήρ. ἂν οὕτω πλεύσῃς, οὐκ ἀδικήσει σοι τὸ τοῦ βίου συμπέρασμα. ὅτε γὰρ πλεύσας Νῶε ἀβλαβῶς τὸ οἰκουμενικὸν σκάφος διέπλευσε πέλαγος. ὅτε πλεύσας Ἀβραὰμ τὴν προσηκούσαν πρεσχώρησε τῷ Λὼτ, καὶ ᾧ ὠόμασεν ἑαυτοῦ, καὶ τότε χερσὶν ἅμα Ἰσαὰκ ἔτυχεν ὧν ἐπόθησεν. ὅτε πλεύσας Ἰακὼβ ἄπλαστος μεμφῆκε τὸ ἀχείματος, ἀρτον μόνον καὶ ἱμάτιον παρὰ Θεοῦ, οὐ πλοῦτον αὐτῷ. Οἱ γὰρ ἀποδύοντες πλουτεῖν,
a. Tim. 6. ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμόν. ὅτε πλεύσας Ἰωσὴφ, τῆς ὀπιβουλῆς τὸ τῆς ἡδονῆς τοῦ ζάλλιον διέφυγε. ὅτε πλεύσας Μωϋσῆς, Ἰησοῦς τε καὶ ὁ λοιπὸς τῶν προφητῶν χορὸς καὶ δικαί-

ων

ων, ὡς εἰς ὅρμον ἀκύμαντον, ἐν τῇ τῶν δημιουργῶν δόξῃ, καθάπερ σκάφος πρέπει ἑαυτούς. Δικαίων γάρ, φησι, ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ ἅψηται αὐτῶν πόνος. ὅρμον ἐγίνατο τὴν θείαν δόξαν, τῶν ὁμιλητῶν Θεῷ, ἐν γνώσει καὶ ἀποδοχῇ καλουμένων ἑαυτούς. ἀλλ' οὐ γάρ, ὦ τῆς παραπλησίας, ὦ τῆς τῶν φρενῶν ἐκστάσεως. Θεῷ γάρ ὁμιλεῖ Ἀβραάμ, πατὴρ κεχλεσ-
5 τόντο ἐθνῶν, τῆς ἐπαγγελίας κληρονόμος ὁ πρῶτος, ὡς παρέβατον προσφέρει προ-τότοκον, ἐν γνώσει ἐν ἀποδοχῇ ἐκάλεσε ἑαυτόν. Ἐγὼ δέ εἰμι βραχυτάτης γῆς οὐ διαιτῶμαι, ἀλλ' οἰ-κονόμει γνώμενοι, προσκαίρου ἢ ἐφημέρου ἀξίας κρείττονι (κυρίως γάρ ἀξίωμα θεοσέ-βεια) ζώσει προσκαιρεῖ ἀκινήτῳ, ὑπὲρ μέρη διαιρεῖσθαι κτησαμένοι, βασιλεῖ δὲ ἀρά ἢ ἐν ἀρχῇ ὁμιλήσαντες, οὐ Θεῷ, ἐκκλησία προσοικέγκαμεν τῆς πλουσιοξίας δῶρα, ἢ
10 ὀλίγον πλουσίοις καταβάλλοντες χαρμάτιον, θύρας ἀναπαύσει ταῖς ὀφρεῖ, ἐν ὡς ἐξ ὑφάσεως προ-κύψαντες, ἡμῖν συμβαλέσθαι, ἐν κυρίως γῆ τυγχάνοντες ἐν ἀποδοχῇ· μᾶλλον δὲ ἐν γῆ ἐπ-αρχθέντες ἄκαρπος. ἀκανθῶν γάρ χωρίον, ἀδελφοί, ἡ τῶν πλουσίων ψυχή, ἄκαρπος ἀ-γρὸς δὲ τοῦ φιλαργύρου ψυχάριον, ἀπροστάτευτος κτῆσις ἡ τῶν ἀλλοτρίων ἁπόλαυσις, ἔρημον γεώργιον δὲ τῶν πόρρω σωμάτων, πολύχρημος χῶρος τῶν ἐπαφῶν λογισμός, ἀ-
15 κέρδης ἐμπορεία τῶν κατηφόρων ῥήματα, κενὴ προαιρετία δίκαιόν τι κρῖναι, ὁ τῶν πλη-σίον ἐπίβουλος. Ταῦτα ἐπ' ἐκκλησίας μεμαθηκότες, μισήσωμεν ἁρπαγάς, ἀσκήσωμεν δρέξαι, φύγωμεν κακίαν, ἀγάπην ζηλώσωμεν, ἐκκλίνωμεν ἡδονήν, ἀγρεύσωμεν ἀγκαλι-σώμεθα, ἀποστραφῶμεν δόλον, ἀπολύτησα κοινωνήσωμεν. Τὸν γάρ καταλαλοῦντα, φησι, Ψαλ. ρ. ε.
λάθρα τῶν πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον. καρποφόρον γνῶναι ἑαυτὸν ἀποδείξωμεν, τῆς
20 δικαιοσύνης ἐκφύοντες βλαστόν, τῆς φιλανθρωπίας καὶ σωφροσύνης ἅμα τι καὶ ὑπεικ-τικὸς προσφέροντες καρπόν, τῆς ἐξομολογήσεως πίπτοντες βότρυν προσφέροντες Θεῷ. Ὅτε γάρ, φησι, ταῦτα πάντα ποιήσατε, εἴπατε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν. αὕτη ἡ φω- Λυκ. ιζ. ι.
νὴ τῶν δεσποτῶν Χριστοῦ ἐστιν· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἅμα τῷ πατρὶ, ζωῇ ἁγίῳ πνεύ-
ματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

25

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ Λογ. η.

Ex Mſ. Reg. Lut.

ὑ βυ'ων

ΑΠ τῶν ὑδάτων πηγαὶ ἀντλούμεναι καθαρώτερον τὸ ὕδωρ βλυστάνουσι, ἐν πρώτων τὴν χρείαν ἐν τὸν δίψαι πληρώσαι ἅπαντων ἐκ λαγό-νων τὸ νᾶμα πηγάζουσιν. ἔξεστι οὖν πᾶσι τὴν οἰκείαν χρείαν τὸ νᾶμα τῆς δίψης ἐκβῦσαθαι, πλυσίῳ τε ἐν πένητι, σοφῷ τε ἐν ἰδιώτῃ· καὶ πᾶσαι αἱ πηγαὶ πότοι πλυσίως προέχουσαι, ἀνεξ-αίτητον ἔχουσι θησαυρόν. καθάπερ οὖν μία πηγὴ τὰ τῶν πολ-λῶν σώματα ποτίζει· ὕστερ ἐν μία γραφὴ τῶν πολλῶν νοήματα φωτίζει. δεῦτε τοίνυν, ἐν
ἡμεῖς, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τὴν τῶν προλαβόντος πηγὴν ὁρμήσωμεν, ἐ τῆς διδασκαλίας τῶν νηστῶν κοινωνήσωμεν. καὶ γάρ καὶ τοῦτο ὡς θαυμάσιον ἐπήρκεσεν, καὶ ἡμῖν ὡς πάσιν οὐκ ἀξίε-λειπε. νηστεύσας Ἠλίας ὁ ἁρματηλάτης, μηλωτῇ ἐν ῥάβδῳ τὸν ποταμὸν ἐδίχασεν. ὁ αὐ-τὸς νηστεύσας ἀέρινοις ἔχρισεν. ῥήματι γάρ ταῖς ὁμοεργατίσις νεφέλαις ἐκλεδύχασεν. ὁ αὖθις νηστεύσας πυρίνοις ἵπποις ἰσχύσας χαλκοῦσας φλογίνῳ ἅρματι εἰς ἀέριον ἰσχύσε. νηστεύ-
σας Μωϋσῆς ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων φοβερὸν πέλαγος ἔρρηξε, ἐν τὴν ἰχθυοφόρον εἰς ἀρίστην μετέστρεψε, ἐν τοὺς Ἑβραίους ἀρᾶς ἔσωσε, ἐν τοὺς Αἰγυπτίους κατεπόντισε. νηστεία Μωϋσέως δόξαν ῥάβδῳ ἁγίᾳ χρεμπώσασα, καὶ δι' αὐτῆς τὴν πέτρον παλάξασα, ὕδωρ ποτιμὸν καρποφορῆσαι πρέσκυσε. νηστεία Δανιὴλ σοφίσασα, τῶν ἀψηλαφήτων σύν-πνοιαν μυσταγωγὸν ἀπεδείκνυεν. ὁ αὖθις νηστεύσας τοὺς τὸ λάκκῳ θηρὸς ἐφίμωσε, ἐν τῶν λε-

ὁντων

ὀντων ποιμένων ἠνώμενος, εἰς ὄρεσι νηστείαν διαλείπειν τούτους ἐπαιδαγώγησε. νηστεία τῶν τειχῶν παίδων τὰ σώματα ἀδιάφθορα τηρήσασα, τῷ πάμφαγον φλόγα τῆς Βαβυλωνίας καμίνου εἰς δρόσον μετέβαλε. νηστεία Ἰωνᾶς ὁ προφήτης τὸ κῆτος χαλινώσας, καθάπερ ἵππον ζυγῷ χρησάμενος, εἰς τὴν Νινευὶ ἐπορεύετο. οὐ γὰρ ὅπου ἤθελε τὸ ζῶον, ἀπήρχετο, ἀλλ' ὅπου ὁ ἔνδοθι ἰσχὺν ἐβούλετο, ἐκεῖ τὸ κῆτος ἐπορεύετο. νηστεύσαντες Νινευῖται τὴν πόλιν διέσωσαν, καὶ τὸ φυτὸν τὸν προφήτην ἐμάραναν. νηστεία Θεοῦ χρίσμα, νηστεία ἀγγέλων τροφή· νηστεία Μωϋσῆν ἐμυσταγώγησε, νηστεία Ἀβραὰμ ὤπτησώσατο, νηστεία Ἰσαὰκ ἐλικμήσασε, νηστεία Ἰακὼβ ὀξείτευσε· νηστεία Ἰωσὴφ ἐσέμνυνε, νηστεία Μελχισεδὲκ ὕψωσε, νηστεία τὸν Λὼτ ἐκ Σοδόμων ἥρπασε, νηστεία Σαμψὼν ἰῶδρείωσε, νηστεία τὸν Σαμουὴλ ἔκυησε, νηστεία Σαοὺλ ἐπολέμησε, νηστεία τὸν Ησαΐαν εὐλόγησε, νηστεία τὸν Ιερεμίαν ἐτίμωσε, νηστεία τὸν Ζαχαρίαν ἠγίασε, νηστεία τὸν Ἰωάννην ἐσόφισε, νηστεία Πέτρῳ ἐπήρκεσε, νηστεία Παύλῳ ἐβεβάθευσε, νηστεία τὸν οἰκουμένιον ἐσφεγγισε, νηστεία δυνάμεις πυρὸς κατεπάτησε, νηστεία ἔθνος λεόντων ἐμάρανε, νηστεία γαυρίαμα δρακόντων κατίσθησε, νηστεία ποταμοὺς ἐξήρανε· νηστεία τῶν προδοσίων ἀποκάλυψις, νηστεία, τὸ ὀπὶ τοῖς εἰρηνικοῖς κεφάλαιον, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ὀχυρώσασα, ὡς προσβολὰς τοῦ διαβόλου σφοδρῶς ἀπεδίξατο. νηστεία πρόδηλον ὁμιλοῦσα, νηστεία οἴκων αὔξησις, νηστεία μετανοούντων σωτηρίας, νηστεία προσευχῆς ὁμόζυγος, νηστεία πλούτου ἀρχή, νηστεία πενήτων παράκλησις, νηστεία καταπονουμένων βοηθός, νηστεία ὕπνον ἐλαύνουσα, ὕμνον ἐπάγουσα, νηστεία ὕδωρ ἡμᾶς ποτίζουσα, καὶ ἀθανασίας πηγὴν ἡμῖν καταρτίζουσα. ὦ νηστεία, ἡ ἄρτῳ μὲν ψυχὰς ἡμῶν πρὸς εὐσέβειαν αὐτρεπίζουσα, καὶ ἄλγεσι τὸν δυσωδίαν τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν ἀποσμύχουσα. ὦ νηστεία πατρικὰ σώματα ἡμέρας ἀέρα βαθμώσασα, καὶ ἡμᾶς εἰς ὄρεσι δι' ἐκείνων ἄγουσα. ὦ νηστεία δι' ὁμοίματος τῆς θυόντων ἔλεον καὶ κρίσιν τῷ Θεῷ κεκαθοδοῦσα, ὡς νῦν ἠκούσαμεν τῶν εἰρηνικῶν. Δαβὶδ γάρ, ὁ τῶν ἀγίων προφητῶν ὁ χορηγός, διχομοιρίσαι ἐλέῳ μεμιγμένῳ, τῷ μέλλουσαν κρίσιν ἀρτίως ἡμῖν προφαίνων, ἔλεγε πρὸς τὸν Θεόν· Ελεον καὶ κρίσιν ᾄσομαί σοι, Κύριε. νηστεία τῶν χαροδυῖμ ὁμοδίαιτος, νηστεία τῶν σεραφὶμ σύσκηνος, νηστεία τὸν Ενὼχ εἰς πρόδηλον ὤχισεν, ὁ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Αμήν.

Ψαλ. ρ. α.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ Λογ. ε.

Ex Mss. Cæsareo, emend. ex Mss. Episcopi Philadelph.

ΗΜερον, ἀγαπητοί, τὸν ἁγὸν πρόσχωμεν. ἰδοὺ γὰρ ἐφίσταται ἡ νηστεία, ἡ ψυχῶν καὶ σωμάτων σωτηρία χαριζομένη, ὡς δράσασιν πρεσβεύομεν πρόδηλον, ὡς πρὸς πνευματικοὺς ἡμᾶς ἀγῶνας ἕλκυσον ἀλείφεσθαι· σύμμαχος δὲ ἡ νηστεία ὅπλων ἀγγέλων ἔργον· ἡ νηστεία, πρόδηλον πύλη· ἡ νηστεία, ἁμαρτιῶν καθάρσιον· ἡ νηστεία, παρρησία πρὸς Θεόν· ἡ νηστεία, καθαρότης καρδίας· ἡ νηστεία, πρόνοια τῶν πρὸς Θεοῦ δεδομένων ἡμῖν ἀγαθῶν ὅπλον· ἡ νηστεία, ἁγιασμὸς ψυχῆς· ἡ νηστεία, ὑγίεια σώματος· ἡ νηστεία, οἴκου ἀσφάλεια, νέων παιδαγωγός, ἡβώντων φύλαξ, γερόντων σωφρονισμός, γυναικῶν εὐκοσμία καὶ κατάστασις. ἀλλ' ὅταν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ νηστείᾳ καὶ ἐλεημοσύνη συμπαρῇ, τότε πλούσιος καὶ Θεοῦ ὁ τῆς εὐσεβείας ἐργάτης εὐρίσκεται. Θεῷ γὰρ δανείζει ὁ πτωχῶν τῷ πένητι. εἶδες Θεὸν ἐγγυητὴν ἀπροσδόκητον ἡμῶν; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης τοῖς

Προσευχ. ιθ. ις.

Ἰουδαίοις,

Ιουδαίοις, ὡς μὴ πλουσίου τινὸς πτωχὸν ἐξ ὅλης δυνάμεως, οὐκ ἐλεήμονα. Οὐ ζητῶ τινὰ πτωχὸν εἰμὶ ἐγὼ" ἐξελεξάμην, λέγει Κύριος, ὃ ζητοῦσιν ἅπαντες ἀνθρωποι τὸν ψυχικὸν αὐτῶν. Ησ. νη. ε.
τί γὰρ ὄφελος, πτωχεύειν" σώματι, καὶ φρονεύειν τοῖς ἔργοις; τί τὸ ὄφελος, βρωμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ πορνείας μιαίνεσθαι; κρίας σὺκ" ἐσθίεις, ἀλλὰ κατεσθίεις σάρκας τοῦ ἀδελφοῦ σου. ποῖον κέρδος, οἴνου μὴ βυθίζεσθαι, καὶ μεθύσκεσθαι χρήμασι; τί ὄφελος, ἀρτου μὴ ἐσθίειν, καὶ μεθύειν θυμῷ; ποῖον κέρδος, πτωχείας" μακαίρεσθαι, καὶ λιθοβολεῖν πλησίον; τίς ἡ ὠφέλεια, ἐγκρατεύεσθαι βρωμάτων, καὶ ἁρπάζειν τὰ ἀλλότρια; τίς ἡ ἀνάγκη, τὸ σῶμα ξηραίνειν, καὶ πεινῶντας μὴ τρέφειν; τίς ἡ ὠφέλεια," τὰ μέλη σωτρίβειν, καὶ" χόρτος μὴ ἐλεεῖ τὸ ὀρφανοὺς; πῖς ἔπνοις, τὸ φεγγίσι τὸ μείζονας λαμπάδα, τὸ ὀρφανοὺς χλωροῖσιν μὴ ῥύεσθαι; Ωσὴλ, ὄφελος τοῖς ἀνθρώποις, στόμα μόνον χειρίσασθαι δυνάμενον, ἔργα δὲ ἀγαθὰ μὴ κεκτημένους. ἃ γὰρ ἀξιώματα παρὰ τοῦ Θεοῦ πεμπόμενα, ἀλλ' ἔργα ζητοῦντα. ἐπεὶ καὶ Ιούδας σὺν τοῖς ἀποστόλοις ἐκήρυξε, καὶ τῆς ἴσης τιμῆς ἀπέλαυσε μετὰ τῶν ἄλλων· ἀλλὰ φιλαργυρίαν ἀγαπήσας ἀγχόνην ἐδίξατο· ὡς καὶ ἄρτι πολλοὶ φεγγόντων σωμάτων, ἀλλὰ ἔσωθεν λύκοι εἰσὶν ἅρπαγες." ἐὰν βάλῃ τις βύθῳ, μίσησον φιλαργυρίαν· τὸ μέγα κακόν ἐστιν ἡ φιλαργυρία. πτεύεις; φύτευε μοιχείαν, φύτευε πορνείαν, φύτευε καταλαλιάν, ψεύδος, λοιδορίαν, ἔριν, βλασφημίαν, καὶ πᾶσαν ἀπεργίαν. πτεύεις; φύτευε πλεονεξίαν, ἁρπαγήν, ἔριν καὶ τὴν ψυχὴν ἐκδιῶκον. πτεύεις; φύτευε ὀργήν, πορνείαν, ζῆλον, ἐπιορκίαν, καὶ πᾶσαν ἀδικίαν. πτεύεις; φύτευε χαρὰν τὴν ἡνίκα ἂν πάσης κακίας, τὴν χωρίζουσαν ἡμᾶς καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ· χαρὰν ἐπάγουσαν ἡμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον ἀπώλειαν. ἐὰν πτεύσῃς τὴν Θείαν, φύτευε πόθον ὃν ἔσται ὁ Θεός, καὶ δίκαιός σε τὴν μετάνοιαν. μετάνοια γὰρ ὁ πρῶτος κόπος, οὐχὶ ὁ δεύτερος. μετάνοια τὴν πεπλανημένην ψυχὴν αἰτεῖται, τὴν ἀλλοτριωθεῖσαν φιλίαν τοῦ Θεοῦ καταλῦσαι. μετάνοια τὸν κατερράγμενον ψυχὸν διεγείρει, τὴν χωλεύουσαν ἀνορθοῖ, τὸν ζωντανεμμένον ἰᾶται, τὸν ναρκωματισμένον ὑγιάζει. δράμωμεν τοίνυν πρὸς τὴν μετάνοιαν, ἀδελφοὶ, δράμωμεν. κλαίει γὰρ τὴν μετάνοιαν, οὐχὶ ὁ τὴν ἀπαταλὰν καὶ ἀναπεπτειῶ· κλαίει θρῆνον καὶ δάκρυον, οὐχὶ ὁ" τὸ κνίζειν καὶ μετανοεῖσθαι· κλαίει ἐξομολογήσεως καὶ πένθους καὶ στεναγμοῦ, οὐχὶ ὁ ἀκαλείας καὶ ῥᾳθυμίας. μετάνοια γάρ ἐστι βασιλείας οὐρανῶν πρόξενος, καὶ εἴσοδος παράδεισος, καὶ πυρὸς αἰωνίου ἀπόλαυσις. μετάνοια τῶν ἁμαρτημάτων λυτήριον, τῶν ἀπολωμάτων καθαρτήριον· μετάνοια, σωτηρίας μήτηρ, ἀναβόλου" σκελισμός, παθῶν" ἀφανισμὸς ὢ μετάνοια τὰ δεσμὰ τῶν ἁμαρτημάτων ἀναλύει, τὰς ἀπωλομένας ψυχὰς ἀναζωοῖ, τὸν ἐσχοπισμένους φωταγωγεῖ, τὸν μεμακρυσμένους πρὸς Θεὸν ἐπιστρέφει, τὸν πεπλανημένους ἀναπαύεται. μετάνοια πόρρωθεν τῶν ἀπηγωνισμένων ψυχαγωγία καὶ παράμυθιον· μετάνοια πάσης ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ἀσθενείας ἰατρεῖον καὶ σωτήριον φάρμακον. ἀλλ' ὅπου ὁ πρόκειμαι ἐκεῖσε μέλθωμεν. πτεύεις; πέπεισα μή πρίδῃς. πτεύεις; βλέπει τῆς χάρας τὰ δάκρυα. πτεύεις; ἐκκεκλασμένον πρόβαλλε. πτεύεις; βλέπει ὀρφανὸς στενάζοντας. πτεύεις; ἐὰν ἔχῃς, ἐλέησον· εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, κἂν μὴ ἁρπάζῃς τὰ ἀλλότρια. πτεύεις; Παῦσον τὸν γλωσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον, καὶ δέκα σοι εἰς σωτηρίαν. πτεύεις; μὴ ἀφανίσῃς τὸ πρόσωπόν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, μὴ σκυθρωπάσῃς, ἀλλ' ἄλειφόν σου τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις πτεύων, ἀλλὰ τῷ ἑτάζοντι καρδίας καὶ νεφρούς. ἐὰν πτεύῃς, οὕτω πτεύσῃς ὡς ὁ Χριστὸς ἐκέλευσεν· ἵνα μὴ κόπον ὑπομείνῃς, καὶ τὸν μισθὸν ἀπολέσῃς. ἐὰν" δὲ πτεύσῃς, βλέπε μὴ δόξεις τὸ ἀργύριόν σου ὅτι τόκῳ. πτεύεις; ἀμφίεζον βιαίων ζωωγραμμάτων χλευάζαφον· συγχώρησον, ἵνα" συγχωρῇ σοι τὸ ἀδελφῷ σου τὴν λύπην ἄφες, ἵνα ἀφεθῇς· ἐλέησον, ἵνα ἐλεηθῇς· ἄφες τὸ πλησίον τὸ σφάλμα. πτεύεις; ἐλέησον οὗ πλάσας, μὴ φθονήσῃς ποτὲ" ἀδελφῷ, μήτε

Ψαλ. κγ. ιγ. Ματθ. ε. ιε.

πάλιν μισήσῃς ἀνά. πιστεύεις; μὴ κατοδόξησῃς. πιστεύεις; Φύγε πορνείαν, τὴν μιαίνουσαν ἡμῶν τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα· πορνείαν, τὴν χωρίζουσαν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίων· πορνείαν, τὴν τοῦ πονηροῦ καὶ ἀσεβοῦς πυρός. πιστεύεις; μὴ συχνοφαντήσῃς πίνητα, ἵνα μὴ προργίσῃς τὸν ποιήσαντα αὐτόν. πιστεύεις; Ἀφέλου πεινῶντας, πότησον διψῶντας, γυμνοὺς ἔνδυσον, ξένους φιλοξένησαν, ἀθετουμένους ἐπίσκεψαι, τῇ δὲ φυλακῇ μὴ ὑπολάβῃς, κατατρυχομένους ἐλέησον, θλιβομένοις καὶ ὀδυνωμένοις ἐπιμελήθητι· γλῶσσ εὐσπλαγχνος, πρᾶος, ἀγαθός, ἥμερος, εἰρηνοποιός· γλῶσσ μακρόθυμος, ἐλεήμων, ἀμνησίκακος, ἄμαχος, εὐλαβὴς *, ἵνα ὁ Θεὸς τὴν πιστίαν σου ἀποδέξηται, καὶ τῆς μετοχοίας τὸ κέρδος μὴ πολλῆς τῆς προσθήκης φθάσῃ σοι. Οὐδὲν γὰρ ἀδελφὸς δύναται βοηθῆσαι ἡμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὡς ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἐλεημοσύνη. Ταῦτα φθάσωμεν, ἀδελφοί, ἵνα ἀσφαλῶς παρήσωμεν, καὶ μισθὸν κομισώμεθα φθάσαι τοῦ Θεοῦ· ἵν' ἀκούσωμεν τῆς μακαρίας φωνῆς ἐκείνης τῆς λεγούσης· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐχορτάσατέ με· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ ἀθετεῖτε καὶ γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθατε πρός με. ἃς τῆς φωνῆς ἀξιωθείημεν πάντες ὑπάρξαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

* ἀληθὴς, Savilii, Morelli.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. Λογ. ς.

Ex Mss. Cæsareo. emend. ex Mss. Episcopi Philadelph.

Ἀλλ' ἡ νηστείας καιρὸς, πάλιν πυφῆς ἀφορμὴ, πάλιν ἀγώνων ὄψις, πάλιν ἡ τοῦ Χριστοῦ σάλπιγξ τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν κηρύττουσα, τοὺς ἀγωνιστὰς ὅπως τὸ σκάμμα ζωνεκρήτησι· πάλιν ἡ σωτήριος τοῦ Χριστοῦ προτροπὴ κηρύττει· πάντες ἑαυτοὺς καθαρώμεν, ἵνα αὐτοὺ ἀποδεξώμεθα. Εἰ γὰρ πρόσοδος βασιλέως ἅπαντα κηρυττομένη, τοὺς μέλλοντας ἀποδέχεσθαι ἀναγκάζει μετὰ φόβου καὶ πόνου τὰς οἰκίας διατηρεῖν, ὅπως ἄξια κατασκευάσωσι τὰ οἰκήματα τοῦ μέλλοντος εἰσοικεῖν· πόσῳ μᾶλλον τὸν ἀληθινὸν βασιλέα ἀποδέχεσθαι μέλλοντες ὀφείλομεν ἑαυτοὺς ἀξίους κατασκευάζειν τοῦ μέλλοντος ἐν ἡμῖν οἰκεῖν; πρῶτα σήμερον ἡμῖν Ἱερεμίας ὁ προφήτης, ὃς ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Κυρίου, ἀκούσας· Ἰδοὺ τέθεικά σε σήμερον προφήτην εἰς τὰ ἔθνη, ἐκριζοῦν καὶ καθαφυτεύειν, καὶ κατασκάπτειν καὶ οἰκοδομεῖν. ἀκούσωμεν τοῦτον· ἀνὴρ γὰρ ὁ κατασκευάζων τοὺς ναοὺς τοῦ μεγάλου βασιλέως. ἐκριζώσωμεν ἡδονάς, καὶ καταφυτεύσωμεν ἐλεημοσύνην· καὶ σκάψωμεν καρδίαν, καὶ οἰκοδομήσωμεν ἀρετάς· ἀποδιώξωμεν ψεύδος, καὶ καρπωσώμεθα ἀλήθειαν· ῥίψωμεν κατάκρισιν, καταλάβωμεν μετάνοιαν· ἐκκόψωμεν ὀργὴν, καὶ δεξώμεθα πραότητα. Φησὶ γὰρ ὁ Χριστός· Ἐπὶ τίνα ἀναπαύσομαι; ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους. μὴ λιθίνους ἐκ λίθων οἰκίαν. Οὐ γὰρ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις κατοικεῖ. λιθίνους ναοὺς λογικοὺς κόσμησον αὐτῷ ἀρετάς. συμβάλλεταί σοι ὁ πρῶτος καιρός. διὰ τοῦτο Παῦλος λέγει, Ἰδοὺ ὁ καιρὸς εὐπρόσδεκτός ἐστιν· ἵνα καὶ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι· καὶ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες· καὶ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. οὐ χρῄζει χρυσοῦ, οὔτε ἀργύρου, οὐ χρῄζει λίθων πολυτελῶν, οὔτε οἰκοδομῶν μεγάλων· ἀλλὰ χρῄζει ψυχῆς φαιδρυνομένης, μετανοίας ἀνοθεύτου. καὶ τὰ ὑπηγεῖα βασιλέως περίδρομοι καὶ ἀπαγγέλλοντες τοῦτο προτείνουσιν, ἀνδρὶ οὐρανίῳ βαστάζοντες, ἀνὰ πᾶσαν ὑπηγείαν ὅς μὲ ἀπέστειλα, ἄλλος ἠώρακα, ἄλλος χρυσᾶς ἁρπάζοντας, ἄλλος ἱμάτια διὰ χρυσᾶ· αὐτὸς γὰρ ὁ βασιλεὺς

φέρει

φέρει τὴν τῶν πρώτων ἀξιοσίαν ἐν ἑαυτῷ, τὴν παρφυεσαν ἡ ὃ ἁγίασμα. ⓖ ἢ περίδρομοι
τῆ ἐπουρανίᾳ βασιλέως σὺν ἡμῖν φέρεσιν, ἀλλὰ πρώτα ἄξια τῆ βασιλέως· Μωϋσῆς νό-
μον ⓦ βασιλικὸν ἀπαγγέλλων, Ησαίας προφήτης, Ιερεμίας προστυχὼν, Ιωάννης βάπτισμα
μετανοίας· αὐτὸς ἢ ὁ βασιλεὺς φέρει τὴν παρφυείδα ἡ ὃ ἁγίασμα, δι' ὧν σὺν πρώτας
γρ. φέρει ἡ ἁγίασμα παρ. 5 ἐλεύθερος. ἔστι γὰρ αὐτῷ παρφυεσα. παρφυεὶς, ὃ σῶμα· ἡ ὃ ἁγίασμα, ὁ λόγος. τῆτον
ἰδὼν Ιωάννης βοᾷ ἡ λέγει· Ημῆς πρώτης ἐκ μέσης· Μωϋσῆς τῷ Ισραὴλ νομοθετῆ, Η- Ioan a. 27.
ὑπερπαίων ἐστὶν σαίας τῷ Ισραὴλ προφητεύει, Ιερεμίας ὡσαύτως, ἐγὼ ἢ βάπτισμα μετανοίας "τῷ κόσ-
μῳ· ἀλλ' οὐδεὶς ἐλεύθερος. ἦλθεν ὁ τῶν πρώτων ἔχων τὴν ἀξιοσίαν· αὐτὸς ἐστὶν ὁ τῶν ἁγίων
κηρυττόμενος, αὐτὸς ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης· αὐτὸς οὐκ ἔθνει εἰ χάριζεται, ἀλλ' ὅλῳ τῷ
10 κόσμῳ σωτηρία γίνεται. ἀμνὸς εἶχεν ὁ νόμος· ἀλλ' ὑπὲρ ἑνὸς ἔθνους ἐσφάζετο, ὑπὲρ οὐκ ἀ-
φῆκεν ἁμαρτίας. τύπος γὰρ ἦν. μᾶλλον ⓦ ἀμνὸν Ησαίας κηρύττει· Ὡς πρόβατον ἐπὶ Ησ. νγ. ζ.
σφαγὴν ἤχθη, ἡ ὡς ἀμνὸς ἄφωνος ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα
χαΐτης αὐτοῦ. τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ἡ κρίσις αὐτοῦ ἀπὸ μέσου ἦρθη. ὅτι ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς
ἀμνὸς, ὁ ἅγιος λόγων κηρυττόμενος, ἐκ τῶν δι' ἔργων φαινόμενος· ὅτι ἐστὶν ὑπὲρ ὅλου τοῦ κό-
15 σμου ἑαυτὸν ἐκδοὺς· ὅτι ἐστὶν ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. ⓖ προ-
φῆται ἁγίων γραμμάτων τὰ μέλλοντα προεφήτευσαν, οὐ τὰ προσήμαλα ἐδόξαν. ἐὰν γέ-
νηται τὰ προσήμαλα, ἀληθινὰ ποιεῖ τὰ γράμματα. προεφήτευσε Δαβὶδ τοὺς μη-
λόντων εἰς ⓦ Ιησοῦν γίνεσθαι· ἀλλὰ μηδέπω πρόδηλον τῶν προσήμάτων, τὰ γράμμα-
τα σκιὰν ἔχει, τῆτο οἰκονομήσαντος τοῦ Θεοῦ. εἰ γὰρ ἐγένοντο ⓖ Ιουδαῖοι ὃ ἁγίων γράμ-
20 μάτων προσήμασι φανόμενοι, τὰ γράμματα ἦσαν ἀπαλείφαντες, διδάσκοντες ⓦ οὐκ Ψαλ. c. a
προσημάτων ἔλεγχοι. ἔλεγε γὰρ ὁ Δαβὶδ ἐν τῷ δευτέρῳ ψαλμῷ· Ινα τί ἐφρύαξαν ἔθνη,
γρ. ποιον δι- καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; τὴν Ηρώδου καὶ τὴν Καϊάφα τὴν "ἀπόνοιαν· συνῆχθησαν ⓖ
καιῶν ἐστιν. ἀπὸ βασιλῆς τῆς γῆς καὶ ⓖ ἄρχοντες ὅτι ὃ αὐτὸ· τὴν ὑπερβολὴν τὴν χ̄ῦ τῆ διαστολῆ "λέγει.
ἡμέρα κα. Καθὰ τῆ Κυρίου, καὶ χ̄ῦ τῆ Χριστοῦ αὐτοῦ. ἀφρήξωμεν σὺν δισμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀπορρίψω-
25 μεν ἀφ' ἡμῶν ⓦ ζυγὸν αὐτῶν. τὰ τῆ ταυροῦ ἡ λέγων, ἐν εἰκόνι τῷ πάθει ἔλεγε· Πε- Ψαλ. xα. 16.
ριεκύκλωσάν με κύνες πολλοὶ, ταῦροι πίονες ἐκύκλωσάν με. ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου, ς. ια.
ἐξηριθμήσαντο πάντα τὰ ὀστᾶ μου, αὐτοὶ ἢ κατιδόντες καὶ ἐπιβλέποντές με· διεμερίσαντο τὰ ἱμά-
τιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ὑπὲρ ⓦ ἱματισμοῦ μου ἔβαλον κλῆρον. καὶ εἶχον σκιὰν τὰ γράμματα· ὅτε
ἑαυτῶν ἡ ἦλθε τὰ πράγματα, τότε ἡ σκιὰ ἀνεχώρει, καὶ ὁρᾶσιν ⓖ Ιουδαῖοι τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας
ἑαυτῶν ἡ ἠλώσεις ὀρύγθαι, "αὐτῶν ⓦ ἔλεγχον ἐν τοῖς ἑαυτῶν βιβλίοις τὰ "τὰ ἀπείρχοντα· καὶ οὐκ
ἔτι δύνανται ἀξαλεῖψαι τὰ γράμματα. προέλεγε γὰρ λέγόμενα τὰ ἀμφότερα· τὰ γράμ-
ματα τοῖς προσήμασι συναφώνησεν. ἔλεγεν Ησαίας, Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη,
καὶ ὡς ἀμνὸς ἄφωνος ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἡ κρίσις
αὐτοῦ ἦρθη. τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; Ιουδαῖοι ἀναγίνωσκον τὰ γράμματα, καὶ οὐκ
35 ἐνόουν τὰ προσήμαλα. σκιὰν γὰρ εἶχεν ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὰ Εβρ. ι. α.
τὴν εἰκόνα. ὅτι ἢ ἦλθεν ὁ κύριος τῶ τὰ προσήμαλα φανερὰ γενέσθαι, καὶ ὁ ἀληθινὸς ἀμνὸς
ὅτι σφαγὴν ἦγεν, καὶ ὃ ἀληθινὸν προέβατον ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου ἐθύετο, καὶ ἡ ἀληθινὴ
ἡ ἀληθινὸν καθάρσις τῶν ἀνθρώπων ἐγίνετο, ἐκ ὃ ἀληθινοῦ αἵματος * ὑπὲρ σωτηρίας ὅλου τοῦ κόσμου
ἀφεκνύετο, ἐκ τὰ ὑπὸ Ιουδαίων ἐδραματουργεῖτο· καὶ τῆς προφητείας τοῦ Ησαΐου πληρου-
40 μένης κατηχοῦντο ⓖ Ιουδαῖοι. ἐὰν γὰρ θελήσωσιν ⓖ Ιουδαῖοι ἀκροᾶσθαι, ἀναγινώ-
σκω αὐτοῖς ⓦ Δαβὶδ, ἀναγινώσκω ⓦ Ησαίαν, οἰκονομῶ αὐτῶν ⓦ ἔλεγχον προφέρω. ἔρ-
χεται ἡ Μωϋσῆς συνηγορῶν μοι καὶ "τὸ σταυρωθῆναι· "ὡς βουλόμενος αὐτοῖς κηρύξαι ⓦ
μέλοντα σταυροῦσθαι, ὅλῳ γραμμάτων ἐκήρυξε. ὅλῳ τῦτο ἔφη, Καὶ ἐγὼ σωπήσω, καὶ
ἔργα * κρίζουσι. ποῖα ἔργα; ἀκροῶσιν ⓖ Ιουδαῖοι. ἡ γὰρ σκιὰ "τῶ νόμῳ ὑπῆκται.

ἔρχεται ὁ κύριος, ὅτι τὰ σκάμματα φανερὰ γίνεται, καὶ ἡ σκιὰ τοῦ χωρὸς, ἢ τὰ σκάμματα χρώματα σημαίνουσιν. ἐξῆλθόν ποτε ὄφεις εἰς τὴν ἐρήμῳ, καὶ ἔδακνον τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἐποίησε Μωϋσῆς χαλκοῦν ὄφιν, καὶ ἐσώρωσε, καὶ προσέταξε πᾶσι τοῖς δακνομένοις προσέρχεσθαι καὶ ἰάσεως τυγχάνειν· τοῦτο τοῦ Θεοῦ προοικονομήσαντος εἰς τύπῳ, ἵνα, ὅταν ἔλθῃ ἡ ἀλήθεια, ἡ σκιὰ διαχωρήσῃ καὶ τύπος δείξῃ τὴν ἀγαθότητα. ὅπου γὰρ τύπος ἐστὶ τῆς ἀληθείας ὁ νόμος, οὕτως ἔλεγε Μωϋσῆς· οὐκ ἔστι τοῦτο ἀγαθὸν· τύπος ἐστί· μέλλει ἡ ἀληθεία. Ὀφθαλμοὺς ἔχετε καὶ οὐ βλέπετε, ὦτα καὶ οὐκ ἀκούετε, καὶ οὐ μνημονεύετε· ἐγὼ ἔχω ὀφθαλμοὺς καὶ βλέπω, ὦτα καὶ ἀκούω, καὶ μνημονεύω τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν ὑμῶν.

τῶ καρποφορῆσαι. ἐαν δὲ δάκωσιν ἄκανθαι, ἡ πνίξωσι Ⓦ αὐτό, οὐκ ἔστιν ἄμπος· ἐαν ἡ καλὴ γῆ καρποφορήσῃ, ἀποδίδωσι τῆς καλῆς γῆς Ⓦ αὐτό. δοῦλος εἶ· εὐεπίς θυσία σοί ἐστιν ὁ ἀργύριον. δὸς αὐτὸ τοῖς τραπεζίταις, κἀγὼ ἐλθὼν ἀπαιτήσω αὐτὸ μετὰ τῆς τραπεζιτῶν. ἐὰν μὴ προσεγκωμιάσω σου τὴν εὐεπίς θυσίαν, καὶ ἀφήσω αὐτοῖς ἀπὸ μικρῶν ὅτι ἐστὶ μεγάλα, ἀπὸ τῶν γηΐνων ὅτι ἐστὶ πνευματικά. ἐὰν δὲ ὑποδέξάμενοι Ⓦ αὐτό, μὴ ἀξίοις ἑαυτὸν μετασκευάσωσι τῆς καρποφορήσας; ἀλλὰ μετὰ δίκης ἐστὶ μεμέμνας τῆς κόσμου, ὅτι ἄκανθαι, πυρὸς ἄξιοι γενήσονται. ἐαν δὲ ἡ εἰς τὰ πετρώδη μὴ εὑρεθῇ βάθος γῆς· τοῦτ' ἔστιν, ἐαν εὑρεθῇ σκληροκάρδιος, ἡ μὴ ἔχη πίστιν, ἀλλ' ἀποξηρανθῇ Ⓦ αὐτοῦ· ἐκεῖνος δίκαιον ἀπαιτηθήσεται τῆς σκληροκαρδίας αὐτοῦ. Ⓦ αὐτὸ δ' ὅπου καὶ Ⓠ ἐμπίς θυόμενος ὁ ἀργύριον, ἔστι διπλοῦν προσάγουσι, καὶ μείζονα ἐμπίς θυθήσονται· ὃς δὲ προσεγκωμιάσῃ ὁ πάλαιτον μόνον, ὁ ὀφειλόμενον, ἡμωρία καταδικασθήσεται. σὺ δὲ κήρυττε ἀδελφόρως· τοῖς μὲν ἀθενέσιν ἰατρὸς ἀπειράλης. ἡ γὰρ ὁ γεωργὸς τὴν ἀγεώργητον γῆν γεωργεῖ, ἢ τὴν ἄσπορον σπείρει. οὐ γὰρ ἡ γεωργηθεῖσα γῆ ἐπαρκοῦσαν χρείαν ἔχει τοῦ γεωργεῖσθαι, ἢ σπείρεσθαι ἀλλ' ὕδατος, οὕτω δὲ ὁ ὑγιὴς χρείαν οὐκ ἔχει τοῦ ἰατροῦ· ὥστε οὕτω ὁ δίκαιος τῆς διδασκαλίας. οὐ γὰρ ὁ βλέπων βούλεται ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ ὁ τυφλός. ὅταν γὰρ φησιν ὁ δεσπότης ἐν τοῖς εὐαγγελίοις· Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. Ματθ. θ. ιγ. α. Τιμ. α. ιε.

Ἡ. τέτρ

"τοῦτο ἀκολούθως ἐν Παύλος ἔλεγε· Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. ὥστε ἔλεγε καὶ Πέτρος ἐν ταῖς πράξεσι· Ἄνδρες ἀδελφοί, καθαρίσωμεν ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. καὶ μὴ λέγέτι, πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δυνατός ἐστιν ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων τέκνα ἐγεῖραι τῷ Ἀβραάμ. Διὰ τοῦτο παιδευθεὶς ὁ προφήτης ἀδελφόρως κηρύττει, ἐρῶν· Νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπείρετε ἐπ' ἀκάνθας. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀγεώργητος γῆ πεφύκεται ἐκ ξύλου καὶ σιδήρου ἐλκόντων τὸν βοῦν, καὶ ὥστε ὁ γεωργὸς τὸν σπόρον ἐγκαταβάλλει· οὕτω καὶ ὅτι τῶν ἀνθρώπων λαβόντων ἡμᾶς ἐκ ξύλου καὶ σιδήρου, καὶ τοὺς βόας ἑλκούσας. ἦτω ἡμῖν ὁ ξύλον, ὁ σταυρός· ὁ σίδηρος, Ⓠ ἦλθεν αἱ βόες, ὁ νόμος καὶ Ⓠ προφῆται ἕλκοντες ἡμᾶς τῇ διδασκαλίᾳ ὅτι τὸν κρεμασθέντα ὅτι τοῦ σταυροῦ· ἵνα ἰδὼν μὴ ἡμᾶς προεσκυασμένους, καταπέμψῃ ὁ πνεῦμα ὁ ἅγιον εἰς ἁγιασμὸν τῶν ὑδάτων, καὶ εἰς ἀναγέννησιν τῶν γενεασμένων διὰ τῆς διδασκαλίας, ἐν τοῖς μαθηταῖς λέγοντα· Ἐξαποστελῶ ὁ πνεῦμά σου, ἐπὶ πληθύσητε, καὶ ἀνακαινίεις τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. κυρίως ὁ Ψαλ. ργ. λα. αὐθέντης προσηρεύετο, Ὅτι σὺ ἐφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. λέγει δὲ ἐν Δαβίδ· Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν, ἐπὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ. καὶ πάλιν ὁ τοῖς εὐαγγελίοις, ὁ Χριστὸς προσκυσάμενος τὸν μαθηταῖς, ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν· Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. νεώσωμεν ἑαυτοῖς νεώματα· ἀπόδου τὸ παλαιὸν καχίλιν, ἐκρίζωσον καὶ ἀκάνθας τῆς διδαχῆς. ἰδοὺ γὰρ πεφύκουσιν ἀκάνθαι, ἐξεβλήθη ἐν τοῦ παραδείσου· τοῦτο ἐδίζατο τῆς διαστήματος· Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι. ὅτι σωφρόνως ὁ προφήτης ἐκήρυττε· Νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπείρετε ἐπ' ἀκάνθας· ἐμφαίνων διὰ τοῦ λόγου, ὡς ἡμᾶς ἀνανεώσας αὐτὸν τῇ μετανοίᾳ, καὶ σκευάζωσας τῆς διδαχῆς ὃ ὀφείλομεν, καὶ ἀκάνθας. εἰσὶ δὲ ἄκανθαι τὰ τῆς ἀνθρώπου, ἔρις, ζῆλος, θυμός, διχοστασίαι, αἱρέσεις, πλεονεξίαι, μοιχεῖαι, ἀνδροφονίαι. βλέπεις ἡ Εὔα συλλαβοῦσα γυναῖ Καΐν, ὅστις ζηλωτὴς γέγονε, φόνων εὑρετὴς, ὑποκρίσεως πατήρ, δημιουργὸς ψεύδους. ἐρωτώμενος γὰρ παρὰ τοῦ δεσπότου· Ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; ἕτοιμος ψεύδος γυναῖ, "λέγων· Μὴ φύλαξ εἰμὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου; ὁ δὲ Θεὸς βουλόμενος αὐτὸν ἀπὸ τῶν προσχημάτων πεῖσαι, ὡς τὰ πάντα ὅτι ἔστι ποιήσαται, ἔφη· Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός με. ὁ δὲ αἷμα λόγῳ βοᾷ· λόγου γὰρ

Γεν. δ. θ.

ὑ μετέχῃ· ἀλλὰ ὃ πεῖραμα ἀφ' τῆς ὠμότητος ⓜ ἀδελφοκτόνον θριαμβεύει. ἀφ' ἧ-
Ισ. ξ. λ. τοβοᾶ ὁ πνεῦμα· Νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπείρετε ὅπου ἀκάνθας. ἠκούσατε
τὸ τοῖς πρώτοις τῶν ἀποστόλων Σίμωνα ⓜ Μάγον, ὅπως μὴ νεώσας, μηδὲ σκευζώσας
ταῖς ἀκάνθαις, προσῆλθε τοῖς ἀποστόλοις λαβεῖν τὸ βάπτισμα. καὶ οἷος κατῆλθε, τοιοῦτος καὶ
ἀνῆλθεν, οὐκ ἀπονοώτερος τοῦ βαπτίσματος, ἀλλὰ τύτου ἀπειθήσαντος τῷ σωτῆρι, τοῦ 5
προσηλωθέντι. οὐκ ὀπίσθιοι τοῖς πρώτοις, οἵτινες ὡς βόες ἕλκουσι τοῦ σωτῆρος τὰ
σύμβολα, ⓜ σίδηρον, καὶ ὃ ξύλον, καὶ ἀναιρούσι τῇ διδασκαλίᾳ ὃ τῶν αἱρετικῶν ὄγμος, ἀφ'
τύτου ὑ λύεται ἀπὸ τῆς κατάρας τῆς τοῦ Ἀδάμ, ἀλλὰ πάλιν λαμβάνει δόξαν πρώτην καὶ πάρθ, καὶ
προσίθεται ὁμοίως ὅπου τὸν ὁμοίως αὐτοῦ, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ ὁ διχασμὸς τῆς Θεοῦ. ὡς οὖν
Πραξ π. ιθ. γὰρ ἄλλοι ὠφέλησε ὃ βάπτισμα, προσῆλθε τοῖς ἀποστόλοις, λέγων· Λάβετε χρεισόν, καὶ 10
δότε μοι τὸν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ὧν ἂν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.
ὁ δὲ Πέτρος αὐτῷ εἶπεν· οὐκ ἔστι σοι μέρος οὐδὲ κλῆρος ὁ τῷ μέρει τύτῳ, ὅτι τὸν δωρεὰν χ λέγ
τῆς Θεοῦ ἠβουλήθης ἀφ' χρημάτων κτήσασθαι. οὔτε οὖν ἐπήκουσε τοῖς πρώτοις, οὐκ
ἐπέσωσε τὸν λογισμὸν αὐτοῦ χώρεσαι· ἔστι οὖν ἐτυχε τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦ διὰ τῶν προ-
φητῶν κηρυχθέντος. φοβήθητε ὃ διὰ δυσμα, καὶ νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπεί- 15
ρετε ἐπ' ἀκάνθαις. ἐὰν σκάψῃς τὰς ἀκάνθας, καταδίξῃ ⓜ σπόρον, καρποφορεῖς, καὶ Ισ. φορίσκ
μέτοχος γίνῃ τοῦ ἁγίου πνεύματος. οὕτως διακούσας τῷ πρώτῃ ὁ Κορνήλιος ἐπέσω- Ισ. ῥίσει
Πραξ. ι. γ. δ. σεν ἑαυτόν, ἐξέκοψε τὰς ἀκάνθας, καὶ σκαρποφόρει τῷ Θεῷ. ὤφθη γὰρ αὐτῷ ἄγγελος
λέγων· Κορνήλιε, αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ. οὗτος καλὸς γεωργὸς ἐξερ-
ρίζωσε τὰς ἀκάνθας, ἐπέσωσε ⓜ ἑαυτῷ δι' ὅλης πνοῆς, ἐδέξατο αὐτὸν ὁ καρπὸς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. 20
ὁρᾷς καρποῦ μετάνοιας· ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν ἀνῆλθε, καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μὴ παῤῥησίας ἔ-
σχηκεν. ὥσπερ γὰρ τὰ καλὰ ἔργα μὴ παῤῥησίας προσδεύει· οὕτω καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα μὴ
κατανύξως κατηγορῇ. ἠκύσας τὰ καλὰ ἔργα διὰ τοῦ Κορνηλίου προσδεύοντα· ἀκούσει καὶ τὸν
Γεν. δ. ι. φόνον τοῦ Καΐν μὴ κατανύξως κατηγορούμενα (οὕτω γὰρ φησὶν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Καΐν· Φωνὴ
αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός με) καὶ τὸν ὑπερήφανον ἐκεῖνον ὀφθαλμόν, ὅτι ἐγένων καὶ πέρων 25
ἔσῃ ὑπὸ τὴν γῆς. ἄκουσον καὶ τὸν μισθὸν τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς προσευχῆς· τί φησιν ὁ ἄγγελος;
Ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην, καὶ μετάπεμψαι τὸν Πέτρον, καὶ οὗτός σοι διδάξει τί σε δεῖ ποιεῖν. ἦλ-
θε Πέτρος, καὶ ἐν τῷ ἄρξασθαι αὐτὸν λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτὸν, ὥσπερ καὶ
ὑπὲρ τῶν ἀποστόλων. ὁρᾷς· ὁ μισθὸς τῆς ἱκετείας καὶ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἐλεημοσύνης, τὸ Ισ. ἐφ' ἑαυ
πνεῦμα τὸ ἅγιον διδόμενον. οὗτός ὁ καιρὸς τῆς ἱκετείας καὶ τῆς ἐλεημοσύνης· τύτον τὸν καιρὸν 30
προῳδὼν Ηλίας, ἐπῆς θυσι παραφέροντα ἡμέρας· ἀφ' τύτου αὖμαι πυείνῳ ἀναλαμβάνεται, καὶ μέχρι σήμερον τὸ σῶμα τοῦτο. τύτον τὸν καιρὸν προεφήτευσε Μωϋσῆς, νηστεύσας
παραφέροντα ἡμέρας· ἀφ' τύτου νόμοι ἔλαβε πρὸς διόρθωσιν τῶν ὁμοφύλων. τύτον τὸν καιρὸν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, νηστεύσας παραφέροντα ἡμέρας· ἵν' ἡμᾶς παιδεύσῃ προθύμως καταδέχεσθαι τὴν αἰτίαν ταύτην, δι' ἧς νεάζεται ὁ λογικὸς χόρτος, δι' ἧς ἐκπίπλονται 35
ἄκανθαι, δι' ἧς σβέννυται ὑπερθυμίαι, δι' ἧς καταλύεται τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, δι' ἧς ἁγιάζεται τὰ ὕδατα τοῦ Ιορδάνου, δι' ἧς ἀναγνᾶται αἱ δεσποτικαὶ, δι' ἧς κατέρχεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, δι' ἧς ζωὴ ἡ ἀνάστασις. ταύτην ⓜ προφῆται προεφήτευσαν, ταύτην ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε, ταύτην ἀγαπήσωμεν, ταύτην καταδεξώμεθα· προσθῶμεν ἐλεημοσύνην καὶ προσευχὴν, ἵνα τύχωμεν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὥσπερ καὶ ὁ Κορνήλιος· καὶ δοξάσωμεν πατέρα καὶ 40
υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΗ ΠΙΚΡΩΣ ΚΛΑΙΕΙΝ ΤΟΥ πλυτῶντας.

χ. ἐς κεφ. δ. τῆς ἐπιστ. πρὸς ἡμᾶς

Φερε

ΟΡε σήμερον μᾶλιστα τῶν ἄλλων ἡμερῶν σπουδαιότερον ὑπὲρ τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας εἰσέλθωμεν. οἶδε γὰρ πολλάκις ὁ λόγος ὠφελῆσαι μαθόντας τοὺς πόνους· δύναται δὲ διδασκαλία σύμμετρος ψυχαγωγῆσαί τινα· ἀθυμίαν. ὃ γὰρ πολλοὶς τῶν ἔργων ἴσως μὴ ὑμῶν νῦν ὁρῶ ὄντας μὴ ὑμῶν, ἀλλ' εἴπερ ποτὲ τοὺς διακοσίους μετακληθέντας, ἢ ὃ ὀλίγας καταχειμένους, καὶ τούτους πολλοὺς ὄντας διχομένους τοῦ θανάτου. διὰ τί περὶ ὑμῶν τοῦ θρύλλου ὁρῶ, πολλοῦ ὀ τῇ πόλει τοῦ θορύβου, πολλοῦ ὀ τῇ ἐκκλησίᾳ τινὰ ταραχήν, ἀμυτρα τῶν πεπλουτώτων τὰ δάκρυα, ἄτοπα τῶν πολλῶν τὰ ἤθη καὶ τὰ πεφιλήματα. καὶ γὰρ πολλάκις ὑμᾶς ὤφελε τούτου προκαλέσασα καὶ ὑπέμνησα τοῦ πράγματος· λέγω δὲ τοῦ μὴ ὑπερμοιρεῖν καὶ φιλοτιμεῖσθαι τῶν τέκνων καὶ τῶν ἰδίων καὶ συγγενῶν τινὰ κοίμησιν, καὶ μὴ ὕστατα ἀγνοεῖν, μηδὲ ὡς ἀπολωλότας τοὺς πρὸς θεὸν ἀποίκους λογίζεσθαι· καὶ μάλιστα, ὅσοι δι' ἀνάπαυσιν τινες καὶ ἄφοδον καὶ βίον καταλιπεῖν. διὰ μὴ ἐκείνους ξενιτεύωμεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτοὺς τοὺς ἐν ἀμαρτίαις ζῶντας θρηνήσωμεν. εἰ γὰρ σήμερον μὴ πλύνωμεν, πότε λοιπὸν ὑπερῤῥύψωμεν; εἰ μὴ ὁ θάνατος τὸν ἀδελφὸν σου σωφρονίσει σε, τίς λοιπὸν ὑπερῤῥύψει σε; εἰ μὴ νεκρὸν κείμενον βλέπων διορθώσῃ τὸν βίον, πότε λοιπὸν δυσωπήσεις τὸν Θεόν; ἰδοὺ πάντων ὁρῶμεν, ἰδοὺ, αὐτῇ τῇ πείρᾳ μανθάνομεν. διὰ φεισώμεθα, ὦ δέσποτα καλῶ, μηδὲ εἰκῇ καὶ ματαίως ταραπτώμεθα, μηδὲ ὡς ἀθάνατοι φανταζώμεθα. μία γάρ ἡ ὁδὸς τοῦ θανάτου, καὶ οὐκ ἄλλη ἐκεῖ. κοινὸν τὸ ποτήριον, καὶ πᾶσι δεδόμενον. ἢ μόνη ὤφελε, ὃ πεπρᾶχθαι ὤφελε· ἢ μόνη γέφυρα, καὶ πρόοδος οὐκ ἔχουσα. τὸ πρῶτον γρέος, * ἢ μόνη ἀπρῶλη, καὶ πρώτων τέλος. ἢ θεία μάχαιρα, καὶ ἵππων μὴ λαμπρυνθεῖσα. οὐ γὰρ βασιλέα φείσεται ὁ θάνατος, οὐκ ἀρχιερέα τιμᾷ· οὐ πολιὸν οἰκτίρει, οὐ καλλος ἐλεᾷ, οὐ νεότητος φείδεται, οὐ μονογενῆ καταγνίζεται, οὐ δάκρυσιν ὑπικάμπτεται· οὐκ ἀρχόντα τρέμει, οὐ τυράννους δέδοικεν, οὐ χρήμασιν ὀξαγοράζεται, οὐ λαμπρύνει τινὸς πρόσωπον, οὐδὲ πάλιν ἀπροσώπων· ἀλλ' ἅπασιν ἴσος ἐπέρχεται ὁ θάνατος. ⓐ σήμερον μὲν ἡμῶν, αὔριον οὐκ οἶδε τοῦ ἡμῶν. ⓐ σήμερον φιλικῶς ἡμᾶς ἀσπάζεται, αὔριον ἀλλοτρίως ὑφ' ἡμῶν προσπεμπόμενος· ⓐ σήμερον τῷ βίῳ, αὔριον τῷ μνήματι· ⓐ σήμερον ἐμφανὴς ὤν, αὔριον σκωληκιῶντας· ⓐ σήμερον μυριζόμενος, αὔριον ὀζόμενος· ⓐ σήμερον ὠδὶ πυροφορῶντες, αὔριον οὐκ προσδοκῶντες· ἁπλῶς εἰπεῖν, ⓐ σήμερον τρυφῶντες μόνοι, αὔριον καταδικαζόμενοι· ὃς δὲ πολλάκις ὑπερβαίνοντες καὶ τοὺς ἐκείνων κοίμησιν ἀγνοοῦντες πρὸς ἀλλήλους λέγομεν· πολὺ δόξα ὁ ἄρχων; καὶ ἀκούομεν, πλὴν ὀλίγοι. καὶ πολὺ ὁ δυνάστης ἐκεῖνος, ἀλλήλοις ἐρωτῶμεν, καὶ μανθάνομεν, ἀπέθανε. καὶ τοῦ ὁ ὑπερφανὴς βασιλεύς; ἐκεῖ, φησὶ, προσέλαβε. καὶ τοῦ ὁ ἱππεὺς ὁ δόξα; ἐκεῖ ἔπεσεν. ἐκεῖ, πῦ; ὅπου ὁ δικαστὴς τῶν δικαίων· ἐκεῖ, ὅπου ὁ φονεὺς τῶν φονέων ἰσχυρότερος· ἐκεῖ, ὅπου βασιλεὺς αἰώνιος καὶ κριτὴς ἀδέκαστος. ἐκεῖ; πῦ ἄρα, ἢ πῶς, ἢ ἐν ποίῳ τόπῳ, ἢ ἐν ποίῳ ζόφῳ Ⓐ προσλογίσεις τυγχάνουσιν, οὐδεὶς εἰπεῖν ἐδυνήθη· ἀλλ' ἢ μόνον τοῦτο οἴδαμεν, ὅτι ἐκεῖ, ὅπου ὁ μόνος αἰώνιος καὶ μόνος ἀθάνατος, ὅπου ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ μόνος φιλάνθρωπος, ὁ ποιητὴς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων. εἰς ἐκεῖνο δὲ μέγα καὶ φοβερὸν δικαστήριον, ὅπου οὐκ ἔνι γέλως, ἀλλὰ θρῆνος· ὅπου οὐκ ἔνι καλλωπισμός, ἀλλὰ σχῆσμός· ὅπου οὐκ ἔνι * σεσαπισμός, ἀλλ' ἄζεσμος· ὅπου οὐκ ἔνι λοιδορία, ἀλλὰ ἀπολογία· ὅπου οὐκ ἔνι πλουτῆσαι, ἀλλὰ φείξαι· * ὅσον οὐκ ἔνι προσωπολημψία; ἀλλὰ δικαιοκρισία· ὅπου πάντες γυμνοὶ πρισάμενα, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, ἄνδρες καὶ ἄδοξοι, ἀμαρτωλοὶ καὶ δίκαιοι, πλούσιοι καὶ πένητες· οἱ μὲ αἰχμαλώτευοι. Ⓐ ὅτι φθονούμενοι. πῦ οὐκ ἔστι βασιλέως ἡ φθονερία; πῦ τῶν ἐξόχων ἡ ὑπερηφανία; πῦ τῶν πλουτούντων ἡ ἀπλαγχνία;

Ex Ms. Regio Lut. Emend. ex Ms. Episcopi Philadelph.

χ. ἡμῶν. §

χ. ἡμῶν

ι. ὑμῶν

χ. ὑπὸ τούτου ἤλιον.

χ μονογενῆ

χ ὕπνος

χ μαμαθοῦσι

χ. σχολαμαζόντες

* ὅτι κε ἔνι προσ. ἀλλὰ χίλια.

χ. ἐξουσία

ἀπολαγχνία; ποῦ τῷ δικαζόντων ἡ περισσοπληψία; πῦ ὁ χάλλος τῆς νεότητος ὁ πολυ-
φλύταστον; νεότης, ἡ ''ἀνάιθητος, ἡ μαχερὰς ἐλπίδας ζωῆς ἔχουσα· νεότης, ἡ σαπρώδης χ. αἰάζε-
* καρδία, ἡ πολυμέριμνος ἡδονή· νεότης, ἡ πολλὰ ἢ πολλάκις συμπίπτουσα, ἡ κακῶς τὴν τος κεῖσε,
σαρκα κολαζευουσα· νεότης, ἡ περὶς ἀπάτην κολαζευομένη, ἡ πηλὸς, ἡ ἁλαίπωρος, ὁ * ἡ περὶ-
χάρτος ὁ βύμβαστος, ὁ σάχυς ὁ ἑτοιμόφθορος· νεότης, τὸ σύριον, ὁ βύληθάργυρον, ἡ σκιὰ ἡ ἀ- 5
νυπόστατος· νεότης, ἡ ἄθλος '' κήρα, ἡ ἄπονος καρδία, ὁ ἀνάτεπτος ὀφθαλμὸς, ὁ λύχνος χ. κεῖσε,
ὁ ἑτοιμόσβεστος· νεότης, ὁ βεβασμὸς τῶν αἱμάτων * καὶ ζωνήθα τῶν ἀπλωμάτων· νεότης, * ἡ ἑτοι-
ὁ δυσιώδιος ἵππος καὶ περὶς πᾶσαι '' ὀχολέθρευσιν ἐπιτήδειος. ἔμως ὁ σὸ ζῶν θα σοφα- μόσβεστος
ὲὺς, σκῆ ἐλεεινός· ὁ σὸ ζῶν θα μύσυχόμβος, σκῆ σαλύτος ὕδατος διόμβος· ὁ ὧδε περὶς λει- χ. ἐξέλιπεν
δείαν ἕτοιμος, σκεῦ τὴν γλαδανὴν φλεγόμβος· ὁ ὧδε σπειχεῖς ἱματίοις ἀμφιεζόμβος, 10
σκῆ γυμνὸς πρισάμβος. μὴ μοι λέγε, δὸς μοι τὴν σήμερον, καὶ λάβε τὴν αὔριον. οὐ γὰ
ὧδέσι σχοπῶ, τίς εἶ· ἀλλ' σκῆ σε περισδοχῶ, πῦ εἶ. '' μὴ μοι λέγε, φιλάν θρωπος ὁ χ. πᾶσιν ὁ
Θεὸς, καὶ ἀμάρτησω, συμπάσχει μοι· ἀλλὰ κἀκεῖνο βλέπε, ὅτι ὧδε ἐλεᾷ, σκῆ ἐπάζει· ὧδε λέγοντι,
πρόνοιᾳ, σκῆ ἐρβλᾷ· ὧδε σκέπει ταν τὴν ὀπισθοφίλω, σκῆ παιδεύδωσι ὃν φιλεῖ. ποῦ σοφὸς
σκῆ, ἀδελφοί; πῦ δικαίσης; πῦ ἡ ζωοχή; πῦ τὰ ἀρίστα, τὰ πολυτελῆ; πῦ τὰ δῆσ- 15
ματα; πῶς ⓐ μὴ τυμπανίων ἢ χορῶν ⓦ οἶνον πίνοντες; πῶς ἡ παιδιτία, ἢ τὰ θέατρα, καὶ
ταῦτα, τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν πεινώντων ἢ διψώντων, δυσχοιώντων ἢ κακοπαθούντων, γυμ-
νητευόντων, δακρυόντων, ⓦ θνήσκοντι ὀπισθοδομένων, ἢ τῶτον ὄξ ἀθυμίας ὀπιζητουμένων; βα-
βαί· ὃ ποτήριον ὃ πᾶσι φερόμβον ἢ τοῖς σὺ δικαίαν ὀπιθυμητὸν, ἢ ὁ βίος ὁ παρὰ πᾶσι πο- 20
θούμβος γέγονε πῦρ σκεύεσι μισούμβος, ἓ ὃ φῶς τῶτο ὃ πρὸ ἡμῶν ποθητὸν γέγονε παρὰ
σκεύεσι βδελυκτόν. βύλομαι ὁ Θεὸς ὁ πάντα περὶς ὃ συμφέρον ἐργαζόμβος. οὐ ποτη-
Ισαι. γ. κγ. θεὶς, ὦ ἀδελφοὶ, ἀλλὰ ἓ ὠφέλιμος ὁ θάνατος. οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος· Θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπαυσις, ὁ θεῖος Ἰωὴλ διηγόρθυσεν· ὅτι ὁ ἀπθανὼν διδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἢ πέπαυ-
ται τῆς τοῦ βίου πλεονεξίας, ἓ ἔπαυσι τοῦ περιπεῖν κακὸν τῷ κακῷ, ἓ σέσδωκε τῷ * ἐ- * μὴ
παύξειν ὃ φορτίον αὐτοῦ, ἓ ἠρέμησε τοῦ [μὴ] πτοργίζειν ⓦ Θεὸν αὐτοῦ. ἄκυρε σωτεπῶς. 25
θάνατος, ὑπὲρ ἰοις περὶ ἀκλησις· θάνατος, δούλοις αἴεσις, κοπιώντων ἀνάψυξις, χρεωστουμέ-
νων πλήρωσις. θάνατος, μεμερμνώντων λύσις, καὶ πονουμένων ὀπόσκεψις· θάνατος, ἁμαρ-
τίας ἐμπόδιον. Εἰ μὴ ὁ θάνατος περέκειτο, '' ἐαυτὸν ἂν κατηδίομβ· Εἰ μὴ κριτὴν ἐρ- χ. ἀλλὰν
χόμβον Εἴχομβ, ζωῆς ἐλπίδα οὐκ ἂν Εἴχομβ· Εἰ μὴ κόλασιν ὄξεδεχόμεθα, οὐδαμῶς
τῶν κακῶν ἐπαυόμεθα, οὐδὲ τὴν σὺ περὶ δικαίως φθορὰν ἀπεπθέμεθα. Εἶδες διαπό- 30
τε φιλανθρώπου; ὃ σὺ περὶ δικαίως ὀπιτίμιον γέγονε σωτήριον. Εἰ μὲν γὰρ δίκαιος ὁ
θανὼν, χαῖρε, δόπι θαῤῥῶν περὶς ⓦ διαπότην σὸ '' αἰτίαν πορδύεται· Εἰ δὲ ἢ ἁμαρτωλὸς, ἴσ. αἴτιον
μὴ λυποῦ. σκέρδος γὰρ ἑαυτῷ, ἃ περὶ σὺ ἔπραξε κακά. Εἰ μὲν οὖν ἡμῖς σὺ ζῶν θα ἐμβρόμβθα, δικαίως ἂν σὸν τιθρεῦσαν σκλαίομβ. Εἰ δὲ πάντες πάντως σκῆ πορδυόμε-
θα, μὴ ὕπω σὸν μακρὸν '' περιλοίσας ὀδυρώμεθα. μὴ τὰ, ἅπερ καλῶς ὀπὶ σὸν τιθρεῦ- 35 χ. φυλαρ-
σας ὀπιτελοῦμβ, ταῦτα δι' ὧν κακῶς ὀπιτιθέμβθα, καταρχώμεθα. οὐχ ὁρᾷς '' τί ὀπὶ τοῖς χαίοντας
περιλοίποις '' περιπίπτομβ; ψυχικοῖς ἢ ὕμνοις αὐτὸν περιπέμπωμβ, [ἀφ' τῶτο] τὴν χ. τὸ
περὶς ⓦ διαπότην βύζητείσθαι σημαίνοντες· ἢ χιτῶσι ἱματίοις αὐγαῖς ἀμφιέζομβ, ὃ χιτὼν περιεῖ-
ἔνδυμα τῆς ἀφθαρσίας ἡμῶν περιμιμούμενοι· μύρον ἢ ἔλαιον ὀπιχόμβ, ἢ χρῖσμα τοῦ βαπτίσματος συμπορδυόμβνοι αὐγαῖς εἰς ἐφόδιον πιστεύοντες, θυμιάμασι ἢ '' κηρίοις αὐ- 40 χ. κηρεῖς
τὸν στυγοδδύομβ, δεικνύοντες ὅτι τῷ σχοτεινῷ βίῳ λυθέντες, περὶς ὃ φῶς ὃ ἀληθινὸν ἐ-
πορδύθησαν. περὶς ἀνάτολὰς τὴν σορὸν χειμβρίῳ σχηματίζομβ, τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ ἀφ' τοῦ σχήματος περισημαίνοντες. μὴ τοίνυν ⓐ τὴν ἀνάστασιν πιστεύοντες, ὕτω λυπώμεθα, καθὼς ἢ ⓐ λοιποὶ ⓐ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. ὁ γὰρ τὴν ἀνάστασιν μὴ ἐλπίζων, δι-

χρόνως

κλαίω ὡς ἀπολωλότα ⓦ τεθνεῶτα λογίζεται. Ἀλλὰ ζῶντα μὲ παιζέτωσαν ἐλλιῶσαι παῖδες, ζῶντα ποτισάτωσαν Σαμαρείτῃ δῆμοι· ἡμᾶς ὁ Χριστὸς ἀκούωμεν, καὶ πιστεύωμεν ὅτι Ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστι, ὅτε ⓖ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ⓖ ἀ- Ιωαν. ε. κε.
κούσαντες ζήσονται, καὶ ἀναστήσονται ⓖ ἐκ τῶν μνημείων, καὶ ἀναχωνευθήσεται ἡ γῆ.

Οὐκοῦν μὴ ἀναστήσονται ⓖ νεκροὶ, ὥσπερ πρῶτον δὲ ἀναστήσονται, μὴ οὕτως ἀχρειωσώμεθα ὅτι τοῖς κεκοιμημένοις, ᾠδὴν καλῶ· μὴ οἱ πιστοὶ τοῦ ἀπίστεις ζηλώσωμεν· μὴ τοῦ χιτῶνας ἡμῶν διαῤῥήξωμεν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸν ψυχὴν κατανύξωμεν, ὅπως καὶ ἡμᾶς ὁ αὐλὸς ἀναμάρτητον ποιήσειεν. μὴ τοὺς βεκχίονας τύπτωμεν, ἵνα μὴ τοὺς ἐλλιῶσας ζηλώσωμεν· μὴ ταῖς θρηνώσαις συγκαλέσωμεν, ἵνα μὴ πλέον ⓦ θυμοὶ τοῦ Θεοῦ κινήσωμεν. μὴ ταῖς τρίχας τῆς κεφαλῆς γυμνώσωμεν, ἵνα μὴ τὸν κεφαλὴν ἡμῶν Χριστὸν καταισχύνωμεν. μὴ μακρὰς ἡμέρας θρηνήσωμεν, ἵνα μὴ τὸν ἀνάστασιν ἀπιστήσωμεν. μὴ τῇ γλώττῃ βλασφημόν τι λαλήσωμεν, ἵνα μὴ καὶ ⓦ κοιμηθέντα καὶ ἑαυτοὺς βλάψωμεν. δίδωκας παῖδα; θυγατρείσησον, ὕμνησον, προσκύνησον ⓦ λαβόντα, ὅ σοι πρὸ ἔδοτο· δόξασον ⓦ ἐκλεξάμενον οὗ ἔπλασε, καὶ προσδόξαιμον ⓦ καρπὸν τῆς κοιλίας σου ἄφθορον. δόξασον ⓦ σώζοντα τὴν σὴν ἀπλαγχνον ὀπτασίαν· προσκύνησον καὶ ⓦ Ἰωὴλ ⓦ μεγαλύψυχον θυγατρείσησον ὅτι ὅλως προσήγαγες τῷ διαστάτῃ ἄμωμον θυσίαν, ἀγαθὸν θύμα, καθαρὸν προσφοράν. νέον Ἰσαὰκ, ὡς ποτε Ἀβραάμ. * Χριστὸς ἔλαβε, προσκυνήσωμεν· ὁ πλάσας ἀνέπλασε, μὴ γογγύζωμεν· ὁ κτίσας ὃ κτίσμα ἐζήτησε, μὴ μαχησώμεθα. σὸν γὰρ δωρεάν ἐσμεν. δίδωκας ἀδελφόν; προσκύνησον ⓦ λαβόντα Χριστὸν, ὅτι πάλαι σὲ ἤτησε γένεσθαι ποτε. νήπιον ἔφυγες; θυγατρείσησον αὐτῷ, ὅτι ποτὲ πάλαι σὲ νήπιος γέγονεν ὁ φάτνην. δοῦλον ἀπὸ σοῦ ἔλαβεν; ὕμνησον αὐτὸν, ὅτι πάλαι σὲ μορφὴν δούλου ἀνέλαβεν ὁ ποιητὴς τῶν ἁπάντων. μισογλῆνα υἱὸν ἔθαψας; δόξασον, προσάπτεσον, αἰδέσθητι, μνήσθητι, ὅτι πάλαι σέ ὁ Θεὸς ⓦ μισογλῆνα αὐτοῦ υἱὸν προέδωκε [ὑπὲρ] εἰς θάνατον. θηλαμβολιδίου κόριον δίδωκας; θυγατρείσησον, μή πως ἀγωνιαστὴν καὶ ἐπίκωον δώσῃς. γαμετὴν προεπέμψας παίδων μητέρα; ὕμνησον, ἀσφαλίσθητι, μὴ τῷ διαστάτῃ προσαχθοῦσης, μή πως καὶ σὺ ἀπέλθῃς. τί πεῖσθε, ἀνδρες; πάλιν γὰρ ὁ αὐλὸς ἀναλαμβάνομεν. νεκροὶ κείμενοι ὁρᾶς; δὲ βλασφημήσαμεν τολμᾷς; μυσηρίῳ τοιούτῳ πρίσασα, ἢ δὲ χωρίσαντι τὸν ψυχὴν μάχασα; διάπαυσον τῷ Θεῷ λέγεις, καὶ σὺ ⓦ Θεὸν ὑβρίζεις; τί δικάζῃ δὲ δικαίῳ; τί προσκρούεις δὲ ἀνικήτῳ; τί παράτῃ δὲ θυμῷ; τί μάτην τῇ λύπῃ; οὐχ ὁρᾷς οἷα τοῦτο τὸ μέγα μυστήριον; οὐχ ὁρᾷς οἷα καὶ ἡμᾶς αἰαμβάνει πέρασμα χαλεπόν; καὶ γὰρ ἔχθρεπον, διὰ αὐτὸ προερχόμεθα. οὐχ ὁρᾷς ὅτι βαρεῖα ἡ ὁδός; ἀλλὰ πρώτης δι' αὐτῆς βαδίζομεν. ἀναπήνυστον, ὦ ἄνδρες. ὁ κείμενος τίμει, καὶ σὺ παίζεις; σκῆνος ὀξεπάζεται, καὶ σὺ φθυπάζῃ; σκῆνος τρέμει, καὶ σὺ οὐ τρεπίζῃ; σκῆνος σκυθαμοῦται, ὅλος γοργοῦται, * ὁρᾷς ἅπερ οὐδέποτε εἶδε, καὶ ἀκούων ἅπερ οὐδέποτε ἤκουσε. διὰ δὲ ἰδροῦ, ὡς ⓖ σὺ ἀγρῷ θερίζοντες, καὶ πᾶσιν ἡμῖν ζωὴ ἔσται, * καὶ πόλεις ἀναπάζεται, ἕως οὗ * ἡ γλῶττα φθέγξεσθαι δύναται. ἔρρωσθε, φησὶν, ἔρρωσθε, ἀδελφοὶ, καὶ ἐμοῦ ἠξιώσατε. Εἰς ὁδὸν γὰρ ἔρχομαι, ἣν οὐδέποτε ὥδευσα, * καὶ εἰς κόσμον ψυχῶν, ὃν οὐδεὶς ἐπεμέλυσε, καὶ εἰς μονὰς φοβερὰς, ὅπου οὐδεὶς ὁ ζωοδοτῶν μοι, καὶ εἰς κριτήριον φοβερὸν, ὅπου οὐκ οἶδα τί συμβαίνει μοι, καὶ εἰς πρόγματα ξένα, περὶ ὧν οὐδεὶς διηγήσατο *. ἰδοὺ, ζητῶ βοηθὸν, καὶ οὐδεὶς ὁ βοηθός· ἰδοὺ, ζητῶ ⓦ λυτρούμενον, καὶ οὐδεὶς ὁ ἐξαιρούμενος· ἰδοὺ, ζητῶ ⓦ ζωοδοτοῦντα, καὶ οὐδεὶς ὁ συμπαρών μοι. ποῦ κατὴρ ὁ γεννήσας; ποῦ μήτηρ ἡ ὠδίνουσα; ποῦ ἀδελφός; ὅπου ἀδελφὸς ἀδελφῷ οὐ λυτροῦται, πῶς λυτρώσεται ἄνθρωπος ἄνθρωπον; θαῦμα πρὸς ἡμᾶς φιλοῦνται ⓖ ἀφίεντες ἡμᾶς, καὶ λοιπὸν παρρύονται τὸν αἰώνιον ὁδὸν αὐτῶν. Τίς γὰρ ὅστις ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται, καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον; ἢ τίς ῥύσεται τὸν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ χειρὸς ᾅδου; εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὅτι ἄνθρωποι, Ψαλ. πθ. μθ.

ἀδελφοὶ,

χ. θυσίαν χ. τὸν σὸν ἀπαῖδον

χ. πρὸ λαβόντα

χ. κύριος

χ. κύριος

χ. καὶ χθαλασσαν, δ. αὐτὸν δὲ περιερχόμεθα

χ. ἕλκος

χ. ἕλκει (ἕλλειμα) δοκεῖ

χ. μᾶλλον ἢ ἐν ἀπάντων του,

χ. εἰσεις τὸν κεκτημένον καὶ ἕκαστον, ἕως ἂν

χ. ἐν χθονὶ

χ. εἰς χάσμα κακῶν, ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ ἅδου.

χ. κριτὴν φοβερὸν, ὅταν

χ. μὴ βοηθὸν

ἀδελφοὶ, ἰδοὺ κῆπος, ἡ σωθεὶς λοιπὸν τῷ τῆ βίᾳ προσκει). ἰδοὺ ἡσύχασεν, ἰδοὺ τῷ μα-
τάιων ἐπαύσατο. μικρὸς πυρετὸς, ἡ πόντα ἤργησαν· μία ὥρα, ἡ ὁ Φαρισεὶς ὡς μὴ Φαρισεὶς
γέγ· μία ῥοπὴ, ἡ ἐξελεύσεται ὃ πνεῦμα αὐτοῦ, ἡ ὑπιστρέψει εἰς τ γῆν αὐτοῦ ἐξ ἧς ἐλήφθη.
Ψαλμ. γ. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες ⓐ διαλογισμοὶ ⁽¹⁾ ἡμῶν· ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ καταβήσεται χ. αὐτοῦ
αὐθεντος ⓦ πατέρα αὐτοῦ ἡ τὸν μητέρα, φίλους ἐ συγγενεῖς, ἰοὺς ἐ δυνατέρας, καὶ πα-
ρθήσεται μόνος, μεμονωμένος, τὸν αἰώνιον ὁδὸν αὐτοῦ. ζωνέλθωμεν τοῖς πρὸ ἡμῶν ὁδεύουσι,
πρὶν ἐ ἡμᾶς ἀπέλθωσιν. καθίσατε, καὶ τῷ κειμένῳ μὴ ἐνοχλήσητε· ἡσυχάσατε, ἐ ⓦ
θόρυβον λύσατε· ἠρεμήσατε ἑαυτούς· ἐμβλέψατε, ἡ ὃ μέγα μυστήριον ἴδητε· φείξατε καὶ
ὃ αὐλὸς ἐκδίξασθε· βασιλῆς θαάσασθε, ἡ μηκέτι μέγα φοήσητε· ἄρχοντες ἐμβλέψατε, χ. μὴ χίδα
ἡ μηκέτι μέγα φθεγγίζησθε· ⁽¹⁾βλέπετε ⓦ κείμενον τῦ βίου χωρισθέντα, ἡ λοιπὸν μὴ τὸν κίδνον
βασιλέα ἢ ἄρχοντα ἑαυτὸν γνωρίσῃς. ποῖος γὰρ βασιλεὺς, ὅπου ἑαυτὸν οὐ λυθῆναι; ἀλλ' κὶ τὸ δίκα-
ἰδοὺ καὶ αὐλὸς ὃ πατέριον τρίμετ· ἰδοὺ ὡς εἰς τῶν πόντων ἀγωνία· ἰδοὺ ὅλος γέγονεν ἐ- ον, ἡ
λεεινὸς, ὁ πρὸ μικροῦ φοβερὸς, γέγονε νεκρός. ἰδοὺ, ἀπάγεται ὡς κατάδικος, οὐχ ὡς ἔτερμον λειπὸν μακα-
ⓐ κατάδικος· ἰδοὺ, ἐζασθη, ἰδοὺ, ὅλος ἐσαλεύθη· ἰδοὺ, πᾶσα * ἡ σοφία ἡ δυναστεία ρία
κατεπόθη· ἰδοὺ, ὅλος ἐνθαμβος γέγονεν. Εἶδε γὰρ ἐξουσίας ἀγγελικὰς, ἡ τὰς ἑαυτῦ ἐξουσί-
ας ἐπιλαθέτο· Εἶδε γραπὰς [ἀπέλεων] φοβερὰς, ἡ τὸν ἑαυτῦ ἐξουσίαν ὡς ἀραχνίου ἐ-
λογίσατο· Εἶδε μορφὰς διαστοπικὰς, ἡ τὸν μορφὸν ⁽¹⁾ἠλλοιώσατο· ἠκύνησεν ἀπὸ φασιν ψυ- χ. ἀλλοίω
χῆς, ἡ ὅλος ἐ ἐθεμελίχε τῇ ἀρχῇ, ἡ οἷα εἰς ἑαυτὸν ἀμφίσῃ, θαμβούμενος καὶ σιωπῶν μενος,
τῦ τῶν βασιλέων ἡ φαντασία, τῦ τῶν ἀρχόντων ἡ ἐξουσία. βαθεῖ· ἰδοὺ ⁽¹⁾ταξις ἀληθὴς, χ. τάξις ἀ-
ἰδοὺ ⁽¹⁾δυνάμις γραπαὶ, ἰδοὺ ⁽¹⁾ἐξουσία ἀψευδὴς, ἰδοὺ μορφαὶ φοβεραὶ, * ἰδοὺ ἀθάνατος λη
γραπά. ζωῦτα ἡ τὰ τοῦτος ὅμοια, ἡ ἀπερρηκότερα σκοπούμενοι, ἅπερ μόνοι ⓐ περιλαβόν- χ δυνάμεις
τες ἐ πιεσθέντες ὑπὸ σφῶν, ⓐ μὴ ἐν τῇ κλίνῃ κείμενοι ἀναπηδῶσι, φυγεῖν μὴ βουλόμε- γραπά.
νοι, ἀ δυνάμενοι δέ· ⓐ ἦ τῶν ὁδὸν ζας ⁽¹⁾βρύχουσι, ἄλλοι ζας σαγήνας κόπτουσι· ἕτεροι τὰς ξιζαμένοι ἀ-
ὀφθαλμοὺς ἐλεεινῶς ἐξερέφουσιν, ὡς ὁρᾶσι ζας δυνάμεις κατ' ὀλίγον τῦ σώματος λη- λλῆλις,
ζούσας, τὸν γλῶτταν φλιγομένην, ἡ τὸν ὀδοντοπλήκτην βεβαίως ἀνυομένην, ζας δυ- * ἰδοὺ ὑπομέ-
νάμεις ζας ἐσαρτίας παεισαμένας, λαμβανούσας, κατακρούσας, ἁρπάσαι ὑπισχνουμένας, εἶ- νουσι αἰώνιοι,
τα ἡ ⓦ κλείσθρον εἰσιλθόντα ἡ μιανύσαντα ἡ τῦ σώματος τὸν ψυχὸν ζαρρήξαντα. χ. πάντων,
πολλῶν ἡμῖν δὴ τότε τῶν δικῶν, * πολλῶν τῶν προαίρεσιν τῶν ἀγαθῶν, πολλῆς ἡμῖν τότε τῆς * πολλῶν τῶν
τῶν ἀγέλων ⁽¹⁾προαιρέσεως, πολλῆς ἡμῖν τῆς ἐν τῇ τῦ ἀέρος αἰαβάσει χλεπαγωγίας. Εἰ γὰρ βουλῶν,
εἰς χόρους * ἡ ξένιον πόλιν ἐζαῦθα πορευόμενοι διάβασιν τῦ χλεπαγωγοῦντος, πόσων ἡμῖν δὴ χ ὀπόσας
τῶν βοηθῶν ἡ χλεπαγωγῶν, τῦ ζασῶσαι ἡ ζαπερᾶσαι ζας ἀρχὰς ἡ ζας ἐξουσίας καὶ μακρὰν
τῶν κοσμοκράτορας τῶν σκότους τῦ ἀέρος τούτου, ὃς διώκει ζας τελώνας ἡ φορολήτας ὀνο-
μάζει ἡ θεία γραφή; καλὴ τότε ζωοδοπόρος ἡμῖν ἡ ἐλεημοσύνη ἡ ἡ συμπάθεια, δυνά-
μεναι ἀσινῆτως ἡμᾶς εἰς τὸν τῶν ὑρανῶν πύλιον ὁδηγῆσαι ἡ ζασῶσαι· καλεῖ γὰρ ἡμῖν ἐκ
ζωοπηγεῖ ⓐ πάντας, ὃς ἐζαῦθα πρὸ θανάτου πλεήσαμεν. δεῖ προφθάσωμεν πρὸ
τῦ προφθανῶμεν, δράμωμεν πρὸ τῦ καταληφθῶμεν. ὁ βίος βραχὺς, ἡ ⁽¹⁾τέχνη μα- χ. κρὸς
χρὰ, ὁ πόλεμος ἐγείρει, ἡ ὁ φόβος πολὺς, ἡ ὁ λύων οὐδεὶς. ἀξέλθωμεν ἐκ τῶν μνημάτων, ἕως
ἐσμὲν ἐν τῷ σώματι· ἴδωμεν ὃ μάταιον ἡμῶν φρόνημα, ποῦ ἔχει ὃ οἴκημα· ἴδωμεν τί μετ'
ὀλίγον γινόμεθα, ἡ μὴ πλανώμεθα· ἴδωμεν πῶς ζαλυόμεθα, ἡ ἑαυτοῖς διορθωσώμεθα· ἴδω-
μεν εἰς τί καταλήγομεν, ἡ τῦ πέλους φεισώμεθα. ὅσοι τὰ κάλλη καζασκηπτα, ἐν τῷ ις. ἐ
τάφῳ ζαῦτα πολυπραγμονῆτε· ὅσοι εἰς ἀρχὰς ἡ ἐξουσίας ⁽¹⁾ἐπαίρεσθε, ἐν ζαις σπουδαῖς χ. ἐπῆρθαι
ἐμβλέψατε, ἡ ⓦ Θεὸν φοβήθητε· ὅσοι λύπας ἡ μνησικακίας πρὸς ἀλλήλους ζωάγε-
τε, ἡ οὐ διαλύεσθε, δοῦτε, ἴδετε πῶς διαλύεσθε. ἔγκυροι ὑπομένουσι τῇ σορᾷ· ἴδε κειμέ-
νους σκῆπτρους ποτὲ βασιλεῖς, ἴδε τοὺς ποτὲ ἀρχοντας ἐν τοῖς λειψάνοις· ἴδε τὸν φοβερὸν

θεωρίαν

θανεῖν τὸν λειψανον, ἢ ἔτι πεῖς ὁ βασιλεύς, ἢ πεῖος ὁ ἄρχων; πεῖος ὁ στρατηγὸς, ἢ πεῖος ὁ στρατάρχης; πεῖος ὁ πλούσιος, ἢ πεῖος ὁ πένης; πεῖος ὁ νεώτερος, ἢ πεῖος ὁ γέρων; πεῖος ὁ βδελυρὸς, καὶ πεῖος ὁ αἰδήμων; μὴ ἔχεις εἰπεῖν, ὅτι οὐ πάντα κόπις; οὐ πάντα τάφος; οὐ πάντα δυσωδία; οὐ πάντα τὰ ποτὲ φιλητὰ, νῦν ὀρώντα βδελυκτά; ὦ
5 " τῆς ἀφεγγοσύνης. τί τοῦτο ὃ μέγα σοι ἐμὲ μισητὸν ὁ ᾅδης μοι ποιῆσε, νῦν σοῦ κειται μοι βδελυκτός; ὃ ᾅδης μοι μέλος, νῦν ὡς ἀλλότριον βλέπω· οἱ σοὶ μικροῦ σοῦ καλιζόμενοι, νῦν σοὶ σφαῦσαι βούλομαι. τοῖς δάκρυσι βρέχω ὡς ἐμοὶ, καὶ τὸν ἰχῶρα φεύγω ὡς οὐκ ἐμόν. προσελθεῖν τῷ ὀδωδότι σοῦ τῶν σαπράγχνων διάζομαι, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φθορᾶς καὶ τῶν σκωλήκων τοῦτο ἐμποδίζομαι. τὸν σοῦ μικροῦ εἰκόνα τῷ χειμάρρῳ
10 σπεύδω, ἀλλ' οὐδαμοῦ σαυτὸν σὲ αὐτῷ καθορῶ. ποῦ ὁ κάλλος τοῦ προσώπου; ἰδοὺ μεμαράνωται. πῦ ⸋ διεφθάρησαν ὀφθαλμοὶ καὶ βλέφαρα; ἰδοὺ ἐτάκησαν. πῶ τῶν τειχῶν ἡ βωρεέπεια; ἰδοὺ ἀπέπεσε. πῦ ὁ ἀσαπεπαμμένος πρόχηλος; ἰδοὺ ζωντέτεσται. πῦ ἡ γλαῦσα καὶ ὀργή; ἰδοὺ ἡσύχασε. πῦ τῶν χρωτῶν ὁ καλλωπισμός; ἰδοὺ λέλυται. πῦ τὸ μέγεθος τῆς ἡλικίας; ἰδοὺ ἐξέρρυσε. πῶ τῶν ἱματίων ἡ πολυτέλεια; ἰδοὺ στέγεται. πῶ τὰ μύρα
15 καὶ τὰ ἀρώματα; ἰδοὺ ὀζώζεται. πῶ ἡ τῆς νεότητος ἀφεγγοσύνη; ἰδοὺ πρῆλε. καὶ ἁπλῶς πῦ ὁ πολυφάνταστος ἀνθρωπος; ἰδοὺ πάλιν ὀστᾶ, χοῦς γέγονεν. ὅμως μὴ μέμνησο τῶν μνημάτων τὸν λογισμὸν σήσῃς, ἀλλ' ἐκβαλὲ μεταξὺ ὅτι τῶν αἰσθήσεων· καὶ σκόπησον ἅμα καὶ πίσβυσον, ὅτι ὁ πρῶτον κείμενος πάλιν ἐς αὖ αἰσθάνεται, καὶ ἡ γλῶσσα ἡ νῦν σιγῶσα, πάλιν λαλήσει τότε, ὅταν καμφθῇ τῷ Θεῷ πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ
20 πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται. καὶ καθὰ φησὶν ὁ Δαμιήλ, Ἐθεώρουν ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθισεν. ὁ θρόνος αὐτοῦ, φλὸξ πυρός, ⸋ τροχοὶ αὐτοῦ, πῦρ φλέγον. ποταμὸς πυρὸς εἵλκυεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ μύριαι μυριάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ. κριτήριον ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἠνεῴχθησαν. πολὺς ὡς ἀληθῶς ὁ φόβος ἐκεῖ, πολὺς ὁ τρόμος, ἀδιήγητος ἡ ἀνάγκη, ἀκατάπαυστον τὸ δάκρυον, ἀσίγητοι στε-
25 ναγμοί. ὅτι ἔξεστιν ἐξαίφνης ὅτε θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, τότε ὁ θρόνος ἐκλείπεται ὡς βιβλίον, τὰ γράμματα σχορπίζονται, αἱ δυνάμεις τῶν ἀγγέλων πρόσεστιν, τὰ μνημεῖα ἀνοίγονται, τὰ σώματα ἀναίστανται, αἱ πηγαὶ ξηραίνονται, αἱ ἄβυσσοι σαλεύονται, ἡ γῆ πᾶσα " χλοιάζεται. πολλοὶ δεῖ εἰ ἡμᾶς τότε; ποταπὸς ἆρα, φιδόλας λόγου προσέξεως, ὑπὲρ ἐννοίας, ὑπὲρ λόγου ἔργου, ὑπὲρ τῆς σὺν νυκτὶ, ὑπὲρ τῆς σὺν ἡμέρᾳ, ὑπὲρ τῶν ἐκοισί-
30 ων καὶ ἀκοισίων; τοῦτο μεμνῆσθαι ἀναγκαῖον, τοῦτο νυκτὸς καὶ ἡμέρας σκοπεῖν καλόν. τί δὲ βούλομαι εἰπεῖν τότε; τί ἀπολογησώμεθα, εἰπέ μοι, ὦ δέσποτα; ἰδοὺ πυροφόρος πεντήκοντα ἔτη ἢ ἑκατὸν, καὶ πλουτῶν, καὶ τεκνοποιῶν, ἐν συγκομίζουσι γονεῖς καὶ θυγατέρας, καὶ ἀρχὰς, καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν καὶ λαῶν· ἐν μὴ ταῦτα θάνατος, καὶ μὴ θάνατον κρίσις τέλος οὐκ ἔχουσα οὐδὲ μετανοίαν. Οὐκ ἔστι γάρ, φησὶν, ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν δὲ ᾅδῃ τίς ἐξομολογήσεταί σοι; ὅπως οὐδεὶς. καὶ γὰρ μυεῖα παρεκτρώματα, καὶ πολλὰ δεκτὰ, ἀλλ' οὐδεὶς ὁ ἐξαιρούμενος. Διὰ τοῦτο μᾶλιστα μακαρίζομεν τοὺς νηπίους ἀποθνήσκοντας· διὰ τοῦτο πένητας λέγομεν, εἰ καὶ νήπιοι ὄντες ἀπειθαίνομεν. μὴ οὖν, ὅταν ἡμᾶς ὀπιθυμοῦμεν, ὁρῶντες ἐν τοῖς ἰδίοις τέκνοις, ἀθυμῶμεν. ὃ γὰρ ἡμῖν τὸ θανάτου ποτήριον ὀπτικὸν δοκεῖ εἶναι, τοῖς νηπίοις σωτήριον· καὶ τὸ τοῖς πᾶσι φρικτὸν ἐστιν ἐκείνοις ἐπαγ-
40 γελτόν. ἐν ὅταν ἡμᾶς ἔχωμεν εἰς δεξιωτέρας " ἐκείνων πτέρυγας, ἔστι πῦ ἐκεῖνοι, δεξιὰ σωτηρίας. ὑπὲρ τίνος γὰρ λογισθησόμεθα ⸋ μηδὲ ὅλως ἀμύρτιας δεξάμενοι πέφευγεν; ὑπὲρ τίνος πτοηθησόμεθα ⸋ καλῶν ἢ κακῶν χαῶσιν μὴ φθάσαντες; ὦ μακαρίων νηπίων μακαρία ἡ κοίμησις· ὦ θανάτου ἀφθόρου, δεξιὰ τῆς ὄντως ζωῆς αἰωνίου ὑπαρχούσης. ὦ τέλος δεξιὰ ἀτελευτήτου χαρᾶς. ἀλλὰ τί φασιν ⸋ ὀλιγόψυχοι; παῖς μοί, φησὶν, ὑπῆρχε μονογλωσσος

γλυκὺς ἅμα ⸂καὶ⸃ βυθὸς καὶ βύθιος. ⸂οὗτος⸃ ἐστὶν ὁ τῶν ἐμῶν γλυκασμῶν καὶ πικρασμῶν, ⸂οὗτος⸃ ἐστὶν ὁ τῆς οὐσίας ὁ κληρονόμος, ⸂οὗτος⸃ ἐστὶν ὁ τῆς ἐμῆς ἀγωγιμίας καὶ παραμυθία, ⸂οὗτος⸃ μου ἐστὶν ὁ τῶν γήρως καὶ βακτηρία, ⸂οὗτος⸃ ἐστὶν ὁ τῆς πατρίδος τὸ κλύσμα, ⸂οὗτος⸃ ἐστὶν ὁ τῆς ἐμῆς ῥίζης ὁ κλάδος, ὅλος τῷ εἴδει φαιδρὸς καὶ ἀρχὴν, ὅλος πρόσωπον καὶ ὀπτασίζιος, ὅλος πρόσοψις, ὁπτὴ μυστὴς τοῖς ἰδίοις καὶ τοῖς ξένοις, τοῖς ὁρῶσι καὶ τοῖς ἀκούουσιν. ⸂οὗτος⸃ ὁ τοσοῦτος ⸂ἐξαίφνης⸃ ἁρπαστὸς * τῶν ἐμῶν χειρῶν ἐπήρθη. καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ὁρώμενος, οὐ πρέσει θεωρούμενος· ἀλλὰ καταλιπὼν καὶ ἀπελθὼν πρὸς καὶ πλάσαντα· ἐάσας με καὶ ἁρέψαντα, ἐπορεύθη πρὸς καὶ καλέσαντα· χωριστὴς ἀναλάγχνων μηδὲν, καταπλὴν εἰς μνῆμα γῆς τῆς πάντων μητρός. οὐ μὴ κλαύσω τοῦτον, εἰπέ μοι; μὴ θρηνήσω, μηδὲ ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ ζητήσω; καὶ δυνάμει, φησὶν, καὶ δυνάμει. καὶ γὰρ μυεῖα" εἰσενέγκης μοι δόγματα, καὶ μυριάκις πεῖραν δοκιμάσῃς τοῦ μὴ θρηνῶν γεννήσαντα, καὶ ὃ πῦρ πρὸς τὰ τέκνα παρεῖ τὴν ἀναλάγχνων τὴν γενέσιν ἐνθήσαντα. οὐ τοῦτο λέγω, ἀλλ' ἵνα μὴ, οὐδὲ τοῦτο νομοθετῶ μηδὲ ὅλως δακρύειν ἐπὶ τοῖς τέκνοις. καὶ γὰρ εἶπον, ἀδύνατον λέγω. καὶ γὰρ καὶ νόμοις φύσεως πείθομαι, καὶ τῷ" χορῷ τῆς συμπαθείας οὐκ αὐτιπαίσομαι, ἐπεὶ καὶ καὶ βρέτος, ἐπεὶ καὶ οὐκ μηδὲν γλυκύτερον, καὶ τῆς αὐτῆς ἀναχω Φύσεως. οἶδα πατέρων καὶ ὀδυρμὸν, οἶδα μητέρων καὶ στεναγμὸν, οἶδα αὐτῶν τὸν θάλασσαν τῆς ἀθυμίας, οἶδα αὐτῶν τῆς ταραχῆς τὸν ἀδημονίαν· ὑπέστημαι τὸν εἰδὸν αὐτῶν ὑπὸ τέκνοις φαντασίαν, ὡς ὡς πρόσωπα καὶ παῖδα σὺν ἑαυτοῖς ἀναζωγραφοῦσι, τὸν" ἐκείνων εἰκόνα ζωὴν δάκρυσι συνοδύρομαι, καὶ ἐκείνων ἤδη καὶ ῥήματα καὶ πράγματα πάντα κατ' ὀφθαλμοὺς ἔχοντες. ἀλλ' ὁ Ἰωὴλ ὁ θαυμάσιος οὐχ οὕτως. ἐκείνου γὰρ τῶν τέκνων καὶ παίδων καὶ βοῶν ⸂καὶ μήλων⸃ καὶ πάντων τῶν προσόντων αὐτῷ πρὸς ὄλεθρον γενομένων, οὐκ ἐθορυβήθη, οὐκ ἐδυσφόρησεν, ὡς ⸂ἄλλοι⸃ πολλοὶ, ἀλλ' αἴσιστο, καὶ εἰς τὸν θεῖον πίστιν, ἐξ ἧς ἐλήφθη, τῷ διαυτὴν προσκυνῶν ἔλεγεν· Αὐτὸς γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι ἐκεῖ. ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλατο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξε, οὕτω καὶ ἐγένετο. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τὸν αἰῶνας. δοῦλός εἰμι, καὶ ὑποκείμαι καὶ τῷ ποιήσαντι, οὐκ" ἀντιπαίσομαι. οὐ γὰρ ξένον τὸ πρᾶγμα. τέθνηκαν ⸂παῖδες⸃, ἀλλ' οὐκ ἀπόλωλαν. ποῖος γὰρ ποιμὴν οὐκ ἐξοικειάζει" τὸ τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ; ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ἐξελέξατο τὰ πρόβατα αὐτοῦ. μικρὸν, καὶ ἡμᾶς ἀπολήψεται. τοῦτον καὶ ἡμᾶς μιμησώμεθα, καὶ μὴ οὕτως ἀμέτρως ὀδυρώμεθα. ὡς πιστὸν κλαύσωμεν, καὶ μὴ ὡς ἄπιστοι ἀχημετήσωμεν· ὡς ὁ Χριστὸς ⸂Λάζαρον⸃ ἔκλαυσεν, οὕτω κλαύσωμεν. σοὶ γὰρ μέτρα καὶ ὅρους δεικνύων, ἐδάκρυσε. πῶς γὰρ δακρύει ἔλεγεσεν, ὃν μετ' ὀλίγον ἐγείρειν ἔμελλεν, ἀλλ' ἵνα σὺ μάθῃς μέχρι πόσου δακρύειν; ἵνα καὶ ὃ τῆς φύσεως συμπαθὲς σβεννύμενα, καὶ τὸν τῶν ἀπίστων μίμησιν ἀποκρουσώμεθα; λοιπὸν ἢ κἀκεῖνο βυζώμεθα, τῆς αὐτῆς μειδίος τῷ σὺν ἀρετῇ τῆς ἡλικίας χρόνοις βίον χωριζομένων" ἴσασθαι· καὶ μὴ σκῆς ἀπελθόντας ἡμᾶς σὺν μὴν ἑαυτῷ παῖδας σὺν ἀρέσοι ὑμᾶσθαι, ἡμᾶς ἢ σὺν ἀφορήτῳ κελεύσει ἔσεσθαι. ὅσοι γὰρ πρὸ ῥύπου καὶ φθορᾶς τῆς δυσχερεστάτης ταύτης καὶ πολυσχιδεστάτης ἐρκὸς ἐκφεύξησαν νήπιοι, φωνὰς ἀποφθέγγονται τοιαύτας πρὸς τὸν πατέρα, Εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ τοῖς πράγμασι· μὴ δι' ἐφ' ἡμῖν δακρύετε πατέρες μηδὲν ὠφελοῦντες· ὑμᾶς γὰρ ἐβουλόμεθα ζῆν ὑμῖν ἐλθεῖν ἡμᾶς τὸν ματαίου βίου, ἔνθα πόνος" τερπνὰ δὲ ἐπώδυνα," ἔνθα πόνοι ἄπιστα καὶ ἀσύστατα, ἔνθα οὐδὲν μόνιμον οὐδὲ βέβαιον· ἀλλ' ὁ διαστὴς ἡμῶν καὶ Θεὸς ἀγαπήσας ἡμᾶς, ὡς ἐκ στόματος λέοντος, οὕτως ἐκ τοῦ ματαίου βίου ἥρπασεν ἡμᾶς, ὡς ἐξ ἀχανῶν ῥόδα, οὕτω τῶν ἀλιτρῶν τοῦ αἰῶνος τούτου χωρίσας ἡμᾶς· ὡς ἀρίστα" φίλτατα, οὕτως ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ἀφώρισεν ἡμᾶς ἐξ ὑμῶν, ὡς ἐκ σκότους εἰς φῶς. καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ζώντων ἐξήγαγεν, ἔνθα πόνος ἄρεμος καὶ αἰσθησίας, ἔνθα πόνος φωτεινὰ καὶ θαρρέσα,

ὅπου

Ἰωσ. α. κα.

* ἢ ἁρπαγὴν διηγήσατο,

χ. πικρασμῶν.

χ. ὅμοιον

χ. αἰῶν

χ. αὐτιπαίσομαι.

χ. τῶν παιδίων

χ. ἡλικίας

ἴσ. ἀπηρτὶ * ἔνθα πόνος πλουσιοξίας ἀδικία πολυτίμητος, χ. φιλτάτη.

ὅπου τοίνυν ἀδικία, ἐκεῖ καὶ πολεμος, ὅπου δὲ πολεμος, ὅπου δὲ ἐπιμαχία πολλὰ τοιαῦτα, ἔνθα φόβος δ' ἀπαγόρευτον ἡ χαρὰ ἀνέκλαλητος, ἔνθα θάνατος ἐπὶ πᾶσι, ἐνθα δάκρυα, ἔνθα θρῆνος ἐπὶ πᾶσι, ἔνθα μέριμνα, ἡ στεναγμοὺς, ἔνθα ὀδυρμὸς, ἀλλ' ἐνταῦθα μόνος Θεὸς ἀπὸ πάντων καὶ δοξαζόμενος. ἡμεῖς δὲ ἄρτι ἀγάλλεσθε ἀφρονικῶς διεχύθησαν ἀπὸ τοῦ σώματος· ἡμεῖς ἀσιδήρους ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις τοῦ αἴρειν πρόπλεομεν. ἀγαθοὶ γὰρ στρατηγοὶ ἔχομεν. οὐ γὰρ δύναται ὁ ἡμῖν ἀντιπαρατάττεσθαι. Εἶδον εἰς ἡμᾶς, ὡς παρδάλεις ὄντας. Εἶδον ὃ σῶμα ἀσπίλων, καὶ ἡμῶν ἦσαν· Εἶδον πλοκὴν ἀκακίας καὶ καθαρότητος· Εἶδον τοὺς γλωττας ἀσπίλους καθαροὺς ὑμνοῦντας, καὶ ἐφιμώθησαν. πρόπλεομεν, καὶ οὐ τελείσαμεν αὐτούς· διέβημεν δι' αὐτῶν, καὶ κατεφαλλόμεθα αὐτῶν. Ἡ παῤῥησία ἐνεστερέωσε, καὶ ἡμᾶς ἐρρύσατο. οὐ- Ψαλ. ρκγ. ζ.
λογητὸς ὁ Θεὸς, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήραν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν. ὅθεν καὶ ὁ τῶν δυτῶν τὰς ἡμᾶς ἐχαίρων ἄγελοι, δίκαιοι παίζοντες, ὅσοι ἐτέρπουτο λέγοντες· καλῶς ἦλθον τὰ ἄριστα τοῦ Χριστοῦ. Μυοίζθη ἡμῖν τὸ πρόσωπον ἡ τρυφὴ, ἐδύσθη ἡμῖν ὁ κόλπος τοῦ Ἀβραάμ. δεξιὰς γὰρ ἡμᾶς ὁ διαπότης ἐδέξατο· ἵλαρωσεν Φωτίου τοὺς ἡμᾶς ἀπεφθέγξατο· ἱλαρῷ ὄμματι ἡμᾶς ἐθεάσατο. δι' ἣ ὁ τῆ βάλοφ τῆς ζωῆς ἡμᾶς ἀπεζεάλατο. τοὺς γὰρ χριστιὼ
Φιλοῦντας ἐστήκαμεν· Εἶπομεν· δικαιοκρίτα Κύριε, ἐστήρισας ἡμᾶς τῷ ὑπομονῇ, μὴ στερήσῃς ἡμᾶς τῆς ἐπουρανίου· ἐχάρισας ἡμᾶς γνῶσιν, μὴ χωρίσῃς ἡμᾶς τῆς ἀγάπης. σῶσας σε τὸν σφραγῖδα ἔχομεν τὸ βαπτίσματος, ἀσπίλου δὲ σώματι τοσοῦτον ἀγκαλίσθημεν ἀφθαρσίαν πιστότητα. μὴ οὖν φθονήσῃτε ἡμῖν ὡς τοσούτου καιροῦ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἀμφιβαλλόμενοι, μηδὲ διαμαχόμενοι, ὅτι οὐκ ἐκ τῶν χαίρεσιν εἰς τὸ κρεῖττον μετεμορφώθημεν, Εἰ γὰρ καὶ τῇ φθαρτῇ ἐλαφόμεθα τὰ ἄφθαρτα. ἡμεῖς μὲν ἀπέλαυσιν ἐμποδίζομεν, μὲν τῆς ἀγίων χορείας· ἀλλὰ καὶ ὑμῶν τῶν ἐν ἁμαρτίαις ὄντων προσδεόμεθα. ἡμεῖς μὲν τῶν ὑπὸ Ἡρῴδου καὶ Χριστὸν ἀναιρεθέντων ἐπαινεθέντων ἐμνήσθημεν, ἡμεῖς μὲν τῶν τοῦ Ἰωάννου ἡμῶν ἀγνοήσωμεν. δι' ἡμῶν μὴ μερίμνατε, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτοὺς θρηνήσατε. καὶ γὰρ τῆς ἑαυτῶν τελευτῆς τὴν ἀπολογίαν σκέπτεται. καὶ ὡς πεισθέντες καὶ βεβαίως πιστεύσατε, ὅτι τοῖς τὸ συμφέρον ἡμῖν ὁ δεσπότης ἡμῶν ἐξελέξατο, ἐν τῇ μερίδι τῶν σωζομένων καταταξει ἡμᾶς, ἐστολισμένα [δὲ] τέκνοι παίδες καὶ ἄφθορα ἐξ ὑμῶν σὺν τοῖς τῶν ἀγγέλων τοῖς ἡμᾶς, χαίρετε καὶ εὐφραίνεσθε, καὶ μὴ τῆς δικαίου Ἰωὴλ φάλλετε· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, Ἰωὴλ α. κα.
οὕτω καὶ ἐγένετο· Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ.

ΟΙ δι' ὧν τὰς ὁδοιπόρους ἀπόδοσαν τῷ πηγῇ τῷ ζώντι, καὶ τῷ ἐκείνης πόθῳ ὁλῷ τῷ κτίσματι ἐπεύδοισιν, ὥστε τὸ ἅλμα τῆς δίψης βύρσῃ, καὶ τῷ εἴδει ἐκκομιδίῳ φλόγα τοῦ τῶν δακρύων δροσίσαι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὑμεῖς, ἀγαπητοὶ, διώκοντες τὸν τῆς ἀληθείας λόγον, μὴ τοσούτοις ἔρχεσθε τοῖς τῷ ἀληθινῷ πηγῷ, τῷ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. αὐτὸς γὰρ ἔστιν ὁ λέγων· Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω. καὶ πάλιν αὐτὸς φησι· Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην. ταύτης τῆς πηγῆς ἐπιποθῶν ὁ μακάριος Δαβὶδ ἐκελάδει λέγων· Ὃν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχή μου πρός σε, ὁ Θεός. ἀλλ' ἵνα μὴ δόξωμεν ἔξω τῆς γραφῆς μόνοι ἁπλῶς τοῦτο ποιεῖν τινες, φέρε δὴ ἀναμίξωμεν τῷ λόγῳ· οὕτω γὰρ ἡμῖν λαμπρότερος ὁ λόγος ἀποδειχθήσεται, καὶ φανερὰ ἡμῖν ἡ ἐκκλησία δείκνυται. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. τί οὖν ἐν τῷ ἀρτι

Ψαλ. λθ. α. ἀκηκόαμεν τῦ μακαρίου Δαβὶδ λέγοντος· Ὑπομένων ὑπέμεινα Κύριον, καὶ προσέσχε μοι, καὶ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου. μέγα ἡμῖν ἀναφαίνεται τὸ ὑπομονή. καὶ γὰρ πάντας τοὺς ἁγίους βύρομεν ἐσεμνύσατο τῇ ὑπομονῇ· καὶ τοῦτον διδάσκαλον ἔχοντες εἰσόδου εἰσδέχεται μακάριον Ἀβραάμ, ἐκστατικὸν γενόμενον τῆς μακροθυμίας, ἀλλὰ τῇ ὑπομονῇ τούτῳ ὁ καιρὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ τετυγημένος ἦν. ὃ δένδρον ἀπέδωκε τὰ φύλλα, καὶ ἡ ῥίζα ἐβεβήκει· ἐπαλαιώθη ἡ ὀργή, καὶ τὸ φρόνημα αὐτῦ ἤμαζεν· ἀλλ' ὅμως τῇ ὑπομονῇ εὐκαρπεῖ. Ἰσαάκ. ἰδέ μοι τὸν μακάριον Ἰὼβ τὴς οἰκουμένης ἀγωνιζόμενον, τὸν παλαίσαντα, καὶ καταπαύσαντα τὸν διάβολον. πόσα ἐπάλαισεν ὁ διάβολος, καὶ τὸν ἀθλητὴν οὐκ ἔρριξε; τὸν φαρέτρας τῶν βελῶν ἐκένωσε, τὰ μαχαίρια τοῦ πονηροῦ ἐκάμψε, καὶ τὸν πύργον οὐκ ἐσάλευσε· καὶ κύματα ἤγειρε, καὶ τὸ σκάφος οὐ κατέπονησε· καὶ κλάδους κατέκλασε, καὶ τὸν ῥίζαν οὐκ ἐδύνασε· καὶ τετυμπίας ἤγειρε, καὶ τὸν πύργον οὐκ ἐσάλευσεν. εἶδες ὑπομονὴν δικαίου, εἶδες ἄθλησιν ἀγωνιστοῦ, εἶδες πάντα ἐσπηργωμένον, εἶδες τὸν γραπτὸν πόλεμον, εἶδες τὸν πύργον ἑστῶτα, εἶδες τὸν δίκαιον δοξαζόμενον καὶ ἀληθεύοντα μετ' αἰσχύνης δραπετεύοντα· ἰδέ μοι, εἰ δοκῇ, καὶ τὸν κωμῳδίαν τῆς ὑπομονῆς αὐτοῦ. μὴ γὰρ τὸν τῶν βοῶν αἰχμαλωσίαν, καὶ τῶν προβάτων τὸν ἀφανισμόν, καὶ τῆς οἰκίας τὸν πτῶσιν, καὶ τὸν τῶν παίδων συμφορὰν (εἰδὲ γὰρ αὐτὸν ἀλλοφόρως μὲν πεδόντας καὶ τὸν χρόνον, κοινῇ δ' ὑπελθόντας ἅπαντας τὸν βίου τὸ τέλος) μὴ τοσαῦτον ὄντα δύναλον ἐπεμβαίνει καὶ ἡ γυνὴ λέγουσα· Μέχρι τίνος καρτερήσεις λέγων, ἰδοὺ ἀναμένω χρόνον μικρόν, προσδεχόμενος τὸν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου; ἰδοὺ γὰρ ἀφάνισαί σου τὸ μνημόσυνον ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ υἱοί σου καὶ αἱ θυγατέρες σου ἐμῆς κοιλίας ὠδῖνες, καὶ πόνοι, οὓς εἰς τὸ κενὸν ἐκοπίασα μὴ μέλλων· σὺ δ' αὐτὸς ὅτι σαπρίᾳ σκωλήκων κάθησαι, ἀγρυπνεῖς αὐθρίος· κἀγὼ πλανήτης καὶ λάτρις, τότε μὲν τόπον ἀλλέρχομαι καὶ οἰκίαν ἐξ οἰκίας, προσδεχομένη τὸν ἥλιον πότε δύσεται, ἵνα ἀναπαύσωμαι τῶν μόχθων, καὶ τῶν προσεχουσῶν με ὀδυνῶν, αἳ μετὰ τοῦ ζωῆς χωρίσουσι. ἀλλ' εἶπόν τι ῥῆμα εἰς Κύριον, καὶ τελεύτα. ὁ δ' ἐμβλέψας αὐτῇ εἶπε τὸ ἀοίδιμον καὶ πᾶσι ἀοιδιμώτερον φωνῇ· εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ δὲ οὐκ ἀνεσόμεθα; εἶδες ὑπομονῆς πάλαγος, εἶδες διδασκαλίαν ἄπλωτον. οὐκ ἐχαύνωσεν αὐτὸν τὸν ὑπομονὴν ἡ τῶν ἐπελθόντων ἀφορία, ἀλλὰ τοσούτων ἐπελθόντων ὥσπερ κυμάτων ἀλλεπαλλήλων, τὸ σκάφος ὑπορύχιον οὐκ ἐάνεσε. εἶδες ὑπομονὴν δικαίου, εἶδες τεθραυσμένον πλεκόμενον δι' δικαίου δι' ὑπομονῆς· ἰδέ μοι καὶ τὸν πτωχὸν Λάζαρον, μᾶλλον δὲ πλουσίου βυπαρώτερον, πῶς δι' ὑπομονῆς ἐν τοῖς κόλποις τῦ Ἀβραὰμ ἐπαναπαύεται). οὗτος γὰρ ὁ Λάζαρος πρὸ τοῦ πυλῶνος τῦ πλουσίου καθίζετο λιμῷ τηκόμενος· κἀκεῖνος μὲν ὁ πλούσιος διαφόροις ἐδαίσατο καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐμπιπλῶν τὴν κοιλίαν· ὁ δὲ Λάζαρος ὅτι ἄρτου τὴς κοιλίας αὐτὸν χορτάσαι εἶχεν. οὗτος πρὸς κυσὶ ἔτρεφε· καὶ οὗτος ὑπὸ κυνῶν ἐλείχετο. οὗτος ἐσεμνύνετο ἐκ χειρὸς εἶπου· κἀκεῖνος τοῖς τραύμασιν ἐθρύπτετο. οὗτος εἶχεν οἰκίαν χρυσοφόρον καὶ μύρινα λακεδαιμόνια καὶ περικεφαλαίας χρυσᾶς· καὶ Λάζαρος κολύβου οὐκ εἶχεν. οὗτος περιεβάλλετο σπειρικὰ καὶ λαγῶα· καὶ Λάζαρος οὐκ εἶχε ῥάκος. ἀλλ' ὅρα μοι τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς. ἀπέθανεν οὖν ὁ πλούσιος (τῦ γὰρ πλουσίου ὁ θάνατος, θάνατος. Θάνατος γὰρ ἀμαρτωλῶν ποτοῦ) ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ Λάζαρος· μᾶλλον δὲ μετετέθη. οὗτος ὑπ' ἀγγέλων εἵλκετο· οὗτος δὲ οὐρανῷ ἐπολιτεύετο· κἀκεῖνος μὲν τῇ γεέννῃ κατεφλέγετο. οὗτος ὑπεραπήλαυε τῦ ὑδάτος· κἀκεῖνος μὲν τῇ γεέννῃ" κατεφλέγετο ῥανίδος ἐπιθυμεῖ. οὗτος μὲν τοῖς κόλποις τῦ Ἀβραὰμ ἐπαναπαύετο· κἀκεῖνος ὑπὸ τῦ σκώληκος τῦ ἀκοιμήτου σύνετο. καὶ ὅρα, εἰ δοκῇ, τὸν ὑπομονὴν τῦ μακαρίου Λαζάρου. οὐκ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, ὅτι ἐγὼ ζῶν ἐν ἀρετῇ πάσῃ μετὰ καὶ οὗτος ἐν ἀδικίᾳ ζῶν πλούτῳ παίδες τούτῳ πρεσπέπει-

σαν

Ἰσ. ὑπομονή, ἢ τ δ. ὑπομονὴν ἐν ἀν. ἰδέ μοι τὸν Ἰσ. ἤμαζεν.

Ἰσ. κατεφλέγόμην

σαι ἀπροσδεήτου λειτουργίας προσφέροντες· οὐδὲ μακαρίζεται ὑπὸ ἀγγέλων, ἢ οὐδὲ ἐξαλαπάζετο. μάγγανοι τὰ τῶν ποικίλων τέχνη ὑπηρέτουν, σιτοποιοὶ, ὀψοποιοὶ· λυπρὰ δὲ τόλμη, ἢ λυπρὰ χεὶρ χώρας, ἢ κῆποι ἢ προδόσιοι. οὐδὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπαπήλαυε τιμῆς. ἡ γῆ ἀπροσδεήτως αὐτῷ προσέφερε, ἢ οὐδὲ ἡ μεσόδουν τοῖς ὀδοῦσι. τὰ δίπορα
5 ⓦ καρπὸν βαρύθυμα εἰς τὸν γλῶν ἔβλεπον, κἀχθος ὃν βαρεῖ τὸν κακὸν εἰς οὐρανὸν οὐκ ἀνέβλεπεν· ὁ δὲ Λάζαρος χεὶρ μόνας ἐκάθητο, τῇ ὑπομονῇ ἀποδυόμενος τὸν ζάλον τῆς πενίας. εἶδες ὑπομονὴν δικαίου; εἶδες ὠμότητα πλουσίου; εἶδες χαρτερίαν πέντος; εἶδες ἀπόνοιαν θεραπείας τοῦ πλουσίου; εἶδετε οἷ ὀφθαλμοὶ ἤνθησεν ἡ ὑπομονή; ἰδὲ μοι δὲ σὺν τοῖς παῖδας ἐν καμίνῳ βαπτιζόμενος, ἢ τὸν καμίνον ὡς λειμῶνα ἀέρος καταπατοῦντας τῇ ὑπομονῇ. πῶς οὖν οἱ ⓐ νέοι καταπόλμησαν τῆς τοσαύτης βασάνου, ἢ οὐκ ἐλογίσαντο τὸν ἀπειλὸν τῆς φλογὸς, οὐδ' ὅσα τύποις πικρὰ βασανιστήρια ἔμελλον ἔρχεσθαι, ἀλλὰ τοσοῦτον ἦσαν ὑψηλοὶ ᾧ φρονήματι τῆς ὑπομονῆς, ὥστε λέγειν αὐτοῖς· Καὶ ἐὰν μὴ, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, ἢ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν; ἀλλ' ὅμως κατεπόλμησαν αὐτῶν τῶν βασάνων, ἢ ὡς ἐπὶ τοῦ σὺν τῇ καμίνῳ ἢ ὕμνουν ⓦ Θεὸν, ὥσπερ ἐν λιμένι ἢ ἀδεῶς ἢ πνοὴν χλοηφόρῳ. ἢ ὥσπερ τὶς ἐν πνοῇ ἁβρὸν, οὕτω ὡς ἐπάτουν, ἢ ἔλεγον· Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ἢ αἰνετὸν ἢ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας. ὃ ὅρα βλασφήμους ὑπὸ μονὴν τὰ πεινοφρονοῦντα ἐπάγουσαν ἐξῆς· Ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐποίησας ἡμῖν. καίτοι εἰ ἢ ἁμαρτίας ἦσαν πεποικότες, πάσας ἀπέσμηξεν ἡ τῆς φλογὸς δεινότης· ἀλλ' ὅμως τῇ ὑπομονῇ ἔλεγον, ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐποίησας ἡμῖν. εἶδες ὑπομονὴν δικαίων. οὐκ ἐλογίσαντο ὅτι πυρὶ ἤμελλον προσομιλεῖν τὰ τῶν σώματα, ἀλλ' ἢ ἀδάμαντος στερεώτερα ἐφάνησαν, ἢ τοσοῦτον ἀνδρεῖοι, ὥστε μὴ ὃ εἰς τόπῳ ἑξαίφνης αὐτοῖς ὃ τῇ καμίνῳ. Καὶ ὡς πατοῦντες ὑπελάμβανον ⓦ Θεὸν ἢ ἐδόξαζον· ἢ οὐ μόνοι αὐτοὶ μόνοι, ἀλλ' ἢ αὐτοὶ τὸν κτίσιν πᾶσαν μὲθ' ἑαυτῶν ᾠκάλουν, ⓦ ἥλιον ἢ τὸν σελήνην, τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, θάλασσάν ἢ ποταμοὺς, πηγὰς ἢ λίμνας ἢ τὸν γλῶν, τὰ ὄρη, τοὺς βουνοὺς, τὰ νάπας, τὰ πεδιάδας, τὰ νύκτας, τὰς ἡμέρας. ἢ ὅρα μοι ὃ θαυμαστόν· τῇ ταξειυμένου ἢ ἐδόξαζον ⓦ Θεόν. αἰάγνωθί μοι τὸν χοσμοποιΐαν· εὑρήσεις ὃ αὐτῇ, Εὐ ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς ⓦ οὐρανὸν ἢ τὸν γλῶν. εἶτα τῇ ἑξῆς ἐπάγει τὸν κτίσιν. οὕτω ἢ ⓐ παῖδες νόμον ὀπτικὰ μαθοὶ ἢ Θεὸν γινώσκοντες οὕτως ἔλεγον· Εὐλογεῖτε οὐρανοὶ ⓦ Κύριον, ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ ⓦ Κύριον, ὕδατα πάντα τὰ ἐπάνω τοῦ οὐρανοῦ τὸν Κύριον, ἥλιος ἢ σελήνη τ Κύριον. ἢ ὅρα μοι ὃ θαυμαστὸν ὕστερον πάντων· Εὐλογεῖτε Ανανία Αζαρία Μισαὴλ τὸν Κύριον. ὥσπερ γὰρ ὃ τῇ χοσμοποιΐᾳ ὁ νομοθέτης ἰσοστιχράφων ἔλεγε μὴ ὃ τὸν κτίσιν τελεσπουργηθεῖναι, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' ἰδίαν εἰκόνα ἢ καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν· οὕτω ἢ οὗτοι τελευταῖον πάντων ποιησάμενοι τῆς ὑμνολογίας τὸν ἀναπλήρωσιν, λέγουσιν ἑξῆς, Εὐλογεῖτε Ανανία, Αζαρία, Μισαὴλ τ Κύριον. εἶδες ὑπομονὴν δικαίων, εἶδες εὐφημον πλεκόμενον, εἶδες ἀνδρείων ἰσχὺν τῶν νέων, εἶδες ζῶλον πυρὸς σφοδρότερον, εἶδες στόμα ὁμοδίαιτον τῶν ἀγγέλων, εἶδες γλῶτταν συλλειτουργὸν τῶν ἀγέλων, εἶδες ὑπομονὴν ἀθλητῶν. οὐκ ἐδειλίασαν πρὸς θάνατον, οὐκ ἠλλοιώθη αὐτῶν ὃ πρόσωπον ἀφ' τῆς μελλούσης ἔσεσθαι αὐλοῖς ὠμωρίας, ἀλλὰ φαιδροὶ ἢ γεγανωμένοι τῷ ἀὐχῇ ἔλεγον· Εἰ μὲ, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, ἢ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν. εἶδες πῶς πάντα χορὸν ἡ ὑπομονὴ προῆξεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν; ἰδὲ μοι, εἰ δοκῇ, ἢ ⓦ μακάριον Δανιὴλ ⓦ εἰς λάκκον λεόντων βληθέντα, ὃ σὺν λέουσι διδάξαντα πηγεύειν. οὐ γὰρ ἐτόλμων ⓐ ὧρες τῶν προφητικῶν ἐπιγλύεσθαι χρεών, ἀφ' ὃ ὑπομονῇ αὐτὸν ἐκπαφῶναι. οὐδὲ οὖν ὁ μακάριος Δανιὴλ εἰς ⓦ λάκκον τῶν λεόντων

Εἰσπλεῖν οὐκ ἐδυλίασεν, ἀλλὰ προσπύξατο τῷ Θεῷ· τῇ ὑπομονῇ δὲ αὖθις τὴν ἡμερότητα μετέβαλε, ἣ ἡ φύσις τῆς ἀγελείοτητος εἰς ἡμερότητα προβάτου μεταβάλλεται, καὶ ἰὼ ἐκηκόει Δαμιὴλ ὡς προμήνυμα μὴ ἀρνεῖσθαι. Εἶδες φύσιν μεταβαλλομένην, δὲ ὁ τύραννος κατησχύνετο, καὶ ἰὼ ἰδεῖν ξένον καὶ παράδοξον πρᾶγμα· ἀφ' λέοντες ἡμερώτερον τοῦ βασιλέως ἐγένοντο. οὐκοῦν μὴ γὰρ παραδεξάμενοι τὴν προφήτου, καὶ τοσούτῳ λιμῷ προπεσόντες, οὐκ ἐτόλμησαν προφητικῷ χρεῶν ἐπιβλέψαι· καὶ τῆς τραπέζης αὐτοῖς παρακειμένης, καὶ τοῦ ὀψωνίου, ἠρήσαντο αὐτῷ τὴν φύσιν διὰ τὴν ὑπομονὴν τοῦ προφήτου, καὶ σοῦν αὖθις ἠδίκησεν ἡ τῶν θηρίων ἔφοδος, διὰ τὸ ἐλπίζειν αὖθις ὅτι Κύριον. οἶδε γὰρ καὶ ἡ φύσις τῶν ἀγρίων αἰδεῖσθαι τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. διὰ τοῦτο σαφῶς ὁ μακάριος Δαυὶδ, ὅτι ὁ ἐλπίζων ἐπὶ Κύριον, οὗτός ἐστιν αὐτῷ φεικτὸν ἐπ' ὄψεσι, λέγει· Καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα. καὶ πάλιν ὁ Κύριος· Ἰδοὺ, δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεως καὶ σκορπίων καὶ ὅτι πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. καὶ πάλιν ὁ Δαυίδ· Ἐὰν γὰρ καὶ παρεμβάλῃ ἐπ' ἐμοὶ παρεμβολὴ, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. ἴδε μοι, εἰ δοκῇ, καὶ Ⓦ μακάριοι Ἠλίου, ᾧ λόγῳ Ⓦ οὐρανὸν κλεισαντα ὅτι ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, πῶς καὶ οὗτος τῇ ὑπομονῇ ἔμεινεν ἄρτον μὴ φαγὼν, μηδὲ ὕδατος ἐμφορηθεὶς, ἀλλὰ πρόσφατα τὴν ἔρημον καὶ πάσας διερχόμενος διὰ Ⓦ φόβου τῆς Ἰεζάβελ, δὲ ὁ τοσοῦτος ἀνὴρ τῇ ὑπομονῇ διὰ κόρακος ἐτρέφετο. πρὸς Ⓦ ποταμοῖς Ⓦ Χοραζὶν ἐκάθητο τῇ ὑπομονῇ προσκαρτερῶν, καὶ ὑπὸ κόρακος τρεφόμενος· καίτοι ὁ κόραξ νομικὴν ἀκάθαρτον. πρόκειται ὁ Ἰουδαῖος. πῶς ὁ προφήτης σου ὑπὸ ἀκαθάρτου ἐτρέφετο; πῶς τοῦτο, εἰπέ μοι; ὁ μὲν Μωϋσῆς ἀκάθαρτον ἔλεγεν εἶ Ⓦ κόραξ· ὁ δὲ προφήτης σου ὑπὸ ἀκαθάρτου ἐδέχετο. οὐχ ὑπῆρχε γὰρ ἕτερον πετεινόν; οὐκ ἰὼ σὺ τὴν χώραν οὐ πεινᾷς, οὐ βλέπεις, διὰ τί ὑπὸ κόρακος ἐτρέφετο; ἐρμήνευσόν μοι, ὦ Ἰουδαῖε, τὸν τοῦ πετεινοῦ ζήτησιν. ὁ Μωϋσῆς σωμοθέτης βλέπει τοῦ κόρακος, καὶ σὺ τοῖς ἀκαθάρτοις αὐτὸν τίθησι; πῶς οὖν ὁ προφήτης, οἱ προσδοκᾶς ἔρχεσθαι, ὁ ὅτι βεβόηκεν ὅτι ἁρπάματος πτεροῦσθαι, καὶ τοῦ οὐρανοῦ κλεῖσαι ὅτι ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, πῶς οὗτος ὁ δι' ὅλης ἐτείας νεκρεύσας, ὑπὸ κόρακος ἐτρέφετο; οὐκ ἠδυνάτο γὰρ ὁ τὸν οὐρανὸν κλείσας ἄρτους ἑαυτῷ κατεπεγκεῖν; ἀλλ' ἵνα σοι δείξῃ, ὅτι ἡ παλαιὰ τὰ τοῦ νόμου αἰτέτεπται. καὶ οὗτος διὰ μακροθυμίας δὲ ὑπομονῆς ἀθλήσαντα διῆγε, καὶ ἀπῆμβλυε σοῦ ἁγίους θυμοὺς δι' ὑπομονῆς ἀθλήσαντας. θάσσον δέ μοι, εἰ δοκῇ, καὶ τὸν μακάριον Δαυὶδ τὸν ἕβδομον τῶν ἀνθρώπων ἡμούμενον, δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὑγιαίνοντα βασιλεύσαντα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸν ἀπηνεστάτων πολέμιον λίθῳ καταβαλεῖν, καὶ τὴν φάλαγγα αὐτοῦ καταστρέψας, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ὡς ἀράχνην, διασπάσας, καὶ τοῦτον τῶν οὕτως ἀθλήσαντος οὕτως ἐπολεμήθη ὑπὸ τοῦ Σαούλ. καίτοι βέρεθρον ὤρυττεν Δαυὶδ, καὶ φάλλοντος αὐτοῦ, ὁ δαιμόνιον ἐδραπέτευε, καὶ πολλάκις εὐθέως αὐτὸν ὁ Δαυὶδ εἰς σφαγὴν ἕτοιμον, ἀλλ' ὅμως πάλιν τῇ ἀνεξικακίᾳ ἐνίκησε. καὶ πολλάκις αὐτῷ ἐπελθόντος τοῦ Σαούλ ὥστε αὐτὸν θανατῶσαι, πάλιν Δαυὶδ πρὸς τὸν Θεὸν ὁ πρῶ ἐλίδου.

Ὅρα δέ μοι καὶ τὸν μακάριον Ἰωσὴφ, τὴν τῆς σωφροσύνης ἄγκυραν, πῶς καὶ οὗτος τῇ ὑπομονῇ ἐφιλοσόφησε. πρῶτον μὲν γὰρ ὑπερβαλλόμενος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὰ ὀνείρατα. καὶ ὅρα βασκανίας ἀδελφῶν. Εἰ μὴν ἀληθῆ τὰ σύμπνοια, ἵνα μηχανὴ πῶς οὐχὶ πάντως ἐκλῦσαι τὰ προορατέντα; εἰ δὲ ψευδῆς αἱ τῶν ὀνειράτων ὄψεις, τί βασκαίνετε τῷ σφαλλομένῳ; καὶ ὅρα ὃ θαυμαστόν, ἀγαπητέ. εἶδεν ἑαυτὸν ὑπὸ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἕνδεκα ἀστέρων προσκυνούμενον. ἤκουσαν τοῦτο Ⓐ τούτου ἀδελφοί, μᾶλλον δὲ Ⓐ τοῦ διαβόλου μαθηταί, Ⓐ πρὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν τοῦ διαβόλου διδαχθέντες φθόνου καὶ φόνου, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν ἀνομίας, ἃς δὲ Παῦλος ζωνίζεται, εἰπών· Μετοις

Δραχ. λθ'.

Ψαλμ. ζ ιγ.

Λουκ. ι. ιθ.

Ψαλμ. κζ. δ.

ι. Βασ. ιζ. ε. Λαῒτ ια. ιε.

ἰσ. χθιζὰ, καὶ χεῖρ

ἰσ. ἀδικίαν

ἰσ. τὴν ἀλλοφύλων

ἰσ. πολεμίων

Ρωμ. α. κθ.

ρεις φθόνου, φόνου. ἤκουσαν τὸν μέλλοντα Δαβὶδ ἄρχεσθαι αὐτῶν βασιλεύειν, καὶ συνέβουλεύοντο τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. ὁ δὲ μακάριος Ἰωσὴφ τὸν ἀδελφὸν ἐνουθέτει, καὶ ἀπειλοῦντων βόσκειν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ τὰ πρόβατα εἰς Συχέμ, εἶπεν ὁ πατὴρ αὐτῷ, Οὐκ οἶδας ὅτι οἱ ἀδελφοί σου βόσκουσιν εἰς Συχέμ; δεῦρο ἀποστελῶ σε, καὶ βλέπε εἰ ὑγιαίνουσιν οἱ ἀδελφοί σου καὶ τὰ πρόβατα, καὶ ἀπάγγειλόν μοι. πορευομένου δὲ αὐτοῦ εἶδεν αὐτὸν μακρόθεν ἐρχόμενον, καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, ἰδοὺ, ὁ ἐνυπνιαστὴς ἐκεῖνος ἔρχεται· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἰδωμεν τί ἔσται τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ. εἶδεν συμβουλίαν ἀδελφοκτόνον βουλευόμενοι ἐργάσασθαι. πάλιν ὁ Δαβὶδ ὁ Σολομῶν τούτοις συμβουλεύει ἐγκρατεύεσθαι, καὶ ἐκεῖνοι τὰ μαθήματα ὀξύτερον ἐμάθησαν. ἔλεγεν ὁ ἀδελφὸς πρὸς αὐτόν, ἢ ἀπεκδύσαι αὐτὸν τὸν χιτῶνα· ἀλλ' οὐκ ἐθέλουσιν γυμνοὺς τῆς ὑπομονῆς. εἰ γὰρ καὶ ὁ κάλυμμα τῆς κρυπτῆς ἀπέθετο, ἀλλὰ τὸν συνεργοῦντα αὐτῷ καὶ τὸν ἐλπίδα τὸν εἰς τὸν Θεὸν ἀνέφερεν αὐτῷ τὸν δίκαιον. ἔσφαξαν ἔριφον, ἔπλησαν τὸν τοῦτον χιτῶνα αἵματος, καὶ προσπεγκόμ τῷ πατρὶ λέγοντες, ὅπτηνωσι ἴνως ὁ χιτὼν σοῦ. ἐπίγνω ὁ πατὴρ τὸν ἰδίου ποικίλον χιτῶνα. ἤρξατο πυνθάνειν καὶ ἐρευνᾶν καὶ ζητεῖν ἔλεγε, θηρίον πονηρὸν κατέφαγε Ἰωσήφ. θῆρες γὰρ ἀληθῶς οἱ πονηροὶ τοῦτο πεπόνθασιν, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν θηρίων ἀγριώτεροι, ὥστε τὸν ἴδιον ἀδελφὸν θανατῶσαι συμβουλευσάμενοι καὶ ἀδελφοκτονίαν βουλεύσαντες ἐργάσασθαι. ἀλλ' ὅμως ὁ μακάριος Ἰωσὴφ ἠγωνίζετο τῇ ὑπομονῇ· ἐβλήθη εἰς τὸν λάκκον, καὶ τοῦτο ἐνέμεινεν. εἶπατε δέ μοι, ὦ μάταιοι, διὰ τί τοσαύτην ἀπόνοιαν ἐβάλεσθε εἰς τὸν ἴδιον ἀδελφόν; οὐκ ἤρκεσεν ὑμῖν ἡ τοῦ χιτῶνος ἀπόδυσις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐρρίψατε εἰς τὸν λάκκον; οὐκ ἐλογίζεσθε ὅτι ὁ Θεὸς εἰς ὑμᾶς ὁρᾷ καὶ πάντα; οὐκ ἔφειξεν ὑμῶν ὁ σῶμα; οὐκ ἐδειλίασεν ὑμῶν ἡ καρδία τοῦτο προσάξαι τολμήσασα; οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ πρώτη ἐντολὴ τοῦ νόμου, οὐ φονεύσεις, καὶ τοῦτο εἰς πρώτους ἐκπαιδεύσαντες ποιῆσαι μᾶλιστα εἰς ἀδελφόν; εἶτα συμβούλιον ποησάμενοι ἐπήρατε τοῦτον εἰς δουλείαν πωλήσαι. κατῆλθον εἰς Αἴγυπτον εἶδεν αὐτὸν, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν ἐκ τοῦ λάκκου, καὶ πωλοῦσι ἑαυτῷ βασιλέα, ὡς μηδέποτε δούλου βασιλεύειν. κατῆλθον εἰς Αἴγυπτον, καὶ ὅσα πῶς πειρασμὸς πειρασμοῦ διεδέχετο. πρόσεστιν αὐτῷ Αἰγυπτία. βλασφημῶ τῷ λόγῳ τὸν δίκαιον ἐπιορᾶτο συλᾶν, λέγουσα, Κοιμήθητι μετ' ἐμοῦ, καὶ ὑμᾶς ἀδεᾶ σοι πάντα χωμαι· ᾧ ἐμοὶ οἰκέται ἐπὶ τὰς χεῖρας ἔζωσαν· χρήματά σοι ποικίλως ἐμπλήσω, ὅλον δέ μου τὸν οἶκον ἐπὶ τὰς χεῖρας παραδήσομαι· καὶ γὰρ δέσποτα γέγονά μου· μόνον πείσθητί μοι Ἰωσήφ, συγκατάθου τῷ πάθει τῷ ἡμετέρῳ, σβέσον τὸν ἔνδον ἐκκαιόμενον φλόγα, δρόσισόν μου τὸν καρδίαν τὸν ῥᾳθυμοῦσαν τῷ πάθει, συγκατάθου τῇ ἐμῇ δυστυχεῖ ψυχῇ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ὦ γύναι, δοῦλος μὲν γέγονα σοῦ τὸ πάντοτε· Δαβὶδ δὲ φθόνου καὶ βασκανίας εἰς δουλείαν κατῆλθον σήμερον. οὐ μιαίνῃς μου τὸν σωφρονισμόν, καὶ συλᾷς μου τὸν θησαυρόν, οὐ προδίδως μου τὸ φρόνημα, καὶ ῥίπτω ἑαυτὸν εἰς τὸ τόμα τοῦ θανάτου, οὐκ ἀπόλλυμι τὸν τοῦ συνειδῶ μου ἀξίωμα. ἔγονός εἰμι τοῦ Ἀβραάμ· τοῦτον Θεοῦ Δαβὶδ ἐλεγχομένου μὴ πρησίας, ᾧ δικαιοδόκιμος Θεὸς εἶπεν· Ἡ μὴ βλέπων βλέψω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς τὸν ἄμμον τὸν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. πάππος μου τυγχάνει Ἰσαάκ, ἐκεῖνος ὁ ὅτι θυσίαν ἑαυτὸν ἀνενεγκὼν πρὸ θυμοῦ πατρὶ μου θεῷ Ἰακὼβ ὁ μὴ ἀγγέλου παλαίσας, ἐκεῖνος ὁ θεασάμενος τὸν οὐρανίου κλίμακα καὶ ἀπὸ τῆς γῆς ἐστηριγμένην ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας. τούτου εἰμὶ υἱός, οὐκ εἰμὶ δραπέτης, οὐδὲ ἀμείλικτος· ἀλλ' καταγνωσθεὶς ὑπ' ἀδίκων ἐπράθην, ἀλλὰ δι' ἐμὲ φθόνου καὶ βασκανίας ἐνθάδε εἰμί. ὡς δὲ τοῖς τοιούτοις λόγοις οὐκ ἠδυνήθη σκελίσαι τὸν πρὸς μοιχείαν, οὐδὲ χαμηλώσαι αὐτοῦ τὸν σωφρονισμὸν τῇ πολυλογίᾳ, κατέλιπεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· ὁ δὲ ἀπροδυσάμενος τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐξῆλθεν γυμνός. εἰδὼς ὑπομονὴν ἐξῆλθεν ὁ σώφρων ἀθλη-

τὴς λέγων, ὅτι Δεῦτε Ⓦ ὄφιν σκεδυσάμεθα, Δεῦτε σωφρονιστὴν ἀπολυόμεθα· δεῦτε ἀβλαβεῖς ἐδόξαμεθα τὸ κάλυμμα, Δεῦτε ἀποπλοῦν Θεοῦ τὴν λήθουσαν, ἣ μοιχεύουσις, τοῦτο ἀποβαλόμεθα. καὶ ὄζηει γυμνός, μᾶλλον δὲ ὁλόδυμνος Ⓦ Χριστὸν. ἤφριζε λοιπὸν ἡ θάλασσα, ἐμαίνετο καὶ πεσυμίας ἐγήγερτο βουλομένη, τὸ σκάφος αὐτόθυμον καταποντίσαι, καὶ οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλὰ τὸ τοσαύτη ζάλη, ὡς τὸ χαλινὸν, ἔπλεε. πόσα ἐκίνησε, καὶ τοῦτο οὐκ ἔβλεψε; τὸ σκάφος ἔτρεσε, καὶ Ⓦ φόρτον οὐκ ἐδέξατο. πόσα ἐσάλευσε, καὶ Ⓦ θησαυρὸν οὐκ ἐσύλησε; λοιπὸν ἐβλεφάμην, καὶ μεθαμάθον εὑρῶσα τὴν ἑαυτῆς ὀπτυμίαν, ἀρχεται λοιπὸν συκοφαντεῖν, ὡς δὴ αὐτὸς ἀνδρὶ λέγει· Εἰσήγαγές μοι οὗτος παῖδα Ἑβραῖον ἐμπαίζειν μοι. ἤκουσεν ὁ κύριος, καὶ ἐξεκαύθη τῇ ὀργῇ, καὶ ἔδησεν αὐτὸν εἰς φυλακήν. ἔπρεπε γὰρ τοῖς τὸ σκότος ὁ λύχνος, καὶ τοῖς τὸ λιμῷ τηκομένοις σπανὸς. λοιπὸν καὶ ἕτερον σκάμμα θάσσαι μοι τοῦτο. οὐκ ἤρκει γὰρ αὐτῇ ἡ τοῦ παιδὸς ξένωσις, καὶ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ βουλὴ, καὶ ἡ τῆς γῆς ἀλλοτρίωσις, ἀλλὰ καὶ γυναικὸς ἐπιμάσεως, καὶ ἡ τοῦ δεσμωτηρίου κατακλεισις. λοιπὸν, ἀγαπητὸν, τὸ δεσμωτήριον κατέσχεν. Ἐλθὴν εἰς Ⓦ τόπον ἐν αὐτῷ ὁ ἀρχιοινοχόος καὶ ὁ ἀρχισιτοποιὸς. εἶδον ἀμφότερα σύνεσια, καὶ σχυδρωπάζων τὰ τούτων πρόσωπα· εἶδεν αὐτοὺς ὁ Ἰωσὴφ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Δεῦτε τί τὰ πρόσωπα ὑμῶν σχυδρωπά; Ⓦ οἱ δὲ εἶπον· ἐνύπνιον εἴδομεν, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ κρίνων. λέγει πρὸς αὐτούς· διηγήσασθέ μοι ἕκαστος ὑμῶν τί εἶδε. τί λέγεις, Ἰωσήφ; ἆρα εἶδες ἐνύπνιον, οὐκ ἀπίδοι αὐτῷ ὁ τέλος. εἶδεν σταφυλὰς ὁ εἷς ἐκ ἡλίου καὶ σελήνης πρόσχυσιν, καὶ ἰδοὺ δρύλος ἐπρόσθης. εἶδεν τὰ δράγματα τῶν σῶν ἀδελφῶν περιγραφέντα, καὶ προσκυνοῦντα ὁ σὸν δράγμα, καὶ ἰδοὺ ὁ τῷ δεσμωτηρίῳ καταπάκλεισαν. τί οὖν ἐπερωτᾷς" καὶ τὴν τῶν ἀδελφῶν συμφοράν; τί τοσοῦτον μάτην; οὐ μάτην μὲν, φησὶν. εἶδα τῆς ἐνυπνίου μὲν Ⓦ σῖφλον, οἶδα ὁ κέρδος τούτων τῶν συμφορῶν, οἶδα οἷς δύναφανίσεται δῶρος. Οὐδεὶς γὰρ σιφλοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. καὶ πάλιν ὁ μακάριος Δαυίδ· Υπομένων ἐνύπνια Ⓦ Κύριον, καὶ πρόσεχε μοι. εἶδες ἐνυπνίων ἀθλητὴν, εἶδες χαρτερίαν, εἶδες φέγγημα ἀδύλωτον, εἶδες ἄπλωτον ἀγωνιστὴν, εἶδες σιφανίτην σωφρονισμὸς, εἶδες ὁ πλοῖον τῆς ἀγνείας, εἶδες ὁ πηδάλιον τῶν νέων, εἶδες Ⓦ χαλινὸν τῶν ἀκμαζόντων, εἶδες Ⓦ χυσερνήτην τῶν ἡδονῶν, εἶδες αὐτὸν Ⓦ ἀγῶνα, εἶδες αὐλοῦ τὴν ἄθλησιν. ὅσοι" τοῦτον τοίνυν νέοι, τὸν λογισμὸν δυναδέξασθε. ἐνυπνίων γὰρ οὐδὲν ἰσχυρότερον. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν ἀγαθῶν ὅτι ἡ ἐνυπνιὴ, μήτηρ βύσεως, κλάδος βύφρονύνης, καρπὸς ἀμάραντος, πύργος ἀκαταμάχητος, λιμένα ἀχείμαστος. εἰδῆτε οὖν ὁ ὠφέλιμον ἀγαθὸν ὅτι ἡ ἐνυπνιὴ. μεταβαλόμην δ', εἰ δοκεῖ, καὶ ὅτι τὴν μακρείαν Σωσάνναν (καὶ αὐτὴ ἠγωνίσατο τῇ ἐνυπνιῇ) καὶ ἰδωμὲν καὶ εἰς αὐτὴν τὸ γυναικείῳ σώματι ἀνδρείαν ψυχὴν, καὶ γυναικὸς σωφροσυνίων" εἰς μνήμην ἠσυχὴν ἀθλήσεως μὴ νίκης. καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ μακρεία Σωσάνα ἠγωνίζετο τὸ τῷ πανδήμῳ θεάτρῳ, ὅπου καὶ Θεὸς καὶ ἄγγελοι καὶ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι ἐθεώρουν αὐτῆς τὴν ἄθλησιν. καὶ γὰρ αὐτῆς τὴν ἐνυπνιὴν βάλλομεν ὑπόθεσιν τῷ λόγῳ. αὕτη τοίνυν ἡ μακρεία Σωσάνα εἰσῆλθεν εἰς τὸ παράδεισον τὸ δ' ἔθος ἐξεπατῆσαν· Ⓦ οἱ δύο πρεσβύτεροι ἦσαν καρυμμένοι τὸ τῷ παραδείσῳ. ἰδοὺ ἡ αὐτὴ ὡς ἀμνὰς" ἀπηλαυνμένη καὶ ἐξεπατῆσα τὸ τῷ παραδείσῳ· καὶ Ⓦ δύο πρεσβύτεροι ὡς λύκοι" ἐξεκεκλημένοι πᾶς ταύτην ποιήσωσι θηριάλωτον. βύρσι δ' αὐτὴν καταμύνας, καὶ ἐπίδραμον αὐτῇ· ἡ δ' οὐκ ἐδειλίασεν, οὐδὲ ἐπτόησεν αὐτὴν ἡ τούτων ἔφοδος, ἀλλ' ἐφήκει ἄτρεστος τῇ σωφροσύνῃ· Ⓦ οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὴν, ὡς ὀπτυμία σὺ ἐσὶ μὴ, πείσθητι ἡμῖν· ἡμεῖς ἐσμὲν Ⓦ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ. Ⓦ δεχομένης χυσερνᾶν τὸν λαὸν, αὐλοὶ ἑαυτὸν ἐνυπνιορύχοις ποιοῦντες. ἡμῖν ἐνύπνιον ὁ νόμος· μᾶλλον δ' ὑμᾶς κατεδίκασεν ὁ νόμος λέγων, Οὐκ ὀπτυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου. ἐὰν δὲ μὴ πεισθῇς ἡμῖν, κατηγορήσομέν σου ὅτι ἐν μέσῳ σου παιδίσκης. ἢ δ' ἀκούσασα τὸν λόγον ἐξέ-

ναλξε,

Γεν. λθ. ι'.

Γεν μ. γ.

C. Τιμ. C. ε.

Ψαλ. λθ α.

Σοφον η ις. ιθ.

Εξοδ κ ιζ.

Ισ. λοιπὸν ἐκκαρῶσι ὀπτίαν.

Ισ. αὐτὸν

Ισ. ἐν ἡ ἐνύπνιον ἐν

Ισ. ἐν ἡ σκοτ. ἐνυπνίων;

Ισ. τοῦτο

Ισ. ἐν μόνῃ τῶν ἐνυπνιῶν μόνῃ

Ισ. ἐστὶν λαμπάδα, ἀπολαμπάδα Ισ. -μένη, ὄπτιος

ναξε, λέγουσα· ἵνα μοι πάντα δῶτε. αἱρετάς μοι θλίψατε τὰς σωφροσύνης, ἡ γάμος ἄζυγος. Φ ὃ ἐκπεσόντες τοῦ θνητοῦ ματος, κατηγόρουν αὐτῆς· τοῦτο τοῦ λαοῦ. αὕτη ἡ εἰσώπα ἰδοῦσα τῆς ὑπομονῆς ὁ κέρδος. καὶ διὰ τοῦτο ταύτην τὰς σωφροσύνης, ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, ἐπαρθύεσθαι τοῦ ἀποθνήσκειν. εἶδεν ὁ λαὸς τὴν καταδίκην· ὁ ἡ προγνώστης τῶν ὅλων Θεὸς ἐξήγαγε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὅτι Δανιὴλ, καὶ ἤλεγξε κεκρυμμένας γνώμας, τὴν μὲν πρεσβυτέραν τὴν ἀκαθαρσίας, τῆς δὲ Σωσάννης τὴν σωφροσύνην. ὅτι κατήχθησαν, καὶ αὐτὴ ἐδοξάζετο· ἦν τὸ ἀτιμία, καὶ αὐτὴ τὸ δόξη. οἶδατε οὖν ὀφείλει ὅτι ἡ ὑπομονή. ὅσοι τοίνυν τὴν εἰκόνα τῆς ὑπομονῆς ἔχετε, τοῦτον τὸν πόθον ζηλώσατε. Ο γὰρ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ἐν Χριστῷ τῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ματθ. κδ. ιγ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΜΟΟΥΣΙΟΥ ΤΡΙΑΔΟΣ.

Ἐκ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος ἐκ γλώσσης ἀκοντίζεται, καὶ λυπᾶται, καὶ ὁ τὸ μονογενοῦς γιοῦ καὶ ὁ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐξίωμα καθαιρῶ ὑπερχόμενος, ἐλέγχεται μὴν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦ λαλήσαντος διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ κηρύξαντος τὴν ἐαυτοῦ ἔνσαρκον παρουσίαν τὴν δι' ἡμᾶς ὁπὸ παρθένου ἁγίας γεννηθῆναι, ἀφεκτόν τε καὶ ἀνάμαρτον, ἀλλὰ τῶν ἐναγγελίων. ἐλεγχθήσεται δὲ καὶ ἡμέρᾳ τῆς διακρισίας αὐτοῦ τελειότατα, ὅτε μὴ πάλιν ἔρχεται ἐξ οὐρανοῦ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν τοῖς φυλάξασι ἄτρεπτον αὐτοῦ τὴν πίστιν. ἐπόλμησεν δέ, ἀγαπητοί, Ἀρέλιος παῖδες καὶ Μακεδονιανοὶ μανίᾳ κατεχόμενοι λέγειν Θεὸν μέγαν, ἐν μικρῷ, καὶ κλίσιν Θεόν, ἐλλιπισμὸν παρυφέροντες ἡμῖν. ἐκείνων μὲν γὰρ ὅτι κτίσμα προσκυνῶ, καὶ Ⓜ τὴν θεὸν αὐτῶν μεγαλύνω, τὴν δὲ σμικρύνει. Εἰ γὰρ λείπεταί τι ἢ ὁ γιός, ἢ ὁ πνεῦμα· οὐ Θεός. Παῦλος γὰρ μεμφόμενος αὐτὸν τὸ τῆς Ρωμαίους ἐπιστολῇ λέγει Ἐσταυρώθησαν καὶ ἐλήφθησαν τῇ κλίσει τοῦ Ⓜ κλίσαντος, ὃς ὅτι ὅτι πάντων Θεὸς εὐλογητός. Εἰ δὲ κλίσματι προσκυνοῦσι, λέγοντες Ⓜ γιὸν καὶ τὸ πνεῦμα κλίσμα· ἐπίκρατα ἀράτοι εἰσὶ καὶ τὸν Μωϋσῆν τὸν λέγοντα· Ἐπικαλέσεταί πᾶς ὁ προσκυνῶν κλίσματι ἐκ ποίμνη. ἡμεῖς δὲ κτίσματι προσκυνοῦμεν, ἀγγελικὰ τελεῖα ἀόρατα, ἀγενητοποίητα, καὶ ὁμοούσια, μᾶλλον ἐπίσκοπον ἔχουσι, ἢ δοῦλοι, ἢ ὀκ προσκυνεῖς εἰς ὃ τι ἐπιμελοῦνται ὡς προέτρεψε μὴ σὺ οἶ, ὕστερον δὲ ἐπιγνώσῃ. βλέπε γὰρ μοι τὰς μαρτυρίας τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος, καὶ σεαυτὸν τούτων ὀρθῶς, ἵνα μὴ ἀπόλῃ. Καὶ εἶπέ, φησι, ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. εἰπέ μοι οὖν, μετὰ τίνος συμβουλεύεται ὁ Θεός; μετὰ τῶν ἀγγέλων, φησί. ἀλλ' οὐκ ἔχρηζεν Ⓜ ἄγγελοι τοῦ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ· λέγει δὲ πρὸς Ⓜ ζωοδημιουργὸν γιὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα. καὶ ἵνα πιστωθῇς τοῦτο ἀληθὲς εἶναι, ἄκουσον τοῦ ψαλμῳδοῦ λέγοντος· Τῷ λόγῳ Κυρίου Ⓜ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. οὐκ ἀγνοεῖς δὲ Ⓜ λόγον εἶναι Ⓜ γιόν. φησὶ γὰρ ὁ θεολόγος Ἰωάννης· Καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. καὶ πρὸς τὸ πατέρα, Πνεῦμα ὁ Θεός. λέγει οὖν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ πρὸς Ⓜ Θεὸν Ⓜ γιόν, καὶ Θεὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ποιήσωμεν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν. καὶ οὐκ εἶπεν, ἐμὴν καὶ ὑμῶν, ὅτι ἐμὴν καὶ ἐμοῦ· σημαίνουσα δὲ ἡ γραφὴ μίαν εἰκόνα τῆς ἁγίας τριάδος εἶναι, λέγει· Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς Ⓜ ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. καθὼς καὶ Παῦλος βοᾷ δεῖ τὸν γιόν· Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ ἡ γραφή· Δεῦτε, Γεν. α. κς. Ἐξ. α. γ. Γεν. α. κς. Ψαλ. λγ. ς. Ιωαν. α. α. καὶ δ. κδ.

Γεν. ια. ζ. Δεῦτε, καὶ καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τὰς γλώσσας. τῷ Εἰπεῖν, δεῦτε, τὸν ὁμοτίμους καλεῖ. ὅτε γὰρ εἷς ἐπέταξεν, εἶχεν εἰπεῖν, δεῦτε· ἀλλ' ὑπετάκτιχῶς, πορευθῆτε. βλέπε δέ μοι πάλιν φωνὴν υἱοῦ ἡ πνεῦμα καλοῦσαι. εἰ γὰρ πρὸς ἕνα μόνον τοῦτο ἐῤῥέθη, εἶχεν εἰπεῖν· δεῦρο, καταβάντες συγχέωμεν αὐτοῦ τὰς γλώσσας· ὃ δὲ εἶπεν, δεῦτε, εἰδὼς ὅτι φωνὴ πρὸς δύο πνεῦμα ὁμοτίμους. ἄκουε δὲ καὶ τοῦ μακαρίου Ἰωὴλ σα-
Ἰωὴλ. κ. γ. φῶς δηλονότι τοῦ ἀχράντου τεκόντα παῖδα. φησὶ γάρ· Ζῇ Κύριος, ὃς ἔστω μὲ ἔκρινε, καὶ ὁ πνεύσας τὸν ἀκέστορα, ὁ πικράνας μὲ τὸν ψυχήν, ὅτι πνεῦμα θεῖον ὃ ἔστιν ὁ ῥύσι μου. Κύριος δὲ πνεύσας ἔφη θεῖον πνεῦμα εἰπών, τοῦ ὁμουσίου παῖδα ἀνεκήρυξε. μανθάνε καὶ τὴν σε-
Ησ. ς. γ. ραφὶμ Ⓜ ὕμνον κεκραγότων τούτων· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος. οὐ γὰρ λέγουσιν ἅπαξ μόνον, ἅγιος· οὔτε δεύτερον, ἅγιος, ἅγιος· οὔτε τέταρτον· ὅτε λέγουσιν, ἅγιοι, ἅγιοι, ἅγιοι· ἵνα μὴ ὃ πολυώνυμον εἰς πολυθεΐαν ἡμᾶς ἐξαγάγῃ· ἀλλ' ἓν μόνον, τρεῖς δέ· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος. δηλοῦσι γὰρ ἐκ τούτων μόνων καὶ ἴσην δοξολογίαν παῖδος καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύμα-
β. Βασ. κγ. β. τος. ἄκουε δὲ καὶ τοῦ προφήτου λέγοντος πάλιν· Πνεῦμα Κυρίου ἐλάλησεν ἐν ἐμοὶ, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἐπὶ τῇ γλώσσῃ μου. πρόδηλον ὅτι Θεὸς ἦν ὁ λόγος. Ἰσ. πνεῦμα κυ. πνεῦμα γὰρ Κυρίου καὶ λόγον καὶ Κύριον εἶπεν, κηρύττει ἀδιαίρετον παῖδα. ὅ-
ρα δὲ καὶ τοῦ τῆς παιδὸς ἐν τῇ καμίνῳ πάντα τὰ κτίσματα καὶ τὰ ποιήματα εἰς δοξολογίαν Θεοῦ καλοῦντας· ἥλιον, σελήνην, ἄστρα, οὐρανούς, ἀγγέλους, δυνάμεις, ἀνθρώπους, πνεύματα, πᾶσαν κτίσιν ὁρατὴν τε, καὶ ἀόρατον, καὶ νοητήν· καὶ ὑδάμου ἀπειθήσαντα υἱοῦ ἢ πνεῦμα ἅγιον ἐν τοῖς ποιήμασιν. ἀλλ' ἐρῶ· πάντως οὐκ ἠθέλησαν πνεῦμα, ἢ υἱόν· Δευ. γ. κε. Ἰουδαῖοι γὰρ ἦσαν. ἐλέγχῃ δ' εὐθὺς ἀπ' αὐτῆς τῆς γραφῆς. Ησ. γὰρ ὁ πέτραρχος, φησὶν, ὡς ὁ-
Σοφον. μδ'. μοίωμα υἱοῦ Θεοῦ. πρὸς δὲ τὸ ἁγίου πνεύματος λέγει· Ἐξήγειρεν ὁ Θεὸς τὸν ἁγίον πνεύ-ματι παιδαρίου νεώτερον, ᾧ ὄνομα Δανιήλ. καὶ ἐν ἄλλοις δὲ πολλοῖς τόποις προκεκήρυκται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῇ παλαιᾷ. ἀλλ' ἤδεισαν μὲν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα τῆς μιᾶς θεότητος καὶ δυνάμεως ὄντας· ἤδεισαν δὲ τὰ δοῦλα καλῶς εἰς δοξολογίαν τῆς θεότη-
τος. ἵνα δὲ γνῶς ὅτι ἐνδέχεται ἐν τῇ παιδὶ ἢ ἐπίσκεπτον ὑπολείπεται, προτάξας ὁ Παῦλος
α. Κορ. η. ς. τὸν πατέρα, ἐν ἄλλῳ τόπῳ προτάττει τὸ ἅγιον πνεῦμα. λέγει γὰρ οὕτως· Εἷς Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. Χ. ἀναῖς αὐτόν ἡ
α. Κορ. ιβ. δ. ια. καὶ ἓν πνεῦμα ἅγιον. πάλιν δὲ Διαιρέσεις χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς Κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς Θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι. ταῦτα δὲ πάντα ἐνεργεῖ ἓν δὲ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται, καὶ οὐ καθὼς ὑπολάβωμεν. βαπτιζομένου δὲ τοῦ υἱοῦ ὁ πατὴρ ἐμαρτύρει, πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ἐν εἴδει περιστερᾶς κατέρχεται ἐπὶ τὸν ὁμότιμον. Ἀφ' Ἰσ. ἐπ' αὐτὸν ἀξίωμα τούτων πάντων ἓν βασίλειον τοῦ διδασκάλου τῆς ἀδιαιρέτου παιδός. αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς λέ-
γων, ὁ δι' ἡμᾶς τὴν ἀλήθειαν ἐνσκηνώσας, μέλλων αἴρεσθαι ὅλον οὐκ ἐκωλύθη, λέγει τοῖς ἁ-
Ματθ. κη. ιθ. γίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις· Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἐσφραγίσθημεν μὲν· ἀλλὰ μία σφρα-
γὶς τῆς ἁγίας παιδός, ἓν βάπτισμα. πῶς οὖν παλαμᾶς ἀλλοτριοῦσαι τῆς παιδικῆς οὐσίας τὸν υἱόν, ἢ τὸ ἅγιον πνεῦμα; ὅτι γὰρ εἰ ἀλλότρια ἐκαινοῦργον, μὴ τοῦ παιδὸς ἐν τῷ βα-
πτίσματι εἶχον ἀπρίβημα. τίνι γὰρ λόγῳ κἀ τὸν σὸν λόγον, ὦ δεσπότα, εἰ κτισὸς ὁ υἱός, ἢ τὸ πνεῦμα, μὴ τοῦ παιδὸς συμπαιδίσαμεν; εἰ γὰρ ἠδυνάμην τὸ σῶμα τοῦ παιδὸς μόνον σῶσαι τὸν βαπτιζόμενον, ἐχρῆν τὰ κτίσματα μετ' αὐτοῦ συμπαιδισθῆναι, ὡς ἀ-
δυνατοῦντος τοῦ παιδὸς μόνου σῶσαι; μὴ γένοιτο. εἰ οὖν ἀδύνατον" καταγέλει παῖδος, τὰ Ἰσ. κατα γέλων ὁμοούσια φεύγων, ἀναγκασθήσῃ ἐκ τῆς ἀληθείας ζωὴν ἡμῖν ὁμολογῆν παιδὰ ἄκτιστον ἐξ
Ἰωαν. ιζ. γ. καὶ α. α. ὁμοούσιον καὶ προσδυάμει. ἀλλ' ἐρῶ μοι πρὸς τοῦ παιδός, ὅτι γέγραπται· σὺ τὸν μόνον ἀ-

ληθινὸν

λη θεόν. Ἀλλὰ καὶ Θεὸς ἰῶ ὁ λόγος. καὶ πῶς οὖν ἴσος τῷ πατρί; ὁ γὰρ εἰπὼν ὡς πατὴρ ἐμοῦ μείζων ἐστί· σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, ἔφησε τὸν υἱὸν οὐ φυσικὸν, ἀλλὰ θετὸν Θεόν. τί οὖν ὁ πολεμῶν τιὺ ἑαυτῷ σωτηρίαν; ὅτι μὲν γὰρ ἀπαξ, καθὼς λέγει Ἰωάννης ὡς ὁ πατὴρ, ὅτι ὁ Θεὸς φῶς ἐστι, ὡς καὶ τὸ υἱόν, ὅτι ἰῶ ὁ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὡς δὲ τοῦτο πολλαχοῦ ἐλαττῶ λέγει τὸν πατέρα, ὡς τὸ μὴ προσκεῖσθαι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ἀλλὰ ὡς υἱόν μόνον ἰῶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν; ὥσπερ οὖν καὶ πολλαχοῦ σμικρύνει τὸν πατέρα ὡς τὸ μὴ προσκεῖσθαι τὸν ἀληθινόν. ὅτως ἀκούων ὡς πατὴρ, σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ καὶ τὸ υἱοῦ τὸ, Θεὸς, μόνον, μὴ τολμήσῃς σμικρύνειν τὸν υἱόν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκολούθως τῇ ὁμοιότητι τῶν ὀνομάτων, τῷ πατρὶ τὸ, Θεὸς ἀληθινὸς, τῷ υἱῷ, ὁ Θεός· καὶ πάλιν ἰῶ, ἰῶ ὁ φῶς ὁ ἀληθινὸν, ὃ υἱῷ, τῷ καὶ πατρὶ, ὁ φῶς μόνον. ὡς οὖν οὐ τολμητέον εἰπεῖν ὡς πατὴρ, ὅτι οὐκ ἔστι φῶς ἀληθινὸν, καὶ ὡς τὸ υἱῷ, Θεὸς ἀληθινός· οὕτως γὰρ εἶπεν, ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἀλήθεια· οὕτω δὲ ὡς τὸ πνεύματος τὸ ἁγίου, ὅτι πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Διὰ τούτων τῶν μαρτυρίων μαθόντες βλασφημεῖν ἀνεπαίρετοι τελοῦσι· πρῶτα ὅσα εἶπεν ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστιν, εἶπεν ὁ μονογενὴς Θεὸς, ὁ ὢν εἰς κόλπον τοῦ πατρός· Μωϋσῆς λέγει· ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με· ὁ ὢν ἐστὶν ὁ πατήρ· ὁ ὢν ἐστὶν ὁ υἱός. ὁ ὢν πρὸς τὸν θεὸν, ὁ ἰσ. γενόμενος. τὰ ὄντα δυνάμει καὶ ἀχειρώτου γενόμενος. πρῶτα ἔχει ὁ πατὴρ, ἀληθῶς ζωὴν, καὶ ἀθανασίαν, καὶ φῶς, καὶ πρωτοδυνάμους, καὶ Θείς, καὶ Κύριος· ἄπερ ἔχει καὶ ὁ υἱός. ἐγὼ γάρ εἰμι, φησὶν, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή· καὶ, ἰῶ ὁ φῶς ὁ ἀληθινόν· εἷς, Θεὸς ἰῶ ὁ λόγος. καὶ Θωμᾶς φησὶν ὁ ἀπόστολος· Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου· καθὼς καὶ ὁ ψαλμῳδὸς λέγει· Τῇ χαρᾷ μου τὸν Θεὸν ἐξεζήτησα, καὶ οὐκ ἀπατήθην· ἐφαπλώσῃ ὁ Θωμᾶς τὸν λόγον σου ἀπιστίᾳ, καὶ οὐκ ἀπατήθη, Κύριον καὶ Θεὸν ὁμολογήσας αὐτὸν τὸ πίστει· ναί, φησὶ· λέγω τοι υἱῷ τοῦ Θεοῦ Θεόν, οὐκ ἀπαρχὴν ὄν, ἀλλ' ἀκτιστον· οὐκοῦν καὶ δοῦλον. καὶ πῶς, ὃς σὸν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών; εἰ οὖν δοῦλός ἐστι (πᾶν γὰρ κτίσμα δοῦλον) πῶς ἄνθρωπος ὤν, μορφὴν ἀνθρώπου ἔλαβε; πῶς ἂν ἑαυτὸν ἐκένωσεν, εἰ οὐκ ἰῶ Θεὸς τέλειος; ὃ γὰρ οὐκ εἶχεν, ἔλαβε, μενοῦς ὁ ἰῶ· οὐχ ὁ ἰῶ, γέγονεν· ἀλλ' σὸν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, ἀλλὰ φιλανθρώπως ἔλαβε μορφὴν δούλου. εἰ δὲ ἀνθρώπου ὁμολογῆσαι ἄναρχον, οὐκοῦν ἰῶ γενητὸς ὅτι οὐκ ἰῶ υἱός. ναί, φησὶν. ἴδε οὖν, καὶ σὸν λόγον λέγω· ἰῶ γενητὸς ὅτι οὐκ ἰῶ πατήρ· ὁ γὰρ μὴ ἔχων υἱόν, πατὴρ οὐ καλεῖται. καὶ ὁ πατὴρ ἀρχὴν ἔχει τοῦ εἶναι πατήρ· οὐ γὰρ τοῦ υἱοῦ πατὴρ γεγένηται. ἆρα οὖν καὶ ὁ πατήρ, ἰῶ γενητὸς ὅτι καὶ ὁ αὐτὸς ἰῶ υἱὸς ἑτέρου παιδός. φεῦ τῆς τοιαύτης βλασφημίας. δοκᾶν γὰρ σὸν πατέρα σέβειν τελείως, εἰς αὐτὸν ἀσεβῆς. Εἰ οὖν ὁ υἱὸς αὐτὸς ἐποίησε τοὺς χρόνους καὶ καιρούς (πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο) πῶς τολμᾷς λέγειν, ὅτι ἰῶ καιρὸς ὅτι οὐκ ἰῶ ὁ υἱός; οὐκοῦν σὸν λόγον, μείζων ὁ χρόνος τοῦ Θεοῦ λόγου. Τὸ γὰρ προῆτον ἀνάγκη καὶ μᾶλλον. θέλεις γνῶναι ὅτι ζωοποιεῖ ὁ υἱὸς ὡς πατὴρ ὁ υἱός; λέγει Ησαΐας· Ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, καὶ ἐγὼ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα. προῆ ἐμοῦ οὐκ ἐγένετο ἄλλος Θεός, καὶ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔσται. Εἰ οὖν ὕστερον τοῦ πατρὸς λέγεις σὸν υἱόν, πῶς λέγει ὁ πατὴρ, ὅτι μετ' ἐμὲ οὐκ ἔσται ἄλλος Θεός; εἰ δὲ εἰς σὸν υἱὸν σκανδαλισθῇς τοῦτο· πῶς λέγει, προῆ ἐμοῦ οὐκ ἐγένετο ἄλλος Θεός; βλέπε οὖν διὰ τούτων σωφρονίσθητι εἰς σὸν υἱὸν καὶ πατέρα. ἄκουε μαρτυρίας καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ φεῦγε τὴν δυσφημίαν αὐτοῦ. Ἔβρεξε Κύριος πῦρ παρὰ Κυρίου, καὶ πῦρ ὅτι Σόδομα. Κύριον καλεῖ σὸν πατέρα, Κύριον δὲ υἱόν, Κύριον δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ὡς φησι, Πνεῦμα Κύριος ἐστί· καὶ ὁ Κύριος ὁ πνεῦμά ἐστι· καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ Κύριος ὁ μακρότερος παρὰ Κυρίου τὸν μικρόν. καὶ ὁ Μωϋσῆς φησι, Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ· ἄγγελος δὲ κτίσματι σὸ προσκυνῶ. ἵνα μάθῃς καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦτο λελέχθαι, ἄκουε Παύλου λέγοντος· Οταν δὲ εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ. καὶ Δαυὶδ δὲ ἐρεῖ· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως

ἰω. π' ἀλ-

ἰω. ὁ λόγος

ἰω. ὁ θεὸς ἦν

ἰω. γ' ἀρχὴ κτίσ.

ἰω. τ' λογο-

αἰ γῶ σὸν ἐχθρεὶς σε ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σε. καὶ οὐκ εἶπε, Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· ἀλλ' εἶ-
Ησ. ζ. ιδ. πε, Κύριος τῷ Κυρίῳ μου. Ἰδού, φησιν Ησαΐας, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ κα-
λέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Εμμανουήλ· ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. ναὶ, λέγω
αὐτὸν υἱόν, ὑποτακτικὸν μόνον, καὶ μικρότερον τοῦ πατρός. ἐλέγχῃ σε πάλιν Ησαΐας λέγων,
Ησ. θ. ε. ὅτι Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν· καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μεγάλης βουλῆς 5
ἄγγελος, θαυμαστὸς, σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρὸς, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλ-
λοντος αἰῶνος. ὁ προφήτης, ἄρχοντα ἰσχυρὸν, Θεὸν ἰσχυρὸν διακηρύττει· καὶ σὺ λέγεις αὐτὸν
ὑποτακτικόν; σκῆνος μεγάλης βουλῆς ἄγγελον καλεῖ· καὶ σὺ λέγεις μικρόν; βλέπε δέ μοι
Βαρ. γ. κε. τί Ἱερεμίας βοᾷ περὶ αὐτοῦ· Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν· οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν.
πρὸς τοῦ παρόντος λέγει, ἢ πρὸς τοῦ μέλ- 10
λοντος; πρὸς τοῦ παρόντος, φησιν. ὁ πατὴρ ἐφάνη, ἢ ὁ υἱός; Ιω. ὁ ὢν ἐπὶ
ὁ υἱός. οὐκοῦν κεῖται τοῦτο ὁ πατὴρ ἐφάνη· ἀλλὰ τοῦτο βλέπω, κεῖται τοῦ προφήτου
λέγοντος, ὅτι ὁ υἱὸς ὁ συμπαραφεὶς τοῖς ἀνθρώποις. ναὶ, ὁ Κύριος ἐφάνη, ὁ ὢν πατὴρ
ἄφθονος διέμεινεν. ἐλέγξωμεν οὖν, ὦ ἀνόητε, ὅτι πρὸς υἱὸν λέγει, ἀπὸ τῶν ἑξῆς· ἔστι ὁ Θεὸς
ἡμῶν· ὃν λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν 15
Ιακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ισραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ὀπτὴ τῆς γῆς ὤφθη,
καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη. ὁρᾷς αὐτὸν καὶ νομοθέτην; εἰ γὰρ ἐξεῦρεν αὐτὸς πᾶσαν
ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ιακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ισραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ αὐτοῦ·
ἄλλος ἐστὶν ὁ τῷ Μωϋσῇ φανεὶς, καὶ νομοθετήσας. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; ἄκουε τοῦ προφήτου
Ιερεμ. λα. λα. λέγοντος· Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν· οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς
πατράσιν ὑμῶν, ἡνίκα ἐπελαβόμην τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου· 20
δώσω νόμους μου εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐγγράψω αὐτούς, καὶ ἔσονταί μοι
εἰς λαόν, κἀγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεόν. βλέπεις ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ νομοθέτης παλαιᾶς καὶ και-
Μιχ. ε. β. νῆς; ὅτι γὰρ τὴν καινὴν αὐτὸς νομοθετεῖ, δῆλον· σὺ δὲ ἀμφιβάλλεις. Καὶ σὺ Βηθλεὲμ οἶκος τοῦ Εφρα-
θᾶ, μὴ ὀλιγοστὸς εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος, καὶ αἱ ἔξο-
Ματθ. β. φ. δοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος· καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ισραὴλ. βλέπεις ἕνα λαὸν 25
πατρὸς καὶ υἱόν. ὁ υἱὸς λέγει· Ἐσομαι αὐτοῖς εἰς Θεὸν, καὶ αὐτοί μοι εἰς λαόν. ὁ πατὴρ πρὸς Χριστὸν
λέγει· Καὶ ποιμανεῖς τὸν λαόν μου τὸν Ισραὴλ. μάθωμεν "ἐν βασιλεῖοι τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ ὅσα ὁ Ιω. ἐν ἀρχῇ ἦν
μετὰ ταῦτα ἀκούσεις αὐτὸν λέγοντος ταπεινά, μετὰ δὲ ἰδίᾳ διδασκαλίᾳ φθέγξασθαι, καὶ ἑαυτὸν τα- βασ.
Β. Κορ. γ. ι. πεινώσαντα διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν. νόει ταῦτα θεοπρεπῶς. Τὸ γράμμα γὰρ
ἀποκτείνει· τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ γὰρ τοῖς ἀποστόλοις τοῖς ἐφεξῆς ἀνοίγει τὰ θαύμα- 30
Ισαι. ιε. ιε. τα, καὶ σὺ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πᾶσαν νόσον θεραπεύσασιν ἔλεγε· Πολλὰ ὑμῖν ἔχω εἰπεῖν,
ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· πῶς τοῖς Ιουδαίοις τὰ παχύτερα πολλῷ; εἰ "γὰρ ἵνα εἴ- Ἰσ. ἵνα εἴπω,
Ιωαν. ιε. ιε. πῃ, Πρὶν Αβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμὶ, ἐβάστασαν λίθους λιθάσαι αὐτόν· πῶς εἰ πᾶσι τοῖς ὑ- ἤγουν
ψηλοῖς εἶπεν αὐτοῖς, ὅλως καὶ ἠνείχετο ἀκούειν; οὕτω καὶ σὺ τῇ παλαιᾷ πολλὰ δύνῃ πρὸς
Ζαχ. δ'. ι. αὐτὸν περὶ παρόντος λεχθήμενα πρὸς τὴν παχύτητα τῶν ἀκουόντων· ὥσπερ, Ἐπὶ ὀφθαλμοὶ 35
Ψαλμ. ιε. ι. Κυρίου ἐπιβλέποντες τὴν οἰκουμένην· καὶ, Εἰ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου σκεπάσεις με· καὶ, Ἐξ-
Ψαλμ. μγ. κβ. εγέρθητι· ἵνα τί ὑπνοῖς, Κύριε; καὶ, Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στιλβώ-
Ψαλμ. ζ. ιγ. ιδ. σει· ὁ τόξον αὐτοῦ ἐτάνυσε, καὶ ἡτοίμασεν αὐτό· τὰ βέλη αὐτοῦ τοῖς καιομένοις ἐξειργάσατο.
πῶς; οὔτε γὰρ πτερωτὸν ὁ θεῖον, οὔτε ὕπνῳ κατεχόμενον, οὔτε ῥομφαίᾳ περὶ Θεοῦ, ἢ τό-
ξοις, ἢ βέλεσι· ἀσώματον γὰρ ὁ θεῖον. ἀλλὰ ταῦτα ἀπεῖλεν ὁ προφήτης, κατάξαι αὐτοὺς 40
βουλόμενος τὴν παχύτητος τῶν ἀκροατῶν. οὕτω καὶ ὁ Θεὸς λόγος δι' ἡμᾶς σαρκωθείς, μιμούμενος
τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, τὰ πρὸς τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἀποβλέπων. ὅπου γὰρ
Ιωαν. β. ιε. ἀνθρώποι αὐτὸν ὁμοίους, λέγοντες, ὅτι Οὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ· καὶ, Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ
Ιωαν. ι. λγ. λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ὅτι σὺ, ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν· καὶ, Διὰ
Ιωαν. ε. ιη. τοῦτο

τοῦτο ἐζήτουν αὐτὸν λιθάσαι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλ' ὅτι πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν Θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ. ἀλλ' ὁ μὴ χωρῶν αὐτὸν τὰ ὑψηλά, καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος ἄξια, ἀρχὰς ταπεινὰ λέγει, ἀλλὰ πάντων δειχνὺς μὴ εἶναι ἀντίθεος. Εἰ γὰρ πατὴρ μου, ἐχάρετε ἂν ὅτι εἶπον· πορεύομαι πρὸς τὸν πέμψαντά με πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστιν. Ιω. ιδ. κη.
ὅτι γὰρ ἑαυτὸν ἴσον ἐποίει τῷ πατρί, λιθάζειν αὐτὸν ἐπιχείρουν. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτω μὴ ἔχει· αἰσχυνθήτω ἐπαιρόμενος Ἰουδαῖος, ὅτι δικαίως ἐσταύρωσαν αὐτόν, ὡς αὐτόθεον. ὁ γὰρ ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ ποιῶν, μὴ ὢν δέ, ἀντίθεος. Ψευδέσθαι οὖν λοιπὸν Παῦλος λέγων· Οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ. τί οὖν ἐστιν ὁ σωτὴρ καθ' ὁ οὐκ ἐσαρκώθη; Φιλιπ. β. ε.
οὕτω δέ, Πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν· ἄλλως ἄρα τοῦ Ιω. κ. ιζ.
ἡμῶν κατὰ φύσιν, καὶ ἄλλως ἡμῶν κατὰ χάριν ἐστὶ θεός· ἄλλως ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ ἰδίαν εὐδοκίαν, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ κτίσεως ποιήσαντος· καὶ ἄλλως ἡμῶν, ὡς δημιουργήσαντος. Εἰ δὲ ἀμφισβάλλεις ἐν τούτοις, εἶχεν εἰπεῖν πατέρα ἡμῶν καὶ ὑμῶν. τίνος ἔνεκεν διέχλευεν ἑαυτόν, ἀλλ' ἢ ταῦτα ἡμᾶς τοῦ θεοπρεπῆ ἔποιδε διδάσκων; βλέπωμεν, φησί, πῶς ὑπεδείκνυτο τῆς τοῦ πάθους βοηθείας, λέγων· Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται. καὶ τί εἴπω; πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. Ιω. ιβ. κζ.
ταύτης. καίτοι δραματώσεως. Εἶπα, νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· ἐξαπορίας ὦδε, ἐπάγαγε δέ, τί εἴπω; πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὴν ὥραν ταύτην. διὰ γὰρ τοῦτο εἶπεν, διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην, ἔδειξεν, ὅτι οὐ θαῦμα ἀνεδύετο σωτήριον. Ἐπιθυμίᾳ γὰρ ἐπεθύμησα τοῦτο φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, φησίν. Εἰ δυνατόν, παρελθάτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν μὴ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω. ἆρα θαῦμα δειλίας; ἢ ἄκαιρον ὅτι τὸ πάθος ἤρξατο; ὁ εἶπών· Δεῖ θεῖναι τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ τῶν προβάτων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ ταφῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι· ὁ εἶπών· Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· ὁ εἶπών· Ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· καὶ, Οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ· ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ τίθημι αὐτήν, καὶ ἐγὼ πάλιν λαμβάνω αὐτήν· ὁ ὑπομείνας ὡς θεὸς βεβαίως μακροθυμῆσαι Πέτρῳ ὅτι τῷ λόγῳ, Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. ἔπειτα δὲ δικαίως αὐτοῦ τὸ πάθος νομίσας, ἀχνύσας, Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων· ὁ σπεύσας τὸ θεῖον πάθος αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν εἰς ἱερουργίαν ἡμῖν, ἵνα σωτήριον ἀφ' ἑαυτοῦ τοῖς πάντας αὐτοῦ πᾶσι χορηγήσῃ· ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν θεοφιλῆ καὶ τὸ εἶδος τοῦ πάθους αὐτοῦ θεοκηρύξας. ἀφ' ἑαυτοῦ μὲν Ἱερεμίου· Ἐγὼ ἐμὲ ἐλογίσαντο λογισμοὶ πονηροί, λέγοντες· δεῦτε καὶ ἐμβάλλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ ἐκτείψωμεν αὐτὸν ἀπὸ γῆς· τὸν σωτήριον σημαίνων. ἀφ' ἑαυτοῦ Δαυίδ· Ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος· καὶ, Ὠρύξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου· διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον· καὶ ἀφ' Ἡσαΐου· Τὸν ναστόν μου δέδωκα εἰς μάστιγας, καὶ τὰς σιαγόνας μου εἰς ῥαπίσματα, τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων. οἶδας οὖν ζῶντα πάλιν τελεσθέντα ἐν τῷ σταυρῷ. κατὰ γὰρ Πιλάτου ἐφεστηκὼς, κατὰ δούλων ἐῤῥαπίσθη, κατὰ δούλων ἐνεπύσθη, κατὰ στρατιωτῶν ἥλοις ἐν σταυρῷ ἐπάγη, ἀφ' ἑαυτοῦ διαμερίζοντας αὐτοῦ τὰ ἱμάτια, καὶ κλῆρον βαλλόντων. ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ πολλῶν τὸ πάθος σημαίνας, πῶς ἀναδύεται νῦν; ἀφ' ἑαυτοῦ λέγει· Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο; ἡγοῦ ὁ ἀφ' ὁλοῦς τὸν ἐμὸν. βλέπων γὰρ αὐτὸν διϊόντα, πεπωκότα, κοπιῶντα, καὶ ἐν ἄλλαις αὐτοῦ οἰκονομίαις, ἐνόμισεν αὐτὸν ἀνθρωπον εἶναι ψιλόν· ὁρῶν δὲ αὐτοῦ τὰ θεῖα θαύματα, Θεὸν κατεῖδεν. ἀμφέβαλεν οὖν πρὸς αὐτόν, ἀγνοῶν αὐτόν. Εἰ γὰρ ἠδέλφ ἀκριβῶς, ὅτι Θεὸς ἐν, οὐκ ἂν ἐτόλμησεν αὐτῷ προσελθεῖν· ὡς καὶ Παῦλος λέγει· Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. προσβάλλεται οὖν ὁ θεαυτοῦ διαλίθου, οὐχ ἵνα ἀπωμόμενος, ἵνα ἐπιλάβηται ὡς

ἡμῶν αὐτοῦ, ὡς

ἐλέγχω διϊόντα ἢ πονοῦντα μου, καὶ ἐξαίφνης ἐγκαλεῖ. ἴδε, ζῶντος· ἐπειδὴ ἢ καὶ ἀξιοπίστου τὸ πάθος ἐνόμισεν, ἐκίνησεν, ὑπ.

ὡς ἀν ἀδεφπτω, ἐξπωξῆ πρ' αὐτ, ἡ λυτρωθῶσι πάντες ⓐ ἀχμαλώτοι, ὅσοι κατήχηντο ὑπ' αὐτ. ὥσπερ αἰ εἴ τις βασιλὰς μέλλων τυραίνῃ ἀδεῖς ἰσι συμβολῆι, ὑπίσατας ἢ ὅτι φθύξεται αὐτὸν, σφίζεται ἢ διλίαν, λέγων ταῖς δυναμεσι αὐτ, φύγωμεν δῆθεν ἀπὸ προσώπου αὐτ, ὅπως μὴ ἀποδράσῃ ἡμᾶς, ἀλλὰ καταδιώξῃ, ἡ ὅταν γραφέντες συλλάβωμεν αὐτὸν· ὅταν ἡ ὁ δεσπότης προσεβάλλετο διλίαν, ἵνα ἐπέλθῃ ὁ ἀμφίβολος ὡς ἀδεφπτω, ἡ αὖρῃ" ἀφαιρήσονται αὐτὸν, ἡ ῥυόμενοι πάντας τοὺς ὑπὸ τὸ ᾅδου κρατυμένους. Ισ. κράσσοντα

Λυκ. κδ. μγ. ὅταν γάρ φησιν· Ωφθη ἄγγελος ἐνισχύων αὐτόν. ὁ ὑπὸ ἀγγέλων προσκυνούμενος, ἡ ᾧ κάμπλει πάντα γόνυ ἐπουρανίων ἡ ἐπιγείων ἡ καταχθονίων, πῶς ἰσχὺν παρὰ ἀγγέλου ἐλάμβανεν; οὐκ ἰσχύν, ἀλλὰ δοξολογίαν, λέγοντος ἀγγέλου· σὺ ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ,

Μαρκ. ιγ. λδ. δέσποτα. Οὐδεὶς ὑπίσατο τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἢ τὴν ὥραν, ὅτι ⓐ ἄγγελοι, ὅτι ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ. ἡ πῶς, φησιν, Ἰησοῦς ᾧ πατρὶ, ὁ μὴ εἰδὼς τὴν ἡμέραν ἐκείνην; ὁ ποιήσας αὐτὴν οὐκ οἶδεν αὐτήν; ἡ πῶς λέγει, ὅτι ὁ υἱὸς; βλέπε" ἢ γραφείαν. δύο γνώσεις ἡ εἰδήσεις ἐν τῇ γραφῇ δύφησι τις αἰ· μίαν μὲν, τὴν χρῆσιν προσῆκον· ἑτέραν ἢ, τὴν χρῆσιν γνῶσιν. Ἐγὼ γάρ, φησιν, Ἀδὰμ Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· οὐχ ὡς προήτιεσιν ἀγγοοῦν; πῶς γὰρ ὁ εἰπών· Τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου, ἡ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου; ἡ ἔγνω Α-

Γεν. δ. α. Γεν. β. κγ. σεκὰμ Σάῤῥαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἡ ὁ Ἰακὼβ Λείαν ἡ Ραχήλ· ἆρ' οὖν ἠγνόει αὐτὰς ὁ δι' αὐτὰς δεκατίσασα ἔτη δουλεύσας; ἤδει μὲν αὐτὰς χρῆσιν γνῶσιν· ὅπερ τέλειον ἢ, καὶ χρῆσιν προσῆκον. ὁ οὖν πατὴρ μὴ κρίνων πατά, ἀλλὰ τὴν κρίσιν ἅπασαν δεδωκὼς ᾧ υἱῷ, εἰδὼς τὴν ἡμέραν ἡ γνώσει, ἡ προσῆκεν· ὁ ἢ υἱὸς ἐλθὼν σῶσαι ⓦ κόσμον, ἡ οὐ κρῖναι, εἰδὼς αὐτὴν χρῆσιν γνῶσιν· ὅπερ ἢ οὐκ ἔπρινεν, ἀγνοῶ τὴν ἡμέραν, τὴν χρῆσιν προσῆκον γνῶσιν σημαίνων. ἀλ-

Εβρ. γ. α. λὰ λέγει Παῦλος· Κατανοήσατε ⓦ ἀπόστολον ἡ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, πιστὸν

Πρεξ. β. λς. ὄντα ᾧ ποιήσαντι αὐτόν. καὶ ἀλαχοῦ· Κύριον ἡ Χριστὸν ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐποίησε· καὶ Σο-

Παροιμ. η. κδ. λομῶν· Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. ὁρᾶς πῶς κτίσμα καὶ ποίημα

Εβρ. ε. α. ἡ γραφὴ αὐτὸν σημαίνει. ἀλλ' ἐλέγξει σε ἡ ἀκηλυθία, ὦ θρασύκαρδε. Πᾶς γάρ, φησιν, ἱερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται, εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας. ἔλαβε γὰρ ὁ ἡμῶν τὸν" ποιητικὸν σάρκα ἀναμάρτητος, ἵνα ὑπὲρ ἡμῶν ᾧ πατρὶ προσενέγκῃ θυσίαν. χρῆσιν σάρκα οὖν, ᾧ ποιήσαντι αὐτὸν, νοῦ, καὶ μὴ χρῆσιν τὴν θεότητα. ὅτω ἡ τὸν Κύριον ἡ Χριστὸν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε. προ γὰρ τῆς οἰκονομίας ἀπόστολος Θεὸς κηρύσσεται, καθὼς προδέδεικται· ἡ ὀδαμοῦ τις ποίημα αὐτὸν λέγει· ἀλλὰ διὰ τὴν ἕνωσιν τῆς κτιστῆς σαρκὸς λέγει, Κύριον ἡ Χριστὸν ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐποίησε, προς τὸ παχύτητα τοῦ ἀκροατοῦ. Κύριος ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ ἔκτισέ με, φησιν. ὁρᾶς ὅτι κτίσμα λέγει; ἀλλ' ὅτι τὸ ἀκη-

Παροιμ. η. κβ. λυθὲς τῆς ἐξῆς ἴωμεν· Πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με· προ ὃ πάντων βουνῶν γεννᾷ με. προσῆκον μὲν, ὦ κατόδοξε, μαθεῖν ὅτι Παροιμία ἡ βίβλος λέγει· πρὸ ὃ δὲ προιμαζόμενον ἡ γεννᾶται ὅστι τῇ ὑ λόγου δυνάμει. ἡ γὰρ ὁ Κύριος τὸ βασιλεύειν τῶν ὅλων σαλεύει ἡ ζύμην ἡ κόκκῳ σινάπεως παρείκασε, ἡ ἄλλοις πολλοῖς τοιούτοις· ἡ οὐ πάντως φαμὲν τὸ βασιλεύειν τι τούτων εἶ). ἀλλ' οὐ περιφερόμενος λέγω. Κύριος ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ ἔκτισέ με, προς δὲ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με, προ ὃ πάντων βουνῶν γεννᾷ με. πῶς οὖν ὁ γεννώμενοι κτίζει), ἢ θεμελιοῦ); ἢ πῶς ὁ κτιζόμενος γεννᾷ); εἰ γὰρ κτίσις, οὐ γεννητός. ἡμεῖς οὐ κτίζομεν ἀ γεννῶμεν, οὐδὲ γεννῶμεν ἀ κτίζομεν. ἡ πῶς σὺ δίχα) τοῦ ἄκτιστον πατέρα γεγεννηκέναι υἱὸ κτιστόν; ἡμεῖς γὰρ κτιστοὶ ὄντες κτίσαι γεννῶμεν· ὁ ὃ πατὴρ ἄκτιστος ὢν ἄκτιστον υἱὸν ἐγέννησεν. Ἀκύλας ὃ διερ-

μηνεύων, ἐκτίσατό με, εἶπε· ὃ οὖν, ἔκτισέ με, ὃ μέλλοντι γενέσθαι, ὡς ἤδη γεγονότι, προσαφωνεῖ. ἡ γὰρ ἔθος τοῦτο τῇ γραφῇ· ὥσπερ ὃ, Ωρυξαν χεῖράς μου ἡ πόδας μου· ἐμέ, φησιν, οὐ βλέπεται κτίσιν σαρκίον ἰδίᾳ βουλήσει ἐνώσαντα ἑαυτῷ. ἀπ' ἀρχῆς εἰμι, οὐκ ἀπὸ Μαρίας ἔχω τὴν ἀρχήν. Εν ἀρχῇ γὰρ ἦν ὁ λόγος· ἡ, Πρὶν Αβραὰμ γενέσθαι,

γμέθα, ἐγώ εἰμι. " ὁμολογεῖ οὖν υἱὸν ἄκτιστον, ὁ Σωκράρχου πατεί, ἵνα μὴ δῶς καὶ
ὦ πατεὶ ἀρχὴν τῷ γμέθαι πατήρ. εἰ λέγῃς Σωκράρχου τῷ πατεὶ τ υἱόν, πῶς ἐγέννη-
σεν ὁ πατὴρ τ υἱόν; θέλων, ἢ μὴ θέλων; ἐὰν εἴπω μοι, θέλων, " δν τ λέγεσιν ἤδη· ἰῶ ὃ θέλη-
μα περὶ τῦ λόγου. φρὶν γὰρ θελῆσαι, φησιν, οὐκ ἰῶ ὁ υἱός. ἐὰν δ εἴπω μοι, μὴ θέλων·
λέγεσι, τυφωνῆται ὃ θεὸς· πρὸ δ ὃ τυράννου μοι, ὦ Θεός. ἡμῖς δ λέγομεν, ὅτι ὥσπερ ὁ
ἥλιος καὶ ἀκτῖνας ἔχ ὁ φέγος Σωκράτια ἔχει· οὕτως ὁ πατὴρ υἱὸν ἔχ ἄλογον πνεῦμα· ἵνα μὴ εἴ-
πωμεν ὡς τὸν πατέρα ὕστερον ἄρχειν. εἰ γὰρ λέγεται ὕστερον ἄρχειν φρὶν ἄρξασθαι
τὸν υἱόν, οὐκ ἰῶ ὁ πατὴρ πατήρ, κδ τ σὸν λόγον· ἔχ ἀναγκασθήσῃ τ πατέρα ὕστερον ἄρχειν
ποιῆσαι ἀσεβῶς. εἰ δ μήτι· δότε πάγω σοι καλῶ. θέλων ὁ πατὴρ ἐγένετο πατήρ, ἢ μὴ θέλων;
ἐὰν εἴπῃς, θέλων· ἰδὲ οὖν, φρὶν θελῆσαι οὐκ ἰῶ πατήρ. ἰῶ οὖν καιρὸς ὅτε οὐκ ἰῶ πα-
τὴρ ὁ πατήρ· ἔχ ἁπλῶς οὖν ἤρξατο τῦ εἶναι πατήρ. ἐὰν εἴπῃς, μὴ θέλων· τετυφώσῃ· Θε-
ὸς δ ὑ τυφωσῆται· ὃ γὰρ τυφωνόμενον οὐ Θεός. ὁρᾷς εἰς πόσην ἐμπίπτῃσεις ἀσέβειαν, ἐὰν
μὴ ὁμολογήσῃς Σωκράρχου ἔχ Σωκράτους ἔχ Σωδημιουργὸν πρὸς τὸν υἱόν; ἢ πῶς εἴπω Σω-
δημιουργόν; γέγραπται γὰρ, Ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο. οὐκ ἀκούεις τ προφήτου λέγον- Ιω α. γ.
τος τὸν υἱόν· Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον· ἔχ παιδίον Ψαλ η. γ.
οὐ σοὶ ἔργα τῶν δακτύλων σου, σελήνην ἔχ ἀστέρας, ἃ σὺ ἐθεμελίωσας; οὐχ ὁρᾷς τὸν
Χριστὸν τὸν αὐθεντικὸν λέγοντος· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· ἔχ, Ιω ε ιζ. κα.
Ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς ἔχ ζωοποιῖ· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιῖ· ἔχ, Νεθμί- Λυκ. ζ. ιδ.
σκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι· ἔχ τῷ πνεύματι ὦ ἀκαθάρτῳ· Ἐγώ σοι ὑπιζνοῦμαι, φιμώθητι, ἔχ Μαρκ θ. κε.
ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ· ἔχ, Θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου; ὑπῆρ γὰρ οὐκφοι ἐλέ- Ματθ. θ. β.
γειν, τοῖς δυνάταις ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός· ἐκ τῦ στόματος αὐτῶν ἐλέγ-
χων αὐτοὺς, φησιν· ὑμῖς εἴπατε ὅτι Θεοῦ μόνου ὄντι ἀφιέναι ἁμαρτίας· ἰδοὺ οὖν ἀφίημι
ἁμαρτίας, ἔχ ὁμολογήσατέ μου τὴν θεότητα. εἰ δ ἀπιστεῖτε, ἐκ τῆς τῦ σώματος ῥώσεως
βλέπετε ἔχ μάθετε τὴν τῆς ψυχῆς ὑγίειαν. τότε λέγει αὐτῷ· Ἐγερθεὶς ἆρόν σου τ κράβ- Ματθ. θ. ς.
βατον, ἔχ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. ἔχ πάλιν ἄλλῳ· Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ἔχ τῇ θαλάσσῃ· Σι- Ματθ. ιε. ιγ.
ώπα, πεφίμωσο· Ἡ πᾶς ἔλεγεν· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω· Θέλω, καθαρίσθητι· ἔχ εὐθέως Μαρκ δ. λθ.
ἄπρατα, δι' ὧν δηλοῖ τὸ πρὸς τ πατέρα ὁμοούμιον. ἄπερ ἄπρατα καὶ παραδοτόν, πίστευε Λυκ. η ιδ.
ὅτι ὁμοούσιός ὅστι τῷ πατεί. ὁμοούσιον δ ἔχ τὸ πνεῦμα. εἰ γὰρ, ἐκ τοῦ παρόντος ἐκπερθέπαι, ἔχ Μαρκ α. μα. Ιωαν. ιδ. μγ.
ἐκ τοῦ υἱοῦ λαμβάνει· οὐκ ἂν ἕτερον τῆς οὐσίας τὸ Θεοῦ τὸ πνεῦμα· πνεῦμα Θεοῦ, Ιωαν. ιδ. κε.
πνεῦμα Χριστοῦ, πνεῦμα ἀληθείας, πνεῦμα προφήτου, αὐτεξούσιον. Πνεῦ- ἔχ ις. ιγ. Ιωα. δ. κδ.
μα ὁ Θεός· Ὁ δ Κύριος τὸ πνεῦμά ὅστι, καθὼς ἔχ ὁ Πέτρος πρὸς τ Ἀνανίαν· Τί ὅτι ἐπλε- β. Κορ γ. ιζ.
φώνησεν ὑμῶν πειράσαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; ἔχ δηλοῖ ὅτι Θεός ὅστι, φησιν· Οὐκ ἐψεύσω ἀν- Πραξ. ε δ.
θρώπῳ, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. ὁρᾷς ὅτι Θεὸς τὸ πνεῦμα ᾧ ἐψεύσατο; ἔχ ὁ Παῦλος λέγει· Υ- α. Κορ. γ. ις.
μεῖς ναὸς Θεοῦ ἐστε, ἔχ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. δηλοῖ ὅτι Θεὸς ὅστι τὸ πνεῦμα τὸ
οἰκοῦν ἐν ἡμῖν. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, ἔχ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν· ἔχ, Ὁ δὲ τηρῶν μου θεφπος εἰς Πραξ. ιζ κη-
πνεῦμα ζωοποιοῦν ἔχ ἄλλαχοῦ λέγει· Ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν, τὸ πνεῦμά ὅστι τὸ ζωο- α Κορ ιε. μδ. Ιωαν. ς ξγ.
ποιοῦν. μὴ τολμήσῃς οὖν φθέγξασθαι κτῖσιν τῆς ὁμοουσίου ἔχ πνευτοδυνάμου τειάδος. ἔχ
πάλιν, Οὐδεὶς οἶδε τὰ τ θεφπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ· ὕτω ἔχ τὰ τ Θεῦ α. Κορ. β. ια.
οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τ Θεῦ· οὐκέτι τὸ ἐν αὐτῷ, ἵνα μήτις ξωόητοι τὸ πνεῦμα νομίσῃ. ι.
Τὸ γὰρ πνεῦμα πρὸ τα ἐρευνᾷ, ἐκ τα βάθη τ Θεῦ. ναὶ, ἐρευνᾷ μὲν, ἀ καταλαμβάνει δέ. ἀ γὰρ
γέγραπται, ὅτι καταλαμβάνει. πῶς οὖν ἐρευνᾷ; ὡς ἐνεργεῖ, ὡς ἀγαθοποιεῖ, ὡς ἀγαθοποιῶ; εἰ
Ἰσ. κδ' γὰρ μὴ γέγραπται, Βαθύτερά σου μὴ ζήτει, ἔχ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέτασε· ἃ πρόσταγ- Σειρ. γ. κ.
χα. σιν, ταῦτα λογισῶ· οὐ γὰρ ὅστι χρεία τῶν κρυπτῶν. Εἰ ἀλλέτεται ὅστι, κδ ⟨illegible⟩ σοὶ λέγω, Ιερ. ιζ. ι.
πῶς ἐτόλμα τα βάθη τῦ Θεοῦ ἐρευνᾶν; παρὲ τῦ παῖδος γέγραπται· Ἐγὼ Θεὸς δοκιμάζων
νεφρούς,

νεφρούς, καὶ ἐρβινῶν χιλιάδας. ἆρα οὖν ὁ μὴ προσκυνῶν, καταλαμβάνω, ἀγνοῶν ⟨W⟩ πατέρα φήσεις; Εἰ ἀγνοῶν ἐρβινᾶ καὶ δοκιμάζει· ἵνα καὶ τὸν προσκυνητὴν
Πραξ. ιγ. β. πνεύματος τοῦτο τολμήσεις λέγειν; πῶς εἶπεν, Ἀφορίσατε δή μοι ⟨W⟩ Παῦλον καὶ τὸν Βαρναβᾶν εἰς ὃ ἔργον, ὃ προσκέκλημαι αὐτούς; ὁρᾷς τὴν ἐξουσίαν· νόει τὴν θεότητα. καὶ ὁ Α-
Πραξ. κα ια. γαβος· Τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ⟨W⟩ ἄνδρα, οὗ ἐστὶν ἡ ζωὴ αὕτη, οὕτω θήσουσιν οἱ Ιε- ισ. παῦσ.
Πραξ. ιε. κη. ρουσαλήμ· καὶ ⟨Φ⟩ ἀπόστολοι· Ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι μηδὲν πλέον τηρεῖν. ⟨C⟩ πάλιν· Διελ-
καὶ ις. ς. θόντες τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λα-
λῆσαι ⟨W⟩ λόγον ἐν τῇ Ασίᾳ, ἐλθόντες εἰς Μυσίαν, ἐπείρωντο εἰς τὴν Βιθυνίαν πορεύ-
εσθαι· ⟨C⟩ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ πάλιν· Οτι τὸ πνεῦμα [" μου "] τὸ ἅγιον ἰσ. μιη
Αγγ. β. τ. καὶ πάλιν ἐγὼ σείω τὸν οὐρανὸν καὶ λέγει, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ ὁ προφήτης, Τὸ πνεῦμά μου, φησίν, ἐφέστηκεν
Ματθ. ιη. κ. ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὁ ⟨Ω⟩ Κύριος· Οπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ
Ησ. μη. ις. Πραξ. κ. κη. εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ, Κύριος ἀπείληφέ με, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. Προσέχετε ἑαυτοῖς,
καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ὑμᾶς ἔθετο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκόπους καὶ ἡγουμένους. ὅρα
τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ τὴν αὐθεντίαν, καὶ τὴν ἐξουσίαν. οὐκ ἄρα ἀλλό-
Ησ. ς. α. ε. τριον τοῦ Θεοῦ τὸ πνεῦμα. Εἶδον, φησιν Ησαΐας, ⟨W⟩ Θεὸν ἑστῶτα ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ
τὰ σεραφὶμ κύκλῳ αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ εἶπον, ὦ πάλαι ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαι, ὅτι ἀ-
καθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκαθαρτα χείλη ἔχοντος ἐγὼ οἰκῶ, καὶ ⟨W⟩ βασιλέα
Κύριον σαβαὼθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου; ⟨C⟩ εἶπε, τίς πορεύσεται, καὶ ⟨W⟩ λαὸν τοῦτον; καὶ
εἶπον· ἰδοὺ ἐγώ· ἀπόστειλόν με. ⟨C⟩ εἶπε καὶ μὴ (δηλονότι ὁ καθήμενος ἐν τῷ θρόνῳ)
πορεύθητι καὶ ⟨W⟩ λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπέ· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες
βλέψητε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. Πῶς ἐστὶν ὁ καθήμενος ὅτι θρόνου; ὁ πατήρ, φησί. ἐμοὶ δὲ μάθης ισ. αὐτὸ δὲ
παρὰ τοῦ Παύλου, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν· ὁμολογήσῃς ἀληθῶς Θεόν. δόξον, φησί, καὶ πίστευσον.
Πραξ. κη. κε. χωρὶς λοιπὸν αὐτοῦ λέγοντος· Καλῶς εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ Ησαΐου τοῦ προφήτου·
πορεύθητι πρὸς ⟨W⟩ λαὸν τοῦτον, ⟨C⟩ εἰπέ· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ τὰ ἑξῆς. Παῦλος λέγει, Εἶ-
πε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Ησαΐας λέγει, Εἶπε Κύριος σαβαὼθ· ὅτι ἀδιάφορόν ἐστι τὴν γρα-
φὴν, ταύτην παρ' ὧδε καὶ ἡμοῦ τὸ ἁγίου πνεύματος λέγειν. μηκέτι οὖν λέγε μέγαν καὶ μικρὸν Θεόν, ἐμ-
Τιτ. β. ιγ. πίπτων εἰς ἑλληνισμόν. Εἰ γὰρ μικρὸς Θεὸς ὁ υἱός, ψεύδεται Παῦλος λέγων· Προσδε-
χόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χρι-
στοῦ. οὐκ οὖν Παῦλος καλῶς μέγαν Θεόν, σὺ μὴ καλεῖ μικρόν. ἐν γὰρ Θεῷ πάντα τέλεια. καὶ
Ρωμ. θ ε. πάλιν· Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.
μήτε κτιστὸν Θεὸν ὀνομάσῃς ποτέ. ἀσεβὴς γὰρ ὁ κτίσμα προσκυνῶν. Πῶς οὖν; καὶ λέγεις τὸ σῶ-
μα τοῦ Κυρίου κτιστόν; ἴδε οὖν, καὶ σὺ κτίσματι προσκυνεῖς, ἀνόητε. Σεσθὶς λέγει βασιλεῖ,
ἔκδυσαι τὴν πορφυρίδα σου, ἡ, ἔγδυσαι τὸν θρόνον σου, ἵνα σοι φιλῶ προσκυνήσω· ὀφ-
λεῖ προσκυνεῖ βασιλεῖ ὅτι θρόνου καθήμενος, ⟨C⟩ τὸ πορφυρίδι ὄντι. συνδέχεται γὰρ ὁ Θε-
ὸς λόγος τὴν κτιστὴν σάρκα τὴν ἐξ ἡμῶν ἀκηλιδώτως ἐνῶσαι ἑαυτῷ· προσκυνητὴν δὲ 35
ὄντι ⟨Ω⟩ τῷ Θεῷ λόγῳ, καθὼς καὶ ἀπεδείξαμεν αὐτήν. καὶ τοῦτο σημαίνων ὁ θεσπέσιος Δα-
Ψαλ. ζη. ε. βὶδ βοᾷ· Ὑψοῦτε Κύριον ⟨W⟩ Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ,
Ησ. ξς. α. ὅτι ἅγιός ἐστιν. ⟨C⟩ τὸ ἄλλῳ ῥητῷ λέγων· Ο θρανός μου θρόνος, ἡ ⟨Ω⟩ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν ισ. κβη. ιη
μου. τὴν γῆν ἡμᾶς κελεύεις προσκυνεῖν, ὦ μακαρίτα Δαβίδ! καὶ πῶς Μωϋσῆς νομοθετεῖ, καὶ ὁ Θεὸς αὐ-
μήτε τῷ θρανῷ, μήτε τὴν γῆν, μήτε τοῖς ἐν αὐτοῖς προσκυνεῖν; ὁρᾶτε μυστήριον. ὅτῳ δὲ ἡ- τοῖς ἐν
μῶν χωρὶς ἁμαρτίας τὸν ἡμέτερον σάρκα ἑνοῦν ἑαυτῷ ⟨Ω⟩ εἰς μίαν προσκύνησιν, ἡ ⟨Ω⟩ σὰρξ
ἡμῶν ἐκ τοῦ Αδάμ, ἐκ τῆς γῆς· ⟨Ω⟩ τοῦτο λέγω, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν πο- ια. ιβ.
δῶν αὐτοῦ. ἡμεῖς τὴν γῆν οὐ προσκυνοῦμεν, ἀλλὰ ⟨Ω⟩ Θεῷ λόγῳ ⟨Ω⟩ ἑνώσαντι ἑαυτῷ χωρὶς
ἁμαρτίας τὸν ἐκ τῆς γῆς πλασθέντα τοῦ Αδάμ σάρκα. μηκέτι οὖν λέγε κτιστὸν Θεόν

⟨W⟩

τὸν υἱόν. Εἰ πὲ γὰρ ποῦ εἶπεν ὁ πατὴρ, ἔκτισά μοι υἱόν· ἢ ὁ υἱὸς, ἔκτισέ με ὁ πατήρ; μηδὲ ταῖς δυσσεβέσιν φωναῖς τὸν Χριστὸν εἰς ἐλάττωσιν αὐτοῦ λάμβανε. Εἰ γὰρ τούτων λεγόντων, καὶ τῶν δυσσεβούντων ἐπ' αὐτῷ δυναζόντων, ἐτόλμησάν τινες λέγειν, δοκήσει καὶ φαντασίᾳ αὐτὸν σταυρωθῆναι· εἰ μὴ ταῦτα ἐλεγήσει, ποῦ σὺκ εἶχον ἐξοκεῖλαι ἀσεβείας; πᾶς οὖν ὁ τὰ ἁγίας γραφὰς πιστεύων, προσκυνείτω τελείαν ἄκτισον, ἄτρεπτον, ἀδιάλειπτον, πάντοδύναμον, συναΐδιον καὶ ὁμοούσιον, πατέρα, καὶ υἱὸν, τὸν προσκυνητὸν μὲν ἀρχὴν, ὅτι τέλειος ὢν βουλήσει ἰδίᾳ σὺν τῷ πατρὶ τὰ τελείως, χωρὶς ἀμυρτίας, ἀτρέπτως καὶ ἀδιαλείπτως (γεγονὼς γὰρ δυσσεβὴς, ἔμεινε δὲ τοῦ Θεός. ὃ γὰρ ἐστράπη τῆς αὐτοῦ δόξης καὶ ἀξίας) ἐστὶ δὲ πνεῦμα ὃ ἅγιον, πνεῦμα τὸ λαληθὲν ἀφ' ὧν προφητῶν. σὺ δὲ ὃ λέγοντας πρεπτὸν τὸν υἱὸν, ἢ τὸ πνεῦμα, ἢ ἀλλοίωτον, ἢ ἐξ ἑτέρας οὐσίας, ἢ ἐξ οὐκ ὄντων γεγονότα, ἢ ὅτι ἐν χρόνοις ὅτε οὐκ ἦν, αἱρεματίζετω αὐτὸν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία. ἐπιτρέπω δὲ ταῦτα τῷ βουλομένῳ, καὶ ὀλίγα ὠφεῖν. ἅπαντα γὰρ διεξελθεῖν ἀδύνατον. ἐπιλείπει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος. σὺ δὲ αὖθις γὰρ οἶμαι κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. ἡμᾶς δὲ ἀναξίους, καταξιώσητε ὠφεληθῆναι σὺκ τῶν θείων γραφῶν, προσκυνοῦμεν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

ΟΤΙ ΟΥ ΧΡΗ ΕΥΤΡΑΠΕΛΙΖΕΙΝ ΤΟΝ ΑΣΚΗΤΗΝ.

Αναλογίαι αἱ παραινέσεις τοῦ μακαρίου Παύλου, μὴ φόβου καὶ βύσσαν τινὰ ἑαυτῷ σωτηρίαν κατεργάζεσθαι. ὁ γὰρ μὲν μὴ φόβου καὶ πολλῆς ἐπιμελείας τὴν ἄσκησιν τοῦ ἀρετῆς ἐργαζόμενος, πολλὰς ὑφίσταται καὶ εἰς ὃ κακὸν ἐκπίπτει, καθάπερ ἐξ εὐθείας καὶ βασιλικῆς ὁδοῦ πλανώμενος, εἰς τὰς δι' ἀκάνθων καὶ σκολιῶν πλαγίας καὶ δυσόδους. διὸ καὶ παρὰ Θεοῦ βύσσαι ἀξιόπιστοι ὁδηγεῖ εἰς ὃ ἀγαθοὶ γένονται, ὁδήγησόν με, λέγοντες, ὅτι τὴν ἀλήθειάν σου, καὶ κατάρτισον τὰ διαβήματά μου ἐν τῷ τρίβους σου. ἀγαθοὶ οὖν ἡ χρηστότης, καὶ ἡ ἀγάπη κεφάλαιόν ἐστι τῶν ἀγαθῶν. τούτοις ὁ ἀκολουθῶν φαιδρότητα πολλὴν, καὶ γλῶσσαν βαρβάλλουσαν ὃ μέγεθος, καὶ τὴν σεμνότητα τὰ πεπουδαιωμένα βύσσαπελία. δῆλον δὲ ὃ ἐξαχρειοῦσθαι τῇ εὐτραπελίᾳ. ὁ γὰρ γέλως χαροποιεῖ δεσμοὺς τῆς σωφροσύνης· γέλως ἀπωθεῖται σεμνότητα· γέλως οὐ μιμνήσκεται φόβου Θεοῦ· γέλως δὲ φοβεῖται ἀπάθειαν γένεσθαι· γέλως πορείας ὁδηγός· βύσσαπελία ἐλεγχὸς ὅτι τὴν ἀκολάστου ἀνδρός· γλωττοποιία καὶ βαθυφροσύνης τροφαία. διὰ τοῦτο ὁ μακάριος ἀπόστολος ἀπαγορεύει λέγων· Μωρολογία, ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, σὺκ τοῦ σώματος ὑμῶν μὴ σὺκ πορθμεύεσθω, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία· τοῦτο λέγων, ὅτι δεῖ τὴν εὐθυμίαν μὴ τροφαῖς κτήσασθαι ῥαθυμίας, ἀλλὰ εὐχαριστίας ὑπόθεσιν πρὸς τὴν δεδωκότα. διὰ τοῦτο μάρτυρά φησι Ἰωὴλ, λέγων· Εἰ δὲ καὶ ἡμῖν πεπορθυμένοις καὶ γελοιαζῶν. ὑπερπλήττει δὲ τῷ φιλοτέλωλα πρόσωπα Σολομών· Ἀγαθὸν, φησὶ, θυμὸς γέλωτος· καὶ ἀκαιρία προσώπου· ἀγαθυνθήσεται καρδία σοφοῦ· καὶ οἶκος πόθους, καρδία δὲ ἀφρόνων καὶ οἴκῳ εὐφροσύνης. ἀγαθὸν δὲ ἀκοῦσαι ὑπερτίμησιν σοφοῦ· καὶ ἄνδρα ἀκούοντα ἄσματα ἀφρόνων. τὸ δὲ ἀπρεπὲς καὶ ἄλιμον τῶν εἰς γέλωτα ἐγκειμένων ἐλέγχει φησὶ, Φωνὴ ἀκάνθων ὑπὸ τὸν λέβητα· οὕτως ὁ γέλως τῶν ἀφρόνων. πρὸς τί δὲ προσήκει τὸ σὸν φαιδρὸν καὶ ἱλαρόν; εἰς τὸ σοφὸν, ἡσύχιον, καὶ σεμνὸν ἀνάπτει καὶ διὰ φόβου καὶ μετεώρους τὸ ὀφθῆναι Θεῷ προαιρεῖ δὲ ἀγαπᾷ ἱλαρόν. ὁ γὰρ φαιδρότησιν ἀμέτοις οἷς καὶ γελοίοις διαχεόμενοι, ἐοίκασιν ἀγνοεῖν τὰ καθ' ἑαυτοὺς, λήθην τινὶ βεβαρημένοι τοῦ ψυχοῦ, καὶ μηδὲ τοῦ διαφόρου τοῦ πτοισίου προσδοκῶντες. οὔπω τοῦ

διαπαντὸς τὴν βυμφείαν, ὦ δέσποτα, ὅπως τὸ καλὸν βεβαίως ἔχῃς τὸ ἀπαλλαγῆναι· οὐ γινώσκεις ὃ μικρόν ἐστιν ἐσόμενον, ὅταν μὴ αὐλὸς ἦσῃ, τί δήσει συμβήσεται· εἶτα γλῶσσαν ἀφειδῶς καὶ εὐτραπέλιζες καὶ ἄγλης σεαυτὸν ἀφόβως, δίκην ἐγκαθῆσθαι ταῖς τοῦ Θεοῦ ἱκεσίαις, ἀγωνιᾷν ὑπὲρ τῶν μαθόντων, καὶ τρέμειν μὴ ὑπὲρ αὐτῶν, μή ποτε τῆς ἀρετῆς ἐκπέσωσι, φειδῶς καὶ διδοικέναι ὑπὲρ τῶν ἀπομησομένων, μὴ χαλεπώτερα καὶ μείζονα τῶν ὅσων ἐμαθον" ἀπέλθοι, τοσούτων καὶ τηλικούτων ὁ μέσῳ πολέμων ἀπειλημμένος; ἀγῶνα ἔχέτω ἡ ψυχή σου. πολεμοῦσι ἀοράτως δαίμονες, πολεμοῦσι φανερῶς δέσποτα, πολεμεῖ τὰ τῆς ψυχῆς ἔνδον πάθη, αἱ μετὰ σώματος ἐλευθέρως ἡδοναί, καὶ αἱ περὶ τὸ σῶμα ἔξωθεν συμφοραί. τοῖς γὰρ πλησίον οὐ σιωπᾷς, οὐκ ἀθετεῖς μὴ τῶν ἀθετούντων, οὐ κλαίεις μὴ τῶν κλαιόντων, ἃ δίδοικας περὶ τῶν μὴ βεβαίως περὶ τὴν πίστιν μετακιτ. 10
μαθόντων, μὴ μετακινηθῶσι καὶ πέσωσιν. οὐ θρηνεῖς σὸν πεπλανημένας, οὐ χαίρεις τοῖς κειμένοις, οὐκ ὀπτανόμενος τῶν γλωττῶν ἔνδοθεν σπαραγμοῖς, ὅπου ἐληθάργησε τὴν ἡτοιμασμένην κόλασιν· οὐκ ἀναπέπτωκας τὴν ἄκαιρον τυφλὸν ὁ τῶν ζωσεσαλιμῶν καιρὸς λοιμός, οὐχὶ τὰ μελλούσης φοβερᾶς ἡμέρας προοίσια, ἀλλ' ἐκείνους μιμούμενος σὸν μὴ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου ὑπὲρ οἶνον πίνοντας· οἷς ἀντὶ τῆς εὐφροσύνης, ὃ οὐαὶ ἠπείλησε ὁ προφήτης. 15
Ησ. κε. ιε. Ἐγὼ μὲν γάρ, φησιν, ἐκήρυξα κλαυθμὸν καὶ κοπετὸν καὶ ξύρησιν κεφαλῆς καὶ περίζωσιν σάκκου· αὐλοὶ δὲ ἐπεισήχθησαν εὐφροσύνῃ καὶ χαρᾷ, λέγοντες, Φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. καὶ ἀνάκεκαλυμμένα ἐστὶ ταῦτα τοῖς ὠσὶ Κυρίου σαβαὼθ, ὅτι οὐκ ἀφεθήσεται αὐτοῖς ἡ ἁμαρτία αὕτη ἕως αἰῶνος. ἀκούων ταῦτα φοβήθητι καὶ σπάραξον· μὴ μιμήσῃ σὸν φαγόντας καὶ πιόντας καὶ ἀναισχύντως παίζειν. καὶ ἵνα ὃ παρόντες ἐπάπτω, θυσίαν καὶ προφὰς καὶ παίγνια τοῦ περὶ Θεὸν ληθαργήσαν φόβου ἐποίησε, καὶ περὶ εἰδωλολατρείαν ἐξεύρηκε. φοβήθητι μὴ σὺ γλῶσσαν ὁ διαπαντὸς ὀργίζων, ὁ σὸν μὲν κλαίοντας μακαρίσας, σὸν δὲ γλῶσσαν παίσας· μὴ τὴν παιγνίδα σου, καὶ ὑπὲρ σκληρυνθῆναι τὴν ἀφοβίαν περὶ Θεοῦ, καὶ λήθην τῶν συμφερόντων ὁ διάβολος εὑρών, ὀπτήσῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἀσπίδα τὰ ἑαυτοῦ ζῶα ἀσπίδα. ἰὼ ὅτι δύσεσι ἔσχεν ὑπὲρ καιρὸν μᾶλλον ὀπτηδείως· ἀλλ' ὅμως καὶ τότε πολὺ προσῆλθε τοῖς ἁγίοις ἰὼ ὁ σκυθρωπὸν ὑπὲρ τὸν εὐημερούντα. καὶ φησιν ὁ ψαλμῳδός, Ψαλ. λζ. ε. καὶ ε. ε. Ὅλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην, καὶ, Λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου· τὸ δὲ δάκρυσί μου τὸν στρωμνήν μου βρέξω. κατηφὴς ὑπὲρ τὰς ἁμαρτίας γινόμενος, καὶ περὶ τῶν συμφορῶν ὀδυρόμενος, καὶ ὡς τῆς Ιερουσαλὴμ συμφορὰς καθήμενος κλαίων ὁ προφήτης Ιερεμίας· καὶ σὺ τοίνυν μὴ καρηβαρίᾳ καὶ μέθῃ χειρώμενος καὶ γελοίοις καὶ βύπτα- 30
πλίᾳ ἐκδύσῃς σεαυτόν. ὄψει γάρ σου τὸ κιθάρα περιήρηται, καὶ ὅτι τύμπανον ἔχῃς τὸ χορεύειν, καὶ καρδίᾳ μᾶλλον, ἢ τῷ στόματι ψάλλειν ὁ Παῦλος ἐδίδασκεν, ὁ πάντα χρόνον συγκλείων ὑπὲρ α. Κορ. ιδ. ιε. Γεν. κδ. μ. αὐθέσποτον ἀπὸ πάσης ἐκλύσεως. ἔπαιζεν ὁ πατὴρ Ισαὰκ περὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα· ἀλλά σοι καὶ τὰ περὶ γυναῖκα σεμνότερα ψάλλειν παρακαλῶ, ὅτι ὁ καιρὸς ζωσεσαλιμῶός ἐστιν· ἵνα καὶ ὦσιν ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι, καὶ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ ἀγο- α. Κορ. ζ. κθ. ραίζοντες, καὶ χειρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. σὺ δὲ βούλει συγκλείεσθαι, πάντων τῶν περιγραμμάτων συγκλειομένων· ἀλλὰ καὶ σιώπησι γυναικὸς ἀνάφορος ἐκχύσεις δάκρυα, καὶ πληθυούσης παίγνια, καὶ γελοῖα περιτρέπεις, καὶ ἀγαπωμένην αἰσχρολογίας περιφέρων; μὴ φέρων γὰρ τὸν τῷ ἀκολάστῳ σου σώματι πύρωσιν, λοιπὸν ἐκφέρεις βόρβορον ἔξω, καὶ ἑαυτὸν φανερὸν ποιεῖς. οἷος εἶ ψαλτὴς ῥημάτων, τοιοῦτος πάντως ἔσῃ, καὶ πολὺ χείρων τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ. τί ἀφόβως ζωναναμίγνυσαι γυναιξί; τί σεαυτὸν εἰς τὴν παγίδα καταπτοεῖς; τί εἰς τὸν κίνδυνον ἑαυτὸν ἐμβάλλεις; τί φαιδρύνῃ περὶ σπιλείας, καὶ σπουδάζῃ τολμᾶς; ψαλτὴς γὰρ ὢν εἶ, ὄψει ὅτι περισθήσῃ, ψαλτὴς καταζήσεις δίαιταν, ψαλτὴς πολυτρόπους" αἰτήσεις ὀπτηθοῦσιν ἰσ. ἀπὸ χ. σαυτὸ ἰσ. ἀπὸ

ἀὖ δέσποτα, ἀλλὰ τοῦτο ζητῶ ἑρήμους μεταδιώκουσιν· ἔνιοι γὰρ τοῦτο ἀρτύσαντες ὕδατος κορέννυνται, δι' οὗτοι ἕτερον, ἢ ἀλλὰ ὃ φυλάττουσι σκάφια τὰ σκάνδαλα, ἀλλὰ ὃ μὴ ἐμπεσόντες τῆς θηλείας πολλάκις ἠρέθησαν αἰχμῆς. σὺ δὲ ταῦτα πάντα παραδραμών, καὶ μόνον τὸν κάνδυλον σκοπήσας, ὡς τινὰ παγίδα, δι' ἧς ὁ τοσοῦτος ἐκ τῆς τηλικαύτης μακαριότητος ἐξέπεσεν, οὐκ οἶσθας ὃ ὅπλον τοῦ ἀλαστόρος, δι' ὃ ὁ ἀρχαῖος πρῶτος καταβέβληται. καὶ ὁ μὲν διάβολος καὶ ὃ ἐμβλέψας γυναικὶ ἀπηνήρυσεν, πορείαν ἀλαζόνα φησί· σὺ δὲ εἰς ὄψιν ἐλθὼν, καὶ πλάσας ὀνόματα ἐπιθεὶς τῇ παρουσίᾳ τῆς ἀγάπης, πρόφασιν χρηστότητος ἑαυτῷ σύνοικον ἐπισπάσω, ὡς ἡ Εὔα τὸν ὄφιν. ἀποδύσας ὃ πῦρ ἐν τῷ κόλπῳ, καὶ λύχνον εἰς χόρτον θήσας, κάνδυλον δὲ ἀμφοτέρων ἔξεις. ἢ γὰρ εἰς αὐτὸ ὃ πάσμα ὃ βαρὰθρου ἐμπεσὼν, ἢ ἐπὶ τῷ σωφροσύνῃ σκιρτήσας· ἢ εἰ μὴ τοῦτο παθοις, φήμην αἰχμὴν ἑαυτῷ περιάψεις, ὀχλοβοόμβους περιστάσεις καλῶ, ὑ μόνον σώφρονι Κυρίου, ἀλλὰ καὶ σώφρονι διαβόλου. διὸ β. Κορ ι.κα.
πρὸς ταῦτα ἔχων σκληρισμὸν, ὀφίλεις προφυλάττεσθαι ὅσα σημεῖα· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὅσα θύφημα. μέτρησον τῷ σημῷ ὃ χρηστὸν, καὶ φόβου ὀπίσθεν σωφροσύνιλιο. τί χρᾴνεις τὸ καλὸν ὄνομα τῆς χρηστιασμοῦ; τί καὶ ἑτέρων παγίδας ψυχᾶς, σώφρονα ὀπισθοσάλπιγξ; οὐ μόνον γὰρ τῆς περὶ τῆς σῆς ψυχῆς ἀπολογίας καὶ λόγον δώσεις, ἀλλὰ καὶ περὶ ὧν ἂν σὺ ἐσκανδαλίσθησας. ἔκβαλε καὶ ὄφιν ἐκ τοῦ κόλπου σου, ἔκδυσε καὶ κάνδυλον ἀπὸ σαυτοῦ. εἰ ἐπιποθῇς τὸν θηλειῶν διαφυγεῖν, διὰ τί ἀρχαῖον νόμον οὐκ ἐφύλαξας, καὶ γάμῳ νομίμῳ σωφρόνησας; ὁ γάμος κόλασιν οὐκ ἔχει· ἡ μοιχεία κόλασιν ἔχει ἀπαράιτητον. μοιχεία γάρ ἐστι, καὶ μεγάλη μοιχεία ἡ σὺν γυναικὶ σωφρονοῦσι. ἀνερεύνησον τὸν συνειδότα σου, εἰ ἔστι ποτε ἐλάσθης· εἰ ὅτι νυκτὸς, ὅτι ἡμέρας ἐρώτα πλησίον. ἐγὼ δὲ ἀναπείθω σε τῷ καρδίᾳ, εἰ καὶ μέλλεις ἀληθῶς. ἀλλ' ἐμοὶ οὐ μέλει. πολὺ γὰρ ἀλλαχοῦ ὀπτῆρα εἶδον ἀσκητὸν σωφρονοῦντα ὀπισθοσάλπιγγα. ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι κἂν πᾶσαν ὥραν τραυματίζῃ, καὶ κἂν πᾶσαν ὥραν θηλάλωτος γένῃ. γαμωθεῖσα γὰρ τῷ τῆς σωφροσύνης δεσμῷ· σκληρὸς ὁ ἡνιοχος πολεμιστὴς· αἰχμάλωτος αὐτὸν νικητὴν ἀναδείκνυσι. μὴ γὰρ λίθος εἶ; ἀλλὰ σῶμα εἶ, τοῖς κοινοῖς τῆς φύσεως σωφρόνασιν ὑποκείμενος. πῦρ ἔχεις ἐν τῷ κόλπῳ, καὶ ὑ καίῃ; καὶ πῶς ἔχει λόγον; ὅτι λύχνον εἰς χόρτον, ἐὰν τοῦτο ᾖ, καὶ δυνάσαι μεῖναι ἀπτῷ, ὅτι ὑ καίει ὁ χόρτος. εἰ δὲ ἀρνήσαι, ὅτι ὑ καίεται ὁ χόρτος, ἐμοὶ μὴ λέγε, ἀλλὰ τῷ εἰδότι τὰ κρύφια, ὃς ἔρχεται σωφρονῆσαι σου λογισμούς. κριτικὸς γὰρ ὅστις ἐνθυμήσεων ἐν λογισμοῖς, καὶ ἐννοίας καρδίας σωφρονεῖ λέγει γάρ, Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. βλέπε μὴ κἂν πᾶσαν ὥραν μοιχεία ἐν σοὶ θυείσκηται. πόρρω σε ἔρχεται, ἱκετείαις καὶ ἀσκήσεσι καὶ τῇ κατ' ἀξιοῦν ἀλαίτῃ τειχίζειν ἐμαυτὸν, ἵνα μὴ τὸ περικείμενόν σκάπτοσι. σκόπει δὲ σοὶ ἑτέρα ἡ ἄσκησις σου, ἀλλ' ἢ ἀλλὰ τὸν σωφρονεῖν σε· σκόπει ἐπὶ θησαυρίζεις δικαιοσυνῶν. σπάσυρε γάρ σε σκώπτει τὸν ἄσκησιν. ἔκδυσε τοίνυν ἀπὸ σαυτοῦ τὸν ζημιῶσαί σε πολλῶν ἀγαθῶν, μή σε σκανδαλίσῃ ἐκ τοῦ παραδείσου, μή σε ποιήσῃ παίγνιον τοῦ ἀλαζόνος· μὴ ζήσῃς αὐτὸν παρὰ σαυτῷ, μή πως καταφρίψασά σε σὺν σοὶ εἰς γέενναν κατενεχθῇ. φοβήθητι φόβον δικαίου, ἀλαθοῦ σαυτοῦ ἀλαθείᾳ μηδὲ ἀτιμάσαι γυναικὶ· πρεσβυτέρων πρόσωπον αἰδοῦ πολιαὶ, καὶ καθάπερ πατέρας αἰδούμενος φεύγω μωρολογίας καὶ παιγνίας καὶ γέλωτος. νεωτέρῳ μὴ πρόσασχε, μηδὲ δείκνυε ῥαθυμίας ὁδὸν καταρχὴν ταύτης αὐτῷ, καὶ πολὺ πλείονα τοῦ καταφρόνησιν ἐμποιῶν. γυναῖκα δὲ καὶ μέχρι τῆς ἀνθρωπολέψεως αὐτῆς αἰδοῦ· ὁσὸς βίος σκέπασις γένεσθω τοῦτον σαυτῷ ὀπίσθιζον, ἵνα σε σκέπασι αἰδῶνται, καὶ τύπος καὶ ἀρχὴ τῆς αἰδοῦς σκέπασις γένῃ (ὅπου καὶ ἀναμοιχώτερον ἀνὴρ γυναικὸς) καὶ μὴ τοῦ θυχρείας περιαδῆς θυχρεστέρα φύσει τῇ γυναικείᾳ. γυνὴ αἰδείσθω ἀναφεύγοντος, ὅσῳ καὶ χαλεπώτερον ὀνίδος, ἀνειμένοια γυναικός. εἰ καὶ παρρησιάζεσθαι πρὸς ἄνδρας

πολὺ δεινὸν καὶ τολμηρὸν, φόβῳ περιτιθέντες γυναικὶ πρὸς ἄνδρα μᾶλλον ἢ πρὸς σωφρονίζεσθαι (ἡ γὰρ γυνὴ, φησὶν, ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα) Εἰ οὖν τῇ ἐχούσῃ ἄνδρα τοῦτο νόμος περίκειται, τί λοιπὸν πρὸς σὲ τὸν μὴ ἔχοντα ἄνδρα; σοὶ λοιπὸν τοῦτο πρέπει μηδὲ ὅλως ἐγκλίζειν ἀνδρὶ, Εἰ σὺ δίχεται· μηδὲ ὅλως βλεπέτω ἀνὴρ σὸν πρόσωπόν σου. νύμφη γάρ Χριστοῦ εἶ. οὕτω πρόερχου, ὡς νύμφη κεκοσμημένη, ἐσκεπασμένη δὲ πρὸς ἐκλαλίαν τὸν ὄψιν, ἵνα μή τινα ἕλκῃ τῆς ὀφθαλμοὺς τῇ ἀμορφίᾳ τῆς ἐκείνης ἀπωλείας σὺ τὸν ἀμοιβὸν ἀπολήψῃ. καὶ ἡμῖν μὲν ταῦτα λέγεται πρὸς τὰς ἀρρήτους τοῦ χριστοῦ διδασκαλίας. πολλαὶ γὰρ μὲν φόβου τοῦ Θεοῦ σὺν τῷ λαβοῦσαι, μήτε τὸν ἴδιον αὐτῶν πόθον φοβηθῆσαι, μήτε τὸν ἀπειλημμένον κόλασιν προειδοῦσαι ἀλλὰ φόβους ὑπερέβησαν, καὶ οἰκεία γνώμῃ προσῆλθον ὑπηρετῆσαι ἀνδράσιν, ὅτι ἔξεστιν δὲ κρύπτειν τῆς γαμηθείσης καὶ ἐχούσης ἄνδρα. σὺ γὰρ τοῦτον φεύγε φυλάττειν. ἡ γὰρ μὴ φόβου χωρισθῇ, ἀλλὰ μὴ πολλῆς ἀδείας καὶ καταφρονήσεως· ἡ χωλαθῆς, καὶ συμπίῃς, καὶ χωμιλῆς, καὶ συγχρᾶς ἀζήκτως, ἡ ὅτι τούτοις πᾶσιν ἀγκαθέλης πρόβουλος καλεῖσθαι. σκέπει δέ σε πρόβουλον ἱρὸν, τὸν ὕπνον ἑαυτὸν ῥίψασαν, καὶ μηδὲ φοβηθῆσαν κίνδυνον. πολεμήσω ἐκείνῃ ὁ προφητικὸν, Ἐκβήτω ὁ ὕπνος ὅτι τάχος, καὶ φειδέσθω κἀκείνου, Εἰς ὅσον ἀναγκαῖον ἐμοὶ καὶ χρήσιμον, ἐς τὴν ἐν τοῖς ἐργασιμοῖς πορίαν. ὥσπερ γὰρ σκάφαι ὑπὸ μίμνουσιν ἀγκυλλόμεναι, ἀνθέκτικαι ἐναμάτιοι πρὸς καὶ ἀσάλευτοι γίνονται· ὕπνος καὶ αὐτὰς βυθιζήσασας ἀνδράσι χωλακῆς. Θεὸς ἀναναγκῆς, ἀνθέκτικοι ἐξεύρισι· καὶ χάριν κρίσιν μιμούμεθα, ὅτι Θεὸν φοβούμεθα, ὅτι ἀνθέκτικον ὑπερέπεται· ἀλλ' ὅτι τύπος πᾶσι μιζόνως πρόρριζάζεται ἡ τῷ ἐν γάμῳ σεμνῶς προοικουσῶν ἀνδράσιν. αὐτὰς μᾶλλον ἐπερειδόμενος μαθὼν Ισ. πᾶσι χωοικεῖσι, ἀγκυλίζεται, ἡ ἀκλαδεύσεσι, καὶ ἀσθενείσι, καὶ πάσης αὐτῆς ὑπαρξέως διακόπτειν βάλλεται· καὶ ἐκείνοις βάλλεται ἐκ βυθοῦ τὴν ἄκτινα τὸν χέρσα αὐτοῦ, ἀγκαλύει, καὶ λοιπὸν ἐκείνῃ ὑπερίπτει, ἀλλὰ διάσεσμα γένηται. ἀποχωρὶς οὖν τὴν ἀλλοτρίας χωοικήσεως, ὡς πρόβουλος, ἡ μὴ μόνον τὴν χωοικήσεως λέγω, ἀλλὰ ἡ τὴν χωμιλῆσαι ἢ συγκλεῖσαι πρὸς τηρήσαι. εἰ γὰρ ὁ φρονίμῳ ἀνδρὶ μάλις ἡσυχῇ μεμιᾶσθαι ὀπτίτης ἀπλῆ, τῇ σοφῇ γυναικὶ μάλις ἡ τὸ κελεύειν. ἡ γὰρ ἡ ὁ μεμιᾶσθαι γυναικὶ ἐπαγγελομένῃ θεοσέβειαν βαρὺ ἡ ὀπτικὸν δοκεῖν. πολὺ γὰρ βελτίων ὅτι σεμνότητι θωρᾶται γυνὴ, ἢ ὅτι τῇ φαιδρότητι ἡ ἱλαρότητι. ἡ δὲ ὅτι τὸν πανυμεταλλον νύμφιον ἀπὸ τῆς γυναικὸς ὅτι φέρων τοῦ ἰπαίκους ὁ ὁ μυστικὸν ἄσημα γλυφαφὼς, τὸν σωστὸν αὐτῆς θαυμάζων, ἡ ὁ τὸ χρῆμα τοῦ αὐχενὸν ἐπαινεῖ, θαλάσσιος ὀνομάζων αὐτό. τοῦτο γὰρ τὸ πρὸν σεμνὸν ἡ κατανυκτικὸν τοῖς ὁρῶσι γίνεται. δεῖ γὰρ αὐτῆς τὸν σεμνότητα φοβερὸν εἶναι τοῖς πειρασμοῖς ἐφθαλμοῖς, ἐς τῆς πολυπερίγνωστος ἀναιδείας ἀπηρτισμένου, ἧς χάριν τοῦτο ἡ κόσμον ἀφεῖλε χρυσοῦ ἡ περλῶν ἐμπλοκῆς ἐς ἐνδύτης πολυτελοῦς, ἵνα μὴ καταβάλῃ τοῖς περικειμένοις κοσμήμασι, ἡ φαιδρύνῃ ὀφθαλμὸν τὴν ὁρώντων, ἐς περικαλῆται εἰς σκάνδαλον. χάριν τοῦτο πηγῆς, ἡ ἐγκρύπτειν, ἡ ἀσκήσεως· ἡ ὡχρὸν ἡ φυγεῖν ὁ εἶδος, ἡ τὸν τολμὸν βυπελεύσεσι ὀφείλει ἔχειν ἡ πρόβουλος, χάριν ὁ τῆς φύσεως βύβλιαθον. χάριν τοῦτο ἡ ὁ Παῦλος ὁ γνησίῳ τέκνῳ Τιμοθέῳ γράφων, τίνα περὶς γυναῖκας αὐτὸν τιμητικὸν χρηστότητα τῆς ἀγνείας ἀσφαλείᾳ περιφυλάττει, λέγων· Νεωτέρας χήρας παραίτου, ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. Εἰ γὰρ γυναικὸς ὁ περὶ σώματος κόσμου ἀφαιρῇ τὰ θεῖα γράμματα, πόσῳ μᾶλλον ἀνδρὶ προσήκει ὁ παντελῶς ἀκαλλώπιστον, ἐς μέχρι τῆς χρείας περιβολὴ, ἵνα σκέπασμα ᾖ, ἡ μὴ καλλώπισμα, καθάπερ ἐνόμισεν ὁ Παῦλος· Ἐχέτω γὰρ ὄφελος ἡ σκεπάσματα, τὰ πρὸς ἀρκεσθησόμεθα. εἰ γὰρ Εἰς καλλωπισμὸν ἐνδύτης, γυναικῶν μᾶλλον, ἢ ἀνδρῶν, νομίζεσθαι. ἐς γὰρ ὁ νόμος λέγει, Οὐκ ἐνδύσεται ἀνὴρ στολὴν γυναικῶν. μὴ τοίνυν θηλυνέσθω ἀνὴρ, ὅπου γοῦν ὁ θῆλυ σφόδρα περισπᾷ θηλύνεσθαι παρὰ τῶν Θεῶν.

α. Τιμ. ε. ς.

α. Τιμ ε. ι.

Δευτ κβ. ε.

ὁκ

ἐκ τειχῶν καμήλου ὁ Ιωάννης ἐαθῆτα ἐφόρει, ἡ ζώνῃ δερματίνῃ περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ ἦν περίεργον Ηλίας, οὗ δὲ πνεῦμα ὁ Ιωάννης ἐφόρεσε, μηλωτὴν μὲν οὐκ ἀκριβῶς ἠμφίασται. νωθρὰς ἡ ῥᾳθύμους ψυχὰς δὲ θαυμάζειν εὐαρδὲς ἔνδυμα, ἡ κτῆνη τὴν ἐργασίαν λεπτῶν· ψυχὴ δὲ μεγαλοφυὴς, ἡ τῆς ὅλης κόσμου τῆς ἀληθινοῦ ἀγαθοειδοῦς, ἀλλαπτύει πᾶσαν μαλακὴν ἐαθῆτα, τὴν ὑψηλοτέραν αὐτῆς ὑπεροψύνα, τὴν ἀπλόκτον, τὴν ἀκαθέκτεργον, τὴν εὐφρεπεφόρας, τὴν σεμνοπάτειαν ἀγνείαν πάντων περιτιμήσασα. Δεῦτε ἴδητε τοίνυν τῇ ἀγαθῇ τῶν Εἰρηναίων ἀποκρίσει· φυλάξατε δὲ τὴν σεμνότητα καὶ πίστα τ' μάτην ἐξαγαγεῖν ὡς πικρὸν τὴν ἀκρίδα μου. Εἴ τις γλυκυτέρα ἔσθ' μέλι ἡ κηρίον αὐτῷ τι δῶ ἀκούοντι ἐς τοὺς πλησιάζοντας δέ. ἡ γὰρ πνευματικὴ χαρὰ σεμνῶς ἐς μεγαλοφρεπῶς εἰς ἑνότητα Θεοῦ περιστρέφει τὴν ψυχήν, πληροῖ δὲ τῆς γλυκύτητος ἡ τοῦ Χριστοῦ κοινωνίας. Ἀλλὰ μὴ περίφασιν λαοὶ ὅτι τῶν ἐμῶν λόγων, ὅτι ἀκωλύτως ἐν ἱλαρότητι δέχεται, ἀρξῇ σκυθρωπὸς ἡ χαλεπὸς εἶ) περὶ τοῦ ἀγαθοῦ φύσεις, μηδὲ ἀπιστῆς ἵνα δυσπρόσιτος ἡ ἀπλήθης ἔσο αὐτῇ χρησίμη ἡ ἀγαπητικὴ, μηδὲ τὸ τ' δεξιώσεσι τ' περιόντων ἀδιλφῶν σκυθρωπὸς, ἐς περὶ ἀποκρίσεις ἡ λόγοις ἀκαιρότητος· πάντοτε γὰρ χαίρειν περίεστα γράφει ὅσπερ ἀποστολικόν, ἐς δὲ ἀσπάζεσθε ἀλλήλους ἡ γράφει εἰς ἀγάπης φησὶ χρηστοί· ἐς, ἡ ἀγάπη, φησὶ, χρηστεύεται). καὶ αἱ τῶν ἀποστόλων φιλοφρονήσεις τοῖς χαίρουσιν αὐτῶν ἔθεσιν, ὡς τέκνα φιλοφρονούμενοι τοῦ ἀκούοντας, ὡς ἀδιλφοὶ περιπαθεῖτε τοῦ προσήκοντας· καὶ πολλὰ περὶ τ' ἱερᾶς τ' ἀγάπης χρηστότητός ἐστιν ἐκ τ' ἁγίων γραφῶν καταμαθεῖν. μηδὲ δὴ πρὸς ἄμετρον ἱλαρότητα μεταίτης, μηδὲ γλωττοποιΐας λυμαίνεσθαι τὴν εἰς Θεὸν μίμησιν χρηστότητα, ἀλλὰ μεταξὺ τούτων τῆς τελείας ἱλαρότητος· ἡ μήτε λυπῇς τοῦ σπευδοντάρτου, μήτε σκληρὸν καὶ ῥᾳθύμους ἀποτελεῖν· μήτε χαλεπῶς ὑπαπλήττει, μήτε ἀπατηλῶς κολακεύειν· ἀλλὰ καὶ συμφέροντος ὑπισχνεῖσθαι, καὶ χρηστῶς περιπαθεῖν. Ος φείδεται, φησι, ῥάβδου μισεῖ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· Παροιμ. ι. κ. καὶ ὁ ἀγαπῶν αὐτὸν ἐκκεντεῖ αὐτὸν παιδείαν. Μὴ ἀπόσχῃ παιδείας παιδὸς· ἐὰν γὰρ πατάξῃς αὐτὸν ῥάβδῳ, καὶ αὐτὸς οὐ μὴ ἀποθάνῃ· σὺ πατάξεις τὸν υἱὸν αὐτοῦ ῥάβδῳ, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου ῥύσεται. Μὴ ἀπόσχῃ παιδείας παιδὸς· ἐὰν γὰρ πατάξῃς αὐτὸν ῥάβδῳ, καὶ αὐτὸς οὐ μὴ ἀποθάνῃ· σὺ πατάξεις τὸν υἱὸν αὐτοῦ ῥάβδῳ, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου ῥύσεται. Παροιμ. κγ. κδ. Παιδεύσεις τὸν υἱόν σου, καὶ ἀναπαύσει σε, καὶ δώσει τρυφὰς τῇ ψυχῇ σου. Παροιμ. κθ. ιζ

ΠΕΡΙ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΨΥΧΗΣ.

Ex Mſ. Regio Lat. emend. ex Mſ. Caſareo.

Ἀγαπητοὶ, ὅσοι τὰ τοῦ βίου μάταια καὶ ἀπολλύμενα πρόσκαιρα κατα-
λίπετε, ἀγωνίσασθε, ἵνα μὴ πάλιν ἐπ' αὐτὰ τοὺς ὑμετέρους νοῦς ὀπι-
σθρέψητε. ὁ γὰρ πλοῦτος πτέρυγας, καὶ ἡ δόξα ἀπόλλυται, καὶ τὸ
κάλλος μαραίνεται, καὶ πόνοι ἀλλάσσονται, καὶ ὡς καπνὸς ἀπόλλυ-
ται, καὶ ὡς σκιὰ παράγεσι, καὶ ὡς ὄνειροι ἐξαφανίζονται. Διὰ
τοῦτο ἔλεγεν ὁ Σολομὼν, Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα μα-
Ecclesiast. a. 1. ταιότης· καὶ ὁ Δαυὶδ λέγει, Εἰ ἀκόμη διαπορεύεται ἄνθρωπος. πλὴν μάτην ταράσ-
σονται πάντες καὶ τὰ τοῦ πρόσκαιρου βίου πράγματα ἀγωνιῶντες. ὅσοι μάτην ταράσσονται,
μάτην θορυβοῦνται, μάτην χλμάζονται, ὀπισθοδρομοῦντες καὶ θησαυρίζοντες τὰ μετ' ὀ-
λίγον· καταλείπομεν· ἄνθρωπος μὴ ἑαυτῷ μόνῳ κτᾶται, ἀλλὰ πάντα κατὰ μίμησιν, χ. ἀπαλλό-
γυμνοὶ ὡς ἐξήλθομεν γυμνοὶ ὑποστρέψομεν πρὸς τὸν Θεσπέσιον δικαστήν. καὶ πάντες τοῦ θησαυροῦ
συναχθώμεν, γυμνοὶ, σχοινοὶ, ἐλεεινοὶ, σκυθρωποὶ, τετραχηλισμένοι, τετραπεπωκότες, συντετρι-
μμένοι, ἔμφοβοι, ἔντρομοι, κατηφεῖς, ὀδυνηροὶ, εἰς γόνυ τὸ πρόσωπον ἔχοντες, καὶ τῶν μετ' αἰ-
σχύνης συγκαλύπτοντες, ὅταν παρυσταμένων, ὅταν ἀφανισμένων, ὅταν πραγματευομένων εἰς ἐκεῖνο τὸ
φοβερὸν καὶ παράδοξον καὶ ἀπροσωπόληπτον δικαστήριον, ὅπου ἄγγελοι τρέμουσιν, ὅπου θρόνοι φο-
βεροὶ πήγνυνται, ὅπου αἱ βίβλοι τῶν πράξεων ἀνοίγονται, ὅπου ὁ παραμὸς τοῦ πυρὸς τοῦ ἀσβέ-
στου, ὅπου ὁ ἀτίμητος σκώληξ, ὅπου τὸ ἀφώτιστον σκότος, ὅπου ὁ ἀθέρμαντος τάρταρος, ὅ-
που ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅπου τὸ ἀκατάπαυστον δάκρυον, ὅπου ὁ ἀσίγητος στεναγμὸς, ὅπου
τὸ ἀπαραμύθητον πένθος· ὅπου οὐκ ἔστι γέλως, ἀλλὰ θρῆνος· ὅπου οὐκ ἔστι χορεία μουσική,
ἀλλὰ στεναγμὸς· ὅπου οὐκ ἔστι τρυφὴ, ἀλλὰ κρίσις· ὅπου οὐκ ἔστι φόρτος, ἀλλὰ πόνος.
Φοβερὸν ἅπαντες ἀκούσαι, ἀγαπητοὶ, φοβερώτερον δὲ τὸ ἰδίᾳ παῦσαν τὴν κρίσιν ἑκάστου,
καὶ ἀπολογουμένου ὑπὲρ λόγου, ὑπὲρ ἔργου, ὑπὲρ ἐνθυμήσεως, τῶν ἐν νυκτὶ, τῶν ἐν ἡμέρᾳ ὧν
ἡμάρτομεν. μέγας ὁ φόβος, ἀδελφοὶ, τότε, μεγάλη ἡ ἀνάγκη, οἵα οὐδέποτε ἐγένετο, οὐδὲ
γενήσεται ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης. τότε ἄγγελοι φρικτοὶ χοροὶ, αἱ σάλπιγγες βοῶσι, καὶ ἄ- χ. ὅτι
γρα πάντοθεν, ὁ ἥλιος σκοτίζεται, καὶ οὐρανοὶ εἱλίσσονται, ἡ γῆ σαλεύεται, αἱ δυνάμεις
πρὸ τοῦ ἐκλείπουσι, τὰ σεραφὶμ βοῶσι, καὶ ἄνω, καὶ κάτω, καὶ ὀπίσω, καὶ καταχθόνια τρέμουσι-
ται, καὶ μνημεῖα ἀνοίγονται, καὶ σώματα ἀνίστανται καὶ συναίρονται, τὸ κριτήριον θυσιάζεται.
πολὺς ὁ φόβος, ἀδιήγητος ὁ πόνος, ἀκατάπαυστος ἡ ἀνάγκη ἡ τότε γενομένη. μέγας ὁ χλ- χ. ἀκατάπαυ-
μὸς ἐκεῖνος, μεγάλη ἡ ὀδύνη, χαλεπὴ ἡ πρόκρισις, ἀκατάπαυστος ὁ θρῆνος, μέγας ὁ ὀλο- στος
λυγμός. "ἄκουε οὖν τοῦ Δαυὶδ λέγοντος· Ἐθαύμασα ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς, ἕως οὗ θρόνοι Dan. 7. 9. χ. ἐτέθη-
ἐτέθησαν, καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθισε· τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών, καὶ θρὶξ τῆς κε- σαν
φαλῆς αὐτοῦ καθαρὸν ὡς ἔριον· ὁ θρόνος αὐτοῦ φλόξ, καὶ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον· πο-
ταμὸς πυρὸς εἱλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· χίλιαι χιλιάδες παρεισήκεισαν αὐτῷ, καὶ μυρίαι μυ-
ριάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ· τὸ κριτήριον ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἠνεῴχθησαν. ἔφριξε τότε τὸ
πνεῦμά μου. ἐγὼ Δαυὶδ εἶδον, καὶ ἡ ὄψις τῆς κεφαλῆς μου "συνετάραξέ με. βαθαί· χ. συνεκύν-
ὁ προφήτης τὸ ὅραμα τῆς μελλούσης κρίσεως ἰδὼν ἔφριξε· καὶ τί ἄρα ἡμᾶς μέλλομεν θη
ὑποστῆναι, ὅταν εἰς αὐτὰ καὶ πράγματα ἔλθωμεν; ὅταν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι
δυσμῶν ὀπισθοδρομοῦντες πρισθῶμεν γυμνοὶ, καὶ ὁ φορτίον τῶν ἁμαρτιῶν ὀπὶ τῶν πα-
κάλου πᾶσιν ὀπισθφκύοντες; τότε τῶν βλασφήμων αἱ γλῶσσαι φλογίζονται, καὶ οὐκ ἐᾷ αἱ ὁ
δροσίζων· τότε τῶν κατακαλουμένων καὶ ὠδόντες ζωντείζονται ὑπὸ ἀπροσώπου ἀγγέλων·
τότε τῶν φιλαργύρων αἱ χεῖρες κρεμάμεναι τρέμουσι, καὶ ξεόμεναι ὀδυνῶνται· τότε τῶν φλυ-

αρίων

ἀρῶν τὰ σώματα ἐπὶ τῷ πυρὶ ἐμφανίζονται· τότε τῶν ἁμαρτωλῶν Ⓖ ὀφθαλμοὶ ἐξορύσσονται ἀμίλευς. ποῦ τότε γονεῖς; ποῦ ἀδελφοί; ποῦ πατήρ; ποῦ μήτηρ; ποῦ Ⓖ συγγένειαι; ποῦ Ⓖ φίλοι; * ποῦ ἡ τῶν βασιλέων φαντασία; ποῦ τῶν ἐρχόντων ἡ ἐξουσία; πῦ ἡ τῶν τυράννων ἀπόνοια; πῦ ἡ τῶν δικαστῶν ἐπαρσφανία; πῦ Ⓖ δοῦλοι; πῦ αἱ δοῦλαι; ποῦ ὁ καλλωπισμὸς τῶν ἱματίων; ποῦ αἱ χρυσαῖ τῶν μυγγάνων; ποῦ ἡ φαντασία τῶν χρυσίων; ποῦ ὁ κίνδυνος τῶν ἀργυρείου; πῦ ἡ κόσμησις τῶν δακτυλίων; ποῦ τῶν πέδων τὸ ἀδιαφίλητον ἐπώδημα; ποῦ τὰ σπειρὰ ἱμάτια, ποῦ τὰ βύσσινα; ποῦ τὰ κρία; ποῦ τὰ μύρα ἢ τὰ μάταια καπνίσματα; ποῦ Ⓖ φυλασσόμενοι θησαυροί; ποῦ αἱ κεκοσμημέναι κλίναι; ποῦ Ⓖ πρόσωπα τῶν πόρνων; ποῦ Ⓖ σοφολέποντες τῶν ἐν ἀνάγκῃ; ποῦ Ⓖ νομίζοντες εἶναι σοφοί; ποῦ Ⓖ μὴ τυμπανῶν ἢ χορῶν Ⓦ οἷοι πίνοντες; πῦ Ⓖ ἀγκαθμοὶ τὰς γλώσσας, ἐν τῶν βλασφήμων ἐκμυκτηρίζοντες; ποῦ Ⓖ τῶν δούλων καταπατοῦντες, ἢ τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ καταφρονοῦντες; ποῦ εἰσὶ Ⓖ ἀπιστοῦντες τῷ κόλασιν, ἢ ὡς ἀθάνατοι διαχαίμενοι; πῦ εἰσὶ Ⓖ λέγοντες, φάγωμεν ἢ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν; πῦ εἰσὶ Ⓖ λέγοντες, δός μοι τὸν σήμερον, ἢ λάβε τὸν αὔριον; πῦ εἰσὶ Ⓖ λέγοντες, ἀπολαύσωμεν τῶν ὧδε, ἐν τῷ ἐκεῖ βλέπωμεν; πῦ εἰσὶ Ⓖ λέγοντες, φιλόθεος πόθεν ὅστις ὁ Θεός, ἢ οὐ κολάζει τοὺς ἁμαρτωλούς; ὦ πόσα μετανοήσουσιν Ⓖ τὰ τοιαῦτα λέγοντες; πόσα κόψονται, ἢ οὐκ ἔστιν ὁ ἐλεῶν αὐτούς; πόσα στενάξουσι, ἐν οὐδεὶς ὁ λυτρούμενος; πόσα ἑαυτοὺς καταπόπτοντες εἴπωσι, οἴμοι, οἴμοι, ὅτι ἑαυτοὺς ἐχλυμάσαμεν· οἴμοι, ὅτι ἑαυτοὺς ἀπωλέσαμεν; ἐδιδασκόμεθα, ἢ οὐ προσείχομεν· ἐνουθετούμεθα, ἢ κατεφρονοῦμεν· διεμαρτυράμεθα ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ οὐκ ὑπηκούομεν. τῶν γραφῶν ἀκούοντες ἑαυτοῖς ἐπλανῶμεν· δικαία ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ. ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν. οἴμοι ἡμῖν, ὅτι ἀπὸ προσκαίρου ἡδονῆς αἰωνίως κολαζόμεθα, ἀπὸ μικροῦ χρόνου ἀμέλειαν τῷ αἰωνίῳ πυρὶ καταποντιζόμεθα, ἀπὸ δόξαν ματαίαν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἀξεπίσαμεν, ἀπὸ μικρᾶς τρυφῆς τῆς τοῦ διαβόλου τρυφῆς ἐστερήθημεν, ἀπὸ πλοῦτον ἀπολλύμενον Ⓦ πλοῦτον τῆς βασιλείας ἀπωλέσαμεν. ὃν τῷ ματαίῳ αἰῶνι ἡμᾶς ἀπηλαύσαμεν· ἀλλ' ὃν αὐτῷ Ⓖ μὴ ἀπολαύσαντες θλιβόμενοι. νῦν Ⓖ τηκόμενοι τρυφῶσιν· Ⓖ ἀγωνιάσαντες, εἰς Ⓦ ὑραίον τυμφῶνα χορεύουσιν· Ⓖ σκληρύναντες Ⓦ πλοῦτον, ὃν ἀγαλλιάσει θελίζουσι· Ⓖ κλαύσαντες, αἰωνίως ἀγαλλιῶ· Ⓖ καταφρονήσαντες τῶν ὑπηκόων, ἀπήλαυσαν ὃν ὑπήκοα· μόνοι ἡμεῖς Ⓖ ἄθλιοι τῇ κολάσει ἀξίως παρεδόθημεν· ὃν νῦν κεκράζομεν, ἢ οὐκ ἔστιν ὁ ἐλεῶν· στενάζομεν, ὃν οὐκ ἔστιν ὁ σώζων. ἵνα οὖν μὴ ἢ ἡμεῖς μετ' ἐκείνων τῶν ἀφορήτων ταῦτα τὰ ῥήματα ὃν τῷ μέλλοντι αἰῶνι εἴπωμεν, δοῦτε προφθάσωμεν * Ⓦ κλέπτειν τῶν ψυχῶν ἡμῶν· δράμωμεν, ἕως καιρὸν ἔχομεν· στενάξωμεν, μετανοήσωμεν, ἐξυπνιάσωμεν, ἀδιαλείπτως, ἐν τῷ ὕπνου τῆς ῥᾳθυμίας ἡμᾶς, ἐκ τοῦ βάρους τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῆς ἀμελείας ἡμῶν· ὑψώσωμεν χεῖρας πρὸς Ⓦ δυνάμενον σῶσαι ἡμᾶς, ἢ εἴπωμεν· Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα· ἀπύσωμεν μόνον πρὶν ὁ ἥλιος δύσῃ, πρὶν ἡ ὀργὴ ἀποκλεισθῇ, πρὶν ἡ νὺξ καταλάβῃ. ἐπὰν γὰρ ἡ παρουσία λυθῇ, οὐδεὶς προσευχηθήσεται· ἐπὰν ὁ ἅλας λυθῇ, οὐδεὶς ἁρθήσεται, οὐδεὶς ἀγωνίσεται. διὸ δράμωμεν. δρόμος γὰρ χρεία, ἀδελφοί, ἢ δρόμου σφοδροῦ, ἵνα φθάσωμεν· ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς κρούσαντες ἀκούσωμεν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ὀξυπεδήσωμεν, μικρὸν αἰχμωτῶμεν. πόσα Ⓦ διαπετᾶν ἀπαιτοῦμεν; πόσα Ⓦ διεργάτην προσκαλοῦμεν; αὐτὸς διεργάτης, ἢ ἡμᾶς κατ' ἐκάστην ἀγοράζει· αὐτὸς οἰκοδεσπότης, ἢ ἡμᾶς ἀθετεῖ· αὐτὸς τρέφει, σκέπει προνοεῖται, καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτοῦ ἐσπλάγχνα καθ' ἑκάστην προδιδόμεθα, καὶ οὐκ αἰσχυνόμεθα. αἰσχυνθῶμεν λοιπόν. ὁ γὰρ καιρὸς ἤγγικε, καὶ ἡ ἡμέρα ἔφθασε, καὶ ὀλίγ ἡμᾶς λήσει ἀποδοθεῖσαι ἐκάστῳ ὅλου τοῦ βίου ἡμῶν. παυσώμεθα οὖν λοιπὸν τῆς ἁμαρτωλοῦ τρυφῆς, καὶ τοῦ αἰῶνος γέλωτος, ἵνα μὴ ἐκεῖ κλαύσωμεν πικρῶς· παυσώμεθα τοῦ ἀδελφοὺς λοιδορεῖν ἢ

* τοῦ γένους;

* ὁ πλησίον τύπος, σχολιάζωμεν τὸ ἴδιον τύπος, σχολιάζωμεν

χ. ἰδεῖν.

καὶ μισοῦντες καὶ ἀδικοῦντες· παυσώμεθα θησαυρίζοντες, ἀπατῶντες καὶ περιεύοντες· ἀσχολώμεθα ταῖς ὐχαῖς, ταῖς δεήσεσι, ταῖς ἀναγνώσεσι, ταῖς νηστείαις, ταῖς μετανοίαις· ὅπως δειξώμεθα βίον νέον, ὁμολογησώμεθα, ὅπως τρέψωμεν. ὅπως τροφῆς γὰρ ὁ καιρός. μεταγνόησωμεν, δακρύσωμεν, ὅπως δειξώμεθα τῷ Θεῷ μετανοοῦντες ἐμμένοντες, καὶ ἀμαρτάνειν μισήσωμεν· πονέσωμεν ὧδε, ἵνα μὴ κολασθῶμεν ἐκεῖ πολύ· ἀγωνισώμεθα πρὸ καιροῦ, ἀδελφοί, ἵνα μὴ βασανισθῶμεν αἰωνίως. ὁ καιρὸς μικρὸς, καὶ ἡ κρίσις μακρά· καὶ τὸ τέλος ἐπίς, καὶ ὁ φόβος πολύς, καὶ ὁ ἔλεγχος σφοδρός. ζητήσει γὰρ ὁ καιρὸν, οὗ κακῶς ἐδαπάνησεν ἕκαστος, ἢ οὐ μὴ σύρῃ. καὶ ὃς καταλαλῶν, ὅτι ζητήσει καιρὸν ὕδατος φλεγέθοντος, καὶ οὐχ εὑρήσει· οὐαὶ τῷ ἀπίστῳ, ὅτι αἰωνίως κολασθήσεται· οὐαὶ ὃς ἀμελῶν, ὅτι μετὰ τοὺς αὐχηροὺς κειτὸν πορεύεται· οὐαὶ τῷ μὴ ἀγωνιζομένῳ, ὅτι ἀποτόμοις ἀγγέλοις παραδίδοται. χεῖρον ὁ ἀπολλύων, εὑρήσει ἄλλο· χεῖρον ἡ μετανοίας ἄλλον εὑρεῖν οὐ δύναται. μὴ φείσωμεθα, ἀδελφοί, τῆς ἑαυτῶν σωμάτων, ἀλλὰ ταῦτα κατατείνωμεν· ὅτι μαχαίρει καὶ πεινῶντες καὶ διψῶντες, μαχαίρει καὶ πενθοῦντες. Ματθ. ε. ὁ γὰρ σῶμα πηλός ὅσῃ· καὶ ἐλεύσεται ὥρα καὶ ἡμέρα φοβερὰ καὶ ποινὴ καὶ ἀναβαίτητος, καὶ εἰς γῆν ἡ γῆ πορεύσεται, καὶ ἡ κόνις πάλιν κόνις γενήσῃ. πνέωμεν, ἀγαπητοὶ, δυσωπῶμεν, ἱλάσκωμεν, δυσωπήσωμεν. ἐλεύσεται γὰρ ἡ ὥρα, καὶ ὄντως ἐλεύσεται τῆς ἐξόδου ἡμῶν· καὶ μὴ ἐάσωμεν ἀπατήσωμεν. ἕως, ἀγαπητοὶ, καταφυφώμεν, ἕως καὶ πλουτῶμεν πεντήκοντα ἢ ἑκατὸν ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα νόσος, καὶ γῆρας· καὶ μετὰ ταῦτα τί; ἀδυναμία, καὶ θάνατος, καὶ ἡ φερούσα ὥρα ἐκείνη ἡ προσδοκωμένη καὶ φερομένη καὶ ἀμελουμένη· μέγας φόβος τότε γενήσῃ, ἀδελφοί· μέγα ἦδεσθαι ψυχὴν χωριζομένην τοῦ σώματος. μεγάλη ἀνάγκη τῆς ὥρας ἐκείνης, ὅταν ἡ γλῶσσα καθαρῶς λόγον εἰπεῖν οὐ δύνᾶται, ὅταν σφίγγωμεν σοῦ ὀφθαλμοὺς ὧδε καὶ ὧδε συνεχῶς, καὶ σοῦ πρέσβεις ἡμῖν φίλους καὶ ἀδελφοὺς γνωρίζωμεν, καὶ πρὸς αὐτοὺς φθέγξασθαι οὐ δυνάμεθα. τῆς θρηνούσης ἡμᾶς ἀκούομεν, καὶ τέκνα παραμυθήσασθαι οὐ δυνάμεθα· τὰ τέκνα ὀδυρόμενα καὶ δακρύοντα βλέπομεν, καὶ ποῖον αὐτῶν ἔχοντες πρὸ ὀμμάτων. καὶ τί λέγω τέκνα; οὐ γὰρ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ σὺν ἔσῃ μεμνημένος τέκνων, σὺν ἀδελφῶν, σὺν ἄλλης φύσεως συγγενῶν ἡμᾶς, ἐὰν μὴ τῶν ἡμετέρων παραπέμψῃ ἔννοια, καὶ ὃ πῶς ἀποφύγωμεν τὸν κειτὸν, καὶ ποίαν ἀπόφασιν λάβωμεν, καὶ ποῖος ἀρά τόπος δέξεται ἡμᾶς. ἕως μὲν οὖν ταῦτα ἐνθυμούμεθα, ἐξαίφνης ἐφίσανται ἡμῖν ἄγγελοι ἀπότομοι*. τότε ἡμᾶς τὰς τῶν ἡδονῶν ἐπιτηδεύσεις, ἐὰν δύνηται ἐπισυρεῖν θύραθεν, ὡς μέλλομεν παραστήσεσθαι, καὶ τῆς κλίνης φεύγειν δοκιμάζοντες μὴ, μὴ δυνάμενοι ᾖ, πρόσεχοντες πρὸς αὐγὰς ἐλεεινοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ ζητοῦντες τὸν πρόσωπον παρακαλοῦντες, δυσωποῦντες, ἱκετεύοντες καὶ λέγοντες, ἐλέησατε με ἄγγελοι καὶ φοβεροὶ παρατάται τοῦ θείου τοῦ Θεοῦ, καὶ μή με ἄκαρπον καὶ ἀκάθαρτον πρὸς τὸν κειτὸν ἀπενέγκητε· μή με ἀμπελῶνα τοῦ σώματος χρείσητε· μὴ, δέομαι, παρακαλῶ, παρακλήθητε, δυσωπήθητε, καὶ ἐάσατέ με ὀλίγον χρόνον μετανοῆσαι, στενάξαι, πενθῆσαι, ἐλεημοσύνας ποιῆσαι· ὅτι κακῶς τὸν ἐμαυτοῦ βίον ἐδαπάνησα καὶ ἀνήλωσα. ταῦτα ἀκούσαντες καὶ ἄγγελοι, λέγουσι πρὸς ἡμᾶς· ὦ ψυχὴ ταλαίπωρε, πάσας τὰς ἡμέρας σου τὸ ἀμέλειά ἔζησας, καὶ νῦν μετανοῆσαι θέλεις; ὦ ἀθλία ψυχὴ, ὁ κλαυθμὸς σου ἔδωκεν· ὁ χρόνος σου τετέλεσται· ὁ Θεὸς ἐκέλευσεν ἐκ τοῦ σώματός σου χωρεῖσαί σε. δοῦλε καὶ καταδικάζου τὸ πυρὶ αἰωνίῳ κατὰ τὰς πράξεις σου. οὐ γὰρ ὅσῃ σοι λοιπὸν ἐλπὶς σωτηρίας, ἀλλὰ αἰώνιος τιμωρία. ταῦτα ἀκούσαντες, ἀγαπητοὶ, καὶ πιστεύσαντες ὅτι ἀληθῆ εἰσι, καὶ οὐ μῦθοι, ἀγωνιῶμεν περὶ τῆς ὥρας ἐκείνης. καὶ ἵστωμεν ἡμᾶς ἀμπελῶνα, ἀλλ' ἐκκόπτωμεν ταύτας ἀπὸ τῆς μετανοίας. μὴ πλανηθῶμεν, ἀδελφοὶ, κρίσις ὅσῃ καὶ κόλασις αἰώνιος, πῦρ ἄσβεστον καὶ σκώληξ ἀτελεύτητος, σκότος ἐξώτερον καὶ ταρτάρεος, βρυγμὸς ὀδόντων καὶ κλαυθμὸς μέγας, ὡς ὁ Κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἐμνημόνευσεν. ἀψευδὴς γὰρ ὅτιν ὁ εἰπών, Ματθ. κδ' λε. Ο

οὐρανὸς

* περὶ θεῶν ἀποστόλων.

οὐρανὸς ᾗ ἡ γῆ παρελεύσεται), ⓐ ὁ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. διὸ φοβηθῶμεν καὶ φείξωμεν πάντες ⓐ τὸ ἁμαρτίας ζήσαντες, καὶ ἀσυνδάσωμεν μὲ τῶν ἁγίων εὑρεθῶμεν ἀφ' τῆς μετανοίας. μὴ εἴπῃς, ἔκλεψα, ἐφόνευσα, ἐπόρνευσα, καὶ δέχεται με ὁ Θεός. μηδὲ τοῦτων εἴπῃς. δέχεται γὰρ πάντας, ὡς Ⓦ λῃστὴν, ὡς Ⓦ τελώνην καὶ ὡς τὴν πόρνην. μόνον μὴ ἀποστῶμεν, ἀδελφοὶ, μὴ ῥᾳθυμήσωμεν. κερδήσωμεν διὰ μετανοίας καὶ εἴπωμεν, ἄνοιξον ἡμῖν, Κύριε, τοῖς ἀναξίοις καὶ ἁμαρτωλοῖς· διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀποστραφῇς ἡμᾶς, ἀλλὰ δυσωπήθητι, καὶ μὴ στερήσῃς ἡμᾶς τῆς βασιλείας σου. σὺ γὰρ εἶ Θεὸς τῶν ἀπηλπισμένων, καὶ σωτηρία πάντων τῶν καταφθειρόντων εἰς σέ· καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τὸν ἀναρχον πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΟΥΣ.

ΝΟῖς ἔξωθεν σταδίοις πολλοὶ μὲν τὸν δρόμον ἐτερμάτισαν κόποις, εἷς δὲ κομίζεται τῆς νίκης Ⓦ στέφανον· καὶ Ⓐ μὲν πόνοι τῶν ἀγώνων καὶ Ⓐ ἱδρῶτες, πολλοὶ· τοὺς δὲ χεῖρας ὁ βραβεύσοι, εἰσὶ. σὲ δὲ τῷ πνευματικῷ τούτῳ τῆς ἐκκλησίας χωρίῳ, εἷς μὲν τοῖς πάντων τῆς εὐσεβείας ὁ δρόμος, ἱσταμένοις δὲ τοῖς περὶ τὸν Ⓐ στέφανοι. καὶ ξένοι γάρ εἰσι τῆς βραβευτικῆς καὶ πλούσιος ἴσα πᾶσι μέσος τῷ ἀγωνιζομένῳ Χριστὸς, ἑκάστου μὲν τὴν προθυμίαν ὡς δρόμον δεχόμενος, ὑπὲρ ἣν δὲ τιμᾶς ὑπερεπίζων. ὃ γὰρ προτιμᾶται Ⓦ δυνάστης, καὶ πρὸς Ⓦ πλουτοῦντα· οὐ δέχεται Ⓦ ἔνδοξον, καὶ τ' ἀθλητὴν προπέμπεται· οὐ στέφανοι πολιτῶν, ἐξουσίας ὁ νεότητα· ὃ προσωμειδιᾷ δὲ δικαίῳ, προσφέρεται ὁ Ⓦ ἁμαρτωλὸν ἀποβλέπεται· ἀλλὰ πᾶσι ἴσως ἐφαπλοῖ τῶν οἰκτιρμῶν τὴν σαγήνην, πολίτας ὁμοίως ἐφέλκεται δὲ τῆς εὐσεβείας δικτύῳ. κοπὸν γὰρ πᾶσι προσῆκε· δὲ (ὡς ἀρτίως ἠκούσαμεν) φιλανθρωπίας λαβέσθαι μεγαλοφώνως "βοᾷ· Δεῦτε πρὸς μὲ πάντες Ⓐ κοπιῶντες ᾗ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. δεῦτε πάντες Ⓐ τὴν ἀλμυρὰν ταύτην τοῦ βίου λαβόντες θαλάσσαν, ἐμοὶ τῆς σωτηρίας σὺν· ὁίαχος ἐμπιτύσατε· ἔχω πηγὴν λαβοῦσαν ἀπαλλάξαι ἀσπαλάσιν· ἐμποιεῖν ὑμῖν ἀκλυδώνιστον προξενῶ σωτηρίας. δεῦτε πάντες· πολιᾶς ὑπάκειται τῆς ἁμαρτίας χείμων· ἔστι μοι κλυμβῆθραι λιμένι· δὲ θεοπρεπῆ σώζων, Ⓦ ὁ λαβόλον ἀποπνίγων. ὦ κλήσεως τὴν ἁμαρτάδα γυμνούσης· ὦ φωνῆς πᾶσαι τὴν τοῦ δαίμονος ἁρπαζούσης ὑσίαν· ὦ φαρμάκου πρὸς ἕκαστον τῶν νοσούντων βαδίζοντος· ὦ δωρεᾶς ῥεούσης τοῖς βουλομένοις ἀκώλυτα· ὦ πηγῆς πάντας σὺν· διψῶντας ζωὴν ἐπιγεμούσης ποτίζειν. Εἴ τις γάρ, φησι, διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς μέ, καὶ πινέτω. Εἴ τις διψᾷ τῆς σωτηρίας τὰ νάματα, Εἴ τις τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς ἐπιθυμεῖ, Εἴ τις πρὸς τὴν ἀληθῆ ἀφελείαται γνῶσιν, Εἴ τις διψᾷ τῆς εὐσεβείας ὁ δίψος (ἐδίψησε γὰρ καὶ Ἰούδας τῆς προδοσίας ὁ δίψος· ἐδίψησε γὰρ ὁ Ἡρῴδης τῶν ἀπίων Ⓦ ὄλεθρον· ἐδίψησεν ἡ Συναγωγὴ σὺν φόνους τῶν προφητῶν· ἐδίψησεν Ἰεζάβελ Ⓦ ἀμπελῶνα τοῦ Ναβουθαί· ἐδίψησεν ἡ Δαλιδὰ τοῦ Σαμψὼν τὴν ἀδελφὴν· ἐδίψησεν Ἡρωδιὰς τοῦ προδρόμου ὁ αἷμα· ἐδίψησαν Ⓦ σωτῆρα Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἐδίψησαν δίψος προξενον ἀπωλείας, ἐδίψησαν δίψος πρεσκηκὸι πυρετοῦ, ἐδίψησαν δίψος χολέσεως αἴτιον) ἀλλ' εἴ τις διψᾷ· ὡς ἐδίψησε Ζακχαῖος τὴν ἐμὴν θεωρίαν, ὡς ἐδίψησε τὴν θεοσαπτίαν αἱμόῤῥοος, ὡς ἐδίψησε πόρνη πλυθῆσα ταῖς ἁμαρτίαις, ὡς ἐδίψησε Ματθαῖος τὸ βιαγγλιστοῦ ὁ ἀξίωμα, ὡς ἐδίψησεν ὁ λῃστὴς Ⓦ πρὸ θάνατον, ὡς ἐδίψησε Θωμᾶς τὴν ζωοποιὸν τραυμάτων ψηλάφησιν, ὡς ἐδίψησεν ὁ τῆς Αἰθιοπίας εὐνοῦχος ὁ βάπτισμα, ἐφ' ᾧ

πυραχτύμβιος

Ex Ms. Cæsareo.

ἐν βιᾷ

Matth. 11. 28.

ἐν θυσίαις

Πραξ. κ. λς. πυρακτώμενος ἔβοα πρὸς Κ̄Ν̄ ἀποστολον· Ἰδοὺ ὕδωρ, τί κωλύει με βαπτισθῆναι; ἄκουε, κατηχούμενε· πηγὴ ζωῆς ὁ μόνος καλός, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων καλός. Δεῦτε γάρ, φησι, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. πρὸς ὄλιγα μὲν τὰ ἡμέτερα τοῦ ἐργασίαν μὴ τρέπισμαι, ὅμβρον δὲ λόγου χαρισμάτων ἀφθίαν πηγή. διὸ τι πάντες· καὶ μυριάδες ἀναστῶσι, πρασίπτωσαν. μηδεὶς ἀτονήσῃ με Κ̄Ν̄ ἱκανὸν νομιζέτω τοῦ οἰκουμένου ἰώμενον· οὐ κάμνων θεραπεύω, εἰ πίζων οὐκ ἔκπτωσα· οὐκ ἐλέγχῃ με τοῦ εὐπορείαν ὁ κόσμος ὢν ἐμὲ μαρίζόμενος, πένης πρέχων οὐ γίνομαι, ἁρπαζόμενος χαίρω, οὐκ φορώμενος τέρπομαι· οὐκ ἐλαπόδυμαι χαυνούμενος, ἢ κλεπτόμενος ἥδομαι· ἢ μᾶλλον τὰ ἀμάρτους τὰ αἰμάρτοις κλέψασα, ἢ δι' αὐτῶν ψυχῇ ἅμα καὶ σῶμα σεφθεῖσα. διὸ τι πάντες Ⓐ κοπιῶντες. Εἶδες, φιλόχριστε, πόση ἡ τῶν κτισάντος πρὸς τὸ ἡμῶν φιλοτιμία· τί οὖν ἀμελεῖς, ὦ κατηχούμενε; τί βραδύνεις; πρόσελθε τῷ διασώτῃ καὶ λυτρώσεται. οὐκ ἀκούεις τοῦ σοφοῦ παραινοῦντος καὶ λέγοντος· Μὴ ἀναβάλλου ἐπιστρέψαι πρὸς Κύριον, καὶ μὴ ὑπερθῇ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας· ἐξαπίνης γὰρ ἐλεύσεται ἡ ὀργὴ Κυρίου. Σωτήριον Ⓦ χρόνον, ἰδοὺ τοῦ τῶν ἀνθρώπων φύσιν ῥᾳδίως καὶ σὺ βραχεῖ πεποιηκώς. πολλοὶ γὰρ δόντες ἑαυτοὺς μακροθυμίᾳ ὑπερθέσεως, τοῦ ἐξ ἀμφοτέρων ἐλπίδα σοφῶς ἀνόμισαν ἁμαρτάνοντες, μήτε τῶν προσδοκωμένων ἀμοίρησιν ἐλπίζοντες, καὶ ὃ κατασχεῖν ἔδοξε τοῦ βίου κέρδος ἡγούμενοι, προ τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἀναγκαίων ἁρπάσαντα, ταῖς αἰωνίαις ἀποδοθέντες βασάνοις καὶ κολάσεσι. Ὡς ἀνόμισεν χρόνον κλέψειν βραχύν, ὅλου σώσαντος τοῦ σωτηρίου κλεπτόμενος, ὀξαίφνης ἁρπασθεὶς καὶ προῶ τῶν γήρως γλυκόμενος. διὸ τοῦτο ὁ διασώτης Χριστὸς κλέπτειν ὠνόμασε τῶν ἀνθρώπων Κ̄Ν̄ θάνατον. Ὡς κλέπτης γάρ, φησιν, ἐν νυκτί, ὅταν ἔρχεται· ἵν' ἡμεῖς προ τοῦ ἀόρατον τῆς ὑπερβολῆς θαυμάσιοι, τοῦ προθυμίαν τῶν πλείονος χρόνου μὴ ἐπιλπίζωμεν. ἢ γὰρ ἀνησιάζομεν τῆς χρονικῆς ὑπερθέσεως, ἢ κινδυνεύομεν τῶν ζῆσαι καιρὸν ὅσον ἐθέλομεν. τοῦτο γὰρ χαρὶν τοῦ γνῶσιν οὐκ ὑπισχνούμενος τῆς ἑαυτῶν μεταστάσεως, ἵνα τοῦ ἀμετείαν τῶν ἁμαρτιῶν ἐλαπώσωμεν, τῇ δυλίᾳ τῶν θανάτου σωφρονεῖν παραδυόμενοι. ἀριθμήσωμεν οὖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῦ πιμπομένους ὑπὸ τὰ μνήματα, σχήσωμεν ὡς τοῖς γηγενεκόσι πολὺ ὁ πλῆθος τῶν ζώντων ἐναμέμικτο. διὸ τί τοίνυν, ὦ κατηχούμενε, πρόρας τὰ ἑαυτοῦ ψυχῆς τοῦ ἀσφαλείαν, ἢ τὸ φόβον τοῦ θανάτου παραπεμψάμενος, Κ̄Ν̄ χρόνον ὡς ἰκανὸν ἀγωνίζῃ τοῦ ἐπαγγέλλῃ μοι; πόσοι τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ τερπόμενοι ταῖς τοῦ βίου ἡδοναῖς, ἢ ὑπὸ τῆς σαρκὸς ἡμαρότητι, ὡς ἀμεταβλήτῳ δυναστείᾳ, καυχώμενοι, καθάπερ χόρτος ἐπὶ λείμακος, ἀνθοῦν ὑπὸ τοῦ καφοῦ αἰφνιδίως ἐξηράνθησαν; σίγουν ὑπὸ Κ̄Ν̄ χρόνον ἑαυτοῖς εἰσῆς τῆς ζωῆς οὐκ ἰσχύομεν, Κ̄Ν̄ φόβον τῆς τελευτῆς μὴ ἐλκύσωμεν. πόσους ῥαθυμήσαντας, ἢ μακροχρόνιον ζωὴν προσδοκήσαντας, ὀξαίφνης ἐμπερισμὸς κατετέφρωσε; πόσοι στισμῷ κατεχώσθησαν; πόσους πλέοντας οὐκ ἀνέλυσε θάλασσα; πόσους αἰφνίδιον τῆς γῆς ἐπὶ τοῦ ἐδίξατο χάσμα; πόσους ὁδοιπορίαν ἀθεον πρόσυρον ποταμοὶ πλημμυρίσαντες; πόσοι θηρίοις ἢ λῃσταῖς παρέπεσον εἰς ἀπώλειαν; πόσους ἡ τῶν πολέμων ἐλέησε μάχαιρα; πόσους ἐδαπάνησαν ἔφοδοι νοσημάτων αἰφνίδιοι; πόσοι τῆς ἑαυτῶν χρειωδεστάτης πατρίδος ὁ τοῦ θανάτου ἐδίξατο ζυγόν, ἢ σὺν τῆς χειρὸς ἁφῆς ἠζιώθησαν; οὐκ ἀκούεις ζωογόνως τοῦ διασώτου βοῶντος, ἢ τοῦ ἐκλυτήτα τοῦ τίλους μιμνύοντος· Ἡ ἀξίνη πρὸς τοῦ ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται; τίς ἡ ἀξίνη; ὁ θάνατος. τίς ἡ ῥίζα; ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὑίς ὁ κόπτων; ἡ τοῦ διασώτου ἀπόφασις, ἥτις σὺν τῷ κόπτειν βοᾷ· Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. σίγουν ταύτης ἀφιγμένοι πρὸς τὸν καλοῦντα Χριστόν· δράμωμεν οὐ τοῦ σώζειν πρὸς τὸ φῶς μεταβάλλοντες, δράμωμεν πρὸς Κ̄Ν̄ ἀναπαύσοντα Κύριον, ὑποταξάμενοι τοῦ σάρκα τῷ πνεύματι· δράμωμεν, ἐπιζῶμεν τοῦ θανάτου ταχύτερον, πρὸ λάβωμεν ἀγέλειες ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἐρχομένους Κ̄Ν̄ δέσποτον. ὡς λόγος ὅτι ὁ παρ-

Ματθ. γ. ι. Γεν. γ. ιθ. Ιακ. δ. ιδ. Ησ. νδ. ιδ. ωὴ

ὢν βίος, καὶ ὡς σκιὰ παραπέτηται τῆς ζωῆς ὁ ἀφέσημα. ὁ χρόνος διαπεμπάται, ἐφ' ᾧ τις οὐ βελτιοῦται· αἱ παρέξεις παρατείνουσι, ὁ κριτὴς ἀξιμένει, κατεπείγει τὸ πρόσταγμα, παρίστησι ⓐ ἄγγελοι, κατηγορῇ ἡ συνείδησις, καὶ ἡ φρόνησις, καὶ ἡμεῖς κρίσιν καλούμενοι; Οὐκοῦν πολιτείας ἀγαθῆς ἐραστῶμεν, μισήσωμεν τὴν τοῦ ἀμαρτάνειν συνήθειαν, τῆς μελλούσης ἀπολογίας φροντίσωμεν· κτησώμεθα καθαρότητα βίου· ⓐ γὰρ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, Ματθ. ε. η.
αὐτοὶ ⓐ Θεὸν ὄψονται. τὴν διαπαντὸς ἐραστὴν ἐραστῶμεν σφόδρα συνεχῆ τὴν μνείαν πολλὴν τοῦ βίου τὸ σκάδος δράμωμεν, αὐτὸν ἔχοντες συνεργοῦντα πρὸς ⓐ ἀγῶνα ⓐ ἀγωνοθέτην Χριστόν. Τοῖς γὰρ ἀγαπῶσί, φησι ⓐ Θεὸς πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν. Ρωμ. η. κη.
καὶ τὸ θαυμαστότερον ἔχουσι· ἐν ᾧ καιρῷ τοῦ ἀγῶνος ὁ διαπτὰς συναθλεῖ τοῖς παλαίουσι, καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς νίκης βραβευτὴς παρακάθηται· πρὸς πάλιν ἀλείφῃ, καὶ μετ' ὀλίγον τὸν στέφανον αὐτῷ ἐπιτίθησι. συμπαλαίει, ᾧ κάμνοντι χρείζεται δυνάμιν, παρέχει τῆς νίκης ἆθλα ἀφορμάς, ἐμμετ' ὀλίγον ὡς νικητῇ τὸν μισθὸν ἀποδίδωσι. πόθεν ὅτι δῆλον; ἔχουσι τὸ Δαβὶδ κεκραγότος, Μετ' αὐτοῦ εἰμι ἐν θλίψει, ἐξελοῦμαι αὐτὸν καὶ Ψαλ. ϟ ιε.
δοξάσω αὐτόν. ὦ φιλοθεσπίας ἀφεκτοῦ· ὦ τῆς ἀγάπης πάντα λόγον χρηστότητος. Βλέπει γὰρ ὅπερ λέγει ὁ διαπτὰς. ἐν τῷ καιρῷ, φησι, τῆς θλίψεως μετ' αὐτοῦ εἰμι, τὸν ἀγῶνα συμμετρίζομαι, ἐξαρπάζω τὸν κίνδυνον. ταῦτα πάντα ποιῶ συναγωνιζόμενος· εἶτα λοιπὸν ὡς βραβευτὴς καὶ διαπτὰς τὸν φιλοπονίαν παρέχομαι, λέγων· δοξάσω αὐτόν, μακρότητα ἡμερῶν ἐμπλήσω αὐτόν. τοῦτο ποιῶν ἔωθεν ὁ διαπτὰς καὶ ὅτι ⓐ δύναται δοῦναι· κοιλαίνει τὸν χεῖρα τῶν πέντε δεχομένων τὴν δύναμιν. ὅταν ἀκούσῃς Χριστοῦ χεῖρα, νόει τὸν παλαίοντα τὸν βαστάζοντα τῆς οἰκουμένης καὶ πέρατα. ἐκτείνει τοίνυν τὸν δεξιὰν ἀπερρύτως, λαβέσθαι τοῦ ὀδόντος ἐπαναδέχεται, σημειοῦται τὸν διδόντος τὸ πρόσωπον, ὅτι γῆς τὴν ἀνέκτησιν λαμβάνει, καὶ ἐν ὑγιεινῷ ἆθλα ἀμοιβὰς ἀντεπιζῇ. καὶ πῶς, καὶ τὸ πότε ποιῇται τὴν ἀντίδοσιν; Ὅταν ἔλθῃ, φησίν, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ πάντες ⓐ Ματθ. κε. λα.
ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ· καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, καθὼς ἀφορίζει ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· καὶ τίθησι τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ ἀριστερῶν· καὶ ἑρεῖ τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, δεῦτε ⓐ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου· κληρονομήσατε γὰρ ⓐ δικαίως· ὀφλέτην· μὴ φοβεῖσθε τὸν θεῖον, ἀλλ' ὡς ἐργατηθέντα τῷ καθημένῳ προσδράμετε. ὅπερ ἐξελόμην ὑμῖν προφέρω χρέος φόβου· κρύπτω τὴν ἀντίδοσιν, ἵνα μὴ ζημιωθῆτε τὴν φιλοθεσπίαν· ἐκ ἀρνοῦμαι τὴν δόσιν· πρὸς γὰρ τὴν ἀντιπόδοσιν σπεύδω. δεῦτε, ὑμᾶς ⓐ καθέξει τὴν οἰκτρμὸν ἐπιδείξασθε· ἐγὼ δὲ θέλος τῆς χαρᾶς ὑμῶν προπέμασα. Εἰπέ, δίκαστα, τὴν αἰτίαν· ἐπείνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. μηδὶς οὖν ὡς ἀπόξηρα παραπεμπέτω ⓐ πένητα. πτωχὸν γὰρ παίρεται ⓐ δικαιοῦν τὴν μισθόν τῶν μισθωτῶν αἰώνων. κλησώμεθα τοίνυν χρεώστην ⓐ μέλλοντα κρίνειν ἐκεῖ. Ὁ ἐλεῶν γάρ, φη- Παροιμ. ιθ. ιζ.
σι, τὸν πτωχὸν, δανείζει Θεῷ. τῆς ἐκ δεξιῶν μερίδος ἀξιοι γενέσθαι, σπουδάσωμεν, μισήσωμεν τὴν βδελυρὰν τῶν ἐρίφων συνήθειαν, τὴν ἀρνῶν τὴν κοινωνίαν μεταδιώξωμεν. ἔχομεν γὰρ ἐξουσίαν τὴν ὑπερβολὴν τῆς βελτίονος. Διὰ τοῦτο γὰρ ἡμῖν ὁ κριτὴς προηγόρευσε τὸ διαπτικὸν ἐκφυγεῖν καὶ φοβερὸν δικαστήριον, καὶ αὐχμείαν τῆς ἀποφάσεως, ἵνα τὸ κακῶς παθεῖν ἐκ τοῦ μαθεῖν τὴν ἀπειλὴν ἐκκλίνωμεν. μὴ παραδράμωμεν τὸ τοῦ Παύλου παράγγελμα τὸ φάσκον· Ποιεισμὸς μέγας ἡ θυσέβεια. ἐκ ἐπέκειται λογισμοῦ. καιρῷ γὰρ ἀδεῖ α. Τιμ. ε. ε.
δικαστὴ αὐχμείαν. οὐ δέδοικε κατήγορον ὅτι τοῦ θείου κραυγάν· ἐκ ἐκδέχεται κατάγνωσιν, ἀλλ' ἀναιδῶς παράκλησιν. ἔστι γὰρ ἀνενδεὴς. ἀπολαύεις ἀγαθῶν· ἀναφαίρετος πλοῦτος, τιμὴ ἀξιάδοτος, κέρδος ἀταμίευτον, παράδεισοι βοήθημα, συνοδεύουσα χάρις, θεοπτία καρδίας, ψυχῆς ἀγαλλίασις, συνείδητος γαυεία μία, ἀπολογία θυ πρόσωπος,

α. Τιμ. δ. η. ἀφορμὴ παῤῥησίας. ἡ θυσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίας ἔχουσα ζωῆς τῆς νυῦ καὶ τῆς μελλούσης· ἧς καὶ ἡμεῖς ἐπιτυχεῖν καταξιωθείημεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νυῦ καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟ ΙΠΠΟΔΡΟΜΙΟΝ ΛΟΓΟΣ.

Ex edit. Bulengeri Lut. 1598

Τάδε σοι ἡμῖν σήμερον πνευματικὴ ἡ δρόμος ἁγίοις ἀέθλοις τοῖς ἑτοίμως πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ πνεύματος ἔχουσι, καὶ χριστῷ συνόντας, ἀλλὰ χριστὸν τοῦ πνεύματος ἐπιγράφουσι δεσπότην. ἐφ' ᾧ δεῖ τρέχειν μὴ χριστὸν τὸν λαὸν, σκοπεῖν ἢ χριστὸν τοῦ ἁγίου. τοῦτο προηθέλησε διορθῶσαι πρὸς ἔλεγχον τῶν φιλοθεαμόνων, τῷ δὲ πνευματικὸν τὸ σωτηρίας θεώρημα προφανῆναι, καὶ τὸ σωματικὸν τῆς πομπείας ἱπποδρόμιον, μᾶλλον δὲ Σατανοδρόμιον προπεμφθῆναι θεωρῶν. τοῦ δὴ ἀσυνδάτου, ἀγαπητὲ, μᾶλλον

ἴσ. σκοπῶν δρόμιον ἀντὶ τοῦ πνεύματος. τὸ δὲ ἀσυνδάτου, ἀγαπητὲ, μᾶλλον διωρθῶν, ἢ τὸν ἐκκλησιαστικόν.

δὲ τῆς ἐκκλησίας ἀποβλέψαι ἱπποδρόμιον, ἔνθα Παῦλος ἀγωνίζεται, οὐκ εὐείσω δὲ καὶ μικρὸν κύκλος τείχων, ἀλλ' ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐκπληροῖ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ· ἔνθα ὁ Ἠλίας ἰωιοχεῖ, ὡς ἔφησεν, Ἅρμα, ἅρμα, ἰωιοχᾶ τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἱππεῖς αὐτοῦ· οὐκ ἀπὸ λιθίνης ἕδρας σφενδόνα μιλιοδρομῶν, ἀλλ' ἀπὸ γῆς εἰς ὕψος πυρίνου ἅρματος καταπαλμῶν, ἔνθα λαὸς ὑπερουρανίου πολιτεύματος ἐπὶ τὴν θεωρίαν πρέσει, καὶ χριτὸς πνευματικὸς καθέζεται, καὶ βασιλὰς θεωρῶν, καὶ ἐπιτίμιον ὕψος δῶρον τίθεται, καὶ μισθὸς φοβεραῖς χρίσεως προκείμενον. βούλεταί σε ὁ Θεὸς δι' ἑαυτοῦ ἀγωνίζεσθαι. διὸ καὶ δίδωκέ σοι τὸν τῶν ἀγγελίων πατέρα θεὸν ἅρμα, ἐν ᾧ ἅρματι ἵππους λευκοὺς χριστὸς Ζαχαρίᾳ· Ζαχ. ϛ. ζυγοὺς μὲν φῶς καὶ ἀθανασία, ἀκροτῆρες δικαιοσύνη καὶ ἀλήθεια, καὶ πορευόμενοι κατέπιαθεν τὸ ἅρματος τὸ πορευόμενον εἰς γῆν βορρᾶ, ὡς εἶ λέγοι ἡ σοφία, σκληρός πνεῦμος βορρᾶς. σκληρὸν γὰρ ἀληθῶς πνεῦμα, καὶ πονηρὸν ὁ διάβολος. ἐν ἅρματι αὐτοῦ ἵπποι μέλανες, ἐπίζυγοι μὲν ὁ ᾅδης καὶ θάνατος· ἀκροτῆρες δὲ σκότος καὶ ἀπώλεια, ὃς δεῖ καθιοχεῖν τῷ ἅρματι τὸν Χριστόν. ὅπου ὁ ἅρμα, φησὶ, τοῦ Θεοῦ μυριοπλάσιον, χιλιάδες βοηθούντων, ὃς δεῖ καθιοχεῖν ἐν ταῖς πεκυμίαις τοῦ βίου, ὡς ἐν θαλάσσῃ. ἐπεβίβασαν γὰρ εἰς θάλασσαν τὸν ἵππους αὐτοῦ ταραχὴν ὕδατα πολλά, καὶ καταφρόνησας τὰ ἅρματα τοῦ ποντοῦ Φαραώ, καὶ τὸν δυνάμει αὐτοῦ εἰς θάλασσαν ἐρυθρόν. ἔχει δὲ καὶ παρίππους Ψαλ. λδ. ζ. ἀγγέλους καταδιώκοντας καὶ ὑδατοπότους τοὺς ἵππους τοῦ ἐχθροῦ σου. Γενήσεται γὰρ, φησὶν, ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καὶ ὀλίσθημα, καὶ ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτούς. ἔχεις δὲ σοφιστὰς τοὺς ταῖς δόξαις αὐτοῦ καταγελῶντας Χαναναίους, Φαρισαίους, Σαδδουκαίους. ἔχεις δὲ σὺ Μωϋσέα, Σαμουὴλ καὶ Δαβὶδ, οἳ πεφωτίσθαι ταῖς τῆς ἐλευθέρου τὸ δίκαιον. ἔχει ἐχθρὸς μεσαφέτας δαίμονας, Βὰλ καὶ Δαγὼν καὶ Βαὰλ καὶ Χαμὼς, οἳ τὸν Ἰσραὴλ ἐδέδιον ἀπὸ σκελῶν, καὶ τὰ κάλως αὐτοῦ ἔρριψαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἔχεις καὶ σὺ θυρεοποίκτας Παῦλον, καὶ Σιλουανὸν, καὶ Τιμόθεον, καθὼς αὐδεῖ φασιν, Ὅπου θύρα ἡμῖν ἀνέῳγε μεγάλη, καὶ ἐναργὴς, καὶ ἀντικείμενοι πολλοὶ, οἳ δὲ ἐζήτησαν ἵνα δοθῇ αὐδεῖς λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος αὐτοῦ. ἔχει ἐχθρὸς Φίλητον, Ὑμέναιον, Δήμαν καὶ Ἑρμογένη, Υμεναῖον καὶ Ἀλέξανδρον τὸν χαλκέα ὑποκρίσεως γέμοντας. ἔχεις καὶ σὺ θεωρῆσαι τὸν τῶν ἀγγέλων δῆμον, τὰ τῶν δικαίων ἀγάλματα ἀῶσθαι καὶ θρόνους πάντες πρέχοντες, εἷς ἢ λαμβάνει τὸ βραβεῖον. Εἷς ὁ χριστὸν τῆς ἀληθείας λαὸς τοῦ Χριστοῦ, Εἷς ὁ Χριστῷ βαπτισθείς, καὶ Χριστὸν ἐνδυσάμενος, καὶ μηκέτι Ἰουδαῖος μηδὲ Ἕλλην, ἄρσεν καὶ θῆλυ, δοῦλος ἢ ἐλεύθερος, Σκύθης, Ἀρειος, Εὐνόμιος, Μακεδόνιος, ἀλλ' Εἷς ὁ Χρι-

α. Κορ. ιϛ. θ.

Εφ. ϛ. ιθ.

α. Κορ. θ. κδ.

ἴσ. Μακιδ.

στῷ.

ς῾ῳ. ἀξίως τοῦ Θεοῦ τρέχε, ὦ πολιτεύου, λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ τῷ ἡνωμένῳ τοῦ πνεύματος πνεύματος. μὴ τρεπέτω σε τὰ ψεύδη πικρὰ χαμευνεύματα, ἵνα μὴ καταλάβῃ σε τὰ ψεύδη κρίσεως κυδωνεύματα. Εἰ βούλει χαμευνεύειν καὶ ἀναπαύεσθαι, διώκεσθε τοῦτο ποιοῦντα μᾶλλον ὁ δὲ ἡνωμένα πνεύματι καὶ ἀγαπᾶτε ζεύξον καὶ τοῦ ἀγαθόλου σὺν εὐσεβοῦς σε λογισμοὺς· ἀπειλὰ τὰ ἀγρωνίαν μακροθυμίαν· Κρεῖττον γάρ, φησι, μακρόθυμος ἰσχυρὸς· καὶ Ἰουδαϊσμοῦ χριστιανισμὸν, καὶ ἑλληνισμοῦ θεοσέβειαν, καὶ πορνείας σωφροσύνην, καὶ πλεονεξίας ἐλεημοσύνην, καὶ φιλοδοξίας ἀληθείαν, καὶ ὀργῆς πραότητα δὲ ὑπείκειαν. πάλιν κατ' ἐξέσεων ζεύξον καὶ ὑποτακτικὸς, τουτέστι, καὶ θυμοῦ καὶ λύπης πραϋθυμίαν. Πραΰθυμος γάρ, φησι, ἀνὴρ καρδίας ἀγαθῆς. κατ' ὀξέων πραϋθυμίαν, κατ' ἔρως φιλίας, καὶ μίσους ἀγάπην, καὶ θλίψεως εὐχαριστίαν, καὶ ὑποφίας ταπεινοφροσύνην, καὶ πονηρίας ἀγαθοσύνην, ὁ καὶ πάντος ἀπλῆς σώματος τὴν ὀρθόδοξον καὶ σωτήριον πίστιν ἔχε. δῆλον δέ σε ἰδιοχρώτα καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ἔχειν ἐγκράτειαν, ἵνα μὴ ναυσιασμῷ ἐπιπέσῃ ἀκηδίασης. Ὁ γὰρ ἀγωνιζόμενος, φησι, πάντος ἐγκρατεύεται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. λάβε καὶ τὴν κατάδα τοῦ σωτηρίου, καὶ ὃ φαγέλλιον σὺν τῇ χειρί σου, ὃ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ποιήσας ἐκ χοϊκοῦ, ἤλαυνεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ σὺν τοῦ ἀγαθόλου ἐμπόρους. ἦχε ἐδραίως ὅτι ὃ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς· ἀνάδηθι ὅτι ὃ ἅρμα τοῦ εὐσύχου, ὦ Φίλιππε, τοῦ ἀπολλαγμένου τῆς ἀκαθαρσίας πάσης· ἀνάδηθι ὅτι ὃ ἅρμα· ἀμεταφείστως ἀτενίζε εἰς τῷ διαγωσμάτι τοῦ εὐαγγελίου ἀγαθυνοῦσα μαμπάριον. μή τίς με δόξῃ ὑβριάζοντα λέγειν, ὑ ψεύδομαι. ὡς γὰρ ὁ τῷ ἱπποδρομίῳ πάντων ὀφθαλμοὶ ὅτι μαμπρῖοι, πεπηγότες τοῦ σημαίου, ἀτενίζουσιν, ἐκδιχόμενοι τὸ τῇ βουλῇ ἐκείνου ὃ διάγραμμα· οὕτω ἦτον ὁ ὅτι τὸν ἐκλεκτὸν ἀγαθιακὸν ἡνωμένον εἰς τὸ αὐτὸ ἀγαθόν, τοῦ ἀγαθοῦ αὐτοῦ μέλοντος τὸ τοῦ εὐαγγελίου τερπάζουσι, πάντες αὐτῷ ἀτενίζομεν ἡσυχάζοντες, ὁ ἰδίᾳ καὶ δρόμῳ τῆς διαγωγῆς ἀρξῆται, εὐθέως ἀγαπᾶμεν ἡμᾶς ὅτι φωνοῦντες· ἀλλὰ δόξασι, Κύριε. ἀνάδηθι ὅτι τὸ ἅρμα, θήρευσον, ἀποδρόμησον, καταφθαν, ἔκβαλε, ἀπόστρεψον, πίασον, ὁ ποίησον ἐκ τοῦ σώματος τὸν καλὸν ὁμολογίαν, ἀποδρόμησον καὶ τοῦ σάματος. Ὁ γὰρ πορευόμενος ἁπλῶς, πορεύεται πεποιθώς. καταφθαν αὐτὸν ὡς ὁ Δαβὶδ τὸν Γολιάθ, ἔκβαλλε αὐτὸν ὡς ὁ Ἐλισαῖος τὸν Γιεζί, πίασον αὐτὸν ὡς ὁ Ἠλίας τὸν Ἀχαὰβ ὁ ὃν ἁμπελῶνι τοῦ Ναβουθαί, ἀπόστρεψον αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· ποῦ σοι χρεία σταυτῷ. Προσέχετε γάρ, φησιν, ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ὁ κραιπάλῃ καὶ μέθῃ. πάντα βάσασι· Ἀλλήλων γάρ, φησι, τὰ βάρη βαστάζετε. αὐτὰ ἔχων φυλάξῃ μή ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον πόδα σου· μὴ ἀπορεφόμενος εἰς τὰ ὀπίσω, μνημονεύων τῆς γυναικὸς Λώτ. μέσον ἔχε ὁδὸν δικαιοσύνης, μὴ ἐκκλίνῃς εἰς τὰ δεξιὰ, μηδ' εἰς ἀριστερά. ἔσωθεν ζήτει ἐκ τοῦ προαιρέσου, ἔσωθεν ζήτει. Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ, φόνοι, μοιχεῖαι, κλοπαὶ, ψευδομαρτυρίαι, καταλαλιαὶ, βλασφημίαι, τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. μὴ ζωοποιήσῃς αὐτῷ· Εἰς ἁμαρτίαν σε καλεῖ. αὐτὸς σε κράμπλι· ὁ γὰρ μου τοῦ αὐτοῦ λέγων αὐτῷ, Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, ὅπου σὺ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων· ἔξω μείνον ὡς Ἠλίας φεύγων τὸν Ἰεζαβὲλ· ἀπέδωκεν εἰς τὸ βραδύνον τῆς ἄνω κλήσεως· μή σε καταλάβῃ, ὡς σοῦ Ἀβεσαλὼμ παῖδες σοῦ τοῦ Ἰωναθὰν καὶ Ἀχιμαὰς σοῦ ἱερεῖς τοῦ Κυρίου φύγοντας· μή σε πιάσει, ὡς σοῦ βασιλέως Ἰεχονιὰ παῖδες σοῦ καπασκόπους· ἀλλ', εἰ δυνατὸν, ἀπάτησον αὐτὸν ὡς Ῥαὰβ σοῦ ἐρυθρὸν τὴν πόρνη· μή σε καταπονταξῃ, ὡς σοῦ Φαραὼ σοῦ τοῦ Μωϋσέα καὶ Ἀαρών· ἀλλὰ τοῦ ἐκκαμψον αὐτὸν, ὡς ὁ μάγοι Ἡρώδην. μὴ ἀγωνιάσῃς· ἔχεις γὰρ τὸν ἀγαπητὸν Θεὸν, καὶ ἀγαθὸν τὸν Χριστόν. μηδὲν ὑποπτεύῃς· ἔχεις γὰρ ἀ-

λεύσωμεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν τῦ Σαμουὴλ μυστικῶ κέρατι χρίοντα σε τῷ μύρῳ. μηδὲ ὁ δίψος φοβηθῆς· ἔχεις γὰρ τὸ ὕδωρ ὅτι σε τῆς ἀναπαύσεως τῦ βαπτίσματος ἕλκει τῆς κολυμβήθρας, ἵνα προχειρίσωμαί σοι, τῦτ' ἔστι, λέγω τῆς κηρυκείας τῦ Ἰωνᾶ. ἀναλαβὲ σε γρέγορον τὸ ἄρμα τῆς τεχνίδος αὐτῦ. βάλε αὐτοὺς εἰς βόθρον, οἳ εἰργάσατο· βάλε αὐτοὺς εἰς τὸν βαθμὸν ᾅδου. ψαλμικῶς ἀναβόησον, Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε, Κύριε, εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου. βάλε αὐτοὺς εἰς τὸν βαθμὸν καπακάμψας μετώπατος ἐκ τῆ ἀπωλείας αὐτῦ. αἶρον εἰς ὕψος οἵους χεῖρας πρὸς τὸ βασιλέα, λαβὼν βραβεῖον τὸ φοινικῶν κλῆδας, ἃ στέφας προσκυνήσουσιν αὐτῷ, Ὅτι ἔπεσε Βήλ, συνετρίβη Δαγών· Χάρις δὲ τῷ Θεῷ τῷ δεδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τῦ Κυρίου ἡμῶν τῦ Ἰησῦ Χριστῦ. ταύτῃ τῇ νίκῃ ἃ τὸ πρόβλημα, οἷα λοιπὸν πρόβλημον ἀνοίξας δωρησάμην, εἶτα ποταμοὶ τέσσαρες, ὕδωρ πολύ, ὡς τὸ λυτρωθὲν τὸ τόπῳ χλόης, ὅπως ἃ σὺ εὐκαίρως λέγῃς, Εἰς τόπον χλόης ἐκεῖ με κατοικήσωσιν, ἐφ' ὕδατος ἀναπαύσεως ἐτράφησάν με, ἃ ὅτι πᾶσι τούτοις καυχώμενος λέγῃς, Τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα, λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος ὁ Χριστὸς τῷ Ἰησῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρκδ. α.

Ησ. μς. α. α. Κορ. ιε. ν.

Ψαλμ. κε. α.

β. Τιμ. δ. ζ.

ΤΑΛΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΦΘΕΙΡΟΝΤΑΣ ΤΑΣ τῦ Χριστῦ πρᾶξεις.

Ex Ms. Regio Lut. emend. ex alio Ms. Ibid.

Τί γὰρ ὑμῖν, ἀθλιοι καὶ ταλαίπωροι, καὶ τῷ ἡδονῇ ὑδηγοί; πῶς βούλεσθε ἐκφυτεῦσαι χάριτας Θεῦ ζῶντος; τί ποιήσετε, ὅταν ἔλθῃ ὁ ταύτην μισοδυσάλυτος κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς; τί δὲ ἀπολογήσεσθε, τοιαῦτα τολμήματα εἰς ταῖς τῦ Χριστῦ νύμφας προσάγοντες; ὕστατον καταφρονήσατε; οὐκ ἐτόλμησατε; ὃ διδάσκατε; οὐκ ἐφείσατε; οὐκ ἐφείσασθε τῶν ἑαυτῶν ψυχῶν; οὐκ οἴδατε, ὅτι τοιαύτη παρανομία ἑτέρα οὐκ ἔστιν ὡς αὕτη; οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐσμεν αἱ πρόβατοι; οὐκ οἴδατε, ὅτι πνεῦμα Θεοῦ ἐνοικεῖ ἐν ἡμῖν; ταῖς καθ' ἡμᾶς τῦ Χριστῦ τῶν αἰσχρολεσιῶν καὶ μιαιφονιῶν εἰς αἰῶνας προσκλύδωνα ἐμβαλεῖσθε, καὶ ἃς Παῦλος πρόβατος ἁγνὰς παρέστησε τῷ Χριστῷ παρθένῳ, ὑμεῖς βορβόρῳ καὶ δυσωδίᾳ συνεφύρατε; ὦ πῶς ἐτολμήσατε Χριστοῦ νύμφας φθεῖραι, καὶ τῆς ὑπερφυοῦς παρθενίας προέσθαι; τῆ παρθένης ζωοδούλῳ ἐπιτολμήσῃς τοιαῦτα ἔργα προσάψαι, οὐκ ἀπεμόρητος διεξέρχῃ; τῆ δὲ τῷ ἀμφοτέρων αὐτῷ τε, ἢ ὑμῶν ταῖς τῷ Χριστῦ νύμφας ὕστως ὁπλίσεσθαι, σκῦβαλα ἃ τὰ δίκης προσδοκᾶτε; οὐκ ἀκούσατε τῷ ἀποστόλῳ λέγοντος, Ἀπίλεως ἡ κρίσις τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος; ἢ τί ἄρα τούτῳ ἀνελεήστερον; μιᾷ γὰρ μαχαίρᾳ δύο φόνους ἐργάζεσθε, καὶ ἑαυτοὺς καὶ αὐτὰς ἀποκτείνοντες; θάνατος γὰρ ὕστερον πρὸς τοῖς βυθίοις. ὦ ὡς οὐκ αἰσχύνεσθε; πῆς οὐκ ἀνατρέσετε; πῆς οὐ δακρύσετε τὰ ἀνήκεστον φόνον; πῆς οὐ θανεῖσθε; πῆς οὐκ ἀλγήσετε ὅτι τῇ ἀδίκῳ πληγῇ; πρὸς δὲ καὶ γραμματεία πρὸς τῷ νομίμῳ ἐν ἀφθορίᾳ συναπολυμβρῷ αὐδρὶ τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ Χριστῷ φυλάττοντι; ἢ ἡ πρόνοια προσδιδοῦ δὲ μοιχῷ; σὺ ἐρᾷ τις, ἀπάλλαξον δὲ Χριστῷ συνεζευγμένην, οὐκ ἔμοιγε προθέσεως αὐτῇ συζεύξασθαι, σὺ δὲ συνδούλῳ. ὅλως ἐτόλμησας, ἀθλία, καθ' ἑαυτοῦ δημιουργήσασα, ὅτι δὲ μὴ ἐχώρησε σε πρόθεσιν εἰς αὐτό, ἢ ἀγάπησον, ὁ δεσπότης ἐπόθησέ σε; ἄκουσον, ὦ ταλαίνα, καὶ ἐρῶ σοι, καὶ κἂν οὐκ τῦ κόσμου πρόσχημά σοι πληροφορήσῃ. λέγω δὲ τοῖς βιωτικοῖς· ἐὰν κόρον ἕτερος αὖθ' ἑτέρᾳ ἁρπάσῃ, τί ἴσον μίας δεκαμοιχομένης, κυρία μὲν ἡ ἁρπαγὴ τῷ ποιήσαντι, ἢ νόμος καὶ βασιλὰς παραχωρεῖ τῇ ἁρπαγῇ. οὐ γὰρ ἥρπαζε δὲ ἔλαβεν, ἵνα συνορίσῃ, ἀλλ' ἵνα λυμήσῃ, καὶ προπέσᾳ καὶ δῶ-

Ιακ. β ιγ.

ιο. υἱῷ τὸν τῆς τοῦ νύμφ

ex

ρα ἰᾶται. εἰ οὖν ἀνθρώπους σοφοὺς μεταβολὴ, ὅταν δι' ἀνάγκης ἀναλυθῇ· τί ἀπολογήσῃ σὺ ἡ πρὸ ἐλπίδα τοῦ διαφόρου ἁρπαγῆσα; ὅτι γὰρ ἀνάγκῃ ἐκείνῳ λέγω, δι' ὧν τοῦ διαφόρου συζευχθῶμεν ἀξιώσεις, ἀλλ' οἰκονομίᾳ τῇ φιλανθρωπίᾳ διαφόρου· ἵνα δὴ τῆς ἀνάγκης σχήματι σὺ ἡ ἀνάξια Ⓜ τοῦ σὲ ἄφθαρτον γάμου κοσμήσῃς. μὴ οὖν λέγε, ὅτι ἀνάγκη πρὸς ἀνεύθυνον ἐλήλυθα· μὴ ἀναμείνῃς δὲ ἀναιτίῳ νυμφίῳ, ὅτι σε ἄφροντις, ἢ ἀγνώμων, ἢ ἀνάλγητον λαβόντι κατηξίωσε. ἀνάλγητος γάρ ἐστιν, καὶ μὴ θέλης. ὥστε παρακαλῶ, ὦ πρόσωπον, τοῦ κηδεσθαι χωρὶς πάσης ἀνιπλογίας, καὶ ἀναλογισμοῦ αἰσχίστου. ἢ ἐπεμβὰς οὐκ ἠξέτησας ἐπὶ Ⓜ πνευματικοὺς γάμους, φύλαξον ἀσφαλῶς τοῦ ζωοποιήσαντος· εἰ δὲ πρόσωπον καὶ ἔπεσες, ἔλεγε, ἔλεγε, παρακαλῶ. πρέπει γάρ σοι ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος διαφόρου ὁ ἀπὸ μακαρίας τοῦ σὺ οὐκ ἀποβάλλειν σε τοῦ ζωοποιῆσαι· ὅπερ δὲς αὐτῷ τοῦ χάριν. ὅταν γὰρ τοῦ σωτῆρος δέσποτα εὐσεβείας, καὶ τοῦ μὴ ἀγαπήσῃς. ὃν οὐκ ἐθεώρησα σε τὰ πνεύματα. ἵστασι γὰρ τοῦ τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος πλησμονή. ἵστασι γὰρ ὅτι εὐσπλαγχνος. ἀπεκάλυψεν αὐτῷ δι' ἐξομολογήσεως ὁ πάθος, ἵνα ὅταν ἀσφαλῶς ὁ σωτῆρος Φαρμακοῦ. Οὐκ ἦλθε γὰρ καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. πρὸς σὲ ἦλθε τοῦ χειμῶνος· ἔλεγε οὖν, αἴρου Ⓜ κεφάλαιόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς Ⓜ οἶκόν σου, τυπίσῃ, εἰς Ⓜ τὴν μετοικίαν λιμένα. μηκέτι προσχῇς μήτε τοῖς σαρκικοῖς ὀφθαλμοῖς, μήτε τοῖς τῆς ἀγνοίας, ὅτι τὸ μοιχὸν σκάφος τὸν πρόξενον τῆς γεέννης, ἢ τὸ ἀκαιμάτου σκώληκος. αἶρε, φησὶ, σεαυτὸν αἶρε. ὑγιὰ γάρ βούλομαί σε κρᾶσαι. ἀγκάθαρσις δὲ τῆς ἁμαρτίας συμβολὴ· λούσασθε καὶ καθαροὶ, οὐκ εἰς τοῦ κολυμβῆθραι, ἀλλ' εἰς τοῦ ἐκκλησίαν. δυνατὸς γάρ ἐστι ὁ Θεὸς χαρίσασθαί σοι τὸ πρῶτον ἀξίωμα. μὴ διδάξῃς τὸν κεφαλαία, πῶς τὸν ἰδίαν διορθώσηται πλάσμα. ἥμαρτες, ἠσύχασον. μὴ εἴπῃς, ἢ πῶς οἶόν τε εἰς θεὸν πρόσωπον μὴ ἐλπὶν ἀξίωμα; μὴ λέγε τοῦτο, ὦ πρόσωπον. Θεὸς γὰρ ὁ δικαιῶν, ἢ τίς ὁ κατακρινῶν; ἄκουε τοῦ διαφόρου πῶς ὀνειδίζει τοῦ ἀπίστους διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγων· Μὴ ῥητίνη οὐκ ἔστι ἐν Γαλαάδ, ἢ ἰατρὸς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ; διὰ τί οὐκ ἀνέβη ἴασις τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου; ὦ τοῦ σὺ μεταδοὺς ἰατροῦ. οὐκ ἐγκαλεῖ ὅτι πλαίσματι, ἀλλ' ὅτι τῇ ἀμελείᾳ· οὐκ εἶπε, διὰ τί ἐπλήγης, ἀλλὰ διὰ τί οὐκ ἐθεραπεύθης. οὐκ εἶπε, διὰ τί ἔπεσες, ἀλλὰ διὰ τί οὐκ ἀνέστης. ὅπου δέ σε λαμπρύνεσθαι ὁ Κύριος διὰ τῆς μετοικίας παρασκευάσαι βούλεται, ἄκουε αὐτοῦ διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ. ὅτε δὲ ὁ ἀπόστολος ἄκμασεν ἤλγησε πόνου, εἰ μὴ προέτρεψε τῆς τοῦ διαφόρου ἀγαθότητος διὰ ζωοποιήσας ἐδίδαξε. οὐκ αὖ ἔλεγε, Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. ὅπερ γάρ, φησὶ, τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γλυφέντων ψυχοῦ δὲ ψυχοφθόρῳ προέδωκας δαίμονι, πόρνης μέλη τὰ τοῦ Χριστοῦ μέλη ποιήσασα· ἕως τοσούτου ἡ παύομαι πονῶν ἢ θλιβόμενος, ἕως αὖ πάλιν ἴδω μεμορφωμένον ἐν σοὶ Ⓜ Χριστόν, ὃ τῆς σωφροσύνης κάλλος ἐνδυσάμενον. μὴ ἀπορρίψῃς δὲ βραχέως τῆς μετοικίας, παρακαλῶ, δέομαι, ἢ δυσωπῶ. ἀνδρίσαι, ἄνησον, ἄλειψαι πνευματικῶς. πολυπλασιάζει ὁ ἀπόστολος τοῦ παράκλησιν· Διὰ Ⓜ Χριστὸν πρεσβεύω, καταλλάγητε τῷ Θεῷ. δέεται ὁ ἀπόστολος, ἵνα τοῦ μεμνημένου βραβεῖον δὲ Χριστῷ ἢ τοῦ ζωοποιήσας λύσασαν πάλιν ἀναχαλέσηται. ὁ φιλάνθρωπος διαφόρου λέγει, ἃ μνησικακῶ ὅτι τῇ ὕβρει τῇ γλυμένῃ. ἡ ἐμὴ σύνοψις καὶ χείτη· ἡ ἐμὴ ἡτιμάσαι συζυγία. ἀλλ' εἰς σοῦ τῆς γλυμένων ἐγκαλῶ, ὧν ἐποίησας. διὰ τί ἢ πολεμοῦντος τοῦ ἐνδυτοῦ μὴ αἰτίσῃς; πῶς οὐκ ἐντρέπῃ τὰ ἰοβόλα αὐτοῦ βέλη δὲ τύπτῳ τῷ σαυρῷ μου; ἢ χὶ ἐγὼ διὰ τοῦτο εἰς πρόσωπον γαστέρα σοφίσησα, ἵνα ἡ ἐκπάλαι διὰ τῆς ἀπάτης ἁμαρτοῦσα φύσις ἡ μηδὲ διὰ τὸ πρόσωπον; πρόσωπον γὰρ τὸ Εὔαν ὅσαι ὁ ἐξαρὸς ἠγνοήσατο, ἢ διὰ πρόσωπα πάλιν ζωοποιῶν ὁ

Ματθ. ιθ. κθ. τῷ διδασκάλῳ εἰσήκουσεν. οὐκ ἤκουσας μου λέγοντος, Ὅτι οὐδείς ἐστιν, ὃς ἀφῆκε πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ οἰκίαν, καὶ ἀπρόσκοπτον πρόσοδον τοῦ βίου, ὃς οὐ μὴ ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει; οὐκ ἤκουσας μου διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, Οἱ δὲ ἀλλάσσοντες μου διαφερόντως ἰσχύσουσι; καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ἄλλου μου Ἡσαΐου ἐπαγγελλομένου τοῖς σὲ ἀγαπῶσι τηρῆσαι τὸ σῶμα κληρονομίαν ἀγαθὰ πολλά, καὶ καρποὺς χρείττονας ὑφῆ καὶ θυγατέρων; οὐκ ἀκούεις τοῦ προφήτου τὸ καυχώμενον; οὐκ ἀκούεις Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ Ζεβεδαίου διὰ προφήτου πρὸς ἐμοῦ τοῦ βεβαπτισμένου, καὶ τοῦ μείζονος μου; πῶς οὐκ ἤκουσας τοῦ ἀποστόλου μου Παύλου λέγοντος, Τῆς σαρκὸς προνοίαν μὴ ποιεῖσθε; καί, φησι, Κύριε· ἀλλὰ τὸν δοῦλόν σου τὸν ἀναξίαν οἰκτείρησον, καὶ μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με. ὁ γὰρ ἀρχέκακος καὶ ἀσεβεστάτιστος ἐχθρὸς βέλος ἐκόντισε πρὸς μέτωπόν, καὶ πρόσεδραμέ μου τὴν καρδίαν, καὶ σὺν ἐφέρετο, καὶ τὰ λοιπὰ ἀθυμήσειν, καὶ ἐπιλαθόμενον τοῦ φόβου σου, καὶ τῆς δικαίας σου ἀνταποδόσεως. ἡμαύρωτο γάρ μου σὺν τῆς διανοίας ὀφθαλμοὺς ὃ εἶδον ὑπτιανόμενοι πῦρ· πλὴν ἀνταπολήπτως εἰμί, δέσποτα, μὴ ἐπικαλεσαμένου με τότε εἰς τὸν ἐμὸν βοηθὸν· ἀλλ' ἡμάρτηκα, Κύριε, ἡμάρτηκα, σε ἐγκαταλείψασα, καὶ δουλεύσασα πάθεσι αἰσχίστοις καὶ ἀτιμίαις. τότε δὲ αὖθις ἐρεῖ σοι· καλόν σε ἦν ὑμᾶς γεννηθῆναι, μὴ ὁ τάχος ἀποστελοῦσι σε τὸν ψυχόν σου ἀπαραιτήτως ἀπὸ σοῦ· καὶ τί ὄφελος ἡ ἐξομολόγησις, καὶ ἡ μετάνοια; ἀλλὰ τοῦτο μάλιστα λέγω, ὅτι χρηστεύῃ, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν. πλὴν ἀπ' ἀρτίως μηκέτι ἁμαρτήσῃς, μηδὲ ἐμὲ καταλίπῃσα, μοιχαλὶς χρηματίσῃς. καὶ ἡμεῖς οὖν δεόμεθα, κατανεύσατε τῷ Θεῷ, καὶ εἰπάτωσαν, ὦ πρόδοτε· Νενόμικα ἀθανάτοις σε καὶ χρεοφειλέτιν μου, καὶ κυκλώσω σου τὸ θυσιαστήριόν σου, Κύριε, ὅτι τὸν χειμάρρουν ἤλεγξας, τὸν τεθηλακότα ὑδρίαν ἐξωποίησας, τὸν ἐρρυπωμένον ἐλαμπρυνας, τὸν βεβυθισμένον τῇ ἁμαρτίᾳ ὡς ἀγκίστρῳ τῆς δυσσεβείας ἀνέσπασας, τὸν πλανηθέντα ὠφείλησε, τὸν αἰχμάλωτον ἠλευθέρωσας, τὸν ὑβρίσαντα οὐκ ἠμύνου, τὸν δραπετεύσαντα ἀνεκαλέσω, τὸν αἰσχυνθέντα ἀπέπλωνας, τὸν ἐκτὸς τῆς κιβωτοῦ γενηθέντα ἀπέσωσας, τὸν παρεστῶτα ἀξίαν ἀνθρωποκτονίδα ἀπείργασω, τῆς λεπτῆς ἠλευθέρωσας, τῆς ῥομφαίας ἐλυτρώσω, τῶν δεσμῶν ἔλυσας, τῆς αἰδίου ζωῆς ἠξίωσας, τὸ χειρόγραφον τῆς ἀσεβείας ἀνέσπασας, τὸν πλημμελήσα

πων, πάντα λόγῳ ἀρχὴν ἢ μηδὲν ὅπερ τοῖς οἰκοδομοῦσιν ἐπιτρίφεσθαι, πρωτὶ ἄρρενι ἀδιαλείπτως μὴ ζωοδοχεῖν, ἐξ μάλιστα τῶν ἀπαίδευτον ἐκπατουμένων. Εἰ γὰρ πλεονεξία τις ἐστὶ ψυχῆς ἀφελεῖσθαι ψυχὰς, ἡ δὴ καὶ ἁρπάζεσθαι ἀνδρας βιαιμένους ἐκπατουμένους. μὴ προσπαίζεσθε δή, μηδὲ χρονίζειν· γυναιξὶν ἀσέμνοις μὴ συγκελαδίζειν· ὄρκος γὰρ ὅλως ἐκ στόματος μὴ ἐξερχέσθω. διακονικὸν γὰρ τὸ ἁμάρτημα, ὅτι οὐδὲ κατὰ τῆς ἰδίας σου κεφαλῆς ἀνέχεται σε ὀμόσαι λέγων, ὅτι Πλὴν τὸ πλοῖον τοῦ γαμψοῦ ἐστι· οὐδὲ γὰρ ῥυπῶσαι, καὶ ἀσέμνους λογισμοὺς, καὶ πάντα τὰ ἔργα πιεζατήρια ἐν φόβῳ καὶ ἐν πόθῳ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῷ τύπῳ τῆς σωτηρίου αὐτοῦ ἀπολαύειν. ἰδοὺ πατέρες, καὶ μητέρες, καὶ ἀδελφοὶ, ἐξ ἀδελφαὶ, καὶ τέκνα πάντα, τὰ συμφέροντα προέθηκα ὑμῖν, λέγω δὲ μοναζόντων, καὶ ταῖς παρθένοις· ζῶντα φυλάξατε, καὶ ἡ μὴ σαίσητε, ἀλλὰ ἀξιωθήσεσθε ἡ ὑμᾶς κληρονόμοι Χριστοῦ ἀναδειχθῆναι, ὧν πάντων τῶν ἁγιασμένων ἀγαθῶν ἀξίους ἐξ κληρονόμους ἀναδείξῃ ὑμᾶς ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς ἐξ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' ἧς τῷ πατρὶ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ἐξ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. ε.

ΚΑΤΑ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ.

Ὀρθοτομοῦντες τῆς βυσσοβαθείας ὑμᾶς καὶ γραπτῶς εἰδότες, νῦν μὲν τῷ τῶν ἀληθῶς ὡς χρεωστοῦς γλυκοφωνίᾳ τερπόμενοι, νῦν δὲ τῷ δογματικῷ τοῦς ἀκοῆς αὐστηρότητα, καθάπερ σάλπιγγος φωνῇ, νουθετοῦμεν ὁπλίτας. ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ ἡ τῆς βυσσοβαθείας συντέθειται μόρφωσις, τῷ μὲν ἠθικῷ τῷ τοῦ σώματος ζῆν ἀναπληροῦντες, τῆς δὲ τῆς δογμικῆς κατορθώσεως ἐν τῇ τῆς ψυχῆς τεταγμένης ἀξίᾳ. καθάπερ γὰρ σῶμα τοῦ ἀψύχου ψυχῆς, ἡ τῶν μελῶν ἄζηστος ἡκμὴ ἐπαγγέλλεται· οὕτω καὶ τῆς τῶν ἠθικῶν ἀρετῆς τὸ κάλλος νεκρὸν τῇ τῶν δογμάτων δυνάμει μὴ ψυχούμενον. τί γὰρ ὄφελος πιθῶν συφορᾶς παιδοθήκτων, ὅταν τὸν τῆς σωφροσύνης κριτὴν ὁ σωφρονῶν ἀγνοῇ; τί τῆς ἐλεημοσύνης τὸ κέρδος, ὅταν ὁ τῆς ἐλεημοσύνης ἀθετούμενος ἀναπαντῇ δικαστῇ; τίς ὅπως γραπτὸν ἔχει ἄρξει, πολλῶν μὲν ἐνδιαπρυσίων ἀγαθῶν ἐργασάμενον, ἐξέφρασεν δὲ τῶν βασιλέων; μὴ χειρημάτων ἄπαν ἔδηκας ἀρετῆς δυνάμενος πλεονέκτημα, τῆς τῶν δογμάτων μὴ ἀποστρέφοντος ὀρθότητος. δεῖ γὰρ ἐκ ῥίζης τοὺς καρποὺς προϊέναι, καὶ τὰ νεῦρα τῶν ἀρετῶν ἐκ κεφαλῆς ἀφορμᾶσθαι. Ταύτης ἡμεῖς ἐκχρεμάμενοι, καὶ τὰ τῶν πράξεων αὐτῇ ζωογονοῦντες μέλη, τὸ τῆς βυσσοβείας ὁλόκληρον ἀπαρτίζομεν σῶμα, πλὴν τὸ σώματος κεφαλὴν Χριστὸν ἀποσφίγγοντες. Αὕτη γάρ, φησὶν, ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας· ὃν ἔχουσι αἱρετικοὶ κεφαλὴν ἀπηξίωσαν. βυσσὸς μὲν οὖν ἄξιον μὴ τοιαῦτα χρεισταῖσι καὶ λαμπροῖς χρῆσθαι μιμήσεται· νῦν δὲ χάριν αὐτοῖς τῆς μανίας ἴσχειν, ὅτι προῆδεν ἡμᾶς ἐγκηρύσσειν λυσσῶντας, ὅτι πρὸς μάχιμον πολεμοῦσιν ἐρεθίζουσι. φιλοῦσι μάχιμον εἰρηνικὸν βελτίονα, φιλοῦσι πόλεμοι ἀγάπης μακαριώτερον· φιλοῦσι γνώμην κομπάζειν πρὸς μὲν ἔλλειψιν σεμνυνομένῳ ἀπὸ Χριστοῦ, πρὸς δὲ καὶ ἡμᾶς κατασείουσαι, ὅτι Χριστὸν ἀμύνομεν. τοιοῦτος γὰρ ἰὼν Ἄρης. ὅταν μὲν ἔλλειψιν λαλῇ, συμπολεμεῖ τῷ Χριστῷ· ὅταν δὲ ἡμῖν σχολάζῃ), καταλείπει τὸν Χριστοῦ. τοιοῦτος Εὐνόμιος. ὅταν ἐλλειψισμοὺ φύσῃ, σκληρύνει θεοποιῶν· ὅταν δὲ φθέγηται πρὸς ἡμᾶς, θεοποιεῖ ἰς ἄ. θεοποιῶν γὰρ Εἶδος, ὃ λέγει Θεὸν λόγον δεδημιουργημένον Θεὸν κτίσει τὴν μείωσιν εἰς τὸ καταβαίνειν κτίσμα. τί ποιῶν, τυφλωττῶν αἱρετικέ; ἃ καταλύσειν εἰσάγεις οἰκοδομοῦντα Χριστόν· ἢ ἃ νοῶν ἀνέστασιν τῶν κτισμάτων θεοποιῶν κτισματολατρείαν φυτεύων τὰ μείζονα. μὴ

βλέπετε

βλέπε τὸ χειστιανισμοῦ τὸν εὐηθισμόν· μὴ ποίει τοῦτον ἐλλιπισμοῦ συνεπῆ. λατρεία γὰρ κτίσματος, κἂν μέζον, κἂν ἔλαττον ᾖ λατρευόμενον ἢ κτίσμα, λατρείας ἐλλιπικῆς ἀδελφόν.
Ρωμ. α. κα. Οὐκ ἐγκαλῶ γοῦν τοῖς ἕλλησι ὁ Παῦλος, ὅτι μικρῶς ἐλάτρευσαν, ἀλλ' ὅλως ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ Ⓦ κτίσαντα. ὁ γὰρ κλίσματι λατρεύων, κἂν εἰς μικρῷ κἂν εἰς μεγάλῳ ἰσοδύναμόν ἐστι· μᾶλλον δὲ κἂν ἐλλείπων αἱρετικὸς τῇ θείᾳ χαλεπώτερος φύσει. οὐ γὰρ οὕτως ὑβρι- 1
στὴς εἰς θεῖον ὁ τὸν κτίσει παρασαγορεύων Θεόν, ὡς ὁ κλίσμα Ⓦ Θεὸν ὀνομάζων. ὁ μὲν γὰρ τὸν κλίσει θεοποιῶν, δοῦλον εἰ δοῦλε δοκῆ βασιλικὸν πορφυρίδα· ὁ δὲ κλίσμα Ⓦ Θεὸν παρισάζων, ἰδιωτεύειν ἀναγκάζει τὸ θεῖον. ἕλλιπεῖ μέν, οὐ μὴν ὑποστρέφει τὸ θεῖον, ἀλλὰ πάλιν ἀπωτέρω ποιοῦσι. Ἀρεῖος δὲ οὐ σέβει, Θεοῦ τὸν υἱὸν φύσει οὐ φέρει. σέβειν μὲν Ⓦ Χριστὸν ἡ παρεσχιωσὲν οὐκ ἀρνῆται, τιμωμένου δὲ τιμῆς ὑπερπάτας ἀλγεῖ. διὸ εἴπῃ τις ἄκτιστον, διὰ- 10
ως ὠργίσθησαν· διὸ ἀδίδακτον, ἐδυσχέρανεν· διὸ τῆς ἀξίας χαριζόμενοι τῷ πατρὶ, ὡς ὅτι μείζονι πλευρᾷ πρέπωξιώσθησαν· αἱ δοτὴρ δωρεῶν ἀντιξούσιον, καὶ παρὸς τοῦτο βρύχονται. κλήσεις μὲν χριστιανῶν, μισοχείστων δὲ γνώμην. σκόπησον Ἀρεῖε, ποίῳ ἀληθεῖ αὐθεντίᾳ· ἀ-
Ματθ. ιϛ. ιθ. κεύσει αὐτὸ ἄλλοις ἄλλως διαστοιχῶς ἀμφιβόλοντος. Σοὶ δώσω, φησί, τὰς κλεῖς τῆς βασι-
Λουκ. κγ. μγ. λείας τῶν οὐρανῶν· καὶ, Σὺ σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. σὺ δὲ πλανώμενον 15
ἀφεὶς, ἀκολούθημοι. σὺ μὴ φοβοῦ, φησὶ λαλεῖ, βλέπε ἐγὼ εἰμὶ μετὰ σοῦ. σοὶ λέγω λεπρέ, καθαρίσθητι. σὺ δραμὼν νίψαι εἰς τὸν Σιλωὰμ, καὶ ἀναβλέψοι σύ, παραλυτε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. σὺ, θάλαττα, σιώπα, πεφίμωσο. ὑμᾶς διὰ τοῦτο ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. ὑμεῖς λύσατε Ⓦ καὶ τοῦτον, καὶ ἐν τοῖσι ἡμέραις ἐγείρω αὐτόν. ὑμᾶς 20
μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ὅσοις τούτων ἔφη, σοὶ δώσει σε τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τοῦ οὐρανοῦ ὁ πατήρ· σὲ εἰς παράδεισον ἄξει ὁ πατήρ· σύ, λεπρέ, ὑπάγε καθαρίσθητι· σὺ παρὸς τὸ παρὸς ὀπίσω πάντα τῇ θαλάττῃ, σιώπα, πεφίμωσο. ὑμεῖς διὰ τοῦτο ὀπίσω μου, καὶ ποιήσει ὑμᾶς ὁ πατὴρ ἁλιεῖς ἀνθρώπων. ὃν δὲ αὐθεντίσης ὅσοις εἰσὶν αἱ ῥήσεις. εἰ δέ τις τῆς αὐθεντί- 25 Ἰσ. κεφάλ. ιϛ.
Ἰωαν. ια. με. ας αἱ φωναὶ μετειώτεραί εἰσι, ὡς ὅ, Εὐχαριστῶ σοι, πάτερ, ὅτι ἤκουσάς μου, ὅ τῆς "κτὸ φύσεως παρεσίθησι αἴτιον, δηλονότι τὸν ἔχλεν, φησὶ, τὸν παρεσῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. τῷ δὲ παρὸς αὐτοῦ κεχηνότων πᾶσαν φωνὴν ὑψηλὴν παρὸς αὐτὸν ἐστι φθόνον. παρσὴ παρεῖ παιδὸς ἐκατόνταρχος, ὅσοι εἶχε δυνάμεως, σὺν εὐφημίαις ἐπαίρων. Κύριε γάρ, φησι, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς· ἀλλ' εἰπὲ λόγῳ μόνον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου· καὶ χρο- 30
τύπωμος δὲ δῶρον ἐλάμβανεν. Ἀμὴν γάρ, φησι, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ σὲ ᾧ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. ἀλλ' ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας, γενηθήτω σοι. πάλιν γοῦν τὴν αἱμόρροιν ᾧ τοῦ διαστότου χιτῶνος δοξολογίας παρασάλευσα πιμῶν, μήτηρ δὲ τῇ θεότητι, ζῶν· θυγάτηρ ἀρχισυναγώγου δῶρον ἐλάμβανεν. ἐπιμήκυνε γὰρ ὁ λαὸς σὲ παρὸς τὸν, ὅτι δὲ βασιλεὺς κέκληκε σαυρώμενον. τοῦτον μείζονα μᾶλλον πρὸς ἡμᾶς ᾧ διαστότην Χριστὸν χαρακτῆρας πίστις, ἴσως καὶ μείζονος μετοχῆς ἀμῶν γνώσεως. ἔστω γὰρ ὅμως, Ἀρσὲ, "τί καὶ γοῦν τοῦτο παράπλησια. ἢ 35 Ἰσ. ξβ.
βάλω μέλι φησὶν τῶν παρρηδόντων εἰς Χριστὸν ὑψηλότερον; ποτερὸν μᾶλλον ἡ γνώμη μέζει γε τοῦτος ζήτω. τί δὲ παπιποτέρας ἀναγορεύεις τοῖς αὐτοῦ ὀπτικαλυμμένοις φωνάς; ἔχω γὰρ τοῦτο σὸν λόγοις εἰς θυμέλιον χαρακτῆρας. ἢ λέγω ᾧ Χριστὸν, Κύριε, μνήσθητί μου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ἀλλὰ λέγω φωνὴν διὰ τῆς ὁ λῃστὴς εἰσηκούσθη, Κύριε, μνήσθητί μου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ἢ λέγω ᾧ Θεῷ λόγῳ, Κύριε τῷ τῶ παρὸς δωρεῶν ἀναπρέζα· ὁ γὰρ ἑ- 40
κατόνταρχος ἢ συγχωρεῖ μοι, βοᾷ, ὅτι ὁ Κύριος εἶπε λόγῳ μόνον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. ἢ λέγω παρὸς αὐτὸν, Κύριε, ἐὰν αἰτήσῃ παρὸς τὸν παῖδος, σωθήσομαι. γνωμικῆς γὰρ εἰσημαίνων πίστεως σμικροτέραν ἢ παρσφέρω θεότητι, Ἀρσὲ. ἄπαγε καλῶ Ⓦ ὑμῶν, ὡς χαίρει καλόμενος· παρσειμὶ μὴ τοιούτων φωνῶν, μεθ' ὧν αὐτῷ παρσελθόντες, ἐπεσπλήθην τυ-

λόντες.

χόντες. Εἰ γὰρ ὁ λησὴς ἢ χεὶρ ἢ γραπτὸς πιστὸς εἰς διδασκαλίαν ἀποδέδεικται πίστεως, αἰδέσθητι καὶ τὸν τῶν ἀποστόλων χορὸν, ἐν ᾧ καὶ σὺ φύσει ἐγκρίτῳ ὑπεισελήλυθας Χριστέ. τί φλεγόμενος Πέτρος ἀνίσησι τῷ βαλλομένῳ; Αἰνία, φησὶν, ἰᾶταί σε Ἰησοῦς Χριστός. Πραξ. θ. λδ.
καὶ πάλιν· τίς σοι ἐργαζόμενος ἴασιν, οὐκ ἔστι, φησὶν, ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ οἰόμαι τὴν σωτηρίαν. τί Πραξ. θ. ιε.
λέγων Ἀνανίας ἐπιτιθεὶς Παύλῳ; Σαοὺλ, ἀδελφὲ, ὁ Κύριος ἀπέσταλέ με Ἰησοῦς, ὁ ἐν-
φθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ, ὅπως ἀναβλέψῃς, καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου. τίνι τίνος ἑαυτῷ
Παῦλος ἐπιτύχατο δυνάμιν; Ἡδίστα, φησὶ, καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώ-
σῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. τίνα δὲ τῆς Σαμαρειτῶν πηφείας Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης β. Κορ. ιβ. β.
ἐκέτευε; Κύριε, φησὶ, θέλεις εἴπωμεν καταβῆναι πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλώσει αὐτούς;
ὁ δὲ τί ἀπέλαυε χορεὺς τοιοῦτος ὢν παρὰ αὐτοῦ προσειπών; αὐτὸς, φησὶ, ζῶσι τὸν λαὸν αὐ-
ιθ. ἀφαίρων τοῦ ἀπὸ τῆς ἀμπελικῆς αὐτῶν. ἐγὼ γὰρ οὐκ εἰμὶ ὑμῶν, οὐκ ἀπαί-
ρων τὸν γόνον, οὐκ ἰσάμβων· ἀλλ' ἔστιν αἳ εὐφημίαις ἀναβαίης, ὅσαι αἱ λόγων μὴ χαμόθεν δόξαι,
χ. βύσσης μὴ τῆς Δαυϊδικῆς βοήσεις πεπώκασι, τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπόδω-
κέ μοι; Εἰ δὲ γε τὸ ἄκλιτος, Ἀρχὲ, φωνὴ τῆς ἁμῆς τοῦ γόνου ἀφαίρυσαι, ἐξ ἂν σοι γένοιτο τοῦ
Δαυϊδικοῦ πρὸς αὐτὸν ἀπηλλαγμένως βοᾶν, Κύριε, μὴ ἄκλιτον εἴπω σε, ἵνα ἀνταπο-
δώσεις μοι μείζονί σου τιμωρὸν σε τιμῆς; ἀλλ' ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν Ἰωάννης ἀνυφθεγόμενος,
μηδεὶς μὴ τυφλοῖ, οὐκ ἐσμὲν ἱκμοὶ λύσαι τὰ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ. πόθεν γὰρ ἔλθοι
τοίνυν πρὸς τὸν τῆς θείας φύσεως ὑπηλλαγμένον διεγερόμενα, μεγάλας ἐν ὕμνοις Θεοῦ
μελετῶμεν ἐπαοιδὰς· ἀρώμεθα ἰσχύει παῖσι πρὸς ὕψος τὰ πρόσχωμα. Φέρε γὰρ
πίωμεν ἐν χαρᾷ θεολογίας ὡς ὀφείλομεν· ὑμνήσωμεν τὸν πατέρα ὑπηλλαγῆς εἰς τὸν γόνον εὐφημίας,
δοξάσωμεν τὸν τοῦ γλυκυτάτου δόξαν, τὸν τοῦ γλυκυτάτου πρὸς αὐτὸν ὁμοιότητα φύσεως· ἴσον
ὁμοτιμίᾳ τὸν τῆς γλυκύτητος ὁμολογοῦμεν ἀληθῆ, κτησώμεθα τοῦ παρὰ τὸν ἀγαπῶντα τὴν
πρὸς ⟨Θ⟩ ἐξ αὐτοῦ θεραπείαν. ἐὰν γάρ τις ἀγαπᾷ με, φησὶν, ἀγαπήσει αὐτὸν ὁ
πατήρ μου· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

ΔΙΑΤΑΞΙΣ

ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΙΕΡΟΥΡΓΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

ΜΕΛΛΩΝ Ο ΙΕΡΕΥΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΝ ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑΝ, ὀφείλει ἓν συνειδήσει ἐξομολογεῖσθαι, καὶ μὴ πάντα κατελαμβάνεσθαι, καὶ τὴν ἐργάτιν, ὅτι δύναμις καὶ δωρεὰν τυγχάνει τὰ ὑπὸ πονηρῶν λογισμῶν, ἐγκρατεύεσθαι τε ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ ἐγκρατεῖς μέχρι τοῦ τέλους ἱερουργίας κομιεῖσθαι. τοῦ δὲ κοινοῦ ἀπέχεσθαι. μὴ τὸ παῖδα τῶν ζωάδων τῷ σκηνώματι μεταδοῦναι, εἰσέρχεται ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἐνωθεὶς τῷ διακόνῳ, ποιοῦσιν ἅμα σὺν ἀναπολὰς σκευωρίαν τελείαν, ἅμα δὲ ἀπὸ τῆς εἰκόνος τοῦ ἁγίου καὶ τῆς ὑφαρπίας διστίχου, καὶ ὡς τοῦ λόγου κλεῖς ἀνά ἓν. ὅτι ἡ σκευωρία, λέγουσι μυστικῶς τῷ ἐυχῇ πάντων.

Ex Edit. Morell. Paris. 1570

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀξιάποστολον τὸν χαῖρε σε ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, καὶ ἐνίσχυσόν με εἰς τὸν περιχωρεῖν σου διακονίαν σου, ἵνα ἀκαταιρίτως προσέρχωμαι τῷ φοβερῷ σου βήματι, τὸν ἀναίμακτον ἱερουργίαν ἐπιτελέσω· ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἐλθόντες ἐν τῷ ἱερατείῳ, λαμβάνουσι ἕκαστος ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν τὸ στιχάριον ἑαυτῶν, καὶ πάντα σκευοφόρια τελεῖα κατ' ἀναπολάς, λέγοντες καθ' ἑαυτοὺς τὸ,

Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λυκ. ιη. ιγ.

Εἶτα ὁ διάκονος σκεπάζεται τὸν ἱερέα, ἐπικλίνας τὸν κεφαλὴν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ τῇ δεξιᾷ τὸ στιχάριον σὺν τῷ ὠμοφορίῳ, λέγων,

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ στιχάριον σὺν τῷ ὠμοφορίῳ.

Ὁ δὲ ἱερεὺς εὐλογῶν μετὰ τῆς χειρὸς, λέγει,

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα ὑποχωρεῖ ὁ διάκονος καθ' ἑαυτὸν εἰς τὸν μέσον τοῦ ἱερατείου, καὶ ἐνδύεται τὸ στιχάριον, εὐχόμενος ὅπως,

Ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ· ἐνέδυσέ με ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης περιέβαλέ με, καὶ ὡς νυμφίῳ περιέθηκέ μοι μίτραν, καὶ ὡς νύμφιον περιέθηκέ με κόσμῳ. Ησ. ξα. ι.

Καὶ τὸ μὲν ὠμοφόριον ἀσπασάμενος, ἐπιτίθησι τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ. ὁ δὲ ἱερεὺς λαβὼν καὶ αὐτὸς τὸ στιχάριον, εὐλογῶν αὐτὸ, καὶ ἀσπασάμενος, ἐνδύεται, λέγων καθ' ἑαυτὸν τὸν ψαλμὸν τὸν ἑκατοστὸν ῥαδίστου, ὅμοιον τῷ διακόνῳ. καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸ ἐπιμανίκια ἐν μέσῳ τῇ δεξιᾷ χειρὶ λέγει ὅπως,

Ἡ δεξιά σου χείρ, Κύριε, δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ· ἡ δεξιά σου, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς, καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους. ἡ δεξιά Κυρίου ἐποίησε δύναμιν. Ἐξοδ. ιε. ς.

Εν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, λέγει ὅτι,

Ψαλ. ριη. ογ. Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με.

Εἶτα λαβὼν τὸ ὀπτάχλιον, καὶ ἀλογήσας. ἀσπάζεται· καὶ πιόμενος δὲ τῆ ὀπταχλικαὐτῆ, λέγει,

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ἐκ χειρῶν τῶν ἁγίων αὐτοῦ ὅτι τῶν ἱερέων αὐτοῦ, ὡς μύρον ὅτι κεφαλῆς, τὸ καταβαῖνον ὅτι πώγωνα, τὸν πώγωνα Ααρὼν, τὸ καταβαῖνον ὅτι τὸν ὄρους τῶν ὁσίων αὐτοῦ, ὡς δρόσος Αερμὼν, ἡ καταβαίνουσα ὅτι τὰ ὄρη Σιὼν, ὅτι ἐκεῖ ἐνετείλατο Κύριος τὴν εὐλογίαν, ζωὴν ἕως τοῦ αἰῶνος.

Ψαλ. ριλς. ς.

Καὶ λαβὼν τὸν ζῶντα, καὶ ἀλογήσας ἀσπάζεται, καὶ λέγει,

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ παιδεύων με δικαίως, καὶ ἐκ χειρῶν τῶν χερῶν αὐτοῦ, πόλιν τινὰ καὶ ἐις τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Εἶτα τὸ ὑποζυγάπιον λαβὼν, οἱ ὅ ἐστι πρωτοσύγκελος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἢ ἄλλος τις ἔχων ἀξιότητά τινα, καὶ ἀλογήσας αὐτὸ καὶ ἀσπασάμενος λέγει,

Ψαλ. μδ. ς. Πεπαίδευσαν τὸν ῥομφαίαν σου ὅτι μεθύσθη σου. δίκαιε, τῇ ὠραιότητί σου καὶ τῷ κάλλει σου, καὶ ἔντεινε, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης· καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιά σου, πόλιν τινὰ καὶ ἀεὶ, καὶ ἐις τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Εἶτα λαβὼν τὸ φαιλόνιον, καὶ ἀλογήσας ἀσπάζεται, καὶ λέγει,

Ψαλ. ρλα. θ. Οἱ ἱερεῖς σου, Κύριε, ἐνδύσονται δικαιοσύνην, καὶ οἱ ὅσιοί σου ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται, πόλιν τινὰ καὶ ἀεὶ, καὶ ἐις τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Εἶτα ἀπολύοντες οἱς τὸν προέθεσαν, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας, λέγοντες,

Ψαλ. κε. ς. Νίπτομαι ἐν ἀθῴοις τὰς χεῖράς μου, καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου, Κύριε, τοῦ ἀκοῦσαί με φωνῆς αἰνέσεώς σου, καὶ διηγήσασθαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου· Κύριε, ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου, καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου· μὴ συναπολέσῃς μετὰ ἀσεβῶν τὴν ψυχήν μου, καὶ μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων τὴν ζωήν μου, ὧν ἐν χερσὶν αἱ ἀνομίαι· ἡ δεξιὰ αὐτῶν ἐπλήσθη δώρων· ἐγὼ δὲ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην· λύτρωσαί με, Κύριε, καὶ ἐλέησόν με· ὁ πούς μου ἔστη ἐν εὐθύτητι· ἐν ἐκκλησίαις εὐλογήσω σε, Κύριε.

Ο δὲ διάκονος ἀναπτύσσει τὰ ἱερὰ, τὸν μὲν ἄρτον δίπλοον ἐν τῷ μέρει τῷ δεξιῷ, τὸ δὲ ποτήριον ἐν τῷ ἀριστερῷ, καὶ τὰ ἄλλα ζῶα αὐτῆς. εἶτα περικαλύπτει τοῖς ἑαυτοῦ τῆς θυσίας συνόντας, λέγων ἔκφωνα τό,

Λουκ. ιη. ιγ. Ο Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ ἐλέησόν με. καὶ τό, Ἐξηγόρασας ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου τῷ αἵματί σου ἅγιε, ὡς ἄμωμον καὶ καθαρὸν προσηλώθης, καὶ τῇ λόγχῃ κατηκίσθης, καὶ ἀθανασίαν ἐπήγασας τοῖς πιστοῖς, σωτὴρ ἡμῶν· δόξα σοι. Εἶτα λέγει ὁ διάκονος, Εὐλόγησον, δέσποτα.

Καὶ ποιεῖ ὁ ἱερεὺς εὐλογητόν.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ ἐις τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἐν μιᾷ τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὸν προσφορέα· ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ τὸν ἁγίου λόγχην· καὶ σφραγίζων ζῶν ζωὴν αὐτῇ ἐκείνῃ τῆς σφραγῖδι τῆς προσφορᾶς, τοῦτο λέγει,

Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Καὶ δὶς τίθησι τὴν ἁγίαν λόγχην ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆ σφραγῖδι, καὶ ἀναπέμπων λέγει,

Ησ. νγ. Ως πρόβατον ὅτι σφαγὴν ἤχθη.

Εν τῷ δεξιῷ οὐκ ἴσως πρὸς τὸν ἁγίαν λόγχην, λέγει,

Καὶ ὡς ἀμνὸς ἄκακος ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν, ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.

Εν τῷ αἰωνίῳ τῆ σφραγῖδος πρὸς τὸν ἁγίαν λόγχην, λέγει,

Εν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη.

Εν τῷ κάτω μέρει τῆς σφραγῖδος πάλιν πρὸς τὸν ἁγίαν λόγχην, λέγει,

Τὸν

Τῶν ἁγίων ἀξιωθῆναι ἡμᾶς δυνηθῆναι·

Ὁ δὲ λαὸς ἐν ἑαυτῷ ἀναπεμπέτω λέγων·

Τῷ Κυρίῳ δεηθῶμεν.

Καὶ τὸν ἱερέα ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, μὴ ταῦτα λέγοντα ὁ λαός·

Ἔλεον, εἰρήνην, θυσίαν αἰνέσεως.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ἐμβαλὼν τὸν ἄρτον ἐν τῷ ἁγίῳ δίσκῳ ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ ἀρχιερέως, ἐπάρας τὸν ἄρτον, λέγων ὅτι·

Ὁ ἀρνεῖται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, πάροντας ἡμᾶς καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ πάλιν αὐτὸν ὕψιον ἐν τῷ ἁγίῳ δίσκῳ, ἐπόντος τοῦ διακόνου,

Θῦσον, εἰρήνην.

Ὁ ἱερεὺς θύει αὐτὸ σφαγιάζων, λέγων.

Θύεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας.

Καὶ σφάξας τὸ ἕτερον μέρος τὸ ἔχον ἐπάνω τὸν σφαγέα, καὶ λέγει ὁ διάκονος.

Νύξον, εἰρήνην.

Ὁ δὲ ἱερεὺς νύσσων αὐτὸν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει μὲ τὸν ἁγίας λόγχης, λέγει.

Καὶ εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ τοῦ πλευρὰν αὐτοῦ ἔνυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Ioan. 19. 34.

Ὁ δὲ διάκονος ἔγχει ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ ἐκ τοῦ νάματος καὶ ὕδατος, σφίγγων ἐπὶ τὸν ἱερέα εἰπών.

Εὐλόγησον, εἰρήνην, τοῦ ἕνωσιν ταύτην.

Καὶ ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ. Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς τοῦ λιτήρας σφραγίδα, λέγει.

Εἰς μνημόσυνον τῆς ἀναστάσεως εἰς δόξαν εἰρήνης ἡμῖν, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἧς τὰς σφραγίδας ἐπέθεσθαι, Κύριε, τοῦ θυσιαστηρίου ταύτου εἰς ὃ ἀναστασίου σου θυσιαστήριον.

Καὶ αἴρων μικρὸν μὲ τὸν ἁγίας λόγχης, πάντων ἐξ ἀριστερῶν τοῦ ἁγίου ἄρτου. εἶτα λαβὼν τοῦ τρίτου σφραγίδα, λέγει·

Τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων· τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀθανασίου, Κυρίλλου, Νικολάου τοῦ ἐν μύροις, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν· τοῦ ἁγίου ἀποστόλου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου· τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων, Γεωργίου, Δημητρίου, Θεοδώρου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων μαρτύρων· τῶν ὁσίων θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, Ἀντωνίου, Εὐθυμίου, Σάβα τοῦ ἁγιασμένου, Ὀνουφρίου, Ἀρσενίου, Ἀθανασίου τοῦ ἐν Ἄθῳ, καὶ πάντων τῶν ὁσίων· τῶν ἁγίων ἐν ἁματικῇ δυάρχυρων, Κοσμᾶ ἐν Δαμιανοῦ, Κύρου καὶ Ἰωάννου, Παντελεήμονος ἐν Ἑρμολάου, Σαμψὼν καὶ Διομήδους, Θαλελαίου ἐν Τρύφωνος, καὶ τῶν λοιπῶν· τῶν ἁγίων δικαίων θεοπατέρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης· τοῦ ἁγίου ὁ δεῖνα, τοῦ καθ' ἡμᾶς δεσπότου. καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός.

Καὶ ὕστερον αἴρων τὸν μικρὸν, πάντων αὐτοῦ ὑποκάτω ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει, εἶτα λαβὼν ὕστερον σφραγίδα, λέγει·

Ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, ὁ δεῖνα.

τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, καὶ παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος. Ὑπὲρ μνήμης καὶ ἀφέσεως τῶν εὐλαβῶν τῶν ἀγιασάντων κτητόρων τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης.

Ἐνταῦθα καὶ ζώντων καὶ τεθνεώτων, ὧν ἐθέλει ὁ ἱερεὺς, μνημονεύει ὀνομαστί.

Καὶ πάντων τῶν ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως καὶ ζωῆς αἰωνίου τῇ σῇ χρηστότητι κεκοιμημένων ὀρθοδόξων πατέρων ἐν ἀδελφῶν ἡμῶν, φιλάνθρωπε Κύριε, συγχώρησον.

Καὶ ὅταν ἄρωνται τὸν μεσίδιον, πίπτουσιν αὐτῶν ὑποκάτω ἐν τῷ ἀσπασμῷ μέρει· ὅτε λαβὼν ὁ διάκονος τὸ θυμιατήριον καὶ τὸ θυμίαμα, λέγει πρὸς τὸν ἱερέα·

Εὐλόγησον, δέσποτα, ὁ θυμίαμα, καὶ τὸν Κυρίου δεηθῶμεν.

Καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχήν.

Θυμίαμά σοι προσφέρομεν, Χριστὲ ὁ Θεός, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, ὃ προσδεξαι, δέσποτα, εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιόν καὶ νοερόν σου θυσιαστήριον· καὶ ἀντικαταπέμψον ἡμῖν πλουσίαν σου ἐλεημοσύνην καὶ τὸν οἰκτιρμούς σου, καὶ δώρησαι ἡμῖν αὐτὰ τοῖς διὰ πάντων σου τοῖς ὀνομά σου, τοῦ παρεδρεύοντος καὶ τοῦ ὑμνοῦντος καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Καὶ ὁ ἱερεὺς θυμιάσας τὸν ἀντιμήνσιον, τίθησιν αὐτὸν ἐπάνω τῆς ἅρτου, καὶ λέγει·

Ματθ. β. θ. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἀστὴρ ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον κείμενον, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ ἱερεὺς θυμιάσας τὸ δεσπότικον κάλυμμα, σκεπάζει τὸν ἅγιον ἄρτον, καὶ λέγει·

Ψαλ. ϛϛ. α. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ὠραιότητα ἐνεδύσατο, ἐνεδύσατο Κύριος δύναμιν καὶ περιεζώσατο· καὶ γὰρ ἐστερέωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται. τὸν οἶκόν σου πρέπει ἁγίασμα, Κύριε, εἰς μακρότητα ἡμερῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κάλυψον, δέσποτα.

Καὶ ὁ ἱερεὺς θυμιῶν τὸ δεύτερον κάλυμμα, καὶ σκεπάζων τὸ ἅγιον ποτήριον, λέγει·

Ἀμβακ. γ. β. Ἐκάλυψεν οὐρανοὺς ἡ ἀρετή σου, Χριστέ, καὶ τῆς αἰνέσεώς σου πλήρης ἡ γῆ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Σκέπασον, δέσποτα.

Καὶ ὁ ἱερεὺς θυμιῶν τὸν ἄερα, καὶ σκεπάζων ἀμφότερα, λέγει·

Σκέπασον ἡμᾶς ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα διάστησι ἀμφότερα τὰ χεῖρε, καὶ προσκυνήσαντες ἐυλαβῶς, λέγουσιν·

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ὅτως εὐδοκήσας, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ διάκονος δὲ τῇ προθέσει τῶν τιμίων δώρων·

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν τῆς προθέσεως.

Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν ἐξαίρετον ἄρτον τὴν τροφὴν τοῦ παντὸς κόσμου Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξαποστείλας σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν καὶ εὐεργέτην, εὐλογῶν καὶ ἁγιάζοντα ἡμᾶς, αὐτὸς εὐλόγησον τὴν προθεσιν ταύτην, καὶ προσδεξαι αὐτὴν εἰς τὸ ὑπερουράνιόν σου θυσιαστήριον· μνημόνευσον, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, τῶν προστεγχάντων, καὶ δι' οὓς προσήγαγον, καὶ ἡμᾶς ἀκατακρίτους φύλαξον ἐν τῇ ἱερουργίᾳ τῶν θείων σου μυστηρίων.

Ἐκφώνως. Ὅτι ἡγίασται καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ παρεδρεύοντος καὶ τοῦ ὑμνοῦντος καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ μὴ τὴν εὐχὴν θυμιᾷ τὴν προθεσιν, καὶ ποιεῖ κάθισιν, λέγων·

Δόξα σοι, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡ ἐλπὶς ἡμῶν.

Ο

ο διάκονος. Δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ο ἱερεύς. Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῇ δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἐλεήσαι ἡμᾶς ὡς ἀγαθὸς Θεὸς καὶ φιλάνθρωπος.

ο χορός. Ἀμήν.

Καὶ ὅτε λαβὼν ὁ διάκονος τὸ θυμιατήριον, ἀπέρχεται, καὶ θυμιᾷ τὴν ἁγίαν τράπεζαν κύκλῳ σταυροειδῶς, λέγων καθ' ἑαυτόν.

Ἐν τῷ φόβῳ σωματικῶς, ἐν ἀγάπῃ ψυχῆς, ὡς Θεός· ἐν πίστει ἀδολίσῳ καὶ μετὰ λησμονῆς, καὶ ἐν ἐλπίδι ἀκαταισχύντῳ, Χριστέ, μετὰ παῤῥησίας καὶ πνεύματος, πάντα πληροῖ ὁ ἀναπείραστος.

Καὶ λέγει τὸν πνευματικὸν ψαλμόν. Ἐλέησόν με, ὁ Θεός.

Καὶ ἐν ᾧ θυμιάσας τὸ ἱερατεῖον καὶ τὸν ναὸν ὅλον, εἰσέρχεται αὖθις εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ θυμιάσας αὖθις τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ τὸν ἱερέα, τὸ μὲν θυμιατήριον ἀποτίθησιν ἐν τῷ ἰδίῳ τόπῳ· αὐτὸς δὲ ἑστὼς ἔμπροσθεν τῆς ἱερᾶς. καὶ ἑαυτὸς ὁμοῦ μετὰ τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ περισκοπῶν καθ' ἑαυτούς, καὶ ἀναβλέψας, λέγει τὸ,

Βασιλεῦ οὐράνιε, παράκλητε τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ ζωῆς χορηγὸς, ἐλθὲ καὶ σκήνωσον ἐν ἡμῖν, καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλῖδος, καὶ σῶσον, ἀγαθὲ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν. τὸ, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. εἶτα. καὶ τὸ, Κύριε, τὰ χείλη μου ἀνοίξεις. καὶ τὰ ἑξῆς ἅπαξ. Acts. c. 15. Psal. 7. 18.

Εἶτα ἀσπάζεται ὁ μὲν ἱερεὺς τὸ εὐαγγέλιον· ὁ δὲ διάκονος τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Εἶτα ὁ διάκονος ἀποκλίνας πρὸς τὸν καθηγούμενον τοῦ ἱερέως, καθὼς καὶ τὸ ὠφέλιον ἑαυτοῦ τοῖς ποσὶ διακτύλοις τῆς δεξιᾶς χειρὸς λέγει·

Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ. δέσποτα, εὐλόγησον.

Καὶ ὁ ἱερεὺς σφραγίζων αὐτὸν, λέγει·

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ο διάκονος. Εὔξαι περὶ ἐμοῦ, δέσποτα.

ο δὲ ἱερεύς. Κατεύθυναι Κύριος τὰ διαβήματά σου.

Καὶ πάλιν ὁ διάκονος· Μνήσθητί μου, δέσποτα.

ο δὲ ἱερεύς. Μνησθείη σου Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ ὁ διάκονος. Ἀμήν. Ἀμήν. Ἀμήν.

Καὶ περισκοπήσαντες πάλιν, λέγουσι καθ' ἑαυτούς.

Κύριε, τὰ χείλη μου ἀνοίξεις. καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ μετὰ τοῦτο ἐξέρχεται ὁ διάκονος τοῦ βήματος, καὶ περισκοπήσας πάλιν, λέγει ἐκφώνως.

Εὐλόγησον, δέσποτα.

Ο δὲ ἱερεὺς ἐκφώνως λέγει.

Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ο χορός. Ἀμήν.

Ο διάκονος ἐκφώνως. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης τῶν ψυχῶν ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος· Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου, καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος· Ὑπὲρ τοῦ ἐξαρχιεπισκόπου ἡμῶν, ὁ δεῖνος, τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος· Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ Θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος· Ὑπὲρ τοῦ συμπολεμῆσαι καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος· Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης, πάσης πόλεως, χώρας, καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος· Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ χαρῶν ἐπιγείων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος· Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος· Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Εὐχὴ ἀπορρήτου παρὰ τοῦ μυστικοῦ.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὃ ὁ κρατὸς δυνάμεως σου, καὶ ἡ δόξα ἀκαταλήπτως, οὗ ὁ ἔλεος ἀμέτρητος, καὶ ἡ φιλανθρωπία ἄφατος, αὐτὸς δέσποτα κατὰ τὴν βουλαγχίαν σου ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἅγιον οἶκον τοῦτον, καὶ ποίησον μεθ' ἡμῶν καὶ τῶν συνευχομένων ἡμῖν πλούσια τὰ ἐλέη σου καὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου.

Τοῦ ἱερέως λέγοντος τὴν εὐχὴν μυστικῶς ἐν τῷ βήματι, ἐν τῷ αὐτῷ χωρῷ ὁ διάκονος λέγει ἔξω τῶν βημάτων τὰ εἰρηνικά· εἰ δὲ μὴ ἐκ ἔστι διάκονος, ὁ ἱερεὺς μετὰ τὴν εὐχὴν λέγει τὴν ἐκφώνησιν, καὶ μετὰ ταῦτα τὰ εἰρηνικά.

ο διάκονος· Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ο χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος· Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

ο χορός· Σοί Κύριε.

Ἐκφώνησις ὁ ἱερεύς.

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ο χορός· Ἀμήν.

Μετὰ τὰ εἰρηνικὰ ὁ χορὸς ψάλλει τὸ προσόμοιον ἀντίφωνον, ἢ τὰ τυπικά, εἰ ἔστι κυριακὴ, ἐπὶ τῆς ἡμέρας.

Εὐχὴ

Εὐχὴὰπὸφώνου λιτήρου μυστικῶς.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σῶσον ⟨Ϟ⟩ λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας σου φύλαξον, ἁγίασον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σὺ αὐτοὺς ἀντιδόξασον τῇ θείᾳ σου δυνάμει, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ.

Σημείωσαι καὶ ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τῇ εὐχῇ τῇ πρώτῃ, εἰ ἔστι διάκονος, ἢ οὐκ ἔστιν.

ὁ διάκονος. Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ λαός. Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ὁ λαός. Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Τῆς πανάγιας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

ὁ ἱερεύς. Σοὶ Κύριε.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ὁ λαός. Ἀμήν.

Μετὰ τὴν εἰρηνικὴν τὴν λιτὴν ψάλλει ὁ λαὸς τὸ λιτήριον ἀπόφωνον, ἢ τὰ τυπικὰ τὰ λιτήρια, εἰ ἔστι κυριακὴ, εἴτ' ἂν τῶν ἡμίσεων.

Εὐχὴ ἀπὸφώνου πέμπτη μυστικῶς.

Ὁ τὰς αἰτήσεις ταύτας καὶ συμφώνους ἡμῖν χαρισάμενος προσευχάς, ὁ καὶ δύο καὶ τρισὶ συμφωνοῦσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου τὰς αἰτήσεις πρέσβυ ἐπαγγειλάμενος, αὐτὸς καὶ νῦν τὰ δήλωσιν σου τὰ αἰτήματα πρὸς τὸ συμφέρον πλήρωσον, χαρησάμενος ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι, τὴν ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν αἰώνιον δωρησάμενος. Matth. 18.

Σημείωσαι καὶ ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τῇ εὐχῇ τῇ δευτέρᾳ, εἰ ἔστι διάκονος, ἢ οὐκ ἔστιν.

ὁ διάκονος. Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ λαός. Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ὁ ἱερεύς. Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Τῆς πανάγιας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

ὁ ἱερεύς. Σοὶ Κύριε.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

Ὅτι ἁγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ὁ λαός. Ἀμήν.

Ἐνταῦθα ὁ λαὸς ψάλλει τὸ τέταρτον ἀπόφωνον, ἢ τὸ τετράκτυν· εἰ μὲν καὶ ἔστι κυριακὴ, ψάλλει τὸν μακαρισμὸν, καὶ τὰ ἑξῆς ἀπὸ τῶν ἡμίσεων. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ λαὸς εἰς τὸ,

Δόξα πατρὶ,

ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος ἄμφωνον τὴν ἁγίαν τραπέζαν ποιοῦσι τοῖς συνήθεσι τρόποις. Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, δίδωσι τῷ διακόνῳ, καὶ οὗτος ἐξελθὼν διὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ βασιλικοῦ μέρους, ἔρχεται εἰς τὸν ζωνάδην τόπον, καὶ ποιεῖ τὸν μικρὸν εἴσοδον, καὶ κλίνουσιν ἀμφότεροι τὰς κεφαλὰς, καὶ τοῦ διακόνου εἰπόντος ἡρέμα·

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἅμα καὶ τὸ ὠφέλιμον κρατοῦντες τοῖς θείοις δικτύοις, λέγει ὁ ἱερεὺς πρὸ εὐχῆς τῆς εἰσόδου.

Εὐχὴ τῆς εἰσόδου τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου μυστικῶς.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καταξήσας ἐν ἀγγέλοις παγμάτα καὶ γραπτὰς ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων εἰς λειτουργίαν τῆς σῆς δόξης, ποίησον σὺν τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν εἴσοδον ἁγίων ἀγγέλων γενέσθαι, συλλειτουργούντων ἡμῖν, καὶ συνδοξολογούντων τὸν σὸν ἀγαθότητα.

Ἐκφώνως. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ χορός. Ἀμήν.

Τῆς εὐχῆς τελεσθείσης, λέγει ὁ διάκονος πρὸς τὸν ἱερέα.

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὴν ἁγίαν εἴσοδον, Δεικνύων ἅμα καὶ πρὸς ἀπόλασιν μὴ τοῦ ὠφελίου.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ποιῶν σταυρὸν καὶ ἀπολάει, λέγει.

Εὐλογημένη ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων σου, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα ὁ διάκονος προσέρχεται πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, καὶ ἀπάζεται τὸ εὐαγγέλιον, εἰ πάρεστιν, εἰτ' οὐκ ἀπάζεται ὁ ἱερεύς. Καὶ ἀπὸ τελευταίου τοῦ θυσιαστηρίου, εἰσέρχεται ὁ διάκονος εἰς τὸ μέσον, καὶ στὰς ἐμπροσθεν τοῦ ἱερέως, αὐτοῖ μικρὸν τὰς χεῖρας, καὶ δεικνύων τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, λέγει ἐκφώνως.

Σοφία ὀρθοί.

Εἶτα προσκυνήσας αὐτὸς τε καὶ ὁ ἱερεὺς καθ' ἑαυτόν, εἰσέρχεται εἰς τὸ ἅγιον βῆμα· καὶ ὁ μὲν διάκονος ἀποτίθησι τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ· οἱ δὲ ψάλλοντες λέγουσι τὸ σωτῆρα θεοτεία, καὶ τὸ κτίσιν ἡμέρᾳ ἁγίᾳ. καὶ ὅταν ἔλθωσιν εἰς τὸ ὕπερον, ὁ διάκονος πρὸς τὸν ἱερέα λέγει, κλίνων τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν, καὶ τὸ ὠφέλιον ἐν τῇ χειρὶ κρατῶν,

Εὐλόγησον, δέσποτα, καὶ κατὰ τὴν τεσσαρά.

Καὶ ὁ ἱερεὺς σφραγίζων αὐτὸν, λέγει.

Ὅτι ἅγιος εἶ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί.

Τοῦ δὲ θυσιαστηρίου πληρωθέντος, ἔρχεται ὁ διάκονος ἐγγὺς τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ λέγει τὸ ὠφέλιον τοῖς ἐκτὸς λέγων ἐκφώνως.

Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός. Ἀμήν.

Τοῦ δὲ χοροῦ ψάλλοντος τὸ τρισάγιον, ὁ ἱερεὺς εὔχεται μυστικῶς. Εὐχὴ τοῦ τρισαγίου μυστικῶς.

Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, ὁ τρισαγίῳ φωνῇ ὑπὸ τῶν σεραφὶμ ὑμνούμενος, ὑπὸ τῶν χερουβὶμ δοξολογούμενος, καὶ ὑπὸ πάσης ἐπουρανίου δυνάμεως προσκυνούμενος· ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι πάντα ἀγαγὼν καὶ συμπάντα· ὁ κτίσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα σὴν ἰδιόμοιον, καὶ πάντα σοφίσματι καταχοσμήσας· ὁ δοὺς αὐτοῦτι σοφίαν καὶ σύνεσιν, καὶ μηδὲν ὑστεροῦντα ἀμαρτάνοντα, ἀλλὰ διάμενον ὅτι σωτηρία μετανοίας· ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τοῦ παρεστάναι καὶ ἀξίους δούλους σου καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἵνα κατενώπιον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου, καὶ τὰς ὀφειλομένας σοι προσκυνήσεις καὶ δοξολογίαν προσάγῃ· αὐτὸς, δέσποτα, πρόσδεξαι καὶ ἐκ στόματος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὸ τρισάγιον ὕμνον, καὶ ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ἐν τῇ χρηστότητί σου· συγχώρησον ἡμῖν πᾶν πλημμέλημα ἑκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον, καὶ ἁγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα, καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ὁσιότητι λατρεύειν σοι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, πρεσβείαις τῆς ἁγίας θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων.

Ἐκφώνως. Ὅτι ἅγιος εἶ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός. Ἀμήν.

Ταῦτα δὲ τελεσθέντος καὶ τοῦ χοροῦ ψάλλοντος τὸ,

Δόξα σοὶ τῷ θεῷ ἡμῶν,

Ψάλλοντος δὲ αὐτοῦ, ὅ τε ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος τὸ τετράγωνον, ποιοῦντες ὁμοῦ καὶ σχηματισμοὺς τινὰς ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης.

Εἶτα λέγει ὁ διάκονος πρὸς τὸν ἱερέα.

Εὐλόγησον, δέσποτα.

Καὶ ἀπέρχονται ἐν τῇ καθέδρᾳ. καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει ἀφ' ὑψηλοῦ.

Εὐλογητὸς ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Ὁ δὲ διάκονος. Εὐλόγησον, δέσποτα, τὴν ἀνω καθέδραν.

Καὶ ὁ ἱερεύς. Εὐλογητὸς εἶ ὁ ἐπὶ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου καθήμενος ὁ ἐπὶ τῶν χερουβὶμ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ μὴ τοῦ συμπληρῶσαι τὸ τετράγωνον, ὁ διάκονος ἰδὼν ἔμπροσθεν τῆς θύρας λέγει.

Πρόσχωμεν.

Καὶ ὁ ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσιν.

Ὁ διάκονος. Σοφία.

Καὶ ὁ ἀναγνώστης ἄρχεται. Ἀλληλούϊα. Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Καὶ ὁ διάκονος αὖθις. Πρόσχωμεν.

Ὁ ἀναγνώστης τὸ ἀναλεῖφθεν τοῦ ἀποστόλου καὶ τῆς ἡμέρας.

Καὶ ὁ διάκονος αὖθις. Πρόσχωμεν.

Καὶ τοῦ ἀποστόλου πληρωθέντος, ἐφωνεῖ ὁ ἱερεύς.

Εἰρήνη σοι.

Ὁ διάκονος. Σοφία.

Καὶ ὁ χορὸς τό, Ἀλληλούϊα. Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Καὶ λαβὼν ὁ διάκονος τὸ θυμιατήριον καὶ τὸ θυμίαμα, φέρων τῷ ἱερεῖ, λέγων.

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ θυμίαμα.

Τοῦ δὲ ἱερέως εὐλογοῦντος, καὶ τὸν ἐγχωρίου ἐπόντος τρόπου,

Θυμίαμά σοι προσφέρομεν, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, ὃ δεξιοῦ ἡμῶν τὸν νοητὸν θυσιαστήριον καὶ ἀξίωσον ἡμᾶς τῆς χάριτος τοῦ παναγίου σου πνεύματος, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Θυμιᾷ ὁ διάκονος τὸν ἁγίαν τράπεζαν γύρωθεν, τὸ ἱεροπρεπὲς ὅλον, καὶ τὸν λαόν. καὶ μὴ τύπτοντος τοῦ θυμιατηρίου ἀποθέμενος, ἔρχεται πρὸς τὸν ἱερέα· καὶ κλίνας αὐτῷ τὸν κεφαλὴν, κρατῶν καὶ τὸ ὠράριον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ἐναγκάλης ἄκροις τοῖς δακτύλοις, δηλονότι ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τῆς ἁγίας τραπέζης, λέγει.

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ εὐαγγελιστὴν τὸν ἅγιον ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν Μᾶρκον.

Ὁ δὲ ἱερεὺς σφραγίζων αὐτὸν, λέγει·

Ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, δῴη σοι ῥῆμα εἰς τὸ εὐαγγελίσασθαι τὴν εὐαγγελιζομένην δυνάμει πολλῇ.

Καὶ ὁ διάκονος εἶπεν τό, Ἀμήν.

Καὶ σχηματίσας μὴ εὐλαβείας τὸ ἄκρον ἐναγκάλιον, καὶ ἐξελθὼν διὰ τῶν ἁγίων θυρῶν σχηματισθέντων καὶ λαμπάδων καὶ θυμιαμάτων, ἔρχεται καὶ ἵσταται ἄνω ἐν τῇ ἄμβωνι, ἢ ἐν τῷ τετραμμένῳ τόπῳ. ὁ δὲ ἱερεὺς ἐξελθὼν ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, βλέπων πρὸς δυσμὰς, ἐφωνεῖ,

Σοφία

Σοφία ὀρθοί· ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου. Καὶ ὁ διάκονος· σὺν τῷ ϗ τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου τὸ ἀνάγνωσμα. Καὶ ὁ ἱερεύς· Πρόσχωμεν. Τοῦ δὲ εὐαγγελίου παραδίντος, λέγει πρὸς τὸν διάκονον ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη σοι. Καὶ ὁ διάκονος ἐλθὼν ἔως τῆς ἁγίας θυρᾶς, ἀποδίδωσι τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον τῷ ἱερεῖ. εἶτα ὁ μὲν ἱερεὺς τοῦτον τὸν τρόπον ἄρχεται λέγων·

Εἰπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας εἰπωμεν.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Κύριε παντοκράτωρ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, δεόμεθά σου ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, δεόμεθά σου, Κύριε, ἐπάκουσον.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, κραιτῶν, νίκης, διαμονῆς, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τοῦ Κυρίου πάσης Θεοῦ ἡμῶν ὑποτάξαι ὑποκάτω τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον.

ὁ χορός: Κύριε ἐλέησον.

ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχὴν παύτην μυστικῶς.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὸν ὑπερκείμενον τούτων ἐποίησον τοὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν ὑποτάσσεσθαι καὶ ἐλέησον ἡμᾶς κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου, καὶ τὴν οἰκτιρμούς σου καταπέμψον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὅτι πάντα πάντα λαόν σου, καὶ ἀπεκδεχόμεθα τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος.

Ἐκφώνησις· Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ὁ χορός. Ἀμήν.

ὁ διάκονος. Εὐξασθε οἱ κατηχούμενοι τῷ Κυρίῳ.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Οἱ πιστοὶ ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων δεηθῶμεν, ἵνα ὁ Κύριος αὐτοὺς ἐλεήσῃ.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Κατηχήσῃ αὐτοὺς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Ἑνώσῃ αὐτοὺς τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Σῶσον, ἐλέησον, ἀπλάκωσον καὶ διαφύλαξον αὐτοὺς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Οἱ κατηχούμενοι τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

ὁ χορός. Σοὶ Κύριε.

Καὶ εὐχὴ κατηχουμένων ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἀναφορέως, ἣν ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ὁ τὸν σωτήριον τῶν γένει τῶν ἀνθρώπων ἐξαποστείλας τὸν μονογενῆ σου υἱὸν καὶ Θεὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅπως ἐλεήσῃ ὅτι σοὺς ἀνθρώπους σὺ κατηχουμένους, σοὺς ἐπικεκλημένους διὰ τὸν ἑαυτοῦ ὄνομα· καὶ καταξίωσον αὐτοὺς ἐν καιρῷ δεκτῷ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας, ἕνωσον αὐτοὺς τῇ ἁγίᾳ σου καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ συγκαταρίθμησον αὐτοὺς τῇ ἐκλεκτῇ σου ποίμνῃ.

Ἐκφώνησις.

Ἐκφώνως. Ἵνα ἐν αὐτοῖς σὺν ἡμῖν δοξάζωσι τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπές σου ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ο χορός. Ἀμήν.

Μετὰ τὸν ἐκφώνησιν λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὸ ἅλικον, καὶ ἵστησι τὸ σύνθρονον ἐξαπλοῦν.

Ο διάκονος. Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε· οἱ κατηχούμενοι προέλθετε· ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε. μή τις τῶν κατηχουμένων. ὅσοι πιστοί, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Εὐχὴ πρὸ τῶν προσφορῶν μὴ τὸ ἀπολυθήσεται τὸ ἅλικον, ἀλλ' ὁ ἱερεὺς μυστικῶς λέγει.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡ δυνάμεων, ὅτι κατηξίωσας ἡμᾶς ταύτης λειτουργῆσαι καὶ νῦν ἐνώπιον τῆς ἁγίας σου δυσιαστηρίου, καὶ προσπεσεῖν τοῖς οἰκτιρμοῖς σου ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημάτων, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων· πρόσδεξαι, ὁ Θεός, τὴν θέσιν ἡμῶν, ποίησον ἡμᾶς ἀξίους γενέσθαι τοῦ προσφέρειν σοι δεήσεις καὶ ἱκεσίας καὶ θυσίας δυναμικὰς ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ σου, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς, εἰς ἔχοντας εἰς τὴν ἀγαθότητά σου τοῦ ἁγίου, ἀκαταγνώστως καὶ ἀπροσκόπτως ἐν καθαρῷ συνειδήσει ἡμῶν, ὁπτικλεῖσθαί σε ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, ἵνα εἰσακούων ἡμῶν, ἵλεως ἡμῖν εἶης ἐν τῷ πλήθει τῆς σῆς ἀγαθότητος.

Εὐχομένου τοῦ ἱερέως, ὁ διάκονος λέγει τὰ εἰρηνικά, οἱ ἐστιν, ἔξω τοῦ ἁγίου βήματος ἐν τῷ συνήθει τόπῳ.

Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης, πάσης πόλεως, χώρας, καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Σοφία.

Ο ἱερεὺς ἐκφώνως.

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ο χορός. Ἀμήν.

Εὐχὴ πρὸ τῶν λιτανειῶν, ἣν ὁ ἱερεὺς μυστικῶς λέγει.

Πάλιν καὶ πολλάκις σοι προσπίπτομεν, καὶ σὲ δεόμεθα, ἀγαθὲ καὶ φιλάνθρωπε, ὅπως ὑπερβλέψας ὑπὲρ τὸν δέησιν ἡμῶν, καθαρίσῃς ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος· καὶ δῴης ἡμῖν ἀνύποπτον καὶ ἀκατάκριτον τὴν προσέλευσιν

τοῦ

τῦ ἁγίυ συ θυσιαστηρίου. χάρισαι δέ, ὁ Θεός, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ ἡμῖν προσκεφαλαίου βίου καὶ πίστεως καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος· δὸς αὐτοῖς πάντοτε μετὰ φόβυ καὶ ἀγάπης λατρεύειν σοι ἀμέμπτως καὶ ἀκατακρίτως μετέχειν τῶν ἁγίων σου μυστηρίων καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας ἀξιῶσαι.

Εὐχομένου τῦ ἱερέως, ὁ διάκονος λέγει τὰ εἰρηνικὰ ἔξω τῦ ἁγίου βήματος. Ὁ ἱερεὺς ἐκφώνως.

Ὅπως ὑπὸ τῦ κράτους σου πάντοτε φυλαττόμενοι, σοὶ δόξαν ἀναπέμπωμεν, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ο λαός. Ἀμήν.

Μετὰ τὸν ἐκφώνησιν λέγει πρὸς ἑαυτόν, καὶ οἱ μὲν ψάλται ψάλλουσι τὸν χερουβικὸν ὕμνον· ὁ δὲ διάκονος παρεστὼς τῷ ἱερεῖ, μετὰ δυνάμεως δυνάμεως τὸ ἅγιον τράπεζαν σκεπάσει κύκλῳ, καὶ τὸ θυμιατήριον, καὶ τὸν ἱερέα. καὶ μετὰ τοῦτο ἵστηται ἐν τῇ δεξιᾷ τῦ ἱερέως εὐλαβῶς, παρεμένων τῷ συμπληρώσει τῆς εὐχῆς.

Εὐχὴ, ἣν λέγει ὁ ἱερεὺς μυστικῶς τὸ χερουβικὸν ᾄδοντος.

Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς ἁρπαγαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς προσέρχεσθαι ἢ προσεγγίζειν ἢ λειτουργεῖν σοι, βασιλεῖ τῆς δόξης. Τὸ γὰρ μετέχειν σοι, μέγα καὶ φοβερὸν καὶ αὐταῖς τοῖς ἐπουρανίοις δυνάμεσι· ἀλλ' ὅμως διὰ τὸ ἄφατον καὶ ἀμέτρητον σου φιλανθρωπίας, ἀτρέπτως καὶ ἀνυπερβλήτως γέγονας ἀνθρωπος, καὶ ἀρχιερεὺς ἡμῶν ἐχρημάτισας, καὶ τῆς λειτουργικῆς ταύτης καὶ ἀναιμάκτυ θυσίας τὸ ἱεροτελεστικὸν παρέδωκας ἡμῖν, ὡς δεσπότης τῶν ἁπάντων· σὺ γὰρ μόνος, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, διέπεις τοὺς ὑπὸ τὸν ἐπουράνιον καὶ τὸν ὑπηγαίον, ὁ ὑπὶ θρόνυ χερουβικῦ ἐποχούμενος, ὁ τῶν σεραφὶμ Κύριος, καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, ὁ μόνος ἅγιος, καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος. σὲ τοίνυν δυσωπῶ τὸ μόνον ἀγαθὸν καὶ εὐήκοον· ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον δοῦλόν σου· καὶ καθάρισόν μου τὸν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ ἱκάνωσόν με τῇ δυνάμει τῦ ἁγίυ σου πνεύματος, ἐνδεδυμένον τὸν τῆς ἱερατείας σου χάριν, προσελθεῖν τῇ ἁγίᾳ σου τραπέζῃ, καὶ ἱερουργῆσαι τὸ ἅγιον καὶ ἄχραντόν σου σῶμα, καὶ τὸ τίμιόν σου αἷμα. σοὶ γὰρ προσέρχομαι κλίνας τὸν ἐμὸν αὐχένα, καὶ δέομαί σου μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, μηδὲ ἀποδοκιμάσῃς με ἐκ παίδων σου, ἀλλ' ἀξίωσον προσενεχθῆναί σοι ὑπ' ἐμοῦ τῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δῶρα ταῦτα. σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος, καὶ προσδεχόμενος καὶ διαδιδόμενος. Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Πληροφόρησις τῆς εὐχῆς, διὰ τί καὶ ἐμοῦ τὸν χερουβικὸν ὕμνον, καὶ πῶς ἐν τῇ λέγειν αὐτὸν προσκυνοῦμεν· εἶτα καὶ τὸν παντιμον ψαλμὸν μυστικῶς. καὶ προσκυνοῦντες πάλι, ἀπέρχονται ἐν τῇ προθέσει, προπορευομένου τῦ διακόνου μετὰ θυμιάματος· καὶ θυμιάσας τὰ ἅγια, καθ' ἑαυτὸν εὐχόμενος τό,

Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. πρὸς δὲ ἱερεὺς λέγει. Εἴρηνη, δέσποτα.

Ὁ δὲ ἱερεὺς ἄρας τὸν ἀέρα, ἐπιτίθησι τῇ δεξιρᾷ ἅμα τῷ διακόνῳ, λέγων·

Εἰρήνη ἐπὶ πάντας τοὺς ὑμῶν εἰς τὰ ἅγια, καὶ εὐλογήσατε Κύριον. εὐλόγησόν σε Κύριος ὁ ποιήσας οὐρανὸν καὶ γῆν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ο διάκονος. Ἀμήν.

Εἶτα τὸν ἄγκον δίκην τῆς κορυφῆς αὐτῦ ὁ διάκονος μετὰ χεῖρας λαμβάνει· ὁ δὲ ἱερεὺς ἄρων τὸ ἄγκον πρόσεισι μόνον, καὶ ὁ διάκονος κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῦ ἐνὶ δικτύλῳ τὸ θυμιατήριον. καὶ διερχόμενοι τὸν ναὸν, εὔχονται ἀμφοτέροις ὑπὲρ πάντων, λέγοντες·

Μνησθείη Κύριος ὁ Θεὸς πάντων ἡμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτῦ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ο χερὸς. Ἀμήν.

Καὶ πολλάκις τοῦτο λέγουσιν, ἕως ἂν πληρωθῇ ἡ μεγάλη ἔσοδος. εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, λέγουσι καθ' ἑαυτούς·

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Εἶτα

Εἶτα ὁ διάκονος πάλιν πρὸς τὸν ἱερέα τὸν κεφαλὴν ἐπικλίνας, λέγει·

Μνήσθητί μου, δέσποτα, ἅγιε τῇ ἁμαρτωλῷ.

καὶ ὁ ἱερεύς· Μνησθείη σου Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα ἀποτίθεται καὶ αὐτὸς τὸ ἄκρον πτύσιον ἐν, τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ, ἐπλίγων καὶ τὸ δεύτερον τούτῳ·

Ὁ βυθήλιον Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ξύλου καθελὼν ὃ ἀχραντόν σου σῶμα, σινδόνι καθαρᾷ εἱλήσας, καὶ ἀρώμασι σὺν μυήμασι κειμένῳ κηδεύσας ἀπέθετο. Isa. 18.

Εἶτα ἀποτίθησι τὰ καλύμματα ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ ἁγίου δίσκου καὶ τοῦ ἁγίου ποτηρίου· τὸν μὲν ἄρτον λαβὼν ἀπ' ἀμφοῖν τοῦ διακόνου, καὶ δυμιάσας αὐτὸν ἐπιτιθεῖ ἐπὶ αὐτοῦ τὰ ἅγια. εἶτα ὁ διάκονος δυμᾷ τὰ ἅγια τρὶς, λέγων ὕτως·

Ἀγάθυνον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών.

Εἶτα εὐχόμενοι τὸ, Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

Ἐμφυσᾷ τῆς ἁγίας τραπέζης σταυροῦν τρὶς. καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς ἵστατο· ὁ δὲ διάκονος τὸν αὐχένα κλίνας, πρὸς τὸν ἱερέα λέγει·

Εὔξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, δέσποτα.

ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελθέτω ἐπὶ σὲ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. Luc. 1. 35.

ὁ δὲ διάκονος λέγει· Τὸ αὐτὸ ἅγιον πνεῦμα συλλειτουργήσει ὑμῖν καὶ ἡμῖν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Μνήσθητί μου, δέσποτα ἅγιε.

ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει· Μνησθείη σου Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ὁ διάκονος· Ἀμήν. ἀμήν. ἀμήν.

Καὶ σταυροῦσας, ἄρχεται ἐν τῷ στασίδι τὸ ἅγιον·

Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος· Ὑπὲρ τῶν προσκομισθέντων τιμίων δώρων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος· Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου, καὶ τῶν μετὰ πίστεως καὶ εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος· Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου, καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Εὐχὴ προσκομιδῆς μετὰ τὸν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ τῶν θείων λόγων ἀπόθεσιν, ἣν λέγει ὁ ἱερεὺς μυστικῶς·

Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ μόνος ἅγιος, ὁ δεηθέντος ἡμῶν ἀπίστως προσῆλθε τῶν ἐπικαλουμένων σε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, προσδέξαι καὶ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν δέησιν, καὶ προσάγαγε τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, καὶ ἀξίωσον ἡμᾶς προσενεγκεῖν σοι δῶρά τε καὶ θυσίας πνευματικὰς ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων· καὶ καταξίωσον ἡμᾶς θύρᾳ χάριτι εὐπρόσδεκτον σου τὸ ἱλάσθαί σοι θυσιαστήριον τοῦτο θυσίας ἡμῶν, ἐπὶ ἐπισκιάσαν τὸ πνεῦμα τῆς χάριτός σου τὸ ἁγιαθὲν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα τοῦτα, καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαόν σου.

ὁ διάκονος· Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξόν ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος. Τὴν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο λαός. Παρέχου Κύριε.

ο διάκονος. Ἀγγέλον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγὸν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο λαός. Παρέχου Κύριε.

ο διάκονος. Συγχώρησιν καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο λαός. Παρέχου Κύριε.

ο διάκονος. Τὰ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο λαός. Παρέχου Κύριε.

ο διάκονος. Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοίᾳ ἐκτελέσαι παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο λαός. Παρέχου Κύριε.

ο διάκονος. Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικὰ, καὶ καλὴν ἀπολογίαν τοῦ βήματος παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο λαός. Παρέχου Κύριε.

ο διάκονος. Τῆς πανάγιας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

ο λαός. Σοὶ Κύριε.

ο ἱερεὺς ἐκφώνως. Διὰ τὸ οἰκτίρμονα τὸν μονογενούς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ο λαός. Ἀμήν.

ο ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσιν.

ο διάκονος. Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν.

ο λαός. Πατέρα, υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον.

ο ἱερεὺς σφραγιζόμενος, λέγων μυστικῶς τάδε.

Ἀγαπήσω σε, Κύριε ἡ ἰσχύς μου, Κύριος στερέωμά μου, καὶ καταφυγή μου.

Καὶ ὁ διάκονος ἀνοίγων τὸ ὡράριον αὐτοῦ, καὶ σφραγιζόμενος τάδε, καὶ ὀπισθάπτει ἐκφώνως.

Τὰς θύρας, τὰς θύρας. ἐν Σοφίᾳ προσέχωμεν.

Καὶ ὁ λαός, τό. Πιστεύω.

Καὶ μετὰ τὸν συμπληρωσιν τοῦ ἁγίου συμβόλου, λέγει ὁ διάκονος ἐκφώνως.

Στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου, προσέχωμεν τὸ ἁγίαν ἀναφορὰν ἐν εἰρήνῃ προσφέρειν.

ο λαός. Ἔλεος εἰρήνης, θυσίαν αἰνέσεως.

ο ἱερεὺς ἐκφώνως.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν.

ο λαός. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

ο ἱερεύς. Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας.

ο λαός. Ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον.

ο

Ο ἱερεύς. Εὐλογεῖσθω τὸ Κυρίου.

Ο χορός. Ἄξιον καὶ δίκαιόν ἐστι προσκυνεῖν πατέρα, υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον.

Ο ἱερεὺς χαμηλόφωνος ἐπεύχεται μυστικῶς.

Ἄξιον καὶ δίκαιόν σε ὑμνεῖν, σὲ εὐλογεῖν, σοὶ εὐχαριστεῖν, σὲ προσκυνεῖν ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας σου· σὺ γὰρ εἶ θεὸς ἀνέκφραστος, ἀπερινόητος, ἀόρατος, ἀκατάληπτος, ἀεὶ ὢν, ὡσαύτως ὤν, σὺ καὶ ὁ μονογενής σου υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον. σὺ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς παρήγαγες, καὶ ἀνακαινίσας πάλιν, καὶ οὐκ ἀπέστης πάντα ποιῶν, ἕως ἀνήγαγες εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναγαγὼν καὶ τὴν βασιλείαν σου ἐχαρίσω τὴν μέλλουσαν. ὑπὲρ τούτων ἁπάντων εὐχαριστοῦμέν σοι, καὶ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, καὶ τοῦ πνεύματός σου τοῦ ἁγίου, ὑπὲρ πάντων ὧν ἴσμεν, καὶ ὧν οὐκ ἴσμεν, τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν εὐεργεσιῶν τῶν εἰς ἡμᾶς γενομένων. εὐχαριστοῦμέν σοι καὶ ὑπὲρ τῆς λειτουργίας ταύτης, ἣν ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν δέξασθαι κατηξίωσας. κἂν γὰρ σοὶ παρεστήκασι χιλιάδες ἀρχαγγέλων, καὶ μυριάδες ἀγγέλων, τὰ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφὶμ ἑξαπτέρυγα, πολυόμματα, μετάρσια, τρόπον τινὰ

Ἐκφώνως, Τὸ ὑπερύψιον ὑμνοῦντα, βοῶντα, κεκραγέναι καὶ λέγοντα·

Ο χορός, Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαὼθ· πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Ο διάκονος ἢ λαμβάνει τὸν ἀσπέτιον, καὶ πανεῖ ζωγραφικῶς ὅτι τὸ ἅγιον δίσκον, ἐπογγίσας αὐτὸν ὅτι οἰλητόν, καὶ ἀσπασάμενος, δίδωσιν αὐτὸν μὲν τὰ ἄκρα. εἶτα μετατοίνει ἐν τῷ δεξιῷ μέρει, καὶ βαπτίζει ἐπάνω τοῦ ἁγίου μὲν βραχέως ἐνλαβῶς· εἰ δὲ μὴ ἐστι βραχίων, τρανῶς τοῦτο μὲν ἐκλείπει τος. ἐπεύχεται μυστικῶς ὁ ἱερεύς,

Μετὰ τούτων καὶ ἡμεῖς τὸν μακαρίων δυνάμεων, δέσποτα φιλάνθρωπε, βοῶμέν τε καὶ λέγομεν, ἅγιος εἶ καὶ πανάγιος, τὸ μεγαλοπρεπὴς ἡ δόξα σου· ὃς τὸν κόσμον σου οὕτως ἠγάπησας, ὥστε τὸν μονογενῆ σου υἱὸν δοῦναι, ἵνα πᾶς, ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον· ὃς ἐλθὼν, καὶ πᾶσαν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν πληρώσας, τῇ νυκτὶ, ᾗ παρεδίδοτο, μᾶλλον δὲ ἑαυτὸν παρεδίδου ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, λαβὼν ἄρτον ἐν ταῖς ἁγίαις αὐτοῦ καὶ ἀχράντοις καὶ ἀμωμήτοις χερσὶν, εὐχαριστήσας, καὶ εὐλογήσας, ἁγιάσας, κλάσας, ἔδωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις εἰπών·

Ο ἱερεὺς κλίνει τὴν κεφαλὴν, καὶ ἅπτεται τὴν ἁγίαν αὐτοῦ μὲν εὐλαβείας, εὐλογεῖ τὸν ἄρτον ἄρτον, ἐκφώνως λέγων·

Λάβετε, φάγετε, τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ο χορός. Ἀμήν.

Ο ἢ διάκονος ἀσπάζεται τὸν ἱερέα τὸν ἀσπέτιον. λέγουσι σὺν τῷ ἱερεῖ καὶ αὐτὸς τὸν ἄρτον δίσκον, ὁμοίως καὶ ὅσοι τῶν ἁγίων πρεσβύτεροι. ὡσαύτως καὶ ὅταν ἀναφωνῇ ὁ ἱερεύς.

Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν.

Ο ἱερεὺς μυστικῶς.

Ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον μὲν τὸ δεξιὸν λέγων·

Ἐκφώνως ὁ ἱερεὺς τὴν χεῖρα ἔχων ἐπάνω μὲν εὐλαβείας, καὶ εὐλογῶν, λέγει,

Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Ο χορός. Ἀμήν.

Ο ἱερεὺς κλίνας τὴν κεφαλὴν ἐπεύχεται μυστικῶς.

Μεμνημένοι τοίνυν τῆς σωτηρίου ταύτης ἐντολῆς, καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ ἡμῶν γενομένων,

λύσεως, τῆς ταφῆς, τῆς ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως, τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου πάλιν παρουσίας.

Ἐκφώνως· Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέροντες κατὰ πάντα, καὶ ὑπὲρ πάντα.

Ο ἱερεύς. Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε, καὶ δεόμεθά σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Ο ἱερεὺς πάλιν κλίνας τὴν κεφαλὴν, ἐπισπᾶται μυστικῶς.

Ἐπὶ προσφερομένῳ σοι τῷ λογικῷ θυσίᾳ τούτῳ καὶ δυναμικὸν λατρείαν, ἃ δοξολογοῦμεν, καὶ δεόμεθα, καὶ ἱκετεύομεν, κατάπεμψον τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα.

Ο διάκονος ἐπιδιπλοῖ τὸ ῥιπίδιον ἔμπροσθεν, ἢ κάλυμμα, καὶ ἅπτεται ἐγγύτερον τῆς ἱερεῖ, καὶ σφικωδῶς ἀμφότερος τοῖς ἀμφοδεύουσι τὰς ἁγίας τραπέζας, καὶ ἀναζέοντος καθ' ἑαυτὸ τὸ,

Ο Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. λέγουσι μυστικῶς οἱ. Κύριε, ὁ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τοῖς ἀποστόλοις καταπέμψας, τοῦτο, ἀγαθέ, μὴ ἀποσπάσῃς ἀφ' ἡμῶν. καὶ τὸ, Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.

Εἶτα τὴν κεφαλὴν κλίνας ὁ διάκονος, δίνησι σὺν τῷ ἀοράτῳ τὸν ἅγιον ἄρτον, καὶ λέγει μυστικῶς.

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸν ἅγιον ἄρτον.

Καὶ ὁ ἱερεὺς σφραγίζων τοὺς τὰ ἅγια δῶρα, λέγει μυστικῶς.

Ποίησον, τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον, τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου.

Ο διάκονος. Ἀμήν.

Καὶ αὖθις ὁ διάκονος. Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ ἅγιον ποτήριον.

Ο καὶ ἱερεὺς εὐλογῶν λέγει·

Τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ, τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου.

Ο διάκονος. Ἀμήν.

Καὶ αὖθις ὁ διάκονος δίνησιν μὲν ἀοράτου ἀμφοτέρα τὰ ἅγια, λέγει·

Εὐλόγησον, δέσποτα.

Ο καὶ ἱερεὺς εὐλογῶν μὲν τὴν χεῖρα ἀμφοτέρα τὰ ἅγια, λέγει·

Μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ.

Ο διάκονος· Ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Καὶ πάλιν κεφαλὴν κλίνας ὁ διάκονος τῷ ἱερεῖ, καὶ εἰπών τι,

Μνήσθητί μου, ἅγιε δέσποτα, τοῦ ἁμαρτωλοῦ,

Μεδίσατον ἐν ᾧ ἕστηκεν ἵσατε τόπῳ, λαβὼν καὶ τὸ ῥιπίδιον αὖθις ὡς ἔστηκεν.
ὁ καὶ ἱερεὺς ἑστὼς μυστικῶς.

ὡς ἠνέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσιν εἰς ὕπνωσι ψυχῆς, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς κοινωνίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἰς βασιλείας οὐρανῶν πλήρωμα, εἰς παῤῥησίαν τινὰ πρὸς σέ, μὴ εἰς κρίμα ἢ εἰς κατάκριμα. Ἔτι προσφερομένῳ σοι τῷ λογικῷ θυσίᾳ τούτῳ λατρείᾳ ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυομένων προπατόρων, πατέρων, πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, κηρύκων, εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἐγκρατευτῶν, καὶ παντὸς πνεύματος ἐν πίστει τετελειωμένου.

Ἐκφώνως. Ἐξαιρέτως τῆς παναγίας ἀχράντου, ὑπὲρ εὐλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.

Ο χορὸς ᾄδει.

Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς μακαρίζειν σε τὴν θεοτόκον. ἢ τὸ τῶν ἡμάρων.

Ο διάκονος δυσὶ χύρωσιν τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ κεκοιμημένον καὶ ζῶντα, ὧν βέλτιον, μνημονεύει. ὁ καὶ ἱερεὺς κλινόμενος μυστικῶς.

Τοῦ

Τῦ ἁγίου Ἰωάννου τῦ προφήτυ προδρόμυ καὶ βαπτιστοῦ· τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, τῦ ἁγίου (ὧν.) καὶ (ἧς.) τοῦ μνήμυ ἐπιτελοῦντες. Καὶ πάντων τῶν ἁγίων συ, ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός, καὶ μνήσθητι πάντων τῶν προκεκοιμημένων εἰς ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου.

Ενταῦθα ὁ ἱερεὺς μνημονεύει ὧν θέλει, ζώντων καὶ τεθνεώτων. Ὑπὲρ ζώντων λέγει·

Ὑπὲρ σωτηρίας, ἐπισκέψεως, ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τῦ δούλυ τῦ Θεῦ ἧς.

Ὑπὲρ τεθνεώτων λέγει·

Ὑπὲρ ἀναπαύσεως καὶ ἀφέσεως τῆς ψυχῆς τῦ δούλυ σου ὁ δεῖνος. Ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἔνθα ἀπέδρα λύπη, στεναγμός, ἀνάπαυσις αὐτοῦ ὁ Θεός ἡμῶν, καὶ ἀνάπαυσις αὐτοῦ ὅπου ἐπισκήπτει ὁ φῶς τῦ προσώπου συ. Ἔτι προσκυνοῦμέν σε, μνήσθητι, Κύριε, πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξου τῶν ὀρθοτομούντων (Μ) λόγον τῆς σῆς ἀληθείας, πάντος τῦ πρεσβυτερίου τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, καὶ παντὸς τῦ ἱερατικοῦ τάγματος. Ἔτι προσφέρομέν σοι τοῦτο λογικὸν θυσίαν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης· ὑπὲρ τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας· ὑπὲρ τῶν ἐν ἀγνείᾳ καὶ σεμνῇ πολιτείᾳ διαγόντων· ὑπὲρ τῶν πιστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων, πάντος τῦ παλατίου καὶ τῦ στρατοπέδου αὐτῶν. Δὸς αὐτοῖς, Κύριε, εἰρηνικὸν τὸ βασίλειον, ἵνα ἐν τῇ γαλήνῃ αὐτῶν ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν πάσῃ ἐν εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Ὁ μὲν διάκονος ἐπιτρέπει πρὸς τὸν δῆμον τῦ ἁγίου βήματος χρᾶσθαι τὸ ὡρύμενον τοῖς ποσὶν ἄκροις δακτύλοις, καὶ λέγει·

Καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Ὁ δὲ χορὸς ψάλλει· Καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Ὁ δὲ ἱερεὺς εὐχαριστεῖ·

Ἐν πρόσθεν μνήσθητι, Κύριε, τῦ ἐξελεπισκόπυ ἡμῶν ὁ δεῖνος· ὃν χαρίσαι τὰ ἁγίας σου ἐκκλησίας ἐν εἰρήνῃ σῶον, ἔντιμον, ὑγιῆ, μακροημερεύοντα, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Καὶ ὁ διάκονος πρὸς τὴν δέησιν λέγει·

Τοῦ ὁ δεῖνος, πανιερωτάτυ μητροπολίτυ, ἢ ἁπλῶς ἐπισκόπου, ὅπερ ἂν ᾖ. Καὶ ὑπὲρ τῦ προσκομίζοντος τὰ ἅγια δῶρα ταῦτα, εὐλαβεστάτυ ἱερέως ὁ δεῖνος. Ὑπὲρ σωτηρίας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Ὁ χορός. Καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Ὁ ἱερεὺς εὐκαταλλάκτως μυστικῶς.

Μνήσθητι, Κύριε, τῆς πόλεως, ἐν ᾗ παροικοῦμεν, καὶ πάσης πόλεως καὶ χώρας, καὶ τῶν ἐν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς. Μνήσθητι, Κύριε, πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Μνήσθητι, Κύριε, τῶν καρποφορούντων καὶ κοπιερησάντων ἐν ταῖς ἁγίαις σου ἐκκλησίαις, καὶ μεμνημένων τῶν πενήτων, καὶ ὅτι πολλὰς ἡμᾶς ἔχει ἐλέει σε ἐξαπόστειλον.

Ἐκφώνως. Καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν καὶ ὑμνεῖν τὸ πανάγιον καὶ μεγαλοπρεπές ὄνομά σου, τῦ πατρὸς καὶ τῦ υἱοῦ καὶ τῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός. Ἀμήν.

Ὁ ἱερεὺς διατρέπει πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐυλογῶν λέγει ἐκφώνως.

Καὶ ἵνα ἐλέει τῦ μεγάλυ Θεῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν.

Ὁ χορός. Καὶ μετὰ τῦ πνεύματός σου.

Καὶ ὁ διάκονος ἐξέρχεται, εἰ ἔστιν, ὅπου ὁ ἱερεὺς. καὶ στὰς ἐν τῷ ζωνάρι τόπῳ λέγει.

Πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἔτι καὶ ἔτι τῦ Κυρίυ δεηθῶμεν.

ο χερὸς. Κύριε ἐλέησον.

ο διάκονος. Ὑπὲρ τῶν προσκομιδέντων καὶ ἁγιασθέντων τιμίων δώρων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χερὸς. Κύριε ἐλέησον.

ο διάκονος. Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερὸν αὐτοῦ θυσιαστήριον εἰς ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, ἀντικαταπέμψῃ ἡμῖν τὴν θείαν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ παναγίου πνεύματος, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χερὸς. Κύριε ἐλέησον.

ο διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χερὸς. Κύριε ἐλέησον.

ο ἱερεὺς ἐπεύχεται μυστικῶς.

Σοὶ παρακαταθήμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἅπασαν καὶ τὴν ἐλπίδα, δέσποτα φιλάνθρωπε, καὶ παρακαλοῦμέν σε καὶ δεόμεθα καὶ ἱκετεύομεν, καταξίωσον ἡμᾶς μεταλαβεῖν τῶν ἐπουρανίων σου καὶ φρικτῶν μυστηρίων τούτης τῆς ἱερᾶς καὶ πνευματικῆς τραπέζης μὴ καθαρεύοντας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς συγχώρησιν πλημμελημάτων, εἰς πνεύματος ἁγίου κοινωνίαν, εἰς βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν, εἰς παῤῥησίαν τὴν πρὸς σέ, μὴ εἰς κρίμα, ἢ εἰς κατάκριμα.

ο διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ο χερὸς. Κύριε ἐλέησον.

ο διάκονος. Τὴν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χερὸς. Παρέχου Κύριε.

ο διάκονος. Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγὸν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χερὸς. Παρέχου Κύριε.

ο διάκονος. Συγχώρησιν καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χερὸς. Παρέχου Κύριε.

ο διάκονος. Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χερὸς. Παρέχου Κύριε.

ο διάκονος. Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοίᾳ ἐκτελέσαι, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χερὸς. Παρέχου Κύριε.

ο διάκονος. Τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

ο χερὸς. Σοὶ Κύριε.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, δέσποτα, μετὰ παῤῥησίας ἀκατακρίτως τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαί σε τὸν ἐπουράνιον Θεὸν πατέρα, καὶ λέγειν.

ο χερεύς. Πάτερ ἡμῶν.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,

τος, νιῶ τε ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ο χορός. Ἀμήν.

ο ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσιν.

ο χορός. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

ο διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

ο χορός. Σοὶ Κύριε.

Κλίνας γονυ ὁ διάκονος μικρὸν τῶν καρήνων, καὶ ἰδὼν τὸν ἱερέα προσευχόμενον, προσεύχεται καὶ αὐτὸς ὁ ἱερεὺς κλινόμενος, ἐπὶ χαμαι μυστικῶς.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, βασιλεῦ ἀόρατε, ὁ τῇ ἀμετρήτῳ σου δυνάμει τὰ πάντα δημιουργήσας, καὶ τῷ πλήθει τῶν ἐλέους σου ὄξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παγαγὼν τὰ σύμπαντα, αὐτὸς, δέσποτα, ὑπεραναβλέψας ἐπὶ σὲ τὸν ἀπατεκλικότας σοι τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς· οὐ γὰρ ἐκλίναν σαρκὶ καὶ αἵματι, ἀλλὰ σοὶ τῷ φοβερῷ Θεῷ. σὺ οὖν, δέσποτα, τὰ προκείμενα πᾶσιν ἡμῖν εἰς ἀγαθὸν ἐξομάλισον καὶ τὸν ἑκάστου ἰδίαν χρείαν· τοῖς πλέουσι σύμπλευσον, τοῖς ὁδοιπορῦσι συνόδευσον, τοὺς νοσοῦντας ἴασαι, ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ο χορός. Ἀμήν.

ο ἱερεὺς ἐκφωνῶς μυστικῶς.

Πάτερ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς, ὁ ἄνω σοὶ πατρὶ συγκαθήμενος, καὶ ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συνών· καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ ἀχράντου σώματός σου, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος, καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ.

Εἶτα προσκυνῶν ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος ἐν ᾧ ἂν τύπῳ, λέγοντες μυστικῶς τάδε·

Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

Καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως, πάντες μετ' εὐλαβείας προσκυνοῦσιν ὅταν γένηται ὁ διάκονος τὸν ἱερέα ἐκπίπτοντα τῆς χειρὸς, καὶ ἀπόμενον τοῦ ἁγίου ἄρτου προ τοῦ ποιῆσαι τὴν ἁγίαν ὕψωσιν, ἐκφωνῶς.

Πεφοβωμένῳ.

Καὶ ὁ ἱερεύς· Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις.

ο χορός· Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός. Ἀμήν.

Εἶτα ψάλλει ὁ χορὸς τὸ κοινωνικὸν τῆς ἡμέρας ἢ τῆς ἁγίας· καὶ ὁ διάκονος ζώννυται τὸ ὠμοφόριον ἀπὸ στηθῶν δεξιῶν, καὶ στὰς ἐν δεξιᾷ τοῦ ἱερέως κρατοῦντος τὸν ἄρτον, λέγει·

Μέλισον, δέσποτα, τὸν ἅγιον ἄρτον.

Ὁ δὲ ἱερεὺς μελίζων αὐτὸν εἰς τέσσαρα, μὴ προσηλῶν καὶ εὐλαβείας λέγει.

Μερίζεται καὶ μαμερίζεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς, ὁ μελιζόμενος, καὶ μὴ μαιρούμενος· ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος, καὶ μηδέποτε δαπανώμενος, ἀλλὰ τοὺς μετέχοντας ἁγιάζων.

Τότε λαμβάνει τὸ ἓν μέρος τοῦ ἁγίου ἄρτου, καὶ ἐν τῇ χειρὶ ἔχει. καὶ ὁ διάκονος διχύνων τῷ ὠμοφορίῳ τὸ ἅγιον ποτήριον, λέγει·

Πλήρωσον, δέσποτα, τὸ ἅγιον ποτήριον.

Ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει.

Πλήρωμα πίστεως, πνεύματος ἁγίου.

Καὶ ποιεῖ διὰ σταυροῦ, καὶ βάλλει εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον.

Ο διάκονος. Ἀμήν.

Καὶ διχόθεν τὸ ζέον, λέγει πρὸς τὸν ἱερέα.

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸν ἁγίασμα ζέσιν ταύτην.

Ο δὲ ἱερεὺς εὐλογεῖ λέγων.

Εὐλογημένη ἡ ζέσις τοῦ ἁγίου σου, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο δὲ διάκονος ἐπιχέει συνεχῶς ἔνδον τοῦ ἁγίου ποτηρίου, λέγων.

Ζέσις πίστεως πλήρης πνεύματος ἁγίου. Ἀμήν.

Καὶ τοῦτο ποιεῖ ἐν τρίτῳ· καὶ ἀποδιδόμενος τὸ ζέον, ἵστησι μικρὸν ἄποθεν. Ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει·

Πρόσελθε, διάκονε.

Καὶ προσελθὼν ὁ διάκονος ποιεῖ μετάνοιαν εὐλαβῶς, εἶτα συγχώρησον. Ὁ δὲ ἱερεὺς κρατεῖ τὸν ἅγιον ἄρτον, δίδωσι τῷ διακόνῳ. καὶ ἀποστρεφόμενος ὁ διάκονος τιθεῖ μετὰ δεδοῦσαν αὐτῷ χεῖρα, λαμβάνει τὸν ἅγιον ἄρτον, λέγων·

Μετάδος μοι, δέσποτα, τὸ τίμιον καὶ ἅγιον σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ο δὲ ἱερεὺς λέγει.

Μεταδίδωμί σοι τὸ τίμιον καὶ ἅγιον καὶ ἄχραντον σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Καὶ ἀπέρχεται ὄπισθεν τῆς ἱερᾶς τραπέζης, κλίνας τὴν κεφαλὴν, καὶ προσεύχεται ὡς ὁ ἱερεύς. ὁμοίως δὲ ὁ ἱερεὺς λαμβάνει τὸν ἅγιον ἄρτον, κλίνας τὴν κεφαλὴν, ἔμπροσθεν τῆς ἱερᾶς τραπέζης, καὶ εὔχεται ὧδε·

Πιστεύω, Κύριε, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτος ἐγώ εἰμι. καὶ, Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ σήμερον, υἱὲ Θεοῦ, κοινωνόν με πρόσλαβε· οὐ μὴ γὰρ τοῖς ἐχθροῖς σου τὸ μυστήριον εἴπω· οὐ φίλημά σοι δώσω, καθάπερ Ἰούδας, ἀλλ' ὡς ὁ λῃστὴς ὁμολογῶ σοι, μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ, Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα μετὰ τοῦ ῥυπαροῦ τέγους τῆς ψυχῆς μου εἰσέλθῃς· ἀλλ' ὡς καταδέξῃ ἐν ἀσπλάγχνῳ καὶ φάτνῃ ἀλόγων δύο ἀκλιθῆναι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, καὶ τοῦ ὁμοίου μοι πόρνου τοῦ ἁμαρτωλὸν προσερχομένου σοι καταδεξάμενος, οὕτως καταξίωσον καὶ ἐν τῇ φάτνῃ τῆς ἀλόγου μου ψυχῆς, καὶ ἐν τῷ ἀσπλαγχνῷ μου σώματι εἰσελθεῖν τὸν νεκρὸν καὶ λεπρόν. καὶ ὡς οὐκ ἐβδελύξω τὸ σῶμα τὸ ῥυπαρὸν τῆς πόρνης καταφιλήσασα τοὺς ἀχράντους σου πόδας, οὕτω, δέσποτα Θεέ μου, μὴ βδελύξῃ καὶ ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν, ἀλλ' ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος ἀξίωσόν με κοινωνὸν γενέσθαι τοῦ πανάγιου σώματός καὶ αἵματός σου.

Ο Θεὸς ἡμῶν ἀφες, ἄφες, συγχώρησόν μοι τῷ ἁμαρτωλῷ τὰ παραπτώματά μου, ὅσα σοι ἥμαρτον, τὰ ἑκούσιά τε καὶ ἀκούσια· εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ, εἴτε ἐν λόγῳ, εἴτε ἐν ἔργῳ, εἴτε ἐν ὑπονοίᾳ συνέσεως ἔπραξα· πάντα μοι συγχώρησον, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου σου καὶ ἀειπαρθένου μητρός, καὶ κατάκριτόν με γενέσθαι παρασκεύασον δέξασθαι τὸ τίμιον καὶ ἅγιόν σου σῶμα, εἰς ἴασιν ψυχῆς καὶ σώματος· ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ ὅπου μεταλαμβάνουσι τὸν ἅγιον ἄρτον, ὁμοίως καὶ τὸ ἅγιον ποτήριον· καὶ μεταλαμβάνει πρῶτον μὲν ὁ ἱερεὺς τεῖα ῥήματα ἐν μιᾷ ὑποκλίσει· καὶ ἐν μέσῳ τῶν αὐτῶν ῥημάτων, λέγει·

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ· Καὶ τοῦ υἱοῦ.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ· Καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Καὶ μὴ τὸν μετάληψιν συγχέῃ τῷ καλύμματι τὸ ἅγιον ποτήριον καὶ τὰ ἑαυτοῦ χείλη ὑποδεξίως ἅμα καὶ εὐλαβῶς, λέγων·

Τοῦτο ἥψατο τῶν χειλέων μου, καὶ ἀφῇ τὰς ἀνομίας μου, καὶ τὰς ἁμαρτίας μου περικαθαριεῖ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Κρούει τὸ ἅγιον ποτήριον, καλεῖ τὸν διάκονον, λέγων·

Διάκονε, πρόσελθε.

Καὶ

Καὶ ὁ διάκονος ἄρχεται, καὶ προκωπῇ ἄπαξ λέγων.

Ἰδοὺ προσερχόμεθα τῷ ἀθανάτῳ βασιλεῖ. καὶ τὸ,

Πιστεύω καὶ ὁμολογῶ. ἕλον. καὶ λέγει ὁ ἱερεύς.

Μεταλαμβάνεις ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ἀγάκνος ὁ δεῖνα. τὸ ἅγιον καὶ ἄχραντον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν σου, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Μεταλαμβάνοντος τοῦ διακόνου, λέγει ὁ ἱερεύς.

Τοῦτο ἥψατο τῶν χειλέων σου, καὶ ἀφελεῖ τὰς ἀνομίας σου, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου προκαθαριεῖ· ὡς καὶ δι' ἑαυτοῦ φησι.

Τότε λαβὼν τὸν ἅγιον δίσκον ὁ διάκονος, ἐπιβὰς τοῦ ἁγίου ποιητηρίου ἀποστομίζει τὴν ἀγγεῖον πάσης κηλῖδος καὶ μὴ προσοχῆς καὶ ἐυλαβείας· καὶ σκεπάζει τὸ ἅγιον ποτήριον τῷ καλύμματι. ὁμοίως καὶ δεῖ τὸν ἅγιον δίσκον τίθεσθαι τὸν ἀστέρα καὶ τὰ καλύμματα. καὶ ἀνοίγουσι τὰς θύρας τοῦ ἁγίου βήματος. καὶ ὁ διάκονος προσκυνήσας ἅπαξ, λαμβάνει τὸ ποτήριον μὴ ἐυλαβείας, καὶ ἔρχεται εἰς τὰς θύρας, καὶ ὑψῶν τὸ ἅγιον ποτήριον, δείκνυσιν αὐτὸ τῷ λαῷ, λέγων·

Μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ ἀγάπης προσέλθετε.

ὁ χορός. Ἀμήν. ἀμήν. ἀμήν. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ἐυλογεῖ τὸν λαὸν, λέγων ἐκφώνως.

Σῶσον, ὁ Θεὸς, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου.

Καὶ ὁ χορός· Εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα.

Καὶ ὑποψιθυρίσας ὅτι διάκονος καὶ ὁ ἱερεὺς εἰς τὰς ἁγίας πρόθεσιν, καὶ θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς πρὸς λέγων καθ' ἑαυτόν.

Ὑψώθητι ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς ὁ Θεὸς, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου.

Εἶτα λαβὼν τὸν ἅγιον δίσκον, τίθησιν ὀπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ διακόνου. καὶ ὁ διάκονος λαβὼν αὐτὸν μὴ ἐυλαβείας, διαφερῶν ἔξω πρὸς τὰς θύρας, ἐὰν λέγων ἀπέρχεται εἰς τὰς προθέσεις, καὶ ὑποτίθησιν αὐτόν. ὁ δὲ ἱερεὺς προσκυνήσας καὶ λαβὼν τὸ ἅγιον ποτήριον, καὶ ὑποφαίνει πρὸς τὰς θύρας, ὁρᾷ τὸν λαὸν, λέγων·

Πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ὁ χορός. Ἀμήν.

Ψαλμῳδῶν τὸ, Πληρωθήτω,

Ἀποκομίζονται ἐν τῇ προθέσει τὰ ἅγια, προπεμπομένου τοῦ διακόνου, λέγοντος τοῦ ἱερέως τὴν εὐχὴν ταύτην μυστικῶς.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, δέσποτα Φιλάνθρωπε, θεραπευτὰ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὅτι καὶ τῇ παρούσῃ ἡμέρᾳ κατηξίωσας ἡμᾶς τῶν ἐπουρανίων σου καὶ ἀθανάτων μυστηρίων· ὀρθοτόμησον ἡμῶν τὴν ὁδὸν· στήριζον ἡμᾶς ἐν τῷ φόβῳ σου τοὺς παρόντας· φρούρησον ἡμῶν τὴν ζωὴν· ἀσφάλισαι ἡμῶν τὰ διαβήματα, διὰ χάριτος καὶ ἰκεσίας τῆς ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου.

Καὶ ὁ μὲν διάκονος θυμιάσας τὰ ἅγια, καὶ τὸ θυμιατὸν ἀποθέμενος, καὶ ἐν τῷ ἀμβωνι στὰς, λέγει·

Ὀρθοὶ μεταλαβόντες τῶν θείων, ἁγίων, ἀχράντων, ἀθανάτων, ἐπουρανίων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων, ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.

ὁ χορός. Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ὁ χορός. Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Τὴν ἡμέραν πᾶσαν, τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

ὁ χορός· Σοὶ, Κύριε.

Εκφώνως ὁ ἱερεύς.

Ὅτι σὺ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορός. Ἀμήν.

Ο διάκονος. Εἰρήνῃ τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.

Καὶ αὖθις. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Εὐχὴ ἐπιβάμενος ἑαυτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔξω τῆς βήματος.

Ὁ εὐλογῶν σὸν εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, ὁ ἁγιάζων σὸν ἁγίοις πεποιθότας, σῶσον τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου· τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας σου φύλαξον, ἁγίασον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σὺ αὐτοὺς ἀντιδόξασον τῇ θείᾳ σου δυνάμει, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ. Εἰρήνην τῷ κόσμῳ σου δώρησαι, ταῖς ἐκκλησίαις σου, τοῖς ἱερεῦσι, τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν, τῷ στρατῷ, καὶ πᾶσι τοῖς λαοῖς σου, ὅτι πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων· καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ο χορός. Ἀμήν.

Ταύτης τῆς εὐχῆς λεγομένης, ἕστηκεν ὁ διάκονος ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ κρατῶν τὸ ὡράριον αὐτοῦ, ὡς πολλάκις εἴρηται, τὴν καρδίαν ὑποκλίνει μέχρι συμπληρώσεως τῆς εὐχῆς· καὶ ὁ χορὸς ψάλλει τοὺς τοῦ,

Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. Καὶ τὸν ψαλμόν.

Εὐλογήσω τὸν Κύριον. ἢ τὸν ἁγίου τῆς ἡμέρας.

Εὐχὴ ἐν τῷ συστέλλειν τὰ ἅγια μυστικῶν.

Τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἐπλήρωσας ὁ Χριστὸς ἡμῶν, ὁ πληρώσας πᾶσαν πανοικὶ οἰκονομίαν, πλήρωσον χάριτος καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Μετὰ τὴν εὐχὴν ἐξέρχεται ὁ ἱερεύς, καὶ στὰς ἐν τῷ σωλήνι τύπῳ, δίδωσι τὸ ἀπόλυσον· οἵτινα ποιεῖ ἀπόλυσιν, λέγων·

Δόξα σοι, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν· ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, δόξα σοι.

Καὶ ὁ χορός. Δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ εἰ ἔστι κυριακὴ, λέγει ὁ ἱερεύς·

Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν Χριστὸς, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν.

Εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἀναστάσιμος, λέγει·

Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρὸς, τῇ θείᾳ δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, τῶν ἁγίων, ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, τοῦ ἁγίου † ἡμέρας, τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου, τῶν ἁγίων καὶ δικαίων θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἅννης, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἐλεήσαι καὶ σώσαι ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος.

Καὶ εὐλογῶν † λαὸν, ἐξέρχεται. μὴ δὲ τὴν ἀπόλυσιν, εἰ μὴ ἔστι διάκονος, οὐκ ἐξέρχεται ὁ ἱερεὺς εἰς τὸν σωλῆνα, καὶ μεταλαμβάνει τὸ ἀποκείμενον ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ σφραγίδι, καὶ εὐλογῶν καὶ ἀποκλείων τὸ ἅγιον ποτήριον τρὶς τῷ οἴνῳ καὶ τῷ ὕδατι· καὶ ἐρᾷ μὴ μείνῃ τὸ λειψάνιον μέχρι πρωΐ. τότε λέγει.

Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα. ὅλον.

Καὶ συστέλλει τὰ ἅγια, τὸ ποτήριον, † δίσκον μὴ τὸν καλυμμάτων καὶ τὸ ἄστρον. εἰ δὲ μὴ ἦν διάκονος, ὁ αὐτὸς ποιεῖ. ὁ δὲ ἱερεὺς ἀπέρχεται ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ, καὶ ἐκδύει ἑαυτὸν λέγων τρὶς τὸ,

Ἅγιος ὁ Θεός. καὶ π', Παναγία τριάς. καὶ π', Πάτερ ἡμῶν.

Τότε λέγει τὴν ἀπολυτίκιον τοῦ Χρυσοστόμου.

Ἡ τοῦ στόματός σου καθάπερ πυρσὸς ἐκλάμψασα χάρις, τὴν οἰκουμένην ἐφώτισεν, ἀφιλαργυρείας θησαυροὺς κόσμῳ ἐπλούτησε, σοῦ ὕψος ἡμῖν τῆς ταπεινοφροσύνης ἐνέδειξεν. ἀλλὰ ταῖς λόγοις παιδεύων, πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Μετάνοια, τὴν κανόνιον.

Εκ

Ἐκ τῆς συναξεως ἐδίξω τὸν θεῖαν χαρὰν, καὶ ἀφ' ἧς σὺν χάλεων πορεύεται ἐκδιδάσκεις προσκυνῶν ἐν τειάδι τ' ἕνα Θεὸν, Ἰωάννη Χρυσόστομε πάμμακάριστε ὅσιε· ὡς ἀξίως βύφημῦμάς σε· ὡς ἀρχὴς γὰρ καθηγητὴς ὡς τὰ θεῖα σαφῶν.

Ἡ λίγει τὸ ἀμήν, ἢ τὸ ἀναπέμπων, οἱ ἔστι χυσιακὸ· καὶ τὸν ἀόλιστον, ὡς ἔνθεν μυστικῶς· πότε ἐξέρχεται ὁ τὸν θύρας τῦ ἀγίου βήματος, ἀσπαζόμενος τὸ ἱμάτιον ἀυτῦ τὸ ἱερατικὸν, καὶ προσκυνῶν λίγων τὶ,

Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι.

Καὶ ἐπιφέρων πρὸς τὸν λαὸν, εὐλογῶν λίγων ἐκφώνως.

Φύλαξαι Κύριος ὁ Θεὸς πάντας ὑμᾶς τῇ αὐτῦ χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ δὲ λαὸς, κλίνοντες τὰς καρδίας πίστει, λίγουσι τὶ,

Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων.

Καὶ ἀπέρχονται ἐν εἰρήνῃ Χῳ Θεῷ ἡμῶν.

ΕΥΧΗ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, ΕΝ ΤΩ μέλλειν ἀναγινώσκειν, ἢ ἀναγινώσκοντος ἑτέρου ἀκροᾶσθαι.

ΚΥριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἄνοιξον τὰ ὦτα καὶ τὸν ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας μου, τοῦ ἀκοῦσαι με τοῦ λόγου σου. καὶ ζωώσαι καὶ πληρῶσαι τὸ θέλημά σου, Κύριε· ὅτι πάροικος ἐγώ εἰμι ἐπὶ τῆς γῆς. μὴ ἀποκρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ τὰς ἐντολάς σου, ἀλλ' ἀποκάλυψον τοῦ ὀφθαλμοὺς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τῦ νόμου σου. ὅτι σοὶ γὰρ ἐλπίζω, ὁ Θεός μου, ἵνα σύ μου φωτίσῃς τὸν καρδίαν. Ψαλ. ριη. ιθ.

ΕΥΧΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ Χρυσοστόμου.

ΚΥριε ὁ Θεός μου, ὁ μέγας καὶ φοβερὸς καὶ ἔνδοξος, ὁ πάσης ὁρωμένης καὶ νοουμένης κτίσεως δημιουργὸς, ὁ φυλάττων τὸν διαθήκην σου καὶ τὸ ἔλεός σου τοῖς ἀγαπῶσί σε καὶ φυλάττουσι τὰ προστάγματά σου· καὶ νῦν καὶ πάντοτε βύηθησόν σοι πασῶν ἕνεκα τῶν εἰς ἐμὲ ἡμαρτημένων βύεργεσιῶν σου φαμερῶν καὶ ἀφανῶν. καὶ μάχει τῷ νῷ αὐτῦ καὶ δόξαζε καὶ μεγαλύνου σε, αἰτῶ ὧν ἐθαυμάτωσας ἐν ἐμοὶ τὰ ἐλέη σου τὰ πλούσια καὶ τοῦ οἰκτιρμοί σου, καὶ μὴ καταισχύνῃς με ἀπὸ τῆς ἐλπίδος μου, καὶ ὅτι πᾶσι προσοπάθησας, σωτηρήσας τε καὶ μακροθυμήσας ὁσίως τὰ κατ' ἐμὲ διὰ μόνην χρηστότητα καὶ φιλανθρωπίαν σου. οὐ γὰρ διὰ τὸ ἀνάξιον μου καὶ ἐμπαθὲς ἀπορρίπτεις τὴν ἐμὴν ταπείνωσιν, ἀλλὰ διὰ τὸ φιλανθρώπου σου καὶ συμπαθὲς ὑπερτιθῶν καὶ προσιούμενος οὐ διάλειπες· καὶ ἕως γήρως

καὶ

καὶ παρεσκεύου ὁ Θεός μου μὴ ἐγκαταλίπῃς με, Ἰησοῦ Χριστέ, ὃ καλὸν ἄνομα, ὁ γλυκασμός μου καὶ ἡ ὑπομονή μου, καὶ ἡ ἐλπίς μου· ὁ σκληρωπήσας δι' ἡμᾶς, καὶ τὸν θάνατον ὑπομείνας, καὶ πηγὴν σοφίας οἰκονομήσας καὶ παράθημος τῆς ἡμῶν ἕνεκα σωτηρίας. δέομαι σοῦ, Κύριε ὁ Θεός μου, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. κλίνω γόνυ σώματος καὶ ψυχῆς, ἐξαιτούμενος σοι τὰς Θεῷ μου πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. κλίνον καὶ σὺ οὖς σου εἰς τὴν ἐμὴν δέησιν, καὶ ἄφες τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. ἥμαρτον, ἠνόμησα, ἐπλημμέλησα, πρᾶξιν, πρεπίκεντα τὸν ἐμὸν ἀγαθὸν διαστείλω καὶ θεῖα καὶ κηδεμόνα. οὐκ ἔστιν εἶδος κακίας ῥητὸν ἢ ἄῤῥητον, ὃ οὐκ ἐποίησα καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ, καὶ ἐνθυμήμασι καὶ νοήμασι, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν ἁμάρτησας. καὶ πολλάκις μετανοῶν ὑποπεσόμενος, τοσαυτάκις τοῖς αὐτοῖς ἐπέπεσα. βύσσου πλείονες εἰσὶν αἱ τρίχες μου, ἢ τῶν ἐμῶν ἁμαρτημάτων ἡ πληθύς. ὑπερῆρεν γάρ μου τὴν κεφαλήν μου, καὶ ὥσπερ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν. ἀπὸ γὰρ νεότητός μου καὶ μέχρι τοῦ νῦν ταῖς ἀτόποις ἐπιθυμίαις θύραν ἀνοίξας, ἀχαλινώτοις καὶ ἀτάκτοις ἐγχρησάμην ὁρμαῖς, μολυσμὸν καὶ ῥύπον τοῦ ἁγιασμοῦ βαπτίσματος, τὸν ναὸν μου τοῦ σώματος καταισχύνας, τὸν παράκλητον μου ψυχὴν τοῖς πάθεσι τῆς ἀτιμίας καταμιάνας, καὶ πᾶσαν ἀνομίαν καὶ ἀδικίαν ἐργασάμενος· ὧν ἐάν μὲ ἕκαστα ὑπομνηθῶ ἢ λάθω με διηνυσμένον ὁ χρόνος. ἐπεὶ δὲ πάντα οἶδας σύ (σοὶ γὰρ δῆλα κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιόν σου· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς σου) τί δῆτα σοὶ εἰδότα λέγω, ἢ μὴ ἀγνοούμενα σοί; ἐμοῦ δὲ (σωτεῖρε) ἡ καρδία, καὶ τὰ ὀστᾶ τῆς ψυχῆς, καὶ ὅλος εἰς ἀπορίας καταδύομαι βάθος, ἐνθυμούμενος ὅτι τηλικαῦτα καὶ τοσαῦτα ἡμάρτηκως, οὐδὲ μικρόν τι μεταμελείας ἔργον ἐπεδειξάμην· καὶ ὁ καιρὸς τῆς τομῆς ἐγγίς, καὶ ἡ παρθησία τοῦ θανάτου πρόσεστιν, ὁ δὲ τῆς μετανοίας καιρὸς ὑδαμοῦ. δέδοικα τοῦτο ταπεινὴ ἡ ψυχή μου, καὶ κατῳδυνὸς ὅλη καὶ κατηφείας πλήρης. ἀνέτοιμος γὰρ καὶ ἀπροβούλευτος ὤν, καὶ λογιζόμενός τε καὶ ἀνακρίνων καὶ κατ' ἐμαυτόν, οὐδὲν ἰκανὸν πρὸς ἀπολογίαν εὑρίσκω, οὐδέ τινα τρόπον καὶ μηχανῶμαι, δι' ὧν τὸ αἰώνιον πυρὸς ῥυσθήσομαι. εἰ γὰρ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἁμαρτωλὸς ἐγὼ ποῦ φανοῦμαι; καὶ εἰ καὶ πολλῶν ἀλίψεων ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν τοῖς ἀξίοις καταληφθῆναι, καὶ στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς, πῶς ἐγὼ καταθυπαθὴς καὶ ἀκαλαφαίνων καὶ παντὸς τῆς σωτηρίας ἀξιωθήσομαι; καὶ εἰ πᾶσα δικαιοσύνη ἀνθρώπου, ὡς ῥάκος ἀποκαθήμενος· ὁ τοσοῦτος βόρβορος καὶ ἀδικία πῶς λογισθήσεται; εἰ καὶ ἀργοῦ λόγου ἀπολογήσασθαι παρέκειται, καὶ τοσούτων ἐγὼ ἁμαρτημάτων τίνα βύσσωπον ἔξω τὴν ἀπολογίαν; οἴμοι ψυχή, ὅτι οὕτω τὰ καθ' ἡμᾶς παρεχώρησε. βραχὺς ὁ βίος καὶ βυσσείσατος, ὀξέως προσδύων καὶ παρὰ θάνατον παραπέμπων. αἰώνια τῶν ἁμαρτωλῶν ἡ τιμωρία, ὥσπερ καὶ ἡ τῶν δικαίων βασιλεία, καὶ ζωὴ ἀμφοτέρων μὴ κεκριμένη θανάτῳ. τί οὖν ποιήσω; τί δράσωμεν ἐξόμεθα; εἰς ποῖον χάος ἐμαυτὸν ἀκηδίσω; φοβερὸς γὰρ καὶ ὁ θάνατος, καὶ μάλιστα τῶν ἁμαρτωλῶν, ἐπεὶ καὶ πονηρός. θάνατος γὰρ ἁμαρτωλῶν πονηρός. φοβερὰ δὲ καὶ τὰ μὴ θάνατον δείματα, φοβερώτερον δὲ πολλῷ μᾶλλον τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος, ἐξ ὧν οὐκ ἔστιν ὁ ἐξελέσθαι δυνάμενος. ὅταν οὖν ἔλθῃ σὺν δόξῃ σὺν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὅταν θρόνοι τεθῶσι, καὶ ὁ ἀδέκαστος κριτὴς φοβερὸς καθίσῃ, καὶ ὁ ποταμὸς τοῦ πυρὸς ἕλκων ἐμπροσθεν, καὶ ἡ λαμπρότης καὶ ἡ χαρὰ τῶν δικαίων ἡτοιμασμένη, καὶ πᾶσαι αἱ τῶν ἀγγέλων μυριάδες, καὶ πάντες ἀπ' αἰῶνος ἅγιοι θρόνοι, καὶ πᾶσα ὁμοῦ ἡ κτίσις, ἥ τε ὁρωμένη καὶ νοουμένη κατ' ἔσχατος πρίσεται, τί ἐγὼ τότε καταισχύνομαι αἰσχύνης πεπληρωμένος, κατὰ τοῦ στυγεροῦ κατεγνωσμένος, πρίσεως πάσης καὶ ἀπολογίας ἐστερημένος; φεῦ γραμμὴ πάντοθεν. οἴμοι τῶν κακῶν· τί πρῶτον θρηνήσω; τί δύομαι φεῦ λέγω; τί ἀπολοφύρομαι; τὴν στέρησιν τῶν ἀγαθῶν, ἢ τὴν ὀδύνην τῶν ἀλγηδόνων; ὃ ἀπέρατον τῆς τιμωρίας, ἢ ἀπὸ

Θεοῦ,

α. Πετ. δ. ιη. Παρ. ιδ. κε. Ματθ. ζ. ιδ. Ησ. ξδ. ς.

Θεοῦ χωρισμοῦ; κλαῦσον, ἀθλία ψυχή, σὺν μυρμυδόνι τοῦτο, καὶ ὀπίσω μὴ τοῦ ἐξοδίου ἀπαντήσεταί σοι, ὡς λίαν ἐπαχθὴς καὶ ἐπώδυνος, καὶ βόησον· ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ Θεὸς τῶν ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρμῶν, μὴ ἐγκαταλίπῃς με, μηδὲ ὑποδίδῃς με· μὴ ἀποχώρησον ἀπ' ἐμοῦ τὸ ἔλεός σου· πρόσχες εἰς τοῦ βοηθῆσαί μοι, Κύριε τῆς σωτηρίας μου. καὶ γὰρ οὕτως ἔχων καὶ οὕτω βλασφημῶν οὐκ ἀπογινώσκω τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος, οὐδὲ ἀπογινώσκω τῆς σωτηρίας μου. οἶδα γὰρ τὰ ἐμοῦ διαστήσαντα τὸ βύσσινον πάθημα· οἶδα τὸν φιλανθρωπευσάμενον τὸν ἀμνησίκακον, καὶ ὅτι θελητὴς ἐλέους ἐστί, μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆσαι αὐτόν, θέλων ἡμᾶς σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, καὶ μάλιστα τοὺς ἀπὸ ἁμαρτίας ἐπιστρέφοντας. οὐ γὰρ ἦλθε καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς Μαρ. β ι?. εἰς μετάνοιαν. οὐ γὰρ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. ὧν Γεν. ιη κζ. ἡρξάμην λαλῆσαι πρὸς τὸν Κύριόν μου· ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός, σκώληξ καὶ οὐκ ἄν- Ψαλ κα ς. θρωπος, ὄνειδος ἀνθρώπων καὶ ἐξουθένημα λαοῦ· δὸς μοι λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, ὁ Ιαι α ιζ. διδοὺς βύσσῳ τὴν βύσσομβρον, ὅτι πρόδηλα σοὶ πάντα δόσις ἀγαθή, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἐκ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων· ἵνα καὶ δικαίως, καὶ ἐκτενέστερον συμφερόντως. μὴ ἀποστραφῇς τεταπεινωμένος, κατηχυμένος, ἀλλὰ τυχὸν ὧν ἤλπισα· καὶ οὕτως ἀπελθοῦσα μὴ χαίρων ἐν πληροφορίᾳ καρδίας μου. ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, ὅτι ὑπὲρ σοὶ πεποίθασιν ἡ ψυχή μου· ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι, ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων. ὡς ὑπὲρ τοῦ φοβερόν σου πριάμενος βήματος, ὡς τῶν ἀχρειάτων σου πεδῶν ἐφαπλώμενος, οὕτω πρόσκλαυσόν με δέομαι καὶ αἰτιολόγησον μου τὴν συντετριμμένην καρδίαν καὶ τεταπεινωμένην· ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, συγχώρησόν μοι τῷ ἀχρείῳ καὶ ταπεινῷ· ἔπιδε δὲ ἁγίου κατοικητηρίου σου ὑπὲρ τοῦ ἐμοῦ ἀθλιότητα· ὑπόβλεψον δὲ ἁγίων σου ὑψωμάτων ὑπὲρ τὸν προσευχόμενόν σοι ταπεινοῦ δούλου σου, καὶ μὴ ὑποδίδῃς τοῦ δεσποτικοῦ μου. δῶρες μοι, ἵνα ἀναψύξω, πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν, ὅθεν οὐκ ἔτι λοιπὸν ἐπιστρέψω. ὡς ἂν θέλοντος ἡμῶν τοῦ Θεοῦ συγχώρησον. σὺ γὰρ οἶδας, δέσποτα, τὸ εὐάλιωτον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ὅλη ἔγκειται ἡ ἀγαθωσύνη τοῦ ἀνθρώπου ὑπερμάχως ὑπὲρ πάντα ποιεῖν οὐκ ἰσότητος. μνήσθητι ὅλη χοῦς ἐσμεν· μνήσθητι ὅτι σὺ μόνος καθαρὸς καὶ ἄχραντος καὶ ἀμίαντος, πάντως δὲ ἡμεῖς τὸ ὑπολυμμένοις· μνήσθητι τοῦ ἀπὸ αἰῶνος οἰκτιρμῶν σου καὶ τοῦ ἐλέους σου, καὶ μὴ συγκαταδικάσῃς με ταῖς ἀνομίαις μου, μηδὲ κατὰ τὰς ἁμαρτίας μου ἀνταποδῷς μοι. οἶδας τὸ πλῆθος τῶν ἀνομιῶν μου, ὅλη πολὺ καὶ ἀριθμῷ μὴ ὑποκείμενον· ἀλλ' οἶδα καὶ τὸ πέλαγος τῆς φιλανθρωπίας σου, ὅλη ἀνείκαστον καὶ ἀνίκητον. σὺ γὰρ εἶ ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ὁ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καθαρὰς ὑπὲρ τῆς γῆς, τὸν ζητήσαντα τὸ πλανηθὲν πρόβατον καὶ ἀπολωλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ θέλησας τὴν ψυχήν ὑπὲρ τῶν προβάτων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. ἐλέησον, ἐλεήμων, τὸ ποίημα τῶν χειρῶν σου· μὴ βδελύξῃ με τὸν αἰσχιστον, ἀλλ' οἰκτίρησον τὸ ποίημά σου. ὁ δι' ἐμὲ χαυρὶ ὑπομείνας, καὶ πᾶν τὸν μωλωπτὸν καταδεξάμενος σίγμα, ἀλλ' ἱλασάμενος, ἐξάλειψον πάντα φαρμάκῳ συμπαθείας, καὶ ἀσύγκρισῳ φιλανθρωπίας σου. πάντα γὰρ δύνασαι, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν. κατάνυξόν μου τὴν πεπτωκυῖαν καρδίαν, ἐλάφρυνον τὸ βάρος τῆς ξυνειδότος, δίξαι μου τὰ δάκρυα τῆς τεταγμένης, ὡς τῆς πόρνης, ὡς τοῦ καρυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου. δίξαι μου τὴν μετανοοῦσαν ταύτην ἐξομολόγησιν καὶ μετάνοιαν, ὁ προσδεξάμενος τὸν ληστὴν τὴν ὑπογυμνασιωθεῖσαν τῷ ξαυρῷ· δίξαι μου τὸν ἀπὸ τῶν χιλέων καρπὸν, ὡς θυσίαν ζωσαν, εὐάρεστον, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. πρόσκλαυσόν με, πρόσκλαυσόν με· δυσωπῶ, δυσωπήθητι. ἥμαρτε καὶ Μανασσῆς ἔκφυλος ὁ βασιλεύς, ἀλλ' οὐκ ἀπώλετο μετανοήσας· ἥμαρτε καὶ Δαυὶδ πρὸς ἐκείνου, ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀποκλαυσάμενος ἠλεήθη. πολλὰ ἔγωγε τοιαῦτα πρόσκλαυσίγματα πρηνεγκεῖν καὶ προσμουδμένα μου τὴν ἀθυμίαν, ἀποδιώκοντα τὸν ἀπόγνωσιν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ πτέρυγα

μου

μου τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. παρακάλεσόν με ἐν σοὶ τῇ καρδίᾳ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν ἐν Θεὸς πάσης παρακλήσεως· ψυχαγώγησον ἐν ἀγαθωσύνῃ, ἡ πηγὴ τῆς ἐλεήσεως ἐν τῶν ἀγαθῶν. πολλὰ ἐποίησας ἀπὸ τῆς ἀϊδίου, μεγάλα ἐν θαυμαστά, ἔνδοξά τε ἐν ἐξαίσια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός. ἀλλ' εἰ ἐμὲ τὸν ἄσωτον σώσεις, εἰ ἐμὲ τὸν ἀνάξιον παρακλήσεις, πλείω ἐν μείζω θαυμαστὰ ποιήσεις· ὅτι τοσαύτη σου τὴν ἐλεημοσύνης ἐν τὸ φιλανθρωπίας ἡ δύναμις, ὥστε ἐν ἀπὸ βορβόρου μυρεψεῖον ποιῆσαι, ἐν ἀπὸ τῆς ἕδρας γέενης, γῆν βασιλείας ἀποτελέσαι. ἐν ἵνα κἀκεῖ ἔχωμεν πρὸς τὸν Κύριον μου, ἐν πρὸς τὸν Θεόν μου διαθήσομαι κυβέρνησον ὁ ναυλοπόν μου τὸν ζωῆς ξύλον τὸ ἅλυπά σου, εἴσελθόν με εἰς τὸν φόβον σου· στρέψόν με ἐπὶ τὴν ἀγάπην σου, καὶ ἐπὶ τὸν πλοῦτον τῆς χρηστότητός σου· χρῆσόν μοι τέλος καὶ ἄξιον τῆς φιλανθρωπίας ἵνα δώρησαι, καὶ τὰ ὀστᾶ καὶ τὰς ἁρμονίας μου καὶ πᾶσαν τὴν ζωώδωσιν τὸν ὑποστάσεώς μου ἐπὶ ἐλέει καὶ φιλανθρωπίᾳ ἵνα ἔπιδῇ, καὶ εἰς ἀνέσεως καὶ εἰς ἀναπαύσεως τόπον τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν ὁδήγησας, ἀποκατάστησον, ὅθι πολλαὶ μοναὶ παρὰ σοὶ ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν παρεσκεύασται. ἐν δίδωμι ἐν παρακαλῶ· δὸς δή, Κύριε, ἐν χάριν σωτηρίου τῇ ἐμῇ ἀναξιότητι τὸ παρασθαί σοι εὐάρεστα, καί μοι συμφέροντα· καὶ μὴ μόνον δίκαιος ὦ, ἀλλὰ ἐν δίκαιος σῴζεσθαι· ὃ μὴ συναρπάζεσθαι ἐν συναπάγεσθαι τοῖς ματαίοις, ὃ μὴ δίκαιος σῴζεσθαι, τὸ μὴ δίκαια, ὃ ἀκουσίως δίξως ταπεινοῦσθαι τοῖς ταπεινοῖς, καὶ τοῖς πάθεσι συμπαθῆσι, ἐν τοῖς ἀμαρτάνουσι συγχωρῆσι. οἶδα γὰρ ὡς, ἐὰν μὴ ἀφήσω, οὐκ ἀφεθήσομαι. διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, συγχώρησον πάσῃ τοῖς ἁμαρτάνουσιν εἰς ἐμέ. οὐ γὰρ εἰσὶν οὗτοι ἄτιοι, ἀλλ' ἐγὼ ὁ ἄθλιος, ὁ μὴ ποιήσας τὸ θέλημά σου, ἐν μὴ φυλάξας τὰ προστάγματά σου. σὺ δὲ ἀγάπησον ἡμᾶς αὐτὰ μεγάλα τὰς πλουσίας σου δωρεάς· ὦ πνευματικοί μου πατέρες, ἐν σὺν ἀδελφοί, ὃς σὺ δέδωκας, ἐν παρακλήσεσι, κρίμασιν οἷς ἐβάπτισας ἐν ἐμοὶ φιλανθρώπως οἰκτείρησας, ἐλέησον. σὺν τὰ μὲν τῆς προσευχῆς τὰ ῥήματα ἔφασαν· συμπαρεπτύγχανόν τε μὲν ζῶντος ἐν θανόντος· αὕτη ἡ ὁμολόγησις ἐν τὰ δάκρυα ὡς ἐμίαμεν σὺν ὑπὸ σὲ κατευθύνθησαν· ἐγὼ δὲ ἐκάστῳ αἱμάρρω τὸ θανάτου τὸ ἀπαράτητον. ἐ τὸ μὲν σῶμά μου τὸ ἀθλίου ταφῆ παραδοθῆ ἀφθαρσίᾳ, ἐν εἰς ἐν ἐξ ὧν ἐνεκτίσθη, ἀναλυθήσῃ, ὅπερ ἀναστάσεως ὁ ζωοδότης ἄφθαρτον σὺν τῷ τὴν παλιγγενεσίας χαρᾷ· τὸ δὲ πνεῦμά μου εἰς χεῖρας σου παρατίθεμαι· ἀνάπαυσον, ἄγγελε δίκαιοι, σὺν φωτὶ ζώντων, ἐν σὺν τῇ κατοικίᾳ τῆς εὐφροσύνης. ἐ σὺν ἐμοὺς γονεῖς προγόνους, ἐν ἀδελφούς, σοὺς δὲ οἰκέτας σὺν ἐγκαίμενας ὅτι εἰ ἐν ἡμάρτωμεν, ἀλλ' οὐκ ἀπέστημεν ἀπὸ σοῦ, σὺν δὲ διεπιστάσαμεν χεῖρας ἡμῶν πρὸς Θεὸν ἀλλότριον· ἐπὶ σοὶ ἐγνώμεν, ἐν σὲ ἠγαπήκαμεν, ἐν σοὶ πεπιστεύκαμεν, ἐν σὲ προσκυνοῦμεν τὸν ἕνα σὺν τριαδικὸν Θεόν. σὲ σοί τε προσευχόμεθα, καὶ σὺν σοὶ τῆς σωτηρίας ἀναρτῶμεν ἐλπίδας. ἐλέησον ἡμᾶς κύριε ὁ μέγα σου ἔλεος, ἐν σῶσον εἰς τὸ ἐπουράνιον ἐν αἰώνιόν σε βασιλεῖαν. ναὶ δή, Κύριε μου, Κύριε, οὕτω γένοιτο σὺν τοῖς ἐλπίζουσιν ὅτι σὲ ἐπὶ τῶν πολλῶν σου ἐν ἀνυπερβλήτων ἀγαθότητα, ἐν δι' τὸ ἄφατόν σου εὐσπλαγχνίαν ἐν φιλανθρωπίας, πρεσβείαις τῆς παναγίας δεσποίνης, παναμώμητε, ὑπερευλογημένης, καὶ ἐνδόξου θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν ἐπουρανίων ἐν ταγμάτων ἀσωμάτων, ἐν πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων.

Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ
Excusum in Collegio Regali
M DC XI.